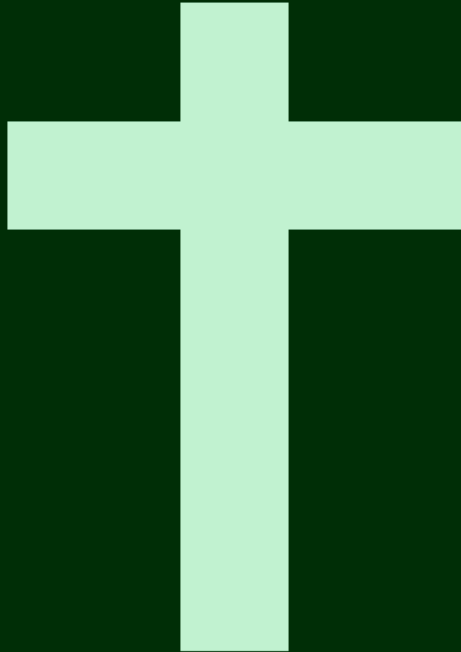

Biblica® Kiugo
Gĩtheru Kĩa Ngai
Kĩhingũre

Gikuyu: Biblica® Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩhingũre (Bible) of
Kenya

Biblica® Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩhingũre
Gikuyu: Biblica® Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩhingũre (Bible) of Kenya

copyright © 2013 Biblica, Inc.

Language: Kikuyu (Gikuyu)

Contributor: Biblica, Inc.

Biblica® Open Kikuyu Holy Word of God™

Copyright © 2013 by Biblica, Inc.

“Biblica” is a trademark registered in the United States Patent and Trademark Office by Biblica, Inc. Used with permission.

All content on open.bible is made available under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 License (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>).

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially

Under the following conditions:

Attribution — You must attribute the work as follows: “Original work available for free at www.biblica.com and open.bible” Attribution statements in derivative works should not in any way suggest that we endorse you or your use of this work.

ShareAlike — If you remix, transform, or build upon the material, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Use of trademarks: Biblica® is a trademark registered in the United States Patent and Trademark Office by Biblica, Inc. and may not be included on any derivative works. Unaltered content from open.bible must include the Biblica® trademark when distributed to others. If you alter the content in any way, you must remove the Biblica® trademark before distributing your work.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-11-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 29 Jan 2022 from source files dated 29 Jan 2022

fc720f23-baa2-5544-80d5-259f1bddeb63

Contents

Kĩambĩrĩria	1
Thaama	60
Alawii	106
Ndari	139
Gũcookerithia	189
Joshua	230
Atiirĩrĩri	258
Ruthu	285
1 Samũeli	290
2 Samũeli	325
1 Athamaki	358
2 Athamaki	394
1 Maũndũ Ma Matukũ Ma Tene	429
2 Maũndũ ma Matukũ ma Tene	468
Ezara	506
Nehemia	519
Esiteri	537
Ayubu	546
Thaburi	595
Thimo	735
Kohelethu	786
Rwĩmbo	799
Isaia	809
Jeremia	912
Macakaya	1002
Ezekieli	1015
Danieli	1076
Hosea	1094
Joeli	1110
Amosi	1117
Obadia	1130
Jona	1132
Mika	1135
Nahumu	1145
Habakuku	1150
Zefania	1155
Hagai	1160
Zekaria	1162
Malaki	1173

Mathayo	1176
Mariko	1215
Luka	1239
Johana	1280
Atūmwo	1309
Aroma	1347
1 Akorinitho	1365
2 Akorinitho	1381
Agalatia	1392
Aefeso	1398
Afilipi	1404
Akolosai	1409
1 Athesalonike	1413
2 Athesalonike	1417
1 Timotheo	1419
2 Timotheo	1424
Tito	1427
Filemona	1429
Ahibirania	1430
Jakubu	1443
1 Petero	1448
2 Petero	1453
1 Johana	1456
2 Johana	1460
3 Johana	1461
Judasi	1462
Kūguũrĩrio	1464

KĨAMBĨRĨRIA

¹ Kĩambĩrĩria-inĩ kĩa maũndũ mothe, Ngai nĩombire igũrũ na thĩ. ² Hĩndĩ ĩyo thĩ ndĩarĩ ũrĩa yatarĩĩ na ndĩarĩ na kĩndũ, nayo nduma yarĩ igũrũ rĩa kũrĩa kũriku, nake Roho wa Ngai aareerete igũrũ rĩa maaĩ.

³ Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe ũtheri,” na gũkĩgĩa ũtheri. ⁴ Ngai akĩona atĩ ũtheri ũcio warĩ mwega, nake akĩgayũkania ũtheri na nduma. ⁵ Ngai agĩta ũtheri ũcio “mũthenya,” nayo nduma akĩmũta “ūtukũ.” Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ, na gũkĩgĩa rũciinĩ. Ũcio ũgĩtuĩka mũthenya wa mbere.

⁶ Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe wariĩ mũnene gatagatĩ ka maaĩ ũgayũkanie maaĩ na marĩa mangĩ.” ⁷ Nĩ ũndũ ũcio Ngai agĩkĩra wariĩ ũcio na akĩgayũkania maaĩ marĩa maarĩ thĩ ya wariĩ ũcio na maaĩ marĩa maarĩ igũrũ rĩaguo. Na gũgĩtuĩka o ũguo. ⁸ Ngai agĩta wariĩ ũcio “matu mairũ.” Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. Ũcio ũgĩtuĩka mũthenya wa keerĩ.

⁹ Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Maaĩ marĩa marĩ thĩ ya matu mairũ nĩ mongane handũ hamwe na kũgĩe thĩ nyũmũ.” Na gũgĩtuĩka o ũguo. ¹⁰ Ngai agĩta kũrĩa kũmũ “thĩ,” namo maaĩ marĩa maacookanĩrĩre akĩmeeta “marĩa.” Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega.

¹¹ Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩ nĩ ĩmere mĩmera: Mĩmera ĩrĩa ĩciaraga mbeũ, na mĩtĩ ĩrĩa ĩciaraga matunda marĩ na mbeũ thĩinĩ, kũringana na mĩthemba yayo.” Na gũgĩtuĩka o ũguo.

¹² Thĩ ĩkĩmera mĩmera: Mĩmera ĩgũciara mbeũ kũringana na mĩthemba yayo, na mĩtĩ ĩgũciara matunda marĩ na mbeũ thĩinĩ kũringana na mĩthemba yayo. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. ¹³ Nakuo gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. Ũcio ũgĩtuĩka mũthenya wa gatatũ.

¹⁴ Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe imũrĩ wariĩ-inĩ wa matu mairũ cia kũgayũkania mũthenya na ũtukũ, na irekwo ituĩke imenyithania cia imera, na mũthenya na mĩaka. ¹⁵ Na ituĩke imũrĩ wariĩ-inĩ ũcio wa matu mairũ, itũmage thĩ kũgĩage na ũtheri.” Na gũgĩtuĩka o ũguo. ¹⁶ Ngai nĩombire imũrĩ igĩrĩ nene. Kĩmũrĩ kĩrĩa kĩnenanene, nĩkĩo riũa, kĩarage mũthenya; nakĩo kĩmũrĩ kĩrĩa kĩninanini, nĩkĩo mweri, kĩarage ũtukũ. O na ningĩ akĩũmba njata. ¹⁷ Ngai agĩciiga wariĩ-inĩ wa matu mairũ itũmage thĩ kũgĩe ũtheri, ¹⁸ ciarage mũthenya na ũtukũ, na igayũkanagie nduma na ũtheri. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. ¹⁹ Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. Ũcio ũgĩtuĩka mũthenya wa kana.

²⁰ Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ: “Maaĩ nĩmaiyũrwo nĩ ciũmbe irĩ muoyo, nacio nyoni nĩciũmbũkagĩre igũrũ rĩa thĩ gũtuĩkania wariĩ wa matu mairũ.” ²¹ Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩũmba ciũmbe irĩa nene cia irĩa-inĩ na kĩũmbe o gĩothe kĩrĩ muoyo na kĩongoyaga, ikĩiyũra maaĩ-inĩ kũringana na mĩthemba yacio, na nyoni o yothe ĩrĩ mathagu kũringana na mĩthemba wayo. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. ²² Ngai agĩcirathima akiuga atĩrĩ, “Ciaranai mũingĩhe, mũiyũre maaĩ-inĩ marĩa marĩ maria-inĩ, nacio nyoni nĩcingĩhe thĩ.” ²³ Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. Ũcio ũgĩtuĩka mũthenya wa gatano.

²⁴ Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩ nĩgĩe ciũmbe irĩ muoyo kũringana na mĩthemba yacio: mahiũ, na ciũmbe irĩa ithiagĩra thĩ, na nyamũ cia gĩthaka, o nyamũ kũringana na mĩthemba wayo.” Na gũgĩtuĩka o ũguo. ²⁵ Ngai akĩũmba nyamũ cia gĩthaka kũringana na mĩthemba yacio, na mahiũ kũringana na mĩthemba yamo, na ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thĩ kũringana na mĩthemba yacio. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega.

²⁶ Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩtũũmbei andũ na mũhianĩre witũ, mahaanane na ithuĩ, nao maathage thamaki cia irĩa na nyoni cia rĩera-inĩ, na mahiũ ma thĩ yothe, na maathage ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thĩ.”

²⁷ Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩũmba mũndũ

na mũhianĩre wake mwene,
akĩmũmba na mũhianĩre wa Ngai;
akĩmomba marĩ mũndũ mũrũme na mũndũ-wa-nja.

²⁸ Ngai akimarathima, akimeera atiri, “Ciaranai muingihe, muiyure thi na mumitoorie. Athagai thamaki cia iria na nyoni cia riera-ini, na mwathage ciembe ciothe iri muoyo iria ithiagira thi.”

²⁹ Ningi Ngai akiuga atiri, “Nindamuhe mimerera yotha ya thi iria iciaraga mbeu, na muti o wotha uria uciaraga matunda mari mbeu thiini. Iyo igutuika irio cianyu. ³⁰ Na kuri nyamu ciothe cia guku thi, na nyoni ciothe cia riera-ini, o na ciembe ciothe iria ithiagira thi, na kindu o giothe kiri mihumu ya muoyo-ri, ndaacihe mimerera miruru yotha ituike irio cicio.” Na gugituika o uguo.

³¹ Ngai akiona ati kindu kiria giothe oombite kari kiga muno. Nakuo gukigia hwa-ini na gukigia rucini. Ucio ugutuika muthenya wa gatandat.

2

¹ Iguru na thi ikirika na ugemu wacio wotha.

² Naguo muthenya wa mugwanja wakinya, Ngai agikorwo arikite wira ucio aarutaga; ni undu ucio Ngai akihurika muthenya ucio wa mugwanja kuuma wira-ini wake wotha. ³ Nake Ngai akirathima muthenya ucio wa mugwanja na kiwamura, tonduni muthenya uria we aahurikire kuuma wira-ini wotha uria aarutite wa umbi.

Adamu na Hawa

⁴ Ucio niguu uhoru uria wigi iguru na thi riria ciombirwo.

Riria Jehova Ngai ombire thi na iguru-ri, ⁵ gutiari kahinga o na kamwe ga githaka koonekete thi kana mumerera wa githaka ukamera. Ni tonduni Jehova Ngai ndoirite mbura thi na gutiari mundu wa kurima mugunda, ⁶ no turuu twoimaga na thi na tukaihugia thi iguru guothe. ⁷ Nake Jehova Ngai akumba mundu kuuma rukungu-ini rwa thi, na akimuhira mihumu ya muoyo maniuru-ini make, nake mundu ucio akigia na muoyo.

⁸ Ningi Jehova Ngai niathondekete mugunda mwena wa irathiro, o kuu Edeni; na kuu niku aigire mundu ucio oombite. ⁹ Nake Jehova Ngai agituma thi imere miti ya mithemba yotha na ikure. Yari miti miga ikioneka na maitho na yaciaraga matunda mega ma kuria. Gatagati ka mugunda ucio ni haari na muti wa muoyo, na muti wa umenyo wa gukuurana wega na uuru.

¹⁰ Na ni kwaru ruu rwathereraga ruumite Edeni rukaihugia mugunda ucio; ruoima Edeni rukagayukana rugatuika njuu inya. ¹¹ Ruu rwa mbere rwitagwo Pishoni; na nruo ruthiurukaga bururi wotha wa Havila, kuria kuri thahabu. ¹² (Thahabu ya bururi ucio ni njega; ningi kuu no kuri maguta manungi wega metagwo bendora, na tihiga twa goro rwitagwo onigithi.) ¹³ Ruu rwa keeri rwitagwo Gihoni; naruo ruthiurukaga bururi wotha wa Kushi.* ¹⁴ Ruu rwa gatatu rwitagwo Hidekela naruo rugeragira mwena wa irathiro wa bururi wa Ashuri. Naruo ruu rwa kana rwitagwo Farati.

¹⁵ Jehova Ngai akioya mundu ucio oombite, akimuga mugunda-ini ucio wa Edeni aurimage na aumenyagiri. ¹⁶ Nake Jehova Ngai agiatha mundu ucio, akimwira atiri, “No urie maciaro ma muti o wotha uri mugunda uy; ¹⁷ no riri, ndukanarie maciaro ma muti uria wa umenyo wa gukuurana wega na uuru, nigukorwo riria ukaamaria, ti-itheru no gukua ugaakua.”

¹⁸ Ningi Jehova Ngai akiuga atiri, “Ti wega mundu uy aikare ari wiki. Ningumumbira muiteithia uria umwagiri.”

¹⁹ Na riri, Jehova Ngai ni oombite nyamu ciothe cia githaka na nyoni cia riera-ini kuuma tiri-ini. Agicirehe kuri mundu ucio one maritwa maria egucitua; na uria mundu ucio aatuire kumbe o giothe ki muoyo, ruu rigituika ritwa riakio. ²⁰ Ni undu ucio mundu ucio akihe mahiu mothe maritwa, o na nyoni cia riera-ini na nyamu ciothe cia githaka.

No Adamu ndooneirwo muiteithia umwagiri. ²¹ Ni undu ucio Jehova Ngai agituma mundu ucio akome toro munene muno; na riria aakomete, Jehova Ngai akiruta rubaru rumwe rwa mundu ucio

* 2:13 Kushi thiini wa Kirikaniro kiria Gikuru ni ritwa ria Kihibirania ria Sudani kana Ethiopia.

na agĩcookia nyama hau rwarĩ. ²² Hĩndĩ ĩyo Jehova Ngai akĩũmba mũndũ-wa-nja kuuma rūbaru rūrĩa aarutĩte kũrĩ mũndũ ũcio na akĩrehe mũndũ-wa-nja ũcio kũrĩ we.

²³ Mũndũ ũcio akiuga atĩrĩ,
“Hĩ! Rĩu-rĩ, rĩrĩ nĩ ihĩndĩ kuuma mahĩndĩ makwa,
na nyama cia mwĩrĩ wakwa.

Arĩĩtagwo mũndũ-wa-nja,
tondũ aarutirwo kuuma kũrĩ mũndũ mūrũme.”

²⁴ Gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmaga mũndũ mūrũme atige ithe na nyina, na anyiitane na mūtumia wake, nao magatuĩka mwĩrĩ ũmwe.

²⁵ Acio eerĩ, mũndũ ũcio na mūtumia wake, maarĩ njaga, na matiaconokaga.

3

Kũgũa kwa Mũndũ Mehia-inĩ

¹ Na rĩrĩ, nyoka yarĩ na wara mũingĩ gũkĩra nyamũ ciothe cia gĩthaka iria Jehova Ngai oombĩte. Nyoka ĩyo ĩkĩũria mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai nĩ oigire mūtikanarĩe maciaro kuuma mūtĩ o wothe wa mũgũnda ũyũ?”

² Mũndũ-wa-nja ũcio agĩcookeria nyoka ĩyo atĩrĩ, “No tũrĩe matunda ma mītĩ ĩrĩa ĩrĩ mũgũnda ũyũ, ³ no Ngai aatwĩrĩre atĩrĩ, ‘Mūtikanarĩe matunda ma mūtĩ ũrĩa ũrĩ gatagatĩ ka mũgũnda ũyũ, na mūtikanaũhutie, nĩguo mūtigakue.’”

⁴ No nyoka ĩkĩũria mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Ti-itherũ mũtingĩkua. ⁵ No Ngai nĩoĩ atĩ rĩrĩa mũkaarĩa matunda macio, maitho manyu nĩmakahingũka, mūtũke o ta Ngai, mũmenyage wega na ũũru.”

⁶ Rĩrĩa mũndũ-wa-nja ũcio onire atĩ matunda ma mūtĩ ũcio maarĩ mega ma kũrĩa, na ma kwendeka makĩonwo na maitho, o na ma kwĩrĩrĩrio nĩ ũndũ wa kũũhĩgia mũndũ, agĩtua mamwe, akĩrĩa. Agĩcooka akihe mũthuri wake, ũrĩa maarĩ nake, nake akĩrĩa. ⁷ Hĩndĩ ĩyo maitho mao eerĩ makĩhingũka, nao makĩmenya atĩ maarĩ njaga; nĩ ũndũ ũcio magĩtumania mathangũ ma mũkũyũ, magĩthondekera kĩndũ gĩa kũhumbĩra njaga yao.

⁸ Hwaĩ-inĩ rĩrĩa riũa rĩarurĩte-rĩ, mũndũ ũcio na mūtumia wake makĩigua makinya ma Jehova Ngai agĩceera kũu mũgũnda-inĩ, nao makĩhitha mītĩ-inĩ ya mũgũnda nĩguo Jehova Ngai ndakamone. ⁹ No Jehova Ngai agĩĩta mũndũ ũcio, akĩmũũria atĩrĩ, “Ũrĩ ha?”

¹⁰ Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ngũiguire ũgĩceera mũgũnda-inĩ ndeetigĩra tondũ nyuma njaga; nĩ ũndũ ũcio ndeetha.”

¹¹ Nake Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Nũũ ũkwĩrĩre atĩ ũrĩ njaga? Kaĩ ũrĩte matunda ma mūtĩ ũrĩa ndagwaathire ngĩkwĩra ndũkanaũrĩe?”

¹² Mũndũ ũcio akiuga atĩrĩ, “Mũndũ-wa-nja ũrĩa waheire ndũũranie nake nĩwe ũũheire matunda mamwe ma mūtĩ ũcio, na nĩ ndarĩa.”

¹³ Nake Jehova Ngai akĩũria mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Atĩ nĩ atĩa wĩkĩte?”

Mũndũ-wa-nja ũcio akiuga atĩrĩ, “Nĩ nyoka ĩheenirie na nĩ ndarĩa matunda macio.”

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai akĩũria nyoka atĩrĩ, “Tondũ nĩwĩkĩte ũguo-rĩ,
“Wee ũrogwatwo nĩ kĩrumi gũkĩra mahiũ mothe
na gũkĩra nyamũ ciothe cia gĩthaka!

Ũrĩthiia na nda,
na ũrĩrĩaga rũkũngũ matukũ mothe ma muoyo waku.

¹⁵ Na nĩngũtũma kũgĩe ũthũ gatagatĩ gaku na mũndũ-wa-nja ũyũ,
na gatagatĩ ka rũciaro rwaku na rwake;
nake nĩagakũhehenja mūtwe,
nawe nĩũkamũgũtha ndiira ya kũgũrũ gwake.”

¹⁶ Ningĩ akĩũria mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ,
“Nĩngũkũingĩhĩria ruo mũno hĩndĩ ya gũciara;
ũrĩciaraga ciana na ruo.

Merĩrĩria maku marĩkoragwo marĩ harĩ mũthuuriguo,
nake nĩarĩgwathaga.”

¹⁷ Ningĩ Ngai akĩĩra Adamu atĩrĩ, “Tondũ nĩwathĩkĩire mĩtumia waku, na warĩa matunda ma mĩtĩ ũrĩa ndagwaathire, ngĩkwĩra atĩ, ‘Ndũkanarĩe,’
“Thĩ nĩyarumwo nĩ ũndũ waku;

ũrĩrĩaga irio ciayo na ruo rwa mĩnoga matukũ mothe ma muoyo waku.

¹⁸ Īrĩgũciaragĩra mĩigua na mahiũ ma nyeki-inĩ,
nawe ũrĩrĩaga mĩmera ya mũgũnda.

¹⁹ Ũrĩrĩaga irio cia thithino ya mĩnoga yaku,
o nginya rĩrĩa ũgaacooka tĩĩri-inĩ,
tondũ nokuo warutĩtwo;
tondũ wee ũrĩ rũkũngũ
na ũgaacooka o rũkũngũ-inĩ.”

²⁰ Adamu agĩĩta mĩtumia wake Hawa, tondũ nĩwe watuĩkire nyina wa arĩa othe matũũraga muoyo.

Ngai kũingata Adamu na Hawa kuuma Edeni

²¹ Jehova Ngai agĩthondekera Adamu na mĩtumia wake nguo cia njũũ, akĩmahumba. ²² Nake Jehova Ngai akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩatuĩkĩte o ta ũmwe witũ, akamenya wega na ũũru. Ndagĩrĩire gwĩtĩkĩrio atue matunda ma mĩtĩ wa muoyo o namo, amarĩe nake atũũre nginya tene.” ²³ Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai akĩmũingata kuuma Mũgũnda wa Edeni athiĩ akarĩmage tĩĩri-inĩ kũrĩa aarutĩtwo. ²⁴ Ngai aarĩkia kũrutũrũra mũndũ ũcio-rĩ, akĩga akerubi mwena wa irathĩro wa Mũgũnda wa Edeni, o na rũhiũ rwa njora rwarĩmbũkaga mwaki na rwahenagia mbarĩ ciothe, nĩ ũndũ wa kũgitĩra njĩra ya gũthiĩ mĩtĩ-inĩ ũcio wa muoyo.

4

Kaini na Habili

¹ Nake Adamu agĩkoma na mĩtumia wake Hawa, nake akĩgĩa nda, agĩciara Kaini. Nake akiuga atĩrĩ, “Ndĩkũgĩa na mwana wa kahĩ nĩ ũndũ wa gũteithio nĩ Jehova.” ² Thuutha ũcio agĩciara Habili, mũrũ wa nyina.

Habili aarĩ mũrĩthi wa mbũri nake Kaini aarĩ mũrĩmi. ³ Maikarĩte kwa ihinda-rĩ, Kaini akĩrehe maciaro mamwe ma mũgũnda marĩ igongona kũrĩ Jehova. ⁴ No Habili akĩrehe marigithathi mamwe marĩa manoru ma rũũru rwake. Nake Jehova agĩkenio nĩ Habili na igongona rĩake, ⁵ no ndaakenirio nĩ Kaini na igongona rĩake. Nĩ ũndũ ũcio Kaini akĩrakara mũno, na agĩtukia gĩthiithi.

⁶ Nake Jehova Ngai akĩũria Kaini atĩrĩ, “Ũrakarĩte nĩkĩ? Na nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtukie gĩthiithi? ⁷ Ũngĩka ũrĩa kwagĩrĩire-rĩ, no wage gwĩtĩkĩrĩka? No ũngĩaga gwĩka ũrĩa kwagĩrĩire-rĩ, mehia makuoheirie mũrango-inĩ waku makĩenda gũgwatha; no wee no nginya ũmatoorie.”

⁸ Thuutha ũcio Kaini akĩĩra mũrũ wa nyina Habili atĩrĩ, “Nĩtumagare tũthiĩ mũgũnda.” Na rĩrĩa maarĩ kũu mũgũnda, Kaini agĩtharĩkĩra mũrũ wa nyina Habili, akĩmũũraga.

⁹ Nake Jehova akĩũria Kaini atĩrĩ, “Arĩ ha mũrũ-wa-nyũkwa Habili?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndiũ, kaĩ arĩ nĩ mũmenyereri wa mũrũ-wa-maitũ?”

¹⁰ Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa wĩkĩte? Ta thikĩrĩria! Thakame ya mũrũ-wa-nyũkwa nĩrangaĩra ĩrĩ tĩĩri-inĩ. ¹¹ Na rĩrĩ, nĩũgwatĩtwo nĩ kĩrumi na ũkaingatwo mũgũnda ũrĩa waathamirie kanua kaguo kwamũkĩra thakame ya mũrũ-wa-nyũkwa kuuma guoko-inĩ gwaku. ¹² Rĩrĩa ũrĩũrĩmaga-rĩ, ndũgacooka gũgũciarĩra maciaro maguo. Ũgũtuĩka mũndũ ũtakindagĩria, wa kũũrũũraga gũkũ thĩ.”

¹³ Nake Kaini akĩĩra Jehova atĩrĩ, “Iherithia rĩakwa nĩ inene gũkĩra ũrĩa ingĩhota gwĩtiiria.

¹⁴ Ũmũthĩ ũyũ nĩũranyingata kuuma mũgũnda ũyũ na ndũũre hithĩtwo ũthiũ waku; ngũtuĩka mũndũ ũtakindagĩria, wa kũũrũũraga gũkũ thĩ, na ũrĩa wothe ũkaanyona nĩakanjũraga.”

¹⁵ No Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, ti ũguo; mũndũ o na ũrĩkũ angĩkooraga Kaini, nĩakarĩhio maita mũgwanja.” Jehova agĩcooka agĩkĩra Kaini rũũri nĩgeetha ũrĩa wothe ũngĩmuona ndakamũũrage!

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio Kaini akĩehera akiuma harĩ Jehova, na agĩtũũra bũrũri-inĩ wa Nodu, mwena wa irathĩro rĩa Edeni.

¹⁷ Kaini agĩkoma na mĩtumia wake, na akĩgĩa nda, agĩciara Enoku. Hĩndĩ ĩyo Kaini nĩakaga itũũra inene, na aarĩkia kũrĩaka, akĩrĩta Enoku o ta ũrĩa mũriũ eetagwo. ¹⁸ Nake Enoku agĩciarĩrwo Iradu,

nake Iradu aarĩ ithe wa Mehujaeli, nake Mehujaeli aarĩ ithe wa Methushaeli, nake Methushaeli aarĩ ithe wa Lameku.

¹⁹ Lameku ũcio akĩhikia andũ-a-nja eerĩ, ũmwe eetagwo Ada na ũrĩa ũngĩ eetagwo Zila. ²⁰ Ada agĩciara Jabali; na nĩwe ithe wa andũ arĩa matũũraga hema-inĩ na mariithagia mahiũ. ²¹ Mũrũ-wa nyina eetagwo Jubali; nake nĩwe ithe wa andũ arĩa othe mahũũraga inanda cia mũgeeto na makahuha mĩtũrirũ. ²² Zila o nake aarĩ na mũriũ, nake eetagwo Tubali-Kaini, na nĩwe waturaga indo cia mĩthemba yothe cia gĩcango na cia kĩgera. Tubali-Kaini aarĩ na mwarĩ wa nyina wetagwo Naama.

²³ Lameku akĩĩra atumia ake atĩrĩ,
“Ada na Zila, taa thikĩrĩriai;
inyũ atumia a Lameku, ta iguai ciugo ciakwa.
Nĩnjũragĩte mũndũ nĩ ũndũ wa kũndiihia,
ngooraga mũndũ mwĩthĩ nĩ ũndũ wa kũnguraria.

²⁴ Angĩkorwo Kaini arĩhagĩrio maita mũgwanja-rĩ,
Lameku nake akarĩhĩrio maita mĩrongo mũgwanja na mũgwanja.”

²⁵ Nake Adamu agĩkoma na mĩtumia wake rĩngĩ, nake agĩciara kaana ga kahĩ, na agĩgatua Sethi, akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩaheete mwana ũngĩ handũ ha Habili, ũrĩa Kaini ooragire.” ²⁶ Sethi o nake aarĩ na mũriũ wake, nake akĩmũtua rĩitwa Enoshu.

Hĩndĩ iyo nĩrĩo andũ mambĩrĩirie gũkaĩra rĩitwa rĩa Jehova.

5

Njiarwa cia Adamu

¹ Ũyũ nĩguo ũhoru ũrĩa wandĩkĩtwo wĩgĩ njiarwa cia Adamu.

Hĩndĩ irĩa Ngai oombire mũndũ-rĩ, amũũmbire na mũhianĩre wa Ngai. ² Ngai aamoombire mũndũ mũrũme na mũndũ-wa-nja na akĩmarathima. Na aarĩkia kũmomba, akĩmeeta “mũndũ.”

³ Adamu aakinyia mĩaka igana na mĩrongo itatũ-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wamũtũkĩtie na wa mũhianĩre wake; nake akĩmũtua Sethi. ⁴ Na thuutha wa Sethi gũciarwo-rĩ, Adamu agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana manana, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. ⁵ Mĩaka yothe irĩa Adamu aatũũrire muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na mĩrongo itatũ, agĩcooka agĩkua.

⁶ Sethi aakinyia mĩaka igana na itano-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wetagwo Enoshu. ⁷ Na thuutha wa Enoshu gũciarwo-rĩ, Sethi agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana manana na mũgwanja na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. ⁸ Mĩaka yothe irĩa Sethi aatũũrire muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na ikũmi na iĩrĩ, agĩcooka agĩkua.

⁹ Enoshu aakinyia mĩaka mĩrongo kenda-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wetagwo Kenani. ¹⁰ Na thuutha wa Kenani gũciarwo-rĩ, Enoshu agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana manana na ikũmi na itano, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. ¹¹ Mĩaka yothe irĩa Enoshu aatũũrire muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na itano, agĩcooka agĩkua.

¹² Kenani aakinyia mĩaka mĩrongo mũgwanja-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wetagwo Mahalaleli. ¹³ Na thuutha wa Mahalaleli gũciarwo-rĩ, Kenani agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana manana na mĩrongo ina, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. ¹⁴ Mĩaka yothe irĩa Kenani aatũũrire muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na ikũmi, agĩcooka agĩkua.

¹⁵ Mahalaleli aakinyia mĩaka mĩrongo itandatũ na itano-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wetagwo Jaredi. ¹⁶ Na thuutha wa Jaredi gũciarwo-rĩ, Mahalaleli agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana manana na mĩrongo itatũ, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. ¹⁷ Mĩaka yothe irĩa Mahalaleli aatũũrire muoyo yarĩ mĩaka magana manana na mĩrongo kenda na itano, agĩcooka agĩkua.

¹⁸ Jaredi aakinyia mĩaka igana na mĩrongo itandatũ na iĩrĩ-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wetagwo Enoku. ¹⁹ Na thuutha wa Enoku gũciarwo-rĩ, Jaredi agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana manana, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. ²⁰ Mĩaka yothe irĩa Jaredi aatũũrire muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na mĩrongo itandatũ na iĩrĩ, agĩcooka agĩkua.

²¹ Enoku aakinyia mĩaka mĩrongo itandatũ na itano-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wetagwo Methusela. ²² Na thuutha wa Methusela gũciarwo-rĩ, Enoku agĩtũũra atwaranaga na Ngai mĩaka magana matatũ, akĩgĩa

na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. ²³ Mĩaka yothe ĩrĩa Enoku aatũũire muoyo yarĩ mĩaka magana matatũ na mĩrongo ĩtandatũ na ĩtano. ²⁴ Enoku agĩtwarana na Ngai nginya akĩagwo tondũ Ngai nĩamuoire.

²⁵ Methusela aakinyia mĩaka igana na mĩrongo ĩnana na mũgwanja-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wetagwo Lameku. ²⁶ Na thuutha wa Lameku gũciarwo-rĩ, Methusela agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ magana mũgwanja na mĩrongo ĩnana na ĩrĩ, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. ²⁷ Mĩaka yothe ĩrĩa Methusela aatũũire muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na mĩrongo ĩtandatũ na kenda, agĩcooka agĩkua.

²⁸ Lameku aakinyia mĩaka igana na mĩrongo ĩnana na ĩrĩ-rĩ, akĩgĩa mwana wa kahĩ. ²⁹ Nake agĩgatua Nuhu, akiuga atĩrĩ, “Nĩarĩtũhooragĩria ruo rwa wĩra na mĩnoga ya moko maitũ rĩrĩa tũkũrĩma, tondũ Jehova nĩarumire thĩ.”

³⁰ Thuutha wa Nuhu gũciarwo-rĩ, Lameku agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ magana matano na mĩrongo kenda na ĩtano, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. ³¹ Mĩaka yothe ĩrĩa Lameku aatũũire muoyo yarĩ mĩaka magana mũgwanja na mĩrongo mũgwanja na mũgwanja, agĩcooka agĩkua.

³² Nuhu aakinyia ũkũrũ wa mĩaka magana matano-rĩ, akĩgĩa na ariũ ake na nĩo Shemu, na Hamu na Jafethu.

6

Mũiyũro wa Maaĩ

¹ Rĩrĩa andũ maambĩrĩrie kũingĩha thĩ na magĩciarĩrwo airĩtu-rĩ, ² ariũ a Ngai makĩona atĩ airĩtu a andũ maarĩ athaka, nao makĩhikia o ũrĩa mũndũ ethuuragĩra. ³ Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Roho wakwa ndegũtũũra agianaga na mũndũ nginya tene, tondũ mũndũ nĩ wa gũkua; matukũ make marĩkoragwo marĩ mĩaka igana na mĩrongo ĩrĩ.”

⁴ Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio, o na thuutha ũcio, rĩrĩa Anefili matũũraga gũkũ thĩ, nĩrĩo ariũ a Ngai maakomire na airĩtu a andũ na magĩciara ciana nao. Ciana ĩcio nĩcio ciarĩ njamba cia tene na andũ arĩa maarĩ igweta.

⁵ Jehova akĩona ũrĩa waganu wa andũ waingĩhite gũkũ thĩ, na atĩ merirĩria ma meciiria ma ngoro ciao maarĩ mooru hĩndĩ ciothe. ⁶ Jehova akĩnyitwo nĩ kĩahe nĩ ũndũ wa kũũmba mũndũ gũkũ thĩ, na ngoro yake ĩkĩyũrwo nĩ ruo. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩngũniina andũ, o arĩa nĩ ndombire, mathire kuuma thĩ, andũ na nyamũ, na ciũmbe iria ithiagĩra thĩ, o na nyoni cia rĩera-inĩ, nĩgũkorwo ndĩ na kĩahe nĩ ũndũ wa gũciũmba.” ⁸ No Nuhu agĩtikĩrĩka maitho-inĩ ma Jehova.

⁹ Ũyũ nĩguo ũhoru wa Nuhu.

Nuhu aarĩ mũndũ mũthingu, ũtaarĩ na ũcuuke kũrĩ andũ a hĩndĩ yake, na nĩatwaranaga na Ngai.

¹⁰ Nuhu aarĩ na ariũ atatũ: nĩo Shemu, na Hamu na Jafethu.

¹¹ Thĩ nayo yarĩ thũku maitho-inĩ ma Jehova na yaiyũritwo nĩ maũndũ ma ũhinya. ¹² Ngai nĩonire ũrĩa thĩ yathũkĩte, nĩgũkorwo andũ othe a thĩ nĩmathũkĩtie mĩthiire yao. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩra Nuhu atĩrĩ, “Nĩndũite itua kũniina andũ aya othe, nĩgũkorwo thĩ nĩ ĩiyũritwo nĩ maũndũ ma ũhinya nĩ ũndũ wao. Ti-itherũ nĩngũmanianĩria hamwe na thĩ. ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, wiyakĩre thabina ya mĩtĩ ya mĩthithinda; na ũthondeke tũnyũmba thĩnĩ, na ũmĩhake rami thĩnĩ na nja. ¹⁵ Na ũkũmĩaka ũũ: Ũraihi wa thabina ũkorwo ũrĩ buti magana mana na mĩrongo ĩtano, na wariĩ wa buti mĩrongo mũgwanja na ithano na buti mĩrongo ĩna na ithano, kũraiha na igũrũ.* ¹⁶ Ũmĩgite igũrũ, no ũtigie buti ĩmwe na nuthu mwena wa igũrũ wa thingo. Wĩkĩre mũrango mwena-inĩ wa thabina, na ũmĩake ĩrĩ na ngoroba ya thĩ, na ya gatagatĩ, na ya igũrũ. ¹⁷ Nĩngũrehe mũiyũro wa maaĩ gũkũ thĩ wa kũniina kĩndũ gĩothe kĩrĩ muoyo gũkũ thĩ, kũmbe o gĩothe kĩrĩ na mĩhũmũ ya muoyo thĩnĩ wakĩo. Indo ciothe irĩ thĩ nĩkũniinwo. ¹⁸ No nĩngũthondeka kĩrĩkanĩro nawe. Wee nĩũgatoonya thabina, wee mwene na ariũ aku na mũtumia waku, na atumia a ariũ aku. ¹⁹ Nĩngĩ nĩũkaingĩria ciũmbe cia mĩthemba yothe thĩnĩ wa thabina, o mũthemba ciũmbe igĩrĩ, wa njamba na wa nga, nĩguo itũũre muoyo, o hamwe nawe. ²⁰ O

* 6:15 nĩ ta mita 140 kũraiha, mita 23 kwarama, na mita 13.5 kũraiha na igũrũ.

mũthemba wa nyoni, na o mũthemba wa nyamũ ciothe na ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, nĩigooka kũrĩ we igĩrĩ igĩrĩ nĩguo itũũre muoyo. ²¹ Nĩũkamaatha mĩthemba yothē ya irio iria irĩagwo, ũciige irĩ irio ciaku na ciacio.”

²² Nuhu agĩka maũndũ mothe o ta ũrĩa Ngai aamwathĩte eeke.

7

¹ Ningĩ Jehova akĩira Nuhu atĩrĩ, “Toonya thabina thĩinĩ, wee na nyũmba yaku yothē, tondũ nĩnyonete ũrĩ mũthingu rūciaro-inĩ rūrũ. ² Na ũtoonye thĩinĩ na nyamũ mũgwanja mũgwanja cia mĩthemba yothē irĩa itarĩ thaahu, o njamba na nga yayo, na igĩrĩ igĩrĩ cia mĩthemba yothē irĩa irĩ thaahu, o njamba na nga yayo, ³ o na ningĩ ũtoonye na nyoni mũgwanja mũgwanja cia mĩthemba yothē, o njamba na nga yayo, nĩgeetha mĩthemba yacio itũũrio muoyo thĩ yothē. ⁴ Thikũ mũgwanja kuuma rĩu, nĩnguuria mbura, yure gũkũ thĩ matukũ mĩrongo ĩna mũthenya na ũtukũ, na niine ciũmbe ciothe iria irĩ muoyo iria niĩ ndombire, ithire thĩ.”

⁵ Nake Nuhu agĩka ũrĩa wothe Mwathani aamwathĩte eeke.

⁶ Nuhu aarĩ na mĩaka magana matandatũ rĩrĩa mũiyũro ũcio wa maaĩ waiyũrire thĩ. ⁷ Nake Nuhu na ariũ ake na mũtumia wake na atumia a ariũ ake magĩtoonya thabina morĩre mũiyũro ũcio wa maaĩ. ⁸ Nyamũ igĩrĩ igĩrĩ iria itarĩ thaahu na iria irĩ thaahu cia nyoni o na cia ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, ⁹ njamba na nga-rĩ, igĩũka kũrĩ Nuhu igĩtoonya thabina, o ta ũrĩa Ngai aathĩte Nuhu. ¹⁰ Na thuutha wa matukũ mũgwanja mũiyũro wa maaĩ ũkĩiyũra thĩ.

¹¹ Na rĩrĩ, mũthenya wa ikũmi na mũgwanja, mweri wa keerĩ, mwaka ũrĩa Nuhu akinyirie mĩaka magana matandatũ-rĩ, mũthenya ũcio nĩguo ithima cia maaĩ ciothe cia kũrĩa kũriku ciatuthũkire, nacio ihingo cia mũiyũro wa igũrũ ikĩhingũrwo. ¹² Nayo mbura ĩkiura thĩ matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ.

¹³ Mũthenya o ro ũcio nĩguo Nuhu na ariũ ake, Shemu, na Hamu na Jafethu, hamwe na mũtumia wake na atumia a ariũ ake atatũ maatoonyire thabina. ¹⁴ Nao maarĩ na mĩthemba yothē ya nyamũ cia gĩthaka, o nyamũ kũringana na mũthemba wayo, na mahiũ mothe kũringana na mĩthemba yamo, na ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ kũringana na mĩthemba yacio, na nyoni ciothe kũringana na mĩthemba yacio, na kĩndũ gĩothe kĩrĩ mathagu. ¹⁵ Ciũmbe ciothe iria irĩ mĩhũmũ ya muoyo igĩũka kũrĩ Nuhu igĩtoonya thabina igĩrĩ igĩrĩ. ¹⁶ Nyamũ iria ciatoonyire thĩinĩ ciarĩ njamba na nga cia mĩthemba yothē ya indo iria irĩ muoyo, o ta ũrĩa Ngai aathĩte Nuhu. Nake Jehova akĩmũhingĩrĩria thĩinĩ.

¹⁷ Handũ ha matukũ mĩrongo ĩna, mũiyũro ũcio ũgĩthĩ na mbere kuongerereka thĩ, na o ũrĩa maaĩ macio maingĩhaga makĩoya thabina ĩyo na igũrũ mũno na ĩkĩreera igũrũ rĩa maaĩ. ¹⁸ Maaĩ macio makĩambatĩra na makĩongerereka mũno gũkũ thĩ, nayo thabina ĩkĩreera maaĩ igũrũ. ¹⁹ Maaĩ macio makĩambatĩra mũno igũrũ wa thĩ, nacio irĩma ciothe iria ndaaya na igũrũ gũkũ mũhuro wa matu guothe ikĩhumbĩrwo nĩmo. ²⁰ Maaĩ macio maambatire makĩhumbĩra irĩma na makĩria ma buti mĩrongo ĩrĩ. ²¹ Kĩndũ gĩothe kĩarĩ muoyo na gĩathiiaga gũkũ thĩ gĩgĩkua, nyoni, na mahiũ na nyamũ cia gĩthaka, na ciũmbe ciothe iria ciahunjĩte thĩ, o na andũ othe. ²² Kĩndũ gĩothe kĩarĩ thĩ nyũmũ na kĩarĩ na mĩhũmũ ya muoyo maniũrũ-inĩ makĩo gĩgĩkua. ²³ Kĩndũ gĩothe kĩarĩ muoyo gũkũ thĩ guothe gĩkĩniinwo biũ; andũ na nyamũ na ciũmbe iria ithiagĩra thĩ na nyoni cia rĩera-inĩ ikĩniinwo ciothe gũkũ thĩ. No Nuhu watigarire hamwe na andũ arĩa maarĩ nake thĩinĩ wa thabina.

²⁴ Maaĩ macio magĩikara mahumbĩrĩte thĩ matukũ igana rĩmwe na mĩrongo ĩtano.

8

¹ No rĩrĩ, Ngai nĩaririkanire Nuhu o hamwe na nyamũ ciothe cia gĩthaka o na mahiũ marĩa mothe aarĩ namo thĩinĩ wa thabina, na agĩtũma rūhuho rūhurutane gũkũ thĩ, namo maaĩ makĩambĩrĩria kũhũa. ² Nacio ithima cia kũrĩa kũriku na ihingo cia mũiyũro wa igũrũ ikĩhingwo, nayo mbura igĩtiga kuura. ³ Namo maaĩ magĩthĩ makĩhũũaga, magĩthiraga thĩ. Thuutha wa matukũ igana na mĩrongo ĩtano-rĩ, maaĩ magĩkorwo manyihanyihĩte, ⁴ naguo mũthenya wa ikũmi na mũgwanja wa mweri wa mũgwanja, thabina ĩkĩrũgama irĩma-inĩ cia Ararati. ⁵ Maaĩ macio magĩthĩ na mbere na

* 7:20 nĩ ta mita 7.

kũhũa o nginya mweri wa ikũmi, na mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi-rĩ, tũcũmbĩrĩ twa irĩma tũkĩambĩrĩria kuoneka.

⁶ Na thuutha wa matukũ mĩrongo ĩna, Nuhu akĩhingũra ndirica ĩrĩa aakĩte thabina-inĩ, ⁷ na akĩrekereria ihuru na nja, narĩo rĩgĩtũũra rĩũmbũkaga kũndũ na kũndũ o nginya rĩrĩa maaĩ maahũire thĩ. ⁸ Ningĩ akĩrekereria ndutura ĩthĩĩ ikarore kana maaĩ nĩmahũite gũkũ thĩ. ⁹ No ndutura ĩyo ndĩonire handũ ha kũũmba tondũ thĩ yothe yaiyũritwo nĩ maaĩ; nĩ ũndũ ũcio ĩgĩcooka thabina-inĩ kũrĩ Nuhu. Nake agĩtambũrũkia guoko akĩmĩoya, akĩmĩtoonyia thabina thĩĩnĩ kũu we aarĩ. ¹⁰ Ningĩ agĩeterera matukũ mangĩ mũgwanja, na maathira akĩrekereria ndutura rĩngĩ yume nja ya thabina. ¹¹ Rĩrĩa ndutura ĩyo yamũcookereire hwaĩ-inĩ-rĩ, yakuuĩte ithangũ rĩa mũtamaĩyũ na mũkanye wayo, rĩatuĩtwo o hĩndĩ ĩyo! Nuhu agĩkĩmenya atĩ maaĩ nĩmahũite thĩ. ¹² Nuhu agĩeterera matukũ mangĩ mũgwanja, agĩcooka akĩrekereria ndutura ĩyo yume nja rĩngĩ, no hĩndĩ ĩno ndĩigana kũmũcookerera.

¹³ Na rĩrĩ, mũthenya wa mbere, mweri wa mbere wa mwaka ũrĩa Nuhu akinyirie mĩaka magana matandatũ na ũmwe-rĩ, mũthenya ũcio nĩguo maaĩ maahũire biũ gũkũ thĩ. Nake Nuhu akĩeheria kĩrĩa kĩagitĩte thabina, agĩkĩona atĩ thĩ nĩyanĩarĩte. ¹⁴ Gũgĩkinya mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na mũgwanja wa mweri wa keerĩ-rĩ, thĩ nĩyanĩarĩte biũ.

¹⁵ Ningĩ Ngai akĩĩra Nuhu atĩrĩ, ¹⁶ “Uma thabina, wee na mũtumia waku, na ariũ aku na atumia ao. ¹⁷ Hingũrĩa mĩthemba yothe ya ciũmbe iria irĩ muoyo icio ũrĩ nacio: irĩ nyoni, na nyamũ, na ciũmbe iria ithiagĩra thĩ, nĩgeetha ciongerereke thĩ, na iciarane cingĩhe gũkũ thĩ.”

¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio Nuhu akiuma thabina hamwe na ariũ ake, na mũtumia wake, na atumia a ariũ ake. ¹⁹ Nyamũ ciothe na ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, na nyoni ciothe, na kĩndũ o gĩothe gĩthiagĩra gũkũ thĩ, ciothe cikiuma thabina, mũthemba o mũthemba.

²⁰ Nake Nuhu agĩakĩra Jehova kĩgongona, na akĩoya nyamũ imwe cia iria ciothe itarĩ thaahu, na nyoni iria itarĩ thaahu, akĩrutĩra Ngai igongona rĩa njino ho.* ²¹ Nake Jehova agĩkenio nĩ mũtararĩko ũcio, akiuga atĩrĩ na ngoro yake: “Ndirĩ hĩndĩ ngaacooka kũruma thĩ rĩngĩ nĩ ũndũ wa mũndũ, o na gũtuĩka merĩrĩa ma ngoro yake nĩ mooru kuuma ũnini-inĩ wake. Na ndirĩ hĩndĩ ngaacooka kũniina ciũmbe ciothe iria irĩ muoyo ta ũguo njĩkĩte.

²² “Mahinda mothe marĩa thĩ ĩgĩtũũra-rĩ, kũrĩkoragwo na hĩndĩ ya kũhaanda na ya magetha, na hĩndĩ ya heho na ya ũrugarĩ, na hĩndĩ ya themithũ na ya gathano, na mũthenya na ũtukũ.”

9

Kĩrĩkanĩro kĩa Ngai na Nuhu

¹ Hĩndĩ ĩyo Ngai akĩrathima Nuhu na ariũ ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ciaranai na mũingĩhe na mũiyũre thĩ. ² Nyamũ ciothe cia thĩ, na nyoni cia rĩera-inĩ, ciothe nĩ irĩmwĩtigagĩra na imakage nĩ inyuĩ, ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, na thamaki ciothe cia iria-inĩ; nĩndacineana moko-inĩ manyu. ³ Kĩndũ gĩothe gĩtũũraga muoyo na gĩthiaga-rĩ, gĩgũtuĩka irio cianyu. O ta ũrĩa ndamũheire mĩmera ĩrĩa mĩruru mũrĩĩage, rĩu nĩ ndamũhe indo ciothe ituĩke irio cianyu.

⁴ “No rĩrĩ, mũtikanarĩ nyama irĩ na thakame, tondũ thakame nĩyo muoyo. ⁵ Na ti-itherũ nĩngarĩhanĩria gũitwo gwa thakame yanyu. Ndĩmĩrĩhanĩrie o na kuuma kũrĩ nyamũ o na ĩrĩkũ. Nake mũndũ angĩita thakame ya mũndũ ũngĩ, o nake nĩakarĩhio thakame ĩyo.

⁶ “Mũndũ o wotho ũgaita thakame ya mũndũ ũngĩ, thakame yake o nayo ĩgaitwo nĩ mũndũ; nĩgũkorwo Ngai ombire mũndũ na mũhianĩre wake.

⁷ No inyuĩ-rĩ, ciaranai na mũingĩhe; muongerereke thĩ na mũiyũre kuo.”

⁸ Ningĩ Ngai akĩĩra Nuhu hamwe na ariũ ake atĩrĩ, ⁹ “Rĩu nĩ nĩngũthondeka kĩrĩkanĩro gĩakwa na inyuĩ, na njaro cianyu iria igooka thuutha wanyu, ¹⁰ o na hamwe na kũũmbe gĩothe kĩrĩ muoyo kĩa iria mũraarĩ nacio; nĩcio nyoni, na mahiũ o na nyamũ cia gĩthaka ciothe iria cioimire thabina hamwe

* 8:20 ĩhinda rĩrĩ norĩo iruta rĩa njino rĩcinĩtwo rĩrĩ rĩothe thĩĩnĩ wa Kĩrĩkanĩro.

na inyuĩ, ici nĩcio ciũmbe ciothe irĩ muoyo gũkũ thĩ. ¹¹ Nĩndathondeka kĩrĩkanĩro gĩakwa na inyuĩ: Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ muoyo wothe ũkaaniinwo na mũiyũro wa maaĩ; gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ gũkaagĩa mũiyũro wa maaĩ wa kũniina thĩ.”

¹² Nĩngĩ Ngai akiuga atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩkĩo kĩmenyithia gĩa kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndĩrarĩkanĩra na inyuĩ na ciũmbe ciothe irĩ muoyo irĩ hamwe na inyuĩ, kĩrĩkanĩro kĩa njiarwa ciothe iria igooka: ¹³ Nĩndekĩra mũkũnga-mbura wakwa matu-inĩ, na nĩguo ũgũtuĩka kĩmenyithia gĩa kĩrĩkanĩro gatagatĩ gakwa na andũ a thĩ. ¹⁴ Hĩndĩ ĩrĩa yothe ngaarehe matu igũrũ rĩa thĩ, naguo mũkũnga-mbura woneke matu-inĩ macio, ¹⁵ nĩndĩrĩrĩkanaga kĩrĩkanĩro gĩakwa gatagatĩ kanyu na nĩ, na gatagatĩ ga ciũmbe cia mĩthemba yothe iria itũũraga muoyo. Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ maaĩ magatuĩka mũiyũro wa kũniina mĩoyo yothe. ¹⁶ Rĩrĩa rĩothe mũkũnga-mbura ũrĩonekaga itu-inĩ-rĩ, ndĩwonaga ngarĩrikana kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩa gũtũũra nginya tene gatagatĩ ka Ngai na ciũmbe cia mĩthemba yothe iria itũũraga muoyo gũkũ thĩ.”

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩra Nuhu atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩkĩo kĩmenyithia gĩa kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndathondeka gatagatĩ gakwa na kĩndũ gĩothe kĩrĩ muoyo gũkũ thĩ.”

Ariũ a Nuhu

¹⁸ Ariũ a Nuhu arĩa moimire thabina maarĩ Shemu, na Hamu na Jafethu. (Hamu nĩwe warĩ ithe wa Kaanani). ¹⁹ Acio atatũ nĩo maarĩ ariũ a Nuhu, na kuuma kũrĩ o gũkiuma andũ arĩa othe maahurunjirwo thĩ yothe.

²⁰ Nuhu aarĩ mũrĩmi, na nĩahaandire mũgũnda wa mĩthabibũ. ²¹ Rĩrĩa aanyuire ndibei ya mĩthabibũ ĩyo, akĩrĩno, na agĩkoma thĩinĩ wa hema yake atehumbĩrĩte. ²² Hamu, ithe wa Kaanani, nĩonire njaga ya ithe, na akĩra ariũ a nyina eerĩ arĩa maarĩ nja. ²³ No Shemu na Jafethu makĩoya nguo makĩgĩrĩra ciande; magĩthĩ na kĩhutaatĩ, makĩhumbĩra njaga ya ithe. Mothiũ mao maahũgũkĩte na kũngĩ nĩguo matikoone njaga ya ithe wao.

²⁴ Rĩrĩa Nuhu aarĩũkirwo na akĩmenya ũrĩa mũriũ wake ũrĩa mũnini aamwĩkĩte-rĩ, ²⁵ akiuga atĩrĩ, “Kaanani aronyiitwo nĩ kĩrumi!

Agaatuĩka ngombo ya kũhinyĩrĩrio biũ nĩ ariũ a nyina.”

²⁶ Nĩngĩ akiuga atĩrĩ,

“Jehova arogaathwo, o we Ngai wa Shemu!

Kaanani arotuĩka ngombo ya Shemu.

²⁷ Ngai aroaramia mĩhaka ya Jafethu;

Jafethu arotũũra hema-inĩ cia Shemu,

na Kaanani arotuĩka ngombo yake.”

²⁸ Thuutha wa mũiyũro wa maaĩ gũthira-rĩ, Nuhu aatũũrĩre muoyo mĩaka magana matatũ na mĩrongo ĩtano. ²⁹ Mĩaka yothe ĩrĩa Nuhu aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na mĩrongo ĩtano, agĩcooka agĩkua.

10

Mũtaratara wa Ndũrĩrĩ

¹ Ũyũ nĩguo ũhoru wa njiarwa cia Nuhu, nĩo Shemu, na Hamu, na Jafethu, arĩa o ene maagĩre na ariũ thuutha wa mũiyũro wa maaĩ.

Ariũ a Jafethu

² Ariũ a Jafethu nĩ aya:

Gomeri, na Magogu, na Madai, na Javani, na Tubali, na Mesheki, na Tirasi.

³ Ariũ a Gomeri nĩ aya:

Ashikenazu, na Rifathu, na Togarima.

⁴ Ariũ a Javani nĩ aya:

Elishahu, na Tarishishi, na Kitimu, na Rodanimu. ⁵ (Kuuma kũrĩ o gũkiuma andũ arĩa matũũraga ndwere-inĩ cia iria, o andũ na rũgongo rwao kũringana na mĩhĩrĩga yao, mabũrũri-inĩ mao, na o andũ na rũthiomi rwao.)

Ariũ a Hamu

⁶ Nao ariũ a Hamu nĩ aya:

Kushi, na Miziraimu, na Putu, na Kaanani.*

⁷ Ariũ a Kushi nĩ aya:

Seba, na Havila, na Sabita, na Raama, na Sabiteka.

Nao ariũ a Raama nĩ:

Sheba, na Dedani.†

⁸ Kushi nĩwe warĩ ithe wa Nimurodi, ũrĩa wakũrĩre agĩtuĩka njamba ya hinya ya ita gũkũ thĩ. ⁹ Aarĩ mũguĩmi warĩ hinya mbere ya Jehova; na nĩkĩo kwĩragwo atĩrĩ, “O ta Nimurodi, mũguĩmi ũrĩ hinya mbere ya Jehova.” ¹⁰ Matũũra ma mbere ma ũthamaki wake maarĩ Babeli, na Ereku, na Akadi na Kaline, kũu Shinaru.‡ ¹¹ Kuuma bũrũri ũcio wa Shinaru agĩthĩ bũrũri wa Ashuri, nakuo kũu agĩaka matũũra ma Nineve, na Rehobothu-Iru, na Kala, ¹² na Reseni, itũũra rĩrĩ gatagatĩ ka Nineve na Kala; rĩu nĩrĩo rĩarĩ itũũra inene.

¹³ Nake Miziraimu nĩwe warĩ ithe wa

Aludi, na Aanami, na Alehabi, na Anafituhi, ¹⁴ na Apathirusi, na Akasuluhi (Afilisti moimire kuuma harĩ o), na Akafitori.

¹⁵ Kaanani nĩwe warĩ ithe wa

Sidoni irigithathi rĩake, na Ahiti, ¹⁶ na Ajebusi, na Aamori, na Agirigashi, ¹⁷ na Ahivi, na Arika, na Asiniti, ¹⁸ na Aarivadi, na Azemari, na Ahamathi.

Thuutha ũcio mĩhĩrĩga ya Kaanani ikĩhurunjũka, ¹⁹ mĩhaka ya Akaanani yoimĩte Sidoni ĩrorete Gerari ĩgakinya Gaza, ningĩ ĩkarora Sodomu, na Gomora, na Adima, na Zeboimu, o nginya Lasha.

²⁰ Acio nĩo ariũ a Hamu kũringana na mĩhĩrĩga yao, na thiomi ciao, marĩ ng’ongo ciao, na mabũrũri-inĩ mao.

Ashemu

²¹ Shemu o nake nĩaciarĩrwo ariũ ake. Mũrũ wa nyina na Shemu ũrĩa warĩ mũkũrũ eetagwo Jafethu. Shemu nĩwe warĩ ithe wa rũruka ruothe rwa ariũ a Eberi.

²² Ariũ a Shemu nĩ aya:

Elamu, na Ashuri, na Arafakasadi, na Ludi, na Aramu.

²³ Nao ariũ a Aramu nĩ aya:

Uzu, na Hulu, na Getheru, na Mesheki.

²⁴ Arafakasadi nĩwe warĩ ithe wa Shela, nake Shela aarĩ ithe wa Eberi.

²⁵ Eberi nake nĩaciarĩrwo ariũ eerĩ:

Ũmwe eetagwo Pelegu, tondũ hĩndĩ yake thĩ nĩyagayũkanire; mũrũ wa nyina eetagwo Jokitani.

²⁶ Jokitani nĩwe warĩ ithe wa

Alimodadi, na Shelefu, na Hazarimavethu, na Jera, ²⁷ na Hadoramu, na Uzali, na Dikila, ²⁸ na Obali, na Abimaeli, na Sheba, ²⁹ na Ofiri, na Havila, na Jobabu. Acio othe nĩo maarĩ ariũ a Jokitani.

³⁰ Rũgongo rũrĩa maatũũraga ruoimĩte Mesha rũgathĩ rũrorete Sefari, kũu mwena wa irathĩro wa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma.

³¹ Acio nĩo ariũ a Shemu kũringana na mĩhĩrĩga yao, na thiomi ciao, marĩ ng’ongo ciao na mabũrũri-inĩ mao.

³² Ĩyo nĩyo mĩhĩrĩga ya ariũ a Nuhu kũringana na njiaro ciao, marĩ mabũrũri-inĩ mao. Kuuma kũrĩ o, ndũrĩrĩ ikĩhurunjũka thĩ yothe thuutha wa mũiyũro wa maaĩ.

* 10:6 Miziraimu nĩ bũrũri wa Misiri, Putu nakuo kwahoteka gũkorwo nĩ bũrũri wa Libia kana bũrũri wa Somalia ũmũthĩ. † 10:7 Mabũrũri maya mũgwanja ma ariũ a Kushi maakoragwo Arabia. ‡ 10:10 Shinaru nĩ rĩtwa rĩa tene rĩa bũrũri wa Babuloni.

11

Mũthiringo wa Babeli

¹ Hĩndĩ ĩyo ya tene-rĩ, andũ othe a thĩ maarĩ na rūthiomi rūmwe na mwario o ũmwe. ² Na rĩrĩa andũ maathiiaga na mwena wa irathĩro, magĩkinya werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Shinaru, na magĩtũũra kuo.

³ Nao makĩirana atĩrĩ, “Ũkai tũũmbe maturubarĩ na tũmacine wega.” Magĩtũmĩra maturubarĩ handũ ha mahiga, na rami handũ ha thimiti. ⁴ Ningĩ magĩcooka makiuga atĩrĩ, “Ũkai, rekei twĩyakĩre itũũra inene, rĩna mũthiringo mũraaya na igũrũ, ũkinye o matu-inĩ, nĩgeetha twĩgĩire igweta, na nĩguo tũtikaanahurunjwo thĩ yothe.”

⁵ No rĩrĩ, Jehova agĩkũrũka oke one itũũra rĩu na mũthiringo ũcio andũ acio maakaga. ⁶ Jehova akiuga atĩrĩ na ngoro yake, “Angĩkorwo na ũndũ wa ũrũmwe wa kwaria rūthiomi rūmwe andũ aya nĩmambĩrĩria gwĩka ũũ-rĩ, gũtirĩ ũndũ makaabanga gwĩka ũkaamarema. ⁷ Ũkai, tũikũrũke tũkahĩngĩcanie rūthiomi rwao, nĩgeetha matigacooke kũiguithania mĩario mũndũ na ũrĩa ũngĩ.”

⁸ Nĩ ũndũ ũcio, kuuma hau Jehova akĩmahurunja thĩ yothe, nao magĩtiga gwaka itũũra rĩu inene. ⁹ Na nĩkĩo itũũra rĩu rĩetirwo Babeli,* tondũ nĩkuo Jehova aahĩngĩcanĩrie rūthiomi rwa andũ a thĩ yothe. Kuuma kũu, Jehova akĩmahurunja thĩ yothe.

Njiarwa cia kuuma Shemu nginya Aburamu

¹⁰ Ũyũ nĩguo ũhoru wa Shemu.

Mĩaka ĩrĩ thuutha wa mũiyũro wa maaĩ-rĩ, rĩrĩa Shemu aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana rĩmwe-rĩ, nĩguo aatuĩkire ithe wa Arafakasadi. ¹¹ Shemu aatũũrire muoyo mĩaka magana matano thuutha wa gũtuĩka ithe wa Arafakasadi, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu.

¹² Nake Arafakasadi aakinyia mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩtano, agĩtuĩka ithe wa Shela. ¹³ Na thuutha wa gũtuĩka ithe wa Shela, Arafakasadi agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ magana mana na ĩtatũ, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu.

¹⁴ Nake Shela aakinyia mĩaka mĩrongo ĩtatũ, agĩtuĩka ithe wa Eberi. ¹⁵ Na thuutha wa gũtuĩka ithe wa Eberi, Shela agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ magana mana na ĩtatũ, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu.

¹⁶ Nake Eberi aakinyia mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩna, agĩtuĩka ithe wa Pelegu. ¹⁷ Na thuutha wa gũtuĩka ithe wa Pelegu, Eberi agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ magana mana na mĩrongo ĩtatũ, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu.

¹⁸ Nake Pelegu aakinyia mĩaka mĩrongo ĩtatũ, agĩtuĩka ithe wa Reu. ¹⁹ Na thuutha wa gũtuĩka ithe wa Reu, Pelegu agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ magana meerĩ na kenda na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu.

²⁰ Nake Reu aakinyia mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩrĩ, agĩtuĩka ithe wa Serugu. ²¹ Na thuutha wa gũtuĩka ithe wa Serugu, Reu agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ magana meerĩ na mũgwanja na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu.

²² Nake Serugu aakinyia mĩaka mĩrongo ĩtatũ, agĩtuĩka ithe wa Nahoru. ²³ Na thuutha wa gũtuĩka ithe wa Nahoru, Serugu agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ magana meerĩ na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu.

²⁴ Nake Nahoru aakinyia mĩaka mĩrongo ĩrĩ na kenda, agĩtuĩka ithe wa Tera. ²⁵ Na thuutha wa gũtuĩka ithe wa Tera, Nahoru agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ igana na ikũmi na kenda, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu.

²⁶ Thuutha wa Tera gũkinyia mĩaka mĩrongo mũgwanja, agĩtuĩka ithe wa Aburamu, na Nahoru na Harani.

Njiarwa cia Tera

²⁷ Ũyũ nĩguo ũhoru wa Tera.

* 11:9 Rĩtwa Babeli rĩgĩtaũrwo na rūthiomi rwa Kĩhibirania nĩ ta kuuga “kĩrigiicano.”

Tera nĩwe warĩ ithe wa Aburamu, na Nahoru na Harani. Nake Harani agĩtuĩka ithe wa Loti. ²⁸ Ithe wao Tera arĩ o muoyo-rĩ, Harani nĩakuire arĩ bũrũri-inĩ wa Uri-kwa-Akalidei, kũrĩa aaciarĩrwo. ²⁹ Aburamu na Nahoru o eerĩ nĩmahikanirie. Mũtumia wa Aburamu eetagwo Sarai, nake mũtumia wa Nahoru eetagwo Milika; Milika aarĩ mwarĩ wa Harani. Harani nĩwe warĩ ithe wa Milika na Isika.

³⁰ Na rĩrĩ, Sarai aarĩ thaata; ndaarĩ na ciana.

³¹ Nake Tera akĩoya mũriũ wake Aburamu, na Loti mũrũ wa mũrũwe Harani, na Sarai mũtumia wa mũriũ wake Aburamu; nao makiumagara hamwe moime bũrũri wa Uri-kwa-Akalidei mathiĩ Kaanani. No rĩrĩa maakinyire bũrũri wetagwo Harani,[†] magĩtũũra kuo.

³² Tera agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ magana meerĩ na ĩtano, na agĩkuĩra kũu Harani.

12

Ngai gwĩta Aburamu

¹ Nake Jehova nĩeerĩte Aburamu atĩrĩ, “Thaama uume bũrũri wanyu na ũtige andũ anyu, na nyũmba ya thoguo, ũthiĩ bũrũri ũrĩa ngaakuonia.

² “Nĩ nĩngagũtua rũrĩrĩ rũnene,
na nĩngakũrathima;

nĩngatũma rĩitwa rĩaku rĩgĩe igweta,
nawe nĩũgatuĩka kĩrathimo.

³ Nĩngarathima arĩa magaakũrathima,
na ũrĩa o wotha ũgaakũruma na nĩ nĩngatũma anyiitwo nĩ kĩrumi;
nao andũ othe a thĩ
nĩmakarathimwo nĩ ũndũ waku.”

⁴ Nĩ ũndũ ũcio Aburamu akiumagara agĩthiĩ, o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte; nake Loti agĩthiĩ nake. Aburamu aarĩ na mĩaka mĩrongo mũgwanja na ĩtano rĩrĩa oimire Harani. ⁵ Nake nĩathiire na mũtumia wake Sarai, na Loti, mũriũ wa mũrũ wa nyina, na indo ciothe iria maagĩte nacio, na andũ arĩa maagĩte nao kũu Harani, na makiumagara marorete bũrũri wa Kaanani, na magĩkinya kuo.

⁶ Aburamu agĩtuĩkanĩria bũrũri ũcio agĩkinya handũ haarĩ na mũtĩ mũnene wa More kũu Shekemu. Hĩndĩ ĩyo Akaanani nĩo maatũũraga bũrũri ũcio. ⁷ Nake Jehova akiumĩrĩra Aburamu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Bũrũri ũyũ nĩguo ngaathe rũciaro rwaku.” Nĩ ũndũ ũcio Aburamu agĩakĩra Jehova kĩgongona hau, o we Jehova ũcio wamuumĩrĩre.

⁸ Kuuma hau agĩthiĩ erekeire irĩma iria irĩ mwena wa irathĩro wa itũũra rĩa Betheli, na akĩamba hema yake, Betheli igĩkorwo irĩ mwena wa ithũiro na itũũra rĩa Ai rĩrĩ mwena wa irathĩro. Hau nĩho aakiire Jehova kĩgongona na agĩkaĩra rĩitwa rĩa Jehova. ⁹ Thuutha-inĩ Aburamu akiumagara rĩngĩ agĩthiĩ na mbere na rũgendo arorete Negevu.*

Aburamu gũthiĩ Misiri

¹⁰ Na rĩrĩ, nĩ kwagĩire ng’aragu bũrũri ũcio, nake Aburamu agĩkũrũka athiĩ Misiri agaikare kuo kwa ihinda, tondũ ng’aragu nĩ yarĩ nene mũno.[†] ¹¹ Arĩ o hakuhĩ gũtoonya Misiri-rĩ, akĩra mũtumia wake Sarai atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ ũrĩ mũndũ-wa-nja kĩrorerwa. ¹² Na rĩrĩ, andũ a Misiri makuona mekuuga atĩrĩ, ‘Ŭyũ nĩ mũtumia wake,’ tondũ ũcio manjũrage no wee makũreke ũtũũre muoyo, makuo. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio wee uga atĩ ũrĩ mwarĩ wa baba, nĩgeetha ũhonokie muoyo wakwa na manjĩke wega nĩ ũndũ waku.”

¹⁴ Rĩrĩa Aburamu aakinyire Misiri, andũ a Misiri makĩona atĩ mũtumia wake aarĩ kĩrorerwa biũ. ¹⁵ Nao anene a Firaũni mamuona, makĩmũgaathĩrĩria kũrĩ Firaũni, na makĩmuoya makĩmũtware nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki. ¹⁶ Nake Firaũni agĩtuga Aburamu nĩ ũndũ wa Sarai, na Aburamu akĩgĩa na mbũri na ng’ombe, na ndigiri cia njamba na cia nga, ndungata cia arũme na cia airĩtu, na ngamĩira.

¹⁷ No Jehova akĩnyamaria Firaũni na nyũmba yake na mĩrimũ mĩũru nĩ ũndũ wa Sarai, mũtumia wa Aburamu. ¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio Firaũni agĩtũmanĩra Aburamu akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũũ ũnjĩkĩte? Nĩ

[†] 11:31 Harani rĩarĩ itũũra thĩinĩ wa bũrũri wa Mesopotamia, na andũ akuo nĩmahooyaga mweri o ta ũrĩa andũ a Uri meekaga.

* 12:9 Rĩitwa Negevu rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga “bũrũri mũũmũ”; ũyũ warĩ bũrũri mwaraganu watambũrũkĩte nginya Jerusalemu werekeire werũ-inĩ. [†] 12:10 Bũrũri wa Misiri ndwagĩre na ng’aragu nĩ ũndũ wa ũrĩmi wago wa kunithia maaĩ ma Rũũ rwa Nili.

kĩĩ kĩagiririe ũnjĩre atĩ ũyũ nĩ mĩtumia waku? ¹⁹ Nĩ kĩĩ gĩatũmire uuge, ‘Ũyũ nĩ mwarĩ wa baba,’ na nĩkĩo ndaamuoire atũike mĩtumia wakwa? Mĩtumia waku nĩwe ũyũ! Muoye mũthĩĩ!” ²⁰ Hĩndĩ ĩyo Firaũni agĩathana akĩĩra andũ ake ũrĩa megwĩka Aburamu, nao makĩmumagaria arĩ na mĩtumia wake na indo ciothe irĩa aarĩ nacio.

13

Gũtigana kwa Aburamu na Loti

¹ Nĩ ũndũ ũcio Aburamu akĩambata akiuma Misiri agĩthĩĩ Negevu, arĩ na mĩtumia wake na indo ciothe irĩa aarĩ nacio, na Loti agĩthĩĩ hamwe nake. ² Aburamu nĩatongete mũno na ũtonga wa mahiũ, na wa betha, na wa thahabu.

³ Kuuma kũu Negevu nĩathiire kũndũ na kũndũ o nginya agĩkinya Betheli, o harĩa aambĩte hema yake rĩa mbere gatagatĩ ka Betheli na Ai, ⁴ na hau nĩho aakĩte kĩgongona ihinda rĩa mbere. Na Aburamu agĩkaĩra rĩitwa rĩa Jehova ho.

⁵ Na rĩrĩ, Loti, ũrĩa matwaranaga na Aburamu, o nake aarĩ na ndũũru cia mbũri, na cia ng’ombe, na ndungata nyingĩ. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio bũrũri ũcio ndũngĩahotire kũmaigania ũrĩithio marĩ hamwe, nĩ tondũ indo ciao ciarĩ nyingĩ mũno, ũndũ matangĩahotire gũikarania hamwe. ⁷ Na nĩ kwagĩire ngũĩ gatagatĩ ka arĩithi a Aburamu na arĩithi a Loti. Akaanani na Aperizi o nao maatũũraga o bũrũri-inĩ ũcio hĩndĩ ĩyo.

⁸ Nĩ ũndũ ũcio Aburamu akĩĩra Loti atĩrĩ, “Nĩtũtuge kũgĩa na ngũĩ gatagatĩ gaitũ nawe, kana gatagatĩ ka arĩithi aku na arĩithi akwa, nĩ tondũ tũrĩ andũ a nyũmba ĩmwe. ⁹ Githĩ bũrũri ũyũ wotho ndũrĩ mbere yaku? Reke tũtigane. Wathĩĩ mwena wa ũmotho, na nĩ ngũthĩĩ mwena wa ũrĩo; wathĩĩ mwena wa ũrĩo, na nĩ ngũthĩĩ mwena wa ũmotho.”

¹⁰ Loti nĩatiirire maitho, akĩbaara, akĩona atĩ kĩaragana gĩothe kĩa Jorodani kĩarĩ na maaĩ maingĩ, gĩgakĩhaana o ta mũgũnda ũrĩa wa Jehova, na o ta bũrũri wa Misiri, ũrĩa ũng’etheire Zoari. (Hĩndĩ ĩyo nĩ mbere ya Jehova kũnũha Sodomu na Gomora.) ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Loti agĩthũũrĩra kĩaragana kĩa Jorodani gĩothe na akiumagara erekeire irathĩro. Andũ acio eerĩ magĩtigana: ¹² Aburamu agĩtũũra bũrũri wa Kananani, nake Loti agĩtũũra matũũra-inĩ ma kĩaragana kĩu, akĩamba hema ciake hakuhĩ na Sodomu. ¹³ Na rĩrĩ, andũ a Sodomu maarĩ aaganu, na makehagĩria Jehova mũno.

¹⁴ Aburamu na Loti maatigana-rĩ, Jehova akĩĩra Aburamu atĩrĩ, “Ta tiira maitho maku na igũrũ ũrĩ o hau ũrĩ, ũrore mwena wa gathigathini na gũthini, irathĩro na ithũĩro. ¹⁵ Bũrũri ũrĩa wotho ũkuona nĩngũkũhe ũtuĩke waku, na wa rũciaro rwaku nginya tene. ¹⁶ Nĩngaatũma rũciaro rwaku rũingĩhe o ta rũkũngũ rwa thĩ, na kũngĩkorwo kũrĩ mũndũ ũngĩhota gũtara rũkũngũ rwa thĩ-rĩ, o na rũciaro rwaku no rũgĩtarĩke. ¹⁷ Ũkĩra ũthĩĩ, ũtuĩkanie bũrũri ũyũ ũraihu wago na wariĩ wago, tondũ nĩngũkũhe guo.”

¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio Aburamu akĩambũra hema ciake, agĩthĩĩ gũtũũra hakuhĩ na mĩtĩ ĩrĩa mĩnene ya mĩgandi ya Mamure kũu Hebironi, na agĩakĩra Jehova kĩgongona hau.

14

Aburamu gũteithũra Loti

¹ Ihinda-inĩ rĩu, Amurafeli mũthamaki wa Shinaru, na Arioku mũthamaki wa Elasar, na Kedorilaomeri mũthamaki wa Elamu, na Tidali mũthamaki wa Goimu, ² nĩmathiire ita kũrũa na Bera mũthamaki wa Sodomu, na Birisha mũthamaki wa Gomora, na Shinabu mũthamaki wa Adima, na Shemeberi mũthamaki wa Zeboimu na mũthamaki wa Bela (na nokuo Zoari). ³ Athamaki acio othe a gĩkundi gĩa keerĩ nĩmacookanĩrĩire hamwe Gĩtuamba-inĩ gĩa Sidimu (na nokuo Iria rĩa Cumbĩ). ⁴ Ihinda rĩa mĩaka ikũmi na ĩrĩ maatũire matungatagĩra Mũthamaki Kedorilaomeri, no mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩtatũ makĩregana na watho wake.

⁵ Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩna-rĩ, Mũthamaki Kedorilaomeri na athamaki arĩa maarĩ hamwe nake magĩthĩĩ makĩhoota Arefai* kũu Ashiterothu-Karainimu, na Azuzi kũu Hamu, na Aemi kũu Shave-Kiriathaimu, ⁶ nao Achori makĩmahootera bũrũri-inĩ wa ĩrĩma wa Seiru, o nginya Eli-Parani gũkuhĩ na

* 14:5 Arefai rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga andũ anene mũno kiũga.

werũ. ⁷ Ningĩ athamaki acio makĩgarũrũka, magĩthiĩ Eni-Mishipatu (na nokuo Kadeshi), magĩtooria rūgongo ruothe rwa Amaleki,[†] o hamwe na Aamori arĩa maatũũraga kũu Hazazoni-Tamaru.

⁸ Ningĩ mũthamaki wa Sodomu, na mũthamaki wa Gomora, na mũthamaki wa Adima, na mũthamaki wa Zeboimu, na mũthamaki wa Bela (na nokuo Zoari) magĩthiĩ makĩhaarĩria ita rĩa rĩa mbaara o kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Sidimu, ⁹ mahũũrane na Kedorilaomeri mũthamaki wa Elamu, na Tidali mũthamaki wa Goimu, na Amurafeli mũthamaki wa Shinaru, na Arioku mũthamaki wa Elasarũ, athamaki acio ana mahũũrane na athamaki acio angĩ atano. ¹⁰ Na rĩrĩ, Gĩtuamba kũu gĩa Sidimu kĩaĩyũrĩte marima ma rami, na rĩrĩa athamaki a Sodomu na Gomora mooraga-rĩ, andũ amwe ao makĩgũa kuo nao arĩa angĩ makĩũrĩra irĩma-inĩ. ¹¹ Athamaki acio ana magĩtunyana indo ciothe cia Sodomu na Gomora o na irio ciakuo ciothe; magĩcooka magĩĩthiĩra. ¹² Ningĩ magĩtaha Loti, mũriũ wa mũrũ wa nyina na Aburamu, na indo ciake, tondũ aatũũraga kũu Sodomu.

¹³ Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wahonokete gũtahwo-rĩ, agĩũka na akĩĩra Aburamu ũrĩa Mũhibirania ũhoro ũcio. Na rĩrĩ, Aburamu aatũũraga hakuhĩ na mĩtĩ rĩa mĩnene ya mĩgandi ya Mamure ũrĩa Mũamori, mũrũ wa nyina na Eshikoli na Aneri, na othe maarĩ rũmwe na Aburamu. ¹⁴ Rĩrĩa Aburamu aigũire atĩ mũndũ ũcio wao nĩanyĩtĩtwo agatahwo-rĩ, agĩĩta andũ magana matatũ na ikũmi na anana arĩa maarutĩtwo kũrĩa mbaara na maaciarĩrwo gwake mũciĩ, makĩingatithia thũ icio o nginya Dani. ¹⁵ Ũtukũ-rĩ, Aburamu akĩganyania andũ ake mamatharĩkĩre, nake akĩmahoota na akĩmaingatithia nginya Hoba, itũũra rĩrĩ gathigathini wa Dameski. ¹⁶ Aburamu agĩcookithia indo ciothe iria ciatahitwo, na Loti mũndũ ũcio wao, na indo ciake ciothe, hamwe na andũ-a-nja na andũ arĩa angĩ.

¹⁷ Aburamu acooka kuuma kũhoota Kedorilaomeri na athamaki arĩa maarĩ rũmwe nake-rĩ, mũthamaki wa Sodomu agĩthiĩ kũmũtũnga Gĩtuamba-inĩ gĩa Shave (na no kĩo gĩitagwo Gĩtuamba-kĩa-Mũthamaki).

¹⁸ Nake Melikisedeki mũthamaki wa Salemu[‡] akĩrehe mĩgate na ndibei. We aarĩ mũthĩnjĩri wa Mũrungu Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. ¹⁹ Na akĩrathima Aburamu, akiuga atĩrĩ, “Aburamu arorathimwo nĩ Mũrungu Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, o we Mũmbi wa igũrũ na thĩ.

²⁰ Ningĩ Mũrungu Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno arogaathwo, o ũcio ũraneanire thũ ciaku moko-inĩ maku.”

Nake Aburamu akĩhe Melikisedeki gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe iria aatunyĩte athamaki arĩa ana.

²¹ Nake mũthamaki wa Sodomu akĩĩra Aburamu atĩrĩ, “Nĩ nengera o andũ tu, ũrigie na indo ituĩke ciaku.”

²² No Aburamu akĩĩra mũthamaki ũcio wa Sodomu atĩrĩ, “Nĩnyambararĩtie guoko gwakwa na igũrũ na ngehĩta na mwĩhĩtwa kũrĩ Jehova Mũrungu Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, Mũmbi wa igũrũ na thĩ, ²³ atĩ ndingĩtĩkĩra kuoya kĩndũ o na kĩmwe gĩaku, o na karũrigi kana kamũkwa ga kĩaatũ, nĩgeetha ndũkanoĩge atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ ndatongirie Aburamu.’ ²⁴ Ndingĩtĩkĩra kuoya kĩndũ, o tĩga kĩrĩa kĩrĩtwo nĩ andũ akwa, na igai rĩa andũ arĩa tũrathiĩte nao, na nĩo Aneri, na Eshikoli, na Mamure. Acio nĩmooe rũgai rwao.”

15

Kĩrĩkanĩro kĩa Ngai na Aburamu

¹ Thuutha wa maũndũ macio, ndũmĩrĩri ya Jehova igĩkinyĩra Aburamu na kĩoneki, akĩmwĩra atĩrĩ: “Aburamu, ndũgetigĩre.

Nĩ nĩ nĩ ngo yaku,
na nĩ nĩ kĩleo gĩaku kĩnene.”

² No Aburamu akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, hihi nĩ kĩ ũkũũhe, kuona atĩ ndĩrĩ mwana, na ũrĩa ũkaagaya mũciĩ ũyũ wakwa nĩ Eliezeri wa Dameski?” ³ Ningĩ Aburamu akiuga atĩrĩ, “Nĩwagĩte kũũhe ciana; nĩ ũndũ ũcio ndungata ya mũciĩ wakwa nĩyo ikaangaya.”

[†] 14:7 Amaleki maarĩ rũrĩrĩ rwa andũ maatũũraga Negevu na bũrũri ũrĩa ũrigiĩcĩrie Kĩrĩma gĩa Sinai.

[‡] 14:18 Kwahoteka atĩ Salemu nĩ rĩtwa rĩa tene rĩa Jerusalemu.

⁴ Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Aburamu, akĩĩrwo atĩrĩ, “Aca, Eliezeri tiwe ũgaakũgaya, no mũrũguo ũrĩa ũkoima mũthiimo waku nĩwe ũgaakũgaya.” ⁵ Akiumia Aburamu nja, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta tiira maitho ũrore igũrũ na ũtare njata, angĩkorwo ti-itherũ no ũcitare.” Ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũguo nĩguo rũciaro rwaku rũkaigana.”

⁶ Aburamu agĩĩtikia Jehova. Nake Jehova agĩkenio nĩ wĩtikio ũcio, akĩmũtua mũthingu.

⁷ Ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩ Jehova ũrĩa wakũrutire bũrũri wa Uri-kwa-Akalidei, nĩgeetha ngũhe bũrũri ũyũ ũtuĩke igai rĩaku.”

⁸ No Aburamu akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, ũngĩmenyithia nakĩ atĩ nĩũgatuĩka igai rĩakwa?”

⁹ Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta ndeehera moori, na mbũri, na ndũrũme, na o ĩmwe yacio ĩkorwo ĩrĩ na mĩaka ĩtatũ, o hamwe na ndutura, na gĩcui kĩa ndirahũgĩ.”

¹⁰ Aburamu akĩrehera Jehova indo icio ciothe, agĩciatũrania njatũ igĩrĩ, na agĩciara mũhari, o rwatũ rũkaringana na rwatũ rũrĩa rũngĩ; no nyoni-rĩ, aaciũraga ndaaciaturanirie.* ¹¹ Nacio nderi ikĩharũrũkĩra nyama icio, no Aburamu agĩcingata, agĩciũmbũra.

¹² Riũa rĩgĩthũa-rĩ, Aburamu agĩkoma toro mũnene, nayo nduma nene na ya kũmakania ĩkĩmũnyi-ita. ¹³ Ningĩ Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya na ma atĩ njiaro ciaku nĩgatũũra ĩrĩ ageni bũrũri ũtarĩ wacio, na nĩgatuuu ngombo na inyariirwo mĩaka magana mana. ¹⁴ No nĩngaherithia rũrĩrĩ rũu igatungata ĩrĩ ngombo, na thuutha ũcio nĩkoima kuo ĩrĩ na ũtonga mũingĩ. ¹⁵ No wee-rĩ, ũgaakua na thayũ, na ũgaathikwo ũrĩ na ũkũrũ mwega. ¹⁶ Rũciaro-inĩ rwa kana-rĩ, njiaro ciaku nĩgacooka gũkũ, nĩgũkorwo mehia ma Aamori matikinyĩte harĩa ho.”

¹⁷ Na rĩrĩ, riũa riathũa na kwagĩa nduma-rĩ, hakĩoneka nyũngũ ya mwaki yatoogaga ĩrĩ na kĩmũrĩ gĩkĩrĩmbũka gĩgĩtuĩkanĩria gatagatĩ ka njatũ icio. ¹⁸ Mũthenya ũcio, Jehova akĩrĩkanĩra na Aburamu kĩrĩkanĩro, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndahe njiaro ciaku bũrũri ũyũ, kuuma rũũĩ rwa Misiri nginya rũũĩ rũrĩa rũnene rwa Farati: ¹⁹ bũrũri wa Akeni, na wa Akenizi, na wa Akadimoni, ²⁰ na wa Ahiti, na wa Aperizi, na wa Arefai, ²¹ na wa Aamori, na wa Akaanani, na wa Agirigashi, na wa Ajobusi.”

16

Hagari na Ishumaeli

¹ Na rĩrĩ, Sarai mĩtumia wa Aburamu ndaamũciarĩire ciana. No nĩ aarĩ na mũirĩtu Mũmisiri wamũtungatagĩra wetagwo Hagari; ² tondũ ũcio Sarai akĩĩra Aburamu atĩrĩ, “Jehova nĩagirĩtie ngĩe na ciana. Thiĩ ũkome na ndungata yakwa ya mũirĩtu; hihi kwahoteka ngĩe na rũciaro nĩ ũndũ wake.”*

Nake Aburamu agĩĩtikania na ũrĩa Sarai oigire. ³ Nĩ ũndũ ũcio, thuutha wa Aburamu gũkorwo atũũrĩte Kaanani mĩaka ikũmi-rĩ, mĩtumia wake Sarai akĩoya Hagari Mũmisiri ũrĩa warĩ ndungata yake ya mũirĩtu, akĩmũneana kũrĩ mũthuriwe atuĩke mĩtumia wake. ⁴ Nake Aburamu agĩkoma na Hagari, nake akĩgĩa nda.

Na rĩrĩa aamenyire atĩ nĩagĩite nda-rĩ, akĩambĩrĩria kũnyarara Sarai mwathi wake. ⁵ Hĩndĩ ĩyo Sarai akĩĩra Aburamu atĩrĩ, “Ũũru ũyũ ũrathĩĩnia-rĩ, ũrogũcookerera arĩ we. Ndaneanire ndungata yakwa moko-inĩ maku, na rĩu tondũ nĩimenyete atĩ ĩrĩ na nda, no kũũnyarara. Jehova arotũtuithania nĩ nawe.”

⁶ Aburamu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ntungata yaku ĩrĩ moko-inĩ maku. ĩka nayo ũrĩa ũkuona kwagĩĩire.” Nake Sarai akĩnyamaria Hagari mũno; nĩ ũndũ ũcio Hagari akĩmũũrĩa.

⁷ Mũraika wa Jehova agĩkora Hagari hakuhĩ na handũ haatherũkaga maaĩ werũ-inĩ; gathima kau kaarĩ mũkĩra-inĩ wa njĩra ĩrĩa ya gũthĩ Shuri. ⁸ Mũraika akĩmũũria atĩrĩ, “Hagari ndungata ya Sarai, uuma kũ na wathĩ kũ?”

Hagari akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ kũũrĩa ndĩoorĩra Sarai ũrĩa mwathi wakwa.”

⁹ Ningĩ mũraika wa Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka kũrĩ mĩtumia ũcio mwathi waku na ũmwĩnyi-ihĩrie.” ¹⁰ Ningĩ mũraika agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngaingĩhia njiaro ciaku ũndũ itagaatarĩka.”

¹¹ Mũraika wa Jehova ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ:

* 15:10 Kĩrĩkanĩro o gĩothe kĩarĩkia kũiguithanĩrio nĩ kwarutagwo igongona rĩa nyamũ ĩrĩa yatinanagio maita meerĩ, nao arĩa maathondekaga kĩrĩkanĩro kũ makagera gatagatĩ ga icunjĩ icio cieri. * 16:2 Kwaga kũgĩa ciana kuonekaga taarĩ iherithia kuuma kũrĩ Ngai. Mũtugo wa mahinda macio nĩwetikĩrĩtie mĩtumia athuurĩre mũthuriwe mĩtumia, no ciana iria magĩa igakorwo ĩrĩ cia mĩtumia ũcio thata.

“Riũ ũrĩ na nda,
na nĩũgaciara kaana ga kahĩ,
na ũgaagatua Ishumaeli.

Nĩgũkorwo Jehova nĩaiguĩte ũhoru wa mĩnyamaro yaku.[†]

¹² Mũrũguo agaatuĩka wa mbũrũrũ ta ndigiri ya gĩthaka;
guoko gwake gũgookagĩrĩra andũ othe,
nao andũ othe mamũũkagĩrĩre:

agaatũũra na ũthũ na ariũ a ithe othe.”

¹³ Nake Hagari akĩhe Jehova ũcio wamwarĩirie rĩitwa rĩĩrĩ: “Wee nĩwe Ngai ũrĩa ũnyonaga,” nĩgũkorwo oigire atĩrĩ, “Riũ nĩ ndĩkuona Ũrĩa ũnyonaga.” ¹⁴ Nĩkĩo gĩthima kũu gĩetirwo Biri-Lahai-Roi, na kĩrĩ o ho, kũu gatagatĩ ga Kadeshi na Beredi.

¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio Hagari agĩciarĩra Aburamu mwana wa kahĩ, nake Aburamu agĩtua kaana kau aaciarĩrwo Ishumaeli. ¹⁶ Aburamu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩnana na ĩtandatũ rĩrĩa Hagari aamũciarĩire Ishumaeli.

17

Kĩrĩkanĩro gĩa Kũrua

¹ Na rĩrĩ, rĩrĩa Aburamu aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo kenda na kenda-rĩ, Jehova nĩamuumĩrĩire, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ Mũrungu Mwene-Hinya-Wothe; tũũra ũnjathĩkagĩra, na ũtarĩ na ũcuuke.

² Na nĩ nĩngũtũũria kĩrĩkanĩro gatagatĩ gakwa nawe, na nĩngaingĩhia mũigana waku mũno.”

³ Aburamu agĩturumithia ũthiũ wake thĩ, nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, ⁴ “Hakwa-rĩ, gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro gĩakwa nawe: Wee nĩũgatuĩka ithe wa ndũrĩrĩ nyingĩ. ⁵ Ndũgũcooka gwĩtwo Aburamu; ũrĩitagwo Iburahĩmu, nĩgũkorwo nĩngũtuĩte ithe wa ndũrĩrĩ nyingĩ. ⁶ Nĩngũtũma ũciare mũno; na ndũme ũtuĩke ithe wa ndũrĩrĩ nyingĩ, nao athamaki nĩmakoima thĩinĩ waku. ⁷ Nĩngũthondeka kĩrĩkanĩro gĩakwa kĩrĩ kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene gatagatĩ gakwa nawe na njiaro ciaku iria igooka thuutha waku, na nginya njiarwa ciaku cia thuutha, nĩguo ndũke Ngai waku na Ngai wa njiaro iria igooka thuutha waku. ⁸ Nĩngakũhe bũrũri ũyũ wothe wa Kaanani, kũrĩa ũrĩ mũgeni rĩu, ũtũũre ũrĩ igai rĩaku na rĩa njiaro ciaku iria igooka thuutha waku; na nĩngatuĩka Ngai wao.”

⁹ Nĩngĩ Ngai agĩcooka akĩra Iburahĩmu atĩrĩ, “Wee-rĩ, no nginya ũmenyagĩrĩre kĩrĩkanĩro gĩakwa, wee na njiaro iria igooka thuutha waku, harĩ njiarwa na njiarwa iria igooka. ¹⁰ Gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro gĩakwa nawe na njiaro iria igooka thuutha waku, kĩrĩkanĩro kĩrĩa ũrĩmenyagĩrĩra: Arũme othe thĩinĩ wanyu nĩmarĩruaga. ¹¹ Mũrĩruaga nĩguo ũndũ ũcio ũtuĩke kĩmenyithia gĩa kĩrĩkanĩro gatagatĩ gakwa nawe. ¹² Harĩ njiarwa iria igooka thuutha, mũndũ mũrũme wothe thĩinĩ wanyu no nginya arue arĩ na ũkũrũ wa thĩkũ inyanya, kũrutia arĩa maciarĩtwo thĩinĩ wa nyũmba yaku kana arĩa magũrĩtwo na mbeeca kuuma kũrĩ andũ a kũngĩ-arĩa matarĩ a rũciaro rwaku. ¹³ Mũndũ ũcio, wagũciarĩtwo nyũmba-inĩ yaku kana wakũgũrwo na mbeeca ciaku-rĩ, no nginya arue. Kĩrĩkanĩro gĩakwa kĩa mĩrĩ yanyu gĩgũtuĩka kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene. ¹⁴ Mũndũ mũrũme wothe ũtarĩ mũruu, ũrĩa ũtaruithĩtio mwĩrĩ wake-rĩ, nĩakeherio harĩ andũ ao; ũcio ndahingĩtie kĩrĩkanĩro gĩakwa.”

¹⁵ Nĩngĩ Ngai akĩra Iburahĩmu atĩrĩ, “Ha ũhoru wa Sarai mũtumia waku-rĩ, ndũgũcooka kũmwĩta Sarai; arĩitagwo Sara. ¹⁶ Nĩngũmũrathima, na ti-itherũ nĩngũkũhe mwana wa kahĩ ũciarĩrwo nĩwe. Nĩngũmũrathima nĩguo atuĩke nyina wa ndũrĩrĩ; athamaki a ndũrĩrĩ makoima harĩwe.”

¹⁷ Iburahĩmu agĩturumithia ũthiũ wake thĩ, agĩcooka agĩtheka, akĩyũria na ngoro atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩ na mĩaka igana nĩegũciara mwana wa kahĩ? Sara no aciare mwana arĩ na mĩaka mĩrongo kenda?”

¹⁸ Nake Iburahĩmu akĩra Ngai atĩrĩ, “Naarĩ korwo Ishumaeli atũũra arathimagwo nĩwe!”

¹⁹ Nake Ngai akĩmũcookeria atĩrĩ, “Iĩ nĩguo, no mũtumia waku Sara nĩagagũciarĩra kahĩ, na nĩũgaagatua Isaaka. Nĩngathondeka kĩrĩkanĩro nake gĩa gũtũũra tene na tene harĩ njiaro ciake iria igooka thuutha wake. ²⁰ Na ha ũhoru wa Ishumaeli, nĩndakũigua: Ti-itherũ nĩngũmũrathima; nĩngũtũma aciarane, aingĩhe mũno. Nĩagatuĩka ithe wa aathani ikũmi na eerĩ, na nĩngamũtua rũrĩrĩ

[†] 16:11 Rĩitwa Ishumaeli rĩgĩtũrwo nĩ kuuga “Ngai nĩaiguaga.”

rũnene. ²¹ No kĩrĩkanĩro gĩakwa ngaathondeka na Isaaka, ũrĩa Sara egũgũciarĩra mwaka ũyũ ũgũũka, ihinda-inĩ ta rĩrĩ tũrĩ.” ²² Ngai aarĩkia kwaria na Iburahĩmu, akĩambata, akĩmũtiga.

²³ Mũthenya o ro ũcio, Iburahĩmu akĩoya mũriũ wake Ishumaeli, na arĩa othe maciarĩrwo gwake, o na arĩa magũrĩtwo na mbeeca ciake, mũndũ mũrũme wothe wa nyũmba yake, akĩmaruithia, o ta ũrĩa Ngai aamwĩrĩte. ²⁴ Iburahĩmu aarĩ wa mĩaka mĩrongo kenda na kenda rĩrĩa aaruire, ²⁵ nake mũriũ wake Ishumaeli aarĩ wa mĩaka ikũmi na ĩtatũ. ²⁶ Iburahĩmu na mũriũ wake Ishumaeli maaruire hamwe mũthenya o ro ũcio. ²⁷ Na mũndũ mũrũme wothe thĩĩnĩ wa nyũmba ya Iburahĩmu, arĩa maciarĩrwo gwake, kana mũndũ wagũrĩtwo kuuma kũrĩ mũndũ wa kũngĩ, maaruanĩire hamwe nake.

18

Ageni arĩa Atatũ

¹ Mũthenya ũmwe Jehova nĩ oimĩrĩire Iburahĩmu rĩrĩa aikarĩte mũromo-inĩ wa hema yake hakuhi na mĩtĩ ĩrĩa mĩnene ya mĩgandi ya Mamure, ihinda rĩa mĩaraho. ² Na rĩrĩ, Iburahĩmu aatiira maitho-rĩ, akĩona andũ atatũ marũgamĩte o hakuhi nake. Rĩrĩa aamoonire, akĩhiũha akiuma mũromo-inĩ wa hema yake, agĩthĩ kũmatũnga, na agĩturumithia ũthĩũ wake thĩ.

³ Akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, angĩkorwo nĩndetĩkĩrĩka maitho-inĩ maku, ndũkahĩtũke ndungata yaku. ⁴ Reke tũũ tũnini tũrehwo, na inyuĩ inyuotho mwĩthambe magũrũ na mũhurũke kĩruru-inĩ kĩa mũtĩ ũyũ. ⁵ Na nĩ thĩ ndĩmũrehere kĩndũ gĩa kũrĩa, nĩgeetha mũcookwo nĩ hinya, kuona atĩ nĩmwagũka kwa ndungata yanyu, nĩguo mũcooke mwĩthĩire.”

Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ wega mũno, ĩka o ũguo woiga.”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio Iburahĩmu akĩhiũha agĩthĩ hema-inĩ kũrĩ Sara, akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya ibaba ithatũ* cia mũtu ũrĩa mũhinyu wega, ũũkande na ũruge mĩgate naihenya.”

⁷ Ningĩ Iburahĩmu agĩteng’era rũũru-inĩ, agĩthuura njaũ njega na njororo, akĩmĩnengera ndungata, nayo ĩkĩmĩthĩnja naihenya. ⁸ Ningĩ Iburahĩmu akĩmarehera iria imata na iria rĩa mwĩtha, na nyama cia njaũ ĩyo yathĩnjĩtwo, agĩciiga hau mbere yao. Nake akĩrũgama hakuhi nao mũtĩ-inĩ rĩrĩa maarĩaga.

⁹ Maarĩkia kũrĩa makĩmũũria atĩrĩ, “Sara mũtumia waku-rĩ, arĩ kũ?”

Iburahĩmu akĩmacookeria atĩrĩ, “Arĩ kũrĩa hema thĩĩnĩ.”

¹⁰ Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩngooka kũrĩ we rĩngĩ hĩndĩ o ta ĩno mwaka ũyũ ũroka, na Sara mũtumia waku nĩagaciara kaana ga kahĩ.”

Nake Sara nĩathikagĩrĩria arĩ hau mũromo-inĩ wa hema ĩrĩa yarĩ thuutha wa Iburahĩmu. ¹¹ Na rĩrĩ, Iburahĩmu na Sara maarĩ akũrũ na magatĩndĩka mĩaka yao ma, nake Sara akahĩtũkia mĩaka ya gũciara. ¹² Nĩ ũndũ ũcio, Sara agĩthekera, akĩyũria atĩrĩ, “Thuutha wa gũkũra ũũ-rĩ, na mwathi wakwa nĩ mũkũrũ-rĩ, no ngĩgĩe na gĩkeno kũ?”

¹³ Nake Jehova akĩũria Iburahĩmu atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũma Sara atheke na eyũrie, ‘Ti-itherũ no ngĩe na mwana ndĩ mũkũrũ ũguo?’ ¹⁴ Kaĩ kũrĩ ũndũ ũngĩrema Jehova? Mwaka ũyũ ũroka-rĩ, nĩngacooka ihinda rĩrĩa rĩamũre, nake Sara nĩagaciara kaana ga kahĩ.”

¹⁵ Sara agĩtigĩra mũno, nĩ ũndũ ũcio akĩheenania, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndinatheka.”

Nowe Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩ ma nĩwatheka.”

Iburahĩmu Gũthaihanĩrĩa Sodomu

¹⁶ Rĩrĩa andũ acio mookĩrĩre mathĩrĩ-rĩ, makĩerekera na Sodomu,† nake Iburahĩmu agĩtwarana nao amomagarie. ¹⁷ Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩyũria atĩrĩ, “No hithe Iburahĩmu ũrĩa ndĩrenda gwĩka? ¹⁸ Ti-itherũ Iburahĩmu nĩagatuĩka rũrĩrĩ rũnene na rwa hinya, na ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nĩkarathimwo nĩ ũndũ wake. ¹⁹ Nĩgũkorwo nĩndĩmũthuurĩte nĩgeetha onagĩrĩrie ciana ciake, na nyũmba yake, na arĩa magooka thuutha wake, kũrũmagia mĩthĩire ya Jehova na ũndũ wa gwĩkaga ũrĩa kwagĩrĩre, na kĩhoo, nĩgeetha Jehova akaahingĩria Iburahĩmu ũrĩa aamwĩrĩre.”

²⁰ Ningĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Mũkayo wĩgĩ Sodomu na Gomora nĩ mũnene mũno, naguo wĩhia wao nĩ mũũru mũno. ²¹ Nĩ ũndũ ũcio nĩ nĩngũikũrũka thĩ nyone kana ũũru ũrĩa mekĩte nĩũigana ikaya rĩrĩa rĩnginyĩire. Na aakorwo tĩguo-rĩ, nĩngũmenya ũrĩa ngwĩka.”

* 18:6 nĩ ta kilo 22. † 18:16 Itũura rĩa Sodomu rĩrĩ o harĩa rĩarĩ mwena wa gũthini wa Iria rĩa Cumbĩ.

²² Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makiuma hau magĩthĩ merekeire Sodomu, no Iburahĩmu agĩtigwo arũgamĩte mbere ya Jehova. ²³ Nake Iburahĩmu agĩkuhĩrĩria Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Andũ arĩa athingu ũkũmanĩnĩria hamwe na arĩa aaganu? ²⁴ ĩ kũngĩkorwo kũrĩ na andũ mĩrongo ĩtano athingu itũũra-inĩ rĩu inene? Ti-itherũ no ũrĩniine na ndũrĩhonokie nĩ ũndũ wa andũ acio mĩrongo ĩtano athingu marĩ kuo? ²⁵ Ũroaga gwĩka ũndũ ta ũcio, wa kũũraganĩria arĩa athingu hamwe na arĩa aaganu, arĩa athingu na arĩa aaganu ũmataranĩrie ũndũ ũmwe. Ũroaga gwĩka ũndũ ta ũcio! Mũtuanĩri ciira wa thĩ yothe-rĩ, githĩ ndagĩrĩrwo nĩ gwĩka ũrĩa kwagĩrĩire?”

²⁶ Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ingĩkora andũ mĩrongo ĩtano athingu kũu itũũra rĩu inene rĩa Sodomu-rĩ, nĩngũhonokia kũndũ kũu guothe nĩ ũndũ wao.”

²⁷ Ningĩ Iburahĩmu akĩaria rĩngĩ, akiuga atĩrĩ: “Rĩu tondũ nĩngĩũmĩrĩrie nginya ndaaria na Mwathani, o na gũtuĩka ndĩ o rũkũngũ na mũhu-rĩ, atĩrĩ, ²⁸ ĩ hangĩaga andũ atano a acio mĩrongo ĩtano athingu? Nĩ ũngĩniina itũũra rĩu inene rĩothe nĩ ũndũ wa kwaga acio atano?”

Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ingĩkora andũ mĩrongo ĩna na atano kuo, ndikũrĩniina.”

²⁹ O rĩngĩ Iburahĩmu akĩmwarĩria akĩmũũria atĩrĩ, “Ĩ ũngĩkora andũ mĩrongo ĩna tu kuo?”

Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa acio mĩrongo ĩna-rĩ, ndikũrĩniina.”

³⁰ Ningĩ Iburahĩmu akiuga atĩrĩ, “Mwathani aroaga kũrakara, no areke njarie. ĩ ũngĩkora andũ mĩrongo ĩtatũ kuo?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndikũrĩniina ingĩkora andũ mĩrongo ĩtatũ kuo.”

³¹ Iburahĩmu akiuga atĩrĩ, “Rĩu tondũ nĩngĩũmĩrĩrie nginya ndaaria na Mwathani-rĩ, ĩ kũngĩoneka o andũ mĩrongo ĩrĩ kuo?”

Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa acio mĩrongo ĩrĩ, ndikũrĩniina.”

³² Ningĩ akiuga atĩrĩ, “Mwathani aroaga kũrakara no areke njarie rĩngĩ rĩmwe. ĩ kũngĩoneka o andũ ikũmi kuo?”

Nake Jehova agĩcookia, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa acio ikũmi-rĩ, ndikũrĩniina.”

³³ Rĩria Jehova aarĩkirie kwaria na Iburahĩmu, agĩthĩra, nake Iburahĩmu agĩcooka mũciĩ.

19

Kwanangwo gwa Sodomu na Gomora

¹ Nao arĩa acio eerĩ magĩkinya Sodomu hwaĩ-inĩ, nake Loti aikarĩte kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene. Rĩria aamoonire-rĩ, agĩũkĩra nĩguo amatũnge, na agĩturumithia ũthiũ wake thĩ. ² Akĩmeera atĩrĩ, “Aathi akwa, ndamũthaitha ũkai mũtoonye nyũmba ya ndungata yanyu. No mwĩthambe magũrũ na mũraarĩrie, na rũciinĩ tene mũrooke gũthiĩ na mbere na rũgendo rwanyu.”

No-o makĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, ithuĩ tũkũraara nja kĩaaro-inĩ.”

³ Nowe Loti akĩmarĩngĩrĩria na hinya mũno mathiĩ gwake mũciĩ, nginya magĩtikĩra. Magĩthiĩ nake, magĩtoonya nyũmba gwake. Nake akĩmathondekera irio, akĩruga mĩgate ĩtaarĩ ndawa ya kũmbia, nao makĩria. ⁴ Matanathiĩ gũkoma-rĩ, arũme othe a kuuma ituri ciothe cia itũũra rĩu rĩa Sodomu, arĩa ethĩ na arĩa akũrũ, makĩrigiicĩria nyũmba ya Loti. ⁵ Nao magĩita Loti, makĩmũũria atĩrĩ, “Andũ arĩa mookire gwaku ũtukũ ũyũ-rĩ, marĩ-kũ? Marehe na gũkũ nja, tũkome nao.”

⁶ Loti akiuma na nja amatũnge, na akĩhinga mũrango, ⁷ akĩmeera atĩrĩ, “Aca, arata akwa; mũtĩgeke ũndũ ũcio wa waganu. ⁸ Atĩrĩrĩ, ndĩ na airĩtu akwa eerĩ matarĩ maakoma na mũndũ mũrũme. Rekei ndĩmarehe na gũkũ nja, na inyuĩ mwĩke o ũrĩa mũkwenda nao. No mũtĩgeke ũndũ o na ũrĩkũ kũrĩ andũ aya, tondũ mokĩte gwakwa na no nginya ndĩmagĩtĩre.”

⁹ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ehera.” Na makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ookire gũkũ arĩ mũgeni, na rĩu arenda gũtũciirithia! Wee nĩwe tũgwĩka ũũru gũkĩra acio!” Magĩkĩrĩrĩria kũhatĩrĩria Loti, na magĩkuhĩrĩria nĩguo moinange mũrango.

¹⁰ No ageni acio maarĩ thĩinĩ magĩtambũrũkia moko, makĩguucia Loti, makĩmũcookia nyũmba na makĩhinga mũrango. ¹¹ Magĩcooka makĩhũũra andũ acio maarĩ nja ya mũrango wa nyũmba, ethĩ na akũrũ, na ũtumumu nĩgeetha mage kuona mũrango.

¹² Andũ acio eerĩ makĩũria Loti atĩrĩ, “Ũrĩ na andũ angĩ aku gũkũ, ta arĩa mahikĩtie airĩtu aku, aanake kana airĩtu aku, kana mũndũ ũngĩ waku o wotho ũrĩ itũũra-inĩ rĩrĩ inene? Moimagarie muume gũkũ,

¹³ tondũ nĩtũkwananga kũndũ gũkũ. Mũkayo ũrĩa ũkaĩrwo Jehova okĩrĩre andũ a gũkũ nĩ mũnene mũno, na nĩatũtũmĩte tũũke tũrĩanange.”

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio Loti akiumagara, agĩthĩĩ akĩaria na athoni ake, arĩa maarĩ mahikie airĩtu ake. Akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩhĩkei muume kũndũ gũkũ, nĩ ũndũ Jehova arĩ hakuhi kwananga itũũra rĩrĩ inene!” No athoni ake magĩĩciiria nĩ itherũ aamaringaga.

¹⁵ Rũciinĩ ruoro rũgĩtema-rĩ, araika acio makĩhĩkahĩka Loti, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhĩke! Oya mĩtumia waku na airĩtu aku eerĩ arĩa marĩ gũkũ, kana mũniinanĩrio na itũũra rĩrĩ rĩkĩherithio.”

¹⁶ Rĩrĩa Loti aahindahindire-rĩ, andũ acio makĩmũnyiita guoko, na moko ma mĩtumia wake na ma airĩtu ake eerĩ, na makĩmoimagaria o wega nginya nja ya itũũra rĩu inene, nĩgũkorwo Jehova nĩamaiguĩrĩre tha. ¹⁷ Na maarĩkia kũmaruta nja ya itũũra, ũmwe wao akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩthareĩ mũhonokie mĩoyo yanyu! Mũtikehũgũre, na mũtikarũgame handũ o na ha gũkũ kĩaragana-inĩ gĩkĩ! Ũrĩrai irĩma-inĩ, kana mũniinwo!”

¹⁸ No Loti akĩmeera atĩrĩ, “Aca, aathi akwa, ndamũthaitha! ¹⁹ Tondũ ndungata yanyu nĩ itĩkĩrĩkĩte maitho-inĩ manyu, na nĩmũnyonetie ũtugi mũnene wa kũhonokia muoyo wakwa, no ndingĩhota kũũrĩra irĩma-inĩ; mwanangĩko ũyũ nĩũkũngorerera, na nĩngũkua. ²⁰ Ta rorai, haarĩa harĩ na itũũra rĩrĩ hakuhi ingĩũrĩra, na nĩ inini. Rekei njũrĩre kuo, nĩ itũũra inini mũno, githĩ tiguu? Naguo muoyo wakwa nĩũkũhonoka.”

²¹ Nake mũraika akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ wega mũno, nĩngũkũguĩra ihooya rĩu o narĩo; Ndikũharagania itũũra rĩu waria ũhoro warĩo. ²² No rĩrĩ, ũrĩra kuo na ihenya, nĩ ũndũ gũtirĩ ũndũ ingĩka nginya ũkinye kuo.” (Nĩkĩo itũũra rĩu rĩtagwo Zoari.)

²³ Loti agĩkina Zoari-rĩ, rĩũa nĩrĩarĩkĩtie kũratha. ²⁴ Nake Jehova akiurĩria Sodomu na Gomora mwaki wa ũbiriti uumĩte igũrũ kũrĩ Jehova. ²⁵ Nake akĩharagania matũũra macio manene, na kĩaragana kũu gĩothe, o hamwe na arĩa othe maatũire matũũra-inĩ macio manene, o na mĩmera yothe ya bũrũri ũcio. ²⁶ No mĩtumia wa Loti nĩehũgũrĩre na thuutha, nake agĩtuĩka gĩtugi gĩa cumbĩ.

²⁷ Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene-rĩ, Iburahĩmu agĩũkĩra na agĩcooka handũ harĩa aarũgamĩte mbere ya Jehova. ²⁸ Agĩcũthĩrĩria mwena wa Sodomu na Gomora, bũrũri wothe wa kĩaragana kũu, nake akĩona ndogo ndumanu yambatĩte na igũrũ kuuma bũrũri-inĩ ũcio, ihaana ta ndogo yumĩte icua-inĩ.

²⁹ Nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa Jehova aanangire matũũra macio manene ma kĩaragana kũu, nĩaririkanire Iburahĩmu, na akĩruta Loti mwanangĩko-inĩ ũcio waharaganirie matũũra macio manene kũrĩa Loti atũire.

Loti na Airĩtu ake

³⁰ Thuutha ũcio Loti akiuma Zoari, agĩthĩĩ gũtũũra kĩrĩma-inĩ arĩ hamwe na airĩtu ake eerĩ, tondũ nĩetigĩrĩre gũikara Zoari. We na airĩtu ake eerĩ magĩtũũra ngurunga-inĩ. ³¹ Mũthenya ũmwe-rĩ, mũirĩtu ũrĩa warĩ mũkũrũ akĩra ũrĩa warĩ mũnini atĩrĩ, “Ithe witũ nĩ mũkũrũ, na gũtirĩ mũndũ mũrũme ũrĩ hakuhi wa gũkoma na ithuĩ, ta ũrĩa arĩ mūtugo kũndũ guothe gũkũ thĩ. ³² Reke tũhe ithe witũ ndibei anyue nĩgeetha tũkome nake, na tũtũurie rũciaro rwitũ na ũndũ wa ithe witũ.”

³³ Ũtukũ ũcio magĩtũma ithe wao anyue ndibei, na mũirĩtu ũrĩa mũkũrũ agĩtoonya na agĩkoma nake. Nowe Loti ndaamenyire rĩrĩa mũirĩtu aakomire kana rĩrĩa ookĩrĩre.

³⁴ Mũthenya ũyũ ũngĩ, mũirĩtu ũrĩa mũkũrũ akĩra ũrĩa mũnini atĩrĩ, “Hwaĩ ũtukũ nĩ nĩ ndĩrakomire na ithe witũ. Reke tũmũhe ndibei rĩngĩ anyue ũtukũ wa ũmũthĩ, nawe ũthĩ ũkome nake, nĩgeetha tũtũurie rũciaro rwitũ na ũndũ wa ithe witũ.” ³⁵ Nĩ ũndũ ũcio magĩtũma ithe wao anyue ndibei ũtukũ ũcio o naguo, nake mũirĩtu ũrĩa warĩ mũnini agĩtoonya agĩkoma nake. O rĩngĩ Loti ndaamenyire rĩrĩa mũirĩtu aakomire kana rĩrĩa ookĩrĩre.

³⁶ Nĩ ũndũ ũcio airĩtu acio eerĩ a Loti makĩgĩa nda na ithe wao. ³⁷ Mũirĩtu ũrĩa mũkũrũ agĩciara kahĩ na agĩgatua Moabi, na nĩwe ithe wa andũ a Moabi gwata ũmũthĩ. ³⁸ Mũirĩtu ũrĩa mũnini o nake agĩciara kahĩ, nake agĩgatua Beni-Ami, na nĩwe ithe wa Aamoni arĩa marĩ kuo nginya ũmũthĩ.

¹ Na rĩrĩ, Iburahĩmu nĩoimire kũu aarĩ, agĩthĩ mwena wa Negevu, na agĩtũũra gatagatĩ ga Kadeshi na Shuri. Gwa kahinda nĩatũũrire Gerari ² na arĩ kũu Iburahĩmu oĩgaga atĩrĩ ha ũhoru wa mĩtumia wake Sara, “Ũyũ nĩ mwarĩ wa baba.” Tondũ ũcio Abimeleku mũthamaki wa Gerari agĩtũmanĩra Sara na akĩmuoya.

³ No rĩrĩ, Ngai akiumĩrĩra Abimeleku ũtukũ na kĩroto, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee-rĩ, no ta ũkuĩte tondũ mũndũ-wa-nja ũcio woete nĩ mĩtumia wene.”

⁴ No Abimeleku ndaakoretwo akuhĩrĩrie Sara, nĩ ũndũ ũcio akĩũria atĩrĩ, “Mwathani, no wanange rũrĩrĩ rũtehĩtie? ⁵ Githĩ ti we wanjũĩre, ‘Ũyũ nĩ mwarĩ wa baba?’ Na ningĩ o nake Sara githĩ ndoigire atĩrĩ, ‘Ũyũ nĩ mũrũ wa baba?’ Njĩkĩte ũndũ ũcio na ũrũngĩrĩru wa ngoro na moko matarĩ ũcuuke.”

⁶ Ningĩ Ngai akĩmwĩra atĩrĩ kĩroto-inĩ, “Ĩĩ, nĩnjũũ ũrekĩte ũguo na ũrũngĩrĩru wa ngoro, na nĩkĩo ndĩrakũgĩrĩrie ũnjĩhĩrie. Nĩkĩo itanareka ũmũhutie. ⁷ Rĩu-rĩ, cookeria mũndũ ũcio mĩtumia wake, nĩgũkorwo nĩ mũnabii, nake nĩegũkũhooera, na nĩgũtũũra muoyo. No waga kũmũcookia-rĩ, ũmenye ti-itherũ wee nĩgũkua, na andũ aku othe nĩmegũkua.”

⁸ Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene, Abimeleku agĩtũmanĩra anene ake othe, na aarĩkia kũmeera maũndũ marĩa mothe meekĩkĩte, andũ acio magĩtigĩra mũno. ⁹ Abimeleku agĩcooka agĩta Iburahĩmu na akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũguo ũtwĩkĩte? Nĩ atĩa ngwĩhĩrie, nĩguo ũndeherere nĩ na ũthamaki wakwa ũũru mũnene ũguo? ũnjĩkĩte maũndũ mataagĩrĩre gwĩkwo.” ¹⁰ Ningĩ Abimeleku akĩũria Iburahĩmu atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmire wĩke ũguo?”

¹¹ Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndeĩrĩre atĩrĩ, ‘Kũndũ gũkũ andũ matiĩtigĩrĩte Ngai, na nĩmekũnjũraga nĩ ũndũ wa mĩtumia wakwa.’ ¹² O na kũrĩ ũguo, ti-itherũ nĩ mwarĩ wa-baba, mũĩritu wa baba; no tũtirĩ a nyina ũmwe, nĩkĩo aatuĩkire mĩtumia wakwa. ¹³ Na rĩrĩa Ngai aandutire kuuma nyũmba-inĩ ya baba thiĩ ngorũũrage, ndeerire mĩtumia wakwa atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo ũrĩnyonagia wendo waku: Kũrĩa guothe tũrĩthiia, uugage atĩrĩ ũhoru-inĩ ũnjĩgĩ, ‘Ũyũ nĩ mũrũ wa baba.’”

¹⁴ Iburahĩmu aarĩkia kwaria, Abimeleku akĩruta ng’ondũ na ng’ombe, na ngombo cia arũme na cia andũ-a-nja, na agĩcihe Iburahĩmu, na akĩmũcookeria Sara mĩtumia wake. ¹⁵ Ningĩ Abimeleku akĩmwĩra atĩrĩ, “Bũrũri wakwa ũrĩ mbere yaku; tũũra harĩa hothe ũngĩenda.”

¹⁶ Nake Abimeleku akĩra Sara atĩrĩ, “Nĩngũhe mũrũ-wa-thoguo cekerĩ 1,000 cia betha* ituĩke cia kũrĩhĩria ihĩtia rĩrĩa ũhĩtĩrio mbere ya andũ aya othe mũrĩ nao; we ndũrĩ ũũru wĩkĩte.”

¹⁷ Nake Iburahĩmu akĩhooya Ngai, nake Ngai akĩhonia Abimeleku, na mĩtumia wake, na ngombo ciake cia airĩtu nĩguo mahote gũciara ciana rĩngĩ, ¹⁸ nĩgũkorwo Jehova nĩahingĩte nda cia andũ-a-nja othe a nyũmba ya Abimeleku, makaaga kũgĩa ciana, nĩ ũndũ wa Abimeleku kuoya Sara mĩtumia wa Iburahĩmu.

21

Gũciarwo kwa Isaaka

¹ Nake Jehova agĩtuga Sara o ta ũrĩa oĩgĩte, na Jehova akĩhingĩria Sara kĩrĩkanĩro kĩrĩa aamwĩrĩre.

² Sara akĩgĩa nda, na agĩciarĩra Iburahĩmu kaana ga kahĩ ũkũrũ-inĩ wake, o ihinda rĩrĩa Jehova aamwĩrĩte. ³ Iburahĩmu agĩtua kaana kau ga kahĩ aaciarĩrwo nĩ Sara, Isaaka. ⁴ Na rĩrĩa mũriũ ũcio wake Isaaka akinyirie thikũ inyanya-rĩ, Iburahĩmu akĩmũruithia, o ta ũrĩa Ngai aamwathĩte.

⁵ Iburahĩmu aarĩ na mĩaka igana rĩmwe rĩrĩa mũriũ wake Isaaka aaciarĩrwo.

⁶ Sara akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩatũmĩte theke, na mũndũ o wotha ũrĩguaga ũhoru ũcio nĩarĩthekaga hamwe na nĩ.” ⁷ Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Nũũ ũngĩerire Iburahĩmu atĩ Sara nĩakongithia ciana? No rĩrĩ, nĩndĩmũciarĩre kaana ga kahĩ ũkũrũ-inĩ wake.”

Hagari na Ishumaeli Kũingatwo

⁸ Nako kaana kau gagĩkũra na gagĩtigithio kuonga; naguo mũthenya ũrĩa Isaaka aatigithirio kuonga-rĩ, Iburahĩmu akĩrugithia iruga inene. ⁹ No Sara akĩona atĩ mũriũ wa Hagari ũrĩa Mũmisiri aaciarĩre Iburahĩmu aarĩ na kĩnyũrũri. ¹⁰ Nake akĩra Iburahĩmu atĩrĩ, “Ingata ngombo ĩno ya mũndũ-wa-nja hamwe na mũriũ, tondũ mũriũ ũcio wa ngombo ĩyo ya mũndũ-wa-nja ndakagayana igai na mũriũ wakwa Isaaka.”

* 20:16 nĩ ta kilo ikũmi na ĩmwe na nuthu (11.5).

¹¹ Naguo ũhoro ũcio ũgĩthĩnia Iburahĩmu mũno tondũ wakoniĩ mũriũ. ¹² No Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gũthĩnika mũno nĩ ũndũ wa kĩmwana kũ, na ndungata iyo yaku ya mũndũ-wa-nja. Thikĩrĩria ũrĩa wothe Sara egũkwĩra, tondũ rũciaro rũrĩa rugeetanio nawe rũkoima harĩ Isaaka. ¹³ O na ningĩ nĩngatũma mũriũ wa ndungata iyo ya mũndũ-wa-nja atuĩke rũrĩrĩ rũnene, tondũ nĩ rũciaro rwaku.”

¹⁴ Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciini tene Iburahĩmu akĩoya irio na mondo ya rũũa irĩ na maaĩ, na agĩcinengera Hagari. Akĩmũigĩrĩra ciande-inĩ ciake, agĩcooka akĩmumagaria hamwe na kĩmwana kũ. Nake Hagari agĩthĩrĩra, na agĩturĩrwo nĩ njĩra arĩ kũu werũ-inĩ wa Birishiba.

¹⁵ Na rĩrĩa maaĩ marĩa maarĩ rũũa-inĩ maathirire-rĩ, Hagari akĩga kĩmwana kũ rungu rwa kĩhinga kĩmwe. ¹⁶ Nake agĩthiathia, agĩkara thĩ handũ hataarĩ haraihu, ta ha rĩkia rĩa mũguĩ, tondũ eeciiririe atĩrĩ, “Ndingĩrorera kĩmwana gĩakwa gĩgĩkua.” Na aikarĩte hau hakuhĩ, akĩambĩrĩria kũgirĩka.

¹⁷ Nake Ngai akĩigua kĩmwana kũ gĩkĩrĩra, nake mũraika wa Ngai agĩta Hagari arĩ kũu igũrũ akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kiragũthĩnia Hagari? Tiga gwĩtigĩra; Ngai nĩagũite kĩrĩro gĩa kĩmwana kũ kĩrĩ o hau kĩrĩ. ¹⁸ Tiira kĩmwana kũ na igũrũ, na ũkĩnyiitĩrĩre na guoko, nĩgũkorwo nĩngagĩtua rũrĩrĩ rũnene.”

¹⁹ Hĩndĩ iyo Ngai akĩmũhingũra maitho, nake akĩona gĩthima kĩa maaĩ. Agĩthiĩ ho, akĩiyũria rũũa maaĩ, na akĩhe kĩmwana kũ kĩnyue.

²⁰ Ngai nĩakorirwo hamwe na kĩmwana kũ o ũrĩa gĩakũraga. Gĩatũũrĩre werũ-inĩ, na gĩgĩtuĩka mũrathi na ũta. ²¹ Hĩndĩ iyo aatũũraga Werũ-inĩ wa Parani-rĩ, nyina akĩmwethera mũtumia kuuma Misiri.

Kĩrĩkanĩro kĩa Iburahĩmu na Abimeleku

²² Ihinda-inĩ-rĩ Abimeleku na Fikolu mũnene wa mbũtũ ciake cia ita makĩra Iburahĩmu atĩrĩ, “Ngai arĩ hamwe nawe maũndũ-inĩ mothe marĩa wĩkaga. ²³ Rĩu-rĩ, wĩhĩte ũrĩ mbere ya Ngai atĩ ndũkanjuukanĩrĩra, kana ũcuukanĩre ciana ciakwa, o na kana njiaro ciakwa. Nyonagia ũtugi nĩ na bũrũri ũyũ we ũtũũraga ũrĩ mũgeni o ta ũrĩa nĩ nguonetie ũtugi.”

²⁴ Iburahĩmu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩndehĩta.”

²⁵ Ningĩ Iburahĩmu agĩtetia Abimeleku nĩ ũndũ wa gĩthima kĩa maaĩ kĩrĩa ndungata cia Abimeleku ciamũtunyĩte. ²⁶ No Abimeleku akiuga atĩrĩ, “Ndiũ nũ wĩkĩte ũndũ ũcio. Wee ndwanjĩrĩre, na ndaigua ũhoro ũcio ũmũthĩ.”

²⁷ Nĩ ũndũ ũcio Iburahĩmu akĩrehe ng’onde na ng’ombe akĩhe Abimeleku, nao andũ acio eerĩ makĩgĩa na kĩrĩkanĩro. ²⁸ Iburahĩmu akĩamũra mĩatĩ mũgwanja kuuma rũũru-inĩ rwake. ²⁹ Nake Abimeleku akĩũria Iburahĩmu atĩrĩ, “Mĩatĩ ĩno mũgwanja-rĩ, wamĩamũra kuuma rũũru-inĩ nĩkĩ?”

³⁰ Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ītikĩra kuoya mĩatĩ ĩno mũgwanja kuuma kũrĩ nĩ, ĩtuĩke ũira atĩ nĩ nĩ ndenjire gĩthima gĩkĩ.”

³¹ Tondũ ũcio handũ hau hagĩtũtwo Birishiba tondũ hau nĩ ho andũ acio eerĩ mehĩtĩre mwĩhĩtwa.

³² Thuutha wa kũrĩkanĩra kĩrĩko kũ kũu Birishiba, Abimeleku na Fikolu mũnene wa mbũtũ ciake cia ita, magĩcooka bũrũri wa Afilisti. ³³ Nake Iburahĩmu akĩhaanda mũtĩ wa mũbinde kũu Birishiba, na agĩkaĩra rĩtwa rĩa Jehova, o we Mũrungu Ũrĩa-Ũtũũraga-Tene-na-Tene, arĩ handũ hau. ³⁴ Nake Iburahĩmu agĩkara bũrũri-inĩ ũcio wa Afilisti ihinda iriia ma.

22

Kũgerio kwa Iburahĩmu

¹ Thuutha wa maũndũ macio-rĩ, Ngai nĩageririe Iburahĩmu. Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Iburahĩmu!”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha.”

² Nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mũriũ waku, o we ũrĩa wa mũmwe Isaaka, ũrĩa wendete, ũthiĩ rũgongo rwa Moria, na ũmũrute ta igongona rĩa njino kuo kĩrĩma-inĩ kĩmwe kĩa iria ngaakuonia.”

³ Nĩ ũndũ ũcio mũthenya ũyũ ũngĩ rũciini tene, Iburahĩmu agĩũkĩra, agĩtandĩka ndigiri yake. Akĩoya ndungata ciake igĩrĩ na mũriũ wake Isaaka. Aarĩkia gwatũra ngũ cia kũigana igongona rĩa njino-rĩ, akiumagara erekeire handũ harĩa Ngai aamwĩrĩte. ⁴ Mũthenya wa gatatũ, Iburahĩmu agĩtiira maitho na akĩona handũ hau harĩ o kũraya. ⁵ Akĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Ikaragai haha na ndigiri ĩno, na nĩ na kĩmwana gĩakwa tũthiĩ haarĩa tũkahooe Ngai, na tũcooke tũmũcookerere.”

⁶ Iburahĩmu agĩkĩoya ngũ icio cia igongona rĩa njino, agĩciigĩrĩra mũriũ wake Isaaka, nake agĩkuua mwaki na kahiũ. Na rĩrĩa o eerĩ mathiaga hamwe, ⁷ Isaaka akĩaria, agĩita ithe Iburahĩmu atĩrĩ, “Baba!” Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩĩ ũyũ, mũrũ wakwa.”

Isaaka akiuga atĩrĩ, “Ndĩrona tũrĩ na mwaki na ngũ! No rĩrĩ, gatũrũme ka igongona rĩa njino karĩ ha?”

⁸ Iburahĩmu agĩcookia atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, Ngai we mwene nĩekũheana gatũrũme ka igongona rĩa njino.” Nao eerĩ magĩthiĩ na mbere marĩ hamwe.

⁹ Maakinya handũ harĩa Ngai aamwĩrĩte-rĩ, Iburahĩmu agĩaka kigongona ho na akĩara ngũ igũrũ riakĩo. Agĩcooka akĩoha mũriũ wake Isaaka na akĩmũkomia kigongona-inĩ kũ igũrũ rĩa ngũ. ¹⁰ Ningĩ akĩoya kahiũ, agĩtambũrũkia guoko gwake, oorage mũriũ. ¹¹ No mũraika wa Jehova akĩmwĩta kuuma igũrũ, akiuga atĩrĩ, “Iburahĩmu! Iburahĩmu!”

Nake Iburahĩmu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩĩ ũyũ haha.”

¹² Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkahutie kĩmwana kũ na guoko gwaku, na ndũgagĩke ũndũ o na ũrĩkũ. Rĩu nĩndamenya atĩ nĩwĩtigĩrĩte Ngai, tondũ ndũnarega kũruta mũrũguo, o we mũrũguo waku wa mũmwe, arĩ igongona.”

¹³ Nake Iburahĩmu agĩtiira maitho, na hau kĩhinga-inĩ akĩona ndũrũme ĩnyiitĩtwo hĩa nĩ mĩrita. Agĩthiĩ ho, akĩoya ndũrũme ĩyo na akĩmĩruta ĩrĩ igongona rĩa njino handũ ha mũriũ. ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio Iburahĩmu agĩita handũ hau Jehova-Nĩarĩheanaga. Na nginya ũmũthĩ kuugagwo atĩrĩ, “Kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova-rĩ, nĩarĩtũheaga.”

¹⁵ Nake mũraika wa Jehova arĩ igũrũ, agĩita Iburahĩmu hĩndĩ ya keerĩ, ¹⁶ akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: Nĩndĩhĩtĩte na nĩ mwene, atĩ tondũ nĩwĩkĩte ũndũ ũyũ na ndũnarega kũndutĩra mũrũguo, o mũrũguo waku wa mũmwe-rĩ, ¹⁷ ti-itherũ nĩngakũrathima na ndũme njiaro ciaku cingĩhe ta njata cia matu-inĩ na ta mũthanga ũrĩa ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. Njiaro ciaku nĩ ikegwatĩra matũũra marĩa manene ma thũ ciacio, ¹⁸ na nĩ ũndũ wa rũciaro rwaku, ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nĩkarathimwo, tondũ wee nĩũnjathĩkĩire.”

¹⁹ Nake Iburahĩmu agĩcookerera ndungata ciake, magĩthiĩ hamwe marorete Birishiba. Nake Iburahĩmu agĩtũũra kũu Birishiba.

Ariũ a Nahoru

²⁰ Thuutha wa maũndũ macio Iburahĩmu agĩkinyĩrwo nĩ ũhoro, akĩĩrwo atĩrĩ, “Milika o nake nĩagĩite na ciana; nĩaciariĩre mũrũ-wa-nyũkwa Nahoru ciana: ²¹ Uzu nĩwe wa irigithathi, na mũrũ wa nyina nĩ Buzu, na Kemueli (ithe wa Aramu), ²² na Kesedu, na Hazo, na Pilidashu, na Jidilafu, na Bethueli.” ²³ Bethueli nĩwe watuĩkire ithe wa Rebeka. Acio nĩo ariũ arĩa anana Milika aaciariĩre Nahoru, mũrũ wa nyina na Iburahĩmu. ²⁴ Thuriya yake, ĩrĩa yetagwo Reuma, o nayo yarĩ na ariũ ake, nĩo Teba, na Gahamu, na Tahashu na Maaka.

23

Gĩkuũ gĩa Sara

¹ Sara aatũũrĩre muoyo agĩkinyia mĩaka igana rĩmwe na mĩrongo ĩĩrĩ na mũgwanja. ² Nake aakuĩrĩre Kiriathu-Ariba (na nokuo Hebironi), bũrũri-inĩ wa Kaanani; nake Iburahĩmu agĩthiĩ, agĩcakaĩra Sara na akĩmũrĩrĩra.

³ Ningĩ Iburahĩmu agĩũkĩra akiuma hau mwĩrĩ wa mũtumia wake warĩ, agĩthiĩ akĩarĩria Ahiti akĩmeera atĩrĩ, ⁴ “Nĩĩ ndĩ mũgeni na mũgendi gũkũ kwanyu. Nyenderiai handũ gũkũ ha gũthikana nĩgeetha hote gũthika mũtumia wakwa ũrĩa ũkuĩte.”

⁵ Nao Ahiti magĩcookeria Iburahĩmu atĩrĩ: ⁶ “Mũthuuri ũyũ, ta tũthikĩrĩrie. Wee ũrĩ mũthamaki ũrĩ hinya gatagatĩ-inĩ gaitũ. Thika mũtumia waku mbĩrĩra-inĩ ĩmwe ya iria njega ciitũ. Gũtirĩ mũndũ witũ ũngĩkũgĩria mbĩrĩra ya gũthika mũtumia waku.”

⁷ Iburahĩmu agĩũkĩra akĩĩnamĩrĩra mbere ya Ahiti, andũ acio ene bũrũri. ⁸ Akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩmwĩtikĩrĩte thike mũtumia wakwa-rĩ, gũthikĩrĩriei, na mũthaithanĩrĩre kũrĩ Efironi mũrũ wa Zoharu, ⁹ nĩguo anyenderie ngurunga ya Makipela, ĩrĩa yake ĩrĩ mũthia-inĩ wa gũthaka gĩake. Mũũriei anyenderie na thogora ũrĩa ũmĩigana, ĩtũike handũ hakwa ha gũthikana gũkũ kwanyu.”

¹⁰ Nake Efironi ūcio Mūhiti aikarīte thī o hau gatagatī-inī ka andū arīa angī; tondū ūcio agīcookeria Iburahīmu akīguagwo nī Ahiti othe arīa mookīte kīhingo-inī gīa itūūra rīu rīake. ¹¹ Akīmīwīra atīrī, “Aca, mwathi wakwa, thikīrīria; nīndakūhe gīthaka kīu, na nīndakūhe ngurunga īyo īrī thīinī wakīo. Ndakūhe andū akwa makīonaga. Thika mūtumia waku.”

¹² O rīngī Iburahīmu akīnamīrīra mbere ya andū acio ene būrūri, ¹³ na akīarīria Efironi andū acio makīguaga, akīmīwīra atīrī, “Itīkīra gūūthikīrīria. Nīngūrīha thogora wa gīthaka kīu. Amūkīra mbeeca kuuma kūrī nī, nīgeetha hote gūthika mūtumia wakwa kuo.”

¹⁴ Efironi agīcookeria Iburahīmu atīrī, ¹⁵ “Ta thikīrīria, mwathi wakwa; gīthaka kīu kīngiuma cekerī magana mana ma betha,* no rīrī, kīu nī kī gatagatī gaku na nī? Thī ūthike mūtumia waku.”

¹⁶ Iburahīmu agītīkīra thogora wa Efironi na akīmūthimīra betha iria aagwetete andū a Ahiti othe makīguaga; cekerī magana mana cia betha cia mūigana wa gīthimo kīa onjorithia.

¹⁷ Nī ūndū ūcio, gīthaka kīa Efironi kīu kīarī Makipela hakuhī na Mamure-gīthaka na ngurunga īyo, na mītī yothe īrīa yarī mīhaka-inī ya gīthaka kīu ikīgarūrīrwo ¹⁸ Iburahīmu mbere ya Ahiti othe arīa mookīte kīhingo-inī gīa itūūra rīu inene. ¹⁹ Thuutha wa ūguo, Iburahīmu agīthika Sara mūtumia wake ngurunga-inī īyo yarī gīthaka-inī kīa Makipela hakuhī na Mamure (īrīa īrī Hebironi), būrūri-inī wa Kaanani. ²⁰ Nī ūndū ūcio gīthaka kīu na ngurunga īyo yarī kuo ikīgarūrīrwo Iburahīmu nī Ahiti īrī handū ha gūthikanaga.

24

Isaaka na Rebeka

¹ Na rīrī, Iburahīmu aarī mūkūrū na agatindīka mīaka. Nake Jehova nīamūrathimīte maūndū-inī make mothe. ² Nake akīira ndungata īrīa yarī nene mūciī-inī wake, o īrīa yarūgamīrīre indo ciothe iria aarī nacio atīrī, “Ta iga guoko gwaku rungu rwa kīero gīakwa. ³ Nīngwenda wīhīte na rīitwa rīa Jehova, o we Ngai wa igūrū na Ngai wa thī, atī ndūgethera mūrū wakwa mūtumia kuuma kūrī airītu a Akaanani aya ndūūruga thīinī wao, ⁴ no nīūgathiī būrūri-inī wakwa na kūrī andū a nyūmba iitū, na wethere mūrū wakwa Isaaka mūtumia kūu.”

⁵ Ndungata īyo ikīmūūria atīrī, “I mūndū-wa-nja ūcio angīkaarega gūūka na nī būrūri-inī ūyū? Ngaacookia mūrūguo būrūri ūrīa woimire?”

⁶ Iburahīmu akīmīwīra atīrī, “Menyerera, ndūkanacookie mūrū wakwa kūu! ⁷ Jehova, o we Ngai wa igūrū ūrīa wandutire kuuma nyūmba ya baba na kuuma būrūri ūrīa ndaciarīrwo na akīnjarīria na akīnjīra na mwīhīta atīrī, ‘Rūciaro rwaku nīngarūhe būrūri ūyū’ we nīwe ūgaatūma mūraika wake mbere yaku nīguo ūkoonera mūrū wakwa mūtumia kuuma kuo. ⁸ Mūndū-wa-nja ūcio angīkaarega gūūka nawe-rī, ndūkoohwo nī mwīhīta ūyū wakwa; no ndūkanacookie mūrū wakwa kūu.” ⁹ Nī ūndū ūcio ndungata īyo ikīga guoko kwayo rungu rwa kīero kīa Iburahīmu ūcio mwathi wayo, na ikīhīta na mwīhīta harī we kūrīngana na ūhorō ūcio.

¹⁰ Ndungata īyo īgīcooka ikīoya ngamīra ikūmi cia mwathi wayo na ikīumagara īkuīte mīthemba yothe ya indo njega kuuma kūrī mwathi wayo. Īgīthī īgīkinya itūūra rīrīa Nahoru aatūūruga mwena wa gathigathini-ithūiro wa Mesopotamia. ¹¹ Nayo īgītūma ngamīra ikome nja ya itūūra hakuhī na gīthima kīa maaī; kwarī kīhwaī-inī rīrīa andū-a-nja maathīaga gūtaha maaī.

¹² Īgīcooka ikīhooya, īkiuga atīrī, “Wee Jehova, Ngai wa Iburahīmu mwathi wakwa, tūma ngaacīre ūmūthī na ūtuge mwathi wakwa Iburahīmu. ¹³ Rora, ndūgamīte haha gīthima-inī kīa maaī, nao airītu a ene itūūra nī maroka gūtaha maaī. ¹⁴ Kūrotuīka atīrī, atī rīrīa ndīrīra mūrītu atīrī, ‘Ndakūhooya, he ndigithū yaku nyue maaī,’ nake oige atīrī, ‘Nyua na nīngūtahīra o na ngamīra ciaku,’ reke ūcio atuīke nīwe ūthuūrīre ndungata yaku Isaaka. Na ūndū ūcio ūtūme nī menye atī nīūtugīte mwathi wakwa.”

¹⁵ Ītanarīkia kūhooya-rī, Rebeka agīūka akūuīte ndigithū kīande-inī. Aarī mūrītu wa Bethueli mūrū wa Milika, ūrīa warī mūtumia wa Nahoru mūrū wa nyina na Iburahīmu. ¹⁶ Mūrītu ūcio aarī mūthaka mūno, mūrītu gathirange; gūtīrī mūndū mūrūme wakomete nake. Agīkūrūka gīthima-inī kīa maaī, akīyūria ndigithū yake maaī, agīcooka akīambata rīngī.

* 23:15 nī ta kilo inya na nuthu (4.5).

¹⁷ Nayo ndungata iyo ikĩhiũha ikamũtũnge, na ikĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita, he tũũ tũnini twa kũnyua kuuma ndigithũ-inĩ yaku.”

¹⁸ Nake agĩcookia atĩrĩ, “Mwathi wakwa, nyua,” nake akĩruta ndigithũ mũtwe na ihenya, akĩmĩnyi-ita na moko, na akĩmũhe maaĩ.

¹⁹ Na aarĩkia kũmũhe maaĩ ma kũnyua, agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Nĩngũtahĩra ngamĩra ciaku, o nacio o nginya ciigania kũnyua.” ²⁰ Agĩkĩonoreria maaĩ marĩa maarĩ ndigithũ yake mũharatĩ-inĩ na ihenya, agĩcooka agĩteng’era gĩthima-inĩ gũtaha maaĩ mangĩ, agĩtaha ma kũigana ngamĩra ciake ciothe. ²¹ Mũndũ ũcio akĩmwĩrorera atekwaria, nĩguo amenye kana Jehova nĩagacĩrithĩtie rũgendo rwake kana ndaarũgacĩrithĩtie.

²² Rĩrĩa ngamĩra ciarĩkirie kũnyua maaĩ-rĩ, mũndũ ũcio akĩruta gĩcũhĩ kĩa iniũrũ gĩa thahabu kĩa ũritũ wa nuthu cekeri,* na bangiri igĩrĩ cia thahabu cia ũritũ wa cekeri ikũmi,† akĩmwĩkĩra.

²³ Agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Wee ũrĩ mwarĩ wa ũ? Ndagũthaita ta njĩra atĩrĩ, mũciĩ gwa thoguo-rĩ, he handũ tũngĩrarĩrĩa?”

²⁴ Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mwarĩ wa Bethueli, mũriũ ũrĩa Milika aaciarĩire Nahoru.” ²⁵ Nĩngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Tũrĩ na riya na nyeki nyingĩ, o na handũ wee ũngĩrarĩrĩa.”

²⁶ Mũndũ ũcio akĩnamĩrĩa thĩ, akĩhooya Jehova, ²⁷ akiuga atĩrĩ, “Jehova arogaathwo, o we Ngai wa Iburahĩmu mwathi wakwa, o ũcio ũtatigĩte kuonania ũtugi na wĩhokeku wake kũrĩ mwathi wakwa. Hakwa-rĩ, Jehova nĩandongoretie rũgendo-inĩ, akanginyia kwa andũ a nyũmba ya mwathi wakwa.”

²⁸ Nake mũirĩtu ũcio agĩteng’era, agĩthĩĩ akĩhe andũ a nyũmba ya nyina ndeto icio. ²⁹ Na rĩrĩ, Rebeka aarĩ na mũrũ wa nyina wetagwo Labani, nake akiumagara ahiũhĩte, agĩthĩĩ kũrĩ mũndũ ũcio hau gĩthima-inĩ kĩa maaĩ. ³⁰ Rĩrĩa onire gĩcũhĩ kũrĩ kĩa iniũrũ na bangiri irĩ moko-inĩ ma mwarĩ wa nyina, na aigua Rebeka akiuga ũrĩa mũndũ ũcio aamwĩrĩte-rĩ, agĩthĩĩ kũrĩ mũndũ ũcio, akĩmũkora arũgamĩte harĩ ngamĩra ciake hakuhĩ na gĩthima kĩa maaĩ. ³¹ Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka tũthĩĩ mũciĩ, wee ũrathimĩtwo nĩ Jehova. Ūrũgamĩte haha nja nĩkĩ? Nĩhaarĩirie nyũmba yaku na handũ ha ngamĩra.”

³² Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio agĩtoonya nyũmba, nacio ngamĩra ikĩaũrwo mĩrigo. Ngamĩra ikĩreherwo riya na nyeki, nake mũndũ ũcio na andũ arĩa aarĩ nao makĩreherwo maaĩ ma gwĩthamba magũrũ. ³³ Nĩngĩ akĩreherwo irio, nowe akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndingĩrĩa, itambĩte kũmwĩra ũndũ ũrĩa ũndehete gũkũ.”

Nake Labani akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩtwĩre.”

³⁴ Nake agĩkiuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ndungata ya Iburahĩmu.” ³⁵ “Jehova nĩarathimĩte mwathi wakwa mũno, na nĩ atongete mũno. Nĩamũheete ng’ondũ na ng’ombe, betha na thahabu, ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja, na ngamĩra o na ndigiri. ³⁶ Nake Sara mũtumia wa mwathi wakwa nĩamũciarĩire kĩmwana arĩ o mũkũrũ, nake nĩakĩheete indo ciake ciothe. ³⁷ Nake mwathi wakwa agĩtũma ndĩhĩte akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ndũkanethere mũriũ wakwa mũtumia kuuma kũrĩ airĩtu a Akaanani, a gũkũ bũrũri ũyũ ndũũraga, ³⁸ no ũthĩĩ kũrĩ nyũmba ya baba na kũrĩ mũhĩrĩga wakwa, na ũrutĩre mũriũ wakwa mũtumia kuo.’

³⁹ “Nĩngĩ ngĩũria mwathi wakwa atĩrĩ, ‘ĩ mũndũ-wa-nja ũcio angĩrega gũũka na nĩ?’

⁴⁰ “Nake akĩnjookeria atĩrĩ, ‘Jehova ũrĩa ndũire thĩiiga mbere yake, nĩagatũma mũraika wake athĩĩ nawe, na atũme rũgendo rwaku rũgaacĩre, nĩgeetha ũkaarutĩra mũriũ wakwa mũtumia kuuma kũrĩ mũhĩrĩga wakwa na kuuma kũrĩ andũ a nyũmba ya baba. ⁴¹ Nĩngĩ wathĩĩ kũrĩ mũhĩrĩga wakwa-rĩ, nĩũkohorwo kuuma kũrĩ mwĩhĩtwa wakwa; o na mangĩkaarega kũmũnengerana kũrĩ we, nĩũkohorwo kuuma kũrĩ mwĩhĩtwa ũcio wakwa.’”

⁴² Agĩthĩĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Ūmũthĩ rĩrĩa nginyire gĩthima-inĩ kĩa maaĩ, njugire atĩrĩ, ‘Wee Jehova Ngai wa Iburahĩmu mwathi wakwa, ũngĩenda, ndagũthaita, gaacĩrithia rũgendo rũrũ njũkĩte. ⁴³ Ta kĩone, nũngĩĩ haha gĩthima-inĩ kĩa maaĩ; mũirĩtu angĩũka gũtaha maaĩ na nĩ ndĩmwĩre atĩrĩ, ‘Itĩkĩra nyue tũũ tũnini kuuma ndigithũ-inĩ yaku,’ ⁴⁴ nake angĩnjĩra atĩrĩ, ‘Nyua na nĩngũtahĩra ngamĩra ciaku o nacio,’ nĩagĩtuĩke nĩwe mũndũ-wa-nja ũrĩa Jehova athuurĩire mũriũ wa mwathi wakwa.’

⁴⁵ “Itanarĩkia kũhooya ũguo na ngoro-rĩ, Rebeka oka arĩ na ndigithũ yake kĩa nde. Nake aikũrũka gĩthima-inĩ kĩa maaĩ, aataha maaĩ na nĩ ndamwĩra atĩrĩ, ‘Ndagũthaita he maaĩ nyue.’

* 24:22 nĩ ta giramu ithano na nuthu (5:5). † 24:22 nĩ ta giramu 110.

⁴⁶ “Aaruta ndigithũ yake kĩa nde o naihenya anjĩra atĩrĩ, ‘Nyua, na nĩngũnyuithia o na ngamĩra ciaku.’ Nĩ ũndũ ũcio ndanyua maaĩ na ahe ngamĩra o nacio.

⁴⁷ “Na nĩ ndamũũria atĩrĩ, ‘Ũrĩ mwarĩ wa ũ?’

“Nake anjookeria atĩrĩ, ‘Ndĩ mwarĩ wa Bethueli mūrũ wa Nahoru, ũrĩa Milika aamũciarĩre.’

“Na nĩ ndakĩmwĩkĩra gĩcũhĩ iniũrũ, na bangiri moko, ⁴⁸ ndacooka ndainamĩrĩa ndahooya Jehova. Ndagatha Jehova, o we Ngai wa Iburahĩmu mwathi wakwa, ũrĩa ũndongoretie na njĩra irĩa njagĩrũ nyonere mūrũ wa mwathi wakwa mwarĩ wa mūrũ wa mūrũ wa nyina nake. ⁴⁹ Na rĩrĩ, angĩkorwo nĩ mũkuonania ũtugi na wĩhokeku kūrĩ mwathi wakwa, njĩrai; na angĩkorwo tiguu, mũnjĩre nĩgeetha na nĩ menye na kūrĩa ngũrora.”

⁵⁰ Labani na Bethueli magĩcookia atĩrĩ, “Ũndũ ũyũ uumĩte kūrĩ Jehova; ithuĩ tũngĩgĩkwĩra atĩa? ⁵¹ Rebeka nĩwe ũyũ; muoe mũthĩ agatũke mũtumia wa mūrũ wa mwathi waku, o ta ũrĩa Jehova oigĩte.”

⁵² Rĩrĩa ndungata ya Iburahĩmu yaiguire ũrĩa moigire, ikĩnamĩrĩa, igĩturumithia ũthiũ wayo thĩ mbere ya Jehova. ⁵³ Ningĩ ndungata iyo ikĩruta thahabu, na mathaga ma betha na nguo, na igĩcihe Rebeka; igĩcoka ikĩhe Labani mūrũ wa nyina, o na nyina, iheo cia goro. ⁵⁴ Ndungata iyo na andũ arĩa yarĩ nao makĩrĩa na makĩnyua, na makĩraara kũu ũtukũ ũcio.

Na rĩrĩa mookĩrĩre mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene, ikiuga atĩrĩ, “Rekei ndĩthĩre kūrĩ mwathi wakwa.”

⁵⁵ No Labani mūrũ wa nyina na mũirĩtu, o na nyina, makiuga atĩrĩ, “Reke mũirĩtu ũyũ aikare na ithuĩ ta matukũ ikũmi; mũcooke mũthĩ.”

⁵⁶ No yo ikĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũngiria thĩ, kuona atĩ Jehova nĩagacĩrithĩtie rũgendo rwakwa. Rekei ndĩthĩre kūrĩ mwathi wakwa.”

⁵⁷ Nao makiuga atĩrĩ, “Rekei twĩte mũirĩtu tũmũurie ũhoru ũcio.” ⁵⁸ Nĩ ũndũ ũcio magĩta Rebeka, makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũgũthĩ na mũndũ ũyũ?”

Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩngũthĩ.”

⁵⁹ Nĩ ũndũ ũcio magĩtikĩria Rebeka mwarĩ wa nyina ũcio ethĩre, hamwe na mũmũrori, na ndungata ya Iburahĩmu na andũ ake. ⁶⁰ Nao magĩkĩrathima Rebeka makĩmwĩra atĩrĩ,

“Mwarĩ wa maitũ,
ũroingĩha ũtũke nyina wa ngiri maita ngiri,
naru rũciaro rwaku rũroigwatĩra ihingo cia thũ ciao.”

⁶¹ Nake Rebeka na ndungata ciake, cia andũ-a-nja, makĩhaarĩria na makĩhaica ngamĩra, na magĩthĩ na mũndũ ũcio. Nĩ ũndũ ũcio ndungata iyo ikĩoya Rebeka igĩthĩrĩa.

⁶² Na rĩrĩ, Isaaka nĩomĩte Biri-Lahai-Roi, nĩ ũndũ aatũũraga Negevu. ⁶³ Hwaĩ-inĩ ũmwe-rĩ, nĩathiire na kũu mũgũnda-inĩ agecũũranganie, na aatiira maitho, akĩona ngamĩra ciũkĩte. ⁶⁴ O nake Rebeka agĩtiira maitho akĩona Isaaka. Akiuma ngamĩra igũrũ, ⁶⁵ na akĩũria ndungata iyo atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũrĩ kũũria mũgũnda ũroka gũtũtũnga nũ?”

Ndungata iyo igĩcookia atĩrĩ, “Nĩ mwathi wakwa.” Nake Rebeka akĩoya taama wake akĩhumbĩra.

⁶⁶ Nayo ndungata iyo ikĩria Isaaka ũrĩa wothe yekĩte. ⁶⁷ Nake Isaaka agĩtoonyia Rebeka hema-inĩ ya nyina Sara, akĩmũhikia. Nĩ ũndũ ũcio agĩtũka mũtumia wake, na akĩmwenda; nake Isaaka akĩhoorerio ihooru rĩa gĩkuũ kĩa nyina.†

25

Gĩkuũ kĩa Iburahĩmu

¹ Thuutha ũcio Iburahĩmu nĩ aahikirie mũtumia ũngĩ, wetagwo Ketura. ² Nake akĩmũciarĩra ariũ atandatũ, na nĩo Zimirani, na Jokishani, na Medani, na Midiani, na Ishibaku na Shua. ³ Jokishani nĩwe warĩ ithe wa Sheba na Dedani; nacio njaro cia Dedani nĩcio ciarĩ Aashuri, na Aletushi na Aleumi. ⁴ Nao ariũ a Midiani maarĩ Efa, na Eferi, na Hanoku, na Abida na Elidaha. Acio othe maarĩ njaro cia Ketura.

† 24:67 Mĩaka itatũ nĩyathirĩte kuuma Sara aakua (17:17; 23:1; 25:20).

⁵ Nake Iburahĩmu akĩgaĩra Isaaka indo ciothe iria aarĩ nacio. ⁶ No arĩ o muoyo-rĩ, akĩhe ariũ a thuriya* ciake iheo, agĩcooka akĩmeheranĩria na mũriũ Isaaka magĩthĩ na kũu bũrũri wa irathĩro.

⁷ Mĩaka yothe ĩrĩa Iburahĩmu aatũũrire muoyo yarĩ mĩaka igana rĩmwe na mĩrongo mũgwanja na ĩtano. ⁸ Iburahĩmu agĩtuĩkana na agĩkua arĩ mũthuuuri mũniaru, arĩ mũkũrũ na akaingĩhia mĩaka, agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakuĩte. ⁹ Nao ariũ ake, Isaaka na Ishumaeli, makĩmũthika ngurunga-inĩ ya Makipela hakuhĩ na Mamure, gĩthaka-inĩ kĩa Efironi mũrũ wa Zoharu ũrĩa Mũhiti, ¹⁰ gĩthaka kĩrĩa Iburahĩmu aagũrĩte kuuma kũrĩ Ahiti. Hau nĩho Iburahĩmu aathikirwo hamwe na Sara mũtumia wake. ¹¹ Thuutha wa gĩkuũ kĩa Iburahĩmu-rĩ, Ngai nĩarathimire mũriũ Isaaka ũrĩa watũũraga hakuhĩ na Biri-Lahai-Roi.

Ariũ a Ishumaeli

¹² Ũyũ nĩguo ũhoru wa Ishumaeli mũrũ wa Iburahĩmu, ũrĩa waciariĩrwo Iburahĩmu nĩ Hagari ũrĩa Mũmisiri, ndungata ya Sara.

¹³ Maya nĩmo marĩtwa ma ariũ a Ishumaeli, maandĩkĩtwo kũringana na ũrĩa maarũmanĩrĩire gũciarwo: Irigithathi rĩa Ishumaeli rĩarĩ Nebaiothu, rĩkarũmĩrĩrwo nĩ Kedari, na Adubeeli, na Mibisamu, ¹⁴ na Mishima, na Duma, na Masa, ¹⁵ na Hadadi, na Tema, na Jeturu, na Nafishu, na Kedema. ¹⁶ Acio nĩmo maarĩ ariũ a Ishumaeli, na macio nĩmo marĩtwa ma aathani ikũmi na eerĩ a mĩhĩrĩga yao kũringana na kũrĩa maatũũraga na kambĩ ciao. ¹⁷ Mĩaka yothe ĩrĩa Ishumaeli aatũũrire muoyo yarĩ mĩaka igana rĩmwe na mĩrongo ĩtatũ na mũgwanja. Agĩcooka agĩtuĩkana agĩkua, na agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakuĩte. ¹⁸ Njiaro cia Ishumaeli igĩtũũra kuuma Havila nginya Shuri, gũkuhĩ na mũhaka wa Misiri werekeire bũrũri wa Ashuri. Nao magĩtũũra na rũmena na ariũ arĩa angĩ othe a ithe wao.

Jakubu na Esaũ

¹⁹ Ũyũ nĩguo ũhoru wa Isaaka mũrũ wa Iburahĩmu.

Iburahĩmu nĩwe waciarire Isaaka, ²⁰ nake Isaaka aarĩ na mĩaka mĩrongo ĩna rĩrĩa aahikirie Rebeka, mwarĩ wa Bethueli ũrĩa Mũsuriata wa Padani-Aramu, na aarĩ mwarĩ wa nyina na Labani ũrĩa Mũsuriata.

²¹ Isaaka agĩthaitha Jehova nĩ ũndũ wa mũtumia wake tondũ aarĩ thaata. Nake Jehova akĩigua mahooya make, na Rebeka mũtumia wake akĩgĩa nda. ²² Natuo twana tũu tũkĩgianĩra kũu nda yake, nake akĩiyũria atĩrĩ, “Ũndũ ũyũ ũrekĩka kũrĩ nĩ nĩkĩ?” Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ gũtuĩria ũhoru harĩ Jehova.

²³ Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ,
 “Ndũrĩrĩ igĩrĩ irĩ nda yaku,
 na andũ a mĩthemba ĩrĩ kuuma nda yaku nĩmagatigithanio;
 gĩthemba kĩmwe nĩgĩgakĩria kĩrĩa kĩngĩ hinya,
 na ũrĩa mũkũrũ nĩagatungatĩra ũrĩa mũnini.”

²⁴ Na rĩrĩa ihinda rĩake rĩakinyire rĩa gũciara, agĩkorwo nĩ tũhĩrĩ twa mahatha aarĩ natuo nda. ²⁵ Karĩa kaambire gũciarwo kaarĩ gatune na mwĩrĩ wako wotha wahaanaga ta nguo ya maguoya; tondũ ũcio magĩgatua Esaũ. ²⁶ Thuutha ũcio mũrũ wa nyina agĩciarwo guoko gwake kũnyĩitĩte ndiira ya Esaũ; tondũ ũcio agĩtuuo Jakubu. Isaaka aarĩ na mĩaka mĩrongo ĩtandatũ rĩrĩa Rebeka aaciariire twana tũu.

²⁷ Natuo tũmwana tũu tũgĩkũra, nake Esaũ agĩtuĩka mũguĩmi mũũgĩ, mũndũ wa werũ, no Jakubu aarĩ mũndũ mũhooreri, waikaraga hakuhĩ na mũciĩ. ²⁸ Isaaka eendete Esaũ tondũ nĩ eendete nyama cia ũguĩmi, no Rebeka eendete Jakubu.

²⁹ Mũthenya ũmwe Jakubu nĩarugaga gĩtoero kĩa ndengũ ndune, nake Esaũ agĩũka kuuma werũ-inĩ ahũtĩ mũno. ³⁰ Akĩira Jakubu atĩrĩ, “Ta he gĩtoero kũ ũraruga! Ndĩ mũhũtu mũno!” (Nĩkĩo gĩatũmire acooke gwĩtwo Edomu.)

³¹ Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Amba ũnyenderie ũrigithathi waku!”

³² Nake Esaũ akiuga atĩrĩ, “Ngirie gũkua, ũrigithathi ũyũ ũkaang’una na kĩ?”

* 25:6 Thuriya yarĩ mũndũ-wa-nja ũtahikĩtio na mũtugo wa ndũire; aikaranagia na mũndũ mũrũme arĩ wa gwĩkenia nake, kana aheetwo nĩ mũtumia wake aciare nake ciana handũ ha mũtumia ũcio wake.

³³ No Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Amba wĩhĩte kũrĩ nĩ.” Nake akĩhĩta na mwĩhĩtwa, akĩenderia Jakubu ũrigithathi wake.

³⁴ Nake Jakubu akĩhe Esaũ mũgate na gĩtoero kĩa ndengũ. Nake akĩrĩa na akĩnyua, agĩcooka agĩũkĩra agĩĩthĩra.

Tondũ ũcio Esaũ akĩnyarara ũrigithathi wake.

26

Isaaka na Abimeleku

¹ Na rĩrĩ, nĩ kwagĩire ng’aragu ĩngĩ bũrũri-inĩ ũcio, tiga ĩrĩa ya mbere ya hĩndĩ ya Iburahĩmu, nake Isaaka agĩthĩ Gerari kũrĩ Abimeleku mũthamaki wa Afilisti.* ² Jehova akiumĩrĩra Isaaka, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgaikũrũke ũthĩ Misiri; tũũra bũrũri o ũrĩa ndĩrĩkwĩra ũtũũre. ³ Ikara bũrũri-inĩ ũyũ kwa ihinda, na nĩngũkorwo hamwe nawe na nĩngũkũrathima. Nĩngũkorwo nĩwe na njiaro ciaku ngũhe mabũrũri maya mothe na hingie mwĩhĩtwa ũrĩa ndehĩtĩre kũrĩ thoguo Iburahĩmu. ⁴ Nĩngatũma njiaro ciaku cingĩhe ta njata cia matu-inĩ na nĩngamahe mabũrũri maya mothe, na nĩ ũndũ wa rũciarero rwaku, ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nĩkarathimwo, ⁵ tondũ Iburahĩmu nĩanjathĩkĩre na akĩrũmia ũrĩa ndendaga, akĩrũmĩrĩra maathani makwa, na matuĩro makwa ma kũrũmĩrĩrwo, na mawatho makwa.” ⁶ Nĩ ũndũ ũcio Isaaka agĩkĩra o kũu Gerari.

⁷ Rĩrĩa andũ a kũu maamũririe ũhoru wa mũtumia wake-rĩ, we akiuga atĩrĩ, “Nĩ mwarĩ wa baba,” tondũ nĩetigĩrĩre kuuga, “Nĩ mũtumia wakwa.” Eeciiririe atĩrĩ, “Andũ a gũkũ mahota kũnjũraga nĩ ũndũ wa Rebeka, tondũ aarĩ mũthaka.”

⁸ Na thuutha wa Isaaka arĩkĩtie gũikara kũu kahinda karaihu-rĩ, Abimeleku mũthamaki wa Afilisti nĩacũthĩrĩrie nja na ndirica, nake akĩona Isaaka akĩhambata mũtumia wake Rebeka. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio Abimeleku agĩtũmanĩra Isaaka, akĩmũũria atĩrĩ, “Ti-itherũ ũyũ nĩ mũtumia waku! Nĩ kĩ gĩatũmire uuge atĩ, ‘Ŭyũ nĩ mwarĩ wa baba?’”

Isaaka akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tondũ ndeciiririe ndahota kũũragwo nĩ ũndũ wake.”

¹⁰ Nĩngĩ Abimeleku akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũguo ũtũkĩte? ĩ mũndũ mũrũme ũmwe wa gũkũ angĩrakorirwo akomete na mũtumia waku, nawe ũgĩtũme tũnyĩitwo nĩ ihĩtia?”

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Abimeleku akĩruta watho kũrĩ andũ othe, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩthĩnia mũndũ ũyũ kana mũtumia wake no kũũragwo akooragwo.”

¹² Nake Isaaka akĩhaanda irio bũrũri ũcio, na mwaka o ro ũcio akĩgetha maita igana, tondũ Jehova nĩamũrathimire. ¹³ Nake Isaaka agĩtonga, naguo ũtonga wake ũgĩthĩ o ũkĩingĩhaga o nginya agĩtonga mũno. ¹⁴ Aarĩ na ndũũru nyingĩ cia mbũri na cia ng’ombe, na ndungata nyingĩ, o nginya Afilisti makĩmũiguĩra ũiru. ¹⁵ Tondũ ũcio, ithima iria ciothe ndungata cia ithe cienjete hĩndĩ ya ithe Iburahĩmu-rĩ, Afilisti magĩcithika, magĩciyũria tĩiri.

¹⁶ Nĩngĩ Abimeleku akĩĩra Isaaka atĩrĩ, “Ŭkĩra ũthĩ, ũtweherere, tondũ nĩũgĩite na hinya mũno gũtũkĩra.”

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio Isaaka agĩthaama, akĩehera kũu, agĩthĩ kwamba hema Gĩtuamba-inĩ kĩa Gerari, na agĩtũũra kuo. ¹⁸ Isaaka agĩthĩkũria ithima iria cienjetwo hĩndĩ ya ithe Iburahĩmu, o icio Afilisti maathĩkĩte thuutha wa Iburahĩmu gũkua, na agĩciĩta marĩitwa o marĩa ithe aacihete.

¹⁹ Na rĩrĩ, ndungata cia Isaaka nĩcienjire kũu gĩtuamba-inĩ na igĩkora gĩthima kĩa maaĩ mega kuo. ²⁰ No rĩrĩ, arĩithi a Gerari makĩnegenania na arĩithi a Isaaka, makĩmeera atĩrĩ, “Maaĩ maya nĩ maitũ!” Nake agĩta gĩthima kũu Eseku, tondũ nĩmakararanirie nake. ²¹ Nĩngĩ ndungata icio ciake ikĩenja gĩthima kĩngĩ, no-o nakĩo makĩnegenanĩria, nake Isaaka agĩgĩta Sitina. ²² Nake agĩthaama kũu, agĩthĩ akĩenja gĩthima kĩngĩ, na matianegenanirie na mũndũ. Nake agĩgĩta Rehobothu, akiuga atĩrĩ, “Rĩu Jehova nĩatũheete ũikaro mũiganu, na nĩtũgũtheeremera bũrũri-inĩ ũyũ.”

²³ Agĩcooka akiuma kũu, agĩthĩ Birishiba. ²⁴ Ŭtukũ ũcio aakinyire kũu, Jehova akĩmuumĩrĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩ Ngai wa thoguo Iburahĩmu. Ndũkanetigĩre, tondũ ndĩ hamwe nawe; nĩngũkũrathima na nyingĩhie njiaro ciaku nĩ ũndũ wa Iburahĩmu ndungata yakwa.”

* 26:1 Ŭyũ aarĩ Mũthamaki Abimeleku ũngĩ; Abimeleku wa hĩndĩ ya Iburahĩmu nĩakuĩte ta mĩaka mĩrongo ĩnana yahĩtũkĩte.

²⁵ Isaaka agĩaka kīgongona kũu, na agĩakaĩra rĩitwa rĩa Jehova. Akĩamba hema yake o kũu, nacio ndungata ciake ikĩenja gĩthima o kuo.

²⁶ Hĩndĩ iyo Abimeleku agĩthĩĩ kũrĩ Isaaka oimĩte Gerari, marĩ na Ahuzathu ũrĩa wamũtaaraga, na Fikolu mũnene wa ita ciake. ²⁷ Isaaka akĩmooria atĩrĩ, “Muoka kũrĩ nĩ nĩkĩ, kuona atĩ nĩmwathũũire na mũkĩnyingata?”

²⁸ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩtuonete hatarĩ nganja atĩ Jehova arĩ hamwe nawe, na nĩ ũndũ ũcio tuoiga atĩrĩ, ‘Nĩ kwagĩrĩire tũgĩe na mwĩhĩtwa wa ũiguano gatagatĩ gaitũ’: ĩĩ, gatagatĩ gaitũ nawe. Reke tũgĩe na kĩrĩkanĩro nawe, ²⁹ atĩ ndũgatwĩka ũũru, o ta ũrĩa o na ithuĩ tũtaagũthĩĩnirie, no hĩndĩ ciothe twagwĩkaga wega, na tũgĩkumagaria ũthĩĩ na thayũ. Na rĩu nĩũrathimĩtwo nĩ Jehova.”

³⁰ Isaaka akĩmarugithĩria iruga, nao makĩrĩa na makĩnyua. ³¹ Mũthenya ũyũ ũngĩ, rũciĩnĩ tene, andũ acio na Isaaka makĩhĩtanĩra mwĩhĩtwa mũndũ na ũrĩa ũngĩ. Isaaka agĩcooka akĩmoimagaria, magĩthĩĩra, makĩmũtiga na thayũ.

³² Mũthenya o ro ũcio maathiire, ndungata cia Isaaka igĩũka, ikĩmwĩra ũhoru wa gĩthima kĩrĩa cienjete, ikiuga atĩrĩ, “Nĩtwakinyĩra maaĩ!” ³³ Nake agĩĩta gĩthima kĩu Shiba, na nginya ũmũthĩ itũũra rĩu rĩtũũraga rĩitagwo Birishiba.

³⁴ Esaũ aakinyia mĩaka mĩrongo ĩna, akĩhikia Judithi mwarĩ wa Beeri ũrĩa Mũhiti, o na ningĩ akĩhikia Basemathu mwarĩ wa Eloni ũrĩa Mũhiti. ³⁵ Nao magĩtuĩka kĩhumo gĩa kĩa kũrĩ Isaaka na Rebeka.

27

Jakubu Kwĩgĩĩra na Irathimo cia Isaaka

¹ Rĩrĩa Isaaka aakũrĩre na maitho make makĩaga hinya ũndũ atangĩahotire kuona-rĩ, agĩtũmanĩra Esaũ mũriũ wake ũrĩa mũkũrũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wakwa.”

Nake Esaũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha.”

² Isaaka akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩu nĩ ndĩ mũkũrũ na ndiũ mũthenya ũrĩa ingĩkua. ³ Rĩu-rĩ, oya indo ciaku cia ũguĩmi; ũta na mĩguĩ yaku, na uumagare ũthĩĩ werũ-inĩ ũkanguĩmĩre nyamũ cia gĩthaka.

⁴ Thondekera irio njega iria nyendete na ũndehere ndĩe, nĩgeetha ngũrathime na kĩrathimo gĩakwa itanakua.”

⁵ Na rĩrĩ, Rebeka agĩkorwo nĩathikĩrĩrie Isaaka akĩhe mũriũ Esaũ ũhoru ũcio. Na rĩrĩa Esaũ aathiire werũ-inĩ kũguĩma nyamũ nĩguo amĩĩnũkie-rĩ, ⁶ Rebeka akĩĩra mũriũ Jakubu atĩrĩ, “Nĩ ndaigua thoguo akĩĩra Esaũ mũrũ wa nyũkwa atĩrĩ, ⁷ ‘Ndehere nyamũ ya kũguĩma na ũthondekere irio njega ndĩe, nĩgeetha ngũrathime na kĩrathimo gĩakwa ndĩ mbere ya Jehova itanakua.’ ⁸ Rĩu, wee mũrũ wakwa-rĩ, thikĩrĩria wega na wĩke ũrĩa ngũkwĩra: ⁹ Thĩĩ rũũru-inĩ rwa mbũri ũndehere tũũri twĩrĩ twa mbũri tũrĩa twega biũ, nĩguo thondekere thoguo irio njega, o ta ũrĩa endaga ithondekwo. ¹⁰ Ũcooke ũcioe ũcitwarĩre thoguo arĩe nĩgeetha akũrathime na kĩrathimo gĩake atanakua.”

¹¹ No Jakubu akĩĩra nyina Rebeka atĩrĩ, “Esaũ mũrũ wa maitũ nĩ wa mwĩrĩ ũrĩ guoya, na mwĩrĩ wakwa ndũrĩ guoya. ¹² ĩĩ baba angĩĩhaambata? Ingĩonekana ngĩmũheenia na nĩ ndiĩreherere kĩrumi handũ ha kĩrathimo.”

¹³ Nyina akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, reke kĩrumi kũu kĩnjookerere, wee ĩka o ũrĩa ndĩrakwĩra; thĩĩ ũndehere tũũri tũu.”

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio Jakubu agĩthĩĩ, akĩgĩĩra tũũri, na agĩtũrehere nyina, nake agĩthondeka irio njega o ta iria ithe eendete. ¹⁵ Ningĩ Rebeka akĩoya nguo iria ciarĩ njega cia Esaũ mũriũ wake ũrĩa mũkũrũ iria aarĩ nacio nyũmba agĩchumba Jakubu mũriũ wake ũrĩa mũnini. ¹⁶ Agĩcooka akĩhumbĩra moko make na ngingo kũrĩa gũtaarĩ guoya na njũũa cia tũũri tũu. ¹⁷ Agĩcooka akĩnengera Jakubu mũriũ wake irio icio ciarĩ njega na mũgate ũrĩa aathondekete.

¹⁸ Nake Jakubu agĩthĩĩ kũrĩ ithe, akiuga atĩrĩ, “Baba.”

Nake Isaaka agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũyũ, mũrũ wakwa; wee nĩwe ũ?”

¹⁹ Jakubu akĩĩra ithe atĩrĩ, “Nĩ nĩ Esaũ mũriũ waku wa irigithathi. Njĩkĩte o ta ũrĩa ũnjĩĩre. Ndagũthaitha wĩĩre ũrĩe nyama imwe cia ũguĩmi wakwa nĩgeetha ũndathime na kĩrathimo gĩaku.”

²⁰ Nake Isaaka akĩũria mũriũ atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, kaĩ waciona narua atĩa?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ tondũ Jehova Ngai waku nĩahẽire ũhootani.”

²¹ Ningĩ Isaaka akĩra Jakubu atĩrĩ, “Ta ũka hakuhi mũrũ wakwa, nĩguo ngũhambate menye kana ti-itherũ nĩwe Esaũ mũrũ wakwa kana tiguu.”

²² Nĩ ũndũ ũcio Jakubu agĩkuhĩrĩria ithe Isaaka, nake akĩmũhambata, akiuga atĩrĩ, “Mũgambo nĩ wa Jakubu, no moko nĩ ma Esaũ.” ²³ Na ndaigana kũmũkũũrana tondũ moko make maarĩ na guoya ta ma mũrũ wa nyina Esaũ; nĩ ũndũ ũcio akĩmũrathima. ²⁴ O rĩngĩ akĩmũũria atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩwe mũrũ wakwa Esaũ?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Iĩ nĩ niĩ.”

²⁵ Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wakwa ndehere nyama imwe cia ũguĩmi waku ndĩe nĩgeetha ngũrathime na kĩrathimo gĩakwa.”

Jakubu akĩmũrehera nake akĩrĩa, na akĩmũrehera ndibei na akĩnyua. ²⁶ Ningĩ ithe Isaaka akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, ũka haha ũũmumunye”.

²⁷ Nake agĩthĩ harĩ we na akĩmũmumunya. Rĩrĩa Isaaka aiguike kĩheera kĩa nguo ciake, akĩmũrathima, akiuga atĩrĩ, “Hĩ, kĩheera kĩa mũrũ wakwa nĩ ta kĩheera gĩa gĩthaka kĩrĩa kĩrathimĩtwo nĩ Jehova.

²⁸ Ngai arokũhe ime rĩa igũrũ o na ũnoru wa thĩ, na ũingĩ wa ngano na wa ndibei ya mũhihano.

²⁹ Ndũrĩrĩ irogũtungatagĩra nayo mĩhĩrĩga ya andũ ikũinamagĩrĩre. Tuĩka mwathi wa ariũ a thoguo, nao ariũ a nyũkwa marokũinamagĩrĩra. Arĩa mangĩkũruma na kĩrumi marocookerewo nĩkĩo, nao arĩa magaakũrathima marorathimagwo.”

³⁰ Na rĩrĩ, Isaaka aarĩkia kũmũrathima na Jakubu aarĩkia kuuma harĩ ithe o ro ũguo-rĩ, mũrũ wa nyina Esaũ agĩũka kuuma kũguĩma. ³¹ O nake agĩthondeka irio njega na agĩcirehere ithe. Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Baba, wĩtiire ũrĩe nyama imwe cia ũguĩmi wakwa nĩgeetha ũndathime na kĩrathimo gĩaku.”

³² Nake ithe Isaaka akĩmũũria atĩrĩ, “We nĩwe ũ?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ niĩ Esaũ, mũrũ waku wa irigithathi.”

³³ Isaaka agĩkĩinaina mũno akĩũria atĩrĩ, “Nũ ũcio ũngĩ ũkũguĩmĩte, na andehera nyama? Ndacĩrĩa o ro rĩu ũtanooka, na ndamũrathima, na ti-itherũ nĩ mũrathime.”

³⁴ Rĩrĩa Esaũ aiguike ciugo cia ithe, agĩtumũka na kĩrĩro kĩnene na kĩa ruo, akĩra ithe atĩrĩ, “Ndaathima! O na niĩ baba ndaathima!”

³⁵ No ithe akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa nyũkwa okire na wara, aheenia, na oya kĩrathimo gĩaku.”

³⁶ Esaũ akiuga atĩrĩ, “Githĩ nĩ ma nĩkĩo etagwo Jakubu? Arĩ kũũheenia maita maya meerĩ;* nĩoire ũrigithathi wakwa, na rĩu nĩoya kĩrathimo gĩakwa!” Agĩcooka akĩũria ithe atĩrĩ, “Ndũnandigĩria kĩrathimo o na kĩmwe?”

³⁷ Isaaka agĩcookeria Esaũ atĩrĩ, “Ndĩmũtuire mwathi waku na andũ ao othe ndaamatua ndungata ciake, na ndamũhe ngano na ndibei ya mũhihano imũtũũragie. Nĩ ũndũ ũcio nĩ atĩa ingĩhota gũgwĩkĩra, mũrũ wakwa?”

³⁸ Esaũ akĩũria ithe atĩrĩ, “Baba, ndũrĩ na kĩrathimo o na kĩmwe ũndigĩirie? Ndaathima o na niĩ, babal!” Na hĩndĩ iyo Esaũ akĩrĩa anĩrĩire.

³⁹ Nake ithe Isaaka akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee ũgaatũũraga kũraihi na ũnoru wa thĩ, kũraihi na ime rĩrĩa riumaga igũrũ.†

⁴⁰ Ũgaatũũragio nĩ rũhiũ rwa njora na nĩũgatungataga mũrũ wa nyũkwa. No rĩrĩ, rĩrĩa ũkaaremwo nĩgũkirĩrĩria-rĩ, nĩũkeruta icooki rĩake ngingo, ũrĩte.”

Jakubu Kũũrĩa kwa Labani

* 27:36 Rĩrĩwa Jakubu rĩgĩtaũrwo nĩ ta kuuga “mũheenia.” † 27:39 Bũrũri wa Edomu ũrĩa watũũragwo nĩ njaro cia Esaũ warĩ wa mahiga, na ndwarĩ mũnoru ta bũrũri wa Kaanani.

⁴¹ Esaũ agĩthũũra Jakubu nĩ ũndũ wa kĩrathimo kũu aaheirwo nĩ ithe. Nake akiuga na ngoro atĩrĩ, “Matukũ ma gũcakaĩra baba makiriĩ gũkinya; maathira nĩguo ngooraga mũrũ wa maitũ Jakubu.”

⁴² Rĩrĩa Rebeka eerirwo ũrĩa Esaũ mũriũ ũcio wake mũkũrũ oigĩte, agĩtũmanĩra Jakubu mũriũ wake ũrĩa mũnini, akĩmwĩra atĩrĩ, “Esaũ mũrũ wa nyũkwa arehooreria marakara na gwĩciiria ũrĩa egũkũũraga. ⁴³ Rĩu mũrũ wakwa-rĩ, ĩka o ũrĩa ngũkwĩra. Thiĩ o ro rĩu ũũrĩre Harani, kwa mũrũ wa maitũ Labani. ⁴⁴ Nawe ũikare nake kwa ihinda nginya mang’ũrĩ ma mũrũ wa nyũkwa mahũahũe. ⁴⁵ Rĩrĩa mũrũ wa nyũkwa agaataiga gũkũrakarĩra, na ariganĩrwo nĩ ũrĩa wamwĩkire-rĩ, nĩngagũtũmanĩra ũcooke mũciĩ. Ingĩkĩũrwo nĩ inyuĩ mũrĩ eerĩ mũthenya o ro ũmwe nĩkĩ?”

⁴⁶ Ningĩ Rebeka akĩĩra Isaaka atĩrĩ, “Nĩnogetio nĩ mũtũũrĩre nĩ ũndũ wa andũ-a-nja aya a Ahiti. Jakubu angĩhikania kuuma kũrĩ andũ-a-nja aya a Ahiti a bũrũri ũyũ-rĩ, ta andũ-a-nja aya Esaũ ahikĩtie-rĩ, hatĩrĩ bata wa gũtũũra muoyo.”

28

¹ Tondũ ũcio, Isaaka agĩta Jakubu akĩmũrathima na akĩmwatha, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkanahikie mũndũ-wa-nja wa kuuma gũkũ Kaanani. ² Ũkĩra ũthiĩ Padani-Aramu, kwa nyũmba ya Bethueli ithe wa nyũkwa. Wĩcarĩrie mũtumia kuuma kũrĩ airĩtu a Labani, mũrũ wa nyina na nyũkwa. ³ Ngai Mwene-Hinya-Wothe arokũrathima na atũme ũciarane mũno na ũingĩhe o nginya ũgaatuĩka rũrĩrĩ rwa andũ aingĩ. ⁴ Ngai arokũhe kĩrathimo kĩrĩa aaheire Iburahĩmu hamwe na njiaro ciaku, nĩgeetha wĩgwatĩre bũrũri ũyũ ũratũũra rĩu ũrĩ ta mũgeni, o bũrũri ũyũ Ngai eerĩire Iburahĩmu.” ⁵ Isaaka akĩĩra Jakubu athiĩ, nake agĩthiĩ Padani-Aramu kwa Labani mũrũ wa Bethueli ũrĩa Mũsuriata, mũrũ wa nyina na Rebeka, nyina wa Jakubu na Esaũ.

⁶ Na rĩrĩ, Esaũ nĩamenyire atĩ Isaaka nĩarathimĩte Jakubu na akamũtũma Padani-Aramu akahikanie kuo, na atĩ rĩrĩa aamũrathimire nĩamwathire, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkanahikie mũndũ-wa-nja wa kuuma gũkũ Kaanani.” ⁷ O na akĩmenya atĩ Jakubu nĩathikĩre ithe na nyina na nĩathiĩte Padani-Aramu. ⁸ Ningĩ Esaũ agĩkũũrana atĩ andũ-a-nja acio a Ahiti matiakenagia ithe, Isaaka; ⁹ nĩ ũndũ ũcio, agĩthiĩ gwa Ishumaeli na akĩhikia Mahalathu, mwarĩ wa nyina na Nebaiothu, mũirĩtu wa Ishumaeli mũriũ wa Iburahĩmu, akĩmuongerera harĩ atumia arĩa angĩ aarĩ nao.

Kĩroto kĩa Jakubu kũu Betheli

¹⁰ Jakubu oima Birishiba aathiire erekeire Harani. ¹¹ Na aakinya handũ hana-rĩ, akĩraarĩrĩra ho tondũ riũa nĩ rĩathũĩte. Akĩoya ihiga rĩmwe hau, agĩtiira narĩo mũtwe nĩguo akome. ¹² Nake akĩroota, akĩona ngathĩ ĩturumĩte thĩ, na mũthia wayo ũgakinya igũrũ matu-inĩ, nao araika a Ngai mambataga magĩkũrũkaga nayo. ¹³ Jakubu akĩona Jehova arũgamĩte igũrũ rĩa ngathĩ ĩyo akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩi Jehova, Ngai wa thoguo Iburahĩmu na Ngai wa Isaaka. Bũrũri ũyũ ũkomete nĩngakũhe, wee hamwe na njiaro ciaku. ¹⁴ Njiaro ciaku ikaingĩha ta rũkũngũ rwa thĩ, na nĩũgatambũrũka na mwena wa ithũĩro, na mwena wa irathĩro, na wa gathigathini, o na wa gũthini. Andũ a mĩhĩrĩga yothe ya thĩ nĩmakarathimwo nĩ ũndũ waku, na nĩ ũndũ wa rũciaro rwaku. ¹⁵ Na nĩi ndĩ hamwe nawe, na nĩndĩkũmenyagĩrĩra kũrĩa guothe ũrĩthiia, na nĩngagũcookia bũrũri ũyũ. Ndigagũtiganĩria nginya ngaahingia maũndũ marĩa ndakwĩrĩa.”

¹⁶ Rĩrĩa Jakubu ookĩrĩre, agĩciiria atĩrĩ, “Ti-itherũ Jehova arĩ handũ haha, na ndiikũũ.” ¹⁷ Agĩkĩgua guoya, akiuga atĩrĩ, “Kaĩ handũ haha nĩ ha kũmakania-ĩ! Haha nĩho nyũmba ya Ngai; na gĩkĩ nĩkĩo kĩhingo kĩa igũrũ-kwa-Ngai.”

¹⁸ Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciini tene, Jakubu akĩoya ihiga rĩrĩa etiirĩte narĩo mũtwe, akĩrĩrũgamia ta gĩtugĩ, akĩrĩtĩrĩria maguta. ¹⁹ Agĩcooka agĩta handũ hau Betheli, o na gũtuĩka mbere ĩyo itũũra rĩu rĩetagwo Luzu.

²⁰ Ningĩ Jakubu akĩhĩta na mwĩhĩtwa, akiuga atĩrĩ, “Ngai angĩkorwo hamwe na nĩi, na aamenyerere rũgendo-inĩ rũrũ ndĩrathĩi, na aaheage irio cia kũrĩa na nguo cia kwĩhumba, ²¹ nĩguo ngaacooka nyũmba-inĩ ya baba na thayũ-rĩ, Jehova nĩagatuĩka Ngai wakwa, ²² narĩo ihiga rĩrĩ ndaarũgamia ta gĩtugĩ rĩgaatuĩka nyũmba ya Ngai, na kĩrĩa o gĩothe ũkaahe, nĩngakũhe gĩcunji gĩa ikũmi.”

29

Jakubu Gũkinya Padani-Aramu

¹ Thuutha ũcio Jakubu agĩthiĩ na mbere na rŭgendo rwake, agĩkinya bŭrŭri wa andũ a mwena wa irathĩro. ² Na rĩrĩ, akĩona gĩthima werũ-inĩ, na ndũũru ithatũ cia mbũri ikomete hakuhi nakĩo, tondũ cianyuithagio maaĩ kuuma gĩthima-inĩ kũu. Narĩo ihiga rĩrĩa rĩakunikĩte mũromo wa gĩthima kũu rĩarĩ inene mũno. ³ Na ndũũru ciothe ciarĩkia kŭrŭrũngana hau, arĩithi nao maagaragaragia ihiga rĩkeherio mũromo-inĩ wa gĩthima, makahe ndũũru maaĩ. Magacooka magacookia ihiga handũ harĩo mũromo-inĩ wa gĩthima.

⁴ Jakubu akĩũria arĩithi acio atĩrĩ, “Ariũ a baba, muumĩte kũ?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tuumĩte Harani.”

⁵ Akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ mũũĩ Labani mŭrũ wa Nahoru?”

Nao magĩcookia “ĩ, nĩ tũmũũĩ.”

⁶ Ningĩ Jakubu akĩmooria atĩrĩ, “No mwega?”

Makiuga atĩrĩ, “ĩ, nĩ mwega. Na rĩrĩ, mwarĩ Rakeli-rĩ, nĩwe ũũrĩa ũroka na ng’endu.”

⁷ Nake Jakubu akĩmeera ũũ, “Atĩrĩrĩ, riũa rĩrĩ o igŭrũ; na ti ihinda rĩa gũcookanĩrĩria ndũũru. Heei ng’endu maaĩ, mũcooke mũthiĩ mŭgacirĩithie.”

⁸ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tũtingĩka ũguo o nginya ndũũru ciothe icookanĩrĩrio, narĩo ihiga rĩgaragario kuuma mũromo wa gĩthima, tũcooke tũhe ng’endu maaĩ.”

⁹ O akĩmaragĩria-rĩ, Rakeli agĩkinya na ng’endu cia ithe, tondũ aarĩ mŭrĩithi. ¹⁰ Rĩrĩa Jakubu onire Rakeli mwarĩ wa Labani, mŭrũ wa nyina na nyina, na ng’endu cia Labani, agĩthiĩ, akĩgaragaria ihiga, akĩrĩheheria mũromo-inĩ wa gĩthima na akĩhe ng’endu cia mamawe maaĩ. ¹¹ Ningĩ Jakubu akĩmumunya Rakeli, na akĩrĩra anĩrĩre. ¹² Jakubu nĩeerĩte Rakeli atĩ nĩ metainwo na ithe, na atĩ aarĩ mŭrũ wa Rebeka. Nĩ ũndũ ũcio Rakeli agĩteng’era akĩira ithe ũhoru ũcio.

¹³ Labani aarĩkia kũigua ũhoru wa Jakubu, mŭriũ wa mwarĩ wa nyina, akĩhiũha agĩthiĩ kũmũtũnga. Akĩmũhĩmbĩria akĩmũmumunya, na akĩmũtwara mũciĩ, na arĩ kũu mũciĩ Jakubu akĩhe Labani ũhoru ũcio wothe. ¹⁴ Nake Labani akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ, ũrĩ wa mũthiimo wakwa na thakame yakwa.”

Jakubu Kũhikia Lea na Rakeli

Thuutha wa Jakubu gũikara nake mweri mŭgima, ¹⁵ Labani akĩmũũria atĩrĩ, “Ūrĩndutagĩra wĩra o ũguo tũhũ tondũ ũrĩ wa mbarĩ ciitũ? Njĩira mũcaara ũrĩa ũkwenda.”

¹⁶ Na rĩrĩ, Labani aarĩ na airĩtu eerĩ; ũrĩa mũkŭrũ eetagwo Lea, nake ũrĩa mũnini eetagwo Rakeli. ¹⁷ Lea aarĩ na maitho mataarĩ na hinya, no Rakeli oombĩtwo arĩ kĩĩrorerwa na aarĩ mũthaka. ¹⁸ Jakubu eendete Rakeli, nake akiuga atĩrĩ, “Nĩngũgũtungatĩra mĩaka mŭgwanja, ũndĩhe na kũũhe Rakeli, mwarĩguo ũrĩa mũnini.”*

¹⁹ Labani agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ kaba ndĩmũheanĩte kŭrĩ we gũkĩra ndĩmũhe mũndũ ũngĩ. Ikara gũkũ na niĩ, ũndungate.” ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio Jakubu agĩtungata mĩaka mŭgwanja nĩguo aheo Rakeli, no harĩ we yarĩ o ta matukũ manini nĩ ũndũ wa ũrĩa aamwendete.

²¹ Mĩaka iyo yathira Jakubu akĩira Labani atĩrĩ, “Rĩu kĩhe mũtumia wakwa ndĩmũhikie, tondũ nĩndĩrarĩkirie ihinda rĩakwa rĩa gũtungata.”

²² Nĩ ũndũ ũcio Labani agĩkũngania andũ a kũu othe, akĩmarugĩra iruga. ²³ No rĩrĩa hwaĩ-inĩ wakinyire-rĩ, akĩoya mwarĩ Lea, akĩmũnengera Jakubu, nake Jakubu agĩkoma nake. ²⁴ Ningĩ Labani akĩheana Zilipa, ndungata yake ya mũirĩtu kŭrĩ mwarĩ ĩmũtungatagĩre.

²⁵ Na gwakĩa rŭciĩnĩ-rĩ, Jakubu akĩona atĩ aaheetwo Lea! Tondũ ũcio Jakubu akĩũria Labani atĩrĩ, “Hĩ nĩ atĩa ũũ wanjĩka? Githĩ ndiragũtungatagĩra nĩ ũndũ wa Rakeli? Ūũheeneticie nĩkĩ?”

²⁶ Labani akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti mũtugo witũ gũkũ kũheana mũirĩtu ũrĩa mũnini ahike mbere ya ũrĩa mũkŭrũ: ²⁷ Rĩkia kiumia kĩa mũirĩtu ũyũ wahikia, na nĩtũgũcooka tũkũhe o na ũcio ũngĩ mũnini, nawe ũndutĩre wĩra mĩaka ĩngĩ mŭgwanja.”

²⁸ Nake Jakubu agĩka o ũguo. Akĩrĩkia kiumia kĩa Lea, nake Labani akĩmũnengera mwarĩ Rakeli atuĩke mũtumia wake. ²⁹ Labani akĩheana Biliha, ndungata yake ya mũirĩtu, kŭrĩ Rakeli

* 29:18 Mũhikania aarĩhaga rŭracio kŭrĩ ithe wa mũirĩtu (34:12). Angĩakorirwo atarĩ na indo cia kũraacia, nĩangĩarĩhire rŭracio na njĩra ya kũrutĩra ithe wa mũirĩtu wĩra.

ĩmũtungatagĩre. ³⁰ Jakubu agĩkoma na Rakeli o nake, na akĩenda Rakeli gũkĩra Lea. Na akĩrutĩra Labani wĩra mĩaka ĩngĩ mũgwanja.

Ciana cia Jakubu

³¹ Rĩrĩa Jehova onire atĩ Lea ndendeetwo-rĩ, akĩhingũra nda yake, no Rakeli aarĩ thaata. ³² Lea akĩgĩa nda na agĩciara kahĩ. Nake agĩgatua Rubeni, akiuga atĩrĩ, “Nĩ tondũ Jehova nĩonete mĩnyamaro yakwa. Ti-itherũ, rĩu mũthuri wakwa nĩekũnyenda.”

³³ Na akĩgĩa nda rĩngĩ, na rĩrĩa aaciarire kahĩ, akiuga atĩrĩ, “Tondũ Jehova nĩagũire atĩ ndirĩ mwende-rĩ, nĩaheete gaka o nako.” Nake agĩgatua Simeoni.

³⁴ O rĩngĩ akĩgĩa nda na rĩrĩa aaciarire kahĩ, akiuga atĩrĩ, “Ihinda rĩrĩ mũthuri wakwa no ekwĩohania na nĩ tondũ nĩndĩmũciarĩire ihĩ ithatũ.” Nĩ ũndũ ũcio agĩgatua Lawi.

³⁵ Agĩcooka akĩgĩa nda rĩngĩ, agĩciara kahĩ kangĩ, akiuga atĩrĩ, “Ihinda rĩrĩ nĩ ngũgocca Jehova.” Nĩ ũndũ ũcio agĩgatua Juda. Agĩcooka akĩrũgama kũgĩa ciana.

30

¹ Rĩrĩa Rakeli onire atĩ ndaraciarĩra Jakubu ciana-rĩ, akĩguĩra mwarĩ wa nyina ũiru. Nĩ ũndũ ũcio akĩĩra Jakubu atĩrĩ, “He ciana kana ngue!”

² Jakubu akĩrakario nĩ Rakeli akĩmũũria atĩrĩ, “Kaarĩ nĩ ndĩ ithenya rĩa Ngai ũrĩa ũkũimĩte ciana?”

³ Rakeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Biliha ndungata yakwa ya mũirĩtu ĩrĩ haha; koma nayo nĩgeetha ĩnjarĩre ciana, na nĩ ngĩe na nyũmba na ũndũ wayo.”*

⁴ Nĩ ũndũ ũcio akĩmũhe Biliha ndungata yake ya mũirĩtu ĩrĩ ta mũtumia wake. Jakubu agĩkoma nayo, ⁵ nake Biliha akĩgĩa nda, akĩmũciarĩra kahĩ. ⁶ Rakeli akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩandĩhĩria na nĩagũite gũthaithana gwakwa, na nĩaheete kahĩ.” Na tondũ ũcio, agĩgatua Dani.

⁷ Biliha ndungata ĩyo ya Rakeli ĩkĩgĩa nda ĩngĩ, na ĩgĩciarĩra Jakubu kahĩ ga keerĩ. ⁸ Nake Rakeli akiuga atĩrĩ, “Nĩ ngoretwo na kũgiana kũnene na mwarĩ wa maitũ, na nĩ hootanĩte.” Nĩ ũndũ ũcio agĩgatua Nafitali.

⁹ Na rĩrĩa Lea onire atĩ nĩarũgamĩte kũgĩa ciana-rĩ, akĩoya Zilipa ndungata yake ya mũirĩtu akĩmĩhe Jakubu ĩrĩ ta mũtumia wake. ¹⁰ Nake Zilipa, ndungata ĩyo ya Lea, ĩgĩciarĩra Jakubu kahĩ. ¹¹ Nake Lea akiuga atĩrĩ, “Hĩ, kaĩ ũyũ nĩ mũnyaka-ĩ!” Nĩ ũndũ ũcio agĩgatua Gadi.

¹² Zilipa ndungata ĩyo ya Lea ĩgĩciarĩra Jakubu kahĩ ga keerĩ. ¹³ Ningĩ Lea akiuga atĩrĩ, “Kaĩ ndĩ mũkeni-ĩ! Andũ-a-nja marĩnjĩtaga ‘mũkeni.’” Nĩ ũndũ ũcio agĩgatua Asheri.

¹⁴ Na rĩrĩ, hĩndĩ ya kũgetha ngano-rĩ, Rubeni agĩthĩ mũgũnda-inĩ na akĩona mĩmera ya mandarĩki,† na akĩrehera nyina Lea. Nake Rakeli akĩĩra Lea atĩrĩ, “Ndagũthaitha he mandarĩki mamwe ma mũrũguo.”

¹⁵ Nake Lea akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kaĩ arĩ ũndũ mũnini kũndunya mũthuri wakwa? Rĩu ningĩ nĩũkuoya mandarĩki ma mũriũ wakwa o namo?”

Rakeli akĩmwĩra atĩrĩ, “He mandarĩki ma mũrũguo, nake Jakubu akome nawe ũmũthĩ.”

¹⁶ Na rĩrĩa Jakubu ookire hwaĩ-inĩ oimĩte mũgũnda-rĩ, Lea agĩthĩ kũmũtũnga. Akĩmwĩra atĩrĩ, “No nginya ũkome na nĩ, tondũ nĩngũgũrĩre na mandarĩki ma mũriũ wakwa.” Nĩ ũndũ ũcio agĩkoma nake ũtukũ ũcio.

¹⁷ Nake Ngai akĩigua mahooya ma Lea, nake akĩgĩa nda na agĩciarĩra Jakubu kahĩ ga gatano. ¹⁸ Ningĩ Lea akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩaheete kĩheo nĩ ũndũ wa kũheana ndungata yakwa ya mũirĩtu kũrĩ mũthuri wakwa.” Nĩ ũndũ ũcio agĩgatua Isakaru.

¹⁹ Lea agĩcooka akĩgĩa nda ĩngĩ, na agĩciarĩra Jakubu, kahĩ ga gatandatũ. ²⁰ Ningĩ Lea akiuga atĩrĩ, “Ngai ekũhe kĩheo kĩa goro mũno. Rĩu mũthuri wakwa nĩariheega gĩtĩo tondũ ndĩmũciarĩire ihĩ ithathatũ.” Nĩ ũndũ ũcio agĩgatua Zebulun.

²¹ Thuutha ũcio agĩciara mũirĩtu na akĩmũtua Dina.

* 30:3 Mũtugo ũyũ woirwo nĩ mbarĩ ya Iburahĩmu kuuma kũrĩ mũtugo ya ndũrĩrĩ cia tene. † 30:14 Matunda ma mandarĩki mahaana ndongu, na meeciiragĩrio atĩ nĩmongagĩrĩra hinya wa mũndũ ũhoro-inĩ wa gũciara.

²² Thuutha ũcio Ngai akĩririkana Rakeli, akĩmũigua, na akĩhingũra nda yake. ²³ Nake akĩgĩa nda na agĩciara kahĩ, akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩanjehereria thoni.” ²⁴ Nake agĩgatua Jusufu, akiuga atĩrĩ, “Ngai arohe kahĩ kangĩ!”

Ndũũru cia Jakubu Kũingĩha

²⁵ Thuutha wa Rakeli gũciara Jusufu, Jakubu akĩĩra Labani atĩrĩ, “Ndekereria ndĩthiire, nĩguo njooke bũrũri witũ. ²⁶ Nengera atumia akwa na ciana ciakwa, arĩa ngũtungatĩire nĩ ũndũ wao, na nĩ ndĩthiire. Wee nĩũũ wĩra ũrĩa ngũrutĩire.”

²⁷ No Labani akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maithe-inĩ maku-rĩ, ndagũthaita ikaranga. Nĩmenyete na ũndũ wa ũragũri atĩ Jehova nĩandathimĩte nĩ ũndũ waku.” ²⁸ Agĩthiĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Njĩĩra mũcaara ũrĩa ũkwenda na nĩ ngũkũrĩha.”

²⁹ Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee nĩũũ ũrĩa ngũrutĩire wĩra na ũrĩa menyereire mahiũ maku nginya makaingĩha. ³⁰ Kĩrĩa kĩnini warĩ nakĩo itaanoka nĩkĩingĩhĩte mũno, nake Jehova nĩakũrathimĩte kũrĩa guothe ngoretwo. No rĩrĩ, ngeekĩra nyũmba yakwa ũndũ rĩ?”

³¹ Labani akĩmũũria atĩrĩ, “Ŭkwenda ngũhe kĩ?”

Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndũkahe kĩndũ o na kĩ. Korwo no ũnjĩkĩre ũndũ ũyũ ũmwe tu, no thiĩ na mbere na kũrĩithia ndũũru ciaku na gũcimenyerera: ³² Naguo ũndũ ũcio nĩ ũyũ: Njĩtikĩria thiĩ ndũũru-inĩ ciaku ciothe ũmũthĩ, na njeherie thiĩnĩ wacio ng’ondũ iria ciothe irĩ maara kana irĩ maroro, na ndũrũme ciothe iria njirũ na mbũri ciothe iria irĩ maara na irĩ maroro. Icio nĩcio igĩtuĩka mũcaara wakwa. ³³ Naguo wĩhokeku wakwa nĩguo ũkaanjarĩrĩria thuutha-inĩ, rĩrĩa rĩothe ũngĩũka kuona mũcaara ũrĩa ũndĩhĩte. Mbũri o yothe ĩtarĩ maara kana maroro, kana ndũrũme o yothe ĩtarĩ njirũ, ingĩgaakorwo nacio, igaatuĩka nĩ cia ũici.”

³⁴ Nake Labani akiuga atĩrĩ, “Nĩndetĩkĩra; reke gĩtuĩke o ro ũguo woiga.” ³⁵ Mũthenya o ro ũcio-rĩ, Labani akĩeheria thenge ciothe iria ciarĩ maara na iria ciarĩ na maroro, na mĩgoma yothe ĩrĩa yarĩ maara na ĩrĩa yarĩ na maroro (iria ciothe ciarĩ na handũ herũ), na ndũrũme ciothe iria ciarĩ njirũ agĩcineana kũrĩ ariũ ake macirĩithagie. ³⁶ Nĩngĩ agĩcieheranĩria na iria ingĩ na ũraihi wa rĩgendo rwa mĩthenya ĩtatũ gatagatĩ gake na Jakubu. Nake Jakubu agĩthiĩ na mbere kũrĩithia ndũũru iria ingĩ cia Labani ciatigarire.

³⁷ No rĩrĩ, Jakubu agĩtema thanju njigũ cia mũribina, na mũrothi, na cia mũarimaũ, agĩciĩkĩra mĩcoora mĩerũ na ũndũ wa kũnũra igoko agatũma werũ wa thiĩnĩ wa thanju icio wonekane. ³⁸ Agĩcooka akĩĩga thanju icio oonũrĩte mĩtaro-inĩ yothe ĩrĩa yanyuuagĩrwo maaĩ, nĩgeetha ikoragwo irĩ mbere ya mbũri rĩrĩa cioka kũnyua maaĩ. Rĩrĩa ndũũru icio ciakorwo irĩ na mũrukĩ na cioka kũnyua maaĩ-rĩ, ³⁹ igakĩhaicanĩra hau mbere ya thanju icio. Thuutha ũcio igaciara tũũri tũrĩ na manyaga, kana maara, kana maroro. ⁴⁰ Jakubu akĩamũrania tũũri tũu kuuma rũũru-inĩ rwa Labani, na tũgetindia, no agatũma icio ingĩ ing’ethere iria ciarĩ na maroro na iria njirũ cia Labani. Nĩ ũndũ ũcio agĩthondekera ndũũru ciake mwene, na ndaacituranĩrire na cia Labani. ⁴¹ Hĩndĩ ĩrĩa yothe mbũri iria ciarĩ na hinya ciagĩa na mũrukĩ-rĩ, Jakubu aigaga thanju icio mĩtaro-inĩ ya maaĩ mbere yacio, nĩgeetha cihacianĩre hakuhĩ na thanju icio; ⁴² no ingĩakorirwo nĩ iria itaarĩ na hinya, ndaigaga thanju icio ho. Nĩ ũndũ ũcio mbũri iria ciarĩ mocu igĩtuĩka cia Labani, na iria ciarĩ hinya igĩtuĩka cia Jakubu. ⁴³ Nĩ ũndũ wa gwĩka ũguo, mũndũ ũcio ti Jakubu agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na indo nyingĩ, akĩgĩa na mahiũ maingĩ, na ndungata cia airĩtu na cia arũme, o na ngamũira na ndigiri.

31

Jakubu Kũũrĩra Labani

¹ Jakubu nĩaigũire ariũ a Labani makiuga atĩrĩ, “Jakubu nĩoete indo iria ciothe iraarĩ cia baba na ũtonga ũrĩa wothe arĩ naguo eyoneire kuuma indo-inĩ cia baba.” ² Nĩngĩ Jakubu akĩona atĩ Labani ndaamwendete ta ũrĩa aamwendete mbere ĩyo.

³ Nake Jehova akĩĩra Jakubu atĩrĩ, “Cooka bũrũri wa maithe manyu na kũrĩ andũ anyu, na nĩndĩrĩkoragwo hamwe nawe.”

⁴ Nĩ ũndũ ũcio Jakubu agĩtũmanĩra Rakeli na Lea mathiĩ kũrĩ we kũu werũ-inĩ kũrĩa mahiũ make maarĩ. ⁵ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnyonete atĩ wendo wa thoguo harĩ nĩ ti ta ũrĩa ararĩ naguo hau

mbere, no Ngai wa baba nĩakoretwo hamwe na nĩ. ⁶ Inyuĩ eerĩ nĩmũũĩ atĩ ndutiire thoguo wĩra na hinya wakwa wothe, ⁷ no thoguo nĩaheenietie na akagarũra mũcaara wakwa maita ikũmi. No rĩrĩ, Ngai ndarĩ aamwĩtikĩria anjike ũũru. ⁸ Thoguo angĩogire atĩrĩ, ‘Mbũri iria irĩ maara nĩcio mũcaara waku,’ hĩndĩ iyo mahiũ mothe magaciara tũũri tũrĩ na maara; na angĩogire atĩrĩ, ‘Iria irĩ marooro nĩcio mũcaara waku,’ namo mahiũ magaciara tũũri tũrĩ na marooro. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio, Ngai nĩatunyite thoguo mahiũ make na akamaheana kũrĩ nĩ.

¹⁰ “Ihinda rĩrĩa mahiũ maahaicanaga, rĩmwe nĩndarootire kĩroto na ndarora na igũrũ ngĩona atĩ thenge iria ciahacaga mahiũ ciarĩ na manyaga, na ciarĩ na maara, o na ciarĩ na marooro. ¹¹ Nake mũraika wa Ngai akĩnjarĩria ndĩ kĩroto-inĩ, akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Jakubu.’ Na nĩ ngĩcookia atĩrĩ, ‘Nĩ ũyũ haha.’ ¹² Nake akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ta tiira maitho na igũrũ wone atĩ thenge iria ciothe irahaica mahiũ nĩ iria irĩ na manyaga, na iria irĩ na maara, na iria irĩ na marooro; nĩgũkorwo nĩnyonete maũndũ marĩa mothe Labani agwĩkĩte. ¹³ Nĩ nĩ Ngai wa Betheli, kũrĩa waitĩrĩrie gĩtugĩ maguta, na nokuo wehĩtiire na mwĩhĩtwa nĩ ũndũ wakwa. Rĩu uma bũrũri ũyũ narua ũcooke bũrũri ũrĩa waciariirwo.’”

¹⁴ Nake Rakeli na Lea makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithui-rĩ, no anga tũrĩ na kĩndũ kana igai indo-inĩ cia baba? ¹⁵ Githĩ ndatũtuaga o ta tũrĩ andũ a kũngĩ? To gĩtwendia aatwendirie, no rĩu nĩarĩkĩtie kũhũthĩra indo iria twagũrirwo nacio. ¹⁶ Ti-itherũ ũtonga ũrĩa wothe Ngai atunyite baba nĩ witũ na ciana ciitũ. Nĩ ũndũ ũcio ika ũrĩa wothe Ngai akwĩrite wĩke.”

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩhaariĩria, akĩgĩrĩra ciana ciake na atumia ake igũrũ rĩa ngamĩra, ¹⁸ na akiumagaria mahiũ make mothe mathĩ mbere yake hamwe na indo ciake ciothe iria aagĩte nacio kũu Padani-Aramu, nĩguo athĩ kũrĩ ithe Isaaka o kũu bũrũri wa Kaanani.

¹⁹ Hĩndĩ iyo, Labani aathiite kwenja ng’ondũ ciake guoya-rĩ, Rakeli akĩiya ngai cia ithe cia mĩhianano. ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩheenia Labani ũcio Mũsuriata tondũ ndaamwĩrire nĩ kũũra aroora. ²¹ Nake akĩũra na kĩrĩa gĩothe arĩ nakĩo, na aringa Rũũ rwa Farati, akĩerekera bũrũri wa irĩma wa Gileadi.

Labani Kũingatana na Jakubu

²² Mũthenya wa itatũ kuuma Jakubu oora, Labani akĩrwo atĩ Jakubu nĩorĩte. ²³ Agĩkĩoya andũ a nyũmba yao, akĩingatana na Jakubu matukũ mũgwanja na akĩmũkinyĩra kũu bũrũri wa irĩma wa Gileadi. ²⁴ No Ngai akiumĩrĩra Labani ũcio Mũsuriata kĩroto-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya wĩre Jakubu ũndũ o na ũrĩkũ, ũrĩ mwega kana ũrĩ mũũru.”

²⁵ Na rĩrĩ, Jakubu aambĩte hema yake kũu bũrũri wa irĩma wa Gileadi rĩrĩa Labani aamũkinyĩrire, nake Labani na andũ a nyũmba yao makĩamba hema ciao kuo. ²⁶ Nake Labani akĩũria Jakubu atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũũ wĩkĩte? Nĩũuheenietie, na ũgathiĩ na airĩtu akwa ta andũ matahĩtwo mbaara-inĩ. ²⁷ Nĩ kĩ gĩatũmire ũre na hitho, na ũũheenie? Waregire kũnjĩra nĩkĩ, nĩguo ngumagarie na gĩkeno na gũkũinĩra nyĩmbo na ihembe na inanda cia mũgeeto? ²⁸ O na ndwarekire mumunye ciana cia ciana ciakwa, kana njugĩre airĩtu akwa ũhoru. Nĩwĩkĩte ũndũ wa ũrimũ. ²⁹ Ndĩ na hinya wa gũkũgera ngero; no rĩrĩ, ũtukũ wa ira Ngai wa thoguo aranĩrĩre atĩrĩ, ‘Menya wĩre Jakubu ũndũ, ũrĩ mwega kana ũrĩ mũũru.’ ³⁰ Rĩu-rĩ, nĩumagarĩte nĩ ũndũ nĩũrerirĩria gũcooka nyũmba-inĩ ya thoguo. No rĩrĩ, ũrakĩiyire ngai ciakwa nĩkĩ?”

³¹ Jakubu agĩcookeria Labani atĩrĩ, “Nĩndetigĩrĩre tondũ ndeciiririe wahota kũndunya airĩtu aku na hinya. ³² No rĩrĩ, ũrĩa ũgũkora arĩ na ngai ciaku-rĩ, ndegũtũũra muoyo. Tuĩria wone kana kũrĩ kĩndũ gĩaku ndĩ nakĩo andũ aya aitũ marĩ ho; na wakĩona-rĩ, ũkĩoe.” No Jakubu ndooĩ atĩ Rakeli nĩaiyite ngai icio.

³³ Nĩ ũndũ ũcio Labani agĩtoonya hema ya Jakubu, na hema ya Lea, o na hema ya ndungata iria igĩrĩ cia andũ-a-nja, no ndaigana kuona kĩndũ. Oima hema ya Lea, agĩtoonya ya Rakeli. ³⁴ Rakeli oete ngai icio cia mĩhianano na agacikia matandĩko-inĩ ma ngamĩra thĩinĩ na akamaikarĩra. Labani akiururia kĩrĩa gĩothe kĩarĩ hema-inĩ iyo na ndaigana kuona kĩndũ.

³⁵ Nake Rakeli akĩra ithe atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ndũkandakarĩre nĩ ũndũ ndinakũrũgamĩra; nĩgũkorwo nĩ maũndũ ma andũ-a-nja ndĩ namo.” Nĩ ũndũ ũcio akiururia no ndaigana kuona ngai icio.

³⁶ Jakubu agĩkĩrakara na agĩtetia Labani, akĩmũũria atĩrĩ, “Ihĩtia rĩakwa nĩ rĩrĩkũ? Nĩ rĩhia rĩrĩkũ njĩkĩte rĩtũmĩte ũnyingatithie ũguo? ³⁷ Rĩu tondũ nĩwoiruria indo ciakwa ciothe-rĩ, nĩ kĩ wona

kĩa indo cia gwaku mũciĩ? Kĩige haha mbere ya andũ aya anyu na mbere ya andũ akwa nĩguo matũtuithanie ciira.

³⁸ “Ngũrutĩire wĩra mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ. Ng’ondũ ciaku na mbũri ciaku itĩrĩ ciahuna, na ndĩrĩ ndarĩa ndũrũme cia mahiũ maku. ³⁹ Ningĩ ndĩrĩ ndakũrehera iria ciatambuagwo nĩ nyamũ cia gĩthaka; no nĩ nĩ ndaarĩhaga ngathiĩ hathara. Ningĩ-rĩ, nĩwandĩhagia ĩrĩa yothe yaiywo kũrĩ mũthenya kana kũrĩ ũtukũ. ⁴⁰ Ũguo nĩguo ndũũrĩte: Ndaarugagwo nĩ ũrugarĩ wa mũthenya na ngarĩĩo nĩ heho ya ũtukũ, nagueo toro ũkĩnjũrĩra. ⁴¹ Ũguo nĩguo ndũũrĩte gwaku mũciĩ handũ-inĩ ha mĩaka ĩyo mĩrongo ĩĩrĩ. Ndakũrutĩire wĩra mĩaka ikũmi na ĩna nĩ ũndũ wa airĩtu aku eerĩ, na mĩaka ĩtandatũ nĩ ũndũ wa mahiũ maku; no rĩrĩ, wagarũrire mũcaara wakwa maita ikũmi. ⁴² Korwo Ngai wa baba, o we Ngai wa Iburahĩmu na nĩwe wĩtigĩrĩtwo nĩ Isaaka, ndaraakoragwo hamwe na nĩrĩ, ti-itherũ ũngĩranyumagaririe moko matheri. No Ngai nĩonete gũthĩĩnĩka gwakwa na wĩra wa moko makwa, na nĩkĩo arakũrũithirie ũtukũ wa ira.”

⁴³ Nake Labani agĩcookeria Jakubu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Atumia aya aku nĩ airĩtu akwa, ciana ici o nacio nĩ ciana ciakwa, namo mahiũ maya-rĩ, no mahiũ makwa. Kĩrĩa gĩothe ũroona nĩ gĩakwa. No rĩrĩ, nĩ atĩa ingĩhota gwĩka airĩtu aya akwa kana njike ciana ici maciarĩte ũmũthĩ? ⁴⁴ Rĩu gĩũke, reke tũgĩe na kĩrĩkanĩro nĩ nawe, na ũreke gĩtuĩke mũira gatagatĩ gaitũ.”

⁴⁵ Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩoya ihiga na akĩrĩhaanda ta gĩtugĩ. ⁴⁶ Akĩĩra andũ a nyũmba yake atĩrĩ, “Cookanĩrĩriai mahiga.” Nĩ ũndũ ũcio makĩũngania mahiga makĩmaiganĩrĩra hĩba, magĩcooka makĩrĩanĩra irio hau hakuhĩ na hĩba ĩyo. ⁴⁷ Labani akĩmĩta Jagari-Sahadutha, nake Jakubu akĩmĩta Galeedi.

⁴⁸ Labani akiuga atĩrĩ, “Ũmũthĩ hĩba ĩno nĩ mũira gatagatĩ gakwa nawe.” Kĩu nĩkĩo gĩatũmire hetwo Galeedi. ⁴⁹ O na ningĩ hagĩtũtwo Mizipa, tondũ oigire atĩrĩ, “Jehova arotũmenyagĩrĩra rĩrĩa tũraihanĩrĩrie. ⁵⁰ Wee ũngĩgaathĩnia airĩtu akwa kana ũmahikĩrĩrie atumia angĩ, o na hangĩgakorwo hatarĩ mũndũ ũngĩ-rĩ, ririkana atĩ Ngai nĩwe mũira gatagatĩ gakwa nawe.”

⁵¹ Ningĩ Labani akĩĩra Jakubu atĩrĩ, “Ĩno nĩ hĩba, na gĩkĩ nĩ gĩtugĩ kĩrĩa ndahaanda gatagatĩ gaku na nĩ. ⁵² Hĩba ĩno nĩ mũira, na gĩtugĩ gĩkĩ nĩ mũira, atĩ ndigakĩra hĩba ĩno njũke mwena waku ngũgere ngero, na atĩ nawe ndũgakĩra hĩba ĩno, kana ũkĩre gĩtugĩ gĩkĩ ũũke mwena wakwa ũngere ngero.

⁵³ Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Nahoru,* o we Ngai wa ithe wao-rĩ, arotũtuithania ciira.”

Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩĩhĩta na mwĩhĩtwa rĩtwa-inĩ rĩa ũcio Wĩtigĩrĩtwo nĩ ithe Isaaka. ⁵⁴ Jakubu akĩruta igongona kũu bũrũri-inĩ ũcio wa irĩma, na agĩta andũ a nyũmba yake marĩianĩre. Na marĩkia kũrĩa-rĩ, makĩraara o kũu.

⁵⁵ Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciĩnĩ tene, Labani akĩmumunya ciana cia ciana ciake o na airĩtu ake, akĩmoigĩra ũhoru na akĩmarathima. Agĩcooka akĩmatiga agĩcooka gwake mũciĩ.

32

Jakubu Kwĩhaarĩria Gũcemanía na Esaũ

¹ Jakubu nĩathiire na mbere na rũgendo rwake, na agĩtũngwo nĩ araika a Ngai. ² Na rĩrĩa Jakubu aamoonire, akiuga atĩrĩ, “Ĩno nĩ mbũtũ ya Ngai!” Nĩ ũndũ ũcio agĩta handũ hau Mahanaimu.

³ Ningĩ Jakubu agĩtũma andũ mathĩĩ mbere yake kũrĩ mũrũ wa nyina Esaũ kũu Seiru, bũrũri-inĩ wa Edomu. ⁴ Akĩmataara, akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo mũgũthĩĩ kwĩra mwathi wakwa Esaũ: ‘Ndungata yaku Jakubu ĩkuuga atĩrĩ, ndĩraikaraga na Labani, na ngoretwo kuo nginya rĩu. ⁵ Ndĩ na ng’ombe na ndigiri, na ng’ondũ na mbũri, ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja. Na rĩu ndagũtũmĩra ndũmĩrĩri, we mwathi wakwa, nĩgeetha njĩtikĩrĩke maitho-inĩ maku.’”

⁶ Rĩrĩa atũmwo maacookire kũrĩ Jakubu makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũrathiire kũrĩ mũrũ wa nyũkwa Esaũ, na rĩu nĩarooka gũgũtũnga, na arĩ na andũ magana mana.”

⁷ Jakubu akĩmaka mũno na akĩnyamarĩka, akĩganyania andũ arĩa aarĩ nao ikundi igĩrĩ, o na ndũũru cia mbũri na ndũũru cia ng’ombe o na ngamĩĩra nacio. ⁸ Agĩciĩria atĩrĩ, “Esaũ angĩũka atharĩkĩre gĩkundi kĩmwe-rĩ, gĩkundi kũu kĩngĩ no kĩũre.”

* 31:53 Nahoru aarĩ mũrũ wa nyina na Iburahĩmu (11:26), na aarĩ gukawe wa Labani (24:24, 29).

⁹ Ningĩ Jakubu akĩhooya, akiuga atĩrĩ, “Wee Ngai wa baba Iburahĩmu, o Wee Ngai wa baba Isaaka, Wee Jehova ũrĩa wanjĩĩre atĩrĩ, ‘Cooka bũrũri waku na wa andũ anyu, na nĩngatũma ũgaacĩre,’ ¹⁰ ndĩrĩ mwagĩĩru wa kuonio ũtugi ũyũ wotha na wĩhokeku ũrĩa ũnyonetie nĩ ndungata yaku. Ngĩringa Jorodani-rĩ, ndaarĩ o na rũthanju rwakwa rwiki, no rĩu ndũĩkĩte ikundi igĩrĩ. ¹¹ Ndagũthaitha honokia kuuma moko-inĩ ma mũrũ wa maitũ Esaũ, nĩgũkorwo nĩndĩretigĩra ndagoke gũũtharĩkĩra, nĩ hamwe na ciana ici, na manyina maacio. ¹² No nĩ uugĩte atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩngatũma ũgaacĩre na ndũme njiaro ciaku cingĩhe ta mũthanga wa iria-inĩ, ũrĩa ũtangĩtarĩka.’”

¹³ Akĩraara hau ũtukũ ũcio, na kuuma kũrĩ kĩrĩa aarĩ nakĩo, agĩthuurĩra mũrũ wa nyina Esaũ kĩheo gĩkĩ; ¹⁴ mbũri magana meerĩ cia mĩgoma na thenge mĩrongo ĩrĩ, ng’ondũ magana meerĩ na ndũrũme mĩrongo ĩrĩ, ¹⁵ ngamĩra mĩrongo ĩtatũ cia mĩgoma na njaũ ciacio, ng’ombe mĩrongo ĩna na ndegwa ikũmi, na ndigiri mĩrongo ĩrĩ cia mĩgoma na ikũmi cia njamba. ¹⁶ Agĩcinengera ndungata ciake, o rũũru mwanya, na akĩra ndungata icio ciake atĩrĩ, “Thiagai mbere yakwa, na mĩtigithũkanie rũũru na rũũru rũrĩa rũngĩ.”

¹⁷ Ningĩ agĩtaara ũrĩa wamatongoretie, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩrĩa mũrũ wa maitũ Esaũ arĩgũtũnga na akũũrie atĩrĩ, ‘Wee ũrĩ waũ? Na wathĩ kũ? Na ũhiũ ũyũ wotha ũrĩ mbere yaku nĩ waũ?’ ¹⁸ Nawe nĩũrĩmũcookeria ũmwĩre atĩrĩ, ‘Nĩ cia ndungata yaku Jakubu. Nĩ kĩheo gĩa kũhe mwathi wakwa Esaũ, na Jakubu arĩ thuutha witũ agĩũka.’”

¹⁹ Agĩcooka agĩtaara wa keerĩ na wa gatatũ, na arĩa othe marũmagĩrĩra ndũũru icio, akĩmeera atĩrĩ, “Ũguo nĩguo mũrĩĩraga Esaũ mwamũtũnga. ²⁰ Na mũtikanaage kũmwĩra atĩrĩ, ‘Jakubu ndungata yaku arĩ thuutha witũ agĩũka.’” Tondũ eeciiririe atĩrĩ, “Ngũmũhooreria na iheo ici ngũtũma mbere yakwa; thuutha-inĩ ndamuona-rĩ, hihi ahota kũnyamũkĩra.” ²¹ Nĩ ũndũ ũcio iheo icio Jakubu aaheanĩte igĩthiiga mbere yake, nowe akĩraara kũu kambĩ ũtukũ ũcio.

Jakubu Kũgiana na Ngai

²² Na ũtukũ o ro ũcio, Jakubu agĩũkĩra, akĩoya atumia ake eerĩ, na ndungata iria igĩrĩ cia andũ-a-nja, na ariũ ake ikũmi na ũmwe, na akĩmaringĩria iringĩro rĩa Jaboku. ²³ Aarĩkia kũmaringia, akĩringia indo iria ciothe aarĩ nacio. ²⁴ Nake Jakubu agĩtigwo arĩ o wiki, na hagĩũka mũndũ maagianire nake o nginya gũgĩthererũka. ²⁵ Na rĩrĩa mũndũ ũcio onire atĩ ndangĩmũhoota-rĩ, akĩmũhutia ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ, nakuo kũgũrũ kwa Jakubu gũgĩthenyũkĩra hau gĩtina-inĩ, o makĩgianaga na mũndũ ũcio. ²⁶ Na mũndũ ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ndĩthĩre tondũ nĩ gwathererũka.”

No Jakubu akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndingĩreka ũthĩ ũtandathimĩte.”

²⁷ Nake mũndũ ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wĩtagwo atĩa?”

Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Njĩtagwo Jakubu.”

²⁸ Ningĩ mũndũ ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgũcooka gwĩtwo Jakubu, no ũrĩtagwo Isiraeli, tondũ nĩũgianĩte na Ngai o na andũ, na ũkahootana.”

²⁹ Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaitha, njĩra rĩitwa rĩaku.”

Nowe akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũranjũũria rĩitwa rĩakwa nĩkĩ?” Agĩcooka akĩmũrathima marĩ o hau.

³⁰ Nĩ ũndũ ũcio Jakubu agĩta handũ hau Penieli, akiuga atĩrĩ, “Tondũ nĩnyonete Ngai ũthĩũ kwa ũthĩũ, na akahonokia muoyo wakwa.”

³¹ Narĩo rĩũa rĩkĩmũrathĩra akĩhĩtũka hau Penieli, na nĩathuaga nĩ ũndũ nĩathenyũkĩtwo nĩ ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ. ³² Nĩ tondũ ũcio, nginyagia ũmũthĩ ũyũ andũ a Isiraeli matĩrĩaga mũkiha ũrĩa ũnyĩtanĩte na ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ, tondũ ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ kwa Jakubu rĩahutĩrio hakuhĩ na mũkiha ũcio.

33

Jakubu Gũtũngana na Esaũ

¹ Na rĩrĩ, Jakubu agĩtiira maitho, akĩona Esaũ agĩũka arĩ na andũ ake magana mana; nĩ ũndũ ũcio akĩganyania ciana kũrĩ Lea na Rakeli na kũrĩ ndungata iria igĩrĩ cia andũ-a-nja. ² Akĩiga ndungata cia andũ-a-nja na ciana ciacio mbere, nake Lea na ciana ciake makĩrũmĩrĩra, nake Rakeli na Jusufu makĩrigia thuutha. ³ Nake we mwene akĩmatongoria, na rĩrĩa aakuhĩrĩrie mũrũ wa nyina, akĩnamĩrĩra, agĩturumithia ũthĩũ wake thĩ maita mũgwanja.

⁴ No Esaũ akĩhanyũka agatũnge Jakubu na akĩmũnyiita, akĩmũhĩmbĩria, akĩmũmumunya. Nao makĩrĩranĩra. ⁵ Ningĩ Esaũ agĩtiira maitho akĩona atumia na ciana. Akĩũria Jakubu atĩrĩ, “Andũ aya mũrĩ nao nĩ a ũ?”

Jakubu agĩcookia atĩrĩ, “Ici nĩ ciana iria Ngai aheete ndungata yaku nĩ ũndũ wa ũtugi wake.”

⁶ Hĩndĩ iyo ndungata icio cia andũ-a-nja na ciana ciacio igĩkuhĩrĩria na makĩinamĩrĩra. ⁷ Lea na ciana ciake makĩrũmĩrĩra, magĩũka na makĩinamĩrĩra. Marigĩrĩrio, Jusufu na Rakeli magĩũka, o nao makĩinamĩrĩra.

⁸ Esaũ akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmi gĩa kũndũmĩra ikundi icio ndatũnga?”

Nake Jakubu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩgeetha njĩtikĩrĩke maitho-inĩ maku, wee mwathi wakwa.”

⁹ No Esaũ akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wa maitũ, nĩ ndĩ na indo cia kũnjigana. Ikara na icio ũrĩ nacio wee mwene.”

¹⁰ Jakubu akiuga atĩrĩ, “Aca, ndagũthaitha! Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maitho-inĩ maku-rĩ, amũkĩra kĩheo gĩkĩ kuuma kũrĩ nĩ. Nĩ ũndũ kuona ũthiũ waku no ta kuona ũthiũ wa Ngai, tondũ nĩ wanyamũkĩra na gĩkeno. ¹¹ Ndagũthaitha itĩkĩra kĩheo kũ ũreheirwo, tondũ Ngai nĩanjĩkĩte wega, na ndĩ na indo cia kũnjigana.” Na tondũ Jakubu nĩamũringĩrĩrie-rĩ, Esaũ agĩciĩtikĩra.

¹² Ningĩ Esaũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũthiĩ; nĩngũtwarana nawe.”

¹³ No Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩoi atĩ twana tũtũ tũtirĩ na hinya, na no nginya menyerere ng’ondũ na ng’ombe iria irongithia. Ingĩtwarwo na ihenya o na mũthenya ũmwe, nyamũ ciothe no ikue. ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio mwathi wakwa nĩathiiage mbere ya ndungata yake, na nĩ thĩ o kahora kũringana na mũthiire wa ikundi ici, o na wa ciana, nginya rĩria ngaakinya kwa mwathi wakwa kũu Seiru.”

¹⁵ Esaũ akĩmwĩra atĩrĩ, “No kĩreke ngũtigĩre ndungata imwe ciakwa.”

Jakubu akĩmũũria atĩrĩ, “Ūgwĩka ũguo nĩkĩ? Reke nĩ njĩtikĩrĩke maitho-inĩ ma mwathi wakwa.”

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio Esaũ akĩhũndũka mũthenya o ro ũcio agĩthiĩ arorete Seiru. ¹⁷ Nowe Jakubu, agĩthiĩ Sukothu, kũria eyakĩre nyũmba, na agĩthondeka ciugũ cia mahiũ make. Nĩkĩo handũ hau hetagwo Sukothu.

¹⁸ Thuutha wa Jakubu kuuma Padani-Aramu, agĩkinya o wega itũũra-inĩ rĩria inene rĩa Shekemu kũu Kaanani, na akĩamba hema hakuhĩ na itũũra rĩu inene. ¹⁹ Nake akĩgũra gĩcunji kĩa mũgũnda na betha igana rĩmwe kuuma kũrĩ ariũ a Hamoru ithe wa Shekemu, harĩa aambire hema yake. ²⁰ Agĩaka kĩgongona handũ hau, na agĩgĩta Eli-Elohe-Isiraeli.

34

Dina na Andũ na Shekemu

¹ Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe, Dina mũirĩtu ũria Lea aaciariire Jakubu, nĩathiire gũceerera andũ-a-nja a bũrĩri ũcio. ² Na rĩria Shekemu mũrũ wa Hamoru ũria Mũhivi, mũnene wa gĩcigo kũu aamuonire, akĩmũnyiita, agĩkoma nake na hinya. ³ Na ngoro yake ikĩguucĩrĩrio nĩ Dina mwarĩ ũcio wa Jakubu, na akĩenda mũirĩtu ũcio na akĩmwarĩria wega. ⁴ Nake Shekemu akĩra ithe Hamoru atĩrĩ, “Njarĩrĩria harĩ ithe wa mũirĩtu ũyũ atuĩke mũtumia wakwa.”

⁵ Rĩria Jakubu aigũire atĩ mwarĩ Dina nĩarĩkĩtie gũthũkio-rĩ, na tondũ ariũ ake maarĩ gĩthaka-inĩ na mahiũ make, agĩkira na ũhoru ũcio o nginya rĩria mainũkire.

⁶ Hĩndĩ iyo Hamoru ithe wa Shekemu agĩthiĩ kwaria na Jakubu. ⁷ Nao ariũ a Jakubu nĩmainũkĩte kuuma mĩgũnda-inĩ maigua ũria gwekĩkĩte. Nao makĩiyũrwo nĩ kĩa na mang’ũrĩ, tondũ Shekemu nĩekĩte ũndũ wa thoni thĩinĩ wa Isiraeli, nĩ gũkoma na mwarĩ wa Jakubu, ũndũ ũria ũtagĩrĩrwo nĩ gwĩkwo.

⁸ No Hamoru akĩmeera atĩrĩ, “Ngoro ya mũrũ wakwa Shekemu nĩguucĩrĩrio nĩ mwarĩ wanyu. Ndamũthaitha itĩkĩrai amũhikie atuĩke mũtumia wake. ⁹ Rekei tũhikanagie; mũtũheage airĩtu anyu na inyuĩ tũkamũheaga airĩtu aitũ. ¹⁰ Inyuĩ no mũtũre hamwe na ithuĩ; bũrĩri ũyũ gũtirĩ handũ mũrigĩrĩrio. Tũũrai kuo, mwonjorithagie kuo, na mwĩgĩre na indo ciaguo.”

¹¹ Ningĩ Shekemu akĩra ithe wa Dina na ariũ a ithe atĩrĩ, “Rekei njĩtikĩrĩke maitho-inĩ manyu na nĩngũmũhe o kĩa gĩothe mũngĩnjitia. ¹² Njĩtai rũracio rwa mũhiki na kĩa kĩa ingĩrehe, o

mũigana ũrĩa mũngĩenda, na nĩngũrĩha o kĩa gĩothe mũngĩnjĩtia. No ndamũthaitha mũũhe mũirĩtu ũyũ atuĩke mũtumia wakwa.”

¹³ Na tondũ mwarĩ wa nyina Dina nĩarĩkĩtie gũthũkio-rĩ, ariũ a Jakubu rĩrĩa maaragia na Shekemu na ithe Hamoru, magĩcookia ũhoru ũcio na njĩra ya maheeni. ¹⁴ Makĩmeera atĩrĩ, “Tũtingĩka ũndũ ta ũcio; tũtingĩheana mwarĩ witũ kũrĩ mũndũ ũtarĩ mũruu. Ũndũ ũcio no ũtuĩke wa gũtũnyararithia. ¹⁵ Tũkũmwĩtikĩria tondũ wa gĩtũmi o kĩmwe tu; inyuĩ mũtuĩke ta ithuĩ na ũndũ wa kũruithia arũme anyu othe. ¹⁶ Hĩndĩ iyo nĩmũrĩhikagia airĩtu aitũ na nĩtũrĩhikagia airĩtu anyu. Nĩtũgũtũũrania na inyuĩ na tũtuĩke andũ amwe. ¹⁷ No angĩkorwo mũtigwĩtikĩra kũrua-rĩ, tũkuoya mwarĩ witũ twĩthĩre.”

¹⁸ Ũhoru ũcio ũkĩoneka ũrĩ mwega nĩ Hamoru na mũriũ Shekemu. ¹⁹ Tondũ nĩwe warĩ mũtĩie mũno kũrĩ andũ othe a nyũmba ya ithe, mwanake ũcio ndaateire ihinda rĩa gwĩka ũrĩa moigire, tondũ nĩakenetio nĩ mwarĩ wa Jakubu. ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio Hamoru na mũriũ Shekemu magĩthĩ kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩa inene makaarie na andũ ao a itũũra rĩu.* ²¹ Nao makiuga atĩrĩ, “Andũ aya nĩ arata aitũ; rekei matũũre bũrũri-inĩ witũ na monjorithagie kuo; bũrũri ũyũ nĩ mũnene wa kũmaigana. Ithuĩ no tũhikie airĩtu ao, nao no mahikie airĩtu aitũ. ²² No andũ acio mangĩtikĩra gũtũũrania na ithuĩ ta rũrĩrĩ rũmwe angĩkorwo arũme aitũ othe nĩmekũrua, o ta ũrĩa o maruĩte. ²³ Githĩ mahiũ mao, na indo ciao ciothe, o na nyamũ iria ingĩ ciao ciothe itigũgĩtuĩka ciitũ? Nĩ ũndũ ũcio rekei tũmetĩkĩre, na nĩ megũtũũrania na ithuĩ.”

²⁴ Arũme arĩa othe maathĩie kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene magĩtikania na Hamoru na mũriũ Shekemu, na arũme othe a itũũra rĩu makĩrua.

²⁵ Thuutha wa mĩthenya itatũ, hĩndĩ irĩa othe maarĩ na ruo ariũ eerĩ a Jakubu, Simeoni na Lawi, ariũ a nyina na Dina, makĩoya hiũ ciao cia njora magĩtharĩkĩra itũũra rĩu hĩndĩ irĩa rĩtekũũaga makĩũraga arũme othe. ²⁶ Ningĩ makĩũraga Hamoru na mũriũ Shekemu na rũhiũ rwa njora, na makĩruta Dina nyũmba-inĩ ya Shekemu, magĩthĩra. ²⁷ Ariũ arĩa angĩ a Jakubu magĩkinya kũu ciimba ciarĩ, na magĩtahĩra indo cia itũũra rĩu mwarĩ wa ithe wao aathũkĩrio. ²⁸ Nao magĩtaha ndũũru cia mbũri na cia ng'ombe na ndigiri, na indo iria ingĩ ciao ciothe iria ciarĩ itũũra-inĩ rĩu inene, na iria ciarĩ mĩgũnda-inĩ. ²⁹ Na magĩkuua ũtonga wothe wa itũũra, na atumia othe na ciana, magĩtaha indo ciothe iria ciarĩ nyũmba-inĩ icio.

³⁰ Nake Jakubu akĩra Simeoni na Lawi atĩrĩ, “Nĩmwandehera thĩna nĩ ũndũ wa gũtũma menwo nĩ Akaanani na Aperizi, andũ arĩa matũũraga bũrũri ũyũ. Ithuĩ tũrĩ anini tũgĩtarwo, na mangĩnyiitana manjũkĩrĩre na matharĩkĩre-rĩ, nĩ na nyũmba yakwa no tũniinwo.”

³¹ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩkũraagĩrĩre atue mwarĩ wa maitũ ta mũmaraya?”

35

Jakubu Gũcooka Betheli

¹ Thuutha wa ũguo Ngai akĩra Jakubu atĩrĩ, “Ambata, ũthĩ Betheli ũgatũũre kuo, na wakĩre Ngai kĩgongona kuo, o we ũrĩa wakuumĩrĩre rĩrĩa woragĩra mũrũ wa nyũkwa Esaũ.”

² Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩra andũ a nyũmba yake, na arĩa othe maarĩ nao, atĩrĩ, “Eheriai ngai cia mĩhianano iria mũrĩ nacio, na mwĩtherie inyuĩ ene, na mwĩkĩre nguo ingĩ. ³ Mũcooke mũũkĩre, mũreke tũthĩ twambate Betheli, ngaakĩre Ngai kĩgongona kuo, ũrĩa wanjĩtikire mũthenya ũrĩa ndaari thĩna-inĩ, na ũrĩa ũkoretwo na nĩ kũrĩa guothe ndanathiĩ.” ⁴ Nĩ ũndũ ũcio makĩnengera Jakubu ngai cia mĩhianano iria maarĩ nacio, na irengeeri iria ciarĩ matũ mao,* nake Jakubu agĩcithika gĩtina-inĩ kĩa mũgandi kũu Shekemu. ⁵ Nao makiumagara, magĩthĩra, namo matũũra marĩa maamathiũrũkĩrie makĩnyiitwo nĩ guoya wa Ngai, nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ o na ũmwe wamaingatithirie.

⁶ Jakubu na andũ arĩa othe aarĩ nao magĩkinya Luzu (na nĩkuo Betheli), bũrũri-inĩ wa Kaanani. ⁷ Agĩaka kĩgongona kũu, na agĩta handũ hau Eli-Betheli, tondũ hau nĩho Ngai aamwĩguũrĩrie rĩrĩa ooragĩra mũrũ wa nyina.

⁸ Nake Debora mũreri wa Rebeka agĩkua na agĩthikwo gĩtina-inĩ kĩa mũgandi mũhuro wa Betheli. Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩitwo Aloni-Bakuthu.

* 34:20 Kĩhingo-inĩ gĩa itũũra nĩho athuuri maacemanagia. * 35:4 Irengeeri cia matũ ciahũthagĩrwo irĩ ta njĩra ya kũgitĩra mũndũ.

⁹ Thuutha wa Jakubu gũcooka kuuma Padani-Aramu, Ngai akĩmuumĩrĩra rĩngĩ na akĩmũrathima. ¹⁰ Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩitwa rĩaku nĩ Jakubu, no ndũgũcooka gwĩtwo Jakubu rĩngĩ; ũrĩitagwo Isiraeli.” Nĩ ũndũ ũcio akĩmwĩta Isiraeli.

¹¹ Nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ Ngai Mwene-Hinya-Wothe; ciaranai na mũingĩhe. Rũrĩrĩ na gĩkundi kĩa ndũrĩrĩ nĩkoima harĩwe, na athamaki nĩmakoima mwĩrĩ-inĩ waku. ¹² Bũrũri ũrĩa nĩ ndaheire Iburahĩmu na Isaaka, o nawe nĩngakũhe guo, na nĩngaheana bũrũri ũyũ kũrĩ njiaro ciaku iria igooka thuutha waku.” ¹³ Hĩndĩ iyo Ngai akĩambata akĩmweherera kuuma handũ hau aamwaragĩria.

¹⁴ Jakubu akĩhaanda gĩtugĩ kĩa ihiga handũ hau Ngai aarĩtie nake, agĩgĩtĩrĩria ndibei; agĩcooka agĩgĩtĩrĩria maguta. ¹⁵ Jakubu agĩta handũ hau Ngai aamwarĩirie Betheli.

Gĩkuũ kĩa Rakeli na kĩa Isaaka

¹⁶ Thuutha ũcio Jakubu na andũ ake makiuma Betheli magĩthĩ na mbere na rũgendo. Na matigairie hanini makinye Efiratha-rĩ, Rakeli akĩambĩrĩria kũrũmwo na agĩkorwo arĩ na thĩina mũingĩ mũno.

¹⁷ Na tondũ aarĩ na thĩina mũingĩ mũno wa gũciara, mũmũciarithia akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, tondũ ũrĩ na kahĩ kangĩ.” ¹⁸ Na atanatuikana, tondũ nĩ gũkua aakuaga, agĩtua kahĩ kau Beni-Oni. No ithe agĩgatua Benjamini.

¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio Rakeli agĩkua na agĩthikwo mũkĩra-inĩ wa njĩra ya gũthĩ Efiratha (na nokuo Bethlehemu.) ²⁰ Jakubu akĩhaanda gĩtugĩ igũrũ rĩa mbĩrĩra yake, na nginya ũmũthĩ ũyũ gĩtugĩ kũ nĩkĩo kĩonanagia mbĩrĩra ya Rakeli.

²¹ Isiraeli agĩthĩ o na mbere na rũgendo na akĩamba hema yake mwena ũrĩa ũngĩ wa Migidali-Ederi. ²² Hĩndĩ iyo Isiraeli aatũũraga bũrũri ũcio-rĩ, Rubeni agĩthĩ, agĩkoma na Biliha, thuriya ya ithe, nake Isiraeli akĩigua ũhoru ũcio.

Jakubu aarĩ na ariũ ikũmi na eerĩ:

²³ Ariũ a Lea maarĩ:

Rubeni irigithathi rĩa Jakubu,
na Simeoni, na Lawi, na Juda, na Isakaru, na Zebuluni.

²⁴ Ariũ a Rakeli maarĩ:

Jusufu na Benjamini.

²⁵ Ariũ a Biliha ndungata ya mũirĩtu ya Rakeli maarĩ:

Dani na Nafitali.

²⁶ Ariũ a Zilipa ndungata ya mũirĩtu ya Lea maarĩ:

Gadi na Asheri.

Acio nĩo maarĩ ariũ a Jakubu, arĩa aaciarĩrwo arĩ kũu Padani-Aramu.

²⁷ Na Jakubu agĩkinya mũciĩ kũrĩ ithe Isaaka kũu Mamure, hakuhi na Kiriathu-Ariba (nĩkuo Hebironi), kũrĩa Iburahĩmu na Isaaka maatũũrite. ²⁸ Isaaka aatũũrire muoyo mĩaka igana na mĩrongo ĩnana. ²⁹ Agĩcooka agĩtuikana agĩkua na agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakuĩte, arĩ mũkũrũ na arĩ na mĩaka mũingĩ. Nao ariũ ake Esaũ na Jakubu makĩmũthika.

36

Njiaro cia Esaũ

¹ Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo ũhoru wa Esaũ (na nowe Edomu).

² Esaũ ahikirie atumia ake kuuma kũrĩ andũ-a-nja a Kaanani: Ada aarĩ mwarĩ wa Eloni ũrĩa Mũhiti, na Oholibama mwarĩ wa Ana ũrĩa warĩ mwarĩ wa Zibeoni ũrĩa Mũhivi, ³ o na ningĩ Basemathu ũrĩa warĩ mwarĩ wa Ishumaeli na mwarĩ wa nyina na Nebaiothu.

⁴ Ada agĩciarĩra Esaũ Elifazu, na Basemathu agĩciara Reueli, ⁵ nake Oholibama agĩciara Jeushu, na Jalamu na Kora. Acio nĩo maarĩ ariũ a Esaũ, arĩa aaciarĩrwo kũu Kaanani.

⁶ Na rĩrĩ, Esaũ akĩoya atumia ake na ariũ ake na airĩtu ake na andũ othe a nyũmba yake, o na mahiũ make na nyamũ iria ingĩ ciake, na indo ciothe iria aagĩte nacio kũu Kaanani, na agĩthĩ bũrũri waraihanĩrĩrie na mũrũ wa nyina Jakubu. ⁷ Indo ciao ciarĩ nyingĩ mũno ũndũ matangĩahotire

gũikarania hamwe; bũrũri ũrĩa maatũũraga ndũngĩahotire kũmaigana eerĩ nĩ ũndũ wa mahiũ mao.
⁸ Nĩ ũndũ ũcio Esaũ (na nowe Edomu) agĩthĩĩ gũtũũra bũrũri wa irĩma wa Seiru.

⁹ Ũyũ nĩguo ũhoru wa Esaũ ithe wa andũ a Edomu kũu bũrũri-inĩ wa irĩma wa Seiru.

¹⁰ Maya nĩmo marĩĩtwa ma ariũ a Esaũ:

nĩ Elifazu, mũrũ wa Ada mũtumia wa Esaũ, na Reueli, mũrũ wa Basemathu mũtumia wa Esaũ.

¹¹ Ariũ a Elifazu nĩ aya:

nĩ Temani, na Omari, na Zefo, na Gatamu, na Kenazu.

¹² Elifazu mũrũ wa Esaũ o nake nĩ aarĩ na thuriya yetagwo Timina, ĩrĩa yamũciarĩire Amaleki.

Acio nĩo maarĩ ariũ a mũrũ wa Ada mũtumia wa Esaũ.

¹³ Ariũ a Reueli nĩ aya:

nĩ Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. Acio nĩo maarĩ ariũ a mũrũ wa Basemathu mũtumia wa Esaũ.

¹⁴ Ariũ a Esaũ arĩa aaciarĩirwo nĩ Oholibama mũtumia wake mwarĩ wa Ana ũrĩa warĩ mwarĩ wa Zibeoni:

nĩ Jeushu, na Jalamu, na Kora.

¹⁵ Nao aya nĩo maarĩ anene thĩinĩ wa njiaro cia Esaũ:

Ariũ a Elifazu irigithathi rĩa Esaũ:

Anene maarĩ Temani, na Omari, na Zefo, na Kenazu, ¹⁶ na Kora, na Gatamu, na Amaleki. Acio nĩo anene arĩa Elifazu aaciarĩire kũu Edomu; maarĩ a mũrũ wa Ada.

¹⁷ Ariũ a Reueli mũrũ wa Esaũ:

Anene maarĩ Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. Aya nĩo anene arĩa Reueli aaciarĩire kũu Edomu; maarĩ a mũrũ wa Basemathu mũtumia wa Esaũ.

¹⁸ Ariũ a Oholibama mũtumia wa Esaũ:

Anene maarĩ Jeushu, na Jalamu, na Kora. Aya nĩo anene arĩa maaciarirwo nĩ Oholibama mũtumia wa Esaũ mwarĩ wa Ana.

¹⁹ Aya nĩo maarĩ ariũ a Esaũ (na nowe Edomu), na acio nĩo maarĩ anene ao.

²⁰ Aya nĩo maarĩ ariũ a Seiru ũrĩa Mũhori arĩa maatũũraga bũrũri ũcio:

Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, ²¹ na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. Ariũ acio a Seiru nĩo maarĩ anene a Ahori kũu Edomu.

²² Ariũ a Lotani maarĩ:

Hori, na Homani. Timina aarĩ mwarĩ wa nyina na Lotani.

²³ Ariũ a Shobali maarĩ:

Alivani, na Manahathu, na Ebali, na Shefo, na Onamu.

²⁴ Ariũ a Zibeoni maarĩ:

Aia, na Ana. Ũyũ nĩwe Ana ũrĩa wonire ithima cia maaĩ mahiũ werũ-inĩ rĩrĩa arĩithagia ndigiri cia ithe Zibeoni.

²⁵ Ciana cia Ana ciarĩ:

Dishoni, na Oholibama mwarĩ wa Ana.

²⁶ Ariũ a Dishoni maarĩ:

Hemudani, na Eshibani, na Itharani, na Cherani.

²⁷ Ariũ a Ezeri maarĩ:

Bilihani, na Zaavani, na Akani.

²⁸ Ariũ a Dishani maarĩ

Uzu, na Arani.

²⁹ Aya nĩo maarĩ anene a Ahori:

nĩ Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, ³⁰ na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. Acio nĩo maarĩ anene a Ahori, kũringana na ikundi ciao kũu bũrũri wa Seiru.

Aathani a Edomu

³¹ Aya nĩo maarĩ athamaki arĩa maathamakaga Edomu o mbere ya Isiraeli gũtanagĩa na mũthamaki o na ũmwe:

³² Bela mūrũ wa Beori nĩwe watuĩkire mũthamaki wa Edomu. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Dinihaba.

³³ Rĩrĩa Bela aakuire, Jobabu mūrũ wa Zera wa kuuma Bozira agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

³⁴ Rĩrĩa Jobabu aakuire, Hushamu wa kuuma bũrũri wa Atemani agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

³⁵ Rĩrĩa Hushamu aakuire, Hadadi mūrũ wa Bedadi, ũrĩa wahootire Midiani kũu bũrũri wa Moabi, agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Avithu.

³⁶ Rĩrĩa Hadadi aakuire, Samala wa kuuma Masereka agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

³⁷ Rĩrĩa Samala aakuire, Shauli wa kuuma Rehobothu, kũu gũkuhĩ na Rũũ rwa Farati, agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

³⁸ Rĩrĩa Shauli aakuire, Baali-Hanani mūrũ wa Akibori agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

³⁹ Rĩrĩa Baali-Hanani mūrũ wa Akibori aakuire, Hadadi agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Pau, na mĩtumia wake eetagwo Mehetabeli mwarĩ wa Matiredi, ũrĩa warĩ mwarĩ wa Mezahabu.

⁴⁰ Aya nĩo maarĩ anene kuuma kũrĩ njiaro cia Esaũ, kũringana na marĩitwa mao, na mĩhĩrĩga, na ng'ongo ciao:

Timina, na Aliva, na Jethethu, ⁴¹ na Oholibama, na Ela, na Pinoni, ⁴² na Kenazu, na Temani, na Mibizaru, ⁴³ na Magidieli, na Iramu. Acio nĩo maarĩ anene a Edomu, kũringana na kũrĩa maatũũraga bũrũri-inĩ ũrĩa watuĩkite wao.

Esaũ ũcio nĩwe warĩ ithe wa andũ a Edomu.

37

Irooto cia Jusufu

¹ Jakubu nĩatũũrire bũrũri-inĩ ũrĩa ithe aakarĩte, nĩguo bũrũri wa Kaanani.

² Ũyũ nĩguo ũhoru wa Jakubu.

Jusufu arĩ mwanake mũnini wa mĩaka ikũmi na mũgwanja aarĩithagia mbũri marĩ na ariũ a ithe, na ariũ a Biliha, na ariũ a Zilipa, atumia a ithe, nake agĩtwarĩra ithe wao ũhoru mũũru ũkoniĩ ariũ a ithe.

³ Na rĩrĩ, Isiraeli nĩendeete Jusufu gũkĩra ariũ arĩa angĩ ake othe, tondũ aamũciarire arĩ mũkũrũ; na nĩamũtumithĩirie kanjũ ya goro ng'emie wega mũno. ⁴ Na rĩrĩa ariũ a ithe moonire atĩ ithe nĩamwendete kũmakĩra-rĩ, makĩmũmena na matingĩamwarĩirie kiugo o na kĩmwe kĩega.

⁵ Ũtukũ ũmwe Jusufu nĩarootire kĩroto, na rĩrĩa eerire ariũ a ithe ũhoru wakĩo, makĩmũmena makĩria. ⁶ Akĩmeera atĩrĩ, “Thikĩrĩriai ũhoru wa kĩroto gĩkĩ ndootete: ⁷ Tũrohaga itĩia cia ngano tũrĩ mũgũnda-inĩ, na o rĩmwe gĩtĩia gĩakwa kĩrehaanda na igũrũ, nacio itĩia cianyu irathiũrũrũkĩria gĩakwa, na irakĩnamĩrĩra.”

⁸ Ariũ a ithe makĩmũũria atĩrĩ, “Anga nĩũrenda gũtũthamakĩra? Anga ti-itherũ nĩũgatwatha?” Nao magĩkĩrĩrĩria kũmũmena nĩ ũndũ wa kĩroto kũu gĩake, na nĩ ũndũ wa ciugo ciake.

⁹ Ningĩ Jusufu akĩroota kĩroto kĩngĩ, na akĩra ariũ a ithe ũhoru wakĩo. Akĩmeera atĩrĩ, “Thikĩrĩriai, nĩndĩrarootire kĩroto kĩngĩ, na ihinda rĩrĩ, ndĩrarootire riũa, na mweri, na njata ikũmi na ĩmwe ikĩnyinamĩrĩra.”

¹⁰ Rĩrĩa eerire ithe o na ariũ a ithe ũhoru ũcio, ithe akĩmũkũma, akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩroto kĩa mũthemba ũrĩkũ kũu ũrotete? Anga nyũkwa, na nĩ, na ariũ a thoguo nĩtũgooka, na tũinamĩrĩre thĩ mbere yaku?” ¹¹ Ariũ a ithe nĩmamũiguĩrĩire ũiru, no ithe agĩikara agĩiciiragia ũhoru wa irooto icio.

Jusufu kwendio nĩ Ariũ a Ithe

¹² Na rĩrĩ, ariũ a ithe nĩmathĩite kũrĩithia mbũri cia ithe wao gũkuhĩ na Shekemu, ¹³ nake Isiraeli akĩra Jusufu atĩrĩ, “O ta ũrĩa ũũ, ariũ a thoguo nĩmararĩithia mbũri gũkuhĩ na Shekemu. Ũka, nĩngũgũtũma kũrĩ o.”

Nake akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũguo noguo.”

¹⁴ Nĩ ùndũ ùcio Isiraeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ ũkarore kana ariũ a thoguo marĩ o ho o wega, o ùndũ ùmwe na mbũri, na ùnjookerie ũhoru.” Nake akĩmũtũma kuuma Gĩtuamba-inĩ kĩa Hebironi.

Rĩria Jusufu aakinyire Shekemu, ¹⁵ mũndũ ùmwe akĩmuona akĩũrũra mĩgũnda-inĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ ũracaria?”

¹⁶ Nake Jusufu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ariũ a baba ndĩracaria. No ùnjũire kũria mararĩithia mbũri ciao?”

¹⁷ Mũndũ ùcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩmoimĩte gũkũ. Ndĩraiguire makiuga atĩrĩ, ‘Rekei tũthiĩ Dothani.’”

Nĩ ùndũ ùcio Jusufu akĩrũmĩrĩra ariũ a ithe, na akĩmakora hakuhĩ na Dothani. ¹⁸ No makĩmuona arĩ haraaya, na ataanakinya harĩa maarĩ, magĩciirĩra kũmũũraga.

¹⁹ Makĩĩrana atĩrĩ, “Mũroti ũria nĩokĩte! ²⁰ Ŭkai; rekei tũmũũrage na tũmũkie irima rĩmwe rĩa maya, na tuuge atĩ nĩ nyamũ njũru ìmũrĩte. Nĩtũkĩone ũria irooto icio ciake ikaahinga.”

²¹ No rĩria Rubeni aiguire ũguo, akĩgeria kũhonokia Jusufu kuuma moko-inĩ mao. Akiuga atĩrĩ, “Rekei tũtĩge kũmũũraga. ²² Mũtigaite thakame. Mũkiei irima-inĩ rĩrĩ rĩ gũkũ werũ-inĩ, no mũtikamwĩke ũũru.” Rubeni oigaga ũguo nĩgeetha amũhonokie kuuma kũrĩ o, nĩguo amũcookie kũrĩ ithe.

²³ Na rĩria Jusufu aakinyire harĩ ariũ a ithe, makĩmũruta kanjũ yake ĩria eekĩrĩte, o ĩria yarĩ ya goro na ng’emie wega mũno. ²⁴ Makĩmũnyiita, makĩmũkia irima rĩu. Na rĩrĩ, irima rĩu rĩarĩ rĩũmũ; rĩtiarĩ na maaĩ.

²⁵ Magĩcooka magĩikara thĩ kũria irio ciao, magĩtiira maitho makĩona gĩkundi kĩnene kĩa Aishumaeli gĩgĩũka kiumĩte Gileadi. Ngamĩira ciao ciakuuithĩtio mahuti manungi wega, na ũbani, na ũũkĩ-wa-ngoma ũria wĩtagwo manemane, na maikũrũkĩte mathiĩ matware indo icio Misiri.

²⁶ Juda akĩira ariũ a ithe atĩrĩ, “Nĩ uumithio ũrĩkũ tũkuona tũngĩũraga mũrũ wa ithe witũ na tũhithe gĩkuũ gĩake? ²⁷ Rekei tũmwenderie Aishumaeli aya, no tũtikamwĩke ũũru na moko maitũ, tondũ ũyũ nĩ mũrũ wa ithe witũ, tũrĩ a mũthiimo ùmwe na thakame o ĩmwe.” Nao ariũ a ithe magĩtikĩra.

²⁸ Nĩ ùndũ ùcio hĩndĩ ĩria onjorithia acio Amidiani maahĩtũkagĩra hau, ariũ a ithe makĩruta Jusufu irima, na makĩmwendia cekerĩ mĩrongo ĩrĩ cia betha* kũrĩ Aishumaeli acio, nao makĩmũtwara Misiri.

²⁹ Rĩria Rubeni aacookire irima-inĩ na akĩona atĩ Jusufu ndaarĩ ho, agĩtembũranga nguo ciake.

³⁰ Agĩcooka kũrĩ ariũ a ithe akĩmeera atĩrĩ, “Kamwana karĩa gatiĩ ho! Nĩ ngwĩka atĩa?”

³¹ Nao makĩoya kanjũ ya Jusufu, magĩthĩnja mbũri na magĩtobokia kanjũ ĩyo thĩinĩ wa thakame ĩyo.

³² Magĩcooka makĩoya kanjũ ĩyo yagemetio, makĩmĩtwarĩra ithe wao makĩmwĩra atĩrĩ, “Kanjũ ĩno nĩ kũmĩona tũramĩonire. Mĩrore wega wone kana hihi nĩ kanjũ ĩria ya mũrũguo.”

³³ Nake akĩmĩmenya, akiuga atĩrĩ, “Nĩ kanjũ ya mũrũ wakwa! Nyamũ njũru nĩmũrĩte. Ti-itherũ Jusufu nĩarĩkĩtie kũũragwo, agatambuuruwũ icunjĩ.”

³⁴ Ningĩ Jakubu agĩtembũranga nguo ciake, agĩkĩra nguo ya ikũnia, na agĩcakaĩra mũriũ matukũ maingĩ. ³⁵ Ariũ ake othe na airĩtu ake magĩũka kũmũhooreria, no akĩrega kũhoorerio, akiuga atĩrĩ, “Aca! Ngathiĩ mbĩrĩra kũrĩ mũrũ wakwa ngĩrĩraga.” Nĩ ùndũ ùcio ithe agĩthiĩ na mbere kũmũrĩrĩra.

³⁶ Nao Amidiani acio makĩendia† Jusufu kũu Misiri kũrĩ Potifaru, ùmwe wa anene a Firaũni, nake aarĩ mũrũgamĩrĩri wa arangĩri a Firaũni.

38

Juda na Tamaru

¹ Ihinda-inĩ rĩu-rĩ, Juda agĩtiga ariũ a ithe agĩkũrũka agĩthiĩ gũikara na mũndũ wa Adulamu wetagwo Hira. ² Juda arĩ kũu agĩcemanĩa na mwarĩ wa Mũkaanani wetagwo Shua. Akĩmũhikia na agĩkoma nake; ³ nake akĩgĩa nda na agĩciara kahĩ, gagĩtuuo Eri. ⁴ Akĩgĩa nda ĩngĩ, agĩciara kahĩ kangĩ gagĩtuuo Onani. ⁵ O na ningĩ agĩciara kahĩ kangĩ, agĩgatua Shela. Aagaciariĩre kũu Chezibu.

⁶ Maagimara Juda akĩgũrĩra Eri ũria warĩ irigithathi rĩake, mũtumia wetagwo Tamaru. ⁷ No Eri, irigithathi rĩa Juda, aarĩ mwaganu maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ùndũ ùcio Jehova akĩmũũraga.

⁸ Nake Juda akĩira Onani atĩrĩ, “Koma na mũtumia wa mũrũ wa nyũkwa, ùmũhingĩrie ũria wagĩrĩrwo nĩkũmwĩka ũrĩ mũrũ wa nyina na mũthuuri wake, nĩguo ũciarĩre mũrũ wa nyũkwa

* 37:28 nĩ ta giramu 220. † 37:36 Wonjoria wa kwendia ngombo nĩwekĩrĩrwo mũno nĩ andũ arĩa maatũũraga werũ-inĩ.

rūciaro.” ⁹ Nake Onani nīamenyaga atī rūciaro rūu rūtigatuika rwake; nī ūndū ūcio o akoma na mūtumia wa mūrū wa nyina, agaita mbeū ya ūciari thī, nīguo ndagaciarīre mūrū wa nyina rūciaro. ¹⁰ Ūndū ūcio eekire warī mūrū maitho-inī ma Jehova; nī ūndū ūcio o nake akīūragwo nī Jehova.

¹¹ Juda akīira Tamaru mūtumia wa mūrū atīrī, “Thī ūtūire ūrī wa ndigwa gwa thoguo mūciī nginya mūrū wakwa Shela agimare.” Tondū eeciiririe atīrī, “O nake Shela ahota gūkua ta ariū a nyina.” Nī ūndū ūcio Tamaru agīthī gūtūura mūciī gwa ithe.

¹² Thuutha wa ihinda iraaya, mūtumia wa Juda, mwarī wa Shua, agīkua. Na kahinda ka macakaya gaathira na Juda athirwo nī kīeha, akīambata agīthī Timina kūrī andū arīa meenjaga ng’ondū ciake guoya, na agīthī hamwe na mūrata wake, Hira wa Adulamu.

¹³ Na rīrīa Tamaru eerirwo atīrī, “Ithe wa mūthuuriguo erekeire Timina kwenja ng’ondū ciake guoya,” ¹⁴ akīruta nguo ciake cia mūtumia wa ndigwa, akīhumbīra na taama nginya ūthiū nīguo ndakae kūmenyeka, agīkara thī itoonyero-inī rīa Enaimu, rīrīa rīarī njīra-inī ya gūthiī Timina. Nīgūkorwo nīonire atī, o na gūtūika Shela aarī mūdū mūgima, Juda ndaheanīte Tamaru kūrī we atuīke mūtumia wake.

¹⁵ Rīrīa Juda aamuonire-rī, agīciiria atī Tamaru aarī mūmaraya* tondū nīhumbīrite ūthiū. ¹⁶ Na tondū ndoo atī aarī mūtumia wa mūrū, agīthī harī we mūkīra-inī wa njīra, akīmīra atīrī, “Ūka, itīkīra ngome nawe.”

Mūtumia ūcio akīmūria atīrī, “Na nī kī ūkūhe nīguo ngome nawe?”

¹⁷ Juda akīmūcookeria atīrī, “Nīngūgūtūmīra koori kuuma rūru-inī rwakwa.”

Mūtumia ūcio akīmūria atīrī, “Nīkūndigīra kīndū gīa kūrūgamīra kīranīro gīaku nginya rīrīa ūgaakaneana?”

¹⁸ Juda akīmūria atīrī, “Ūkwenda ngūtigīre kī gīa kūrūgamīra?”

Mūtumia ūcio akīmūcookeria atīrī, “Ndigīra gīcūhī kīa rūri rwaku na rūrigi rwakīo, o na rūthanju rūu rūrī guoko-inī gwaku.” Nī ūndū ūcio Juda agītīgīra mūtumia ūcio indo icio na agīkoma nake; na Tamaru akīgīa nda yake. ¹⁹ Mūtumia ūcio aarīkia gwīthīra, akīāura taama wake, akīhumba nguo ciake cia mūtumia wa ndigwa rīngī.

²⁰ Rīrīa Juda atūmire mūratawe ūcio wa kūu Adulamu na koori nīgeetha acookerio indo icio cia kūrūgamīra kuuma kūrī mūtumia ūcio-rī, ndaamuonire. ²¹ Nake akīūria andū arīa maatūūraga kūu atīrī, “Arī ha mūmaraya ūrī ūraarī haha mūkīra-inī wa njīra ya gūthiī Enaimu?”

Nao magīcookia atīrī, “Haha hatirī hakorwo na mūmaraya.”

²² Nī ūndū ūcio agīcooka kūrī Juda, akīmīra atīrī, “Nī ndinamuona. Hamwe na ūguo-rī, andū arīa matūūraga hau moigire atīrī, ‘Haha hatirī hakorwo na mūmaraya.’”

²³ Nake Juda akiuga atīrī, “Nīakīrekwo aikare na kīrīa arī nakīo, kana tūtūike a gūthekererwo. Ningī-rī, nīngūmūtūmīre koori gaka, no ndūnamuona.”

²⁴ Thuutha wa mīeri itatū, Juda akīrwo atīrī, “Tamaru mūtumia wa mūrūguo nīehīte, akahūura ūmaraya, na nī ūndū ūcio arī na nda.”

Juda akiuga atīrī, “Mumiei mūmūrehe, acinwo akue!”

²⁵ Na rīrīa oimagio-rī, agītūma ndūmīrīri kūrī ithe wa mūthuuriwe, akīmīra atīrī, “Nī ndī na nda ya mūdū ūrīa mwene indo ici.” Agīcooka akiuga atīrī, “Ta rora kana no ūmenye nū mwene gīcūhī gīkī kī na mūhūuri, na rūrigi rūrū, o na rūthanju rūrū.”

²⁶ Juda agīcimenya, na akiuga atīrī, “Mūtumia ūyū nī mūthingu kūngīra; ekīte ūguo nīgūkorwo ndiamūheanire kūrī mūrū wakwa Shela.” Juda ndaacookire gūkoma nake rīngī.

²⁷ Rīrīa ihinda rīake rīakinyire rīa gūciara-rī, kwarī na tūhī twīrī twa mahatha nda yake. ²⁸ Na rīrīa aaciaraga-rī, kamwe gatuo gagīcomora guoko; nake mūmūciarīthia akīoya ūthi mūtune, akīwoherera guoko-inī gwako, na akiuga atīrī, “Ūyū nīwe woima mbere.” ²⁹ No rīrīa aacookirie guoko na thīnī, mūrū wa nyina akīuma, nake mūciarīthania akiuga atīrī, “Githī nīguo wetūrīra njīra!” Nake agītūuo Perezū.† ³⁰ Nake mūrū wa nyina ūrīa warī na ūthi mūtune guoko-inī gwake akīuma, nake agītūuo Zera.

* 38:15 Maraya maya maahūthagīrwo mahooero-inī ma matukū ma tene, na maakonainie na ngai ya ūciari. † 38:29 Perezū aarī ūmwe wa maithe ma tene ma Daudi.

39

Jusufu na Mũtumia wa Potifaru

¹ Na rĩrĩ, Jusufu nĩaikũrũkirio o nginya bũrũri wa Misiri. Nike Potifaru, Mũmisiri ũmwe wa anene a Firaũni, na mũrũgamĩrĩri wa arangĩri a Firaũni, akĩmũgũra kuuma kũrĩ Aishumaeli arĩa maamũtwarĩte kũu.

² Nike Jehova aarĩ hamwe na Jusufu, nike akĩgaacĩra, na agĩtũũra nyũmba-inĩ ya Mũmisiri ũcio mwathi wake. ³ Na rĩrĩa mwathi wake onire atĩ Jehova aarĩ hamwe nike, na atĩ Jehova nĩatũmĩte Jusufu agaacĩre maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga-rĩ, ⁴ Jusufu agĩtikĩrĩka maitho-inĩ make na agĩtuĩka wa kũmũtungatĩra. Potifaru akĩmũtua mũrori wa nyũmba yake na akĩmwĩhokera ũmenyereri wa kĩrĩa gĩothe aarĩ nakĩo. ⁵ Kuuma hĩndĩ ĩrĩa aamũtuire mũrori wa nyũmba yake na kĩrĩa gĩothe aarĩ nakĩo, Jehova akĩrathima nyũmba ya Mũmisiri ũcio nĩ ũndũ wa Jusufu. Kĩrathimo kĩa Jehova kĩarĩ igũrũ wa indo ciothe cia Potifaru, irĩa ciarĩ nyũmba o na irĩa ciarĩ mũgũnda. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio agĩtigĩra Jusufu indo ciothe irĩa aarĩ nacio acimenyagĩrĩre; rĩrĩa rĩothe Jusufu aarĩ mũrũgamĩrĩri-rĩ, Potifaru ndarũmbũyanagia na kĩndũ o nakĩ tiga o irio irĩa aarĩaga.*

Na rĩrĩ, Jusufu aarĩ mũthaka na wa mwĩrĩ mwega, ⁷ na thuutha wa ihinda, mũtumia wa mwathi wake akĩmwĩrĩrĩria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka ũkome na nĩ!”

⁸ No Jusufu akĩrega. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mũrori-rĩ, mwathi wakwa ndarũmbũyanagia na kĩndũ o nakĩ kĩa nyũmba, indo irĩa ciothe arĩ nacio nĩanjĩhokeire ndĩcimenyagĩrĩre. ⁹ Gũtirĩ mũndũ ũngĩ mũnene nyũmba ĩno ũngĩrĩte. Mwathi wakwa ndangĩrĩrĩrie kĩndũ o nakĩ, tiga wee wiki, tondũ ũrĩ mũtumia wake. Ndaakĩhota atĩa gwĩka ũndũ ta ũyũ wa waganu njĩhĩrie Ngai?” ¹⁰ Na o na gũtuĩka nĩaringagĩrĩria Jusufu mũthenya o mũthenya akome nike-rĩ, Jusufu nĩaregire gũkoma nike o na kana gũkorwo hamwe nike.

¹¹ No mũthenya ũmwe Jusufu nĩaingĩrĩre nyũmba kũruta wĩra wake, na gũtiarĩ ndungata o na ĩmwe ya nyũmba yarĩ kũu thĩnĩ. ¹² Mũtumia ũcio akĩnyĩita nguo ya Jusufu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka ũkome na nĩ!” No Jusufu agĩtiga nguo yake guoko-inĩ kwa mũtumia ũcio, akiuma nyũmba akĩũra.

¹³ Na rĩrĩa mũtumia ũcio onire atĩ Jusufu nĩatiga nguo yake guoko-inĩ gwake na oora-rĩ, ¹⁴ agĩta ndungata cia nyũmba yake, agĩcĩra atĩrĩ, “Ta kĩonei Mũhibirania ũyũ aarehirwo kũrĩ ithuĩ nĩgeetha atũnyarare! Egũũkĩte haha nĩguo akome na nĩ, na nĩ ndakaya. ¹⁵ Na rĩrĩa aigua ngĩkaya ndeithio, atiga nguo yake haha, oima nyũmba na oora.”

¹⁶ Nike agĩkara na nguo ĩyo nginya rĩrĩa mwathi wa Jusufu aainũkire. ¹⁷ Nike mũtumia ũcio akĩmũhe rũgano rũu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngombo ĩrĩa ya Mũhibirania, ĩrĩa watũreheire ĩgũũkĩte kũrĩ nĩ kũnyarara. ¹⁸ No rĩrĩa njugire mbu ndeithio, yatiga nguo ĩno harĩ nĩ, yoima nyũmba na yora.”

¹⁹ Rĩrĩa mwathi wa Jusufu aigũre rũgano rũu aaheirwo nĩ mũtumia wake, rĩrĩa aamwĩrĩre, “Ūguo nĩguo ngombo yaku ĩnjĩkire,” agĩcinwo nĩ marakara. ²⁰ Nike mwathi wa Jusufu akĩnyĩita Jusufu akĩmũikia njeera, kũndũ kũrĩa gwaikagio andũ arĩa oohe a mũthamaki.

No hĩndĩ ĩyo Jusufu aarĩ kũu njeera-rĩ, ²¹ Jehova aarĩ hamwe nike; akĩmũtuga na agĩtũma etĩkĩrĩke maitho-inĩ ma mũnene wa njeera. ²² Nĩ ũndũ ũcio mũnene wa njeera agĩtua Jusufu mũrori wa arĩa othe moohetwo njeera, na agĩtuuo mũmenyereri wa maũndũ mothe marĩa meekagwo kũu. ²³ Mũnene ũcio wa njeera ndaarũmbũyagia ũndũ o na ũmwe wa marĩa maamenyagĩrĩrwo nĩ Jusufu, tondũ Jehova aarĩ hamwe na Jusufu na akĩmũhe ũgaacĩru maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga.

40

Mũheani Ndibei na Mũthondeki wa Mĩgate

¹ Thuutha ũcio-rĩ, mũndũ ũrĩa watwaragĩra mũthamaki ndibei, na mũndũ ũrĩa wathondekagĩra mũthamaki wa Misiri mĩgate-rĩ, makĩhĩtĩria mwathi wao, ũcio mũthamaki wa Misiri. ² Firaũni mũthamaki ũcio akĩrakario nĩ anene acio ake eerĩ, mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei na mũnene wa arĩa maamũthondekagĩra mĩgate, ³ na akĩmahingĩrithia nyũmba ya mũnene wa arĩa

* 39:6 Irio cia andũ a Misiri ciarĩ na ũtiganu na irio cia andũ a Isiraeli (43:32), na nĩ kwarĩ magongona maarutagwo rĩrĩa irio cia andũ a Misiri ciarugagwo.

arangiri njeera, o iria Jusufu oheetwo. ⁴ Mūnene wa arangiri akimaneana kūrī Jusufu amarorage, nake Jusufu akimatungatira.

Na thuutha wa gūikara kioho-ini kwa ihinda-rī, ⁵ o ūmwe wa acio eerī, ūrīa watwaragira mūthamaki ndibei na mūthondeki wa migate ya mūthamaki wa Misiri, o acio maahingirwo njeera, makiroota irooto ūtukū ūmwe, na o kiroto kiarī na mūtaūrīre wakio.

⁶ Rīrīa Jusufu aathiire kūrī o rūciini rwa mūthenya ūyū ūngī-rī, akiona marī na kīeha. ⁷ Nī ūndū ūcio akīūra anene acio a Firaūni, o acio moohetwo hamwe nake nyūmba-ini ya mwathi wake, atirī, “Nī kī gītūmīte mūtukie ithiithi cianyu ūmūthi?”

⁸ Nao makīmūcookeria atirī, “Ithuī ithuerī nītūrotete irooto, na gūtirī mūdū wa gūcitaūra.”

Jusufu akīmooria atirī, “Githī ūtaūri ti wa Ngai? Njīrai irooto cianyu.”

⁹ Nī ūndū ūcio mūnene wa arīa maatwaragira mūthamaki ndibei akīra Jusufu kiroto gīake. Akīmūra atirī, “Kiroto-ini gīakwa ndironire mūthabibū ūrī mbere yakwa, ¹⁰ na ūraarī na honge ithatū. Nacio iraaruta kiro o ūguo iracanūka, nacio imanjika cia thabibū irerua. ¹¹ Na nī ndirakorwo nyiitite gīkombe kīa Firaūni na guoko, ndirooya thabibū icio, ndiraacihira gīkombe-ini kīa Firaūni, na ndiramūnengera.”

¹² Jusufu akīmūra atirī, “Ūtaūri wakio nī ūyū: Honge icio ithatū nī mīthenya itatū. ¹³ Mīthenya itatū itanathira-rī, Firaūni nīegūgūtūgīria na agūcookie wira-ini waku, na ūcooke kūnengagira Firaūni gīkombe gīake, o ta ūrīa wekaga rīrīa warī mūmūhei ndibei. ¹⁴ No rīrīa maūdū maku makaagaacira-rī, ūkandirikana ūnjigūre tha, ūngweete harī Firaūni, ūndute gūkū njeera. ¹⁵ Tondū nīkūnyiitwo ndaanyiitirwo na hinya, ngirutwo būrūri wa Ahibirania, na ningī o na gūkū gūtirī ūndū mūūru ndeekite wa gūtūma njikio njeera.”

¹⁶ Na rīrīa mūnene wa arīa athondeki migate onire atī Jusufu nīataūra kiroto kīu wega-rī, akīra Jusufu atirī, “O na nī nīndirarootete: Ndirakuuīte ikabū ithatū cia migate na mūtwe. ¹⁷ Gīkabū kīrīa kīrarigītie igūrū kīraarī na migate ya mīthemba yothe ithondekeirwo Firaūni; no nacio nyoni iramīrīaga irī o gīkabū-ini ndīgīkuuīte na mūtwe.”

¹⁸ Jusufu akīmūra atirī, “Ūtaūri wakio nī ūyū: Ikabū icio ithatū nī mīthenya itatū. ¹⁹ Mīthenya itatū itanathira-rī, Firaūni nīagagūtīnithia mūtwe na akwambithie mūtī igūrū. Nacio nyoni nīkarīa nyama cia mwīrī waku.”

²⁰ Na rīrī, mūthenya wa gatatū warī wa kūrīrikana gūciarwo kwa Firaūni, nake akīrugithīria anene ake iruga inene. Nake akīrīrikana mūnene wa arīa maamūtwaragira ndibei na mūnene wa arīa maamūthondekagira migate mbere ya anene arīa angī ake: ²¹ Agīcookia mūnene wa arīa maamūtwaragira ndibei wira-ini wake, nīgeetha acooke gūtwarīra Firaūni gīkombe rīngī. ²² No rīrī, mūnene wa arīa maamūthondekagira migate-rī, akīmūcuria mūtī igūrū o ta ūrīa Jusufu aamerīte ūtaūri-ini wake.

²³ No mūnene ūcio wa arīa maatwaragira Firaūni ndibei ndaigana kūrīrikana Jusufu; nīariganīrwo nīwe.

41

Irooto cia Firaūni

¹ Na rīrī, mīaka īrī mīgima yathira-rī, Firaūni akīroota kiroto: Akiona arūgamīte rūteere-ini rwa Rūū rwa Nili; ² na rīrī, gūkiūmīra ng’ombe mūgwanja njega na noru kuuma thīini wa rūū rūu, na igītīka kūrīa nyeki ithanjī-ini. ³ Thuutha wacio rī, hakūmīra ng’ombe ingī mūgwanja, njong’i na hīnju, kuuma rūū rūu rwa Nili, na ikīrūgama mwena-ini harīa icio ingī ciarūgamīte hūgūrūrū-ini cia rūū. ⁴ Na rīrī, ng’ombe icio njong’i na hīnju ikīrīa ng’ombe iria mūgwanja njega na noru. Hīndī iyo Firaūni akīūrwo nī toro.

⁵ Ningī Firaūni agīkoma rīngī na akīroota kiroto gīa keerī: Magira mūgwanja mega ma ngano, maiyūrīte ngano, maakūraga kamūtī-ini kamwe ka ngano. ⁶ Thuutha wamo gūgithethūka magira mangī mūgwanja ma ngano mahīnju, mahaana ta macinītwo nī rūhuho rwa mwena wa irathīro. ⁷ Magira macio mahīnju ma ngano makīmeria magira marīa mūgwanja maarī mega na maiyūrīte ngano. Hīndī iyo Firaūni akīūrwo nī toro, agīūkīra agīkora nī kūroota ekūrootaga.

⁸ Rũciĩnĩ agĩtangĩka meciiria, na nĩ ũndũ ũcio agĩtũmanĩra andũ-ago othe na andũ arĩa oogĩ a Misiri. Firaũni akĩmeera irooto ciake, no gũtirĩ wao o na ũmwe wahotire kũmũtaũrĩra.

⁹ Hĩndĩ iyo mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei akĩra Firaũni atĩrĩ, “Ũmũthĩ nĩndaririkanio mahĩtia makwa. ¹⁰ Hĩndĩ imwe-rĩ, Firaũni nĩarakarĩtio nĩ ndungata ciake; na nĩ hamwe na mũnene wa arĩa athondeki mĩgate-rĩ, agĩtuohithia njeera nyũmba-inĩ ya mũnene wa arangĩri. ¹¹ Ũtukũ ũmwe-rĩ, o ũmwe witũ akĩroota kiroto, na o kiroto kĩarĩ na ũtaũri wakĩo mwanya. ¹² Na rĩrĩ, kũu njeera twarĩ na mwanake Mũhibirania, ndungata ya mũnene wa arangĩri. Na ithuĩ tũkĩmwĩra irooto ciitũ, nake agĩtũtaũrĩra; akĩhe o mũndũ ũtaũri wa kiroto gĩake. ¹³ Namo maũndũ magĩkĩka o ta ũrĩa aatũtaũrĩre. Nĩ ngĩcookio wĩra-inĩ wakwa, nake mũndũ ũcio ũngĩ agĩcuurio mĩtĩ igĩrũ.”

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio Firaũni agĩtũmanĩra Jusufu, nake akĩrutwo kũu njeera narua. Na aarĩkia kwĩyenja* na kũruta nguo iria arĩ nacio na gwĩkĩra ingĩ-rĩ, agĩthĩ mbera ya Firaũni.

¹⁵ Nake Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Ndĩrarootire kiroto na gũtirĩ mũndũ ũrahota gũgĩtaũra. No nĩnjigũite gũkĩrwo atĩrĩ, wee ũngĩrwo kiroto no ũhote gũgĩtaũra.”

¹⁶ Jusufu agĩcookeria Firaũni atĩrĩ, “Nĩ mwene ndingĩhota, no Ngai nĩekũhe Firaũni macookio marĩa arenda.”

¹⁷ Hĩndĩ iyo Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Kiroto-inĩ gĩakwa-rĩ, ndĩrarũgamĩte hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Nili, ¹⁸ rĩrĩa haroimĩre ng’ombe mũgwanja njega na noru kuuma rũũĩ, na iraitĩka kũrĩa kũu ithanjĩ-inĩ. ¹⁹ Thuutha wacio kũracooka kũroimĩra ng’ombe ingĩ mũgwanja hinyaru, njong’i mũno na hĩnju. Ndirĩ ndona ng’ombe njong’i ta icio bũrũri-inĩ wothe wa Misiri. ²⁰ Nacio ng’ombe icio hĩnju na njong’i irarĩa ng’ombe iria mũgwanja noru iria iroimĩrĩte mbera. ²¹ No rĩrĩ, o na ciarĩkia gũcirĩa-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩramenyire atĩ nĩrarĩite; tondũ ironekaga irĩ o njong’i o ta mbera. Hĩndĩ iyo ndĩrokĩra.

²² “Ningĩ irooto-inĩ ciakwa-rĩ, nĩndĩronire magira mũgwanja mega ma ngano na maiyũrĩte ngano, magĩkũũra kamũtĩ-inĩ ka ngano. ²³ Thuutha wamo, magira mangĩ mũgwanja marathethũka, marĩ mahoochu na macinĩtwo nĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro. ²⁴ Namo magira macio mahĩnju marameria magira marĩa mũgwanja mega. Ndĩraheire andũ-ago ũhoro ũcio, no gũtirĩ o na ũmwe ũrahotire kũndaũrĩra irooto icio.”

²⁵ Nake Jusufu akĩra Firaũni atĩrĩ, “Irooto cia Firaũni ciarĩ no kiroto kĩmwe. Ngai nĩaguũrĩrie Firaũni ũrĩa akirĩ gwĩka. ²⁶ Ng’ombe iria mũgwanja njega nĩ mĩaka mũgwanja, na magira marĩa mũgwanja mega ma ngano nĩ mĩaka mũgwanja; kiroto kũu no kĩmwe. ²⁷ Nacio ng’ombe icio mũgwanja hĩnju na njong’i iria cioimĩre thuutha nĩ mĩaka mũgwanja, na no taguo magira marĩa mũgwanja matarĩ ngano macinĩtwo nĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro: iyo nĩ mĩaka mũgwanja ya ng’aragu.

²⁸ “Na o ta ũrĩa ndeera Firaũni: Ngai nĩ oneetie Firaũni ũrĩa akirĩ gwĩka. ²⁹ Nĩgũgũkorwo na mĩaka mũgwanja ya bũthi mũnene bũrũri wothe wa Misiri, ³⁰ no nĩgũgũcooka kũrũmĩrĩrwo nĩ mĩaka mũgwanja ya ng’aragu. Naguo bũthi ũcio wothe wa Misiri nĩũkariganĩra, nayo ng’aragu nĩkananga bũrũri ũyũ. ³¹ Bũthi wa bũrũri ndũkaririkanwo, tondũ ng’aragu irĩa igacooka kũgĩa nĩgũgũkorwo irĩ nene mũno. ³² Gĩtũmi kĩa Firaũni aheo kiroto kũu maita meerĩ, nĩ tondũ Ngai nĩatuĩte nĩegwĩka ũndũ ũcio, na ekũwĩka o narua.

³³ “Rĩu Firaũni nĩacarie mũndũ ũũĩ gũkũũrana maũndũ na mũndũ mũũgĩ, amũtue mũrũgamĩrĩri wa bũrũri wa Misiri. ³⁴ O na ningĩ Firaũni nĩagĩthuure atabarĩri a bũrũri a kuoyaga gĩcunjĩ gĩa ithano kĩa magetha ma Misiri mĩaka-inĩ iyo mũgwanja ya bũthi. ³⁵ Nao nĩmacookanĩrĩrie irio icio ciothe cia mĩaka iyo mĩega irooka, na ngano iyo ikorwo watho-inĩ wa Firaũni, iigwo matũũra-inĩ irĩ irio. ³⁶ Nacio irio icio ciagĩrĩre kũigwo irĩ mũthiithũ wa bũrũri, ikaahũthĩrwo hĩndĩ irĩa ya mĩaka mũgwanja ya ng’aragu irĩa ikaagĩa Misiri, nĩgeetha bũrũri ndũkanathũkio nĩ ng’aragu iyo.”

³⁷ Firaũni na anene ake makĩona mũbango ũcio ũrĩ mwega. ³⁸ Nĩ ũndũ ũcio Firaũni akĩmooria atĩrĩ, “No tuone mũndũ ũngĩ ta ũyũ, mũndũ ũrĩ na roho wa Ngai thĩnĩ wake?”

³⁹ Firaũni agĩkĩra Jusufu atĩrĩ, “Kuona atĩ Ngai nĩakũmenyithĩtie maũndũ maya mothe-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩ ũngĩkũũrana maũndũ na mũũgĩ ta we. ⁴⁰ Wee nĩwe ũkũrũgamĩrĩra nyũmba yakwa ya

* 41:14 Warĩ mūtugo wa andũ a Misiri kwenjwo njuĩrĩ na nderu, no Ahibirania matiekaga ũguo.

ũthamaki, na andũ akwa othe mariathikagira watho waku. Ũndũ ngũgũkĩra naguo no atĩrĩ, nĩ nĩ nĩ Mũthamaki.”

Jusufu Kũrũgamĩrĩra Misiri

⁴¹ Nĩ ũndũ ũcio Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Kuuma rĩu nĩndagũtua mũrũgamĩrĩri wa bũrũri wothe wa Misiri.” ⁴² Ningĩ Firaũni akĩruta gĩcũhĩ gĩake kĩa mũhũũri kuuma kĩara gĩake agĩgũkĩra kĩara-inĩ kĩa Jusufu.[†] Agĩcooka akĩmũhumba nguo cia gatani njega, na kĩrengeri gĩa thahabu ngingo. ⁴³ Ningĩ agĩtũma akuuo na ngaari yake ya ita, arĩ mũndũ wa keerĩ harĩ we wathani-inĩ, nao andũ magĩthĩĩ makĩanagĩrĩra marĩ mbere yake atĩrĩ, “Eherai njĩra-inĩ!” Nĩ ũndũ ũcio Firaũni agĩtua Jusufu mũrũgamĩrĩri wa bũrũri wothe wa Misiri.

⁴⁴ Ningĩ Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Nĩ nĩ Firaũni, no rĩrĩ, hatarĩ na rũtha rwaku, gũtirĩ mũndũ ũgeeka ũndũ atarĩ na rũtha rwaku gũkũ Misiri guothe.” ⁴⁵ Nake Firaũni agĩta Jusufu Zafenathu-Panea, na akĩmũhe Asenathu mwarĩ wa Potifera, mũthĩnjĩri-ngai wa Onu, atuĩke mĩtumia wake. Nake Jusufu agĩtuĩkania bũrũri wothe wa Misiri.

⁴⁶ Jusufu aarĩ na mĩaka mĩrongo itatũ rĩrĩa atoonyire ũtungata-inĩ wa Firaũni mũthamaki wa Misiri. Nake Jusufu akĩehera mbere ya Firaũni, agĩtuĩkania bũrũri wothe wa Misiri. ⁴⁷ Na rĩrĩ, ihinda rĩa mĩaka iyo mũgwanja ya bũthi, bũrũri ũcio ũgĩciara maciaro maingĩ mũno. ⁴⁸ Nake Jusufu agĩcookanĩrĩra irio ciothe cia bũrũri wa Misiri iria ciagiire kuo mĩaka iyo mũgwanja ya bũthi, na agĩciigithia matũũra-inĩ marĩa manene. O itũũra inene akaiga irio iria ciakũragio mĩgũnda-inĩ rĩa yarĩthiũrũrũkĩrie. ⁴⁹ Jusufu agĩkĩgithia ngano nyingĩ mũno, o ta mũthanga wa iria-inĩ; yarĩ nyingĩ mũno, o nginya agĩtiga kũiga maandĩko ma mũigana wayo tondũ ndĩngĩathimĩkire.

⁵⁰ Mĩaka ya ng’aragu itaanakinya-rĩ, Jusufu nĩaciarĩrwo tũhĩ twĩrĩ nĩ Asenathu mwarĩ wa Potifera, mũthĩnjĩri-ngai wa Onu. ⁵¹ Jusufu agĩta irigithathi rĩake Manase, akiuga atĩrĩ, “Nĩ tondũ Ngai nĩatũmĩte ndiganĩrwo nĩ thĩina wakwa wothe na nyũmba ya baba yothe.” ⁵² Nako kahĩ ga keerĩ, agĩgeeta Efiraĩmu, akiuga atĩrĩ, “Nĩ tondũ Ngai nĩatũmĩte ngĩe na maciaro bũrũri-inĩ wa mĩnyamaro yakwa.”

⁵³ Nayo mĩaka mũgwanja ya bũthi kũu Misiri igĩthira, ⁵⁴ na mĩaka mũgwanja ya ng’aragu ikĩambĩrĩra, o ta ũrĩa Jusufu oigĩte. Kwarĩ na ng’aragu mabũrũri-inĩ marĩa mangĩ mothe, no bũrũri wa Misiri wothe warĩ na irio. ⁵⁵ Na rĩrĩa andũ a Misiri othe maambĩrĩrie kũigua ng’aragu-rĩ, magĩkaĩra Firaũni amahe irio. Nake Firaũni akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ kũrĩ Jusufu na mwĩke ũrĩa ekũmwĩra.”

⁵⁶ Rĩrĩa ng’aragu yagiire bũrũri wothe-rĩ, Jusufu akĩhingũra makũmbĩ ma irio, akĩenderia andũ a Misiri ngano, nĩgũkorwo ng’aragu yarĩ nene mũno Misiri guothe. ⁵⁷ Namo mabũrũri mothe magĩũka Misiri kũrĩ Jusufu kũgũra ngano, tondũ ng’aragu iyo yarĩ nene mũno thĩ yothe.

42

Ariũ a ithe na Jusufu Gũthĩ Misiri

¹ Rĩrĩa Jakubu aamenyire atĩ Misiri nĩ kwarĩ na ngano, akĩra ariũ ake atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũikare o ro ũguo mũcũthanĩrĩrie?” ² Agĩthĩ na mbere akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnjiguĩte atĩ Misiri kũrĩ na ngano. Ikũrũkai kuo mũgatũgũrĩre irio, nĩgeetha tũtũũre muoyo tũtigakue.”

³ Nao ariũ ikũmi a ithe na Jusufu magĩkũrũka, magĩthĩ kũgũra ngano Misiri. ⁴ No Jakubu ndaatũmire Benjamini mũrũ wa nyina na Jusufu athĩ na arĩa angĩ, tondũ nĩetigagĩra ndakone mũtino. ⁵ Nĩ ũndũ ũcio ariũ a Isiraeli magĩthĩ marĩ hamwe na arĩa angĩ maathiĩte kũgũra ngano Misiri, tondũ bũrũri wa Kaanani o naguo warĩ na ng’aragu.

⁶ Na rĩrĩ, Jusufu nĩwe warĩ mwathi wa bũrũri wa Misiri na nĩwe wendagĩria andũ othe a bũrũri ngano. Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa ariũ a ithe maakinyire kuo-rĩ, makĩmũinamĩrĩra, magĩturumithia mothiũ mao thĩ. ⁷ Na rĩrĩa Jusufu onire ariũ a ithe, o ro rĩmwe akĩmamenya, no agĩtua ndamooĩ na akĩmaarĩra arĩ na ũũru, akĩmooria atĩrĩ, “Mumĩte kũ?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tuumĩte bũrũri wa Kaanani tũgooka kũgũra irio.”

[†] 41:42 Gĩcũhĩ gĩa guoko nĩkio kĩaũthagĩrwo nĩ athamaki kũhũũra mĩhũũri.

⁸ O na gũtuĩka Jusufu nĩamenyire ariũ a ithe-rĩ, o matiigana kũmũmenya. ⁹ Ningĩ akĩrĩrikana irooto ciake iria aarootete imakoniĩ, akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ mũrĩ athigaani! Mũũkĩte kũrora bũrũri witũ kũrĩa ũtarĩ mũgitĩre.”

¹⁰ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, mwathi witũ! Ndungata ciaku ciũkĩte o kũgũra irio tu. ¹¹ Ithuĩ ithuothe tũrĩ ariũ a mũthuuri ũmwe. Ithuĩ ndungata ciaku tũrĩ andũ ehokeku, tũtirĩ athigaani.”

¹² Nake Jusufu akĩmeera atĩrĩ, “Aca! Mũũkĩte kũrora bũrũri witũ kũrĩa ũtarĩ mũgitĩre.”

¹³ No makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata ciaku ciarĩ andũ ikũmi na eerĩ, ariũ a mũthuuri ũmwe, ũrĩa ũtũũraga bũrũri wa Kaanani. Ũrĩa mũnini biũ nĩwe ũrĩ na baba rĩu, na ũmwe witũ ndarĩ ho.”

¹⁴ Jusufu akĩmeera atĩrĩ, “No ta ũrĩa ndamwĩra: Inyuĩ mũrĩ athigaani! ¹⁵ Na ũũ nĩguo mũkũmenyeka atĩ mũrĩ andũ a ma: Ti-itherũ, o ta ũrĩa Firaũni atũũraga muoyo-rĩ, mũtingiuma kũndũ gũkũ nginya ũrĩa mũnini wanyu oke. ¹⁶ Tũmai ũmwe wanyu athĩ agĩre mũrũ wa thoguo ũcio ũngĩ; inyuĩ aya angĩ nĩ mũgũkio njeera nĩgeetha ciugo cianyu icio mwarĩtie irorwo kana nĩ ũhoru wa ma. Mũngĩkorwo ũguo muugĩte tiguu-rĩ, o ta ũrĩa Firaũni atũũraga muoyo, inyuĩ mũrĩ athigaani!” ¹⁷ Nake akĩmaikia othe njeera, magĩkara kuo mĩthenya ĩtatũ.

¹⁸ Mũthenya wa ĩtatũ Jusufu akĩmeera atĩrĩ, “Tondũ ndĩ mwĩtigĩri Ngai-rĩ, ĩkai ũũ nĩguo mũtũũre muoyo: ¹⁹ Angĩkorwo mũrĩ andũ ehokeku, ĩtikĩrai ũmwe wanyu aikare gũkũ njeera, na inyuĩ arĩa angĩ mũthĩ mũtwarĩre andũ anyu ngano nĩ ũndũ wa ng’aragu ĩrĩa marĩ nayo. ²⁰ No rĩrĩ, no nginya mũndehere mũrũ wa thoguo ũcio mũnini biũ, nĩgeetha ciugo cianyu ciĩtikĩrĩke kũna atĩ nĩ cia ma, na nĩguo mũtigakue.” Nao magĩka o ũguo.

²¹ Nao makĩirana atĩrĩ, “Ti-itherũ tũraherithio nĩ ũndũ wa mũrũ wa ithe witũ. Nĩtuonire ũrĩa aarĩ na thĩna rĩrĩa atũthaithaga tũhonokie muoyo wake, no tũkĩrega kũmũigua; na no kĩo tũnyĩitĩtwo nĩ thĩna ũyũ.”

²² Rubeni akĩmacookeria atĩrĩ, “Githĩ ndiamwĩrĩre mũtikehĩrie kamwana kau? No inyuĩ mũkĩrega gũũthikĩrĩria! Rĩu no nginya tũrĩhio thakame yake.” ²³ No matiamenyaga atĩ Jusufu nĩaiguaga ũrĩa moigaga, tondũ we aatũmagĩra mũtabuti akĩmaarĩria.

²⁴ Jusufu akĩmahutatĩra akĩmeherera, akĩambĩrĩria kũrĩa; ningĩ agĩcooka agĩthĩ akĩmaarĩria rĩngĩ. Akĩnyĩitithia Simeoni akĩeherio harĩ na akĩohwo makĩonaga.

²⁵ Jusufu agĩathana makũnia mao maiyũrio ngano, na betha cia o mũndũ icookio ikũnia-inĩ rĩake, na maheo rĩngu wa rĩgendo. Thuutha wa gwĩkĩrwo maũndũ macio, ²⁶ makĩgĩrĩra ndigiri ciao mĩrigo ĩyo ya ngano na makĩumagara.

²⁷ Harĩa maarũgamire mararĩrĩre-rĩ, ũmwe wao agĩtumũra ikũnia rĩake ahe ndigiri yake irio, nake akĩona betha ciake hau mũromo-inĩ wa ikũnia rĩake. ²⁸ Akĩra ariũ a ithe atĩrĩ, “Haiya, nĩnjookeirio betha ciakwa; ĩ ici haha ikũnia-inĩ rĩakwa.”

Ngoro ciao ikĩnyĩitwo nĩ ihooru na makĩrorana makĩinainaga, makĩũrania atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũũ Ngai atwĩkĩte?”

²⁹ Na rĩrĩa maakinyire kũrĩ ithe wao Jakubu kũu bũrũri wa Kaanani-rĩ, makĩmwĩra maũndũ marĩa mothe monete. Makĩmwĩra atĩrĩ, ³⁰ “Mũndũ ũrĩa mwathi wa bũrũri ũcio aatwarĩrie na ũũru mũingĩ na agĩtũtua ta twathiĩte gũthigaana bũrũri ũcio. ³¹ No ithuĩ tũkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũrĩ andũ ehokeku; tũtirĩ athigaani. ³² Twarĩ andũ ikũmi na eerĩ, ariũ a mũthuuri ũmwe. ũmwe ndarĩ ho, na ũrĩa mũnini biũ arĩ na ithe witũ kũu Kaanani.’

³³ “Ningĩ mũndũ ũcio mwathi wa bũrũri agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Gĩkĩ nĩkĩo gĩgũtũma menye kana mũrĩ andũ ehokeku: Ndigĩrai mũrũ wa thoguo ũmwe gũkũ, muoe irio mũthĩ mũcitwarĩre andũ a nyũmba cianyu acio marĩ na ng’aragu. ³⁴ No mũndehere mũrũ wa thoguo ũrĩa mũnini biũ na noguo ngaamenya atĩ mũtirĩ athigaani, mũrĩ andũ ehokeku. Hĩndĩ ĩyo nĩngamũcookeria mũrũ wa thoguo, na nĩmũgetĩkĩrio kuonjorithagia bũrũri-inĩ ũyũ.’”

³⁵ Na rĩrĩa moonoragia makũnia mao-rĩ, o mũndũ agĩkora kĩohe kĩa betha ciake ikũnia-inĩ rĩake! Nao na ithe wao mona ciohe icio cia mbeeca, makĩmaka. ³⁶ Ithe wao Jakubu akĩmeera atĩrĩ, “Mũrĩ kũũniĩra ciana ciakwa. Jusufu ndarĩ ho, na Simeoni ndarĩ ho, na rĩu mũrenda kuoya Benjamini. Maũndũ maya mothe nĩ nĩ mokĩrĩire!”

³⁷ Hĩndĩ ĩyo Rubeni akĩra ithe atĩrĩ, “Nĩũkooraga ariũ akwa eerĩ ingĩkaaga gũcookia Benjamini harĩwe. Reke akorwo ũmenyereri-inĩ wakwa, na nĩngamũcookia.”

³⁸ No Jakubu akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wakwa ndegũikũrũka athiĩ na inyuĩ; mũrũ wa nyina nĩ mũkuũ na nowe wiki ũtigarĩte. Angĩnyiitwo nĩ mũtino mũna rũgendo-inĩ rũu mũrathĩ-rĩ, mwatũma mbuĩ ici ciakwa ithiĩ mbĩrĩra-inĩ na kĩahe.”

43

Rũgendo rwa Keerĩ rwa Gũthĩ Misiri

¹ Na rĩrĩ, ng’aragu iyo ikĩneneha mũno bũrũri-inĩ wa Kaanani. ² Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa maarĩire ngano yothe irĩa maagũrĩte Misiri igĩthira-rĩ, ithe wao akĩmeera atĩrĩ, “Cookai Misiri rĩngĩ mũgatũgũrĩre irio ingĩ nini.”

³ No Juda akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũndũ ũcio aatwĩhĩĩre agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Mũtikoona ũthiũ wakwa rĩngĩ tiga mũrũ wa thoguo ũcio ũngĩ akorirwo arĩ hamwe na inyuĩ.’” ⁴ Akorwo nĩgũtũtũma hamwe na mũrũ wa ithe witũ Benjamini, nĩtũgũikũrũka tũthiĩ tũkũgũrĩre irio. ⁵ No akorwo ndũkũmũtũma na ithuĩ, tũtigũikũrũka, tondũ mũndũ ũcio aatwĩrĩre atĩrĩ, ‘Mũtikoona ũthiũ wakwa rĩngĩ tiga no mũrũ wa thoguo akorirwo arĩ hamwe na inyuĩ.’”

⁶ Nake Isiraeli akĩmooria atĩrĩ, Mwandehereire thĩĩna ũyũ nĩkĩ, na ũndũ wa kwĩra mũndũ ũcio atĩ nĩ mũrĩ na mũrũ wa ithe wanyu ũngĩ?

⁷ Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũcio aatũũragia ciũria itũkonĩĩ ithuĩ ene o na cia nyũmba ciitũ abarĩĩre mũno. Agĩtũũria atĩrĩ, ‘Ithe wanyu arĩ o muoyo? Nĩ mũrĩ na mũrũ wa thoguo ũngĩ?’ Ithuĩ no gũcookia twacookagia ciũria ciae. Tũngĩamenyire atĩa atĩ no oige, ‘Thiĩ mũrehe mũrũ wa thoguo gũkũ?’”

⁸ Ningĩ Juda akĩra Isiraeli ithe atĩrĩ, “Njĩtikĩria thiĩ na kamwana gaka, na nĩtũgũthiĩ o ro rĩmwe, nĩgeetha wee na ithuĩ na ciana ciitũ tũtũũre muoyo, na tũtigakue. ⁹ Nĩ mwene nĩngũmũrũgamĩrĩra wega; na nĩ nĩ ũkoooria ũhoru wake. Ingĩkaaga kũmũcookia kũrĩ wee, na ndĩmũrũgamie mbere yaku-rĩ, nĩ ngaacookerewo nĩ ihĩtia rĩu matukũ ma muoyo wakwa wothē. ¹⁰ Ūrĩa kũrĩ nĩ atĩ, korwo tũtinatĩndĩrĩra ũhoru ũyũ tũngĩthiĩte rĩa keerĩ na tũgacooka.”

¹¹ Nake Isiraeli, ithe wao akĩmeera atĩrĩ, “Kũngĩkorwo no nginya athiĩ-rĩ, ikai ũũ: Ikĩrai maciaro marĩa mega mũno ma bũrũri ũyũ mondo-inĩ cianyu, mũikũrũkĩrie mũndũ ũcio marĩ kĩahe, na mahuti manini marĩa manungi wega na kaũũkĩ kanini, na ũbani na ũũkĩ-wa-ngoma ũrĩa wĩtagwo manemane, na njothi na rothi. ¹² Na mũkuue betha maita meerĩ, tondũ no nginya mũcookie betha irĩa ciacooketio mĩromo-inĩ ya makũnia manyu. No gũkorwo ũndũ ũcio wekirwo na mahĩtia. ¹³ Oyai mũrũ wa thoguo o nake, mũcooke kũrĩ mũndũ ũcio o narua. ¹⁴ Nake Ngai Mwene-Hinya-Wothe arotũma mũiguĩrwo tha nĩ mũndũ ũcio, nĩgeetha etĩkĩre mũcooke na mũrũ wa thoguo wanyu ũcio ũngĩ o na Benjamini. Hakwa-rĩ, akorwo nĩ ngũkuĩrwo-rĩ, nĩ nguĩrwo.”

¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩoya iheo icio na betha maita meerĩ, na magĩthiĩ na Benjamini. Magĩkũrũka na ihenya Misiri na makĩĩneana kũrĩ Jusufu. ¹⁶ Rĩrĩa Jusufu onire Benjamini arĩ hamwe nao-rĩ, akĩra mũnene wa nyũmba yake atĩrĩ, “Twara andũ aya gwakwa mũciĩ, ũthĩnje na ũthondeke irio cia mĩaraho; tondũ nĩ mekũrĩanĩra na nĩ mĩaraho.”

¹⁷ Nake mũndũ ũcio agĩka o ta ũrĩa Jusufu aamwĩrĩte, na akĩmatwara kwa Jusufu mũciĩ. ¹⁸ Nao andũ acio nĩmamakire maatwarwo gwake mũciĩ. Magĩciiria atĩrĩ, “Twarehwo gũkũ nĩ ũndũ wa betha irĩa ciacookirio makũnia-inĩ maitũ hĩndĩ ya mbere. Arenda gũtũtharĩkĩra atũtoorie na atũtue ngombo ciae, na oe ndigiri ciitũ.”

¹⁹ Tondũ ũcio makĩambata magĩthiĩ kũrĩ mũnene wa nyũmba ya Jusufu, makĩmwarĩra marĩ hau mũromo-inĩ wa nyũmba. ²⁰ Makĩmwĩra atĩrĩ, “Twagũthaiha mwathi witũ, nĩ tuokire gũkũ hĩndĩ ya mbere kũgũra irio. ²¹ No harĩa twarũgamire tũrarĩrĩre-rĩ, twatumũra makũnia maitũ o mũndũ agĩkora betha yake, o ũrĩa yoheetwo irĩ mũromo-inĩ wa ikũnia. Nĩ ũndũ ũcio nĩ twacooka nacio. ²² Na ningĩ nĩtuoka na betha ingĩ cia kũgũra irio. Tũtiũ nũ wekirĩre betha ciitũ makũnia-inĩ maitũ.”

²³ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Gũtirĩ na thĩĩna, tigai gwĩtigĩra. Ngai wanyu, o we Ngai wa ithe wanyu, nĩwe wamũheire kĩgĩĩna makũnia-inĩ manyu; betha cianyu nĩndacĩamũkĩire.” Agĩcoka akĩmarehera Simeoni.

²⁴ Ningĩ mūnene ūcio wa nyūmba ya Jusufu akĩmatwara mūciĩ kwa Jusufu, akĩmahe maaĩ ma gwĩthamba magūrũ, na akihe ndigiri ciao gĩa kūrĩa. ²⁵ Nao makĩhaarĩria iheo ciao cia kũhe Jusufu ooka mĩaraho, tondũ nĩmaiguĩte atĩ nĩmekūrĩa irio kuo.

²⁶ Rĩria Jusufu ookire mūciĩ-rĩ, makĩmũhe iheo iria maarehete kũu nyūmba-inĩ, na makĩnamĩrĩra, magĩturumithia mothiũ mao thĩ mbere yake. ²⁷ Nake akĩmahoooya ūhoru, akĩmooria, “Mūkūrũ ūria mwaheire ūhoru wake-rĩ, nĩ mũhoru? Arĩ o muoyo?”

²⁸ Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata yaku ūcio ithe witũ arĩ o muoyo na ndarĩ na ūũru.” Nao makĩnamĩrĩra mamũhe gĩtĩo.

²⁹ Na aaroranga akĩona mūrũ wa nyina Benjamini, ūria maaciaranĩrwo nake; akĩmooria atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe mūrũ wa thoguo ūria mūnini biũ, ūria mwaheire ūhoru wake?” Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Mūrũ wakwa, Ngai arogūtuga.” ³⁰ Na rĩrĩ, aigua ta ekumwo nĩ ngoro nĩ kuona mūrũ wa nyina Benjamini-rĩ, Jusufu agĩkiuma na ihenya agĩthiĩ gũcaria handũ angĩrĩrĩa. Nake agĩthiĩ kanyũmba gake ga thĩnĩ akĩrĩrĩa kuo.

³¹ Na aarĩkia gwĩthamba ūthiũ akiũma, akĩyũmĩrĩria, akiuga atĩrĩ, “Igai irio metha-inĩ.”

³² Makĩgĩra Jusufu irio ciake arĩ wiki, na ariũ a ithe marĩ oiki, nao andũ a Misiri marĩ oiki, tondũ andũ a Misiri matingĩarĩanĩre na Ahibirania tondũ warĩ thaahu harĩo. ³³ Andũ acio maaikarĩtio mbere yake kũringana na ūkūrũ wao, kuuma irigithathi nginya ūria warĩ mūnini biũ; nao makĩrorana o mūdũ na mūdũ nĩ kũgega. ³⁴ Rĩria maihũrĩrwo irio kuuma metha-inĩ ya Jusufu-rĩ, rwĩga rwa Benjamini rwarĩ maita matano gũkĩra rwa arĩa angĩ. Nao makĩria na makĩnyuuanĩra nake mategwĩtigĩra.

44

Gĩkombe kĩa Betha Ikũnia-inĩ rĩa Benjamini

¹ Nake Jusufu agĩatha mūnene wa nyūmba yake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Iyũria makũnia ma andũ aya irio nyingĩ o ta ūria mangĩhota gũkuua, na wĩkĩre betha ya mūdũ o mūdũ mūromo-inĩ wa ikũnia rĩake.

² Ningĩ wĩkĩre gĩkombe gĩakwa kĩria kĩa betha mūromo-inĩ wa ikũnia rĩa ūria mūnini biũ wao, hamwe na betha cia ngano yake.” Nake mūnene ūcio agĩka o ūria Jusufu aamwĩre.

³ Rūciĩnĩ gwakĩa-rĩ, andũ acio makiumagario hamwe na ndigiri ciao. ⁴ Matanathĩ kũraya na itũũra rĩu inene-rĩ, Jusufu akiĩra mūnene wa nyūmba yake atĩrĩ, “Rūmĩrĩa andũ acio o rĩu, na wamakinyĩra ūmoorie atĩrĩ, ‘Mwarĩha wega na ūũru nĩkĩ? ⁵ Githĩ gĩkombe gĩkĩ tikĩo mwathi wakwa anyuuaga nakĩo na akaragũra nakĩo? Ūndũ ūyũ mwĩkĩte nĩ ūndũ mūũru mūno.’”

⁶ Na rĩria aamakinyĩre-rĩ, agĩcookeria ciugo icio kūrĩ o. ⁷ Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Mwathi witũ ekwaria maūdũ ta macio nĩkĩ? Ithui ndungata ciaku tũroaga gwĩka ūndũ ta ūcio! ⁸ Ithui o na nĩtũragũcookeirie betha iria twakorire mĩromo-inĩ ya makũnia maitũ kuuma bũrũri wa Kaanani; nĩ kĩ kĩngĩtũma tuiye betha kana thahabu kuuma nyūmba ya mwathi waku? ⁹ Ndungata o na ĩmwe yaku yakorwo ĩrĩ nakĩo-rĩ, no ĩgũkua, na ithui aya angĩ tũtũke ngombo cia mwathi witũ.”

¹⁰ Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩgũtũke o ūguo mwoiga. Ūria ūgũkorwo nakĩo nĩwe ūgũtũka ngombo yakwa; inyuĩ arĩa angĩ mūtĩrĩ na ūcuuke.”

¹¹ O mūdũ o mūdũ agĩkũrũkia ikũnia rĩake thĩ na ihenya na akĩrĩtumũra. ¹² Nake mūnene ūcio wa nyūmba ya Jusufu akĩambĩrĩria gũcaria gĩkombe, ambĩrĩrie harĩ ūria mūkūrũ wao na akĩrĩkĩrĩa harĩ ūria mūnini biũ. Nakĩo gĩkombe kũ gĩkĩoneka ikũnia-inĩ rĩa Benjamini. ¹³ Nao moona ūguo-rĩ, magĩtembũranga nguo ciao. Magĩcooka makĩhaicia mĩrigo yao ndigiri igũrũ magĩcooka na thuutha kũu itũũra-inĩ inene.

¹⁴ Jusufu aarĩ o kũu nyūmba rĩria Juda na ariũ a ithe maatoonyire kuo. Nao makĩgũithia thĩ mbere yake. ¹⁵ Jusufu akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ūndũ ūrĩkũ ūyũ mwĩkĩte? Kaĩ mũtooĩ atĩ mūdũ ta nĩ no ahote kũmenya maūdũ na njĩra ya ūragũrĩ?”

¹⁶ Juda akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ atĩa tũngĩra mwathi witũ? Tũngiuga atĩa? Tũngĩhota atĩa kuonania atĩ tũtĩhĩtie? Ngai nĩwe ūguũrĩtie mahĩtia ma ndungata ciaku. Rĩu ithui tũrĩ ngombo cia mwathi witũ, ithuothe ūndũ ūmwe na ūria ūkorirwo na gĩkombe kũu.”

¹⁷ No Jusufu akiuga atĩrĩ, “Ndĩroaga gwĩka ūndũ ta ūcio! Mūdũ ūria ūkorirwo na gĩkombe kũu nowe ūgũtũka ngombo yakwa. Inyuĩ aya angĩ, cookai kūrĩ ithe wanyu na thayũ.”

¹⁸ No Juda agĩthĩ harĩ we, akiuga atĩrĩ, “Ndagũthaitha mwathi wakwa, ĩtĩkĩria ndungata yaku yarĩrie mwathi wakwa. Ndũkarakarĩre ndungata yaku o na gũtuĩka ũiganaine na Firaũni we mwene.

¹⁹ Mwathi wakwa, wee woririe ndungata ciaku atĩrĩ, ‘Nĩ mūrĩ ithe wanyu kana mūrũ wa thoguo wanyu ũngĩ?’ ²⁰ Na ithuĩ tũgĩgũcookeria atĩrĩ, ‘Tūrĩ na ithe witũ mũthuri mũkũrũ mũno, na kūrĩ kamwana kanini aaciarĩrwo ũkũrũ-inĩ wake. Mūrũ-wa-nyina na kamwana kau nĩ mũkuũ, na nowe wiki wa ariũ a nyina ũtigarĩte, na ithe nĩamwendete mũno.’

²¹ “Hĩndĩ ĩyo ũkĩra ndungata ciaku atĩrĩ, ‘Thĩĩ mũmũkũrũkie mũmũrehe ndĩmwĩonere.’ ²² Na ithuĩ tũkĩra mwathi witũ atĩrĩ, ‘Kamwana kau gatingiuma harĩ ithe; kangiuma harĩ we, ithe no gũkua angĩkua.’ ²³ No wee werire ndungata ciaku atĩrĩ, ‘Tiga mũũkire na mūrũ wa thoguo ũcio mũnini biũ, mũtikoona ũthiũ wakwa rĩngĩ.’ ²⁴ Na twainũka kūrĩ ndungata yaku ũcio ithe witũ, tũkĩmwĩra ũria wee mwathi witũ woĩgĩte.

²⁵ “Nĩngĩ ithe witũ agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Cookai, mũthiĩ mũgũre irio ingĩ nini.’ ²⁶ No ithuĩ tũkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Tũtingĩkũrũka kuo. No gũkorirwo nĩtũgũthiĩ na mūrĩũ waku ũyũ mũnini biũ. Tũtingĩona ũthiũ wa mũndũ ũcio tiga mūrĩũ waku ũyũ akorirwo na ithuĩ.’

²⁷ “Nayo ndungata yaku ũcio ithe witũ agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Inyuĩ nĩmũũĩ atĩ mũtumia wakwa Rakeli aan-jarĩire ariũ eerĩ. ²⁸ Ũmwe wacio nĩathiire na ndacooke, na nĩ ngiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩatambuũrĩtwo nĩ nyamũ!” Na kuuma hĩndĩ ĩyo ndirĩ ndamuona rĩngĩ. ²⁹ Mũngĩoya ũyũ ũngĩ nake akoone mũtino-rĩ, mwatũma mbuĩ ici ciakwa ithiĩ mbĩrĩra na kĩahe.’

³⁰ “Na rĩrĩ, kamwana gaka kangĩaga gũthiĩ na nĩ tũgacooka kūrĩ ndungata yaku ũcio baba, o baba ũcio muoyo wake wohanĩtio na muoyo wa kamwana gaka-rĩ, ³¹ oone atĩ kamwana gaka tũtirĩ nako, no gũkua agaakua. Ithuĩ ndungata ciaku tũgĩkũrũkie mbuĩ cia ithe witũ mbĩrĩra-inĩ na kĩahe. ³² Nĩ ndungata yaku-rĩ, nĩnderutĩire kūrĩ baba gũkamenyerera. Ngiuga atĩrĩ, ‘Ingĩkaaga gũgacookia kūrĩ we-rĩ, nĩngacookererwo nĩ ihĩtia rĩrĩ ndĩ mbere ya baba, matukũ mothe ma muoyo wakwa!’

³³ “Na rĩu ndagũthaitha ũreke nĩ ndungata yaku ndigwo gũkũ ndũike ngombo ya mwathi wakwa handũ ha kamwana gaka, na wĩtĩkĩrie kamwana gaka kainũke na ariũ a ithe. ³⁴ Ingĩhota atĩa kũinũka kūrĩ baba itarĩ na kamwana gaka? Aca! Ndũkareke ngoone kĩahe kĩrĩa kĩngĩnyiita baba.”

45

Jusufu Kwĩmenyithia kūrĩ Ariũ a Ithe

¹ Hĩndĩ ĩyo Jusufu akĩremwo nĩ kwĩyũmĩrĩria mbere ya arĩa othe maamũtungataga, akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Andũ othe nĩmehere harĩ nĩ!” Tondũ ũcio, hatiarĩ mũndũ o na ũmwe warĩ na Jusufu rĩrĩa emenyithanirie kūrĩ ariũ a ithe. ² Na akĩrĩra anĩrĩire o nginya andũ a Misiri makĩmũigua, o na andũ a nyũmba ya Firaũni makĩigua ũhoru wa kĩrĩro kũu.

³ Jusufu akĩra ariũ a ithe atĩrĩ, “Nĩ nĩ Jusufu! Baba arĩ o muoyo?” No ariũ a ithe matiahotire kũmũcookeria, nĩgũkorwo nĩmamakĩte mũno marĩ mbere yake.

⁴ Nĩngĩ Jusufu akĩra ariũ a ithe atĩrĩ, “Ta nguhĩrĩiai.” Meeka ũguo-rĩ, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nĩ mūrũ wa thoguo Jusufu, ũria mwendirie Misiri! ⁵ Na rĩu, mũtigathĩnĩke kana mwĩrakarĩre nĩkũnyendia gũkũ, tondũ nĩ Ngai wandũmire njũke mbere yanyu nĩgeetha honokie mĩoyo. ⁶ Handũ-inĩ ha mĩaka ĩrĩ rĩu gũkoretwo na ng’aragu bũrũri-inĩ, na mĩaka ĩtano ĩgũũka gũtigũkorwo na kũrĩma kana kũgetha. ⁷ No Ngai aandũmire mbere yanyu nĩguo ndũme matigari manyu matũũre gũkũ thĩ, na honokie mĩoyo yanyu na kũhonokania kũnene.

⁸ “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ti inyuĩ mwandũmire gũkũ, no nĩ Ngai. Na nĩanduĩte ta ithe wa Firaũni, na mwathi wa nyũmba yake yothe o na mwathi wa bũrũri wotha wa Misiri. ⁹ Na rĩu hiũhai mũcooke kūrĩ baba mũmwĩre atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo mũrũguo Jusufu ekuuga: Ngai nĩanduĩte mwathi wa bũrũri wa Misiri guothe. Ikũrũka ũũke kūrĩ nĩ; ndũgaikare. ¹⁰ Ũgũtũũra bũrũri wa Gosheni* na ũkorwo ũrĩ hakuhĩ na nĩ, wee na ciana ciaku, na ciana cia ciana ciaku, na ndũũru ciaku cia mbũri na cia ng’ombe, na kĩrĩa gĩothe ũrĩ nakĩo. ¹¹ Kũu nĩkuo ndĩrĩgũteithagĩria tondũ kūrĩ na mĩaka ĩngĩ ĩtano ya ng’aragu ĩtigarĩte. Kwaga ũguo wee na nyũmba yaku na andũ arĩa othe makwĩgĩ nĩmũgũtuĩka athĩnĩki.’

* 45:10 Bũrũri wa Gosheni warĩ mũthia-inĩ wa Rũũ rwa Nili na nĩ kũndũ kwarĩ kũnoru mũno.

¹² “Inyuĩ nĩmũreyonera, o na Benjamini mūrũ wa maitũ akeyonera, atĩ nĩ nĩ mwene ndĩramwarĩria. ¹³ Na mwĩre baba ũhoro wa gĩtĩo kĩrĩa gĩothe heetwo gũkũ Misiri, na ũrĩa wotho mwĩoneire, na mũikũrũkie baba gũkũ narua.”

¹⁴ Ningĩ akĩhĩmbĩria mūrũ wa nyina Benjamini na akĩrĩra, o nake Benjamini akĩmũhĩmbĩria akĩrĩraga. ¹⁵ Na akĩmumunya ariũ a ithe othe na akĩmahĩmbĩria akĩrĩraga. Thuutha ũcio ariũ a ithe makĩaranĩria nake.

¹⁶ Na rĩrĩa ũhoro ũcio waiguirwo nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Firaũni, atĩ ariũ a ithe na Jusufu nĩmokĩte-rĩ, Firaũni na anene ake othe magĩkena. ¹⁷ Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Ĩra ariũ a thoguo atĩrĩ, ĩkai ũũ: Igĩrĩrai nyamũ cianyu mĩrigo mũcooke bũrũri wa Kaanani, ¹⁸ na mũndehere ithe wanyu na andũ a nyũmba cianyu. Na nĩ nĩngamũhe kũndũ kũrĩa kwega mũno bũrũri-inĩ wa Misiri, na mũkenagĩre ũnoru wa bũrũri ũyũ.”

¹⁹ “Ningĩ nĩwathĩrĩro ũmeere atĩrĩ: ĩkai ũũ: Oyai makaari mamwe kuuma gũkũ Misiri nĩ ũndũ wa ciana na atumia anyu, mũgĩre ithe wanyu mũuke. ²⁰ Na mũtigatindanĩre na indo cianyu tondũ maũndũ mothe marĩa mega mũno ma Misiri megũtuĩka manyu.”

²¹ Nĩ ũndũ ũcio ariũ a Isiraeli magĩka o ro ũguo. Jusufu akĩmahe makaari o ta ũrĩa Firaũni aathanĩte na agĩcooka akĩmahe rĩgu wa rũgendo rwao. ²² Ningĩ akĩhe o mũndũ o mũndũ wao nguo njerũ, no Benjamini-rĩ, akĩmũhe betha magana matatũ,† na nguo ithano cia kũgarũrĩra. ²³ Na indo ici nĩcio aatũmĩre ithe: Ndigiri ikũmi ikuuĩte indo iria njega mũno cia Misiri, na ndigiri ingĩ ikũmi cia mĩgoma ikuuĩte ngano na mĩgate na rĩgu wake wa rũgendo. ²⁴ Agĩcooka akiumagaria ariũ a ithe, na magĩthĩ akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikanegenanie mũrĩ njĩra-inĩ!”

²⁵ Nĩ ũndũ ũcio makĩambata makiuma Misiri, magĩthĩ magĩkinya kũrĩ ithe wao Jakubu kũu bũrũri-inĩ wa Kaanani. ²⁶ Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Jusufu arĩ o muoyo! Na nĩwe mwathi wa bũrũri wotho wa Misiri.” Jakubu akĩgegeara; akĩaga kũmetĩkia. ²⁷ No rĩrĩa maamwĩre maũndũ marĩa mothe Jusufu aamerĩte, na rĩrĩa onire makaari marĩa Jusufu aatũmĩte ma kũmũkuua mamũtware Misiri-rĩ, roho wa Jakubu ithe wao ũkĩarahũka. ²⁸ Nake Isiraeli akiuga atĩrĩ, “Nĩndetĩkia! Mũrũ wakwa Jusufu arĩ o muoyo. Nĩngũthĩ ngamuone itanakua.”

46

Jakubu Gũthĩ Misiri

¹ Nĩ ũndũ ũcio Isiraeli akiumagara na indo ciothe iria aarĩ nacio, na aakinya Birishiba-rĩ, akĩrutĩra Ngai wa ithe Isaaka magongona.

² Nake Ngai akĩarĩria Isiraeli na kĩoneki ũtukũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jakubu! Jakubu!”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha.”

³ Ngai akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ Ngai, Ngai wa thoguo. Ndũgetigĩre gũikũrũka ũthĩ Misiri, tondũ nĩngagũtua rũrĩ rũnene mũno kũu. ⁴ O na nĩngũikũrũkania nawe kũu Misiri, na ti-itherũ nĩ ngagũcookia gũkũ rĩngĩ. Nakuo guoko kwa Jusufu kuo kwene nĩkuo gũgaakũhinga maithe wakua.”

⁵ Hĩndĩ ĩyo Jakubu akiuma Birishiba, nao ariũ a Isiraeli magĩkuua ithe wao Jakubu na ciana ciao na atumia ao na makaari marĩa Firaũni aatũmĩte ma kũmũkuua. ⁶ O na ningĩ magĩthĩ na mahiũ mao na indo iria ciothe maagĩte nacio marĩ kũu Kaanani, na Jakubu na rũciaro rwake ruothe magĩthĩ Misiri. ⁷ Aathiire Misiri na ariũ ake na tũmwana twa ariũ ake, agĩthĩ na airĩtu ake na tũirĩtu twa airĩtu ake, ũguo nĩ kuuga rũciaro rwake ruothe.

⁸ Maya nĩmo marĩitwa ma ariũ a Isiraeli (Jakubu na njiaro ciake) arĩa maathiire Misiri:

Rubeni irigithathi rĩa Jakubu.

⁹ Ariũ a Rubeni maarĩ:

Hanoku, na Palu, na Hezironi, na Karimi.

¹⁰ Ariũ a Simeoni maarĩ:

Jemueli, na Jamini, na Ohadi, na Jakini, na Zoharu, na Shauli mūrũ wa mũtumia ũrĩa Mũkaanani.

¹¹ Ariũ a Lawi maarĩ:

† 45:22 nĩ ta kilo ithatũ na nuthu (3.5).

Gerishoni, na Kohathu, na Merari.

¹² Ariũ a Juda maarĩ:

Eri, na Onani, na Shela, na Perezu, na Zera (no Eri na Onani nĩmakuĩrĩire bũrũri wa Kaanani.)

Nao ariũ a Perezu maarĩ:

Hezironi na Hamuli.

¹³ Ariũ a Isakaru maarĩ:

Tola, na Puya, na Jashubu, na Shimuroni.

¹⁴ Ariũ a Zebuluni maarĩ:

Seredi, na Eloni, na Jahaleeli.

¹⁵ Acio nĩo ariũ arĩa Lea aaciarĩire Jakubu kũu Padani-Aramu, hamwe na mwarĩ Dina. Ariũ acio na airĩtu ake othe maarĩ mĩrongo ĩtatũ na atatũ.

¹⁶ Ariũ a Gadi maarĩ:

Zifioni, na Hagi, na Shuni, na Eziboni, na Eri, na Arodi, na Areli.

¹⁷ Nao Ariũ a Asheri maarĩ:

Imuna, na Ishiva, na Ishivi, na Beria.

Mwarĩ wa nyina aarĩ Sera.

Ariũ a Beria maarĩ:

Heberi na Malikieli.

¹⁸ Icio nĩcio ciana irĩa ciaciarĩirwo Jakubu nĩ Zilipa, ũrĩa Labani aaheete mwarĩ Lea; ciothe ciarĩ ciana ikũmi na ithathatũ.

¹⁹ Ariũ a Rakeli mĩtumia wa Jakubu maarĩ:

Jusufu na Benjamini. ²⁰ Nake Jusufu arĩ kũu Misiri, nĩaciarĩirwo Manase na Efiraimu nĩ Asenathu mwarĩ wa Potifera, mũthĩnjĩri-ngai wa Onu.

²¹ Nao ariũ a Benjamini maarĩ:

Bela, na Bekeri, na Ashibeli, na Gera, na Naamani, na Ehi, na Roshu, na Mupimu, na Hupimu, na Aradi.

²² Acio nĩo ariũ a Rakeli arĩa maaciarĩirwo Jakubu othe maarĩ andũ ikũmi na ana.

²³ Mũriũ wa Dani aarĩ:

Hushimu.

²⁴ Nao Ariũ a Nafitali maarĩ:

Jahazeeli, na Guni, na Jezeri, na Shilemu.

²⁵ Acio nĩo ariũ arĩa maaciarĩirwo Jakubu nĩ Biliha ũrĩa Labani aaheete mwarĩ Rakeli, othe maarĩ mũgwanja.

²⁶ Andũ othe arĩa maathiire na Jakubu Misiri, arĩa maarĩ a njiaro ciake tũtegũtara atumia a ariũ ake, maarĩ andũ mĩrongo ĩtandatũ na atandatũ. ²⁷ Hamwe na ariũ arĩa eerĩ a Jusufu arĩa aaciarĩire Misiri, andũ a nyũmba ya Jakubu arĩa maathiire Misiri maarĩ mĩrongo mũgwanja.

²⁸ Nake Jakubu agĩtũma Juda athiĩ mbere yake kũrĩ Jusufu nĩgeetha athĩrĩrwo njĩra ya gũthiĩ Gosheni. Rĩrĩa maakinyire bũrũri wa Gosheni, ²⁹ Jusufu akĩhaarĩria ngaari yake ya mbarathi, na agĩthiĩ Gosheni gũtũnga ithe Isiraeli. Na Jusufu aakinya o ũguo harĩ ithe, akĩmũhĩmbĩria na akĩrĩra ihinda inene.

³⁰ Nake Isiraeli akĩra Jusufu atĩrĩ, “Rĩu no ngĩkue, kuona atĩ nĩndeyonera niĩ mwene atĩ ũrĩ o muoyo.”

³¹ Hĩndĩ ĩyo Jusufu akĩra ariũ a ithe na andũ a nyũmba ya ithe atĩrĩ, Nĩngwambata thiĩ njarie na Firaũni, ndĩmwĩre atĩrĩ, Ariũ a baba, na nyũmba ya baba, arĩa maratũũraga bũrũri wa Kaanani, nĩmokĩte kũrĩ niĩ. ³² Andũ acio nĩ arĩithi; mariithagia mahiũ, na mokĩte na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe, na indo ciothe ciao. ³³ Na rĩrĩa Firaũni arĩmwĩta na amũũrie atĩrĩ, “Inyuĩ mũrutaga wĩra ũrĩkũ?” ³⁴ mwgĩrĩrwo mũmũcookerie atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku tũtũũraga tũrĩithagia mahiũ kuuma ũnini witũ, o ta ũrĩa maithe maitũ meekaga.” Hĩndĩ ĩyo nĩmũgetĩkĩrio mũtũũre mwena wa Gosheni, tondũ arĩithi othe moonagwo marĩ thaahu nĩ andũ a Misiri.

47

¹ Jusufu agĩthiĩ akĩra Firaũni atĩrĩ, “Baba na ariũ a baba hamwe na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe na indo ciao ciothe nĩmokĩte kuuma bũrũri wa Kaanani, na rĩu marĩ Gosheni.” ² Ningĩ agĩthuura ariũ a ithe atano na akĩmatwara mbere ya Firaũni.

³ Firaũni akĩmooria atĩrĩ, “Mũrutaga wĩra ũrĩkũ?”

Nao magĩcookeria Firaũni atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku tũrĩ arĩithi, o ta ũrĩa maithe maitũ maarĩ.”

⁴ Ningĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũũkĩte gũikara gũkũ kwa ihinda, tondũ ng’aragu ĩno nĩ nene kũu Kaanani, na ndũũru cia ndungata ciaku nĩ ciagĩte ũrĩithio. Nĩ ũndũ ũcio twagũthaitha wĩtikĩrie ndungata ciaku itũũre Gosheni.”

⁵ Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Thoguo na ariũ a thoguo mokĩte kũrĩ we, ⁶ na bũrũri wa Misiri ũrĩ mbere yaku; he thoguo na ariũ a thoguo mwena ũrĩa mwega mũno wa bũrũri ũyũ. Reke maikare Gosheni. Na rĩrĩ, angĩkorwo nĩũũ amwe ao marĩ na ũũgĩ wa mwanya-rĩ, matue arũgamĩrĩ a mahiũ makwa.”

⁷ Ningĩ Jusufu akĩrehe ithe Jakubu mbere ya Firaũni. Na Jakubu aarĩkia kũrathima Firaũni-rĩ,

⁸ Firaũni akĩmũũria atĩrĩ, “Ũrĩ na mĩaka ĩgana?”

⁹ Nake Jakubu akĩra Firaũni atĩrĩ, “Mĩaka yakwa ya kũũrũura nĩ igana rĩmwe na mĩrongo ĩtatũ. Mĩaka yakwa ĩkoretwo ĩrĩ mĩnini na ya mĩtangĩko, na ndũigana mĩaka ya kũũrũura kwa maithe makwa.” ¹⁰ Jakubu agĩcooka akĩrathima Firaũni na akĩehera akiuma hau Firaũni aarĩ.

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩhe ithe na ariũ a ithe ũtũũro kũu Misiri na akĩmahe mĩgũnda mwena ũrĩa mwega mũno wa bũrũri ũcio, rũgongo rwa Ramesese o ta ũrĩa Firaũni aathanĩte. ¹² Ningĩ Jusufu nĩaheaga ithe na ariũ a ithe na andũ a nyũmba ya ithe othe irio kũringana na mũigana wa ciana ciao.

Jusufu na Ng’aragu

¹³ Na rĩrĩ, gũtiarĩ irio mwena ũcio wotho, tondũ ng’aragu yarĩ nene mũno; na Misiri na Kaanani cieri nĩ ciahinyĩrĩkĩte nĩ ũndũ wa ng’aragu ĩyo. ¹⁴ Jusufu akĩũngania mbeeca iria ciothe ingĩonekire bũrũri wa Misiri na wa Kaanani, irĩ irĩhi rĩa ngano ĩrĩa andũ maagũraga, nake agĩcitwara nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Firaũni. ¹⁵ Na rĩrĩa mbeeca cia andũ a Misiri na cia andũ a Kaanani ciathirire-rĩ, andũ a Misiri othe magĩthiĩ kũrĩ Jusufu, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũhe irio. Tũngĩgĩkua ũtwĩroreire nĩkĩ? Mbeeca ciitũ nĩithirĩte biũ.”

¹⁶ Nake Jusufu akĩmacookeria atĩrĩ, “Ndeherai mahiũ manyu, na nĩngũmwenderia irio nĩ ũndũ wa mo tondũ mbeeca nĩ thiru.” ¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio magĩtwarĩra Jusufu mahiũ mao, nake akĩmakũũranĩria irio na mbarathi ciao, na ng’ondũ na mbũri ciao, na ng’ombe na ndigiri ciao. Nake Jusufu akĩmateithĩrĩria mwaka ũcio wotho na irio, magĩcikũũrania na mahiũ mao mothe.

¹⁸ Naguo mwaka ũcio wathira-rĩ, magĩũka kũrĩ we mwaka ũyũ ũngĩ, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũtingĩhota kũhitha mwathi witũ ũndũ, kuona atĩ mbeeca ciitũ nĩithirĩte, na mahiũ maitũ rĩu nĩ maku, na gũtirĩ kĩndũ gĩtigaire kĩa mwathi witũ tĩga mĩrĩ iitũ na ithaka ciitũ. ¹⁹ Tũngĩgĩkua ũtwĩroreire nĩkĩ, ithuĩ na ithaka ciitũ hamwe? Tũgũranĩrie hamwe na ithaka ciitũ, ũtũhe irio, na ithuĩ na ithaka ciitũ tũtũike ngombo cia Firaũni. Tũhe mbeũ nĩgeetha tũtũũre muoyo, tũtigakue, na nĩguo bũrũri witũ ndũkanangĩke.”

²⁰ Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩgũrĩra Firaũni bũrũri wotho wa Misiri. Nao andũ a Misiri makĩendia ithaka ciao, mũndũ o mũndũ, nĩ ũndũ ng’aragu nĩyamahatĩrĩrie mũno. Naguo bũrũri wotho ũgĩtuĩka wa Firaũni. ²¹ Nake Jusufu agĩgĩtua andũ ngombo kuuma mwena ũmwe wa Misiri nginya ũrĩa ũngĩ. ²² No rĩrĩ, ndaigana kũgũra ithaka cia athĩnjĩri-ngai akuo, tondũ o maarĩ na igai maaheagwo nĩ Firaũni, na maarĩ na irio cia kũmaigana kuuma kũrĩ igai rĩu Firaũni aamaheaga. Kĩu nĩkĩo gĩatũmire mage kwendia ithaka ciao.

²³ Nake Jusufu akĩra andũ acio atĩrĩ, “Rĩu tondũ ũmũthĩ nĩndamũgũra hamwe na ithaka cianyu mũtũũke a Firaũni-rĩ, mbeũ cianyu nĩcio ici; oyai mũkahaande mĩgũnda. ²⁴ No rĩrĩa mũkaagetha, mũkaahe Firaũni gĩcunjĩ gĩa gatano. Icunjĩ icio ingĩ inya harĩ ithano no mwĩgĩre irĩ mbeũ cia kũhaanda na irio cianyu ene na cia nyũmba cianyu, na cia ciana cianyu.”

²⁵ Nao makiuga atĩrĩ, “Nĩwahonokia mĩoyo iitũ. Tũroogĩtikĩrĩka maitho-inĩ ma mwathi witũ; ithuĩ tũgũtũũra tũrĩ ngombo cia Firaũni.”

²⁶ Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩruta watho ũkoniĩ ithaka cia Misiri, na nĩtũire nginya ũmũthĩ, atĩ gĩcunjĩ gĩa gatano kĩa magetha nĩ kĩa Firaũni. No ithaka cia athĩnjĩri-ngai akuo itaatuĩkire cia Firaũni.

²⁷ Nao andũ a Isiraeli magĩtũũra Misiri bũrũri-inĩ wa Gosheni. Makĩgĩa na indo kuo na magĩciarana, makĩingĩha mũno.

²⁸ Jakubu aikarire Misiri mĩaka ikũmi na mũgwanja, nayo mĩaka yake irĩa aatũũire muoyo yari mĩaka igana rĩmwe na mĩrongo ĩna na mũgwanja. ²⁹ Na rĩrĩa ihinda rĩa Isiraeli rĩa gũkua rĩakuhĩrĩrie-rĩ, agĩtũmanĩra mũriũ wake Jusufu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maitho-inĩ maku-rĩ, iga guoko gwaku rungu rwa kiero gĩakwa, na ũnjĩire atĩ nĩũkanjĩka maũndũ ma ũtugi na ma wĩhokeku. Ndũkanaathike gũkũ Misiri, ³⁰ no rĩrĩa ngaahurũka hamwe na maithe makwa, ũkanguua, ũndute Misiri, ũgaathike o harĩa mathikĩtwo.”

Nake Jusufu akiuga atĩrĩ, “Nĩngeeka o ũguo woiga.”

³¹ Nake Isiraeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhĩte na mwĩhĩtwa.” Nake Jusufu akĩhĩta harĩ we na mwĩhĩtwa, nake Isiraeli akĩhooya enyitĩrĩire mũthĩgi wake.

48

Manase na Efiraimu

¹ Thuutha-inĩ ũcio Jusufu akĩrwo atĩrĩ, “Thoguo nĩ mũrũaru.” Nĩ ũndũ ũcio akĩoya ariũ ake eerĩ, Manase na Efiraimu, agĩthĩ kũmũrora. ² Na rĩrĩa Jakubu eerirwo atĩrĩ, “Mũrũguo Jusufu nĩoka gũkuona,” Isiraeli akĩyũmĩrĩria, agĩkara thĩ ũrĩri-inĩ.

³ Jakubu akĩra Jusufu atĩrĩ, “Ngai Mwene-Hinya-Wothe nĩanyumĩrĩire ndĩ Luzu bũrũri-inĩ wa Kaanani, na akĩndathima, ⁴ akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Nĩngatũma ũciarane na ũingĩhe. Nĩngagũtua kĩrĩndĩ kĩa andũ, na nĩngaheana bũrũri ũyũ kũrĩ njiaro ciaku iria igooka thuutha waku ũtuĩke wacio tene.’

⁵ “Rĩu-rĩ, ariũ aku eerĩ arĩa maaciarĩrwo gũkũ Misiri itanooka kũrĩ we-rĩ, megũtuuo ta marĩ akwa; Efiraimu na Manase meegũtuĩka akwa, o ta ũrĩa Rubeni na Simeoni marĩ akwa. ⁶ Ciana iria ingĩ ũngĩciarĩrwo thuutha wao nĩ ciaku; kũrĩa makagaya mageetanagio na marĩtwa ma ariũ a ithe wao. ⁷ Na rĩrĩa ndacookaga kuuma Padani, ngĩnyitwo nĩ kĩa gĩa gũkuĩrwo nĩ Rakeli kũu bũrũri-inĩ wa Kaanani tũrĩ o rĩgendo-inĩ, hakuĩ na Efiratha. Nĩ ũndũ ũcio ngĩmũthika hau mũkĩra-inĩ wa njĩra ya gũthĩ Efiratha” (na nokuo Bethlehemu).

⁸ Na rĩrĩa Isiraeli onire ariũ a Jusufu, akĩũria atĩrĩ, “Aya nĩ a?”

⁹ Jusufu akĩra ithe atĩrĩ, “Nĩ ariũ akwa arĩa Ngai aaheete ndĩ gũkũ”.

Nake Isiraeli akiuga atĩrĩ, “Mareharehe harĩ nĩ ndĩmarathime.”

¹⁰ Na rĩrĩ, maitho ma Isiraeli nĩmoorĩte nĩ gũkũra, na ndoonaga wega. Jusufu agĩkĩrehe ariũ ake hakuĩ na Isiraeli, nake Jakubu akĩmamumunya na akĩmahĩmbĩria.

¹¹ Isiraeli akĩra Jusufu atĩrĩ, “Ndieciragia nĩngona ũthiũ waku rĩngĩ, na rĩu Ngai nĩanjĩtikĩrĩtie nyone o na ciana ciaku.”

¹² Nake Jusufu akĩmaruta maru-inĩ ma Isiraeli, akĩĩnamĩrĩria ũthiũ akĩũturumithia thĩ. ¹³ Jusufu akĩoya ariũ ake eerĩ, Efiraimu arĩ mwena wake wa ũrĩo aamwerekeirie guoko-inĩ kwa ũmotho gwa Isiraeli, na Manase arĩ mwena wake wa ũmotho aamwerekeirie guoko-inĩ kwa ũrĩo gwa Isiraeli, akĩmarehe hakuĩ nake. ¹⁴ No Isiraeli agĩtambũrũkia guoko gwake kwa ũrĩo agĩkũigĩrĩa mĩtwe wa Efiraimu, o na gũtuĩka nĩwe warĩ mĩnini, na akĩhĩtũkania moko make, akĩgĩrĩa guoko gwake kwa ũmotho mĩtwe-inĩ wa Manase, o na gũtuĩka Manase nĩwe warĩ irigithathi.

¹⁵ Nĩngĩ akĩrathima Jusufu, akiuga atĩrĩ,

“Ngai ũrĩa maithe makwa Iburahĩmu na Isaaka maatungatagĩra,
Ngai ũrĩa ũkoretwo arĩ mũrĩithi wakwa mĩtũũrĩre-inĩ wakwa wotho nginya ũmũthĩ,

¹⁶ na Mũraika ũrĩa ũũhonoketie kuuma mĩtino-inĩ yotho,

arorathima imwana ici.

Iroetanagio na rĩtwa rĩakwa,

na ciĩtanagio na marĩtwa ma maithe makwa, Iburahĩmu na Isaaka,
na maroingĩha mũno gũkũ thĩ.”

¹⁷ Na rĩrĩa Jusufu onire atĩ ithe aigĩrĩre guoko gwake kwa ũrĩo mūtwe-inĩ wa Efiraimu-rĩ, ndaakenire; akĩnyĩta guoko gwa ithe akweherie kuuma mūtwe-inĩ wa Efiraimu, akũigĩrĩre mūtwe-inĩ wa Manase. ¹⁸ Jusufu akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, baba ũyũ nĩwe irigithathi; mũigĩrĩre guoko gwaku kwa ũrĩo mūtwe.”

¹⁹ No ithe akĩrega, akiuga atĩrĩ, “Nĩnjũũĩ ũguo mūrũ wakwa, nĩnjũũĩ. O nake nĩagatuĩka rūrĩrĩ, na nĩakaneneha. No rĩrĩ, mūrũ wa nyina ũrĩa mũnini nĩakaneneha kũmũkĩra, nacio njiaro ciake ituĩke gĩkundi kĩa ndūrĩrĩ.” ²⁰ Akĩmarathima mũthenya ũcio, akiuga atĩrĩ,

“Israeli akaarathimanaga akĩgwetaga rĩitwa rĩaku akoiga atĩrĩ:

‘Ngai arotũma ũtuĩke o ta Efiraimu na Manase.’”

Nĩ ũndũ ũcio akĩgweta Efiraimu mbere ya Manase.

²¹ Ningĩ Israeli akĩra Jusufu atĩrĩ, “Ndĩ hakuhĩ gũkua, no Ngai nĩegũkorwo hamwe na inyuĩ, na nĩakamũcookia bũrũri-inĩ wa maithe manyu. ²² Nawe, ũrĩ ta mwathi wa ariũ a thoguo-rĩ, nĩndakũhe rũgongo rwa bũrũri ũrĩa ndaatunyire Aamori na rũhiũ rwakwa rwa njora na ũta wakwa.”

49

Jakubu Kũrathima ariũ Ake

¹ Ningĩ Jakubu agĩtũmanĩra ariũ ake, akĩmeera atĩrĩ: “Cookanĩrĩrai haha nĩgeetha ndĩmwĩre ũrĩa gũgekĩka kũrĩ inyuĩ matukũ-inĩ marĩa magooka.

² “Ũnganai na mũthikĩrĩrie, inyuĩ ariũ a Jakubu; thikĩrĩriai Israeli ithe wanyu.

³ “Rubeni, ũrĩ irigithathi rĩakwa, ũhoti wakwa, kĩonithania kĩa mbere kĩa hinya wakwa; ũkĩrĩte arĩa angĩ na gũtũka, ũkamakĩra na hinya.

⁴ Wagagĩte ta maaĩ, na nĩ ũndũ ũcio ndũgũcooka gũkĩra arĩa angĩ, tondũ nĩwahaicire ũrĩrĩ wa thoguo, ũgĩthaahia ũrĩrĩ wakwa.

⁵ “Simeoni na Lawi nĩ a nyina ũmwe, hiũ ciao cia njora nĩ indo cia mbaara cia ũhinya.

⁶ Ngoro yakwa ndũkanatoonye ndundu-inĩ yao, ndũkananyitane na kĩũngano kĩa, nĩgũkorwo nĩmooragĩte andũ marakarĩte, na magatemanga ndegwa magũrũ macithuithie o ũrĩa mangĩendire.

⁷ Marakara mao mahiũ mũno, na mang’ũrĩ mao matarĩ tha, maronyiitwo nĩ kĩrumi.

Ngaamaharagania thĩinĩ wa Jakubu na ndĩmahurunjĩre thĩinĩ wa Israeli.

⁸ “Juda, ariũ a thoguo nĩmagagũkumia; nakuo guoko gwaku nĩgũgatooria thũ ciaku; ariũ a thoguo nĩmagakũinamĩrĩra.

⁹ Juda, we ũrĩ kĩa kĩa mūrũũthi, mūrũ wakwa; we ũcookaga kuuma ũguĩmi-inĩ ũhũũnĩte ũguĩmi waku.

O ta mūrũũthi-rĩ, ethunaga na agakoma thĩ, o ta mūrũũthi wa mũgoma-rĩ, nũ ũngĩthĩgĩrĩria kũmwarahũra?

¹⁰ Rũthanju rwa ũthamaki rũtikoima harĩ Juda, o na kana rũthanju rwa ũnene rũthenge gatagatĩ-inĩ ka magũrũ make, o nginya agooka ũrĩa mwene ruo, o we ũrĩa ũgaathĩkagĩrwo nĩ thĩ.

¹¹ Akoohagĩrĩra ndigiri yake mũthabibũ-inĩ,

nayo njaũ yake ya ndigiri amĩohagĩrĩre rūhonge-inĩ rūrĩa rwega mũno.
Agaathambagia nguo ciake na ndibei,
na kanjũ ciake na ũtune wa thabibũ.

12 Maitho make makaira gũkĩra ndibei,
namo magego make merũhe gũkĩra iria.

13 “Zebuluni agaatuũra hũgũrũrũ-inĩ cia iria,
na atuĩke handũ hega ha gũikaragwo nĩ marikabu;
mĩhaka yake ĩgaakinya o Sidoni.

14 “Isakaru nĩ ndigiri ĩrĩa ĩrĩ hinya ĩkomete gatagatĩ ka mĩrigo ĩĩrĩ.

15 Rĩrĩa akoono ũrĩa ũhurũko wake ũrĩ mwega,
na ũrĩa bũrũri wake wagĩrĩte-rĩ,
no rĩo akainamĩrĩria kĩande gĩake akuue mĩrigo,
na etĩkĩre kũruta wĩra ũtarĩ mũcaara.

16 “Dani agaaciĩrĩrĩa andũ ake na kĩhooto,
arĩ ta mũhĩrĩga ũmwe wa Isiraeli.

17 Dani agaatuĩka ta nyoka ĩrĩ mũkĩra-inĩ wa njĩra,
atuĩke ta nduĩra ĩrĩ gacĩra-inĩ,
ĩrĩa ĩrũmaga ndiira cia mbarathi,
na tondũ ũcio mũmĩtwarithia akagũa na ngara.

18 “Wee Jehova-rĩ, njetereire kũhonokania gwaku.

19 “Gadi nĩagatharĩkĩrwo nĩ ikundi cia atunyani,
nowe nĩagacitharĩkĩra aciingatithie.

20 “Irio cia Asheri nĩ cia kũguna mwĩrĩ;
na akaaheanaga irio njega ingĩkenia mũthamaki.

21 “Nafitali nĩ ta thiiya ya mũgoma ĩrekereirio,
ĩrĩa ĩciaraga tũthiia tũthaka.

22 “Jusufu nĩ mũthabibũ ũrĩa ũciaraga,
mũthabibũ ũrĩa ũciaraga ũrĩ hakuhĩ na gĩthima,
ũrĩa honge ciaguo itambagĩrĩa rūthingo.

23 Aikia a mĩguĩ nĩmamũtharĩkĩre marĩ na marũrũ;
makĩmũikĩria mĩguĩ marĩ na ũũru mũingĩ.

24 No ũta wake ndwenyenyekire,
moko make marĩ hinya magũikara merũmĩtie nĩ ũndũ wa guoko kwa Mwene-Hinya wa Jakubu,
na nĩ ũndũ wa Mũrĩithi,
o we Ihiga rĩa Isiraeli,

25 nĩ ũndũ wa Ngai wa thoguo, ũrĩa ũgũteithagia,
na tondũ wa Mwene-Hinya-Wothe,
ũrĩa ũkũrathimaga na irathimo cia igũrũ,
na irathimo cia kũrĩa kũriku mũhuro wa thĩ,
o na irathimo cia nyondo na cia nda.

26 Irathimo cia thoguo nĩ makĩria ma irathimo cia irĩma iria cia tene,
na nĩ makĩria ma ũtonga wa tũrĩma tũrĩa tũkũrũ.

Ici ciothe nĩrekwo ihurũke mũtwe-inĩ wa Jusufu,

o thiithi-inĩ wa ũcio ũhaana ta mwana wa mũthamaki harĩ ariũ a ithe.

²⁷ “Benjamini ahaana ta njũũĩ ĩrĩa ngoroku;
kĩroko-inĩ atambuura kĩa aguĩmĩte,
hwaĩ-inĩ akagayania kĩa atahĩte.”

²⁸ ĩyo yothe nĩyo mĩhĩrĩga ĩrĩa ikũmi na ĩĩrĩ ya Isiraeli, na ũguo nĩguo ithe wao aameerire rĩrĩa aamarathimaga, akĩhe o mũndũ kĩrathimo kĩa kĩa mwagĩrĩre.

Gĩkuũ kĩa Jakubu

²⁹ Ningĩ Jakubu akĩmahe mawatho maya: “Ndĩ hakuhĩ gũkua. Mũgaathika harĩa maithe makwa mathikĩtwo, ngurunga-inĩ ĩrĩa ĩrĩ gĩthaka-inĩ kĩa Efironi ũrĩa Mũhiti, ³⁰ ngurunga ĩrĩa ĩrĩ gĩthaka-inĩ kĩa Makipela hakuhĩ na Mamure kũu Kaanani, ĩrĩa Iburahĩmu aagũranĩrie na gĩthaka kũu, ĩrĩ handũ ha gũthikana, kuuma kũrĩ Efironi ũrĩa Mũhiti. ³¹ Hau nĩho Iburahĩmu na mĩtumia wake Sara maathikirwo, na no ho Isaaka na Rebeka mĩtumia wake maathikirwo, na no ho ndaathikire Lea. ³² Gĩthaka kũu na ngurunga ĩyo ciagũrĩrwo kuuma kũrĩ Ahethi.”

³³ Nake Jakubu aarĩkia kũhe ariũ ake ũhoru ũcio-rĩ, agĩthuna magũrũ make arĩ o gĩtanda-inĩ, agĩtuĩkana, agĩcookanĩrĩrio kũrĩ andũ ao arĩa maakuĩte.

50

¹ Nake Jusufu agĩkĩgũithia thĩ mbere ya ithe, akĩmũrĩrĩa na akĩmũmumunya. ² Ningĩ agĩcooka agĩatha athondekani arĩa maarĩ ndungata ciake mathondeke mwĩrĩ wa ithe Isiraeli nĩguo ndũkabuthe. Nĩ ũndũ ũcio athondekani makĩmũthondeka, ³ handũ ha ihinda rĩa thikũ mĩrongo ĩna, tondũ rĩu nĩrĩo ihinda rĩrĩa rĩabatarainie rĩa kũũthondeka. Nao andũ a Misiri makĩmũcakaĩra matukũ mĩrongo mũgwanja.

⁴ Namo matukũ ma kũmũcakaĩra maathira-rĩ, Jusufu akĩra kĩa kĩa Firaũni atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkite maitho-inĩ manyu-rĩ, njarĩrĩriai kũrĩ Firaũni. Mwĩrei atĩrĩ, ⁵ ‘Baba nĩatũmire ndĩhĩte na mwĩhĩtwa, akiuga atĩrĩ, “Ndĩ hakuhĩ gũkua; na ndakua ũgaathika mbĩrĩa-inĩ ĩrĩa nĩ mwene ndeyenjeire bũrũri-inĩ wa Kaanani.” Rĩu rekei nyambate thĩ ngathike baba; na nĩngũcooka hũndũke.’”

⁶ Nake Firaũni akĩmũtũmanĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ambata, ũthĩ ũgathike thoguo, o ta ũrĩa aatũmire wĩhĩte.”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩambata agĩthĩ gũthika ithe. Nao anene othe a Firaũni magĩthĩ nake, andũ a gĩtĩo othe a kĩa kĩa Firaũni o na andũ arĩa atĩku a Misiri othe, ⁸ o hamwe na andũ othe a nyũmba ya Jusufu, na ariũ a ithe, na arĩa othe maarĩ a nyũmba ya ithe. No ciana ciki na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe ciatigĩtwo Gosheni. ⁹ Thigari cia ngaari cia ita na cia mbarathi o na cio igĩthĩ nake. Kĩarĩ gĩkundi kĩnene mũno kĩa andũ.

¹⁰ Nao maakinya ihuhĩro-inĩ rĩa ngano rĩa Atadi, hakuhĩ na Jorodani, makĩrĩa manĩrĩre marĩ na ruo; na hau Jusufu agĩcakaĩra ithe matukũ mũgwanja. ¹¹ Na rĩrĩa Akaanani arĩa maatũũraga kũu moonire macakaya macio hau ihuhĩro-inĩ rĩa ngano rĩa Atadi, makĩrĩa atĩrĩ, “Andũ a Misiri marĩ na igongona rĩa macakaya ma kĩa.” Na nĩkĩo handũ hau hakuhĩ na Jorodani heetagwo Abeli-Miziraimu.

¹² Nĩ ũndũ ũcio ariũ a Jakubu magĩka o ũrĩa aamaathĩte: ¹³ Makĩmũkuua makĩmũtwara bũrũri wa Kaanani, na makĩmũthika ngurunga-inĩ ĩrĩa yarĩ gĩthaka-inĩ kĩa Makipela, hakuhĩ na Mamure, ĩrĩa Iburahĩmu aagũranĩrie na gĩthaka kũu kũrĩ handũ ha gũthikanwo kuuma kũrĩ Efironi ũrĩa Mũhiti. ¹⁴ Thuutha wa gũthika ithe-rĩ, Jusufu agĩcooka Misiri hamwe na ariũ a ithe na arĩa othe maathĩte nake gũthika ithe.

Jusufu Kũũmĩrĩa Ariũ a Ithe

¹⁵ Na rĩrĩa ariũ a ithe moonire atĩ ithe wao nĩakua, makiuga atĩrĩ, “Ĩ angĩkorwo Jusufu nĩatũũire atũiguagĩra ũũru, na atũrĩhie maũru marĩa mothe twamwĩkire?” ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio magĩtũmana kũrĩ Jusufu makiuga atĩrĩ, “Thoguo atanakua nĩatũũire oiga atĩrĩ: ¹⁷ ‘Ŭũ nĩguo mũkeera Jusufu: ndagũthaitha ũrekere ariũ a thoguo mehia na mahĩtia marĩa meekire nĩ ũndũ nĩmagwĩkire ũũru

mũno.’ Na rĩu twagũthaitha wohere ndungata cia Ngai wa thoguo mehia macio.” Na rĩrĩa ndũmĩrĩri yao yamũkinyĩire, Jusufu akĩrĩra.

¹⁸ Ariũ a ithe magĩcooka magĩthiĩ kũrĩ we, makĩgũithia thĩ mbere yake, makiuga atĩrĩ, “Tũrĩ ngombo ciaku.”

¹⁹ No Jusufu akĩmeera atĩrĩ, “Tigai gwĩtigĩra. Kaĩ niĩ akĩrĩ niĩ Ngai? ²⁰ Inyuĩ mwaciirĩte kũnjĩka ũũru, no Ngai aanjiirĩire ũndũ mwega nĩguo akinyanĩrie ũrĩa kũrekĩka rĩu, ũhoru wa kũhonokia mĩoyo ya andũ aingĩ. ²¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũtigitigĩre. Nĩndĩmũheaga irio cianyu na cia ciana cianyu.” Nake akĩmomĩrĩria na akĩmarĩria wega.

Gĩkuũ kĩa Jusufu

²² Jusufu agĩkara Misiri, hamwe na andũ othe a nyũmba ya ithe. Aatũũrĩre muoyo mĩaka igana rĩmwe na ikũmi, ²³ na akĩona rũciaro rwa gatatũ rwa ciana cia Efiraimu. O na ciana cia Makiru mũrũ wa Manase ciaciarwo nĩciaigĩrĩrwo maru-inĩ ma Jusufu.

²⁴ Ningĩ Jusufu akĩĩra ariũ a ithe atĩrĩ, “Ndĩ hakuhĩ gũkua. No rĩrĩ, ti-itherũ Ngai nĩagooka kũmũrora amũteithie na amũrute kuuma bũrũri ũyũ, amũtware bũrũri ũrĩa erĩire Iburahĩmu, na Isaaka na Jakubu na mwĩhĩtwa.” ²⁵ Nake Jusufu agĩtũma ariũ a Isiraeli mehĩte na mwĩhĩtwa, akĩmeera atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai nĩagooka kũmũteithia, na hĩndĩ ĩyo yakinya no nginya mũgaakuua mahĩndĩ makwa kuuma kũndũ gũkũ.”

²⁶ Nĩ ũndũ ũcio Jusufu agĩkua, arĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana rĩmwe na ikũmi. Thuutha wa kũmũthondeka ndakabuthe, makĩmũiga ithandũkũ-inĩ rĩa gũthikwo narĩo o kũu Misiri.

THAAMA

Kühinyĩrĩrio kwa Andũ a Isiraeli

¹ Maya nĩmo mariĩtwa ma ariũ a Isiraeli ariĩ maathiire bũrũri wa Misiri hamwe na Jakubu, o mũndũ na andũ a nyũmba yake: ² Nao nĩ Rubeni, na Simeoni, na Lawi, na Juda; ³ Isakaru, na Zebuluni na Benjamini; ⁴ Dani na Nafitali; Gadi na Asheri. ⁵ Njiaro cia Jakubu ciothe ciarĩ mĩrongo mũgwanja; nowe Jusufu, aarĩ bũrũri wa Misiri o na mbere iyo.

⁶ Na rĩrĩ, Jusufu na ariũ a ithe othe, na rũciaro rũu ruothe rwa ihinda rĩu magĩkua, ⁷ no andũ a Isiraeli magĩciarana na makĩingĩha mũno, magĩtuĩka aingĩ makĩria, o nginya makĩiyũra bũrũri ũcio.

⁸ Na rĩrĩ, mũthamaki ũngĩ ũtooĩ ũhoru wa Jusufu akĩambĩrĩria gũthamaka kũu bũrũri wa Misiri. ⁹ Nake akĩĩra andũ ake atĩrĩ, “Onei, andũ a Isiraeli nĩmaingĩhĩte mũno makĩria, magatũkĩria hinya. ¹⁰ Gĩũkei, no nginya tũmathiĩ na wara nĩguo matikae kũingĩha mũno gũkĩra ũũ, tondũ kũngĩgĩa mbaara, no manyiitane na thũ ciitũ na marũe na ithuĩ, na macooke moore moime bũrũri ũyũ.”

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Misiri makĩmaigĩra arori a ngombo mamahinyĩrĩrie na ũndũ wa kũmarutithia wĩra wa hinya, nao andũ a Isiraeli magĩaka Pithomu na Ramesese marĩ matũũra manene ma kũigwo indo cia Firaũni. ¹² No o ũrĩa maathiire na mbere kũhinyĩrĩrio-rĩ, noguo maaciaranire na makĩiyũra bũrũri-inĩ ũcio; nĩ ũndũ ũcio andũ a Misiri makĩambĩrĩria gwĩtigĩra andũ a Isiraeli mũno, ¹³ na makĩmahinyĩrĩria na wĩra matekũmaiguĩra tha. ¹⁴ Andũ a Misiri magĩtũma mūtũũrĩre wa andũ a Isiraeli ũgĩe na ruo rũkĩru nĩ ũndũ wa wĩra mũritũ wa gũthondeka maturubarĩ na thimiti, hamwe na mawĩra ma mĩthemba yothe mĩgũnda-inĩ; andũ a Misiri maamahinyagĩrĩria matekũmaiguĩra tha mawĩra-inĩ mao mothe.

¹⁵ Mũthamaki wa bũrũri wa Misiri akĩĩra Shifira na Pua, aciarithania ariĩ maateithagia atumia a Ahibirania,* atĩrĩ, ¹⁶ “Rĩrĩa mũrĩteithagia atumia a Ahibirania makĩgĩa ciana, na mwamarora marĩ gĩtanda-inĩ gĩa kũgĩra mwana-rĩ, mũngĩona nĩ kahĩ kooragei, no kangĩkorwo karĩ kairĩtu, mũkareka gatũũre muoyo.” ¹⁷ Na rĩrĩ, aciarithania acio tondũ nĩmetigĩrĩte Ngai, matiigana gwĩka ũrĩa mũthamaki wa bũrũri wa Misiri aamerĩte meke; makĩreka tũhĩ tũu tũtũũre muoyo. ¹⁸ Nake mũthamaki ũcio wa bũrũri wa Misiri agĩta aciarithania acio, akĩmooria atĩrĩ, “Mwĩkĩte ũũ nĩkĩ? Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũreke tũhĩ tũtũũre muoyo?”

¹⁹ Nao aciarithania acio magĩcookeria Firaũni atĩrĩ, “Atumia a Ahibirania matihaana ta atumia a Misiri; o nĩ ahiũ magĩaga ciana aciarithania matanakinya.”

²⁰ Nĩ ũndũ ũcio Ngai agĩgĩtanahĩra aciarithania acio, nao andũ a Isiraeli makĩongerereka o na makĩingĩha makĩria. ²¹ Na rĩrĩ, tondũ aciarithania acio nĩmetigĩrĩte Ngai, akĩmahe ciana ciao kũũmbe.

²² Nake Firaũni agĩatha andũ ake othe atĩrĩ: “Kahĩ o gothe gaaciarwo nĩ Mũhibirania no nginya mũgagaikia Rũũĩ rwa Nili, no mũreke kairĩtu o gothe gatũũre muoyo.”

2

Gũciarwo kwa Musa

¹ Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wa nyũmba ya Lawi nĩahikirie mūtumia wa mũhĩrĩga wa Alawii, ² nake akĩgĩa nda, agĩciara kahĩ. Rĩrĩa onire kaarĩ kaana gathaka-rĩ, agĩkahitha nyũmba mĩeri itatũ. ³ No rĩrĩa aaremĩrwo nĩgũkahitha rĩngĩ-rĩ, agĩgathondekera gĩkabũ gĩa ithanjĩ na agĩgĩthinga na rami. Agĩcooka agĩkomia kaana kau thĩinĩ wakĩo, agĩkahitha mathanjĩ-inĩ kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Nili. ⁴ Mwarĩ wa nyina na kaana kau aarũgamaga haraaya nĩguo one ũndũ ũrĩa ũngĩgakora.

⁵ Na rĩrĩ, mwarĩ wa Firaũni agĩikũrũka Nili nĩguo agethambe, nacio ndungata ciake ciaceerangaga kũu hũgũrũrũ-inĩ cia rũũĩ rũu. Nake akĩona gĩkabũ kũu kũu ithanjĩ-inĩ, na agĩtũma ngombo yake ya mũirĩtu ikĩgĩire. ⁶ Agĩkunũra gĩkabũ kũu na akĩona kaana kau. Agĩkaiguĩra tha tondũ nĩkarĩraga. Nake akiuga atĩrĩ, “Gaka nĩ kaana kamwe ga twana twa Ahibirania.”

* 1:15 Shifira na Pua maarĩ atumia a Misiri ariĩ maaciarithanagia, na nĩo maateithagĩrĩria atumia a Ahibirania gũciara.

⁷ Nake mwarĩ wa nyina na kaana kau akĩũria mwarĩ wa Firaũni atĩrĩ, “Ngacarie mĩtumia ũmwe Mũhibirania akũrerere kaana gaka?”

⁸ Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ĩĩ, thiĩ.” Nake mũirĩtu ũcio agĩthĩĩ, akĩgũra nyina wa kaana kau. ⁹ Mwarĩ wa Firaũni akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya kaana gaka ũkanderere, nĩndĩrĩkũrĩhaga.” Nĩ ũndũ ũcio mĩtumia ũcio akĩoya kaana kau agĩkarera. ¹⁰ Rĩrĩa kaana kau gaakũrire-rĩ, agĩgatwarĩra mwarĩ wa Firaũni nako gagĩtuĩka ta mũriũ. Agĩgeeta Musa, akiuga atĩrĩ, “Nĩ tondũ ndakarutire maaĩ-inĩ.”

Musa Kũũrĩra Midiani

¹¹ Thuutha wa Musa gũtuĩka mũndũ mũgima-rĩ, mũthenya ũmwe nĩathiire gũceera harĩa andũ ao maarĩ, nake akĩmabaara makĩrutithio wĩra na hinya. Ningĩ akĩona Mũmisiri akĩhũũra Mũhibirania, ũmwe wa andũ ake mwene. ¹² Nake acũthĩrĩria mĩena yothe na ndone mũndũ-rĩ, akĩũraga Mũmisiri ũcio, na akĩmũthika mũthanga-inĩ. ¹³ Mũthenya ũyũ ũngĩ akiumagara na akĩona Ahibirania eerĩ makĩrũa. Akĩũria ũrĩa wogitanĩte atĩrĩ, “Ũraringa Mũhibirania wanyu nĩkĩ?”

¹⁴ Nake mũndũ ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Nũũ wagũtuire mwathi na mĩtuithania wa maciira maitũ? Anga nĩũreciiria kũnjũraga o ta ũrĩa ũrooragire Mũmisiri?” Nake Musa agĩtigĩra na agĩciiria atĩrĩ, “Ũrĩa ndĩrekire no nginya ũkorwo nĩũmenyekete.”

¹⁵ Rĩrĩa Firaũni aigũire ũhoru ũcio, akĩgeria kũũragithia Musa, nowe Musa akĩũrĩra Firaũni agĩthĩĩ gũtũũra Midiani,* kũrĩa aikarire thĩ hakuhĩ na gĩthima. ¹⁶ Na rĩrĩ, Jethero mũthĩnjĩri-ngai wa Midiani aarĩ na airĩtu ake mũgwanja, nao magĩũka gũtaha maaĩ na kũiyũria mĩharatĩ manyuithie rũũru rwa mbũri rwa ithe wao. ¹⁷ Arĩithi amwe nĩmookire na makĩingata airĩtu acio, no Musa agĩũkĩra, akĩmateithũra na akĩhe ũhiũ wao maaĩ.

¹⁸ Rĩrĩa airĩtu acio maainũkire kũrĩ ithe wao Reueli-rĩ,† akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũma mũcooke narua ũguo ũmũthĩ?”

¹⁹ Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũmisiri ũmwe nĩatũteithũrire kũrĩ arĩithi; o na nĩwe ũtũtahiire maaĩ na atũheera mbũri ciitũ maaĩ.”

²⁰ Jethero akĩmooria atĩrĩ, “Na akĩrĩ kũ?” “Mũmũtigire nĩkĩ? Thiĩ mũmwĩte, oke arĩianĩre na ithuĩ.”

²¹ Nake Musa agĩtĩkĩra gũikara kwa mũndũ ũcio, nake akĩmũhe mwarĩ wetagwo Zipora amũhikie. ²² Zipora agĩciara kaana ga kahĩĩ, nake Musa agĩgeeta Gerishomu, tondũ oigire atĩrĩ, “Nduikĩte mũgeni bũrũri wene.”

²³ Thuutha wa ihinda iraaya-rĩ, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri nĩakuire. Andũ a Isiraeli magĩcaaya nĩ ũndũ wa ũkombo, na makĩrĩrĩa Ngai; nakĩo kĩrĩro kĩa atĩ mateithio nĩ ũndũ wa ũkombo gĩgĩkinyĩra Ngai. ²⁴ Nake Ngai akĩigua gũcaaya kwao nake akĩiririkana kĩrĩkanĩro gĩa na Iburahĩmu, na Isaaka na Jakubu. ²⁵ Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩona gũtangĩka kwa andũ a Isiraeli, nake akĩrũmbũiya ũhoru wao.

3

Musa na Kĩhinga Gĩakanaga Mwaki

¹ Na rĩrĩ, Musa nĩ kũrĩithia arĩithagia rũũru rwa mbũri rwa mũthoni-we Jethero, mũthĩnjĩri-ngai wa Midiani, nake agĩtongoria rũũru rũũ rwa mbũri mwena ũũrĩa ũngĩ wa werũ kũraya ma, na agĩkinya Horebu, kĩrĩma-inĩ kĩa Ngai.* ² Arĩ kũu-rĩ, akiumĩrĩrwo nĩ mũraika wa Jehova arĩ nĩnĩmbĩ-inĩ cia mwaki ikiuma kĩhinga-inĩ. Musa akĩona atĩ o na gũtuĩka kĩhinga nĩgĩakanaga-rĩ, gĩtiahĩaga. ³ Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩciiria atĩrĩ, “Nĩngũthĩĩ ho nĩgeetha nyone ũndũ ũyũ mũgeni, menye kĩrĩa kĩragiria kĩhinga kĩhĩe.”

⁴ Rĩrĩa Jehova onire atĩ nĩathĩĩ hau gũcũthĩrĩria, Ngai akĩmwĩta arĩ kĩhinga-inĩ, “Musa! Musa!”

Nake Musa agĩtĩka, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha.”

⁵ Nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgakuhĩrĩrie haha. Ruta iraatũ ciaku magũrũ, nĩgũkorwo handũ hau ũrũgamĩte nĩ handũ hatheru.” ⁶ Ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ Ngai wa thoguo, Ngai wa Iburahĩmu, Ngai wa Isaaka, o na Ngai wa Jakubu.” Kahinda kau Musa akĩhitha ũthiũ wake, tondũ nĩetigĩrire kũrora Ngai.

* 2:15 Midiani aarĩ ũmwe wa ariũ a Iburahĩmu (Kĩam 25:2); andũ a Midiani maatũũraga gathigathini wa Kĩrĩma gĩa Sinai. † 2:18 Reueli nowe wetagwo Jethero, na nĩ we warĩ mũthoni-we wa Musa. * 3:1 Kĩrĩma gĩa Sinai kĩa kĩa kĩa ta kĩa kĩa Ngai.

⁷ Jehova akiuga atĩrĩ; “Ti-itherũ nĩnyonete mĩnyamaro ya andũ akwa kũu bũrũri wa Misiri. Nĩnjiguĩte kĩrĩro kĩa nĩ ũndũ wa arũgamĩrĩri a ngombo arĩa mamahinyagĩrĩria, na nĩngũrũmbũiya ũhoro wa kũnyamarĩka kwao.” ⁸ Nĩ ũndũ ũcio nĩnjikũrũkĩte nĩguo ndĩmateithũre kuuma moko-inĩ ma andũ a Misiri, ndĩmarute bũrũri ũcio, ndĩmatware bũrũri mwega na mwariĩ, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, kũrĩa gũtũũragwo nĩ Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi. ⁹ Na rĩu kĩrĩro kĩa andũ a Isiraeli nĩkĩnginyĩre, na nĩnyonete ũrĩa andũ a bũrũri wa Misiri maramahinyĩrĩria. ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio, thiĩ. Ndĩragũtũma kũrĩ Firaũni ũkarute andũ akwa a Isiraeli moime bũrũri wa Misiri.”

¹¹ No Musa akĩũria Ngai atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ũ wa gũthĩĩ kwa Firaũni ngarute andũ a Isiraeli moime bũrũri wa Misiri?”

¹² Nake Ngai agĩcookia atĩrĩ, “Ndĩrĩkoragwo hamwe nawe. Naguo ũndũ ũyũ nĩguo ũgaatuĩka kĩmenyithia gĩa atĩ nĩ nĩ ngũtũmĩte: Rĩrĩa ũkaaruta andũ a Isiraeli moime bũrũri wa Misiri, nĩmũkahooyagĩra Ngai kĩrĩma-inĩ gĩkĩ.”

¹³ Musa akĩĩra Ngai atĩrĩ, “Ingĩthĩĩ kũrĩ andũ a Isiraeli ndĩmeere atĩrĩ, ‘Nĩ Ngai wa maithe manyu wandũma kũrĩ inyuĩ,’ nao manjũũrie atĩrĩ, ‘Ngai ũcio etagwo atĩa?’ ngaamacookeria atĩa?”

¹⁴ Ngai akĩĩra Musa atĩrĩ, “Nĩ NDŪIRE O TA ŪRĨA NDŪIRE. Īra andũ a Isiraeli atĩrĩ, Ūrĩa wĩtagwo ‘Nĩ NDŪIRE nĩwe ũndũmĩte kũrĩ inyuĩ.’”

¹⁵ Ningĩ Ngai agĩcooka akĩĩra Musa atĩrĩ, “Īra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Isaaka na Ngai wa Jakubu nĩandũmĩte kũrĩ inyuĩ.’ Rĩrĩ nĩrĩo rĩitwa rĩakwa nginya tene, rĩitwa rĩrĩa ndĩiririkanagwo narĩo kuuma njiarwa na njiarwa.”

¹⁶ “Thĩĩ, ũcookanĩrĩre athuuri a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, ‘Jehova, Ngai wa maithe manyu o we Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu nĩanyumĩrĩre akanjĩra atĩrĩ: Nĩndorete na ngoona maũndũ marĩa mwĩkĩtwo kũu bũrũri wa Misiri, ¹⁷ na nĩndũite nĩngũmũrũta kuuma mĩnyamaro-inĩ yanyu kũu bũrũri wa Misiri, ndĩmũtware bũrũri wa Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ.’

¹⁸ “Athuuri acio a Isiraeli nĩmagagũthikĩrĩria. Ningĩ wee na athuuri acio nĩmũgathiĩ kũrĩ mũthamaki wa bũrũri wa Misiri na mũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania, nĩarĩtie na ithuĩ. Nĩ ũndũ ũcio twĩtikĩrie tũthĩĩ rũgendo rwa mĩthenya ĩtatũ werũ-inĩ tũkarutĩre Jehova Ngai witũ magongona.’ ¹⁹ No nĩnjũũ atĩ mũthamaki ũcio wa bũrũri wa Misiri ndakamwĩtikĩria mũthĩĩ, tiga guoko gwakwa kwa hinya kũmũhatĩrĩrie gwĩka ũguo. ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio nĩngatambũrũkia guoko gwakwa hũũre andũ a Misiri na maũndũ mothe ma magegania marĩa ngeeka thĩĩnĩ wao. Thuutha ũcio, nĩakamwĩtikĩria mũthĩĩ.

²¹ “Na nĩngatũma mwĩtikĩrĩke nĩ andũ a Misiri, nĩgeetha rĩrĩa mũkoimagara, mũtikanathiĩ moko matheri. ²² Mũndũ-wa-nja o wotha Mũisraeli nĩakahooya mũndũ wa ĩtũũra rĩake, na ahooe mũndũ-wa-nja o wotha matũũranagia nake gwake nyũmba indo cia betha na thahabu o na nguo, iria mũkaahumba ciana cianyu cia aanake na cia airĩtu. Na nĩ ũndũ ũcio nĩmũgataha andũ acio a Misiri.”

4

Musa Kuona Ciama

¹ Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ī mangĩrega kũnjĩtikia kana kũnjigua, na manjĩre atĩrĩ, ‘Jehova ndakuumĩrĩre?’”

² Nake Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ kũ ũrĩ nakĩo guoko?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ rũthanju.”

³ Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Rũkie thĩ.”

Musa akĩrũikia thĩ, naruo rũgĩtuĩka nyoka, nake akĩmũũrĩra. ⁴ Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko ũmĩnyiite mũting’oe.” Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩtambũrũkia guoko akĩmĩnyiita, nayo ĩkĩgarũrũka, ĩgĩtuĩka rũthanju guoko-inĩ gwake. ⁵ Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ūndũ ũyũ nĩguo wa gũtũma metĩkie atĩ Jehova, o we Ngai wa maithe mao Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu nĩakuumĩrĩre.”

⁶ Ningĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Īkia guoko nguo-inĩ yaku.” Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩkia guoko nguo-inĩ yake, na rĩrĩa aakũrutire kwarĩ na mangũ, gũkeerũha ta ira.

⁷ Jehova agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Cookia guoko nguo-inĩ yaku.” Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩcookia guoko nguo-inĩ, na rĩrĩa aakũrutire kwagarũrũkĩte gũkahaanana na mwĩrĩ ũcio ũngĩ wake.

⁸ Ningĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Mangĩaga gũgwĩtikia na kũrũmbũiya kĩa kĩa mbere, no gũkorwo nĩmagetikia gĩa keerĩ. ⁹ No mangĩaga gwĩtikia ciamu ici cieri kana mage gũkũigua-rĩ, ũgaataha maaĩ kuuma Rũũ rwa Nili na ũmaite thĩ. Maaĩ macio ũgaataha kuuma rũũ nĩmagatuĩka thakame maitwo thĩ.”

¹⁰ Musa akĩra Jehova atĩrĩ, “Wee, Mwathani, nĩũũ nĩ ndirĩ ndatuĩka mũndũ mwaria wega, kuuma o tene o na kuuma wambĩrĩria kwaria na nĩ ndungata yaku. Nĩ ndirĩ mĩtũkĩ ya mĩario, na ndĩ rũrĩmĩ rũritũ.”

¹¹ Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũũ waheire mũndũ kanua? Nũũ ũtũmaga mũndũ aage kũigua kana aremwo nĩ kwaria? Nũũ ũtũmaga mũndũ one kana atuĩke mĩtumumu? Githĩ ti nĩ, Jehova? ¹² Na rĩrĩ, thĩ; nĩngakũhotithia kwaria na ngũrute ũrĩa ũkoiga.”

¹³ No Musa akiuga atĩrĩ, “Mwathani, ndagũthaita tũma mũndũ ũngĩ akaarie.”

¹⁴ Namo marakara ma Jehova makĩrĩrĩmbũkĩra Musa, akĩmũũria atĩrĩ, “Ĩ mũrũ wa nyũkwa Harũni, ũrĩa Mũlawii-rĩ, ndangĩaria? Nĩnjũũ no aarie wega. Arĩ njĩra-inĩ agĩũka gũgũtũnga, na nĩegũkena akuona. ¹⁵ ũrĩmwaragĩria na ũkamwĩra ũrĩa ekuuga, na nĩngamũhotithia inyuĩ eerĩ kwaria, na ndĩmũrute ũrĩa mũgeeka. ¹⁶ Nĩakaarĩria andũ handũ haku, na agaatuĩka taarĩ we kanua gaku, nawe ũtuĩke ta ũrĩ Ngai harĩ we. ¹⁷ No oya rũthanju rũrũ nĩguo ũhotage kũringa ciamu naruo.”

Musa Gũcooka Bũrũri wa Misiri

¹⁸ Nake Musa agĩcooka kwa Jethero mũthoni-we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Njĩtikĩria njooke bũrũri wa Misiri kũrĩ andũ aitũ, ngarore kana nĩ kũrĩ matũire muoyo.”

Jethero akiuga atĩrĩ, “Thĩ, ndakũhoera thayũ.”

¹⁹ Na rĩrĩ, Jehova nĩarĩrie Musa arĩ o kũu Midiani, akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka bũrũri wa Misiri, nĩgũkorwo andũ othe arĩa meendaga gũkũũraga nĩmakuĩte.” ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩoya mĩtumia wake na ariũ ake, akĩmahaicia ndigiri na makĩambĩrĩria rũgendo rwa gũcooka bũrũri wa Misiri. Nake akĩoya rũthanju rwa Ngai akĩrũnyiita na guoko.

²¹ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Wacooka bũrũri wa Misiri-rĩ, tigĩrĩra nĩ weka morirũ mothe marĩa ngũhotithĩte gwĩka mbere ya Firaũni. No nĩngomia ngoro yake nĩgeetha ndagetikĩrie andũ mathĩi.

²² Ningĩ wĩre Firaũni atĩrĩ, “Ŭũ nĩguo Jehova ekuuga: Isiraeli nĩwe mũriũ wakwa wa irigithathi, ²³ na nĩndakwĩre atĩrĩ, “Reke mũriũ wakwa athĩi akaahooe.” No nĩwaregire kũmwĩtikĩria athĩi; nĩ ũndũ ũcio nĩngooraga mũriũ waku wa irigithathi.”

²⁴ Marĩ handũ harĩa mararĩrĩre marĩ rũgendo-inĩ-rĩ, Jehova akĩmũrĩra Musa, na aarĩ hakuhi kũmũũraga. ²⁵ No Zipora akĩoya kahiga kaarĩ kogĩ ta kahiũ, akĩruithia mũriũ, na akĩhutithia gĩkonde kũ nyarĩrĩ cia Musa. Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ ũrĩ mũthuuri wakwa wa thakame.” ²⁶ Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩtigana nake. (Hĩndĩ iyo mĩtumia ũcio wake oigire “ũrĩ mũthuuri wakwa wa thakame” aaraga ũhoru wa irua.)

²⁷ Nake Jehova akĩra Harũni atĩrĩ, “Thĩ werũ-inĩ ũgathaagane Musa.” Nĩ ũndũ ũcio Harũni agĩtũnga Musa kĩrĩma-inĩ kĩa Ngai, akĩmũhĩmbĩria. ²⁸ Nake Musa akĩra Harũni ũrĩa wothe Jehova amũtũmĩte akoige, o na ningĩ ũhoru wa ciamu ciothe iria aamwathĩte aringe.

²⁹ Musa na Harũni magĩcookanĩrĩria athuuri a Isiraeli othe, ³⁰ nake Harũni akĩmeera ũrĩa wothe Jehova eerĩte Musa. O na ningĩ Musa akĩringa ciamu mbere yao; ³¹ nao magĩtikia. Na rĩrĩa maiguire atĩ Jehova nĩameciirĩtie na akona mĩnyamaro yao-rĩ, makĩnamĩrĩra, magĩthathaiya.

5

Gũthondeka Maturubari

¹ Thuutha-inĩ Musa na Harũni nĩmathĩre kũrĩ Firaũni, makĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, oigĩte ũũ: ‘Reke andũ akwa mathĩi, nĩgeetha makagĩe na gĩathĩ gĩakwa werũ-inĩ.’”

² Nake Firaũni akĩmooria atĩrĩ, “Jehova nĩwe ũ, atĩ ndĩmwathĩkĩre na ndekererie andũ a Isiraeli mathĩi? Nĩ ndiũũ Jehova na ndikũrekereria andũ a Isiraeli mathĩi.”

³ Ningĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Ngai wa Ahibirania nĩatwarĩrie. Nĩ ũndũ ũcio twĩtikĩrie tũthiĩ rūgendo rwa mĩthenya itatũ werũ-inĩ tũkarutĩre Jehova Ngai witũ magongona, kwaga ũguo no atũrehithĩrie mĩthiro kana atũniine na rūhiũ rwa njora.”*

⁴ No mũthamaki wa bũrũri wa Misiri akĩmooria atĩrĩ, “Musa na Harũni, nĩ kĩĩ kĩratũma mũrute andũ wĩra-inĩ wao? Cookai wĩra-inĩ wanyu!” ⁵ Nake Firaũni akiuga atĩrĩ, “Ta rorai, andũ a bũrũri rĩu nĩmaingĩhĩte, na inyuĩ nĩmũragiria marute wĩra.”

⁶ Mũthenya o ũcio Firaũni agĩatha arũgamĩrĩri a ngombo o na nyabaara cia andũ,[†] akĩmeera atĩrĩ, ⁷ “Mũtigacooke kũhe andũ a Isiraeli nyeki ya gũthondeka maturubarĩ; nĩmathiĩ magecarĩrie nyeki o ene. ⁸ No mũmeere atĩ no nginya mathondeke maturubarĩ mũigana o ta wa mbere; mũtikamanyiihĩrie gĩthimo. Nĩ igũũta; nĩkĩo mararĩra makoiga atĩrĩ, ‘Nĩtũrekwo tũthiĩ tũkarutĩre Ngai witũ igongona.’ ⁹ Maritũhĩriei wĩra nĩgeetha makoragwo makĩruta wĩra hĩndĩ ciothe, na mũtĩge gũthikĩrĩria ũhoru wa maheeni.”

¹⁰ Nao arũgamĩrĩri a ngombo na nyabaara cia andũ magĩthiĩ makĩira andũ atĩrĩ, “Firaũni ekuuga ũũ: ‘Ndigũcooka kũmũhe nyeki rĩngĩ. ¹¹ Thiĩ mũgecarĩrie nyeki yanyu kũrĩa guothe mũrĩmĩona, no wĩra wanyu ndũkũnyihanyiihio o na hanini.’” ¹² Nĩ ũndũ ũcio andũ makĩhurunjũkĩra bũrũri wa Misiri guothe kũngania makoni ma ngano mamatũmĩre ta nyeki. ¹³ Arũgamĩrĩri a ngombo makĩmahinyĩrĩria mũno, makameeraga atĩrĩ, “Rĩkiai wĩra ũrĩa mwagĩrĩrwo wa o mũthenya, o ta ũrĩa mwekaga rĩria mwaheagwo nyeki.” ¹⁴ Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara arĩa maathuurĩtwo nĩ anene a ngombo a Firaũni magakĩhũuragwo, makoorio atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kĩragiririe mũhingie mũigana wa maturubarĩ ma ira kana ma ũmũthĩ, ta ũrĩa mũrekaga mbere?”

¹⁵ Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara magĩthiĩ kũrĩ Firaũni kũmũthaitha, makĩmũũria atĩrĩ: “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte wĩke ndungata ciaku maũndũ maya? ¹⁶ Ndungata ciaku itiraheo nyeki, na no tũrerwo, ‘Thondekai maturubarĩ!’ Ndungata ciaku nĩrahũũrwo, no andũ aku nĩo marĩ na mahĩtia.”

¹⁷ Nake Firaũni agĩcookia atĩrĩ, “Igũũta ici! Inyuĩ mũrĩ igũũta! Nĩkĩo mũraikara mũkiugaga atĩrĩ, ‘Nĩtũrekwo tũkarutĩre Jehova igongona.’” ¹⁸ Cookai wĩra-inĩ. Mũtikũheo nyeki, na no nginya mũthondeke mũigana wa maturubarĩ marĩa mwagĩrĩrwo.”

¹⁹ Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara makĩmenya atĩ maarĩ thĩina-inĩ rĩria meerirwo atĩrĩ, “Mũtikũnyiihĩrio mũigana wa maturubarĩ marĩa mwagĩrĩrwo gũthondeka o mũthenya.” ²⁰ Rĩria moimire harĩ Firaũni-rĩ, magĩkora Musa na Harũni arĩa maameteraire, ²¹ nao anyabara acio akĩmeera atĩrĩ, “Jehova aromuona na amũtuĩre ciira! Mũtũmĩte tũtuĩke kĩndũ kĩnungu kũrĩ Firaũni na anene ake, na mũkamane rūhiũ rwa njora moko-inĩ mao matũũrage.”

Ngai Kwĩranĩra Gũkũũra Andũ Ake

²² Musa agĩcooka kũrĩ, Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ũrehithĩrie andũ aya thĩina? Gĩkĩ nĩkĩo gĩatũmĩre ũndũme? ²³ Kuuma rĩria ndaathiire kũrĩ Firaũni kũmwarĩria thĩini wa rĩitwa rĩaku, nĩareheire andũ aya thĩina, nawe ũkaaga gũteithũra andũ aku o na hanini.”

6

¹ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Rĩu nĩũkuona ũrĩa ngwĩka Firaũni: Nĩ tondũ wa guoko gwakwa kũrĩ hinya-rĩ, nĩakamarekereria mathiĩ; na ningĩ nĩ tondũ wa guoko gwakwa kũrĩ hinya, nĩakamaingata moime bũrũri wake.”

² Ngai agĩcooka akĩira Musa atĩrĩ, “Nĩ nĩi Jehova. ³ Nĩ nĩi ndoimĩrĩire Iburahĩmu, na Isaaka, o na Jakubu ndĩ Mũrungu Mwene-Hinya-Wothe, no matiamenyire na rĩitwa rĩu rĩakwa Jehova. ⁴ O na nĩndathondekire kĩrĩkanĩro gĩakwa nao atĩ nĩngamahe bũrũri wa Kaanani, kũrĩa maatũũraga marĩ ageni. ⁵ Na makĩria-rĩ, nĩnjiguĩte gũcaaya kwa andũ a Isiraeli, arĩa matuĩtwo ngombo nĩ andũ a Misiri, na nĩndirikanĩte kĩrĩkanĩro gĩakwa nao.

⁶ “Nĩ ũndũ ũcio, ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ: ‘Nĩ nĩ nĩi Jehova, na nĩngamwaũra icooki rĩu mũigĩrĩrwo nĩ andũ a Misiri. Nĩngamuohora mũtĩge gũcooka gũtuĩka ngombo ciao, na nĩngamũkũũra ndambũrũkĩtie guoko na ciĩko nene cia ũtuanĩri ciira. ⁷ Ngaamuoya ta andũ akwa kĩũmbe, na ndũike

* 5:3 Gĩtũmi kĩa andũ a Isiraeli gũthiĩ kũrutĩra magongona kũraihi na andũ a Misiri nĩ tondũ kũrĩ andũ a Misiri, ng’ombe ciarĩ nyamũ nyamũre (8:22). [†] 5:6 Arũgamĩrĩri arĩa maaroraga andũ a Isiraeli maarĩ andũ a Misiri, nacio nyabaara ciarĩ andũ a Isiraeli.

Ngai wanyu. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu ũrĩa wamũrutire icooki-inĩ rĩa andũ a Misiri. ⁸ Na nĩngamũtwara bũrũri ũrĩa ndeeranĩre na mwĩhĩtwa nyambararĩtie guoko atĩ nĩngaahe Ibrahĩmu, na Isaaka, o na Jakubu. Nĩguo ngũmũhe mũwĩgwatĩre ũtuĩke wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova.”

⁹ Musa agĩkĩheana ũhoru ũcio kũrĩ andũ a Isiraeli, no matiamũguire nĩ ũrĩa maakuĩte ngoro nĩkũhinyĩrĩrio nĩ ũkombo.

¹⁰ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ¹¹ “Thĩĩ wĩre Firaũni, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri arekererie andũ a Isiraeli moime bũrũri wake.”

¹² No Musa akĩra Jehova atĩrĩ, “Angĩkorwo andũ a Isiraeli matingĩnjigua-rĩ, nĩkĩ kĩngĩtũma Firaũni anjigie, kuona njaragia ngĩtondoiraga?”

Andũ a Nyũmba ya Musa na Harũni

¹³ Ngai nĩacookire akĩaria na Musa na Harũni ũhoru wĩgĩ andũ a Isiraeli na Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri na akĩmaatha marute andũ a Isiraeli moime bũrũri wa Misiri.

¹⁴ Aya nĩo maarĩ atongoria a nyũmba ciao:

Ariũ a Rubeni ũrĩa irigithathi rĩa Isiraeli maarĩ Hanoku na Palu, na Hezironi, na Karimi. Acio nĩo maarĩ mbarĩ cia Rubeni.

¹⁵ Ariũ a Simeoni maarĩ Jemueli, na Jamini, na Ohadi, na Jakini, na Sohari, na Shauli ũrĩa warĩ mũrĩũ wa mũtumia Mũkaanani. Acio nĩo maarĩ mbarĩ cia Simeoni.

¹⁶ Maya nĩmo maarĩ marĩtwa ma ariũ a Lawi kũringana na maandĩko mao: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. Lawi aatũũrire muoyo mĩaka 137.

¹⁷ Ariũ a Gerishoni kũringana na mbarĩ ciao maarĩ Libini na Shimei.

¹⁸ Ariũ a Kohathu maarĩ Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli. Kohathu aatũũrire muoyo mĩaka 133.

¹⁹ Ariũ a Merari maarĩ Mahali na Mushi. Acio nĩo maarĩ mbarĩ cia Lawi kũringana na maandĩko mao.

²⁰ Amuramu nĩahikirie mwarĩ wa nyina na ithe wetagwo Jokebedi, ũrĩa wamũciarĩre Harũni na Musa. Amuramu aatũũrire muoyo mĩaka 137.

²¹ Ariũ a Iziharu maarĩ Kora, na Nefegu, na Zikiri.

²² Ariũ a Uzieli maarĩ Mishaeli, na Elizafani, na Sithiri.

²³ Harũni nĩahikirie Elisheba, mwarĩ wa Aminadabu, o ũrĩa warĩ mwarĩ wa nyina na Nahashoni, nake akĩmũciarĩra Nadabu na Abihu, na Eleazar, na Ithamaru.

²⁴ Ariũ a Kora maarĩ Asiri, na Elikana, na Abiasafu. Acio nĩo mbarĩ cia Akora.

²⁵ Eleazar mũrũ wa Harũni nĩahikirie mũirĩtu ũmwe wa Putieli, nake akĩmũciarĩra Finehasi.

Acio nĩo maarĩ atongoria a nyũmba cia Alawii, o mbarĩ o mbarĩ.

²⁶ Harũni o ũcio, marĩ na Musa, nĩo meerirwo nĩ Jehova atĩrĩ, “Rutai andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri kũringana na ikundi ciao.” ²⁷ Nĩo maarĩrie Firaũni, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, ũhoru wa kũruta andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri. Maarĩ Musa o ũcio na Harũni.

Harũni Kwaria Ithenya rĩa Musa

²⁸ Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa Jehova aarĩrie Musa arĩ kũu bũrũri wa Misiri-rĩ, ²⁹ aamwĩrire atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ Jehova. ĩra Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri ũrĩa wothe ngũkwĩra.”

³⁰ No Musa akĩra Jehova atĩrĩ, “Kuona njaragia ngĩtondoiraga-rĩ, Firaũni angĩkĩnjigua nĩkĩ?”

7

¹ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “We ngũtuĩte ta Ngai harĩ Firaũni, nake mũrũ wa nyũkwa Harũni egũtuĩka mũnabii waku. ² Wee ũriugaga ũrĩa wothe ndĩgwathaga, nake mũrũ wa nyũkwa Harũni nĩwe ũrĩruga Firaũni arekererie andũ a Isiraeli moime bũrũri wake. ³ No nĩngũtũma ngoro ya Firaũni yũme, na o na ndaingĩhia ciama ciakwa na morirũ gũkũ bũrũri wa Misiri-rĩ, ⁴ ndakamũigua. Ningĩ nĩngatambũrũkia guoko gwakwa kũu bũrũri wa Misiri, na ndute ikundi cia andũ akwa a Isiraeli moime

kuo na ūndũ wa ciĩko nene cia ūtuanĩri ciira. ⁵ Nao andũ a Misiri nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngataambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre bũrũri wa Misiri na ndute andũ a Isiraeli moime kuo.”

⁶ Musa na Harũni magĩka o ūrĩa Jehova aamaathĩte meke. ⁷ Musa aarĩ na mĩaka mĩrongo ĩnana nake Harũni mĩaka mĩrongo ĩnana na ĩtatũ hĩndĩ ĩrĩa maaragia na Firaũni.

Rũthanju rwa Harũni Gũtuĩka Nyoka

⁸ Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, ⁹ “Rĩrĩa Firaũni arĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ringai kĩaama,’ nawe Musa wĩre Harũni atĩrĩ, ‘Oya rũthanju rwaku, ūrũkie thĩ o hau mbere ya Firaũni,’ naruo rũtuĩke nyoka.”

¹⁰ Nĩ ūndũ ūcio Musa na Harũni magĩthĩ kũrĩ Firaũni, nao magĩka o ta ūrĩa maathĩtwo nĩ Jehova. Harũni agĩkia rũthanju rwake thĩ mbere ya Firaũni na anene ake, naruo rũgĩtuĩka nyoka. ¹¹ Nake Firaũni agĩta andũ arĩa oogĩ o na ago, na aringi ciama a Misiri, nao magĩka o ūguo magĩtũmĩra maũgĩ mao ma ūgo. ¹² O mũndũ agĩkia rũthanju rwake thĩ na rũgĩtuĩka nyoka. No rũthanju rwa Harũni rũkĩmeria thanju ciao. ¹³ No rĩrĩ, ngoro ya Firaũni ĩkĩũma nake akĩrega kũmaigua, o ta ūrĩa Jehova oigĩte.

Mũthiro wa Thakame

¹⁴ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Ngoro ya Firaũni ndĩngĩororoa; nĩaregete kũrekereria andũ mathĩ. ¹⁵ Nĩũgathĩ kũrĩ Firaũni rũciĩnĩ agĩthĩ rũũ. * Weterere mũcemanie nake hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Nili, na ūthĩ na rũthanju rũrĩa rwagarũrũkĩte rũgatuĩka nyoka. ¹⁶ Ūcooke ūmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania, nĩandũmĩte ngwĩre ūũ: Rekereria andũ akwa mathĩ nĩgeetha makandungatĩre marĩ werũ-inĩ. No nginya rĩu nĩuregete gũthikĩrĩria. ¹⁷ Jehova ekuuga atĩrĩ: Ūndũ ūyũ nĩguo ūgũtũma ūmenye atĩ nĩ nĩ Jehova: Ngũgũtha maaĩ ma Rũũ rwa Nili na rũthanju rũrũ rũrĩ guoko-inĩ gwakwa, namo magariũrũke matuĩke thakame. ¹⁸ Thamaki iria ĩrĩ thĩĩnĩ wa Rũũ rwa Nili nĩgũkua, naruo rũũ rũnunge; andũ a Misiri maremwo nĩ kũnyua maaĩ maruo.’”

¹⁹ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Ĩra Harũni atĩrĩ, ‘Oya rũthanju rwaku na ūtambũrũkie guoko igũrũ rĩa maaĩ ma bũrũri wa Misiri, na igũrũ rĩa tũrũũ, na mĩtaro, na tũmaria o na kũrĩa guothe kũhingĩrĩrie maaĩ nakuo guothe gũtuĩke thakame. Thakame ĩkaiyũra kũndũ guothe bũrũri wa Misiri, o na kũu ndoo-inĩ cia mĩtĩ na mĩtũngi-inĩ ya mahiga.’”

²⁰ Musa na Harũni magĩka o ūrĩa Jehova aathanĩte. Agĩkĩambararia rũthanju rwake arĩ mbere ya Firaũni na anene ake, nake akĩgũtha maaĩ ma Rũũ rwa Nili, namo maaĩ mothe makĩgarũrũka magĩtuĩka thakame. ²¹ Thamaki iria ciarĩ Rũũ rwa Nili igĩkua, naruo rũũ rũkĩnunga ūũru mũno, nginya andũ a bũrũri wa Misiri makĩremwo nĩ kũnyua maaĩ maruo. Bũrũri wa Misiri wothe ūkĩyũra thakame.

²² No aringi ciama a bũrũri wa Misiri magĩka maũndũ o ta macio na ūndũ wa maũgĩ mao ma ūgo, nayo ngoro ya Firaũni ĩkĩũma; akĩrega kũigua Musa na Harũni, o ta ūrĩa Jehova oigĩte. ²³ Handũ ha kũigua-rĩ, akĩhũndũka agĩthĩ nyũmba-inĩ yake ya ūthamaki, na ndaigana kũrũmbũiya ūhoru ūcio ngoro-inĩ yake. ²⁴ Nao andũ othe a Misiri makĩenja ithima gũkuhĩ na Rũũ rwa Nili nĩguo mone maaĩ ma kũnyua, tondũ matingĩahotire kũnyua maaĩ ma rũũ rũu.

Mũthiro wa Ciũra

²⁵ Mĩthenya mũgwanja nĩyahĩtũkire thuutha wa Jehova kũgũtha maaĩ ma Nili.

8

¹ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Thĩ kũrĩ Firaũni ūmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova oigĩte ūũ: Rekereria andũ akwa mathĩ, nĩgeetha makandungatĩre. ² Ūngĩrega kũmarekereria mathĩ, nĩngũhũra bũrũri waku wothe na mũthiro wa ciũra. ³ Rũũ rwa Nili rũkũiyũra ciũra. Igũũka ciambate o nginya nyũmba yaku ya ūthamaki o na nyũmba yaku ya toro o nginya ūrĩrĩ waku igũrũ, itoonye nyũmba cia anene aku, o na irũgĩrĩre andũ aku o ene, ĩkorwo kuo o na mariiko-inĩ maku na mĩharatĩ-inĩ ya gũkandĩrwo mũtu. ⁴ Ciũra icio ĩkũrũgĩrĩre na irũgĩrĩre andũ aku o na anene aku.’”

⁵ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Ĩra Harũni atĩrĩ, ‘Tambũrũkia guoko gwaku na rũthanju igũrũ rĩa tũrũũ, na mĩtaro, na tũmaria, ūtũme ciũra ciũke bũrũri-inĩ wa Misiri.’”

* 7:15 Warĩ mũtugo wa Firaũni guthĩ kũhooya ngai ya Rũũ rwa Nili, na nĩyo yoĩkaine ta ithe wa ngai ciothe.

⁶ Nĩ ũndũ ũcio Harũni agĩtambũrũkia guoko gwake igũrũ rĩa maaĩ ma bũrũri wa Misiri, nacio ciũra ikiumĩra ikĩiyũra bũrũri. ⁷ No aringi ciama a bũrũri wa Misiri magĩka maũndũ o ta macio na ũndũ wa maũgĩ mao ma ũgo, o nao magĩtũma ciũra ciũke bũrũri wa Misiri.

⁸ Firaũni agĩta Musa na Harũni, akĩmeera atĩrĩ, “Hooyai Jehova anjehererie na ehererie andũ akwa ciũra ici, na nĩngũrekereria andũ anyu mathiĩ makarutĩre Jehova magongona.”

⁹ Musa akiĩra Firaũni atĩrĩ, “Wee nĩwe ngũhe gĩtĩio gĩa gũtua ihinda rĩa gũkũhoera, wee na anene aku o na andũ aku nĩguo inyuĩ na nyũmba cianyu mwehererwo nĩ ciũra, itigare o iria irĩ thĩnĩ wa Rũĩ rwa Nili.”

¹⁰ Firaũni akiuga atĩrĩ, “Mũkaahooera rũciũ.”

Nake Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩgũtuĩke ũguo woiga, nĩgeetha ũmenye atĩ gũtirĩ mũndũ ũhaana ta Jehova Ngai witũ. ¹¹ Ciũra nĩcigũkweherera na ciehere nyũmba ciaku, cieherere anene aku na andũ aku; itigare o iria irĩ rũĩ-inĩ rwa Nili.”

¹² Na rĩria Musa na Harũni mehereire Firaũni, Musa agĩkaĩra Jehova ũhoru wĩgĩ ciũra iria aarehithĩrie Firaũni. ¹³ Nake Jehova agĩka o ũria Musa aahooete. Ciũra iria ciarĩ nyũmba, na iria ciarĩ nja na iria ciarĩ mĩgũnda igĩkua. ¹⁴ Ikĩũnganio ikĩigwo irũndo, nacio ikĩnungia bũrũri. ¹⁵ No rĩria Firaũni onire atĩ marĩkũhoorerwo nĩ thĩina-rĩ, akĩũmia ngoro na akĩrega kũigua Musa na Harũni, o ta ũria Jehova oigĩte.

Mũthiro wa Rwagĩ

¹⁶ Ningĩ Jehova akiĩra Musa atĩrĩ, “Ĩra Harũni atĩrĩ, ‘Tambũrũkia rũthanju rwaku ũgũthe rũkũngũ rũria rũri thĩ,’ na bũrũri-inĩ wotha wa Misiri-rĩ, rũkũngũ rũu rũgũtuĩka rwagĩ.” ¹⁷ Nao magĩka ũguo; na rĩria Harũni aatambũrũkie guoko anyiĩtĩte rũthanju-rĩ, agũtha rũkũngũ nago, rwagĩ rũgĩtambĩrĩra andũ na nyamũ. Rũkũngũ ruothe bũrũri-inĩ wa Misiri rũgĩtuĩka rwagĩ. ¹⁸ No hĩndĩ ĩria aringi a ciama a bũrũri wa Misiri maageririe kũrehe rwagĩ na maũgĩ mao ma ũgo-rĩ, nĩmaremirwo. Naruo rwagĩ rũgĩtambĩrĩra andũ na nyamũ.

¹⁹ Aringi acio a ciama makĩra Firaũni atĩrĩ, “Ŭyũ nĩ hinya wa kĩara kĩa Ngai.” No Firaũni akĩũmia ngoro akĩrega kũigua, o ta ũria Jehova oigĩte.

Mũthiro wa Ngi

²⁰ Ningĩ Jehova akiĩra Musa atĩrĩ, “Ŭkĩra rũciĩnĩ tene, uumĩrĩre Firaũni agĩthiĩ Rũĩ rwa Nili, ũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Rekereria andũ akwa mathiĩ nĩgeetha makandungatĩre. ²¹ Ũngĩaga kũreka mathiĩ-rĩ, ngũkũrehera mĩrumbĩ ya ngi, ndehere anene aku na andũ aku, o na ndĩcirehe nyũmba-inĩ cianyu. Nyũmba cia andũ a Misiri ikĩiyũra ngi, o na ningĩ ciyũre thĩ kũria guothe marĩ.

²² “‘No rĩrĩ, mũthenya ũcio ngeeka ũndũ ũrĩ ngũrani bũrũri-inĩ wa Gosheni, kũria andũ akwa matũũraga; gũtikagĩa na mĩrumbĩ ya ngi kũu, nĩgeetha ũmenye atĩ nĩ, Jehova, ndĩ bũrũri-inĩ ũyũ. ²³ Nĩngekĩra ngũũrani gatagatĩ ka andũ akwa na aku. Rũciũ nĩrĩo kĩa gĩkĩ gĩgekĩka.’”

²⁴ Na ũguo noguo Jehova eekire. Ngi mĩrumbĩ mĩnene ikĩiyũra nyũmba ya ũthamaki ya Firaũni na igĩtoonya nyũmba cia anene ake, nago bũrũri wa Misiri wotha ũkĩanangwo nĩ ngi icio.

²⁵ Ningĩ Firaũni agĩta Musa na Harũni, akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ mũkarutĩre Ngai wanyu iruta gũkũ bũrũri-inĩ.”

²⁶ No Musa akĩmwĩra atĩrĩ, “Gũtingĩagĩrĩra gwĩka ũguo. Magongona marĩa tũkũrutĩra Jehova Ngai witũ nĩ mekuoneka marĩ magigi nĩ andũ a Misiri. Tũngĩkĩruta magongona marĩ magigi maitho-inĩ mao-rĩ, githĩ matigũtũhũra na mahiga nyuguto? ²⁷ No nginya tũthiĩ rũgendo rwa mĩthenya ĩtatũ werũ-inĩ tũkarutĩre Jehova Ngai witũ magongona, o ta ũria atwathĩte.”

²⁸ Firaũni akiuga atĩrĩ, “Nĩngũmũrekereria mũthiĩ mũkarutĩre Jehova Ngai wanyu magongona werũ-inĩ, no mũtigathĩ kũraya mũno. Na rĩu, hooera.”

²⁹ Musa agĩcookia atĩrĩ, “Ndaarĩkia kuuma harĩwe, nĩngũhooya Jehova, na rũciũ ngi nĩkoima kũrĩ Firaũni na anene ake, na andũ ake. No ũkĩmenyerere atĩ Firaũni ndageke ũndũ wa kũheenania rĩngĩ, na ũndũ wa kwaga kũrekereria andũ mathiĩ makarutĩre Jehova magongona.”

³⁰ Musa agĩkũma harĩ Firaũni, akĩhooya Jehova, ³¹ nake Jehova agĩka ũria Musa aamũhoire; nacio ngi ikĩeherera Firaũni, na anene ake, na andũ ake, na gũtirĩ ngi yatigarire. ³² No rĩrĩ, o na ihinda rĩrĩ Firaũni akĩũmia ngoro yake akĩrega kũrekereria andũ mathiĩ.

9

Mũthiro wa Kũniina Ūhiũ

¹ Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Thĩĩ kũrĩ Firaũni ũkamwĩre atĩrĩ, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania ekuuga ũũ: “Rekereria andũ akwa mathiĩ, nĩgeetha makandungatĩre.” ² Ũngĩrega kũmarekereria, na ũthiĩ na mbere kũmarigĩrĩria-rĩ, ³ guoko kwa Jehova nĩgũkũrehithĩria ũhiũ waku ũrĩa ũrĩ ũrĩthio-inĩ mũthiro mũũru mũno kũrĩ mbarathi cianyu na ndigiri, na ngamĩira, na ng’ombe cianyu, na ng’onde na mbũri. ⁴ No Jehova nĩagekĩra ngũũrani gatagatĩ ka ũhiũ wa andũ a Isiraeli na andũ a Misiri, nĩgeetha gũtikagĩe nyamũ ya Mũisiraeli ĩgũkua.’”

⁵ Jehova agĩtua ihinda, na akiuga atĩrĩ, “Rũciũ Jehova nĩageeka ũndũ ũyũ gũkũ bũrũri-inĩ.” ⁶ Na mũthenya ũyũ ũngĩ Jehova agĩgĩka o ũguo: Ūhiũ wothe wa andũ a Misiri ũgĩkua, no gũtirĩ nyamũ o na ĩmwe ya Mũisiraeli yakuire. ⁷ Firaũni agĩtũma andũ magatuĩrie ũhoro, nao makĩona atĩ gũtiarĩ nyamũ o na ĩmwe ya andũ a Isiraeli yakuĩte. No rĩrĩ, ngoro yake ndĩororoire na ndaigana kũrekereria andũ mathiĩ.

Mũthiro wa Mahũha

⁸ Ningĩ Jehova akĩĩra Musa na Harũni atĩrĩ, “Oyai ngundi cia mbiro kuuma riiko rĩrĩa inene, nake Musa amĩkie igũrũ mbere ya Firaũni. ⁹ Mbiro ĩyo nĩgatuĩka rũkũngũ rũhinyu, naruo rũiyũre bũrũri wothe wa Misiri, rũcooke rũtuĩke mahũha ma ironda mĩĩrĩ-inĩ ya andũ na ya nyamũ bũrũri-inĩ ũcio wothe.”

¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio magĩkĩoya mbiro kuuma riiko inene, makĩrũgama mbere ya Firaũni. Musa akĩmĩkia igũrũ, namo mahũha ma ironda makiumĩra mĩĩrĩ-inĩ ya andũ o na ya nyamũ. ¹¹ Aringi ciama a Misiri matingĩahotire kũrũgama mbere ya Musa nĩ ũndũ wa mahũha marĩa maarĩ namo,* hamwe na andũ othe a bũrũri wa Misiri. ¹² No Jehova akĩũmia ngoro ya Firaũni, akĩrega kũigua Musa na Harũni, o ta ũrĩa Jehova eerĩte Musa.

Mũthiro wa Mbura ya Mbembe

¹³ Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Ūkĩra rũciĩnĩ tene, ũkarũgame mbere ya Firaũni ũmwĩre atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova Ngai wa Ahibirania ekuuga: Rekereria andũ akwa mathiĩ, nĩgeetha makahooe, ¹⁴ kana ihinda rĩrĩ ngũtũmĩre mĩthiro yakwa yothe ya hinya, we o hamwe na anene aku na andũ aku, nĩguo ũmenye atĩ gũtirĩ ũngĩ ũhaana ta nĩ gũkũ thĩ guothe. ¹⁵ Nĩgũkorwo nginya rĩu nĩingĩhotete gũtambũrũkia guoko gwakwa, ngakũhũũra na ngahũũra andũ aku na mũthiro ũrĩa ũngĩmũniĩnĩte inyothe thĩ. ¹⁶ No ngũrũgamĩtie nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ kĩũmbe, atĩ nguonie hinya wakwa, na atĩ rĩĩtwa rĩakwa rĩhunjo thĩ yothe. ¹⁷ No wĩyũmĩtie kũhinyĩrĩria andũ akwa na ũkagiria mathiĩ. ¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, rũciũ ihinda ta rĩrĩ ngoiria mbura ya mbembe njũru mũno, ĩtarĩ yoiria ĩngĩ tayo gũkũ bũrũri wa Misiri kuuma rĩrĩa Misiri kwambĩrĩrie gũtũũrwo nginya rĩu. ¹⁹ Gĩathane rĩu atĩ ũhiũ waku na indo ciothe iria ũrĩ nacio mũgũnda itoonyio handũ ĩngĩgitia, tondũ mbura ĩyo ya mbembe yoirĩra mũndũ o wothe ũrĩ nja kana nyamũ ĩtarehetwo mũciĩ o yothe na ĩrĩ kũu mũgũnda no ĩgũkua.’”

²⁰ Anene acio a Firaũni arĩa meetigĩrĩte kiugo kĩa Jehova makĩhiũha gũtoonyia ngombo ciao na ũhiũ wao nyũmba thĩĩnĩ. ²¹ No arĩa mateetigĩrĩre kiugo kĩa Jehova maatigire ngombo ciao na ũhiũ wao mĩgũnda-inĩ.

²² Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko ũkũroretie matu-inĩ nĩgeetha mbura ya mbembe yure bũrũri wa Misiri guothe; yurĩre andũ, na nyamũ na yurĩre kĩndũ gĩothe kĩrakũra mĩgũnda-inĩ ya bũrũri wa Misiri.” ²³ Rĩrĩa Musa aatambũrũkirie rũthanju arũroretie matu-inĩ, Jehova agĩtũma kũgĩe na marurumĩ hamwe na mbura ya mbembe, naruo rũheni rũkĩhenũka thĩ. Nĩ ũndũ ũcio Jehova akiuria mbura ya mbembe kũu bũrũri wa Misiri; ²⁴ mbura ya mbembe ĩgĩkiura, naruo rũheni rũkĩhenũka kũndũ guothe. Nĩkĩo kĩarĩ kĩhuhũkanio kĩrĩa kĩũru mũno kĩonekanĩte bũrũri wothe wa Misiri kuuma wambĩrĩria gũtũũrwo nĩ andũ. ²⁵ Mbura ĩyo ya mbembe ĩkiura bũrũri wothe wa Misiri, ĩkiurĩra kĩndũ gĩothe kĩarĩ mũgũnda, andũ o hamwe na nyamũ; ĩgĩthũkia kĩndũ gĩothe kĩarĩ mũgũnda na ĩgĩkahũra mĩti yothe. ²⁶ Kũndũ kũrĩa mbura ĩyo ya mbembe ĩtoirire no bũrũri wa Gosheni, kũrĩa andũ a Isiraeli maarĩ.

* 9:11 Mũthiro ũyũ wahũũrĩre aringi a ciama a bũrũri wa Misiri, no ĩyo ĩngĩ yerekeirio kũrĩ indo iria ciahoooyagwo nĩ andũ a Misiri.

²⁷ Nake Firaūni agĩta Musa na Harūni, akĩmeera atĩrĩ, “Ihinda rĩrĩ nĩnjĩhĩtie. Jehova nĩwe wa ma; nĩ na andũ akwa nĩtũhĩtĩtie. ²⁸ Hooyai Jehova, nĩgũkorwo nĩtũiganĩtie marurumĩ na mbura ya mbembe iria tuonete. Nĩngũmũrekereria mũthĩ; mũtigũikara gũkũ rĩngĩ.”

²⁹ Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndoima itũūra rĩrĩ inene, nĩngũtambũrũkia moko hooe Jehova. Marurumĩ nĩmegũthira, na gũtigũkorwo na mbura ĩngĩ ya mbembe, nĩgeetha ũmenye atĩ thĩ nĩ ya Jehova. ³⁰ No nĩnjũũ atĩ wee na anene aku mũtirĩ mũretigĩra Jehova Ngai.”

³¹ (Ũguta na cairi nĩciathũkirio, nĩ ũndũ cairi nĩyarutĩte magira, naguo ũguta ũkaruta kiro. ³² No rĩrĩ, ngano o na guthemethu itiathũkirio, tondũ itiarĩ ngũrũ.)

³³ Hĩndĩ ĩyo Musa akĩehera harĩ Firaūni na akiuma nja ya itũūra inene. Agĩtambũrũkia moko amaroretie na kũrĩ Jehova; marurumĩ na mbura ya mbembe igĩthira, na gũtiacookire kuura. ³⁴ Rĩrĩa Firaūni onire atĩ mbura ya mbembe na marurumĩ nĩciathira akĩhĩa rĩngĩ; we na anene ake makĩũmia ngoro ciao. ³⁵ Nĩ ũndũ ũcio ngoro ya Firaūni yarĩ nyũmũ na ndangĩarekereirie andũ a Isiraeli mathiĩ, o ta ũrĩa Jehova aarĩtie na kanua ka Musa.

10

Mũthiro wa Ngigĩ

¹ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Thiĩ kũrĩ Firaūni, nĩgũkorwo nĩnyũmĩtie ngoro yake na ngoro cia anene ake nĩgeetha ninge ciana ici ciakwa gatagatĩ-inĩ kao; ² nĩguo mũkeeraga ciana cianyu na ciana ciacio ũrĩa ndokĩrĩre andũ a Misiri, na ũrĩa ndaringire ciana ciakwa gatagatĩ-inĩ kao, nĩguo mũmenye atĩ nĩ nĩ Jehova.”

³ Nĩ ũndũ ũcio Musa na Harūni magĩthiĩ kũrĩ Firaūni makĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Ahibirania ekuuga ũũ: ‘Ũgũikara nginya rĩ ũregete kũnjĩnyiihĩria? Rekereria andũ akwa mathiĩ, nĩgeetha makandungatĩre. ⁴ Warega kũmarekereria-rĩ, rũciũ nĩngarehithia ngigĩ bũrũri ũyũ wanyu. ⁵ Ikaiyũra thĩ, imĩhumbĩre yage kuoneka. Nĩkarĩa kĩrĩa gĩothe gĩtigĩtio nĩ mbura ya mbembe, o na irĩe mĩtĩ yothĩ ĩrĩa ĩrakũra mĩgũnda-inĩ yanyu. ⁶ Ikaiyũra nyũmba ciaku, na cia anene aku, na cia andũ othe a Misiri, ũndũ maithe manyu kana maguuka manyu matarĩ mona kuuma rĩrĩa mambĩrĩrie gũtũura bũrũri ũyũ nginya rĩu.’” Nake Musa akĩgarũrũka akĩeherera Firaūni.

⁷ Anene a Firaūni makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ mũndũ ũyũ egũtũura arĩ mũtego harĩ ithuĩ? Rekereria andũ aya mathiĩ, nĩgeetha makahooe Jehova Ngai wao. Ndũramenya atĩ bũrũri wa Misiri nĩwanangĩtwo?”

⁸ Musa na Harūni magĩcookio kũrĩ Firaūni. Nake akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ mũkahooe Jehova Ngai wanyu; no rĩrĩ, nĩ arĩkũ megũthiĩ?”

⁹ Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tũgũthiĩ na andũ aitũ arĩa ethĩ o na arĩa akũrũ, tũthiĩ na aanake na airĩtu aitũ, na tũthiĩ na ũhiũ witũ wothe, tondũ tũrathĩ gũkũngũira Jehova na iruga inene.”

¹⁰ Firaūni akiuga atĩrĩ, “Hĩ! Kaĩ Jehova arogĩkara na inyuĩ ingĩmũrekereria mũthiĩ na atumia anyu na ciana cianyu-ĩ! Hatĩrĩ nganja mũrĩ na muoroto mũũru. ¹¹ Aca! Thiĩ o arũme oiki,* mũthiĩ mũhooe Jehova, nĩgũkorwo ũguo nĩguo mũkoretwo mũkienda.” Nao Musa na Harūni makĩingatwo, makĩehera mbere ya Firaūni.

¹² Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko gwaku igũrũ rĩa bũrũri wa Misiri nĩgeetha ngigĩ ciũke ciyũre bũrũri ũyũ wothe, nacio irĩe kĩndũ gĩothe kĩrakũra mĩgũnda-inĩ, kĩrĩa gĩothe gĩatigirio nĩ mbura ya mbembe.”

¹³ Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩtambũrũkia rũthanju rwake igũrũ rĩa bũrũri wa Misiri, nake Jehova agĩtũma rũhuho ruumĩte irathĩro rũhurutane kũu bũrũri ũcio mũthenya wothe na ũtukũ wothe. Gũgĩkinya rũciĩnĩ rũhuho rũu nĩ rwarehete ngigĩ. ¹⁴ Nacio ngigĩ icio ikĩhithũkĩra bũrũri wa Misiri wothe na igĩkara kũndũ guothe bũrũri-inĩ irĩ nyingĩ mũno. Mbere ĩyo gũtiagĩte mũthiro wa ngigĩ ta ũcio na gũtikagĩa ũngĩ ta ũcio. ¹⁵ Ikĩhumbĩra thĩ yothĩ o nginya ikĩira. Ikĩrĩa kĩrĩa gĩothe gĩatigarĩtio nĩ mbura ya mbembe, kĩrĩa gĩothe gĩakũraga mĩgũnda o na matunda marĩa maarĩ mĩtĩ-inĩ. Gũtirĩ kĩndũ kĩigũ gĩatigarire mũtĩ-inĩ kana mũmera bũrũri-inĩ wothe wa Misiri.

* 10:11 Arũme no-o metĩkĩrĩtio kũhooya thĩĩnĩ wa ndini ya andũ a Misiri.

¹⁶ Nake Firaūni agĩta Musa na Harūni narua, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩrie Jehova Ngai wanyu, o na inyuĩ nĩndĩmwĩhĩrie. ¹⁷ Rĩu ndekera mehia makwa o rĩngĩ na mũhooe Jehova Ngai wanyu anjehererie mũthiro ũyũ mũũru.”

¹⁸ Hĩndĩ ĩyo Musa akĩeherera Firaūni agĩthĩ akĩhooya Jehova. ¹⁹ Nake Jehova akĩgarũra rūhuho, akĩrũtua rūhuho rūnene rwa kuuma ithũĩro, naruo rũkĩũmbũra ngigĩ icio, rũgĩcitwara Iria-inĩ Itune. Gũtirĩ gakigĩ o na kamwe gaatigarire bũrũri wa Misiri. ²⁰ No Jehova akĩũmia ngoro ya Firaūni, nake akĩrega kũrekereria andũ a Isiraeli mathiĩ.

Mũthiro wa Nduma

²¹ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko ũkũroretie igũrũ matu-inĩ nĩgeetha nduma ĩyũre bũrũri wa Misiri, nduma ĩngĩhutika.” ²² Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩtambũrũkia guoko akũroretie igũrũ matu-inĩ, nayo nduma nene ĩkĩyũra bũrũri wa Misiri mĩthenya ĩtatũ. ²³ Gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kuona ũrĩa ũngĩ kana oime gwake handũ ha mĩthenya ĩtatũ. No andũ a Isiraeli, othe kũrĩa maikaraga kwarĩ na ũtheri.

²⁴ Ningĩ Firaūni agĩta Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ mũkahooe Jehova. O na atumia anyu na ciana no mathiĩ na inyuĩ; no rĩrĩ, mũtuge ndũũru cianyu cia mbũri na cia ng’ombe.”

²⁵ No Musa akĩmwĩra atĩrĩ, “No nginya ũtũtũkĩrie tũkarutĩre Jehova Ngai witũ magongona na maruta ma njino. ²⁶ Ũhiũ witũ no nginya tũthiĩ nago; gũtirĩ o na ihũngũ tũgũtiga na thuutha. No nginya tũhũthĩre imwe ciacio tũkĩhooya Jehova Ngai witũ, na tũtingĩmenya nĩ irĩkũ irĩbatarania mahooa-inĩ nginya tũkinye kũu.”

²⁷ No Jehova akĩũmia ngoro ya Firaūni, nake akĩrega kũmarekereria mathiĩ. ²⁸ Firaūni akĩra Musa atĩrĩ, “Uma, ũnjeherere! Wĩmenyerere ndũkanooke mbere yakwa rĩngĩ! Mũthenya ũrĩa ũkoona ũthiũ wakwa, no gũkua ũgaakua.”

²⁹ Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “O ta ũguo woiga, ndigooka mbere yaku rĩngĩ.”

11

Mũthiro wa Marigithathi

¹ Na rĩrĩ, Jehova nĩeerĩte Musa atĩrĩ, “Nĩngũrehere Firaūni na bũrũri wa Misiri mũthiro ũngĩ ũmwe. Thuutha ũcio, nĩakamũrekereria mũthiĩ mume gũkũ, na rĩrĩa ageeka ũguo, nĩkũmũingata akaamũingata biũ. ² ĩra arũme othe, o hamwe na andũ-a-nja mahooe andũ a matũũra mao indo cia betha na cia thahabu.” ³ (Jehova agĩtũma andũ acio metikĩrĩke nĩ andũ a Misiri, na Musa we mwene aarĩ mũtũũku mũno kũu bũrũri wa Misiri nĩ anene a Firaūni o na andũ arĩa angĩ.)

⁴ Nĩ ũndũ ũcio Musa akiuga atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Kũrĩ ta ũtukũ gatagatĩ nĩngatuĩkania bũrũri wa Misiri wothe. ⁵ Mwana wothe wa kahĩ wa irigithathi gũkũ bũrũri wa Misiri nĩagaakua, kwambĩrĩria irigithathi rĩa Firaūni, rĩrĩa rĩkaragĩra gĩtĩ kia ũnene, nginya irigithathi rĩa ngombo ya mũirĩtu, ũrĩa ũrutaga wĩra gĩthĩ-inĩ, na marigithathi mothe ma ng’ombe o namo. ⁶ Nĩgũkaagĩ kĩrĩro kĩnene bũrũri wa Misiri wothe, kĩrĩro kĩũru gĩtarĩ giakorwo kuo, na gĩtakagĩ kuo rĩngĩ o na rĩ. ⁷ No gatagatĩ ka andũ a Isiraeli, gũtirĩ ngui ĩgaakũgĩra mũndũ, kana ĩkũgĩre nyamũ.’ Hĩndĩ ĩyo nĩũkamenya atĩ Jehova nĩekĩrĩte ngũũrani harĩ andũ a Misiri na andũ a Isiraeli. ⁸ Anene aya aku othe magooka kũrĩ nĩ, manyinamĩrĩre makiugaga atĩrĩ, ‘Thiĩ, we mwene o na andũ arĩa makũrũmĩrĩre!’ Thuutha ũcio nĩngathĩ.” Hĩndĩ ĩyo Musa, acinĩtwo nĩ marakara, akĩeherera Firaūni.

⁹ Jehova nĩeerĩte Musa atĩrĩ, “Firaūni nĩakarega gũkũigua, nĩgeetha morirũ makwa gũkũ bũrũri wa Misiri mongererereke.” ¹⁰ Musa na Harūni nĩmarĩngire morirũ maya mothe mbere ya Firaūni, no Jehova akĩũmia ngoro ya Firaūni, na ndaigana kũrekereria andũ a Isiraeli moime bũrũri-inĩ wake.

12

Gĩathĩ kĩa Bathaka

¹ Jehova akĩra Musa na Harūni marĩ kũu bũrũri wa Misiri atĩrĩ, ² “Mweri ũyũ nĩguo ũgũtuĩka mweri wa mbere harĩ inyuĩ, ũtuĩke mweri wa mbere wa mwaka wanyu. ³ ĩrai andũ othe a Isiraeli atĩ mũthenya wa ikũmi mweri ũyũ, o mũndũ akanyitĩra andũ a nyũmba yake gatũrũme; o nyũmba gatũrũme kamwe. ⁴ Nyũmba ĩngĩgakorwo ĩrĩ nini mũno, ũndũ ĩtangĩniina gatũrũme kamwe-rĩ,

nĩmanyiitanĩre gatũrũme kamwe na nyũmba ĩrĩa mahakanĩte nayo, marĩkĩtie gwĩtara mũigana wao meturanĩire. Rorai na mũtue wega nĩ tũtũrũme tũigana tũkabatarania kũringana na mũrĩire wa o mũndũ. ⁵ Nyamũ iria mũgũthuura no nginya ikorwo ĩrĩ tũtũrũme twa ũkũrũ wa mwaka ũmwe, na ĩtarĩ na kaũũgũ, na mũgaaciruta kuuma harĩ ng'ondũ kana mbũri. ⁶ Cimenyererei nginya mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri, hĩndĩ ĩrĩa andũ othe a Isiraeli magaacithĩnja hwaĩ-inĩ. ⁷ Hĩndĩ ĩyo makooya thakame ĩmwe ya tũtũrũme tũu, nao mamĩhake hingĩro-inĩ cia igũrũ na cia mĩena ya mũrango wa nyũmba ĩrĩa makaarĩra tũtũrũme tũu. ⁸ Ũtukũ o ũcio makaarĩa nyama icio ihĩhĩtio na mwaki, marĩanĩrie na nyeni ndũrũ na mĩgate ĩtarĩ mũĩkĩre ndawa ya kũmbia. ⁹ Mũtikanarĩe nyama ĩrĩ njĩthĩ kana ĩtherũkĩtio na maaĩ, no ihĩhio na mwaki, mũtwe, na magũrũ o na nyama cia nda. ¹⁰ Mũtikanatigie ĩmwe ciacio ikinyĩrie rũciinĩ; iria ingĩtigara nginya rũciinĩ, no nginya mũgaacicina. ¹¹ Ũũ nĩguo mũkaarĩa nyama icio: mũkorwo mwĩhotorete mĩcibi yanyu njohero, na iraatũ cianyu ĩrĩ magũrũ,* na mĩtirima yanyu ĩrĩ moko. Mũgaacirĩa naihenya; ĩyo nĩyo Bathaka ya Jehova.

¹² “O ũtukũ ũcio nĩngatuĩkanĩria bũrũri wa Misiri, na nĩngooraga marigithathi mothe ma andũ na ma nyamũ, na nĩngatuĩra ngai cia bũrũri wa Misiri ciothe ciira. Nĩ nĩ nĩ Jehova. ¹³ Thakame ĩyo ĩgaatuĩka rũrũri rwanyu nyũmba-inĩ iria mũgaakorwo mũrĩ, na rĩrĩa ngoona thakame-rĩ, no kũmũhĩtũka ngaamũhĩtũka. Gũtirĩ mũthiro ũkamũhutia hĩndĩ ĩrĩa ngaahũura bũrũri wa Misiri.

¹⁴ “Mũthenya ũcio nĩmũrĩũririkanaga; ũkũngũyagĩrei harĩ njiarwa iria igooka ũrĩ wa gĩathĩ kĩa Jehova, ũrĩ ũndũ wathanĩtwo wa gũtũura. ¹⁵ Ihinda rĩa mũthenya mũgwanja, mũkaarĩaga mĩgate ĩtarĩ mũĩkĩre ndawa ya kũmbia. Mũthenya wa mbere mũkeeheria ndawa ya kũmbia kuuma nyũmba cianyu,† nĩgũkorwo mũndũ o wotho ũngĩrĩa kĩndũ kĩrĩ ndawa ya kũmbia kuuma mũthenya wa mbere nginya wa mũgwanja-rĩ, nĩakaingatwo eherio harĩ andũ a Isiraeli. ¹⁶ Gĩai na kĩũngano gĩtheru mũthenya wa mbere, na mũgĩe na kĩngĩ mũthenya wa mũgwanja. Mũtikanarute wĩra o na ũrĩkũ mũthenya ĩyo, tĩa o wa kũhaarĩria irio cia kũrĩio nĩ mũndũ wotho, ũguo noguo mũngĩika.

¹⁷ “Kũngũirai Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ Ndawa ya Kũmbia, tondũ nĩ mũthenya ũyũ kũmbe ndamũrutire mũrĩ ikundi kuuma bũrũri wa Misiri. Kũngũirai mũthenya ũyũ ũrĩ ũndũ wathanĩtwo wa gũtũura nginya njiarwa iria igooka. ¹⁸ Mweri wa mbere mũrĩrĩaga mĩgate ĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, kwambĩrĩria hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna, nginya hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ũmwe. ¹⁹ Handũ ha matukũ mũgwanja, gũtikoneke ndawa ya kũmbia mĩgate nyũmba-inĩ cianyu. Na rĩrĩ, mũndũ o wotho ũngĩrĩa kĩndũ kĩrĩ na ndawa ya kũmbia nĩakaingatwo athengio mũingĩ-inĩ wa Isiraeli, arĩ mũgeni, kana aciarĩtwo arĩ Mũisiraeli. ²⁰ Mũtikanarĩe kĩndũ gũĩkĩrĩtwo ndawa ya kũmbia. Kũrĩa guothe mũgaatũura, mũkaarĩaga mĩgate ĩtarĩ ndawa ya kũmbia.”

²¹ Nake Musa agĩta athuuri a Isiraeli othe, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩĩ o narua mũgathuure nyamũ nĩ ũndũ wa nyũmba cianyu na mũthĩnje gatũrũme ka Bathaka. ²² Oyai kĩahe kĩa mahuti ma mũthobi, mũgĩtobokie karaĩ-inĩ karĩ na thakame, mũcooke mũmĩhake hingĩro ya igũrũ ya mũrango, o na mĩena yeerĩ ya hingĩro cia mũrango. Gũtikagĩe mũndũ o na ũmwe wanyu ũkuuma nja ya nyũmba yake nginya rũciinĩ. ²³ Hĩndĩ ĩrĩa Jehova arĩtuĩkania bũrũri nĩguo orage andũ a Misiri-rĩ, nĩarĩona thakame ĩyo ĩrĩ igũrũ na mĩena ya hingĩro cia mĩrango, nake ahĩtũke mũromo wa nyũmba ĩyo, na nĩakagiria mũniinani atoonye nyũmba cianyu amũũrage.

²⁴ “Athĩkĩrai ũrutani ũyũ taarĩ watho wa gũtũura wathĩkagĩrwo nĩ inyuĩ na njiaro cianyu. ²⁵ Rĩrĩa mũgaatoonya bũrũri ũrĩa Jehova akaamũhe ta ũrĩa eranĩire-rĩ, mũkaamenyagĩrĩra gĩathĩ gĩkĩ. ²⁶ Na rĩrĩa ciana cianyu ikamũũria atĩrĩ, ‘Gĩathĩ gĩkĩ kiugĩte atĩa harĩ inyuĩ?’ ²⁷ Mũgaaciĩra atĩrĩ, ‘Nĩ igongona rĩa Bathaka rĩa kũrutĩra Jehova, ũrĩa waagararire nyũmba cia andũ a Isiraeli kũu bũrũri wa Misiri, na akĩhonokia andũ a nyũmba ciitũ hĩndĩ ĩrĩa ooragire andũ a Misiri.’” Nao andũ makĩnamĩrĩria mothiũ mao, makĩhooya. ²⁸ Andũ a Isiraeli magĩgĩka o ũrĩa Jehova aathire Musa na Harũni.

²⁹ O ũtukũ gatagatĩ Jehova akĩũraga marigithathi mothe kũu bũrũri wa Misiri, kwambĩrĩria irigithathi rĩa Firaũni, ũrĩa waikaragĩra gĩtĩ kĩa ũnene, nginya irigithathi rĩa mũndũ muohe ũrĩa warĩ njeera na marigithathi ma mahiũ mothe. ³⁰ Firaũni na anene ake othe o na andũ a Misiri othe,

* 12:11 Ndwarĩ mũtugo wa andũ hĩndĩ ĩyo kũrĩa mekĩrĩte iraatũ na makeyoha mĩcibi, nĩ tondũ maarutaga iraatũ magĩtoonya nyũmba kana hema. † 12:15 Gĩathĩ kĩa Bathaka no kĩa kĩaikaine na rĩtwa rĩngĩ ta Gĩathĩ kĩa Mũgate ũtarĩ mwĩkĩre ndawa ya kũmbia.

magĩkĩra kũrĩ o ũtukũ, nakuo gũkĩgĩa kĩrĩro kĩnene kũu bũrũri wa Misiri, nĩgũkorwo gũtiarĩ nyũmba ĩtaarĩ na mũndũ wakuĩte.

Thaama

³¹ O ũtukũ ũcio, Firaũni agĩta Musa na Harũni, akĩmeera atĩrĩ, “Ũkĩrai! Ehererai andũ akwa, inyuĩ o na andũ a Isiraeli othe! Thiĩ mũgatungatĩre Jehova o ta ũrĩa mũũrĩtie. ³² Oyai ndũũru cianyu cia mbũri na cia ng’ombe o ta ũrĩa mũroigĩte na mũthĩ. Na mũndathime o na nĩ.”

³³ Nao andũ a Misiri makĩhĩka andũ acio moime bũrũri ũcio na ihenya, nĩgũkorwo moigire atĩrĩ, “Kwaga ũguo, tũgũkua ithuothel!” ³⁴ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makĩoya kĩmere kĩa gĩtanekĩrwo ndawa ya kũmbia, na magĩgĩkuu na ciande, nayo mĩharatĩ yoohereirwo nguo-inĩ. ³⁵ Nao andũ a Isiraeli magĩka o ta ũrĩa meerĩtwo nĩ Musa na makĩhooya andũ a Misiri mamahe indo cia betha na cia thahabu, o na nguo. ³⁶ Jehova agĩtũma andũ acio metĩkĩrike nĩ andũ a Misiri nao makĩmahe kĩrĩa gĩothe meetirie; nĩ ũndũ ũcio magĩtaha indo cia andũ a Misiri.

³⁷ Andũ a Isiraeli makĩambĩrĩria rũgendo kuuma Ramesese magĩthĩ Sukothu. Arũme arĩa metwaraga na magũrũ maarĩ ta 600,000 hategũtarwo atumia na ciana. ³⁸ Na andũ angĩ aingĩ nĩmathiire na makĩambatania nao, hamwe na ndũũru nene cia mahiũ ma mbũri na ng’ombe. ³⁹ Kĩmere kĩrĩa maarutĩte bũrũri wa Misiri nĩkĩo maatũmĩrĩre gũthondeka mĩgate ĩtarĩ ndawa ya kũmbia. Kĩmere kũu gĩtiarĩ na ndawa ya kũmbia tondũ nĩkũingatwo maingatirwo bũrũri wa Misiri, na matiigana kũgĩa na ihinda rĩa kũhaarĩria irio ciao.

⁴⁰ Ihinda rĩrĩa andũ a Isiraeli maatũũrĩre bũrũri wa Misiri nĩ mĩaka 430. ⁴¹ Harĩa mĩaka ĩyo 430 yathirĩre-rĩ, mũthenya o ro ũcio, nĩguo ikundi ciothe cia andũ a Jehova cioimire bũrũri wa Misiri. ⁴² Tondũ ũtukũ ũcio nĩguo Jehova aikarire eiguĩte nĩguo amarute bũrũri wa Misiri-rĩ, na ũtukũ ũyũ nao andũ a Isiraeli othe nĩmarĩkaraga meiguĩte nĩguo matĩĩage Jehova njiarwa-inĩ ciothe iria igooka.

Mĩhingo ya Bathaka

⁴³ Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, “Maya nĩmo mawatho ma Bathaka:

“Gũtirĩ mũgeni ũngĩrĩa Bathaka ĩyo. ⁴⁴ Ngombo o yothe ũgũrĩte no ĩrĩe Bathaka ĩyo thuutha wa kũmĩruithia, ⁴⁵ no mũrarĩrĩria kana mũruti wĩra wa mũcaara ndakanamĩrĩe.

⁴⁶ “No nginya ĩrĩagĩrwo thĩinĩ wa nyũmba o ĩmwe, mũtikanoimie nyama o na ĩrĩkũ nja ya nyũmba. Mũtikanoine ihĩndĩ o na rĩmwe rĩayo. ⁴⁷ Mũingĩ wotha wa Isiraeli no nginya ũkũngũrĩe Bathaka.

⁴⁸ “Mũgeni ũtũũrĩte thĩinĩ wanyu na nĩekwenda gũkũngũrĩa Bathaka ya Jehova, no nginya aruithie arũme othe a nyũmba yake; thuutha ũcio nĩrĩo angĩkũngũrĩa Bathaka ta mũndũ ũciarĩrwo bũrũri-inĩ. Gũtirĩ mũndũ mũrũme ũtarĩ mũruu ũngĩrĩa Bathaka. ⁴⁹ Watho o ũcio noguo ũgwatha arĩa maciarĩtwo marĩ a bũrũri, o na ageni arĩa matũũranagia na inyuĩ.”

⁵⁰ Andũ a Isiraeli othe magĩka o ũrĩa Jehova aathĩte Musa na Harũni. ⁵¹ Na mũthenya o ro ũcio, Jehova akĩruta andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri na ikundi ciao.

13

Kwamũrwo kwa Marigithathi

¹ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ² “Nyamũrĩra marigithathi mothe ma twana twa tũhĩ. Maciaro ma mbere ma nda o yothe gatagatĩ-inĩ ka andũ a Isiraeli nĩ makwa, marĩ ma mũndũ kana ma nyamũ.”

³ Nake Musa akĩra andũ atĩrĩ, “Ririkanagai mũthenya ũyũ, mũthenya ũrĩa mwoimire bũrũri wa Misiri, mũkiuma bũrũri wa ũkombo, tondũ Jehova nĩamũrutire kuo na guoko kwa hinya. Mũtikarĩĩage kĩndũ kĩrĩ na ndawa ya kũmbia. ⁴ ũmũthĩ, mweri-inĩ ũyũ wa Abibu, nĩguo mũroimagara mũthĩ. ⁵ Rĩrĩa Jehova akaamũkinyia bũrũri wa Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Ahivi, na Ajebusi bũrũri ũrĩa eehĩtire mbere ya maithe manyu ma tene atĩ nĩakamũhe bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ-rĩ, mũkaamenyagĩrĩra gĩathĩ gĩkĩ mweri-inĩ ũyũ: ⁶ Ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja mũkaarĩĩaga mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmbia na mũthenya wa mũgwanja mũthondeke iruga inene nĩ ũndũ wa Jehova. ⁷ Rĩĩagai mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmbia ihinda rĩa mĩthenya ĩyo mũgwanja; gũtikoneke kĩndũ kĩrĩ na ndawa ya kũmbia gatagatĩ kanyu, kana ndawa ya kũmbia yoneke handũ o hothe mĩhaka-inĩ yanyu. ⁸ Mũthenya ũcio o mũndũ ere mũriũ atĩrĩ, ‘Ndĩreka ũũ tondũ wa ũrĩa Jehova

aanjikĩire rĩrĩa ndoimire bũrũri wa Misiri.’⁹ Kũmenyerera mũthenya ũyũ nĩkuo kũrĩtuĩkaga ta rũũri guoko-inĩ gwaku, na kĩrĩkania ũthiũ-inĩ waku, atĩ watho wa Jehova nĩũrĩkaraga iromo-inĩ ciaku. Nĩgũkorwo Jehova nĩakũrutire bũrũri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya.¹⁰ No nginya mũrũmie watho ũyũ mwathane ihinda riaguo riakinya, mwaka o mwaka.

¹¹ “Thuutha wa Jehova kũmũkinya bũrũri wa Akaanani na amũhe guo, o ta ũrĩa eeranĩire na mwĩhĩtwa kũrĩ inyuĩ o na maithe manyu ma tene-rĩ,¹² nĩmũkahe Jehova maciaro ma mbere ma nda ciothe. Marigithathi ma njamba mothe ma ũhiũ wanyu nĩ ma Jehova.¹³ Mũgaakũũraga irigithathi o rĩothe rĩa ndigiri na gatũrũme,* no mũngĩaga kũrĩkũũra-rĩ, mũriune ngingo. Kũũragai marigithathi mothe manyu ma aanake.

¹⁴ “Matukũ-inĩ marĩa magooka, rĩrĩa mũrũguo agaakũũria atĩrĩ, ‘Ũũ nĩ kuuga atĩa?’ mwĩre atĩrĩ, ‘Jehova aatũrutire bũrũri wa Misiri, agĩtũruta bũrũri wa ũkombo, na guoko gwake kwa hinya.¹⁵ Rĩrĩa Firaũni omirie mĩtwe akĩrega gũtũrekereria-rĩ, Jehova nĩooragire marigithathi ma bũrũri wa Misiri mothe, andũ o na nyamũ. Ũndũ ũcio nĩguo ũtũmaga ndutĩre Jehova igongona rĩa njamba ciothe iria ciambaga kuuma nda, na ngakũũra mũriũ wakwa wothe wa irigithathi.¹⁶ Naguo ũndũ ũcio ũrĩtuĩkaga ta rũũri guoko-inĩ gwaku, o na ũtuĩkage kĩonania gũkĩrĩtwo ũthiũ-inĩ waku, atĩ Jehova nĩatũrutire bũrũri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya.’”

Kũringa Iria Itune

¹⁷ Rĩrĩa Firaũni aarekereirie andũ a Isiraeli mathiĩ-rĩ, Ngai ndaamatongoreirie njĩra-inĩ ya kũhĩtũkĩra bũrũri wa Afilisti,[†] o na gũtuĩka iyo nĩyo yarĩ njĩra rĩrĩa nguhi. Nĩgũkorwo Ngai oigire atĩrĩ, “Mangĩcemanía na mbaara-rĩ, maahota kwĩricũkwo, macooke bũrũri wa Misiri.”¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio Ngai agĩgĩtongoria andũ acio mathiũrũrũkĩire njĩra ya werũ-inĩ merekeire Iria Itune. Andũ a Isiraeli maambatire makiuma bũrũri wa Misiri meeohete indo cia mbaara.

¹⁹ Musa nĩakuuĩre mahĩndĩ ma Jusufu, nĩ ũndũ Jusufu nĩehĩtithĩtie ariũ a Isiraeli na mwĩhĩtwa. Oigĩte atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai nĩakamũteithia, na inyuĩ hĩndĩ iyo no nginya mũgaakuua mahĩndĩ makwa kuuma kũndũ gũkũ.”

²⁰ Thuutha wa kuuma Sukothu maambire kambĩ ciao Ethamu ndeere-inĩ cia werũ.²¹ Mũthenya, Jehova aathiiaga mbere yao arĩ gĩtugĩ-inĩ gĩa itu gĩa kũmoonereria njĩra, na ũtukũ-rĩ, aathiiaga mbere yao arĩ gĩtugĩ-inĩ kĩa mwaki amamũrĩkĩire njĩra, nĩgeetha mahote gũthiĩ mũthenya o na ũtukũ.²² Gĩtugĩ gĩa itu mũthenya kana gĩtugĩ kĩa mwaki ũtukũ, gũtirĩ kĩheraga handũ hakĩo mbere ya andũ acio.

14

¹ Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ,² “Ĩra andũ a Isiraeli macooke na thuutha, na mambe hema gũkuhi na Pi-Hahirothu, gatagatĩ ka Migidoli na iria. Nĩmambe hema hũgũrũrũ-inĩ cia iria, kũng’ethanĩra na Baali-Zefoni.³ Firaũni nĩageciĩria atĩrĩ, ‘andũ a Isiraeli marĩ na kĩrigiicano no kũũrũũra marorũũra bũrũri-inĩ, mahingĩrĩrio nĩ werũ.’⁴ Na nĩngomia ngoro ya Firaũni, nake nĩakamaingatithia. No nĩ mwene nĩngegĩĩra na riiri nĩ ũndũ wa Firaũni na mbũtũ yake yothe ya ita, nao andũ a Misiri nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.” Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩĩka o ũguo merĩtwo.

⁵ Rĩrĩa mũthamaki wa bũrũri wa Misiri eerirwo atĩ andũ acio nĩmorĩte-rĩ, Firaũni na anene ake makĩĩricũkwo ũhoru ũcio, magĩkiuga atĩrĩ, “Hĩ! Tweka atĩa? Twarekereria andũ a Isiraeli mathiĩ na ithuĩ tuorĩrwo nĩ ũtungata wao?”⁶ Nĩ ũndũ ũcio akiuga ngaari yake ya ita ihaarĩrio, na agĩthiĩ na mbũtũ yake ya ita.⁷ Agĩthiĩ na ngaari cia ita 600 iria njega mũno, o hamwe na ngaari cia ita iria ingĩ ciothe cia bũrũri wa Misiri, ciothe irũgamĩrĩrwo nĩ anene.⁸ Jehova akĩũmia ngoro ya Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, na nĩ ũndũ ũcio akĩrũmĩrĩra andũ a Isiraeli na ihenya ariĩa moimagarĩte makinyũkĩtie na ũcamba.⁹ Andũ a Misiri, hamwe na mbarathi ciothe cia Firaũni na ngaari cia ita, na andũ ariĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi, na thigari, makĩrũmĩrĩra andũ a Isiraeli na ihenya makĩmakinyĩra harĩa maambĩte hema rũteere-inĩ rwa iria, hakuhĩ na Pi-Hahirothu kũng’ethera Baali-Zefoni.

* 13:13 Ndigiri ndĩngĩarutĩrwo Ngai ta igongona, no watho nĩwetikĩrĩtie ikũũranio na ndũrũme. † 13:17 Njĩra ino nĩyo yarĩ nguhi kuuma Gosheni gũthiĩ Kaanani, na nĩyarangagĩrwo nĩ andũ a Misiri.

¹⁰ Firaūni akuhīrīria-rī, andū a Isiraeli makīhūgūra, makīona andū a Misiri mamoiimīte thuutha makīmaka mūno, magīkaīra Jehova. ¹¹ Makīira Musa atīrī, “Nī mbīrīra gūtaarī būrūri wa Misiri, nīguo ūtūrehe tūkuire gūkū werū-inī? Nī atīa ūū ūtwikīte ūgatūruta būrūri wa Misiri? ¹² Githī tūtiakwīre tūrī o būrūri wa Misiri atī ūtigane na ithuī, ūreke tūtungatīre andū a būrūri wa Misiri? Kūngīarī wega tūtungatīre andū a Misiri kūrī gūkuīra werū-inī!”

¹³ Musa agīcookeria andū acio atīrī, “Tigai gwītīgīra. Mwīhaandei wega, na nīmūkuona ūhonokio ūrīa Jehova ekūmūrehere ūmūthī. Andū a Misiri aya mūrōna ūmūthī, mūtikamona rīngī. ¹⁴ Jehova nīekūmūrūrīra, mūbatie o gūikara mūhooreire.”

¹⁵ Nīngī Jehova akīira Musa atīrī, “Ūrangāira nīkī? Īra andū a Isiraeli mathiī na mbere. ¹⁶ Oya rūthanju rwaku, na ūtambūrūkie guoko igūrū wa iria ūgayanie maaī nīgeetha andū a Isiraeli matuīkanīrie iria-inī, mathiīrīre thī nyūmū. ¹⁷ Nīngūūmia ngoro cia andū a Misiri nīgeetha o nao mamarūmīrīre. Na nīngegīra riiri nī ūndū wa Firaūni na mbūtū yake ya ita, o na nī ūndū wa ngaari ciake cia ita, o na andū ake arīa mathiīaga mahaicīte mbarathi. ¹⁸ Nao andū a Misiri nīmakamenya atī nī nī nī Jehova hīndī īyo ngegīra riiri nī ūndū wa Firaūni, na ngaari ciake cia ita na andū ake arīa mathiīaga mahaicīte mbarathi.”

¹⁹ Hīndī īyo mūrāika wa Ngai ūrīa wathīaga atongoretie mbūtū ya thigari cia Isiraeli, akīehera agīcooka thuutha wao. Gītugī gīa itu nakīo gīkiuma hau mbere, gīkīrūgama thuutha wao, ²⁰ gīkīgīa gatagatī ga thigari cia Misiri na cia Isiraeli. Ūtukū wothē itu rīu rīgīkīra nduma mwena ūmwe, na ūtheri mwena ūrīa ūngī; nī ūndū ūcio gūtīrī andū makuhīrīrie arīa angī ūtukū wothē.

²¹ Nīngī Musa agītambūrūkia guoko igūrū wa iria, na ūtukū wothē Jehova agītīndīka iria na thuutha na ūndū wa rūhuho rwa kuuma mwena wa irathīro, na agītūma hau hatuīke thī nyūmū. Maaī macio makīgayūkana, ²² nao andū a Isiraeli makīringa iria mahītūkiire thī nyūmū, maaī marūgamīte mwena wao wa ūrīo na wa ūmotho.

²³ Nao andū a Misiri makīmarūmīrīra na ihenya, nacio mbarathi ciothe cia Firaūni na ngaari cia ita, na andū arīa mathiīaga mahaicīte mbarathi makīmarūmīrīra nginya iria-inī. ²⁴ Rūciinī ruoro rūgītema-rī, Jehova agīcūthīrīria mbūtū ya ita ya andū a Misiri arī gītugī-inī kīa mwaki na gīa itu, nake akīmīrigiica. ²⁵ Agītūma magūrū ma ngaari ciao cia ita macomoke nīgeetha makorwo na thīina wa gūcitwarithia. Nao andū a Misiri makiuga atīrī, “Nītūūrei twehere harī andū aya a Isiraeli! Jehova nīwe ūramarūrīra kūrī andū a Misiri.”

²⁶ Nīngī Jehova akīira Musa atīrī, “Tambūrūkia guoko igūrū wa iria nīgeetha maaī macooke mahubānīrie andū a Misiri na ngaari ciao cia ita, na andū arīa mathiīaga mahaicīte mbarathi.” ²⁷ Musa agītambūrūkia guoko gwake igūrū wa iria, na gūgīkīa-rī, iria rīgīcooka gūtherera o ta mbere. Nao andū a Misiri makīgeria kūrīrīra, no Jehova akīmahubānīria iria-inī thīinī. ²⁸ Maaī magīcookana, magīthika ngaari cia ita na andū arīa mathiīaga mahaicīte mbarathi; nīo mbūtū yothē ya Firaūni īrīa yarūmīrīre andū a Isiraeli iria-inī. Gūtīrī o na ūmwe wao wāhonokire.

²⁹ No andū a Isiraeli maaringire iria magereire njīra nyūmū, rūthingo rwa maaī rūrūgamīte mwena wao wa ūrīo na wa ūmotho. ³⁰ Mūthenya ūcio Jehova akīhonokia Isiraeli kuuma moko-inī ma andū a Misiri, nao andū a Isiraeli makīionera ciimba cia andū a Misiri kūu hūgūrūrū-inī cia iria. ³¹ Na rīrīa andū a Isiraeli moonire hinya mūnene ūrīa Jehova onirie andū a Misiri-rī, andū acio magītīgīra Jehova na makīmwiḥoka o na makīhoka Musa ndungata yake.

15

Rwīmbo rwa Musa na Miriamu

¹ Hīndī īyo Musa na andū a Isiraeli makīinīra Jehova rwīmbo rūrū:

“Nīngūinīra Jehova,

nīgūkorwo nīwe ūtūūgīrītio mūno.

Mbarathi amīkītīe iria-inī hamwe na mūmīhaici.

² Jehova nīwe hinya wakwa na rwīmbo rwakwa;

nīwe ūtuīkīte ūhonokio wakwa.

Nīwe Ngai wakwa na nīndīimūgoocaga,

Nīwe Ngai wa baba na nīndīimūtūūgagīria.

³ Jehova nĩ njamba ya ita;

Jehova nĩrĩo rĩitwa rĩake.

⁴ Ngaari cia ita cia Firaũni na mbũtũ yake aamĩikirie iria-inĩ.

Anene arĩa ega mũno a Firaũni moorĩre maaĩ-inĩ ma Iria Itune.

⁵ Maaĩ marĩa mariku nĩmamathikĩte;

Nao magakĩrikĩra kũrĩa kũriku ta ihiga.

⁶ “Wee Jehova, guoko gwaku kwa ũrĩo kwarĩ gwa kũgegania, gũkagĩa hinya.

Wee Jehova, guoko gwaku kwa ũrĩo nĩ gwathuthangire thũ.

⁷ Nĩ ũndũ wa ũnene waku wa magegania,

nĩwakurumanirie arĩa magũũkĩrĩre.

Nĩwaitũrĩre marakara maku mahiũ;

makĩmacina taarĩ mahuti.

⁸ Na ũndũ wa mũrurumo wa mĩhũmũ ya maniũrũ maku-rĩ,

maaĩ nĩmeiganĩrĩre hĩba.

Makũmbĩ ma maaĩ makĩrũgama ta rũthingo;

maaĩ ma kũrĩa kũriku makĩnyiitana gatagatĩ ka iria.

⁹ “Thũ nayo yetĩite, ikoiga atĩrĩ,

‘Nĩngamarũmĩrĩra na ihenya, ndĩmakinyĩre.

Ngagayania indo iria matahĩte,

ndĩhũũnĩrĩre nacio.

Nĩngũcomora rũhiũ rwakwa rwa njora,

nakuo guoko gwakwa kũmaniine.’

¹⁰ No wahuhire rũhuho rũkĩhurutana,

narĩo iria rĩkĩmathika,

makĩrika ta kĩgera maaĩ-inĩ maingĩ.

¹¹ “Wee Jehova-rĩ, nũũ ũhaana tawe harĩ ngai ciothe?

Nũũ ũhaana tawe,

wee ũrĩ ũtheru wa magegania,

wee wĩtigĩrĩtwo nĩ ũndũ wa riiri waku,

wee wĩkaga maũndũ ma magegania?

¹² Watambũrũkirie guoko gwaku kwa ũrĩo, nayo thĩ ikĩmameria.

¹³ “Nĩ ũndũ wa wendo waku ũtathiraga,

nĩũgũtongoria andũ arĩa ũkũũrĩte.

Nĩũkamatongoria na ũndũ wa hinya waku,

ũmatware nginya gĩikaro gĩaku gĩtheru.

¹⁴ Ndũrĩrĩ ikaigua, nacio ciinaine;

ruo rũnyiite andũ a Filistia.

¹⁵ Aathani a Edomu nĩmakamaka mũno,

na atongoria a Moabi manyiitwo nĩ kũinaina,

andũ a Kaanani makaiyũrwo nĩ maaĩ nda;

¹⁶ guoya na kĩmako nĩikamakinyĩrĩra.

Na ũndũ wa hinya wa guoko gwaku-rĩ,

makahaana ta ihiga matekwĩnyagunya,

nginya andũ aku, Wee Jehova, maringe,

nginya andũ arĩa wegũrĩre maringe.

¹⁷ Ũkaamarehe thĩinĩ na ũmahaande

kĩrĩma-inĩ kĩa igai rĩaku,

o handũ harĩa, Wee Jehova,

wombire hatuŭke gŭikaro gŭaku,
handũ-harŭa-haamũre, harŭa Wee Jehova,
wahaandire na moko maku.

¹⁸ Jehova agaathamaka tene na tene.”

¹⁹ Hĩndĩ ĩrŭa mbarathi cia Firaũni, na ngaari cia ita, na andũ arŭa maathiiaga mahaicĩte mbarathi maatoonyire iria-inĩ-rĩ, Jehova agĩcookania maaĩ ma iria, makĩmathika. No rĩrĩ, andũ a Isiraeli maatuĩkanirie iria-inĩ mathiĩrũire thĩ nyũmũ. ²⁰ Hĩndĩ ĩyo Miriamu ũrŭa mũnabii mũndũ-wa-nja, mwarĩ wa nyina na Harũni, akĩoya kĩhembe gĩa kũinio, nao atumia othe makĩmuuma thuutha marĩ na ihembe ciao makĩinaga. ²¹ Miriamu akĩmainĩra atĩrĩ:

“Inĩrai Jehova,

nĩgũkorwo nĩwe ũtũũgĩrĩtio mũno.

Mbarathi amũikĩtie iria-inĩ, hamwe na mũmĩhaici.”

Maaĩ ma Mara na ma Elimu

²² Ningĩ Musa agĩtongoria Isiraeli kuuma Iria Itune magĩthiĩ Werũ wa Shuri. Magĩthiĩ rũgendo rwa mĩthenya ĩtatũ werũ-inĩ na matekuona maaĩ. ²³ Rĩrŭa maakinyire Mara, matingĩahotire kũnyua maaĩ makuo tondũ maarĩ marũrũ. (Nĩkĩo handũ hau hetagwo Mara.) ²⁴ Nĩ ũndũ ũcio andũ magĩtetia Musa, makiuga atĩrĩ, “Tũkũnyua kĩ?”

²⁵ Nake Musa agĩkaĩra Jehova, nake Jehova akĩmuonia kamũtĩ. Agĩgaikia maaĩ-inĩ, namo makĩgĩa mũcamo mwega.

O hau Jehova agĩathana, akĩmathondekera watho na uuge wa kũrũmagĩrĩrwo, na akĩmagereria ho. ²⁶ Akiuga atĩrĩ, “Mũngĩthikĩrĩria mũgambo wa Jehova Ngai wanyu wega, na mwĩke maũndũ marŭa magĩrũire maitho-inĩ make, mũngĩrũmbũiya maathani make na mũmenyerere wathani wake wothe-rĩ, ndikamũrehera mũrimũ o na ũmwe wa ĩrŭa ndareheire andũ a Misiri, nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Jehova, ũrŭa ũmũhonagia.”

²⁷ Ningĩ magĩkinya Elimu, harŭa haarĩ ithima ikũmi na igĩrĩ, na mĩtende mĩrongo mũgwanja, nao makĩamba hema hau hakuhĩ na maaĩ.

16

Mana na Tũmakia-Arũme

¹ Mũingĩ wothe wa Isiraeli nĩwoimagararire ũkiuma Elimu ũgĩkinya Werũ wa Sini, ũrŭa ũrĩ gatagatĩ ka Elimu na kĩrĩma gĩa Sinai, mũthenya wa ikũmi na ĩtano wa mweri wa keerĩ thuutha wao kuuma bũrũri wa Misiri. ² Kũu werũ-inĩ, mũingĩ ũcio wothe nĩwatetirie Musa na Harũni. ³ Andũ a Isiraeli makĩmeera atĩrĩ, “Naarĩ korwo Jehova aatũũragĩire bũrũri wa Misiri na guoko gwake! Kũu twaikaŕaga tũthiũrũrũkiirie nyũngũ cia nyama, na tũkarĩaga o kĩrŭa gĩothe twendaga, no inyuĩ mĩtũrehete gũkũ werũ-inĩ nĩguo mũũrage kĩũngano gĩkĩ gĩothe na ng’aragu.”

⁴ Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ngũmuurĩria mĩgate kuuma igũrũ ta mbura. Andũ mariumaga nja o mũthenya makongania mĩgate ya kũmaigana o mũthenya ũcio. Ngũmageria na njĩra ĩyo nyone kana nĩmekũrũmĩrĩra ũrutani wakwa. ⁵ Mũthenya wa gatandatũ-rĩ, marĩharagĩria kĩrŭa mainũkia, nakĩo gĩkoragwo kĩrĩ maita meerĩ ma kĩrŭa monganagia mĩthenya ĩrŭa ĩngĩ.”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio Musa na Harũni makĩra andũ othe a Isiraeli atĩrĩ, “Hwaĩ-inĩ-rĩ, nĩmũrĩmenya atĩ nĩ Jehova wamũrutire bũrũri wa Misiri, ⁷ na rũciinĩ nĩmũkona riiri wa Jehova, tondũ nĩaiguĩte ũrŭa mũmũtetetie. Ithuĩ tũkĩrĩ a, atĩ nĩguo mĩtũtetie?” ⁸ O na ningĩ Musa akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũkamenya atĩ ũcio nĩ Jehova, rĩrŭa akaamũhe nyama mũrĩe hwaĩ-inĩ na amũhe mĩgate ĩrŭa yothe mũkwenda rũciinĩ, tondũ nĩaiguĩte ũrŭa mũmũtetetie. Ithuĩ tũkĩrĩ a? Ti ithuĩ mũratetia, no nĩ Jehova mũratetia.”

⁹ Ningĩ Musa akĩra Harũni atĩrĩ, “Ĩra mũingĩ wothe wa Isiraeli atĩrĩ, ‘Ŭkai mbere ya Jehova, nĩgũkorwo nĩaiguĩte gũteta kwanyu.’”

¹⁰ Hĩndĩ ĩrŭa Harũni aaragĩria mũingĩ wothe wa Isiraeli-rĩ, makĩrora na mwena wa werũ-inĩ, na kũu makĩona riiri wa Jehova ũrĩ itu-inĩ.

¹¹ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ¹² “Nĩnjiguĩte gũteta kwa andũ a Isiraeli. Meere atĩrĩ, ‘Hwaĩ-inĩ mũrĩrĩaga nyama na rũciinĩ mũkarŭa mĩgate mũkahũũna. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ, nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.’”

¹³ Hwaĩ-inĩ ūcio gũgũka tũnyoni tũrĩa twĩtagwo tũmakia-arũme tũkĩiyũra kambĩ ciao. Naguo rũciiniĩ kwarĩ ime rĩathiũrũrũkĩirie kambĩ ciao. ¹⁴ Ime rĩaitika-rĩ, gũkĩoneka tũthendũ twa gĩthiũrũrĩ tũhaana maaĩ magandie nĩ mbaa, tũgwĩte thĩ kũu werũ-inĩ. ¹⁵ Rĩrĩa andũ a Isiraeli maatuonire, makĩũrania atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩ kĩĩ?” nĩgũkorwo matiamenyaga nĩ kĩĩ.

Musa akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ mĩgate ĩrĩa Jehova amũheete mũrĩe. ¹⁶ Jehova aathanĩte ũũ: ‘O mũndũ nĩonganie o ĩrĩa ĩkũmũigana. Oyagai o kĩbaba kĩmwe kĩa omeri* kĩa o mũndũ wotho ũrĩ hema-inĩ cianyu.’”

¹⁷ Andũ a Isiraeli magĩũka o ta ũrĩa meerirwo; amwe makĩũngania mĩingĩ, na amwe makĩũngania mĩnini. ¹⁸ Na rĩrĩa yathimirwo na kĩbaba kĩa omeri, gũkĩoneka atĩ ũrĩa wonganĩtie mĩingĩ-rĩ, ndaarĩ na mĩingĩ makĩria; nake ũrĩa wonganirie mĩnini, ndaarĩ na mĩnini makĩria. O mũndũ oonganĩtie mũigana wa ũrĩa aabataire.

¹⁹ Ningĩ Musa akĩmeera atĩrĩ, “Gũtikagĩe mũndũ ũkũiga kĩndũ o na kĩnini kĩayo nginya rũciiniĩ.”

²⁰ No rĩrĩ, amwe matiigana kũrũmbũiya ũrĩa Musa oigire; makĩĩgĩra ĩmwe yayo nginya rũciiniĩ, nayo ĩgĩkorwo ĩiyũrĩte igunyũ na ĩkambĩrĩria kũnunga. Nĩ ũndũ ūcio Musa akĩrakario nĩo.

²¹ O rũciiniĩ mũndũ o mũndũ nĩoyaga ĩrĩa abatairio nĩyo, narĩo rĩũa rĩahiũha ĩgatweka. ²² Mũthenya wa gatandatũ-rĩ, nĩmoonganagia maita meerĩ; ibaba igĩrĩ cia omeri† harĩ o mũndũ. Nao atongoria a mũingĩ magĩũka makĩira Musa ũhoro ūcio. ²³ Nake Musa akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova aathanĩte, ‘Rũciũ nĩ mũthenya wa kũhurũka, Thabatũ Theru ya Jehova. Nĩ ũndũ ūcio rugai ĩrĩa yotho mũkwenda kũruga, na mũcamũkie kĩrĩa gĩotho mũkwenda gũcamũkia. Kĩrĩa gĩgũtigara-rĩ, mũkĩige nginya rũciiniĩ.’”

²⁴ Nĩ ũndũ ūcio makĩiga ĩmwe nginya rũciiniĩ, o ta ũrĩa maathĩtwo nĩ Musa, nacio ĩtiigana kũnunga, kana kũgĩa na igunyũ. ²⁵ Musa akĩmeera atĩrĩ, “Cĩrĩe ĩmũthĩ, tondũ ĩmũthĩ nĩ mũthenya wa Thabatũ ya Jehova. ĩmũthĩ mũtigũciona igwĩte thĩ. ²⁶ Mĩthenya ĩtandatũ nĩguo mũrĩciũnganagia, no mũthenya wa mũgwanja-rĩ, ūcio wa Thabatũ, gũtirĩkoragwo kũrĩ kĩndũ o na kĩ.”

²⁷ No rĩrĩ, andũ amwe makĩumagara mũthenya ūcio wa mũgwanja, magĩthĩ gũciũngania, nao matiigana kuona kĩndũ. ²⁸ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Nĩ nginya hĩndĩ ĩrĩkũ mũgũtũũra mũregete kũmenyerera maathani makwa na kũigua ũrutani wakwa? ²⁹ Menyai atĩ Jehova nĩamũheete Thabatũ; na nĩkĩo amũheaga mĩgate ya mĩthenya ĩrĩ mũthenya ūcio wa gatandatũ. Mũndũ o wotho nĩaikarage harĩa arĩ mũthenya ūcio wa mũgwanja; gũtikanagĩe mũndũ ũkumagara.” ³⁰ Nĩ ũndũ ūcio andũ makĩhurũka mũthenya wa mũgwanja.

³¹ Andũ a Isiraeli magĩta mĩgate ĩyo mana. Maarĩ merũ ta mbegũ cia korianda, na maacamaga ta tũmĩgate tũthondeketwo na ũũkĩ. ³² Musa akiuga atĩrĩ, “Jehova aathanĩte atĩrĩ; ‘Oyai kĩbaba kĩa omeri ĩmwe ya mana na mũkĩige nĩ ũndũ wa njiarwa iria igooka thuutha, nĩgeetha makoona mĩgate ĩrĩa ndaamũheire mũrĩe mũrĩ werũ-inĩ, rĩrĩa ndamũrutire bũrũri wa Misiri.’”

³³ Nĩ ũndũ ūcio Musa akĩira Harũni atĩrĩ, “Oya ndigithũ na wĩkĩre omeri ĩmwe ya mana thĩiniĩ wayo. Ningĩ ũcooke ũmĩige mbere ya Jehova ĩgĩrwo njiarwa iria igooka thuutha.”

³⁴ O ta ũrĩa Jehova aathire Musa-rĩ, Harũni akĩiga mana mbere ya ithandũkũ rĩa ũira, nĩguo matũũre ho. ³⁵ Andũ a Isiraeli maarĩire mana mĩaka mĩrongo ĩna nginya magĩkinya bũrũri ũrĩa watũũragwo nĩ andũ; maarĩire mana nginya rĩrĩa maakinyire mũhaka-inĩ wa Kaanani.

³⁶ (Omeri ĩmwe ĩigana ta gĩcunjĩ gĩa ĩkũmi kĩa eba ĩmwe.)

17

Maaĩ Kuuma Rwaro-inĩ rwa Ihiga

¹ Mũingĩ wotho wa Isiraeli ũkiomagara kuuma Werũ wa Sini, ũkoimaga handũ hamwe ũgathiĩ harĩa hangĩ o ta ũrĩa Jehova aathanaga. Makĩamba hema ciao Refidimu, no gũtiarĩ maaĩ ma kũnyuuo nĩ andũ acio. ² Nĩ ũndũ ūcio andũ acio makĩnegenia Musa, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũhe maaĩ ma kũnyua.”

Nake Musa akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũranegenia nĩkĩ? Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mũgerie Jehova?”

³ No andũ nĩmanyootire marĩ kũu, nao magĩtetia Musa makĩmũũria atĩrĩ, “Watũrutire bũrũri wa Misiri nĩkĩ, tũũke ũtũũrage na nyoota ithuĩ na ciana ciitũ na ũhiũ witũ?”

* 16:16 nĩ ta lita igĩrĩ na robo (2:25) † 16:22 nĩ ta lita inya na nuthu (4.5)

⁴ Nake Musa agĩkaĩra Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Ngwĩka atĩa na andũ aya? Marĩ hakuhĩ kũhũũra na mahiga nyuguto.”

⁵ Jehova agĩcookeria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ mbere ya andũ aya. Thiĩ na athuuri amwe a Isiraeli na ũkuue rũthanju rũrĩa wagũthire Nili naruo. ⁶ Nĩ ngũrũgama hau mbere yaku, o hau hakuhĩ na rwaro rwa ihiga kũu Horebu. Gũtha ihiga, na maaĩ nĩmekuuma thiĩnĩ warĩo nĩguo andũ manyue.” Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩka ũguo athuuri a Isiraeli makĩonaga. ⁷ Nake agĩta handũ hau Masa na Meriba, tondũ nĩho andũ a Isiraeli maanegenirie na makĩgeria Jehova, makĩũragia atĩrĩ, “Iĩ Jehova arĩ hamwe na ithuĩ kana aca?”

Kũhootwo kwa Aamaleki

⁸ Andũ a Amaleki nĩmookire makĩhithũkĩra andũ a Isiraeli kũu Refidimu. ⁹ Musa akĩra Joshua atĩrĩ, “Thuura andũ amwe aitũ mumagare mũkahũũrane na andũ a Amaleki. Rũciũ ngaarũgama kĩrĩma igũrũ nyiitĩte rũthanju rwa Ngai na guoko.”

¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩhũũrana na andũ a Amaleki o ta ũrĩa Musa aathanĩte; nake Musa, na Harũni na Huri makĩhaica kĩrĩma-inĩ. ¹¹ Rĩrĩa rĩothe Musa akoragwo oete moko make na igũrũ-rĩ, andũ a Isiraeli makahootana, no rĩrĩa agũithia moko make, andũ a Amaleki makahootana. ¹² Rĩrĩa Musa aanogire moko-rĩ, makĩoya ihiga makĩga thĩ akĩrĩkarĩra. Harũni na Huri magĩkĩnyiitĩrĩra moko make, o ũmwe akanyitĩrĩra guoko kũmwe, na ũcio ũngĩ kũu kũngĩ. Nĩ ũndũ ũcio moko ma Musa magĩkara mambarairio nginya riũa rĩgĩthũa. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩhoota mbũtũ cia andũ a Amaleki na rũhiũ rwa njora.

¹⁴ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Andĩka ũndũ ũyũ ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo ũrĩ ũndũ wa gũtũũra ũririkanagwo na ũreke Joshua aũigue, tondũ nĩngeheria rĩitwa rĩa Amaleki biũ nao matigacooka kũririkanwo gũkũ thĩ.”

¹⁵ Musa agĩaka kĩgongona na agĩgĩta atĩrĩ “Jehova Nĩwe Bendera yakwa.” ¹⁶ Akiuga atĩrĩ, “Nĩgũkorwo moko nĩmambararirio na igũrũ kwerekera gĩtĩ-inĩ kĩa ũnene kĩa Jehova. Jehova arĩhũũranaga na andũ a Amaleki kuuma njjarwa na njjarwa.”

18

Jethero Gũceerera Musa

¹ Na rĩrĩ, Jethero, ũrĩa warĩ mũthĩnjĩri ngai wa Midiani na mũthoni-we wa Musa, akĩigua maũndũ mothe marĩa Ngai eekĩre Musa na andũ ake a Isiraeli, na ũrĩa Jehova aarutire andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri.

² Thuutha wa Musa gũcookia mũtumia wake Zipora, mũthoni-we Jethero nĩamwamũkĩrĩre, ³ hamwe na ariũ ake eerĩ. Mũriũ ũmwe eetagwo Gerishomu, nĩgũkorwo Musa oigire atĩrĩ, “Nĩndũkĩte mũgeni bũrũri-inĩ wene”; ⁴ mũriũ ũcio ũngĩ eetagwo Eliezeri, nĩgũkorwo oigire atĩrĩ, “Ngai wa baba nĩwe warĩ mũteithia wakwa; nĩahonokirie kuuma rũhiũ-inĩ rwa Firaũni.”

⁵ Jethero, mũthoni-we wa Musa, hamwe na mũtumia wa Musa na ariũ ake, magĩũka kũrĩ we kũu werũ-inĩ, kũrĩa aambĩte hema hakuhĩ na kĩrĩma kĩa Ngai. ⁶ Jethero nĩamũtũmanĩre akoiga atĩrĩ, “Nĩ, mũthoni-guo Jethero, nĩndĩrooka kũrĩ we tũrĩ na mũtumia waku na ariũ aku eerĩ.”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩkiumagara agatũnge mũthoni-we, akĩinamĩrĩra, akĩmũmumunya. Makĩgeithania, na magĩcooka magĩtoonya hema thiĩnĩ. ⁸ Musa akĩhe mũthoni-we ũhoru wothe wa ũrĩa Jehova eekire Firaũni na andũ a Misiri nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli na, akĩmwĩra mathĩna mothe marĩa moonete rũgendo-inĩ, na ũrĩa Jehova aamahonoketie.

⁹ Jethero nĩakenirio nĩ kũigua maũndũ macio mothe mega marĩa Jehova eekĩre Isiraeli, nĩ ũndũ wa kũhonokia andũ a Isiraeli kuuma guoko-inĩ kwa andũ a Misiri. ¹⁰ Jethero akiuga atĩrĩ, “Jehova arogocwo, ũrĩa wamũteithũrĩre kuuma guoko-inĩ kwa andũ a Misiri na gwa Firaũni, na agĩteithũra andũ kuuma guoko-inĩ kwa andũ a Misiri. ¹¹ Rĩu nĩ nĩmenyete atĩ Jehova nĩ mũnene gũkĩra ngai iria ingĩ ciothe, nĩgũkorwo ũguo nĩguo eekire arĩa maahatĩrĩrie Isiraeli metĩte.” ¹² Hĩndĩ iyo Jethero, mũthoni-we wa Musa, akĩrehe maruta ma njino na magongona mangĩ ma kũrutĩra Ngai, nake Harũni agĩũka marĩ na athuuri othe a Isiraeli nĩguo marĩanĩre irio na mũthoni-we wa Musa, marĩ mbere ya Ngai.

¹³ Mūthenya ūyū ūngĩ Musa agĩkarĩra gĩtĩ nĩguo atuithanie andũ ciira, nao andũ makĩrũgama mamũthiūrũkĩrie kuuma rūciinĩ nginya o hwaĩ-inĩ. ¹⁴ Rĩrĩa mũthoni-we onire wĩra ūrĩa wothe Musa aarutagĩra andũ, akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ wĩra ūrĩkũ ūyũ ūrarutĩra andũ aya? Nĩ kĩ gĩgũtũma ūrute wĩra wa gũtuithania ciira ūrĩ o wiki, nao andũ aya othe matindage marũngĩ magũthiūrũkĩrie kuuma rūciinĩ nginya o hwaĩ-inĩ?”

¹⁵ Musa akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tondũ andũ aya marokaga kũrĩ nĩ nĩguo mamenye wendi wa Ngai. ¹⁶ Rĩrĩa rĩothe marĩ na ūndũ matekũiguanĩra, ūrehagwo kũrĩ nĩ, na nĩ ngamatuithania na ngamamenyithia uuge wa Ngai na mawatho make.”

¹⁷ Mũthoni-we wa Musa akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūrĩa ūreka ti wega. ¹⁸ Wee, na andũ aya marooka kũrĩ we nĩmũkwĩnogia na mĩnoga. Wĩra ūyũ nĩ mũritũ mũno makĩria harĩwe; ndũngĩũhota ūrĩ wiki. ¹⁹ Rĩu-rĩ, ta thikĩrĩria ngũtaare, na Ngai aroikara nawe. Wee tuĩka mūtũmwo wa Ngai kũrĩ andũ aya, na ūkamũtwaragĩra maũndũ marĩa matekũiguanĩra. ²⁰ Marute uuge wa Ngai na mawatho make, na ūmoonie njĩra njega ya mūtũũrĩre na mawĩra marĩa magĩrĩire kũruta. ²¹ No rĩrĩ, thuura andũ marĩ na ūhoti kuuma andũ-inĩ aya, andũ etigĩri Ngai, na andũ ehokeku arĩa mathũire kwamũkĩra ihaki, na ūmatue anene a kũrũgamagĩrĩra ikundi cia ngiri, na ikundi cia magana, na ikundi cia mĩrongo ĩtano, na ikundi cia makũmi. ²² Reke matuĩke a gũtuithania andũ aya ciira mahinda mothe, no makũrehagĩre maciira marĩa maritũ; marĩa mahũthũ makamatuithanagia arĩ o. Ūndũ ūcio nĩgũkũhũthĩria mũrigo, tondũ nĩmarĩgayanaga nawe. ²³ Ūngĩka ūguo na Ngai agwathe, nĩũrĩhotaga gwĩtiiria mĩnoga, na andũ aya othe marĩinũkaga maiganĩire.”

²⁴ Musa nĩathikĩrĩrie mũthoni-we na agĩka ūrĩa wothe aamũtaarire. ²⁵ Agĩthuura andũ marĩ na ūhoti kuuma Isiraeli guothe, akĩmatua atongoria a andũ acio; akĩmatua anene a ikundi cia ngiri, na ikundi cia magana, na ikundi cia mĩrongo ĩtano, na ikundi cia makũmi. ²⁶ Magĩtuĩka a gũtuithanagia andũ ciira hĩndĩ ciothe. Maciira marĩa maritũ magatwarĩra Musa, no marĩa mahũthũ magatuithanagia arĩ o.

²⁷ Musa agĩcooka akiugĩra mũthoni-we ūhoru, nake Jethero agĩcooka bũrũri wake mwene.

19

Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai

¹ Mweri wa gatatũ thuutha wa andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri, mũthenya o ūcio-rĩ, magĩkinya Werũ wa Sinai. ² Thuutha wa kuuma Refidimu, magĩtoonya werũ wa Sinai, nao andũ a Isiraeli makĩamba hema ciao kũu werũ-inĩ, magũrũ-inĩ ma kĩrĩma kũu kĩa Sinai.

³ Ningĩ Musa akĩambata kĩrĩma-inĩ harĩ Ngai, nake Jehova akĩmwĩra arĩ kĩrĩma-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūũ nĩguo ūkwĩra nyũmba ya Jakubu, na wĩre andũ a Isiraeli: ⁴ Inyuĩ ene nĩmweyoneire ūrĩa Ndeekire bũrũri wa Misiri, o na ūrĩa ndahaanire ta ndamũkuuire na mathagu ma nderi, ngĩmũrehe harĩ nĩ. ⁵ Na rĩrĩ, mũngĩnjathĩkĩra biũ na mũmenyerere kĩrĩkanĩro gĩakwa-rĩ, gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ ciothe, inyuĩ mũgaatuĩka andũ akwa a goro. O na gũtuĩka thĩ yothe nĩ yakwa-rĩ, ⁶ inyuĩ mũgaatuĩka ūthamaki wakwa wa athĩnjĩri-Ngai na rũrĩrĩ rwamũre.’ Ciugo icio nĩcio ūkwĩra andũ a Isiraeli.”

⁷ Nĩ ūndũ ūcio Musa agĩcooka, na agĩta athuuri arĩa matongoragia andũ, akĩmahe ūhoru wothe ūrĩa Jehova aamwathĩte ameere. ⁸ Nao andũ acio magĩtikanĩria hamwe makiuga atĩrĩ, “Nĩtũgwĩka ūrĩa wothe Jehova oigĩte.” Nĩ ūndũ ūcio Musa agĩcookeria Jehova ūhoru ūrĩa moigire.

⁹ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Nĩngũũka kũrĩ inyuĩ ndĩ thĩinĩ wa itu itumanu, nĩgeetha andũ maanjigie ngĩaria nawe, nao nĩ megũtũũra makwĩhokete.” Musa agĩcooka akĩra Jehova ūrĩa andũ moigĩte.

¹⁰ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Thĩ kũrĩ andũ ūmatherie ūmũthĩ na rūciũ. Meere math-ambie nguo ciao, ¹¹ na makorwo mehaarĩrie mũthenya wa gatatũ, tondũ mũthenya ūcio Jehova nĩagaikũrũka igũrũ rĩa Kĩrĩma gĩa Sinai andũ othe makĩonaga. ¹² ĩkĩra mĩhaka ĩthiūrũrũkĩrie kĩrĩma, na ūmeere ūũ, ‘Mwĩmenyererei mũtikahaice kĩrĩma kana mũhutie magũrũ-inĩ ma kĩa. Ūrĩa wothe ūkaahutia kĩrĩma ti-itherũ nĩakooragwo. ¹³ Ti-itherũ nĩakahũũrwo na mahiga nyuguto, kana arathwo na mĩgũ; hatirĩ guoko gũkaamũhutia. Ndagetikĩrio atũũre muoyo, arĩ mũndũ kana nyamũ.’ No rĩrĩa coro wa rũhĩa rwa ndũrũme ūrĩgamba, no rĩo marĩhaica kĩrĩma igũrũ.”

¹⁴ Thuutha wa Musa gũikũrũka oimĩte kĩrĩma-inĩ agĩthiĩ kũrĩ andũ, akĩmatheria, nao magĩthambia nguo ciao. ¹⁵ Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩhaarĩriei nĩ ũndũ wa mũthenya wa gatatũ. Mũtigakome na andũ-a-nja.”

¹⁶ Rũciinĩ rwa mũthenya wa gatatũ, gũkĩgĩa ngwa o na heni, na itu itumanu rĩgĩkara igũrũ rĩa kĩrĩma, gũkĩguuo mũgambo mũnene wa coro. Andũ othe arĩa maarĩ kambĩ, makĩinaina. ¹⁷ Hĩndĩ iyo Musa agĩtongoria andũ kuuma kambĩ magacemanie na Ngai, nao makĩrũgama magũrũ-inĩ ma kĩrĩma. ¹⁸ Kĩrĩma gĩa Sinai kĩaumbĩrĩtwo nĩ ndogo, tondũ Jehova aikũrũkire igũrũ wakĩo arĩ mwaki-inĩ. Nayo ndogo igĩtoogororoka kuuma igũrũ rĩa kĩrĩma ta ndogo ikuuma riiko-inĩ inene; nakĩo kĩrĩma gĩgĩthingitha na hinya, ¹⁹ naguo mũgambo wa coro ũgĩkĩrĩrĩa kũnenaha. Nake Musa akĩaria, naguo mũgambo wa Ngai ũkĩmũcookeria.

²⁰ Jehova agĩkũrũka igũrũ rĩa Kĩrĩma gĩa Sinai na agĩita Musa ahaice kũu kĩrĩma igũrũ. Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩhaica, ²¹ nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ikũrũka na ũkaanie andũ matikehatĩrĩrie kwambata gũũka kuona Jehova, nĩguo aingĩ ao matigakue. ²² O na athĩnjĩri-Ngai arĩa me gũthengerera Jehova, no nginya metherie kana Jehova amahithũkĩre, amaniine.”

²³ Musa akĩira Jehova atĩrĩ, “Andũ matingĩhaica Kĩrĩma gĩa Sinai tondũ we mwene nĩwatũkaanirie, ũgĩtwĩra atĩrĩ, ‘Ikĩra mũhaka ũthiũrũrũkĩre kĩrĩma, na ũkĩamũre gĩtuĩke gĩtheru.’”

²⁴ Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ikũrũka, mwambate na Harũni. No athĩnjĩri-Ngai na andũ matikehatĩrĩrie kwambata mathiĩ kũrĩ Jehova kana amahithũkĩre amaniine.”

²⁵ Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩkũrũka kũrĩ andũ acio, akĩmahe ũhoru ũcio.

20

Maathani Marĩa Ikũmi

¹ Nake Ngai akĩaria ciugo ici ciothe, akiuga atĩrĩ:

² “Nĩ nĩ Jehova Ngai waku, ũrĩa wakũrutire bũrũri wa Misiri, kuuma bũrũri wa ũkombo.

³ “Ndũkanagĩe na ngai ingĩ tiga nĩ.

⁴ “Ndũkanethondekere mũhianano mũicũhie wa mũhianĩre wa kĩndũ o gĩothe kĩrĩ kũũrĩa igũrũ kana gũkũ thĩ, kana kĩrĩ maaĩ-inĩ marĩa marĩ mũhuro wa thĩ. ⁵ Ndũkanacinamĩrĩre kana ũcihoohoe, nĩgũkorwo nĩ, Jehova Ngai waku, ndĩ Ngai ũrĩ ũiru, herithagia ciana nĩ ũndũ wa mehia maitha mao nginya rũciaro rwa gatatũ na rwa kana rwa andũ arĩa maathũire, ⁶ no ngonania wendo kũrĩ njiarwa ngiri na ngiri cia andũ arĩa manyendete na magaathĩkĩra maathani makwa.

⁷ “Ndũkanagwete rĩitwa rĩa Jehova Ngai waku na itherũ, nĩgũkorwo Jehova ndagatua atĩ mũndũ ndehĩtie ũrĩa ũgwetaga rĩitwa rĩake na itherũ.

⁸ “Ririkanaga mũthenya wa Thabatũ ũwamũrage. ⁹ Rutaga wĩra waku wotha mũthenya itandatũ, ¹⁰ no mũthenya wa mũgwanja nĩ Thabatũ ya Jehova Ngai waku. Mũthenya ũcio ndũkanarute wĩra o na ũrĩkũ, wee mwene, kana mũrũ-guo, kana mwarĩ-guo, kana ndungata yaku ya mũndũ mũrũme, kana ya mũndũ-wa-nja, kana ũhiũ waku, kana mũgeni ũrĩ gwaku mũciĩ. ¹¹ Nĩgũkorwo Jehova ombire igũrũ na thĩ, na iria rĩrĩa inene na indo ciothe iria irĩ kuo, na mũthenya itandatũ, no akĩhurũka mũthenya wa mũgwanja. Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩrathima mũthenya ũcio wa Thabatũ, akĩwaamũra.

¹² “Tĩia thoguo na nyũkwa, nĩgeetha ũtũũre matukũ maingĩ bũrũri ũrĩa Jehova Ngai waku egũkũhe.

¹³ “Ndũkanoragane.

¹⁴ “Ndũkanatharanie.

¹⁵ “Ndũkanaiye.

¹⁶ “Ndũkanaigĩrĩre mũndũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyoy.

¹⁷ “Ndũkanacumĩkĩre nyũmba ya mũndũ ũrĩa ũngĩ. Ndũkanacumĩkĩre mũtumia wa mũndũ ũngĩ, kana ũcumĩkĩre ndungata yake ya mũndũ mũrũme kana ya mũndũ-wa-nja, kana ndegwa yake kana ndigiri yake, o na kana kĩndũ gĩothe gĩake.”

¹⁸ Rĩrĩa andũ maiguire marurumĩ, na makĩona rūheni, na makĩigua coro ũkĩgamba, na makĩona kĩrĩma gĩgītoga ndogo, makĩinaina nĩ guoya. Magĩikara o haraaya, ¹⁹ na makĩira Musa atĩrĩ, “Twarĩrie arĩ we, na nĩtũgũkũigua, no tĩa kũreka twarĩrio nĩ Ngai, tũtigakue.”

²⁰ Musa akĩira andũ acio atĩrĩ, “Tigai gwĩtigĩra. Ngai okĩte kũmũgeria, nĩgeetha mūtũũre mwĩtigĩrĩte Ngai, mwagage kwĩhia.”

²¹ Andũ acio magĩgĩikara o haraaya, nowe Musa agĩthengerera harĩa haarĩ nduma ndumanu, harĩa Ngai aarĩ.

Mĩhianano na Magongona

²² Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Ĩra andũ a Isiraeli ũndũ ũyũ: ‘Nĩmweyona inyuĩ ene atĩ ndaaria na inyuĩ ndĩ o igũrũ: ²³ Mũtikanathondeke ngai ingĩ cia kũhooyagwo hamwe na nĩ; mũtikanethondekere ngai cia betha kana ngai cia thahabu.

²⁴ “‘Njakĩrai kĩgongona gĩa tĩiri, na mūrūtĩre ng’ondũ na mbũri na ng’ombe cianyu ho irĩ magongona manyu ma njino na ma ũiguano. Kũria guothe ngaatũma rĩitwa rĩakwa rĩtĩagwo, nĩndĩũkaga kũrĩ inyuĩ na ngamũrathima. ²⁵ Mũngĩnjakĩra kĩgongona kĩa mahiga, mūtĩgagĩake na mahiga marĩa maacũhie, nĩgũkorwo mũngĩgaatũmĩra kĩndũ gĩa gwacũhia nĩmũgagĩthaahia.

²⁶ Mũtikanahaice kĩgongona gĩakwa na ngathĩ, nĩguo njaga yanyu ndĩkanonekanĩre ho.’

21

¹ “Maya nĩmo mawatho marĩa ũkũhe andũ a Isiraeli:

Ndungata cia Ahibirania

² “Ũngĩgũra Mũhibirania arĩ ndungata, agaakũrutĩra wĩra mĩaka itandatũ. No mwaka wa mũgwanja, nĩũkamũrekereria athiĩ, na ndagakũrĩha kĩndũ. ³ Angĩgooka arĩ wiki, akaarekererio athiĩ arĩ o wiki; no angĩgooka arĩ na mūtumia, makaarekererio mathiĩ marĩ hamwe. ⁴ Mwathi wa ndungata ĩyo angĩmĩhe mūtumia nake mūtumia ũcio amũciarĩre ciana cia aanake na airĩtu, mūtumia ũcio na ciana ciake magaatũka a mwathi ũcio wake, na no ndungata ĩyo ya mũndũ mūrũme ĩkaarekererio ĩthiĩ.

⁵ “No ndungata ĩyo ĩngĩkaaria, ĩmwĩre atĩrĩ, ‘Nĩnyendete mwathi wakwa, na mūtumia wakwa na ciana na ndikwenda kũrekererio thiĩ,’ ⁶ hĩndĩ ĩyo mwathi wa ndungata ĩyo nĩakamĩtwara mbere ya atuithania ciira. Akaamĩtwara mūrango-inĩ, kana hingĩro-inĩ ya mūrango, na amĩtũre gũtũ na mũkuha.* Nayo ndungata ĩyo ĩgaatũka ya mwathi ũcio matukũ ma muoyo wayo wotho.

⁷ “Mũndũ angĩendia mwarĩ agatũke ndungata, ndĩkarekererio ĩthiĩ ta ũrĩa ndungata cia arũme ciĩkagwo. ⁸ ĩngĩaga gũkenia mwathi ũrĩa wamĩthuurĩte, no nginya etĩkĩre ndungata ĩyo ĩkũũrwo. Ndarĩ na kĩhoo to gĩa kwendia ndungata ĩyo kũrĩ ageni, tondũ nĩagĩte kwĩhokeka harĩ yo. ⁹ Angĩmĩũrĩria mũriũ, no nginya amĩtue ta ĩrĩ mwarĩ wake mwene. ¹⁰ Mũriũ angĩhikia mūtumia ũngĩ, ndakaimo ũrĩa wa mbere irio na nguo, na ndakamũime kĩhoo to gĩaake ta mūtumia wake. ¹¹ Angĩaga kũmũhingĩria maũndũ maya matatũ-rĩ, akĩrekererio athiĩ, gũtarĩ na mbeeca ĩkũrĩhwo.

Watho Ũkonĩ Gũtihia Mũndũ

¹² “Mũndũ ũrĩa ũngĩgũtha mũndũ amũũrage, ti-itherũ o nake no akooragwo. ¹³ No rĩrĩ, angĩkorwo ekĩte ũguo atekwenda-rĩ, no gũtũke nĩ Ngai ũtũmĩte ũndũ ũcio wĩkĩke, nake mũndũ ũcio nĩakoorĩra kũndũ kũria ngaathuura. ¹⁴ No mũndũ angĩtũmĩra mawara na oorage mũndũ ũrĩa ũngĩ akĩendaga-rĩ, mweherie kĩgongona-inĩ gĩaake, na mũmũũrage.

¹⁵ “Mũndũ ũrĩa ũngĩtharĩkĩra ithe kana nyina no nginya ooragwo.

¹⁶ “Mũndũ ũngĩya mũndũ ũngĩ na hinya akamwendie, kana o na anyiitwo arĩ nake atanamwendia-rĩ, no nginya ooragwo.

¹⁷ “Mũndũ ũrĩa ũngĩruma ithe kana nyina no nginya ooragwo.

¹⁸ “Andũ mangĩũgitana na ũmwe aringe ũrĩa ũngĩ na ihiga kana na ngundi na aage gũkua, no akome ũrĩrĩ kwa ihinda-rĩ, ¹⁹ ũcio mũringani ndagacookerewo nĩ mahĩtia angĩkorwo ũrĩa waringĩtwo

* 21:6 Ngombo ciatũragwo matũ ĩrĩ njĩra ya kuonania wĩrutĩri wa gũtungata aathani aacio. Ũyũ warĩ mūtugo thĩĩnĩ wa bũrũri wa Ashuri na mabũrũri marĩa maariganĩtie.

nākehota na etware nja na mūtirima wake. No rīrī, no nginya arīhe mahinda ma mūdū ūcio mūthie marīa morīte na one atī nāhona biū.

²⁰ “Mūdū angīhūūra ngombo yake ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja na rūthanju, nayo ngombo ūyo īkue nī ihūūra rīu-rī, no nginya aherithio, ²¹ no ndangīherithio ngombo ūyo īngīarahūka thuutha wa mūthenya ūmwe kana īrī, tondū ngombo ūyo nī kīndū gīake.

²² “Andū mangīkorwo makīrūa, maringe mūtumia ūrī nda, ahune no ndagīe na thīina ūngī-rī, ūrīa ūmūringīte nīakarīha kīrīa gīothe mūthuuri wa mūtumia ūcio ageetia, igooti rīetīkīria. ²³ No mūtumia ūcio angītīhio ūūru, muoyo nīūrīhagio na muoyo, na ²⁴ riitho rīrīhagio na riitho, na igego rīrīhagio na igego, na guoko kūrīhagio na guoko, na kūgūrū kūrīhagio na kūgūrū, na ²⁵ ihīa rīrīhagio na ihīa, na itihia rīrīhagio na itihia, naruo rūhara rūrīhagio na rūhara.

²⁶ “Mūdū angīgūtha ndungata ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja riitho narīo rīthūke-rī, no nginya akaarekereria ndungata ūyo īthiire, ūndū ūcio ūtuīke nīguo irīhi rīa riitho. ²⁷ Na angīkūūra igego rīa ndungata ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja, no nginya arekererie ndungata ūyo īthiire, ūndū ūcio ūtuīke nīguo irīhi rīa igego.

²⁸ “Ndegwa īngītheeca mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja na rūhīa akue, ndegwa ūyo no nginya īhūūrwo na mahiga nginya īkue, na nyama ciayo itikarīo. No mwene ndegwa ndangīūrīo. ²⁹ No rīrī, angīkorwo ndegwa ūyo nīmenyerete gūtheeca andū na rūhīa, na mwene nīamenyithītio ūhorō ūcio nake akaaga kūmīhingīra, nayo īcooke yūrage mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja-rī, ndegwa ūyo no nginya īhūūrwo na mahiga īkue, na mwene o nake no nginya ooragwo. ³⁰ Na rīrī, angītuīka nī gwītio irīhi-rī, no akūūre muoyo wake na kūrīha kīrīa gīothe angītio. ³¹ Watho ūyū noguo ūrūgamīrīire ndegwa īngītheeca mwanake kana mūirītu wa mūdū na rūhīa. ³² Ndegwa īngītheeca ngombo ya mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja, mwene no nginya arīhe cekerī mīrongo ītatū cia betha kūrī mwathi wa ngombo ūyo,† nayo ndegwa ūyo no nginya īhūūrwo na mahiga.

³³ “Mūdū angīkunūra irima, kana enje rīmwe na aage kūrīkunīka, nayo ndegwa kana ndigiri īgwe thīinī warīo, ³⁴ mwene irima rīu no nginya arīhe hathara ūyo; no nginya arīhe mwene nyamū, nayo nyamū ūyo īkuīte ītuīke yake.

³⁵ “Ndegwa ya mūdū īngītīhia ndegwa ya mūdū ūngī īkue, andū acio nīmakendia ndegwa īrīa īrī muoyo, magayane mbeeca na magayane nyamū ūyo īkuīte. ³⁶ No rīrī, kūngīkorwo nīkūmenyekete atī ndegwa ūyo nīmenyerete gūtheecana na rūhīa, nake mwene akaaga kūmīhingīra-rī, no nginya mwene arīhe, nyamū īrīhio na nyamū īngī, na īrīa īkuīte ītuīke yake.

22

Ūgitīri wa Indo

¹ “Mūdū angīya ndegwa kana ng’ondū, na amīthīnje kana amīendie-rī, no nginya arīhe ndegwa ithano nī ūndū wa ndegwa ūyo na ng’ondū inya nī ūndū wa ng’ondū ūyo.

² “Mūici angīnyiitwo agītua nyūmba nake agūthwo akue-rī, mūmūgūthi ndarī na ihītia rīa gūita thakame; ³ no ūndū ūcio ūngīkīka thuutha wa rīūa kūratha, mūdū ūcio wagūthana arī na ihītia rīa gūita thakame.

“Mūici no nginya arīhe kīrīa aiyīte, no angīkorwo ndarī na kīndū, no nginya endio nīguo kīrīa aiyīte kīrīhwo.

⁴ “Nyamū īrīa īyiitwo īngīonekana īrī muoyo moko-inī make, īrī ndegwa kana ndigiri kana ng’ondū no nginya arīhe maita meerī.

⁵ “Mūdū angīrīithia ūhīū wake mūgūnda wene o na kana arīthie mūgūnda wene wa mīthabibū, aūrekererie ūrīe mūgūnda wa mūdū ūngī-rī, no nginya arīhe na indo irīa njega cia mūgūnda wake o na arīhe na thabibū irīa njega mūno cia mūgūnda wake.

⁶ “Mwaki ūngītuthūka na ūcine ihinga cia mūigua nginya ūkinyīre itīia cia ngano kana ngano īrūngī, kana ūcine mūgūnda wothē, mwakia wa mwaki ūcio no nginya arīhe ngano ūyo.

⁷ “Mūdū angīhithia mūdū wa itūūra rīake betha kana indo amūigīre-rī, nacio indo icio ciywo kuuma nyūmba yake, mūici ūcio angīnyiitwo no nginya arīhe indo icio maita meerī. ⁸ No mūici ūcio

† 21:32 Thogora wa ngombo warī icunjī mīrongo ītatū cia betha.

angāaga kūnyiitwo, mwene nyūmba no nginya athiī mbere ya aciirithania nīguo kūmenyeke kana nīwe ūiyite indo icio cia mūdū ūcio ūngī. ⁹ Ha ūhoru o wothē wa mūdū gūkorwo na kīndū na njīra īrīa itagīrīre, kīrī ndegwa, kana ndigiri, kana ng'ondū, kana nguo, kana kīndū kīngī gīothe kīūrīte kīrīa mūdū ūngī angiuga atīrī, 'Kīndū gīkī nī gīakwa,' andū acio eerī no nginya marehe ūhoru wao mbere ya aciirithania. Mūdū ūrīa aciirithania magatua atī nīehītīe-rī, no nginya arīhe mūdū ūcio ūngī maita meerī.

¹⁰ “Mūdū angīhithia mūdū wa itūūra rīake ndigiri, kana ndegwa, kana ng'ondū kana nyamū o yothē amūigīre, nayo īkue, kana ītihio, kana īiywo, hatarī mūdū ūroona-rī, ¹¹ ūhoru ūcio wao ūgaatuuo na njīra ya kwīhīta mwīhītwa mbere ya Jehova atī ūrīa ūhithītio tiwe ūiyite indo icio. Mwene nake etīkīre mwīhītwa ūcio, na hatikagīa ūhoru wa kūrīhania. ¹² No angīkorwo nyamū nīkūiywo yaiirwo kuuma kūrīa yahithītio-rī, no nginya mūdū ūcio arīhe mwene. ¹³ Angīkorwo yatambuuirwo nī nyamū cia gīthaka, nīakonania matigari matuīke ūira, na ndakaarīhio nyamū īyo itambuuirwo nī nyamū.

¹⁴ “Mūdū angīgwatio nyamū ya mūdū ūngī, nayo ītihio kana īkue mwene atarī hakuhī, no nginya amīrīhe. ¹⁵ No nyamū īyo īngīkorwo īrī na mwene-rī, ūrīa ūgwatītio ndangīmīrīha. Angīkorwo nyamū nīgūkomborithio yakomborithītio, mbeeca iria īkomboretwo nīrīhīte hathara īyo.

Maūdū makonī Gūikarania

¹⁶ “Mūdū angīuha mūrītu gathirange ūtoorītio kūhikio, nake akome nake, no nginya arīhe rūracio, nake mūrītu ūcio atuīke mūtumia wake. ¹⁷ Ithe wa mūrītu angīrega biū kūmūheana kūrī mūdū ūcio, no nginya mūdū ūcio arīhe rūracio rwa airītu gathirange.

¹⁸ “Mūtigetīkīrie mūdū-wa-nja mūrōgi atūūre muoyo.

¹⁹ “Mūdū ūngīgwata nyamū no nginya ooragwo.

²⁰ “Mūdū ūkaarutīra ngai ingī iruta tīga Jehova nīakaniinwo.

²¹ “Mūtigeke mūgeni ūūru kana mūmūhinyīrīrie, nīgūkorwo o na inyuī mwarī ageni būrūri wa Misiri.

²² “Mūtikanahinyīrīrie mūtumia wa ndigwa kana mwana wa ngoriai. ²³ Mūngīka ūguo nao mangaīre, hatirī nganja nīngaigua kīrīro kīao. ²⁴ Nīngacinwo nī marakara, na nīngamūūrāga na rūhiū rwa njora, nao atumia anyu matuīke a ndigwa na ciana cianyu ituīke cia ngoriai.

²⁵ “Ūngīkombera mūdū ūmwe wakwa gatagatī-inī kanyu mbeeca abatairio nīcio-rī, ndūgatuīke ta mūkombanīri wa mbeeca; ndūkamūrīhie uumithio wacio. ²⁶ Mūdū ūngī angīkūnengera nguo yake ya igūrū īrūgamīrīre thiirī, mūcookerie riūa rītanathūa, ²⁷ tondū noyo arī nayo ya kwīhumbīra. Angīkīhumbīra nakī agīkoma? Angaīra, nīngamūigua, nīgūkorwo ndī mūigua tha.

²⁸ “Ndūkanarume Ngai kana ūrume mūnene wa andū anyu.

²⁹ “Ndūgacerithīrie maruta kuuma makūmbī-inī maku kana mahihīro-inī maku ma ndībei.

“No nginya ūūheage marigithathi ma ariū aku. ³⁰ Wīkage o ūguo mwena-inī wīgī ng'ombe na ng'ondū ciaku. Iria ciaciawo ūrekage igaikara na manyina mīthenya mūgwanja, mūthenya wa īnana ūgacineana kūrī nī.

³¹ “Inyuī mūgūtūika andū akwa aamūre. Nī ūndū ūcio mūtikanarīe nyama cia nyamū ndamburange nī nyamū cia gīthaka; ciikagīriei ngui.

23

Mawatho ma Kīhoto na Kūiguanīra Tha

¹ “Ndūkanamemerekie ndeto cia maheeni. Ndūgateithīrīrie mūdū mwaganu na ūndū wa kūrūgamīrīra ūira wa maheeni.

² “Ndūkarūmanīrīre na mūingī gwīka ūūru. Ūngīruta ūira igooti-inī, ndūkogomie kīhoto ūkīnyiitanīra na mūingī, ³ na ndūkonanie kīmenyano harī mūdū mūthīni ciira-inī wake.

⁴ “Ūngīona ndegwa kana ndigiri ya mūdū mūrī ūthū nake yūrīte-rī, tīgīrīra atī nīwamīcookia kūrī we. ⁵ Ūngīona ndigiri ya mūdū ūgūthūire īgwīte īkaremererwo nī mūrigo wayo-rī, ndūkamītige hau; no nginya ūmūteithie kūmīūkīria.

⁶ “Ndūkanaima andū anyu arīa athīni kīhoto ciira-inī wao. ⁷ Ndūkahutanie na thitango ya ma-heeni, na ndūkoorage mūdū ūtarī na mahītia kana mūdū mwīhoeku, nīgūkorwo ndikarekereria mūdū mwīhia.

⁸ “Ndūkoe ihaki, nīgūkorwo ihaki nīrītūmaga arīa monaga matūke atumumu, na rīkoogomia ciugo cia andū arīa athingu.

⁹ “Ndūkahatīrīe mūgeni; inyuī nīmūū ūrīa mūgeni aiguaga, tondū mwarī ageni būrūri wa Misiri.

Mawatho ma Thabatū

¹⁰ “Haandaga irio mīgūnda yaku mīaka itandatū, na ūkagetha irio iria iciarīte mīaka iyo, ¹¹ no mwaka wa mūgwanja ūkarekaga mīgūnda ūikare ūguo ūtarīmītuo na ūtekūhūthīrwo. Nao arīa athīni gatagatī ka andū anyu makonaga irio kuuma mīgūnda ūcio, nacio nyamū cia gīthaka ikarīiaga kīrīa marītigagia. Īkaga o ūguo na mīgūnda waku wa mīthabibū na wa mītamaiyū.

¹² “Rutaga wīra waku mīthenya itandatū, no mūthenya wa mūgwanja ndūkanarute wīra, nīgeetha ndegwa na ndigiri yaku ihurūke, nayo ngombo īrīa iciarīrwo gwaku, kana mūgeni, o nao magīage na ihinda rīa kūnogoka.

¹³ “Menyagīrīa wīkage maūdū marīa mothe ngwīrīte. Ndūkanagwete marītwa ma ngai ingī; ndūkareke maiguuwo makīgwetwo na kanua gaku.

Ciathī Ithatū cia o Mwaka

¹⁴ “Gīagai na gīathī gīa gūkūngūrīa maita matatū o mwaka.

¹⁵ “Kūngūyagīra Gīathī kīa Mīgate Ītarī na Ndawa ya Kūmbia; handū ha mīthenya mūgwanja ūrīage mīgate itarī na ndawa ya kūmbia, o ta ūrīa ndagwaathire. Īkaga ūndū ūyū hīndī īrīa itūtītwo mweri-inī wa Abibu, tondū nī mweri-inī ūcio woimire būrūri wa Misiri.

“Gūtikanagīe mūdū ūrīkaga mbere yakwa moko matheri.

¹⁶ “Kūngūyagīra Gīathī kīa Magetha* na maciaro ma mbere ma irio iria ūhaandīte mīgūnda yaku.

“Kūngūyagīra Gīathī kīa Igetha mūthia-inī wa mwaka, rīrīa ūgūcookanīrīrīa irio ciaku kuuma mīgūnda.

¹⁷ “Arūme othe nīmarīthiiga mbere ya Mwathani Jehova maita matatū o mwaka.

¹⁸ “Ndūkanandutīre thakame ya igongona hamwe na kīndū kīrī na ndawa ya kūmbia.

“Maguta ma maruta makwa ma gīathī matikaigwo nginya rūciinī.

¹⁹ “Rehaga indo iria njega cia maciaro ma mbere nyūmba-inī ya Jehova Ngai waku.

“Ndūkanaruge koori na iria rīa nyina.†

Mūraika wa Ngai Kūhaarīra Njīra

²⁰ “Na rīrī, nīi nīndīratūma mūraika athīi mbere yanyu, amūrangīre njīra-inī na amūkinyie handū harīa ndīmūhaarīrie. ²¹ Iguagai na mwathīkagīre ūrīa ekūmwīra. Mūtikanamūkararie tondū ndakamūrekera ūremi wanyu, nīgūkorwo Rītwa rīakwa rīrī thīinī wake. ²² Mūngīmūigua kūna ūrīa aroiga, na mwīke ūrīa wothē ngaamwīra, nīngatūka thū kūrī thū cianyu, na njūkīrīe arīa makaamūkīrīra. ²³ Mūraika wakwa nīagathīi mbere yanyu, na amūkinyie būrūri wa Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Akaanani, na Ahivi, na Ajebusi, na nīi nīngamaniina biū. ²⁴ Mūtikanainamīrīre ngai ciao, kana mūcihoee, kana mūrūmīrīre mītugo yao. No nginya mūcianange, nayo mīhianano ya ngai ciao cia mahiga mūmiunange tūcunī. ²⁵ Hooyagai Jehova Ngai wanyu nake, nīarīrathimaga irio cianyu na maaī manyu. Nīndīmweheragīria mīrimū gatagatī-inī kanyu, ²⁶ na gūtīrī mūdū ūkaahuna kana atuīke thaata būrūri-inī wanyu. Nīndīmūkinyagīria matukū marīa mwathīrīrio ma gūtūūra muoyo.

²⁷ “Nīngūtūma kīmakania gīakwa mbere yanyu, na ndūme ndūrīrī iria mūrīkoragīrīa iniyitwo nī kīrigiicano. Nīndītūmaga thū cianyu imūūrāgīre. ²⁸ Nīngatūma magi mbere yanyu, maingate Ahivi, na Akaanani na Ahiti mamweherere. ²⁹ No rīrī, ndikamaingata o mwaka ūmwe, tondū būrūri wahota gūcooka gīthaka, nacio nyamū cia gīthaka imūingīhīre mūno. ³⁰ Ndīmaingataga o kahora o kahora, nginya rīrīa mūkaingīha mūhote kwīnyitīra būrūri ūcio.

* 23:16 Gīathī kīa Magetha no kīo kīokaine ta Gīathī kīa Ciumia (34:22), na gīakūngūyagīrwo ciumia mūgwanja thuutha wa Bendegothito. † 23:19 Kūrga kori na iria rīa nyina warī mūtugo wa andū a Kaanani.

³¹ “Nĩngekĩra mĩhaka yanyu kuuma Iria Itune, ndĩmũikũrũkie nginya Iria rĩa Afilisti, na kuuma werũ-inĩ nginya Rũũĩ rwa Farati. Andũ arĩa maikaraga kũu nĩngamaneana moko-inĩ manyu, na inyuĩ mũmaingate mamweherere. ³² Mũtikagĩe na kĩrĩkanĩro nao kana na ngai ciao. ³³ Mũtikareke matũũre bũrũri-inĩ wanyu; nĩ tondũ no matũme mũnjĩhĩrie, nĩ tondũ kũhooya ngai icio ciao ti-itherũ nĩgũkamũtoonyia mũtego-inĩ.”

24

Kĩrĩkanĩro Gwĩkĩrwo Hinya

¹ Nake Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Ambata, ũũke kũrĩ Jehova, wee na Harũni, na Nadabu, na Abihu, na athuuri mĩrongo mũgwanja a Isiraeli, mũinamĩĩre mũhooe mũrĩ haraaya, ² no Musa wiki ũgaakuhĩrĩria Jehova; acio angĩ matigooke hakuhĩ. Nao andũ acio angĩ a Isiraeli matikambate nawe.”

³ Nake Musa agĩthĩĩ na akĩĩra andũ ciugo ciothe cia Jehova na mawatho make, nao andũ magĩtikanĩria na mũgambo ũmwe, makiuga atĩrĩ, “Ūrĩa wothe Jehova oigĩte, nĩtũgwĩka.” ⁴ Nake Musa akĩandika ũhoru wothe ũrĩa Jehova aarĩtie.

Mũthenya ũyũ ũngĩ agĩũkĩra rũciini tene, agĩaka kĩgongona magũrũ-inĩ ma kĩrĩma, na akĩrũgamia itugĩ ikũmi na igĩrĩ cia mahiga irũgamĩĩre mĩhĩrĩga ikũmi na ĩrĩ ya Isiraeli. ⁵ Ningĩ agĩtũma aanake amwe a Isiraeli, nao makĩruta magongona ma njino, na magĩthĩnja tũtegwa tũrĩ igongona rĩa ũiguano kũrĩ Jehova. ⁶ Musa akĩoya nuthu ya thakame yatuo akĩmũkĩra mbakũri-inĩ, na nuthu ĩrĩa ĩngĩ akĩmĩminjaminjĩria kĩgongona kũu. ⁷ Ningĩ akĩoya lbuku rĩa Kĩrĩkanĩro, na akĩrĩthomera andũ. Nao andũ magĩtikanĩria, makiuga atĩrĩ, “Nĩtũgwĩka ũrĩa wothe Jehova oigĩte; nĩtũgwathĩka.”

⁸ Musa agĩcooka akĩoya thakame ĩyo, akĩmĩminjaminjĩria andũ, na akiuga atĩrĩ, “Ĩno nĩ thakame ya kĩrĩkanĩro kĩrĩa Jehova aarĩkanĩre na inyuĩ kũringana na ciugo ici ciothe.”

⁹ Musa na Harũni, na Nadabu na Abihu hamwe na athuuri acio mĩrongo mũgwanja a Isiraeli makĩambata, ¹⁰ na makĩona Ngai wa Isiraeli. Rungu rwa makinya make haarĩ handũ haakĩtwo wega na mahiga ma yakuti ya bururu, matherete o ta igũrũ rĩo rĩene. ¹¹ No Jehova ndaigana kũhũũra atongoria acio a Isiraeli; nĩmoonire Ngai, na makĩrĩa na makĩnyua.

¹² Nake Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Ambata, ũũke kũrĩ nĩ kĩrĩma igũrũ, na ũikare ho, na nĩngũcooka ngũnengere ihengere cia mahiga, irĩ na maandĩko ma watho na maathani marĩa nyandĩkite nĩguo ũmarutage andũ a Isiraeli.”

¹³ Ningĩ Musa akiumagara marĩ na mũteithĩrĩria wake Joshua, nake Musa akĩambata kĩrĩma-inĩ kĩa Ngai. ¹⁴ Akĩĩra athuuri acio atĩrĩ, “Twetererei haha nginya rĩrĩa tũgaacooka. Harũni na Huri marĩ hamwe na inyuĩ, mũndũ o wothe ũrĩa ũngĩgĩa na ciira nĩathiiage kũrĩ o.”

¹⁵ Rĩrĩa Musa aambatire kĩrĩma-inĩ, itu rĩkĩhumbĩra kĩrĩma, ¹⁶ naguo riiri wa Jehova ũgĩkara igũrũ rĩa Kĩrĩma gĩa Sinai. Kĩrĩma gĩkĩhumbĩrwo nĩ itu rĩu mũthenya ĩtandatũ, na mũthenya wa mũgwanja Jehova agĩĩta Musa arĩ itu-inĩ rĩu. ¹⁷ andũ a Isiraeli moonaga riiri wa Jehova ũtariĩ ta mwaki wa kũniinana ũrĩ kĩrĩma igũrũ. ¹⁸ Hĩndĩ ĩyo Musa agĩtoonya itu-inĩ o akĩambataga kĩrĩma. Agĩkara kũu kĩrĩma-inĩ matukũ mĩrongo ĩna, ũtukũ na mũthenya.

25

Maruta ma Hema ĩrĩa Nyamũre

¹ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, ² “Ĩra andũ a Isiraeli mandehere iruta. Nĩwe ũkwamũkĩra iruta rĩu handũ hakwa kuuma kũrĩ mũndũ o wothe ũrĩa ngoro yake ĩkwenda kũheana. ³ Maruta marĩa ũrĩamũkagĩra kuuma kũrĩ o nĩmo maya: thahabu, na betha na gĩcango; ⁴ na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakaraku, na gatani ĩrĩa njega, o na guoya wa mbũri; ⁵ na njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mũtune, na njũa cia pomboo, na mbaũ cia mũgaa; ⁶ na maguta ma mũtamaĩyũ ma gwakia tawa; na mahuti manungi wega ma gũthondeka maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũbumba ũrĩa mũnungi wega; ⁷ na tũhiga twa onigithi, na tũhiga tũngĩ twa goro twa gwĩkĩrwo ebodi-inĩ na gakuo ga gĩthũri.*

* 25:7 Ebodi yarĩ nguo nyamũre na yekagĩrwo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene (28:6-14).

⁸ “Ningĩ ũnjakithĩrie handũ haamũre, na nĩ nĩngatũũranagia nao. ⁹ Thondekai hema ĩno nyamũre, na mwĩkire indo cia thĩinĩ kũringana na mũhano ũrĩa ngũkuonia.

Ithandũkũ rĩa Kĩrĩkanĩro

¹⁰ “Nĩmathondekere ithandũkũ rĩa mbaũ cia mũgaa. Ūraihi warĩo ũkorwo ũrĩ mĩkono ĩrĩ na nuthu,[†] na kwarama kwarĩo gũkorwo kũrĩ mũkono ũmwe na nuthu,[‡] na kũraiha na igũrũ kwarĩo gũkorwo nĩ mũkono ũmwe na nuthu. ¹¹ Ithandũkũ rĩu rĩgemio na thahabu therie mĩena yeerĩ nja na thĩinĩ, na mũrĩtirihe na mũcibi wa thahabu mĩena yothē. ¹² Rĩtwekerie icũhĩ inya cia thahabu, na ũcioherere magũrũ-inĩ marĩo mana, icũhĩ igĩrĩ mwena ũmwe na icũhĩ igĩrĩ mwena ũrĩa ũngĩ. ¹³ Ūcooke ũthondeke mĩtĩ mĩraaya ya mũgaa ũmĩgemie na thahabu. ¹⁴ Toonyia mĩtĩ ĩyo mĩraaya icũhĩ-inĩ iria irĩ mĩena ya ithandũkũ nĩgeetha rĩkuuĩkage. ¹⁵ Mĩtĩ ĩyo mĩraaya ĩrekwo ĩkarage icũhĩ-inĩ cia ithandũkũ rĩrĩ, na ndĩkeheragio. ¹⁶ Ūcooke wĩkire thĩinĩ wa ithandũkũ rĩu Ūira, ũrĩa ngũkũhe.

¹⁷ “Thondeka gĩtĩ gĩa tha gĩa thahabu therie, gĩkorwo kĩrĩ kĩa ũraihi wa mĩkono ĩrĩ na nuthu,[§] na wariĩ wa mũkono ũmwe na nuthu.* ¹⁸ Na ũture makerubi meerĩ ma thahabu, ũmekĩre mĩthia-inĩ ya gĩtĩ kũu gĩa tha. ¹⁹ Thondeka ikerubi rĩmwe rĩikare mũthia-inĩ ũmwe, na ikerubi rĩu rĩngĩ rĩikare mũthia-inĩ ũrĩa ũngĩ wa gĩtĩ gĩa tha; thondeka makerubi macio maanyiitanĩte na gĩtĩ gĩa tha mĩthia-inĩ yeerĩ. ²⁰ Makerubi macio makorwo matambũrũkĩtie mathagu mamō na igũrũ, magathiika gĩtĩ kũu gĩa tha namo. Makerubi macio makorwo maroranĩte, na marorete gĩtĩ kũu gĩa tha. ²¹ Igĩrĩra gĩtĩ kũu gĩa tha igũrũ rĩa ithandũkũ, na wĩkire thĩinĩ wa ithandũkũ rĩu Ūira ũrĩa ngũkũhe. ²² Na hau igũrũ wa gĩtĩ gĩa tha, gatagatĩ ka makerubi macio meerĩ marĩ igũrũ wa ithandũkũ rĩa Ūira nĩngacemania nawe ngũhe maathani makwa mothe nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli.

Metha

²³ “Thondeka metha na mbaũ cia mũgaa, ũraihi wayo ũkorwo ũrĩ wa mĩkono ĩrĩ,[†] na wariĩ wayo ũkorwo ũrĩ wa mũkono ũmwe,[‡] na kũraiha na igũrũ ĩkorwo ĩrĩ na mũkono ũmwe na nuthu.[§] ²⁴ Ūmĩgemie na thahabu therie, na ũmĩtirihe na mũcibi wa thahabu. ²⁵ Mĩthondekere karũbaũ gaceke ka wariĩ wa rūhĩ* gathiũrũrũkĩrie metha ĩyo, na ũgatirihe na mũcibi wa thahabu. ²⁶ Thondekera metha ĩyo icũhĩ inya cia thahabu, ũcioherere koonā-inĩ iria inya o harĩa magũrũ macio mana marĩ. ²⁷ Icũhĩ icio ĩkorwo irĩ hakuhi na mũcibi wa karũbaũ karĩa gaceke, nĩgeetha inyiitagĩrĩre mĩtĩ ĩrĩa ya gũkuuaga metha ĩyo. ²⁸ Thondeka mĩtĩ mĩraaya ya mbaũ cia mũgaa, ũmĩgemie na thahabu na ũkuuaga metha nayo. ²⁹ Na ũthondeke thaani ciayo, na thaani nene cia thahabu therie na ndigithũ, na mbakũri cia gũitaga maruta. ³⁰ Iga mĩgate ĩrĩa ĩigagwo mbere yakwa igũrũ rĩa metha ĩyo, nayo ĩkarage hau mbere yakwa mahinda mothe.

Mũtĩ wa Kũigĩrĩrwo Matawa

³¹ “Thondeka mũtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa ma thahabu therie, kĩrũgamo o na gĩtina kĩaguo iturwo inyiitanĩte; ikombe ciaguo ihaana ta mahũa, na tũkonyo twaguo o na mahũa ĩkorwo irĩ kĩndũ kĩmwe inyiitanĩte naguo. ³² Honge ithathatũ ciũmĩre mĩena-inĩ ya mũrũgamo wa mũtĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa, ithatũ mwena ũmwe na ithatũ mwena ũrĩa ũngĩ. ³³ Ikombe ithatũ iturĩtwo na mũhiano wa mahũa ma mũrothi irĩ na tũkonyo na mahũa ĩkorwo irĩ rūhonge-inĩ rūmwe, nacio ithatũ ĩkorwo rūu rūngĩ; honge icio ciothe ithathatũ ĩkorwo ihaana o ũguo, ciũmĩte mũtĩ-inĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa. ³⁴ Na mũtĩ-inĩ ũcio wa kũigĩrĩra matawa hagĩe ikombe inya cia mũhiano wa mahũa ma mũrothi irĩ na tũkonyo na mahũa. ³⁵ Gakonyo kamwe gakorwo karĩ rungu rwa honge cia mbere igĩrĩ ciũmĩte mũrũgamo-inĩ wa mũtĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa, nako gakonyo ga keerĩ kagĩe rungu rwa honge cia keerĩ igĩrĩ, nako gakonyo ga gatatũ kagĩe thĩ wa honge cia gatatũ igĩrĩ, ciothe nĩ honge ithathatũ. ³⁶ Tũkonyo tũu na honge icio ĩkorwo irĩ kĩndũ kĩmwe na mũtĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa, iturĩtwo na thahabu therie.

³⁷ “Ningĩ ũthondeke matawa mũgwanja maguo na ũmaigĩrĩre igũrũ rĩaguo nĩgeetha mamũrĩke hau mbere ya guo. ³⁸ Magathĩ ma gũtinia ndaambĩ na thaani cia mũrarĩ wa ndaambĩ ĩkorwo irĩ cia thahabu

[†] 25:10 nĩ ta mita ĩmwe   [‡] 25:10 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75)   [§] 25:17 nĩ ta mita ĩmwe   * 25:17 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75)
[†] 25:23 nĩ ta mita ĩmwe   [‡] 25:23 nĩ ta mita nuthu mita   [§] 25:23 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75)   * 25:25 nĩ ta centimita 8

therie. ³⁹ Taranda[†] ya thahabu therie ihũthĩrwo gũthondeka mũtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa o na indo icio ciothe. ⁴⁰ Ũtigĩrĩre atĩ nĩwacithondeka kũringana na mũhianĩre ũrĩa wonirio ũrĩ kĩrĩma-inĩ.

26

Hema ĩrĩa Nyamũre

¹ “Thondeka hema nyamũre ĩrĩ na itambaya ikũmi cia gũcuurio itumĩtwo na gatani yogothetwo wega ya ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ, na igemio na makerubi nĩ mũtumi mũũgĩ na wĩra ũcio. ² Itambaya icio cia gũcuurio ciothe ikorwo ciiganaine, mĩkono mĩrongo ĩrĩ na ĩnana^{*} kũraiha na mĩkono ĩna[†] kwarama. ³ Itambaya ithano-rĩ, itumanio hamwe, na icio ingĩ ithano itumanio hamwe. ⁴ Kundĩka ciana cia gĩtambaya kĩa rangi wa bururu mũthia-inĩ wa gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩrĩa kĩrĩ mũico wa mwena ũmwe, na wĩke o ro ũguo harĩ gĩtambaya kĩa mũico kĩa mwena ũcio ũngĩ. ⁵ Kundĩka ciana mĩrongo ĩtano gĩtambaya-inĩ kĩmwe gĩa gũcuurio, na ingĩ mĩrongo ĩtano gĩtambaya-inĩ kĩa mũico kĩa mwena ũcio ũngĩ, na ũringithanie o kĩa na kĩrĩa kingĩ. ⁶ Ningĩ ũthondeke ngathĩka mĩrongo ĩtano cia thahabu, na ũcihũthĩre na kuohithania itambaya icio cia gũcuurio nĩguo hema ĩyo nyamũre ĩtuĩke kĩndũ kĩmwe.

⁷ “Tuma itambaya ikũmi na kĩmwe cia guoya wa mbũri ĩtuĩke hema ya kũhumbĩra hema ĩrĩa nyamũre. ⁸ Itambaya icio ciothe ikũmi na kĩmwe ikorwo ciiganaine, ikorwo ĩrĩ mĩkono mĩrongo ĩtatũ[‡] kũraiha na mĩkono ĩna[§] kwarama. ⁹ Tumania itambaya ithano cia icio cia gũcuurio ĩtuĩke kĩndũ kĩmwe, nacio icio ingĩ ithathatũ itumanio hamwe. Kũnja gĩtambaya gĩa gatandatũ maita meerĩ mwena wa mbere wa hema. ¹⁰ Kundĩka ciana mĩrongo ĩtano mũthia-inĩ wa itambaya cia gũcuurio cia mwena ũmwe, ningĩ wĩke o ũguo mũthia-inĩ wa itambaya icio cia mwena ũrĩa ũngĩ. ¹¹ Ningĩ ũthondeke ngathĩka mĩrongo ĩtano cia gĩcango, na ũcitoonyie ciana-inĩ nĩgeetha hema ĩyo ĩtuĩke kĩndũ kĩmwe. ¹² Harĩ ũraiha wa gĩtambaya gĩa gũcuurio ũrĩa ũngĩtigara, nuthu ya gĩtambaya kĩrĩa gĩtigaire nĩ gĩcunjuure mwena wa thuutha wa hema ĩyo nyamũre. ¹³ Itambaya cia gũcuurio cia hema ikorwo iraihĩte kũrĩ icio ingĩ na mũkono ũmwe^{*} mĩena yeerĩ; kĩrĩa gĩgũtigara gĩcunjuure kĩhumbĩre mĩena ya hema ĩyo nyamũre. ¹⁴ Thondekera hema ĩyo kĩandarũa kĩa njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mũtune igatunĩha, na igĩrũ wakĩo ũkĩhumbĩre na njũa cia pombo.

¹⁵ “Thondeka mbaũ cia kũrũgama cia mũtĩ wa mũgaa cia gwaka hema ĩyo nyamũre. ¹⁶ O rũbaũ-inĩ rũkorwo rũrĩ rwa mĩkono ikũmi[†] kũraiha na mũkono ũmwe na nuthu[‡] kwarama, ¹⁷ mbaũ icio igĩe na tũhocio tũcomokete tũigananĩrie. Thondeka mbaũ icio ciothe cia Hema-ĩrĩa-Nyamũre na njĩra ĩyo. ¹⁸ Thondeka mbaũ mĩrongo ĩrĩ cia mwena wa gũthini wa hema ĩyo nyamũre, ¹⁹ na ũthondeke itina cia betha mĩrongo ĩna cia gũĩkarĩrwo nĩ mbaũ icio mĩrongo ĩrĩ, o rũbaũ rũmwe rũgaĩkarĩra itina igĩrĩ, o rũmwe rũkorwo rũrĩ rungu rwa kahocio. ²⁰ Ningĩ mwena ũcio ũngĩ, mwena wa gathigathini wa hema ĩyo nyamũre, thondeka mbaũ mĩrongo ĩrĩ ²¹ na itina mĩrongo ĩna cia betha o igĩrĩ igaĩkarĩrwo nĩ rũbaũ rũmwe. ²² Thondeka mbaũ ithathatũ cia mwena wa na thuutha, nĩguo mwena wa mũthia wa ithũĩro wa hema ĩyo nyamũre, ²³ na ũthondeke mbaũ igĩrĩ cia koine cia mwena wa na thuutha. ²⁴ Koine-inĩ icio cieri no nginya ikorwo ĩrĩ mbaũ igĩrĩ igĩrĩ kuuma thĩ nginya igĩrũ, na ciohanio na mũrĩnga ũmwe; koine cieri igakorwo itarĩ ũguo. ²⁵ Nĩ ũndũ ũcio hegũkorwo na mbaũ inyanya, na itina ikũmi na ithathatũ cia betha, o igĩrĩ igaĩkarĩrwo nĩ rũbaũ rũmwe.

²⁶ “Ningĩ ũthondeke mĩgamba ya mbaũ cia mũgaa: ĩtano yayo nĩ ũndũ wa mbaũ cia mwena ũmwe wa hema ĩyo nyamũre, ²⁷ na ĩtano nĩ ũndũ wa mbaũ cia mwena ũcio ũngĩ, na ĩtano nĩ ũndũ wa mbaũ cia mwena wa ithũĩro mũthia-inĩ ũrĩa wa na thuutha wa hema ĩyo nyamũre. ²⁸ Mũgamba wa gatagatĩ uume mũthia ũmwe nginya ũrĩa ũngĩ, ũgereire gatagatĩ ka mbaũ icio. ²⁹ Gemia mbaũ icio na thahabu, na ũthondeke mĩrĩnga ya thahabu ya kũnyiitĩrĩra mĩgamba ĩyo. O nayo mĩgamba ĩyo nĩgemio na thahabu.

³⁰ “Aka hema ĩyo nyamũre kũringana na mũhianĩre ũrĩa wonirio rĩrĩa warĩ kĩrĩma-inĩ.

[†] 25:39 nĩ ta kilo 34   ^{*} 26:2 nĩ ta mita ikũmi na igĩrĩ na nuthu (12:5)   [†] 26:2 nĩ ta mita ĩmwe na robo ithatũ (1:75)   [‡] 26:8 nĩ ta mita ikũmi na ithatũ na nuthu (13:5)   [§] 26:8 nĩ ta mita ĩmwe na robo ithatũ (1:75)   ^{*} 26:13 nĩ ta nuthu mita   [†] 26:16 nĩ ta mita inyanya na nuthu (4:5)   [‡] 26:16 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75)

³¹ “Tuma gītambaya gĩa gũcuurio kĩa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na cia gatani ĩrĩa yogothetwo wega na ĩkagemio na makerubi nĩ mũbundi mũũgĩ. ³² Cuuria gītambaya kũu na tũcuurio twa thahabu ĩkĩngĩ-inĩ inya cia mũgaa iria igemetio na thahabu, na ĩkarũgama igũrũ rĩa njikarĩro inya cia betha. ³³ Cuuria gītambaya kũu gĩa gũcuurio na ngathĩka, na ũcooke ũige ithandũkũ rĩa Ũira thuutha wa gītambaya kũu gĩa gũcuurio. Gītambaya kũu gĩa gũcuurio kĩhakanie Handũ-harĩa-Hatheru na Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno.[§] ³⁴ Igĩrĩa gĩtĩ gĩa tha igũrũ rĩa ithandũkũ rĩa Ũira thĩinĩ wa Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno. ³⁵ Iga metha nja ya gītambaya kũu gĩa gũcuurio mwena wa gathigathini wa hema ĩyo nyamũre, naguo mūtĩ wa kũigĩrĩa matawa ũũige mwena wa gũthini ũng’ethanĩre na metha ĩyo.

³⁶ “Itoonyero-inĩ rĩa hema, thondeka gītambaya gĩa gũcuurio kĩa rangi wa bururu, na rangi wa ndathi, na rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa yogothetwo wega, kĩgemetio nĩ mũgemia mũũgĩ. ³⁷ Thondekera gītambaya kũu gĩa gũcuurio tũcuurio twa thahabu na itugĩ ithano cia mũgaa igemetio na thahabu. Na ũcitwekerie itina ithano cia gĩcango.

27

Kĩgongona kĩa Iruta rĩa Njino

¹ “Aka kĩgongona na mbaũ cia mũgaa, kĩa mĩkono ĩtatũ* kũraiha na igũrũ; gĩkorwo kĩiganaine mĩena yothe, mĩkono ĩtano† kũraiha na mĩkono ĩtano kwarama. ² Thondeka hĩa inya, o rũmwe koine-inĩ ĩmwe ya kĩgongona, nĩgeetha hĩa ĩcio na kĩgongona ĩkorwo ĩrĩ kĩndũ kĩmwe, nakĩo kĩgongona kũu ũkĩgemie na gĩcango. ³ Thondeka indo ciothe cia kĩgongona ĩrĩ cia gĩcango, ũgĩthondekere nyũngũ cia kũrutaga mũhu, na icakũri na mbakũri cia gwĩkĩrwo thakame ya kũminjaminja, na njibe cia kũnyiita nyama, na ngĩo cia mwaki. ⁴ Thondekera kĩgongona kũu gĩtara, na ningĩ ũthondeke mũkwa wa gĩcango, na ũthondeke mĩrĩnga ya gĩcango, o ũmwe wĩkĩrwo koine-inĩ iria inya cia mũkwa ũcio. ⁵ ũige gĩtara kũu rungu wa muoho wa kĩgongona nĩgeetha rũkinye nuthu ya ũraihi wa kĩgongona. ⁶ Thondeka itugĩ cia mũgaa nĩ ũndũ wa kĩgongona na ũcigemie na gĩcango. ⁷ Itugĩ ĩcio itoonyio mĩrĩnga-inĩ ĩyo nĩgeetha ĩgakoragwo ĩikarĩire mĩena-inĩ yeerĩ ya kĩgongona hĩndĩ ya gũgĩkuua. ⁸ Thondeka kĩgongona kũu na mbaũ nĩguo kĩgĩe na irima gatagatĩ. ũgĩthondeke o ta ũrĩa wonirio rĩrĩa warĩ kĩrĩma-inĩ.

Nja ya Hema ĩrĩa Nyamũre

⁹ “Thondeka nja ya hema ĩrĩa nyamũre; mwena wa gũthini ũkorwo ũrĩ wa mĩkono igana‡ kũraiha na ũgĩe na itambaya cia gũcuurio cia gatani ũrĩa mwogothetwo wega, ¹⁰ ũkorwo na itugĩ mĩrongo ĩrĩ na itina mĩrongo ĩrĩ cia gĩcango, ĩrĩ na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha itugĩ-inĩ. ¹¹ Mwena wa gathigathini o naguo ũkorwo ũrĩ na mĩkono igana kũraiha na ũgĩe na itambaya cia gũcuurio, ũgĩe na itugĩ mĩrongo ĩrĩ na itina mĩrongo ĩrĩ cia gĩcango, ĩrĩ na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha itugĩ-inĩ.

¹² “Mwena wa ithũiro wa nja ĩyo ũkorwo ũrĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtano§ kwarama na ũgĩe na itambaya cia gũcuurio na itugĩ ikũmi na itina ikũmi. ¹³ Mwena wa irathĩro, kwerekera kũrĩa riũa rĩrathagĩra, nja ĩyo ĩkorwo ĩrĩ ya wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtano. ¹⁴ Itambaya cia gũcuurio ĩkorwo ĩrĩ cia ũraihi wa mĩkono ikũmi na ĩtano* na ĩkorwo ĩrĩ mwena ũmwe wa itoonyero rĩa nja ĩyo, na ĩkorwo na itugĩ ithatũ na itina ithatũ, ¹⁵ na itambaya ingĩ cia gũcuurio cia ũraihi wa mĩkono ikũmi na ĩtano ĩkorwo mwena ũcio ũngĩ wa itoonyero, na ĩkorwo ĩrĩ na itugĩ ithatũ na itina ithatũ.

¹⁶ “Naguo ũhoru wa itoonyero rĩa nja ĩyo, wĩkĩre gītambaya gĩa gũcuurio gĩkorwo kĩrĩ kĩa ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ,† kĩa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa yogothetwo wega, wĩra wa mũgemia mũũgĩ, na gĩkorwo na itugĩ inya na itina inya. ¹⁷ Itugĩ ciothe gũthiũrũrũkĩria nja ĩyo, igĩe na tũmĩkwa na tũcuurio twa betha na itina cia gĩcango. ¹⁸ Nja ĩyo ĩkorwo na ũraihi wa mĩkono igana,‡ na mĩkono mĩrongo ĩtano kwarama,§ na

§ 26:33 Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene nowe wiki wetĩkĩritio gũtoonya Harĩa-Hatheru-Mũno, na eekaga ũguo riita rĩmwe o mwaka hĩndĩ ĩrĩa ekũhoroheria andũ mehia mao. * 27:1 nĩ ta mita ĩmwe na robo (1:25) † 27:1 nĩ ta mita igĩrĩ na robo (2:25) ‡ 27:9 nĩ ta mita 46 § 27:12 nĩ ta mita 23 * 27:14 nĩ ta mita 7 † 27:16 nĩ ta mita 9 ‡ 27:18 nĩ ta mita 46 § 27:18 nĩ ta mita 23

ikorwo na itambaya cia gũcuurio cia gatani yogothetwo wega ya mĩkono itano kũraiha na igũrũ, na irĩ na itina cia gĩcango. ¹⁹ Indo iria ingĩ ciothe cia gũtũmĩrwo wĩra-inĩ wa hema irĩa nyamũre, irĩ cia wĩra o na ũrikũ, o hamwe na higĩ cia kwamba hema na cia nja ciothe, nĩkorwo irĩ cia gĩcango.

Maguta ma Mũtĩ wa Kũigĩrwo Matawa

²⁰ “Atha andũ a Isiraeli makũrehere maguta marĩa makeere wega ma ndamaiyũ hihe ma gũkũheaga ũtheri, nĩgeetha matawa maikarage maakanĩte. ²¹ Thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, nja ya gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩrĩa kĩrĩ mbere ya ithandũkũ rĩa Ũira, Harũni na ariũ ake nĩmaigage matawa maakanĩte mbere ya Jehova kuuma hwaĩ-inĩ o nginya rũciinĩ. Ũndũ ũyũ ũtuĩke watho wa kũrũmagĩrwo tene na tene thĩinĩ wa Isiraeli njiarwa-inĩ ciothe iria igooka.

28

Nguo cia Athĩnjĩri-Ngai

¹ “Tũmanĩra Harũni mũrũ wa nyũkwa oke harĩwe kuuma gatagatĩ ka andũ a Isiraeli, hamwe na ariũ ake Nadabu na Abihu, na Eleazaru na Ithamaru, nĩgeetha mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. ² Tumĩra Harũni mũrũ wa nyũkwa nguo nyamũre, cia kũmũnenehagia na kũmũtĩithagia. ³ Arĩria mabundi marĩa marĩ na ũũgĩ wa gũtuma, nguo arĩa nĩ heete ũũgĩ maundũ-inĩ ta macio, nĩguo matumĩre Harũni nguo cia kwĩhumba akĩamũrwo, nĩguo andungatagĩre arĩ mũthĩnjĩri-Ngai. ⁴ Nacio ici nĩcio nguo iria megũtuma: gakuo ga gĩthũri, na ebodi, na nguo ndaaya, na kanjũ ya taama ng’emie wega, na kiremba, na mũcibi. Nguo ici nyamũre megũcitumĩra Harũni mũrũ wa nyũkwa na ariũ ake nĩguo mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. ⁵ Nĩ mahũthĩre thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, hamwe na gatani irĩa njega.

Ebodi

⁶ “Tuma ebodi ya ndigi cia rangi wa thahabu na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakũ na ya gatani irĩa yogothetwo wega, wĩra wa mũbundi mũũgĩ. ⁷ Nĩ wega ebodi iyo igĩe na tũmĩkwa twĩrĩ twa kũmĩnyitithanĩria ciande-inĩ, tũtumĩrĩrwo mĩthia-inĩ yeerĩ yayo nĩgeetha ndaamĩ ciayo cierĩ inyiitane. ⁸ Naguo mũcibi wayo wa njohero ũrĩa mūtume wega ũkorwo ũhaana tayo na ũrĩ wa gĩcunjĩ kĩmwe na ebodi iyo na ũthondeketwo na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, hamwe na gatani njogothetwo wega.

⁹ “Oya tũhiga twĩrĩ twa onigithi ũkurure marĩitwa ma ariũ a Isiraeli igũrũ rĩatuo ¹⁰ marũmanĩrĩre ũrĩa maaciarirwo, ũkurure marĩitwa matandatũ kahiga-inĩ kamwe, na matandatũ kau kangĩ. ¹¹ Kurura marĩitwa ma ariũ a Isiraeli tũhiga-inĩ tũu twĩrĩ ta ũrĩa mũrengi wa tũhiga twa goro akururaga kahengere ga gwĩkĩra mũhũuri. Ũcooke ũtũtumĩrĩre tũkonyo-inĩ twa thahabu, ¹² na ũtuohere ndaamĩ-inĩ cia kĩande cia ebodi, tũrĩ tũhiga twa kĩrĩrikania kĩa ariũ a Isiraeli. Harũni nĩarĩkuuaga marĩitwa macio ciande-inĩ ciake matuĩke kĩrĩrikania mbere ya Jehova. ¹³ Thondeka tũkonyo tũgemu twa thahabu ¹⁴ na irengeeri igĩrĩ cia thahabu therie, ihaana ta mũkanda, nacio ũcinyitithanie na tũkonyo tũu.

Gakuo ga Gĩthũri

¹⁵ “Thondekithia gakuo ga gĩthũri ga gwĩkagĩrwo ituĩro-inĩ rĩa ciira, nako gatumwo nĩ mūtumi mũũgĩ. Gathondeke ta ebodi: karĩ ka ndigi cia rangi wa thahabu na ka ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ na gatani irĩa yogothetwo wega. ¹⁶ Gakuo kau gakorwo kaiganaine mĩena yothetwa ina inji kenda* kũraiha na inji kenda kwarama, na koinanĩrwo maita meerĩ. ¹⁷ Ũcooke ũgatumĩrĩre mĩhari ina ya tũhiga twa goro. Mũhari wa mbere hakorwo kahiga ka wakiki ũrĩa mūtune, na ka yakuti irĩa ihaana ngoikoni, na ka baregethu; ¹⁸ mũhari wa keerĩ ũtumĩrĩre kahiga ga thumarati, na ka yakuti irĩa ya rangi wa bururu, na ka arimathi; ¹⁹ mũhari wa gatatũ ũtumĩrĩre kahiga ka wakiki ũrĩa wa bururu, na ka yacimu, na ka amethuthito; ²⁰ naguo mũhari wa kana ũtumĩrĩrwo kahiga ga thumarati irĩa theru, na ka onigithi, na ka njathibi. ũtũtumĩrĩre tũkonyo-inĩ tũgemu twa thahabu. ²¹ Hagĩkorwo harĩ na tũhiga ikũmi na twĩrĩ, o kamwe karũgamĩrĩre marĩitwa

* 28:16 nĩ ta centimita 22

ma ariũ a Isiraeli, o kamwe gakururwo rĩitwa rĩa mũhĩrĩga ũmwe wa ĩrĩa ikũmi na ĩrĩ ya Isiraeli, o ta ũrĩa kahengere ka mũhũiri gakururagwo.

²² “Thondekera gakuo kau ga gĩthũri irengeeri njogotha cia thahabu therie ihaana ta mũkanda. ²³ Gathondekere mĩrĩnga ĩrĩ ya thahabu, ũmĩohere mĩthia-inĩ ĩrĩ ya gakuo kau ga gĩthũri. ²⁴ Ohania irengeeri igĩrĩ cia thahabu mĩrĩnga-inĩ hau mĩthia-inĩ ya gakuo ga gĩthũri, ²⁵ nayo mĩthia ĩrĩa ĩngĩ ya irengeeri yohithanio na tũkonyo tũrĩa twĩrĩ, ũmĩnyitithanie na ndaamĩ cia kĩande cia ebodi mwena wa na mbere. ²⁶ Thondeka mĩrĩnga ĩrĩ ya thahabu ũmĩnyitithanie na mĩthia ĩrĩa ĩngĩ ĩrĩ ya gakuo ga gĩthũri mwena wa na thĩinĩ kũrigania na ebodi. ²⁷ Thondeka mĩrĩnga ĩngĩ ĩrĩ ya thahabu na ũmĩnyitithanie magũrũ-inĩ ma ndaamĩ cia kĩande mwena-inĩ wa mbere wa ebodi, hakuhi na rĩtumo, igũrũ hanini wa mũcibi wa njohero ya ebodi. ²⁸ Mĩrĩnga ya gakuo ga gĩthũri ĩrĩohithanagio na mĩrĩnga ya ebodi na rĩrigi rwa bururu, na inyitithanio na mũcibi wa njohero, nĩgeetha gakuo ga gĩthũri gatikarekane na ebodi.

²⁹ “Rĩrĩa rĩothe Harũni arĩtoonyaga Handũ-harĩa-Hatheru, arĩkuuaga marĩitwa ma ariũ a Isiraeli marĩ gĩthũri-inĩ gĩake gakuo-inĩ ga gĩthũri ga ituĩro rĩa ciira, arĩ kĩirikania gĩa gĩtũura mbere ya Jehova. ³⁰ Nĩngĩ wĩkĩre Urimu na Thumimu† thĩinĩ wa gakuo kau ga gĩthũri, nĩgeetha ciikarage gĩthũri-inĩ kĩa Harũni rĩrĩa rĩothe arĩtoonyaga agathiĩ mbere ya Jehova. Ũguo nĩguo Harũni arĩkuuaga ũhoti wa gĩtuagĩra andũ a Isiraeli ciira gĩthũri-inĩ gĩake arĩ mbere ya Jehova.

Nguo ĩngĩ cia Athĩnjĩri-Ngai

³¹ “Tuma nguogũ ndaaya ya ebodi ya taama wa bururu mũtheri, ³² na ĩkorwo na harũkĩrio ya mĩtwe gatagatĩ kayo. ĩkorwo ĩtirihĩtwo mĩthia-inĩ ta kara ya ngingo gũthiũrũrũkĩria iharũkĩrio rĩu rĩa mĩtwe, nĩgeetha ndĩgatarũke. ³³ Thondeka tũcunjuura tũtariĩ ta matunda ma makomamanga twa ndigi cia rangi wa bururu, na rangi wa ndathi, na rangi mĩtune ta gakaraku gũthiũrũrũka rĩtumo rwa magũrũ-inĩ rwa nguogũ ĩyo, tũhakanĩtio na ngengere cia thahabu. ³⁴ Ngengere cia thahabu na makomamanga macio mathiĩ mahakanĩtio gũthiũrũrũka rĩtumo rwa magũrũ-inĩ rwa nguogũ ĩyo ndaaya. ³⁵ Harũni no nginya ehumbage nguogũ ĩyo hĩndĩ ciothe rĩrĩa egũtungata. Ngengere nĩĩrĩguagwo ikĩgamba rĩrĩa egũtoonya Handũ-harĩa-Hatheru o hau mbere ya Jehova na rĩrĩa ekuuma ho, nĩgeetha ndagakue.

³⁶ “Thondeka gatanji ga thahabu therie, na ũgakurure ta ũrĩa mũhũiri ũkururagwo, ũkurure ciugo ici: MŪTHERU MWAMŪRIRE JEHOVA. ³⁷ Koherere rĩrigi rwa rangi wa bururu nĩguo ũkanyitithanie na kĩremba, gakorwo karĩ mwena wa mbere wa kĩremba. ³⁸ Karĩkoragwo karĩ thiithi-inĩ wa Harũni, nake agakuuaga mahĩtia makoniĩ iheo iria theru, iria andũ a Isiraeli mangĩkorwo mamũrĩre Jehova, o na irĩ cia mũthemba o na ũrĩkũ. Gatanji kau gakoragwo karĩ thiithi-inĩ wa Harũni hĩndĩ ciothe nĩgeetha magetikĩrikaga nĩ Jehova.

³⁹ “Kanjũ nĩtumwo ĩrĩ ya gatani ĩrĩa njega mũno, o na ũtume kĩremba na gatani ĩrĩa njega mũno. Mũcibi ũtumwo nĩ mũgemia ũrĩa mũũgĩ na wĩra ũcio. ⁴⁰ Tumĩra ariũ a Harũni kanjũ, na mĩcibi, na tũmĩcibi twa kĩongo, cia gĩtũma manenehagio na maheagwo gĩtũ. ⁴¹ Warĩkia kũhumba mũrũ wa nyũkwa na ariũ ake nguogũ ĩcio-rĩ, ũmaitĩrĩre maguta na ũmaamũre. ũmaamũre nĩgeetha mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai.

⁴² “Matumithĩrie thuruarĩ cia thĩinĩ cia gatani, cia kũhumbĩra njaga ya mĩrĩ yao kuuma njohero nginya ciero-inĩ. ⁴³ Harũni na ariũ ake no nginya maciũhumbage rĩrĩa rĩothe marĩtoonyaga Hema-ya-Gũtũnganwo kana magĩthengerera kĩgongona marutĩre wĩra Handũ-harĩa-Hatheru nĩgeetha matikahĩtie, nao makue.

“Ũyũ nĩũtũke watho wa kũrũmagĩrĩrwo tene na tene nĩ Harũni na njiaro ciake.

29

Kwamũrwo gwa Athĩnjĩri-Ngai

¹ “Na rĩrĩ, ũũ nĩguo ũgũwĩka nĩgeetha wamũre Harũni na ariũ ake, nĩguo mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai: Oya gategwa kamwe na ndũrũme igĩrĩ itarĩ kaũũgũ. ² Na kuuma mĩtu-inĩ mũhinyu

† 28:30 Urimu na Thumimu twarĩ tũnyamũ twahũthagĩrwo kũmenya wendi wa Ngai; no ũrĩa twahũthagĩrwo kana ũrĩa twarutaga wĩra, gũtirĩ mũndũ ũũ.

mũno wa ngano ũtarĩ ndawa ya kũmbia, ũthondeke mĩgate na keki itukanĩtio na maguta na tũmĩgate tũhũthũ tũhakĩtwo maguta. ³ Īkĩra indo icio gĩkabũ-inĩ na ũcinenganĩre ũguo hamwe na ndegwa ĩyo na ndũrũme icio cieri. ⁴ Ūcooke ũrehe Harũni na ariũ ake itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, ũmathambie na maaĩ. ⁵ Oya nguo icio, ũhumbe Harũni kanjũ, na nguo ndaaya ya ebodi, na ebodi yo nyene na gakuo ga gĩthũri. Muohe ebodi na mũcibi wayo wa njohero ũrĩa mūtume wega. ⁶ Mwĩkĩre kĩremba mūtwe, nako gatanji karĩa kaamũre ũgekĩre kĩremba-inĩ kũ. ⁷ Oya maguta ma gũitanĩrĩrio ũmũitĩrĩrie mūtwe ũmwamũre. ⁸ Rehe ariũ ake na ũmahumbe kanjũ, ⁹ na ũmoohere tũmĩcibi twa mūtwe. Ningĩ wohe Harũni na ariũ ake mĩcibi. Ūthĩnjĩri-Ngai nĩ wao ũrĩ watho wa kũrũmagĩrĩrwo tene na tene. Ūguo nĩguo ũkaamũra Harũni na ariũ ake.

¹⁰ “Rehe ndegwa ĩyo mwena wa mbere wa Hema-ya-Gũtũnganwo, nake Harũni na ariũ ake mĩigĩrĩre moko mao mūtwe wayo. ¹¹ Ūcooke ũmĩthĩnjĩre mbere ya Jehova o hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. ¹² Ningĩ woe thakame ĩmwe ya ndegwa ĩyo, ũmĩhake hĩa cia kĩgongona na kĩara gĩaku, ĩyo ĩngĩ ũmĩite gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona. ¹³ Ningĩ woe maguta mothe marĩa mahumbĩire nyama cia nda, na marĩa mahumbĩire ini, na higo cieri na maguta ma cio ũmacinĩre hau kĩgongona-inĩ. ¹⁴ No nyama cia ndegwa ĩyo hamwe na rũũa na mahu ũcinĩre nja ya kambĩ. Rũu nĩ iruta rĩa mehia.

¹⁵ “Oya ndũrũme ĩmwe nake Harũni na ariũ ake mamĩigĩrĩre moko mao mūtwe igũrũ wayo. ¹⁶ Mĩthĩnje na woe thakame, ũmĩminjaminjĩrie kĩgongona mĩena yothe. ¹⁷ Tinangia ndũrũme tũcunjĩ, na ũthambie nyama cia nda, na magũrũ mayo, ũciige hamwe na mūtwe na tũcunjĩ tũu tũngĩ. ¹⁸ Ūcooke ũcinĩre ndũrũme ĩyo yothe igũrũ wa kĩgongona. Rũu nĩ iruta rĩa njino rĩa kũrutĩra Jehova, rĩrĩ mũtararĩko mweha rĩrutĩrwo Jehova, rĩrĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki.

¹⁹ “Oya ndũrũme ĩyo ĩngĩ, nake Harũni na ariũ ake mamĩigĩrĩre moko mao mūtwe. ²⁰ Mĩthĩnje, woe thakame ĩmwe yayo ũmĩhake moni cia matũ ma ũrĩo ma Harũni na ariũ ake o na ciara iria nene cia moko mao ma ũrĩo, na ciara iria nene cia magũrũ mao ma ũrĩo. Ūcooke ũminjaminjĩrie kĩgongona thakame mĩena yothe. ²¹ Na woe thakame ĩmwe kuuma kĩgongona-inĩ na maguta ma gũitanĩrĩrio ũcinjaminjĩrie Harũni na nguo ciake, na ariũ ake na nguo ciao. Hĩndĩ ĩyo Harũni na ariũ ake hamwe na nguo ciao nĩmagatuĩka aamũre.

²² “Oya maguta mamwe ma ndũrũme ĩyo, maguta ma mũting’oe ũrĩa mũnoru, na maguta marĩa mahumbĩire nyama cia nda, na maguta marĩa mahumbĩire ini, na higo cieri na maguta ma cio, na kiero kĩa mwena wa ũrĩo. (Īyo nĩyo ndũrũme ya igongona rĩa kwamũrana.) ²³ Kuuma gĩkabũ-inĩ kĩa mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmbia kĩrĩa kĩrĩ mbere ya Jehova, oya mũgate ũmwe na keki ĩthondeketwo na maguta, na woe kamũgate kahũthũ. ²⁴ Indo ici ciothe cineane moko-inĩ ma Harũni na ariũ ake, ũcooke ũcithũngũthie mbere ya Jehova ĩrĩ Igongona rĩa gũthũngũthio. ²⁵ Ningĩ ũcooke woe indo icio kuuma moko-inĩ mao, ũcinĩre kĩgongona-inĩ igũrũ hamwe na iruta rĩa njino, ĩtuĩke mũtararĩko mweha harĩ Jehova, rĩrĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. ²⁶ Warĩkia kũruta gĩthũri kĩa ndũrũme ĩyo ya kĩaamũrano kĩa Harũni, gũthũngũthie mbere ya Jehova rĩrĩ iruta rĩa gũthũngũthio, nakĩo gĩtuĩke rwĩga rwaku.

²⁷ “Amũra icunjĩ cia ndũrũme ĩyo ya kĩaamũrano iria irĩ cia Harũni na ariũ ake nacio nĩ: gĩthũri kĩrĩa gĩathũngũthĩtio na kiero kĩrĩa kĩaheanĩtwo. ²⁸ Indo icio ĩtuĩke rwĩga rwa kũheagwo Harũni na ariũ ake nĩ andũ a Isiraeli hĩndĩ ciothe. Nĩrĩo iruta rĩrĩa andũ a Isiraeli marĩrutagĩra Jehova kuuma maruta-inĩ ma ũiguano.

²⁹ “Nguo iria nyamũre cia Harũni igũtuĩka cia njaro ciake, nĩgeetha magaitagĩrĩrio maguta na makaamũragwo macĩhumbĩte. ³⁰ Mũriũ ũrĩa ũkamũgaya atuĩke mũthĩnjĩri-Ngai na oke gũtungata thĩinĩ wa Handũ-Harĩa-Hatheru, Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo arĩhumbaga nguo icio mĩthenya mũgwanja.

³¹ “Oya ndũrũme ĩyo ya kĩaamũrano nacio nyama ciayo ũcirugĩre handũ harĩa hatheru. ³² Harũni na ariũ ake marĩrĩagĩra nyama cia ndũrũme ĩyo na mĩgate kuuma gĩkabũ-inĩ o hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. ³³ Nĩmarĩrĩaga indo icio irutĩtwo cia horohio nĩ ũndũ wa kwamũrwo kwao na gũtherio. No itikanarĩno nĩ mũndũ ũngĩ, nĩ ũndũ nĩ theru. ³⁴ Na rĩrĩ, nyama cia ndũrũme ĩyo ya kĩaamũrano kana mĩgate ingĩtigara nginya rũciinĩ-rĩ, nĩcinwo. Itikanarĩno tondũ nĩ theru.

³⁵ “Ika Harūni na ariū ake maūndū mothe marīa ngwathīte, na ūniine mīthenya mūgwanja ūkīmaamūra. ³⁶ Rutagai ndegwa īmwe o mūthenya, īrī iruta rīa mehia rīa kūhorohanīria. Theria kīgongona na ūndū wa gūkīhoroheria na gūgītīrīria maguta, ūkīamūre. ³⁷ Gīa na horohio ya kīgongona mīthenya mūgwanja ya gūkīamūra. Thuutha ūcio kīgongona kīu nīgīgūtūika gītheru mūno, nakīo kīrīa gīothe kīrīkīhutagia kīrītūikaga gītheru.

³⁸ “Gīkī nīkīo kīndū kīrīa ūrīrutaga hīndī ciothe kīgongona-inī o mūthenya: tūtūrūme twīrī, o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe. ³⁹ Gatūrūme kamwe gakarutwo rūciinī na karīa kangī hwaī-inī kūrī mairia. ⁴⁰ Gatūrūme ka mbere gakarutanagīrio na mūtu mūhinyu mūno gīcunjī gīa ikūmi kīa eba* ūtukanītio na maguta ma mūtamaiyū gacunjī ka inya ka hini īmwe† na ndibei gacunjī ka inya ka hini īmwe, irī kīndū gīa kūnyuu. ⁴¹ Ruta gatūrūme kau kangī igongona hwaī-inī kūrī mairia, hamwe na iruta rīa mūtu na rīa kīndū gīa kūnyuu o ta cia rūciinī, arī guo mūtaraŕiko mwega, rīrī iruta rīrutīrwo Jehova rīa gūcinwo na mwaki.

⁴² “Harī njiaro iria igooka, iruta rīrī rīa njino rīkaarutagwo hīndī ciothe itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo mbere ya Jehova. Hau nīho ndīcemanagia nawe na njaragie nawe; ⁴³ ningī hau no ho ndīcemanagia na andū a Isiraeli, naho nīhakaamūrwo nī riiri wakwa.

⁴⁴ “Nī ūndū ūcio nīngamūra Hema-īyo-ya-Gūtūnganwo na kīgongona na nyamūre Harūni na ariū ake mandungatagīre marī athīnjīri-Ngai. ⁴⁵ Ningī nīngatūūrania na andū a Isiraeli na nduīke Ngai wao. ⁴⁶ Nīmakamenya atī nī nī nī Jehova Ngai wao, ūrīa wamarutire būrūri wa Misiri nīgeetha ndūūranagie nao. Nī nī nī Jehova Ngai wao.

30

Kīgongona kīa Ūbumba

¹ “Thondeka kīgongona kīa mbaū cia mūgaa gīa gūcinagīra ūbumba. ² Nīgīkorwo kīiganaine mīena yothe mūkono ūmwe* kūraiha na mūkono ūmwe kwarama na mīkono īrī† kūraiha na igūrū, hīa ciakīo ituīke kīndū o ro kīmwe na kīgongona. ³ Kīgemie igūrū, o na mīena yothe, o na hīa ciakīo, na thahabu therie, na ūgītirihe na mūcibi wa thahabu ūgīthiūrūrūkīrie. ⁴ Thondekera kīgongona kīu mīrīnga īrī, ūmīoherere thī wa mūcibi ūcio, īrī mwena ūmwe, na īrī mwena ūrīa ūngī īnyīitagīrīre mītī īrīa mīraaya ītūmagīrwo gūgīkuua. ⁵ Thondeka mītī mīraaya ya mbaū cia mūgaa, na ūmīgemie na thahabu. ⁶ Iga kīgongona kīu mbere ya gītambaya gīa gūcuurio kīrīa kīrī mbere ya ithandūkū rīa Ūira, mbere ya gītī gīa tha kīrīa kīrī igūrū rīa ithandūkū rīa Ūira, harīa ngaacemania nawe.

⁷ “Harūni no nginya acinīre ūbumba mūnungi wega hau igūrū rīa kīgongona o rūciinī rīrīa egūthondeka matawa. ⁸ No nginya acine ūbumba rīngī agīakia matawa hwaī-inī kūrī mairia, nīgeetha ūbumba ūikarage ūgīcinagwo mahinda mothe mbere ya Jehova, njiarwa na njiarwa iria igooka. ⁹ Ndūkanacinīre ūbumba wa mūthemba ūngī kīgongona-inī gīkī kana ūrutīre ho iruta rīa njino, kana rīa mūtu, na ndūkanaitīrīrie iruta rīa kūnyuu igūrū rīakīo. ¹⁰ Harūni nīarutage horohio hīa-inī cia kīgongona kīu o mwaka riita rīmwe. Horohio īno ya o mwaka no nginya īrutagwo na thakame ya iruta rīa kūhoroheria mehia, nginya njiarwa iria igooka. Horohio īyo nī igongona itheru mūno harī Jehova.”

Mbeeca cia Horohio

¹¹ Hīndī īyo Jehova akīira Musa atīrī, ¹² “Rīrīa ūgūtara andū a Isiraeli-rī, o mūndū no nginya arutagīre Jehova kīndū gīa gūkūūra muoyo wake rīrīa egūtārwo. Na gūtīrī mūthiro ūkaamakora ūkīmatara. ¹³ Mūndū o wothē ūrīkīraga agathiī mwena wa andū arīa marīkītīe gūtārwo, nīarīrutaga nuthu ya cekeri‡ kūringana na ūrīa cekeri ya harīa haamūre ītariī īrīa īrī na ūritū wa geera mīrongo īrī. Nuthu īyo ya cekeri nī iruta kūrī Jehova. ¹⁴ Arīa othe marīkīraga magathiī mwena wa arīa marīkītīe gūtārwo, marī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īrī na makīria, no nginya maheage Jehova iruta rīu. ¹⁵ Arīa atongu matirīheanaga makīria ya nuthu ya cekeri, nao arīa athīni matirīheanaga kīndū kīnini gūkīra nuthu ya cekeri hīndī ya kūrutīra Jehova horohio ya mīoyo yao. ¹⁶ Amūkīra mbeeca cia

* 29:40 nī ta kilo 2 † 29:40 nī ta lita īmwe * 30:2 nī ta nuthu mita † 30:2 nī ta mita īmwe ‡ 30:13 nī ta giramu 6

horohio kuuma kūrī andū a Isiraēli nawe ūcihūthīre ūtungata-inī wa Hema-ya-Gūtūnganwo. Ūguo ūgaatuika kīririkano kīa andū a Isiraēli mbere ya Jehova makīrutīra mīoyo yao horohio.”

Kīraī gĩa Gwīthambīra

¹⁷ Ningī Jehova akīira Musa atīrī, ¹⁸ “Thondeka kīraī gĩa gwīthambagīra gĩa gīcango, kīrī na kīgūrū gīakīo gĩa gīcango. Ūkīige gatagatī ka Hema-ya-Gūtūnganwo na kīgongona, na ūgīkīre maaī. ¹⁹ Harūni na ariū ake marīthambaga moko mao na nyarīrī na maaī macio. ²⁰ Rīrīa rīothe marītoonyaga Hema-ya-Gūtūnganwo, marīthambaga na maaī nīgeetha matigakue. O na ningī rīrīa mathengerera kīgongona nīguo marutīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki, ²¹ marīthambaga moko na nyarīrī nīgeetha matigakue. Ūndū ūcio ūgaatuika watho wa kūrūmīrīrwo tene na tene nī Harūni na njiaro ciae, na njiarwa ciao ciothe iria igooka.”

Maguta ma Gūitanīrīra

²² Ningī Jehova akīira Musa atīrī, ²³ “Oya mahuti maya manungi wega: cekerī 500[§] cia manemane īrīa ndwekie, nuthu yamo (nacio icio nī cekerī 250) cia ndarathini nungi wega, na cekerī 250 cia karamathi nungi wega, ²⁴ cekerī 500 cia mwīnū, ciothe kūrīngana na cekerī ya handū-harīa-haamūre, na hini* ya maguta ma mītamaiyū. ²⁵ Indo ici ūcithondeke ituīke maguta matheru ma gūitanīrīrio matukanītio makanunga wega marutīrwo wīra nī mūthondeki mūūgī wa maguta. Macio matuīke maguta matheru ma gūitanagīrīrio. ²⁶ Ningī ūhūthīre maguta macio gūitīrīra Hema-ya-Gūtūnganwo, na ithandūkū rīa Ūira, ²⁷ na metha na indo ciayo ciothe, na mūtī wa kūigīrīrwo matawa na indo ciaguo, na kīgongona gĩa gūcinīra ūbumba, na ²⁸ kīgongona kīa iruta rīa njino na indo ciakīo ciothe, na kīraī na kīgūrū gīakīo. ²⁹ Nīūgaciamūra nīgeetha ituīke theru mūno makīria, nakīo kīrīa gīothe gīgacihutia nīgīgatuika gītheru.

³⁰ “Itīrīra Harūni na ariū ake maguta ūmaamūre nīgeetha mandungatagīre marī athīnjīri-Ngai. ³¹ Īra andū a Isiraēli atīrī, ‘Maya nīmo maguta makwa marīa matheru ma gūitanagīrīrio ma njiarwa iria igooka. ³² Ndūkanamaitīrīrie mīrī ya arūme, na ndūkanathondeke maguta mangī na mūthondekere ūcio. Nī matheru na nī wega ūmatuage atī nī matheru. ³³ Mūndū wothe ūrīthondekaga maguta manungi wega mahaana ta maya, na mūndū o wothe ūngīmaitīrīra mūndū ūtarī mūthīnjīri-Ngai, nīakaingatwo kuuma kūrī andū ao.’”

Ūbumba

³⁴ Ningī Jehova akīira Musa atīrī, “Oya mahuti manungi wega marīa metagwo thitakiti, na onuka na garibane, hamwe na ūbani ūrīa mwega mūno, mothe mathimītwo maiganaine, ³⁵ na ūthondekithie magīe na mūtārārīko mwega wa ūbumba; wīra ūcio ūrutwo nī mūthondeki mūūgī wa maguta. Makorwo mekīrīttwo cumbī, na marī matheru na makaamūrwo. ³⁶ Thīithia mahuti mamwe matuīke mūtu, naguo ūūige mbere ya ithandūkū rīa Ūira thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo, harīa ndīicemanagia nawe. Ūgaakorwo ūrī mūtheru mūno harīwe. ³⁷ Mūtikanethondekere ūbumba wa mūthemba ūyū nī ūndū wa inyuī ene; ūtuagei mūtheru nī ūndū wa Jehova. ³⁸ Mūndū o na ūrīkū ūrīa ūgathondeka ūngī taguo nīguo ekenagie na mūtārārīko waguo nīakaingatwo kuuma kūrī andū ao.”

31

Bezaleli na Oholiabu

¹ Nake Jehova akīira Musa atīrī, ² “Ta rora wone, nīthuurīte Bezaleli mūrū wa Uri ūrīa mūrīū wa Huri wa mūhīrīga wa Juda, ³ na nīndīmūiyūrītie na Roho wa Ngai, na ūūgī na ūhoti na ūmenyo mawīra-inī ma mīthemba yothe ya moko; ⁴ ya gūcora mīcoro ya ūūgī indo-inī cia thahabu, na betha na gīcango, na ⁵ gwacūhia tūhiga twa goro twa gūthecererwo indo-inī, na kūruta wīra wa gūkaaya mbaū, na kūruta mawīra ma mīthemba yothe ya ūbundi. ⁶ O na rīrī, nīthuurīte Oholiabu mūrū wa Ahisamaku, wa mūhīrīga wa Dani, nīguo ateithagie Bezaleli wīra. Ningī nīheete mabundi mothe ūūgī wa gūthondeka indo ciothe iria ngwathīte: ⁷ nacio nī Hema-ya-Gūtūnganwo, na ithandūkū rīa Ūira, na gītī gĩa tha kīrīa kīrī igūrū rīarīo, na indo iria ingī ciothe cia hema, ⁸ nacio nī metha na indo ciayo, na mūtī wa thahabu therie wa kūigīrīrwo matawa na indo ciaguo ciothe, na kīgongona gĩa gūcinīra ūbumba, na

⁹ kīgongona kĩa iruta rĩa njino na indo ciakĩo, na kĩaĩ na kīgũrũ gĩakĩo, ¹⁰ o na nguo iria ndume, iria theru cia kwĩhumbwo nĩ Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na nguo cia kwĩhumbwo nĩ ariũ ake rĩrĩa megũtungata marĩ athĩnjĩri-Ngai, ¹¹ na maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũbumba mũnungi wega wa Handũ-harĩa-Hatheru. Mathondeke indo icio o ta ũrĩa ngwathĩte.”

Thabatũ

¹² Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ¹³ “Ĩra andũ a Isiraeli ũũ: ‘No nginya mũrũmagie Thabatũ ciakwa. Rũrũ nĩruo rũgatuĩka rũũri gatagatĩ gakwa na inyuĩ njiarwa iria igooka, nĩguo mũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova ũrĩa ũmũtheragia.

¹⁴ “‘Menyagĩrĩrai Thabatũ tondũ nĩ mũthenya mũtheru harĩ inyuĩ. Mũndũ ũngĩũthaahia no nginya ooragwo; mũndũ ũngĩruta wĩra mũthenya ũcio nĩakaingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. ¹⁵ Wĩra nĩũrutagwo mĩthenya ĩtandatũ, no mũthenya wa mũgwanja nĩ Thabatũ theru ya Jehova ya andũ kũhurũka. ũrĩa wothĩ ũkaaruta wĩra mũthenya wa Thabatũ no nginya ooragwo. ¹⁶ andũ a Isiraeli nĩmathĩkagĩre Thabatũ, mamĩkũngũyagĩre ĩtuĩke kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra njiarwa iria igooka. ¹⁷ Rũrũ nĩruo rũgaatuĩka rũũri gatagatĩ gakwa na andũ a Isiraeli nginya tene, nĩgũkorwo Jehova ombire igũrũ na thĩ na mĩthenya ĩtandatũ na mũthenya wa mũgwanja ndaigana kũruta wĩra, akĩhurũka.’”

¹⁸ Rĩrĩa Jehova aarĩkirie kwaria na Musa kũu igũrũ rĩa Kĩrĩma gĩa Sinai, akĩmũnengera ihengere icio igĩrĩ cia ũira, o ihengere icio cia mahiga, o icio ciandĩkĩtwo na kĩara kĩa Ngai.

32

Njaũ ya Thahabu

¹ Rĩrĩa andũ moonire atĩ Musa nĩaikarire mũno ataikũrũkĩte kuuma kĩrĩma-inĩ, magĩcookanĩrĩra harĩ Harũni makĩmwĩra atĩrĩ, “Ũka, tũthondekere ngai iria ĩrĩtũtongoragia. Ha ũhoru wa mũndũ ũyũ ũgwĩtwo Musa, ũrĩa watũrutire bũrũri wa Misiri, tũtiũũ ũrĩa oonete.”

² Harũni akĩmacookeria akĩmeera atĩrĩ, “Rutai icũhĩ cia thahabu iria ĩrĩ matũ ma atumia anyu, na aanake na airĩtu anyu mũndehera.” ³ Nĩ ũndũ ũcio andũ othe makĩruta icũhĩ cia thahabu icio ciarĩ matũ-inĩ mao magĩcirehere Harũni. ⁴ Nake akĩoya indo iria maamũreheire, agĩcitwekia agĩtũmĩra indo cia ũbundi gũcithondeka mũhianano wa njaũ. Nao andũ makiuga atĩrĩ, “Ici nĩcio ngai ciaku, wee Isiraeli, iria ciakũrutire bũrũri wa Misiri.”

⁵ Rĩrĩa Harũni onire ũguo, agĩaka kīgongona mbere ya njaũ ĩyo, na akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Rũciũ nĩgũgakorwo na gĩathĩ kĩa Jehova.” ⁶ Nĩ ũndũ ũcio mũthenya ũyũ ũngĩ andũ magĩũkĩra rũciĩnĩ tene, makĩruta magongona ma njino na ma ũiguano. Thuutha ũcio magĩikara thĩ kũrĩa na kũnyua, magĩcooka magĩũkĩra kũina na gwĩkenia.

⁷ Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Ikũrũka, tondũ andũ aku arĩa warutire bũrũri wa Misiri nĩmethũkĩtie. ⁸ Nĩmagarũrũkĩte narua magatiga ũrĩa ndaamathĩte, na nĩmethondekeire mũhianano wa gũtwekio ũhaana njaũ. Nĩmaũinamĩrĩire na makaũrutĩra iruta makiugaga atĩrĩ, ‘Ici nĩcio ngai ciaku, wee Isiraeli, iria ciakũrutire bũrũri wa Misiri.’”

⁹ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Nĩnyonete andũ aya, nĩ andũ momĩtie ngingo. ¹⁰ Rĩu tigana na nĩ nĩgeetha marakara makwa mamarĩrĩmbũkĩre, nĩgeetha ndĩmaniine. Nĩngacooka ngũtue rũrĩrĩ rũnene.”

¹¹ No Musa agĩthaitha Jehova Ngai wake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Jehova, ũngĩcinwo nĩ marakara ũũkĩrĩre andũ aku nĩkĩ, o arĩa warutire kuuma bũrũri wa Misiri na guoko gwaku kũrĩ ũhoti na ũkĩmaruta kuo na hinya mũnene? ¹² Nĩ kĩ kĩngĩtũma andũ a Misiri moĩge atĩrĩ, ‘Aamarutire bũrũri wa Misiri arĩ na muoroto wa kũmeka ũũru amooragĩre ĩrĩma-inĩ, na amaniine mathire gũkũ thĩ? Tĩga kũrakara mũno; wĩricũkwo ndũkarehere andũ aku mwanangĩko. ¹³ Rĩrikana ndungata ciaku ĩburahĩmu, na Isaaka, na Isiraeli, arĩa wee wehĩtĩre kũrĩ o na mwĩhĩtwa ũkĩngwetaga, ũkiuga atĩrĩ: ‘Nĩngatũma njaro ciaku cingĩhe ta njata cia matu-inĩ, na nĩngaahe njaro ciaku bũrũri ũyũ wothĩ ũrĩa ndaamerĩire, naguo ũgaatuĩka igai rĩao nginya tene.’” ¹⁴ Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩrĩcũkwo, na ndaigana kũrehere andũ ake mwanangĩko ũrĩa oĩgĩte atĩ nĩekũmarehera.

¹⁵ Musa akĩhũndũka, agĩkũrũka kuuma kĩrĩma igũrũ akuuĩte ihengere icio igĩrĩ cia Ūira na moko make. Ciarĩ nyandĩke mĩena yeerĩ, mbere na thuutha. ¹⁶ Ihengere icio ciarĩ wĩra wa Ngai; maandĩko macio maarĩ maandĩko ma Ngai makururĩtwo ihengere-inĩ icio.

¹⁷ Rĩrĩa Joshua aigũire inegene rĩa andũ makiugĩrĩria akĩra Musa atĩrĩ, “Kũrĩ mbugĩrĩrio ya mbaara kambĩ-inĩ.”

¹⁸ Musa akĩmũcookeria atĩrĩ,
 “Ti mĩgambo ya ũhootani,
     na ti mĩgambo ya kũhootwo;
     nĩ mĩgambo ya kũina ndĩraigua.”

¹⁹ Rĩrĩa Musa akuhĩrĩrie kambĩ, na akĩona njaũ na ndũrũhĩ rĩa yarĩ kũndũ kũu, agĩcinwo nĩ marakara, nake agĩkia ihengere icio thĩ, ikiunĩkanga icunjĩ o hau magũrũ-inĩ ma kĩrĩma. ²⁰ Nake akĩnyĩta njaũ ĩyo maathondekete, akĩmĩcina na mwaki, agĩcooka akĩmĩthĩa, ĩgĩtuĩka mũtu, akĩũikia maaĩ-inĩ na agĩatha andũ a Isiraeli manyue maaĩ macio.

²¹ Nake Musa akĩũria Harũni atĩrĩ, “Andũ aya maragwĩkire atĩa nĩgeetha ũmatoonyie mehia-inĩ manene ũũ?”

²² Nake Harũni akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga kũrakara, mwathi wakwa; wee nĩũũ ũrĩa andũ aya mendete gwĩka ũũru. ²³ Maanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Tũthondekere ngai iria irĩtũtongoragia. Ha ũhoru wa mũndũ ũyũ ũgwĩtwo Musa, ũrĩa watũrutire bũrũri wa Misiri-rĩ, tũtiũũ ũrĩa oonire.’ ²⁴ Nĩ ũndũ ũcio ngĩmeera atĩrĩ, ‘Ūrĩa wothe ũrĩ na mathaga ma thahabu, nĩarute.’ Nao makĩnengera indo icio cia thahabu, ngĩciikia riiko, nacio ikiuma njaũ ĩno!”

²⁵ Musa akĩona atĩ andũ nĩmakararĩtie, na atĩ Harũni nĩamarekereirie meke ũrĩa mekwenda, nginya magaatũka andũ a gũthekagĩrĩtwo nĩ thũ ciao. ²⁶ Nĩ ũndũ ũcio akĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa kambĩ, akiuga atĩrĩ, “Ūrĩa wothe ũrĩ mwena wa Jehova-rĩ, nĩoke haha.” Nao Alawii othe makĩrũgama mwena wake.

²⁷ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ, ‘O mũndũ nĩeyohe rũhiũ rwa njora njohero. Hungurai kambĩ ĩno kuuma mwena ũmwe nginya ũrĩa ũngĩ, o mũndũ nĩoorage mũrũ wa nyĩna na oorage mũratawe na mũndũ wa itũũra rĩake.’” ²⁸ Alawii magĩka ta ũrĩa maathirwo nĩ Musa, na mũthenya ũcio gũkĩũragwo andũ ta 3,000. ²⁹ Nake Musa akiuga atĩrĩ, “Nĩmwarĩkia kwamũrĩtwo Jehova ũmũthĩ, nĩgũkorwo nĩmwareganire na ariũ anyu na mũkĩregana na arĩa mũciaraniĩtwo nao, na Jehova nĩamũrathima ũmũthĩ.”

³⁰ Mũthenya ũyũ ũngĩ Musa akĩra andũ atĩrĩ, “Nĩmwĩhĩtie mũno. No rĩu, nĩngwambata kũrĩ Jehova; hihi no kũhoteke ndĩmũrutĩre horohio nĩ ũndũ wa rĩhia rĩanyu.”

³¹ Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩcooka kũrĩ Jehova, akĩmwĩra atĩrĩ, “Hĩ, kaĩ andũ aya nĩmekĩte rĩhia inene-ĩ! Nĩmethondekeire ngai cia thahabu. ³² No rĩu-rĩ, ndagũthaitha marekere mehia mao; angĩkorwo ndũkũmarekera, o na nĩ tharia ibuku-inĩ rĩrĩa wandĩkite andũ aku.”

³³ Nake Jehova agĩcookeria Musa atĩrĩ, “Ūrĩa wothe ũnjĩhĩrie, nĩngamũtharia ibuku-inĩ rĩakwa. ³⁴ Rĩu gĩthĩ, ũtongorie andũ acio mathĩ bũrũri ũrĩa ndaaririe ũhoru wago, nake mũraika wakwa nĩakamũtongoria. Na rĩrĩ, hĩndĩ ya kũmaherithia yakinya-rĩ, no ngaamaherithia nĩ ũndũ wa mehia mao.”

³⁵ Nake Jehova akĩhũũra andũ acio na mũthiro nĩ tondũ wa ũrĩa meekire na njaũ ĩyo yathondeketwo nĩ Harũni.

33

¹ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Umai handũ haha, wee na andũ arĩa warutire kuuma bũrũri wa Misiri, mwambate bũrũri ũrĩa nderĩire Iburahĩmu, na Isaaka na Jakubu na mwĩhĩtwa ngiuga atĩrĩ, ‘Nĩngaũhe njaro ciaku.’ ² Nĩngũtũma mũraika mbere yanyu na nĩngaingata Akaanani, na Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi. ³ Ambatai mũthĩ bũrũri ũcio ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ. No nĩ ndigathiĩ na inyuĩ, tondũ mũrĩ andũ momĩtie ngingo na ndahota kũmũniĩra njĩra-inĩ.”

⁴ Rĩrĩa andũ acio maigũire ciugo icio cia kũmathĩnia ngoro, makĩambĩrĩria gũcakaya na gũtirĩ mũndũ wacookire kwĩhumba mathaga. ⁵ Nĩgũkorwo Jehova nĩeerĩte Musa atĩrĩ, “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũrĩ andũ momĩtie ngingo. Ingĩtwarana na inyuĩ o na kahinda kanini, ndahota

kūmūniina. Rīu rutai mathaga manyu, na nīngūmenya ūrīa ngwīka na inyuī.’” ⁶ Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli makīrutīra mathaga mao hau kīrīma-inī kīa Horebu.

Hema-ya-Gūtūnganwo

⁷ Na rīrī, Musa nīamenyerete kuoya hema akamīamba nja ya kambī ūyo handū haraaya na kambī, akamīita “Hema-ya-Gūtūnganwo.” Mūdū o wothē ūngīendire gūtūria ūhorō kūrī Jehova, aathiiaga hema-inī ūyo ya gūtūnganwo kūu nja ya kambī. ⁸ Na rīrīa rīothe Musa aathiiaga hema-inī, andū othe mookīraga makarūgama nja ya hema ciao, magacūthīrīria Musa nginya rīrīa arītoonya hema ūyo. ⁹ Musa agītoonya hema ūyo, gītugī gīa itu gīaikūrūkaga gīgaikara itoonyero-inī Jehova akīaria na Musa. ¹⁰ Rīrīa andū mona gītugī kīu gīa itu kīrūgamīte itoonyero-inī rīa hema ūyo, othe maarūgamaga makahooya o mūdū arī itoonyero-inī rīa hema yake. ¹¹ Jehova agakīaria na Musa makīonanaga ūthiū kwa ūthiū o ta ūrīa mūdū maaragia na mūratawe. Thuutha ūcio Musa agacooka kambī, no Joshua mūrū wa Nuni, mwanake ūrīa wamūteithagia, ndoimaga hema-inī ūyo.

Musa na Riiri wa Jehova

¹² Musa akīira Jehova atīrī, “Ūkoretwo ūkīnjīra atīrī, ‘Tongoria andū aya,’ no ndūūmenyithīte ūrīa ūkūdūmīra tūthiī nake. Nīūnjīrīte atīrī, ‘Nīngūū na rītwa, na wī mwītīkīrīku harī nī.’” ¹³ Angīkorwo nīūkenetio nī nī, menyithia njīra ciaku nīgeetha ngūmenye na thiī na mbere gwītīkīrīka nīwe. Rīrikana atī rūrīrī rūrū nī andū aku.”

¹⁴ Jehova akīmūcookeria atīrī, “Nī Mwene nīngūtwarana na inyuī na ndīmūhe ūhurūko.”

¹⁵ Nake Musa akīmwīra atīrī, “Angīkorwo ndūgūtwarana hamwe na ithuī, ndūgatūme tuume haha. ¹⁶ Mūdū o na ūrīkū angīkīmenya atīa atī nīūkenetio nī nī, na ūgakenio nī andū aku, tiga no ūtwaranire na ithuī? Nī kī kīngī kīngīonania ngūūrani yakwa na ya andū aku kuuma kūrī andū arīa angī othe marī thī ūno?”

¹⁷ Nake Jehova akīira Musa atīrī, “Nīngwīka o ūrīa ūnjūūrīte njīke, tondū nīngenetio nīwe, na nīngūū na rītwa rīaku.”

¹⁸ Nīngī Musa akiuga atīrī, “Nyonia riiri waku ūrīa ūtariī.”

¹⁹ Nake Jehova akīmwīra atīrī, “Nīngūtūma wega wakwa wothē ūhītūkīre mbere yaku, na nīngwanīrīra rītwa rīakwa, Jehova, mbere yaku: Nīndīguagīra tha ūrīa ndenda kūiguīra tha, na nīndīcaayagīra ūrīa ndenda gūcaīra.” ²⁰ No Jehova akiuga atīrī, “Ndūngīona ūthiū wakwa, nīgūkorwo gūtīrī mūdū ūngīona ūthiū wakwa na acooke atūūre muoyo.”

²¹ Nīngī Jehova akiuga atīrī, “Nī harī handū hakuhī na nī, harīa ūngīrūgama igūrū rīa mwaro rwa ihiga. ²² Rīrīa riiri wakwa ūrīkorwo ūkīhītūkīra hau-rī, nīndīgūtōonyia mwanya-inī wa rwaro rūu rwa ihiga, ngūhumbīre na guoko gwakwa nginya hītūke handū hau. ²³ Rīrīa ndīrīeheria guoko gwakwa, nawe nīūrīnyona na thuutha; no ūthiū wakwa ndūngīonwo.”

34

Ihengere Njerū cia Mahiga

¹ Nake Jehova akīira Musa atīrī, “Icūhia ihengere igīrī cia mahiga o ta iria cia mbere, na nīngūciandīka ciugo iria ciaandīkītwo ihengere-inī iria cia mbere, iria woragire. ² Wīhaarīrie rūciinī, ūcooke wambate kīrīma gīa Sinai. Ūrūgame mbere yakwa hau kīrīma igūrū. ³ Gūtīkagīe mūdū ūkwambatania hamwe nawe kana onekane handū o hothe kūu kīrīma-inī; o na gūtīkagīe ndūūru cia mbūri kana cia ng’ombe ingīrīithio kūu mbere ya kīrīma.”

⁴ Nī ūndū ūcio Musa agīcūhia ihengere igīrī cia mahiga o ta iria cia mbere na akīroka kwambata kīrīma gīa Sinai rūciinī tene, o ta ūrīa Jehova aamwathīte; agīthī akūūte ihengere icio igīrī na moko. ⁵ Nake Jehova agīkūrūka arī itu-inī, akīrūgama hau harī we, na akīanīrīra rītwa rīake, Jehova. ⁶ Agīkīhītūkīra mbere ya Musa akīanagīrīra akoiga atīrī, “Jehova, Jehova, Ngai ūrīa mūcaayanīri na mūtugi, ūtahiūhaga kūrakara, ūiyūrītwo nī wendani na wīhokeku, ⁷ ūtūūrāgia wendani kūrī andū ngiri na ngiri, na akohanagīra waganu, na ūremi, o na mehīa. No rīrī, ndaagaga kūherithia arīa mehīte; nīaherithāgia ciana na ciana ciacio nī ūndū wa mehīa ma maithe mao, nginya rūciaro rwa gatātū na rwa kana.”

⁸ Musa agĩĩnamĩrĩra thĩ o rĩmwe, akĩhooya. ⁹ Akiuga atĩrĩ, “Wee Mwathani, angĩkorwo nĩnjĩtĩkĩrĩkĩte maitho-inĩ maku, ndagũthaitha Mwathani twarana na ithuĩ. O na gũtũika aya nĩ andũ momĩtie ngingo-rĩ, tuohere waganu witũ o na mehia maitũ, na ũtũme tũtũike igai rĩaku.”

¹⁰ Ningĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩngũgĩa na kĩrĩkanĩro nawe. Nĩndĩrĩkaga morirũ matarĩ mekwo rũrĩrĩ-inĩ o na rũrĩkũ thĩinĩ wa thĩ yothe mbere ya andũ aya aku othe. Andũ arĩa mĩtũũranagia nao nĩmakeyonera ũrĩa nĩ, Jehova, ngeeka ũndũ wa kũmakania nĩ ũndũ waku. ¹¹ Athĩkĩra ũrĩa ngũgwatha ũmũthĩ. Nĩngarutũrũra Aamori, na Akaanani, na Ahiti, na Aperizi, na Ahivi na Ajobusi mbere yaku makweherere. ¹² Wĩmenyerere ndũkagĩe kĩrĩko na andũ arĩa matũũruga bũrũri-inĩ ũcio ũrathĩ, matigatũike mũtego harĩwe. ¹³ Nĩmũkoinanga igongona ciao, na mũthethere mahiga mao maamũre, na mũtemange itugĩ ciao cia Ashera. ¹⁴ Mũtikanahooe ngai ĩngĩ o na ĩrĩkũ, nĩgũkorwo Jehova, ũrĩa rĩtwa rĩake arĩ Mũigua Ŭiru, nĩ Ngai ũrĩ ũiru.

¹⁵ “Mwĩmenyererei mũtikagĩe kĩrĩko na andũ arĩa matũũruga bũrũri-inĩ ũcio; nĩgũkorwo rĩrĩa maahũũra ũmaraya na ngai ciao na magacirutĩra iruta, nĩmarĩmwĩtaga, na inyuĩ nĩmũrĩrĩaga indo cia magongona macio mao. ¹⁶ Na rĩrĩa mũngĩthuura airĩtu amwe ao matũike atumia a aanake anyu, nao airĩtu acio mahũũre ũmaraya na ngai ciao, nĩmakonereria ariũ anyu gwĩka ũguo.

¹⁷ “Ndũkanathondeke mĩhianano ya gũtwekio.

¹⁸ “Kũngũyagĩra Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmbia. Handũ-inĩ ha mĩthenya mũgwanja, rĩtagai mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmbia, o ta ũrĩa ndaamwathire. ĩkagai ũndũ ũyũ ihinda rĩaguo rĩakinya mweri-inĩ wa Abibu, nĩgũkorwo nĩguo mweri ũrĩa mwoimire bũrũri wa Misiri.

¹⁹ “Irigithathi rĩa nda o yothe nĩ rĩakwa, hamwe na marigithathi mothe ma njamba ma mahiũ manyu, marĩ ma kuuma ndũũru-inĩ cia ng’ombe kana cia mbũri. ²⁰ Irigithathi rĩa ndigiri ũrĩrĩkũũruga na gatũrũme, no ũngĩaga kũrĩkũũra, riune ngingo. Nao ariũ aku a marigithathi ũmakũũrage.

“Gũtikanagĩe mũndũ o na ũmwe ũrĩkaga mbere yakwa moko matheri.

²¹ “Rutaga wĩra mĩthenya ĩtandatũ, no mũthenya wa mũgwanja ũhurũkage; o na hĩndĩ ya icimba na ya magetha no nginya ũhurũke.

²² “Kũngũyagĩra Gĩathĩ-gĩa-Ciumia, na maciaro ma mbere ma magetha ma ngano, na Gĩathĩ-gĩa-Gũcookereria irio makũmbĩ-inĩ mũthia-inĩ wa mwaka. ²³ Arũme anyu othe no nginya mokage mbere ya Mwathani Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, maita matatũ o mwaka. ²⁴ Nĩngarutũrũra ndũrĩrĩ imweherere, na nĩnganenehia mĩhaka ya bũrũri wanyu na gũtirĩ mũndũ ũgaacumĩkĩra bũrũri wanyu rĩrĩa mũrĩkoragwo mũkĩambata maita matatũ o mwaka mbere ya Jehova Ngai wanyu.

²⁵ “Ndũkanandutĩre thakame ya igongona ĩtukanĩte na kĩndũ gĩkĩre ndawa ya kũmbia, na mũtikanareke kĩndũ kĩa igongona rĩa Bathaka kĩaare nginya rũciinĩ.

²⁶ “Rehagai maciaro ma mbere marĩa mega mũno ma mĩgũnda yanyu, mũmarehage nyũmba ya Jehova Ngai wanyu.

“Mũtikanaruge koori na iria rĩa nyina.”

²⁷ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Andĩka ciugo ici, nĩgũkorwo kũringana na ciugo ici, nĩndagĩa na kĩrĩkanĩro nawe o na Isiraeli.” ²⁸ Musa aikarire na Jehova hau matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ, atekũrĩa irio kana akanyua maaĩ. Na agĩkĩandĩka ihengere-inĩ icio ciugo cia kĩrĩkanĩro kĩu, na nĩcio Maathani marĩa Ikũmi.

Ŭthiũ Ŭgũkenga wa Musa

²⁹ Rĩrĩa Musa aikũrũkire kuuma kĩrĩma gĩa Sinai arĩ na ihengere igĩrĩ cia Ŭira moko-inĩ make, ndaamenyaga atĩ ũthiũ wake nĩwakengaga nĩ ũndũ nĩarĩtie na Jehova. ³⁰ Rĩrĩa Harũni na andũ a Isiraeli othe moonire Musa, ũthiũ wake nĩwakengaga, nao magĩitigĩra kũmũkuhĩrĩria. ³¹ No Musa akĩmeeta; nĩ ũndũ ũcio Harũni na atongoria othe a mũingĩ magĩcooka harĩ we, nake akĩmaarĩria. ³² Thuutha ũcio andũ a Isiraeli othe makĩmũkuhĩrĩria, nake akĩmahe mawatho mothe marĩa Jehova amũheete kũu Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai.

³³ Rĩrĩa Musa aarĩkirie kũmaarĩria, akĩhumbĩra ũthiũ wake na taama wa kwĩhumbĩra ũthiũ. ³⁴ No rĩrĩa rĩothe aatooniyaga harĩ Jehova maranĩrie, nĩarutaga taama ũcio wa kwĩhumbĩra ũthiũ nginya oime ho. Na rĩrĩa oka kũrĩ andũ a Isiraeli na aameera ũrĩa aathĩtwo, ³⁵ makona ũthiũ wake o ũkengete. Nake Musa agacookia taama ũcio wa kwĩhumbĩra ũthiũ nginya rĩrĩa rĩngĩ agaathĩ kwaria na Jehova.

35

Mawatho ma Thabatũ

¹ Musa nĩonganirie mũingĩ wotho wa andũ a Isiraeli, akĩmeera atĩrĩ, “Maya nĩmo maũndũ marĩa Jehova aamwathĩte mwĩkage: ² Wĩra nĩũrutagwo mũthenya itandatũ, no mũthenya wa mũgwanja ũrĩkoragwo ũrĩ mũthenya wanyu mũtheru, Thabatũ ya Jehova ya kũhurũka. Ũrĩa ũkaaruta wĩra mũthenya ũcio no nginya ooragwo. ³ Mũtigaakagie mwaki mũthenya ũcio wa Thabatũ kũrĩa guothe mũrĩtũũraga.”

Indo cia gwaka Hema ĩrĩa Nyamũre

⁴ Musa akĩĩra mũingĩ wotho wa andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova aathanĩte: ⁵ Rutĩrai Jehova maruta kuuma indo-inĩ iria mũrĩ nacio. Mũndũ ũrĩa wotho ũkũigua akĩenda, nĩarehere Jehova iruta rĩa thahabu, na rĩa betha na rĩa gĩcango; ⁶ na rĩa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ; o na gatani ĩrĩa njega; na guoya wa mbũri; ⁷ njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mũtune igatunĩha, na njũa cia pomboo; na mbaũ cia mũgaa; ⁸ na maguta ma mũtamaiyũ ma gwakia tawa; na mahuti manungi wega ma gwĩkĩrwo maguta-inĩ ma gũitanĩrĩrio, na ma ũbumba ũrĩa mũnungi wega; ⁹ na tũhiga twa onigĩthi na tũhiga tũngĩ twa goro twa gũtumĩrĩrwo nguo ya ebodi na gakuo ga gĩthũri.

¹⁰ “Arĩa othe marĩ na ũũgĩ wa ũbundi gatagatĩ-inĩ kanyu, nĩmoke mathondeke indo ciothe iria Jehova aathanĩte, nacio nĩ: ¹¹ Hema ĩrĩa nyamũre na hema yayo o na kĩndũ gĩa kũmĩhumbĩra, na ngathĩka cia kũnyiita, na mbaũ ciakĩo, na mĩgamba yakĩo, na itugĩ na itina ciayo; ¹² na ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro hamwe na mĩtĩ yarĩo, na gĩtĩ gĩa tha, hamwe na gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩrĩa gĩa kũhakanĩa; ¹³ metha na mĩtĩ yayo, na indo ciayo ciothe, hamwe na mĩgate ya kũigwo mbere ya Jehova, ¹⁴ na mũtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa ma kũmũrikaga, hamwe na indo ciaguo, na matawa hamwe na maguta ma kũmaakia; ¹⁵ na kĩgongona kĩa ũbumba na mĩtĩ yakĩo, na maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũbumba mũnungi wega; na gĩtambaya gĩa gũcuurio mũrango-inĩ wa itoonyero-inĩ rĩa hema ĩyo nyamũre; ¹⁶ na kĩgongona kĩa iruta rĩa njino hamwe na gĩtara gĩakĩo gĩa gĩcango, na mĩtĩ yakĩo, na indo ciakĩo ciothe; na kĩrĩa gĩa gĩcango na kĩgũrũ gĩakĩo; ¹⁷ na itambaya cia gũcuurio cia itoonyero rĩa nja hamwe na itugĩ na itina ciacio na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero rĩa kuuma nja ya hema ¹⁸ na hĩgĩ cia hema ĩrĩa nyamũre, na cia nja yayo, na mĩkanda yayo; ¹⁹ na nguo ndume cia kwĩhumbagwo mũndũ agĩtungata arĩ handũ-harĩa-haamũre; nĩcio nguo iria nyamũre cia Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai o na cia ariũ ake rĩrĩa megũtungata marĩ athĩnjĩri-Ngai.”

²⁰ Nguo mũingĩ wotho wa andũ a Isiraeli ũkĩehera harĩ Musa, ²¹ na mũndũ o wotho ũrĩa weyendeire na ngoro yake yahĩahĩaga, nĩokire na akĩrehera Jehova kĩndũ gĩa kũmũrutĩra nĩ ũndũ wa wĩra wa hema-ya-Gũtũnganwo na mawĩra mayo mothe, o na nĩ ũndũ wa nguo iria nyamũre. ²² Arĩa maiguire metĩkĩra ũhoru ũcio, arũme na andũ-a-nja o ũndũ ũmwe, nĩmookire na makĩrehe mathaga ma thahabu ma mũthemba yotho: namo nĩ mbini ng’emie cia gwĩkĩrwo nguo-inĩ, na icũhĩ cia matũ, na icũhĩ cia ciara na mathaga mangĩ. Othe nĩmarehire thahabu yao ĩtuĩke iruta rĩa gũthũngũthio harĩ Jehova. ²³ ũrĩa wotho warĩ na ndigi cia rangi wa bururu, kana cia rangi wa ndathi, kana cia rangi mũtune ta gakarakũ, kana gatani ĩrĩa njega, kana guoya wa mbũri, kana njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mũtune igatunĩha, kana njũa cia pomboo, nĩacireehire. ²⁴ Andũ arĩa maarehire iruta rĩa betha kana rĩa gĩcango, maarĩehire rĩrĩ iruta harĩ Jehova, na ũrĩa wotho warĩ na mbaũ cia mũgaa nĩ ũndũ wa wĩra ũcio nĩacireehire. ²⁵ Mũndũ-wa-nja o wotho warĩ mũũgĩ wĩra-inĩ wa kuogotha ndigi na moko make, akĩrehe kĩrĩa ogothete, ndigi cia rangi wa bururu, kana cia rangi wa ndathi, kana cia rangi mũtune ta gakarakũ, kana gatani ĩrĩa njega. ²⁶ Nao andũ-a-nja othe arĩa meyendeire na nĩ maarĩ na ũũgĩ ũcio, nĩmoogothire ndigi cia guoya wa mbũri. ²⁷ Atongoria marehire tũhiga twa onigĩthi na tũhiga tũngĩ twa goro tũtumĩrĩrwo nguo-inĩ ya ebodi na gakuo ga gĩthũri. ²⁸ Nĩmacookire makĩrehe mahuti manungi wega, na maguta ma mũtamaiyũ ma gwakia tawa, na maguta ma gũitanĩrĩrio o na ma gũthondeka ũbumba ũrĩa mũnungi wega. ²⁹ Andũ a Isiraeli othe, arũme na andũ-a-nja arĩa meyendeire, nĩmareheire Jehova maruta ma kwĩyendera nĩ ũndũ wa wĩra ũrĩa Jehova aamaathĩte na kanua ka Musa marute.

Bezaleli na Oholiabu

³⁰ Ningĩ Musa akĩira andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Onei, Jehova nĩathuurĩte Bezaleli mūrũ wa Uri ũrĩa mūrĩũ wa Huri, wa mũhĩrĩga wa Juda, ³¹ na nĩamũiyũrĩtie na Roho wa Ngai, na ũũgĩ, na ũhoti, na ũmenyo wa mawĩra mothe ma ũbundi ³² nĩgeetha athugunde mĩcoro ya ũũgĩ ya indo-inĩ cia thahabu, na betha, na gĩcango, ³³ na gwacũhia tũhiga twa goro twa gũthecererwo indo-inĩ, na kũruta wĩra wa gũkaaya mbaũ, na kũruta mawĩra ma mĩcoro ma mĩthemba yothe ya ũbundi. ³⁴ Na eerĩ, we marĩ na Oholiabu mūrũ wa Ahisamaku wa mũhĩrĩga wa Dani, nĩamaheete ũhoti wa kũruta andũ arĩa angĩ. ³⁵ Nĩamaiyũrĩtie na ũũgĩ wa kũruta mawĩra mothe, marĩ mabundi, na acori, na agemia na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa njega, o na atumi: othe marĩ mabundi moogĩ, na acori oogĩ.

36

¹ “Nĩ ũndũ ũcio Bezaleli, na Oholiabu, na mũndũ o wotho warĩ mũũgĩ na wĩra, arĩa Jehova aheete ũũgĩ na ũhoti wa kũmenya kũruta wĩra ũcio wotho wa gwaka handũ-harĩa-haamũre, makĩruta wĩra ũcio o ta ũrĩa Mwathani aathanĩte ũrutwo.”

² Ningĩ Musa agĩĩta Bezaleli na Oholiabu na mũndũ o wotho warĩ mũũgĩ, ũrĩa Jehova aheete ũhoti, na ũrĩa warĩ na wendo wa gũũka kũruta wĩra ũcio. ³ Nao makĩamũkĩra kuuma kũrĩ Musa maruta mothe marĩa andũ a Isiraeli maarehete ma kũruta wĩra wa gwaka handũ-harĩa-haamũre. Nao andũ magĩthĩĩ o na mbere kũrehe maruta ma kwĩyendera rũciĩnĩ o rũciĩnĩ. ⁴ Nĩ ũndũ ũcio mabundi mothe marĩa maarĩ na ũũgĩ, arĩa maarutaga wĩra wotho wa gwaka handũ-harĩa-haamũre, makĩamba gũtiga wĩra wao, ⁵ na makĩĩra Musa atĩrĩ, “Andũ nĩmararehe indo makĩria ya iria ibatarainie wĩra-inĩ ũrĩa Jehova aathanĩte ũrutwo.” ⁶ Nake Musa akĩruta watho, nao magĩtwara ũhoro ũcio kambĩ-inĩ guothe: “Gũtirĩ mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja ũgũcooka kũrehe iruta rĩngĩ nĩ ũndũ wa handũ-harĩa-haamũre.” Nĩ ũndũ ũcio andũ makĩrigĩrĩrio gũcooka kũrehe indo ingĩ, ⁷ tondũ indo iria maarĩ nacio ciarĩ nyingĩ makĩria ma iria ciabatarainie kũruta wĩra ũcio wotho.

Hema Nyamũre

⁸ Andũ othe arĩa maarĩ oogĩ thĩĩnĩ wa aruti a wĩra magĩthondeka hema nyamũre na itambaya ikũmi cia gũcuurio itumĩtwo na gatani yogothetwo wega na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na ikĩgemio na makerubi nĩ mūtumi mũũgĩ wa wĩra ũcio. ⁹ Itambaya ciothe cia gũcuurio nĩciaiganaine, ciarĩ cia mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ na ĩnana* kũraiha, na mĩkono ĩna† kwarama. ¹⁰ Makĩnyitithania itambaya ithano hamwe, na magĩĩka o ro ũguo na icio ingĩ ithano. ¹¹ Ningĩ magĩkundĩka ciana cia gĩtambaya kĩa rangi wa bururu mũthia-inĩ wa gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩrĩa kĩrĩ mũico-inĩ wa mwena ũmwe, na magĩĩka o ro ũguo harĩ gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa mũico kĩa mwena ũcio ũngĩ. ¹² Magĩcooka magĩkundĩka ciana ingĩ mĩrongo ĩtano gĩtambaya-inĩ kĩmwe gĩa gũcuurio kĩa mwena ũmwe, na ingĩ mĩrongo ĩtano gĩtambaya-inĩ gĩa gũcuurio kĩa mũico kĩa mwena ũcio ũngĩ, o kĩa kĩringaine na kĩrĩa kĩngĩ. ¹³ Ningĩ magĩthondeka ngathĩka mĩrongo ĩtano cia thahabu na magĩcihũthĩra kũohithania itambaya icio cia gũcuurio cia mĩena yeerĩ, nĩ ũndũ ũcio hema ĩyo nyamũre ĩgĩtuĩka kĩndũ kĩmwe.

¹⁴ Ningĩ magĩtuma itambaya cia gũcuurio ikũmi na kĩmwe cia guoya wa mbũri igĩtuĩka cia kũhumbĩra hema ĩrĩa nyamũre. ¹⁵ Itambaya icio ciothe cia gũcuurio ikũmi na kĩmwe nĩciaiganaine; ciarĩ cia mĩkono mĩrongo ĩtatũ‡ kũraiha, na mĩkono ĩna§ kwarama. ¹⁶ Magĩtumithania itambaya ithano cia gũcuurio igĩtuĩka kĩndũ kĩmwe, na cio icio ingĩ ithathatũ igĩtumithanio hamwe. ¹⁷ Ningĩ magĩkundĩka ciana mĩrongo ĩtano mũthia-inĩ wa gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa mũico kĩa mwena ũmwe, na magĩĩka o ũguo mũthia-inĩ wa gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa mũico kĩa mwena ũrĩa ũngĩ. ¹⁸ Ningĩ magĩthondeka ngathĩka mĩrongo ĩtano cia gĩcango cia kuohania hema ĩtuĩke kĩndũ kĩmwe. ¹⁹ Magĩcooka magĩthondekera hema kĩhumbĩri kĩa njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mūtune igatunĩha, na igĩrũ wakĩo hakĩhumbĩrwo na njũa cia pomboo.

* 36:9 nĩ ta mita ikũmi na igĩrĩ na nuthu (12.5) † 36:9 nĩ ta mita ĩmwe na robo ithatũ (1.75) ‡ 36:15 nĩ ta mita ikũmi na ithatũ na nuthu (13.5) § 36:15 nĩ ta mita ĩmwe na robo ithatũ (1.75)

²⁰ Ningĩ magĩthondeka buremu cia kũmĩrũgamia cia mbaũ cia mũtĩ wa mũgaa nĩ ũndũ wa hema ĩyo nyamũre. ²¹ O buremu yarĩ ya mĩkono ikũmi* kũraiha, na mũkono ũmwe na nuthu† kwarama, ²² natuo tũhocio tũgĩcomoka tũigananĩirie. Maathondekire buremu ciothe cia hema ĩyo nyamũre na njĩra ĩyo. ²³ Ningĩ magĩthondeka buremu mĩrongo ĩrĩ cia mwena wa gũthini wa hema ĩyo nyamũre, ²⁴ na magĩthondeka itina mĩrongo ĩna cia betha cia gwĩkĩrwo rungu rwacio; o itina igĩrĩ ikanyitĩrĩra buremu ĩmwe, rungu rwa kahocio kamwe. ²⁵ Cia mwena ũcio ũngĩ, mwena wa gathigathini wa hema ĩyo nyamũre, magĩthondeka buremu mĩrongo ĩrĩ ²⁶ na itina mĩrongo ĩna cia betha, o igĩrĩ igaikarĩrwo nĩ buremu ĩmwe. ²⁷ Ningĩ magĩthondeka buremu ithathatũ cia mwena wa na thuutha, nĩguo mwena wa mũthia wa ithũiro wa hema ĩyo nyamũre, ²⁸ na buremu igĩrĩ igĩthondekwo nĩ ũndũ wa tũkoine-inĩ twa hema ĩyo nyamũre cia mwena wa na thuutha. ²⁹ Koine-inĩ ici cieri, buremu ciarĩ igĩrĩ igĩrĩ, kuuma thĩ nginya igĩrũ, ikooohanio na mũrĩnga ũmwe; nacio cieri igakorwo ihaanaine. ³⁰ Nĩ ũndũ ũcio haarĩ na buremu inyanya na itina ikũmi na ithathatũ cia betha; o igĩrĩ igaikarĩrwo nĩ buremu ĩmwe.

³¹ Magĩcooka magĩthondeka mĩgamba ya mbaũ cia mũgaa: ĩtano yayo nĩ ũndũ wa buremu cia mwena ũmwe wa hema ĩyo nyamũre, ³² na ĩtano nĩ ũndũ wa buremu cia mwena ũcio ũngĩ, na ĩtano nĩ ũndũ wa buremu cia mwena wa ithũiro, mũthia-inĩ wa na thuutha wa hema ĩyo nyamũre. ³³ Maathondekire mũgamba wa gatagatĩ uumĩte mũthia ũmwe nginya ũrĩa ũngĩ hau gatagatĩ ga buremu icio. ³⁴ Nĩmagemirie buremu icio na thahabu, na magĩthondeka mĩrĩnga ya thahabu ya kũnyiitĩrĩra mĩgamba ĩyo. Magĩcooka makĩgemia mĩgamba ĩyo na thahabu.

³⁵ Nĩmatumire gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa njogotha wega, na gĩkĩgemio na makerubi nĩ mũbundi mũũgĩ. ³⁶ Makĩmithondekera itugĩ inya cia mbaũ cia mĩgaa na magĩcigemia na thahabu. Magĩcooka magĩthondeka tũcuurio twa thahabu, na magĩtwekia itina inya ciacio cia betha. ³⁷ Itoonyero-inĩ rĩa hema makĩrĩthondekera gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa njogotha wega, nakĩo kĩagemetio nĩ mũgemia mũũgĩ; ³⁸ na magĩthondeka itugĩ ithano irĩ na tũcuurio twacio. Makĩgemia itugĩ icio na igĩrũ na mĩcibi yacio na thahabu, na magĩcithondekera itina ithano cia gĩcango.

37

Ithandũkũ rĩa Kĩrĩkanĩro

¹ Bezaleli nĩathondekire ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩa mbaũ cia mũgaa, mũigana wa mĩkono ĩrĩ* kũraiha, na mũkono ũmwe na nuthu† kwarama, na mũkono ũmwe na nuthu kũraiha na igĩrũ. ² Akĩrĩgemia na thahabu therie thĩinĩ na nja, na akĩrĩtiriha na mũcibi wa thahabu mĩena yotha. ³ Nĩarĩtwekeirie icũhĩ inya cia thahabu na agĩciohania na magĩrũ marĩo mana, o icũhĩ igĩrĩ mwena ũmwe na icũhĩ igĩrĩ mwena ũrĩa ũngĩ. ⁴ Ningĩ agĩthondeka mĩtĩ mĩraaya ya mũgaa na akĩmĩgemia na thahabu. ⁵ Agĩcooka agĩtoonyia mĩtĩ ĩyo mĩraaya mĩrĩnga-inĩ ĩyo yarĩ mĩena-inĩ ya ithandũkũ ĩrĩ ya kũrĩkuua.

⁶ Nĩarĩthondekeire gĩtĩ gĩa tha gĩa thahabu, therie kĩa ũraihi wa mĩkono ĩrĩ na nuthu,‡ na wariĩ wa mũkono ũmwe na nuthu.§ ⁷ Agĩcooka agĩtura makerubi meerĩ ma thahabu akĩmekĩra mĩthia-inĩ ya gĩtĩ kũ gĩa tha. ⁸ Nĩathondekire ikerubi rĩmwe rĩikare mũthia-inĩ ũmwe na ikerubi rĩu rĩngĩ rĩikare mũthia-inĩ ũrĩa ũngĩ; mĩthia-inĩ ĩyo yeerĩ akĩmathondeka marĩ kĩndũ kĩmwe na gĩtĩ gĩa tha. ⁹ Mathagu ma makerubi macio matambũrũkĩtio na igĩrũ, magathĩika gĩtĩ kũ gĩa tha. Makerubi macio maathondeketwo maroranĩte, na marorete gĩtĩ kũ gĩa tha.

Metha

¹⁰ Nĩmathondekire metha ya mbaũ cia mũgaa, ũraihi wayo warĩ mĩkono ĩrĩ,* na wariĩ wayo warĩ mũkono ũmwe,† na kũraiha na igĩrũ kwayo kwarĩ mũkono ũmwe na nuthu.‡ ¹¹ Ningĩ makĩmĩgemia na thahabu therie, na makĩmĩtiriha na mũcibi wa thahabu. ¹² Magĩcooka makĩmithondekera karũbaũ

* 36:21 nĩ ta mita inya na nuthu (4.5) † 36:21 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75) * 37:1 nĩ ta mita 1 † 37:1 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75) ‡ 37:6 nĩ ta mita 1 § 37:6 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75) * 37:10 nĩ ta mita 1 † 37:10 nĩ ta nuthu mita ‡ 37:10 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75)

gaceke ka wariĩ wa rūhĩ,[§] gagĩthiūrūrūkĩria metha iyo, na magĩgatiriha na mūcibi wa thahabu. ¹³ Magĩtwekeria metha iyo mĩrĩnga ĩna ya thahabu, na makĩmĩoherera koine-inĩ inya ciayo, o harĩa magūrũ mayo mana maarĩ. ¹⁴ Icũhĩ icio ciekĩrwo hakuhĩ na mūcibi wa karũbaũ karĩa gaceke, nĩgeetha ĩnyiitagĩrĩre mĩtĩ ĩrĩa mĩraaya yahũthagĩrwo gũkuua metha iyo. ¹⁵ Mĩtĩ iyo mĩraaya ya gũkuua metha yari ya mbaũ cia mũgaa, na ikagemio na thahabu. ¹⁶ Ningĩ magĩthondeka indo cia thahabu therie, cia kũigagĩrwo metha, na nacio nĩ: thaani, na thaani nene, na mbakũri, na ndigithũ cia gũitaga iruta rĩa kũnyuuo.

Mũtĩ wa Kũigĩrwo Matawa

¹⁷ Nĩmathondekire mũtĩ wa kũigĩrwo matawa wa thahabu therie. Mūrũgamo wago na gĩtina kĩaguo igĩturwo ĩnyiitanĩte o hamwe na ikombe ciaguo na mahũa maguo, na tũkonyo twaguo; ciothe igĩkorwo irĩ kĩndũ kĩmwe naguo. ¹⁸ Mũtĩ ũcio warĩ na honge ithathatũ ciumĩte mĩena-inĩ ya mūrũgamo wa mũtĩ ũcio wa kũigĩrwo matawa; ithatũ mwena ũmwe, na ithatũ mwena ũrĩa ũngĩ. ¹⁹ Ikombe ithatũ ciaturĩtwo ihaana ta mahũa ma mũrothi, irĩ na tũkonyo na mahũa, igakorwo rūhonge-inĩ rūmwe, nacio ithatũ igakorwo rūhonge-inĩ rūu rūngĩ; honge icio ciothe ithathatũ ciahanaaga ũguo ciumĩte mũtĩ-inĩ ũcio wa kũigĩrwo matawa. ²⁰ Na mũtĩ-inĩ ũcio wa kũigĩrwo matawa haari na ikombe inya ciathondeketwo ihaana ta mahũa ma mũrothi, irĩ na tũkonyo na mahũa. ²¹ Gakonyo kamwe kaarĩ rungu rwa honge igĩrĩ ciumĩte mūrũgamo-inĩ wa mũtĩ ũcio wa kũigĩrwo matawa, nako gakonyo ga keerĩ kaarĩ rungu rwa honge cia keerĩ igĩrĩ, na gakonyo ga gatatũ kaarĩ rungu rwa honge cia gatatũ igĩrĩ; ciothe ciarĩ honge ithathatũ. ²² Tũkonyo na honge ciarĩ kĩndũ kĩmwe na mũtĩ ũcio wa kũigĩrwo matawa, iturĩtwo kuuma thahabu therie.

²³ Nĩmathondekire matawa mũgwanja maguo, o ũndũ ũmwe na magathĩ ma gũtinia ndaambĩ, na thaani cia mũrarĩ wa ndaambĩ, cia thahabu therie. ²⁴ Maahũthĩrĩre taranda ĩmwe* ya thahabu therie gũthondeka mũtĩ ũcio wa kũigĩrwo matawa na indo ciaguo ciothe.

Kĩgongona kĩa Ūbumba

²⁵ Nĩmathondekire kĩgongona gĩa gũcinĩra ūbumba na mbaũ cia mũgaa. Kĩaiganaine mĩena yothe, mũigana wa mũkono ũmwe† kũraiha, na mũkono ũmwe kwarama, na mĩkono ĩĩrĩ‡ kũraiha na igūrũ. Hĩa ciakĩo ciarĩ kĩndũ kĩmwe na kĩgongona. ²⁶ Magĩkĩgemia igūrũ na mĩena yothe o na hĩa ciakĩo na thahabu therie na magĩgĩtiriha na mūcibi wa thahabu ũgĩgĩthiūrūrūkĩria. ²⁷ Magĩthondeka mĩrĩnga ĩĩrĩ ya thahabu mũhuro wa mūcibi ũcio, ĩĩrĩ mwena ũmwe na ĩĩrĩ mwena ũrĩa ũngĩ. Mĩrĩnga iyo nĩyo yatoonyagio mĩtĩ ĩrĩa mĩraiha yatũmagĩrwo gũgĩkuua. ²⁸ Magĩcooka magĩthondeka mĩtĩ ĩngĩ mĩraaya ya mũgaa na makĩmĩgemia na thahabu.

²⁹ O na ningĩ magĩthondeka maguta matheru ma gũitanĩrĩrio na ūbumba mũnungi wega ũrĩa mũtherie, wĩra wa mũthondeki mũũgĩ wa maguta.

38

Kĩgongona kĩa Iruta rĩa Njino

¹ Nĩmakire kĩgongona kĩa iruta rĩa njino kĩa mbaũ cia mũgaa, kĩa mĩkono ĩtatũ* kũraiha na igūrũ; kĩaiganaine mĩena yothe; mĩkono ĩtano† kũraiha na mĩkono ĩtano kwarama. ² Nĩmathondekire hĩa inya, o rūmwe koine-inĩ ĩmwe ya kĩgongona, nĩ ũndũ ũcio hĩa icio na kĩgongona igĩtuĩka kĩndũ kĩmwe, na makĩgemia kĩgongona kũu na gĩcango. ³ Nĩmathondekire indo ciakĩo ciothe irĩ cia gĩcango; na nĩcio nyũngũ, na icakũri, na mbakũri cia wĩra wa kũminjaminjĩria, na njibe cia nyama, na ngĩo cia mwaki. ⁴ Nĩmathondekire kĩrũtara gĩa kĩgongona gĩa gĩcango, gĩa kũigwo rungu rwa muoho wakĩo, rũkinye nuthu ya ũraiha wa kĩgongona. ⁵ Magĩtwekia mĩrĩnga ya gĩcango ya kũnyiitĩrĩra mĩtĩ ĩrĩa mĩraaya ya koine inya cia kĩrũtara gĩa gĩcango. ⁶ Magĩthondeka mĩtĩ mĩraaya ya mbaũ cia mũgaa na magĩcigemia na gĩcango. ⁷ Magĩtoonyia itugĩ icio mĩrĩnga-inĩ nĩguo ikoragwo mĩena-inĩ ya kĩgongona nĩ ũndũ wa gũgĩkuua. Maagĩthondekire na mbaũ, kĩrĩ na ihoro thĩnĩ.

§ 37:12 nĩ ta centimita 8 * 37:24 nĩ ta kilo 34 † 37:25 nĩ ta nuthu mita ‡ 37:25 nĩ ta mita ĩmwe * 38:1 nĩ ta mita ĩmwe na robo (1.25) † 38:1 nĩ ta mita igĩrĩ na robo (2.25)

Kĩraiĩ gĩa Gwĩthambĩrwo

⁸ Nĩmathondekire kĩaĩ gĩa gwĩthambĩra gĩa gĩcango na kīgũrũ gĩaĩ gĩa gĩcango kuuma icicio-inĩ cia andũ-a-nja arĩa maarutaga wĩra itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo.

Nja ya Hema ĩrĩa Nyamũre

⁹ Thuutha ũcio magĩthondeka nja ya hema ĩyo nyamũre. Mwena wa gũthini ũgũĩkĩrwo ũrĩ wa mĩkono igana[‡] kũraiha, na warĩ na itambaya cia gũcuurio cia gatani yogothetwo wega. ¹⁰ Itambaya icio ciarĩ na itugĩ mĩrongo ĩĩrĩ, na itina ciacio mĩrongo ĩĩrĩ cia gĩcango, na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha, twĩkĩrĩtwo itugĩ-inĩ icio. ¹¹ Mwena wa gathigathini o nague warĩ wa mĩkono igana kũraiha, na warĩ na itugĩ mĩrongo ĩĩrĩ na itina ciacio mĩrongo ĩĩrĩ cia gĩcango, na warĩ na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha twĩkĩrĩtwo itugĩ-inĩ.

¹² Mwena wa ithũĩro wa nja ĩyo warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtano[§] kwarama na warĩ na itambaya cia gũcuurio, na itugĩ ikũmi na itina ikũmi na warĩ na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha twĩkĩrĩtwo itugĩ-inĩ. ¹³ Mwena wa irathĩro o nague warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtano kwarama. ¹⁴ Itambaya cia gũcuurio ciarĩ cia ũraihi wa mĩkono ikũmi na ĩtano,* na ciarĩ mwena ũmwe wa itoonyero rĩa nja ĩyo, irĩ na itugĩ ithatũ na itina ithatũ; ¹⁵ na itambaya cia gũcuurio ciarĩ cia ũraihi wa mĩkono ikũmi na ĩtano na ciarĩ mwena ũcio ũngĩ wa itoonyero, irĩ na itugĩ ithatũ na itina ithatũ. ¹⁶ Itambaya ciothe cia gũcuurio iria ciathiũrũrũkĩrie nja ciarĩ cia gatani yogothetwo wega. ¹⁷ Itina cia itugĩ icio ciarĩ cia gĩcango. Tũcuurio na tũmĩkwa tũrĩa twekĩrĩtwo itugĩ-inĩ twarĩ twa betha na igũrũ wacio ciagemetio na betha; Nĩ ũndũ ũcio itugĩ ciothe cia nja ĩyo ciarĩ na tũmĩkwa twa betha.

¹⁸ Itambaya cia gũcuurio cia itoonyero rĩa nja ĩyo ciarĩ cia ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa njogothetwo wega; wĩra wa mũgemia mũũgĩ. Yarĩ ya mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ[†] kũraiha, na mĩkono ĩtano[‡] kũraiha na igũrũ, o ta ũrĩa itambaya cia gũcuurio cia nja ĩyo ciatarĩ. ¹⁹ na ĩgĩkorwo na itugĩ inya na itina inya cia gĩcango. Tũcuurio na tũmĩkwa twacio twarĩ twa betha, na igũrũ wacio ciagemetio na betha. ²⁰ Higĩ ciothe cia hema ĩyo nyamũre na cia nja ĩrĩa yamĩthiũrũrũkĩrie ciarĩ cia gĩcango.

Indo cia Mwako iria Ciahũthĩrwo

²¹ Ũyũ nĩguo mũigana wa indo iria ciahũthĩrwo gwaka hema ĩyo nyamũre, Hema-ĩrĩa-ya-Ũira, iria ciandĩkirwo nĩ Alawii o ta ũrĩa Musa aathanĩte matongoretio nĩ Ithamaru mũrũ wa Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. ²² (Bezaleli mũrũ wa Uri, ũrĩa warĩ mũrũ wa Huri, wa mũhĩrĩga wa Juda, nĩathondekire kĩa gĩothe Jehova aathĩte Musa; ²³ nake aarĩ hamwe na Oholiabu mũrũ wa Ahisamaku, wa mũhĩrĩga wa Dani, ũrĩa warĩ mũbundi na mũcori mũũgĩ, na wamenyete kũgemia na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa njega.) ²⁴ Mũigana wa thahabu yothetwo ĩrĩa yarutirwo kuuma kũrĩ iruta rĩa gũthũngũthio ĩrĩa yahũthĩrwo kũruta wĩra wothe wa handũ-harĩa-haamũre, yarĩ taranda 29 na cekerĩ 730,[§] kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre.

²⁵ Betha ĩrĩa yarehirwo nĩ mũingĩ ũrĩa watarirwo hĩndĩ ya itarana yarĩ taranda 100 na cekerĩ 1,775,* kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre, ²⁶ o mũndũ aarutĩte beka ĩmwe,[†] nayo nĩ ũndũ ũmwe na nuthu ya cekerĩ, kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre, nayo yarutirwo nĩ mũndũ o wothe wakĩraga agathiĩ harĩ arĩa maatarĩtwo, arĩa maarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, nao othe maarĩ arũme 603,550. ²⁷ Taranda icio 100 cia betha[‡] ciahũthĩrwo gũtwekia itina cia handũ-harĩa-haamũre na itina cia itambaya cia gũcuurio; taranda 100 igĩaka itina 100, ũguo nĩ ta kuuga taranda ĩmwe ĩgaaka gĩtina kĩmwe. ²⁸ Nĩmahũthĩrĩre cekerĩ icio 1,775[§] gũthondeka tũcuurio twa itugĩ, na kũgemia itugĩ na igũrũ, na gũthondeka tũmĩkwa twacio.

²⁹ Gĩcango kĩa kĩaĩrũtĩtwo kuuma iruta rĩa gũthũngũthio kĩaĩrũ gĩa taranda 70 na cekerĩ 2,400.* ³⁰ Maahũthĩrĩre gĩcango kĩa na gũthondeka itina cia itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, na gwaka kīgongona gĩa gĩcango hamwe na kĩaĩrũtara gĩaĩrũ gĩa gĩcango na indo ciakĩrũ ciothe, ³¹ na gwaka itina

‡ 38:9 nĩ ta mita 46   § 38:12 nĩ ta mita 23   * 38:14 nĩ ta mita 7   † 38:18 nĩ ta mita 9   ‡ 38:18 nĩ ta mita igĩrĩ na robo (2.25)   § 38:24 nĩ ta kilo 1,000   * 38:25 nĩ ta kilo 3,400   † 38:26 nĩ ta giramu ithano na nuthu (5:5)   ‡ 38:27 nĩ ta kilo 3,400
§ 38:28 nĩ ta kilo 20   * 38:29 nĩ ta kilo 2,400

cia nja ĩrĩa yamĩthiũrũrũkĩirie na itina iria cia itoonyero rĩayo, na higĩ ciothe cia hema ĩyo nyamũre, na higĩ cia nja ĩrĩa yamĩthiũrũrũkĩirie.

39

Nguo cia Athĩnjĩri-Ngai

¹ Nĩmatumire nguo na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mĩtune ta gakarakũ, cia kũrutaga wĩra nacio handũ-harĩa-haamũre. Magĩcooka magĩtumĩra Harũni nguo theru, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

Ebodi

² Nĩmatumire ebodi na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mĩtune ta gakarakũ, na cia gatani ĩrĩa yogothetwo wega. ³ Nĩmahũũrĩre thahabu makĩmĩtua tũbaati tũhũthu, magĩtũtinangia nguucio cia gũtumanio na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mĩtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa njega, wĩra wa mũbundi mũũgĩ. ⁴ Ningĩ nĩmatumire ndaamĩ cia ciande cia ebodi, nacio ikĩohererwo koine-inĩ igĩrĩ ciayo, nĩguo inyĩitithanio nayo. ⁵ Nguo mũcibi wayo wa njohero watumĩtwo wega ũkahaanana nayo, na warĩ o gĩcunjĩ kĩmwe na ebodi, na ũgathondekwo na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mĩtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa yogothetwo wega, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

⁶ Nao magĩtumĩrĩra tũhiga twa onigithi tũkonyo-inĩ twa thahabu, na magĩtũkurura marĩitwa ma ariũ a Isiraeli, o ta ũrĩa mũndũ akururaga kahengere ka mũhũũri. ⁷ Magĩcooka magĩtuoherera ndaamĩ-inĩ cia ciande cia ebodi tũrĩ twa kĩrĩrikania kĩa ariũ a Isiraeli, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

Gakuo ga Gĩthũri

⁸ Magĩthondeka gakuo ga gwĩkĩrwo ga gĩthũri; karĩ wĩra wa mũbundi mũũgĩ. Magĩgathondeka o ta ebodi ĩyo: karĩ ga thahabu, na ka ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mĩtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa yogothetwo wega. ⁹ Gakuo kau kaiganaine mĩena yothe ĩna, karĩ ka inji kenda* kũraiha na inji kenda kwarama, na gakoinanĩrwo maita meerĩ. ¹⁰ Ningĩ magĩgatumĩrĩra mĩhari ĩna ya tũhiga twa goro. Mũhari wa mbere magĩtumĩrĩra kahiga ka wakiki ũrĩa mĩtune, na ka yakuti ĩrĩa ĩhaana ngoikoni, na ka baregethu; ¹¹ mũhari wa keerĩ magĩtumĩrĩra kahiga ga thumarati, na ka yakuti ĩrĩa ya rangi wa bururu, na ka arimathi; ¹² mũhari wa gatatũ magĩtumĩrĩra kahiga ka wakiki ũrĩa wa bururu, na ka yacimu, na ka amethuthito; ¹³ mũhari wa kana magĩtumĩrĩra kahiga ga thumarati ĩrĩa theru, na ka onigithi, na ka njathibi. Natuo tũgĩtumĩrĩrwo tũkonyo-inĩ tũgemie twa thahabu. ¹⁴ Tũgĩkorwo tũrĩ tũhiga ikũmi na twĩrĩ, o kamwe gakarũgamĩrĩra rĩmwe rĩa marĩitwa ma ariũ a Isiraeli, o kamwe gagakururwo rĩitwa rĩa mũhĩrĩga ũmwe wa ĩrĩa ikũmi na ĩrĩ ya Isiraeli, o ta ũrĩa kahengere ka mũhũũri gakururagwo.

¹⁵ Nĩmathondekeire gakuo kau ga gĩthũri mĩgathĩ ya thahabu therie, ĩhaana ta mũkanda. ¹⁶ Ningĩ magĩthondeka tũkonyo twĩrĩ tũgemie twa thahabu, na mĩrĩnga ĩrĩ ya thahabu, na makĩoherera mĩrĩnga ĩyo koine-inĩ igĩrĩ cia gakuo kau ga gĩthũri. ¹⁷ Makĩnyiitithania mĩgathĩ ĩyo ĩrĩ ya thahabu na mĩrĩnga ĩrĩa yarĩ koine-inĩ cia gakuo kau ga gĩthũri, ¹⁸ na mĩthia ĩrĩa ĩngĩ ya mĩgathĩ makĩmĩnyiitithania na tũkonyo tũu twĩrĩ twarĩ tũgemie twa thahabu, magĩtuohania na ndaamĩ cia kĩaande kĩa ebodi mwena wa mbere. ¹⁹ Magĩthondeka mĩrĩnga ĩrĩ ya thahabu na makĩmĩnyiitithania na koine igĩrĩ cia gakuo ga gĩthũri mũico-inĩ wa na thĩĩnĩ, kũrigania na ebodi. ²⁰ Magĩcooka magĩthondeka mĩrĩnga ĩngĩ ĩrĩ ya thahabu na makĩmĩnyiitithania na mwena wa magũrũ-inĩ ma ndaamĩ cia kĩaande mwena-inĩ wa mbere wa ebodi, hakuhĩ na rĩtumo, igũrũ hanini wa mũcibi wa ebodi. ²¹ Makĩohania mĩrĩnga ya gakuo ga gĩthũri kũrĩ mĩrĩnga ya ebodi na rĩrigi rwa rangi wa bururu, magĩcinyiitithania na mũcibi wa njohero nĩgeetha gakuo ga gĩthũri gatikarekanie na ebodi, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

Nguo Ingĩ cia Ũthĩnjĩri Ngai

* 39:9 nĩ ta centimita 22

²² Nĩmatumire nguo ndaaya ya ebodi ya taama wa bururu mũtheri, nayo yatumĩtwo nĩ mũtumi mũũgĩ. ²³ Yari na harũkĩrio ya gũtoonyeria mũtwe gatagatĩ kayo, ningĩ igĩtirihwo mĩthia-inĩ ta kara, nĩgeetha ndigatarũke. ²⁴ Ningĩ magĩthondeka tũcunjuura tũtarĩ ta matunda ma makomamanga, twa ndigi cia rangi wa bururu, na twa ndigi cia rangi wa ndathi, na twa rangi mũtune ta gakarakũ, na gatani ĩria yogothetwo wega, tũgĩthiũrũka rũtumo rwa magũrũ-inĩ ma nguo ĩyo ndaaya. ²⁵ Magĩcooka magĩthondeka ngengere cia thahabu therie magĩcitumĩra rũtumo-inĩ rũu gatagatĩ ga tũcunjuura tũu tũhaana matunda ma makomamanga. ²⁶ Ngengere na tũcunjuura tũu tũhaana matunda ma makomamanga igĩthiĩ ihakanĩtio gũthiũrũka rũtumo rwa nguo ĩyo ndaaya; ya kwĩhumbwo nĩ mũndũ agĩtungata, o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

²⁷ Nĩmatumĩre Harũni na ariũ ake kanjũ cia gatani njega, itumĩtwo nĩ mũtumi mũũgĩ. ²⁸ Makĩmatumĩra iremba cia gatani njega, na tũkũbia twa gatani, na thuruari cia thĩinĩ cia gatani ĩria yogothetwo wega. ²⁹ Mũcibi warĩ wa gatani ĩria njogothetwe wega na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ, wĩra wa mũgemia mũũgĩ, o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

³⁰ Magĩthondeka gatanji kaamũre ga thahabu therie, na igũrũ riako magĩkurura, o ta ũria mũhũũri ũkururagwo, ciugo ici: MŪTHERU MWAMŪRĪRE JEHOVA. ³¹ Ningĩ makĩoherera gatanji kau na rũrigi rwa rangi wa bururu, magĩkanyitithania na kĩremba, o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

Kũrĩka kwa Wĩra

³² Nĩ ũndũ ũcio wĩra wothe wa gwaka hema ĩyo nyamũre na Hema-ya-Gũtũnganwo ũkĩrĩka. Andũ a Isiraeli magĩka maũndũ mothe o ta ũria Jehova aathĩte Musa. ³³ Ningĩ makĩrehe hema ĩyo nyamũre kũrĩ Musa: hema na indo ciayo ciothe na ngathĩka ciayo, na buremu, na mĩgamba, na itugĩ na itina ciayo; ³⁴ na kĩhumbĩri kĩa njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mũtune, igatunĩha, na kĩhumbĩri kĩa njũa cia pomboo, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakanĩa; ³⁵ ithandũkũ rĩa ũira na mĩtĩ mĩraaya yari, hamwe na gĩtĩ gĩa tha; ³⁶ metha na indo ciayo ciothe, na mĩgate ya kũigwo Mbere ya Jehova; ³⁷ mũtĩ wa thahabu therie wa kũigĩrĩwo matawa, hamwe na mĩhari ya matawa na indo ciaguo ciothe, o na maguta ma kũmaakia; ³⁸ kĩgongona gĩa thahabu, na maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũbumba mũnungi wega, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero-inĩ rĩa hema; ³⁹ kĩgongona gĩa gĩcango hamwe na kĩrũtara gĩa kĩa gĩa gĩcango na itugĩ ciakĩo na indo ciakĩo ciothe; na kĩa gĩa gwĩthambĩra na kĩgũrũ gĩa kĩa; ⁴⁰ itambaya cia gũcuurio cia nja, na itugĩ ciacio, na itina ciacio, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero rĩa kuuma nja wa hema; na mĩkanda na higĩ cia nja; na indo ciothe cia hema ĩria nyamũre, na Hema-ya-Gũtũnganwo; ⁴¹ na nguo ndume cia kwĩhumbwo nĩ mũndũ agĩtungata thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre, nguo iria theru cia Harũni ũria mũthĩnjĩri-Ngai, o na cia ariũ ake cia kwĩhumba rĩa mekũruta wĩra wa mũthĩnjĩri-Ngai.

⁴² Andũ a Isiraeli maarutire wĩra wothe o ta ũria Jehova aathĩte Musa. ⁴³ Musa akĩona wĩra ũria warutĩtwo nake akĩona atĩ nĩmaũrutĩte o ta ũria Jehova aathanĩte. Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩmarathima.

40

Gwaka Hema ĩria Nyamũre

¹ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ: ² “Ūgaaka hema ĩyo nyamũre, nĩo Hema-ya-Gũtũnganwo, mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere. ³ Nĩũkaiga ithandũkũ rĩa ũira thĩinĩ wayo, na ũhakanie ithandũkũ rĩu na gĩtambaya gĩa gũcuurio. ⁴ Ningĩ nĩũgatoonyia metha na ũmĩgĩrĩre indo ciayo, na ũcibange wega. Ningĩ ũtoonyie mũtĩ wa tawa, na ũũigĩrĩre matawa maguo. ⁵ Ningĩ ũige kĩgongona gĩa thahabu gĩa gũcinĩrwo ũbumba mbere ya Ithandũkũ rĩu rĩa ũira, na wĩkĩre gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero-inĩ rĩa hema ĩyo nyamũre.

⁶ “Iga kĩgongona kĩa maruta ma njino mbere ya itoonyero rĩa hema ĩyo nyamũre, na nĩyo Hema-ya-Gũtũnganwo; ⁷ ũige kĩa gĩa gwĩthambĩrwo gatagatĩ ka Hema-ya-Gũtũnganwo na kĩgongona, na ũgĩkĩre maaĩ. ⁸ Aka nja ĩmĩthiũrũkĩrie, na wĩkĩre gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero-inĩ rĩa nja ĩyo.

⁹ “Oya maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũitĩrĩrie hema ĩyo nyamũre na kĩa gĩa kĩa thĩinĩ wayo; mĩamũre na indo ciayo ciothe, na nĩgatuĩka theru. ¹⁰ Ningĩ ũitĩrĩrie maguta kĩgongona kĩa maruta

ma njino na indo ciakio ciothe; wamũre kigongona kũu, nakio nigigatuika githeru mũno. ¹¹ Itĩria kĩaĩ gĩa gwithambĩrwo na kigũrũ giakio maguta, ũciamũre.

¹² “Rehe Harũni na ariũ ake itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, na ũmathambie na maaĩ. ¹³ Ningĩ ũhumbe Harũni nguo iria theru, ũmũitĩrie maguta, na ũmwamũre nĩguo andungatĩre ari mũthĩnjĩri-Ngai. ¹⁴ Rehe ariũ ake, ũmahumbe kanjũ. ¹⁵ Maitĩrie maguta o ta ũria ũitĩrie ithe wao, nĩguo mandungatĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. Gũitĩrio maguta kwao nĩkũmatoonya ũtungata-inĩ wa ũthĩnjĩri-Ngai ũria ũgũtũũra njiarwa-inĩ ciothe iria igooka.” ¹⁶ Nake Musa agĩka maũndũ mothe o ta ũria Jehova aamwathĩte.

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio hema iyo nyamũre igĩakwo mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, mwaka-inĩ wa keerĩ. ¹⁸ Rĩria Musa aakire hema iyo nyamũre, nĩagire itina handũ ha cio, na akĩrũgamia buremu, agĩtoonya migamba na akĩrũgamia itugĩ. ¹⁹ Ningĩ agĩtambũrũkia hema igũrũ rĩa hema iyo nyamũre na akĩgĩrĩra kĩhumĩri igũrũ rĩa hema o ta ũria Jehova aamwathĩte.

²⁰ Agĩcooka akioya ihengere cia ũira, na agĩciiga thĩinĩ wa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro. Akĩnyiitithania mĩtĩ rĩa mĩraaya na ithandũkũ, na akĩiga gĩtĩ gĩa tha igũrũ rĩa ithandũkũ rĩu. ²¹ Ningĩ akĩrehe ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro thĩinĩ wa hema iyo nyamũre, na agĩkĩra gĩtambaya gĩa kũhakania na akĩhakania ithandũkũ rĩa ũira o ta ũria Jehova aamwathĩte.

²² Musa akĩiga metha thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo mwena wa gathigathini wa hema iyo nyamũre, nja ya gĩtambaya gĩa gũcuurio ²³ na akĩgĩrĩra mĩgate igũrũ rĩayo o hau mbere ya Jehova, o ta ũria Jehova aamwathĩte.

²⁴ Akĩiga mũtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo ũng’etheire metha mwena wa gũthini wa hema iyo nyamũre, ²⁵ na agĩakia matawa macio mbere ya Jehova, o ta ũria Jehova aamwathĩte.

²⁶ Musa agĩtoonya kigongona gĩa thahabu thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo hau mbere ya gĩtambaya gĩa gũcuurio, ²⁷ na agĩcinĩra ũbumba ũria mũnungi wega ho o ta ũria Jehova aamwathĩte. ²⁸ Ningĩ agĩcuuria gĩtambaya itoonyero-inĩ rĩa hema iyo nyamũre.

²⁹ Ningĩ akĩiga kigongona kĩa maruta ma njino hakuhi na itoonyero rĩa hema iyo nyamũre, nĩyo Hema-ya-Gũtũnganwo, na akĩrutĩra magongona ma njino igũrũ riakio o na magongona ma ngano, o ta ũria Jehova aamwathĩte.

³⁰ Nĩagire kĩaĩ gĩa gwithambĩrwo gatagatĩ ka Hema-ya-Gũtũnganwo na kigongona na agĩgĩkĩra maaĩ ma gwithamba, ³¹ nake Musa na Harũni na ariũ ake magĩtũmĩra maaĩ macio gwithamba moko na magũrũ. ³² Nĩmethambaga hĩndĩ ciothe magĩtoonya Hema-ya-Gũtũnganwo kana magĩkuhĩrĩa kigongona o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

³³ Ningĩ Musa agĩaka nja gũthiũrũrũka hema iyo nyamũre na kigongona na agĩkĩra gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero rĩa nja iyo. Na nĩ ũndũ ũcio Musa akĩrĩkia wĩra ũcio.

Riiri wa Jehova

³⁴ Hĩndĩ iyo itu rĩkĩhumĩra Hema-ya-Gũtũnganwo, naguo riiri wa Jehova ũkĩiyũra hema iyo nyamũre. ³⁵ Musa ndangĩahotire gũtoonya Hema-ya-Gũtũnganwo tondũ itu rĩaikarĩte igũrũ rĩayo, naguo riiri wa Jehova ũkaiyũra hema iyo nyamũre.

³⁶ Ng’endo-inĩ ciothe cia andũ a Isiraeli-rĩ, hĩndĩ rĩa yothe itu rĩoyagwo na igũrũ kuuma hema iyo nyamũre, nĩguo moimagaraga; ³⁷ no itu rĩĩaga kuoywo na igũrũ, nao makaaga kuomagara, nginya mũthenya ũria rĩkoywo na igũrũ. ³⁸ Nĩ ũndũ ũcio itu rĩa Jehova rĩaikaraga igũrũ wa hema iyo nyamũre mũthenya, naguo mwaki wakoragwo itu-inĩ rĩu ũtukũ, rĩgakĩonagwo nĩ nyũmba yothe ya Isiraeli mahinda mothe ng’endo-inĩ ciao ciothe.

MAÛNDÛ MA ALAWII

Iruta rĩa Njino

¹ Nake Jehova agĩta Musa akĩmwarĩria arĩ Hema-inĩ-ya-Gütũnganwo, akĩmwĩra atĩrĩ, ² “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩrĩa mündũ wanyu o na ũrĩkũ arĩrutagĩra Jehova iruta, nĩarehage maruta ma nyamũ kuuma rũũru-inĩ rwa ng’ombe o na kana rwa mbũri.

³ “‘Angĩkorwo iruta rĩu nĩ iruta rĩa njino kuuma rũũru-inĩ rwa ng’ombe-rĩ, nĩarutage nyamũ ya njamba ĩtarĩ na kaũũgũ.* No nginya amĩneane mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo nĩgeetha etĩkĩrike harĩ Jehova. ⁴ Mündũ ũcio akaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mütwe wa nyamũ ĩyo ya iruta rĩa njino, nayo nĩgetĩkĩrwo handũ-inĩ hake, ĩtuĩke ya kũmũhoroheria. ⁵ Nake nĩagethĩnjĩra gategwa kau arĩ mbere ya Jehova, nao ariũ a Harũni arĩa athĩnjĩri-Ngai moe na marehe thakame yako, mamĩminjaminjĩrie kĩgongona mĩena yotho mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo. ⁶ Nĩakaruta nyamũ ĩyo ya iruta rĩa njino rũũa na amĩtinangie tũcunjĩ. ⁷ Ariũ a Harũni ũcio mũthĩnjĩri-Ngai nĩmagaakia mwaki igũrũ rĩa kĩgongona na maare ngũ igũrũ rĩa mwaki ũcio. ⁸ Ningĩ ariũ a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, matandaiye tũcunjĩ tũu twa gategwa, o ro hamwe na mütwe na maguta, igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra hau kĩgongona-inĩ. ⁹ Ningĩ no nginya athambie nyama cia nda na mathagirowo na maaĩ nake mũthĩnjĩri-Ngai acicinĩre ciothe hau kĩgongona-inĩ. Nĩ iruta rĩa njino, iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova.

¹⁰ “‘Angĩkorwo iruta rĩu rĩa njino nĩ kuuma rũũru-inĩ, rĩrĩ iruta rĩa ng’ondũ kana rĩa mbũri, akaaruta nyamũ ya njamba ĩtarĩ na kaũũgũ. ¹¹ Nake akaamĩthĩnja arĩ mbere ya Jehova, hau mwena wa gathigathini wa kĩgongona, nao ariũ a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, moe thakame yayo, mamĩminjaminjĩrie kĩgongona kũ mĩena yotho. ¹² Nĩagatinangia nyamũ ĩyo tũcunjĩ, nake mũthĩnjĩri-Ngai atandaiye tũcunjĩ tũu twa nyamũ ĩyo, o ro hamwe na mütwe na maguta, igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra hau kĩgongona-inĩ. ¹³ Ningĩ no nginya athambie nyama cia nda na mathagirowo na maaĩ, nake mũthĩnjĩri-Ngai amĩrehe yotho na amĩcinĩre hau kĩgongona-inĩ. Nĩ iruta rĩa njino, iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova.

¹⁴ “‘Angĩkorwo iruta rĩu rĩa njino rĩa kũrutĩra Jehova nĩ rĩa nyoni-rĩ, akaaruta ndirahũgĩ, kana kĩa ndutura. ¹⁵ Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamĩrehe kĩgongona-inĩ, amĩthiore ngingo ĩtinĩke mütwe, amĩcinĩre kĩgongona igũrũ; nayo thakame yayo ĩitwo hau mwena-inĩ wa kĩgongona. ¹⁶ No ambe arute kabutu kayo hamwe na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩinĩ wako, agaikie mwena-inĩ wa irathĩro wa kĩgongona, harĩa mũhu ũitagwo. ¹⁷ Nĩakamĩatũrانيا, na ũndũ wa kũguucia mathagu atekũmĩtinania biũ, nake mũthĩnjĩri-Ngai amĩcinĩre igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra igũrũ rĩa kĩgongona. Nĩ iruta rĩa njino, rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova.

2

Iruta rĩa Ngano

¹ “‘Hĩndĩ ĩrĩa mündũ arĩrehagĩra Jehova iruta rĩa ngano-rĩ, iruta rĩaake no nginya rĩkorwo rĩrĩ rĩa mũtu ũrĩa mũhinyu mũno. Nĩauĩtĩrĩrie maguta na awĩkĩre ũbani, ² acooke aũtwarĩre ariũ a Harũni acio athĩnjĩri-Ngai. Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakarũma ngundi ya mũtu ũcio mũhinyu mũno ũrĩ na maguta hamwe na ũbani ũcio wotho, na aũcinĩre igũrũ rĩa kĩgongona ũtuĩke gĩcunjĩ gĩa kĩririkano, ũrĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. ³ Mũtu ũrĩa ũrĩtigaraga wa iruta rĩa mũtu nĩ wa Harũni na ariũ ake; nĩ gĩcunjĩ gĩtheru mũno kĩa iruta rĩa rĩrutĩrwo Jehova na mwaki.

⁴ “‘Mũngĩrehe iruta rĩa mũtu rĩhĩhĩrio riiko, nĩrĩkorwo rĩrĩ rĩa mũtu mũhinyu mũno, keki irugĩtwo ĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, itukanĩtio na maguta, kana tũmĩgate tũhũthũ tũtarĩ na ndawa ya kũmbia

* ^{1:3} Kwarĩ nyamũ maita matatũ ciarutagwo magongona ma njino kũringana na ũrĩa mũruti wa igongona aatarĩ. Andũ arĩa maarĩ atongu maarutaga ndegwa, nacio ng’ondũ na mbũri ikarutwo nĩ andũ arĩa mataarĩ atongu mũno (1:10), nao andũ arĩa athĩni makaruta nyoni (5:7; 12:8).

tūhakītwo maguta. ⁵ Angīkorwo iruta rīanyu rīa mūtu nī mūgate ūkarangīirwo igūrū wa rūgīo-rī, no nginya ūthondekwo na mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, na ūtarī na ndawa ya kūimbīa. ⁶ Ūwenyūrange cienyū, ūūtīrīrie maguta; rīu nī iruta rīa mūtu. ⁷ Igongona rīanyu rīa mūtu rīngīgakorwo nī mūgate ūkarangīirwo igūrū rīa rūgīo-rī, igongona rīu nīrīthondekwo na mūtu ūrīa mūhinyu mūno na maguta. ⁸ Reherai Jehova iruta rīa mūtu rīthondeketwo na indo icio; rīneanwo kūrī mūthīnjīri-Ngai, nake arītware kīgongona-inī. ⁹ Mūthīnjīri-Ngai nīakaruta gīcunjī gīa kīrīrikano kuuma iruta rīu rīa mūtu na arīcinīre igūrū rīa kīgongona kīu, rīrī iruta rīa gūcinwo na mwaki, rīrī na mūtārārīko mwega wa gūkenia Jehova. ¹⁰ Mūtu ūrīa ūrītigaraga wa iruta rīu rīa mūtu nī wa Harūni na ariū ake; nī gīcunjī gītheru mūno kīa iruta rīrīa rīrutīirwo Jehova na mwaki.

¹¹ “‘Iruta o rīothe rīa mūtu rīrīa mūrīrehagīra Jehova no nginya rīthondekagwo rītarī na ndawa ya kūimbīa, nīgūkorwo mūtigaacina ndawa ya kūimbīa kana ūūkī mūkīrutīra Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki. ¹² Indo icio no mūcirutīre Jehova irī iruta rīa maciaro ma mbere, no itikarutwo kīgongona-inī irī ta mūtārārīko mwega. ¹³ Nī mūgekīraga cumbī* maruta-inī manyu mothe ma mūtu. Mūtīkanaage gwīkīra cumbī wa kīrīkanīro kīa Ngai wanyu maruta-inī manyu ma mūtu; īkīragai cumbī maruta-inī manyu mothe.

¹⁴ “‘Mūngīkarehere Jehova iruta rīa mūtu rīa maciaro ma mbere-rī, heanai mūtu wa ngano ya mūgethano irī hīhie na mwaki. ¹⁵ Na mwīkīre maguta na ūbani igūrū rīayo; rīu nī iruta rīa mūtu. ¹⁶ Mūthīnjīri-Ngai nīagacina gīcunjī gīa kīrīrikano kīa ngano thīye irī na maguta hamwe na ūbani wothe, rīrī iruta rīrutīirwo Jehova na mwaki.

3

Iruta rīa Ūiguano

¹ “‘Iruta rīa mūdū rīngīkorwo nī iruta rīa ūiguano-rī, nake arute nyamū rūūru-inī rwa ng’ombe, irī ya njamba kana ya nga, nīakīnengere Jehova nyamū itarī na kaūūgū. ² Mūdū ūcio nīaigīrīre guoko gwake igūrū rīa mūtwe wa nyamū īyo ya iruta rīake, na acooke amīthīnjīre hau mūromo-inī wa Hema-ya-Gūtūnganwo. Nao ariū a Harūni, athīnjīri-Ngai, nīmakaminjaminjīria kīgongona thakame yayo mīena yothe. ³ Kuuma iruta-inī rīu rīa ūiguano, nīakarutīra Jehova nyama imwe cia gūcinwo na mwaki: nacio nī rūambū rūrīa ruothe rūhumbīre nyama cia nda na rūrīa rūnyīitane nacio, ⁴ higo cīerī hamwe na maguta marīa macihumbīre hakuhī na honge, na maguta marīa mahumbīre ini, amarutanīrie na higo icio. ⁵ Nao ariū a Harūni macicinīre kīgongona-inī igūrū, ciigīrīirwo igūrū rīa iruta rīu rīa njino rīrīa narīo rīigīrīirwo igūrū rīa ngū irakana, rīrī iruta rīa gūcinwo na mwaki, rīrī na mūtārārīko mwega wa gūkenia Jehova.

⁶ “‘Mūdū angīkaaruta nyamū rūūru-inī rwa mbūri, irī ya kūrutīra Jehova iruta rīa ūiguano, nīakaruta ndūrūme kana mwatī itarī na kaūūgū. ⁷ Angīkaaruta gatūrūme-rī, nīagakaneana mbere ya Jehova. ⁸ Nīakaigīrīra guoko gwake igūrū rīa mūtwe wa nyamū īyo ya iruta rīake, na acooke amīthīnjīre mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo. Nao ariū a Harūni moe thakame yako mamīminjaminjīrie kīgongona kīu mīena yothe. ⁹ Kuuma harī iruta rīu rīa ūiguano, nīakarutīra Jehova nyama imwe cia gūcinwo na mwaki: nacio nī maguta mako, na mūting’oe wothe ūrīa mūnoru ūtinīirio gītina-inī kīa rūcuthī, na maguta ma rūambū mothe marīa mahumbīre nyama cia nda, na marīa manyīitane nacio, ¹⁰ higo cīerī hamwe na maguta marīa macihumbīre hakuhī na honge, na marīa mahumbīre ini, amarutanīrie na higo icio. ¹¹ Nake mūthīnjīri-Ngai nīagacicinīra kīgongona-inī irī irio, rīrī nī iruta rīrutīirwo Jehova rīa gūcinwo na mwaki.

¹² “‘Na angīkorwo iruta rīake nī mbūri, nīamīneane mbere ya Jehova. ¹³ Nīaigīrīre guoko gwake igūrū rīa mūtwe wayo, na acooke amīthīnjīre mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo. Nao ariū a Harūni moe thakame yayo, mamīminjaminjīrie kīgongona mīena yothe. ¹⁴ Kuuma harī kīrīa akaaheana, nīakarutīra Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki: na nī maguta mothe ma rūambū marīa mahumbīrīte nyama ciothe cia nda na marīa manyīitane nacio, ¹⁵ higo cīerī na maguta marīa macihumbīre hakuhī na honge, na maguta marīa mahumbīre ini, amarutanīrie na higo icio. ¹⁶ Nake mūthīnjīri-Ngai

* 2:13 Bata wa cumbī nī kūgīrīrīa kūbutha.

nĩagacicinĩra kĩgongona-inĩ irĩ irio, rĩĩrĩ nĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩĩrĩ na mĩtararĩko mwega. Maguta mothe nĩ ma Jehova.

¹⁷ “‘Ũndũ ũyũ ũgaatuĩka watho wa gũtũũra ũrũmagĩrĩrwo nĩ njiaro iria igooka, kũrĩa guothe mũgaatũũra: Mũtikanarĩe maguta kana thakame.’”

4

Iruta rĩa Kũhoroherio Mehia

¹ Nike Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ: ² “‘Ira andũ a Isiraeli ũũ: ‘Rĩrĩa mũndũ o na ũrĩkũ angĩhĩa atekwenda, na eke ũndũ ũrĩa mũkananie thĩinĩ wa maathani mothe ma Jehova:

³ “‘Kũngĩkorwo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũitĩrĩrie maguta wĩhĩtie na atũme andũ mahĩtie-rĩ, no nginya arehere Jehova ndegwa ĩtarĩ ngũrũ na ĩtarĩ na kaũũgũ, ĩrĩ iruta rĩa kũhoroheria mehia macio ekĩte. ⁴ No nginya aneane ndegwa ĩyo mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo arĩ mbere ya Jehova. Nĩakaigĩrĩa guoko gwake igũrũ rĩa mũtwe wayo, na acooke amĩthĩnjĩre hau mbere ya Jehova. ⁵ Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũitĩrĩrie maguta nĩakoya thakame ĩmwe ya ndegwa ĩyo amĩtware thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. ⁶ Na nĩagatobokia kĩara gĩake thakame-inĩ ĩyo, aminjaminje ĩmwe yayo mbere ya Jehova maita mũgwanja, hau mbere ya gĩtambaya kĩrĩa gĩa gũcuurio kĩa handũ-harĩa-haamũre. ⁷ Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakoya thakame ĩmwe ahake hĩa cia kĩgongona kĩa ũbani ũrĩa mũnungi wega kĩrĩa kĩrĩ mbere ya Jehova kũu Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. Thakame ya ndegwa ĩyo ĩrĩa ĩgaatigara nĩakamĩita thĩ gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona kĩa iruta rĩa njino hau mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. ⁸ Nĩakaruta maguta mothe ma ndegwa ĩyo ya igongona rĩa kũhoroherio mehia, namo nĩmo rũambũ rũrĩa ruothe rũhumbĩire nyama cia nda na rũrĩa rũnyiitane nacio, ⁹ higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩire hakuhĩ na honge, na maguta marĩa mahumbĩire ini, amarutanĩrie na higo icio, ¹⁰ akaaruta maguta macio o ta ũrĩa marutagwo ndegwa ĩrĩa ĩthĩnjagwo ĩrĩ iruta rĩa ũiguano. Nike mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacicinĩra kĩgongona-inĩ kĩa igongona rĩa njino, ¹¹ na rũũa rwa ndegwa ĩyo, na nyama ciayo ciothe hamwe, na mũtwe na mathagiwo, na nyama cia nda na mahu, ¹² ũguo nĩ ta kuuga nyama icio ingĩ ciothe cia ndegwa ĩyo, no nginya agaaciruta nja ya kambĩ, acitware handũ hatarĩ thaahu, harĩa mũhu ũitagwo, na acicinĩre na mwaki wa ngũ hau mũhu-inĩ ũcio.

¹³ “‘Na kĩrĩndĩ gĩothe kĩa Isiraeli kĩngĩkehĩa gĩtekwenda, gĩke ũndũ ũrĩa mũkananie thĩinĩ wa maathani mothe ma Jehova, o na angĩkorwo kĩrĩndĩ kũu gĩtũũ ũndũ ũcio, nĩkĩhĩtĩtie. ¹⁴ Rĩrĩa gĩkaamenya mehia marĩa gĩkĩte, kĩũngano kũu nĩgĩkaruta gategwa ka igongona rĩa kũhoroherio mehia, kaneanwo mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo. ¹⁵ Athuuri a kĩrĩndĩ kũu nĩmakaigĩrĩa moko mao igũrũ rĩa mũtwe wa ndegwa ĩyo mbere ya Jehova, nayo ndegwa ĩyo ĩthĩnjĩrwo o ro hau mbere ya Jehova. ¹⁶ Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũitĩrĩrie maguta nĩakoya thakame ĩmwe ya ndegwa ĩyo amĩtoonyie thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. ¹⁷ Nĩagatobokia kĩara gĩake thakame-inĩ ĩyo, amĩminjaminje mbere ya Jehova maita mũgwanja hau mbere ya gĩtambaya kĩrĩa gĩa gũcuurio. ¹⁸ Nĩakoya thakame ĩmwe ahake hĩa cia kĩgongona kĩrĩa kĩrĩ hau mbere ya Jehova kũu Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. Thakame ĩrĩa ĩgaatigara nĩakamĩita thĩ gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona kĩa iruta rĩa njino hau mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. ¹⁹ Nĩakamĩruta maguta mayo mothe amacinĩre igũrũ rĩa kĩgongona, ²⁰ na eke ndegwa ĩyo o ta ũrĩa eekire ndegwa ya iruta rĩa kũhoroherio mehia. ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akamahoroheria mehia mao, nao nĩmakarekerwo. ²¹ Ningĩ nĩakoimia ndegwa ĩyo amĩtware nja ya kambĩ na amĩcine o ta ũrĩa aacinire ndegwa ĩrĩa ya mbere. Rĩu nĩrĩo igongona rĩa kũhoroheria mehia ma kĩrĩndĩ kũu.

²² “‘Rĩrĩa mũtongoria angĩhĩa atekwenda, na eke ũndũ ũrĩa mũkananie thĩinĩ wa maathani mothe ma Jehova Ngai wake, nĩahĩtĩtie. ²³ Rĩrĩa angĩmenyithio mehia marĩa ekĩte, no nginya arehe thenge ĩtarĩ na kaũũgũ ĩrĩ iruta rĩaake. ²⁴ Nĩakaigĩrĩa guoko gwake igũrũ rĩa mũtwe wa thenge ĩyo na acooke amĩthĩnjĩre harĩa iruta rĩa njino rĩthĩnjagĩrwo hau mbere ya Jehova. Rĩrĩ nĩrĩo iruta rĩa kũhoroherio mehia. ²⁵ Nike mũthĩnjĩri-Ngai nĩakoya thakame ĩmwe ya iruta rĩa mehia na kĩara gĩake, na amĩhake hĩa cia kĩgongona kĩa iruta rĩa njino, nayo thakame ĩyo ingĩ amĩite gĩtina-inĩ gĩa

kigongona. ²⁶ Ningĩ nĩagacinĩra maguta mothe kigongona-inĩ igũrũ o ta ũrĩa acinire maguta ma iruta rĩa ũiguano. Ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaahoroheria mehia ma mũndũ ũcio, nake nĩakarekerwo.

²⁷ “Mũndũ ũmwe thĩinĩ wa kĩrĩndĩ angĩhĩa atekwenda na eke ũndũ ũrĩa mũkananie thĩinĩ wa maathani mothe ma Jehova, nĩahĩtĩtie. ²⁸ Rĩrĩa angĩmenyithio amenye mehia marĩa ekĩte, no nginya arehe harika ĩtarĩ na kaũũgũ arĩ iruta rĩake nĩ ũndũ wa mehia macio ekĩte. ²⁹ Nĩakaigĩrĩa guoko gwake igũrũ rĩa mĩtwe wa harika ĩyo ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, na amĩthĩnjĩre harĩa iruta rĩa njino rĩthĩnjagĩrwo. ³⁰ Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakoya thakame ĩmwe na kĩara gĩake, na amĩhake hĩa cia kigongona kĩa iruta rĩa njino, nayo thakame ĩyo ĩngĩ amĩite gĩtina-inĩ gĩa kigongona. ³¹ Nĩakaruta maguta mothe o ta ũrĩa maguta marutagwo kuuma iruta rĩa ũiguano, nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamacinĩra kigongona-inĩ igũrũ matuĩke mĩtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. Ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaahoroheria mũndũ ũcio, nake nĩakarekerwo.

³² “Angĩkaarehe kagondũ karĩ iruta rĩake rĩa kũhoroherio mehia, nĩakarehe kamwatĩ gatarĩ na kaũũgũ. ³³ Nĩakaigĩrĩa guoko gwake igũrũ rĩa mĩtwe wako, na agathĩnje gatuĩke iruta rĩa kũhoroherio mehia, agathĩnjĩre harĩa iruta rĩa njino rĩthĩnjagĩrwo. ³⁴ Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakoya thakame ĩmwe ya iruta rĩu rĩa mehia na kĩara gĩake, nayo amĩhake hĩa cia kigongona kĩa iruta rĩa njino, nayo thakame ĩyo ĩngĩ amĩite gĩtina-inĩ gĩa kigongona. ³⁵ Nĩakaruta maguta mothe, o ta ũrĩa maguta marutagwo kuuma kũrĩ kagondũ ka iruta rĩa ũiguano, na mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamacinĩra kigongona-inĩ, maigĩrĩrwo igũrũ rĩa maruta marĩa marutĩrwo Jehova na mwaki. Ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaamũhoroheria nĩ ũndũ wa mehia marĩa ekĩte, nake nĩakarekerwo.

5

¹ “Mũndũ angĩaga kũruta ũira rĩrĩa etĩtwo arute ũira igũrũ rĩa ũndũ oonete kana akaigua, mũndũ ũcio nĩehĩtie, na nĩagacookerwo nĩ wĩhia ũcio wake.

² “Kana mũndũ angĩhutia kĩndũ o nakĩ kĩrĩ thaahu, kĩrĩ kĩimba kĩa nyamũ ya gĩthaka ĩrĩ thaahu kana kĩa ũhiũ ũrĩ thaahu, kana gĩa ciũmbe iria itambaga thĩ ĩrĩ thaahu, o na aakorwo ndooĩ ũndũ ũcio, mũndũ ũcio nĩanyiitĩtwo nĩ thaahu na nĩahĩtĩtie.

³ “Kana angĩhutia kĩndũ kĩrĩ thaahu kiumĩte harĩ mũndũ, kĩndũ o nakĩ kĩrĩa kĩngĩmũthaahia, o na akorwo ũndũ ũcio ndaũũĩ-rĩ, hĩndĩ ĩrĩa akaaũmenya, nĩagatuĩka nĩahĩtĩtie.

⁴ “Kana mũndũ angĩhĩta gwĩka ũndũ o na ũrĩkũ atawĩcĩritie wega, ũrĩ ũndũ mwega kana mũũru, ũndũ-inĩ o wothĩ ũrĩa mũndũ angĩhiũha kwĩhĩta, o na angĩkorwo atekũũmenya-rĩ, rĩrĩa akaaũmenya, nĩagatuĩka nĩahĩtĩtie ũndũ-inĩ ũcio.

⁵ “Rĩrĩa mũndũ ahĩtĩtie na njĩra ĩmwe ya macio-rĩ, no nginya oimbũre ũndũ ũrĩa ehĩtie nague, ⁶ na nĩ ũndũ wa rĩhĩa rĩu ekĩte, no nginya arehere Jehova kamwatĩ kana mbũri kuuma rũũru-inĩ, rĩrĩ iruta rĩa kũhoroherio mehia; nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũhoroheria mehia make.

⁷ “Angĩkorwo ndangĩona kagondũ, nĩakarehera Jehova ndirahũgĩ igĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ, rĩrĩ ĩrĩhĩ rĩa wĩhia wake, ĩmwe ĩrĩ ya iruta rĩa kũhoroherio mehia na ĩrĩa ĩngĩ ĩrĩ ya iruta rĩa njino. ⁸ Nĩagacirehera mũthĩnjĩri-Ngai, ũrĩa ũkaamba kũruta ĩrĩa ya iruta rĩa kũhoroherio mehia. Nĩakamĩthiora ngingo yunĩke no ndakamĩtinanie, ⁹ na nĩagacooka aminjaminje thakame ĩmwe ya iruta rĩu rĩa mehia mwena-inĩ wa kigongona, na thakame ĩyo ĩngĩ amĩite thĩ gĩtina-inĩ gĩa kigongona. Rĩu nĩrĩo iruta rĩa kũhoroherio mehia. ¹⁰ Mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacooka arute ĩyo ĩngĩ ĩrĩ iruta rĩa njino o ta ũrĩa gũtuĩtwo, na amũhoroherie mehia marĩa ekĩte, nake nĩakarekerwo.

¹¹ “No rĩrĩ, angĩkorwo ndangĩona ndirahũgĩ igĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ, nĩakĩrute gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba* ya mũtu ũrĩa mũhinyu mũno ũrĩ iruta rĩa mehia make. Ndakawĩkĩre maguta kana ũbani, nĩ ũndũ rĩu nĩ iruta rĩa kũhoroherio mehia. ¹² Nĩakaũtwarĩra mũthĩnjĩri-Ngai, nake arũme ngundi yague ũtuĩke gĩcunjĩ gĩa kĩrĩrikano acooke aũcinĩre kigongona-inĩ igũrũ rĩa maruta marĩa marutĩrwo Jehova na mwaki. Rĩu nĩrĩo iruta rĩa kũhoroherio mehia. ¹³ Ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaahoroheria mũndũ ũcio rĩhĩa o rĩothe rĩa macio angĩkorwo ekĩte, nake nĩakarekerwo. Matigari ma iruta rĩu magaatuĩka ma mũthĩnjĩri-Ngai, o ta ũrĩa gwĩkagwo hĩndĩ ya iruta rĩa mũtu.’”

* 5:11 nĩ ta kilo 2

Iruta rĩa Irĩhi rĩa Mahĩtia

¹⁴ Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ: ¹⁵ “Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ angĩhĩtia na ehie atekwenda wĩhia ũkonĩĩ indo iria nyamũrĩre Jehova-rĩ, nĩakarehera Jehova ndũrũme ĩrĩ iruta rĩa irĩhi rĩa ihĩtia kuuma rũũru-inĩ, ndũrũme ĩtarĩ na kaũũgũ, ĩkorwo ĩrĩ ya thogora ũrĩa mũiganĩru wa betha, kũringana na cekeri† ya handũ-harĩa-haamũre. Rĩu nĩrĩo iruta rĩa ihĩtia. ¹⁶ No nginya arĩhe irĩhi nĩ ũndũ wa ũndũ ũrĩa aagĩte kũhingia ũkonĩĩ indo iria nyamũre, na ongerere gĩcunjĩ gĩa ithano gĩa thogora wa kĩndũ kũ ararĩha, na acinengere mũthĩnjĩri-Ngai ciothe, ũrĩa ũkamũhoroheria na ndũrũme ĩyo ya iruta rĩa mahĩtia, nake nĩakarekerwo.

¹⁷ “Mũndũ angĩhĩtia eke ũndũ ũrĩa mũkananie thĩĩnĩ wa maathani mothe ma Jehova o na angĩkorwo ndaraũmenya-rĩ, nĩagacookerewo nĩ mahĩtia macio ekĩte. ¹⁸ Nĩakarehera mũthĩnjĩri-Ngai ndũrũme ya iruta rĩa mahĩtia kuuma rũũru-inĩ, ndũrũme ĩtarĩ na kaũũgũ na ya thogora ũrĩa wagĩrĩre. Ūguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaahoroheria mũndũ ũcio nĩ ũndũ wa mahĩtia marĩa ekĩte atekwenda, nake nĩakarekerwo. ¹⁹ Rĩu nĩrĩo iruta rĩa mahĩtia; ti-itherũ mũndũ ũcio nĩahĩtĩrie Jehova.”

6

¹ Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ: ² “Mũndũ o wothē angĩhĩtia aage kwĩhokeka harĩ Jehova na ũndũ wa kũheenia mũndũ ũrĩa ũngĩ igũrũ rĩa kĩndũ ehokeirwo kana atigĩrwo amenyerere, kana kĩndũ kĩiyĩtwo, kana amũheenie, ³ kana angĩona kĩndũ kĩũrĩte na aheenanie ũhoro wakĩo, kana ehĩte na maheeni, kana eke rĩhĩa o rĩothe rĩrĩa rĩhĩagio nĩ andũ, ⁴ rĩrĩa angĩkorwo ehĩtie ũguo na atũke mũhĩtia-rĩ, no nginya acookie kĩrĩa aiyĩte, kana atunyanĩte, kana kĩrĩa ehokeirwo, kana kĩndũ kĩorĩte agĩkĩona, ⁵ kana ũndũ wothē ehĩtĩte na maheeni ũhoro-inĩ wakĩo. No nginya agaacookia kĩndũ kũ gĩothe o ũrĩa kĩaiganaga, na ongerere gĩcunjĩ gĩa ithano gĩa thogora wakĩo, na ciothe acinengere mwene mũthenya ũrĩa akaaneana iruta rĩa rĩa mahĩtia. ⁶ Nĩakarehera mũthĩnjĩri-Ngai irĩhi, ũguo nĩ kuuga arute kĩndũ gĩaake gĩa kũrutĩrwo Jehova nĩ ũndũ wa mahĩtia make, arute ndũrũme kuuma rũũru-inĩ, ndũrũme ĩtarĩ na kaũũgũ na ya thogora ũrĩa wagĩrĩre. ⁷ Ūguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaahoroheria mũndũ ũcio mehia hau mbere ya Jehova, nake nĩakarekerwo ũndũ o wothē wa marĩa ekĩte wa gũtũma atũke mũhĩtia.”

Iruta rĩa Njino

⁸ Nake Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, ⁹ “Atha Harũni na ariũ ake, ũmeere ũũ: ‘Ĩno nĩyo mĩtabarĩre ya iruta rĩa njino: Iruta rĩa njino rĩrĩraaraga riiko hau kĩgongona-inĩ igũrũ ũtukũ wothē o nginya rũciĩnĩ, nague mwaki ũikare ũgĩakanaga hau kĩgongona-inĩ. ¹⁰ Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai nĩakehumba nguo ciake cia gatani, o na nguo cia thĩĩnĩ cia gatani iriganĩtie na mwĩrĩ wake; nake nĩakeheria mũhu wa iruta rĩu rĩa njino rĩrĩa rĩcinĩtwo nĩ mwaki wa kĩgongona na aũge mwena-inĩ wa kĩgongona kũ. ¹¹ Ningĩ acooke arute nguo ĩcio, ehumbe ingĩ, eherie mũhu ũcio aũtware nja ya kambĩ handũ hatarĩ thaahu. ¹² Mwaki ũrĩa ũrĩ kĩgongona-inĩ no nginya ũikare o ũgĩakanaga; ndũkanarekwo ũhore. Hĩndĩ ciothe o rũciĩnĩ, mũthĩnjĩri-Ngai nĩarĩongagĩrĩra ngũ, na nĩarĩtandayagia iruta rĩu rĩa njino igũrũ rĩa mwaki ũcio, na acinĩre maguta ma maruta ma ũiguano ho. ¹³ Mwaki ũcio no nginya ũikare o ũgĩakanaga kĩgongona-inĩ hĩndĩ ciothe; ndũkanarekwo ũhore.

Iruta rĩa Ngano

¹⁴ “‘Ĩno nĩyo mĩtabarĩre ya iruta rĩa mũtu: Ariũ a Harũni nĩmarĩũrehaga mbere ya Jehova, hau mbere ya kĩgongona. ¹⁵ Mũthĩnjĩri-Ngai nĩarĩrũmaga ngundi ya mũtu ũcio mũhinyu mũno ũrĩ na maguta, hamwe na ũbani wothē ũrĩ iruta-inĩ rĩu rĩa mũtu, na acinĩre gĩcunjĩ gĩa kĩririkano hau kĩgongona-inĩ kĩrĩ mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. ¹⁶ Nake Harũni na ariũ ake marĩĩage ũrĩa ũrĩtigaraga, no ũrĩĩagwo ũtarĩ na ndawa ya kũimbĩ, na ũrĩĩagĩrwo handũ hatheru; maũrĩagĩre nja ya Hema-ya-Gũtũnganwo. ¹⁷ Mũtu ũcio ndũkanarugwo na ndawa ya kũimbĩ; ndĩmaheete ũrĩ gĩcunjĩ kĩa kĩa maruta marĩa njinagĩrwo na mwaki. O ta ũrĩa iruta rĩa kũhoroherio mehia na iruta rĩa mahĩtia marĩ matheru mũno makĩria, no taguo iruta rĩrĩ rĩrĩ itheru mũno makĩria. ¹⁸ Mũndũ mũrũme o wothē wa rũciaro rwa Harũni no aũrĩe. Nĩ gĩcunjĩ gĩaake kĩa hĩndĩ ciothe kĩa maruta

† 5:15 nĩ ta giramu ikũmi na ĩmwe na nuthu (11:5)

marĩa marĩcinagĩrwo Jehova na mwaki harĩ njiarwa iria igooka. Kĩrĩa gĩothe gĩkaahutia maruta macio nĩgĩgatuĩka gĩtheru.”

¹⁹ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ²⁰ “Rĩrĩ nĩrĩo iruta rĩrĩa Harũni na ariũ ake marĩrehagĩra Jehova mũthenya ũrĩa egũitĩrĩrio maguta: nĩ gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe ya mũtu ũrĩa mũhinyu mũno, ũrĩ iruta rĩrĩa rĩrutagwo rĩa mũtu, nuthu ĩmwe rũciinĩ na ĩrĩa ĩngĩ hwaĩ-inĩ. ²¹ Ũũkarange na maguta rũgĩo-inĩ; ũũrehe ũtukanĩtio wega, na ũneane iruta rĩu rĩa mũtu rĩenyũrangĩtwo ciennyũ, rĩtuĩke mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. ²² Mũriũ ũrĩa ũgaacooka itherenya rĩake arĩ mũthĩnjĩri-Ngai mũitĩrĩrie maguta nĩwe ũkaarĩhaarĩria. Gĩkĩ nĩ gĩcunjĩ kĩa Jehova kĩa hĩndĩ ciothe, nakĩo kĩrĩcinagwo biũ. ²³ Iruta o rĩothe rĩa mũtu rĩrutĩtwo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai rĩrĩcinagwo biũ; rĩtikanarĩio.”

Iruta rĩa Kũhoroherio Mehia

²⁴ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ²⁵ “Ĩra Harũni na ariũ ake atĩrĩ, ‘Ino nĩyo mĩtabarĩre ya iruta rĩa kũhoroherio mehia: Iruta rĩu rĩrĩthĩnjagĩrwo mbere ya Jehova o harĩa iruta rĩa njino rĩthĩnjagĩrwo; rĩrĩ nĩ iruta itheru mũno makĩria. ²⁶ Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa ũkaahorohanĩria mehia narĩo nĩwe ũkaarĩria; na rĩrĩagĩrwo handũ harĩa hatheru, nja ya Hema-ya-Gũtũnganwo. ²⁷ Kĩrĩa gĩothe gĩkaahutia nyama icio gĩgaatuĩka gĩtheru, na thakame o yothe ĩkaaminjũkĩra nguo no nginya ũkaamĩthambĩria handũ hatheru. ²⁸ Nayo nyũngũ ya rĩũmba ĩrĩa ĩkaaruga nyama icio no nginya yũragwo; no ĩngĩkaarugwo na nyũngũ ya gĩcango-rĩ, nyũngũ ĩyo nĩgĩgakumuthwo, ĩcooke ĩkamũrwo na maaĩ. ²⁹ Mũndũ mũrũme o wotho wa nyũmba ya mũthĩnjĩri-Ngai no arĩe nyama icio; iruta rĩu nĩ itheru mũno makĩria. ³⁰ No iruta o rĩothe rĩa mehia rĩrĩa thakame yarĩo ĩtwarĩtwo thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, ĩrĩ ya kũhorohanĩria thĩinĩ wa Handũ-Harĩa-Hatheru-rĩ, rĩtikanarĩio; no nginya rĩcinwo.

7

Iruta rĩa Irĩhi rĩa Mahĩtia

¹ “‘Ino nĩyo mĩtabarĩre ya iruta rĩa irĩhi rĩa mahĩtia, narĩo nĩ itheru mũno makĩria: ² Iruta rĩu rĩa irĩhi rĩa mahĩtia rĩgaathĩnjagĩrwo o harĩa iruta rĩa njino rĩthĩnjagĩrwo, na thakame yarĩo ĩminjaminjĩrio kĩgongona mĩena yotho. ³ Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩarĩrutaga maguta mothe marĩo: maguta ma mũting’oe ũrĩa mũnoru, na maguta marĩa mahumbĩire nyama cia nda, ⁴ higo cieri na maguta ma cio marĩa macihumbĩire hakuhĩ na honge, na maguta marĩa mahumbĩire ini, marutanagĩrio na higo icio. ⁵ Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamacinĩra kĩgongona-inĩ, matuĩke iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. Rĩu nĩrĩo iruta rĩa irĩhi rĩa mahĩtia. ⁶ Mũndũ mũrũme o wotho wa nyũmba ya mũthĩnjĩri-Ngai no arĩe nyama cia iruta rĩu, na no nginya rĩrĩrwo handũ hatheru; nĩ iruta itheru mũno makĩria.

⁷ “‘Watho wa iruta rĩa kũhoroherio mehia na wa iruta rĩa irĩhi rĩa mahĩtia no ũmwe: nyama ciamo nĩ cia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa ũkũhorohanĩria nacio. ⁸ Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa ũraruta iruta rĩa njino rĩa mũndũ o wotho we no arigie na rũũa. ⁹ Iruta rĩothe rĩa mũtu rĩrugĩrwo riiko-inĩ kana rĩgakarangwo na rũgĩo kana na kĩaati nĩ rĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa ũrĩrĩrutagĩra Jehova, ¹⁰ narĩo iruta o rĩothe rĩa mũtu ũtukanĩtio na maguta kana rĩtarĩ maguta o narĩo nĩ rĩa ariũ othe a Harũni, marĩgayane rĩiganaine.

Iruta rĩa Ũiguano

¹¹ “‘Ino nĩyo mĩtabarĩre ya iruta rĩa ũiguano rĩrĩa mũndũ angĩneana kũrĩ Jehova:

¹² “‘Angĩkorwo ekũruta nĩ ũndũ wa gũcookia ngaatho-rĩ, nĩ arutanĩrie iruta rĩu rĩa gũcookia ngaatho hamwe na tũmĩgate tũrugĩtwo tũtarĩ na ndawa ya kũimbia tũtukanĩtio na maguta na tũmĩgate tũrĩa tũhũthũ tũrugĩtwo tũtarĩ na ndawa ya kũimbia tũrĩ tũhake maguta, na tũmĩgate twa mũtu ũrĩa mũhinyu mũno, ũkimanĩtio wega na ũgatukano na maguta. ¹³ Ningĩ hamwe na iruta rĩake rĩa ũiguano rĩa gũcookia ngaatho-rĩ, nĩakarĩrutanĩria na tũmĩgate tũrugĩtwo na ndawa ya kũimbia. ¹⁴ Nĩakarehe o kĩndũ kĩmwe kĩmwe kĩrĩ iruta, kĩheo kĩheanĩtwo harĩ Jehova; nĩ kĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa ũminjaminjaga thakame ĩyo ya iruta rĩu rĩa ũiguano. ¹⁵ Nyama icio cia iruta rĩu rĩake rĩa ũiguano rĩa gũcookia ngaatho no nginya irĩio mũthenya o ro ũcio ikaarutĩrwo Jehova; ndakanatigie gĩcunjĩ o na kĩmwe gĩkinyie rũciinĩ.

¹⁶ “No rĩrĩ, angĩkorwo iruta rĩake riumanĩte na ũndũ wa mwĩhĩtwa ehĩtĩte, kana nĩ rĩa kwĩyendera-rĩ, iruta rĩu rĩkaarĩno mũthenya o ro ũcio akaarĩruta, no kĩrĩa gĩothe gĩgaatigara no kĩrĩno mũthenya ũyũ ũngĩ. ¹⁷ Nyama ciothe cia igongona rĩu ingĩtigara ikinyie mũthenya wa gatatũ-rĩ, no nginya icinwo na mwaki. ¹⁸ Nyama cia iruta rĩa ũiguano ingĩrĩno mũthenya wa gatatũ-rĩ, iruta rĩu rĩtigitĩkĩrĩka. Mũndũ ũcio ũrĩrutĩte agaatarwo ta atarutĩte kĩndũ, tondũ ti rĩtheru; ũrĩa wotho ũkaarĩa o na kanini karĩo nĩagacookerewo nĩ wĩhia ũcio.

¹⁹ “Nyama iria ingĩhutania na kĩndũ o ro gĩothe kĩrĩ na thaahu itikanarĩno; no nginya icinwo na mwaki. No nyama icio ingĩ mũndũ o ro wotho ũtethaahĩtie no acirĩe. ²⁰ No mũndũ o wotho wĩthaahĩtie angĩkaarĩa nyama cia iruta rĩu rĩa ũiguano rĩrutĩrwo Jehova-rĩ, mũndũ ũcio no nginya akaingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. ²¹ Mũndũ o wotho angĩkaahutia kĩndũ kĩrĩ na thaahu, arĩ thaahu uumĩte harĩ mũndũ, kana nyamũ ĩrĩ na thaahu, kana kĩndũ o ro gĩothe kĩũru biũ kĩrĩ na thaahu, na acooke arĩe nyama o yotho ya iruta rĩu rĩa ũiguano rĩrutĩrwo Jehova-rĩ, mũndũ ũcio no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao.’”

Kũgĩrio kũrĩa Maguta na Thakame

²² Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, ²³ “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Mũtikanarĩe maguta o na marĩkũ, ma ng’ombe kana ma ng’ondũ, o na kana ma mbũri. ²⁴ Mũngĩgaakora nyamũ ĩkuĩte, kana ĩkooragwo nĩ nyamũ cia gĩthaka, maguta mayo no mahũthĩrwo na ũndũ ũngĩ o wotho, no mũtikanamarĩe. ²⁵ Mũndũ o wotho angĩrĩa maguta ma nyamũ ĩrutĩrwo Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki, no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. ²⁶ Na kũrĩa guothe mũgaatũũra-rĩ, mũtikanarĩe thakame ya mũthemba o na ũrĩkũ, ĩrĩ ya nyoni kana ya nyamũ. ²⁷ Mũndũ o wotho angĩkaarĩa thakame, no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao.’”

Rwĩga rwa Athĩnjĩri-Ngai

²⁸ Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, ²⁹ “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Mũndũ o wotho ũngĩrehere Jehova iruta rĩa ũiguano, akaarehe gĩcunjĩ kĩarĩo kĩrĩ igongona rĩake mwene kũrĩ Jehova. ³⁰ Kĩrĩa akaaruta agaakĩrehe na moko make we mwene gĩtuĩke iruta rĩa kũrutĩrwo Jehova na gũcinwo na mwaki; nĩakarehe maguta, hamwe na gĩthũri, na agĩthũngũthie mbere ya Jehova gĩtuĩke iruta rĩa gũthũngũthio. ³¹ Mũthĩnjĩri-Ngai nĩagaacinĩra maguta macio kĩgongona-inĩ, no gĩthũri gĩtuĩke kĩa Harũni na ariũ ake. ³² No nginya mũheage mũthĩnjĩri-Ngai kĩero kĩa ũrĩo kĩa maruta manyu ma ũiguano kĩrĩ kĩheo kĩanyu kũrĩ o. ³³ Mũriũ wa Harũni ũrĩa ũrahoroherio na thakame na maguta ma iruta rĩu rĩa iruta rĩa ũiguano-rĩ, nĩakaheo kĩero kĩa mwena wa ũrĩo kĩrĩ rwĩga rwake. ³⁴ Kuuma harĩ iruta rĩa ũiguano rĩa andũ a Isiraeli, nĩjoete gĩthũri kĩrĩa gĩthũngũthĩtio, na kĩero kĩrĩa kĩneanĩtwo kũrĩ nĩ, ngacihe Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na kũrĩ ariũ ake ĩtuĩke rwĩga rwao rwa hĩndĩ ciothe kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli.’”

³⁵ Gĩkĩ nĩkĩo gĩcunjĩ kĩa maruta marĩa maarutagĩrwo Jehova macinĩtwo na mwaki, kĩrĩa kĩa-gaĩrwo Harũni na ariũ ake mũthenya ũrĩa maamũrĩrwo matungatagĩre Jehova marĩ athĩnjĩri-Ngai. ³⁶ Mũthenya ũrĩa maaitĩrĩrio maguta, Jehova nĩathanire atĩ andũ a Isiraeli mamaheage nyama icio hĩndĩ ciothe ĩtuĩke rwĩga rwao nginya njiarwa iria igooka.

³⁷ ĩno nĩyo mĩtabarĩe ya maruta ma njino, na ma mũtu, na ma kũhoroherio mehia, na ma mahĩtia, na ma kĩamũrano, na ma ũiguano, ³⁸ marĩa Jehova aaheire Musa arĩ Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, mũthenya ũrĩa aathire andũ a Isiraeli marehagĩre Jehova maruta mao kũu Werũ-inĩ wa Sinai.

8

Kwamũrwo kwa Harũni na Ariũ Ake

¹ Nake Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, ² “Rehe Harũni na ariũ ake, na nguo ciao, na maguta ma gũitanĩrĩrio, na ndegwa ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, na ndũrũme igĩrĩ, na gĩkabũ kĩa mĩgate ĩrugĩtwo ĩtarĩ na ndawa ya kũimbĩ, ³ ũcooke ũcookanĩrĩrie kĩũngano gĩothe kĩa andũ a Isiraeli mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo.” ⁴ Musa agĩka o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte, nakĩo kĩũngano kũu gĩgĩcookanĩrĩra mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo.

⁵ Nake Musa akĩra kũngano kũ atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova aathanĩte gwĩkwo” ⁶ Nake Musa akĩrehe Harũni na ariũ ake hau mbere, akĩmathambia na maaĩ. ⁷ Agĩcooka akĩhumba Harũni kanjũ, na akĩmuoha mũcibi, na akĩmũhumba nguo ĩrĩa ya igũrũ ndaaya, na akĩmwĩkĩra ebodi. Ningĩ akĩmuoherera ebodi na mũcibi wa njohero ũrĩa watumĩtwo wega; nĩ ũndũ ũcio ũkiohererwo harĩ we, akĩmũhotoro naguo. ⁸ Agĩcooka akĩmwĩkĩra gakuo ga gĩthũri, na gakuo-inĩ kau agĩkĩra Urimu na Thumimu. ⁹ Ningĩ akĩoha Harũni kĩremba mĩtwe, na agĩkĩra gathuuma ga thahabu, nako nĩ tanji nyamũre, akĩmũkĩra mwena wa mbere wa kĩremba o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

¹⁰ Ningĩ Musa akĩoya maguta marĩa ma gũitanĩrĩrio na akĩmaitĩrĩria Hema-ĩrĩa-Nyamũre na kĩrĩa gĩothe kĩarĩ thĩinĩ wayo, na nĩ ũndũ ũcio agĩciamũra. ¹¹ Nĩaminjaminjĩrie kĩgongona kũ maguta mamwe ma macio maita mũgwanja, agĩtĩrĩria kĩgongona kũ maguta hamwe na indo ciakĩ ciothe, na mbakũri hamwe na mĩrũgamo yakĩo, agĩciamũra. ¹² Nĩaitĩrĩrie Harũni maguta mamwe mĩtwe akĩmũtĩrĩria maguta nĩgeetha amwamũre. ¹³ Ningĩ akĩrehe ariũ a Harũni hau mbere na akĩmahumba kanjũ, akĩmooha mĩcibi na akĩmekĩra tũkũbia mĩtwe, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

¹⁴ Ningĩ akĩneana ndegwa ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, nake Harũni na ariũ ake makĩgĩrĩra moko mao igũrũ rĩa mĩtwe wa ndegwa ĩyo. ¹⁵ Musa agĩthĩnja ndegwa ĩyo, na akĩoya thakame ĩmwe yayo na kĩara gĩake, akĩmĩhaka hĩa ciothe cia kĩgongona nĩgeetha atherie kĩgongona. Agĩcooka agĩta thakame ĩyo ĩngĩ gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona. Nĩ ũndũ ũcio agĩkĩamũra nĩguo akĩhoroherie. ¹⁶ Ningĩ Musa akĩoya maguta mothe marĩa maahumbĩire nyama cia nda, na marĩa maahumbĩire ini, na higo cieri na maguta ma cio, akĩmacinĩra kĩgongona-inĩ. ¹⁷ No ndegwa ĩyo, hamwe na rũũa rwayo na nyama ciayo na mahu mayo agĩcicinĩra nja ya kambĩ, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

¹⁸ Agĩcooka akĩneana ndũrũme ya iruta rĩa njino, nake Harũni na ariũ ake makĩgĩrĩra moko mao igũrũ rĩa mĩtwe wa ndũrũme ĩyo. ¹⁹ Musa agĩcooka agĩthĩnja ndũrũme ĩyo, na akĩminjaminjĩria thakame yayo mĩena yothe ya kĩgongona. ²⁰ Agĩcooka agĩtinangia ndũrũme ĩyo icunjĩ, na agĩcina mĩtwe na icunjĩ icio na maguta. ²¹ Musa nĩathambirie nyama cia nda na mathagirowo na maaĩ, na agĩcinĩra ndũrũme ĩyo yothe kĩgongona-inĩ, igĩtuĩka iruta rĩa njino rĩrĩ na mĩtararĩko mwega, narĩo nĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

²² Ningĩ Musa akĩneana ndũrũme ĩyo ĩngĩ, nĩyo ndũrũme ya kĩamũrano, nake Harũni na ariũ ake makĩgĩrĩra moko mao igũrũ rĩa mĩtwe wayo. ²³ Musa agĩthĩnja ndũrũme ĩyo, na akĩoya thakame ĩmwe yayo akĩmĩhaka moni ya gũtũ kwa ũrĩo kwa Harũni, na kĩara gĩake kĩrĩa kĩnene gĩa guoko gwake kwa ũrĩo, na kĩara gĩake kĩrĩa kĩnene gĩa kũgũrũ gwake kwa ũrĩo. ²⁴ Ningĩ Musa akĩrehe ariũ a Harũni hau mbere, na akĩmahaka thakame ĩmwe moni cia matũ mao ma ũrĩo, na ciara ciao iria nene cia moko mao ma ũrĩo, na ciara ciao iria nene cia magũrũ mao ma ũrĩo. Ningĩ akĩminjaminjĩria kĩgongona thakame mĩena yothe. ²⁵ Agĩcooka akĩoya maguta, maguta ma mũting'oe mũnoru, na maguta mothe marĩa mahumbĩire nyama cia nda, na marĩa mahumbĩire ini, na higo cieri na maguta ma cio, o na kĩero kĩa mwena wa ũrĩo. ²⁶ Ningĩ kuuma gĩkabũ-inĩ kĩa mĩgate ĩrĩa yarugĩtwo ĩtarĩ ndawa ya kũmbia, kĩrĩa kĩarĩ hau mbere ya Jehova, akĩoya kamũgate, na kamũgate kangĩ kaarugĩtwo na maguta, na kamũgate kangĩ kahũthũ; agĩtũgĩrĩra igũrũ rĩa icunjĩ cia maguta macio na kĩero-inĩ kũ kĩa ũrĩo. ²⁷ Indo icio ciothe agĩciigĩrĩra moko-inĩ ma Harũni na ma ariũ ake, agĩcithũngũthĩria mbere ya Jehova ĩtuĩke iruta rĩa gũthũngũthio. ²⁸ Ningĩ Musa agĩcooka agĩcioya kuuma moko-inĩ mao, agĩcicinĩra kĩgongona-inĩ igũrũ rĩa iruta rĩa njino, irĩ iruta rĩa kĩamũrano rĩrĩ na mĩtararĩko mwega, nĩrĩo iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. ²⁹ Musa agĩcooka akĩoya gĩthũri kĩrĩ rwĩga rwake thĩinĩ wa ndũrũme ĩyo ya kĩamũrano, agĩgĩthũngũthĩria mbere ya Jehova gĩtuĩke iruta rĩa gũthũngũthio, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

³⁰ Ningĩ Musa akĩoya maguta mamwe ma macio ma gũitanĩrĩrio, na thakame ĩmwe kuuma kĩgongona-inĩ agĩciminjaminjĩria Harũni hamwe na nguo ciake, na ariũ ake hamwe na nguo ciao. Nĩ ũndũ ũcio akĩamũra Harũni na nguo ciake, na ariũ ake na nguo ciao.

³¹ Ningĩ Musa akĩra Harũni na ariũ ake atĩrĩ, “Rugĩrai nyama icio itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo na mũcirĩire o hau hamwe na mĩgate kuuma gĩkabũ-inĩ kĩa iruta rĩa kĩamũrano, o ta ũrĩa njathanĩte ngoiga atĩrĩ, ‘Harũni na ariũ ake nĩmacirĩĩage.’” ³² Ningĩ mũcooke mũcine nyama na mĩgate ĩrĩa igũtigara. ³³ Mũtikehere itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja, nginya matukũ manyu ma kwamũrwo mahinge, nĩ ũndũ kwamũrwo kwanyu gũgaikara

mĩthenya mũgwanja. ³⁴ Ūrĩa gwĩkĩtwo ūmũthĩ, gwithanĩtwo nĩ Jehova nĩguo mũhoroherio. ³⁵ No nginya mũikare itoonero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo mĩthenya mũgwanja, mũthenya na ūtukũ, nĩguo mũhingie ūrĩa Jehova arenda, nĩguo mũtigakue; nĩgũkorwo ūguo nĩguo njathĩtwo.” ³⁶ Nĩ ūndũ ūcio Harũni na ariũ ake magĩka maũndũ marĩa mothe Jehova aathĩte Musa mekwo.

9

Athĩnjĩri-Ngai Kwambĩrĩa Wĩra Wao

¹ Mũthenya wa ĩnana wakinya, Musa agĩta Harũni na ariũ ake, na athuuri a Isiraeli. ² Akĩra Harũni atĩrĩ, “Oya njaũ ya ndegwa ya iruta rĩaku rĩa kũhoroherio mehia na ndũrũme ya iruta rĩaku rĩa njino, cieri itigakorwo na kaũũgũ, ūcineane hau mbere ya Jehova. ³ Ūcooke wĩre andũ a Isiraeli atĩrĩ: ‘Oyai thenge ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, na gacaũ na gatũrũme, twerĩ twa ūkũrũ wa mwaka ūmwe na tũtarĩ na kaũũgũ, tũtuĩke iruta rĩa njino, ⁴ na muoye ndegwa na ndũrũme cia iruta rĩa ūiguano irutwo igongona mbere ya Jehova, hamwe na iruta rĩa mĩtu ūtukanĩtio na maguta. Nĩgũkorwo ūmũthĩ Jehova nĩekũmumĩrĩa.’”

⁵ Nao magĩtwara indo icio Musa aathanĩte irutwo mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo, nakĩo kĩũngano kĩa andũ a Isiraeli gĩothe gĩgĩkuhĩrĩa, gĩkĩrũgama hau mbere ya Jehova. ⁶ Musa agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ūũ nĩguo Jehova aathanĩte mwĩke, nĩguo riiri wa Jehova ūmumĩrĩa.”

⁷ Musa akĩra Harũni atĩrĩ, “Ūka kĩgongona-inĩ ūrute igongona rĩaku rĩa kũhoroherio mehia na iruta rĩaku rĩa njino, wĩhoroherie wee mwene na ūhoroherie andũ aya; ūcooke ūrute igongona rĩa indo iria andũ marehete ūmahoroherie, o ta ūrĩa Jehova aathanĩte.”

⁸ Nĩ ūndũ ūcio Harũni agĩũka kĩgongona-inĩ, agĩthĩnja gacaũ ka iruta rĩa kũhoroherio mehia, nĩ ūndũ wake mwene. ⁹ Ariũ ake makĩmũrehere thakame ĩyo, nake agĩtobokia kĩara gĩake thakame-inĩ ĩyo, akĩmĩhaka hĩa cia kĩgongona; nayo thakame ĩyo ĩngĩ akĩmĩita hau gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona. ¹⁰ Agĩcooka agĩcinĩra maguta hau kĩgongona igũrũ, na higo cieri na maguta marĩa mahumbĩre ini, ma kuuma iruta-inĩ rĩu rĩa kũhoroherio mehia, o ta ūrĩa Jehova aathĩte Musa; ¹¹ nacio nyama cia iruta rĩu na rũũa agĩcinĩra nja ya kambĩ.

¹² Ningĩ agĩthĩnja iruta rĩa njino. Nao ariũ ake makĩmũnengera thakame ĩyo, nake akĩmĩminjaminejĩria kĩgongona mĩena yothe. ¹³ Nao makĩmũnengera iruta rĩu rĩa njino gĩcunjĩ kĩmwe gwa kĩmwe, o hamwe na mĩtwe, nake agĩcinĩra kĩgongona-inĩ. ¹⁴ Ningĩ agĩthambia nyama cia nda na mathagiyo na agĩcinĩra igũrũ rĩa iruta rĩa njino hau kĩgongona-inĩ.

¹⁵ Ningĩ Harũni akĩrehe iruta rĩrĩa rĩarĩ rĩa kũrutĩrwo andũ. Akĩoya thenge ĩrĩa ya kũrutĩrwo andũ ĩrĩ iruta rĩa kũmahoroheria mehia akĩmĩthĩnja akĩmĩruta nĩ ūndũ wa iruta rĩa kũhoroheria mehia, o ta ūrĩa ekĩte ĩyo ya mbere.

¹⁶ Harũni akĩrehe iruta rĩu rĩa njino akĩrĩruta o ta ūrĩa gwatuĩtwo. ¹⁷ Agĩcooka akĩrehe iruta rĩa mĩtu, akĩrũma ngundi yaguo, na akĩũcinĩra igũrũ rĩa kĩgongona hamwe na iruta rĩa njino rĩa rũciĩnĩ.

¹⁸ Ningĩ agĩthĩnja ndegwa na ndũrũme irĩ iruta rĩa ūiguano nĩ ūndũ wa andũ. Ariũ ake makĩmũnengera thakame yacio, nake akĩmĩminjaminejĩria kĩgongona mĩena yothe. ¹⁹ No maguta ma ndegwa, na ma ndũrũme, na ma mũting’oe mũnoru, na ma rũambũ, na higo cieri na maguta marĩa mahumbĩre ini, ²⁰ icio magĩciigĩrĩa ithũri-inĩ, nake Harũni agĩcinĩra maguta macio kĩgongona-inĩ. ²¹ Harũni agĩcooka agĩthũngũthia ithũri icio na kĩero kĩa mwena wa ūrĩo mbere ya Jehova ĩrĩ iruta rĩa gũthũngũthio, o ta ūrĩa Musa aathanĩte.

²² Ningĩ Harũni akĩambararia moko make amaroretie na kũrĩ andũ akĩmarathima. Na tondũ nĩarĩkĩtie kũruta iruta rĩu rĩa kũhoroherio mehia, na iruta rĩa njino, na iruta rĩa ūiguano, agĩkũrũka kuuma kĩgongona-inĩ.

²³ Musa na Harũni magĩthĩĩ magĩtoonya Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. Rĩrĩa moimire nja, makĩrathima andũ; naguo riiri wa Jehova ūkiumĩrĩa andũ othe. ²⁴ Mwaki ūkiuma harĩ Jehova ūgĩcina iruta rĩu rĩa njino na maguta marĩa maarĩ kĩgongona-inĩ. Na rĩrĩa andũ othe maawoonire makĩanĩrĩa nĩ gũkena, makĩinamĩrĩa maturumithĩtie mothĩũ mao thĩ.

10

Gikuũ kĩa Nadabu na Abihu

¹ Na rĩrĩ, ariũ a Harũni, nĩo Nadabu na Abihu, nĩmoire ngĩo ciao cia ũbani, magĩciĩkĩra mwaki na makĩongerera ũbani; na makĩrehe mwaki ũteetĩkĩrĩtio mbere ya Jehova, ũrĩa wareganĩte na watho wa Jehova. ² Nĩ ũndũ ũcio mwaki ũkiuma kũrĩ Jehova, ũkĩmaniina, nao magĩkuĩra o hau mbere ya Jehova.

³ Ningĩ Musa akĩĩra Harũni atĩrĩ, “Ũndũ ũyũ nĩguo Jehova aaririe, rĩrĩa oigire atĩrĩ:

“Gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa marĩĩthengagĩrĩra,

nĩndĩrĩĩonanagia ndĩ mũtheru;

nĩndĩrĩĩagwo mbere ya andũ othe.”

Nake Harũni agĩkira ki.

⁴ Musa agĩĩta Mishaeli na Elizafani, ariũ a Uzieli, ithe mũnini wa Harũni, akĩmeera atĩrĩ, “Ũkai haha, muoye ciimba cia ariũ a ithe wanyu, mũciumie nja ya kambĩ haraihu na itoonjero rĩa handũ-harĩa-haamũre.” ⁵ Nĩ ũndũ ũcio magĩũka, makĩmakuua, marĩ o na kanjũ ciao, makĩmatwara nja ya kambĩ, o ta ũrĩa Musa aathanĩte.

⁶ Ningĩ Musa akĩĩra Harũni na ariũ ake Eleazaru na Ithamaru atĩrĩ, “Mũtikanareke njuĩrĩ cianyu ciikare itarĩ njanũre, kana mũtembũrange nguo cianyu, nĩguo mũtigakue, na mũtũme Jehova arakarĩre kĩrĩndĩ gĩkĩ gĩothe. No rĩrĩ, rekei andũ a nyũmba yanyu, nyũmba yothe ya Isiraeli, macakaĩre acio Jehova aniĩnĩte na mwaki. ⁷ Mũtikehere itoonjero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo nĩguo mũtigakue, tondũ nĩmũitĩrĩrio maguta ma Jehova.” Nĩ ũndũ ũcio magĩũka o ta ũrĩa Musa aameerire.

⁸ Ningĩ Jehova akĩĩra Harũni atĩrĩ, ⁹ “Wee na ariũ aku-rĩ, mũtikananyue ndibei kana kĩndũ o gĩothe kĩngĩtũma mũndũ arĩio rĩrĩa rĩothe mũrĩtoonyaga Hema-ya-Gũtũnganwo, nĩguo mũtigakue. Ũndũ ũcio nĩ ũtũĩke watho mwandĩke wa gũtũũra nginya njiarwa-inĩ iria igooka. ¹⁰ No nginya mũkũũranage indo iria nyamũre na iria itarĩ nyamũre, o na iria irĩ thaahu na iria itarĩ thaahu, ¹¹ na no nginya mũrutage andũ a Isiraeli watho wothe wa kũrũmagĩrĩrwo, ũrĩa Jehova aamaheire na kanua ka Musa.”

¹² Ningĩ Musa akĩĩra Harũni na ariũ ake arĩa maatigaire, nĩo Eleazaru na Ithamaru, atĩrĩ, “Oyai iruta rĩu rĩa mũtu rĩatigarĩte kuuma harĩ maruta marĩa maarutĩrwo Jehova ma gũcinwo na mwaki, mũrĩrĩe rĩthondeketwo rĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, mũrĩrĩe hau mwena-inĩ wa kĩgongona, nĩ ũndũ nĩ iruta rĩtheru mũno makĩria. ¹³ Mũrĩrĩrĩe handũ hatheru, tondũ nĩ rwĩga rwaku na rwa ariũ aku kuuma maruta-inĩ marĩa marutĩrwo Jehova ma gũcinwo na mwaki; tondũ ũguo nĩguo njathĩtwo.

¹⁴ No wee, na ariũ aku na airĩtu aku no mũrĩe gĩthũri kĩrĩa gĩathũngũthĩtio, na kĩero kĩrĩa kĩaheanĩtwo. Mũcĩrĩrĩe handũ hatarĩ thaahu; icio nĩwe ũheetwo hamwe na ciana ciaku itũĩke rwĩga rwanyu rwa maruta ma ũiguano ma andũ a Isiraeli. ¹⁵ Kĩero kũu kĩarutĩtwo, na gĩthũri kũu gĩathũngũthĩtio, no nginya irehanĩrio na maguta ma maruta ma gũcinwo na mwaki, na ithũngũthio mbere ya Jehova, itũĩke igongona rĩa gũthũngũthio. Rũrũ nĩruo rwĩga rwaku na rwa ciana ciaku hĩndĩ ciothe, o ta ũrĩa Jehova aathanĩte.”

¹⁶ Rĩrĩa Musa oorĩrĩrie ũhoru wa mbũri rĩrĩa ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, na akĩmenya atĩ nĩyarĩkĩtie gũcinwo biũ-rĩ, akĩrakarĩra Eleazaru na Ithamaru, ariũ a Harũni arĩa maatigaire, akĩmooria atĩrĩ, ¹⁷ “Nĩ kĩĩ kĩgiririe mũrĩrĩe iruta rĩu rĩa kũhoroheria mehia handũ-harĩa-haamũre? Nĩ iruta itheru mũno makĩria; mwaheirwo iruta rĩu rĩa kweheragia mahĩtia ma kĩrĩndĩ rĩrĩa mũkũmahoroheria hau mbere ya Jehova. ¹⁸ Kuona atĩ thakame yayo ndĩnatoonyio thĩĩnĩ wa Handũ-hau-Hatheru-rĩ, nĩmũkwagĩrĩrwo nĩkũrĩra mbũri iyo Handũ-hau-Haamũre, o ta ũrĩa ndaathanire.”

¹⁹ Harũni agĩcookeria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũmũthĩ nĩmarutire igongona rĩao rĩa kũhoroherio mehia, na iruta rĩao rĩa njino hau mbere ya Jehova, no maũndũ ta macio o na nĩĩ manangora. Ingĩkũrĩte iruta rĩu rĩa kũhoroherio mehia ũmũthĩ-rĩ, ũndũ ũcio nĩũngĩkenirie Jehova?” ²⁰ Hĩndĩ rĩrĩa Musa aigũire ũhoru ũcio-rĩ, akĩiganĩra.

11

Irio iria irĩ Thaahu na iria itarĩ Thaahu

¹ Nake Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, ² “ĩrai andũ a Isiraeli ũũ, ‘Gatagatĩ-inĩ ka nyamũ ciothe iria irĩ bũrũri-inĩ-rĩ, ici nĩcio mũngĩrĩa: ³ No mũrĩe nyamũ o yothe irĩ mahũngũ marekanĩtie gatagatĩ biũ na ĩcookagia ithagumia.

⁴ “Nĩ kũrĩ nyamũ imwe icookagia o ithagumia tu, na ingĩ irĩ o mahũngũ marekanĩtie; icio mũtikanacĩrĩe. Ngamĩra o na aakorwo nĩcookagia ithagumia-rĩ, mahũngũ mayo matirekanĩtie; ĩyo irĩ thaahu harĩ inyuĩ. ⁵ Gĩkani o na aakorwo nĩgĩcookagia ithagumia-rĩ, mahũngũ makĩo matirekanĩtie; kũu kĩrĩ thaahu harĩ inyuĩ. ⁶ Mbũkũ o na aakorwo nĩcookagia ithagumia-rĩ, mahũngũ mayo matirekanĩtie; ĩyo irĩ thaahu harĩ inyuĩ. ⁷ Nayo ngũrwe o na aakorwo mahũngũ mayo nĩmarekanĩtie biũ-rĩ, ndĩcookagia ithagumia; ĩyo irĩ thaahu harĩ inyuĩ. ⁸ Mũtikanarĩe nyama ciacio kana mũhutie ciimba ciacio; icio irĩ thaahu harĩ inyuĩ.

⁹ “Harĩ ciũmbe ciothe iria itũũraga maaĩ-inĩ ma iria na ma tũrũũ-rĩ, no mũrĩe ciothe iria irĩ mathagu manyiitane na nĩ irĩ ngaracũ mwĩrĩ. ¹⁰ No ciũmbe ciothe iria irĩ iria-inĩ kana tũrũũ-inĩ, na itĩrĩ mathagu manyiitane o hamwe na ngaracũ mwĩrĩ, irĩ imwe cia iria ithiia irĩ hamwe, kana irĩ ciothe cia iria irĩ muoyo kũu maaĩ-inĩ; no nginya mũcithũũre biũ. ¹¹ Na tondũ no nginya mũcithũũre-rĩ, mũtikanarĩe nyama ciacio, na no nginya mũthũũre ciimba ciacio biũ. ¹² Kĩndũ o gĩothe gĩtũũraga maaĩ-inĩ na gĩtirĩ mathagu manyiitane kana ngaracũ mwĩrĩ, nĩciagũthũũrwo nĩ inyuĩ biũ.

¹³ “‘Ici nĩcio nyoni iria mwagĩrĩrwo nĩgũthũũra na mũtangĩrĩa tondũ nĩ thũũre; nacio nĩ nderi, na ndiyũ, na ndiyũ iria njirũ, ¹⁴ na hũngũ ĩrĩa ndune, na mũthemba o wotho wa hũngũ iria njirũ, ¹⁵ na mahuru mothe, ¹⁶ na ndundu ĩrĩa irĩ rũhĩa, na ndundu ĩrĩa ĩgambaga, na nyoni ya iria-inĩ ĩrĩa irĩ mathagu maraaya, na mũthemba o wotho wa rwĩgĩ, ¹⁷ na gatundu karĩa kanini, na nyoni ya iria-inĩ ĩrĩa irĩ ngingo ndaaya, na ndundu ĩrĩa nene, ¹⁸ na ndundu ĩrĩa njerũ, na ndundu ya werũ-inĩ, na hũngũ ya iria-inĩ, ¹⁹ na karoga-ngunũ, na mĩthemba yotho ya cũcũ-wa-njoka, na hudĩhuda, o na rũhuhu.

²⁰ “Tũnyamũ tuothe tũrĩa tũmbũkaga na tũthiagĩra thĩ na magũrũ mana nĩ mwagĩrĩrwo nĩ gũtũthũũra mũno. ²¹ No nĩ kũrĩ tũnyamũ tũmwe tũrĩ mathagu na tũthiia na magũrũ mana tũrĩa mũngĩrĩa; natuo nĩ tũrĩa tũrĩ na magũrũ marĩ nyunĩro ma gũtũteithia kũrũga. ²² Thĩinĩ wa tuo no mũrĩe mĩthemba yotho ya ngigĩ, na ndarariki, na ngiria, o na kana ndaahi. ²³ No tũnyamũ tũu tũngĩ tuothe tũrĩ mathagu na tũrĩ na magũrũ mana no nginya mũtũthũũre mũno.

²⁴ “Nĩmũgethaahia na maũndũ maya; ũrĩa wotho ũngĩhutia ciimba ciatuo agaata arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. ²⁵ Mũndũ o wotho ũkooya kĩimba gĩatuo no nginya athambie nguo ciake, na nĩagatinda arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ.

²⁶ “Nyamũ o yotho ĩrekanĩtie mahũngũ no matirekanĩtie biũ, kana ĩrĩa ĩtacoookagia ithagumia, ĩyo irĩ thaahu harĩ inyuĩ; mũndũ o wotho ũkaahutia kĩimba kĩa ĩmwe yacio nĩakanyitwo nĩ thaahu. ²⁷ Harĩ nyamũ ciothe iria ithiia na magũrũ mana-rĩ, iria ikinyaga na ithu irĩ thaahu harĩ inyuĩ; mũndũ ũrĩa wotho ũkaahutia ciimba ciacio agaata arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. ²⁸ Mũndũ o wotho ũngĩoya ciimba ciacio no nginya athambie nguo ciake, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. Icio irĩ thaahu harĩ inyuĩ.

²⁹ “Harĩ nyamũ ciothe iria ithiagĩra thĩ, ici nĩcio irĩ thaahu harĩ inyuĩ: mũrũngũru na mbĩa, na njagathi iria nene cia mĩthemba yotho, ³⁰ na gĩthenyũka, na kĩgurumũki, na njagathi, na gĩcagathi kĩrĩa kĩa mahiga-inĩ, na kĩĩmbu. ³¹ Harĩ iria ciothe ithiagĩra thĩ, ici irĩ thaahu harĩ inyuĩ. Mũndũ o wotho ũngĩcihutia ikuĩte-rĩ, agaata arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. ³² Rĩrĩa ĩmwe yacio ĩngĩkua na ĩgũũre kĩndũ, kĩndũ kũu o na kĩngĩkorwo kĩrĩ kĩa wĩra ũrĩkũ, nĩgĩkanyitwo nĩ thaahu, o na aakorwo gĩthondeketwo na mbaũ, kana gĩtambaya, kana rũũa kana ikũnia. Nĩkĩrindwo maaĩ-inĩ; gĩgaakorwo kĩrĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ, na nĩgĩgacooka gĩthirwo nĩ thaahu. ³³ Nyamũ ĩmwe ya icio ĩngĩgũa thĩinĩ wa nyũngũ ya rĩũmba-rĩ, kĩndũ kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩinĩ wayo nĩgĩkanyitwo nĩ thaahu, na no nginya mũũrage nyũngũ ĩyo. ³⁴ Irio o ciothe ĩngĩrĩno no ikorwo irĩ na maaĩ moimĩte nyũngũ-inĩ ta ĩyo irĩ na thaahu, na kĩndũ o gĩothe gĩa kũnyuuo kiumĩte thĩinĩ wayo kĩrĩ na thaahu. ³⁵ Kĩndũ o gĩothe kĩngĩkaagwĩrwo nĩ kĩimba kĩmwe gĩacio, nĩgĩkanyitwo nĩ thaahu; riiko kana nyũngũ ya kũrũga no nginya ciũragwo. Indo icio irĩ na thaahu, nacio indo icio nĩgĩatuĩka thaahu harĩ inyuĩ. ³⁶ No rĩrĩ, gĩthima kana irima rĩa maaĩ, icio itingĩnyitwo nĩ thaahu, no mũndũ o wotho ũkaahutia kĩimba kĩmwe kĩa indo icio irĩ thaahu nĩakanyitwo nĩ thaahu. ³⁷ Kĩimba kĩngĩkaagwĩra mbeũ o na

irĩkũ cia kūhaandwo, itikanyitwo nĩ thaahu. ³⁸ No mbeũ icio ingĩkorwo irindĩtwo maaĩ-inĩ, nakĩo kĩimba gĩcigũire, mbeũ icio irĩ na thaahu harĩ inyuĩ.

³⁹ “‘Nyamũ ĩrĩa mwĩtikĩrĩtio kũrĩa ĩngĩkua, mũndũ o wotho ũkaahutia kĩimba kĩaŷo agaatinga arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. ⁴⁰ Mũndũ o wotho ũngĩrĩa nyama cia kĩimba kũ no nginya athambie nguo ciake, nake agaatinga arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. Mũndũ o wotho ũngĩoya kĩimba kũ no nginya athambie nguo ciake, nake atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ.

⁴¹ “‘Kĩũmbe gĩothe kĩrĩa gĩtambaga thĩ nĩgĩthũũre; ti gĩa kũrĩio. ⁴² Mũtikanarĩe kũmbe gĩothe kĩrĩa gĩtambaga thĩ, kana gĩthiiga na nda, kana na magũrũ mothe mana, kana magũrũ maingĩ; icio mũcithũũre mũno. ⁴³ Mũtikanethaahie na kũmbe o na kĩmwe gĩacio. Mũtikaneĩkire thaahu nĩ ũndũ wacio kana mũreke imũgwatie thaahu. ⁴⁴ Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu; mwĩamũrei na mwĩtherie, tondũ nĩ ndĩ mũtheru. Mũtikanethaahie na kũmbe o gĩothe kĩrĩa gĩtambaga thĩ. ⁴⁵ Nĩ nĩ nĩ Jehova ũrĩa wamũrutire kuuma bũrũri wa Misiri ndũke Ngai wanyu; nĩ ũndũ ũcio mwĩtherie, tondũ nĩ ndĩ mũtheru.

⁴⁶ “‘Macio nĩmo mawatho marĩa makoniĩ nyamũ, na nyoni, na kĩndũ gĩothe kĩrĩ muoyo kĩrĩa gĩthiigĩra maaĩ-inĩ, na kũmbe o ro gĩothe kĩrĩa gĩtambaga thĩ. ⁴⁷ No nginya mũkũũranage nyamũ ĩria irĩ thaahu na ĩria itarĩ thaahu, na mũkũũranage ciũmbe ĩria irĩ muoyo ingĩrĩio na ĩria itangĩrĩio.’”

12

Gũtherio Thuutha wa Kũgĩa Mwana

¹ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ² “‘Īra andũ a Isiraeli ũũ: ‘Mũndũ-wa-nja angĩgĩa nda aciare kahĩ, nĩagaikara arĩ na thaahu mĩthenya mũgwanja o ta ũrĩa aikaraga arĩ na thaahu ihinda rĩake rĩa mweri. ³ Na mũthenya wa kanana wakinya, kahĩ kau nĩgakaaruithio. ⁴ Nake mũndũ-wa-nja ũcio no nginya eterere mĩthenya mĩrongo ĩtatũ na ĩtatũ nĩguo atherio thaahu wa kuura thakame. Ndakanahutie kĩndũ kĩaũre kana atoonye handũ-harĩa-haamũre o nginya matukũ ma gũtherio gwake mathire. ⁵ No angĩciara mwana wa kairĩtu, agaikara arĩ na thaahu ciumia igĩrĩ, o ta ũrĩa aikaraga arĩ na thaahu ihinda rĩake rĩa mweri. Ningĩ no nginya eterere mĩthenya mĩrongo ĩtandatũ na ĩtandatũ nĩguo atherio thaahu wa kuura thakame.

⁶ “‘Hĩndĩ ĩrĩa matukũ make ma gũtherio, marĩ ma kahĩ kana ma kairĩtu, makahinga-rĩ, nĩakarehera mũthĩnjĩri-Ngai gatũrũme ka mwaka ũmwe hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, karĩ iruta rĩa njino, na atware gatutura kana ndirahũgĩ ya iruta rĩa kũhoroherio mehia. ⁷ Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacirutĩra hau mbere ya Jehova nĩguo amũhoroherie, nake mũndũ-wa-nja ũcio nĩagathirwo nĩ thaahu wa kuuma gwa thakame.

“‘Macio nĩmo mawatho ma mũndũ-wa-nja ũrĩa ũciarĩte kahĩ kana kairĩtu. ⁸ Angĩkorwo ndan-gĩhota kũruta gatũrũme, nĩakaruta ndirahũgĩ igĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ, kamwe ka iruta rĩa njino na karĩa kangĩ ka iruta rĩa kũhoroherio mehia. Ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaamũhoroheria, nake mũndũ-wa-nja ũcio nĩagathera.’”

13

Mawatho Makoniĩ Mĩrimũ ya Ngoothi

¹ Ningĩ Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, ² “‘Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ o wotho angĩgĩa na handũ haimbu, kana mũtũnda, kana handũ hakaragacũku ngoothi-inĩ yake, harĩa hangĩtuĩka mĩrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio-rĩ, no nginya atwarwo kũrĩ Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, kana kũrĩ ũmwe wa ariũ ake ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. ³ Nake mũthĩnjĩri-Ngai arore kĩronda kũ kĩrĩ ngoothi-inĩ yake, na angĩkorwo njuĩrĩ ya handũ hau harũaru nĩgarũrũkĩte ĩkerũha, na kĩronda kũ kionwo kĩrĩkĩre thĩnĩ wa mwĩrĩ gũkĩra harĩa ngoothi yakinya-rĩ, ũcio nĩ mĩrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio. Nake mũthĩnjĩri-Ngai aarĩkia kũmũrora, nĩagacooka atue atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu. ⁴ Angĩkorwo kĩmeni kũ arĩ nakĩo ngoothi-inĩ yake nĩkĩerũhĩte na gĩtirĩkĩre ngoothi-inĩ, nayo njuĩrĩ yaho ndĩerũhĩte-rĩ, mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaiga mũndũ ũcio mũrũaru handũ mwanya mĩthenya mũgwanja. ⁵ Mũthenya wa mũgwanja, mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũrora na angĩkoona atĩ kĩronda gĩtigarũrũkĩte na gĩtithegeete-rĩ, nĩakamũiga handũ mwanya mĩthenya ĩngĩ mũgwanja. ⁶ Mũthenya wa mũgwanja mũthĩnjĩri-Ngai, nĩakamũrora o

rĩngĩ, na angĩkorwo kĩronda kũu nĩkĩrathira na gĩtithegeete ngoothi-inĩ-rĩ, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio ndarĩ na thaahu; iyo no mĩtũnda. Mũndũ ũcio no nginya athambie nguo ciake, nake nĩagathera, athirwo nĩ thaahu. ⁷ No mĩtũnda ũcio ũngĩthegea ngoothi-inĩ yake thuutha wa kwĩonania harĩ mũthĩnjĩri-Ngai, nĩguo atuĩke ndarĩ na thaahu, no nginya acooke kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai rĩngĩ. ⁸ Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakamũrora, na angĩkorwo mĩtũnda ũthegeete ngoothi-inĩ, nĩakamũtua atĩ arĩ na thaahu; ũcio nĩ mũrimũ wa ngoothi ũrĩa ũngĩgwatanio.

⁹ “Rĩrĩa mũndũ o wotho angĩgĩa na mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio-rĩ, no nginya atwarwo harĩ mũthĩnjĩri-Ngai. ¹⁰ Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũrora, na hangĩkorwo harĩ na handũ haimbu hakeerũha ngoothi-inĩ hagatũma njuĩrĩ yerũhe, na angĩkorwo handũ hau haimbu nĩhatũrĩkĩte hakagĩa kĩronda-rĩ, ¹¹ ũcio nĩ mũrimũ wa ngoothi ũtangĩhona, nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu. Ndakamũiga handũ mwanya, tondũ mũndũ ũcio nĩarĩkĩtie kũgĩa na thaahu.

¹² “No rĩrĩ, mũrimũ ũcio ũngĩhunja ngoothi-inĩ yake yotho, na harĩa hotho mũthĩnjĩri-Ngai angĩhota kuona oone atĩ mũrimũ ũcio ũiyũrĩte ngoothi-inĩ ya mũndũ ũcio mũrũaru kuuma mĩtwe nginya magũrũ-rĩ, ¹³ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakamũrora, na aakorwo mũrimũ ũcio nĩ ũiyũrĩte mwĩrĩ wake wotho, nĩagatua atĩ mũndũ ũcio ndarĩ na thaahu. Kuona atĩ nĩerũhĩte kũndũ guotho-rĩ, ndarĩ na thaahu. ¹⁴ No hĩndĩ rĩa yotho mũndũ ũcio angĩonwo arĩ na ironda-rĩ, nĩagatuĩka arĩ na thaahu. ¹⁵ Rĩrĩa mũthĩnjĩri-Ngai angĩona kĩronda-rĩ, nĩagatua atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu. Kĩronda kũu kĩrĩ na thaahu; mũndũ ũcio arĩ na mũrimũ ũngĩgwatanio. ¹⁶ No kĩronda kũu kĩngĩgarũrũka kĩerũhe, no nginya mũndũ ũcio athĩ harĩ mũthĩnjĩri-Ngai. ¹⁷ Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakamũrora, na aakorwo ironda nĩcierũhĩte-rĩ, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio mũrũaru ndarĩ na thaahu, nake nĩagatuĩka ndarĩ na thaahu.

¹⁸ “Rĩrĩa mũndũ angĩgĩa na ihũha ngoothi-inĩ yake na rĩcooke rĩhone, ¹⁹ naho hau ihũha rĩraarĩ haimbe na herũhe, kana hagĩe na kameni gatune-rĩ, no nginya athĩ akeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai. ²⁰ Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakarora handũ hau, na hangĩoneka nĩ harikĩire gũkĩra ngoothi, na njuĩrĩ ciao ikerũha, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu. Nĩ mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio ũtuthũkĩte harĩa ihũha rĩu rĩraarĩ. ²¹ No, mũthĩnjĩri-Ngai angĩrora handũ hau one hatĩrĩ na njuĩrĩ njerũ thĩnĩ waho, na hatirikĩire gũkĩra ngoothi, na nĩhahohete-rĩ, hĩndĩ iyo mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũiga handũ mwanya ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja. ²² Kũngĩkorwo kĩronda kĩa ihũha rĩu nĩkĩrathegea ngoothi-inĩ, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu; ũcio nĩ mũrimũ ũngĩgwatanio. ²³ No handũ hau hangĩkorwo hatigarũrũkĩte na hatithegeete, kũu no kĩrema kĩa ihũha, nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio ndarĩ na thaahu.

²⁴ “Mũndũ angĩgĩa na ihĩa ngoothi-inĩ yake, narĩo ihĩa rĩu rĩgĩe na kĩronda gĩtunĩhe kana kĩerũhe-rĩ, ²⁵ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakarora handũ hau, na angĩkorwo njuĩrĩ ciao nĩcierũhĩte, na hakorwo hakĩoneka harikĩire gũkĩra ngoothi-rĩ, ũcio nĩ mũrimũ ũngĩgwatanio ũtũrĩkĩire ihĩa-inĩ rĩu. Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu; ũcio nĩ mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio. ²⁶ No mũthĩnjĩri-Ngai angĩkaarora one atĩ hatĩrĩ na njuĩrĩ njerũ kĩrema-inĩ kũu na ti harikĩru gũkĩra ngoothi yake na nĩhahohete-rĩ, thuutha ũcio mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũiga handũ mwanya mĩthenya mũgwanja. ²⁷ Mũthenya wa mũgwanja mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũrora rĩngĩ, nago mũrimũ ũcio ũngĩkorwo nĩũrathegea ngoothi-inĩ-rĩ, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu; ũcio nĩ mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio. ²⁸ No handũ hau hangĩkorwo hatigarũrũkĩte, na hatithegeete ngoothi-inĩ, no nĩhahohete, ũcio nĩ ũmbu wa ihĩa rĩu, nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio ndarĩ na thaahu; kũu no kĩrema kĩa ihĩa.

²⁹ “Mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja angĩkorwo na kĩronda mĩtwe kana kĩreru-rĩ, ³⁰ mũthĩnjĩri-Ngai nĩakarora kĩronda kũu, na kĩngĩoneka kĩrikĩire gũkĩra ngoothi, nayo njuĩrĩ yaho ikorwo nĩ ya rangi wa ngoikoni, na ikorwo rĩrĩ njeke, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu; ũcio nĩ ũhere, nĩ mũrimũ wa mangũ ma mĩtwe kana ma kĩreru. ³¹ No hĩndĩ rĩa mũthĩnjĩri-Ngai angĩrora kĩronda kĩa mũthemba ũcio, na gĩkorwo ti kĩrikĩru gũkĩra ngoothi, na hatĩrĩ njuĩrĩ njirũ thĩnĩ wakĩo, hĩndĩ iyo mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaiga mũndũ ũcio mũrũaru handũ mwanya mĩthenya mũgwanja. ³² Mũthenya wa mũgwanja, mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakarora kĩronda kũu rĩngĩ na angĩkorwo ũhere ũcio ndũthegeete na hatĩrĩ njuĩrĩ cia rangi wa ngoikoni, na gĩtikuoneka kĩrikĩire gũkĩra ngoothi-rĩ, ³³ no nginya mũndũ ũcio enjwo tiga o harĩa harũaru, nake mũthĩnjĩri-Ngai

nīakamūiga handū mwanya mīthenya īngī mūgwanja. ³⁴ Mūthenya wa mūgwanja, mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakarora ūhere ūcio o rīngī, na angīkorwo ndūthegeete ngoothi-inī na ndūkuoneka ūrikīre gūkīra ngoothi-rī, mūthīnjīri-Ngai ūcio nīagatua atī mūdū ūcio ndarī na thaahu. No no nginya athambie nguo ciake, na nīagatuika ndarī na thaahu. ³⁵ No, ūhere ūcio, ūngīthegea ngoothi-inī thuutha wa mūdū ūcio gūtūuo atī ndarī na thaahu-rī, ³⁶ mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakamūrora na angīkorwo ūhere ūcio nīūthegeete ngoothi-inī, mūthīnjīri-Ngai ūcio ndakabataro nīkūrora njuīrī cia rangi wa ngoikoni; mūdū ūcio arī na thaahu. ³⁷ No mūthīnjīri-Ngai angīkoona atī hatirī na ūgarūrūku na nīhamerete njuīrī njirū, ūhere ūcio nīūhonete. Mūdū ūcio ndarī na thaahu, nake Mūthīnjīri-Ngai nīakamūtua ndarī na thaahu.

³⁸ “Hīndī īrīa mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja angīgīa na tūmeni twerū ngoothi-inī-rī, ³⁹ mūthīnjīri-Ngai nīagatūrora, na tuo tūngīkorwo ti twerū mūno-rī, ūcio nī mūtūnda ūtangīrwaria mūdū ūtuthūkīte ngoothi-inī; mūdū ūcio ndarī na thaahu.

⁴⁰ “Hīndī īrīa mūdū angīmuniyūka njuīrī na agīe na kīhara-rī, ūcio ndarī na thaahu. ⁴¹ Angīkorwo amuniyūkīte njuīrī īrutīte na thiithi akagīa kīhara kīa na mbere, ūcio ndarī na thaahu. ⁴² No angīkorwo arī na kīronda gītune kīhara-inī kana thiithi-inī wake-rī, ūcio nī mūrīmū ūngīgwatanio ūratuthūka kīhara-inī kana thiithi-inī wake. ⁴³ Mūthīnjīri-Ngai nīakamūrora, na angīkorwo kīronda kīu kīimbite kīhara-inī kana thiithi-inī nī gītune gīkahaana ta mūrīmū wa ngoothi ūngīgwatanio-rī, ⁴⁴ mūdū ūcio nī mūrūaru na arī na thaahu. Mūthīnjīri-Ngai nīakamūtua arī na thaahu nī ūndū wa kīronda kīu kīrī mūtwe wake.

⁴⁵ “Mūdū ūrī na mūrīmū ta ūcio ūngīgwatanio-rī, no nginya ehumbe nguo ndarūku, na arekererie njuīrī yake, na ahumbīre kanua gake, athīī akīanagīrīra akiugaga atīrī, ‘Ndī na thaahu! Ndī na thaahu!’

⁴⁶ Rīrīa rīothe mūdū ūcio arī na mūrīmū ūcio, arīkoragwo arī na thaahu. No nginya atūūrage wiki, na no nginya atūūrage nja ya kambī.

Mawatho Makoni ūgumu

⁴⁷ “Nguo o na īrīkū īngīguma, īrī ya guoya wa ng’ondū kana ya gatani, ⁴⁸ kana ya taama o wothē ūtumītwo na ndigi njogothē kana taama wa gatani, kana guoya wa ng’ondū, kana rūūa o ruothē, kana kīndū o gīothē gīthondeketwo na rūūa-rī, ⁴⁹ na angīkorwo ūgumu ūcio ūrī nguo-inī, kana rūūa-inī, kana taama-inī wa ndigi njogothē, kana taama-inī o wothē mūtume, kana kīndū-inī o gīothē gītumītwo na rūūa-rī, ūgumu ūcio ūngīkorwo na rangi ta wa nyeki nduru kana mūtune, ūcio nī ūgumu ūrathegea, na no nginya wonio mūthīnjīri-Ngai. ⁵⁰ Mūthīnjīri-Ngai nīakarora ūgumu ūcio, na aige kīndū kīu kīrī na ūgumu handū mwanya mīthenya mūgwanja. ⁵¹ Mūthenya wa mūgwanja nīakarora kīndū kīu, na angīkorwo ūgumu ūcio nīūthegeete nguo-inī, kana ndigi-inī njogothē, kana taama-inī mūtume, kana rūūa-inī, rūrī rwa kūrūtīrwo wīra o na ūrīkū, ūcio nī ūgumu wa kwananga; kīndū kīu kīrī na thaahu. ⁵² No nginya acine nguo īyo, kana ndigi icio njogothē, kana taama ūcio mūtume na guoya wa ng’ondū kana gatani, kana kīndū kīngī gīothē kīa rūūa rūrīa rūgwatie ūgumu ūcio, nī ūndū ūgumu ūcio nī wa kwananga; kīndū kīu no nginya gīcinwo.

⁵³ “No rīrī, rīrīa mūthīnjīri-Ngai angīrora kīndū kīu, ūgumu ūcio ūkorwo ndūthegeete nguo-inī īyo, kana ndigi-inī icio njogothē kana taama-inī ūcio mūtume, kana kīndū kīa rūūa-rī, ⁵⁴ nīagaathana kīndū kīu kīgwatītio ūgumu gīthambio. Nīngī nīagakīga handū mwanya mīthenya īngī mūgwanja. ⁵⁵ Thuutha wa kīndū kīu kīgwatie ūgumu gīthambio-rī, mūthīnjīri-Ngai nīagakīrora, na angīkorwo ūgumu ūcio ndūrī ūndū ūgarūrūkīte, o na gūtūika ndūthegeete-rī, kīndū kīu kīrī na thaahu. Nīgīcinwo na mwaki, o na aakorwo ūgumu ūnyīitīte mwena ūmwe kana ūrīa ūngī. ⁵⁶ Hīndī īrīa mūthīnjīri-Ngai angīrora kīndū kīu na akore ūgumu ūcio ūnyihanyihīte thuutha wa kīndū kīu gīthambio-rī, nīagatembūra nguo īyo eherie hau he na ūgumu kuuma nguo-inī īyo, kana rūūa-inī, kana ndigi-inī icio njogothē, kana taama-inī ūcio mūtume. ⁵⁷ No ūgumu ūcio ūngīcooka wonēke nguo-inī, kana harī ndigi icio njogothē, kana taama ūcio mūtume, kana kīndū kīa rūūa, ūgumu ūcio nīgūthegea ūrathegea, na kīrīa gīothē kīrī na ūgumu ūcio no nginya gīcinwo na mwaki. ⁵⁸ Nguo īyo, kana ndigi icio njogothē, kana taama mūtume, kana kīndū kīa rūūa kīrīa gīthambītio gīkaniinwo ūgumu ūcio no nginya gīthambio rīngī, na nī gīgaathirwo nī thaahu.”

⁵⁹ Macio nĩmo mawatho marĩa makoniĩ indo inyiitĩtwo nĩ ũgumu, irĩ cia guoya wa ng'ondũ, kana taama wa gatani, kana ndigi njogotho, kana taama mūtume, kana kĩndũ o gĩotho kĩa rūũ, nĩmo mawatho ma gũtua kana indo icio irĩ na thaahu kana itirĩ na thaahu.

14

Gũtherio Thaahu wa Mĩrimũ ya Ngoothi

¹ Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, ² “Maya nĩmo mawatho makoniĩ mũndũ mūrũaru hĩndĩ yake ya gũtherio thaahu, rĩrĩa aarehwo kūrĩ mũthĩnjĩri-Ngai: ³ Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakoima nja ya kambĩ amũrore. Angĩkorwo mũndũ ũcio nĩahonete mĩrimũ ũcio wa kũgwatanio wa ngoothi, ⁴ mũthĩnjĩri-Ngai nĩagaathana areherwo nyoni igĩrĩ irĩ muoyo na itarĩ na thaahu, na kamūtĩ ka mūtarakwa, na rĩrigi rwa rangi wa gakarakũ, na mũthobi irehwo nĩ ũndũ wa mũndũ ũcio ũgũtherio. ⁵ Mũthĩnjĩri-Ngai acooke aathane atĩ nyoni ĩmwe yacio ĩthĩnjĩrwo igũrũ rĩa nyũngũ ya rĩũmba ĩrĩ na maaĩ matahĩtwo o hĩndĩ ĩyo. ⁶ Ningĩ acooke oe nyoni ĩyo ĩrĩ muoyo, amĩtobokie, hamwe na kamūtĩ kau ka mūtarakwa, na rĩrigi rūu rwa gakarakũ na mũthobi thĩĩnĩ wa thakame ya nyoni ĩyo ĩthĩnjĩrwo igũrũ wa maaĩ macio matahĩtwo o hĩndĩ ĩyo. ⁷ Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaminjĩria mũndũ ũcio ũratherio mĩrimũ ũcio ũngĩgwatanio thakame ĩyo maita mũgwanja, na acooke oige atĩ mũndũ ũcio ndarĩ na thaahu. Ningĩ acooke arekererie nyoni ĩyo ĩngĩ ĩrĩ muoyo yũmbũke ĩthĩĩ werũ-inĩ.

⁸ “Mũndũ ũcio ũtheretio no nginya athambie nguo ciake, no nginya enjwo njuĩrĩ yake yotho na ethambe na maaĩ nĩguo athirwo nĩ thaahu. Thuutha ũcio, no atoonye kambĩ; no rĩrĩ, no nginya aikare nja ya hema yake mĩthenya mũgwanja. ⁹ Mũthenya wa mũgwanja no nginya enjwo njuĩrĩ yake yotho; no nginya enjwo mūtwe, na nderu, na ngobe, na njuĩrĩ iria ingĩ ciake ciothe. Na no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, nake nĩagathirwo nĩ thaahu.

¹⁰ “Mũthenya wa kanana wakinya, no nginya atwarĩre mũthĩnjĩri-Ngai tūtũrũme twĩrĩ na kamwatĩ, o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, na ciothe ikorwo itarĩ na kaũũgũ, atware hamwe na icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba* ya mũtu mũhinyu ũtukanĩtio na maguta nĩ ũndũ wa iruta rĩa mũtu, na kabakũri kamwe ka maguta. ¹¹ Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa ũgaatua atĩ mũndũ ũcio ndarĩ na thaahu nĩagatwara mũndũ ũcio ũratherio hamwe na maruta make mbere ya Jehova hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo.

¹² “Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakoya gatũrũme kamwe gatu, akarute karĩ iruta rĩa mahĩtia, hamwe na kabakũri kau ka maguta; nĩagacithũngũthĩria hau mbere ya Jehova ituĩke iruta rĩa gũthũngũthio. ¹³ Nĩagathĩnjĩra gatũrũme kau handũ harĩa hatheru, harĩa iruta rĩa kũhoroherio mehia na iruta rĩa njino ĩthĩnjagĩrwo. O ta ũrĩa iruta rĩa kũhoroherio mehia rĩrĩ rĩa mũthĩnjĩri-Ngai-rĩ, no taguo iruta rĩa mahĩtia rĩrĩ rĩake, rĩu nĩ iruta itheru mũno makĩria. ¹⁴ Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakoya thakame ĩmwe ya iruta rĩu rĩa mahĩtia na amĩhake moni ya gũtũ kwa ũrĩo kwa mũndũ ũcio ũratherio, na kĩara kĩrĩa kĩnene gĩa guoko gwake kwa ũrĩo, na kĩara kĩrĩa kĩnene gĩa kũgũrũ gwake kwa ũrĩo. ¹⁵ Mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacooka oe maguta mamwe marĩa marĩ kabakũri-inĩ amaitĩrĩre rūhĩ rwake rwa mwena wa ũmotho, ¹⁶ acooke atobokie kĩara gĩaake kĩa muoroto kĩa ũrĩo maguta-inĩ macio marĩ rūhĩ rwake, aminjaminje maguta mamwe ma macio marĩ kĩara gĩaake mbere ya Jehova maita mũgwanja. ¹⁷ Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakoya maguta mamwe ma marĩa matigaire rūhĩ rwake amahake moni ya gũtũ kwa ũrĩo kwa mũndũ ũcio ũratherio, na kĩara kĩrĩa kĩnene gĩa guoko gwake kwa ũrĩo, na kĩara kĩrĩa kĩnene gĩa kũgũrũ gwake kwa ũrĩo, igũrũ rĩa thakame ĩyo ya iruta rĩa mahĩtia. ¹⁸ Namo maguta macio mangĩ marĩ rūhĩ rwake, mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamahaka mūtwe wa mũndũ ũcio ũratherio nĩguo amũhoroherie hau mbere ya Jehova.

¹⁹ “Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaruta igongona rĩa kũhoroherio mehia ahoroherie mũndũ ũcio ũratherio thaahu wake. Thuutha ũcio, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagathĩnja iruta rĩa njino ²⁰ na arĩrutĩre kīgongona-inĩ, hamwe na iruta rĩa mũtu nĩguo amũhoroherie, nake athirwo nĩ thaahu.

²¹ “No rĩrĩ angĩkorwo mũndũ ũcio nĩ mũthĩnĩ na ndangĩhota kũruta indo icio, no nginya arute gatũrũme kamwe gatuĩke iruta rĩa mahĩtia rĩa gũthũngũthio nĩguo rĩmũhoroherie, hamwe na gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba† ya mũtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, rĩtuĩke iruta rĩa mũtu, na

* 14:10 nĩ ta kilo ithathatũ na nuthu (6.5) † 14:21 nĩ ta kilo 2

kabakūri ka maguta, ²² na ndirahūgĩ igĩrĩ kana tūtutuura twĩrĩ, o iria angĩhota kūruta, ĩmwe ĩtuĩke ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, na ĩrĩa ĩngĩ ya iruta rĩa njino.

²³ “Mũthenya wa kanana wakinya no nginya acirehe kūrĩ mũthĩnjĩri-Ngai hau itoonyero rĩa Hema-ya-Gūtunganwo nĩgeetha athererio hau mbere ya Jehova. ²⁴ Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakoya gatūrũme kau ka iruta rĩa mahĩtia, hamwe na kabakūri ka maguta, acithũngũthĩrie mbere ya Jehova ĩtuĩke iruta rĩa gũthũngũthio. ²⁵ Nĩagathĩnja gatūrũme ka iruta rĩa mahĩtia na acooke oe thakame ĩmwe yako amĩhake moni ya gũtũ kwa ũrĩo kwa mũndũ ũcio ũratherio, na amĩhake kĩara kĩrĩa kĩnene gĩa guoko gwake kwa ũrĩo na kĩara kĩrĩa kĩnene gĩa kũgũrũ gwake kwa ũrĩo. ²⁶ Mũthĩnjĩri-Ngai nĩagekĩra maguta mamwe rũhĩ rwa mwena wake wa ũmotho, ²⁷ na aminjaminje maguta mamwe ma macio marĩ rũhĩ rwake na kĩara kĩa muoroto gĩa guoko gwake kwa ũrĩo, hau mbere ya Jehova, maita mũgwanja. ²⁸ Maguta mamwe ma macio marĩ rũhĩ rwake amahake o harĩa aahakĩte thakame ya iruta rĩa mahĩtia, moni-inĩ ya gũtũ kwa ũrĩo kwa mũndũ ũcio ũratherio, na kĩara kĩrĩa kĩnene gĩa guoko gwake kwa ũrĩo na kĩara kĩrĩa kĩnene gĩa kũgũrũ gwake kwa ũrĩo. ²⁹ Namo maguta macio mangĩ marĩ rũhĩ rwake, mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamahaka mūtwe wa mũndũ ũcio ũratherio, nĩguo amũhoroherie hau mbere ya Jehova. ³⁰ Ningĩ nĩakaruta igongona rĩa ndirahūgĩ kana tūtutuura, o iria mũndũ ũcio angĩhota kūruta, ³¹ ĩmwe ĩrĩ iruta rĩa kũhoroherio mehia na ĩyo ĩngĩ ĩrĩ iruta rĩa njino, o hamwe na iruta rĩa mũtu. ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaahoroheria mũndũ ũcio ũratherio hau mbere ya Jehova.”

³² Macio nĩmo mawatho makoniĩ mũndũ o wotho ũrĩa ũrĩ na mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio, na ndangĩhota kūruta iruta rĩrĩa rĩathanĩtwo rĩa gũtherio gwake.

Gũtherio ũgumu wa Nyũmba

³³ Ningĩ Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, ³⁴ “Rĩrĩa mũgaakinya bũrũri wa Kaanani, ũrĩa ngũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu, na niĩ njĩkire ũgumu ũgũthegea nyũmba thĩinĩ bũrũri-inĩ ũcio-rĩ, ³⁵ mwene nyũmba ĩyo no nginya athĩĩ akeere mũthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, ‘Nĩnyonete kĩndũ kĩaana ta ũgumu thĩinĩ wa nyũmba yakwa.’ ³⁶ Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩagaathana indo ciothe irutwo nyũmba ĩyo atanatoonya kũrora ũgumu ũcio, nĩgeetha gũtikagĩe kĩndũ o na kĩmwe kĩrĩ nyũmba ĩyo kĩngĩtuuo atĩ kĩrĩ na thaahu. Thuutha wa ũguo mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatoonya arore nyũmba ĩyo. ³⁷ Nĩakarora ũgumu rũthingo-inĩ, na aakorwo rũrĩ na tũrima twa rangi ta wa nyeki nduru kana wa rangi mūtune tũhaana ta tũtoonyete thĩinĩ wa rũthingo-rĩ, ³⁸ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakoima nja ya nyũmba ĩyo na acooke amĩhinge gwa kahinda ka mĩthenya mũgwanja. ³⁹ Mũthenya wa mũgwanja wakinya, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacooka athĩĩ arore nyũmba ĩyo. Angĩona ũgumu ũcio nĩũthegeete thingo-inĩ, ⁴⁰ nĩagaathana mahiga marĩa marĩ na ũgumu mamomorwo na mateo handũ hatarĩ hatheru na kũu nja ya ĩtũũra. ⁴¹ Nĩagaathana thingo ciothe ikũrũrwo mwena wa na thĩinĩ, namo makũrũro macio mateo kĩara-inĩ na kũu nja ya ĩtũũra. ⁴² Ningĩ moe mahiga mangĩ make namo mathenya macio mamomoretwo, na macooke moe rĩũmba rĩerũ mathinge nyũmba ĩyo narĩo.

⁴³ “Ŭgumu ũcio ũngĩcooka woneke rĩngĩ nyũmba-inĩ ĩyo, thuutha wa mahiga macio kũmomorwo, na thingo icio gũkũrũrwo na igathiingwo rĩngĩ-rĩ, ⁴⁴ mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacooka athĩĩ amĩrore rĩngĩ, na angĩona ũgumu ũcio nĩũthegeete nyũmba-inĩ ĩyo, ũcio nĩ ũgumu wa kwananga; nyũmba ĩyo ĩrĩ na thaahu. ⁴⁵ No nginya ĩmomorwo: mahiga mayo, na mbaũ, na thingo ciothe, nacio indo icio itwarwo handũ hatarĩ hatheru na kũu nja ya ĩtũũra.

⁴⁶ “Mũndũ o wotho ũngĩtoonya nyũmba ĩyo hĩndĩ ĩyo ĩrĩ hinge nĩakanyĩtwo nĩ thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. ⁴⁷ Mũndũ o wotho ũngĩkoma kana arĩre irio nyũmba ĩyo, no nginya athambie nguo ciale.

⁴⁸ “No rĩrĩ, mũthĩnjĩri-Ngai angĩũka kũmĩrora akore atĩ ũgumu ũcio ndũthegeete thuutha wa nyũmba ĩyo gũthingwo rĩngĩ-rĩ, nĩagatua atĩ nyũmba ĩyo ndĩrĩ na thaahu, nĩgũkorwo ũgumu ũcio nĩũthirĩte. ⁴⁹ Nĩgeetha atherie nyũmba ĩyo, nĩakoya nyoni igĩrĩ, na kamũtĩ ka mũtarakwa, na rũrigi rwa rangi wa gakarakũ, na mũthobi. ⁵⁰ Nĩagathĩnjĩra nyoni ĩmwe ya icio igũrũ rĩa nyũngũ ya rĩũmba ĩrĩ na maaĩ matahĩtwo o hĩndĩ ĩyo. ⁵¹ Acooke oe kamũtĩ ka mũtarakwa, na mũthobi, na rũrigi rwa rangi wa gakarakũ na nyoni ĩyo ĩrĩ muoyo, acitobokie thĩinĩ wa thakame ĩyo ya nyoni ĩyo thĩnje, na maaĩ-inĩ macio matahĩtwo o hĩndĩ ĩyo, aminjaminjĩrie nyũmba ĩyo maita mũgwanja. ⁵² Nĩagatheria nyũmba ĩyo na thakame ya nyoni ĩyo, na maaĩ macio matahĩtwo o hĩndĩ ĩyo, na nyoni ĩyo ĩrĩ muoyo, na kamũtĩ kau ka mũtarakwa, na mũthobi ũcio, na rũrigi rũu rwa rangi wa gakarakũ. ⁵³ Acooke arekererie nyoni

īyo īrī muoyo yūmbūke īthiī na kūu werū-inī, nja ya itūūra. Ūguo nīguo akaahoroheria nyūmba īyo, nayo nīgathirwo nī thaahu.”

⁵⁴ Macio nīmo mawatho makoniī mūrimū o ro wothē wa ngoothi ūrīa ūngīgwatanio, na ūhere, ⁵⁵ na ūgumu ūrī nguo-inī kana thīinī wa nyūmba, ⁵⁶ na handū haimbu, na handū harī na mūtūnda, kana handū hakaragacūku, ⁵⁷ nīguo kūmenyekage rīrīa kīndū gītārī na thaahu na rīrīa kīrī na thaahu.

Macio nīmo mawatho makoniī mīrimū ya ngoothi īrīa īngīgwatanio, na makoniī ūgumu.

15

Kuura Kūngīrehe Thaahu

¹ Nake Jehova akīira Musa na Harūni atīrī, ² “Arīriai andū a Isiraeli, mūmeere ūū: ‘Rīrīa mūdū mūrūme o wothē angīkorwo akiura kuuma njaga-inī yake, kuura kūu nī thaahu. ³ Mūdū ūcio arīkoragwo arī na thaahu hīndī īrīa angīkorwo akiura hīndī ciothe, o na kana angītiga kuura. Kuura kūu arī nakuo kūrītūmaga athahe na nīra ici:

⁴ “‘Ūrīrī o wothē mūdū ūcio ūkuura angīkomera nīkanyitwo nī thaahu, na kīndū o gīothe kīrīa angīkarīra nīgīkanyitwo nī thaahu. ⁵ Mūdū ūrīa ūngīhutia ūrīrī ūcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. ⁶ Mūdū o wothē ūngīkarīra kīndū gīkarīrwo nī mūdū ūcio ūroira, no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī.

⁷ “‘Mūdū o wothē ūngīhutia mūdū ūcio ūroira no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī.

⁸ “‘Mūdū ūcio ūroira angītūira mūdū ūtarī na thaahu mata-rī, mūdū ūcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī.

⁹ “‘Matandīko mothe marīa mūdū ūcio ūroira angīkarīra akuūtwo nī nyamū, nīmakanyitwo nī thaahu, ¹⁰ nake mūdū o wothē ūngīhutia kīndū o na kīmwe gīkarīre nī mūdū ūcio, nīkanyitwo nī thaahu o nginya hwaī-inī; ūrīa wothē ūngīūngania indo ūcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī.

¹¹ “‘Mūdū ūcio ūkuura angīhutia mūdū atethambīte moko na maaī, mūdū ūcio ahutia no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī.

¹² “‘Nyūngū ya rīūmba īrīa mūdū ūcio angīhutia, no nginya yūragwo, na kīndū gīothe kīa mbaū no nginya gīkamūrwo na maaī.

¹³ “‘Rīrīa mūdū ūcio angīhonio mūrimū ūcio wa kuura, nīageterera mīthenya mūgwanja nīguo ambīrīre gūtherio gwake; no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, matahītuo o hīndī īyo, nake nīgathirwo nī thaahu. ¹⁴ Mūthenya wa kanana wakinya, no nginya arute ndirahūgī igīrī kana tūtutuura twīrī, athiī mbere ya Jehova hau itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo na acinengere mūthīnjīri-Ngai. ¹⁵ Nake mūthīnjīri-Ngai nīagaciruta igongona, īmwe īrī iruta rīa kūhoroherio mehia na īrīa īngī īrī iruta rīa njino. Ūguo nīguo akaahoroheria mūdū ūcio hau mbere ya Jehova, nī ūndū wa kuura gwake.

¹⁶ “‘Rīrīa mūdū mūrūme angīumwo nī hinya wa arūme, no nginya ethambe mwīrī wothē na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. ¹⁷ Nguo o yothē kana rūūa ingītīkīrwo nī hinya wa arūme handū, no nginya ithambio na maaī, na itiinde irī na thaahu o nginya hwaī-inī. ¹⁸ Rīrīa mūdū mūrūme akomania na mūdū-wa-nja, nake oimwo nī hinya wa arūme, o eerī no nginya methambe na maaī, nao matiinde marī na thaahu o nginya hwaī-inī.

¹⁹ “‘Rīrīa mūdū-wa-nja ekuura ihinda-inī rīake rīa mweri, nīagaikara mīthenya mūgwanja arī na thaahu, nake mūdū o wothē ūngīmūhutia, atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī.

²⁰ “‘Kīndū o gīothe angīkomera ihinda-inī rīake rīa mweri nīgīkanyitwo nī thaahu, na kīndū o gīothe angīkarīra nīgīkanyitwo nī thaahu. ²¹ Mūdū o wothē ūngīhutia ūrīrī wake no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī, nake atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. ²² Mūdū o wothē ūngīhutia kīndū o gīothe aikarīre no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī, nake atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. ²³ Kīndū kīu kīngīkorwo nī ūrīrī, kana

o kīndū kīngī mūdū-wa-nja ūcio aikarīre, hīndī ūyo mūdū wothē angīkīhutia, nīagatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī.

²⁴ “Mūdū mūrūme angīkoma nake na ahutio nī thakame ya ihinda rīake rīa mweri, nīagaikara arī na thaahu mīthenya mūgwanja; naguo ūrīrī o wothē angīkomera nīkanyitwo nī thaahu.

²⁵ “Rīrīa mūdū-wa-nja angiura thakame ategūtīgithīria mīthenya mīngī ihinda rītārī rīake rīa mweri, kana kuura kūngī gūkīrīte ihinda rīake rīa mweri, nīagaikara arī na thaahu rīrīa rīothe ekuura ūguo, o ta ūrīa akoragwo arī na thaahu ihinda-inī rīake rīa mweri. ²⁶ ūrīrī wothē ūrīa angīkoma rīrīa rīothe ekuura ūguo, nīkanyitwo nī thaahu, o ta ūrīa ūrīrī wake ūkoragwo na thaahu ihinda-inī rīake rīa mweri, na kīrīa gīothe angīkarīra nī gīkaanyitwo nī thaahu, o ta ūrīa gūkoragwo ihinda-inī rīake rīa mweri. ²⁷ Mūdū o wothē angīcihutia nīakanyitwo nī thaahu; nake no nginya athambie nguo cīake na ethambe mwīrī na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī.

²⁸ “Aarīkia gūtiga kuura, nīageterera mīthenya mūgwanja, na thuutha ūcio nīagathirwo nī thaahu. ²⁹ Mūthenya wa kanana wakinya, no nginya arute ndirahūgī igīrī kana tūtutuura twīrī, acirehere mūthīnjīrī-Ngai hau itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. ³⁰ Mūthīnjīrī-Ngai nīakaruta īmwe īrī iruta rīa kūhoroherio mehīa, nayo ūyo īngī īrī iruta rīa njino. Ūguo nīguo mūthīnjīrī-Ngai akaamūhoroheria hau mbere ya Jehova nī ūndū wa thaahu wa kuura kūu gwake.

³¹ “No nginya mwehanīrīrie andū a Isiraeli na indo iria ingīmagwatia thaahu, nīgeetha matikanakue marī na thaahu nī ūndū wa gūthaahia gīkaro gīakwa kīrīa kīrī gatagatī kao.’”

³² Macio nīmo mawatho marīa makonī mūdū ūrīa ūkuura, na ma mūdū o wothē ūrīa ūnyititwo nī thaahu nī ūndū wa kuumwo nī hinya wa arūme, ³³ na ma mūdū-wa-nja nī ūndū wa ihinda rīake rīa mweri, na ma mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja ūrīa ūkuura, na ma mūdū mūrūme ūrīa ūngīkoma na mūdū-wa-nja ūrīa ūrī na thaahu.

16

Mūthenya wa Kūhoroherio Mehīa

¹ Nake Jehova akīarīria Musa thuutha wa gīkuū kīa ariū arīa eerī a Harūni arīa maakuire rīrīa mookire magīkuhīrīria mbere ya Jehova. ² Jehova akīra Musa atīrī: “Īra mūrū wa nyūkwa Harūni ndagatoonyage o rīrīa enda Handū-harīa-Hatheru-Mūno, hau thuutha wa gītambaya gīa gūcuuria kīrīa kīrī mbere ya gītī gīa tha kīrīa kīrī igūrū wa ithandūkū rīa kīrīkanīro ndakae gūkua, tondū hau nīho ndīyumagīria ndī thīnī wa itu hau igūrū wa gītī gīa tha.

³ “Ūū nīguo Harūni arītoonyaga harīa haamūre: arītoonyaga na gategwa ka iruta rīa kūhoroherio mehīa, na ndūrūme īmwe ya iruta rīa njino. ⁴ Nīarīhumbaga kanjū ya gatani īrīa nyamūre, na thuruarī cia thīnī cia gatani iriganie na mwīrī wake, nīarīhotoraga mūcibi ūrīa wa gatani, na akeoha kīremba kīrīa gīa gatani. Icio nīcio nguo iria nyamūre; nī ūndū ūcio no nginya ethambe na maaī mbere ya gūcīihumba.* ⁵ Nīakoya thenge igīrī cia iruta rīa kūhoroherio mehīa, na ndūrūme ya iruta rīa njino kuuma kūrī kīrīndī kīa andū a Isiraeli.

⁶ “Harūni nīakaruta ndegwa ūyo īrī iruta rīa kūhoroherio mehīa make mwene nīguo ehoroherie we mwene na nyūmba yake. ⁷ Ningī nīakoya thenge icio cīerī acineane hau mbere ya Jehova itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. ⁸ Nīagacuukīra thenge icio cīerī mītī, ūmwe nī wa Jehova, naguo ūcio ūngī nī wa mbūri ya kūrekererio īkuuithītio mehīa. ⁹ Harūni nīakaruta thenge īrīa īkaagūrwo nī mūtī wa mwena wa Jehova, amīrute īrī igongona rīa kūhoroherio mehīa. ¹⁰ No thenge īrīa īkaagūrwo nī mūtī itūke ya kūrekererio īkuuithītio mehīa nīkaneanwo mbere ya Jehova īrī muoyo, itūke ya kūhorohanīria, na ūndū wa kūmīrekereria īthīrē werū-inī, īrī yo ya kūrekererio īkuuithītio mehīa.

¹¹ “Harūni nīakarehe ndegwa ūyo itūke ya iruta rīa mehīa make mwene, nīguo ehoroherie we mwene na nyūmba yake, na nīagathīnja ndegwa ūyo nī ūndū wa iruta rīa kūhoroherio mehīa make mwene. ¹² Nīakoya rūgīo rwa ūbani rūiyūrītio makara ma mwaki marūtītio kīgongona-inī mbere ya Jehova, na ngundi igīrī cia ūbani mūhinyu ūrīa ūtararīkaga wega, na acitware na kūu thuutha wa gītambaya gīa gūcuurio. ¹³ Nīagekīra ūbani ūcio mwaki-inī mbere ya Jehova, nayo ndogo ya ūbani ūcio nīgathiika gītī kīu gīa tha, kīu kīrī igūrū rīa ithandūkū rīa Ūira, nīguo ndagakue. ¹⁴ Ningī nīakoya

* 16:4 Nguo cia athīnjīrī-Ngai ciaigagwo thīnī wa hekarū (Ezek 44:17-19).

thakame ĩmwe ya ndegwa ĩyo na kĭara gĭake, amĭminjaminje mwena wa mbere wa gĭtĭ kĭu gĭa tha; ningĭ nĭakaminjaminja ĩmwe yayo na kĭara gĭake maita mŭgwanja hau mbere ya gĭtĭ kĭu gĭa tha.

¹⁵ “Ningĭ nĭagathĭnja thenge ĩrĭa ya iruta rĭa kŭhoroherio mehia makonĭ andŭ acio, na atware thakame yayo thuutha wa gĭtambaya gĭa gŭcuurio, eke nayo o ta ũrĭa eekire thakame ya ndegwa ĩyo: amĭminjaminje igŭrŭ rĭa gĭtĭ kĭu gĭa tha o na mbere yakĭo. ¹⁶ Ŭguo nĭguo akaahoroheria Handŭ-harĭa-Hatheru-Mŭno tondŭ wa thaahu na ũremi wa andŭ a Isiraeli, kŭringana na mehia mao mothe. Na ũguo noguo ageeka nĭ ũndŭ wa Hema-ya-Gŭtŭnganwo, ĩrĭa ĩrĭ gatagatĭ kao na thaahu wao. ¹⁷ Gŭtirĭ mŭndŭ o na ũrĭkŭ ũgaakorwo thĭinĭ wa Hema-ya-Gŭtŭnganwo kuuma ihinda rĭrĭa Harŭni agaathĭi kŭhoroheria Handŭ-harĭa-Hatheru-Mŭno nginya hĭndĭ ĩrĭa akoima ho, arĭkĭtie kwĭhoroheria we mwene, na akahoroheria nyŭmba yake na akahoroheria kĭrĭndĭ gĭothe gĭa Isiraeli.

¹⁸ “Ningĭ nĭakoima athĭi kĭgongona-inĭ kĭrĭa kĭrĭ hau mbere ya Jehova akĭhoroherie. Nĭakoya thakame ĩmwe ya ndegwa ĩyo, na thakame ĩmwe ya thenge, amĭhake hĭa ciothe cia kĭgongona kĭu. ¹⁹ Nĭakaminjaminja thakame ĩmwe na kĭara gĭake igŭrŭ rĭakĭo maita mŭgwanja, agĭtherie na akĭamŭre nĭguo gĭthirwo nĭ thaahu wa andŭ a Isiraeli.

²⁰ “Harŭni aarĭkia kŭhoroheria Handŭ-harĭa-Hatheru-Mŭno, na Hema-ya-Gŭtŭnganwo na kĭgongona kĭu, nĭakarehe thenge ĩrĭa ĩrĭ muoyo. ²¹ Nĭakaigĭrĭa moko make meerĭ igŭrŭ rĭa mŭtwe wa thenge ĩyo ĩrĭ muoyo, na oimbŭrĭe hau igŭrŭ rĭayo waganu wothe na ũremi wa andŭ a Isiraeli, oimbŭre mehia mao mothe, amacookererie igŭrŭ rĭa mŭtwe wayo. Nĭakarekereria thenge ĩyo ĩthĭire werŭ-inĭ ĩmenyereirwo nĭ mŭndŭ ũrĭa ũthuurĭrwo wĭra ũcio. ²² Thenge ĩyo nĭgakuuithio mehia mao mothe, ĩmatware kŭndŭ kŭrĭa gŭtatŭŭragwo nĭ Andŭ; nake mŭndŭ ũcio nĭakarekereria thenge ĩyo na kŭu werŭ-inĭ.

²³ “Harŭni nĭagacooka atoonye Hema-ya-Gŭtŭnganwo arute nguo icio cia gatani iria eekĭrĭe mbere ya gŭtoonya Handŭ-harĭa-Hatheru-Mŭno, nake acitige kuo. ²⁴ Nĭagethamba mwĭrĭ na maaĭ, arĭ handŭ hatheru na acooke ehumbe nguo ciake cia ndŭire. Acooke oime nja na erutĭre iruta rĭa njino nĭ ũndŭ wake mwene, na arute iruta rĭa njino nĭ ũndŭ wa andŭ, nĭguo ehoroherie we mwene na ahoroherie andŭ arĭa angĭ. ²⁵ Ningĭ nĭagacinĭra maguta ma iruta rĭa kŭhoroherio mehia igŭrŭ rĭa kĭgongona.

²⁶ “Mŭndŭ ũcio ũrekagĭrĭa thenge ĩyo ya gŭkuuithio mehia no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĭrĭ na maaĭ; thuutha ũcio acooke atoonye kambĭ. ²⁷ Ndegwa ĩyo na thenge, iria cia iruta rĭa kŭhoroherio mehia, iria thakame yacio yatwarĭtwo Handŭ-harĭa-Hatheru-Mŭno ya kŭhorohanĭria, no nginya ciumio nja ya kambĭ; njŭa ciacio na nyama, na mahu ciothe icinwo ihĭe biŭ. ²⁸ Mŭndŭ ũrĭa ũgacicina no nginya agaathambia nguo ciake na ethambe mwĭrĭ na maaĭ; thuutha ũcio no acooke atoonye kambĭ.

²⁹ “Ŭndŭ ũyŭ ũgŭtuĭka watho mwandĭke wa kŭrŭmagĭrĭrwo hĭndĭ ciothe nĭ inyuĭ: Mŭthenya wa ikŭmi mweri-inĭ wa mŭgwanja no nginya mwĭimage irio, na mŭtikarutage wĭra o na ũrĭkŭ, arĭ mŭndŭ ũciarĭrwo bŭrŭri wanyu, kana arĭ mŭgeni ũrĭa ũtŭŭranagia na inyuĭ, ³⁰ tondŭ mŭthenya ũcio nĭmŭkahoroherio, nĭguo mŭtherio. Hĭndĭ ĩyo nĭmŭgatherio kuuma kŭrĭ mehia manyu mothe mŭrĭ hau mbere ya Jehova. ³¹ ĩyo nĭ Thabatŭ ya kŭhurŭka, na no nginya mwĭimage irio; ũyŭ nĭ watho mwandĭke wa kŭrŭmagĭrĭrwo hĭndĭ ciothe. ³² Mŭthĭnjĭri-Ngai ũrĭa mŭitĭrĭe maguta na akaamŭrwo gŭcooka ithenya rĭa ithe ta mŭthĭnjĭri-Ngai ũrĭa mŭnene nĭwe ũkaahoroheria andŭ. Nĭakehumbaga nguo iria nyamŭre cia gatani ³³ na ahoroherie Handŭ-harĭa-Hatheru-Mŭno, na Hema-ya-Gŭtŭnganwo, na kĭgongona, na athĭnjĭri-Ngai, na andŭ othe a mŭingĭ wa Isiraeli.

³⁴ “Ŭndŭ ũyŭ ũgŭtuĭka watho mwandĭke wa kŭrŭmagĭrĭrwo hĭndĭ ciothe nĭ inyuĭ; horohio ĩrĭrutagwo riita rĭmwe o mwaka nĭ ũndŭ wa mehia mothe ma andŭ a Isiraeli.”

Na gŭgĭkwo o ta ũrĭa Jehova aathĭte Musa gwĭkagwo.

Kŭgirio Kŭrĭa Thakame

¹ Ningĭ Jehova akĭra Musa atĭrĭ, ² “Arĭria Harŭni, na ariŭ ake na andŭ othe a Isiraeli, ũmeere atĭrĭ: ‘Ŭŭ nĭguo Jehova aathanĭte: ³ Mŭndŭ o wothe Mŭisiraeli ũrĭrutaga igongona rĭa ndegwa, kana

rĩa gatūrūme, kana rĩa mbūri thīinĩ wa kambĩ kana nja ya kambĩ, ⁴ handũ ha kūrĩrehe itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gūtūnganwo, arĩrute rĩrĩ igongona rĩa kūrūtĩrwo Jehova hau mbere ya Hema-ĩria-Nyamũre ya Jehova-rĩ, mūdũ ūcio nĩagatuuo arĩ na mahĩtia ma gũita thakame; mūdũ ūcio nĩaitĩte thakame, na no nginya aingatwo kuuma kūrĩ andũ ao. ⁵ Ūndũ ūyũ nĩwagūtũma andũ a Isiraeli matwaragĩre Jehova magongona marĩa rĩu mararutĩrwo werũ-inĩ. No nginya mamarehagĩre mũthĩnjĩri-Ngai, ūguo nĩ kuuga kūrĩ Jehova, hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gūtūnganwo, marutwo marĩ maruta ma ūiguano. ⁶ Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaminjaminja thakame kīgongona-inĩ kĩa Jehova hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gūtūnganwo, na acine maguta marĩ mūtatarĩko mwea wa gũkenia Jehova. ⁷ Matikanacooke o na rĩ kūruta magongona mao o na marĩkũ kūrĩ mĩhianano ya mbūri ĩria mahũũraga ūmaraya nayo. Ūyũ nĩ watho mwandĩke wa kūrūmagĩrwo hĩndĩ ciothe kūrĩ o, na kūrĩ njarwa iria igooka.’

⁸ “Meere atĩrĩ: ‘Mũisiraeli o wothē, kana mūgeni o na ūrĩkũ ūtũũranagia nao, ūkaaruta iruta rĩa njino, kana arute igongona, ⁹ na ndarĩtware hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gūtūnganwo arĩrutĩre Jehova-rĩ, mūdũ ūcio no nginya aingatwo kuuma kūrĩ andũ ao.

¹⁰ “‘Mũisiraeli wothē kana mūgeni o wothē ūtũũranagia nao ūkaarĩa thakame o yothē, nĩngahũgũkĩra mūdũ ūcio ūrĩte thakame, na nĩngamũingata kuuma kūrĩ andũ ao. ¹¹ Nĩgũkorwo muoyo wa kĩũmbe ūrĩ thĩinĩ wa thakame, na nĩyo ndĩmũheete mwĩhorohagĩrie nayo kīgongona-inĩ; thakame nĩyo ĩhorohagĩria muoyo wa mūdũ. ¹² Nĩ ūndũ ūcio ngwĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Gūtĩrĩ mūdũ o na ūmwe thĩinĩ wanyu wagĩrĩrwo nĩ kūrĩa thakame, o na mūgeni ūrĩa ūtũũranagia na inyuĩ ndakanarĩe thakame.”

¹³ “‘Mũisiraeli o wothē, kana mūgeni o wothē ūtũũranagia na inyuĩ, ūkaaguĩma nyamũ kana nyoni o yothē ĩngĩrĩio, no nginya agaita thakame yayo thĩ, acooke amĩthike na tĩrĩ, ¹⁴ tondũ muoyo wa kĩũmbe gĩothe nĩ thakame yakĩo. Nĩkĩo njĩrĩte andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Mūtikanarĩe thakame ya kĩũmbe o gĩothe, tondũ muoyo wa kĩũmbe nĩ thakame yakĩo; mūdũ o wothē ūngĩmĩrĩa no nginya aingatwo.”

¹⁵ “‘Mūdũ o wothē, arĩ wa gũciarĩrwo bũrũri wanyu kana arĩ mūgeni, angĩkaarĩa nyamũ ĩkuĩte kana ĩtambuurangĩtwo nĩ nyamũ cia gĩthaka-rĩ, no nginya agaathambia nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atiinde na thaahu nginya o hwaĩ-inĩ; thuutha ūcio nĩagathirwo nĩ thaahu. ¹⁶ No angĩkaaga gũthambia nguo ciake na aage gwĩthamba-rĩ, nĩagacookerewo nĩ ūũru ūcio wake.’”

18

Gũkomania kūrĩa Kũgirie

¹ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ² “Arĩria andũ a Isiraeli, ūmeere atĩrĩ: ‘Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu. ³ Mūtikaneeke maũndũ marĩa andũ a Misiri, kūrĩa mwatũũraga, meekaga, na mūtikaneeke maũndũ marĩa meekagwo bũrũri wa Kaanani, kūrĩa ndĩramūtware. Mūtikarũmĩrĩre mĩthĩre yao. ⁴ No nginya mwathĩkagĩre mawatho makwa na mūmenyagĩrĩre gwathĩkĩra kĩrĩa kĩa watho wakwa wa kūrũmĩrĩrwo. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu. ⁵ Tũũrai mūrũmĩtie kĩrĩa kĩa watho wakwa wa kūrũmĩrĩrwo, na mawatho makwa, nĩgũkorwo mūdũ ūrĩa ūrĩmathĩkagĩra nĩarĩtũũrio muoyo nĩmo. Nĩ nĩ nĩ Jehova.

⁶ “‘Gūtĩrĩ mūdũ o na ūrĩkũ ūgaathengerera mūdũ wa nyũmba yake nĩguo makomanie; nĩ nĩ nĩ Jehova.

⁷ “‘Ndũkanakonrithie thoguo nĩ ūndũ wa gũkoma na nyũkwa. Ūcio nĩ nyũkwa; ndũkanakome nake.

⁸ “‘Ndũkanakome na mūtumia wa thoguo; ūguo nĩ gũconorithia thoguo.

⁹ “‘Ndũkanakome na mwarĩ wa nyũkwa, kana mwarĩ wa thoguo ūrĩa mũciarĩtwo nĩ ithe ūmwe kana mwarĩ wa nyũkwa ūrĩa mūtari a ithe ūmwe.

¹⁰ “‘Ndũkanakome na mwarĩ wa mūrũguo kana mwarĩ wa mwarĩguo; ūguo nĩ gwĩconorithia.

¹¹ “‘Ndũkanakome na mwarĩ wa mūdũ-wa-nja wa thoguo, ūrĩa ūciarĩtwo nĩ thoguo; ūcio no ta mwarĩ wa nyũkwa.

¹² “‘Ndũkanakome na mwarĩ wa nyina na thoguo; ūcio nĩ mūdũ wa nyũmba ya thoguo.

¹³ “‘Ndũkanakome na tataguo, ūcio nĩ mūdũ wa nyũmba ĩmwe na nyũkwa.

¹⁴ “Ndūkanaconorithie mūrū wa nyina na thoguo, na ūndū wa gūthengerera mūtumia wake nīguo mūkomanie; ūcio nī tataguo.

¹⁵ “Ndūkanakome na mūtumia wa mūrūguo. Ūcio nī mūtumia wa mūrūguo; ndūkanakome nake.

¹⁶ “Ndūkanakome na mūtumia wa mūrū wa nyūkwa; ūguo nīgūconorithia mūrū wa nyūkwa.

¹⁷ “Ndūkanakome na mūdū-wa-nja ūcooke ūkome na mwarī. Ndūkanakome na mwarī wa mūrū, kana mwarī wa mwarī; acio nī andū a nyūmba yake. Ūcio nī waganu.

¹⁸ “Ndūkanahikie mwarī wa nyina na mūtumia waku atuīke mūrū wa mūtumia waku, ūkomage nake mūtumia waku arī muoyo.

¹⁹ “Ndūkanathengerere mūdū-wa-nja mūkomanie rīrīa arī na thaahu wa hīndī yake ya mweri.

²⁰ “Ndūkanakome na mūtumia wa mūdū ūngī, ndūgethaahie nake.

²¹ “Mūtikananeane ciana cianyu irutīrwo Moleku igongona, mūtikanathaahie rītwa rīa Ngai wanyu. Nī nī nī Jehova.

²² “Ndūkanakome na mūdū mūrūme ta ūrīa mūdū akomaga na mūdū-wa-nja; ūndū ūcio ūrī magigi.

²³ “Ndūkanakome na nyamū nawe wīthaahie nayo. Mūdū-wa-nja ndakanetware harī nyamū akome nayo; gwīka ūguo nī waganu mūkīru njano.

²⁴ “Mūtikanethaahie na ūndū o na ūmwe wa macio, tondū ūguo nīguo ndūrīrī iria ngūingata imweherere ciethaahirie. ²⁵ O naguo būrūri nīwathaahirio; nī ūndū ūcio ngūherithīria mehia maguo, naguo būrūri ūcio ūgītahika arīa maatūūruga kuo. ²⁶ No inyuī, no nginya mūrūmie kīrīra kīa watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho makwa. Andū arīa maciarīrwo būrūri wanyu, kana ageni arīa matūūranagia na inyuī, matikaneke ūndū o na ūrīkū wa macio marī magigi, ²⁷ nīgūkorwo maūdū macio mothe nīmo meekagwo nī andū arīa maatūūruga būrūri ūcio mbere yanyu, naguo būrūri ūcio ūkīnyīitwo nī thaahu. ²⁸ O na inyuī mūngīgwatia būrūri ūcio thaahu, nīūkamūtahika o ta ūrīa watahīkire arīa maatūūruga kuo mbere yanyu.

²⁹ “Mūdū o wothē ūngīka ūndū o na ūmwe wa maūdū macio marī magigi, andū ta acio no nginya maingatwo kuuma kūrī andū ao. ³⁰ Rūmiai maūdū marīa ndīmwithite na mūtikanarūmīrīre mītugo īyo īrī magigi, īrīa yekagwo mūtaanoka, na mūtikanethaahie nayo. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.”

19

Mawatho ma Mīthemba Mīthemba

¹ Nīngī Jehova akīira Musa atīrī, ² “Arīria kīūngano gīothe kīa Isiraeli, ūmeere atīrī, ‘Tuīkai atheru tondū nī, Jehova Ngai wanyu, ndī mūtheru.

³ “‘O mūdū wanyu no nginya atīie nyina na ithe, na no nginya mūrūmagie Thabatū ciakwa. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.

⁴ “‘Mūtikanandirike, mūhooyage mīhianano kana mwīthondekere ngai cia kīgera gītweketio. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.

⁵ “‘Rīrīa mūkūrūtīra Jehova igongona rīa ūiguano, rīrutagei na njīra īrīa īngītūma igongona rīu rīanyu rītīkīrīke. ⁶ Igongona rīu mūrīrīage o mūthenya ūcio rīarutwo, kana mūthenya ūyū ūngī; kīndū o gīothe kīa rīo kīngītigara gīkinyie mūthenya wa gatātū, no nginya gīcinwo kīhīe biū. ⁷ Kīndū o na kīrīkū kīarīo kīngīkaarīo mūthenya wa gatātū, igongona rīu ti rītheru na rītigetīkīrwo. ⁸ Mūdū o wothē ūngīrīrīa mūthenya wa gatātū, nīagacookerewo nī ūūru ūcio ekīte, tondū nīathaahīte kīndū kīarutīrwo Jehova kīrī gītheru; mūdū ūcio no nginya aingatwo kuuma kūrī andū ao.

⁹ “‘Rīrīa mūkūgetha irio būrūri-inī wanyu, mūtikanagethe nginya ndeere-inī cia mīgūnda yanyu, o na mūtikanonganie rūitiki rwa magetha manyu. ¹⁰ Mūtigacookage rīngī kūhaara mīgūnda-inī yanyu ya mīthabībū, o na mūtikahaarage thabībū iria igūite thī. Citigagīriei andū arīa athīini na arīa ageni. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.

¹¹ “‘Mūtikanaiye.

“‘Mūtikanahēenanie.

“‘Mūdū ndakanahēenie ūrīa ūngī.

¹² “‘Mūtikanehīte na maheeni mūkīgwetaga rītwa rīakwa, na nī ūndū ūcio mūthaahie rītwa rīa Ngai wanyu. Nī nī nī Jehova.

¹³ “Mūtikaheenie mündū ūrīa ūngī, muoe indo ciake kana mūmūtunye indo ciake.

“Mūtikanaike mūcaara wa mūruti wa wīra ūkinyie rūciū.

¹⁴ “Mūtikanarume mündū ūtaiguaga, kana mūigīre mūtumumu kīndū gīa kūmūhīnga, no mwītīgagīrei Ngai wanyu. Nīi nī nīi Jehova.

¹⁵ “Mūtikanooomie kīhoto; ndūkanacāire mündū tondū nī mūthīini kana mündū mūnene ūrī igweta, no tuagīrai mündū ūrīa ūngī ciira na kīhoto.

¹⁶ “Mūtikanorūire mūgīcambanagia gatagatī-inī ka andū anyu.

“Mūtikaneeke ūndū ūngīrehere mündū ūrīa ūngī ūgwati. Nīi nī nīi Jehova.

¹⁷ “Ndūkanathūire mūrū wa thoguo ngoro-inī yaku. Kaanagia mündū ūrīa ūngī maūndū ūtekūhithīrīa nīgeetha ndūkanagwatanīre nake mahītia-inī make.

¹⁸ “Ndūkanerīhīrie kana ūtume mündū wanyu ūthū, no endaga mündū ūrīa ūngī o ta ūrīa wīyendete wee mwene. Nīi nī nīi Jehova.

¹⁹ “Rūmagiai uuge wakwa.

“Ndūkanaciarithanie nyamū itarī cia kīruka kīmwe.

“Ndūkanahaande mūgūnda waku mbeū mīthemba īrī.

“Ndūkanehumbe nguo itumītuo na ndigī mīthemba īrī itahaanaine.

²⁰ “Mündū mūrūme angīkoma na mündū-wa-nja ngombo, nake aakorwo nīmūūrie nī mündū ūngī, no ndakūūrītuo kana akarekererio, no nginya maherithio ta ūrīa kwagīrīre. No matikooragwo, tondū mündū-wa-nja ūcio ndatigīte gūtuika ngombo. ²¹ Nake mündū mūrūme ūcio-rī, no nginya arute ndūrūme, amītware itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo itūike iruta rīa kūrūtīrwo Jehova rīa kūhoroherio mahītia. ²² Mūthīnjīri-Ngai nīakahoroheria mündū ūcio na ndūrūme īyo ya iruta rīa mahītia, īrutīrwo hau mbere ya Jehova nī ūndū wa rīhīa rīu ehītie, nake nīakarekerwo rīhīa rīake.

²³ “Rīrīa mūgaatoonya būrūri ūcio wa Kaanani, na mūhaande mītī ya mīthemba yothē īciaraga maciaro-rī, nī mūgaatua atī maciaro macio marī na thaahu. Ihinda rīa mīaka itatū nīmūkamatusa atī marī na thaahu, na matikanarīio. ²⁴ Mwaka wa kana, maciaro mothe mayo nīmagatuika matheru, matuika maruta ma kūgoocithia Jehova. ²⁵ No mwaka wa gatano, no mūrīe maciaro mayo. Ūguo nīguo magetha manyu makoongerereka. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu.

²⁶ “Mūtikanarīe nyama īrī na thakame thīinī wayo.

“Mūtigekage maūndū ma kūragūra kana ma kūrogana.

²⁷ “Mūtikanenje njuīrī cianyu thikīrīrio-inī kana mūrengē mīthia ya nderu cianyu.

²⁸ “Mūtikanetemange mīrī yanyu nī ūndū wa andū arīa akuū, kana mwīkīre marūūri mīrī-inī yanyu. Nīi nī nīi Jehova.

²⁹ “Ndūkanaagithie mwarīguo gītīo na ūndū wa kūmūrekereria atuīke mūmaraya, kana ūndū ūcio ūtūme būrūri ūgarūrūkīre ūmaraya, na ūiyūrwo nī waganu.

³⁰ “Menyagīrīrai Thabatū ciakwa, na mūtīiage handū hakwa harīa haamūre. Nīi nī nīi Jehova.

³¹ “Mūtikanatuīrie maūndū kūrī andū arīa marī maroho ma kūragūra kana arogi, nīgūkorwo nīmākamūgwatia thaahu. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu.

³² “Rūgamagīrai andū arīa akūrū, mūmatīiage; heagai andū arīa akūrū gītīo, na mwītīgagīrei Ngai wanyu. Nīi nī nīi Jehova.

³³ “Hīndī īrīa mūgeni aatūūrania na inyuī būrūri-inī wanyu, mūtikanamwīke ūūru. ³⁴ Mūgeni ūrīa ūtūūranagia na inyuī no nginya atuagwo taarī mündū ūciarīrwo būrūri wanyu. Mwendei ta ūrīa mwīendete inyuī ene, nīgūkorwo o na inyuī mwarī ageni būrūri wa Misiri. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu.

³⁵ “Mūtīkahūthagīre ithimi itarī cia kīhoto rīrīa mūgūthima ūraihi, kana ūritū, kana ūingī.

³⁶ Hūthagīrai ithimi cia kīhoto, na mahiga ma gūthima ma kīhoto, na eba ya kīhoto, na hini ya kīhoto. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu ūrīa wamūrutire būrūri wa Misiri.

³⁷ “Rūmagiai īrīra ciakwa cia watho ciothe na mawatho makwa mothe, na mūmarūmagīrīre. Nīi nī nīi Jehova.’”

¹ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ² “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ: ‘Mũisiraeli o wotho kana mũgeni o wotho ũrĩa ũtũũraga bũrũri wa Isiraeli ũkaaheana ũmwe wa ciana ciake kũrĩ ngai ĩrĩa ĩtagwo Moleku, no nginya aooragwo. Mũingĩ wotho nĩ ũkaamũhũũra na mahiga nyuguto. ³ Nĩngahũgũkĩra mũndũ ũcio, na nĩngamũingata kuuma kũrĩ andũ ao; tondũ wa kũheana ciana ciake kũrĩ Moleku, nĩathaahĩtie handũ hakwa harĩa haamũre na agathaahia rĩitwa rĩakwa itheru. ⁴ Mũingĩ ũcio wa andũ ũngĩkaaga kũherithia mũndũ ũcio ũheanĩte ũmwe wa ciana ciake kũrĩ Moleku, mage kũmũũraga-rĩ, ⁵ nĩngahũgũkĩra mũndũ ũcio, hamwe na andũ a nyũmba yake, na ndĩmaingate kuuma kũrĩ andũ ao, we mwene na arĩa othe mamũrũmagĩrĩra na kũhũũra ũmaraya na Moleku.

⁶ “Nĩngahũgũkĩra mũndũ ũrĩa ũtuĩragia maũndũ kuuma kũrĩ andũ arĩa marĩ na maroho ma kũragũra na kuuma kũrĩ arogi, nĩguo ahũũre ũmaraya na ũndũ wa kũmarũmĩrĩra, na nĩngamũingata kuuma kũrĩ andũ ao.

⁷ “Mwĩyamũrei mũtuĩke atheru tondũ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu. ⁸ Rũmagiai irĩra ciakwa cia watho na mũcirũmagĩrĩre. Nĩ nĩ nĩ Jehova, ũrĩa ũmũtheragia.

⁹ “Mũndũ o wotho ũngĩruma ithe kana arume nyina, no nginya ooragwo. Nĩarumĩte ithe kana akaruma nyina, na thakame yake nĩkamũcookerera.

¹⁰ “Mũndũ mũrũme angĩtharia na mũtumia wa mũndũ ũngĩ, atharie na mũtumia wa mũndũ wa itũũra rĩake, itharia icio cieri, mũndũ mũrũme ũcio na mũtumia, no nginya mooragwo.

¹¹ “Mũndũ mũrũme angĩkoma na mũtumia wa ithe, nĩaconorithĩtie ithe. Mũndũ mũrũme ũcio na mũtumia ũcio eerĩ no nginya mooragwo; thakame yao nĩkamacookerera.

¹² “Mũndũ mũrũme angĩkoma na mũtumia wa mũriũ, eerĩ no nginya mooragwo. Ũndũ ũcio mekĩte nĩ waganu ũkĩrĩte njano; thakame yao nĩkamacookerera.

¹³ “Mũndũ mũrũme angĩkoma na mũndũ mũrũme ũngĩ ta ũrĩa mũndũ akomaga na mũndũ-wa-nja-rĩ, andũ acio eerĩ nĩmekĩte ũndũ ũrĩ magigi. No nginya mooragwo; thakame yao nĩkamacookerera.

¹⁴ “Mũndũ mũrũme angĩhikia mũndũ-wa-nja na ahikie nyina, ũcio nĩ waganu. Mũndũ mũrũme ũcio na andũ-a-nja acio eerĩ no nginya macinwo na mwaki, nĩgeetha gũtikanakorwo na waganu thĩnĩ wanyu.

¹⁵ “Mũndũ mũrũme angĩkoma na nyamũ-rĩ, no nginya mũndũ ũcio ooragwo, na no nginya mũũrage nyamũ ĩyo.

¹⁶ “Mũndũ-wa-nja angĩtwarĩrĩra harĩ nyamũ nĩguo akome nayo-rĩ, nĩmũkooraga mũndũ-wa-nja ũcio hamwe na nyamũ ĩyo. No nginya mũndũ-wa-nja ũcio ooragwo na nyamũ ĩyo yũragwo; thakame yake nĩkamũcookerera, na thakame ya nyamũ ĩyo ĩmĩcookerere.

¹⁷ “Mũndũ mũrũme angĩhikia mwarĩ wa ithe, arĩ mwarĩ wa ithe kana wa nyina, na makomanie, icio nĩ njono. No nginya maingatwo mehere kuuma kũrĩ andũ ao. Nĩaconorithĩtie mwarĩ wa ithe. Na nĩagacookererwo nĩ ũũru ũcio ekĩte.

¹⁸ “Mũndũ mũrũme angĩkoma na mũndũ-wa-nja hĩndĩ yake ya mweri, nĩaguũria riurĩro rĩake, o nake mũndũ-wa-nja ũcio agakĩguũria riurĩro rĩa thakame yake. Andũ acio eerĩ nĩmakaingatwo kuuma kũrĩ andũ ao.

¹⁹ “Ndũkanakome na tataguo kana mwarĩ wa nyina na thoguo, nĩ ũndũ gwĩka ũguo nĩ gũconorithia mũndũ ũrĩa mũrĩ rũrĩra; inyuĩ eerĩ nĩmũgacookererwo nĩ ũũru ũcio mwĩkĩte.

²⁰ “Mũndũ angĩkoma na tatawe-rĩ, nĩaconorithĩtie mamawe. Nĩmagacookererwo nĩ ũũru ũcio mekĩte; magaakua matarĩ magĩa mwana.

²¹ “Mũndũ angĩhikia mũtumia wa mũrũ wa nyina ũcio nĩ thaahu, nĩaconorithĩtie mũrũ wa nyina. Megũtũũra matarĩ magĩa mwana.

²² “Rũmagiai irĩra ciakwa ciothe cia watho, na mawatho makwa mũmarũmagĩrĩre, nĩguo mũtũũre bũrũri ũrĩa ndĩramũtwara, na nĩgeetha ndũkanamũtahĩke. ²³ Mũtikanatũũre kũringana na mũtugo ya ndũrĩrĩ iria ngũingata imweherere. Ndacimenire nĩ tondũ nĩciekire maũndũ macio mothe. ²⁴ No nĩ ngĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩmũkegwatĩra bũrũri wao; nĩngamũhe guo ũtuĩke igai rĩanyu, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ.” Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, ũrĩa wamwamũrĩre kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ.

²⁵ “Nĩ ũndũ ũcio no nginya mũkũũranage nyamũ iria itarĩ thaahu na iria irĩ thaahu, na nyoni iria itarĩ thaahu na iria irĩ thaahu. Mũtikanethaahie na nyamũ kana nyoni o na ĩrĩkũ, kana kĩndũ o gĩothe gĩthiagĩra thĩ, iria ciothe ndaamũranirie tondũ irĩ thaahu harĩ inyuĩ. ²⁶ No nginya mũtuĩke atheru

harĩ niĩ, tondũ niĩ, Jehova, ndĩ mũtheru, na nĩndĩmwamũranĩtie na ndũrĩrĩ iria ingĩ mũtuĩke akwa kũmbe.

²⁷ “Mũndũ mĩrũme kana mũndũ-wa-nja ũrĩ maroho marĩa maragũraga kana mũrogi thĩinĩ wanyu, no nginya makoogwo. Mũmahũũre na mahiga nyuguto. Thakame yao nĩĩkamacookerera.”

21

Mawatho ma Kũrũmĩrĩwo nĩ Athĩnjĩri-Ngai

¹ Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Arĩa athĩnjĩri-Ngai, nĩo ariũ a Harũni, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũthĩnjĩri-Ngai ndakanethaahie nĩ ũndũ wa mũndũ wao ũkuĩte, ² tiga no akorirwo arĩ mũndũ wa nyũmba yake, ta nyina kana ithe, kana mĩriũ kana mwarĩ, kana mĩrũ wa nyina, ³ kana mwarĩ wa nyina ũtarĩ mũhiku ũrĩa ateithagia nĩ ũndũ ndarĩ na mũthuri, nĩ ũndũ wake-rĩ, no ethaahie. ⁴ Ndakanethaahie nĩ ũndũ wa athoni ake, na nĩ ũndũ ũcio anyiitwo nĩ thaahu.

⁵ “Athĩnjĩri-Ngai matikanenjwo mĩtwe, kana marengerere mĩthia ya nderu ciao kana metemange mĩrĩ yao nĩ ũndũ wa gũkuĩrwo. ⁶ No nginya makorwo marĩ atheru harĩ Ngai wao, na matikanathaahie rĩitwa rĩa Ngai wao. Tondũ nĩo matwaragĩra Jehova indo iria arutĩrwo irĩ iruta rĩa njino, nĩcio irio cia Ngai wao, no nginya makorwo marĩ atheru.

⁷ “Athĩnjĩri-Ngai matikanahikie andũ-a-nja arĩa methaahĩtie na ũmaraya, kana arĩa matiganĩte na athuri ao, tondũ athĩnjĩri-Ngai nĩ atheru harĩ Ngai wao. ⁸ Matuagei atheru, tondũ nĩo marutagĩra Ngai wanyu irio iria arutĩrwo igongona. Matuagei atheru, tondũ niĩ Jehova ndĩ mũtheru, o nĩ ũrĩa ũmũtheragia.

⁹ “Mwarĩ wa mũthĩnjĩri-Ngai angĩthaahia na gũtuĩka mũmaraya, nĩaconorithĩtie ithe; no nginya acinwo na mwaki.

¹⁰ “Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, ũrĩa ũrĩ gatagatĩ ka ariũ-a-ithe, na ũitĩrĩrio maguta mĩtwe na akaamũrwo nĩguo ehumbage nguo cia ũthĩnjĩri-Ngai, ndakanarekererie njuĩrĩ yake iikare itarĩ njanũre kana atembũrange nguo ciake. ¹¹ Ndakanatoonye handũ harĩ kĩimba. Ndakanethaahie o na aakorwo nĩ ũndũ wa ithe kana nyina, ¹² o na ndakanoime handũ-harĩa-haamũre ha Ngai wake, kana ahathaahie, tondũ nĩamũrĩtwo, agaitĩrĩrio maguta ma Ngai wake. Niĩ nĩ niĩ Jehova.

¹³ “Mũndũ-wa-nja ũrĩa akaahikia no nginya agaakorwo arĩ mũirĩtu gathirange. ¹⁴ Ndakanahikie mũtumia wa ndigwa, kana mũtumia matiganĩte na mũthuriwe, kana mũndũ-wa-nja wĩthaahĩtie na ũmaraya, no akaahikia mũirĩtu gathirange wa andũ ao, ¹⁵ nĩgeetha ndakanathaahie rũciaro rwake gatagatĩ ka andũ ao. Niĩ nĩ niĩ Jehova, ũrĩa ũmũtheragia.’”

¹⁶ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ¹⁷ “Ĩra Harũni atĩrĩ: ‘Harĩ njiarwa iria igooka, gũtirĩ mũndũ wa njiaro ciaku ũrĩ na kaũũgũ ũgaakuhĩrĩria nĩguo arutĩre Ngai wake irio cia igongona. ¹⁸ Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũrĩ na kaũũgũ ũgaakuhĩrĩria: mũndũ mũtumumu kana gĩthua, kana mũndũ mũthũku ũthiũ, kana ũrĩ na wonje, ¹⁹ mũndũ mwonju kũgũrũ kana guoko, ²⁰ mũndũ ũrĩ iguku kana mũhomu, mũndũ ũrĩ na kaũũgũ ka riitho, kana mũndũ ũrĩ na irona iratogota kana iroira, kana mũthũku nyee. ²¹ Gũtirĩ mũndũ wa njiaro cia Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩ kaũũgũ ũgaakuhĩrĩria nĩguo atware maruta marĩa marutĩrwo Jehova ma njino. Ũcio ũrĩ na kaũũgũ ndakanakuhĩrĩrie atĩ nĩguo arute irio icio cia Ngai wake cia igongona. ²² We no arĩe irio iria theru mũno cia Ngai wake, o na irio iria theru; ²³ no rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ũũgũ ũcio wake, ndakanakuhĩrĩrie gĩtambaya gĩa gũcuurio kana athengerere kĩgongona, nĩgeetha ndagathaahie handũ hau hakwa harĩa haamũre. Niĩ nĩ niĩ Jehova, ũrĩa ũmatheragia.’”

²⁴ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩira Harũni na ariũ ake ũguo, o na akĩira andũ a Isiraeli othe.

22

Maruta marĩa Ngai Angĩtikĩra

¹ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ² “Ĩra Harũni na ariũ ake matĩĩage maruta marĩa matheru marĩa andũ a Isiraeli maanyamũrĩre, nĩgeetha matikanathaahie rĩitwa rĩakwa itheru. Niĩ nĩ niĩ Jehova.

³ “Meere atĩrĩ, ‘Njiarwa iria igooka thuutha, mündũ o na ũrĩkũ wa njiaro cianyu angĩgakorwo ethaahĩtie, nake akuhĩrĩrie maruta marĩa matheru marĩa andũ a Isiraeli maamũrĩre Jehova, mündũ ũcio no nginya aingatwo, ehere mbere yakwa. Nĩ nĩ nĩ Jehova.

⁴ “‘Mündũ wa njiaro cia Harũni angĩkorwo arĩ na mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio, kana mwĩrĩ wake ũkoira, ndakaarĩa indo iria theru irutĩtwo cia maruta, nginya agaathirwo nĩ thaahu. Ningĩ nĩakanyitwo nĩ thaahu angĩkaahutia kĩndũ gĩthaahie nĩ kĩimba, kana ahutie mündũ o wotho ũrĩa uumĩtwo nĩ hinya wa arũme, ⁵ o na kana angĩhutia kĩndũ o gĩothe kĩrĩa gĩtambaga thĩ kĩrĩa kĩngĩmũgwatia thaahu, kana ahutie mündũ o na ũrĩkũ ũngĩtũma anyiitwo nĩ thaahu, o na thaahu ũcio ũngĩkorwo nĩ ũrĩkũ. ⁶ Mündũ ũrĩa ũngĩhutia kĩndũ o na kĩrĩkũ ta kũ nĩakanyitwo nĩ thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. Ndakanarĩe kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩa maruta marĩa maamũre, no akorirwo ethambĩte mwĩrĩ na maaĩ. ⁷ Riũa rĩathũa nĩagathirwo nĩ thaahu, na thuutha ũcio no arĩe maruta marĩa maamũre, tondũ nĩcio irio ciake. ⁸ Ndakanarĩe nyama cia nyamũ ĩkuĩte, kana nyama cia nyamũ ĩtambuũrĩtwo nĩ nyamũ cia gĩthaka, nĩguo ndakae gũthaahio nĩcio. Nĩ nĩ nĩ Jehova.

⁹ “‘Athĩnjĩri-Ngai nĩmarũmagie mawatho makwa nĩgeetha matikahĩtagie, nao makue nĩ ũndũ wa kwaga gũtĩa mawatho macio. Nĩ nĩ nĩ Jehova ũrĩa ũmatheragia.

¹⁰ “‘Gũtirĩ mündũ o na ũrĩkũ ũtarĩ wa nyũmba ya mũthĩnjĩri-Ngai wagĩrĩrwo nĩ kũrĩa maruta marĩa matheru, o na mũgeni wa mũthĩnjĩri-Ngai, kana mũruti wa wĩra gwake o nao matigacirĩe. ¹¹ No mũthĩnjĩri-Ngai angĩgũra ngombo na mbeeca, kana ngombo ĩciarĩrwo gwake mũciĩ, ngombo ĩyo no ĩrĩe irio ciake. ¹² Mwarĩ wa mũthĩnjĩri-Ngai angĩhikio nĩ mündũ ũtarĩ mũthĩnjĩri-Ngai, ndakanarĩe kĩndũ o na kĩmwe kĩa maruta macio matheru. ¹³ No mwarĩ wa mũthĩnjĩri-Ngai angĩtũka mũtumia wa ndigwa, kana matigane na mũthuriwe na ndarĩ ciana, nake acooke agaikare gwa ithe o ta rĩrĩa aarĩ mwĩthĩ, no arĩe irio ĩcio nyamũre cia ithe. No mündũ ũtetĩkĩrĩtio, ndakanarĩe kĩndũ o na kĩmwe gĩacio.

¹⁴ “‘Mündũ o wotho angĩrĩa maruta matheru atekũmenya, no nginya acookerie mũthĩnjĩri-Ngai kĩndũ kũ kĩamũre arĩite na ongerere gĩcunjĩ gĩa gatano gĩa thogora wakĩo. ¹⁵ Athĩnjĩri-Ngai matikanathaahie maruta marĩa matheru marĩa andũ a Isiraeli marutagĩra Jehova, ¹⁶ na ũndũ wa kũmetĩkĩria marĩe maruta macio matheru, na ũguo ũtũme mũcookererwo nĩ mahĩtia marĩa mũngĩrĩhio. Nĩ nĩ nĩ Jehova ũrĩa ũmatheragia.’”

Magongona marĩa Matangĩtĩkĩrĩka

¹⁷ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ¹⁸ “Arĩria Harũni na ariũ ake, na warĩrie andũ a Isiraeli othe, ũmeere atĩrĩ: ‘Mündũ o na ũrĩkũ thĩinĩ wanyu, arĩ Mũisiraeli kana arĩ mũgeni ũtũũraga Isiraeli, angĩkaarutĩra Jehova kĩheo kĩa iruta rĩa njino nĩ ũndũ wa kũhingia mwĩhĩtwa, kana kĩrĩ kĩa iruta rĩa kwĩyendera, ¹⁹ no nginya akaaruta njamba ĩtarĩ na kaũũgũ kuuma kũrĩ ng’ombe, kana ng’endu, kana mbũri, nĩgeetha kĩheo kũ gĩtĩkĩrĩke handũ-inĩ hanyu. ²⁰ Mũtikanarehe kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩrĩ na kaũũgũ, tondũ gĩtĩgeetĩkĩrĩka handũ-inĩ hanyu. ²¹ Rĩrĩa mündũ arĩrutaga kĩndũ kiumĩte rũrũ-inĩ rwake rwa ng’ombe kana rwa mbũri, kĩrĩ kĩa iruta rĩa ũiguano rĩa kũrutĩrwo Jehova, nĩguo ahingie mwĩhĩtwa wa mwanya, kana kĩa iruta rĩa kwĩyendera, no nginya gĩkoragwo gĩtarĩ na kaũũgũ kana kameni nĩguo gĩtĩkĩrĩke. ²² Mũtikanarutĩre Jehova nyamũ ndumumu kana ndihie, kana ĩrathua, kana kĩndũ o gĩothe kĩrĩ na mbatata, kana kĩrĩ na ironda iratogota kana iroira. Mũtikanaigĩrĩre o na ĩmwe ya ĩcio kĩgongona-inĩ ĩtũke ya iruta rĩa gũcinwo na mwaki harĩ Jehova. ²³ No rĩrĩ, no mũrute ndegwa, kana ng’endu nyonju kana homu, ĩrĩ ya igongona rĩa kwĩyendera, no ĩyo ndĩngĩtĩkĩrwo ĩtũke ya kũhingia mwĩhĩtwa. ²⁴ Mũtikanarutĩre Jehova nyamũ ĩrĩa ĩtĩhĩtio nyee, kana ĩkamendereka, kana ndarũre, kana hakũre. Mũtikanarute magongona ta macio bũrũri-inĩ wanyu, ²⁵ na mũtikanamũkĩre nyamũ ta ĩcio kuuma kũrĩ mündũ mũgeni atĩ nĩguo mũcirute ĩtũke irio cia Ngai wanyu. Nyamũ ta ĩcio ĩtingĩtĩkĩrĩka handũ-inĩ hanyu, nĩ ũndũ nĩ nyonju, na ĩrĩ na ũũgũ.’”

²⁶ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ²⁷ “Rĩrĩa gacaũ, kana gatũrũme, kana koori gaaciarwo, karĩkaraga na nyina mĩthenya mũgwanja. Kuuma mũthenya wa kanana na thuutha ũcio, nĩgagetĩkĩrĩka gatũke iruta rĩa gũcinwo na mwaki harĩ Jehova. ²⁸ Mũtikanathĩnje ng’ombe kana ng’endu hamwe na mwana wayo mũthenya ũmwe.

²⁹ “Rĩria mūkūruta igongona rĩa gūcookeria Jehova ngaatho, rĩrutagei na njĩra ya gūtũma rĩtikĩrĩke nĩ ũndũ wanyu. ³⁰ No nginya rĩrĩo mũthenya o ro ũcio rĩrutwo; mūtikanatigie kĩndũ kĩa rĩo gĩkinyie rĩciinĩ. Nĩ nĩ nĩ Jehova.

³¹ “Rũmagiai maathani makwa na mũmarũmagĩrĩre. Nĩ nĩ nĩ Jehova. ³² Mūtikanathaahie rĩtwa rĩakwa itheru. No nginya andũ a Isiraeli mamenyage atĩ ndĩ mũtheru. Nĩ nĩ nĩ Jehova ũria ũmũtheragia, ³³ na ũria wamũrutire bũrũri wa Misiri ndũke Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova.”

23

Ciathĩ iria Njathane

¹ Ningĩ Jehova akiĩra Musa atĩrĩ, ² “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Ici nĩcio ciathĩ ciakwa iria ciathanĩtwo, o iria ciathanĩtwo cia Jehova, iria mũkaahunjanĩria ũhoru wacio atĩ nĩ ciũgano theru.

Thabatũ

³ “Kũrĩ na mĩthenya itandatũ rĩria mũngĩruta wĩra, no mũthenya wa mũgwanja nĩ Thabatũ ya kũhurũka, mũthenya wa kũngano gĩtheru. Mūtikanarute wĩra o na ũrĩkũ; kũria guothe mũgaatũura, iyo nĩ Thabatũ ya Jehova.

Bathaka na Mĩgate itarĩ Mĩkĩre Ndawa ya Kũimbĩa

⁴ “‘Ici nĩcio ciathĩ iria ciathanĩtwo cia Jehova, nĩcio ciũgano iria theru, iria mũrĩhunjanagĩria mahinda ma cio makinya. ⁵ Bathaka ya Jehova irĩambagĩrĩria hwaĩ-inĩ kwaira, mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere. ⁶ Mũthenya wa ikũmi na itano, wa mweri ũcio nĩguo gĩathĩ kĩa Jehova kĩa Mĩgate itarĩ Mĩkĩre Ndawa ya Kũimbĩa kĩrĩambagĩrĩria, na kwa ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja no nginya mũrĩage mĩgate itarĩ na ndawa ya kũimbĩa. ⁷ Mũthenya wa mbere mũgĩe na kũngano gĩtheru, na mūtikanarute wĩra ũria mũrutaga. ⁸ Mĩthenya mũgwanja rutagĩrai Jehova iruta rĩa gĩcinwo na mwaki. Na mũthenya wa mũgwanja, mũgĩage na kũngano gĩtheru, na mūtikanarute wĩra ũria mũrutaga.’”

Magetha ma Mbere

⁹ Ningĩ Jehova akiĩra Musa atĩrĩ, ¹⁰ “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩria mũgaatoonya bũrũri ũcio ngũmũhe na mũgethe magetha maguo, nĩmũkarehere mũthĩnjĩri-Ngai kĩa mbere kĩa ngano ĩria mũkaagetha. ¹¹ Nake athũngũthie kĩa kĩa mbere ya Jehova nĩguo gĩtikĩrĩke handũ-inĩ hanyu; mũthĩnjĩri-Ngai agagĩthũngũthia mũthenya ũria ũrũmĩrĩre Thabatũ. ¹² Mũthenya ũcio mũgaathũngũthia kĩa kĩa kĩa, no nginya mũkaarutĩra Jehova iruta rĩa njino rĩa gatũrũme ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe gatarĩ na kaũũgũ, ¹³ hamwe na iruta rĩarĩo rĩa mũtu wa gĩthimi gĩa icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe* ya mũtu ũria mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, nĩrĩo iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gĩcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega, na iruta rĩa kũnyuuu, rĩrĩ gacunjĩ kamwe ka inya ka hini ĩmwe† ya ndibei. ¹⁴ Mūtikanarĩe mũgate o na ũrĩkũ, kana ngano ya kũhĩhio, kana ya mũgethano, o nginya mũthenya ũria mũkaarehera Ngai wanyu iruta rĩrĩ. Ũndũ ũyũ ũtuĩke watho mwandĩke wa gūtũura nginya kũrĩ njiarwa iria igooka, kũria guothe mũgaatũura.

Gĩathĩ kĩa Magetha

¹⁵ “‘Kuuma mũthenya ũria ũrũmĩrĩre Thabatũ, mũthenya ũria mwatwarire kĩa kĩa iruta rĩa gũthũngũthio, mũgatara ciumia ingĩ mũgwanja. ¹⁶ Mũtare matukũ mĩrongo itano kuuma mũthenya ũria ũrũmĩrĩre Thabatũ ya kũhingithia mũgwanja, mũcooke mũrutĩre Jehova iruta rĩa mũtu wa ngano ya mũgethano. ¹⁷ Kuuma kũria guothe mũtũũraga, mũrehe mĩgate ĩrĩ ĩthondeketwo na tũcunjĩ twĩrĩ twa ikũmi twa eba ĩmwe ya mũtu ũria mũhinyu mũno, ĩrugĩtwo na ndawa ya kũimbĩa, ĩtuĩke ya iruta rĩa gũthũngũthio rĩa maciaro ma mbere marutĩrwo Jehova. ¹⁸ Rutanĩriai mĩgate iyo na tũtũrũme mũgwanja, o kamwe karĩ na ũkũrũ wa mwaka ũmwe, na tũtarĩ na kaũũgũ, na gategwa kamwe, na ndũrũme igĩrĩ. Nacio igaatuĩka iruta rĩa njino rĩrutĩrwo Jehova, hamwe na maruta macio ma mũtu na ma kũnyuuu, rĩrĩ nĩ iruta rĩa gĩcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. ¹⁹ Mũcooke mũrute thenge ĩmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia, na tũtũrũme twĩrĩ, o

* 23:13 nĩ ta kilo inya na nuthu (4:5) † 23:13 nĩ ta lita 1

kamwe karĩ na ũkũrũ wa mwaka ũmwe, twa iruta rĩa ũiguano. ²⁰ Mũthĩnjĩri-Ngai nĩagathũngũthia tũtũrũme tũu tweerĩ mbere ya Jehova, tũtuĩke iruta rĩa gũthũngũthio, hamwe na mĩgate iyo ya maciaro ma mbere. Macio nĩ maruta matheru marutĩrwo Jehova nĩ ũndũ wa mũthĩnjĩri-Ngai. ²¹ Mũthenya o ro ũcio, nĩmũkahunjanĩria kĩũngano gĩtheru, na mũtikanarute wĩra ũrĩa mũrutaga. Ũyũ nĩguo ũgaatuĩka watho mwandĩke wa gũtũũra nginya harĩ njiarwa iria igooka, o kũrĩa guothe mũgaatũũra.

²² “Rĩrĩa mũkaagetha irio bũrũri-inĩ wanyu, mũtikanagethe nginya ndeere-inĩ cia mĩgũnda yanyu, o na mũtikanonganie rũitiki rwa magetha manyu. Rũtigagĩriei andũ arĩa athĩni na arĩa agenĩ. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.’”

Gĩathĩ gĩa Kũhuha Tũrumbeta

²³ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ²⁴ “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ: ‘Mũthenya wa mbere wa mweri wa mũgwanja-rĩ, nĩmũrĩgĩaga na mũthenya wa kũhurũka, kĩũngano gĩtheru, na ũririkanagwo na ũndũ wa kũhuha tũrumbeta. ²⁵ Mũtikanarute wĩra ũrĩa mũrutaga, no mũrutagĩre Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki.’”

Mũthenya wa Kũhoroherio Mehia

²⁶ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ²⁷ “Mũthenya wa ikũmi wa mweri ũyũ wa mũgwanja, nĩguo Mũthenya wa Kũhoroherio Mehia. Mũgĩage na kĩũngano gĩtheru na mwĩimage irio, na mũrutagĩre Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki. ²⁸ Mũtikanarute wĩra mũthenya ũcio, tondũ nĩguo Mũthenya wa Kũhoroherio Mehia, hĩndĩ ĩrĩa mũrahoroherio mehia mbere ya Jehova-Ngai wanyu. ²⁹ Mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩa ũtakeima irio mũthenya ũcio nĩakaingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. ³⁰ Mũndũ o wotho ũkaaruta wĩra mũthenya ũcio nĩngamũniina kuuma thĩni wa andũ ao. ³¹ Mũtikanarute wĩra o na ũrĩkũ. Ũyũ ũgũtuĩka watho mwandĩke wa gũtũũra nginya harĩ njiarwa iria igooka, o kũrĩa guothe mũgaatũũra. ³² ĩyo nĩ Thabatũ yanyu ya kũhurũka, na no nginya mwĩime irio. Kuuma hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa kenda wa mweri o ro ũcio nginya hwaĩ-inĩ wa mũthenya ũcio ũngĩ, nĩmũrĩmenyagĩrĩa Thabatũ yanyu.”

Gĩathĩ gĩa Ithũnũ

³³ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ³⁴ “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ: ‘Mũthenya wa ikũmi na ĩtano wa mweri wa mũgwanja nĩguo Gĩathĩ kĩa Jehova gĩa Ithũnũ gĩkaambĩrĩa, na gĩgaaikara mĩthenya mũgwanja. ³⁵ Mũthenya wa mbere nĩ wa kĩũngano gĩtheru; mũtikanarute wĩra ũrĩa mũrutaga. ³⁶ Mĩthenya mũgwanja mũkaarutagĩra Jehova maruta ma gũcinwo na mwaki, naguo mũthenya wa ĩnana-rĩ, mũgĩe na kĩũngano gĩtheru, na mũrutĩre Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki. Mũthenya ũcio nĩguo wa kũhinga kĩũngano; mũtikanarute wĩra ũrĩa mũrutaga.

³⁷ (“Ici nĩcio ciathĩ cia Jehova iria ciathanĩtwo, iria mũkaahunjanĩria irĩ ciũngano theru cia kũrehere Jehova maruta ma gũcinwo na mwaki, na nĩmo maruta ma njino, na maruta ma mũtu, na magongona na maruta ma kũnyuu marĩa marĩbataranagia o mũthenya. ³⁸ Maruta maya nĩ ma kuongererwo harĩ marĩa mangĩ ma Thabatũ cia Jehova na nyongerera ya iheo cianyu na kĩrĩa gĩothe mwĩranĩre na mwĩhĩtwa, na maruta mothe ma kwĩyendera marĩa mũrutagĩra Jehova.)

³⁹ “Nĩ ũndũ ũcio, kwambĩrĩa mũthenya wa ikũmi na ĩtano wa mweri wa mũgwanja, mwarĩkia kũgetha irio bũrũri-inĩ, nĩ mũgaakũngũra gĩathĩ kũ kĩa Jehova mĩthenya mũgwanja. Mũthenya wa mbere nĩ wa kũhurũka, na mũthenya wa ĩnana o naguo no wa kũhurũka. ⁴⁰ Mũthenya wa mbere nĩmũkooya maciaro marĩa mega mũno ma mĩtĩ, na mathĩgĩ ma mĩtende, na honge cia mĩtĩ ĩrĩa ĩrĩ na mathangũ maingĩ, na cia mĩtĩ ĩrĩa ĩmeraga tũrũũ-inĩ, na mũkene mũrĩ mbere ya Jehova Ngai wanyu mĩthenya mũgwanja. ⁴¹ Kũngũyagĩrai ũndũ ũyũ arĩ gĩathĩ kĩa Jehova mĩthenya mũgwanja o mwaka. ũndũ ũyũ nĩ ũtuĩke watho mwandĩke wa gũtũũra nginya harĩ njiarwa iria igooka; kũngũyagĩrai ũndũ ũcio mweri-inĩ wa mũgwanja. ⁴² Ikaragai ithũnũ-inĩ mĩthenya mũgwanja. Andũ a Isiraeli arĩa othe maciarĩrwo Isiraeli magaaikaraga ithũnũ-inĩ, ⁴³ nĩ ũndũ ũcio njiaro cianyu nĩikamenya atĩ nĩ nĩ ndaatũmire andũ a Isiraeli maikare ithũnũ-inĩ hĩndĩ ĩrĩa ndaamarutire bũrũri wa Misiri. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.’”

⁴⁴ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩanĩrĩa kũrĩ andũ a Isiraeli ũhoro wa ciathĩ icio ciathanĩtwo cia Jehova.

24

Maguta na Migate ya Kūigwo Mbere ya Jehova

¹ Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ² “Atha andũ a Isiraeli makũrehere maguta marĩa makeere wega ma ndamaiyũ hihe ma gũkũheaga ũtheri, nĩgeetha matawa maikarage maakanĩte hĩndĩ ciothe. ³ Nja ya gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa kĩa mbere ya ithandũkũ rĩa Ũira o kũu Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo-rĩ, Harũni nĩamenyagĩrĩre matawa macio mbere ya Jehova kuuma hwaĩ-inĩ o nginya rũciinĩ, hĩndĩ ciothe. Ũndũ ũyũ ũgaatuĩka watho mwandike wa gũtũũra wa njiarwa iria igooka. ⁴ Matawa macio marĩ mbere ya Jehova, o macio maigĩrĩrwo mĩtĩ-inĩ wa matawa wa thahabu irĩa therie no nginya mamenyagĩrĩrwo hĩndĩ ciothe.

⁵ “Oya mĩtu ũrĩa mũhinyu mũno, ũthondeke migate ikũmi na ĩrĩ, o migate ũmwe ũrugwo na tũcunjĩ twĩrĩ twa ikũmi twa eba ĩmwe.* ⁶ Ũcooke ũmĩare mĩhari ĩrĩ, o mũhari migate ĩtandatũ, ũmĩgĩrĩre igũrũ rĩa metha ya thahabu therie hau mbere ya Jehova. ⁷ Na o mũhari-inĩ nĩhaigwo ũbani ũrĩa mũtherie ũtuĩke gĩcunjĩ gĩa kĩririkano ũrũgamĩrĩre migate ĩyo, na ũtuĩke iruta rĩa njino rĩrutĩrwo Jehova na mwaki. ⁸ Migate ĩyo nĩ ĩigagwo mbere ya Jehova hĩndĩ ciothe, o Thabatũ o Thabatũ, ĩrũgamagĩrĩre andũ a Isiraeli, ĩtuĩke kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra. ⁹ Migate ĩyo nĩ ya Harũni na ariũ ake, nao mamĩrĩagĩre handũ hatheru, nĩ tondũ migate ĩyo nĩ gĩcunjĩ gĩtheru mũno harĩ rwĩga rwao rwa maruta marĩa marutĩrwo Jehova ma gũcinwo na mwaki.”

Mũrumi Ngai Kũhũũrwo na Mahiga

¹⁰ Na rĩrĩ, mũrũ wa mĩtumia Mũisraeli, no ithe aarĩ Mũmisiri, nĩathiire gũceerera andũ a Isiraeli, nake mũndũ ũcio na Mũisraeli makĩrũa marĩ kũu kambĩ.† ¹¹ Ũcio mũrũ wa mĩtumia Mũisraeli nĩarumire Rĩitwa rĩa Ngai na kĩrumi; nĩ ũndũ ũcio makĩmũtwarĩra Musa. (Nyina wa mũndũ ũcio eetagwo Shelomithu, mwarĩ wa Dibiri ũrĩa Mũdani.) ¹² Makĩmũikia thĩinĩ, makĩmũrangĩra nginya rĩrĩa mangĩamenyire wega wendi wa Jehova.

¹³ Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ: ¹⁴ “Twara mũrumani ũcio nja ya kambĩ. Andũ arĩa othe maamũiguire akĩrumana mamũigĩrĩre moko mĩtwe, nakĩo kĩũngano gĩothe kĩmũhũũre na mahiga nyuguto. ¹⁵ ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Mũndũ o na ũrĩkũ angĩkaaruma Ngai wake, no nginya agaacookerwo nĩ ũũru ũcio ekĩte: ¹⁶ Mũndũ o na ũrĩkũ ũkaaruma rĩitwa rĩa Jehova no nginya akooragwo. Kĩũngano gĩothe gĩa Isiraeli no nginya gĩkaamũhũũra na mahiga nyuguto. Aakorwo arĩ mũgeni kana arĩ mũndũ ũciarĩrwo bũrũri-inĩ wanyu, rĩrĩa akaaruma Rĩitwa rĩu rĩa Jehova, no nginya akooragwo.

¹⁷ “‘Mũndũ o na ũrĩkũ angĩkooraga mũndũ ũngĩ, no nginya nake akooragwo. ¹⁸ Mũndũ o na ũrĩkũ angĩũraga nyamũ ya mũndũ ũrĩa ũngĩ, no nginya akaamĩrĩha, nyamũ ĩrĩhwo na nyamũ ĩngĩ. ¹⁹ Mũndũ o na ũrĩkũ angĩgatiĩhia ũrĩa ũngĩ, o ũrĩa ekanĩte no nginya nake ekwo o ũguo: ²⁰ Mũndũ oina mũndũ ũrĩa ũngĩ ĩhĩndĩ, nake akoinwo ĩhĩndĩ, riitho rĩrĩhagio na riitho, igego rĩrĩhagio na igego. O ũrĩa mũndũ atĩhĩtie mũndũ ũngĩ, o nake atĩhĩtio o ro ũguo. ²¹ Mũndũ ũrĩa ũkooraga nyamũ nĩakamĩrĩha, no ũrĩa ũkooraga mũndũ ũrĩa ũngĩ no nginya akooragwo. ²² Mũrĩkoragwo na watho o ro ũmwe ũkonĩ mũgeni na mũndũ ũrĩa ũciarĩrwo bũrũri wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.’”

²³ Nake Musa akĩarĩria andũ a Isiraeli, nao magĩtwara mũndũ ũcio warumĩte Ngai nja ya kambĩ, makĩmũhũũra na mahiga nyuguto. Nao andũ a Isiraeli magĩĩka o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

25

Mwaka wa Thabatũ

¹ Nake Jehova akĩira Musa Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai atĩrĩ, ² “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, ‘Hĩndĩ ĩrĩa mũgaatoonya bũrũri ũrĩa ngaamũhe-rĩ, bũrũri ũcio guo mwene no nginya ũkaagĩaga na Thabatũ ĩrĩa yamũrĩrwo Jehova. ³ Mũkaahaandaga mĩgũnda yanyu mĩaka ĩtandatũ, na mũcehage mĩgũnda yanyu ya thabibũ mũkamĩcehaga mĩaka ĩtandatũ mũgĩcookanagĩrĩria maciaro mayo. ⁴ No mwaka wa mũgwanja wakinya, bũrũri ũcio nĩũkagĩa na Thabatũ ya kũhurũka, Thabatũ yamũrĩrwo Jehova;

* 24:5 nĩ ta kilo inya na nuthu (4:5) † 24:10 Hĩndĩ ĩrĩa andũ a Isiraeli moimaga bũrũri wa Misiri, nĩ kũrĩ na andũ maatwaranire nao, makimaruta mĩtugo mĩũru (Thaam 12:38).

mütikanahaande kīndū mīgūnda kana mūcehe mīthabibū yanyu. ⁵ Irio iria ikeemeria, nīcio cia maitika-rī, mütikanacigethe kana mūgethe thabibū cia mīthabibū yanyu iyo itarī mīrutīre wīra. Būrūri ūcio no nginya ūkaagīa na mwaka wa kūhurūka. ⁶ Kīrīa gīothe būrūri ūcio ūgaaciara mwaka-inī ūcio wa Thabatū gīgaatuīka irio cianyu, inyuī ene na cia ndungata cianyu cia arūme na cia andū-a-nja, na cia aruti anyu a wīra wa mūcaara, na mūraarīrīri ūrīa mūikaranītie nake, ⁷ o hamwe na mahiū manyu na nyamū cia gīthaka iria itūūruga būrūri wanyu. Kīrīa gīothe būrūri ūcio ūgaaciara no kīrīo.

Mwaka wa Jubilii

⁸ “Tarai Thabatū mūgwanja cia mīaka, mīaka mūgwanja maita mūgwanja, nīguo Thabatū icio mūgwanja cia mīaka ihinge mīaka mīrongo īna na kenda. ⁹ Ningī mūcooke mūhuhe karumbeta kūdū guothe mūthenya wa ikūmi wa mweri wa mūgwanja; Mūthenya wa Kūhoroherio Mehia, mūkaahuha karumbeta kūdū guothe būrūri-inī wanyu. ¹⁰ Amūrai mwaka ūcio wa mīrongo itano, na mūhunjanīrie ūhoru wa kūohorwo kwa andū othe arīa matūūruga būrūri ūcio wothe. Mwaka ūcio ūgaatuīka wa Jubilii* nī ūndū wanyu; o mūdū wanyu nīagacooka kūrīa ithaka cia nyūmba yao irī, na kūrīa andū a mūhīrīga wao marī. ¹¹ Mwaka ūcio wa mīrongo itano ūgaatuīka wa Jubilii kūrī inyuī; mütikanahaande na mütikanagethe kīrīa gīkūrītie kīo kīene, kana mūgethe mīthabibū īrīa itarī mīrutīre wīra. ¹² Nīgūkorwo iyo nī Jubilii, na nīyo īgaatuīka theru kūrī inyuī; rīāgai o kīrīa gīkūrītie mīgūnda-inī.

¹³ “Mwaka-inī ūyū wa Jubilii, o mūdū no nginya acooke gīthaka-inī gīake.

¹⁴ “Mūngīkenderia mūdū wa būrūri wanyu mīgūnda kana mūgūre mīgūnda kūrī we, mütikana-heenanie mūdū na ūrīa ūngī. ¹⁵ Mūrīgūraga mīgūnda wa mūdū wa būrūri wanyu kūrīngana na ūrīa mīaka īthirīte thuutha wa Jubilii. Nake mwendia akaawendagia kūrīngana na mīaka īrīa īgakorwo itigarīte ya magetha. ¹⁶ Mīaka īngīkorwo itigarīte mīngī, mūkongerera thogora, na mīaka īngīkorwo itigarīte mīnini, mūkanyīhia thogora, nī ūndū kīrīa arakwenderia nī mūigana wa magetha. ¹⁷ Mütikanaheenanie mūdū na ūrīa ūngī, no mwītīgagīre Ngai wanyu. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.

¹⁸ “Rūmagīrīrai kīrīa kīa watho wakwa na mwīmenyagīrīre nīguo mwathīkagīre mawatho makwa, na inyuī nī mūgaatūūra būrūri ūcio mūrī na thayū. ¹⁹ Naguo būrūri ūcio nīūgaciaraga maciaro maguo, na inyuī nīmūkarīaga mūkahūūna na mūtūre kuo mūrī na thayū. ²⁰ Mwahota kūūria atīrī, “Tūkaarīa kī mwaka wa mūgwanja aakorwo tūtīkahaanda kana tūgethe?” ²¹ Nīngamūtūmīra kīrathimo mwaka-inī ūcio wa gatandatū nīguo mīgūnda yanyu īgaaciara maciaro ma kūmūigana mīaka itatū. ²² Mūkīhaanda mwaka-inī wa kanana, mūkaarīaga irio iria mwaigīte mūthiithū, na mūgaacīrīa nginya mūgethe maciaro ma mwaka wa kenda.

²³ “Mīgūnda ndīkanendio biū, tondū būrūri nī wakwa na inyuī mūrī o ageni kuo, na nī nī ndīmūkomborithītie. ²⁴ Būrūri wothe ūrīa mwīnyīitīre ūgaatuīka wanyu, no nginya kūgīe na mweke wa gūkūūruga mīgūnda iyo.

²⁵ “Mūdū wa būrūri wanyu angīthīina na endie gīcunjī kīa mīgūnda wake, mūdū ūrīa wa hakuhi mūno wa nyūmba yake nīagooka na akūūre mīgūnda ūcio mūdū wao eendetie. ²⁶ No rīrī, mūdū angīkorwo ndarī na mūdū wa kūmūkūūrīra mīgūnda, na we mwene atonge agīe na indo ciiganīte kūūkūūra, ²⁷ nīwe ūgaatua thogora kūrīngana na mīaka īrīa mīthiru kuuma rīrīa aawendīrie, na acookie mbeeca icio ingī kūrī mūdū ūrīa eendeirie; thuutha ūcio no acooke mīgūnda-inī wake. ²⁸ No angīaga kūgīa na indo cia kūmūrīha-rī, gīcunjī kīrīa eendīrie gīgūtūūra kīrī kīa mūgūri nginya Mwaka wa Jubilii. Gīgaacookio hīndī ya Jubilii, na hīndī iyo no acooke gīthaka-inī gīake.

²⁹ “Mūdū angīkeendia nyūmba īrī itūūra-inī inene rīrīgīre, nīarīkoragwo arī na kīhoto gīa kūmīkūūra ihinda rīa mwaka mūgīma kuuma amīendia. Thīinī wa ihinda rīu no amīkūūre. ³⁰ Ingīaga gūkūūrwo mwaka ūmwe ūtanathira, nyūmba iyo īrī itūūra-inī inene rīrīgīre nīgatuīka ya mūmīgūri na njīaro ciake nginya tene. Nyūmba iyo ndīgaacookerio mwene Mwaka wa Jubilii. ³¹ No nyūmba cia tūtūūra-inī tūrīa tūtārī tūirīgīre, irītuagwo ta mīgūnda ya kūdū gūtārī kūrīge. Icio no ikūūrwo, na nī igaacookio Mwaka wa Jubilii.

³² “Alawii hīndī ciothe nī marī na kīhoto gīa gūkūūruga nyūmba ciao iria irī matūūra-inī ma Alawii, marīa megwatīre. ³³ Nī ūndū ūcio indo cia Alawii no ikūūrwo, ūguo nī ta kuuga atī, nyūmba

* 25:10 Jubilii nī kuuga “ūtoorania.”

nyendie itũũra-inĩ o rĩothe rĩao, nĩgacookio Mwaka wa Jubilii, tondũ nyũmba iria irĩ matũũra-inĩ ma Alawii nĩcio igai rĩao thĩinĩ wa andũ a Isiraeli. ³⁴ No ithaka cia ũrĩthio cia matũũra mao itikanendio; icio nĩ ciao nginya tene.

³⁵ “Mũndũ wa bũrũri wanyu angĩthĩna nginya aremwo nĩ kwĩrũgamĩrĩra gatagatĩ kanyu, mũtei-thagiei o ta ũrĩa mũngĩteithia mũgeni kana mũndũ ũrarĩrĩre kwanyu, nĩgeetha ahote gũtũũrania na inyuĩ. ³⁶ Mũtikanamũrĩhie uumithio o na ũrĩkũ, no mwĩtigagĩre Ngai wanyu, nĩgeetha mũndũ wa bũrũri wanyu ahote gũtũũrania na inyuĩ. ³⁷ Mũtikanamũkombere mbeeca nĩguo acookie na maciaro, kana mũmwenderie irio nĩguo muone uumithio. ³⁸ Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, ũrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri nĩguo ndĩmũhe bũrũri wa Kaanani na ndũike Ngai wanyu.

³⁹ “Mũndũ wa bũrũri wanyu angĩthĩna arĩ gatagatĩ kanyu, nake eyendie harĩ inyuĩ, mũtikanamũrutithie wĩra ta ngombo. ⁴⁰ Mũkaamũtua ta mũrutĩ wa wĩra wa mũcaara kana ta mũndũ ũrarĩrĩre kwanyu; mũndũ ũcio akaamũrutĩra wĩra nginya Mwaka wa Jubilii. ⁴¹ Thuutha ũcio mũndũ ũcio na ciana ciake nĩmakarekererio, nake acooke kũrĩ andũ a mũhĩrĩga wake, na gĩthaka-inĩ kĩa maithe make ma tene. ⁴² Tondũ andũ a Isiraeli nĩ ndungata ciakwa, iria ndaarutire bũrũri wa Misiri, matikanendio matũike ngombo. ⁴³ Mũtikamaathage mũtekũmaiguĩra tha, no mwĩtigagĩre Ngai wanyu.

⁴⁴ “Ngombo cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja iriumaga ndũrĩrĩ-inĩ iria imũrigiicĩrie; kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ icio no mũgũrage ngombo. ⁴⁵ O na ningĩ no mwĩgũrĩre ngombo kuuma kũrĩ andũ arĩa mararĩrĩre kwanyu na kuuma kũrĩ andũ a mũhĩrĩga yao arĩa maciarĩrwo bũrũri wanyu, nao matũike indo cianyu. ⁴⁶ Andũ acio no mũmeegaĩre kũrĩ ciana cianyu matũike igai rĩrĩa mũmagaĩre, na no mũmatue ngombo rĩrĩa rĩothe marĩ muoyo, no mũtikanaathe andũ anyu a Isiraeli mũtekũmaiguĩra tha.

⁴⁷ “No rĩrĩ, mũgeni kana mũndũ ũrĩa ũrarĩrĩre kwanyu angĩtonga arĩ gatagatĩ kanyu, nake mũndũ wa bũrũri wanyu athĩne na eyendie kũrĩ mũgeni ũrĩa ũtũũranĩtie na inyuĩ, kana kũrĩ mũndũ wa mũhĩrĩga wa mũndũ ũcio mũgeni-rĩ, ⁴⁸ mũndũ ũcio no arĩkoragwo arĩ na kĩhooto gĩa gũkũũrwo thuutha wa kwĩyendia. Mũndũ wa nyũmba yao no amũkũũre: ⁴⁹ Ithe mũnini kana ithe mũkũrũ, kana mũrũ wa ithe, kana mũndũ wa rũrĩra rwa mũhĩrĩga wao no amũkũũre; kana we mwene angĩgaacĩra, no ekũũre. ⁵⁰ Mũndũ ũcio na mũmũgũri magaataa ihinda rĩrĩa rĩthiru kuuma mwaka ũrĩa eyendirie nginya rĩrĩa Mwaka wa Jubilii ũgaakinya. Thogora wa kũrekererio gwake ũkaaringana na irĩhi rĩa mũndũ wa mũcaara thĩinĩ wa miaka iyo. ⁵¹ Angĩkorwo nĩ miaka mũingĩ itigarĩte, nĩakarĩha gĩcunjĩ kĩnene gĩa thogora ũrĩa aagũrĩtwo nague. ⁵² No angĩkorwo no miaka mũnini itigarĩte Mwaka wa Jubilii ũkinye, iyo noyo agaataa arĩhe gũkũũranio gwake kũringana na ũrĩa kwagĩrĩre. ⁵³ Agaatuuo ta mũndũ wa mũcaara mwaka o mwaka; na no nginya mũmenyagĩrĩre atĩ mũmũgũri ndarĩmwathaga atekũmũiguĩra tha.

⁵⁴ “O na angĩaga gũkũũrwo na njĩra ĩmwe ya icio, we na ciana ciake no nginya makaarekererio Mwaka wa Jubilii wakinya, ⁵⁵ nĩgũkorwo andũ a Isiraeli nĩ ndungata ciakwa. Acio nĩ ndungata ciakwa, iria ndaarutire bũrũri wa Misiri. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.

26

Irĩhi rĩa Gwathĩka

¹ “Mũtikanethondekere mũhianano kana mwĩrũgamirie mũhianĩre wa kĩndũ kana ihiga rĩamũre rĩa kũhooywo, mũtikaige ihiga rĩacũhie bũrũri-inĩ wanyu atĩ nĩguo mũrĩnamagĩrĩre. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.

² “Menyagĩrĩrai Thabatũ ciakwa na mũtĩĩage handũ hakwa harĩa haamũre. Nĩ nĩ nĩ Jehova.

³ “Mũngĩrũmĩrĩra kĩrĩra kĩa watho wakwa na mũmenyagĩrĩre gwathĩkagĩra maathani makwa, ⁴ nĩngamuuragĩria mbura imera ciayo ciakinya, na mĩgũnda yanyu nĩrĩciaraga irio, nayo mĩtĩ ya mĩgũnda yanyu ĩciarage maciaro mayo. ⁵ Mũrĩhũũraga ngano yanyu mĩgakinyĩria magetha ma thabibũ, namo magetha ma thabibũ magakinyĩria hĩndĩ ya mahaanda, na mũrĩrĩaga irio mũkahũũna, na mũtũũre bũrũri wanyu mũrĩ na thayũ.

⁶ “Nĩngatũma bũrũri wanyu ũgĩe na thayũ, na mũrĩkomaga gũtarĩ mũndũ ũngĩtũma mwĩtigĩre. Nĩnganiina nyamũ njũru ciehere bũrũri-inĩ wanyu. Nacio itigacooka kuoneka bũrũri-inĩ wanyu.

⁷ Nĩmũkaingatithia thũ cianyu, na mũcihoote mbaara-inĩ. ⁸ Andũ atano anyu makaahũũra andũ igana, nao andũ anyu igana makaahũũra andũ ngiri ikũmi, nacio thũ nĩ mũgaacihoota mũciũrage na rũhiũ rwa njora.

⁹ “Nĩngamuonia ũtugi wakwa, na ndũme mũciarane na mũingĩhe, na nĩngatũũria kĩrĩkanĩro gĩakwa na inyuĩ. ¹⁰ Mũgaakoragwo o mũkĩrĩa magetha ma mwaka mũthiru nginya rĩrĩa mũkaamaruta nja nĩguo mũgĩe na handũ ha kũiga magetha marĩa maragethwo. ¹¹ Ngaiga gĩikaro gĩakwa gatagatĩ kanyu, na ndikamũthũũra. ¹² Ngaathiiaga ndĩ gatagatĩ kanyu, ndũike Ngai wanyu, na inyuĩ mũtuĩke andũ akwa. ¹³ Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, ũrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri, nĩguo mũtuge gũtuĩka ngombo cia andũ a Misiri; ndoinangire macooki ma ngingo cianyu ngĩtũma mũhotage gũthĩi mwĩhaandĩte wega.

Kũherithio nĩ Ũndũ wa Kwaga Gwathĩka

¹⁴ “No mũngĩkaaga kũnjigua, mwage kũhingia maathani macio mothe, ¹⁵ na mũngĩrega kĩrĩa gĩakwa kĩa watho na mũthũũre mawatho makwa, na mwage kũhingia maathani makwa, na nĩ ũndũ ũcio mũthũkie kĩrĩkanĩro gĩakwa-rĩ, ¹⁶ Nĩ na nĩ nĩngamwĩka maũndũ maya: Nĩngamũrehere kĩmako, na ndĩmũrehere ndwari cia kũmũniina na ũndũ wa kũhiũha kwa mĩrĩ kũrĩa gũkaamũte maitho, na gũtũme mũũrwo nĩ hinya. Mũkaahaanda mbeũ tũhũ, nĩ ũndũ ikaarĩagwo nĩ thũ cianyu. ¹⁷ Nĩngamũrũithia ndĩmũũkĩrĩre nĩguo mũhootwo nĩ thũ cianyu; arĩa mamũthũire nĩo makaamwathaga, na mũkooraga hatarĩ mũndũ ũmũingatithĩte.

¹⁸ “Angĩkorwo o na mwekwo maũndũ macio mũtikanjigua-rĩ, ngaakĩrĩrĩa kũmũherithia nĩ ũndũ wa mehia manyu maita mũgwanja. ¹⁹ Nĩnganiina rũng’athio rwa mwĩtĩio wanyu, na ndũme matu matuĩke ta cuuma, nayo thĩ yũme itũike ta gĩcango. ²⁰ Mũkaahũthĩra hinya wanyu o tũhũ, tondũ tĩri wanyu ndũkagethwo kĩndũ, kana mĩtĩ ya bũrũri wanyu ĩciare maciaro mayo.

²¹ “Nĩngĩ mũngĩthĩ na mbere na mĩthĩre ya kũnemera, na mwage kũnjigua, nĩngakĩrĩrĩa kũmũingĩhĩria mahũũra mangĩ maita mũgwanja o ũrĩa mehia manyu magĩrĩrwo nĩ kũherithio. ²² Nĩngamũrehere nyamũ cia gĩthaka imũũkĩrĩre, nacio imũtunye ciana cianyu, na iniine ng’ombe cianyu, o na itũme mũigana wanyu ũnyiihe ũũ atĩ barabara cianyu ciage andũ.

²³ “Nĩngĩ kũngĩkorwo o na mwekwo maũndũ macio no mũkaarega kũnjookerera na mũgĩthĩ na mbere kũnjũkĩrĩa-rĩ, ²⁴ nĩ na nĩ nĩngamũũkĩrĩa, na nĩngakĩrĩrĩa kũmũhũũra nĩ ũndũ wa mehia manyu maita mangĩ mũgwanja. ²⁵ Nĩngamũrehithĩria rũhiũ rwa njora rũrĩhĩrie kĩrĩkanĩro kĩrĩa mũthũkĩtie. Muorĩra matũũra-inĩ marĩa manene manyu, nĩngamũrehithĩria mũthiro thĩinĩ wanyu, na ndĩmũrekererie moko-inĩ ma thũ cianyu. ²⁶ Rĩrĩa ngaamwehereria makũmbĩ manyu ma irio, andũ-a-nja ikũmi makaarugagĩra mĩgate yanyu riiko rĩmwe, nao macooke kũmũrehera mĩgate ĩyo ĩthimĩtwo na ratiri. Mũkaamĩrĩaga na mũtihũũne.

²⁷ “Nĩngĩ kũngĩkorwo o na mwekwo maũndũ macio mũtikanjigua-rĩ, no mũthĩ o na mbere kũnjũkĩrĩa, ²⁸ nĩ na nĩ nĩngamũũkĩrĩa na marakara na nĩ mwene ngĩrĩrĩrie kũmũherithia maita mangĩ mũgwanja nĩ ũndũ wa mehia manyu. ²⁹ Mũkaarĩaga nyama cia ariũ na aarĩ anyu. ³⁰ Nĩngĩ nĩngananga kũndũ kwanyu kũrĩa gũtũũgĩru, na ndemange magongona manyu ma ũbani na njooke njigĩrĩre ciimba cianyu igũrũ rĩa mĩhianano ĩyo yanyu ĩtarĩ muoyo, na ndĩmũthũũre. ³¹ Matũũra manyu marĩa manene nĩngamananga na handũ hanyu harĩa haamũre ndĩhoonũhe, o na ndigakenio nĩ mũtararĩko mweka wa maruta manyu. ³² Nĩngonũha bũrũri ũcio, nginya thũ cianyu iria itũũraga kuo igege. ³³ Nĩngamũharagania ndũrĩrĩ-inĩ na njomere rũhiũ rwakwa rwa njora ndĩmũingatithie. Naguo bũrũri wanyu ndĩũnũhe, namo matũũra manyu marĩa manene ndĩmanange. ³⁴ Thuutha ũcio, bũrũri ũcio nĩũgakenera mĩaka ya Thabatũ hĩndĩ ĩyo yotho ũgaakorwo ũkĩrĩte ihooru, na inyuĩ mĩrĩ bũrũri-inĩ wa thũ cianyu; naguo bũrũri nĩũkahurũka, na ũkenere thabatũ ciaguo. ³⁵ Ihinda rĩrĩa bũrũri ũcio ũgaakorwo ũkĩrĩte ihooru, nĩũkahurũka kũrĩa wagĩte kũhurũka hĩndĩ ya Thabatũ iria mwatũũrĩte kuo.

³⁶ “Nao arĩa anyu magaatigara, nĩngatũma ngoro ciao inyiitwo nĩ guoya marĩ mabũrũri-inĩ macio ma thũ ciao, o nginya ithangũ rĩabarabario nĩ rũhuho rĩgatũma moore. Nao makooraga o ta ũrĩa mũndũ ooragĩra rũhiũ rwa njora, na nĩmakagũũaga o na gũtarĩ mũndũ ũmaingatithĩte.

³⁷ Makaahĩnganaga makĩũra o ta andũ maroorĩra rũhiũ rwa njora o na gũtarĩ mũndũ ũmaingatithĩte.

Nĩ ūndũ ūcio mūtikahota gwĩtiiria thũ cianyu. ³⁸ Mũgaathirĩra kũu ndũrĩrĩ-inĩ; bũrũri wa thũ cianyu ūkaamũrĩa ūmũniine. ³⁹ Nao andũ anyu arĩa magaatigara nĩmakoorwo nĩ hinya marĩ kũu bũrũri-inĩ ūcio wa thũ ciao nĩ ūndũ wa mehia mao; o na nĩngĩ nĩ ūndũ wa mehia ma maithe mao, nĩ makoorwo nĩ hinya.

⁴⁰ “No mangĩkoimbũra mehia mao na mehia ma maithe mao, o na mehia ma kũnemera na ma kũnjũkĩrĩra, ⁴¹ kũrĩa gwatũmire ndĩmookĩrĩre nginya ngĩmatwarithia bũrũri wa thũ ciao, thuutha ūcio rĩrĩa ngoro icio ciao nyũmũ ikenyihia na ciĩtikĩre ihũũra rĩa mehia mao-rĩ, ⁴² nĩngaririkana kĩrĩkanĩro gĩakwa na Jakubu, na kĩrĩkanĩro gĩakwa na Isaaka, na kĩrĩkanĩro gĩakwa na Iburahĩmu, na ndirĩkane bũrũri ūcio. ⁴³ Nĩgũkorwo bũrũri ūcio nĩũgatiganĩrio nĩo, naguo nĩũgakenera Thabatũ ciaguo rĩrĩa ūgaakira ihooru ūtarĩ nao. Nĩmakarĩhio mehia mao nĩ ūndũ nĩmaregire mawatho makwa na magĩthũũra kĩrĩa gĩakwa kĩa watho. ⁴⁴ No rĩrĩ, o na gũtariĩ ūguo, hĩndĩ iyo marĩ bũrũri-inĩ wa thũ ciao, ndikamarega kana ndĩmathũũre biũ ūndũ ūngĩtũma ndĩmaniine biũ, thũkie kĩrĩkanĩro gĩakwa nao. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao. ⁴⁵ No nĩ ūndũ wao, nĩngaririkana kĩrĩkanĩro gĩakwa na maithe mao, arĩa ndaarutire bũrũri wa Misiri mbere ya ndũrĩrĩ nĩgeetha ndũike Ngai wao. Nĩ nĩ nĩ Jehova.’”

⁴⁶ Icio nĩcio irĩa cia watho wa kũrũmĩrĩrwo, na matũiro ma ciira na mawatho marĩa Jehova aarĩkanĩre na andũ a Isiraeli Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, akĩra Musa amamenyithanie kũrĩ andũ a Isiraeli.

27

Gũkũũra Kĩndũ Kĩamũrĩrwo Jehova

¹ Nĩngĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ² “Arĩria andũ a Isiraeli, ūmeere atĩrĩ: ‘Mũndũ o wotha angĩkeehĩta mwĩhĩtwa wa mwanya wa kwamũrĩra Jehova andũ, na ūndũ wa kũruta indo irĩa ciiganĩre iruta rĩu, ³ nĩũgaatua irĩhi rĩa mũndũ mũrũme wa kuuma mĩaka mĩrongo iĩrĩ nginya mĩaka mĩrongo itandatũ rĩkorwo rĩrĩ cekerĩ mĩrongo itano cia betha,* kũringana na cekerĩ† ya handũ-harĩa-haamũre, ⁴ na aakorwo nĩ mũndũ-wa-nja, ūgaatua irĩhi rĩkorwo rĩrĩ cekerĩ mĩrongo itatũ.‡ ⁵ Aakorwo nĩ mũndũ wa kuuma mĩaka itano nginya mĩrongo iĩrĩ, ūgaatua irĩhi rĩa mũndũ mũrũme rĩtuĩke nĩ cekerĩ mĩrongo iĩrĩ,§ na irĩhi rĩa mũndũ-wa-nja nĩ cekerĩ ikũmi.* ⁶ Aakorwo nĩ mũndũ wa kuuma mwere ūmwe nginya mĩaka itano, ūgaatua irĩhi rĩa kahĩ rĩtuĩke nĩ cekerĩ ithano cia betha,† na irĩhi rĩa kairĩtu nĩ cekerĩ ithatũ cia betha.‡ ⁷ Aakorwo nĩ mũndũ wa mĩaka mĩrongo itandatũ kana makĩrĩa, ūgaatua irĩhi rĩa mũndũ mũrũme rĩtuĩke nĩ cekerĩ ikũmi na ithano,§ na rĩa mũndũ-wa-nja nĩ cekerĩ ikũmi.* ⁸ Angĩkorwo mũndũ ūrĩa wĩhĩtite mwĩhĩtwa nĩ mũthĩni mũno ndaangĩhota kũrĩha irĩhi rĩrĩa rĩtuĩtwo, nĩagatwara mũndũ ūcio kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, ūrĩa ūgaatua irĩhi rĩrĩa mũndũ ūcio wĩhĩtite mwĩhĩtwa angĩhota kũrĩha.

⁹ “Angĩkorwo kĩndũ kĩrĩa eeranĩre na mwĩhĩtwa nĩ nyamũ ĩngĩtikĩrĩka irĩ iruta kũrĩ Jehova, nyamũ ta iyo ĩheanĩtwo kũrĩ Jehova ĩrĩtuĩkaga nĩ nyamũre. ¹⁰ Ndakanamĩkũũranie kana amĩgarũranie, aige ĩrĩa njega ithenya rĩa ĩrĩa njũru, kana aige ĩrĩa njũru ithenya rĩa ĩrĩa njega; angĩgakũũrania nyamũ iyo na ĩngĩ, cieri iyo ya mbere na iyo ya gũkũũranio nĩngatuĩka nyamũre. ¹¹ Angĩkorwo kĩndũ kũu ehĩtite kũruta nĩ nyamũ ĩrĩ na thaahu, ĩrĩa ĩtangĩtikĩrĩka irĩ iruta kũrĩ Jehova,† nyamũ iyo no nginya ĩtwarĩrwo mũthĩnjĩri-Ngai, ¹² ūrĩa ūgaatua kana nĩ njega kana ti njega. Thogora ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai agaatua, ūcio nĩguo ūgaatuĩka thogora wayo. ¹³ Angĩkorwo mwene no ende gũkũũra nyamũ iyo, no nginya ongerere gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ūrĩa ūtuĩtwo.

¹⁴ “Mũndũ angĩamũra nyũmba yake ĩrĩ kĩndũ kĩamũrĩrwo Jehova, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua itua kana nĩ njega kana ti njega. Thogora ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai agaatua, ūcio nĩguo ūgaatuĩka thogora wayo. ¹⁵ Mũndũ ūrĩa wamũrite nyũmba yake angĩmĩkũũra-rĩ, no nginya ongerere gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano gĩa thogora wayo, nayo nyũmba iyo nĩngatuĩka yake rĩngĩ.

¹⁶ “Angĩkorwo mũndũ nĩakamũrĩra Jehova gĩcunjĩ kĩa mũgũnda wa nyũmba yao, thogora waguo ūgaatuuo kũringana na mbeũ irĩa ĩngĩhaandwo, nacio nĩ cekerĩ mĩrongo itano cia betha, irĩa arĩ kĩbaba

* 27:3 nĩ ta nuthu kilo (0.5) † 27:3 nĩ ta giramu ikũmi na ĩmwe na nuthu (11:5) ‡ 27:4 nĩ ta giramu 330 § 27:5 nĩ ta giramu 220 * 27:5 nĩ ta giramu 110 † 27:6 nĩ ta giramu 55 ‡ 27:6 nĩ ta giramu 33 § 27:7 nĩ ta giramu 165 * 27:7 nĩ ta giramu 110 † 27:11 Nyamũ irĩa ciarĩ thaahu nĩ ta ngamũra, mbarathi, na ndigiri.

kĩmwe kĩa omeri[‡] ya mbeũ cia cairi. ¹⁷ Angĩkaamũra mũgũnda wake Mwaka-inĩ wa Jubilii, thogora ũrĩa ũtuĩtwo nĩguo ũgaatuĩka thogora wago. ¹⁸ No angĩamũra mũgũnda wake thuutha wa Jubilii, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua thogora kũringana na mĩaka ĩrĩa ĩtigarĩte Jubilii ĩrĩa ĩngĩ ĩgĩgaakinya, naguo thogora wago nĩũkanyihanyihio. ¹⁹ Mũndũ ũcio wamũrĩte mũgũnda wake angĩenda kũũkũura, nĩakongerera gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora wago, mũgũnda ũcio ũcooke ũtuĩke wake rĩngĩ. ²⁰ No rĩrĩ, angĩkorwo ndegũkũura mũgũnda ũcio, kana aakorwo nĩawendeirie mũndũ ũngĩ, mũgũnda ũcio ndũrĩ hĩndĩ ũgaakũũrwo o na rĩ. ²¹ Rĩrĩa mũgũnda ũcio ũkaarekererio Mwaka-inĩ wa Jubilii, nĩũgatuĩka mwamũre, o ta mũgũnda wamũrĩrwo Jehova; ũgaatuĩka mũgũnda wa athĩnjĩri-Ngai.

²² “‘Nĩngĩ mũndũ angĩkaamũrĩa Jehova mũgũnda ũrĩa agũrĩte, na ti mũgũnda wa nyũmba yao, ²³ mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua thogora wago nginya Mwaka wa Jubilii, nake mũndũ ũcio nĩakarĩha ĩrĩhi rĩu mũthenya ũcio taarĩ kĩndũ kĩamũrĩrwo Jehova. ²⁴ Mwaka-inĩ wa Jubilii, mũgũnda ũcio nĩũgacookerera mwene ũrĩa wamwendeirie, ũrĩa warĩ mwene mũgũnda ũcio. ²⁵ Thogora wothĩ ũrĩtuagwo kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre, nacio nĩ geera mĩrongo ĩĩrĩ harĩ cekerĩ ĩmwe.

²⁶ “‘Na rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩamũrĩa Jehova irigithathi rĩa nyamũ, nĩ ũndũ marigithathi mothe nĩ ma Jehova; arĩ ndegwa, kana ng’ondũ, ĩcio nĩ cia Jehova. ²⁷ Angĩkorwo nĩ nyamũ ĩmwe ya iria ĩrĩ thaahu, no amĩgũre na thogora ũrĩa ĩtuĩrĩrwo, ongerere gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ũcio. Aakorwo ndekũmĩkũura, nyamũ ĩyo nĩĩkeendio na thogora ũrĩa ũtuĩtwo.

²⁸ “‘No gũtirĩ kĩndũ kĩa mũndũ kĩrĩa aamũrĩre Jehova, arĩ mũndũ, kana nyamũ, kana mũgũnda wa nyũmba yao, kĩngĩendio kana gĩkũũrwo; indo ciothe ciamũrĩrwo Jehova nĩ nyamũre harĩ Jehova.

²⁹ “‘Na rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ wamũrĩrwo kũũragwo ũngĩkũũrwo; no nginya ooragwo.

³⁰ “‘Gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe cia kuuma mũgũnda, arĩ ngano ya mũgũnda kana maciaro ma mĩtĩ, nĩ kĩa Jehova; gĩcunjĩ kũ kĩaamũrĩrwo Jehova. ³¹ Mũndũ angĩgakũũra gĩcunjĩ gĩaake gĩa ikũmi, no nginya akongerera gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ũrĩa ũtuĩtwo. ³² Gĩcunjĩ gĩa ikũmi gĩothe kĩa rũũru rwa ng’ombe kana rwa mbũri, nyamũ ya ikũmi yothĩ ĩrĩa ĩhĩtũkagĩra rungu rwa rũthanju rwa mũrĩithi nĩĩkamũrĩrwo Jehova. ³³ Mũndũ ndagathuure ĩrĩa njega kana ĩrĩa njũru, kana akũũranie. Angĩgakũũrania nyamũ ĩyo na ĩngĩ, cieri, ya mbere na ĩyo ya gũkũũranio, nĩ igaatuĩka nyamũre, na ĩcio ĩtingĩkũũrwo.’”

³⁴ Macio nĩmo maathani marĩa Jehova aaheire Musa Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai makoniĩ andũ a Isiraeli.

[‡] 27:16 nĩ ta kilo 220

NDARI

Gūtarwo kwa Andū a Isiraeli

¹ Na rīrī, Jehova akīarīria Musa arī Hema-inī ya Gūtūnganwo kūu Werū-inī wa Sinai mūthenya wa mbere wa mweri wa keerī, mwaka-inī wa keerī kuuma andū a Isiraeli moima būrūri wa Misiri. Akīmwīra atīrī: ² “Tara kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraeli, ūmatare na mbarī ciao, na nyūmba ciao ūrīa itarīi, mūdū mūrūme o mūdū mūrūme andīkwo rītwa rīake. ³ Wee mūrī na Harūni mūtare ikundi cia arūme othe arīa marī Isiraeli, arīa makinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhota gūthīi ita-inī. ⁴ Mūdū ūmwe kuuma o mūhīrīga, na akorwo arī mūtongoria wa nyūmba yao, nīo mekūmūteithia. ⁵ Maya nīmo marītwa ma andū arīa marīmūteithagīrīria:

- kuuma mūhīrīga wa Rubeni, nī Elizuru mūrū wa Shedeuru;
- ⁶ kuuma mūhīrīga wa Simeoni, nī Shelumieli mūrū wa Zurishadai;
- ⁷ kuuma mūhīrīga wa Juda, nī Nahashoni mūrū wa Aminadabu;
- ⁸ kuuma mūhīrīga wa Isakaru, nī Nethaneli mūrū wa Zuaru;
- ⁹ kuuma mūhīrīga wa Zebuluni, nī Eliabu mūrū wa Heloni;
- ¹⁰ kuuma ariū a Jusufu:
  - kuuma Efiraimu, nī Elishama mūrū wa Amihudu;
  - kuuma Manase, nī Gamalieli mūrū wa Pedazuru;
- ¹¹ kuuma mūhīrīga wa Benjamini, nī Abidani mūrū wa Gideoni;
- ¹² kuuma mūhīrīga wa Dani, nī Ahiezeri mūrū wa Amishadai;
- ¹³ kuuma mūhīrīga wa Asheri, nī Pagieli mūrū wa Okirani;
- ¹⁴ kuuma mūhīrīga wa Gadi, nī Eliasafu mūrū wa Deueli;
- ¹⁵ kuuma mūhīrīga wa Nafitali, nī Ahira mūrū wa Enani.”

¹⁶ Acio nīo andū arīa maathuurirwo kuuma kūrī kīrīndī gīa Isiraeli, marī atongoria a mīhīrīga ya maithe mao ma tene. Nīo maarī atongoria a mīhīrīga ya Isiraeli.

¹⁷ Musa na Harūni makīoya andū acio maaheetwo marītwa mao. ¹⁸ Magīcooka magīita kīrīndī gīothe hamwe mūthenya wa mbere wa mweri wa keerī. Andū makīonania rūruka rwao kūrīngana na mbarī na nyūmba ciao, nao arūme arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria makīandīkwo, o mūdū o mūdū na rītwa rīake, ¹⁹ o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. Nī ūndū ūcio akīmatara marī kūu Werū-inī wa Sinai:

- ²⁰ Kuuma njiaro-inī cia Rubeni, mūrīū wa irigithathi wa Isiraeli:
  - Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīahotire gūthīi ita-inī, makīandīkwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandīko ma mbarī na nyūmba ciao. ²¹ Kuuma mūhīrīga wa Rubeni maarī andū 46,500.
- ²² Kuuma njiaro-inī cia Simeoni:
  - Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīahotire gūthīi ita-inī, magītarwo na makīandīkwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandīko ma mbarī na nyūmba ciao. ²³ Kuuma mūhīrīga wa Simeoni maarī andū 59,300.
- ²⁴ Kuuma njiaro-inī cia Gadi:
  - Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīahotire gūthīi ita-inī, makīandīkwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandīko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. ²⁵ Kuuma mūhīrīga wa Gadi maarī andū 45,650.
- ²⁶ Kuuma njiaro-inī cia Juda:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthiĩ ita-inĩ, makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. ²⁷ Kuuma mũhĩrĩga wa Juda maarĩ andũ 74,600.

²⁸ Kuuma njiaro-inĩ cia Isakaru:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthiĩ ita-inĩ, makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. ²⁹ Kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru maarĩ andũ 54,400.

³⁰ Kuuma njiaro-inĩ cia Zebuluni:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ kana makĩria, arĩa mangĩahotire gũthiĩ ita-inĩ makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. ³¹ Kuuma mũhĩrĩga wa Zebuluni maarĩ andũ 57,400.

³² Kuuma kũrĩ ariũ a Jusufu:

Kuuma njiaro-inĩ cia Efiraimu:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria arĩa mangĩahotire gũthiĩ ita-inĩ, makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. ³³ Kuuma mũhĩrĩga wa Efiraimu maarĩ andũ 40,500.

³⁴ Kuuma njiaro-inĩ cia Manase:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthiĩ ita-inĩ makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. ³⁵ Kuuma mũhĩrĩga-inĩ wa Manase maarĩ andũ 32,200.

³⁶ Kuuma njiaro-inĩ cia Benjāmini:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthiĩ ita-inĩ, makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. ³⁷ Kuuma mũhĩrĩga wa Benjāmini maarĩ andũ 35,400.

³⁸ Kuuma njiaro-nĩ cia Dani:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthiĩ ita-inĩ, makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. ³⁹ Kuuma mũhĩrĩga wa Dani maarĩ andũ 62,700.

⁴⁰ Kuuma njiaro-inĩ cia Asheri:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthiĩ ita-inĩ, makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. ⁴¹ Kuuma mũhĩrĩga wa Asheri maarĩ andũ 41,500.

⁴² Kuuma njiaro-inĩ cia Nafitali:

Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ kana makĩria, arĩa mangĩahotire gũthiĩ ita-inĩ, makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. ⁴³ Kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali maarĩ andũ 53,400.

⁴⁴ Acio nĩo andũ arĩa maatarirwo nĩ Musa na Harũni na atongoria arĩa ikũmi na eerĩ a Isiraeli, o ũmwe wao arũgamĩrĩre nyũmba yake. ⁴⁵ Andũ othe a Isiraeli arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ kana makĩria, arĩa mangĩahotire gũthiĩ ita-inĩ, magĩtarwo kũringana na nyũmba ciao. ⁴⁶ Andũ acio othe marĩ hamwe maarĩ 603,550.

⁴⁷ No rĩrĩ, andũ a nyũmba ya mũhĩrĩga wa Lawi matiataranĩirio hamwe na andũ arĩa angĩ a Isiraeli. ⁴⁸ Jehova nĩeerĩte Musa atĩrĩ, ⁴⁹ “Mũtigatare andũ a mũhĩrĩga wa Lawi kana mũmataranĩrie

na andũ arĩa angĩ a Isiraeli. ⁵⁰ Handũ ha ũguo-rĩ, amũrai Alawii matuĩke arori a hema ya Ũira, mamenyagĩrĩre indo ciothe ciayo, na kĩndũ o gĩothe kĩa hema iyo. Nĩo marĩkuuaga hema iyo o na indo ciothe ciayo; na mamĩmenyagĩrĩre na mamĩthiũrũrũkagĩrie na hema ciao. ⁵¹ Rĩrĩa rĩothe hema iyo ĩgũthaamio, Alawii acio nĩo marĩmĩambũraga, na rĩrĩa rĩothe hema iyo ĩkwambwo-rĩ, Alawii acio nĩo marĩmĩambaga. Mũndũ ũngĩ o na ũrĩkũ angĩkamĩkuhĩrĩria nĩakooragwo. ⁵² Andũ a Isiraeli marĩambaga hema ciao kũringana na ikundi ciao, o mũndũ kambĩ-inĩ yake harĩa bendera yake ĩrĩ. ⁵³ No rĩrĩ, Alawii marĩambaga hema ciao mathiũrũrũkĩirie hema ya Ũira nĩgeetha kĩrĩndĩ kũ kĩa Isiraeli gĩtigakororerwo nĩ mang'ũrĩ ma Ngai. Alawii nĩo marĩthokagĩrwo ũmenyereri wa hema iyo ya Ũira.”

⁵⁴ Nao andũ a Isiraeli magĩĩka maũndũ macio o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

2

Kũbangwo gwa Kambĩ cia Mũhĩrĩga

¹ Nake Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, ² “Andũ a Isiraeli nĩmambage hema ciao irigiicĩirie Hema-ya-Gũtũnganwo no ĩrĩ haraaya nayo, o mũndũ arĩ harĩa bendera yake ĩrĩ rĩa ĩrĩ na marũũri ma nyũmba yao.”

³ Mwena wa irathĩro, kũrĩa riũa rĩrathagĩra-rĩ, nĩho ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Juda ikaamba hema harĩa bendera yao ĩrĩ. Mũtongoria wa andũ a Juda nĩ Nahashoni mũrũ wa Aminadabu. ⁴ Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 74,600.

⁵ Mũhĩrĩga wa Isakaru ũkaamba hema ciao mariganĩtie na andũ a Juda. Mũtongoria wa andũ a Isakaru nĩ Nethaneli mũrũ wa Zuaru. ⁶ Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 54,400.

⁷ Mũhĩrĩga wa Zebuluni nĩguo ũgaacookerera. Mũtongoria wa andũ a Zebuluni nĩ Eliabu mũrũ wa Heloni. ⁸ Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 57,400.

⁹ Andũ othe arĩa maagaĩrwo gũikara kambĩ ya Juda, kũringana na ikundi ciao-rĩ, nĩ andũ 186,400. Acio nĩo makaamba kuumagara.

¹⁰ Mwena wa gũthini nĩho ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Rubeni igaakorwo, harĩa bendera yao ĩrĩ. Mũtongoria wa andũ a Rubeni nĩ Elizuru mũrũ wa Shedeuru. ¹¹ Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 46,500.

¹² Mũhĩrĩga wa Simeoni ũkaamba hema ciao mariganĩtie na Rubeni. Mũtongoria wa andũ a Simeoni nĩ Shelumieli mũrũ wa Zurishadai. ¹³ Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 59,300.

¹⁴ Mũhĩrĩga wa Gadi nĩguo ũgũcookerera. Mũtongoria wa andũ a Gadi nĩ Eliasafu mũrũ wa Deueli. ¹⁵ Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 45,650.

¹⁶ Andũ othe arĩa magagaĩrwo gũikara kambĩ ya Rubeni, kũringana na ikundi ciao-rĩ, nĩ andũ 151,450. Acio nĩo magatuĩka a keerĩ kuumagara.

¹⁷ Nayo Hema-ya-Gũtũnganwo na kambĩ ya Alawii moimagare marĩ gatagatĩ ga kambĩ icio ingĩ. Makoimagara marũmanĩrĩre kũringana na ũrĩa hema cia kambĩ ciao ciambĩtwo, o kambĩ ĩrĩ handũ hayo nyene o harĩa bendera yao ĩrĩ.

¹⁸ Mwena wa ithũĩro nĩkuo ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Efiraimu igũkorwo, o harĩa bendera yao ĩrĩ. Mũtongoria wa andũ a Efiraimu nĩ Elishama mũrũ wa Amihudu. ¹⁹ Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 40,500.

²⁰ Mũhĩrĩga wa Manase nĩguo ũkũrigania nao. Mũtongoria wa andũ a Manase nĩ Gamalieli mũrũ wa Pedazuru. ²¹ Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 32,200.

²² Mũhĩrĩga wa Benjamini nĩguo ũgũcookerera. Mũtongoria wa andũ a Benjamini nĩ Abidani mũrũ wa Gideoni. ²³ Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 35,400.

²⁴ Andũ othe arĩa magagaĩrwo gũikara kambĩ ya Efiraimu, kũringana na ikundi ciao-rĩ, nĩ andũ 108,100. Acio nĩo marĩthiaga marĩ a gatatuĩ.

²⁵ Mwena wa gathigathini nĩkuo ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Dani igũkorwo, harĩa bendera yao irĩ. Mũtongoria wa andũ a Dani nĩ Ahiezeri mūrũ wa Amishadai. ²⁶ Gĩkundi gĩaake nĩ kĩa andũ 62,700.

²⁷ Mũhĩrĩga wa Asheri ũkaamba hema ciao mariganĩtie nao. Mũtongoria wa andũ a Asheri nĩ Pagieli mūrũ wa Okirani. ²⁸ Gĩkundi gĩaake nĩ kĩa andũ 41,500.

²⁹ Mũhĩrĩga wa Nafitali nĩguo ũgũcookerera. Mũtongoria wa andũ a Nafitali nĩ Ahira mūrũ wa Enani. ³⁰ Gĩkundi gĩaake nĩ kĩa andũ 53, 400.

³¹ Andũ othe arĩa magaiirwo gũikara kambĩ ya Dani nĩ andũ 157,600. Acio nĩo magaakorwo marĩ a mũthia kuumagara, marĩ harĩa bendera ciao irĩ.

³² Acio nĩo andũ a Isiraeli, arĩa maatarirwo kũringana na nyũmba ciao. Arĩa othe maarĩ kambĩ-inĩ kũringana na ikundi ciao-rĩ, maarĩ andũ 603,550. ³³ No rĩrĩ, Alawii matiataranĩirio na andũ arĩa angĩ a Isiraeli, ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

³⁴ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magũika maũndũ mothe marĩa Jehova aathĩte Musa, na tondũ ũcio maambire hema harĩa bendera ciao ciarĩ, na ũguo noguo moimagarire, o mũtongoria na andũ a mũhĩrĩga wake na nyũmba yake.

3

Alawii

¹ Ũyũ nĩguo ũhoru wa njiaro cia Harũni na Musa hĩndĩ irĩa Jehova aaririe na Musa Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai.

² Marĩitwa ma ariũ a Harũni maarĩ Nadabu ũrĩa warĩ irigithathi, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru.

³ Macio nĩmo marĩitwa ma ariũ a Harũni, nao maarĩ athĩnjĩri-Ngai aitĩrĩrie maguta, arĩa maamũritwo matungatage marĩ athĩnjĩri-Ngai. ⁴ Na rĩrĩ, Nadabu na Abihu nĩmakuire marĩ mbere ya Jehova rĩrĩa maarutaga igongona na mwaki ũtarĩ mwĩtikĩrie mbere yake Werũ-inĩ wa Sinai. Matiarĩ na ciana cia aanake; nĩ ũndũ ũcio, Eleazaru na Ithamaru nĩo maatungataga marĩ athĩnjĩri-Ngai hĩndĩ irĩa yothe ithe wao Harũni aarĩ muoyo.

⁵ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ⁶ “Rehe andũ a mũhĩrĩga wa Lawi ũmaneane kũrĩ Harũni mũthĩnjĩri-Ngai, nĩguo mamũteithagie.* ⁷ Marĩrutaga wĩra wa kũmũtungatĩra, na matungatagĩre kĩrĩndĩ kũ gĩothe hau Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo na ũndũ wa kũruta wĩra wa hema iyo. ⁸ Nao marĩmenyagĩrĩra indo ciothe cia Hema-ya-Gũtũnganwo, mahingagie maũndũ marĩa magĩrĩre nĩ gwĩkwo nĩ andũ a Isiraeli na ũndũ wa kũruta wĩra wa hema iyo. ⁹ Neana Alawii acio kũrĩ Harũni na ariũ ake; nĩo andũ a Isiraeli arĩa mekũneanwo kũrĩ we biũ. ¹⁰ Amũra Harũni na ariũ ake matungatage marĩ athĩnjĩri-Ngai; mũndũ ũngĩ o wotho ũrĩa ũrĩkuhagĩrĩria harĩa haamũre no nginya ooragwo.”

¹¹ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ¹² “Nĩ nĩ nĩ thuurĩte Alawii kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli ithenya rĩa marigithathi ma arũme arĩa marigithathĩtwo nĩ andũ-a-nja othe a Isiraeli. Alawii nĩ akwa, ¹³ nĩgũkorwo marigithathi mothe nĩ makwa. Hĩndĩ irĩa ndooragire marigithathi mothe ma Misiri, noguo ndeyamũrĩre marigithathi mothe ma Isiraeli, marĩ ma mũndũ kana ma nyamũ. Macio nĩ makwa kũmbe. Nĩ nĩ nĩ Jehova.”

¹⁴ Ningĩ Jehova akĩra Musa kũu Werũ-inĩ wa Sinai atĩrĩ, ¹⁵ “Tara Alawii† kũringana na nyũmba ciao na mbarĩ ciao. Tara arũme othe arĩa makinyĩtie mweri ũmwe na makĩria.” ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio, Musa akĩmatara o ta ũrĩa aathĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova.

¹⁷ Maya nĩmo marĩitwa ma ariũ a Lawi:

Nĩ Gerishoni, na Kohathu, na Merari.

¹⁸ Maya nĩmo marĩitwa ma mbarĩ cia Agerishoni:

Nĩ Libini na Shimei.

¹⁹ Mbarĩ cia Akohathu ciarĩ:

Amuramu, na Iziharu na Hebironi, na Uzieli.

* 3:6 Alawii nĩo maateithagĩrĩria athĩnjĩri-Ngai. † 3:15 Alawii matiathiiaga mbaara-inĩ. Kũu nĩkĩo kĩagiragia matarwo maakinyia mĩaka mĩrongo ũrĩ ta andũ arĩa angĩ.

²⁰ Mbarĩ cia Amerari:

ciarĩ Mahali na Mushi.

Ici nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Alawii, kũringana na nyũmba ciao.

²¹ Gerishoni aarĩ na mbarĩ cia Alabini na Ashimei; ici nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Agerishoni.

²² Arũme arĩa othe maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria arĩa maatarirwo maarĩ andũ 7,500.

²³ Mbarĩ icio cia Agerishoni ciarĩ ciambe hema ciao mwena wa ithũĩro, thuutha wa Hema-ĩrĩa-Nyamũre. ²⁴ Mũtongoria wa nyũmba cia Agerishoni aarĩ Eliasafu mūrũ wa Laeli. ²⁵ Hau Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo-rĩ, Agerishoni nĩ maarĩ na wĩra wa kũmenyerera Hema-ĩyo-Nyamũre na hema, na ciandarũa cia kũmĩhumbĩra, na gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, ²⁶ na itambaya cia gũcuurio cia kũirigĩra nja, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero rĩa nja ĩrĩa ĩthiũrũkiirie Hema ĩyo nyamũre na kĩgongona na mĩhĩndo, na indo ciothe irĩa ikonainie na wĩra wacio.

²⁷ Kohathu aarĩ na mbarĩ cia Aamuramu, na Aiziharu, na Ahebironi, na Auzieli; icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Akohathu. ²⁸ Arũme arĩa othe maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria maarĩ andũ 8,600. Wĩra wa Akohathu warĩ wa kũmenyerera harĩa haamũre. ²⁹ Mbarĩ cia Akohathu ciarĩ ciambage hema mwena wa gũthini wa Hema-ĩrĩa-Nyamũre. ³⁰ Mũtongoria wa nyũmba cia mbarĩ cia Akohathu aarĩ Elizafani mūrũ wa Uzieli. ³¹ Wĩra wao warĩ wa kũmenyerera ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro, na metha, na mũtĩ ũrĩa wa kũigĩrĩrwo matawa, na igongona, na indo cia gũtũmĩrwo harĩa haamũre, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakanĩa, o na indo ciothe ciakonainie na mũhũthĩrĩre wacio. ³² Mũtongoria mũnene wa Alawii aarĩ Eleazaru mūrũ wa Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. Nĩwe watuirwo mūrũgamĩrĩri wa arĩa maamenyagĩrĩra harĩa haamũre.

³³ Merari aarĩ na mbarĩ cia Amahali na Amushi; icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Merari. ³⁴ Arũme arĩa othe maatarirwo arĩa maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria maarĩ andũ 6,200. ³⁵ Mũtongoria wa nyũmba cia mbarĩ ya Merari aarĩ Zurieli mūrũ wa Abihaili; nao maarĩ maambage hema mwena wa gathigathini wa Hema-ĩrĩa-Nyamũre. ³⁶ Amerari maamũrirwo mamenyagĩrĩre buremu ya hema ĩrĩa yaamũrĩtwo, na mĩgĩko yayo, na itugĩ, na itina ciacio, o na indo ciothe ciayo cia wĩra, na indo ciothe ciakonainie na mũhũthĩrĩre wacio, ³⁷ o na mamenyagĩrĩre itugĩ irĩa ciirigĩte nja yayo hamwe na itina ciacio, na higĩ cia hema na mĩhĩndo yayo.

³⁸ Musa na Harũni na ariũ ake maarĩ mambage hema ciao mwena wa irathĩro wa Hema-ĩyo-Nyamũre, mang'etheire irathĩro, o hau mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo. Wĩra wao warĩ wa kũmenyerera harĩa haamũre ithenya rĩa andũ a Isiraeli. Mũndũ ũngĩ o wotho ũngĩakuhĩrĩrie hau haamũre aarĩ ooragwo.

³⁹ Alawii arĩa othe maatarirwo ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa na Harũni kũringana na mbarĩ ciao, hamwe na arũme othe arĩa maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria, maarĩ andũ 22,000.

⁴⁰ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Tara marigithathi ma arũme othe ma andũ a Isiraeli arĩa makinyĩtie mweri ũmwe na makĩria, na wandike marĩitwa mao. ⁴¹ Nyamũrĩra Alawii handũ ha marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli; o naguo ũhiũ wa Alawii ũwaamũre handũ ha marigithathi mothe ma mahiũ ma andũ a Isiraeli. Nĩ nĩ nĩ Jehova.”

⁴² Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩtara marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli, o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte. ⁴³ Marigithathi mothe ma arũme arĩa maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria, maandikwo na marĩitwa mao, maarĩ andũ 22,273.

⁴⁴ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ⁴⁵ “Amũra Alawii handũ ha marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli, naguo ũhiũ wa Alawii ũwaamũre handũ ha mahiũ mao. Alawii megũtuĩka akwa. Nĩ nĩ nĩ Jehova. ⁴⁶ Gũkũura marigithathi macio 273 ma andũ a Isiraeli, acio makĩrite mũigana wa Alawii-rĩ, ⁴⁷ oya cekeri ithano† irũgamĩrĩre o mũndũ, kũringana na cekeri ya handũ-harĩa-haamũre, ĩrĩa ũritũ wayo

† 3:47 nĩ ta giramu 55

ũrĩ gera mĩrongo ĩĩrĩ. ⁴⁸ Mbeeca icio cia gũkũũra andũ a Isiraeli acio makĩrĩte-rĩ, cinengere Harũni na ariũ ake.”

⁴⁹ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩũngania mbeeca cia gũkũũra andũ acio maakĩrĩte mũigana wa andũ arĩa maakũũrĩtwo nĩ Alawii. ⁵⁰ Kuuma kũrĩ marigithathi ma andũ a Isiraeli, akĩũngania betha ya ũritũ wa cekerĩ 1,365[§] kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre. ⁵¹ Musa akĩnengera Harũni na ariũ ake mbeeca icio ciakũũrĩte andũ, o ta ũrĩa aathĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova.

4

Akohathu

¹ Jehova akĩĩra Musa na Harũni atĩrĩ: ² “Thĩĩnĩ wa Alawii-rĩ, tarai rũhonge rwa Akohathu kũringana na mbarĩ ciao na nyũmba ciao. ³ Mũtare arũme othe a ũkũrũ wa kuuma mĩaka mĩrongo ĩtatũ nginya mĩaka mĩrongo ĩtano arĩa mokaga gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo.

⁴ “Ŭyũ nĩguo wĩra wa Akohathu thĩĩnĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo: wĩra wao nĩ kũmenyerera indo iria theru mũno. ⁵ Rĩrĩa kambĩ ĩgũthaama-rĩ, Harũni na ariũ ake marĩtoonyaga thĩĩnĩ wa hema ĩyo makaruta gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakania na makahumbĩra ithandũkũ rĩa ũira nakĩo. ⁶ Ningĩ marĩhumbĩre na gĩthii kĩa njũũa cia pomboo, na maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu mũtheri igũrũ rĩacio, na matoonyie mĩtĩ ya kũrĩkuua handũ hayo.

⁷ “Nao maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu igũrũ rĩa metha ya mĩgate ĩrĩa ĩigagwo mbere ya Jehova, na mamĩigĩrĩre thaani, na thaani, nene na mbakũri, na ndigithũ cia magongona ma kũnyuuo; na mĩgate ĩrĩa ĩigagwo hau hĩndĩ ciothe ĩikare o hau igũrũ. ⁸ Macooke maigĩrĩre gĩtambaya kĩa rangi wa gakarakũ igũrũ rĩa indo icio na ningĩ mahumbĩre gĩtambaya kũu na njũũa cia pomboo, na matoonyie mĩtĩ ya kũrĩkuua handũ hayo.

⁹ “Ningĩ moe gĩtambaya kĩa rangi wa bururu, mahumbĩre mũtĩ ũrĩa wa kũigĩrĩrwo matawa marĩa mamũrĩkaga, hamwe na matawa maguo, na magathĩ ma gũtinia ndaambĩ, na thaani cia mũrarĩ wa ndaambĩ, na ndigithũ cia gwĩkĩrwo maguta ma matawa macio. ¹⁰ Ningĩ makũnje mũtĩ ũcio na indo ciagua ciothe ciohetwo na gĩthii kĩa njũũa cia pomboo, na macigĩrĩre igũrũ rĩa gĩkuui gĩacio.

¹¹ “Nĩ maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu igũrũ rĩa kĩgongona gĩa thahabu, na makĩhumbĩre na gĩthii kĩa njũũa cia pomboo, na matoonyie mĩtĩ ĩrĩa ya gũgĩkuua handũ hayo.

¹² “Ningĩ moe indo ciothe iria ihũthagĩrwo ũtungata-inĩ wa handũ-harĩa-haamũre, macikũnje na gĩtambaya kĩa rangi wa bururu, macihumbĩre na gĩthii kĩa njũũa cia pomboo, na maciigĩrĩre igũrũ rĩa gĩkuui gĩacio.

¹³ “Ningĩ nĩ marute mũhu kuuma kĩgongona-inĩ gĩa gĩcango, na maare gĩtambaya kĩa rangi wa ndathi igũrũ rĩakĩo. ¹⁴ Ningĩ maigĩrĩre indo ciothe iria ihũthagĩrwo gũtungata kĩgongona-inĩ, nacio nĩ hamwe na ngĩo cia mwaki, na njibe, na icakũri, na mbakũri cia kũminjaminjĩria. Igũrũ rĩakĩo nĩ maare gĩthii kĩa njũũa cia pomboo na matoonyie mĩtĩ ya gũgĩkuua handũ hayo.

¹⁵ “Thuutha wa Harũni na ariũ ake kũrĩkia kũhumbĩra indo ciothe theru o na indo ciothe nyamũre, na rĩrĩa andũ a kambĩ mehaarĩria gũthaama-rĩ, ariũ a Akohathu nao moke makuue indo icio. No matikanahutie indo icio nyamũre matigakue. Akohathu acio nĩo magaakuua indo iria ĩrĩ thĩĩnĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo.

¹⁶ “Eleazaru mũrũ wa Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, nĩwe ũrĩmenyagĩrĩra maguta ma gwakia tawa, na ũbumba ũrĩa ũnungaga wega, na mũtu ũrĩa ũrutagwo hĩndĩ ciothe, o na maguta marĩa maitanagĩrĩrio. Nĩwe ũrĩmenyagĩrĩra Hema-ĩyo-Nyamũre ĩrĩ yothe na indo iria ciothe ĩrĩ thĩĩnĩ wayo, nĩcio indo iria nyamũre ciĩkĩrĩtwo kuo, na indo cia wĩra.”

¹⁷ Jehova akĩĩra Musa na Harũni atĩrĩ, ¹⁸ “Menyererai mbarĩ cia mũhĩrĩga wa Akohathu matikaneherio kuuma kũrĩ Alawii. ¹⁹ Nĩguo matũũre muoyo na matikae gũkua rĩrĩa mangĩkuhĩrĩria indo iria theru mũno-rĩ, mekagĩrei ũũ: Harũni na ariũ ake nĩo marĩtoonyaga handũ harĩa hatheru, na makagaĩra o mũndũ wĩra wake na kĩrĩa egũkuua. ²⁰ No ariũ a Kohathu matikanatoonye thĩĩnĩ kuona indo iria theru o na hanini, nĩguo matigaakue.”

Agerishoni

²¹ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ²² “Tara Agerishoni o nao kũringana na nyũmba ciao na mbarĩ ciao. ²³ Ũtare arũme othe a ũkũrũ wa kuuma mĩaka mĩrongo itatũ nginya mĩaka mĩrongo itano arĩa mokaga gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo.

²⁴ “Ũyũ nĩguo ũtungata wa mbarĩ cia Agerishoni rĩrĩa mekũruta wĩra na gũkuua mĩrigo: ²⁵ Nĩo marĩkuuaga itambaya cia gũcuurio cia Hema-ĩrĩa-Nyamũre, na Hema-ya-Gũtũnganwo, na indo cia kũmĩhumbĩra, o na gĩthii kĩa njũũa cia pomboo cia kũmĩhumbĩra na igũrũ, na itambaya cia gũcuurio cia itonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, ²⁶ na itambaya cia gũcuurio iria cia kũirigĩra nja ĩrĩa ĩthiũrũrũkĩrie Hema-ĩyo-Nyamũre na kigongona, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itonyero-inĩ, na mĩhĩndo na indo ciothe itũmagĩrwo ũtungata-inĩ wayo. Agerishoni acio nĩo marĩrutaga wĩra wothe ũrĩa wagĩrĩre kũrutwo na indo icio. ²⁷ ũtungata wao wothe, ũrĩ wa gũkuua mĩrigo kana wa kũruta wĩra ũngĩ, ũrĩrutagwo ũtongoretio nĩ Harũni na ariũ ake. Nĩ inyuĩ mũrĩmagayagĩra wĩra wao wa kĩrĩa gĩothe marĩkuuaga. ²⁸ Ŭcio nĩguo ũtungata wa mbarĩ ya Agerishoni Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. Wĩra wao ũrĩrutagwo ũtongoretio nĩ Ithamaru mũrũ wa Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai.

Amerari

²⁹ “Tara Amerari kũringana na mbarĩ na nyũmba ciao. ³⁰ Tara arũme othe a ũkũrũ wa kuuma mĩaka mĩrongo itatũ nginya mĩaka mĩrongo itano arĩa mokaga gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. ³¹ Ŭyũ nĩguo wĩra wao ũrĩa marĩrutaga magĩtungata Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo: wĩra wao nĩ gũkuuaga buremu cia Hema-ĩyo-Nyamũre, na mĩgĩko yayo, na itugĩ na itina ciacio, ³² o ũndũ ũmwe na itugĩ iria ciirigĩte nja hamwe na itina ciacio, na higĩ cia hema na mĩhĩndo, na indo ciothe ciacio na kĩndũ gĩothe gĩkonainie na kũruta wĩra ũcio. Gayagĩra o mũndũ indo iria agĩrĩrwo nĩ gũkuua. ³³ Ŭcio nĩguo ũtungata wa mbarĩ ya Amerari rĩrĩa marĩrutaga wĩra Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, matongoretio nĩ Ithamaru mũrũ wa Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai.”

Gũtara Mbarĩ cia Alawii

³⁴ Na rĩrĩ, Musa, na Harũni, na atongoria a kĩrĩndĩ nĩmatarire Akohathu acio kũringana na mbarĩ na nyũmba ciao. ³⁵ Arũme othe a ũkũrũ wa kuuma mĩaka mĩrongo itatũ nginya mĩaka mĩrongo itano arĩa mookire gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, ³⁶ matarĩtwo na mbarĩ ciao, maarĩ andũ 2,750 ³⁷ Ŭcio nĩguo warĩ mũigana wa andũ othe arĩa maarĩ a mbarĩ cia Akohathu arĩa maatungataga thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. Musa na Harũni maamatarire kũringana na ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

³⁸ Agerishoni maatarirwo kũringana na mbarĩ na nyũmba ciao. ³⁹ Arũme othe a ũkũrũ wa kuuma mĩaka mĩrongo itatũ nginya mĩaka mĩrongo itano arĩa mookire gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, ⁴⁰ matarĩtwo na mbarĩ na nyũmba ciao, maarĩ andũ 2,630. ⁴¹ Ŭcio nĩguo warĩ mũigana wa mbarĩ cia Agerishoni arĩa maatungataga thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. Musa na Harũni maamatarire kũringana na watho wa Jehova.

⁴² Amerari maatarirwo kũringana na mbarĩ na nyũmba ciao. ⁴³ Arũme othe a ũkũrũ wa kuuma mĩaka mĩrongo itatũ nginya mĩaka mĩrongo itano arĩa mookire gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, ⁴⁴ matarĩtwo na mbarĩ ciao, maarĩ andũ 3,200. ⁴⁵ Ŭcio nĩguo warĩ mũigana wa mbarĩ cia Amerari. Musa na Harũni maamatarire kũringana na ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

⁴⁶ Nĩ ũndũ ũcio, Musa na Harũni na atongoria a Isiraeli magĩtara Alawii othe kũringana na mbarĩ ciao na nyũmba ciao. ⁴⁷ Arũme othe a ũkũrũ wa kuuma mĩaka mĩrongo itatũ nginya mĩaka mĩrongo itano arĩa mookire kũruta wĩra wa gũtungata na gũkuua Hema-ya-Gũtũnganwo, ⁴⁸ mũigana wao warĩ andũ 8,580. ⁴⁹ Kũringana na watho wa Jehova ũrĩa aathĩte Musa, mũndũ o mũndũ nĩagayagĩrwo wĩra wake, na akeerwo kĩrĩa egũkuua. Ŭguo nĩguo maatarirwo, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

5

Gũtherio gwa Kambĩ

¹ Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ² “Atha andũ a Isiraeli maingate kuuma kambĩ-inĩ yao mũndũ o wothe ũrũarĩte mũrimũ wa ngoothi ũrĩa ũngĩgwatanio, kana mũndũ ũrĩ na handũ o na ha he kuura, kana mũndũ ũrĩ na thaahu nĩ ũndũ wa kũhutia kĩimba. ³ Ingata arũme o na andũ-a-nja; ũmaingate

nja ya kambĩ nĩguo matigathaahie kambĩ yao kũrĩa nĩ ndũũranagia na inyuĩ.” ⁴ Ũguo noguo andũ a Isiraeli meekire; makĩruta andũ acio nja ya kambĩ. Magĩka o ũrĩa Jehova aathĩte Musa gwĩkwo.

Irĩhi rĩa Mahĩtia

⁵ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ⁶ “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Rĩrĩa mũndũ mūrũme kana mũndũ-wa-nja angĩhĩtĩria mũndũ ũrĩa ũngĩ na njĩra o yothe, na nĩ ũndũ ũcio aage kwĩhokeka harĩ Jehova-rĩ, mũndũ ũcio nĩ mũhĩtia, ⁷ na no nginya oimbũre mehia marĩa ekĩte. No nginya arute irĩhi rĩothe nĩ ũndũ wa mahĩtia macio make, na ongerere gĩcunjĩ gĩa ithano kũrĩ irĩhi rĩu, anengere mũndũ ũcio ahĩtĩrie. ⁸ No mũndũ ũcio angĩkorwo ndarĩ na mũndũ wa nyũmba yao ũrĩa ũngĩrĩhwo nĩ ũndũ wa ihĩtia rĩu, irĩhi rĩu rĩrĩtuĩkaga rĩa Jehova, na no nginya rĩnengerwo mũthĩnjĩri-Ngai rĩrĩ hamwe na ndũrũme ya kũrutwo igongona rĩa horohio nĩ ũndũ wake. ⁹ Maruta mothe maamũre marĩa andũ a Isiraeli marĩrehagĩra mũthĩnjĩri-Ngai-rĩ, marĩtuĩkaga make. ¹⁰ Iheo cia o mũndũ iria nyamũre nĩ ciale we mwene, no kĩrĩa angĩhe mũthĩnjĩri-Ngai, gĩgaatuĩka kĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũcio.’”

Ũhoro Ũkonĩ Mũtumia Ũtarĩ Mwĩhokeku

¹¹ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ¹² “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũtumia wa mũndũ angĩhĩngĩcania mĩthĩre yake, atuĩke ti mwĩhokeku harĩ we ¹³ na ũndũ wa gũkoma na mũndũ ũngĩ, na ũndũ ũcio ũhithwo mũthuriwe na thaahu wake wage kũmenyeka (tondũ hatĩrĩ mũira wa kũmuumbũra, na ndaakorereirwo agĩka ũndũ ũcio-rĩ), ¹⁴ na mũthuriwe aigũre mũtumia wake ũiru na amwĩkũũire atĩ nĩethaahĩtie, kana amũiguĩre ũiru na amwĩkũũire o na akorwo atethaahĩtie, ¹⁵ hĩndĩ ĩyo nĩatware mũtumia wake harĩ mũthĩnjĩri-Ngai. Ningĩ no nginya atware gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe* ya mũtu wa cairi nĩ ũndũ wa mũtumia wake. Ndagaitĩrĩrie mũtu ũcio maguta kana awĩkĩre ũbumba, nĩ ũndũ rĩu nĩ iruta rĩa mũtu rĩrutagwo nĩ ũndũ wa ũiru, iruta rĩa mũtu rĩa kĩrĩrikano, rĩa kũrĩrĩkanania ihĩtia rĩu.

¹⁶ “‘Mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatwara mũtumia ũcio amũrũgamie mbere ya Jehova. ¹⁷ Acooke oe maaĩ maamũre marĩ ndigithũ-inĩ ya rĩũmba, na ahakũre rũkũngũ hau thĩ ya Hema-ĩrĩa-Nyamũre arwĩkĩre maaĩ-inĩ macio.† ¹⁸ Mũthĩnjĩri-Ngai aarĩkia kũrũgamia mũtumia ũcio mbere ya Jehova, nĩakamuohora njuĩrĩ yake, acooke amũnengere iruta rĩu rĩa kĩrĩrikano rĩa mũtu nĩ ũndũ wa ũiru arĩnyiite na moko, nake mũthĩnjĩri-Ngai we mwene akorwo anyiitĩte maaĩ macio marũrũ marĩa marehaga kĩrumi. ¹⁹ Mũthĩnjĩri-Ngai acooke ehĩtithie mũtumia ũcio, amwĩre atĩrĩ, “Angĩkorwo hatĩrĩ mũndũ ũngĩ ũkomete nawe, na ndũhĩngĩcanĩtie mĩthĩre yaku ũgethaahia hĩndĩ ĩrĩa ũrĩ na mũthuri-rĩ, maaĩ maya marũrũ marĩa marehaga kĩrumi maroaga gũgwĩka ũũru. ²⁰ No angĩkorwo nĩũhĩngĩcanĩtie mĩthĩre yaku ũrĩ na mũthuri na ũgethaahia nĩ ũndũ wa gũkoma na mũndũ ũngĩ tiga mũthuri-rĩ,” ²¹ hĩndĩ ĩyo mũthĩnjĩri-Ngai nĩakehĩtithia mũtumia ũcio na mwĩhĩtwa ũyũ ũrehanagĩra kĩrumi, oige atĩrĩ, “Jehova arotũma andũ anyu makũrume na magũkaane, rĩrĩa agaatumia kĩero gĩaku kĩhinyare na nda yaku ĩmbe. ²² Namo maaĩ maya marehaga kĩrumi marotoonya mwĩrĩ waku, nayo nda yaku ĩmbe na kĩero gĩaku kĩhinyare.”

“‘Nake mũtumia ũcio acooke oige atĩrĩ, “Ameni, nĩgũtuĩke ũguo.”

²³ “‘Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakandĩka irumi icio ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo, acooke acithambĩrie maaĩ-inĩ macio marũrũ. ²⁴ Nĩagatumia mũtumia ũcio anyue maaĩ macio marũrũ marehaga kĩrumi, namo maaĩ macio mamũtoonye na matũme aigue ruo rũnene mũno. ²⁵ Mũthĩnjĩri-Ngai acooke oe iruta rĩu rĩa mũtu nĩ ũndũ wa ũiru kuuma moko-inĩ ma mũtumia ũcio, arĩthũngũthie mbere ya Jehova, na acooke arĩrehe kĩgongona-inĩ. ²⁶ Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio arũme ngundi ĩmwe ya mũtu ũcio ũrutĩtwo ũrĩ wa kĩrĩrikano na aũcinĩre igũrũ rĩa kĩgongona; thuutha ũcio atũme mũtumia ũcio anyue maaĩ macio. ²⁷ Angĩkorwo nĩethaahĩtie na ti mwĩhokeku harĩ mũthuriwe-rĩ, rĩrĩa akaanyuithio maaĩ macio marehaga kĩrumi, nĩ makaamũtoonya matũme aigue ruo rũnene mũno, na nda yake ĩmbe na kĩero gĩake kĩhinyare, nake atuĩke thaahu kũrĩ andũ ao. ²⁸ No rĩrĩ, angĩkorwo mũtumia ũcio ndethaahĩtie na akorwo nĩ mũthingu-rĩ, ndagatuuo mũhĩtia, na nĩakahota kũgĩa na ciana.

²⁹ “‘Ũyũ nĩguo watho wa ũiru rĩrĩa mũtumia angĩhĩngĩcania mĩthĩre yake, ethaahie o arĩ na mũthuri, ³⁰ kana rĩrĩa mũndũ mūrũme angĩnyiitwo nĩ ũiru nĩ ũndũ nĩegwĩkũũia mũtumia ũcio wake.

* 5:15 nĩ ta kilo † 5:17 Maaĩ matheru hamwe na rũkũngũ monanagia ituĩro rĩa Ngai kũrĩ mũndũ ũrĩa ũhĩtĩtie.

Mũthĩnjĩri-Ngai arĩmũrũgamagia mbere ya Jehova na arũmĩrĩre watho ũcio wothē. ³¹ Mũthũuriwe nĩagatuuo ndarĩ na ihĩtia o na rĩrĩkũ, no mĩtumia ũcio nĩwe ũgaacookererwo nĩ mehia make.’”

6

Mũnaziri

¹ Nake Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, ² “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja angĩenda kwĩhĩta mwĩhĩtwa wa mwanya, ũrĩ mwĩhĩtwa wa kwĩyamũrĩra Jehova atuĩke Mũnaziri,* ³ no nginya atige kũnyua ndibei o na indo iria ingĩ ngagatu cia kũnyua, na ndakananyue thiki ithondeketwo kuuma kũrĩ ndibei kana kĩndũ kĩngĩ kĩgagatu gĩa kũnyua. Ndakananyue maaĩ ma thabibũ, kana arĩe thabibũ, kana thabibũ iria nyũmithie. ⁴ Hindĩ irĩa yothē arĩkoragwo arĩ Mũnaziri, ndakanarĩe kĩndũ gĩa kuuma he mũthabibũ, irĩ mbegũ kana makoni.

⁵ “‘Ihinda rĩothe rĩa mwĩhĩtwa ũcio wa kwĩyamũra, ndakanenjwo mĩtwe. No nginya aikarage arĩ mũtheru o nginya ihinda rĩake rĩa kwĩyamũrĩra Jehova rĩthire; no nginya areke njuĩrĩ cia mĩtwe wake ikũre iraihe. ⁶ Ihinda rĩu rĩothe eyamũrĩre Jehova ndakanakuhĩrĩrie kĩimba. ⁷ O na ithe, kana nyina, kana mũrũ wa nyina, kana mwarĩ wa nyina angĩkua, ndakanethaahie nĩ ũndũ wao, tondũ arĩ na rĩũrĩ rwa kwĩyamũrĩra Ngai mĩtwe. ⁸ Ihinda rĩothe rĩa kwĩyamũra gwake arĩkoragwo aamũrĩrwo Jehova.

⁹ “‘Mũndũ angĩkua gĩkuũ kĩa narua arĩ ho, naguo ũndũ ũcio ũthaahie njuĩrĩ irĩa aamũrĩte, no nginya enjwo mĩtwe mũthenya wake wa gũtherio, na nĩguo wa mũgwanja. ¹⁰ Ningĩ mũthenya wa ĩnana no nginya atware ndirahũgĩ igĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ harĩ mũthĩnjĩri-Ngai hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. ¹¹ Nake mũthĩnjĩri-Ngai arute ĩmwe ĩtuĩke igongona rĩa kũhoroherio mehia, nayo ĩyo ingĩ ĩtuĩke nĩ iruta rĩa njino nĩguo ahoroherio, nĩ ũndũ nĩehĩtie nĩgũkorwo arĩ hamwe na kĩimba. Mũthenya o ro ũcio no nginya aamũrĩre Jehova mĩtwe wake rĩngĩ. ¹² No nginya eyamũrĩre Jehova ihinda rĩu rĩa kwĩyamũra, na no nginya arute gatũrũme ka mwaka ũmwe gatuĩke ka igongona rĩa mahĩtia. Mĩthenya irĩa mĩhĩtũku ndĩgũtarwo, tondũ nĩathaahirio ihinda rĩrĩa eyaamũrĩte.

¹³ “‘Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo watho wa Mũnaziri ihinda rĩake rĩa kwĩyamũrĩra Ngai rĩathira. Nĩakarehwo itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. ¹⁴ Hau nĩho akaarehe maruta make harĩ Jehova, namo nĩ: gatũrũme ka mwaka ũmwe gatarĩ na kaũũgũ gatuĩke ka iruta rĩa njino, na kamwatĩ ka mwaka ũmwe karĩ igongona rĩa kũhoroheria mehia, na ndũrũme ĩmwe ĩtarĩ na kaũũgũ ĩrĩ iruta rĩa ũiguano, ¹⁵ hamwe na maruta ma mũtu na maruta ma kũnyuuo, na gĩkabũ kĩa mĩgate ĩtarĩ na ndawa ya kũimbĩa, na keki cia mũtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, na tũmĩgate tũhũthũ tũhakĩtwo maguta.

¹⁶ “‘Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaiga indo icio mbere ya Jehova, na acooke arute igongona rĩa kũhoroheria mehia o na iruta rĩa njino. ¹⁷ Nĩakarehe gĩkabũ kũ kĩa mĩgate ĩtarĩ mĩimbie na arute ndũrũme ĩyo ĩrĩ igongona rĩa ũiguano kũrĩ Jehova, hamwe na igongona rĩayo rĩa mũtu na rĩa indo cia kũnyuuo.

¹⁸ “‘Ningĩ hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, Mũnaziri no nginya enjwo njuĩrĩ irĩa aamũrĩte. Nĩakoya njuĩrĩ ĩyo na amĩkie mwaki-inĩ ũrĩa ũrĩ rungu rwa igongona rĩu rĩa ũiguano.

¹⁹ “‘Thuutha wa Mũnaziri ũcio kwenjwo njuĩrĩ yake ya kwĩyamũra, mũthĩnjĩri-Ngai nĩ akoya kĩande gĩtherũkĩtio kĩa ndũrũme ĩyo, na keki na tũmĩgate tũrĩa tũhũthũ kuuma gĩkabũ-inĩ kũ, cieri ĩtarĩ ndawa ya kũimbĩa. ²⁰ Mũthĩnjĩri-Ngai acooke acithũngũthie mbere ya Jehova, ĩtuĩke igongona rĩa gũthũngũthio; nĩ nyamũre, na nĩ cia mũthĩnjĩri-Ngai, hamwe na gĩthũrĩ kĩrĩa gĩthũngũthĩtio, o na kĩero kĩrĩa kĩrutĩtwo. Thuutha ũcio Mũnaziri no anyue ndibei.

²¹ “‘Ŭcio nĩguo watho wa Mũnaziri ũrĩa wĩhĩtaga kũrutĩra Jehova indo kũringana na ũrĩa eyaamũrĩte, hamwe na kĩrĩa kĩngĩ gĩothe angĩhota kũruta. No nginya ahingie mwĩhĩtwa ũrĩa ehĩtĩte, kũringana na watho wa Mũnaziri.’”

Kĩrathimo kĩa Mũthĩnjĩri-Ngai

²² Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, ²³ “‘Ĩra Harũni na ariũ ake atĩrĩ, ‘Ŭũ nĩguo mũrĩrathimaga andũ a Isiraeli. Meragei atĩrĩ:

²⁴ “‘“Jehova arokũrathima,

* 6:2 Mũndũ nĩangĩhĩtĩre mwĩhĩtwa wa gũtuĩka Mũnaziri kwa ihinda, kana mĩtũũrĩre wake wothē. Aciari nĩmangĩhĩtĩre mwĩhĩtwa handũ ha ciana ciao. Mũnaziri ndetĩkĩrĩtio kũnyua kĩndũ kĩgagatu, kwenja njuĩrĩ kana nderu, o na kana kũhutia kĩndũ gĩkuũ.

na akūmenyagĩrĩre;

²⁵ Jehova arotūma ūthiũ wake ūkwarĩre,
na agūkinyagĩrie wega wake;

²⁶ Jehova arogūtĩrĩra gĩthiithi gĩake,
na akũhe thayũ.”

²⁷ “Nĩ ūndũ ūcio athĩnjĩri-Ngai nĩmarĩgwetaga rĩtwa rĩakwa kũrĩ andũ a Isiraeli, na nĩ nĩndĩ-marathimaga.”

7

Maruta Hĩndĩ ya Kwamũrwo kwa Hema-ĩrĩa-Nyamũre

¹ Rĩrĩa Musa aarĩkirie kũhaanda Hema-ĩrĩa-Nyamũre, nĩamĩtĩrĩrie maguta o na akĩmĩamũrĩra Jehova hamwe na indo ciayo ciothe. Ningĩ agĩtĩrĩria kĩgongona maguta, na agĩkĩamũra hamwe na indo ciakĩo ciothe. ² Ningĩ atongoria a Isiraeli, atongoria a nyũmba ciao arĩa maarĩ atongoria a mĩhĩrĩga arĩa maarĩgamĩrĩre andũ arĩa maatarĩtwo, makĩrehe maruta. ³ Maareheire Jehova iheo ikuuĩtwo nĩ ngaari ithathatũ cia ng'ombe irĩ humbĩre, hamwe na ndegwa ikũmi na igĩrĩ, ndegwa ĩmwe ĩkarutwo nĩ o mūtongoria, na ngaari ĩmwe ĩkarutwo nĩ atongoria eerĩ. Indo icio nĩcio maarehire mbere ya Hema-ĩrĩa-Nyamũre.

⁴ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ: ⁵ “Itĩkĩra indo icio kuuma kũrĩ o, nĩguo ihũthĩrwo wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gūtũnganwo. Ūciheane kũrĩ Alawii o ta ūrĩa wĩra wa mũndũ o mũndũ ūkũbatara.”

⁶ Nĩ ūndũ ūcio Musa akĩoya ngaari icio na ndegwa icio agĩciheana kũrĩ Alawii. ⁷ Aaheire Agerishoni ngaari igĩrĩ na ndegwa inya, o ta ūrĩa wĩra wao wabataraga, ⁸ ningĩ akĩhe Amerari ngaari inya na ndegwa inyanya, o ta ūrĩa wĩra wao wabataraga. Othe maatongoragio nĩ Ithamaru mũrũ wa Harũni, ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. ⁹ No Musa ndaigana kũhe Akohathu kĩndũ o nakĩ, tondũ wĩra wao warĩ wa gũkuuaga indo iria nyamũre na ciande ciao, nĩgũkorwo ūcio nĩguo warĩ wĩra ūrĩa meehokeirwo.

¹⁰ Rĩrĩa kĩgongona gĩaitĩrĩrio maguta, atongoria nĩmarehire maruta mao nĩguo kĩamũrwo, na makĩmaiga mbere ya kĩgongona kũ. ¹¹ Nĩ ūndũ Jehova nĩeerĩte Musa atĩrĩ, “O mũthenya, mūtongoria ūmwe arĩrehaga maruta make nĩ ūndũ wa kwamũrwo gwa kĩgongona.”

¹² Mũndũ ūrĩa warehire maruta make mũthenya wa mbere aarĩ Nahashoni mũrũ wa Aminadabu wa mũhĩrĩga wa Juda.

¹³ Indo iria aarutire ciarĩ thaani ĩmwe ya betha ya ūritũ wa cekerĩ igana rĩmwe rĩa mĩrongo ĩtatũ,* na mbakũri ĩmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ūritũ wa cekerĩ mĩrongo mũgwanja,† cierĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ĩmwe yaiyũrĩtio mũtu ūrĩa mũhinyu mũno ūtukanĩtio na maguta, ūrĩ iruta rĩa mũtu; ¹⁴ na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ūritũ wa cekerĩ ikũmi,‡ ĩiyũrĩtio ūbumba; ¹⁵ na gategwa kamwe, na ndũrũme ĩmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ūmwe, Nĩ ūndũ wa iruta rĩa njino; ¹⁶ na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; ¹⁷ na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano na tũtũrũme tũtano twa mwaka ūmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ūiguano. Ici nĩcio indo iria ciarutirwo nĩ Nahashoni mũrũ wa Aminadabu.

¹⁸ Mũthenya wa keerĩ Nethaneli mũrũ wa Zuaru, mūtongoria wa Aisakaru, nake akĩrehe maruta make.

¹⁹ Indo iria aarutire ciarĩ thaani ĩmwe ya betha ya ūritũ wa cekerĩ igana rĩmwe rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakũri ĩmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ūritũ wa cekerĩ mĩrongo mũgwanja, cierĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ĩmwe yaiyũrĩtio mũtu ūrĩa mũhinyu mũno ūtukanĩtio na maguta, ūrĩ iruta rĩa mũtu; ²⁰ na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ūritũ wa cekerĩ ikũmi, ĩiyũrĩtio ūbumba; ²¹ na gategwa kamwe, na ndũrũme ĩmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ūmwe, nĩ ūndũ wa iruta rĩa njino; ²² na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; ²³ na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano na tũtũrũme tũtano twa mwaka ūmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ūiguano. Ici nĩcio indo iria ciarutirwo nĩ Nethaneli mũrũ wa Zuaru.

* 7:13 nĩ ta kilo ĩmwe na nuthu (1:5) † 7:13 nĩ ta kilo robo ithatũ (0.75) ‡ 7:14 nĩ ta giramu 110

²⁴ Mũthenya wa gatātũ Eliabu mūrũ wa Heloni, mūtongoria wa andũ a Zebuluni, nake akĩrehe maruta make.

²⁵ Indo iria aarutire ciarĩ thaani ĩmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩmwe rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakũri ĩmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ mĩrongo mũgwanja, cieri kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ĩmwe yaiyũritio mũtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa mũtu; ²⁶ na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, ĩiyũritio ũbumba; ²⁷ na gategwa kamwe, na ndũrũme ĩmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; ²⁸ na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; ²⁹ na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici nĩcio indo iria ciarutirwo nĩ Eliabu mūrũ wa Heloni.

³⁰ Mũthenya wa kana, Elizuru mūrũ wa Shedeuru, mūtongoria wa andũ a Rubeni, nake akĩrehe maruta make.

³¹ Indo iria aarutire ciarĩ thaani ĩmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩmwe rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakũri ĩmwe ya kũminjaminjĩria ya betha ya ũritũ wa cekerĩ mĩrongo mũgwanja, cieri kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ĩmwe yaiyũritio mũtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa mũtu; ³² na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, ĩiyũritio ũbumba; ³³ na gategwa kamwe, na ndũrũme ĩmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; ³⁴ na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; ³⁵ na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici nĩcio indo iria ciarutirwo nĩ Elizuru mūrũ wa Shedeuru.

³⁶ Mũthenya wa gatano, Shelumieli mūrũ wa Zurishadai, mūtongoria wa andũ a Simeoni, nake akĩrehe maruta make.

³⁷ Indo iria aarutire ciarĩ thaani ĩmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakũri ĩmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ mĩrongo mũgwanja, cieri kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ĩmwe ĩiyũritio mũtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa mũtu; ³⁸ na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, ĩiyũritio ũbumba; ³⁹ na gategwa kamwe, na ndũrũme ĩmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; ⁴⁰ na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; ⁴¹ na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano, na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici nĩcio indo iria ciarutirwo nĩ Shelumieli mūrũ wa Zurishadai.

⁴² Mũthenya wa gatandatũ Eliasafu mūrũ wa Deueli, mūtongoria wa andũ a Gadi, nake akĩrehe maruta make.

⁴³ Indo iria aarutire ciarĩ thaani ĩmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakũri ĩmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ mĩrongo mũgwanja, cieri kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ĩmwe ĩiyũritio mũtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa mũtu; ⁴⁴ na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, ĩiyũritio ũbumba; ⁴⁵ na gategwa kamwe, na ndũrũme ĩmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; ⁴⁶ na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; ⁴⁷ na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano, na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici nĩcio indo iria ciarutirwo nĩ Eliasafu mūrũ wa Deueli.

⁴⁸ Mũthenya wa mũgwanja Elishama mūrũ wa Amihudu, mūtongoria wa andũ a Efiraimu, nake akĩrehe maruta make.

⁴⁹ Indo iria aarutire ciarĩ thaani ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakũri ĩmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ mĩrongo mũgwanja, cieri kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ĩmwe ĩiyũritio mũtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa mũtu; ⁵⁰ na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, ĩiyũritio ũbumba; ⁵¹ na gategwa kamwe, na ndũrũme ĩmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; ⁵² na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; ⁵³ na ndegwa igĩrĩ, na

ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Elishama mūrū wa Amihudu.

⁵⁴ Mūthenya wa kanana Gamalieli mūrū wa Pedazuru, mūtongoria wa andū a Manase, nake akīrehe maruta make.

⁵⁵ Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa cekerī igana rīa mīrongo ītatū na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekerī mīrongo mūgwanja, ciērī kūrīngana na gīthimo gīa cekerī ya harīa haamūre, na o īmwe īiyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; ⁵⁶ na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekerī ikūmi, īiyūrītio ūbumba; ⁵⁷ na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; ⁵⁸ na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; ⁵⁹ na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Gamalieli mūrū wa Pedazuru.

⁶⁰ Mūthenya wa kenda, Abidani mūrū wa Gideoni, mūtongoria wa andū a Benjamini, nake akīrehe maruta make.

⁶¹ Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa cekerī igana rīa mīrongo ītatū, na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekerī mīrongo mūgwanja, ciērī kūrīngana na gīthimo gīa cekerī ya harīa haamūre, na o īmwe īiyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; ⁶² na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekerī ikūmi, īiyūrītio ūbumba; ⁶³ na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; ⁶⁴ na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; ⁶⁵ na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Abidani mūrū wa Gideoni.

⁶⁶ Mūthenya wa ikūmi Ahiezeri mūrū wa Amishadai, mūtongoria wa andū a Dani, nake akīrehe maruta make.

⁶⁷ Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa cekerī igana rīa mīrongo ītatū, na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekerī mīrongo mūgwanja, ciērī kūrīngana na gīthimo gīa cekerī ya harīa haamūre, na o īmwe īiyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; ⁶⁸ na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekerī ikūmi, īiyūrītio ūbumba; ⁶⁹ na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; ⁷⁰ na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; ⁷¹ na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Ahiezeri mūrū wa Amishadai.

⁷² Mūthenya wa ikūmi na ūmwe, Pagieli mūrū wa Okirani, mūtongoria wa andū a Asheri, nake akīrehe maruta make.

⁷³ Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa cekerī igana rīa mīrongo ītatū, na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekerī mīrongo mūgwanja, ciērī kūrīngana na gīthimo gīa cekerī ya harīa haamūre, na o īmwe īiyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; ⁷⁴ na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekerī ikūmi, īiyūrītio ūbumba; ⁷⁵ na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; ⁷⁶ na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; ⁷⁷ na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Pagieli mūrū wa Okirani.

⁷⁸ Mūthenya wa ikūmi na īirī Ahira mūrū wa Enani, mūtongoria wa andū a Nafitali, nake akīrehe maruta make.

⁷⁹ Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa cekerī igana rīa mīrongo ītatū, na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekerī mīrongo mūgwanja, ciērī kūrīngana na gīthimo gīa cekerī ya harīa haamūre, na o īmwe īiyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio

na maguta, ūrĩ iruta rĩa mūtu;⁸⁰ na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ūritũ wa cekerĩ ikūmi, ĩyūrĩtio ūbumba;⁸¹ na gategwa kamwe, na ndūrũme ĩmwe, na gatūrũme kamwe ka mwaka ūmwe, nĩ ūndũ wa iruta rĩa njino;⁸² na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kūhoroherio mehia;⁸³ na ndegwa igĩrĩ, na ndūrũme ithano, na thenge ithano, na tūtūrũme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ūiguano. Ici nĩcio indo iria ciarutirwo nĩ Ahira mūrũ wa Enani.

⁸⁴ Maya nĩmo maarĩ maruta ma atongoria a andũ a Isiraeli nĩ ūndũ wa kwamūrwo gwa kīgongona rĩrĩa gĩaitagĩrĩrio maguta: ciarĩ thaani cia betha ikūmi na igĩrĩ na mbakūrĩ cia betha cia kūminjaminejĩria ikūmi na igĩrĩ na thaani nene cia thahabu ikūmi na igĩrĩ. ⁸⁵ Thaani o ĩmwe ya betha yarĩ na ūritũ wa cekerĩ igana rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakūrĩ o ĩmwe ya kūminjaminejĩria yarĩ na ūritũ wa cekerĩ mĩrongo mūgwanja. Thaani cia betha ciothe ciarĩ na ūritũ wa cekerĩ ngiri igĩrĩ na magana mana,[§] kūrĩngana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre. ⁸⁶ Thaani iria nene ikūmi na igĩrĩ cia thahabu ciyūrĩtio ūbumba ciarĩ na ūritũ wa cekerĩ ikūmi o ĩmwe, kūrĩngana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre. Thaani icio nene cia thahabu ciothe ciarĩ na ūritũ wa cekerĩ igana rĩa mĩrongo ĩĩrĩ.* ⁸⁷ Mūigana wotha wa nyamũ cia kūrutwo igongona rĩa njino warĩ tūtegwa ikūmi na twĩrĩ, na ndūrũme ikūmi na igĩrĩ na tūtūrũme ikūmi na twĩrĩ twa mwaka ūmwe, hamwe na maruta ma cio ma mūtu. Thenge ikūmi na igĩrĩ ciarutirwo irĩ igongona rĩa kūhoroherio mehia. ⁸⁸ Mūigana wa nyamũ ciothe cia igongona rĩa ūiguano ciarĩ ndegwa mĩrongo ĩĩrĩ na inya, na ndūrũme mĩrongo ĩtandatũ, na thenge mĩrongo ĩtandatũ, na tūtūrũme mĩrongo ĩtandatũ twa mwaka ūmwe. Macio nĩmo maarĩ maruta ma kwamūrwo gwa kīgongona thuutha wa kīarĩkia gūtĩrĩrio maguta.

⁸⁹ Rĩrĩa Musa atoonyire Hema-ya-Gūtunganwo kwaria na Jehova-rĩ, nĩaguire mūgambo ūkĩmwarĩria kuuma gatagatĩ ka makerubi marĩa meerĩ maarĩ igūrũ rĩa gĩtĩ gĩa tha, igūrũ rĩa ithandūkũ rĩa Ūira. Nake Jehova akĩmwarĩria.

8

Kūgwatia Matawa

¹ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ² “Arĩria Harũni, ūmwĩre atĩrĩ, ‘Hĩndĩ ĩrĩa ūrĩbangaga matawa marĩa mūgwanja, mabangage nĩguo ūtheri wamo waragĩre mwena wa na mbere wa mūtĩ ūcio wa kūigĩrĩrwo matawa.’”

³ Harũni agĩka o ta ūguo; akĩbanga matawa macio amaroretie mwena ūrĩa ūtheri wamo watheragĩra hau mbere ya mūtĩ ūcio maaigagĩrĩrwo, o ta ūrĩa Jehova aathĩte Musa gwĩkwo. ⁴ Mūtĩ ūcio wa kūigĩrĩrwo matawa wathondeketwo ūũ: wathondeketwo na thahabu ya gūturwo, kuuma gĩtina-inĩ kīaguo o nginya kūrĩa mahũa maguo maarĩ. Mūhianĩre wa mūtĩ ūcio wa kūigĩrĩrwo matawa wathondeketwo o ta ūrĩa mūhianĩre wago wonetio Musa nĩ Jehova.

Kwamũra Alawii

⁵ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ: ⁶ “Oya Alawii ūmeherie kuuma kūrĩ andũ arĩa angĩ a Isiraeli, ūmatherie mathirwo nĩ thaahu. ⁷ Ūkĩmatheria ūgeekaga ūũ: Maminjaminejĩrie maaĩ ma kūmatheria thaahu; macooke menje njuĩrĩ cia mĩrĩ yao kũndũ guothe na mathambie nguo ciao, nĩguo metherie. ⁸ Nĩgĩ ūreke moe gategwa hamwe na iruta rĩako rĩa mūtu ūrĩa mūhinyu mūno ūtukanĩtio na maguta; nawe ūcooke woe gategwa kangĩ ga keerĩ ga kūrutwo igongona rĩa kūhoroherio mehia. ⁹ Ūrehe Alawii acio mbere ya Hema-ya-Gūtunganwo, na ūcooke wĩte kīrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli hamwe. ¹⁰ Ūrehe Alawii acio mbere ya Jehova, nao andũ a Isiraeli mamaigĩrĩre moko mĩtwe. ¹¹ Nake Harũni arutĩre Jehova Alawii acio hau mbere yake taarĩ igongona rĩa gũthũngũthio rĩrutĩtwo nĩ andũ a Isiraeli, nĩguo maikarage mehaarĩrie kūruta wĩra wa Jehova.

¹² “Thuutha ūcio Alawii maigĩrĩre moko mao mĩtwe ya ndegwa icio, ūcirutĩre Jehova, ĩmwe ĩtũike ya igongona rĩa kūhoroherio mehia na ĩyo ĩngĩ ĩtũike iruta rĩa njino, nĩgeetha Alawii mahoroherio.

¹³ Reke Alawii marũgame mbere ya Harũni na ariũ ake, na ūcooke ūmarutĩre Jehova taarĩ igongona rĩa gũthũngũthio. ¹⁴ Ūguo nĩguo ūkaamũra Alawii, ūmeherie kuuma kūrĩ andũ arĩa angĩ a Isiraeli, nao Alawii acio matũike akwa.

§ 7:85 nĩ ta kilo 28 * 7:86 nĩ ta kilo ĩmwe na nuthu (1.5)

¹⁵ “Warĩkia gũtheria Alawii acio na kũmaruta matuĩke ta igongona rĩa gũthũngũthio-rĩ, nĩmarutage wĩra wao Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. ¹⁶ Acio nĩo andũ a Isiraeli arĩa mekũheanwo kũrĩ nĩ biũ. Ndĩmeyoeire marĩ akwa ithenya rĩa marigithathi ma ciana cia tũhĩĩ kuuma kũrĩ mĩtumia o wothe Mũisiraeli. ¹⁷ Irigithathi o rĩothe rĩa njamba gũkũ Isiraeli, kana nĩ rĩa mũndũ kana nĩ rĩa nyamũ-rĩ, nĩ rĩakwa. Rĩrĩa ndooragire marigithathi mothe kũu bũrũri wa Misiri-rĩ, hĩndĩ ĩyo nĩguo ndaamaamũire matuĩke akwa mwene. ¹⁸ Na nĩ nĩ njoete Alawii ithenya rĩa marigithathi mothe ma ciana cia tũhĩĩ thĩinĩ wa Isiraeli. ¹⁹ Thĩinĩ wa andũ a Isiraeli othe-rĩ, nĩheanĩte Alawii matuĩke iheo kũrĩ Harũni na ariũ ake, na marutage wĩra Hema-inĩ-ĩno-ya-Gũtũnganwo handũ ha andũ a Isiraeli, na mamahorohagĩrie nĩgeetha andũ a Isiraeli matikae kũniinwo na mũthiro hĩndĩ ĩrĩa mangĩkuhĩrĩa handũ-harĩa-haamũre.”

²⁰ Musa, na Harũni marĩ na kĩrĩndĩ kũu gĩothe kĩa andũ a Isiraeli magĩka Alawii o ta ũguo Jehova aathĩte Musa. ²¹ Alawii acio magĩtheria na magĩthambia nguo ciao. Harũni nake agĩcooka akĩmaruta ta igongona rĩa gũthũngũthio mbere ya Jehova, na akĩmahoroheria nĩguo amatherie. ²² Thuutha ũcio, Alawii magĩtoonya Hema-inĩ-ĩyo-ya-Gũtũnganwo marutage wĩra wao marũgamĩrĩrwo nĩ Harũni na ariũ ake. Magĩka Alawii acio o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa gwĩkwo.

²³ Nĩngĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ²⁴ “Ŭndũ ũyũ nĩguo ũkonĩ Alawii: Atĩrĩ, arũme othe arĩa mahingĩtie mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano na makĩria nĩo marũkaga kũruta wĩra Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, ²⁵ no mahingia mĩaka mĩrongo ĩtano-rĩ, no nginya mahurũke kuuma wĩra ũcio wao wa gũtungata, matigacooke kũruta wĩra. ²⁶ No rĩrĩ, no mateithagĩrĩrie ariũ a ithe wao rĩrĩa mekũruta wĩra Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, no-o ene matikarute wĩra ũcio. Ŭguo nĩguo ũrĩgayagĩra Alawii wĩra ũrĩa marĩrutaga.”

9

Gĩathĩ-gĩa-Bathaka

¹ Nake Jehova akĩarĩria Musa kũu Werũ-inĩ wa Sinai mweri-inĩ wa mbere wa mwaka wa keerĩ thuutha wa andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri, akĩmwĩra atĩrĩ, ² “Ĩra andũ a Isiraeli makũngũyagĩre Gĩathĩ-kĩa-Bathaka ihinda rĩrĩa rĩtuĩtwo. ³ Kũngũyagĩrai gĩathĩ kũu ihinda rĩrĩa rĩtuĩtwo, hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri ũyũ, kũringana na mawatho makĩo mothe na mũtabarĩre wakĩo.”

⁴ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩra andũ a Isiraeli makũngũire Gĩathĩ-kĩa-Bathaka. ⁵ Nao magĩka o ro ũguo kũu Werũ-inĩ wa Sinai hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere. Andũ a Isiraeli magĩka maũndũ mothe o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

⁶ No amwe ao matingĩakũngũire Gĩathĩ-kĩa-Bathaka mũthenya ũcio nĩ ũndũ nĩmagwatĩtwo nĩ thaahu nĩ ũndũ wa kũhutania na kĩimba kĩa mũndũ. Nĩ ũndũ ũcio magĩka kũrĩ Musa na Harũni mũthenya o ro ũcio ⁷ makĩra Musa atĩrĩ, “Nĩ tũnyiitĩtwo nĩ thaahu nĩ ũndũ wa kũhutania na kĩimba kĩa mũndũ, no nĩ kĩ gĩgũtũma tũgĩrio kũneana indo cia kũrutĩra Jehova tũrĩ hamwe na andũ a Isiraeli arĩa angĩ ihinda rĩrĩa rĩtuĩtwo?”

⁸ Musa akĩmacookeria atĩrĩ, “Etererai nyambe nduĩrie ũhoru wa ũrĩa Jehova egwathana ũhoru wanyu.”

⁹ Jehova agĩcooka akĩra Musa atĩrĩ, ¹⁰ “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ: ‘Rĩrĩa mũndũ wanyu o na ũrĩkũ kana njiaro cianyu marĩ na thaahu nĩ ũndũ wa kũhutania na kĩimba kĩa mũndũ, kana akorwo arĩ rũgendo-inĩ-rĩ, mũndũ ũcio o nake no akũngũire Gĩathĩ-kĩa-Bathaka ya Jehova. ¹¹ Marĩkũngũyagĩra gĩathĩ kũu hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa keerĩ. Marĩrĩaga gatũrũme na mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũimbua na nyeni ndũrũ. ¹² Matikanatigie gacunjĩ o na kamwe karaare nginya rũciinĩ kana moine ihĩndĩ rĩako o na rĩmwe. Rĩrĩa megũkũngũira Gĩathĩ-kĩa-Bathaka ĩyo no nginya marũmagĩrĩre mũtabarĩre wakĩo wothe. ¹³ No mũndũ angĩkorwo ndarĩ na thaahu, na ndathiite rũgendo, na aage gũkũngũira Gĩathĩ-kĩa-Bathaka, mũndũ ũcio nĩakaingatwo athengio kuuma kũrĩ andũ ao, nĩ ũndũ ndaareheire Jehova indo iria arutagĩrwo ihinda rĩrĩa rĩtuĩtwo. Mũndũ ũcio nĩagacookerewo nĩ mehia make mwene.

¹⁴ “Mūgeni ũikaranĩtie na inyuĩ na ende gũkũngũira Gĩathĩ-kĩa-Bathaka ya Jehova-rĩ, no nginya eke ũguo kũringana na watho na mũtabarĩre wakĩo. No nginya mũgĩage na mĩtabarĩre ya mũthemba ũmwe kũrĩ mūgeni na kũrĩ mũndũ ũrĩa ũciarĩrwo bũrũri wanyu.”

Itu Igũrũ rĩa Hema-ĩrĩa-Nyamũre

¹⁵ Mũthenya ũrĩa Hema-ĩrĩa-Nyamũre, o Hema-ĩyo-ya-Ũira yaambirwo-rĩ, itu rĩkĩmĩhumbĩra. Kuuma hwaĩ-inĩ nginya rũciinĩ itu rĩu rĩarĩ igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre na itu rĩu rĩkoonagwo rĩhaana ta mwaki. ¹⁶ ũguo nĩguo gwaithire na mbere gũikara; itu rĩkamĩhumbĩra ũtukũ na rĩkoonagwo rĩhaana ta mwaki. ¹⁷ Hĩndĩ ĩrĩa yothe itu rĩu rĩeheraga kuuma harĩ hema ĩyo, andũ a Isiraeli makoimagara magathiĩ; na rĩrĩ, itu rĩu rĩarũgamĩra handũ, andũ a Isiraeli makaamba hema ciao ho. ¹⁸ Jehova aathana-rĩ, andũ a Isiraeli makoimagara magathiĩ, na aathana rĩngĩ makaamba hema ciao. Hĩndĩ ĩrĩa yothe itu rĩu rĩaikara igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre, maikaraga o hau kambĩ. ¹⁹ Hĩndĩ ĩrĩa itu rĩaikara igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre kahinda karaaya-rĩ, andũ a Isiraeli magaathĩkĩra Jehova na makaaga kuumagara. ²⁰ Mahinda mamwe itu rĩu rĩaikaraga igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre o matukũ manini; no Jehova aathana makaamba hema, na ningĩ aathana, makoimagara magathiĩ. ²¹ Mahinda mamwe itu rĩu rĩaikaraga o kuuma hwaĩ-inĩ nginya rũciinĩ, na itu rĩehera rũciinĩ-rĩ, makoimagara magathiĩ. Kana nĩ mũthenya kana nĩ ũtukũ, hĩndĩ o yothe itu rĩu rĩehera nao makoimagara magathiĩ. ²² Itu rĩu rĩngĩaikarire igũrũ rĩa hema ĩyo mũthenya ĩĩrĩ, kana mweri, kana mwaka, andũ a Isiraeli maikaraga kũu kambĩ, na matingĩoimagarire mathiĩ, no itu rĩu rĩehera makoimagara magathiĩ. ²³ Jehova aathana makaamba hema, na ningĩ Jehova aathana makoimagara magathiĩ. Maathĩkagĩra watho wa Jehova kũringana na ũrĩa aathaga Musa.

10

Tũrumbeta twa Betha

¹ Jehova akĩira Musa atĩrĩ: ² “Thondeka tũrumbeta twĩrĩ, ũtũthondeke na betha ndure, tũhũthagĩrwo gwĩtaga kĩrĩndĩ hamwe, o na twa gwĩta andũ moime kambĩ moimagare mathiĩ. ³ Hĩndĩ ĩrĩa tũrumbeta tweerĩ twahuhwo hamwe, kĩrĩndĩ gĩothe gĩkongana harĩwe hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. ⁴ Angĩkorwo no karumbeta kamwe kahuhwo-rĩ, atongoria, nĩo anene a mbarĩ cia Isiraeli, nĩo marĩũnganaga harĩwe. ⁵ Rĩrĩa karumbeta kahuhwo na mũgambo mũnene, mĩhĩrĩga ĩrĩa ĩkarĩte mwena wa irathĩro ĩkoimagara. ⁶ Karumbeta ga keerĩ kahuhwo na mũgambo mũnene, andũ a kambĩ cia mwena wa gũthini makoimagara. Mũgambo ũcio mũnene nĩguo kĩmenyithia gĩa kuumagara. ⁷ Nĩgeetha kĩrĩndĩ kĩũngane-rĩ, huhagai tũrumbeta, no ti na mĩhuhĩre ta ĩyo ĩngĩ.

⁸ “Ariũ a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, nĩo marĩhuhaga tũrumbeta tũu. Ũndũ ũcio ũtuĩke watho wa gũtũũrio nĩ inyuĩ na njiarwa irĩa igooka. ⁹ Rĩrĩa mũgũthĩĩ mbaara ĩrĩ bũrũri wanyu kĩũmbe mũkarũe na thũ irĩa imũhinyagĩrĩria-rĩ, huhagai tũrumbeta na mũgambo mũnene. Hĩndĩ ĩyo Jehova Ngai wanyu nĩakamũririkana na amũhonokie kuuma kũrĩ thũ cianyu. ¹⁰ Ningĩ mahinda manyu ma gũkena, nĩmo ma ciathĩ cianyu irĩa njathane, na ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, nĩ mũrĩhuhaga tũrumbeta nĩ ũndũ wa maruta ma njino na maruta ma ũiguano, na nĩmo magaatuĩka kĩririkano kĩanyu mbere ya Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai Wanyu.”

Andũ a Isiraeli Kuuma Sinai

¹¹ Mũthenya wa mĩrongo ĩĩrĩ wa mweri wa keerĩ mwaka-inĩ wa ĩĩrĩ, itu nĩrĩeherire kuuma hema-inĩ ĩrĩa nyamũre ya Ũira. ¹² Nao andũ a Isiraeli makiumagara kuuma Werũ wa Sinai magĩthĩĩ kuuma handũ hamwe nginya harĩa hangĩ, o nginya rĩrĩa itu rĩu rĩarũgamire Werũ-inĩ wa Parani. ¹³ Nao makiumagara, arĩ riita rĩa mbere, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

¹⁴ Ikundi cia kambĩ ya Juda nĩcio cioimagarire mbere, irũmĩrĩire bendera yao. Nake Nahashoni mũrũ wa Aminadabu nĩwe warĩ mũtongoria wao. ¹⁵ Nethaneli mũrũ wa Zuaru nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Isakaru, ¹⁶ nake Eliabu mũrũ wa Heloni nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Zebuluni. ¹⁷ Ningĩ Hema-ĩrĩa-Nyamũre ikĩambũrwo, nao Agerishoni na Amerari, arĩa maamĩkuuaga, makiumagara.

¹⁸ Nacio ikundi cia kambĩ ya Rubeni ikĩrũmĩrĩra ikundi cia Juda, irũmĩrĩire bendera yao. Elizuru mũrũ wa Shedeuru nĩwe warĩ mũtongoria wao. ¹⁹ Shelumieli mũrũ wa Zurishadai nĩwe warĩ

mütongoria wa gikundi kĩa mũhĩrĩga wa Simeoni, ²⁰ nake Eliasafu mūrũ wa Deueli nĩwe warĩ mütongoria wa gikundi kĩa mũhĩrĩga wa Gadi. ²¹ Nao Akohathu makiumagara makuũte indo iria nyamũre. Hema-ĩrĩa-Nyamũre yarĩ ikorwo yaambĩtwo matanakinya.

²² Nacio ikundi cia kambĩ ya Efiraimu ikĩrũmĩrĩra ikundi cia Rubeni, irũmĩrĩre bendera yao. Elishama mūrũ wa Amihudu nĩwe warĩ mütongoria wao. ²³ Gamalieli mūrũ wa Pedazuru nĩwe warĩ mütongoria wa gikundi kĩa mũhĩrĩga wa Manase, ²⁴ nake Abidani mūrũ wa Gideon nĩwe warĩ mütongoria wa gikundi kĩa mũhĩrĩga wa Benjamini.

²⁵ Kĩrigĩrĩria-rĩ, ikundi cia kambĩ ya Dani ikiumagara irĩ thuutha wa icio ingĩ ciothe, ikiumagara irũmĩrĩre bendera yao. Ahiezeri mūrũ wa Amishadai nĩwe warĩ mütongoria wao. ²⁶ Pagieli mūrũ wa Okirani nĩwe watongoragia gikundi kĩa mũhĩrĩga wa Asheri, ²⁷ nake Ahira mūrũ wa Enani nĩwe watongoragia gikundi kĩa mũhĩrĩga wa Nafitali. ²⁸ Ūguo nĩguo ikundi cia andũ a Isiraeli ciarũmanĩrĩre ikiumagara.

²⁹ Na rĩrĩ, Musa akĩra Hobabu mūrũ wa Reueli ũrĩa Mũmidiani ũrĩa warĩ mũthoni-we atĩrĩ, “Nĩtũroimagara tũthĩ kũria Jehova aatwĩre ũhoru wakuo atĩrĩ, ‘Nĩngamũhe kũndũ kũu.’ Ūka tũthĩ nawe, na nĩtũgũgwĩka maũndũ mega, nĩ ũndũ Jehova nĩerĩre Isiraeli maũndũ mega.”

³⁰ Hobabu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, ndigũũka; no ngũcooka bũrũri witũ na kũrĩ andũ aitũ.”

³¹ No Musa akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaitha ndũgatũtĩge. Wee nĩũũ kũndũ kũria tũngĩamba hema ciitũ gũkũ werũ-inĩ, na no ũtuĩke maitho maitũ. ³² Ūngĩtwarana na ithuĩ-rĩ, nĩtũrĩkũgayagĩra kũria gĩothe kĩega Jehova arĩtũheaga.”

³³ Nĩ ũndũ ũcio makiumagara moimĩte hau kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova, magĩthĩ rũgendo rwa mĩthenya itatũ. Narĩo ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩgĩthĩ rĩmatongoretie mĩthenya iyo itatũ, nĩguo rĩkamacarĩrie handũ ha kũhurũka. ³⁴ Narĩo itu rĩa Jehova rĩakoragwo igũrũ rĩao o mũthenya makiumagara kuuma kambĩ.

³⁵ Hĩndĩ irĩa yothe ithandũkũ rĩoimagario, Musa akoiga atĩrĩ, “Jehova, arahũka!

Thũ ciaku irohurunjũka;
thũ ciaku irokũũrĩa.”

³⁶ Hĩndĩ irĩa rĩagwo thĩ, akoiga atĩrĩ, “Jehova cookerera ngiri ici cia Isiraeli itangĩtarĩka.”

11

Mwaki Kuuma kũrĩ Jehova

¹ Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli magĩteta nĩ ũndũ wa moritũ mao, nakuo gũteta kwao gũkĩiguuo nĩ Jehova, na rĩrĩa aamaiguire, agĩakanwo nĩ marakara, nague mwaki ũkiuma kũrĩ Jehova, ũgĩakana gatagatĩ kao, na ũgĩcina ndeere imwe cia kambĩ. ² Rĩrĩa andũ acio maakaĩre Musa, Musa akĩhooya Jehova, nague mwaki ũcio ũkĩhora. ³ Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtwo Tabera, tondũ mwaki ũcio woimĩte kũrĩ Jehova nĩwakanĩte gatagatĩ kao.

Tũmakia-arũme Tuumĩte kũrĩ Jehova

⁴ Kĩrĩndĩ kĩa kĩarũmanĩrĩre nao makiuma bũrũri wa Misiri gĩkĩambĩrĩria kwĩrĩrĩria irio cia mĩthemba ingĩ, na o rĩngĩ andũ a Isiraeli makĩambĩrĩria kũrĩa, makiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo tũrĩ na nyama cia kũrĩa! ⁵ Nĩtũkũrĩkana thamaki iria twarĩaga kũu bũrũri wa Misiri tũtekũgũra, o na marenga ma mĩthemba mĩthemba, na itũngũrũ cia mahuti, na itũngũrũ iria ndungu, o na itũngũrũ thumu. ⁶ No rĩu, tũtirĩ na wendo wa kũrĩa; na tũtirĩ kĩndũ o nakĩ tuonaga, tiga o mana maya moiki!”

⁷ Mana macio maahaanaga ta mbegũ cia mĩtĩ ũrĩa wĩtagwo koriananda, na mũhianĩre wamo watariĩ ta bedola. ⁸ Andũ maathĩiaga makamangania, magacooka makamathĩia na gĩthĩ kĩa moko, kana makamahũrĩa ndĩrĩ-inĩ na mũũthĩ. Maamarugaga na nyũngũ kana magathondeka tũmĩgate. Na maacamaga ta kĩndũ gĩthondeketwo na maguta ma mũtamaĩyũ. ⁹ Rĩrĩa kwagĩa ime ũtukũ kũu kambĩ-inĩ, mana macio makagũanĩra narĩo.

¹⁰ Musa nĩaguire andũ a nyũmba ciothe makĩrĩa, o mũndũ arĩ mũromo-inĩ wa hema yake. Nake Jehova nĩarakarire mũno makĩria, na Musa agĩthĩnĩka. ¹¹ Akĩũria Jehova atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũrehere

ndungata yaku thiina üyü? Nĩ atĩa njĩkĩte ũkaaga gũgũkenia nĩguo ũnjigĩrĩre mũrigo wa andũ aya othe? ¹² Kaĩ arĩ nĩ ithe wao? Kaĩ arĩ nĩ ndaamaciarire? Nĩ kĩĩ kĩratũma ũnjĩrĩre ndĩmakuue na moko makwa, ta ũrĩa mũreri wa mwana akuuaga kaana ka rũkenge, ndĩmatware bũrũri ũrĩa werĩre maithe mao ma tene na mwĩhĩtwa? ¹³ Ingĩruta nyama cia kũhe andũ aya othe kũ? Marandĩrĩa makiugaga atĩrĩ, ‘Tũhe nyama tũrĩ!’ ¹⁴ Ndingĩhota gũkuua andũ aya othe ndĩ nyiki; mũrigo üyü nĩ mũritũ mũno kũrĩ nĩ. ¹⁵ Angĩkorwo ũguo nĩguo ũkũnjĩka-rĩ, njũraga o ro rĩu, angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte nĩwe, na ndũkareke nyone mwanangĩko wakwa mwene.”

¹⁶ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ: “Ndehere athuuri mĩrongo mũgwanja a Isiraeli arĩa wee ũũ atĩ nĩ atongoria na anene thiinĩ wa andũ aya. Ũmarehe Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, nĩguo marũgame hau hamwe nawe. ¹⁷ Nĩ na nĩ nĩngũikũrũka ngwarĩre ho, njoe Roho ũrĩa ũrĩ naguo na ndĩmekĩre Roho ũcio. Nao nĩmarĩgũteithagia gũkuua mũrigo wa andũ aya nĩgeetha ndũkaũkuuage ũrĩ wiki.

¹⁸ “Nĩngĩ wĩre andũ atĩrĩ, ‘Mwĩtheriei, mwĩhaarĩre nĩ ũndũ wa rũciũ, rĩrĩa mũkaarĩa nyama. Jehova nĩaramũguire rĩrĩa mũrarĩraga, mũkiugaga atĩrĩ, “Naarĩ korwo tũrĩ na nyama cia kũrĩa! Maũndũ maitũ maarĩ mega rĩrĩa twarĩ bũrũri wa Misiri!” Rĩu-rĩ, Jehova nĩekũmũhe nyama, na nĩmũgũcirĩa. ¹⁹ Na rĩrĩ, mũtigũcirĩa o mũthenya ũmwe, kana mĩthenya rĩrĩ, kana itano, kana ikũmi, kana mĩthenya mĩrongo rĩrĩ, ²⁰ no mũgũcirĩa mweri mũgima, o nginya ciume na maniũrũ manyu, na inyuĩ mũcinyire, nĩ ũndũ nĩmũregete Jehova ũrĩa ũrĩ hamwe na inyuĩ, na mũkarĩra mũrĩ mbere yake, mũkiugaga atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũmire tuume bũrũri wa Misiri?””

²¹ No Musa akĩra Jehova atĩrĩ, “Andũ arĩa ndĩ nao haha nĩ ngiri magana matandatũ arĩa maretwara na magũrũ, nawe woiga atĩ, ‘Nĩngũmahe nyama cia kũrĩa mweri mũgima!’ ²² Andũ aya o na mangĩthĩnjĩrwo ndũũru cia mbũri na cia ng’ombe-rĩ, no imaigne? O na mangĩtegerwo thamaki ciothe cia iria-inĩ-rĩ, no imaigne?”

²³ Jehova agĩcookeria Musa atĩrĩ, “Anga hinya wa guoko kwa Jehova nĩũnyihĩte? Rĩu wee, nĩũkuona kana ũrĩa njugĩte nĩũkahingio kana ndũkahingio.”

²⁴ Nĩ ũndũ ũcio Musa akiuma nja, akĩra andũ acio ũrĩa Jehova oigĩte. Nake agĩcookanĩrĩria athuuri amwe ao mĩrongo mũgwanja, akĩmarũgamia marigiicĩrie Hema iyo. ²⁵ Nake Jehova agĩkũrũka na itu akĩaria na Musa, akĩoya Roho ũrĩa warĩ thiinĩ wa Musa, na agĩkĩra Roho ũcio thiinĩ wa athuuri acio mĩrongo mũgwanja. Rĩrĩa Roho okire igũrũ rĩao-rĩ, makĩratha mohoro, no matiacookire gwĩka ũguo hĩndĩ ingĩ.

²⁶ No rĩrĩ, andũ eerĩ, nĩo Elidadi na Medadi, nĩmatigĩtwo kambĩ. Nao nĩmandikĩtwo hamwe na athuuri acio angĩ no matiathiĩte Hema-inĩ iyo. No rĩrĩ, Roho nĩ okire igũrũ rĩao, nao makĩratha mohoro marĩ kũu kambĩ. ²⁷ Mwanake ũmwe agĩteng’era akĩra Musa atĩrĩ, “Elidadi na Medadi nĩmararatha mohoro kũu kambĩ.”

²⁸ Joshua mũrũ wa Nuni, ũrĩa wateithagia Musa kuuma arĩ mũnini, akĩarĩria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Musa, mwathi wakwa, makaanie!”

²⁹ No Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kaĩ ũkũigua ũiru nĩ ũndũ wakwa? Nĩ ingĩenda andũ othe a Jehova makorwo marĩ anabii, na atĩ Jehova amekĩre Roho wake!” ³⁰ Thuutha ũcio Musa na athuuri acio a Isiraeli magĩcooka kambĩ.

³¹ Na rĩrĩ, rũhuho rũkiuma harĩ Jehova, rũkĩrehe tũmakia-arũme kuuma iria-inĩ. Rũgĩtũgũithia tũthiũrũrũkĩrie mĩena yotha ya kambĩ buti ithatũ kuuma thĩ, handũ ha itĩna rĩa rũgendo rwa mũthenya mũgima mbarĩ ciothe. ³² Mũthenya ũcio wotha na ũtukũ, na mũthenya ũcio ũngĩ wotha, andũ acio makiumagara makĩũngania tũmakia-arũme. Gũtirĩ mũndũ wonganirie thuutha wa homeri ikũmi.* Nĩngĩ magĩtwanĩka gũthiũrũrũkĩria kambĩ yotha. ³³ No rĩrĩ, rĩrĩa nyama icio ciarĩ tũnua-inĩ twao, o na itarĩ ndanuke-rĩ, marakara ma Jehova magĩakanĩra andũ acio, akĩmahũũra na mũthiro mũnene. ³⁴ Tondũ ũcio handũ hau hagĩtwo Kibirothu-Hataava, nĩ ũndũ hau nĩho maathikire andũ arĩa maaiguĩte thuti ya irio ingĩ.

³⁵ Kuuma Kibirothu-Hataava, andũ acio nĩmathiire rũgendo, magĩkinya Hazerothu, magĩkara kuo.

¹ Nao Miriamu na Harūni magītetia Musa, nĩ ūndũ wa mūtumia wake Mūkushi, nĩgũkorwo Musa nĩ ahikītie Mūkushi. ² Ningĩ nao mooragia atĩrĩ, “Anga Jehova angĩaria o na Musa wiki? Githĩ o na ithuĩ to atwarĩrie?” Nake Jehova akĩigua ndeto icio.

³ (Na rĩrĩ, Musa aarĩ mūdũ mwĩnyiihia mūno, mwĩnyiihia gũkĩra andũ arĩa angĩ othe gũkũ thĩ).

⁴ O rĩmwe Jehova akĩira Musa na Harūni na Miriamu atĩrĩ, “Inyuĩ atatũ umai mūũke Hema-inĩ iyo-ya-Gūtũnganwo.” Nĩ ūndũ ūcio othe atatũ makiuma magĩthĩ ho.

⁵ Ningĩ Jehova agĩkũrũka arĩ thĩinĩ wa gĩtugĩ gĩa itu, akĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa Hema iyo, na agĩita Harūni na Miriamu. Na eerĩ magĩthiathia harĩ we, ⁶ nake akĩmeera atĩrĩ, “Thikĩrĩriai ciugo ciakwa:

“Rĩrĩa mūnabii wa Jehova arĩ gatagatĩ-inĩ kanyu-rĩ,
nĩ nĩndĩmwĩguũragĩria na cioneki,
na ngamwarĩria na irooto.

⁷ No ha ūhoru wa Musa ndungata yakwa ndiikaga ūguo;
we nĩ mwĩhokeku thĩinĩ wa nyũmba yakwa yothe.

⁸ Musa-rĩ, twaranagĩria nake ūthiũ kwa ūthiũ,
tũkaaranĩria ūhoru mūtaũku,
na ndimwaragĩria na thimo;
na nĩwe wonaga ūrĩa Jehova atariĩ.

Nĩ kĩ kĩgiririe mwĩtigĩre gūtetia Musa ndungata yakwa?”

⁹ Nake Jehova agĩcinwo nĩ marakara nĩ ūndũ wao, agĩthiĩ akĩmatiga.

¹⁰ Rĩrĩa itu rĩu rĩherire igũrũ rĩa Hema iyo, Miriamu agĩkorwo aarũgamĩte o ro hau, arĩ na mangũ, akerũha o ta ira. Nake Harūni ehũgũra akĩona atĩ Miriamu aarĩ na mangũ; ¹¹ nake akĩira Musa atĩrĩ, “Ndagũthaitha, mwathi wakwa, ndũgatũrũithĩrie wĩhia ūcio twĩkĩte na ūrimũ. ¹² Ndũkareke ahaane ta kĩhuno kiumĩte nda ya nyina mwĩrĩ wakĩo ūbuthĩte mwena ūmwe.”

¹³ Nĩ ūndũ ūcio Musa agĩkaĩra Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Ngai, ndagũthaitha, mũhonie!”

¹⁴ Nake Jehova agĩcookeria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Korwo ithe nĩamũtuĩrĩre mata ūthiũ-rĩ, githĩ ndangĩaikarire na thoni matukũ mũgwanja? Mũhingĩrĩriei na kũu nja ya kambĩ matukũ mũgwanja; na thuutha ūcio no acookio kambĩ.” ¹⁵ Nĩ ūndũ ūcio Miriamu akĩhingĩrĩrio na kũu nja ya kambĩ iyo matukũ mũgwanja, nao andũ acio angĩ matiathiire na mbere na rũgendo nginya rĩrĩa Miriamu aacookirio kambĩ.

¹⁶ Thuutha ūcio, andũ acio a Isiraeli makiuma Hazerothu magĩthiĩ makĩamba hema ciao Werũ-inĩ wa Parani.

13

Gũthigaana Kaanani

¹ Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ² “Tũma arũme amwe mathiĩ magathigaane bũrũri wa Kaanani, ūrĩa ngũhe andũ a Isiraeli. Tũma mūtongoria ūmwe wao, kuuma o mũhĩrĩga o mũhĩrĩga wa maithe mao.”

³ Nake Musa agĩathĩkĩra watho wa Jehova, na agĩtũma andũ acio kuuma Werũ wa Parani. Andũ acio othe maarĩ atongoria a andũ a Isiraeli. ⁴ Maya nĩmo marĩtwa ma atongoria acio:

kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni, aarĩ Shamua mũrũ wa Zakuri;

⁵ kuuma mũhĩrĩga wa Simeoni, aarĩ Shafati mũrũ wa Hori;

⁶ kuuma mũhĩrĩga wa Juda, aarĩ Kalebu mũrũ wa Jefune;

⁷ kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru, aarĩ Igali mũrũ wa Jusufu;

⁸ kuuma mũhĩrĩga wa Efiraimu, aarĩ Hoshea mũrũ wa Nuni;

⁹ kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini, aarĩ Paliti mũrũ wa Rafu;

¹⁰ kuuma mũhĩrĩga wa Zebuluni, aarĩ Gadieli mũrũ wa Sodi;

¹¹ kuuma mũhĩrĩga wa Manase (na nĩguo mũhĩrĩga wa Jusufu), aarĩ Gadi mũrũ wa Susi;

¹² kuuma mũhĩrĩga wa Dani, aarĩ Amieli mũrũ wa Gemali;

¹³ kuuma mũhĩrĩga wa Asheri, aarĩ Sethuri mũrũ wa Mikaeli;

¹⁴ kuuma mūhīrīga wa Nafitali, aarī Nahabi mūrū wa Vofisi;

¹⁵ kuuma mūhīrīga wa Gadi, aarī Geuli mūrū wa Maki.

¹⁶ Macio nīmo marītwa ma andū arīa Musa aatūmire magathigaane būrūri ūcio. Nake Musa akīgarūra rītwa rīa Hoshea mūrū wa Nuni akīmūtua Joshua.

¹⁷ Rīrīa Musa aatūmire andū acio magathigaane būrūri wa Kaanani, aameerire atīrī, “Ambatai mūtūikanīrie Negevu, mūthiī būrūri ūcio ūrī irīma. ¹⁸ Tuīriai būrūri ūcio ūrīa ūtariī, muone kana andū akuo marī na hinya kana matirī hinya, o na kana nī aingī kana nī anini. ¹⁹ Ningī mūmenye būrūri ūcio matūūruga ūhaana atīa? Nī mwega kana nī mūrū? Matūūruga matūūra ma mūthemba ūrīkū? Nī mairigīre na thingo cia hinya kana ti mairigīre? ²⁰ Tīri wakuo ūtariī atīa? Nī mūnoru kana nī mūhīnju? Kūrī mītī kana gūtīrī? Geriai mūno mūrehe maciaro mamwe ma būrūri ūcio.” (Hīndī ūyo nīguo mīthabībū yaambagīrīa kwīrua.)

²¹ Tondū ūcio makīambata magīthigaana būrūri ūcio kuuma Werū wa Zini nginya Rehobu, merekeire Lebo-Hamathu. ²² Mambatire matūikanīrie Negevu na magīkinya Hebironi kūrīa Ahimani, na Sheshai, na Talimai, njiaro cia Anaki, maatūūruga. (Itūūra rīa Hebironi rīakītwa mīaka mūgwanja mbere ya itūūra rīa Zoani gwakwo būrūri-inī wa Misiri.) ²³ Rīrīa maakinyire Kīanda gīa Eshikoli, magītema rūhonge rwarī na kīmanjika kīmwe gīa thabībū. Andū eerī ao makīrūkuuanīra na mūtī, hamwe na makomamanga mamwe, na ngūyū. ²⁴ Naho handū hau hagītwa Kīanda gīa Eshikoli nī ūndū wa kīmanjika kīu gīa thabībū kīrīa andū a Isiraēli acio maatemire ho. ²⁵ Matukū mīrongo īna mathira magīcooka kuuma gūthigaana būrūri ūcio.

Gūcookia Ūhoru wa Ūthigaani

²⁶ Nao magīcooka kūrī Musa, na Harūni na kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraēli kūu Kadeshi o kūu Werū-inī wa Parani. Kūu makīhe Musa na Harūni, na kīūngano gīothe ūhoru ūcio na makīmoonia maciaro ma būrūri ūcio. ²⁷ Makīhe Musa ūhoru ūyū: “Nītwateriye būrūri ūrīa watūtūmire, naguo nī būrūri ūrī būthi wa iria na ūūkī! Maya nīmo maciaro maguo. ²⁸ No rīrī, andū arīa matūūruga kūu marī hinya, na matūūra mao nīmairigīre na thingo cia hinya, na nī manene mūno. O na ningī nītunire njiaro cia Anaki kuo. ²⁹ Aamaleki matūūruga kūu Negevu; Ahiti, na Ajebusi, na Aamori matūūruga būrūri ūrīa ūrī irīma; Akaanani nao matūūruga ndwere-inī cia iria na hūgūrūrū-inī cia Rūū rwa Jorodani.”

³⁰ Nake Kalebu agīkiria andū acio o hau mbere ya Musa, akiuga atīrī, “Nītwateriirwo nī kwambata tūthiī twīnyiitire būrūri ūcio, nī ūndū no tūhote gwīka ūguo.”

³¹ No andū arīa maambatīte nake makiuga atīrī, “Tūtingītharīkīra andū acio, marī na hinya gūtūkīra.” ³² Nao makīhunja ūhoru mūrū kūrī andū a Isiraēli ūkonī būrūri ūcio maathigaanīte. Makiuga atīrī, “Būrūri ūcio tūrathigaanire nī būrūri ūgūtambuura andū arīa matūūruga kuo ūkamaniina biū. Andū arīa othe tunire kuo nī anene mūno. ³³ Nītunire Anefilī kuo (njiaro cia Anaki, a kīruka kīa Anefilī). Twayonaga tūhaana ta ndaahi, o nao moonaga tūhaana o ta cio.”

14

Andū Kūrema

¹ Ūtukū ūcio andū othe a kīrīndī gīa Isiraēli makīrīra maanīrīre na mūgambo mūnene. ² Andū acio othe a Isiraēli makīnuguna nī ūndū wa Musa na Harūni, na kīūngano kīu gīothe gīkīmeera atīrī, “Naarī korwo twakūrīre Misiri! Kana werū-inī ūyū! ³ Nī kīi gīgūtūma Jehova atūrehe būrūri ūyū atūrekererie tūragwo na rūhiū rwa njora? Atumia aitū na ciana ciitū megūtūika a gūtahwo. Githī wega ti tūcooke būrūri wa Misiri?” ⁴ Nao makīrāna mūndū na ūrīa ūngī atīrī, “Twagīrīrwo nī tūthuure mūtongoria tūcooke būrūri wa Misiri.”

⁵ Hīndī ūyo Musa na Harūni makīgūithia maturumithītie mothiū mao thī mbere ya kīūngano kīu gīothe kīa andū a Isiraēli kīrīa kīagomanīte hau. ⁶ Joshua mūrū wa Nuni na Kalebu mūrū wa Jefune, arīa maarī hamwe na arīa maathiite gūthigaana būrūri ūcio magītembūranga nguo ciao.* ⁷ Makīra

* 14:6 Gūtārūranga nguo yarī njīra ya gūcakaya kana kuonania marakara.

kĩũngano kũu gĩothe kĩa andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Bũrũri ũrĩa twatuĩkanĩirie na tũkĩũthigana, nĩ bũrũri mwega mũno makĩria. ⁸ Jehova angĩkorwo nĩakenetio nĩ ithuĩ, nĩegũtũtongoria tũtoonye bũrũri ũcio, bũrũri ũcio ũiyũrite bũthi wa iria na ũũkĩ, na nĩegũtũhe guo ũtuĩke witũ. ⁹ No rĩrĩ, mũtikaremere Jehova. Na mũtigetigĩre andũ a bũrũri ũcio, nĩ ũndũ tũkũmameria biũ. Ũgitĩri wao nĩ mweherie, no Jehova arĩ hamwe na ithuĩ. Mũtikametigĩre.”

¹⁰ No kũũngano kũu gĩothe gĩkĩaria ũhoru wa kũmahũũra na mahiga nyuguto. Hĩndĩ iyo riiri wa Jehova ũkĩumĩrĩra andũ othe a Isiraeli hau Hema-inĩ ya Gũtũnganwo. ¹¹ Nake Jehova akĩũria Musa atĩrĩ, “Andũ aya megũtũũra maanyararĩte nginya-rĩ? Megũtũũra maregete kũnjĩtikia nginya-rĩ, o na ningĩte ciana nyingĩ ũguo gatagatĩ kao? ¹² Nĩngũmahũũra na mũthiro ndĩmaniine, no wee ngũgũtua rũrĩrĩ rũnene na rũrĩ na hinya kũmakĩra.”

¹³ Musa akĩĩra Jehova atĩrĩ, “Andũ a Misiri nĩmakaigua ũhoru ũcio! Nĩwe warutire andũ aya makiuma gatagatĩ kao na ũndũ wa ũhoti waku. ¹⁴ Nao nĩmakeera aikari a bũrũri ũyũ ũhoru ũcio. Nĩmaiguĩte atĩ Wee, O Wee Jehova-rĩ, ũkoragwo na andũ aya, na atĩ Wee Jehova, wanonwo ũthiũ kwa ũthiũ, na atĩ itu rĩaku rĩikaraga igũrũ rĩao, o na atĩ Wee ũthiiga mbere yao thĩinĩ wa gĩtugĩ kĩa itu mũthenya na ũrĩ thĩinĩ wa gĩtugĩ kĩa mwaki ũtukũ. ¹⁵ Ũngũũraga andũ aya othe o ro rĩmwe-rĩ, ndũrĩrĩ iria ciiguĩte ũhoru ũyũ waku nĩkoiga atĩrĩ, ¹⁶ ‘Jehova nĩaremĩrwo nĩgũkinyia andũ aya bũrũri ũrĩa aamerĩire na mwĩhĩtwa; nĩ ũndũ ũcio akĩmooragĩra werũ-inĩ.’

¹⁷ “Na rĩrĩ, hinya wa Mwathani ũrokĩonekana o ta ũrĩa ugĩte, atĩrĩ: ¹⁸ ‘Jehova ndahiũhaga kũrakara, aiyũrĩtwo nĩ wendo, na nĩohanagĩra mehia na ũremi. No ndaagaga kũherithia mũndũ ũrĩa wĩhĩtie; nĩaherithagia ciana nĩ ũndũ wa mehia ma maithe nginya rũciaroro rwa gatatu na rwa kana.’ ¹⁹ Kũringana na wendo waku mũnene-rĩ, ohera andũ aya mehia mao, o ta ũrĩa wanamarekera kuuma hĩndĩ irĩa moimire bũrũri wa Misiri nginya rĩu.”

²⁰ Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndamarekera o ta ũguo woria. ²¹ No rĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, na ti-itherũ o ta ũrĩa riiri wa Jehova ũiyũrite thĩ yothe-rĩ, ²² gũtirĩ o na ũmwe wa andũ arĩa moonire riiri wakwa na ciana iria ndaringĩire kũu bũrũri wa Misiri o na gũkũ werũ-inĩ, no makĩĩnemera na makĩĩngeria maita ikũmi-rĩ, ²³ gũtirĩ o na ũmwe wa acio ũkoona bũrũri ũcio nderĩire maithe mao ma tene na mwĩhĩtwa. Gũtirĩ o na ũmwe wao wa arĩa maanyararĩte ũkaawona. ²⁴ No tondũ ndungata yakwa Kalebu arĩ na roho wa mũthemba ũngĩ na nĩanũmagĩrĩra na ngoro yake yothe, nĩngamũtwara bũrũri ũcio aathiĩte, nacio njiaro ciake nĩikaũgaya. ²⁵ Na tondũ andũ a Amaleki na a Kaanani matũũraga cianda-inĩ-rĩ, rokai kũgarũrũka mumagare mũrorete na werũ-inĩ, mũthiĩ na njĩra ya Iria Itune.”

²⁶ Nake Jehova akĩĩra Musa na Harũni atĩrĩ: ²⁷ “Nĩ nginya hĩndĩ irĩkũ kĩrĩndĩ gĩkĩ kĩaganu gĩgũtũũra kĩinugunagĩra? Nĩnjiguĩte mateta ma anugunĩki aya a Isiraeli. ²⁸ Nĩ ũndũ ũcio meere atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nĩ ngũmwĩka o maũndũ macio njiguĩte mũkĩaria. ²⁹ Ciimba cianyu ikaagũa werũ-inĩ ũyũ, inyuĩ arĩa othe mũrĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo tĩrĩ na makĩria arĩa mwatarĩtwo hĩndĩ ya itarana na arĩa manugunĩte nĩ ũndũ wakwa. ³⁰ Gũtirĩ o na ũmwe wanyu ũgatoonya bũrũri ũcio ndehĩtire nyambararĩtie guoko atĩ nĩũgatuĩka wanyu, tiga o Kalebu mũrũ wa Jefune, na Joshua mũrũ wa Nuni. ³¹ No ha ũhoru wa ciana cianyu iria mwoigire atĩ nĩ igaatahwo-rĩ, nĩngamakinyia kuo makenagĩre bũrũri ũcio mũregete. ³² No inyuĩ-rĩ, ciimba cianyu ikaagũa werũ-inĩ ũyũ. ³³ Ciana cianyu igũtuĩka arĩithi gũkũ werũ-inĩ mĩaka mĩrongo ina, igĩthĩnikaga nĩ ũndũ wa kwaga kwĩhokeka kwanyu, nginya rĩrĩa kĩimba kĩanyu kĩa mũthia gĩkaagũa werũ-inĩ. ³⁴ Mĩaka mĩrongo ina, o mwaka ũmwe ũrũgamĩrĩre mũthenya ũmwe wa mũthenya mĩrongo ina irĩa mwathigaanire bũrũri ũcio, mĩaka iyo nĩyo mũgaathĩnika nĩ ũndũ wa mehia manyu, na mũmenye ũũru wa gũũkĩrĩtwo nĩ nĩ. ³⁵ Nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie, na ti-itherũ nĩngeeka maũndũ macio kũrĩ kĩrĩndĩ gĩkĩ gĩothe kĩaganu, kĩrĩa gĩcookanĩrĩrie hamwe kĩnjũkĩrĩre. Gĩgaathĩrĩra werũ-inĩ ũyũ; gũkũ nĩkuo gĩgaakuĩra.”

³⁶ Nĩ ũndũ ũcio, andũ arĩa Musa aatũmĩte magathigaane bũrũri ũcio wa Kaanani, o acio macookire na magĩtũma kĩrĩndĩ gĩothe kĩnugunĩre Musa nĩkũmemerekia ũhoru mũũru wa bũrũri ũcio, ³⁷ andũ acio mamemerekirie ũhoru ũcio mũũru wa bũrũri ũcio makĩhũũrwo na mũthiro, magĩkuĩra hau

mbere ya Jehova. ³⁸ Harĩ andũ arĩa maathiĩte gũthigaana bũrũri ũcio, no Joshua mũrũ wa Nuni, na Kalebu mũrũ wa Jefune maatigarire.

³⁹ Rĩrĩa Musa aaheire andũ othe a Isiraeli ũhoro ũcio, makĩgirĩka mũno. ⁴⁰ Mũthenya ũyũ ũngĩ rūciini tene makĩambata marorete bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma. Makiuga atĩrĩ, “Nĩtwĩhĩtie, nĩtũkwambata tũthiĩ nginya kũrĩa Jehova aatwĩrĩire.”

⁴¹ No Musa akĩmooria atĩrĩ, “Mũraremera watho wa Jehova nĩkĩ? Ũndũ ũyũ ndũngĩgaacĩra! ⁴² Mũtikambate tondũ Jehova ndarĩ hamwe na inyuĩ. Nĩmũkũhootwo nĩ thũ cianyu, ⁴³ nĩgũkorwo andũ a Amaleki na Akaanani nĩmakarũa na inyuĩ kũu. Nĩ ũndũ nĩ mũhutatĩire Jehova, nake ndegũkorwo hamwe na inyuĩ, na nĩmũkũuragwo na rūhiũ rwa njora.”

⁴⁴ No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa mwĩiro wao, makĩambata marorete bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma o na gũkorwo Musa ndoimire kambĩ o na kana ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩkiuma kambĩ. ⁴⁵ No rĩrĩ, andũ a Amaleki na Akaanani arĩa maatũũraga bũrũri ũcio ũrĩ irĩma, magĩikũrũka, makĩmatharĩkĩra, na makĩmahũũra mamaikũrũkĩtie o nginya Horoma.

15

Maruta ma Mĩthemba Mĩthemba

¹ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ² “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Thuutha wa gũtoonya bũrũri ũrĩa ngũmũhe ũtũike mũciĩ wanyu, ³ na mũrutĩre Jehova maruta ma njino kuuma rūũru rwa ng’ombe kana rwa mbũri, matũike mũtararĩko wa gũkenia Jehova, marĩ maruta ma njino, kana magongona, nĩ ũndũ wa mĩhĩtwa ya mwanya, kana maruta ma kwĩyendera kana maruta ma ciathĩ-rĩ, ⁴ ũrĩa ũrĩrehaga iruta rĩake, arĩrutagĩra Jehova iruta rĩa mũtu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe* ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na gĩcunjĩ kĩa inya kĩa hini ĩmwe† ya maguta. ⁵ Harĩ o gatũrũme ka iruta rĩa njino kana igongona, haaragĩria gĩcunjĩ kĩa inya kĩa hini ĩmwe ya ndibei ĩrĩ iruta rĩa kũnyuuo.

⁶ “‘Igongona rĩa ndũrũme-rĩ, haarĩria igongona rĩa mũtu icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe‡ ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ĩmwe§ ya maguta, ⁷ na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ĩmwe ya ndibei ĩrĩ iruta rĩa kũnyuuo. Rĩrutei rĩrĩ mũtararĩko wa gũkenia Jehova.

⁸ “‘Rĩrĩa mũkũhaarĩria gategwa nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino kana igongona, nĩ ũndũ wa mwĩhĩtwa wa mwanya kana iruta rĩa ũiguano rĩrutĩirwo Jehova-rĩ, ⁹ rehagai hamwe na ndegwa ĩyo iruta rĩa mũtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe* ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na nuthu ya hini ĩmwe† ya maguta. ¹⁰ O na ningĩ rehagai nuthu ya hini ĩmwe ya ndibei ĩrĩ iruta rĩa kũnyuuo. Narĩo igongona rĩu rĩgatuĩka iruta rĩa njino rĩrĩ mũtararĩko wa gũkenia Jehova. ¹¹ Ndegwa kana ndũrũme o yothe, kana gatũrũme kana koori o gothe, irĩhaaragĩrio o ro ũguo. ¹² ĩkagai ũguo harĩ o ĩmwe yacio ya iria ciothe mũrĩharagĩria.

¹³ “‘Mũndũ wotho ũciarĩirwo kwanyu no nginya ekage maũndũ macio ũguo rĩrĩa arĩrehaga iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩ mũtararĩko wa gũkenia Jehova. ¹⁴ Nĩ ũndũ wa njiarwa iria igooka, rĩrĩa rĩothe mũgeni kana mũndũ ũngĩ o wotho ũtũũranĩtie na inyuĩ arĩrutaga iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩ mũtararĩko wa gũkenia Jehova-rĩ, no nginya ekage o ta ũrĩa inyuĩ mwĩkaga. ¹⁵ Kĩrĩndĩ gĩkĩ kĩrĩkoragwo na watho o ũmwe wanyu na harĩ mũgeni ũrĩa ũtũũranĩtie na inyuĩ; ũyũ nĩ watho wa gũtũũra nĩ ũndũ wa njiarwa iria igooka. Inyuĩ na mũgeni mũrĩkoragwo mũrĩ o ũndũ ũmwe maitho-inĩ ma Jehova. ¹⁶ Mawatho mamwe na mwathanĩre ũmwe nĩguo ũrĩhũthagĩrwo harĩ inyuĩ na harĩ mũgeni ũrĩa ũtũũranĩtie na inyuĩ.’”

¹⁷ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ¹⁸ “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩrĩa mũgatoonya bũrũri ũrĩa ndĩramũtware, ¹⁹ na mũrĩe irio cia bũrũri ũcio, heanai imwe ciacio irĩ iruta harĩ Jehova. ²⁰ Nĩ mũkaaruta tũmĩgate kuuma mũtu-inĩ wanyu ũrĩa mũgaathĩa rĩa mbere na mũtũheane tũrĩ iruta kĩhũhĩro-inĩ kĩa ngano. ²¹ Nĩmũkaheanaga iruta rĩrĩ rĩa mũtu ũrĩa mũgathĩa rĩa mbere kũrĩ Jehova njiarwa-inĩ cianyu ciothe iria igooka thuutha.

Maruta nĩ ũndũ wa Mehia Matarĩ ma Rũtũrĩko

* 15:4 nĩ ta kilo 2 † 15:4 nĩ ta lita 1 ‡ 15:6 nĩ ta kilo inya na nuthu (4:5) § 15:6 nĩ ta lita ĩmwe na robo (1:25) * 15:9 nĩ ta kilo ithathatũ na nuthu (6:5) † 15:9 nĩ ta lita 2

²² “Na rĩrĩ, mũngĩkaaga kūrũmĩrĩra rĩathani o na rĩmwe rĩa maya Jehova aaheire Musa mũtekwenda-rĩ, ²³ rĩathani o rĩothe Jehova aamũheire na kanua ka Musa kuuma mũthenya ũrĩa Jehova aamaheanire na kūrũmĩrĩra nginya njiarwa iria igooka, ²⁴ na ũndũ ũcio ũngĩkorwo wĩkĩtwo mũtekwenda, kĩrĩndĩ gĩtekũmenya ũhoru ũcio, hĩndĩ iyo kĩrĩndĩ gĩothe nĩgĩkaruta gategwa gatuĩke igongona rĩa njino rĩna mũtararĩko wa gũkenia Jehova, hamwe na maruta ma mĩtu na ma kũnyuu, marĩa matuĩtwo, na thenge ya igongona rĩa kũhoroheria mehia. ²⁵ Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakahoroheria kĩrĩndĩ kũ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli, na nĩmakarekerwo, nĩgũkorwo ũndũ ũcio ndwarĩ wa rūtũrĩko, na nĩ ũndũ wa kũrutĩra Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩa mahĩtia mao, na iruta rĩa kũhoroherio mehia. ²⁶ Kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli na ageni arĩa matũũranagia nao nĩmakarekerwo, nĩ ũndũ andũ othe mehĩtie matekwenda.

²⁷ “No kũngĩkorwo no mũndũ ũmwe wĩhĩtie atekwenda, no nginya arehe kaharika ka mwaka ũmwe ka igongona rĩa kũhoroherio mehia. ²⁸ Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakahoroheria mũndũ ũcio wĩhĩtie atekwenda hau mbere ya Jehova na aarĩkia kũhoroherio, nĩakarekerwo. ²⁹ Watho o ro ũmwe nĩguo ũrĩhũthagĩrwo harĩ mũndũ o wotho ũkehia atekwenda, arĩ Mũisiraeli ũciarĩrwo kwanyu kana arĩ mũgeni.

³⁰ “No mũndũ ũrĩa ũkehia na rūtũrĩko akĩendaga, arĩ wa gũciarĩrwo kwanyu kana arĩ mũgeni, ũcio nĩarumĩte Jehova, na mũndũ ũcio no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. ³¹ Nĩ ũndũ nĩ amenete kiugo kĩa Jehova na akoina maathani make, mũndũ ũcio ti-itherũ no nginya aingatwo biũ naguo wĩhia wake nĩũkamũcokerera.”

Mũthũkia wa Thabatũ Kũũragwo

³² Hĩndĩ ĩrĩa andũ a Isiraeli maarĩ werũ-inĩ, kũrĩ mũndũ wonirwo akiuna ngũ mũthenya wa Thabatũ. ³³ Arĩa maamuonire akiuna ngũ makĩmũtwara kũrĩ Musa na Harũni, o na kũrĩ kĩũngano kũ gĩothe gĩa Isiraeli, ³⁴ na makĩmũhingĩra nĩ ũndũ gũtiamenyekaga ũrĩa agĩrĩrwo nĩ gwĩkwo. ³⁵ Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Mũndũ ũcio no nginya akue. Kĩũngano gĩothe kĩa Isiraeli no nginya kĩmũhũũre na mahiga nyuguto nja ya kambĩ.” ³⁶ Nĩ ũndũ ũcio kĩũngano kũ gĩkĩmũtwara nja ya kambĩ gĩkĩmũhũũra na mahiga nyuguto agĩkua, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

Ciohe cia Ndigi Nguo-inĩ

³⁷ Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ³⁸ “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Njjarwa-inĩ ciothe iria igooka, nĩmũgatumagĩrĩra ciohe cia ndigi koine-inĩ ka nguo cianyu, o kĩahe gĩkohererwo na rũrigi rwa rangi wa bururu. ³⁹ Ciohe icio nĩcio mũrĩroraga nĩguo mũririkanage maathani mothe ma Jehova, nĩguo mũmathĩkagĩre, mũtikanahũũre ũmaraya na ũndũ wa kūrũmĩrĩra merĩrĩria ma ngoro o na kana maitho manyu. ⁴⁰ Ningĩ nĩmũkaririkanaga gwathĩkagĩra maathani makwa mothe na mũtuĩke andũ mamũrĩrwo Ngai wanyu. ⁴¹ Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, ũrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri nĩguo nduĩke Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.’”

16

Kora na Dathani na Abiramu

¹ Na rĩrĩ, Kora mũrũ wa Iziharu, mũrũ wa Kohathu, ũrĩa warĩ mũrũ wa Lawi, marĩ na andũ amwe a mũhĩrĩga wa Rubeni nĩo Dathani na Abiramu, ariũ a Eliabu, na Oni mũrũ wa Pelethu, magĩtuĩka a kũng’athia. ² Nao magĩũkĩrĩra Musa. Hamwe nao haarĩ arũme a Isiraeli 250, atongoria mooĩkaine a kĩrĩndĩ kũ arĩa maathuurĩtwo marĩ a kĩa. ³ Nao magĩũka marĩ gĩkundi makararie Musa na Harũni, makĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ nĩmwĩtũgĩrĩtie mũno! Kĩrĩndĩ gĩkĩ gĩothe nĩ gĩtheru, mũndũ o mũndũ, nake Jehova arĩ hamwe nao. Nĩ kĩ gĩtũmĩte mwĩtũũgĩrie igũrũ rĩa kĩũngano gĩkĩ kĩa Jehova?”

⁴ Rĩrĩa Musa aigũire ũguo-rĩ, akĩgũa, agĩturumithia ũthiũ thĩ. ⁵ Ningĩ agĩcooka akĩira Kora na arũmĩrĩri ake othe atĩrĩ: “Rũciinĩ, Jehova nĩakonania nũũ wake na nũũ mũtheru, na nĩakareka mũndũ ũcio amũkuhĩrĩrie. Mũndũ ũrĩa agaathuura, ũcio nĩwe akaareka amũkuhĩrĩrie. ⁶ Wee Kora na arũmĩrĩri aku othe, ũũ nĩguo mũgeeka: mũkoya ngĩo cia gũcinĩra ũbumba, ⁷ na rũciũ mũciĩkĩre mwaki na ũbumba mũrĩ mbere ya Jehova. Mũndũ ũrĩa Jehova agaathuura-rĩ, ũcio agaatuĩka nĩwe mũtheru. Inyuĩ Alawii nĩmwĩtũgĩrĩtie mũno!”

⁸ Ningĩ Musa akĩira Kora atĩrĩ, “Ta thikĩrĩrai inyuĩ Alawii! ⁹ Anga mūtiganĩire nĩ Ngai wa Isiraeli kũmwamũrانيا na kĩrĩndĩ kĩrĩa kĩngĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli, akamũrehe hakuhĩ nake nĩgeetha mũrutage wĩra hema-inĩ ĩrĩa nyamũre ya Jehova, na mũrũgamage mbere ya kĩrĩndĩ mũgĩtungatagĩre? ¹⁰ Inyuĩ hamwe na Alawii othe a thiritũ yanyu nĩamũrehete hakuhĩ nake, no rĩu mũrageria kuoya wĩra wa ũthĩnjĩri-Ngai o nago. ¹¹ Wee na arũmĩrĩri aku othe mũnganĩte hamwe mũũkĩrĩre Jehova. Harũni nũũ atĩ nĩguo mũnugune nĩ ũndũ wake?”

¹² Musa agĩcooka agĩita Dathani na Abiramu, ariũ a Eliabu. No-o makiuga atĩrĩ, “Tũtigũũka! ¹³ Anga ti kũiganu atĩ nĩwatũrutire bũrũri warĩ bũthi wa iria na ũũkĩ ũũke ũtũũragĩre werũ-inĩ ũyũ? Rĩu ningĩ ũrenda gũtwatha? ¹⁴ Ningĩ-rĩ, ndũrĩ ũratũkinyia bũrũri ũrĩ na bũthi wa iria na ũũkĩ, kana ũgatũhe igai rĩa ithaka na mĩgũnda ya mĩthabibũ. Nĩ ũgũkũũra andũ aya maitho ũmaheenie? Aca, tũtigũũka!”

¹⁵ Nake Musa akĩrakara mũno, akĩira Jehova atĩrĩ, “Ndũgetĩkĩre maruta mao. Nĩ ndioete o na ndigiri kuuma kũrĩ o, o na ndihĩĩrie mũndũ wao o na ũmwe.”

¹⁶ Ningĩ Musa akĩira Kora atĩrĩ, “Wee na arũmĩrĩri aku othe mũgooka mbere ya Jehova rũciũ, wee, nao, na Harũni. ¹⁷ O mũndũ nĩakoya rũgĩo rwake na arwĩkĩre ũbumba, ngĩo ciothe nĩ 250, na mũcirehe mbere ya Jehova. Wee, na Harũni, o na inyuĩ mũrehe ngĩo cianyu.” ¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio o mũndũ akĩoya rũgĩo rwake, akĩrwĩkĩra mwaki na ũbumba, na makĩrũgama mbere ya Musa na Harũni itoonjero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. ¹⁹ Rĩrĩa Kora aarĩkirie gũcookereria arũmĩrĩri ake othe nĩguo makararie Musa na Harũni marũngĩ itoonjero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo-rĩ, riiri wa Jehova ũkiumĩrĩra kĩũngano kũu gĩothe. ²⁰ Nake Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, ²¹ “Mwĩyamũraniei na kĩũngano gĩkĩ nĩguo ndikĩniine o ro rĩmwe.”

²² No Musa na Harũni makĩgũithia magĩturumithia mothiũ mao thĩ makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Wee Ngai, Ngai wa Maroho ma andũ othe, kaĩ ũngĩrakarĩra kĩũngano gĩkĩ gĩothe hĩndĩ ĩrĩa arĩ o mũndũ ũmwe wĩhĩtie?”

²³ Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ²⁴ “Ĩra kĩũngano gĩothe atĩrĩ, ‘Eherai kuuma hema-inĩ cia Kora na Dathani na Abiramu.’”

²⁵ Musa agĩũkĩra, agĩthĩ kũrĩ Dathani na Abiramu, nao athuuri a Isiraeli makĩmũrũmĩrĩra. ²⁶ Nake agĩkaania kĩũngano kũu, agĩkĩra atĩrĩ, “Ehererai hema cia andũ aya aaganu! Mũtikahutie kĩndũ o na kĩmwe kĩa, nĩguo mũtikaniinwo nĩ ũndũ wa mehia mao mothe.” ²⁷ Nĩ ũndũ ũcio andũ makĩeherera hema icio cia Kora na Dathani na Abiramu. Dathani na Abiramu nĩ moimĩte makarũgama na atumia ao, na ciana cia ngenge itoonjero-inĩ rĩa hema ciao.

²⁸ Ningĩ Musa akiuga atĩrĩ, “Ŭndũ ũyũ nĩguo ũgũtũma mũmenye atĩ Jehova nĩwe ũndũmĩte njĩke maũndũ maya mothe, na atĩ rĩtiarĩ ithugunda rĩakwa: ²⁹ Andũ aya mangĩkua gĩkuũ kĩa ndũire-rĩ, o na kana mone maũndũ o ta marĩa makoraga andũ othe-rĩ, nĩmũkũmenya atĩ ti Jehova ũndũmĩte. ³⁰ No Jehova angĩrehe ũndũ ũngĩ mwerũ biũ, nayo thĩ yathamie kanua kayo ĩmamerie hamwe na indo ciao ciothe, na mathiĩ mbĩrĩra-inĩ marĩ muoyo, nĩmũkamenya atĩ andũ aya nĩ manyararĩte Jehova.”

³¹ Na rĩrĩ, Musa aarĩkia kuuga ũguo wothe, thĩ ĩgĩatũka hau maarĩ. ³² Nayo thĩ ĩgĩathamia kanua kayo ĩkĩmameria, hamwe na andũ ao na arũmĩrĩri othe a Kora, na indo ciao ciothe. ³³ Nao magĩikũrũka mbĩrĩra marĩ muoyo hamwe na indo ciao ciothe; nayo thĩ ĩkĩmahumbĩra, magĩkua, magĩthengio kĩrĩndĩ-inĩ kũu. ³⁴ Nĩ ũndũ wa kĩrĩro kĩa, andũ othe a Isiraeli arĩa maamarigiĩcĩrie makĩũra, makĩanagĩrĩra atĩrĩ, “O na ithuĩ thĩ nĩgũtũmeria!”

³⁵ Naguo mwaki ũkiuma kũrĩ Jehova ũgĩcina andũ acio 250 arĩa maarehete ũbumba.

³⁶ Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ³⁷ “Ĩra Eleazaru mũrũ wa Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, oe ngĩo icio cia gũcinĩrwo ũbumba, acieherie hau irahĩra, na ahurunje makara macio handũ haraaya, nĩ ũndũ ngĩo icio nĩ nyamũre, ³⁸ ngĩo icio cia andũ acio makuĩte nĩ ũndũ wa mehia mao. Ngĩo icio nĩiturwo ituĩke mabati ma kũhumbĩra kĩgongona, nĩ ũndũ nĩciarehetwo mbere ya Jehova, na igatuĩka nyamũre. Nacio nĩ ituĩke kĩmenyithia harĩ andũ a Isiraeli.”

³⁹ Nĩ ũndũ ũcio Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai akĩoya ngĩo icio cia gĩcango ciarehetwo nĩ andũ acio maacinĩtwo, nake agĩciturithia ituĩke cia kũhumbĩra kĩgongona, ⁴⁰ agĩka o ta ũrĩa Jehova aathĩrĩre Musa. Ŭndũ ũyũ warĩ wa kũrĩrĩkania andũ a Isiraeli atĩ gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ, tĩga wa rũciaro rwa Harũni, wagĩrĩrwo nĩ gũũka gũcina ũbumba mbere ya Jehova, kana atuĩke ta Kora na arũmĩrĩri ake.

⁴¹ Mūthenya ūyū ūngĩ, kīrīndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli gĩgĩtetia Musa na Harūni, gĩkĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ nĩ mūūrāgĩte andũ a Jehova.”

⁴² Na rĩrĩa kīūngano kīu gĩecookanĩrĩrie gĩūkĩrĩre Musa na Harūni, o na gĩkĩerekera na kūrĩa Hema-ya-Gūtūnganwo yarĩ-rĩ, o rīmwe itu rīkīhumbĩra hema ĩyo, naguo riiri wa Jehova ūkĩonekana.

⁴³ Nao Musa na Harūni magĩthĩ hau mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo, ⁴⁴ nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ⁴⁵ “Ehererai mume kīūngano-inĩ gĩkĩ nĩguo ndĩkĩniine o ro rīmwe.” No-o makĩgũithia thĩ, na magĩturumithia mothiũ mao thĩ.

⁴⁶ Ningĩ Musa akĩra Harūni atĩrĩ, “Oya rūgĩo rwaku ūrĩwĩkĩre ūbumba hamwe na mwaki wa kuuma kīgongona-inĩ, na ūthĩ narua kīūngano-inĩ kīu ūkĩhoroherie. Mang’ūrĩ moimĩte kūrĩ Jehova; mūthiro nĩwambĩrĩrie kũmaniina.” ⁴⁷ Nĩ ūndũ ūcio Harūni agĩka o ta ūrĩa Musa aamwĩrĩre, agĩteng’era agĩtoonya thĩnĩ wa kīūngano kīu. Mūthiro nĩwarĩkĩtie kwambĩrĩria thĩnĩ wa andũ, no Harūni akĩruta ūbumba akĩmahoroheria. ⁴⁸ Akĩrũgama gatagatĩ ka andũ arĩa maarĩ muoyo na arĩa maakuĩte, naguo mūthiro ūgĩthira. ⁴⁹ No andũ 14,700 magĩkua nĩ ūndũ wa mūthiro ūcio, kuonganĩrĩria na andũ arĩa maakuĩte nĩ ūndũ wa Kora. ⁵⁰ Thuutha ūcio Harūni agĩcooka kūrĩ Musa itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gūtūnganwo, tondũ mūthiro ūcio nĩwathĩrite.

17

Rũthanju rwa Harūni Gũthundũka

¹ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ² “Arĩria andũ a Isiraeli, wĩtie thanju ikũmi na igĩrĩ, rūmwe kuuma kūrĩ o mūtongoria wa mĩhĩrĩga ya maithe mao. Andĩka rĩitwa rĩa o mūdũ rūthanju-inĩ rwake. ³ Rũthanju rwa Lawi ūrwandĩke rĩitwa rĩa Harūni, nĩ ūndũ no nginya kũgĩe na rūthanju rūmwe rwa mūtongoria wa o mūhĩrĩga wa maithe mao ma tene. ⁴ Igaai thanju ĩcio thĩnĩ wa Hema-ya-Gūtūnganwo hau mbere ya ithandũkũ rĩa Ūira, harĩa ndūnganaga nawe. ⁵ Rũthanju rwa mūdũ ūrĩa nĩ ngaathuura nĩrũgũthundũka, na nĩ ndĩyehererie kũnuguna gũkũ ūnugunagĩrwo hĩndĩ ciothe nĩ andũ a Isiraeli.”

⁶ Nĩ ūndũ ūcio Musa akĩarĩria andũ a Isiraeli, nao atongoria ao makĩmũnengera thanju ikũmi na igĩrĩ, o rūmwe kuuma mūtongoria wa o mūhĩrĩga wa maithe mao ma tene, naruo rūthanju rwa Harūni rwarĩ hamwe nacio. ⁷ Nake Musa akĩga thanju ĩcio mbere ya Jehova kũu Hema-inĩ-ya-Ūira.

⁸ Mūthenya ūyū ūngĩ-rĩ, Musa agĩtoonya thĩnĩ wa Hema-ya-Ūira akĩona atĩ rūthanju rwa Harūni, rūrĩa rwarũgamĩrĩrie nyũmba ya Lawi, to gũthundũra rwathundũrĩte, no nĩ rwathuunĩte rūkaruta kĩro, na rūgaciara ndothi. ⁹ Nake Musa akĩruta thanju ĩcio nja, kuuma hau mbere ya Jehova, agĩciiga mbere ya andũ a Isiraeli othe. Nao magĩcirora, o mūdũ akĩoya rūthanju rwake mwene.

¹⁰ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Cookia rūthanju rwa Harūni hau mbere ya Ithandũkũ rĩa Ūira, rūigwo rūrĩ kĩmenyithia kūrĩ andũ ĩcio aremi. Ūndũ ūyū nĩguo ūkaaniina kũnuguna kwao kūrĩ nĩ, nĩgeetha matigakue.” ¹¹ Nake Musa agĩka o ta ūrĩa Jehova aamwathĩte.

¹² Andũ a Isiraeli makĩra Musa atĩrĩ, “Nĩtũgũkua! Ithuothe nĩtũũrĩte! ¹³ Mūdũ o wotho o na ūngĩkuhĩrĩria Hema-ĩyo-Nyamũre ya Jehova nĩegũkua. Kaĩ tũgũgũkua ithuothe?”

18

Mawĩra ma Athĩnjĩri-Ngai na Alawii

¹ Nake Jehova akĩra Harūni atĩrĩ, “Wee, na ariũ aku, na andũ a nyũmba ya thoguo, nĩ inyuĩ mūrĩcookagĩrĩrwo nĩ mahĩtia marĩa mangĩkwo makoniĩ handũ-harĩa-haamũre, na wee na ariũ aku inyuĩ nĩ inyuĩ mūrĩcookagĩrĩrwo nĩ mahĩtia marĩa mangĩkwo makoniĩ wĩra wa ūthĩnjĩri-Ngai. ² Rehe Alawii a mbarĩ yanyu, a mūhĩrĩga wa maithe manyu, nĩguo manyiitane na inyuĩ na mamũteithagĩrĩrie rĩrĩa wee na ariũ aku mũgũtungata mbere ya Hema-ya-Ūira. ³ ĩcio nĩwe marĩathĩkagĩra na marutage wĩra wotho wa Hema ĩyo, no matikanakuhĩrĩrie indo cia handũ hau haamũre kana kīgongona, kana wee hamwe nao mũkue. ⁴ Marĩrutithanagia wĩra na inyuĩ na mamenyagĩrĩre Hema-ya-Gūtūnganwo, marutage wĩra wotho wa Hema ĩyo na gũtikagĩe na mūdũ ūngĩ o wotho ūngĩkuhĩrĩria harĩa mūrĩ.

⁵ “Nĩ wĩra wanyu kũmenyerera handũ hau haamũre o na kīgongona, nĩguo mang’ūrĩ ma Jehova matikanakinyĩre andũ a Isiraeli rĩngĩ. ⁶ Nĩ mwene nĩthuurĩte Alawii athiritũ anyu kuuma thĩnĩ

wa andũ a Isiraeli matuĩke kĩheo kĩanyu, maamũrĩrwo Jehova nĩguo marutage wĩra wa Hema-ya-Gũtũnganwo. ⁷ No rĩrĩ, no wee na ariũ aku mũrĩtungataga ta athĩnjĩri-Ngai maũndũ-inĩ mothe ma kĩgongona, na mũtungatage o na mwena ũcio ũngĩ wa gĩtambaya kũu gĩa kũhakanĩa. Nĩ nĩndamũhe ũtungata wa ũthĩnjĩri-Ngai ta kĩheo. Mũndũ ũngĩ o wotho ũngĩkuhĩrĩria handũ hau haamũre no nginya ooragwo.”

Maruta nĩ ũndũ wa Athĩnjĩri-Ngai na Alawii

⁸ Ningĩ Jehova akĩira Harũni atĩrĩ, “Nĩ mwene nĩngũtuĩte mũmenyereri wa maruta marĩa ndehagĩrwo; maruta mothe maamũre marĩa andũ a Isiraeli marĩndutagĩra nĩ ndakũhe wee na ariũ aku matuĩke gĩcunjĩ gĩaku na rũgai rwaku rwa mahinda mothe.* ⁹ Wee ũrĩheagwo gĩcunjĩ kĩa maruta marĩa maamũre mũno marĩa matarĩ ma gĩcinwo na mwaki. Kuuma kũrĩ iheo ciothe iria andũ a Isiraeli marĩndutagĩra irĩ maruta maamũre mũno, marĩ ma mĩtu, kana ma kũhoroherio mehĩa, kana maruta ma mahĩtia, gĩcunjĩ kũu nĩ gĩaku na ciana ciaku. ¹⁰ Rĩaga gĩcunjĩ kũu ta kĩndũ kĩamũre mũno; mũndũ mũrũme o wotho wa nyũmba yaku nĩagakĩrĩaga. Wee no nginya ũtuage atĩ gĩcunjĩ kũu nĩ kĩamũre.

¹¹ “O na ningĩ ici no ciaku: kĩrĩa gĩothe kĩamũrĩtwo kuuma iheo ciothe cia gũthũngũthio cia andũ a Isiraeli. Icio nĩndakũhe wee, na ariũ aku, na airĩtu aku, ituĩke rũgai rwaku rwa hĩndĩ ciothe. Mũndũ o wotho wa nyũmba yaku ũtarĩ na thaahu no acirĩe.

¹² “Nĩndakũhe maguta mothe marĩa mega mũno ma mũtamaĩyũ na ndibei yotho irĩa njega mũno ya mũhihano, na ngano irĩa maheaga Jehova irĩ maciaro ma mbere ma magetha mao. ¹³ Maciaro mothe ma bũrũri ma mbere marĩa marĩrehagĩra Jehova marĩtuĩkaga maku. Mũndũ o wotho wa nyũmba yaku ũtarĩ thaahu no amarĩe.

¹⁴ “Kĩndũ gĩothe kĩrĩ Isiraeli kĩrĩa kĩamũrĩrwo Jehova nĩ gĩaku. ¹⁵ Marigithathi mothe, marĩ ma andũ kana ma nyamũ, marĩa marĩrutagĩrwo Jehova nĩ maku. No rĩrĩ, no nginya ũkũũrithagie irigithathi rĩothe rĩa kahĩ, na ũkũũrithagie irigithathi rĩa njamba rĩa nyamũ iria irĩ thaahu. ¹⁶ Marigithathi macio marĩ ma mweri ũmwe, no nginya ũkaamakũũrithia na thogora wa gũkũũrana ũrĩa ũtuĩtwo wa cekeri ithano cia betha,† kũringana na cekeri ya handũ-harĩa-haamũre, irĩa irĩ na ũritũ wa geera mĩrongo irĩ.

¹⁷ “No mũtikanakũũrithie marigithathi ma ndegwa, kana ma ng’ondũ, kana ma mbũri; icio nĩ nyamũre. Thakame yacio nĩminjaminejagwo kĩgongona-inĩ igũrũ, na maguta ma cio macinwo na mwaki nĩguo matuĩke igongona rĩ na mũtararĩko wa gũkenia Jehova. ¹⁸ Nyama ciacio nĩ ciaku, o ta ũrĩa gĩthũri kĩa igongona rĩa gũthũngũthio na kĩero kĩa ũrĩo irĩ ciaku. ¹⁹ Kĩrĩa gĩothe kĩamũragĩrwo Jehova nĩ andũ a Isiraeli kĩrĩ kĩamũre nĩndakũhe wee mwene, na ariũ aku, na airĩtu aku, kĩrĩ rũgai rwaku rwa hĩndĩ ciothe. Nĩkĩo kĩrĩkanĩro gĩa tene na tene gĩa cumbĩ mbere ya Jehova kũrĩ wee na njaro ciaku.”

²⁰ Ningĩ Jehova akĩira Harũni atĩrĩ, “Wee ndũgakorwo na igai bũrũri-inĩ wao, kana ũgĩe na rũgai thĩinĩ wao; nĩ nĩ nĩ rũgai rwaku o na igai rĩaku thĩinĩ wa andũ a Isiraeli.

²¹ “Nĩndahe Alawii icunjĩ ciothe cia ikũmi thĩinĩ wa Isiraeli, arĩ rĩo igai rĩao nĩ ũndũ wa wĩra ũrĩa marutaga rĩrĩa megũtungata Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. ²² Kuuma rĩu andũ a Isiraeli matigakuhagĩrĩrie Hema-ya-Gũtũnganwo, kana macookerewo nĩ mehĩa mao, nao makue. ²³ Alawii nĩ marĩrutaga wĩra Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo na nĩ marĩcookagĩrĩrwo nĩ mahĩtia marĩa meekĩrwo hau. ũyũ nĩ watho wa gũtũũrio nĩ njaro iria igooka. Matikagĩa na igai thĩinĩ wa andũ a Isiraeli. ²⁴ Handũ ha ũguo-rĩ, ngũhe Alawii icunjĩ cia ikũmi iria andũ a Isiraeli marehaga irĩ maruta kũrĩ Jehova ituĩke igai rĩao. Nĩkĩo ndoigire igũrũ rĩao atĩrĩ: ‘Matikagĩa na igai thĩinĩ wa andũ a Isiraeli.’”

²⁵ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ²⁶ “Arĩria Alawii, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩrĩa mwamũkĩra icunjĩ cia ikũmi kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli iria ndĩmũheete arĩ cio igai rĩanyu-rĩ, no nginya mũrehage gĩcunjĩ gĩa ikũmi gĩa gĩcunjĩ kũu, kĩrĩ iruta kũrĩ Jehova. ²⁷ Maruta manyu marĩtuĩkaga ta ngano irĩa irutĩtwo kĩhuhĩro-inĩ, kana ndibei irĩa irutĩtwo kĩhĩhĩro-inĩ. ²⁸ ũguo nĩguo o na inyuĩ mũrĩrutagĩra Jehova iruta kuuma kũrĩ icunjĩ cia ikũmi iria mũrĩamũkagĩra ciumĩte kũrĩ andũ a Isiraeli. Kuuma kũrĩ icunjĩ icio cia ikũmi, no

* 18:8 Alawii matiarĩ na igai thĩinĩ wa Isiraeli, no nĩmagairwo matũũra manini na kũndũ gwa kũrĩthia kũrĩa kwariganĩtie na matũũra macio. Athĩnjĩri-Ngai maarĩ mateithagĩrĩrio wĩra-inĩ wao wa ũtungata. † 18:16 nĩ ta giramu 55

nginya mūnengagĩre Harūni mūthĩnjĩri-Ngai gĩcunjĩ kĩa Jehova. ²⁹ No nginya mūkarutagĩra Jehova gĩcunjĩ kĩrĩa kĩega mūno na kĩrĩa kĩamũre mūno kĩa indo ciothe iria mūheetwo.’

³⁰ “Ĩra Alawii atĩrĩ, ‘Rĩrĩa mwaruta gĩcunjĩ kĩrĩa kĩega mūno-rĩ, kĩrĩtuĩkaga ta iruta rĩanyu riumĩte kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano kana kĩhĩhĩro-inĩ kĩa ndibei. ³¹ Inyuĩ na andũ a nyũmba cianyu no mūrĩire icio ingĩ handũ o hothe, nĩgũkorwo ũcio nĩ mũaara wanyu nĩ ũndũ wa wĩra wanyu kũu Hema-inĩ-ya-Gūtũnganwo. ³² Nĩ ũndũ wa kũruta gĩcunjĩ kũu kĩega mūno gĩacio, mūtigaatuĩrwo mahĩtia nĩ ũndũ wa ũndũ ũyũ; na ningĩ mūtigathaahia maruta marĩa maamũre ma andũ a Isiraeli, na nĩ ũndũ ũcio mūtigaakua.’”

19

Maaĩ ma Kũniina Thaahu

¹ Jehova akiĩra Musa na Harūni atĩrĩ, ² “Ũndũ ũyũ nĩ wa kũrũmĩrĩrwo thĩinĩ wa watho ũrĩa Jehova aathanĩte: ĩra andũ a Isiraeli makũrehere moori ndune ĩtarĩ kaũũgũ kana kameni, na ĩtarĩ yekĩrwo icooki. ³ Mūmĩnengere Eleazaru, ũrĩa mūthĩnjĩri-Ngai; ĩtarwo nja ya kambĩ, na ĩthĩnjĩrwo hau mbere yake. ⁴ Nike Eleazaru, ũcio mūthĩnjĩri-Ngai, oe thakame na kĩaara gĩaake, na amĩminjaminje maita mũgwanja amĩroretie na mwena wa mbere wa Hema-ya Gūtũnganwo. ⁵ Nayo moori ĩyo ĩcinwo yotha akĩonaga, ũguo nĩ kuuga rũũa rwayo, na nyama, na thakame, o na taatha wayo. ⁶ Mūthĩnjĩri-Ngai ũcio oe rũkũ rwa mūtarakwa, na mūthobi, na guoya wa rangi wa gakaraku, aciikie igũrũ wa moori ĩyo ĩrahĩa. ⁷ Thuutha wa ũguo mūthĩnjĩri-Ngai ũcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ. Thuutha ũcio no acooke kambĩ, no arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. ⁸ Mũndũ ũrĩa ũrĩcinaga moori ĩyo no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ, na o nake atiinde arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ.

⁹ “Mũndũ ũtarĩ na thaahu acooke ahakũre mũhu ũcio wa moori ĩyo na aũige handũ hatarĩ na thaahu nja ya kambĩ. Mũhu ũcio ũigagwo nĩ kĩrĩndĩ kĩa andũ a Isiraeli, nĩgeetha ũhũthagĩrwo maaĩ-inĩ ma kũniina thaahu; ũcio nĩguo wa gũtheranagia kuuma mehia-inĩ. ¹⁰ Mũndũ ũrĩa ũrĩhakũraga mũhu wa moori ĩyo, no nginya athambie nguo ciake, o nake atiinde arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ. Ũndũ ũyũ nĩ watho wa gūtũũra harĩ andũ a Isiraeli na ageni arĩa matũũranagia nao.

¹¹ “Mũndũ ũrĩa ũngĩhutia kĩimba kĩa mũndũ o na ũrĩkũ arĩkaraga arĩ na thaahu mĩthenya mũgwanja. ¹² No nginya etherie na maaĩ mũthenya wa gatatũ, na mũthenya wa mũgwanja; hĩndĩ ĩyo athirwo nĩ thaahu. No angĩaga gwĩtheria mũthenya wa gatatũ na wa mũgwanja, ndagaathirwo nĩ thaahu. ¹³ Mũndũ o wotha ũngĩhutia kĩimba kĩa mũndũ o na ũrĩkũ na aage gwĩtheria, ũcio nĩathaahĩtie Hema-ĩrĩa-Nyamũre ya Jehova. Mũndũ ũcio no nginya aingatwo oime Isiraeli. Tondũ ndaminjaminjĩrio maaĩ ma kũniina thaahu, mũndũ ũcio arĩ na thaahu; thaahu wake ndũthirĩte.

¹⁴ “Ũyũ nĩguo watho wa kũrũmĩrĩrwo rĩrĩa mũndũ akuĩra hema-inĩ: Mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩtoonya hema ĩyo, mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩa ũgaakorwo thĩinĩ wayo-rĩ, nĩakanyitwo nĩ thaahu mĩthenya mũgwanja, ¹⁵ nakĩo kĩndũ o gĩothe kĩa nyũmba gĩaakorwo gĩtarĩ gĩkunike nĩgĩkanyitwo nĩ thaahu.

¹⁶ “Mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩ na kũu nja ũngĩhutia mũndũ ũragĩtwo na rũhiũ rwa njora kana mũndũ ũkuĩte gĩkuũ kĩa ndũire, kana mũndũ o wotha ũngĩhutia ihĩndĩ rĩa mũndũ kana mbĩrĩra, ũcio nĩakanyitwo nĩ thaahu mĩthenya mũgwanja.

¹⁷ “Nĩ ũndũ wa mũndũ ũrĩ na thaahu, ĩkĩra mũhu wa moori ĩrĩa yacinĩtwo ĩrĩ ya gũtherania ndigithũ-inĩ, naguo ũitĩrĩrio maaĩ matahĩtwo o hĩndĩ ĩyo. ¹⁸ Nike mũndũ ũtarĩ na thaahu nĩoe mūthobi aũtobokie maaĩ-inĩ macio, na aminjaminjĩrie hema ĩyo na indo ciayo ciothe, na andũ arĩa maarĩ kũu thĩinĩ. Ningĩ no nginya aminjaminjĩrie mũndũ ũrĩa wotha ũhutĩtie ihĩndĩ rĩa mũndũ, kana mbĩrĩra, kana mũndũ ũragĩtwo, kana mũndũ ũkuĩte gĩkuũ kĩa ndũire. ¹⁹ Mũndũ ũrĩa ũtarĩ na thaahu nĩakaminjaminjĩria mũndũ ũcio ũrĩ na thaahu maaĩ macio mũthenya wa gatatũ na wa mũgwanja, naguo mũthenya wa mũgwanja nĩguo akamũtheria. Nike mũndũ ũcio ũgũtherio no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ, naguo hwaĩ-inĩ ũcio nĩagakorwo athirĩtwo nĩ thaahu. ²⁰ No rĩrĩ, mũndũ ũrĩ na thaahu angĩaga gwĩtheria, no nginya aingatwo kuuma kũrĩ kĩrĩndĩ, nĩ ũndũ nĩathaahĩtie handũ-harĩa-haamũre ha Jehova. Nĩgũkorwo ndaminjaminjĩrio maaĩ ma kũniina thaahu, nĩ ũndũ ũcio arĩ na thaahu. ²¹ Ũyũ nĩ watho wao wa gūtũũra.

“Mündũ ũcio wakũminjaminjanĩria maaĩ macio ma kũniina thaahu no nginya o nake athambie nguo ciake, na mündũ o wotho ũngĩhutia maaĩ macio ma kũniina thaahu nĩagatinda arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ. ²² Kĩndũ gĩothe mündũ ũrĩ na thaahu akaahutia nĩgĩkanyĩtwo nĩ thaahu, na mündũ ũrĩa ũngĩhutia kĩndũ kũ nĩagatinda arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ.”

20

Maaĩ kuuma Rwaro rwa Ihiga

¹ Na rĩrĩ, mweri wa mbere, kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli gĩgĩkinya kũu Werũ-inĩ wa Zini, na gĩgĩkara Kadeshi. Nake Miriamu agĩkuĩra kũu na agĩthikwo o ro kuo.

² Na rĩrĩ, handũ hau hatiarĩ maaĩ ma kũnyuuo nĩ kĩrĩndĩ, nao andũ acio makĩũngana, magĩũkĩrĩra Musa na Harũni. ³ Makĩneenia Musa, makiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo nĩtwakuire rĩria ariũ a ithe witũ maakuire marĩ mbere ya Jehova! ⁴ Nĩ kĩ gĩatũmire mũrehe kĩrĩndĩ kĩa Jehova werũ-inĩ ũyũ, nĩguo ithuĩ na mahiũ maitũ tũkuire gũkũ? ⁵ Mwatũrutire bũrũri wa Misiri nĩkĩ, mũgĩtũrehe kũndũ gũkũ kũũru ũũ? Gũkũ gũtirĩ ngano kana ngũyũ, kana thabibũ, kana makomamanga. O na gũtirĩ maaĩ ma kũnyua!”

⁶ Musa na Harũni makiuma hau kũngano kĩarĩ, magĩthĩ nginya o itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo makĩgũithia na magĩturumithia mothiũ mao thĩ, naguo riiri wa Jehova ũkĩmoimĩrĩra. ⁷ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ⁸ “Oya rũthanju rwaku, nawe na mũrũ wa nyũkwa Harũni mũcokanĩrĩrie kĩrĩndĩ kũ hamwe. Arĩria rwaro rũrũ rwa ihiga makwĩroreire, na nĩrũkuuma maaĩ. Nawe ũrutĩre kĩrĩndĩ maaĩ rwaro-inĩ rũrũ rwa ihiga, nĩgeetha kĩnyue hamwe na mahiũ ma kĩa.”

⁹ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩoya rũthanju akĩrũruta hau mbere ya Jehova, o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte. ¹⁰ Nake Musa na Harũni magĩcokanĩrĩria kĩrĩndĩ kũ hamwe hau mbere ya rwaro rwa ihiga, na Musa akĩmeera atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩriai, inyuĩ aremi aya, no nginya tũmũrutĩre maaĩ kuuma rwaro-inĩ rũrũ rwa ihiga?” ¹¹ Musa agĩcooka akĩoya guoko gwake na igũrũ, akĩgũtha rwaro rũu rwa ihiga na rũthanju rwake maita meerĩ. Maaĩ makĩbororoka, nakĩo kĩrĩndĩ kũ gĩkĩnyua, o na mahiũ makĩo makĩnyua.

¹² No Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, “Tondũ mũtinanjĩtikia nĩguo muonanie atĩ nĩ ndĩ mũtheru, mũtũme heo gĩtĩio maitho-inĩ ma andũ a Isiraeli, inyuĩ mũtigaakinyia kĩrĩndĩ gĩkĩ bũrũri ũrĩa ndĩmaheete.”

¹³ Macio nĩmo maarĩ maaĩ ma Meriba, kũria andũ a Isiraeli maatetanirie na Jehova na kũria eyonanirie atĩ nĩ mũtheru thĩnĩ wao.

Edomu Kũgĩria Isiraeli Njĩra

¹⁴ Musa agĩtũma andũ kuuma Kadeshi mathiĩ kũrĩ mũthamaki wa Edomu,* makamwĩre atĩrĩ:

“Mũrũ wa nyũkwa Isiraeli oiga atĩrĩ: Wee nĩũũ mathiĩna marĩa mothe tũkoretwo namo.

¹⁵ Maithe maitũ ma tene nĩmaikũrũkire magĩthĩ bũrũri wa Misiri, na ithuĩ tũgĩtũra kuo mĩaka mĩingĩ. Andũ a Misiri nĩmatũhiinyĩrĩrie mũno ithuĩ ene o na maithe maitũ, ¹⁶ no rĩria twakaĩre Jehova-rĩ, nĩagũire kĩrĩro giitũ nake agĩtũma mũraika agĩtũruta kũu bũrũri wa Misiri.

“Na rĩu tũrĩ gũkũ Kadeshi, itũũra rĩria rĩ mũthia-inĩ wa bũrũri waku. ¹⁷ Ndagũthaitha ũtwĩtikĩrie tũtũkanĩrie bũrũri waku. Tũtikũgerera mĩgũnda-inĩ ya irio, kana ya mĩthabibũ, kana tũnyue maaĩ ma gĩthima o na kĩmwe. Tũkũgerera njĩra irĩa nene ya mũthamaki, na tũtigũkerũra na mwena wa ũrĩo o na kana wa ũmotho, o nginya tũtũkanie bũrũri waku.”

¹⁸ No Edomu akĩmũcookeria atĩrĩ:

“Ndũgũtũkanĩria gũkũ; na ũngĩgeria-rĩ, tũkuumagara tũmũtharĩkĩre na rũhiũ rwa njora.”

¹⁹ Andũ a Isiraeli acio makĩmũcookeria atĩrĩ,

“Ithuĩ tũkũgerera o njĩra irĩa nene, na ithuĩ ene kana mahiũ maitũ tũngĩnyua maaĩ manyu-rĩ, nĩtũkũrĩha. Tũrenda o tũtũkanie tũthiĩte na magũrũ tu hatarĩ ũndũ ũngĩ.”

* 20:14 Andũ a Edomu maarĩ njĩaro cia Esaũ.

²⁰ Ningĩ Edomu agĩcookia atĩrĩ:

“Aca, mütigũtuĩkanĩria gũkũ.”

Hĩndĩ ĩyo Edomu akiumagara akamatharĩkĩre, arĩ mbütũ nene ĩna hinya mũingĩ. ²¹ Tondũ Edomu ndaametĩkĩririe matuĩkanĩrie bũrũri wao-rĩ, andũ a Isiraeli makĩhũndũka, magĩtigana nao.

Gĩkuũ kĩa Harũni

²² Kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli gĩkiuma kũu Kadeshi na magĩkinya Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu. ²³ Marĩ kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu, hakuhi na mũhaka wa Edomu, Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, ²⁴ “Rĩu Harũni nĩegũkua. Ndegũtoonya bũrũri ũrĩa ngũhe andũ a Isiraeli, nĩ ũndũ inyuĩ eerĩ nĩmwaremeire watho wakwa kũu maaĩ-inĩ ma Meriba. ²⁵ Oya Harũni na mũriũ Eleazaru, ũmatware Kĩrĩma-igũrũ kĩa Horu. ²⁶ Ūrute Harũni nguo ciake, ũcihumbe mũriũ Eleazaru, nĩ ũndũ Harũni nĩegũkua, na egũkuĩra o ro kũu.”

²⁷ Musa agĩka o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte; makĩambata Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu makĩonagwo nĩ kĩrĩndĩ kũu gĩothe. ²⁸ Musa akĩruta Harũni nguo ciake, agĩcihumba mũriũ Eleazaru. Nake Harũni agĩkuĩra kũu kĩrĩma igũrũ. Nake Musa na Eleazaru magĩkũrũka makiuma kũu kĩrĩma igũrũ, ²⁹ na rĩrĩa kĩrĩndĩ kũu kĩamenyire atĩ Harũni nĩakuĩte, andũ othe a nyũmba ya Isiraeli makĩmũcakaĩra mĩthenya mĩrongo ĩtatũ.

21

Kwanangwo kwa Aradi

¹ Na rĩrĩ, rĩrĩa mũthamaki Mũkaanani wa Aradi, ũrĩa watũũraga Negevu, aiguire atĩ Isiraeli nĩokagĩra njĩra ya Atharimu, agĩthĩi agĩtharĩkĩra andũ a Isiraeli, na agĩtaha amwe ao. ² Nao andũ Isiraeli makĩhĩta na mwĩhĩtwa ũyũ harĩ Jehova makiuga atĩrĩ: “Ūngĩneana andũ aya moko-inĩ maitũ-rĩ, nĩtũkananga matũũra mao marĩa manene biũ.” ³ Nake Jehova akĩigua ihooya rĩa andũ a Isiraeli na akĩneana andũ acio a Kaanani kũrĩ o. Nao makĩananga andũ acio biũ hamwe na matũũra mao; nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtwa Horoma.

Nyoka ya Gĩcango

⁴ Nao andũ a Isiraeli makĩnyiita rũgendo kuuma Kĩrĩma kĩa Horu magereire njĩra ya gũthĩi Iria Itune, nĩguo mathiũrũrũke bũrũri wa Edomu. No andũ acio magĩthethũka marĩ njĩra-inĩ; ⁵ nao magĩũkĩrĩra Ngai o na Musa na mĩario makiuga atĩrĩ, “Mwatũrutire bũrũri wa Misiri tũũke tũkuĩre gũkũ werũ-inĩ nĩkĩ? Gũkũ gũtirĩ irio! Na gũtirĩ maaĩ! O na nĩtũthũire irio ici itarĩ kĩene!”

⁶ Nake Jehova akĩmatũmĩra nyoka ciarĩ na thumu; ikĩrũma andũ a Isiraeli, na aingĩ ao magĩkua. ⁷ Andũ acio magĩthĩi kũrĩ Musa makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtwehirie rĩrĩa twaaririe tũgĩũkĩrĩra Jehova hamwe nawe. Hooya nĩguo Jehova atwehererie nyoka ici.” Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩhoera andũ acio.

⁸ Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Thondeka nyoka ũmĩcuurie gĩtugĩ igũrũ; mũndũ o wotho ũrĩrũmagwo-rĩ, aamĩrora nĩarĩtũũraga muoyo.” ⁹ Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩthondeka nyoka ya gĩcango, akĩmĩcuuria gĩtugĩ igũrũ. Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa mũndũ o wotho aarũmwo nĩ nyoka na aarora nyoka ĩyo ya gĩcango, agatũũra muoyo.

Rũgendo rwa Gũthĩi Moabi

¹⁰ Andũ a Isiraeli makiumagara, magĩthĩi makĩamba hema ciao Obothu. ¹¹ Ningĩ makiuma Obothu magĩthĩi Iye-Abarimu, makĩamba hema ciao werũ-inĩ ũrĩa ũng’ethanĩire na Moabi mwena wa irathĩro.

¹² Kuuma kũu magĩthĩi na mbere, makĩamba hema ciao Kĩanda kĩa Zeredi. ¹³ Moimagara kuuma kũu makĩamba hema kũrigania na Rũũ rwa Arinoni, kũu werũ ũrĩa ũthĩite nginya bũrũri wa Aamori; nĩgũkorwo Rũũ rwa Arinoni nĩruo rwarĩ mũhaka wa Moabi na Aamori. ¹⁴ Na nĩkĩo Ibuku rĩa Mbaara cia Jehova riugĩte atĩrĩ:

“... Wahebu thĩinĩ wa Sufa, na mĩkuru,
Arinoni ¹⁵ na igaragaro-inĩ cia mĩkuru
ĩrĩa ithĩite o nginya kũu Ari,
na ĩgatwarana na mũhaka wa Moabi.”

¹⁶ Kuuma kuu magithiĩ na mbere nginya kuu Biri, githima-inĩ harĩa Jehova erire Musa atĩrĩ, “Cookereria andũ hamwe na nĩngũmahe maaĩ.”

¹⁷ Hĩndĩ iyo Isiraeli makĩina rwĩmbo rurũ:

“Therũka maaĩ, wee githima gĩkĩ!

Inyuĩ na inyuĩ inai ũhoro wakĩo,

¹⁸ ũhoro wa githima kĩrĩa anene menjete,

kĩrĩa gĩathikũririo nĩ andũ arĩa marĩ igweta,

andũ arĩa marĩ igweta marĩ na njũgũma cia ũnene na mĩthĩgi yao.”

Ningĩ makiuma werũ-inĩ magithiĩ Matana, ¹⁹ kuuma Matana magithiĩ Nahalieli, kuuma Nahalieli magithiĩ Bamothu, ²⁰ na kuuma Bamothu magithiĩ kĩa Moabi, kũrĩa gacũmbĩrĩ ka Pisiga kang’etheire werũ ũrĩa ũtarĩ kĩndũ.

Kũhoota Sihoni na Ogu

²¹ Isiraeli nĩatũmire andũ kũrĩ Sihoni mũthamaki wa Aamori makamwĩre atĩrĩ:

²² “Twĩtikĩrie tũtuĩkanĩrie bũrũri wanyu. Tũtigũtoonya mĩgũnda yanyu ya irio, kana ya mĩthabibũ, kana tũnyue maaĩ kuuma githima o na kĩmwe. Tũkũgerera njĩra ĩrĩa nene ya mũthamaki o nginya tũtuĩkanie bũrũri wanyu.”

²³ No Mũthamaki Sihoni akĩgiria andũ a Isiraeli mahĩtũkĩre bũrũri wake. We onganirie mbũtũ ciake ciothe cia ita, akiumagara agĩthiĩ werũ-inĩ agatharĩkĩre andũ a Isiraeli. Rĩrĩa aakinyire Jahazurĩ, akĩhũũrana na andũ a Isiraeli. ²⁴ No andũ a Isiraeli makĩmooraga na hiũ cia njora na magĩtunya mũthamaki ũcio bũrũri wake kuuma Arinoni nginya Jaboku, no maakinyire o mũhaka-inĩ wa andũ a Amoni, tondũ warĩ mũirige na hinya mũno. ²⁵ Isiraeli agĩtunya Aamori matũũra mothe mao marĩa manene na magĩtũũra kuo, o hamwe na Heshiboni na tũtũũra tuothe tũrĩa twarigainie nakuo. ²⁶ Heshiboni nĩrĩo rĩarĩ itũũra inene rĩa Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa warũite na mũthamaki wa Moabi ũrĩa waathanaga mbere iyo, na akamũtunya bũrũri wake wothe o nginya Arinoni.

²⁷ Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga aini a marebeta moige atĩrĩ:

“Ũkaai Heshiboni nĩgeetha rĩakwo rĩngĩ;

itũũra inene rĩa Sihoni nĩrĩcokererio.

²⁸ “Mwaki nĩwoimire kuu Heshiboni,
rũrĩrĩmbĩ rũkiuma itũũra inene rĩa Sihoni.

Ũkĩniina itũũra rĩa Ari Moabi,
o atũũri a kũrĩa gũtũũgĩru kwa Arinoni.

²⁹ Kaĩ ũrĩ na haaro, wee Moabi-ĩ!
Inyuĩ andũ a Kemoshu! Kaĩ mũrĩ aanange-ĩ.

Nĩarekereirie ariũ ake magatuĩka eethari,
o na airĩtu ake akĩmarekereria matahwo
nĩ Sihoni mũthamaki wa Aamori.

³⁰ “No ithuĩ nĩtũmang’auranĩtie;
Heshiboni kwanangĩtwo guothe nginya o Diboni.

Tũmamomoretĩ tũgakinya Nofa,
itũũra rĩrĩa rĩkuhanĩrĩrie na Medeba.”

³¹ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũũra bũrũri ũcio wa Aamori.

³² Thuutha wa Musa gũtũma andũ magathigaane Jazeri, andũ a Isiraeli magĩtunyana tũtũũra tũrĩa twarigiĩcĩrie itũũra rĩu, na makĩingata Aamori arĩa maarĩ kuo. ³³ Ningĩ makĩgarũrũka, makĩambata na njĩra marorete Bashani, nake Ogu mũthamaki wa Bashani na mbũtũ ciake ciothe cia ita makiumagara makahũũrane na Isiraeli kuu Edirei.

³⁴ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ndũkamwĩtigĩre, nĩ ũndũ nĩndĩmũneanĩte moko-inĩ maku, hamwe na mbũtũ ciake ciothe cia ita, o na bũrũri wake. Mwĩke o ũrĩa wekire Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa waathanaga Heshiboni.”

³⁵ Nĩ ũndũ ũcio makĩūruga Mũthamaki Ogu hamwe na ariũ ake, o na mbūtũ ciake ciothe cia ita, mategūtigia mündũ o na ũmwe muoyo. Nao andũ a Isiraeli makĩgwatĩra bũrũri wake.

22

Balaki Gũtũmanĩra Balamu

¹ Ningĩ andũ a Isiraeli makĩnyiita rūgendo marorete werũ wa Moabi na makĩamba hema ciao hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Jorodani mũrĩmo wa itũũra rĩa Jeriko.

² Na rĩrĩ, Balaki mũrũ wa Ziporu nĩonete maũndũ marĩa mothe Isiraeli meekĩte Aamori, ³ nao andũ a Moabi magĩtigĩra mũno nĩ ũndũ nĩ kwarĩ na andũ aingĩ mũno. Ti-itherũ, andũ a Moabi maiyũrĩtwo nĩ guoya nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli.

⁴ Andũ a Moabi makĩĩra athuuri a Midiani atĩrĩ, “Mũingĩ ũyũ ũkũrĩa indo ciothe iria itũrigiciĩrie, o ta ũrĩa ndegwa irĩĩaga nyeki ya gĩthaka.”

Nĩ ũndũ ũcio Balaki mũrũ wa Ziporu, ũrĩa warĩ mũthamaki wa Moabi ihinda rĩu, ⁵ agĩtũmanĩra Balamu mũrũ wa Beori, ũrĩa warĩ Pethori, hakuhĩ na Rũũĩ rwa Farati, kũu bũrũri wao. Balaki akĩmwĩra atĩrĩ:

“Harĩ na andũ mokĩte moimĩte bũrũri wa Misiri; nao maiyũrĩte bũrũri ũyũ wothe, na maikarĩte o hakuhĩ na nĩ. ⁶ Ndagũthaitha ũka ũnumĩre andũ aya manyiitwo nĩ kĩrumi, nĩ ũndũ marĩ na hinya mũno kũngĩra. Ũngĩmaruma kwahoteka ndĩmahote na ndĩmarutũrũre moime bũrũri ũyũ. Nĩ ũndũ nĩnjũũ atĩ arĩa warathima nĩmarathimagwo, nao arĩa waruma nĩ manyiitagwo nĩ kĩrumi.”

⁷ Nao athuuri a Moabi na a Midiani magĩthĩĩ makuuĩte irĩhi rĩa kũragũrĩrwo. Maakinya kũrĩ Balamu, makĩmũhe ũhoru ũrĩa Balaki oigĩte.

⁸ Nake Balamu akĩmeera atĩrĩ, “Raraai gũkũ ũmũthĩ, na nĩngamũcookeria macookio marĩa Jehova ekũhe.” Nĩ ũndũ ũcio anene a Moabi makĩraarania nake.

⁹ Nake Ngai agĩkora Balamu akĩmũũria atĩrĩ, “Andũ aya mũrĩ nao nĩ a?”

¹⁰ Balamu agĩcookeria Ngai atĩrĩ, “Balaki mũrũ wa Ziporu, mũthamaki wa Moabi, nĩwe ũrandeheire ndũmĩrĩri ĩno: ¹¹ ‘Kũrĩ andũ moimĩte bũrũri wa Misiri makaiyũra bũrũri ũyũ wothe. Ndagũthaitha ũũke ũnumĩre o manyiitwo nĩ kĩrumi, no gũkorwo no hũũrane nao ndĩmaingate moime bũrũri ũyũ!’”

¹² No Ngai akĩĩra Balamu atĩrĩ, “Ndũgũthĩĩ nao. Ndũkarume andũ acio, tondũ nĩ andũ arathime.”

¹³ Rũciinĩ rũrũ rũngĩ, Balamu agĩũkĩra, akĩĩra anene acio a Balaki atĩrĩ, “Cookai bũrũri wanyu kũũmbe, nĩ ũndũ Jehova nĩarega kũnjĩtikĩria tũthĩ na inyuĩ.”

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio anene a Moabi magĩcooka kũrĩ Balaki makĩmwĩra atĩrĩ, “Balamu nĩarega gũũka na ithuĩ.”

¹⁵ Ningĩ Balaki agĩtũma anene angĩ aingĩ makĩria na maarĩ igweta gũkĩra acio a mbere. ¹⁶ Nao magĩthĩĩ kũrĩ Balamu makĩmwĩra atĩrĩ:

“Ũũ nĩguo Balaki mũrũ wa Ziporu ekuuga: Ndũgetikĩre ũndũ o na ũrĩkũ ũgirie ũũke kũrĩ nĩ,

¹⁷ tondũ nĩngũkũrĩha wega mũno, na njike ũrĩa wothe ũngiuga. Ndagũthaitha ũka ũnumĩre andũ aya.”

¹⁸ No Balamu akĩmacookeria atĩrĩ, “O na Balaki angĩhe nyũmba yake ya ũnene ĩiyũrĩtio betha na thahabu-rĩ, ndingĩka ũndũ o na ũrĩkũ, mũnene kana mũnini, wagararĩte watho wa Jehova Ngai wakwa. ¹⁹ Na rĩrĩ, raraai gũkũ ũmũthĩ, o ta ũrĩa acio angĩ mareekire, na nĩngũtũria ũndũ ũrĩa ũngĩ Jehova ekũnjĩra.”

²⁰ Ũtukũ ũcio Ngai nĩakorire Balamu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tondũ andũ aya nĩ mokĩte gũgwĩta, thĩĩ nao, no wĩke o ũrĩa wiki ngũkwĩra.”

Ndigiri ya Balamu

²¹ Balamu agĩũkĩra rũciinĩ, agĩtandĩka ndigiri yake, na agĩthĩĩ na anene acio a Moabi. ²² No Ngai nĩarakarire mũno athĩĩ, na mũraika wa Jehova akĩrũgama njĩra nĩguo amũgirĩrĩrie gũthĩĩ. Balamu aahaicĩte ndigiri yake, na ndungata ciake igĩrĩ ciarĩ hamwe nake. ²³ Na rĩrĩa ndigiri yoonire mũraika wa Jehova arũngĩĩ njĩra, acomorete rũhiũ rwa njora, na arũnyiitĩte na guoko, ikĩgarũrũka, igĩtoonya mũgũnda. Nake Balamu akĩmĩhũũra nĩguo ĩcooke njĩra.

²⁴ Nake mūraika wa Jehova akirūgama njira-ini yari njeke gatagati ka mīgūnda tiri ya mīthabibū, na o mīgūnda warī mūirige. ²⁵ Rirīa ndigiri yoonire mūraika wa Jehova-rī, ikīhatirīria rūthingo-ini, ikīhinyirīria kūgūrū kwa Balamu rūthingo-ini rūu. Nī ūndū ūcio akīmīhūūra rīngī.

²⁶ Ningī mūraika wa Jehova agithi mbere akirūgama handū haarī hakeke hataarī na handū ha kwīgarūrīra, na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho. ²⁷ Rirīa ndigiri yoonire mūraika wa Jehova hau, īgīkoma thī Balamu arī o igūrū rīayo, nake akīrakara akīmīhūūra na rūthanju rwake. ²⁸ Nake Jehova agītumūra kanua ka ndigiri, nayo ikīūra Balamu atirī, “Nīatīa ngwīkīte tondū wahūūra maita maya matatū?”

²⁹ Balamu akīmīcookeria atirī, “Wee ūndūite kīrimū! Korwo nyuma na rūhiū rwa njora guoko-ini, ingīakūruga o ro rūu.”

³⁰ Nayo ndigiri ikīūra Balamu atirī, “Githī nī ti nī ndigiri yaku, rīa ūtūire ūhaicaga nginya ūmūthī? Nīmenyerete gūgwīka ta ū?”

Balamu akiuga atirī, “Aca.”

³¹ Nake Jehova akīhingūra maitho ma Balamu, nake akīona mūraika wa Jehova arūngī njira-ini acomorete rūhiū rwa njora. Nī ūndū ūcio akīnamīrīra na akīgūithia, agīturumithia ūthiū wake thī.

³² Mūraika wa Jehova akīmūūra atirī, “Nī kī gīatūma ūhūire ndigiri yaku maita macio matatū? Njūkīte haha ngūhingīrīrie nī ūndū mīthiire yaku nī ya ūremi maitho-ini makwa. ³³ Ndigiri inyonire, yanjeherera maita macio matatū. Korwo ndīnanjeherera, hatirī nganja nīngīgūkūūrāgīte, no yo nīngīamīhonokia.”

³⁴ Balamu akīra mūraika ūcio wa Jehova atirī, “Nīnjīhītie. Ndikūū atī nīkūrūgamīte njira-ini ūhingīrīrie. Na rīrī, ūngīkorwo ndūkenete-rī, nīngūhūndūka.”

³⁵ Mūraika ūcio wa Jehova akīra Balamu atirī, “Thi na andū acio, no uuge o ro ūrīa ngūkūwīra.” Nī ūndū ūcio Balamu agithi na anene acio a Balaki.

³⁶ Rirīa Balaki aigūire atī Balamu nīarooka, agithi kūmūtūnga itūūra-ini rīa Moabi, mūhaka-ini wa Arinoni, o kūu mūhaka wa būrūri wake. ³⁷ Balaki akīūra Balamu atirī, “Githī ndiagūtūmanīire ūuke narua? Nī kī kīagirīrie ūuke? Anga ndingīhota gūkūrīha?”

³⁸ Balamu agīcookia atirī, “Nī wega, nīndagīka. No rīrī, nī no njuge o ūrīa ngwenda? Nī ngwaria o ūrīa Ngai angīnjīra njarie.”

³⁹ Hīndī iyo Balamu na Balaki magithi Kiriathu-Huzothu. ⁴⁰ Balaki akīruta igongona rīa ng’ombe na ng’andu, na akīhe Balamu na anene arīa maarī nake nyama imwe. ⁴¹ Kwarooka gūkīa-rī, Balaki akīoya Balamu makīambata nginya Bamothu-Baali,* na marī kūu Balamu akīona gīcunjī kīmwe kīa andū acio.

23

Ūrathi wa Mbere wa Balamu

¹ Nake Balamu akīra Balaki atirī, “Njakīra igongona mūgwanja haha, na ūhaarīrie ndegwa mūgwanja na ndūrūme mūgwanja.” ² Balaki agīka o ūrīa Balamu oigīte, na igūrū rīa o kīgongona-ini makarutīra igongona rīa ndegwa imwe na ndūrūme imwe.

³ Ningī Balamu akīra Balaki atirī, “Wee ikara haha hakuhī na iruta rīaku nyambe thī keheri-ini. Hihi Jehova nīegūka acemanie na nī. Ūndū ūrīa wothē ekūnguūrīria nīngūkūwīra.” Nake agithi handū hatheri hatūgīru.

⁴ Ngai agīcemia nake hau, nake Balamu akīmūwīra atirī, “Nīhaarīrie igongona mūgwanja, na o kīgongona-ini ngaruta ndegwa imwe na ndūrūme imwe.”

⁵ Nake Jehova agīkīra ndūmīrīri yake kanua ka Balamu, akīmūwīra atirī, “Cooka kūrī Balaki ūmūhe ndūmīrīri īno.”

⁶ Tondū ūcio Balamu agīcooka kūrī Balaki, akīmūkora arūngī hakuhī na igongona rīake, marī hamwe na anene othe a Moabi. ⁷ Nake Balamu akīaria ndūmīrīri yake, akiuga atirī:

“Balaki andehithīte kuuma būrūri wa Aramu,
mūthamāki wa Moabi akanduta kuuma irīma-ini cia mwena wa irathīro.
Akoiga atirī, ‘Ūka ūnumīre Jakubu;

* 22:41 Baali nī kuuga “mūhonokia”. Ūno yari ngai ya marurumī yahoooyagwo nī andū arīa maatūūruga Suriata na Kaanani.

ũka ũthitange Isiraeli.'

⁸ Ndaakĩhota atĩa kũrũma arĩa Ngai atarumĩte?

Ndaakĩhota atĩa gũthitanga arĩa Jehova atathitangĩte?

⁹ Kuuma tũcũmbĩrĩ twa ndwaro cia mahiga nĩndĩramoona,
kuuma kũrĩa gũtũũgĩru nĩndĩramoona.

Ndĩrona andũ matũũraga meikarĩtie,
nao matiĩtaraga atĩ o nĩ amwe a ndũrĩrĩ.

¹⁰ Nũũ ũngĩhota gũtara rũkũngũ rwa Jakubu,
kana atare gĩcunjĩ kĩa inya kĩa Isiraeli?

Rekei ngue gĩkuũ kĩa arĩa athingu,
na marigĩrĩrio makwa-rĩ, marotuĩka ta maol!"

¹¹ Balaki akĩũria Balamu atĩrĩ, "Wanjĩka atĩa? Ngũrehire ũnumĩre thũ ciakwa, no ndũrĩ ũreka ũndũ
o tiga kũmarathima!"

¹² Balamu akĩmũũria atĩrĩ, "Githĩ ndiagĩrĩrwo njarie o kĩrĩa Jehova ekĩrĩte kanua-inĩ gakwa?"

Ūrathi wa Keerĩ wa Balamu

¹³ Ningĩ Balaki akĩmwĩra atĩrĩ, "Ūka tũthiĩ nawe handũ hangĩ harĩa ũkũmoona; ũkũmoona o gĩcunjĩ
kĩmwe kĩa, no ti othe hamwe. Na ũrĩ hau ũnumĩre andũ acio." ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio akĩmũtwara gĩthaka-
inĩ gĩa Zofimu, gacũmbĩrĩ ga Kĩrĩma kĩa Pisiga, naho hau agĩaka igongona mũgwanja, na o kĩgongona-
inĩ agĩthĩnjĩra ndegwa ĩmwe na ndũrũme ĩmwe.

¹⁵ Balamu akĩĩra Balaki atĩrĩ, "Wee ikara haha hakuhĩ na iruta rĩaku nyambe thiĩ ngacemanie nake
haarĩa."

¹⁶ Jehova agĩcemanie na Balamu, agĩkĩra ndũmĩrĩri kanua gake, akĩmwĩra atĩrĩ, "Cooka kũrĩ Balaki
ũmũhe ndũmĩrĩri ĩno."

¹⁷ Tondũ ũcio Balamu agĩcooka kũrĩ Balaki na akĩmũkora arũngĩĩ hakuhĩ na iruta rĩake, marĩ hamwe
na anene a Moabi. Balaki akĩmũũria atĩrĩ, "Jehova oiga atĩa?"

¹⁸ Balamu agĩcooka akĩaria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ:
"Arahũka, wee Balaki na ũigue;

Thikĩrĩria, wee mũrũ wa Ziporu.

¹⁹ Ngai ti mũndũ, atĩ nĩguo aheenanie,
o na ti mũrũ wa mũndũ, atĩ nĩguo ericũkwo.

No oige ũndũ na ndawĩike?
No eranĩre ũndũ na ndaũhingie?

²⁰ Nĩ njathĩtwo ndathimane;
nake arathimanĩte-rĩ, ndingĩhota kũgarũra ũndũ ũcio.

²¹ "Gũtirĩ mũtino wonেকে harĩ Jakubu,
gũtirĩ ihooru rĩonetwo thĩinĩ wa Isiraeli.

Jehova Ngai wao arĩ hamwe nao;
kayũ ka mũthamaki karĩ thĩinĩ wao.

²² Ngai nĩamarutire bũrũri wa Misiri;
marĩ na hinya o ta ndegwa ya gĩthaka.

²³ Gũtirĩ ũrogi ũngĩũraga Jakubu,
gũtirĩ ũragũri ũngĩthũkia Isiraeli.

Rĩu ha ũhoro wa Jakubu na wa Isiraeli kũrĩranagwo atĩrĩ,
'Ta kĩonei ũrĩa Ngai ekĩte!'

²⁴ Andũ acio maarahũkaga ta mũrũũthi wa nga;
mookagĩra ta mũrũũthi wa njamba,

ũrĩa ũtangĩhurũka ũtarĩite kĩrĩa ũnyĩitĩte,
na ũkanyua thakame ya kĩrĩa ũragĩte."

²⁵ Ningĩ Balaki akĩĩra Balamu atĩrĩ, "Ndũkamarume o na atĩa, na ndũkamarathime o na atĩa!"

²⁶ Balamu akĩmũcookeria atĩrĩ, "Githĩ ndiakwĩrĩre no nginya njike ũrĩa wothe Jehova oigĩte?"

Ūrathi wa Gatatū wa Balamu

²⁷ Ningĩ Balaki akĩira Balamu atĩrĩ, “Ūka tũthiĩ ngũtware handũ hangĩ. Hihi Ngai no agwĩtĩkirie ūnumĩre andũ aya ūrĩ hau.” ²⁸ Balaki akĩoya Balamu akĩmũtwara kĩrĩma igũrũ kĩa Peoru, kũng’ethera Werũ ūrĩa ūtarĩ kĩndũ.

²⁹ Nake Balamu akĩmwĩra atĩrĩ, “Njakĩra igongona mũgwanja haha, na ūhaarĩrie ndegwa mũgwanja na ndũrũme mũgwanja.” ³⁰ Balaki agĩka o ta ūrĩa Balamu oigĩte, na o kĩgongona-inĩ agĩthĩnjĩra ndegwa imwe na ndũrũme imwe.

24

¹ Na rĩrĩ, rĩrĩa Balamu onire atĩ Jehova nĩakenaga nĩ kũrathima Isiraeli-rĩ, ndaacookire kũrũmĩrĩra ūragũri ta ūrĩa ekaga mahinda macio mangĩ, no ehũgũrĩre akĩrora werũ-inĩ. ² Rĩrĩa Balamu eroreire akĩona ūrĩa Isiraeli maambĩte hema kũringana na mĩhĩrĩga yao-rĩ, akĩiyũrwo nĩ Roho wa Ngai, ³ nake akĩaria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ:

“Ino nĩyo ndũmĩrĩri ya Balamu mũrũ wa Beori,
ndũmĩrĩri ya mũndũ ūrĩa riitho riake rĩonaga wega,
⁴ ndũmĩrĩri ya mũndũ ūrĩa ūiguaga ciugo cia Ngai,
ũrĩa wonaga kĩoneki kuuma kũrĩ Mwene-Hinya-Wothe,
ũrĩa ūgũũaga agakoma thĩ, namo maitho make makahingũka:

⁵ “Kaĩ hema ciaku, wee Jakubu, nĩ thaka-ĩ,
o na ciikaro ciaku igagĩthakara, wee Isiraeli-ĩ!

⁶ “Igĩtambũrũkĩte o ta cianda,
ikahaana ta mĩgũnda ĩrĩ hũgũrũrũ cia rũũĩ-inĩ,
itarĩi ta mĩtĩ ya thubiri ihaandĩtwo nĩ Jehova,
o na ta mĩtarakwa ĩrĩ hakuhĩ na maaĩ.

⁷ Maaĩ makaiyũra ndoo ciao nginya maitĩke;
o nayo mbegũ yao ĩgakorwo na maaĩ maingĩ.

“Mũthamaki wao akaaneneha gũkĩra Agagi;
ũthamaki wao nĩũgaatũgĩrio.

⁸ “Ngai aamarutire bũrũri wa Misiri;
marĩ na hinya ta wa ndegwa ya gĩthaka.
Matambuura ndũrĩrĩ iria imathũire,
na makoinanga mahĩndĩ ma cio tũcunjĩ;
macitheecaga na mĩguĩ yao.

⁹ O ta mũrũũthi, methunaga magĩkoma,
o ta mũrũũthi wa mũgoma, nũũ ũngĩgeria kũmaarahũra?

“Arĩa makũrathimaga marorathimwo,
nao arĩa makũrumaga maronyiitwo nĩ kĩrumi!”

¹⁰ Nake Balaki agĩcinwo nĩ marakara nĩ ūndũ wa Balamu. Akĩhũura hĩ ciake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagwĩtire ūnumĩre thũ ciakwa, no wee ūcirathimĩte maita macio matatũ. ¹¹ Na rĩrĩ, ūkĩra o rĩu ūinũke! Ndoigĩte nĩngũkũrĩha wega mũno, no Jehova nĩagirĩtie ūrĩhwo.”

¹² Balamu agĩcookeria Balaki atĩrĩ, “Githĩ ndierire andũ arĩa wandũmĩire atĩrĩ, ¹³ ‘O na Balaki angĩthe nyũmba yake ya ūthamaki ĩyũrĩtio betha na thahabu, ndingĩhota gwĩka ūndũ wakwa mwene, mwega kana mũũru, njagarare watho wa Jehova; no nginya njuge ūrĩa Jehova oigĩte?’ ¹⁴ Na rĩrĩ, nĩ nĩngũcooka o kũrĩ andũ aitũ, no ūka, ngũmenyithie ūrĩa andũ aya mageeka andũ aku matukũ marĩa magooka.”

Ndũmĩrĩri ya Balamu ya Kana

¹⁵ Ningĩ akĩaria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ:
 “Ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya Balamu mũrũ wa Beori,
 ndũmĩrĩri ya mũndũ ũrĩa riitho riake rĩonaga wega,
¹⁶ ndũmĩrĩri ya mũndũ ũrĩa ũiguaga ciugo cia Ngai,
 ũrĩa ũrĩ na ũmenyo uumĩte kũrĩ Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno,
 ũrĩa wonaga kĩoneki kuuma kũrĩ Mwene-Hinya-Wothe,
 ũrĩa ũgũũaga agakoma thĩ, namo maitho make makahingũka, ekuuga ũũ:

¹⁷ “Nĩndĩramuona, no ti rĩu;
 nĩndĩmũcũthĩrĩrie, no ndarĩ hakuhĩ.
 Njata nĩikoima kũrĩ Jakubu;
 njũgũma ya ũnene yume kũrĩ Isiraeli.
 Nĩakahehenja mothiũ ma Moabi,
 na ahehenje, mahĩndĩ ma mĩtwe ya ariũ othe a Shethu.
¹⁸ Edomu nĩgũkahootwo;
 Seiru, thũ yake, nĩakahootwo,
 no Isiraeli agakĩrĩrĩa kũgĩa na hinya.
¹⁹ Mwathani mũnene akoima kũrĩ Jakubu
 na aanange andũ arĩa magaakorwo matigaire a itũũra inene.”

Ndũmĩrĩri ya Balamu ya Mũthia

²⁰ Ningĩ Balamu akĩona Amaleki, na akĩaria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ:
 “Amaleki nĩwe warĩ wa mbere harĩ ndũrĩrĩ,
 no marigĩrĩrio-inĩ nĩakanangwo.”
²¹ Ningĩ akĩona Akeni, na akĩaria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ:
 “Gĩikaro gĩaku nĩ kĩgitĩre,
 gĩtara gĩaku gĩakĩtwo thĩinĩ wa rwaro rwa ihiga;
²² no rĩrĩ, inyuĩ andũ a Akeni nĩmũkanangwo
 hĩndĩ irĩa Ashuri makaamũtaha.”
²³ Ningĩ akĩaria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ:
 “Hĩ! Nũũ ũngĩtũũra muoyo rĩrĩa Ngai areka ũguo?
²⁴ Meeri nĩgooka ciumĩte hũgũrũ-inĩ cia Kitimu;
 nĩigatooria Ashuri o na Eberi,
 no rĩrĩ, o nacio nĩikaanangwo.”
²⁵ Nike Balamu agĩgũkĩra, akĩinũka gwake mũciĩ, nike Balaki agĩthĩ na njĩra ciake.

25

Moabi Kũguucĩrĩa Isiraeli Waganu-inĩ

¹ Hĩndĩ irĩa andũ a Isiraeli maikaraga Shitimu-rĩ, arũme a Isiraeli makĩambĩrĩa gũtharia na andũ-a-nja a Moabi, ² arĩa mameetaga magongona-inĩ ma ngai ciao. Andũ acio a Isiraeli makĩrĩa na makĩinamĩrĩa mbere ya ngai icio. ³ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makĩnyiitanĩra nao kũhooya ngai ya Baali ya Peori. Namo marakara ma Jehova makĩmarĩrĩmbũkĩra.
⁴ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Oya atongoria othe a andũ aya, ũmoorage na ũmaanĩke mũthenya barigici mbere ya Jehova, nĩguo marakara mahiũ ma Jehova matigakinyĩrĩre andũ a Isiraeli.”
⁵ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩra aciirithania a Isiraeli atĩrĩ, “O mũndũ wanyu no nginya oorage arũme anyu arĩa manyiitanĩre na andũ a Moabi kũhooya Baali ya Peori.”
⁶ O hĩndĩ iyo mũndũ mũrũme Mũisiraeli akĩrehe mũndũ-wa-nja Mũmidiani mũciĩ gwake akĩonagwo nĩ Musa na kũngano kũ gĩothe gĩa Isiraeli, o hĩndĩ irĩa maarĩragĩra itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. ⁷ Rĩrĩa Finehasi mũrũ wa Eleazaru, mũrũ wa Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, onire ũndũ ũcio-rĩ, akiuma kũngano-inĩ kũ, akĩoya itimũ, ⁸ akĩrũmĩrĩa Mũisiraeli ũcio nginya hema-inĩ yake. Akĩmatheeca na itimũ rĩu, akĩmatũrĩkania eerĩ, itimũ rĩu rĩgĩtũrĩkania Mũisiraeli ũcio o na rĩgĩtheeca

mündũ-wa-nja ũcio. Hĩndĩ iyo mũthiro ũcio wokĩrĩire andũ a Isiraeli ũgĩthira; ⁹ no andũ arĩa maakuire nĩ ũndũ wa mũthiro ũcio maarĩ andũ 24,000.

¹⁰ Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ¹¹ “Finehasi, mūrũ wa Eleazaru, mūrũ wa Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, nĩatũmĩte marakara makwa meherere andũ a Isiraeli; nĩ ũndũ nĩahĩahĩire ngoro o ta ũrĩa ndaiguire nĩ ũndũ wa gĩtĩo gĩakwa thĩnĩ wao, na nĩ ũndũ ũcio o na ndahĩahĩa ndiamaniinire. ¹² Nĩ ũndũ ũcio ĩra Finehasi atĩrĩ, nĩ ngũthondeka kĩrĩkanĩro gĩakwa gĩa thayũ nake. ¹³ We na njiaro ciake nĩ makagĩa na kĩrĩkanĩro gĩa gũtũura kĩa ũthĩnjĩri-Ngai, nĩ ũndũ nĩahĩahĩire ngoro nĩ ũndũ wa gĩtĩo kĩa Ngai wake, na akĩhoroheria andũ a Isiraeli.”

¹⁴ Mũisiraeli ũcio woragirwo marĩ na mündũ-wa-nja Mũmidiani eetagwo Zimuri mūrũ wa Salu, mũtongoria wa nyũmba ya Asimeoni. ¹⁵ Nake mündũ-wa-nja ũcio Mũmidiani woragirwo, eetagwo Kozibi mwarĩ wa Zuru, mūnene wa mũhĩrĩga thĩnĩ wa nyũmba ĩmwe ya Amidiani.

¹⁶ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, ¹⁷ “Tua andũ a Midiani thũ cianyu na ũmoorage, ¹⁸ tondũ nĩmamũtuire thũ ciao rĩrĩa maamũheenirĩe ũhoru-inĩ wa kũhoera kũu Peori na wa mwarĩ wa nyina wao Kozibi, mwarĩ wa mũtongoria Mũmidiani, mündũ-wa-nja ũrĩa woragirwo rĩrĩa mũthiro wokire nĩ ũndũ wa Peori.”

26

Gũtaranwo gwa Keerĩ

¹ Na rĩrĩ, thuutha wa mũthiro ũcio Jehova akĩira Musa na Eleazaru mūrũ wa Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, ² “Tarai kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli kũringana na nyũmba ciao, andũ arĩa othe maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩhota gũthĩ ita-inĩ marĩ mbũtũ cia Isiraeli.” ³ Nĩ ũndũ ũcio, Musa na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai makĩarĩria andũ a Isiraeli kũu werũ-inĩ wa Moabi hakuhĩ na Rũũ rwa Jorodani mūrĩmo wa Jeriko, makĩmeera atĩrĩ, ⁴ “Tarai andũ arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩrĩ na makĩria, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.”

Aya nĩo andũ a Isiraeli arĩa moimire bũrũri wa Misiri:

⁵ Njiaro cia Rubeni, irigithathi rĩa Isiraeli ciarĩ ici:

kuuma kũrĩ Hanoku, nĩ mbarĩ ya Ahanoku;

kuuma kũrĩ Palu, nĩ mbarĩ ya Apalu;

⁶ kuuma kũrĩ Hezironi, nĩ mbarĩ ya Ahezironi;

kuuma kũrĩ Karimi, nĩ mbarĩ ya Akarimi.

⁷ Icio nĩcio mbarĩ cia Rubeni; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 43,730.

⁸ Mūrũ wa Palu arĩ Eliabu, ⁹ nao ariũ a Eliabu maarĩ Nemueli, na Dathani, na Abiramu. Dathani na Abiramu nĩo maarĩ anene a kĩrĩndĩ, na nĩo maaremeire Musa na Harũni na maarĩ amwe a arũmĩrĩri a Kora rĩrĩa maaremeire Jehova. ¹⁰ Nayo thĩ ĩgĩathamia kanua kayo ĩkĩmameria hamwe na Kora, ũrĩa arũmĩrĩri ake maakuire rĩrĩa mwaki wacinire arũme arĩa 250. Nao magĩtuĩka kĩonereria gĩa gũkaania arĩa angĩ. ¹¹ No rĩrĩ, rũciarĩ rwa Kora rũtiathirire.

¹² Nacio njiaro cia Simeoni kũringana na mbarĩ ciao nĩ ici:

kuuma kũrĩ Nemueli, nĩ mbarĩ ya Anemueli;

kuuma kũrĩ Jamini, nĩ mbarĩ ya Ajamini;

kuuma kũrĩ Jakini, nĩ mbarĩ ya Ajakini;

¹³ kuuma kũrĩ Zera, nĩ mbarĩ ya Azera;

kuuma kũrĩ Shauli, nĩ mbarĩ ya Ashaulu.

¹⁴ Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Simeoni; nao maarĩ andũ 22,200.

¹⁵ Nacio njiaro cia Gadi kũringana na mbarĩ ciao nĩ ici:

kuuma kũrĩ Zefoni, nĩ mbarĩ ya Azefoni;

kuuma kũrĩ Hagi, nĩ mbarĩ ya Ahagi;

kuuma kũrĩ Shuni, nĩ mbarĩ ya Ashuni;

¹⁶ kuuma kũrĩ Ozini, nĩ mbarĩ ya Aozini;

kuuma kũrĩ Eri, nĩ mbarĩ ya Aeri;

- ¹⁷ kuuma kūrī Arodi, nĩ mbarĩ ya Aarodi;
kuuma kūrī Areli, nĩ mbarĩ ya Aareli.
- ¹⁸ Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Gadi; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 40,500.
- ¹⁹ Eri na Onani, maarĩ ariũ a Juda, no maakuĩrĩire Kaanani.
- ²⁰ Nacio njiaro cia Juda kũringana na mbarĩ ciao nĩ ici:
kuuma kūrī Shela, nĩ mbarĩ ya Ashela;
kuuma kūrī Perezu, nĩ mbarĩ ya Aperezu;
kuuma kūrī Zera, nĩ mbarĩ ya Azera.
- ²¹ Nacio njiaro cia Perezu ciarĩ ici:
kuuma kūrī Hezironi, nĩ mbarĩ ya Ahezironi;
kuuma kūrī Hamuli, nĩ mbarĩ ya Ahamuli.
- ²² Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Juda; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 76,500.
- ²³ Nacio njiaro cia Isakaru kũringana na mbarĩ ciao ciarĩ ici:
kuuma kūrī Tola, nĩ mbarĩ ya Atola;
kuuma kūrī Puva nĩ mbarĩ ya Apuva;
- ²⁴ kuuma kūrī Jashubu, nĩ mbarĩ ya Ajashubu;
kuuma kūrī Shimuroni, nĩ mbarĩ ya Ashimuroni.
- ²⁵ Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Isakaru; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 64,300.
- ²⁶ Nacio njiaro cia Zebuluni kũringana na mbarĩ ciao ciarĩ ici:
kuuma kūrī Seredi, nĩ mbarĩ ya Aseredi;
kuuma kūrī Eloni nĩ mbarĩ ya Aeloni,
na kuuma kūrī Jahaleeli, nĩ mbarĩ ya Ajahaleeli.
- ²⁷ Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Zebuluni; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 60,500.
- ²⁸ Nacio njiaro cia Jusufu kũringana na mbarĩ ciao kuuma kūrī Manase na Efiraimu ciarĩ ici:
- ²⁹ Njiaro cia Manase:
kuuma kūrī Makiru, nĩ mbarĩ ya Amakiru (Makiru nĩwe warĩ ithe wa Gileadi);
kuuma kūrī Gileadi nĩ mbarĩ ya Agileadi.
- ³⁰ Ici nĩcio njiaro cia Gileadi:
kuuma kūrī Iezeri, nĩ mbarĩ ya Aiezeli;
kuuma kūrī Heleku, nĩ mbarĩ ya Aheleku;
- ³¹ kuuma kūrī Asirieli, nĩ mbarĩ ya Aasirieli;
kuuma kūrī Shekemu, nĩ mbarĩ ya Ashekemu;
- ³² kuuma kūrī Shemida, nĩ mbarĩ ya Ashemida;
kuuma kūrī Heferi, nĩ mbarĩ ya Aheferi.
- ³³ (Zelofehadi mūrũ wa Heferi ndaarĩ na aanake, no airĩtu atheri, namo marĩĩtwa mao maarĩ Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza.)
- ³⁴ Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Manase, arĩa maatarirwo maarĩ andũ 52,700.
- ³⁵ Ici nĩcio njiaro cia Efiraimu kũringana na mbarĩ ciao:
kuuma kūrī Shuthela, nĩ mbarĩ ya Ashuthela;
kuuma kūrī Bekerĩ, nĩ mbarĩ ya Abekerĩ;
kuuma kūrī Tahani nĩ mbarĩ ya Atahani.
- ³⁶ Ici nĩcio ciarĩ njiaro cia Shuthela;
kuuma kūrī Erani, nĩ mbarĩ ya Aerani.
- ³⁷ Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Efiraimu; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 32,500.
- Icio nĩcio njiaro cia Jusufu kũringana na mbarĩ ciao.

³⁸ Nacio njiaro cia Benjamini kuringana na mbari ciao ciarĩ ici:

kuuma kũrĩ Bela, nĩ mbarĩ ya Abela;

kuuma kũrĩ Ashibeli, nĩ mbarĩ ya Aashibeli;

kuuma kũrĩ Ahiramu, nĩ mbarĩ ya Aahiramu;

³⁹ kuuma kũrĩ Shefufamu, nĩ mbarĩ ya Ashefufamu;

kuuma kũrĩ Hufamu, nĩ mbarĩ ya Ahufamu.

⁴⁰ Nacio njiaro cia Bela kuuma kũrĩ Aridi na Naamani ciarĩ ici:

kuuma kũrĩ Aridi, nĩ mbarĩ ya Aaridi;

na kuuma kũrĩ Naamani nĩ mbarĩ ya Anaamani.

⁴¹ Ici nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Benjamini; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 45,600.

⁴² Nacio njiaro cia Dani kuringana na mbari ciao ciarĩ ici:

kuuma kũrĩ Shuhamu nĩ mbarĩ ya Ashuhamu.

Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ ya Dani. ⁴³ Acio othe maarĩ a mbarĩ cia Ashuhamu: na arĩa maatarirwo maarĩ andũ 64,400.

⁴⁴ Nacio njiaro cia Asheri kuringana na mbari ciao ciarĩ ici:

kuuma kũrĩ Imuna, nĩ mbarĩ ya Aimuna;

kuuma kũrĩ Ishivi, nĩ mbarĩ ya Aishivi;

kuuma kũrĩ Beria, nĩ mbarĩ ya Aberia;

⁴⁵ nao aya nĩo maarĩ a njiaro cia Beria:

kuuma kũrĩ Heberi, nĩ mbarĩ ya Aheberi;

na kuuma kũrĩ Malikieli, nĩ mbarĩ ya Amalikieli.

⁴⁶ (Asheri aarĩ na mwarĩ wetagwo Sera.)

⁴⁷ Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Asheri; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 53,400.

⁴⁸ Nacio njiaro cia Nafitali kuringana na mbari ciao ciarĩ ici:

kuuma kũrĩ Jahazeeli, nĩ mbarĩ ya Ajahazeeli;

kuuma kũrĩ Guni, nĩ mbarĩ ya Aguni;

⁴⁹ kuuma kũrĩ Jezeri, nĩ mbarĩ ya Ajezeri;

kuuma kũrĩ Shilemu, nĩ mbarĩ ya Ashilemu.

⁵⁰ Ici nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Nafitali; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 45,400.

⁵¹ Mũigana wa arũme acio othe a Isiraeli maarĩ andũ 601,730.

⁵² Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ⁵³ “Bũrũri ũyũ nĩguo makagaĩrwo ũtũĩke igai rĩao kuringana na mũigana wa marĩtwa mao. ⁵⁴ Andũ arĩa aingĩ ũmagaĩre igai inene, nao arĩa maanyiiha ũmagaĩre igai inini; o mũhĩrĩga ũheo igai rĩaguo kuringana na mũigana wa andũ arĩa maandikĩtwo. ⁵⁵ Na ũmenyerere wega atĩ, bũrũri ũyũ ũkaaheanwo na ũndũ wa gũcuuka mĩtĩ. Kĩrĩa o gĩkundi gĩkaagaya gĩkaringana na marĩtwa ma mũhĩrĩga ya maithe mao ma tene. ⁵⁶ O igai rĩkaheanwo na ũndũ wa gũcuuka mĩtĩ kũrĩ ikundi iria nene na iria nini.”

⁵⁷ Aya nĩo Alawii arĩa maatarirwo kuringana na mbari ciao:

kuuma kũrĩ Gerishoni, nĩ mbarĩ ya Agerishoni;

kuuma kũrĩ Kohathu, nĩ mbarĩ ya Akohathu;

kuuma kũrĩ Merari, nĩ mbarĩ ya Amerari.

⁵⁸ O nacio ici ciarĩ mbarĩ cia Alawii:

mbarĩ ya Alibini,

na mbarĩ ya Ahebironi,

na mbarĩ ya Amahali,

na mbarĩ ya Amushi,

na mbarĩ ya Akora.

(Kohathu aarĩ guka wa Amuramu; ⁵⁹ nake mūtumia wa Amuramu eetagwo Jokebedi, wa rūciaro rwa Lawi, waciariirwo Alawii kũu bũrũri wa Misiri. Nake Jokebedi agĩciarĩra Amuramu Harũni, na Musa, na mwarĩ wa nyina wao Miriamu. ⁶⁰ Harũni nĩwe warĩ ithe wa Nadabu na Abihu na Eleazaru na Ithamaru. ⁶¹ No Nadabu na Abihu nĩmakuire rĩria maarutĩire Jehova igongona na mwaki ũtaarĩ mwĩtikĩrie.)

⁶² Alawii othe arũme a ũkũrũ wa mweri ũmwe na makĩria arĩa maatarirwo maarĩ andũ 23,000. Matiataranĩirio hamwe na andũ a Isiraeli arĩa angĩ tondũ matiagaire kĩndũ hamwe na andũ arĩa angĩ.

⁶³ Acio nĩo maatarirwo nĩ Musa na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai rĩria maatarĩire andũ a Isiraeli werũ-inĩ wa Moabi hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Jorodani, mũrĩmo ũyũ wa Jeriko. ⁶⁴ Hatiarĩ o na ũmwe wa arĩa matarĩtwo nĩ Musa na Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, hĩndĩ rĩa maatarĩire andũ a Isiraeli werũ-inĩ wa Sinai. ⁶⁵ Nĩ ũndũ Jehova nĩeerĩte andũ a Isiraeli atĩ ti-itherũ no nginya makuire werũ-inĩ, na gũtirĩ o na ũmwe wao watigarire, tĩa no Kalebu mũrũ wa Jefune, na Joshua mũrũ wa Nuni.

27

Airĩtu a Zelofehadi

¹ Na rĩrĩ, airĩtu acio a Zelofehadi mũrũ wa Heferi mũrũ wa Gileadi, mũrũ wa Makiru, mũrũ wa Manase maarĩ a mbarĩ cia Manase mũrũ wa Jusufu. Marĩitwa ma airĩtu acio maarĩ Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza. Nĩmathiire, magĩkuhĩrĩria ² itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, makĩrũgama mbere ya Musa, na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na mbere ya atongoria, o na kĩũngano gĩothe gĩa Isiraeli, makiuga atĩrĩ, ³ “Ithe witũ aakuĩrĩire werũ-inĩ. Ndaarĩ ũmwe wa arũmĩrĩri a Kora, arĩa manyiitanire mokĩrĩre Jehova, no aakuire nĩ ũndũ wa mehia make mwene na ndaarĩ na aanake. ⁴ Nĩ kĩ gĩgũtũma rĩitwa rĩa awa rĩniinwo mbarĩ-inĩ yao, nĩ ũndũ atĩ ndaarĩ na mwanake? Tũhei igai hamwe na andũ a nyũmba ya ithe witũ.”

⁵ Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩtwarĩra Jehova ũhoru ũcio wao, ⁶ nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, ⁷ “Ũguo airĩtu a Zelofehadi maroiga nĩ kĩhooto. Ti-itherũ nĩ wega ũmaheanĩrie igai rĩa na andũ a nyũmba ya ithe wao, o narĩo igai rĩa ithe wao ũmahe.

⁸ “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Mũndũ angĩkua na ndatige mwana wa kahĩ, mwarĩ nĩaheo igai rĩa. ⁹ Angĩgakorwo atarĩ na mũirĩtu-rĩ, heagai ariũ a nyina igai rĩa. ¹⁰ Angĩgakorwo atarĩ na ariũ a nyina-rĩ, heagai ariũ a nyina na ithe igai rĩa. ¹¹ Angĩkorwo ithe ndaarĩ na ariũ a nyina-rĩ, heagai mũndũ wa mbarĩ yao ũrĩa marĩ a igai rĩa, nĩguo rĩtuĩke rĩa. ũndũ ũcio ũgũtuĩka watho wa kũrũmagĩrĩrwo nĩ andũ a Isiraeli, o ta ũrĩa Jehova aathire Musa.’”

Joshua Gũcoka Ithenya rĩa Musa

¹² Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ũkĩra wambate kĩrĩma-inĩ gĩkĩ, kũu rũgongo rwa Abarimu, wĩrorere bũrũri ũrĩa heete andũ a Isiraeli. ¹³ Warĩkia kũwona, we nĩũgũkua o ta ũrĩa Harũni mũrũ wa nyũkwa aakuire, na ũcokanĩrĩrio na andũ anyu, ¹⁴ nĩgũkorwo rĩria kĩrĩndĩ kĩanemeire hau maaĩ-inĩ ma Werũ wa Zini, wee na Harũni inyuĩ eerĩ mũtiathĩkĩire watho wakwa, nĩmwagire kũndĩithia nĩguo muonanie atĩ ndĩ mũtheru mbere ya maitho mao.” (Maaĩ macio nĩ marĩa ma Meriba Kadesi, Werũ-inĩ wa Zini.)

¹⁵ Musa akĩra Jehova atĩrĩ, ¹⁶ “Jehova-Ngai wa maroho ma andũ othe, nĩagĩthuure mũndũ atuĩke mũrori wa kĩrĩndĩ gĩkĩ, ¹⁷ atwaranage nakĩo gĩkiomagara na gĩkiinũka, ũrĩa ũrĩgĩtongoragia gĩgĩthĩ na gĩgĩcoka, nĩguo kĩrĩndĩ gĩkĩ kĩa Jehova gĩtigatuĩke ta ng’ondũ itarĩ na mũrĩithi.”

¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Oya Joshua mũrũ wa Nuni, mũndũ ũrĩ na roho thĩinĩ wake, na ũmũigĩrĩre guoko gwaku. ¹⁹ Mũrũgamie mbere ya Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na mbere ya kĩũngano gĩothe ũmũtue mũtongoria wao hau mbere yao. ²⁰ ũmũhe ũhoti ũmwe waku, nĩgeetha kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli kĩmwathĩkagĩre. ²¹ Nake arũgamage mbere ya Eleazaru ũcio mũthĩnjĩri-Ngai, ũrĩa ũrĩmũtuĩragĩria ũhoru na ũndũ wa kũũria Urimu mbere ya Jehova. Rĩria aathana, hamwe na kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli makoimagara, ningĩ aathana rĩngĩ makainũka.”

²² Musa agĩka o ta ũguo Jehova aamwathĩte. Akĩoya Joshua, na akĩmũrũgamia mbere ya Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai o na mbere ya kĩũngano kũu gĩothe. ²³ Ningĩ akĩmũigĩrĩra moko make na akĩmũtua mũtongoria wao o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

28

Maruta ma o Mũthenya

¹ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, ² “He andũ a Isiraeli watho ũyũ, ũmeere atĩrĩ: ‘Menyagĩrĩrai muone atĩ nĩ mwandehere irio cia maruta makwa ma gũcinwo na mwaki ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩre, irĩ mũtararĩko mwega wa kũngenia.’ ³ Meere atĩrĩ, ‘Rĩrĩ nĩrĩo iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩa mũrĩrehagĩra Jehova: nĩ tũtũrũme twĩrĩ, o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, tũtarĩ na kaũũgũ, rĩtũĩke igongona rĩa kũrutagwo rĩa njino hĩndĩ ciothe o mũthenya. ⁴ Haaragĩrĩrai gatũrũme kamwe rũciĩnĩ, na karĩa kangĩ hwaĩ-inĩ kũrĩ mairia, ⁵ hamwe na iruta rĩa mũtu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe* ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na gĩcunjĩ gĩa kana kĩa hini ĩmwe† ya maguta mahihĩtwo kuuma kũrĩ ndamaĩyũ. ⁶ Rĩu nĩrĩo igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe rĩrĩa rĩaathanĩrwo Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, rĩrĩ mũtararĩko mwega, igongona rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. ⁷ Nakĩo kĩndũ gĩa kũnyuuu kĩrĩa kĩrĩrutanagĩrio na igongona rĩu kĩrĩkoragwo kĩrĩ gĩcunjĩ gĩa kana kĩa hini ĩmwe‡ ya ndibei ngagatu harĩ o gatũrũme kamwe. Itagĩrai Jehova iruta rĩu rĩa kũnyuuu handũ-harĩa-haamũre. ⁸ Haragĩrĩrai gatũrũme ga keerĩ hwaĩ-inĩ kũrĩ mairia hamwe na iruta rĩa mũtu o na iruta rĩa kĩndũ gĩa kũnyuuu o ta ũrĩa mũharagĩria rĩa rũciĩnĩ. Rĩu nĩrĩo igongona rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova.

Maruta ma Thabatũ

⁹ “Mũthenya wa thabatũ-rĩ, rutagai iruta rĩa tũtũrũme twĩrĩ, o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, tũtarĩ na kaũũgũ, hamwe na kĩndũ kĩa iruta rĩa kũnyuuu, na iruta rĩa mũtu icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe§ ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta. ¹⁰ Rĩrĩ nĩrĩo igongona rĩa njino rĩa kũrutagwo o mũthenya wotho wa Thabatũ, hamwe na igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, na iruta rĩa kĩndũ kĩa rĩo gĩa kũnyuuu.

Maruta ma o Mweri

¹¹ “Kĩambĩrĩria kĩa o mweri-rĩ, rutagĩrai Jehova igongona rĩa njino rĩa tũtegwa twĩrĩ na ndũrũme ĩmwe na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, tuothe tũtarĩ na kaũũgũ. ¹² Harĩ o ndegwa hagĩage na iruta rĩa mũtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe* ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na maguta; na harĩ ndũrũme hagĩe iruta rĩa mũtu icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe† ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; ¹³ na harĩ o gatũrũme hagĩage na iruta rĩa mũtu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe‡ ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta. Rĩrĩ nĩ igongona rĩa njino, rĩrĩ na mũtararĩko mwega, rĩrutĩrwo Jehova na ũndũ wa gũcinwo na mwaki. ¹⁴ Harĩ o ndegwa nĩ harĩkoragwo na iruta rĩa kũnyuuu rĩa nuthu ya hini ĩmwe§ ya ndibei; na harĩ ndũrũme, nĩ gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ĩmwe;* na harĩ o gatũrũme, nĩ gĩcunjĩ kĩa inya kĩa hini ĩmwe.† Rĩu nĩrĩo igongona rĩa njino rĩa o mweri rĩrĩa rĩrĩrutagwo o karũgamo ka mweri, mwaka wotho. ¹⁵ Hamwe na igongona rĩa njino rĩa rĩa hĩndĩ ciothe na kĩndũ kĩa rĩo gĩa kũnyuuu, Jehova nĩarĩrutagĩrwo thenge ĩmwe ĩrĩ ya igongona rĩa kũhoroheria mehia.

Bathaka

¹⁶ “Mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere nĩrĩo mũrĩkoragwo na Bathaka ya Jehova. ¹⁷ Mũthenya wa ikũmi na ĩtano wa mweri ũcio nĩguo mũrĩgĩaga na giathĩ; mũthenya mũgwanja mũrĩage mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmbia. ¹⁸ Mũthenya wa mbere mũgĩage na kũngano kĩaamũre na mũtikarutage wĩra wa ndũire. ¹⁹ Rehagĩrai Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki, igongona rĩa njino rĩa tũtegwa twĩrĩ, na ndũrũme ĩmwe na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe ĩtarĩ na kaũũgũ. ²⁰ Harĩ o ndegwa ĩmwe haaragĩrĩrai iruta rĩa mũtu gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩa

* 28:5 nĩ ta kilo 2 † 28:5 nĩ ta lita 1 ‡ 28:7 nĩ ta lita 4 § 28:9 nĩ ta kilo inya na nuthu (4:5) * 28:12 nĩ ta kilo ithathatũ na nuthu (6:5) † 28:12 nĩ ta kilo inya na nuthu (4:5) ‡ 28:13 nĩ ta kilo 2 § 28:14 nĩ ta lita 2 * 28:14 nĩ ta lita ĩmwe na robo (1.25) † 28:14 nĩ ta lita 1

ikūmi kĩa eba ïmwe[‡] ya mūtu mūhinyu mūno ūtukanĩtio na maguta; harĩ ndūrũme gĩcunjĩ kĩa igĩrĩ gĩa ikūmi;[§] ²¹ na harĩ o gatūrũme gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikūmi.* ²² Na mūrutage thenge ïmwe ïrĩ igongona rĩa kūmūhoroheria mehia. ²³ Haaragĩriai icio hamwe na maruta ma rūciinĩ ma njino marĩa ma hĩndĩ ciothe. ²⁴ Ūguo nĩguo mūrĩharagĩria irio cia gūcinwo na mwaki o mūthenya matukū mūgwanja nĩguo itũike mūtaraĩko mwega wa gūkenia Jehova; rĩrĩharagĩrio hamwe na igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe na iruta rĩarĩo rĩa kūnyuu. ²⁵ Mūthenya wa mūgwanja mūgĩage na kīũngano kīamũre, na mūtikarutage wĩra wa ndũire.

Gĩathĩ gĩa Ciumia

²⁶ “‘Mūthenya wa kūruta maciaro ma mbere, rĩrĩa mūrehagĩra Jehova maruta ma ngano ya mūgethano hĩndĩ ya Gĩathĩ gĩa Ciumia-rĩ, gĩagai na kīũngano kīamũre, na mūtikarutage wĩra wa ndũire. ²⁷ Rehagai igongona rĩa njino rĩa tūtegwa twĩrĩ, na ndūrũme ïmwe, na tūtūrũme mūgwanja o kamwe ka ūkūrũ wa mwaka ūmwe, rĩtuĩke mūtaraĩko mwega wa gūkenia Jehova. ²⁸ Na harĩ o ndegwa hakorwo na iruta rĩa mūtu rĩa icunjĩ ithatũ cia ikūmi cia eba ïmwe[†] ya mūtu mūhinyu mūno ūtukanĩtio na maguta; nayo ndūrũme ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikūmi,[‡] ²⁹ na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikūmi[§] kĩrutagwo harĩ o gatūrũme ga tūu mūgwanja. ³⁰ Mūcirutanĩrie na thenge ïmwe ya kūmūhoroheria mehia. ³¹ Haaragĩriai icio hamwe na indo ciacio cia kūnyuu, hamwe na igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe na maruta marĩo ma mūtu. Na mūmenyagĩrĩre nyamũ icio itikanakorwo na kaũgũ.

29

Gĩathĩ gĩa Tūrumbeta

¹ “‘Mūthenya wa mbere wa mweri wa mūgwanja, gĩagai na kīũngano kīamũre na mūtikarute wĩra wa ndũire. Nĩ mūthenya wanyu wa kūhuhaga tūrumbeta. ² Haaragĩriai igongona rĩa njino, rĩa gategwa kamwe na ndūrũme ïmwe na tūtūrũme mūgwanja o kamwe ka ūkūrũ wa mwaka ūmwe, ciothe itarĩ na kaũgũ, irĩ ta mūtaraĩko mwega wa gūkenia Jehova. ³ Na harĩ o ndegwa ĩyo hakorwo na iruta rĩa mūtu icunjĩ ithatũ cia ikūmi cia eba ïmwe* ya mūtu mūhinyu mūno ūtukanĩtio na maguta; nayo ndūrũme ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikūmi;[†] ⁴ na o gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikūmi[‡] kĩrutagwo harĩ o gatūrũme ga tūu mūgwanja. ⁵ Mūcirutanĩrie na thenge ïmwe ïrĩ igongona rĩa kūmūhoroheria mehia. ⁶ Icio nĩ cia kuongererwo harĩ magongona ma njino ma o mweri, na ma o mūthenya, hamwe na maruta macio ma mūtu na ma indo cia kūnyuu o ta ūrĩa ūtuĩtwo. Macio nĩ maruta marutĩirwo Jehova macinĩtwo na mwaki, marĩ na mūtaraĩko wa kūnunga wega.

Mūthenya wa Kūhoroheria Mehia

⁷ “‘Mūthenya wa ikūmi wa mweri ūyũ wa mūgwanja, gĩagai na kīũngano gĩtheru. No nginya mwĩimage irio na mūtikarute wĩra. ⁸ Rehagai igongona rĩa njino rĩa mūtaraĩko mwega wa gūkenia Jehova rĩa gategwa kamwe na ndūrũme ïmwe, na tūtūrũme mūgwanja o kamwe ka ūkūrũ wa mwaka ūmwe, ciothe itarĩ na kaũgũ. ⁹ Hamwe na ndegwa ĩyo haragĩriai iruta rĩa mūtu icunjĩ ithatũ cia ikūmi cia eba ïmwe[§] ya mūtu mūhinyu mūno ūtukanĩtio na maguta; nayo ndūrũme ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikūmi;^{*} ¹⁰ na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikūmi[†] kĩrutagwo harĩ o gatūrũme ga tūu mūgwanja. ¹¹ Mūcirutanĩrie na thenge ïmwe ïrĩ igongona rĩa kūhoroheria mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa horohio, na igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mūtu, na maruta mao ma kūnyuu.

Gĩathĩ gĩa Ithũnũ

¹² “‘Mūthenya wa ikūmi na ĩtano mweri wa mūgwanja, gĩagai na kīũngano kīamũre na mūtikarute wĩra wa ndũire. Kūngũĩrai Jehova na gĩathĩ mĩthenya mūgwanja. ¹³ Rehagai maruta ma gūcinwo na mwaki marĩ na mūtaraĩko mwega wa gūkenia Jehova, igongona rĩa njino rĩa tūtegwa ikūmi na

[‡] 28:20 nĩ ta kilo ithathatũ na nuthu (6.5)   [§] 28:20 nĩ ta kilo inya na nuthu (4.5)   * 28:21 nĩ ta kilo ithathatũ na nuthu (6.5)
[†] 28:28 nĩ ta kilo ithathatũ na nuthu (6.5)   [‡] 28:28 nĩ ta kilo inya na nuthu (4.5)   [§] 28:29 nĩ ta kilo 2   * 29:3 nĩ ta kilo
ithathatũ na nuthu (6.5)   [†] 29:3 nĩ ta kilo inya na nuthu (4.5)   [‡] 29:4 nĩ ta kilo 2   [§] 29:9 nĩ ta kilo ithathatũ na nuthu (6.5)
* 29:9 nĩ ta kilo inya na nuthu (4.5)   [†] 29:10 nĩ ta kilo 2

tūtātū, na ndūrūme igĩrĩ, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. ¹⁴ Harĩ o ndegwa icio ikūmi na ithatū-rĩ, haragĩriai iruta rĩa mūtu icunjĩ ithatū cia ikūmi cia eba ĩmwe[‡] ya mūtu mūhinyu mūno ūtukanĩtio na maguta; harĩ o ndūrūme ĩmwe ya icio igĩrĩ, irutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikūmi;[§] ¹⁵ na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikūmi* kĩrutagwo harĩ o gatūrūme ga tūu ikūmi na tūna. ¹⁶ Mūcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kūhoroherio mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mūtu na iruta rĩa kūnyuuo.

¹⁷ “Mūthenya wa keerĩ, haaragĩriai tūtegwa ikūmi na twĩrĩ, na ndūrūme igĩrĩ, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. ¹⁸ Hamwe na ndegwa na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragĩriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrĩa ūtuĩtwo. ¹⁹ Mūcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kūhoroherio mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mūtu na iruta rĩa kũnyuuo.

²⁰ “Mūthenya wa gatātū-rĩ, haaragĩriai ndegwa ikūmi na ĩmwe, na ndūrūme igĩrĩ, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. ²¹ Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, mūhaaragĩriei maruta macio ma mūtu, na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrĩa ūtuĩtwo. ²² Mūcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kūhoroherio mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mūtu na iruta rĩa kũnyuuo.

²³ “Mūthenya wa kana-rĩ, haaragĩriai ndegwa ikūmi, na ndūrūme igĩrĩ, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. ²⁴ Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragĩriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrĩa ūtuĩtwo. ²⁵ Mūcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kūhoroherio mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mūtu na iruta rĩa kũnyuuo.

²⁶ “Mūthenya wa gatano, haaragĩriai ndegwa kenda, na ndūrūme igĩrĩ, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. ²⁷ Hamwe na ndegwa na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragĩriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrĩa ūtuĩtwo. ²⁸ Mūcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kūhoroherio mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa kũnyuuo.

²⁹ “Mūthenya wa gatandatū-rĩ, haaragĩriai ndegwa inyanya, na ndūrūme igĩrĩ, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. ³⁰ Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragĩriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrĩa ūtuĩtwo. ³¹ Mūcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kūhoroherio mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mūtu na iruta rĩa kũnyuuo.

³² “Mūthenya wa mūgwanja, haaragĩriai ndegwa mūgwanja, na ndūrūme igĩrĩ, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. ³³ Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragĩriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrĩa ūtuĩtwo. ³⁴ Mūcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kūhoroherio mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mūtu na iruta rĩa kũnyuuo.

³⁵ “Mūthenya wa kanana-rĩ, gĩagai na kīũngano na mūtikarute wĩra wa ndũire. ³⁶ Rehagai iruta rĩa gūcinwo na mwaki rĩrĩ mūtatarĩko mwega wa gūkenia Jehova, igongona rĩa njino rĩa ndegwa ĩmwe, na ndūrūme ĩmwe, na tūtūrūme mūgwanja o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. ³⁷ Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragĩriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrĩa ūtuĩtwo. ³⁸ Mūcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kūhoroherio mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mūtu na iruta rĩa kũnyuuo.

³⁹ “Hamwe na mwĩhĩtwa na maruta manyu ma kwĩyendera-rĩ, haaragĩriai indo icio nĩ ūndũ wa Jehova ciathĩ-inĩ cianyu iria ciathanĩtwo: na nĩcio maruta manyu ma njino, na maruta ma mūtu, na maruta ma kūnyuuo, na maruta ma ūiguano.”

⁴⁰ Musa akĩra andũ a Isiraeli maũndũ marĩa mothe Jehova aamwathĩte.

[‡] 29:14 nĩ ta kilo ithathatũ na nuthu (6.5)   [§] 29:14 nĩ ta kilo inya na nuthu (4.5)   * 29:15 nĩ ta kilo 2

30

Mũhĩtwa

¹ Musa akĩra atongoria a mĩhĩrĩga ya Isiraeli atĩrĩ: “Ũũ nĩguo Jehova aathanĩte: ² Rĩrĩa mũndũ angĩhĩta mwĩhĩtwa harĩ Jehova kana ehĩte mwĩhĩtwa wa kwĩhinga mũhingo na ũndũ wa kĩranĩro, ndakanericũkwo, na no nginya eke maũndũ marĩa mothe ehĩtĩte.

³ “Rĩrĩa mũirĩtu ũrĩ gwa ithe mũciĩ angĩhĩta mwĩhĩtwa kũrĩ Jehova, kana ehinge na mũhingo na ũndũ wa kĩranĩro, ⁴ nake ithe aigue ũhoru wa mwĩhĩtwa ũcio wake, kana kĩranĩro kũ, no aage kũmwĩra ũndũ hĩndĩ iyo, mũhĩtwa yake yothe, na kĩranĩro kĩrĩa gĩothe ehingĩte nakĩo we mwene, nĩgatũũra. ⁵ No ithe angĩmũkaania aigua ũhoru wa mwĩhĩtwa iyo, hatĩrĩ o na kĩmwe kĩa mwĩhĩtwa iyo yake, kana ciĩranĩro icio ehingĩte nacio we mwene, igatũũra; nake Jehova nĩakamũrekera nĩ ũndũ ithe nĩamũgirĩtie eke ũndũ ũcio.

⁶ “No angĩhika arĩkĩtie kwĩhĩta, kana thuutha wa kwĩranĩra ũndũ na kanua gake ateciirĩtie ũhoru wa kĩranĩro kũ ehingĩte nakĩo, ⁷ nake mũthuuriwe aigue ũhoru ũcio na aage kũmwĩra ũndũ, hĩndĩ iyo mwĩhĩtwa yake kana ciĩranĩro icio ehingĩte nacio we mwene nĩgatũũra. ⁸ No mũthuuriwe angĩmũkaania rĩrĩa aigua ũhoru wa mwĩhĩtwa iyo, nĩakeheria mwĩhĩtwa ũcio ũmuohete, kana kĩranĩro kĩrĩa ehingĩte nakĩo we mwene ateciirĩtie, nake Jehova nĩakamũrekera.

⁹ “Mwĩhĩtwa o wotha kana ũndũ ũrĩa mũtumia wa ndigwa kana mũtumia ũrĩa ũtiganĩte na mũthuuriwe angĩkorwo ehĩtĩte nĩatũũre aũrũmĩtie.

¹⁰ “Mũtumia ũrĩ na mũthuuriwe angĩhĩta kana ehinge we mwene na kĩranĩro kĩa mwĩhĩtwa, ¹¹ nake mũthuuriwe aigue ũhoru ũcio, no aage kũmwĩra ũndũ kana aage kũmũgĩria, hĩndĩ iyo mwĩhĩtwa yake yothe, kana ciĩranĩro iria ehingĩte nacio we mwene, nĩgatũũra. ¹² No mũthuuriwe angĩregana na ũhoru ũcio hĩndĩ iyo aũigua-rĩ, hatĩrĩ o na kĩmwe kĩa mwĩhĩtwa kana ciĩranĩro iria ciumĩte kanua gake igatũũra. Mũthuuriwe nĩareganĩte nacio, nake Jehova nĩakamũrekera. ¹³ Mũthuuriwe no etĩkĩre kana aregane na mwĩhĩtwa o wotha ũrĩa angĩhĩta kana kĩranĩro kĩrĩa eraniĩre na mwĩhĩtwa gĩa kwĩrega we mwene. ¹⁴ No mũthuuriwe angĩaga kũmwĩra ũndũ igũrũ rĩa ũhoru ũcio mũthenya o mũthenya, nĩetĩkĩrĩte mwĩhĩtwa yake kana ciĩranĩro iria imuohete. Nĩetĩkĩrĩte maũndũ macio nĩ ũndũ wa kwaga kũmwĩra ũndũ rĩrĩa aigua ũhoru ũcio. ¹⁵ No angĩrega maũndũ macio thuutha hanini, aarĩkia kũmaigua, nĩwe ũngĩcookererwo nĩ mahĩtia ma mũtumia wake.”

¹⁶ Macio nĩmo mawatho marĩa Jehova aaheire Musa makoniĩ mũndũ na mũtumia wake, na makoniĩ ithe na mwarĩ ũrĩa ũrĩ gwake mũciĩ.

31

Kwĩrĩhĩria harĩ Amidiani

¹ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ: ² “Rĩhĩria andũ a Isiraeli harĩ andũ a Midiani. Na thuutha ũcio nĩũgũcooka ũkue.”

³ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩra andũ acio atĩrĩ, “Andũ amwe anyu nĩmeohe indo ciao cia mbaara mathiĩ makahũũrane na andũ a Midiani nĩguo marĩhĩrie Jehova kũrĩ o. ⁴ Tũmai andũ 1,000 kuuma kũrĩ o mũhĩrĩga wa Isiraeli mbaara-inĩ.” ⁵ Nĩ ũndũ ũcio andũ 12,000 meeohete indo cia mbaara, o 1,000 kuuma kũrĩ o mũhĩrĩga, makĩneanwo kuuma mĩhĩrĩga ya Isiraeli. ⁶ Musa akĩmatũma mbaara-inĩ, o 1,000 kuuma harĩ o mũhĩrĩga, marĩ hamwe na Finehasi mũrũ wa Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, ũrĩa wakuuire indo cia handũ-harĩa-haamũre, o na tũrumbeta twa kũhuhwo.

⁷ Nao makĩhũũrana na andũ a Midiani o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa, na makĩũraga arũme othe. ⁸ Gatagatĩ ka arĩa mooragire nĩ Evi, na Rekemu, na Zuru, na Huri, na Reba, athamaki arĩa atano a Midiani. O na ningĩ nĩmooragire Balamu mũrũ wa Beori na rũhiũ rwa njora. ⁹ Nao andũ a Isiraeli magĩtaha andũ-a-nja a Midiani na ciana, na magĩkuua ndũũru ciothe cia andũ a Midiani cia ng’ombe na cia mbũri, na magĩtaha indo iria ingĩ ciothe. ¹⁰ Magĩcina matũũra mothe kũrĩa andũ a Midiani maatũũrĩte, o ũndũ ũmwe na kambĩ ciao. ¹¹ Magĩkuua indo ciothe iria maatahĩte na iria maatunyanĩte hamwe na andũ na nyamũ, ¹² na magĩtwara andũ arĩa matahĩtwo na indo icio maatunyanĩte, na iria maatahĩte kũrĩ Musa na kũrĩ Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na kũrĩ kũũngano kĩa andũ a Isiraeli kũu kambĩ yarĩ werũ-inĩ wa Moabi, hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Jorodani mũrĩmo wa Jeriko.

¹³ Musa, na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na atongoria othe a kĩrĩndĩ magĩthĩĩ kũmatũnga nja ya kambĩ. ¹⁴ Musa akĩrakarĩra anene a mbũtũ icio cia ita na atongoria a mbũtũ cia o ngiri, ngiri, na atongoria a mbũtũ cia o igana, igana, arĩa moimĩte mbaara-inĩ.

¹⁵ Akĩmooria atĩrĩ, “Kaĩ mwĩtikĩrĩtie andũ a nja othe matũũre muoyo? ¹⁶ Acio nĩo maarũmĩrĩire mataaro ma Balamu, na nĩo maatũmire andũ a Isiraeli matirike Jehova ũhoro-inĩ ũrĩa wekĩkire kũu Peori, naguo ũndũ ũcio ũkĩrehithĩria andũ a Jehova mũthiro. ¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio, ũragai tũhĩĩ tuothe. Na ningĩ mũũrage mũndũ-wa-nja wothe ũrĩ wakoma na mũndũ mũrũme, ¹⁸ no mwĩhonokerie mũĩrĩtu o wothe ũrĩa ũtarĩ wakoma na mũndũ mũrũme.

¹⁹ “Inyuothe arĩa mũũragĩte mũndũ o wothe kana mũkahutia mũndũ o wothe mũũrage no nginya mũĩkare nja ya kambĩ mũthenya mũgwanja. Mũthenya wa ĩtatũ na wa mũgwanja, no nginya mwĩtherie inyuĩ ene na arĩa mũtahĩte. ²⁰ Theriai nguo ciothe, o ũndũ ũmwe na kĩndũ gĩothe gĩthondeketwo na rũũa, kana guoya wa mbũri kana mbaũ.”

²¹ Ningĩ Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai akĩra thigari iria ciathĩite mbaara-inĩ atĩrĩ, “Watho ũrĩa Jehova aaheire Musa uugĩte atĩrĩ: ²² Thahabu, na betha, na gĩcango, na kĩgera, na ibati, na rũbũũa ²³ na kĩndũ o gĩothe kĩngĩhota gwĩtiria mwaki, no nginya kĩhĩtũkagĩrio mwaki-inĩ nĩgeetha gĩthirwo nĩ thaahu. No rĩrĩ, no nginya gĩcooke gĩtherio na maaĩ marĩa ma kũniina thaahu. Nakĩo kĩndũ gĩothe gĩtangĩtiria mwaki no nginya kĩhĩtũkĩrio maaĩ-inĩ macio. ²⁴ Mũthenya wa mũgwanja-rĩ, thambiai nguo cianyu na inyuĩ nĩ mũgaathirwo nĩ thaahu. Thuutha ũcio no mũtoonye kambĩ.”

Kũgayania Indo iria Ndahe

²⁵ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ²⁶ “Wee na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na atongoria a nyũmba cia kĩrĩndĩ gĩkĩ no nginya mũtare andũ othe na nyamũ iria ciatahirwo. ²⁷ Gayaniai indo cia iria ndahe gatagatĩ ga thigari iria ciathĩite mbaara-inĩ na kĩrĩndĩ kĩrĩa kĩngĩ. ²⁸ Kuuma kũrĩ thigari iria ciarũire mbaara, rutai gĩcunjĩ kĩa Jehova, kĩndũ kĩmwe thĩĩnĩ wa indo magana matano, marĩ andũ, kana ng’ombe, kana ndigiri, kana ng’ondũ, o na kana mbũri. ²⁹ Oya gĩcunjĩ gĩkĩ kuuma harĩ nuthu ya igai rĩa mũkĩnengere Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai kĩrĩ gĩcunjĩ kĩa Jehova. ³⁰ Kuuma kũrĩ nuthu ya gĩcunjĩ kĩa andũ a Isiraeli, thuura kĩndũ kĩmwe kuuma harĩ o gĩkundi kĩa mĩrongo ĩtano, kĩrĩ kĩa andũ, kana ng’ombe, kana ndigiri, kana ng’ondũ, kana mbũri o na kana nyamũ ingĩ. Cinengere Alawii arĩa wĩra wao ũrĩ kũmenyerera Hema-ĩrĩa-Nyamũre ya Jehova.” ³¹ Nĩ ũndũ ũcio Musa na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai magĩĩka o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

³² Indo cia gũtahwo cia iria ciatigarĩte kuuma kũrĩ indo iria ciatunyanĩtwo nĩ thigari ciarĩ ng’ondũ 675,000, ³³ na ng’ombe 72,000, ³⁴ na ndigiri 61,000 ³⁵ na andũ-a-nja 32,000 arĩa mataakomete na mũndũ mũrũme.

³⁶ Nuthu ya igai rĩa andũ arĩa maarũite mbaara-inĩ ciarĩ:

ng’ondũ 337,500, ³⁷ na kuuma harĩ icio Jehova akĩrutĩrwo ng’ondũ 675;

³⁸ nacio ng’ombe ciarĩ 36,000 na kuuma harĩ icio Jehova akĩrutĩrwo ng’ombe 72;

³⁹ nacio ndigiri ciarĩ 30,500, na kuuma harĩ icio Jehova akĩrutĩrwo ndigiri 61;

⁴⁰ andũ maarĩ 16,000, na kuuma kũrĩ o Jehova akĩrutĩrwo andũ 32.

⁴¹ Musa akĩnengera Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai gĩcunjĩ kĩa Jehova, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

⁴² Nuthu ĩrĩa yarĩ ya andũ a Isiraeli, ĩrĩa Musa aamũranĩtie na arĩa maathĩite mbaara-inĩ, ⁴³ nuthu ĩrĩa yaheirwo kĩrĩndĩ ciarĩ ng’ondũ 337,500, ⁴⁴ nacio ng’ombe ciarĩ 36,000, ⁴⁵ nacio ndigiri ciarĩ 30,500, ⁴⁶ nao andũ maarĩ 16,000. ⁴⁷ Kuuma kũrĩ nuthu ĩrĩa yaheirwo andũ a Isiraeli, Musa agĩthuura mũndũ ũmwe kuuma kũrĩ andũ mĩrongo ĩtano, na nyamũ ĩmwe kuuma kũrĩ nyamũ mĩrongo ĩtano, o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte, na agĩcihe Alawii arĩa wĩra wao warĩ kũmenyerera Hema-ĩrĩa-Nyamũre ya Jehova.

⁴⁸ Ningĩ anene arĩa matongoragia mbũtũ cia ita, acio maathaga ikundi cia o ngiri ngiri, na ikundi cia o igana igana, magĩthĩĩ harĩ Musa, ⁴⁹ nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Ndungata ciaku nĩitarĩte thigari iria twathaga na hatĩrĩ o na ũmwe ũtarĩ ho. ⁵⁰ Nĩ ũndũ ũcio nĩtwarehe indo ici cia thahabu ĩtuĩke iruta riitũ kũrĩ Jehova iria o ũmwe witũ eegwatĩire, nacio nĩ icũhĩ cia moko na bangiri cia moko, na icũhĩ cia ciara, na cia matũ, na mĩgathĩ ya ngingo, nĩguo twĩhoroherie mbere ya Jehova.”

⁵¹ Musa na Eleazaru ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai makĩamũkĩra thahabu ĩyo kuuma kũrĩ o, indo icio ciothe ciaturĩtwo wega. ⁵² Thahabu yothe ĩrĩa yoimire kũrĩ anene a ikundi cia o ngiri, ngiri na anene a ikundi cia o igana, igana ĩrĩa Musa na Eleazaru maatwarĩire Jehova kĩrĩ kĩheo, yarĩ ya ūritũ wa cekerĩ 16,750.* ⁵³ O mũthigari nĩetahĩire indo ciake. ⁵⁴ Musa na Eleazaru ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai makĩamũkĩra thahabu ĩyo kuuma kũrĩ anene a ikundi cia o ngiri, ngiri na anene a ikundi cia o igana, igana magĩcirehe Hema-inĩ ya Gũtũnganwo ituĩke kĩrĩrĩkania harĩ andũ a Isiraeli mbere ya Jehova.

32

Mĩhĩrĩga ya Mũrĩmo wa Jorodani

¹ Na rĩrĩ, andũ a mĩhĩrĩga ya Rubeni na Gadi, arĩa maarĩ na ndũũru nene cia ng'ombe na cia mbũri, nĩmoonire atĩ mabũrũri ma Jazeri na Gileadi maarĩ mega na mahiũ mao. ² Nĩ ūndũ ūcio magĩthĩĩ kũrĩ Musa na Eleazaru ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, o na kũrĩ atongoria a kĩrĩndĩ, makiuga atĩrĩ, ³ “Atarothu, na Diboni, na Jazeri, na Nimura, na Heshiboni, na Eleale, na Sebamu, na Nebo, o na Beoni, ⁴ bũrũri ūyũ Jehova aatooririe andũ akuo mbere ya andũ a Isiraeli, nĩ kũndũ kwegu kwa mahiũ, na ithuĩ ndungata ciaku tũrĩ na mahiũ.” ⁵ Makiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩtwĩtikĩrĩkĩte harĩ inyuĩ-rĩ, rekei bũrũri ūyũ ūheo ndungata cianyu ūtuĩke witũ. Mũtigatũme tũringe Rũũ rwa Jorodani.”

⁶ Musa akĩũria andũ a Gadi na a Rubeni atĩrĩ, “Andũ anyu no mathĩĩ ita-inĩ mamũtĩge mũĩkarĩte gũkũ? ⁷ Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mũũrage ngoro cia andũ a Isiraeli nĩguo matikaringe rũũ matoonye bũrũri ūrĩa Jehova amaheete? ⁸ Ūguo noguo maithe manyu meekire hĩndĩ ĩrĩa ndaamarekirie kuuma Kadeshi-Barinea mathĩĩ magathigaane bũrũri ūcio. ⁹ Thuutha wa kwambata, magĩkinya kĩaanda kĩa Eshikoli na makĩĩrorera bũrũri ūcio-rĩ, nĩmatũmire andũ a Isiraeli makue ngoro makĩaga gũtoonya bũrũri ūrĩa Jehova amaheete. ¹⁰ Jehova agĩcinwo nĩ marakara mũthenya ūcio, akĩhĩta na mwĩhĩtwa ūyũ: ¹¹ ‘Nĩ ūndũ nĩmagĩte kũnũmĩrĩra na ngoro ciao kũna, hatĩrĩ mũndũ o na ūmwe wa ūkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na makĩria wa arĩa moimire bũrũri wa Misiri ūkoona bũrũri ūrĩa nderĩire Iburahĩmu na Isaaka, o na Jakubu na mwĩhĩtwa, ¹² gũtirĩ o na ūmwe tĩga Kalebu mũrũ wa Jefune, ūrĩa Mũkenizi,* na Joshua mũrũ wa Nuni, nĩ ūndũ nĩmarũmĩrĩire Jehova na ngoro ciao kũna.’ ¹³ Jehova agĩcinwo nĩ marakara nĩ ūndũ wa Isiraeli, nake agĩtũma morũũre werũ-inĩ mĩaka mĩrongo ĩna, o nginya rĩrĩa rũciaro rũu ruothe rwehĩtie maitho-inĩ make rwathirire.

¹⁴ “Na rĩrĩ, mũrĩ haha inyuĩ, inyuĩ rũciaro rũrũ rwa ehia, mũcookete ithenya rĩa maithe manyu nĩguo mũtũme Jehova akĩrĩrĩrie kũrakarĩra Isiraeli. ¹⁵ Mũngĩgarũrũka mũtĩge kũmũrũmĩrĩra-rĩ, nake Jehova nĩegũtiganĩria andũ aya othe gũkũ werũ-inĩ rĩngĩ, na inyuĩ mũtuĩke gĩtũmi gĩa kũmanĩnĩthia.”

¹⁶ Nao magĩthĩĩ kũrĩ Musa makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũkwenda gwakĩra ūhiũ witũ ciugũ gũkũ, na twakĩre andũ-a-nja aitũ na ciana matũũra manene. ¹⁷ No rĩrĩ, nĩtwĩhaarĩrie kuoya indo ciitũ cia mbaara na tũthĩĩ mbere ya andũ a Isiraeli nginya tũmakinyie kwao. Hĩndĩ ĩyo, andũ-a-nja aitũ na ciana maikarage matũũra manene mairĩgĩre na hinya, nĩgeetha magitĩrwo kuuma kũrĩ atũũri a bũrũri ūyũ. ¹⁸ Tũtigacooka mĩcĩĩ iitũ o nginya hĩndĩ ĩrĩa Mũisiraeli o wotha akaamũkĩra igai rĩake. ¹⁹ Ithuĩ tũtikaamũkĩra igai hamwe nao mũrĩmo ūrĩa ūngĩ wa Jorodani, nĩ ūndũ igai riitũ tũrĩ narĩo mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani.”

²⁰ Nake Musa akĩmeera atĩrĩ, “Mũngĩka ūguo-rĩ, na mwĩohĩe indo cianyu cia mbaara mbere ya Jehova nĩguo mũkarũe, ²¹ na inyuotha mũngĩthĩĩ mwĩohete indo cia mbaara, mũringe Rũũ rwa Jorodani mũrĩ mbere ya Jehova o nginya rĩrĩa akaingata thũ ciake ciume mbere yake, ²² hĩndĩ ĩrĩa bũrũri ūcio ūgaakorwo ūtooretio mbere ya Jehova, hĩndĩ ĩyo no mũcooke mĩcĩĩ yanyu na muohorwo kuuma kĩĩranĩro kĩanyu kũrĩ Jehova o na kũrĩ Isiraeli. Naguo bũrũri ūyũ nĩũgatuĩka wanyu maitho-inĩ ma Jehova.

²³ “No mũngĩkaaga gwĩka ūguo, nĩmũkehĩria Jehova; na mũmenye na ma atĩ mehia manyu nĩmakamũcookerera. ²⁴ Akĩrai andũ-a-nja anyu na ciana matũũra manene na ciugũ cia ndũũru cianyu, no hingiai ūguo mweranĩra.”

* 31:52 nĩ ta kilo 190

* 32:12 Kũringana na ūhoru ūrĩa wandikĩtwo Kĩambĩrĩria 15:19; na 36:11, Akenizi o nao maarĩ Akaanani, no maarĩ njĩaro cia Esaũ.

²⁵ Andũ a Gadi na a Rubeni makĩra Musa atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku nĩtũgwĩka o ta ũguo mwathi witũ aathana. ²⁶ Ciana ciitũ na atumia aitũ megũikara gũkũ matũũra-inĩ manene ma Gileadi, ũndũ ũmwe na ndũũru ciitũ cia mbũri na cia ng’ombe. ²⁷ No ithuĩ ndungata ciaku-rĩ, o mũndũ eyohete indo ciake cia mbaara, nĩtũkũringa mũrĩmo ũũrĩa tũkarũe tũrĩ mbere ya Jehova, o ta ũguo mwathi witũ oiga.”

²⁸ Nake Musa akĩruta watho nĩ ũndũ wao, akĩarĩria Eleazarũ ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Joshua mũrũ wa Nuni, na atongoria a nyũmba cia mĩhĩrĩga ya andũ a Isiraeli, ²⁹ akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo andũ a Gadi na a Rubeni nĩmekũringa Jorodani, o mũndũ wao eyohete indo cia mbaara, marĩ hamwe na inyuĩ marĩ mbere ya Jehova-rĩ, hĩndĩ irĩa bũrũri ũcio ũgatoorio mbere yanyu, nĩmũkamahe bũrũri wa Gileadi ũtuĩke wao. ³⁰ No mangĩaga kũringa hamwe na inyuĩ meeohete indo ciao cia mbaara, no nginya metĩkĩre igai rĩao hamwe na inyuĩ bũrũri wa Kaanani.”

³¹ Andũ a Gadi na a Rubeni makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata ciaku nĩ igwĩka o ta ũguo Jehova oigĩte. ³² Nĩtũkũringa tũrĩ mbere ya Jehova tũtoonye bũrũri wa Kaanani twĩohete indo cia mbaara, no kũndũ kũrĩa ithuĩ tũkaagaya-rĩ, gũgaakorwo kũrĩ mbarĩ ĩno ya Jorodani.”

³³ Musa akĩhe andũ a Gadi na a Rubeni na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase mũrũ wa Jusufu, bũrũri ũrĩa wothe wathamakagwo nĩ Sihoni mũthamaki wa Aamori, na ũrĩa wothe wathamakagwo nĩ Ogu mũthamaki wa Bashani, akĩmahe bũrũri ũcio wothe, na matũũra manene makuo o na ng’ongo iria ciamarigicĩirie.

³⁴ Andũ a Gadi nĩmakire Diboni, na Atarothu, na Aroeri, ³⁵ na Atarothu-Shofani, na Jazeri, na Jogibeha, ³⁶ na Bethi-Nimira, na Bethi-Harani, maarĩ matũũra manene mairigĩre na hinya na magĩakĩra ndũũru ciao cia mbũri ciugũ. ³⁷ Nao andũ a Rubeni magĩaka Heshiboni, na Eleale, na Kiriathaimu rĩngĩ, ³⁸ o ũndũ ũmwe na Nebo na Baali-Meoni (marĩitwa macio nĩmagarũrirwo) na Sibima. Nao makĩhe matũũra macio manene maakire marĩitwa mangĩ.

³⁹ Nacio njaro cia Makiru mũrũ wa Manase igĩthĩ Gileadi, magĩkwĩnyitĩra na makĩingata Aamori arĩa maarĩ kuo. ⁴⁰ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩheana Gileadi kũrĩ andũ a Makiru, acio njaro cia Manase, nao magĩtũũra kuo. ⁴¹ Na rĩrĩ, Jairu wa rũciaro rwa Manase, akĩĩnyitĩra tũtũũra twa Gileadi na agĩtwĩta Havothu-Jairu. ⁴² Nake Noba akĩĩnyitĩra Kenathu, na tũtũũra tũrĩa twagũthiũrũrũkĩirie agĩtwĩta Noba, o ta ũrĩa we eetagwo.

33

Matĩina ma Rũgendo rwa Isiraeli

¹ Maya nĩmo matĩina ma rũgendo rwa andũ a Isiraeli rĩrĩa moimire bũrũri wa Misiri marĩ ikundi matongoretio nĩ Musa na Harũni. ² Musa nĩandĩkire matĩina ma rũgendo rwao o ta ũrĩa aathĩtwo nĩ Jehova. Maya nĩmo matĩina ma rũgendo rwao.

³ Andũ a Isiraeli moimagarire kuuma Ramesese mũthenya wa ikũmi na ĩtano mweri wa mbere, mũthenya ũrĩa warũmĩrĩire Bathaka. Makĩumagara momĩrĩirie, makĩonagwo nĩ andũ othe a Misiri, ⁴ arĩa maathikaga marigithathi mao mothe, marĩa Jehova ooragĩte gatagatĩ kao; nĩgũkorwo Jehova nĩatuĩrĩire ngai ciao ciira.

⁵ Andũ a Isiraeli moima Ramesese, maambire hema Sukothu.

⁶ Moima Sukothu, magĩthĩ makĩamba hema ciao Ethamu, ndeere-inĩ cia werũ.

⁷ Moima Ethamu, maacookire na thuutha magĩthĩ Pi-Hahirothu, mwena wa irathĩro wa Baali-Zefoni, makĩamba hema ciao hakuhĩ na Migidoli.

⁸ Moima Pi-Hahirothu, magĩtuĩkanĩria iria-inĩ gatagatĩ, magĩkinya werũ-inĩ, na maarĩkia gũthĩ rũgendo rwa mĩthenya ĩtatũ werũ-inĩ ũcio wa Ethamu, makĩamba hema ciao Mara.

⁹ Moima Mara maathiire Elimu, kũrĩa kwarĩ na ithima ikũmi na igĩrĩ, na mĩtende mĩrongo mũgwanja, na makĩamba hema kuo.

¹⁰ Moima Elimu magĩthĩ makĩamba hema ciao hakuhĩ na Iria Itune.

¹¹ Moima Iria Itune, magĩthĩ makĩamba hema ciao werũ-inĩ wa Sini.

¹² Moima werũ ũcio wa Sini, magĩthĩ makĩamba hema ciao Dofika.

¹³ Moima Dofika, magĩthĩ makĩamba hema ciao Alushu.

¹⁴ Moima Alushu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Refidimu, handũ hataarĩ na maaĩ ma kũnyuuo nĩ andũ.

¹⁵ Moima Refidimu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Werũ-inĩ wa Sinai.

¹⁶ Moima kũu Werũ-inĩ wa Sinai, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Kibirothu-Hataava.

¹⁷ Moima Kibirothu-Hataava magĩthiĩ makĩamba hema ciao Hazerothu.

¹⁸ Moima Hazerothu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Rithima.

¹⁹ Moima Rithima, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Rimoni-Perezu.

²⁰ Moima Rimoni-Perezu magĩthiĩ makĩamba hema ciao Libina.

²¹ Moima Libina, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Risa.

²² Moima Risa, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Kahelatha.

²³ Moima Kahelatha, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Kĩrĩma-inĩ gĩa Sheferu.

²⁴ Moima Kĩrĩma-inĩ gĩa Sheferu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Harada.

²⁵ Moima Harada, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Makelothu.

²⁶ Moima Makelothu magĩthiĩ makĩamba hema ciao Tahathu.

²⁷ Moima Tahathu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Tera.

²⁸ Moima Tera, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Mithika.

²⁹ Moima Mithika, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Hashimona.

³⁰ Moima Hashimona, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Moserothu.

³¹ Moima Moserothu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Bene-Jaakani.

³² Moima Bene-Jaakani, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Horu-Hagidigadi.

³³ Moima Horu-Hagidigadi, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Jotibatha.

³⁴ Moima Jotibatha, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Abirona.

³⁵ Moima Abirona, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Ezioni-Geberi.

³⁶ Moima Ezioni-Geberi, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Kadeshi, Werũ-inĩ wa Zini.

³⁷ Moima Kadeshi, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu, mũhaka-inĩ wa Edomu.

³⁸ O ta ũrĩa aathĩtwo nĩ Jehova-rĩ, Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai akĩambata Kĩrĩma kĩa Horu, harĩa aakuĩrĩre mũthenya wa mbere wa mweri wa gatano, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩna kuuma andũ a Isiraeli moima bũrũri wa Misiri. ³⁹ Harũni aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana rĩa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ rĩrĩa aakuĩrĩre kũu Kĩrĩma kĩa Horu.

⁴⁰ Nake Aradi mũthamaki wa Kaanani ũrĩa watũũraga Negevu ya Kaanani, akĩigua atĩ andũ a Isiraeli maarĩ njĩra magĩthiĩ kuo.

⁴¹ Moima Kĩrĩma kĩa Horu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Zalimona.

⁴² Moima Zalimona, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Punoni.

⁴³ Moima Punoni, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Obothu.

⁴⁴ Moima Obothu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Iye-Abarimu, mũhaka-inĩ wa Moabi.

⁴⁵ Moima Iyimu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Diboni-Gadi.

⁴⁶ Moima Diboni-Gadi, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Alimoni-Dibilathaimu.

⁴⁷ Moima Alimoni-Dibilathaimu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao irĩma-inĩ cia Abarimu hakuhĩ na Nebo.

⁴⁸ Moima irĩma-inĩ cia Abarimu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao werũ-inĩ wa Moabi hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Jorodani mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jeriko. ⁴⁹ Maambire hema hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Jorodani kuuma Bethi-Jeshimothu nginya Abeli-Shitimu, kũu werũ-inĩ wa Moabi.

⁵⁰ Kũu werũ-inĩ wa Moabi hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Jorodani mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jeriko, nĩkuo Jehova erĩre Musa atĩrĩ, ⁵¹ “Arĩria andũ a Isiraeli, na ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩrĩa mũkaaringa Rũũ rwa Jorodani mũtoonye Kaanani-rĩ, ⁵² mũkaaingata andũ arĩa othe matũũraga bũrũri ũcio, mehere mbere yanyu. Mũkaananga mĩhianano yao yothe ĩrĩa mĩcũhie, na mĩhianano yao ĩrĩa ya gũtwekio, o na mũmomore mahooero mao mothe ma kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru. ⁵³ Mwĩnyiĩtĩrei bũrũri ũcio ũtũike wanyu na mũtũũre kuo, nĩgũkorwo nĩ ndĩmũheete bũrũri ũcio ũtũike wanyu. ⁵⁴ Mũkaagayania bũrũri ũcio na ũndũ wa kũucukĩra mĩtĩ, kũringana na mĩhĩrĩga yanyu. Kũrĩ gĩkundi kĩnene mũheane

igai inene, na gĩkundi kĩnini mũkĩhe igai inini. Kĩrĩa gĩkaamagũĩra na ũndũ wa gũcuuka mĩtĩ nĩkĩo gĩgaatuĩka kĩa. Nĩmũgakũgayania kũringana na mĩhĩrĩga ya maithe manyu ma tene.

⁵⁵ “No mũngĩkaaga kũingata atũũri a bũrũri ũcio-rĩ, arĩa mũgeetĩkĩria matigwo magaatũĩka ngaracũ cia kũmũtũraga maithe, o na matũĩke mĩigua ya kũmũtheecaga mbaru. Nao nĩmakamũthĩ-nagia kũu bũrũri ũcio mũgaatũũra. ⁵⁶ Na rĩrĩ, ũndũ ũrĩa ndaciĩrĩre kũmeka-rĩ, ũtuĩke nĩguo ngaamwĩka inyuĩ.”

34

Mĩhaka ya Kaanani

¹ Nake Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, ² “Atha andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩrĩa mũgaatoonya Kaanani-rĩ, bũrũri ũcio mũkaagaĩrwo ũtuĩke igai rĩanyu ũgaakorwo na mĩhaka ĩno:

³ “Mwena wanyu wa gũthini ũkoima Werũ-inĩ wa Zini kũrigania na mũhaka wa Edomu. Mwena wa irathĩro, mũhaka wanyu wa mwena wa gũthini ũkaambĩrĩria mũthia-inĩ wa Iria rĩa Cumbĩ, ⁴ ũtuĩkanĩirie mwena wa gũthini ũrorete Mwanya wa Akirabimu, ũthĩite na mbere o nginya Zini, na ũikũrũke na mwena wa gũthini wa Kadeshi-Barinea. Ningĩ ũcooke ũkinye Hazoru-Adari, na uumĩrĩre Azimoni, ⁵ kũrĩa ũkaarigiicũka, ũnyĩitane na karũũ ka Misiri, na ũrĩkĩrie Iria-inĩ.

⁶ “Mũhaka wanyu wa mwena wa ithũĩro ũgaakorwo ũrĩ hũgũrũrũ cia Iria rĩrĩa Inene. ũcio nĩguo ũgaatuĩka mũhaka wanyu wa mwena wa ithũĩro.

⁷ “Naguo mũhaka wanyu wa mwena wa gathigathini uumĩte Iria rĩrĩa Inene ũgaakinya Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu, ⁸ na kuuma Kĩrĩma kĩa Horu ũgaakinya Lebo-Hamathu. Ningĩ mũhaka ũcio ũgaakinya Zedadi, ⁹ ũthĩĩ na mbere nginya Zifironi, na ũgaathĩrĩa Hazoru-Enani. ũcio nĩguo ũgaatuĩka mũhaka wanyu wa mwena wa gathigathini.

¹⁰ “Na rĩrĩ, mũhaka wanyu wa mwena wa irathĩro, ũkoima Hazoru-Enani ũkinye Shefamu. ¹¹ Mũhaka ũcio ũgaakũrũka kuuma Shefamu nginya Ribila, mwena wa irathĩro wa Aini, na ũthĩĩ na mbere ũtwaranĩte na hurũrũka cia mwena wa irathĩro wa Iria rĩrĩa rĩa Kinerethu. ¹² Ningĩ mũhaka ũcio ũikũrũkanie na Rũũ rwa Jorodani, ũrĩkĩrie Iria-inĩ rĩa Cumbĩ.

“ũcio nĩguo ũgaatuĩka bũrũri wanyu, na mĩhaka yaguo mĩena yothe.”

¹³ Musa agĩatha andũ a Isiraeli, akĩmeera atĩrĩ: “Mũkaagaya bũrũri ũcio na ũndũ wa kũucukĩra mĩtĩ ũtuĩke igai rĩanyu Jehova nĩathanĩte akoiga ũkaaheeo mĩhĩrĩga ĩrĩa kenda na nuthu, ¹⁴ Tondũ nyũmba cia mũhĩrĩga wa Rubeni, na mũhĩrĩga wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase nĩmarĩkĩtie kwamũkĩra igai rĩa. ¹⁵ Mĩhĩrĩga ĩyo yeerĩ na nuthu nĩĩrĩkĩtie kwamũkĩra magai mayo mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani ya Jeriko, kwerekera irathĩro rĩa riũa.”

¹⁶ Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, ¹⁷ “Maya nĩmo marĩĩtwa ma andũ arĩa makaamũgayania bũrũri ũcio ũtuĩke igai rĩanyu: nĩ Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na Joshua mũrũ wa Nuni. ¹⁸ Na ũthuure mũtongoria ũmwe kuuma kũrĩ o mũhĩrĩga nĩgeetha mateithĩrĩrie kũgayania bũrũri ũcio. ¹⁹ Maya nĩmo marĩĩtwa mao:

nĩ Kalebu mũrũ wa Jefune,
kuuma mũhĩrĩga wa Juda;

²⁰ na Shemueli mũrũ wa Amihudu,
kuuma mũhĩrĩga wa Simeoni;

²¹ na Elidadi mũrũ wa Kisiloni,
kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini;

²² na Buki mũrũ wa Jogili,
ũrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Dani;

²³ na Hanieli mũrũ wa Efodi,
ũrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Manase mũrũ wa Jusufu;

²⁴ na Kemueli mũrũ wa Shifitani,
ũrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Efiraimu mũrũ wa Jusufu;

²⁵ na Elizafani mũrũ wa Paranaki,

ũrĩa mūtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Zebuluni;

²⁶ na Palitieli mūrũ wa Azani,
ũrĩa mūtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru;

²⁷ na Ahihudu mūrũ wa Shelomi,
ũrĩa mūtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Asheri;

²⁸ na Pedaheli mūrũ wa Amihudu,
ũrĩa mūtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali.”

²⁹ Acio nĩ andũ arĩa Jehova aathanire makaagaĩra andũ a Isiraeli magai mao kũu bũrũri wa Kaanani.

35

Matũũra ma Alawii

¹ Na rĩrĩ, kũu werũ-inĩ wa Moabi gũkuhĩ na Rũũĩ rwa Jorodani mūrĩmo ũrĩa ũngĩ wa itũũra rĩa Jeriko, Jehova akĩra Musa atĩrĩ, ² “Atha andũ a Isiraeli mahe Alawii matũũra mao ma gũtũũraga kuuma kũrĩ igai rĩrĩa andũ a Isiraeli makegwatĩra. Na macooke mamahe ithaka cia kũrĩithia mahiũ mao gũkuhĩ na matũũra macio. ³ Nao Alawii nĩmakaagĩ na matũũra ma gũtũũra, na magĩe na kũndũ gwa kũrĩithagia ng’ombe ciao, na mbũri, o na ũhiũ ũrĩa ũngĩ wao.

⁴ “Nacio ithaka cia kũrĩithia mahiũ mao iria ithiũrũrũkĩirie matũũra marĩa mũkaahe Alawii, igaatambũrũka buti 1,000 na magana matano* kuuma rũthingo-inĩ rwa itũũra. ⁵ Kuuma nja ya itũũra-rĩ, mũthime buti 3,000† mwena wa irathĩro, na buti 3,000 mwena wa gũthini, na buti 3,000 mwena wa ithũĩro, na buti 1,000 mwena wa gathigathini, narĩo itũũra rĩgĩe gatagatĩ. Gĩcunjĩ kũu kĩa bũrũri nĩkĩo gĩgaatuĩka ũrĩithio wa matũũra macio.

Matũũra Manene ma Kũũrĩrwo

⁶ “Matũũra matandatũ ma macio mũkaahe Alawii magaatuĩka ma kũũrĩrwo, kũrĩa mũndũ ũraganĩte angĩũrĩra. Hamwe na macio matandatũ, mahei matũũra mangĩ mĩrongo ĩna na meerĩ.

⁷ Matũũra mothe marĩa mũkaahe Alawii no nginya magaakorwo marĩ mĩrongo ĩna na manana, hamwe na ithaka cia kũrĩithia mahiũ mao. ⁸ Matũũra marĩa mũkaahe Alawii kuuma kũrĩ bũrũri ũcio andũ a Isiraeli makegwatĩra, makaahewanwo kũringana na ũrĩa igai rĩa o mũhĩrĩga rĩigana: Oyai matũũra maingĩ kuuma kũrĩ mũhĩrĩga ũrĩa ũrĩ na matũũra maingĩ, na muoe matũũra manini kuuma kũrĩ mũhĩrĩga ũrĩa ũrĩ matũũra manini.”

⁹ Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ: ¹⁰ “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩrĩa mũkaaringa Rũũĩ rwa Jorodani mũtoonye bũrũri wa Kaanani-rĩ, ¹¹ nĩmũgathuura matũũra mamwe matuĩke matũũra manene manyu ma kũũrĩrwo, kũrĩa mũndũ ũraganĩte ataciirĩre gwĩka ũguo angĩũrĩra.

¹² Macio magaatuĩka kũndũ gwa kũũrĩrwo kuuma kũrĩ mũndũ ũrĩa ũrĩhanagĩria,‡ nĩgeetha mũndũ ũrĩa ũthitangĩrwo kũũragana ndagakue ataambĩte gũciirithio mbere ya kĩrĩndĩ. ¹³ Matũũra macio matandatũ mũkaaheana nĩmo magaatuĩka matũũra manyu manene ma kũũrĩrwo. ¹⁴ Heanai matũũra matatũ mwena ũyũ wa Rũũĩ rwa Jorodani na matatũ kũu Kaanani matuĩke matũũra manene ma kũũrĩrwo. ¹⁵ Matũũra macio matandatũ magaatuĩka kũndũ gwa kũũrĩrwo nĩ andũ a Isiraeli, na ageni, o na andũ arĩa angĩ matũũraga thiĩnĩ wao, nĩgeetha mũndũ ũraganĩte ataciirĩre gwĩka ũguo ooragĩre kuo.

¹⁶ “‘Mũndũ angĩgũtha ũrĩa ũngĩ na kĩndũ gĩa kĩgera, nake ũcio wagũthwo akue-rĩ, ũcio ũgũthanĩte nĩ mũũragani; mũũragani ũcio no nginya ooragwo. ¹⁷ Kana mũndũ o wotho ũngĩkorwo na ihiga rĩngĩũragana guoko, nake agũthe mũndũ narĩo, mũndũ ũcio akue-rĩ, ũcio ũgũthanĩte nĩ mũũragani; mũũragani ũcio no nginya ooragwo. ¹⁸ Kana mũndũ o wotho ũngĩkorwo na mũtĩ ũngĩũragana guoko, nake agũthe mũndũ naguo acooke akue-rĩ, ũcio ũgũthanĩte nĩ mũũragani; mũũragani ũcio no nginya ooragwo. ¹⁹ Mũrĩhanĩria wa thakame no nginya oorage mũũragani ũcio; angĩmũtũnga no nginya amũũrage. ²⁰ Mũndũ o wotho angĩkorwo aciirĩre rũmena na athinĩkanie ũrĩa ũngĩ, kana amũikĩrie kĩndũ akiendaga nake mũgũthwo akue, ²¹ kana amũgũthe ngundi arakarĩte amũũrage, mũndũ ũcio no nginya ooragwo; ũcio nĩ mũũragani. Mũrĩhanĩria wa thakame no nginya aooraga mũũragani ũcio rĩrĩa angĩmũtũnga.

* 35:4 nĩ ta mita 450 † 35:5 nĩ ta mita 900 ‡ 35:12 Mũrĩhanĩria wa thakame aarĩ mũndũ wa hakuhĩ na mũndũ ũcio ũũragĩtwo.

²² “No rĩrĩ, mündũ angĩkorwo atarĩ na rūmena, na o rĩmwe athinĩkanie mündũ ũngĩ kana amũikĩrie kĩndũ atekwenda, ²³ kana amũgũithĩrie ihiga rĩngĩmũũraga atekũmuona, nake mündũ ũcio akue, no tondũ ti thũ yake na ningĩ ndaciĩrĩre kũmũgera ngero-rĩ, ²⁴ hĩndĩ ĩyo kĩũngano kũu no nginya kĩmũtuithanie ciira na mũrĩhanĩria wa thakame kũringana na mawatho maya. ²⁵ Kĩũngano kũu no nginya kĩgitĩre mündũ ũcio ũthitangĩrwo kũũragana kuuma kũrĩ mũrĩhanĩria wa thakame, na kĩmũcookie itũũra rĩu inene rĩa kũũrĩrwo rĩrĩa oorĩire. Nake no nginya aikare kuo o nginya rĩrĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene agaakua, o ũcio waitĩrĩrio maguta marĩa maamũre.

²⁶ “No rĩrĩ, mũthitangwo ũcio ũraganĩte angĩgaathĩ nja ya itũũra rĩu inene rĩa kũũrĩrwo rĩrĩa oorĩire, ²⁷ nake mũrĩhanĩria wa thakame amũkore na kũu nja ya itũũra rĩu inene, mũrĩhanĩria ũcio wa thakame no oorage mündũ ũcio mũthitange, na ndatuĩrwo ihĩtia rĩa kũũragana. ²⁸ Mündũ ũcio mũthitange no nginya aikare thĩinĩ wa itũũra rĩu rĩake inene rĩa kũũrĩrwo o nginya rĩrĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene agaakua; thuutha wa gĩkuũ kĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene, no acooke gĩthaka-inĩ kĩrĩa eegwatĩire.

²⁹ “Maya nĩmo megũtuĩka mawatho manyu ma kũrũmagĩrĩrwo hĩndĩ ciothe njiarwa-inĩ iria igooka, o kũrĩa mũgaatũũra.

³⁰ “Mündũ o wotho angĩũraga mündũ no nginya akooragwo ta mũũragani, no no nginya hagĩe na ũira wa aira aingĩ. No gũtirĩ mündũ o na ũ ũkooragwo nĩ ũndũ wa ũira wa mündũ ũmwe.

³¹ “Mũtikanamũkĩre indo cia gũkũũra muoyo wa mũũragani, ũrĩa wagĩrĩrwo nĩ gũkua. Ti-itherũ ũcio no nginya ooragwo.

³² “Mũtikanamũkĩre indo cia gũkũũra muoyo wa mündũ o wotho ũrĩa ũũrĩire itũũra inene rĩa kũũrĩrwo, atĩ nĩguo mũmwĩtikĩrie acooke agatũũre mũgũnda-inĩ wake mbere ya gĩkuũ kĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene.

³³ “Mũtikanathaahie bũrũri ũrĩa mũrĩ. Ũiti wa thakame nĩ ũthaahagia bũrũri, na horohio ndĩngĩrutĩrwo bũrũri ũrĩa thakame ĩrĩkĩtie gũitwo, tiga no ĩrutĩrwo na thakame ya mündũ ũcio wamĩitire. ³⁴ Mũtikanathaahie bũrũri ũrĩa mũtũũraga na kũrĩa nĩ ndũũraga, nĩ ũndũ nĩ Jehova ndũũraga gatagatĩ ka andũ a Isiraeli.’”

36

Igai rĩa Airĩtu a Zelofehadi

¹ Atongoria a nyũmba cia mbarĩ ya Gileadi mũrũ wa Makiru, mũrũ wa Manase, arĩa maarĩ a mbarĩ cia njaro cia Jusufu, nĩmathĩire na makĩaria marĩ mbere ya Musa na atongoria arĩa matongoragia nyũmba cia andũ a Isiraeli. ² Makiuga atĩrĩ, “Rĩrĩa Jehova aathire mwathi wakwa aheane bũrũri ũtuĩke igai rĩa andũ a Isiraeli na ũndũ wa gũcuukĩra mĩtĩ-rĩ, Jehova nĩagwathire ũheane igai rĩa mũrũ wa ithe witũ Zelofehadi kũrĩ airĩtu ake. ³ Na rĩrĩ, mangĩkaahikio nĩ andũ a mĩhĩrĩga ĩyo ĩngĩ ya andũ a Isiraeli, hĩndĩ ĩyo igai rĩaao nĩrĩkeherio igai-inĩ rĩa maithe maitũ rĩonganĩrĩrio na igai rĩa mũhĩrĩga ũrĩa makaahikĩra. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, gĩcunjĩ kĩa igai rĩrĩa twagaĩrwo nĩrĩkeherio. ⁴ Rĩrĩa mwaka wa Jubilii wa andũ a Isiraeli ũgaakinya-rĩ, igai rĩaao nĩrĩkonganiĩrĩrio na igai rĩa mũhĩrĩga ũrĩa makaahikĩra, narĩo igai rĩaao rĩeherio kuuma kũrĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa maithe maitũ.”

⁵ Nake Musa, kũringana na watho wa Jehova, agĩatha andũ a Isiraeli, akĩmeera atĩrĩ, “Ũguo mũhĩrĩga wa njaro cia Jusufu ũroiga nĩ ũndũ wa kĩhooto. ⁶ Ũũ nĩguo Jehova athanĩte nĩ ũndũ wa airĩtu a Zelofehadi: No mahikĩre mündũ o wotho ũrĩa mangĩendera, angĩkorwo mekũhika thĩinĩ wa mũhĩrĩga wa ithe wao. ⁷ Gũtirĩ igai thĩinĩ wa Isiraeli rĩkoima mũhĩrĩga ũmwe rĩtuĩke rĩa mũhĩrĩga ũngĩ, nĩgũkorwo Mũisraeli o wotho nĩagatũũria gĩthaka kĩa mũhĩrĩga kĩrĩa maagaire kuuma kũrĩ maithe mao ma tene. ⁸ Mũirĩtu o wotho ũkaagaya gĩthaka mũhĩrĩga-inĩ o wotho wa Isiraeli, no nginya ahikĩre mündũ wa nyũmba ya mũhĩrĩga wa ithe, nĩgeetha Mũisraeli o wotho atũũre enyiĩtĩre igai rĩa maithe. ⁹ Gũtirĩ igai rĩkoima mũhĩrĩga ũmwe rĩtuĩke rĩa mũhĩrĩga ũngĩ, nĩgũkorwo o mũhĩrĩga wa andũ a Isiraeli ũritũũragia gĩthaka kĩrĩa ũgaĩte.”

¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio airĩtu acio a Zelofehadi magĩka o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. ¹¹ Airĩtu a Zelofehadi, nĩo Mahala, na Tiriza, na Hogila, na Milika, na Noa, maahikĩrio nĩ ariũ a mũrũ wa nyina na ithe wao.

¹² Maahikire thĩinĩ wa mbarĩ cia njiaro cia Manase mūrũ wa Jusufu, narĩo igai rĩao rĩgĩikara mbarĩ-inĩ na mũhĩrĩga-inĩ wa ithe wao.

¹³ Macio nĩmo mawatho na matuĩro ma kūrũmĩrĩrwo marĩa Jehova aathire Musa eere andũ a Isiraeli marĩ kũu werũ wa Moabi hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Jorodani mūrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jeriko.

GŪCOOKERITHIA MAATHANI

Andũ a Isiraeli Gwathwo Moime Horebu

¹ Ūyũ nĩguo ūhoru ūrĩa Musa aarĩirie andũ a Isiraeli othe kũu werũ-inĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, na kũu nĩkuo Araba, kũng'ethera Sufi, gatagatĩ ka Parani na Tofeli, na Labani, na Hazerothu na Dizahabu. ² (Kuuma Horebu* gũthĩĩ Kadeshi-Barinea, kugerera njĩra ya kĩrĩma gĩa Seiru, nĩ rũgendo rwa mĩthenya ikũmi na ūmwe.)

³ Mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩna kuuma andũ a Isiraeli moima bũrũri wa Misiri mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi na ūmwe-rĩ, Musa akĩarĩria andũ a Isiraeli akĩmeera ūrĩa wothe Jehova aamwathĩte ameere. ⁴ Ūndũ ūyũ wekĩkire thuutha wake gũkorwo atooretie Sihoni mũthamaki wa Aamori, ūrĩa wathamakaga Heshiboni, na ningĩ nĩatooretie Ogu mũthamaki wa Bashani, ūrĩa wathamakaga Ashitarothu arĩ kũu Edirei.

⁵ Musa arĩ kũu mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani bũrũri-inĩ wa Moabi, nĩambĩĩrie gũtaarĩria ūhoru wa watho ūyũ, akiuga atĩrĩ:

⁶ Jehova Ngai witũ aatwĩire tũrĩ kũu Horebu atĩrĩ, “Ihinda rĩrĩa mũikarĩte kĩrĩma-inĩ gĩkĩ nĩrĩiganĩte. ⁷ Thariai kambĩ mũthĩĩ bũrũri ūrĩa ūrĩ irĩma wa Aamori; mũthĩĩ kũrĩ ndũrĩrĩ iria ciothe iriganĩtie cia Araba, na irĩma-inĩ, na magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũĩro, na Negevu o na gũtwarana na hũgũrũrũ cia iria, gũthĩĩ o nginya bũrũri wa Akaanani, o na kũu Lebanoni, o nginya rũũĩ rũrĩa rũnene rwa Farati. ⁸ Atĩrĩrĩ, nĩndĩmũheete bũrũri ūyũ. Thiĩĩ kuo mwĩgwatĩre bũrũri ūcio Jehova eehĩtire na mwĩhĩtwa akiuga nĩakaũhe maithe manyu Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, o na aũhe njiaro ciao iria igooka thuutha wao.”

Gũthuurwo gwa Atongoria

⁹ Hĩndĩ ĩyo ndaamwĩire atĩrĩ, “Wĩra wa kũmũrora nĩ mũritũ mũno, ndingĩũhota ndĩ o nyiki. ¹⁰ Jehova Ngai wanyu nĩamũingĩhĩtie mũno nginya ūmũthĩ mũrĩ aingĩ o ta njata cia igũrũ. ¹¹ Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, aromũingĩhia maita ngiri, na amũrathime o ta ūrĩa eeranĩire! ¹² No rĩrĩ, ingĩhota atĩa gũkuua mathĩĩna manyu, na mĩrigo yanyu, o na maciira manyu ndĩ o nyiki? ¹³ Thuurai andũ oogĩ, na amenyi maũndũ, o na atĩku kuuma kũrĩ mĩhĩrĩga yanyu ndĩmatue anene mamũrorage.”

¹⁴ Inyuĩ mwanjookeirie atĩrĩ, “Ūndũ ūcio watua nĩ ūgwĩka nĩ mwega.”

¹⁵ Nĩ ūndũ ūcio ngĩoya atongoria a mĩhĩrĩga yanyu, acio maarĩ oogĩ na atĩku, ngĩmatua a kũmwathaga, marĩ atongoria a ikundi cia andũ ngiri ngiri, na cia igana igana, na cia mĩrongo ĩtano na cia ikũmi, matũke anene a mĩhĩrĩga. ¹⁶ Na nĩndathire atuithania ciira anyu ihinda-inĩ rĩu ngĩmeera atĩrĩ: Thikagĩrĩriai maciira gatagatĩ-inĩ ka ariũ a ithe wanyu, na mũmatuithanagie na kĩhooito, kana nĩ ciira ūrĩ gatagatĩ ka Mũisiraeli na Mũisiraeli ūngĩ, kana Mũisiraeli na mũndũ wa kũngĩ. ¹⁷ Mũtikanathutũkanie mũgĩtua ciira; thikagĩrĩriai andũ arĩa anene na arĩa anini o ūndũ ūmwe. Mũtikanetigĩre mũndũ o na ūrĩkũ, nĩgũkorwo ūtuanĩri ciira nĩ wa Ngai. Ndehagĩrai ciira ūrĩa wothe wamũritũhĩra, na nĩndĩũthikagĩrĩria. ¹⁸ Na hĩndĩ ĩyo ngĩmwĩra maũndũ mothe marĩa mwagĩrĩrwo nĩ gwĩka.

Athigaani Gũtũmwo

¹⁹ Ningĩ o ta ūrĩa Jehova Ngai witũ aatwathire-rĩ, nĩtwoimire Horebu, tũgĩthĩĩ twerekeire bũrũri ūrĩa ūrĩ irĩma wa Aamori tũtuĩkanĩirie werũ-inĩ ūcio mũnene na wa gwĩtigĩrwo, o ūcio mweyoneire, na nĩ ūndũ ūcio tũgĩkinya Kadeshi-Barinea. ²⁰ Hĩndĩ ĩyo ngĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩmũkinyĩte bũrũri ūrĩa ūrĩ irĩma wa Aamori, ūrĩa Jehova Ngai witũ aratũhe. ²¹ Atĩrĩrĩ, Jehova Ngai wanyu nĩamũheete bũrũri ūcio. Ambatai mũthĩĩ mũwĩgwatĩre tũtũke wanyu, o ta ūrĩa Jehova Ngai wa maithe manyu aamwĩire. Mũtikanetigĩre; kana mukue ngoro.”

* 1:2 Kĩrĩma kĩa Horebu kĩaĩkaine na rĩĩtwa rĩngĩ ta Kĩrĩma gĩa Sinai.

²² Ningĩ inyuĩ, inyuothe mũgũka harĩ nĩ mũkĩnjĩra atĩrĩ, “Reke tũtũme andũ mathiĩ mbere iitũ magatũthigaanĩre bũrũri ũcio, matũcookerie ũhoro ũkonĩ njĩra ĩrĩa twagĩrĩrwo kũgerera na matũũra marĩa tũgũkora.”

²³ Rĩciiria rĩu ngĩona rĩ-rĩega; nĩ ũndũ ũcio ngĩthuura andũ ikũmi na eerĩ thĩinĩ wanyu, o mũhĩrĩga hakiuma mũndũ ũmwe. ²⁴ Makiumagara makĩambata bũrũri ũcio, wa irĩma, magĩkina Gĩtuamba kĩa Eshikoli na magĩtuĩria ũhoro wakĩo. ²⁵ Nĩmakuire matunda mamwe ma bũrũri ũcio, magĩtũrehere, na magĩtũcookeria ũhoro atĩrĩ, “Bũrũri ũcio Jehova Ngai witũ araatũhe nĩ mwega.”

Ũremi wa Gũũkĩrĩa Jehova

²⁶ No inyuĩ mũtiendaga kwambata mũthiĩ kuo; nĩ mwaremeire rĩathani rĩa Jehova Ngai wanyu. ²⁷ Mũkĩnugunĩka mũrĩ thĩinĩ wa hema cianyu, mũkiuga atĩrĩ, “Jehova nĩatũthũire; nĩkĩo aatũrutire bũrũri wa Misiri oke atũneane moko-inĩ ma Aamori nĩguo matũniine. ²⁸ Tũngĩgĩthiĩ na kũ? Ariũ a ithe witũ nĩmatũmĩte tũũrwo nĩ hinya tondũ maroiga atĩrĩ, ‘Andũ acio marĩ na hinya gũtũkĩra, na nĩ araihu kũrĩ ithuĩ; matũũra mao nĩ manene mũno, na mairigĩrwo na thingo ikinyĩte o matu-inĩ. O na nĩtũronire ariũ a Anaki† kuo.’”

²⁹ Nĩ na nĩ ngĩmwĩra atĩrĩ, “Mũtikamake, na mũtikametiĩre. ³⁰ Jehova Ngai wanyu, ũrĩa ũrathĩĩ amũtongoretie, nĩekũmũrũrĩra, o ta ũrĩa aamũrũrĩre kũu bũrũri wa Misiri mũkĩionagĩra na maitho manyu, ³¹ na kũu werũ-inĩ kũu nĩmuonire Jehova Ngai wanyu ũrĩa aamũtwaraga amũkuuĩte, o ta ũrĩa mũndũ athiiga akuuĩte mũriũ, akĩmũkuua kũrĩa guothe mwagereire nginya mũgĩkina gũkũ.”

³² No o na muonete ũguo-rĩ, mũtiigana kwĩhoka Jehova Ngai wanyu, ³³ ũrĩa wathiiaga amũtongoretie mũrĩ rũgendo-inĩ rwanu arĩ gĩtugĩ-inĩ kĩa mwaki ũtukũ, na arĩ itu-inĩ mũthenya, na akamũcaragĩria kũrĩa mũngĩamba hema o na akamuonagia njĩra ĩrĩa mũkũgera.

³⁴ Rĩrĩa Jehova aaigire ũrĩa mwoigire, akĩrakara na akĩhĩta, akiuga atĩrĩ: ³⁵ “Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa rũciaro rũrũ rwaganu ũkoona bũrũri ũcio mwega ũrĩa ndehĩtĩre atĩ nĩngaũhe maithe manyu ma tene, ³⁶ tiga o Kalebu mũrũ wa Jefune. Nĩakawona, na nĩngamũhe bũrũri ũcio aakinyĩte na magũrũ make, marĩ na njaro ciake, tondũ nĩarũmĩrĩre Jehova na ngoro yake kũna.”

³⁷ O na nĩ Jehova nĩandakarĩre akĩnjĩra atĩrĩ, “O nawe ndũgatoonya bũrũri ũcio. ³⁸ No ndungata yaku, Joshua mũrũ wa Nuni nĩakaũtoonya. Mũmagĩrĩrie, tondũ nĩwe ũgaatongoria Isiraeli mathiĩ makaũgae. ³⁹ Na rĩrĩ, andũ anyu arĩa anini arĩa mwoigire atĩ nĩmagatahwo, na ciana cianyu o icio itakũũranĩte wega na ũũru, nĩgatoonya bũrũri ũcio. Nĩngaũheana kũrĩ o, nao megwatĩre ũtuĩke wao. ⁴⁰ No inyuĩ-rĩ, hũndũkai, mumagare mũthiĩ na njĩra ya werũ-inĩ mũrorete Iria Itune.”

⁴¹ Hĩndĩ ĩyo mũkĩnjookeria atĩrĩ, “Nĩtũhĩtĩrie Jehova. Nĩtũkwambata tũkarũe, o ta ũrĩa Jehova Ngai witũ aatwathĩte.” Nĩ ũndũ ũcio inyuĩ inyuothe o mũndũ o mũndũ akĩioha indo ciake cia mbaara, mwĩciĩrĩtie atĩ nĩ ũndũ mũhũthũ kwambata mũthiĩ bũrũri ũcio ũrĩ irĩma.

⁴² No Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Meere ũũ, ‘Tigai kwambata mũkarũe, tondũ ndigũkorwo hamwe na inyuĩ. Nĩmũgũtoorio nĩ thũ cianyu.’”

⁴³ Nĩ ũndũ ũcio na nĩ ngĩmwĩra, no mũtiigana kũnjigua. Nĩmwaremeire watho wa Jehova, na nĩ ũndũ wa rũnano rwanu mũkĩambata mũgĩthiĩ bũrũri ũcio ũrĩ irĩma. ⁴⁴ Nao Aamori arĩa maatũũraga kũu irĩma-inĩ makĩmũtharĩkĩra, makĩmũingata ta mĩrumbĩ ya njũkĩ, nao makĩmũhũũra kuuma Seiru o nginya Horoma. ⁴⁵ Mwacookire mũgĩũka mũkĩrĩraga mbere ya Jehova, no ndaigana kũrũmbũiya kĩrĩro kĩanyu, na akĩrega kũmũthikĩrĩria. ⁴⁶ Na nĩ ũndũ ũcio mũgĩkara kũu Kadeshi matukũ maingĩ, ihinda rĩu rĩothe mwaikarire kuo.

2

Kũũrũũra Werũ-inĩ

¹ Thuutha ũcio tũkĩhũndũka, tũkiumagara tũrorete na werũ-inĩ, tũgĩthiĩ na njĩra ĩrĩa yerekeire Iria Itune, o ta ũrĩa Jehova anjĩrĩte. Tũkĩũrũũra bũrũri ũcio ũrĩ irĩma wa Seiru ihinda iriia.

² Nake Jehova agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, ³ “Nĩmũrũũrĩte bũrũri ũyũ ũrĩ irĩma ihinda rĩa kũigana; rĩu garũrũkai mũrorete mwena wa gathigathini. ⁴ Atha andũ, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũrĩ hakuhĩ gũtuĩkanĩria bũrũri wa ariũ a ithe wanyu, njaro cia Esaũ, arĩa maatũũraga Seiru. Nĩmekũmwĩtigĩra, no inyuĩ

† 1:28 Aanaki nĩo maatũũraga Kaanani, na nĩo magwetetwo ta marimũ ma andũ.

mwĩmenyererei mũno. ⁵ Mũtikamoogite nĩguo mũrũe, nĩgũkorwo ndikũmũhe bũrũri wao o na hanini, o na handũ mũngĩkinyithia kũgũrũ. Nĩheete Esaũ bũrũri ũcio ũrĩ irĩma wa Seiru ũtuĩke wake mwene.* ⁶ Irio iria mũrĩrĩtaga na maaĩ marĩa mũrĩnyuuaga mũrĩmarĩhaga na betha.’”

⁷ Jehova Ngai wanyu nĩamũrathimĩte wĩra-inĩ wothe wa moko manyu. Nĩamũmenyereire rũgendo-inĩ rwanyu werũ-inĩ ũyũ mũnene. Mĩaka ĩyo mĩrongo ĩna ĩthirĩte, Jehova Ngai wanyu akoretwo hamwe na inyuĩ, na mũtirĩ mwaga kĩndũ o na kĩ.

⁸ Nĩ ũndũ ũcio tũgĩkihĩtũkĩra kũu kwa ariũ a ithe witũ, njiaro cia Esaũ, acio maatũire kũu Seiru. Nĩtwatigire barabara ya gũthĩĩ Araba ĩrĩa yumĩte Elathu na Ezioni-Geberi, tũkĩnyiita barabara ya werũ ya gũthĩĩ Moabi.

⁹ Nĩngĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Ndũgathĩnie andũ a Moabi kana ũmogite nĩguo mũrũe, nĩgũkorwo ndikũmũhe bũrũri wao o na hanini. Nĩndikĩtie kũheana Ari kũrĩ njiaro cia Loti gũtuĩke igai rĩao.”

¹⁰ (Aemi nĩo maatũũraga kuo tene, andũ maarĩ hinya na aingĩ mũno, na makaraiha ta ariũ a Anaki. ¹¹ O nao andũ acio maatuĩtwo Arefai, o ta Anaki, no andũ a Moabi maameetaga Aemi. ¹² Aahori tene maatũũraga Seiru, no njiaro cia Esaũ ikĩmarutũrũra, makiuma kuo. Njiaro cia Esaũ ikĩniina Aahori, ikĩmeeheria mbere yao, na magĩtũũra kuo ithenya rĩao, o ta ũrĩa andũ a Isiraeli meekire bũrũri-inĩ ũrĩa Jehova aamaheire megwatĩre ũtuĩke wao.)

¹³ Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Rĩu ũkĩrai mũringe Kĩanda gĩa Zeredi.” Nĩ ũndũ ũcio tũgĩkĩringa karũũĩ kau.

¹⁴ Mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩnana nĩyathirire kuuma hĩndĩ ĩrĩa tuoimire Kadeshi-Barinea nginya rĩrĩa twaringire Kĩanda kũu gĩa Zeredi. Ihinda-inĩ rĩu rũciaro ruothe rwa andũ arĩa maathiiaga ita rũgĩkorwo rũthirĩte kũu kambĩ-inĩ, o ta ũrĩa Jehova aamerĩte na mwĩhĩtwa. ¹⁵ Guoko kwa Jehova nĩ kwamokĩrĩre nginya hĩndĩ ĩrĩa aamaniinire biũ, magĩthira kũu kambĩ-inĩ.

¹⁶ Na rĩrĩ, rĩrĩa mũndũ wa mũthia gatagatĩ-inĩ ka andũ acio arĩa maathiiaga ita aakuire-rĩ, ¹⁷ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, ¹⁸ “Ŭmũthĩ nĩmũkũhĩtũkĩra Ari, bũrũri-inĩ wa Moabi. ¹⁹ Mwakinya kũrĩ Aamoni, mũtikamathĩnie kana mũmoogite nĩguo mũrũe, nĩgũkorwo ndikũmũhe bũrũri o na ũmwe wa Aamoni. Nĩndĩũheanĩte kũrĩ njiaro cia Loti ũtuĩke igai rĩao.”

²⁰ (O nago ũcio watuĩtwo ta bũrũri wa Arefai, arĩa matũũrĩte kuo, no Aamoni maametaga Azamuzumi. ²¹ Maarĩ andũ marĩ hinya na aingĩ na makaraiha ta Aanaki. Jehova nĩamaniinire makĩeherera Aamoni, nao makĩmaingata magĩtũũra kuo ithenya rĩao. ²² Ŭguo noguo Jehova eekĩire njiaro cia Esaũ arĩa maatũũrĩte Seiru, hĩndĩ ĩrĩa aaniinire Aahori mehere mbere yao. Nĩmamarutũrũrĩre, na nĩo matũũraga kuo ithenya rĩao nginya ũmũthĩ. ²³ Nao Aavi arĩa maatũũraga tũtũũra-inĩ gũthĩĩ o nginya Gaza, nĩmaniinirwo nĩ Akafitori arĩa moimĩte Kafitori, nao magĩtũũra kuo ithenya rĩao.)

Sihoni Mũthamaki wa Heshiboni Kũhootwo

²⁴ “Umagarai mũringe Kĩanda kĩa Arinoni. Na atĩrĩ, nĩneanĩte Sihoni ũrĩa, Mũamori mũthamaki wa Heshiboni, na bũrũri wake moko-inĩ manyu. Ambĩrĩriai kũrĩa nake, mwĩgwatĩre bũrũri ũcio. ²⁵ Mũthenya ũyũ wa ũmũthĩ nĩngwambĩrĩria gũtũma andũ a ndũrĩrĩ ciothe iria itũire gũkũ thĩ inyiitwo nĩ guoya na kĩmako nĩ ũndũ wanyu. Ciaigua ũhoru wanyu nĩkũinaina na inyiitwo nĩ kĩgirĩko kĩnene nĩ ũndũ wanyu.”

²⁶ Tũrĩ werũ-inĩ wa Kedemothu nĩndatũmire andũ kũrĩ Sihoni mũthamaki wa Heshiboni ngĩmũũria tũgĩe na thayũ, na ngĩmwĩra atĩrĩ, ²⁷ “Twĩtĩkĩrie tũtuĩkanĩrie bũrũri waku. Tũkũrũmĩrĩra barabara ĩrĩa nene tũtikwahũka na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho. ²⁸ Twenderie irio cia kũrĩa na maaĩ ma kũnyua, tũrĩhe na betha. No rĩrĩ, ũtwĩtĩkĩrie tũtuĩkanĩrie kũu na magũrũ, ²⁹ o ta ũrĩa njiaro cia Esaũ iria itũũraga Seiru, na andũ a Moabi arĩa matũũraga Ari maatwĩkire, nginya tũringe Rũũĩ rwa Jorodani tũkinye bũrũri ũrĩa Jehova Ngai witũ araatuhe.” ³⁰ No Sihoni mũthamaki wa Heshiboni nĩaregire tũtuĩkanĩrie kuo. Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩatũmire roho wake ũng’athie, na akĩũmia ngoro yake, nĩgeetha amũneane moko-inĩ manyu, o ta ũrĩa ekĩte rĩu.

³¹ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩndambĩrĩria kũneana Sihoni na bũrũri wake kũrĩ inyuĩ. Ambĩrĩriai kũmahũura mũmatoorie, nĩgeetha mwĩgwatĩre bũrũri ũcio wake.”

* 2:5 Andũ a Edomu, na a Moabi, na a Amoni nĩmahutanĩtie na andũ a Isiraeli, na Ngai nĩamaheete bũrũri wa gũtũũra.

³² Hĩndĩ ĩrĩa Sihoni oimagarire na mbũtũ yake yothē nĩguo acemanie na ithuĩ mbaara-inĩ kũu Jahazu, ³³ Jehova Ngai witũ nĩamũneanire moko-inĩ maitũ na ithuĩ tũkĩmũhũũra, tũkĩmũũraga hamwe na ariũ ake na mbũtũ yake yothē. ³⁴ Hĩndĩ ĩyo tũkĩnyĩta matũũra make mothe tũkĩmaananga biũ, o na tũkĩniina arũme, na andũ-a-nja, o na ciana. Tũtiatigirie mũndũ o na ũmwe. ³⁵ No mahiũ na indo iria twatahire kuuma matũũra macio twanyitire nĩtweyoeire tũgĩthĩi nacio. ³⁶ Kuuma Aroeri mũthia-inĩ wa kĩaanda kĩa Arinoni, na kuuma itũũra rĩrĩa rĩarĩ kĩaanda-inĩ kũu, nginya o Gileadi, gũtirĩ itũũra o na rĩmwe rĩatũkĩririe hinya. Jehova Ngai witũ nĩaneanire matũũra mothe kũrĩ ithuĩ. ³⁷ No kũringana na watho wa Jehova Ngai witũ, mũtiigana gũkuhĩrĩa bũrũri o na ũrĩkũ wa Aamoni, kana mũgĩkuhĩrĩa bũrũri ũrĩa wariganĩtie na Rũũ rwa Jaboku, o na kana bũrũri ũrĩa ũthiũrũrũkĩrie matũũra marĩa marĩ irĩma-inĩ.

3

Ogu Mũthamaki wa Bashani Kũhootwo

¹ Nĩtwacookire tũkĩgarũrũka na tũkĩambata na njĩra tũrorete Bashani, nake Ogu mũthamaki wa Bashani akiumagara na mbũtũ ciake ciothe cia ita oke ahũũrane na ithuĩ kũu Edirei. ² Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Ndũkamwĩtigĩre, nĩ ũndũ nĩndĩmũneanĩte hamwe na mbũtũ ciake ciothe cia ita na bũrũri wake moko-inĩ maku. Mwĩke o ũrĩa wekire Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa waathanaga Heshiboni.”

³ Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai witũ akĩneana Ogu mũthamaki wa Bashani moko-inĩ maitũ na mbũtũ yake yothē. Tũkĩmooraga na tũtiatigirie mũndũ o na ũmwe. ⁴ Ihinda-inĩ rĩu tũkĩmatunya matũũra mao mothe. Gũtirĩ itũũra o na rĩmwe rĩa matũũra mao mĩrongo ĩtandatũ tũtaamatunyire, marĩa maarĩ bũrũri-inĩ ũcio wothe wa Arigobu, ũthamaki-inĩ wa Ogu kũu Bashani. ⁵ Matũũra macio mothe maarĩ mairigĩre na hinya, na thingo ndaaya na igũrũ, na ihingo ciarĩ na mĩgĩko, na ningĩ no kwarĩ tũtũũra tũingĩ tũtaarĩ tũirigĩre. ⁶ Nĩtwamanangire biũ, o ta ũrĩa tweekite Sihoni mũthamaki wa Heshiboni, tũkĩananga matũũra mothe manene, o na tũkĩniina arũme na andũ-a-nja o na ciana. ⁷ No mahiũ mothe na indo iria twatahire kuuma matũũra macio mao manene nĩtwacioire tũgĩthĩi nacio.

⁸ Nĩ ũndũ ũcio ihinda-inĩ rĩu nĩtwatunyanire bũrũri ũrĩa warĩ irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, kuuma kũrĩ athamaki acio eerĩ a Aamori, naguo uumĩte kĩaanda kĩa Arinoni nginya kĩrĩma-inĩ kĩa Herimoni. ⁹ (Kĩrĩma kĩa Herimoni gĩitagwo Sirioni nĩ Asidoni; nao Aamori magĩitaga Seniru.) ¹⁰ Nĩtwatahire matũũra mothe marĩa maarĩ kũndũ kwaraganu, na Gileadi guothe, na Bashani guothe, o nginya Saleka na Edirei, matũũra ma kũrĩa Ogu aathanaga kũu Bashani. ¹¹ (No Ogu mũthamaki wa Bashani wiki watigarire harĩ matigari ma Arefai. Gĩtanda gĩake kĩarĩ gĩa cuuma, na kĩarĩ na ũraihi wa makĩria ma buti ikũmi na ithatũ,* na warĩ wa buti ithathatũ.† Gĩtanda kũu kĩrĩ o kũu Raba kwa Aamoni.)

Kũganyania Bũrũri

¹² Naguo bũrũri ũrĩa twatunyanire hĩndĩ ĩyo-rĩ, nĩndagaĩire andũ a Rubeni na a Gadi bũrũri ũrĩa warĩ gathigathini wa Aroeri kũnyĩtana na kĩaanda kĩa Arinoni, hamwe na nuthu ya bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Gileadi, o hamwe na matũũra makuo. ¹³ Nakuo kũrĩa kũngĩ guothe gwatigaire kũu Gileadi o na Bashani guothe, kũrĩa Ogu aathanaga, ngĩkũhe nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase. (Bũrũri wothe wa Arigobu kũu Bashani hĩndĩ ĩmwe wetagwo bũrũri wa Arefai. ¹⁴ Jairu, wa rũciaro rwa Manase, nĩegwatĩire bũrũri wothe wa Arigobu o nginya mũhaka-inĩ wa Ageshuru na Amaakathi; nakuo gũgĩtania nake, nĩ ũndũ ũcio Bashani gwĩtagwo Havothu-Jairu o nginya ũmũthĩ.) ¹⁵ Na nĩndaheanire Gileadi kũrĩ Makiru. ¹⁶ No andũ a Rubeni na a Gadi ndaamaheire bũrũri ũrĩa uumĩte Gileadi ũgaikũrũka nginya kĩaanda kĩa Arinoni (mũhaka warĩ gatagatĩ ga kĩaanda kũu), ũgacooka ũgakinya rũũ-inĩ rwa Jaboku, arĩ ruo mũhaka wa Aamoni. ¹⁷ Mũhaka wakuo wa mwena wa ithũiro warĩ Rũũ rwa Jorodani kũu Araba, kuuma Kinerethu nginya Iria-inĩ rĩa Araba (nĩrĩo Iria rĩa Cumbĩ), mũhuro wa iharũrũka cia Pisiga.

¹⁸ Hĩndĩ ĩyo nĩndamwathire ngĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova Ngai wanyu nĩamũheete bũrũri ũyũ mũwĩg-watĩre. No andũ anyu arĩa marĩ na hinya, arĩa meeohete indo cia mbaara, no nginya maringe mũrĩmo ũrĩa ũngĩ mbere ya andũ a Isiraeli ariũ a ithe wanyu. ¹⁹ No rĩrĩ, atumia anyu, na ciana cianyu, o na ũhiũ

* 3:11 nĩ ta mita 4 † 3:11 nĩ ta mita ĩmwe na robo ithatũ (1:75)

wanyu (nĩnjũũĩ nĩ mũrĩ na ũhiũ mũingĩ) no maikare matũũra-inĩ marĩa ndĩmũheete, ²⁰ nginya rĩrĩa Jehova akaahe ariũ a thoguo ũhurũko ta ũrĩa amũheete inyuĩ, nao makorwo meyoeire bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmahe, mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Rũũĩ rwa Jorodani. Thuutha ũcio-rĩ, o mũndũ wanyu no acooke handũ harĩa ndĩmũheete mwĩgwatĩre hatũike hanyu.”

Musa Kũgirio Kũringa Rũũĩ rwa Jorodani

²¹ Ningĩ ngĩatha Joshua ngĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩwĩoneire na maitho maku ũrĩa wothe Jehova Ngai wanyu ekĩte athamaki acio eerĩ. Ũguo noguo Jehova ageeka mothamaki marĩa mothe marĩ kũndũ kũu mũrathiĩ. ²² Ndũkanametigĩre; Jehova Ngai wanyu nĩwe ũrĩmũrũagĩrĩa.”

²³ Hĩndĩ iyo nĩndathaire Jehova ngĩmwĩra atĩrĩ: ²⁴ “We Mwathani Jehova, nĩwambĩrĩrie kuonia ndungata yaku ũnene waku na hinya wa guoko gwaku. Nĩ ũndũ-rĩ, nĩ ngai ĩrĩkũ igũrũ kana thĩ ĩngĩka ciĩko cia hinya ta iria wee wĩkaga? ²⁵ Reke ninge kũndũ kũu mũrĩmo wa Rũũĩ rwa Jorodani ngeyonere bũrũri mwega, bũrũri ũcio mwega ũrĩ irĩma o na bũrũri wa Lebanoni.”

²⁶ No nĩ ũndũ wanyu-rĩ, Jehova nĩandakarĩre na ndangĩathikĩrĩrie. Jehova akiuga atĩrĩ, “Reke ũhoru ũcio ũkinye hau, ndũkanjarĩrie rĩngĩ ũndũ wĩgĩ ũhoru ũcio. ²⁷ Ambata gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma kĩa Pisiga wĩrorere mwena wa ithũĩro, na wa gathigathini, na wa gũthini, o na wa irathĩro. Wĩrorere bũrũri ũcio na maitho maku, nĩ ũndũ ndũkũringa rũũĩ rũrũ rwa Jorodani. ²⁸ No rĩrĩ, taara Joshua, na ũmũũmĩrĩrie, na ũmwĩkĩre hinya, nĩgũkorwo nĩwe ũgaatongoria andũ aya maringe mathĩĩ mũrĩmo ũrĩa ũngĩ, na atũme magae bũrũri ũcio ũkuona.” ²⁹ Nĩ ũndũ ũcio tũgĩkara kũu gĩtuamba-inĩ hakuhĩ na Bethi-Peori.

4

Andũ a Isiraeli Gwathwo Maathĩkĩre Jehova

¹ Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a Isiraeli, iguai watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa ngũmũruta. Marũmagĩrĩrei nĩgeetha mũtũũre muoyo na nĩguo mũthĩĩ mũtoonye mwĩgwatĩre bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wa maithe manyu aramũhe. ² Mũtikanongerere ũrĩa ngũmwatha kana mũrutarute, no rũmagiai maathani ma Jehova Ngai wanyu marĩa ngũmũhe.

³ Nĩmweyoneire na maitho manyu ũrĩa Jehova eekire kũu Baali-Peori. Jehova Ngai wanyu nĩani-inire gatagati-inĩ kanyu ũrĩa wothe warũmagĩrĩra Baali ya Peori, ⁴ no arĩa othe anyu maarũmĩrĩre Jehova Ngai wanyu, marĩ muoyo nginya ũmũthĩ.

⁵ Atĩrĩrĩ, nĩndĩmũrutĩte watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho ta ũrĩa Jehova Ngai wakwa aanjathire, nĩgeetha mũmarũmagĩrĩre bũrũri-inĩ ũcio mũgũtoonya mũwĩgwatĩre. ⁶ Menyagĩrĩrai maathani macio wega, nĩgũkorwo ũguo nĩguo ũkoonania ũũgĩ na ũmenyo wanyu kũrĩ ndũrĩrĩ iria irĩguaga ũhoru wa watho ũyũ wa kũrũmĩrĩrwo, ciugage atĩrĩ, “Ti-itherũ rũrĩrĩ rũrũ rũnene nĩ rũũgĩ na nĩ andũ marĩ na ũmenyo wa maũndũ.” ⁷ Nĩ rũrĩrĩ rũrĩkũ rũngĩ rũnene ũũ, rũrĩ na ngai ciao irĩ hakuhĩ nao ta ũrĩa Jehova Ngai witũ akoragwo hakuhĩ na ithuĩ rĩrĩa rĩothe tũkũmũhooya? ⁸ Ningĩ nĩ rũrĩrĩ rũrĩkũ rũngĩ rũnene ũũ rũrĩ na watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho ma kĩhoo to ta maya ndĩramũhe ũmũthĩ?

⁹ Mwĩmenyererei, na mũikare mwĩguĩte nĩgeetha mũtikanariganĩrwo nĩ maũndũ marĩa muonete na maitho manyu, kana mũreke mehere ngoro-inĩ cianyu matukũ marĩa mothe mũgũtũũra muoyo. Marutagei ciana cianyu o na ciana cia ciana cianyu iria igooka thuutha. ¹⁰ Ririkanai mũthenya ũrĩa mwarũgamire mbere ya Jehova Ngai wanyu kũu Horebu, rĩrĩa anjĩrĩre atĩrĩ, “Cookanĩrĩria andũ mbere yakwa nĩguo maigue ciugo ciakwa, nĩgeetha mamenye kwĩndigĩra rĩrĩa rĩothe megũtũũra muoyo bũrũri ũcio, na marute ciana ciao maũndũ macio.” ¹¹ Nĩmwakuhĩrĩrie na mũkĩrũgama magũrũ-inĩ ma kĩrĩma hĩndĩ ĩrĩa kĩarĩrĩmbũkaga mwaki wakinyĩte o igũrũ, gũkĩgĩa na matu mairũ na nduma ndumanu. ¹² Hĩndĩ iyo Jehova nĩamwarĩrie arĩ thĩĩnĩ wa mwaki ũcio. Nĩmwaiguire mũgambo, no gũtirĩ kĩndũ muonire; mũgambo noguo warĩ ho. ¹³ Nĩamũmenyithirie ũhoru wa kĩrĩkanĩro gĩake, na nĩmo Maathani marĩa Ikũmi, marĩa aamwathire mũrũmagĩrĩre, na agĩcooka akĩmaandĩka ihengere-inĩ igĩrĩ cia mahiga. ¹⁴ Na rĩrĩ, Jehova nĩanjathire o ihinda rĩu ndĩmũrute watho ũcio wa kũrũmagĩrĩrwo, o na mawatho marĩa mũrĩrũmagĩrĩra mũrĩ bũrũri ũcio mũraringa Rũũĩ rwa Jorodani mũkawĩgwatĩre.

Kũgirio Kũhooya Mĩhianano

¹⁵ Mũthenya ũrĩa Jehova aamwarĩirie o kũu Horebu arĩ thĩinĩ wa mwaki, mũtionire mũhianĩre o na ũrĩkũ. Nĩ ũndũ ũcio mwĩmenyagĩrĩrei mũno, ¹⁶ nĩgeetha mũtikanethũkie na gwĩthondekera mũhianano mũicũhie, mũhiano wa kĩndũ o gĩothe, ũthondeketwo ũrĩ mũhianĩre wa mũndũ mũrũme kana wa mũndũ-wa-nja, ¹⁷ kana wa nyamũ o yothe ĩrĩ gũkũ thĩ, kana wa nyoni o yothe ĩrĩa yũmbũkaga rĩera-inĩ, ¹⁸ kana mũhianĩre wa nyamũ o na ĩrĩkũ ĩtambaga thĩ, kana mũhianĩre wa thamaki o na ĩrĩkũ ĩrĩa ĩrĩ maaĩ-inĩ marĩa marĩ mũhuro wa thĩ. ¹⁹ Na rĩrĩa mwarora igũrũ, muona riũa, kana mweri na njata, arĩ cio mbũtũ ciothe cia igũrũ, mũtikanaguucĩrĩrio mũciinamĩrĩre, kana mũhooe indo iria Jehova Ngai wanyu aagaĩre ndũrĩrĩ iria ciothe ĩrĩ gũkũ thĩ. ²⁰ No inyuĩ-rĩ, Jehova nĩamũrutire icua-inĩ rĩu rĩa gũtwekia igera akĩmũruta bũrũri wa Misiri, nĩgeetha mũtuĩke andũ ake kĩũmbe, o ta ũrĩa mũtarĩ rĩu.

²¹ Jehova nĩandakarĩre nĩ ũndũ wanyu, na akĩhĩta na mwĩhĩtwa akiuga atĩ ndikaringa Rũũ rwa Jorodani, ndonye bũrũri ũcio mwega ũrĩa Jehova Ngai wanyu aramũhe ũrĩ igai rĩanyu. ²² Nĩ ngaakuĩra bũrũri ũyũ; ndikaringa Rũũ rwa Jorodani; no inyuĩ mũkirie kũringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ mwĩgwatĩre bũrũri ũcio mwega. ²³ Mwĩmenyererei mũtikariganĩrwo nĩ kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai wanyu kĩrĩa aarĩkanĩre na inyuĩ; mũtikanethondekere mũhianano wa kĩndũ o gĩothe kĩrĩa Ngai akaananĩtie. ²⁴ Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ mwaki ũniinanaga, na nĩ Ngai ũrĩ ũiru.

²⁵ Thuutha wa kũgĩa na ciana, o na ciana cia ciana cianyu, na mũkorwo mũtũũrĩte bũrũri ũcio ihinda iraaya, mũngĩgacooka mwĩthũkie mwĩthondekere mũhianano mũicũhie wa mũthemba o na ũrĩkũ, na mwĩke maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova Ngai wanyu, mũtũme arakare-rĩ, ²⁶ ũmũthĩ ndeeta igũrũ na thĩ ituĩke aira atĩ nĩmũkaniinwo o narua kuuma bũrũri ũcio mũraringa Rũũ rwa Jorodani mũkawĩgwatĩre. Mũtigatũũra kũndũ kũu ihinda iraaya na hatĩrĩ nganja nĩ mũkaaniinwo. ²⁷ Jehova nĩakamũharagania kũrĩ andũ a ndũrĩrĩ, na no andũ anini anyu magaatigara gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ iria Jehova akaamũharaganĩria. ²⁸ Mũrĩ kũu, nĩmũkahooyaga ngai ithondeketwo nĩ andũ cia mĩtĩ na cia mahiga, o iria itangĩhota kuona, kana ciigue, kana irĩe, o na kana ciigue mũrukĩ. ²⁹ No mũngĩgaacaria Jehova Ngai wanyu mũrĩ kũu, nĩmũkamũona, angĩkorwo nĩmũkamũrongoria na ngoro cianyu ciothe na muoyo wanyu wothe. ³⁰ Rĩrĩa mũgaakorwo mũrĩ mathĩina-inĩ na maũndũ maya mothe mekĩke kũrĩ inyuĩ, nĩmũgacookerera Jehova Ngai wanyu na mũmwathĩkĩre matukũ-inĩ ma thuutha. ³¹ Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ Ngai ũrĩ-tha; ndakamũtiganĩria, kana amũniine, kana ariganĩrwo nĩ kĩrĩkanĩro gĩake na maithe manyu ma tene kĩrĩa aarĩkanĩre nao na mwĩhĩtwa.

Jehova nĩwe Ngai

³² Na rĩrĩ, ũriai ũhoro wa matukũ marĩa mahĩtũku, o marĩa maarĩ mbere yanyu, kuuma mũthenya ũrĩa Ngai ombire mũndũ gũkũ thĩ; ũriai kuuma gĩturi kĩmwe kĩa igũrũ nginya kĩrĩa kĩngĩ. Nĩ kũrĩ kwahaana ũndũ mũnene ta ũyũ, kana nĩ kũrĩ kwaiguĩka ũndũ ũngĩ taguo? ³³ Nĩ kũrĩ andũ angĩ marĩ maigua mũgambo wa Ngai akĩaria arĩ thĩinĩ wa mwaki, ta ũrĩa inyuĩ mũiguĩte, na magatũũra muoyo? ³⁴ Nĩ kũrĩ ngai yanageria kwĩyoera rũrĩrĩ ĩrũrutĩte thĩinĩ wa rũrĩa rũngĩ, na ũndũ wa magerio, na kũringa ciama, na morirũ, na kũhũũrana mbaara, na gwĩka maũndũ na njara ĩrĩ na hinya na guoko gũtambũrũkĩtio; o na kana ciĩko ingĩ nene na cia gwĩtigĩrwo ta maũndũ marĩa mothe Jehova Ngai wanyu aamwĩkĩre kũu bũrũri wa Misiri mũkĩĩonagĩra na maitho?

³⁵ Muonirio maũndũ macio nĩgeetha mũmenye atĩ Jehova nĩwe Ngai; tiga o we wiki gũtirĩ ũngĩ. ³⁶ Nĩatũmire mũigue mũgambo wake kuuma igũrũ nĩguo amũrute. Nakuo thĩ akĩmuonia mwaki wake mũnene, na mũkĩigua ciugo ciake ikiuma mwaki-inĩ ũcio. ³⁷ Tondũ nĩendeete maithe manyu ma tene, na agĩthuura njaro iria igooka thuutha wao, nĩamũrũtire bũrũri wa Misiri na hinya mũnene, na agĩtwarana na inyuĩ, ³⁸ nĩgeetha amũingatĩre ndũrĩrĩ nene na ĩrĩ hinya kũmũkĩra, amũrehe bũrũri wacio, amũhe guo ũtuĩke igai rĩanyu, ta ũrĩa gũtarĩ ũmũthĩ.

³⁹ Menyai na mũnyiite na ngoro cianyu ũmũthĩ atĩ Jehova nĩwe Ngai kũu igũrũ na gũkũ thĩ. Gũtirĩ ũngĩ. ⁴⁰ Rũmiai watho wake wa kũrũmĩrĩrwo na maathani make marĩa ngũmũhe ũmũthĩ, nĩgeetha muonage maũndũ mega inyuĩ ene na ciana cianyu iria igooka thuutha wanyu, na nĩguo mũtũũre matukũ maingĩ bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe nginya tene.

⁴¹ Hĩndĩ ãyo Musa akĩamũra matũũra matatũ manene mwena wa irathĩro wa Jorodani, ⁴² marĩa mũndũ o na ũrĩkũ ũragĩte mũndũ angĩorĩre angĩkorwo oragĩte mũndũ wa itũũra rĩake atathugundĩte, na atarĩ na rũthũũro. Nĩangĩorĩre itũũra rĩmwe rĩa macio ahonokie muoyo wake. ⁴³ Matũũra macio nĩmo maya: Bezeri kũu werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu, nĩ ũndũ wa andũ a mũhĩrĩga wa Rubeni; na Ramothu kũu Gileadi, nĩ ũndũ wa andũ a mũhĩrĩga wa Gadi; na Golani kũu Bashani, nĩ ũndũ wa mũhĩrĩga wa Manase.

Kĩambĩrĩria gĩa Kũrutana Watho

⁴⁴ Ũyũ nĩguo watho ũrĩa Musa aaheire andũ a Isiraeli maũrũmagĩrĩre. ⁴⁵ Ici nĩcio irĩkanĩro na watho wa kũrũmĩrĩro, na mawatho marĩa Musa aamaheire rĩrĩa moimire bũrũri wa Misiri, ⁴⁶ na maarĩ gĩtuamba-inĩ gũkuhĩ na Bethi-Peori, irathĩro rĩa Rũũĩ rwa Jorodani, bũrũri-inĩ wa Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa waathanaga Heshiboni, nĩwe wahootirwo nĩ Musa na andũ a Isiraeli hĩndĩ rĩa moimaga bũrũri wa Misiri. ⁴⁷ Nĩmegwatĩre bũrũri wake na makĩgwatĩra bũrũri wa Ogu mũthamaki wa Bashani, athamaki acio eerĩ a Aamori a kũu irathĩro rĩa Rũũĩ rwa Jorodani. ⁴⁸ Bũrũri ũcio uumĩte Aroeri, mũthia-inĩ wa kĩanda kĩa Arinoni ũgakinya kĩrĩma-inĩ kĩa Sirioni (na nĩkĩo Herimoni), ⁴⁹ na ũkanyĩita Araba guothe mwena wa irathĩro rĩa Rũũĩ rwa Jorodani, o nginya iria rĩa Araba, mũhuro wa iharũrũka cia Pisiga.

5

Maathani marĩa Ikũmi

¹ Musa nĩetire andũ a Isiraeli othe, akĩmeera atĩrĩ: Inyuĩ Aisiraeli, ta kĩguei irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩro, na mawatho marĩa ngũmwĩra ũmũthĩ mũkĩguaga. Mũmeerute na mũtigĩrĩre nĩ mwamarũmĩrĩra. ² Jehova Ngai witũ nĩarĩkanĩire kĩrĩkanĩro na ithuĩ kũu Horebu. ³ Jehova ndarĩkanĩire kĩrĩkanĩro gĩkĩ na maithe maitũ oiki, no nĩarĩkanĩire na ithuĩ, ithuotho arĩa tũrĩ muoyo ũmũthĩ. ⁴ Jehova aaranĩirie na inyuĩ ũthiũ kwa ũthiũ arĩ thĩnĩ wa mwaki kĩrĩma igũrũ. ⁵ (Hĩndĩ ãyo nĩ ndarũgamĩte gatagatĩ kanyu na Jehova nĩguo ndĩmwĩre ũhoru wa Jehova, nĩ tondũ nĩmwetigagĩra mwaki ũcio, na mũtiigana kwambata kĩrĩma igũrũ.) Nake akĩmwĩra atĩrĩ:

⁶ “Nĩ nĩ Jehova Ngai waku, ũrĩa wakũrutire bũrũri wa Misiri, kuuma bũrũri wa ũkombo.

⁷ “Ndũkanagĩe na ngai ĩngĩ tiga nĩ.

⁸ “Ndũkanethondekere mũhianano mũicũhie wa mũhianĩre wa kĩndũ o gĩothe kĩrĩ kũũrĩa igũrũ, kana gũkũ thĩ, kana kĩrĩ maaĩ-inĩ marĩa marĩ mũhuro wa thĩ. ⁹ Ndũkanacinamĩrĩre kana ũcihohe, nĩgũkorwo nĩ Jehova Ngai waku ndĩ Ngai ũrĩ ũiru, herithagia ciana nĩ ũndũ wa mehia ma maithe mao nginya rũciaro rwa gatatũ na rwa kana rwa andũ arĩa maathũire, ¹⁰ no nĩ ngonania wendo kũrĩ njiarwa ngiri na ngiri cia andũ arĩa manyendete na magaathĩkĩra maathani makwa.

¹¹ “Ndũkanagwete rĩitwa rĩa Jehova Ngai waku na itherũ, nĩgũkorwo Jehova ndagatua atĩ mũndũ ndehĩtie ũrĩa ũgwetaga rĩitwa rĩake na itherũ.

¹² “Menyagĩrĩra mũthenya wa Thabatũ ũwamũrage, o ta ũrĩa Jehova Ngai waku agwathĩte. ¹³ Rutaga wĩra waku wotho mĩthenya ĩtandatũ, ¹⁴ no mũthenya wa mũgwanja nĩ Thabatũ ya Jehova Ngai waku. Mũthenya ũcio ndũkanarute wĩra o na ũrĩkũ, wee mwene, kana mũrũguo, kana mwarĩguo, kana ndungata yaku ya mũndũ mũrũme kana ya mũndũ-wa-nja, kana ndegwa yaku, kana ndigiri yaku kana nyamũ o na ĩrĩkũ yaku, kana mũgeni ũrĩ gwaku mũciĩ, nĩgeetha ndungata yaku ya mũndũ mũrũme o na ya mũndũ-wa-nja o nacio ihurũke o tawe. ¹⁵ Ririkanaga o nawe warĩ ngombo bũrũri wa Misiri, na atĩ nĩ Jehova Ngai waku wakũrutire kuo na njara ĩrĩ hinya na guoko kwa ũhoti gũtambũrũkĩtio. Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai waku agwathĩte ũmenyagĩrĩre mũthenya wa Thabatũ.

¹⁶ “Tĩia thoguo na nyũkwa o ta ũrĩa Jehova Ngai waku agwathĩte, nĩgeetha ũtũũre matukũ maingĩ, na maũndũ maku magĩrĩre bũrũri-inĩ ũrĩa Jehova Ngai waku egũkũhe.

¹⁷ “Ndũkanoragane.

¹⁸ “Ndũkanatharanie.

¹⁹ “Ndũkanaiye.

²⁰ “Ndũkanaigĩrĩre mũndũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyoye.

²¹ “Ndũkanacumĩkĩre mĩtumia wa mũndũ ũrĩa ũngĩ. Ndũkanerirĩrie nyũmba ya mũndũ ũrĩa ũngĩ kana gĩthaka gĩake, kana ndungata yake ya mũndũ mĩrũme kana ya mũndũ-wa-nja, kana ndegwa yake kana ndigiri yake, kana kĩndũ o nakĩ kĩa mũndũ ũrĩa ũngĩ.”

²² Macio nĩmo maathani marĩa Jehova aarĩrie ũngano wanyu wotho na mũgambo mũnene kĩrĩma-inĩ kũ arĩ thĩinĩ wa mwaki, o na itu-inĩ, o na nduma ndumanu; na ndoongereire ũndũ ũngĩ. Agĩcooka akĩmaandĩka ihengere-inĩ igĩrĩ cia mahiga, akĩinengera.

²³ Rĩrĩa mwaigũire mũgambo ũkiuma nduma-inĩ iyo, na kĩrĩma gĩgĩakanaga mwaki, athuuri na atongoria a mĩhĩrĩga yanyu yotho nĩmookire kũrĩ nĩ. ²⁴ Mũkiuga atĩrĩ, “Jehova Ngai witũ nĩatuonetie riiri wake na ũnene wake, na nĩtũiguĩte mũgambo wake ũkiuma mwaki-inĩ. Ũmũthĩ nĩtwonete atĩ mũndũ no atũũre muoyo o na Ngai aarĩtie nake. ²⁵ No rĩrĩ, tũgũkua nĩkĩ? Mwaki ũyũ mũnene ũũ nĩ ũgũtũniina, na nĩtũgũkua tũngĩigua mũgambo wa Jehova Ngai witũ hĩndĩ ingĩ. ²⁶ Nĩ ũndũ-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩkũ ũrĩ muoyo ũrĩ waigua mũgambo wa Ngai ũrĩa ũtũũraga muoyo akĩaria arĩ thĩinĩ wa mwaki ta ũrĩa ithuĩ tũiguĩte, na agatũũra muoyo? ²⁷ Wee thĩ ũkuhĩrĩrie, ũigue ũrĩa wotho Jehova Ngai witũ ekuuga. Ũcooke ũũke ũtwĩre ũrĩa wotho Jehova Ngai witũ egũkwĩra. Nĩtũkũigua na twathĩke.”

²⁸ Jehova nĩamũiguire rĩrĩa mwanjaragĩria, nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩnjiguĩte ũrĩa andũ aya makwĩrite. Ũhoru ũcio wotho maarĩtie nĩ mwega. ²⁹ Naarĩ korwo magĩa na ngoro ya gũtũma meĩndigagĩre na matũũre marũmĩtie maathani makwa hĩndĩ ciothe, nĩguo matũũre monaga maũndũ mega o ene o na ciana ciao nginya tenel!

³⁰ “Thĩ ũmeere macooke hema-inĩ ciao. ³¹ No wee-rĩ, ikara haha harĩ nĩ nĩgeetha ngũhe ũhoru wa maathani mothe, na irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa ũrĩmarutaga nĩguo mamarũmagĩrĩre marĩ bũrũri ũrĩa ngũmahe mawĩgwatĩre ũtuĩke wao.”

³² Nĩ ũndũ ũcio, mwĩmenyererei nĩguo mwĩkage ũrĩa Jehova Ngai wanyu amwathĩte; mũtikarore na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho. ³³ Thĩagai na mĩthĩre irĩa yotho Jehova Ngai wanyu amwathĩte, nĩguo mũtũũre muoyo na mũgaacĩre, na nĩguo mũtũme matukũ manyu maingĩhe ma gũtũũra bũrũri ũcio mũkegwatĩra.

6

Enda Jehova Ngai Waku

¹ Na rĩrĩ, maya nĩmo maathani, na watho wa kũrũmĩrĩrwo na mawatho marĩa Jehova Ngai wanyu aanjathire ndĩmũrute nĩgeetha mũmamenyagĩrĩre mũrĩ bũrũri ũcio mũkũringa Rũũ rwa Jorodani mũthĩ mũkawĩgwatĩre ũtuĩke wanyu. ² Nĩgeetha inyuĩ na ciana cianyu, na ciana ciao irĩa igooka thuutha mwĩtigagĩre Jehova Ngai wanyu rĩrĩa rĩotho mũgũtũũra muoyo, na ũndũ wa kũmenyerera watho wake wotho wa kũrũmĩrĩrwo, na maathani marĩa mothe ngũmũhe, na nĩguo mũtũũre mũkenete matukũ maingĩ. ³ Atĩrĩrĩ wee Isiraeli, thĩkĩrĩria na ũmenyagĩrĩre gwathĩkaga nĩgeetha ũtũũre wonaga maũndũ mega, na ningĩ nĩgeetha mũingĩhe mũno mũrĩ bũrũri ũrĩ bũthi wa irĩa na ũũkĩ, o ta ũrĩa Jehova Ngai wa maithe manyu aamwĩrĩre.

⁴ Atĩrĩrĩ, wee Isiraeli, thĩkĩrĩria: Jehova Ngai witũ, we wiki nowe Jehova. ⁵ Endaga Jehova Ngai waku na ngoro yaku yotho, na muoyo waku wotho, na hinya waku wotho. ⁶ Maathani maya ndĩrakũhe ũmũthĩ ũreke matũũre ngoro-inĩ yaku. ⁷ Ũmarutage ciana ciaku na kĩyo. Aragia ũhoru wamo rĩrĩa ũikarĩte gwaku mũcĩ na rĩrĩa ũgũthĩ na njĩra, o na rĩrĩa ũkomete na rĩrĩa wokĩra. ⁸ Mohagĩrĩre guoko-inĩ gwaku marĩ imenyithia, na ũmohagĩrĩre ũthĩũ-inĩ waku. ⁹ Maandĩke hingĩro-inĩ cia mĩrango ya nyũmba ciaku, o na ũmaandĩke ihingo-inĩ ciaku.

¹⁰ Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa Jehova Ngai waku agaagũkinyia bũrũri ũcio erĩre maithe maku na mwĩhĩtwa: akĩrĩra Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, atĩ nĩagakũhe bũrũri ũrĩ na matũũra manene, mega, ũtaakĩte wee mwene, ¹¹ na akũhe nyũmba ciyũrĩte indo njega cia mĩthemba yotho, no tiwe mwene ũciyũrĩtie kuo, na ithima ũteenjete wee mwene, na mĩgũnda ya mĩthabibũ na ya mĩtamaĩyũ irĩa ũtaahandĩte wee mwene; hĩndĩ iyo warĩa na wahũũna, ¹² ũkaamenyerera ndũkanariganĩrwo nĩ Jehova, ũrĩa wakũrutire bũrũri wa Misiri, agĩkũruta bũrũri wa ũkombo.

¹³ Wĩtigagĩre Jehova Ngai waku, ũmũtungatĩre o we wiki, na rĩrĩa ũkwĩhĩta ũgwetage rĩitwa rĩake. ¹⁴ Ndũkanarũmĩrĩre ngai ingĩ, ngai cia andũ arĩa makũrigiĩcĩrĩre; ¹⁵ nĩgũkorwo Jehova Ngai waku, ũrĩa ũrĩ gatagatĩ-inĩ kanyu, nĩ Ngai ũrĩ ũiru, na marakara make nĩmagagũũkĩrĩra magũcine, na makũniine biũ ũthire bũrũri-inĩ ũcio. ¹⁶ Mũtikanagerie Jehova Ngai wanyu ta ũrĩa mwekire kũu Masa. ¹⁷ Mũtikanaage kũmenyerera maathani ma Jehova Ngai wanyu, na irĩkanĩro, na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo, marĩa akũheete ũrũmagĩrĩre. ¹⁸ Īkaga maũndũ marĩa moonagwo nĩ Jehova magĩrĩre na mega, nĩgeetha ũtũũre wonaga maũndũ mega, nĩguo ũthĩ ũkegwatĩre bũrũri ũcio mwega ũrĩa Ngai eerĩre maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa, ¹⁹ atĩ nĩakaingata thũ cianyu ciothe ciehere mbere yaku, o ta ũrĩa Jehova oĩgite.

²⁰ Matukũ-inĩ ma thuutha, rĩrĩa mũrũguo agaakũũria atĩrĩ, “Gĩtũmi kĩa irĩkanĩro icio, na kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmĩrĩrwo na mawatho marĩa Jehova Ngai aamwathĩte mũrũmagĩrĩre, nĩ kĩĩ?” ²¹ Ũkaamũcookeria atĩrĩ: “Ithui twarĩ ngombo cia Firaũni kũu bũrũri wa Misiri, no Jehova agĩtũruta bũrũri ũcio wa Misiri na ũndũ wa guoko gwake kwa hinya. ²² Nĩtweyoneire na maithe maitũ Jehova akĩringa ciama na agĩka maũndũ ma kũgegania, maũndũ manene mũno na ma kũmakania, akĩmeeka kũu bũrũri wa Misiri, o na kũrĩ Firaũni na andũ a nyũmba yake yothe. ²³ No nĩatũrutire kuuma kũu nĩgeetha atũrehe gũkũ nĩguo atũhe bũrũri ũyũ eerĩre maithe maitũ ma tene na mwĩhĩtwa. ²⁴ Nake Jehova agĩtwatha twathĩkagĩre kĩrĩra kĩa watho wotho wa kũrũmĩrĩrwo, na twĩtigagĩre Jehova Ngai witũ, nĩgeetha tũgaacagĩre hĩndĩ ciothe, na tũtũũre muoyo o ta ũrĩa gũtariĩ ũmũthĩ. ²⁵ Na ithui tũngĩmenyerera gwathĩkĩra watho ũyũ wotho tũrĩ mbere ya Jehova Ngai witũ, o ta ũrĩa atwathĩte-rĩ, ũcio nĩ ũgaatuĩka ũthingu witũ.”

7

Kũingata Ndũrĩrĩ

¹ Rĩrĩa Jehova Ngai waku agaagũkinyia bũrũri ũrĩa ũratoonya ũkawĩgwatĩre na aingate ndũrĩrĩ nyingĩ ikweherere, nacio nĩ Ahiti, na Agirigashi, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi na Ajobusi, ndũrĩrĩ mũgwanja nene na irĩ hinya gũgũkĩra-rĩ, ² na rĩrĩa Jehova Ngai waku agaacineana kũrĩ we nawe ũkorwo ũcitooretie, hĩndĩ iyo no nginya ũgaciniina biũ. Ndũkanagĩre na kĩrĩkanĩro nacio na ndũkanaciĩguĩre tha. ³ Mũtikanagũrane nacio. Mũtikanaheane airĩtu anyu kũrĩ aanake ao kana aanake anyu mahikie airĩtu ao, ⁴ nĩgũkorwo nĩmakagarũra aanake anyu matige gũcooka kũnũmĩrĩra, na matuĩke a gũtungatĩra ngai ingĩ, namo marakara ma Jehova nĩmakamũũkĩrĩra, mamũcine na mamũniine o narua. ⁵ Ũũ nĩguo mũkaameeka: Mũkoinanga igongona ciao, na mũharaganie mahiga ma igongona ciao, na mũtemange itugĩ ciao cia Ashera, o na mũcine mĩhianano yao na mwaki. ⁶ Nĩgũkorwo inyuĩ mũrĩ rũrĩrĩ rwamũrĩrwo Jehova Ngai wanyu. Jehova Ngai wanyu aamũthurire kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe cia thĩ mũtuĩke rũrĩrĩ rwake, rũrĩrĩ rũrĩ bata mũno harĩ we.

⁷ Jehova ndaamwendire na akĩmũthuura tondũ mwarĩ aingĩ gũkĩra ndũrĩrĩ iria ingĩ, nĩgũkorwo nĩ inyuĩ mwarĩ anini mũno gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. ⁸ No nĩ ũndũ wa Jehova kũmwenda na kũmenyerera mwĩhĩtwa ũrĩa eehĩtĩre maithe manyu ma tene, nĩkĩo aamũrutire na guoko gwake kũrĩ hinya, na akĩmũkũũra akĩmũruta bũrũri wa ũkombo, kuuma hinya-inĩ wa Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio kĩmenyei atĩ Jehova Ngai wanyu nĩwe Ngai; o we Mũrungu ũrĩa mwĩhokeku, ũmenyagĩrĩra kĩrĩkanĩro gĩake kĩa wendo kũrĩ njaro ngiri cia andũ arĩa mamwendete, na makamenyerera maathani make. ¹⁰ No rĩrĩ, arĩa mamũthũire nĩakerĩhĩria na njĩra ya kũmaniina biũ makĩonaga;

ndakagĩa thieya kwĩrĩhĩria harĩ andũ arĩa mamũthũire, makĩonaga.

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio, mwĩmenyererei mũrũmagĩrĩre maathani na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa ngũmũhe ũmũthĩ.

¹² Mũngĩrũmbũiya mawatho macio na mũmamenyerere mũmarũmĩrĩre, nake Jehova Ngai wanyu nĩarĩigaga kĩrĩkanĩro gĩake kĩa wendo na inyuĩ, o ta ũrĩa eehĩtĩre mbere ya maithe manyu. ¹³ Nĩarĩmwendaga na amũrathimage na atũmage mũingĩhage. Nĩarĩrathimaga maciaro ma nda cianyu, na maciaro ma mĩgũnda yanyu, marĩ ma ngano, na ma ndibei ya mũhihano, na ma maguta, na ma njaũ cia ndũũru cianyu na ma tũtũrũme twa ndũũru cia ng'ondũ cianyu kũu bũrũri-inĩ

ũrĩa eehĩtire harĩ maithe manyu atĩ nĩakamũhe. ¹⁴ Inyuĩ nĩmũkarathimwo gũkĩra rũrĩrĩ rũngĩ o ruothe; gũtirĩ mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja wanyu ũkaaga mwana, o na kana ũhiũ wanyu o wothe wage gũciara. ¹⁵ Jehova nĩakamũgitĩra kuuma kũrĩ mĩrimũ yothe. Ndakamũrehithĩria mĩrimũ mĩũru ta ĩrĩa muoĩ rĩrĩa mwarĩ kũu bũrũri wa Misiri, no rĩrĩ, nĩakamĩrehithĩria andũ arĩa othe mamũthũire. ¹⁶ No nginya mũkaaniina ndũrĩrĩ ciothe ĩria Jehova akaarekereria acineane kũrĩ inyuĩ; mũtikanaciguĩre tha kana mũtungatĩre ngai ciacio, nĩgũkorwo ũndũ ũcio no ũtuĩke mũtego kũrĩ inyuĩ.

¹⁷ Mwahota kwĩra atĩrĩ, “Ndũrĩrĩ ici irĩ na hinya gũtũkĩra. Tũngĩhota atĩa gũciingata?” ¹⁸ No mũtikanaciĩtigĩre; ririkanagai wega ũrĩa Jehova Ngai wanyu eekire Firaũni, o na ũrĩa eekire bũrũri wa Misiri guothe. ¹⁹ Nĩmweyoneire na maitho manyu maũndũ manene marĩa andũ acio maageririo namo, o na ciama ĩria ciaringirwo, na maũndũ ma kũgeganĩa marĩa meekirwo; ningĩ mũririkane ũrĩa Jehova Ngai wanyu aamũrutire bũrũri wa Misiri na guoko kwa hinya na gũtambũrũkitio. Ũguo noguo Jehova Ngai wanyu ageeka ndũrĩrĩ ĩcio ciothe mũretigĩra rĩu. ²⁰ O na ningĩ, Jehova Ngai wanyu nĩagatũma magi ma mboora gatagatĩ ga cio, nginya o na matigari ma cio marĩa makaamwĩhitha makorwo mathirĩte. ²¹ Mũtikamakio nĩcio, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu, ũrĩa ũrĩ hamwe na inyuĩ, nĩ Mũrungu mũnene na wa gwĩtigĩrwo. ²² Jehova Ngai wanyu nĩakarutũrũra ndũrĩrĩ ĩcio ciehere mbere yanyu hanini o hanini. Mũtigitikĩrio mũciniine o rĩmwe, nĩguo nyamũ cia gĩthaka itikamũingĩhĩre imũrigiĩcĩrie. ²³ No Jehova Ngai wanyu nĩakaneana ndũrĩrĩ ĩcio kũrĩ inyuĩ, atũme igĩe na kĩrigiicano kĩnene o nginya iniinwo. ²⁴ Athamaki ao nĩakamaneana moko-inĩ manyu, na inyuĩ nĩmũkaniina marĩtwa mao biũ mehere gũkũ thĩ mũhuro wa riũa. Gũtirĩ mũndũ ũkaahota kũmwĩtiria; nĩ mũkaamaniina. ²⁵ Mĩhiano ya ngai ciao nĩmũkamĩcina na mwaki. Mũtikanacumĩkĩre betha na thahabu ĩria ciĩkĩritwo igũrũ rĩayo, kana mũmĩoe ĩtuĩke yanyu, mũtikaguucĩrĩrio nĩyo mũheeneke, nĩgũkorwo nĩrĩ magigi kũrĩ Jehova Ngai wanyu. ²⁶ Ndũkanarehe kĩndũ kĩrĩ thaahu nyũmba-inĩ yaku, nĩgeetha ndũkaamũrwo hamwe na kĩndũ kĩu mũniinwo. Kĩrege biũ na ũgĩthũire, nĩgũkorwo nĩgĩtuĩtwo gĩa kũniinwo.

8

Ndũkanariganĩrwo nĩ Jehova

¹ Maathani maya mothe ndĩramũhe ũmũthĩ ma kũrũmĩrĩra mamenyagĩrĩrei nĩgeetha mũtũũre, na mũingĩhe, na mũtoonye mwĩgwatĩre bũrũri ũrĩa Jehova erĩire maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa. ² Ririkanai ũrĩa Jehova Ngai wanyu aamũtongoririe njĩra-inĩ yothe kũu werũ-inĩ mĩaka ĩyo mĩrongo ĩna, akĩenda mwĩnyiihie na amũgerie nĩguo amenye maũndũ marĩa maarĩ ngoro-inĩ cianyu, kana hihi nĩmũkamenyagĩrĩra maathani make kana aca. ³ Nĩatũmire mwĩnyiihie, na akĩreka mũhũte agĩcooka akĩmũhũũnia na mana, marĩa mũtaamenyete kana makamenywo nĩ maithe manyu, nĩgeetha amũrute atĩ ti irio ciki ingĩtũũria mũndũ muoyo, no nĩ kiugo o gĩothe kĩrĩa kĩngiuma kanua ka Jehova. ⁴ Nguo cianyu itiigana gũtuĩka kana magũrũ manyu makĩimba ihinda-inĩ rĩu rĩa mĩaka mĩrongo ĩna. ⁵ Kĩmenyei na ngoro cianyu atĩ o ta ũrĩa mũndũ ahũũraga mũriũ akĩmũrũnga, ũguo noguo Jehova Ngai wanyu amũhũũraga.

⁶ Menyagĩrĩrai maathani ma Jehova Ngai wanyu, mũthiage na njĩra ciake na mũmwĩtigagĩre. ⁷ Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu aramũtwara bũrũri mwega mũno, bũrũri ũrĩ tũrũũĩ, na ũrĩ tũria twa maaĩ, na ithima cia maaĩ megũtherera kũu cianda-inĩ o na irĩma-inĩ; ⁸ bũrũri ũrĩ na ngano na cairi, na ũrĩ na mĩthabibũ na mĩkũyũ, na mĩkomamanga, ningĩ nĩ bũrũri ũrĩ na maguta ma mĩtamaiyũ na ũũkĩ; ⁹ nĩ bũrũri ũtakanyiihia irio, na inyuĩ mũtirĩ kĩndũ mũkaaga, bũrũri ũrĩa mahiga maguo arĩ igera, na no mwenje icango irĩma-inĩ ciagu.

¹⁰ Rĩrĩa mũkaarĩa mũhũũne, mũkaagooca Jehova Ngai wanyu nĩ ũndũ wa bũrũri ũcio mwega amũheete. ¹¹ Mwĩmenyagĩrĩrei mũtikanariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wanyu, mwage kũmenyerera maathani make na mawatho make, na kĩrĩa kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo ũrĩa ndĩramũhe ũmũthĩ. ¹² Kwaga ũguo, mwarĩa mwahũũna, na mwaka nyũmba njega na mũcitũũre, ¹³ na rĩrĩa ndũũru cianyu cia ng'ombe na cia mbũri ikaaneneha, nacio betha na thahabu ciongerereke, na indo ciothe ĩria mũrĩ nacio ikorwo ciongererekete mũno-rĩ, ¹⁴ hĩndĩ ĩyo ngoro cianyu nĩkaagĩa na mwĩtĩio, na nĩmũkariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wanyu, o we ũrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri, akĩmũruta

būrūri wa ūkombo. ¹⁵ Nĩamūtongoririe mūgītũĩkanĩria werũ ūcio mūnene na wa kũmakania, būrūri ūcio mūng'aru ūtarĩ maaĩ, na warĩ na nyoka njũru, o na tũng'aurũ. Nĩamūrutiire maaĩ ihiga-inĩ rĩa nyaigĩ. ¹⁶ Nĩamũheire mana mūrĩre kũu werũ-inĩ, marĩa maithe manyu mataamenyete ūhoru wamo, nĩguo atũme mwĩnyihie, na akĩmũgeria nĩgeetha thuutha-inĩ maũndũ manyu makaagĩrĩra. ¹⁷ Mwahota gũkeĩra atĩrĩ, “Ūhoti witũ na hinya wa moko maitũ nĩcio ituoneire ūtonga ūyũ.” ¹⁸ No rĩrĩ, ririkanagai Jehova Ngai wanyu, nĩgũkorwo nĩwe ūmũheaga ūhoti wa kwĩgĩra na ūtonga, na nĩ ūndũ ūcio agakĩhingia kĩrĩkanĩro gĩake, kĩrĩa aarĩkanĩire na maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa, o ta ūrĩa gūtariĩ ūmũthĩ.

¹⁹ Mũngĩkariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wanyu mūrũmĩrĩre ngai ingĩ, mũcihooe na mũciinamĩrĩre, ngũmumbūrĩra mũthenya wa ūmũthĩ atĩ ti-itherũ no mũkaaniinwo. ²⁰ Mũkaaniinwo o ta ndūrĩrĩ iria Jehova aaniinire agĩcieheria mbere wanyu, nĩ ūndũ wa kwaga gwathĩkĩra Jehova Ngai wanyu.

9

Ūremi wa Andũ a Isiraeli

¹ Ta thikĩrĩria wee Isiraeli. Rĩu ūrorete kũringa Rũũĩ rwa Jorodani ūthiĩ ūgatunye ndūrĩrĩ nene na irĩ hinya gũgũkĩra, būrūri ūrĩ na matũũra manene mũno mathiūrũrũkĩrĩo na thingo ikinyĩte o igũrũ. ² Andũ akuo marĩ hinya na nĩ araihu, nĩo Aanaki! Nĩũũĩ ūhoru wao, na nĩũiguĩte gũkĩrwo atĩrĩ: “Nũũ ūngĩhota gwĩtiiria andũ a Anaki?” ³ No menya wega ūmũthĩ atĩ Jehova Ngai waku nĩwe ūkũringa athiĩ mbere yaku ahaana ta mwaki wa kũniinana. Nĩakamaniina; amatoorie mbere yaku. Nawe nĩũkamarutũrũra ūmaniine biũ o narua, o ta ūrĩa Jehova aakwĩrĩre.

⁴ Jehova Ngai waku aarĩkia kũmaingata mehere mbere yaku-rĩ, ndũkaneĩre atĩrĩ, “Jehova andehete gũkũ ndĩgwatĩre būrūri ūyũ nĩ ūndũ wa ūthingu wakwa.” Aca, ti ūguo, no nĩ tondũ wa waganu wa ndūrĩrĩ icio, nĩkĩo Jehova egũciingata ciehere mbere yaku. ⁵ Ti ūthingu waku o na kana ūrũngĩrũru waku ūgũtũma ūkegwatĩre būrūri wacio; no nĩ tondũ wa waganu wa ndūrĩrĩ icio-rĩ, Jehova Ngai waku nĩekũmarutũrũra mehere mbere yaku nĩguo ahingie ūrĩa eehĩtire kũrĩ maithe maku, nĩo Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. ⁶ Nĩ ūndũ ūcio, kĩmenye atĩ ti ūthingu waku ūtũmĩte Jehova Ngai waku akũhe būrūri ūcio mwega ūwĩgwatĩre ūtũĩke waku, nĩgũkorwo inyuĩ mūrĩ andũ momĩtie ngingo.

Njaũ ya Thahabu

⁷ Ririkanaga na ndũkanariganĩrwo nĩ ūrĩa warakaririe Jehova Ngai waku kũu werũ-inĩ. Kuuma mũthenya ūrĩa woimire būrūri wa Misiri nginya rĩrĩa mwakinyire gũkũ, mũkoretwo mũkĩremera Jehova. ⁸ Mūrĩ kũu Horebu nĩmwatũmire marakara ma Jehova maarahũke akĩrakara nginya akĩenda kũmũniina. ⁹ Rĩrĩa ndaambatire kĩrĩma-inĩ nganengerwo ihengere cia mahiga, ihengere iria ciandĩkitwo kĩrĩkanĩro kĩrĩa Jehova aarĩkanĩire na inyuĩ, nĩndaikarire kũu kĩrĩma igũrũ matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ūtukũ; ndiariire irio kana ngĩnyua maaĩ. ¹⁰ Jehova nĩanengerire ihengere igĩrĩ cia mahiga ciandĩkitwo na kĩara kĩa Ngai. Ciandĩkitwo maathani mothe marĩa Jehova aamwariire kũu kĩrĩma-inĩ arĩ thĩĩnĩ wa mwaki, mũthenya ūrĩa mwagomanĩte.

¹¹ Hĩndĩ ĩrĩa matukũ macio mĩrongo ĩna, mũthenya na ūtukũ, maathirire-rĩ, Jehova nĩanengerire ihengere icio igĩrĩ cia mahiga, ihengere icio cia kĩrĩkanĩro. ¹² Jehova agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, “Ikũrũka narua uume gũkũ nĩ ūndũ andũ aku arĩa warutire būrūri wa Misiri nĩmethũkĩtie. Nĩmagarũrũkĩte o na ihenya magatiganĩria maathani marĩa ndamaathire na nĩmethondekeire mũhianano wa gũtwekio.”

¹³ Nĩngĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Andũ aya nĩndĩmoonete, ngoona atĩ nĩ andũ momĩtie ngingo mũno! ¹⁴ Ndekereria, nĩguo ndĩmaniine na tharie rĩitwa rĩao gũkũ thĩ mũhuro wa riũa. Thuutha wa ūguo njooke ngũtue rũrĩrĩ rũrĩ hinya na rũrĩ na andũ aingĩ kũmakĩra.”

¹⁵ Nĩ ūndũ ūcio ngĩhũndũka ngĩkũrũka kuuma kĩrĩma igũrũ o gĩkĩrĩrĩmbũkaga mwaki. Nacio ihengere icio igĩrĩ cia kĩrĩkanĩro ciarĩ moko-inĩ makwa. ¹⁶ Rĩrĩa ndaacũthĩrĩrie, nĩndonire atĩ nĩmwehĩrie Jehova Ngai wanyu; nĩ mwethondekeire mũhianano wa gũtwekio ūhaana ta njaũ. Nĩmwagarũrũkĩte o narua mũgatiga kũrũmĩrĩra njĩra ĩrĩa Jehova aamwathĩte mūrũmagĩrĩre. ¹⁷ Nĩ ūndũ ūcio ngĩnyiita ihengere icio igĩrĩ ngĩcirekania kuuma moko-inĩ makwa, nacio ikĩenyũkanga icunjĩ mũkĩĩonagĩra na maitho manyu.

¹⁸ Ningĩ ngĩgũithia thĩ mbere ya Jehova matukũ mĩrongo ñna, mũthenya na ũtukũ; ndiigana kũrĩa irio kana ngĩnyua maaĩ, nĩ ũndũ wa mehia marĩa mothe mwekĩte, mũgeeka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, mũgĩtũma arakare. ¹⁹ Nĩndetigagĩra marakara na mang'ũrĩ ma Jehova, nĩgũkorwo nĩamũarakarĩre o kũigana ũndũ angĩamũniinire. No Jehova nĩathikĩrĩrie o rĩngĩ. ²⁰ Nake Jehova nĩarakarĩre Harũni o kũigana ũndũ angĩamũniinire, no ihinda rĩu, nĩndahooeire Harũni o nake. ²¹ Ningĩ ngĩcooka ngĩoya kĩndũ kũ kĩanyu kĩa wĩhia, nakĩo nĩkĩo njaũ ĩyo mwathondekete, na ngĩmĩcina na mwaki. Ngĩcooka ngĩmĩthethera ngĩmĩthĩa ĩgĩtuĩka mūtutu mũhinyu ta rũkũngũ, naruo rũkũngũ rĩu ngĩrũikia karũũ gaathereraga koimĩte kĩrĩma-inĩ.

²² O na ningĩ nĩmwarakaririe Jehova mũrĩ kũu Tabera, na Masa, na Kibirothu-Hataava.

²³ Na rĩrĩa Jehova aamũtũmire kuuma Kadeshi-Barinea, aamwĩrĩre atĩrĩ, “Ambatai mũthĩ mũkeg-watĩre bũrũri ũrĩa ndĩmũheete.” No nĩ mwaremeire watho wa Jehova Ngai wanyu. Mũtiigana kũmwĩhoka kana kũmwathĩkĩra. ²⁴ Kuuma rĩrĩa ndamũmenyire, mūtũũraga mũremeire Jehova.

²⁵ Nĩndegũithirie thĩ mbere ya Jehova matukũ macio mĩrongo ñna, mũthenya na ũtukũ, tondũ Jehova nĩoigĩte atĩ nĩekũmũniina. ²⁶ Ngĩhooya Jehova, ngĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Mwathani Jehova, tiga kũniina andũ aya aku, o aya igai rĩaku kũmbe arĩa wakũũrĩre na ũndũ wa hinya waku mũnene, ũkĩmaruta bũrũri wa Misiri na guoko gwaku kwa hinya. ²⁷ Ririkana ndungata ciaku Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. Tiga kũrora ũmũ wa ngoro cia andũ aya, na waganu wao, o na mehia mao. ²⁸ Kwaga ũguo, bũrũri ũrĩa wee watũrutire ũkoiga atĩrĩ, ‘Tondũ Jehova ndangĩahotire kũmakinyia bũrũri ũrĩa aamerĩre, na nĩ tondũ nĩamamenete-rĩ, nĩkĩo aamatwarire werũ-inĩ amooragĩre kuo.’ ²⁹ No andũ aya nĩ aku, o igai rĩaku kũmbe, arĩa warutire kũu na ũndũ wa hinya waku mũnene, na guoko gwaku gũtambũrũkĩtio.”

10

Ihengere Ihaana ta Iria cia Mbere

¹ Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Acũhia ihengere igĩrĩ cia mahiga ihaana ta iria cia mbere, ũcooke wambate gũkũ kũrĩ nĩ kĩrĩma-inĩ. Na ũcooke ũthondeke ithandũkũ rĩa mbaũ. ² Nĩngwandĩka ciugo iria ciaandĩkĩtwo ihengere-inĩ iria cia mbere, iria woragire. Nawe nĩũgũcooka ũciĩkĩre thĩinĩ wa ithandũkũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro.”

³ Nĩ ũndũ ũcio ngĩgĩthondeka ithandũkũ rĩu na mbaũ cia mũtĩ wa mũgaa, na ngĩcũhia ihengere igĩrĩ cia mahiga ihaanaine na iria cia mbere, ngĩambata kĩrĩma-inĩ nguũite ihengere ĩcio igĩrĩ na moko. ⁴ Jehova akĩandĩka Maathani macio ĩkũmi ihengere-inĩ ĩcio, o ta ũrĩa maandĩkĩtwo hĩndĩ ya mbere, o marĩa aamwarĩrie kũu kĩrĩma-inĩ arĩ thĩinĩ wa mwaki, mũthenya ũrĩa mwagomanĩte. Jehova agĩcooka akĩinengera ihengere ĩcio. ⁵ Na nĩ ngĩcooka ngĩgarũrũka, ngĩikũrũka, ngĩuma kĩrĩma igũrũ, ngĩkĩra ihengere ĩcio ithandũkũ-inĩ rĩu ndaathondekete o ta ũrĩa Jehova aanjathĩte, na nĩho irĩ o na rĩu.

⁶ (Andũ a Isiraeli nĩmathĩre rũgendo moimĩte ithima-inĩ cia andũ a Jaakani, magĩkinya Mosera. Kũu nĩkuo Harũni aakuĩrĩre, na nokuo aathikirwo; nake mũriũ Eliazaru agĩtuĩka mũthĩnjĩri-Ngai ithenya rĩake. ⁷ Kuuma kũu magĩthĩ nginya Gudugoda, na magĩcooka magĩthĩ magĩkinya Jotibatha, bũrũri ũrĩ tũrũũ. ⁸ Ihinda-inĩ rĩu Jehova nĩamũrĩre mũhĩrĩga wa Lawi ũkuuage ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na ũrũgamage mbere ya Jehova, ũtungatage na ũrathimanage ũkĩgwetaga rĩitwa rĩake, o ta ũrĩa meekaga ũmũthĩ. ⁹ Kũu nĩkĩo gĩtũmi kĩa Alawii gũkorwo matarĩ na igai rĩao kũmbe gatagati ka ariũ a ithe wao; Jehova nĩwe igai rĩao, o ta ũrĩa Jehova Ngai wanyu aameerire.)

¹⁰ Nĩndaikarĩre kũu kĩrĩma-inĩ matukũ mĩrongo ñna, mũthenya na ũtukũ, o ta ũrĩa ndeekĩte hĩndĩ ya mbere, na ihinda rĩrĩ o narĩo Jehova nĩanjigũire. Ndwarĩ wendo wake amũniine. ¹¹ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Thĩ ũgatongorie andũ aya kũrĩa megũthĩ, nĩguo mathĩ megwatĩre bũrũri ũrĩa nderĩre maithe mao na mwĩhĩtwa atĩ nĩngamahe.”

Mwĩtigagĩrei Jehova

¹² Na rĩrĩ, wee Isiraeli, nĩ ũndũ ũrĩkũ Jehova Ngai waku endaga wĩke, tiga o wĩtigagĩre Jehova Ngai waku, na ũthiĩage na njĩra ciake ciothe, na ũmwendage, na ũtungatagĩre Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothe o na muoyo waku wothe, ¹³ na ũmenyagĩrĩre maathani ma Jehova, na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo ũrĩa ngũkũhe ũmũthĩ nĩguo maũndũ maku magĩrĩre?

¹⁴ Jehova Ngai waku nîwe mwene igûrû, o na igûrû rîrîa rîrî kûraya kûu matu-inî, o na thî no yake na indo ciothe iria irî kuo. ¹⁵ No rîrî, o na kûrî ûguo, Jehova nîakenirio nî maithe manyu ma tene na akîmeenda, na akîmûthuura inyuî njaro ciao harî ndûrîrî iria ingî ciothe, o ta ûrîa gûtariî ûmûthî. ¹⁶ Nî ûndû ûcio, ruithiai ngoro cianyu na mûtigacooke kûûmia ngingo cianyu rîngî. ¹⁷ Nîgûkorwo Jehova Ngai wanyu nîwe Ngai wa ngai iria ingî, na Mwathani wa aathani, o we Mûrungu ûrîa mûnene, ûrîa ûrî hinya mûno na wa kûmakania, ûrîa ûtathutûkanagia, na ndoyaga mahaki. ¹⁸ Nîarûagîrîra ciira wa ciana cia ngoriai na wa atumia a ndigwa, na nîendaga mûndû wa kûngî, akamûheaga irio na nguo. ¹⁹ O na inyuî no nginya mwendage andû a kûngî, nîgûkorwo o na inyuî mwatûûire mûrî andû a kûngî bûrûri-inî wa Misiri. ²⁰ Wîtigagîre Jehova Ngai waku na ûmûtungatagîre. Wînyiitanagie nake, na ûkîihîta ûgwetage rîitwa rîake. ²¹ Ucio nowe ûrîgoocaga; na nîwe Ngai waku, ûrîa wagwîkîire maûndû macio manene na ma kûmakania marîa weyoneire na maitho maku. ²² Maithe manyu ma tene arîa maikûrûkire magîthîi bûrûri wa Misiri maarî andû mîrongo mûgwanja, na rîu Jehova Ngai waku nîakûingîhîtie o ta njata cia matu-inî.

11

Endaga Jehova na U̇mwathîkagîre

¹ Endaga Jehova Ngai waku na ûmenyagîrîre maûndû marîa endaga, arî kîrîra kîa watho wake wa kûrûmîrîrwo, na mawatho make, na maathani make hîndî ciothe. ² Ririkana ûmûthî atî ciana ciaku itionire na itiamenyire kûherithania kwa Jehova Ngai waku: o na itionire ûnene wake na guoko gwake kûrîa kûrî hinya, o na guoko gwake gûtambûrûkîtio; ³ o na ciana iria aaringire, na maûndû marîa eekire kûu bûrûri wa Misiri, na kûrî Firaûni mûthamaki wa bûrûri wa Misiri, na bûrûri wake wotho; ⁴ na ûrîa eekire mbûtû cia ita cia bûrûri wa Misiri, na mbarathi ciao, na ngaari ciao cia ita, na ûrîa aamahubîkanirie na maaî ma Iria Itune hîndî iyo maathingatanîte nao, na ûrîa Jehova aamarehithîirie mûthiro wa gûtûûra. ⁵ Ciana cianyu ticio cionire ûrîa aamwîkîire mûrî kûu werû-inî, nginya rîrîa mwakinyire gûkû; ⁶ o na ûrîa eekire Dathani na Abiramu, ariû a Eliabu ûrîa Mûrubeni, rîrîa thî yamaathamîirie kanua kayo marî gatagatî ka andû a Isiraëli othe, thî ikîmameria hamwe na nyûmba ciao, na hema ciao, na kîrîa gîothe maarî nakîo. ⁷ No nî maitho manyu meeyoneire maûndû macio mothe manene marîa Jehova ekîte.

⁸ Nî ûndû ûcio menyagîrîrai maathani mothe marîa ndîramûhe ûmûthî, nîgeetha mûgîe na hinya wa gûtoonya na wa gûtunyana bûrûri ûrîa mûraringa Rûûi rwa Jorodani mûkawîgwatîre, ⁹ na nîgeetha mûgaatûûra matukû maingî bûrûri ûcio Jehova eehîtire na mwîhîtwa atî nîakahe maithe manyu ma tene na njaro ciao, bûrûri ûrî bûthi wa iria na ûûkî. ¹⁰ Bûrûri ûrîa mûrathîi mûkaûtunyane ndûhaana ta bûrûri wa Misiri, kûrîa muumîte, kûrîa mwahaandaga mbegû cianyu na mûgaciunithagîria maaî na magûrû taarî mûgûnda wa mboga. ¹¹ No rîrî, bûrûri ûrîa mûraringa Rûûi rwa Jorodani mûkegwatîre nî bûrûri ûrî irîma na cianda iria inyuuga maaî ma mbura kuuma igûrû. ¹² Nî bûrûri ûmenyagîrîrwo nî Jehova Ngai wanyu; maitho ma Jehova Ngai wanyu maikaraga maûcûthîrîirie kuuma kîambîrîria kîa mwaka nginya mûthia wago.

¹³ Nî ûndû ûcio mûngîathîkîra maathani marîa ndîramûhe ûmûthî mûrî na wîhokeku, na mwendage Jehova Ngai wanyu, na mûmûtungatagîre na ngoro cianyu ciothe na muoyo wanyu wotho; ¹⁴ hîndî iyo nîngoiria mbura bûrûri wanyu kîmera kîayo gîakinya, mbura ya mûringo na ya gûkûria irio, nîgeetha mûgaacookagîrîria ngano yanyu, na ndibei ya mûhihano na maguta. ¹⁵ Nîngatûma kûgîe na nyeki ithaka-inî nî ûndû wa ng'ombe cianyu, na mûkarîîaga mûkahûûna.

¹⁶ Mwîmenyagîrîrei mûtikanaguucîrîrio, mûgarûrûke mûhohe ngai ingî na mûciinamîrîre. ¹⁷ Mûngîkaguucîrîrio, marakara ma Jehova nîmakamûûkîrîra mamûcine, na nîakahinga igûrû nîgeetha gûtikoire nayo thî yage kûruta maciaro, na inyuî nîmûgathira o narua mwehere bûrûri ûcio mwega Jehova aramûhe. ¹⁸ Igaai ciugo ici ciakwa ngoro-inî cianyu na meciîria-inî manyu; ciohagîrîrei moko-inî manyu irî imenyithia, na mûciohagîrîre mothîû-inî manyu. ¹⁹ Cirutagei ciana cianyu, na mûciaragie rîrîa mûikarîte kwanyu mîcîi na rîrîa mûrathîi na njîra, na rîrîa mûkomete na rîrîa muokîra. ²⁰ Ciandîkei hingîro-inî cia mîrango ya nyûmba cianyu o na mûciandîke ihingo-inî cianyu, ²¹ nîgeetha matukû manyu na matukû ma ciana cianyu maingîhe kûu bûrûri-inî ûcio Jehova eehîtire

na mwĩhĩtwa atĩ nĩakahe maithe manyu ma tene; maingĩhe o ta matukũ marĩa igũrũ rĩgũtũũra rĩ igũrũ wa thĩ.

²² Mũngĩmenyerera wega maathani maya mothe ndĩramũhe mũmarũmagĩrĩre, mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũthiage na njĩra ciake ciothe na mũkarage mwĩgwatanĩtie nake-rĩ, ²³ hĩndĩ ĩyo Jehova nĩakaingata ndũrĩrĩ icio ciothe ciehere mbere yanyu, na inyuĩ mwĩgwatĩre kũndũ kũu kwa ndũrĩrĩ nene na irĩ hinya kũmũkĩra. ²⁴ Kũndũ guothe kũrĩa mũgaakinyithia makinya manyu gũgaatuĩka kwanyu; bũrũri wanyu ũkoima werũ-inĩ ũkinye Lebanoni, na uume Rũũĩ rwa Farati ũkinye irĩa-inĩ rĩa mwena wa ithũĩro. ²⁵ Gũtirĩ mũndũ ũkaahota kũmwĩtiria. O ta ũrĩa aamwĩrĩre, Jehova Ngai wanyu nĩagatũma mwĩtigĩrwo nĩ andũ a bũrũri wothe kũrĩa guothe mũgaathĩ.

²⁶ Atĩrĩrĩ, ũmũthĩ ndĩramũigĩra kĩrathimo mbere yanyu na ngamũigĩra kĩrumi, ²⁷ ndĩramũigĩra kĩrathimo angĩkorwo nĩmũgwathĩkĩra maathani ma Jehova Ngai wanyu marĩa ndĩramũhe ũmũthĩ; ²⁸ na ngamũigĩra kĩrumi angĩkorwo nĩmũrĩagaga gwathĩkĩra maathani ma Jehova Ngai wanyu mũgatiga gũthĩ na njĩra rĩa ngũmwatha ũmũthĩ, na ũndũ wa kũrũmĩrĩra ngai ingĩ, irĩa mũtooĩ. ²⁹ Rĩrĩa Jehova Ngai wanyu akaamũkinyia bũrũri ũrĩa mũrathĩ mũkawĩgwatĩre, nĩmũkanĩrĩra ũhoru wa kĩrathimo kũu kĩrĩma-inĩ kĩa Gerizimu, nakĩo kĩrumi mũheanĩre ũhoru wakĩo kĩrĩma-inĩ kĩa Ebalĩ. ³⁰ O ta ũrĩa mũũĩ, irĩma icio irĩ kũu mũrĩmo wa Rũũĩ rwa Jorodani, mwena wa ithũĩro wa njĩra kwerekera na kũrĩa rĩa rĩthũagĩra, gũkuhĩ na mĩtĩ rĩa mĩnene ya More, kũu bũrũri wa andũ a Kaanani arĩa matũũraga Araba gũkuhĩ na Giligali. ³¹ Mũrĩ hakuhĩ kũringa Rũũĩ rwa Jorodani mũtoonye mũkegwatĩre bũrũri ũcio Jehova Ngai wanyu aramũhe. Rĩrĩa mũgaakorwo mũwoete na mũgatũũra kuo-rĩ, ³² menyagĩrĩrai gwathĩkĩra kĩrĩa kĩa watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa ndĩramũhe ũmũthĩ.

12

Handũ Hamwe tu ha Kũhooerwo

¹ Ici nĩcio irĩa cia watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa mwagĩrĩrwo nĩ kũmenyerera mũmarũmagĩrĩre mũrĩ bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wa maithe manyu amũheete mũwĩgwatĩre, rĩrĩa rĩothe mũgũtũũra bũrũri-inĩ ũcio. ² Mũkaananga biũ kũndũ guothe kũu igũrũ wa irĩa irĩa ndaaya na tũrĩma na rungu rwa mũtĩ o wothe mũruru kũrĩa ndũrĩrĩ icio mũkegwatĩra bũrũri wacio ihooyagĩra ngai ciacio. ³ Mũkoinanga igongona ciacio, na mũharaganie mahiga mao marĩa maamũre, na mũcine itugĩ cia Ashera ciacio; mũtemange mĩhianano ya ngai ciao, na mũtharie marĩtwa ma cio mehere kũndũ kũu.

⁴ Mũtikanahooe Jehova Ngai wanyu ta ũrĩa ndũrĩrĩ icio ihooyaga ngai ciacio. ⁵ No rĩrĩ, no nginya mũgaacaria handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura thĩnĩ wa mĩhĩrĩga yanyu yothe, nĩguo haamũrĩrwo rĩtwa rĩake, harĩ gĩkaro gĩake. Hau nĩho mũrĩthiiga; ⁶ na nĩho mũrĩtwaraga maruta manyu ma njino na magongona manyu, na icunjĩ cianyu cia ikũmi na maruta ma mwanya, na kĩrĩa gĩothe mũrĩrutaga kĩa mĩhĩtwa yanyu, o na maruta manyu ma kwĩyendera, na marigithathi ma ndũũru cianyu cia ng'ombe na cia ng'odu. ⁷ Mũrĩ hau mbere ya Jehova Ngai wanyu, inyuĩ na andũ a nyũmba cianyu nĩmũkarĩaga na mũgakenera maũndũ mothe marĩa mũrĩkaga na moko manyu, nĩ ũndũ Jehova Ngai wanyu nĩamũrathimĩte.

⁸ Mũtikaneeke ta ũrĩa tũreka tũrĩ gũkũ ũmũthĩ, o ũrĩa mũndũ aroona kwagĩrĩre, ⁹ tondũ mũtirĩ mũraakinya ũhurũko-inĩ kana igai-inĩ rĩrĩa Jehova Ngai wanyu aramũhe. ¹⁰ No nĩmũkaringa Rũũĩ rwa Jorodani mũtũũre bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu, na nĩakamũhurũkia harĩ thũ cianyu ciothe irĩa imũthiũrũrũkĩirie, nĩgeetha mũtũũre mũtarĩ na ũgwati. ¹¹ Hĩndĩ ĩyo handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura haamũrwo ha gũtũũria Rĩtwa rĩake, nĩho mũgaatwaraga indo ciothe irĩa ngũmwatha mũtwarage: nacio nĩ maruta manyu ma njino, na magongona manyu, na icunjĩ cianyu cia ikũmi na maruta manyu ma mwanya, na indo ciothe njega irĩa mwĩrĩre Jehova na mwĩhĩtwa. ¹² Na mũrĩ hau, mũkenage mũrĩ mbere ya Jehova Ngai wanyu, inyuĩ ene, na ariũ anyu, na airĩtu anyu, na ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii a kuuma matũũra-inĩ manyu arĩa matarĩ na mĩgũnda kana igai rĩao ene. ¹³ Mwĩmenyererei mũtikanarutĩre magongona manyu ma njino handũ harĩa hothe mũngĩenda. ¹⁴ Marutagĩrei o handũ harĩa Jehova agaathuura mũhĩrĩga-inĩ ũmwe wa mĩhĩrĩga yanyu, nĩho mũgeekagĩra maũndũ marĩa mothe ndĩmwathĩte.

¹⁵ No rĩrĩ, no mũthĩnjĩre nyamũ cianyu itũũra-inĩ rĩanyu o rĩothe na mũrĩe nyama nyingĩ o ũrĩa mũngĩenda, o taarĩ nyama cia thwariga kana cia thiiya, mũrĩe kũringana na kĩrathimo kĩrĩa Jehova Ngai wanyu amũheete. Andũ othe, arĩa marĩ na thaahu o na arĩa matarĩ, no marĩe nyama icio.

¹⁶ No mũtikanarĩe thakame; mũitagei thĩ o taarĩ maaĩ. ¹⁷ Mũtikanarĩre matũũra-inĩ manyu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano yanyu, na ndibei ya mũhihano, na maguta, kana marigithathi ma ndũũru cianyu cia ng'ombe na cia ng'onde, kana kĩndũ o gĩothe mwĩhĩtĩte kũrutaga, kana maruta manyu ma kwĩyendera, o na kana maruta ma mwanya. ¹⁸ Handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, mũrĩrĩagĩra indo icio mbere ya Jehova Ngai wanyu mũrĩ handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura, inyuĩ ene, na ariũ anyu na airĩtu anyu, na ndungata cianyu cia arĩme na cia andũ-a-nja, na Alawii a kuuma matũũra-inĩ manyu, na nĩmũrĩkenagĩra maũndũ mothe marĩa mũrĩkaga na moko manyu mũrĩ mbere ya Jehova Ngai wanyu. ¹⁹ Menyereraĩ mũtikanarekererie Alawii hĩndĩ irĩa yothe mũgũtũũra bũrũri ũcio wanyu.

²⁰ Rĩrĩa Jehova Ngai waku agaakwaramĩria bũrũri waku o ta ũrĩa aakwĩrĩre, nawe wende kũrĩa nyama na uuge atĩrĩ, “Nĩngwenda nyama,” hĩndĩ iyo no ũrĩe nyama nyingĩ o ũrĩa ũngĩenda.

²¹ Kũngĩkorwo handũ harĩa Jehova Ngai waku athuurĩte haamũrĩrwo Rĩitwa rĩake nĩ hakũraiĩrĩrĩe-rĩ, no ũthĩnje nyamũ kuuma ndũũru-inĩ ciaku cia ng'ombe na cia ng'onde irĩa Jehova akũheete, ta ũrĩa ngwathĩte, na ũrĩ o kũu matũũra-inĩ maku, no ũrĩe nyama nyingĩ o ũrĩa ũngĩenda. ²² Rĩa nyama icio o ta ũrĩa ũngĩrĩa nyama cia thwariga kana cia thiiya. Andũ arĩa marĩ na thaahu na arĩa matarĩ no marĩe nyama icio. ²³ No ũmenyerere ndũkanarĩe thakame, tondũ thakame nĩyo muoyo, ndũkanarĩanĩrie muoyo ũcio na nyama. ²⁴ Ndũkanarĩe thakame; mũite thĩ o ta maaĩ. ²⁵ Ndũkanamĩrĩe, nĩguo maũndũ maku magĩrĩre, o na ma ciana ciaku irĩa igooka thuutha waku, tondũ ũrĩkoragwo ũgĩka maũndũ marĩa magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova.

²⁶ No rĩrĩ, nĩũkoya indo ciaku irĩa nyamũre na kĩndũ kĩrĩa gĩothe wĩhĩtĩte atĩ nĩũkaruta, ũthĩĩ handũ harĩa Jehova agaathuura. ²⁷ Rutĩra magongona maku ma njino, ma nyama na ma thakame kĩgongona-inĩ kĩa Jehova Ngai waku. Thakame iyo ya magongona macio maku no nginya iitwo hau mwena-inĩ wa kĩgongona kĩa Jehova Ngai waku, no nyama no ũcirĩe. ²⁸ Menyerera wathĩkĩre mawatho maya mothe ndĩragwatha, nĩgeetha maũndũ maku na ma ciana ciaku irĩa igooka thuutha waku maagagĩrĩre hĩndĩ ciothe, tondũ ũrĩkoragwo ũgĩka wega na ũrĩa kwagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova Ngai waku.

²⁹ Jehova Ngai waku nĩakeheria mbere yaku ndũrĩrĩ irĩa ũkĩrĩ kũhithũkĩra ũcitunye bũrũri. No rĩrĩa ũgaacingata na ũtũũre bũrũri wacio, ³⁰ na ciarĩkia kũniinwo ciehere mbere yaku, wĩmenyerere ndũkanategwo na ũndũ wa gũtũrĩa ũhoru wa ngai ciacio ũkĩũria atĩrĩ, “ĩ ndũrĩrĩ ici itungatagĩra ngai ciacio atĩa? Tũgwĩka o ta ũrĩa ciĩkaga.” ³¹ Ndũkanahooe Jehova Ngai waku na njĩra icio ciacio, nĩ ũndũ ikihooya ngai icio ciacio, nĩciĩkaga maũndũ mothe marĩa marĩ magigi marĩa Jehova athũire. O na nĩcinaga ariũ ao na airĩtu ao na mwaki marĩ magongona ma ngai ciacio. ³² Tigĩrĩra atĩ nĩ weka maũndũ mothe marĩa ngwathĩte; ndũkanongerere ũndũ kana ũrutarute.

13

Kũhooya Ngai Ingĩ

¹ Mũnabii kana mũroti wa irooto angĩkeyumĩria thĩinĩ wanyu, nake amwĩre ũhoru wa kĩaama kana wa ũrirũ, ² naguo ũhoru ũcio aarĩtie wa kĩaama kana wa ũrirũ wĩkĩke-rĩ, acooke oige atĩrĩ, “Nĩtũrũmĩrĩrei ngai ingĩ (ngai irĩa mũtooĩ) mũreke tũcihooe,” ³ mũtikanathĩkĩrĩre ndeto cia mũnabii ũcio, kana cia mũroti ũcio wa irooto; Jehova Ngai wanyu nĩkũmũgeria aramũgeria amenye kana nĩmũmwendete na ngoro cianyu ciothe na mĩoyo yanyu yothe. ⁴ Jehova Ngai wanyu nĩwe mũrĩrũ-magĩrĩra, na nĩwe mũrĩitagĩra. Menyagĩrĩrai maathani make na mũmathĩkagĩre; mũtungatagĩrei na mwĩgwatanagie nake. ⁵ Mũnabii ũcio kana mũroti ũcio no nginya ooragwo, tondũ nĩahunjĩtie ũhoru wa kũremera Jehova Ngai wanyu, ũrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri, akĩmũkũũra kuuma bũrũri wa ũkombo; nĩageretie kũmũgarũra mwehere njĩra irĩa Jehova Ngai wanyu aamwathire mũrũmagĩrĩre. No nginya mũniĩne ũũru ũcio wehere gatagatĩ-inĩ kanyu.

⁶ Mũrũ wa nyũkwa ũrĩa mũciaraniĩrwo, kana mũrũguo kana mwarĩguo, kana mũtumia waku ũrĩa wendete, kana mũrataguo ũrĩa mumĩranĩtie ngoro nake angĩkũheenereria, akwĩre atĩrĩ, “Nĩtũthĩ tũkahooe ngai ingĩ” (ngai irĩa wee kana maithe manyu matooĩ, ⁷ ngai cia andũ arĩa

mamũthiũrũrũkĩirie, marĩ gũkuhĩ, kana marĩ kũraya, kuuma mwena ũmwe wa bũrũri nginya ũrĩa ũngĩ),⁸ ndũkanetĩkĩre ũhoru ũcio wake, kana ũmũthikĩrĩrie. Ndũkanamũiguĩre tha. Ndũkanamũtĩge arĩ muoyo kana ũmũhithĩrĩre.⁹ No nginya ũkaamũũraga. Guoko gwaku nĩkuo gũgaakorwo kũrĩ kwa mbere ũhoru-inĩ ũcio wa kũmũũraga, gũcooke kũrũmĩrĩrwo nĩ moko ma andũ arĩa angĩ othe.¹⁰ Mũhũũrei na mahiga nyuguto nginya akue, nĩ ũndũ nĩageretie kũmũgarũra amũrute njĩra-inĩ ya Jehova Ngai wanyu ũrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri, kuuma bũrũri wa ũkombo.¹¹ Hĩndĩ iyo andũ othe a Isiraeli nĩmakaigua ũhoru ũcio nao nĩmagetigĩra, na gũtirĩ mũndũ gatagatĩ kanyu ũgeeka ũndũ mũũru ta ũcio rĩngĩ.

¹² Mũngĩkaigua ũhoru ũkĩheanwo ũkonĩ itũũra rĩmwe rĩa marĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũtũũre kuo-rĩ,¹³ atĩ andũ aaganu nĩmeyumĩrĩtie thĩinĩ wanyu na makahĩtithia andũ a itũũra rĩa njĩra, makameera atĩrĩ, “Nĩtũthĩĩ tũkahooe ngai ingĩ” (ngai iria inyuĩ mũtooĩ),¹⁴ hĩndĩ iyo no nginya mũkoorĩrĩria ũhoru ũcio, na mũũthuthuurie na mũũtuĩrie wega biũ. Mũngĩona nĩguo kũrĩ na kũmenyeke wega atĩ ũndũ ũcio ũrĩ magigi ũguo nĩwĩkĩkĩte thĩinĩ wanyu-rĩ,¹⁵ no nginya mũkooraga andũ arĩa othe matũũraga itũũra rĩu na rũhiũ rwa njora. Itũũra rĩu nĩmũkarĩniina biũ, mũniine andũ a rĩo o na mahiũ makuo.¹⁶ Mũgaacookanĩrĩria indo ciothe iria ndahe cia itũũra rĩu handũ hamwe o kũu gatagatĩ ga kĩaaro gĩa itũũra, mũcine itũũra rĩu biũ hamwe na indo ciarĩo cia gũtahwo, itũũke igongona rĩa njino rĩrutĩrwo Jehova Ngai wanyu. Rĩgaatũũra rĩrĩ rĩanange nginya tene, na rĩtigaakwo rĩngĩ.¹⁷ Gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩa indo cio itũũrĩrwo kũniinwo gĩgaakorwo kĩrĩ moko-inĩ manyu, nĩgeetha Jehova atige gũcinwo nĩ marakara make mahiũ; nake acooke amũiguĩre tha, na amwĩke maũndũ ma ũtugi, na atũme mũingĩhe, o ta ũrĩa erĩre maithe manyu ma tene na mwĩhitwa,¹⁸ nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra Jehova Ngai wanyu na kũmenyerera maathani make mothe marĩa ngũmũhe ũmũthĩ, na gwĩka maũndũ marĩa magĩrĩre maitho-inĩ make.

14

Irio iria itarĩ Thaahu na iria irĩ Thaahu

¹ Inyuĩ nĩ inyuĩ ciana cia Jehova Ngai wanyu. Mũtikanetemange* kana mwenjwo ihara ũthiũ-inĩ nĩ ũndũ wa mũndũ mũkuũ,² nĩgũkorwo mũrĩ andũ mamũrĩrwo Jehova Ngai wanyu. Kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe cia thĩ, Jehova nĩamũthuurĩte mũtuĩke andũ ake a bata.

³ Mũtikanarĩe kĩndũ o nakĩ kĩrĩ thaahu.⁴ Ici nĩcio nyamũ iria mwagĩrĩrwo kũrĩa: nĩ ndegwa, na ng'ondũ, na mbũri,⁵ na thwariga, na thiiya, na thwara, na mbũri ya werũ, na ndoo, na ngondi, o na ng'ondũ cia irĩma-inĩ.⁶ No mũrĩe nyamũ o yothe irĩ mahũngũ maatũku na makarekania na nĩcookagia ithagumia.⁷ No rĩrĩ, harĩ nyamũ iria ĩcookagia ithagumia kana irĩ mahũngũ maatũku marekanĩtie biũ, mũtikanarĩe ngamĩra, kana mbũkũ, kana ikamĩ. O na gũtuĩka nĩcookagia ithagumia, mahũngũ ma cio ti maatũku, cio irĩ thaahu harĩ inyuĩ.⁸ Nayo ngũrwe, o na akorwo mahũngũ mayo nĩmarekanĩtie biũ-rĩ, ndĩcookagia ithagumia; iyo irĩ thaahu harĩ inyuĩ. Mũtikanarĩe nyama ciacio kana mũhutie ciimba ciacio.

⁹ Thĩinĩ wa nyamũ ciothe iria itũũraga maaĩ-inĩ, no mũrĩĩage irĩa yothe irĩ mathagu manyiitaine na irĩ ngaracũ mwĩrĩ.¹⁰ No irĩa yothe itarĩ tũthagu na ngaracũ, mũtikanamĩrĩe; nĩgũkorwo irĩ thaahu harĩ inyuĩ.

¹¹ No mũrĩe nyoni o yothe irĩa itarĩ thaahu.¹² No ici mũtikanarĩe: nderi, na ndiyũ, na ndiyũ iria njirũ,¹³ na hũngũ irĩa ndune na mũthemba o wotho wa hũngũ iria njirũ,¹⁴ na mũthemba o wotho wa mahuru¹⁵ na ndundu irĩa irĩ rũhĩa, na ndundu irĩa ĩgambaga, na nyoni ya iria-inĩ irĩa irĩ mathagu maraaya, na mũthemba o wotho wa rwĩgĩ,¹⁶ na gatundu karĩa kanini, na ndundu irĩa nene, o na ndundu irĩa njerũ,¹⁷ na ndundu ya werũ, na rwĩgĩ rũnene rũrĩa rũrĩaga thamaki, na nyoni ya iria-inĩ irĩa irĩ ngingo ndaaya,¹⁸ na karoga-ngunũ, na mĩthemba yotho ya cũcũ-wa-njoka, na hudihuda, o na rũhuhu.

¹⁹ Tũnyamũ tuothe tũrĩa tũrĩ mathagu tũmbũkaga tũrĩ gĩtutu tũrĩ thaahu harĩ inyuĩ, mũtikanatũrĩe.²⁰ No nyamũ yotho irĩ mathagu na ndĩrĩ thaahu no mũmĩrĩe.

* 14:1 Gwĩtemanga mwĩrĩ rĩarĩ igongona rĩa andũ a Ndũrĩrĩ hĩndĩ ya macakaya.

²¹ Mütikanarē kindū o na kīrīkū kīrīa mūgaakora gīkuīte. No mūkīhe mündū wa kūngī ūrīa ūtūūraga itūūra-inī o rīothe rīa matūūra manyu, nake no akīrīe, kana ūkienderie mūrūrīrī. No inyuī mūrī andū maamūrīrwo Jehova Ngai wanyu.

Mütikanaruge koori na iria rīa nyina.

Icunjī cia Ikūmi

²² Menyererai mūrutage gīcunjī gīa ikūmi kīa maciaro mothe ma mīgūnda yanyu mwaka o mwaka. ²³ Rīagīrai gīcunjī gīa ikūmi kīa ngano yanyu, na ndibei yanyu ya mūhihano, na maguta manyu, na marigithathi manyu ma ndūūru cianyu cia ng'ombe na cia mbūri mbere ya Jehova Ngai wanyu mūrī handū harīa agaathuura ha gūtūūria Rīitwa rīake, nīgeetha mwīrute gwītīgīra Jehova Ngai wanyu hīndī ciothe. ²⁴ No rīrī, handū hau hangīkorwo nī haraihu mūno, na Jehova Ngai wanyu nīamūrathimīte na mūtingīhota gūkuua gīcunjī kīanyu gīa ikūmi mūtware handū hau (nī ūndū handū hau Jehova agaathuura ha gūtūūria Rīitwa rīake nīhamūraihiirīe mūno-rī), ²⁵ hīndī iyo mūgaakūūrania gīcunjī kīanyu gīa ikūmi na betha, na inyuī mūtware betha iyo handū harīa Jehova Ngai wanyu agaathuura. ²⁶ Hūthīrai betha iyo na kūgūra kīrīa gīothe mūngīenda: ng'ombe, kana ng'ondū, kana ndibei o na kana kindū kīgagatie gīa kūnyua, kana o kindū gīothe kīrīa mūngīenda. Ningī inyuī na andū a nyūmba cianyu mūkaarīra indo icio o hau mbere ya Jehova Ngai wanyu mūkenete. ²⁷ Na mütikanarekererie Alawii arīa matūūraga matūūra-inī manyu, nīgūkorwo matīrī gīthaka kana igai rīao ene.

²⁸ Na rīrī, o mīaka itatū yathira, mūrutage icunjī cia ikūmi cia uumithio wanyu wothe wa mwaka ūcio, mūgaaciga kūu matūūra-inī manyu, ²⁹ nīgeetha Alawii (arīa matarī agaīre gīthaka kana igai rīao ene), na andū a kūngī, na ciana cia ngoriai, na atumia a ndigwa arīa matūūraga matūūra-inī manyu, magookaga makarīa na makahūūna, nīguo Jehova Ngai wanyu amūrathimage wīra-inī wothe wa moko manyu.

15

Mwaka wa Kūrekanīra Mathiirī

¹ Na rīrī, mīaka mūgwanja yathira, no nginya mūkarekanagīra mathiirī. ² Ūndū ūcio mūrīwīkaga ūū: mūkombithania o wothe nīarīrekanagīra thiirī o wothe ūrīa akombeire Mūisiraēli ūrīa ūngī. Ndakarandūra Mūisiraēli ūrīa ūngī thiirī kana mūrū wa ithe, nī ūndū ihinda rīa Jehova rīa kūrekanīra mathiirī nīrīhunjanīrio. ³ No mūrāndūre mündū wa kūngī thiirī, no rīrī, no nginya mūrekanīre thiirī o wothe ūrīa mūrū wa thoguo arī nago.* ⁴ No rīrī, gūtiagīrīre gūkorwo na mündū mūthīni thiinī wanyu, nīgūkorwo mūrī būrūri-inī ūcio Jehova Ngai wanyu ekūmūhe mūwīgwatīre ūtuīke igai rīanyu-rī, nīakamūrathima mūno, ⁵ angīkorwo nīmūgwathīkīra Jehova Ngai wanyu biū, o na mūmenyagīrīre kūrūmagīrīra maathani maya mothe ngūmūhe ūmūthī. ⁶ Nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīakamūrathima ta ūrīa eeranīre, na nīmūgakombagīra ndūrīrī nyingī, no inyuī mūtigaakombaga harī cio. Nīmūgaathaga ndūrīrī nyingī, no cio itikamwathaga.

⁷ Kūngīgaakorwo na mündū mūthīni gatagatī-inī ka ariū a ithe wanyu itūūra-inī o rīothe kūu būrūri-inī ūcio Jehova Ngai wanyu ekūmūhe-rī, mütikanamūmīrie ngoro, kana mūtuīke akarī kūrī mūrū wa ithe wanyu ūcio mūthīni. ⁸ No rīrī, nī kaba mūmūtambūrūkīrie guoko, na mūmūkombithie kīrīa gīothe akaabatario nīkīo. ⁹ Mwīmenyererei mütikanagīe na meciiria mooru, mūkoiga atīrī: “Mwaka wa mūgwanja, mwaka ūrīa wa kūrekanīra mathiirī ūrī hakuhī,” nīguo mütikagīe na ngoro njūru, mwage gūtaanahīra mūrū wa ithe wanyu ūrīa ūbataire, kana mwage kūmūhe kindū. Nake hīndī iyo no akaīre Jehova nī ūndū wanyu, na inyuī nīmūkonwo mwīhitie. ¹⁰ Heagai mündū ta ūcio na ūtaana, na mwīkage ūndū ūcio na ngoro itarī na ūūru; na nī ūndū wa ūguo-rī, Jehova Ngai wanyu nīarīmūrathimaga mawīra-inī manyu mothe, o na maūndū-inī mothe marīa mūrīkaga. ¹¹ Nīkūrīkoragwo na andū athīni hīndī ciothe būrūri-inī. Nī ūndū ūcio ngūmwatha mūtuīke ataana kūrī ariū a ithe wanyu, na kūrī andū arīa athīni o na abatari arīa marīkoragwo būrūri-inī wanyu.

* 15:3 Andū a mabūrūri mangī matiatigaga kūrīma mīgūnda yao mwaka-inī wa mūgwanja ta andū a Isiraēli. Nī ūndū wa gītūmi kīu o matiatigaga mbeeca cia kūrīha thiirī.

Kũrekereria Ndungata

¹² Mũrũ wa ithe wanyu Mũhibirania, arĩ mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja, angĩyendia kũrĩ we na agũtungatĩre mĩaka ĩtandatũ-rĩ, mwaka wa mũgwanja wakinya no nginya ũkaamũrekereria athiĩ. ¹³ Na rĩrĩa ũkaamũrekereria, ndũkanareke athiĩ moko matheri. ¹⁴ Nĩũkamũhe indo na ũtaana kuuma rũũru-inĩ rwaku, o na kuuma kĩhũrĩro-inĩ gĩaku kĩa ngano o na kĩhihĩro-inĩ kĩa ndibei. Ŭkaamũhe indo kũringana na ũrĩa Jehova Ngai waku akũrathimĩte. ¹⁵ Ririkanaga atĩ o na we warĩ ngombo kũu bũrũri wa Misiri, no Jehova Ngai waku agĩgũkũũra. Kĩu nĩkĩo gĩatũma ngũhe rĩathani rĩu ũmũthĩ.

¹⁶ No rĩrĩ, ndungata yaku ĩngĩgakwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndikwenda gũgũtiga,” nĩ ũndũ nĩkwendete na ĩkenda andũ a nyũmba yaku, na nĩ ũndũ nĩyonaga gwaku gwĩ kweg-a-rĩ, ¹⁷ hĩndĩ ĩyo nĩũgakĩnyiita mũkuha, ũmĩtũrikie gũtũ ĩrĩ hau mũrango-inĩ, ĩtuĩke ndungata yaku mũtũũrĩre wayo wothē. Ŭguo noguo ũgeeka ndungata yaku ya mũndũ-wa-nja.

¹⁸ Ndũkone taarĩ ũndũ ũrĩ hinya kũrekereria ndungata yaku ĩthiĩ, nĩ ũndũ ũtungata ũrĩa ĩgũtungatĩre mĩaka ĩyo ĩtandatũ nĩ ta maita meerĩ ma mũcaara wa mũndũ wa kwandikwo. Nake Jehova Ngai waku nĩarĩkũrathimaga maũndũ-inĩ mothe marĩa ũrĩkaga.

Marigithathi ma Nyamũ

¹⁹ Rutagĩra Jehova Ngai waku marigithathi mothe ma njamba kuuma ndũũru-inĩ ciaku cia ng’ombe na cia mbũri. Ndũkanatware marigithathi maku ma ndegwa wĩra-inĩ, na ndũkanamure marigithathi maku ma ng’onde guoya. ²⁰ O mwaka, wee na andũ a nyũmba yaku nĩmũgacirĩagĩra mbere ya Jehova Ngai waku handũ harĩa agaathuura. ²¹ Nyamũ ĩngĩgakorwo ĩrĩ na kaũũgũ, ĩkorwo ĩgĩthua kana ĩrĩ ndumumu, kana ĩkorwo na ũũgũ o na ũrĩkũ-rĩ, mũtikanamĩrutĩre Jehova Ngai wanyu igongona. ²² Mũkaamĩrĩra o kũu matũũra-inĩ manyu. No ĩrĩio nĩ arĩa marĩ na thaahu na arĩa matarĩ na thaahu, o taarĩ thiiya kana thwariga maraarĩa. ²³ No mũtikarĩage thakame; mĩtagei thĩ o ta maaĩ.

16

Bathaka

¹ Menyagĩrĩrai mweri wa Abibu na mũkũngũyagĩre Bathaka ya Jehova Ngai wanyu, nĩ ũndũ mweri-inĩ wa Abibu nĩguo aamũrutire bũrũri wa Misiri kũrĩ ũtukũ. ² Nĩmũgathĩnjĩra Jehova Ngai wanyu igongona rĩa Bathaka rĩa nyamũ kuuma rũũru-inĩ rwanyu rwa mbũri kana rwa ng’ombe, mũcithĩnjĩre handũ harĩa Jehova agaathuura ha gũtũũria Rĩitwa rĩake. ³ Mũtikanamĩrĩanĩrie na mĩgate mĩkĩre ndawa ya kũmbia, no ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja mũrĩe mĩgate ĩtarĩ mĩimbie, arĩ yo mĩgate ya mĩnyamaro, nĩ ũndũ mwoimire bũrũri wa Misiri na ihenya, na nĩgeetha matukũ-inĩ mothe ma muoyo wanyu mũrĩkanage mũthenya ũcio mwoimire bũrũri wa Misiri. ⁴ Ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja mũtikanakorwo mũrĩ na ndawa ya kũmbia bũrũri-inĩ wanyu wothē. Mũtikanareke nyama o ciothe cia irĩa mũkũruta igongona hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa mbere iraare nginya rũciinĩ.

⁵ Mũtikanathĩnjĩre igongona rĩa Bathaka ĩtũũra-inĩ o rĩothe kũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe, ⁶ tĩga o harĩa agaathuura ha gũtũũria Rĩitwa rĩake. Hau nĩho mũkaarutĩra igongona rĩa Bathaka hwaĩ-inĩ rĩrĩa rĩũa rĩthũaga, rĩtuĩke rĩa kũrĩrikana ihinda rĩrĩa mwoimire bũrũri wa Misiri. ⁷ Mũkaarĩhĩhĩria na mũrĩrĩre handũ hau Jehova Ngai wanyu agaathuura. Ningĩ kwarooka gũkĩa mũcooke hema-inĩ cianyu. ⁸ Ihinda rĩa mĩthenya ĩtandatũ mũkaarĩaga mĩgate ĩtarĩ mĩimbie, nagueo mũthenya wa mũgwanja mũgĩe na kũngano kĩamũrĩrwo Jehova Ngai wanyu, na mũtikarute wĩra o na ũrĩkũ.

Gĩathĩ gĩa Ciumia

⁹ Taragai ciumia mũgwanja kuuma mwambĩrĩria kũgetha ngano ĩrĩa ĩtarĩ ngethe. ¹⁰ Mũcooke mũkũngũire Gĩathĩ gĩa Ciumia nĩ ũndũ wa Jehova Ngai wanyu, na ũndũ wa kũruta maruta ma kwĩyendera maringaine na irathimo irĩa Jehova Ngai wanyu amũrathimĩte nacio. ¹¹ Na mũkenagĩre Jehova Ngai wanyu mũrĩ handũ harĩa agaathuura ha gũtũũria Rĩitwa rĩake, inyuĩ, na ariũ anyu, na airĩtu anyu, na ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii arĩa marĩ matũũra-inĩ manyu, na andũ a kũngĩ, na ciana cia ngoriai, o na atumia a ndigwa arĩa matũũranagia na inyuĩ. ¹² Ririkanai atĩ mwarĩ ngombo kũu bũrũri wa Misiri, na mũrũmagĩrĩre wega irĩra icio cia watho wa kũrũmĩrĩrwo.

Gĩathĩ gĩa Ithũnũ

¹³ Kũngũyagĩrai Gĩathĩ gĩa Ithũnũ mĩthenya mũgwanja thuutha wa gũcookereria maciaro marĩa moimĩte ihuhĩro-inĩ cianyu cia ngano, na ihihĩro-inĩ cianyu cia ndibei. ¹⁴ Kenagĩrai Gĩathĩ kũ kĩanyu, inyuĩ, na ariũ anyu, na airĩtu anyu, na ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii, na andũ a kũngĩ, na ciana cia ngoriai, o na atumia a ndigwa arĩa matũũraga matũũra-inĩ manyu. ¹⁵ Kũngũyagĩrai Gĩathĩ kũ kĩamũrĩrwo Jehova Ngai wanyu ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja mũrĩ handũ hau Jehova agaathuura. Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩakamũrathima magetha-inĩ manyu mothe, na mawĩra-inĩ mothe ma moko manyu, nakĩo gĩkeno kĩanyu nĩgĩkaiganĩra.

¹⁶ Arũme othe anyu no nginya makeyumĩria mbere ya Jehova Ngai wanyu maita matatũ o mwaka marĩ handũ hau agaathuura: hĩndĩ ya Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mĩimbie, na ya Gĩathĩ gĩa Ciumia, na ya Gĩathĩ gĩa Ithũnũ. Gũtikanagĩe mũndũ ũkoimĩra mbere ya Jehova moko matheri: ¹⁷ O ũmwe wanyu no nginya akarehaga kĩheo kĩringaine na ũrĩa Jehova Ngai wanyu amũrathimĩte.

Aciiri

¹⁸ Mũgaathuura aciiri, o na anene a o mũhĩrĩga kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothe yanyu o itũũra-inĩ o rĩothe Jehova Ngai wanyu ekũmũhe, nao nĩmagatuagĩra andũ ciira wega. ¹⁹ Mũtikanahotomie ciira kana mũgĩe na gũthutũkania. Mũtikanamũkĩre ihaki, nĩgũkorwo ihaki nĩrĩtũmaga maitho ma mũndũ mũũgĩ matũke matumumu, na rĩkoogomia ciugo cia mũndũ ũrĩa mũthingu. ²⁰ Rũmagĩrĩrai kĩhooto kĩo giiki, nĩgeetha mũtũũre muoyo na mwĩgwatĩre bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe.

Kũhooya Ngai Ingi

²¹ Mũtikanahaande gĩtugĩ kĩa Ashera mwena-inĩ wa kĩgongona kĩrĩa mũgaathondekera Jehova Ngai wanyu, ²² na mũtikanaake ihiga rĩa kũhooyagwo, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩathũire maũndũ macio.

17

¹ Mũtikanarutĩre Jehova Ngai wanyu igongona rĩa ndegwa kana rĩa ng'onde ĩrĩ na kaũũgũ kana ũũgũ, nĩgũkorwo ũndũ ũcio ũrĩ thaahu harĩ Jehova.

² Mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja ũtũũranagia na inyuĩ itũũra-inĩ rĩmwe rĩa kũrĩa Jehova ekũmũhe, angĩoneka agĩka ũũru maitho-inĩ ma Jehova Ngai wanyu na ũndũ wa gũthũkia kĩrĩkanĩro gĩake, ³ na agakararia rĩathani rĩakwa akahooya ngai ingĩ, na agaciinamĩrĩra kana akainamĩrĩra riũa, kana mweri, kana njata cia matu-inĩ, ⁴ na mũmenyĩthio ũhoru ũcio-rĩ, hĩndĩ ĩyo no nginya mũgaatuĩria ũhoru ũcio wega. Kũngĩkorwo ũhoru ũcio nĩ wa ma, na hakorwo na ũira atĩ ũndũ ũcio ũrĩ thaahu nĩwĩkĩtwo thĩinĩ wa Isiraeli, ⁵ oyai mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja ũcio wĩkĩte ũndũ ũcio mũũru mũmũtware kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩanyu inene na inyuĩ mũmũhũre na mahiga nyuguto nginya akue. ⁶ Na ũndũ wa ũira wa andũ eerĩ kana atatũ, mũndũ no oragwo, no gũtirĩ mũndũ ũkooragwo na ũndũ wa ũira wa mũndũ ũmwe. ⁷ Moko ma aira acio no nginya makorwo marĩ ma mbere ũhoru-inĩ ũcio wa kũmũũraga, na thuutha ũcio marũmĩrĩrwo nĩ moko ma andũ arĩa angĩ othe. No nginya mũniine ũũru ũcio wehere gatagatĩ-inĩ kanyu.

Magooti ma Ciira

⁸ Kũngĩkaagĩa maciira magooti-inĩ manyu mũtangĩhota gũtua, marĩ ma ũiti wa thakame, o na ma gũtuithania mũndũ na mũndũ ũrĩa ũngĩ, kana mũndũ ũhũũrĩte ũrĩa ũngĩ, matwaragei handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura. ⁹ Thĩĩ kũrĩ Alawii arĩa athĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ mũtuithania ciira ũrĩa ũrĩ wĩra-inĩ ihinda rĩu. Mũmoorie ũhoru ũcio nao mamuonie ũrĩa ciira ũcio wagĩrĩre gũtuuo. ¹⁰ No nginya mwĩke kũringana na matua marĩa makaamũhe mũrĩ handũ hau Jehova agaathuura. Menyagĩrĩrai mwĩkage ũrĩa wothe marĩmwathaga mwĩke. ¹¹ ĩkagai kũringana na watho ũrĩa mamũrutĩte, na mũrũmĩrĩre matua mao marĩa mekũmũhe. Mũtikanehũgũre mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho, mũtigane na ũrĩa mamwĩrĩte. ¹² Mũndũ ũrĩa ũngĩonania kũnyarara mũtuithania ciira kana mũthĩnjĩri-Ngai, ũrĩa ũrũgamaga agĩtungatĩra Jehova Ngai wanyu, no nginya ooragwo. No nginya mũniine ũũru ũcio wehere Isiraeli. ¹³ Andũ othe nĩmakaigua ũhoru ũcio nao metigĩre, na matigacooka gũkorwo marĩ na kĩnyararo rĩngĩ.

Mũthamaki

¹⁴ Rĩrĩa mũgaathiĩ bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe, na mũkorwo mũwĩgwatĩire na mũgaatũũra kuo, na muuge atĩrĩ, “Rekei tũgĩe na mũthamaki witũ ta ndũrĩrĩ iria ciothe itũthiũrũrũkĩirie,” ¹⁵ Menyererai wega mũgaathuura mũthamaki ũrĩa Jehova Ngai wanyu amwamũrĩire. No nginya akoima gatagatĩ-inĩ ka ariũ a ithe wanyu. Mũtigathuure mũndũ wa kũngĩ atuĩke mũthamaki wanyu, mũndũ ũtarĩ mũrũ wa thoguo Mũisraeli. ¹⁶ Mũthamaki ũcio, o nake ndakaneingĩhĩrie mbarathi, kana atũme andũ macooke bũrũri wa Misiri makamũgĩĩrĩre ingĩ, nĩgũkorwo Jehova amwĩrĩte atĩrĩ, “Mũtikanacooke na thuutha, mũgere njĩra iyo rĩngĩ.” ¹⁷ Nake ndakanahikie atumia aingĩ, nĩguo ngoro yake ndĩkanagarũrũke. Nĩngĩ ndakaneingĩhĩrie betha na thahabu.

¹⁸ Rĩrĩa agaakarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũthamaki, akoya ibuku rĩa gĩkũnjo, eyandĩkĩre watho ũyũ, aũrutĩte ibuku-inĩ rĩrĩa riumĩte harĩ athĩnjĩri-Ngai, arĩ o Alawii. ¹⁹ Narĩo ibuku rĩu nĩaikarage narĩo, arĩthomage matukũ marĩa mothe egũtũũra muoyo nĩguo erutage gwĩtigĩra Jehova Ngai, na arũmagĩrĩre wega ciugo ciothe cia watho ũyũ na irĩra cia watho wa kũrũmagĩrĩrwo, ²⁰ na ndagetuage mwega gũkĩra ariũ a ithe agarũrũke mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho atigane na watho. Hĩndĩ iyo, we na njiaro ciake nĩmagathamaka ihinda iraaya ũthamaki-inĩ wake kũu Isiraeli.

18

Maruta nĩ ũndũ wa Athĩnjĩrĩ-Ngai na Alawii

¹ Athĩnjĩrĩ-Ngai, arĩa Alawii, hamwe na mũhĩrĩga ũcio wothe wa Lawi, matikagĩa na gĩthaka kana igai hamwe na andũ a Isiraeli arĩa angĩ. Magaatũũragio nĩ indo iria irutĩrwo Jehova cia igongona rĩa njino, nĩgũkorwo rĩu nĩrĩo igai rĩao. ² Matikagaya igai gatagatĩ ka ariũ a ithe wao; nĩgũkorwo Jehova nĩwe igai rĩao, o ta ũrĩa aamerĩire.

³ Indo ici nĩcio athĩnjĩrĩ-Ngai magĩrĩrwo nĩ kũheagwo ciumĩte kũrĩ andũ arĩa marĩrutaga igongona rĩa ndegwa kana rĩa ng'ondũ: nĩ guoko, na thĩĩa cieri, na nyama cia nda. ⁴ No nginya mũmaheage maciaro ma mbere ma ngano wanyu, na ma ndibei wanyu ya mũhĩhano, na maguta, o na guoya wa mbere wa ng'ondũ cianyu cienjwo, ⁵ nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩamathuurĩte hamwe na njiaro ciao kuuma harĩ mĩhĩrĩga wanyu yothe, nĩgeetha marũgamage magatungataga thĩinĩ wa Rĩitwa rĩa Jehova hĩndĩ ciothe.

⁶ Mũlawii angĩthaama, oime kũrĩa atũũraga itũũra-inĩ rĩmwe rĩa matũũra manyu thĩinĩ wa Isiraeli, na oke endete mũno gũkinya handũ harĩa Jehova agaathuura-rĩ, ⁷ no atungate thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jehova Ngai wake, o ta Alawii arĩa angĩ arĩa matungataga hau mbere ya Jehova. ⁸ Nake akaagaĩrwo indo ciiganaine na cia arĩa angĩ, o na gũtuĩka nĩamũkĩrĩte mbeeca ciumanĩte na kwendia indo cia nyũmba yao.

Mĩtugo irĩa irĩ Magigi

⁹ Rĩrĩa mũgaathiĩ bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe, mũtikanerute maũndũ ma kwĩgerekania na mĩthĩire rĩa irĩ magigi ya ndũrĩrĩ iria irĩ kuo. ¹⁰ Rekei gũtikanoneke mũndũ thĩinĩ wanyu ũkũruta igongona rĩa gũcina mũriũ kana mwarĩ, kana ũkũragũra, kana ũkũrogana, kana mũtuĩria wa nyoni ya mũndũ, kana mũndũ-mũgo, ¹¹ kana mũrogani wa ithitũ, kana mũndũ ũrĩ na maroho ma kũragũra, kana mũrogi, o na kana mũndũ ũkaragũra na maroho ma andũ akuũ. ¹² Mũndũ ũrĩa wĩkaga maũndũ macio nĩonagwo arĩ magigi nĩ Jehova, na nĩ ũndũ wa maũndũ macio marĩ magigi, nĩkĩo Jehova Ngai wanyu ekũrutũrũra ndũrĩrĩ icio ciehere mbere wanyu. ¹³ Inyuĩ no nginya mũtuĩke andũ matarĩ ũcuuke mbere ya Jehova Ngai wanyu.

Mũnabii

¹⁴ Ndũrĩrĩ iria mũgaatunya bũrũri-rĩ, nĩithikagĩrĩria arogi na andũ arĩa maragũraga. No inyuĩ, Jehova Ngai wanyu ndamwĩtikĩrĩtie gwĩka ũguo. ¹⁵ Jehova Ngai wanyu nĩakamũtũmĩra mũnabii o ta nĩĩ kuuma harĩ ariũ a thoguo. No nginya mũmũiguage. ¹⁶ Nĩgũkorwo ũguo nĩguo mworirie Jehova Ngai wanyu mũrĩ kũu Horebu mũthenya ũrĩa muonganĩte, rĩrĩa mwoigire atĩrĩ, “Ndũkareke tũigue mũgambo wa Jehova Ngai witũ, kana tuone mwaki ũcio mũnene rĩngĩ, nĩgeetha tũtigakue.”

¹⁷ Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ: “Ũguo moiga nĩ wega. ¹⁸ Nĩngamarahũrĩra mũnabii o tawe oime thĩinĩ wa ariũ a ithe wao; na nĩngĩkĩra ciugo ciakwa kanua gake, nake nĩakameera ũrĩa wothe ngaamwatha.

¹⁹ Mündü o wotho ũkaarega kũigua ciugo ciakwa iria münabii ũcio akaaria thĩinĩ wa rĩtwa rĩakwa-rĩ, nĩ mwene nĩ nĩ ngamũũria ũhoro ũcio. ²⁰ No rĩrĩ, münabii ũria ũkaaria ũndũ o na ũrĩkũ na mwĩgerero akĩgwetaga rĩtwa rĩakwa, oige ũndũ itamwathĩte, kana münabii ũria ũkaaria akĩgwetaga rĩtwa rĩa ngai ingĩ, no nginya akooragwo.”

²¹ Mwahota kwĩyũria atĩrĩ, “Tũngĩkĩmenya atĩa rĩrĩa ndũmĩrĩrĩ ĩtaarĩtio nĩ Jehova?” ²² ũndũ ũria münabii angĩaria rĩtwa-inĩ rĩa Jehova, naguo ũndũ ũcio wage kuoneka kana kũhinga, ĩyo nĩ ndũmĩrĩrĩ ĩtaarĩtio nĩ Jehova. Münabii ũcio aarĩtie na mwĩgerero. Mütikanamwĩtigĩre.

19

Matũũra ma Kũũrĩrwo

¹ Rĩrĩa Jehova Ngai wanyu agaakorwo aniinĩte ndũrĩrĩ iria ekũmũhe bũrũri wacio, na rĩrĩa na inyuĩ mũgaakorwo mũrĩkĩtie kũingata ndũrĩrĩ icio, na mũgaatũũra matũũra ma cio na nyũmba ciacio, ² hĩndĩ ĩyo nĩmũkamũra matũũra matatũ marĩ handũ gatagatĩ ka bũrũri ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre. ³ Mũgaathondeka barabara cierekeire matũũra macio, naguo bũrũri ũcio Jehova ekũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu, mũwatĩre icunjĩ ithatũ, nĩgeetha mündũ o wotho ũngĩũraga mündũ oragĩre kuo.

⁴ Ũyũ nĩguo watho ũkonĩ mündũ ũria ũngĩũraga mündũ ũngĩ na oorĩre kuo nĩguo ahonokie muoyo wake, nake nĩ mündũ ũria ũngĩũraga mündũ wa itũũra rĩake ataciĩrĩre gwĩka ũndũ ũcio, na akorwo ndaamũthũire mbere ĩyo. ⁵ Ta rĩrĩa mündũ angĩthĩ mütitũ marĩ na mündũ wa itũũra rĩake makoine ngũ, na akĩhiũria ithanwa ateme mütĩ-rĩ, ithanwa rĩrũke, rĩrũũge, rĩringe mündũ ũcio wa itũũra rĩake, rĩmũũrage. Mündũ ũcio no orĩre itũũra rĩmwe rĩa macio nĩguo ahonokie muoyo wake. ⁶ Angĩaga gwĩka ũguo-rĩ, mũrihanĩria wa thakame ahota gũthingatana nake arĩ na marakara amũnyiite, angĩkorwo itũũra rĩa kũũrĩrwo nĩrĩrahĩrĩrie mũno, amũũrage o na gũtuĩka ndagĩrĩrie kũũragwo nĩ ũndũ ndaathũire mündũ ũcio mbere ĩyo. ⁷ Kĩu nĩkĩo gĩtũmi kĩrĩa gĩatũma ndĩmwathe mwĩyamũrĩre matũũra manene matatũ ma kũũrĩrwo.

⁸ Jehova Ngai wanyu angĩkongerera mĩhaka ya bũrũri wanyu o ta ũria erĩre maithe manyu na mwĩhitwa, amũhe bũrũri wotho ũria aamerĩre, ⁹ nĩ ũndũ wa ũria mũgaakorwo mũmenyereire wega maathani maya ndĩramwatha ũmũthĩ, atĩ mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũthiagi na njĩra ciake hĩndĩ ciothe, hĩndĩ ĩyo nĩmũkamũra matũũra mangĩ matatũ ma kũũrĩrwo. ¹⁰ Mũgeeka ũguo nĩgeetha gũtikanaitwo thakame ya mündũ ũtarĩ na ũũru bũrũri-inĩ wanyu, ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu, na ningĩ nĩgeetha mütikagĩ na mahĩtia ma gũita thakame.

¹¹ No mündũ angĩkorwo athũire mündũ wa itũũra rĩake, nake amuoherie njĩra-inĩ, amũtharĩkĩre amũũrage, acooke orĩre itũũra-inĩ rĩmwe rĩa macio-rĩ, ¹² athuuri a itũũra rĩake nĩmakamütũ-manĩra, arehwo kuuma kũu itũũra-inĩ, mamũneane kũrĩ mũrihanĩria wa thakame nĩguo ooragwo. ¹³ Mütikanamũiguĩre tha. No nginya mũniine wĩhia wa ũiti wa thakame ĩtarĩ na ũũru bũrũri-inĩ wa Isiraeli, nĩgeetha maũndũ manyu magĩrĩre.

¹⁴ Mündũ ndakaneherie ihiga rĩa mũhaka rĩa mündũ ũria mariganĩtie, rĩrĩa rĩahaandĩrwo nĩ arĩa maarĩ mbere yanyu igai-inĩ rĩrĩa mũkaamũkĩra bũrũri-inĩ ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre.

Aira

¹⁵ Mũira ũmwe ti mũiganu wa gũtũma mündũ atuĩrwo nĩ ũndũ wa ngero kana wa ihĩtia rĩrĩa angĩkorwo ekĩte. No nginya ũhoro ũtuuo nĩ wa ma na ũndũ wa ũira wa andũ eerĩ kana atatũ.

¹⁶ Mũira ũrĩ na rũthũũro angĩrũgama gũthitangĩra mündũ ngero, ¹⁷ andũ acio eerĩ magĩte na ngarari, no nginya marũgame harĩ Jehova, mbere ya athĩnjĩrĩ-Ngai na aciirithania arĩa magaakorwo makĩruta wĩra ihinda-inĩ rĩu. ¹⁸ Aciirithania acio no nginya matũĩrie ũhoro na kĩyo, na mũira ũcio angĩoneka nĩ wa maheenĩ, nĩaraigĩrĩra mũrũ wa ithe kĩgeenyorĩ, ¹⁹ hĩndĩ ĩyo mũmwĩke o ta ũria aciĩrĩre gwĩka mũrũ wa ithe. No nginya mũniine ũũru ũcio thĩinĩ wanyu. ²⁰ Andũ arĩa angĩ nĩmakaigua ũhoro ũcio nao metigĩre, naguo ũndũ ũcio mũũru ndũgacooka gwĩkwo rĩngĩ thĩinĩ wanyu. ²¹ Mütikanaigũe tha; muoyo uumage muoyo, na riitho riumage riitho, na igeo riumage igeo, na guoko kuumage guoko, o na kũgũrũ kuumage kũgũrũ.

20

Gũthiĩ Mbaara-inĩ

¹ Rĩrĩa mũgaathiĩ kũrũa na thũ cianyu na muone irĩ na mbarathi na ngaari cia ita na mbũtũ cia ita nyingĩ gũkĩra cianyu, mũtikanaciĩtigĩre, nĩ ũndũ Jehova Ngai wanyu, ũrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri, agaakorwo hamwe na inyuĩ. ² Rĩrĩa mũgaakorwo mũkuhĩrĩrie gũthiĩ mbaara, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagakuhĩrĩria mbũtũ cia ita na aciarĩrie. ³ Acĩre atĩrĩ, “Thikĩrĩria wee Isiraeli, ũmũthĩ nĩ ũgũthiĩ mbaara-inĩ ũkarũe na thũ ciaku. Ndũgakue ngoro kana wĩtigĩre na ndũkamake kana ũinaine ũrĩ mbere yacio. ⁴ Nĩgũkorwo Jehova Ngai waku nĩwe ũgũtwarana nawe nĩguo akũrũrĩre kũrĩ thũ ciaku, akũhootanĩre.”

⁵ Anene nao nĩmakooria mbũtũ ya ita atĩrĩ: “Nĩ harĩ mũndũ wakĩte nyũmba njerũ na ndamĩrugũrĩtie? Nĩarekwo acooke mũciĩ, ndagakuĩre mbaara-inĩ, nake mũndũ ũngĩ atuĩke wa kũmĩrugũria. ⁶ Nĩ harĩ mũndũ ũhaandĩte mũgũnda wa mĩthabibũ na ndambĩrĩrie gũkenera matunda maguo? Nĩarekwo ainũke ndagakuĩre mbaara-inĩ nake mũndũ ũngĩ atuĩke wa gũkenera matunda macio. ⁷ Nĩ harĩ mũndũ marĩkanĩire na mũndũ-wa-nja atĩ nĩekũmũhikia na ndamũhikĩtie? O nake nĩ ainũke ndagakuĩre mbaara-inĩ nake mũndũ-wa-nja ũcio ahikio nĩ mũndũ ũngĩ.” ⁸ Ningĩ anene nĩmagacooka morie atĩrĩ, “Nĩ harĩ mũndũ ũretigĩra kana agakua ngoro? ũcio nĩarekwo ainũke nĩgeetha ariũ a ithe o nao matigakue ngoro.” ⁹ Rĩrĩa anene makaarĩkia kwarĩria mbũtũ cia ita-rĩ, nĩmagathuura anene a ita a gũtongoria mbũtũ icio.

¹⁰ Rĩrĩa mũkaambata mũkahũũre itũũra inene, mũkaamba kũũria andũ a rĩo metĩkĩre kũgĩe thayũ. ¹¹ Mangĩgetĩkĩra na mahingũre ihingo ciao-rĩ, andũ a itũũra rĩu othe magaatuĩka a kũrutithio wĩra na hinya, mamũrutagĩre wĩra. ¹² Mangĩkaarega kũgĩe thayũ na mambĩrĩrie kũrũa na inyuĩ, mũgaathiũrũrũkĩria itũũra rĩu. ¹³ Rĩrĩa Jehova Ngai wanyu akaarĩneana moko-inĩ manyu-rĩ, mũkooraga arũme othe arĩa marĩ thĩinĩ warĩo. ¹⁴ No ha ũhoru wa andũ-a-nja, na ciana, na mahiũ, o na kĩndũ kĩrĩa kĩngĩ gĩothe kĩrĩ thĩinĩ wa itũũra rĩu, no mũcitahe ituĩke cianyu. Na rĩrĩ, no mũhũthĩre indo icio Jehova Ngai wanyu amũheete kuuma kũrĩ thũ cianyu. ¹⁵ ũguo nĩguo mũgeeka matũũra manene mothe marĩa marĩ kũraya na kũrĩa mũrĩ no ti ma ndũrĩrĩ iria irĩ gũkuhĩ na inyuĩ.

¹⁶ No rĩrĩ, thĩinĩ wa matũũra manene ma ndũrĩrĩ marĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe matuĩke igai rĩanyu, mũtikanatigie kĩndũ o nakĩ, kĩhihagia kana kĩrĩ muoyo. ¹⁷ Mũkaamaniina biũ; andũ a Ahiti, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi o ta ũrĩa Jehova Ngai wanyu aamwathĩte. ¹⁸ Kwaga ũguo nĩmakamũruta kũrũmĩrĩra maũndũ mothe marĩ magigi marĩa mekaga makĩhooya ngai ciao, na inyuĩ nĩmũkehĩria Jehova Ngai wanyu.

¹⁹ Mũngĩgaakorwo mũthiũrũrũkĩrie itũũra ihinda iraaya, mũkĩrĩhũũra nĩguo mũrĩtahe, mũtikanathũkangie mĩtĩ yarĩ na kũmĩtemanga na ithanwa, nĩ ũndũ no mũrĩe matunda mayo. Mũtikanamĩteme. Mĩtĩ ya gĩthaka ĩkĩrĩ andũ, atĩ nĩguo mũmĩthiũrũrũkĩrie? ²⁰ No rĩrĩ, no mũteme mĩtĩ ĩrĩa mũkũmenya atĩ ti ya matunda, na mũmĩtũmĩre gwĩthondekera mwĩgitio wa rũirigo nginya itũũra rĩu rĩrarũa na inyuĩ rĩgwe.

21

Horohio ya Gĩkuũ gĩtoĩo Mũũragani

¹ Mũndũ angĩkooneka oragĩtwo, na akorwo akomete gĩthaka-inĩ kũu bũrũri ũcio Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre, na kwage kũmenyeka mũndũ ũrĩa ũmũũragĩte-rĩ, ² athuuri anyu na aciirithania nĩmakoiimagara magathime itĩina rĩa kuuma harĩa mwĩrĩ ũrĩ nginya matũũra-inĩ marĩa marĩ hakuhĩ nago. ³ Ningĩ athuuri a itũũra rĩrĩa rĩkuhĩrĩrie mũno na harĩa mwĩrĩ ũcio ũrĩ nĩmakanyĩita moori ĩtarĩ yarutithio wĩra na ĩtarĩ yohwo icooki, ⁴ nao mamĩkĩrũkie gĩtuamba-inĩ gĩtarĩ kĩarĩmwo kana gĩkahaandwo, na kĩrĩ na karũũĩ gegũtherera. Nĩmakoinĩra moori ĩyo ngingo kũu gĩtuamba-inĩ kũu. ⁵ Nao athĩnjĩri-Ngai, o acio ariũ a Lawi, nĩmakeyumĩria nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩamathuurĩte nĩguo matungatage na makarathimana makĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova na magatuithanagia maciira ma andũ arĩa marĩ na ngarari o na ma andũ maangĩrũa. ⁶ Ningĩ athuuri othe a itũũra rĩrĩa rĩkuhĩrĩrie mũno harĩa mwĩrĩ ũcio ũrĩ nĩmagethamba moko* igũrũ rĩa moori ĩyo

* 21:6 Gwĩthamba moko kwarĩ ũndũ wa kuonania atĩ mũndũ ndaarĩ na ihĩtia rĩa ũragani.

yunĩtwo ngingo o kũu gĩtuamba-inĩ, ⁷ na moige atĩrĩ, “Moko maitũ timo maaitire thakame ĩno, o na kana maitho maitũ makĩona ũndũ ũcio ũgĩkwo. ⁸ Ĩtikĩra horohio ĩno nĩ ũndũ wa andũ aku a Isiraeli, ariĩ Wee Jehova ũkũũrĩte, na ũtĩge kũmatua ahĩtia ũndũ-inĩ wa thakame ĩno ya mũndũ ũtarĩ na ũũru.” Nayo thakame ĩyo ĩtĩtwo nĩkahoroherio. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio nĩmũgetheria ihĩtia-inĩ rĩu rĩa gũita thakame ya mũndũ ũtarĩ na ũũru, kuona atĩ nĩmwĩkĩte ũndũ ũrĩa wagĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova.

Kũhikia Mũndũ-wa-Nja Mũtahe

¹⁰ Rĩrĩa mũngĩthĩĩ kũrĩa na thũ cianyu, nake Jehova Ngai wanyu acirekererie moko-inĩ manyu mũcitahe-rĩ, ¹¹ mũngĩcooka muone thĩĩnĩ wa andũ acio atahe harĩ na mũndũ-wa-nja mũthaka na ũmwe wanyu aguucĩrĩrio nĩwe, no amũhikie atuĩke mũtumia wake. ¹² Nĩakamũinũkia gwake mũciĩ acooke atũme enjwo mũtwe na arenge ndwara ¹³ na arute nguo iria eekĩrĩte rĩrĩa aatahagwo. Thuutha wa gũikara gwake mũciĩ na acakaĩre ithe na nyina ihinda rĩa mweri mũgĩma-rĩ, hĩndĩ ĩyo no athĩ harĩ we, atuĩke mũthuuri wake nake atuĩke mũtumia wake. ¹⁴ Angĩkaaga gũkenio nĩwe, nĩakamwĩtikĩria athĩ o kũrĩa guothe angĩenda. Ndakanamwendie kana amũtue ngombo, kuona atĩ nĩamwagithĩtie gĩtĩio.

Kĩhotoo kĩa Mwana wa Irigithathi

¹⁵ Mũndũ angĩkorwo na atumia eerĩ, na akorwo endete ũmwe na akaaga kwenda ũcio ũngĩ, na eerĩ mamũciarĩre ciana cia ihĩ, no mwana wa irigithathi akorwo nĩ wa mũtumia ũrĩa atendete-rĩ, ¹⁶ angĩkorwo akĩgaĩra ariũ ake indo, ndakanaheane kĩhotoo kĩa irigithathi kũrĩ mũriũ wa mũtumia ũrĩa eendete, handũ ha kũhe mũriũ ũrĩa arĩ we irigithathi kũna, mũriũ ũcio wa mũtumia ũrĩa atendete. ¹⁷ No nginya onanie atĩ mũriũ ũcio wa mũtumia ũcio atendete nĩwe irigithathi na ũndũ wa kũmũhe indo maita meerĩ thĩĩnĩ wa indo iria ciothe arĩ nacio. Mũriũ ũcio nĩwe kĩonereria kĩa mbere kĩa hinya wa ithe. Kĩhotoo kĩa mwana wa irigithathi nĩ gĩake.

Mwana ũrĩa Mũremi

¹⁸ Mũndũ angĩkaagĩ na mũriũ ũtangĩigua na mũremi, ũtaathĩkagĩra ithe na nyina, na ũtangĩ-maigua o na mamũhũũra-rĩ, ¹⁹ ithe na nyina nĩmakamũnyiita mamũtware kũrĩ athuuri hau kĩhingo-inĩ gĩa itũũra. ²⁰ Nao meere athuuri atĩrĩ, “Mũriũ ũyũ witũ ndatũguaga na nĩ mũremi, ndangĩtwathĩkĩra. Atũũraga arĩ mũmaramari na arĩ mũrĩũ.” ²¹ Hĩndĩ ĩyo andũ othe a itũũra nao nĩmakamũhũũra na mahiga nyuguto nginya akue. No nginya mũniine ũũru ũcio wehere gatagatĩ-inĩ kanyu. Ũhoro ũcio nĩũkaiguuo nĩ andũ a Isiraeli othe nao meetigĩre.

Mawatho Matiganĩte

²² Mũndũ angĩthia wĩhia ũngĩtũma ooragwo, nake ooragwo na mwĩrĩ wake ũcuurio mũtĩ igũrũ-rĩ, ²³ mũtikanareke mwĩrĩ ũcio ũraare mũtĩ igũrũ ũtukũ ũcio wothe. Tigĩrĩrai nĩ mwamũthika mũthenya o ro ũcio, tondũ mũndũ o na ũrĩkũ mũcuurie mũtĩ-inĩ nĩ mũrume nĩ Ngai. Mũtikanathaahie bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu.

22

¹ Ũngĩkoona ndegwa kana ng’ondũ ya mũrũ wa ithe wanyu yũrĩte, ndũkamĩtiganĩrie, no tigĩrĩra wona nĩwamĩcookia kũrĩ we. ² Mũrũ wa ithe wanyu ũcio angĩkorwo ndaikaara hakuhi nawe, kana ũngĩkorwo ndũmũĩ, ũkaamĩtwara gwaku mũciĩ nginya rĩrĩa agooka kũmĩcaria; hĩndĩ ĩyo ũmũcookerie. ³ Ũgeeka o ũguo, ũngĩkoona ndigiri ya mũrũ wa thoguo, kana kabuti gake, kana o kĩndũ gĩothe atete, ndũkanetue ta ũtacionete.

⁴ Ũngĩkoona ndigiri ya mũrũ wa thoguo, kana ndegwa yake ĩgũĩte njĩra-inĩ, ndũkanamĩtiganĩrie; mũteithĩrĩrie kũmĩrũgamia.

⁵ Mũndũ-wa-nja ndakanehumbe nguo cia arũme, kana mũndũ mũrũme ehumbe nguo cia andũ-a-nja, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩathũire mũndũ o wothe wĩkaga ũguo.

⁶ Ũngĩgaakorerera gĩtara kĩa nyoni mũkĩra-inĩ wa njĩra, kĩrĩ mũtĩ igũrũ kana kĩrĩ thĩ, nayo nyoni ĩyo ĩkorwo ĩkomereirie tũcui twayo kana matumbĩ, ndũkanoe nyoni ĩyo na tũcui twayo. ⁷ No woe tũcui, no no nginya ũkaarekereria nyina yũmbũke, nĩgeetha wonage maũndũ mega na ũtũũre hĩndĩ ndaaya.

⁸ Hĩndĩ ĩrĩa ũngĩaka nyũmba njerũ, ũkaamĩkĩra rūirigo rūmĩthiũrũrũkĩirie igũrũ nĩgeetha ndũkarehithĩrie andũ a nyũmba yaku ũũru wa ũiti wa thakame, mũndũ angĩkaagũa kuuma nyũmba igũrũ.*

⁹ Ndũkahaande mbegũ cia mĩthemba ĩrĩ mũgũnda waku wa mĩthabibũ; ũngĩgeeka ũguo nĩũgath-aahia mĩmera ĩrĩa ũhaandĩte, o na maciaro ma mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ.

¹⁰ Ndũkanarĩmithie ndegwa na ndigiri ciohanĩtio mũraũ ũmwe.

¹¹ Ndũkanehumbe nguo cia guoya wa ng'ondũ na cia gatani ciogothanĩtio hamwe.

¹² Ohagĩrĩra ciohe cia ndigi mĩthia-inĩ ĩrĩa ĩna ya kabuti karĩa wĩhumbaga.

Gũthũkia Kĩhiko

¹³ Mũndũ angĩhikia mĩtumia na thuutha wa gũkoma nake acooke amũthũũre, ¹⁴ na aarie ndeto cia kũmũcambia, nake amũthũkĩrie rĩitwa, oige atĩrĩ, “Ndahikirie mĩtumia ũyũ, no rĩrĩ, ndamũkuhĩrĩa ndionire imenyithia cia atĩ nĩ mũirĩtu gathirange,” ¹⁵ hĩndĩ ĩyo ithe na nyina nĩmagatwara maũndũ ma kuonania atĩ nĩ mũirĩtu gathirange harĩ athuuri hau kĩhingo-inĩ gĩa itũũra. ¹⁶ Ithe wa mũirĩtu nĩakeera athuuri atĩrĩ, “Ndaheanire mũirĩtu wakwa ahikio nĩ mũndũ ũyũ, no rĩrĩ, rĩu nĩamũthuurĩte. ¹⁷ Nĩamũcambĩtie akoiga atĩrĩ, ‘Ndiakorire mwarĩguo arĩ mũirĩtu gathirange.’ No rĩrĩ, ici nĩcio imenyithia cia kuonania atĩ mũirĩtu wakwa arĩ mũirĩtu gathirange.” Hĩndĩ ĩyo aciari a mũirĩtu ũcio nĩmagatambũrũkia gĩtambaya kũ mbere ya athuuri a itũũra, ¹⁸ nao athuuri acio nĩmakanyĩita mũndũ ũcio mamũherithie. ¹⁹ Nĩmakamwĩtia thĩnjo ya cekerĩ igana rĩmwe cia betha,† macineane kũrĩ ithe wa mũirĩtu, nĩ ũndũ mũndũ ũcio nĩacambĩtie mũirĩtu gathirange wa Isiraeli. Mũirĩtu ũcio agaathĩ na mbere gũtuĩka mĩtumia wake; ndakanamũte matukũ mothe marĩa egũtũũra muoyo.

²⁰ No rĩrĩ, kũngĩgaatuĩka atĩ thitango ĩyo nĩ ya ma, na kwage kĩmenyithia gĩa kuonania atĩ mũirĩtu ũcio aarĩ gathirange, ²¹ nĩakarehwo mũrango-inĩ wa nyũmba ya ithe, nao arũme a itũũra rĩake nĩmakamũhũũra na mahiga nyuguto nginya akue. Nĩekĩte ũndũ wa thoni thĩinĩ wa Isiraeli nĩkũhũũra ũmaraya arĩ o nyũmba gwa ithe. No nginya mũniine ũũru ũcio wehere gatagatĩ-inĩ kanyu.

²² Mũndũ mũrũme angĩnyĩitwo akomete na mĩtumia wa mũndũ ũngĩ, o eerĩ, mũndũ mũrũme ũcio na mĩtumia ũcio, no nginya makue. No nginya mũniine ũũru ũcio wehere Isiraeli.

²³ Mũndũ angĩcemanania na mũirĩtu gathirange itũũra-inĩ orĩtio ahikio, na mũndũ ũcio akome nake, ²⁴ nĩmũkamanyĩita eerĩ, mũmoimagarie kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu, mũmahũũre na mahiga nyuguto nginya makue; mũirĩtu ũcio alooragwo tondũ aarĩ thĩinĩ wa itũũra na ndoigire mbu nĩguo ateithio, nake mũndũ mũrũme ũcio alooragwo tondũ wa gũthũkia mĩtumia wa mũndũ ũngĩ. No nginya mũniine ũũru wehere gatagatĩ-inĩ kanyu.

²⁵ No rĩrĩ, mũndũ mũrũme angĩcemanania na mũirĩtu ũrĩtio ahikio arĩ na kũu nja ya itũũra, na amũnyĩite na hinya, mũndũ mũrũme ũcio wĩkĩte ũguo nowe wiki ũgaakua. ²⁶ No rĩrĩ, mũirĩtu ũcio mũtikanamwĩke ũndũ; ndeekĩte rĩhia rĩa gũtũma ooragwo. ũndũ ũcio nĩ ta wa mũndũ ũrĩa ũtharĩkagĩra alooraga mũndũ wa itũũra rĩake, ²⁷ nĩgũkorwo mũndũ ũcio aacemanirie na mũirĩtu ũcio na kũu nja ya itũũra, o na gũtuĩka mũirĩtu ũcio ũrĩtio nĩoigire mbu, hatiarĩ na mũndũ wakũmũteithũra.

²⁸ Mũndũ angĩgacemanania na mũirĩtu gathirange ũtoorĩtio ahikio, amũnyĩite na hinya nao mamenyeke-rĩ, ²⁹ mũndũ ũcio nĩakarĩha ithe wa mũirĩtu ũcio cekerĩ mĩrongo ĩtano cia betha.‡ Mũndũ ũcio no nginya ahikie mũirĩtu ũcio, nĩgũkorwo nĩamũthũkĩtie. Ndakanamũte matukũ mothe marĩa egũtũũra muoyo.

³⁰ Mũndũ mũrũme ndagĩrĩrwo nĩkũhikia mĩtumia wa ithe; ndakanacoronithie ũrĩrĩ wa ithe.

23

Kweherio Kĩũngano-inĩ

¹ Gũtirĩ mũndũ mũhakũre na ũndũ wa kũhinywo kana gũtinio kĩa gĩaake gĩa ũciari ũgaatoonya kĩaũngano-inĩ kĩa Jehova.

* 22:8 Nyũmba cia tene ciakagwo na rūirigo igũrũ, na mũndũ nĩangĩagereire kuo. † 22:19 nĩ ta kilo 1 ‡ 22:29 nĩ ta nuthu kilo

² Gütirĩ mwana ũciarĩtwo kuuma ũhiki-inĩ mũgirie, kana mündũ o wotho wa rūciaro rwake ũgaatoonya kĩũngano-inĩ kĩa Jehova, o nginya rūciaro rwa ikũmi.

³ Gütirĩ Mũamoni kana Mũmoabi, kana mündũ o wotho wa rūciaro rwake, ũgaatoonya kĩũngano-inĩ kĩa Jehova, o nginya rūciaro rwa ikũmi. ⁴ Nĩgũkorwo matiigana gũũka kũmũtũnga na mĩgate na maaĩ mũrĩ njĩra mũkiuma bũrũri wa Misiri, na ningĩ nĩmarĩhire Balamu mũrũ wa Beori kuuma Pethori kũu Mesopotamia nĩguo oke amũrume. ⁵ O na kũrĩ o ro ũguo-rĩ, Jehova Ngai wanyu ndaigana gũthikĩrĩria Balamu, no aagarũrire kĩrumi kũu gĩgĩtuĩka kĩrathimo harĩ inyuĩ, nĩ ũndũ Jehova Ngai wanyu nĩamwendete. ⁶ Mũtikanagĩe kĩrĩko gĩa gũtũũra ũrata nao hĩndĩ ĩrĩa yotho mũgũtũũra muoyo.

⁷ Mũtikanamene Mũedomu nĩgũkorwo nĩ mũrũ wa ithe wanyu. Mũtikanamene Mũmisiri, nĩ ũndũ nĩmwatũire mũrĩ ageni bũrũri wake. ⁸ Andũ a rūciaro rwa gatatũ arĩa magaaciarwo nĩo, no matoonye kĩũngano-inĩ kĩa Jehova.

Kwaga Ũtheru Kambĩ-inĩ

⁹ Hĩndĩ ĩrĩa mũngĩamba kambĩ mũng'ethanĩire na thũ cianyu, mũtikahutanie na kĩndũ kĩrĩ thaahu. ¹⁰ Mündũ mũrũme ũmwe thĩinĩ wanyu angĩkorwo nĩathaahĩte nĩ ũndũ wa ũndũ ũrĩa ũmũkorete ũtukũ, nĩakoima na kũu nja ya kambĩ aikare kuo. ¹¹ No rĩrĩ, gwatua gũtuka nĩethambe, na riũa rĩgĩthũa no acooke kambĩ-inĩ.

¹² Thondekai handũ nja ya kambĩ harĩa mũrĩthiiga gwĩteithia. ¹³ Harĩ indo cianyu cia wĩra-rĩ, gĩagai na kĩndũ gĩa gũcimbaga nakĩo, na rĩrĩa mündũ athĩ gwĩteithia, akenja irima agathika kĩoro gĩake. ¹⁴ Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩaceraceeraga kũu kambĩ-inĩ yanyu nĩguo amũgitĩre na aneane thũ cianyu kũrĩ inyuĩ. Kambĩ yanyu no nginya ĩtuĩke theru, nĩgeetha ndakanoone ũndũ ũtagĩĩire gatagatĩ-inĩ kanyu, nake amweherere.

Mawatho Mangĩ Ngũũrani

¹⁵ Ngombo ĩngĩgakorwo yũrĩire gwaku, ndũkanamĩneane kũrĩ mwathi wayo. ¹⁶ Reke ĩtũũre gatagatĩ kanyu kũrĩa guothe ĩngĩenda na ĩtũũra-inĩ o rĩothe rĩrĩa ĩngĩthũura. Ndũkanamĩhinyĩrĩie.

¹⁷ Gütirĩ Mũisraeli, mündũ mũrũme kana mündũ-wa-nja, ũgaatuĩka mũmaraya wa ihooero. ¹⁸ Mũtikanarehe thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova Ngai wanyu mbeeca ĩthũkũmĩtwo na njĩra ya ũmaraya wa andũ-a-nja kana wa arũme ĩrĩ cia kũhingia mwĩhĩtwa o na ũrĩkũ, nĩ ũndũ Jehova Ngai wanyu nĩathũire maũndũ macio meerĩ.

¹⁹ Ndũkanarĩhie mũrũ wa ithe wanyu uumithio wa kĩndũ ũmũheete, ũrĩ wa mbeeca kana irio kana wa kĩndũ kĩngĩ o gĩothe kĩngĩrehe uumithio. ²⁰ No ũrĩhie mündũ wa kũngĩ uumithio wa kĩndũ ũmuohoreire, no ti mũrũ wa ithe wanyu Mũisraeli, nĩgeetha Jehova Ngai wanyu amũrathimage maũndũ-inĩ mothe marĩa mũrĩkaga bũrũri-inĩ ũrĩa mũrathĩ mũwĩgwatĩre.

²¹ Ũngĩkeehĩta mwĩhĩtwa kũrĩ Jehova Ngai waku, ndũgekĩre mũhũthia kũhingia mwĩhĩtwa ũcio, nĩgũkorwo Jehova Ngai waku ndarĩ hĩndĩ atagakũũria ũndũ ũcio, na nĩũgatuuo nĩwĩhĩtie. ²² No ũngĩaga kwĩhĩta mwĩhĩtwa, ndũgaakorwo wĩhĩtie. ²³ ũndũ ũrĩa wotho mĩromo yaku ĩriugaga no nginya ũũhingagie, nĩ ũndũ wehĩtire mwĩhĩtwa kũrĩ Jehova Ngai waku na kanua gaku wĩyendeire.

²⁴ ũngĩtoonya mũgũnda wa mĩthabibũ wa mündũ ũngĩ, no ũrĩe thabibũ nginya ũhũũne, no ndũgekĩre o na ĩmwe kĩondo-inĩ gĩaku. ²⁵ ũngĩtoonya mũgũnda wa ngano wa mündũ ũngĩ, no ũbute magira mayo na moko, no ndũkanagethe ngano ĩyo yake.

24

¹ Mündũ angĩhikia mũtumia na age gũkenio nĩwe nĩ ũndũ wa kũmuona na ũndũ ũtagĩĩire, nake mündũ ũcio amwandĩkĩre marĩa ma ndigano, amũnengere na amũingate oime gwake mũciĩ, ² na thuutha wa kuuma gwake mũciĩ, mũtumia ũcio atuĩke mũtumia wa mündũ ũngĩ, ³ nake mũthuuriwe ũcio wa keerĩ age kũmwenda, na amwandĩkĩre marĩa ma ndigano, amũnengere na amũingate oime gwake mũciĩ, kana mũthuuri ũcio wa keerĩ akue, ⁴ mũthuuri wake ũrĩa warĩ wa mbere, ũrĩa wamũingatire, ndetĩkĩrĩtio kũmũhikia rĩngĩ thuutha wa gũkorwo arĩkĩtie gũthũkio. ũcio ũngĩtuĩka ũndũ ũrĩ thaahu maitho-inĩ ma Jehova. Mũtikanarehe wĩhia bũrũri-inĩ ũcio Jehova Ngai wanyu aramũhe ũtuĩke igai rĩanyu.

⁵ Mündũ angĩkorwo no hĩndĩ arahikanirie, ndakanatũmwo mbaara-inĩ kana aheo wĩra ũngĩ o wotho. Ihinda rĩa mwaka mũgima, nĩarekwo aikare mũciĩ ambe akenie mūtumia wake ūcio ahikĩtie.

⁶ Ndũkanoe mahiga meerĩ ma gĩthĩĩ ma mündũ ũrĩ na thĩĩrĩ waku, o na kana ũthĩĩ na ihiga rĩa igũrũ riiki atĩ nĩguo rĩrũgamĩrĩre thĩĩrĩ ūcio, nĩ ūndũ gwĩka ũguo no ta kuoya muoyo wa mündũ ūcio.

⁷ Mündũ angĩnyiitwo aiyĩte mũrũ wa ithe Mũisiraeli akamũtua ta ngombo kana akamwendia, mũici ūcio no nginya ooragwo. No nginya mũniine ũũru wehere gatagatĩ-inĩ kanyu.

⁸ Ha ũhoro wa mĩrimũ ya mangũ, mwĩmenyagĩrĩrei mũno gwĩka o ũrĩa athĩnjĩri-Ngai, o acio Alawii, makaamũruta. No nginya mũrũmĩrĩre wega ũrĩa ndimathĩte. ⁹ Ririkanai ũrĩa Jehova Ngai wanyu eekire Miriamu mũrĩ njĩra-inĩ mwarĩkia kuuma bũrũri wa Misiri.

¹⁰ Hĩndĩ ĩrĩa ũngĩkombithia mündũ wa itũũra kĩndũ o gĩothe, ndũkanatoonye nyũmba yake, ũgĩĩre kĩrĩa eranĩire atĩ nĩakaruta kĩrũgamĩrĩre. ¹¹ Ikara nja ũreke mündũ ūcio ũkombithĩtie kĩndũ akũrehere kĩrĩa eranĩire hau nja. ¹² Mündũ ūcio angĩkorwo arĩ mũthĩĩni, ndũkanaraarie kũ eeranĩire.

¹³ Mũcookerie kabuti gake riũa rĩtanathũa nĩgeetha ehumbe agĩkoma. Hĩndĩ ĩyo nĩagagũcookeria ngaatho, nagueo ūndũ ūcio nĩũkonwo ũrĩ gũiko kĩa ũthingu maitho-inĩ ma Jehova Ngai waku.

¹⁴ Ndũkanahinyirĩre mündũ wa kũrĩhwo ũrĩa mũthĩĩni na mũbatari, arĩ mũrũ wa ithe wanyu Mũisiraeli kana mündũ wa kũngĩ ũtũũraga itũũra rĩmwe rĩa matũũra manyu. ¹⁵ Mũrĩhe mũcaara wake wa o mũthenya riũa rĩtanathũa, nĩ ūndũ nĩ mũthĩĩni na mũcaara ūcio nĩguo ehokete. Kwaga ũguo, aahota gũkaĩra Jehova igũrũ rĩaku, nawe woneke wĩhĩtie harĩ Jehova.

¹⁶ Maithe ma ciana matikooragwo nĩ ūndũ wa mahĩtia ma ciana ciao, kana ciana ciũragwo nĩ ūndũ wa mahĩtia ma maithe; o mündũ arĩkuaga nĩ ūndũ wa mehia make mwene.

¹⁷ Ndũkanaagithie mündũ wa kũngĩ kana mwana wa ngoriai kĩhooito ciira-inĩ, kana woe kabuti ka mūtumia wa ndigwa karũgamĩrĩre thĩĩrĩ. ¹⁸ Ririkanaga warĩ ngombo bũrũri wa Misiri, na Jehova Ngai waku nĩagũkũũrĩre ũkiuma kuo. Nĩkĩo ndĩragwatha wĩkage ũguo.

¹⁹ Rĩrĩa ũkũgetha mũgũnda waku, ũngĩriganĩrwo nĩ gĩtĩia, ndũgagĩcookere. Gĩtigĩre mündũ wa kũngĩ, na mwana wa ngoriai, na mūtumia wa ndigwa, nĩgeetha Jehova Ngai waku akũrathimage wĩra-inĩ wotho wa moko maku. ²⁰ Hĩndĩ ĩrĩa ũkũhũrũra ndamaĩyũ kuuma mĩtĩ-inĩ yaku, tigaga gũcookera honge ciaguo riita rĩa keerĩ. Tigagĩria andũ a kũngĩ, na ciana cia ngoriai, na mūtumia wa ndigwa matigari. ²¹ Hĩndĩ ĩrĩa ũkũgetha thabibũ mũgũnda waku wa mĩthabibũ, ndũgacooke kũhaara rĩngĩ iria ciatigwo. Tigagĩra mündũ wa kũngĩ, na ciana cia ngoriai, na mūtumia wa ndigwa matigari.

²² Ririkanaga atĩ warĩ ngombo bũrũri wa Misiri. Nĩkĩo ndĩragwatha wĩkage ũguo.

25

¹ Hangĩgĩa ngarari gatagatĩ ka andũ eerĩ, nĩmatware ciira ūcio igooti-inĩ, nao atuithania a ciira mamatuithanie, marekererie mündũ ũrĩa ũtarĩ na mahĩtia, nake ũrĩa ũrĩ na mahĩtia mamũtuĩre itua. ² Kũngĩoneka atĩ ũrĩa ũrĩ na mahĩtia nĩagĩrĩre kũhũũrwo, mũtuithania wa ciira nĩagaathana akome ahũũrwo iboko iringaine na mahĩtia make, mũciiri ūcio akĩonaga, ³ no rĩrĩ, ndakamũhũũrithie iboko makĩria ya mĩrongo ĩna. Angĩhũũrwo makĩria ya iboko icio, mũrũ wa thoguo aahota kuoneka arĩ mũmene maitho-inĩ maku.

⁴ Ndũkanoohe ndegwa kanua hĩndĩ ĩrĩa ĩkũranga ngano ĩkĩmĩhũũra.*

⁵ Mündũ na mũrũ wa nyina mangĩkorwo matũũranagia hamwe, na ũmwe wao akue atarĩ na mwana wa kahĩ, mūtumia ūcio wake ndakanahike nja ya nyũmba ĩyo. Mũrũ ūcio wa nyina na mũthũuriwe nĩakamuoya amũhikie, na amũhingĩrie bata wake o ta mũrũ wa nyina na mũthũuriwe. ⁶ Mwana wa mbere wa kahĩ ũrĩa agaaciara nĩwe ũgaatũũria rĩitwa rĩa ūcio ũkuĩte, nĩgeetha rĩitwa rĩa ke rĩtikathario rĩehere Isiraeli.

⁷ No rĩrĩ, mündũ angĩkorwo ndekwenda kũhikia mūtumia wa mũrũ wa nyina, mūtumia ūcio nĩagathĩĩ kũrĩ athuuri hau kĩhingo-inĩ gĩa itũũra, ameere atĩrĩ, “Mũrũ wa nyina na mũthũuri wakwa nĩaregete gũtũũria rĩitwa rĩa mũrũ wa nyina gũkũ Isiraeli. Nĩaregete kũhingia bata ũrĩa mũrũ wa nyina na mũthũuri wa mūtumia agĩrĩrwo nĩ kũhingia.” ⁸ Hĩndĩ ĩyo athuuri acio a itũũra rĩa ke nĩmageta mündũ ūcio mamwarĩrie. Mündũ ūcio angĩgwatĩria kuuga atĩrĩ, “Ndirenda kũmũhikia,” ⁹ mūtumia ūcio wa mũrũ wa nyina nĩakambata athĩĩ harĩ we o hau harĩ athuuri acio, amũrute

* 25:4 Ndegwa nĩcio ciarangaga ngano nĩguo imĩtighũkanie na mahuti.

kĩraatũ kĩmwe gĩaake, acooke amũtuĩre mata ũthiũ, amwĩre atĩrĩ, “Ũũ nĩguo mũndũ ũrĩa warega gwaka nyũmba ya mũrũ wa nyina ekagwo.” ¹⁰ Rũciaro rwa mũndũ ũcio kũu Isiraeli rũgeetagwo Nyũmba ya Mũndũ Ūrutĩtwo Kĩraatũ.

¹¹ Andũ eerĩ mangĩkorwo makĩrũa, nake mũtumia wa ũmwe wao oke gũteithũra mũthuuri wake kuuma kũrĩ ũcio maraarũa nake, nake amũnyiite kĩa gĩaake gĩa ũciari, ¹² nĩagatinio guoko kũu gwake. Ndakanaiguĩrwo tha.

¹³ Mũtigaakoragwo na mahiga ma gũthima meerĩ mataiganainie ũritũ mondo-inĩ cianyu, rĩmwe iritũ na rĩngĩ ihũthũ. ¹⁴ Mũtigakoragwo na igeri igĩrĩ itaiganaine nyũmba-inĩ cianyu, kĩmwe kĩnene na kĩmwe kĩnini. ¹⁵ No nginya mũkoragwo na ithimi na igeri iria ciagĩrĩre na cia kwĩhokwo, nĩgeetha matukũ manyu maingĩhe ma gũtũũra bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe. ¹⁶ Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩathũire mũndũ o wotho wĩkaga maũndũ macio, mũndũ o wotho wĩkaga maũndũ matarĩ ma wĩhokeku.

¹⁷ Ririkanaga ũrĩa Aamaleki maamwĩkire mũrĩ njĩra-inĩ rĩrĩa mwoimire bũrũri wa Misiri. ¹⁸ Hĩndĩ rĩa mwarĩ anogu na mũgathirwo nĩ hinya, nĩmacemanirie na inyuĩ rĩrĩa mwarĩ rũgendo-inĩ na makĩũraga andũ othe arĩa maarigĩtie na thuutha; makĩaga gwĩtigĩra Ngai. ¹⁹ Hĩndĩ rĩa Jehova Ngai wanyu akaamũhe ũhurũko kuuma kũrĩ thũ iria ciothe imũrigiicĩirie bũrũri-inĩ ũrĩa ekũmũhe mũwĩgwatĩre ũtuĩke igai rĩanyu-rĩ, mũkaaniina kĩndũ o gĩothe kĩngĩtũma Aamaleki maririkanwo gũkũ thĩ guothe. Mũtikanariganĩrwo nĩ ũndũ ũcio.

26

Maciaro ma Mbere na Iacunjĩ cia Ikũmi

¹ Rĩrĩa ũgaatoonya bũrũri ũrĩa Jehova Ngai waku egũkũhe ũrĩ igai, na ũwĩgwatĩre na ũtũũre kuo, ² nĩũkoya maciaro mamwe ma mbere ma kĩa gĩothe ũgaakũria tĩri-inĩ wa bũrũri ũcio Jehova Ngai arakũhe na ũmekĩre kĩondo. Ūcooke ũthĩ handũ harĩa Jehova Ngai waku agaathuura ha gũtũũria Rĩitwa rĩaake, ³ wĩre mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa ũrĩ wĩra-inĩ hĩndĩ iyo atĩrĩ, “Nĩndoiga ũmũthĩ ndĩ mbere ya Jehova Ngai wakwa atĩ nĩndĩkĩtie gũkinya bũrũri ũrĩa Jehova eerĩre maithe maitũ ma tene na mwĩhĩtwa atĩ nĩagatũhe.” ⁴ Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakamũkĩra kĩondo kũu kuuma moko-inĩ maku, akĩge hau mbere ya kĩgongona kĩa Jehova Ngai waku. ⁵ Ningĩ nĩũkoiga ũrĩ hau mbere ya Jehova Ngai waku atĩrĩ: “Baba aarĩ Mũsuriata watũũraga orũũraga,* nake agĩkũrũka agĩthĩ bũrũri wa Misiri marĩ na andũ mataarĩ aingĩ, nao magĩtũũra kuo na magĩtuĩka rũrĩrĩ rũnene rũrĩ hinya na rwa andũ aingĩ. ⁶ No andũ a Misiri nĩmatũnyamaririe na magĩtũma tũthĩnĩke, na magĩtũrutithia wĩra wa hinya. ⁷ Hĩndĩ iyo tũgĩkaĩra Jehova, o we Ngai wa maithe maitũ, nake Jehova akĩigua mũgambo witũ, na akĩona mĩtangĩko iitũ, na wĩra mũritũ na ũrĩa twahiinyagĩrĩrio. ⁸ Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩtũruta bũrũri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya, na gũtambũrũkĩtio, akĩhũthĩra maũndũ manene ma kũmakania, na akĩringa ciama, o na agĩka maũndũ ma magegania. ⁹ Nĩatũrehire kũndũ gũkũ na agĩtũhe bũrũri ũyũ, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ; ¹⁰ na rĩrĩ, nĩndarehe maciaro ma mbere ma tĩri ũrĩa, Wee Jehova, ũheete.” Nawe ũkĩge kĩondo kũu mbere ya Jehova Ngai waku na ũnamĩrĩre mbere yake. ¹¹ Wee mwene, na Alawii, o na andũ a kũngĩ arĩa marĩ thĩnĩ wanyu, nĩmũgakenera maũndũ mothe mega marĩa Jehova Ngai wanyu amũheete na akahe andũ a nyũmba cianyu.

¹² Rĩrĩa ũgaakorwo ũrĩkĩtie kwamũra gĩacunjĩ gĩa ikũmi kĩa maciaro maku mothe mwaka-inĩ wa gatatũ, mwaka ũcio wa kũrutwo gĩacunjĩ gĩa ikũmi, nĩũgakĩheana kũrĩ Alawii, na kũrĩ mũndũ wa kũngĩ, na kũrĩ mwana wa ngoriai, o na kũrĩ mũtumia wa ndigwa, nĩgeetha marĩ mahũũne marĩ kũu matũũra-inĩ manyu. ¹³ Ūcooke wĩre Jehova Ngai waku atĩrĩ, “Nĩndĩkĩtie kũruta gĩacunjĩ kĩa kĩaamũre kuuma nyũmba-inĩ yakwa, na nĩ ndĩkĩheanĩte kũrĩ Mũlawii, na kũrĩ mũndũ wa kũngĩ, na kũrĩ mwana wa ngoriai, na kũrĩ mũtumia wa ndigwa o ta ũrĩa wotho wathanĩte. Nditiganĩrie maathanĩ maku o na kana ngariganĩrwo nĩ rĩmwe rĩamo. ¹⁴ Ndirĩte gĩacunjĩ o na kĩmwe gĩa kĩa kĩaamũre hĩndĩ ya macakaya, kana ngeheria o na kĩmwe gĩa kĩa ndaarĩ mũthaahu, o na kana ngarutĩra arĩa akuũ kĩmwe gĩa kĩa. Nĩnjathĩkĩire Jehova Ngai wakwa, nĩnjĩkĩte o ta ũrĩa wotho ũnjathĩte. ¹⁵ Kĩrore ũrĩ o

* 26:5 Jakubu nĩwe ũgwetetwo haha arĩ Mũsuriata ũrĩa worũũraga.

kũu igũrũ, o kũu gĩtũũro gĩaku gĩtheru, ũrathime andũ aku a Isiraeli na bũrũri ũyũ ũtũheete o ta ũrĩa werĩire maithe maitũ ma tene na mwĩhĩtwa, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ.”

Rũmagĩrĩa Maathani ma Jehova

¹⁶ Jehova Ngai waku egũgwatha ũmũthĩ ũrũmagĩrĩre irĩa cia watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho; ũmenyerere kũmaathĩkĩra na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe. ¹⁷ Nĩumbũrĩte ũmũthĩ atĩ Jehova nĩwe Ngai waku, na atĩ nĩũrĩthiia na njĩra ciake, na nĩũrĩathĩkagĩra irĩa cia watho wake wa kũrũmĩrĩrwo, na maathani make, o na mawatho, na atĩ nĩũrĩmwathĩkagĩra. ¹⁸ Nake Jehova nĩoimbũrĩte ũmũthĩ atĩ wee ũrĩ rũrĩrĩ rwake, rũrĩrĩ rwa bata mũno o ta ũrĩa eeranĩire, na nĩ ũrĩmenyagĩrĩa maathani make mothe. ¹⁹ Nĩoimbũrĩte atĩ nĩagagũtũũgĩria, ũgĩe na ngumo na gĩtĩio gũkĩra ndũrĩrĩ ciothe iria oombĩte, na nĩũgatuĩka rũrĩrĩ rũtheru kũrĩ Jehova Ngai waku, o ta ũrĩa eeranĩire.

27

Kĩgongona Kĩrĩma-inĩ kĩa Ebali

¹ Musa na athuuri a Isiraeli nĩ maathire andũ, makĩmeera atĩrĩ: “Rũmiai maathani maya mothe ndĩramũhe ũmũthĩ. ² Mwarĩkia kũringa Rũũĩ rwa Jorodani mũtoonye bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe-rĩ, mũkaahaanda mahiga manene na mũmathinge na rĩũmba. ³ Mũkaandĩka igũrũ rĩamo ciugo ciothe cia watho ũyũ mwarĩkia kũringa mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ mũtoonye bũrũri ũcio Jehova Ngai wanyu ekũmũhe, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, o ta ũrĩa Jehova Ngai wa maithe manyu aamwĩrĩire. ⁴ Na mwarĩkia kũringa Rũũĩ rwa Jorodani, mũkaahaanda mahiga macio kĩrĩma-inĩ kĩa Ebali, ta ũrĩa ndĩramwatha ũmũthĩ, na mũmathinge na rĩũmba. ⁵ Ningĩ mũgaakĩra Jehova Ngai wanyu kĩgongona, kĩgongona kĩa mahiga. Mũtikanahũthĩre kĩndũ o gĩothe gĩa kĩgera mahiga-inĩ macio. ⁶ Mũgaakĩra Jehova Ngai wanyu kĩgongona na mahiga moimĩte mũgũnda, na mũrutĩre Jehova Ngai wanyu maruta ma njino igũrũ wakĩo. ⁷ Mũkarutĩra indo cia magongona ma ũiguano o hau, mũcirĩe mũgĩkenagĩra o hau mbere ya Jehova Ngai wanyu. ⁸ Na nĩmũkandĩka ciugo ciothe cia watho ũyũ mahiga-inĩ macio mũkaahaanda na ndemwa ikuoneka wega.”

Irumi kuuma Kĩrĩma-inĩ kĩa Ebali

⁹ Nake Musa na athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ Alawii, makĩra andũ othe a Isiraeli atĩrĩ, “Ta kirai, inyuĩ andũ a Isiraeli, na mũthikĩrĩrie! Rĩu nĩmũtuĩkĩte andũ a Jehova Ngai wanyu. ¹⁰ Athĩkĩrai Jehova Ngai wanyu na mũrũmĩrĩre maathani make na kĩrĩa kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo ũrĩa ndĩramũhe ũmũthĩ.”

¹¹ Mũthenya o ro ũcio, Musa agĩatha andũ acio, akĩmeera atĩrĩ:

¹² Mwarĩkia kũringa Rũũĩ rwa Jorodani, mĩhĩrĩga ĩno nĩĩkarũgama kĩrĩma igũrũ kĩa Gerizimu ĩrathime andũ: Nĩ mũhĩrĩga wa Simeoni, na wa Lawi, na wa Juda, na wa Isakaru, na wa Jusufu na wa Benjamini. ¹³ Nayo mĩhĩrĩga ĩno nĩĩkarũgama kĩrĩma igũrũ kĩa Ebali yanĩrĩre irumi: Nĩ mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Asheri, na wa Zebuluni, na wa Dani na wa Nafitali.

¹⁴ Nao Alawii nĩmakoĩga ciugo na mũgambo mũnene, meere andũ othe a Isiraeli atĩrĩ:

¹⁵ “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũicũhagia mũhianano kana agatwekia mũhianano, kĩndũ kĩ magigi harĩ Jehova, wĩra wa moko ma mũbundi, na akahaanda kĩndũ kũu na hitho.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

¹⁶ “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũtatĩaga ithe kana nyina.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

¹⁷ “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa weheragia ihiga rĩa mũhaka wake na mũndũ wa itũũra.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

¹⁸ “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũhĩtithagia mũtumumu njĩra.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

¹⁹ “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũtaciiragĩra mũndũ wa kũngĩ, kana mwana wa ngoriai, kana mũtumia wa ndigwa na kĩhoo.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

²⁰ “Kūgwatwo nĩ kīrumi-rĩ, nĩ mündũ ũrĩa ũkomaga na mūtumia wa ithe, nĩgũkorwo nĩ ũrĩrĩ wa ithe aagĩire gĩtĩo.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

²¹ “Kūgwatwo nĩ kīrumi-rĩ, nĩ mündũ ũrĩa ũngĩkoma na nyamũ o yothe.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

²² “Kūgwatwo nĩ kīrumi-rĩ, nĩ mündũ ũrĩa ũkomaga na mwarĩ wa nyina, kana na mwarĩ wa ithe.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

²³ “Kūgwatwo nĩ kīrumi-rĩ, nĩ mündũ ũrĩa ũkomaga na nyina wa mūtumia wake.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

²⁴ “Kūgwatwo nĩ kīrumi-rĩ, nĩ mündũ ũrĩa ũragaga mündũ wa itũũra rĩake na hitho.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

²⁵ “Kūgwatwo nĩ kīrumi-rĩ, nĩ mündũ ũrĩa wamũkagĩra ihaki nĩguo oorage mündũ ũtarĩ na ihĩtia.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

²⁶ “Kūgwatwo nĩ kīrumi-rĩ, nĩ mündũ ũrĩa ũtarĩrũmagia ciugo cia watho ũyũ na ũndũ wa gũcĩhingia.”

Hĩndĩ ĩyo nao andũ othe moige, “Ameni!”

28

Irathimo nĩ ũndũ wa Gwathĩka

¹ Ũngĩathĩkĩra Jehova Ngai waku kũna na ũmenyerere maathani make mothe marĩa ngũkũhe ũmũthĩ, Jehova Ngai waku nĩagagũtũgĩria igũrũ rĩa ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ. ² Irathimo ici ciothe nĩ igagũkinyĩra na itwaranage nawe ũngĩathĩkĩra Jehova Ngai waku:

³ Nĩũkarathimĩrwo kũu itũũra-inĩ inene, na ũrathimĩrwo mĩgũnda-inĩ.

⁴ Ũciari wa nda yaku nĩũkarathimwo, o na ũrathimĩrwo maciaro ma mĩgũnda waku na maciaro ma mahiũ maku, nĩmo njaũ cia ng’ombe ciaku na tũũri twa ndũũru ciaku cia mbũri.

⁵ Kĩondo gĩaku o na ndĩrĩ yaku ya gũkandĩra mũtu nĩĩkarathimwo.

⁶ Nĩũrĩrathimagwo rĩnũkĩro-inĩ rĩa gwaku mũciĩ o na riumagarĩro-inĩ.

⁷ Jehova nĩarĩtũmaga thũ iria ingĩarahũka igũũkĩrĩre ihootagĩrwo mbere yaku. Irĩkũhithũkagĩra na njĩra ĩmwe, no irĩkũũragĩra na njĩra mĩgwanja.

⁸ Jehova nĩagatũma kĩrathimo kũu makũmbĩ-inĩ maku o na ũndũ-inĩ o wotho ũngĩka na moko maku. Jehova Ngai waku nĩagakũrathimĩra bũrũri-inĩ ũcio arakũhe.

⁹ Jehova nĩagakũhaanda agũtue rũrĩrĩ rwake rũtheru o ta ũrĩa aakwĩrĩre na mwĩhĩtwa, ũngĩmenyerera maathani ma Jehova Ngai waku na ũthiĩage na njĩra ciake. ¹⁰ Hĩndĩ ĩyo nacio ndũrĩrĩ ciothe cia gũkũ thĩ nĩcikoonaa atĩ wĩtanĩtio na rĩitwa rĩa Jehova, nacio nĩigagwĩtigĩra. ¹¹ Jehova nĩagakũhe ũgaacĩru mĩingĩ, akũgaacĩrithie ũciari-inĩ wa nda yaku, na maciaro-inĩ ma ũhiũ waku, na maciaro-inĩ ma mĩgũnda yaku, kũu bũrũri-inĩ ũrĩa erĩre maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa atĩ nĩagakũhe.

¹² Jehova nĩakahingũra igũrũ, o kũu kũrĩ nyũmba cia mũthiithũ wa indo iria aheanaga, nĩguo oirĩrie bũrũri waku mbura hĩndĩ yayo yakinya, na arathime wĩra wotho wa moko maku. Nĩũgakombagĩra ndũrĩrĩ nyingĩ indo, no wee ndũgakomba kuuma kũrĩ mündũ o na ũrĩkũ. ¹³ Jehova agaagũtua wa gũtongoria, no ti wa kũrigia. Ũngĩrũmbũiya maathani ma Jehova Ngai waku marĩa ndĩrakũhe ũmũthĩ, na ũmenyerere ũmarũmĩrĩre, ũrĩkoragwo hĩndĩ ciothe ũrĩ wa mbere na ndũgatuĩka wa kũrigagia. ¹⁴ Ndũkanehũgũre mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho ũtigane na rĩathani o na rĩmwe rĩa maya ndĩrakũhe ũmũthĩ, kana ũrũmagĩrĩre ngai ingĩ na ũcitungatagĩre.

Irumi nĩ ũndũ wa Kwaga Gwathĩka

¹⁵ No rĩrĩ, ũngĩaga gwathĩkĩra Jehova Ngai waku, na wage kũrũmĩrĩra wega maathani make mothe na irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩrwo iria ndĩrakũhe ũmũthĩ, irumi ici ciothe nĩigagũkinyĩrĩra:

¹⁶ Nĩũkanyitwo nĩ kĩrumi ũrĩ itũũra-inĩ inene o na ũnyitwo nĩ kĩrumi ũrĩ mĩgũnda-inĩ.

¹⁷ Kĩondo gĩaku na ndĩrĩ yaku ya gũkandĩrwo mĩtu nĩũkanyitwo nĩ kĩrumi.

¹⁸ Ũciari wa nda yaku nĩũkanyitwo nĩ kĩrumi, o na irio cia mũgũnda waku, na mahiũ maku, ma njaũ cia ng'ombe na tũũri twa ndũũru ciaku cia mbũri.

¹⁹ Nĩũkanyitwo nĩ kĩrumi rĩinũkĩro-inĩ rĩa gwaku mũciĩ, na ũnyitwo nĩ kĩrumi ũkiumagara.

²⁰ Jehova nĩagakũrehithĩria irumi, na kĩrigiicano, na ikũũma ũndũ-inĩ ũrĩa wotho ũrĩkaga na guoko gwaku, nginya akũniine ũthire na ihenya nĩ ũndũ wa wĩhia ũrĩa wĩkĩte wa kũmũtiganĩria. ²¹ Jehova nĩagakũhũũra na mĩrimũ nginya akũniine wehere bũrũri ũrĩa ũratoonya ũwĩgwatĩre. ²² Jehova nĩagakũhũũra na mĩrimũ wa kũhũrũrũka mwĩrĩ, na wa kũhiũha mwĩrĩ, na wa kũrugĩka, na agũcine na ũrugarĩ mũingĩ, na kwaga mbura, na mbaa na mbuu, maũndũ macio makũhũũre nginya makũniine. ²³ Matu marĩa marĩ igũrũ wa mũtwe waku nĩmagatuĩka gĩcango, nakuo thĩ waku gũtuĩke kĩgera. ²⁴ Jehova nĩagatũma mbura ya bũrũri waku itũĩke rũkũngũ na mũtutu; ĩgaakuurĩra yumĩte igũrũ nginya ũniinwo.

²⁵ Jehova nĩagatũma ũhootwo nĩ thũ ciaku. Ũgaacihithũkĩra na njĩra ĩmwe, no ũciũrĩre na njĩra mũgwanja, na nĩ ũgaatuĩka kĩndũ kĩ magigi harĩ mothamaki mothe ma thĩ. ²⁶ Ciimba ciaku igaatuĩka irio cia nyoni ciothe cia rĩera-inĩ na cia nyamũ cia gũkũ thĩ, na gũtikagĩa mũndũ wa gũcihahũra ciũre. ²⁷ Jehova nĩagakũhũũra na mahũha marĩa ma bũrũri wa Misĩri, na mĩrimũ ya ngaai, na ironda iratogota, na ũhere, na ndũkahona. ²⁸ Jehova nĩagakũhũũra na ũgũrũki na ũtumumu, na kĩrigiicano kĩa meciĩria. ²⁹ Nĩũgathiĩ ũkĩhambagatĩria kũrĩ mũthenya barigici ta mũndũ mũtumumu arĩ nduma-inĩ. Ndũkagaacĩra ũndũ-inĩ o wotho ũgeeka; mũthenya o mũthenya nĩũkahinyagĩrĩrio na ũgatunywo indo ciaku, hatarĩ mũndũ ũngĩgũteithũra.

³⁰ Nĩ ũkaagĩa kĩrĩko na mũndũ-wa-nja gĩa kũmũhikia, no mũndũ ũngĩ nĩakamuoya akome nake. Nĩũgaka nyũmba no ndũkamĩtũũra. Nĩũkahaanda mũgũnda wa mĩthabibũ no ndũkambĩrĩria gũkenera maciaro mayo. ³¹ Ndegwa yaku nĩĩgathĩnjwo ũkĩonaga na maitho maku, no ndũkamĩrĩa. Ũgaatunywo ndigiri yaku na hinya na ndĩgacookio. Ng'ondũ ciaku nĩĩkaneanwo kũrĩ thũ ciaku na gũtirĩ mũndũ ũgaaciteithũkia. ³² Aanake aku na airĩtu aku nĩmakaneanwo kũrĩ rũrĩrĩ rũngĩ, namo maitho maku mathire hinya ũkĩmacũthĩrĩria mũthenya o mũthenya, na ndũkahota gwĩka ũndũ na guoko gwaku. ³³ Rũrĩrĩ ũtooĩ nĩrũkarĩa irio cia bũrũri irĩa ũrutĩre wĩra, na gũtirĩ kĩndũ ũkaagĩa nakĩo, tiga o kũhinyĩrĩrio gũkĩru matukũ maku mothe. ³⁴ Maũndũ marĩa ũkoona nĩ magaatũma ũgũrũke. ³⁵ Jehova nĩakahũũra maru maku na magũrũ maku na mahũha marĩ ruo matangĩhona, namo mahunje kuuma makinya maku nginya ruototia rwa mũtwe waku.

³⁶ Jehova nĩagagũtwara hamwe na mũthamaki ũrĩa wĩrũgamĩrie agwathage kũrĩ rũrĩrĩ ũtooĩ kana rũkamenywo nĩ maithe manyu. ũrĩ kũu nĩũkahooyaga ngai ingĩ, ngai cia mĩtĩ na cia mahiga. ³⁷ ũgaatuĩka kĩndũ kĩ magigi, na kĩndũ gĩa gũthekererwo na kũnyararwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe kũu Jehova agaagũtwara.

³⁸ ũkaahaanda mbegũ nyingĩ mũgũnda-inĩ no ũkaagetha o tũnini, nĩ ũndũ nĩĩkarĩno nĩ ngigĩ. ³⁹ ũkaahaanda mĩgũnda ya mĩthabibũ na ũmĩrĩmĩre, no ndũkanyua ndibei yayo kana ũtue thabibũ, nĩ ũndũ igunyũ nĩĩgacĩrĩa. ⁴⁰ ũgaakorwo na mĩtĩ ya mĩtamaĩyũ bũrũri-inĩ waku wotho, no ndũkahũthĩra maguta mayo, nĩ ũndũ ndamaĩyũ nĩĩgaitĩka thĩ. ⁴¹ ũkaagĩa na aanake na ũgĩe na airĩtu no ndũgatũũra nao, nĩ ũndũ nĩmagatahwo mathĩrĩ ũkombo-inĩ. ⁴² Mĩrumbĩ ya ngigĩ nĩĩkegwatĩra mĩtĩ yaku yotho na rĩre irio cia bũrũri waku.

⁴³ Mũndũ wa kũngĩ ũrĩa ũtũũranagia na inyuĩ agaakĩrĩrĩria kwambatĩra igũrũ rĩaku, na we ũkĩrĩrĩrie o kũnyĩha. ⁴⁴ Nĩ agagũkombagĩra nowe ndũkamũkombagĩra. Agaatuĩka wa gũtongoria nawe ũtuĩke wa kũrigia.

⁴⁵ Irumi ici ciothe nĩĩgagũkinyĩrĩa. Nĩĩgathingatana nawe igũtoorie nginya ikũniine, nĩ tondũ ndwathĩkĩire Jehova Ngai waku, na ndũmenyereire maathani na irĩa cia watho wa kũrũmĩrĩrwo irĩa aakũheire. ⁴⁶ Igaatuĩka kĩmenyithia na igegania harĩwe, o na harĩ njiaro ciaku nginya tene. ⁴⁷ Tondũ ndũigana gũtungatĩra Jehova Ngai waku ũrĩ na gĩkeno na ũcanjamũkĩte hĩndĩ ya ũgaacĩru, ⁴⁸ tondũ

ũcio ũgaatungatĩra thũ ciaku iria Jehova agaagũtũmĩra igũũkĩrĩre, ũrĩ mũhũtu na ũnyootĩ, na ũrĩ njaga na ũrĩ mũthĩĩniku mũno. Nĩagagwĩkĩra icooki rĩa kĩgera ngingo nginya akũniine.

⁴⁹ Jehova nĩagakũrehithĩria rũrĩrĩ ruumĩte kũraya, rũgũũkĩrĩre, kuuma ituri-inĩ cia thĩ, rũmbũkĩte o ta nderi, rũrĩrĩ ũtangĩmenya rwario rwa ruo, ⁵⁰ rũrĩrĩ rwa gwĩtigĩrwo, rũtangĩtĩia andũ akũrũ kana rũguĩre andũ ethĩ tha. ⁵¹ Nĩmakarĩa njaũ cia mahiũ maku, na marĩe maciaro ma bũrũri waku nginya makũniine. Matigagũtigĩria ngano, kana ndibei ya mũhihano, kana maguta, o na kana magũtigĩre njaũ o na ĩmwe ya ndũũru cia ng'ombe ciaku kana tũũri twa rũũru rwa mbũri ciaku, nginya ũthĩĩnĩke biũ. ⁵² Nĩmakarigiicĩria matũũra mothe manene guothe bũrũri-inĩ waku, o nginya thingo icio ndaihu ciakĩtwo na hinya na wĩhokete imomoke. Nĩmakarigiicĩria matũũra manene mothe marĩa marĩ bũrũri-inĩ ũrĩa Jehova Ngai waku egũkũhe.

⁵³ Tondũ wa thĩĩna ũrĩa ũkaareherwo nĩ thũ yaku hĩndĩ ya kũrigiicĩrio, nĩ ũkaarĩa maciaro ma nda, ũrĩe nyama cia ariũ na airĩtu ariĩa Jehova Ngai waku akũheete. ⁵⁴ O na mũndũ ũrĩa mũhooreri mũno na ũrĩ tha gatagatĩ-inĩ kanyu ndakaiguĩra mũrũ wa nyina tha, kana mũtumia wake ũrĩa endete, kana ciana ciake iria itigaire, ⁵⁵ na ndarĩ mũndũ o na ũmwe wao akaahe nyama cia ciana ciake icio araariĩ. Icio nocio kĩndũ kĩria agaakorwo atigĩtie nĩ ũndũ wa thĩĩna ũrĩa thũ yaku ĩgaakũrehere hĩndĩ ĩria ĩkaarigiicĩria matũũra maku manene mothe. ⁵⁶ Mũndũ-wa-nja ũrĩa mũhooreri mũno na ũrĩ tha gatagatĩ-inĩ kanyu, ũcio ũrĩ tha mũno na mũhooreri nginya ndangĩũmĩrĩria kũhutia thĩ na ikinya rĩake, nĩakaima mũthuriwe ũrĩa endete, na mũriũ kana mwarĩ, ⁵⁷ njogu ĩria yumĩte nda yake na ciana iria agaciara. Nĩgũkorwo no ende gũcirĩa na hito hĩndĩ ĩyo ya kũrigiicĩrio na ya thĩĩna ũrĩa thũ ciaku igaakũrehere kũu matũũra-inĩ manene manyu.

⁵⁸ Ũngĩaga kũrũmĩrĩra wega ciugo ciothe cia watho ũyũ, iria ciandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩ, na wage gũtĩia rĩitwa rĩrĩ rĩrĩ riiri na rĩa gwĩtigĩrwo, rĩa Jehova Ngai waku, ⁵⁹ Jehova nĩagakũrehithĩria mũthiro ya kũmakania, wee na njiaro ciaku, na thĩĩna mũnene na wa ihinda iraa, o na mũrimũ mũũru na ya gũkara mũno. ⁶⁰ Nĩagakũrehithĩria mũrimũ yothe ya bũrũri wa Misiri ĩria wetigĩrite, nayo nĩgakwĩgwatĩrĩra. ⁶¹ O na ningĩ Jehova nĩagakũrehithĩria mũrimũ ya mũthemba yothe o na mathĩĩna marĩa matarĩ maandĩke Ibuku-inĩ rĩrĩ rĩa Watho, nginya ũniinwo. ⁶² Inyuĩ mwarĩ aingĩ ta njata cia igũrũ, mũgaatigara o andũ anini mũgĩtarwo, nĩ ũndũ wa kwaga gwathĩkĩra Jehova Ngai wanyu. ⁶³ O ta ũrĩa Jehova aakeneire kũmũgaacĩrithia na kũmũingĩhia, noguo agaakena akĩmũharagania na akĩmũniina. Nĩmũkamunywo mweherio bũrũri ũrĩa mũrathĩ mũwĩgwatĩre.

⁶⁴ Ningĩ Jehova nĩagakũhurunja ndũrĩrĩ-inĩ ciothe, kuuma gĩturi kĩmwe gĩa thĩ nginya kĩria kĩngĩ. ũrĩ kũu ũkaahooyaga ngai ingĩ, ngai cia mĩtĩ na cia mahiga, iria wee o na maithe manyu mũtooĩ. ⁶⁵ ũrĩ gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ icio ndũkoona ũndũ mwega, kana wone handũ ha kũhurũkia ikinya rĩa kũgũrũ gwaku. Mũrĩ kũu Jehova nĩagatũma ũtangĩke meciiria na maitho mage kuona, o na ũũrwo nĩ hinya. ⁶⁶ ũgaatũũra na wagagu, ũiyũrĩtwo nĩ guoya ũtukũ na mũthenya, ũtarĩ na ma ya ũtũũro waku. ⁶⁷ Rũciinĩ ũkoiga atĩrĩ, “Naarĩ korwo nĩ hwaĩ-inĩ!” Naguo hwaĩ-inĩ ũkoiga atĩrĩ, “Naarĩ korwo nĩ rũciinĩ!” Tondũ wa kĩmakania kĩria gĩgaakorwo kĩmũiyũrĩte ngoro cianyu, na maũndũ marĩa maitho manyu makeyonera. ⁶⁸ Jehova akaamũcookia bũrũri wa Misiri na meeri, rũgendo rũrĩa ndoigire mũtikanarũthĩ rĩngĩ. Mũrĩ kũu nĩkũo mũkenenana mũgũrwo nĩ thũ cianyu, mũrĩ ngombo cia arũme na cia andũ-a-nja, no gũtirĩ mũndũ ũkaamũgũra.

29

Kwerũhio gwa Kĩrĩkanĩro

¹ Ici nĩcio ciugo cia kĩrĩkanĩro kĩria Jehova aathire Musa arĩkanĩre na andũ a Isiraeli kũu Moabi, hamwe na kĩrĩkanĩro kĩria aarĩkanĩre nao marĩ Horebu.

² Musa nĩetire andũ a Isiraeli othe, akĩmeera atĩrĩ:

Maitho manyu nĩmeyoneire ũrĩa wotho Jehova eekire Firaũni kũu bũrũri wa Misiri, na ũrĩa eekire anene ake othe na bũrũri wake wotho. ³ Nĩmweyoneire na maitho manyu magerio macio manene, o na ciana na maũndũ manene ma kũgegania. ⁴ No nginya ũmũthĩ Jehova ndamũheete meciiria marĩ na ũmenyo, kana maitho me kuona, kana matũ me kũigua. ⁵ Ihinda rĩu rĩa mĩaka mĩrongo ĩna ndamũtongoririe werũ-inĩ, nguo cianyu itiigana gũtuĩka, o na kana iraatũ iria ciarĩ magũrũ manyu

igĩtarũka. ⁶ Mũtiigana kũrĩa irio, kana mũkĩnyua ndibei kana kĩndũ kĩngĩ o gĩothe kĩgagatu. Ndeekire ũndũ ũcio nĩgeetha mũmenye atĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.

⁷ Rĩrĩa mwakinyire gũkũ, Sihoni mũthamaki wa Heshiboni, na Ogu mũthamaki wa Bashani nĩmookire kũhũũrana na ithuĩ, no nĩtwamatooririe. ⁸ Nĩtwegwatĩire bũrũri wao na tũkĩũheana ũtuĩke igai rĩa andũ a mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase.

⁹ Rũmĩrĩrai wega ciugo cia kĩrĩkanĩro gĩkĩ, nĩguo mũgaacĩre maũndũ-inĩ mothe marĩa mũrĩkaga.

¹⁰ Inyuĩ inyuotha mũrũgamĩte ũmũthĩ mbere ya Jehova Ngai wanyu, na atongoria anyu, na atongoria a mũhĩrĩga yanyu, na athuuri anyu, na anene anyu, na arũme arĩa angĩ othe a Isiraeli, ¹¹ hamwe na ciana cianyu, na atumia anyu, na andũ a kũngĩ arĩa matũũraga kambĩ-inĩ cianyu, arĩa mamunagĩra ngũ na makamũtahĩra maaĩ. ¹² Mũrũgamĩte haha nĩguo mũgĩe na kĩrĩkanĩro na Jehova Ngai wanyu, kĩrĩkanĩro kĩrĩa Jehova ekũgĩa na inyuĩ ũmũthĩ, na akĩhũũre mũhũũri na ũndũ wa mwĩhĩtwa, ¹³ na agĩĩkĩre hinya kũna atĩ mũrĩ andũ ake ũmũthĩ, na atĩ atũke Ngai wanyu, o ta ũrĩa aamwĩrĩre, na ningĩ o ta ũrĩa eehĩtĩre kũrĩ maithe manyu Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. ¹⁴ Ndirathondeka kĩrĩkanĩro gĩkĩ na mwĩhĩtwa na inyuĩ inyuiki, ¹⁵ o inyuĩ mũrũgamĩte haha na ithuĩ ũmũthĩ mbere ya Jehova Ngai witũ, no nĩ hamwe na arĩa matarĩ haha ũmũthĩ.

¹⁶ Inyuĩ ene nĩmũũ ũrĩa twatũũraga bũrũri wa Misiri na ũrĩa twatuĩkanĩirie mabũrũri-inĩ tũgĩũka gũkũ. ¹⁷ Gatagatĩ-inĩ kao nĩmuonire mĩhianano yao ĩrĩ thaahu, na ngai cia kũhooywo cia mĩtĩ na cia mahiga, na cia betha na cia thahabu. ¹⁸ Menyererai wega hatigakorwo mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja, kana andũ a nyũmba ĩmwe kana mũhĩrĩga gatagatĩ-inĩ kanyu ũmũthĩ, ũngĩgĩa na ngoro ya kũhutatĩra Jehova Ngai witũ athĩ akahooe ngai cia ndũrĩrĩ icio; menyererai wega gũtikagĩe mũri mũrũrũ gatagatĩ kanyu ũngĩciara maciaro marũrũ ta nyongo.

¹⁹ Rĩrĩa mũndũ ta ũcio aigua ciugo cia mwĩhĩtwa ũyũ, eĩtagĩria kĩrathimo, na nĩ ũndũ ũcio ageciiria atĩrĩ, “Ndikona ũgwati o na ingĩkĩrĩria gũthĩ na njĩra yakwa mwene.” ũndũ ũcio nĩũkarehe mwanangĩko bũrũri ũrĩa ũrĩ maaĩ, o na ũrĩa mũng’aru. ²⁰ Jehova ndarĩ hĩndĩ akenda kũmũrek-era; marakara make na kĩyo gĩake nĩkarĩrĩmbũkĩra mũndũ ũcio. Irumi ciothe iria ciandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩrĩ nĩkamũkinyĩrĩra, nake Jehova nĩakahuura rĩtwa rĩake rĩehere gũkũ thĩ. ²¹ Jehova nĩakamwamũra kuuma mũhĩrĩga-inĩ yotha ya Isiraeli, anyiitwo nĩ mwanangĩko, kũringana na irumi ciothe cia kĩrĩkanĩro kĩrĩa kĩandĩke thĩnĩ wa Ibuku rĩrĩrĩ rĩa Watho.

²² Ciana cianyu iria ikaamũrũmĩrĩra njĩaro-inĩ iria igooka thuutha, o na ageni arĩa magooka moimĩte mabũrũri ma kũraya nĩmakona mathĩna marĩa makorete bũrũri o na mĩrimũ ĩrĩa Jehova ahũũrĩte bũrũri nayo. ²³ Bũrũri wotha ũgaatuĩka kũndũ gũtangĩkũra kũndũ, kũiyũrĩte cumbĩ na ũbiriti, gũtirĩ kũndũ gĩkahaandwo na gũtirĩ riya rĩgaakũra kuo, kana kũndũ kĩmere kuo. Gũkahaana ta mwanangĩko wa matũũra ma Sodomu na Gomora, na Adima o na Zeboimu, marĩa Jehova aaharaganirie arĩ na marakara mahiũ. ²⁴ Ndũrĩrĩ ciothe ikooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte Jehova eke bũrũri ũyũ ũguo? Marakara maya mahiũ ũũ, nĩ ma kĩ?”

²⁵ Narĩ icoorkio rĩgaakorwo rĩrĩ atĩrĩ, “Nĩ tondũ andũ aya nĩmatiganĩirie kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, Ngai wa maithe mao, kĩrĩkanĩro kĩrĩa aagĩire nao rĩrĩa aamarutire bũrũri wa Misiri. ²⁶ Nĩmamwehereire magĩthĩ kũhooya ngai ingĩ na magĩciĩnamĩrĩra, ngai matooĩ, na ngai Jehova ataamaheete. ²⁷ Nĩ ũndũ ũcio marakara ma Jehova makĩrĩrĩmbũkĩra bũrũri ũyũ, akĩũkinyĩria irumi iria ciothe ciandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩrĩ. ²⁸ Ningĩ Jehova, arĩ na marakara mahiũ na mang’ũrĩ manene, nĩamamunyire kuuma bũrũri wao akĩmaikia bũrũri ũngĩ, ta ũrĩa gũtarĩ rĩu.”

²⁹ Maũndũ ma hito nĩ ma Jehova Ngai witũ, no maũndũ marĩa maguũrie nĩ maitũ na ciana ciitũ nginya tene, nĩguo tũrũmagĩrĩre ciugo ciothe cia watho ũyũ.

30

Ūgaacĩru Thuutha wa Gũcookerera Jehova

¹ Rĩrĩa irathimo na irumi ici ciothe njigĩte mbere yaku igaagũkinyĩrĩra, nawe ũciamũkĩre ngoro-inĩ yaku kũrĩa guothe Jehova Ngai waku agaakũhurunjĩra ndũrĩrĩ-inĩ, ² na rĩrĩa wee mwene na ciana ciaku ũgaacookerera Jehova Ngai waku na ũmwathĩkĩre na ngoro yaku yotha na muoyo waku wotha, kũringana na ũrĩa wotha ngũgwatha ũmũthĩ-rĩ, ³ hĩndĩ ĩyo Jehova Ngai waku nĩagagũcookeria irathimo ciaku na akũiguĩre tha, na nĩagagũcookanĩrĩria rĩngĩ, akũrute ndũrĩrĩ-inĩ ciothe kũrĩa

aakũhurunjĩire. ⁴ O na ũngĩgaakorwo ũthaamĩrio bũrũri ũrĩa ũrĩ kũraya mũno gũkũ thĩ, Jehova Ngai waku nĩagagũcookanĩrĩria, akũrute kuo agũcookia bũrũri-inĩ waku. ⁵ Nĩagagũcookia bũrũri ũrĩa warĩ wa maithe maku, na we nĩũkawĩgwatĩra. Nĩagatũma ũgaacĩre na ũingĩhe gũkĩra maithe maku. ⁶ Jehova Ngai waku nĩakarũithia ngoro yaku na arũithie ngoro cia njaro ciaku, nĩgeetha ũmwendage na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothē, nĩguo ũtũũre muoyo. ⁷ Jehova Ngai waku nĩagakinyĩria irumi ici ciothe kũrĩ thũ ciaku iria igũthũire na ikũnyariiraga. ⁸ Nĩũgacooka gwathĩkĩra Jehova rĩngĩ, na ũrũmĩrĩre maathani make, o maya ndĩrakũhe ũmũthĩ. ⁹ Hĩndĩ iyo Jehova Ngai waku nĩagatũma ũtheereme mũno wĩra-inĩ wothē wa moko maku na maciaro-inĩ ma nda yaku, o na njaũ cia mahiũ maku na maciaro ma mĩgũnda yaku. Jehova nĩagakena rĩngĩ nĩ ũndũ waku, na atũme ũgaacĩre, o ta ũrĩa aakenire nĩ ũndũ wa maithe maku, ¹⁰ ũngĩgaathĩkĩra Jehova Ngai waku, na ũmenyagĩrĩre maathani make na irĩra cia watho wake wa kũrũmĩrĩrwo ũrĩa wandĩkĩtwo Ibuku-inĩ rĩrĩ rĩa Watho, na ũcookerere Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothē.

Kũheo Gũthũura Muoyo kana Gĩkuũ

¹¹ Na rĩrĩ, ũrĩa ndĩragwatha ũmũthĩ ti ũndũ ũrĩ hinya, ũngĩkũrema, kana ũndũ ũtangĩhota gwĩka. ¹² Ndũrĩ igũrũ matu-inĩ, atĩ no ũrie atĩrĩ, “Nũũ ũkwambata igũrũ, aũgĩre atũrehere, na awanĩrĩre kũrĩ ithuĩ nĩguo tũwathĩkĩre?” ¹³ O na ndũrĩ mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa iria, atĩ no ũrie atĩrĩ, “Nũũ ũkũringa iria, aũgĩre atũrehere, na awanĩrĩre kũrĩ ithuĩ nĩguo tũwathĩkĩre?” ¹⁴ Aca, ti ũguo, kiugo kĩrĩ hakuhi mũno nawe; kĩrĩ o kanua-inĩ gaku na ngoro-inĩ yaku, nĩguo ũgĩathĩkĩre.

¹⁵ Atĩrĩrĩ, ũmũthĩ ũyũ nĩndaiga ũhoru wa gũtũũra muoyo na wa ũgaacĩru mbere yaku, o na wa gĩkuũ na wa mwanangĩko. ¹⁶ Nĩgũkorwo ndagwatha ũmũthĩ wendage Jehova Ngai waku, na ũthiĩage na njĩra ciake, na ũmenyagĩrĩre maathani make, na irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho; hĩndĩ iyo nĩũgatũũra muoyo na ũingĩhe, nake Jehova Ngai waku nĩagakũrathima ũrĩ bũrũri-inĩ ũrĩa ũratoonya ũwĩgwatĩre.

¹⁷ No ngoro yaku ĩngĩkagarũrũka wage gwathĩka, na ũguucĩrĩrio, ũnamĩrĩre ngai ĩngĩ ũcihooe, ¹⁸ ngũkwĩra na ma ũmũthĩ atĩ no ũkaaniinwo. Ndũgatũũra matukũ maingĩ bũrũri-inĩ ũrĩa ũraringa Rũũĩ rwa Jorodani ũũtoonye na ũwĩgwatĩre.

¹⁹ ũmũthĩ ndeeta igũrũ na thĩ ituĩke aira atĩ nĩnjigĩte mbere yaku ũhoru wa gũtũũra muoyo na wa gĩkuũ, na wa irathimo na wa irumi. Na rĩrĩ, thuura muoyo, nĩguo wee na ciana ciaku mũtũũre muoyo, ²⁰ na nĩguo mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũthikagĩrĩrie mũgambo wake, na mũnyĩitane nake. Nĩgũkorwo Jehova nĩwe muoyo waku, na nĩagakũhe miaka mĩingĩ ya gũtũũra bũrũri-inĩ ũrĩa eehĩtire atĩ nĩakaũhe maithe maku, nĩo Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu.

31

Joshua Gũcooka Ithenya rĩa Musa

¹ Nake Musa akiumagara agĩthĩĩ akĩarĩria andũ othe a Isiraeli na ciugo ici akĩmeera atĩrĩ, ² “Rĩu ndĩ na ũkũrũ wa miaka igana na mĩrongo ĩĩrĩ, na ndingĩhota kũmũtongoria rĩngĩ. Jehova nĩanjĩĩrĩte atĩrĩ, ‘Wee ndũkũringa Rũũĩ rwa Jorodani.’” ³ Jehova Ngai wanyu we mwene nĩakaringa arĩ mbere yanyu. Nĩakaniina ndũrĩrĩ ĩcio mbere yanyu na inyũĩ nĩmũkegwatĩra bũrũri wacio. Joshua o nake nĩakaringa arĩ mbere yanyu ta ũrĩa Jehova oigire. ⁴ Nake Jehova nĩakameka o ta ũrĩa eekire Sihoni na Ogu, athamaki a Aamori, arĩa aaniinire hamwe na bũrũri wao. ⁵ Jehova nĩakamaneana kũrĩ inyũĩ, na inyũĩ no nginya mũkaameeka ũrĩa wothē ndĩmwathĩte. ⁶ Gĩai na hinya na mũũmĩrĩrie. Mũtigitigĩre kana mũmake nĩ ũndũ wao, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ egũthĩĩ hamwe na inyũĩ; ndakamũtiga kana amũtirike.”

⁷ Nake Musa agĩta Joshua, akĩmwĩra arĩ mbere ya andũ othe a Isiraeli atĩrĩ, “Gĩa na hinya, nĩgũkorwo no nginya ũthĩĩ na andũ aya bũrũri-inĩ ũrĩa Jehova eehĩtire kũrĩ maithe mao ma tene atĩ nĩakamahe, nawe no nginya ũkaaũganyania gatagatĩ-inĩ kao, ũtuĩke igai rĩao. ⁸ Jehova mwene nĩegũthĩĩ mbere yaku na nĩarĩkoragwo hamwe na we; ndarĩ hĩndĩ agaagũtiga kana agũtirike. Ndũkanetigĩre, o na kana ũkue ngoro.”

Gũthoma Watho

⁹ Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩandĩka watho ũcio, agĩcooka akĩũnengera athĩnjĩri-Ngai, ariũ a Lawi, ariũ maakuĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, o na akĩũnengera athuuri othe a Isiraeli. ¹⁰ Ningĩ Musa akĩmaatha akĩmeera atĩrĩ, “O mũthia-inĩ wa mĩaka mũgwanja, mwaka-inĩ ũrĩa ũtuĩtwo wa kũrekanĩra mathiirĩ, hĩndĩ ya Gĩathĩ gĩa Ithũnũ-rĩ, ¹¹ nĩrĩo andũ othe a Isiraeli mariumagĩra mbere ya Jehova Ngai wanyu handũ harĩa we mwene agaathuura, nĩmũrĩmathomagĩra watho ũyũ mũrĩ mbere yao makĩiguaga. ¹² Cookanagĩrĩria andũ othe hamwe: arũme, na andũ-a-nja, na ciana, na andũ a kũngĩ ariũ matũũraga matũũra-inĩ manyu,* nĩgeetha mathikĩrĩrie na merute gwĩtigĩra Jehova Ngai wanyu, na marũmagĩrĩre ciugo cia watho ũyũ. ¹³ Ciana ciao iria itooĩ watho ũyũ, no nginya ciũigue, na ciĩrute gwĩtigĩra Jehova Ngai wanyu rĩrĩa rĩothe mũgũtũũra bũrũri ũcio mũraringa Rũũĩ rwa Jorodani mũthĩĩ mũkawĩgwatĩre.”

Ũrathi wa Ũremi wa Isiraeli

¹⁴ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, mũthenya wa gũkua gwaku ũrĩ hakuhĩ. Īta Joshua mũũke nake na mũrũgame Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, nĩho ngũnengerera Joshua wĩra.” Nĩ ũndũ ũcio Musa na Joshua magĩũka makĩrũgama Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo.

¹⁵ Hĩndĩ ĩyo Jehova akiumĩra Hema-inĩ ĩyo arĩ thĩĩnĩ wa gĩtugĩ gĩa itu, narĩo itu rĩu rĩkĩrũgama itoonjero-inĩ rĩa Hema. ¹⁶ Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Wee nĩũkũhurũka hamwe na maithe maku, nao andũ aya ihinda rĩtarĩ kũraiho nĩmekũhũũra ũmaraya na ngai cia kũngĩ cia bũrũri ũrĩa mũratoonya. Nĩmakandirika na mathũkie kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaathondekete nao. ¹⁷ Mũthenya ũcio nĩngamarakarĩra na ndĩmatirike; nĩngamahitha ũthiũ wakwa, nao nĩmakaniinwo. Nĩmagakorwo nĩ mĩanangĩko mĩingĩ na moritũ maingĩ, nao mũthenya ũcio nĩ makooria atĩrĩ, ‘Githĩ mĩanangĩko ĩno ndĩtũkorete nĩ ũndũ Ngai ndakoretwo hamwe na ithuĩ?’ ¹⁸ Na hatarĩ nganja nĩngamahitha ũthiũ wakwa mũthenya ũcio, nĩ ũndũ wa waganu wao wotho wa gũcookerera ngai ingĩ.

¹⁹ “No rĩrĩ, wĩyandĩkĩre rwĩmbo rũrũ, na ũrũrute andũ a Isiraeli, na ũreke marũine, nĩguo rũtuĩke ũira wakwa wa kũmookĩrĩra. ²⁰ Ndaarĩkia kũmatoonyia bũrũri ũcio ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, bũrũri ũcio nderĩire maithe mao ma tene, na rĩrĩa makaarĩa na mahũũne na matheereme, nĩmakagarũrũkĩra ngai ingĩ macihooe, maamene na mathũkie kĩrĩkanĩro gĩakwa. ²¹ Na rĩrĩa mĩanangĩko mĩingĩ na moritũ maingĩ makaamakora, rwĩmbo rũrũ nĩrũgatuĩka ũira wa kũmookĩrĩra, nĩ ũndũ njaro ciao itikariganĩrwo nĩruo. Nĩnjũũĩ ũrĩa maciirĩre gwĩka, o na itarĩ ndĩramatoonyia bũrũri ũrĩa ndaamerĩire na mwĩhĩtwa.” ²² Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩandĩka rwĩmbo rũu o mũthenya ũcio, na akĩrũruta andũ a Isiraeli.

²³ Jehova nĩahere Joshua mũrũ wa Nuni rĩathani rĩrĩ: “Gĩa na hinya na ũũmĩrĩrie, nĩgũkorwo nĩwe ũgũkinyia andũ a Isiraeli bũrũri ũrĩa ndamerĩire na mwĩhĩtwa, na Nĩ mwene nĩngũkorwo ndĩ hamwe nawe.”

²⁴ Thuutha wa Musa kũrĩkia kwandĩka ciugo cia watho ũcio ibuku-inĩ kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, ²⁵ nĩahere Alawii ariũ maakuuaga ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova watho ũyũ, ²⁶ akĩmeera atĩrĩ, “Oyai Ibuku rĩrĩ rĩa Watho mũrĩge mwena-inĩ wa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai wanyu. Rĩgũtũũra hau rĩrĩ ũira wa kũmũkagĩrĩra. ²⁷ Nĩgũkorwo nĩnjũũĩ ũrĩa mũrĩ aremĩ na mũkoomia ngingo. Angĩkorwo mũkoretwo mũremeire Jehova ndĩ muoyo na ndĩ hamwe na inyuĩ-rĩ, mũgaakĩrĩrĩria kũrema atĩa ndakua! ²⁸ Cookanĩrĩriai athuuri othe a mĩhĩrĩga yanyu, na anene anyu othe mbere yakwa, nĩgeetha njarie ciugo ici makĩiguagĩra, na njĩte igũrũ na thĩ irute ũira wa kũmookĩrĩra. ²⁹ Nĩgũkorwo nĩnjũũĩ ndaarĩkia gũkua inyuĩ nĩ mũgethũkia biũ, na mũgarũrũke mũtĩge gũthĩĩ na njĩra irĩa ndĩmwathĩte. Matukũ marĩa magooka mwanangĩko nĩũkamũkora, nĩ ũndũ nĩmũgeeka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, mũtũme arakario nĩ kĩrĩa mũthondekete na moko manyu.”

Rwĩmbo rwa Musa

³⁰ Nake Musa agĩcookera ciugo ici cia rwĩmbo rũrũ kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, akĩiguagwo nĩ kũngano gĩothe gĩa Isiraeli:

* 31:12 Atumia na ciana nĩmetĩkĩrĩtio gũthĩĩ gũthikĩrĩria watho ũgĩthomwo.

32

- ¹ Ta thikĩrĩa, wee igũrũ, ngũhe ũhoru;
o na we thĩ-rĩ, ta igua ciugo cia kanua gakwa.
- ² Reke ũrutani wakwa uure ta mbura,
nacio ciugo ciakwa igwe ta ime,
ituĩke ta rũthuthuũ rũkiurĩra nyeki ya mũmerano,
o na ituĩke ta mbura nyingĩ ikiurĩra mĩmera mĩithĩ.
- ³ Nĩngũhunja ũhoru wa Rĩitwa rĩa Jehova.
Hĩ, kĩgoocĩ ũnene wa Ngai witũ!
- ⁴ We nĩwe Rwaro rwa Ihiga, mawĩra make nĩ makinyanĩru,
nacio njĩra ciake ciothe nĩ cia kĩhotoo.
Nĩ Ngai mwĩhokeku na ndahĩtagia,
nĩ mũrũngĩrĩru, na nĩ wa kĩhotoo.
- ⁵ Nĩmethaahĩtie harĩ we;
ũndũ wa thoni nĩ atĩ ti ciana ciake rĩngĩ,
no nĩ rũciaro rũremi na rwaganu.
- ⁶ Ũũ nĩguo mũngĩrĩha wega wa Jehova,
inyuĩ andũ aya akĩgu na mwagĩte ũũgĩ?
Githĩ tiwe Ithe wanyu, o we Mũmbĩ wanyu,
ũrĩa wamũmbire na agĩtũma mwĩhaande wega?
- ⁷ Ririkana matukũ ma tene;
wĩciirie ũhoru wa njiaro iria ihĩtũkĩte.
Ūria thoguo na nĩegũkwĩra,
O na athuuri anyu na nĩmegũgũtaarĩria.
- ⁸ Rĩrĩa Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno aaheire ndũrĩrĩ igai rĩacio,
rĩrĩa aagayanirie iruka ciothe cia andũ,
nĩekĩrĩire andũ othe mĩhaka,
kũringana na mũigana wa ariũ a Isiraeli.
- ⁹ Nĩ gũkorwo igai rĩa Jehova nĩ andũ ake,
Jakubu nĩwe igai rĩake rĩrĩa eegaĩire.
- ¹⁰ Aamuonire arĩ kũndũ werũ-inĩ,
werũ ũtarĩ kĩndũ, ũgambagwo nĩ nyamũ.
Nake akĩmũgitĩra na akĩmũmenyerera;
aamũrangagĩra o ta kĩũma kĩa riitho rĩake,
- ¹¹ o ta ũrĩa nderi yarahũraga tũcui twayo gĩtara-inĩ kĩayo,
ĩkareera igũrũ rĩa tũcui twayo,
ĩtambũrũkĩtie mathagu mayo nĩguo ituo,
na ĩgatũkuua mathagu-inĩ mayo.
- ¹² Jehova o we wiki nĩwe wamũtongoririe;
gũtiarĩ ngai ng'eni yarĩ hamwe nake.
- ¹³ Atũmire ahaice kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru bũrũri-inĩ,
na akĩmũhũũnia na matunda ma mĩgũnda.
Nĩamũheire ũũkĩ uumĩte ihiga-inĩ,
na akĩmũhe maguta moimĩte ihiga-inĩ rĩa nyaigĩ;
- ¹⁴ akĩmũhe ngorono na iria kuuma ndũũru-inĩ cia ng'ombe,
na cia mbũri na tũtũrũme tũnoru.
o na mbũri na ndũrũme iria njega mũno cia Bashani,

na ngano ĩrĩa njega mũno.
Nĩwanyuire thakame ĩrĩ mũhũyũ ya thabibũ, nĩyo ndibei yacio.

- ¹⁵ Jeshuruni nake aanorire, agĩkia haati;
aahũũnire, agĩtunguha, na agĩkenga mwĩrĩ.
Agĩgĩtigana na Ngai ũrĩa wamũmbire,
na akĩrega Rwaro rwa Ihiga, o ruo Mũhonokia wake.
- ¹⁶ Nĩmatũmire aigue ũiru nĩ ũndũ wa ngai icio ciao ng'eni,
na makĩmũrakaria na mĩhianano yao ĩrĩ magigi.
- ¹⁷ Nĩmarutĩire ndaimono magongona, iria itarĩ Ngai:
ngai iria matooĩ,
ngai iria cieyumĩrĩtie o ica-ikuhĩ,
ngai iria iteetigĩrĩtwo nĩ maithe manyu.
- ¹⁸ Nĩwatiganĩrie Rwaro rwa Ihiga, rũrĩa rwagũciarire;
ũkĩrganĩrwo nĩ Mũrungu ũrĩa wagũciarire.
- ¹⁹ Jehova nĩonire ũndũ ũcio
nake akĩmarega nĩ ũndũ nĩarakarĩtio nĩ ariũ ake na airĩtu ake.
- ²⁰ Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩngũmahitha ũthiũ wakwa,
nyone ũrĩa marigĩrĩrio mao magaakorwo matariĩ;
nĩgũkorwo nĩ rũciaro rũremi,
ciana itaangĩihokeka.
- ²¹ Manjiguithirie ũiru nĩ ũndũ wa ngai itarĩ bata,
na makĩndakaria na ngai ciao itarĩ kĩene.
Ngaamaiguithia ũiru na rũrĩrĩ hatarĩ;
ngaatũma marakario nĩ rũrĩrĩ rũtarĩ na ũmenyo.
- ²² Nĩ gũkorwo mwaki nĩwakĩtio nĩ mang'ũrĩ makwa,
ũrĩa wakanaga ũgakinya mũhuro wa kwa ngoma.
Nĩũkaniina thĩ na magetha mayo,
na ũmundie itina cia irĩma mwaki.
- ²³ “Nĩngamombĩrĩra mĩtino
na mĩguĩ yakwa ndĩmĩhũthĩre ngĩmahũũra nayo.
- ²⁴ Nĩngamarehithĩria ng'aragu ya kũmahinyaria,
ndĩmarehithĩrie gĩthĩina gĩa kũmaniina na mũthiro wa kũmooraga;
Ngaamarehithĩria nyamũ cia gĩthaka irĩ magego moogĩ,
ndĩmarehithĩrie ũrũrũ wa ndũira iria inyororokaga rũkũngũ-inĩ.
- ²⁵ Rũhiũ rwa njora nĩrũkaniina ciana ciao njĩra-inĩ ya itũũra;
kĩmako gĩaamaiyũra marĩ kwao mĩciĩ.
Aanake na airĩtu nĩmagathira,
o hamwe na ngenge, na andũ arĩa marĩ na mbuĩ.
- ²⁶ Ndoigire nĩngamaharagania,
na tharie kũririkanwo kwao kuuma kũrĩ andũ,
- ²⁷ no nĩndetigĩrĩre kĩnyararo gĩa thũ,
nĩguo mũmuku ndakaage gũtaũkĩrwo,
oige atĩrĩ, ‘Guoko gwitũ nĩgũtooranĩtie;
Jehova tiwe wĩkĩte ũũ wothē.’”
- ²⁸ Nĩ rũrĩrĩ rũteciiragia,
matirĩ na gũkũũrana thĩinĩ wao.
- ²⁹ Naarĩ korwo maarĩ oogĩ mahote kũmenya ũguo

na makũũrane ũrĩa ũhoro wao wa kũrigĩrĩria ũgaakorwo ũtariĩ!

³⁰ Mũndũ ũmwe angĩhota atĩa gũteng'eria andũ ngiri,
kana andũ eerĩ matũme andũ ngiri ikũmi moore,
tiga makorirwo meendetio nĩ Rwaro rwa Ihiga,
tiga Jehova akorirwo amatiganĩirie?

³¹ Nĩ gũkorwo ihiga rĩao rĩtihaana ta Rwaro rwa Ihiga riitũ,
o ta ũrĩa o na thũ ciitũ ciĩĩ.

³² Mũthabibũ wao uumĩte mũthabibũ-inĩ wa Sodomu,
na ũkoima mĩgũnda-inĩ ya Gomora.

Thabibũ ciayo ciyũrĩte thumu,
nacio ikũmba ciacio ikarũra.

³³ Ndibei yacio nĩ ũrũrũ wa ndũira,
o guo thumu ũrĩa mũũru mũno wa ndũira.

³⁴ “Githĩ ndikoretwo njigĩte ũndũ ũyũ wega
ngaikara ndũmenyereire mũthiithũ-inĩ wakwa?

³⁵ Kũrihanĩria nĩ gwakwa; nĩ nĩ ngaarĩhanĩria.
Ihinda rĩakinya, kũgũrũ kwao nĩ gũgaatenderũka;
mũthenya wao wa mwanangĩko ũrĩ hakuhĩ,
naguo mũtino wao ũhiũhĩte ũmakore.”

³⁶ Jehova nĩagaciirithia andũ ake,
na aigũire ndungata ciake tha,
rĩrĩa akoona nĩmathirĩtwo nĩ hinya,
na gũtirĩ o na ũmwe wao ũtigarĩte, arĩ ngombo kana atarĩ ngombo.

³⁷ Nake nĩ akoiga atĩrĩ, “Rĩu ngai ciao ikĩrĩ ha,
ihiga rĩu meehithaga harĩ rĩo,

³⁸ ngai iria ciarĩĩaga maguta ma magongona mao,
na ikanyua ndibei ya indo iria ciarutagwo cia kũnyuuo?

Reke cigĩũkĩre imũteithie!
Reke imũhe kĩĩgitio!

³⁹ “Rĩu menyai atĩ nĩ mwene nĩ nĩ Ngai!
Gũtirĩ ngai ũngĩ tiga nĩ.

Nĩ nĩ njũraganaga na nĩ ndũũranagia muoyo,
nĩndiihanĩtie na nĩngũhonia,
na gũtirĩ o na ũmwe ũngĩhonokania kuuma guoko-inĩ gwakwa.

⁴⁰ Nguoya guoko gwakwa na igũrũ njuge atĩrĩ:
O ta ũrĩa ndũũraga muoyo nginya tene,

⁴¹ rĩrĩa ngaanoora rũhiũ rwakwa rwa njora rũkahenia
na ndĩrũnyiite na guoko gwakwa ngĩtua ciira,
nĩngerĩhĩria kũrĩ thũ ciakwa,
na ndĩrĩhĩrie kũrĩ arĩa maathũire.

⁴² Nĩngatũma mĩguĩ yakwa ĩnyue thakame ĩrĩĩo,
Naruo rũhiũ rwakwa rwa njora rũrĩage nyama:
ĩyo nĩ thakame ya arĩa moragĩtwo na arĩa matahĩtwo,
na mĩtwe ya atongoria a thũ.”

⁴³ Inyũ ndũrĩrĩ, kenai hamwe na andũ ake,
nĩgũkorwo nĩakarĩhanĩria thakame ya ndungata ciake;
acirĩhĩrie harĩ thũ ciake,
na ahoroherie bũrũri wake, o na andũ ake.

⁴⁴ Musa nĩmookire na Joshua mūrũ wa Nuni, na makĩaria ciugo ciothe cia rwĩmbo rūrũ andũ makĩiguaga. ⁴⁵ Rĩrĩa Musa aarĩkirie kũhe andũ a Isiraeli ũhoro ũcio, ⁴⁶ akĩmeera atĩrĩ, “Ciugo ici ciothe ndaamwĩra ũmũthĩ itarĩ na itherũ, rekei ciikare ngoro-inĩ cianyu, nĩgeetha mũgaatha ciana cianyu gwathĩkĩra wega ciugo icio ciothe cia watho ũyũ. ⁴⁷ To ciugo o ũguo harĩ inyuĩ, no nĩcio muoyo wanyu. Nĩgatũma mūtũũre matukũ maingĩ bũrũri ũrĩa mũraringa Rũũ rwa Jorodani mũkawĩgwatĩre.”

Musa Gũkuĩra Kĩrĩma-inĩ kĩa Nebo

⁴⁸ Mũthenya o ro ũcio Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, ⁴⁹ “Ambata, ũkinye mwambato wa Abarimu o, kũu kĩrĩma kĩa Nebo bũrũri-inĩ wa Moabi, kũng’ethanĩra na Jeriko, wĩrorere Kaanani, bũrũri ũrĩa ndĩrahe andũ a Isiraeli ũtuĩke igai rĩao. ⁵⁰ Kĩrĩma kũu ũkũhaica nĩkĩo ũgaakuĩra, nawe ũcookanĩrĩrio hamwe na andũ anyu, o ta ũrĩa mūrũ wa nyũkwa Harũni aakuĩrĩre kĩrĩma-inĩ kĩa Horu, nake agĩcookanĩrĩrio hamwe na andũ arĩa manakua. ⁵¹ Gĩtũmi kĩa ũguo nĩ tondũ inyuĩ eerĩ nĩmwagire kũnjĩtikia mūrĩ mbere ya andũ a Isiraeli o kũu maaĩ-inĩ ma Meriba Kadesi werũ-inĩ wa Zini tondũ mũtiigana kũrũgamĩrĩra ũtheru wakwa harĩ andũ a Isiraeli. ⁵² Nĩ ũndũ ũcio, nĩ ũkuona bũrũri ũcio ũrĩ o haraaya; no ndũgatoonya bũrũri ũcio ndĩrahe andũ a Isiraeli.”

33

Musa Kũrathima Mĩhĩrĩga

¹ Gĩkĩ nĩkĩo kĩrathimo kĩrĩa Musa mũndũ wa Ngai aarathimire andũ a Isiraeli atanakua. ² Akiuga atĩrĩ:

“Jehova nĩokire kuuma Sinai,
na akĩmathererũkĩra kuuma Seiru;
akĩmaarĩra kuuma kĩrĩma gĩa Parani.
Ookire na ikundi cia arĩa atheru kuuma gũthini,
akiuma iharũrũka-inĩ cia irĩma ciake.

³ Ti-itherũ wee nĩwe wendete andũ;
arĩa othe atheru marĩ guoko-inĩ gwaku.

Othe mainamagĩrĩra magũrũ-inĩ maku,
makaamũkĩra ũrutani kuuma harĩwe,

⁴ watho ũrĩa twaheirwo nĩ Musa,
nĩguo igai rĩa ũngano wa Jakubu.

⁵ Nĩwe warĩ mũthamaki wa Jeshuruni,
rĩrĩa atongoria a andũ moonganĩte,
marĩ hamwe na mĩhĩrĩga ya Isiraeli.

⁶ “Rubeni arotũũra na ndagakue,
o na kana andũ ake manyĩhe.”

⁷ Na ha ũhoro wa Juda akiuga atĩrĩ,
“Wee Jehova, thikĩrĩria kĩrĩro kĩa Juda;
mũrehe kũrĩ andũ ake.
Nĩarũagĩrĩra maũndũ make na guoko gwake.
Wee-rĩ, tuĩka wa kũmũteithia akĩrũa na thũ ciake.”

⁸ Ũndũ wĩgĩrĩ Lawi oigire atĩrĩ:
“Thumimu yaku na Urĩmu yaku
nĩ cia mũndũ ũrĩa ũkenagio nĩwe.
Nĩwamũgeririe arĩ kũu Masa;
ũkĩmũrũithia kũu maaĩ-inĩ ma Meriba.

⁹ Ũhoro wa ithe na nyina oigire atĩrĩ,
‘Ndirameciiria.’
Ndaigana kũmenya ariũ a ithe,
kana akĩrũmbũiya ciana ciake mwene,
no nĩamenyereire kiugo gĩaku,
na akĩgitĩra kĩrĩkanĩro gĩaku.

¹⁰ Nĩarutaga Jakubu kĩrĩra kĩa watho waku,
     na akaruta Isiraeli watho waku.
 Nĩarutagĩra ũbumba mbere yaku,
     na akarutĩra magongona ma njino marĩ magima kĩgongona-inĩ gĩaku.

¹¹ Rathima ũmenyi wake wa wĩra, Wee Jehova,
     na ũkenagĩre wĩra wa moko make.
 Gũtha njohero cia arĩa mekũmũũkĩrĩra;
     ringa thũ ciake itigacooke kwarahũka rĩngĩ.”

¹² Ũndũ wĩgĩĩ Benjamini oigire atĩrĩ:
 “Reke ũrĩa wendetwo nĩ Jehova ahurũke atarĩ na ũgwati harĩ we,
     nĩgũkorwo amũgitagĩra mũthenya wothe,
     nake ũrĩa Jehova endete ahurũkaga gatagatĩ-inĩ ga ciande ciake.”

¹³ Ũndũ wĩgĩĩ Jusufu oigire atĩrĩ:
 “Jehova arorathima bũrũri wake
     na ime rĩega rĩa kuuma igũrũ,
     na maaĩ ma kũrĩa kũriku marĩa marĩ na thĩ;
¹⁴ hamwe na indo iria njega mũno ireehagwo nĩ riũa,
     na kĩrĩa kĩega mũno kĩngiuma kũrĩ mweri;
¹⁵ aũrathime na iheo iria thuuranĩre cia irĩma-inĩ cia tene,
     na maciaro ma tũrĩma twa tene na tene;
¹⁶ hamwe na iheo iria njega mũno cia thĩ,
     na indo iria ciyũrĩte kuo, na ũtugi ũrĩa waikarĩte kĩhinga-inĩ kĩrĩa kĩaĩaga.

Maũndũ maya mothe maroikara mũtwe-inĩ wa Jusufu,
     maroikara ũthiũ-inĩ wa mũriũ wa mũthamaki arĩ harĩ ariũ a ithe.

¹⁷ Ũnene-inĩ wake ahaana ta ndegwa ya irigithathi;
     hĩa ciake igakĩhaana ta cia ndegwa ya gĩthaka-inĩ.

Nĩagatheeca ndũrĩrĩ na cio,
     o na ndũrĩrĩ iria irĩ ituri cia thĩ.
 Ũguo nĩguo kũrĩ makũmi-inĩ ma ngiri ma Efiraimu;
     ũguo noguo kũrĩ harĩ ngiri na ngiri cia Manase.”

¹⁸ Ũndũ wĩgĩĩ Zebuluni oigire atĩrĩ:
 “Kena, wee Zebuluni, ũkiumagara,
     nawe Isakaru ũkene ũrĩ hema-inĩ ciaku.

¹⁹ Nĩmagatũmanĩra andũ moke irĩma-inĩ
     marutĩre magongona ma ũthingu kuo;
 nĩmakaarĩa indo nyingĩ cia iria-inĩ,
     na marĩe mĩthithũ rĩa mĩhithe mũthanga-inĩ.”

²⁰ Ũndũ wĩgĩĩ Gadi oigire atĩrĩ:
 “Kũrathimwo nĩ ũrĩa ũkwaramia mĩhaka ya Gadi!
     Gadi atũũraga kuo ta mũrũũthi,
     atambuura guoko kana mũtwe.

²¹ Ethuurĩre bũrũri ũrĩa mwega mũno;
     akĩgĩrwo gĩcunjĩ kĩa mũtongoria.
 Rĩrĩa anene a andũ moonganire,
     nĩ eekire maũndũ ma kĩhooto kĩa Jehova,
     na matua makoniĩ Isiraeli.”

²² Ũndũ wĩgĩĩ Dani oigire atĩrĩ:
 “Dani nĩ kĩaana kĩa mũrũũthi,
     kĩguthũkĩte kiumĩte Bashani.”

²³ Ũndũ wĩgĩĩ Nafitali oigire atĩrĩ:
 “Nafitali nĩaingĩhĩrwo nĩ ũtugi wa Jehova,
     na aiyũrĩtwo nĩ kĩrathimo gĩake;

nĩakagaya mwena wa gũthini o nginya iria-inĩ.”

²⁴ Ûndũ wĩgĩ Asheri oigire atĩrĩ:

“Mũriũ ũrĩa mūrathime gũkĩra arĩa angĩ othe nĩ Asheri;
ariũ a ithe maroomwendaga,
na arothambagia nyarĩrĩ ciake na maguta.*

²⁵ Hingĩro cia ihingo ciaku

igaakorwo irĩ cia kĩgera na cia gĩcango,
naguo hinya waku
ũkaaiganana na matukũ maku.

²⁶ “Gũtirĩ ngai ũhaana ta Mũrungu wa Jeshuruni,
o we ũgeragĩra igũrũ oke agũteithie,
na agaikarĩra matu onanie ũnene wake.

²⁷ Ngai ũrĩa ũtũũraga tene na tene nĩwe kĩlitho gĩaku,
namo moko make matũũraga nginya tene na tene marĩ mũhuro waku.
Nĩakarutũrũra thũ yaku yehere mbere yaku,
akiugaga atĩrĩ, ‘Mĩniinel!’

²⁸ Nĩ ùndũ ũcio Isiraeli agaātũũra arĩ wiki atarĩ na ũgwati;
gĩthima kĩa Jakubu nĩkĩgitĩre
o kũu bũrũri wa ngano, na ndibei ya mũhihano,
kũrĩa ime rĩa igũrũ rĩtataga.

²⁹ Kũrathimwo-rĩ, nĩwe Isiraeli!
Nũũ ũkĩhaana ta we,
rũrĩrĩ rũhonoketio nĩ Jehova?

Nĩwe ngo yaku na mũgũteithia,
na nowe rũhiũ rwaku rwa njora rũrĩ riiri.

Thũ ciaku nĩkaaigua guoya irĩ mbere yaku,
nawe nĩũkarangĩrĩria kũndũ gwacio kũrĩa gũtũũgĩru.”

34

Gĩkuũ kĩa Musa

¹ Thuutha wa ũguo Musa akĩambata kĩrĩma kĩa Nebo oimĩte werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Moabi, agĩkinya gacũmbĩrĩ ka Pisiga, kũng’ethera Jeriko. Arĩ hau, Jehova akĩmuonia bũrũri wothe wa Kaanani, kuuma Gileadi nginya Dani, ² na Nafitali guothe, na bũrũri wa Efiraimu na wa Manase, na bũrũri wothe wa Juda wothe nginya iria-inĩ rĩa mwena wa ithũiro, ³ na akĩmuonia kũu Negevu na rũgongo ruothe kuuma Gĩtuamba kĩa Jeriko, na Itũũra inene rĩa Mĩkĩndũ, gũthiĩ o nginya Zoari. ⁴ Ningĩ Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ŭyũ nĩguo bũrũri ũrĩa nderĩire Iburahĩmu, na Isaaka na Jakubu na mwĩhĩtwa rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, ‘Nĩngaũhe njiaro cianyu.’ Nĩndareke ũwone na maitho maku, no ndũkũringa ũtoonye kuo.”

⁵ Nake Musa, ndungata ya Jehova agĩkuĩra kũu Moabi, o ta ũrĩa Jehova oigĩte. ⁶ Nake akĩmũthika kũu Moabi gĩtuamba kĩrĩa kĩaŋ’etheire Bethi-Peori, no nginya ũmũthĩ gũtirĩ mũndũ ũũ harĩa mbĩrĩra yake irĩ. ⁷ Musa aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana rĩa mĩrongo iĩrĩ agĩkua, na maitho make matiorĩtwo nĩ hinya kana akoorwo nĩ hinya wa mwĩrĩ. ⁸ Nao andũ a Isiraeli magĩcakaĩra Musa kũu werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Moabi ihinda rĩa matukũ mĩrongo itatũ, nginya matukũ ma kũmũrĩrĩra na kũmũcakaĩra magĩthira.

⁹ Na rĩrĩ, Joshua mũrũ wa Nuni nĩaiyũrĩtwo nĩ roho wa ũũgĩ, tondũ Musa nĩamũigĩrĩire moko make. Nĩ ùndũ ũcio andũ a Isiraeli makĩmũthikĩrĩria, na magĩka ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

¹⁰ Kuuma hĩndĩ iyo, gũtirĩ kwagĩa mũnabii ũngĩ ta Musa kũu Isiraeli, ũrĩa Jehova aamenyanĩte nake ũthiũ kwa ũthiũ, ¹¹ na ũrĩa waringire ciana na agĩka maũndũ ma magegania marĩa Jehova

* 33:24 Maguta maarĩ kionereria kĩa ũtonga ũrĩa woimanaga na ũrĩmi.

aamūtũmĩte ageeke kũu bũrũri wa Misiri, na kũrĩ Firaũni, na kũrĩ anene ake othe, na kũrĩ bũrũri wake wothe. ¹² Nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũrĩ wonania hinya mũnene kana ageeka ciĩko cia kũmakania ta iria Musa eekire maitho-inĩ ma andũ a Isiraeli othe.

JOSHUA

Jehova Gwatha Joshua

¹ Na rĩrĩ, thuutha wa gĩkuũ kĩa Musa ndungata ya Ngai, Jehova akĩĩra Joshua mūrũ wa Nuni, ũrĩa watungatagĩra Musa, atĩrĩ: ² “Musa ndungata yakwa nĩakuĩte. Na rĩrĩ, wee na andũ aya othe, mwĩhaarĩriei kũringa Rũũ rwa Jorodani mũtoonye bũrũri ũrĩa ngũmũhe, o ũcio ngũhe andũ a Isiraeli.* ³ Na rĩrĩ, handũ o hothe harĩa mũgaakinya na makinya manyu nĩngamũhe, o ta ũrĩa ndeerire Musa. ⁴ Bũrũri wanyu ũgaatambũrũka kuuma werũ-inĩ o nginya Lebanoni, na kuuma rũũ rũrĩa rũnene rwa Farati, nĩguo bũrũri wothe wa Ahiti, o nginya Iria-inĩ rĩrĩa Inene rĩa mwena wa ithũiro. ⁵ Gũtikagĩa mũndũ ũkaahota gũgwĩtiiria matukũ mothe ma muoyo waku. O ta ũrĩa ndaarĩ na Musa, ũguo noguo ngũkorwo hamwe nawe; ndigagũtiganĩria kana ngũtirike.

⁶ “Gĩa na hinya na ũmĩrĩrie, nĩgũkorwo nĩwe ũgũtongoria andũ aya mathĩi makagae bũrũri ũrĩa ndehĩtire na mwĩhĩtwa kũrĩ maithe mao atĩ nĩngamahe. ⁷ Gĩa na hinya na ũmĩrĩrie mũno. Menyagĩrĩa gwathĩkagĩa watho wothe ũrĩa ndungata yakwa Musa aagwathire wĩkage; ndũkana-garũrũke na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho ũũtĩge, nĩgeetha ũgĩĩage na ũhootani kũrĩa guothe ũrĩthiia. ⁸ Ciugo cia Ibuku rĩrĩ rĩa Watho itikanatige kwario nĩ kanua gaku; no wĩcũũranagie ũhoru warĩo mũthenya na ũtukũ, nĩgeetha ũmenyagĩrĩre gwĩka maũndũ marĩa mothe maandĩkĩtwo thĩnĩ warĩo. Hĩndĩ iyo nĩ ũkaagaacĩra, na ũgĩe na ũhootani. ⁹ Githĩ ti-nĩ ngwathĩte? Wee gĩa o na hinya na ũmĩrĩrie. Ndũkanetigĩre o na kana; ũũrwo nĩ hinya, nĩgũkorwo Jehova Ngai waku arĩ hamwe nawe kũrĩa guothe ũrĩthiia.”

¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩatha anene arĩa maaroraga andũ atĩrĩ: ¹¹ “Tuĩkanĩriai kambĩ-inĩ mũkĩĩraga andũ atĩrĩ, ‘Haarĩriai rĩngu mũige, nĩ ũndũ mĩthenya itatũ kuuma ũmũthĩ yathira nĩguo mũkaaringa Rũũ rwa Jorodani nĩgeetha mũthĩ mũtoonye na mwĩgwathĩre bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ũtuĩke wanyu.’”

¹² Ningĩ Joshua akĩarĩria andũ a mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, akĩmeera atĩrĩ, ¹³ “Ririkanai watho ũrĩa mwaheirwo nĩ Musa ndungata ya Jehova, akiuga atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wanyu nĩamũheete ũhurũko na nĩamũheete bũrũri ũyũ.’ ¹⁴ Atumia anyu, na ciana cianyu, na ũhiũ wanyu no maikare bũrũri ũrĩa mwaheirwo nĩ Musa mwena wa irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, no arũme othe anyu othe arĩa njamba cia ita meeohete indo cia mbaara, no nginya maringe mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ matongoretie ariũ a ithe wanyu. No nginya mũgateithie ariũ a ithe wanyu. ¹⁵ Nginya rĩrĩa Jehova akaamahe ũhurũko o ta ũrĩa amũheete inyuĩ, na nginya rĩrĩa o nao makegwathĩra bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmahe. Thuutha ũcio, no mũcooke mũgaikare bũrũri wanyu inyuĩ ene, ũrĩa mwaheirwo nĩ Musa ndungata ya Jehova mwena wa irathĩro wa Jorodani, ũcio ũrorete mwena ũrĩa rĩũa rĩrathagĩra.”

¹⁶ Hĩndĩ iyo magĩcookeria Joshua, makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũgwĩka ũrĩa wothe ũgũtwatha na nĩ tũgũthĩ kũrĩa guothe ũgũtũtũma. ¹⁷ O ta ũrĩa twaathĩkĩre Musa maũndũ-inĩ mothe-rĩ, ũguo noguo tũrĩgwathĩkagĩra. No rĩrĩ, Jehova Ngai waku arokorwo hamwe nawe o ta ũrĩa aarĩ hamwe na Musa. ¹⁸ Mũndũ wothe ũkaaremera uuge waku na arege gwathĩkĩra maũndũ mothe marĩa ũkaamatha, no nginya mũndũ ũcio akooragwo. No rĩrĩ, gĩa na hinya na ũmĩrĩrie!”

2

Rahabu na Athigaani

¹ Nake Joshua mūrũ wa Nuni agĩtũma athigaani eerĩ kuuma Shitimu na hitho; akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũbaare bũrũri ũcio, na makĩria Jeriko.”* Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ, magĩtoonnya nyũmba ya mũmaraya wetagwo Rahabu, magĩkara kuo.

* 1:2 Hĩndĩ ĩno andũ a Isiraeli maarĩ Shitimu (2:1), werũ-inĩ wa Moabi (Gũcook 34:3) gũkuhĩ na Rũũ rwa Jorodani. * 2:1 Jeriko rĩarĩ itũũra rĩa tene, na rĩairĩgĩtwo na thingo cia hinya. Rĩarĩ ta kilomita 8 mwena wa ithũiro wa Rũũ rwa Jorodani.

² Nake mūthamaki wa Jeriko akīrwo atīrī, “Nī kūrī andū amwe a Isiraēli mokire gūkū ūtukū ūyū gūthigaana būrūri ūyū ūrīa ūhaana.” ³ Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Jeriko agītūmana kūrī Rahabu, akīmīrwa atīrī, “Andū acio mokire gwaku nyūmba marutūrūre na nja, tondū mokite gūthigaana būrūri ūyū wothe.”

⁴ No rīrī, mūdū-wa-nja ūcio nīarīkītie kuoya andū acio eerī na akamahitha. Nake akiuga atīrī, “Ī nīguo, andū acio nīmegūkīte gwakwa, no ndinamenya kūrīa mekuumīte. ⁵ Hwaī-inī rīrīa kīhingo gīa itūūra inene kīhingagwo-rī, andū acio nīmathiire. Ndinamenya na kūrīa mathiire. Marūmīrīrei na ihenya. Mwahota kūmakinyīra.” ⁶ (No rīrī, nīamatwarīte nyūmba igūrū, na akamahitha rungu rwa ūguta ūrīa aarīte kūu nyūmba igūrū). ⁷ Nī ūndū ūcio andū acio maatūmītvo nī mūthamaki makiumagara, makīmarūmīrīra na njīra īrīa īthiiga mariūko-inī ma Rūū rwa Jorodani, na rīrīa andū acio mamarūmīrīre moimire na nja o ūguo-rī, kīhingo gīkīhingwo.

⁸ Athigaani acio eerī matanakoma, mūdū-wa-nja ūcio akīambata kūu nyūmba igūrū, ⁹ na akīmeera atīrī, “Nīnjūū atī Jehova nīamūheete būrūri ūyū, na atī nītūnyīitītwo nī guoya mūnene nī ūndū wanyu, o nginya ithuothe andū arīa tūtūūraga būrūri ūyū tūkaiyūrwo nī maaī nda nī ūndū wanyu. ¹⁰ Nītūguūte ūrīa Jehova aahūithirie maaī ma Iria Itune nī ūndū wanyu rīrīa mwoimire būrūri wa Misiri, na ūrīa mwekire Sihoni na Ogu, athamaki arīa eerī a Aamori o kūu mwena wa irathīro wa Rūū rwa Jorodani, arīa mwaninire biū. ¹¹ Rīrīa twaiguire ūhorō ūcio, ngoro ciitū nīciarīngīkire na ūmīrīru wa mūdū o mūdū akīrwo nī hinya nī ūndū wanyu, nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīwe Ngai wa kūu igūrū o na wa gūkū thī. ¹² Na rīrī, ndamūthaitha mwīhīte na mwīhītwa mūkīgwetaga rītwa rīa Jehova atī nīmūkaiguīra andū a nyūmba iitū tha, na mūmīke wega, tondū o na nī nīdamūguīra tha na ndamwīka wega. Na mūnyonie ūndū ūcio na kīmenyithia kīa ma ¹³ kīa atī nīmūkahonokia baba na maitū, na ariū a baba o na aarī a baba, na andū ao othe ciana ciao ciothe, na atī nīmūgatūhonokia kuuma harī gīkuū.”

¹⁴ Nao andū acio makīmūmīrīra, makīmīrwa atīrī, “Ithū tūrokua tūngīkaaga kūhonokia mīoyo yanyu! Waga kuuga ūrīa tūreeka, nītūkaamwīka maūdū ma ūtugi na ma kīhoto rīrīa Jehova agaātūhe būrūri ūyū.”

¹⁵ Nī ūndū ūcio akīmaikūrūkia na mūkanda, akīmoimīria ndirica tondū nyūmba īrīa aikaraga yaakītvo rūthingo-inī rwa itūūra rīu inene. ¹⁶ Na rīrī, nīameerīte atīrī, “Thīī kūrīa irīma-inī nīgeetha andū acio mamūrūmīrīre matikamuone. Mwīhithei kūu mīthenya itatū o nginya makorwo macookete, mūcooke mwīthīre.”

¹⁷ Nao andū acio makīra mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Mwīhītwa ūyū watwīhītithia ndūgatūcookerera kana ūtwīke ūūru, ¹⁸ o tīga wīkire ūū: rīrīa tūgaatoonya būrūri ūyū-rī, ūgaakorwo wohereire rūrigi rūrū rūtune ndirica-inī o īno watūharūrūkīria, nawe ūkorwo ūrehete thoguo na nyūka, na ariū a thoguo, na andū anyu othe gūkū gwaku nyūmba. ¹⁹ Mūdū o wothe ūkoima nja ya nyūmba yaku athī na kūu barabara-inī-rī, thakame yake ikamūcookerera we mwene; no ithū tūtīgacookererwo nī ūūru nī ūndū wake. No ūhorō wa mūdū o wothe ūgaakorwo nyūmba hamwe nawe, thakame yake nītīgacookerera angīgeekwo ūūru nī guoko kwa mūdū o na ūrīkū. ²⁰ No rīrī ūngīaria ūhorō ūyū witū twī naguo, tūtīgacookererwo nī ūūru ūkonī mwīhītwa ūrīa watwīhītithia.”

²¹ Nake agīcookia, akīmeera atīrī, “Nīndetīkīra; nīgūtūke o ta ūguo mwoiga.” Nī ūndū ūcio agīkīmoigīra ūhorō, nao magīthī. Na akīoherera rūrigi rūu rūtune hau ndirica-inī.

²² Maarīkia kuumagara-rī, magīthī irīma-inī na magīkara kuo mīthenya itatū, nginya rīrīa andū arīa maamarūmīrīre maahūdūkire. Andū acio maamacarītie kūu njīra-inī īyo yothe kūrīa maathīrīre, no matiigana kūmona. ²³ Thuutha wa ūguo Hīndī īyo nao andū acio eerī makīambīrīria gūcooka. Magīkūrūka moimīte na irīma-inī, makīringa Rūū rwa Jorodani, magīkinya harī Joshua mūrū wa Nuni, na makīmūhe ūhorō wa maūdū marīa mothe maamakorete. ²⁴ Makīra Joshua atīrī, “Ti-itherū Jehova nīatūheete būrūri ūcio wothe, akaūneana moko-inī maitū; andū othe a kūu nīmaiūrītwo nī guoya mūnene nī ūndū witū.”

¹ Rūciini tene Joshua na andū othe a Isiraeli makiuma hau Shitimu, magithiĩ nginya Jorodani, na matanaringa mūrīmo ūcio ūngĩ magīkara hau. ² Thuutha wa mīthenya itatū-rĩ, anene magithiĩ kūdū guothe gīkaro-inĩ kīu, ³ magiatha andū, makīmeera atīrī: “Rīrīa mūrīona ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova Ngai wanyu, na muone athīnjīri-Ngai, o acio Alawii, marīkuuīte-rĩ, mumagare muume harīa mūrī na mūrīrūmīrīre. ⁴ Hīndī ūyo nīguo mūrīmenya njīra īrīa mūrīgera, nīgukorwo mūtīrī mwagera njīra ūyo rīngī. No rīrī, gatagatī-inĩ kanyu na ithandūkū rīu, nīhagīe itīina ta rīa mīkono ngiri igīrī*; mūtīkarīkuhīrīrie.”

⁵ Nake Joshua akīra andū acio atīrī, “Mwītheriei, nīgukorwo rūciū Jehova nīageeka maūdū ma magegania gatagatī-inĩ kanyu.”

⁶ Nake Joshua akīra athīnjīri-Ngai atīrī, “Oyai ithandūkū rīa kīrīkanīro mūthiĩ mbere ya andū aya.” Nī ūndū ūcio makīrīoya, magithiĩ mbere yao.

⁷ Nake Jehova akīra Joshua atīrī, “Ūmūthi nīngwambīrīria gūgūtūgīria maitho-inĩ ma andū othe a Isiraeli, nīguo mamenye atī ndīrīkoragwo hamwe nawe o ta ūrīa ndaarī hamwe na Musa. ⁸ Īra athīnjīri-Ngai arīa megūkuua ithandūkū rīa kīrīkanīro atīrī: ‘Mwakinya hūgūrūrū-inĩ cia Rūū rwa Jorodani, mūthiĩ mūrūgame Jorodani thīinī.’”

⁹ Nake Joshua akīra andū a Isiraeli atīrī, “Ūkai haha mūigue ciugo cia Jehova Ngai wanyu. ¹⁰ Ūhorō ūyū nīguo ūrīmūmenyithia atī Ngai ūrīa ūrī muoyo arī hamwe na inyuī, na atī hatīrī nganja nīakamūingatīra Akaanani, na Ahiti, na Ahivi, na Aperizi, na Agirigashi, na Aamori, na Ajebusi. ¹¹ Atīrīrī, ithandūkū rīa kīrīkanīro rīa Mwathani wa thī yothe nīrīkūringa Rūū rwa Jorodani mbere yanyu. ¹² Na rīrī, thuurai andū ikūmi na eerī kuuma mīhīrīga-inĩ ya Isiraeli, o mūhīrīga mūdū ūmwe. ¹³ Na rīrī athīnjīri-Ngai arīa makuuīte ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova, o we Mwathani wa thī yothe, marītoboka thīinī wa Rūū rwa Jorodani-rī, maaī maruo marīa maratherera maikūrūkīte nīmarītīnīka na meyūmbe hība.”

¹⁴ Nī ūndū ūcio rīrīa andū moimagarire makiuma kambī nīguo maringe Rūū rwa Jorodani, athīnjīri-Ngai arīa maakuuīte ithandūkū rīa kīrīkanīro magithiĩ mbere yao. ¹⁵ Na rīrī, nīgukorwo Rūū rwa Jorodani nīrūiyūraga mūno rūgakīra hūgūrūrū ciaguo hīndī ya magetha. No rīrī athīnjīri-Ngai arīa maakuuīte ithandūkū rīu maakinyire Rūū rwa Jorodani, namo magūrū mao magītoboka hūgūrūrū-inĩ cia rūū, ¹⁶ maaī marīa moimaga mwena wa na igūrū wa rūū magītiga gūtherera maikūrūkīte; makīyūmba hība kūdū kūrāya mūno nginya itūūra-inĩ rīetagwo Adamu rīrīa rī gūkuhī na Zarethani, namo maaī marīa maathereraga marorete Iria-inĩ rīa Araba (nīrīo Iria rīa Cumbī) magītīnīka biū. Nī ūndū ūcio andū makīringa mang’etheire Jeriko. ¹⁷ Athīnjīri-Ngai arīa maakuuīte ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova makīrūgama mehaandīte wega kūdū kūmū gatagatī ka Rūū rwa Jorodani, nao andū a Isiraeli othe makīhītūka makīringagīra thī nyūmū o nginya rīrīa rūrīrī rūu ruothe rwarīkie kūrīngā rūū rūu rwa Jorodani.

4

¹ Rīrīa andū othe a rūrīrī rūu maarīkie kūrīngā Rūū rwa Jorodani, Jehova akīra Joshua atīrī, ² “Thuura andū ikūmi na eerī kuuma gatagatī-inĩ ka andū aya o mūhīrīga mūdū ūmwe, ³ na ūmeere moe mahiga ikūmi na meerī kuuma gatagatī ka Rūū rwa Jorodani handū harīa athīnjīri-Ngai maarūgamīte, mamakuue maringe namo mūrīmo mūkamaige harīa mūrīaraa ūtukū ūyū.”

⁴ Nī ūndū ūcio Joshua agīta andū acio ikūmi na eerī arīa aathuurīte kuuma kūrī andū a Isiraeli, o mūhīrīga mūdū ūmwe, ⁵ akīmeera atīrī, “Thīi mbere ya ithandūkū rīu rīa kīrīkanīro kīa Jehova Ngai wanyu, mūthiĩ o gatagatī ka Rūū rwa Jorodani. Mūdū o mūdū kūrīngāna na mūigana wa mīhīrīga ya Isiraeli, oe ihiga rīmwe arīgīrīre kīande, ⁶ rūtūike rūrī gatagatī-inĩ kanyu. Mahinda marīa magooka, rīrīa ciana cianyu ikaamūūria atīrī, ‘Gītūmi kīa mahiga maya nī kī?’ ⁷ Mūgaaciīra atī gūtherera kwa maaī ma Jorodani nī gwatīnithirio mbere ya ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova. Hīndī īrīa ithandūkū rīu rīaringaga Jorodani-rī, maaī ma Rūū rwa Jorodani nīmatīnithirio. Mahiga maya megūtūika kīrīrīkanīa gīa kūrīrīkanīgia andū a Isiraeli ūhorō ūcio nginya tene.”

⁸ Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli magīka o ta ūrīa maathītūo nī Joshua. Makīoya mahiga ikūmi na meerī kuuma gatagatī ka Rūū rwa Jorodani, kūrīngāna na mūigana wa mīhīrīga ya andū a Isiraeli, o

* 3:4 nī ta mita 900

ta ũrĩa Jehova eerĩte Joshua; nao magĩkuua mahiga macio nginya kambĩ yao, makĩmaiga kuo. ⁹ Nake Joshua akĩhaanda mahiga macio ikũmi na meerĩ, akĩmaiganĩrĩra hau gatagatĩ ka Rũũĩ rwa Jorodani harĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa maakuuĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro maarũgamĩte. Namo marĩ ho nginya ũmũthĩ.

¹⁰ Nĩgũkorwo athĩnjĩri-Ngai arĩa maakuuĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro maikarire marũngĩ hau gatagatĩ ka Rũũĩ rwa Jorodani nginya hĩndĩ ĩrĩa andũ meekire maũndũ marĩa mothe Jehova aathĩte Joshua, na magĩkwo o ta ũrĩa Musa aathĩte Joshua mekwo. Nao andũ magĩkĩhiũha, makĩringa mũrĩmo, ¹¹ na andũ othe maarĩkia kũringa o ũguo, ithandũkũ rĩa Jehova o narĩo na athĩnjĩri-Ngai makĩringa makĩonagwo nĩ andũ othe. ¹² Andũ a mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya Manase makĩringa mũrĩmo, meeohete indo cia mbaara, marĩ mbere ya andũ a Isiraeli, o ta ũrĩa Musa aamaathĩte. ¹³ Andũ ta 40,000 methagathagĩte na meeohete indo cia mbaara makĩringa mũrĩmo ũcio, marĩ mbere ya Jehova, magĩkinya werũ-inĩ wa Jeriko.

¹⁴ Mũthenya ũcio, Jehova agĩtũũgĩria Joshua maitho-inĩ ma andũ a Isiraeli othe; nao makĩmwĩtigĩra matukũ mothe marĩa aatũũire muoyo, o ta ũrĩa meetigĩrĩte Musa.

¹⁵ Ningĩ Jehova akĩĩra Joshua atĩrĩ, ¹⁶ “Atha athĩnjĩri-Ngai arĩa makuuĩte ithandũkũ rĩa ũira mambate moimĩre Rũũĩ rwa Jorodani.”

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩatha athĩnjĩri-Ngai acio, akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mumĩre Jorodani.”

¹⁸ Nao athĩnjĩri-Ngai makĩambata, makiuma rũũĩ makuuĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova. Maarĩkia gũkinyithia magũrũ mao thĩ nyũmũ o ũguo-rĩ, maaĩ ma Rũũĩ rwa Jorodani magĩcookana handũ hamo, ningĩ makĩiyũra hũgũrũrũ ciaruo o ta mbere.

¹⁹ Na rĩrĩ, mũthenya wa ikũmi wa mweri wa mbere, andũ acio makĩambata, makiuma Jorodani na makĩamba kambĩ mwena wa irathĩro wa Jeriko, o kũu Giligali. ²⁰ Nake Joshua akĩga mahiga marĩa ikũmi na meerĩ maarutĩtwo Rũũĩ rwa Jorodani kũu Giligali. ²¹ Akĩĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Mahinda marĩa magooka, rĩrĩa njiaro cianyu ikooria maithe ma cio atĩrĩ, ‘Ĩ gĩtũmi kĩa mahiga maya nĩ kĩĩ?’” ²² Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenyithia ciana cianyu ũhoru, mũmeere atĩrĩ, ‘Andũ a Isiraeli maaringire Rũũĩ rwa Jorodani rũhũite rũgatuĩka thĩ nyũmũ.’” ²³ Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩahũithirie maaĩ ma Jorodani mbere yanyu nginya rĩrĩa mwarikire kũringa. Jehova Ngai wanyu eekire Rũũĩ rwa Jorodani o ta ũrĩa eekire Iria Itune rĩrĩa aarĩhũithirie mbere iitũ nginya rĩrĩa twarĩkirie kũringa. ²⁴ Eekire ũguo nĩgeetha andũ othe a thĩ mamenye atĩ guoko kwa Jehova kũrĩ hinya mũno, na nĩgeetha mūtũũre mwĩtigĩrĩte Jehova Ngai wanyu nginya tene.”

5

Andũ a Isiraeli Kũrũra Giligali

¹ Na rĩrĩ, rĩrĩa athamaki othe a Aamori arĩa maarĩ kũu mwena wa ithũĩro wa Rũũĩ rwa Jorodani, na athamaki othe a andũ a Kaanani arĩa maarĩ kũu ndwere-inĩ cia iria maiguire ũrĩa Jehova aahũithĩtie maaĩ ma Jorodani mbere ya andũ a Isiraeli nginya tũkĩrĩkia kũringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ, ngoro ciao ikĩiyũrwo nĩ guoya, na matiacookire kũgĩa na ũũmĩrĩru wa kũng’ethanĩra na andũ a Isiraeli.

² Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩĩra Joshua atĩrĩ, “Thondeka tũhiũ twa mahiga ma nyaigĩ, ũroke kwerũhia ũhoru wa irua harĩ andũ a Isiraeli.” ³ Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩthondeka tũhiũ twa mahiga ma nyaigĩ na akĩruithia arũme a Isiraeli kũu Gibeathi-Haaralothu.

⁴ Na rĩrĩ, kĩrĩa gĩatũmire Joshua aruithanie nĩ rĩrĩrĩ: arũme arĩa othe mooimire bũrũri wa Misiri, o acio othe maakinyĩtie mĩaka ya gũthĩĩ mbaara-rĩ, nĩmakuĩrĩire werũ-inĩ marĩ rũgendo-inĩ thuutha wa kuuma bũrũri wa Misiri. ⁵ Arũme othe arĩa mooimire bũrũri wa Misiri nĩmarũite, no andũ othe arĩa maaciarĩrwo werũ-inĩ marĩ rũgendo-inĩ rwa kuuma bũrũri wa Misiri matiarũite. ⁶ Andũ a Isiraeli moorũũire werũ-inĩ mĩaka mĩrongo ĩna nginya rĩrĩa andũ othe arĩa maakinyĩtie mĩaka ya gũthĩĩ mbaara rĩrĩa moimaga bũrũri wa Misiri maakuire, tondũ nĩmaregire gwathĩkĩra Jehova. Nĩgũkorwo Jehova nĩameerire na mwĩhĩtwa atĩ matikoona bũrũri ũrĩa eerĩire maithe mao na mwĩhĩtwa atĩ nĩagatũhe, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio akĩarahũra ariũ ao ithenya rĩao, na acio nĩo maarũithirio nĩ Joshua. Maakoretwo matarĩ aruu nĩ ũndũ matiarũithĩtio marĩ rũgendo-inĩ. ⁸ Na rĩrĩa maarĩkirie kũruithia arũme a rũrĩrĩ rũu ruothe, magĩkĩra o kũu maakĩte kambĩ-inĩ o nginya andũ acio makĩhona.

⁹ Ningĩ Jehova akĩira Joshua atĩrĩ, “Ũmũthĩ nĩguo ndeheria rūmena rwa andũ a Misiri kuuma kũrĩ inyuĩ.” Nĩ undũ ũcio handũ hau hagĩitwo Giligali nginya ũmũthĩ.

¹⁰ Hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri ũcio, o maambĩte hema kũu Giligali werũ-inĩ wa Jeriko, andũ a Isiraeli magĩkũngũira Gĩathĩ kĩa Bathaka. ¹¹ Mũthenya ũrĩa warũmĩrĩre Bathaka-rĩ, mũthenya oro ũcio, makĩrĩa maciaro mamwe ma bũrũri ũcio; mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũimbia, na ngano hĩhie. ¹² Maarĩa irio cia bũrũri ũcio-rĩ, mana makĩrooka kwaga mũthenya ũyũ ũngĩ; andũ a Isiraeli matiacookire kuona mana rĩngĩ, no rĩrĩ, mwaka ũcio nĩmarĩre maciaro ma Kaanani.

Joshua na Mũnene wa Mbũtũ ya Ita rĩa Jehova

¹³ Rĩrĩa Joshua aarĩ hakuhĩ na Jeriko, agĩtiira maitho akĩona mündũ warũgamĩte mbere yake acomorete rūhiũ njora, akarũnyiita na guoko. Nake Joshua agĩthĩ o harĩa aarĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee-rĩ, ũrĩ mwena witũ kana ũrĩ mwena wa thũ ciitũ?”

¹⁴ Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ndirĩ mwena wanyu o na kana wa thũ cianyu, no njũkĩte ndĩ mũnene wa mbũtũ ya ita rĩa Jehova.” Nake Joshua akĩgũithia, agĩturumithia ũthiũ thĩ, akĩhooya, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee, Mwathi wakwa, nĩ ndũmĩrĩri ĩrĩkũ ũkwenda kũũhe nĩ ndungata yaku?”

¹⁵ Nake mũnene ũcio wa mbũtũ ya ita rĩa Jehova agĩcookia atĩrĩ, “Amba ũrute iraatũ ciaku magũrũ, nĩgũkorwo handũ hau ũrũgamĩte nĩ haamũre.” Nake Joshua agĩika o ta ũguo.

6

Kwanangwo kwa Jeriko

¹ Rĩu-rĩ, itũũra rĩu rĩa Jeriko rĩahingĩtwo biũ nĩ undũ wa andũ a Isiraeli. Gũtirĩ mündũ woimaga nja kana agatoonya kuo.

² Nake Jehova akĩira Joshua atĩrĩ, “Nĩneanĩte itũũra rĩrĩ rĩa Jeriko moko-inĩ maku, o hamwe na mũthamaki wakuo, o na njamba cia hinya ciaku. ³ Thiũrũrũkai itũũra rĩu inene hamwe na andũ anyu othe a ita riita rĩmwe. Mwĩke ũguo mĩthenya ĩtandatũ. ⁴ Na athĩnjĩri-Ngai mũgwanja matongorie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro, makuuĩte macoro mũgwanja mathondeketwo na hĩa cia ndũrũme. Mũthenya wa mũgwanja-rĩ, mũgaathiũrũrũka itũũra rĩu maita mũgwanja, nao athĩnjĩri-Ngai mathiĩ makĩhuhaga macoro. ⁵ Rĩrĩa mũkaigua mahuha macoro na mũgambo mũnene, ĩra andũ othe makaanĩrĩra na rĩanĩrĩra inene mũno; naruo rūthingo rwa itũũra rĩu nĩrũkamomoka, nao andũ othe matoonye itũũra rĩu, o mündũ athiĩte na mbere na kũrĩa arorete.”

⁶ Nĩ undũ ũcio, Joshua mũrũ wa Nuni agĩita athĩnjĩri-Ngai, akĩmeera atĩrĩ, “Oyai ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na mũreke athĩnjĩri-Ngai mũgwanja thĩĩnĩ wanyu makuue macoro mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme, matongorie ithandũkũ rĩu.” ⁷ Nake agĩatha andũ akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ mbere! Mũthiĩ mũthiũrũrũkĩrie itũũra, andũ arĩa meeohete indo cia mbaara matongorie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova.”

⁸ Rĩrĩa Joshua aarĩkirie kwarĩria andũ, na athĩnjĩri-Ngai acio mũgwanja maakuuĩte macoro marĩa mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme magĩthiĩ marĩ mbere ya Jehova, makĩhuhaga macoro mao, narĩo ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩkĩmarũmĩrĩra. ⁹ Nacio thigari iria ciarĩ na indo cia mbaara igĩthiĩ itongoretie athĩnjĩri-Ngai acio maahuhaga macoro, nacio thigari ingĩ ikĩrũmĩrĩra ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kuuma na thuutha. Hĩndĩ ĩyo yothe macoro no maahuhagwo. ¹⁰ No rĩrĩ, Joshua nĩathĩte andũ akameera atĩrĩ, “Mũtikananĩrĩre na mũgambo wa mbaara, o na kana mũreke mĩgambo yanyu ĩguo, o na mũtikoige undũ o na ũrĩkũ nginya mũthenya ũrĩa ngamwĩra mwanĩrĩre. Hĩndĩ ĩyo nĩguo mũkaanĩrĩra!” ¹¹ Nĩ undũ ũcio akiuga ithandũkũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩkuuo, rĩthiũrũrũkio itũũra-inĩ rĩu inene, riita rĩmwe. Andũ magĩcooka kambĩ na makĩraara kuo ũtukũ ũcio.

¹² Rũciĩnĩ rũrũ rũngĩ, Joshua agĩũkĩra tene, nao athĩnjĩri-Ngai makĩoya ithandũkũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova. ¹³ Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa mũgwanja makuuĩte macoro mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme magĩthiĩ na mbere, makinyũkĩtie matongoretie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova o makĩhuhaga macoro. Thigari iria ciarĩ na indo cia mbaara ikĩmatongoria, nacio thigari ingĩ ikĩrũmĩrĩra ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma na thuutha, o macoro makĩgambaga. ¹⁴ Nĩ undũ ũcio mũthenya wa keerĩ magĩthiũrũrũka itũũra rĩu inene riita rĩmwe, magĩcooka kambĩ. Meekire ũguo mĩthenya ĩtandatũ.

¹⁵ Mũthenya wa mŭgwanja-rĩ, magĩtũkĩra ruoro rŭgĩtema na magĩthiũrũrũka itũũra rĩu maita mŭgwanja o ta ũrĩa meekaga mũthenya iyo ĩngĩ, tĩa atĩ mũthenya ũcio, maathiũrũrũkire itũũra rĩu inene maita mŭgwanja. ¹⁶ Nao makĩrĩthiũrũrũka riita rĩa mŭgwanja-rĩ, rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai maahuhire macoro, Joshua akĩĩra andũ atĩrĩ, “Anĩĩrai mũno! Nĩgũkorwo Jehova nĩamũheete itũũra rĩrĩ! ¹⁷ Itũũra rĩrĩ inene na kĩndũ kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩĩnĩ warĩo nĩikwamũrĩrwo Jehova, cianangwo. No Rahabu ũrĩa mũmaraya wiki, na andũ arĩa othe marĩ hamwe nake thĩĩnĩ wa nyũmba yake, mekũhonokio, tondũ nĩahithire athigaani arĩa twatũmĩte. ¹⁸ Na rĩrĩ, mwĩmenyererei mũtikahutie indo icio ciamũrĩtwo cia kũniinwo, nĩgeetha mũtikerehere mwanangĩko nĩ ũndũ wa kuoya kĩndũ o na kĩrĩkũ gĩacio. Mũngĩcihutia nĩmũgatũma kambĩ ya Isiraeli ĩtuĩke ya kũniinwo, na mũmĩrehere thĩĩna. ¹⁹ Betha yothē na thahabu, na indo cia gĩcango na kĩgera, nĩ nyamũrĩre Jehova na no nginya ciigwo kĩgĩĩna-inĩ gĩake.”

²⁰ Rĩrĩa coro wahuhirwo, andũ makĩanĩrĩa, na rĩrĩa andũ maaiguire mŭgambo wa coro, makĩanĩrĩa rĩanĩrĩa inene, naruo rũthingo rũkĩmomoka; nĩ ũndũ ũcio o mũndũ o mũndũ agĩtoonya itũũra rĩu, na makĩrĩtunyana. ²¹ Nao makĩamũrĩa Jehova itũũra rĩu, na makĩananga kĩndũ o gĩothe kĩrĩa kĩarĩ muoyo kuo na rũhiũ rwa njora, arũme na andũ-a-nja, andũ ethĩ na akũrũ, na ng’ombe, na ng’ondũ, na ndigiri.

²² Joshua akĩĩra andũ arĩa eerĩ maathiĩte gũthigaana bũrũri ũcio atĩrĩ, “Thĩĩ mũtoonye nyũmba ya mũtumia ũrĩa mũmaraya, mũmuumie nja hamwe na andũ ao othe, o ta ũrĩa mwamwĩrĩre na mwĩhĩtwa.” ²³ Nĩ ũndũ ũcio aanake acio maarĩ athigaani magĩtoonya na makĩumia Rahabu na nja, hamwe na ithe na nyina, na ariũ a nyina na andũ ao othe. Magĩkĩumia andũ a nyũmba yake othe, makĩmaiga handũ kũu nja ya kambĩ ya Isiraeli.

²⁴ Magĩcooka magĩcina itũũra rĩu inene rĩothe, na kĩrĩa gĩothe kĩarĩ thĩĩnĩ warĩo, no betha na thahabu, na indo cia gĩcango na cia kĩgera, magĩciiga kĩgĩĩna-inĩ kĩa nyũmba ya Jehova. ²⁵ No rĩrĩ, Joshua nĩahonokirie Rahabu ũrĩa mũmaraya, hamwe na andũ a nyũmba yake na andũ ao othe, tondũ nĩahithire andũ arĩa Joshua aatũmĩte magathigaane Jeriko nake atũũranagia na andũ a Isiraeli nginya ũmũthĩ.

²⁶ Ihinda o ro rĩu, Joshua akĩĩhĩtithia andũ acio na mwĩhĩtwa, akiuga atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi maitho-inĩ ma Jehova-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũkaageria gwaka itũũra rĩrĩ inene rĩa Jeriko rĩngĩ:

“Mũndũ ũrĩa ũgaaka mũthingi ya itũũra rĩrĩ,
nĩagakuĩrwo nĩ mũriũ wake wa irigithathi;
na akĩrũgamia ihingo cia itũũra rĩrĩ,
akuĩrwo nĩ mũriũ wake wa kĩhinga-nda.”

²⁷ Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩkorwo arĩ hamwe na Joshua, nayo ngumo yake ĩkĩhunja kũndũ guothe bũrũri ũcio.

7

Rĩhĩa rĩa Akani

¹ No rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmagire kwĩhokeka ũhoro-inĩ ũkonĩĩ indo irĩa ciamũrĩtwo cia kũniinwo; nake Akani mũrũ wa Karimi, mũrũ wa Zimuri, mũrũ wa Zera, wa mũhĩrĩga wa Juda, nĩoire imwe ciacio. Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩcinwo nĩ marakara nĩ ũndũ wa Isiraeli.

² Nĩngĩ Joshua agĩtũma andũ kuuma Jeriko mathĩĩ Ai, itũũra rĩakuhanĩrĩrie na Bethi-Aveni mwena wa irathĩro wa Betheli, akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũthĩĩ mũgathigaane bũrũri ũcio.” Nĩ ũndũ ũcio andũ acio magĩthĩĩ na magĩthigaana Ai.

³ Nao magĩcooka kũrĩ Joshua na makĩmwĩra atĩrĩ, “Hatĩrĩ bata wa andũ othe mambate makahũũre itũũra rĩa Ai. Rekia andũ 2,000 kana ithatũ makarĩtunyane; tĩa kũnogia andũ othe, nĩgũkorwo no andũ anini marĩ kuo.” ⁴ Nĩ ũndũ ũcio no andũ ta 3,000 maambatire, no magĩtoorio nĩ andũ a Ai, ⁵ nao andũ acio a Ai makĩũraga ta andũ mĩrongo ĩtatũ na atandatũ a Isiraeli. Nĩmaingatire andũ a Isiraeli kuuma kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu makĩmakinyia o kũrĩa kwenjagwo mahiga, na makĩmahũũrĩa kũu igaragaro-inĩ. Ihũũra rĩu rĩgĩtũma ngoro cia andũ a Isiraeli ĩringĩke, na makĩĩyũrwo nĩ maaĩ nda.

⁶ Nake Joshua agĩtembũranga nguo ciake, akĩgũĩthia thĩ, agĩturumithia ũthiũ wake thĩ mbere ya ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, agĩkara hau nginya hwaĩ-inĩ. Nao athuuri a Isiraeli magĩka o ta ũguo na makĩĩhurĩria rũkũngũ mĩtwe. ⁷ Nake Joshua akiuga atĩrĩ, “Hĩ, Mwathani Jehova, nĩ kĩĩ

gĩatũmire ũrehe andũ aya mũrĩmo ũyũ wa Rũũĩ rwa Jorodani nĩguo ũtũneane moko-inĩ ma Aamori, matũniine? Naarĩ korwo nĩtwaiganĩire tũtũũre mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Rũũĩ rwa Jorodani! ⁸ Wee Mwathani, ingĩkiuga atĩa, kuona atĩ Isiraeli nĩmatooretio nĩ thũ ciao? ⁹ Andũ a Kaanani na andũ arĩa angĩ a bũrũri ũyũ nĩmarĩigua ũhoru ũcio, nao matũthiũrũrũkĩrie, matũniine biũ, meherie rĩitwa riitũ gũkũ thĩ. Nawe ũgaagũĩka atĩa nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩu rĩaku inene?”

¹⁰ Nake Jehova akĩĩra Joshua atĩrĩ, “Ŭkĩra! Ŭkwĩgũithia ũturumithĩtie ũthiũ waku thĩ nĩkĩ? ¹¹ Isiraeli nĩmehĩtie; nĩmathũkĩtie kĩrĩkanĩro gĩakwa kĩrĩa ndamaathire marũmagĩrĩre. Nĩmoete indo imwe iria ciamũrĩtwo cia kũniinwo; nĩmaiĩte, na makaheenania, o na magaciiganĩria hamwe na indo ciao o ene. ¹² Kĩu nĩkĩo gĩtũmi kĩrĩa kĩgirĩtie andũ a Isiraeli meetirie thũ ciao; na nĩkĩo marorĩra thũ ciao tondũ nĩmatũĩkite a kũniinwo. Na nĩ ndigũcooka gũkorwo hamwe na inyuĩ o tiga mũniinire kĩndũ kĩu kĩamũrĩtwo gĩa kũniinwo kĩehere thĩnĩ wanyu.

¹³ “Ŭkĩra, ũthiĩ ũtherie andũ acio. Thĩĩ ũmeere atĩrĩ, ‘Mwĩtheriei mwĩhaarĩrie nĩ ũndũ wa rũciũ; nĩgũkorwo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: Nĩ harĩ kĩndũ kĩamũre gĩa kũniinwo kĩrĩ thĩnĩ wanyu, inyuĩ Isiraeli. Mũtingĩhota gwĩtiiria thũ cianyu o nginya rĩrĩa mũgaakĩeheria kiume thĩnĩ wanyu.

¹⁴ “Tondũ ũcio rũciũ kĩroko mũkeyumĩria inyuĩ ene o mũhĩrĩga, o mũhĩrĩga. Na rĩrĩ, mũhĩrĩga ũrĩa Jehova agaathuura nĩkeyumĩria o mbarĩ, o mbarĩ; nayo mbarĩ irĩa Jehova agaathuura nĩkeyumĩria o nyũmba, o nyũmba; nayo nyũmba irĩa Jehova agaathuura nĩkeyumĩria o mũndũ, o mũndũ. ¹⁵ Mũndũ ũrĩa ũkũnyiitwo na indo icio ciamũrĩtwo cia kũniinwo nĩagacinwo na mwaki hamwe na indo ciake ciothe. Nĩgũkorwo nĩathũkĩtie kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na nĩekĩte ũndũ wa thoni thĩnĩ wa Isiraeli!”

¹⁶ Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciĩnĩ tene, Joshua akĩĩra andũ a Isiraeli moimĩre o ta ũrĩa mĩhĩrĩga yao yatariĩ, nago mũhĩrĩga wa Juda ũgĩthuurwo. ¹⁷ Mbarĩ cia Juda ikiumĩra, nake agĩthuurwo mbarĩ ya Azera. Agĩcooka akiumĩria mbarĩ cia Azera mbere kũringana na nyũmba ciao, nake Zabedi agĩthuurwo. ¹⁸ Nake Joshua akiumĩria nyũmba yake mũndũ o mũndũ, nake Akani mũrũ wa Karimi, mũrũ wa Zimuri, mũrũ wa Zera, wa mũhĩrĩga wa Juda, agĩthuurwo.

¹⁹ Nake Joshua akĩĩra Akani atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, gooca Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, na ũmũkumie. Njĩĩra ũrĩa wĩkĩte na ndũkaahithe.”

²⁰ Nake Akani agĩcookia akĩĩra Joshua atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩnjĩhĩrie Jehova Ngai wa Isiraeli. Na ũũ nĩguo njĩkĩte: ²¹ Rĩrĩa ndonire kabuti gathaka koimĩte Babuloni, na cekerĩ magana meerĩ* cia betha, na gĩkama gĩa thahabu kĩa ũritũ wa cekerĩ mĩrongo ĩtano† thĩnĩ wa indo iria twatahĩte, nĩndaciĩrĩrĩrie na ngĩcioya, na ithikĩtwo thĩ kũu hema-inĩ yakwa, nayo betha ĩrĩ rungu wacio.”

²² Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩtũma andũ, nao makĩhanyũka magĩthiĩ nginya hema-inĩ yake, na magĩkora indo icio ihithĩtwo thĩnĩ wa hema ĩyo, nayo betha ĩyo yaigĩtwo rungu rwacio. ²³ Nao andũ acio makĩruta indo icio kuuma hema-inĩ ĩyo, magĩcitwarĩra Joshua o hamwe na andũ a Isiraeli othe, nao magĩciaragania thĩ mbere ya Jehova.

²⁴ Nake Joshua, hamwe na Isiraeli othe, makĩnyiita Akani mũrũ wa Zera, na makĩoya betha ĩyo, na kabuti, na gĩkama gĩa thahabu, na ariũ ake na airĩtu ake, na ng’ombe ciake, na ndigiri na ng’onde ciake, na makĩoya hema yake o na indo ciothe iria arĩ nacio, magĩcitwara Gĩtuamba kĩa Akori. ²⁵ Nake Joshua akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ũtũrehere thĩĩna ũyũ? Wee nawe ũmũthĩ nĩũkuonio thĩĩna nĩ Jehova.”

Nao andũ a Isiraeli othe makĩmũhũũra na mahiga nyuguto, na maarĩkia kũhũũra acio angĩ na mahiga, makĩmacina. ²⁶ Magĩcooka makĩhũmbĩra Akani na hĩba nene mũno ya mahiga, namo mahiga macio marĩ o ho nginya ũmũthĩ. Nake Jehova agĩthirwo nĩ marakara marĩa maamũcinĩte. Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩcooka gwĩtwo Gĩtuamba kĩa Akori o nginya ũmũthĩ.

8

Kwanangwo kwa Ai

¹ Ningĩ Jehova akĩĩra Joshua atĩrĩ, “Ndũgetigĩre na ndũgakue ngoro. Thĩĩ na mbũtũ yothe ya ita, mwambate mũgatharĩkĩre itũũra rĩa Ai. Nĩgũkorwo nĩneanĩte mũthamaki wa Ai moko-inĩ manyu, hamwe na andũ ake, na itũũra rĩa rĩu inene na bũrũri wake. ² ĩkai itũũra rĩa Ai na mũthamaki warĩo

* 7:21 nĩ ta kilo 2 † 7:21 nĩ ta nuthu kilo

o ta ũria mwekire itũura rĩa Jeriko na mũthamaki warĩo, o tiga atĩrĩ, no muoye indo iria mũgũtaha, o na mahiũ matuĩke manyu. Oheriai andũ a itũura rĩu inene na mwena wa na thuutha.”

³ Nĩ ũndũ ũcio Joshua na mbũtũ yothe ya ita makiumagara magatharĩkĩre Ai. Nake agĩthuura andũ 30,000 arĩa maarĩ njamba mũno akĩmatũma mathĩĩ kũrĩ ũtukũ, ⁴ akĩmeera atĩrĩ: “Ta thikĩrĩriai wega. Inyuĩ mũkuoheria andũ a itũura rĩu inene na mwena warĩo wa na thuutha. Mũtigaikare haraaya narĩo. Inyuothe mũikare mwĩguĩte. ⁵ Nĩ na arĩa othe tũrĩ nao tũgũthengerera itũura rĩu inene kuuma na mbere na rĩria andũ acio mariumagara gũtũhũura o ta ũria meekire hĩndĩ ya mbere-rĩ, tũmoorĩre. ⁶ Nao matũingatithie o nginya tũmaguucĩrĩre biũ moime itũura rĩu inene, nĩgũkorwo mariuga atĩrĩ, ‘Nĩ ithuĩ maroorĩra ta ũria meekire rĩa mbere.’ Nĩ ũndũ ũcio rĩria tũrĩmoorĩra-rĩ, ⁷ inyuĩ na inyuĩ mũkĩre muume kũria mũmooheirie, mũtharĩkĩre itũura rĩu inene na mũrĩtunyane. Jehova Ngai wanyu nĩekũrĩneana moko-inĩ manyu. ⁸ Na rĩrĩ, mwarĩkia kwĩgwatĩra itũura rĩu inene-rĩ, mũrĩcine. Īkai o ta ũria Jehova aathanĩte gwĩkwo. Mũtigĩrĩre nĩ mweka ũguo ndamwatha.”

⁹ Nake Joshua akĩmeera moimagare, nao magĩthĩ harĩa maathiiaga kuoheria andũ a itũura rĩu, na makĩhitha metereire gatagatĩ ka Betheli na Ai, mwena wa ithũiro wa Ai, no Joshua araaranirie na andũ arĩa angĩ ũtukũ ũcio.

¹⁰ Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene, Joshua agĩcookanĩrĩria andũ ake, nake we mwene hamwe na atongoria a Isiraeli makĩmatongoria marorete Ai. ¹¹ Mbũtũ yothe ya ita rĩa yarĩ hamwe nake igĩthĩ yambatĩte, igĩkuhĩrĩria itũura rĩu inene mariumĩte na mbere. Nao makĩamba hema mwena wa gathigathini wa Ai, na hagĩkorwo nĩ haarĩ gĩtuamba gatagatĩ kao na itũura rĩu inene. ¹² Joshua nĩakoretwo oete andũ ta 5,000 na akamaiga moheirie andũ kũu gatagatĩ ka Betheli na Ai, mwena wa ithũiro wa itũura rĩu inene. ¹³ Magĩgĩatha thigari ciikare ciĩhaarĩrie o andũ handũ hao, iria ciothe ciarĩ kambĩ igĩkara mwena wa gathigathini wa itũura rĩu inene, na iria cioheirie andũ mwena wa ithũiro warĩo. Naguo ũtukũ ũcio Joshua agĩthĩ kũraara kũu gĩtuamba-inĩ.

¹⁴ Rĩria mũthamaki wa Ai onire ũndũ ũcio, agĩkũra na ihenya rũciinĩ tene, akiumagara na ihenya hamwe na andũ othe a itũura rĩu inene nĩguo agacemanie na Isiraeli marũe mbaara handũ hana haang’ethanĩre na Araba. No rĩrĩ, ndaigana kũmenya atĩ nĩmehithĩrwo na mwena wa thuutha wa itũura rĩu inene. ¹⁵ Nake Joshua na andũ a Isiraeli othe magĩtũta ta mahũũrĩtwo magatoorio, nao makĩũra marorete na werũ-inĩ. ¹⁶ Nao andũ othe a itũura rĩa Ai magĩtwo nĩguo mamarũmĩrĩre, nao magĩteng’eria Joshua makĩguucĩrĩrio makiuma itũura rĩa. ¹⁷ Gũtirĩ mũndũ mũrũme o na ũmwe wa Ai kana Betheli ũtoimire gũthĩ gũkinyĩra andũ a Isiraeli. Magĩtiga itũura rĩu rĩtaahingĩtwo magĩteng’eria andũ a Isiraeli.

¹⁸ Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Ambararia itimũ rĩu ũnyitĩte na guoko, ũrĩrorie mwena wa Ai, nĩgũkorwo nĩngũneana itũura rĩu inene moko-inĩ manyu.” Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩambararia itimũ rĩa akĩrĩroria Ai. ¹⁹ Na rĩrĩ, Joshua aarĩkia gwĩka ũguo, arũme arĩa moohetie andũ magĩkũra narua, magĩteng’era na ihenya, magĩtoonya itũura rĩu na makĩrĩtunyana, nĩngĩ makĩrĩgwatĩa mwaki o narua.

²⁰ Na rĩria andũ acio a Ai maarorire na thuutha na makĩona ndogo yumĩte itũura rĩu yambatĩte na igũrũ-rĩ, nao makĩaga mweke wa gwĩthara na mwena o na ũrĩkũ, nĩgũkorwo andũ a Isiraeli arĩa morĩte marorete werũ-inĩ nĩmagarũrũkĩre acio maamateng’eragia. ²¹ Rĩria Joshua na Isiraeli othe moonire atĩ andũ ao arĩa mooheirie andũ thuutha wa itũura nĩmarĩtunyanĩte, na makĩona ndogo igĩtoga kuuma itũura, makĩgarũrũka na makĩũraga andũ acio a Ai. ²² Nao andũ arĩa maamohetie makiuma itũura rĩu inene matharĩkĩre. Andũ a Ai magĩgĩkĩrwo gatagatĩ ka andũ a Isiraeli, makĩmagĩa mbere na thuutha. Andũ a Isiraeli makĩmaniina, na matiatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo, kana makĩreka o na ũmwe ahonoke. ²³ No nĩmanyitire mũthamaki wa Ai arĩ muoyo, makĩmũtwarĩra Joshua.

²⁴ Rĩria andũ a Isiraeli maarĩkirie kũũraga andũ othe a Ai arĩa maarĩ gĩthaka-inĩ na kũu werũ-inĩ, kũria maamateng’ereirie-rĩ, na rĩria andũ acio othe maarĩkirie kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, andũ a Isiraeli othe magĩcooka Ai na makĩũraga andũ arĩa othe maarĩ kuo. ²⁵ Andũ arĩa mooragĩrwo mũthenya ũcio maarĩ andũ 12,000, arũme na andũ-a-nja; nao nĩo andũ othe a itũura rĩa Ai. ²⁶ Nĩgũkorwo Joshua ndaigana gũthuna guoko kũria kwambararĩtie itimũ rĩa nginya rĩa aarĩkirie kũniina andũ arĩa othe maatũũraga Ai. ²⁷ Nao andũ a Isiraeli magĩkuũra ũhiũ na indo iria maatahĩte kuuma itũura rĩu inene, o ta ũria Jehova aathĩte Joshua.

²⁸ Nĩ ūndũ ūcio Joshua agĩcina Ai na akĩrĩtua hĩba ya mwanangĩko ya gũtũũra, gũgĩtuĩka kũndũ gũkirĩte ihooru nginya ūmũthĩ. ²⁹ Joshua agĩcooka agĩcuuria mũthamaki ūcio wa Ai mũtĩ igũrũ, akĩreka aikare ho o nginya hwaĩ-inĩ. Riũa rĩgĩthũa-rĩ, Joshua agĩathana atĩ mwĩrĩ ūcio ūrutwo mũtĩ igũrũ, ūikio hau itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra rĩu, magĩcooka makĩũigĩrĩra hĩba nene ya mahiga, nayo ĩrĩ o ho nginya ūmũthĩ.

Kwerũhia Kĩrĩkanĩro Kĩrĩma-inĩ kĩa Ebali

³⁰ Thuutha wa ũguo Joshua agĩakĩra Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, kĩgongona o kũu kĩrĩma-inĩ kĩa Ebali, ³¹ o ta ũrĩa Musa ndungata ya Jehova aathĩte andũ a Isiraeli. Aagĩakire o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo thĩinĩ wa Ibuku rĩa Watho wa Musa, kĩgongona kĩrĩ kĩa mahiga matarĩ maicũhie, hatarĩ indo cia wĩra cia kĩgera ikũhũthĩrwo ho. Igũrũ riakio makĩrutĩra Jehova maruta ma njino na magongona ma ũiguano. ³² Nake Joshua akĩandĩka watho wa Musa igũrũ rĩa mahiga macio, aandĩkire andũ a Isiraeli marĩ ho makĩĩonagĩra. ³³ Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli othe, na andũ a kũngĩ na ene bũrũri o ūndũ ūmwe, hamwe na athuuri ao, na anene na atuithania ciira, makĩrũgama mĩena yeerĩ ya ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova mang'etheire athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ Alawii na nĩo maarĩkuuaga. Nuthu ya andũ yarũgamĩte mbere ya kĩrĩma kĩa Gerizimu, na nuthu ĩyo ĩngĩ ĩkarũgama mbere ya kĩrĩma kĩa Ebali, o ta ũrĩa Musa ndungata ya Jehova aathanĩte mbere ĩyo rĩrĩa aarutanire ũhoru wa kũrathimaga andũ a Isiraeli.

³⁴ Thuutha ūcio, Joshua agĩthoma ciugo ciothe cia Watho, agĩthoma irathimo o na agĩthoma irumi, o ta ũrĩa kwaandĩkĩtwo Ibuku-inĩ rĩa Watho. ³⁵ Gũtirĩ kiugo o na kĩmwe kĩa iria ciothe Musa aathanĩte Joshua ataathomeire kĩũngano kũu gĩothe kĩa Isiraeli, o hamwe na andũ-a-nja na ciana na andũ o kũngĩ arĩa maatũũranagia nao.

9

Wara wa Andũ a Gibeoni

¹ Na rĩrĩa athamaki othe arĩa maarĩ mwena wa ithũĩro wa Rũũĩ rwa Jorodani maiguire maũndũ macio, na arĩa maarĩ bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, na arĩa maarĩ ituamba-ini ciikũrũko cia irĩma cia mwena wa ithũĩro, na kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Iria rĩrĩa Inene guothe o nginya Lebanoni (nĩo athamaki a andũ a Ahiti, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi), ² magĩcookanĩrĩra hamwe nĩguo mahũũrane na Joshua na Isiraeli.

³ No rĩrĩ, rĩrĩa andũ a Gibeoni* maaiguire ũrĩa Joshua ekĩte itũũra rĩa Jeriko o na rĩa Ai, ⁴ magĩka ūndũ wa wara. Magĩthĩ marĩ ta andũ matũmĩtwo marĩ na ndigiri ciao ikuuithĩtio makũnia matarũkangu, na mondo ngũrũ mũno cia ndibei irĩ ndũĩkangu na igatumwo. ⁵ Nao arũme acio meekĩrĩte iraatũ ciarĩ ndarũku, ciarĩ na iraka, na makehumba nguo ngũrũ. Irio ciao ciothe iria meekuũĩre rĩngu ciarĩ nyũmũ na ikagĩa mbuu. ⁶ Nao magĩthĩ kũrĩ Joshua kambĩ-inĩ o kũu Giligali, makĩmwĩra atĩrĩ we mwene hamwe na andũ a Isiraeli, “Tũũkĩte kuuma bũrũri wa kũraya mũno na gũkũ; tondũ ūcio gĩa kĩrĩkanĩro na ithuĩ.”

⁷ Nao andũ a Isiraeli makĩĩra Ahivĩ† acio atĩrĩ, “Hihi no gũkorwo mũtũũraga o gũkũ gũkuhĩ na ithuĩ, tũngĩhota atĩa kũgĩa kĩrĩkanĩro na inyuĩ?”

⁸ Nao magĩcookeria Joshua atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ ndungata ciaku.”

Nĩngĩ Joshua akĩmooria atĩrĩ, “Inyuĩ mũrĩ a, na muumĩte kũ?”

⁹ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku tuumĩte bũrũri wa kũraya mũno na gũkũ, tũũkĩte nĩ ūndũ wa ngumo ya Jehova Ngai wanyu. Nĩgũkorwo nĩtũĩguĩte ũhoru wake: o na maũndũ mothe marĩa eekire bũrũri wa Misiri, ¹⁰ na ũrĩa wothe eekire athamaki arĩa eerĩ a Aamori kũu irathĩro rĩa Rũũĩ rwa Jorodani, nao nĩ Sihoni mũthamaki wa Heshiboni, na Ogu mũthamaki wa Bashani, ũrĩa wathamakaga Ashitarothu. ¹¹ Nao athuuri atongoria aitũ na andũ arĩa othe matũũraga bũrũri witũ nĩmatwĩrĩre atĩrĩ, ‘Kuuai irio nĩ ūndũ wa rũgendo rwanyu, mũthĩ mũcemanie na andũ acio, na mũmeere atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ ndungata cianyu; gĩa kĩrĩkanĩro na ithuĩ.”’ ¹² Irio ici ciitũ cia rĩngu ciarĩ hiũ mũthenya ũrĩa tuoimire gwitũ tũke kũrĩ inyuĩ. No rĩu ta kĩonei ũrĩa ciũmĩte na ikagĩa mbuu. ¹³ Nacio

* 9:3 Itũũra rĩa Gibeoni rĩarĩ kilomita 10 kuuma Jerusalemu. † 9:7 Ahivi maarĩ gĩkundi kĩa andũ arĩa kĩhumo kĩa kiarĩ Mesopotamia. Andũ aya nĩo moĩkaine ta Aamori thĩinĩ wa Ibuku rĩa Samũeli wa Keerĩ.

mondo ici ciarĩ njerũ tũgĩciyũria ndibei, no rĩu ta kĩonei ũrĩa ituĩkangĩte. Nacio nguo ciitũ na iraatũ nĩkũrĩte nĩ ũndũ wa rũgendo kũraiha mũno.”

¹⁴ Nao andũ a Isiraeli makĩrora irio imwe cia andũ acio, no matiigana kũhooya kĩrĩra kuuma harĩ Jehova. ¹⁵ Nake Joshua akĩgĩa kĩrĩkanĩro gĩa thayũ nao atĩ areke matũũre muoyo, nao atongoria a kũngano kũ kĩa andũ a Isiraeli magũkĩra ũhoro ũcio hinya na mwĩhĩtwa.

¹⁶ Mĩthenya ĩtatũ thuutha wa kũgĩa na kĩrĩkanĩro kũ na andũ acio a Gibeoni, andũ a Isiraeli makĩigua atĩ andũ acio maahakanĩte nao, na maatũũraga o hakuhĩ nao. ¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makiumagara, na mũthenya wa gatatũ magĩkinya matũũra-inĩ mao manene, na nĩmo: Gibeoni, na Kefira, na Beerothu, na Kiriathu-Jearimu. ¹⁸ No andũ a Isiraeli matiigana kũmahũũra, nĩ ũndũ atongoria a kũngano kĩa nĩmehĩtĩte na mwĩhĩtwa makĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli.

Nakĩo kũngano kũ gĩothe gĩkĩnuguna nĩ ũndũ wa atongoria acio, ¹⁹ no atongoria acio othe makĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩtwĩhĩtĩte na mwĩhĩtwa tũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli, na tondũ ũcio tũtingĩmahutia. ²⁰ ũrĩa tũngĩmeeka nĩ atĩrĩ: Nĩ tũkũreka matũũre muoyo, nĩgeetha tũtikanacookerewo nĩ marakara nĩ ũndũ wa kuuna mwĩhĩtwa ũrĩa twehĩtire nĩ ũndũ wao.” ²¹ O na ningĩ makĩmeera atĩrĩ, “Rekei matũũre muoyo, no matuĩke a kuunaga ngũ na a gũtahagĩra kĩrĩndĩ gĩkĩ gĩothe gĩa Isiraeli maaĩ.” Nĩ ũndũ ũcio atongoria makĩga kĩrĩko kĩa kũrĩ andũ acio a Gibeoni.

²² Ningĩ Joshua agĩta andũ acio a Gibeoni akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmire mūtũheenĩ rĩrĩa mwoigire atĩrĩ, ‘Tũtũũraga kũndũ kũraya mũno na inyuĩ,’ o rĩrĩa mūtũũraga o gũkũ gũkuhĩ na ithuĩ? ²³ Tondũ ũcio nĩmwagwatwo nĩ kĩrumi, na inyuĩ mūtĩgatiga gũtuĩka ndungata cia kuuna ngũ na gũtahagĩra nyũmba ya Ngai wakwa maaĩ.”

²⁴ Nao magĩcookeria Joshua makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku nĩtwerirwo o wega ũrĩa Jehova Ngai waku aathire ndungata yake Musa akamũhe bũrũri ũyũ wothe, na atĩ aniine andũ othe arĩa matũũraga kuo mehere mbere yanyu. Nĩ ũndũ ũcio tũgĩitigĩra mũno, tweciria ũrĩa mũngĩtũũraga, na nĩkĩo twekire ũndũ ũcio. ²⁵ Na rĩrĩ, rĩu tũrĩ moko-inĩ maku. Twĩke ũndũ ũrĩa wothe ũkuona ũrĩ mwega na wa kĩhooto.”

²⁶ Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩmahonokia kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli, na matiamoragire. ²⁷ Mũthenya o ro ũcio Joshua agĩtua andũ acio a Gibeoni oini a ngũ na atahĩri mũingĩ wa Isiraeli maaĩ, o na atahĩri kĩgongona kĩa Jehova maaĩ o harĩa hothe Jehova angĩathuurire. Ũguo nĩguo matũire nginya ũmũthĩ.

10

Riũa Kũrũgama

¹ Na rĩrĩa, Adoni-Zedeki mũthamaki wa Jerusalemu aigũire atĩ Joshua nĩarĩkĩtie gũtunyana itũũra rĩa Ai na akarĩananga o biũ, na ageeka Ai na mũthamaki warĩo o ta ũrĩa ekĩte itũũra rĩa Jeriko na mũthamaki warĩo, na atĩ andũ a Gibeoni nĩmagĩte kĩrĩkanĩro gĩa thayũ na Isiraeli na atĩ maatũũraga hakuhĩ nao-rĩ. ² Nake, we na andũ ake makĩmaka mũno nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio, nĩgũkorwo Gibeoni rĩarĩ itũũra inene na rĩa bata, o ta rĩmwe rĩa matũũra marĩa maakoragwo marĩ ma ũthamaki; na rĩarĩ inene gũkĩra Ai, o na ningĩ andũ a rĩo othe maarĩ njamba cia ita. ³ Nĩ ũndũ ũcio Adoni-Zedeki mũthamaki wa Jerusalemu agĩtũmanĩra Hohamu mũthamaki wa Hebironi, na Piramu mũthamaki wa Jaramuthu, na Jafia mũthamaki wa Lakishi, o na Debiri mũthamaki wa Egiloni, ⁴ akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũũke mũndeithie kũhũũra Gibeoni, nĩ ũndũ nĩmagĩte kĩrĩkanĩro gĩa thayũ na Joshua na andũ a Isiraeli.”

⁵ Nao athamaki acio atano a Aamori, nao nĩ athamaki a Jerusalemu, na Hebironi, na Jaramuthu, na Lakishi, na Egiloni, magĩcookanĩrĩra hamwe. Makĩambata na mbũtũ ciao ciothe cia ita, nao makĩamba hema ciao mang’etheire itũũra rĩa Gibeoni, makĩrĩtharĩkĩra.

⁶ Nao andũ a Gibeoni magĩtũmanĩra Joshua o kũu Giligali kambĩ-inĩ yake, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgatiganĩrie ndungata ciaku. Ambata, ũũke gũkũ narua nĩguo ũtũhonokie! Tũteithie nĩ ũndũ athamaki othe a Aamori arĩa matũũraga bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma nĩmacookanĩrĩre matũũkĩrĩre.”*

* 10:6 Kĩrĩkanĩro kĩrĩa Joshua aagĩire nakĩo na andũ a Gibeoni kĩarĩ atĩ mangĩtharĩkĩrwo Aisiraeli nĩmarĩmateithagia.

⁷ Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩambata akiuma Giligali arĩ na ita rĩake rĩothe hamwe na njamba ciake cia ita iria irĩ hinya. ⁸ Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Ndũkametigĩre, nĩ ũndũ nĩndĩmaneanĩte moko-inĩ maku. Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wao ũkũhota gũgwĩtiiria.”

⁹ Thuutha wa gũthĩ ũtukũ wothe kuuma Giligali, Joshua akĩmahithũkĩra o rĩmwe. ¹⁰ Nake Jehova akĩmarehere kĩrigiicano mbere ya Isiraeli, nao makĩmatoria o biũ kũu Gibeoni. Ningĩ andũ a Isiraeli makĩmateng’eria na njĩra irĩa yathiĩte yambatĩte nginya Bethi-Horoni, magĩthĩ makĩmooragaga o nginya Azeka na Makeda. ¹¹ Hĩndĩ iyo moragĩra andũ a Isiraeli maikũrũkĩte kuuma Bethi-Horoni marorete Azeka-rĩ, Jehova akĩmagũithĩria mahiga manene ma mbura kuuma igũrũ, nao andũ aingĩ makĩũragwo nĩ mahiga macio ma mbura o na gũkĩra arĩa mooragĩtwo nĩ andũ a Isiraeli na rũhiũ rwa njora.

¹² Mũthenya ũrĩa Jehova aaneanire Aamori kũrĩ a Isiraeli-rĩ, Joshua akĩarĩria Jehova, andũ a Isiraeli makĩguaga, akĩmwĩra atĩrĩ:

“We riũa-rĩ, rũgama o ũguo wĩhaande igũrũ rĩa Gibeoni,

O nawe mweri-rĩ, rũgama o ro ũguo wĩhaande igũrũ rĩa Gĩtuamba kĩa Aijaloni.”

¹³ Nĩ ũndũ ũcio riũa rĩkĩrũgama o ro ũguo,

naguo mweri ũkĩrũgama,

o nginya rĩrĩa rũrĩrĩ rũu rwerĩhĩrie harĩ thũ ciao,

o ta ũrĩa kwandĩkitwo Ibuku-inĩ rĩa Jasharu.

Riũa rĩarũgamire o kũu matu-inĩ gatagatĩ na rĩkĩamba gũtiga gũthũa handũ ha mũthenya mũgima.

¹⁴ Gũtirĩ kwagĩa mũthenya ũngĩ ta ũcio mbere iyo kana thuutha ũcio, mũthenya ũrĩa Jehova aacookirie mahooya ta macio. Ti-itherũ Jehova nĩwe warũagĩrĩra andũ a Isiraeli!

¹⁵ Nake Joshua agĩcooka hamwe na andũ othe a Isiraeli kambĩ-inĩ kũu Giligali.

Athamaki Atano a Aamori Kũũragwo

¹⁶ Na rĩrĩ, athamaki acio atano nĩmoorĩte na magathĩ makehitha thĩinĩ wa ngurunga kũu Makeda.

¹⁷ Rĩrĩa Joshua eerirwo atĩ athamaki acio nĩmonetwo mehithĩte ngurunga-inĩ kũu Makeda, ¹⁸ akiuga atĩrĩ, “Garagariai mahiga manene mũhinge mũromo wa ngurunga iyo na mũige arangĩri ho. ¹⁹ No inyuĩ mũtigatithie. Teng’eriai thũ cianyu, mũcitharĩkĩre mũcirutĩtie na thuutha, na mũtikareke itoonye matũũra macio manene, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩacineanĩte moko-inĩ manyu.”

²⁰ Nĩ ũndũ ũcio Joshua hamwe na andũ a Isiraeli makĩmaniina biũ, hakuhĩ kwage mũndũ o na ũmwe ũgũtigara, no anini arĩa maatigarire nĩmahotire kũũrĩra matũũra mao manene marĩa maarĩ mairigĩre.

²¹ Mbũtũ yothe ya ita igĩgĩcooka kambĩ kũrĩ Joshua o kũu Makeda na thayũ, na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wacookire kwaria kiugo gĩa gũũkĩrĩra andũ a Isiraeli.

²² Joshua agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Hingũrai mũromo wa ngurunga-inĩ na mũndehere athamaki acio atano.” ²³ Nĩ ũndũ ũcio magĩika o ũguo, makĩruta athamaki acio atano kuuma ngurunga-inĩ, na nĩo athamaki a Jerusalemu, na Hebironi, na Jaramuthu, na Lakishi o na Egiloni. ²⁴ Athamaki acio marĩkia kũrehwo harĩ Joshua, agĩita andũ othe a Isiraeli na akĩra anene a ita arĩa mathĩite nake atĩrĩ, “Ŭkai haha, mũkinye athamaki aya ngingo.” Nĩ ũndũ ũcio makiumĩra, magĩkinya athamaki acio ngingo.

²⁵ Joshua akĩmeera atĩrĩ, “Mũtigetigĩre kana mũkue ngoro. Gĩai na hinya na mũũmĩrĩrie. Ŭũ nĩguo Jehova arĩkaga thũ cianyu ciothe iria mũrĩrũaga nacio.” ²⁶ Nake Joshua akĩringa athamaki acio akĩmooraga, agĩcooka akĩmacuuria igũrũ rĩa mĩtĩ itano, nao magĩtinda macunjurĩte mĩtĩ-inĩ iyo nginya hwaĩ-inĩ.

²⁷ Riũa rĩgĩthũa-rĩ, Joshua agĩathana, nayo mĩrĩ ya andũ acio igĩcuurũrio kuuma mĩtĩ-inĩ, igĩkio ngurunga irĩa meehithĩte; na hau mũromo-inĩ wa ngurunga iyo hakĩigwo mahiga manene mũno, namo matũire ho o na ũmũthĩ.

²⁸ Mũthenya ũcio, Joshua agĩtunyana itũũra rĩa Makeda; akĩniina mũthamaki na itũũra rĩu na rũhiũ rwa njora, na akĩniina andũ othe arĩa maarĩ thĩinĩ warĩo biũ. Ndaatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo; na agĩka mũthamaki wa Makeda o ta ũrĩa eekire mũthamaki wa Jeriko.

Gũtoorio kwa Matũũra ma Mwena wa Gũthini

²⁹ Ningĩ Joshua na Isiraeli rĩothe arĩa maarĩ hamwe nake makiuma kũu Makeda magĩthĩ nginya itũũra rĩa Libina na makĩrĩtharĩkĩra. ³⁰ Nake Jehova akĩneana itũũra rĩu o narĩo na mũthamaki warĩo

moko-inĩ ma andũ a Isiraeli. Nake Joshua akĩniina itũũra rĩu na andũ arĩa maarĩ kuo na rūhiũ rwa njora. Ndaigana gũtigia mũndũ o na ũmwe thĩinĩ warĩ arĩ muoyo. Nake agĩka mũthamaki warĩ o ta ũrĩa eekire mũthamaki wa Jeriko.

³¹ Ningĩ Joshua na Isiraeli othe arĩa maarĩ hamwe nake makiuma kũu Libina magĩthĩ nginya Lakishi; makĩrĩng'ethera, makĩrĩtharĩkĩra. ³² Nake Jehova akĩneana Lakishi kũrĩ Isiraeli, nake Joshua akĩrĩtunyana mũthenya wa keerĩ. Itũũra rĩu akĩrĩniina na rūhiũ rwa njora o hamwe na andũ othe arĩa maarĩ thĩinĩ warĩ, o ta ũrĩa eekire Libina. ³³ O hĩndĩ ĩyo, nake Horamu mũthamaki wa Gezeri nĩokĩte gũteithia Lakishi, no Joshua akĩmũhoota hamwe na mbũtũ yake, o nginya gũkĩaga mũndũ watigarire muoyo.

³⁴ Ningĩ Joshua na Isiraeli othe arĩa maarĩ hamwe nake makiuma kũu Lakishi magĩthĩ nginya Egiloni; makĩrĩng'ethera makĩrĩtharĩkĩra. ³⁵ Nao magĩtunyana itũũra rĩu mũthenya o ro ũcio, na makĩrĩniina biũ na rūhiũ rwa njora, na makĩniina andũ othe arĩa maarĩ thĩinĩ warĩ, o ta ũrĩa meekĩte Lakishi.

³⁶ Ningĩ Joshua na Isiraeli othe arĩa maarĩ hamwe nake, makĩambata kuuma Egiloni magĩthĩ nginya Hebironi, makĩrĩtharĩkĩra. ³⁷ Magĩtunyana itũũra rĩu, na makĩrĩniina na rūhiũ rwa njora hamwe na mũthamaki warĩ, na tũtũura twarĩ, na arĩa othe maarĩ thĩinĩ watuo. Matiatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo. Nao makĩriananga biũ hamwe na arĩa othe maarĩ thĩinĩ warĩ, o ta ũrĩa meekĩte Egiloni.

³⁸ Ningĩ Joshua na Isiraeli othe arĩa maarĩ nake makĩhũndũka, magĩtharĩkĩra Debiri. ³⁹ Magĩtunyana itũũra rĩu, na mũthamaki warĩ, na tũtũura twarĩ, makĩmaniina na rūhiũ rwa njora. Makĩananga arĩa maarĩ thĩinĩ warĩ biũ. Matiatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo. Nao magĩka Debiri na mũthamaki warĩ o ta ũrĩa meekĩte Libina na mũthamaki warĩ, na noguo meekĩte Hebironi.

⁴⁰ Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩtooria mwena ũcio wotha, naguo bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, o na Negevu, na ituamba-inĩ cia irĩma cia mwena wa ithũĩro, o na kũu ciikũrũko-inĩ cia irĩma, hamwe na athamaki othe akuo. Ndaatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo. Nĩanangire arĩa othe maarĩ na mĩhũmũ, o ta ũrĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli aathanĩte. ⁴¹ Joshua akĩmatooria kuuma Kadesi-Barinea nginya Gaza na kuuma mwena ũcio wotha wa Goshen† nginya Gibeoni. ⁴² Athamaki acio othe hamwe na mabũrũri mao-rĩ, Joshua aamahootire na itharĩkĩra rĩmwe, nĩ ũndũ Jehova, Ngai wa Isiraeli nĩwe warũagĩrĩra Isiraeli.

⁴³ Nake Joshua agĩcooka hamwe na andũ othe a Isiraeli kambĩ-inĩ kũu Giligali.

11

Athamaki a Mwena wa Gathigathini Kũhootwo

¹ Na rĩrĩ, rĩrĩa Jabini mũthamaki wa Hazoru aigũre ũhoru wa maũndũ macio, agĩtũma ũhoru kũrĩ Jobabu mũthamaki wa Madoni, kũrĩ athamaki a Shimuroni na Akishafu, ² o na kũrĩ athamaki a mwena wa gathigathini arĩa maarĩ irĩma-inĩ, o kũu Araba mwena wa gũthini wa Kinerethu, o na ituamba cia mwena wa ithũĩro, o na kũu Nafothu-Dori mwena wa ithũĩro; ³ na kũrĩ Akaanani arĩa matũire mwena wa irathĩro na wa ithũĩro; na kũrĩ Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ajebusi o kũu bũrũri ũcio wa irĩma; o na kũrĩ Ahivi kũu mũhuro wa Herimoni rũgongo rwa Mizipa. ⁴ Nao magĩũka na mbũtũ ciao ciothe cia ita, na gĩkundi kĩnene kĩa mbarathi na ngaari cia ita, maarĩ mbũtũ nene mũno, makaingĩha o ta mũthanga ũrĩa ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. ⁵ Athamaki acio othe magĩturanĩra mbũtũ ciao, na makĩamba kambĩ hamwe gũkuhĩ na maaĩ ma Meromu, nĩgeetha mahũũrane na Isiraeli.

⁶ Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Ndũkametigĩre, tondũ rũciũ ihinda ta rĩrĩ nĩngamaneana othe kũrĩ Isiraeli, moragĩtwo. Mũgaatinia mbarathi ciao mĩtari ithue, na mũcine ngaari ciao cia ita na mwaki.”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio Joshua na mbũtũ yake yotha ya ita, makĩmakorerera o rĩmwe kũu maaĩ ma Meromu, makĩmatharĩkĩra, ⁸ nake Jehova akĩmaneana moko-inĩ ma Isiraeli. Nao makĩmahoota makĩmaingatithia o nginya Sidoni irĩa Nene, makĩmakinyia Misirefothu-Aimu, o na makĩmakinyia Gĩtuamba kĩa Mizipa kĩa kĩa mwena wa irathĩro, o nginya hakĩaga mũndũ watigirwo arĩ muoyo. ⁹ Joshua akĩmeeka o ta ũrĩa Jehova aathanĩte: Agĩtinia mbarathi ciao mĩtari, na agĩcina ngaari ciao cia ita na mwaki.

† 10:41 Bũrũri ũyũ wa Gosheni tiguu ũrĩa watũũragwo nĩ andũ a Isiraeli hakuhĩ na Rũũ rwa Nili.

¹⁰ Ningĩ Joshua akĩhũndũka na agĩtunyana itũũra rĩa Hazoru na akĩũraga mũthamaki warĩo na rūhiũ rwa njora. (Hazoru nĩrĩo rĩarĩ itũũra inene mothamaki-inĩ macio). ¹¹ Nao makĩũraga andũ arĩa othe maarĩ kuo na rūhiũ rwa njora. Makĩmaniina biũ na matiigana gũtigia kĩndũ o na kĩmwe kĩarĩ na mĩhũmũ, nake agĩcina Hazoru na mwaki.

¹² Nake Joshua agĩtunyana matũũra macio mothe ma ũthamaki na athamaki a mo, na akĩmooraga na rūhiũ rwa njora. Akĩmaniina biũ, o ta ũrĩa Musa ndungata ya Jehova aathanĩte. ¹³ No rĩrĩ, Isiraeli matiigana gũcina itũũra o na rĩmwe rĩa marĩa maakĩtwo ihumbu-inĩ, o tĩa itũũra rĩa Hazoru, rĩrĩa Joshua aacinire. ¹⁴ Andũ a Isiraeli nĩmekuuĩre indo ciothe irĩa maatahire, na mahiũ ma matũũra macio, no makĩũraga andũ othe na rūhiũ rwa njora o nginya makĩmaniina biũ, na matiigana gũtiga mũndũ o na ũmwe warĩ na mĩhũmũ. ¹⁵ O ta ũrĩa Jehova aathire ndungata yake Musa-rĩ, ũguo noguo nake Musa aathire Joshua; nake Joshua agĩka o ta ũguo; gũtirĩ ũndũ o na ũmwe atekire wa maũndũ marĩa Jehova aathĩte Musa mekwo.

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩtunyana bũrũri ũcio wothe: nĩguo bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, na bũrũri wothe wa Negevu, na mwena wa Gosheni wothe, na ituamba cia irĩma cia mwena wa ithũĩro, na bũrũri wa Araba, na irĩma cia kũu Isiraeli o na ituamba ciacio, ¹⁷ na kuuma kĩrĩma kĩa Halaku, kĩrĩa kĩrorete mwena wa Seiru, nginya Baali-Gadi kũu Gĩtuamba kĩa Lebanoni mũhuro wa kĩrĩma kĩa Herimoni. Akĩnyiita athamaki ao othe, na akĩmahũũra, akĩmooraga. ¹⁸ Joshua nĩarũire mbaara na athamaki acio othe ihinda iriaya. ¹⁹ Na tĩa o Ahivi arĩa maatũũraga Gibeoni, gũtirĩ itũũra inene o na rĩmwe rĩagĩre kĩrĩkanĩro gĩa thayũ na andũ a Isiraeli, nao andũ a Isiraeli magĩtunyana matũũra macio mothe na ũndũ wa kũrĩa mbaara nao. ²⁰ Nĩgũkorwo nĩ Jehova we mwene watũmire, momie ngoro ciao nĩguo makarũe mbaara na andũ a Isiraeli, nĩgeetha amaniine biũ, amaniine o kũmaniina atekũmaiguĩra tha, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

²¹ O hĩndĩ iyo Joshua agĩthĩĩ akĩniina andũ a Anaki kuuma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma: kuuma Hebironi, na Debiri na Anabu, na kuuma bũrũri wothe ũrĩa wa irĩma wa Juda, na kuuma bũrũri wothe ũrĩa wa irĩma wa Isiraeli. Joshua akĩmaniina biũ hamwe na matũũra mao. ²² Na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa Anaki bũrũri ũcio wa Isiraeli; no itũũra rĩa Gaza, na rĩa Gathu, na rĩa Ashidodi nĩ gwatigarire andũ amwe ao. ²³ Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩtunyana bũrũri ũcio wothe, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa, nake akĩũhe andũ a Isiraeli ũtũke igai rĩao na ũgaywo kũringana na ũrĩa mĩhĩrĩa yagayanĩtio.

Naguo bũrũri ũkĩhoorera, gũkĩaga mbaara.

12

Mũtaratara wa Athamaki arĩa Maahootirwo

¹ Na rĩrĩ, aya nĩo athamaki a bũrũri arĩa maahootirwo nĩ andũ a Isiraeli na makĩnyiitĩra bũrũri wao wa mwena wa irathĩro mũrĩmo ũcio ũngĩ wa Jorodani, kuuma mũkuru wa Rũũ rwa Arinoni nginya kĩrĩma kĩa Herimoni, o hamwe na mwena wothe wa irathĩro wa Araba:

² Athamaki acio nĩ Sihoni wa Aamori, ũrĩa wathamakaga Heshiboni. Aathanaga kuuma itũũra rĩa Aroeri rĩrĩa rĩrĩ rĩteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, o na kuuma itũũra rĩrĩa rĩarĩ gatagatĩ ka mũkuru ũcio o na nuthu ya Gileadi nginya Rũũ rwa Jaboku, rũrĩa rũrĩ mũhaka-inĩ wa Aamoni. ³ O na nĩathanaga mwena wa irathĩro wa Araba, kuuma Iria rĩa Kinerethu nginya irĩa rĩa Araba (nĩrĩo Iria rĩa Cumbĩ), nginya Bethi-Jeshimothu, na ningĩ gũthĩĩ na mwena wa gũthini agakinya mũhuro wa kĩaanda kĩa iharũrũka cia Pisiga.

⁴ Ningĩ andũ a Isiraeli magĩtunyana bũrũri wa Ogu mũthamaki wa Bashani, ũmwe wa matigari ma andũ a Refaimu arĩa maatũũraga kũu Ashitarothu na Edirei. ⁵ Aathanaga Kĩrĩma kĩa Herimoni, na Saleka, na Bashani guothe, o nginya mũhaka-inĩ wa andũ a Geshuru, na wa Maaka, na nuthu ya Gileadi o nginya mũhaka-inĩ wao na Sihoni mũthamaki wa Heshiboni.

⁶ Musa ndungata ya Jehova hamwe na andũ a Isiraeli nĩmamatooririe. Nake Musa ndungata ya Jehova akiheana bũrũri wao kũrĩ andũ a Rubeni, na a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩa wa Manase, gũtũke igai rĩao.

⁷ Acio nĩ athamaki a bũrũri ũrĩa Joshua na andũ a Isiraeli maatooririe kũu mwena wa ithũĩro wa Rũũĩ rwa Jorodani, kuuma Baali-Gadi, Gĩtuamba-inĩ kĩa Lebanoni, nginya Kĩrĩma kĩa Halaku, kĩa kĩrorete na mwena wa Seiru (mabũrũri mao nĩmaheanĩtwo nĩ Joshua kũrĩ mĩhĩrĩga ya Isiraeli matuĩke magai mao kũringana na ũrĩa mĩhĩrĩga yao yagayanĩtio, ⁸ bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, na ituamba cia mwena wa ithũĩro, na Araba, na kũrĩa kũrĩ ciikũrũko cia irĩma, na kũu werũ-inĩ, o na Negevu, nĩ mo mabũrũri ma Ahiti, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi):

- ⁹ mũthamaki wa Jeriko, ũmwe,
na mũthamaki wa Ai (hakuhĩ na Betheli), ũmwe,
  - ¹⁰ na mũthamaki wa Jerusalemu, ũmwe,
na mũthamaki wa Hebironi, ũmwe,
  - ¹¹ na mũthamaki wa Jaramuthu, ũmwe,
na mũthamaki wa Lakishi, ũmwe,
  - ¹² na mũthamaki wa Egiloni, ũmwe,
na mũthamaki wa Gezeri, ũmwe,
  - ¹³ na mũthamaki wa Debiri, ũmwe,
na mũthamaki wa Gederi, ũmwe,
  - ¹⁴ na mũthamaki wa Horoma, ũmwe,
na mũthamaki wa Aradi, ũmwe,
  - ¹⁵ na mũthamaki wa Libina, ũmwe,
na mũthamaki wa Adulamu, ũmwe,
  - ¹⁶ na mũthamaki wa Makeda, ũmwe,
na mũthamaki wa Betheli, ũmwe,
  - ¹⁷ na mũthamaki wa Tapua, ũmwe,
na mũthamaki wa Heferi, ũmwe,
  - ¹⁸ na mũthamaki wa Afeku, ũmwe,
na mũthamaki wa Lasharoni, ũmwe,
  - ¹⁹ na mũthamaki wa Madoni, ũmwe,
na mũthamaki wa Hazoru, ũmwe,
  - ²⁰ na mũthamaki wa Shimuroni Meroni, ũmwe,
na mũthamaki wa Akishafu, ũmwe,
  - ²¹ na mũthamaki wa Taanaka, ũmwe,
na mũthamaki wa Megido, ũmwe,
  - ²² na mũthamaki wa Kedeshi, ũmwe,
na mũthamaki wa Jokineamu itũũra rĩ kũu Karimeli, ũmwe,
  - ²³ na mũthamaki wa Dori (kũu Nafothu-Dori), ũmwe,
na mũthamaki wa Goimu kũu Giligali, ũmwe,
  - ²⁴ na mũthamaki wa Tiriza, ũmwe;
- athamaki acio othe maarĩ mĩrongo itatũ na ũmwe.

13

Bũrũri ũrĩa Watigaire Gũtahwo

¹ Na rĩrĩ, rĩrĩa Joshua aarĩ mũndũ mũkũrũ na mĩaka yake ikaingĩha-rĩ, Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũrĩ mũkũrũ mũno,* na no gũtigarĩte bũrũri mũnene mũno wa kwĩgwatĩrwo ũtuĩke wanyu.

² “Ũyũ nĩguo bũrũri ũrĩa ũtigarĩte: nĩ ng’ongo ciothe cia Afilisti na cia Ageshuru: ³ kuuma Rũũĩ rwa Shihoru mwena wa irathĩro wa bũrũri wa Misiri, o nginya bũrũri wa Ekironi ũrĩa ũrĩ mwena wa gathigathini, ũrĩa wonagwo ũrĩ bũrũri wa Akaanani (nĩguo bũrũri wa aathani arĩa atano a Afilisti arĩa maathanaga kũu Gaza, na Ashidodi, na Ashikeloni, na Gathu, na Ekironi, nĩguo bũrũri wa Aavimu); ⁴ kuuma gũthini, bũrũri wothe wa andũ a Kaanani, kuuma Ara kwa Asidoni gũthiĩ nginya Afeku, rũgongo rwa Aamori, ⁵ na bũrũri wa a Gebali; na Lebanoni guothe nginya mwena wa irathĩro, kuuma Baali-Gadi mũhuro wa kĩa kĩa Herimoni nginya Lebo-Hamathu.

* 13:1 Ihinda-inĩ rĩrĩ Joshua aarĩ na ũkũrũ wa gatagatĩ ka mĩaka 90 na 100, nake Kalebu aarĩ wa mĩaka 85.

⁶ “Andũ othe arĩa matũũraga bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma kuuma Lebanoni nginya Misirefothu-Maimu, na nĩ Asidoni othe, nĩ nĩ ngaamaingata mehere mbere ya andũ a Isiraeli. Nawe ũtigĩrĩre nĩwagaĩra Isiraeli bũrũri ũcio ũtuĩke igai rĩao o ta ũrĩa ngwathĩte, ⁷ na ũũgae ũtuĩke igai harĩ mĩhĩrĩga iyo kenda, hamwe na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase.”

Kũgaywo kwa Bũrũri wa Mwena wa Irathĩro rĩa Jorodani

⁸ Nuthu iyo ĩngĩ ya andũ a mũhĩrĩga wa Manase, na wa Rubeni na wa Gadi nĩmarĩkitie kwamũkĩra igai rĩrĩa Musa aamaheete kũu mwena wa irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, ta ũrĩa we Musa ndungata ya Jehova aamaheete.

⁹ Naguo mũhaka ũcio woimĩte Aroeri rũteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, na kuuma itũũra rĩrĩa rĩarĩ gatagatĩ ka mũkuru ũcio, hamwe na werũ ũrĩa mũtũũgĩru kũu Medeba, nginya o Diboni, ¹⁰ na matũũra mothe ma Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa wathamakaga Heshiboni, nginya o mũhaka wa Aamoni. ¹¹ Ningĩ ũgakinya Gileadi, bũrũri wa andũ a Geshuru na Maaka, o na kĩrĩma kĩa Herimoni guothe, na Bashani guothe, o nginya Saleka, ¹² ũguo nĩ kuuga ũthamaki wotha wa Ogu kũu Bashani, ũrĩa waathanaga Ashitarothu na Edirei, nake ũcio nĩwe warĩ wa mũico wa matigari ma Arefaimu. Musa nĩamatooretie na agataha bũrũri wao. ¹³ No rĩrĩ, andũ a Isiraeli matiigana kũingata andũ a Geshuru na Maaka; nĩ ũndũ ũcio matũũraga hamwe na andũ a Isiraeli nginya ũmũthĩ.

¹⁴ No ndaigana kũhe Alawii igai, kuona atĩ maruta mothe ma njino marĩa maarutagĩrwo Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩmo maarĩ igai rĩao, o ta ũrĩa aamerĩre.

¹⁵ Nake Musa akĩgaĩra mũhĩrĩga wa Rubeni, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ:

¹⁶ Bũrũri ũrĩa uumĩte Aroeri rũteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, na kuuma itũũra rĩrĩa rĩarĩ gatagatĩ ka mũkuru ũcio, na kũrĩa guothe gũtũũgĩru kũhĩtũka Medeba, ¹⁷ nginya Heshiboni na matũũra marĩo marĩa maarĩ werũ-inĩ ũcio mũtũũgĩru, na nĩmo Diboni, na Bamothu Baali, na Bethi-Baali-Meoni, na ¹⁸ Jahazu, na Kedemothu, na Mefaathu, na ¹⁹ Kiriathaimu, na Sibima, na Zerethu-Shaharu rĩrĩa rĩrĩ kĩrĩma igũrũ kĩrĩa kĩarĩ kũu gĩtuamba kũu, ²⁰ na Bethi-Peoru, na iharũrũka cia Pisiga, na Bethi-Jeshimothu, ²¹ o na matũũra mothe marĩa maarĩ werũ-inĩ ũcio mũtũũgĩru o hamwe na ũthamaki wotha wa Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa waathanaga Heshiboni. Musa nĩamũtooretie na agatooria anene a Midiani, na Evi, nao nĩ Rekemu, na Zuru, na Huri, na Reba, anene maanyiitanĩte na Sihoni arĩa maatũire bũrũri ũcio. ²² Hamwe na arĩa mooragĩrwo mbaara-inĩ, andũ a Isiraeli nĩmooragĩte Balamu mũrũ wa Beori ũrĩa warĩ mũragũri na rũhiũ rwa njora. ²³ Mũhaka wa mũhĩrĩga wa Rubeni warĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Jorodani. Matũũra macio hamwe na tũtũura twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Rubeni, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

²⁴ Ũyũ nĩguo bũrũri ũrĩa Musa aaheete mũhĩrĩga wa Gadi, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ:

²⁵ Nĩ bũrũri wa Jazeri, na matũũra mothe ma Gileadi, na nuthu ya bũrũri wa andũ a Amoni o nginya Aroeri, gũkuhĩ na Raba; ²⁶ na kuuma Heshiboni nginya Ramathu-Mizipe na Betonimu, na kuuma Mahanaimu o nginya bũrũri wa Debiri; ²⁷ na kũu gĩtuamba-inĩ, na Bethi-Haramu, na Bethi-Nimira, na Sukothu, na Zafoni hamwe na kũu kũngĩ gwathanagwo nĩ Sihoni mũthamaki wa Heshiboni (mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, bũrũri ũrĩa ũkinyĩte mũthia-inĩ wa Iria rĩa Kinerethu). ²⁸ Matũũra macio hamwe na tũtũura twamo nĩmo maatuĩkire igai rĩa mũhĩrĩga wa Gadi, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

²⁹ Ũyũ nĩguo bũrũri ũrĩa Musa aaheete nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, ũguo nĩ kuuga nuthu ya nyũmba ya njiaro cia Manase, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ:

³⁰ Nĩ bũrũri ũrĩa uumĩte o Mahanaimu, hamwe na Bashani guothe, kũrĩa guothe gwathanagwo nĩ Ogu mũthamaki wa Bashani, o na matũũra mothe ma Jairu kũu Bashani, namo mothe nĩ matũũra

mĩrongo ĩtandatũ, ³¹ nuthu ya Gileadi, na Ashitarothu na Edirei (matũũra ma mũthamaki ma Ogu marĩa maarĩ kũu Bashani). Kũu nĩkuo kwarĩ kwa njiaro cia Makiru mũrũ wa Manase, ũguo nĩ kuuga nuthu ya ariũ a Makiru, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

³² Rĩĩrĩ nĩrĩo igai rĩrĩa Musa aaheanĩte hĩndĩ ĩrĩa aarĩ kũu werũ-inĩ wa Amoabi mũrĩmo wa Rũũĩ rwa Jorodani, mwena wa irathĩro wa Jeriko. ³³ No rĩrĩ, mũhĩrĩga wa Lawi ndwaheirwo igai nĩ Musa; Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩwe igai rĩao, o ta ũrĩa aamerĩire.

14

Kũgaywo kwa Bũrũri wa Mwena wa Ithũĩro rĩa Rũũĩ rwa Jorodani

¹ Maya nĩmo mabũrũri marĩa andũ a Isiraeli maheirwo matuĩke igai rĩao bũrũri-inĩ wa Kaanani, ũrĩa Eleazaru mũthĩnjĩri-Ngai, ^{*} na Joshua mũrũ wa Nuni, na atongoria a mbarĩ cia mũhĩrĩga ya Isiraeli maamagaĩire. ² Magai mao maagairwo na njĩra ya gũcuukĩra mĩtĩ kũrĩ o mũhĩrĩga ĩyo kenda na nuthu, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa, ³ nĩgũkorwo Musa nĩaheete mũhĩrĩga ĩrĩ na nuthu igai rĩao mwena wa irathĩro wa Rũũĩ rwa Jorodani. No rĩrĩ, ndaaheete Alawii igai hamwe na andũ acio angĩ, ⁴ nĩgũkorwo ariũ a Jusufu nĩmatuĩkĩte mũhĩrĩga ĩrĩ, nĩyo mũhĩrĩga wa Manase, na wa Efiraimu. [†] Alawii matiigana kũgaĩrwo ithaka tĩga o matũũra ma gũtũũra, na ithaka irĩa ciarigiicĩirie matũũra macio cia kũrĩithagia ndũũru ciao cia mbũri na ng'ombe. ⁵ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makĩgayania bũrũri ũcio o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

Kalebu Kũheo Hebironi

⁶ Na rĩrĩ, andũ a mũhĩrĩga wa Juda magĩthĩĩ kũrĩ Joshua kũu Giligali, nake Kalebu mũrũ wa Jefune ũrĩa Mũkenizi akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee nĩũũĩ ũhoru ũrĩa Jehova eerire Musa mũndũ wa Ngai ũkonĩĩ nĩ nawe tũrĩ kũu Kadeshi-Barinea. ⁷ Nĩ ndaarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩna hĩndĩ ĩrĩa Musa ndungata ya Jehova aandũmire kuuma Kadeshi-Barinea thĩĩ ngathigaane bũrũri ũcio. Nĩndamũcookeirie ũhoru o ta ũrĩa warĩ ngoro-inĩ yakwa, ⁸ no rĩrĩ, ariũ a ithe witũ arĩa twaambatanĩtie nao nĩmatũmire ngoro cia andũ ciyũrwo nĩ guoya. No o na kũrĩ ũguo-rĩ, nĩ nĩ ndarũmĩrĩire Jehova Ngai wakwa na ngoro yakwa yothe. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio, Musa akĩhĩta na mwĩhĩtwa mũthenya o ro ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ti-itherũ bũrũri ũcio makinya maku marakinyangire ũgaatuĩka igai rĩaku na rĩa ciana ciaku nginya tene, nĩ ũndũ nĩũrũmĩrĩire Jehova Ngai wakwa na ngoro yaku yothe.’

¹⁰ “Na rĩrĩ, o ta ũrĩa Jehova eranĩire nĩageeka-rĩ, nĩandũũrĩtie muoyo mĩaka mĩrongo ĩna na ĩtano kuuma hĩndĩ ĩrĩa aarĩirie Musa akĩmũhe ũhoru ũcio, hĩndĩ ĩyo yothe Isiraeli moorũũraga werũ-inĩ. Na rĩrĩ, ndĩ haha ũmũthĩ, ndĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩnana na ĩtano! ¹¹ Ndĩ na hinya ũmũthĩ o ta ũrĩa ndarĩ naguo mũthenya ũrĩa Musa aandũmire; ndĩ na hinya wa gũthĩĩ mbaara-inĩ o ta ũrĩa ndaarĩ naguo hĩndĩ ĩyo, hinya wa gũthĩĩ rũgendo kana wa kũinũka mũciĩ. ¹² Tondũ ũcio rĩu kĩhe bũrũri ũyũ wa irĩma, o ũrĩa Jehova aaririe ũhoru waguo mũthenya ũcio. Wee mwene nĩwaiguire mũthenya ũcio atĩ andũ a Anaki maarĩ kũndũ kũu, namo matũũra mao maarĩ manene na makairigĩrwo na hinya mũno, na rĩrĩ, Jehova angĩkorwo hamwe na nĩ andeithie-rĩ, nĩngũmaingata o ta ũrĩa oigire.”

¹³ Nake Joshua agĩkĩrathima Kalebu mũrũ wa Jefune, na akĩmũhe Hebironi gũtuĩke igai rĩake. ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio Hebironi gũtũũire kũrĩ gwa Kalebu mũrũ wa Jefune ũcio Mũkenizi kuuma hĩndĩ ĩyo, nĩ ũndũ nĩarũmĩrĩire Jehova Ngai wa Isiraeli na ngoro yake yothe. ¹⁵ (Hebironi gwetagwo Kiriathu-Ariba nĩ ũndũ gwetanĩtio na Ariba, ũrĩa warĩ mũndũ mũnene mũno gũkĩra arĩa angĩ othe thĩĩnĩ wa andũ a Anaki).

Naguo bũrũri ũkĩhoorera, gũkĩaga mbaara.

15

Igai rĩa Juda

^{*} 14:1 Eliazaru aarĩ mũrũ wa Harũni. [†] 14:4 Jakubu nĩoire Manase na Efiraimu, ciana cia Jusufu, na akĩmatua ciana ciake (Kĩam 48:5); ũndũ ũyũ nĩguo watũmire Jakubu amagaĩre igai ta ciana ciake.

¹ Naguo bŭrŭri ũrĩa wagaĩrwo mŭhĩrĩga wa Juda, kŭringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ, wakinyĩte o mŭhaka-inĩ wa bŭrŭri wa Edomu, o na ũgakinya werũ-inĩ wa Zini gĩturi-inĩ kĩa mwena ũcio wa gŭthini.

² Mŭhaka wao wa mwena wa gŭthini wambĩrĩre gĩcongoco-inĩ kĩa mwena wa gŭthini kĩa Iria rĩa Cumbĩ, ³ mŭhaka ũcio ũkahitũkĩra mwena wa gŭthini wa Mwanya wa Akirabimu, ũgathiĩ na mbere o nginya Zini, na ũkambatĩrĩra na mwena wa gŭthini wa Kadeshi-Barinea. Ningĩ ũgathiĩ wĩgiritanĩtie na Hezironi, ũkambata ũgakinya Adari, ningĩ ũkarigiicũka ũgakinya Karika. ⁴ Ningĩ wacookete ũgathiĩ o ro ũguo nginya Azimoni, ũkoimĩrĩra karũũ ka bŭrŭri wa Misiri, ũkarĩkĩrĩria iria-inĩ. Ũyũ nĩguo mŭhaka wao wa mwena wa gŭthini.

⁵ Mŭhaka wa mwena wa irathĩro warĩ Iria rĩa Cumbĩ nginya mŭthia wa Rũũ rwa Jorodani.

Naguo mŭhaka wa mwena wa gathigathini wambĩrĩrie gĩcongoco-inĩ kĩa iria mŭthia-inĩ wa Rũũ rwa Jorodani, ⁶ ũkambatĩrĩra nginya Bethi-Hogila, na ũgathiĩ ũhitũkĩre mwena wa gathigathini wa Bethi-Araba, na ũkambata ũgakinya Ihiga-inĩ rĩa Bohani mŭrũ wa Rubeni. ⁷ Ningĩ mŭhaka ũcio wacookete ũkambata nginya Debiri uumĩte Gĩtuamba kĩa Akori, ũgacooka ũkerekerera gathigathini o nginya itũũra-inĩ rĩa Giligali, rĩrĩa rĩang'ethanĩire na Mwanya wa Adumimu, mwena wa gŭthini wa mŭkuru ũcio. Wacookete ũgathiĩ na mbere ũgakinya maaĩ-inĩ ma Eni-Shemeshu, na ũkoimĩrĩra o kũu Eni-Rogeli. ⁸ Ningĩ ũkambatania na Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu ũikũrũkanĩtie na kĩharũrũka kĩa mwena wa gŭthini wa itũũra inene rĩa Mũjebusi (na nĩrĩo Jerusalemu). Kuuma hau ũkambata nginya gacũmbĩrĩ ga karĩma karĩa karĩ mwena wa ithũĩro wa Gĩtuamba kĩa Hinomu o kũu mŭthia wa gathigathini wa Gĩtuamba kĩa Refaimu. ⁹ Kuuma gacũmbĩrĩ ga karĩma mŭhaka ũcio werekeire gĩthima kĩa maaĩ ma Nefitoa, ũkiumĩrĩra matũũra-inĩ ma kĩrĩma kĩa Efironi, na ũgaikũrũka ũgakinya Baala (na nokuo Kiriathu-Jearimu). ¹⁰ Ningĩ mŭhaka ũcio ũkarigiicũka na mwena wa ithũĩro uumĩte Baala ũgakinya Kĩrĩma kĩa Seiru, ũgacooka ũgaikũrũkania na kĩharũrũka kĩa mwena wa gathigathini wa kĩrĩma gĩa Jearimu (nĩkĩo Kesaloni), ũgathiĩ na mbere ũikũrũkĩte nginya Bethi-Shemeshu, na ũgakĩra nginya Timina. ¹¹ Ningĩ mŭhaka ũcio ũkoima hau, ũgathiĩ nginya kĩharũrũka-inĩ kĩa mwena wa gathigathini wa Ekironi, ũkehiũria werekeire Shikeroni, ũkahitũka, ũgathiĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Baala, na ũgakinya Jabuneeli. Mŭhaka ũcio wathirĩre o iria-inĩ.

¹² Naguo mŭhaka wa mwena wa ithũĩro wegiritanĩtie na hũgũrũrũ cia Iria rĩrĩa Inene.

Īyo nĩyo mĩhaka ĩrĩa yathiũrũrũkĩrie andũ a mŭhĩrĩga wa Juda, o ta ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

¹³ O ta ũrĩa Jehova aamwathĩte-rĩ, Joshua nĩahaire Kalebu wa Jefune igai thĩinĩ wa mŭhĩrĩga wa Juda, akĩheo Kiriathu-Ariba, na nokuo Hebironi. (Ariba nĩwe warĩ ithe wa Anaki). ¹⁴ Nake Kalebu akĩingata Anaki arĩa atatũ kuuma Hebironi, nĩo Sheshai, na Ahimani, na Talimai, arĩa njaro cia Anaki. ¹⁵ Ningĩ agĩcooka agĩthĩĩ kũrũa na andũ arĩa maatũũraga itũũra inene rĩa Debiri (kũrĩa tene gwetagwo Kiriathu-Sefari.) ¹⁶ Nake Kalebu akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ugũtharĩkĩra na atunyane Kiriathu-Sefari, ũcio nĩwe ngũhe mwarĩ wakwa Akisa, amũhikie.” ¹⁷ Nake Othinieli mŭrũ wa Kenazu, mŭrũ wa ithe na Kalebu, nĩwe watunyanire itũũra rĩu; nĩ ũndũ ũcio Kalebu akĩmũhe mwarĩ Akisa atuĩke mŭtumia wake.

¹⁸ Mũthenya ũmwe rĩrĩa Akisa aathiire kũrĩ Othinieli-rĩ, akĩringĩrĩria Akisa ahooe mũgũnda kũrĩ ithe Kalebu. Aarĩkia kuuma igũrũ rĩa ndigiri yake, Kalebu akĩmũũria atĩrĩ, “Ŭkwenda ngwĩkĩre atĩa?”

¹⁹ Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndagũthaita ũndathime. Tondũ nĩũũheete bŭrŭri wa Negevu, he ithima cia maaĩ o nacio.” Nĩ ũndũ ũcio Kalebu akĩmũhe ithima cia mwena wa rŭgongo na cia mwena wa kĩaanda.

²⁰ Rĩrĩ nĩrĩo igai rĩa mŭhĩrĩga wa Juda, kŭringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

²¹ Matũũra marĩa maarĩ mŭthia wa gŭthini ma mŭhĩrĩga wa Juda thĩinĩ wa Negevu kwerekera mŭhaka wa Edomu maarĩ maya:

Kabizeeli, na Ederi, na Jaguri, ²² na Kina, na Dimona, na Adada, ²³ na Kedeshi, na Hazoru, na Ithinani, ²⁴ na Zifu, na Telemu, na Bealothu, ²⁵ na Hazoru-Hadata, na Keriothu-Hezironi (na norĩo Hazoru), ²⁶ na Amamu, na Shema, na Molada, ²⁷ na Hazoru-Gada, na Heshimoni, na Bethi-Peletu,

²⁸ na Hazoru-Shuali, na Birishiba, na Biziothia, ²⁹ na Baala, na Iimu, na Ezemu, ³⁰ na Elitoladi, na Chesili, na Horoma, ³¹ na Zikilagi, na Madimana, na Sanisana, ³² na Lebaothu, na Shilihimu, na Aini, na Rimoni; mothe maarĩ matũũra mĩrongo ĩrĩ na kenda na tũtũũra twamo.

³³ Namu matũũra marĩa maarĩ ituamba-inĩ cia ĩrĩma cia mwena wa ithũĩro: maarĩ Eshitaoli, na Zora, na Ashina, ³⁴ na Zanoa, na Eni-Ganimu, na Tapua, na Enamu, ³⁵ na Jaramuthu, na Adulamu, na Soko, na Azeka, ³⁶ na Shaaraimu, na Adithaimu, na Gedera (kana Gederothaimu); mothe maarĩ matũũra ikũmi na mana na tũtũũra twamo.

³⁷ Zenani, na Hadasha, na Migidali-Gadi, ³⁸ na Dilani, na Mizipe, na Jokitheeli, ³⁹ na Lakishi, na Bozikathu, na Egiloni, ⁴⁰ na Kaboni, na Lahamasu, na Kitilishu, ⁴¹ na Gederothu, na Bethi-Dagoni, na Naama, na Makeda; mothe maarĩ matũũra ikũmi na matandatũ na tũtũũra twamo.

⁴² na Libina, na Etheri, na Ashani, ⁴³ na Ifita, na Ashina, na Nezibu, ⁴⁴ na Keila, na Akizibu, na Maresha; mothe maarĩ matũũra kenda na tũtũũra twamo.

⁴⁵ Na Ekironi na mĩcĩ ĩrĩa yarĩthiũrũrũkĩrie, na tũtũũra twamo; ⁴⁶ ningĩ itũũra rĩa Ekironi, nginya iria-inĩ na kũrĩa guothe gwakuhĩrĩrie Ashidodi, hamwe na tũtũũra twakuo; ⁴⁷ o na Ashidodi na mĩcĩ ĩrĩa yarĩthiũrũrũkĩrie, na tũtũũra twarĩo; na Gaza na mĩcĩ ĩrĩa yarĩthiũrũrũkĩrie, na tũtũũra twa rĩo, nginya karũũ ka bũrũri wa Misiri, na hũgũrũrũ cia Iria rĩrĩa Inene.

⁴⁸ Namu matũũra ma bũrũri ũrĩa ũrĩ ĩrĩma nĩ:

Shamiru, na Jatiri, na Soko, ⁴⁹ na Dana, na Kiriathu-Sana (na no kuo Debiri), ⁵⁰ na Anabu, na Eshitemo, na Animu, ⁵¹ na Gosheni, na Holoni, na Gilo; mothe maarĩ matũũra ikũmi na rĩmwe na tũtũũra twamo.

⁵² Na Araba, na Duma, na Eshani, ⁵³ na Janimu, na Bethi-Tapua, na Afeka, ⁵⁴ Humuta, na Kiriathu-Ariba (na no kuo Hebironi), na Zioru; mothe maarĩ matũũra kenda na tũtũũra twamo.

⁵⁵ Maoni, na Karimeli, na Zifu, na Juta, ⁵⁶ na Jezireeli, na Jokideamu, na Zanoa, ⁵⁷ na Kaini, na Gibeia, na Timina; mothe maarĩ matũũra ikũmi na tũtũũra twamo.

⁵⁸ Na Halihuli, na Bethi-Zuru, na Gedoru, ⁵⁹ na Maarathu, na Bethi-Anothu, na Elitekoni; mothe maarĩ matũũra matandatũ na tũtũũra twamo.

⁶⁰ Kiriathu-Baali (na nĩkuo Kiriathu-Jearimu), na Raba; matũũra meerĩ na tũtũũra twamo.

⁶¹ Nakuo kũu werũ-inĩ matũũra maarĩ:

Bethi-Araba, na Midini, na Sekaka, ⁶² na Nibushani, na itũũra inene rĩa Cumbĩ, na Eni-Gedi; mothe maarĩ matũũra matandatũ na tũtũũra twamo.

⁶³ No rĩrĩ, andũ a Juda matiahotire kũingata Ajebusi, arĩa maatũũraga Jerusalemu; na Ajebusi matũũranagia na andũ a Juda kũu Jerusalemu nginya ũmũthĩ.

16

Igai rĩa Efiraimu na rĩa Manase

¹ Bũrũri ũrĩa wagaĩrwo ciana cia Jusufu wambĩrĩrie kuuma Jorodani o kũu Jeriko, mwena wa irathĩro wa maaĩ ma Jeriko, ũkambata kuuma kũu Jeriko, ũgatuĩkanĩria kũu werũ-inĩ nginya bũrũri ũrĩa ũrĩ ĩrĩma ũgakinya Betheli. ² Wacookete ũgathiĩ na mbere kuuma Betheli (na nokuo Luzu), ũkaringa ũgakinya bũrũri wa Aariki o kũu Atarothu, ³ ningĩ ũgaikũrũka na mwena wa ithũĩro, ũgakinya mũhaka-inĩ wa bũrũri wa Ajafleti, nginya rũgongo rwa Bethi-Horoni ya Mũhuro, na ũgacooka ũgathiĩ ũgakinya Gezeri, ũkarĩkĩrĩria iria-inĩ.

⁴ Nĩ ũndũ ũcio Manase na Efiraimu, njiaro cia Jusufu, ikĩĩgwatĩra igai rĩa.

⁵ Ũyũ nĩguo warĩ bũrũri wa Efiraimu, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩ:

mwena wa irathĩro, mũhaka wa igai rĩa woimĩte Atarothu-Adari ũgathiĩ nginya Bethi-Horoni ya Rũgongo, ⁶ ũgathiĩ na mbere nginya iria-inĩ. Kuuma Mikemethathu mwena wa gathigathini, ũkarigiicũka na mwena wa irathĩro ũgakinya Taanathu-Shilo, ũkahĩtũkĩra kuo ũrorete na mwena wa irathĩro wa Janoa. ⁷ ũgacooka ũgaikũrũka kuuma Janoa nginya Atarothu na Naara, ũkahutia Jeriko, na ũkoimĩrĩra Rũũ rwa Jorodani. ⁸ Kuuma Tapua mũhaka ũcio ũgathiĩ ũrorete na mwena

wa ithũiro, ũgakinya mũkuru wa Kana, na ũkarĩkĩrĩria iria-inĩ. Rĩrĩ nĩrĩo rĩarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Efiraimu, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩ. ⁹ Bũrũri ũcio wothe warĩ hamwe na matũũra mothe na tũtũura twamo tũrĩa Efiraimu maagaĩrwo thĩnĩ wa igai rĩa andũ a mũhĩrĩga wa Manase. ¹⁰ No andũ a mũhĩrĩga wa Efiraimu matiigana kũrutũrũra andũ a Kaanani arĩa maatũũraga Gezeri; nginya ũmũthĩ andũ a Kaanani matũũranagia hamwe na andũ a Efiraimu, nao magĩtuĩka ndungata marutage wĩra o ũrĩa mangĩathwo marute.

17

Nuthu ĩrĩa ĩngĩ ya Mũhĩrĩga wa Manase

¹ Rĩrĩ nĩrĩo rĩarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Manase arĩ we irigithathi rĩa Jusufu, na rĩa Makiru, ũrĩa warĩ irigithathi rĩa Manase. Makiru nĩwe warĩ ithe wa andũ a Gileadi, arĩa maaheirwo Gileadi na Bashani nĩ ũndũ andũ a Makiru maarĩ njamba cia hinya. ² Nĩ ũndũ ũcio igai rĩrĩ nĩrĩo rĩarĩ rĩa andũ acio angĩ a Manase, na nĩo mbarĩ cia Abiezeri, na cia Heleku, na cia Aisiraeli, na cia Shekemu, na cia Heferi, o na cia Shemida. Icio nĩcio ciarĩ njaro iria ingĩ cia arũme cia Manase mũrũ wa Jusufu kũringana na mbarĩ ciao.

³ No rĩrĩ, Zelofehadi mũrũ wa Heferi, mũrũ wa Gileadi, mũrũ wa Makiru, mũrũ wa Manase ndaarĩ na ciana cia aanake o tiga cia airĩtu, nao marĩtwa mao maarĩ Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza. ⁴ Nao airĩtu acio magĩthĩ kũrĩ Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ Joshua mũrũ wa Nuni, o na kũrĩ atongoria makĩmeera atĩrĩ, “Jehova nĩathire Musa atĩ o na ithuĩ tũheo igai hamwe na ariũ a ithe witũ.” Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩmahe igai mariganĩtie na ariũ a ithe wao o ta ũrĩa Jehova aathanĩte.

⁵ Igai rĩa gĩthaka kĩa Manase rĩarĩ thanju ikũmi tũtegũtara Gileadi na Bashani iria ciarĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, ⁶ Na tondũ airĩtu acio a mũhĩrĩga wa Manase nĩmaheirwo igai hamwe na ariũ a mũhĩrĩga ũcio, bũrũri wa Gileadi ũgĩtuĩka wa njaro iria ingĩ cia Manase.

⁷ Naguo bũrũri wa Manase woimĩte o kũu Asheri nginya Mikemethathu mwena wa irathĩro wa Shekemu. Mũhaka wagereire mwena wa gũthini kuuma kũu ũgakinya kwa andũ arĩa maatũũraga Eni-Tapua. ⁸ (Bũrũri wa Tapua warĩ wa Manase, no itũũra rĩa Tapu, rĩrĩa rĩarĩ mũhaka-inĩ wa Manase, rĩarĩ rĩa andũ a Efiraimu). ⁹ Ningĩ mũhaka ũcio ũgĩthĩ na mbere ũrore mwena wa gũthini ũgĩkinya mũkuru wa karũũ ga Kana. Kũu kwarĩ na matũũra ma Efiraimu o hamwe na matũũra ma Manase, no mũhaka wa Manase warĩ mwena wa gathigathini wa mũkuru ũcio, na warĩkĩrĩrie o iria-inĩ. ¹⁰ Mwena wa gũthini bũrũri warĩ wa Efiraimu, naguo mwena wa gathigathini warĩ wa Manase. Bũrũri wa Manase wakinyĩte iria-inĩ, na ũkahakana na bũrũri wa Asheri mwena wa gathigathini, na Isakaru mwena wa irathĩro.

¹¹ Kũu Isakaru na Asheri, Manase no aarĩ na matũũra, namo nĩ Bethi-Shani, na Ibileamu, na andũ a Dori, na Endori, na Taanaka na Megido, hamwe na mĩcĩ ĩrĩa yamathiũrũrũkĩrie (rĩa gatatũ mũtaratara-inĩ nĩ Nafothu).

¹² No rĩrĩ, andũ a Manase matiahotire kũingata andũ arĩa maatũũraga matũũra macio, nĩgũkorwo andũ a Kaanani nĩmehotorete gũtũũra rũgongo rũu. ¹³ No rĩrĩ, rĩrĩa andũ a Isiraeli maagĩre hinya mũno, makĩhatĩrĩria andũ acio a Kaanani, makamarutithagia wĩra na hinya o ta ũrĩa mangĩamaathire, no matiigana kũmaingata moime kũu biũ.

¹⁴ Ningĩ andũ a Jusufu* makĩũria Joshua atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtũhe o igai rĩmwe na gĩcunji o ro kĩmwe kĩrĩ igai riitũ? Tũrĩ andũ aingĩ na Jehova nĩatũrathimĩte mũno.”

¹⁵ Nake Joshua akĩmacookeria atĩrĩ, “Angĩkorwo ũguo nĩguo mũingĩhĩte-rĩ, na angĩkorwo bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu nĩ mũnini mũno harĩ inyuĩ-rĩ, ambatai mũthĩ kũũrĩa mũtitũ-inĩ na mwĩthererie bũrũri inyuĩ ene kũu bũrũri-inĩ wa Aperizi na wa Arefaimu.”

¹⁶ Andũ a Jusufu makĩmũcookeria atĩrĩ, “Bũrũri ũrĩa wa irima ndũngĩtũigana, nao andũ a Kaanani arĩa othe matũũraga werũ-inĩ marĩ na ngaari cia ita cia igeri, o ũndũ ũmwe na arĩa marĩ Bethi-Shani na matũũra makuo, na arĩa matũũraga gĩtuamba-inĩ kĩa Jezireeli.”

¹⁷ No Joshua akĩra nyũmba ya Jusufu, nĩo Efiraimu na Manase, atĩrĩ, “Inyuĩ mũrĩ aingĩ mũno na mũkagĩ na hinya mũno. Mũtingĩheo o igai rĩmwe, ¹⁸ no nĩmũkũheo mũtitũ wa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma

* 17:14 Andũ a mĩhĩrĩga ya Manase na Efiraimu nĩo magwetetwo haha ta andũ a Jusufu.

o naguo. Gūtheriei, nginya o kūrīa guothe ūkinyīte gūgaatuīka kwanyu; o na akorwo andū a Kaanani marī na ngaari cia ita cia igerā, o na makorwo marī na hinya mūno-rī, no mūhote kūmaingata.”

18

Kūgaywo kwa Būrūri ūrīa Watigaire

¹ Nakīo kīūngano gīothe kīa andū a Isiraeli gīkīūngana kūu Shilo na gīkīamba Hema-ya-Gūtūnganwo kuo,* tondū nīmarīkītie gūtooria būrūri ūcio ūgakorwo ūrī rungu rwao, ² no nī gwatigarire mīhīrīga mūgwanja ya Isiraeli ūrīa itegwatiire igai rīayo.

³ Nī ūndū ūcio Joshua akīūria andū a Isiraeli atīrī, “Nī nginya rī mūgweterera mūtegūthīi kwīgwatīra būrūri ūrīa Jehova Ngai wa maithe manyu aamūheire? ⁴ Thuurai andū atatū kuuma kūrī o mūhīrīga, na nī nīngūmatūma magatuīrie ūrīa būrūri ūcio ūtariī na maandīke ūhorō wago, wa ūrīa ūngīgaīrwo o mūhīrīga. Thuutha ūcio macooke moke kūrī nī. ⁵ Na inyuī nīmūkagayania būrūri ūcio icunjī mūgwanja. Mūhīrīga wa Juda ūgaikara o kūu būrūri wago mwena wa gūthini, nayo nyūmba ya Jusufu īikare būrūri wayo mwena wa gathigathini. ⁶ Mwarīkia kwandīka ūrīa ng’ongo ūcio mūgwanja ingīgayano-rī, mūndehere ūhorō o haha, na nī ndīmūcuukīre mītī ndī mbere ya Jehova Ngai witū. ⁷ No rīrī, Alawī matikagaya igai gatagatī kanyu, nīgūkorwo igai rīao nī gūtungatīra Jehova na wīra wa ūthīnjīrī-Ngai. Nao andū a Gadi, na a Rubeni, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase nīmarīkītie kwīgwatīra igai rīao kūu mwena wa irathīro wa Rūū rwa Jorodani, kūrīa Musa ndungata ya Jehova aamaheire.”

⁸ Nao andū ūcio makīambīrīria kuumagara magatuīrie būrūri ūcio. Nake Joshua akīmaatha, akīmeera atīrī, “Thīī mūgatuīrie ūrīa būrūri ūcio ūtariī na mwandīke ūhorō wago. Thuutha ūcio mūcooke kūrī nī, na nī ndīmūcuukīre mītī o gūkū Shilo ndī mbere ya Jehova.” ⁹ Nī ūndū ūcio andū ūcio makiumagara magītuīkania būrūri ūcio, na makīandīka ibuku-inī rīa gīkūnjo ūrīa būrūri ūcio watariī, o itūūra, maūgaite icunjī mūgwanja, na magīcooka kūrī Joshua kambī-inī, o kūu Shilo. ¹⁰ Nake Joshua akīmacuukīra mītī o kūu Shilo mbere ya Jehova, na hau nīho aagaīre andū a Isiraeli būrūri ūcio kūringana na ūrīa mīhīrīga yao yagayanītio.

Igai rīa Benjaminī

¹¹ Na rīrī, Joshua aacuukīra būrūri ūcio mītī-rī, wa mbere wagwīrīre mūhīrīga wa Benjaminī, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatariī. Būrūri ūrīa maagaīrwo warī gatagatī ka mūhīrīga wa Juda na wa Jusufu:

¹² Naguo mūhaka wa mwena wa gathigathini waambīrīrie Rūū rwa Jorodani, ūkahītūkīra kīharūrūka-inī kīa mwena wa gathigathini wa Jeriko, ūrore mwena wa ithūīro ūgakinya būrūri ūrīa ūrī irīma, ūkoimīrīra werū wa Bethi-Aveni. ¹³ Kuuma kūu ūgakīrania ūrore na mwena wa kīharūrūka kīa gūthini kīa Luzu (na norī Betheli) na ūgaikūrūka nginya Atarothu-Adari gūkuhī na kīrīma kīa mwena wa gūthini wa itūūra rīa Bethi-Horoni ya Mūhuro.

¹⁴ Kuuma kīrīma kīrīa kīng’etheire Bethi-Horoni mwena wa gūthini, mūhaka ūcio ūkarigīcūka na mwena wa na gūthini ūgereire na mwena wa ithūīro, ūkīumīrīra Kiriathu-Baali (na norī Kiriathu-Jearimu), itūūra rīmwe rīa andū a Juda. Ūguo nīguo mūhaka ūcio watariī mwena wa ithūīro.

¹⁵ Naguo mwena wa gūthini mūhaka waambīrīrie gīturi-inī kīa Kiriathu-Jearimu, ūgathiī ūrore mwena wa ithūīro, ūkoimīrīra gīthima-inī kīa maaī ma Nefitoa. ¹⁶ Ningī mūhaka ūcio waikūrūkīte o nginya magūrū-inī ma kīrīma kīrīa kīang’etheire Gītumba kīa Beni-Hinomu, gathigathini wa Gītumba kīa Refaimu. Naguo ūgīkūrūka na kīanda gīa Gītumba kīa Hinomu, wīgīritanītīe na kīharūrūka kīa mwena wa gūthini wa itūūra inene rīa Ajebusi, ūgīkūrūka nginya Eni-Rogeli. ¹⁷ Mūhaka ūcio wacookete ūkegonya na mwena wa gathigathini, ūgathiī nginya Eni-Shemeshu, na ūgathiī na mbere nginya Galilothu, itūūra rīrīa rīng’etheire Mwanya wa Adumimu, ūgaikūrūka nginya Ihiga-inī rīa Bohani mūrū wa Rubeni. ¹⁸ Mūhaka wathiīte na mbere nginya kīharūrūka-inī gīa gathigathini kīa Bethi-Araba na ūgaikūrūka nginya Araba. ¹⁹ Ningī ūgacooka

* 18:1 Shilo nīkuo gwaatuīkire itūūra rīa maūdū ma thīrikari na ma ndini ma andū a Isiraeli. Hema-ya-Gūtūnganwo yaikarire kūu nginya hīndī ya Samūeli (1Sam 1-11) mbere ya gūthaamīrio Gibeoni (1Maū 21:29).

ũkarora kiharũrũka kĩa mwena wa gathigathini kĩa Bethi-Hogila, na ũkoimĩrĩra gĩcongoco-inĩ kĩa mwena wa gathigathini kĩa Iria rĩa Cumbĩ, o kũu mũthia-inĩ wa Rũũĩ rwa Jorodani mwena wa gũthini. Ũcio nĩguo warĩ mũhaka wa mwena wa gũthini.

²⁰ Rũũĩ rwa Jorodani nĩruo rwarĩ mũhaka wa mwena wa irathĩro.

Ĩyo nĩyo yarĩ mũhaka ĩrĩa yathiũrũrũkĩte igai rĩa mbarĩ cia Benjamini mĩena ĩyo yothe.

²¹ Mũhĩrĩga wa Benjamini, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ, warĩ na matũũra maya:

Jeriko, na Bethi-Hogila, na Emeki-Keziza, ²² na Bethi-Araba, na Zemaraimu, na Betheli, ²³ na Avĩmu, na Para, na Ofira, ²⁴ Kefari-Amoni, na Ofini, na Geba; mothe maarĩ matũũra ikũmi na meerĩ na tũtũũra twamo.

²⁵ O na ningĩ warĩ na Gibeoni, na Rama, na Beerothu, ²⁶ na Mizipe, na Kefira, na Moza,

²⁷ na Rekemu, na Iripeeli, na Tarala, ²⁸ na Zela, na Elefu, na Itũũra inene rĩa Ajebusi (na nĩrĩo, Jerusalem), na Gibeathi, na Kiriathu; mothe maarĩ matũũra ikũmi na mana na tũtũũra twamo.

Rĩu nĩrĩo rĩarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Benjamini kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

19

Igai rĩa Simeoni

¹ Mũtĩ wa keerĩ wagwĩrĩire mũhĩrĩga wa Simeoni, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. Igai rĩa rĩarĩ thĩinĩ wa bũrũri wa Juda. ² Igai rĩu rĩa rĩarĩ na matũũra maya:

Birishiba (kana Shiba), na Molada, ³ na Hazari-Shuali, na Bala, na Ezemu, ⁴ na Elitoladi, na Bethulu, na Horoma, ⁵ na Zikilagi, na Bethi-Marikabothu, na Hazari-Susa, ⁶ na Bethi-Lebaothu, na Sharuheni; mothe maarĩ matũũra ikũmi na matatũ na tũtũũra twamo.

⁷ Matũũra marĩa mangĩ maarĩ Aini, na Rimoni, na Etheri, na Ashani, matũũra mana na tũtũũra twamo, ⁸ hamwe na tũtũũra tũrĩa tũngĩ tuothe twathiũrũrũkĩrie matũũra macio o nginya Baalathu-Biri (norĩo Rama ya kũu Negevu).

Rĩu nĩrĩo rĩarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa andũ a Simeoni, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. ⁹ Igai rĩu mũhĩrĩga wa Simeoni wagaiĩrwo rĩarutirwo kuuma igai rĩa andũ a Juda, nĩ ũndũ gĩcunjĩ kĩa Juda kĩarĩ kĩnene gũkĩra ũrĩa maabataire. Nĩ ũndũ ũcio andũ a mũhĩrĩga wa Simeoni makĩgwatĩra igai rĩa thĩinĩ wa bũrũri wa Juda.

Igai rĩa Zebuluni

¹⁰ Mũtĩ wa gatatũ wagwĩrĩire mũhĩrĩga wa Zebuluni, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ:

Mũhaka wa igai rĩa wathiĩte nginya Saridi. ¹¹ Mũhaka ũcio ũkĩambata ũrorete na mwena wa ithũĩro ũgĩkinya Marala, ũkĩhutia Dabeshethu na ũgĩtambũrũka ũgĩkinya karũũĩ karĩa kaarĩ hakuhi na Jokineamu. ¹² ũgĩcooka ũkĩrigiicũka na mwena wa irathĩro kuuma Saridi werekeire mwena ũrĩa riũa rĩrathagĩra, ũrorete bũrũri wa Kisilothu-Taboru, na ũkerekeri Daberathu, ũkambata ũgakinya Jafia. ¹³ Ningĩ mũhaka ũcio ũgĩthĩĩ na mbere ũrorete mwena wa irathĩro, ũgĩkinya Gathi-Heferi na Ethi-Kazini; ũkĩumĩrĩra Rimoni, na ũkĩrigiicũka mwena wa Nea. ¹⁴ Kuuma hau mũhaka ũcio ũgĩthiũrũrũka na mwena wa gathigathini, ũgĩkinya Hanathon, na ũkĩrĩkĩrĩra gĩtuamba-inĩ kĩa Ifita-Eli. ¹⁵ Matũũra marĩa maanyitĩtwo nĩ mũhaka ũcio maarĩ Katathu, na Nahalali, na Shimuroni, na Idala, na Bethlehemu.* Mothe maarĩ matũũra ikũmi na meerĩ na tũtũũra twamo.

¹⁶ Matũũra macio na tũtũũra twamo nĩmo maarĩ igai rĩa Zebuluni, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

Igai rĩa Isakaru

¹⁷ Mũtĩ wa kana wagwĩrĩire mũhĩrĩga wa Isakaru kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. ¹⁸ Bũrũri wao warĩ na matũũra maya:

Jezireeli, na Kesulothu, na Shunemu, ¹⁹ na Hafaraimu, na Shioni, na Anaharathu, ²⁰ na Rabithu, na Kishioni, na Ebezu, ²¹ na Remethu, na Eni-Ganimu, na Eni-Hada, na Bethi-Pazezu. ²² Mũhaka wahutĩtie Taboru, na Shahazuma, na Bethi-Shemeshu, na ũkarĩkĩrĩra Jorodani. Mothe maarĩ matũũra ikũmi na matandatũ na tũtũũra twamo.

* 19:15 Bethlehemu ĩno ĩgwetetwo maandiko-inĩ maya ti ĩmwe na Bethlehemu ya Juda (1Sam 17:21; Ruth 1:1).

²³ Matũũra macio na tũtũũra twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Isakaru, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

Igai rĩa Asheri

²⁴ Mũtĩ wa gatano wagwĩrĩire mũhĩrĩga wa Asheri, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. ²⁵ Bũrũri wao warĩ na matũũra maya:

Helikathu, na Hali, na Beteni, na Akishafu, ²⁶ na Alameleki, na Amadi, na Mishali. Mwena wa ithũĩro mũhaka wahutĩtie Karimeli na Shihoru-Libunathu. ²⁷ Ũgacooka ũkarigiicũka ũrorete na mwena wa irathĩro, ũgakinya Bethi-Dagoni, ũkahutia Zebulun na Gĩtuamba kĩa Ifita-Eli, ũgacooka ũkerekera mwena wa gathigathini ũgakinya Bethi-Emeki na Neieli, ũhĩtũkĩire Kabuli mwena wa ũmotho. ²⁸ Mũhaka ũcio ũgĩthĩĩ nginya Abudoni, na Rehobu, na Hamoni, na Kana, ũgĩkinya Sidoni ĩrĩa Nene. ²⁹ Mũhaka ũcio ũgĩcooka ũkĩrigiicũka werekeire Rama, ũgĩthĩĩ nginya itũũra inene rĩrĩa rĩirige na hinya rĩa Turo, ũgĩcooka ũkĩrigiicũka ũgĩkinya Hosa, na ũkiumĩrĩra iria rĩrĩa rĩrĩ gũkuhĩ na Akizibu, ³⁰ o na matũũra ma Uma, na Afeku, na Rehobu. Macio maarĩ matũũra mĩrongo ĩrĩ na meerĩ na tũtũũra twamo.

³¹ Matũũra macio hamwe na tũtũũra twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Asheri, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

Igai rĩa Nafitali

³² Mũtĩ wa gatandatũ wagwĩrĩire mũhĩrĩga wa Nafitali, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ:

³³ Mũhaka wao woimire Helefu o kũu mũtĩ-inĩ ũrĩa mũnene thĩinĩ wa Zaananimu, ũkĩhĩtũkĩra Adami-Nekebu na Jabineeli, ũgĩkinya Lakumu, na ũkĩrĩkĩrĩra Jorodani. ³⁴ Mũhaka ũcio ũkĩrigiicũka ũrorete mwena wa ithũĩro ũhĩtũkĩire Azinothu-Taboru, na ũkiumĩrĩra Hukoku. Nĩwahutĩtie Zebulun mwena wa gũthini, na ũkahutia Asheri mwena wa ithũĩro, na ũkahutia Jorodani mwena wa irathĩro. ³⁵ Matũũra marĩa maarĩ mairigĩre na hinya maarĩ Zidimu, na Zeri, na Hamathu, na Rakathu, na Kinerethu, ³⁶ na Adama, na Rama, na Hazoru, ³⁷ na Kedeshi, na Edirei, na Eni-Hazoru, ³⁸ na Ironi, na Migidali-Eli, na Horemu, na Bethi-Anathu, na Bethi-Shemeshu. Mothe maarĩ matũũra ikũmi na kenda na tũtũũra twamo.

³⁹ Matũũra macio na tũtũũra twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Nafitali, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

Igai rĩa Dani

⁴⁰ Mũtĩ wa mũgwanja wagwĩrĩire mũhĩrĩga wa Dani, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. ⁴¹ Bũrũri wa igai rĩa warĩ na matũũra maya:

Zora, na Eshitaoli, na Iri-Shemeshu, ⁴² na Shaalabini, na Aijaloni, na Ithila, ⁴³ na Eloni, na Timina, na Ekironi, ⁴⁴ na Eliteke, na Gibethoni, na Baalathu, ⁴⁵ na Jehudu, na Bene-Beraka, na Gathi-Rimoni, ⁴⁶ na Me-Jarikoni, na Rakoni, hamwe na gĩcunjĩ kĩrĩa kĩng'etheire Jopa.

⁴⁷ (No rĩrĩ, andũ a Dani nĩmaremirwo nĩ kwĩgwatĩra bũrũri wao; nĩ ũndũ ũcio makĩambata magĩtharĩkĩra itũũra rĩa Leshemu, makĩrĩtunyana na makĩũraga andũ arĩa maatũũraga kuo na rũhiũ rwa njora, narĩo rĩgĩgĩtuĩka rĩa. Nao magĩtũũra kũu Leshemu. Makĩrĩtua Dani o ta ũrĩa ithe wao eetagwo.)

⁴⁸ Matũũra macio na tũtũũra twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Dani, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

Igai rĩa Joshua

⁴⁹ Rĩrĩa maarĩkirie kũgaya bũrũri ũcio kũringana na ũrĩa icunjĩ ciaheanĩtwo-rĩ, andũ a Isiraeli makĩhe Joshua mũrũ wa Nuni igai gatagatĩ-inĩ kao, ⁵⁰ o ta ũrĩa Jehova aathanĩte. Nao maamũheire itũũra rĩrĩa oorĩtie aheo narĩo nĩ Timuna-Sera o kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraĩmu. Nake agĩaka itũũra rĩu agĩtũũra kuo.

⁵¹ Maya nĩmo mabũrũri marĩa Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Joshua mũrũ wa Nuni, na atongoria a mbarĩ cia mĩhĩrĩga ya Isiraeli maaheanire na njĩra ya gũcuuka mĩtĩ kũu Shilo o mbere ya Jehova itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. Na nĩ ũndũ ũcio makĩrĩkia kũgaya bũrũri ũcio.

20

Matũũra ma Kũũrĩrwo

¹ Nake Jehova akiĩra Joshua atĩrĩ, ² “Ĩra andũ a Isiraeli mathuure matũũra manene ma kũũrĩrwo, marĩa ndamũheire ũhoro wamo rĩrĩa ndaaririe na Musa, ³ nĩgeetha mũndũ o wotha ũrĩa ũngĩũraga mũndũ na njĩra ya mĩtino na atekwenda-rĩ, no orĩre kuo na agĩe na ũgitĩri kuuma kũrĩ mũrĩhĩria wa thakame ĩrĩa ĩtĩtwo.

⁴ “Rĩrĩa orĩra itũũra rĩmwe rĩa macio manene-rĩ, nĩarĩrũgamaga kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene, nake akoiga ũrĩa ekĩte arĩ mbere ya athuuri a itũũra rĩu inene. Nao makamwĩtikĩria atũũre itũũra rĩu rĩao na makamũhe handũ atũũranie nao. ⁵ Nake mũrĩhĩria wa thakame ĩyo ĩtĩtwo angĩmuuma thuutha, matikaneane mũndũ ũcio mũthitange, tondũ oragĩte mũndũ wa itũũra rĩake atekwenda na ataciĩrĩre gwĩka ũguo. ⁶ Mũndũ ũcio nĩarekwo aikare itũũra rĩu inene nginya hĩndĩ ĩrĩa akaarũgama mbere ya andũ monganĩte aciirithio, kana nginya rĩrĩa gĩkuũ kĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene ũcio ũratungata hĩndĩ ĩyo gĩgaakinya. Thuutha ũcio no acooke mũciĩ gwake o itũũra-inĩ rĩrĩa oimĩte akĩũra.”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio makĩamũra Kedeshi itũũra rĩrĩa rĩrĩ kũu Galili bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Nafitali, na Shekemu itũũra rĩa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, na Kiriathu-Ariba (na nĩkuo Hebironi) itũũra rĩa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Juda. ⁸ Naguo mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani mũrĩmo wa Jeriko magĩthũura Bezeri kũu werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu mũhĩrĩga-inĩ wa Rubeni, na Ramothu kũu Gileadi mũhĩrĩga-inĩ wa Gadi, na Golani thĩinĩ wa Bashani mũhĩrĩga-inĩ wa Manase. ⁹ Mũndũ o wotha Mũisiraeli o na kana mũndũ wa kũngĩ ũtũũranagia nao ũrĩa ũngĩũraga mũndũ ataciĩrĩre gwĩka ũguo no oorĩre matũũra-inĩ macio manene maathuurĩtwo nĩguo ndakooragwo nĩ mũrĩhanĩria wa thakame ĩyo ĩtĩtwo atamarũgama mbere ya andũ monganĩte aciirithio.

21

Matũũra ma Alawii

¹ Na rĩrĩ, atongoria a nyũmba cia Alawii magĩthĩ kũrĩ Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ Joshua mũrũ wa Nuni, o na kũrĩ atongoria a nyũmba cia mĩhĩrĩga ĩrĩa ĩngĩ ya Isiraeli ² kũu Shilo bũrũri wa Kaanani makĩmeera atĩrĩ, “Jehova nĩathanire na kanua ka Musa atĩ tũkaaheo matũũra ma gũtũũra, marĩ na kũndũ gwa kũrĩithagĩria mahiũ maitũ.” ³ Nĩ ũndũ ũcio, andũ a Isiraeli makĩhe Alawii matũũra o hamwe na kũndũ gwa kũrĩithio kuuma magai-inĩ mao o ta ũrĩa Jehova aathanĩte:

⁴ Na rĩrĩ, mĩtĩ yacuukwo-rĩ, mũtĩ wa mbere wagwĩrĩre mbarĩ ya Akohathu, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatariĩ. Alawii arĩa maarĩ a rũciaro rwa Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai maaheirwo matũũra ikũmi na matatũ kuuma mũhĩrĩga ya Juda, na wa Simeoni, na wa Benjamini. ⁵ Acio angĩ a rũciaro rwa Kohathu maaheirwo matũũra ikũmi kuuma mbarĩ ya mũhĩrĩga wa Efiraimu, na wa Dani, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase.

⁶ Njaro cia Gerishoni ciaheirwo matũũra ikũmi na matatũ kuuma mbarĩ cia mũhĩrĩga wa Isakaru, na wa Asheri, na wa Nafitali, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase kũu Bashani.

⁷ Njaro cia Merari, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatariĩ, ciaheirwo matũũra ikũmi na meerĩ kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Zebuluni.

⁸ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩkĩhe Alawii matũũra macio na kũndũ kũrĩa kwamathiũrũrũkĩirie kũrĩ ũrĩithio wao o ta ũrĩa Jehova aathanĩte na kanua ka Musa.

⁹ Kuuma mũhĩrĩga wa Juda na wa Simeoni andũ a Isiraeli makĩheana matũũra maya magwetetwo na marĩitwa ¹⁰ (matũũra maya maaheirwo njaro cia Harũni arĩa maarĩ a mbarĩ cia Akohathu cia mũhĩrĩga wa Alawii, nĩ ũndũ nĩo magwĩrĩrwo nĩ mũtĩ wa mbere):

¹¹ Magĩkĩmahe Kiriathu-Ariba (na no kuo Hebironi), hamwe na kũndũ kũrĩa gwathiũrũrũkĩirie gwa kũrĩithĩrio mahiũ kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Juda. (Ariba nĩwe warĩ ithe wa Anaki). ¹² No rĩrĩ, mĩgũnda na tũtũũra tũrĩa twathiũrũrũkĩirie itũũra rĩu inene nĩmaheete Kalebu mũrũ wa Jefune gũtuĩke igai rĩake.

¹³ Nĩ ũndũ ũcio njaro cia Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai magĩcihe Hebironi (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na ikĩheo Libina, ¹⁴ na Jatiri, na Eshitemoa, ¹⁵ na Holoni, na

Debiri, ¹⁶ na Aini, na Juta, na Bethi-Shemeshu, o hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio; matūūra mothe maarī kenda kuuma kūrī mīhīrīga ūyo īrī.

¹⁷ Na kuuma mūhīrīga wa Benjamini makīheo Gibeoni, na Geba, ¹⁸ na Anathothu, na Alimoni o hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio; mothe maarī matūūra mana.

¹⁹ Matūūra mothe ma athīnjīri-Ngai, arīa maarī njiaro cia Harūni, maarī ikūmi na matatū o hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio.

²⁰ Nacio mbarī icio ingī ciatigarīte cia Kohathu cia mūhīrīga wa Alawii* ciaheirwo matūūra kuuma kūrī mūhīrīga wa Efiraimu ta ūū:

²¹ Kūu būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu maaheirwo Shekemu (itūūra inene rīa kūūrīrwo nī mūdū ūrīa ūraganīte), na Gezeri, ²² na Kibizaimu, na Bethi-Horoni hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio; mothe maarī matūūra mana.

²³ Ningī kuuma mūhīrīga wa Dani makīheo Eliteke, na Gibethoni, ²⁴ na Aijaloni, na Gathi-Rimoni hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio; mothe maarī matūūra mana.

²⁵ Kuuma nuthu ya mūhīrīga wa Manase makīheo Taanaka, na Gathi-Rimoni hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio; mothe maarī matūūra meerī.

²⁶ Matūūra macio mothe ikūmi hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio nīmo maaheirwo mbarī icio ingī cia Kohathu.

²⁷ Na rīrī, mbarī cia Agerishoni cia mūhīrīga wa Alawii ciaheirwo ta ūū:

kuuma nuthu ya mūhīrīga wa Manase,

nī itūūra rīa Golani kūu Bashani (itūūra inene rīa kūūrīrwo nī mūdū ūrīa ūraganīte), na Be-Eshitara, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio; mothe maarī matūūra meerī;

²⁸ kuuma mūhīrīga wa Isakaru,

ikīheo Kishioni, na Deberathu, ²⁹ na Jaramuthu, na Eni-Ganimu, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio; mothe maarī matūūra mana;

³⁰ kuuma mūhīrīga wa Asheri,

ikīheo Mishali, na Abidoni ³¹ na Helikathu, na Rehobu hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio; mothe maarī matūūra mana;

³² kuuma mūhīrīga wa Nafitali,

ikīheo Kedeshi kūu Galili (itūūra inene rīa kūūrīrwo nī mūdū ūrīa ūraganīte), na Hamothu-Dori na Karitani, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio; mothe maarī matūūra matatū.

³³ Matūūra mothe ma mbarī cia Agerishoni maarī ikūmi na matatū hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio.

³⁴ Nacio mbarī cia Amerari (nao nīo Alawii arīa angī maatigaire) makīheo:

kuuma mūhīrīga wa Zebuluni,

nī itūūra rīa Jokineamu, na Karita, ³⁵ na Dimuna, na Nahalali, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio; mothe maarī matūūra mana;

³⁶ kuuma mūhīrīga wa Rubeni,

ikīheo Bezeri, na Jahazu, ³⁷ na Kedemothu, na Mefaathu, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio; mothe maarī matūūra mana;

³⁸ kuuma mūhīrīga wa Gadi,

ikīheo Ramothu kūu Gileadi (itūūra inene rīa kūūrīrwo nī mūdū ūrīa ūraganīte), na Mahanaimu, ³⁹ na Heshiboni, na Jazeri, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio; mothe maarī matūūra mana.

⁴⁰ Matūūra mothe marīa maaheirwo mbarī cia Amerari, nao nīo Alawii arīa maatigaire, maarī ikūmi na meerī.

⁴¹ Nī ūndū ūcio matūūra ma Alawii thīnī wa būrūri ūrīa wegwatīrwo nī andū a Isiraeli maarī mīrongo īna na manana marī mothe, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio. ⁴² O itūūra rīarī na ūrīithio ūrīa warīthiūrūkīrie; ūguo nīguo matūūra macio mothe maatarī.

* 21:20 Akohathu matiarī athīnjīri-Ngai tondū matiarī njiaro cia Harūni.

⁴³ Nĩ ūndũ ūcio Jehova akĩhe Isiraeli ūhurũko mĩena yothē, o ta ūrĩa eerĩte maithe mao na mwĩhĩtwa. Maarĩkia kwĩgwatĩra bũrũri ūcio ūgĩtuĩka wao, magĩtũũra kuo. ⁴⁴ Nake Jehova akĩmahe ūhurũko na mĩena yothē o ta ūrĩa eerĩte maithe mao na mwĩhĩtwa. Gũtirĩ thũ o na ĩmwe yao yahotire kũmeetiiria, nĩgũkorwo Jehova nĩaciheanĩte moko-inĩ mao. ⁴⁵ Gũtirĩ kĩrĩkanĩro o na kĩmwe kĩa maũndũ marĩa mega Jehova aameerĩre gĩtaahingirio; ciĩranĩro icio ciothe nĩciahingirio.

22

Mũhĩrĩga ya Mwena wa Irathĩro Kũinũka

¹ Ningĩ Joshua agĩta andũ a Mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi. na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, ² akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmwĩkĩte maũndũ marĩa mothe Musa ndungata ya Jehova aamwathire, na nĩmũnjathĩkĩre maũndũ-inĩ mothe marĩa ndĩmwathĩte. ³ Matukũ macio mothe mathirĩte o nginya ūmũthĩ-rĩ, mũtirĩ mwatiganĩria ariũ a thoguo, no nĩmũrutĩte wĩra ūrĩa Jehova Ngai wanyu aamũheire. ⁴ Na rĩrĩ, kuona atĩ Jehova nĩaheete ariũ a thoguo ūhurũko o ta ūrĩa eeranĩire-rĩ, cookai mũthĩ mĩcĩi kwanyu bũrũri-inĩ ūrĩa Musa ndungata ya Jehova aamũheire mũrĩmo ūũrĩa ũngĩ wa Rũũ rwa Jorodani. ⁵ No rĩrĩ, menyerera mũno mũtikanaage kũhingia maathani na watho ūrĩa Musa ndungata ya Jehova aamũheire; akĩmwĩra mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũrũmagie njĩra ciake ciothe, na mwathĩkagĩre maathani make, na mũtũũre mwĩgwatanĩtie nake, na mũmũtungatagĩre na ngoro cianyu ciothe na mĩoyo yanyu yothē.”

⁶ Nake Joshua akĩmarathima, akĩmeera mathĩi, nao magĩthĩi, makĩinũka kwao mĩcĩi. ⁷ (Musa nĩaheete nuthu ĩmwe ya mũhĩrĩga wa Manase gĩthaka kũu Bashani, nayo nuthu ĩyo ĩngĩ ya mũhĩrĩga ūcio Joshua akĩmĩhe gĩthaka mwena wa ithũĩro wa Rũũ rwa Jorodani hamwe na ariũ a ithe wao.) Rĩrĩa Joshua aameerire mainũke-rĩ, nĩamarathimire, ⁸ akĩmeera atĩrĩ, “Cookai mĩcĩi kwanyu hamwe na ũtonga wanyu mũnene, wa mahiũ maingĩ, na betha, na thahabu, na icango, na igera, na nguo nyingĩ mũno cia kwĩhumba, na mũthĩi mũgayane indo icio mũtahĩte kuuma kũrĩ thũ cianyu na ariũ a ithe wanyu.”

⁹ Nĩ ūndũ ūcio mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya Manase magĩtiga andũ a Isiraeli Shilo kũu Kaanani nĩguo macooke Gileadi, bũrũri wao kũũmbe, ūrĩa meegwatĩire naguo o ta ūrĩa Jehova aathĩte Musa.

¹⁰ Rĩrĩa maakinyire Gelilothu gũkuhĩ na Rũũ rwa Jorodani kũu bũrũri wa Kaanani-rĩ, mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase nĩmakire kĩgongona kĩnene biũ o kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Jorodani. ¹¹ Na rĩrĩa andũ a Isiraeli maaiguire atĩ nĩmakĩte kĩgongona kũu mũhaka-inĩ wa Kaanani kũu Gelilothu gũkuhĩ na Rũũ rwa Jorodani mwena wa andũ a Isiraeli-rĩ, ¹² kĩungano gĩothe gĩa Isiraeli gĩkĩũngana Shilo nĩguo gĩkarũe nao.

¹³ Nĩ ūndũ ūcio andũ a Isiraeli magĩtũma Finehasi mũrũ wa Eleazaru ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai athĩi bũrũri wa Gileadi; athĩi kũrĩ mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi na nuthu ya Manase. ¹⁴ O hamwe nake, magĩtũma atongoria ikũmi o mũtongoria ūmwe akarũgamĩrĩra mũhĩrĩga o mũndũ ūmwe wa Isiraeli, o ūmwe wao nĩwe warĩ mũnene wa nyũmba ya ithe thĩinĩ wa mbarĩ cia andũ a Isiraeli.

¹⁵ Rĩrĩa maathĩire Gileadi, magĩthĩi kũrĩ mũhĩrĩga wa Rubeni, na Gadi, na nuthu ya Manase, makĩmeera atĩrĩ, ¹⁶ “Kĩũngano gĩothe kĩa Jehova gĩkũmũũria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte mwage kwĩhokeka harĩ Ngai wa Isiraeli? Mwahota atĩa kũhutatĩra Jehova mũkeyakĩra kĩgongona nĩguo mũũkĩrĩre Jehova mũmũremere? ¹⁷ Mehia marĩa meekĩrwo Peori matitũiganĩte? Nginya ūmũthĩ ũyũ tũtirĩ twetheria mehia macio, o na gũtuĩka mũthiro nĩwokire igũrũ rĩa kĩrĩndĩ kĩa Jehova! ¹⁸ Rũu na inyuĩ nĩ Jehova mũrahutatĩra?

“Mũngĩremera Jehova ūmũthĩ, rũciũ nake nĩakarakarĩra kĩrĩndĩ gĩothe gĩa Isiraeli. ¹⁹ Angĩkorwo bũrũri ūrĩa mwĩgwatĩire nĩmũthaahu-rĩ, ringai mũũke bũrũri wa Jehova, kũrĩa hema ya Jehova ĩrĩ, mũgayane bũrũri na ithuĩ. No rĩrĩ, mũtikaremere Jehova kana mũtũremere na ūndũ wa kwĩyakĩra kĩgongona kĩanyu inyuĩ ene, o tiga kĩgongona kĩrĩa kĩrĩ kĩa Jehova Ngai witũ. ²⁰ Rĩrĩa Akani mũrũ wa Zera aagire kwĩhokeka maũndũ-inĩ makonĩi indo iria ciamũritwo cia kũniinwo-rĩ, githĩ mang’ũrĩ matiakinyĩrĩre kĩrĩndĩ gĩothe gĩa Isiraeli? Mũndũ ūcio to we wiki wakuire nĩ ūndũ wa mehia make.’”

²¹ Hĩndĩ ĩyo andũ a Rubeni, na a Gadi, na a nuthu ya Manase magĩcookeria anene a mbarĩ cia Isiraeli makĩmeera atĩrĩ: ²² “Jehova, Ngai, Mwene-Hinya, o we Jehova! Jehova, Ngai, Mwene-Hinya, o we

Jehova! Nīwe ūũ! Narīo Isiraeli nīrīmenye! Angīkorwo ūndū ūyū nī wa ūremi o na kana kwaga gwathīkīra Jehova, mūtīgatūtīgie muoyo ūmūthī. ²³ Angīkorwo nītwakīte kīgongona giitū ithuī ene nīguo tūhutātīre Jehova, na tūrutage maruta ma njino na ma mūtu, o na kana tūkarutagīra igongona rīa ūiguano igūrū rīakīo-rī, Jehova aroiyūrīra gītūmi kīa ūhoru ūcio harī ithuī.

²⁴ “Aca! Ithuī tweekire ūguo nī ūndū wa gwītīgīra atī mūthenya ūmwe njiaro cianyu ciahota gūkeera ciitū atīrī, ‘Inyuī nī ūhoru ūrīkū mūrī naguo na Jehova Ngai wa Isiraeli? ²⁵ Jehova nīekīrīte mūhaka wa Rūũ rwa Jorodani ūtuīke wa gūtūhakanīa ithuī na inyuī, na andū aya a Rubeni na Gadi! Gūtīrī ūndū mwītāinwo na Jehova.’ Nī ūndū ūcio njiaro cianyu ciahota gūtūma ciitū itige gūcooka gwītīgīra Jehova.

²⁶ “Kīu nīkīo gīatūmire tuuge atīrī, ‘Nītwīhaarīrie twīakīre kīgongona, no ti kīa maruta ma njino o na kana magongona mangī.’ ²⁷ No rīrī, nī gītūike ūira gatagatī gaitū na inyuī na njiarwa iria igooka, atī tūrīhooyagīra Jehova hema-inī yake tūrī na maruta maitū ma njino, na magongona na maruta ma ūiguano. Nīngī matukū ma thuutha njiaro cianyu itikeera njiaro ciitū atīrī, ‘Mūtīrī na igai harī Jehova.’

²⁸ “Na ithuī tūkiuga atīrī, ‘Mangīgaatwīra ūguo, o na kana meere njiaro ciitū ūguo-rī, nītūkama-cookeria, tūmeere atīrī: Ta rorai muone mūhianīre wa kīgongona kīa Jehova, kīrīa maithe maitū maakire, gītīakirwo nī ūndū wa maruta ma njino na magongona mangī, no gīakirwo nīguo gītūike ūira gatagatī gaitū na inyuī.’

²⁹ “Kūroaga gūtūika ūguo, atī no tūremere Jehova tūmūhutātīre ūmūthī na ūndū wa gwaka kīgongona kīngī gīa keerī gīa kūrūtīra maruta ma njino, na maruta ma mūtu na magongona mangī, tīga o kīgongona kīa Jehova Ngai witū kīrīa gīakītīwo hema-inī yake.”

³⁰ Rīrīa Finehasi, mūthīnjīri-Ngai hamwe na atongoria a kīrīndī, o acio atongoria a mbarī cia andū a Isiraeli maaiguire ūrīa Rubeni, na Gadi, na Manase moigire-rī, magīkena. ³¹ Nake Finehasi mūrū wa Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai akīra Rubeni, na Gadi, na Manase atīrī, “Ūmūthī nītwamenya atī Jehova arī hamwe na ithuī, tondū mūtīhītīrie Jehova ūndū-inī ūyū. Rīu nīmūteithūkītie andū a Isiraeli kuuma guoko-inī kwa Jehova.”

³² Nake Finehasi mūrū wa Eleazaru, ūrīa mūthīnjīri-Ngai, hamwe na atongoria magīcooka Kaanani thuutha wa gūcemanīa na andū a Rubeni na Gadi kīu Gileadi, nao magīcookeria andū a Isiraeli ūhoru.

³³ Nīmakenire nī kūigua ūhoru ūcio, na makīgooca Ngai. Na matiigana gūcooka kwaria ūhoru wa kūrūa nao atī nīguo maharaganīe būrūrī ūrīa andū a Rubeni na Gadi matūūrāga.

³⁴ Nao andū a Rubeni na Gadi magīta kīgongona kīu ūũ: Mūira Gatagatī Gaitū atī Jehova nīwe Ngai.

23

Joshua kuugīra Atongoria Ūhoru

¹ Thuutha wa ihinda inene gūthira na Jehova agīkorwo aheete andū a Isiraeli ūhurūko kuuma kūrī thū ciao ciothe iria ciamathiūrūrūkīrie, na Joshua agīkorwo aarī mūkūrū mūno na akaingīhia mīaka-rī, ² agītīa andū a Isiraeli othe, na athuuri ao, na atongoria, na atuithania a maciira, na anene, akīmeera atīrī: “Rīu nī ndī mūkūrū na ngaingīhia mīaka. ³ Inyuī ene nīmūwīoneire maūndū marīa mothe Jehova Ngai wanyu ekīte ndūrīrī ici ciothe Nī ūndū wanyu, nīgūkorwo nī Jehova Ngai wanyu wamūrūrīrie. ⁴ Rīrikanai ūrīa ndamūgaīrie ndūrīrī iria ciatigarīte itūike igai rīa mīhīrīga yanyu, hamwe na mabūrūrī ma ndūrīrī iria nī mwene ndatoorīrie, kuuma Rūũ rwa Jorodani o nginya Iria rīrīa Inene rīa mwena wa ithūiro. ⁵ Jehova Ngai wanyu we mwene nīagaciingata imweherere. Nīagacieheria mbere yanyu, na inyuī nīmūkegwatīra būrūrī wao ūtuīke wanyu, o ta ūrīa Jehova Ngai wanyu aamwīrie.

⁶ “Gīai na hinya mūno; mūrūmie na mwathīkagīre watho wothē ūrīa wandīkītīwo Ibuku-inī rīa watho wa Musa, mūtekūgarūrūka na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho. ⁷ Mūtikanagwatanīre na ndūrīrī ici itigaire thīinī wanyu; mūtikanagwete marītīwa ma ngai ciacio kana mwīhīte nacio. Mūtikanacitungatīre kana mūciinamīrīre. ⁸ No inyuī no nginya mūrūmie kwīgwatanīa na Jehova Ngai wanyu, o ta ūrīa mūkoretīwo mūgīika nginya ūmūthī.

⁹ “Jehova nīamūingātīrie ndūrīrī nene na irī hinya mūno ikamweherera; na nginya ūmūthī ūyū gūtīrī mūndū o na ūmwe ūhotete kūmwītīria. ¹⁰ Mūndū ūmwe wanyu atoorāgia andū ngiri, Nī ūndū

Jehova Ngai wanyu nĩwe ũmũrũagĩrĩra, o ta ũrĩa eeranĩire. ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio mwĩmenyererei mũno nĩguo mwendage Jehova Ngai wanyu.

¹² “No rĩrĩ, mũngĩgarũrũka na mũnyiitanagĩre na matigari ma ndũrĩrĩ ici itigaire thĩinĩ wanyu na mũhikanie nacio na mũgwatanĩre nacio, ¹³ hĩndĩ iyo na inyuĩ mũmenye wega atĩ Jehova Ngai wanyu ndagacooka kũingata ndũrĩrĩ icio ciehere mbere yanyu. No rĩrĩ, igaatuĩka cia kũmũheenereria o na ituĩke ta mĩtego ya kũmũgwatia, na ituĩke iboko cia kũmũhũũra, na mĩigua ya kũmũtũra maitho, nginya mũthire bũrũri-inĩ ũyũ mwega, ũrĩa Jehova Ngai wanyu amũheete.

¹⁴ “Rũu nĩ ngirie gwĩthĩra na njĩra rĩa andũ othe a thĩ mathiiga. Nĩmũũ na ngoro cianyu ciothe, na maroho manyu atĩ gũtirĩ kĩranĩro o na kĩmwe kĩa maũndũ marĩa mothe mega Jehova Ngai wanyu aamwĩrĩre atahingĩtie. Irĩkanĩro ciothe nĩhingĩtio, na gũtirĩ o na kĩmwe gĩtahingĩtie. ¹⁵ No rĩrĩ, o ta ũrĩa ciĩranĩro ciothe njega iria Ngai eeranĩire ihingĩtie-rĩ, ũguo noguo Jehova akaamũrehithĩria ũũru ũrĩa wothe oigĩtie nĩakamũrehere, o nginya amũniine mwehere bũrũri-inĩ ũyũ mwega amũheete. ¹⁶ Mũngĩthũkia kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai wanyu kĩrĩa aamwathire mũrũmagĩrĩre, na mũcooke gũtungatagĩra ngai ingĩ na mũgaciinamĩrĩra-rĩ, marakara ma Jehova nĩmakamũrĩrĩmbũkĩra, na inyuĩ nĩmũgakua narua mũthire bũrũri ũyũ mwega amũheete.”

24

Kwerũhia Kĩrĩkanĩro kũu Shekemu

¹ Ningĩ Joshua agĩcookanĩrĩria mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli kũu Shekemu. Agĩĩta athuuri, na atongoria, na atuithania a maciira, na anene a Isiraeli, nao magĩthĩ makĩrũgama mbere ya Ngai.

² Nake Joshua akĩra andũ othe atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘Tene mũno maithe manyu, nĩ Tera ithe wa Iburahĩmu na Nahoru, maatũũraga mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Rũũ rwa Farati na makahooyaga ngai ingĩ. ³ No nĩndarutire ithe wanyu Iburahĩmu, oime bũrũri ũcio ũrĩ mũrĩmo wa rũũ rwa Farati, ngĩmũtongoria kũu Kaanani guothe, na ngĩmũhe njaro nyingĩ. Nĩdamũheire Isaaka, ⁴ nake Isaaka ngĩmũhe Jakubu na Esaũ. Nĩndagaĩre Esaũ bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Seiru, no Jakubu na ariũ ake magĩkũrũka magĩthĩ Misiri.

⁵ “‘Ningĩ ngĩcooka ngĩtũma Musa na Harũni, na ngĩhũũra andũ a Misiri na maũndũ marĩa mothe ndeekire kũu, ngĩcooka ngĩmaruta kuo. ⁶ Rĩrĩa ndaarutire maithe manyu kũu bũrũri wa Misiri, nĩmwakinyire iria-inĩ, nao andũ a Misiri makĩmarũmĩrĩra na ngaari cia ita, na andũ mahaicĩte mbarathi o nginya Iria Itune. ⁷ Nao andũ a Isiraeli magĩkaĩra Jehova amateithie, nake agĩkĩra nduma gatagatĩ kanyu na andũ a Misiri; ningĩ agĩtũma iria rĩmakorere, akĩmathika narĩ. Nĩmweyoneire na maitho manyu ũrĩa ndeekire andũ a Misiri. Ningĩ mũgĩcooka mũgĩtũũra werũ-inĩ matukũ maingĩ.

⁸ “‘Ningĩ ngĩmũtwara bũrũri wa Aamori arĩa maatũũraga mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani. Nao makĩrũa na inyuĩ na nĩ ngĩmaneana moko-inĩ manyu. Nĩndamaanangire mamweherere, na inyuĩ mũkĩgwatĩra bũrũri wao ũgĩtuĩka wanyu. ⁹ Na rĩrĩa Balaki mũrũ wa Ziporu mũthamaki wa Moabi eeharagĩria kũrũa na Isiraeli-rĩ, nĩatũmanĩire Balamu mũrũ wa Beori nĩguo oke amũrume. ¹⁰ No nĩ ndingĩathikĩrĩrie Balamu; nĩ ũndũ ũcio agĩkĩrĩrĩria kũmũrathima maita maingĩ, na nĩ ngĩmũhonokia kuuma moko-inĩ make.

¹¹ “‘Ningĩ mũkĩringa Rũũ rwa Jorodani na mũgĩkinya Jeriko. Nao andũ a Jeriko makĩrũa na inyuĩ, o ta ũrĩa Aamori, na Aperizi, na Akaanani, na Ahiti, na Agirigashi, na Ahivi, na Ajebusi o nao nĩmarũire na inyuĩ, no nĩ ngĩmaneana moko-inĩ manyu. ¹² Ngĩcooka ngĩreikia magi marĩ mboora mathĩ mbere yanyu, marĩa maamaingatire mamweherere, o hamwe na athamaki arĩa eerĩ a Aamori. Ti inyuĩ mwamaingatire na rũhiũ rwanyu rwa njora kana na ũta wanyu. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio ngĩmũhe bũrũri mũtaanogeire na matũũra mũtaakĩte; na nĩkuo mũtũũraga, mũkĩrĩaga maciaro ma mĩgũnda ya mĩthabibũ na mĩtamaĩyũ rĩa mũtaahaandire.’

¹⁴ “Na rĩrĩ, mwĩtigĩrei Jehova na mũmũtungatagĩre mũtarĩ na ũhinga, na mũrĩ ehokeku kũna. Eheriai ngai iria maithe manyu ma tene maahooyaga kũu mũrĩmo wa Rũũ rwa Farati, o na kũu bũrũri wa Misiri, na mũtungatagĩre o Jehova. ¹⁵ No rĩrĩ, mũngĩona ũhoru ũcio wa gũtungatagĩra Jehova ta ũtamwagĩrĩre-rĩ, thuurai ũmũthĩ ũrĩa mũrĩtungatagĩra, mũmenye kana nĩ ngai iria maithe manyu maatungatagĩra kũu mũrĩmo wa rũũ, kana nĩ ngai cia Aamori arĩa ene bũrũri ũyũ mũtũũraga. No ha ũhoru wakwa mwene na nyũmba yakwa-rĩ, tũrĩtungatagĩra Jehova.”

¹⁶ Nao andũ acio magĩcookia makiuga atĩrĩ, “Kũroaga gũtuĩka ũguo, atĩ tũtiganĩrie Jehova atĩ nĩguo tũtungatĩre ngai ingĩ! ¹⁷ Nĩgũkorwo nĩ Jehova Ngai witũ we mwene watũrutire bũrũri wa Misiri hamwe na maithe maitũ, tũkiuma bũrũri ũcio wa ũkombo, na akĩringa ciama icio nene ũguo na tũgĩciona na maitho maitũ. Nĩaatũgitĩrĩre rũgendo-inĩ rwitũ ruothe kũrĩa twagereire, o na tũrĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ ciothe kũrĩa twatuĩkanĩirie. ¹⁸ Nake Jehova nĩaingatire ndũrĩrĩ icio ciothe ciehere mbere iitũ, o hamwe na Aamori arĩa maatũũraga bũrũri-inĩ ũcio. Tondũ ũcio o na ithuĩ tũrĩtungatagĩra Jehova, nĩ ũndũ nĩwe Ngai witũ.”

¹⁹ Nake Joshua akĩira andũ acio atĩrĩ, “Mũtingĩhota gũtungatĩra Jehova. Jehova nĩ Ngai Mũtheru; we nĩ Ngai ũrĩ ũiru. Ndakamũrekera ũremi wanyu o na kana mehia manyu. ²⁰ Mũngĩgaatiganĩria Jehova na mũtungatĩre ngai cia kũngĩ, nĩakamũgarũrũka na amũrehere mwanangĩko amũniine, o na amwikĩte maũndũ mega.”

²¹ No andũ acio makĩira Joshua atĩrĩ, “Aca! Ithuĩ tũrĩtungatagĩra Jehova.”

²² Nake Joshua akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ ene mũrĩ aira a ũguo mwoiga, atĩ nĩmwathuura gũtungatagĩra Jehova.”

Nao makĩmũcookeria, makĩmwĩra atĩrĩ, “Iĩ, ithuĩ tũrĩ aira.”

²³ Joshua akĩmeera atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, kĩaheirei ngai cia kũngĩ iria irĩ thĩinĩ wanyu, na mũheane ngoro cianyu biũ harĩ Jehova Ngai wa Isiraeli.”

²⁴ Nao andũ acio makĩira Joshua atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩtungatagĩra Jehova Ngai witũ na tũmwathĩkagĩre.”

²⁵ Mũthenya o ro ũcio Joshua agĩthondekera andũ kĩrĩkanĩro, na akĩmandĩkĩra kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmĩrĩrwo na mawatho, marĩ o kũu Shekemu. ²⁶ Nake Joshua akĩandĩka maũndũ macio Ibuku-inĩ rĩa Watho wa Ngai. Agĩcooka akĩoya ihiga inene, akĩrĩrũgamia hau gĩtina-inĩ kĩa mĩtĩ wa mũgandi hakuhĩ na handũ-harĩa-haamũre ha Jehova.

²⁷ Akĩira andũ acio othe atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ! Ihiga rĩrĩrĩ nĩrĩo rĩgũtuĩka mũira witũ wa ũrĩa tuoiga. Nĩrĩguĩte ciugo ciothe iria Jehova atwĩrĩte. Nĩrĩo rĩgũtuĩka mũira wanyu mũngĩkaaga kwĩhokeka harĩ Ngai wanyu.”

Gũthikwo Bũrũri-inĩ wa Kĩĩranĩro

²⁸ Nake Joshua agĩcooka akĩira andũ acio mathĩĩ, o mũndũ acooke kũrĩa igai rĩake rĩarĩ.

²⁹ Thuutha wa maũndũ macio Joshua mũrũ wa Nuni, ndungata ya Jehova, agĩkua arĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana na ikũmi. ³⁰ Nao makĩmũthika kũu gĩthaka kĩa igai rĩake, o kũu Timinathu-Sera bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu gathigathini wa kĩrĩma kĩa Gaashu.

³¹ Nao andũ a Isiraeli magĩtungatĩra Jehova matukũ-inĩ mothe ma Joshua na ma athuuri arĩa maatigirwo muoyo Joshua akua, o arĩa maamenyete maũndũ mothe marĩa Jehova ekĩte Nĩ ũndũ wa Isiraeli.

³² Namo mahĩndĩ ma Jusufu, marĩa andũ a Isiraeli maarehete kuuma bũrũri wa Misiri, magĩthikwo kũu Shekemu gacigo-inĩ ga gĩthaka kĩrĩa Jakubu aagũrĩte kuuma kũrĩ ariũ a Hamoru, ithe wa Shekemu. Rĩu nĩrĩo rĩatuĩkire igai rĩa njiaro cia Jusufu.

³³ Nake Eleazaru mũrũ wa Harũni agĩkua na agĩthikwo kũu Gibe, kũrĩa kwagaĩrwo mũriũ Finehasi, o kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu.

ATIIRĨRĨRI BŪRŪRI

Andũ a Isiraeli Kũhũũrana na Andũ a Kaanani arĩa Maatigaire

¹ Thuutha wa Joshua gũkua, andũ a Isiraeli makĩũria Jehova atĩrĩ, “Nĩ a mekwambata mathiĩ mbere magatũhũuranĩre kũrĩ andũ a Kaanani?”

² Nake Jehova agĩcockia atĩrĩ, “Andũ a Juda nĩo megũthiĩ, tondũ nĩneanĩte bũrũri ũcio moko-inĩ mao.”

³ Hĩndĩ iyo andũ a Juda makĩĩra andũ a Simeoni, ariũ a ithe wao,* atĩrĩ, “Ūkai mwambatanie na ithuĩ tũtoonye bũrũri ũrĩa twagaĩrwo, tũkahũũrane na andũ a Kaanani, na ithuĩ nĩtũgaacooka tũthiĩ na inyuĩ tũkahũũranĩre igai rĩanyu.” Nĩ ũndũ ũcio andũ a Simeoni magĩthiĩ hamwe nao.

⁴ Rĩrĩa andũ a Juda maamatharĩkiire-rĩ, Jehova akĩneana andũ a Kaanani na Aperizi moko-inĩ mao, nao andũ a Juda makĩũraga arũme 10,000 kũu Bezeki. ⁵ Kũu nĩkuo maakorire Adoni-Bezeki, makĩhũũrana nake, magĩtooria andũ a Kaanani na Aperizi. ⁶ Adoni-Bezeki akĩũra, no makĩmũteng’eria, makĩmũnyiita, makĩmũtinia ciara iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ.†

⁷ Nake Adoni-Bezeki akiuga atĩrĩ, “Athamaki mĩrongo mũgwanja‡ matinĩtio ciara ciao iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ, moonganagia rũitiki rwa irio rungu rwa metha yakwa. Na rĩrĩ, Ngai nĩandĩhite nĩ ũndũ wa ũrĩa ndeekire.” Nao makĩmũtwara Jerusalemu, na agĩkuĩra kuo.

⁸ Ningĩ andũ a Juda magĩtharĩkĩra itũũra rĩa Jerusalemu, o nariĩo makĩrĩtunyana, makĩũraga andũ a itũũra rĩu na hiũ cia njora, magĩcooka makĩrĩcina na mwaki.

⁹ Thuutha wa ũguo, andũ a Juda magĩkũrũka makahũũrane na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Negevu na magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũiro. ¹⁰ Ningĩ magĩthiĩ kũhũũrana na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kũu Hebironi (kũrĩa tene gwetagwo Kiriathu-Ariba) maathĩ makĩhoota Sheshai, na Ahimani, na Talimai.

¹¹ Kuuma kũu magĩthiĩ kũrũa na andũ arĩa maatũũraga Debiri (kũrĩa tene gwetagwo Kiriathu-Sefari.) ¹² Nake Kalebu akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũgũtharĩkĩra na atunyane Kiriathu-Sefari-rĩ, ũcio nĩwe ngũhe mwarĩ wakwa Akisa, amũhikie.” ¹³ Nake Othinieli, mũrũ wa Kenazu, mũrũ wa ithe na Kalebu ũrĩa mũnini, nĩwe watunyanire itũũra rĩu. Nĩ ũndũ ũcio Kalebu akĩmũhe mwarĩ Akisa atuĩke mũtumia wake.

¹⁴ Mũthenya ũmwe Akisa nĩathiire kũrĩ Othinieli, nake akĩringĩrĩria Akisa ahooe mũgũnda kũrĩ ithe Kalebu. Aarĩkia kuuma igũrũ rĩa ndigiri yake, Kalebu akĩũria mwarĩ atĩrĩ, “Ūkwenda ngwĩkire atĩa?”

¹⁵ Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndagũthaitha ũndathime. Tondũ nĩũũheete bũrũri wa Negevu, he ithima cia maaĩ o nacio.” Nĩ ũndũ ũcio Kalebu akĩmũhe ithima cia mwena wa rũgongo na cia mwena wa kĩanda.

¹⁶ Nacio njiaro cia mũthoni-we wa Musa, ũrĩa Mũkeni, ikĩambata ikiuma Itũũra Inene rĩa Mĩkĩndũ irĩ hamwe na andũ a Juda, igĩthiĩ gũtũũrania na andũ a werũ wa Juda ũrĩa ũrĩ Negevu gũkuhĩ na Aradi.

¹⁷ Nao andũ a Juda magĩthiĩ hamwe na andũ a Simeoni ariũ a ithe wao, na magĩtharĩkĩra andũ a Kaanani arĩa maatũũraga Zefathu, nao makĩananga itũũra rĩu inene biũ. Nĩ ũndũ ũcio rĩgĩtwo Horoma. ¹⁸ O na ningĩ andũ a Juda magĩtunyana matũũra manene ma Gaza, na Ashikeloni, na Ekironi, o itũũra inene na bũrũri warĩo.

¹⁹ Jehova aarĩ hamwe na andũ a Juda. Magĩkĩnyitĩra bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, no matiahotire kũingata andũ arĩa maatũũraga kũrĩa kwaraganu, nĩgũkorwo maarĩ na ngaari cia ita cia igeri. ²⁰ Na o ta ũrĩa Musa eeranĩire, Hebironi kwaheirwo Kalebu, nake akĩingata ariũ atatũ a Anaki kuuma kuo. ²¹ No rĩrĩ, andũ a Benjamini nĩmaremirwo nĩ kũingata andũ a Jebusi arĩa maatũũraga Jerusalemu. Andũ a Jebusi matũũranagia na andũ a Benjamini kũu Jerusalemu nginya ũmũthĩ.

* 1:3 Andũ a Simeoni na a Juda maarĩ a rũciaro rwa Lea. † 1:6 Mũtugo wa gũtinia ciara iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ ma mĩgwate ya mbaara warĩ wa kũmagiria gũthiĩ mbaara. ‡ 1:7 Bũrũri wa Kaanani wagayanĩtio tũtũra tũingĩ tũnini tũrĩa twathĩrũrũkiire itũũra inene; o gatũũra kaarĩ na mũthamaki wako.

²² Na rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Jusufu magĩtharĩkĩra Betheli, nake Jehova aarĩ hamwe nao. ²³ Rĩrĩa maatũmire andũ magathigaane Betheli (kũrĩa mbere iyo gwetagwo Luzu), ²⁴ athigaani acio makĩona mũndũ akiuma kũu itũũra-inĩ rĩu inene, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tuonie ũrĩa tũngĩtoonya itũũra rĩrĩ inene, na nĩtũgaagwĩka maũndũ mega.” ²⁵ Nĩ ũndũ ũcio akĩmoonia, nao makĩũraga andũ a itũũra rĩu inene na rũhiũ rwa njora, no makĩhonokia mũndũ ũcio na nyũmba yake yothe. ²⁶ Mũndũ ũcio agĩcoka agĩthĩ bũrũri wa Ahiti, kũrĩa aakire itũũra inene, na akĩrũta Luzu, na nĩrĩo rĩitwa rĩarĩo o na ũmũthĩ.

²⁷ No andũ a Manase matiaingatiire andũ a Bethi-Shani, kana andũ a Taanaka, kana andũ a Dori kana andũ a Ibileamu, kana andũ a Megido na matũũra marĩa maamarigiicĩrie, tondũ andũ a Kaanani nĩmatuĩte itua rĩa gũtũũra bũrũri ũcio. ²⁸ Na rĩrĩ, rĩrĩa andũ a Isiraeli maagĩre na hinya, makĩrutithia andũ a Kaanani wĩra wa hinya, no matiigana kũmaingata biũ. ²⁹ O nao andũ a Efiraimu matiigana kũingata andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kũu Gezeri, no andũ acio a Kaanani maathiire o na mbere gũtũũrania hamwe nao. ³⁰ O nao andũ a Zebuluni matiigana kũingata andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kũu Kitironi kana Nahaloli, arĩa maatigaire gatagatĩ kao; no nĩmamarutithirie wĩra na hinya. ³¹ O na andũ a Asheri matiigana kũingata andũ othe arĩa maatũũraga Ako, kana arĩa matũũraga Sidoni, kana arĩa maatũũraga Ahalabu, kana arĩa maatũũraga Akizibu, kana arĩa maatũũraga Heliba, kana arĩa maatũũraga Afeku, kana arĩa maatũũraga Rehobu, ³² na tondũ wa ũguo andũ a Asheri magĩtũũrania na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga bũrũri ũcio. ³³ O nao andũ a Nafitali matiigana kũingata andũ arĩa maatũũraga kũu Bethi-Shemeshu, o na kana arĩa maatũũraga Bethi-Anathu; no andũ a Nafitali o nao maatũũranirie na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga bũrũri ũcio, nao andũ arĩa maatũũraga Bethi-Shemeshu na Bethi-Anathu magĩtuĩka andũ ao a kũrutithagio wĩra wa hinya. ³⁴ Andũ a Aamori makĩhingĩrĩria andũ a Dani kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, makĩmagĩrĩrĩria gũikũrũka kũrĩa kwaraganu. ³⁵ Ningĩ Aamori nĩmatuĩte itua rĩa gũtũũra Kĩrĩma-inĩ kĩa Herezu, na kĩa Aijaloni, na kĩa Shaalubimu, no rĩrĩa andũ a nyũmba ya Jusufu maagĩre na hinya, o nao Aamori magĩtuĩka a kũrutithio wĩra wa hinya. ³⁶ Mũhaka wa Aamori woimĩte Itũĩkanĩrio rĩa Akirabimu, ũgakinya Sela na ũkahĩtũka.

2

Mũraika wa Jehova kũu Bokimu

¹ Na rĩrĩ, mũraika wa Jehova nĩambatire agĩkinya Bokimu oimĩte Giligali, akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ ndaamwambatirie ngĩmũruta bũrũri wa Misiri na ngĩmũtongoria nginya bũrũri-inĩ ũrĩa ndeerĩre maithe manyu na mwĩhĩtwa atĩ nĩngamahe. Ngiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ndirĩ hĩndĩ ngaathũkia kĩrĩkanĩro giitũ na inyuĩ, ² na inyuĩ mũtikanagĩe na kĩrĩkanĩro na andũ a bũrũri ũyũ, no nĩmũkoinanga igongona ciao.’ No inyuĩ mũtiinjathĩkĩre. Mwĩkite ũguo nĩkĩ? ³ Nĩ ũndũ ũcio, ndamwĩra atĩrĩ, ndikũmaingata mamweherere; no megũtuĩka ta mĩigua imũtheecage mĩena, nacio ngai ciao ituĩke mũtego harĩ inyuĩ.”

⁴ Rĩrĩa mũraika wa Jehova aarĩkirie kwarĩria andũ a Isiraeli maũndũ macio mothe, andũ makĩrĩra manĩrĩre, ⁵ nao magĩta handũ hau Bokimu. Nao makĩrutĩra Jehova magongona hau.

Kwaga Gwathĩka na Kũhootwo

⁶ Thuutha wa Joshua kũrekereria andũ a Isiraeli-rĩ, andũ acio magĩthĩ kwĩgwatĩra bũrũri, o mũndũ igai rĩake. ⁷ Nao andũ acio magĩtungatĩra Jehova matukũ-inĩ mothe ma Joshua na ma athuuri arĩa maatigirwo marĩ muoyo Joshua akua, arĩa meyoneire maũndũ mothe manene marĩa Jehova eekĩre Isiraeli.

⁸ Nake Joshua mũrũ wa Nuni, ndungata ya Jehova, aakuire arĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana na ikũmi. ⁹ Nao makĩmũthika kũu gĩthaka-inĩ gĩake o kũu Timinathu-Heresi bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, mwena wa gathigathini wa Kĩrĩma kĩa Gaashu.

¹⁰ Thuutha wa rũciarũ rũu ruothe gũkua, gũkĩgĩa na rũciarũ rũngĩ rũtooĩ Jehova kana rũkamenya maũndũ marĩa eekĩre Isiraeli. ¹¹ Ningĩ andũ a Isiraeli magĩũka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova na magĩtungatĩra ngai cia Baali. ¹² Nao magĩtirika Jehova, Ngai wa maithe mao ũrĩa wamarutĩte bũrũri wa Misiri. Nao makĩrũmĩrĩra na makĩhooya ngai cia mĩthemba mĩingĩ cia andũ arĩa maamarigiicĩrie, magĩtũma Jehova arakare ¹³ tondũ nĩmatirikĩte Jehova, magatungatagĩra Baali na Maashitarothu. ¹⁴ Nake Jehova akĩrakarĩra andũ a Isiraeli, akĩmaneana kũrĩ atharĩkanĩri arĩa maatahire indo ciao.

Akĩmarekereria thũ ciao iria ciamathiũrũrũkĩrie, na matiacookire gũciĩtiiria. ¹⁵ Rĩrĩa rĩothe andũ a Isiraeli maathiiaga kũrũa, guoko kwa Jehova kwamookagĩrĩa magatoorio, o ta ũrĩa eehĩtĩte na mwĩhĩtwa kũrĩ o. Nao makĩnyamarĩka mũno.

¹⁶ Ningĩ Jehova akĩmaarahũrĩa atiirĩrĩ bũrũri arĩa maamahonokirie moko-inĩ ma andũ acio maa-matharikagĩra. ¹⁷ No rĩrĩ, o na kũrĩ ũguo, matiigana kũigua atiirĩrĩ bũrũri acio ao, no nĩmahũũrire ũmaraya na ũndũ wa kũhooya ngai ingĩ. Matiigana gwĩka ta maithe mao, no nĩmagarũrũkire narua, magĩtiga gũthiĩ na mĩthiĩre rĩa maithe mao maathiiaga nayo, nĩyo mĩthiĩre ya gwachĩkĩra maathani ma Jehova. ¹⁸ Rĩrĩa rĩothe Jehova aamaarahũragĩra mũtiirĩrĩ bũrũri-rĩ, Jehova aakoragwo hamwe na mũtiirĩrĩ bũrũri ũcio, akamahonokagia moko-inĩ ma thũ ciao hĩndĩ rĩa yothĩ mũtiirĩrĩ bũrũri ũcio aarĩ muoyo; nĩgũkorwo Jehova nĩamaiguagĩra tha nĩ ũndũ wa ũrĩa macaayaga nĩ kũhinyĩrĩrio nĩ arĩa mamanyariiraga. ¹⁹ No mũtiirĩrĩ bũrũri akua, andũ magacookerera maũndũ mooru makĩria kũrĩ marĩa ma maithe mao, makarũmagĩrĩa ngai ingĩ, magacihooyaga na magacitungatĩra. Makĩrega gũtiga mĩtugo iyo yao mĩũru na mĩthiĩre yao ya ũremi.

²⁰ Tondũ ũcio, Jehova agĩkĩrakario mũno nĩ andũ a Isiraeli, akiuga atĩrĩ, “Tondũ rũrĩrĩ rũrũ nĩrũthũkĩtie kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaarĩkanĩire na maithe mao ma tene, na nĩ rwagĩte kũnjigua-rĩ, ²¹ ndigũcooka kũrutũrũra rũrĩrĩ o na rũmwe rwa irĩa Joshua aatigire kuo agĩkua. ²² Nĩcio ngũhũthĩra kũgeria andũ a Isiraeli, nĩguo menye kana nĩmekũrũmia mĩthiĩre ya Jehova, na mathiiage nayo o ta ũrĩa maithe mao meekaga.” ²³ Jehova nĩetĩkĩrĩrie ndũrĩrĩ icio itigare kuo, na ndaigana gũcirutũrũra o rĩmwe na ũndũ wa gũcineana moko-inĩ ma Joshua.

3

¹ Ici nĩcio ndũrĩrĩ iria Jehova aatigirie kuo nĩguo ageragie andũ a Isiraeli arĩa mataamenyerete ũhoru wa mbaara cia kũu Kaanani. ² (Eekire ũguo nĩgeetha arute njiaro cia andũ a Isiraeli ũhoru wa mbaara tondũ njiaro icio itiamenyete ũhoru wa kũrũa mbaara). ³ Ndũrĩrĩ icio nĩcio ici: aathani arĩa atano a Afilisti, na Akaanani othe, na Asidoni, na Ahivi arĩa maatũũraga irĩma-inĩ cia Lebanoni kuuma Kĩrĩma kĩa Baali-Herimoni o nginya Lebo-Hamathu. ⁴ Ciatigirio nĩgeetha igerie andũ a Isiraeli, nĩguo monwo kana nĩmarĩathĩkagĩra maathani ma Jehova marĩa aaheete maithe mao ma tene na guoko kwa Musa.

⁵ Andũ a Isiraeli magĩtũũrania na Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi. ⁶ Nao makĩhikia airĩtu ao, na makĩheana airĩtu ao mahikio nĩ aanake a andũ acio, na magĩtungatĩra ngai ciao.

Othinieli

⁷ Andũ a Isiraeli nĩmekire ũũru maitho-inĩ ma Jehova; makĩriganĩrwo nĩ Jehova Ngai wao, na magĩtungatĩra ngai cia Baali na cia Ashera. ⁸ Namo marakara ma Jehova magĩakanĩra andũ a Isiraeli o nginya akĩmarekereria moko-inĩ ma Kushani-Rishathaimu mũthamaki wa Aramu-Naharaimu, ũrĩa andũ a Isiraeli maatungatĩire mĩaka ĩnana. ⁹ No rĩrĩa maarĩrĩre Jehova, akĩmaarahũrĩa mũndũ wa kũmahonokia wetagwo Othinieli mũrũ wa Kenazu, mũrũ wa ithe na Kalebu ũrĩa mũnini, nake akĩmahonokia. ¹⁰ Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩake, agĩtuĩka mũtiirĩrĩ bũrũri wa Isiraeli na agĩthiĩ ita-inĩ. Nake Jehova akĩneana Kushani-Rishathaimu mũthamaki wa Aramu moko-inĩ ma Othinieli, nake akĩmũtooria. ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio bũrũri ũgĩkorwo na thayũ mĩaka mĩrongo ĩna, nginya rĩrĩa Othinieli mũrũ wa Kenazu aakuire.

Ehudu

¹² O rĩngĩ andũ a Isiraeli magĩka ũũru maitho-inĩ ma Jehova, na tondũ wa gwĩka ũũru ũcio Jehova akĩhe Egiloni mũthamaki wa Moabi hinya wa gũtooria Isiraeli. ¹³ Egiloni akĩgĩrĩa andũ a Amoni na Amaleki,* makĩũngana hamwe nake magĩtharĩkĩra andũ a Isiraeli, na makĩmatunya Itũũra rĩrĩa Inene rĩa Mĩkĩndũ. ¹⁴ Andũ a Isiraeli magĩtuĩka ndungata cia Egiloni mũthamaki wa Moabi mĩaka ikũmi na ĩnana.

¹⁵ O rĩngĩ andũ a Isiraeli makĩrĩrĩa Jehova, nake akĩmahe mũndũ wa kũmahonokia wetagwo Ehudu, warĩ wa kĩmotho; mũrũ wa Gera ũrĩa Mũbenjamini. Nao andũ a Isiraeli makĩmũtũma na irĩhi rĩa igooti

* 3:13 Andũ a Amoni na a Moabi maarĩ njiaro cia Loti (Kĩam 19:38), nao Amaleki maarĩ njiaro cia Esaũ (Kĩam 36:12, 16). Andũ aya nĩ maahakanĩte na andũ a Isiraeli, na nĩ maarĩ thũ ciao iria njũru.

kūrĩ Egiloni mūthamaki wa Moabi. ¹⁶ Na rĩrĩ, Ehudu nĩathondekete rūhiũ rwa njora rūũgĩ mĩena yeerĩ, ta rwa buti ĩmwe na nuthu† kũraiha rūrĩa oohereire njohero-inĩ yake mwena wa ũrĩo nguo-inĩ thĩinĩ.

¹⁷ Nike agĩtwarĩra Egiloni mūthamaki wa Moabi igooti, na rĩrĩ, Egiloni aarĩ mũndũ mũnoru mũno.

¹⁸ Thuutha wa Ehudu kũmũnengera igooti, akiumagaria andũ arĩa maarĩkuuĩte, magĩthiĩ. ¹⁹ Nowe mwene aakinya mĩhianano-inĩ ĩrĩa yarĩ hakuhĩ na Giligali, akĩhũndũka, agĩthiĩ akĩra mūthamaki ũcio atĩrĩ, “Ndĩ na ndũmĩrĩri yaku ya hitho.”

Nake mūthamaki akiuga atĩrĩ, “Kirai!” Nao arĩa othe maamũtungatagĩra makĩehera harĩ we.

²⁰ Nike Ehudu akĩmũkuhĩrĩria rĩrĩa aikarĩte arĩ o wiki nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki ya igũrũ, ĩrĩa aikaraga hĩndĩ ya riũa. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndĩ na ndũmĩrĩri yaku kuuma kũrĩ Ngai.” Na rĩrĩa mūthamaki ookagĩra kuuma gĩtĩ-inĩ kĩrĩa aikarĩre, ²¹ Ehudu agĩtambũrũkia guoko gwake kwa ũmotho, akĩruta rūhiũ rwa njora kuuma njohero-inĩ yake mwena wa ũrĩo, agĩtheeca mūthamaki ũcio nda. ²² O na mũtĩ waruo ũgĩtoonya na rūhiũ rūkiumanĩra na thuutha. Ehudu ndaacomorire rūhiũ, namo maguta makĩrũhumbĩra. ²³ Ningĩ Ehudu agĩthiĩ gĩthaku-inĩ, akĩhinga mĩrango ya nyũmba ĩyo ya igũrũ, akĩmũhingĩrĩria kuo.

²⁴ Ehudu aarĩkia gũthiĩ, ndungata cia mūthamaki igĩũka igĩkora mĩrango ya nyũmba ya igũrũ ĩrĩ mĩhinge, ikiuga atĩrĩ, “No nginya akorwo nĩ gwĩteithia areteithia kanyũmba-inĩ ka na thĩinĩ.”

²⁵ Nacio igĩeterera o nginya igĩconoka, no rĩrĩa aagire kũhingũra mĩrango ya nyũmba, ikĩoya hingũro ikĩhingũra mĩrango. Na hau ikĩona mũnene wao agũĩte thĩ arĩ mũkuũ.

²⁶ Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩyo cietereire ihingũrĩrwo-rĩ, Ehudu akĩyũrĩra. Akĩhĩtũkĩra mĩhianano-inĩ akĩũrĩra Seira. ²⁷ Aakinya kuo akĩhuha karumbeta kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, nao andũ a Isiraeli magĩkũrũkania nake moimĩte irĩma-inĩ, amatongoretie.

²⁸ Akĩmaatha atĩrĩ, “Nũmĩrĩrai, nĩgũkorwo Jehova nĩaneanĩte Moabi thũ yanyu moko-inĩ manyu.” Nĩ ũndũ ũcio magĩkũrũka makĩmũrũmĩrĩra, makĩnyiita mariũko ma Rũũĩ rwa Jorodani marĩa maaringagĩrĩra bũrũri wa Moabi, na matiigana gwĩtikĩria mũndũ o na ũrĩkũ aringe rūũĩ rūu. ²⁹ Na hĩndĩ ĩyo makĩũraga andũ ta 10,000 a Moabi, na othe maarĩ andũ njamba na maarĩ na hinya; na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wahonokire. ³⁰ Mũthenya ũcio andũ a Moabi magĩtuĩka ndungata cia andũ a Isiraeli, naguo bũrũri ũgĩkorwo na thayũ mĩaka mĩrongo ĩnana.

Shamigari

³¹ Thuutha wa Ehudu hagĩũka mũndũ wetagwo Shamigari mũrũ wa Anathu, ũrĩa woragire Afilisti magana matandatũ na mũcengi ũrĩa ũtindĩkaga ndegwa. O nake akĩhonokia andũ a Isiraeli.

4

Debora

¹ Thuutha wa Ehudu gũkua-rĩ, andũ a Isiraeli o rĩngĩ magĩũka maũndũ mooru maithe-inĩ ma Jehova.

² Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmarekereria moko-inĩ ma Jabini, mūthamaki wa bũrũri wa Kaanani ũrĩa waathanaga kũu Hazoru. Nike mũnene wa mbũtũ ciake cia mbaara eetagwo Sisera, ũrĩa watũũraga kũu Haroshethu-Hagoyimu. ³ Jabini aarĩ na ngaari cia ita cia igera magana kenda, na nĩahinyĩrĩrie andũ a Isiraeli atarĩ na tha ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩrĩ, nao andũ a Isiraeli magĩkaĩra Jehova amateithie.

⁴ Na rĩrĩ, Debora, mũnabii mũndũ-wa-nja, mũtumia wa Lapidothu, nĩwe watongoragia Isiraeli hĩndĩ ĩyo. ⁵ Nike aarĩ na handũ ha gũciĩrĩra rungu rwa Mũkĩndũ wa Debora, gatagatĩ ka Rama na Betheli kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, nao andũ a Isiraeli maathiiaga harĩ we nĩgeetha amatuithanie maciira. ⁶ Debora agĩtũmanĩra Baraka mũrũ wa Abinoamu kuuma Kedeshe ya Nafitali, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli nĩaragwatha agakwĩra atĩrĩ, ‘Thiĩ, woe andũ 10,000 a kuuma Nafitali na Zebulun, na ũmatongorie nginya Kĩrĩma-inĩ kĩa Taboru. ⁷ Nĩ nĩngũguucĩrĩria Sisera, mũnene wa mbũtũ cia ita cia Jabini, hamwe na ngaari ciake cia ita na thigari ciake nginya rūũĩ-inĩ rwa Kishoni, ndĩmũneane moko-inĩ maku.’”

⁸ Nike Baraka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngũthiĩ aakorwo nĩũgũtwarana hamwe na nĩ; no aakorwo ndũgũtwarana hamwe na nĩ-rĩ, o na nĩ ndĩgũthiĩ.”

† 3:16 nĩ ta nuthu mita

⁹ Nake Debora akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩngũtwarana nawe. No rĩrĩ, nĩ ūndũ wa ūrĩa ūroya ūhoru ūyũ-rĩ, gĩtĩo gĩtigatuĩka gĩaku, nĩgũkorwo Jehova nĩekũeana Sisera moko-inĩ ma mũndũ-wa-nja.” Nĩ ūndũ ūcio Debora agĩtwarana na Baraka nginya Kadeshi, ¹⁰ na kũu Baraka agĩta andũ a Zebuluni na a Nafitali. Andũ 10,000 makĩmũrũmĩrĩra, o na Debora agĩthĩ hamwe nake.

¹¹ Na rĩrĩ, Heberi ūrĩa Mũkeni nĩeyamũrĩte agatigana na Akeni arĩa angĩ a rũciaro rwa Hobabu, mũthoni-we wa Musa,* na akaamba hema yake mũtĩ-inĩ ūrĩa mũnene kũu Zaananimu gũkuhĩ na Kadeshi.

¹² Nao andũ makĩhe Sisera ūhoru, atĩ Baraka mũrũ wa Abinoamu nĩambatĩte agakinya Kĩrĩma gĩa Taboru. ¹³ Sisera agĩcookanĩrĩria ngaari ciake cia ita cia igera magana kenda, hamwe na andũ othe arĩa maarĩ hamwe nake, kuuma Haroshethu-Hagoyimu nginya Rũũ rwa Kishoni.

¹⁴ Nake Debora akĩĩra Baraka atĩrĩ, “Thĩ! Ūyũ nĩguo mũthenya ūrĩa Jehova aneanĩte Sisera moko-inĩ maku. Githĩ Jehova tiwe ūthĩte arĩ mbere yaku?” Nĩ ūndũ ūcio Baraka agĩkũrũka oimĩte Kĩrĩma-inĩ gĩa Taboru, arũmĩrĩrwo nĩ andũ 10,000. ¹⁵ Rĩrĩa Baraka aamakuhĩrĩrie, Jehova akĩingatithia Sisera hamwe na ngaari ciake cia ita ciothe, na mbũtũ yake yothe, akĩmahũũra na rũhiũ rwa njora, nake Sisera agĩtiganĩria ngaari yake ya ita, akĩũra na magũrũ. ¹⁶ No Baraka akĩingatithia ngaari icio cia ita o hamwe na mbũtũ cia ita nginya Haroshethu-Hagoyimu. Nacio thigari ciothe cia Sisera ikĩũragwo na rũhiũ rwa njora; na gũtirĩ mũndũ o na ūmwe watigarire.

¹⁷ No rĩrĩ, Sisera agĩthara na magũrũ, akĩũrĩra hema-inĩ ya Jaeli, mũtumia wa Heberi ūrĩa Mũkeni, nĩ ūndũ kwarĩ na ūrata gatagatĩ-inĩ ka Jabini mũthamaki wa Hazoru na mbarĩ ya Heberi ūcio Mũkeni.

¹⁸ Jaeli akiumagara agatũnge Sisera, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka, mwathi wakwa, toonya thĩinĩ. Ndũgetigĩre.” Nĩ ūndũ ūcio agĩtoonya hema thĩinĩ nake Jaeli akĩmũhumbĩra.

¹⁹ Sisera akiuga atĩrĩ, “Ndĩ mũnyootu, ndagũthaitha he maaĩ nyue.” Jaeli agĩkunũra mbũthũ ya iria, akĩmũhe anyue, agĩcooka akĩmũhumbĩra.

²⁰ Sisera akĩmwĩra atĩrĩ, “Rũgama mũrango-inĩ wa hema, na hangĩũka mũndũ akũũrie atĩrĩ, ‘Kũrĩ mũndũ ūrĩ gũkũ?’ uuge atĩrĩ, ‘Aca.’”

²¹ No Jaeli ūcio mũtumia wa Heberi akĩoya higĩ ya hema na nyondo, agĩthĩ acemete harĩa Sisera aakomete anogete mũno. Akĩhũũrĩrĩra higĩ iyo thikĩrĩrio-inĩ, ĩgĩtũrĩkania nginya igĩtoonyerera thĩ, nake agĩkua.

²² Baraka agĩũka aingatithĩtie Sisera, nake Jaeli agĩthĩ kũmũtũnga. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka, nĩngũkuonia mũndũ ūrĩa ūracaria.” Nĩ ūndũ ūcio Baraka agĩtoonya hamwe na Jaeli, na agĩkora Sisera akomete thĩ arĩ mũkuũ nayo higĩ ĩmũtũrĩkanĩtie thikĩrĩrio.

²³ Mũthenya ūcio-rĩ, nĩguo Ngai aatooririe Jabini, mũthamaki wa andũ a Kaanani, mbere ya andũ a Isiraeli. ²⁴ Nakuo guoko kwa andũ a Isiraeli gũgĩkĩrĩrĩria kũgĩa na hinya igũrũ rĩa Jabini, mũthamaki wa andũ a Kaanani, nginya makĩmũniina biũ.

5

Rwĩmbo rwa Debora

¹ Mũthenya ūcio Debora na Baraka mũrũ wa Abinoamu makĩina rwĩmbo rũrũ:

² “Rĩrĩa anene a Isiraeli maatongoria,
rĩrĩa andũ meheana meyendeire-rĩ,
goocai Jehova!

³ “Iguai ūhoru ūyũ, inyuĩ athamaki! Thikĩrĩriai, inyuĩ aathani!
Nĩngũinĩra Jehova, nĩngũina;
nĩngũtungĩra Jehova rwĩmbo, o we Ngai wa Isiraeli.

⁴ “Rĩrĩa Wee Jehova woimire Seiru,
rĩrĩa woimire bũrũri wa Edomu,
thĩ nĩyainainire, igũrũ rĩkiura,

* 4:11 Akeni maarĩ athiritũ ya andũ a Isiraeli kuuma hĩndĩ ya Musa (Thaam 3:1), no Heberi rĩu nĩatuĩkite mũthiritũ wa Jabini (4:17).

namo matu magĩita maaĩ.

⁵ Irĩma nĩciathingithire mbere ya Jehova, o we Ngai wa Sinai,
ikĩinaina mbere ya Jehova, Ngai wa Isiraeli.

⁶ “Matukũ-inĩ ma Shamigari mũrũ wa Anathu,
o na matukũ-inĩ ma Jaeli, njĩra nĩciagĩte andũ a kũgerera;
agendi maageraga tũcĩra twa mĩkĩra.

⁷ Tũtũũra tũkĩaga andũ kũu Isiraeli,
tũkĩaga andũ, o nginya rĩrĩa nĩ, Debora, ndaarahũkire,
ngĩarahũka ngĩtuĩka ta nyina wa Isiraeli.

⁸ Hĩndĩ ĩrĩa maathuurire ngai ng’eni,
mbaara nĩyokire o ihingo-inĩ cia itũũra inene,
na gũtionekire ngo kana itimũ
harĩ andũ 40,000 kũu Isiraeli.

⁹ Ngoro yakwa ĩrĩ hamwe na anene a Isiraeli,
o hamwe na andũ arĩa merutĩire na kwĩyendera gatagatĩ-inĩ ka andũ.
Goocai Jehova.

¹⁰ “Inyuĩ mũhaicaga ndigiri njerũ,
mũikarĩire matandĩko manyu,
na inyuĩ mũthiiaga na njĩra,
cũraniai, ¹¹ kũrĩ na mĩgambo ya aini itahĩro-inĩ rĩa maaĩ.
Mainaga ciĩko cia ũthingu cia Jehova,
ciĩko cia ũthingu cia njamba ciake kũu Isiraeli.

“Ningĩ andũ a Jehova magĩikũrũka nginya ihingo-inĩ cia itũũra inene.

¹² ‘Wee Debora, ũkĩra! ĩ ndũgĩũkĩre!
Ũkĩra, ũkĩra, ũkũye rwĩmbo!

Arahũka wee Baraka!
Wee mũrũ wa Abinoamu-rĩ, wĩnyitĩre mĩgwate yaku.’

¹³ “Ningĩ andũ arĩa maatigaire,
magĩikũrũka kũrĩ andũ arĩa maarĩ igweta;
andũ a Jehova magĩũka kũrĩ nĩ
hamwe na andũ arĩa maarĩ hinya.

¹⁴ Amwe mookire kuuma Efiraimu, arĩa iruka ciao ciarĩ kũu Amaleki;
Benjamini aarĩ hamwe na andũ arĩa maakũrũmĩrĩire.

Anene a ita cia mbaara nĩmaikũrũkire kuuma Makiru,
nakuo Zebuluni gũkiuma arĩa maanyiitaga rũthanju rwa mũnene wa mbũtũ cia ita.

¹⁵ Anene a Isakaru maarĩ hamwe na Debora;
ĩ-ni, Isakaru maarĩ na Baraka,
mamumĩte thuutha na ihenya o nginya kĩaanda-inĩ.

Ng’ongo-inĩ cia Rubeni
nĩ kwarĩ na ũhoru mũnene wa gwĩcookera.

¹⁶ Nĩ kĩ gĩatũmire mũikare mĩaki-inĩ
mũiguage mahiũ makĩhuhĩrwo mĩrũri?

Ng’ongo-inĩ cia Rubeni
nĩ kwarĩ ũhoru mũnene wa gwĩcookera.

¹⁷ Gileadi aikarire o kũu mũrĩmo wa Rũũ rwa Jorodani.
Nake Dani-rĩ, nĩ kĩ gĩagĩtũmire atiindage marikabu-inĩ?

Asheri aikarire o kũu ndwere-inĩ cia iria,
agĩkara icukĩro-inĩ ciake cia marikabu.

18 Andũ a Zebuluni nĩmetwarĩĩre ũgwati-inĩ wa gĩkuũ;
o nake Nafitali agĩka o ũguo kũu gũtũũgĩru werũ-inĩ.

19 “Athamaki magĩũka, makĩrũa;
athamaki a Kaanani makĩrũĩra kũu Taanaka, gũkuhĩ na maaĩ ma Megido,
no matiakuire betha, o na kana ndaho.

20 Kũu igũrũ njata nĩciarũire,
o kũu njĩra-inĩ ciacio ikĩrũa mbaara na Sisera.

21 Rũũĩ rwa Kishoni nĩ rwamathereririe,
rũu rũũĩ rwa tene, Rũũĩ rwa Kishoni.
Wee ngoro yakwa wĩtware, na ũgĩe na hinya!

22 Ningĩ mahũngũ ma mbarathi makĩrumia thĩ,
iteng’erete, mbarathi ciake irĩ hinya igathĩ iteng’erete.

23 Nake mũraika wa Jehova akiuga atĩrĩ, ‘Merozu ĩrogwatwo nĩ kĩrumi.*
Arĩa matũũraga kuo marogwatwo nĩ kĩrumi kĩrĩa kĩũru,
nĩ ũndũ matiokire gũteithia Jehova,
gũteithia Jehova kũrũa na arĩa marĩ hinya.’

24 “Jaeli mĩtumia wa Heberi ũrĩa Mũkeni,
arorathimwo gũkĩra atumia arĩa angĩ,
o we mũrathime mũno harĩ atumia arĩa matũũraga hema-inĩ.

25 Sisera aamũhoire maaĩ, nake akĩmũhe iria;
akĩmũrehera iria imata na mbakũri ĩngĩnyũirwo nĩ andũ arĩa me igweta.

26 Aatambũrũkirie guoko gwake akĩoya higĩ ya hema,
akĩnyiita nyondo ya bundi na guoko kwa ũrĩo.

Akĩringa Sisera, akĩmũhehenja mĩtwe,
akĩmũtheeca na agĩthetheri thikĩrĩrio yake.

27 Akĩinama magũrũ-inĩ make,
akĩgũa; agĩkoma hau.

Akĩinama magũrũ-inĩ make, akĩgũa;
o hau ainamire, no ho aagũire arĩ mũkuũ.

28 “Nyina wa Sisera agĩcũthĩrĩria na ndirica;
akĩanĩrĩra arĩ gatorica-inĩ kau, akiuga atĩrĩ,
‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte ngaari yake ya ita ĩikare ũguo ĩtookĩte?
inegene rĩa magũrũ ma ngaari cia ita-rĩ, rĩcereirwo kũ?’

29 Atumia ake arĩa oogĩ mũno makamũcookagĩria;
o nake agecookagĩria na ngoro yake atĩrĩ,

30 ‘Githĩ ti gwetha mareetha na makagayana indo cia ndaho:
mũirĩtu ũmwe kana eerĩ harĩ o mũndũ,
na nguo cia marangi maingĩ itahĩirwo Sisera,
nguo cia marangi maingĩ iria ng’emie,
nguo iria ng’emie mũno cia ngingo yakwa,
icio ciothe nĩ cia gũtahwo?’

31 “Nĩ ũndũ ũcio thũ ciaku iroothira, Wee Jehova!
No arĩa makwendete-rĩ, marotuĩka ta riũa
rĩkĩratha rĩrĩ na hinya warĩo.”
Naguo bũrũri ũcio ũkĩgĩa na thayũ ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩna.

* 5:23 Itũũra rĩa Merozu rĩarumirwo nĩ kwaga kũnyiitanĩra na ita rĩa Jehova; itũũra rĩrĩ rĩarĩ rĩa Nafitali.

6

Gideoni

¹ Andũ a Isiraeli o rĩngĩ nĩmekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, na ihinda rĩa mĩaka mũgwanja Jehova akĩmaneana moko-inĩ ma Amidiani.* ² Na tondũ hinya wa andũ a Midiani nĩwamahatĩrĩrie mũno, andũ a Isiraeli nĩmethondekeire kũndũ gwa kwĩhitha mĩanya-inĩ ya irĩma, na ngurunga-inĩ, na cĩgĩtĩro-inĩ iria nũmu. ³ Rĩrĩa rĩothe andũ a Isiraeli maahaandaga irio-rĩ, Amidiani, na Aamaleki, na andũ angĩ a mwena wa irathĩro nĩmatharĩkagĩra bũrũri ũcio. ⁴ Nao nĩmambĩte hema ciao kũu bũrũri-inĩ, na magĩthũkia irio iria ciarĩ mĩgũnda kũndũ guothe o nginya Gaza, na matiigana gũtigĩria andũ a Isiraeli kĩndũ o na kĩmwe kĩrĩ muoyo, arĩ ng'ondũ kana ng'ombe, o na kana ndigiri. ⁵ Nĩgũkorwo maambataga kuo na mahiũ mao na hema ciao mahaana ta ngigĩ kũingĩha. Andũ na ngamĩra ciao matingĩatarĩkire; magĩtharĩkĩra bũrũri ũcio nĩgeetha mawanange biũ. ⁶ Amidiani makĩnyariira andũ a Isiraeli o nginya andũ a Isiraeli magĩkaĩra Jehova amateithie.

⁷ Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa andũ a Isiraeli maarĩrĩre Jehova nĩ ũndũ wa Amidiani-rĩ, Jehova ⁸ akĩmatũmĩra mũnabii, ũrĩa wameerire atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nĩ ndamũrutire bũrũri wa Misiri, ngĩmũruta bũrũri wa ũkombo. ⁹ Nĩ nĩ ndamũtharire kuuma guoko-inĩ kwa andũ a Misiri, na kuuma guoko-inĩ kwa arĩa othe maamũhinyagĩrĩria. Ngĩmarutũrũra mbere yanyu na ngĩmũhe bũrũri wao. ¹⁰ Ngĩmwĩra atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu; Mũtikanahooe ngai cia Aamori, arĩa ene bũrũri ũyũ mũtũire.’ No inyuĩ mũtiigana kũnjigua.”

¹¹ Nake mũraika wa Jehova agĩũka agĩkara thĩ gĩtina-inĩ kĩa mũgandi o kũu Ofira, mũgandi wa Joashu ũrĩa Mũabiezeri, harĩa mũriũ Gideoni aahũũragĩra ngano kĩhihĩro-inĩ kĩa ndibei nĩguo amĩhithe ndĩkonwo nĩ Amidiani. ¹² Nake mũraika ũcio wa Jehova akiumĩrĩra Gideoni, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova arĩ hamwe nawe, njamba ĩno ĩrĩ hinya.”

¹³ Nake Gideoni akĩmũcookeria atĩrĩ, “No rĩrĩ, mwathi wakwa, angĩkorwo Jehova arĩ hamwe na ithuĩ-rĩ, nĩ kĩ gĩtũmĩte maũndũ maya mothe matũkore? Makĩrĩ ha morirũ make mothe marĩa maithe maitũ maatwĩraga ũhoru wamo atĩrĩ, ‘Githĩ ti Jehova watwambatirie agĩtũruta bũrũri wa Misiri?’ No rĩu-rĩ, Jehova nĩatũtiganĩrie agatũneana guoko-inĩ kwa Midiani.”

¹⁴ Nake Jehova akĩmũgarũrũkĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ na hinya ũcio ũrĩ naguo ũkahonokie Isiraeli, ũmarute guoko-inĩ kwa Midiani. Githĩ ti nĩ ndĩragũtũma?”

¹⁵ Gideoni akĩmũũria atĩrĩ, “No rĩrĩ, Mwathani, ingĩkĩhota atĩa kũhonokia Isiraeli? Mũhĩrĩga witũ nĩguo ũtarĩ hinya thĩnĩ wa Manase, na ningĩ nĩ nĩ mũnini mũno nyũmba-inĩ iitũ.”

¹⁶ Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩngũkorwo ndĩ hamwe nawe, na nĩũkũhũra Amidiani ũmaniine othe me hamwe.”

¹⁷ Nake Gideoni akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ingĩkorwo nĩnjĩtĩkĩrĩkĩte maitho-inĩ maku-rĩ, kĩnyonie kĩmenyithia atĩ ti-itherũ nĩwe ũranjarĩria. ¹⁸ Ndagũthaita ndũkae kuuma haha nginya njooke na ndeehe iruta rĩakwa na ndĩrĩge mbere yaku.”

Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩngweterera nginya ũcooke.”

¹⁹ Gideoni agĩtoonya nyũmba, agĩhĩnja koori, ningĩ agĩthondeka mĩgate ĩtarĩ na ndawa ya kũimbia kuuma eba ĩmwe† ya mũtu. Agĩkĩra nyama icio gĩkabũ-inĩ, naguo thathi wacio akĩwĩkĩra nyũngũ-inĩ, agĩtwarĩra mũraika na akĩmũigĩra hau gĩtina-inĩ kĩa mũgandi.

²⁰ Nake mũraika wa Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya nyama na mĩgate ĩyo ĩtarĩ na ndawa ya kũimbia, ũciigĩrĩre ihiga-inĩ rĩrĩ, na ũciitĩrĩre thathi ũcio.” Nake Gideoni agĩka ũguo. ²¹ Nake mũraika wa Jehova akĩhutia nyama na mĩgate ĩyo ĩtaarĩ na ndawa ya kũimbia na mũthia wa rũthanju rwake. Mwaki ũgĩakana uumĩte ihiga-inĩ, ũgĩcina nyama icio o hamwe na mĩgate ĩyo. Nake mũraika wa Jehova akĩbũria na ndaacookire kuonwo. ²² Rĩrĩa Gideoni aamenyire atĩ oima mũraika wa Jehova-rĩ, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Īya wakwa-ĩ! Mwathani Jehova! Nĩnyonete mũraika wa Jehova ũthiũ kwa ũthiũ!”

²³ Nowe Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩa na thayũ! Tiga gwĩtigĩra. Wee-rĩ, ndũgũkua.”

²⁴ Nĩ ũndũ ũcio Gideoni agĩakĩra Jehova kĩgongona hau, agĩgĩta Jehova nĩ Thayũ. Nakĩo gĩtũire kũu Ofira kwa Aabiezeri nginya ũmũthĩ.

* 6:1 Amidiani maarĩ njiaro cia Iburahĩmu iria aaciirire na Ketura (Kĩam 25:2). † 6:19 nĩ ta kilo 22

²⁵ O ūtukū ūcio Jehova akīmŵira atīrī, “Oya ndegwa ya keerī kuuma rūūru-inī rwa thoguo ya mīaka mūgwanja. Ūcooke ūgūithie kīgongona gīa thoguo kīa Baali, na ūtemange gītugī kīa Ashera kīrīa kīrī mwena-inī wakīo. ²⁶ Ūcooke wakīre Jehova Ngai waku kīgongona kīrīa kīagīrīre hau igūrū rīa harīa hambatīru. Hūthīra ngū cia gītugī kīa Ashera kīrīa ūtemangire, ūndutīre ndegwa īyo ya keerī ītūīke igongona rīa njino.”

²⁷ Nĩ ũndũ ũcio Gideoni akĩoya ndungata ciake ikũmi, agĩika o ta ũrĩa Jehova aamwĩrĩte. No rĩrĩ, tondũ nĩetigagĩra andũ a nyũmba yao na andũ a itũũra rĩu-rĩ, eekire maũndũ macio ũtukũ handũ ha mũthenya.

²⁸ Rūciinī kwarooka gūkīa rīrīa andū a itūūra mookīrire-rī, kīgongona kīa Baali kīarī kīmomore, hamwe na gītugī kīa Ashera gītemangīirwo hau mwena-inī wakīo, nayo ndegwa iyo ya keerī irutīirwo kīgongona-inī kīu kīerū gīakītwo!

²⁹ Makĩũrania atĩrĩ, “Nũũ wĩkĩte ũũ?”

Rĩĩa maatuĩirie wega, makiĩrwo atĩrĩ, “Nĩ Gideonĩ mũrũ wa Joashu wĩkĩte ũguo.”

³⁰ Andũ acio a itũũra makĩira Joashu atĩrĩ, “Umia mũrũguo na nja. No nginya akue, nĩ ũndũ nĩoinangĩte kīgongona kĩa Baali na agatemenga gĩtugĩ kĩa Ashera kĩrĩa kĩrĩ mwena-inĩ wakĩo.”

³¹ Nowe Joashu agĩcookeria kĩrĩndĩ kũu kĩa mũrigiciĩrie kĩ na ũũru atĩrĩ, “Anga nĩmũkwenda kũrũĩrĩra Baali? Mũrageria kũmũhonokia? Mũndũ ũrĩa ũkũmũrũĩrĩra, ũcio ekũũragwo gũtanakĩa! Angĩkorwo Baali nĩ ngai-rĩ, no ahote kwĩrũĩrĩra rĩrĩa mũndũ angĩunanga kĩgongona gĩa.” ³² Nĩ ũndũ ũcio mũthenya ũcio magĩtua Gideoni “Jerubu-Baali,” makiuga atĩrĩ, “Baali nĩarekwo arũe nake we mwene,” nĩ ũndũ nĩoinangĩte kĩgongona kĩa Baali.

³³ Na rĩrĩ, Amidiani othe, na Amaleki, na andũ angĩ a mwena wa irathĩro magĩcookanĩrĩria mbũtũ ciao cia ita, makĩringa mũrĩmo wa Jorodani, na makĩamba hema ciao Kĩanda-inĩ kĩa Jezireeli.

³⁴ Hĩndĩ ãyo Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩa Gideoni, nake akĩhuha karumbeta, agĩĩta Aabiezeri mamũrũmĩrĩre. ³⁵ Agĩtũma andũ bũrũri wothe wa Manase, akĩmeera meeohe indo cia mbaara, o na agĩtũmana mabũrũri ma Asheri, na Zebuluni, na Nafitali, o nao makĩambata makamatũnge.

³⁶ Nake Gideoni akĩra Ngai atĩrĩ, “Ũgĩkorwo nĩũkũhonokia Isiraeli na guoko gwakwa o ta ũrĩa weranĩire-rĩ, ³⁷ atĩrĩ, nĩngũiga rũũa rwa ng’ondũ kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano. Ime rĩngĩkorwo rũũa-inĩ rwiki na kũũ kũngĩ thĩ gũkorwo kũrĩ kũmũ-rĩ, hĩndĩ ĩyo nĩngamenya atĩ nĩũkũhonokia Isiraeli na ũndũ wa guoko gwakwa, o ta ũrĩa uugĩte.” ³⁸ Na ũguo noguo gwatuĩkire. Gideoni akĩroka gũũkĩra rũciĩnĩ tene mũthenya ũyũ ũngĩ; akĩhiha rũũa rũũa ime rũkiũma maaĩ mbakũri ĩmwe.

³⁹ Ningĩ Gideoni akĩĩra Ngai atĩrĩ, “Ndũkae kũrakario nĩ nĩ. Ngirĩrĩria ngũhooe ũndũ ũngĩ ũmwe. Njĩtikĩria o igeria rĩngĩ rĩmwe na rũũa rūrũ. Ihinda rĩrĩ reke rũũa rūrũ rũkorwo rūrĩ rũmũ, nakuo thĩ gũkorwo kũhumbĩrwo nĩ ime.” ⁴⁰ Ūtukũ ũcio Ngai agĩka o ro ũguo. No rũũa rwiki rwarĩ rũmũ; nakuo thĩ guothe kwarĩ kũhumbĩre nĩ ime.

7

Gideoni Gũtooria Andũ a Midiani

¹ Rūciini tene, Jerubu-Baali (nīwe Gideoni) na andū ake othe nīmambire hema gīthima-inī kīa Harodi. Kambī ya Amidiani yarī mwena wao wa gathigathini kūu gītuamba-inī, hakuhi na karīma ka More. ² Jehova akīra Gideoni atīrī, “Ūrī na andū aingī mūno gūkīra arīa ngwenda nīgeetha neane Amidiani moko-inī mao. Nīgeetha Isiraeli matikanjītīre atī nī hinya wao wamahonokia, ³ Na rīrī, anīrīra kūrī andū, ūmeere atīrī, ‘Mündū o wothe ūrainaina nī guoya no ahündūke, ehene Kīrīma-inī kīa Gileadi.’” Nī ūndū ūcio andū 22,000 na igīrī makīehera, magītigara 10,000.

⁴ No Jehova akĩra Gideoni atĩrĩ, “O na rĩu andũ no aingĩ mũno. Maikũrũkie maaĩ-inĩ, na nĩngũgũthuuranĩria andũ acio ho. Ingiuga atĩrĩ, ‘Ũyũ nĩegũthĩĩ hamwe nawe,’ ũcio nĩwe ũrĩthĩĩ nawe; no ingiuga atĩrĩ, ‘Ũyũ ndegũthĩĩ hamwe nawe,’ ũcio ndegũthĩĩ nawe.”

⁵ Nĩ ũndũ ũcio Gideoni agĩkūrũkia andũ acio maaĩ-inĩ. Marĩ hau Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Amũrانيا arĩa mekũnyua maaĩ na rūrĩmĩ ta ũrĩa ngui ĩnyuuga na arĩa mekũnyua maaĩ na hĩ ciao maturĩtie ndu.” ⁶ Andũ magana matatũ makĩnyua maaĩ na hĩ ciao. Acio angĩ othe magĩturia ndu makĩnyua maaĩ.

⁷ Jehova akĩra Gideoni atĩrĩ, “Nĩngũmũhonokia na ũndũ wa andũ magana matatũ arĩa manyuire maaĩ na hĩ, neane Amidiani moko-inĩ manyu. Reke andũ acio angĩ othe mathiĩ, o mũndũ ainũke gwake.” ⁸ Nĩ ũndũ ũcio Gideoni akĩra andũ acio angĩ a Isiraeli macooke hema-inĩ ciao, no agĩtigwo na andũ magana matatũ, arĩa mooire rĩgu na tũrumbeta twa acio mainũkire.

Na rĩrĩ, kambĩ ya Amidiani yarĩ mũhuro wake o kũu kĩaanda-inĩ. ⁹ Ũtukũ ũcio Jehova akĩra Gideoni atĩrĩ, “Ũkĩra, ũikũrũke ũtharĩkĩre kambĩ iyo ya Amidiani, tondũ nĩndĩmĩneanĩte moko-inĩ maku. ¹⁰ No angĩkorwo nĩũgwĩtigĩra gũtharĩkĩra-rĩ, gũikũrũke kambĩ-inĩ mũrĩ na Pura ndungata yaku, ¹¹ na ũthikĩrĩrie ũrĩa maroiga. Thuutha ũcio nĩũkũgĩa na hinya wa gũtharĩkĩra kambĩ iyo.” Nĩ ũndũ ũcio Gideoni na Pura ndungata yake magĩkũrũka nginya tũnyũmba-inĩ twa arangĩri a kambĩ iyo. ¹² Nao Amidiani, na Aamaleki na andũ othe a mwena wa irathĩro maikarĩte kĩaanda kũu maingĩhĩte ta ngigĩ. Ngamĩra ciao itingĩatarĩkire nĩ ũndũ ciarĩ nyingĩ ta mũthanga wa hũgũrũrũ-inĩ cia irĩa ũrĩa ũtangĩtarĩka.

¹³ Gideoni aakinyire ho o hĩndĩ irĩa mũndũ ũmwe eeraga mũratawe ũhoru wa kiroto gĩake. Nake oigaga atĩrĩ, “Ndootete kiroto ngoona mũgate wa cairi wa gĩthiũrũrĩ ũũkĩte ũkagwĩra kambĩ ya Amidiani. Ũragũthire hema na hinya mũnene mũno, nginya hema irang’aũka, iragũa.”

¹⁴ Mũrata wake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũyũ ti ũndũ ũngĩ tiga rũhiũ rwa Gideoni mũrũ wa Joashu, ũrĩa Mũisiraeli. Ngai nĩaneanĩte Amidiani na kambĩ yao yothe moko-inĩ make.”

¹⁵ Rĩrĩa Gideoni aiguire ũhoru wa kiroto kũu na ũtaũri wakĩo, akĩhooya Ngai. Agĩcooka nginya kambĩ-inĩ ya Isiraeli akĩmeeta akĩmeera atĩrĩ, “Ũkĩrai! Jehova nĩaneanĩte kambĩ ya Amidiani moko-inĩ manyu.” ¹⁶ Akĩganyania andũ acio magana matatũ ikundi ithatũ, akĩmanengera othe o mũndũ karumbeta na nyũngũ theri, irĩ na kĩmũrĩ thĩinĩ.

¹⁷ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ndoraai. Mwĩke o ũrĩa ngwĩka. Hĩndĩ irĩa ndĩrĩkinya mũthia-inĩ wa kambĩ, mwĩke o ũrĩa ndĩrĩka. ¹⁸ Hĩndĩ irĩa nĩ na arĩa othe ndĩ nao tũrĩhuha tũrumbeta twitũ, hĩndĩ iyo inyuothe mũthiũrũrũkĩrie kambĩ mũhuhe twanyu na mwanĩrĩre atĩrĩ, ‘Nĩ ũndũ wa Jehova o na wa Gideoni.’”

¹⁹ Gideoni na andũ acio igana rĩmwe arĩa maarĩ nake magĩkinya mũthia wa kambĩ o kĩaambĩrĩria-inĩ kĩa ũtukũ gatagatĩ, thuutha hanini wa gũcenjania arangĩri. Makĩhuha tũrumbeta twao na makĩũraga nyũngũ irĩa ciarĩ moko-inĩ mao. ²⁰ Ikundi icio ithatũ ikĩhuha tũrumbeta, na ikĩũraga nyũngũ. Maanyĩitĩte imũrĩ na moko mao ma ũmotho, na makanyĩita tũrumbeta twao twa kũhuha na moko mao ma ũrĩo, nao makĩanĩrĩra atĩrĩ, “Rũhiũ rwa njora rwa Jehova na rwa Gideoni!” ²¹ Na rĩrĩa o mũndũ aarũgamire handũ hake gũthiũrũrũkĩria kambĩ-rĩ, Amidiani othe magĩteng’era, magĩkayaga morĩte.

²² Hĩndĩ irĩa tũrumbeta tũu magana matatũ twahuhirwo, Jehova agĩtũma andũ arĩa maarĩ kambĩ-inĩ yothe mahũũrane na hiũ ciao cia njora mũndũ na mũndũ ũrĩa ũngĩ. Nayo mbũtũ iyo yothe ikĩũrĩra Bethi-Shita irorette Zerera o nginya mũhaka-inĩ wa Abeli-Mehola gũkuhĩ na Tabathu. ²³ Andũ a Isiraeli kuuma Nafitali, na Asheri na Manase guothe nĩmetirwo nao magĩteng’eria Amidiani. ²⁴ Nake Gideoni agĩtũmana bũrũri wothe ũrĩa wa irĩma wa Efiraimu, akiuga atĩrĩ, “Ikũrũkai mũhũũrane na Amidiani na mwĩnyiitĩre maaĩ ma Jorodani mbere yao o nginya Bethi-Bara.”

Nĩ ũndũ ũcio andũ othe a Efiraimu nĩmetirwo, na makĩnyiitĩra maaĩ ma Rũũĩ rwa Jorodani o nginya Bethi-Bara. ²⁵ O na ningĩ nĩmanyiitĩre atongoria eerĩ a Midiani, nĩo Orebu na Zeebu. Nao makĩũragĩra Orebu ihiga-inĩ rĩa Orebu, nake Zeebu makĩmũũragĩra kĩhihĩro-inĩ kĩa ndibei kĩa Zeebu. Nao magĩthingatana na Amidiani, na magĩtwara mĩtwe ya Orebu na Zeebu kũrĩ Gideoni, ũrĩa warĩ mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Rũũĩ rwa Jorodani.

8

Zeba na Zalimuna

¹ Na rĩrĩ, andũ a Efiraimu makĩũria Gideoni atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ũtwĩke ũguo? Wagire gĩtwĩta ũgĩthiĩ kũhũũrana na Amidiani nĩkĩ?” Nao makĩmũtetia mũno.

² Nowe akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩatĩa nĩ njĩkĩte ngerekanĩtio na inyũĩ? Githĩ kũhaara thabibũ cia Efiraimu ti kwega gũkĩra magetha mothe ma thabibũ cia Abiezeri?” ³ Ngai nĩaneanire Orebu na Zeebu,

atongoria a Amidiani moko-inĩ manyu. Nĩatĩa nĩ hotete gwĩka ngerekaniĩtio na inyuĩ?” Maigua ũguo, marakara marĩa maamũrakarĩire namo magĩthira.

⁴ Gideoni na andũ ake magana matatũ, o na marĩ anogu, magĩteng’eria thũ ciao magĩkinya Jorodani na makĩringa rūũĩ rūu. ⁵ Nake akĩira andũ a Sukothu atĩrĩ, “Heei ita rĩakwa kĩndũ gĩa kũrĩa; nĩ ũndũ nĩ anogu biũ, na no ndeng’eretie Zeba na Zalimuna, athamaki a Midiani.”

⁶ No anene a Sukothu makĩmũũria atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, ũkĩrĩ ũranyĩta Zeba na Zalimuna magakorwo marĩ moko-inĩ maku? Tũkũhe thigari ciaku irio nĩkĩ?”

⁷ Nake Gideoni akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa ũguo mwoiga, rĩrĩa Jehova arĩneana Zeba na Zalimuna moko-inĩ makwa, ndĩtembũranga mĩrĩ yanyu na mĩigua ya werũ-inĩ na mahiũ ma nyeki-inĩ.”

⁸ Oima kũu akĩambata nginya Penieli,* akĩmooria o ta ũguo oorĩtie andũ a Sukothu, nao magĩcookia o ta ũrĩa andũ a Sukothu maamũcookeirie. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio akĩira andũ a Penieli atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa ngaahũndũka hootanĩte-rĩ, nĩ nĩngamomora mũthiringo ũyũ mũraihi na igũrũ.”

¹⁰ Nao Zeba na Zalimuna maarĩ kũu Karikori marĩ na ita rĩa andũ ta 15,000, acio oiki no-o maatigaire kuuma kũrĩ mbũtũ ya andũ a irathĩro; andũ 100,000 rĩa mĩrongo ĩrĩ arĩa maarũaga na hiũ cia njora nĩ moragĩtwo. ¹¹ Gideoni akĩambata na njĩra ya andũ arĩa maikaraga hema-inĩ mwena wa irathĩro rĩa Noba na Jogibeha, akiumĩrĩra mbũtũ ĩyo hĩndĩ ĩrĩa ĩtegeragĩria kũrĩ na ũgwati. ¹² Zeba na Zalimuna, athamaki acio eerĩ a Midiani, makĩũra, nowe akĩmateng’eria, akĩmanyiita, na akĩhoola mbũtũ ĩyo yao yothe.

¹³ Gideoni mũrũ wa Joashu akĩhũndũka oimĩte mbaara-inĩ, agereire Ihĩtũkĩro rĩa Heresi. ¹⁴ Nake akĩnyĩta mwanake wa Sukothu, na akĩmũhooya ũhoru, nake mwanake ũcio akĩmwandĩkĩra marĩitwa ma anene mĩrongo mũgwanja na mũgwanja a Sukothu, na nĩo athuuri a itũũra rĩu. ¹⁵ Hĩndĩ ĩyo Gideoni agĩũka, akĩira andũ a Sukothu atĩrĩ, “Aya nĩo Zeba na Zalimuna, arĩa mwanyũrũrĩrie ũhoru wao, mũkiuga atĩrĩ, ‘Anga nĩũkĩnyĩtĩte Zeba na Zalimuna magakorwo marĩ moko-inĩ maku? Tũkũhe andũ aya aku anogu irio nĩkĩ?’” ¹⁶ Agĩkĩnyĩta athuuri acio a itũũra, nake akĩherithia andũ acio a Sukothu na mĩigua ya werũ-inĩ, na mahiũ ma nyeki-inĩ. ¹⁷ Ningĩ akĩmomora mũthiringo ũcio mũraihi na igũrũ wa Penieli, na akĩũraga andũ a itũũra rĩu.

¹⁸ Hĩndĩ ĩyo akĩũria Zeba na Zalimuna atĩrĩ, “Andũ arĩa mworagĩire kũu Tabori-rĩ, maahaanaga atĩa?”

Nao magĩcookia atĩrĩ, “Nĩ andũ tawe, o ũmwe wao aahaanaga ta mũrũ wa mũthamaki.”

¹⁹ Gideoni akĩmacookeria atĩrĩ, “Acio maarĩ ariũ a baba, o na ariũ a maitũ. O ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo-rĩ, korwo nĩmwahonokirie mĩoyo yao-rĩ, ndingĩamũũraga.” ²⁰ Akĩgarũrũkĩra Jetheri, mũriũ wake wa irigithathi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Moorage!” Nowe Jetheri ndaigana gũcomora rūhiũ rwa njora, tondũ aarĩ o kamwana kanini, na nĩetigagĩra.

²¹ Zeba na Zalimuna makĩira Gideoni atĩrĩ, “Ũkĩra, ũtũũrage arĩ we. Tondũ o ta ũrĩa mũndũ atarĩ noguo hinya wake ũigana.” Nĩ ũndũ ũcio Gideoni agĩũkĩra, akĩmooraga, na akĩruta irengeeri iria ciagemetie ngingo cia ngamĩra ciao, agĩthĩ nacio.

Ebodi ya Gideoni

²² Andũ a Isiraeli makĩira Gideoni atĩrĩ, “Tũthamakĩre, wee, na mũrũguo, na mũrũ wa mũrũguo o nake, nĩgũkorwo wee nĩtũhonoketie, ũgatũruta moko-inĩ ma Midiani.”

²³ Nowe Gideoni akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ndikũmũthamakĩra, o na kana mũrũ wakwa. Jehova nĩwe ũkũmũthamakĩra.” ²⁴ Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, “Harĩ ũndũ ũngĩ ũmwe ngũmũhooya, naguo nĩ atĩ o ũmwe wanyu aahe gĩcũhĩ kĩmwe gĩa gũtũ kĩa iria aatahire.” (Ũcio warĩ mūtugo wa Aishumaeli, gwĩkĩra icũhĩ cia thahabu matũ.)

²⁵ Nao magĩcookia atĩrĩ, “Nĩtũgũciheana tũkenete.” Nĩ ũndũ ũcio makĩara nguo thĩ, na o mũndũ agĩikia gĩcũhĩ ho kuuma kũrĩ indo iria aatahĩte. ²⁶ Naguo ũritũ wa icũhĩ icio cia thahabu aahooete wakinyire cekeri 1,700,[†] mathaga marĩa mangĩ matatarĩtwo, na nĩmo mĩgathĩ, na nguo cia rangi wa ndathi iria ciehumbagwo nĩ athamaki a Amidiani, kana mĩnyororo ĩrĩa yarĩ ngingo cia ngamĩra ciao.

²⁷ Gideoni agĩthondeka thahabu ĩyo igĩtuĩka ebodi, ĩrĩa aigire kũu Ofira, itũũra rĩake. Isiraeli othe

* 8:8 Penieli nĩho Jakubu aagianĩire na Ngai. † 8:26 nĩ ta kilo 20

makĩhũũra ũmaraya na ũndũ wa kũmĩhooya marĩ kũu, nayo ĩgĩtuĩka mũtego harĩ Gideoni na nyũmba yake.

Gĩkuũ kĩa Gideoni

²⁸ Ũguo nĩguo andũ a Midiani maahootirwo nĩ andũ a Isiraeli, na matiacookire kwambararia mĩtwe rĩngĩ. Matukũ-inĩ marĩa Gideoni aatũũrire muoyo, bũrũri ũcio ũkĩgĩa na thayũ mĩaka mĩrongo ĩna.

²⁹ Jerubu-Baali mũrũ wa Joashu nĩacookire gwake mũciĩ gũtũũra kuo. ³⁰ Na aarĩ na ariũ mĩrongo mũgwanja ake mwene, nĩ ũndũ nĩ aarĩ na atumia aingĩ. ³¹ Nayo thuriya yake ĩrĩa yaikaraga Shekemu, nĩyamũciarĩire mwana wa kahĩ, ũrĩa aatũire Abimeleku. ³² Gideoni mũrũ wa Joashu aakũire arĩ mũkũrũ mũno, na agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ ya ithe Joashu kũu Ofira ya Aabiezeri.

³³ Gideoni akua-rĩ, andũ a Isiraeli o rĩngĩ nĩmahũũrire ũmaraya na Mabaali. Makĩrũgamia Baali-Berithu[‡] ĩtuĩke ngai yao, ³⁴ na matiacookire kũrĩrikana Jehova Ngai wao, ũrĩa wamahonoketie akamaruta moko-inĩ ma thũ ciao ciothe iria ciarĩ mĩena-inĩ yao yothe. ³⁵ O na ningĩ nĩmagire gũcookia ngaatho kũrĩ nyũmba ya Jerubu-Baali (nĩwe Gideoni) nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa mothe mega aamekĩire.

9

Abimeleku

¹ Abimeleku mũrũ wa Jerubu-Baali nĩathiire kũrĩ aa mamawe na andũ othe a mbarĩ ya kũrĩa nyina oimĩte kũu Shekemu, akĩmeera atĩrĩ, ² “Ũriai atũũri othe a Shekemu atĩrĩ, ‘Nĩ ũndũ ũrĩkũ mwega na inyuĩ. Nĩ mwathwo nĩ ariũ mĩrongo mũgwanja a Jerubu-Baali, kana mũthamakĩrwo nĩ mũndũ ũmwe?’ Rĩrikanai ndĩ wanyu, tuumĩte mũthiimo ũmwe.”

³ Rĩrĩa aa mamawe meerire atũũri a Shekemu ũhoro ũcio wothe, andũ a Shekemu makĩenda kũrũmĩrĩra Abimeleku nĩ ũndũ nĩmoigire atĩrĩ, “Ũcio nĩ mũrũ wa ithe witũ.” ⁴ Nao makĩmũhe cekerĩ mĩrongo mũgwanja cia betha* ĩrutĩtwo hekarũ-inĩ ya Baali-Berithu, nake Abimeleku agĩcihũthĩra kwandĩka andũ matarĩ kiene na a mbũkĩrĩra, arĩa maatuĩkire arũmĩrĩri ake. ⁵ Agĩthĩ gwa ithe mũciĩ o kũu Ofira na akĩũragithĩria ariũ a ithe mĩrongo mũgwanja ihiga-inĩ rĩmwe, nĩo ariũ a Jerubu-Baali. No Jothamu, mũrũ wa Jerubu-Baali ũrĩa warĩ kĩhinga-nda, nĩahonokire nĩ ũndũ nĩehithire. ⁶ Nao atũũri othe a Shekemu na a Bethi-Milo makĩũngana mũtĩ-inĩ ũrĩa mũnene o hau gĩtugĩ-inĩ kĩrĩa kĩrĩ Shekemu, magĩtua Abimeleku mũthamaki.

⁷ Hĩndĩ ĩrĩa Jothamu aaheirwo ũhoro ũcio-rĩ, akĩhaica Kĩrĩma-igũrũ kĩa Gerizimu na akĩanĩrĩra, akĩmeera atĩrĩ, “Ta thikĩrĩriai inyuĩ atũũri a Shekemu, nĩgeetha o nake Ngai amũthikĩrĩrie. ⁸ Mũthenya ũmwe mĩtĩ nĩyoimagarire ĩgaitĩrĩrie ũmwe wayo maguta atũke mũthamaki wayo. Nayo ĩkĩra mũtamaiyũ atĩrĩ, ‘Ũka ũtuĩke mũthamaki witũ.’

⁹ “No mũtamaiyũ ũcio ũgĩcookia atĩrĩ, ‘No ndigane na maguta makwa marĩa matũmaga ngai o na andũ matĩno, ngariũnge ũũ na ũũ igũrũ rĩa mĩtĩ ĩrĩa ĩngĩ?’

¹⁰ “Thuutha ũcio mĩtĩ ĩyo ĩkĩra mũkũyũ atĩrĩ, ‘Ũka ũtuĩke mũthamaki witũ.’

¹¹ “No mũkũyũ ũcio ũgĩcookia atĩrĩ, ‘No ndigane na ngũyũ ciakwa njega ũguo na irĩ mũrĩo, ngariũnge ũũ na ũũ igũrũ rĩa mĩtĩ ĩrĩa ĩngĩ?’

¹² “Nĩngĩ mĩtĩ ĩkĩra mũthabibũ atĩrĩ, ‘Ũka ũtuĩke mũthamaki witũ.’

¹³ “No mũthabibũ ũcio ũgĩcookia atĩrĩ, ‘No ndigane na ndibei yakwa ĩrĩa ĩkenagia ngai o na andũ, ngariũnge ũũ na ũũ igũrũ rĩa mĩtĩ ĩrĩa ĩngĩ?’

¹⁴ “Kũrĩkĩrĩria mĩtĩ yothe ĩkĩra mũtare wa gĩthaka-inĩ atĩrĩ, ‘Ũka ũtuĩke mũthamaki witũ.’

¹⁵ “Naguo mũtare ũcio wa gĩthaka ũkĩra mĩtĩ ĩyo atĩrĩ, ‘Kũngĩkorwo ti-itherũ nĩ mũkwenda kũnjitĩrĩria maguta ndũke mũthamaki wanyu-rĩ, gĩũkei mwĩhithe kĩrũru-inĩ gĩakwa; no kũngĩkorwo ti ũguo-rĩ, mwaki ũrokiuma mũtare-inĩ wa gĩthaka ũcine mĩtarakwa ya Lebanoni!’

¹⁶ “No rĩrĩ, angĩkorwo mwekire ũndũ ũcio na kĩhoto, na mũrĩ na ngoro njega rĩrĩa mwatũire Abimeleku mũthamaki, na angĩkorwo nĩmwĩkite Jerubu-Baali na nyũmba yake maũndũ mega, mũkamwĩka ũrĩa agĩrĩrwo nĩ gwĩkwo-rĩ, ¹⁷ tondũ baba nĩwe wamũrũĩrĩre, agĩtwarĩrĩria muoyo wake

[‡] 8:33 Baali-Berithu yarĩ ngai ya andũ a Kaanani, na hekarũ yayo yarĩ Shekemu. * 9:4 nĩ ta kilo robo ithatũ (0.75)

ũgwati-inĩ nĩgeetha amũhonokie moko-inĩ ma Amidiani, ¹⁸ (no ũmũthĩ nĩmũũkĩrĩre nyũmba ya baba, mũkooragĩra ariũ ake mĩrongo mũgwanja ihiga-inĩ rĩmwe, na mũgatua Abimeleku, mũrũ wa ngombo yake ya mũirĩtu, mũthamaki wa atũũri a Shekemu tondũ nĩ mũrũ wa ithe wanyu), ¹⁹ mũngĩkorwo mwĩkĩte ũndũ ũcio na kĩhoo, na mũrĩ na ngoro njega kũrĩ Jerubu-Baali na nyũmba yake ũmũthĩ-rĩ, Abimeleku arotũka gĩkeno kĩanyu, o na inyũĩ mũgĩtuĩke gĩkeno gĩake! ²⁰ No kũngĩkorwo ti ũguo-rĩ, mwaki ũrokiuma harĩ Abimeleku ũmũcine, ũmũniine biũ, atũũri aya a Shekemu na Bethi-Milo, o na mwaki ũrokiuma harĩ inyũĩ atũũri a Shekemu na Bethi-Milo, ũcine Abimeleku, ũmũniine biũ.”

²¹ Hĩndĩ ĩyo Jothamu agĩthara, akĩũrĩra kũu Biri, nake agĩtũũra kuo nĩ ũndũ nĩetigagĩra mũrũ wa ithe, Abimeleku.

²² Thuutha wa Abimeleku gwithana Isiraeli mĩaka ĩtatũ-rĩ, ²³ Ngai agĩtũma roho mũũru gatagatĩ ka Abimeleku na atũũri a Shekemu, arĩa meekire maũndũ mooru ma ũhinga kũrĩ Abimeleku. ²⁴ Ngai eekire ũndũ ũyũ nĩgeetha ngero ĩrĩa yagerirwo ariũ mĩrongo mũgwanja a Jerubu-Baali, ya gũitwo thakame yao, ĩrĩhio mũrũ wa ithe wao, Abimeleku, na ĩrĩhio atũũri a Shekemu arĩa maamũteithirie kũũraga ariũ a ithe. ²⁵ Nĩ ũndũ wa kũregana nake-rĩ, atũũri acio a Shekemu nĩmaigire andũ ĩrĩma-inĩ nĩguo mohie na matunye o mũndũ ũrĩa wahĩtũkaga indo ciake, naguo ũhoro ũcio ũkĩmenyithio Abimeleku.

²⁶ Nake Gaali mũrũ wa Ebedi hamwe na ariũ a ithe magĩthaamĩra kũu Shekemu, nao atũũri akuo makĩmwĩhoka. ²⁷ Thuutha wa gũthĩ mĩgũnda-inĩ na gũcookereria thabibũ na gũcihiha, makĩgĩa na iruga hekarũ-inĩ ya ngai yao. Rĩrĩa maarĩaga na makĩnyuuaga, makĩruma Abimeleku. ²⁸ Nake Gaali mũrũ wa Ebedi akiuga atĩrĩ, “Abimeleku nũũ, na Shekemu nũũ, nĩguo tũtuĩke ndungata ciake? Githĩ ti mũrũ wa Jerubu-Baali, nake Zebuli githĩ tiwe mũnini wake? Tungatĩrai andũ a Hamoru, ithe wa Shekemu! Tũgũgĩtungatĩra Abimeleku nĩkĩ? ²⁹ Naarĩ korwo andũ aya me rungu rwa wathani wakwa! Hĩndĩ ĩyo nĩ no ndĩmweherie. No njĩre Abimeleku atĩrĩ, ‘Īta ita rĩaku rĩothe!’”

³⁰ Rĩrĩa Zebuli ũcio mwathi wa itũũra aigũire ũrĩa Gaali mũrũ wa Ebedi oigĩte-rĩ, akĩrakario nĩ ũhoro ũcio mũno. ³¹ Agĩtũmĩra Abimeleku andũ na hitho, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gaali mũrũ wa Ebedi na ariũ a ithe nĩmokĩte gũkũ Shekemu, na nĩmararahũra andũ a itũũra magũũkĩrĩre. ³² Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, ũtukũ wakinya wee na andũ aku mũũke mũmoohie mĩgũnda-inĩ. ³³ Rũciĩnĩ tene riũa rĩkĩratha-rĩ, ũthĩ ũtharĩkĩre itũũra inene. Na rĩrĩa Gaali na andũ ake mariumĩra magũtharĩkĩre-rĩ, ĩka ũrĩa wotho guoko gwaku kũngĩhota gwĩka.”

³⁴ Nĩ ũndũ ũcio Abimeleku marĩ hamwe na mbũtũ ciake ciothe cia ita makiumagara ũtukũ, makĩhitha gũkuhĩ na Shekemu marĩ ikundi inya. ³⁵ Nake Gaali mũrũ wa Ebedi nĩoimagarĩte akarũgama itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra inene, o hĩndĩ ĩyo Abimeleku na thigari ciake moimagĩra kũrĩa meehithĩte.

³⁶ Rĩrĩa Gaali aamoonire-rĩ, akĩũra Zebuli atĩrĩ, “Ta rora, harĩ na andũ maroka maikũrũkĩte kuuma ĩrĩma igũrũ!”

Nake Zebuli agĩcookia atĩrĩ, “Wee ũroona ciĩruru cia ĩrĩma taarĩ andũ.”

³⁷ No Gaali akĩaria rĩngĩ, akiuga atĩrĩ: “Ta rora wone andũ maroka maikũrũkĩte moimĩte gatagatĩ ka bũrũri, na mbũtũ ĩrĩa ĩngĩ yũkĩte yumĩte na mwena wa mũtĩ wa mũragũri.”

³⁸ Ningĩ Zebuli akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwĩgaatho waku ũkĩrĩ ha rĩu, wee woigire atĩrĩ, ‘Abimeleku nũũ atĩ nĩguo atwathe?’ Githĩ andũ aya ti o wanyũrũrĩre. Umagara ũkarũe nao!”

³⁹ Nĩ ũndũ ũcio Gaali agĩtongoria atũũri a Shekemu makĩhũũrana na Abimeleku. ⁴⁰ Abimeleku akĩmũteng’eria, nao andũ aingĩ makĩgũa magurarĩtio makĩũra kũu guothe o nginya itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo. ⁴¹ Abimeleku agĩtũũra Aruma, nake Zebuli akĩrutũrũra Gaali hamwe na ariũ a ithe kuuma Shekemu.

⁴² Mũthenya ũyũ ũngĩ andũ a Shekemu magĩthĩ mĩgũnda-inĩ, nake Abimeleku akĩmenyithio ũhoro ũcio. ⁴³ Nĩ ũndũ ũcio akĩoya andũ ake, akĩmagayania ikundi ithatũ, akĩmaiga moherie andũ mĩgũnda-inĩ. Hĩndĩ ĩrĩa onire andũ acio magĩũka moimĩte itũũra-inĩ rĩrĩa inene, agĩũkĩra amatharĩkĩre. ⁴⁴ Abimeleku na ikundi iria aarĩ nacio makĩgũthũka mbere nginya hau itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra inene, nacio ikundi icio ĩngĩ ĩgĩrĩ ikĩgũthũkĩra arĩa maarĩ mĩgũnda-inĩ, ikĩmooraga. ⁴⁵ Abimeleku akĩhũũrana na itũũra rĩu inene mũthenya wotho nginya akĩrĩtaha na akĩũraga andũ a rĩo othe. Ningĩ akĩananga itũũra rĩu inene, na akĩrĩtĩrĩria cumbĩ.

⁴⁶ Rĩrĩa maiguire ũhoro ũcio, andũ arĩa maatũũraga mũthiringo-inĩ wa Shekemu magĩtoonya kũhitho-inĩ kĩa hinya kĩa hekarũ ya Eli-Berithu. ⁴⁷ Rĩrĩa Abimeleku aiguire atĩ nĩmacookanĩrĩre kuo-rĩ, ⁴⁸ we na andũ ake othe makĩambata Kĩrĩma-inĩ gĩa Zalimuna. Akĩoya ithanwa, agĩtema honge, na agĩciĩrĩra ciande. Agĩatha andũ arĩa maarĩ nake, akĩmeera atĩrĩ, “Narua! Īkai ũguo muona ndeka!” ⁴⁹ Nĩ ũndũ ũcio andũ acio othe magĩtema honge, na makĩrũmĩrĩra Abimeleku. Magĩciũmba hĩba kũnyitana na kũhitho kũ kĩa hinya magĩcigwatia mwaki andũ marĩ thĩinĩ. Nĩ ũndũ ũcio andũ acio othe maarĩ thĩinĩ wa mũthiringo ũcio wa Shekemu, ta andũ 1,000, arũme na andũ-a-nja, o nao magĩkua.

⁵⁰ Abimeleku agĩthĩ itũũra rĩa Thebezu, akĩrĩrigiicĩria na akĩrĩtunyana. ⁵¹ No rĩrĩ, thĩinĩ wa itũũra rĩu inene nĩ kwarĩ na mũthiringo mũrũmu kũrĩa arũme othe na andũ-a-nja, na andũ othe a itũũra rĩu inene, moorĩre. Makĩhingĩra thĩinĩ, na makĩhaica mũthiringo igũrũ. ⁵² Abimeleku agĩthĩ mũthiringo-inĩ ũcio, akĩũhithũkĩra. No rĩrĩa akũhĩrĩrie itoonjero rĩa mũthiringo nĩguo aũgwatie mwaki-rĩ, ⁵³ mĩtumia ũmwe akĩmũgũithĩria ihiga rĩa gĩthĩ mĩtwe, rĩkĩmũhehenja mĩtwe.

⁵⁴ Nake agĩta mĩkuui wake wa indo cia mbaara na ihenya, akĩmwĩra atĩrĩ, “Comora rūhiũ rwaku rwa njora ũnjũrage, nĩgeetha matikoigage atĩrĩ, ‘Ooragirwo nĩ mũndũ-wa-nja.’” Nĩ ũndũ ũcio ndungata yake ĩkĩmũtheeca, agĩkua. ⁵⁵ Hĩndĩ ĩrĩa andũ a Isiraeli moonire atĩ Abimeleku nĩakuĩte-rĩ, makĩĩnũkĩra.

⁵⁶ Ũguo nĩguo Ngai aarĩhirie Abimeleku nĩ ũndũ wa waganu ũrĩa ekĩte ithe, wa kũũraga ariũ-a-ithe mĩrongo mũgwanja. ⁵⁷ Ningĩ Ngai akĩrĩhia andũ a Shekemu nĩ ũndũ wa waganu wao wothe. Kĩrumi kĩa Jothamu mũrũ wa Jerubu-Baali gĩkĩmacookerera.

10

Tola

¹ Thuutha wa Abimeleku, mũndũ wa mũhĩrĩga wa Isakaru wetagwo Tola mũrũ wa Pua, mũrũ wa Dodo, akĩarahũka ahonokie Isiraeli. Nake agĩtũũra Shamiru, kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ ĩrĩma wa Efiraimu. ² Agĩtiirĩrĩa Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ; agĩcooka agĩkua, na agĩthikwo kũu Shamiru.

Jairu

³ Nake Tola akĩrũmĩrĩrwo nĩ Jairu wa kuuma Gileadi, ũrĩa watiirĩrĩre Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩrĩ. ⁴ Jairu aarĩ na ariũ mĩrongo ĩtatũ arĩa mathiiga mahaicĩte ndigiri mĩrongo ĩtatũ. Maathaga matũũra mĩrongo ĩtatũ kũu Gileadi, marĩa nginya ũmũthĩ metagwo Havothu-Jairu. ⁵ Jairu akua aathikirwo kũu Kamonu.

Jefitha

⁶ O rĩngĩ andũ a Isiraeli nĩmekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. Magĩtungatĩra Mabaali na Maashitoretu, na ngai cia Aramu, na ngai cia Sidoni, na ngai cia Moabi, na ngai cia Aamoni, o na ngai cia Afilisti.* Na tondũ andũ a Isiraeli nĩmatiganĩrie Jehova na matiacookire kũmũtungatĩra-rĩ, ⁷ akĩrakario nĩo. Akĩmaneana moko-inĩ ma Afilisti na moko-inĩ ma Aamoni, ⁸ arĩa maamanyariire na makĩmahinyĩrĩria mwaka-inĩ ũcio. Nao makĩhinyĩrĩria andũ a Isiraeli othe arĩa maarĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani kũu Gileadi, bũrũri wa Aamori, mĩaka ikũmi na ĩnana. ⁹ Ningĩ Aamoni makĩringa Rũũ rwa Jorodani nĩguo makarũe na andũ a Juda, na andũ a Benjamini, o na nyũmba ya Efiraimu; nakuo Isiraeli gũkĩgĩa na kĩnyariirĩko kĩnene. ¹⁰ Ningĩ andũ a Isiraeli magĩkaĩra Jehova makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtwĩhĩtie, tũgatiganĩria Ngai witũ, tũgatungatĩra Mabaali.”

¹¹ Jehova akĩmacookeria atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa andũ a Misiri na Aamori, na Aamoni, na Afilisti, ¹² na Asidoni, na Aamaleki, o na Amaoni maamũhinyĩrĩrie na mũkingaĩra ndĩmũteithie-rĩ, githĩ ndiamũhonokirie kuuma moko-inĩ mao? ¹³ No inyuĩ nĩmwandiganĩrie na mũgĩtungatĩra ngai ingĩ, tondũ ũcio ndigacooka kũmũhonokia o na rĩ. ¹⁴ Thĩĩ mũgakaĩre ngai ĩcio mwĩthuurĩre. Nĩmũhonokagie hĩndĩ ĩrĩa mũranyamarĩka!”

* 10:6 Ngai cia Aramu ciarĩ Hadadi (kana Baali), Motu, Anathi, na Rimoni; ngai ĩrĩa nene ya andũ a Moabi yarĩ Kemoshu, nayo ya andũ a Amoni yarĩ Moleku.

¹⁵ No andũ a Isiraeli makĩra Jehova atĩrĩ, “Nĩtwĩhĩtie. Īka na ithuĩ o ta ũrĩa ũkuona kwagĩrĩire, no rĩrĩ, twagũthaita ũtũhonokie rĩu.” ¹⁶ Hĩndĩ ĩyo magĩkĩeheria ngai icio cia kũngĩ gatagatĩ-inĩ kao, na magĩtungatĩra Jehova. Nake ndangĩakirĩrĩrie rĩngĩ kuona Isiraeli makĩnyariirĩka.

¹⁷ Rĩrĩa Aamoni meerirwo moe indo cia mbaara na makĩamba hema ciao kũu Gileadi-rĩ, andũ a Isiraeli makĩũngana na makĩamba hema ciao kũu Mizipa. ¹⁸ Atongoria a andũ a Gileadi makĩirana atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũkwambĩrĩria kũrĩa na Aamoni-rĩ, ũcio nĩwe ũgũtuĩka mũnene wa andũ arĩa matũũraga Gileadi.”

11

¹ Na rĩrĩ, Jefitha aarĩ Mũgileadi warĩ njamba yarĩ hinya. Nake ithe wa Jefitha eetagwo Gileadi, na nyina aarĩ mũmaraya. ² Mũtumia wa Gileadi o nake akĩmũciarĩra aanake, na rĩrĩa maagimarire makĩingata Jefitha. Nao makiuga atĩrĩ, “Wee ndũkagaya igai thĩinĩ wa nyũmba iitũ, tondũ ũrĩ wa mũtumia ũngĩ.” ³ Nĩ ũndũ ũcio Jefitha akĩũrĩra ariũ a ithe, agĩthĩ gũtũũra bũrũri wa Tobu, kũrĩa gĩkundi kĩa andũ matarĩ kiene kĩamũrigiiciĩrie na gĩkĩmũrũmĩrĩra.

⁴ Thuutha wa ihinda inini, hĩndĩ ĩrĩa Aamoni maahaarĩrie mbaara na Isiraeli, ⁵ athuuri a Gileadi magĩthĩ kũgũra Jefitha kuuma bũrũri wa Tobu. ⁶ Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka, ũtuĩke mũnene witũ wa ita, nĩgeetha tũhũũrane na Aamoni.”

⁷ Jefitha akĩmeera atĩrĩ, “Githĩ mũtiathũũrĩre mũkĩnyingata kuuma nyũmba ya baba? Nĩ kĩĩ kiratũma mũũke kũrĩ nĩ rĩu mũrĩ na thĩina?”

⁸ Athuuri a Gileadi makĩmwĩra atĩrĩ, “O na kũrĩ ũguo, nĩtwagũcookerera; twarana na ithuĩ tũkahũũrane na Aamoni, na nĩũgũtuĩka mũnene witũ wa gwachaga andũ othe arĩa matũũraga Gileadi.”

⁹ Jefitha akĩmooria atĩrĩ, “Mũngĩnjookia ngahũũrane na Aamoni nake Jehova amaneane kũrĩ nĩrĩ, ti-itherũ nĩ nĩngatuĩka mũnene wanyu?”

¹⁰ Athuuri acio a Gileadi makĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova nĩwe mũira witũ; nĩtũgwĩka o ta ũrĩa ũkuuga.” ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Jefitha agĩthĩ hamwe na athuuri a Gileadi, na andũ acio makĩmũtua mũnene na mwathi wao. Nake agĩcookerera ciugo ciake ciothe mbere ya Jehova o kũu Mizipa.

¹² Ningĩ Jefitha agĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Aamoni na kĩũria gĩkĩ: “Nĩ ũhoro ũrĩkũ ũrĩ naguo na ithuĩ nĩgeetha ũtharĩkĩre bũrũri witũ?”

¹³ Mũthamaki wa Aamoni agĩcookeria andũ a Jefitha atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa Isiraeli maambatire kuuma Misiri, nĩmooire bũrũri wakwa kuuma Arinoni nginya Jaboku, o na nginya Jorodani. Rĩu njookeriai bũrũri ũcio na thayũ.”

¹⁴ Nake Jefitha agĩtũma andũ rĩngĩ kũrĩ mũthamaki wa Aamoni, ¹⁵ akiuga atĩrĩ:

“Ūũ nĩguo Jefitha oiga: Isiraeli ndooire bũrũri wa Moabi kana bũrũri wa Aamoni. ¹⁶ No rĩrĩa maambatire makĩuma Misiri, Isiraeli maatuĩkanĩrie werũ-inĩ nginya Iria Itune, magĩkinya Kadeshi.

¹⁷ Ningĩ Isiraeli agĩtũma andũ kũrĩ mũthamaki wa Edomu, makamwĩre atĩrĩ, ‘Twĩtikĩrie tũtuĩkanĩrie bũrũri-inĩ waku,’ no mũthamaki wa Edomu ndaigana gũthikĩrĩria. Ningĩ magĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Moabi, nake akĩrega. Nĩ ũndũ ũcio Isiraeli magĩkara kũu Kadeshi.

¹⁸ “Magĩcooka magĩtuĩkanĩria werũ-inĩ, magĩthiũrũrũka bũrũri wa Edomu na Moabi, makĩgerera mwena wa irathĩro wa bũrũri wa Moabi, na makĩamba hema ciao mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa Arinoni. Nao matiatoonyire bũrũri wa Moabi, nĩgũkorwo Rũũĩ rwa Arinoni nĩruo rwarĩ mũhaka wakuo.

¹⁹ “Ningĩ Isiraeli agĩtũma andũ kũrĩ Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa waathanaga Heshiboni, makĩmwĩra atĩrĩ, ‘Twĩtikĩrie tũhĩtũkĩre bũrũri-inĩ waku tũthĩ bũrũri witũ.’ ²⁰ Na rĩrĩ, Sihoni ndaigana kwĩhoka Isiraeli mahĩtũkĩre bũrũri wake. Akĩũngania ita rĩake rĩothe na akĩamba hema kũu Jahazu, na akĩhũũrana na Isiraeli.

²¹ “Nake Jehova, Ngai wa Isiraeli, akĩneana Sihoni na andũ ake othe moko-inĩ ma Isiraeli, makĩmahoota. Isiraeli makĩyoera bũrũri wotha wa Aamori arĩa maatũũraga bũrũri ũcio, ²² magĩtũnyana guothe kuuma Arinoni nginya Jaboku, na kuuma werũ-inĩ nginya Jorodani.

²³ “Na rĩrĩ, kuona atĩ Jehova, Ngai wa Isiraeli nĩwe ũingatĩte Aamori akameheria mbere ya andũ ake Isiraeli-rĩ, wee ũkĩrĩ na kĩhooto kĩrĩkũ gĩa kũwĩgwatĩra? ²⁴ Kaĩ ũtangĩoya kĩrĩa Kemoshu ngai yaku ikũheete? Ithuĩ na ithuĩ twĩgwatĩre kĩrĩa gĩothe Jehova Ngai witũ atũheete. ²⁵ Anga wee nĩũkĩrĩte Balaki mũrũ wa Ziporu, mũthamaki wa Moabi? Nĩ kũrĩ hĩndĩ arĩ ahaarana na Isiraeli

kana akĩrũa nao? ²⁶ Handũ ha mĩaka magana matatũ Isiraeli matũũrite kũu Heshiboni, na Aroeri, na matũũra marĩa mothe magũthiũrũrũkĩrie, na matũũra mothe marĩa marĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Arinoni. Nĩ kĩĩ kĩagiririe ũmoyoere rĩngĩ hĩndĩ iyo? ²⁷ Nĩ ndikũhĩtĩrie, no wee nĩũranjĩka ũũru nĩ ũndũ wa kũndehera mbaara. Reke Jehova, ũrĩa mĩtuithania, atuithanie ciira ũyũ ũmũthĩ gatagati ka andũ a Isiraeli na Aamoni.”

²⁸ O na kũrĩ ũguo, mũthamaki wa Amoni ndaigana kũrũmbũiya ndũmĩriri iyo aatũmĩrwo nĩ Jefitha.

²⁹ Hĩndĩ iyo Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩa Jefitha. Akĩringa Gileadi na Manase, akĩhĩtũkĩra Mizipa ya Gileadi, na kuuma kũu agĩthĩĩ gũkora Aamoni. ³⁰ Nake Jefitha akĩhĩta mwĩhĩtwa mbere ya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Ũngĩneana Aamoni moko-nĩ makwa-rĩ, ³¹ o kĩrĩa gĩkoima nja na mũrango wa nyũmba yakwa kĩndũnge rĩrĩa ngaacooka hootanĩte kuuma kũrĩ Aamoni, gĩgaatuĩka kĩa Jehova, na nĩngakĩruta gĩtuĩke igongona rĩa njino.”

³² Nake Jefitha agĩthĩĩ kũhũũrana na Aamoni, nake Jehova akĩmaneana moko-inĩ make.

³³ Agĩthũkangia matũũra mĩrongo iĩrĩ kuuma Aroeri nginya gũkuhĩ na Minithu, o nginya Abeli-Karamimu. ũguo nĩguo Isiraeli maatooririe Aamoni.

³⁴ Hĩndĩ iĩa Jefitha aacookire gwake mũciĩ kũu Mizipa-rĩ, nũũ wagĩũkire kũmũtũnga tiga mwarĩ, akĩmũinagĩra na akĩhũũraga tũhembe! Nake aarĩ mwana wa mũmwe. Tiga o we wiki, Jefitha ndaarĩ na kahĩĩ kana kairĩtu. ³⁵ Rĩrĩa aamuonire-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Ũũĩ! Mwarĩ wakwa! Nĩwandua mũndũ mũthĩĩnĩku na mũnyamarĩku nĩ ũndũ nĩndĩhĩtĩte mwĩhĩtwa harĩ Jehova ũrĩa itangĩaga kũhingia.”

³⁶ Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Baba, wee nĩweehĩtĩre mwĩhĩtwa kũrĩ Jehova. Njĩka o ta ũrĩa weranĩire, kuona atĩ Jehova nĩakũrĩhĩria harĩ Aamoni thũ ciaku.” ³⁷ Ningĩ akiuga atĩrĩ, “No nĩngũkũũria ũnjĩtĩkĩrie ũndũ ũyũ ũmwe: Ũũhe mĩeri iĩrĩ ngacangacange irĩma-inĩ na ndĩre hamwe na arata akwa, tondũ ndikaahika.”

³⁸ Akĩmwĩra atĩrĩ, “No ũthĩĩ.” Akĩmwĩtĩkĩria athĩĩ mĩeri iĩrĩ. We marĩ na airĩtu acio angĩ magĩthĩĩ irĩma-inĩ, makĩrĩranĩra tondũ ndarĩ hĩndĩ angĩkaahika. ³⁹ Thuutha wa mĩeri iyo iĩrĩ, agĩcooka kũrĩ ithe, nake akĩmwĩka o ta ũrĩa eehĩtĩte. Nake aarĩ mũirĩtu gathirange.

Kuumanagia na ũndũ ũcio, ũgĩtuĩka mũtugo wa andũ a Isiraeli, ⁴⁰ atĩ o mwaka airĩtu a Isiraeli mathiĩage nja mĩthenya iĩna kũrĩrikana mwarĩ wa Jefitha ũcio Mũgileadi.

12

Jefitha na Efiraimu

¹ Na rĩrĩ, andũ a Efiraimu magĩcookanĩrĩria ikundi ciao cia ita, na makĩringa mũrĩmo wa Zafoni makĩra Jefitha atĩrĩ, “Wathiire kũhũũrana na Aamoni na ndwatwĩtĩre tũthĩĩ nawe nĩkĩ? Tũgũgũcina hamwe na nyũmba yaku.”

² Jefitha akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ na andũ akwa tũraarĩ na kĩgiano kĩnene na Aamoni, na o na gũtuĩka nĩndetanire, inyuĩ mũtiahonokirie kuuma moko-inĩ mao. ³ Rĩrĩa ndonire atĩ mũtindeithia-rĩ, ngĩtwarĩrĩa ũgwati-inĩ wa gĩkuũ, ngĩringa mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ ngahũũrane na Aamoni, nake Jehova akĩhotanĩra kũrĩ o. Rĩu-rĩ, mũgĩũkĩte ũmũthĩ kũhũũrana na nĩ nĩkĩ?”

⁴ Jefitha agĩcookanĩrĩria andũ a Gileadi, makĩhũũrana na andũ a Efiraimu. Nao andũ a Gileadi makĩmahũũra mũno tondũ andũ a Efiraimu nĩmoigĩte atĩrĩ, “Inyuĩ Agileadi aya nĩ kũũra mworire kuuma kũrĩ Efiraimu na Manase.” ⁵ Nao Agileadi makĩgwatĩra mariũko ma Rũũ rwa Jorodani marĩa maaringĩrĩre kũu Efiraimu, na rĩrĩa rĩothe mũndũ wa Efiraimu ũrĩa watigaire oiga atĩrĩ, “Reke ninge mũrĩmo ũrĩa ũngĩ,” Nao andũ a Gileadi makamũũria atĩrĩ, “Wee ũrĩ Mũefiraimu?” Nake angĩacookirie oige, “Aca,” ⁶ makamwĩra atĩrĩ, “Nĩ wega, kiuge, ‘Shibolethu’.” Nake angĩoigire, “Sibolethu,” tondũ ndangĩahotire kũgweta kiugo kũu wega, makamũnyĩta na makamũũragĩra kũu mariũko-inĩ ma Rũũ rwa Jorodani. Aefiraimu 42,000 makĩũragwo ihinda-inĩ rĩu.

⁷ Jefitha agĩtiirĩrĩa Isiraeli mĩaka itandatũ. Jefitha ũcio Mũgileadi agĩcooka agĩkua, na agĩthikwo itũũra-inĩ rĩmwe rĩa kũu Gileadi.

Ibizani, na Eloni, na Abidoni

⁸ Thuutha wake, Ibizani wa kũu Bethlehemu agĩtiirĩrĩra Isiraeli. ⁹ Nake aarĩ na aanake mĩrongo ĩtatũ na airĩtu mĩrongo ĩtatũ. Akĩheana airĩtu ake mahikio nĩ arĩa maarĩ nja ya mũhĩrĩga wake, nao aanake ake akĩmarehere airĩtu mĩrongo ĩtatũ kuuma nja ya mũhĩrĩga wake matuĩke atumia ao. Ibizani agĩtiirĩrĩra Isiraeli mĩaka mũgwanja. ¹⁰ Ibizani agĩcooka agĩkua, na agĩthikwo kũu Bethlehemu.

¹¹ Thuutha wake, Eloni ũrĩa Mũzebuluni agĩtiirĩrĩra Isiraeli mĩaka ikũmi. ¹² Eloni agĩcooka agĩkua, na agĩthikwo kũu Aijaloni bũrũri-inĩ wa Zebuluni.

¹³ Thuutha wake, Abidoni mũrũ wa Hileli, kuuma Pirathoni, agĩtiirĩrĩra Isiraeli. ¹⁴ Nake aarĩ na aanake mĩrongo ĩna na ciana ciao mĩrongo ĩtatũ, nao maakuuagwo nĩ ndigiri mĩrongo mũgwanja. Agĩtiirĩrĩra Isiraeli mĩaka ĩnana. ¹⁵ Abidoni mũrũ wa Hileli agĩcooka agĩkua, agĩthikwo Pirathoni kũu Efiraimu, bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Aamaleki.

13

Gũciarwo gwa Samusoni

¹ O rĩngĩ andũ a Isiraeli magĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, na nĩ ũndũ wa ũguo Jehova akĩmaneana moko-inĩ ma Afilisti handũ ha mĩaka mĩrongo ĩna.

² Mũndũ ũmwe warĩ wa Zora, wetagwo Manoa kuuma mũhĩrĩga wa Adani, aarĩ na mĩtumia warĩ thaata watũũrĩte atarĩ na mwana. ³ Mũraika wa Jehova akĩmuumĩrĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũrĩ thaata na ndũrĩ mwana, no nĩũkũgĩa nda ũciare kahĩ. ⁴ Na rĩrĩ, wĩmenyerere ndũkananyue ndibei kana kĩndũ o gĩothe kĩgagatu, na ndũkanarĩe kĩndũ o gĩothe kĩrĩ thaahu, ⁵ tondũ wee nĩũkũgĩa nda na ũciare kahĩ. Gĩtirĩ kanyũĩ gakaahũthĩrwo mĩtwe-inĩ wake, nĩ ũndũ kahĩ kau gagaatuĩka Mũnaziri wamũrĩrwo Ngai kuuma gũciarwo, na nĩakambĩrĩria kũhonokia Isiraeli kuuma moko-inĩ ma Afilisti.”

⁶ Hĩndĩ ĩyo mĩtumia ũcio agĩthĩ kũrĩ mũthuriwe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũndũ wa Ngai nĩokire kũrĩ nĩ. Ekuonekaga ahaana ta mũraika wa Ngai wa gwĩtigĩrwo mũno. Ndinamũũria kũrĩa oimĩte, nake ndananjĩra rĩitwa rĩake. ⁷ No nĩanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Nĩũkũgĩa nda na ũciare kahĩ. Nĩ ũndũ wa ũguo, ndũkananyue ndibei kana kĩndũ kĩgagatu, o na ndũkarĩe kĩndũ o gĩothe kĩrĩ thaahu, tondũ kahĩ kau gagaakorwo karĩ Mũnaziri wa Ngai kuuma gũciarwo nginya mũthenya wako wa gũkua.’”

⁸ Hĩndĩ ĩyo Manoa akĩhooya Jehova: “Mwathani nĩndagũthaitha, reke mũndũ ũcio wa Ngai ũgũtũmĩte kũrĩ ithuĩ oke rĩngĩ nĩguo atũrute ũrĩa tũkũrera kahĩ karĩa gagaaciarwo.”

⁹ Ngai akĩigua Manoa, na mũraika wa Ngai agĩũka rĩngĩ kũrĩ mĩtumia rĩrĩa aarĩ mũgũnda-inĩ; no mũthuriwe Manoa ndaarĩ hamwe nake. ¹⁰ Nake mĩtumia akĩhiũha gũthĩ kwĩra mũthuriwe, “Mũndũ ũrĩa wanyumĩrĩre mũthenya ũrĩa ũngĩ-rĩ, arĩ haha!”

¹¹ Manoa agĩũkĩra, akĩrũmĩrĩra mĩtumia wake. Rĩrĩa aakinyire harĩ mũndũ ũcio-rĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “We nĩwe waririe na mĩtumia wakwa?”

Nake akiuga atĩrĩ, “Ĩ, nĩ nĩ.”

¹² Nĩ ũndũ ũcio Manoa akĩmũũria atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa ciugo ciaku ikaahinga-rĩ, watho wa mĩtũũrĩre wa kahĩ gaka na wĩra wako ũgaakorwo ũrĩ ũrĩkũ?”

¹³ Mũraika wa Jehova agĩcookia atĩrĩ, “Mĩtumia waku no nginya eeke ũrĩa wotho ndĩmwĩrĩte. ¹⁴ Ndakarĩe kĩndũ o gĩothe kiumĩte mũthabibũ-inĩ, kana anyue ndibei o yotho, kana kĩndũ kĩngĩ gĩa kũnyua kĩgagatu kana arĩe kĩndũ o gĩothe kĩrĩ thaahu. No nginya eeke maũndũ mothe marĩa nĩ ndĩmwathĩte.”

¹⁵ Manoa akĩĩra mũraika wa Jehova atĩrĩ, “No twende ũikare nginya tũgũthĩnjĩre koori.”

¹⁶ Mũraika wa Jehova agĩcookia atĩrĩ, “O na wangiria thĩ, ndikũrĩa irio ciaku. No wahaarĩria igongona rĩa njino-rĩ, rĩu rĩrutĩre Jehova.” (Manoa ndaigana gũkũũrana atĩ ũcio aarĩ mũraika wa Jehova.)

¹⁷ Nake Manoa agĩtuĩria ũgoro kuuma kũrĩ mũraika wa Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Wee wĩtagwo atĩa, nĩguo tũgaagũtĩia hĩndĩ ĩrĩa kiugo gĩaku gĩgaatuĩka kĩa ma?”

¹⁸ Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma ũnjũũrie rĩitwa rĩakwa? Ndũngĩhota kũrĩmenya, nĩ rĩa magegania.” ¹⁹ Hĩndĩ ĩyo Manoa akĩoya koori hamwe na mũtu wa igongona, agĩcirutĩra Jehova igũrũ rĩa ihiga. Nake Jehova agĩka ũndũ wa magegania o Manoa na mĩtumia wake meroreire: ²⁰ O rũrĩrĩmbĩ rũkĩrĩrĩmbũkaga kuuma kĩgongona-inĩ rũrorete igũrũ-rĩ, mũraika wa Jehova akĩambatĩra rũrĩrĩmbĩ-inĩ rũu. Nake Manoa na mĩtumia wake mona ũguo, makĩgũithia magĩturumithia mothiũ mao thĩ.

²¹ Ririra muraika ūcio wa Jehova aagire gūcooka kwīyonithania kūrī Manoa na mūtumia wake, Manoa akīmenya atī ūcio aarī muraika wa Jehova.

²² Akīra mūtumia wake atīrī, “Ithuī rīu no tūgūkua, tondū nītuonete Ngai!”

²³ No mūtumia wake akīmūcookeria atīrī, “Korwo Jehova nīegūtūite gūtūūrāga-rī, ndangītīkīre igongona rīa njino na igongona rīa mūtu kuuma moko-inī maitū, o na kana atuonie maūdū maya mothe kana gūtūwīra ūguo aatwīra rīu.”

²⁴ Mūtumia ūcio agīciara kahī na agīgatua Samusoni. Gagīkūra, nake Jehova agīkarathima, ²⁵ nake Roho wa Jehova akīambīrīria gūkaarahūra o hīndī iyo kaarī kūu Mahane-Dani, gatagatī ga Zora na Eshitaoli.

14

Ūhiki wa Samusoni

¹ Na rīrī, Samusoni agīkūrūka agīthī Timina,* na kūu akīona mūrītu Mūfilisti. ² Acooka mūciī, akīra ithe na nyina atīrī, “Nīnyonete mūdū-wa-nja Mūfilisti kūu Timina; rīu-rī, ngūrīrai we atuīke mūtumia wakwa.”

³ Ithe na nyina makīmūcookeria atīrī, “Kaī gūtārī mūdū-wa-nja ūngītīkīrīka gatagatī-inī ka andū a mūhīrīga wanyu o na kana gatagatī-inī ka andū aitū othe? No nginya ūthī kwa Afilisti acio mataruaga ūgīre mūtumia kuo?”

No Samusoni akīra ithe atīrī, “Ngūrīra ūcio. Ūcio nowe ūnjagīrīre.” ⁴ (Aciari ake matiamenyaga atī ūndū ūcio woimīte kūrī Jehova, ūrīa wacarāgia handū ha kūrutia Afilisti amokīrīre, nī ūndū hīndī iyo Afilisti nīo maathaga Isiraeli.) ⁵ Samusoni agīkūrūka Timina marī hamwe na ithe na nyina. Na rīrīa makuhīrīrie mīgūnda ya mīthabībū ya Timina-rī, o rīmwe kīana kīa mūrūūthi† gīgīka na kūrī we kīmūraramīre. ⁶ Roho wa Jehova agīka igūrū rīake na hinya nginya agītārūranga mūrūūthi ūcio na moko matheri o ta ūrīa angītārūranga koori. No ndaigana kwīra ithe o na kana nyina ūrīa ekīte. ⁷ Nake agīcooka agīkūrūka makīaranīria na mūdū-wa-nja ūcio, na akīmwendā.

⁸ Thuutha ūcio, rīrīa aacookaga akamūhīkie-rī, agīkerūra oone kīimba kīa mūrūūthi ūcio. Thīnī wakīo haarī na mūrumbī wa njūkī na ūūkī, ⁹ ūrīa aatahire na hī, agīthī akīrīaga. Na rīrīa aakinyīre aciari ake, akīmagāira ūūkī ūcio o nao makīūrīa. Nowe ndaigana kūmeera atī aarutīte ūūkī ūcio kīimba-inī kīa mūrūūthi.

¹⁰ Na rīrī, ithe agīkūrūka akoone mūdū-wa-nja ūcio. Nake Samusoni akīrugithia iruga kūu, o ta ūrīa warī mūtugo wa ahikania. ¹¹ Na rīrīa andū maamuonire, makīmūhe aanake mīrongo itatū maikare nake.

¹² Samusoni akīmeera atīrī, “Rekei ndīmūgwatie ndāī, muona mwamītaūra mīthenya-inī īno mūgwanja ya iruga-rī, nīngamūhe nguo cia gatani mīrongo itatū na nguo cia kūgarūrīra mīrongo itatū. ¹³ Mwaremwo nī kūmītaūra-rī, no nginya mūūhe nguo cia gatani mīrongo itatū, na nguo cia kūgarūrīra mīrongo itatū.”

Nao makīmūwīra atīrī, “Ta gītūgwatie ndāī iyo yaku, tūmīgue.”

¹⁴ Nake akīmeera atīrī,
 “Kuuma nyamū ndīani, gūkīuma kīndū kīngīrīo;
 kuuma kūrī nyamū īrī hinya, gūkīuma kīndū kīrī mūrīo.”
 Na handū ha mīthenya itatū, matiahotete kūmītaūra.

¹⁵ Naguo mūthenya wa īna wakinya, makīra mūtumia wa Samusoni atīrī, “Heenereria mūthu-uriguu nīguo atūtaūrīre ndāī iyo, kana tūgūcīne wee na nyūmba ya thoguo nginya mūkue. Anga mūtūwītīte gūkū nīguo mūtūtunye indo ciitū?”

¹⁶ Nake mūtumia wa Samusoni akīgūithia harī we, akīrīraga akiugaga atīrī, “Wee nīūūthūire! Wee ndūnyendete o na atīa. Ūgwatīte andū aitū ndāī, na nīūregete kūndaūrīra ndāī iyo.”

Nake akīmūcookeria atīrī, “O na baba na maitū ndimataūrīre, wee-rī, ngūgīgūtaūrīra nīkī?”
¹⁷ Akīrīra mīthenya iyo yothe mūgwanja ya iruga rīu, na mūthenya wa mūgwanja Samusoni

* 14:1 Timina rīarī itūūra thīnī wa Dani (Josh 19:43); Afilisti nīo maikaraga kuo gūtanatunyanwo nī andū a Isiraeli. † 14:5 Ihinda rīrī nī gwakoragwo na mūrūūthi mīngī mwena wa gūthini wa Palestina.

akĩmumbũrĩra, nĩ ùndũ wa ùrĩa aikarire akĩmũringagĩrĩria. Nake mĩtumia ũcio agĩcooka agĩtaarĩria andũ ao ndaĩ iyo.

¹⁸ Rĩũa rĩtanathũa mũthenya ũcio wa mũgwanja, andũ a itũũra rĩu makĩmũũria atĩrĩ,
“Nĩ kĩĩ kĩrĩ mũrĩo gũkĩra ũũkĩ?”

Nĩ kĩĩ kĩrĩ hinya gũkĩra mũrũũthi?”

Nake Samusoni akĩmeera atĩrĩ,
“Korwo mĩtinarĩma na moori yakwa-rĩ,
mũtingĩahota gũtaũra ndaĩ yakwa.”

¹⁹ Nake Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩa Samusoni na hinya mũno. Nake agĩkũrũka nginya Ashikeloni,[‡] akĩũraga andũ mĩrongo ĩtatũ akuo, akĩmatunya indo ciao, na akĩheana nguo ciao kũrĩ arĩa maataũrite ndaĩ iyo. Na akĩambata agĩthĩĩ gwa ithe mũciĩ arakarĩte mũno. ²⁰ Nake mĩtumia ũcio wa Samusoni akĩheanwo kũrĩ mũratawe ũrĩa wamũrũgamĩrĩire ũhiki-inĩ wake.

15

Samusoni Kwĩrĩhĩria kũrĩ Afilisti

¹ Thuutha ũcio, ihinda-inĩ rĩa magetha ma ngano-rĩ, Samusoni akĩoya koori na agĩthĩĩ gũceerera mĩtumia wake.* Akiuga atĩrĩ, “Ngũthĩĩ ndoonye kanyũmba-inĩ ka mĩtumia wakwa.” No ithe wa mĩtumia ũcio akĩmũgĩria atoonye kuo.

² Ithe akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndaarĩ na ma atĩ nĩwamũthũũrĩre biũ, ngĩkĩmũheana kũrĩ mũrataguo. Githĩ mwarĩ wa nyina ũrĩa mũnini ndakĩrĩ mũthaka kũrĩ we? Kĩmuoe ithenya rĩake.”

³ Samusoni akĩmeera atĩrĩ, “Rĩu ndĩ na kĩhooito gĩa kwĩrĩhĩria harĩ Afilisti; ti-itherũ nĩngũmekaka ũũru biũ.” ⁴ Nĩ ùndũ ũcio akĩumagara, akĩnyĩta mbwe magana matatũ, agĩciohithania mĩting’oe igĩrĩ igĩrĩ. Agĩcooka akĩohererera gĩcinga harĩ o mĩting’oe iyo ĩrĩ ĩrĩ, ⁵ akĩgwatia ĩcinga ĩcio mwaki na akĩrekereria mbwe ĩcio ngano-inĩ ya Afilisti ĩrĩa yarĩ mĩgũnda. Agĩcina ĩtĩia cia ngano ĩrĩa yarũgamĩtio mĩgũnda na ngano ĩrĩa ĩtaarĩ ngethe, na agĩcina mĩgũnda ya mĩthabibũ na ya mĩtamaĩyũ.

⁶ Rĩrĩa Afilisti mooririe atĩrĩ, “Nũũ wikĩte ũũ?” Makĩrwo atĩrĩ, “Nĩ Samusoni, mũthoni-we wa mũndũ ũrĩa Mũtimina, tondũ mĩtumia wake nĩaherwo mũratawe.”

Nĩ ùndũ ũcio Afilisti makĩambata na magĩcina mĩtumia ũcio o na ithe nginya magĩkua. ⁷ Nake Samusoni akĩmeera atĩrĩ, “Kuona atĩ nĩ ũguo mweka, ndikũmũtigithĩria nginya ndĩrĩhĩrie kũrĩ inyuĩ.”

⁸ Agĩkĩmatharĩkĩra na ũũru mũnene na akĩũraga aingĩ ao. Agĩcooka agĩkũrũka na agĩkara ngurunga-inĩ ya ihiga rĩa Etamu.

⁹ Nao Afilisti makĩambata na makĩamba hema kũu Juda, makĩaragana gũkuhĩ na Lehi. ¹⁰ Nao andũ a Juda makĩũria atĩrĩ, “Mũũkĩte kũhũũrana na ithuĩ nĩkĩ?”

Nao magĩcookia atĩrĩ, “Tũũkĩte kũnyĩta Samusoni, tũmwĩke o ta ũrĩa aatwĩkire.”

¹¹ Hĩndĩ iyo andũ ngiri ithatũ kuuma Juda magĩkũrũka nginya ngurunga-inĩ ya ihiga rĩa Etamu na makĩra Samusoni atĩrĩ, “Kaĩ wee ũtakũũranĩte atĩ Afilisti nĩo matwathaga? Nĩ atĩa ũtwĩkĩte?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ndĩmekĩte o ta ũrĩa maanjĩkire.”

¹² Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũũkĩte gũkuoha tũkũneane kũrĩ Afilisti.”

Samusoni akiuga atĩrĩ, “Mwĩhĩtei atĩ ti inyuĩ mũkũnjũraga.”

¹³ Nao magĩcookia atĩrĩ, “Nĩtwetikĩra, ithuĩ no gũkuoha tũgũkuoha tũkũneane kũrĩ o. Ithuĩ tũtigũkũũraga.” Nĩ ùndũ ũcio makĩmuoha na mĩkanda ĩrĩ mĩerũ na makĩmwambatia kuuma rwaro-inĩ rũu rwa ihiga. ¹⁴ Rĩrĩa aakuhĩrĩrie Lehi-rĩ, Afilisti acio magĩũka na kũrĩ we makĩanagĩrĩra. Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩake na hinya mũno. Mĩkanda ĩrĩa oohetwo moko nayo igĩtuĩkanga o ta ũguta mũhiũ, nayo mĩhĩndo iyo ĩkĩgũa kuuma moko-inĩ make. ¹⁵ Akĩona rũkambucu rwa ndigiri rũtaarĩ rũkũrũ, akĩrũhuria na akĩũraga andũ ngiri ĩmwe.

¹⁶ Hĩndĩ iyo Samusoni akiuga atĩrĩ,
“Njũragĩte andũ na rũkambucu rwa ndigiri†

‡ 14:19 Ashikeloni rĩarĩ itũũra rĩa Afilisti. * 15:1 Kĩhiko kĩa mũthemba ũyũ kĩaheanagĩrwo koori ka mbũri, na mũĩrĩtu aikaraga gwa ithe. Ithe wa mũĩrĩtu ndaaracagĩrio, no nĩarehagĩrwo iheo rĩrĩa mũthuri wa mũĩrĩtu wake oka gũceera. † 15:16 Na Kĩhibirania, kiugo ndigiri gĩtamũkagwo ta kiugo hĩba

hĩba na hĩba.
Njũragĩte andũ ngiri ĩmwe
na rũkambucu rwa ndigiri.”

¹⁷ Rĩrĩa aarĩkie kwaria-rĩ, agĩte rũkambucu rũu; naho handũ hau hagĩitwo Ramathu-Lehi.

¹⁸ Na tondũ aarĩ mũnyootu mũno, agĩkaĩra Jehova, akiuga atĩrĩ, “Nĩũheete ndungata yaku ũhootani mũnene ũũ. No nginya rĩu ngue nĩ nyoota ngwe moko-inĩ ma andũ arĩa mataruaga?” ¹⁹ Hĩndĩ ĩyo Ngai agĩthikũria irima kũu Lehi, rĩkiuma maaĩ. Rĩrĩa Samusoni aanyuire, agĩcookererwo nĩ hinya na akĩarahũka. Nĩ ũndũ ũcio gĩthima kũu gĩgĩtwo Eni-Hakore. Na kĩrĩ o ho kũu Lehi.

²⁰ Samusoni aatiirĩrĩre Isiraeli mĩaka mĩrongo tĩrĩ matukũ-inĩ ma Afilisti.

16

Samusoni na Delila

¹ Mũthenya ũmwe Samusoni nĩathiire Gaza, akĩona mũmaraya kuo. Agĩtoonya gwake nĩguo akome nake. ² Andũ a Gaza makĩirwo atĩrĩ, “Samusoni arĩ gũkũ!” Nĩ ũndũ ũcio magĩthiũrũkĩria handũ hau, makĩraara mamuohetie ũtukũ wotho kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene. Nao matiigana kwehera ho ũtukũ ũcio, nĩ ũndũ moigĩte atĩrĩ, “Rũciinĩ gwakĩa, nĩtũkaamũũraga.”

³ Nowe Samusoni aakomire kuo nginya ũtukũ gatagatĩ. Agĩcooka agĩũkĩra akĩnyiita mĩrango ya kĩhingo gĩa itũũra rĩu inene, hamwe na itugĩ ciayo cieri, agĩcimunyanĩria na igera ciothe. Agĩciigĩrĩa ciande, agĩcitwara kĩrĩma-igũrũ kĩrĩa kĩng’etheire Hebironi.

⁴ Thuutha ũcio, nĩagĩre ũrata na mũndũ-wa-nja kũu gĩtuamba-inĩ gĩa Soreki na rĩitwa rĩake eetagwo Delila. ⁵ Nao aathani a Afilisti* magĩthiĩ kũrĩ we, makĩmwĩra atĩrĩ, “Rora kana wahota kũmũheenereria, akwĩre hitho ya hinya ũcio wake mũnene, na ũrĩa tũngĩmũkĩria hinya nĩguo tũmuohe, tũmũtoorie. O ũmwe witũ nĩagakũhe cekeri ngiri ĩmwe na igana rĩmwe cia betha.†”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio Delila akĩra Samusoni atĩrĩ, “Njĩra hitho ya hinya waku mũnene, na ũrĩa ũngĩohwo na ũtoorio.”

⁷ Nake Samusoni akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ o na ũrĩkũ angĩinjoha na nga mũgwanja cia mwogothano itarĩ nyũmithie-rĩ, nĩ ngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wotho.”

⁸ Hĩndĩ ĩyo aathani a Afilisti makĩmũrehere nga mũgwanja iria itaarĩ nyũmithie, nake akĩmuoha nacio. ⁹ Nao andũ mehithĩte thĩinĩ wa nyũmba-rĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!” Nowe agĩtuanga nga icio na ũhũthũ o ta ũrĩa rũrigi rũtuĩkaga rwahutia rũrĩrĩmbĩ rwa mwaki. Nĩ ũndũ ũcio hitho ya hinya wake ndĩamenyekire.

¹⁰ Nake Delila akĩra Samusoni atĩrĩ, “Nĩũndũite mũndũ mũkĩĩgu; ũkaheenia. Ndagũthaitha njĩra kĩrĩa ũngĩohwo nakĩo.”

¹¹ Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ o na ũrĩkũ angĩinjoha wega na mĩhĩndo mĩerũ itarĩ yahũthĩrwo, nĩngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wotho.”

¹² Nĩ ũndũ ũcio Delila akĩoya mĩhĩndo mĩerũ na akĩmuoha nayo. Hĩndĩ ĩyo, andũ mehithĩte nyũmba thĩinĩ-rĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!” Nowe agĩtuanga mĩhĩndo ĩyo kuuma moko-inĩ make o ta ũrĩa angĩtuanga uthi.

¹³ Delila agĩcooka akĩra Samusoni atĩrĩ, “Nginya rĩu ũkoretwo ũkĩndua mũndũ mũkĩĩgu, ũkaaheenia. Njĩra kĩrĩa ũngĩohwo nakĩo.”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ũngĩogotha makundo maya mũgwanja ma njuĩrĩ ya mũtwe wakwa ndigi-inĩ, ũciigĩrĩre mũtambo-inĩ wa gũtuma taama na ũcirũmie na higĩ, nĩ nĩngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wotho.” Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa aakomete-rĩ, Delila akĩoya makundo mũgwanja ma njuĩrĩ cia mũtwe wake, agĩciogothania na ndigi, ¹⁴ na agĩcirũmia na higĩ.

Agĩcooka akĩmwĩra o rĩngĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!” Nake Samusoni akĩarahũka toro, na akĩguucia higĩ ĩyo, o na mũtambo ũrĩa warĩ na ndigi.

¹⁵ Agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Wahota atĩa kuuga atĩ nĩũnyendete, rĩrĩa ũtangĩhoka? Rĩrĩ nĩ riita rĩa gatatũ ũndũite mũndũ mũkĩĩgu, na ndũrĩ wanjĩra hitho ya hinya ũcio waku mũnene.” ¹⁶ Nĩ ũndũ wa ũrĩa aamũgiaga na akamũtindĩrĩa mũthenya o mũthenya, akĩmũnogia o nginya hakuhĩ gũkua.

* 16:5 Bũrũri wa Afilisti warĩ wa ngwatanĩro ya matũũra matano, namo matũũra macio maathagwo nĩ aathani atano. † 16:5 nĩ ta kilo 13

¹⁷ Nĩ ūndũ ūcio Samusoni akĩmwĩra maũndũ mothe. Akiuga atĩrĩ, “Mūtwe ũyũ wakwa ndũrĩ wenjwo nĩ ūndũ-rĩ, nĩ ndũire ndĩ Mūnaziri wamũrĩrwo Ngai kuuma rĩrĩa ndaciarirwo. Ingienjwo-rĩ, hinya wakwa no ūnjeherere, na njage hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wothe.”

¹⁸ Na rĩrĩa Delila aamenyire atĩ nĩamwĩra maũndũ make mothe, agĩtũmanĩra aathani a Afilisti akĩmeera atĩrĩ, “Cookai riita rĩngĩ rĩmwe, nĩ ūndũ nĩanjĩrĩte maũndũ mothe.” Nĩ ūndũ ūcio aathani acio a Afilisti magĩcooka makuuĩte betha na moko. ¹⁹ Nake Delila agĩtũma Samusoni akome ciero-inĩ ciake, agĩta mũndũ ũmwe amwenje makundo mothe mũgwanja ma njuĩrĩ yake, nao makĩambĩrĩria kũmũtooria. Naguo hinya wake ūkĩmuuma.

²⁰ Hĩndĩ iyo akĩmwĩra atĩrĩ, “Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!”

Nake agĩũkĩra kuuma toro, agĩciĩria atĩrĩ, “Nĩnguuma nja o ta tene na ndĩribaribe, ndĩohore.” No rĩrĩ, ndaamenyete atĩ Jehova nĩamwehereire.

²¹ Hĩndĩ iyo Afilisti makĩmũnyiita na hinya, makĩmũkũũra maitho na makĩmũikũrũkia Gaza. Makĩmuoha na mĩnyororo ya gĩcango, na makĩmũiga athĩage ngano arĩ kũu njeera. ²² No rĩrĩ, njuĩrĩ ya mūtwe wake ikĩambĩrĩria gũkũra rĩngĩ, thuutha wa kwenjwo.

Gĩkuũ gĩa Samusoni

²³ Na rĩrĩ, aathani a Afilisti makĩũngana nĩguo marutĩre Dagoni ngai yao[‡] igongona inene na makũngũire, makiugaga atĩrĩ, “Ngai iitũ nĩneanĩte Samusoni thũ iitũ, moko-inĩ maitũ.”

²⁴ Rĩrĩa andũ maamuonire, makĩgooca ngai iyo yao makiugaga atĩrĩ, “Ngai iitũ nĩneanĩte thũ iitũ moko-inĩ maitũ, thũ rĩa yathũkangirie bũrũri witũ na ikĩũraga andũ aitũ aingĩ.”

²⁵ Na rĩrĩa ngoro ciao ciacanjamũkĩte, makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Rehei Samusoni nĩguo oke atũkenie.” Nĩ ūndũ ūcio makĩruta Samusoni njeera, nake agĩka maũndũ ma mathekania.

Rĩrĩa maamũrũgamirie gatagatĩ-inĩ ga itugĩ-rĩ, ²⁶ Samusoni akĩra ndungata rĩa yamũnyiitĩte guoko atĩrĩ, “Njiga harĩa ingĩhota kũhutia itugĩ iria inyitĩrĩre hekarũ, nĩgeetha ndĩtiiranie nacio.”

²⁷ Na rĩrĩ, hekarũ iyo yaiyũrĩte arũme na andũ-a-nja; na aathani othe a Afilisti maarĩ kuo, na nyũmba igũrũ kwarĩ na arũme na andũ-a-nja ta ngiri ithatũ meroreire Samusoni agĩka maũndũ ma kũmakenia. ²⁸ Samusoni akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Mwathani Jehova, ndirikana. Wee Ngai, ndagũthaitha ũnjĩkĩre hinya o ihinda rĩngĩ rĩmwe, na ũreke ndĩrĩhĩrie kũrĩ Afilisti na igũtha rĩmwe nĩ ūndũ wa maitho makwa meerĩ.” ²⁹ Hĩndĩ iyo Samusoni akĩnyiita itugĩ icio cieri cia gatagatĩ iria ciarũgamĩtie hekarũ iyo. Agĩtiirania nacio, kĩmwe agĩkĩnyiita na guoko gwake kwa ũrĩo na kĩrĩa kĩngĩ na guoko gwake kwa ũmotho, ³⁰ Samusoni akiuga atĩrĩ, “Reke ngue hamwe na Afilisti!” Agĩcooka agĩcitindĩka na hinya wake wothe, nayo hekarũ ikĩgwĩra aathani acio hamwe na andũ othe arĩa maarĩ thĩinĩ wayo. Nĩ ūndũ ūcio akĩũraga andũ aingĩ agĩkua gũkĩra arĩa ooragire arĩ muoyo.

³¹ Nao ariũ a ithe na nyũmba yothe ya ithe magĩkũrũka makamũgĩre. Makĩmũkuua makĩmũinũkia na makĩmũthika gatagatĩ ga Zora na Eshitaoli mbĩrĩra-inĩ ya ithe Manoa. Nake aatĩrĩrĩre Isiraeli mĩaka mĩrongo tĩrĩ.

17

Mĩhianano ya Mika

¹ Na rĩrĩ, mũndũ wetagwo Mika wa kuuma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu ² akĩra nyina atĩrĩ, “Cekeri ngiri ĩmwe na igana rĩmwe cia betha^{*} iria cioirwo kuuma kũrĩ we, na iria ndaiguire ũkĩrumanĩra kĩrumi-rĩ, nĩ nĩ ndĩ nacio; nĩ nĩ ndacioire.”

Nake nyina akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, Jehova arokũrathima.”

³ Rĩrĩa aacookirie cekeri icio ngiri ĩmwe na igana rĩmwe cia betha kũrĩ nyina-rĩ, nyina akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩndamũrĩra Jehova betha yakwa kũna nĩgeetha mũrũ wakwa athondeke mũhianano mũicũhie na mũhianano wa gũtwekio. Nĩngũgũcookeria.”

[‡] 16:23 Dagoni nĩyo yarĩ ngai nene ya Afilisti; Dagoni na Kĩhibirania nĩ kuuga “ngano.” ^{*} 17:2 nĩ ta kilo 13

⁴ Nĩ ũndũ ũcio agĩcookia betha iyo kũrĩ nyina, nake nyina akĩoya cekerĩ magana meerĩ cia betha† na agĩcineana kũrĩ mūturi wa betha, ũrĩa wacithondekire mũhianano wa gwacũhio na mũhianano wa gũtwekio. Nayo ikiigwo thĩnĩ wa nyũmba ya Mika.

⁵ Na rĩrĩ, mũndũ ũcio wetagwo Mika nĩ aarĩ na ihooero, nake agĩthondeka ebodi, na mĩhianano imwe ya gũtwekio na agĩtua mũriũ ũmwe wake mũthĩnjĩri-ngai wake. ⁶ Matukũ-inĩ macio Isiraeli gũtiarĩ mũthamaki; o mũndũ ekaga ũrĩa oonaga kwagĩrĩre.

⁷ Mũlawii ũmwe mwanake kuuma itũũra rĩa Bethlehemu ya Juda, watũũraga thĩnĩ wa mũhĩrĩga wa Juda, ⁸ akiuma itũũra-inĩ rĩu agĩthĩ gwetha kũndũ kũngĩ gwa gũtũũra. Arĩ njĩra-inĩ agikora nyũmba ya Mika irĩa yarĩ bũrũri-inĩ ũrĩa wa irĩma wa Efiraimu.

⁹ Mika akĩmũũria atĩrĩ, “Wee uumĩte kũ?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ Mũlawii kuuma Bethlehemu ya Juda, na ndĩreetha kũndũ gwa gũtũũra.”

¹⁰ Nake Mika akĩmwĩra atĩrĩ, “Tũũrania na nĩ ũtuĩke baba na mũthĩnjĩri-ngai wakwa, na nĩndĩrĩkũheaga cekerĩ ikũmi cia betha‡ o mwaka, na nguo ciaku cia kwĩhumba na irio cia kũrĩa.”

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Mũlawii ũcio agĩtĩkĩra gũtũũrania hamwe nake, na mwanake ũcio agĩtuĩka ta ũmwe wa ariũ ake. ¹² Ningĩ Mika akĩamũra Mũlawii ũcio, nake mwanake ũcio agĩtuĩka mũthĩnjĩri-ngai wake na agĩtũũra gwake mũciĩ. ¹³ Nake Mika akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩndamenya atĩ Jehova nĩekũnjĩka wega, nĩgũkorwo Mũlawii ũyũ nĩatuĩkite mũthĩnjĩri-ngai wakwa.”

18

Andũ a Dani gũtũũra Laishi

¹ Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio Isiraeli gũtiarĩ na mũthamaki.

Na matukũ-inĩ macio mũhĩrĩga wa Dani nĩwacaragia kũndũ kwao gwa gũtũũra, tondũ matieg-watĩre igai rĩao gatagatĩ-inĩ ka mĩhĩrĩga ya Isiraeli. ² Nĩ ũndũ ũcio andũ a Dani magĩthũura njamba cia ita ithano kuuma Zora na Eshitaoli ithĩi igathigaane bũrũri ũcio na ituĩrie ũhoru. Andũ a mũhĩrĩga wa Dani makĩmeera atĩrĩ, “Thĩiĩ, mũgatuĩrie ũhoru wa bũrũri ũcio.”

Andũ acio magĩtoonya bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu na magĩkinya mũciĩ wa Mika kũrĩa maarĩrĩrĩre ũtukũ ũcio. ³ Na rĩrĩa maakuhĩrĩrie nyũmba ya Mika, magĩkũũrana mũgambo wa mwanake ũcio Mũlawii; nĩ ũndũ ũcio magĩtoonya kuo makĩmũũria atĩrĩ, “Nũũ wakũrehire gũkũ? Nĩ kĩi ũreka kũndũ gũkũ? Nĩ kĩi gĩtũmĩte ũkorwo ũrĩ gũkũ?”

⁴ Nake akĩmeera ũrĩa Mika aamwĩkĩre, akĩmeera atĩrĩ, “We nĩanyandĩkite na nĩ ndĩ mũthĩnjĩri-Ngai wake.”

⁵ Nao magĩcooka makĩmwĩra atĩrĩ, “Twagũthaita ũtũtuĩrĩrie ũhoru kũrĩ Ngai tũmenye kana rũgendo rwitũ nĩrũkũgaacĩra.”

⁶ Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũcio akĩmacookeria atĩrĩ, “Thĩiĩ na thayũ. Rũgendo rwanyu nĩ rwĩtikĩrĩku nĩ Jehova.”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio andũ acio atano makiuma kuo na magĩkinya Laishi, kũrĩa maakorire atĩ andũ maatũũraga na thayũ matarĩ na ũgwati, o ta andũ a Sidoni, mategwĩkũũa na mategwĩtigĩra. Na tondũ bũrũri wao ndwarĩ kĩndũ waagaga, maarĩ atongu. Ningĩ maatũũraga kũraya na andũ a Sidoni, na matiatarainie na mũndũ o na ũrĩkũ.

⁸ Na rĩrĩa maacookire Zora na Eshitaoli, ariũ a ithe makĩmooria atĩrĩ, “Mũronire atĩa?”

⁹ Magĩcookia atĩrĩ, “Ŭkĩrai tũthĩi tũkamatharĩkĩre! Nĩtuonete atĩ bũrũri ũcio nĩ mwega mũno. Anga gũtirĩ ũndũ mũgwĩka? Mũtigatithie gũthĩi mũkaũtunyane. ¹⁰ Mwakinya kuo, nĩmũgũkorerera andũ mategwĩkũũa ũgwati o na ũrĩkũ. Bũrũri ũcio nĩ mũnene ũrĩa Ngai aneanĩte moko-inĩ manyu, bũrũri ũtagaga kĩndũ o na kĩrĩkũ.”

¹¹ Hĩndĩ iyo andũ magana matandatũ a kuuma mũhĩrĩga wa Dani, meeohete indo cia mbaara, makiumagara kuuma Zora na Eshitaoli. ¹² Marĩ njĩra-inĩ, makĩamba hema ciao gũkuhĩ na Kiriathu-Jearimu kũu Juda. Nĩkĩo gĩtũmaga handũ hau he mwena wa ithũũro rĩa Kiriathu-Jearimu heetwo

† 17:4 nĩ ta kilo igĩrĩ na robo (2:25) ‡ 17:10 nĩ ta giramu 110

Mahane-Dani nginya ũmũthĩ. ¹³ Kuuma kũu magĩthiĩ na mbere nginya bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu na magĩkinya mũciĩ wa Mika.

¹⁴ Ningĩ andũ acio atano arĩa maathigaanĩte bũrũri ũcio wa Laishi makĩra ariũ a ithe atĩrĩ, “Inyũĩ nĩmũũ atĩ nyũmba ĩmwe ya ici ĩrĩ na ebodi, na ngai ingĩ cia nyũmba, na mũhianano mũicũhie, na mũhianano wa gũtwekio? Rĩu nĩmwamenya ũrĩa mũgwĩka.” ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio magĩtoonya nyũmba ya mwanake ũcio Mũlawii o kũu mũciĩ kwa Mika na makĩmũgeithia. ¹⁶ Nao andũ acio a Dani magana matandatũ meeohete indo cia mbaara makĩrũgama hau kĩhingo-inĩ. ¹⁷ Andũ acio atano arĩa maathigaanĩte bũrũri ũcio magĩtoonya thĩinĩ, makĩoya mũhianano ũrĩa mũicũhie, na ebodi, na ngai icio ingĩ cia nyũmba na mũhianano wa gũtwekio, nake mũthĩnjĩri-Ngai o na andũ acio magana matandatũ meeohete indo cia mbaara maarũgamĩte hau kĩhingo-inĩ.

¹⁸ Rĩrĩa andũ acio maatoonyire nyũmba ya Mika na makĩoya mũhianano wa gwacũhio, na ebodi, na ngai icio ingĩ cia nyũmba, na mũhianano wa gũtwekio-rĩ, mũthĩnjĩri-ngai ũcio akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ atĩa mũreka?”

¹⁹ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Kira ki! Ndũkoige ũndũ. Ũka ũtwarane na ithuĩ, ũtuĩke ithe witũ na mũthĩnjĩri-Ngai witũ. Githĩ ti wega ũgĩtungatĩra rũrĩrĩ na mũhĩrĩga thĩinĩ wa Isiraeli ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, handũ ha gũtungatĩra nyũmba ya mũndũ ũmwe?” ²⁰ Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũcio agĩkena. Akĩoya ebodi, na ngai irĩa ingĩ cia nyũmba, na mũhianano ũrĩa mũicũhie, nake agĩthiĩ na andũ acio. ²¹ Nao makĩhũndũka magĩthiĩ matongoretio nĩ ciana ciao irĩa nini na mahiũ mao, na indo ciao.

²² Rĩrĩa maakorirwo mathiĩte handũ haraaya kuuma nyũmba ya Mika-rĩ, andũ arĩa maatũũraga hakuhĩ na Mika makĩũngana hamwe na magĩkinyĩra andũ acio a Dani. ²³ O andũ acio makĩmoigagĩrĩria-rĩ, andũ a Dani makĩhũgũra makĩũria Mika atĩrĩ, “Kaĩ wona atĩa tondũ weta andũ aku othe marũe?”

²⁴ Akĩmacookeria atĩrĩ, “Muoire ngai irĩa ndethondekeire, o na mũthĩnjĩri-ngai wakwa, na mwathiĩ. Nĩ kĩĩ kĩngĩ ngĩrĩ nakĩo? Mwakĩhota atĩa kũũria atĩrĩ, ‘Kaĩ wona atĩa?’ ”

²⁵ Andũ acio a Dani magĩcookia atĩrĩ, “Tiga gũkararania na ithuĩ, kana ũtharĩkĩrwo nĩ andũ amwe arĩa me marakara, nawe hamwe na nyũmba yaku mũũrwo nĩ mĩoyo yanyu.” ²⁶ Nĩ ũndũ ũcio andũ acio a Dani magĩthiĩra, nake Mika, ona atĩ maarĩ na hinya mũnene mũno kũmũkĩra, akĩhũndũka agĩcooka mũciĩ.

²⁷ Ningĩ makĩoya kĩrĩa Mika aathondekete, na mũthĩnjĩri-Ngai wake, magĩthiĩ nginya Laishi, magĩũkĩrĩra andũ maarĩ na thayũ na matekũũaga ũndũ. Makĩmatharĩkĩra na rũhiũ rwa njora na magĩcina itũũra rĩao inene. ²⁸ Gũtiarĩ na mũndũ wa kũmahonokia tondũ maatũũraga kũraiha na Sidoni na matiatarainie na mũndũ o na ũrĩkũ. Itũũra rĩu inene rĩarĩ gĩtuamba-inĩ kĩrĩa kĩarĩ hakuhĩ na Bethi-Rehobu.

Andũ acio a Dani magĩaka itũũra rĩu inene rĩngĩ na magĩthaamĩra kuo. ²⁹ Makĩrĩta Dani o ta ithe wao Dani ũrĩa waciarĩtwo nĩ Isiraeli o na gũtuĩka itũũra rĩu inene rĩetagwo Laishi mbere ĩyo. ³⁰ Andũ a Dani makĩlhaandĩra mĩhianano kũu, nake Jonathani mũrũ wa Gerishomu, mũrũ wa Musa, na ariũ ake magĩtuĩka athĩnjĩri-Ngai mũhĩrĩga-inĩ wa Dani nginya hĩndĩ ĩrĩa andũ acio maatahirwo makĩrutwo bũrũri ũcio. ³¹ Magĩthiĩ na mbere kũhũthĩra mĩhianano ĩrĩa Mika aathondekete, ihinda rĩrĩa rĩothe nyũmba ya Ngai yarĩ Shilo.

19

Mũlawii na Thuriya Yake

¹ Matukũ-inĩ macio Isiraeli gũtiarĩ na mũthamaki. Na rĩrĩ, Mũlawii watũũraga kũndũ kũraya thĩinĩ wa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu nĩagire thuriya ya kuuma Bethilehemu kũu Juda. ² No thuriya ĩyo ĩkĩaga kwĩhokeka kũrĩ we. Nayo ĩkĩmũtiga ĩgĩcooka mũciĩ gwa ithe kũu Bethilehemu ya Juda. Thuutha wa gũkorwo kũu mĩeri ĩna, ³ mũthuuri wake agĩthiĩ kũrĩ we kũmũringĩrĩria acooke. Aathiire na ndungata yake na ndigiri igĩrĩ. Nake mũtumia ũcio akĩmũtoonyia nyũmba ya ithe, na rĩrĩa ithe aamuonire, akĩmũnyiita ũgeni akenete. ⁴ Mũthoni-we, ithe wa mũirĩtu ũcio, akĩmũringĩrĩria aikare; nĩ ũndũ ũcio agĩkara hamwe nake mĩthenya ĩtatũ, arĩaga na akanyua, na agakoma kuo.

⁵ Mũthenya wa ĩna magĩũkĩra tene na akĩlhaarĩria oimagare, no ithe wa mũirĩtu akĩra mũthoni-we ũcio atĩrĩ, “Wĩkenie na kindũ gĩa kũrĩa; ũgĩcooke ũgĩthiĩ.” ⁶ Nĩ ũndũ ũcio eerĩ magĩkara thĩ kũrĩa na

kũnyua. Thuutha-inĩ ithe wa mũirĩtu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita raara na wĩkenie.” ⁷ Na hĩndĩ ĩrĩa mũndũ ũcio ookĩre athiĩ, mũthoni-we akĩmũringĩrĩa araare; nĩ ũndũ ũcio akĩraara ũtukũ ũcio. ⁸ Rũciinĩ rwa mũthenya wa gatano, okĩra athiĩ, ithe wa mũirĩtu ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩkenie. Eterera nginya mĩaraho!” Nĩ ũndũ ũcio eerĩ makĩrĩanĩra.

⁹ Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ ũcio, hamwe na thuriya yake na ndungata yake, mookĩre mathiĩ, mũthoni-we, ithe wa mũirĩtu ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩu ta thikĩrĩa, nĩ hakuhĩ hwaĩ-inĩ raarĩrĩa nĩ ũndũ gũkirie gũtuka. Ikara ũhurũke. Rũciũ rũciinĩ tene no ũũkĩre ũinũke.” ¹⁰ No rĩrĩ, tondũ ndendire gũikara ũtukũ ũngĩ, mũndũ ũcio akiuma kuo agĩthiĩ erekeire mwena wa Jebusi (na nĩkuo, Jerusalemu), arĩ na ndigiri ciake cieri ciohetwo matandiko na thuriya yake.

¹¹ Rĩrĩa maakuhĩrĩre Jebusi na kũrĩ hakuhĩ gũtuka-rĩ, ndungata iyo ĩkĩra mwathi wayo atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, reke tũtithie gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩ inene rĩa A Jebusi tũraarĩre kuo.”

¹² Mwathi wayo agĩcookia atĩrĩ, “Aca. Tũtigũtoonya itũũra inene rĩa andũ ageni, andũ a rĩo ti Aisiraeli. Tũgũthiĩ nginya tũkinye Gibeaa.” ¹³ Nake akiuga o rĩngĩ atĩrĩ, “Nĩtũthiĩ tũgerie gũkinya Gibeaa kana Rama na tũrarĩrĩre itũũra rĩmwe rĩamo.” ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio magĩthiĩ na mbere, nario rĩa rĩgĩthũa magĩkorwo maakuhĩrĩa Gibeaa, kũu Benjamini. ¹⁵ Kũu nĩkuo maatithirie maraarĩre. Nao magĩthiĩ magĩkara thĩ kĩaaro-inĩ kĩnene gĩa itũũra rĩu inene, no gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wamanyiitire ũgeni mararĩre gwake.

¹⁶ Hwaĩ-inĩ ũcio, mũthuuri ũmwe mũkũrũ wa kuuma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraĩmu, watũũraga Gibeaa, (andũ a kũu maarĩ A Benjamini), agĩũka oimĩte wĩra mĩgũnda-inĩ. ¹⁷ Na rĩrĩa aarorire akĩona mĩgendi ũcio hau kĩaaro-inĩ gĩa itũũra inene, mũthuuri ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wathiĩ kũ na uumĩte kũ?”

¹⁸ Agĩcookia atĩrĩ, “Tuumĩte Bethilehemu ya Juda twerekeire kũndũ kũraya thĩinĩ wa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraĩmu kũrĩa ndũũraga. Ndĩrarĩ Bethilehemu ya Juda na rĩu ndĩrathĩ nyũmba ya Jehova. Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũũnyiitĩte ũgeni gwake. ¹⁹ Ithũ tũrĩ na mahuti na irio cia ndigiri ciitũ na mĩgate na ndibei nĩ ũndũ witũ ithũ ndungata ciaku, nĩ, na ndungata yaku ya mũirĩtu, na mwanake ũyũ tũrĩ nake. Tũtikũbatarĩo nĩ kĩndũ o na kĩ.”

²⁰ Nake mũthuuri ũcio mũkũrũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩũnyiitĩtwo ũgeni nyũmba-inĩ ĩno yakwa, reke ngũhe kĩrĩa gĩothe ũbatarĩtio nĩkĩo, no ndũkaraare kĩaaro.” ²¹ Nĩ ũndũ ũcio akĩmũtoonya nyũmba yake na akĩhe ndigiri ciake gĩa kũrĩa. Maarĩkia gũthamba magũrũ-rĩ, makĩrĩa na makĩnyua.*

²² Na hĩndĩ o iyo meekenagia-rĩ, andũ amwe aaganu a itũũra rĩu inene makĩrigiicĩria nyũmba iyo. Makĩhũũra mũrango, na makĩgũthũkĩra mũthuuri ũcio mũkũrũ ũrĩa warĩ mwene nyũmba iyo, makiuga atĩrĩ, “Ruta mũndũ ũcio ũũkĩre nyũmba yaku nĩguo tũkome nake.”

²³ Mwene nyũmba iyo akiuma na nja akĩmeera atĩrĩ, “Aca, arata akwa, mũtĩgeke ũndũ wa waganu ũguo. Kuona atĩ mũndũ ũyũ nĩ mũgeni wakwa-rĩ, tigai gwĩka ũndũ ũyũ wa thoni ũguo. ²⁴ Thikĩrĩrai, haha harĩ mũirĩtu wakwa gathirange, na thuriya ya mũgeni ũyũ. Nĩngũmaruta na nja kũrĩ inyuĩ rĩu, na no mũmahũthĩre na mũmeke o ũrĩa mũngĩenda. No mũndũ ũyũ-rĩ, mũtikamwĩke ũndũ wa thoni ta ũcio.”

²⁵ No andũ acio matiigana kũmũthikĩrĩa. Nĩ ũndũ ũcio, mũndũ ũcio akĩoya thuriya yake na akĩmũruta na nja kũrĩ o, nao makĩmĩnyiita na hinya na makĩmĩnyariira ũtukũ wothĩ, na gwakĩa makĩreka ĩthĩĩre. ²⁶ Na gũgĩthererũka-rĩ, mũndũ-wa-nja ũcio agĩcooka nyũmba kũrĩa mwathi wake aarĩ, akĩgũa thĩ hau mũrango-inĩ, na agĩkoma ho nginya gũgĩkĩa.

²⁷ Na rĩrĩa mwathi wake ookĩre rũciinĩ na akĩhingũra mũrango wa nyũmba akiuma nja nĩguo ethĩĩre-rĩ, thuriya yake yakomete hau ĩgwĩte mũromo-inĩ wa nyũmba, namo moko mayo maarĩ hingĩro-inĩ. ²⁸ Nake akĩmũira atĩrĩ, “Ũkĩra; reke tũthiĩ.” No ndĩacookirie. Nake mũndũ ũcio agĩcooka akĩmĩoya, akĩmĩgĩrĩa igũrũ rĩa ndigiri yake, makĩinũka.

²⁹ Hĩndĩ ĩrĩa aakinyire mũciĩ-rĩ, akĩoya kahiũ agĩtinangia thuriya yake kĩga o kĩga icunĩ ĩkũmi na ĩgĩrĩ, agĩcitũma ng’ongo ciothe cia Isiraeli, ³⁰ na mũndũ o wothĩ ũrĩa wonire ũndũ ũcio akiuga atĩrĩ, “Ũndũ ta ũyũ ndũrĩ wonwo kana ũgĩkwo, kuuma mũthenya ũrĩa andũ a Isiraeli moimire bũrũri wa Misiri. Tecirĩe ũhorĩ ũcio na mũwĩcũũranie, mũtwĩre ũrĩa tũgwĩka!”

* 19:21 Gĩko gĩa gũthambia mũndũ magũrũ kiarĩ gĩko gĩa kũnyiita mũndũ ũgeni.

20

Andũ a Isiraeli Kũrũa na Andũ a Benjamini

¹ Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli othe kuuma Dani nginya Birishiba, na kuuma bũrũri wothe wa Gileadi magĩũka o taarĩ mũndũ ũmwe, makĩũngana mbere ya Jehova kũu Mizipa. ² Atongoria a andũ othe a mĩhĩrĩga ya Isiraeli makĩrũgama handũ hao kũu kĩũngano-inĩ kĩa andũ a Ngai, marĩ thigari ngiri magana mana meeohete hiũ cia njora. ³ (Nao andũ Benjamini makĩigua atĩ andũ a Isiraeli nĩmambatĩte nginya Mizipa.) Hĩndĩ iyo andũ a Isiraeli makiuga atĩrĩ, “Ta twĩre ũrĩa ũndũ ũcio mũũru wekĩkire.”

⁴ Nĩ ũndũ ũcio Mũlawii ũcio mũthuri wa mĩtumia ũrĩa woragĩtwo akiuga atĩrĩ, “Nĩ na thuriya yakwa tuokire Gibe a ya andũ a Benjamini tũraarĩre kuo. ⁵ Ũtukũ ũcio andũ a Gibe a nĩmaanũmĩrĩre, na magĩthiũrũkĩria nyũmba, mehaarĩrie kũnjũraga. Makĩnyiita thuriya yakwa na hinya, nginya ĩgĩkua. ⁶ Ngĩoya thuriya yakwa, ngĩmĩtinaangia icunji, na ngĩtũma o gĩcunji o rũgongo rwa igai rĩa Isiraeli, nĩ ũndũ nĩmekĩte ũndũ wa thoni na wa gĩconoko thĩnĩ wa Isiraeli. ⁷ Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a Isiraeli inyuotha, kĩariei, mũheane itua rĩanyu.”

⁸ Andũ acio othe magĩũkĩra o taarĩ mũndũ ũmwe, makiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe witũ ũkũinũka. Aca, gũtirĩ o na ũmwe witũ ũgũcooka gwake mũciĩ. ⁹ No rĩrĩ, ũndũ ũrĩa tũgwĩka Gibe a nĩ ũyũ: Tũkwambata kuo tũmookĩrĩre o ta ũrĩa ũcuuki wa mĩtĩ ũgũtuonia. ¹⁰ Tũkũruta andũ ikũmi thĩnĩ wa o andũ igana a mĩhĩrĩga yotha ya Isiraeli, na andũ igana thĩnĩ wa o andũ ngiri, na andũ ngiri thĩnĩ wa o andũ ngiri ikũmi, nĩguo magĩrĩre mbũtũ cia ita irio. Nĩgeetha rĩrĩa mbũtũ cia ita igaakinya Gibe a ya Benjamini, ikaameka maũndũ maringaine na waganu wa andũ akuo ũrĩa meekĩte thĩnĩ wa Isiraeli.” ¹¹ Tondũ ũcio andũ othe a Isiraeli makĩũngana na makĩnyiitana o ta maarĩ mũndũ ũmwe mahũire itũũra rĩu inene.

¹² Mĩhĩrĩga ya Isiraeli ĩgĩtũma andũ mathiĩ kũrĩ mũhĩrĩga wothe wa Benjamini, makamoorie atĩrĩ, “Nĩ ngero ĩrĩkũ ĩno njũru ũũ ĩkĩtwo gatagatĩ-inĩ kanyu? ¹³ Na rĩrĩ, tũnengerei andũ acio aaganu a Gibe a nĩgeetha tũmorage tweherie ũũru ũcio thĩnĩ wa Isiraeli.”

No andũ a Benjamini matiigana kũigua andũ acio angĩ a Isiraeli. ¹⁴ Moimire matũũra-inĩ mao, makĩũngana hamwe kũu Gibe a nĩguo mahũũrane na andũ a Isiraeli. ¹⁵ O ro rĩmwe andũ a Benjamini magĩcookanĩrĩria andũ arĩa marũaga na hiũ cia njora 20,060 kuuma matũũra-inĩ mao, mongereirwo harĩ andũ magana mũgwanja arĩa maathuurĩtwo kuuma kũrĩ andũ arĩa maathuuraga kũu Gibe a. ¹⁶ Gatagatĩ-inĩ ga thigari icio ciothe nĩ kwarĩ na andũ magana mũgwanja maathuurĩtwo a kĩmotho, na o ũmwe wao nĩahotaga gũikia ihiga na kĩgũtha ũndũ angĩringa rũcuĩrĩ na ndahĩtie.

¹⁷ Tiga andũ a Benjamini-rĩ, Isiraeli nĩmacookanĩrĩrie thigari 400 arĩa marũaga na hiũ cia njora, na othe maarĩ andũ a ita.

¹⁸ Andũ a Isiraeli makĩambata nginya Betheli na magĩtũria ũhoro harĩ Ngai makĩũria atĩrĩ, “Nũ thĩnĩ witũ ũkwambĩrĩria kũhũũrana na andũ aya a Benjamini?”

Nake Jehova agĩcookia atĩrĩ, “Juda nĩwe ũkwambĩrĩria.”

¹⁹ Rũciinĩ rũrũ rũngĩ andũ a Isiraeli magĩũkĩra na makĩamba hema ciao gũkuhĩ na Gibe a. ²⁰ Andũ a Isiraeli makĩumagara makahũũrane na andũ a Benjamini, na makĩiga andũ o handũ hao mbaara-inĩ marũe nao kũu Gibe a. ²¹ Nao andũ a Benjamini makĩuma kũu Gibe a na makĩũraga andũ a Isiraeli 22,000 kũu mbaara-inĩ mũthenya ũcio. ²² No andũ a Isiraeli makĩũmanĩrĩria mũndũ na ũrĩa ũngĩ na makĩrũgama handũ hao rĩngĩ o harĩa meigĩte mũthenya wa mbere. ²³ Nao andũ a Isiraeli makĩambata makĩrĩrĩra mbere ya Jehova nginya hwaĩ-inĩ, nao magĩtũria ũhoro harĩ Jehova atĩrĩ, “Hihi twambate rĩngĩ tũkahũũrane na andũ a Benjamini, aya ariũ a ithe witũ?”

Nake Jehova akĩmacookeria atĩrĩ, “Ambatai mũkahũũrane nao.”

²⁴ Hĩndĩ iyo andũ a Isiraeli magĩkuhĩrĩria andũ a Benjamini mũthenya wa keerĩ. ²⁵ Mũthenya ũcio, rĩrĩa Abenjamini mookire moimĩte Gibe a mahũũrane nao-rĩ, makĩũraga andũ a Isiraeli angĩ 18,000, othe meeohete hiũ cia njora.

²⁶ Ningĩ andũ a Isiraeli, marĩ othe, makĩambata nginya Betheli, na kũu magĩikara kuo makĩrĩra marĩ mbere ya Jehova. Makĩihinga kũrĩa irio mũthenya ũcio o nginya hwaĩ-inĩ, na makĩruta maruta ma njino na maruta ma ũiguano kũrĩ Jehova. ²⁷ Nao andũ a Isiraeli, magĩtũria ũhoro harĩ Jehova. (Matukũ-inĩ macio ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai rĩarĩ kũu, ²⁸ nake Finehasi mũrũ wa

Eleazaru, mūrũ wa Harũni, nĩwe watungataga mbere yarĩo.) Nao makĩũria atĩrĩ, “Nĩtũkwambata rĩngĩ tũkahũũrane na Abenjamini ariũ a ithe witũ, kana tũtĩge?”

Jehova akĩmacookeria atĩrĩ, “Thiĩ, nĩ ũndũ rũciũ nĩngamaneana moko-inĩ manyu.”

²⁹ Nao andũ a Isiraeli makĩmoheria mathiũrũrũkĩirie Gibe. ³⁰ Nao makĩambata makahũũrane na andũ a Benjamini mũthenya wa gatatũ na makĩrũgama handũ hao nĩguo mahũũrane na Gibe o ta ũrĩa meekĩte hau mbere. ³¹ Nao Abenjamini makiumĩra mamatũnge na makĩguucĩrĩrio kũraihi na itũũra rĩu inene. Makĩambĩrĩria kũhũũra andũ a Isiraeli o ta mbere iyo, na andũ ta mĩrongo itatũ makĩrũndĩrwo werũ-inĩ na njĩra-inĩ rĩa ithiia Betheli na rĩa ingĩ Gibe.

³² Rĩrĩa andũ a Benjamini meeranaga atĩrĩ, “Nĩtũramahoota o ta mbere,” noguo nao andũ a Isiraeli meeranaga atĩrĩ, “Rekei tũcooke na thuutha tũmaguucĩrĩrie moime itũũra-inĩ inene moke njĩra-inĩ.”

³³ Andũ othe a Isiraeli makĩehera harĩa maarĩ na makĩrũgama handũ hao kũu Baali-Tamaru, nao andũ a Isiraeli arĩa meehithĩire andũ a Benjamini makiumĩra kũrĩa meehithĩte mwena wa ithũĩro wa Gibe. ³⁴ Hĩndĩ iyo andũ ngiri ikũmi arĩa maarĩ njamba iria thuure cia Isiraeli magĩtharĩkĩra Gibe kuuma na mbere. Nayo mbaara yarĩ nene ũũ atĩ andũ a Benjamini matiigana gũkũũrana ũrĩa mwanangĩko wamakuhĩrĩrie. ³⁵ Nake Jehova akĩhootera andũ a Benjamini mbere ya Isiraeli, na mũthenya ũcio andũ a Isiraeli makĩũraga andũ a Benjamini 25,100, arĩa meeohete hiũ cia njora. ³⁶ Tondũ ũcio andũ a Benjamini makĩona atĩ nĩmaatooretio.

Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmoorĩire andũ a Benjamini, nĩ ũndũ nĩmehokete andũ arĩa maigĩte a kuoheria andũ a Benjamini gũkuhi na Gibe. ³⁷ Nao andũ acio moohetie andũ makĩguthũka o rĩmwe magĩtoonya Gibe, makĩaragana kuo na makĩhũũra itũũra rĩu inene rĩothe na rũhiũ rwa njora. ³⁸ Nao andũ a Isiraeli nĩ mabangĩte na andũ acio moohetie andũ atĩ matoogie ndogo nene ithiĩ na igũrũ yumĩte itũũra rĩu inene, ³⁹ nĩgeetha hĩndĩ iyo andũ a Isiraeli magariũrũke na macooke mbaara-inĩ.

Andũ a Benjamini maakorirwo maambĩrĩria kũũraga andũ a Isiraeli (ta andũ mĩrongo itatũ), nao makiuga atĩrĩ, “Ithui nĩtũramatooria o ta ũrĩa twamekire mbaara-inĩ ya mbere.” ⁴⁰ No rĩrĩa ndogo yambĩrĩrie kwambata na igũrũ yumĩte itũũra-inĩ rĩu inene-rĩ, andũ a Benjamini makĩihũgũra makĩona ndogo itũũra-inĩ rĩu inene rĩothe yambatĩte na igũrũ matu-inĩ. ⁴¹ Hĩndĩ iyo andũ a Isiraeli makĩmagariũrũkĩra nao andũ a Benjamini makĩnyiitwo nĩ guoya mĩnene, nĩ ũndũ nĩmakũũranire atĩ mwanangĩko nĩwarĩkĩtie kũmakora. ⁴² Nĩ ũndũ ũcio makĩũrĩra andũ a Isiraeli marorete na werũ-inĩ, no matingĩahotire kũũrĩra mbaara. Nao andũ a Isiraeli arĩa mookire moimĩte matũũra-inĩ makĩmoor-agĩra kuo. ⁴³ Magĩthiũrũrũkĩria andũ a Benjamini acio, makĩmateng’eria, na makĩmakinyĩra na njĩra hũthũ kũu gũkuhi na Gibe mwena wa irathĩro. ⁴⁴ Andũ a Benjamini ngiri ikũmi na inyanya magĩkua, nao othe maarĩ arũi njamba. ⁴⁵ Na rĩrĩa maagariũrũkire marorete na werũ-inĩ nginya ihiga-inĩ rĩa Rimoni, andũ a Isiraeli makĩũragĩra andũ 5,000 njĩra-inĩ icio. Nao magĩkĩrĩrĩa kũrũmĩrĩra andũ a Benjamini o nginya Gidomu na makĩũraga 2,000.

⁴⁶ Mũthenya ũcio andũ a Benjamini 25,000 arĩa maarũaga na hiũ cia njora makĩũragwo, na othe maarĩ arũi njamba. ⁴⁷ No andũ magana matandatũ makĩgarũrũka na makĩũrĩra werũ-inĩ o nginya ihiga-inĩ rĩa Rimoni, na magĩkara kuo mĩeri ĩna. ⁴⁸ Nao andũ a Isiraeli magĩcooka nginya bũrũri wa andũ a Benjamini na makĩhũũra matũũra mothe na rũhiũ rwa njora, o gwata nyamũ na kĩndũ o gĩothe kĩngĩ kĩrĩa maakorereire. Na matũũra mothe marĩa maakorire makĩmacina na mwaki.

21

Andũ a Benjamini Gwetherwo Atumia

¹ Andũ acio a Isiraeli nĩmehĩtĩte mwĩhitwa marĩ kũu Mizipa makoiga atĩrĩ, “Gũtirĩ o na ũmwe witũ ũkaaneana mũrĩtu wake ahikio nĩ Mũbenjamini.”

² Andũ acio nĩmathiire Betheli, kũrĩa maikarire mbere ya Ngai o nginya hwaĩ-inĩ, makĩanĩrĩra na mũgambo makĩrĩra na kĩgirĩko kĩnene. ³ Nao makiuga atĩrĩ, “Hi! Jehova Ngai wa Isiraeli, nĩ kĩ gĩtũmĩte ũndũ ũyũ woneke Isiraeli? Nĩ kĩ gĩgũtũma mũhĩrĩga ũmwe ũkorwo ũtarĩ ho thiĩnĩ wa Isiraeli ũmũthĩ?”

⁴ Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciĩnĩ tene andũ magĩaka kĩgongona na makĩruta maruta ma njino o na maruta ma ũiguano.

⁵ Hĩndĩ ĩyo andũ a Isiraeli makĩũria atĩrĩ, “Mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli-rĩ, nũũ ũtokĩte kũngana haha mbere ya Jehova?” Nĩgũkorwo nĩmeehĩtĩte mwĩhĩtwa mũrũmu atĩ ũrĩa ũkwaga gũũka kũngano mbere ya Jehova kũu Mizipa ti-itherũ nĩagĩrĩre kũũragwo.

⁶ Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli magĩcakaya nĩ ũndũ wa ariũ a ithe wao, andũ a Benjamini, na makiuga atĩrĩ, “Ũmũthĩ mũhĩrĩga ũmwe nĩmweherie kuuma Isiraeli. ⁷ Tũngĩhota atĩa kuonera arĩa matigarĩte atumia, kuona atĩ nĩtwĩhĩtĩte mwĩhĩtwa mbere ya Jehova atĩ tũtikaamahe airĩtu aitũ mamahikie?”

⁸ Magĩcooka makĩũria atĩrĩ, “Nĩ mũhĩrĩga ũrĩkũ wa Isiraeli ũtokĩte kũngano-inĩ mbere ya Jehova kũu Mizipa?” Nao makĩmenya atĩ gũtirĩ mũndũ o na ũmwe kuuma Jabeshi-Gileadi wokĩte kambĩ-inĩ ĩyo nĩ ũndũ wa kũngano kũu. ⁹ Tondũ rĩrĩa maatarire andũ, nĩmamenyire atĩ gũtirĩ mũndũ o na ũmwe kuuma Jabeshi-Gileadi warĩ kuo.

¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio kũngano kũu gĩgĩtũma andũ a kũrũa 12,000 marĩ na mawatho mathiĩ nginya Jabeshi-Gileadi na moorage arĩa maatũũraga kuo na rũhiũ rwa njora, gwata atumia na ciana. ¹¹ Nao makiuga atĩrĩ, “Ũũ nĩguo mũgwĩka, ũragai mũndũ mũrũme o wotha na mũndũ-wa-nja o wotha ũrĩa ũtarĩ gathirange.” ¹² Nao magĩkora gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa maatũũraga kũu Jabeshi-Gileadi airĩtu magana mana arĩa mataakomete na mũndũ mũrũme, makĩmatwara kambĩ ĩrĩa yarĩ Shilo kũu Kaanani.

¹³ Nĩngĩ kũngano gĩothe gĩgĩtũma ihooya rĩa thayũ kũrĩ andũ a Benjamini o hau rwaro-inĩ rwa ihiga rĩa Rimoni. ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Benjamini makĩhũndũka ihinda o rĩu na makĩheo andũ-a-nja a Jabeshi-Gileadi arĩa matooragĩtwo. No matingĩamaiganire.

¹⁵ Nao andũ magĩcakaĩra andũ a Benjamini, tondũ Jehova nĩatũmire hagĩe na itherĩ mĩhĩrĩga-inĩ ya Isiraeli. ¹⁶ Nao athuuri arĩa akũrũ a kũngano makiuga atĩrĩ, “Tondũ andũ-a-nja a Benjamini nĩaniine-rĩ, tũkuonera arũme arĩa matigaire atumia kũ?” ¹⁷ Makiuga atĩrĩ, “Abenjamini arĩa maahonokire no nginya magĩe na a kũmagaya, nĩguo gũtikagĩe mũhĩrĩga o na ũmwe wa Isiraeli ũkũniinũkio. ¹⁸ Tũtingĩmahe airĩtu aitũ matuĩke atumia ao, nĩgũkorwo ithuĩ andũ a Isiraeli nĩtwehĩtĩre mwĩhĩtwa ũyũ: ‘Kũrumwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũngĩthe Mũbenjamini mũtumia.’ ¹⁹ No rĩrĩ, nĩkũgĩaga gĩathĩ kĩa Jehova o mwaka kũu Shilo, mwena wa gathigathini wa Betheli, na mwena wa irathĩro wa njĩra ĩrĩa ĩthiiga kuuma Betheli nginya Shekemu, na mwena wa gũthini wa Lebona.”

²⁰ Nĩ ũndũ ũcio magĩatha andũ a Benjamini, makĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ mwĩhithe kũu mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ ²¹ na mũikare mũkĩroraga. Rĩrĩa airĩtu a Shilo mariumĩra meturanĩre na arĩa angĩ rwĩmbo-inĩ-rĩ, mũguthũke kuuma mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ, na o mũndũ ehurĩre mũtumia kuuma kũrĩ airĩtu acio a Shilo, na mũthiĩ bũrũri wa Benjamini. ²² Rĩrĩa maithe mao kana ariũ a maithe mao magaatũrehera thitango, tũkaameera atĩrĩ, ‘Twĩkei wega na kũmateithia, tondũ tũtiamoooneire atumia hĩndĩ ya mbaara, no inyuĩ mũtirĩ na mahĩtia, tondũ mũtiamahaire airĩtu anyu.’”

²³ Ũguo nĩguo andũ a Benjamini meekire. O rĩrĩa airĩtu maainaga-rĩ, o mũndũ akĩnyiita ũmwe, na akĩmũkuua agatuĩke mũtumia wake. Hĩndĩ ĩyo magĩcooka kũrĩ igai rĩao, magĩaka matũũra mao rĩngĩ, na magĩtũũra kuo.

²⁴ Na ihinda rĩu andũ a Isiraeli makiuma kũndũ kũu, makĩinũka mũciĩ kũrĩ mĩhĩrĩga yao na nyũmba ciao, o mũndũ kũrĩ igai rĩake.

²⁵ Matukũ-inĩ macio Isiraeli gũtiarĩ na mũthamaki; o mũndũ ekaga ũrĩa oonaga kwagĩrĩre.

RUTHU

Elimeleku na Andũ ake Gũthiĩ Moabi

¹ Na rĩrĩ, matukũ-inĩ marĩa atiirĩrĩrĩ bũrũri maathanaga, nĩ kwagĩire na ng'aragu bũrũri-inĩ, nake mũndũ ũmwe wa Bethlehemu kũu Juda, marĩ na mĩtumia wake, na ariũ ake eerĩ, magĩthiĩ gũikara bũrũri wa Moabi kwa ihinda. ² Mũndũ ũcio eetagwo Elimeleku, nake mĩtumia wake eetagwo Naomi, namo marĩitwa ma ariũ acio ake eerĩ nĩ Mahaloni na Kilioni. Nao maarĩ Aefiratha kuuma Bethlehemu kũu Juda. * Nao magĩthiĩ bũrũri wa Moabi magĩtũũra kuo.

³ Na rĩrĩ, Elimeleku mũthuri wa Naomi agĩkua, nake Naomi agĩtigwo na ariũ acio ake eerĩ. ⁴ Nao makĩhikia andũ-a-nja a Moabi, ũmwe eetagwo Oripa, na ũrĩa ũngĩ Ruthu. Thuutha wa gũtũũra kũu ta ihinda rĩa mĩaka ikũmi, ⁵ Mahaloni na Kilioni o nao magĩkua, nake Naomi agĩtigwo atarĩ na ariũ ake eerĩ, o na kana mũthuri.

⁶ Rĩrĩa Naomi aigũire arĩ kũu Moabi atĩ Jehova nĩateithĩtie andũ ake akamahe irio-rĩ, akĩhaarĩria hamwe na atumia acio a ariũ ake oime bũrũri wa Moabi acooke kwao. ⁷ We na atumia acio eerĩ a ariũ ake makĩmagara kuuma kũu maatũũraga, makĩnyiita njĩra nĩguo macooke bũrũri wa Juda.

⁸ Nake Naomi akĩira atumia acio eerĩ a ariũ ake atĩrĩ, “Cookai, o mũndũ athiĩ mũciĩ kwa nyina.† Jehova aromwĩka maũndũ mega, o ta ũrĩa o na inyuĩ mwekire acio maakuire, o na nĩ mwene. ⁹ Jehova arotũma o ũmwe wanyu eyonere ũhurũko mũciĩ wa mũthuri ũngĩ.”

Agĩcooka akĩmamumunya, nao makĩrĩra maanĩrĩre, ¹⁰ makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũgũcooka nawe kũrĩ andũ anyu.”

¹¹ No Naomi akĩmeera atĩrĩ, “Aarĩ akwa, cookai mũciĩ kwanyu. Mũgũgĩthiĩ na nĩ nĩkĩ? Nĩngũkĩgĩa na ariũ angĩ nĩguo macooke matũike athuri anyu? ¹² Aarĩ akwa, cookai kwanyu mũciĩ; nĩ ndĩ mũkũrũ mũno wa kũgĩa na mũthuri ũngĩ. O na ingĩciiria atĩ harĩ na mwĩhoko harĩ nĩ, na ngĩ na mũthuri ũtukũ ũyũ na njĩare aanake-rĩ, ¹³ mwakĩmeterera o nginya hĩndĩ rĩa makaagimara? No mũikare mũtahikite mũmetereire?‡ Aca, aarĩ akwa. Nĩ ndĩ na ruo kũmũkĩra, nĩgũkorwo guoko kwa Jehova nĩgũtambũrũkĩte gũkanjũkĩra!”

¹⁴ Nao maigua ũguo makĩrĩra rĩngĩ. Nake Oripa akĩmamumunya nyaciarawe, akĩmuugĩra ũhoru. No Ruthu akĩrũmanĩrĩra na nyaciarawe.

¹⁵ Nake Naomi akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta rora, mĩtumia wa mũrũ wa nyina na mũthuri guo nĩahũndũka acooke kũrĩ andũ ao, o na kũrĩ ngai ciake. Cooka mũthiĩ nake.”

¹⁶ No Ruthu akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga kũningĩrĩria ngũtĩge kana ngarũrũke ndĩge gũkũrũmĩrĩra. Kũrĩa ũgũthiĩ nĩkuo ngũthiĩ, na kũrĩa ũgaatũũra nĩkuo ngaatũũra. Andũ anyu magaatũika andũ aitũ, nake Ngai waku atũike Ngai wakwa. ¹⁷ Kũrĩa ũgaakuĩra nĩkuo ngaakuĩra, na nokuo ngaathikwo. Jehova aronjĩka ũũru makĩria, kũngĩkaagĩa ũndũ o na ũmwe ũgaatũtigithania nĩ nawe, tiga o gĩkuũ giiki!” ¹⁸ Rĩrĩa Naomi onire atĩ Ruthu nĩatuĩte itua rĩa gũthiĩ nake, agĩtiga kũmũringĩrĩria acooke.

¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio andũ acio a nja eerĩ magĩthiĩ nginya magĩkinya Bethlehemu. Rĩrĩa maakinyire Bethlehemu-rĩ, andũ a itũũra rĩu othe makĩgega nĩ ũndũ wao, nao andũ-a-nja makĩũrania atĩrĩ, “Hĩ! ũyũ no akorwo arĩ Naomi?”

²⁰ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Tigai gũcooka kũnjĩta Naomi, njĩtagaai Mara, nĩ ũndũ Ngai Mwene-Hinya-Wothe nĩatũmĩte mũtũũrĩre wakwa ũtuĩke wa ruo mũno. ²¹ Ndoimire gũkũ njĩyũrĩrĩre, no Jehova anjookia itarĩ kĩndũ. Mũngĩcooka kũnjĩta Naomi nĩkĩ? Jehova nĩanyariĩrĩte; Mwene-Hinya-Wothe nĩandehithĩirie mathĩina.”

* 1:2 Efiratha rĩarĩ rĩitwa rĩa nyũmba rĩa Elimeleku oimĩte, na nĩrĩo rĩahetwo bũrũri ũrĩa wathiũrũrũkĩirie Bethlehemu. † 1:8 Airĩtu na atumia a ndigwa maikaraga na manyina mao (Kĩam 24:28). Ihinda rĩrĩ ithe wa Ruthu aarĩ muoyo (2:11). ‡ 1:13 Warĩ mũtugo wa Ayahudi atĩ mũthuri angĩakuire na atĩge mĩtumia wake atarĩ na mwana, mĩtumia ũcio aahikagio nĩ mũrũ wa nyina na mũthuriwe (Kĩam 38:6-8; Gũcook 25:5-10).

²² Nĩ ūndũ ūcio Naomi agĩcooka kuuma Moabi marĩ hamwe na Ruthu ūcio Mũmoabi, mūtumia wa mūrĩũ, magĩkinya Bethlehemu hĩndĩ ĩrĩa cairi yaambagĩrĩa kũgethwo.[§]

2

Ruthu Gũcemanía na Boazu

¹ Na rĩrĩ, Naomi nĩarĩ na mūdũ wa mbarĩ yao mwena wa mũthuriwe, kuuma mũhĩrĩga wa Elimeleku, mūdũ warĩ igweta, wetagwo Boazu.

² Nake Ruthu ūcio Mũmoabi akĩra Naomi atĩrĩ, “Reke thiĩ mĩgũnda-inĩ ngahaare cairi ĩrĩa ĩtigĩtio;” ndĩ thuutha wa mūdũ o wotho ũrĩa ingĩtikĩrĩka maitho-inĩ make.”

Nake Naomi akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ, mwarĩ wakwa.” ³ Nĩ ūndũ ūcio akiumagara agĩthiĩ, akĩambĩrĩria kũhaara cairi kũu mĩgũnda-inĩ arĩ thuutha wa arĩa maagethaga. Na gũgĩkinya atĩrĩ, Ruthu ekorire akĩruta wĩra mĩgũnda wa Boazu, ūcio warĩ wa mũhĩrĩga wa Elimeleku.

⁴ O hĩndĩ ĩyo Boazu agĩkinya oimĩte Bethlehemu, na akĩgeithia acio maagethaga, akĩmeera atĩrĩ, “Jehova aroikara na inyuĩ!”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova arokũrathima!”

⁵ Boazu akĩũria mūrũgamĩrĩri wa acio maagethaga atĩrĩ, “Mũirĩtu ũũrĩa nĩ wa ũ?”

⁶ Nake mūrũgamĩrĩri akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Mũmoabi ũrĩa wokire na Naomi kuuma bũrũri wa Moabi. ⁷ Nake oigire atĩrĩ, ‘Ndagũthaita ũnjĩtikĩrie haare cairi, na nyũnganie ĩrĩa ĩtigĩtio itĩĩa-inĩ ndĩ thuutha wa agethi.’ Nake aathĩ mĩgũnda, na arutĩte wĩra ategũtigithĩria kuuma o rũciĩnĩ nginya rĩu, tĩga o ihinda inini ekũhurũkĩte haarĩa kĩrũru-inĩ.”

⁸ Nĩ ūndũ ūcio Boazu akĩra Ruthu atĩrĩ, “Mwarĩ wakwa, ta thikĩrĩria, ndũgathiĩ kũhaara cairi mĩgũnda ũngĩ, na ndũkae kuuma gũkũ. Ikara gũkũ mũrĩ na ndungata ciakwa cia airĩtu. ⁹ Ūrorage mĩgũnda ũrĩa arũme aya megũkorwo makĩgetha, na ũtwaranage na airĩtu acio. Nĩndakaanĩ arũme aya matigakũhutie. Na rĩrĩa rĩothe ũngĩnyoota, ũthĩ ũnyue maaĩ kuuma ndigithũ-inĩ irĩa arũme aya matahĩrĩre.”

¹⁰ Rĩrĩa Ruthu aigũire ũguo, akĩĩnamĩrĩra, agĩturumithia ũthiũ thĩ. Akiuga atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũma njĩtikĩrĩke maitho-inĩ maku na wenda kũnjĩka maũndũ mega, ndĩ o mūdũ wa kũngĩ?”

¹¹ Boazu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩnjĩrĩtwo maũndũ marĩa mothe wĩkĩte nyaciara guo kuuma hĩndĩ ĩrĩa mũthuurĩguo aakũire, na ũrĩa watiganire na thoguo na nyũkwa, o na bũrũri wanyu, ũgĩũka kũrĩ andũ ũtaamenyanĩte nao mbere ĩyo. ¹² Jehova arokũrĩha nĩ ūndũ wa ũguo wĩkĩte. Jehova Ngai wa Isiraeli, o ũrĩa wee ũũkĩte kwĩhitha mathagu-inĩ make, arokũrĩha na irĩhi inene.”

¹³ Nake Ruthu akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ndĩrookĩrĩrĩria gwĩtikĩrĩka maitho-inĩ maku. Nĩũũhooreretie, na ũkaarĩria ndungata yaku ndeto njega cia tha, o na gũtuĩka nĩ ndirĩ ta ũmwe wa ndungata ciaku cia airĩtu.”

¹⁴ Hĩndĩ ya kũrĩa irio yakinya, Boazu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka haha. Oya mũgate ũũtobokie thiki-inĩ ya ndibei.”

Rĩrĩa Ruthu aikarire thĩ na agethi, Boazu akĩmũhe cairi hĩhie. Nake akĩrĩa akĩhũũna, o nginya agĩtigia. ¹⁵ Na hĩndĩ ĩrĩa ookĩrĩre akahaare-rĩ, Boazu agĩatha andũ ake akĩmeera atĩrĩ, “O na ahaara kũu itĩĩa-inĩ, mũtikamũtetie. ¹⁶ O na nĩ kaba mũrutage cairi ĩmwe kuuma itĩĩa-inĩ, mũmĩrekie thĩ nĩ ūndũ wake, mũmũtigĩre nĩguo oke akĩmĩhaaraga, no mũtikamũtetie.” ¹⁷ Nĩ ūndũ ūcio Ruthu akĩhaara kũu mĩgũnda ūcio nginya o hwaĩ-inĩ. Agĩcooka akĩhũũra cairi ĩrĩa aahaarĩte, ĩgĩkinya mũigana wa eba ĩmwe.† ¹⁸ Akĩmĩkuua, agĩcooka itũũra-inĩ, nake nyaciaraawe akĩona cairi ĩrĩa yotho aahaarĩte. Ruthu agĩcooka akĩmũrutĩra kĩrĩa aatigĩtie aahũũna, akĩmũnengera.

¹⁹ Nyaciaraawe akĩmũũria atĩrĩ, “Ūmũthĩ uuma kũhaara kũ? Uuma kũruta wĩra kũ? Kũrathimwo nĩ mūdũ ūcio ũkũmenyire, agwĩka maũndũ mega!”

Nake Ruthu akĩhe nyaciaraawe ũhoro ũkonĩ mwene mĩgũnda ūcio aatĩndĩte akĩruta wĩra, akiuga atĩrĩ, “Mwene mĩgũnda ūcio ngũrutaga wĩra gwake ũmũthĩ-rĩ, etagwo Boazu.”

§ 1:22 Magetha ma cairi nĩmo maambagĩrĩa, magacookererwo nĩ magetha ma ngano (2:23). * 2:2 Atumia a ndigwa, na ciana iria itaarĩ aciari a cio, hamwe na ageni nĩo metikĩrĩtio kũhaara ngano ĩrĩa yatigagio (Alaw 19:9; 23:22; Gũcook 24:19). † 2:17 nĩ ta kilo 22

²⁰ Naomi akĩra mūtumia ūcio wa mūrĩũ atĩrĩ, “Jehova aromũrathima! We ndatigĩte gwĩka maũndũ ma ūtugi kũrĩ arĩa me muoyo, o na arĩa makuĩte.” Ningĩ Naomi akĩra Ruthu atĩrĩ, “Mũndũ ūcio nĩ wa mbarĩ iitũ; o na nĩ ūmwe wa arĩa mangĩtũmenyerera.”[‡]

²¹ Nake Ruthu ūcio Mũmoabi akiuga atĩrĩ, “O na anjĩĩre atĩrĩ, ‘Ikara na aruti akwa a wĩra o nginya marĩkie kũgetha cairi yakwa yothe.’”

²² Naomi akĩra Ruthu ūcio mūtumia wa mūrĩũ atĩrĩ, “Ūndũ ūcio wa gũtwarana na airĩtu ake nĩũgũtuĩka mwega harĩwe, wee mwarĩ wakwa, tondũ mũgũnda-inĩ wa mũndũ ūngĩ wahota kũgerwo ngero.”

²³ Nĩ ūndũ ūcio Ruthu agĩkara hakuhĩ na ndungata cia airĩtu cia Boazu akĩhaaraga nginya magetha ma cairi na ma ngano magĩthira. Nake agĩtũũra na nyaciarawe.

3

Ruthu na Boazu Kĩhuhĩro-inĩ kĩa Ngano

¹ Mũthenya ūmwe-rĩ, Naomi, nyaciarawe wa Ruthu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ wakwa, githĩ ndi-agĩĩrwo ngũcarĩrie muciĩ waku, kũrĩa wee ūngĩona maũndũ mega? ² Githĩ Boazu ūcio wee ūkoretwo na ndungata ciake cia airĩtu ti mũndũ wa rũrĩra rwitũ? Ūtukũ ūyũ nĩguo ekũhuha cairi kĩhuhĩro-inĩ.*

³ Wĩthambe na wĩhake maguta mekũnunga wega, ningĩ wĩhumbe nguo ciaku iria njega mũno. Ūcooke ūikũrũke ūkinye kĩhuhĩro-inĩ, no ndũkeyonithie mũndũ ūcio nginya arĩkie kũrĩa na kũnyua. ⁴ Rĩrĩa arĩkoma, wone harĩa akoma. Ningĩ ūthĩi ho na ūhumbũrie magũrũ make, ūkome ho. Nake nĩegũkwĩra ūrĩa wagĩĩrwo nĩ gwĩka.”

⁵ Ruthu akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Maũndũ macio mothe wanjĩra no mo ngwĩka.” ⁶ Nĩ ūndũ ūcio agĩkũrũka agĩkinya kĩhuhĩro-inĩ kĩu, na agĩka ūrĩa wothe nyaciarawe aamwĩrite eeke.

⁷ Na rĩrĩa Boazu aarĩkirie kũrĩa na kũnyua, na agĩkorwo arĩ mũkenu, agĩthĩ agĩkoma mũthia-inĩ biũ wa hĩba ya cairi. Nake Ruthu agĩthĩ acemete, akĩmũhumbũria magũrũ, agĩkoma ho. ⁸ Ūtukũ gatagatĩ, kĩndũ gĩkĩhahũra Boazu, nake egarũra, agĩkora nĩ mũndũ-wa-nja wakomete magũrũ-inĩ make.

⁹ Akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩwe ū?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩ ndungata yaku Ruthu. Tambũrũkia gĩcurĩ kĩa nguo yaku ūhumbĩre, nĩ ūndũ wee nĩwe ūngĩtũmenyerera.”[†]

¹⁰ Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova arokũrathima mwarĩ wakwa. Ūtugi ūrĩa wonania nĩũkĩrite ūrĩa wonanirie kĩambĩrĩria-inĩ, nĩ ūndũ ndũnenda kũrũmanĩrĩra na aanake, marĩ athĩni kana marĩ itonga.

¹¹ Na rĩrĩ, mwarĩ wakwa, ndũgetigĩre. Nĩngũgwĩkĩra ūrĩa wothe ūkũũhooya. Andũ othe a itũũra rĩrĩ riitũ nĩmooĩ atĩ wee ūrĩ mũndũ-wa-nja ngatha. ¹² O na gũtuĩka ndĩ ūmwe wa arĩa mangĩkũmenyerera-rĩ, nĩ harĩ mũndũ ūngĩ ūngĩkũmenyerera wa hakuhĩ kũngĩra. ¹³ Rĩu kĩaare haha ūtukũ ūyũ, na rũciini gwakĩa angĩkorwo nĩekwenda gũkũmenyerera, nĩ wega; nĩagakũmenyerera. No angĩkorwo ndekwenda, o ta ūrĩa Jehova atũũraga muoyo, nĩngakũmenyerera. Kĩaare haha nginya rũciũ rũciini.”

¹⁴ Nĩ ūndũ ūcio Ruthu agĩkoma hau magũrũ-inĩ make nginya rũciini, no akĩroka gũũkĩra rũciini tene kũrĩ mairia, nake Boazu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkareke kũmenyeke atĩ nĩ kũrĩ mũndũ-wa-nja ūrokĩte kĩhuhĩro-inĩ.”

¹⁵ Ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Rehe nguo iyo wĩgĩĩre wanĩrĩrie.” Rĩrĩa eekire ūguo, Boazu agĩtĩrĩra ibaba ithathatũ cia cairi, akĩmũgĩrĩra. Nake Ruthu agĩcooka itũũra-inĩ.

¹⁶ Na rĩrĩa Ruthu aacookire kũrĩ nyaciarawe-rĩ, Naomi akĩmũũria atĩrĩ, “Mwarĩ wakwa, kũraathiire atĩa?”

Nake akĩmwĩra maũndũ marĩa mothe Boazu aamwĩkiire. ¹⁷ Ningĩ agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Ibaba ici ithathatũ cia cairi nĩwe ūũheire, na anjĩra atĩrĩ, ‘Tiga kũinũkĩra nyaciaraguo moko matheri.’”

¹⁸ Nake Naomi akĩmwĩra atĩrĩ, “Eterera o ro ūguo, mwarĩ wakwa, nginya ūmenye ūrĩa ūhoro ūcio ūgũthĩ, nĩgũkorwo mũndũ ūcio ndangĩhurũka nginya rĩrĩa aniine ūhoro ūcio ūmũthĩ.”

[‡] 2:20 Mũmenyereri aakoragwo arĩ mũndũ wa nyũmba ya mũthuri ūcio ūkuĩte (Gũcook 25:5-10). * 3:2 Cairi yahuhagwo hwaĩ-inĩ thuutha wa kũrangwo nĩ ng’ombe, kana kũrangwo nĩ magũrũ ma ngaari mũthenya; mwene yo aakomaga kĩhuhĩro-inĩ kũmĩrangĩra.

[†] 3:9 Njira ya gũtambũrũkia gĩcurĩ kĩa nguo kũhumbĩre mũĩritu yarĩ ya kuonania kũmũgitĩra, kana kũhooya kĩhiko.

4

Boazu Kūhikia Ruthu

¹ Na rirĩ, Boazu akĩambata agĩthĩ nginya kĩhingo-inĩ gĩa itũũra, agĩkara thĩ ho. Rĩrĩa mündũ ũrĩa wa mbarĩ yao, ũrĩa Boazu aarĩtie ũhoru wake ookire-rĩ, Boazu akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrata wakwa, ũka haha ũikare thĩ.” Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ hau agĩkara thĩ.

² Boazu agĩta athuuri ikũmi a itũũra akĩmeera atĩrĩ, “Ta ikarai thĩ haha!” Nao magĩka o ũguo.

³ Ningĩ akĩra mündũ ũcio wa mbarĩ yao atĩrĩ, “Naomi ũrĩa ũracookire kuuma bũrũri wa Moabi-rĩ, nĩarendia gĩthaka kĩa kĩa Elimeleku, mündũ wa mbarĩ ciitũ. ⁴ Ndagĩciiria ngũhe ũhoru ũcio na ngwĩre ũgũre gĩthaka kĩa ũrĩ mbere ya andũ aya maikarĩte haha o na mbere ya athuuri a andũ aitũ. Ũngĩkorwo nĩgũgĩkũũra, ũgĩkũũre. No angĩkorwo ndũgwĩka ũguo-rĩ, ũnjĩre nĩguo menye. Nĩgũkorwo hatĩrĩ mündũ ũngĩ ũrĩ na kĩhooto gĩa gwĩka ũguo tiga wee, na nĩ ngagũcoka.”

Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩngũgĩkũũra.”

⁵ Boazu nake akiuga atĩrĩ, “Mũthenya ũrĩa ũkaagũra gĩthaka kĩa kuuma kũrĩ Naomi, na kuuma kũrĩ Ruthu ũrĩa Mũmoabi, nĩũkahikia mĩtumia wa ndigwa wa mündũ ũcio wakuire, nĩgeetha ũtũurie rĩtwa rĩa ũcio ũkuĩte o hamwe na indo ciake.”

⁶ Na rĩrĩa mündũ ũcio wa mbarĩ yao aigũre ũguo-rĩ, akiuga atĩrĩ, “Ndikũhota gũgĩkũũra, nĩ ũndũ ndahota gwĩthũkĩria ũgai wakwa nĩ mwene. Gĩgĩkũũre arĩ we. Nĩ ndingĩhota gwĩka ũguo.”

⁷ (Matukũ-inĩ ma tene thĩinĩ wa Isiraeli-rĩ, mĩtugo wa gũkũũra kana gũkũũrania indo nĩguo maũndũ mothe marĩkio wega, mündũ ũmwe wa eene ũhoru aarutaga kĩaatũ gĩaake agakĩnengera mündũ ũcio ũngĩ. Kũu Isiraeli ĩno nĩyo yarĩ njĩra ya gwĩkĩra ũira atĩ ũndũ ũrĩa mũiguanĩre nĩwarĩkĩrĩra wega biũ.)

⁸ Nĩ ũndũ ũcio mündũ ũcio wa mbarĩ yao akĩra Boazu atĩrĩ, “Kĩgũre wee mwene.” Na akĩruta kĩaatũ gĩaake, akĩmũnengera.

⁹ Hĩndĩ ĩyo Boazu akĩra athuuri acio na andũ othe atĩrĩ, “Ũmũthĩ mũrĩ aira akwa atĩ nĩndagũra indo ciothe cia Elimeleku, na cia Kilioni, na cia Mahaloni kuuma kũrĩ Naomi. ¹⁰ Ningĩ nĩndahikia Ruthu ũrĩa Mũmoabi, mĩtumia wa ndigwa wa Mahaloni, atuĩke mĩtumia wakwa, nĩguo ndũurie rĩtwa rĩa ũcio ũkuĩte hamwe na indo ciake, nĩguo rĩtwa rĩaake rĩtikaanoore nyũmba-inĩ yao, kana rĩehere maandĩko-inĩ marĩa maigĩtwo ma itũũra. Ũmũthĩ nĩmwatuĩka aira!”

¹¹ Ningĩ athuuri acio, o na andũ arĩa othe maikarĩte hau kĩhingo-inĩ, makiuga atĩrĩ, “Tũrĩ aira. Jehova arotũma mündũ-wa-nja ũcio ũroka gwaku mũciĩ atuĩke o ta Rakeli na Lea, andũ-a-nja arĩa eerĩ maakire nyũmba ya Isiraeli.* Ũromenyeka kũu Efiratha, na ũgĩe igweta inene kũu Bethlehemu.

¹² Ciana iria Jehova egũkũhe kuuma kũrĩ mũirĩtu ũcio irotũma nyũmba yaku ĩhaane ta ya Perezu,† ũrĩa Tamaru aaciariĩre Juda.”

Rũruka rwa Daudi

¹³ Nĩ ũndũ ũcio Boazu akĩhikia Ruthu, agĩtuĩka mĩtumia wake. Ningĩ aakoma nake, Jehova agĩtũma Ruthu agĩe nda, na agĩciara kahĩ. ¹⁴ Nao andũ-a-nja makĩra Naomi atĩrĩ, “Jehova arogoocwo, ũrĩa ũtagũtigĩte ũtarĩ na mũkũmenyereri. Kahĩ kau karogĩ ngumo njega Isiraeli guothe! ¹⁵ Kau nĩko gakerũhia mĩtũũrĩre waku, na gagũtũurie ũkũrũ-inĩ waku. Nĩ ũndũ mĩtumia wa mũrũguo, ũrĩa ũkwendete na wa bata harĩ we gwĩkĩra aanake mũgwanja, nĩwe ũgaciariĩte.”

¹⁶ Nake Naomi akĩoya kaana kau, agĩkaigĩrĩra ciero-inĩ ciake, agĩkarera. ¹⁷ Nao andũ-a-nja arĩa maatũũraga kũu makiuga atĩrĩ, “Naomi arĩ na kahĩ.” Nao magĩgatua Obedi. Nake nĩwe warĩ ithe wa Jesii, ũrĩa warĩ ithe wa Daudi.

¹⁸ Ici nacio nĩcio njiaro cia Perezu:

Perez u nĩwe warĩ ithe wa Hezironi,

¹⁹ nake Hezironi aarĩ ithe wa Ramu,

²⁰ nake Ramu aarĩ ithe wa Aminadabu,

nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni,

nake Nahashoni aarĩ ithe wa Salimoni,

* 4:11 Andũ a Isiraeli moimire harĩ Rakeli na Lea. Daudi na Solomoni maatuĩkire a rũciaro rwa Ruthu. † 4:12 Boazu aarĩ wa rũciaro rwa Perezu (Math 1:3; Luk 3:33).

²¹ nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu,
nake Boazu aarĩ ithe wa Obedi.
²² nake Obedi aarĩ ithe wa Jesii,
nake Jesii aarĩ ithe wa Daudi.

IBUKU RĪA MBERE RĪA SAMŪELI

Gūciarwo gwa Samūeli

¹ Na rīrī, nī kwarī na mūdū ūmwe wa kuuma Ramathaimu, Mūzofimu kuuma būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu, nake eetagwo Elikana mūrū wa Jerohamu, mūrū wa Elihu, mūrū wa Tohu, mūrū wa Zufu, Mūefiraimu. ² Aarī na atumia eerī; ūmwe eetagwo Hana na ūrīa ūngī eetagwo Penina. Penina aarī na ciana, no Hana ndaarī na ciana.

³ Mwaka o mwaka mūdū ūcio nīambataga kuuma itūūra rīake agathīi Shilo kūhooya na kūrūtira Jehova Mwene-Hinya-Wothe igongona.* Shilo nīkuo Hofini na Finehasi, ariū eerī a Eli, maarī athīnjīri-Ngai a Jehova. ⁴ Rīrīa rīothe mūthenya wa Elikana wakinyaga wa kūruta igongona-rī, nīagayagīra mūtumia wake Penina nyama, hamwe na aanake ake othe o na airītu. ⁵ No nīaheaga Hana rūgai maita meerī, tondū nīamwendete, nowe Jehova nīamūhingīte nda. ⁶ Na tondū Jehova nīamūhingīte nda-rī, mūiruwe nīaikaraga akīmūthirīkagia nīguo amūng'ūrīkie. ⁷ Naguo ūndū ūcio ūgīthīi na mbere mwaka o mwaka. Rīrīa rīothe Hana aambataga athīi nyūmba ya Jehova-rī, mūiruwe nīamūthirīkagia nginya akarīra, akaaga kūrīa irio. ⁸ Nake Elikana mūthuuriwe akamūūria atīrī, “Hana, ūrarīra nīkī? Ūraaga kūrīa nīkī? Ūkuīte ngoro nīkī? Githī nīi ndikīrīte ihīi ikūmi harīwe?”

⁹ Hīndī īmwe maarīkia kūrīa na kūnyua marī kūu Shilo-rī, Hana agīūkīra. Na rīrī, Eli, mūthīnjīri-Ngai, aikarīire gītī itoonyero rīa hekarū ya Jehova. ¹⁰ Hana akīrīra mūno na akīhooya Jehova, arī na ruo rwa ngoro. ¹¹ Nake akīhīta mwīhītwa, akiuga atīrī, “Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūngītīkīra kūrora thīina wa ndungata yaku na ūndirīkane, na ndūkariganīrwo nī ndungata yaku, no ūmīhe mwana wa kahīi-rī, hīndī īyo na nīi nīngamūheana kūrī Jehova matukū mothe ma muoyo wake, na gūtīrī hīndī rwenjī rūkaahutia mūtwe wake o na rī.”

¹² Na rīrīa aathīiaga na mbere kūhooya Jehova, Eli akīmūbara kanua. ¹³ Hana aahooyaga na ngoro yake, nacio iromo ciake nīciainainaga, no mūgambo wake ndwaiguīkaga. Eli agīciiria atī nī kūrīio arīitwo, ¹⁴ akīmūūria atīrī, “Nī nginya rī ūgūikara ūrī mūrīu? Eheria ndibei īyo yaku.”

¹⁵ Hana akīmūcookeria, akiuga atīrī, “Tiguo mwathi wakwa, nīi ndī mūdū-wa-nja ūthīnīkīte mūno. Ndinyūite ndibei kana njooi; no nī ngoro yakwa ndīraitūrīra Jehova. ¹⁶ Tiga kuona ndungata yaku ta īrī mūdū-wa-nja mwaganu; ngoretwo gūkū ngīhooya ndī na ruo rūngī o na kīeha.”

¹⁷ Eli akīmūcookeria atīrī, “Thīi na thayū, na Ngai wa Isiraeli aroītīkīra gūkūhe kīrīa ūmūhooete.”

¹⁸ Nake akiuga atīrī, “Ndungata yaku īroītīkīrīka maitho-inī maku.” Nake Hana agīthīi na akīrīa irio, na ndaacookire gūtuka gīthīithi.

¹⁹ Magīūkīra mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene, makīhooya marī mbere ya Jehova, na magīcooka magīthīi kwao mūciī kūu Rama. Elikana agīkoma na Hana mūtumia wake, nake Jehova akīmūririkana. ²⁰ Nī ūndū ūcio ihinda rīgīkinya Hana akīgīa nda na agīciara kahīi. Agīgatua Samūeli, akiuga atīrī, “Nīgūkorwo nī kūhooya ndakahooire harī Jehova.”

Hana Kūheana Samūeli kūrī Jehova

²¹ Rīrīa mūdū ūcio wetagwo Elikana aambatire hamwe na nyūmba yake yothe kūrūtira Jehova igongona rīa mwaka o mwaka na akahingie mwīhītwa wake-rī, ²² Hana ndaathiire. Eerire mūthuuriwe atīrī, “Kahīi gaka gaatiga kuonga-rī, nīngagatwara na ndīkaneane kūrī Jehova,† na gagaatūūraga kūu hīndī ciothe.”

²³ Mūthuuriwe Elikana akīmūwīra atīrī, “Īka o ūrīa ūkuona kwagīrīire. Ikara gūkū o nginya rīrīa gagaatiga kuonga; we Jehova arotūma kiugo gīake kīhinge.” Nī ūndū ūcio mūdū-wa-nja ūcio agīkara mūciī na agīkongithia nginya rīrīa aagatigithirie kuonga.

²⁴ Gaatiga kuonga, Hana akīoya kahīi kau o karī kanini, hamwe na ndegwa ya mīaka ītatū, na eba īmwe‡ ya mūtu, na gītete kīa ndibei agīgatwara nyūmba ya Jehova kūu Shilo. ²⁵ Maarīkia gūthīnja

* 1:3 Ithandūkū rīa kīrīkanīro na Hema-ya-Gūtūnganwo (3:3; Josh 18:1) ciakoragwo Shilo kilomita 30 gathigathini wa Jerusalemu. Andū a Isiraeli nīmagīrīrwo nīgūthīi kuo maita matatū o mwaka (Gūcook 16:16-17; Thaam 23:14-19). † 1:22 Ciana ciatigaga kuonga irī na mīaka ītatū kana makīria. ‡ 1:24 nī ta kilo 22

ndegwa-rĩ, magĩtwara kahĩ kau kũrĩ Eli, ²⁶ Nake Hana akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa wee mwathi wakwa ũtũũraga muoyo-rĩ, nĩ nĩ mũndũ-wa-nja ũrĩa warũgamĩte haha hakuĩ nawe akĩhooya Jehova. ²⁷ Ndahooire heo kahĩ gaka, nake Jehova nĩetĩkĩrĩte kũũhe kĩrĩa ndamũhooire. ²⁸ Tondũ ũcio o na nĩ nĩndakaamũrĩra Jehova. Matukũ mothe marĩa gegũtũũra muoyo-rĩ, gegũtũũra kaamũrĩrwo Jehova.” Nake akĩhooya Jehova arĩ o hau.

2

Ihooya rĩa Hana

¹ Ningĩ Hana akĩhooya, akiuga atĩrĩ:

“Ngoro yakwa nĩkeneire Jehova;
na rũhĩa rwakwa rũkaambarario thĩinĩ wa Jehova.
Kanua gakwa gakeerahĩra thũ ciakwa,
nĩgũkorwo nĩngenete nĩ ũhonokio waku.

² “Gũtirĩ mũndũ o na ũ mũtheru ta Jehova;
gũtirĩ ũngĩ tiga wee wiki,
kana gũkagĩa Rwaro rũngĩ rwa Ihiga rũtariĩ ta Ngai witũ.

³ “Mũtigacooke kwaria na mwĩkĩrĩro ũguo
kana mũreke tũnua twanyu twarie na mwĩtĩio,
nĩgũkorwo Jehova nĩwe Ngai ũrĩa ũũĩ maũndũ,
na agacũũrania ciĩko cia andũ.

⁴ “Mota ma njamba cia ita nĩmoinangĩku,
nao arĩa mataarĩ hinya makaheo hinya.
⁵ Arĩa maarĩ ahũũnu meyandĩkithagia nĩguo mone irio,
no arĩa maarĩ ahũtu nĩmathirĩtwo nĩ ng’aragu.
Thaata nĩciarĩte ciana mũgwanja,
no ũrĩa warĩ na aanake aingĩ nĩmũhinyĩrĩrĩku.

⁶ “Jehova nĩwe ũrehaga gĩkuũ, na nĩwe ũtũũragia muoyo;
nĩwe ũharũrũkanagia mbĩrĩra-inĩ, na akambatia mũndũ oime kuo.

⁷ Jehova nĩwe ũtũmaga andũ mathĩine na arĩa angĩ matonge;
nĩwe ũnyiihanagia na agatũũganĩria.

⁸ Ooyaga mũthĩini akamũruta rũkũngũ-inĩ,
na akaruta mũbatari kuuma kĩara-inĩ kĩa mũhu;
amaikaragia hamwe na anene, na agatũma magae gĩtĩ kĩa ũnene.

“Nĩgũkorwo mĩthingi ya thĩ nĩ ya Jehova; igũrũ rĩayo nĩho aigĩrĩire thĩ.

⁹ Nĩakamenyerera makinya ma andũ ake arĩa atheru,
no arĩa aaganu nĩakamaikia kũu nduma-inĩ.

“Mũndũ ndahootanaga na ũndũ wa hinya wake;
¹⁰ arĩa makararagia Jehova nĩmagathuthwo.
Nĩakamookĩrĩra na marurumĩ arĩ o kũu igũrũ;
Jehova nĩwe ũgatuĩra ituri cia thĩ ciira.

“Nĩakahe mũthamaki wake hinya,
a na ambararie rũhĩa rwa ũrĩa wake mũitĩrĩrie maguta.”

¹¹ Nake Elikana akĩinũka mũciĩ gwake Rama, no kahĩ kau gagĩtungatĩra Jehova karĩ harĩ Eli ũcio mũthĩnjĩri-Ngai.

Aanake Aaganu a Eli

¹² Na rīrī, ariū a Eli maarī andū aaganu; matiatīite Jehova. ¹³ Na rīrī, warī mūtugo wa athīnjīri-Ngai harī andū, atī rīrīa mūdū o wothē aruta igongona, na rīrīa nyama ikīrugwo, ndungata ya mūthīnjīri-Ngai yokaga na njibe ya mītheece itatū irī guoko-inī. ¹⁴ Yaikagia njibe iyo nyūngū-inī ya kīgera, kana thaburia-inī, kana gīteng'ū-inī, kana nyūngū-inī ya rīūmba, nake mūthīnjīri-Ngai akeyoera o kīrīa gīothe njibe īngīarutire. Ūguo nīguo meekaga andū othe a Isiraeli arīa mookaga Shilo. ¹⁵ Na o na mbere ya maguta gūcinwo-rī, ndungata ya mūthīnjīri-Ngai nīyokaga na īkeera mūdū ūrīa ūraruta igongona atīrī, “He mūthīnjīri-Ngai nyama imwe ahīhie; ndegwītīkīra nyama nduge kuuma kūrī we, tīga o nyama njīthī.”*

¹⁶ Mūdū angīamwīrīre atīrī, “Reke maguta mambe macinwo, ūcooke woe kīrīa gīothe ūkwenda,” ndungata yacookagia atīrī, “Aca, nengera o ro rīu; kwaga ūguo, ndīmīoe na hinya.”

¹⁷ Wīhia ūcio wa aanake a Eli warī mūnene mūno maitho-inī ma Jehova, nīgūkorwo nīmanyararaga magongona marīa andū maarutagīra Jehova.

¹⁸ Nowe Samūeli aatungataga mbere ya Jehova arī o mwana mūnini, ehumbīte ebodi ya gatani. ¹⁹ O mwaka nyina nīamūtumagīra gakanjū, akamūtwarīra rīrīa megūthī na mūthuuriwe kūruta igongona rīa mwaka o mwaka. ²⁰ Eli nīarathimaga Elikana na mūtumia wake, akoiga atīrī, “Jehova arokūhe ciana na mūdū-wa-nja ūyū icooke ithenya rīa mwana ūyū aahooete, na agīcooka kūmūheana harī Jehova.” Nao magacooka makainūka kwao mūciī. ²¹ Nake Jehova akīguīra Hana tha; akīgīa nda agīciara aanake atatū na airītu eerī. Nake mwana ūcio ti Samūeli agīkūrīra hau mbere ya Jehova.

²² Na rīrī, Eli aarī mūkūrū mūno, na nīaiguaga maūdū mothe marīa ariū ake meekaga Isiraeli guothe, na ūrīa maakomaga na andū-a-nja arīa maatungataga itoonjero-inī rīa Hema-ya-Gūtunganwo. ²³ Nī ūndū ūcio akīmoorīa atīrī, “Nī kī gītūmaga mwīke maūdū ta maya? Nīndīraigua kuuma kūrī andū othe ūhorō wa ciīko ici cianyu cia waganu. ²⁴ Aca, ariū akwa; ūhorō ūrīa ndīraigua ūkīhunja gatagatī ka andū a Jehova ti mwega. ²⁵ Mūdū angīhīria mūdū ūrīa ūngī-rī, Ngai no amateithūrane; no mūdū angīhīria Jehova-rī, nūū ūngīmūthaithanīrīra?” No rīrī, aanake ake matiigana kūigua magīkaanio nī ithe wao, nīgūkorwo Jehova nīatuīte nīekūmooraga.

²⁶ Nake mwana ūcio ti Samūeli agīkūra, akīnenehaga, akīendagwo nī Jehova o na andū.

Ūrathi wa Gūūkīrīra Nyūmba ya Eli

²⁷ Na rīrī, mūdū wa Ngai nīokire kūrī Eli, akīmwīra atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Githī nī ndieguūrīrie nyūmba ya thoguo rīrīa maarī Misiri watho-inī wa Firaūni? ²⁸ Ndathuurire thoguo kuuma mīhīrīga-inī yothē ya Isiraeli atuīke mūthīnjīri-Ngai wakwa, aambatage kīgongona-inī gīakwa, na acinage ūbumba, na ehumbage ebodi arī mbere yakwa. Nīngī nīndaheire nyūmba ya thoguo indo iria ciothe irutagwo nī andū a Isiraeli cia maruta ma gūcinwo na mwaki. ²⁹ Nī kī gītūmīte mūnyarare igongona rīakwa na iruta, iria ndaathanire irutagwo irī cia gīikaro gīakwa? Nī kī gītūmīte ūtīe ariū aku kūngīra, mwīnoragie na icunjī iria njega cia iruta o rīothe rīrīa ndutagīrwo nī andū akwa a Isiraeli?’

³⁰ “Tondū wa ūguo-rī, Jehova, Ngai wa Isiraeli, oigīte atīrī, ‘Nīnderanīire atī nyūmba yaku na nyūmba ya thoguo nīgūtūūra indungatagīra nginya tene.’ No rīu Jehova oigīte atīrī, ‘Ūndū ūcio ūrondaihīrīria! Arīa mandīte nīndīrīmatītaga, no arīa maamenete nīmarīmenagwo. ³¹ Hīndī nīiroka rīrīa ngaaniina hinya waku na niine hinya wa andū a nyūmba ya thoguo, nīgeetha gūtikanakorwo na mūdū mūkūrū thīnī wa nyūmba yaku, ³² nawe nīūkona mīnyamaro gīikaro-inī gīakwa. O na gūtūika ūndū mwega nīūgeekwo Isiraeli, thīnī wa nyūmba yaku gūtīrī hīndī gūgaakorwo mūdū mūkūrū. ³³ O mūdū waku ūrīa itakeheria kīgongona-inī gīakwa-rī, agaatigio no geetha agūtue mūtumumu na maithori, na aigūithagie ngoro yaku kīeha, nacio njiaro ciaku ciothe irīkuuaga o rīrīa ciatūika andū agima.

³⁴ “‘Naguo ūndū ūrīa ūkūhaana kūrī ariū aku eerī, Hofini na Finehasi, ūgaatuīka kīmenyithia kūrī wee na ariū aku, o eerī magaakua mūthenya ūmwe. ³⁵ Na nī nīngethuurīra mūthīnjīri-Ngai mwīhokeku, ūrīa ūgeekaga kūringana na ūndū ūrīa ūrī ngoro-inī na meciiria-inī makwa.

* 2:15 Kūringana na watho, maguta hamwe na nyama cia maguta ciacinagīrwo igūrū wa kīgongona (Alaw 3:16; 4:8-10).

Nīngahaanda nyūmba yake itūūre irūmīte, nake nīagatungataga mbere ya ūrīa wakwa mūtīrīrie maguta hīndī ciothe. ³⁶ Nīngī mūdū wothē ūrīa ūgaatigara wa nyūmba yaku, nīagooka amūinamīrīre nī ūndū wa gīcunjī kīa betha na kenyū komū ka mūgate, amūthaithe amwīre atīrī, “Ta he wīra ūmwe wa ūthīnjīri-Ngai nīguo nyonage gīa kūrīa.””

3

Jehova gwīta Samūeli

¹ Nake mwana ūcio ti Samūeli aatungataga mbere ya Jehova arī harī Eli. Matukū-inī macio kiugo kīa Jehova gītiaiguagwo kaingī, na gūtionekega cioneke kaingī.

² Ūtukū ūmwe Eli, ūrīa maitho make maambīrīrie kwaga hinya akaaga kuona wega, aakomete o harīa aamenyerete. ³ Tawa wa Ngai ndwahorete,* nake Samūeli aakomete kūu thīnī wa hekarū ya Jehova, harīa ithandūkū rīa Ngai rīarī. ⁴ Hīndī iyo Jehova agīta Samūeli.

Samūeli agīcookia atīrī, “Nī ūyū haha.” ⁵ Nake agīteng’era kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nī ūyū haha.”

No Eli akiuga atīrī, “Nī ndītanīte; cooka ūgakome.” Nī ūndū ūcio Samūeli agīthī agīkoma.

⁶ Jehova agītana rīngī, “Samūeli!” Nake Samūeli agīkīra, agīthī kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nī ūyū haha.”

Eli akiuga atīrī, “Mūrū wakwa, nī ndītanīte; cooka ūgakome.”

⁷ Hīndī iyo Samūeli ndaakoretwo amenyete Jehova, kana akaguūrīrio kiugo kīa Jehova.

⁸ Jehova nīetire Samūeli riita rīa gatātū, nake Samūeli agīkīra agīthī kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nī ūyū haha.”

Nake Eli akīmenya atī nī Jehova wetaga mwana ūcio. ⁹ Nī ūndū ūcio Eli akīra Samūeli atīrī, “Thī ūgakome, na wona aagwīta uuge atīrī, ‘Jehova, aria, nī ūndū ndungata yaku nīthikīrīrie.’” Nī ūndū ūcio Samūeli agīthī, na agīkoma harīa aakomaga.

¹⁰ Nake Jehova agīka akīrūgama hau, agītana o ta mahinda macio mangī atīrī, “Samūeli! Samūeli!”

Nake Samūeli akiuga atīrī, “Aria, nī ūndū ndungata yaku nīthikīrīrie.”

¹¹ Nake Jehova akīra Samūeli atīrī, “Rora, nī ndī hakuhi gwīka ūndū thīnī wa Isiraeli ūrīa ūgaatūma matū ma mūdū o wothē ūrīa ūkaūgua mararake. ¹² Hīndī iyo maūdū marīa mothe ndoigire ma gūkīrīra Eli na nyūmba yake nīngamahingia kuuma kīambīrīria nginya mūthia. ¹³ Nīgūkorwo nīdamwīre nīngatuīra nyūmba yake ciira nginya tene nī ūndū wa mehia marīa we oī ūhorō wamo; ariū ake nīmetuire andū a kūmeneka, nake akīremwo nī kūmakania. ¹⁴ Nī ūndū ūcio nīndehīre igūrū rīa nyūmba ya Eli ngiuga atīrī, ‘Waganu wa nyūmba ya Eli ndūrī hīndī ūkaahoroherio na igongona kana iruta.’”

¹⁵ Samūeli agīkoma o nginya rūciinī, na okīra akīhingūra mīrango ya nyūmba ya Jehova. Nīetigāra kwīra Eli ūhorō wa kīoneke kīu, ¹⁶ no Eli akīmūwīta, akiuga atīrī, “Samūeli, mūrū wakwa.”

Nake Samūeli agīcookia atīrī, “Nī ūyū haha.”

¹⁷ Eli akīmūria atīrī, “Nī ūndū ūrīkū ūcio Jehova arakwīre? Ndūkae kūhitha ūndū ūcio. Ngai arogwīka ūndū mūrū makīria, ūngīhitha ūndū o na ūmwe ūrīa arakwīre.” ¹⁸ Nī ūndū ūcio Samūeli akīmūwīra maūdū mothe, na ndaamūhithire ūndū o na ūmwe. Eli agīcookia akiuga atīrī, “Ūcio nī Jehova; nīeke ūndū ūrīa ekuona wagīrīre maitho-inī make.”

¹⁹ Jehova nīakoragwo hamwe na Samūeli o ūrīa aakūraga, na ndaarekire kiugo o na kīmwe gīake kīūrīre thī. ²⁰ Nakuo Isiraeli guothe kuuma Dani nginya Birishiba magīkūrīana atī Samūeli aarī mūthuure atuīke mūnabii wa Jehova. ²¹ Nake Jehova agīthī na mbere kuonekana kūu Shilo, na kūu nīkūo eguūrīrie kūrī Samūeli na ūndū wa kiugo gīake.

4

Nakīo kiugo gīa Samūeli gīgīkinya Isiraeli guothe.

* 3:3 Tawa wa thahabu ūrīa waigagwo Handū-harīa-Hatheru waakanaga ūtukū wothē (Thaam 27:20-21; 30:7-8). Samūeli eetirwo mathaa ma rūciinī gūtākīte.

Afilisti Gūtaha Ithandūkū rĩa Kĩrĩkanĩro

¹ 20 Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmoimagarire makarũe na Afilisti. Andũ a Isiraeli makĩamba hema ciao kũu Ebeni-Ezeri, nao Afilisti makĩamba ciao kũu Afeku. ² Afilisti magĩtũma ita rĩao rĩgacemanie na Isiraeli, na o ũrĩa mbaara yathiiaga na mbere-rĩ, noguo Isiraeli maahootagwo nĩ Afilisti, arĩa mooragire andũ ta 4,000 kũu maarũagĩra. ³ Rĩrĩa mbũtũ ciacookire kambĩ-inĩ-rĩ, athuuri a Isiraeli makĩũria atĩrĩ, “Jehova atũma tũhootwo nĩ Afilisti ũmũthĩ nĩkĩ? Nĩ tũgĩrei ithandūkū rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma Shilo, nĩgeetha tũthĩ narĩo rĩtũhonokie kuuma moko-inĩ ma thũ ciitũ.”

⁴ Nĩ ũndũ ũcio andũ acio magĩtũma andũ kũu Shilo, nao makĩrehe ithandūkū rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ũrĩa ũkarĩire gĩtĩ kĩa ũnene gatagatĩ ka makerubi. Nao ariũ eerĩ a Eli, Hofini na Finehasi, maarĩ hamwe na ithandūkū rĩu rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai.

⁵ Rĩrĩa ithandūkū rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩakinyire kambĩ-inĩ-rĩ, andũ a Isiraeli othe makiugĩrĩa na mũgambo mũnene o nginya thĩ ikĩinaina. ⁶ Na rĩrĩa Afilisti maaiguire mbugĩrĩro iyo makĩũrania atĩrĩ, “Mbugĩrĩro iyo irĩ kambĩ-inĩ ya Ahibirania nĩ ya kĩĩ?”

Hĩndĩ irĩa maamenyire atĩ nĩ ithandūkū rĩa Jehova rĩakinyĩte kambĩ-inĩ-rĩ, ⁷ Afilisti magĩtigĩra makiuga atĩrĩ, “Ngai nĩyũkĩte kambĩ-inĩ, ithuĩ tũrĩ thĩĩna-inĩ! Gũtirĩ kuoneka ũndũ ta ũyũ mbere ĩno. ⁸ Wũĩ-ĩya-witũ-ĩ! Nũũ ũgũtũhonokia moko-inĩ ma ngai ici irĩ hinya ũũ? Ici nĩcio ngai iria ciahũũire andũ a Misiri na mĩthiro ya mĩthemba yothe werũ-inĩ. ⁹ Mwĩyũmĩrĩriei, Afilisti aya! Tuĩkai arũme ki, kana mũtuo ngombo cia Ahibirania, ta ũrĩa matũire marĩ ngombo cianyu. Tuĩkai arũme ki, na mũrũe!”

¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio Afilisti makĩrũa nao, na andũ a Isiraeli makĩhootwo, nake o mũndũ akĩũrĩa hema-inĩ yake. Nayo njũragano yarĩ nene mũno; thigari cia Isiraeli ngiri mĩrongo ĩtatũ iria ciathiiaga na magũrũ ikĩũragwo. ¹¹ Narĩo ithandūkū rĩa Ngai rĩgĩtahwo, nao ariũ eerĩ a Eli, Hofini na Finehasi, magĩkua.

Gĩkuũ kĩa Eli

¹² Mũthenya o ro ũcio Mũbenjamini ũmwe akĩhanyũka oimĩte mbaara-inĩ, agĩthĩ nginya Shilo, nguo ciake irĩ ndembũkangu na aarĩ na tĩiri mũtwe. ¹³ Na rĩrĩa aakinyire-rĩ, agĩkora Eli aikarĩire gĩtĩ gĩake mũkĩra-inĩ wa njĩra, acũthĩrĩrie, tondũ ngoro yake yarĩ na guoya nĩ ũndũ wa ithandūkū rĩa Ngai. Hĩndĩ irĩa mũndũ ũcio aatoonyire itũũra-inĩ, na akĩheana ũhoru ũrĩa gwekĩkĩte-rĩ, itũũra rĩothe rĩgĩkayũrũrũka.

¹⁴ Rĩrĩa Eli aiguire mũkayũrũrũko ũcio akĩũria atĩrĩ, “Gĩtũmi kĩa inegene rĩu nĩ kĩĩ?”

Nake mũndũ ũcio agĩthĩ narua harĩ Eli, ¹⁵ ũrĩa warĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo kenda na ĩnana, ũrĩa maitho make moorĩte, akaagaga kuona. ¹⁶ Akĩra Eli atĩrĩ, “No hĩndĩ ndooka nyumĩte mbaara-inĩ; ndoora kuuma kuo o ũmũthĩ.”

Eli akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa gwĩkĩkire mũrũ wakwa?”

¹⁷ Mũndũ ũcio warehire ũhoru agĩcookia atĩrĩ, “Andũ a Isiraeli nĩmoorĩre Afilisti, nayo mbũtũ ya ita nĩyũragĩtwo mũno. O na ariũ aku eerĩ, Hofini na Finehasi, nĩ akuũ, narĩo ithandūkū rĩa Ngai nĩitahe.”

¹⁸ Rĩrĩa aagwetire ithandūkū rĩa Ngai, Eli akĩgũa na ngara oimĩte gĩtĩ-inĩ gĩake hau mwena-inĩ wa kĩhingo. Ngingo yake ikĩunĩka, agĩkua, nĩ ũndũ aarĩ mũndũ mũkũrũ na akaritũha. Aatongoretie Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩna.

¹⁹ Mũtumia wa mũriũ wake Finehasi aarĩ na nda na aatigĩtie hanini aciare. Na rĩrĩa aaiguire ũhoru ũcio wa atĩ ithandūkū rĩa Ngai nĩrĩtahĩtwo, na atĩ iciciarawe hamwe na mũthuriwe nĩmakuĩte-rĩ, akĩnyĩtwo nĩ ruo rwa kũrũmwo na agĩciara, no agĩtoorio nĩ ruo rwa gũciara. ²⁰ Na rĩrĩa aakuaga, atumia arĩa maamũteithagĩrĩa makĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gũkua ngoro; nĩwaciara kahĩ.” No ndaacookirie ũndũ o na kana kũrũmbũiya ũhoru o na ũrĩkũ.

²¹ Nake agĩtua kahĩ kau Ikabodu, akiuga atĩrĩ, “Rĩiri nĩweherete Isiraeli,” nĩ ũndũ wa ithandūkū rĩa Ngai gũtahwo, na gũkua gwa iciciarawe na mũthuriwe. ²² Akiuga atĩrĩ, “Rĩiri nĩweherete ũkoima Isiraeli, nĩ ũndũ ithandūkū rĩa Ngai nĩrĩtahĩtwo.”

¹ Na rīrī, Afilisti maarīkia gūtaha ithandūkū rīa Ngai, makīrīruta kūu Ebeni-Ezeri, makīrītware Ashidodi. ² Magīcooka magītware ithandūkū rīu thīinī wa hekarū ya ngai yao rīra yetagwo Dagoni, na makīrīga rīriganītie na Dagoni. ³ Rīrīa andū a Ashidodi mookīre rūciinī tene mūthenya ūyū ūngī-rī, magīkora Dagoni īgūite īgakoma na nda hau mbere ya ithandūkū rīa Jehova! Makīoya Dagoni makīmīcookia handū hayo. ⁴ No mookīra rūciinī rūrū rūngī-rī, magīkora Dagoni īgūite īgakoma na nda hau mbere ya ithandūkū rīa Jehova! Mūtwe na moko mayo meerī nīcioinīkīte, ikagūa hau hingīro-inī ya mūrango wa nyūmba; no mwīrī wayo watigarīte. ⁵ Nīkīo nginya ūmūthī gūtīrī athīnjīri-ngai a Dagoni kana andū angī matoonyaga hekarū ya Dagoni kūu Ashidodi magereire hingīro-inī īyo ya mūrango.

⁶ Nakuo guoko kwa Jehova gūkūmīra andū a Ashidodi na kūdū kūrīa kwariganītie nakuo; akīmāhere mwanāngiko na akīmāhūra na mīrimū ya mahūha. ⁷ Na rīrīa andū a Ashidodi moonire ūrīa gwekīka, makiuga atīrī, “Ithandūkū rīa ngai ya Isiraeli rītīgūikara na ithuī gūkū gwitū, nīgūkorwo guoko gwake nīgūtūmīre mūno hamwe na ngai iitū Dagoni.” ⁸ Nī ūndū wa ūguo magīcookanīrīa aathani othe a Afilisti, makīmōoria atīrī, “Tūgwīka atīa na ithandūkū rīrī rīa ngai ya Isiraeli?”

Nao magīcookia atīrī, “Rekei ithandūkū rīrī rīa ngai ya Isiraeli rīthaamīrio Gathu.” Nī ūndū ūcio magīthaamia ithandūkū rīu rīa Ngai wa Isiraeli.

⁹ No rīrī, maarīkia kūrīthaamīria kuo, guoko kwa Jehova gūgīkīrīa itūūra rīu inene, gūkīgīa kīmako kīnene. Akīhūūra andū a itūūra rīu inene, arīa ethī na arīa akūrū, akīmāhere mīrimū ya mahūha. ¹⁰ Nī ūndū ūcio magītware ithandūkū rīu rīa Ngai Ekironi.

Na rīrīa ithandūkū rīu rīatoonyaga Ekironi-rī, andū a Ekironi makīanīrīa na mūgambo makiuga atīrī, “Nīmaarehe ithandūkū rīa ngai ya Isiraeli gūkū gwitū nīguo matūūrage ithuī hamwe na andū aitū.” ¹¹ Nī ūndū wa ūguo magīcookanīrīa aathani othe a Afilisti makīmēera atīrī, “Cookiai ithandūkū rīrī rīa ngai ya Isiraeli rīehere gūkū; nīrīcookio kūrīa riumīte kana rītūūrage hamwe na andū aitū.” Nīgūkorwo gīkuū nīkīaiyūrītie itūūra rīu inene kīmako; guoko kwa Ngai nī kwarīūmīre mūno. ¹² Nao arīa mataakuire makīhūrwo na mīrimū ya mahūha, nakīo kīrīro gīa itūūra rīu inene gīgīkīnya o igūrū kwa Ngai.

6

Ithandūkū rīa Kīrīkanīro Gūcookio Isiraeli

¹ Na rīrī, ithandūkū rīa Jehova rīarīkia gūikara būrūri wa Afilisti mīeri mūgwanja-rī, ² Afilisti magītā athīnjīri-ngai na aragūri, makīmōoria atīrī, “Tūgwīka atīa na ithandūkū rīrī rīa Jehova? Twīrei ūrīa tūngīrīcookia kūrīa rīoimīte.” ³ Nao magīcookia atīrī, “Mūngīkorwo nī mūgūcookia ithandūkū rīa ngai ya Isiraeli, mūtīkarīcookie rīrī itheri, no nginya mūrītūme na kīndū gīa kūrutwo iruta rīa mahītia. Hīndī īyo nīmūkaahona, na mūmenye kīrīa gītūmīte guoko gwake kwage kweherio igūrū rīanyu.”

⁴ Afilisti makīūria atīrī, “Nī iruta rīrīkū rīa mahītia tūngīmīrutīra?”

Nao magīcookia atīrī, “Tūmīhiano tūtano twa thahabu tūhaana mahūha, na tūtano twa thahabu tūhaana tūbīa* o ta ūrīa aathani a Afilisti maigana, nī ūndū inyuī na aathani anyu mūhūūrītwo na mūthiro mūthemba o ūmwe. ⁵ Thondekai tūmīhiano twa mahūha na twa tūbīa iria irathūkia būrūri, na mūtīie ngai ya Isiraeli. No gūkorwo nīakeheria guoko gwake kuume igūrū rīanyu, o na igūrū rīa ngai cianyu, o na būrūri wanyu. ⁶ Nī kī gītūmīte mūmie ngoro cianyu ta ūrīa andū a Misiri na Firaūni meekire? Rīrīa aamahinyīrīrie-rī, githī matiarekereirie andū a Isiraeli nīguo mathīi?”

⁷ “Na rīrī, haarīrai ngaari njerū, na ng’ombe igīrī njaiarī itarī ciohwo icooki. Muoherere ng’ombe icio ngaari-inī īyo, no mweherie njaū ciacio mūcihingīre kiugū. ⁸ Oyai ithandūkū rīa Jehova mūrīgīrīre igūrū rīa ngaari, na mūge gathandūkū mwena-inī warīo na mūgekīre indo icio cia thahabu icio mūramīcookeria irī cia iruta rīa mahītia. Rekei rīthīi, ⁹ no mūikare mūrīrorete. Rīngīambata rīkīnye būrūri warīo, rīerekeire Bethi-Shemeshu-rī, nīgūgatuīka atī nī Jehova ūtūrehereire mūtino ūyū mūnene ūū. No kūngīkorwo ti ūguo, nītūkamenya atī ti guoko gwake gwatūhūrīre, no nī ūndū watūkorire o ūguo.”

* 6:4 Afilisti maahūthagīra indo ici kūhooreria ngai ciao.

¹⁰ Nĩ ūndũ ūcio magĩka ũguo. Makĩoya ng'ombe icio igĩrĩ magĩcioherera ngaari-inĩ, na makĩhingĩra njaũ ciacio kiugũ. ¹¹ Makĩgĩrĩra ithandũkũ rĩa Jehova igũrũ rĩa ngaari, na hamwe narĩ makĩgĩrĩra gathandũkũ karĩa kaarĩ na tũbĩa tũu twa thahabu na tũmĩhiano tũu twahaanaga mahũha. ¹² Ningĩ ng'ombe icio ikĩambata irũngĩrĩre irorete Bethi-Shemeshu, igĩthĩ na njĩra yothe ikĩanagia; itiakerũire na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho. Nao aathani a Afilisti magĩcirũmĩrĩra o nginya mũhaka-inĩ wa Bethi-Shemeshu.

¹³ Hĩndĩ ĩyo andũ a Bethi-Shemeshu nĩ kũgetha maagethaga ngano yao kĩaanda-inĩ, na rĩrĩa maatiirire maitho makĩona ithandũkũ rĩa Ngai, magĩkena nĩkũrĩona. ¹⁴ Nayo ngaari ĩgĩkinya mũgũnda-inĩ wa Joshua wa kũu Bethi-Shemeshu, nayo ĩkĩrũgama hakuhĩ na ihiga inene. Andũ acio magĩatũranga mĩtĩ ya ngaari ĩyo, na makĩrutĩra Jehova ng'ombe icio igongona rĩa njino. ¹⁵ Nao Alawii makĩruta ithandũkũ rĩa Jehova hamwe na gathandũkũ ka mĩhiano ĩyo ya thahabu, makĩmĩgĩrĩra igũrũ rĩa ihiga rĩu inene. Mũthenya ūcio andũ a Bethi-Shemeshu† makĩruta ng'ombe icio irĩ igongona rĩa njino harĩ Jehova. ¹⁶ Aathani acio atano a Afilisti makĩionera maũndũ macio mothe, na magĩcooka Ekironi mũthenya o ro ūcio.

¹⁷ ĩno nĩyo mĩhiano ya mahũha ma thahabu rĩa Afilisti maatũmire ĩrĩ igongona rĩa mahĩtia rĩa kũrutĩrwo Jehova: Mũhiano o ũmwe warutagwo nĩ ūndũ wa o itũũra: Ashidodi, na Gaza, na Ashikeloni, na Gathu, na Ekironi. ¹⁸ Naguo mũigana wa mbĩa cia thahabu waiganaga o ta matũũra ma Afilisti ma aathani acio atano, matũũra macio maairigĩrwo na thingo cia hinya hamwe na tũtũũra twa bũrũri wao. Narĩ ihiga rĩu inene harĩa maigĩrĩre ithandũkũ rĩa Jehova, nĩ mũira nginya ũmũthĩ rĩrĩ kũu mũgũnda-inĩ ūcio wa Joshua wa kũu Bethi-Shemeshu.

¹⁹ No Ngai akĩũraga andũ amwe a kũu Bethi-Shemeshu, akĩũraga andũ mĩrongo mũgwanja nĩ ūndũ nĩmarorire ithandũkũ rĩa Jehova thĩnĩ. Andũ makĩrĩra nĩ ūndũ wa ihũũra rĩu inene Jehova aamahũũrĩte narĩ, ²⁰ nao andũ a Bethi-Shemeshu makĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũngĩkĩrũgama mbere ya Jehova, Ngai ũyũ mũtheru? Ithandũkũ rĩkwambatio kũrĩ ũ rĩoima haha?”

²¹ Ningĩ magĩtũmana kũrĩ andũ a Kiriathu-Jearimu, makĩmeera atĩrĩ, “Afilisti nĩmacookia ithandũkũ rĩa Jehova. Ikũrũkai mũrĩgĩre mũrĩambatie kwanyu.”

7

¹ Nĩ ūndũ ūcio andũ a Kiriathu-Jearimu magĩthĩ, makĩgĩra ithandũkũ rĩa Jehova, makĩrĩambatia. Makĩrĩtwara mũciĩ wa Abinadabu kĩrĩma-igũrũ, na makĩamũra mũriũ Eleazaru aikaragie ithandũkũ rĩa Jehova.*

Samūeli Kũhoota Afilisti kũu Mizipa

² Ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro nĩrĩaikarire Kiriathu-Jearimu ihinda iraaya, ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩrĩ ĩrĩ yothe, nao andũ othe a Isiraeli magĩcakaya na makĩrongooria Jehova. ³ Nake Samūeli akĩra nyũmba yothe ya Isiraeli atĩrĩ, “Mũngĩkorwo nĩmũgũcookerera Jehova na ngoro cianyu ciothe-rĩ, tiganai na ngai ng'eni na Maashitarothu, na mwĩneane kũrĩ Jehova, na mũmũtungatĩre o we wiki, nake nĩakamũkũũra amũrute guoko-inĩ kwa Afilisti.” ⁴ Nĩ ūndũ ūcio andũ a Isiraeli magĩtigana na Mabaali na Maashitarothu, magĩtungatĩra Jehova o we wiki.

⁵ Ningĩ Samūeli akiuga atĩrĩ, “Cookanĩrĩrai Isiraeli othe kũu Mizipa, na nĩ nĩngamũthaithanĩrĩra harĩ Jehova.” ⁶ Na rĩrĩa maagomanĩte kũu Mizipa, magĩtaha maaĩ makĩmaita mbere ya Jehova. Mũthenya ūcio makĩhinga kũrĩa irio, na makĩumbũra mehia mao makiugĩra kũu atĩrĩ, “Nĩ twĩhĩrie Jehova.” Nake Samūeli nĩwe warĩ mũtongoria wa Isiraeli kũu Mizipa.

⁷ Rĩrĩa Afilisti maaiguire atĩ Isiraeli maagomanĩte kũu Mizipa, aathani a Afilisti makĩambata magĩthĩ makamatharĩkire. Na rĩrĩa andũ a Isiraeli maaiguire ũhoru ūcio, makĩnyitwo nĩ guoya nĩ ūndũ wa Afilisti. ⁸ Makĩra Samūeli atĩrĩ, “Ndũgaatige gũkaĩra Jehova Ngai witũ nĩ ūndũ witũ, nĩgeetha atũhonokie kuuma guoko-inĩ kwa Afilisti.” ⁹ Nake Samūeli akĩoya kagondũ koongaga na agĩkarutĩra Jehova igongona rĩa njino karĩ kagima o ro ũguo. Agĩkaĩra Jehova nĩ ūndũ wa Isiraeli, nake Jehova akĩmũcookeria ũhoru.

† 6:15 Itũũra rĩa Bethi-Shemeshu rĩarĩ rĩa Alawii (Josh 21:16). Alawii no-o meetikĩrĩtio gũkuua ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro (Gũcook 10:8).

* 7:1 Ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩaikarire Bethi-Shemeshu nginya rĩa Daudi aarĩtwarire Jerusalemu (2Sam 6:2-3).

¹⁰ Na hīndī ĩrĩa Samūeli aarutaga igongona rĩa njino-rĩ, Afilisti magĩkuhĩrĩria nĩguo marũe na Isiraeli. No mũthenya ũcio Jehova akĩruruma na marurumĩ manene mũno ma gũũkĩrĩra Afilisti, na agĩtũma mamake mũno o nginya magĩtoorio mũno mbere ya andũ a Isiraeli. ¹¹ Nao andũ a Isiraeli makiuma kũu Mizipa naihenya, magĩteng'eria Afilisti makĩmooragaga kũu njĩra-inĩ, makĩmakinyia mũhuro wa Bethi-Kari.

¹² Ningĩ Samūeli akĩoya ihiga na akĩrĩaanda gatagatĩ ka Mizipa na Shenĩ. Akĩrĩta Ebeni-Ezeri, akiuga atĩrĩ, “Nginyagia hau nĩ Jehova ũtũteithĩtie.” ¹³ Nĩ ũndũ ũcio Afilisti magĩtoorio mũno na matiacookire gũtharĩkĩra bũrũri wa andũ a Isiraeli rĩngĩ.

Ihinda rĩothe rĩrĩa Samūeli aatũũrire muoyo, guoko kwa Jehova gwatũũrire gũũkĩrĩre Afilisti. ¹⁴ Namo matũũra marĩa Afilisti maatahĩte kũrĩ Isiraeli kuuma Ekironi nginya Gathu magĩcookerera Isiraeli, nao andũ a Isiraeli magĩkũũra bũrũri ũrĩa wariganĩtie na matũũra macio naguo kuuma kũrĩ watho wa Afilisti. Na gũkĩgĩa thayũ gatagatĩ ka Isiraeli na Aamori.

¹⁵ Samūeli agĩthĩĩ na mbere gũtiirĩrĩa Isiraeli matukũ mothe ma muoyo wake.† ¹⁶ Mwaka o mwaka nĩathiũrũrũkaga kuuma Betheli nginya Giligali na Mizipa,‡ agatuithanagia andũ a Isiraeli ciira kũndũ guothe. ¹⁷ No nĩacookaga Rama hīndī ciothe, kũrĩa mũciĩ wake warĩ, o na kũu agatuithanagia ciira kũrĩ andũ a Isiraeli arĩ kũu. Nake agĩakĩra Jehova kigongona kũu.

8

Isiraeli Gwĩtia Mũthamaki

¹ Rĩrĩa Samūeli aakũũrire, nĩathuurire ariũ ake matuĩke atiiirĩrĩ bũrũri wa Isiraeli. ² Mũriũ wake wa irigithathi eetagwo Joeli, nake wa keerĩ eetagwo Abija, nao maatungataga kũu Birishiba. ³ No rĩrĩ, ariũ ake matiathiire na mĩthĩire ta yake. Nĩmagarũrũkire makĩirĩrĩa ũtonga ũtarĩ wa ma, na makaamũkagĩra mahaki, na makoogomagia kĩhooto.

⁴ Nĩ ũndũ ũcio athuuri othe a Isiraeli makĩũngana, magĩthĩĩ kũrĩ Samūeli o kũu Rama. ⁵ Makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee ũrĩ mũkũrũ, nao ariũ aku matirathĩĩ na mĩthĩire ta yaku; rĩu thuura mũthamaki atũtongoragie o ta ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe.”

⁶ No rĩrĩa maamwĩrĩre atĩrĩ, “Tũhe mũthamaki atũtongoragie.” ũndũ ũcio ndwakenirie Samūeli; nĩ ũndũ ũcio akĩhooya Jehova. ⁷ Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Thikĩrĩria ũrĩa wothe andũ aya marakwĩra; tiwe mararega, no nĩ nĩ mararega ndũke mũthamaki wao. ⁸ O ta ũrĩa matũire mekaga ũguo kuuma mũthenya ũrĩa ndamambatirie ngĩmaruta bũrũri wa Misiri nginya ũmũthĩ, makandiganĩria magatungatĩra ngai ingĩ, ũguo noguo maragwĩka. ⁹ Na rĩrĩ, kĩmathikĩrĩrie; no ũmataare, ũtĩrĩrithie na ũreke mamenye ũrĩa mũthamaki ũcio ũkaamathamakagĩra ageekaga.”

¹⁰ Nake Samūeli akĩĩra andũ acio maamwĩtagia mũthamaki ũhoru wothe wa Jehova. ¹¹ Akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo mũthamaki ũrĩa ũkaamũthamakagĩra ageekaga: Nĩakoya ariũ anyu amatue a gũtungataga na ngaari ciake cia ita, na mbarathi, na mahanyũkage mbere ya ngaari ciake cia ita. ¹² Amwe ao nĩakamatua aathani a thigari ngiri, na aathani a thigari mĩrongo ĩtano, na arĩa angĩ marĩmage mĩgũnda yake na makamũgethara, o na angĩ mathondekage indo cia mbaara na cia ngaari ciake cia ita. ¹³ Nĩakoya airĩtu anyu amatue athondeki a indo iria inungaga wega, na arugi na athondeki a mĩgate. ¹⁴ Nĩakoyaga mĩgũnda yanyu, na mĩgũnda ya mĩthabibũ, na ya mĩtamaiyũ ĩrĩa mĩega mũno amĩhe ndungata ciake. ¹⁵ Nĩakoyaga gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano yanyu na gĩa thabibũ cianyu akĩhe anene ake na ndungata ciake. ¹⁶ Ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na ng'ombe cianyu iria njega na ndigiri nĩagaciyoa ituĩke cia kũmũrutagĩra wĩra. ¹⁷ Nĩakoyaga gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa mahiũ manyu, o na inyuĩ ene nĩ mũgaatuĩka ngombo ciake. ¹⁸ Mũthenya ũcio wakinyarĩ, nĩmũgakaya nĩ ũndũ wa mũthamaki ũcio mwĩthuurĩre, nake Jehova ndarĩ ũndũ akaamũcookeria mũthenya ũcio.”

¹⁹ No andũ acio makĩrega gũthikĩrĩria Samūeli makiuga atĩrĩ, “Aca! Ithuĩ tũkwenda mũthamaki wa gũtũthamakagĩra. ²⁰ Ningĩ tũtuĩke ta ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe, tũrĩ na mũthamaki wa gũtũtongoragia na wa gũthiiga mbere iitũ na wa kũrũaga mbaara ciitũ.”

† 7:15 Samūeli aarĩ mĩnabii (3:20) na mũtiirĩrĩ bũrũri wa Isiraeli. rũgongo rwa Benjamini, na nĩkuo andũ maathiiaga kũhoera (Josh 4:19).

‡ 7:16 Matũũra ma Betheli, na Giligali, na Mizipa maarĩ

²¹ Rīrīa Samūeli aiguire ūhoru ūrīa wothē andū acio moigire-rī, akīūcookera mbere ya Jehova.
²² Jehova akīmūcookeria atīrī, “Maigue, ūmahe mūthamaki.”
 Nake Samūeli akīra andū a Isiraeli atīrī, “O mūdū niacooke itūūra-inī rīake.”

9

Samūeli Gūtīrīria Saūlū Maguta

¹ Na rīrī, nī kwarī Mūbenjamini ūmwe, mūdū warī igweta wetagwo Kishu mūrū wa Abieli, mūrū wa Zeroru, mūrū wa Bekorathu, mūrū wa Afia wa Benjamini. ² Mūdū ūcio aarī na mūrū wetagwo Saūlū, mwanake kīrorerwa na gūtīrī ūngī mangāigananirio nake harī andū a Isiraeli, nake aarī mūraihi gūkīra andū arīa angī othe, kuuma ciande ciake gūthī na igūrū aakīrite andū arīa angī othe.

³ Na rīrī, ndigiri cia Kishu, ithe wa Saūlū, ikīūra, nake Kishu akīra mūrū Saūlū atīrī, “Oya ndungata īmwe mūthī nayo mūgacarie ndigiri.” ⁴ Nī ūndū ūcio akīhītūkīra būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu na būrūri wa Shalisha, no matiacionire. Magīthī o na mbere magīkinya rūgongo rwa Shaalimu no ndigiri icio itiarī kū. Agīcooka akīgera rūgongo rwa Benjamini, no matiacionire.

⁵ Rīrīa maakinyire rūgongo rwa Zufu, Saūlū akīra ndungata īrīa aarī nayo atīrī, “Ūka, reke tūhūdūke; baba ahota gūtiga gwīciiria ūhoru wa ndigiri ambīrīrie gūtūmakīra.”

⁶ No ndungata īgīcookia atīrī, “Atīrīrī, itūūra-inī rīrī nī kūrī mūdū wa Ngai; na nī mūtīe mūno, na ūrīa wothē oigaga nīūhingaga. Nītūthī kuo o rīu. Hihi no atwīrīre kūrīa tūngīciona.”

⁷ Saūlū akīra ndungata yake atīrī, “Tūngīthī-rī, nī kī tūngīhe mūdū ūcio? Irīo nī thiru makūnia-inī maitū. Tūtīrī na kīheo gīa gūtwarīra mūdū wa Ngai. Nī kī tūrī nakīo?”

⁸ Ndungata īyo ikīmūcookeria o rīngī, īkiuga atīrī, “Atīrīrī, ndī na gīcunjī gīa kana gīa cekerī ya betha.* Nīngūmīhe mūdū wa Ngai nīgeetha atwīrīre kūrīa tūngīciona.” ⁹ (Tene thīnī wa Isiraeli, mūdū angīathiire kūhooya kīrīra kuuma kūrī Ngai, oigaga atīrī, “Ūka, tūthī kūrī muoni-maūdū,” nī ūndū ūrīa wītagwo mūnabī matukū maya hīndī īyo eetagwo muoni-maūdū.)

¹⁰ Saūlū akīra ndungata yake atīrī, “Nī wega, nī tūgīthī.” Nī ūndū ūcio magīthī merekeire itūūra rīrīa mūdū ūcio wa Ngai aarī.

¹¹ Na rīrīa maambataga kīrīma marorete itūūra-inī, magīcēmania na airītu amwe magīthī gūtaha maaī, makīmooria atīrī, “Mūdū ūrīa muoni-maūdū arī gūkū?”

¹² Nao magīcookia atīrī, “Ekuo, arī hau mbere yanyu. Hiūhai, ooka itūūra-inī riitū o ūmūthī, nī ūndū andū marī na igongona rīkūrūtīrwo handū harīa hatūūgīru. ¹³ O mwarīkia gūtoonya itūūra-rī, nīmūkūmuona atanambata handū hau hatūūgīru kūrīa.† Andū matingīambīrīria kūrīa nginya arīkinya, tondū no nginya arathime igongona; thuutha-inī arīa metītvo marīe. Rīu ambatai; ihinda rīrī nīrīo mūngīmuona.”

¹⁴ Nao makīambata itūūra-inī, na rīrīa maatoonyaga kuo-rī, makīona Samūeli agīūka na kūrī o akīambata athī handū harīa hatūūgīru.

¹⁵ Na mūthenya ūmwe mbere ya Saūlū gūūka-rī, Jehova nīaguūrīrie Samūeli ūndū ūyū akamwīra atīrī, ¹⁶ “Rūciū ihinda ta rīrī nīngagūtūmīra mūdū kuuma būrūri wa Benjamini. Mūtīrīrie maguta atuīke mūtongoria wa andū akwa a Isiraeli; nīagakūūra andū akwa kuuma guoko-inī kwa Afilisti. Nīndorete andū akwa, nī ūndū kīrīro kīao nīkīngīyīrie.”

¹⁷ Hīndī īrīa Samūeli onire Saūlū, Jehova akīmūwīra atīrī, “Ūyū nīwe mūdū ūrīa ndīrakwīrīre ūhoru wake; nīwe ūgaatha andū akwa.”

¹⁸ Saūlū agīkuhīrīria Samūeli hau itoonyero-inī rīa itūūra, akīmūūria atīrī, “Ndagūthaita no ūnjīrīre harīa nyūmba ya muoni-maūdū īrī?”

¹⁹ Nake Samūeli agīcookia atīrī, “Nī nī nī muoni-maūdū. Ambata, ūthī mbere yakwa nginya handū harīa hatūūgīru, nīgūkorwo ūmūthī nīkūrīanīra na nī, na rūciinī nīngakūrekereria ūthī, na ngwīre maūdū mothe marīa me ngoro-inī yaku. ²⁰ Ha ūhoru wa ndigiri irīa wateire mīthenya itatū mīhītūku-rī, ndūkamake nī ūndū wacio; nīrīkītie kuoneka. Na nī kūrī ū wendi wothē wa Isiraeli werekeirio, angīkorwo ti kūrī wee na nyūmba ya thoguo yothē?”

* 9:8 nī ta giramu 3 † 9:13 Magongona-inī mamwe nī gwakoragwo na ndīa.

²¹ Nake Saŭlū agĩcookia atĩrĩ, “Githĩ ndikĩrĩ Mūbenjamini, kuuma mūhĩrĩga ũrĩa mūnini wa Isiraeli? Anga mbarĩ iitũ tiyo nini gũkĩra mbarĩ iria ingĩ cia mūhĩrĩga wa Benjamini? Nĩ kĩĩ gĩgūtũma ũnjĩre ũndũ ta ũcio?”

²² Ningĩ Samuēli akĩrehe Saŭlū na ndungata yake, akĩmatoonyia nyũmba ĩrĩa yarĩagĩrwo, na akĩmaikaria thĩ handũ ha andũ arĩa atĩku arĩa meetitwo; nao othe maarĩ ta andũ mĩrongo ĩtatũ.

²³ Samuēli akĩĩra ũrĩa warugaga atĩrĩ, “Rehe gĩcunjĩ kĩa nyama kĩrĩa ngūnengerire, kĩrĩa ngwĩrĩre ũige handũ mwanya.”

²⁴ Nake ũcio warugaga akĩoya kũgũrũ kũu na kĩrĩa kĩarĩ kũgũrũ-inĩ, agĩkũiga mbere ya Saŭlū. Samuēli akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩkĩo ũraigĩrwo. Rĩa, tondũ nĩwe ũkũigĩrwo nĩ ũndũ wa ihinda rĩrĩ, kuuma hĩndĩ ĩrĩa ndoigire atĩrĩ, ‘Nĩnjĩtĩte ageni.’” Nake Saŭlū akĩĩĩanĩra na Samuēli mũthenya ũcio.

²⁵ Maikũrũka kuuma handũ hau hatũũgĩru na maakinya itũũra-inĩ-rĩ, Samuēli akĩaranĩria na Saŭlū marĩ nyũmba igũrũ. ²⁶ Nao makĩrooka gũũkĩra rũciinĩ tene, nake Samuēli agĩĩta Saŭlū kũu nyũmba igũrũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ŭkĩra wĩhaarĩrie na nĩngũkũrekereria ũthĩi.” Hĩndĩ ĩrĩa Saŭlū ehaarĩrie, we hamwe na Samuēli makiuma nja. ²⁷ Hĩndĩ ĩrĩa maikũrũkaga makinye mũthia wa itũũra-rĩ, Samuēli akĩĩra Saŭlū atĩrĩ, “Ĩra ndungata ĩno ĩthiĩage mbere iitũ, no wee ũtithie hanini ngũhe ndũmĩrĩri ya Ngai.” Nayo ndungata ĩgĩĩka o ũguo.

10

¹ Ningĩ Samuēli akĩoya kĩnandũ kĩa maguta, akĩmaitĩrĩria Saŭlū mūtwe, na akĩmũmumunya, akĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ Jehova ndagũitĩrĩrie maguta ũtuĩke mūtongoria wa igai rĩake? ² Ŭmũthĩ twatigana, nĩũgũcemanĩa na andũ eerĩ hakuhĩ na mbĩrĩra ya Rakeli, kũu Zeliza mũhaka-inĩ wa Benjamini. Nĩmarĩkwĩra atĩrĩ, ‘Ndigiri iria wathiire gũcaria-rĩ, nĩcionekeke. Na rĩu thoguo nĩatigĩte gwĩciĩria ũhoro wacio na nĩamakĩte nĩ ũndũ waku. Aroria atĩrĩ, “Ngwĩka atĩa nĩ ũndũ wa mũrũ wakwa?”’

³ “Ningĩ kuuma kũu nĩũgũthĩi na mbere ũkinye mũtĩ-inĩ ũrĩa mūnene wa Taboru. Nĩũgũcemanĩa na andũ atatũ makĩambata mathĩi kũu Betheli kũrĩ Ngai. Ŭmwe arĩkorwo akuuĩte tũũri tũtatũ, ũrĩa ũngĩ mĩgate ĩtatũ, na ũrĩa ũngĩ mondo ya ndibei. ⁴ Nao makũgeithie na makũhe mĩgate ĩrĩ, ĩrĩa ũriamũkĩra kuuma kũrĩ o.

⁵ “Thuutha ũcio ũthĩi nginya Gibeia ya Ngai, kũrĩa kũrĩ kambĩ ya Afilisti ya arangĩri. Na wakupĩrĩria itũũra rĩu-rĩ, nĩũgũcemanĩa na mūtongoro wa gĩkundi kĩa anabii maikũrũkĩte makiuma handũ hau hatũũgĩru marĩ na inanda cia kĩnũbi, na tũhembe, na mĩtũrĩrũ, na inanda cia mũgeeto ikĩgambio mbere yao, na nĩmegũkorwo makĩratha mohoro. ⁶ Roho wa Jehova nĩegũũka igũrũ rĩaku na hinya, na nĩũkũratha mohoro hamwe nao; nawe nĩũkũgarũrwo ũtuĩke mũndũ ũngĩ. ⁷ Marũũri macio maarĩkia kũhingio-rĩ, ĩka o ũrĩa guoko gwaku kũngĩhota gwĩka, nĩgũkorwo Ngai arĩ hamwe nawe.

⁸ “Ikũrũka mbere yakwa nginya Giligali. Ti-itherũ nĩngaikũrũka njũke kũrĩ we ndute magongona ma njino na maruta ma ũiguano. No no nginya wetere mĩthenya mũgwanja nginya njũke harĩ we ngwĩre ũrĩa wagĩrĩrwo nĩ gwĩka.”

Saŭlū gũtuuo Mũthamaki

⁹ Na rĩrĩa Saŭlū aahũndũkaga matigane na Samuēli-rĩ, Ngai akĩgarũra ngoro ya Saŭlū, namo marũũri macio mothe makĩhingio mũthenya o ro ũcio. ¹⁰ Rĩrĩa maakinyire Gibeia-rĩ, mūtongoro wa anabii ũkĩmũtũnga; nake Roho wa Ngai agĩũka igũrũ rĩake na hinya, agĩturanĩra nao, na akĩratha mohoro. ¹¹ Rĩrĩa andũ arĩa othe maamũũĩ maamuonire akĩratha mohoro me hamwe na anabii, makĩũrania atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ ũyũ wĩkĩkĩte kũrĩ mũrũ wa Kishu? Kaĩ Saŭlū atuĩkĩte wa thiritũ ya anabii?”

¹² Mũndũ watũũraga kũu agĩcookia atĩrĩ, “Nake ithe wao nũũ?” Naguo ũndũ ũcio ũgĩtuĩka ũndũ ũngĩtuĩka thimo, gũkooragio atĩrĩ, “Saŭlū o nake nĩ wa gĩkundi kĩa anabii?” ¹³ Thuutha wa Saŭlū gũtiga kũratha mohoro, agĩthĩi handũ hau hatũũgĩru.

¹⁴ Hĩndĩ ĩyo ithe mūnini wa Saŭlū akĩũria Saŭlū na ndungata yake atĩrĩ, “Mũraarĩ kũ?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Gwetha ndigiri, no rĩrĩa twaciagire tũgĩthĩi kũrĩ Samuēli.”

¹⁵ Ithe mūnini wa Saŭlū akiuga atĩrĩ, “Njĩra ũrĩa Samuēli aakwĩrĩre.”

¹⁶ Saülū agĩcookia atĩrĩ, “Nĩatwĩrĩre o wega atĩ ndigiri nĩcionekeke.” No ndeerire ithe mūnini ũrĩa Samūeli aamwĩrĩre ũhoro ũkonĩ ũthamaki.

¹⁷ Samūeli agĩtūmanĩra andũ a Isiraeli mongane harĩ Jehova kũu Mizipa,* ¹⁸ akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: ‘Nĩ nĩ nĩ ndaarutire Isiraeli, ngĩmambatia kuuma bũrũri wa Misiri, na nĩ nĩ ndaamũkũũrĩre kuuma watho-inĩ wa Misiri, na mothamaki-inĩ mothe marĩa maamũhinyagĩrĩra.’” ¹⁹ No rĩrĩ, nĩmũregete Ngai wanyu, ũrĩa ũmũhonokagia kuuma kũrĩ mĩnyamaro na mathĩna manyu mothe, na mũkoiga atĩrĩ, ‘Aca, tũhe mũthamaki atũthamakagĩre.’ Nĩ ũndũ ũcio rĩu mwĩneanei mbere ya Jehova ta ũrĩa mĩhĩrĩga yanyu na mbarĩ cianyu itarĩ.”

²⁰ Rĩrĩa Samūeli aarehire mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli hakuhĩ-rĩ, mũhĩrĩga wa Benjamini nĩguo wathuurirwo. ²¹ Ningĩ akĩrehithia mũhĩrĩga wa Benjamini hau mbere, mbarĩ o mbarĩ, na mbarĩ ya Matiri nĩyo yathuurirwo. Mũthia-inĩ Saülū mũrũ wa Kishu agĩthuurwo. No maamwetha matiigana kũmuona. ²² Nĩ ũndũ ũcio magĩtũria ũhoro makĩria harĩ Jehova, “Mũndũ ũcio nĩokĩte gũkũ?”

Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Iĩ, ehithĩte harĩa indo ciigĩtwo.”

²³ Nao magĩteng’era, makĩmũgĩra, na aarũgama gatagatĩ ka andũ-rĩ, nĩwe warĩ mũraihi gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. ²⁴ Samūeli akĩira andũ othe atĩrĩ, “Nĩmuona mũndũ ũrĩa Jehova athuurĩte? Gũtirĩ mũndũ ũhaana take harĩ andũ aya othe.”

Nao andũ makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Mũthamaki arotũura ihinda iraaya!”

²⁵ Samūeli agĩtaarĩra andũ mawatho ma ũthamaki. Nake akĩmaandĩka gĩkũngo-inĩ akĩmaiga mbere ya Jehova. Ningĩ Samūeli akĩira andũ mathĩ, o mũndũ gwake mũciĩ.

²⁶ Saülū o nake agĩthĩ gwake mũciĩ kũu Gibe, oimagarĩtio nĩ andũ njamba arĩa ngoro ciao ciahutĩtio nĩ Ngai. ²⁷ No andũ amwe a thogothogo makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aahota atĩa gũtũhonokia?” Makĩmũnyarara na matiigana kũmũrehera iheo. Nowe Saülū agĩkirĩra ki.

11

Saülū Kũhonokia Itũura-Inene rĩa Jabeshi

¹ Na rĩrĩ, Nahashu ũrĩa Mũamoni nĩambatire agĩthĩ akĩrigiicĩria Jabeshi-Gileadi. Nao andũ othe a Jabeshi makĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩa na kĩrĩko kĩa ũiguano, na ithuĩ nĩ tũrĩgũtungatagĩra.”

² Nowe Nahashu ũcio Mũamoni agĩcookia atĩrĩ, “Nĩtũkũgĩa na kĩrĩko kĩa ũiguano na inyuĩ mwetĩkĩra ũndũ ũyũ ũmwe: atĩ ngũũre riitho rĩa ũrĩo rĩa o mũndũ wothe nĩgeetha nyararithie andũ a Isiraeli othe.”

³ Athuuri acio a Jabeshi makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũhe mĩthenya mũgwanja nĩguo tũtũme andũ Isiraeli guothe, kũngĩaga mũndũ wa gũtũhonokia-rĩ, nĩtũkwĩneana kũrĩ we.”

⁴ Rĩrĩa andũ acio matũmĩtwo maakinyire Gibe gwa Saülū na makĩheana ũhoro ũcio kũrĩ andũ-rĩ, andũ othe makĩrĩra maanĩrĩre. ⁵ Na rĩrĩ, Saülū nĩgũcoka aacookaga oimĩte mĩgũnda-inĩ, oimĩte ndegwa ciake thuutha, akĩũria atĩrĩ, “Kaĩ andũ aya moonete ũũru ũrĩkũ? Nĩ kĩĩ kĩratũma marĩre?” Nao magĩcookera ũhoro ũcio makĩmwĩra ũrĩa andũ a Jabeshi moigĩte.

⁶ Rĩrĩa Saülū aigũire ũhoro ũcio, Roho wa Ngai agĩũka igũrũ rĩake na hinya mũno, nake agĩcinwo nĩ marakara. ⁷ Akĩnyiita ndegwa igĩrĩ, agĩcitinangia icunjĩ, na agĩtũma andũ Isiraeli guothe nacio, makĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Ũũ nĩguo ndegwa cia mũndũ o wothe igwĩkwo ũrĩa ũtekũrũmĩrĩra Saülū na Samūeli.” Naguo guoya woimĩte harĩ Jehova ũkĩnyiita andũ acio, nao makĩumagara ta maarĩ o mũndũ ũmwe. ⁸ Hĩndĩ irĩa Saülū aamatarire hamwe marĩ kũu Bezeki, andũ a Isiraeli maarĩ andũ ngiri magana matatũ na andũ a Juda ngiri mĩrongo itatũ.

⁹ Nao makĩira andũ acio maatũmĩtwo atĩrĩ, “Irai andũ acio a Jabeshi-Gileadi atĩrĩ, ‘rũciũ ihinda rĩrĩa rĩũa rĩgaakorwo rĩhiũhĩte, nĩguo mũkaahonokio.’” Rĩrĩa andũ acio maatũmĩtwo mathĩire makĩheana ũhoro ũcio kũrĩ andũ a Jabeshi-rĩ, andũ acio makĩiyũrwo nĩ gĩkeno kĩnene. ¹⁰ Nao makĩira andũ a Amoni atĩrĩ, “Rũciũ nĩtũkenekana kũrĩ inyuĩ, na inyuĩ no mĩtwĩke ũrĩa wothe mũkoona kwagĩrĩre.”

¹¹ Mũthenya ũyũ ũngĩ Saülū akĩganyia ita rĩake akĩiga andũ ikundi ithatũ; na hĩndĩ ya ituanĩra rĩa arangĩri rĩa gũgĩkia makĩhithũka kambĩ-inĩ ya Amoni makĩmooraga nginya rĩrĩa rĩũa rĩakoretwo rĩhiũhĩte. Arĩa maatigarire makĩharaganio. Nĩ ũndũ ũcio gũtiarĩ andũ ao eerĩ maatigĩtwo me hamwe.

* 10:17 Mizipa nĩkuo andũ maacemanagia kwarĩrĩra maũndũ ma bata.

Saülū Gūkiindirwo atĩ nĩwe Mũthamaki

¹² Andũ acio magĩcooka makĩra Samūeli atĩrĩ, “Nĩ a acio mooragia atĩrĩ, ‘Saülū no atũthamakĩre?’ Tũrehere andũ acio tũmoorage.”

¹³ Nowe Saülū akiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ mündũ o na ũũ ũkũũragwo ũmũthĩ, nĩ ũndũ mũthenya ũyũ Jehova nĩahonoketie Isiraeli.”

¹⁴ Hĩndĩ iyo Samūeli agĩcooka akĩra andũ acio atĩrĩ, “Ũkai, tũthĩ Giligali na tũrĩ kũu tũkindire ũthamaki.” ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio andũ othe magĩthĩ Giligali na magĩkindĩra atĩ Saülū nĩwe mũthamaki marĩ mbere ya Jehova. Nao marĩ kũu makĩruta maruta ma ũiguano marĩ mbere ya Jehova, nake Saülū na andũ othe a Isiraeli magĩkũngũira na njira nene.

12

Samūeli Kuugĩra Andũ Ũhoru

¹ Na rĩrĩ, Samūeli akĩra andũ a Isiraeli othe atĩrĩ, “Nĩndĩkĩtie gũthikĩrĩria ũrĩa wothe mwanjĩrĩre, na nĩndĩmũthuurĩre mũthamaki wa kũmũthamakagĩra. ² Rĩu mũrĩ na mũthamaki wa kũmũtongoria. Hakwa-rĩ, ndĩ mũkũrũ na ngagĩa na mbuĩ, nao ariũ akwa me hamwe na inyuĩ. Ngoretwo ndĩ mũtongoria wanyu kuuma ndĩ mwĩthĩ nginya ũmũthĩ. ³ Nĩ nũngĩ haha. Rutai ũira wa kũnyuna mũtĩ mũrĩ mbere ya Jehova, na mũrĩ mbere ya mündũ ũyũ wake ũtirĩrio maguta. Nũ ndaanatunya ndegwa yake? Nũ ndaanatunya ndigiri yake? Nũ ndaanaheenia? Nũ ndaanahinyĩrĩria? Nĩ kũrĩ mündũ o na ũ ndĩ ndaamũkĩra ihaki nĩguo nyune maitho nĩ ũndũ warĩ? Kũngĩkorwo ndaneeka ũmwe wa maya-rĩ, nĩngũmũcookeria.”

⁴ Nao magĩcookia atĩrĩ, “Ndũrĩ watũheenia kana ũgĩtũhinyĩrĩria; ndũrĩ woya kĩndũ kuuma guoko-inĩ kwa mündũ o na ũrĩkũ.”

⁵ Samūeli akĩmeera atĩrĩ, “Jehova nĩwe mũira ũhoru-inĩ wanyu, o na mündũ ũyũ aitĩrĩrie maguta nĩ mũira ũmũthĩ, atĩ gũtirĩ ũndũ o na ũmwe mũngĩnjuukĩra.”

Nao makiuga atĩrĩ, “Ĩĩ we nĩ mũira.”

⁶ Samūeli agĩcooka akĩra andũ atĩrĩ, “Jehova nĩwe waamũrĩre Musa na Harũni, na akĩambatia maithe manyu ma tene kuuma bũrũri wa Misiri. ⁷ Na rĩrĩ, ta rũgamai haha, tondũ nĩngũmũciirithia na ũira mbere ya Jehova nĩ ũndũ wa maũndũ ma ũthingu marĩa Jehova anamwĩkĩra inyuĩ ene o na maithe manyu.

⁸ “Rĩrĩa ciana cia Jakubu ciathiire Misiri, nĩmakĩire Jehova amateithie, nake Jehova agĩtũma Musa na Harũni arĩa maarutire maithe manyu ma tene kuuma bũrũri wa Misiri, makĩmathaamĩria kũndũ gũkũ.

⁹ “No nĩmariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wao; nĩ ũndũ ũcio nĩameendirie guoko-inĩ gwa Sisera, mũnene wa mbũtũ cia ita cia Hozoru, na moko-inĩ ma Afilisti, na mũthamaki wa Moabi ũrĩa warũire nao.

¹⁰ Nao magĩkĩra Jehova makiuga atĩrĩ, ‘Nĩtwĩhĩtie; nĩtũtiganĩrie Jehova tũgatungatĩra Mabaali na Maashitarothu. No rĩu gĩtũhonokie kuuma moko-inĩ ma thũ ciitũ, na nĩtũrĩgũtungatagĩra.’ ¹¹ Jehova agĩcooka agĩtũma Jerubu-Baali, na Baraka, na Jefitha, na Samūeli, na akĩmũhonokia kuuma moko-inĩ ma thũ cianyu mĩena-inĩ yothe; nĩ ũndũ ũcio mũgĩtũũra mũtarĩ na ũgwati.

¹² “No hĩndĩ rĩa muonire atĩ Nahashu mũthamaki wa Amoni nĩookaga kũmũhũũra-rĩ, mũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Aca, tũkwenda mũthamaki wa gũtũthamakagĩra,’ o na gwatũka atĩ Jehova Ngai wanyu nĩwe warĩ mũthamaki wanyu. ¹³ Rĩu ũyũ nĩwe mũthamaki ũrĩa mũthuurĩte, o ũrĩa mwetirie; onei, Jehova nĩarũgamĩtie mũthamaki amũthamakagĩre. ¹⁴ Mũngĩtigĩra Jehova, mũmũtungatĩre, na mũmwathĩkĩre, na mũtikaremere maathani make, na angĩkorwo inyuĩ na mũthamaki ũrĩa ũkũmũthamakĩra nĩmũrĩrũmagĩrĩra Jehova Ngai wanyu-rĩ, nĩ wega! ¹⁵ No mũngĩaga gwathĩkĩra Jehova, na mũremere maathani make-rĩ, guoko gwake nĩgũkamũũkĩrĩra ta ũrĩa guokĩrĩre maithe manyu.

¹⁶ “Na rĩrĩ, rũgamai muone ũndũ ũyũ mũnene Jehova akirĩ gwĩka maitho-inĩ manyu! ¹⁷ Githĩ rĩu ti hĩndĩ ya magetha ma ngano? Nĩngũkĩra Jehova atũme marurumĩ na mbura. Na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ nĩ ũndũ mũũru mwekire maitho-inĩ ma Jehova rĩrĩa mwetirie mũthamaki.”

¹⁸ Nĩngĩ Samūeli agĩkĩra Jehova, na mũthenya o ro ũcio Jehova agĩtũma marurumĩ na mbura. Nĩ ũndũ ũcio andũ othe makĩmaka mũno nĩ ũndũ wa Jehova na wa Samūeli.

¹⁹ Nao andū acio othe makīra Samūeli atīrī, “Hooya Jehova Ngai waku nī ūndū wa ndungata ciaku nīguo tūtigakue, nīgūkorwo igūrū rīa mehia maitū mothe nītuongereire ūūru wa gwītia mūthamaki.”

²⁰ Samūeli agīcookia atīrī, “Tigai gwītīgīra, inyuī nīmwikīte ūūru ūyū wothe; no rīrī, mūtikanahutatīre Jehova, no tungatīrai Jehova na ngoro cianyu ciothe. ²¹ Mūtikanagarūrūkīre mīhianano ya kūhooywo ya tūhū. Ndīngīmūguna, o na ndīngīmūhonokia, nī ūndū nī ya tūhū. ²² Nī ūndū wa rītwa rīake inene, Jehova ndagatirika andū ake, nī ūndū Jehova nīakenirio nī kūmūtua andū ake. ²³ No hakwa nī mwene-rī, ndīroaga kwīhīria Jehova nī ūndū wa kwaga kūmūhoera. Na nīngūmūruta njīra īrīa njega na njagīrīru. ²⁴ No mwītīgagīrei Jehova na mūmūtungatagīre mūrī na wīhokeku ngoro-inī cianyu ciothe; cūraniai maūndū manene marīa amwīkīre. ²⁵ No mūngīkorwo nīmūkūrūmanīrīria gwīkaga ūūru-rī, inyuī hamwe na mūthamaki wanyu nīmūkaniinwo biū.”

13

Samūeli Kūrūithia Saūlū

¹ Na rīrī, Saūlū aarī wa mīaka mīrongo itatū rīrīa aatuīkire mūthamaki, na agīthamakīra Isiraeli mīaka mīrongo īna na īrī.

² Saūlū nīathuurire andū ngiri ithatū kuuma Isiraeli; ngiri igīrī magīikara nake kūu Mikimashi na būrūri ūrīa ūrī irīma wa Betheli, nao andū ngiri maarī na Jonathani kūu Gibeā ya Benjamini. Andū arīa angī akīmeera mainūke kwao mīcī.

³ Jonathani agītharīkīra irangīro rīa Afilisti kūu Geba, nao Afilisti makīigua ūhoro ūcio. Hīndī īyo Saūlū akīhuhithia karumbeta būrūri wothe, akiuga atīrī, “Ahibirania nī maigue!” ⁴ Nī ūndū ūcio ūhoro ūyū ūkīguuo Isiraeli guothe, gūkīrwo atīrī, “Saūlū nīatharīkīre irangīro rīa Afilisti, na rīrī, andū a Isiraeli nīmatuīkīte kīndū kīnungu harī Afilisti.” Nao andū magītūwo nīguo mongane na Saūlū kūu Giligali.

⁵ Nao Afilisti makīūngana nīguo marīe na andū a Isiraeli, marī na ngaari cia ita ngiri ithatū, na atwarithia a ngaari icio ngiri ithatū, nacio thigari ciao ciarī nyingī ta mūthanga ūrīa ūrī hūgūrūrū-inī cia irīa. Nao makīambata magīthī makīamba hema ciao kūu Mikimashi, mwena wa irathīro wa Bethi-Aveni. ⁶ Hīndī īrīa andū a Isiraeli moonire atī maarī handū hooru mūno, na ita rīao nīrīahatīrīrio mūno, makīhitha ngurunga-inī na ihinga-inī, na gatagatī ka ndwaro cia mahiga, na thīnī wa marima, o na marima-inī ma maaī. ⁷ O na Ahibirania amwe nīmaringire mūrīmo wa Jorodani, magīkinya būrūri wa Gadi na Gileadi.

Saūlū we mwene aatigītūwo Giligali, nacio mbūtū ciothe cia ita irīa ciarī hamwe nake nīciainainaga nī guoya. ⁸ Nake agīeterera mīthenya mūgwanja īrīa yatuītūwo nī Samūeli; no Samūeli ndaigana gūūka Giligali, nao andū a Saūlū makīambīrīria kūhurunjūka. ⁹ Nī ūndū ūcio Saūlū akiuga atīrī, “Ndeherai maruta ma igongona rīa njino na maruta ma ūiguano.” Nake Saūlū akīruta igongona rīa njino. ¹⁰ O rīrīa aarīkirie kūruta igongona rīu, Samūeli agīkinya, nake Saūlū agīthī kūmūtūnga amūgeithie.

¹¹ Samūeli akīmūūria atīrī, “Nī atīa weka?”

Nake Saūlū akīmūcookeria atīrī, “Rīrīa nyonire atī andū nīmarahurunjūka, nawe ndūnooka ihinda rīrīa rīatuītūwo, na atī Afilisti nīmegwīcookanagīrīria kūu Mikimashi-rī, ¹² ndeciirīa atīrī, ‘Rīu Afilisti nīmegūikūrūka moke manjūkīrīre gūkū Giligali, na ndīthaithīte Jehova nīguo twītīkīrīke nīwe.’ Nī ūndū ūcio ndaigua nīnjagīrīrwo nīkūruta igongona rīa njino.”

¹³ Samūeli akīmūwīra atīrī, “Nīwīkīte ūndū wa ūkīgu. Ndūmenyereire rīathani rīrīa Jehova Ngai waku aakūheire; korwo nīwīkīte ūguo-rī, nīangīahaanda ūthamaki waku thīnī wa Isiraeli ūtūūre tene na tene. ¹⁴ No rīu ūthamaki waku ndūgūtūūra; Jehova nīacarītīe mūndū moimīranītīe ngoro, na akamūthuura atuīke mūtongoria wa andū ake, nī ūndū ndūmenyereire watho wa Jehova.”

¹⁵ Hīndī īyo Samūeli akīuma Giligali akīambata Gibeā ya Benjamini, nake Saūlū agītara andū arīa aarī nao. Nao maarī ta andū magana matandatū.

Isiraeli Matarī na Indo cia Mbaara

¹⁶ Saūlū na mūrīu Jonathani na andū arīa maarī nao maikaraga Gibeā ya Benjamini, rīrīa Afilisti maambīte hema ciao kūu Mikimashi. ¹⁷ Nacio ikundi cia atharīkīri ikīuma kambī-inī ya Afilisti irī ikundi ithatū. Kīmwe gīkīerekera mwena wa Ofara gūkuhī na Shuali, ¹⁸ kīrīa kīngī gīkīerekera Bethi-Horoni, na gīa gatātū gīkīerekera mūhaka-inī ūrīa ūng’etheire Kīanda gīa Zeboimu kīrorete werū-inī.

¹⁹ Gūtari mūturi ũngĩonekire bŭruri wotha wa Isiraeli, tondũ Afilisti moigĩte atĩrĩ, “Mangĩgĩa nake, Ahibirania no mathondeke hiũ cia njora na matimũ!” ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio andũ othe a Isiraeli maikũrũkaga magathĩĩ kũrĩ Afilisti, makanoorerwo hiũ ciao cia mĩraũ, na thururu, na mathanwa, na hiũ cia igetha.

²¹ Thogora wa kũnoora hiũ cia mĩraũ na thururu warĩ cekerĩ icunjĩ igĩrĩ cia ithatũ, * naguo thogora wa kũnoora theeci, na mathanwa, na kũrũnga mĩcengi warĩ cekerĩ gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ithatũ.†

²² Nĩ ũndũ ũcio mũthenya wa mbaara gũtirĩ mũthigari o na ũmwe wa arĩa maarĩ na Saũlũ na Jonathani warĩ na rũhiũ rwa njora kana itimũ guoko-inĩ gwake;‡ Saũlũ na mũriũ Jonathani no-o maarĩ nacio.

Jonathani Gũtharĩkĩra Afilisti

²³ Na rĩrĩ, gĩkundi gĩa thigari cia Afilisti nĩgĩathiĩte nginya kĩhunguro-inĩ kũu Mikimashi.

14

¹ Mũthenya ũmwe Jonathani mũrũ wa Saũlũ akĩra mwanake ũrĩa wamũkuuagĩra indo cia mbaara atĩrĩ, “Ūka tũthĩĩ kambĩ-inĩ ya Afilisti mũrĩmo ũrĩa ũngĩ.” No ndaigana kwĩra ithe.

² Saũlũ aikarĩte ndeere-inĩ cia Gibeaa rungu rwa mũtĩ wa mũkomamanga kũu Migironi. Nao andũ arĩa aarĩ nao maarĩ ta andũ magana matandatũ, ³ ũmwe wao aarĩ Ahija, ũrĩa wehumbĩte ebodi. Aarĩ mũrũ wa Ahitubu mũrũ wa nyina na Ikaodu, mũrũ wa Finehasi, ũrĩa mũrũ wa Eli, mũthĩnjĩri-Ngai wa Jehova kũu Shilo. Gūtari mũndũ wamenyete atĩ Jonathani nĩathiĩte.

⁴ Mĩena yeerĩ ya kĩhunguro kĩrĩa Jonathani endaga gũũkĩrĩa nĩguo akinye irangĩro-inĩ rĩa Afilisti nĩ haarĩ na hurũrũka cia ihiga; ĩmwe yetagwo Bozezi, na ĩrĩa ĩngĩ Senehe. ⁵ Hurũrũka ĩmwe yarĩ mwena wa gathigathini kũng’ethera Mikimashi, na ĩyo ĩngĩ yarĩ gũthini kũng’ethera Geba.

⁶ Jonathani akĩra mwanake ũcio wamũkuuagĩra indo cia mbaara atĩrĩ, “Ūka tũthĩĩ irangĩro-inĩ rĩa andũ acio mataruaga. Hihi no gũkorwo Jehova nĩegwĩka ũndũ nĩ ũndũ witũ. Gũtirĩ kĩndũ kĩngĩgĩria Jehova ahonokanie, andũ marĩ aingĩ, kana marĩ anini.”

⁷ Mũkuui wake wa indo cia mbaara akĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩka maũndũ mothe marĩa wĩciirĩtie gwĩka, ũgĩthĩĩ na mbere tondũ nĩ ndĩ hamwe nawe maũndũ-inĩ mothe.”

⁸ Jonathani akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka tũringe mũrĩmo ũrĩa ũngĩ twerekeire harĩ andũ acio tũmeonithie.

⁹ Mangĩtwĩra atĩrĩ, ‘Etererai hau nginya tũũke kũrĩ inyuĩ,’ tũgũikara o hau tũrĩ na tũtikwambata tũthĩĩ kũrĩ o. ¹⁰ No mangĩtwĩra atĩrĩ, ‘Ambatai mũũke kũrĩ ithuĩ,’ tũkĩambate, nĩ ũndũ kũu nĩkĩo gĩgũtuĩka kĩmenyithia giitũ atĩ Jehova nĩamaneanĩte moko-inĩ maitũ.”

¹¹ Nao eerĩ makĩonithania irangĩro-inĩ rĩa Afilisti. Nao Afilisti makiuga atĩrĩ, “Hĩ, ta rorai! Ahibirania makiuma marima-inĩ makurumĩte kũrĩa marehithĩte.” ¹² Nao andũ a irangĩro-inĩ makĩgũthũkĩra Jonathani na mũkuui wake wa indo cia mbaara makĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũũke kũrĩ ithuĩ na mũtirĩ ũndũ mũtekuona.”

Nĩ ũndũ ũcio Jonathani akĩra mũkuui wake wa indo cia mbaara atĩrĩ, “Ambata, ũnyume thuutha; Jehova nĩamaneanĩte guoko-inĩ gwa Isiraeli.”

¹³ Jonathani akĩambata, agĩthĩĩ akurumĩte, na mũkuui wake wa indo cia mbaara amuumĩte thuutha. Nao Afilisti makĩgũa mbere ya Jonathani, nake mũkuui wake wa indo cia mbaara akĩmooraga arĩ thuutha wake. ¹⁴ Itharĩkĩra rĩu rĩa mbere rĩa Jonathani marĩ na mũkuui wake wa indo cia mbaara rĩoragire andũ mĩrongo ĩrĩ gacigo-inĩ ka nuthu ya ĩka.

Afilisti Kũhootwo nĩ Isiraeli

¹⁵ Hĩndĩ ĩyo kĩmako gĩkĩnyiita andũ othe a ita, arĩa maarĩ kambĩ-inĩ na mĩgũnda-inĩ, o na arĩa maarĩ irangĩro-inĩ, na ikundi cia atharĩkĩri, nayo thĩ ĩgĩthingitha. Kĩmako kũu kĩarehetwo nĩ Ngai.

¹⁶ Arangĩri a Saũlũ arĩa maarĩ Gibeaa ya Benjamini makĩona andũ a ita rĩu maharaganĩte mĩena yotha. ¹⁷ Hĩndĩ ĩyo Saũlũ akĩra andũ arĩa maarĩ nake atĩrĩ, “Tarai andũ a ita mũmenye nũũ ũtarĩ ho.” Rĩrĩa meekire ũguo, magĩkora nĩ Jonathani na mũkuui wake wa indo cia mbaara mataarĩ ho.

* 13:21 nĩ ta giramu 8 † 13:21 nĩ ta giramu 4 ‡ 13:22 Andũ a Isiraeli maahũthagĩra mota na mĩguĩ rĩrĩa mekũrĩa.

¹⁸ Saülū akĩra Ahija atĩrĩ, “Rehe ithandũkũ rĩa Ngai.” (Mahinda macio ithandũkũ rĩu rĩarĩ na andũ a Isiraeli). ¹⁹ O hĩndĩ ĩyo Saülū aaragĩria mũthĩnjĩri-Ngai-rĩ, ironja rĩrĩa rĩarĩ kambĩ-inĩ ya Afilisti rĩgĩkĩrĩria kũngĩha. Nĩ undũ ũcio Saülū akĩra mũthĩnjĩri-Ngai ũcio atĩrĩ, “Eheria guoko gwaku.”

²⁰ Ningĩ Saülū na andũ ake othe makĩũngana, magĩthĩ mbaara-inĩ. Magĩkorera Afilisti marĩ na kĩhĩngĩcano kĩnene, magĩtemangana o ene na hiũ cia njora. ²¹ Ahibirania arĩa maarĩ na Afilisti mbere ĩyo na arĩa maambĩte magathĩ hamwe nao kambĩ-inĩ ciao, makĩgarũrũka magĩcooka mwena wa andũ a Isiraeli arĩa maarĩ hamwe na Saülū na Jonathani. ²² Rĩrĩa andũ a Isiraeli arĩa meehithĩte bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu maiguire atĩ Afilisti nĩ kũũra mooraga-rĩ, nao makĩngĩra mbaara-inĩ, makĩmateng’eria. ²³ Ũguo nĩguo Jehova aahonokirie Isiraeli mũthenya ũcio, nayo mbaara ĩgĩthĩ na mbere nginya ĩkĩhĩtũka Bethi-Aveni.

Jonathani kũria Ũũkĩ

²⁴ Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli maarĩ thĩĩna-inĩ mũnene mũthenya ũcio, nĩ undũ Saülū nĩamehĩtithĩtie na mwĩhĩtwa, akameera atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mũndũ ũrĩa ũkũrĩa irio gũtanatuka, ĩterĩhĩrie harĩ thũ ciakwa!” Nĩ undũ ũcio gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa ita rĩu wacamire irio.

²⁵ Ita rĩothe rĩgĩtoonya mũtitũ, na kũu nĩ kwarĩ na ũũkĩ handũ thĩ. ²⁶ Rĩrĩa maatoonyire mũtitũ nĩmoonire ũũkĩ ũgĩtaata, no gũtirĩ mũndũ o na ũmwe waucamire na kanua nĩ undũ nĩmetigagĩra mwĩhĩtwa ũcio. ²⁷ No Jonathani ndaiguĩte atĩ ithe nĩehĩtithĩtie andũ na mwĩhĩtwa; nĩ undũ ũcio agĩtambũrũkia rũthanju rũrĩa aanyĩtĩte akĩrũtobokia ĩgua-inĩ rĩa ũũkĩ. Akĩũcama na kanua, namo maitho make magĩthera. ²⁸ Nake ũmwe wa thigari icio akĩmwĩra atĩrĩ, “Thoguo nĩehĩtithĩtie andũ aya a ita na mwĩhĩtwa mũrũmu, akoiga atĩrĩ, ‘Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mũndũ ũrĩa ũkũrĩa irio ũmũthĩ!’ Nĩkĩo andũ aya moorĩtwo nĩ hinya.”

²⁹ Jonathani akiuga atĩrĩ, “Baba nĩatũmĩte bũrũri ũgĩe na thĩĩna. Ta kĩonei ũrĩa maitho makwa matherire rĩrĩa njamire kaũũkĩ gaka kanini. ³⁰ Githĩ gũtingiuma wega makĩria korwo ũmũthĩ andũ nĩmekũrĩte indo imwe cia irĩa matahĩte kuuma kũrĩ thũ ciao? Githĩ rĩũraga rĩu rĩa Afilisti rĩtingiuma inene makĩria?”

³¹ Mũthenya ũcio, thuutha wa andũ a Isiraeli kũhũũra Afilisti kuuma Mikimashi nginya Aijaloni, magĩkorwo manogeete mũno. ³² Nao makĩguthũkĩra indo irĩa maatahĩte, makĩoya ng’ondũ, na ng’ombe, na tũcaũ, magĩcithĩnjĩra hau thĩ, na magĩcĩrĩanĩria na thakame. ³³ Hĩndĩ ĩyo mũndũ ũmwe akĩra Saülū atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, ta kĩone andũ aya nĩmehĩrie Jehova nĩ kũrĩa nyama irĩ na thakame.”

Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩmwagarara watho. Garagariai ihiga inene mũrĩrehe haha o rĩu.” ³⁴ Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ kũrĩ andũ, mũmeere atĩrĩ, ‘O mũndũ wanyu nĩandehere ng’ombe yake na ng’ondũ, mũcithĩnjĩre haha na mũcĩrĩe. Tigai kwĩhĩria Jehova nĩ kũrĩa nyama irĩ na thakame.’”

Nĩ undũ ũcio o mũndũ akĩrehe ndegwa yake ũtukũ ũcio na akĩmĩthĩnjĩra hau. ³⁵ Ningĩ Saülū agĩakĩra Jehova kĩgongona; rĩu nĩrĩo rĩarĩ ihinda rĩake rĩa mbere gwĩka ũguo.

³⁶ Saülū akiuga atĩrĩ, “Nĩtũkũrũkei tũrũmĩrĩre Afilisti ũtukũ, tũmatahe nginya rũciĩnĩ, na tũtigatigie mũndũ o na ũmwe wao arĩ muoyo.” Nao magĩcookia atĩrĩ, “Ĩka o ũrĩa ũkuona wagĩrĩre mũno harĩwe.”

No mũthĩnjĩri-Ngai akiuga atĩrĩ, “Rekei tũtũrĩre ũhoru kuuma kũrĩ Ngai o haha.”

³⁷ Nĩ undũ ũcio Saülū akĩũria Ngai atĩrĩ, “Nĩ wega njikũrũke, nũmĩrĩre Afilisti? Nĩũkũmaneana moko-inĩ ma andũ a Isiraeli?” No Ngai ndaigana kũmũcookeria ũhoru mũthenya ũcio.

³⁸ Nĩ undũ ũcio Saülū akiuga atĩrĩ, “Ũkai haha, inyuothe atongoria a ita, tũmenye wĩhia ũrĩa wĩkĩtwo ũmũthĩ. ³⁹ Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova ũrĩa ũhonokagia Isiraeli atũũraga muoyo-rĩ, o na kũngĩtuĩka nĩ Jonathani mũrũ wakwa wĩkĩte ũguo-rĩ, no nginya akue.” No gũtirĩ mũndũ o na thĩĩnĩ wao woigire undũ.

⁴⁰ Saülū agĩcooka akĩra andũ othe a Isiraeli atĩrĩ, “Inyuĩ rũgamai haarĩa; na nĩ na Jonathani mũrũ wakwa tũrũgame haha.”

Nao andũ magĩcookia atĩrĩ, “Ĩka ũrĩa ũkuona kwagĩrĩre.”

⁴¹ Hĩndĩ ĩyo Saülū akĩhooya Jehova Ngai wa Isiraeli, akiuga atĩrĩ, “He icookio rĩrĩa rĩagĩrĩre.” Mĩtĩ yacuukwo yagwĩrĩre Jonathani na Saülū, nao andũ acio makĩoneka matiarĩ na ũcuuke. ⁴² Saülū akiuga atĩrĩ, “Tũcuukĩrei mĩtĩ nĩ na Jonathani, mũrũ wakwa.” Nake Jonathani akĩgwĩrwo nĩ mũtĩ.

⁴³ Hīndī iyo Saŭlū akīra Jonathani atīrī, “Ta njīra nī atīa wīkīte.”

Nī ūndū ūcio Jonathani akīmīra atīrī, “No gūcama njamire kaūūki kanini na mūthia wa rūthanju rwakwa. Na rīrī, no nginya nīi ngue?”

⁴⁴ Saŭlū akiuga atīrī, “Ngai arothūūra na anjīke ūndū mūūru makīria, kūngīkorwo wee Jonathani ndūgūkua.”

⁴⁵ No andū acio makīūra Saŭlū atīrī, “Jonathani nīagīrīrwo nī gūkua, arī we ūreheire Isiraeli ūhootani mūnene ūū? Aca, kūroaga gūtuika ūguo! Ti-itherū, o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, gūtirī rūcuirī o na rūmwe rwa mūtwe wake rūkūgūa thī, nīgūkorwo eekire ūguo ūmūthī na ūteithio wa Ngai.” Nī ūndū ūcio andū acio makīhonokia Jonathani, na ndaigana kūūrugwo.

⁴⁶ Hīndī iyo Saŭlū agītiga kūngatana na Afilisti, nao magīcooka būrūri-inī wao.

⁴⁷ Saŭlū aambīrīria gūthamakīra Isiraeli, nīarūire na thū ciao ndwere-inī ciothe: akīrūa na Moabi, na Amoni, na Edomu, na athamaki a Zoba na a Afilisti. Kūrīa guothe eerekagīra, nīamanyariiraga akamaherithia. ⁴⁸ Akīrūa na ūcamba, akīhoota Aamaleki, na akīhonokia Isiraeli kuuma moko-inī ma arīa maamatahīte indo.

Andū a Nyūmba ya Saŭlū

⁴⁹ Ariū a Saŭlū maarī Jonathani, na Ishivi, na Maliki-Shua. Mwarī wake ūrīa mūkūrū eetagwo Merabu, na ūrīa mūnini eetagwo Mikali. ⁵⁰ Mūtumia wake eetagwo Ahinoamu mwarī wa Ahimaazu. Mūnene wa ita rīa Saŭlū eetagwo Abineri mūrū wa Neri, nake Neri aarī ithe mūnini wa Saŭlū. ⁵¹ Kishu ithe wa Saŭlū, na Neri ithe wa Abineri maarī ariū a Abieli.

⁵² Matukū-inī mothe ma Saŭlū nī kwarī na mbaara ndūrū cia kūrūa na Afilisti, na rīrīa rīothe Saŭlū angīonire mūndū ūrī hinya kana njamba, aamuoyaga, akamūtoonyia ita-inī rīake.

15

Jehova Kūrega Saŭlū ta Mūthamaki

¹ Na rīrī, Samūeli akīra Saŭlū atīrī, “Nīi nī nīi ndatūmirwo nī Jehova ngūitīrīrie maguta ūtuīke mūthamaki wa andū ake a Isiraeli; nī ūndū ūcio rīu thikīrīria ndūmīrīri kuuma kūrī Jehova. ² Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: ‘Nīngaherithia Aamaleki nī ūndū wa ūrīa meekire Isiraeli rīrīa maamoheirie njīra-inī makīambata moimīte būrūri wa Misiri. ³ Na rīrī, thīi ūgatharīkīre Aamaleki, na ūniine biū kīrīa gīothe marī nakīo. Ndūkamatigie; ūraga arūme na andū-a-nja, na ciana na nenge, na ng’ombe na ng’onde, na ngamīra na ndigiri.’”

⁴ Nī ūndū ūcio Saŭlū agītīa andū, akīmacookanīrīria kūu Telaimu; nao maarī thigari cia magūrū ngiri magana meerī na andū ngiri ikūmi kuuma Juda. ⁵ Saŭlū agīthīi itūūra inene rīa Amaleki, agīikara ooheirie andū kīanda-inī. ⁶ Nīngī akīra Akeni atīrī, “Thīi mweherere Aamaleki nīgeetha ndikamūniinanīrie nao; nī ūndū inyuū nīmwekire andū othe a Isiraeli maūndū mega rīrīa maambataga moimīte Misiri.” Nī ūndū ūcio Akeni acio makīherera Aamaleki.

⁷ Nake Saŭlū agītharīkīra Aamaleki amarutītie kuuma Havila nginya Shuri, o nginya mwena wa irathīro wa Misiri. ⁸ Akīnyīta Agagi mūthamaki wa Aamaleki arī muoyo, nao andū ake othe akīmaniina biū na rūhiū rwa njora. ⁹ No Saŭlū na ita rīake makīhonokia Agagi na ng’onde imwe cia iria njega, na ng’ombe, na njaū iria ciarī noru, na tūtūrūme, na kīndū gīothe kīrīa kīarī kīega. Indo icio njega makīaga gūciniina biū, no kīndū gīothe kīrīa gītangīendekire na kīhinyaru magīkīniina biū.

¹⁰ Nīngī ndūmīrīri ya Jehova īgīkinyīra Samūeli, akīrwo atīrī, ¹¹ “Ndī na kīeha nī gūtua Saŭlū mūthamaki, nī ūndū nīagarūrūkīte na akaaga kūhingia mawatho makwa.” Samūeli agītangīka na agīkaīra Jehova ūtukū ūcio wothe.

¹² Rūciinī tene-rī, Samūeli agīūkīra agīthīi agatūnge Saŭlū, no akīrwo atīrī, “Saŭlū nīathiite Karimeli. Kūu nīakīte gītugī gīa gūtūma arīrikanagwo, na nīahūndūkīte agaikūrūka agathīi Giligali.”

¹³ Rīrīa Samūeli aakinyire harī we, Saŭlū akiuga atīrī, “Jehova arokūrathima! Nīhingītīe mawatho ma Jehova.”

¹⁴ No Samūeli akīmūūria atīrī, “Naguo mwanio ūcio wa ng’onde ndīraigwa nī wa kīi? Mwanio ūcio ndīraigwa wa ng’ombe-rī, ūkīrī wa kīi?”

¹⁵ Saŭlū agīcookia atīrī, “Thigari ici nīcio ciacirutire kwa Aamaleki; magītīgīa ng’onde imwe cia iria njega na ng’ombe cia kūrūtīra Jehova Ngai waku igongona, no icio ingī nītwaciniinire biū.”

¹⁶ Samūeli akĩira Saũlũ atĩrĩ, “Ta thikĩrĩria! Reke ngwĩre ũrĩa Jehova anjĩrĩte ũtukũ ũyũ.”

Nake Saũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Njĩra.”

¹⁷ Samūeli akiuga atĩrĩ, “O na gũtuĩka hĩndĩ ĩmwe nĩweiraga-rĩ, githĩ ndwagĩtuĩkire mĩtungoria wa mĩhĩrĩga ya Isiraeli? Jehova nĩagũtĩrĩrie maguta ũtuĩke mũthamaki wa Isiraeli. ¹⁸ Nake agĩgũtũma ũthĩ ũkarute wĩra, agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Thĩ ũkaniine andũ acio aaganu biũ; ũrũe na Aamaleki acio nginya ũmaniine biũ.’ ¹⁹ Waregire gwathĩkĩra Jehova nĩkĩ? Nĩ kĩ gĩatũmire ũguthũkĩre indo cia ndaho, ũgũka ũũru maitho-inĩ ma Jehova?”

²⁰ Nake Saũlũ akiuga atĩrĩ, “No nĩ nĩndathĩkĩre Jehova; nĩndathiire kũruta wĩra ũrĩa Jehova aandũmire ngarute. Nĩndaniinire Aamaleki biũ, na ngĩrehe Agagi mũthamaki wao gũkũ. ²¹ Thigari nĩcio cioire ng’ondũ na ng’ombe kuuma kũrĩ indo iria ciatahĩtwo, iria ciarĩ njega ikĩamũrĩtwo Ngai, nĩguo irutĩrwo Jehova Ngai waku igongona kũu Giligali.”

²² No Samūeli akĩmũcookeria atĩrĩ,
“Anga Jehova nĩakenagio nĩ maruta ma njino na magongona
ta ũrĩa akenagio nĩ gwathĩkĩra mũgambo wa Jehova?

Gwathĩka nĩ kwegu gũkĩra igongona,
na kũmũigua nĩ kwegu gũkĩra maguta ma ndũrũme.

²³ Nĩ ũndũ ũremi ũhaana ta mehia ma ũragũri,
nakuo kwaga gwathĩka kũhaana ta wĩhia wa kũhooya mĩhianano.

Tondũ nĩuregete kiugo kĩa Jehova,
nake nĩakũregete ta mũthamaki.”

²⁴ Nake Saũlũ akĩira Samūeli atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie. Nĩnjagararĩte watho wa Jehova na uuge waku. Nĩ andũ ndeetigĩrire ngĩkĩmaathĩkĩra. ²⁵ Rĩu ndagũthaitha, ndekera mehia makwa, na ũhũndũke ũtwarane na nĩ, nĩgeetha ngahooe Jehova.”

²⁶ No Samūeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndigũcooka hamwe nawe. Nĩuregete kiugo kĩa Jehova, nake Jehova nĩakũregete ũtuĩke mũthamaki wa gũthamakĩra Isiraeli!”

²⁷ Rĩrĩa Samūeli aagarũrũkaga athĩ-rĩ, Saũlũ akĩnyĩta ruuno rwa nguo yake, nayo ĩgĩtarũka.

²⁸ Samūeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova nĩatarũra ũthamaki wa Isiraeli kuuma kũrĩ we ũmũthĩ na nĩaũnengera mũndũ ũngĩ wa andũ a itũũra rĩaku, mwega gũgũkĩra. ²⁹ ũrĩa we Riiri wa Isiraeli ndaheenanagera kana akericũkwo; nĩ ũndũ we ti mũndũ, atĩ nĩguo ericũkwo.”

³⁰ Saũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie, no ndagũthaitha ndĩĩthia harĩ athuuri a andũ akwa na harĩ Isiraeli; cookania na nĩ, nĩgeetha ngahooe Jehova Ngai waku.” ³¹ Nĩ ũndũ ũcio Samūeli agĩcookania na Saũlũ, nake Saũlũ akĩhooya Jehova.

³² Samūeli agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndehera Agagi mũthamaki wa Aamaleki.”

Agagi agĩũka kũrĩ we arĩ na ũmĩrĩru, agĩciiragia atĩrĩ, “Ti-itherũ ruo rwa gĩkuũ nĩrũthengu.”

³³ No Samūeli akiuga atĩrĩ,

“O ta ũrĩa rũhiũ rwaku rwa njora rũtũmĩte andũ-a-nja moorwo nĩ ciana-rĩ,
noguogũkũwa egũikara thĩinĩ wa andũ-a-nja atarĩ na mwana.”

Nake Samūeli akĩũragĩra Agagi mbere ya Jehova kũu Giligali.

³⁴ Samūeli agĩcooka agĩthĩ Rama, no Saũlũ akĩambata mũciĩ gwake Gibe a itũũra rĩake. ³⁵ Nginya mũthenya ũrĩa Samūeli aakuire, ndaathiire kuona Saũlũ rĩngĩ, o na gũtuĩka Samūeli nĩamũcakayagĩra. Nake Jehova akĩigua kĩa nĩ ũndũ nĩatuĩte Saũlũ mũthamaki wa gũthamakĩra Isiraeli.

16

Samūeli Gũtĩrĩria Daudi Maguta

¹ Nake Jehova akĩũria Samūeli atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ ũkũrĩrĩa Saũlũ, nĩgũkorwo nĩndĩmũregete ta mũthamaki wa Isiraeli? Iyũria rũhĩa rwaku maguta, na umagare, ũthĩ; ndĩragũtũma ũthĩ kwa Jesii wa itũũra rĩa Bethilehemu. Nĩthuurĩte ũmwe wa ariũ ake atũke mũthamaki.”

² No Samūeli akĩmũria atĩrĩ, “Ingĩthĩ kũu atĩa? Saũlũ nĩarĩgua ũhoru ũcio nake anjũrage.”

Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya moori, ũthĩ nayo na uuge atĩrĩ, ‘Njũkĩte kũrutĩra Jehova igongona.’

³ Na wĩte Jesii oke igongona-inĩ rĩu, na nĩndĩrĩkuonia ũrĩa ũrĩka. Nawe ũtĩrĩrie maguta mũndũ ũrĩa ndĩrĩkuonia.”

⁴ Samūeli agĩka o ta ũrĩa Jehova aamwĩrĩte eeke. Rĩrĩa aakinyire Bethlehemu, athuuri a itũũra makĩmũtũnga makĩinainaga. Makĩmũũria atĩrĩ, “Ŭũkĩte na thayũ?”

⁵ Samūeli akĩmacookeria atĩrĩ, “Ĩĩ, njũkĩte na thayũ; njũkĩte kũrutĩra Jehova igongona. Mwĩtheriei, mũũke hamwe na nĩĩ igongona-inĩ.” Agĩcoka agĩtheria Jesii na ariũ ake, akĩmeeta igongona-inĩ rĩu.

⁶ Rĩrĩa ariũ a Jesii maakinyire-rĩ, Samūeli akĩona Eliabu, agĩciiria atĩrĩ, “Ti-itherũ, ũrĩa Jehova aitĩrĩrie maguta arũngĩi haha mbere ya Jehova.”

⁷ No Jehova akĩra Samūeli atĩrĩ, “Tiga kũmũrora gĩthiithi kana ũraihi wake, nĩgũkorwo nĩndĩmũregete, tondũ Jehova ndaroraga maũndũ marĩa mũndũ aroraga. Mũndũ wa gũkũ thĩ aroraga mũndũ gĩthiithi, no Jehova aroraga ngoro thĩinĩ.”

⁸ Ningĩ Jesii agĩta Abinadabu akĩmũhĩtũkĩria mbere ya Samūeli. No Samūeli akiuga atĩrĩ, “O na ũyũ tiwe Jehova athuurĩte.” ⁹ Ningĩ Jesii akĩhĩtũkithia Shama, no Samūeli akiuga atĩrĩ, “O na ũyũ tiwe Jehova athuurĩte.” ¹⁰ Jesii akĩrehe ariũ ake mũgwanja arĩa maahĩtũkĩire harĩ Samūeli, no Samūeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ndathuurĩte aya.” ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio akĩũria Jesii atĩrĩ, “Ariũ aku othe marĩ haha?”

Jesii agĩcokia atĩrĩ, “Nĩ harĩ ũrĩa mũnini wao; no arĩ rũũru akĩrĩithia ng’ondũ.”

Samūeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũtũmanĩre; tũtingĩkara thĩ atookĩte.”

¹² Nĩ ũndũ ũcio agĩtũmana, nake akĩrehwo. Aarĩ mūtune, akaagĩra gĩthiithi na agathakara mũno akĩoneka.

Jehova agĩcoka akiuga atĩrĩ, “Ŭkĩra ũmũitĩrĩrie maguta; ũyũ nĩwe.”

¹³ Nĩ ũndũ ũcio Samūeli akĩoya rũhĩa rwa maguta akĩmũitĩrĩria maguta ariũ a nyina makĩonaga; kuuma mũthenya ũcio Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩa Daudi na hinya. Nake Samūeli agĩcoka agĩthĩi Rama.

Daudi Gũtungata Saũlũ

¹⁴ Na rĩrĩ, Roho wa Jehova nĩherete kũrĩ Saũlũ, na roho mũũru uumĩte kũrĩ Jehova nĩwamũnyari-iraga.

¹⁵ Nacio ndungata cia Saũlũ ikĩmwĩra atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, nĩ roho mũũru uumĩte kũrĩ Ngai ũrakũnyariira.

¹⁶ Reke mwathi witũ aathe ndungata ciake iria irĩ haha icarie mũndũ ũrĩa ũngĩkũhũũrĩra kĩnanda kĩa mũgeeto. Nĩarihũũraga kĩnanda rĩrĩa roho mũũru uumĩte kũrĩ Ngai wagũkora, nawe nĩũrĩguaga wega.”

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ akĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Cariiai mũndũ ũũĩ kũhũũra kĩnanda wega na mũmũrehe harĩ nĩ.”

¹⁸ Ndungata ĩmwe yake ĩgĩcokia atĩrĩ, “Nĩnyonete mũriũ ũmwe wa Jesii kuuma Bethlehemu ũũĩ kũhũũra kĩnanda kĩa mũgeeto. Nĩ mũndũ mũmĩrĩru na nĩ njamba ya ita. Nĩoi kwaria wega na nĩ mũndũ kĩrorerwa. Nake Jehova arĩ hamwe nake.”

¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ agĩtũma andũ kũrĩ Jesii, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũmĩra mũrũguo Daudi, ũrĩa ũrarĩithia ng’ondũ.” ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio Jesii akĩoya ndigiri ikuuĩte mĩgate, na mondo ya ndibei, na koori, agĩcinengera mũrũwe Daudi atwarĩre Saũlũ.

²¹ Daudi agĩthĩi kũrĩ Saũlũ, akĩingĩra ũtungata-inĩ wake. Saũlũ akĩmwenda mũno, nake Daudi agĩtuĩka ũmwe wa kũmũkuagĩra indo cia mbaara. ²² Ningĩ Saũlũ agĩtũma ũhoru kũrĩ Jesii, akĩmwĩra atĩrĩ, “Itĩkĩria Daudi aikare ũtungata-inĩ wakwa nĩgũkorwo nĩngenetio nĩwe.”

²³ Hĩndĩ ĩrĩa yotho roho ũcio mũũru uumĩte kũrĩ Ngai wakoraga Saũlũ, Daudi nĩoyaga kĩnanda gĩake kĩa mũgeeto na agakĩhũũra. Nake Saũlũ akahoorera; akaigua wega, nago roho ũcio mũũru ũkamweherera.

17

Daudi na Goliathũ

¹ Na rĩrĩ, Afilisti nĩmoonganirie mbũtũ ciao cia mbaara, na magĩcicookanĩrĩria kũu Soko thĩinĩ wa Juda. Makĩamba hema ciao Efesi-Damimu, gatagatĩ ga Soko na Azeka. ² Saũlũ na andũ a Isiraeli makĩũngana, makĩamba hema ciao kĩa kĩa Ela, makĩhaarĩria ũrĩa mekũrũ na Afilisti. ³ Afilisti magĩkara kĩrĩma-inĩ kĩmwe, nao andũ a Isiraeli magĩkara kĩrĩa kĩngĩ, hagakĩgĩa kĩa kĩa gatagatĩ kao.

⁴ Njamba ĩmwe yetagwo Goliathũ, ũrĩa woimĩte Gathu,* akiumĩra hau kambĩ-inĩ ya Afilisti. Nake aarĩ na ũraihi wa makĩria ma buti kenda.† ⁵ Eekĩrite ngũbia ya gĩcango mūtwe, na akehumba nguo ya mbaara ya gĩcango ĩrĩ na ũritũ wa cekerĩ ngiri ithano;‡ ⁶ eyohete indo cia kũgĩtĩra mũthiimo cia gĩcango, na agacuuria kĩberethi gĩa gĩcango gatagatĩ ga ciande ciake. ⁷ Mũtĩ wa itimũ riake waiganaga ta mũtĩ wa mūtumi ngoora, nakĩo kĩgera kĩa mūtwe warĩo kĩarĩ na ũritũ wa cekerĩ magana matandatũ.§ Nake mũkuui wa ngo yake akamũthiĩ mbere.

⁸ Goliathũ akĩrũgama, akĩanĩrĩra kũrĩ itungati cia Isiraeli, akiuga atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte mũũke mwĩyaare mĩhari ya mbaara? Githĩ nĩ ndikĩrĩ Mũfilisti, na inyuĩ githĩ mũtikĩrĩ ndungata cia Saũlũ? Thuurai mũndũ ũmwe mũreke aikũrũke oke kũrĩ nĩ. ⁹ Angĩhota kũrũa na nĩ na anjũrage-rĩ, ithuĩ tũgũtuĩka ndungata cianyu; no ndamũtooria na ndĩmũũrage-rĩ, inyuĩ mũgũtuĩka ndungata ciitũ na mũtũtungatagĩre.” ¹⁰ Ningĩ Mũfilisti ũcio akiuga atĩrĩ, “Ūmũthĩ nĩndoogita itungati cia Isiraeli! Heei mũndũ tũrũe nake.” ¹¹ Rĩrĩa maiguire ciugo cia Mũfilisti ũcio, Saũlũ na andũ othe a Isiraeli makĩmaka, magĩtigĩra mũno.

¹² Na rĩrĩ, Daudi aarĩ mũrũ wa Mũefiratha wetagwo Jesii, woimĩte Bethlehemu ya Juda. Jesii aarĩ na ariũ anana, na matukũ-inĩ ma Saũlũ aarĩ mũndũ mũkũrũ, agatindĩkanga mĩaka. ¹³ Ariũ atatũ a Jesii ariũ akũrũ nĩmathiĩte na Saũlũ mbaara-inĩ: Wa mbere eetagwo Eliabu; na wa keerĩ Abinadabu; na wa gatatũ Shama. ¹⁴ Daudi nĩwe warĩ mũnini wao. Acio atatũ akũrũ nĩmarũmĩrĩre Saũlũ, ¹⁵ no Daudi agathiiaga gwĩ Saũlũ, na agacooka nĩguo akarĩithie ng’ondũ cia ithe kũu Bethlehemu.

¹⁶ Ihinda rĩa matukũ mĩrongo ĩna Mũfilisti ũcio nĩoimagĩra o rũciĩnĩ na hwaĩ-inĩ, akarũgama akeyonithania harĩo.

¹⁷ Na rĩrĩ, Jesii akĩĩra mũriũ Daudi atĩrĩ, “Oya eba* ĩno ya ngano hĩhie, na mĩgate ĩno ikũmi nĩ ũndũ wa ariũ a nyũkwa, ũhiũhe ũcitware kũu kambĩ-inĩ. ¹⁸ Nacio cienyũ ici ikũmi cia ngorono ũcitware kũrĩ mũnene wa gĩkundi kĩa. Ūkĩrore ũrĩa ariũ a nyũkwa matariĩ ũnjookerie ũhoru wao wa kũnyũmĩrĩra.

¹⁹ Na rĩrĩ, marĩ hamwe na Saũlũ na andũ othe a Isiraeli kĩaanda-inĩ kĩa Ela makĩrũa na Afilisti.”

²⁰ Kwarooka gũkĩa-rĩ, Daudi agĩtiga mbũri ĩrĩ na mũriĩthi, akĩoya mĩrigo, akiumagara agĩthiĩ, o ta ũrĩa Jesii aamwathĩrĩre. Nake agĩkinya kambĩ-inĩ o rĩrĩa mbũtũ cia ita cioimagaraga ikang’ethanĩre, ĩrĩ na mbugĩrĩrio ya mbaara. ²¹ Andũ a Isiraeli na Afilisti maaharagĩria ita ciao igaikara ing’ethanĩre. ²² Nake Daudi agĩtiga indo iria aakuuĩte harĩ mũndũ ũrĩa wamenyagĩrĩra indo, agĩteng’era harĩa ikundi ĩcio cia mbaara ciarĩ na akĩgeithia ariũ a nyina. ²³ Rĩrĩa aaragia nao, Goliathũ, njamba ĩyo ya Afilisti kuuma Gathu, ĩkiumĩra gĩkundi-inĩ kĩaayo ĩkĩanagĩrĩra ciugo cia kũmoogita o ta ũrĩa yamenyerete, nake Daudi akĩigua. ²⁴ Rĩrĩa andũ a Isiraeli moonire mũndũ ũcio, othe makĩmũũrĩra marĩ na guoya mũnene.

²⁵ Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli mooranagia atĩrĩ, “Nĩmũkuona ũrĩa mũndũ ũyũ aikaraga akiumagĩra? Oimagĩra nĩgeetha oogite Isiraeli. Mũthamaki nĩekũheana ũtonga mũingĩ kũrĩ mũndũ ũrĩa ũngĩmũruga. Nĩegũcoka ahe mũndũ ũcio mũirĩtu wake amũhikie, nayo nyũmba ya ithe ndĩgũcoka kũrĩha igooti thiĩnĩ wa Isiraeli.”

²⁶ Daudi akĩũria andũ ariũ maarũngĩ hakuhĩ nake atĩrĩ, “Atĩ mũndũ ũrĩa ũkũũruga Mũfilisti ũyũ, na ehererie Isiraeli thoni ici egwĩkwo atĩa? Mũfilisti ũyũ ũtarĩ mũruu nake nũũ, atĩ nĩguo oogite ita cia Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo?”

²⁷ Nao magĩcookera ũhoru ũcio maaragia, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ūguo nĩguo gũgwĩkwo kũrĩ mũndũ ũrĩa ũkũmũũruga.”

²⁸ Hĩndĩ ĩrĩa Eliabu, mũrũ wa nyina ũrĩa mũkũrũ, aamũiguire akĩaria na andũ acio-rĩ, agĩcinwo nĩ marakara nĩ ũndũ wake, akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ũikũrũke gũkũ? Na nũũ ũratigĩre ng’ondũ ĩcio itarĩ nyingĩ kũu werũ-inĩ? Nĩnjũũ ũrĩa ũrĩ mwĩtĩĩ, na ũrĩa ngoro yaku ĩrĩ maramari; ũikũrũkĩte gũkũ no ũndũ wa kwĩrorera mbaara.”

²⁹ Daudi akiuga atĩrĩ, “Kaĩ ndagĩĩka atĩa? Anga ndiagĩrĩrwo nĩ kwaria?” ³⁰ Nake agĩcoka akĩhũgũkĩra mũndũ ũngĩ na akĩmwarĩria ũhoru o ro ũcio, nao andũ makĩmũcookeria ũhoru o ta mbere. ³¹ Ūhoru ũcio Daudi oigire nĩwaiguirwo, ũkĩmenyithio Saũlũ, nake Saũlũ agĩtũmana ageetwo.

* 17:4 Goliathũ aarĩ wa rũciaro rwa Anaki, tondũ Joshua ndaamaniinire othe. † 17:4 nĩ ta mita 3 ‡ 17:5 nĩ ta kilo 57 § 17:7 nĩ ta kilo 7 * 17:17 nĩ ta kilo 22

³² Daudi akĩira Saũlũ atĩrĩ, “Ndũkareke mũndũ o na ũmwe akue ngoro nĩ ũndũ wa Mũfilisti ũyũ; ndungata yaku nĩgũthĩ ĩkarũe nake.”

³³ Saũlũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndũngĩhota gũthĩ kũrũa na Mũfilisti ũyũ; wee ũrĩ o mũndũ mũnini, nake atũire arũaga mbaara kuuma arĩ o mũnini.”

³⁴ No Daudi akĩira Saũlũ atĩrĩ, “Nĩ ndungata yaku ndũire ndĩithagia ng’onde cia baba. Na rĩrĩa mũrũũthi kana nduba ĩngĩnyiita na ĩkuue ng’onde kuuma rũũru-inĩ, ³⁵ ndĩmĩrũmagĩrĩra, ngamĩgũtha, ngateithũra ng’onde ĩyo kuuma kanua-inĩ kayo. Na rĩrĩa yenda kũndũgĩrĩra ngamĩnyiita nderu, ngamĩgũtha, ngamĩũraga. ³⁶ Ndungata yaku yanooraga mũrũũthi na nduba o cieri; Mũfilisti ũyũ ũtarĩ mũruu o nake egũtuĩka o ta ĩmwe yacio, tondũ nĩogitĩte ita rĩa Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo. ³⁷ Jehova ũrĩa wahonokirie harĩ gĩthu kĩa mũrũũthi o na gĩthu kĩa nduba-rĩ, nĩekũhonokia guoko-inĩ kwa Mũfilisti ũyũ.”

Saũlũ akĩira Daudi atĩrĩ, “Thĩĩ, na Jehova arokorwo hamwe nawe.”

³⁸ Hĩndĩ ĩyo Saũlũ akĩhumba Daudi nguo ciake na, akĩmwĩkĩra nguo ya kĩgera na ngũbia ya gĩcango mũtwe. ³⁹ Daudi akĩioha rũhiũ rwake rwa njora igũrũ rĩa nguo icio, na akĩgeria gũkinyũkia, tondũ ndaacimenyerete.

No akĩira Saũlũ atĩrĩ, “Ndingĩhota gũthĩ na indo ici, nĩ ũndũ ndicimenyerete.” Nake agĩciruta. ⁴⁰ Agĩcooka akĩnyiita rũthanju rwake na guoko, agĩthuura tũhiga tũtano tũnyoroku kuuma karũũ-inĩ, agĩtwĩkĩra kamũhuko-inĩ gake ka mũrũũthi, akĩnyiita kĩgũtha gĩake na guoko, agĩthĩĩ, agĩkuhĩrĩria Mũfilisti ũcio.

⁴¹ Hĩndĩ ĩyo Mũfilisti ũcio no gũũka ookaga akuhĩrĩrie Daudi, na mũndũ ũrĩa wamũkuuagĩra ngo arĩ mbere yake. ⁴² Nake akĩrora Daudi, akĩona atĩ aarĩ o mũndũ mũnini, mũtune mwĩrĩ na agathakara, nake akĩmũira. ⁴³ Akĩira Daudi atĩrĩ, “Kaĩ nĩ ndĩ ngui atĩ nĩguo ũgĩũke kũrĩ nĩ na thanju?” Nake Mũfilisti ũcio akĩruma Daudi akĩgwetaga ngai ciake. ⁴⁴ Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ŭka haha, na nĩngũhe nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka nyama ciaku!”

⁴⁵ Daudi akĩira Mũfilisti ũcio atĩrĩ, “Wee ũroka kũrĩ nĩ na rũhiũ rwa njora, na ĩtimũ na kĩberethi, no nĩ ndĩroka kũrĩ we na rĩtwa rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai ũrĩa mwene ita rĩa Isiraeli, ũrĩa wee ũnyararithĩtie. ⁴⁶ Ŭmũthĩ Jehova nĩegũkũneana kũrĩ nĩ, na nĩngũkũgũtha ũgwe thĩ, na ngũtinie kĩongo. Ŭmũthĩ nĩngũhe nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka ciimba cia ita rĩa Afilisti, nayo thĩ yothĩ ĩmenye atĩ nĩ kũrĩ Ngai thĩnĩ wa Isiraeli. ⁴⁷ Arĩa othe moonganĩte haha nĩmekũmenya atĩ Jehova ndahonokanagia na rũhiũ rwa njora kana ĩtimũ; nĩgũkorwo mbaara nĩ ya Jehova, nĩekũmũneana inyuothe moko-inĩ maitũ.”

⁴⁸ Na rĩrĩa Mũfilisti ũcio aamũkuhagĩrĩria nĩguo amũtharĩkĩre-rĩ, Daudi agĩteng’era na ihenya erekeire na kũrĩa mbaara yarĩ nĩguo amũtũnge. ⁴⁹ Agĩkia guoko mondo-inĩ yake akĩruta kahiga kamwe, akĩhiũria kĩgũtha, nake akĩgũtha Mũfilisti ũcio thiithi. Kahiga kau gagĩtoonyerera thiithi-inĩ wake, akĩgũa, agĩturumithia ũthiũ wake thĩ.

⁵⁰ Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩhoota Mũfilisti ũcio na kĩgũtha na kahiga; ndaarĩ na rũhiũ rwa njora guoko-inĩ gwake akĩgũtha Mũfilisti ũcio na akĩmũũraga.

⁵¹ Daudi agĩteng’era, akĩrũgama igũrũ rĩake. Akĩnyiita rũhiũ rwa njora rwa Mũfilisti ũcio akĩrũcomora njora-inĩ. Thuutha wa kũmũũraga-rĩ, agĩtinia kĩongo gĩake na rũhiũ rũu rwa njora.

Rĩrĩa Afilisti moonire atĩ njamba yao nĩ yakua, makĩgarũrũka, makĩũra. ⁵² Andũ a Isiraeli na Juda makĩumĩra maanĩrĩre, makĩingatithia Afilisti nginya itoonyero rĩa Gathu na nginya ihingo-inĩ cia Ekironi. Arĩa moragĩtwo maagwĩte njĩra-inĩ ĩrĩa ĩthiĩaga Sharaimu nginya Gathu na Ekironi. ⁵³ Rĩrĩa andũ a Isiraeli maacookire kuuma kũingatithia Afilisti, magĩtaha indo kambĩ-inĩ ciao. ⁵⁴ Daudi akĩoya mũtwe wa Mũfilisti ũcio, akĩũtwara Jerusalemu, na akĩiga indo cia Mũfilisti ũcio cia mbaara hema-inĩ yake mwene.

⁵⁵ Na rĩrĩa Saũlũ eroreire Daudi agĩthĩ gũtũnga Mũfilisti, akĩũria Abina, mũnene wa mbũtũ cia ita, atĩrĩ, “Mwanake ũyũ nĩ mũriũ waũ?”

Abina akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa ũtũũraga muoyo wee mũthamaki, nĩ ndiũĩ nĩ waũ.”

⁵⁶ Nake mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta gĩtuĩrie ũmenye mwanake ũcio nĩ mũriũ waũ.”

⁵⁷ Na thuutha wa Daudi gũcooka kuuma kũũraga Mũfilisti-rĩ, Abina akĩmuoya na akĩmũtwara mbere ya Saũlũ, o anyiĩtĩte mũtwe wa Mũfilisti ũcio.

⁵⁸ Saülū akīmūūria atĩrĩ, “Mwanake ũyũ, ũrĩ mūriũ waũ?”

Nake Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mūrũ wa ndungata yaku Jesii wa Bethlehemu.”

18

Saülū Kũiguĩra Daudi Ũiru

¹ Thuutha wa Daudi kũrĩkia kwaria na Saülū, Jonathani akiumĩrania ngoro na Daudi, akĩmwenda o ta ũrĩa eyendete we mwene. ² Kuuma mũthenya ũcio Saülū akĩga Daudi gwake na ndaarekire acooke kũinũka mũciĩ gwa ithe. ³ Nake Jonathani akĩgĩa kĩrĩkanĩro na Daudi nĩ ũndũ nĩamwendete o ta ũrĩa eyendete we mwene. ⁴ Jonathani akĩruta nguo ĩrĩa ndaaya yake ya igũrũ ĩrĩa eehumbĩte akĩmĩhe Daudi, hamwe na kanjũ yake, na rūhiũ rwake rwa njora, na ũta wake na mũcibi wake.

⁵ Ũrĩa wothe Saülū aatũmaga Daudi ageeke, nĩawĩkaga ũkagaacĩra, nginya Saülū akĩmũtua mūrũgamĩrĩri mūnene wa mbũtũ cia ita. Ũndũ ũcio ũgĩkenia andũ othe, na ũgĩkenia anene a Saülū o nao.

⁶ Rĩrĩa andũ mainũkaga, thuutha wa Daudi kũũraga Mũfilisti ũcio-rĩ, andũ-a-nja makiuma matũũra-inĩ mothe ma Isiraeli makĩinaga na makĩrũgarũgaga, nĩguo magatũnge Mũthamaki Saülū marĩ na tũhembe na inanda makĩinaga nyĩmbo cia gĩkeno. ⁷ Makĩrũgarũgaga, makĩina atĩrĩ:

“Saülū nĩeyũragĩire andũ ngiri nyingĩ,

nake Daudi akeyũragĩra andũ ngiri makũmi maingĩ.”

⁸ Saülū nĩarakarire mũno; ikũngũiya rĩu rĩkĩmũiguithia ũiru mũno. Agĩciiria atĩrĩ, “Marahe Daudi ũhootani wa kũũraga andũ ngiri makũmi maingĩ, no nĩ ngooraga o ngiri nini. Agĩtigĩtie ũndũ ũngĩ ũrĩkũ, tĩa kwĩyoera ũthamaki?” ⁹ Na kuuma hĩndĩ ĩyo Saülū akĩambĩrĩria kũiguĩra Daudi ũiru na kũmwĩkũũ.

¹⁰ Mũthenya ũyũ ũngĩ roho mũũru uumĩte kũrĩ Ngai ũgĩũka na hinya mũno igũrũ rĩa Saülū. Nake akĩambĩrĩria kwaria ta mũgũrũki arĩ nyũmba yake thĩinĩ, Daudi aahũũraga kĩnanda kĩa mũgeeto, o ta ũrĩa aamenyerete gwĩka. Saülū aarĩ na itimũ guoko, ¹¹ nake akĩmũikĩria, eĩrĩte atĩrĩ, “Ngũtheecithania Daudi na rūthingo.” Nowe Daudi akĩmweherera maita meerĩ akiuma harĩ we.

¹² Saülū nĩetigĩrĩte Daudi, nĩ ũndũ Jehova aarĩ hamwe na Daudi, no nĩatiganĩrie Saülū. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio akĩeheria Daudi harĩ we akĩmũtua mūnene wa thigari ngiri, nake Daudi agatongoragia mbũtũ icio kũu ita-inĩ ciao. ¹⁴ Ũndũ o wothe ũrĩa ekaga nĩwagaacagĩra, nĩ ũndũ Jehova aarĩ hamwe nake.

¹⁵ Rĩrĩa Saülū onire ũrĩa Daudi aagaacĩre, akĩmwĩtigĩra. ¹⁶ No andũ othe a Isiraeli na Juda nĩmendete Daudi nĩ ũndũ nĩamatongoragia kũu ita-inĩ ciao.

¹⁷ Saülū akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Ũyũ nĩ Merabu, mũirĩtu wakwa ũrĩa mũkũrũ. Nĩwe ngũkũhe ũmũhikie; wee ndungatĩra na ũcamba, na ũhũũrane mbaara cia Jehova.” Nĩ ũndũ Saülū eĩrĩre atĩrĩ, “Nĩ ndikũmũũkĩrĩra na guoko gwakwa. Afilisti nĩ meke ũguo arĩ o!”

¹⁸ No Daudi akĩĩra Saülū atĩrĩ, “Nĩ ngĩrĩ ũ, nayo nyũmba yakwa kana mũhĩrĩga wa baba thĩinĩ wa Isiraeli, ũkĩrĩ kĩ, atĩ nĩguo nĩ ndũke mũthoni-we wa mũthamaki?” ¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa ihinda rĩakinyire rĩa Merabu, mwarĩ wa Saülū kũnengerwo Daudi-rĩ, akĩneanwo ahikio nĩ Adirieli wa Mehola.

²⁰ Na rĩrĩ, Mikali mwarĩ wa Saülū nĩendeete Daudi, na rĩrĩa meerire Saülū ũhoru ũcio, agĩkena. ²¹ Nake agĩciiria atĩrĩ, “Nĩngũmũhe we, nĩguo atuĩke mũtego harĩ we nĩguo guoko kwa Afilisti kũmũũkĩrĩre.” Nĩ ũndũ ũcio Saülū akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Rĩu ũrĩ na mweke wa keerĩ wa gũtuĩka mũthoni wakwa.”

²² Nĩngĩ Saülū agĩatha ndungata ciake, agĩciĩra atĩrĩ, “Arĩriai Daudi keheri-inĩ, mũmwĩre atĩrĩ, ‘Atĩrĩrĩ, mũthamaki nĩakenetio nĩwe na ndungata ciake ciothe nĩikwendete; rĩu gĩtuĩke mũthoni-we.’”

²³ Nao magĩcookera ciugo icio kũrĩ Daudi. No Daudi akiuga atĩrĩ, “Mũgwĩciiria nĩ ũndũ mūnini gĩtuĩka mũthoni-we wa mũthamaki? Nĩ ndĩ mũndũ mũthĩni na ndiũkaine.”

²⁴ Rĩrĩa ndungata cia Saülū ciamwĩre ũrĩa Daudi oiga-rĩ, ²⁵ Saülū agĩcookia atĩrĩ, “Ĩrai Daudi atĩrĩ, ‘Mũthamaki ndekwenda irĩhi rĩngĩ o rĩothe rĩa rūracio o tĩa ikonde cia nyama igana cia Afilisti, nĩguo arĩhĩrio kũrĩ thũ ciake.’” Mũbango wa Saülū warĩ atĩ Daudi oragwo nĩ Afilisti.

²⁶ Rĩrĩa ndungata cierire Daudi maũndũ macio-rĩ, Daudi agĩkenio nĩ ũhoru wa gĩtuĩka mũthoni-we wa mũthamaki. Nĩ ũndũ ũcio mbere ya ihinda rĩrĩa rĩaheanĩtwo rĩtanathira-rĩ, ²⁷ Daudi na andũ ake

makiumagara, makĩūruga Afilisti magana meerĩ. Akĩrehe ikonde ciao cia nyama na agĩcineana ciothe kũrĩ mũthamaki nĩgeetha atuĩke mũthoni-we. Saũlũ agĩcooka akĩmũnengera Mikali mũirĩtu wake nĩguo amũhikie.

²⁸ Rĩrĩa Saũlũ aamenyire atĩ Jehova aarĩ hamwe na Daudi, na atĩ mwarĩ Mikali nĩendeete Daudi rĩ, ²⁹ Saũlũ agĩkĩrĩrĩa kũmwĩtigĩra, nake agĩtũũra arĩ thũ yake matukũ make marĩa maatigaire.

³⁰ Anene a ita cia Afilisti magĩthiĩ o na mbere mbaara-inĩ, na o rĩrĩa rĩothe meekaga ũguo, Daudi agĩthiĩ na mbere kũgĩa na ũhootani gũkĩra anene acio angĩ a Saũlũ, narĩo rĩtwa rĩake rĩkĩmenyeka mũno.

19

Saũlũ Kũgeria Kũūruga Daudi

¹ Na rĩrĩ, Saũlũ akĩĩra mũriũ Jonathani na ndungata ciake ciothe moorage Daudi. Nowe Jonathani nĩendeete Daudi mũno, ² nake akĩmũkunyĩra ũhoru, akĩmwĩra atĩrĩ, “Baba Saũlũ nĩaracaria mweke wa gũkũūruga. Nĩ ũndũ ũcio ũkemenyerera rũciũ rũciinĩ; ũthiĩ wĩhithe handũ, na ũikare ho. ³ Nĩ nĩngathiĩ ndũgame hamwe na baba kũu mũgũnda-inĩ, kũu ũgaakorwo ũrĩ. Nĩngaaria nake ũhoru ũgũkonĩ na ũrĩa ngaamenya nĩngakwĩra.”

⁴ Jonathani akĩĩra ithe Saũlũ wega wa Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke mũthamaki aage gwĩka Daudi ndungata yake ũũru; ndakwĩhĩirie, na ũrĩa ekĩte ũkoretwo ũrĩ uumithio mũnene kũrĩ we. ⁵ Nĩetoonyirie ũgwati-inĩ rĩrĩa ooragire Mũfilisti. Nake Jehova akĩhe Isiraeli guothe ũhootani mũnene mũno, ũkĩionera ũndũ ũcio na ũgĩkena. Nĩ kĩ kĩngĩtũma wĩke mũndũ ũtarĩ na ihĩtia ta Daudi ũũru, ũmũũrage hatarĩ na gĩtũmi?”

⁶ Saũlũ nĩathikĩrĩrie Jonathani na akĩhĩta akiuga ũũ: “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũūruga muoyo, Daudi ndekũūragwo.”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio Jonathani agĩĩta Daudi akĩmwĩra ũhoru ũcio maaragia wotho. Akĩmũtwara kũrĩ Saũlũ, nake Daudi agĩkara na Saũlũ o ta mbere.

⁸ Nĩ kwagĩire na mbaara rĩngĩ, na Daudi agĩthiĩ akĩrũa na Afilisti. Nake akĩmahũũra na hinya mũno nginya makĩmũũrĩra.

⁹ No roho mũũru uumĩte kũrĩ Jehova ũgĩkora Saũlũ rĩrĩa aikarĩte gwake nyũmba arĩ na itimũ rĩake guoko-inĩ. Hĩndĩ iyo Daudi aahũũraga kĩnanda kĩa mũgeeto. ¹⁰ Saũlũ akĩgeria kũmũthecereria rũthingo-inĩ na itimũ rĩake, no Daudi akĩmweherera o rĩrĩa aaikagia itimũ rũthingo-inĩ. ũtukũ ũcio Daudi akĩũra.

¹¹ Saũlũ agĩtũma andũ kwa Daudi makaraangĩre nyũmba yake na mamũũrage gwakĩa. No Mikali, mũtumia wa Daudi, akĩmũkunyĩra ũhoru ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Waga kũũra ũtukũ wa ũmũthĩ, ũhonokie muoyo waku-rĩ, rũciũ nĩũkooragwo.” ¹² Nĩ ũndũ ũcio Mikali agĩkũrũkĩria Daudi ndirica-inĩ, nake akĩĩyũrĩra, akĩhonoka. ¹³ Nĩngĩ Mikali akĩoya mũhianano na akĩũiga ũrĩrĩ igũrũ, akĩũhumbĩra na gĩtama na akĩwĩkĩra guoya wa mbũri mũtwe.

¹⁴ Hĩndĩ irĩa Saũlũ aatũmire andũ makanyĩite Daudi, Mikali akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ mũrũaru.”

¹⁵ Nĩngĩ Saũlũ agĩtũma andũ acio macooke makarore Daudi, akĩmeera atĩrĩ, “Mũrehei kũrĩ nĩ arĩ o ũrĩrĩ wake, nĩguo ndĩmũũrage.” ¹⁶ No rĩrĩa andũ maatoonyire kuo, magĩkora no mũhianano warĩ ũrĩrĩ, na ũgekĩrwo guoya wa mbũri mũtwe.

¹⁷ Saũlũ akĩĩra Mikali atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũũheenie ũguo, na ũkarekereria thũ yakwa yũre, nĩgeetha ihonoke?”

Mikali akĩmwĩra atĩrĩ, “Aranjĩrĩre atĩrĩ, ‘Reke nĩ ndĩyũrĩre. Ngũgĩkũūruga nĩ ũndũ kĩ?’”

¹⁸ Nake Daudi akĩũra, akĩhonoka, na agĩthiĩ gwĩ Samūeli kũu Rama, akĩmwĩra ũrĩa wotho Saũlũ aamwĩkĩte. Nĩngĩ Daudi na Samūeli magĩthiĩ Naiothu, magĩkara kuo. ¹⁹ ũhoru ũgĩkinyĩra Saũlũ, akĩrwo atĩrĩ, “Daudi arĩ Naiothu, kũu Rama”; ²⁰ nĩ ũndũ ũcio agĩtũma andũ makamũnyĩite. No hĩndĩ irĩa moonire gĩkundi kĩa anabii gĩkĩratha mohoro, matongoretio nĩ Samūeli arũgamĩte hau, Roho wa Ngai agĩkora andũ a Saũlũ, o nao makĩratha mohoro. ²¹ Saũlũ akĩheo ũhoru ũcio, nake agĩtũma andũ angĩ, nao makĩratha mohoro. Saũlũ agĩtũma andũ riita rĩa gatatũ, o nao makĩratha mohoro. ²² Thuutha wa maũndũ mothe, o nake we mwene agĩthiĩ Rama na agĩkinya irima-inĩ rĩa maaĩ rĩrĩa inene kũu Seku. Nake akĩũria atĩrĩ, “Samūeli na Daudi marĩ ha?”

Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Marĩ Naiothu, kũu Rama.”

²³ Nĩ ūndũ ūcio Saũlũ agĩthiĩ Naiothu, kũu Rama. No Roho wa Ngai ūkĩmũkora, agĩthiĩ akĩrathaga mohoro nginya agĩkinya Naiothu. ²⁴ Akĩaũra nguo ciake cia igũrũ, o na ningĩ akĩratha mohoro arĩ mbere ya Samūeli. Agĩkoma ūguo mũthenya ūcio wothē, o na ūtukũ. Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga andũ moorie atĩrĩ, “Saũlũ nake no ūmwe wa anabii?”

20

Daudi na Jonathani

¹ Na rĩrĩ, Daudi akĩũra, akiuma Naiothu kũu Rama agĩthiĩ kũrĩ Jonathani, akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa njĩkĩte? Nĩ ngero ĩrĩkũ nĩ ngerete? Thoguo ndĩmũhĩĩrie atĩa atĩ nĩkĩo arageria kũnjũraga?”

² Jonathani akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kũroaga gũtuĩka ūguo; wee ndũgũkua! Atĩrĩrĩ, baba ndarĩ ūndũ ekaga o na ūmwe mũnene kana mũnini ataamenyithĩtie. Egũkĩhitha ūndũ ta ūcio nĩkĩ? Ūguo ti guo!”

³ No Daudi akĩhĩta akiuga atĩrĩ, “Thoguo nĩo o wega mũno atĩ nĩnjĩtikĩrĩkĩte nĩwe, nake nĩĩrĩte atĩrĩ, ‘Jonathani ndagĩrĩrwo nĩ kũmenya ūndũ ũyũ, ndakae kũnyĩtwo nĩ kĩa. No rĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, na ũrĩa wee mwene ũtũũraga muoyo-rĩ, hatigaire o ikinya rĩmwe gatagatĩ gakwa na gĩkuũ.”

⁴ Jonathani akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Ūndũ o wothē ũngĩenda njĩke-rĩ, nĩngũgwĩkĩra.”

⁵ Nĩ ūndũ ūcio Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, rũciũ nĩ gĩathĩ gĩa Karũgamo ka Mweri na nĩnjagĩrĩrwo gũkaarĩanĩra hamwe na mũthamaki, no reke thiĩ ngehithe mĩgũnda-inĩ nginya mũthenya wa gatatũ hwaĩ-inĩ. ⁶ No thoguo angĩnjaga-rĩ, mwĩre atĩrĩ, ‘Daudi nĩarathaithe ndĩmwĩtikĩrie aguthũke Bethlehemu itũũra-inĩ rĩao, nĩ ūndũ nĩ kũrĩ na igongona rĩkũrutwo kuo rĩa mwaka nĩ ūndũ wa mũhĩrĩga wao wothē.’ ⁷ Angĩkoiga atĩrĩ, ‘Nĩ wega mũno,’ hĩndĩ ĩyo ndungata yaku nĩĩgakorwo na thayũ. No angĩkaarakara-rĩ, nĩũkamenya na ma atĩ nĩatuĩte nĩekũngera ngero. ⁸ No wee rĩ, onania wendani kũrĩ ndungata yaku, nĩ ūndũ nĩũgĩte kĩrĩkanĩro nayo mbere ya Jehova. Kũngĩkorwo ndĩ na mahĩtia-rĩ, njũraga wee mwene! Ūgũkĩneana kũrĩ thoguo nĩkĩ?”

⁹ Jonathani akiuga atĩrĩ, “Kũroaga gũtuĩka ūguo! Korwo nĩ kũrĩ kaũndũ o na kanini njũũ atĩ baba nĩatuĩte gũkũgera ngero-rĩ, githĩ to ngwĩre?”

¹⁰ Daudi akĩmũũria atĩrĩ, “Thoguo angĩgagũcookeria arĩ na marũrũ-rĩ, ngaahē ũhorō nũũ?”

¹¹ Jonathani akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka, tũthiĩ na kũu mĩgũnda-inĩ.” Nĩ ūndũ ūcio magĩthiĩ kuo me hamwe.

¹² Ningĩ Jonathani akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Nĩ ūndũ wa Jehova o we Ngai wa Isiraeli, ti-itherũ nĩngaaria na baba ihinda ta rĩrĩ mũthenya wa gatatũ! Angĩgakorwo akenetio nĩ wee-rĩ, githĩ to ngũtũmanĩre ngũmenyithie ũhorō ūcio? ¹³ No baba angĩtua nĩ egũkũgera ngero-rĩ, Jehova aroherithia na anjĩke ũũru makĩria, ingĩkaaga gũkũmenyithia, na ndeke ũthiĩ na thayũ. Jehova arokorwo hamwe nawe o ta ũrĩa akoretwo arĩ hamwe na baba. ¹⁴ No nyonia tha irĩa itathiraga ta irĩa cia Jehova matukũ marĩa ngũtũũra muoyo, nĩguo ndikanooragwo, ¹⁵ na ndũkaneherie tha ciaku o na rĩ kuuma kũrĩ nyũmba yakwa, o na hĩndĩ ĩrĩa Jehova agaakorwo aniinĩte thũ ciothe cia Daudi gũkũ thĩ.”

¹⁶ Nĩ ūndũ ūcio Jonathani akĩgĩa kĩrĩkanĩro na nyũmba ya Daudi, akiuga atĩrĩ, “Jehova arorĩhĩria Daudi kũrĩ thũ ciake.” ¹⁷ Nake Jonathani agĩtũma Daudi akiindĩre mwĩhĩtwa wake nĩ ūndũ nĩamwendete, nĩgũkorwo aamwendete o ta ũrĩa eyendete we mwene.

¹⁸ Ningĩ Jonathani akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Rũciũ nĩ gĩathĩ gĩa Karũgamo ka Mweri. Wee nĩũkoneka ndũrĩ ho, nĩ ūndũ gĩtĩ gĩaku gĩgaakorwo kĩrĩ gĩtheri. ¹⁹ Mũthenya wa gatatũ gwatua gũtuka-rĩ, ũgaathĩ handũ harĩa wehithĩte hĩndĩ ĩrĩa thĩina ũyũ waambĩrĩrie, na wetere hau ihiga-inĩ rĩa Ezeli. ²⁰ Nĩngaikia mĩguĩ ĩtatũ mwena-inĩ warĩo, taarĩ wathi ngwĩgera. ²¹ Ningĩ nĩngatũma kahĩ ndĩkeere atĩrĩ, ‘Thiĩ ũgacarie mĩguĩ ĩyo.’ Ingĩakeera atĩrĩ, ‘Mĩguĩ ĩrĩ mwena ũyũ waku; mĩrehe haha,’ hĩndĩ ĩyo ũgooka, nĩ ūndũ ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, ndũrĩ ũũru ũkoona; no thayũ. ²² No ingĩkeera kahĩ kau atĩrĩ, ‘Mĩguĩ ĩrĩ mbere yaku,’ hĩndĩ ĩyo no nginya ũthiĩ, nĩ ūndũ Jehova nĩakũrekereirie ũthiĩ. ²³ Naguo ũhorō ũrĩa twaranĩrie nawe-rĩ, ririkana, Jehova nĩwe mũira gatagatĩ gakwa nawe nginya tene.”

²⁴ Nĩ ūndũ ūcio Daudi akĩhitha kũu mĩgũnda-inĩ, na hĩndĩ ĩrĩa gĩathĩ gĩa Karũgamo ka Mweri gĩakinyire-rĩ, mũthamaki agĩkara thĩ arĩe irio. ²⁵ Agĩkara thĩ handũ harĩa aamenyerete, kũrigania na

rūthingo, ang'ethanĩire na Jonathani, nake Abineri agĩkara thĩ kũrigania na Saũlũ, no handũ ha Daudi haarĩ hatheri. ²⁶ Saũlũ ndoigire ũndũ mũthenya ũcio, nĩ ũndũ eeciiririe atĩrĩ, “No nginya gũkorwo kũrĩ ũndũ wĩkĩte kũrĩ Daudi akanyitwo nĩ thaahu; ti-itherũ arĩ na thaahu.” ²⁷ No mũthenya ũyũ ũngĩ, mũthenya wa keerĩ wa mweri ũcio, handũ ha Daudi haarĩ o hatheri rĩngĩ. Hĩndĩ iyo Saũlũ akĩũria mũriũ Jonathani atĩrĩ, “Nĩ kĩ kĩgĩritie mũrũ wa Jesii oke iruga-inĩ ira na ũmũthĩ?”

²⁸ Jonathani agĩcookia atĩrĩ, “Daudi nĩarathaithire ndĩmwĩtikĩrie athĩĩ Bethlehemu. ²⁹ Aranjiĩririe atĩrĩ, ‘Reke thĩĩ, nĩ ũndũ andũ a nyũmba iitũ marĩ na igongona kũu itũũra-inĩ, na mũrũ wa baba nĩanjathĩte ngorwo ho. Ingĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte nĩwe-rĩ, reke thĩĩ ngoone ariũ a baba.’ ũndũ ũcio nĩguo ũgĩritie oke metha-inĩ ya mũthamaki.”

³⁰ Marakara ma Saũlũ magĩakanĩra Jonathani, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũrũ wa mũtumia mwaganu na mũremi! Githĩ ndiũ atĩ wee nĩũnyiitanĩte na mũrũ wa Jesii nĩguo agũconorithie na aconorithie nyũkwa ũrĩa wagũciarire? ³¹ Hĩndĩ ĩrĩa yotha mũrũ wa Jesii egũtũũra muoyo gũkũ thĩ, wee ndũkehaanda kana ũthamaki waku wĩhaande. Rĩu mũtũmanĩre oke kũrĩ nĩ, tondũ no nginya akue!”

³² Jonathani akĩũria ithe atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma ooragwo? Nĩ atĩa ekĩte?” ³³ No Saũlũ akĩmũikĩria itimũ rĩake nĩguo amũũrage. Nake Jonathani akĩmenya atĩ ithe nĩatuĩte itua rĩa kũũraga Daudi.

³⁴ Jonathani agĩũkĩra, akiuma metha-inĩ arĩ mũrakaru mũno; na mũthenya ũcio wa keerĩ wa mweri ũcio, ndaariĩre irio nĩ ũndũ aarĩ na kĩa nĩ ũrĩa ithe ekĩte Daudi ciĩko cia kũmũconorithia.

³⁵ Rũciĩnĩ rũrũ rũngĩ Jonathani akiumagara, agĩthĩĩ kũu mũgũnda agacemanie na Daudi. Nake agĩthĩĩ na kahĩĩ kanini; ³⁶ akĩra kahĩĩ kau atĩrĩ, “Teng'era ũgacarie mĩguĩ ĩrĩa ngũikia.” Na rĩrĩa kahĩĩ kau gaateng'eraga-rĩ, agũkia mũguĩ mbere yako. ³⁷ Hĩndĩ ĩrĩa kahĩĩ kau gaakinyire harĩa mũguĩ wa Jonathani wagwĩte-rĩ, Jonathani agĩgeeta agĩkeera atĩrĩ, “Githĩ mũguĩ ndũrĩ mbere yaku?” ³⁸ Ningĩ akĩanĩrĩra agĩkeera atĩrĩ, “Hiũha! Hanyũka! Ndũkarũgame!” Kahĩĩ kau gakĩoya mũguĩ ũcio, gagĩcooka kũrĩ mwathi wako. ³⁹ (Kahĩĩ kau gatĩrĩ ũndũ kaamenyaga ũhoru-inĩ ũcio; tiga Jonathani na Daudi maamenyaga ũhoru ũcio.) ⁴⁰ Ningĩ Jonathani akĩnengera kahĩĩ kau indo ciake cia mbaara, agĩkeera atĩrĩ, “Kuua, thĩĩ na indo ici ũcicookie itũũra-inĩ.”

⁴¹ Thuutha wa kahĩĩ kau gũthĩĩ-rĩ, Daudi agĩũkĩra akiuma mwena wa gũthini wa ihiga rĩu, akĩnamĩrĩra maita matatũ mbere ya Jonathani, agĩturumithagia ũthiũ wake thĩ. Magĩcooka makĩmumunyana o eerĩ, makĩrĩranĩra, no Daudi nĩwe warĩririe mũno makĩria.

⁴² Jonathani akĩra Daudi atĩrĩ, “Thĩĩ na thayũ, tondũ nĩtwehĩtire na mwĩhĩtwa tũtũũrie ũrata gatagatĩ gaitũ thĩĩnĩ wa rĩĩtwa rĩa Jehova, tũkiuga atĩrĩ, ‘Jehova nĩwe mũira gatagatĩ gakwa nawe, na gatagatĩ ka njaro ciaku na njaro ciakwa nginya tene.’” Daudi agĩũkĩra agĩthĩĩra, nake Jonathani agĩcooka itũũra-inĩ.

21

Daudi arĩ kũu Nobu

¹ Na rĩrĩ, Daudi agĩthĩĩ Nobu, kũrĩ Ahimeleku ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. Ahimeleku aamũtũnga akĩinaina, akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ ũrĩ wiki nĩkĩ? Nĩ kĩ mũtarĩ na mũndũ ũngĩ?”

² Daudi agĩcookeria Ahimeleku ũcio mũthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, “Nĩ mũthamaki ũnjathĩte ngeke ũndũ mũna na akanjiĩra atĩrĩ, ‘Mũndũ o na ũ ndakamenye ũndũ ũrĩa ngũtũmĩte na ũrĩa ngwathĩte.’ No andũ akwa-rĩ, nĩ ndĩmerĩte tũcemanie handũ hana. ³ Na rĩrĩ, nĩ kĩ ũrĩ nakĩo gĩa kũrĩa? He mĩgate ĩtano, kana o kĩrĩa gĩothe ũngĩhota kuona.”

⁴ No mũthĩnjĩri-Ngai ũcio agĩcookeria Daudi atĩrĩ, “Ndirĩ na mĩgate ĩrĩa ĩhũthĩrwo kũrĩno, no rĩrĩ, haha nĩ harĩ mĩgate ĩrĩa mĩamũre, angĩkorwo andũ acio matihutanĩtie na andũ-a-nja.”

⁵ Daudi agĩcookia atĩrĩ, “Ti-itherũ tũtikoretwo hamwe na andũ-a-nja, o ta ũrĩa arĩ mũtugo witũ rĩrĩa rĩothe ngumagara. Indo cia andũ aya nĩ theru o na gũtuĩka marĩ mawĩra-inĩ matarĩ maamũre. ũmũthĩ indo ciao itikĩrĩ nyamũre makĩria!” ⁶ Nĩ ũndũ ũcio mũthĩnjĩri-Ngai ũcio akĩmũnengera mĩgate ĩyo mĩamũre, nĩgũkorwo hau hatiarĩ na mĩgate ĩngĩ tiga mĩgate ĩrĩa yaigagwo mbere ya Jehova, na nĩyeheretio mbere ya Jehova mũthenya ũcio, na hakaigwo mĩgate ĩngĩ mĩhiũ.

⁷ Na rĩrĩ, mũthenya ũcio, haarĩ na mũndũ ũmwe warĩ ndungata ya Saũlũ, aahingĩrĩrio hau mbere ya Jehova; nake eetagwo Doegu ũrĩa Mũedomu, ũrĩa warĩ mũnene wa arĩithi a Saũlũ.

⁸ Daudi akĩũria Ahimeleku atĩrĩ, “Kaĩ ũtarĩ na itimũ kana rūhiũ rwa njora haha? Ndinooka na rūhiũ rwakwa rwa njora kana kīndũ kīngĩ kĩa mbaara, nĩ ũndũ wĩra wa mũthamaki uuma wa ihenya.”

⁹ Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio agĩcookia atĩrĩ, “Rũhiũ rwa njora rwa Goliathũ, Mũfilisti ũrĩa woragĩire Gĩtuamba-inĩ kĩa Ela, rūrĩ haha; naruo ruohetwo na taama rūkaigwo thuutha wa ebodi. Angĩkorwo nĩkũrwenda-rĩ, ruoe; gũtirĩ na rūhiũ rũngĩ rwa njora tiga o rūu.”

Daudi akiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ rūhiũ rũngĩ taruo; kĩrũnengere.”

Daudi arĩ kũu Gathu

¹⁰ Mũthenya ũcio Daudi akĩũrĩra Saũlũ, agĩthĩ kũrĩ Akishi mũthamaki wa Gathu. ¹¹ No ndungata cia Akishi ikĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ ũyũ ti Daudi, ũrĩa mũthamaki wa bũrũri? Githĩ tiwe mainagĩra nyĩmbo-inĩ ciao atĩrĩ:

“Saũlũ nĩeyũragĩire andũ ngiri nyingĩ,
na Daudi akeyũragĩra andũ ngiri makũmi maingĩ?”

¹² Nake Daudi akĩga ũhoru ũcio ngoro-inĩ na agĩtigĩra Akishi mũthamaki wa Gathu mũno. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio akĩgũrũkithia mbere yao; na rĩrĩa aarĩ moko-inĩ mao, agĩtua ta mũndũ mũgũrũki, akĩharaga mĩrango ya kĩlingo, agĩitaga rũta rũkũrũkanĩtie na nderu ciake.

¹⁴ Akishi akĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Ta rorai mũndũ ũyũ! Nĩ mũgũrũku! Mwakĩmũrehe kũrĩ nĩ nĩki? ¹⁵ Kaĩ nyiihĩtie agũrũki atĩ nĩguo mũndehere mũndũ ũyũ haha eke maũndũ ta maya mbere yakwa? Mũndũ ũyũ no nginya oke nyũmba yakwa?”

22

Daudi arĩ Adulamu na Mizipa

¹ Na rĩrĩ, Daudi akiuma Gathu na akĩũrĩra ngurunga-inĩ ya Adulamu. Rĩrĩa ariũ a ithe na andũ a nyũmba ya ithe maigũire ũguo-rĩ, magĩkũrũka kũrĩ we. ² Ariũ othe maarĩ na mĩnyamaro, kana thĩirĩ kana makaaga kũiganĩra makĩũngana harĩ we, nake agĩtuĩka mũtongoria wao. Aarĩ na andũ ta magana mana.

³ Kuuma kũu, Daudi agĩthĩ Mizipa kũu Moabi, akĩũria mũthamaki wa Moabi atĩrĩ, “Nĩũgwĩtĩkĩria baba na maitũ moke maikare nawe nginya rĩrĩa ngaamenya ũrĩa Ngai ekũnjĩkĩra?” ⁴ Nĩ ũndũ ũcio akĩmatigĩra mũthamaki wa Moabi, nao magĩkara nake ihinda rĩothe rĩrĩa Daudi arĩ kĩhitho-inĩ.

⁵ No mũnabii Gadi akĩra Daudi atĩrĩ, “Tiga gũikara kĩhitho-inĩ. Thĩ bũrũri wa Juda.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi akiuma kũu agĩthĩ mũtitũ wa Herethu.

Saũlũ Kũũraga Athĩnjĩri-Ngai a Nobu

⁶ Na rĩrĩ, Saũlũ akĩguu atĩ Daudi na andũ ake nĩmonetwo. Nake Saũlũ aikarĩte thĩ gĩtina-inĩ kĩa mũtĩ wa mũbinde Kĩrĩma-inĩ kĩa Gibeaa anyiitĩte itimũ rĩake na guoko, nao anene ake othe marũgamĩte mamũthiũrũkĩirie. ⁷ Nake Saũlũ akĩmeera atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩrai, andũ a Benjamini! Anga mũrũ wa Jesii nĩakamũhe mĩgũnda ya irio na ya mĩthabibũ inyuothe? Anga nĩakamũtua anene a ita a kũrũgamĩrĩra andũ ngiri, na a kũrũgamĩrĩra andũ magana? ⁸ Kĩu nĩkĩo gĩtũmĩte inyuothe mũciire kũnjũkĩrĩra? Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũngĩnjĩra rĩrĩa mũrũ wakwa egũthondeka kĩrĩkanĩro na mũrũ wa Jesii. Gũtirĩ o na ũmwe wanyu wĩciirĩtie ũhoru wakwa kana akanjĩra atĩ mũrũ wakwa nĩaikĩrĩirie ndungata yakwa iikare ĩnjoheirie, ta ũrĩa ĩreeka ũmũthĩ.”

⁹ No Doegu ũrĩa Mũedomu, ũrĩa warũgamĩte hamwe na anene a Saũlũ, akiuga atĩrĩ, “Nĩndonire mũrũ wa Jesii okĩte kũrĩ Ahimeleku mũrũ wa Ahitubu kũu Nobu. ¹⁰ Ahimeleku nĩamũtuĩrĩirie ũhoru harĩ Jehova; agĩcooka akĩmũhe irio, na rūhiũ rwa njora rwa Goliathũ ũrĩa Mũfilisti.”

¹¹ Ningĩ mũthamaki agĩtũmanĩra mũthĩnjĩri-Ngai Ahimeleku mũrũ wa Ahitubu, na nyũmba ya ithe yotho, ariũ maarĩ athĩnjĩri-Ngai kũu Nobu, nao othe magĩũka kũrĩ mũthamaki. ¹² Saũlũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩria rĩu, mũrũ wa Ahitubu.”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ĩĩ, mwathi wakwa.”

¹³ Saũlũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũciirĩre kũnjũkĩrĩra, wee na mũrũ wa Jesii, nawe ũkamũhe mĩgate, o na rūhiũ rwa njora, na ũkamũtuĩrĩria ũhoru harĩ Jehova, nĩgeetha aanemere na aikare anjoheirie, ta ũrĩa ekĩte ũmũthĩ?”

¹⁴ Ahimeleku agĩcookeria mūthamaki atĩrĩ, “Nūũ thĩinĩ wa ndungata ciaku ciothe mwathĩki ta Daudi, mūthoni-we wa mūthamaki, mūrōri wa arangĩri aku, na nĩatĩĩkĩte mūno thĩinĩ wa nyūmba yaku? ¹⁵ Mūthenya ūcio nĩguo warĩ wa mbere wa kūmūtuĩrĩria ūhorō harĩ Jehova? Aca tiguō! Reke mūthamaki ndageciĩrĩrie ndungata yaku kana mūndũ o na ūrĩkũ wa nyūmba ya ithe, nĩgũkorwo ndungata yaku ndĩrĩ ūndũ o na ūmwe yũĩ wa maũndũ maya mothe.”

¹⁶ No mūthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ, wee Ahimeleku nĩgũkua, wee na andũ othe a nyūmba ya thoguo.”

¹⁷ Nĩngĩ mūthamaki agĩatha thigari iria ciamūrũgamĩrĩire, agĩcĩra atĩrĩ: “Hũgũkaai mūūrage athĩnjĩri-Ngai a Jehova nĩ ūndũ o nao nĩmanyiitanĩire na Daudi. Nĩmamenyire nĩ kũũra ooraga, na matiigana kũnjĩra.”

No anene a mūthamaki makĩrega gūtambũrũkia guoko moorage athĩnjĩri-Ngai a Jehova.

¹⁸ Mūthamaki agĩcooka agĩatha Doegu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Hũgũka ūūrage athĩnjĩri-Ngai.” Nĩ ūndũ ūcio Doegu ūcio Mūedomu akĩhũgũka akĩmooraga. Mūthenya ūcio akĩūruga andũ mĩrongo ĩnana na atano arĩa meehumbĩte ebodi ya gatani. ¹⁹ Agĩcooka akĩhũũra Nobu, itũũra rĩu rĩa athĩnjĩri-Ngai, na rūhiũ rwa njora, akĩūruga arũme na andũ-a-nja, ciana ciarĩo o na ngenge, na ng’ombe ciarĩo, na ndigiri o na ng’ōndu.

²⁰ No Abiatharu, mūrũ ūmwe wa Ahimeleku mūrũ wa Ahitubu, akĩhonoka, akĩũra, na akĩrũmĩrĩra Daudi. ²¹ Akĩĩra Daudi atĩ Saũlũ nĩoragĩte athĩnjĩri-Ngai a Jehova. ²² Nake Daudi akĩĩra Abiatharu atĩrĩ, “Mūthenya ūcio, rĩrĩa Doegu ūcio Mūedomu aarĩ kuo-rĩ, nĩndamenyire atĩ no nginya ere Saũlũ. Nĩ nĩ ndehithĩrĩrie nyūmba yothē ya thoguo gĩkuũ. ²³ Ikara hamwe na nĩ; ndũgetigĩre; mūndũ ūrĩa ūracaria muoyo waku, o na wakwa o naguo nĩaraũcaria. Ūrĩ hamwe na nĩ ūrĩ mūmenyerere.”

23

Daudi Kũhonokia Keila

¹ Na rĩrĩ, Daudi akĩĩrwo atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, Afilisti nĩmararũa na itũũra rĩa Keila, na magatunyana ngano ĩrĩa ĩrĩ mahuhĩro-inĩ.” ² Nake agĩtuĩria ūhorō harĩ Jehova, akĩũria atĩrĩ, “Nĩnjagĩrĩrwo nĩgũthĩĩ gũtharĩkĩra Afilisti acio?”

Nake Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Thĩĩ ūgatharĩkĩre Afilisti nĩguo ūhonokie Keila.”

³ No andũ a Daudi makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũkũ Juda nĩtũretigĩra. Githĩ tũtigũgũtigĩra makĩria twathĩĩ Keila tũkarũe na mbũtũ cia Afilisti!”

⁴ O rĩngĩ Daudi agĩtuĩria ūhorō harĩ Jehova, nake Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ikũrũka ūthĩĩ Keila, nĩ ūndũ nĩngũneana Afilisti guoko-inĩ gwaku.” ⁵ Nĩ ūndũ ūcio Daudi na andũ ake magĩthĩĩ Keila, makĩrũa na Afilisti, na makĩmataha mahiũ mao. Akĩrehera Afilisti hathara nene, na akĩhonokia andũ a Keila. ⁶ (Na rĩrĩ, Abiatharu mūrũ wa Ahimeleku nĩokĩte akuuĩte ebodi rĩrĩa aikũrũkire, akĩũrĩra kũrĩ Daudi kũu Keila.)

Saũlũ Kũingatithia Daudi

⁷ Saũlũ akĩĩrwo atĩ Daudi nĩathiĩte Keila, nake akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩamũneanĩte kũrĩ nĩ, nĩgũkorwo Daudi nĩehingĩrĩrie na ūndũ wa gũtoonya itũũra rĩrĩ na ihingo na mĩgũiko.” ⁸ Nake Saũlũ agĩta mbũtũ ciake ciothe mathĩĩ mbaara, nĩguo maikũrũke Keila makahingĩrĩrie Daudi na andũ ake.

⁹ Hĩndĩ ĩrĩa Daudi aamenyire atĩ Saũlũ nĩaciĩrĩre kũmwĩka ūũru-rĩ, akĩĩra Abiatharu mūthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, “Rehe ebodi ĩyo.” ¹⁰ Daudi akiuga atĩrĩ, “Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, ndungata yaku nĩ ĩguĩte hatarĩ nganja atĩ Saũlũ nĩarooka Keila aniine itũũra rĩrĩ nĩ ūndũ wakwa. ¹¹ Hihi aikari a Keila nĩmekũũneana kũrĩ we? Hihi Saũlũ nĩegũikũrũka gũkũ, ta ūrĩa ndungata yaku ĩguĩte? Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, menyithia ndungata yaku ūhorō.”

Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩegũikũrũka.”

¹² O rĩngĩ Daudi akĩũria atĩrĩ, “Hihi aikari a Keila nĩmekũũneana, nĩ na andũ akwa, kũrĩ Saũlũ?”

Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩmegũkũneana.”

¹³ Nĩ ūndũ ūcio Daudi na andũ ake, andũ ta magana matandatũ, makiuma Keila, na magĩkara magĩcangacangaga kũndũ na kũndũ. Rĩrĩa Saũlũ eerirwo atĩ Daudi nĩorĩte akoima Keila, agĩtiga gũthĩĩ kuo.

¹⁴ Nake Daudi agĩkara ciĩhitho cia werũ-inĩ na irĩma-inĩ cia Werũ wa Zifu. O mũthenya Saũlũ nĩamũcaragia, no Ngai ndaaneanire Daudi moko-inĩ make.

¹⁵ Rĩria Daudi aarĩ Horeshu kũu Werũ wa Zifu, akĩmenya atĩ Saũlũ okĩte nĩguo amũũrage. ¹⁶ Nake Jonathani mũrũ wa Saũlũ agĩthiĩ kũrĩ Daudi kũu Horeshu na akĩmũteithia kwĩyũmĩrĩria thĩinĩ wa Ngai. ¹⁷ Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, Baba Saũlũ ndagakũhutia na guoko gwake. Wee nĩũgathamakĩra Isiraeli, na nĩ nduĩke mũnini waku. O na Baba Saũlũ, nĩoi ũguo.” ¹⁸ Nao eerĩ makĩgĩa kĩrĩkanĩro mbere ya Jehova. Thuutha ũcio Jonathani akĩinũka, no Daudi agĩtigwo kũu Horeshu.

¹⁹ Nao andũ a Azifu makĩambata magĩthiĩ kũrĩ Saũlũ kũu Gibeaa makĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ Daudi ndehithĩte gatagatĩ-inĩ gaitũ ciĩhitho-inĩ cia gũkũ Horeshu, kĩrĩma-igũrũ kĩa Hakila, mwena wa gũthini wa Jeshimoni? ²⁰ Na rĩrĩ, wee mũthamaki, ikũrũka ũuke o rĩria rĩothe ũngĩenda gũũka, na ithuĩ nĩ igũrũ riitũ kũmũneana kũrĩ mũthamaki.”

²¹ Saũlũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Jehova aromũrathima nĩ ũndũ wa kwĩnjiiria. ²² Thiĩ mũkehaarĩrie makĩria. Tuĩriai nĩ kũ Daudi amenyerete gũthiia, na nũũ ũmuonete kuo. Njĩrĩtwo atĩ nĩ mũndũ mwara mũno. ²³ Tuĩriai ũhoru wa kũria guothe ehithaga na mũndehere ũhoru mũkinyanĩru. Na nĩ nĩngũcoka thiĩ na inyuĩ; angĩkorwo arĩ kũndũ gũkũ-rĩ, nĩngamũcacia mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Juda.”

²⁴ Nĩ ũndũ ũcio makiumagara magĩthiĩ kũu Zifu, magĩkinya mbere ya Saũlũ. Na rĩrĩ, Daudi na andũ ake maarĩ kũu Werũ-inĩ wa Maoni, kũu Araba mwena wa gũthini wa Jeshimoni. ²⁵ Nake Saũlũ na andũ ake makĩambĩrĩria kũmacaria, na rĩria Daudi eerirwo ũhoru ũcio, agĩkũrũka agĩthiĩ rwaro-inĩ rwa ihiga, agĩkara kũu Werũ-inĩ wa Maoni. Rĩria Saũlũ aigũire ũhoru ũcio-rĩ, o nake agĩthiĩ kũu Werũ-inĩ wa Maoni aingatithĩtie Daudi na ihenya.

²⁶ Saũlũ aagerete mwena ũmwe wa kĩrĩma, nake Daudi na andũ ake makagerera mwena ũria ũngĩ, mahiũhĩte nĩguo morĩre Saũlũ. Na rĩria Saũlũ na thigari ciake maakuhagĩrĩria Daudi na andũ ake nĩguo mamanyiite-rĩ, ²⁷ hagĩũka mũndũ watũmitwo kũrĩ Saũlũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka na ihenya! Afilisti nĩmatharĩkĩre bũrũri.” ²⁸ Hĩndĩ iyo Saũlũ agĩtiga kũrũmĩrĩra Daudi, agĩthiĩ agacemanie na Afilisti. Nĩkĩo metaga handũ hau Sela-Hamalekothu. ²⁹ Nake Daudi akĩambata akiuma kũu agĩthiĩ gũtũura ciĩhitho-inĩ cia Eni-Gedi.

24

Daudi Kũhonokia Muoyo wa Saũlũ

¹ Na rĩrĩ, thuutha wa Saũlũ gũcoka kuuma kũingatithia Afilisti, akĩrwo atĩrĩ, “Daudi arĩ Werũ-inĩ wa Eni-Gedi.” ² Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ akĩoya andũ ngiri ithatũ arĩa athuure kuuma Isiraeli guothe magĩthiĩ gũcacia Daudi na andũ ake gũkuhĩ na ndwaro cia mahiga kũria gũtũũragwo nĩ Mbũri cia Werũ.

³ Nake agĩkinya ciugũ-inĩ cia ng’ondũ iria ciarĩ njĩra-inĩ; naho nĩ haarĩ na ngurunga, nake Saũlũ agĩtoonya thĩinĩ ageiteithie. Daudi na andũ ake maarĩ kũu thĩinĩ mũno, ngurunga-inĩ. ⁴ Nao andũ a Daudi makĩmwĩra atĩrĩ, “Ūyũ nĩguo mũthenya ũria Jehova aaririe ũhoru wago, agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Nĩnganeana thũ yaku moko-inĩ maku ũmũke ũria ũkwenda.’” Nake Daudi agĩkuruma atekuonwo, agĩthiĩ agĩtinia gĩcũrĩ kĩa nguo ya Saũlũ.

⁵ Thuutha-inĩ, Daudi akĩigua ngoro ikĩmũciirithia nĩ ũndũ wa gũtinia gĩcũrĩ kĩa nguo ya Saũlũ. ⁶ Akĩra andũ ake atĩrĩ, “Jehova arongiria njike ũndũ ta ũcio kũrĩ mwathi wakwa, ũcio mũitĩrĩrie maguta wa Jehova, kana ndĩmwĩke ũũru na guoko gwakwa; nĩ ũndũ nĩwe mũitĩrĩrie maguta wa Jehova.” ⁷ Aarĩkia kwaria ciugo icio, Daudi agĩkaania andũ ake, na ndaamarekire mookĩrĩre Saũlũ. Nake Saũlũ akiuma ngurunga-inĩ, na agĩthiĩra.

⁸ Ningĩ Daudi akiuma ngurunga-inĩ iyo, akĩanĩrĩra agĩta Saũlũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mwathi wakwa, mũthamaki!” Rĩria Saũlũ eehũgũrĩre, Daudi akĩnamĩrĩra, agĩturumithia ũthiũ thĩ. ⁹ Akĩra Saũlũ atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmaga ũthikĩrĩrie andũ rĩria mekuuga atĩrĩ, ‘Daudi nĩeciiragĩria gũgwĩka ũũru?’ ¹⁰ ũmũthĩ nĩweyonera na maitho maku ũria Jehova egũkũneanĩte moko-inĩ makwa kũu ngurunga-inĩ. Kũrĩ andũ amwe maniingĩrĩrie ngũũrage, no ndakũhonokia; ndoiga atĩrĩ, ‘Ndikuoya guoko gwaka njike mwathi wakwa ũũru, nĩ ũndũ nĩwe mũitĩrĩrie maguta wa Jehova.’ ¹¹ Baba, ta kĩone, rora gĩcunjĩ gĩkĩ kĩa nguo yaku, gĩkĩ kĩrĩ guoko-inĩ gwakwa! Ndinirie gĩcunjĩ kĩa nguo yaku, no ndinakũũraga. Rĩu

menya na ūkūūrane atĩ nĩ ndirĩ na ihĩtia rĩa gwĩka ūūru kana rĩa ūremi. Nĩ ndikūhĩtĩrie, no wee nĩūranjaria ūnjūrage. ¹² Jehova arotūtũthania ciira nĩ nawe. Na Jehova arondihĩria maūru marĩa wee ūnjikĩte, no guoko gwakwa gūtigakūhutia. ¹³ O ta ūrĩa kūrĩ thimo yugaga atĩrĩ, ‘Waganu uumaga o harĩ arĩa aaganu,’ nĩ ūndũ ūcio guoko gwakwa gūtigakūhutia.

¹⁴ “Mũthamaki wa Isiraeli oimĩte gwake ookĩrĩre ũ? Nũ ūingatithĩtie? Nĩ ngui nguũ? Kana nĩ thuya? ¹⁵ Jehova arotūtũthania na atue ciira gatagatĩ gaitũ. Aroeciiria ūhoru wakwa na aūrūgamie; arondūrĩra na aahonokie kuuma guoko-inĩ gwaku.”

¹⁶ Rĩrĩa Daudi aarĩkirie kuuga ūguo-rĩ, Saŭlũ akĩmũuria atĩrĩ, “Ūcio nĩ mūgambo waku, Daudi mūrũ wakwa?” Nake akĩrĩra aanĩrĩre. ¹⁷ Akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee ūrĩ mũthingu kungĩra. Nĩ ūnjikĩte wega, no nĩ ngagwĩka ūūru. ¹⁸ Nĩwarĩkia o rĩu kũnjĩra ūndũ mwega ūnjikĩte; Jehova nĩekũūneanĩte moko-inĩ maku, no wee ndūnanjūraga. ¹⁹ Rĩrĩa mūdũ ona thũ yake-rĩ, nĩarekaga ĩthĩ atamĩkĩte ūūru? Jehova arogwĩka maūdũ mega nĩ ūndũ wa ūrĩa ūnjikĩte ūmũthĩ. ²⁰ Nĩnjũũ atĩ ti-itherũ nĩūgatuĩka mũthamaki, na atĩ ūthamaki wa Isiraeli nĩūkehaanda moko-inĩ maku. ²¹ Rĩu wĩhĩte harĩ nĩ na rĩitwa rĩa Jehova atĩ ndūkaniina njaro ciakwa kana rĩitwa rĩakwa rĩthire kuuma nyũmba-inĩ ya baba.”

²² Nĩ ūndũ ūcio Daudi akĩhĩta harĩ Saŭlũ. Nake Saŭlũ agĩcooka mūciĩ, no Daudi na andũ ake makĩambata magĩthĩ kĩhitho-inĩ.

25

Daudi, na Nabali na Abigaili

¹ Na rĩrĩ, Samūeli agĩkua, nao andũ othe a Isiraeli makĩūngana makĩmūrĩrĩra; makĩmũthika mūciĩ gwake kũu Rama.

Nake Daudi agĩkūrũka agĩthĩ Werũ wa Maoni. ² Mūdũ ūmwe wa kũu Maoni, ūrĩa warĩ na indo kũu Karimeli, aarĩ mūtongu muno. Aarĩ na mbũri ngiri ĩmwe na ng’ondũ ngiri ithatũ, iria aamuraga guoya kũu Karimeli. ³ Nake eetagwo Nabali, na mūtumia wake eetagwo Abigaili. Aarĩ mūtumia mūūgĩ na mũthaka, no mũthuuriwe, ūrĩa warĩ Mũkalebu, aarĩ mūūru na mũkarĩ maūdũ-inĩ make.

⁴ Daudi arĩ werũ-inĩ nĩagũire atĩ Nabali nĩ ng’ondũ aramũra guoya. ⁵ Nĩ ūndũ ūcio agĩtũma aanake ikũmi akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũthĩ kūrĩ Nabali kũu Karimeli na mūmũgeithie mwĩtanĩtie na nĩ. ⁶ Mwĩrei atĩrĩ; ‘Ūrotũura mĩaka mĩingĩ! Ūrogĩa na ūgima, wee na nyũmba yaku! O na kĩrĩa gĩothe ūrĩ nakĩo kĩroogĩa na ūhooreri!”

⁷ “Na rĩrĩ, ndĩraigua atĩ nĩ hĩndĩ ya kũmura ng’ondũ guoya. Rĩrĩa arĩithi aku maarĩ hamwe na ithuĩ, tũtiamekire ūūru, na ihinda rĩrĩa rĩothe maarĩ Karimeli gūtĩrĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩa kĩorire. ⁸ Ūria ndungata ciaku na nĩgũkwĩra. Nĩ ūndũ wa ūguo ĩka aanake acio akwa maūdũ mega, nĩgũkorwo tũũkĩte hĩndĩ ya gĩkeno. Ndagũthaitha ūhe ndungata ciaku na mūrũguo Daudi kĩrĩa gĩothe ūngĩmoonera.’”

⁹ Rĩrĩa andũ a Daudi maakinyire-rĩ, makĩhe Nabali ndũmĩrĩri ĩyo ya Daudi. Nao magĩcooka magĩeterera.

¹⁰ Nabali agĩcookeria ndungata cia Daudi atĩrĩ, “Daudi nũũ? Mūrũ wa Jesii ūyũ nĩ ūrĩkũ? Ntungata nyingĩ nĩiroora ikoima kūrĩ aathani acio matukũ maya. ¹¹ Nĩ kĩ kĩngĩtũma njoe mĩgate yakwa, na maaĩ, na nyama iria thĩnjĩire andũ akwa a kũmura ng’ondũ guoya, ndĩcihe andũ itooĩ kūrĩa moimĩte?”

¹² Andũ acio a Daudi makĩhũndũka, magĩcooka na thuutha. Hĩndĩ ĩrĩa maakinyire, makĩheana ūhoru ūcio wothe. ¹³ Daudi akĩĩra andũ ake atĩrĩ, “Mwĩohei hiũ cianyu cia njora!” Nao makĩioha hiũ ciao cia njora, o nake Daudi akĩioha rwake. Andũ ta magana mana makĩambata hamwe na Daudi, nao andũ magana meerĩ magĩtigwo maikarĩtie indo.

¹⁴ Na rĩrĩ, ūmwe wa ndungata cia Nabali akĩĩra Abigaili mūtumia wa Nabali atĩrĩ, “Daudi nĩaratũmĩte ndungata ciake kuuma werũ-inĩ irehere mwathi witũ ngeithi, nake araciruma. ¹⁵ No andũ acio nĩmatwĩkire wega. Matiatwĩkire ūūru, ihinda rĩothe rĩrĩa twarĩ kũu mĩgũnda-inĩ hakuhĩ nao, na gūtĩrĩ kĩndũ kĩorire. ¹⁶ Ūtukũ na mũthenya maarĩ ta rūthingo rwatũrigiĩcĩrie hĩndĩ ciothe rĩrĩa twarĩthagia ng’ondũ ciitũ gũkuhĩ nao. ¹⁷ Rĩu-rĩ, wĩciirie wone ūrĩa wagĩrĩrwo nĩ gwĩka, nĩ ūndũ mwanangĩko nĩũkuhĩrĩrie mwathi witũ na nyũmba yake yothe. Nĩ mūdũ mwaganu ūũ atĩ gūtĩrĩ mūdũ ūngĩmwarĩra.”

¹⁸ Abigaili ndaateire ihinda. Akīoya mīgate magana meerī, na mondo igīrī cia ndibei, na ng'ondū ithano īrī thīnje, na ibaba ithano* cia ngano hīhie, na imanjīka igana cia thabibū nyūmū, na ikūmba magana meerī cia ngūyū, agīciigīrīra ndigiri igūrū. ¹⁹ Ningī akīira ndungata ciake atīrī, “Thiiaagai mbere; nīngūmūrūmīrīra.” No ndeerire mūthuriwe Nabali ūhoro ūcio.

²⁰ Na rīrīa aathiiaga ahaicīte ndigiri yake agereire mūkuru warī kīrīma-inī, Daudi na andū ake magīūka maikūrūkīte na kūrīa aarī, agīcemanīa nao. ²¹ Daudi aakoretwo oiga atīrī, “Warī wīra wa tūhū, nīi ngarorera mūdū ūcio indo ciake kūu werū-inī, nīgeetha gūtīkagīe kīndū o na kīmwe gīake gīkūūra. Nake andīhīte wega na ūūru. ²² Ngai aroherithia Daudi, na amwīke ūūru makīria, ingīgaatigia mūdū mūrūme o na ūmwe muoyo ūrīa ūmūkoniī rūciū rūciinī!”

²³ Rīrīa Abigaili onire Daudi, akīhiūha kuuma igūrū rīa ndigiri yake na akīinamīrīra mbere ya Daudi aturumithītie ūthiū thī. ²⁴ Akīgūithia magūrū-inī make, akīmīwīra atīrī, “Mwathi wakwa, reke ūūru ūyū ūnjookerere ndī nyiki. Ndagūthaiha, reke ndungata yaku īkwarīrie; ūthikīrīrie ūrīa ndungata yaku īrenda kuuga. ²⁵ Mwathi wakwa aroaga kūrūmbūiya mūdū ūcio mwaganu ti Nabali. Ahaana o ta rīitwa rīake, rīitwa rīake riugīte mūdū mūkīgu, na akoragwo arī o mūkīgu. No nīi ndungata yaku-rī, ndionire andū acio mwathi wakwa aatūmīte.

²⁶ “Na rīrī, kuona atī wee mwathi wakwa, Jehova nīakweheranīrie na ūiti wa thakame, na kwaga kwīrīhīria na moko maku-rī, ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo na ūrīa wee ūtūūruga muoyo-rī, thū ciaku na arīa othe mangīenda gwīka mwathi wakwa ūūru marohaana ta Nabali. ²⁷ Na ūreke kīheo gīkī, kīrīa ndungata yaku īreheire mwathi wakwa, kīnengerwo andū arīa makūrūmīrīrie. ²⁸ Ndagūthaiha ūrekere ndungata yaku ihītia rīayo, nīgūkorwo no ngīnya Jehova agaātūma nyūmba ya mwathi wakwa ītuīke ya ūthamaki wa gūtūūra, tondū arūaga mbaara cia Jehova. Gūtikanoneke ūndū mūūru thīinī waku hīndī īrīa yothe ūgūtūūra muoyo. ²⁹ O na kūngīkorwo kūrī mūdū ūgūthingatīte akūrute muoyo-rī, muoyo wa mwathi wakwa nīgūakorwo wohanītio wega na kīohe kīa arīa marī muoyo nī Jehova Ngai waku. No mīoyo ya thū ciaku nīakamīikia kūrāihu ta īikītio na kīgūtha. ³⁰ Rīrīa Jehova agaakorwo ekīte mwathi wakwa maūdū mothe mega marīa eeranīrie mamūkoniī, na akorwo agūtūite mūtongoria wa gūtongoragia Isiraeli-rī, ³¹ mwathi wakwa ndakanakorwo arī na mūrigo wa kūmūrītūhīra thīinī wa thamiri yake nī ūndū wa gūtīthia thakame hatarī na gītūmi kana akorwo erīhīrie. Na hīndī īrīa Jehova akaarehera mwathi wakwa ūhootani-rī, ūkaaririkana ndungata yaku.”

³² Daudi akīira Abigaili atīrī, “Jehova, Ngai wa Isiraeli, arogoocwo, ūcio ūgūtūmire ūmūthī ūūke ūcemanie na nīi. ³³ Ūrorathimwo nī ūndū wa itua rīaku rīega na kūngīria ndigaite thakame ūmūthī, na ndikerīhīrie na moko makwa. ³⁴ Tiga nī ūguo-rī, ti-itherū o ta ūrīa Jehova, Ngai wa Isiraeli, atūūruga muoyo, ūcio ūgiririe ngūgere ngero, korwo ndūnooka na ihenya kūdūnga-rī, gūtīrī mūdū mūrūme o na ūmwe ūkoniī Nabali ūngīakorwo arī muoyo gūgīkīa.”

³⁵ Ningī Daudi akīamūkīra kīrīa aamūreheire kuuma guoko-inī gwake, na akīmīwīra atīrī, “Inūka na thayū. Nīndaigua ūhoro waku na nīndetīkīra ihooya rīaku.”

³⁶ Rīrīa Abigaili aathire kūrī Nabali, akīmūkora arī nyūmba thīinī arugithītie iruga ta rīa mūthamaki. Ngoro yake yarī njanjamūku na aarī mūrīu mūno. Nī ūndū ūcio ndarī ūndū aamwīrie ngīnya rīrīa gwakīrie. ³⁷ Ningī rūciinī gwakīa, rīrīa Nabali aarīūkirwo, mūtumia wake akīmīwīra maūdū macio mothe; ngoro yake īgīkira, akīhaana ta ihiga. ³⁸ Thuutha wa mīthenya ta ikūmi, Jehova akīgūtha Nabali, nake agīkua.

³⁹ Hīndī īrīa Daudi aaiguire atī Nabali nīakuīte, akiuga atīrī, “Jehova arogoocwo, ūrīa ūndūrīrie mbaara iitū na Nabali nī ūndū wa kūnyarara. Nīagirīrīrie ndungata yake ndīgeeke ūūru, na agacookereria Nabali ūūru wake we mwene.”

Daudi agīcooka agītūmanīra Abigaili, akīmūria atuīke mūtumia wake. ⁴⁰ Ndungata ciake igīthīi Karimeli, ikīira Abigaili atīrī, “Daudi nīatūtūmīte kūrī we tūgūtware ūgatuīke mūtumia wake.”

⁴¹ Akīinamīrīra, agīturumithia ūthiū thī, akīmeera atīrī, “Nīi ndungata yanyu ya mūdū-wa-nja ndī haha, nīndīhaarīrie gūtungatīra na gūthambia magūrū ma ndungata cia mwathi wakwa.” ⁴² Abigaili akīhaica ndigiri na ihenya, agīthīi na airītu ake atano a kūmūtungataga, agītwarana hamwe na andū

* 25:18 nī ta lita 37

acio maatūmīt看 nĩ Daudi, agĩtuĩka mĩtumia wake. ⁴³ Daudi nĩahikĩtie Ahinoamu wa Jezireeli,[†] nao eerĩ maarĩ atumia ake. ⁴⁴ No Saũlũ nĩahēanĩte mwarĩ Mikali, mĩtumia wa Daudi, kũrĩ Palitieli wa Laishi, ũrĩa warĩ wa kuuma Galimu.

26

Daudi Kũhonokia Muoyo wa Saũlũ Rĩngĩ

¹ Na rĩrĩ, andũ a Zifu magĩthiĩ kũrĩ Saũlũ kũu Gibe a makĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ Daudi ndehithĩte karĩma ka Hakila, karĩa kang’etheire Jeshimoni?”

² Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ agĩkũrũka nginya Werũ wa Zifu, arĩ na andũ ake ngiri ithatũ a Isiraeli arĩa maathuurĩtwo, mathiĩ magacarie Daudi kuo. ³ Saũlũ akĩamba hema ciake njĩra-inĩ hakuhĩ na kĩrĩma kĩa Hakila kĩrĩa kĩng’etheire Jeshimoni, nowe Daudi agĩkara kũu werũ-inĩ. Rĩrĩa onire atĩ Saũlũ nĩamũrũmĩrĩre kũu-rĩ, ⁴ agĩtũma athigaani na akĩmenya atĩ ti-itherũ Saũlũ nĩakinyĩte kuo.

⁵ Nake Daudi akiumagara agĩthiĩ harĩa Saũlũ aambĩte hema. Akĩona harĩa Saũlũ na Abineri mũrũ wa Neri, mwathi wa mbũtũ cia ita, maakomete. Saũlũ aakomete thĩinĩ wa kambĩ, nacio mbũtũ cia ita ikaamba hema ikamũthiũrũkĩria.

⁶ Daudi agĩcooka akĩũria Ahimeleku ũrĩa Mũhiti, na Abishai mũrũ wa Zeruia, mũrũ wa nyina na Joabu, atĩrĩ, “Nũ ũgũkũrũkania na nĩ kambĩ-inĩ harĩa Saũlũ arĩ?”

Abishai akiuga atĩrĩ, “Nĩtũgũthiĩ nawe.”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio Daudi na Abishai magĩthiĩ kũrĩ ita rĩu ũtukũ, nake Saũlũ aarĩ kũu kambĩ thĩinĩ akomete toro, na itimũ rĩake rĩhaandĩtwo hakuhĩ na mĩtwe wake. Nake Abineri na thigari maakomete makamũthiũrũkĩria.

⁸ Abishai akĩra Daudi atĩrĩ, “Ũmũthĩ Ngai nĩaneanĩte thũ yaku moko-inĩ maku. Na rĩrĩ, reke ndĩmũthecithanie na thĩ na itimũ rĩakwa, itheeca o rĩmwe; ndikũmũtheeca keerĩ.”

⁹ No Daudi akĩra Abishai atĩrĩ, “Tiga kũmũniina! Nũ ũngĩtambũrũkia guoko ookĩrĩre ũrĩa mũitĩrĩre maguta wa Jehova, na atũike ndehĩtie?” ¹⁰ Ningĩ akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ, o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, Jehova we mwene nĩwe ũkũmũhũũra; kana ihinda rĩake rĩkinye, agĩkue, kana athiĩ mbaara-inĩ, agathĩrĩre kuo. ¹¹ No Jehova arongiria ndambũrũkie guoko kũrĩ ũrĩa mũitĩrĩre maguta wa Jehova, ndĩmũũkĩrĩre. Na rĩrĩ, oya itimũ na mbũthũ ya maaĩ icio irĩ hakuhĩ na mĩtwe wake, twĩthĩire.”

¹² Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩoya itimũ na mbũthũ ya maaĩ icio ciarĩ hakuhĩ na mĩtwe wa Saũlũ, magĩthiĩ. Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wonire kana akĩmenya ũhoru ũcio, o na gũtirĩ mũndũ wokĩrĩre. Othe maarĩ toro, nĩgũkorwo Jehova nĩatũmĩte manyiitwo nĩ toro mũnene.

¹³ Daudi agĩcooka akĩringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ, akĩrũgama kĩrĩma-igũrũ handũ haraaya; naho nĩ haarĩ itĩina inene gatagatĩ kao. ¹⁴ Nake akĩanĩrĩra, agĩitana kũrĩ ita rĩu rĩa Saũlũ, na kũrĩ Abineri mũrũ wa Neri, akĩũria atĩrĩ, “Anga ndũkũnjookeria, Abineri?”

Abineri akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe ũ ũreta mũthamaki?”

¹⁵ Daudi akiuga atĩrĩ, “Githĩ ndũrĩ mũndũ mũrũme? Ningĩ-rĩ, nũ ũtariĩ ta we thĩinĩ wa Isiraeli? Nĩ kĩ kiagiria ũrangĩre mũthamaki, ũcio mwathi waku? Nĩ harĩ mũndũ ũgũũkĩte kũniina mũthamaki ũcio mwathi waku. ¹⁶ Ũguo wee wĩkĩte ti ũndũ mwega. Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo-rĩ, wee na andũ aku mwagĩrĩrwo nĩ kũũragwo, nĩ ũndũ mũtiinarangĩra mwathi wanyu, ũcio mũitĩrĩre maguta wa Jehova. Ta rorai hau mũrĩ. Itimũ rĩa mũthamaki na mbũthũ yake ya maaĩ iria ciuma hakuhĩ na mĩtwe wake irĩ ha?”

¹⁷ Saũlũ akĩmenya mũgambo wa Daudi, akĩũria atĩrĩ, “Ũcio nĩ mũgambo waku, Daudi, mũrũ wakwa?”

Daudi agĩcookia atĩrĩ, “Ĩ nĩguo, wee mũthamaki, mwathi wakwa.” ¹⁸ Agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ kĩratũma mwathi wakwa aingatithie ndungata yake? Nĩ atĩa njĩkĩte, na nĩ ũũru ũrĩkũ nyonetwo nago? ¹⁹ Atĩrĩrĩ, reke mũthamaki mwathi wakwa athikĩrĩre ũhoru wa ndungata yake. Angĩkorwo Jehova nĩwe ũkũringĩrĩre ũnjũkĩrĩre-rĩ, aroĩtikĩra igongona. No angĩkorwo nĩ andũ mekĩte ũguo-rĩ, marogwatwo nĩ kĩrumi marĩ mbere ya Jehova! Nĩmanyinatĩte, njeherere gĩcunji gĩakwa harĩ igai rĩa Jehova, na makoiga atĩrĩ, ‘Thiĩ ũgatungatĩre ngai ingĩ.’ ²⁰ Na rĩrĩ, ndũkareke thakame yakwa iĩtĩke

[†] 25:43 Ahinoamu nĩwe warĩ mĩtumia wa mbere wa Daudi (27:3); nĩwe warĩ nyina wa Amunoni, mwana wa irigithathi wa Daudi.

thī haraaya na harīa Jehova arī. Mūthamaki wa Isiraeli oimagarīte agacarie thuya, ta ūrīa mūdū aguīmaga ngware irīma-inī.”

²¹ Nake Saūlū agīcookia atīrī, “Nī nīnjīhītie. Cooka, wee Daudi, mūrū wakwa. Nī ūndū nī wonire muoyo wakwa ūrī wa goro ūmūthī, ndikaageria gūkūgera ngero rīngī. Ti-itherū nīnjīkīte ta mūdū mūkīgu, na ngahītia makīria.”

²² Nake Daudi agīcookia atīrī, “Ī rīrī itimū rīa mūthamaki. Reke ūmwe wa aanake acio aku oke arīgīre. ²³ Jehova nīwe ūrīhaga o mūdū nī ūndū wa ūthingu wake, na wīhokeku wake. Jehova nīegūkūneanīte moko-inī makwa ūmūthī, no nī ndingītambūrūkia guoko njūkīrīre ūrīa mūtīrīrie maguta wa Jehova. ²⁴ Ti-itherū o ta ūguo nī nyonete muoyo waku ūrī wa goro ūmūthī, Jehova arotūma muoyo wakwa o naguo woneke ūrī wa goro, na aahonokie kuuma mathīina-inī mothe.”

²⁵ Saūlū agīcooka akīra Daudi atīrī, “Ūrorathimwo, wee mūrū wakwa, Daudi; nīūgeeka maūdū manene, na ti-itherū nīūkahootana.”

Nī ūndū ūcio Daudi agīthī, nake Saūlū akīhūdūka, akīnūka.

27

Daudi arī kwa Afilisti

¹ No rīrī, Daudi agīciiria atīrī, “Mūthenya ūmwe nīndīrīniinwo nī guoko gwa Saūlū. Ūndū ūrīa mwega ingīka nī kūrīra būrūri wa Afilisti. Hīndī ūyo Saūlū nīagatiga kūnjaria kūdū o na kū thīnī wa Isiraeli, na nī nīngehonokia guoko-inī gwake.”

² Nī ūndū ūcio Daudi na andū magana matandatū arīa maarī nake makiuma, magīthī kūrī Akishi mūrū wa Maoku, mūthamaki wa Gathu. ³ Daudi na andū ake magītūūrania na Akishi kūu Gathu. Mūdū o mūdū aarī na andū a nyūmba yake, na Daudi aarī na atumia ake eerī: Ahinoamu wa Jezireeli, na Abigaili wa Karimeli, mūtumia wa ndigwa wa Nabali. ⁴ Rīrī Saūlū eerirwo atī Daudi nīorīre Gathu, ndaacookire kūmūcaria rīngī.

⁵ Nīngī Daudi akīra Akishi atīrī, “Angīkorwo nīnjītkīrīkīte maitho-inī maku-rī, reke heo handū itūūra-inī rīmwe rīa būrūri ūyū, ngatūre kuo. Nī kī gīgūtūma ndungata yaku itūūre itūūra rīa ūthamaki hamwe nawe?”

⁶ Nī ūndū ūcio Akishi akīmūhe Zikilagi mūthenya o ro ūcio, narīo rītūire rīrī rīa athamaki a Juda kuuma hīndī ūyo. ⁷ Daudi agīkara būrūri wa Afilisti mwaka ūmwe na mīeri īna.

⁸ Na rīrī, Daudi na andū ake makīambata magīthī magītharīkīra andū a Geshuru, na Agirizi na Aamaleki. (Kuuma tene andū acio maatūūraga thīnī wa būrūri ūrīa ūthīte ūgakinya Shuri na Misiri.)

⁹ Rīrī rīothe Daudi aatharīkagīra kūdū, ndaatigagia mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja muoyo, aamoragaga agataha ng’ondū na ng’ombe, na ndigiri na ngamīra, na nguo. Thuutha ūcio agacooka agathī kūrī Akishi.

¹⁰ Rīrī Akishi aamūūria atīrī, “Uuma gūtharīkīra kū ūmūthī?” Daudi akamwīra atīrī, “Nyuma gūtharīkīra Negevu kūu Juda,” kana “Gūtharīkīra Negevu ya Jerameeli,”* kana “Gūtharīkīra Negevu ya Akeni.” ¹¹ Ndaatigirie mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja muoyo nīguo matwarwo Gathu, nī ūndū eeciiririe atīrī, “Maahota gūtūcuukanīrīra moige atīrī, ‘Ūū nīguo Daudi ekīte.’” Na ūcio nīguo warī mūtugo wake hīndī rīa yothe aatūūire būrūri wa Afilisti. ¹² Nake Akishi nīhokete Daudi na akeīraga atīrī, “Nīatuikīte kīndū gīthūūre kūrī andū ake a Isiraeli, na egūtūka ndungata yakwa nginya tene.”

28

Saūlū na Mūragūri wa Eni-Dori

¹ Na rīrī, matukū-inī macio Afilisti makīūngania mbūtū ciao makarūe na Isiraeli. Akishi akīra Daudi atīrī, “No nginya ūmenye atī wee na andū aku nīmūgatwarana na nī ita-inī.”

² Daudi akīmūwīra atīrī, “Hīndī ūyo nīguo ūrīonera ūrīa ndungata yaku ingīhota gwīka.”

Akishi akīmūcookeria atīrī, “Ūguo nī wega, na nī nīngūgūtua mūnangīri wa hīndī ciothe.”

* 27:10 Ajerameeli maarī njaro cia Juda kūgerera harī Hezironi (1Maū 2:9, 25, 26).

³ Hīndī iyo Samūeli nīakuīte, na Isiraeli othe makamūcakaīra na makamūthika itūūra-inī rīake rīa Rama. Saūlū, nake nīaingatīte ago na aragūri makoima būrūri ūcio.

⁴ Afilisti makīūngana na magīthīi makīamba hema ciao kūu Shunemu, nake Saūlū agīcookanīrīria andū a Isiraeli othe na akīamba hema kūu Giliboa. ⁵ Hīndī irīa Saūlū, onire mbūtū ya ita ya Afilisti, agīitigīra; ngoro yake ikīiyūrwo nī guoya. ⁶ Nake agītuīria ūhoru kuuma kūrī Jehova, no Jehova ndaigana kūmūcookeria na irooto kana Urimu, o na kana anabii. ⁷ Saūlū agīcooka akīira ndungata ciae atīrī, “Njarīriai mūdū-wa-nja mūrāgūri, nīguo thīi ngatuīrie ūhoru kuuma kūrī we.”

Nao makiuga atīrī, “Nī kūrī mūrāgūri ūmwe kūu Eni-Dori.”

⁸ Nī ūndū ūcio Saūlū agīkīgarūra nīguo ndakamenyeke, akīihumba nguo ingī, na we na andū eerī magīthīi ūtukū kūrī mūdū-wa-nja ūcio. Akīmwīra atīrī, “Ndagūrīra na roho, na ūndehere mūdū ūrīa ngūgweta.”

⁹ No mūdū-wa-nja ūcio akīmwīra atīrī, “Ti-itherū nīūū ūrīa Saūlū ekīte, nīaniinīte ago na aragūri kuuma būrūri ūyū. Nī kīi gītūmīte wambīre muoyo wakwa mūtego ūndehere gīkuū gīakwa?”

¹⁰ Saūlū akīihīta harī we na rītwa rīa Jehova, akiuga atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūrāga muoyo-rī, ndūkūherithio nī ūndū wa ūndū ūyū.”

¹¹ Ningī mūdū-wa-nja ūcio akīmūūria atīrī, “Nī mūdū ūrīkū ngūkūrehithīria?”

Akiuga atīrī, “Rehe Samūeli.”

¹² Hīndī irīa mūdū-wa-nja ūcio onire Samūeli, agīkayūrūrūka na mūgambo mūnene, akīira Saūlū atīrī, “Waheenia nīkī? Wee nīwe Saūlū!”

¹³ Mūthamaki nake akīmwīra atīrī, “Tiga gwītīgīra. Nī kīi ūroona?”

Mūdū-wa-nja ūcio akiuga atīrī, “Ndīrona roho uumīte na thī.”

¹⁴ Akīūria atīrī, “Ahaana atīa?”

Nake akiuga atīrī, “Nī mūdū mūkūrū ūraambata ehumbīte nguo ndaaya.”

Hīndī iyo Saūlū akīmenya atī ūcio aarī Samūeli, akīinamīrīra, agīkoma na nda, agīturumithia ūthiū thī.

¹⁵ Samūeli akīūria Saūlū atīrī, “Nī kīi gīgūtūma ūūthīnie, ūkandehithia gūkū?”

Saūlū akiuga atīrī, “Ndī mūnyamarīku mūno. Afilisti nīmararūa na nīi, na Ngai nīanjehereire, akaaga kūnjookeria ūhoru na njīra ya anabii, kana ya irooto. Nī ūndū ūcio ndagwīta ūnjīre ūrīa ngwīka.”

¹⁶ Samūeli akiuga atīrī, “Ūgūkīnjūūria nīkī, kuona atī rīu Jehova nīakwehereire na agatuīka thū yaku? ¹⁷ Jehova nīekīte o ta ūrīa oigire na kanua gakwa. Jehova nīagūtunyīte ūthamaki uume moko-inī maku, na akaūnengera mūdū wa itūūra rīaku, nīwe Daudi. ¹⁸ Nī ūndū wee ndwathīkīire Jehova, kana ūgīkinyīria Amaleki mang’ūrī make mahiū, nīkīo Jehova agwīkīte ūguo ūmūthī. ¹⁹ Jehova nīegūkūneana, wee hamwe na Isiraeli, kūrī Afilisti, na rūciū wee na ariū aku mūgaakorwo mūrī hamwe na nīi. Jehova nīagacooka aneane mbūtū cia ita cia Isiraeli kūrī Afilisti.”

²⁰ O hīndī iyo Saūlū akīgūa, agīitambūrūkia thī aiyūrītwo nī guoya nī ūndū wa ūhoru ūcio wa Samūeli. Hinya wake ūgīthira, tondū ndaarīte kīndū mūthenya ūcio wothe o na ūtukū.

²¹ Hīndī irīa mūdū-wa-nja ūcio okire kūrī Saūlū na akīona ūrīa aamakīte, akīmwīra atīrī, “Atīrīrī, ndungata yaku ya mūdū-wa-nja nīgwathīkīire. Ndatwarīrīria muoyo wakwa ūgwati-inī, ndeeka ūrīa ūnjīrīre njike. ²² Rīu ndagūthaita, thikīrīria ndungata yaku, ūreke ngūhe tūirio nīguo ūrīe ūgīe na hinya ūhote gūthīi rūgendo.”

²³ Nake akīrega, akiuga atīrī, “Ndikūrīa.”

No andū ake makīnyītanīra hamwe na mūdū-wa-nja ūcio, makīmūringīrīria, nake akīmaigua. Agīūkīra hau thī agīkarīra ūrīrī.

²⁴ Mūdū-wa-nja ūcio nī aarī na njaū noru kūu nyūmba, irīa aathīnjire o narua. Akīoya mūtu, akīūkanda na akīruga mīgate itarī na ndawa ya kūmbia. ²⁵ Agīcooka agītwarīra Saūlū na andū ake, nao makīrīa. Na ūtukū o ro ūcio magīūkīra magīthīi.

¹ Na rĩrĩ, Afilisti magĩcokanĩrĩria mbūtũ ciao cia ita kũu Afeku, nao Isiraeli makĩamba hema hakuhi na gĩthima kĩria kĩarĩ kũu Jezireeli. ² Na rĩrĩa aathani a Afilisti maahĩtũkaga na ikundi ciao cia magana na cia ngiri, Daudi na andũ ake maathiiaga marĩ thuutha hamwe na Akishi. ³ Anene acio a ita rĩa Afilisti makĩũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũhoru wa Ahibirania aya?”

Akishi agĩcookia atĩrĩ, “Githĩ ũyũ ti Daudi, ũrĩa warĩ mūnene wa Saũlũ mũthamaki wa Isiraeli? Akoretwo arĩ hamwe na nĩ makĩria ma mwaka ũmwe na kuuma mũthenya ũrĩa oimire gwa Saũlũ, nginyagia ũmũthĩ, ndirĩ ndamuona na ihĩtia.”

⁴ No anene a mbūtũ cia ita cia Afilisti makĩmũrakarĩra, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩra mũndũ ũyũ ahũndũke nĩguo acooke handũ harĩa wamũheire. Ndegũthĩ hamwe na ithuĩ mbaara-inĩ ndakae gũtũgarũrũka rĩrĩa tũrarũa. Nĩ ũndũ ũngĩ ũrĩkũ mũndũ ũyũ angĩka maiguithanie na mwathi wake, tiga kũũraga andũ aitũ? ⁵ Githĩ ũyũ ti Daudi ũrĩa mainĩire nyĩmbo-inĩ ciao ũũ:

“‘Saũlũ nĩeyũragĩire andũ ngiri nyingĩ,
nake Daudi alooraga ngiri makũmi mainĩ?’”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio Akishi agĩta Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, nĩũkoretwo ũrĩ mwĩhokeku, na no njigue wega tũgĩtungata hamwe nawe ita-inĩ. Kuuma mũthenya ũrĩa wokire kũrĩ nĩ nginya rĩu, ndirĩ ndoona ihĩtia rĩaku, no anene aya a mbūtũ cia ita matingĩg-wĩtkĩra. ⁷ Hũndũka ũthĩ na thayũ; ndũgeeke ũndũ ũngĩrakaria anene a Afilisti.”

⁸ Daudi akĩũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa njĩkĩte? Nĩ atĩa wonete mũũru na ndungata yaku kuuma mũthenya ũrĩa ndookire kũrĩ we nginya rĩu? Nĩ kĩ gĩkũgĩria thĩ ngarũe na thũ cia mũthamaki, mwathi wakwa?”

⁹ Akishi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ ũkoretwo ũrĩ mwega maitho-inĩ makwa ta mũraika wa Ngai; no rĩrĩ, anene a mbūtũ cia ita rĩa Afilisti moigĩte atĩrĩ, ‘Ŭcio ndangĩtĩkĩrio atwarane na ithuĩ kũu mbaara-inĩ.’ ¹⁰ Rĩu rooka gũũkĩra rũciinĩ tene, hamwe na ndungata cia mwathi waku iria mũũkĩte nacio, na muume gũkũ rũciinĩ gũgĩthererũka.”

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ ake makĩrooka gũũkĩra rũciinĩ tene nĩguo macooke bũrũri-inĩ wa Afilisti, nao Afilisti makĩambata magĩthĩ Jezireeli.

30

Daudi Kũniina Amaleki

¹ Na rĩrĩ, Daudi na andũ ake maakinyire Zikilagi mũthenya wa gatatũ. Nao Amaleki magĩkorwo nĩ matharĩkĩire Negevu na Zikilagi. Nĩmahũrĩte Zikilagi na makarĩcina, ² na nĩmatahĩte andũ-a-nja arĩa othe maarĩ kuo, andũ ethĩ o na arĩa akũrũ. Matiigana kũũraga mũndũ o na ũmwe, no nĩmamakuuie magĩthĩ nao.

³ Rĩrĩa Daudi na andũ ake mookire Zikilagi, maakorire rĩcinĩtwo na mwaki, na atumia ao na ariũ ao na airĩtu ao magatahwo. ⁴ Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ ake makĩrĩra maanĩrĩire nginya makĩaga hinya wa kũrĩra rĩngĩ. ⁵ Atumia a Daudi eerĩ nĩmatahĩtwo, Ahinoamu wa Jezireeli, na Abigaili ũrĩa warĩ mĩtumia wa ndigwa wa Nabali kuuma Karimeli. ⁶ Daudi akĩnyariirika mũno nĩ ũndũ andũ nĩmaciirĩire kũmũhũura na mahiga; o mũndũ arĩ na marũrũ ngoro nĩ ũndũ wa aanake na airĩtu ake. No Daudi akĩgĩa na hinya thĩinĩ wa Jehova Ngai wake.

⁷ Daudi agĩcooka akĩra Abiatharu, mũthĩnjĩri-Ngai, mũrũ wa Ahimeleku atĩrĩ, “Ndeehera ebodi.” Nake Abiatharu akĩmũrehera ebodi, ⁸ nake Daudi agĩtũria ũhoru kũrĩ Jehova, akĩũria atĩrĩ, “Nyingatithie mbūtũ iyo itũtharĩkĩire? Nĩngũmikinyĩra?”

Akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mĩrũmĩrĩre, hatarĩ nganja nĩũkũmikinyĩra na nĩũkũhota gũcookia kĩria gĩtahe.”

⁹ Daudi na andũ magana matandatũ arĩa maarĩ hamwe nake magĩkinya Mũkuru wa Besori, harĩa amwe ao maatigirwo thuutha, ¹⁰ nĩgũkorwo andũ ta magana meerĩ maarĩ anogu mũno, makĩremwo nĩ kũringa mũkuru ũcio. No Daudi na andũ magana mana magĩthĩ na mbere kũmarũmĩrĩra.

¹¹ Nao magĩkorerera Mũmisiri werũ-inĩ, makĩmũtwara kũrĩ Daudi. Makĩmũhe maaĩ ma kũnyua na irio cia kũrĩa, ¹² na kĩenyũ kĩa ngũyũ hihe na imanĩka igĩrĩ cia thabibũ nyũmithie. Akĩria agĩcookwo nĩ hinya, nĩ ũndũ ndaarĩte irio kana akanyua maaĩ handũ ha mĩthenya itatũ, ũtukũ na mũthenya.

¹³ Daudi akĩmũũria atĩrĩ, “We ũrĩ wa ũ na uumĩte kũ?”

Agĩcookia atĩrĩ, “Ndĩ Mūmisiri, ngombo ya mūdũ Mūamaleki. Mwathi wakwa aandiganĩirie ndarũara, mĩthenya itatũ ithirĩte. ¹⁴ Nĩwatharĩkĩire Negevu ya Akerethi,* na rūgongo rwa bũrũri wa Juda, na Negevu ya Kalebu, na tũgĩcina Zikilagi.”

¹⁵ Daudi akĩmũũria atĩrĩ, “Wahota kũdongoria ũnjikũrũkie kũrĩ mbũtũ iyo ĩraatharĩkĩire?”

Mūdũ ũcio agĩcookia atĩrĩ, “Wĩhĩte na mwĩhĩtwa mbere ya Ngai atĩ ndũkũnjũraga, kana ũneane kũrĩ mwathi wakwa, na nĩngũgũtwara, tũikũrũke tũthĩ kũrĩa marĩ.”

¹⁶ Agĩtongoria Daudi, magĩkũrũka, nao makĩmakora kũu, maharaganĩte bũrũri-inĩ ũcio, makĩrĩa na makĩnyua, magĩkenagia nĩ ũndũ wa ũrĩa maatahĩte indo nyingĩ kuuma bũrũri wa Afilisti, na kuuma Juda. ¹⁷ Daudi akĩmahũura kuuma hwaĩ-inĩ kũrĩ mairia nginya hwaĩ-inĩ wa mũthenya ũyũ ũngĩ, na gũtirĩ mūdũ o na ũmwe worire, tiga o aanake magana mana arĩa maahaicire ngamĩra ciao makĩũra.

¹⁸ Daudi agĩcookia indo ciothe iria Aamaleki maakuũte, o hamwe na atumia ake eerĩ. ¹⁹ Gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩagire: mūdũ mwĩthĩ kana mũkũrũ, kamwana kana kairĩtu, indo iria ciothe ciatahĩtwo kana kĩndũ o gĩothe kĩrĩa maakuũte. Daudi agĩcookithia indo ciothe. ²⁰ Nake akĩoya ndũũru ciothe cia mbũri na ng’ombe, nao andũ ake magĩcitwara mbere ya mahiũ marĩa mangĩ, makiugaga atĩrĩ, “Ici nĩ indo iria Daudi aatahĩte.”

²¹ Nĩngĩ Daudi agĩkinya harĩ andũ arĩa magana meerĩ arĩa maanogete mũno makaremwo nĩ kũmũrũmĩrĩa na magatigwo thuutha hau mũkuru-inĩ wa Besori. Magĩũka gũthagaana Daudi na andũ arĩa maarĩ nake. Rĩrĩa Daudi na andũ ake maakuhĩrĩrie, akĩmageithia. ²² No andũ arĩa othe aaganu na arĩa a haaro thĩnĩ wa arũmĩrĩri a Daudi makiuga atĩrĩ, “Tondũ matiathiire hamwe na ithuĩ-rĩ, tũtikũgayana nao indo cia gũtahwo iria tũcookithĩtie. No rĩrĩ, o mūdũ no oe mũtumia wake na ciana athĩ.”

²³ Daudi agĩcookia atĩrĩ, “Aca, ariũ a baba, mũtingĩka ũguo na indo iria Jehova atũheete. Nĩatũgĩtĩire na akaneana mbũtũ iria ciatũũkĩrĩire moko-inĩ maitũ. ²⁴ Nũ ũngĩthikĩrĩria ũguo mũroiga? Igai rĩa mūdũ ũrĩa watigirwo akĩrora indo rĩkũiganana na rĩa ũrĩa waikũrũkie agĩthĩ mbaara-inĩ. Othe mekũgayana o ũndũ ũmwe.” ²⁵ Daudi agĩtua ũndũ ũcio ũtũike kĩrĩa na watho wa kũrũmagĩrĩrwo kũu Isiraeli kuuma mũthenya ũcio nginya ũmũthĩ.

²⁶ Rĩrĩa Daudi aakinyire Zikilagi, agĩtũmĩra athuuri a Juda arĩa maarĩ arata ake indo imwe cia iria ciatahĩtwo, akĩmeera atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩ kĩheo kĩanyu harĩ indo iria itahĩtwo kuuma kũrĩ thũ cia Jehova.”

²⁷ Agĩcitũmĩra arĩa maarĩ Betheli, na Ramothu-Negevu, na Jatiri; ²⁸ na arĩa maarĩ Aroeri, na Sifimothu, na Eshitemoa, ²⁹ na Rakali; na arĩa maarĩ matũũra ma Ajerameeli, na Akeni; ³⁰ o na arĩa maarĩ Horoma, na Bori-Ashani, na Athaki, ³¹ na Hebironi; na arĩa maarĩ kũndũ guothe kũrĩa Daudi na andũ ake moorũrĩte.

31

Saũlũ Kwĩyũraga

¹ Na rĩrĩ, Afilisti makĩhũũrana na Isiraeli; nao andũ a Isiraeli makĩmoorĩra, na aingĩ ao makĩũragĩrwo kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa. ² Afilisti makĩhatĩrĩria Saũlũ na ariũ ake mũno, na makĩũraga ariũ acio ake, Jonathani, na Abinadabu, na Malikishua. ³ Na rĩrĩ, mbaara nĩyaneneheire Saũlũ mũno mũno, na rĩrĩa aikia a mĩguĩ maamũkinyĩrire, makĩmũguraria mũno.

⁴ Nake Saũlũ akĩra mũkuui wake wa indo cia mbaara atĩrĩ, “Comora rũhiũ rwaku rwa njora ũũthece naruo, nĩguo andũ aya mataruaga matigooke maathece na maanyararithie.”

No rĩrĩ, mũkuui ũcio wake wa indo cia mbaara agĩtigĩra mũno, akĩrega gwĩka ũguo; nĩ ũndũ ũcio Saũlũ akĩoya rũhiũ rwake rwa njora, akĩrũgwĩra. ⁵ Rĩrĩa mũkuui wake wa indo cia mbaara onire atĩ Saũlũ nĩakua-rĩ, o nake akĩgwĩra rũhiũ rwake rwa njora, agĩkua. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ, na ariũ ake atatũ, na mukuui wake wa indo cia mbaara, na andũ ake othe magĩkua hamwe mũthenya o ro ũcio.

⁷ Rĩrĩa andũ a Isiraeli arĩa maarĩ mwena ũcio ũngĩ wa kĩaanda na arĩa maarĩ mũrĩmo wa Jorodani moonire atĩ mbũtũ ya ita ya Isiraeli nĩyoora, na atĩ Saũlũ na ariũ ake nĩmakuĩte-rĩ, magĩtiganĩria matũũra mao makĩũra. Nao Afilisti magĩthĩ magĩtũũra kuo.

⁸ Mũthenya ũyũ ũngĩ, Afilisti magĩthĩ kũbora ciimba, magĩkora Saũlũ na ariũ ake atatũ makuĩte kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa. ⁹ Nao makĩmũtinia mũtwe na makĩoya indo ciake cia mbaara, magĩcooka

* 30:14 Akerethi maarĩ a mbarĩ cia Afilisti.

magĩtũma andũ mathiĩ bũrũri wothe wa Afilisti makaanĩrĩre ũhoro ũcio thĩinĩ wa hekarũ ya mĩhianano yao ya kũhooywo, na kũrĩ andũ ao. ¹⁰ Makĩiga indo cia Saũlũ cia mbaara thĩinĩ wa hekarũ ya Ashitarothu, na mwĩrĩ wake makĩwoherera rũthingo-inĩ rwa Bethi-Shani.

¹¹ No rĩrĩa andũ a Jabeshi-Gileadi maaiguire ũrĩa Afilisti meekĩte Saũlũ-rĩ, ¹² njamba ciao cia ita igĩthiĩ ũtukũ wothe nginya Bethi-Shani. Makĩruta mwĩrĩ wa Saũlũ na ya ariũ ake atatũ kuuma rũthingo-inĩ rwa Bethi-Shani, na magĩthiĩ nayo Jabeshi, magĩcooka makĩmĩcinĩra kuo. ¹³ Magĩcooka makĩoya mahĩndĩ macio mao na makĩmathika gĩtina-inĩ kĩa mũtĩ wa mũbinde kũu Jabeshi, na makĩhinga kũrĩa irio mĩthenya mũgwanja.

IBUKU RĪA KEERĪ RĪA SAMŪELI

Daudi Kwirwo Ūhoro wa Gīkuū gĩa Saūlū

¹ Na rīrī, thuutha wa gīkuū gĩa Saūlū, Daudi agīkorwo aacooka kuuma kūhoota Aamaleki na agīkara kūu Zikilagi mīthenya īrī. ² Mūthenya wa ītatū-rī, hagīūka mūdū oimīte kambī-inī ya Saūlū, arī na nguo ndembūkangu na rūkūngū mūtwe. Hīndī īrīa aakinyire harī Daudi, akīgūithia thī nīguo amūhe gītīo.

³ Daudi akīmūūria atīrī, “Wee uumīte kū?”

Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī kūūra njūrīte, ngoima kambī-inī ya andū a Isiraēli.”

⁴ Daudi akīmūūria atīrī, “Kaī gwīkīkīte atīa? Ta njīra.”

Nake akīmūwīra atīrī, “Andū nīmōrīte makoima mbaara-inī. Na andū aingī nīmōoragītvo. Nake Saūlū na mūrīū Jonathani nīmakuīte.”

⁵ Ningī Daudi akīūria mwanake ūcio wamūreheire ūhoro ūcio atīrī, “Ūmenyete atīa atī Saūlū na mūrīū Jonathani nīmakuīte?”

⁶ Mwanake ūcio akīmūcookeria atīrī, “Ndīrakorirwo ndī hau kīrīma-inī kīa Giliboa, na hau nīho ndīronire Saūlū, etiranītie na itīmū rīake, akirīī gūkorererwo nī ngaarī cia ita na ahaici a mbarathi.

⁷ Rīrīa eehūgūrire, akīnyona, na akīnjīta, na nī ngīmūūria atīrī, ‘Ūngīenda ngwīkīre atīa?’

⁸ “Nake akīnjūūria atīrī, ‘Wee ūrī ū?’

“Ngīmūcookeria atīrī, ‘Nī ndī Mūamaleki.’

⁹ “Ningī akīnjīra atīrī, ‘Ūka haha ūnjūrage! Nī ndī na ruo rūnene mūno rwa gīkuū, no ndī o muoyo.’

¹⁰ “Nī ūndū ūcio ngīthī harī we, ngīmūūraga, tondū nīndamenyire atī arīkītie kūgūa ndekūhona. Ngīruta thūmbī īrīa yarī mūtwe wake, na mūrīnga ūrīa warī guoko gwake, na nīcio indo iria ndarehera mwathi wakwa.”

¹¹ Hīndī īyo Daudi na andū othe arīa maarī nake makīnyīta nguo ciao, magīcitembūranga. ¹² Nao magīcakaya, na makīrīra, o na makīhinga kūrīa irio nginya hwaī-inī, nī ūndū wa Saūlū na mūrīū Jonathani, o na nī ūndū wa mbūtū cia ita cia Jehova, na nyūmba ya Isiraēli, tondū nīmōoragītvo na rūhīū rwa njora.

¹³ Daudi akīūria mwanake ūcio wamūreheire ūhoro atīrī, “Wee uumīte kū?”

Nake agīcookia atīrī, “Nī ndī mūrīū wa mūdū wa kūngī, Mūamaleki.”

¹⁴ Daudi akīmūūria atīrī, “Nī kī kīragiririe wītīgīre gūtambūrūkia guoko gwaku ūūrage mūtīrīrie maguta wa Jehova?”

¹⁵ Ningī Daudi agīta ūmwe wa andū ake, akīmūwīra atīrī, “Thīī, ūmūūrage!” Nake akīmūringa, agīkua. ¹⁶ Nīgūkorwo Daudi aamwīrīre atīrī, “Thakame yaku īrogūcookerera. Kanua gaku we mwene nīko kaaruta ūira wa gūgūkīrīra, rīrīa uugire atīrī, ‘Nīndīrooragire mūtīrīrie maguta wa Jehova.’”

Daudi Gūcakaīra Saūlū na Jonathani

¹⁷ Nake Daudi agīcakaīra Saūlū na mūrīū Jonathani, ¹⁸ na agīathana atī andū a Juda marutwo icakaya rīrī rīttagwo rwīmbo rwa ūta (narīo rīandīkītvo Ibuku-inī rīa Jasharu):

¹⁹ “Wee Isiraēli, riiri waku ūūragītvo irīma-inī ciaku.

Hī, kaī andū arīa njamba nīmagwīte-ī!

²⁰ “Ūhoro ūyū ndūkaheanwo Gathu,

o na ndūkanīrīrwo njīra-inī cia Ashikeloni,*

nīguo airītu a Afilisti matigacanjāmūke,

na nīguo airītu a andū acio mataruaga matigakene.

²¹ “Atīrīrī, inyuī irīma cia Giliboa,

mūroaga kūgīa na ime kana mbura,

* 1:20 Matūūra ma Gathu na Ashikeloni maarī ma Afilisti.

o na kana mīgūnda ingīciara ngano ya kūrutwo igongona.
Nīgūkorwo kūu nīkuo ngo ya mūdū ūrīa njamba yathaahīrio,
ngo iyo ya Saūlū ndīkahuurwo na maguta rīngī.[†]

²² Kuuma kūrī thakame ya arīa moragītwo,
na kuuma kūrī mīrī ya andū acio njamba,
ūta wa Jonathani ndūrī wahūdūka tūhū,
kana rūhiū rwa njora rwa Saūlū rūkahūdūka ūtheri.

²³ “Saūlū na Jonathani,
marī muoyo nīmendetwo na maarī andū ega,
o na gīkuū-inī matiatiganire.
Maahanyūkaga gūkīra nderi,
maarī hinya gūkīra mīrūūthi.

²⁴ “Inyuī airītu a Isiraeli,
rīrīrai Saūlū,
ūrīa wamūhumbaga nguo ndune ta gakarakū na ikagemio,
nīwe wagemagia nguo cianyu na indo cia thahabu.

²⁵ “Hī, kaī andū arīa njamba nīmagwīrīre mbaara-inī-ī!
Jonathani nīmūkuū, akooragīrwo irīma-inī ciaku.

²⁶ Nī ndī na kīeha nī ūndū waku Jonathani, wee mūrū wa baba;
nī nīndīrakwendete mūno.
Wendo waku kūrī nī ūraarī wa magegania,
Nī wa kūgegania ūgakīra wendo wa andū-a-nja.

²⁷ “Hī, kaī andū arīa njamba nīmagwīte-ī!
Indo cia mbaara nīithirīte!”

2

Daudi Gūtīrīrio Maguta Athamakīre Juda

¹ Na rīrī, thuutha wa ihinda rīu, Daudi agītūria ūhoru harī Jehova, akīūria atīrī, “Nyambate thiī itūūra-inī rīmwe rīa matūūra ma Juda?”

Jehova akīmwīra atīrī, “Ambata.”

Nake Daudi akīūria atīrī, “Nī rīrīkū ngūthī?”

Nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Thiī Hebironi.”

² Nī ūndū ūcio Daudi akīambata agīthī Hebironi na atumia ake eerī, Ahinoamu ūrīa Mūjezireeli, na Abigaili ūrīa warī mūtumia wa ndigwa wa Nabali ūrīa woimīte Karimeli. ³ Ningī Daudi agīthī hamwe na andū arīa aarī nao, o mūdū na andū a nyūmba yake, nao magītūūra Hebironi, na matūūra-inī makuo. ⁴ Hīndī iyo andū a Juda magītūka Hebironi, magītīrīria Daudi maguta kuo, atuīke mūthamaki wa nyūmba ya Juda.

Rīrīa Daudi eerirwo atī andū a Jabeshi-Gileadi nō maathikire Saūlū-rī, ⁵ agītūma andū kūrī andū a Jabeshi-Gileadi makameere atīrī, “Jehova aromūrathima nī ūndū nīmuonanīte ūtugi kūrī mwathi wanyu Saūlū na ūndū wa kūmūthika. ⁶ Jehova aromuonia ūtugi na wīhokeku wake, o na nī nīngūmwīka maūdū mega ta macio nī ūndū nīmwikīte ūndū ūcio. ⁷ Na rīrī, ūmīrīriai mūtūike njamba, nīgūkorwo Saūlū mwathi wanyu nīakuīte, nao andū a nyūmba ya Juda nīmanjitīrīrie maguta ndūike mūthamaki wao.”

Mbaara Gatagatī ka Nyūmba ya Daudi na ya Saūlū

[†] 1:21 Ngo ciakagwo na njūūa, na ikahakwo maguta nīguo citūūre mūno.

⁸ Mahinda macio, Abineri mūrū wa Neri, mūnene wa mbūtū cia ita cia Saülū, nōete Ishi-Boshethu mūrū wa Saülū akamūtware Mahanaimu. ⁹ Akīmūtua mūthamaki wa Gileadi, na wa Aashuri, na Jezireeli, na wa Efiraimu, na Benjamini, na wa Isiraeli guothe.

¹⁰ Nake Ishi-Boshethu mūrū wa Saülū aarī wa mīaka mīrongo īna hīndī īrīa aatuīkire mūthamaki wa Isiraeli, agīthamaka mīaka īrī. No rīrī, nyūmba ya Juda yarūmīrīre Daudi. ¹¹ Ihinda rīrīa Daudi aarī mūthamaki kūu Hebironi agīthamakīra nyūmba ya Juda, rīarī mīaka mūgwanja na mīeri itandatū.

¹² Abineri mūrū wa Neri, hamwe na andū a Ishi-Boshethu mūrū wa Saülū, makiuma Mahanaimu magīthī Gibeoni. ¹³ Joabu mūrū wa Zeruia na andū a Daudi makiumagara, magītūngana nao karia-inī ka Gibeoni. Gīkundi kīmwe gīgīkara thī mwena ūmwe wa Karia kau na gīkundi kīu kīngī gīgīkara mwena ūcio ūngī.

¹⁴ Hīndī īyo Abineri akīra Joabu atīrī, “Nī tuoe aanake amwe mokīre marūe marī mbere iitū.”

Joabu agīcookia atīrī, “Ūguo nī wega, nī meeke ūguo.”

¹⁵ Nī ūndū ūcio makīrūgama magītarwo, andū ikūmi na eerī a Abenjamini na Ishi-Boshethu mūrū wa Saülū, na ikūmi na eerī a Daudi. ¹⁶ Hīndī īyo o mūdū akīnyiita mūdū ūrīa merikanīre mūtwe, akīmūtheeca na rūhiū mbaru-inī ciake, nao makīgūanīra thī o ro hamwe. Nī ūndū ūcio kūdū kūu gūgītwo Helikathu-Hazurimu, na gwī kūu Gibeoni.

¹⁷ Mbaara ikīrūa mūno mūthenya ūcio, nake Abineri na andū a Isiraeli makīhootwo nī andū a Daudi.

¹⁸ Nao ariū atatū a Zeruia maarī ho: Nao nī Joabu, na Abishai, na Asaheli. Na rīrī, Asaheli aarī mūhūthū magūrū, akagīa ihenya o ta thwariga. ¹⁹ Nake agīteng’eria Abineri atekūgarūrūka na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho, amūingatithīe. ²⁰ Nake Abineri akīrora na thuutha wake, akīūria atīrī, “Asaheli, kaarī we?”

Nake agīcookia atīrī, “Ī nī nī.”

²¹ Nake Abineri akīmūwīra atīrī, “Garūrūka na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho; ūnyiite mwanake ūmwe na ūmūtunye indo ciake cia mbaara.” No Asaheli ndaigana gūtiga kūmūhanyūkia.

²² O rīngī, Abineri agīkaania Asaheli, akīmūwīra atīrī, “Tiga kūdeng’eria! Kīrīa kīngītūma ngūūrage, nī kī? Ingīhota atīa kūng’ethanīra na mūrū wa nyūkwa Joabu?”

²³ No Asaheli ndaatigire kūmūhanyūkia; nī ūndū ūcio Abineri agītheeca Asaheli nda na mūthia wa itimū rīake, narīo itimū rīkiumanīra na mūgongo. Nake akīgūa hau agīkua o hīndī īyo. Na mūdū o wothē aakinya hau Asaheli aagwīte akuīte, akarūgama ho.

²⁴ No Joabu na Abishai magīteng’eria Abineri, narīo riūa rīgīthūa-rī, magīkinya kīrīma-inī kīa Ama, kīrīa kīrī hakuhi na Gia, njīra ya gūthī werū-inī wa Gibeoni. ²⁵ Hīndī īyo andū a Benjamini magīcookanīrīra hamwe, makīrūmīrīra Abineri. Nao magīthondeka gīkundi thīinī wao, makīrūgama igūrū rīa kīrīma.

²⁶ Abineri agīta Joabu aanīrīre, akīmūūria atīrī, “Rūhiū rwa njora rūgūtūūra rūniinanaga nginya tene? Anga ndūramenya atī ūhorō ūyū ūkaarīgīrīra na ūrūrū? Ūgūikara nginya rī ūterīte andū aku matige gūteng’eria ariū a ithe wao?”

²⁷ Joabu agīcookia atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Ngai atūūruga muoyo, korwo ndūnaaria-rī, andū aya mangīathī o na mbere gūteng’eria ariū a ithe wao nginya rūciinī.”

²⁸ Nī ūndū ūcio Joabu akīhuha karumbeta,* nao andū othe makīrūgama; matiacookire kūhanyūkia Isiraeli kana kūrūa rīngī.

²⁹ Ūtukū ūcio wothē Abineri na andū ake magītuīkanīria Araba. Makīringa Jorodani, magīthī na mbere matuīkanīrie Bithironi guothe, na magīkinya Mahanaimu.

³⁰ Nake Joabu agītiga gūteng’eria Abineri, akīhūdūka agīcookanīrīra andū ake othe. Andū ikūmi na kenda a Daudi makīoneka matiarī ho, Asaheli atatarītwo. ³¹ No andū a Daudi nīmooragīte andū a Benjamini magana matatū ma mīrongo itandatū arīa maarī na Abineri. ³² Nao makīoya Asaheli, makīmūthika mbīrīra-inī ya ithe kūu Bethlehemu. Ningī Joabu na andū ake magīthī ūtukū wothē, magīkinya Hebironi gūgīka.

* 2:28 Karumbeta kaahuhagwo kuonania kwambīrīra kwa haaro kana kūrīka kwayo.

3

¹ Na rĩrĩ, mbaara gatagatĩ ka nyũmba ya Saũlũ na nyũmba ya Daudi nĩyatũũire ihinda iraaaya. Daudi agĩkĩrĩrĩria kũgĩa hinya; nayo nyũmba ya Saũlũ igĩkĩrĩrĩria kwaga hinya.

² Nake Daudi nĩagĩire na ciana cia aanake arĩ kũu Hebironi:

Mũriũ wake wa irigithathi eetagwo Amunoni ũrĩa waciarĩtwo nĩ Ahinoamu ũrĩa Mũjezireeli;

³ Mũriũ wa keerĩ eetagwo Kileabu ũrĩa waciarĩtwo nĩ Abigaili ũrĩa warĩ mūtumia wa ndigwa wa Nabali ũrĩa Mũkarimeli; na wa gatatũ aarĩ Abisalomu ũrĩa waciarĩtwo nĩ Maaka mwarĩ wa Talimai mũthamaki wa Geshuru;*

⁴ wa kana aarĩ Adonija ũrĩa waciarĩtwo nĩ Hagithu;

wa gatano aarĩ Shefatia ũrĩa waciarĩtwo nĩ Abitali;

⁵ na wa gatandatũ aarĩ Ithireamu mūrũ wa Egila mūtumia wa Daudi.

Acio nĩo maaciarĩrwo Daudi kũu Hebironi.

Abineri Gũthĩ kũrĩ Daudi

⁶ Hĩndĩ ya mbaara ya nyũmba ya Saũlũ na nyũmba ya Daudi, Abineri no kũgĩa aagĩaga na hinya arĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Saũlũ. ⁷ Na rĩrĩ, Saũlũ nĩ arĩ na thuriya yetagwo Rizipa mwarĩ wa Aia. Nake Ishi-Boshethu akĩũria Abineri atĩrĩ, “Wakomire na thuriya ya baba nĩkĩ?”

⁸ Abineri nĩarakarire mũno tondũ wa kwĩrwo ũguo nĩ Ishi-Boshethu, nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kaĩ ndĩkĩrĩ mūtwe wa ngui mwena-inĩ wa Juda? Ūmũthĩ ũyũ nĩ ndĩ rũmwe na nyũmba ya thoguo Saũlũ na andũ a nyũmba yake na arata. Nĩ ndirĩ ndaamũneana kũrĩ Daudi. No rĩu ũranjĩra atĩ nĩhĩtĩtie ihĩtia ũhoru-inĩ ũkoniĩ mũndũ-wa-nja ũyũ! ⁹ Ngai arothũũra, nĩ Abineri, na anjĩke ũũru makĩria, ingĩaga kũhingĩria Daudi ũrĩa Jehova aamwĩrĩre na mwĩhĩtwa, ¹⁰ na ndute ũthamaki nyũmba-inĩ ya Saũlũ, na ndũgamie gĩtĩ kĩa Daudi kĩa ũnene igũrũ wa Isiraeli na Juda, kuuma Dani nginya Birishiba.”†

¹¹ Ishi-Boshethu ndaigana kwĩra Abineri ũndũ ũngĩ tondũ nĩamwĩtigĩrĩte.

¹² Ningĩ Abineri agĩtũma andũ kũrĩ Daudi makamwĩre atĩrĩ, “Bũrũri ũyũ nĩ waũ? Nĩtũgĩe na kĩrĩkanĩro nawe, na nĩngũgũteithia ngũrehere andũ a Isiraeli othe mwena waku.”

¹³ Nake Daudi akiuga atĩrĩ, “Ūguo nĩ wega. Nĩtũkũgĩa na kĩrĩkanĩro nawe. No nĩ harĩ ũndũ ũmwe ngwenda wĩke: ndũkanooke mbere yakwa angĩkorwo ndũkarehe Mikali mwarĩ wa Saũlũ hĩndĩ irĩa ũgooka kũnyona.” ¹⁴ Ningĩ Daudi agĩtũma andũ kũrĩ Ishi-Boshethu mūrũ wa Saũlũ makamwĩre atĩrĩ, “Nengera mūtumia wakwa Mikali, ũrĩa ndagũrĩre na ikonde igana rĩmwe cia Afilisti.”

¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio Ishi-Boshethu agĩathana Mikali agĩrwo kuuma kũrĩ mũthuriwe Palitieli mūrũ wa Laishi. ¹⁶ No rĩrĩ, mũthuriwe, agĩtwarana nake, agĩthĩ amũrũmĩrĩre akĩrĩraga nginya Bahurimu. Hĩndĩ iyo Abineri akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka mũciĩ!” Nĩ ũndũ ũcio agĩcooka mũciĩ.

¹⁷ Nake Abineri akĩaranĩria na athuuri a Isiraeli akĩmeera atĩrĩ, “Kwa ihinda nĩmũkoretwo mwĩrĩrĩrie gũtua Daudi mũthamaki wanyu. ¹⁸ Mũtigĩke ũguo rĩu! Nĩgũkorwo Jehova nĩerire Daudi atĩrĩ, ‘Na ũndũ wa ndungata yakwa Daudi nĩngahonokia andũ akwa a Isiraeli kuuma guoko-inĩ kwa Afilisti na kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciao ciothe.’”

¹⁹ Nake Abineri nĩacookire akĩaranĩria na andũ a Benjamini. Agĩcooka agĩthĩ Hebironi akeere Daudi maũndũ mothe marĩa Isiraeli na nyũmba yotha ya Benjamini meendaga gwĩka. ²⁰ Rĩrĩa Abineri, ũrĩa warĩ na andũ mĩrongo iirĩ ookire kũrĩ Daudi kũu Hebironi, Daudi akĩmũrugithĩria iruga hamwe na andũ ake. ²¹ Hĩndĩ iyo Abineri akĩrĩa Daudi atĩrĩ, “Reke thĩ o ro rĩu ngacookanĩrĩrie andũ a Isiraeli othe nĩ ũndũ wa mũthamaki mwathi wakwa, nĩgeetha marĩkanĩre nawe, na nĩguo ũthamakagĩre o kũrĩa guothe ngoro yaku iirĩrĩrie.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtũma Abineri athĩ, nake agĩthĩ na thayũ.

Joabu Kũũraga Abineri

²² Hĩndĩ o iyo andũ a Daudi, na Joabu magĩcooka kuuma mbaara-inĩ, na magĩũka na indo nyingĩ iria maatahĩte. No Abineri ndaarĩ hamwe na Daudi kũu Hebironi, tondũ Daudi nĩamwĩrĩte athĩ, nake agĩthĩ na thayũ. ²³ Rĩrĩa Joabu na thigari ciothe iria ciarĩ hamwe nake maakinyire-rĩ, akĩrwo atĩ

* 3:3 Geshuru warĩ ũthamaki mũnini wa Ashuri, na nĩkuo Abisalomu oorĩre (13:37, 38; 14:23). † 3:10 Kuuga “kuuma Dani nginya Birishiba” nĩ kuuga bũrũri wotha wa Isiraeli (Atiir 20:1).

Abineri mūrū wa Neri nĩokĩte kūrĩ mũthamaki, na atĩ mũthamaki nĩarekire athiĩ, nake agĩthiĩ na thayũ.

²⁴ Nĩ ūndũ ūcio Joabu agĩthiĩ kūrĩ mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũguo weka? Ta kĩone, Abineri nĩokire kūrĩ wee. Ūrekire athiĩ nĩkĩ? Rĩu nĩagĩthiire! ²⁵ Wee nĩũũ atĩ Abineri mūrū wa Neri egũũkĩte gũkũheenĩ na gũthigaana mĩthiire yaku, na amenye maũndũ marĩa mothe ũreka.”

²⁶ Hĩndĩ ĩrĩa Joabu oimire harĩ Daudi, agĩtũma andũ makinyĩre Abineri, nao makĩmũcookia kuuma gĩthima-inĩ gĩa Sira. No Daudi ndaigana kũmenya ũhoru ūcio. ²⁷ Na rĩrĩ, rĩrĩa Abineri aacookire Hebironi, Joabu akĩmũtwara keheri-inĩ kĩhingo-inĩ, ta ekwenda kwaria nake na hitho. Na marĩ hau, akĩmũtheeca nda agĩkua, nĩguo arĩhĩrie thakame ya mūrū wa nyina Asaheli.

²⁸ Thuutha ūcio, rĩrĩa Daudi aigũire ũhoru ūcio, akiuga atĩrĩ, “Nĩ na ũthamaki wakwa tũtirĩ na ihĩtia nginya tene mbere ya Jehova ũhoru-inĩ wa thakame ya Abineri mūrū wa Neri. ²⁹ Thakame yake ĩrocookerera Joabu na nyũmba ya ithe yothe! Nayo nyũmba ya Joabu ndĩkanaage mũndũ ũmwe ũrĩ na kĩronda gĩkuura thakame, kana mangũ, kana mũndũ ũrĩthiĩaga na mĩtĩ, kana mũndũ ũũragĩtwo na rūhiũ rwa njora, kana mũndũ wagĩte irio.”

³⁰ (Joabu na Abishai mūrū wa nyina mooragire Abineri tondũ nĩooragĩte Asaheli mūrū wa nyina wao mbaara-inĩ kũu Gibeoni.)

³¹ Hĩndĩ ĩyo Daudi akĩĩra Joabu na andũ othe arĩa aarĩ nao atĩrĩ, “Tembũrangai nguo cianyu na mwĩhumbe makũnia, na mũthiĩ mũgĩcakayaga mbere ya Abineri.” Nake Daudi ūcio mũthamaki agĩthiĩ arũmĩrĩre ndayaya ĩrĩa yakuuĩte kĩimba. ³² Nao magĩthika Abineri kũu Hebironi, nake mũthamaki akĩĩra aarĩrĩre hau mbĩrĩra-inĩ ya Abineri. O nao andũ othe makĩĩra.

³³ Mũthamaki akĩĩna icakaya rĩrĩ nĩ ūndũ wa Abineri:
“Abineri nĩaragĩrĩrwo nĩgũkua ta andũ arĩa moinaga watho?

³⁴ Moko maku matiarĩ moohe,
namo magĩrũ maku matiarĩ moohe na nyororo.
Wagũire o ta mũndũ ũrĩa ũgũũaga mbere ya andũ arĩa aaganu.”
Nao andũ othe makĩĩra rĩngĩ nĩ ūndũ wake.

³⁵ Ningĩ andũ othe magĩũka na makĩringĩrĩria Daudi arĩe irio gũtanatuka, no Daudi akĩĩhĩta na mwĩhĩtwa, akiuga atĩrĩ, “Ngai arothũũra, o na anjĩke ũũru makĩria, ingĩcama irio kana kĩndũ kĩngĩ rĩũa rĩtanathũa!”

³⁶ Nao andũ acio othe maakĩona ũrĩa gwathiĩ magĩkena; ti-itherũ, maũndũ mothe marĩa mũthamaki eekire nĩmamakenirie. ³⁷ Nĩ ūndũ ūcio andũ othe na Isiraeli guothe makĩmenya mũthenya ūcio atĩ mũthamaki ndaarĩ na itemi ũhoru-inĩ wa gĩkuũ kĩa Abineri mūrū wa Neri.

³⁸ Ningĩ mũthamaki akĩĩra andũ ake atĩrĩ, “Kaĩ mũtaramenya atĩ mũndũ mũnene na ũrĩ igweta mũno nĩarĩkĩte gũkua ũmũthĩ thĩinĩ wa Isiraeli? ³⁹ Na rĩrĩ, ũmũthĩ, o na gũkorwo ndĩmũitĩrĩrie maguta ndũike mũthamaki, ndirĩ na hinya, nao ariũ aya a Zeruia marĩ na hinya mũno kũngĩra. Jehova arorĩhia mwĩki ũũru kũringana na ciĩko ciake njũru!”

4

Ishi-Boshethu Kũũragwo

¹ Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa Ishi-Boshethu mūrū wa Saũlũ aagũire atĩ Abineri nĩakuĩrĩre kũu Hebironi-rĩ, akĩũrwo nĩ hinya, nao andũ othe a Isiraeli makĩmaka. ² Nake mūrū wa Saũlũ aarĩ na andũ eerĩ arĩa maarĩ atongoria a ikundi cia gũtharĩkanĩra. Ũmwe eetagwo Baana na ūcio ũngĩ Rekabu; maarĩ ariũ a Rimoni ũrĩa Mũbeerothi wa mũhĩrĩga wa Benjamini; Beerothu gũtaragwo ta gĩcunjĩ kĩa Benjamini, ³ tondũ andũ a Beerothu nĩmoorĩre Gitaimu na matũũrĩte kuo ta andũ a kũngĩ nginyagia ũmũthĩ.

⁴ (Jonathani mūrū wa Saũlũ aarĩ na mũriũ wonjete magĩrũ meerĩ. Aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka ĩtano rĩrĩa ũhoru wa Saũlũ na Jonathani wamakinyĩre kuuma Jezireeli. Nake mũreri wake akĩmũkuua, akĩũra; no rĩrĩa aahiũhĩte akĩũra-rĩ, mwana ūcio akĩgũa agĩtuĩka kĩonje. Rĩĩtwa rĩake rĩarĩ Mefi-boshethu.)

⁵ Nake Rekabu na Baana, ariũ a Rimoni ũrĩa Mũbeerothi, magĩthiĩ marorete nyũmba-inĩ ya Ishi-Boshethu, na magĩkinya kuo rĩrĩa gũkoragwo kūrĩ ũrugarĩ mũthenya, rĩrĩa aahurũkĩte mĩarahu. ⁶ Nao

makĩngĩra nyũmba ya thĩinĩ metuĩte ta meendaga gũkuua ngano, makĩmũtheeca nda. Nake Rekabu na mūrũ wa nyina Baana makĩũra.

⁷ Maingĩrĩre nyũmba hĩndĩ ĩrĩa aakomete gĩtanda-inĩ nyũmba yake ya toro. Maarĩkia kũmũtheeca na kũmũũraga, magĩtinia mūtwe wake. Makĩũkuua, magĩthiĩ ũtukũ wotho magerete njĩra ya Araba.

⁸ Magĩtwarĩra Daudi mūtwe wa Ishi-Boshethu kũu Hebironi, makĩĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ĩ ũyũ mūtwe wa Ishi-Boshethu mūrũ wa Saũlũ, thũ yaku, ũrĩa wageragia gũkũũraga. Ũmũthĩ nĩguo Jehova arĩhĩria mwathi wakwa mũthamaki gwĩ Saũlũ na rũciarũ rwake.”

⁹ Nake Daudi agĩcookeria Rekabu na Baana, mūrũ wa nyina, ariũ a Rimoni ũrĩa Mũbeerothi atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, ũrĩa ũhonoketie kuuma mathĩĩna-inĩ mothe, ¹⁰ rĩrĩa mũndũ aanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Saũlũ nĩakuĩte’, agĩciiria atĩ nĩ ũhoro mwega andehera, ndamũnyitire ngĩmũũragĩra kũu Zikilagi. Kĩu nĩkĩo kĩheo kĩrĩa ndamũheire nĩ ũndũ wa ndũmĩrĩrĩ iyo yake! ¹¹ Akĩrĩ makĩria atĩa, hĩndĩ ĩrĩa andũ aaganu moragite mũndũ ũtarĩ na ihĩtia thĩinĩ wa nyũmba yake akomete ũrĩrĩ-inĩ wake, githĩ ndiagĩrĩrwo nĩ gwĩtia thakame yake kuuma moko-inĩ manyu na ndĩmweherie muume thĩ!”

¹² Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩatha andũ ake, nao makĩmooraga. Makĩmatinia moko na magũrũ, na magĩcuuria mĩrĩ yao hau karia-inĩ kũu Hebironi. No rĩrĩ, makĩoya mūtwe wa Ishi-Boshethu na makĩũthika mbĩrĩra-inĩ ya Abineri kũu Hebironi.

5

Daudi Gũtuĩka Mũthamaki wa Isiraeli Guothe

¹ Na rĩrĩ, mĩhĩrĩga yotho ya Isiraeli ĩgĩthiĩ kũrĩ Daudi kũu Hebironi ĩkĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ a mũthiimo waku na thakame yaku. ² Ihinda rĩrĩa Saũlũ aarĩ mũthamaki witũ-rĩ, wee nĩwe watongoragia mbũtũ cia Isiraeli ĩgĩthiĩ ita. Nake Jehova agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Wee nĩũgatuĩka mũrĩithi wa andũ akwa a Isiraeli, na ũtuĩke mwathi wao.’”

³ Rĩrĩa athuuri othe a Isiraeli maathiĩte Hebironi kũrĩ Mũthamaki Daudi, mũthamaki nĩagĩire na kĩrĩkanĩro nao mbere ya Jehova o kũu Hebironi, nao magĩtĩrĩria Daudi maguta mūtwe atuĩke mũthamaki wa Isiraeli.*

⁴ Daudi aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩtatũ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka mĩaka mĩrongo ĩna. ⁵ Aathamakĩire Juda mĩaka mũgwanja na mĩeri ĩtandatũ arĩ Hebironi, na agĩthamaka Isiraeli guothe mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩtatũ arĩ Jerusalemu.

Daudi Gũtooria Jerusalemu

⁶ Mũthamaki na andũ ake magĩthiĩ Jerusalemu magatharĩkĩre Ajebusi, arĩa matũũraga kuo. Nao Ajebusi makĩĩra Daudi atĩrĩ, “Ndũgũtoonya gũkũ; tondũ andũ arĩa megũkũgĩrĩrĩria ũtoonye nĩ arĩa atumumu na cionje.” Tondũ meĩraga atĩrĩ, “Daudi ndangĩhota gũtoonya kuo.” ⁷ No rĩrĩ, Daudi nĩatunyanire kĩhĩtho kĩa hinya gĩa Zayuni, na nĩkĩo gĩtagwo itũũra inene rĩa Daudi.

⁸ Mũthenya o ro ũcio Daudi akiuga atĩrĩ, “Mũndũ wotho ũngĩtooria Ajebusi no agerire mūtaro-inĩ wa maaĩ nĩguo akinyĩre andũ acio ‘mathuaga na atumumu’ o acio thũ cia Daudi.” Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga moige atĩrĩ, “‘Andũ atumumu na arĩa mathuaga’ matigatoonya nyũmba ya ũthamaki.”

⁹ Nake Daudi agĩtũũra kĩhĩtho-inĩ kũu kĩa hinya, agĩgĩtua itũũra inene rĩa Daudi. Nake Daudi agĩakĩrĩra itũũra rĩu inene kuuma Milo arĩcookerie na thĩinĩ. ¹⁰ Daudi agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na hinya tondũ Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe aarĩ hamwe nake.

¹¹ Na rĩrĩ, Hiramũ mũthamaki wa Turo agĩtũmĩra Daudi andũ, hamwe na mĩgogo ya mĩtarakwa, na atharamara, na aaki na mahiga, nao magĩakĩra Daudi nyũmba ya ũthamaki. ¹² Nake Daudi akĩmenya atĩ Jehova nĩamũhaandĩte atuĩke mũthamaki wa Isiraeli na agatũũgĩria ũthamaki wake nĩ ũndũ wa andũ ake a Isiraeli.

¹³ Aarĩkia kuuma Hebironi, Daudi nĩagĩire na thuriya ingĩ na akĩhikia atumia kũu Jerusalemu, na agĩciarĩrwo aanake na airĩtu angĩ. ¹⁴ Maya nĩmo marĩĩtwa ma ciana iria aaciarĩire kũu Jerusalemu:

* 5:3 Rĩrĩ rĩarĩ rita rĩa gatatũ rĩa Daudi gũtĩrĩrio maguta, na rĩarĩ rĩa kuonania atĩ we aarĩ mũthamaki wa Isiraeli yotho.

Shamua, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni,[†] ¹⁵ na Ibiharu, na Elishua, na Nefegu, na Jafia, ¹⁶ na Elishama, na Eliada, na Elifeleti.

Daudi Kūhoota Afilisti

¹⁷ Hīndī īrīa Afilisti maaiguire atī Daudi nīaitīrīrio maguta agatuika mūthamaki wa Isiraeli, makīambata magīthiī na mbūtū ciao ciothe makamūcarie, no Daudi aigua ūhorō ūcio agīikūrūka agīthiī kīhitho-inī kīa hinya. ¹⁸ Na rīrī, Afilisti nīmokīte na makeyaragania gītuamba-inī kīa Refaimu; ¹⁹ nī ūndū ūcio Daudi agītuīria ūhorō kūrī Jehova, akīmūūria atīrī, “Thiī ngatharīkīre Afilisti? Nīūkūmaneana kūrī nī?”

Nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Thiī, nīgūkorwo ti-itherū nī ngūneana Afilisti kūrī we.”

²⁰ Nī ūndū ūcio Daudi agīthiī Baali-Perazimu, na agītooreria Afilisti kuo. Akiuga atīrī, “O ta ūrīa maaī moinaga, noguo Jehova aharaganītie thū ciakwa mbere yakwa.” Nī ūndū ūcio handū hau hagīitwo Baali-Perazimu. ²¹ Nao Afilisti magītiganīria mīhianano yao kūu, nake Daudi na andū ake makīmīoya magīthiī nayo.

²² Afilisti nīmambatire o rīngī makīaragania Gītuamba-inī kīa Refaimu; ²³ nī ūndū ūcio Daudi agītuīria ūhorō harī Jehova, nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Tiga kwambata ūthiī ūrūngīrīrie, no thiūrūrūka ūmoime na thuutha, ūmatharīkīre ūmarutītie na mbere ya mīti ya mīkūngūgū. ²⁴ Rīrīa ūrīgua mūkubio uumīte igūrū rīa mīti ya mīkūngūgū-rī, thiī narua, tondū ūguo nīkuonania atī Jehova nīathiite mbere yaku nīguo ahūūre mbūtū cia Afilisti.” ²⁵ Nī ūndū ūcio Daudi agīka o ta ūrīa Jehova aamwathīte, akīhūūra Afilisti amarutītie Gibeoni, o nginya Gezeri.

6

Ithandūkū Kūreehwo Jerusalemu

¹ O rīngī, Daudi agīcookanīrīria andū arīa maarī njamba a Isiraeli othe, nao maarī ngiri mīrongo ītatū. ² Daudi arī hamwe na andū acio ake othe magīthiī moimīte Baala kūu Juda makambatie ithandūkū rīa Ngai marīrute kuo, ithandūkū rīrīa rītanītio na Rīitwa Rīake, naguo ūguo nī ta kuuga Rīitwa rīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūrīa ūikaraga gatagatī ka makerubi marīa marī igūrū rīa ithandūkū rīu. ³ Nao makīigīrīa ithandūkū rīa Ngai ngaari-inī njerū ya ng’ombe, makīrīruta nyūmba ya Abinadabu, īrīa yarī kīrīma-inī. Nao Uza na Ahio, ariū a Abinadabu, nīo maatongoretie ngaari īyo njerū ⁴ īrī na ithandūkū rīu rīa Ngai igūrū rīayo, nake Ahio nīwe warītongoretie. ⁵ Nake Daudi na nyūmba yothe ya Isiraeli maarūūhagia na hinya wao wothe marī mbere ya Jehova, makaina nyīmbo na inanda cia kīnūbi, na inanda cia mūgeeto, na tūhembe, na njingiri na thaani iria ihūūrithanagio ikagamba.

⁶ Hīndī īrīa maakinyire kīhuhīro-inī kīa ngano kīa Nakoni, ndegwa ikīhīngwo, Uza agītambūrūkia guoko akanyiitīrīa ithandūkū rīa Ngai tondū ndegwa nī ciahīngitwo. ⁷ Namo marakara ma Jehova magīakanīra Uza tondū wa gīiko kīu gīa kwaga gītīio; Nī ūndū ūcio Ngai akīmūgūtha akīgūa, agīkūira hakahī na ithandūkū rīa Ngai.

⁸ Nake Daudi akīrakara tondū mang’ūrī ma Jehova nīmookīrīre Uza, na nginya ūmūthī handū hau hetagwo Perezū-Uza.

⁹ Nake Daudi agītīgīra Jehova mūthenya ūcio, akīūria atīrī, “Ngaahota atīa kūinūkia ithandūkū rīrī rīa Jehova?” ¹⁰ Nake ndetīkīrīre gūtware ithandūkū rīu rīa Jehova kūu aatūire, itūūra-inī inene rīa Daudi. Handū ha ūguo, aarītwarire kwa Obedi-Edomu ūrīa Mūgiiti. ¹¹ Ithandūkū rīu rīa Jehova rīgīkara nyūmba-inī ya Obedi-Edomu ūrīa Mūgiiti mīeri ītatū, nake Jehova akīmūrathima hamwe na nyūmba yake yothe.

¹² Na rīrī, Mūthamaki Daudi akīrwo atīrī, “Jehova nīarathimīte nyūmba ya Obedi-Edomu na kīrīa gīothe arī nakīo, tondū wa ithandūkū rīa Ngai.” Nī ūndū ūcio Daudi agīkūrūka akīruta ithandūkū rīa Ngai kuuma nyūmba ya Obedi-Edomu akīrītware itūūra inene rīa Daudi akenete. ¹³ Na rīrī, andū acio maakuūite ithandūkū rīa Jehova maakinya makinya matandatū-rī, Daudi akīruta igongona rīa ndegwa na gacaū kanoru. ¹⁴ Daudi akīina arī mbere ya Jehova na hinya wake wothe, ehumbīte ebodi

[†] 5:14 Ici inya ciarī ciana cia Bathisheba (1Maū 3:5).

ya gatani; ¹⁵ nĩ ūndũ ūcio Daudi na nyũmba yothe ya Isiraeli makĩambatia ithandũkũ rĩa Jehova makĩanagĩrĩra na makĩhuhaga tũrumbeta.

¹⁶ Hĩndĩ ĩrĩa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩatoonyaga itũũra inene rĩa Daudi-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saũlũ agĩcũthĩrĩria arĩ ndirica-inĩ. Na rĩrĩa onire Mũthamaki Daudi akĩrũga-rũga akĩinaga mbere ya Jehova, akĩmũnyarara ngoro-inĩ yake.

¹⁷ Nao makĩrehe ithandũkũ rĩa Jehova na makĩrũga handũ harĩo thĩinĩ wa hema ĩrĩa Daudi aambĩte nĩ ūndũ warĩo, nake Daudi akĩruta maruta ma njino na ma ũiguano mbere ya Jehova. ¹⁸ Aarĩkia kũruta magongona ma njino, na maruta ma ũiguano-rĩ, akĩrathima andũ thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe. ¹⁹ Ningĩ akĩheana mũgate, na gĩkũmba gĩa thabibũ, na gĩcunjĩ kĩa nyama kũrĩ mũndũ o wotho warĩ gĩkundi-inĩ kũ gĩa Isiraeli, arũme na andũ-a-nja o ūndũ ũmwe. Nao andũ othe makĩinũka mĩcĩi kwao.

²⁰ Hĩndĩ ĩrĩa Daudi aacookire mũcĩi akarathime andũ a nyũmba yake-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saũlũ agĩũka kũmũtũnga, akiuga atĩrĩ, “Kaĩ mũthamaki wa Isiraeli nĩakĩonaniĩtie ũmũthĩ-ĩ, agakĩruta nguo mbere ya ngombo cia airĩtu cia ndungata ciake, o ta ũrĩa mũndũ ũtarĩ thoni angĩka!”

²¹ Daudi akĩira Mikali atĩrĩ, “Nyuma mbere ya Jehova ũrĩa wathuurire nĩ handũ ha thoguo kana mũndũ o na ũmwe wa nyũmba yake, hĩndĩ ĩrĩa aathuurire ndũke mũthamaki wa gũthamakĩra andũ a Jehova, nĩo andũ a Isiraeli, na nĩ ūndũ ūcio no nginya nyine ndĩ mbere ya Jehova. ²² O na nĩ ngũkĩrĩrĩria kwĩyagithia gĩtĩo gũkĩra ũũ, na nĩngwĩnyihia maitho-inĩ makwa. No rĩrĩ, ndungata icio cia airĩtu wagweta-rĩ, nĩ ngũtĩo ngũtĩo nĩcio.”

²³ Nake Mikali mwarĩ wa Saũlũ ndaagĩre ciana nginya mũthenya ũrĩa aakuire.

7

Kĩranĩro kĩa Ngai kũrĩ Daudi

¹ Na rĩrĩ, thuutha wa mũthamaki gũikara nyũmba yake ya ũthamaki, nake Jehova akamũhe ũhurũko agatiga gũũkĩrĩrwo nĩ thũ ciake ciothe iria ciamũrigiĩcĩirie-rĩ, ² akĩira mũnabii Nathani atĩrĩ, “Nĩ njikaraga nyũmba ya ũthamaki yaakĩtwo na mĩtarakwa, o rĩrĩa ithandũkũ rĩa Ngai rĩigĩtwo hema-inĩ.”

³ Nathani agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Ūndũ ũrĩa ũreciiria, gwĩka ĩka guo tondũ Jehova arĩ hamwe nawe.”

⁴ Ūtukũ ūcio kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Nathani, akĩrwo atĩrĩ:

⁵ “Thĩi ũkeere ndungata yakwa Daudi atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Anga we nĩwe ũkũnjakĩra nyũmba nĩguo ndĩmĩtũũre? ⁶ Nĩ ndirĩ ndatũũra nyũmba kuuma mũthenya ũrĩa ndaarutire andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri nginya ũmũthĩ. Ndũũraga thiiaga kũndũ na kũndũ ndĩ hema-inĩ arĩ yo gĩtũũro gĩakwa. ⁷ Kũrĩa guothe ndanathĩ na andũ a Isiraeli othe-rĩ, ndĩ ndooria mĩtongoria o na ũmwe wao, arĩa ndaathire mariithagie andũ akwa a Isiraeli, atĩrĩ, “Mwagĩte kũnjakĩra nyũmba ya mĩtarakwa nĩkĩ?”’

⁸ “Na rĩrĩ, ĩra ndungata yakwa Daudi atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: Ndaakũrutire rũũru-inĩ ngĩgũtigithia kũrũmĩrĩra mahiũ nĩguo ũtuĩke mwathi wa andũ akwa a Isiraeli. ⁹ Nĩ ngoretwo nawe o kũrĩa guothe wanathĩ, na ngakwehereria thũ ciaku ciothe ikeehera mbere yaku. Rĩu nĩngũtũma rĩitwa rĩaku rĩtuĩke inene, o ta marĩitwa ma andũ arĩa anene mũno a thĩ.

¹⁰ Na nĩngahe andũ akwa a Isiraeli handũ, na ndĩmahaande wega nĩgeetha magĩe na mũcĩi wao kĩũmbe, na matigacooka gũthĩnĩka. Andũ aaganu matigacooka kũmahinyĩrĩria rĩngĩ, o ta ũrĩa maatũire meekaga kĩambĩrĩria-inĩ, ¹¹ o na ũrĩa matũire meekaga kuuma rĩrĩa ndathuurire atongoria a gũtongoragia andũ akwa a Isiraeli. Ningĩ nĩngakũhe ũhurũko kuuma kũrĩ thũ ciaku ciothe.

“Jehova egũkwĩra atĩ Jehova we mwene nĩwe ũkaarũgamia nyũmba yaku: ¹² Hĩndĩ ĩrĩa matukũ maku magaathira, ũhurũke hamwe na maithe maku, nĩngarahũra mbeũ yaku ĩcooke ithenya rĩaku, ĩrĩa ĩkoima mũthiimo waku wee mwene, na nĩngarũgamia ũthamaki wake. ¹³ Ūcio nĩwe ũgaaka nyũmba ĩtanĩtio na Rĩitwa Rĩakwa, na nĩngarũgamia gĩtĩ kĩa ũnene wake nginya tene. ¹⁴ Nĩngatuĩka ithe, nake atuĩke mũrũ wakwa. Hĩndĩ ĩrĩa ageeka ũũru, ngaamũherithia na rũthanju rwa andũ, na ahũũrwo mahũũra nĩ andũ. ¹⁵ No rĩrĩ, wendo wakwa ndũrĩ hĩndĩ ũkeeherio kũrĩ we, ta ũrĩa

ndaaweheririe harī Saūlū, ūrīa ndeheririe mbere yaku. ¹⁶ Nyūmba yaku na ūthamaki waku igūtūūra mbere yakwa nginya tene; o nakīo gītī gīaku kīa ūnene gīgūtūūra kīrī kīrūmu wega nginya tene.’”

¹⁷ Nake Nathani akīira Daudi ciugo ciothe cia ūguūrio ūcio.

Ihooya rīa Daudi

¹⁸ Nake Mūthamaki Daudi agītoonya, agīkara thī mbere ya Jehova, akiuga atīrī:

“Nī ndīkīrī ū, Wee Mwathani Jehova, nayo nyūmba yakwa-rī, īkīrī kī, atī nīkīo ūnginyītie nginya haha? ¹⁹ Na rīrī, Wee Mwathani Jehova, wonete ūndū ūcio ta ūrī mūnini maitho-inī maku, nawe ūgacooka kwaria ūhoru wa matukū marīa magooka makonīī nyūmba ya ndungata yaku. Ningī Wee Mwathani Jehova īno nīyo njīra yaku īrīa waragīria andū nayo?

²⁰ “Nī atīa ūngī Daudi angīkwīra? Nīgūkorwo Wee Mwathani Jehova, nīū ndungata yaku.

²¹ Nī ūndū wa kiugo gīaku, na kūringana na wendo waku, nīwīkīte ūndū ūyū mūnene ūguo, na ūkaūmenyithia ndungata yaku.

²² “Wee Mwathani Jehova, kaī ūkīrī mūnene-ī! Gūtīrī ūngī tawe, na gūtīrī Ngai ūngī tiga wee, o ta ūrīa tūiguīte na matū maitū. ²³ Na nūū ūhaana ta andū aku a Isiraeli, rūrīrī rūmwe gūkū thī rūrīa Ngai waruo aakūūrire rūtuīke andū ake, nīgeetha wīgīire igweta, na wīke maūndū manene ma magegania na ma gwītīgīrwo, na ūndū wa kūngata ndūrīrī na ngai ciao ciehere mbere ya andū aku, arīa wakūūrire kuuma būrūri wa Misiri? ²⁴ Wee nīūrūgamītie andū aku a Isiraeli matuīke andū aku nginya tene, nawe, Wee Jehova nīūtuīkīte Ngai wao.

²⁵ “Na rīrī, Jehova Ngai, tūma kīranīro kīrīa wīranīire gīkonīī ndungata yaku na nyūmba yake kīrūme nginya tene. Na wīke o ta ūguo wīranīire, ²⁶ nīgeetha rītwa rīaku rīnenehe nginya tene. Ningī andū nīmakoiga atīrī, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe Ngai wa Isiraeli!’ Nayo nyūmba ya ndungata yaku Daudi nīkehaanda mbere yaku.

²⁷ “Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, nīūguūrīrie ndungata yaku ūndū ūyū, ūkoiga atīrī, ‘Nīngagwakīra nyūmba.’ Nī ūndū ūcio ndungata yaku nīgīite na ūmīrīru wa kūhooya ihooya rīrī. ²⁸ Wee Mwathani Jehova, Wee nīwe Ngai! Ciugo ciaku nīciakwīhokwo, na nīwīrīire ndungata yaku maūndū macio mega. ²⁹ Rīu nīwonete kwagīrīire ūrathime nyūmba ya ndungata yaku, nīgeetha ītūūre mbere yaku nginya tene maitho-inī maku; nīgūkorwo Wee Mwathani Jehova nīwe warītie, na nī ūndū wa kīrathimo gīaku, nyūmba ya ndungata yaku ītūūre īraathimītwo nginya tene.”

8

Ūtoorania wa Daudi Mbaara-inī

¹ Thuutha wa mahinda macio-rī, Daudi nīatharīkīire Afilisti na akīmatooria biū, na agītunyana Methegi-Amma kuuma watho-inī wa Afilisti.

² Ningī Daudi nīatooririe andū a Moabi. Agītūma makome thī na akīmathima na ūraihi wa rūrigi. Aamathima-rī, ithimi igīrī ciao makoora-gwo, na gīthimi gīa gatātū mageetīkīrio matūūre muoyo. Nī ūndū ūcio andū a Moabi magītūika ndungata cia Daudi na makamūrehagīra igooti.

³ Daudi nīahūūranire na Hadadezeri mūrū wa Rehobu, mūthamaki wa Zoba, rīrīa aathiīte gūcookia būrūri ūrīa aatunyītwo gūkuhī na Rūūī rwa Farati. ⁴ Nake Daudi akīmūtunya ngaari ciake cia ita ngiri īmwe, na andū a gūcitwara ngiri mūgwanja, na thigari cia magūrū ngiri mīrongo īrī. Nake agītemenga mbarathi icio cia mbaara magūrū agītūma ithue ciothe tiga o igana rīmwe.

⁵ Rīrīa Asuriata a kuuma Dameski mookire gūteithia Hadadezeri mūthamaki wa Zoba, Daudi akīūruga Asuriata ngiri mīrongo īrī na igīrī. ⁶ Akīga mbūtū cia kūrangīra ūthamaki wa Asuriata kūu Dameski. Nao Asuriata magītūika a gwathagwo nīwe makamūrehagīra igooti. Jehova nīaheaga Daudi ūhootani kūrīa guothe aathīaga.

⁷ Na rīrī, Daudi agīkuua ngo cia thahabu iria ciarī cia atongoria a Hadadezeri agīcirehe Jerusalemu.

⁸ Kuuma matūūra ma Teba na Berothai, marīa maarī ma Hadadezeri, Mūthamaki Daudi agīkuua kuuma kuo indo nyingī mūno cia gīcango.

⁹ Rīrīa Tou mūthamaki wa Hamathu aaiguire atī Daudi nīahootete mbūtū ciothe cia mbaara cia Hadadezeri-rī, ¹⁰ agītūma mūriū Joramu kūrī Mūthamaki Daudi akamūgeithie na amūkūngūire nī ūndū wa kūhoota Hadadezeri, ūrīa wakoretwo akīrūa na Tou. Joramu akīmūrehera indo cia betha na cia thahabu, o na cia gīcango.

¹¹ Mūthamaki Daudi akīamūrīra Jehova indo icio, o ta ūrīa aamūrīte betha na thahabu kuuma ndūrīrī-inī ciothe iria aatooretie. ¹² Nacio nī Edomu na Moabi, na Aamoni na Afilisti, na Amaleki. Ningī akīamūra indo iria aatahite kuuma kūrī Hadadezeri mūrū wa Rehobu mūthamaki wa Zoba.

¹³ Nake Daudi akīgīa igweta hīndī īrīa oimire kūūraga andū a Edomu ngiri ikūmi na inyanya Gītuamba-inī gīa Cumbī.

¹⁴ Nake akīga thigari cia kūrangīra Edomu guothe, nao andū a Edomu othe magītuīka ndungata cia Daudi. Nake Jehova nīaheaga Daudi ūhootani kūrīa guothe aathiiaga.

Ndungata cia Daudi

¹⁵ Daudi nīathamakire Isiraeli guothe, akahūthagīra kīhooto, na akahingīria andū ake othe maūndū marīa maagīrīire. ¹⁶ Joabu mūrū wa Zeruia nīwe warī mūnene wa ita; nake Jehoshafatu mūrū wa Ehiludu nīwe warī mwandīki wa maūndū ma ihinda rīu; ¹⁷ nake Zadoku mūrū wa Ahitubu* na Ahimeleku mūrū wa Abiatharu maarī athīnjīri-Ngai; nake Seraia aarī mwandīki. ¹⁸ Nake Benaia mūrū wa Jehoiada nīwe warī mūnene wa Akerethi na Apelethi;† nao ariū a Daudi maarī ataari a mūthamaki.

9

Daudi na Mefiboshethu

¹ Nake Daudi akīūria atīrī, “Nī kūrī mūdū o na ūmwe ūtigarīte wa nyūmba ya Saūlū ūrīa ingītuga nī ūndū wa Jonathani?”

² Na rīrī, nī kwarī na ndungata ya mūciī wa Saūlū yetagwo Ziba. Nao makīmīita ithīi mbere ya Daudi, nake mūthamaki akīmīūria atīrī, “Wee nīwe Ziba?”

Nayo īgīcookia atīrī, “Iī nī nī ndungata yaku.”

³ Nake mūthamaki akīūria atīrī, “Gūtīrī mūdū o na ūmwe ūtigarīte wa nyūmba ya Saūlū ūrīa ingīonia ūtugi wa Ngai?”

Nake Ziba agīcookeria mūthamaki atīrī, “Nī kūrī na mūrū wa Jonathani; nake nī mwonju magūrū meerī.”

⁴ Nake mūthamaki akīūria atīrī, “Arī ha?”

Ziba akīmūcookeria atīrī, “Arī mūciī kwa Makiru mūrū wa Amieli kūu Lo-Debari.”

⁵ Nī ūndū ūcio, Mūthamaki Daudi agītūmana areehwo kuuma nyūmba ya Makiru mūrū wa Amieli, kūu Lo-Debari.

⁶ Rīrīa Mefiboshethu mūrū wa Jonathani, mūrū wa Saūlū, ookire harī Daudi, akīnamīrīra amūhe gītīio.

Nake Daudi akīmīwīta “Mefiboshethu!”

Nake agīcookia atīrī, “Nī ūyū ndungata yaku.”

⁷ Nake Daudi akīmīwīra atīrī, “Tiga gwītīgīra, nīgūkorwo ti-itherū nīngūgūtuga nī ūndū wa thoguo Jonathani. Nīngūgūcookeria gīthaka gīothe kīrīa kīarī gīa gukaguo Saūlū, nawe ūrīrīagīra irio metha-inī yakwa hīndī ciothe.”

⁸ Nake Mefiboshethu akīnamīrīra, akiuga atīrī, “Ndungata yaku ikīrī kī, atī nīguo ūrūmbūiye ngui nguū ta nī?”

⁹ Hīndī īyo mūthamaki agītūmanīra Ziba, ndungata ya Saūlū, akīmīwīra atīrī, “Nīndahe mūrū wa mūriū wa mwathi waku indo ciothe iria ciarī cia Saūlū na cia nyūmba yake. ¹⁰ Wee, hamwe na ariū aku na ndungata ciaku, nī inyuī mūrīmūrīmagīra mūgūnda, na mūkainūkia magetha, nīgeetha mūrū wa mūriū wa mwathi waku oonage irio. Nake Mefiboshethu, mūrū wa mūriū wa mwathi waku, arīrīagīra irio metha-inī yakwa hīndī ciothe.” (Na rīrī, Ziba aarī na ariū ikūmi na atano, na ndungata mīrongo īrī.)

* 8:17 Zadoku aarī wa rūciaro rwa Eliazaru, na nīwe waitīrīrie Solomoni maguta nīguo athamake ithenya rīa Daudi. † 8:18 Thigari cia Akerethi na cia Apelethi ciarī thigari cia gūkomborwo.

¹¹ Ningĩ Ziba akĩira mũthamaki atĩrĩ, “Ndungata yaku nĩgwĩka o ũrĩa wotha mũthamaki, mwathi wakwa, egwatha ndungata yake iĩke.” Nĩ ūndũ ūcio Mefiboshethu aarĩagĩra irio metha-inĩ ya Daudi taarĩ ūmwe wa ariũ a mũthamaki.

¹² Mefiboshethu aarĩ na kamwana geetagwo Mika, nao andũ othe a mūciĩ wa Ziba maarĩ ndungata cia Mefiboshethu. ¹³ Nake Mefiboshethu agĩtũura Jerusalemu, tondũ aarĩagĩra irio metha-inĩ ya mũthamaki hĩndĩ ciothe, nake arĩ mwonju magũrũ meerĩ.

10

Daudi Gũtooria Aamoni

¹ Thuutha wa mahinda macio, mũthamaki wa Aamoni* agĩkua, nake Hanuni, mūriũ, agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. ² Nake Daudi agĩciiria atĩrĩ, “Nĩnguonania ūtugi kūrĩ Hanuni mūrũ wa Nahashu, o ta ũrĩa ithe aanjikire maũndũ ma ūtugi.” Nĩ ūndũ ūcio Daudi agĩtũma andũ kūrĩ Hanuni makamũcakaithie nĩ ūndũ wa gũkuĩrwo nĩ ithe.

Rĩrĩa andũ acio maatũmĩtwo nĩ Daudi maakinyire bũrũri-inĩ wa Aamoni-rĩ, ³ andũ arĩa maarĩ igweta a Aamoni makĩũria Hanuni mwathi wao atĩrĩ, “Ūreciiria Daudi nĩ thoguo aratĩa nĩ ūndũ wa gũgũtũmĩra andũ magũcakaithie? Githĩ Daudi ndatũmĩte andũ aya kūrĩ we nĩgeetha matuĩrie na mathigaane itũũra rĩrĩ inene, nĩguo macooke marĩtunyane?” ⁴ Nĩ ūndũ ūcio Hanuni akĩnyiitithia andũ acio a Daudi, na akĩmenjithia nderu rwere rũmwe, na agĩtinia nguo ciao irima gatagatĩ ka njikarĩro, na akĩmaingata.

⁵ Hĩndĩ rĩa Daudi eerirwo ūhoru ūcio, agĩtũma andũ makamatũnge tondũ andũ acio nĩmaconorithĩtio mũno. Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ikarai kũu Jeriko nginya nderu cianyu ikũre, mũcooke mũũke.”

⁶ Rĩrĩa Aamoni maamenyire atĩ nĩmatuĩkĩte kĩndũ kĩnungu harĩ Daudi-rĩ, makĩandĩka thigari cia magũrũ cia Asuriata ngiri mĩrongo iĩrĩ kuuma Bethi-Rehobu na Zoba, o na mũthamaki wa Maaka arĩ na andũ ake ngiri ĩmwe, o na ningĩ andũ ngiri ikũmi na igĩrĩ kuuma Tobu.

⁷ Nake Daudi aigua ūhoru ūcio-rĩ, agĩtũma Joabu na ita rĩothe rĩa mbaara. ⁸ Nao Aamoni makiumagara, makĩara mĩhari ya mbũtũ cia mbaara kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩao inene, nao Asuriata a Zoba na Rehobu, na andũ a Tobu na a Maaka maarĩ oiki kũu werũ-inĩ.

⁹ Nake Joabu akĩona atĩ thigari nĩciarĩte mĩhari ya mbaara mbere yake o na thuutha wake; nĩ ūndũ ūcio agĩthuura mbũtũ imwe iria ciarĩ njamba mũno kũu Isiraeli, agĩcitũma ikarũe na Asuriata. ¹⁰ Andũ acio angĩ akĩmaiga watho-inĩ wa Abishai mūrũ wa nyina, na akĩmatũma makarũe na andũ a Amoni. ¹¹ Joabu akiuga atĩrĩ, “Asuriata mangĩngĩria hinya-rĩ, wee ūũke ūndeithie; no Aamoni mangĩgũkĩria hinya-rĩ, nĩngũũka ngũteithie. ¹² Wĩyũmĩrĩrie nĩgeetha tũrũe na ūcamba nĩ ūndũ wa andũ aitũ na nĩ ūndũ wa matũũra manene ma Ngai witũ. Jehova nĩegwĩka ũrĩa ekuona kwagĩrĩre maitho-inĩ make.”

¹³ Ningĩ Joabu na mbũtũ ciake magĩtharĩkĩra Asuriata, nao makĩmoorĩra. ¹⁴ Rĩrĩa Aamoni moonire atĩ Asuriata nĩmaroora-rĩ, o nao makĩũrĩra Abishai, magĩtoonya thĩĩnĩ wa itũũra rĩrĩa inene. Nĩ ūndũ ūcio Joabu agĩcooka agĩtiga kũrũa na Aamoni na agĩthĩĩ Jerusalemu.

¹⁵ Thuutha wa Asuriata kuona atĩ nĩmatorio nĩ andũ a Isiraeli-rĩ, magĩcookanĩrĩra hamwe rĩngĩ.

¹⁶ Hadadezeri aarehithĩtie Asuriata kuuma mūrĩmo wa Rũũ rwa Farati; magĩthĩĩ nginya Helamu marĩ hamwe, na Shobaki mũnene wa mbũtũ ya ita ya Hedadezeri, amatongoretie.

¹⁷ Rĩrĩa Daudi eerirwo ūhoru ūcio-rĩ, agĩcookanĩrĩra ita rĩa Isiraeli rĩothe, makĩringa Rũũ rwa Jorodani na magĩthĩĩ nginya Helamu. Nao Asuriata makĩara mĩhari ya thigari cia mbaara igatũngane na Daudi, makĩrũa nake. ¹⁸ No rĩrĩ, Asuriata acio makĩũrĩra Isiraeli, nake Daudi akĩũraga andũ magana mũgwanja arĩa maatwarithagia ngaari ciao cia ita, na thigari cia magũrũ ngiri mĩrongo ĩna. Ningĩ akĩũraga Shobaki mũnene wa mbũtũ ciao, agĩkuĩra kũu. ¹⁹ Rĩrĩa athamaki arĩa othe maarĩ ndungata cia Hadadezeri moonire atĩ nĩmahootwo nĩ Isiraeli-rĩ, magĩthondeka thayũ na andũ a Isiraeli na magĩtuĩka a gwathagwo nĩo.

Nĩ ūndũ ūcio Asuriata magĩtigĩra gũcooka gũteithia Aamoni hĩndĩ ĩngĩ.

* 10:1 Andũ a Amoni maarĩ andũ a werũ-inĩ, na maatũũraga mwena wa irathĩro wa Jorodani.

11

Daudi na Bathisheba

¹ Na rīrī, hīndī ya kīmera yaakinya ihinda rīrīa athamaki maathiiaga mbaara-inī-rī, Daudi agītūma Joabu hamwe na andū a mūthamaki na mbūtū ciothe cia mbaara cia andū a Isiraēli. Makīananga Aamoni magīcooka makīrigiicīria Raba. Nowe Daudi agītigwo Jerusalemu.

² Hwaī-inī ūmwe-rī, Daudi agītūkīra akiuma gītanda-inī gīake agīthīi gūceeranga kūu igūrū rīa nyūmba ya ūthamaki. Arī nyūmba igūrū akīona mūdū-wa-nja agīthamba. Mūdū-wa-nja ūcio aarī mūthaka mūno, ³ nake Daudi agītūma mūdū agatūrie ūhorō wake. Mūdū ūcio akīmūwīra atīrī, “Githī ūcio ti Bathisheba, mwarī wa Eliamu mūtumia wa Uria ūrīa Mūhiti?” ⁴ Hīndī ūyo Daudi agītūma andū makamūgīre. Mūdū-wa-nja ūcio agītūka kūrī Daudi, nake agīkoma nake. (Nīgūkorwo nīethereetie ihinda rīake rīa mweri), nake agītūcookera gwake mūciī. ⁵ Mūdū-wa-nja ūcio akīgīa nda na agītūmanīra Daudi, akīmūwīra atīrī, “Ndī na nda.”

⁶ Nī ūndū ūcio Daudi agītūma mūdū athīi kūrī Joabu amwīre atīrī: “Ndūmīra Uria ūrīa Mūhiti.” Nake Joabu agītūma Uria kūrī Daudi. ⁷ Rīrīa Uria ookire, Daudi akīmūūria ūhorō wa ūrīa Joabu aatarīi, na ūhorō wa ūrīa thigari ciatarīi, na ūrīa mbaara yathiiaga na mbere. ⁸ Ningī Daudi akīra Uria atīrī, “Ikūrūka gwaku mūciī ūgethambe magūrū.” Nī ūndū ūcio Uria akiuma nyūmba ya ūthamaki, na akīrūmīrīrio kīheo kuuma kūrī mūthamaki. ⁹ No Uria agīkoma itoonero-inī rīa nyūmba ya ūthamaki hamwe na ndungata ciothe cia mwathi wake, na ndaigana gūikūrūka athīi gwake mūciī.

¹⁰ Rīrīa Daudi eerirwo atīrī, “Uria ndaanathīi mūciī,” akīmūūria atīrī, “Githī to hīndī woka kuuma kūrāya? Nī kī kīragiririe ūthīi mūciī?”

¹¹ Uria akīra Daudi atīrī, “Ithandūkū rīa Jehova, na andū a Isiraēli na a Juda maikarīte hema-inī, na mwathi wakwa Joabu na andū a mwathi wakwa maikarīte kambī kūu werū-inī. Ingīrahotire atīa gūthīi mūciī gwakwa, ngarīe na nganyue, na ngome na mūtumia wakwa? Ti-itherū o ta ūrīa ūtūūraga muoyo, ndingīka ūndū ta ūcio!”

¹² Ningī Daudi akīmūwīra atīrī, “Ikara gūkū mūthenya ūngī ūmwe, na rūciū nīngagūtūma ūcooke.” Nī ūndū ūcio Uria agīkara Jerusalemu mūthenya ūcio na ūcio ūngī warūmīrīre. ¹³ Hīndī ūrīa Daudi aamwītire, akīrīanīra na akīnyuanīra nake, ningī Daudi agītūma arīo nī njoohi. No hwaī-inī Uria agīthīi gūkoma mūgeeka-inī wake arī hamwe na ndungata cia mwathi wake; ndaigana gūthīi gwake mūciī.

¹⁴ Rūciinī Daudi akīandīkīra Joabu marūa, akīmanengera Uria atware. ¹⁵ Marūa macio maandīkītvo atīrī, “Twarā Uria harīa mbaara īihīre mūno. Ūcooke ūmūtiganīrie nīgeetha ooragwo.”

¹⁶ Rīrīa Joabu aarigiicīrie itūūra rīrīa inene, akīga Uria harīa aamenyaga nīho haarī agitīri arīa maarī njamba. ¹⁷ Hīndī ūrīa andū a itūūra rīu inene mookire kūrūa na Joabu-rī, andū amwe a mbūtū cia ita cia Daudi makītūragwo; o nake Uria ūrīa Mūhiti agīkua.

¹⁸ Joabu agītūma mūdū kūrī Daudi akamūhe ūhorō wothē wa mbaara ūyo. ¹⁹ Nake agīatha mūdū ūcio aatūmire atīrī: “Warīkia kūhe mūthamaki ūhorō ūyū wothē wa mbaara, ²⁰ marakara ma mūthamaki maahota kūrīrīmūka, nake aahota gūkūūria atīrī, ‘Nī kī gītūmire mūkuhīrīrie mūno itūūra inene mūkarūe? Kaī mūtooī atī no mamūrathe na mīguī marī rūthingo-inī? ²¹ Nūū woragire Abimeleku mūrū wa Jerubu-Beshethu? Githī ti mūdū-wa-nja wamūikīrie ihiga rīa gīthīi arī rūthingo-inī igūrū? Githī ti kīo gītūmire akuire kūu Thebezu? Nī kī kīratūmire mūthīi hakuhī mūno na rūthingo?’ Angīgakūūria ūguo-rī, nawe ūkaamūcookeria atīrī, ‘O nayo ndungata yaku, Uria ūrīa Mūhiti nīmūkuū.’”

²² Nake mūdū ūcio akiumagara agīthīi, na aakinya, akīra Daudi maūdū mothe marīa Joabu aamūtūmīte akoige. ²³ Nake mūdū ūcio watūmītvo akīra Daudi atīrī, “Andū acio maratūkīrie hinya, marooka kūrūa na ithūi werū-inī, no tūrakīmahūdūra nginya itoonero-inī rīa kīhingo gīa itūūra rīrīa inene. ²⁴ Hīndī ūyo aikia a mīguī maraikīria ndungata ciaku mīguī marī rūthingo igūrū, na andū amwe a mūthamaki nīmakuīte. O na ningī ndungata yaku, Uria ūrīa Mūhiti, nīkuīte.”

²⁵ Nake Daudi akīra mūdū ūcio atīrī, “Thīi wīre Joabu atīrī: ‘Tiga kūigua ūūru nī ūhorō ūcio; rūhiū rūniinaga mūdū ūmwe o ta ūrīa rūniinaga ūrīa ūngī. Thīi na mbere gūtharīkīra itūūra rīu inene ūrīanange.’ Wīre Joabu ūguo nīgeetha ūmūmīrīre.”

²⁶ Rīrīa mūtumia wa Uria aiguire atī mūthuuriwe nīakuīte-rī, akīmūcakaīra. ²⁷ Ihinda rīa gūcakaya rīathira-rī, Daudi akiuga areehwo gwake nyūmba, nake agītuīka mūtumia wake, na akīmūciarīra kahī. No rīrī, ūndū ūcio Daudi ekīte nīwarakaririe Jehova.

12

Nathani Kūrūithia Daudi

¹ Nake Jehova agītūma Nathani kūrī Daudi. Na aakinya harī we Nathani akīra Daudi atīrī, “Itūūra-inī rīmwe nī kwarī na andū eerī, ūmwe aarī gītonga na ūrīa ūngī aarī mūthīni. ² Mūdū ūcio warī gītonga aarī na ndūuru nyingī cia ng’ondū na cia ng’ombe, ³ no ūcio warī mūthīni ndaarī na kīndū tige o kamwatī kanini aagūrīte. Agīkarera, nako gagikūra karī hamwe nake na ciana ciake. Kaarīaga irio ciake, na gakanyuugīra gīkombe gīake na gaakomaga gīthūri-inī gīake. Nako kaarī o ta mwarī.

⁴ “Na rīrī, mūgeni agītuka gwa gītonga kīu, no gītonga kīu gīkīrega kuoya ng’ondū imwe yakīo kana ng’ombe gīthondekere mūgeni ūcio wokīte gwakīo gīa kūrīa. Handū ha ūguo, gīkīoya kamwatī karīa kaarī ka mūthīni na gīgīthīnjīra mūdū ūcio wokīte gwakīo mūciī.”

⁵ Daudi agīcinwo nī marakara nī ūndū wa mūdū ūcio, akīra Nathani atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, mūdū ūcio wīkīte ūguo agīrīrwo nī gūkua! ⁶ No nginya arihe kamwatī kau maita mana, tondū nīekīte ūndū ta ūcio na akaaga kūiguanīra tha.”

⁷ Hīndī iyo Nathani akīra Daudi atīrī, “Wee nīwe mūdū ūcio! Ū ūguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: ‘Ndagūtīrīrie maguta ūtuīke mūthamaki wa Isiraeli, na ngīkūhonokia kuuma guoko-inī gwa Saūlū. ⁸ Nīndakūheire nyūmba ya mwathi waku, o na ngīkūhe atumia a mwathi waku maikare gīthūri-inī gīaku. Nīndakūheire nyūmba ya Isiraeli na Juda. Na kūngīkorwo maūdū macio maarī manini na matiakūiganīte-rī, nīngīakūheire maūdū mangī maingī. ⁹ Nī kī gītūmīte ūnyarare kiugo kīa Jehova, ūgeeka ūuru maitho-inī make? Nīwooragithirie Uria ūrīa Mūhiti na rūhiū rwa njora, na ūkīoya mūtumia wake atuīke mūtumia waku. Wamūrāgithirie na rūhiū rwa njora rwa andū a Amoni. ¹⁰ Na nī ūndū ūcio, rūhiū rwa njora rūtikeehera nyūmba yaku, nī ūndū nīwaanyararire nī, na ūkīoya mūtumia wa Uria ūrīa Mūhiti atuīke mūtumia waku.’

¹¹ “Jehova ekuuga ū: ‘Nīngūkūrehithīria thīna kuuma nyūmba yaku wee mwene. O maitho-inī maku nīngoya atumia aku, ndīmahe mūdū wa nyūmba yaku, nake nīagakoma na atumia acio aku mūthenya barigici. ¹² Wekire ūndū ūcio na hitho, no Nī ngeeka ūndū ūyū mūthenya barigici andū a Isiraeli othe makīonaga.’”

¹³ Hīndī iyo Daudi akīra Nathani atīrī, “Nīnjīhīrie Jehova.”

Nathani agīcookia atīrī, “Jehova nīakwehereirie mehia maku. Ndūgūkua. ¹⁴ No tondū nīūtūmīte thū cia Jehova imūmene mūno nī ūndū wa gwīka ūguo-rī, mwana ūcio ūciarīrwo nīegūkua.”

¹⁵ Nathani aarīkia kūinūka mūciī-rī, Jehova agītūma mwana ūcio mūtumia wa Uria aaciarīre Daudi arūare. ¹⁶ Daudi agīthaita Ngai nī ūndū wa mwana ūcio. Akīhinga kūrīa irio, agītoonya nyūmba yake, agīkoma thī ūtukū ūcio wothē. ¹⁷ Nao athuuri a nyūmba yake magīthī hakuhī nake nīguo mamūrūgamie na igūrū nowe akīrega, na ndaigana kūrīanīra irio nao.

¹⁸ Mūthenya wa mūgwanja wakīnya-rī, mwana ūcio agīkua. Nacio ndungata cia Daudi igītīgīra kūmwīra atī mwana ūcio nīakuīte. Tondū cioigire atīrī, “Rīrīa mwana oima muoyo, twarīrie Daudi na akaaga gūtūthikīrīria. Twahota atīa kūmwīra atī mwana nīakuīte? Aahota kwīgera ngero.”

¹⁹ No Daudi akīona atī ndungata ciake nīciaheehanaga, akīmenya atī mwana ūcio nīakuīte. Nake akīūria atīrī, “Kaī mwana akuīte?”

Nao magīcookia atīrī, “Ī, nīakuīte.”

²⁰ Hīndī iyo Daudi agīkūrīa. Aarīkia gwīthamba, akīhaka maguta na akīgarūrīra nguo ciake, agīthī nyūmba ya Jehova, akīnamīrīra, na akīhooya. Nīngī agīcooka agīthī gwake mūciī, agītīa irio, nao andū ake makīmūrehere, akīrīa.

²¹ Ndungata ciake ikīmūūria atīrī, “Ūreka ūguo nīkī? Rīrīa mwana ararī muoyo nīūrehingīte na ūkarīra, no mwana akua-rī, wokīra na warīa irio!”

²² Nake agīcookia atīrī, “Hīndī irīa mwana ararī muoyo-rī, ndīrehingaga na ngarīra. ngīciiria atīrī, ‘Nū ūū? Jehova aahota kūnjigūra tha areke mwana ūcio atūūre muoyo.’ ²³ No rīu tondū nīakuīte-rī, nī kī gīgūtūma ndīhinge? Ndaahota kūmūrīukia? Nī nī ngaathī kūrī we, no ndangīcooka kūrī nī.”

²⁴ Hīndī iyo Daudi akīhooreria mūtumia wake Bathisheba, agithiī kūrī we na agīkoma nake. Nake agīciara kahī; nao magīgatua Solomoni. Nake Jehova agīkenda; ²⁵ na tondū Jehova nīakendete-rī, agītūma mūnabii Nathani athiī agakahe rītwa Jedidia.

²⁶ Hīndī iyo Joabu akīhūra Raba itūra rīa andū a Amoni, na agītunyana kīhingo kīa hinya kīa ūthamaki. ²⁷ Ningī Joabu agītūma andū kūrī Daudi, akiuga atīrī, “Nihūūranīte na itūra rīa Raba o na ngatunyana maaī marīo. ²⁸ Na rīrī, cookanīrīria ikundi icio ingī cia mbūtū cia ita, nīguo ithiūrūrūkīrie itūra rīu inene irīgwatīre. Angīkorwo ti ūguo nīngwīgwatīra itūra rīu inene, narīo rīitanagio na nīi.”

²⁹ Nī ūndū ūcio Daudi agīcookanīrīria mbūtū ciake ciothe cia ita agithiī Raba, na akīrītharīkīra, akīrītunyana. ³⁰ Nake akīoya thūmbī ya mūtwe ya mūthamaki wao, na ūritū wayo warī taranda īmwe* ya thahabu, na nī yagemetio na tūhiga twa goro, nayo īkīgīrīrwo mūtwe wa Daudi. Nake agītaha indo nyingī mūno kuuma itūra rīu inene, ³¹ akīrutūrūra aikari akuo, akīmahe wīra wa gwatūra mbaū na mīthumeno, na aruti wīra na harū cia igera na wa mathanwa, na wīra wa gūthondeka maturubarī. Nake eekire ūguo matūra-inī mothe ma Amoni. Thuutha ūcio Daudi na mbūtū ciake ciothe cia ita magīcooka Jerusalemu.

13

Amunoni na Tamaru

¹ Thuutha wa mahinda macio-rī, Abisalomu mūrū wa Daudi aarī na mwarī wa nyina mūthaka mūno wetagwo Tamaru, nake Amunoni mūrū wa Daudi akīmwendā mūno.

² Amunoni agītangīka nginya agītua nī mūrūaru nī ūndū wa mwarī wa ithe Tamaru, nīgūkorwo aarī mūrūtu gathirange,* na nīonaga arī hinya kūmwīka ūndū o na ūrīkū.

³ Na rīrī, Amunoni aarī na mūratawe wetagwo Jonadabu mūrū wa Shimea, mūrū wa nyina na Daudi. Jonadabu aarī mūdū mwara mūno. ⁴ Akīūria Amunoni atīrī, “Nī kī gītūmīte wee mūrū wa mūthamaki woneke o ūkīhinyīrīrika rūciinī o rūciinī? Kaī ūtangīnjīra gītūmī?”

Amunoni akīmwīra atīrī, “Nī kwenda nyendeete Tamaru, mwarī wa nyina na Abisalomu mūrū wa baba.”

⁵ Jonadabu akīmwīra atīrī, “Thiī ūrīrī na wītue atī ūrī mūrūaru. Rīrīa thoguo arīūka gūkuona, ūmwīre atīrī, ‘No nyende mwarī wa baba Tamaru oke aahe kīndū gīa kūrīa. Andugīre irio ngīonaga, nīguo ndīmuone, na ningī ndīe acinyiitīte na guoko gwake.’”

⁶ Nī ūndū ūcio Amunoni agīkoma na agītua nī mūrūaru. Na rīrīa mūthamaki ookire kūmuona, Amunoni akīmwīra atīrī, “No nyende mwarī wa baba Tamaru oke aathondekere tūmīgate ngīonaga, nīguo ndīe anyiitīte na guoko gwake.”

⁷ Daudi agītūmanīra Tamaru nyūmba-inī ya ūthamaki, akīmwīra atīrī, “Thiī nyūmba ya mūrū wa thoguo Amunoni, ūmūthondekere irio.” ⁸ Nī ūndū ūcio Tamaru agithiī nyūmba ya mūrū wa ithe Amunoni, akīmūkora akomete. Akīoya mūtū, akīūkanda, agīthondeka mūgate Amunoni akīmuonaga, na akīūruga. ⁹ Agīcooka akīoya rūgīo, akīmūihūrīra mūgate, nowe akīrega kūrīa.

Amunoni akiuga atīrī, “Andū othe nīmeherio haha.” Nī ūndū ūcio andū othe makiuma nja, makīmūtiga. ¹⁰ Hīndī iyo Amunoni akīra Tamaru atīrī, “Ndehera irio haha nyūmba yakwa ya toro, nīguo ndīe ūcinyiitīte na guoko gwaku.” Nake Tamaru akīoya mūgate ūrīa aathondekete, akīūtwarīra mūrū wa ithe Amunoni nyūmba yake ya toro. ¹¹ No rīrīa aamūtwarīre nīguo arīe, Amunoni akīmūnyiita, akiuga atīrī, “Ūka ngome nawe, mwarī wa baba.”

¹² Nake akīmwīra atīrī, “Aca, mūrū wa baba! Tiga kūnyiita na hinya. Ūndū ta ūyū ndwagīrīre gwīkwo Isiraeli! Tiga gwīka ūndū ūyū wa waganu. ¹³ Ha ūhorō wakwa naguo atīa? Thoni ciakwa ingīcitwara nakū? O nawe-rī, ūhorō waku ūgūikara atīa? Ūkuoneka ūhaana ta mūdū ūmwe wa andū arīa aaganu na akīgu thīnī wa Isiraeli. Ndagūthaitha aria na mūthamaki; tondū ndangīgiria ūūhīkie.” ¹⁴ Nowe akīrega kūmūigua, na tondū aarī na hinya kūmūkīra, akīmūnyiita na agīkoma nake na hinya.

* 12:30 nī ta kilo 34 * 13:2 Airītu gathirange maikaraga nyūmba cia airītu mwanya, na matingīaceereire arīme, o na kana aanake a ithe ūmwe nao.

¹⁵ Ningĩ Amunoni akīmũthũũra na rũthũũro rũnene makĩria. Ti-itherũ, aamũthũũrire gũkĩra ũrĩa aamwendete. Amunoni akīmũwĩra atĩrĩ, “Ũkĩra, wehere haha!”

¹⁶ Tamaru akīmũwĩra atĩrĩ, “Aca! Kũnyingata thiĩ nĩ ihĩtia inene makĩria gũkĩra ũguo wanjĩka.”

Nowe akĩrega kũmũigua. ¹⁷ Nake Amunoni agĩta ndungata yake, akīmũira atĩrĩ, “Eheria mũndũ-wa-nja ũyũ haha, na oima ũhinge mũrango.” ¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio ndungata yake ikĩmũikia na nja, na ikĩhinga mũrango. Nake Tamaru eehumbĩte nguo ndaaya yagemetio na magemio ma goro, tondũ airĩtu arĩa gathirange a mũthamaki meehumbaga nguo ta iyo. ¹⁹ Tamaru akĩitĩrĩria mũhu mũtwe, na agĩtarũra nguo iyo ndaaya ng’emie irĩa eehumbĩte. Agĩcooka akĩgĩrĩra guoko gwake mũtwe, agĩthĩ akĩrĩraga aanĩrĩre.

²⁰ Nake mũrũ wa nyina Abisalomu akīmũũria atĩrĩ, “Kaĩ muuma na Amunoni, mũrũ wa thoguo? Rĩu ta gĩkire, mwarĩ wa maitũ, tondũ we nĩ mũrũ wa thoguo. Tiga kũigua ũũru ngoro nĩ ũndũ wa ũndũ ũcio.” Nake Tamaru agĩtũũra mũciĩ kwa mũrũ wa nyina Abisalomu, arĩ mũndũ-wa-nja ũrĩ na kĩa kĩnene.

²¹ Hĩndĩ irĩa Mũthamaki Daudi aigũire maũndũ macio mothe-rĩ, akĩrakara mũno. ²² Abisalomu ndaigana kwaria na Amunoni ũndũ o na ũrĩkũ, mwega kana mũũru; nĩathũũrire Amunoni tondũ nĩaconorithĩtie mwarĩ wa nyina Tamaru.

Abisalomu Kũũraga Amunoni

²³ Mĩaka irĩ yathira, hĩndĩ irĩa amuri a ng’ondũ guoya a Abisalomu maarĩ kũu Baali-Hazoru hakuhi na mũhaka wa Efiraimu-rĩ, agĩta ariũ a mũthamaki othe mathĩ kuo. ²⁴ Abisalomu agĩthĩ kũrĩ mũthamaki, akīmũwĩra atĩrĩ, “Ndungata yaku nĩtĩte amuri ng’ondũ guoya. Hihi mũthamaki na anene ake no moke tũkorwo hamwe.”

²⁵ Mũthamaki agĩcookia atĩrĩ, “Aca, mũrũ wakwa. Tũtiagĩrĩrwo nĩ gũthĩ ithuothe; twahota gũtuĩka mũrigo hariwe.” O na gũtuĩka Abisalomu nĩamũthaithire-rĩ, nĩaregire biũ gũthĩ, no akīmũhe kĩrathimo gĩake.

²⁶ Ningĩ Abisalomu akīmũwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo ti ũguo-rĩ, ndagũthaitha ũreke mũrũ wa baba Amunoni athĩ na ithuĩ.”

Nake mũthamaki akīmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma athĩ na inyuĩ?” ²⁷ Nowe Abisalomu akīmũringĩrĩria, na nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩreka Amunoni mathĩ nake, hamwe na ariũ acio angĩ a mũthamaki.

²⁸ Abisalomu agĩatha andũ ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ta thikĩrĩriai! Rĩrĩa Amunoni arĩkorwo akenete nĩ kũnyua ndibei akarĩo, na inyuĩ ndĩmwĩre atĩrĩ, ‘Ringai agwe thĩ,’ hĩndĩ iyo mũũragei. Mũtigitigĩre. Githĩ ti nĩ ndĩmũheete watho ũcio? Ũmĩrĩriai mũtuĩke njamba.” ²⁹ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Abisalomu magĩka Amunoni o ta ũrĩa Abisalomu aamaathĩte. Hĩndĩ iyo ariũ othe a mũthamaki magĩũkĩra, makĩhaica nyũmbũ ciao, makĩũra.

³⁰ Marĩ njĩra-inĩ makĩũra-rĩ, ũhoro ũcio ũgĩkinyĩra Daudi, akĩrwo atĩrĩ, “Abisalomu nĩoragĩte ariũ othe a mũthamaki; gũtirĩ o na ũmwe ũtigarĩte.” ³¹ Nake mũthamaki agĩũkĩra, agĩtembũranga nguo ciae, agĩkoma thĩ; o nacio ndungata ciae ikĩrũgama hakuhi nake, na igĩtembũranga nguo ciacio.

³² No Jonadabu mũrũ wa Shimea, mũrũ wa nyina na Daudi, akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, tiga gwĩciiria atĩ moragĩte ariũ othe a mũthamaki; no Amunoni wiki ũkuĩte. ũndũ ũcio ũtũire ũrĩ muoroto wa Abisalomu kuuma mũthenya ũrĩa Amunoni aanyĩtĩre mwarĩ wa nyina Tamaru na hinya.

³³ Mũthamaki mwathi wakwa ndagĩrĩrwo nĩkũrũmbũiya ũhoro ũcio wa atĩ ariũ othe a mũthamaki nĩmakuĩte. Amunoni nowe wiki ũkuĩte.”

³⁴ Hĩndĩ iyo Abisalomu nĩakoretwo orĩte.

Na rĩrĩ, mũndũ ũrĩa warangagĩra itũũra agĩcũthĩrĩria na akĩona andũ aingĩ njĩra-inĩ mwena wake wa ithũũro, maikũrũkĩre mwena-inĩ wa kĩrĩma. Nake mũrangĩrĩ agĩthĩ akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Nĩndĩrona andũ mwena ũũrĩa wa Horonaimu, mwena-inĩ wa kĩrĩma.”

³⁵ Jonadabu akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ta kĩone, ariũ a mũthamaki marĩ haha; o ta ũrĩa ndungata yaku ikwĩrĩre, ũguo noguo gũtarĩ.”

³⁶ Na aarĩkia kwaria o ro ũguo-rĩ, ariũ a mũthamaki magĩũka makĩrĩraga na mũgambo mũnene. O nake mũthamaki na ndungata ciae ciothe makĩrĩra marĩ na ruo rũnene.

³⁷ Nake Abisalomu akĩūra agĩthiĩ gwa Talimai mūrũ wa Amihudi, mũthamaki wa Geshuru. Nowe Mũthamaki Daudi agĩcakaĩra mūrĩũ mũthenya o mũthenya.

³⁸ Thuutha wa Abisalomu kũũrĩra Geshuru, aikarire kuo mĩaka itatũ. ³⁹ Nayo ngoro ya mũthamaki nĩyeriragĩria gũthiĩ kũrĩ Abisalomu, tondũ nĩahooreretio ũhoro-inĩ ũkoniĩ gĩkuũ kĩa Amunoni.

14

Abisalomu Gũcooka Jerusalemu

¹ Na rĩrĩ, Joabu mūrũ wa Zeruia nĩamenyete atĩ ngoro ya mũthamaki nĩyeriragĩria kuona Abisalomu. ² Nĩ ũndũ ũcio, Joabu agĩtũma mũndũ athiĩ Tekoa akagĩre mũndũ-wa-nja warĩ mũũgĩ, areehwo kuuma kũu. Akĩĩra mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Wĩtue atĩ nĩũracakaya. Wĩhumbe nguo cia macakaya, na ndũkehake maguta o na marĩkũ. Wĩtue ta mũndũ-wa-nja ũikarĩte matukũ maingĩ akĩrĩrĩra mũndũ mũkuũ. ³ Ũcooke ũthiĩ kũrĩ mũthamaki ũmwarĩrie ciugo ici.” Nake Joabu akĩmwĩra ũrĩa ekuuga.

⁴ Rĩrĩa mũndũ-wa-nja ũcio wa kuuma Tekoa aathiire kũrĩ mũthamaki, akĩgũithia, agĩturumithia ũthiĩ thĩ nĩguo amũhe gĩtĩo, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũthamaki, ndeithia!”

⁵ Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ kĩragũthĩnia?”

Nake akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩ ndĩ mũndũ-wa-nja wa ndigwa; mũthuuri wakwa nĩakuĩte. ⁶ Nĩ ndungata yaku ndĩrarĩ na ariũ eerĩ. Nao maroogitana me mũgũnda, na harakĩaga mũndũ hau wa kũmateithũrana. Ũmwe aragũtha ũrĩa ũngĩ na aramũũraga. ⁷ Na rĩrĩ, mũhĩrĩga wothe nĩũũkĩrĩre ndungata yaku; ũkoiga atĩrĩ, ‘Tũnengere mũndũ ũrĩa ũragĩte mūrũ wa nyina, nĩgeetha tũmũũrage nĩ ũndũ wa muoyo wa mūrũ wa nyina ũrĩa ooragĩte; tũkĩniine mũgai o nake.’ Nao mangĩka ũguo no mahorie ikara rĩrĩa rĩraakana, na no rĩo riiki ndigairie, maniine rĩitwa rĩa mũthuuri wakwa, o na maniine njiaro ciake gũkũ thĩ.”

⁸ Nake mũthamaki akĩĩra mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Inũka, na nĩngũruta watho nĩ ũndũ waku.”

⁹ No mũndũ-wa-nja ũcio wa Tekoa akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, reke ũũru ũcio ũnjookerere hamwe na nyũmba ya baba, na ũreke wee mũthamaki na gĩtĩ gĩaku gĩa ũthamaki wage gũcookererwo nĩ ũũru o na ũrĩkũ.”

¹⁰ Nake mũthamaki agĩcookia atĩrĩ, “Mũndũ o na ũ angĩkwĩra ũndũ o na ũrĩkũ, mũrehe kũrĩ nĩ, nake ndagacooka gũgũthĩnia rĩngĩ.”

¹¹ Nake mũndũ-wa-nja ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke mũthamaki agwete rĩitwa rĩa Jehova Ngai wake, nĩguo agirĩrĩrie mũrĩhĩria wa thakame ndakae kũũragana rĩngĩ, nĩgeetha mūrĩũ wakwa ndakae kũũragwo.”

Nake mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo-rĩ, gũtirĩ rũcuĩrĩ o na rũmwe rwa mūtwe wa mūrũguo rũkũgũ thĩ.”

¹² Nĩngĩ mũndũ-wa-nja ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ndungata yaku ikwĩre kiugo wee mũthamaki, mwathi wakwa.”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Kĩarie.”

¹³ Mũndũ-wa-nja ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte wee ũthondeke ũndũ ta ũyũ wa gũũkĩrĩra andũ a Ngai? Rĩrĩa mũthamaki oiga ũguo-rĩ, githĩ tiwe wĩtũrĩire ciira, nĩgũkorwo mũthamaki ndacooketie mūrĩũ wake ũrĩa mũingate mũciĩ? ¹⁴ Ta ũrĩa maaĩ maitĩkaga thĩ, marĩa matangĩoeke-rĩ, no taguo arĩ o nginya ithuĩ tũkue. No Ngai ndarutaga mũndũ muoyo; handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, athondekaga njĩra nĩgeetha mũndũ ũrĩa mũingate ndakae gũtũũra ta ateetwo biũ agathengio harĩ we.

¹⁵ “Na rĩrĩ, njũkĩte gũkwĩra ũhoro ũyũ wee mũthamaki mwathi wakwa tondũ andũ nĩmatũmĩte nĩ ndĩtigĩre. Ndungata yaku ĩciirĩtie atĩrĩ, ‘Nĩ nĩngwarĩria mũthamaki; no gũkorwo nĩegwĩka ũrĩa ndungata yake ikũmũũria; ¹⁶ no gũkorwo mũthamaki nĩegwĩtikĩra kũhonokia ndungata yake kuuma guoko-inĩ kwa mũndũ ũrĩa ũrageria gũtũniina nĩ hamwe na mūrĩũ wakwa, matweherie kuuma kũrĩ igai rĩrĩa twaheirwo nĩ Ngai.’

¹⁷ “Na rĩrĩ, ndungata yaku igũkwĩra atĩrĩ, ‘Kiugo gĩaku mũthamaki mwathi wakwa kĩrondeehere ũhurũko, nĩgũkorwo mũthamaki mwathi wakwa ahaana ta mũraika wa Ngai wa gũkũũrana wega na ũũru. Jehova Ngai waku aroikara nawe.’”

¹⁸ Hīndī iyo mūthamaki akīra mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Ndūkaahithe ūndū o wothē ūrīa ngūkūria.”

Nake mūdū-wa-nja ūcio akīmūwira atīrī, “Mūthamaki mwathi wakwa nīakīarie.”

¹⁹ Nake mūthamaki akīmūria atīrī, “Githī mūtiniyitaniire na Joabu ūhoro-inī ūyū wothē?”

Nake mūdū-wa-nja akīmūcookeria atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa ūtūūraga muoyo, wee mūthamaki mwathi wakwa, gūtīrī mūdū ūngīhūgūra mwena wa ūrīo kana wa ūmotho, aregane na ūndū o wothē ūrīa mūthamaki mwathi wakwa angiuga. Ī nīguo, nī ndungata yaku Joabu yanjīire njike ūndū ūyū, na nīwe wīkīrite ciugo ici ciothe kanua-inī ka ndungata yaku. ²⁰ Nake Joabu, ndungata yaku nīwe wīkīte ūguo nīgeetha agarūre ūndū ūrīa ūrī ho ihinda rīrī. Mwathi wakwa arī ūūgī ta wa mūraika wa Ngai; nīamenyaga ūndū wothē ūrīa wīkīkaga būrūri-inī.”

²¹ Mūthamaki akīra Joabu atīrī, “Nī wega, nīngwīka ūguo. Thiī, ūcookie mwanake ūcio ti Abisalomu.”

²² Joabu akīgūithia aturumithītie ūthiū thī nīguo amūhe gītīo, na akīrathima mūthamaki. Joabu akīmūwira atīrī, “Ūmūthī ndungata yaku nīyamenya atī nīrīkītie gwītīkīrīka maitho-inī maku mūthamaki mwathi wakwa, tondū mūthamaki nīetīkīrīte ihooya rīa ndungata yake.”

²³ Hīndī iyo Joabu agīthī Geshuru, na agīcookia Abisalomu Jerusalemu. ²⁴ Nowe mūthamaki akīmūwira atīrī, “No nginya athī mūciī gwake mwene; ndakarekwo oone ūthiū wakwa.” Nī ūndū ūcio Abisalomu agīthī mūciī gwake na ndaigana kuona ūthiū wa mūthamaki.

²⁵ Thiinī wa Isiraeli guothe gūtīarī mūdū ūngī o na ūmwe waganagwo gūthakara ta Abisalomu. Kuuma rūcūrī rwake rwa mūtwe nginya nyarīrī ciake ndaarī na kameni. ²⁶ Rīrīa rīothe eenjaga njuīrī cia mūtwe wake, nīenjagwo o mwaka wathira rīrīa njuīrī yamūritūhīra mūno, angīamīthimire, ūritū wayo wakoragwo ūrī cekeri magana meerī,* kūrīngana na gīthimi kīa mūthamaki.

²⁷ Nake Abisalomu nīaciarire aanake atatū na mūirītu ūmwe. Nake mwarī eetagwo Tamaru, na arī mūdū-wa-nja mūthaka.

²⁸ Abisalomu aatūūrire mīaka īrī Jerusalemu atarī oona ūthiū wa mūthamaki. ²⁹ Ningī Abisalomu agītūmanīra Joabu nīguo amūtūme kūrī mūthamaki, no Joabu akīrega gūthiī kūrī we. Ningī akīmūtūmanīra riita rīa keerī, no akīrega gūthiī. ³⁰ Hīndī iyo akīra ndungata ciake atīrī, “Atīrīrī, mūgūnda wa Joabu ūhakanīte na wakwa, na arī na cairi kuo. Thiī mūmīcine na mwaki.” Nī ūndū ūcio ndungata cia Abisalomu ikīgwatia mūgūnda ūcio mwaki ūkīhīa.

³¹ Hīndī iyo Joabu agīthī mūciī kwa Abisalomu, akīmūwira atīrī, “Nī kī gīatūma ndungata ciaku icine mūgūnda wakwa?”

³² Nake Abisalomu akīra Joabu atīrī, “Ndagūtūmanīire, ngīkwīra atīrī, ‘Ūka, nīguo ngūtūme kwa mūthamaki, ūkamūūrie atīrī, “Nī kī gīatūmire nyume Geshuru? Ūngīrī ūndū mwega korwo nīkuo ndūūraga o na rīu!”’ Rīu-rī, nīngwenda kuona ūthiū wa mūthamaki, na hangīkorwo nī harī na ūndū njkīte mūūru, nīakīnjūrage.”

³³ Nī ūndū ūcio Joabu agīthī kūrī mūthamaki, na akīmūhe ūhoro ūcio. Hīndī iyo mūthamaki agīta Abisalomu, nake agīūka, akīnamīrīra aturumithītie ūthiū thī mbere ya mūthamaki. Nake mūthamaki akīmumunya Abisalomu.

15

Abisalomu Gūciirīra gwīka Daudi Ūūru

¹ Na rīrī, thuutha wa maūdū macio, Abisalomu agīthondekera ngaari cia ita na mbarathi, na andū mīrongo itano a gūthiia mbere yake mateng’erete. ² Nake ookīraga rūciinī tene akarūgama mūkīra-inī wa njīra īrīa yathīiaa kīhingo-inī gīa itūūra rīrīa inene. Na rīrīa mūdū o wothē ooka arī na mateta ma gūtwarīra mūthamaki nīguo atue itua-rī, Abisalomu akamwīta, akamūūria atīrī, “Uumīte itūūra rīrīkū?” Nake akamūcookeria atīrī, “Ndungata yaku yumīte mūhīrīga-inī ūmwe wa Isiraeli.” ³ Ningī Abisalomu akamwīra atīrī, “Atīrīrī mateta maku nī ma kīhoto na nī magīrīire, no gūtīrī mūdū ūthuurītwo wa kūrūgamīrīra mūthamaki ūngīgūthīkīrīra.” ⁴ Ningī Abisalomu akamwīra atīrī, “Naarī

* 14:26 nī ta kilo igīrī na robo (2:25)

korwo ndaatuuu mūciiri wa bŭrŭri ũyŭ! Hĩndĩ ũyo mŭndũ o wothē ũrĩ na mateta kana ciira no ooke kŭrĩ nĩ, na nĩ ngatigĩrĩra ciira wake nĩwatuuo na kĩhooto.”

⁵ Ningĩ hĩndĩ ciothe rĩrĩa mŭndũ wothē amũkuhĩrĩra ainamĩrĩre mbere yake, Abisalomu agatambŭrũkia guoko, akamũhĩmbĩria na akamũmumunya. ⁶ Abisalomu ekaga ũguo kŭrĩ andũ othe a Isiraeli arĩa mookaga kŭrĩ mũthamaki gũcaria kĩhooto, na nĩ ũndũ ũcio akĩguucĩrĩra ngoro cia andũ a Isiraeli.

⁷ Na rĩrĩ, mĩaka ĩna yathira, Abisalomu akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Njĩtikĩria thiĩ Hebironi nĩgeetha ngahingie mwĩhĩtwa ũrĩa ndeehĩtire harĩ Jehova. ⁸ Hĩndĩ ĩrĩa ndungata yaku yatũũraga Geshuru kũu Suriata, nĩndehĩtire na mwĩhĩtwa ngiuga atĩrĩ, ‘Jehova angĩkanjookia Jerusalemu, nĩngamũhooya ndĩ kũu Hebironi.’”

⁹ Nake mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ na thayũ.” Nĩ ũndũ ũcio Abisalomu agĩthĩ Hebironi.

¹⁰ Hĩndĩ ũyo Abisalomu agĩtũma andũ na hitho mĩhĩrĩga-inĩ yothē ya Isiraeli makoige atĩrĩ, “Rĩrĩa mũrĩgua tũrumbeta twahuhwo, hĩndĩ ũyo muuge atĩrĩ, ‘Abisalomu nĩwe mũthamaki wa Hebironi.’”

¹¹ Andũ magana meerĩ kuuma Jerusalemu nĩ maathĩite hamwe na Abisalomu. Meetĩtwo marĩ ageni, na magĩthĩ matekũmenya nĩ ũũru meekaga, matĩrĩ ũndũ maamenyaga ũhoroinĩ ũcio. ¹² Na hĩndĩ ĩrĩa Abisalomu aarutaga magongona-rĩ, agĩtũmanĩra Ahithofeli ũrĩa Mũgiloni,* o ũrĩa waheaga Daudi kĩrĩra, oke kuuma itũũra rĩao rĩa Gilo. Na nĩ ũndũ ũcio ndundu ya gũũkĩrĩra mũthamaki ikĩgĩa na hinya, nao arũmĩrĩri a Abisalomu magĩkĩrĩrĩra kũingĩha.

Daudi Kũũra

¹³ Na rĩrĩ, hagĩũka mŭndũ ũmwe watũmĩtwo kŭrĩ Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngoro cia andũ othe a Isiraeli irũmĩrĩre Abisalomu.”

¹⁴ Hĩndĩ ũyo Daudi akĩra anene ake othe arĩa aarĩ nao Jerusalemu atĩrĩ, “Ũkai! No nginya tũũre; kwaga ũguo gũtirĩ o na ũmwe witũ ũkũhonoka kũũragwo nĩ Abisalomu. No nginya tũthĩ o ro rĩu, kana Abisalomu oke narua atũkorere, atũhubanĩrie na atwanange, na ahũũre itũũra rĩrĩ inene na rũhiũ rwa njora.”

¹⁵ Nao anene a mũthamaki makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata ciaku nĩciĩhaarĩrie gwĩka ũndũ o wothē ũrĩa mũthamaki mwathi witũ angĩthuura wĩkwo.”

¹⁶ Nake mũthamaki akiumagara, arũmĩrĩrwo nĩ andũ a nyũmba yake yothē; no agĩtiga thuriya ikũmi cia kũmenyerera nyũmba ya mũthamaki. ¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akiumagara, arũmĩrĩrwo nĩ andũ acio othe, magĩthĩ handũ haraaya, makĩrũgama ho. ¹⁸ Nao andũ ake othe makĩmũhĩtũka, hamwe na Akerethi othe, na Apelethi, na Agiti othe magana matandatũ arĩa maatwaranĩte hamwe nake kuuma Gathu, makĩhĩtũka magĩthĩ mbere ya mũthamaki.

¹⁹ Mũthamaki akĩũria Itai ũrĩa Mũgiiti atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma ũthĩ hamwe na ithuĩ? Cooka ũgaikare hamwe na Mũthamaki Abisalomu. Wee ũrĩ mŭndũ wa kũngĩ, mŭndũ ũthaamĩte akoima bŭrŭri wake.

²⁰ Ũrookire o ira. Ingĩgwĩtikĩria atĩa wambĩrĩrie kũũrũra na ithuĩ, o rĩrĩa itaramenya kũrĩa ndĩrathĩ? Hũndũka, woe andũ a bŭrŭri wanyu ũcooke nao. Naguo ũtugi na wĩhokeku iroikara hamwe nawe.”

²¹ No Itai agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, na o ta ũrĩa wee mũthamaki mwathi wakwa ũtũũraga muoyo-rĩ, harĩa hothe mũthamaki mwathi wakwa angĩkorwo arĩ, o na kũngĩkorwo nĩ gũtũura muoyo kana gũkua, hau no ho ndungata yaku ĩgaakorwo ĩrĩ.”

²² Nake Daudi akĩra Itai atĩrĩ, “Thiĩ na mbere, ũthĩ ũhĩtũkĩte.” Nĩ ũndũ ũcio Itai ũrĩa Mũgiiti agĩthĩ ahĩtũkĩte hamwe na andũ ake othe, na andũ a nyũmba yake arĩa maarĩ hamwe nake.

²³ Nao andũ othe a bŭrŭri ũcio makĩrĩra na mũgambo mũnene rĩrĩa andũ acio othe maahĩtũkaga. Mũthamaki o nake akĩringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa karũũ ga Kidironi, nao andũ othe magĩthĩ merekeire werũ-inĩ.

²⁴ Zadoku o nake aarĩ ho, na Alawii othe arĩa maarĩ hamwe nake nĩ maakuuĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai. Nao makĩga ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai thiĩ, nake Abiatharu akĩruta magongona nginya rĩrĩa andũ othe maarĩkirie kuuma itũũra rĩu inene.

²⁵ Ningĩ mũthamaki akĩra Zadoku atĩrĩ, “Oya ithandũkũ rĩa Ngai ũrĩcookie itũũra-inĩ rĩu inene. Ingĩtikĩrĩka maitho-inĩ ma Jehova-rĩ, nĩakanjookia na atũme ndĩrĩone na nyone gĩkaro gĩake rĩngĩ.

* 15:12 Ahithofeli aarĩ gukawe wa Bathisheba, na aarĩ mũtaarani mũũgĩ.

²⁶ No angĩkiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ndikenetio nĩwe,’ hĩndĩ ĩyo nĩ nĩndĩhaarĩrie; nĩanjĩke o ũrĩa wotho angĩona kwagĩrĩre.”

²⁷ Ningĩ mũthamaki akĩra Zadoku ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, “Githĩ wee ndũrĩ muoni-maũndũ? Cooka ũthĩ itũũra-inĩ rĩu inene na thayũ, mũrĩ na mũrũguo Ahimaazu, na Jonathani mũrĩu wa Abiatharu. Wee na Abiatharu mũthĩ na ariũ acio anyu eerĩ. ²⁸ Na nĩ ngũikara njetereire mariũko-inĩ kũu werũ-inĩ, o nginya hĩndĩ ĩrĩa ũkaandehithĩria ũhoro ũnjĩre ũrĩa maũndũ matariĩ.” ²⁹ Nĩ ũndũ ũcio Zadoku na Abiatharu magĩkuua ithandũkũ rĩa Ngai, makĩricookia Jerusalemu na magĩkara kuo.

³⁰ No Daudi agĩthĩ na mbere kwambata kĩrĩma kia mĩtamaĩyũ, o akĩrĩraga; nĩehumbĩrite mĩtwe, na aarĩ magũrũ matheri.† Andũ othe arĩa aarĩ nao-rĩ, o nao nĩmehumbĩrite mĩtwe, nao maambatire o makĩrĩraga. ³¹ Na rĩrĩ, Daudi nĩamenyithĩtio atĩrĩ, “Ahithofeli aarĩ hamwe na arĩa maarĩ ndundu na Abisalomu.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩhooya atĩrĩ, “Wee Jehova, garũra kĩrĩra kia Ahithofeli, ũgĩtue ũrimũ.”

³² Na rĩrĩa Daudi aakinyire gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma, harĩa andũ maahooyagĩra Ngai-rĩ, Hushai ũrĩa Mũariki aarĩ hau kũmũtũnga, atembũrangĩte nguo yake ndaaya, na akeĩtĩrĩria tĩri mĩtwe. ³³ Nake Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũngĩkorwo nĩgũthĩ na nĩ, ũgũtuĩka mũrigo harĩ nĩ. ³⁴ No ũngĩcooka itũũra-inĩ rĩu inene na wĩre Abisalomu atĩrĩ, ‘Nĩngũtuĩka ndungata yaku wee mũthamaki; ndĩratũire ndĩ ndungata ya thoguo mbere ĩyo, no rĩu ngũtuĩka ndungata yaku,’ hĩndĩ ĩyo no ũndeithie gũthũkia mataaro ma Ahithofeli. ³⁵ Githĩ Zadoku na Abiatharu arĩa athĩnjĩri-Ngai matiigũkorwo kũu hamwe nawe? Meerage ũndũ o wotho ũngĩgua nyũmba-inĩ ya mũthamaki. ³⁶ Ariũ ao eerĩ, Ahimaazu mũrũ wa Zadoku, na Jonathani mũrũ wa Abiatharu marĩ kũu hamwe nao. Matũmage kũrĩ nĩ na ũndũ o wotho ũngĩgua.”

³⁷ Nĩ ũndũ ũcio Hushai mũrata wa Daudi agĩcooka, na agĩkinya Jerusalemu o rĩrĩa Abisalomu aatoonyaga itũũra rĩu inene.

16

Daudi na Ziba

¹ Na rĩrĩ, Daudi aakorirwo ahĩtũkĩte gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma o hanini-rĩ, agĩkora Ziba, ndungata ya Mefiboshethu, ĩmwetereire ĩmũtũnge. Aarĩ na ndigiri igĩrĩ ciatandĩkitwo na igakuua mĩgate magana meerĩ na imanĩka cia thabibũ nyũmũ igana rĩmwe, na ikũmba igana cia ngũyũ, o na mondo ya ndibei.

² Nake mũthamaki akĩũria Ziba atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũrehe indo ici?”

Nake Ziba agĩcooka atĩrĩ, “Ndigiri nĩ cia gũkuua andũ a nyũmba ya mũthamaki, nayo mĩgate na matunda nĩ cia kũrĩo nĩ andũ, nayo ndibei nĩyakũnyuuo nĩ arĩa mangĩũrwo nĩ hinya gũkũ werũ-inĩ.”

³ Mũthamaki agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Arĩ ha mũrũ wa mũrĩu wa mwathi waku?”

Nake Ziba akiuga atĩrĩ, “Aikarĩte Jerusalemu, tondũ areciiria atĩrĩ, ‘Ŭmũthĩ nyũmba ya Isiraeli nĩkũnjookeria ũthamaki wa guka.’”

⁴ Ningĩ mũthamaki akĩra Ziba atĩrĩ, “Indo ciothe iria iraarĩ cia Mefiboshethu kuuma rĩu nĩ ciaku.”

Nake Ziba akiuga atĩrĩ, “Nĩndakwĩnyĩhĩria; reke njĩtikĩrĩke maitho-inĩ maku, wee mũthamaki, mwathi wakwa.”

Shimei Kũruma Daudi

⁵ Mũthamaki Daudi aakuhĩrĩria Bahurimu-rĩ, mũndũ wa mũhĩrĩga wa nyũmba ya Saũlũ agĩũka oimĩte kuo. Nake eetagwo Shimei mũrũ wa Gera; agĩũka akĩrumanaga. ⁶ Agĩkĩria Daudi na anene othe a mũthamaki mahiga, o na gũtuĩka mbũtũ ciothe cia ita na arangĩri maarĩ mwena wa Daudi wa ũrĩo na wa ũmotho. ⁷ Shimei akĩrumana, akiuga atĩrĩ, “Thĩ na kũu, thĩ na kũu, wee mũiti wa thakame, wee kĩmaramari gĩkĩ! ⁸ Jehova nĩakũrĩhitie, thakame yotho ĩrĩa wanaita ya nyũmba ya Saũlũ, ũrĩa wathanaga ithenya rĩake. Jehova nĩaneanĩte ũthamaki kũrĩ mũrũguo Abisalomu. Wee nĩũkinyĩrĩrwo nĩ mwanangĩko tondũ ũrĩ mũiti wa thakame!”

⁹ Hĩndĩ ĩyo Abishai mũrũ wa Zeruia akĩũria mũthamaki atĩrĩ, “Nĩ kĩ kĩratũma ngui ĩno nguũ* ĩrume mũthamaki mwathi wakwa? Reke ninge mũrĩmo ndĩmũtinie mĩtwe.”

† 15:30 Kwĩhumbĩra mĩtwe na gũthĩ magũrũ matheri warĩ ũndũ wa kuonania kĩa na gũcakaya.

* 16:9 Gwĩta mũndũ ngui nguũ warĩ ũndũ wa kũnyarara mũndũ biũ.

¹⁰ No mūthamaki akiuga atĩrĩ, “Tũnyiitanĩire ũndũ ũrĩkũ nĩ na inyuĩ, inyuĩ ariũ a Zeruia? Angĩkorwo ararumana tondũ Jehova nĩamwĩrĩte atĩrĩ, ‘Ruma Daudi,’ nũũ ũngĩmũũria atĩrĩ, ‘Ūgwĩka ũguo nĩkĩ?’”

¹¹ Ningĩ Daudi akĩira Abishai na anene ake othe atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, ũrĩa uumĩte mũthiimo-inĩ wakwa, nĩwe ũraageria kũnduta muoyo. Githĩ Mũbenjamini ũyũ ndangĩgĩka makĩria ma ũguo! Tiganai nake; rekei arumane, tondũ Jehova nĩwe ũmwĩrĩte eke ũguo. ¹² Hihi no gũkorwo Jehova nĩekuona thĩĩna wakwa, na nĩakandĩha na wega nĩ ũndũ wa irumi ici ndĩrarumwo ũmũthĩ.”

¹³ Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ ake magĩthĩ na mbere magereire njĩra nake Shimei akagera mwena-inĩ wa kĩrĩma ang’ethanĩire nao, agĩthĩ akĩrumanaga, na akĩmũikagĩria mahiga, na akamũminjagĩria tĩiri. ¹⁴ Nake mūthamaki na andũ othe arĩa maarĩ nake magĩkinya kũrĩa maathiiaga manogeete. Na kũu nĩkuo Daudi aahurũkĩire, akĩnogoka.

Ūtaaro wa Hushai na wa Ahithofeli

¹⁵ Hĩndĩ iyo Abisalomu na andũ othe a Isiraeli magĩũka Jerusalemu, na Ahithofeli agĩkorwo hamwe nao. ¹⁶ Hĩndĩ iyo Hushai ũrĩa Mũariki, mūrata wa Daudi, agĩthĩ kũrĩ Abisalomu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mūthamaki arotũũra nginya tene! Mūthamaki arotũũra nginya tene!”

¹⁷ Abisalomu akĩũria Hushai atĩrĩ, “Ūyũ nĩguo wendo ũrĩa wonetie mūrata waku? Nĩ kĩĩ kĩragiririe ũthĩ na mūrata waku?”

¹⁸ Nake Hushai akĩira Abisalomu atĩrĩ, “Aca, ũrĩa ũthuurĩtwo nĩ Jehova, na agathuurwo nĩ andũ aya, na agathuurwo nĩ andũ othe a Isiraeli, nĩ ndĩ wake, na njikare nake. ¹⁹ Ningĩ-rĩ, njagĩrĩtwo nĩgũtungatĩra ũũ? Githĩ ndiagĩrĩtwo nĩ gũtungatĩra mũriũ? O ta ũrĩa ndaatungatĩre thoguo, noguo ngũgũtuungatĩra.”

²⁰ Abisalomu akĩira Ahithofeli atĩrĩ, “Tũhe ũtaaro waku. Twagĩrĩtwo nĩ gwĩka atĩa?”

²¹ Ahithofeli agĩcookia atĩrĩ, “Koma na thuriya cia thoguo iria aatigire nĩgeetha irorage gĩkaro kĩa mūthamaki. Hĩndĩ iyo andũ othe a Isiraeli nĩmakaigua atĩ wee wĩmũthũũre biũ nĩ thoguo, namo moko ma andũ arĩa othe ũrĩ nao nĩmekũgĩa hinya.” ²² Nĩ ũndũ ũcio makĩambĩra Abisalomu hema nyũmba igũrũ, nake agĩkoma na thuriya cia ithe mbere ya andũ othe a Isiraeli.

²³ No rĩrĩ, matukũ-inĩ macio mataaro marĩa Ahithofeli aaheanaga maahaanaga ta ma mũndũ ũhooete kĩrĩa kũrĩ Ngai. Ūguo nĩguo Daudi na Abisalomu mooyaga mataaro mothe ma Ahithofeli.

17

¹ Ahithofeli akĩira Abisalomu atĩrĩ, “Reke thuure andũ ngiri ikũmi na igĩrĩ nĩguo tũthĩ ũtukũ o ro ũyũ tũgakinyĩre Daudi. ² Na ndĩmũtharĩkĩre o ro rĩu arĩ mũnogu na atarĩ na hinya. Ndĩmũmakie, na andũ arĩa othe arĩa marĩ hamwe nake moore. Njũrage o mūthamaki we wiki, ³ na hũndũre andũ othe macooke kũrĩ we. Gĩkuũ kĩa mũndũ ũcio ũracaria gĩgũcookia andũ othe harĩwe; gũtirĩ mũndũ ũkũgurara.” ⁴ Narĩo ithugunda rĩu rĩkĩoneka rĩrĩ rĩega nĩ Abisalomu na athuuri othe a Isiraeli.

⁵ No Abisalomu akiuga atĩrĩ, “Tũmanĩrai Hushai ũrĩa Mũariki o nake, nĩguo tũigue ũrĩa ekuuga.”

⁶ Na rĩrĩa Hushai ookire, Abisalomu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ahithofeli nĩaheanĩte mataaro maya. Nĩ wega twĩke ũguo aroiga? Angĩkorwo ti ũguo-rĩ, tũhe woni waku.”

⁷ Hushai agĩcookeria Abisalomu atĩrĩ, “Itaaro rĩrĩa Ahithofeli aheanĩte ti rĩega ihinda-inĩ rĩrĩ.

⁸ Wee nĩũũ thoguo na andũ ake; nĩ andũ njamba, na nĩ njamba ta nduba itunyĩtwo mwana wayo. Ningĩ thoguo arĩ na ũmenyo wa mbaara; ndarĩ hĩndĩ angĩraarania na mbũtũ cia ita. ⁹ O na rĩu ahithĩtwo ngurunga kana akahithwo handũ hangĩ. Angĩtharĩkĩra mbũtũ ciaku cia ita mbere-rĩ, ũrĩa wothe ũkaigua ũgoro ũcio akoiga atĩrĩ, ‘Mbũtũ cia ita cia Abisalomu nĩciũragĩtwo.’ ¹⁰ Hĩndĩ iyo o na mũthigari ũrĩa njamba, ũrĩa ngoro yake ihaana ta ngoro ya mũrũũthi-rĩ, nĩakaringĩka nĩ guoya, tondũ Isiraeli othe nĩmooĩ atĩ, thoguo nĩ njamba ya ita na atĩ andũ arĩa marĩ nake nĩ njamba.

¹¹ “Nĩ ũndũ ũcio ngũgũtaara atĩrĩ: Reke andũ othe a Isiraeli kuuma Dani nginya Birishiba, acio aingĩ mũno ta mũthanga wa hũgũrũrũ cia iria, moonganio othe macookanĩrĩre harĩwe, na wee mwene ũmatongorie magĩthĩ ita-inĩ. ¹² Hĩndĩ iyo nĩtũkaamũtharĩkĩra harĩa hothe tũngĩmuona, tũmũmbĩrĩre o ta ũrĩa ime rĩgũaga thĩ. Nĩgũkorwo we mwene o na kana mũndũ o na ũmwe wake gũtirĩ ũgaatigara

muoyo. ¹³ O na ningĩ angĩgatoonya itũũra inene, andũ othe a Isiraeli makaarehe mĩhĩndo itũũra-inĩ rĩu, tũrĩkururie tũrĩtware gĩtuamba-inĩ, o nginya kwage gacunjĩ karĩo kangĩoneka.”

¹⁴ Nake Abisalomu na andũ othe a Isiraeli makiuga atĩrĩ, “Ūtaaro wa Hushai ũrĩa Mũariki nĩ mwega gũkĩra wa Ahithofeli.” Nĩgũkorwo Jehova nĩatuĩte atĩ nĩegũthũkia ũtaarani ũcio mwega wa Ahithofeli nĩgeetha arehithĩrie Abisalomu mwanangĩko.

¹⁵ Hushai akĩra Zadoku na Abiatharu, acio athĩnjĩri-Ngai, atĩrĩ, “Ahithofeli nĩataarĩte Abisalomu na athuuri a Isiraeli meeke ũna na ũna, no nĩ ndĩmataarĩte meke ũna na ũna. ¹⁶ Rĩu tũmana kũrĩ Daudi narua, ũmwĩre atĩrĩ, ‘Ūtukũ ũyũ menya ndũkaraare mariũko-inĩ kũu werũ-inĩ; ringa mũrĩmo na ndũkaage gwĩka ũguo, kwaga ũguo mũthamaki na arĩa othe arĩ nao nĩmekũniinwo.’”

¹⁷ Jonathani na Ahimaazu maikaraga Eni-Rogeli. Nayo ndungata ya mũirĩtu nĩyo yarĩ ithĩĩ ikamahe ũhoru ũcio, nao mathĩĩ makeere Mũthamaki Daudi, tondũ matingĩetĩkĩre kuonwo magĩtoonya itũũra-inĩ rĩu inene. ¹⁸ No kamwana kanini nĩkamoni na gakĩra Abisalomu. Nĩ ũndũ ũcio andũ acio eerĩ makiumagara na ihenya magĩtoonya nyũmba ya mũndũ kũu Bahurimu. Nake aarĩ na gĩthima hau nja ya mũciĩ wake, nao makĩharũrũka thĩĩnĩ wakĩo. ¹⁹ Nake mũtumia wa mũndũ ũcio akĩoya kĩndũ gĩa kũhumbĩra, agĩgĩtambũrũkia igũrũ rĩa mũromo wa gĩthima, na akĩanĩka ngano igũrũ rĩakĩo. Na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wamenyire ũhoru ũcio.

²⁰ Na rĩrĩa andũ a Abisalomu mookire kũrĩ mũtumia ũcio kũu nyũmba gwake-rĩ, makĩmũũria atĩrĩ, “Ahimaazu na Jonathani marĩ ha?”

Nake mũtumia ũcio akĩmacookeria atĩrĩ, “Maringire mũrĩmo ũũrĩa wa karũũĩ.” Nao andũ acio makĩmacaria no mationire mũndũ; nĩ ũndũ ũcio magĩcooka Jerusalemu.

²¹ Thuutha wa andũ acio gũthĩĩ, Jonathani na Ahimaazu makiuma gĩthima-inĩ, na magĩtwarĩra Mũthamaki Daudi ũhoru ũcio. Makĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhaarĩrie ũringe rũũĩ o narua, Ahithofeli nĩ ataaranĩte ũna na ũna wa gũgũũkĩrĩa.” ²² Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ othe arĩa maarĩ nake magĩũkĩra na makĩringa Rũũĩ rwa Jorodani. Na gũgĩkĩa gũtirĩ mũndũ ũtaaringĩte Rũũĩ rwa Jorodani.

²³ Na rĩrĩa Ahithofeli onire atĩ mataaro make matiinarũmĩrĩrĩrwo-rĩ, agĩtandĩka ndigiri yake, akĩinũka gwake mũciĩ itũũra-inĩ rĩake. Agĩthondeka maũndũ make, agĩcooka akĩiita. Nĩ ũndũ ũcio agĩkua na agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ ya ithe.

²⁴ Daudi agĩthĩĩ Mahanaimu, nake Abisalomu akĩringa Rũũĩ rwa Jorodani hamwe na andũ othe a Isiraeli. ²⁵ Abisalomu nĩathuurĩte Amasa atuĩke mũnene wa mbũtũ cia ita ithenya rĩa Joabu. Amasa aarĩ mũriũ wa mũndũ wetagwo Jetheri, Mũisraeli ũrĩa wahikĩtie Abigaili, mwarĩ wa Nahashu, mwarĩ wa nyina na Zeruia nyina wa Joabu. ²⁶ Andũ a Isiraeli na Abisalomu maambĩte hema ciao bũrũri-inĩ wa Gileadi.

²⁷ Na rĩrĩa Daudi aakinyire Mahanaimu, Shobi mũrũ wa Nahashu wa kuuma Raba kwa Aamoni, na Makiri mũrũ wa Amieli kuuma Lo-Debari, na Barizilai ũrĩa Mũgileadi kuuma Rogelimu ²⁸ makĩrehe indo cia gũkomera, na mbakũri, na indo cia rĩũmba. Ningĩ makĩrehe ngano na cairi, na mũtu na ngano hĩhie, na mboco na ndengũ, ²⁹ na ũũkĩ na ngorono, na ng’ondũ na maguta mamata ma iria rĩa ng’ombe, nĩgeetha Daudi na andũ ake marĩe. Tondũ moigire atĩrĩ, “Andũ aya nĩahũũtu, na makanoga, na makanyootera gũkũ werũ-inĩ.”

18

Gĩkuũ kĩa Abisalomu

¹ Na rĩrĩ, Daudi akĩũngania andũ arĩa maarĩ nake, na agĩthuura anene a gwatha thigari ngiri ngiri na a gwatha thigari igana igana. ² Daudi agĩtũma mbũtũ icio cia ita ithĩĩ ikarũe, gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩathagwo nĩ Joabu, na gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩathagwo nĩ Abishai mũrũ wa nyina na Joabu, mũrũ wa Zeruia, na gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithatũ gĩgaathwo nĩ Itai ũrĩa Mũgiiti. Nake mũthamaki akĩra mbũtũ icio cia ita atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩ mwene nĩngumagarania na inyuĩ.”

³ No andũ acio makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee ndũgũthĩĩ; tũngĩgaakĩrio hinya tũũre-rĩ, matingĩrũmbũiya ũhoru witũ. O na nuthu iitũ ĩngĩkua-rĩ, matingĩrũmbũiya ũhoru ũcio; no wee ũrĩ bata gũkĩra andũ ngiri ikũmi aitũ. Rĩu nĩ kaba ũtũteithĩrĩrie ũrĩ gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩ inene.”

⁴ Nake mũthamaki agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ngwĩka ũrĩa wothe mũkuona kwagĩrĩre.”

Nĩ ūndũ ūcio mūthamaki akīrūgama kīhingo-inĩ rīrīa andũ acio othe moimagaraga marĩ ikundi cia andũ igana igana, na cia ngiri ngiri. ⁵ Mūthamaki agīatha Joabu, na Abishai, na Itai, akīmeera atīrī, “Menyererai mwanake ūcio ūgwītwo Abisalomu nĩ ūndũ wakwa.” Nacio mbūtũ ciothe cia ita nīciaiguire mūthamaki akīheana watho nĩ ūndũ wa Abisalomu kūrī o ūmwe wa anene a mbūtũ cia ita.

⁶ Mbūtũ icio cia ita ikīerekera werū-inĩ ikarūe na Isiraeli, nayo mbaara ikīrūrwo mūtītũ-inĩ wa Efiraimu. ⁷ Kūu nīkuo mbūtũ cia ita cia Isiraeli ciatooreirio nĩ andũ a Daudi. Nao arīa maakuire mūthenya ūcio maarĩ aingĩ mūno, maarĩ andũ ngiri mīrongo īrī. ⁸ Mbaara ikīhurunjūka būrūri wothē, nago mūtītũ ūkīniina andũ aingĩ mūthenya ūcio gūkīra arīa maaniinirwo nĩ rūhiũ rwa njora.

⁹ Nake Abisalomu agīcēmania na andũ a Daudi. Nake aahaicīte nyūmbū yake, na rīrīa nyūmbū yathiaigīra rungu rwa honge ndumanu cia mūgandi mūnene, mūtwe wa Abisalomu ūkīhata mūtī-inĩ. Nake agītigwo acunjuurīte rīera-inĩ, nayo nyūmbū īrīa aahaicīte īgīthī o na mbere.

¹⁰ Hīndī īrīa mūndũ ūmwe wao onire ūguo, akīra Joabu atīrī, “Nīndona Abisalomu acunjuurīte mūtī-inĩ wa mūgandi.”

¹¹ Joabu akīra mūndũ ūrīa wamwīre ūguo atīrī, “Atī kī! Nīwamuona? Nĩ kī kīagiria ūmūgūthe agwe thī o ro hau? Nīngīakūhe cekerī ikūmi cia betha,* na mūcibi wa mūndũ njamba.”

¹² No mūndũ ūcio agīcookia atīrī, “O na ingīthimīrwo cekerī ngiri īmwe† njīkīrwo guoko, ndingītambūrūkīria mūrū wa mūthamaki guoko ndīmwīke ūūru. Mūthamaki aagwathire wee, na Abishai, na Itai tūkīguaga, akīmwīra atīrī, ‘Menyererai mwanake ūcio ūgwītwo Abisalomu nĩ ūndũ wakwa.’ ¹³ Na ingītwārīrīrie muoyo wakwa thīina-inĩ, na tondũ gūtīrī ūndũ ūhithagwo mūthamaki, no wīherie ūndiganīrie.”

¹⁴ Joabu akiuga atīrī, “Nī ndigūte mahinda nĩ ūndũ waku.” Nĩ ūndũ ūcio akīoya matimū matatū, agīthī, akīmūtheeca namo ngoro Abisalomu arī o muoyo hau mūtī-inĩ wa mūgandi-inĩ ūcio.

¹⁵ Nao andũ ikūmi arīa maakuuagīra Joabu indo cia mbaara makīrigiicīria Abisalomu, makīmūhūra, makīmūūraga.

¹⁶ Hīndī īyo Joabu akīhuha karumbeta, nacio mbūtũ cia ita igītiga gūteng’eria andũ a Isiraeli, tondũ Joabu nīacirūgamirie. ¹⁷ Nao makīoya Abisalomu, makīmūkia irima inene kūu mūtītũ, na makīmūba hība nene ya mahiga igūrū rīake. Hīndī īyo andũ othe a Isiraeli makīmūrīra kwao mīcī.

¹⁸ Hīndī īrīa aarī muoyo, Abisalomu nīeyakīre gītugī agīkīhaanda Gītumba-inĩ kīa Mūthamaki kīrī gīa kīririkano gīake, tondũ eeciirītie atīrī, “Nī ndirī na kahī kangītūūria rītwa rīakwa.” Agīta gītugī kīu rītwa rīake, nakīo gīttagwo Gītugī kīa Abisalomu nginya ūmūthī.

Daudi Gūcakaya

¹⁹ Na rīrī, Ahimaazu mūrū wa Zadoku akiuga atīrī, “Reke hanyūke ngatwarīre mūthamaki ūhorō atī Jehova nīamūhonoketie kuuma guoko-inĩ gwa thū ciake.”

²⁰ Joabu akīmwīra atīrī, “Wee tiwe wagīrīrwo nĩ gūtware ūhorō ūcio ūmūthī. Reke ūgaatware ūhorō ihinda rīngī, no ndūgwīka ūguo ūmūthī, tondũ mūrū wa mūthamaki nīakuīte.”

²¹ Hīndī īyo Joabu akīra Mūkushi ūmwe atīrī, “Thī ūkeere mūthamaki ūrīa wonete.” Mūkushi ūcio akīnamīrīra mbere ya Joabu na akīhanyūka agīthī.

²² Ahimaazu mūrū wa Zadoku akīra Joabu rīngī atīrī, “O ūrīa kūrītūika, reke nūmīrīre Mūkushi ūcio.”

No Joabu agīcookia atīrī, “Mūrū wakwa, ūkwenda gūthī nīkī? Wee ndūrī na ūhorō ūrīa ūngīheerwo kīheo.”

²³ Nake akiuga atīrī, “O ūrīa kūrītūika, nīngwenda kūhanyūka.”

Nĩ ūndũ ūcio Joabu akiuga atīrī, “Kīhanyūke!” Hīndī īyo Ahimaazu akīhanyūka agereire werū-inĩ, akīhītuka Mūkushi.

²⁴ Daudi aakīrīte thī gatagatī ga kīhingo kīa na thīinī na kīa nja-rī, mūrangīri agīthī kīhingo-igūrū agereire rūthingo-inĩ. Na rīrīa aacūthīrīrie nja, akīona mūndũ ahanyūkīte arī o wiki. ²⁵ Nake mūrangīri agīta mūthamaki na akīmūmenyithia ūhorō ūcio.

Nake mūthamaki akiuga atīrī, “Akorwo arī wiki, akīrī na ūhorō mwega.” Nake mūndũ ūcio agīkuhīrīria o gūkuhīrīria.

* 18:11 nĩ ta giramu 110 † 18:12 nĩ ta kilo 11

²⁶ Ningĩ mūrangĩri akĩona mündũ ũngĩ ahanyũkĩte, agĩta mūrangĩri wa kĩhingo, akĩmwĩra atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, mündũ ũngĩ ahanyũkĩte arĩ o wiki!”

Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “No nginya o nake akorwo ararehe ũhoru mweka.”

²⁷ Mūrangĩri akiuga atĩrĩ, “Ndĩrona mündũ ũcio wa mbere akĩhanyũka ta Ahimaazu mūrũ wa Zadoku.”

Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ŭcio nĩ mündũ mweka, arooka arĩ na ũhoru mweka.”

²⁸ Ningĩ Ahimaazu agĩta mũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gũtirĩ na ũũru!” Akĩnamĩrĩra mbere ya mũthamaki aturumithĩtie ũthiũ thĩ, akiuga atĩrĩ, “Jehova Ngai waku arogoocwo! Nĩaneanĩte andũ arĩa maatambũrũkĩtie moko mookĩrĩre mũthamaki mwathi wakwa.”

²⁹ Nake mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Mwanake ũcio ti Abisalomu arĩ o thayũ?”

Nake Ahimaazu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩnyonire kĩrigiicano kĩnene rĩrĩa Joabu ekwendaga gũtũma ndungata ya mũthamaki o na nĩ, ndungata yaku, no ndinamenya kiuma gĩa kĩ.”

³⁰ Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Rũgama haha mwena-inĩ weterere.” Nĩ ũndũ ũcio agĩthiĩ mwena-inĩ, akĩrũgama ho.

³¹ Hĩndĩ iyo Mũkushi agĩkinya, akiuga atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, ta igua ũhoru ũyũ mweka! Jehova nĩakũhonoketie ũmũthĩ kuuma kũrĩ arĩa maragũũkĩrĩre.”

³² Mũthamaki akĩũria Mũkushi atĩrĩ, “Mwanake ũria ti Abisalomu arĩ o thayũ?”

Mũkushi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Thũ ciothe cia mũthamaki mwathi wakwa, na andũ arĩa othe mangĩũkĩra makũgere ngero marotũũka ta mwanake ũcio.”

³³ Mũthamaki akĩinaina. Akĩhaica, agĩthiĩ nyũmba ya igũrũ ya kĩhingo-inĩ, akĩrĩra. Agĩthiĩ akiugaga atĩrĩ, “Ŭũ mūrũ wakwa Abisalomu! Mūrũ wakwa, mūrũ wakwa Abisalomu! Naarĩ korwo nĩ nĩ ndĩrakuire handũ haku, ũũ mūrũ wakwa, mūrũ wakwa!”

19

¹ Nake Joabu akĩrwo atĩrĩ, “Mũthamaki nĩararĩra agĩcakayagĩra Abisalomu.” ² Naguo ũhootani wa mũthenya ũcio wa mbũtũ cia ita ciothe ũkĩgarũrũka, ũgĩtuũka macakaya, tondũ mũthenya ũcio mbũtũ cia ita nĩciaiguire gũkĩrwo atĩrĩ, “Mũthamaki arĩ na kĩa nĩ ũndũ wa mũriũ.” ³ Mũthenya ũcio andũ magĩcookia itũũra-inĩ inene na hitho, o ta ũria andũ macookaga na hitho maconokete rĩrĩa moorĩte kuuma mbaara-inĩ. ⁴ Nake mũthamaki akĩhumbĩra ũthiũ, akĩrĩra na mũgambo mũnene akiugaga atĩrĩ, “Ŭũ Abisalomu, mūrũ wakwa! Ŭũ Abisalomu, mūrũ wakwa, mūrũ wakwa!”

⁵ Hĩndĩ iyo Joabu agĩtoonya nyũmba kũrĩ mũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ŭmũthĩ nĩũconorithĩtie andũ aku othe, arĩa marĩkĩtie kũhonokia muoyo waku, na mĩoyo ya ariũ aku na ya airĩtu aku, na mĩoyo ya atumia aku o na ya thuriya ciaku. ⁶ Wee wendete arĩa magũthũire, na ũkamena arĩa makwendete. Ŭmũthĩ nĩwonanĩtie biũ atĩ ndũrĩ bata na anene a mbũtũ cia ita o na andũ ao. Nĩ nguona atĩ wee gĩkeno gĩaku kĩngĩrĩ rĩrĩa Abisalomu angĩrĩ muoyo ũmũthĩ na ithuothe tũkorwo tũkuĩte. ⁷ Rĩu ũkĩra ũthiĩ ũkoomĩrĩre andũ aku ũmekĩre hinya. Nĩ ngwĩhĩta na rĩtwa rĩa Jehova atĩ aakorwo ndũkuuma ũthiĩ gũtanatuka, gũtirĩ mündũ o na ũmwe ũgũkorwo mwena waku. Ŭndũ ũyũ ũgũtuũka mũũru kũrĩ we gũkĩra maũndũ mothe mooru marĩa managũkora kuuma ũrĩ mũnini nginya rĩu.”

⁸ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩũkĩra, agĩkarĩra gĩtĩ gĩake kĩhingo-inĩ. Hĩndĩ rĩa andũ meerirwo atĩrĩ, “Mũthamaki aikarĩte kĩhingo-inĩ,” othe magĩũka mbere yake.

Daudi Gũcooka Jerusalemu

Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmoorĩte magacooka kwao mĩciĩ. ⁹ Mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli, andũ othe maakararanagia makoiga atĩrĩ, “Mũthamaki nĩwe watũkũũrĩre kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciitũ; nĩwe watũhonokirie kuuma guoko-inĩ kwa Afilisti. No rĩu nĩorĩte akoima bũrũri-inĩ akĩũrĩra Abisalomu; ¹⁰ nake Abisalomu ũria twaitĩrĩre maguta atũthamakĩre-rĩ, nĩakuĩrĩre mbaara-inĩ. Nĩ ũndũ ũcio mwagĩte kwaria ũhoru wa gũcookia mũthamaki nĩkĩ?”

¹¹ Mũthamaki Daudi nĩatũmanire kũrĩ Zadoku na Abiatharu, athĩnjĩri-Ngai, makeerwo atĩrĩ, “Ŭriai athuuri a Juda atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩgũtũma mũrigie thuutha harĩ gũcookia mũthamaki nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki, kuona atĩ ũria kũraario Isiraeli guothe nĩgũkinyĩre mũthamaki kũria aikaraga? ¹² Inyuĩ mũrĩ ariũ a baba, tũrĩ a mũthiimo ũmwe, na thakame ĩmwe. Nĩ kĩ kĩngĩtũma mũtuũke a kũrigia thuutha kũinũkia mũthamaki?’ ¹³ Ningĩ mwĩre Amasa atĩrĩ, ‘Githĩ wee ndũrĩ wa mũthiimo wakwa,

na thakame yakwa? Ngai arothũūra o na anjike ũũru makĩria, angĩkorwo kuuma rĩu gũthiĩ na mbere wee tiwe ũgũtuĩka mũnene wa mbũtũ ciakwa cia ita ithenya rĩa Joabu.’”

¹⁴ Nake mũthamaki akĩguucĩria ngoro cia andũ othe a Juda ta ciarĩ ngoro ya mũndũ ũmwe. Nao magĩtũmana kũrĩ mũthamaki, makiuga atĩrĩ, “Cooka, wee hamwe na andũ aku othe.” ¹⁵ Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩcooka agĩthiĩ agĩkinya Jorodani.

Na rĩrĩ, andũ a Juda nĩmookĩte Giligali nĩguo matũnge mũthamaki mamũringie Rũũ rwa Jorodani. ¹⁶ Nake Shimei mũrũ wa Gera, Mũbenjamini kuuma Bahurimu, agĩkũrũka na ihenya marĩ na andũ a Juda nĩguo magatũnge Mũthamaki Daudi. ¹⁷ Nake aarĩ na andũ a Benjamini ngiri ĩmwe, o hamwe na Ziba ndungata ya mũciĩ wa Saũlũ, na ariũ ake ikũmi na atano, na ndungata mĩrongo iĩrĩ. Nao makĩhanyũka nginya Rũũ rwa Jorodani harĩa mũthamaki aarĩ. ¹⁸ Makĩringĩra iriũko-inĩ nĩguo maringie andũ a nyũmba ya mũthamaki na meeke o ũrĩa angĩenda.

Hĩndĩ iĩa Shimei mũrũ wa Gera aaringire Rũũ rwa Jorodani akĩgũithia thĩ mbere ya mũthamaki, ¹⁹ na akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩ atige kũndua mwĩhia. Tiga kũrikana ũrĩa ndungata yaku yekire mahĩtia mũthenya ũrĩa mũthamaki mwathi wakwa oimire Jerusalemu. Mũthamaki nĩatige kũiga ũhoru ũcio meciiria-inĩ make. ²⁰ Nĩgũkorwo nĩ ndungata yaku nĩnjũũ atĩ nĩnjĩhĩtie, no ũmũthĩ nĩndoka haha ndĩ mũndũ wa mbere wa nyũmba yothe ya andũ a Jusufu; ndaikũrũka njũke ndunge mũthamaki mwathi wakwa.”

²¹ Ningĩ Abishai mũrũ wa Zeruia akiuga atĩrĩ, “Githĩ Shimei ndagĩrĩre nĩ kũũragwo nĩ ũndũ wa ũrĩa ekĩte? Nĩarumire mũitĩrĩre maguta wa Jehova.”

²² Nake Daudi agĩcookia atĩrĩ, “Tũnyiitanĩre ũndũ ũrĩkũ na inyuĩ, inyuĩ ariũ a Zeruia? ũmũthĩ nĩguo mũgũtuĩka thũ ciakwa! No kũhoteke mũndũ o na ũrĩkũ ooragwo thĩinĩ wa Isiraeli ũmũthĩ? Githĩ nĩ ndikiũũ atĩ ũmũthĩ nĩ nĩ mũthamaki wa Isiraeli?” ²³ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩra Shimei atĩrĩ, “Wee ndũgũkua.” Nake mũthamaki akĩmũhe ũhoru ũcio na mwĩhĩtwa.

²⁴ Na rĩrĩ, Mefiboshethu, mwana wa mũriũ wa Saũlũ, o nake nĩaikũrũkire agĩthiĩ gũtũnga mũthamaki. Nake ndethambĩte magũrũ kana akenja nderu, o na kana akahũũra nguo ciake kuuma mũthenya ũrĩa mũthamaki aathiire nginya mũthenya ũrĩa aacookire arĩ na thayũ. ²⁵ Rĩrĩa oomire Jerusalemu agatũnge mũthamaki, mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Mefiboshethu, nĩ kĩ kĩagiririe ũthiĩ na nĩ?”

²⁶ Nake akiuga atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, nĩgũkorwo nĩ ndungata yaku ndĩ mwonju, ‘Ndoi-gire atĩrĩ, nĩngũigĩrĩa ndigiri yakwa matandĩko na ndĩmĩhaice, nĩguo hote gũthiĩ na mũthamaki’. No Ziba ndungata yakwa akĩngunyanĩra. ²⁷ Na nĩacambĩtie ndungata yaku kũrĩ mũthamaki mwathi wakwa. Mwathi wakwa mũthamaki ahaana ta mũraika wa Ngai; nĩ ũndũ ũcio ĩka ũrĩa ũkuona kwagĩrĩre. ²⁸ Njaro ciothe cia guka ciagĩrĩrwo nĩ kũũragwo nĩ mũthamaki mwathi wakwa. No wee nĩwaheire ndungata yaku handũ na ariũ marĩagĩra metha-inĩ yaku. Nĩ ũndũ ũcio ndĩ na kĩhooto kĩrĩkũ gĩa gũgũkaĩra rĩngĩ mũthamaki wakwa?”

²⁹ Mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩ kĩngĩtũma warie makĩria ma ũguo? Ndaathana atĩ wee na Ziba mũgayane mũgũnda.”

³⁰ Mefiboshethu akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Reke oe mĩgũnda yothe, kuona atĩ wee mwathi wakwa nĩucooke mũciĩ na thayũ.”

³¹ Ningĩ Barizilai, ũrĩa Mũgileadi agĩkũrũka kuuma Rogelimu akaringe Rũũ rwa Jorodani me hamwe na mũthamaki, na amumagarie njĩra-inĩ ya kuuma kũu. ³² Na rĩrĩ, Barizilai aarĩ mũthuri mũkũrũ mũno wa mĩaka mĩrongo ĩnana. Nĩwe waheaga mũthamaki irio hĩndĩ iĩa aikarĩte Mahanaimu, tondũ aarĩ mũndũ mũtongu mũno. ³³ Nake mũthamaki akĩra Barizilai atĩrĩ, “Nĩtũringe mũrĩmo nawe, tũthiĩ ũikare hamwe na nĩ Jerusalemu, na nĩndĩrĩkũheaga irio.”

³⁴ Nowe Barizilai agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Nĩ mĩaka ĩngĩ ĩgana atĩa nĩ ngũtũũra muoyo nĩguo nyambate thĩ Jerusalemu hamwe na mũthamaki? ³⁵ Rĩu ndĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩnana. No menye ũtiganu wa ũndũ mwega na mũũru? Ndungata yaku yahota gũcama kĩria ĩraria na kĩria ĩranyua? No hote kũigua mĩgambo ya arũme na ya andũ-a-nja makĩina? Nĩ kĩ kĩngĩtũma ndungata yaku ĩtuĩke mũrigo ũngĩ kũrĩ mũthamaki mwathi wakwa? ³⁶ Ndungata yaku nĩkũringa Rũũ rwa Jorodani hamwe na mũthamaki handũ ha itĩina inini, no nĩ kĩ kĩngĩtũma mũthamaki andĩhe nĩ na njĩra iyo? ³⁷ Reke ndungata yaku ĩcooke, nĩgeetha ngaakuĩra itũũra-inĩ rĩakwa hakuhĩ na mbĩrĩa ya

baba na maitū. No rīrī, ndungata yaku Kimuhamu nīringe hamwe na mūthamaki mwathi wakwa. Mīlke o ūrīa ūkuona kwagīrīre.”

³⁸ Mūthamaki akiuga atīrī, “Kimuhamu nīekūringa hamwe na nīi, na nīngūmwīka o ūrīa ūngīona kwagīrīre. Na ūrīa wothe ūngīenda kuuma kūrī nīi nī ngūgwīkīra.”

³⁹ Nī ūndū ūcio andū othe makīringa Rūūi rwa Jorodani, nake mūthamaki agīcooka akīringa. Mūthamaki akīmumunya Barizilai na akīmūrathima, nake Barizilai agīcooka gwake mūciī.

⁴⁰ Rīrīa mūthamaki aaringire mūrīmo agīkinya Giligali, Kimuhamu akīringa hamwe nake. Nacio mbūtū ciothe cia ita cia Juda na nuthu ya mbūtū cia ita cia Isiraeli ikīringia mūthamaki.

⁴¹ Thuutha wa kahinda kanini andū othe a Isiraeli nīmookaga kūrī mūthamaki makamwīra atīrī, “Nī kīi gīatūmire ariū a baba, andū a Juda, matūtunye mūthamaki na wara, na mamūcookie nyūmba yake kuuma mūrīmo wa Jorodani, hamwe na andū ake othe?”

⁴² Andū othe a Juda magīcookeria andū a Isiraeli atīrī, “Twekire ūguo tondū mūthamaki nī wa nyūmba iitū. Nī kīi gīgūtūma mūrakario nī ūhoru ūcio? Nī irio tūrīte cia mūthamaki? Nī harī kīndū twīyoeire ithuī ene?”

⁴³ Ningī andū a Isiraeli magīcookeria andū a Juda atīrī, “Ithuī tūrī na icunjī ikūmi kūrī mūthamaki, na hamwe na ūguo-rī, tūrī na kīhoto gīa gūtūka a Daudi gūkīra inyuī. Nī ūndū ūcio nī kīi gīgūtūma mūtūmene? Githī ti ithuī twarī a mbere kwaria ūhoru wa gūcookia mūthamaki witū?”

No andū a Juda magīcookia marī na ūūru mūingī mūno o na gūkīra andū a Isiraeli.

20

Sheba Kūremera Daudi

¹ Na rīrī, kwarī mūdū wa ngūi wetagwo Sheba mūrū wa Bikiri, Mūbenjamini, nake agīkorwo aarī hau. Akīhuha karumbeta, akīanīrīra, akiuga atīrī,

“Ithuī tūtīrī na igai harī Daudi,

tūtīrī na handū harī mūrū wa Jesii!

O mūdū nīacooke hema-inī yake, inyuī andū a Isiraeli!”

² Nī ūndū ūcio andū othe a Isiraeli magītiganīria Daudi, makīrūmīrīra Sheba mūrū wa Bikiri. No andū a Juda makīrūmīrīra mūthamaki wao kuuma Jorodani nginya Jerusalemu.

³ Rīrīa Daudi aacookire gīkaro kīa nyūmba yake ya ūthamaki kūu Jerusalemu-rī, akīoya thuriya iria ikūmi aatigīte imenyagīrīre nyūmba ya ūthamaki, makīigwo nyūmba marangagīrwo. Nīamaheaga irio, no ndaakomire nao. Maatūūruga marī ahingīre na matarīi ta atumia a ndigwa nginya mūthenya wa gūkua.

⁴ Nake mūthamaki akīira Amasa atīrī, “Tūmanīra andū a Juda moke kūrī nīi mūira wa matukū matatū mataanathira, nawe mwene ūgaakorwo ho.” ⁵ No rīrīa Amasa aathiire gwīta andū a Juda, agīikara ihinda iraaya kūrī rīrīa mūthamaki aamwīrīte.

⁶ Daudi akīira Abishai atīrī, “Rū Sheba mūrū wa Bikiri nīegūtūgera ngero nene kūrī rīrīa twagerirwo nī Abisalomu. Oya andū a mwathi waku mūmūteng’erie, kwaga ūguo aahota kuona matūūra mairigīre oorīre kuo, na ithuī twage kūmuona.” ⁷ Nī ūndū ūcio andū a Joabu, na Akerethi, na Apelethi, na njamba ciothe iria ciarī hinya makiumagara matongoretio nī Abishai. Nao magīthīi moimīte Jerusalemu, mateng’eretie Sheba mūrū wa Bikiri.

⁸ Rīrīa maarī ihiga-inī rīrīa inene kūu Gibeoni, Amasa agīūka kūmatūnga. Joabu eehumbīte nguo ciake cia mbaara, na akehotora mūcibi na rūhiū rūrī njora thīinī. Rīrīa aathiire mbere, rūhiū rūu rūkiama njora-inī.

⁹ Joabu akīira Amasa atīrī, “Ūrī mwega, mūrū wa baba?” Hīndī iyo Joabu akīnyiita Amasa nderu na guoko gwake kwa ūrīo nīguo amūmumunye. ¹⁰ Amasa ndaatindanīrīre na rūhiū rūrīa Joabu aanyitīte na guoko, nake Joabu akīmūtheeca nda naruo, namo mara make makiuma makīgūa thī, na ndaigana kūmūtheeca rīngī, nake Amasa agīkua. Ningī Joabu na mūrū wa nyina Abishai magīteng’eria Sheba mūrū wa Bikiri.

¹¹ Ūmwe wa andū a Joabu akīrūgama mwena-inī wa Amasa, akiuga atīrī, “Mūdū ūrīa wothe ūrī mwena wa Joabu na mwena wa Daudi, nīarūmīrīre Joabu!” ¹² Nake Amasa eegaragaragia thakame-inī yake arī njīra gatagatī, nake mūdū ūcio akīona atī mbūtū ciothe cia ita nīciarūgamaga hau. Rīrīa

aamenyire atĩ o mündũ aakinyaga harĩ Amasa akarũgama-rĩ, akĩmũkururia kuuma njĩra-inĩ, akĩmũiga gĩthaka-inĩ, na akĩmũhumbĩra na nguo. ¹³ Amasa aarĩkia kweherio njĩra-inĩ, andũ othe makĩrũmĩrĩra Joabu, magĩteng'eria Sheba mũrũ wa Bikiri.

¹⁴ Sheba akĩhĩtũkĩra mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli, agĩkinya Abeli-Bethi-Maaka, akĩhĩtũkĩra bũrũri-inĩ wotha wa Aberi, arĩa moonganire hamwe na makĩmũrũmĩrĩra. ¹⁵ Nacio mbũtũ ciothe cia ita hamwe na Joabu igĩũka na ikĩrigiicĩria Sheba kũu Abeli-Bethi-Maaka. Magĩthondeka kĩhumbu gĩa tĩri kũrigania na itũũra, nakĩo gĩkĩambatio nginya rũthingo rwa na nja rwa ũgitĩri wa itũũra. Na rĩrĩa maahũũraga rũthingo nĩguo marũmomore-rĩ, ¹⁶ mündũ-wa-nja ũmwe mũũgĩ agĩtana arĩ thĩnĩ wa itũũra rĩu, akiuga atĩrĩ, “Ta thikĩrĩria! Ta thikĩrĩria! Īrai Joabu oke haha nĩguo njarie nake.” ¹⁷ Nake agĩthĩ erekeire harĩ we; nake mündũ-wa-nja ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Joabu?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ī nĩ nĩ.”

Nake akiuga atĩrĩ, “Gĩthikĩrĩrie ũrĩa ndungata yaku ĩkuuga.”

Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ thikĩrĩrie.”

¹⁸ Mündũ-wa-nja ũcio agĩthĩ na mbere kwaria, akiuga atĩrĩ, “Tene-rĩ, ciugo ici nĩciaragio, gũkeerwo atĩrĩ ‘Andũ makaahooyaga kĩrĩa kũu Abeli.’ Naguo ũhoru ũgaathĩrĩa kuo. ¹⁹ Ithũ-rĩ, tũrĩ andũ a thayũ na ehokeku thĩnĩ wa Isiraeli. Wee ũrageria kwananga itũũra rĩrĩ, na nĩrĩo nyina wa Isiraeli. Nĩ kĩ gĩgũtũma wende kũniina igai rĩa Jehova?”

²⁰ Joabu agĩcookia atĩrĩ, “Ūhoru ũcio ũrondaihĩrĩria! Ūhoru wa kũniina na kwananga ũrondaihĩrĩria! ²¹ Ūguo tiguu ũhoru ũtariĩ. Mündũ wĩtagwo Sheba mũrũ wa Bikiri, kuuma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, nĩarĩkie kwambararia guoko ookĩrĩre mũthamaki, ookĩrĩre Daudi. Tũnengerei mündũ ũcio ũmwe tu, na nĩngũtigana na itũũra rĩrĩ.”

Mündũ-wa-nja ũcio akĩra Joabu atĩrĩ, “Nĩgũikĩrio mũtwe wake kuuma rũthingo-inĩ.”

²² Hĩndĩ ũyo mũtumia ũcio agĩthĩ kũrĩ andũ othe arĩ na mataaro macio make ma ũũgĩ, nao magĩtinia mũtwe wa Sheba mũrũ wa Bikiri, makĩũkĩria Joabu. Nĩ ũndũ ũcio Joabu akĩhuha karumbeta, nao andũ ake makĩharagana kuuma itũũra-inĩ, o mündũ agĩcooka gwake mũciĩ. Nake Joabu agĩcooka kũrĩ mũthamaki kũu Jerusalemu.

²³ Joabu nĩwe warĩ mũnene wa mbũtũ ciothe cia ita cia Isiraeli; nake Benaia mũrũ wa Jehoiada aarĩ mũnene wa Akerethi, o na Apelethi; ²⁴ Adoniramu aarĩ mũtongoria wa kũrutithia wĩra wa hinya; nake Jehoshafatu mũrũ wa Ahiludu nĩwe warĩ mwandĩki wa maũndũ ma ihinda rĩu; ²⁵ nake Sheva nĩwe warĩ mwandĩki-marũa; Zadoku na Abiatharu maarĩ athĩnjĩri-Ngai; ²⁶ nake Ira, ũrĩa Mũnjairi, aarĩ mũthĩnjĩri-Ngai wa Daudi.

21

Andũ a Gibeoni Kũrĩhĩrio

¹ Na rĩrĩ, hĩndĩ ya wathani wa Daudi, nĩ kwagĩire na ng'aragu ya mĩaka ĩtatũ ĩrũmanĩrĩire; nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtũria ũhoru harĩ Jehova. Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ūndũ ũyũ ũrekĩka nĩ ũndũ wa Saũlũ o na ũndũ wa nyũmba yake ĩrĩa yaitithagia thakame; nĩ ũndũ wa ũrĩa ooragire andũ a Gibeoni.”

² Nake mũthamaki agĩta andũ a Gibeoni akĩaria nao. (Na rĩrĩ, andũ acio a Gibeoni matiarĩ amwe na Isiraeli no maarĩ matigari ma Aamori; no andũ a Isiraeli nĩmehĩtĩte atĩ matikamooraga, no Saũlũ nĩ ũndũ wa kĩyo kĩrĩa aarĩ nakĩo nĩ ũndũ wa Isiraeli na Juda nĩageririe kũmaniina.) ³ Nake Daudi akĩũria andũ acio a Gibeoni atĩrĩ, “Mũngĩenda ndĩmwĩkĩre atĩa? Nĩ ũndũ ũrĩkũ ingĩka tũiguane nĩguo mũrathime igai rĩa Jehova?”

⁴ Nao andũ a Gibeoni makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tũtiagĩrĩrwo nĩ kũũria tũheo betha kana thahabu kuuma kũrĩ Saũlũ, kana nyũmba yake, o na tũtirĩ na kĩhooito gĩa kũũraga mündũ o na ũmwe thĩnĩ wa Isiraeli.”

Daudi akĩmooria atĩrĩ, “Nĩatĩa mũngĩenda ndĩmwĩkĩre?”

⁵ Nao magĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Ha ũhoru wa mündũ ũrĩa watũniinire na agĩtũciĩrĩa ũũru nĩgeetha tũthire, nĩguo tũtikagĩ na handũ o na ha thĩnĩ wa Isiraeli-rĩ, ⁶ reke tũneo arũme mũgwanja a njaro ciake nĩgeetha mooragwo na maraganio mbere ya Jehova kũu Gibeia ya Saũlũ, ũrĩa mũthũure wa Jehova.”

Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Nĩngũmaneana kũrĩ inyuĩ.”

⁷ Na rīrī, mūthamaki akīhonokia Mefiboshethu mūrū wa Jonathani, mūrū wa Saülū, nī ūndū wa mwihitwa ūrīa Daudi na Jonathani mūrū wa Saülū meehitanīire mbere ya Jehova. ⁸ No mūthamaki agīkuua Arimoni na Mefiboshethu, ariū acio eerī a Aia, mwarī wa Rizipa, arīa aaciarīire Saülū, hamwe na ariū atano a Merabu mwarī wa Saülū, arīa aaciarīire Adirieli mūrū wa Barizilai ūrīa Mūmeholathu; ⁹ Nake akīmaneana kūrī Gibeoni, arīa maamooragire na makīmaaragania kīrīma-inī mbere ya Jehova. Acio othe mūgwanja maagūire hamwe; mooragirwo hīndī ya matukū ma kīambīrīria kīa magetha, o rīrīa magetha ma cairi maambagīrīria.

¹⁰ Rizipa mwarī wa Aia akīoya nguo ya ikūnia, na akīmīara hau ihiga igūrū. Kuuma kīambīrīria kīa magetha nginya rīrīa mbura yoirīire mūrī ūyo, ndaarekire ciimba icio ihutio nī nyoni cia rīera-inī mūthenya, kana ihutio nī nyamū cia gīthaka ūtukū. ¹¹ Hīndī ūrīa Daudi eerirwo ūrīa Rizipa mwarī wa Aia, thuriya ya Saülū, eekīte-rī, ¹² agīthiī, agīkuua mahīndī ma Saülū o na ma mūrīū Jonathani kuuma kwa andū a Jabeshi-Gileadi. Maamarutīte na hitho kuuma kīhaaro-inī kīa mūingī kūu Bethi-Shani, harīa Afilisti maamacuurītie, thuutha wa kūrāgīra Saülū kūu Giliboa. ¹³ Daudi agīkuua mahīndī ma Saülū na ma mūrīū Jonathani kuuma kūu, na mahīndī ma andū arīa moragītvo makaaraganio kūu makīūnganio.

¹⁴ Nao magīthika mahīndī ma Saülū na ma mūrīū Jonathani mbīrīra-inī ya Kishu, ithe wa Saülū, kūu Zela thīnī wa Benjamini, na magīka maūndū mothe marīa mūthamaki aathanīte. Thuutha ūcio Ngai agīcookia mahooya marīa maahooetvo nī ūndū wa būrūrī.

Mbaara ya Gūūkīrīra Afilisti

¹⁵ O rīngī nī kwagīire mbaara gatagatī ka Afilisti na Isiraeli. Daudi agīkūrūka agīthiī hamwe na andū ake makarūe na Afilisti, na akīnoga mūno. ¹⁶ Nake Ishibi-Benobu ūrīa warī ūmwe wa njiaro cia Rafa, ūrīa mūthia wa itimū rīake warī na ūritū wa cekerī magana matatū,* na aarī na rūhiū rwa njora rwerū, ūcio akiuga nīekūrāga Daudi. ¹⁷ No rīrī, Abishai mūrū wa Zeruia akīhonokia Daudi; akīgūtha Mūfilisti ūcio akīgūa, akīmūrāga. Ningī andū a Daudi makīhīta kūrī we makiuga atīrī, “Gūtīrī hīndī ūgacooka gūthiī mbaara-inī na ithuī, nīgeetha tawa wa Isiraeli ndūkahorio.”

¹⁸ Ningī thuutha wa mahinda macio, makīgīa na mbaara īngī na Afilisti kūu Gobu. Hīndī ūyo Sibekai ūrīa Mūhushathi akīūrāga Safu, ūmwe wa njiaro cia Rafa.

¹⁹ Ningī mbaara-inī īngī makīrūa na Afilisti kūu Gobu, Elihanani mūrū wa Jaare-Oregimu ūrīa Mūbethilehemu akīūrāga Goliathū ūrīa Mūgiiti, ūrīa warī na itimū rīarī na mūtī ūigana ta mūtī wa mūtumi ngoora.

²⁰ Ningī mbaara-inī īngī ūrīa yarī kūu Gathu, nakuo kwarī na mūndū mūnene mūno, warī na ciara ithathatū o guoko, na ciara ithathatū o kūrū, ciothe ciarī ciara mīrongo īrī na inya. O na ningī aarī wa rūciaro rwa Rafa. ²¹ Rīrīa aanyūrīrie andū a Isiraeli, Jonathani mūrū wa Shimea, mūrū wa nyina na Daudi, akīmūrāga.

²² Andū acio ana maarī a rūciaro rwa Rafa kūu Gathu nao makīgūa moko-inī ma Daudi na andū ake.

22

Rwīmbo rwa Daudi rwa Kūgooca Ngai

¹ Daudi nīainīire Jehova na ciugo cia rwīmbo rūrū rīrīa Jehova aamūhonokirie kuuma guoko-inī gwa thū ciake ciothe na kuuma guoko-inī gwa Saülū. ² Akiuga atīrī:

“Jehova nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga, na nīwe rūirigo rwakwa rwa hinya, na mūkūrī wakwa;

³ Ngai wakwa nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga, na nīwe rūrīro rīakwa,
na ngo yakwa, na rūhīa rwa ūhonokio wakwa.

Nīwe kīhitho gīakwa kīrūmu, na nīwe rūrīro rīakwa, na mūhonokia wakwa;
nīwe ūūhonokagia kuuma kūrī andū arīa mahūthagīra hinya.

⁴ Ngayagīra Jehova, ūrīa wagīrīre kūgoocagwo,
na ngahonokio kuuma kūrī thū ciakwa.

⁵ “Ndiihū cia gīkuū nīciathiūrūrūkiirie;

* 21:16 nī ta giramu 330

- nakĩo kĩguũ kĩa mwanangĩko gĩkĩngĩria hinya.
- ⁶ Mĩhĩndo ya mbĩrĩra ĩgĩthiororokeria;
nayo mĩtego ya gĩkuũ ĩkĩhotorera.
- ⁷ Mĩnyamaro-inĩ yakwa ndakaĩire Jehova;
ngĩgĩkaĩra Ngai wakwa arĩ hekarũ-inĩ yake.
Nĩ aiguire mũgambo wakwa,
kĩrĩro gĩakwa gĩgĩkinya matũ-inĩ make.
- ⁸ “Thĩ ĩkĩinaina na ĩgĩthingitha;
Nayo mĩthingi ya igũrũ ĩkĩenyenyia;
ĩkĩinaina tondũ aarĩ mũrakaru.
- ⁹ Ndogo ĩkiuma maniũrũ-inĩ make ĩkĩambata na igũrũ;
mwaki wa kũniinana ũkiuma kanua-inĩ gake.
Kanua-inĩ gake hakoima makara mekũrĩrĩmbũka.
- ¹⁰ Aahingũrĩre igũrũ agĩikũrũka thĩ;
matu matumanu maarĩ rungu rwa makinya make.
- ¹¹ Ombũkire akuuĩtwo nĩ ikerubi;
akĩambata na igũrũ na mathagu ma rũhuho.
- ¹² Ehumbĩrĩre na nduma,
agĩtua matu marĩa mairũ ma mbura ma kũu igũrũ hema yake ya kũmũthiũrũrũkĩria.
- ¹³ Kuuma ũkengi ũrĩa warĩ harĩ we,
heni igĩakana mwaki.
- ¹⁴ Jehova akĩruruma arĩ kũu igũrũ;
mũgambo wa Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, ũkĩiguuo.
- ¹⁵ Aikirie mĩguĩ, akĩharagania thũ,
agĩciikĩria rũheni, agĩcingatithia.
- ¹⁶ Hĩndĩ ĩyo mĩkuru ya irĩa ĩkĩonekana,
nayo mĩthingi ya thĩ ĩkĩhumbũrio,
nĩ ũndũ wa irũithia rĩa Jehova,
o na nĩ ũndũ wa ihurutana rĩa mĩhũmũ ya maniũrũ make.
- ¹⁷ “Agĩtambũrũkia guoko gwake kuuma o kũu igũrũ akĩnyiita;
akĩnguucia akĩnduta maaĩ-inĩ kũrĩa kũriku.
- ¹⁸ Andeithũrĩre thũ yakwa ĩrĩ hinya,
akĩndeithũra kũrĩ arĩa maathũire, o acio maangĩrĩtie hinya.
- ¹⁹ Maanjĩhotoreire mũthenya ũrĩa ndaarĩ na mũtino,
no Jehova nĩwe warĩ mũtiirĩrĩri wakwa.
- ²⁰ Andutire na nja akĩndwara handũ haariĩ,
akĩndeithũra tondũ nĩakenetio nĩ nĩ.
- ²¹ “Jehova anjĩkĩire maũndũ kũringana na ũthingu wakwa,
akandiha kũringana na ũtheru wa moko makwa.
- ²² Nĩgũkorwo nĩnũmĩtie njĩra cia Jehova;
ndĩikĩte ũũru na ũndũ wa kũhutatĩra Ngai wakwa.
- ²³ Mawatho make mothe marĩ mbere yakwa;
ndihutatĩire irĩa cia watho wake wa kũrũmĩrĩrwo.
- ²⁴ Ngoretwo itarĩ na ũcuuke ndĩ mbere yake,
na ngemenyerera ndikehie.
- ²⁵ Jehova andihĩte kũringana na ũthingu wakwa,
akandiha kũringana na ũtheru wakwa maitho-inĩ make.
- ²⁶ “Ũrĩ mwĩhokeku harĩ arĩa makwĩhokete,

- na harĩ mündũ ũrĩa ũtarĩ ũcuuke ũrĩionanagia ndũrĩ ũcuuke,
²⁷ kũrĩ ũrĩa wĩtheragia wĩonanagia ũrĩ mũtheru,
 no harĩ ũrĩa ũrĩ mĩthĩre mĩogomu ũgatuĩka njũhĩga.
²⁸ Wee ũhonokagia andũ arĩa enyĩhia,
 no maitho maku monaga andũ arĩa etĩĩ nĩguo ũmaconorithie.
²⁹ Wee Jehova, nĩwe tawa wakwa,
 Jehova atũmaga nduma yakwa ĩtuĩke ũtheri.
³⁰ Ndĩ na ũteithio waku no hote gũtharĩkĩra mbũtũ ya ita;
 ndĩ na Ngai wakwa no hote kũrũga rũthingo.
- ³¹ “Mũrungu-rĩ, njĩra ciake nĩnginyanĩru;
 kiugo kĩa Jehova gĩtirĩ ihĩtia.
 Nĩwe ngo ya arĩa othe mehithaga harĩ we.
³² Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ Mũrungu tiga Jehova?
 Na nũũ Rwaro rwa Ihiga tiga Ngai witũ?
³³ Nĩ Mũrungu ũũhotoraga hinya na ũhoti,
 agatũma njĩra yakwa ĩkinyanĩre.
³⁴ Atũmaga magũrũ makwa mateng’ere o ta ma thwariga;
 aahotithagia kũrũgama kũndũ gũtũũgĩru.
³⁵ We nĩwe wonagia moko makwa mũrũire wa mbaara;
 moko makwa no mageete ũta wa gĩcango.
³⁶ Ũũheaga ngo yaku ya ũhootani;
 ũinamagĩrĩra thĩ ũkaanenehia.
³⁷ Ũnjaramagĩria njĩra ya kũrĩa thiiagĩra,
 nĩgeetha magũrũ makwa matigatirũke.
- ³⁸ “Ndaingatithirie thũ ciakwa na ngĩcihehenja;
 ndiacookire na thuutha nginya rĩrĩa cianiinirwo.
³⁹ Ndacihehenjire biũ, ikĩremwo nĩ gũũkĩra,
 ikĩgũa thĩ magũrũ-inĩ makwa.
⁴⁰ Wee ũũheaga hinya wa kũrũa mbaara,
 ũgatũma thũ ciakwa ciinamĩrĩre magũrũ-inĩ makwa.
⁴¹ Watũmire thũ ciakwa ihũndũke ciũre,
 na nĩ ngĩniina arĩa maathũire.
⁴² Maakaire mateithio, no hatiarĩ na wa kũmahonokia,
 magĩkaĩra Jehova no ndaametĩkire.
⁴³ Ndaamahũũrĩre makĩhaana ta rũkũngũ rũhinyu rwa thĩ;
 ngĩmahũũra na ngĩmarangĩrĩria ta ndooro ya njĩra-inĩ.
- ⁴⁴ “Nĩũũhonoketie ngaaga gũtharĩkĩrwo nĩ andũ akwa;
 ũndũũragia ndĩ mũtongoria wa ndũrĩrĩ.
 Andũ itooĩ nĩmakandungatagĩra,
⁴⁵ andũ a kũngĩ mokaga kũrĩ nĩ menyiihĩtie;
 maigua ngumo yakwa, makanjathĩkĩra.
⁴⁶ Othe makuuaga ngoro;
 mokaga makĩinainaga moimĩte ciĩhitho-inĩ ciao cia hinya.
- ⁴⁷ “Jehova atũũraga muoyo! O we Rwaro rwakwa rwa Ihiga arogoocwo!
 Ngai arotũgĩrio, o we Rwaro rwakwa rwa Ihiga, na Mũhonokia wakwa!
⁴⁸ We nĩwe Mũrungu ũrĩa ũndĩhagĩria,
 aigaga ndũrĩrĩ rungu rwa watho wakwa,

- ⁴⁹ nīwe ũhōnokagia kuuma kūrī thū ciakwa.
 Wanyambatīrie igūrū rīa andū arīa maathūire,
 ũkīndeithūra harī andū arīa mahūthagīra hinya.
⁵⁰ Nī ũndū ũcio, Wee Jehova, nīndīkūgoocaga ndī gatagatī ka ndūrīrī,
 ndīinaga ngagooca rītwa rīaku.
⁵¹ Aheaga mūthamaki wake ũhootani mūnene;
 akonania ũtugi wake ũtathiraga kūrī ũcio wake mūtīrīrie maguta,
 kūrī Daudi na njiaro ciake nginya tene.”

23

Ciugo cia Kūrigīrīria cia Daudi

- ¹ Ici nīcio ciugo cia kūrīgīrīria cia Daudi:
 “Ŭyū nīguo ũhoro wa Daudi mūrū wa Jesii,
 ũhoro wa mūdū ũrīa watūgīrītio nī Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno,
 mūdū ũrīa waitīrīrio maguta nī Ngai wa Jakubu,
 na akeendeka mūno nī gūtungīra Isiraeli thaburi:
- ² “Roho wa Jehova nīaririe na kanua gakwa;
 kiugo gīake kīarī rūrīmī-inī rwakwa.
³ Ngai wa Isiraeli nīaririe,
 ũcio Rwaro rwa Ihiga rwa Isiraeli akīnjīra atīrī:
 ‘Rīrīa mūdū egwatha andū na ũthingu,
 agaathana etigīrīte Ngai-rī,
⁴ atuīkaga ta ũtheri wa rūciinī riūa rīkīratha,
 o rūciinī rūrīa rūtarī matu,
 agatuīka ta ũtheri ũrīa ũūkaga mbura yarīkia gūkīa,
 mbura īrīa īmeragia nyeki.’
- ⁵ “Githī nyūmba yakwa ti nūngīrīru harī Mūrungu?
 Githī ndaarīkanīire na nī kīrīkanīro gīa gūtūūra,
 gīthondeketwo na gīkarūma maūdū-inī mothe?
 Githī ndegūtūma ũhonokio wakwa ũkinyanīre,
 na aahingīrie maūdū mothe marīa ndīrīragīria?
⁶ No andū arīa aaganu othe magaateo ta mīigua,
 īrīa ītacookanagīrīrio na guoko.
⁷ Ūrīa wothē ũhutagia mīigua
 ahūthagīra kīndū gīa kīgera kana mūtī wa itimū;
 mīigua īcinagīrwo o harīa īigītvo.”

Andū Njamba a Daudi

- ⁸ Maya nīmo marītwa ma andū a Daudi arīa maarī njamba:
 Joshebu-Bashebethu ũrīa Mūtakemoni aarī mūnene wa arīa atatū; nake oire itimū rīake, akīhūūra
 andū magana manana, na akīmooraga mbaara-inī īmwe.
- ⁹ Mūnini wake eetagwo Eleazaru mūrū wa Dodai, ũrīa Mūahohi. Arī ũmwe wa arīa atatū maarī
 njamba, aarī hamwe na Daudi hīndī īrīa moogitire Afilisti arīa monganīte hamwe kūu Pasi-Damimu
 marūe mbaara. Hīndī iyo andū a Isiraeli makīūra, ¹⁰ nowe ndoorire, akīrūgama hau, akīhūūra Afilisti
 acio nginya guoko gwake gūkīganda kūnyīitite rūhiū rwa njora o ro ũguo. Jehova akīrehe ũhootani
 mūnene mūthenya ũcio. Nacio mbūtū cia ita igīcooka kūrī Eleazaru, magatahe indo cia andū arīa
 akuū.
- ¹¹ Ūrīa warūmīrīire aarī Shama mūrū wa Agee ũrīa Mūharari. Rīrīa Afilisti monganire hamwe
 handū haarī mūgūnda waiyūrīte ndengū, ita rīa Isiraeli rīkīmoorīra. ¹² No Shama ndoorire,

akīrūgama gatagatī ka mūgūnda ūcio. Akīūgitīra na akīūruga Afilisti acio, nake Jehova akīrehe ūhootani mūnene.

¹³ Hīndī ya magetha-rī, andū atatū thīinī wa arīa mīrongo itatū anene magīkūrūka kūrī Daudi kūu ngurunga-inī ya Adulamu, hīndī irīa mbūtū ya Afilisti yambīte hema Gītuamba-inī kīa Refaimu.

¹⁴ Ihinda-inī rīu Daudi aarī kīhitho-inī kīa hinya, nayo mbūtū ya Afilisti yarī Bethilehemu. ¹⁵ Daudi akīirirīria maaī, akiuga atīrī, “Naarī korwo kūrī mūdū ūngīndehera maaī ma kūnyua kuuma gīthima-inī kīrīa kīrī hakuhī na kīhingo kīa Bethilehemu!” ¹⁶ Nī ūndū ūcio andū acio atatū maarī njamba magītuikanīria gatagatī-inī ga ita rīa Afilisti, magītaha maaī gīthima-inī kīu kīarī hakuhī na kīhingo kīa Bethilehemu na makīmatwarīra Daudi. No Daudi akīrega kūmanyua; akīmaita mbere ya Jehova. ¹⁷ Daudi akiuga atīrī, “Jehova, ūhoro ūyū ūrondaihīrīria, njage gwīka ūguo! Githī īno ti thakame ya andū arīa megūthiite magetwarīrīria ūgwati-inī wa gīkū?” Nake Daudi akīrega kūnyua maaī macio.

Maūdū ta macio nīmo meekagwo nī njamba icio ithatū.

¹⁸ Abishai mūrū wa nyina na Joabu mūrū wa Zeruia aarī mūnene wa acio atatū. Nake akīoya itimū rīake agītharīkīra andū magana matatū, akīmooraga; nī ūndū ūcio akīgīa igweta o ta acio Atatū.

¹⁹ Githī ndakīgīire na igweta inene gūkīra acio Atatū? Nīwe watūkire mūnene wao, o na gūtuika ndaataranīrio nao.

²⁰ Benaia mūrū wa Jehoiada aarī mūrū njamba wa kuuma Kabizeeli, ūrīa wekire maūdū manene ma ūcamba. Nīooragire njamba nene igīrī cia ita cia Moabi. Nīngī nīatoonyire irima mūthenya warī na tharunji, akīūruga mūrūūthi. ²¹ Nīooragire Mūmisiri mūdū warī mūnene mūno. O na gūtuika Mūmisiri ūcio nīanyitīte itimū na guoko gwake, Benaia aathiire akīmūtharīkīra na njūgūma. Nake akīhuria itimū rīu rīarī guoko-inī kwa Mūmisiri ūcio na akīmūūruga na itimū rīu rīake. ²² Macio nīmo maūdū ma ūcamba marīa meekirwo nī Benaia mūrū wa Jehoiada; o nake aarī igweta o ta andū arīa atatū maarī njamba. ²³ Nīatītītwo gūkīra arīa Mīrongo Itatū, no ndaataranīrio na acio Atatū. Nake Daudi akīmūtua mūnene wa arīa maamūrangagīra.

²⁴ Thīinī wa andū acio Mīrongo Itatū, arīa angī maarī:

Asaheli mūrū wa nyina na Joabu,

na Elihanani mūrū wa Dodo wa kuuma Bethilehemu,

²⁵ na Shama ūrīa Mūharodi,

na Elikā ūrīa Mūharodi,

²⁶ na Helezu ūrīa Mūpaliti,

na Ira mūrū wa Ikeshu kuuma Tekoa,

²⁷ na Abiezeri kuuma Anathothu,

na Mebunai ūrīa Mūhushathi,

²⁸ na Zalimoni ūrīa Mūahohi,

na Maharai ūrīa Mūnetofathi,

²⁹ na Helebu mūrū wa Baana ūrīa Mūnetofathi,

na Ithai mūrū wa Ribai wa kuuma Gibeā kūu Benjamini,

³⁰ na Benaia ūrīa Mūpirathoni,

na Hidai wa kuuma tūrūū-inī twa Gaashu,

³¹ na Abi-Aliboni ūrīa Mūaribathi,

na Azamavethu ūrīa Mūbahurimu,

³² na Eliahaba ūrīa Mūshaaliboni,

na ariū a Jasheni,

na Jonathani ³³ mūrū wa Shama ūrīa Mūharari,

na Ahiamu mūrū wa Sharari ūrīa Mūharari,

³⁴ na Elifeleti mūrū wa Ahasabai ūrīa Mūmaakathi,

na Eliamu mūrū wa Ahithofeli ūrīa Mūgiloni,

³⁵ Herezo ūrīa Mūkarimeli,

na Parai ūrīa Mūaribi,

³⁶ na Igali mūrū wa Nathani kuuma Zoba,

na mūrū wa Hagili,

³⁷ na Zeleku ūrīa Mūamoni,

na Naharai ūrīa Mūbeerothi,

ūrĩa wakuuagĩra Joabu mūrũ wa Zeruia indo ciake cia mbaara,
³⁸ na Ira ūrĩa Mũithiri,
 na Garebi ūrĩa Mũithiri,
³⁹ na Uria ūrĩa Mũhiti.
 Andũ acio othe maarĩ mĩrongo itatũ na mũgwanja.

24

Daudi gũtara Arũĩ a Mbaara

¹ Ningĩ marakara ma Jehova magĩakanĩra Isiraeli, nake agĩkĩra Daudi meciiria nĩguo amokĩrĩre, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ ũgatara andũ a Isiraeli na a Juda.”

² Nĩ ūndũ ũcio mũthamaki akĩĩra Joabu na anene a mbūtũ cia ita arĩa maarĩ hamwe nake atĩrĩ, “Thiĩ kũndũ guothe mĩhĩrĩga-inĩ ya Isiraeli kuuma Dani nginya Birishiba na mūtare andũ arĩa mangĩthiĩ mbaara, nĩgeetha menye ūrĩa maigana.”

³ No Joabu agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Jehova Ngai waku angĩrongerera mbūtũ cia ita maita igana, namo maitho ma mũthamaki marokĩionera. No nĩ kĩ gĩgūtũma mũthamaki mwathi wakwa ende gwĩka ūndũ ta ũyũ?”

⁴ No rĩrĩ, mũthamaki, agĩkararia Joabu na anene a mbūtũ cia ita; nĩ ūndũ ũcio makĩehera mbere ya mũthamaki, magĩthiĩ gũtara andũ a Isiraeli arĩa mangĩathiire mbaara.

⁵ Nao marĩkia kũringa Rũũĩ rwa Jorodani, makĩamba hema hakuhĩ na Aroeri, mwena wa gũthini wa itũũra mũkuru-inĩ ũcio, magĩtuĩkanĩria bũrũri wa Gadi magĩkinya Jazeri. ⁶ Magĩthiĩ Gileadi na bũrũri-inĩ ũcio wa Tahatimu-Hodishi, magĩkinya Dani-Jaani magĩthiũrũrũka magĩkinya Sidoni. ⁷ Magĩcooka magĩthiĩ merekeire kĩirigo kĩa hinya gĩa Turo na matũũra-inĩ mothe ma andũ a Ahivi na ma Kaanani. Marigĩrĩrio-ini magĩthiĩ Birishiba kũu Negevu ya Juda.

⁸ Maarĩkia gũthiĩ bũrũri-inĩ wothe, magĩcooka Jerusalemu thuutha wa mĩeri kenda na matukũ mĩrongo iĩrĩ.

⁹ Joabu agĩcookeria mũthamaki ũhoru wa mũigana wa andũ arĩa mangĩathiire mbaara: Thĩinĩ wa Isiraeli kwarĩ andũ ngiri magana manana andũ marĩ na hinya wa mwĩrĩ na mangĩahotire kũhũthĩra rũhiũ rwa njora, nakuo Juda maarĩ ngiri magana matano.

¹⁰ Nake Daudi agĩthĩnĩka mũno ngoro thuutha wa gũtara andũ acio a mbaara, akĩĩra Jehova atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie mũno nĩ ūndũ wa ũguo njĩkĩte. Rĩu, Wee Jehova-rĩ, ndagũthaitha ũnjehererie mahĩtia, nĩ ndungata yaku. Nĩnjĩkĩte ūndũ wa ũrimũ mũno.”

¹¹ Daudi atanokĩra rũciinĩ rũrũ rũngĩ-rĩ, kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra mũnabii Gadi, ūrĩa wonagĩra Daudi maũndũ, akĩrwo atĩrĩ: ¹² “Thiĩ ũkeere Daudi ũũ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ūrĩ na maũndũ matatũ ma gũthuura. Nawe ũthũure ũmwe wamo ūrĩa ngũkũherithia naguo.’”

¹³ Nĩ ūndũ ũcio Gadi agĩthiĩ kũrĩ Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩũkwenda bũrũri waku ũgĩe ng’aragu mĩaka itatũ? Kana ũũrĩre thũ ciaku mĩeri itatũ igũteng’eretie? Kana kũgĩe matukũ matatũ ma mũrimũ wa mũthiro bũrũri-inĩ waku? Rĩu-rĩ, wĩciirie ũhoru ũcio ũtue itua rĩrĩa ngũcookeria ũcio ūndũmĩte.”

¹⁴ Daudi akĩĩra Gadi atĩrĩ, “Rĩu ndĩ na thĩina mũnene mũno. Nĩtũrekwo tũgwĩre moko-inĩ ma Jehova, nĩgũkorwo tha ciake nĩ nyingĩ; no ndũkareke ngwe moko-inĩ ma andũ.”

¹⁵ Nĩ ūndũ ũcio Jehova akĩrehera Isiraeli mũthiro kuuma rũciinĩ rũu nginya ihinda rĩrĩa rĩatuĩtwo; nao andũ ngiri mĩrongo mũgwanja kuuma Dani nginya Birishiba magĩkua. ¹⁶ Rĩrĩa mũraika aatambũrũkirie guoko gwake nĩguo aanange Jerusalemu-rĩ, Jehova akĩigua kĩa nĩ ūndũ wa kĩnyariirĩko kũu akĩĩra mũraika ũcio wanangaga andũ atĩrĩ, “Tigĩra hau! Eheria guoko gwaku.” Hĩndĩ iyo mũraika ũcio wa Jehova aarũgamĩte kĩhũhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna, ūrĩa Mũjebusi.

¹⁷ Rĩrĩa Daudi onire mũraika ũcio woragaga andũ-rĩ, akĩĩra Jehova atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ njĩhĩtie o na ngeeka ũũru. Andũ aya matariĩ o ta ng’ondũ. Nĩatĩa mekĩte? Reke guoko gwaku kũnjũkĩrĩre nĩ na nyũmba yakwa.”

Daudi gwaka Kĩgongona

¹⁸ Mūthenya o ro ūcio-rĩ, Gadi agĩthĩĩ kūrĩ Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ambata, ūthĩĩ wakĩre Jehova kīgongona, hau kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano* kĩa Arauna ũrĩa Mũjebusi.” ¹⁹ Nĩ ūndũ ūcio Daudi akĩambata o ta ũrĩa Jehova aathanĩte na kanua ka Gadi. ²⁰ Rĩrĩa Arauna aacũthĩrĩirie akĩona mũthamaki na andũ ake magĩũka marorete na kūrĩ we, akiuma nja, akĩinamĩrĩra mbere ya mũthamaki aturumithĩtie ūthĩũ thĩ.

²¹ Arauna akiuga atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũma mũthamaki mwathi wakwa oke kūrĩ ndungata yake?”

Nake Daudi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndooka kũgũra kĩhuhĩro gĩaku kĩa ngano, nĩguo njakĩre Jehova kīgongona, nĩgeetha mũthiro ũyũ ũkorete andũ ūthire.”

²² Arauna akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Reke mũthamaki mwathi wakwa oe kĩrĩa gĩothe angĩenda akĩroute igongona. Ici nĩ ndegwa cia igongona rĩa njino, na ici nĩcio indo cia kũhuhĩra ngano namo macooki ma ndegwa matuĩke ngũ. ²³ Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki, Arauna nĩaheana indo icio ciothe kūrĩ mũthamaki.” Arauna agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova Ngai waku arogwĩtikĩra.”

²⁴ Mũthamaki agĩcookeria Arauna atĩrĩ, “Aca, no nginya ngũrĩhe nĩ ūndũ wakĩo. Ndikũrutĩra Jehova Ngai wakwa igongona rĩa njino rĩa kĩndũ kĩrĩa itarĩhĩre thogora.”

Nĩ ūndũ ūcio Daudi akĩgũra kĩhuhĩro kũ kĩa ngano na ndegwa icio na cekerĩ mĩrongo ĩtano cia betha.† ²⁵ Daudi agĩakĩra Jehova kīgongona hau, na akĩruta maruta ma njino na maruta ma ũiguano. Hĩndĩ ĩyo Jehova agĩcookia mahooya nĩ ūndũ wa bũrũri, naguo mũthiro ũrĩa warĩ Isiraeli ũgĩthira.

---

* 24:18 Ihuhĩro cia ngano ciakagwo kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru nĩ ūndũ wa rūhuho. † 24:24 nĩ ta giramu 660

IBUKU RĪA MBERE RĪA ATHAMAKI

Adonija Gwītua Mūthamaki

¹ Hīndī ĩrĭa Mūthamaki Daudi aakūrire na agatindika mīaka-rī, ndaiguaga ūrugarī o na mamūhum-bīra na nguo. ² Nī ūndū ūcio ndungata ciake ikīmŵira atīrī, “Reke tūcarie mūirītu mwīthī gathirange, atungatagīre mūthamaki na ūndū wa kūmūmenyerera, na akomage hamwe nake nīguo mūthamaki, mwathi witū, aiguage ūrugarī.”

³ Magīetha mūirītu mūthaka Isiraeli guothe, makīona Abishagi ūrĭa Mūshunami, na makīmūrehe kūrī mūthamaki. ⁴ Mūirītu ūcio aarī mūthaka mūno; nake akīmenyerera mūthamaki na akīmūtun-gatīra, no mūthamaki ndaigana gūkoma nake.

⁵ Na rīrī, Adonija, ūrĭa nyina aarī Hagithu, * akīyūmīria, akiuga atīrī, “Nī nī ngūtuīka mūthamaki.” Nī ūndū ūcio agīthagathaga ngaari cia ita na mbarathi, na andū mīrongo ĩtano mathiige mateng’erete marī mbere yake. ⁶ (Ithe ndaamūkaanītie ūndū, kana akamūūria atīrī, “Wīkīte ūna na ūna nīkī?” Ningī aarī mūndū mūthaka mūno, na nīwe waciarītwo thuutha wa Abisalomu.)

⁷ Nake Adonija akīrīkanīra na Joabu mūrū wa Zeruia, na Abiatharu mūthīnjīri-Ngai, nao magītīkīra kūmūteithīrīria. ⁸ No Zadoku mūthīnjīri-Ngai, na Benaia mūrū wa Jehoiada, na Nathani ūrĭa mūnabii, na Shimei, na Rei, na arangīri arĭa a mwanya a Daudi matianyiitanīire na Adonija.

⁹ Nake Adonija akīruta igongona rĭa ng’ondū, na ng’ombe, na njaū iria noru Ihiga-inī rĭa Zohethu, hakuhī na Eni-Rogeli. Nake agīta ariū a ithe othe, na nīo ariū a mūthamaki, na andū othe a Juda arĭa maarī anene a nyūmba ya ūthamaki, ¹⁰ no ndaigana gwīta Nathani ūrĭa mūnabii, kana Benaia, kana arangīri arĭa a mwanya, o na kana mūrū wa ithe Solomoni.

¹¹ Nake Nathani akīūria Bathisheba, nyina wa Solomoni atīrī, “Nīūguīte atī Adonija mūrū wa Hagithu nīatuīkīte mūthamaki, Daudi mwathi witū atekūmenya? ¹² Na rīrī, reke ngūtaare ūrĭa ūngīhota kūhonokia muoyo waku na muoyo wa mūrūguo Solomoni. ¹³ Ūkīra ūthīi kūrī Mūthamaki Daudi ūmwīre atīrī, ‘Mūthamaki mwathi wakwa, githī ndwehītire kūrī nīi, ndungata yaku ūkīnjīra atīrī: “Ti-itherū Solomoni mūrūguo nīwe ūgaatuīka mūthamaki thuutha wakwa, na nīwe ūgaikarīra gītī gīakwa gīa ūthamaki”? Rīu-rī, nī kīi gītūmīte Adonija atuīke mūthamaki?” ¹⁴ Ūrī o kūu ūkīaria na mūthamaki, na nīi njūke ndoonye kuo nīguo njīkīre hinya ūguo ūkūmwīra.”

¹⁵ Nī ūndū ūcio Bathisheba agīthīi kuona mūthamaki ūcio mūkūrū kanyūmba gake ga thīinī, kūrĭa aatungatagīrwo nī Abishagi ūrĭa Mūshunami. ¹⁶ Bathisheba akīnamīrīra, agīturia ndu mbere ya mūthamaki.

Nake mūthamaki akīmūūria atīrī, “Ūkwenda atīa?”

¹⁷ Akīmūcookeria atīrī, “Mwathi wakwa, wee mwene nīwehītire harī nīi ndungata yaku na rītwa rĭa Jehova Ngai waku, ūkiuga atīrī: ‘Solomoni mūrūguo nīwe ūgaatuīka mūthamaki thuutha wakwa, na nīwe ūgaikarīra gītī gīakwa kīa ūnene.’ ¹⁸ No rīrī, Adonija nīatuīkīte mūthamaki, na wee mūthamaki mwathi wakwa ndūmenyete ūhoru ūcio. ¹⁹ Nīarutīte igongona inene rĭa ng’ombe nyingī, na njaū noru, na ng’ondū, na ageeta ariū a mūthamaki othe, na Abiatharu ūrĭa mūthīnjīri-Ngai, na Joabu ūrĭa mūnene wa mbūtū cia ita, no ndetīte Solomoni ndungata yaku. ²⁰ Mūthamaki mwathi wakwa, andū a Isiraeli othe nīwe macūthīrīrie, nīguo ūmamenyithie nūū ūgaikarīra gītī kīa ūnene thuutha waku wee mūthamaki, mwathi wakwa. ²¹ Kwaga ūguo-rī, rīrĭa mūthamaki mwathi wakwa agaakoma ahurūke hamwe na maithe make, nīi na mūrū wakwa Solomoni tūgaatuuo ta andū ageri ngero.”

²² Hīndī ĩrĭa aaragia na mūthamaki, Nathani ūrĭa mūnabii agīkinya. ²³ Nao makīra mūthamaki atīrī, “Mūnabii Nathani arī haha.” Nī ūndū ūcio Nathani agīthīi mbere ya mūthamaki, akīnamīrīra, agīturumithia ūthīū thī.

²⁴ Nathani akīūria atīrī, “Wee mūthamaki mwathi wakwa-rī, nīūtuīte atī Adonija nīwe ūgaatuīka mūthamaki thuutha waku, na atī nīwe ūgaikarīra gītī gīaku kīa ūnene? ²⁵ Ūmūthī nīaikūrūkīte na akaruta igongona inene rĭa ng’ombe nyingī, na njaū noru, na ng’ondū. Na ageeta ariū a mūthamaki

* 1:5 Adonija aarī mwana wa kana wa Daudi (2Sam 3:4).

othe, na anene a thigari othe, na Abiatharu ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. Rĩu nĩ kũrĩa maraarĩa na makanyua marĩ hamwe nake, makiugaga atĩrĩ, ‘Mũthamaki Adonija arotũũra nginya tene!’ ²⁶ No rĩrĩ, nĩ ndungata yaku, na Zadoku ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Benaia mūrũ wa Jehoiada, na ndungata yaku Solomoni ndanatwĩta. ²⁷ Ũndũ ũyũ-rĩ, nĩ mũthamaki mwathi wakwa wĩkĩte atamenyithĩtie ndungata ciae nũ ũgũkarĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa mũthamaki mwathi wakwa thuutha wake?”

Daudi Gũtua Solomoni Mũthamaki

²⁸ Hĩndĩ iyo Mũthamaki Daudi akiuga atĩrĩ, “Itai Bathisheba oke.” Nĩ ũndũ ũcio Bathisheba agĩũka harĩ mũthamaki, akĩrũgama mbere yake.

²⁹ Nake mũthamaki akĩhĩta, akiuga atĩrĩ: “O ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, ũrĩa wanaahonokia kuuma mathĩina-inĩ mothe, ³⁰ ti-itherũ ũmũthĩ nĩguo ngũhingia ũrĩa ndehĩtire kũrĩ we na rĩitwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli, ngĩkwĩra atĩrĩ: Solomoni mūrũguo nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki thuutha wakwa, na nĩwe ũgaikarĩra gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene handũ hakwa.”

³¹ Nake Bathisheba akĩnamĩrĩra, agĩturumithia ũthiũ thĩ, na agĩturia ndu mbere ya mũthamaki, akiuga atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa Daudi arotũũra nginya tene!”

³² Mũthamaki Daudi akiuga atĩrĩ, “Itai Zadoku ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Nathani ũrĩa mũnabii, na Benaia mūrũ wa Jehoiada moke.” Rĩrĩa mookire mbere ya mũthamaki, ³³ akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ na ndungata cia mwathi wanyu na mũhaicie Solomoni mūrũ wakwa igũrũ rĩa nyũmbũ yakwa, mũmũikũrũkie nginya Gihoni. ³⁴ Mũrĩ kũu, mũreke Zadoku ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na Nathani ũrĩa mũnabii mamũitĩrĩrie maguta atuĩke mũthamaki wa Isiraeli. Ningĩ mũhuhe karumbeta, na mwanĩrĩre atĩrĩ, ‘Mũthamaki Solomoni arotũũra nginya tene!’ ³⁵ Ningĩ mũcooke mwambate nake, oke aikarĩre gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene, na athamake handũ hakwa. Nĩndĩmũthuurĩte aathanage Isiraeli na Juda.”

³⁶ Benaia mūrũ wa Jehoiada agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Ameni! Jehova, Ngai wa mũthamaki mwathi wakwa arotũma gũtuĩke guo. ³⁷ O ta ũrĩa Jehova akoretwo arĩ hamwe na mũthamaki mwathi wakwa, aroikara hamwe na Solomoni na atũme wathani wake ũnenehe gũkĩra wathani wa mũthamaki mwathi wakwa Daudi!”

³⁸ Tondũ ũcio Zadoku ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Nathani ũrĩa mũnabii, na Benaia mūrũ wa Jehoiada, hamwe na Akerethi na Apelethi,† magĩkũrũka, makĩhaicia Solomoni nyũmbũ ya Mũthamaki Daudi, makĩmumagaria nginya Gihoni. ³⁹ Zadoku ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai akĩruta rũhĩa rwa maguta kuuma hema-inĩ ĩrĩa nyamũre‡ na agĩitĩrĩra Solomoni. Ningĩ makĩhuha karumbeta, nao andũ othe makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mũthamaki Solomoni arotũũra nginya tene!” ⁴⁰ Andũ othe makĩambata mamũrũmĩrĩrie, makĩhuhaga mĩtũrirũ me na gĩkeno kĩnene, nginya thĩ igĩthingitha nĩ mũrurumo.

⁴¹ Adonija na ageni othe arĩa maarĩ hamwe nake makĩigua mũrurumo ũcio rĩrĩa maarĩ hakuhi kũrĩkia iruga rĩa. Rĩrĩa maiguire mũgambo wa karumbeta, Joabu akĩũria atĩrĩ, “Inegene rĩu rĩothe rĩrĩ itũũra-inĩ nĩ rĩa kĩ?”

⁴² O akĩaragia-rĩ, Jonathani mūrũ wa Abiatharu ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai agĩkinya. Adonija akĩmwĩra atĩrĩ, “Toonya thĩinĩ. Mũndũ wa bata tawe no nginya akorwo nĩ ũhoro mwega aatũrehere.”

⁴³ Jonathani agĩcookia atĩrĩ; “Aca ti ũguo! Mũthamaki Daudi mwathi witũ nĩatuĩte Solomoni mũthamaki. ⁴⁴ Mũthamaki nĩoimagarĩtie Solomoni hamwe na Zadoku ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Nathani ũrĩa mũnabii, na Benaia mūrũ wa Jehoiada, na Akerethi na Apelethi, na nĩmahaicĩtie Solomoni nyũmbũ ya mũthamaki, ⁴⁵ na rĩrĩ, Zadoku ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Nathani ũrĩa mũnabii nĩmamũitĩrĩrie maguta kũu Gihoni atuĩke mũthamaki. Kuuma hau nĩmambatĩte makiugagĩrĩra, narĩo itũũra rĩothe rĩkamaamũkĩria. Rĩu nĩrĩo inegene rĩrĩa mũraigua. ⁴⁶ O na ningĩ, Solomoni nĩaikarĩre gĩtĩ gĩake kĩa ũnene gĩa ũthamaki. ⁴⁷ Ningĩ atongoria a ũthamaki nĩmokĩte gũcookeria Mũthamaki Daudi, mwathi witũ, ngaatho, makoiga atĩrĩ: ‘Ngai waku arotũma rĩitwa rĩa Solomoni rĩgĩe na ngumo gũkĩra rĩaku, naguo ũthamaki wake ũroneneha gũkĩra waku!’ Nake mũthamaki nĩainamĩrĩra na aakĩgooca arĩ o gĩtanda-inĩ, ⁴⁸ oiga atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa Isiraeli arogocwo, ũrĩa wĩtikĩrĩtie maitho makwa meyonere mwana ũmwe wakwa agĩkarĩra gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene ũmũthĩ.’”

† 1:38 Akerethi na Apelethi maarĩ thigari iria ciarũgamagĩrĩra Daudi. ‡ 1:39 ĩno nĩ hema ĩrĩa Daudi aakire ya kũiga ithandũkũ rĩa Maathani, no ti Hema-ya-Gũtũnganwo ĩrĩa yarĩ Gibeoni (3:4; 2Sam 6:17).

⁴⁹ Hĩndĩ ãyo ageni othe a Adonija makĩmaka, magĩũkĩra, magĩũthĩĩra, o mũndũ na njĩra yake. ⁵⁰ No rĩrĩ, Adonija, nĩ ãndũ wa gwĩtigĩra Solomoni, agĩthĩĩ akĩĩnyĩĩĩrĩra hĩa cia kĩgongona. ⁵¹ Hĩndĩ ãyo Solomoni akĩĩmenyithio atĩrĩ, “Adonija nĩaretigĩra Mũthamaki Solomoni, na nĩenyĩĩĩrĩre hĩa cia kĩgongona. Aroiga atĩrĩ, ‘Mũthamaki Solomoni nĩehĩte harĩ nĩĩ ãmũthĩĩ anjĩĩre atĩ ndekũũraga ndungata yake na rũhiũ rwa njora.’”

⁵² Solomoni agĩcookia atĩrĩ, “Angĩona atĩ nĩ mũndũ wagĩĩĩre, gũtirĩ rũcuĩrĩ rwake rwa mũtwe rũkaagũa thĩ; no angĩoneka na ãũru no agaakua.” ⁵³ Ningĩ Mũthamaki Solomoni agĩtũma andũ, nao makĩmũĩkũrũkia kuuma kĩgongona-inĩ. Adonija akĩĩnamĩrĩra harĩ Mũthamaki Solomoni, nake Solomoni akĩmwĩra atĩrĩ, “Inũka gwaku mũcĩĩ.”

2

Daudi Gũtaara Solomoni

¹ Rĩrĩa ihinda rĩa Daudi rĩakuhĩĩrĩre rĩa gũkua-rĩ, agĩatha mũriũ Solomoni, akĩmwĩra atĩrĩ,

² “Rĩũ ndĩ hakuhĩ gũthĩĩ na njĩra ãrĩa ĩgeragwo nĩ andũ othe a thĩ; nĩ ãndũ ũcio-rĩ, gĩa na hinya, wonanie atĩ ũrĩ mũndũ mũrũme ki, ³ na ũmenyagĩĩre ũrĩa Jehova Ngai waku endaga: Ũthĩĩage na njĩra ciake, na ũmenyagĩĩre irĩra cia watho wake wa kũrũmĩrĩrwo na maathani make, na mawatho make na maũndũ marĩa endaga, o ta ũrĩa maandĩkitwo Watho-inĩ wa Musa, nĩgeetha ũgaacĩre maũndũ-inĩ mothe marĩa ũrĩĩkaga na kũrĩa guothe ũrĩthĩĩaga, ⁴ nĩgeetha Jehova atũĩrie kĩĩranĩro kĩrĩa aanjĩĩrĩre, akiuga ũũ: ‘Njiaro ciaku ingĩkaamenyerera mũtũĩĩre wacio, na ithĩĩage irĩ na wĩhokeku mbere yakwa na ngoro ciao ciothe, na meciiria macio mothe, gwaku gũtikaga mũndũ wa gũĩkarĩra gĩtĩ kĩa ũnene gĩa Isiraeli.’

⁵ “Rĩũ wee mwene nĩũĩ ũrĩa Joabu mũrũ wa Zeruia aanjĩkire, na ũrĩa eekire anene eerĩ a mbũtũ cia ita cia Isiraeli, nĩo Abineri mũrũ wa Neri, na Amasa mũrũ wa Jetheri. Nĩamooragire, agĩĩta thakame yao hĩndĩ ya thayũ, o taarĩ hĩndĩ ya mbaara, nayo thakame ĩyo ĩkĩgĩa mũcibi-inĩ wake wa njohero, na iraatũ-inĩ cia magũrũ make. ⁶ ĩka ũrĩa ũkuona kwagĩĩĩre kũringana na ũũgĩ waku, no ndũkanareke mũtwe ũcio wake ũrĩ mbuĩ ũkinye mbĩrĩra-inĩ na thayũ.

⁷ “No ariũ a Barizilai wa Gileadi ũmatugage wega, na ũreke matuĩke amwe a arĩa mũrĩrĩĩaga nao metha-inĩ yaku. Nĩo mandũgamĩĩĩre rĩrĩa ndooragĩra mũrũ wa thoguo Abisalomu.

⁸ “Na ũririkane Shimei mũrũ wa Gera, ũrĩa Mũbenjamini kuuma Bahurimu, arĩ gũkũ nawe, na nĩwe wanumire na irumi ndũrũ mũthenya ũrĩa ndaathĩĩaga Mahanaimu. Rĩrĩa ookire kũndũnga hau Jorodani, nĩndehĩĩre kũrĩ we na rĩĩtwa rĩa Jehova, ngĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ndigakũũraga na rũhiũ rwa njora.’ ⁹ No rĩrĩ, tiga kuona ta atarĩ na ihĩtia. Wee ũrĩ mũndũ mũũgĩ; nĩũkamenya ũrĩa ũkaamwĩka. Ndũkanareke mũtwe ũcio wake ũrĩ mbuĩ ũgaathikwo ũtarĩ na thakame.”

¹⁰ Na rĩrĩ, Daudi akĩĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo thĩĩnĩ wa Itũũra inene rĩa Daudi.

¹¹ Aathamakĩre Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩna: mĩaka mũgwanja aathamakire arĩ Hebironi, nayo mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩtatũ agĩthamaka arĩ Jerusalemu. ¹² Nĩ ãndũ ũcio Solomoni agĩĩkarĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa ithe Daudi, naguo wathani wake ũkĩĩhaanda, ũkĩrũma biũ.

Ũthamaki wa Solomoni Kwĩhaanda

¹³ Na rĩrĩ, Adonija mũrũ wa Hagithu, agĩthĩĩ harĩ Bathisheba nyina wa Solomoni. Bathisheba akĩmũũria atĩrĩ, “Ũũkĩte na thayũ?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Īĩ, ndooka na thayũ.” ¹⁴ Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ndĩ na ãndũ ngũkwĩra.”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Njĩĩra.”

¹⁵ Agĩkiuga atĩrĩ, “O ta ũrĩa wee ũũĩ-rĩ, ũthamaki ũyũ warĩ wakwa. Andũ a Isiraeli othe nĩ nĩĩ meetagĩrĩra ndũĩke mũthamaki wao. No maũndũ makĩgarũrũka, naguo ũthamaki nĩũthĩĩte kũrĩ mũrũ wa Baba; tondũ ũheanĩtwo kũrĩ we nĩ Jehova. ¹⁶ Na rĩrĩ, ndĩ na ihooya ngwenda gũkũhooya, na ndũkarege.”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “No ũrĩhooye.”

¹⁷ Agĩthĩĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Ītĩkĩra kũũria Mũthamaki Solomoni, nĩ ãndũ wee ndan-gĩkũregera, aahe Abishagi ũrĩa Mũshunami atuĩke mũtumia wakwa.”

¹⁸ Bathisheba agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩ ngũkwarĩrĩra harĩ mũthamaki.”

¹⁹ Rĩrĩa Bathisheba aathiire kũrĩ Mũthamaki Solomoni akamũhe ũhoro wa Adonija-rĩ, mũthamaki agĩũkĩra na igũrũ akĩmũtũnga, akĩmũnamĩrĩra, na agĩkarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene. Akĩrehithĩria nyina gĩtĩ kĩa ũnene, nake nyina akĩmũikara guoko gwake kwa ũrĩo.

²⁰ Nake nyina akiuga atĩrĩ, “Ndĩ na kaũndũ kanini ngwenda gũkũhooya, na ndũkae kũrega.”

Mũthamaki akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maitũ, ũria ndikũrega.”

²¹ Nĩ ũndũ ũcio nyina akiuga atĩrĩ, “Reke Abishagi ũrĩa Mũshunami ahikio nĩ mũrũ wa thoguo Adonija.”

²² Mũthamaki Solomoni akĩĩra nyina atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩgũtũma ũrie Abishagi ũrĩa Mũshunami ahikio nĩ Adonija? Ndũkĩmũũrĩrie ũthamaki o nago, o na ti we ũkĩrĩ mũkũrũ kũrĩ nĩ, ĩ-ni, ũgĩtũke wake, na wa Abiatharu ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na wa Joabu mũrũ wa Zeruia!”

²³ Hĩndĩ ĩyo Mũthamaki Solomoni akĩĩhĩta na rĩĩtwa rĩa Jehova, akiuga ũũ: “Ngai arooherithia o na anjĩhĩre mũno, aakorwo Adonija ndekũrĩha na muoyo wake nĩ ũndũ wa ũndũ ũcio orĩtie! ²⁴ Na rĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, o we ũtũmĩte ngaacĩre ũthamaki-inĩ wa baba, Daudi, na agetĩkĩra ndũke wa rũciaro rwa nyũmba ya ũthamaki, o ta ũrĩa eranĩire-rĩ, Adonija no ekũũragwo ũmũthĩ!” ²⁵ Nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Solomoni agĩatha Benaia mũrũ wa Jehoiada, nake agĩthĩĩ akĩgũtha Adonija, akĩmũũraga.

²⁶ Mũthamaki akĩĩra Abiatharu ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, “Cooka mũgũnda-inĩ gwaku kũu Anathothu. Wee wagĩĩrwo nĩ gũkua, no ndigũkũũraga rĩu, tondũ nĩwakuuaga ithandũkũ rĩa Mwathani Jehova hĩndĩ ya baba Daudi, na nĩwagwatanĩire na baba moritũ-inĩ make mothe.” ²⁷ Nĩ ũndũ ũcio Solomoni akĩeheria Abiatharu atige gũtũka mũthĩnjĩri-Ngai wa Jehova, nakĩo kiugo kĩa Jehova kĩrĩa aarĩire kũu Shilo, gĩkoniĩ nyũmba ya Eli, gĩkĩhinga.

²⁸ Rĩrĩa ũhoro ũcio wakinyĩire Joabu, ũrĩa waciĩrĩire gwĩka ũũru marĩ na Adonija, o na gũtũka ndaanyĩitaniire na Abisalomu, akĩũrĩra hema-inĩ ya Jehova na akĩĩnyĩitĩrĩra hĩa cia kĩgongona.

²⁹ Mũthamaki Solomoni akĩĩrwo atĩ Joabu orĩire hema-inĩ ya Jehova na aarĩ hakuhĩ na kĩgongona. Hĩndĩ ĩyo Solomoni agĩatha Benaia mũrũ wa Jehoiada atĩrĩ, “Thĩĩ, ũmũũrage!”

³⁰ Nĩ ũndũ ũcio Benaia akĩĩngĩra hema ĩyo ya Jehova akĩĩra Joabu atĩrĩ, “Mũthamaki oiga atĩrĩ, ‘Uma na njal!’”

No Joabu agĩcookia atĩrĩ, “Aca, ngũkuĩra haha.”

Benaia agĩcookeria mũthamaki ũhoro, akĩmwĩra atĩrĩ, “Joabu anjĩĩra ũna na ũna.”

³¹ Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩatha Benaia, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩka o ũguo oiga. Mũũrage na ũmũthike, nĩgeetha nĩ na nyũmba ya baba tũthirwo nĩ ihĩtia rĩa thakame ĩrĩa yaitirwo tũhũ nĩ Joabu. ³² Jehova nĩegũtũma acookererwo nĩ thakame ĩrĩa aaitire, tondũ nĩatharĩkĩire andũ eerĩ, na akĩmooraga na rũhiũ rwa njora, baba Daudi atooĩ akĩmooraga marĩ eerĩ, Abineri mũrũ wa Neri, ũrĩa warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Isiraeli, na Amasa mũrũ wa Jetheri, ũrĩa warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Juda, nao maarĩ andũ ega na arũngĩrĩru kũmũkĩra. ³³ Ihĩtia rĩu rĩa gũita thakame yao rĩrocookerera Joabu na njaro ciake nginya tene. No kũrĩ Daudi na njaro ciake, na nyũmba yake na ũthamaki wake, thayũ wa Jehova ũrogĩa kũrĩ o nginya tene.”

³⁴ Nĩ ũndũ ũcio Benaia mũrũ wa Jehoiada agĩthĩĩ akĩgũtha Joabu akĩmũũraga, nake agĩthikwo mũgũnda-inĩ wake kũu werũ-inĩ. ³⁵ Mũthamaki akĩnenehia Benaia mũrũ wa Jehoiada akĩmũtua mũnene wa mbũtũ cia ita handũ ha Joabu, na agĩcookia Zadoku atũke mũthĩnjĩri-Ngai ithenya rĩa Abiatharu.

³⁶ Ningĩ mũthamaki agĩtũmana Shimei eetwo, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩakĩre nyũmba Jerusalemu na ũtũũre kuo, no ndũkanathĩĩ kũndũ kũngĩ. ³⁷ Mũthenya ũrĩa ũkoima kuo ũringe Mũkuru wa Kidironi, ũmenye wega no ũgaakua; nayo thakame yaku nĩgagũcookerera wee mwene.”

³⁸ Shimei agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Ũguo woiga nĩ wega. Ndungata yaku nĩgwgĩka o ta ũrĩa mũthamaki mwathi wakwa oiga.” Nake Shimei agĩkara Jerusalemu ihinda iraaya.

³⁹ No mĩaka ĩtatũ yathira-rĩ, ngombo igĩrĩ cia Shimei ikĩũra igĩthĩĩ kwa Akishi, mũrũ wa Maaka, mũthamaki wa Gathu, nake Shimei akĩĩrwo atĩrĩ, “Ngombo ciaku irĩ Gathu.” ⁴⁰ Kũigua ũguo-rĩ, Shimei agĩtandĩka ndigiri yake, agĩthĩĩ kwa Akishi kũu Gathu gwetha ngombo ciake. Nĩ ũndũ ũcio Shimei agĩthĩĩ na agĩcookia ngombo ciake kuuma Gathu.

⁴¹ Rĩrĩa Solomoni eerirwo atĩ Shimei nĩoimĩte Jerusalemu agathiĩ Gathu na agacooka-rĩ, ⁴² mũthamaki agĩtũmanĩra Shimei, akĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ ndiakwĩhĩtithirie na rĩitwa rĩa Jehova na ngĩgũkaania, ngĩkwĩra atĩrĩ, ‘Mũthenya ũrĩa ũkoimagara ũthĩĩ handũ hangĩ, ũmenye kũna no ũgaakua?’ Nawe hĩndĩ ĩyo ũkĩnjookeria atĩrĩ, ‘Ūguo woiga nĩ wega. Nĩ nĩngwathĩka.’” ⁴³ Rĩu-rĩ, nĩ kĩĩ gĩtũmĩte wage kũhingia mwĩhitwa waku harĩ Jehova, na wathĩkĩre watho ũrĩa ndaakũheire?”

⁴⁴ Ningĩ mũthamaki akiĩra Shimei atĩrĩ, “Wee nĩũũĩ ngoro-inĩ yaku ũũru ũrĩa wotho wekire baba Daudi. Rĩu Jehova nĩegũtũma ũcookererwo nĩ ũũru waku. ⁴⁵ No Mũthamaki Solomoni nĩekũrathimwo, nakĩo gĩtĩ kĩa ũnene wa Daudi gĩtũũre gĩkĩgitĩre mbere ya Jehova nginya tene.”

⁴⁶ Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩatha Benaia mũrũ wa Jehoiada, nake agĩthĩĩ akĩgũtha Shimei akĩmũũraga.

Ūthamaki naguo ũkĩĩhaanda ũrũmĩte biũ moko-inĩ ma Solomoni.

3

Solomoni Kũhooya Ūũgĩ

¹ Nake Solomoni akĩgĩa ngwatanĩro na Firaũni, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, na akĩhikia mwarĩ. Akĩmũrehe itũũra inene rĩa Daudi, nginya rĩrĩa aarĩkirie gwaka nyũmba yake ya ũthamaki, na hekarũ ya Jehova, na rũthingo rũrĩa rwathiũrũrũkĩirie Jerusalemu. ² Na rĩrĩ, andũ no maarutagĩra magongona kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, tondũ gũtiarĩ hekarũ yaakĩrwo rĩitwa rĩa Jehova hĩndĩ ĩyo. ³ Solomoni nĩonanirie wendo wake kũrĩ Jehova nĩ ũndũ wa gũthĩĩ na mĩthĩire ya kĩrĩa na watho wa ithe Daudi, tiga rĩrĩ, nĩarutagĩra magongona na agacinĩra ũbumba kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru.

⁴ Mũthamaki agĩthĩĩ Gibeoni kũruta magongona, nĩgũkorwo kũu nĩkuo kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gwekĩrĩrwo mũno, na Solomoni akĩrutĩra magongona ngiri ĩmwe ma njino kĩgongona-inĩ kũu.

⁵ Nakuo kũu Gibeoni Jehova akiumĩrĩra Solomoni ũtukũ kĩroto-inĩ, nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Hooya o kĩrĩa gĩothe ũngĩenda ngũhe.”

⁶ Nake Solomoni agĩcookia atĩrĩ, “Nĩwonirie baba Daudi ndungata yaku ũtugi mũnene, tondũ aarĩ mwĩhokeku harĩ we, na aarĩ mũthingu, na mũrũngĩrĩru ngoro-inĩ. Nĩũthĩite na mbere kũmuonia ũtugi ũcio mũnene, na nĩũmũheete mũriũ wa gũikarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene ũmũthĩ.

⁷ “Na rĩrĩ, Wee Jehova Ngai wakwa nĩũtuĩte ndungata yaku mũthamaki handũ ha baba Daudi. No nĩ ndĩ o mwana mũnini* na ndirĩ na ũmenyo wa kũruta wĩra wakwa. ⁸ Ndungata yaku ĩrĩ haha gatagatĩ ka andũ aya wee wĩthuurĩire, nao nĩ andũ aingĩ matangĩgereka na matangĩtarĩka. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio he ndungata yaku ngoro ĩrĩ na ũmenyo wa gũthamakĩra andũ aku, na gũkũũrana wega na ũũru. Tondũ-rĩ, nĩũ ũngĩhota gũthamakĩra andũ aya aku aingĩ ũũ?”

¹⁰ Jehova nĩakenire nĩ ũndũ wa Solomoni kũmũũria ũndũ ũcio. ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Kuona ũguo nĩguo wahooya, na ndũnahooya ũingĩhĩrio matukũ ma gũtũũra muoyo, kana ũtonga waku wee mwene, o na kana thũ ciaku iniinwo, no wahooya ũmenyo wa kũrũgamĩrĩra kĩhoo-to-rĩ, ¹² nĩngwĩka o ũguo wahooya. Nĩngũkũhe ngoro ĩ na ũũgĩ na gũkũũrana, nĩguo gũtuĩke atĩ gũtirĩ kwagĩa mũndũ ũngĩ tawe, na gũtirĩ hĩndĩ gũkaagĩa ũngĩ tawe. ¹³ O na ningĩ nĩngũkũhe maũndũ marĩa ũtanahooya, na nĩmo ũtonga hamwe na gĩtĩĩ, nĩgeetha matukũ marĩa mothe ũgũtũũra muoyo, gũtikanagĩe mũthamaki ũngĩ ũiganaine nawe. ¹⁴ Na ũngĩthĩiaga na mĩthĩire yakwa, na wathĩkagĩre kĩrĩa na watho wakwa, ta ũrĩa thoguo Daudi eekire, nĩngakũhe matukũ maingĩ ma gũtũũra muoyo.”

¹⁵ Hĩndĩ ĩyo Solomoni agĩũkĩra toro, akĩmenya atĩ kũu kĩarĩ kĩroto.

Agĩcooka Jerusalemu, agĩthĩĩ mbere ya ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na akĩruta igongona rĩa njino na rĩa ngwatanĩro. Ningĩ akĩrugithĩria andũ othe a nyũmba ya mũthamaki iruga.

Itua rĩa Ūũgĩ

¹⁶ Thuutha ũcio andũ-a-nja eerĩ a maraya magĩũka kũrĩ mũthamaki, makĩrũgama mbere yake. ¹⁷ Ūmwe wao akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, mũndũ-wa-nja ũyũ na nĩ tũikaraga nyũmba ĩmwe. Na nĩndĩraciarire mwana arĩ ho. ¹⁸ Mĩthenya ĩtatũ thuutha wa gũciara mwana, mũndũ-wa-nja ũyũ o nake araciara mwana. Tũraarĩ o ithuĩ eerĩ; gũtirarĩ mũndũ ũngĩ thĩnĩ wa nyũmba ĩyo, tiga o ithuĩ ithuerĩ.

* 3:7 Solomoni aarĩ ta wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ akĩambĩrĩria gũthamaka.

¹⁹ “Ũtukũ-rĩ, mündũ-wa-nja ũyũ arakomera mwana wake, arakua. ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio arookĩra ũtukũ gatagatĩ, areheria mwana wakwa harĩ nĩ, rĩrĩa nĩ ndungata yaku ndĩrarĩ toro. Aramũiga gĩthũri-inĩ gĩake, na araiga mũrũwe gĩthũri-inĩ gĩakwa arĩ mũkuũ. ²¹ Rũciinĩ rũrũ rũngĩ, ngĩũkĩra nĩguo nyongithie mwana wakwa, ndĩrona nĩ mũkuũ! No rĩrĩa ndĩramũrorire wega na ũtheri wa rũciinĩ, ndĩrona atĩ ũcio ti mwana ũrĩa ndaciarĩte.”

²² Mündũ-wa-nja ũcio ũngĩ akiuga atĩrĩ, “Aca! Ũyũ ũrĩ muoyo nĩwe mwana wakwa; ũyũ mũkuũ nĩwe waku.”

No ũcio wa mbere akĩrega biũ, akiuga atĩrĩ, “Aca! Ũyũ mũkuũ nĩwe waku, na ũyũ ũrĩ muoyo nĩwe wakwa.” Nĩ ũndũ ũcio magĩkararania mbere ya mũthamaki.

²³ Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ũyũ aroiga atĩrĩ, ‘Mwana wakwa nĩwe ũrĩ muoyo na waku nĩwe mũkuũ,’ o rĩrĩa ũrĩa ũngĩ aroiga atĩrĩ, ‘Aca! Ũyũ mũkuũ nĩwe waku, na wakwa nĩ ũyũ ũrĩ muoyo.’”

²⁴ Ningĩ mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ndeherai rũhiũ rwa njora.” Nĩ ũndũ ũcio makĩrehera mũthamaki rũhiũ rwa njora. ²⁵ Nake agĩathana, akiuga atĩrĩ: “Mwana ũyũ ũrĩ muoyo nĩatinanio maita meerĩ, nuthu iheo mündũ-wa-nja ũmwe, na nuthu iyo ingĩ iheo mündũ-wa-nja ũcio ũngĩ.”

²⁶ Mündũ-wa-nja ũrĩa mwana wake aarĩ muoyo akĩringwo nĩ tha nĩ ũndũ wa mwana wake, akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ndagũthaita mwathi wakwa, münengere mwana ũyũ ũrĩ muoyo, tiga kũmũũraga!”

No ũcio ũngĩ akiuga atĩrĩ, “Ndegũtuĩka waku kana wakwa. Nĩatinanio maita meerĩ!”

²⁷ Nake mũthamaki agĩtua ciira atĩrĩ, “Nengerai mündũ-wa-nja ũyũ wa mbere mwana ũyũ ũrĩ muoyo. Mũtikamũũrage; nĩwe nyina.”

²⁸ Rĩrĩa andũ othe a Isiraeli maiguire ũrĩa mũthamaki aatua ciira ũcio, magĩtigĩra mũthamaki tondũ nĩmoonire aarĩ na ũũgĩ mũingĩ kuuma kũrĩ Ngai wa gĩtua ciira na kĩhooto.

4

Anene na Abarũthi a Solomoni

¹ Nĩ ũndũ ũcio Solomoni agĩthamaka Isiraeli guothe. ² Aya nĩo maarĩ anene ake:

Azaria mũrũ wa Zadoku aarĩ mũthĩnjĩri-Ngai;*

³ nao Elihorefu na Ahija, ariũ a Shisha, nĩo maarĩ aandĩki-marũa; na Jehoshafatu mũrũ wa Ahiludu, ũrĩa waandĩkaga maũndũ ma ihinda rĩu;

⁴ nake Benaia mũrũ wa Jehoiada nĩwe warĩ münene wa mbũtũ cia ita; nao Zadoku na Abiatharu maarĩ athĩnjĩri-Ngai;

⁵ nake Azaria mũrũ wa Nathani nĩwe warĩ mũrũgamĩrĩri wa anene a ng’ongo; nake Zabudu mũrũ wa Nathani aarĩ mũthĩnjĩri-Ngai na mũtaari wa mũthamaki;

⁶ nake Ahisharu aarĩ mũrũgamĩrĩri wa nyũmba ya mũthamaki; nake Adoniramumu mũrũ wa Abida aarĩ mũrũgamĩrĩri wa arĩa maarutithagio wĩra na hinya.

⁷ Ningĩ Solomoni aarĩ na abarũthi ikũmi na eerĩ arĩa marũgamĩrĩire ng’ongo ciothe cia Isiraeli, na nĩo maarehaga irio cia kũrĩio nĩ mũthamaki na andũ a nyũmba ya ũthamaki. O ũmwe wao aarehaga irio cia kũigana mweri ũmwe thĩinĩ wa mwaka. ⁸ Maya nĩmo marĩitwa ma abarũthi acio:

Beni-Huri nĩwe warũgamĩrĩire bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu;

⁹ na Beni-Dekeri akarũgamĩrĩra Makazu, na Shaalubimu, na Bethi-Shemeshu, na Eloni-Bethihanani;

¹⁰ nake Beni-Hesedi akarũgamĩrĩra Arubothu (Soko na bũrũri wotha wa Heferi warĩ wake);

¹¹ na Beni-Abinadabu akarũgamĩrĩra Nafathu-Dori (nake nĩwe wahikĩtie Tafathu mwarĩ wa Solomoni);

* 4:2 Azaria nĩwe warĩ mũthĩnjĩri-Ngai münene hĩndĩ ya Mũthamaki Solomoni.

- ¹² na Baana mūrū wa Ahiludu akarūgamīrīra Taanaka, na Megido, na Bethi-Shani guothe kūrigania na Zarethani mūhuro wa Jezireeli, kuuma Bethi-Shani nginya Abeli-Mehola kūng'ethera Jokimeamu;
- ¹³ Nake Beni-Geberi akarūgamīrīra Ramothu-Gileadi (itūūro cia Jairu mūrū wa Manase kūu Gileadi ciarī ciake, o hamwe na ng'ongo cia Arigobu kūu Bashani, o na matūūra manene makuo mīrongo itandatū maarigiicīirio na thingo, na maarī na ihingo ciarī na mīgīiko ya gīcango);
- ¹⁴ o nake Ahinadabu mūrū wa Ido akarūgamīrīra Mahanaimu;
- ¹⁵ na Alimaazu akarūgamīrīra Nafitali (nake aahikītie Basemathu mwarī wa Solomoni);
- ¹⁶ na Baana mūrū wa Hushai akarūgamīrīra Asheri na Alothu;
- ¹⁷ nake Jehoshafatu mūrū wa Parua akarūgamīrīra Isakaru;
- ¹⁸ nake Shimei mūrū wa Ela akarūgamīrīra Benjamini;
- ¹⁹ na Geberi mūrū wa Uri akarūgamīrīra Gileadi (būrūri wa Sihoni mūthamaki wa Aamori, na būrūri wa Ogu mūthamaki wa Bashani). Nowe wiki warī barūthi wa gwatha rūgongo rūu.

Mahūthīro ma Solomoni ma o Mūthenya

²⁰ Andū a Juda na a Isiraeli maarī aingī mūno ta mūthanga wa iria-inī. Maarīaga, na makanyua, na magakena. ²¹ Nake Solomoni nīathamakīre mothamaki mothe kuuma Rūūi rwa Farati nginya būrūri wa Afilisti, o nginya mūhaka-inī wa Misiri. Mabūrūri macio nīmamūrehagīra igooti na magītūūra maathagwo nī Solomoni matukū make mothe.

²² Mahūthīro ma Solomoni ma o mūthenya maarī maya: kori mīrongo itatū[†] cia mūtu ūrīa mūhinyu mūno, na kori mīrongo itandatū[‡] cia mūtu, ²³ ng'ombe ikūmi cia gūtūirwo, na ng'ombe mīrongo īrī cia rūūru, na ng'onde na mbūri igana rīmwe, na thīiya, na thwariga, na thwara, o na nyoni iria noru cia mūciī iria irīagwo. ²⁴ Nīgūkorwo nīwe wathamakagīra mothamaki mothe marīa maarī ithūiro rīa Rūūi rwa Farati kuuma Tifisa nginya Gaza, na nī kwarī na thayū mīena yothe. ²⁵ Rīrīa rīothe Solomoni aarī muoyo-rī, Juda na Isiraeli, kuuma Dani nginya Birishiba, maatūūruga na thayū o mūdū mūgūnda-inī wake wa mīthabibū na mīkūyū.[§]

²⁶ Solomoni aarī na ciugū cia mbarathi cia ita ngiri inya, na mbarathi ngiri ikūmi na igīrī.

²⁷ Nao anene a ng'ongo, o mūdū mweri wake nīarehagīra Mūthamaki Solomoni mahūthīro ma kūmūigana hamwe na arīa othe mookaga metha-inī yake. Ningī magatigīrīra atī gūtīrī kīndū o na kīmwe kīagaga. ²⁸ Ningī nīmarehaga igeri ciao cia cairi na nyeki, cia kūrīo nī mbarathi cia ita na mbarathi icio ingī handū harīa haagīrīre.

Ūūgī wa Solomoni

²⁹ Ngai nīaheire Solomoni ūūgī na ūmenyi mūingī mūno wa maūdū, na ūtaūku waingīhīte ta mūthanga ūrī hūgūrūrū-inī cia iria. ³⁰ Ūūgī wa Solomoni warī mūnene gūkīra ūūgī wa andū othe a mwena wa irathīro, o na ūgakīra ūūgī wothe wa andū a Misiri. ³¹ Aarī mūūgī gūkīra mūdū ūngī o wothe, gwata Ethani ūrīa Mūezara, na aarī mūūgī gūkīra Hemani, na gūkīra Kalikoli, na Darida, ariū a Maholu. Ngumo yake īgītaamba kūrī ndūrīrī iria ciothe ciathiūrūrūkīrie kūu. ³² Nīaathugundire thimo ngiri ithatū, na nyīmbo ciake ciarī ngiri īmwe na ithano. ³³ Nīataaragīria ūhoru wa mūkūrīre wa mīmēra, kuuma mūtarakwa wa Lebanon o nginya mūthobi ūrīa ūkūruga thingo-inī. Ningī nīarutanaga ūhoru wa nyamū na nyoni, na nyamū iria itaambaga thī, na thamaki. ³⁴ Andū a ndūrīrī ciothe nīmookaga gūthikīrīria ūūgī wa Solomoni matūmītuo nī athamaki othe a thī, arīa maiguīte ūhoru wa ūūgī wake.

5

Kūhaarīria Gwaka Hekarū

¹ Rīrīa Hiramū mūthamaki wa Turo aiguire atī Solomoni nīaitīrīrīo maguta agatuīka mūthamaki handū ha ithe Daudi-rī, agītūma ndungata ciake kūrī Solomoni, tondū we nīmatūire marī ūrata na Daudi. ² Nake Solomoni agīcookeria Hiramū ndūmīrīri īno:

[†] 4:22 nī ta kilo 6,600   [‡] 4:22 nī ta kilo 13,200   [§] 4:25 Gūikara rungu rwa mūthabibū kana mūkūyū kuonanagia atī o nyūmba yarī na thayū, na gūtīarī na ūgwati.

³ “Wee nĩūkũmenya atĩ tondũ wa mbaara iria ciothe cianakora baba, Daudi, ciumĩte mĩena yothe, we ndaahotire gwaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova Ngai wake, o nginya rĩrĩa Jehova aigire thũ ciake rungu rwa makinya make. ⁴ No rĩu Jehova Ngai wakwa nĩaheete ũhurũko mĩena yothe, na gũtirĩ na thũ kana ũgwati. ⁵ Nĩ ũndũ ũcio nĩnduĩte atĩ nĩngwaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova Ngai wakwa, o ta ũrĩa Jehova eerire baba Daudi rĩrĩa oigire atĩrĩ, ‘Mũriũ waku ũrĩa ngaikarĩria gĩtĩ kĩa ũnene handũ haku-rĩ, nĩwe ũgaaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa.’

⁶ “Nĩ ũndũ ũcio athana nĩguo ndemerwo mĩtarakwa ya Lebanoni. Andũ akwa nĩmarĩrutithanagia wĩra na andũ aku, na nĩndĩrĩkũrĩhaga mũcaara wa andũ aku o ta ũrĩa ũngiuga. Wee nĩũũ atĩ tũtirĩ na andũ marĩ na ũmenyo wa gwatũra mbaũ ta andũ a Sidoni.”

⁷ Rĩrĩa Hiramũ aigũire ndũmĩrĩri ya Solomoni, agĩkena mũno, akiuga atĩrĩ, “Ũmũthĩ Jehova arogoocwo, nĩgũkorwo nĩaheete Daudi mũriũ mũũgĩ wa gwatha rũrĩrĩ rũrũ rũnene.”

⁸ Nĩ ũndũ ũcio Hiramũ agĩtũmana kũrĩ Solomoni, akĩmwĩra atĩrĩ:

“Nĩnyiitĩte ndũmĩrĩri rĩa wandũmĩire, na nĩngwĩka ũrĩa wothĩ ũkwenda harĩ kũrehithia mĩgogo ya mĩtarakwa na ya mĩthengera. ⁹ Andũ akwa nĩmekũmĩkũrũkia kuuma Lebanoni nginya iria-inĩ, na nĩngũmĩkũrũkia na iria yohanĩtio hamwe o nginya harĩa ũkuuga. Nĩngamĩohoranĩria hau, nawe ũmĩoe, ũthĩ nayo. Nawe ũkĩhingĩrie wendi wakwa na ũndũ wa kũhe nyũmba yakwa ya ũthamaki irio.”

¹⁰ Ũguo nĩguo Hiramũ aathiire na mbere gũtwarĩra Solomoni mĩgogo ya mĩtarakwa na ya mĩthengera rĩa endaga. ¹¹ Nake Solomoni nĩaheaga Hiramũ ngano ya kũrĩio gwake mũciĩ ya kori ngiri mĩrongo ĩrĩ,* hamwe na mbathi ngiri mĩrongo ĩrĩ† cia maguta ma mĩtamaĩyũ mahihe wega. Solomoni agĩthĩ na mbere gwĩka Hiramũ ũguo mwaka o mwaka. ¹² Jehova nĩaheire Solomoni ũũgĩ, o ta ũrĩa aamwĩrĩre. Na gũkĩgĩa na thayũ gatagatĩ ka Hiramũ na Solomoni, nao eerĩ magĩthondeka kĩrĩkanĩro kĩa ũiguano.

¹³ Mũthamaki Solomoni akĩandĩkithia aruti wĩra 30,000 na hinya kuuma Isiraeli guothe. ¹⁴ Aamatũmaga marĩ ikundi cia andũ ngiri ikũmi o mweri, mathĩ ituanĩra rĩa wĩra kũu Lebanoni; nĩ ũndũ ũcio magaĩkaraga mweri ũmwe Lebanoni, na mĩeri ĩrĩ kwao mũciĩ. Adoniramũ nĩwe warĩ mũrũgamĩrĩri wa andũ acio marutithagio wĩra na hinya. ¹⁵ Solomoni nĩ aarĩ na andũ 70,000 a gũkuua mĩrigo, na aicũhia a mahiga 80,000 kũu irĩma-inĩ, ¹⁶ o ũndũ ũmwe na anyabara 3,300 a kũrũgamĩrĩra wĩra ũcio, na magatongoria aruti acio a wĩra. ¹⁷ Mũthamaki agĩathana, nao makĩenja mahiga manene na mega, na maicũhitio marĩ ma gwaka mũthingi wa hekarũ. ¹⁸ Mabundi ma Solomoni, na ma Hiramũ, na andũ a Gebali, nĩmarengire na makĩhaarĩria mbaũ o na mahiga nĩ ũndũ wa gwaka hekarũ.

6

Solomoni Gwaka Hekarũ

¹ Mwaka-inĩ wa magana mana na mĩrongo ĩnana, thuutha wa andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri, o mwaka-inĩ wa ĩna wa Solomoni gũthamakĩra Isiraeli, mweri-inĩ wa Zivu, nague nĩguo mweri wa keerĩ-rĩ,* Solomoni akĩambĩrĩria gwaka hekarũ ya Jehova.

² Hekarũ rĩa Mũthamaki Solomoni aakĩire Jehova yarĩ na ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩtandatũ,† na wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ,‡ na ũraihi wa na igũrũ wa mĩkono mĩrongo ĩtatũ.§ ³ Gĩthaku kĩa mwena wa mbere wa nyũmba ĩyo nene ya hekarũ nĩkĩongereire wariĩ wa hekarũ, nakĩo kĩarĩ kĩa mĩkono mĩrongo ĩrĩ,* na gĩgacomoka mĩkono ikũmi† kuuma na mwena wa mbere wa hekarũ. ⁴ Nake agĩakĩra hekarũ ndirica ngundeeru cia na igũrũ. ⁵ Nĩakithirie tũnyũmba twa mĩena-inĩ, tũgĩthiũrũrũkĩria hekarũ yothe tũnyiitanĩte na thingo cia nyũmba rĩa nene ya hekarũ na cia handũ-harĩa-haamũre ha na thĩinĩ. ⁶ Ngoroba ya thĩ mũno yarĩ na wariĩ wa mĩkono ĩtano,‡ na ya gatagatĩ yarĩ na wariĩ

* 5:11 nĩ ta kilo 4,400,000 † 5:11 nĩ ta lita 440,000 * 6:1 Mweri wa Zivu nĩguo mweri wa keerĩ wa Kĩyahudi, na nĩguo mweri wa ĩtano kũringana na mĩeri ya rĩu. † 6:2 nĩ ta mita 27 ‡ 6:2 nĩ ta mita 9 § 6:2 nĩ ta mita ikũmi na ithatũ na nuthu (13:5)

* 6:3 nĩ ta mita 9 † 6:3 nĩ ta mita inya na nuthu (4:5) ‡ 6:6 nĩ ta mita igĩrĩ na robo (2.25)

wa mīkono itandatū,[§] na ya gatatū yarī na wariī wa mīkono mūgwanja.* Nīathondekire mbako ithiūrūrūkīrie mwena wa na nja wa hekarū, nīgeetha mbaū iria ndungu cia mwako itigatoonyio thingo-inī cia hekarū.

⁷ Hekarū īgīakwo-rī, mahiga marīa maicūhīrio kware no mo maahūthīrirwo, na gūtiarī nyondo, kana ithanwa, kana kīndū kīngī gīa kīgera kīaiguirwo hau mwako-inī wa hekarū hīndī īrīa yothe yaakagwo.

⁸ Mūromo wa gūtoonya ngoroba ya thī warī mwena wa gūthini wa hekarū; ningī nī haarī na ngathī ya kwambata ngoroba ya gatagatī na kuuma hau īgathiī ngoroba ya gatatū. ⁹ Nī ūndū ūcio agīaka hekarū na akīmīrīkia, akīmīgita na mīgamba na mbaū cia mītarakwa. ¹⁰ Na nīakīrīre tūnyūmba twa rwere tūthiūrūkīrie hekarū, ūraihi wa o kamwe warī mīkono itano[†] kūrāiha na igūrū, natuo twanyitithanītio na hekarū na mīgamba ya mītarakwa.

¹¹ Kiugo kīa Jehova nīgīakinyīre Solomoni, akīrwo atīrī: ¹² “Ha ūhoru wa hekarū īno ūraaka-rī, ūngīrūmīrīra uuge wakwa wa kūrūmīrīrwo, na ūrūmie mawatho makwa mothe, o na ūmenyerere maathani makwa na ūmathīkagīre, nīngakūhingīria kīranīro kīrīa ndaaheire thoguo Daudi. ¹³ Na nīngatūūrania na andū a Isiraeli, na ndigatiganīria andū akwa a Isiraeli.”

¹⁴ Nī ūndū ūcio Solomoni agīaka hekarū na akīmīrīkia. ¹⁵ Nake akīhumbīra thingo cia thīinī na mbaū cia mītarakwa, ciarītwo kuuma thī ya hekarū nginya igūrū, nakuo thī ya hekarū gūkīarwo mbaū cia mūthengera. ¹⁶ Mwena wa thuutha wa hekarū akīgayania mīkono mīrongo īrī[‡] na mbaū cia mītarakwa kuuma thī nginya igūrū, nīgeetha hekarū-inī hagīe handū haamūre thīinī, hatuīke Harīa-Hatheru-Mūno. ¹⁷ Ūraihi wa nyūmba īrīa nene yarī mbere ya kanyūmba kau warī wa mīkono mīrongo īna[§] kūrāiha. ¹⁸ Hekarū thīinī kwahumbīrītwo na mbaū cia mītarakwa, ciicūhītio magemio mahaana tūbūūthū na mahūa macanūku. Indo ciothe ciarī cia mītarakwa; gūtiarī ihiga o na rīmwe rīonekaga.

¹⁹ Thīinī wa handū-harīa-haamūre, hekarū thīinī nīathondekire handū ha kūgīrīra ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova. ²⁰ Hau thīinī haamūre, ūraihi waho warī mīkono mīrongo īrī,* na wariī wa mīkono mīrongo īrī, na mīkono mīrongo īrī kūrāiha na igūrū. Nake nīagemirie mwena wa thīinī na thahabu therie,[†] na ningī akīgemia kīgongona kīu na mbaū cia mītarakwa. ²¹ Solomoni aahumbīre hekarū thīinī na thahabu therie, na agīkīrania irengeeri cia thahabu mbere ya itoonyero rīa hau thīinī haamūre harīa haagemetio na thahabu. ²² Nī ūndū ūcio akīgemia thīinī guothe na thahabu. Ningī nīagemirie kīgongona kīrīa kīarī thīinī wa handū-harīa-haamūre na thahabu.

²³ Hau thīinī haamūre, agīthondeka makerubi meerī na mbaū cia mītamaiyū, ikerubi o rīmwe rīarī rīa mīkono ikūmi[‡] kūrāiha na igūrū. ²⁴ Ikerubi rīa mbere rīarī na ithagu rīa mīkono itano[§] kūrāiha, na rīu rīngī mīkono itano; ūguo nī kuuga mīkono ikūmi kuuma mūthia wa ithagu rīmwe nginya mūthia wa ithagu rīrīa rīngī. ²⁵ Ikerubi rīa keerī o narīo rīarī rīa mīkono ikūmi; makerubi macio meerī nīmaiganaine na makahaanana. ²⁶ Ūraihi wa o ikerubi rīmwe warī wa mīkono ikūmi. ²⁷ Nīaigire makerubi macio kanyūmba ga thīinī mūno ka hekarū, matambūrūkītie mathagu mamō. Ithagu rīa ikerubi rīmwe rīaturumīte rūthingo rūmwe, narīo ithagu rīa ikerubi rīu rīngī rīgaturuma rūthingo rūu rūngī. Na mathagu mamō magaturumanīra gatagatī ga kanyūmba. ²⁸ Nīaagemirie makerubi macio na thahabu.

²⁹ Thingo-inī iria ciathiūrūrūkīrie hekarū, thīinī wa tūnyūmba twa thīinī na twa na nja, agīcūhia magemio ma makerubi, na ma mītī ya mītende, na ma mahūa macanūku. ³⁰ Ningī akīhumbīra thī ya tūnyūmba twa thīinī na twa nja ya hekarū na thahabu.

³¹ Narīo itoonyero rīa hau thīinī haamūre agīthondeka mīrango ya mbaū cia mītamaiyū, nacio buremu ciayo ciarī na mīena itano. ³² Na mīrango-ini yeerī ya mbaū cia mītamaiyū agīcūhia magemio ma makerubi, na ma mītī ya mītende na ma mahūa macanūku, na akīgemia makerubi na mītī ya mītende na thahabu hūire. ³³ O ūndū ūmwe nīathondekire buremu irī na mīena īna cia mītamaiyū cia itoonyero rīa nyūmba īrīa nene. ³⁴ Ningī agīthondeka mīrango īrī ya mbaū cia mīthengera, o

§ 6:6 nī ta mita igīrī na robo ithatū (2.75) * 6:6 nī ta mita 3 † 6:10 nī ta mita igīrī na robo (2.25) ‡ 6:16 nī ta mita 9
 § 6:17 nī ta mita 18 * 6:20 nī ta mita 9 † 6:20 Thahabu yarūgamagīrīra riiri wa Ngai. ‡ 6:23 nī ta mita inya na nuthu (4:5)
 § 6:24 nī ta mita igīrī na robo (2.25)

itugĩ. O kiongo agĩgĩka o ũguo. ¹⁹ Ciongo iria ciarĩ igũrũ wa itugĩ cia gĩthaku ciathondeketwo na mũhianĩre wa mahũa ma itoka, na ciarĩ na ũraihi wa mĩkono ĩna. [§] ²⁰ Ciongo cia itugĩ icio cieri, igũrũ rĩa harĩa hahaanaga ta mbakũri harĩa haariganĩtie na irengeeri iria ciagathĩkanĩtio ta mĩnyororo, haarĩ na makomamanga magana meerĩ mekĩrĩtwo mĩhari mĩhari magathiũrũrũkĩria ciongo icio. ²¹ Nĩahaandire itugĩ icio gĩthaku-inĩ kĩa hekarũ. Gĩtugĩ kĩa mwena wa gũthini agĩgĩta Jakini, nakĩo kĩa mwena wa gathigathini agĩgĩta Boazu. ²² Ciongo iria ciarĩ igũrũ wa itugĩ icio ciathondeketwo na mũhianĩre wa mahũa ma itoka. Nĩ ũndũ ũcio wĩra wa itugĩ ũkĩrĩka.

²³ Ningĩ agĩaka itangi rĩa gĩthiũrũrĩ rĩa kĩgera gĩtwekie inene mũno rĩrĩa rĩetawo Karia,* rĩarĩ rĩa mĩkono ikũmi† kuuma mwena ũmwe wa rĩtirihio nginya ũrĩa ũngĩ, na mĩkono ĩtano‡ kũraiha na igũrũ. Itangi rĩu rĩathimwo na rĩrigi gĩthiũrũrĩ kĩarĩo kĩarĩ kĩa mĩkono mĩrongo ĩtatũ. [§] ²⁴ Mũhuro wa rĩtirihio nĩrĩathiũrũrũkĩirio na magemio maahaanaine na tũbũũthũ, o mũkono ũmwe tũbũũthũ ikũmi. Tũbũũthũ tũu twaigĩtwo mĩhari ĩrĩ tũgĩtwekanĩrio na Karia kau, tũgĩtuĩka kĩndũ kĩmwe nako.

²⁵ Nako Karia kau kaigĩrĩrwo igũrũ rĩa mĩhiano ya ndegwa ikũmi na igĩrĩ; ithatũ ciacio ciarorete mwena wa gathigathini, na ithatũ ikarora mwena wa ithũiro, na ithatũ ikarora mwena wa gũthini, na ithatũ ikarora mwena wa irathĩro. Karia kau kaigĩrĩrwo igũrũ rĩacio, nacio ciĩga cia na thuutha cia ndegwa icio nĩcio ciarorete na kũu thĩinĩ. ²⁶ Ũtungu wa Karia kau waiganaine na warĩ wa rũhĩ.* Rĩtirihio rwako rwatariĩ ta rĩtirihio rwa gĩkombe, kana ta gĩtoka gĩcanũku. Karia kau kaiganagĩra maaĩ mbathi ngiri igĩrĩ.†

²⁷ Ningĩ agĩaka makaari ikũmi ma gĩcango mangĩaguucirio; o gĩkaari kĩmwe kĩarĩ kĩa ũraihi wa mĩkono ĩna,‡ na warĩ wa mĩkono ĩna, na ũraihi wa na igũrũ wa mĩkono ĩtatũ. [§] ²⁸ Makaari macio maakĩtwo ta ũũ: maarĩ na icunjĩ cia mĩena inyitithanĩtio na buremu. ²⁹ Icunjĩ iria ciarĩ gatagatĩ ka buremu, o na buremu cio nyene, ciarĩ na mĩhiano ya mĩrũũthi, na ya ndegwa, na ya makerubi. Mwena wa igũrũ na wa mũhuro wa mĩhiano ya mĩrũũthi na ya ndegwa nĩ gwekĩrĩtwo magemio ma mahũa mature. ³⁰ O gĩkaari kĩarĩ na magũrũ mana ma gĩcango, maarĩ na igera cia gĩcango cia kũgathĩkania kũgũrũ na kũgũrũ kũrĩa kũngĩ, na o kĩmwe kĩarĩ na kĩa kĩaanyitĩrĩrwo nĩ itugĩ inya iria ciatwekanĩrio na mahũa mature mwena o mwena. ³¹ Mwena wa thĩinĩ wa gĩkaari kũu kwarĩ na mũromo warĩ na buremu ya gĩthiũrũrĩ ya mũkono ũmwe* kũrĩka. Mũromo ũcio warĩ wa gĩthiũrũrĩ, na hamwe na njikarĩro yaguo yarĩ ya mũkono ũmwe na nuthu.† Gũthiũrũrũkĩria mũromo wakĩo nĩ ha kururĩtwo magemio. Icunjĩ cia mĩena ya gĩkaari kũu nĩciaiganaine mĩena yothe ĩna, na itiarĩ cia gĩthiũrũrĩ. ³² Magũrũ macio mana meekĩrĩtwo rungu rwa icunjĩ cia mĩena, nacio igera cia kũgathĩkania magũrũ cianyitithanĩtio na gĩkaari kũu. Naguo warĩ wa o kũgũrũ warĩ wa mũkono ũmwe na nuthu.‡ ³³ Magũrũ macio maathondeketwo ta magũrũ ma ngaari ya ita, nacio igera cia kũgathĩkania kũgũrũ na kũgũrũ kũrĩa kũngĩ, na mĩbara, na mĩrĩnga ya kũgũrũ, na tũgera twa gĩthiũrũrĩ tũrĩa tũkoragwo gatagatĩ ga kũgũrũ, ciothe ciathondeketwo na kĩgera gĩtwekie.

³⁴ O gĩkaari nĩ kĩarĩ na nyitĩro inya, o koine-inĩ nyitĩro ĩmwe, icomokete kuuma gĩkaari-inĩ. nĩgũkorwo ³⁵ Mwena wa na igũrũ wa gĩkaari kũu wathiũrũrũkĩirio na mũcibi wa warĩ wa nuthu ya mũkono§ kũrĩka. Itugĩ na icunjĩ cia mĩena nĩcianyitithanĩtio na mwena wa na igũrũ wa gĩkaari kũu. ³⁶ Nake Huramu agĩkurura mĩhiano ya makerubi, na ya mĩrũũthi, na ya mĩtĩ ya mĩkĩndũ mĩena-inĩ ya itugĩ, na icunjĩ-inĩ cia mĩena harĩa hothe hangĩonekire, na hagathiũrũrũkĩirio na mahũa mĩena yothe. ³⁷ Ũguo nĩguo aathondekire makaari macio ikũmi. Mothe maatwekeirio handũ hamwe, na makahaanana biũ na makaiganana.

³⁸ Ningĩ nĩathondekire irai ikũmi cia gĩcango, o kĩmwe kĩaiganagĩra maaĩ mbathi mĩrongo ĩna,* na kĩarĩ kĩa mĩkono ĩna† kwarama, o kĩa kĩaanyitĩrĩrwo gĩkaari-inĩ kĩmwe gĩa icio ikũmi. ³⁹ Nĩagire

§ 7:19 nĩ ta mita ĩmwe na robo ithatũ (1.75) * 7:23 Athĩnjĩrĩ-Ngai matambĩte gũthiĩ kũruta iruta rĩa njino maambaga gũthĩamba moko kĩa-inĩ gĩa gĩcango (Thaam 30:17-21). † 7:23 nĩ ta mita inya na nuthu (4:5) ‡ 7:23 nĩ ta mita igĩrĩ na robo (2:25) § 7:23 nĩ ta mita ikũmi na ithatũ na nuthu (13.5) * 7:26 nĩ ta centimita 8 † 7:26 nĩ ta lita 40,000 ‡ 7:27 nĩ ta mita ĩmwe na robo ithatũ (1:75) § 7:27 nĩ ta mita ĩmwe na robo (1:25) * 7:31 nĩ ta nuthu mita (0.5) † 7:31 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75) ‡ 7:32 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75) § 7:35 nĩ ta mita robo ĩmwe (0.25) * 7:38 nĩ ta lita 880 † 7:38 nĩ ta mita ĩmwe na robo ithatũ (1:75)

ikaari ithano ciacio mwena wa gũthini wa hekarũ, na ikaari ithano mwena wa gathigathini. Nĩagĩrĩire Karia mwena wa gũthini, agĩkaiga koine-inĩ ya gũthini ya mwena wa irathĩro wa hekarũ. ⁴⁰ Ningĩ Huramu nĩathondekire irai, na icakũri, na mbakũri cia kũminjaminjĩria.

Nĩ ũndũ ũcio Huramu akĩrĩkia wĩra wothe ũrĩa aaheetwo arute nĩ Mũthamaki Solomoni thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova:

⁴¹ itugĩ icio igĩrĩ;

na ciongo icio igĩrĩ ciahana ta mbakũri irĩ igũrũ wa itugĩ icio;

na irengeeri iria igĩrĩ ciagathĩkanĩtio ta mĩnyororo iria ciagemetie ciongo icio ciarĩ igũrũ wa itugĩ;

⁴² na makomamanga 400 ma irengeeri iria igĩrĩ ciagathĩkanĩtio ta mĩnyororo (mĩhari iĩrĩ ya makomamanga o harĩ kĩrengeri kĩmwe ikagemia ciongo icio ciahana ta mbakũri iria ciarĩ igũrũ wa itugĩ);

⁴³ na makaari ikũmi na irai ciamo ikũmi;

⁴⁴ na Karia na mĩhiano ya ndegwa ikũmi na igĩrĩ rungu rwako;

⁴⁵ o na nyũngũ, na icakũri, na mbakũri cia kũminjaminjĩria.

Indo icio ciothe Huramu aathondekeire Mũthamaki Solomoni cia hekarũ ya Jehova ciarĩ cia gĩcango gĩkumuthe gĩkahenia. ⁴⁶ Mũthamaki aatwekithagĩria indo icio kũrĩa gwathondekagĩrwo indo cia rĩũmba kũu werũ-inĩ wa Jorodani gatagatĩ ga Sukothu na Zarethani. ⁴⁷ Solomoni ndaathimire indo icio tondũ ciarĩ nyingĩ mũno; ũritũ wa gĩcango ndwamenyekanire ũrĩa waiganaga.

⁴⁸ Ningĩ Solomoni nĩathondekithirie indo ciothe iria ciarĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova:

Aathondekire kĩgongona gĩa thahabu;

na metha ya thahabu ya kũigĩrĩra mĩgate iĩria yaigagwo mbere ya Jehova;

⁴⁹ na mĩtĩ ya kũigĩrĩrwo matawa ya thahabu therie (ĩtano ikaigwo mwena wa ũrĩro, na ĩtano ikaigwo mwena wa ũmotho, mwena wa mbere wa nyũmba ya na thĩinĩ);[‡]

na wĩra wa magemio wa mahũa ma thahabu, na matawa, na mĩhato;

⁵⁰ na irai cia thahabu therie, na magathĩ ma kũrenga ndaambĩ, na mbakũri cia kũminjaminjĩria, na thaani, na ngĩo cia mwaki;

na icũhĩ cia thahabu cia mĩrango ya kanyũmba kariĩ kaarĩ thĩinĩ mũno, Handũ-hariĩ-Hatheru-Mũno, o na icũhĩ cia thahabu cia mĩrango ya nyũmba iĩria nene ya hekarũ.

⁵¹ Rĩrĩa wĩra wothe ũrĩa Mũthamaki Solomoni aarutaga wa gwaka hekarũ ya Jehova wathirire-rĩ, akĩrehithia indo iria ithe Daudi aamũrite, nĩcio betha, na thahabu, na indo cia nyũmba, agĩciiga hariĩ haigagwo igĩina cia hekarũ ya Jehova.

8

Ithandũkũ rĩa Kĩrĩkanĩro Kũrehwo Hekarũ Thĩinĩ

¹ Ningĩ Mũthamaki Solomoni agĩta athuuri a Isiraeli, na atongoria othe a mĩhĩrĩga, na anene a nyũmba cia andũ a Isiraeli moke kũrĩ we Jerusalemu, nĩguo maambatie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma Zayuni, Itũura rĩrĩa inene rĩa Daudi. ² Nao andũ othe a Isiraeli magĩũka hamwe kũrĩ Mũthamaki Solomoni hĩndĩ ya gĩathĩ kĩa mweri wa Ethanimu, nĩguo mweri wa mũgwanja.

³ Rĩrĩa athuuri othe a Isiraeli maakinyire-rĩ, athĩnjĩri-Ngai makĩoya ithandũkũ rĩu, ⁴ nao makĩambatia ithandũkũ rĩa Jehova hamwe na Hema-ya-Gũtũnganwo, na indo ciothe iria nyamũre ciarĩ thĩinĩ wayo. Nao athĩnjĩri-Ngai na Alawii magĩciambatia, ⁵ nake Mũthamaki Solomoni na kũũngano gĩothe gĩa Isiraeli kĩa gĩacemanĩtie harĩ we kĩrĩ mbere ya ithandũkũ rĩu, gĩkĩruta igongona rĩa ng'ondũ nyingĩ na ng'ombe nyingĩ mũno, ũũ atĩ itingĩandĩkirwo mũigana wacio kana itarĩke.

[‡] 7:49 Thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo gwakoragwo na mũtĩ o ro ũmwe wa honge mũgwanja wa kũigĩrĩrwo matawa (Thaam 25:31-40; 26:35). Mũthamaki Solomoni nĩwe waigire mĩtĩ ikũmi ya kũigĩrĩrwo matawa thĩinĩ wa hekarũ.

⁶ Nao athĩnjĩri-Ngai magĩcooka makĩrehe ithandũkũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova handũ harĩo thĩinĩ wa hekarũ, Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, makĩrĩga rungu rwa mathagu ma makerubi. ⁷ Makerubi macio maatambũrũkĩtie mathagu mamu igũrũ rĩa harĩa haigĩtwo ithandũkũ rĩu, na makahumbĩra ithandũkũ, o na mitĩ yarĩo ya kũrĩkuua. ⁸ Mitĩ iyo yarĩ mĩraihi mũno, ũndũ mĩthia yayo yoonagwo nĩ mũndũ arĩ mbere ya Handũ-harĩa-Hatheru, no ndĩonekaga nĩ mũndũ arĩ nja ya Handũ-harĩa-Hatheru; na ĩrĩ o ho nginya ũmũthĩ. ⁹ Thĩinĩ wa ithandũkũ rĩu gũtiarĩ na kĩndũ kĩngĩ tiga o ihengere iria igĩrĩ cia mahiga iria Musa aigĩte ho rĩrĩa aarĩ Horebu, kũrĩa Jehova aarĩkanĩire kĩrĩkanĩro na andũ a Isiraeli maarĩkia kuuma bũrũri wa Misiri.

¹⁰ Rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai meeherire makiuma Handũ-harĩa-Hatheru, itu rikĩiyũra hekarũ ya Jehova.

¹¹ Nao athĩnjĩri-Ngai matingĩahotire kũruta wĩra wao nĩ ũndũ wa itu rĩu, nĩgũkorwo riiri wa Jehova nĩwaiyũrite hekarũ yake.

¹² Ningĩ Solomoni akiuga atĩrĩ, “Jehova oigĩte atĩ nĩarĩkaraga thĩinĩ wa itu rĩrĩa itumanu; ¹³ no rĩrĩ, ti-itherũ nĩngwakĩire hekarũ kĩrorerwa, handũ haku ha gũtũura nginya tene.”

¹⁴ O hĩndĩ iyo kĩũngano gĩothe gĩa Isiraeli kĩrũgamĩte o hau, mũthamaki agĩkĩhũgũkĩra, agĩkĩrathima. ¹⁵ Ningĩ akiuga atĩrĩ:

“Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraeli, ũrĩa ũhingĩtie na guoko gwake mwene ũrĩa eerĩire baba, Daudi, na kanua gake mwene. Nĩgũkorwo oigire atĩrĩ, ¹⁶ ‘Kuuma mũthenya ũrĩa ndaarutire andũ akwa a Isiraeli kuuma Misiri, ndĩrĩ ndathuura itũũra inene thĩinĩ wa mũhĩrĩga o na ũmwe wa Isiraeli, atĩ nĩguo njakĩrwo hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa kuo, no nĩndathuurire Daudi athamakĩre andũ akwa Isiraeli.’

¹⁷ “Baba Daudi nĩatuĩte na ngoro yake gwaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova, o we Ngai wa Isiraeli. ¹⁸ No Jehova eerire baba, Daudi, atĩrĩ, ‘Tondũ nĩwatuĩte na ngoro yaku kũnjakĩra hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa-rĩ, nĩ wekire wega nĩ gwĩciiria ũguo ngoro-inĩ yaku. ¹⁹ No rĩrĩ, wee tiwe ũgwaka hekarũ iyo, no nĩ mũrũguo, ũrĩa uumĩte mũthiimo-inĩ waku na thakame-inĩ yaku, ũcio nĩwe ũgaaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa.’

²⁰ “Jehova nĩatũũrĩtie kĩrĩkanĩro kũu, na rĩu nĩnjookete itheriya rĩa baba Daudi, na ngaikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene gĩa Isiraeli, o ta ũrĩa Jehova eeranĩire, na nĩnjakĩte hekarũ rĩa ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli. ²¹ Hau nĩho thondekete handũ ha kũiga ithandũkũ rĩrĩa rĩ na kĩrĩkanĩro kĩrĩa Jehova aarĩkanĩire na maithe maitũ, rĩrĩa aamarutire bũrũri wa Misiri.”

Ihooya rĩa Solomoni rĩa Kĩamũro

²² Hĩndĩ iyo Solomoni akĩrũgama mbere ya kĩgongona kĩa Jehova, o hau mbere ya kĩũngano gĩothe kĩa Isiraeli, agĩtambũrũkia moko make na igũrũ, ²³ akiuga atĩrĩ:

“Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, gũtirĩ Ngai ũngĩ ũhaana tawe kũu igũrũ kana gũkũ thĩ, o wee ũhingagia kĩrĩkanĩro kĩa wendo harĩ ndungata ciaku iria irũmagĩrĩra njĩra yaku na ngoro ciacio ciothe. ²⁴ Wee nĩũhingĩirie baba, Daudi ndungata yaku kĩrĩkanĩro gĩaku; ũndũ ũrĩa weranĩire na kanua gaku nĩũhingĩtie na guoko gwaku, o ta ũrĩa kũhaana ũmũthĩ.

²⁵ “Na rĩrĩ, Jehova, Ngai wa Isiraeli, hingĩria baba, Daudi ndungata yaku ciĩranĩro iria wamwĩrĩire rĩrĩa woigire atĩrĩ, ‘Ndũkaaga mũndũ wa gũikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Isiraeli arĩ mbere yakwa, angĩkorwo ariũ aku nĩmarĩthiia na mĩthiire yagĩrĩire mbere yakwa, o ta ũrĩa wee ũtũire ũthiiaaga mbere yakwa.’ ²⁶ Na rĩrĩ, Wee Ngai wa Isiraeli, reke kiugo gĩaku kĩrĩa werĩire baba, Daudi ndungata yaku, kĩhinge.

²⁷ “No kũhoteke Ngai atũũre gũkũ thĩ? Igũrũ, o na kũrĩa igũrũ mũno-rĩ, wee ndũngĩiganĩra kuo. Hekarũ ĩno njakĩte-rĩ, githĩ ndĩkĩrĩ nini makĩria! ²⁸ No o na kũrĩ ũguo-rĩ, thĩkĩrĩria ihooya rĩa ndungata yaku, ĩgĩthaithana ĩguĩrwo tha, Wee Jehova Ngai wakwa. Igua gũkaya na ihooya rĩrĩa ndungata yaku ĩrakũhooya ĩrĩ mbere yaku ũmũthĩ. ²⁹ Maitho maku maroikara marorete hekarũ ĩno ũtukũ na mũthenya, o handũ haha wee woigire atĩrĩ, ‘Rĩitwa rĩakwa rĩrĩkoragwo ho,’ nĩgeetha ũiguage ihooya rĩrĩa ndungata yaku ĩrĩhooyaga ĩrorete handũ haha. ³⁰ Igua gũthaithana

kwa ndungata yaku na kwa andũ aku a Isiraeli rĩrĩa mekũhooya marorete handũ haha. Ūigue ũrĩ kũu igũrũ, o kũu gĩkaro gĩaku, na watũigua ūgatũrekerera.

³¹ “Rĩrĩa mũndũ angĩhĩtĩria mũndũ wa itũũra riake na gũtuĩke no nginya ehĩte, nake oke ehĩtĩre hau mbere ya kĩgongona gĩaku hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, ³² hĩndĩ ĩyo nĩ ũkaigua ũrĩ kũu igũrũ na ũtue itua. Ūtuithanie ndungata ciaku ciira, ũrĩa mũhĩtia atuĩrwo ciira na acookererwo nĩ mahĩtia make marĩa ekĩte. Nake ũrĩa ũtehĩtie ũmũtue ndehĩtie, na nĩ ũndũ ũcio wonanie atĩ ti mwĩhia.

³³ “Rĩrĩa andũ aku a Isiraeli mahootwo nĩ thũ nĩ ũndũ nĩmakũhĩtĩrie, nao magũcookerere na moimbũre rĩitwa riaku, na mahooe magĩgũthaithe marĩ hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, ³⁴ hĩndĩ ĩyo nĩũkamaigua ũrĩ kũu igũrũ, na ũrekere andũ aku a Isiraeli mehia mao na ũmacookie bũrũri ũrĩa waheire maithe mao.

³⁵ “Rĩrĩa igũrũ rikaahingwo na mbura yage kuura tondũ wa ũrĩa andũ aku makũhĩtĩrie-rĩ, mangĩkaahooya marorete handũ haha na moimbũre rĩitwa riaku, na magarũrũke matigane na mehia mao, tondũ nĩũmanyamarĩtie-rĩ, ³⁶ hĩndĩ ĩyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igũrũ, na ũrekere ndungata ciaku, andũ aku a Isiraeli, mehia mao. Marute mũtũũrĩre ũrĩa mwagĩrũru, na ũmoirĩrie mbura bũrũri-inĩ ũcio waheire andũ aku ũtuĩke igai rĩao.

³⁷ “Kũngĩkaagĩa ng’aragu kana mũthiro bũrũri-inĩ, kana mĩgũnda ihĩe nĩ mbaa kana mbuu, kana gũũke ngigĩ kana ngũnga, kana thũ imarigiicĩrie itũũra-inĩ rĩmwe rĩao, na mwanangĩko o na ũrĩkũ kana mũrimũ ũngĩgooka-rĩ, ³⁸ na rĩrĩa mũndũ o na ũrĩkũ wa andũ aku a Isiraeli angĩkaahooya kana athaithe, o mũndũ aamenya mĩnyamaro rĩrĩa arĩ nayo ngoro-inĩ yake, na atambũrũkie moko make amerekeirie hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, ³⁹ hĩndĩ ĩyo ũkaigua ũrĩ kũu igũrũ gĩkaro-inĩ gĩaku, ũmarekere, na ũtuĩre o mũndũ itua kũringana na ũrĩa wothe ekĩte, tondũ we nĩũĩ ngoro yake, (nĩgũkorwo nowe wiki ũũĩ ngoro cia andũ othe), ⁴⁰ nĩgeetha matũũre magwĩtigĩrĩte matukũ mothe marĩa megũtũũra bũrũri ũrĩa waheire maithe maitũ.

⁴¹ “Ha ũhoru wa mũndũ wa kũngĩ ũrĩa ũtarĩ wa andũ aku a Isiraeli, no nĩoimĩte bũrũri wa kũraya nĩ ũndũ wa Rĩitwa riaku, ⁴² tondũ andũ nĩmakaigua ngumo ya Rĩitwa riaku inene, na ũhoru wa ciĩko cia guoko gwaku kũrĩ hinya gũtambũrũkĩtio, rĩrĩa agooka ahooe erekeire hekarũ ĩno, ⁴³ hĩndĩ ĩyo nĩũkamaigua ũrĩ o kũu igũrũ, gĩkaro-inĩ gĩaku, na mũndũ ũcio wa kũngĩ ũkamũhingĩria ũrĩa wothe agakũhooya, nĩgeetha andũ othe a thĩ mamenye rĩitwa riaku na magwĩtigĩre o ta ũrĩa andũ aku a Isiraeli magwĩtigĩrĩte, na mamenye atĩ nyũmba ĩno njakĩte iĩtanĩtio na Rĩitwa riaku.

⁴⁴ “Rĩrĩa andũ aku maathĩĩ mbaara-inĩ kũrĩa na thũ ciao, o kũrĩa ũngĩmatũma, nao mahooe Jehova merekeire itũũra rĩrĩ inene ũthuurĩte na hekarũ ĩno njakĩte iĩtanĩtio na Rĩitwa riaku, ⁴⁵ hĩndĩ ĩyo ũkaigua mahooya na gũthaithe kwao ũrĩ kũu igũrũ na ũmatirĩrĩre ũhoru-inĩ ũcio wao.

⁴⁶ “Rĩrĩa makwĩhĩria, nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũtehagia, nawe ũmarakarĩre ũmaneane kũrĩ thũ, nacio imatahe imatware bũrũri wacio, ũrĩ kũraya kana ũrĩ gũkuhĩ; ⁴⁷ nao mangĩcookerera ngoro-inĩ ciao marĩ o kũu bũrũri ũrĩa maatahĩrwo, na merire, na magũthaithe marĩ o kũu bũrũri wa acio mamatooretie, na moige atĩrĩ, ‘Nĩtwĩhĩtie, na nĩtwĩkĩte mahĩtia, na tũgeka maũndũ ma waganu’; ⁴⁸ na mangĩgagũcookerera na ngoro ciao ciothe, na mĩoyo yao, marĩ bũrũri wa thũ ciao iria ciamatahire, nao mahooe merekeire bũrũri ũrĩa waheire maithe mao, na merekeire itũũra rĩrĩa inene rĩrĩa ũthuurĩte na hekarũ ĩno njakĩte iĩtanĩtio na Rĩitwa riaku-rĩ; ⁴⁹ hĩndĩ ĩyo ũrĩ o kũu igũrũ, gĩkaro-inĩ gĩaku, ũkaigua ihooya rĩao na mathaithe mao, na ũmatirĩrĩre ũhoru-inĩ ũcio wao.

⁵⁰ Na ũkarekera andũ aku, o acio makwĩhĩtie; ũmarekere mahĩtia marĩa mothe magwĩkĩte, na ũtũme acio mamatooretie mamaiguĩre tha; ⁵¹ tondũ nĩ andũ aku na igai riaku, o andũ arĩa warutire bũrũri wa Misiri, ũkĩmaruta kuuma mwaki-inĩ ũcio mũhiũ wa gũtwekia kĩgera.

⁵² “Ūrohingũra maitho maku na ũigue mathaithe ma ndungata yaku na ma andũ aku a Isiraeli, ningĩ wĩtikĩre kũmathikagĩrĩria rĩrĩa rĩothe maagũkaĩra. ⁵³ Nĩgũkorwo nĩwe wamathuurire kuuma thĩinĩ wa ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ matũke igai riaku kĩũmbe, o ta ũrĩa woimbũrĩre na kanua ka ndungata yaku Musa, hĩndĩ rĩrĩa wee, Mwathani Jehova, warutire maithe maitũ kuuma bũrũri wa Misiri.”

⁵⁴ Rĩrĩa Solomoni aarĩkirie mahooya macio mothe na gũthaithe Jehova-rĩ, agĩũkĩra, akĩehera mbere ya kĩgongona kĩa Jehova, harĩa aaturĩtie ndu aambarĩtie moko make na igũrũ. ⁵⁵ Akĩrũgama na

akirathima kiungano githothe gĩa Isiraeli na mugambo munene, akiuga atiri:

⁵⁶ “Jehova arogoocwo, uria uheete andu ake a Isiraeli uhuruko o ta uria eranire. Gutiri kiugo o na kimwe gĩa ciraniro ciothe iria njega iria eeranire na kanua ka ndungata yake Musa gitahingite. ⁵⁷ Jehova Ngai witu aroikara hamwe na ithui o ta uria aari hamwe na maithe maitu; aroaga gututiganiria o na kana gututirika. ⁵⁸ Arotuma ngoro ciitu imucokerere, tuthiige na njira ciake ciothe, na tumenyagiri maathani make, na kirira kia watho wa kurumirirwo, na mawatho make maria aaheire maithe maitu. ⁵⁹ Na riri, ciugo ici ciakwa, iria hooete ndi mbere ya Jehova, irokihiria Jehova Ngai witu muthenya na utuku, niguho atiiragiri maundu ma ndungata yake na andu ake a Isiraeli, kuringana na mabataro ma o muthenya, ⁶⁰ nigeetha andu othe a thi mamenye ati Jehova niwe Ngai, na gutiri ungite take. ⁶¹ No ngoro cianyu no nginya ciheane biu kuri Jehova Ngai witu, muturage kuringana na kirira kia watho wake wa kurumirirwo, na gwithikira maathani make, ta uria kuri ru.”

Kwamurwo kwa Hekarũ

⁶² Hindĩ iyo muthamaki na andu othe a Isiraeli makiruta magongona hau mbere ya Jehova.

⁶³ Solomoni niarutire Jehova igongona ria uiguano ta uu: ng’ombe ngiri mirongo iri na igiri, na ng’onde na mburi ngiri igana ria mirongo iri. Ni undu ucio muthamaki na andu a Isiraeli othe makamura hekaru ya Jehova.

⁶⁴ Muthenya o ro ucio muthamaki namurire gicigo gĩa gatagati kia nja iria iri mbere ya hekaru ya Jehova, na akirutira igongona ria njino ho, na ria mutu na ria maguta ma igongona ria uiguano, tondũ kigongona gĩa gicango kiria kiarĩ mbere ya Jehova gitingaiganire magongona ma njino, na magongona ma mutu na maguta ma magongona ma uiguano.

⁶⁵ Ni undu ucio Solomoni agikorwo na giathi hindĩ iyo ari hamwe na andu a Isiraeli, maarĩ kiungano kinene, andu kuuma Lebo-Hamathu nginya Karuĩ ka Misiri. Magikungura giathi kiu mbere ya Jehova Ngai witu muthenya mugwanja, na muthenya ingi mugwanja, yothe yari muthenya ikumi na ina. ⁶⁶ Muthenya uria warumirire akira andu acio mainuke. Makirathima muthamaki magicooka makinuka makenete na maiguite wega ngoro, ni undu wa maundu mothe mega maria Jehova ekite ni undu wa ndungata yake Daudi na ni undu wa andu ake a Isiraeli.

9

Jehova Kuumirira Solomoni

¹ Riria Solomoni aarikirie gwaka hekaru ya Jehova o na nyumba ya uthamaki, na akihingia maundu maria mothe eririre gwika-ri, ² Jehova akimuumirira hindi ya keerĩ, o ta uria aaumurire ari Gibeoni. ³ Jehova akimwira atiri:

“Ninjiguite kũhooya na gũthaithana kuria uhooete uri mbere yakwa; ninyamurite hekaru ino, iria wee wakite, nigeetha ndume Riitwa riakwa ritũre kuo nginya tene. Maitho makwa na ngoro yakwa nirikoragwo kuo hindi ciothe.

⁴ “No wee mwene-ri, ungithiiga mbere yakwa na wihokeku wa ngoro na urungiriru ta uria thoguo Daudi ekaga, na wikage uria ngwathite, na umenyagiri kirira kia watho wakwa wa kurumirirwo na mawatho makwa-ri, ⁵ Ningahaanda gitĩ giaku kia unene thini wa Isiraeli nginya tene, o ta uria nderire thoguo Daudi riria ndoigire atiri, ‘Ndũkaaga mundu wa guikarira gitĩ kia unene kia Isiraeli o naari.’

⁶ “No wee kana ariu aku mungikagarũka mutigane na ni, na mwage kumenyerera maathani na kirira kia watho wakwa wa kurumirirwo kiria ni ndimũheete na muthi mugatungatire ngai ingi na mucihoorĩ, ⁷ hindi iyo ningeheria andu a Isiraeli bururi uyũ ndimaheete na ndiganirie hekaru ino nyamurite itanio na Riitwa riakwa. Bururi wa Isiraeli ugaatuika wa kuunagwo thimo, na kindũ gĩa gũthekererwo ni andu othe. ⁸ Na o na gũtuika hekaru ino ni ya kugegania-ri, aria othe makaahitukagira ho nimakamakaga na manyururie moige atiri, ‘Ni ki gitumite Jehova eke bururi uyũ na hekaru ino undu ta uyũ?’ ⁹ Andu nimagacookia moige atiri, ‘Ni tondũ nimatiganirie Jehova Ngai wao, uria warutire maithe mao bururi wa Misiri, makahimbiria ngai ingi, na magacihooya na magacitungatira; nikio Jehova amareehithirie mwanangiko uyũ wotho.’”

Maündũ Mangĩ ma Solomoni

¹⁰ Thuutha wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ, o ihinda rĩrĩa Solomoni aakire nyũmba icio cieriĩ; na nĩcio hekarũ ya Jehova na nyũmba ya ũthamaki, ¹¹ Mũthamaki Solomoni nĩaheire Hiramũ mũthamaki wa Turo matũũra mĩrongo ĩĩrĩ kũu Galili, tondũ Hiramũ nĩamũreheire mĩtarakwa yothe, na mĩthengera, na thahabu iria aabatairio nĩcio. ¹² No hĩndĩ ĩrĩa Hiramũ ooimire Turo nĩguo akoone matũũra marĩa aaheetwo nĩ Solomoni, ndaakenirio nĩmo. ¹³ Nake akĩũria Solomoni atĩrĩ, “Mũrũ wa baba, nĩ matũũra matariĩ atĩa maya ũũheete?” Akĩmatua Bũrũri wa Kabuli, na noguo metagwo o na ũmũthĩ. ¹⁴ Na rĩrĩ, Hiramũ nĩarĩkĩtie gũtũmĩra Mũthamaki Solomoni taranda igana rĩa mĩrongo ĩĩrĩ* cia thahabu.

¹⁵ Ũyũ nĩguo ũhoru wa ũrĩa Mũthamaki Solomoni aarutithirie andũ wĩra na hinya matekwĩyendera wa gwaka hekarũ ya Jehova na nyũmba ya ũthamaki, na mbenji, na rũthingo rwa Jerusalemu, na Hazoru, na Megido, na Gezeru. ¹⁶ Firaũni mũthamaki wa Misiri nĩatharĩkĩire na akĩnyĩta Gezeru. Agĩgũcina na mwaki, na akĩũraga andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kuo, na agĩcooka agĩkũhe mwarĩ, mĩtumia wa Solomoni, arĩ kĩheo kĩa ũhiki. ¹⁷ Nake Solomoni agĩaka Gezeru rĩngĩ. Nĩaakire Bethi-Horoni ya mũhuro, na ¹⁸ Baalathu, na Tadimori rĩa werũ-inĩ, thĩinĩ wa bũrũri wake, ¹⁹ o na ningĩ nĩaakire matũũra manene ma kũiga indo ciake na matũũra ma ngaari ciake cia ita na ma mbarathi ciake, na kĩrĩa gĩothe eerĩĩrie gwaka Jerusalemu, na Lebanoni, na bũrũri wotho ũrĩa aathanaga.

²⁰ Andũ othe arĩa maatigaire kuuma kũrĩ Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi (andũ acio matiarĩ andũ a Isiraeli), ²¹ ũguo nĩ kuuga njaro ciao iria ciatigarĩte bũrũri-inĩ, iria andũ a Isiraeli mataaniĩnĩte, acio nĩ maandĩkithirio nĩ Solomoni matũũke ngombo ciake cia kũrutithio wĩra na hinya, na noguo gũtũire nginya ũmũthĩ. ²² No Solomoni ndaatũire mũndũ o na ũmwe wa Isiraeli ngombo; nĩo maarĩ andũ ake a kũrũa mbaara, na atongoria a thirikari yake, na anene ake, na atongoria a thigari, na aathi a ngaari cia ita, na atwari a cio. ²³ Ningĩ nĩ kwarĩ atongoria a anene 550 arĩa maarutithagia mawĩra mothe ma Solomoni na makarũgamĩrĩra aruti wĩra.

²⁴ Rĩrĩa mwarĩ wa Firaũni aambatire kuuma itũũra inene rĩa Daudi agĩthĩĩ gũikara nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa Solomoni aamwakĩire, hĩndĩ ĩyo nĩguo Solomoni aathondekire mbenji cia kũmĩnyi-itĩrĩra.

²⁵ Solomoni aarutaga magongona ma njino na ma ũiguano kĩgongona-inĩ kĩrĩa aakĩire Jehova maita matatũ o mwaka, agacinaga ũbumba mbere ya Jehova hamwe namo, na nĩ ũndũ ũcio akahingia watho wa hekarũ.

²⁶ Ningĩ Mũthamaki Solomoni agĩaka marikabu nyingĩ kũu Ezioni-Geberi, gũkuhĩ na Elothu kũu Edomu, hũgũrũrũ-inĩ cia Iria Itune. ²⁷ Nake Hiramũ agĩtũma andũ ake, atwarithia a marikabu arĩa maamenyete ũhoru wa iria, nĩguo matungatage marikabu-inĩ marĩ na andũ a Solomoni. ²⁸ Magĩthĩĩ nginya Ofiri, na makĩrehe taranda magana mana ma mĩrongo ĩĩrĩ† cia thahabu, iria maatwarĩire Mũthamaki Solomoni.

10

Mũthamaki Mũndũ-wa-Nja wa Sheba Gũceerera Solomoni

¹ Rĩrĩa Mũthamaki mũndũ-wa-nja wa Sheba aigũire ngumo ya Solomoni na ũhoru wa ngwatanĩro yake na rĩitwa rĩa Jehova-rĩ, agĩũka kũmũgeria na ũndũ wa kũmũũria ciũria nditũ. ² Agĩkinya Jerusalemu arũmĩrĩrwo nĩ andũ aingĩ mũno, na ngamĩra ikũũite mahuti marĩa manungi wega, na thahabu nyingĩ mũno, na tũhiga twa goro, agĩthĩĩ harĩ Solomoni, akĩaria nake maündũ mothe marĩa maarĩ meciiria-inĩ make. ³ Nake Solomoni agĩcookia ciũria ciake ciothe; gũtirĩ ũndũ o na ũmwe mũthamaki aaremĩrwo nĩkũmũtaarĩria. ⁴ Rĩrĩa mũthamaki-mũndũ-wa-nja ũcio wa Sheba onire ũũgĩ wotho wa Solomoni o na nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa aakĩte, ⁵ na irio iria ciarĩ metha-inĩ yake, na ũrĩa anene ake maikaraga metha-inĩ, na ũrĩa ndungata iria ciatungataga ciehumĩte, na arĩa maamũheaga gĩa kũnyua, o na magongona ma njino marĩa aarutagĩra hekarũ-inĩ ya Jehova, agĩkĩgega mũno.

⁶ Akĩra Mũthamaki Solomoni atĩrĩ, “Ũhoru ũrĩa ndaigũire ndĩ bũrũri wakwa ũkonĩĩ maündũ marĩa wĩkĩte, o na ũũgĩ waku, nĩ ũhoru wa ma kũna. ⁷ No ndietĩkirie maündũ macio nginya rĩrĩa ndĩrokire gũkũ, na ndĩreyonera na maitho makwa nĩ mwene. Ti-itherũ, o na ndierĩtwo nuthu ya

* 9:14 nĩ ta tani inya na nuthu (4.5) † 9:28 nĩ ta tani 16

maündũ macio. Ũhoro wa ũũgĩ waku o na ũtonga waku, nĩkĩrĩte mũno makĩria ũrĩa wotha ndaiguĩte. ⁸ Kaĩ gũkena nĩ andũ aku-ĩ! Ningĩ gũkena nĩ anene aku arĩa marũgamaga mbere yaku hĩndĩ ciothe makaiguaga ũũgĩ waku! ⁹ Jehova Ngai waku arogoocwo, ũrĩa ũkenetio nĩwe, agagũkarĩria gĩtĩ kĩa ũnene gĩa Isiraeli. Tondũ wa wendo wa Jehova wa tene na tene kũrĩ Isiraeli, nĩagũtuĩte mũthamaki, nĩgeetha ũtũũrie kĩhoto na ũthingu.”

¹⁰ Agĩkĩhe mũthamaki taranda igana rĩa mĩrongo ĩĩrĩ,* cia thahabu, na mahuti marĩa manungi wega maingĩ mũno, na tũhiga twa goro. Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ kũrĩ kwarehwo mahuti manungi wega ta marĩa Mũthamaki mũndũ-wa-nja ũcio wa Sheba aaheire Mũthamaki Solomoni.

¹¹ (Marikabu cia Hiram nĩ ciarehire thahabu kuuma Ofiri, o na ikĩrehe mĩrigo mĩnene ya mĩthandari na tũhiga twa goro kuuma kuo. ¹² Mũthamaki aahũthĩrĩre mĩthandari ĩyo gwaka itugĩ cia gũtiĩrĩrĩa hekarũ ya Jehova na cia nyũmba ya ũthamaki, na gũthondekera aini inanda cia mũgeeto o na cia kĩnũbi. Kuuma mũthenya ũcio gũtirĩ kwarehwo kuuma na nja kana gũkooneka mĩthandari mĩingĩ ũguo.)

¹³ Mũthamaki Solomoni nĩaaheire mũthamaki ũcio mũndũ-wa-nja wa Sheba indo nyingĩ cia ũtaana wake na kĩrĩa kĩngĩ gĩothe eerĩĩrie na aahooire. Thuutha ũcio Mũthamaki mũndũ-wa-nja ũcio akiumagara hamwe na ndungata ciake agĩcooka bũrũri wake mwene.

Riiri wa Solomoni

¹⁴ Ũritũ wa thahabu ĩrĩa Solomoni aamũkagĩra o mwaka warĩ wa taranda magana matandatũ ma mĩrongo ĩtandatũ,† ¹⁵ ĩtataranĩirio na igooti rĩa athũgũri na onjorithia na ya kuuma kũrĩ athamaki a Arabia, othe, na abarũthi a bũrũri.

¹⁶ Mũthamaki Solomoni agĩthondeka ngo nene magana meerĩ cia thahabu hũũre; o ĩmwe yathondeketwo na ũritũ wa beka magana matandatũ‡ cia thahabu. ¹⁷ Ningĩ agĩthondeka ngo nini magana matatũ cia thahabu hũũre; o ĩmwe yathondeketwo na ũritũ wa mina ithatũ§ cia thahabu. Mũthamaki agĩciiga Nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa yetagwo Mũtitũ wa Lebanoni.

¹⁸ Ningĩ mũthamaki agĩthondeka gĩtĩ gĩa ũthamaki kĩnene mũno, kĩgemetio mwena wa na thĩĩnĩ na mĩguongo na mwena wa na nja gĩkagemio na thahabu therie. ¹⁹ Gĩtĩ kũ kĩa ũnene kĩarĩ na ngathĩ ya makinya matandatũ, na thuutha wakĩo igũrũ kĩarĩ gĩa gĩthiũrũrĩ. Mĩena-inĩ yeerĩ ya gĩtĩ kũ kĩarĩ na handũ ha kũigĩrĩa moko, na nĩ haarĩ na mĩhiano ya mĩrũũthi ĩrũgamĩte mĩena-inĩ yeerĩ ya moko macio. ²⁰ Mĩhiano ĩngĩ ikũmi na ĩĩrĩ ya mĩrũũthi yarũgamĩtio ngathĩ-inĩ ĩyo ya makinya matandatũ. O ikinya rĩa ngathĩ rĩarĩ na mũhiano wa mĩrũũthi o mwena. Gũtirĩ gĩtĩ kĩngĩ ta kũ gĩathondeketwo mbere ĩyo gĩa ũthamaki ũngĩ o na ũrĩkũ. ²¹ Indo ciothe irĩa Mũthamaki Solomoni aanyuuagĩra ciarĩ cia thahabu, na indo ciothe cia nyũmba irĩa ciarĩ Nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa yetagwo Mũtitũ wa Lebanoni ciarĩ cia thahabu therie. Gũtiarĩ kĩndũ gĩathondeketwo na betha, nĩgũkorwo betha yatuagwo kĩndũ gĩtarĩ bata mũno matukũ-inĩ macio ma Solomoni. ²² Mũthamaki aarĩ na marikabu nyingĩ cia wonjoria irĩa-inĩ, hamwe na marikabu cia Hiram. O riita rĩmwe thĩĩnĩ wa mĩaka ĩtatũ, nĩciacookaga ikuuĩte thahabu, na betha, na mĩguongo, na ngĩma, na nũgũ.

²³ Mũthamaki Solomoni aarĩ na ũtonga na ũũgĩ mũingĩ gũkĩra athamaki arĩa angĩ othe a thĩ. ²⁴ Andũ a thĩ yotha nĩmacaragia ũrĩa mangĩona Solomoni nĩguo maigue ũũgĩ ũrĩa Ngai eekĩrĩte ngoro-inĩ yake. ²⁵ Andũ arĩa mookaga kũmuona mwaka o mwaka nĩmamũrehagĩra iheo; indo cia betha, na cia thahabu, na nguo ndaaya, na indo cia mbaara, na mahuti manungi wega, na mbarathi, na nyũmbũ.

²⁶ Solomoni nĩacookanĩĩrie ngaari cia ita na mbarathi; aarĩ na ngaari cia ita 1,400, na mbarathi 12,000 irĩa aigĩte matũũra-inĩ manene ma ngaari cia ita, na akaiga irĩa ĩngĩ hakuhĩ nake kũu Jerusalem. ²⁷ Mũthamaki nĩatũmire betha cingĩhe Jerusalem o ta mahiga, mĩtarakwa nayo yarĩ mĩingĩ o ta mĩtĩ ya mĩkũyũ ĩrĩa ĩrĩ magũrũ-inĩ ma ĩrĩma. ²⁸ Mbarathi cia Solomoni cioimaga bũrũri wa Misiri na Kilikia. Onjorithia a mũthamaki macigũraga kuuma Kilikia. ²⁹ Ngaari ĩmwe ya ita maamĩgũraga kuuma Misiri, ĩkoima cekerĩ magana matandatũ* cia betha, nayo mbarathi ĩmwe ĩkoima cekerĩ igana rĩa mĩrongo ĩtano.† Nao nĩmaciendagĩria athamaki othe a Ahiti na a Suriata.

* 10:10 nĩ ta tani inya na nuthu (4:5) † 10:14 nĩ ta tani 25 ‡ 10:16 nĩ ta kilo ithatũ na nuthu (3:5) § 10:17 nĩ ta kilo ĩmwe na robo ithatũ (1:75) * 10:29 nĩ ta kilo 7 † 10:29 nĩ ta kilo ĩmwe na robo ithatũ (1:75)

11

Atumia a Solomoni

¹ Mūthamaki Solomoni niendire andū-a-nja aingĩ a kũndũ kũngĩ o hamwe na mwarĩ wa Firaũni, nĩahikirie atumia a Amoabi, na a Amoni, na a Aedomu, na a Asidoni, na a Ahiti. ² Moimĩte ndũrĩrĩ-inĩ iria Jehova eerĩte Isiraeli atĩrĩ, “Mūtikanahikanie nao, tondũ ti-itherũ nĩmakagarũra ngoro cianyu irũmĩrĩre ngai ciao.” No rĩrĩ, Solomoni agĩkĩrĩrĩria kũmeenda. ³ Aarĩ na atumia magana mũgwanja kuuma nyũmba cia ũthamaki, na thuriya magana matatũ, nao atumia acio ake makĩmũhĩtithia. ⁴ O ũrĩa Solomoni aathiire agĩkũraga, noguo atumia ake maaguucagĩrĩria ngoro yake kũrũmĩrĩra ngai ingĩ, nake akĩaga kũheana ngoro yake kũna kũrĩ Jehova Ngai wake, ta ũrĩa ngoro ya ithe Daudi yatarĩ. ⁵ Akĩrũmĩrĩra Ashitorethu ngai ya nga ya andũ a Sidoni, na Moleku ngai irĩa meneku ya Aamoni. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio Solomoni agĩka ũũru maitho-inĩ ma Jehova; ndaarũmĩrĩre Jehova kũna ta ũrĩa ithe Daudi eekĩte.

⁷ Solomoni nĩakĩire Kemoshu ngai irĩa meneku ya Moabi, na Moleku ngai irĩa meneku ya Aamoni handũ hatũũgĩru, o kũu karima-inĩ karĩa karĩ mwena wa irathĩro wa Jerusalemu.* ⁸ Eekire o ũguo kũrĩ atumia arĩa angĩ ake othe a kũngĩ, arĩa maacinaga ũbumba na makarutĩra ngai ciao magongona.

⁹ Jehova nĩarakaririo nĩ Solomoni tondũ ngoro yake nĩyahutatĩire Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, ũrĩa wamuumĩrĩre maita meerĩ. ¹⁰ O na gũtuĩka nĩakaanĩtie Solomoni kũrũmĩrĩra ngai ingĩ-rĩ, Solomoni ndaigana kũrũmia watho wa Jehova. ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩira Solomoni atĩrĩ, “Kuona atĩ ũguo nĩguo wonete arĩ wega, na nĩũregete kũrũmĩrĩra kĩrĩkanĩro gĩakwa na kĩrĩra kĩa watho wakwa gĩa kũrũmĩrĩrwo kĩrĩa ngwathĩte-rĩ, ti-itherũ nĩngagũtunya ũthamaki ndĩũrute kũrĩ we, ndĩũnengere ũmwe wa ndungata ciaku. ¹² No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa thoguo Daudi-rĩ, ndigwĩka ũndũ ũcio hĩndĩ irĩa we ũrĩ muoyo. No nĩngaũtunya mũrũguo. ¹³ No ndikamũtunya ũthamaki wotho, no nĩngamũhe mũhĩrĩga ũmwe nĩ ũndũ wa Daudi ndungata yakwa, na nĩ ũndũ wa Jerusalemu, itũũra rĩrĩa thuurĩte.”

Thũ cia Solomoni

¹⁴ Nake Jehova akĩarahũrĩra Solomoni thũ, nĩyo Hadadi ũrĩa Mũedomu, wa rũciaroro rwa ũthamaki wa Edomu. ¹⁵ Mbere iyo rĩrĩa Daudi aarũaga na Edomu, Joabu mũnene wa ita, ũrĩa wathiĩte gũthika arĩa maakuĩte-rĩ, nĩooragire arũme othe kũu Edomu. ¹⁶ Joabu na andũ a Isiraeli othe maikarire kũu mĩeri itandatũ, nginya rĩrĩa maaniinire arũme othe kũu Edomu. ¹⁷ No Hadadi arĩ o kahĩrĩ-rĩ, akĩũrĩra bũrũri wa Misiri marĩ hamwe na anene amwe a Edomu arĩa maatungatĩire ithe. ¹⁸ Nao makiuma Midiani magĩthĩ Parani. Nĩngĩ makĩoya andũ angĩ kũu Parani, magĩthĩ bũrũri wa Misiri, kũrĩ Firaũni mũthamaki wa Misiri, ũrĩa waheire Hadadi nyũmba, na gĩthaka, na akĩmũhe irio.

¹⁹ Firaũni nĩakenirio mũno nĩ Hadadi o nginya akĩmũhe mwarĩ wa nyina na Tahapenesi, mũtumia wa mũthamaki, nĩguo amũhikie atuĩke mũtumia wake. ²⁰ Mwarĩ wa nyina na Tahapenesi akĩmũciarĩra kahĩ geetagwo Genubathu karĩa kaarereirwo nyũmba-inĩ ya mũthamaki nĩ Tahapenesi. Genubathu agĩtũũrania na ciana cia Firaũni kuo.

²¹ Hadadi arĩ kũu Misiri akĩigua atĩ Daudi nĩahurũkĩte hamwe na maithe make, na atĩ Joabu mũnene wa ita o nake nĩarĩkĩtie gũkua. Hĩndĩ iyo Hadadi akĩira Firaũni atĩrĩ, “Njĩtikĩria thĩ, nĩguo njooke bũrũri witũ.”

²² Firaũni akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ wagĩte gũkũ atĩ nĩguo ũcooke bũrũri wanyu?”

Hadadi agĩcookia atĩrĩ, “Gũtirĩ, no njĩtikĩria thĩ!”

²³ Nake Ngai akĩarahũra thũ ingĩ ya gũũkĩrĩra Solomoni, nayo nĩ Rezoni mũrũ wa Eliada, ũrĩa worĩte akoima kũrĩ mũnene wake, Hadadezeri mũthamaki wa Zoba. ²⁴ Akĩyũnganĩria andũ, na agĩtuĩka mũtongoria wa gĩkundi kĩa aremi rĩrĩa Daudi aaniinire ita cia Zoba; aremi acio magĩthĩ Dameski, magĩtũũra kuo, na makĩoya wathani. ²⁵ Rezoni aarĩ thũ ya Isiraeli rĩrĩa rĩothe Solomoni aatũũrĩre muoyo, akĩongerera thĩna ũrĩa warehetwo nĩ Hadadi. Nĩ ũndũ ũcio Rezoni agĩathana kũu Suriata na nĩathũire Isiraeli mũno.

Jeroboamu Kũremera Solomoni

* 11:7 Kĩrĩma kĩa Mĩtamaĩyũ kĩarĩ mwena wa irathĩro wa Jerusalemu, na kĩaĩkaine na rĩĩtwa rĩngĩ ta Kĩrĩma kĩa Ũthũku (2Ath 23:13).

²⁶ Ningĩ Jeroboamu mūrũ wa Nebati akĩremera mũthamaki. Aarĩ ũmwe wa anene a Solomoni, Mũefiraimu wa kuuma Zereda, na nyina eetagwo Zerua na aarĩ mūtumia wa ndigwa.

²⁷ Ũũ nĩguo aaremeire Mũthamaki: Solomoni nĩathondekete mbenji na agacookereria rūthingo rwa itũũra inene rĩa ithe Daudi. ²⁸ Na rĩrĩ, Jeroboamu aarĩ mündũ mũhoti, na rĩrĩa Solomoni onire mūrutĩre wake wa wĩra ũrĩa warĩ mwega, akĩmūtua mūrũgamĩrĩri wa aruti wĩra othe a nyũmba ya Jusufu.

²⁹ Ihinda-inĩ rĩu, Jeroboamu oimaga Jerusalemu, nake Ahija mũnabii wa Shilo agĩcemanía nake, ehumbĩte nguo njerũ. Nao eerĩ maarĩ oiki kũu gĩthaka-inĩ, ³⁰ nake Ahija akĩoya nguo iyo njerũ eehumbĩte, akĩmĩtarũra icunjĩ ikũmi na igĩrĩ. ³¹ Hĩndĩ iyo akĩĩra Jeroboamu atĩrĩ, “Wĩyoere icunjĩ ikũmi, nĩgũkorwo ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, oigĩte: ‘Atĩrĩrĩ, nĩngweheria ũthamaki guoko-inĩ gwa Solomoni, na nĩngũkũhe mĩhĩrĩga ikũmi. ³² No nĩ ũndũ wa ndungata yakwa Daudi na itũũra inene rĩa Jerusalemu, rĩrĩa thuurĩte kuuma kũrĩ mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli, nĩngũmũtigĩria mũhĩrĩga ũmwe. ³³ Ngwĩka ũguo, nĩ tondũ nĩmandiganĩrie, makainamĩrĩra Ashitorethu ngai ya nga ya Asidoni, na Kemoshu ngai ya andũ a Moabi, na Moleku ngai ya andũ a Amoni, na magatiga gũthĩĩ na njĩra ciakwa, o na makarega gwĩka ũrĩa kwagĩrĩre maitho-inĩ makwa, o na matirũmagia irĩra ciakwa na mawatho ta ũrĩa Daudi ithe wa Solomoni ekaga.

³⁴ “No rĩrĩ, ndikweheria ũthamaki wotho guoko-inĩ gwa Solomoni; nĩndĩmũtuĩte mwathani matukũ-inĩ mothe ma muoyo wake, nĩ ũndũ wa Daudi ndungata yakwa, ũrĩa ndathuurire o we warũmirie maathani makwa na irĩra ciakwa. ³⁵ Nĩngeheria ũthamaki moko-inĩ ma mũriũ na ngũhe mĩhĩrĩga ikũmi. ³⁶ Nĩngaahere mũriũ mũhĩrĩga ũmwe, nĩgeetha ndungata yakwa Daudi itũũrie tawa mbere yakwa hĩndĩ ciothe kũu Jerusalemu, itũũra rĩrĩa inene kũrĩa ndathuurire ndũũrie Rĩitwa rĩakwa kuo. ³⁷ No wee-rĩ, nĩngakuoya, na nĩũgathamaka maũndũ-inĩ mothe marĩa ngoro yaku ikeerirĩria; nĩũgatuĩka mũthamaki wa Isiraeli. ³⁸ Ũngĩka ũrĩa wotho ngũgwatha, na ũthiĩage na njĩra ciakwa, na wĩkage ũrĩa kwagĩrĩre maitho-inĩ makwa na ũndũ wa kũrũmia irĩra ciakwa na maathani makwa, o ta ũrĩa ndungata yakwa Daudi yekaga-rĩ, nĩndĩrĩkoragwo hamwe nawe. Nyũmba yaku nĩngamĩtua ya ũthamaki ya gũtũũra, o ta ũrĩa ndaakire nyũmba ya Daudi na nĩngakũhe Isiraeli. ³⁹ Nĩnganyariira njiaro cia Daudi, no ndigacinyariira nginya tene.”

⁴⁰ Solomoni nĩageririe kũũraga Jeroboamu, nowe Jeroboamu akĩũrĩra bũrũri wa Misiri kwa Mũthamaki Shishaka, na agĩkara kuo nginya rĩrĩa Solomoni aakuire.

Gĩkuũ kĩa Solomoni

⁴¹ Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Solomoni, ũrĩa wotho eekire, na ũũgĩ ũrĩa onanirie-rĩ, githĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa ciĩko cia Solomoni? ⁴² Solomoni aathamakĩre Isiraeli rĩothe arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩna. ⁴³ Agĩcooka akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo itũũra inene rĩa ithe Daudi. Nake mũriũ Rehoboamu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

12

Andũ a Isiraeli Kũremera Rehoboamu

¹ Rehoboamu nĩathiire Shekemu, nĩgũkorwo andũ a Isiraeli othe nĩmathiĩte kuo makamũtue mũthamaki. ² Rĩrĩa Jeroboamu mūrũ wa Nebati aigũire ũhoro ũcio (aarĩ o Misiri, kũrĩa oorĩre eherere Mũthamaki Solomoni), akiuma Misiri, akĩinũka. ³ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũmanĩra Jeroboamu, nake Jeroboamu hamwe na kũngano gĩothe gĩa Isiraeli magĩthĩĩ kũrĩ Rehoboamu makĩmwĩra atĩrĩ: ⁴ “Thoguo nĩatũigĩrĩre icooki iritũ, no rĩu tũhũthĩrie wĩra ũcio mũritũ na icooki rĩu iritũ rĩrĩa aatũigĩrĩre, na nĩtũrĩgũtungatagĩra.”

⁵ Rehoboamu akĩmacookeria atĩrĩ, “Thĩĩ mũgaacooka kũrĩ nĩĩ thuutha wa mĩthenya ĩtatũ.” Nĩ ũndũ ũcio andũ magĩĩthĩra.

⁶ Thuutha ũcio Mũthamaki Rehoboamu akĩhooya kĩrĩra kũrĩ athuuri arĩa maatungatagĩra ithe Solomoni rĩrĩa aarĩ muoyo. Akĩmooria atĩrĩ, “Mũngĩndaara njookerie andũ aya atĩa?”

⁷ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũmũthĩ ũngĩtikĩra gũtuĩka ndungata ya andũ aya na ũmatungatĩre, na ũmacookerie na njĩra njagĩrĩru-rĩ, megũtũũra marĩ ndungata ciaku hĩndĩ ciothe.”

⁸ No Rehoboamu akĩregana na ũtaaro ũrĩa athuuri acio maamũheire, na akĩhooya kĩa kuuma kũrĩ aanake a riika rĩake, arĩa maamũtungatagĩra. ⁹ Akĩmooria atĩrĩ, “Inyuĩ mũngĩndaara atĩa? Andũ aya maranjĩra atĩ, ‘Tũhũthĩrie icooki rĩrĩa thoguo aatũigĩrĩre’ Ingĩmacookeria atĩa?”

¹⁰ Aanake acio a riika rĩake makĩmũcookeria atĩrĩ, “Cookeria andũ acio makwĩrĩte atĩ, ‘Thoguo nĩatũigĩrĩre icooki iritũ, nowe tũhũthĩrie icooki rĩu,’ ũmeere atĩrĩ, ‘kaara gakwa ka mũira nĩ gatungu gũkĩra njohero ya baba. ¹¹ Baba aamũigĩrĩre icooki iritũ; nĩ nĩngũrĩritũhia makĩria. Baba aamũhũũraga na iboko; no nĩ ndĩrĩmũhũũraga na tũng’aurũ.’”

¹² Thuutha wa mĩthenya itatũ Jeroboamu na andũ othe magĩcooka kũrĩ Rehoboamu, o ta ũrĩa mũthamaki oigĩte atĩrĩ, “Mũgaacooka kũrĩ nĩ thuutha wa mĩthenya itatũ.” ¹³ Mũthamaki agĩcookeria andũ acio ũhoru ehĩte mũno. Akĩregana na ũtaaro ũrĩa aaheetwo nĩ athuuri, ¹⁴ akĩrũmĩrĩra ũtaaro wa aanake, akiuga atĩrĩ, “Baba nĩamũritũhĩrie icooki, no nĩ nĩngũrĩritũhia makĩria. Baba aamũhũũraga na iboko; nĩ ndĩrĩmũhũũraga na tũng’aurũ.” ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki ndaigana gũthikĩrĩria andũ acio, tondũ maũndũ macio meekĩkire moimĩte kũrĩ Jehova, nĩguo kiugo kĩhingio kĩa Jehova eerire Jeroboamu mũrũ wa Nebati na kanua ka Ahija ũrĩa Mũshiloni.

¹⁶ Rĩrĩa andũ othe a Isiraeli moonire atĩ mũthamaki ũcio nĩarega kũmathikĩrĩria, magĩcookeria mũthamaki atĩrĩ:

“Tũrĩ na igai rĩrĩkũ harĩ Daudi,
na nĩ gĩcunjĩ kĩrĩkũ tũrĩ nakĩo harĩ mũrũ wa Jesii?

Cooka hema-inĩ ciaku wee Isiraeli!

Wee Daudi-rĩ, menyerera nyũmba yaku wee mwene.”

Nĩ ũndũ ũcio andũ othe a Isiraeli makĩinũka. ¹⁷ No andũ a Isiraeli arĩa maatũũraga matũũra-inĩ ma Juda-rĩ, Rehoboamu agĩthĩ na mbere kũmathamakĩra.

¹⁸ Mũthamaki Rehoboamu agĩtũma Adoniramu ũrĩa warĩ mũrũgamĩrĩri wa andũ arĩa maarutithagio wĩra na hinya, no andũ a Isiraeli makĩmũhũũra na mahiga nyuguto, agĩkua. No Rehoboamu agĩithara, akĩhaica ngaari-inĩ yake ya ita, akĩũrĩra Jerusalemu. ¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli matũire maremeire nyũmba ya Daudi nginya ũmũthĩ.

²⁰ Rĩrĩa andũ a Isiraeli othe maaiguire atĩ Jeroboamu nĩacookete kuuma bũrũri wa Misiri, makĩmũtũmanĩra oke kĩũngano-inĩ, na makĩmũtua mũthamaki wa Isiraeli guothe. Mũhĩrĩga wa Juda noguo wiki warũmĩrĩre nyũmba ya Daudi.

²¹ Rĩrĩa Rehoboamu aakinyire Jerusalemu, akĩũngania andũ othe a nyũmba ya Juda na a mũhĩrĩga wa Benjamini andũ 180,000 a kũrĩa mbaara nĩgeetha makarũe na nyũmba ya Isiraeli, nĩguo macookerie Rehoboamu mũrũ wa Solomoni ũthamaki.

²² No rĩrĩ, kiugo kĩa Ngai gĩgĩkinyĩra Shemaia mũndũ wa Ngai akĩrwo atĩrĩ: ²³ “Thĩ wĩre Rehoboamu mũrũ wa Solomoni mũthamaki wa Juda, na nyũmba ya Juda yotho o na ya Benjamini na andũ arĩa angĩ othe, ũmeere atĩrĩ, ²⁴ ‘Jehova ekuuga ũũ: Tigai kwambata mũkahũũrane na ariũ a ithe wanyu, andũ a Isiraeli. O mũndũ wanyu wotho nĩacooke mũciĩ, nĩgũkorwo nĩ nĩ njĩkĩte ũndũ ũyũ.’” Nĩ ũndũ ũcio magĩathĩkĩra kiugo kĩa Jehova, magĩcooka mũciĩ o ta ũrĩa Jehova aathanĩte.

Njaũ cia Thahabu kũu Betheli na Dani

²⁵ Nake Jeroboamu akĩirigĩra itũũra rĩa Shekemu na rũthingo rwa hinya thĩnĩ wa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, agĩtũũra kuo. Kuuma kũu agĩthĩ agĩaka itũũra rĩa Penieli.

²⁶ Jeroboamu agĩciiria atĩrĩ, “Ũthamaki wahota gũcookerera nyũmba ya Daudi. ²⁷ Andũ aya mangĩambata mathĩ makarute magongona hekarũ-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu-rĩ, nĩmaga-cooka gwathĩkĩra mwathi wao Rehoboamu mũthamaki wa Juda. Nĩmakanjũraga na macookerere Mũthamaki Rehoboamu.”

²⁸ Thuutha wa kũhooya ũtaaro, mũthamaki nĩathondekire mĩhianano ĩrĩ ya njaũ cia thahabu. Akĩra andũ atĩrĩ, “Ũhoru wa kwambataga Jerusalemu nĩũkũmũritũhĩra mũno. Atĩrĩ Isiraeli, ici ngai cianyu, iria ciamũrutire bũrũri wa Misiri.” ²⁹ Mũhianano ũmwe akĩũga Betheli, na ũrĩa ũngĩ akĩũga Dani. ³⁰ Naguo ũndũ ũyũ ũgĩtũka mehia; nĩgũkorwo andũ nĩmathiĩaga o nginya Dani kũhooya mũhianano ũrĩa warĩ kũu.

³¹ Jeroboamu n̄aakire mahooero kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na agĩthuura athĩnjĩri-ngai a kuuma kũrĩ andũ a mĩthemba yothe, o na gũtuĩka matiarĩ Alawii.* ³² Akĩambĩrĩria gĩathĩ mũthenya wa ikũmi na ĩtano mweri-inĩ wa ĩnana, ũtuĩke ta gĩathĩ kĩrĩa kĩagomanagwo Juda, na akĩrutĩra magongona kĩgongona-inĩ. Eekire ũguo kũu Betheli, akĩrutĩra mĩhianano ĩyo ya njaũ aathondekete magongona. Ningĩ kũu Betheli akĩiga athĩnjĩri-ngai kũndũ kũu gũtũũgĩru aathondekete. ³³ Mũthenya wa ikũmi na ĩtano mweri-inĩ wa ĩnana, mweri ũrĩa eethuurĩre we mwene, akĩruta magongona kĩgongona-inĩ kĩrĩa aakĩte kũu Betheli. Nĩ ũndũ ũcio akĩambĩrĩria gĩathĩ kũu nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli, na akĩambata kĩgongona-inĩ kũruta magongona.

13

Mũndũ wa Ngai Kuuma Juda

¹ Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wa Ngai nĩ oimire Juda arĩ na ndũmĩrĩri ya Ngai, agĩthiĩ Betheli, agĩkora Jeroboamu arũgamĩte kĩgongona-inĩ arute igongona. ² Akĩanĩrĩra, agĩũkĩrĩra kĩgongona kũu na ndũmĩrĩri ya Jehova, agĩkĩra atĩrĩ, “Wee kĩgongona gĩkĩ, kĩgongona gĩkĩ! Jehova ekuuga ũũ, ‘Nyũmba ya Daudi nĩgũgaciawo kaana ga kahĩi, nako gageetwo Josia. Nako nĩgakaruta athĩnjĩri-Ngai a gũkũ gũtũũgĩru igongona haha igũrũ rĩaku, o acio marutagĩra magongona haha, na mahĩndĩ ma andũ nĩmagacinĩrwo igũrũ rĩaku.’” ³ Mũthenya o ro ũcio, mũndũ ũcio wa Ngai akĩheana kĩmenyithia, akiuga atĩrĩ: “Gĩkĩ nĩkĩo kĩmenyithia kĩrĩa Jehova onanĩtie: Kĩgongona nĩgĩgwatũkana, naguo mũhu ũrĩa ũrĩ igũrũ rĩakĩo ũtĩke.”

⁴ Rĩrĩa Mũthamaki Jeroboamu aagũire ũrĩa mũndũ ũcio wa Ngai aanĩrĩre agokĩrĩra kĩgongona kũu kĩarĩ Betheli, agĩtambũrũkia guoko gwake arĩ kĩgongona-inĩ, akiuga atĩrĩ, “Mũnyiitei!” No rĩrĩ, guoko kũu aatambũrũkĩrie mũndũ ũcio gũkĩonja, na ndangĩahotire gũgũthuna rĩngĩ. ⁵ Nakĩo kĩgongona kũu gĩgĩatũkana, naguo mũhu wakĩo ũgĩitĩka, kũringana na kĩmenyithia kĩrĩa mũndũ ũcio wa Ngai aheanĩte na ũndũ wa ndũmĩrĩri ya Jehova.

⁶ Ningĩ mũthamaki akĩra mũndũ ũcio wa Ngai atĩrĩ, “Thaithanĩra harĩ Jehova Ngai waku, na ũũhooere nĩguo guoko gwakwa kũhonio.” Nĩ ũndũ ũcio, mũndũ ũcio wa Ngai agĩthaitha Jehova, nakuo guoko kwa mũthamaki gũkĩhona na gũgĩcooka o ũrĩa kwarĩ mbere.

⁷ Mũthamaki akĩra mũndũ ũcio wa Ngai atĩrĩ, “Ūka tũthiĩ mũciĩ ũkarĩe, na nĩngũkũhe kĩheo.”

⁸ No mũndũ ũcio wa Ngai agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “O na korwo no ũhe nuthu ya indo ciaku-rĩ, nĩ ndingĩthiĩ nawe, o na ndingĩrĩa irio kana nyue maaĩ gũkũ. ⁹ Nĩgũkorwo nĩnjathĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova, ngeerwo atĩrĩ, ‘Ndũkanarĩe irio, kana ũnyue maaĩ, o na kana ũcookere njĩra ĩrĩa wagereire ũgĩthiĩ.’” ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio akĩgera njĩra ĩngĩ na ndaacookeire ĩrĩa aagereire agĩthiĩ Betheli.

¹¹ Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ mũnabii mũkũrũ watũũruga Betheli, nao ariũ ake magĩũka makĩmwĩra maũndũ marĩa mothe mũndũ ũcio wa Ngai eekĩte kũu mũthenya ũcio. O na ningĩ makĩhe ithe wao ũhoru ũrĩa eerire mũthamaki. ¹² Ithe wao akĩmooria atĩrĩ, “Agereire njĩra ĩrĩkũ?” Nao ariũ ake makĩmuonia njĩra ĩrĩa mũndũ ũcio wa Ngai woimĩte Juda aagereire. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio akĩra ariũ ake atĩrĩ, “Ndandĩkĩrai ndigiri.” Nao marĩkia kũmũtandĩkĩra ndigiri akĩmĩkarĩra ¹⁴ na akĩrũmĩrĩra mũndũ ũcio wa Ngai. Akĩmũkora aikarĩte thĩ rungu rwa mũtĩ wa mũgandi, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe mũndũ wa Ngai ũrĩa uumĩte Juda?”

Mũndũ ũcio wa Ngai akĩmwĩra atĩrĩ “ĩ nĩ nĩ.”

¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio mũnabii ũcio mũkũrũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka tũthiĩ mũciĩ ũkarĩe.”

¹⁶ Mũndũ ũcio wa Ngai akiuga atĩrĩ, “Ndingĩcooka na thuutha tũthiĩ nawe, o na ningĩ ndingĩrĩa irio kana nyuanĩre maaĩ nawe gũkũ. ¹⁷ Tondũ nĩnjĩrĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova atĩrĩ, ‘Ndũkanarĩe irio kana ũnyue maaĩ kũu o na kana ũcookere njĩra ĩrĩa wagereire ũgĩthiĩ.’”

¹⁸ Mũnabii ũcio mũkũrũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “O na nĩ ndĩ mũnabii tawe. Mũraika nĩanjarĩrie na kiugo kĩa Jehova anjĩra atĩrĩ: ‘Mũgĩre mũcooke nake gwaku mũciĩ nĩguo arĩe irio na anyue maaĩ.’” (No nĩkũmũheenĩa aamũheenĩagia). ¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio wa Ngai agĩcooka nake gwake mũciĩ, akĩrĩa na akĩnyua.

* 12:31 Jeroboamu aamũrĩre andũ mataarĩ Alawii matũke athĩnjĩri-Ngai tondũ athĩnjĩri-Ngai na Alawii nĩmathaamĩte magathĩi Juda.

²⁰ Maikarĩte o metha-inĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra mũnabii ũcio mũkũrũ ũrĩa wacooketie mũnabii wa kuuma Juda na thuutha. ²¹ Akĩanĩrĩra, akĩĩra mũndũ ũcio wa Ngai ũrĩa woimĩte Juda atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩũreganĩte na kiugo kĩa Jehova, na ũkaaga kũrũmia watho ũrĩa waathirwo nĩ Jehova Ngai waku. ²² No nĩũcookete na thuutha, na ũkarĩa irio na ũkanyua maaĩ kũndũ kũrĩa aakwĩire ndũkaarĩe na ndũkanyue kĩndũ kuo. Nĩ ũndũ ũcio mwĩrĩ waku ndũgaathikwo mbĩrĩra-inĩ ya maithe maku.’”

²³ Rĩrĩa mũndũ ũcio wa Ngai aarĩkirie kũrĩa na kũnyua-rĩ, mũnabii ũrĩa wamũcooketie na thuutha akĩmũtandĩkĩra ndigiri yake. ²⁴ Na agĩthiĩ na njĩra-rĩ, agĩtũngana na mũrũũthi ũkĩmũũraga, naguo mwĩrĩ wake ũkĩgũa thĩ hau njĩra-inĩ, nayo ndigiri na mũrũũthi cieri ikĩrũgama hau mwĩrĩ warĩ. ²⁵ Andũ amwe arĩa maahĩtũkagĩra hau makĩona mwĩrĩ ũgũite hau thĩ, na mũrũũthi ũrũgamĩte o hau mwĩrĩ warĩ, nao magĩthiĩ makĩheana ũhoru ũcio itũũra-inĩ inene rĩrĩa mũnabii ũcio mũkũrũ aatũũraga.

²⁶ Rĩrĩa mũnabii ũrĩa wamũcooketie na thuutha kuuma rũgendo-inĩ rwake aigũire ũhoru ũcio, akiuga atĩrĩ, “Ũcio nĩ mũndũ ũrĩa wa Ngai ũrĩa ũrareganire na kiugo kĩa Jehova. Jehova nĩamũneanĩte kũrĩ mũrũũthi ũrĩa ũmũtambuũrĩte na ũkaamũũraga, o ta ũrĩa kiugo kĩa Jehova kĩamwĩrĩte.”

²⁷ Mũnabii ũcio mũkũrũ akĩĩra ariũ ake atĩrĩ, “Ndandĩkĩrai ndigiri.” Nao magĩka o ũguo. ²⁸ Nake akiumagara agĩthiĩ, agĩkora mwĩrĩ ũgũithĩtio njĩra-inĩ, na mũrũũthi na ndigiri irũgamĩte o hau warĩ. Mũrũũthi ndwarĩte mwĩrĩ ũcio kana ũgatambuura ndigiri. ²⁹ Nĩ ũndũ ũcio mũnabii ũcio akĩoya mwĩrĩ wa mũndũ ũcio wa Ngai, akĩũigĩrĩra igũrũ rĩa ndigiri, akĩũcookia itũũra-inĩ rĩake inene nĩgeetha amũcakaĩre na amũthike. ³⁰ Nake akĩĩga mwĩrĩ ũcio mbĩrĩra-inĩ yake mwene, nao makĩmũcakaĩra makiugaga atĩrĩ, “Ũũĩ mũrũ wa baba-ĩ!”

³¹ Aarĩkia kũmũthika, akĩĩra ariũ ake atĩrĩ, “Rĩrĩa ngaakua, mũgaathika mbĩrĩra-inĩ ĩno harĩa mũndũ ũyũ wa Ngai athikĩtwo; mũkaiga mahĩndĩ makwa hau mwena-inĩ wa mahĩndĩ make. ³² Nĩgũkorwo ũhoru ũrĩa aaheanire uumanĩte na kiugo kĩa Jehova wa gũũkĩrĩra kĩgongona kĩrĩa kĩrĩ Betheli o na mahooero mothe marĩa maarĩ kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru thĩnĩ wa matũũra ma Samaria-rĩ, ti-itherũ ũndũ ũcio no nginya ũkaahingio.”

³³ O na thuutha wa maũndũ macio-rĩ, Jeroboamu ndaatiganire na njĩra ciake cia waganu, no aathiire na mbere kwamũra athĩnjĩri-ngai a kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, kuuma kũrĩ andũ a mĩthemba yothe. Mũndũ o wotho ũngĩendire gũtũka mũthĩnjĩri-ngai, nĩamwamũraga nĩ ũndũ wa kũndũ kũu gũtũũgĩru. ³⁴ Macio nĩmo maarĩ mehia ma nyũmba ya Jeroboamu marĩa maatũmire ĩgwe na ĩniinwo biũ yeherio gũkũ thĩ.

14

Ũrathi wa Ahija wa Gũũkĩrĩra Jeroboamu

¹ Ihinda-inĩ rĩu, Abija mũrũ wa Jeroboamu akĩrwara, ² nake Jeroboamu akĩĩra mũtumia wake atĩrĩ, “Wĩgarũre nĩgeetha ndũkae kũmenyeka atĩ nĩwe mũtumia wa Jeroboamu. Ũcooke ũthiĩ Shilo. Ahija ũrĩa mũnabii nĩkuo arĩ, ũrĩa wanjĩĩrĩre atĩ nĩ nĩngatuĩka mũthamaki wa andũ aya a Isiraeli. ³ Kuua mĩgate ikũmi, na tũmĩgate tũngĩ tũnini na kĩhembe kĩa ũũkĩ, ũthiĩ kũrĩ we. Nĩegũkwĩra ũrĩa ũhoru wa kamwana gaka ũgaikara.” ⁴ Nĩ ũndũ ũcio mũtumia wa Jeroboamu agĩka ũguo eerirwo na agĩthiĩ mũciĩ kwa Ahija kũu Shilo.

Na rĩrĩ, Ahija ndoonaga; nĩorĩte maitho nĩ gũkũra. ⁵ Nowe Jehova nĩeerĩte Ahija atĩrĩ, “Mũtumia wa Jeroboamu nĩarooka gũkũũria ũhoru wa mũriũ nĩ ũndũ nĩ mũrũaru, nawe ũmũcookerie ũna na ũna. Aakinya-rĩ, egwĩtua taarĩ mũndũ ũngĩ.”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa Ahija aaigũire mũkinyo wa magũrũ make arĩ mũrango-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Toonya, mũtumia wa Jeroboamu. Ũretua tiwe nĩkĩ? Nĩndũmĩtwo kũrĩ we na ũhoru ũtarĩ mwega. ⁷ Thĩĩ, kũrĩ Jeroboamu ũmwĩre atĩ Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩ ndakũnenehirie kuuma gatagatĩ ka andũ, ngĩgũtua mũtongoria wa andũ akwa a Isiraeli. ⁸ Ndaatunyanire ũthamaki kuuma kũrĩ nyũmba ya Daudi, ngĩkũnengera, no wee ndũkoretwo ũhaana ta ndungata yakwa Daudi, ũrĩa watũire arũmitie maathani makwa, na akanũmĩrĩra na ngoro yake yothe, agekaga o ũrĩa wiki wagĩrĩire maitho-inĩ makwa. ⁹ Wee nĩwĩkĩte maũndũ maingĩ mooru, gũkĩra andũ arĩa othe makoretwo marĩ

mbere yaku. Nīwīthondekeire ngai ingĩ, o na mīhianano ya kūhooywo īthondeketwo na kīgera. Nīūtūmīte ndakare na ūkaahutatīra.

¹⁰ “Nī ūndū wa ūguo-rī, nīngūrehere nyūmba ya Jeroboamu mwanangĩko. Nīngwehereria Jeroboamu mwana o wothē wa kahīi thīinī wa Isiraeli, arī ngombo kana atarī ngombo. Nīngacina nyūmba ya Jeroboamu o ta ūrīa mūdū acinaga mai nginya magathira. ¹¹ Ngui nīikaarīa andū a Jeroboamu arīa magaakuīra itūūra-inī inene, nacio nyoni cia rīera-inī irīe arīa magaakuīra mīgūnda-inī. Jehova nīguo oigīte!”

¹² “No wee-rī, cooka mūcīi. O wakinya itūūra-inī inene-rī, noguo mwana ūcio arīkua. ¹³ Isiraeli othe nīmakamūcakaīra na mamūthike. Ūcio nowe wiki wa Jeroboamu ūgaathikwo, tondū nowe wiki thīinī wa nyūmba ya Jeroboamu, Jehova, Ngai wa Isiraeli, onete ūndū mwega thīinī wake.

¹⁴ “Jehova we mwene nīakarūgamia mūthamaki ūngī wa gūthamakīra Isiraeli ūrīa ūkaaniina nyūmba ya Jeroboamu. Ūmūthī nīguo mūthenya! Atī atīa? Īi, amīniine o ro rīu. ¹⁵ Nake Jehova nīakahūūra Isiraeli, nginya mahaane ta ithanjī rīrainaina rīrī maaī-inī. Nīakamunya andū a Isiraeli kuuma būrūri ūyū mwega ūrīa aaheire maithe mao, na amahurunje mūrīmo ūrīa ūngī wa Rūūi rwa Farati, tondū nīmarakaririe Jehova nī ūndū wa gūwīthondekera itugī cia Ashera. ¹⁶ Nīagatiganīria andū a Isiraeli nī ūndū wa mehīa marīa Jeroboamu ekīte, na ningī agatūma Isiraeli meehie.”

¹⁷ Nake mūtumia wa Jeroboamu agīūkīra, agīthīi Tiriza. Rīrīa aakinyire mūromo-inī wa nyūmba, kahīi kau gagīkua. ¹⁸ Nao magīgathika, na andū a Isiraeli othe magīgacakaīra, o ta ūrīa Jehova oigīte na kanua ka ndungata yake Ahija, ūrīa mūnabii.

¹⁹ Maūdū marīa mangī makoniī wathani wa Jeroboamu, mbaara ciake, na ūrīa aathanire, nīmandīke ibuku-inī rīa athamaki a Isiraeli. ²⁰ Aathamakire mīaka mīrongo īirī na īirī, agīcooka akīhurūka hamwe na maithe make. Nake mūrīū Nadabu agītuīka mūthamaki ithenya rīake.

Rehoboamu Mūthamaki wa Juda

²¹ Rehoboamu mūrū wa Solomoni nīwe warī mūthamaki wa Juda. Aarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īna na ūmwe rīrīa aatuīkire mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na mūgwanja, itūūra-inī inene rīrīa Jehova aathuurīte kuuma mīhīrīga-inī yothē ya Isiraeli, nīgeetha Rīitwa rīake rītūūre kuo. Nyina eetagwo Naama, na aarī Mūamoni.

²² Nao andū a Juda nīmekire maūdū ma waganu maitho-inī ma Jehova. Nī ūndū wa mehīa marīa meekire, nīmarahūrire marakara make, akīigua ūiru nī ūndū nīmehītie, gūkīra ūrīa maithe mao meehītie. ²³ Ningī magīūthondekera kūdū kūrīa gūtūūgīru, na mahiga maamūre, na itugī cia Ashera, o harīa hothe haarī karīma karaihu, na rungu rwa mūtī o wothē waramītie honge. ²⁴ O na nī kwarī maraya ma arūme mahooero-inī kūu būrūri-inī; andū acio magīika maūdū mothe marīa maarī magigi ma ndūrīrī iria Jehova aaingatīte mbere ya andū a Isiraeli matanoka kuo.

²⁵ Mwaka-inī wa ītano wa Mūthamaki Rehoboamu-rī, Shishaka mūthamaki wa Misiri agītharīkīra Jerusalemu. ²⁶ Nake agīkuua igīina cia hekarū ya Jehova na igīina cia nyūmba ya ūthamaki. Aakuire indo ciothe o hamwe na ngo ciothe cia thahabu iria Solomoni aathondekithītie. ²⁷ Nī ūndū ūcio Mūthamaki Rehoboamu agīthondeka ngo ingī cia gīcango handū ha icio cia mbere, agīcinengera anene a arangīri arīa maikaraga itoonyero-inī rīa nyūmba ya ūthamaki. ²⁸ Rīrīa rīothe mūthamaki aathīaga hekarū-inī ya Jehova, arangīri acio maathīaga nake makuuīte ngo icio, na thuutha ūcio magacicookia nyūmba-inī ya arangīri.

²⁹ Ha ūhoro wa maūdū marīa mangī mothe makoniī wathani wa Rehoboamu na ūrīa wothē eekire-rī, githī matīandīkitwo ibuku-inī rīa maūdū ma athamaki a Juda? ³⁰ Hīndī ciothe nī gwakoragwo na mbaara gatagatī ka Rehoboamu na Jeroboamu. ³¹ Nake Rehoboamu akīhurūka hamwe na maithe make, agīthikwo hamwe nao thīinī wa itūūra inene rīa Daudi. Nyina eetagwo Naama, na aarī Mūamoni. Nake mūrīū Abija agītuīka mūthamaki ithenya rīake.

¹ Mwaka wa ikūmi na ĩnana wa ũthamaki wa Jeroboamu mūrū wa Nebati-rĩ, nĩguo Abija aatuĩkire mũthamaki wa Juda, ² na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ĩtatũ. Nyina eetagwo Maaka mwarĩ wa Abisalomu.

³ Nĩekire mehia marĩa mothe ithe eekĩte mbere yake; ndeyamūrĩre Jehova Ngai wake na ngoro yake yothe, ta ũrĩa ngoro ya ithe Daudi yatariĩ. ⁴ No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa Daudi, Jehova Ngai wake akĩmũhe tawa kũu Jerusalemu na ũndũ wa gũtua mūrĩũ mũthamaki ithenya rĩake, na gũtũma itũũra rĩa Jerusalemu rĩrũme. ⁵ Nĩgũkorwo Daudi nĩekĩte ũrĩa kwagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, na ndaagire kūrũmia watho o na ũmwe wa Jehova matukũ-inĩ mothe ma muoyo wake, tiga ũhoro-inĩ wa Uria ũrĩa Mũhiti.

⁶ Na rĩrĩ, gwatũũraga mbaara gatagatĩ ka Rehoboamu na Jeroboamu hĩndĩ ĩrĩa yothe Abija aarĩ muoyo. ⁷ Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Abija na ũrĩa wotho eekire-rĩ, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Juda? Na nĩ kwarĩ mbaara gatagatĩ ka Abija na Jeroboamu. ⁸ Nake Abija akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo thĩinĩ wa itũũra inene rĩa Daudi. Nake mūrĩũ Asa agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

Asa Mũthamaki wa Juda

⁹ Mwaka wa mĩrongo ĩrĩ wa ũthamaki wa Jeroboamu mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, nĩguo Asa aatuĩkire mũthamaki wa Juda, ¹⁰ nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩna na ũmwe. Cũwe wake eetagwo Maaka mwarĩ wa Abisalomu.

¹¹ Asa nĩekire ũrĩa kwagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Daudi eekĩte. ¹² Nĩaingatire maraya ma arũme ma mahooero-inĩ moime bũrũri ũcio, na akĩheria mĩhianano yothe ya kũhooy-agwo ĩrĩa maithe make maathondekete. ¹³ O na nĩheririe cũwe wake Maaka atige gũtuĩka mũthamaki-mũndũ-wa-nja, tondũ nĩathondekete gĩtugĩ kĩa Ashera, kĩndũ kĩrĩ magigi mũno. Asa agĩkĩmomora, agĩgĩcinĩra kĩaanda-inĩ gĩa Kidironi. ¹⁴ O na gũtuĩka ndaathengirie mahooero marĩa maarĩ kũndũ gũtũũgĩru-rĩ, ngoro ya Asa nĩyerutĩre Jehova mūtũũrĩre-inĩ wake wotho. ¹⁵ Nĩarehire kũu hekarũ ya Jehova betha, na thahabu, na indo iria ciothe we mwene hamwe na ithe maamũrĩte.

¹⁶ Gwatũire mbaara gatagatĩ ka Asa na Baasha mũthamaki wa Isiraeli, hĩndĩ yothe ya wathani wao. ¹⁷ Baasha mũthamaki wa Isiraeli nĩambatire agĩũkĩra Juda na agĩaka rũthingo rwa hinya kũu Rama, nĩgeetha agĩrĩrĩre andũ matikoime kana matoonye bũrũri wa Asa mũthamaki wa Juda.

¹⁸ Ningĩ Asa akĩruta betha na thahabu ciothe iria ciatigarĩte kĩgĩĩna-inĩ kĩa hekarũ ya Jehova na kĩa nyũmba yake ya ũthamaki. Nake agĩciĩhokera anene ake macitwarĩre Beni-Hadadi mūrū wa Taburimoni, mūrū wa Hezioni, mũthamaki wa Suriata, ũrĩa waathanaga Dameski. ¹⁹ Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke hakorwo harĩ na kĩrĩko giitũ nawe, o ta ũrĩa haarĩ kĩrĩko gatagatĩ ka baba na thoguo. Ta kĩone, kĩheo kĩa betha na thahabu nĩkĩo ndagũtũmĩra. Rĩu tharia kĩrĩko kĩanyu na Baasha mũthamaki wa Isiraeli nĩguo atigane na nĩ.”

²⁰ Beni-Hadadi agĩũtĩkĩra ũhoro wa Mũthamaki Asa, agĩtũma anene a ikundi cia thigari ciake makahũũre matũũra ma Isiraeli. Nake agĩtooria Ijoni, na Dani, na Abeli-Bethi-Maaka, na Kinerethu guothe, hamwe na Nafitali. ²¹ Hĩndĩ ĩrĩa Baasha aigũire ũhoro ũcio, agĩtiga gwaka Rama, agĩthĩĩ gũikara Tiriza. ²² Ningĩ Mũthamaki Asa akĩruta watho kũu Juda guothe, gũtirĩ mũndũ watigĩrĩrwo, nao magĩkuua mahiga na mbaũ iria Baasha aahũthagĩra Rama. Indo icio nĩcio Mũthamaki Asa aakire nacio Geba kũu Benjamini, o na agĩaka kũu Mizipa.

²³ Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ mothe makoniĩ wathani wa Asa, marĩa mothe aahingirie, na ũrĩa wotho eekire, o na matũũra marĩa aakire-rĩ, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Juda? Na rĩrĩ, Asa aakũra akĩrwara magũrũ. ²⁴ Hĩndĩ ĩyo Asa akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo hamwe nao thĩinĩ wa itũũra inene rĩa ithe Daudi. Nake mūrĩũ Jehoshafatu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

Nadabu Mũthamaki wa Isiraeli

²⁵ Nadabu mūrū wa Jeroboamu aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli mwaka wa keerĩ wa Asa mũthamaki wa Juda, nake agĩthamaki Isiraeli mĩaka ĩrĩ. ²⁶ Nĩekire maũndũ wa waganu maitho-inĩ ma Jehova, akĩrũmĩrĩra mĩthĩire ya ithe na mehia make marĩa maatũmire andũ a Isiraeli meehie.

²⁷ Baasha mūrū wa Ahija wa nyumba ya Isakaru nīaciirīre kūmūūkīrīra, nake akīmūūrāgīra kūu Gibethoni, itūūra rīa Afilisti, rīrīa Nadabu na Isiraeli othe marīrigiicīrie. ²⁸ Baasha ooragire Nadabu mwaka wa gatātū wa Asa mūthamaki wa Juda na agītuika mūthamaki ithenya rīake.

²⁹ Aambīrīria gūthamaka-rī, nīooragire andū a nyumba ya Jeroboamu othe. Ndaatigīrie Jeroboamu mūdū o na ūmwe arī muoyo, no aamaniinire othe, kūringana na kiugo kīa Jehova kīrīa aaririe na kanua ka ndungata yake Ahija ūrīa Mūshiloni, ³⁰ nī ūndū wa mehia marīa Jeroboamu ekīte na agītūma Isiraeli mehie, na nī ūndū nīarakarītīe Jehova, Ngai wa Isiraeli.

³¹ Ha ūhoro wa maūdū marīa mangī makoniī wathani wa Nadabu, na marīa mothe eekire-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa maūdū ma athamaki a Isiraeli? ³² Gwatūire mbaara gatagatī ka Asa na Baasha mūthamaki wa Isiraeli hīndī yothe ya wathani wao.

Baasha Mūthamaki wa Isiraeli

³³ Mwaka wa gatātū wa Asa, mūthamaki wa Juda-rī, nīguo Baasha mūrū wa Ahija aatuikire mūthamaki wa Isiraeli guothe arī kūu Tiriza, na agīthamaka mīaka mīrongo īrī na īna. ³⁴ Nīekire maūdū ma waganu maitho-ini ma Jehova, akīrūmīrīra mīthīire ya Jeroboamu, na mehia make marīa maatūmire andū a Isiraeli meehie.

16

¹ Ningī kiugo kīa Jehova gīgīkinya kūrī Jehu mūrū wa Hanani gīa gūūkīrīra Baasha, akīrwo atīrī, ² “Ndakūrutire kuuma rūkūngū-inī ngīgūtua mūtongoria wa andū akwa a Isiraeli, no wee ūkīrūmīrīra mīthīire ya Jeroboamu, na ūgītūma andū akwa a Isiraeli meehie, makīndakaria nī ūndū wa mehia mao. ³ Nī ūndū ūcio ngirie kūniina Baasha na nyumba yake, na nīngatūma nyumba yaku ītuīke ta īrīa ya Jeroboamu mūrū wa Nebati. ⁴ Ngui nīkarīa andū a Baasha arīa magaakuīra itūūra-inī inene, nacio nyoni cia rīera-inī irīe arīa magaakuīra mīgūnda-inī.”

⁵ Ha ūhoro wa maūdū marīa mangī makoniī wathani wa Baasha, na ūrīa eekire o na marīa aahingirie-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa maūdū ma athamaki a Isiraeli? ⁶ Baasha akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo kūu Tiriza. Nake mūrīū Ela agītuika mūthamaki ithenya rīake.

⁷ O na ningī kiugo kīa Jehova gīgīkinya kūrī mūnabii Jehu, mūrū wa Hanani, gīkonī Baasha na nyumba yake, tondū wa waganu wake wothe ūrīa eekīte maitho-inī ma Jehova, akamūrakaria nī ūndū wa maūdū marīa eekīte, na nī ūndū wa kūhaana ta nyumba ya Jeroboamu, o na ningī tondū wa kūmīniina.

Ela Mūthamaki wa Isiraeli

⁸ Mwaka wa mīrongo īrī na ītandatū wa Asa, mūthamaki wa Juda, nīguo Ela mūrū wa Baasha aatuikire mūthamaki wa Isiraeli, agīthamaka arī Tiriza mīaka īrī.

⁹ Nake Zimuri, ūmwe wa anene ake, ūrīa waathaga nuthu ya ngaari ciake cia ita, agīciirīra ūrīa ekūmūūkīrīra. Hīndī īyo Ela aarī Tiriza, akīnyua njoohi mūciī kwa Ariza ūrīa warī mūrōri wa nyumba ya ūthamaki kūu Tiriza. ¹⁰ Zimuri agītoonya kuo, akīmūgūtha, akīmūūrāga mwaka-inī wa mīrongo īrī na mūgwanja wa Asa mūthamaki wa Juda. Nake agītuika mūthamaki ithenya rīake.

¹¹ Aambīrīria gūthamaka o ro ūguo, na agīkarīra gītī kīa ūnene-rī, akīūrāga andū a nyumba ya Baasha othe. Ndaatigirie mūdū mūrūme o na ūmwe, arī mūdū wao kana mūrata. ¹² Nī ūndū ūcio Zimuri akīniina nyumba yothe ya Baasha, kūringana na kiugo kīa Jehova kīrīa kīarītio na kanua ka mūnabii Jehu gīa gūūkīrīra Baasha. ¹³ Nī ūndū wa mehia marīa mothe Baasha na mūrīū Ela meekīte na magatūma andū a Isiraeli mehie, na makīrakaria Jehova Ngai wa Isiraeli, nī ūndū wa mīhianano yao ya kūhooywo ītaarī kīene.

¹⁴ Ha ūhoro wa maūdū marīa mangī makoniī wathani wa Ela na ūrīa wothe eekire-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa maūdū ma athamaki a Isiraeli?

Zimuri Mūthamaki wa Isiraeli

¹⁵ Mwaka wa mīrongo īrī na mūgwanja wa Asa mūthamaki wa Juda, Zimuri nīathamakire kūu Tiriza mīthenya mūgwanja. Mbūtū cia ita ciakīte kambī hakuhi na Gibethoni, itūūra rīa Afilisti. ¹⁶ Nao andū a Isiraeli maarī kūu kambī makīigua atī Zimuri nīaciirīre mūthamaki na akamūūrāga. Mūthenya o ro ūcio, marī o kūu kambī makīanīrīra atī Omuri ūrīa warī mūnene wa ita nīwe

mũthamaki wa Isiraeli. ¹⁷ Hĩndĩ ĩyo Omuri na andũ a Isiraeli othe arĩa maarĩ hamwe nake makĩehera Gibethoni na makĩrigiicĩria itũũra inene rĩa Tiriza marĩtahe. ¹⁸ Hĩndĩ ĩrĩa Zimuri onire atĩ itũũra inene nĩrianyitwo-rĩ, agĩtoonya gĩkaro-inĩ gĩa kwĩgitĩra kĩa nyũmba ya ũthamaki, agĩgĩcina na mwaki arĩ kuo thĩinĩ. Nĩ ũndũ ũcio agĩkua, ¹⁹ nĩ ũndũ wa mehia marĩa eekĩte, ageeka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, na gũthĩ na mĩthĩre ya Jeroboamu o na mehia marĩa eekĩte agatũma Isiraeli meehie.

²⁰ Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Zimuri, o na maũndũ ma ũremi marĩa eekire-rĩ, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli?

Omuri Mũthamaki wa Isiraeli

²¹ Hĩndĩ ĩyo andũ a Isiraeli magĩatũkana ikundi igĩrĩ, nuthu ĩmwe makĩrũmĩrĩra Tibini mũrũ wa Ginathu atuĩke mũthamaki, nayo nuthu ĩyo ĩngĩ makĩrũmĩrĩra Omuri. ²² No rĩrĩ, arũmĩrĩri a Omuri magĩtooria arũmĩrĩri a Tibini mũrũ wa Ginathu; Nĩ ũndũ ũcio Tibini agĩkua, nake Omuri agĩtuĩka mũthamaki.

²³ Mwaka wa mĩrongo ĩtatũ na ũmwe wa Asa mũthamaki wa Juda, nĩguo Omuri aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli, nake agĩthamaka mĩaka ikũmi na ĩĩrĩ, ĩtandatũ yayo aathamakire arĩ Tiriza.

²⁴ Nake akĩgũra karĩma ga Samaria kuuma kũrĩ Shemeru na taranda igĩrĩ* cia betha, na agĩaka itũũra inene hau karĩma igũrũ, akĩrĩta Samaria, arĩtanĩtie na Shemeru ũrĩa wakoretwo arĩ mwene karĩma kau.

²⁵ No rĩrĩ, Omuri nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, akĩhĩa makĩria ya andũ othe arĩa maarĩ mbere yake. ²⁶ Nĩathiire na mĩthĩre yotha ya Jeroboamu mũrũ wa Nebati, na mehia-inĩ make marĩa maatũmire andũ a Isiraeli meehie; nĩ ũndũ ũcio makĩrakaria Jehova Ngai wa Isiraeli nĩ ũndũ wa ngai ciao cia mĩhianano yao ya kũhooywo ĩtarĩ kiene.

²⁷ Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Omuri, ũrĩa eekire na marĩa ahingirie-rĩ, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? ²⁸ Omuri akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo Samaria. Nake mũriũ Ahabu agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake.

Ahabu Gũtuĩka Mũthamaki wa Isiraeli

²⁹ Mwaka wa mĩrongo ĩtatũ na ĩnana wa Asa, mũthamaki wa Juda, Ahabu mũrũ wa Omuri agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli, nake agĩthamakĩra Isiraeli arĩ Samaria mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na ĩĩrĩ. ³⁰ Ahabu mũrũ wa Omuri nĩekire maũndũ maingĩ mooru maitho-inĩ ma Jehova, makĩria ya mũndũ o wotha wa arĩa maarĩ mbere yake. ³¹ We to kuona onire gwĩka mehia ta ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati arĩ kaũndũ kanini, no-o na nĩahikirie Jezebeli mwarĩ wa Ethibaali mũthamaki wa Asidoni, na akĩambĩrĩria gũtungata na kũhooya Baali. ³² Nĩathondekeire Baali kĩgongona thĩinĩ wa hekarũ ya Baali ĩrĩa aakire kũu Samaria. ³³ Ningĩ Ahabu nĩathondekire gĩtugĩ kĩa Ashera, na agĩka maũndũ maingĩ mooru gũkĩra ũrĩa athamaki othe a Isiraeli arĩa maarĩ mbere yake meekĩte ma gũtũma Jehova Ngai wa Isiraeli arakare.

³⁴ Ihinda-inĩ rĩa Ahabu, Hieli wa kuuma Betheli nĩacookereirie itũũra rĩa Jeriko. Aahaandire mũthingi wakuo na thogora wa gũkuĩrwo nĩ mũriũ wake wa irigithathi Abiramu, nacio ihingo ciakuo agĩciaka na thogora wa gũkuĩrwo nĩ mũriũ wake Segubu ũrĩa warĩ mũnini, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩtio nĩ Joshua mũrũ wa Nuni.

17

Elija Kũheo Irio nĩ Mahuru

¹ Na rĩrĩ, Elija ũrĩa Mũtishibi kuuma Tishibi, thĩinĩ wa Gileadi, akĩira Ahabu atĩrĩ, “O ta ũrĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli, atũũraga muoyo, ũrĩa nĩ ndungatagĩra-rĩ, mĩaka ĩrĩa ĩgũũka gũtigũcooka kũgĩa ime kana mbura, tiga na ũndũ wa kiugo gĩakwa.”

² Ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Elija akĩrwo atĩrĩ, ³ “Ũkĩra uume gũkũ, werekere mwena wa irathĩro, ũkehithe mũkuru-inĩ wa Kerithu mwena wa irathĩro wa Jorodani. ⁴ Ũrĩnyuuaga maaĩ karũũ-inĩ kau, na nĩnjathĩte mahuru makũrehagĩre irio kuo.”

* 16:24 nĩ ta kilo 68

⁵ Nĩ ũndũ ũcio Elija agĩka o ta ũrĩa Jehova aamwĩre. Agĩthiĩ mũkuru-inĩ wa Kerithu, mwena wa irathĩro wa Jorodani, na agĩkara kuo. ⁶ Mahuru maamũtwaragĩra mũgate na nyama rũciiniĩ, na makamũtwarĩra mũgate na nyama hwaĩ-inĩ, nake akanyuuaga maaĩ ma karũũ kau.

Mũtumia wa Ndigwa wa Zarefathu

⁷ Thuutha ũcio, karũũ kau gakĩhũa tondũ gũtikoretwo kũrĩ na mbura bũrũri ũcio. ⁸ Hĩndĩ iyo kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Elija rĩngĩ, akĩrwo atĩrĩ, ⁹ “Thiĩ o rĩmwe nginya Zarefathu kũu Sidoni ũgaikare kuo. Nĩnjathĩte mũtumia wa ndigwa wa kũu akũheage irio.” ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio agĩthiĩ Zarefathu. Hĩndĩ irĩa aakinyire kĩhingo-inĩ gĩa itũũra, agĩkora mũtumia wa ndigwa hau akĩũngania tũkũ. Akĩmwĩta, akĩmũũria atĩrĩ, “Wahota kũndehera tũũ tũnini na gĩkombe nĩgeetha nyue?” ¹¹ Mũtumia ũcio agĩtua gũthiĩ kũmũgĩrĩra maaĩ-rĩ, akĩmwĩta, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaitha ndehera kĩenyũ kĩa mũgate ndĩe.”

¹² Mũtumia ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova Ngai waku atũũraga muoyo-rĩ, nĩ ndirĩ na mũgate no kamũtu kanini karĩ ndigithũ-inĩ na tũguta tũnini tũrĩ cuba-inĩ. Na rĩu ndĩrongania tũkũ tũtũ ndware mũciĩ, nĩgeetha ngaruge irio ciakwa na mwana wakwa, nĩguo tũrĩe tũcooke tũkue.”

¹³ Elija akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra. Thiĩ mũciĩ na wĩke o ro ũguo woiga. No wambe ũndugĩre kamũgate kanini kuumanagia na kĩrĩa ũrĩ nakĩo, ũndehera ũcooke wĩthondekere wee na mwana waku. ¹⁴ Tondũ ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: ‘Ndigithũ ndĩrĩ hĩndĩ igathira mũtu namo maguta matirĩ hĩndĩ magathira cuba-inĩ, nginya mũthenya ũrĩa Jehova akaheana mbura bũrũri-inĩ ũyũ.’”

¹⁵ Nake agĩthiĩ agĩka o ũguo Elija aamwĩre. Nĩ ũndũ ũcio o mũthenya nĩ kwarĩ na irio cia Elija, na cia mũtumia ũcio na nyũmba yake. ¹⁶ Nĩgũkorwo ndigithũ ndĩathiraga mũtu nayo cuba ndĩathiraga maguta, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩtio nĩ Elija.

¹⁷ Thuutha ũcio mũriũ wa mũtumia ũcio mwene mũciĩ akĩrwaru. Nake akĩhĩrwo mũno makĩria, nginya agĩtiga kũhihia. ¹⁸ Mũtumia ũcio akĩra Elija atĩrĩ, “Nĩ ũhoro ũrĩkũ ũrĩ naguo na nĩ, wee mũndũ wa Ngai? Kaĩ wokire kũndirikania mehia makwa, na ũũrage mũrũ wakwa?”

¹⁹ Nake Elija akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nengera mũrũguo,” akĩmũruta moko-inĩ make, akĩmũtwaru kanyũmba ka igũrũ* karĩa aikaraga, akĩmũkomia ũrĩrĩ-inĩ wake. ²⁰ Nake agĩkaĩra Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Jehova Ngai wakwa, kaĩ ningĩ warehere mũtumia ũyũ wa ndigwa mũtino, ũyũ njikarĩte ndĩ mũgeni gwake, na ũndũ wa kũreka mũriũ wake akue?” ²¹ Nake agĩtambũrũkia igũrũ rĩa kahĩ kau maita matatũ na agĩkaĩra Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Jehova Ngai wakwa, reke muoyo wa kahĩ gaka ũgacookerere!”

²² Jehova akĩigua gũkaya kwa Elija, naguo muoyo wa kahĩ kau ũgĩgacookerera, gagĩcooka muoyo. ²³ Elija akĩoya mwana ũcio akĩmũikũrũkia kuuma kanyũmba ka igũrũ, akĩmũtoonyia nyũmba. Akĩmũnengera nyina, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta kĩrore, mũrũguo arĩ muoyo!”

²⁴ Nake mũtumia ũcio akĩra Elija atĩrĩ, “Rĩu nĩndamenya atĩ ũrĩ mũndũ wa Ngai, na atĩ kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kiumĩte kanua gaku nĩ kĩa ma.”

18

Elija na Obadia

¹ Thuutha wa ihinda iraaya, mwaka-inĩ wa gatatũ, kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Elija, akĩrwo atĩrĩ, “Ŭkĩra ũthiĩ ũkeyonanie harĩ Ahabu, na thuutha wa ũguo nĩnguuria mbura bũrũri-inĩ ũyũ.” ² Nĩ ũndũ ũcio Elija agĩthiĩ kwĩonania kũrĩ Ahabu.

Na rĩrĩ, ng’aragu yarĩ nene mũno kũu Samaria, ³ nake Ahabu nĩatũmanĩre Obadia ũrĩa warĩ mũrũgamĩrĩrĩ wa nyũmba yake ya ũthamaki. (Obadia aarĩ mwĩtikia weheanĩte mũno kũrĩ Jehova. ⁴ Rĩrĩa Jezebeli ooragithagia anabii a Jehova, Obadia nĩoete anabii igana rĩmwe akamahitha ngurunga-inĩ igĩrĩ, o imwe andũ mĩrongo itano, na akamaheaga irio na maaĩ.) ⁵ Ahabu akĩra Obadia atĩrĩ, “Thiũrũrũka bũrũri wothe ũthiĩ ithima-inĩ ciothe, na ituamba-inĩ. No gũkorwo tuona handũ harĩ nyeki ingĩtũũria mbarathi na nyũmbũ muoyo, nĩguo tũtikoorage nyamũ o na imwe iitũ.” ⁶ Nĩ ũndũ

* 17:19 Kanyũmba ka igũrũ gaakoragwo karĩ ka ageni na ga kũigwo irio.

ũcio makĩgayana bũrũri ũcio o eerĩ o mũndũ kũrĩa egũtuĩkanĩria, Ahabu agĩthiĩ mwena ũmwe na Obadia agĩthiĩ mwena ũrĩa ũngĩ.

⁷ Rĩrĩa Obadia aathiiaga-rĩ, agĩtũngana na Elija. Obadia akĩmũmenya, akĩinamĩrĩra, agĩturumithia ũthiũ thiĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩwe, mwathi wakwa Elija?”

⁸ Nake agĩcookia atĩrĩ, “Iĩ nĩ nĩ, thiĩ ũkeere Ahabu mwathi waku atĩrĩ, ‘Elija arĩ gũkũ.’”

⁹ Obadia akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ njĩkĩte ũũru ũrĩkũ, nĩguo ũũneane nĩ ndungata yaku moko-inĩ ma Ahabu njũragwo? ¹⁰ Ti-itheru o ta ũrĩa Jehova Ngai waku atũũraga muoyo-rĩ, gũtirĩ rũrĩrĩ kana ũthamaki mwathi wakwa atarĩ aatũmana ũgacario. Na rũrĩrĩ kana ũthamaki o wotho woiga ndũrĩ kuo, nake akehĩtithia andũ akuo moige na ma atĩ matikuonete. ¹¹ Na rĩu ũranjĩra thiĩ kũrĩ mwathi wakwa ngamwĩre atĩrĩ, ‘Elija arĩ gũkũ.’ ¹² Nĩ ndiũ kũrĩa Roho wa Jehova angĩgũtwara twatigana nawe. Ingĩthiĩ njĩre Ahabu ũguo na acooke akwage-rĩ, nĩekũnjũraga. No nĩ ndungata yaku ndũire hooyaga Jehova kuuma ndĩ o mũnini. ¹³ Wee mwathi wakwa-rĩ, kaĩ ũtarĩ waigua ũrĩa ndeekire rĩrĩa Jezebeli ooragaga anabii a Jehova, ũrĩa ndaahithire anabii a Jehova igana rĩmwe ngurunga-inĩ igĩrĩ, o ĩmwe anabii mĩrongo ĩtano, na ngamaheaga irio na maaĩ? ¹⁴ Na rĩu ũranjĩra thiĩ kũrĩ mwathi wakwa ngamwĩre atĩrĩ, ‘Elija arĩ gũkũ.’ Nĩekũnjũraga!”

¹⁵ Elija akĩmwĩra atĩrĩ, “O ta ũrĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe ũrĩa ndungatagĩra atũũraga muoyo-rĩ, ti-itherũ nĩngwĩonithania nĩ mwene kũrĩ Ahabu ũmũthĩ.”

Elija Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio Obadia agĩthiĩ gũtũnga Ahabu akĩmwĩra ũhoru ũcio, nake Ahabu agĩthiĩ gũtũnga Elija. ¹⁷ Rĩrĩa Ahabu onire Elija, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee nĩwe, wee mũnyariiri wa Isiraeli?”

¹⁸ Elija akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndinyariirĩte Isiraeli. No wee na nyũmba ya thoguo, nĩ inyuĩ mwĩkĩte ũguo. Nĩmwatiganĩrie maathani ma Jehova na mũkĩrũmĩrĩra Baali. ¹⁹ Rĩu tũmana andũ moime Isiraeli guothe, moke tũcemanie nao Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli. Na ũrehe anabii arĩa a Baali magana mana ma mĩrongo ĩtano na anabii a Ashera magana mana, arĩa marĩagĩra metha-inĩ ya Jezebeli.”

²⁰ Nĩ ũndũ ũcio Ahabu agĩtũmana Isiraeli guothe na agĩcookanĩrĩra anabii Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli. ²¹ Elija agĩthiĩ mbere ya andũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mũthanganagĩria njĩra igĩrĩ? Angĩkorwo Jehova nĩwe Ngai-rĩ, mũrũmĩrĩrei, no angĩkorwo Baali nĩwe Ngai-rĩ, mũkĩmũrũmĩrĩre we.”

No andũ acio matiamũcookeirie ũndũ o na ũmwe.

²² Hĩndĩ iyo Elija akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nyiki no nĩ ndigĩtwo ndĩ mũnabii wa Jehova, no Baali arĩ na anabii magana mana ma mĩrongo ĩtano. ²³ Tũreherei ndegwa igĩrĩ. Reke methuurĩre ndegwa ĩmwe, na mamĩtinangie icunjĩ, macooke mamĩgĩrĩre ngũ igũrũ, no matigaakie mwaki. Na nĩ haarĩrie ndegwa iyo ĩngĩ, na ndĩmĩgĩrĩre ngũ igũrũ, na ndigwakia mwaki. ²⁴ Ningĩ mũcooke mũkaĩre rĩitwa rĩa ngai wanyu, na nĩ ngaiĩre rĩitwa rĩa Jehova. Na ngai ũrĩa ũgũcookia mahooya na ũndũ wa kũrehe mwaki-rĩ, ũcio nĩwe Ngai.”

Nao andũ othe makiuga atĩrĩ, “Ūguo woiga nĩ wega.”

²⁵ Elija akĩĩra anabii a Baali atĩrĩ, “Thuurai ndegwa ĩmwe, mwambĩrĩrie kũmĩhaarĩria, tondũ nĩ inyuĩ mũkĩrĩ aingĩ. Mũkaĩre rĩitwa rĩa ngai wanyu, na mũtigaakie mwaki.” ²⁶ Tondũ ũcio makĩoya ndegwa rĩa maaheirwo makĩmĩhaarĩria.

Magĩkaĩra rĩitwa rĩa Baali kuuma rũciinĩ nginya mĩaraho, makĩanĩrĩra makiugaga atĩrĩ, “Wee Baali tũigwe!” No matiigana gũcookerio, tondũ gũtiarĩ mũndũ wa kũmacookeria. Nao makĩrũgarũga, makĩinaga, na magĩthiũrũrũkaga kĩgongona kũ maathondekete.

²⁷ Mĩaraho yakinya-rĩ, Elija akĩambĩrĩria kũmanyũrũria, akĩmeera atĩrĩ, “Anĩrĩrai mũno! Ti-itherũ we akĩrĩ ngai! No gũkorwo e na maũndũ areciiria, kana e na mĩhang’o, kana agathiĩ rũgendo. No gũkorwo niakomete na no nginya okĩrio.” ²⁸ Tondũ ũcio makĩanĩrĩra mũno, na magĩitemanga na hiũ cia njora na matimũ, nginya thakame ĩkĩambĩrĩria kũnyũrũrũka, tondũ ũcio nĩguo warĩ mũtugo wao. ²⁹ Na rĩrĩ, mĩaraho yahĩtũka-rĩ, magĩthiĩ o na mbere na ũrathi wao wa matũhũhũ nginya ihinda rĩa igongona rĩa hwaĩ-inĩ. No gũtiarĩ na macookio, na gũtiarĩ o na ũmwe wa kũmacookeria, na gũtiarĩ o na ũmwe wa kũmarũmbũiya.

³⁰ Ningĩ Elija akĩra andũ othe atĩrĩ, “Okokaai hakuhĩ na nĩ” Nao andũ acio magĩthĩ hakuhĩ nake. Elija agĩcookereria kīgongona kĩa Jehova tondũ nĩgĩathũkangĩtio. ³¹ Elija akĩoya mahiga ikũmi na meerĩ kũringana na mĩhĩrĩga ya njiarwa cia Jakubu, ũrĩa wakinyĩrwo nĩ kiugo kĩa Jehova akĩrwo atĩrĩ, “Ūrĩtagwo Isiraeli.” ³² Nake agĩaka kīgongona na mahiga macio rĩtwa-inĩ rĩa Jehova, na akĩenja mũtaro mwariĩ ũngũiganĩra ibaba igĩrĩ* cia mbegũ, ũkĩrigiicĩria kīgongona kũ. ³³ Akĩara ngũ, agĩtinangia ndegwa ĩyo icunji, na akĩmũigĩrĩra ngũ igũrũ. Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, “Iyũriai mĩtũngi ĩna mĩnene maaĩ, mũmaitĩrĩrie igũrũ rĩa iruta na igũrũ rĩa ngũ.”

³⁴ Akĩmeera atĩrĩ, “Ĩkai ũguo rĩngĩ,” nao magĩka o ro ũguo.

Akĩmaatha akĩmeera atĩrĩ, “Ĩkai ũguo riita rĩa gatatũ,” nao magĩka ũguo riita rĩa gatatũ. ³⁵ Namo maaĩ macio magĩtherera gũthiũrũka kīgongona, o na makĩyũra mũtaro.

³⁶ Ihinda rĩa kũruta igongona-rĩ, mũnabii Elija agĩokooka hau mbere na akĩhooya atĩrĩ: “Wee Jehova Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka, na Isiraeli, reke kũmenyeke ũmũthĩ atĩ Wee nĩwe Ngai thĩnĩ wa Isiraeli, na ningĩ atĩ nĩ ndĩ ndungata yaku na njĩkĩte maũndũ maya mothe o ta ũrĩa ũnjathĩte. ³⁷ Njigua, Wee Jehova, njigua, nĩgeetha andũ aya mamenye atĩ Wee Jehova nĩwe Ngai, na atĩ nĩũkũgarũra ngoro ciao igũcookerere.”

³⁸ Naguo mwaki wa Jehova ũgĩkũrũka ũgĩcina igongona, na ngũ icio, na mahiga, o na tĩri, ningĩ ũkĩng’aria maaĩ marĩa maarĩ mũtaro.

³⁹ Hĩndĩ ĩrĩa andũ othe moonire ũndũ ũcio, makĩgũa, magĩturumithia mothiũ thĩ, makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Jehova nĩwe Ngai! Jehova nĩwe Ngai!”

⁴⁰ Nake Elija agĩatha andũ acio akĩmeera atĩrĩ, “Nyiitai anabii acio a Baali. Mũtikareke o na ũmwe wao oore!” Nao makĩmanyiita, nake Elija akiuga maikũrũkio gĩtuamba-inĩ gĩa Kishoni mooragĩrwo kuo.

⁴¹ Nake Elija akĩra Ahabu atĩrĩ, “Thiĩ ũrĩ na ũnyue tondũ kũrĩ na mũhũyũko wa mbura nene.”

⁴² Nĩ ũndũ ũcio Ahabu agĩthĩ, akĩrĩa na akĩnyua, nowe Elija akĩambata Kĩrĩma igũrũ gĩa Karimeli, akĩĩnamĩrĩa nginya thĩ, agĩtoonyia mũtwe gatagatĩ ka maru make.

⁴³ Nake akĩra ndungata yake atĩrĩ, “Thiĩ ũcũthĩrĩrie iria-inĩ,” nayo ĩkĩambata ĩgĩcũthĩrĩria.

Ĩkiuga atĩrĩ, “Hatĩrĩ kindũ.”

Nake Elija akĩmũra ĩcooke ho rĩngĩ na rĩngĩ maita mũgwanja.

⁴⁴ Riita rĩa mũgwanja ndungata ĩyo ĩkĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ harĩ na gatu kanini kaigana guoko kwa mũndũ karoimĩra kuuma iria-inĩ.”

Nĩ ũndũ ũcio Elija akĩmũra atĩrĩ, “Thiĩ ũkeere Ahabu atĩrĩ, ‘Ohania ngaari yaku ya ita, ũikũrũke ũtanahingĩrĩrio nĩ mbura.’”

⁴⁵ Hĩndĩ ĩyo igũrũ rĩgĩthimba nĩ ũndũ wa matu, na rūhuho rūkĩhurutana, gũkiura mbura nene, nake Ahabu akĩhaica ngaari yake agĩthĩ Jezireeli. ⁴⁶ Naguo hinya wa Jehova ũgĩũka igũrũ rĩa Elija, akĩhotora akĩrũmia nguo yake na mũcibi, akĩhanyũka e mbere ya Ahabu, o nginya Jezireeli.

19

Elija Kũũrĩra Horebu

¹ Na rĩrĩ, Ahabu akĩra Jezebeli ũrĩa wothe Elija eekĩte, o na ũrĩa ooragithĩtie anabii othe a Baali na rūhiũ rwa njora. ² Nĩ ũndũ ũcio Jezebeli agĩtũmĩra Elija mũndũ akamwĩre atĩrĩ, “Ngai ciakwa iroothũra o na ikĩrĩrĩrie gũthũra, angĩkorwo ihinda ta rĩrĩ rūciũ, ndigatũma muoyo waku ũhaane ta wa ũmwe wa anabii acio ũrooragire.”

³ Elija agĩtigĩra akĩũra nĩguo ahonokie muoyo wake. Aakinya Birishiba kũu Juda, agĩtiga ndungata yake kuo, ⁴ nowe mwene, agĩthĩ rūgendo rwa mũthenya ũmwe na kũu werũ-inĩ. Agĩkinya mũtĩ-inĩ wa mwethia, agĩkara thĩ kĩrũru-inĩ kĩguo, akĩhooya akue. Akiuga atĩrĩ, “Jehova, nĩnyonete mathĩna ma kũnjigana. Oya muoyo wakwa; nĩ ndirĩ mwega gũkĩra maithe makwa ma tene.” ⁵ Agĩkoma toro hau rungu rwa mũtĩ ũcio.

* 18:32 nĩ ta kilo 15

O rīmwe mūraika akīmūhutia, akīmwīra atīrī, “Ūkīra ūrīe.” ⁶ Akīhūgūra, na hau mūtwe-inī wake haarī na mūgate wahīhītio na makara mahiū, na nī haarī na ndigithū yarī na maaī. Akīrīa na akīnyua, agīcooka agīkoma ringī.

⁷ Mūraika ūcio wa Jehova akīmūkora hīndī ya keerī, akīmūhutia, akīmwīra atīrī, “Ūkīra ūrīe nīgūkorwo rūgendo rūrīa rūrī mbere yaku nī rūraihi mūno.” ⁸ Nī ūndū ūcio agīūkīra akīrīa na akīnyua. Akīgīa na hinya nī ūndū wa irio icio, agīthiī matukū mīrongo īna, mūthenya na ūtukū, nginya agīkinya Horebu, kīrīma-inī kīa Ngai. ⁹ Kūu agīthiī agītoonya ngurunga, akīraara ho.

Jehova Kuumīrīa Elija

Nakīo kiugo kīa Jehova gīkīmūkinyīra, akīūrio atīrī, “Elija, ūreka atīa haha?”

¹⁰ Nake agīcookia atīrī, “Nī ngoretwo ndī na kīyo kīnene nī ūndū wa Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Andū a Isiraeli nao nīmaregete kīrīkanīro gīaku, makamomora igongona ciaku, na makooraga anabii aku na rūhiū rwa njora. No nī nyiki ndigarīte, na rūu o na nī nīmarageria kūnjūruga.”

¹¹ Nake Jehova akīmwīra atīrī, “Uma ūthiī ūrūgame kīrīma-inī mbere ya Jehova, nīgūkorwo Jehova akirīi kūhītūkīra ho.”

Hīndī īyo rūhuho rūnene rwa hinya rūgīatūranga irīma na rūgīthethera mahiga mbere ya Jehova, no Jehova ndaarī rūhuho-inī rūu. Thuutha wa rūhuho gūkīgīa gīthingithia, no Jehova ndaarī gīthingithia-inī kūu. ¹² Thuutha wa gīthingithia gūgīūka mwaki, no Jehova ndaarī mwaki-inī ūcio, na thuutha wa mwaki ūcio gūgīūka mūgambo mūceke, mūhooreru. ¹³ Rīrīa Elija aiguire mūgambo ūcio, akīguucia nguo yake akīhumbīra ūthiū,* na akiuma akīrūgama mūromo-inī wa ngurunga.

Hīndī īyo mūgambo ūkīmūūria atīrī, “Elija, ūreka atīa haha?”

¹⁴ Nake agīcookia atīrī, “Nī ngoretwo ndī na kīyo kīnene nī ūndū wa Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Andū a Isiraeli nao nīmaregete kīrīkanīro gīaku, makamomora igongona ciaku, na makooraga anabii aku na rūhiū rwa njora. No nī nyiki ndigarīte, na rūu o na nī nīmarageria kūnjūruga.”

¹⁵ Jehova akīmwīra atīrī, “Ūkīra ūcookere o njīra īrīa wokīire, ūthiī nginya Werū wa Dameski. Wakinya kuo-rī, ūitīrīrie Hazaeli maguta atuīke mūthamaki wa Suriata. ¹⁶ Ūcooke ūitīrīrie Jehu mūrū wa Nimushi maguta atuīke mūthamaki wa Isiraeli, na ūitīrīrie Elisha mūrū wa Shafatu wa kuuma Abeli-Mehola maguta nīguo atuīke mūnabii ithenya rīaku. ¹⁷ Jehu nīakooraga ūrīa wothe ūkaahonoka rūhiū rwa njora rwa Hazaeli, nake Elisha nīakooraga ūrīa wothe ūkaahonoka rūhiū rwa njora rwa Jehu. ¹⁸ Na rīrī, nīndītīgīrie ngiri mūgwanja thīinī wa Isiraeli, othe arīa matarī maaturīria Baali ndu, na matarī maamīmumunya.”

Elisha Gūtuīka Mūrutwo wa Elija

¹⁹ Nī ūndū ūcio Elija akiuma kūu, agīthiī agīkora Elisha mūrū wa Shafatu. Aaciimbaga na ndegwa ikūmi na igīrī ciohanītio na macooki igīrī igīrī, nowe aatwarithagia icooki rīa ikūmi na meerī. Elija agīthiī harī we na akīmūkīria nguo yake ya igūrū. ²⁰ Nake Elisha agītiganīria ndegwa ciake akīrūmīrīra Elija. Akīmwīra atīrī, “Njītikīria ngoigīre baba na maitū ūhoru, njooke njūke tūthiī nawe.”

Nake Elija akīmūcookeria atīrī, “Cooka, kaī arī atīa ndagwīka?”

²¹ Nī ūndū ūcio Elisha akīmūtiga, agīcooka. Akīoya ndegwa icio ciake cia macooki, agīcithīnja. Agīakia mwaki na mīraū, akīruga nyama, agīcihe andū makīrīa. Thuutha ūcio akiumagara, akīrūmīrīra Elija, agītuīka mūteithia wake.

20

Beni-Hadadi Gūtharīkīra Samaria

¹ Na rīrī, Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata agīcookanīrīria mbūtū ciake ciothe cia ita, agītwarana hamwe na athamaki mīrongo itatū na eerī, marī na mbarathi na ngaari cia ita, akīambata akīrigicīria itūūra rīa Samaria na akīrītharīkīra. ² Agītūma andū mathiī itūūra rūu inene kūrī Ahabu mūthamaki wa Isiraeli, makamwīre atīrī, “Beni-Hadadi ekuuga ūū: ³ ‘Betha na thahabu ciaku nī ciakwa, nao atumia aku na ciana ciaku, arīa ega mūno, nī akwa.’”

* 19:13 Elija aahumbīre ūthiū wake nīgūkorwo gūtīrī mūdū ūngīonire Ngai na atūūre muoyo.

⁴ Nake mūthamaki wa Isiraeli akīmūcookeria atīrī, “O ūguo uugīte, wee mūthamaki mwathi wakwa-rī, nī mwene ndī waku, na kīrīa gīothe ndī nakīo nī gīaku.”

⁵ Nao andū acio maatūmītvo magīcooka rīngī makiuga atīrī, “Beni-Hadadi ekuuga ūū: ‘Ndaatū-manire ngīenda betha ciaku, na thahabu, na atumia aku, o na ciana ciaku. ⁶ No ihinda ta rīrī rūciū nīngatūma anene akwa moke moiruurie nyūmba ya ūthamaki na nyūmba cia anene aku. Nīmagataha indo ciothe iria cia bata, macikuue.’”

⁷ Mūthamaki wa Isiraeli agīta athuuri othe a būrūri ūcio, akīmeera atīrī, “Githī mūtirona atī mūdū ūyū nī haaro aracarīa! Rīrīa aatūmanire agītīa atumia akwa na ciana ciakwa, na betha na thahabu ciakwa-rī, nī ndiamūgirirīe.”

⁸ Athuuri na andū othe makīmūcookeria atīrī, “Tiga kūmūthikīrīria, na ndūgetīkīre maūdū macio mothe arenda.”

⁹ Nake agīcookeria andū acio maatūmītvo nī Beni-Hadadi, akīmeera atīrī, “Īrai mūthamaki, mwathi wakwa atīrī, ndungata yaku nīgwīka maūdū marīa worirīe rīa mbere, no ūndū ūyū ūrenda rīu ndīngīwītīkīra.” Magīthīi magīcookeria Beni-Hadadi ūhorō ūcio.

¹⁰ Nīngī Beni-Hadadi agītūma ūhorō rīngī kūrī Ahabu, akīmīra atīrī, “Ngai iroothūūra na ikīrīrīrie gūthūūra, kūngītīgara rūkūngū Samaria rūiganu rwa kūhe andū akwa o mūdū ngundi īmwe.”

¹¹ Mūthamaki wa Isiraeli agīcookia atīrī, “Mwīrei ūū: ‘Mūdū ūrīa ūreyooha indo cia mbaara ndaagīrīrwo nī gwītīa ta mūdū ūrīa ūraciruta.’”

¹² Hīndī īrīa Beni-Hadadi aigūre ūhorō ūcio rīrīa we na athamaki acio manyuuaga me hema-inī ciao, agīatha andū ake akīmeera atīrī, “Mwīhaarīriei gūtharīkīra Samaria.” Nī ūndū ūcio makīlhaarīria gūtharīkīra itūūra rīu inene.

Ahabu Gūtooria Beni-Hadadi

¹³ Ihinda rīu mūnabīi agīka kūrī Ahabu mūthamaki wa Isiraeli, akīmīra atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Nīūrōna ita rīrī inene ūū? Nīngūrīneana moko-inī maku ūmūthī, nīgeetha ūmenye atī nī nī nī Jehova.’”

¹⁴ Nake Ahabu akīūria atīrī, “No nū ūgwīka ūguo?”

Nake mūnabīi ūcio akīmūcookeria atīrī, “Jehova ekuuga ūū: Anene ethī arīa matongoragia mbūtū cia būrūri nīo megwīka ūguo.”

Nīngī akīūria atīrī, “Na nū ūkaambīrīria mbaara?”

Nake mūnabīi akīmūcookeria atīrī, “Nīwe ūkaamīambīrīria.”

¹⁵ Nī ūndū ūcio Ahabu agīta anene arīa ethī 232 arīa matongoragia mbūtū cia būrūri. Nīngī agīcookanīrīria andū acio angī a andū a Isiraeli othe maarī 7,000. ¹⁶ Nao makiumagara mīaraho hīndī īrīa Beni-Hadadi na athamaki acio mīrongo ītatū na eerī arīa maarī rūmwe nake, maanyuuaga njoohi marī hema-inī ciao. ¹⁷ Anene acio ethī matongoragia mbūtū cia būrūri nīo maathiire mbere.

Hīndī īyo Beni-Hadadi nīatūmīte andū a gūthigaana, nao makīmūrehere ūhorō atīrī, “Nī kūrī na andū marooka moimīte Samaria.”

¹⁸ Nake akiuga atīrī, “Angīkorwo mokīte na thayū-rī, manyiitei marī muoyo; angīkorwo nī mbaara ya marehe-rī, manyiitei marī muoyo.”

¹⁹ Anene acio ethī atongoria a mbūtū cia būrūri makiumagara kuuma itūūra-inī marūmīrīrwo nī mbūtū ya ita, ²⁰ na o mūdū akīūraga thū yake. Nī ūndū ūcio Asuriata makīūra maingatithītio nī andū a Isiraeli. No Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata akīūra ahaicīte mbarathi me na andū amwe ake arīa ahaici a mbarathi. ²¹ Mūthamaki wa Isiraeli akīmatīndīka na agītooria mbarathi na ngaari cia ita, akīūraga Asuriata aingī mūno.

²² Thuutha ūcio mūnabīi agīkora mūthamaki wa Isiraeli, akīmīra atīrī, “Wīhaarīrie wega, na wone ūrīa kwagīrīre nī gwīkwo, tondū kīmera kīrīa gīgūka mūthamaki wa Suriata nīagagūtharīkīra rīngī.”

²³ Ihinda-inī rīu anene a mūthamaki wa Suriata makīmūtaara atīrī, “Ngai cia andū a Isiraeli nī ngai cia irīma-inī. Kīu nīkīo gīatūmīre matūkīrie hinya. No tūngīhūūrana nao werū-inī, ti-itherū nītūkamakīria hinya. ²⁴ Īka atīrī: Eheria athamaki othe kuuma mbūtū-inī ciao, na ūmakūūranie na anene angī. ²⁵ No nginya warahūre ita ta rīrīa wateire, mbarathi o harī mbarathi, na ngaari ya ita harī o ngaari ya ita, nīgeetha tūhote kūrūa na Isiraeli werū-inī. Ti-itherū hīndī īyo nī tūgaakorwo tūrī na hinya kūmakīra.” Mūthamaki agītīkanīa nao na agīka o ūguo.

¹ Na rĩrĩ, thuutha ūcio gũkĩgĩa na ūndũ wakoniĩ mũgũnda wa mĩthabibũ wa Nabothu ūrĩa Mũjezireeli. Mũgũnda ūcio wa mĩthabibũ warĩ kũu Jezireeli, hakuhĩ na nyũmba ya ūthamaki ya Ahabu mũthamaki wa Samaria.* ² Nake Ahabu akĩĩra Nabothu atĩrĩ, “He mũgũnda waku wa mĩthabibũ haandage mboga, tondũ ūrĩ hakuhĩ na nyũmba yakwa ya ūthamaki. Nĩngũgũkũũranĩria na mũgũnda ũngĩ wa mĩthabibũ mwega gũkĩra ũyũ, kana ũngĩona arĩ wega, no ngũhe mbeeca ciiganĩte thogora waguo.”

³ No Nabothu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova arogiria ngũhe igai rĩa maithe makwa.”

⁴ Nĩ ūndũ ūcio Ahabu akĩĩnũka athitĩtie gĩthiithi na arĩ mũrakaru, tondũ Nabothu ūrĩa Mũjezireeli nĩamwĩire atĩrĩ, “Ndingĩkũhe igai rĩa maithe makwa.” Agĩkoma ūrĩrĩ wake ang’athitĩtie na akĩrega kũrĩa irio.

⁵ Nake Jezebeli mĩtumia wake akĩĩngĩra akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtukie gĩthiithi? Ūrarega kũrĩa irio nĩkĩ?”

⁶ Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ tondũ njĩĩre Nabothu ūrĩa Mũjezireeli atĩrĩ, ‘Nyenderia mũgũnda waku wa mĩthabibũ, kana ũngĩona kwagĩĩre, ngũhe mũgũnda ũngĩ wa mĩthabibũ handũ haguo.’ No anjĩra atĩrĩ, ‘Ndingĩkũhe mũgũnda wakwa wa mĩthabibũ.’”

⁷ Jezebeli mĩtumia wake akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūguo nĩguo ũgwĩka arĩ we mũthamaki wa Isiraeli? Ūkĩra ūrĩe! Kena. Nĩ nĩ ngũkũhe mũgũnda wa mĩthabibũ wa Nabothu ūcio Mũjezireeli.”

⁸ Nĩ ūndũ ūcio akĩandĩka marũa na rĩĩtwa rĩa Ahabu, na akĩmahũũra mũhũũri wake, akĩmatũma kũrĩ athuuri na anene arĩa maatũũranagia na Nabothu itũũra-inĩ rĩake inene. ⁹ Marũa-inĩ macio aandĩkĩte ũũ:

“Anĩĩrai mũthenya wa kwĩhinga kũrĩa irio, na mũĩkarĩrie Nabothu handũ ekuoneka, gatagatĩ ka andũ. ¹⁰ No mũĩge imaramari igĩrĩ imũng’etheire, mũciĩre irute ũira wa atĩ nĩarumĩte Ngai na akaruma mũthamaki. Mũcooke mũmuumie nja ya itũũra mũmũhũre na mahiga nyuguto nginya akue.”

¹¹ Nĩ ūndũ ūcio athuuri na anene arĩa maatũũraga itũũra-inĩ inene rĩa Nabothu magĩĩka o ta ūrĩa Jezebeli aathanĩte marũa-inĩ macio aamaandĩkĩre. ¹² Makĩanĩrĩra mũthenya wa kwĩhinga kũrĩa irio, na magĩĩkarĩria Nabothu handũ ekuoneka, gatagatĩ-inĩ ka andũ. ¹³ Ningĩ imaramari igĩrĩ igĩĩkara imũng’etheire, na ikĩruta thitango ya gũũkĩrĩra Nabothu mbere ya andũ, ikiuga atĩrĩ, “Nabothu nĩarumĩte Ngai, na akaruma mũthamaki.” Nĩ ūndũ ūcio makĩmuumia nja ya itũũra inene, makĩmũhũũra na mahiga nyuguto nginya agĩkua. ¹⁴ Magĩcooka magĩtwara ũhoru kũrĩ Jezebeli, makĩmwĩra atĩrĩ, “Nabothu nĩmũhũũre na mahiga nyuguto na nĩ mũkuũ.”

¹⁵ Jezebeli aarĩkia kũĩgua atĩ Nabothu nĩahũrĩtwo na mahiga nyuguto agakua-rĩ, akĩĩra Ahabu atĩrĩ “Ūkĩra wĩgwatĩre mũgũnda wa mĩthabibũ wa Nabothu ūrĩa Mũjezireeli ūcio araregete gũkwenderia. Ndarĩ muoyo, nĩakuĩte.” ¹⁶ Hĩndĩ rĩa Ahabu aigũire atĩ Nabothu nĩakuĩte, agĩũkĩra, agĩĩkũrũka akegwatĩre mũgũnda wa mĩthabibũ wa Nabothu.

¹⁷ Na rĩrĩ, kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Elija ūrĩa Mũtishibi akĩĩrwo atĩrĩ, ¹⁸ “Ikũrũka ũgatũnge Ahabu mũthamaki wa Isiraeli, ūrĩa wathanaga Samaria. Rĩu arĩ mũgũnda-inĩ wa mĩthabibũ wa Nabothu kũrĩa athiĩte kwĩgwatĩra mũgũnda ūcio ũtuĩke wake. ¹⁹ Mwĩre atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Githĩ ndũũragĩte mũndũ na ũkaamũtunya indo ciake?’ Ningĩ ũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Handũ harĩa ngui iracũĩire thakame ya Nabothu-rĩ, hau no ho ngui igaacũĩra thakame yaku, ĩĩ, yaku wee mwene!’”

²⁰ Nake Ahabu akĩĩra Elija atĩrĩ, “Wee thũ yakwa, anga nĩwangora!”

Nake Elija agĩcookia atĩrĩ, “Īĩ, nĩndagũkora, tondũ nĩwĩrutĩire gwĩka ũũru maitho-inĩ ma Jehova.

²¹ Na rĩrĩ, nĩngũkũrehere mwanangĩko. Nĩngũniina njaro ciaku, na niĩnĩre Ahabu ciana ciothe cia arũme thĩĩnĩ wa Isiraeli, arĩ ngombo kana ūrĩa ũtarĩ ngombo. ²² Nĩngatũma nyũmba yaku ĩhaane o ta ya Jeroboamu mũrũ wa Nebati, na ta ya Baasha mũrũ wa Ahija, tondũ nĩũndakarĩtie na ũgatũma Isiraeli mehie.’

²³ “Naguo ũhoru ũkoniĩ Jezebeli, Jehova ekuuga ũũ: ‘Ngui nĩĩgatambuungĩra Jezebeli rũthingo-inĩ rwa Jezireeli.’”

* 21:1 Samaria nĩrĩo rĩarĩ itũũra inene rĩa Ūthamaki wa Gathigathini.

²⁴ “Andũ a Ahabu arĩa magaakuĩra itũũra-inĩ, makaarĩio nĩ ngui. Nao arĩa magaakuĩra mĩgũnda-inĩ makaarĩio nĩ nyoni cia rĩera-inĩ.”

²⁵ (Na rĩrĩ, gũtirĩ kuoneka mũndũ ta Ahabu werutĩre gwĩka ũũru maitho-inĩ ma Jehova, aringĩrĩrio nĩ mūtumia wake Jezebeli. ²⁶ Mĩtugo yake yarĩ mĩũru mũno nĩ ũndũ wa kũrũmĩrĩra mĩhianano ya kũhooywo ta ũrĩa Aamori meekaga, arĩa Jehova aingatire akĩmeheria mbere ya Isiraeli.)

²⁷ Hĩndĩ ĩrĩa Ahabu aigũire ciugo icio, agĩtarũranga nguo ciake, akĩhumba nguo ya ikũnia na akĩhinga kũrĩa irio. Aakomaga ehumbĩte nguo ya ikũnia na agathiiaga enyihĩtie.

²⁸ Hĩndĩ iyo kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Elija ũrĩa Mũtishibi, akĩũrio atĩrĩ: ²⁹ “Nĩwonete ũrĩa Ahabu enyihĩtie mbere yakwa? Tondũ we nĩenyihĩtie, ndikarehe mwanangĩko ũyũ matukũ-inĩ make, no nĩngaũrehere nyũmba yake matukũ-inĩ ma mũriũ.”

22

Ūrathi wa Mikaya wa Gũũkĩrĩa Ahabu

¹ Na rĩrĩ, kwa ihinda rĩa mĩaka ĩtatũ gũtiarĩ na mbaara gatagatĩ ga Suriata na Isiraeli. ² No mwaka-inĩ wa gatatũ, Jehoshafatu mũthamaki wa Juda agĩkũrũka, agĩthĩ gũceerera mũthamaki wa Isiraeli. ³ Mũthamaki wa Isiraeli nĩakoretwo eera anene ake atĩrĩ, “Gĩthĩ mũtiũ atĩ Ramothu-Gileadi nĩ itũũra riitũ, na gũtirĩ ũndũ tũreka wa kũrĩoya rĩngĩ kuuma kũrĩ mũthamaki wa Suriata?”

⁴ Nĩ ũndũ ũcio akĩũria Jehoshafatu atĩrĩ, “Nĩgũthĩ na nĩ tũkahũũranĩre itũũra rĩa Ramothu-Gileadi?”

Nake Jehoshafatu agĩcookeria mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Nĩ nawe tũrĩ ũndũ ũmwe, andũ akwa no ta andũ aku, na mbarathi ciakwa no ta mbarathi ciaku.” ⁵ No Jehoshafatu agĩcooka akĩra mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Amba ũtũrie na ũmenye ũtaaro wa Jehova.”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli agĩcookanĩrĩra anabii hamwe, nao maarĩ anabii ta magana mana, akĩmooria atĩrĩ, “Thĩ ngahũũranĩre itũũra rĩa Ramothu-Gileadi, kana ndigathĩ?”

Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Thĩ, nĩgũkorwo Jehova nĩekũneana itũũra rĩu moko-inĩ ma mũthamaki.”

⁷ Nowe Jehoshafatu akĩũria atĩrĩ, “Kaĩ gũkũ gũtarĩ mũnabii wa Jehova ũrĩa tũngĩtũria ũhoru kuuma kũrĩ we?”

⁸ Mũthamaki wa Isiraeli agĩcookeria Jehoshafatu atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ mũndũ ũmwe ũrĩa ũngĩtũtũrĩra ũhoru kuuma kũrĩ Jehova, no nĩndĩmũthũire tondũ gũtirĩ hĩndĩ andathagĩra ũndũ mwega, no maũndũ mooru hĩndĩ ciothe. Nake nĩwe Mikaya mũrũ wa Imula.”

No Jehoshafatu agĩcookia atĩrĩ, “Mũthamaki ndagĩrĩrwo nĩ kuuga ũguo.”

⁹ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli agĩta ũmwe wa anene ake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndehera Mikaya mũrũ wa Imula narua.”

¹⁰ Hĩndĩ iyo mũthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mũthamaki wa Juda mehumbĩte nguo ciao cia ũthamaki na magaakarĩa itĩ ciao cia ũnene hau kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano, itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra rĩa Samaria, nao anabii othe maarĩ ho makĩratha me mbere yao. ¹¹ Na rĩrĩ, Zedekia mũrũ wa Kenaana nĩathondekete hĩa cia kĩgera, nake akiuga atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Ici nĩcio mũgattheeca Asuriata nacio nginya mũmaniine.’”

¹² Nao anabii acio angĩ othe maarathaga o ũndũ ũmwe, makoiga atĩrĩ, “Tharĩkĩra Ramothu-Gileadi na nĩgũtooria, tondũ Jehova nĩekũrĩneana moko-inĩ ma mũthamaki.”

¹³ Mũndũ ũrĩa watũmĩtwo ageete Mikaya akĩmwĩra ũũ, “Atĩrĩrĩ, anabii arĩa angĩ othe maarĩtie o ta mũndũ ũmwe, nao mararathĩra mũthamaki ũhootani. Reke kiugo gĩaku gĩtikanie na kĩa, na warie ũndũ mwega.”

¹⁴ Nowe Mikaya akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, nĩ ngũmwĩra o ũrĩa Jehova ekũnjĩra.”

¹⁵ Hĩndĩ ĩrĩa aakinyire-rĩ, mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Mikaya, tũthĩ tũkahũũranĩre itũũra rĩa Ramothu-Gileadi, kana tũtigaathĩ?”

Nake Mikaya akĩmũcookeria atĩrĩ, “Rĩtharĩkĩre na ũhootane, tondũ Jehova nĩekũrĩneana moko-inĩ ma mũthamaki.”

¹⁶ Mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ maita maigana ngũtũũra ngwĩhĩtithagia ndũkae kũnjĩra ũhoru ũngĩ, tiga ũhoru wa ma thĩnĩ wa rĩitwa rĩa Jehova?”

¹⁷ Nake Mikaya akīmūcookeria atĩrĩ, “Ndĩronire andũ a Isiraeli othe mahurunjũkĩire irĩma-inĩ ta ng’ondũ itarĩ na mūrĩithi, nake Jehova aroiga atĩrĩ, ‘Andũ aya matirĩ na mwathi. O mūdũ nĩarekwo ainũke gwake na thayũ.’”

¹⁸ Nake mūthamaki wa Isiraeli akĩra Jehoshafatu atĩrĩ, “Githĩ ndikwĩrĩre atĩ ndarĩ hĩndĩ angĩndathĩra ũhoru mwega, tĩa o ũrĩa mūũru?”

¹⁹ Mikaya agĩthĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũcio thikĩrĩria kiugo kĩa Jehova: Ndĩronire Jehova aikarĩire gĩtĩ gĩake kĩa ũnene arĩ na mbūtũ yothĩ ya igũrũ irũgamĩte imũthiũrũkĩirie mwena wa ũrĩo na wa ũmotho. ²⁰ Nake Jehova akĩũria atĩrĩ, ‘Nũũ ũkũheenereria Ahabu nĩguo atharĩkĩre Ramothu-Gileadi, nĩgeetha athĩ agakuĩre kuo?’

“Ũmwe akiuga ũũ, na ũrĩa ũngĩ ũũ. ²¹ Marigĩrĩrio-inĩ roho ũmwe ũkiumĩra, ũkĩrũgama mbere ya Jehova, ũkiuga atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ ngũmũheenereria.’

²² “Jehova akĩũria atĩrĩ, ‘Ŭkũmũheenereria atĩa?’

“Naguo ũkiuga atĩrĩ, ‘Nĩgũthĩ ngũthĩ nduĩke roho wa maheeni tũnua-inĩ twa anabii ake othe.’

“Jehova akiuga atĩrĩ, ‘Wee nĩũkũhota kũmũheenereria. Thĩ ũgeeke ũguo.’

²³ “Nĩ ũndũ ũcio Jehova nĩekĩrĩte roho wa maheeni tũnua-inĩ twa anabii aya aku othe. Jehova nĩagwathĩrĩrie mwanangĩko.”

²⁴ Hĩndĩ iyo Zedekia mūrũ wa Kenaana agĩkuhĩrĩria na akĩgũtha Mikaya rũhĩ rwa ũthiũ. Akĩmũria atĩrĩ, “Kaĩ roho wa Jehova aragereire kũ rĩrĩa aroimire kũrĩ nĩ, nĩguo aarie nawe?”

²⁵ Mikaya agĩcookia atĩrĩ, “Nĩũkamenya mũthenya ũrĩa ũgaathĩ kwĩhitha kanyũmba ka na thĩinĩ.”

²⁶ Mūthamaki wa Isiraeli agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Oyai Mikaya mũmũcookie kũrĩ Amoni mwathi wa itũũra inene, na kũrĩ Joashu mūrũ wa mūthamaki, ²⁷ na muge atĩrĩ, ‘Mūthamaki ekuuga ũũ: Mūdũ ũyũ nĩaikio njeera na ndakaheo kĩndũ gĩa kũrĩa tĩa mũgate na maaĩ, nginya rĩrĩa ngaacooka na thayũ.’”

²⁸ Mikaya akiuga atĩrĩ, “Ŭngĩgaacooka na thayũ-rĩ, no gũtuĩkire atĩ Jehova ndaarĩtie na nĩ.” Agĩcookia akiuga atĩrĩ, “Iguai ũhoru wakwa, inyuĩ andũ aya inyuothĩ!”

Ahabu Kũũragĩrwo Ramothu-Gileadi

²⁹ Nĩ ũndũ ũcio mūthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mūthamaki wa Juda makĩambata nginya Ramothu-Gileadi. ³⁰ Nake mūthamaki wa Isiraeli akĩra Jehoshafatu atĩrĩ, “Nĩngũtoonya mbaara-inĩ ndĩgarũrĩte ndikamenyeke, no wee wĩkĩre nguo cia ũthamaki.” Nĩ ũndũ ũcio mūthamaki wa Isiraeli akĩgarũra ndakamenyeke na agĩtoonya mbaara-inĩ.

³¹ Na rĩrĩ, mūthamaki wa Suriata nĩathĩte anene ake mĩrongo itatũ na eerĩ a ngaari cia ita, akoiga atĩrĩ, “Mũtikarũe na mūdũ o na ũmwe, mũnene kana mũnini, tĩa o mūthamaki wa Isiraeli.”

³² Rĩrĩa anene a mbūtũ cia ngaari cia ita moonire Jehoshafatu magĩciiria atĩrĩ, “Ti-itherũ ũyũ nĩwe mūthamaki wa Isiraeli” Nĩ ũndũ ũcio makĩgarũrũka mamũtharĩkĩre, no rĩrĩa Jehoshafatu aakaire-rĩ,

³³ anene acio a ngaari cia ita makĩona atĩ ũcio ti mūthamaki wa Isiraeli, magĩtiga kũmũingatithia.

³⁴ No mūdũ ũmwe akĩgeeta ũta wake, agĩkia mũguĩ o ro ũguo, naguo ũkĩratha mūthamaki wa Isiraeli o gatagatĩ-inĩ ka magathĩkanĩrio ma nguo yake ya mbaara. Nake mūthamaki akĩra mūtwarithia wa ngaari yake ya ita atĩrĩ, “Garũra ngaari ũndute mbaara-inĩ. Nĩndagurario.” ³⁵ Nayo mbaara ikĩneneha, igĩthĩ na mbere mũthenya wothĩ, nake mūthamaki agĩkara anyiitĩrĩrwo ngaari-inĩ yake ya ita ang’etheire Asuriata. Nayo thakame ikiura kuuma kĩronda gĩake hau aagurarĩtio, igĩitika ngaari-inĩ ya ita, na hwaĩ-inĩ ũcio agĩkua. ³⁶ Riũa rĩgĩthũa, gũkĩanĩrĩrwo kũrĩ mbūtũ cia ita, ikĩrwo atĩrĩ, “O mūdũ nĩainũke itũũra rĩake; o mūdũ nĩacooke bũrũri wake!”

³⁷ Nĩ ũndũ ũcio mūthamaki wa Isiraeli agĩkua na agĩtwarwo Samaria, makĩmũthika kuo. ³⁸ Nao magĩthambĩria ngaari iyo ya ita karia-inĩ ga Samaria, (harĩa maraya meethambagĩra), nacio ngui igĩcũna thakame yake, o ta ũrĩa kiugo kĩa Jehova kĩoigĩte.

³⁹ Namo maũndũ marĩa mangĩ makonĩ wathani wa Ahabu, hamwe na maũndũ marĩa we eekire, na nyũmba ya ũthamaki rĩa aakithirie na ikĩgemio na mĩguongo, o na matũũra marĩa airigire na thingo cia hinya, githĩ maũndũ macio matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? ⁴⁰ Ahabu akĩhurũka hamwe na maithe make. Nake mũriũ Ahazia agĩtuĩka mūthamaki itherĩna rĩake.

Jehoshafatu Mūthamaki wa Juda

⁴¹ Jehoshafatu mūrū wa Asa aatuĩkire mũthamaki wa Juda mwaka-inĩ wa ĩna wa Ahabu mũthamaki wa Isiraeli. ⁴² Jehoshafatu aarĩ na ũkūrū wa mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩtano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtano. Nyina eetagwo Azuba mwarĩ wa Shililihi. ⁴³ No maũndũ-inĩ mothe, aarũmĩrĩire mĩthĩire ya ithe Asa na ndarĩ hĩndĩ aatiganire nayo; nĩekire maũndũ marĩa magĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova. O na kūrĩ ũguo-rĩ, kũndũ kūrĩa gũtũũgĩru gũtieheririo, nao andũ magĩthĩĩ na mbere kũrutĩra magongona na gũcinĩra ũbumba kuo. ⁴⁴ Ningĩ Jehoshafatu magĩkara marĩ na thayũ na mũthamaki wa Isiraeli.

⁴⁵ Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoshafatu, na maũndũ marĩa aahingirie, o na ũhootani wake mbaara-inĩ, githĩ matandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Juda? ⁴⁶ Nake akĩniina bũrũri-inĩ arũme arĩa maahũũraga ũmaraya na arũme arĩa angĩ mahooero-inĩ, arĩa maatigaire kuo kuuma hĩndĩ ya ũthamaki wa ithe Asa. ⁴⁷ Hĩndĩ ĩyo gũtiarĩ mũthamaki Edomu; mũnini wa mũthamaki nĩwe waathanaga.

⁴⁸ Nake Jehoshafatu nĩakire marikabu nyingĩ cia wonjoria, cia gũthĩĩ kũgĩra thahabu Ofiri, no itiigana gũthĩĩ, tondũ nĩcioinĩkangĩire kũu Ezioni-Geberi. ⁴⁹ Hĩndĩ ĩyo Ahazia mūrū wa Ahabu akĩra Jehoshafatu atĩrĩ, “Ītikĩria andũ akwa matherere hamwe na andũ aku,” nowe Jehoshafatu akĩrega.

⁵⁰ Nake Jehoshafatu akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo hamwe nao itũũra-inĩ rĩa ithe Daudi. Nake mũriũ Jehoram agĩthamaka ithenya rĩake.

Ahazia Mũthamaki wa Isiraeli

⁵¹ Ahazia mūrū wa Ahabu aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria mwaka-inĩ wa ikũmi na mũgwanja wa Jehoshafatu, mũthamaki wa Juda, nake agĩthamakĩra Isiraeli mĩaka ĩĩrĩ. ⁵² Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, tondũ nĩarũmĩrĩire mĩthĩire ya ithe na nyina na mĩthĩire ya Jeroboamu mūrū wa Nebati, ũrĩa watũmire Isiraeli mehie. ⁵³ Nake agĩtungatĩra Baali, akĩmĩnamĩrĩra akĩmĩhooya, na akĩrakaria Jehova Ngai wa Isiraeli o ta ũrĩa ithe eekĩte.

IBUKU RĪA KEERĪ RĪA ATHAMAKI

Jehova Gūtuīra Ahazia Ciira

¹ Na rīrī, thuutha wa gīkuū kīa Ahabu, andū a Moabi makīrega gwathīkīra Isiraeli. ² Na rīrī, Ahazia nīagwīte kuuma ndirica-inī ya nyūmba yake ya igūrū kūu Samaria, akagurario. Nī ūndū ūcio agītūma andū, akīmeera atīrī, “Thiīi mūkoorie Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi, kana hihi nīngūhona nguraro ici.”

³ No mūraika wa Jehova akīra Elija ūrīa Mūtishibi atīrī, “Ambata, ūthīi ūtūngane na andū acio matūmītuo nī mūthamaki wa Samaria, ūmoorie atīrī, ‘Nī Ngai gūtarī thīinī wa Isiraeli nīguo mūthīi mūkahooe ūhoru kuuma kūrī Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi?’” ⁴ Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga ūū: ‘Ndūkuuma gītanda-inī hau ūkomete. Ti-itherū nīūgūkua!’” Nī ūndū ūcio Elija agīthīi.

⁵ Rīrīa andū acio maatūmītuo maacookire kūrī mūthamaki, akīmooria atīrī, “Nī kī gīatūma mūcooke?”

⁶ Nao makīmūcookeria atīrī, “Nī harī na mūdū ūūkire gūtūtūnga, aatwīra atīrī, ‘Cookai kūrī mūthamaki ūrīa ūmūtūmīte, mūmwīre atīrī, ‘Jehova ekūūria atīrī: Nī Ngai gūtarī thīinī wa Isiraeli nīguo ūtūme andū makahooe ūhoru kuuma kūrī Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi? Nī ūndū ūcio ndūkuuma gītanda-inī hau ūkomete. Ti-itherū nīūgūkua!’”

⁷ Nake mūthamaki akīmooria atīrī, “Mūdū ūcio ūūkire kūmūtūnga na aamwīra ūguo-rī, ekūhaanaga atīa?”

⁸ Nao makīmūcookeria atīrī, “Nī mūdū wīhumbīte nguo ya guoya, na akeoha mūcibi wa ngoothi njohero.”

Nake mūthamaki akiuga atīrī, “Ūcio oima Elija ūrīa Mūtishibi.”

⁹ Nake agītūmīra Elija mūnene wa thigari arī na gīkundi gīake kīa andū mīrongo ītano; mūnene ūcio akīambata kūrī Elija, ūrīa waikarīte gacūmbīrī ga kīrīma, akīmīwīra atīrī, “Wee mūdū wa Ngai, mūthamaki ekuuga atīrī, ‘Ikūrūka!’”

¹⁰ Nake Elija agīcookeria mūnene ūcio atīrī, “Akorwo ndī mūdū wa Ngai-rī, mwaki nīūikūrūke uume igūrū, ūgūcine hamwe na andū aya aku mīrongo ītano!” Hīndī o īyo mwaki ūgīkūrūka kuuma igūrū, ūgīcina mūnene ūcio hamwe na andū ake.

¹¹ Nīngī mūthamaki agītūmīra Elija mūnene ūngī wa thigari arī na andū ake mīrongo ītano. Nake mūnene ūcio akīmīwīra atīrī, “Wee mūdū wa Ngai, mūthamaki ekuuga atīrī, ‘Ikūrūka narua!’”

¹² Nake Elija akīmūcookeria atīrī, “Akorwo ndī mūdū wa Ngai-rī, mwaki nīūikūrūke uume igūrū, ūgūcine hamwe na andū aya aku mīrongo ītano!” Hīndī īyo mwaki wa Ngai ūgīkūrūka kuuma igūrū, ūgīcina mūnene ūcio hamwe na andū ake mīrongo ītano.

¹³ Nī ūndū ūcio mūthamaki agītūma mūnene wa gatātū na andū ake mīrongo ītano. Mūnene ūcio wa gatātū akīambata, agītūria ndu mbere ya Elija. Akīmūthaitha, akīmīwīra atīrī, “Wee mūdū wa Ngai, reke muoyo wakwa na wa andū aya mīrongo ītano wonwo ūrī kīndū kīrī bata nīwe, ithuī ndungata ciaku!” ¹⁴ Kīone, mwaki nīūikūrūkīte kuuma igūrū, na ūgacina anene acio eerī a mbere hamwe na andū ao. No rīrī, reke muoyo wakwa wonwo ūrī kīndū kīrī bata nīwe!”

¹⁵ Nake mūraika wa Jehova akīra Elija atīrī, “Ikūrūkania hamwe nake, na ndūkamwītīgīre.” Nī ūndū ūcio Elija agīūkīra, agīkūrūkania nake nginya kūrī mūthamaki.

¹⁶ Nake akīra mūthamaki atīrī, “Jehova ekuuga ūū: Nī Ngai gūtarī thīinī wa Isiraeli wa kūhooywo ūhoru nīwe, atī nīkīo ūgūtūma andū makahooe ūhoru kūrī Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi? Tondū nīwīkīte ūguo-rī, ndūrī hīndī ūkoima gītanda-inī kīu ūkomeire. Ti-itherū nīūgūkua!” ¹⁷ Nī ūndū ūcio agīkua, kūringana na kiugo kīa Jehova kīrīa kīarītio nī Elija.

Na tondū Ahazia ndaarī na mwana wa kahī-rī, Joramu nīwe watuīkire mūthamaki ithenya rīake mwaka-inī wa keerī wa Jehoramū mūrū wa Jehoshafatu mūthamaki wa Juda. ¹⁸ Maūdū marīa mangī mothe makonī wathani wa Ahazia, na marīa eekire-rī, githī matiandīkītuo ibuku-inī rīa maūdū ma ihinda rīa athamaki a Isiraeli?

2

Elija Gūtwarwo Igūrū

¹ Hīndī ĩrĩa Jehova aarĩ hakuhĩ kuoya Elija amūtware igūrū arĩ thĩinĩ wa kīhuhũkanio kĩa rūhuho-rĩ, Elija na Elisha maarĩ njĩra-inĩ makiuma Giligali. ² Nake Elija akĩra Elisha atĩrĩ, “Ikara haha; tondũ Jehova nĩandũmĩte thiĩ Betheli.”*

Nowe Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũruga muoyo na o ta ũrĩa ũtũũruga muoyo-rĩ, nĩ ndigũgũtiga.” Nĩ ũndũ ũcio magĩkũrũka magĩthiĩ Betheli.

³ Hīndī ĩyo thiritũ ya anabii a kũu Betheli magĩũka kũrĩ Elisha, makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũmenyete atĩ Jehova nĩekuoya mwathi waku amweherie harĩwe ũmũthĩ?”

Nake Elisha akĩmacookeria atĩrĩ, “Ĩ nĩnjũũ, no mūtikaarie ũhoro ũcio.”

⁴ Ningĩ Elija akĩmwĩra atĩrĩ, “Elisha, ikara haha; tondũ Jehova nĩandũmĩte thiĩ Jeriko.”

Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũruga muoyo na o ta ũrĩa wee ũtũũruga muoyo-rĩ, nĩ ndigũgũtiga.” Nĩ ũndũ ũcio magĩthiĩ Jeriko.

⁵ Nao andũ a thiritũ ya anabii a kũu Jeriko magĩkora Elisha makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũmenyete atĩ Jehova nĩekuoya mwathi waku amweherie harĩwe ũmũthĩ?”

Nake Elisha akĩmacookeria atĩrĩ, “Ĩ nĩnjũũ, no mūtikaarie ũhoro ũcio.”

⁶ Ningĩ Elija akĩmwĩra atĩrĩ, “Ikara haha, tondũ Jehova nĩandũmĩte thiĩ Jorodani.”

Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũruga muoyo, na o ta ũrĩa wee ũtũũruga muoyo-rĩ, nĩ ndigũgũtiga.” Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, o eerĩ magĩthiĩ na mbere na rũgendo.

⁷ Nao andũ mĩrongo ĩtano a thiritũ ya anabii magĩthiĩ makĩrũgama haraaya, marorete harĩa Elija na Elisha maarũngĩ, hau rũũ-inĩ rwa Jorodani. ⁸ Nake Elija akĩruta nguo yake ya igūrū, akĩmĩkũnja, akĩgũtha maaĩ nayo. Namo maaĩ makĩgayũkana mwena wa ũrĩo na wa ũmotho, nao eerĩ makĩringĩra thiĩ nyũmũ.

⁹ Rĩrĩa maarĩkirie kũringa-rĩ, Elija akĩra Elisha atĩrĩ, “Njĩra atĩrĩ, nĩatĩa ingĩgwĩkĩra itaaneherio harĩwe?”

Nake Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ngwenda kũgaya hinya wa roho waku maita meerĩ.”

¹⁰ Nake Elija akiuga atĩrĩ, “Ũndũ ũcio wahooya nĩ ũndũ mũritũ, no rĩrĩ, wanyona ngĩeherio harĩwe-rĩ, nĩũgũtuĩka waku, no Waga kũnyona ndũgũtuĩka waku.”

¹¹ Na rĩrĩ, rĩrĩa maatwaranĩte makĩaragia, o rĩmwe ngaari yarĩrĩmbũkaga mwaki na mbarathi ciarĩrĩmbũkaga mwaki ikiumĩra na ikĩmatigithũkania eerĩ, na Elija akĩambata igūrū arĩ thĩinĩ wa kīhuhũkanio kĩa rūhuho. ¹² Elisha ona ũguo agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Ũũĩ baba-ĩ! Ũũĩ baba-ĩ! Ngaari cia ita na ahaici a mbarathi a Isiraeli!” Nake Elisha ndaacookire kũmuona rĩngĩ. Hīndī ĩyo akĩaũra nguo ciake, agĩcitembũranga.

¹³ Nake akĩoya nguo ya igūrū ĩrĩa yagwĩte kuuma harĩ Elija na agĩthiĩ akĩrũgama hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Jorodani. ¹⁴ Ningĩ akĩoya nguo ĩyo ya igūrū yagwĩte ĩkoima harĩ Elija, akĩgũtha maaĩ nayo. Akĩũria atĩrĩ, “Rũu akĩrĩ ha Jehova, Ngai wa Elija?” Na rĩrĩa aagũthire maaĩ, makĩgayũkana maita meerĩ mwena wa ũrĩo na mwena wa ũmotho, nake akĩringa.

¹⁵ Andũ a thiritũ ya anabii kuuma Jeriko arĩa maacũthĩrĩrie makiuga atĩrĩ, “Roho wa Elija rĩu ũrĩ igūrū rĩa Elisha.” Nao magĩthiĩ kũmũtũnga, makĩinamĩrĩra thiĩ mbere yake. ¹⁶ Nao makiuga atĩrĩ, “Ta kĩrore, ithuĩ ndungata ciaku tũrĩ na andũ marĩ hinya mĩrongo ĩtano. Metĩkirie mathiĩ magacarie mwathi waku. No gũkorwo Roho wa Jehova amuoire aamũtwara kĩrĩma-inĩ kana gĩtuamba-inĩ.”

Nake Elisha akĩmacookeria atĩrĩ, “Aca, tigai kũmatũma.”

¹⁷ No makĩmũringĩrĩria o nginya agĩconoka, akĩremwo nĩ kũrega. Nĩ ũndũ ũcio akiuga atĩrĩ, “Matũmei.” Nao magĩtũma andũ mĩrongo ĩtano, arĩa maamwethire mĩthenya ĩtatũ, no matiigana kũmuona. ¹⁸ Na rĩrĩa maacookire kũrĩ Elisha, ũrĩa waikaraga Jeriko, akĩmeera atĩrĩ, “Githĩ ndiamwĩrire mũtigathiĩ?”

Maaĩ Kũhonio

* 2:2 Betheli rĩarĩ itũũra rĩarĩ ngumo mũno Isiraeli, o na hīndī ya Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu (Kĩam 12:8; 28:10-22; 35:1-5).

¹⁹ Andũ a itũũra rĩu inene makĩra Elisha atĩrĩ, “Mwathi witũ, itũũra rĩrĩ rĩrĩ handũ hega, o ta ũrĩa ũreyonera, no maaĩ marĩo nĩ marũrũ, naguo bũrũri ndũgĩaga kĩndũ.”

²⁰ Nake akiuga atĩrĩ, “Ndeherai mbakũri njerũ, na mũmĩkĩre cumbĩ.” Nĩ ũndũ ũcio makĩmũrehere.

²¹ Nake agĩthĩ gĩthima-inĩ, agĩkia cumbĩ maaĩ-inĩ, akiuga atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ, ‘Nĩndathondeka maaĩ maya. Matigacooka kũrehe gĩkuũ kana matũme bũrũri wage kũgĩa kĩndũ rĩngĩ.’” ²² Namo maaĩ macio matũire marĩ mega nginya ũmũthĩ, kũringana na kiugo kĩrĩa kĩarĩtio nĩ Elisha.

Elisha Kũnyũrũrio

²³ Nake Elisha akiuma kũu, agĩthĩ Betheli. Na rĩrĩa aarĩ njĩra-inĩ agĩthĩ-rĩ, imwana imwe ikiuma itũũra-inĩ, ikĩmũnyũrũria, ikiuga atĩrĩ, “Ambata nakũu, wee kĩhara gĩkĩ! Ambata nakũu, wee kĩhara gĩkĩ!” ²⁴ Nake akĩhũgũra, agĩcirora, agĩciruma na kĩrumi rĩitwa-inĩ rĩa Jehova. Nacio nduba igĩrĩ ikiuma gĩthaka-inĩ, igĩtambuura imwana mĩrongo ĩna na igĩrĩ ciacio. ²⁵ Nake agĩthĩ Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli, na kuuma kũu agĩcocoa Samaria.

3

Moabi Kũregana na Watho

¹ Na rĩrĩ, Joramu mũrũ wa Ahabu agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩnana wa Jehoshafatu, mũthamaki wa Juda, nake agĩathana mĩaka ikũmi na ĩrĩ. ² Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, no ti ta ũrĩa ithe na nyina meekĩte. We nĩheririe ihiga rĩrĩa rĩamũrĩrwo Baali rĩrĩa rĩakĩtwo nĩ ithe. ³ No rĩrĩ, nĩarũmĩrĩre mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa eehirie na agĩtũma andũ a Isiraeli o nao meehie, na ndaigana kũmatiga.

⁴ Na rĩrĩ, Mesha mũthamaki wa Moabi nĩarĩithagia ng’ondũ na nĩarĩ atwaragĩre mũthamaki wa Isiraeli tũtũrũme 100,000 na guoya wa ndũrũme 100,000. ⁵ No rĩrĩa Ahabu aakuire, mũthamaki wa Moabi akĩremera mũthamaki wa Isiraeli. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio ihinda rĩu Mũthamaki Joramu, akiuma Samaria na agĩcokaanĩrĩria andũ a Isiraeli othe. ⁷ Ningĩ agĩtũmĩra Jehoshafatu mũthamaki wa Juda ndũmĩrĩri ĩno: “Mũthamaki wa Moabi nĩanjũkĩrĩre akanemera. Nĩũgũthĩ na nĩ tũkahũũrane na Moabi?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ī, nĩngũthĩ nawe, nĩ nawe tũrĩ ũndũ ũmwe, andũ akwa no ta andũ aku, na mbarathi ciakwa no ta mbarathi ciaku.”

⁸ Jehoshafatu akĩmũũria atĩrĩ, “Tũkũgera njĩra ĩrĩkũ tũkamatharĩkĩre?”

Joramu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tũkũgera njĩra ya werũ-inĩ wa Edomu.”

⁹ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli akiumagara, marĩ na mũthamaki wa Juda, na wa Edomu.* Thuutha wa gũthiũrũrũka mĩthenya mũgwanja-rĩ, thigari itiarĩ na maaĩ ma kũnyua kana maaĩ ma nyamũ iria maarĩ nacio.

¹⁰ Mũthamaki wa Isiraeli akĩũria atĩrĩ, “Ũũ nĩatĩ! Kaĩ Jehova atwĩtĩte tũrĩ athamaki atatũ hamwe nĩgeetha atũneane kũrĩ Moabi?”

¹¹ Nowe Jehoshafatu akĩũria atĩrĩ, “Kaĩ gũkũ gũtarĩ mũnabii wa Jehova ũrĩa ũngĩtũtũrĩria ũhoro harĩ Jehova?”

Nake mũtongoria ũmwe wa mũthamaki wa Isiraeli agĩcokia atĩrĩ, “Elisha mũrũ wa Shafatu arĩ gũkũ. Nĩwe waitagĩrĩria Elija maaĩ moko.”

¹² Jehoshafatu akiuga atĩrĩ, “Kiugo kĩa Jehova kĩrĩ hamwe nake.” Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli marĩ na Jehoshafatu na mũthamaki wa Edomu magĩkũrũka kũrĩ Elisha.

¹³ Elisha akĩra mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Ndĩ na ũhoro ũrĩkũ nawe? Thĩ kũrĩ anabii a thoguo na anabii a nyũkwa.”

Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, tũtingĩthĩ nĩ ũndũ nĩ Jehova ũtwĩtĩte ithuĩ athamaki atatũ nĩguo atũneane kũrĩ Moabi.”

¹⁴ Elisha akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe atũũraga muoyo, ũrĩa nĩ ndungatagĩra, tĩa nĩ ũndũ wa gũconokera Jehoshafatu mũthamaki wa Juda-rĩ, nĩ ndingĩak-wĩhũgũrĩra o na kana nyone ta wĩ ho. ¹⁵ No rĩrĩ, ndeherai mũhũũri wa kĩnanda kĩa mũgeeto.”

* 3:9 Mũthamaki wa Edomu aamũrĩtwo nĩ Jehoshafatu arũgamĩre Edomu nĩgũkorwo yarĩ rungu rwa Juda.

O rīrīa mūhūūri wa kīnanda aahūrāga-rī, guoko kwa Jehova gūkīgīa igūrū rīa Elisha ¹⁶ nake akiuga atīrī, “Ūū nīguo Jehova ekuuga: Enjai mītaro iyyūre gītumba gīkī. ¹⁷ Nīgūkorwo Jehova ekuuga ūū: Mūtikuona rūhuho kana mbura, no rīrī, gītumba gīkī nīgīkūiyūra maaī, na inyuī, na ng’ombe cianyu na nyamū icio ingī cianyu mūmanyue. ¹⁸ Ūndū ūyū nī mūhūthū maitho-inī ma Jehova; na ningī nīekūneana Moabi moko-inī manyu. ¹⁹ Nīmūkang’aurania itūūra rīothe rīirīgīrwo na rūthingo rwa hinya, na itūūra rīothe inene. Nīmūgatema mūtī wothē mwega, na mūthike ithima ciothe, na mūthūkangie mīgūnda yothē mīega na mahiga.”

²⁰ Rūciinī rūrū rūngī, ta ihinda rīrīa rīrutagwo igongona, maaī magītherera kuuma mwena wa Edomu! Naguo būrūri ūcio ūkīiyūra maaī.

²¹ Na rīrī, andū a Moabi othe nīmaiguīte atī athamaki acio nīmokīte kūrūa nao; nī ūndū ūcio mūndū mūrūme wothē, mwīthī na mūkūrū, ūrīa ūngīahotire gūkuua indo cia mbaara, agītwo na makīgwo mūhaka-inī. ²² Rīrīa mookīrīre rūciinī tene-rī, rīua nīrīarīte maaī-inī macio igūrū. Andū a Moabi marī mūrīmo ūrīa ūngī makīona maaī maarī matune ta thakame. ²³ Nao makīrāna atīrī, “Ūrīa nī thakame! Athamaki acio no nginya makorwo nīmarūite na makoaragana o ene. Andū a Moabi, nītūthīi tūgatahe indo!”

²⁴ No rīrīa andū a Moabi mookīre kūu kambī-inī cia Isiraeli-rī, Isiraeli makīarahūka na makīhūūrāna nao o nginya andū a Moabi makīūra. Nao andū a Isiraeli magītharīkīra būrūri ūcio na makīūrāga andū a Moabi. ²⁵ Nao makīananga matūūra, na o mūndū agīkīa ihiga mīgūnda-inī wothē ūrīa warī mwega, o nginya ikīiyūra mahiga. Ningī magīthika ithima ciothe, na magītema mūtī o wothē mwega. Itūūra rīa Kiriharesethu no rīo rīatigarīre rītarī imomore mahiga, no arūme maarī na igūtha o narīo makīrīrigīcīria, makīrītharīkīra.

²⁶ Rīrīa mūthamaki wa Moabi onire atī mbaara nīyamūhatīrīria-rī, agīthīi na andū magana mūgwanja marī na hiū cia njora makarūe na mūthamaki wa Edomu, no matiahotire. ²⁷ Hīndī iyo akīoya mūrīū wake wa irigithathi, o we ūrīa ūngīathamakire ithenya rīake, akīmūruta arī igongona igūrū rīa rūthingo rwa itūūra rīu inene. Nao andū a Isiraeli makīrakara mūno; makīmweherera, magīcooka būrūri wao.

4

Maguta ma Mūtumia wa Ndigwa

¹ Na rīrī, mūtumia wa mūndū ūmwe wa thiritū ya anabii agīkaīra Elisha, akīmwīra atīrī, “Ndungata yaku, mūthuuri wakwa, nīakuīte, na wee nīūū atī araarī mwītīgīri Jehova. No rīrī, mūndū ūrīa araarī na thiirī wake nīarooka kūiyūra tūmwana twakwa tweerī tūtūike ngombo ciake.”

² Elisha akīmūūria atīrī, “Ingīhota gūgūteithia atīa? Ta njīra atīrī, nī kī ūrī nakīo nyūmba gwaku?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Ndungata yaku ndīrī na kīndū o nakī, tīga o tūguta tūnini.”

³ Elisha akiuga atīrī, “Thīi kūrī andū a itūūra rīaku othe ūhooe ndigithū itarī kīndū. Ūhooe ndigithū nyingī. ⁴ Ūcooke ūtoonye nyūmba yaku thīinī hamwe na ariū aku, na ūhinge mūrango. Ūtīrīre maguta ndigithū-inī icio ciothe, na o īrīa yaīyūra ūkamīga mwena-inī.”

⁵ Nake akīmūtiga, na thuutha ūcio mūtumia ūcio akīhingīra nyūmba hamwe na ariū ake. Nao makamūrehagīra ndigithū, nake agīthīi na mbere gūtīrīra maguta. ⁶ Rīrīa ndigithū ciothe ciaiyūrire, akīra mūrīū atīrī, “Ndehere ndigithū īngī.”

No mūrīū akīmūcookeria atīrī, “Hatīrī ndigithū īngī itigarīte.” Namo maguta magīthira.

⁷ Agīthīi akīra mūndū wa Ngai ūhorō ūcio, nake akīmwīra atīrī, “Thīi wendie maguta ūrīhe mathiirī maku. We na ariū aku-rī, mūtūūrio nī kīrīa gīgūtigara.”

Mūrīū wa Mūshunami Kūrīūkio

⁸ Na rīrī, mūthenya ūmwe Elisha agīthīi Shunemu, na kūu nī kwarī na mūtumia warī mūtongu, ūrīa wamūringīrīrie mathīi gwake akarīe irio. Nī ūndū ūcio rīrīa rīothe aahītūkagīra hau nīatoonyaga kuo akarīa irio. ⁹ Mūtumia ūcio akīra mūthuuriwe atīrī, “Nīnjūū atī mūndū ūyū ūhītūkagīra gūkū gwitū kaingī nī mūndū mūtheru wa Ngai. ¹⁰ Reke twake kanyūmba kanini nyūmba-igūrū na tūige gītanda, na metha, na gītī, na tawa nī ūndū wake. Nīgeetha aikarage ho rīrīa ooka gūkū gwitū.”

¹¹ Mūthenya ūmwe rīrīa Elisha ookire-rī, akīambata kanyūmba-inī gake na agīkoma kuo. ¹² Akīira Gehazi ndungata yake atīrī, “Īta mūtumia ūcio Mūshunami.” Nī ūndū ūcio akīmwiita nake akīrūgama mbere yake. ¹³ Elisha akīmwiira atīrī, “Īra mūtumia ūcio atīrī, ‘Nīwīthīnītie mūno nī ūndū witū. Na rīrī, ūngīenda gwīkīrwo atīa? No tūkwarīrīrie harī mūthamaki kana harī mūnene wa mbūtū ya ita?’”

Nake agīcookia atīrī, “Nīi ndirī na thīina, ndūūranagia na andū aitū.”

¹⁴ Ningī Elisha akīūria Gehazi atīrī, “Mūtumia ūyū angīkīrwo atīa?”

Gehazi akiuga atīrī, “Ndarī mwana wa kahīi, na mūthuuriwe nī mūkūrū.”

¹⁵ Hīndī īyo Elisha akiuga atīrī, “Mwīte.” Nī ūndū ūcio Gehazi akīmwiita, nake mūtumia ūcio akīrūgama mūromo-inī. ¹⁶ Nake Elisha akīmwiira atīrī, “Ihinda ta rīrī mwaka ūyū ūgūūka-rī, nīūkanyīita mwana waku wa kahīi na moko maku.”

Nake akīrega, akiuga atīrī, “Aca, mwathi wakwa, tiga kūheenia ndungata yaku, wee mūdū wa Ngai!”

¹⁷ No rīrī, mūtumia ūcio akīgīa nda, na mwaka ūcio ūngī ihinda o ta rīu agīciara kahīi, o ta ūrīa Elisha aamwīrite.

¹⁸ Mwana ūcio agīkūra, na mūthenya ūmwe akiumagara, agīthīi kūrī ithe, ūrīa warī hamwe na agethi. ¹⁹ Nake akīira ithe atīrī, “Wūi mūtwe-ī! Wūi mūtwe-ī!”

Nake ithe akīira ndungata atīrī, “Mūkuue ūmūtwarīre nyina.” ²⁰ Na thuutha wa ndungata kūmūkuua na kūmūtwarīra nyina-rī, mwana ūcio agīkara magūrū-inī ma nyina nginya mīaraho, agīcooka agīkua. ²¹ Nyina agīthīi, akīmūkomia ūrīrī-inī wa mūdū wa Ngai, agīcooka akīhinga mūrango, agīthīi.

²² Nake agīta mūthuuriwe, akīmwiira atīrī, “Ndagūthaitha ūndūmīre ndungata īmwe na ndigiri, nīguo thīi kūrī mūdū wa Ngai na ihenya na njooke.”

²³ Nake akīmūūria atīrī, “Ūgūthīi kūrī we ūmūthī nīkī, na ti Karūgamo ka Mweri kana Thabatū?”

Nake akiuga atīrī, “Hatirī na thīina.”

²⁴ Agītandika ndigiri, na akīira ndungata yake atīrī, “Teng’eria ndigiri, na ndūgaathīi kahora tiga ngwīrire.” ²⁵ Nī ūndū ūcio akīambīrīria rūgendo, agīkinya kūrī mūdū wa Ngai Kīrīma-inī gīa Karimeli.

Nake mūdū wa Ngai rīrīa aamuonire arī o haraihu akīira ndungata yake Gehazi atīrī, “Ta cūthīrīria! Ūūrīa nī mūtumia ūrīa Mūshunami! ²⁶ Hanyūka ūmūtūnge na ūmūūrie atīrī, ‘Wee ūrī mwega? Ī mūthuuri waku no mwega? Mwana waku no mwega?’”

Nake mūtumia ūcio akīmūcookeria atīrī, “Maūdū mothe nī mega.”

²⁷ Mūtumia ūcio aakinya harī mūdū wa Ngai kīrīma-inī, akīmūnyīita magūrū. Nake Gehazi agīūka kūmweheria, no mūdū wa Ngai akīmwiira atīrī, “Tigana nake! Arī na ruo rūnene mūno ngoro, no Jehova nīahithīte ūhoro ūyū akaaga kūūmenyithia gītūmi kīa guo.”

²⁸ Nake mūtumia ūcio akīmūūria atīrī, “Wee mwathi wakwa, nīndakūūrītie ūhe kahīi? Githī ndiakwīrire, ‘Ndūkarahūre mwīhoko wakwa?’”

²⁹ Nake Elisha akīira Gehazi atīrī, “Wīohe mūcibi njohero na ūkuue rūthanju rwakwa na guoko, ūhanyūke. Ūngīcemanīa na mūdū o wothē ndūkamūgeithie, na mūdū o wothē angīkūgeithia ndūkamūcookerie. Ūthīi ūigīrīre rūthanju rwakwa ūthīi-inī wa kamwana kau.”

³⁰ Nowe nyina wa mwana akiuga atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo, na o ta ūrīa wee ūtūūraga muoyo-rī, nīi ndigīgūtiga.” Nī ūndū ūcio Elisha agīūkīra, akīmūrūmīrīra.

³¹ Na rīrī, Gehazi agīthīi arī mbere yao, akīgīrīra rūthanju ūthīi-inī wa kahīi kau, no gatiagambire kana kwīnyagunyia. Nī ūndū ūcio Gehazi akīhūdūka agatūnge Elisha, na akīmwiira atīrī, “Kamwana gatiinokīra.”

³² Rīrīa Elisha aakinyire nyūmba, agīkora kamwana gakomete gītanda-inī gīake karī gakuū. ³³ Nake agītoonya thīinī, akīihingīra na mūrango marī o eerī nako, akīhooya Jehova. ³⁴ Ningī akīhaica ūrīrī, agīkomera kamwana kau, kanua gwa kanua, maitho kwa maitho, na moko kwa moko. Na rīrīa eetambūrūkītie igūrū rīako, mwīrī wa kamwana kau ūkīgīa ūrugarī. ³⁵ Nake Elisha agīūkīra, akīehera, akīūrūūranga kanyūmba thīinī, agīcooka gītanda-inī, agītambūrūkia rīngī igūrū rīako. Kamwana kau gagīathimūra maita mūgwanja, na gakīhingūra maitho.

³⁶ Nake Elisha agĩta Gehazi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩta mĩtumia ũcio Mũshunami.” Nake akĩmwĩta. Rĩrĩa mĩtumia ookire-rĩ, Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mūrũguo.” ³⁷ Nake agĩtoonnya, akĩgũithia thĩ magũrũ-inĩ make, akĩnamia ũthiũ thĩ. Agĩcooka akĩoya mwana wake, akiuma.

Gĩkuũ Nyũngũ-inĩ

³⁸ Nake Elisha agĩcooka Giligali, nakuo kũu bũrũri-inĩ ũcio nĩ kwarĩ na ng’aragu. Rĩrĩa thiritũ ya anabii yacemanagia nake, akĩĩra ndungata yake atĩrĩ, “Hagĩra nyũngũ nene ũrugĩre andũ aya irio.”

³⁹ Hĩndĩ iyo ũmwe wa anabii agĩthiĩ mũgũnda gwetha nyeni, agĩkora rũngũ rwa gĩthaka. Agĩtua maciaro maruo, akĩmaiyrũria ruuno-inĩ rwa nguo yake ya igũrũ. Acooka akĩmatinangĩria nyũngũ-inĩ iyo yarugaga irio, o na gũtuĩka gũtirĩ mũndũ wamenyire ciarĩ kĩ. ⁴⁰ Andũ acio makĩhũrĩrwo irio icio, no rĩrĩa maambĩrĩrie gũcirĩa-rĩ, magĩkaya makiuga atĩrĩ, “Wũi mũndũ wa Ngai, nyũngũ-inĩ ĩno he na gĩkuũ!” Nao makĩremwo nĩ gũcirĩa.

⁴¹ Nake Elisha akiuga atĩrĩ, “Rehei mĩtu.” Nake akĩwĩkĩra nyũngũ-inĩ iyo, akiuga atĩrĩ, “Ihũrĩa andũ marĩe.” Na hakĩaga kĩndũ kĩngĩmathũkia irio-inĩ icio.

Elisha kũhe Andũ Igana Rĩmwe Irio

⁴² Na rĩrĩ, hagĩũka mũndũ oimĩte Baali-Shalisha, akĩrehera mũndũ wa Ngai mĩgate mĩrongo ĩrĩ ya cairi, ĩrĩa yarugĩtwo na maciaro ma mbere ma ngano, na igira cia ngano ya mũgethano. Nake Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Mĩnengere andũ marĩe.”

⁴³ Nayo ndungata yake ikĩmũũria atĩrĩ, “Ndaahota atĩa kũhe andũ igana rĩmwe mĩgate ĩno?”

No Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mĩnengere andũ marĩe. Nĩgũkorwo Jehova ekuuga ũũ: ‘Mekũrĩa na matigie.’” ⁴⁴ Nake akĩnengera andũ, makĩrĩa na ĩgĩtigara, kũringana na kiugo kĩa Jehova.

5

Naamani Kũhonio Mangũ

¹ Na rĩrĩ, Naamani aarĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Suriata. Aarĩ mũndũ mũnene maitho-inĩ ma mwathi wake na aarĩ mũndũ watĩkĩte mũno, tondũ Jehova nĩamũhũthĩrĩte kũhe andũ a Suriata ũhootani. Aarĩ mũthigari njamba, no aarĩ na mangũ.

² Na rĩrĩ, mbũtũ cia Suriata nĩciathiĩte nja na igataha mũirĩtu mũnini kuuma Isiraeli, nake aatungatagĩra mĩtumia wa Naamani. ³ Nake mũirĩtu ũcio akĩĩra mwathi wake mũndũ-wa-nja atĩrĩ, “Naarĩ korwo mwathi wakwa Naamani no one mũnabii ũrĩa ũrĩ Samaria! No amũhonie mangũ make.”

⁴ Naamani agĩthiĩ kũrĩ mũthamaki mwathi wake na akĩmwĩra ũrĩa mũirĩtu ũcio woimĩte Isiraeli oigĩte. ⁵ Nake mũthamaki ũcio wa Suriata akĩmũcookeria atĩrĩ, “Geria ũthiĩ. Nĩngũtũmĩra mũthamaki wa Isiraeli* marũa.” Nĩ ũndũ ũcio Naamani akiumagara na agĩkuua taranda ikũmi† cia betha, na cekeri 6,000‡ cia thahabu, na nguo cia magarũrĩra ikũmi. ⁶ Marũa marĩa atwarĩre mũthamaki wa Isiraeli maandĩkĩtwo atĩrĩ: “Nĩndatũma ndungata yakwa Naamani na marũa maya kũrĩ we, nĩgeetha ũmũhonie mangũ make.”

⁷ Rĩrĩa mũthamaki wa Isiraeli aathomire marũa macio-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ Ngai? Ndaahota kũũraga na gũcookia muoyo rĩngĩ? Nĩ kĩ gĩgũtũma mũndũ ũyũ atũme mũndũ kũrĩ nĩ atĩ ahonio mangũ make? Ta kĩone, arageria kũnjũgita!”

⁸ Rĩrĩa Elisha mũndũ wa Ngai aigũire atĩ mũthamaki wa Isiraeli nĩatembũrangĩte nguo ciake-rĩ, akĩmũtũmĩra ndũmĩrĩrĩ ĩno: “Nĩ kĩ gĩgũtũma ũtembũrange nguo ciaku? Reke mũndũ ũcio oke kũrĩ nĩ, na nĩekũmenya atĩ nĩ kũrĩ mũnabii thĩĩnĩ wa Isiraeli.” ⁹ Nĩ ũndũ ũcio Naamani agĩthiĩ hamwe na mbarathi ciake na ngaari cia ita o nginya mũromo-inĩ wa nyũmba ya Elisha. ¹⁰ Nake Elisha akĩmũtũmĩra mũndũ amwĩre atĩrĩ, “Thiĩ wĩthambe maita mũgwanja rũũĩ-inĩ rwa Jorodani, na mwĩrĩ waku nĩũkũhonio, na nĩũgũthera.”

¹¹ No Naamani agĩthiĩ arakarĩte, akiuga atĩrĩ, “Ngwĩciiragia atĩ ti-itherũ mũnabii nĩekuuma nja oke kũrĩ nĩ, na arũgame akaĩre rĩtwa rĩa Jehova Ngai wake, acooke athũngũthie guoko gwake igũrũ rĩa handũ hau harũaru, aahonie mangũ. ¹² Githĩ njũũ cia Dameski, na Abana, o na Faripari ti njega gũkĩra

* 5:5 Joramu nĩwe warĩ mũthamaki wa Isiraeli. † 5:5 nĩ ta kilo 340 ‡ 5:5 nĩ ta kilo 70

maaĩ o mothe ma Isiraeli? Githĩ ndingĩthambire thĩĩnĩ wacio therio?” Nĩ ũndũ ũcio akĩhũndũka, agĩthĩĩ arakarĩte mũno.

¹³ Ndungata cia Naamani igĩthĩĩ harĩ we ikĩmwĩra atĩrĩ, “Ithe witũ, korwo mĩnabii akwĩrĩre wĩke ũndũ mĩnene gũkĩra ũyũ-rĩ, githĩ ndũngĩwĩkire? Githĩ to wĩke makĩria ũndũ ũyũ aakwĩra, ‘Withambe, ũtherio!’” ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio Naamani agĩkũrũka, agĩtobokia Jorodani maita mĩgwanja, o ta ũrĩa mũndũ wa Ngai aamwĩrĩte, naguo mwĩrĩ wake ũkĩhona, ũgĩthera ũkĩhaana ta wa kaana kanini.

¹⁵ Hĩndĩ ĩyo Naamani na arĩa othe maamũteithagia magĩcooka kũrĩ mũndũ wa Ngai. Nake akĩrũgama mbere yake, akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩndamenya atĩ gũtĩrĩ Ngai ũngĩ thĩ yothe tĩga gũkũ Isiraeli. Ndagũthaitha wĩtĩkĩre kuoya kĩheo kuuma kũrĩ ndungata yaku.”

¹⁶ Nake mĩnabii akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova ũrĩa ndungatagĩra atũũraga muoyo-rĩ, nĩ ndingĩtĩkĩra kuoya kĩndũ o na kĩ.” Na rĩrĩ, o na gũtuĩka Naamani nĩamũringĩrĩrie mũno-rĩ, nĩaregire.

¹⁷ Nake Naamani akiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo ndũngĩoya-rĩ, ndagũthaitha ũreke nĩ ndungata yaku heo tĩrĩ ũrĩa wotho ũngĩkuuo nĩ nyũmbũ igĩrĩ, nĩgũkorwo ndungata yaku ndĩrĩ hĩndĩ ĩgacooka kũruta maruta ma njino kana magongona kũrĩ ngai ĩngĩ, tĩga o Jehova. ¹⁸ No rĩrĩ, Jehova arorekera ndungata yaku ũndũ-inĩ o ũyũ ũmwe: Rĩrĩa mũthamaki mwathi wakwa arĩtoonyaga hekarũ ya Rimoni amĩnamĩrĩre etiranĩtie na guoko gwakwa, na nĩ nyinamĩrĩre ho-rĩ, rĩrĩa ngainamĩrĩra ndĩ hekarũ-inĩ ya Rimoni, Jehova arorekera ndungata yaku nĩ ũndũ wa gwĩka ũguo.”

¹⁹ Hĩndĩ ĩyo Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ na thayũ.”

Thuutha wa Naamani gũkorwo athĩite itĩĩna-rĩ, ²⁰ Gehazi, ndungata ya Elisha mũndũ wa Ngai, agĩciĩria atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩahũthĩria Naamani ũcio Mũsuriata maũndũ nĩ kũrega kwamũkĩra indo iria ekũmũreheire. Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo-rĩ, nĩ nĩ ngũhanyũka ndĩmũkinyĩre nĩguo njoe kĩndũ kuuma harĩwe.”

²¹ Tondũ ũcio Gehazi akĩhiũha nĩguo akinyĩre Naamani. Rĩrĩa Naamani aamuonire ahanyũkĩte arorete na kũrĩ we-rĩ, akiuma ngaari-inĩ ya ita nĩguo amũtũnge. Akĩmũũria atĩrĩ, “Maũndũ mothe nĩ mega?”

²² Nake Gehazi agĩcookia atĩrĩ, “Ĩĩ, maũndũ mothe nĩ mega. Mwathi wakwa aandũma ngwĩre atĩrĩ, ‘Aanake eerĩ kuuma thiritũ-inĩ ya anabii mooka kũrĩ nĩ o rĩu, moimĩte bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraĩmu. Ndagũthaitha ũmahe taranda ĩmwe^s ya betha, na nguo cia magarũrĩra meerĩ.’”

²³ Nake Naamani akiuga atĩrĩ, “Itĩkĩra woe taranda igĩrĩ.” Agĩthaitha Gehazi aciĩtĩkĩre, ningĩ akĩoha taranda igĩrĩ cia thahabu agĩciĩkĩra mĩhuko-inĩ ĩrĩ hamwe na nguo cia magarũrĩra meerĩ. Nake akĩnengera ndungata ciake igĩrĩ, igĩkuua, igĩthĩĩ mbere ya Gehazi. ²⁴ Rĩrĩa Gehazi aakinyire kĩrĩma-inĩ, agĩtia ndungata indo icio, agĩciĩga nyũmba. Nake akiugĩra ndungata icio ũhoru, nacio igĩthĩĩra.

²⁵ Thuutha ũcio agĩtoonya nyũmba akĩrũgama mbere ya mwathi wake Elisha.

Nake Elisha akĩmũũria atĩrĩ, “Gehazi uuma kũ?”

Nake Gehazi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata yaku ndĩrĩ kũndũ igũthĩite.”

²⁶ Nowe Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ roho wakwa nduuma hamwe nawe rĩrĩa mũndũ ũcio oimire ngaari-inĩ ya ita agũtũnge? Nĩ ihinda rĩa kuoya mbeeca, kana kwamũkĩra nguo, na mĩgũnda ya mĩtamaĩyũ na ya mĩthabibũ, na ndũũru cia mbũri na ng’ombe, na ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja? ²⁷ Mangũ ma Naamani nĩwe mekwĩgwatĩrĩra na njaro ciaku nginya tene.” Hĩndĩ ĩyo Gehazi akĩhehera harĩ Elisha arĩ na mangũ na akerũha, akahaana o ta ira.

6

Ithanwa Kũrera Maaĩ Igũrũ

¹ Na rĩrĩ, thiritũ ya anabii ikĩra Elisha atĩrĩ, “Rora, handũ haha tũgomanaga nawe nĩ hanini mũno.

² Twĩtĩkĩrie tũthĩĩ Jorodani, o mũndũ witũ akuue ĩtugĩ kuo; na ũtwĩtĩkĩrie twake handũ ha gũtũũraga kũu.”

Nake akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩĩ.”

³ Ningĩ ũmwe wao akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaitha wĩtĩkĩre gũthĩĩ na ndungata ciaku.”

Nake Elisha agĩcookia atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩtũgũthĩĩ na inyuĩ.” ⁴ Nake Elisha agĩthĩĩ hamwe nao.

Na magĩthĩ Jorodani na makĩambĩrĩria gũtema mĩtĩ. ⁵ Na rĩrĩa ũmwe wao aatemaga mũtĩ-rĩ, ithanwa rĩkĩgũa maaĩ-inĩ. Nake agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, riuma rĩa kũhooyal!”

⁶ Nake mũndũ wa Ngai akĩũria atĩrĩ, “Rĩagũa ha?” Na rĩrĩa aamuonirie handũ hau, Elisha agĩtinia kamũtĩ, agĩgaikia ho, narĩo ithanwa rĩkĩrera maaĩ igũrũ. ⁷ Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya ithanwa.” Nake mũndũ ũcio agĩtambũrũkia guoko, akĩrĩoya.

Elisha Gũtega Asuriata Atumumu

⁸ Na rĩrĩ, mũthamaki wa Suriata aarĩ na mbaara na andũ a Isiraeli. Thuutha wa kũrĩkanĩra na anene ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ngwamba kambĩ handũ hana na hana.”

⁹ Mũndũ wa Ngai agĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhũũge, na ndũkagerere handũ hana tondũ andũ a Suriata nĩho maraikũrũkĩra.” ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli agĩtũma andũ magatuĩrie ũhoru wa handũ hau mũndũ wa Ngai aarĩtie ũhoru waho. Mahinda maingĩ Elisha nĩragĩra mũthamaki wa Isiraeli kũndũ kũrĩa aagĩrĩrwo nĩ kwĩmenyerera, nake agaikaraga ehũũgĩte.

¹¹ Ũndũ ũcio ũkĩrakaria mũthamaki wa Suriata mũno. Nake agĩta anene ake na akĩmeera atĩrĩ, “Ngwenda kũmenya kuuma kũrĩ inyuũ ũũ, nũũ witũ ũrĩ mwena wa mũthamaki wa Isiraeli?”

¹² Nake ũmwe wa anene ake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, gũtirĩ o na ũmwe witũ ũrĩ mwena wake. No rĩrĩ, Elisha ũrĩa mũnabii kũu Isiraeli nĩwe wĩraga mũthamaki wa Isiraeli ciugo nginya iria waragia ũrĩ nyũmba yaku ya toro.”

¹³ Nake mũthamaki agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩĩ mũgatuĩrie kũrĩa arĩ, nĩguo ndũme andũ mamũnyiite.” Nake mũthamaki agĩcookerio ũhoru akĩrwo atĩrĩ, “Elisha arĩ Dothani.” ¹⁴ Nake mũthamaki agĩtũma mbarathi na ngaari cia ita, na mbũtũ yarĩ na hinya kũu. Igĩthĩ ũtukũ, ikĩrigiicĩria itũũra rĩu.

¹⁵ Na rĩrĩa ndungata ya mũndũ wa Ngai yokĩrire, ikiuma nja rũciĩnĩ tene, ikĩona atĩ mbũtũ ya ita, na mbarathi, na ngaari cia ita nĩciarigiicĩrie itũũra. Nayo ndungata ikĩũria atĩrĩ, “Wũĩ, mwathi wakwa-ĩ, tũgwĩka atĩa?”

¹⁶ Nake mũnabii akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo arĩa marĩ mwena witũ nĩ aingĩ gũkĩra arĩa marĩ mwena wao.”

¹⁷ * Nake Elisha akĩhooya atĩrĩ, “Wee Jehova, mũhingũre maitho nĩguo oone.” Nake Jehova akĩhingũra maitho ma ndungata iyo, nayo ikĩrora, ikĩona kũu irĩma-inĩ kũiyũire mbarathi na ngaari cia ita irĩ na mwaki, ciothe irigiicĩrie Elisha.

¹⁸ Na rĩrĩa thũ ciake ciakũrũkaga irorete kũrĩ we-rĩ, Elisha akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Hũũra andũ aya na ũtumumu.” Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmahũũra na ũtumumu, o ta ũrĩa Elisha aahooete.

¹⁹ Elisha akĩmeera atĩrĩ, “Ĩno tiyo njĩra, o na rĩrĩ tirĩo itũũra. Nũmĩrĩrai, na nĩngũmũtwara kũrĩ mũndũ ũrĩa mũracaria.” Nake akĩmatwara nginya Samaria.

²⁰ Maarĩkia kũingĩra itũũra rĩu inene, Elisha akiuga atĩrĩ, “Jehova hingũra andũ aya maitho nĩgeetha mone.” Nake Jehova akĩmahingũra maitho, nao makĩona, magĩkora marĩ thĩĩnĩ wa Samaria.

²¹ Rĩrĩa mũthamaki wa Isiraeli aamoonire-rĩ, akĩũria Elisha atĩrĩ, “Baba ndĩmoorage? Nĩ wega ndĩmoorage?”

²² Nake Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndũkamoorage. No ũũrage andũ arĩa wĩnyiitĩre na rũhiũ rwaku rwa njora kana ũta? Mahe irio na maaĩ, marĩe na manyue, macooke mathĩ kũrĩ mwathi wao.”

²³ Nĩ ũndũ ũcio akĩmathondekera iruga inene, nao maarĩkia kũrĩa na kũnyua, akĩmoigĩra ũhoru nao magĩcooka kũrĩ mwathi wao. Nĩ ũndũ ũcio mbũtũ cia ita cia Suriata igĩtiga gũtharĩkĩra bũrũri wa Isiraeli rĩngĩ.

Ng’aragu Nene kũu Samaria

²⁴ Na rĩrĩ, thuutha ũcio Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata agĩcookanĩrĩria mbũtũ ciake cia ita ciothe, igĩthĩ, ikĩrigiicĩria Samaria irĩtunyane. ²⁵ Na gũkĩgĩa na ng’aragu nene mũno itũũra rĩu inene. Kũrigiicĩrio kwarĩo gũgĩkara ihinda iraaaya ũũ atĩ mĩtwe wa ndigiri† wendagio cekeri mĩrongo ĩnana‡ cia betha, nakĩo kĩbaba kĩmwe§ kĩa mai ma ndutura gĩkeendio cekeri ithano.*

* 6:17 2Ath 2:11 † 6:25 Ndigiri yarĩ nyamũ irĩ thaahu na ndĩagĩrĩrwo nikũrĩo. ‡ 6:25 nĩ ta kilo 1 § 6:25 nĩ ta lita robo ĩmwe (0.25) * 6:25 nĩ ta giramu 55

²⁶ Na rĩrĩa mũthamaki wa Isiraeli aahītūkagĩra rūthingo igūrũ-rĩ, mūtumia ūmwe akīmũkaĩra, akīmũwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki, mwathi wakwa, ndeithia!”

²⁷ Nake mũthamaki akīmũcookeria atĩrĩ, “Angĩkorwo Jehova ndangĩgũteithia-rĩ, nĩ ingĩkũrutĩra ũteithio kũ? Nĩ kuuma kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano, kana nĩ kuuma kĩhihĩro-inĩ kĩa ndibei?” ²⁸ Ningĩ agĩcooka akīmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ kĩragũthĩĩnia?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Mūtumia ūyũ aranjĩĩre atĩrĩ, ‘Ruta mūrũguo nĩgeetha tũmũrie ūmũthĩ, naruo rūciũ tũkaarĩa mũriũ wakwa.’” ²⁹ Nĩ ūndũ ūcio tũraruga mũriũ wakwa na tũramũria. Mũthenya ūyũ ūngĩ ndĩramũwĩra atĩrĩ, ‘Ruta mūrũguo nĩgeetha tũmũrie,’ no aramũhitha.”

³⁰ Na rĩrĩa mũthamaki aaiguire ciugo cia mūtumia ūcio-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake. O agĩthiagĩra rūthingo igūrũ-rĩ, andũ magĩcũthĩrĩria, makĩona atĩ eehumbĩte nguo ya ikũnia thĩĩnĩ. ³¹ Nake akiuga atĩrĩ, “Ngai aronjĩka ūũru, na akĩrĩrĩrie kũnjĩka ūũru, angĩkorwo mūtwe wa Elisha mūrũ wa Shafatu nĩũgũkorwo ūnyĩitane na mwĩrĩ wake ūmũthĩ!”

³² Na rĩrĩ, Elisha aikarĩte gwake nyũmba arĩ hamwe na athuuri. Nake mũthamaki agĩtũma mũndũ athiige mbere yake, no mũndũ ūcio ataanakinya, Elisha akĩira athuuri acio atĩrĩ, “Hĩ! Ī nĩmũrona ũrĩa mũũragani ūyũ andũmĩre mũndũ oke andinie mūtwe? Atĩrĩrĩ, mũndũ ūcio ooka-rĩ, mũhinge mũrango, na mũũnyĩitĩre ndakainĩre. Githĩ mũkubio wa magūrũ ma mwathi wake ndũrĩ o thuutha wake?”

³³ O akĩaria nao-rĩ, mũndũ ūcio watũmĩtwo agĩkũrũka, agĩkinya harĩ we. Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Mwanangĩko ūyũ uumĩte kũrĩ Jehova. Nĩ kĩ kĩngĩtũma njeterere Jehova makĩria ma ūguo?”

7

¹ Elisha akiuga atĩrĩ, “Thikĩrĩria kiugo kĩa Jehova. Jehova ekuuga ũũ: Ihinda ta rĩrĩ rūciũ-rĩ, kĩbaba kĩmwe* kĩa mũtu mũhinyu gĩkeendio cekerĩ ĩmwe,† nacio ibaba igĩrĩ‡ cia cairi ikeendio cekerĩ ĩmwe hau kĩhingo-inĩ gĩa Samaria.”

² Nake mũnene ũrĩa wateithagia mũthamaki akĩira mũndũ wa Ngai atĩrĩ, “O na Jehova angĩhingũra ndirica cia igūrũ-rĩ, ūndũ ūcio wahoteka?”

Nake Elisha akīmũcookeria atĩrĩ, “Nĩũkawona na maitho maku, no ndũkaarĩa o na kĩ!”

Ita rĩa Asuriata Kũũra

³ Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ na andũ ana maarũarĩte mangũ, maaikaraga itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra inene.§ Makĩrana atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgĩtũma tũikare haha nginya tũkue? ⁴ Tũngiuga atĩrĩ, ‘Nĩtũgũthĩ thĩĩnĩ wa itũũra,’ o nakuo kũrĩ na ng’aragu, na no tũgũkua. Na tũngĩikara haha, no tũgũkua. Nĩ ūndũ ūcio rekei tũthĩ kũu kambĩ-inĩ ya Asuriata, twĩneane kũrĩio. Mangĩtũhonokia, tũgĩtũũre muoyo; mangĩtũũraga, tũgĩkue.”

⁵ Hwaĩ-inĩ gũkĩira magĩũkĩra, magĩthĩ kambĩ-inĩ ya Asuriata. Nao maakinya nyumĩrĩra ya kambĩ, magĩkora gũtiarĩ mũndũ o na ūmwe kuo, ⁶ nĩgũkorwo Jehova nĩatũmĩte andũ a ita rĩa Asuriata maigwe mũkubio wa ngaari cia ita, na wa mbarathi, na wa mbũtũ nene; nĩ ūndũ ūcio makĩrana atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, mũthamaki wa Isiraeli nĩakomborete athamaki a Ahiti na a Misiri nĩguo matũtharĩkĩre!” ⁷ Nĩ ūndũ ūcio magĩũkĩra, makĩũra hwaĩ-inĩ na mairia, magĩtiga hema ciao, o na mbarathi, na ndigiri. Magĩtiga kambĩ o ro ūguo yarĩ, na makĩũra nĩguo mahonokie mĩoyo yao.

⁸ Andũ arĩa maarĩ na mangũ magĩkinya nyumĩrĩra ya kambĩ, na magĩtoonya hema-inĩ ĩmwe. Makĩrĩa na makĩnyua, na magĩkuua betha, na thahabu, o na nguo, magĩthĩ magĩcihitha. Magĩcooka rĩngĩ magĩtoonya hema ĩngĩ, makĩoya indo iria ciarĩ kuo o nacio magĩcihitha.

⁹ Magĩcooka makĩrana atĩrĩ, “Rĩu tũtireka wega. Mũthenya ūyũ nĩ wa kũheana ūhoru mwega, na ithuĩ no gũkira tũkirĩte naguo. Tũngĩeterera nginya gũkĩe, no tũherithio. Rekei tũthĩ o ro rĩu, tũkaheane ūhoru ūyũ nyũmba-inĩ ya mũthamaki.”

¹⁰ Nao magĩthĩ magĩta arangĩri a ihingo cia itũũra, makĩmeera atĩrĩ, “Nĩtũgũthĩte kambĩ-inĩ ya Asuriata, na gũtirĩ mũndũ ũrĩ kuo, gũtirĩ o na mũgambo wa mũndũ, no mbarathi na ndigiri ciohetwo, nacio hema igatigwo o ro ũrĩa ciatarĩ.” ¹¹ Nao arangĩri a ihingo makĩanĩrĩra ūhoru ūcio, naguo ūgĩkinyĩra nyũmba ya mũthamaki.

* 7:1 nĩ ta kilo 7 † 7:1 nĩ ta giramu 11 ‡ 7:1 nĩ ta kilo 15 § 7:3 Andũ arĩa maakoragwo na mangũ matietikĩrĩtio gũikara kambĩ hamwe na andũ arĩa angĩ (Alaw 13:46).

¹² Nake mūthamaki agĩũkĩra ũtukũ, na akĩĩra anene ake atĩrĩ, “Nĩngũmwĩra ũrĩa Asuriata matwĩkĩte. Nĩmamenyete tũrĩ na ng’aragu, nĩ ũndũ ũcio nĩkĩo matigĩte kambĩ, makeehitha kũu gĩthaka-inĩ, magĩĩciiria atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩmekuuma itũũra-inĩ na hĩndĩ ĩyo tũmanyiite mĩgwate marĩ muoyo na tũtoonye itũũra-inĩ inene.’”

¹³ Nake ũmwe wa anene ake agĩcookia atĩrĩ, “Tũma andũ amwe mathiĩ na mbarathi ithano iria itigaire itũũra-inĩ. Ũhoru wao githĩ ndũgũkĩhaana o ta wa Isiraeli othe arĩa marĩ gũkũ thĩinĩ. Īĩ-ni, megũkorwo mahaana o ta Isiraeli aya othe makiriĩ gũthira. Nĩ ũndũ ũcio reke tũmatũme magatuĩrie ũrĩa kũhaana.”

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio magĩthũura ngaari igĩrĩ cia ita na mbarathi ciacio, nake mūthamaki akĩmatũma marũmĩrĩre mbũtũ cia ita cia Asuriata. Nake agĩatha atwarithia akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ mũgatuĩrie ũrĩa kũhaana.” ¹⁵ Makĩmarũmĩrĩra o nginya Jorodani, magĩkora njĩra ĩiyũrite nguo na indo iria Asuriata maatete marĩ ihenya-inĩ makĩũra. Nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa maatũmĩtwo makĩhũndũka na magĩcookeria mūthamaki ũhoru ũcio. ¹⁶ Hĩndĩ ĩyo andũ makiumagara, magĩthiĩ na magĩtaha indo kambĩ-inĩ ya Asuriata. Nĩ ũndũ ũcio kĩbaba kĩmwe kĩa mũtu kĩendagio cekerĩ ĩmwe, na ibaba igĩrĩ cia cairi ciendagio cekerĩ ĩmwe o ta ũrĩa Jehova oigĩte.

¹⁷ Na rĩrĩ, mūthamaki aigĩte mũnene ũrĩa wamũteithagia akorwo arĩ mũrũgamĩrĩri wa kĩhingo, nao andũ makĩmũrangĩrĩria hau kĩhingo-inĩ, agĩkua, o ta ũrĩa mũndũ wa Ngai oigĩte rĩrĩa mūthamaki aathiĩte gwake mũciĩ. ¹⁸ Ũndũ ũcio wekĩkire o ta ũrĩa mũndũ wa Ngai eerĩte mūthamaki: “Ihinda o ta rĩrĩ rũciũ, kĩbaba kĩmwe kĩa mũtu gĩkeendio cekerĩ ĩmwe, nacio ibaba igĩrĩ cia cairi ikeendio cekerĩ ĩmwe kĩhingo-inĩ gĩa Samaria.”

¹⁹ Mũnene ũcio eerĩte mũndũ wa Ngai atĩrĩ, “O na Jehova angĩhingũra ndirica cia igũrũ-rĩ, ũndũ ũcio wahoteka?” Nake mũndũ wa Ngai aamũcookeirie atĩrĩ, “Nĩũkawona na maitho maku, no ndũkaarĩa o na kĩ!” ²⁰ Ũguo noguo gwekĩkire kũrĩ mũnene ũcio, nĩgũkorwo andũ maamũrangĩrĩrie hau kĩhingo-inĩ, agĩkua.

8

Mūshunami Gũcookerio Mũgũnda

¹ Na rĩrĩ, Elisha akĩĩra mūtumia ũrĩa aariũkĩrie mwana atĩrĩ, “Thiĩ hamwe na andũ a nyũmba yaku mũgaikare kwa ihinda kũrĩa mũngĩhota gũikara, tondũ Jehova nĩatuĩte kũgĩe ng’aragu bũrũri-inĩ ũyũ, ĩrĩa ĩkũniina mĩaka mũgwanja.” ² Nake mūtumia ũcio agĩika o ta ũrĩa mũndũ wa Ngai oigĩte. We mwene na andũ a nyũmba yake magĩthiĩ na magĩikara bũrũri wa Afilisti mĩaka mũgwanja.

³ Na rĩrĩ, mĩaka mũgwanja yathira-rĩ, akiuma bũrũri wa Afilisti, agĩthiĩ kũrĩ mūthamaki kũmũthaita nĩ ũndũ wa nyũmba na gĩthaka gĩaake. ⁴ Mūthamaki aaragia na Gehazi, ndungata ya mũndũ wa Ngai, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta njĩra maũndũ mothe manene marĩa Elisha aaneka.” ⁵ O rĩrĩa Gehazi eeraga mūthamaki ũrĩa Elisha aariũkirie mũndũ-rĩ, mūtumia ũrĩa wariũkĩrio mũriũ nĩ Elisha agĩũka gũthaita mūthamaki nĩ ũndũ wa nyũmba na gĩthaka gĩaake.

Nake Gehazi akiuga atĩrĩ, “Mūthamaki mwathi wakwa, ũyũ nĩwe mūtumia ũcio, na mũriũ ũrĩa wariũkĩrio nĩ Elisha nĩwe ũyũ.” ⁶ Nake mūthamaki akĩũria mūtumia ũhoru ũcio, nake akĩmũhe ũhoru.

Nĩngĩ mūthamaki akĩĩra mũnene ũmwe wake ũhoru wa mūtumia ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũcookerie kĩrĩa gĩothe kĩarĩ gĩaake, hamwe na uumithio wotha wa gĩthaka gĩaake, kuuma mũthenya ũrĩa oimire bũrũri ũyũ o nginya rĩu.”

Hazaeli Kũũraga Beni-Hadadi

⁷ Na rĩrĩ, Elisha agĩthiĩ Dameski, nake Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata aarĩ mũrũaru. Rĩrĩa mūthamaki eerirwo atĩrĩ, “Mũndũ wa Ngai nĩokĩte nginya gũkũ,” ⁸ akĩĩra Hazaeli atĩrĩ, “Oya kĩheo, ũthiĩ ũtũnge mũndũ wa Ngai. Tuĩria ũhoru harĩ Jehova na ũndũ wake; mũũrie atĩrĩ, ‘Nĩ nĩngũhona ndwari ĩno?’”

⁹ Nĩ ũndũ ũcio Hazaeli agĩthiĩ gũtũnga Elisha, akuuĩte kĩheo kĩa indo iria njega cia Dameski,* ikuuĩtwo nĩ ngamĩira mĩrongo ĩna. Hazaeli agĩthiĩ, akĩrũgama mbere ya Elisha, akĩmwĩra atĩrĩ,

* 8:9 Itũũra rĩa Dameski rĩarĩ ngumo ũhoru-inĩ wa wonjoria, na rĩarĩ gatagatĩ ka bũrũri wa Misiri, na Asia Nini, na Mesopotamia.

“Mūrũguo Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata nĩwe wandũma ngũũrie atĩrĩ, ‘Nĩ nĩngũhona ndwari ĩno?’”

¹⁰ Nake Elisha agĩcookia atĩrĩ, “Thiĩ ũmwĩre atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩũkũhona’; no Jehova nĩanguũrĩrie atĩ no egũkua.” ¹¹ Elisha akĩmũkũũrĩra maitho amũrorete nginya Hazaeli agĩconoka. Nake mũndũ wa Ngai akĩambĩrĩria kũrĩra.

¹² Nake Hazaeli akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kĩratũma mwathi wakwa arĩre?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũndũ nĩnjũũĩ ũũru ũrĩa ũkaarehere andũ a Isiraeli. Nĩũgacina cĩĩgitĩro ciao iria nũmu, na ũũrage aanake ao na rũhiũ rwa njora, ũtungumanie twana twao thi, na ũtarũre nda cia andũ-a-nja arĩa marĩ nda.”

¹³ Nake Hazaeli akĩmũũria atĩrĩ, “Ndungata ĩno yaku ĩtariĩ ta ngui-rĩ, yahota atĩa gwĩka ũndũ mũnene ũguo?”

Nake Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova nĩanyonetie atĩ nĩũgatuĩka mũthamaki wa Suriata.”

¹⁴ Ningĩ Hazaeli agĩtigana na Elisha agĩcooka kũrĩ mwathi wake. Rĩrĩa Beni-Hadadi aamũũrĩrie atĩrĩ, “Elisha akwĩrie atĩa?” Hazaeli akĩmũcookeria atĩrĩ, “Anjĩrĩre ti-itherũ nĩũkũhona.” ¹⁵ No mũthenya ũyũ ũngĩ Hazaeli akĩoya taama mũritũ, akĩũtobokia maaĩ-inĩ, akĩhumbĩra mũthamaki ũthiũ naguo, o nginya agĩkua. Nake Hazaeli agĩthamaka ithenya rĩake.

Jehoramu Mũthamaki wa Juda

¹⁶ Mwaka-inĩ wa ĩtano wa wathani wa Joramu mũrũ wa Ahabu mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, Jehoramu mũrũ wa Jehoshafatu akĩambĩrĩria gũthamaka Juda. ¹⁷ Jehoramu aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ĩnana. ¹⁸ Nĩathiire na mĩthiire ya athamaki a Isiraeli, o ta ũrĩa nyũmba ya Ahabu yekĩte, nĩgũkorwo aahikirie mwarĩ wa Ahabu. Nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. ¹⁹ No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ndungata yake Daudi, Jehova ndeendaga kwananga Juda. Nĩeranĩre atĩ nĩegũtũũria tawa nĩ ũndũ wa Daudi na njaro ciake nginya tene.

²⁰ Mahinda ma Jehoramu-rĩ, andũ a Edomu nĩmaremeire Juda na makĩgĩa na mũthamaki wao ene. ²¹ Nĩ ũndũ ũcio Jehoramu agĩthiĩ Zairu hamwe na ngaari ciake ciothe cia ita. Andũ a Edomu makĩmũrigiicĩria hamwe na anene a ngaari ciake cia ita, no agĩũkĩra na akĩũra ũtukũ; narĩ ita rĩake, o na kũrĩ o ũguo, rĩkĩũra rĩgĩcooka mũciĩ. ²² Nginyagia ũmũthĩ andũ a Edomu matũũruga maremeire Juda. Andũ a Libina o nao makĩrega watho wa Juda o ihinda-inĩ rĩu.

²³ Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoramu, na marĩa mothe eekire, githĩ matandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma mahinda ma athamaki a Juda? ²⁴ Nake Jehoramu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo hamwe nao itũũra-inĩ rĩa Daudi. Nake mũriũ Ahazia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

Ahazia mũthamaki wa Juda

²⁵ Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩĩrĩ wa wathani wa Joramu mũrũ wa Ahabu mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, Ahazia mũrũ wa Jehoramu mũthamaki wa Juda nĩguo ambĩrĩrie gũthamaka. ²⁶ Ahazia aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na ĩĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mwaka ũmwe. Nyina eetagwo Athalia, mwarĩ wa mwana wa Omuri mũthamaki wa Isiraeli.[†] ²⁷ Nake Ahazia agĩthiĩ na mĩthiire ya nyũmba ya Ahabu, na agĩka ũũru maitho-inĩ ma Jehova o ta ũrĩa nyũmba ya Ahabu yekĩte, nĩgũkorwo nĩmatarainie na nyũmba ya Ahabu nĩ ũndũ wa kũhikania kuo.

²⁸ Ahazia nĩmathiire na Joramu mũrũ wa Ahabu nĩguo makarũe na Hazaeli mũthamaki wa Suriata kũu Ramothu-Gileadi. Nao Asuriata makĩguraria Joramu; ²⁹ nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Joramu akĩhũndũka, agĩthiĩ Jezireeli nĩguo akahonie nguraro iria aagurarĩtio nĩ Asuriata kũu Ramothu makĩrũa na Hazaeli mũthamaki wa Suriata.

Hĩndĩ ĩyo Ahazia mũrũ wa Jehoramu mũthamaki wa Juda agĩkũrũka, agĩthiĩ Jezireeli akarore Joramu mũrũ wa Ahabu, tondũ nĩagurarĩtio.

9

Jehu Gũitĩrĩrio Maguta Atũike Mũthamaki wa Isiraeli

[†] 8:26 Mũtumia wa Mũthamaki Joramu eetagwo Athalia, na aarĩ mwarĩ wa Ahabu.

¹ Na rĩrĩ, mūnabii Elisha agĩta mūdũ ũmwe wa thiritũ ya anabii, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thinĩkĩra nguo yaku ya igũrũ mūcibi-inĩ, na ũkuue mbũthũ ĩno ya maguta, ũthĩĩ nginya Ramothu-Gileadi. ² Wakinya kũu, ũcarie Jehu mūrũ wa Jehoshafatu, mūrũ wa Nimushi. ũthĩĩ kūrĩ we, ũmūtigithanie na andũ a thiritũ yake, ũmũingĩrie kanyũmba ga thĩĩnĩ. ³ Ũcooke woe mbũthũ ya maguta ũmūtĩrĩrie mūtwe na uuge atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Ndagũitĩrĩria maguta ũtuĩke mũthamaki wa Isiraeli.’ Ũcooke ũhingũre mūrango ũre; ndũgaikare!”

⁴ Nĩ ũndũ ũcio mwanake ũcio mūnabii agĩthĩĩ nginya Ramothu-Gileadi. ⁵ Rĩrĩa aakinyire kuo, agĩkora anene a mbūtũ cia ita maikarĩte hamwe. Akĩra mūnene wao atĩrĩ, “Mūnene, ndĩ na ndũmĩrĩri yaku.”

Nake Jehu akĩũria atĩrĩ, “Ithuothe-rĩ, nĩ ũrĩkũ ũrĩ na ndũmĩrĩri yake?”

Nake akĩmūcookeria atĩrĩ, “Nĩwe mūnene, ndũmĩrĩri nĩ yaku.”

⁶ Jehu agĩũkĩra, akĩingĩra nyũmba. Nake mūnabii agĩtĩrĩria Jehu maguta mūtwe, akiuga atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga ũũ: ‘Ndagũitĩrĩria maguta ũtuĩke mũthamaki wa andũ a Jehova a Isiraeli. ⁷ Wee-rĩ, nĩũkaniina nyũmba ya Ahabu mwathi waku nĩgeetha ndĩrĩhĩrie thakame ya anabii ndungata ciakwa, na thakame ya ndungata cia Jehova ciothe ĩrĩa yaitirwo nĩ Jezebeli. ⁸ Nyũmba yothe ya Ahabu nĩgathira biũ. Nĩnganiina nyũmba yothe ya Ahabu na ndĩmũniĩnĩre arũme othe, arĩa ngombo na arĩa matarĩ ngombo thĩĩnĩ wa Isiraeli. ⁹ Nyũmba ya Ahabu ngaamĩtua o ta nyũmba ya Jeroboamu mūrũ wa Nebati, na ta ya Baasha mūrũ wa Ahija. ¹⁰ Ha ũhoro wa Jezebeli-rĩ, agaatabuurangwo nĩ ngui arĩ mũgũnda-inĩ wa Jezireeli, na gũtirĩ mūdũ ũkaamũthika.’” Nake akĩhingũra mūrango akĩũra.

¹¹ Hĩndĩ ĩrĩa Jehu oomire nja kūrĩ anene a thiritũ yake, mūdũ ũmwe wao akĩmũũria atĩrĩ, “Maũndũ mothe nĩ mega? Mũgũrũki ũcio egũũkĩte kūrĩ we nĩkĩ?”

Nake Jehu agĩcookia atĩrĩ, “Wee nĩũũ mūdũ ũcio o na maũndũ marĩa aaragia.”

¹² Nao makiuga atĩrĩ, “Tiga gũtũheenia, twĩre ma.”

Jehu akiuga atĩrĩ, “Anjĩra ũũ: ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndagũitĩrĩria maguta ũtuĩke mũthamaki wa Isiraeli.’”

¹³ Nao makĩhiũha kuoya nguo ciao cia igũrũ, magĩciara ngathĩ-inĩ cia nyũmba arũgame ho, magĩcooka makĩhuha karumbeta na makĩanĩrĩra atĩrĩ, “Jehu nĩwe mũthamaki!”

Jehu Kũũraga Joramu na Ahazia

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio, Jehu mūrũ wa Jehoshafatu, mūrũ wa Nimushi, agĩciĩrĩra gũũkĩrĩra Joramu. (Hĩndĩ ĩyo Joramu na Isiraeli yothe maagitagĩra Ramothu-Gileadi, kuuma kūrĩ Hazaeli mũthamaki wa Suriata. ¹⁵ No Mũthamaki Joramu nĩacookete Jezireeli akahonie ĩronda ĩria aagurarĩtio nĩ Asuriata, rĩrĩa maarũaga na Hazaeli mũthamaki wa Suriata.) Nake Jehu akiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩmwetĩkĩra ũguo, mūtikareke mūdũ o na ũmwe oime itũũra-inĩ athĩĩ akaheane ũhoro ũcio Jezireeli.” ¹⁶ Ningĩ Jehu akĩhaica ngaari yake ya ita, agĩthĩĩ Jezireeli, tondũ nĩkuo Joramu aahurũkĩte, na Ahazia mũthamaki wa Juda nĩaikũrũkĩte agathĩĩ kũmũrora.

¹⁷ Hĩndĩ ĩrĩa mūrori wa itũũra aarũgamĩte mũthiringo-inĩ mũraiho na igũrũ kũu Jezireeli, akĩona mbūtũ cia ita cia Jehu igĩũka, agĩitana, akiuga atĩrĩ, “Nĩndĩrona mbūtũ cia ita igĩũka.”

Nake Joramu agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Ethaaĩ mūdũ wa mbarathi, ũmūtũme athĩĩ acitũnge, aciũrie atĩrĩ, ‘Mũũkĩte na thayũ?’”

¹⁸ Nake mūdũ ũcio akĩhaica mbarathi, agĩthĩĩ gũtũnga Jehu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũũ nĩguo mũthamaki ekũũria: ‘Wee-rĩ, ũũkĩte na thayũ?’”

Nake Jehu akĩmūcookeria atĩrĩ, “Ũrĩ na ũhoro ũrĩkũ na thayũ? Nyuma thuutha.”

Nake mūrori wa itũũra agĩcookia ũhoro, akiuga atĩrĩ, “Mūdũ ũrĩa twatũma nĩakinya harĩo, na ndaracooka na gũkũ.”

¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩtũma mūdũ wa keerĩ wa mbarathi. Aakinya kūrĩ o akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo mũthamaki eekũũria: ‘Mũũkĩte na thayũ?’”

Nake Jehu agĩcookia atĩrĩ, “Ũrĩ na ũhoro ũrĩkũ na thayũ? Nyuma thuutha.”

²⁰ Nake mūrōri wa itūūra agĩcookia ūhoro, akiuga atĩrĩ, “Nĩakinya harĩo, no-o nake ndaracooka na gũkũ. Mūtwarĩre wa ngaari ya ita nĩ ta mūtwarĩre wa Jehu mūrũ wa Nimushi; atwarithagia ta mūgūrũki.”

²¹ Nake Joramu agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Ohererai mbarathi ngaari-inĩ yakwa ya ita.” Na ciohererwo, Joramu mūthamaki wa Isiraeli na Ahazia mūthamaki wa Juda makiumagara, o mūdũ arĩ ngaari-inĩ yake ya ita, magatũnge Jehu. Magĩcemanania nake kamūgũnda-inĩ karĩa kaarĩ ka Nabothu ūrĩa Mūjezireeli. ²² Rĩrĩa Joramu onire Jehu, akĩmūŭria atĩrĩ, “Jehu, ūũkĩte na thayũ?”

Nake Jehu agĩcookia atĩrĩ, “Kūngĩgĩa na thayũ atĩa, ūhooi wa mĩhianano wothe na ūrogi wa nyũkwa, Jezebeli, ūingĩhĩte ūũ?”

²³ Joramu akĩgarūrũka akĩūra, akiugaga atĩrĩ, “Ahazia, kūrĩ na njikanĩrĩrio!”

²⁴ Hĩndĩ ūyo Jehu akĩruta ūta wake, akĩratha Joramu gatagatĩ ga ciande. Naguo mūguĩ ūgĩtheeca ngoro yake, agĩtungumana ngaari-inĩ yake. ²⁵ Nake Jehu akĩra Bidikari mūnene wa ngaari yake ya ita atĩrĩ, “Muoe ūmũikie mūgũnda-inĩ ūrĩa warĩ wa Nabothu ūrĩa Mūjezireeli. Ririkana rĩrĩa nĩ nawe twatwaraga ngaari cia ita tūrĩ thuutha wa ithe Ahabu, rĩrĩa Jehova aaririe ūrathi ūyũ ūmũkonĩ, akiuga ūũ: ²⁶ ‘Mũthenya wa ira nĩndĩronire thakame ya Nabothu na thakame ya ariũ ake, nĩguo Jehova ekuuga, na ti-itherũ nĩngatũma ūmĩrĩhĩre mūgũnda-inĩ o ūyũ, nĩguo Jehova ekuuga.’ Rĩu kĩmuoe, ūmũikie mūgũnda-inĩ ūcio, kũringana na kiugo kĩa Jehova.”

²⁷ Hĩndĩ rĩa Ahazia mūthamaki wa Juda onire ūrĩa kwahaana, akĩūra na njĩra ya Bethi-Hagani. Nake Jehu akĩmũhanyũkia, akĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Mũŭragei o nakel!” Nao makĩmũgurarĩria arĩ ngaari-inĩ yake ya ita erekeire Guri hakuhĩ na Ibileamu, no akĩŭrĩra Megido, agĩkuĩra kuo. ²⁸ Nacio ndungata ciake ikĩmũkuua na ngaari ya ita, ikĩmũtwara Jerusalemu, na makĩmũthika hamwe na maithe make mbĩrĩra-inĩ yake, itūūra-inĩ rĩa Daudi. ²⁹ (Ahazia aatuũkĩte mūthamaki wa Juda mwaka-inĩ wa ikũmi na ūmwe wa wathani wa Joramu mūrũ wa Ahabu).

Jezebeli kũŭragwo

³⁰ Ningĩ Jehu agĩthĩ Jezebeli. Na rĩrĩa Jezebeli aaiguire ūguo-rĩ, akĩhaka maitho make rangi na akĩgemia njuĩrĩ yake, agĩcũthĩrĩria nja arĩ ndirica-inĩ. ³¹ Rĩrĩa Jehu aatoonyaga kĩhingo-inĩ, Jezebeli akĩmũŭria atĩrĩ, “Ūũkĩte na thayũ, Zimuri, wee mũŭragi wa mwathi waku?”

³² Nake Jehu akĩrora na igūrũ ndirica-inĩ, agĩtana akĩŭria atĩrĩ, “Nũũ ūrĩ mwena wakwa? Nũũ?” Nao andũ eerĩ kana atatũ maarĩ ahakũre makĩmũrora arĩ thĩ. ³³ Nake Jehu akiuga atĩrĩ, “Mũikie thĩ!” Nĩ ūndũ ūcio makĩmũkia akĩgũa thĩ, nayo thakame ĩmwe yake ikĩminjũkĩra rũthingo o hamwe na mbarathi iria ciamũrangagĩrĩria thĩ na magūrũ ma cio.

³⁴ Jehu agĩtoonya nyũmba ya ūthamaki thĩinĩ akĩrĩa na akĩnyua. Nake akiuga atĩrĩ, “Menyererai mūdũ-wa-nja ūcio mūrume, na mũmũthike tondũ araarĩ mwarĩ wa mūthamaki.” ³⁵ No rĩrĩa maathĩre nja makamũthike, matiakorire kĩndũ o na kĩmwe kĩa mwĩrĩ wake, tiga o ihĩndĩ rĩa mūtwe wake, na magūrũ, na moko make. ³⁶ Nao makĩhũndũka, makĩra Jehu ūhoro ūcio, nake akiuga atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩ kiugo kĩa Jehova kĩrĩa aaririe na kanua ka ndungata yake Elija ūrĩa Mūtishibi, akiuga atĩrĩ: Nguĩ nĩkaarĩa mwĩrĩ wa Jezebeli kamūgũnda-inĩ ka Jezireeli. ³⁷ Nakĩo kĩimba kĩa Jezebeli gĩgaatuĩka o ta rũrua kĩrĩ thĩ kamūgũnda-inĩ ka Jezireeli, nĩgeetha gũtikagĩe mūdũ ūkaahota kuuga atĩrĩ, ‘Ūyũ nĩ Jezebeli.’”

10

Andũ a Nyũmba ya Ahabu Kũŭragwo

¹ Na rĩrĩ, Samaria kwarĩ na ariũ a nyũmba ya Ahabu mĩrongo mūgwanja. Nĩ ūndũ ūcio Jehu akĩandĩka marũa akĩmatũma Samaria kūrĩ anene a Jezireeli, na athuuri, na areri a ciana cia Ahabu, akĩmeera atĩrĩ, ² “Tondũ mūrĩ na ciana cia mwathi wanyu, na ningĩ mūrĩ na ngaari cia ita na mbarathi, na itūūra inene rĩirigĩre na thingo cia hinya, o na indo cia mbaara-rĩ, marũa maya maamũkinyĩra-rĩ, ³ thuurai mūrĩ ūrĩa mwega na mwagĩrĩru muno wa mwathi wanyu, na mũmũikarĩrie gĩtĩ kĩa ūnene gĩa ithe. Mũcooke mūrũĩrĩre nyũmba ya mwathi wanyu.”

⁴ No-o makĩmaka makiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo athamaki eerĩ matiigana kũmũtooria-rĩ, ithuĩ twakĩhota atĩa?”

⁵ Nĩ ũndũ ũcio ũrĩa warĩ mūrōri wa maũndũ ma nyũmba ya ũthamaki, na mwathi wa itũũra, na athuuri, na areri a ciana magĩtũmĩra Jehu ndũmĩrĩri ño: “Ithuĩ tũrĩ ndungata ciaku, na nĩtũgwĩka ũrĩa wothe ũkuuga. Tũtiigũtua mũndũ o na ũmwe mũthamaki; wee ñka o ũrĩa ũngĩona kwagĩrĩre.”

⁶ Nake Jehu akĩmaandĩkĩra marũa ma keerĩ akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo mūrĩ mwena wakwa na nĩmũkũnjathĩkĩra, ũragai ariũ a mwathi wanyu, mũgooka na ciongo ciao gũkũ Jezireeli ihinda o ta rĩrĩ rũciũ.”

Na rĩrĩ, ariũ a mũthamaki mĩrongo mũgwanja maarĩ na atongoria a itũũra arĩa maamareraga. ⁷ Na rĩrĩa marũa maakinyire, andũ acio makĩnyiita ariũ acio mĩrongo mũgwanja a mũthamaki na makĩmooraga othe. Magĩkĩra ciongo ciao ikabũ-inĩ, magĩcitwarĩra Jehu o kũu Jezireeli. ⁸ Rĩrĩa mũndũ ũrĩa watũmitwo aakinyire, akĩra Jehu atĩrĩ, “Nĩmarehe ciongo cia ciana cia mũthamaki.”

Nake Jehu agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Ciigei irũndo igĩrĩ itoonjero-inĩ rĩa itũũra o nginya rũciĩnĩ.”

⁹ Rũciĩnĩ rũrũ rũngĩ Jehu akiumagara. Akĩrũgama mbere ya andũ othe, akiuga atĩrĩ, “Inyuĩ mũtihĩtĩtie. Nĩ nĩ nĩ ndaciĩrĩre ndundu ya gũũkĩrĩa mwathi wakwa na ngĩmũũraga, no nũũ ũragĩte andũ aya othe? ¹⁰ Menyai ũũ, atĩ gũtirĩ kiugo o na kĩmwe kĩarĩtio nĩ Jehova igũrũ rĩa nyũmba ya Ahabu gĩtakahingio. Jehova ekĩte o ũrĩa oigĩte na kanua ka ndungata yake Elija.” ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Jehu akĩũraga andũ othe a nyũmba ya Ahabu arĩa maatigaire kũu Jezireeli, o ũndũ ũmwe na atongoria ake othe, na arata ake a hakuhĩ, o na athĩnjĩri-ngai ake, na gũtirĩ mũndũ wahonokire.

¹² Jehu agĩcooka akiumagara, agĩthĩ Samaria. Aakinya Bethi-Ekedi ya Arĩithi-rĩ, ¹³ agĩtũngana na andũ amwe arĩa maatarainie na Ahazia mũthamaki wa Juda akĩmooria atĩrĩ, “Inyuĩ mūrĩ a?”

Nao magĩcookia atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ a nyũmba ya Ahazia, na tũũkĩte kũgeithia mbarĩ ya mũthamaki, na ya mũtumia wa mũthamaki.”

¹⁴ Nake agĩathana atĩrĩ, “Nĩmanyiitwo marĩ muoyo!” Nĩ ũndũ ũcio makĩmatwara marĩ muoyo makĩmooragĩra gĩthima-inĩ kĩa Bethi-Ekedi, maarĩ andũ mĩrongo ñna na eerĩ. Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wahonokire.

¹⁵ Nake aarĩkia kuuma kũu, agĩkora Jehonadabu mūrũ wa Rekabu,* o nake okĩte kũmũtũnga. Nake Jehu akĩmũgeithia, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee ũrĩ na ũiguano na nĩ, o ta ũrĩa ndĩ na ũiguano nawe?”

Nake Jehonadabu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ñ ndĩ nago.”

Nake Jehu akiuga atĩrĩ, “Kũngĩkorwo nĩ ũguo-rĩ, rehe guoko.” Nĩ ũndũ ũcio Jehonadabu agĩka ũguo, nake Jehu akĩmũteithĩrĩra kũhaica ngaari-inĩ ya ita. ¹⁶ Nake Jehu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka tũthĩ nawe ũkeonere ũrĩa ndĩrutaniĩrie na kĩyo nĩ ũndũ wa Jehova.” Nake akĩmũkuua na ngaari yake ya ita.

¹⁷ Rĩrĩa Jehu aakinyire Samaria-rĩ, akĩũraga andũ othe a nyũmba ya Ahabu arĩa maatigaire, akĩmaniina kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩtio nĩ Elija.

Ndungata cia Baali

¹⁸ Ningĩ Jehu agĩcookereria andũ othe hamwe, akĩmeera atĩrĩ, “Ahabu aatungatĩre Baali o hanini; no Jehu ekũmũtungatĩra makĩria. ¹⁹ Na rĩrĩ, tũmanĩrai anabii othe a Baali, na atungati othe ayo, o na athĩnjĩri-ngai ayo othe. Tigĩrĩrai atĩ gũtirĩ o na ũmwe ũtarĩ ho, tondũ nĩngũrutĩra Baali igongona inene. Mũndũ wothe ũkwaga gũũka, ndegũtũũra muoyo.” Nowe Jehu ekaga ũguo arĩ na wara wa kũũraga atungati othe a Baali.

²⁰ Nake Jehu akiuga atĩrĩ, “Ñtanai kũũngano gĩa gũtũĩthia Baali.” Nĩ ũndũ ũcio magĩkĩanĩrĩra kũũngano kũu. ²¹ Nake agĩcooka agĩtũma ũhoru kũndũ guothe Isiraeli, nao atungati othe a Baali magĩũka; na gũtirĩ o na ũmwe watĩĩrĩre. Makĩgomana hekarũ-inĩ ya Baali o nginya ikĩiyũra kuuma mwena ũmwe nginya ũrĩa ũngĩ. ²² Nake Jehu akĩra mũikaria wa harĩa nguo ciaigagwo atĩrĩ, “Rehere ndungata ciothe cia Baali nguo.” Nĩ ũndũ ũcio agĩcirehere nguo.

²³ Hĩndĩ ñyo Jehu na Jehonadabu mūrũ wa Rekabu magĩtoonya hekarũ ya Baali. Jehu akĩra ndungata cia Baali atĩrĩ, “Rorai mĩena yothe muone atĩ gũtirĩ ndungata cia Jehova irĩ haha hamwe na inyuĩ, o tiga ndungata cia Baali.” ²⁴ Nĩ ũndũ ũcio magĩtoonya marute magongona, na maruta ma njino. Na rĩrĩ, Jehu nĩagĩte arũme mĩrongo ñnana kũu nja akameera atĩrĩ: “Ūmwe wanyu angĩrekereria mũndũ wa arĩa ngũneana moko-inĩ manyu oore-rĩ, we egũkua itheriya rĩa mũndũ ũcio.”

* 10:15 Ciana cia Rekabu ciarĩ na kiyō gĩa gũtungatĩra Ngai (Jer 35:6-10), na mũtũũrĩre wacio ndwarĩ na maũndũ maingĩ ma gũwĩtanga.

²⁵ Rĩrĩa Jehu aarĩkirie kũruta igongona rĩa njino-rĩ, agĩatha arangĩri na anene ao atĩrĩ, “Toonyai thĩinĩ mũmooorage; mũtikareke mũndũ o na ũmwe wao oore.” Nĩ ũndũ ũcio makĩmooorage na hiũ cia njora. Nao arangĩri na anene ao magĩkia mĩrĩ yao nja, magĩcooka magĩtoonya ihooero rĩa na thĩinĩ rĩa hekarũ ya Baali. ²⁶ Nao makĩruta ihiga rĩrĩa rĩamũre nja ya hekarũ ya Baali na makĩrĩcina. ²⁷ Makĩmomora ihiga rĩrĩa rĩamũre rĩa Baali, na magĩtharia hekarũ ya Baali makĩmĩtua kĩoro o na nginya ũmũthĩ.

²⁸ Nĩ ũndũ ũcio Jehu akĩniina biũ ũhooi wa Baali thĩinĩ wa Isiraeli. ²⁹ No rĩrĩ, ndaatiganire na mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa aatũmire Isiraeli meehie ma kũhooya mĩhianano ya njaũ ya thahabu kũu Betheli na Dani.

³⁰ Nake Jehova akĩra Jehu atĩrĩ, “Tondũ nĩwĩkĩte wega, ũkahingia ũrĩa kwagĩrĩre maitho-inĩ makwa, na ũgeeka nyũmba ya Ahabu ũrĩa ndaatanyĩte kũmeka-rĩ, njaro ciaku igũtũura ithamakagĩra Isiraeli nginya rũciarorwa kana.” ³¹ No Jehu ndaigana kũmenyerera kũiga watho wa Jehova, Ngai wa Isiraeli, na ngoro yake yothe. Ndaigana gũtigana na mehia ma Jeroboamu, marĩa atũmĩte andũ a Isiraeli mehie.

³² Matukũ-inĩ macio, Jehova nĩambĩrĩrie kũnyiihia mĩhaka ya Isiraeli. Hazaeli nĩatooririe andũ a Isiraeli bũrũri-inĩ wao wothe ³³ mwena wa irathĩro wa Jorodani na bũrũri-inĩ wothe wa Gileadi, (Bũrũri wa Gadi na Rubeni na Manase), kuuma Aroeri gũtwarana na mũkuru wa Arinoni, kũgerera Gileadi nginya Bashani.

³⁴ Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehu-rĩ, na marĩa mothe eekire, na marĩa mothe ahingirie-rĩ, githĩ matandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli?

³⁵ Nake Jehu akĩhurũka na maithe make na agĩthikwo Samaria. Nake mũriũ Jehoahazu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. ³⁶ Narĩo ihinda rĩrĩa Jehu aathamakĩre Isiraeli kũu Samaria rĩarĩ mĩaka mĩrongo tĩrĩ na ĩnana.

11

Athalia na Joashu

¹ Rĩrĩa Athalia nyina wa Ahazia onire atĩ mũriũ nĩakua-rĩ, agĩthiĩ na mbere kũũraga andũ othe a nyũmba yothe ya ũthamaki. ² No rĩrĩ, Jehosheba, mwarĩ wa Mũthamaki Jehoram na mwarĩ wa nyina na Ahazia, akĩoya Joashu mũrũ wa Ahazia akĩmweheria kuuma kũrĩ ariũ a mũthamaki ariĩ maakirie kũũragwo. Akĩmũiga hamwe na mũrerĩ wake kanyũmba ga gũkoma, akĩmũhitha kuuma kũrĩ Athalia; nĩ ũndũ ũcio Joashu ndaigana kũũragwo. ³ Aikarire ahithĩtwo hamwe na mũrerĩ wake thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova* mĩaka ĩtandatũ ĩrĩa Athalia aathamakire bũrũri ũcio.

⁴ Mwaka-inĩ wa mũgwanja, Jehoiada agĩtũmanĩra anene a ikundi ariĩ maathaga thigari igana rĩmwe, thĩinĩ wa andũ ariĩ meetagwo Akari, na arangĩri nao magĩũka kũrĩ we kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. Nake akĩgĩa kĩrĩkanĩro nao na akĩmehĩtithĩria kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. Agĩcooka akĩmoonia mũriũ wa mũthamaki. ⁵ Akĩmaatha akĩmeera atĩrĩ, “Mũgwĩka ũũ: Inyuĩ ariĩ othe mũgaakorwo mũrĩ wĩra mũthenya wa thabatũ-rĩ, gĩcunjĩ kĩmwe kĩanyu gĩa ithatũ gĩkaarangĩra nyũmba ya ũthamaki, ⁶ nakĩo gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩrangĩre Kĩhingo gĩa Suri, ningĩ gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩkorwo kĩhingo-inĩ kĩria kĩrĩ thuutha wa arangĩri ariĩ mateithanagia kũrangĩra hekarũ, ⁷ na inyuĩ andũ ariĩ makoragwo thĩinĩ wa ikundi ĩcio ingĩ igĩrĩ, ariĩ matakoragwo wĩra mũthenya wa thabatũ-rĩ, othe maaarangĩra hekarũ nĩ ũndũ wa mũthamaki. ⁸ Mũikare mũthiũrũrũkĩrie mũthamaki, o mũndũ anyiitĩte indo ciake cia mbaara na guoko. Mũndũ o na ũrĩkũ angĩkaamũkuhĩrĩria no nginya ooragwo. Mũikare hakuhĩ na mũthamaki o harĩa hothe angĩthiĩ.”

⁹ Nao anene a ita ariĩ maathaga ikundi cia andũ igana rĩmwe magĩka o ta ũrĩa Jehoiada, mũthĩnjĩri-Ngai aathanĩte. O mũnene akĩoya andũ ake, ariĩ maathiiaga wĩra mũthenya ũcio wa thabatũ na ariĩ moimagĩra wĩra hĩndĩ ĩyo, othe magĩũka kũrĩ Jehoiada mũthĩnjĩri-Ngai. ¹⁰ Nake akĩhe anene acio matimũ na ngo iria ciarĩ cia Mũthamaki Daudi, iria ciakoragwo hekarũ-inĩ ya Jehova. ¹¹ Nao arangĩri, o mũndũ ariĩ na indo ciake cia mbaara, magĩthiũrũrũkĩria mũthamaki hau hakuhĩ na kĩgongona, na magĩthiũrũrũkĩria hekarũ kuuma mwena wa gũthini nginya mwena wa gathigathini wayo.

* 11:3 Jehoiada ũrĩa warĩ mũthĩnjĩri-Ngai nĩwe warĩ mũthuuri wa Jehosheba (2Maũ 22:11).

¹² Jehoiada akĩrehe mūrũ wa mũthamaki akĩmwĩkĩra thũmbĩ, akĩmũnengera Ibuku rĩa Kĩrĩkanĩro, na akĩmwanĩrĩra atĩ nĩwe mũthamaki. Makĩmũitĩrĩra maguta, nao andũ makĩhũũra hĩ na makĩanĩrĩra makiugaga atĩrĩ, “Mũthamaki arotũũra nginya tene!”

¹³ Rĩrĩa Athalia aaiguire inegene rĩa andũ na arangĩri, agĩthĩĩ kũrĩ andũ hekarũ-inĩ ya Jehova. ¹⁴ Agĩcũthĩrĩria na akĩona mũthamaki arũgamĩte gĩtugĩ-inĩ o ta ũrĩa mũtugo warĩ. Nao anene na ahuhi tũrumbeta maarũgamĩte hakuhĩ na mũthamaki, nao andũ othe a bũrũri magakena makĩhuhaga tũrumbeta. Nake Athalia agĩtembũranga nguo ciake cia igũrũ, na akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Ungumania! Ungumania!”

¹⁵ Jehoiada mũthĩnjĩri-Ngai agĩatha anene a ita a thigari igana igana arĩa maarĩ arũgamĩrĩri a mbũtũ, akĩmeera atĩrĩ, “Mũrutũrũrei, mũmũrehe arĩ gatagatĩ ga thigari, na mũndũ o wotho ũngĩmuuma thuutha, ooragwo.” Nĩgũkorwo mũthĩnjĩri-Ngai nĩoigĩte atĩrĩ, “Ndakooragĩrwo hekarũ-inĩ ya Jehova.” ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio makĩmũnyiitĩra harĩa mbarathi ciatoonyagĩra igĩthĩĩ nja cia nyũmba ya ũthamaki, makĩmũũragĩra hau.

¹⁷ Nake Jehoiada akĩgĩa na kĩrĩkanĩro gatagatĩ ka Jehova, na mũthamaki, o na andũ, atĩ o nĩmegũtuĩka andũ a Jehova. Ningĩ agĩcooka agĩthondeka kĩrĩkanĩro gatagatĩ ka mũthamaki na andũ.

¹⁸ Nao andũ othe a bũrũri magĩthĩĩ hekarũ-inĩ ya Baali na makĩmĩtharia. Makiunanga igongona na mĩhianano, na makĩũragĩra Matani ũrĩa warĩ mũthĩnjĩri-ngai wa Baali hau mbere ya igongona icio.

Ningĩ Jehoiada mũthĩnjĩri-Ngai akĩga arangĩri hau hekarũ-inĩ ya Jehova. ¹⁹ Nake agĩthĩĩ na anene a ita arĩa maarũgamagĩrĩra ikundi cia thigari igana igana, na Akari, na arangĩri, o hamwe na andũ othe a bũrũri, na marĩ hamwe makĩruta mũthamaki hekarũ-inĩ ya Jehova makĩmũtwara nyũmba ya ũthamaki matoonyeire kĩhingo-inĩ kĩa arangĩri. Hĩndĩ ũyo mũthamaki agĩkarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki. ²⁰ Nao andũ othe a bũrũri magĩkena. Narĩo itũũra rikĩhoorera, tondũ Athalia nĩarĩkĩtie kũũragwo na rũhiũ rwa njora nyũmba-inĩ ya ũthamaki.

²¹ Joashu aarĩ wa mĩaka mũgwanja rĩrĩa aambĩrĩrie gwathana.

12

Joashu Gũcookereria Hekarũ

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mũgwanja wa Jehu, Joashu agĩtuĩka mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩna. Nyina eetagwo Zibia; na oimĩte Birishiba. ² Joashu nĩekire maũndũ marĩa magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova mĩaka ĩrĩa yotho Jehoiada mũthĩnjĩri-Ngai aamũtaarire. ³ No rĩrĩ, kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gwa kũrutĩra magongona gũtieheririo; andũ mathiire na mbere kũrutĩra magongona na gũcinĩra ũbumba kuo.

⁴ Joashu akĩĩra athĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, “Cookanĩrĩrai mbeeca iria ciothe irehagwo irĩ cia maruta marĩa maamũre ma hekarũ ya Jehova, na mbeeca iria irutagwo cia gwĩtara, na mbeeca iria ciamũkagĩrwo kuuma mĩhĩtwa-inĩ ya andũ o na mbeeca iria irehagwo hekarũ na ũndũ wa kwĩyendera. ⁵ ĩtĩkĩriai mũthĩnjĩri-Ngai o wotho aamũkagĩre mbeeca kuuma kũrĩ ũmwe wa aigi a kĩgĩĩna, na mũreke ihũthĩrwo na gũcookereria hekarũ kũrĩa guothe ĩngĩkorwo ĩrĩ tharũku.”

⁶ Na rĩrĩ, o na gũkinyĩria mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ wa Mũthamaki Joashu, athĩnjĩri-Ngai magĩkorwo matiacookereirie hekarũ. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Joashu agĩĩta Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ, akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ mũtaracookereria hekarũ kũrĩa ĩtharũkĩte? Mũtigateie mbeeca ingĩ kuuma kũrĩ aigi kĩgĩĩna, no cineanei nĩguo icookererie hekarũ kũrĩa ĩtharũkĩte.” ⁸ Nao athĩnjĩri-Ngai magĩtikĩra atĩ matikũngania mbeeca ingĩ kuuma kũrĩ andũ, na atĩ o ene tio megũcookereria hekarũ.

⁹ Nake Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai akĩoya ithandũkũ na agĩtũra ngunĩko yarĩo irima. Akĩrĩga mwena wa ũrĩo wa mũndũ agĩtoonya hekarũ ya Jehova. Athĩnjĩri-Ngai arĩa maarangagĩra itoonyero magĩkĩra mbeeca ciothe ithandũkũ-inĩ iria ciarehagwo hekarũ-inĩ ya Jehova. ¹⁰ Hĩndĩ ĩrĩa yotho moonaga mbeeca nĩciaingĩha ithandũkũ-inĩ, mwandĩki-marũa wa mũthamaki na mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene mookaga, magatara mbeeca iria ciakoragwo irehetwo hekarũ-inĩ ya Jehova na magaciĩkĩra mĩhuko. ¹¹ Rĩrĩa mũigana wa mbeeca wahinga, makanengera andũ arĩa maathuurĩtwo matuĩke arori a wĩra wa hekarũ. Mbeeca icio ciarĩhaga aruti a wĩra wa hekarũ ya Jehova na andũ a wĩra wa

mbaũ, na aaki, ¹² na ariã maakaga na mahiga, na aicũhia a mahiga. Maagũraga mbaũ na mahiga maicũhie nĩ ũndũ wa gũcookereria hekarũ ya Jehova kũria yatharũkite na makariha mahũthĩro mothe ma gũcookereria hekarũ.

¹³ Mbeeca iria ciarehagwo hekarũ-inĩ itiahũthagĩrwo na gũthondeka irai cia betha, kana magathĩ ma gũthima ndaambi, kana mbakũri cia kũminjaminja, kana tũrumbeta, kana kĩndũ o gĩothe gĩa thahabu kana gĩa betha nĩ ũndũ wa hekarũ ya Jehova. ¹⁴ Mbeeca icio ciarĩhaga aruti a wĩra ariã maarutaga wĩra wa gũcookereria hekarũ. ¹⁵ Matoragia mathabu ma mbeeca kuuma kũrĩ andũ ariã maanengerete mbeeca marihe aruti a wĩra, tondũ andũ acio maarĩ ehokeku biũ. ¹⁶ Mbeeca cia maruta ma mahĩtia, na maruta ma mehia itiarehagwo hekarũ-inĩ ya Jehova, icio ciarĩ cia athĩnjĩri-Ngai.

¹⁷ Ihinda-inĩ o rĩu Hazaeli mũthamaki wa Suriata akĩambata agĩthiĩ agĩtharĩkĩra Gathu na akĩritaha. Ningĩ akĩhũndũka, agĩthiĩ gũtharĩkĩra Jerusalemu. ¹⁸ No rĩrĩ, Joashu mũthamaki wa Juda akĩoya indo ciothe iria ciatheretio ikaamũrwo nĩ maithe make, nao nĩ Jehoshafatu, na Jehoramu na Ahazia, athamaki a Juda o na iheo iria we mwene aamũrite, o na thahabu iria ciakoretwo kĩgĩna-inĩ kĩa hekarũ ya Jehova, o na iria ciarĩ nyũmba ya ũthamaki, agĩcineana itwarĩrwo Hazaeli mũthamaki wa Suriata, nake agĩthiĩ, agĩtiga gũtharĩkĩra Jerusalemu.

¹⁹ Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Joashu, na ũria wothe eekire-rĩ, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? ²⁰ Nao anene ake makĩmũciirĩra ndundu mamũũkĩrĩre, makĩmũuragĩra Bethi-Milo, njĩra-inĩ ya gũthiĩ Sila. ²¹ Nao anene ariã maamũũragire nĩ Jozakaru mũrũ wa Shimeathu, na Jehozabadu mũrũ wa Shomeru. Joashu agĩkua na agĩthikwo hamwe na maithe make itũũra-inĩ rĩa Daudi. Nake mũriũ Amazia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

13

Jehoahazu Mũthamaki wa Isiraeli

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo iirĩ na itatũ wa wathani wa Joashu mũrũ wa Ahazia mũthamaki wa Juda, Jehoahazu mũrũ wa Jehu agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩathana mĩaka ikũmi na mũgwanja. ² Nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova nĩ ũndũ wa kũrũmĩrĩra mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie, nake ndaigana kũmatiga. ³ Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩcinwo nĩ marakara nĩ ũndũ wa Isiraeli, nake akĩmaneana ihinda iraaya moko-inĩ ma Hazaeli mũthamaki wa Suriata, na Beni-Hadadi mũriũ wake.

⁴ Nake Jehoahazu agĩthaitha Jehova, nake Jehova akĩmũigua tondũ nĩonete ũria mũthamaki wa Suriata aahinyagĩrĩra Isiraeli. ⁵ Nake Jehova akĩhe Isiraeli mũhonokia, akĩmaruta kuuma watho-inĩ wa Suriata. Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũũra mĩciĩ-inĩ yao o ta tene. ⁶ No rĩrĩ, matiigana gũtigana na mehia ma nyũmba ya Jeroboamu, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie; na magĩthiĩ na mbere namo, o na ningĩ gĩtugĩ kĩa Ashera gĩgĩtũũra kĩrũgamĩte kũu Samaria.

⁷ Gũtirĩ kĩndũ gĩatigarĩtio gĩa ita rĩa Jehoahazu, tiga andũ ariã maathiiaga mahaicĩte mbarathi mĩrongo itano, na ngaari ikũmi cia ita, na thigari cia magũrũ 10,000, nĩgũkorwo mũthamaki wa Suriata nĩathũkĩtie icio ingĩ agĩcitua o ta rũkũngũ rwa kĩhuhĩro-inĩ.

⁸ Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoahazu, na ũria wothe eekire, na maũndũ marĩa aahingirie-rĩ, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli?

⁹ Nake Jehoahazu akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo Samaria. Nake mũriũ Jehoashu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

Jehoashu Mũthamaki wa Isiraeli

¹⁰ Mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ na mũgwanja wa Joashu mũthamaki wa Juda, Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka mĩaka ikũmi na itandatũ. ¹¹ Nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, na ndaatiganire na mehia o na mamwe ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie; aathiire na mbere namo.

¹² Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoashu, na ũria wothe eekire, na maũndũ marĩa aahingirie, o na mbaara yake na Amazia mũthamaki wa Juda-rĩ, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma Athamaki a Isiraeli? ¹³ Jehoashu akĩhurũka hamwe na maithe make, nake

Jeroboamu agĩkarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene. Jehoashu aathikirwo kũu Samaria hamwe na athamaki a Isiraeli.

¹⁴ Na rĩrĩ, Elisha aarĩ mūrũaru mūrĩmũ ũrĩa wamũũragire. Nake Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli agĩkũrũka, agĩthĩ kũmuona na akĩmũrĩrĩra. Akiuga atĩrĩ, “Wũi baba-ĩ! Wũi baba-ĩ! Ngaari cia ita na ahaici a mbarathi a Isiraeli!”

¹⁵ Nake Elisha akiuga atĩrĩ, “Oya ũta o na mĩguĩ.” nake agĩka o ũguo. ¹⁶ Nake akĩra mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Oya ũta na moko maku,” nake aarĩkia kuoya, Elisha akĩgĩrĩra mũthamaki moko.

¹⁷ Akĩmwĩra atĩrĩ, “Hingũra ndirica ya irathĩro,” Nake akĩmĩhingũra. Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ikia mĩguĩ!” Nake akĩũikia. Elisha akiuga atĩrĩ, “Ũyũ nĩ mĩguĩ wa Jehova wa ũhootani, wa kũhoota Asuriata! Nĩũkahoota Asuriata kũu Afeki na ũmaniine biũ.”

¹⁸ Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mĩguĩ,” Nake mũthamaki akĩmĩoya. Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta mĩgũthithie thĩ.” Nake akĩmĩgũthithia thĩ maita matatũ, agĩtiga. ¹⁹ Nake mũndũ wa Ngai akĩrakara nĩ ũndũ wake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ŭkwagĩrĩrwo nĩ kũmĩringithia maita matano kana matandatũ; ũguo nĩguo ũngĩgaatooria andũ a Suriata na ũmaniine biũ. No rĩu ũkaamahoota o maita matatũ tu.”

²⁰ Nake Elisha agĩkua na agĩthikwo.

Na rĩrĩ, atharĩkĩrĩ a kuuma Moabi maahũthĩrĩte gũtoonya bũrũri-inĩ o kĩambĩrĩria kĩa mwaka. ²¹ Hĩndĩ ĩmwe andũ amwe a Isiraeli magĩthika mũndũ-rĩ, o rĩmwe makĩona gĩkundi kĩa atharĩkĩrĩ; nĩ ũndũ ũcio magĩikia kĩimba kĩa mũndũ ũcio maathikaga mbĩrĩra-inĩ ya Elisha. Hĩndĩ ĩrĩa kĩimba kũu kĩahutanirie na mahĩndĩ ma Elisha, mũndũ ũcio akĩrĩũka, akĩrũgama na magũrũ make.

²² Hazaeli mũthamaki wa Suriata aahinyĩrĩrie Isiraeli matukũ mothe ma ũthamaki wa Jehoahazu.

²³ No rĩrĩ, Jehova akĩmatuga na akĩmaiguĩra tha, akĩmarũmbũiya nĩ ũndũ wa kĩrĩkanĩro gĩake na Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. Nginyagia ũmũthĩ, akoretwo atekwenda kũmaniina kana kũmaingata mehere mbere yake.

²⁴ Hazaeli mũthamaki wa Suriata agĩkua, nake mũriũ Beni-Hadadi agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. ²⁵ Hĩndĩ ĩyo Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu agĩtunya Beni-Hadadi mũrũ wa Hazaeli matũũra marĩa Hazaeli aatahĩte mbaara-inĩ kuuma kũrĩ ithe Jehoahazu. Joashu aamũtooirie maita matatũ, na nĩ ũndũ ũcio agĩcookia matũũra ma Isiraeli.

14

Amazia Mũthamaki wa Juda

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ũthamaki wa Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu mũthamaki wa Isiraeli, Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gũthamaka. ² Aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ kũu Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩrĩ na kenda. Nake nyina eetagwo Jehoadini, na oimĩte Jerusalemu. ³ Nĩekire maũndũ marĩa moonagwo magĩrĩrie maitho-inĩ ma Jehova, no ti ta ũrĩa ithe Daudi eekĩte. Maũndũ-inĩ mothe eekire o ta ũrĩa ithe Joashu ekaga. ⁴ No rĩrĩ, kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gũtieheririo; andũ maathiire o na mbere kũrutĩra magongona na gũcinĩra ũbumba kuo.

⁵ Thuutha wa ũthamaki gũkorwo ũrũmĩte moko-inĩ make, akĩũraga anene arĩa moragĩte ithe Joashu ũrĩa warĩ mũthamaki. ⁶ No rĩrĩ, ndaigana kũũraga ariũ a oragani acio, kũringana na ũrĩa kwandĩkitwo lbuku-inĩ rĩa Watho wa Musa harĩa Jehova aathanĩte atĩrĩ: “Maithe ma ciana matikooragwo nĩ ũndũ wa ciana, o na kana ciana ciũragwo nĩ ũndũ wa maithe mao; o mũndũ arĩkuaga nĩ ũndũ wa mehia make mwene.”

⁷ Nĩngĩ nĩwe wahootire 10,000 cia andũ a Edomu kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Cumbĩ, na agĩtunyana itũũra rĩa Sela mbaara-inĩ, akĩrĩtua Jokitheeli, rĩitwa rĩrĩa rĩitagwo nginya ũmũthĩ.

⁸ Hĩndĩ ĩyo Amazia agĩtũma andũ kũrĩ Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu mũrũ wa Jehu, mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ “Ŭka tũng’ethanĩre ũthiũ kwa ũthiũ.”

⁹ No rĩrĩ, Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli agĩcookeria Amazia mũthamaki wa Juda atĩrĩ: “Mahiũ ma nyeki-inĩ ma kũu Lebanoni nĩmatũmĩire mũtarakwa ndũmĩrĩri o kũu Lebanoni makĩwĩra atĩrĩ, ‘Heana mwarĩguo ahikio nĩ mũrũ wakwa.’ Hĩndĩ ĩyo nyamũ ya gĩthaka kũu Lebanoni ĩgĩũka ĩkĩrangĩrĩria mahiũ macio ma nyeki-inĩ na makinya mayo. ¹⁰ Ti-itherũ nĩũtooretie Edomu, na rĩu nĩũtuĩkĩte

mwĩtĩĩ. Wĩgaathe nĩ ũndũ wa ũhootani waku, no ikara mũciĩ! Nĩ kĩ gĩgūtũma wĩrehere thĩĩna, wĩniinithie we mwene, o hamwe na andũ a Juda?”

¹¹ O na kũrĩ ũguo, Amazia ndaigana gũthikĩrĩria; nĩ ũndũ ũcio Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli akĩmũtharĩkĩra. We na Amazia mũthamaki wa Juda makĩng'ethanĩra kũu Bethi-Shemeshu thĩĩnĩ wa Juda. ¹² Andũ a Juda makĩhũũrwo nĩ andũ a Isiraeli, na o mũndũ akĩũrĩra gwake mũciĩ. ¹³ Nake Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli akĩnyiita Amazia mũthamaki wa Juda mũrũ wa Joashu mũrũ wa Ahazia, o kũu Bethi-Shemeshu. Ningĩ Jehoashu agĩthĩ Jerusalemu na akĩmomora rũthingo rwa Jerusalemu, kuuma Kĩhingo-inĩ kĩa Efiraimu nginya Kĩhingo gĩa Koine, handũ ha buti ta magana matandatũ* kũraiha. ¹⁴ Nake akĩoya thahabu yothe na betha na indo ciothe iria ciarĩ thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova na iria ciarĩ igĩĩna-inĩ cia nyũmba ya ũthamaki. Ningĩ agĩtaha andũ na agĩcooka Samaria.

¹⁵ Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoashu, na marĩa eekire, na marĩa aahingirie, o hamwe na mbaara yake ĩrĩa maarũire na Amazia mũthamaki wa Juda-rĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? ¹⁶ Jehoashu akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo Samaria hamwe na athamaki a Isiraeli. Nake mũriũ Jeroboamu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩa.

¹⁷ Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda aatũũrĩre muoyo mĩaka ikũmi na ĩtano thuutha wa gĩkuũ kĩa Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu mũthamaki wa Isiraeli. ¹⁸ Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ ma wathani wa Amazia, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda?

¹⁹ Nao andũ makĩgĩa ndundu ya kũmũũkĩrĩra kũu Jerusalemu, nake Amazia akĩũrĩra Lakishi, no magĩtũma andũ mamũrũmĩrĩre kũu Lakishi, na makĩmũũragĩra kuo. ²⁰ Nĩacookirio akuuĩtwo na mbarathi, agĩthikwo Jerusalemu hamwe na maithe make, itũũra-inĩ inene rĩa Daudi.

²¹ Hĩndĩ ĩyo andũ othe a Juda makĩoya Azaria arĩ na mĩaka ikũmi na ĩtandatũ, makĩmũtua mũthamaki ithenya rĩa ithe Amazia. ²² Nĩwe waakire Elathu rĩngĩ, na akĩrĩcookeria Juda thuutha wa Amazia kũhurũka na maithe make.

Jeroboamu wa Keerĩ Mũthamaki wa Isiraeli

²³ Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩtano wa wathani wa Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda, Jeroboamu mũrũ wa Jehoashu, mũthamaki wa Isiraeli agĩtuĩka mũthamaki kũu Samaria, na agĩthamaka mĩaka mĩrongo ĩna na ũmwe. ²⁴ Nĩekire maũndũ mooru maithe-inĩ ma Jehova, na ndaatiganire na mehia o na mamwe ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie. ²⁵ Nĩwe wacookirie mĩhaka ya Isiraeli kuuma Lebo-Hamathu nginya Iria-inĩ rĩa Araba kũringana na kiugo kĩa Jehova Ngai wa Isiraeli kĩrĩa kĩarĩtio nĩ ndungata yake Jona mũrũ wa Amitai, ũrĩa warĩ mũnabii kuuma Gathi-Heferi.

²⁶ Jehova nĩonete ruo rũnene rwa andũ othe a Isiraeli, arĩa maarĩ ngombo na arĩa mataarĩ ngombo, akĩona ũrĩa maathĩĩnikĩte, na gũtiarĩ mũndũ o na ũmwe wa kũmateithia. ²⁷ Na tondũ Jehova ndoigĩte atĩ nĩegũtharia rĩtwa rĩa Isiraeli gũkũ thĩ-rĩ, nĩamahonokirie na guoko kwa Jeroboamu mũrũ wa Jehoashu.

²⁸ Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jeroboamu, ũrĩa wotha eekire, o na mbaara iria aahootanire, o na ũrĩa aatunyanĩire Isiraeli matũũra ma Dameski na Hamathu, marĩa maarĩ ma Juda tene-rĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? ²⁹ Jeroboamu nĩahurũkire hamwe na maithe make, o acio maarĩ athamaki a Isiraeli. Nake mũriũ Zekaria agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩa.

15

Azaria Mũthamaki wa Juda

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩrĩ na mũgwanja wa ũthamaki wa Jeroboamu mũthamaki wa Isiraeli, Azaria mũrũ wa Amazia mũthamaki wa Juda, akĩambĩrĩria gũthamaka. ² Nake aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka ikũmi na ĩtandatũ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩtano na ĩrĩ. Nyina eetagwo Jekolia, na oimĩte Jerusalemu. ³ Nake nĩekire maũndũ marĩa

* 14:13 nĩ ta mita 180

maarĩ magĩrĩru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Amazia eekĩte. ⁴ No rĩrĩ, kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gũtieheririo; andũ maathiire o na mbere kũrutĩra magongona o na gũcinĩra ũbumba kuo.

⁵ Jehova nĩahũũrĩre mũthamaki na mangũ o nginya mũthenya ũrĩa aakuire, na aatũũrĩre nyũmba arĩ wiki.* Jothamu mũrũ wa mũthamaki akĩrũgamĩrĩra nyũmba ya ũthamaki, na agaathaga andũ a bũrũri ũcio.

⁶ Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Azaria, na ũrĩa wotho eekire, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? ⁷ Azaria akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo hakuhĩ nao itũũra-inĩ inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Jothamu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

Zekaria mũthamaki wa Isiraeli

⁸ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ na ĩnana wa Azaria mũthamaki wa Juda, Zekaria mũrũ wa Jeroboamu agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka mĩeri itandatũ. ⁹ Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa maithe make meekĩte. Ndaigana gũtiga mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati marĩa aatũmĩte Isiraeli mehie.

¹⁰ Shalumu mũrũ wa Jabeshi nĩaciĩrĩre gũũkĩrĩra Zekaria. Akĩmũtharĩkĩra mbere ya andũ, akĩmũũraga, nake agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. ¹¹ Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Zekaria, mandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli. ¹² Nĩ ũndũ ũcio kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩirio Jehu nĩkĩahingire, kĩrĩa kĩoigĩte atĩrĩ: “Njaro ciaku nĩigaikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene wa Isiraeli nginya rũciarũ rwa kana.”

Shalumu Mũthamaki wa Isiraeli

¹³ Na rĩrĩ, Shalumu mũrũ wa Jabeshi aatuĩkire mũthamaki mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ na kenda wa ũthamaki wa Uzia mũthamaki wa Juda, nake agĩthamaka mweri ũmwe kũu Samaria. ¹⁴ Menahemu mũrũ wa Gadi akiuma Tiriza, agĩthĩ Samaria. Agĩtharĩkĩra Shalumu mũrũ wa Jabeshi kũu Samaria, akĩmũũraga, na agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

¹⁵ Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Shalumu, na ndundu ya gũũkanĩrĩra ĩrĩa aatongoretie, mandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli.

¹⁶ Hĩndĩ ĩyo Menahemu, arutĩtie Tiriza agĩtharĩkĩra Tifisa, na akĩũraga mũndũ wotho warĩ itũũra, rĩu inene thĩĩnĩ o na arĩa maarĩ hakuhĩ narĩo, tondũ nĩmaregire kũhingũra ihingo ciao. Akĩhũũra Tifisa, na agĩtarũra nda cia andũ-a-nja arĩa maarĩ na nda.

Menahemu Mũthamaki wa Isiraeli

¹⁷ Mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ na kenda wa Azaria mũthamaki wa Juda, Menahemu mũrũ wa Gadi agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli, na agĩthamaka Samaria mĩaka ikũmi. ¹⁸ Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. Hĩndĩ ya wathani wake wotho, ndaigana gũtigana na mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie.

¹⁹ Hĩndĩ ĩyo Puli mũthamaki wa Ashuri agĩtharĩkĩra bũrũri ũcio, nake Menahemu akĩmũhe taranda ngiri ĩmwe† cia betha nĩguo amũteithĩrĩre kũrũmia ũthamaki wake wega. ²⁰ Menahemu agĩtia mbeeca ĩcio na hinya kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli. Mũndũ o wotho gĩtonga aarĩ arute cekeri mĩrongo itano‡ cia betha, nĩguo iheo mũthamaki wa Ashuri. Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Ashuri akĩehera, na ndaikarĩre bũrũri ũcio rĩngĩ.

²¹ Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Menahemu, na ũrĩa eekire-rĩ, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? ²² Menahemu akĩhurũka hamwe na maithe make. Nake mũriũ Pekaia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

Pekaia Mũthamaki wa Isiraeli

²³ Mwaka-inĩ wa mĩrongo itano wa ũthamaki wa Azaria mũthamaki wa Juda, Pekaia mũrũ wa Menahemu agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka mĩaka ĩrĩ. ²⁴ Pekaia agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. Ndaigana gũtiga mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie. ²⁵ ũmwe wa anene ake, Peka mũrũ wa Remalia, agĩciĩrĩra ndundu ya

* 15:5 Ngai nĩahũũrĩre Mũthamaki Azaria (na nowe Uzia) na mangũ nĩ ũndũ wa kũruta wĩra wa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa ateetĩkĩrĩtio kũruta (2Maũ 26:16-21). † 15:19 nĩ ta tani 34 ‡ 15:20 nĩ ta nuthu kilo

kūmūũkĩrĩra. Arĩ na andũ mĩrongo ĩtano kuuma Gileadi, agĩthiĩ, akĩũraga Pekaia hamwe na Arigobu na Ariehe, kũu Samaria, kĩrigo-inĩ gĩa kwĩgitĩra kĩa nyũmba ya ũthamaki. Nĩ ũndũ ũcio, Peka akĩũraga Pekaia na agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

²⁶ Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Pekaia, na ũrĩa wothe eekire-rĩ, mandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli.

Peka Mũthamaki wa Isiraeli

²⁷ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩtano na ĩrĩ wa Azaria mũthamaki wa Juda, Peka mūrũ wa Remalia agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka mĩaka mĩrongo ĩrĩ. ²⁸ Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. Ndaigana gũtigana na mehia ma Jeroboamu mūrũ wa Nebati, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie.

²⁹ Hĩndĩ ya Peka mũthamaki wa Isiraeli, nĩguo Tigilathu-Pileseru, mũthamaki wa Ashuri, ookire agĩtunyana Ijoni, na Abeli-Bethi-Maaka, na Janoa, na Kadeshi na Hazoru. Nĩatunyanire Gileadi, na Galili, hamwe na bũrũri wothe wa Nafitali na agĩthaamĩria andũ aakuo Ashuri. ³⁰ Ningĩ Hoshea mūrũ wa Ela agĩciĩrĩra ndundu ya gũũkĩrĩra Peka mūrũ wa Remalia. Nake akĩmũtharĩkĩra na akĩmũũraga, agĩcooka agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩrĩ wa ũthamaki wa Jothamu mūrũ wa Uzia.

³¹ Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Peka, na ũrĩa wothe eekire-rĩ, githĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli?

Jothamu Mũthamaki wa Juda

³² Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ũthamaki wa Peka mūrũ wa Remalia mũthamaki wa Isiraeli, Jothamu mūrũ wa Uzia mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gũthamaka. ³³ Aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ĩtandatũ. Nyina eetagwo Jerusha mwarĩ wa Zadoku. ³⁴ Nĩekire maũndũ marĩa maagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova o ta ũrĩa ithe Uzia eekĩte. ³⁵ No rĩrĩ, kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gũtieheririo; andũ maathiire o na mbere kũrutĩra magongona na gũcinĩra ũbumba kuo. Jothamu agĩaka rĩngĩ kĩhingo kĩa rũgongo kĩa hekarũ ya Jehova.

³⁶ Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jothamu, na ũrĩa eekire-rĩ, githĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? ³⁷ (Matukũ-inĩ macio Jehova akĩambĩrĩria gũtũma Rezini mũthamaki wa Suriata, na Peka mūrũ wa Remalia, mokĩrĩre Juda.) ³⁸ Nake Jothamu akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo hamwe nao itũũra inene rĩa Daudi, na norĩo itũũra rĩa ithe. Nake mūrũ Ahazu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

16

Ahazu Mũthamaki wa Juda

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ikũmi na mũgwanja wa ũthamaki wa Peka mūrũ wa Remalia, Ahazu mūrũ wa Jothamu mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gũthamaka. ² Ahazu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ĩtandatũ. Nake ndaigana gwĩka maũndũ magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova Ngai wake, ta ũrĩa ithe Daudi eekĩte. ³ Aathiiaga na mĩthiire ya athamaki a Isiraeli, o na akĩruta mūrũ arĩ igongona rĩa njino, akĩrũmĩrĩra njĩra iria irĩ magigi cia ndũrĩrĩ iria Jehova aingatire ciehere mbere ya Isiraeli. ⁴ Nĩaarutĩre magongona na agĩcinĩra ũbumba kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na tũcũmbĩrĩ-inĩ twa irĩma, o na rungu rwa mĩtĩ irĩa mĩruru.

⁵ Hĩndĩ ĩyo Rezini mũthamaki wa Suriata, na Peka mūrũ wa Remalia mũthamaki wa Isiraeli, makiumagara makahũũrane na Jerusalemu, na makĩrigiicĩria Ahazu, no matiamũtoorie. ⁶ Hĩndĩ ĩyo Rezini mũthamaki wa Suriata agĩtunyana itũũra rĩa Elathu, akĩrĩcookeria Suriata, na akĩingata andũ a Juda. Andũ a Edomu magĩthaamĩra Elathu, na matũire kuo nginya ũmũthĩ.

⁷ Ahazu agĩtũma andũ kũrĩ Tigilathu-Pileseru mũthamaki wa Ashuri makamwĩre atĩrĩ, “Nĩ nĩ ndungata na ngombo yaku. Ambata, ũũke ũũhonokie kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Suriata na mũthamaki wa Isiraeli, arĩa maratharĩkĩra.” ⁸ Nake Ahazu agĩkuua betha na thahabu iria ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na igĩina-inĩ iria cia nyũmba ya ũthamaki, na agĩcitũma irĩ iheo kũrĩ mũthamaki wa Ashuri. ⁹ Mũthamaki wa Ashuri agĩtĩkĩra na ũndũ wa gũtharĩkĩra itũũra rĩa Dameski na akĩrĩtunyana. Agĩthaamia atũũri akuo akĩmatwara Kiri na akĩũraga Rezini.

¹⁰ Hīndī iyo Mūthamaki Ahazu agīthiī Dameski gūtūngana na Tigilathu-Pileseru mūthamaki wa Ashuri. Nake akiona kigongona kuu Dameski, agītūmīra Uria mūthhīnjīri-Ngai mūcoro wa kigongona kuu o na mwakire wakio o ta ūria gīakītwo. ¹¹ Nī ūndū ūcio Uria ūria mūthhīnjīri-Ngai agīaka kigongona kuringana na ūria wothē aatūmīrwo, gīcoretwo nī Mūthamaki Ahazu kuuma Dameski, na agīkīrīkia mbere ya Mūthamaki Ahazu gūcooka. ¹² Rīria mūthamaki aacookire kuuma Dameski na akiona kigongona kuu, agīkuhīrīria na akīrutīra igongona igūrū rīakio. ¹³ Akīruta igongona rīake rīa njino na rīa mūtu, na agītīrīria indo iria irutagwo cia kūnyuuu na akīminjaminjīria kigongona kuu thakame ya maruta ma ūiguano. ¹⁴ Nakio kigongona gīa gīcango kīria kīarī mbere ya Jehova, agīkīruta mwena wa na mbere wa hekarū, kuuma gatagatī-inī ga kigongona kuu kīerū na hekarū ya Jehova, agīkīga mwena wa gathigathini wa kigongona kuu kīerū.

¹⁵ Hīndī iyo Mūthamaki Ahazu akīhe Uria ūria mūthhīnjīri-Ngai mawatho maya: “Igūrū rīa kigongona kuu kīnene kīerū, rutagīra ho iruta rīa njino rīa rūciinī, na iruta rīa mūtu rīa hwaī-inī, na iruta rīa mūthamaki rīa njino, na iruta rīake rīa mūtu, na iruta rīa njino rīa andū othe a būrūri, na iruta rīao rīa mūtu na iruta rīao rīa kūnyuuu. Na ūminjaminjagīrie kigongona thakame yothē ya maruta ma njino na ya magongona. No kigongona gīa gīcango, ndīrīkīhūthagīra na gūtūria ūhoru kuuma kūrī Jehova.” ¹⁶ Nake Uria ūria mūthhīnjīri-Ngai agīka o ta ūria Mūthamaki Ahazu aamwathīte.

¹⁷ Mūthamaki Ahazu akīheria icunjī cia mwena-inī, na akīheria irāi kuuma makaari-inī macio. Akīheria itangi rīria rīetagwo Karia igūrū rīa mīhianano ya ndegwa cia gīcango iria ciakanyitīriire, na agīkaigīrīra itina-inī cia mahiga. ¹⁸ Nīheririe gīthaku gīa Thabatū kīria gīakītwo hekarū-inī, na agīthaamia itoonyero rīa athamaki hau nja ya hekarū ya Jehova, nīguo akenie mūthamaki wa Ashuri.

¹⁹ Ha ūhoru wa maūndū marīa mangī makonī wathani wa Ahazu, na ūria eekire-rī, githī matiandīkītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda? ²⁰ Nake Ahazu akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo hamwe nao Itūūra-inī inene rīa Daudi. Nake mūrīu Hezekia agītūika mūthamaki ithenya rīake.

17

Hoshea Mūthamaki wa Mūthia wa Isiraeli

¹ Na rīrī, mwaka wa mīrongo tīrī wa Ahazu mūthamaki wa Juda, Hoshea mūrū wa Ela agītūika mūthamaki wa Isiraeli kuu Samaria, nake agīthamaka mīaka kenda. ² Agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova, no ti ta ūria athamaki a Isiraeli arīa maarī mbere yake meekīte.

³ Shalimaneseru mūthamaki wa Ashuri akīambata agatharīkīre Hoshea, ūria warī ndungata ya Shalimaneseru na nīamūrīhaga igooti. ⁴ No mūthamaki wa Ashuri nīamenyire atī Hoshea aarī mūkunyañiri, nīgūkorwo nīatūmīte andū kūrī Soo mūthamaki wa Misiri, na nīatigīte kūrīha igooti rīa mūthamaki wa Ashuri ta ūria ekaga mbere mwaka o mwaka. Nī ūndū ūcio Shalimaneseru akīmūnyīita, na akīmūhingīra njeera. ⁵ Mūthamaki wa Ashuri agītharīkīra būrūri wothē, agīkinya Samaria na akīrīrigiicīria mīaka itatū. ⁶ Mwaka-inī wa kenda wa wathani wa Hoshea nīguo mūthamaki wa Ashuri aatunyañire Samaria, agīthaamīria andū a Isiraeli būrūri wa Ashuri. Akīmahe ūtūūro kuu Hala na Gozani, Rūū-inī rwa Haboru, na matūūra-inī ma Amedi.

Andū a Isiraeli Gūthaamio nī ūndū wa Mehia mao

⁷ Maūndū macio mothe meekīkire nī ūndū andū a Isiraeli nīmehīrie Jehova Ngai wao, ūria wamarutīte būrūri wa Misiri moime watho-inī wa Firaūni mūthamaki wa Misiri. Nao makīnamīrīra ngai ingī, magīcihooya, ⁸ na makīrūmīrīra mītugo ya ndūrīrī iria ciaingatītwo nī Jehova ciehere mbere yao, o na makarūmīrīra mītugo rīria yambīrīrio nī athamaki a Isiraeli. ⁹ Nao andū a Isiraeli magīka maūndū na hito ma gūūkīrīra Jehova Ngai wao marīa mataagīrīire. Kuuma mūthiringo-inī wa kūrangīra nginya itūūra rīria rīairigīrwo rūthingo rwa hinya, makīakīra kūndū kūrīa gūtūūgīru gwa kūrūtīra magongona matūūra-inī mao mothe. ¹⁰ Nīmahaandire mahiga maamūre o na itugī cia Ashera, kūndū kūrīa guothe gūtūūgīru o na rungu rwa mītī rīria mīruru. ¹¹ Nīmacinagīra ūbumba handū hothe hatūūgīru, o ta ūria ndūrīrī iria Jehova aingatīte ciehere mbere yao ciekaga. Magīka maūndū ma waganu ma kūrakaria Jehova. ¹² Nīmahooire mīhianano o na gūtūika Jehova nīoigīte atīrī, “Mūtikaneeke ūguo.” ¹³ Nake Jehova agīkaania andū a Isiraeli na andū a Juda na ūndū wa anabii ake othe na andū arīa moonaga maūndū, akīmeera atīrī: “Garūrūkai mūtigane na njīra cianyu cia

waganu. Rūmagiai maathani na irīra cia watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, kūrīngana na watho wothē ūrīa ndaathire maithe manyu maathīkagīre, na ūrīa ndaamūreheire na tūnua twa anabii ndungata ciakwa.”

¹⁴ No matiigana kūnjigua, no momirie ngoro ciao o ta ūrīa maithe mao meekire, arīa mateehokire Jehova Ngai wao. ¹⁵ Nao makīrega irīra cia watho wake wa kūrūmīrīrwo na kīrīkanīro kīrīa aarīkanīire na maithe mao, na mīkaana irīa aamaheete. Nao maarūmīrīire mīhianano itarī kiene, nao magītūika kīndū gītārī bata. Meegerekanirie na ndūrīrī iria ciamarigiicīirie, o na gūtūika Jehova nīamathīte, akoiga atīrī, “Mūtigeke ta ūrīa ndūrīrī icio ciikaga,” nao magītūika maūndū marīa Jehova aamagirītīe gwīka.

¹⁶ Nīmatiganīirie maathani mothe ma Jehova Ngai wao, na magīthondekera mīhianano īrī ya gūtwekio īhaana ta njaū, na magīthondeka gītugī kīa Ashera. Nao makīnamīrīra ciūmbe ciothe cia igūrū, na makīhooya Baali. ¹⁷ Ningī makīruta airītu na aanake ao marī magongona ma njino. Nīmarathaga ūhorō na makaragūra, na makītheana gwīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova, makīmūrakaria.

¹⁸ Nī ūndū ūcio Jehova akīrakara mūno nī ūndū wa andū a Isiraeli, o nginya akīmeheria mbere yake. No mūhīrīga wa Juda watigirwo. ¹⁹ O nao andū a Juda matiarūmīrīire maathani ma Jehova Ngai wao. Maarūmīrīire mītugo irīa yambīrīrio nī andū a Isiraeli. ²⁰ Nī ūndū ūcio Jehova akīrega andū a Isiraeli othe, akīmaherithia na akīmaneana moko-inī ma thū, o nginya akīmaingata mehere mbere yake.

²¹ Na rīrīa aamūranirie andū a Isiraeli na nyūmba ya Daudi-rī, nīguo maatuire Jeroboamu mūrū wa Nebati mūthamaki wao. Nake Jeroboamu akīguucīrīra andū a Isiraeli matige kūrūmīrīra Jehova, agītūma meehie rīhīa inene. ²² Andū a Isiraeli makīrūmīrīra mehīa mothe ma Jeroboamu, na matiigana gūcooka gūtigana namo, ²³ nginya rīrīa Jehova aameheririe mbere yake o ta ūrīa aamerīte na kanua ka ndungata ciake ciothe cia anabii. Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli makīeherio būrūri wao, magīthaamīrio Ashuri, na no kuo marī.

Samaria Gūtūūrwo Rīngī

²⁴ Nake mūthamaki wa Ashuri akīruta andū Babuloni, na Kutho, na Ava, na Hamathu na Sefarivaimu, akīmahe matūūra ma Samaria ithenya rīa andū a Isiraeli. Makīgwatīra Samaria, na magīkara matūūra-inī makuo. ²⁵ Hīndī irīa maambīrīrie gūikara kuo matiahooyaga Jehova; nī ūndū ūcio Jehova akīmatūmīra mīrūūthi kuo, ikīūruga andū amwe. ²⁶ Nake mūthamaki wa Ashuri agīkinyīrio ūhorō akīrwo atīrī: “Andū arīa wathaamirie ūkīmatwara matūūra-inī ma Samaria matiūū ūrīa ngai ya būrūri ūcio yendaga. Nīmatūmīre mīrūūthi irīa īramooraga, tondū andū nīmarīgītwo nī kīī ngai īyo yendaga.”

²⁷ Hīndī īyo mūthamaki wa Ashuri agīathana atīrī: “Reke mūthīnjīri-Ngai ūmwe wa arīa maatahirwo kuuma Samaria acooke agatūūre kuo, nīgeetha arute andū ūrīa ngai ya būrūri ūcio yendaga.” ²⁸ Nī ūndū ūcio mūthīnjīri-Ngai ūmwe wa arīa maatahitwo kuuma Samaria agīthīi gūtūūra Betheli, akīmaruta kūhooya Jehova.

²⁹ No rīrī, o rūrīrī rūgīthondekera ngai ciaruo matūūra-inī mothe marīa maatūūruga, magīciiga mahooero-inī marīa maathondeketwo nī andū a Samaria kūndū kūrīa gūtūūgīru. ³⁰ Andū a kuuma Babuloni magīthondeka mūhianano wetagwo Sukothu-Benothu, nao andū a Kutho magīthondeka Nerigali, nao andū a Hamathu magīthondeka Ashima; ³¹ nao andū a Aavi magīthondeka Nibihazu na Tarataka, nao andū a Sefariri maacinaga ciana na mwaki irī ta magongona kūrī Adarameleki na Anameleku, ngai cia Sefarivaimu. ³² Nīmahoooyaga Jehova, no ningī magīthuura andū a mīthemba yothē yao matūike aruti wīra ta athīnjīri-Ngai mahooero-inī ma kūndū kūrīa gūtūūgīru. ³³ Nīmahoooyaga Jehova, na no maatungatagīra ngai ciao, kūrīngana na mītugo ya ndūrīrī cia kūrīa maarūtītwo.

³⁴ Nginyagia ūmūthī matūire marūmītīe mītugo yao ya tene. Nao matihooyaga Jehova kana gwathīkīra irīra cia watho wake wa kūrūmīrīrwo, na matūiro marīa matūtītwo, na watho na maathani marīa Jehova aaheire njiaro cia Jakubu, ūrīa aatuire Isiraeli. ³⁵ Rīrīa Jehova aarīkanīire kīrīkanīro na andū a Isiraeli-rī, aamaathire atīrī: “Mūtikanahooe ngai ingī, kana mūciinamīrīre, kana mūcitungatīre, kana mūcirutīre igongona. ³⁶ No Jehova ūrīa wamūrutire būrūri wa Misiri na hinya mūnene na atambūrūkītīe guoko gwake, ūcio nowe wiki mwagīrīrwo nīkūhooyaga. Nīwe

mūrīnamagīrīra, na nīwe mūrīrutagīra magongona. ³⁷ Hīndī ciothe no nginya mūmenyagīrīre kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo na matuīro marīa matuītwo, na mawatho, o na maathani marīa aamwandīkīire. Mūtikanahooe ngai ingī. ³⁸ Mūtikanariganīrwo nī kīrīkanīro kīrīa ndaarīkanīire na inyuī, na mūtikanahooe ngai ingī. ³⁹ No rīrī, mūhooyage Jehova Ngai wanyu; tondū nīwe ūkaamūkūūra guoko-inī gwa thū cianyu ciothe.”

⁴⁰ No rīrī, matiigana kūnjigua, no maathiire o na mbere na mītugo yao ya tene. ⁴¹ O na rīrīa andū acio mahooyaga Jehova, no maatungatagīra ngai ciao cia mīhianano. Nginyagia ūmūthī ciana ciao na ciana cia ciana ciao ithiiga na mbere gwīka o ta ūrīa maithe mao meekaga.

18

Hezekia Mūthamaki wa Juda

¹ Na rīrī, mwaka-inī wa itatū wa Hoshea mūrū wa Ela mūthamaki wa Isiraeli, nīguo Hezekia mūrū wa Ahazu mūthamaki wa Juda aambīrīrie gūthamaka. ² Aarī wa mīaka mīrongo iirī na itano rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo iirī na kenda. Nyina eetagwo Abija mwarī wa Zekaria. ³ Nake agīka maūdū marīa magīrīire maitho-inī ma Jehova, o ta ūrīa ithe Daudi eekīte. ⁴ Nīheririe kūdū kūrīa gūtūgūru, akīhehenja mahiga marīa maamūrīrwo ngai cia mīhianano, na agītemenga itugī cia Ashera. Nayo nyoka ya gīcango iirīa yathondeketwo nī Musa akīmīunanga tūcunjī, nīgūkorwo nginyagia ihinda rīu andū a Isiraeli nīmamīcinagīra ūbumba. Nayo yetagwo Nehushitani.

⁵ Nake Hezekia agītūūra ehokete Jehova, Ngai wa Isiraeli. Gūtīarī mūdū ūngī take harī athamaki othe a Juda, mbere yake kana arīa mookire thuutha wake. ⁶ Nīatūūrire arūgamīte wega harī Jehova na ndaigana gūtiga kūmūrūmīrīra; na nīatūūire arūmītie maathani ma Jehova marīa aaheire Musa. ⁷ Nake Jehova aarī hamwe nake; nake Hezekia akīgaacīra maūdū-inī mothe marīa ekaga. Ningī nīareganire na watho wa mūthamaki wa Ashuri, na akīrega kūmūtungata. ⁸ Nīatooririe Afilisti kuuma mūthiringo-inī wa arangīri nginya itūūra-inī rīrīa rīairīgītwo na rūthingo rwa hinya, o nginya Gaza na matūūra makuo.

⁹ Mwaka-inī wa ina wa ūthamaki wa Hezekia, na nīguo warī mwaka wa mūgwanja wa Hoshea mūrū wa Ela mūthamaki wa Isiraeli, Shalimaneseru mūthamaki wa Ashuri nīathiire kūrūa na itūūra rīa Samaria na akīrīrigīcīria. ¹⁰ Na thuutha wa mīaka itatū Ashuri magītunyana Samaria. Nī ūndū ūcio itūūra rīa Samaria rīgītahwo mwaka-inī wa itandatū wa ūthamaki wa Hezekia, na warī mwaka wa kenda wa ūthamaki wa Hoshea mūthamaki wa Isiraeli. ¹¹ Nake mūthamaki wa Ashuri agīthaamīria andū a Isiraeli kūu Ashuri, akīmahe ūtūūro Hala, kūu Gozani ndwere-inī cia Rūūi rwa Haboru na matūūra-inī ma Amedi. ¹² Ūndū ūcio wekīkire nī ūndū nīmagīte gwathīkīra Jehova Ngai wao, no magīthūkia kīrīkanīro gīake, na ūrīa wotho Musa ndungata ya Jehova aamaathīte. Matiathikīrīrie maathani macio kana makīmahingia.

¹³ Mwaka-inī wa ikūmi na ina wa ūthamaki wa Hezekia, Senakeribu mūthamaki wa Ashuri agītharīkīra matūūra mothe manene ma Juda marīa mairīgīrwo na thingo cia hinya, na akīmatunyana. ¹⁴ Nī ūndū ūcio Hezekia mūthamaki wa Juda agītūmīra mūthamaki wa Ashuri ūrīa warī kūu Lakishi ndūmīrīri īno: “Nīhītītie. Njeherera na nīngūkūrīha kīrīa gīothe ūngīnjītia.” Nake mūthamaki wa Ashuri agītītia Hezekia mūthamaki wa Juda taranda magana matatū* cia betha, na taranda mīrongo itatū† cia thahabu kīa hinya. ¹⁵ Nī ūndū ūcio Hezekia akīmūhe betha iria ciothe cionekire hekarū-inī ya Jehova na igīina-inī ciothe cia nyūmba ya ūthamaki.

¹⁶ Ihinda-inī rīu, Hezekia mūthamaki wa Juda akīruta thahabu iirīa yagemetie mīrango na itugī cia mīrango ya hekarū ya Jehova na akīmīhe mūthamaki wa Ashuri.

Senakeribu Kwīhītīra Jerusalemu

¹⁷ Mūthamaki wa Ashuri agītūma mwathi ūrīa mūnene wa mbūtū ciothe cia ita, na mūrūgamīrīri wa anene arīa angī, na mwathi wa mbūtū cia mbaara, marī na mbūtū nene ya ita kuuma Lakishi

* 18:14 nī ta tani 10 † 18:14 nī ta tani 1

mathiĩ kũrĩ Mũthamaki Hezekia kũu Jerusalemu. Magĩkinya Jerusalemu na makĩrũgama mũtaro-inĩ wa Karia ka Rũgongo,[‡] njĩra-inĩ ya gũthiĩ Mũgũnda-inĩ wa Mũthambia Nguo. ¹⁸ Magĩtũmanĩra mũthamaki; nake Eliakimu mũrũ wa Hilikia mũrũgamĩrĩri wa nyũmba ya ũthamaki, na Shebina ũrĩa mwandĩki-marũa, na Joa mũrũ wa Asafu ũrĩa warĩ mwandĩki wa maũndũ ma ihinda rĩu, makiumagara mathiĩ kũrĩ o.

¹⁹ Nake mũnene wa mbũtũ cia ita akĩmeera atĩrĩ, “ĩrai Hezekia atĩrĩ:

“‘Mũthamaki ũrĩa mũnene, o we mũthamaki wa Ashuri, ekuuga atĩrĩ: Ūrutĩte ũmĩrĩru ũcio ũrĩ nago kũ? ²⁰ Wee uugaga ũrĩ na hinya wa mbũtũ cia ita, na nĩũũ kũrĩa, no waragia o ciugo cia tũhũ. Nũũ ũcio wĩhokete atĩ nĩguo ũnemere? ²¹ Atĩrĩrĩ, wee wĩhokete andũ a Misiri acio mahaana ta kamũrangi koinĩkangu, karĩa gathecaga mũndũ guoko, gakamũguraria etiirania nako! Ūguo nĩguo Firaũni mũthamaki wa Misiri ahaana kũrĩ arĩa othe mamwĩhokaga. ²² O na ũngĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ithuĩ twĩhokete Jehova Ngai witũ’, githĩ tiwe wehereirio kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na igongona iria ciarĩ kuo nĩ Hezekia, akĩra andũ a Juda na Jerusalemu atĩrĩ, ‘No nginya mũhooyagĩre mbere ya kĩgongona gĩkĩ kĩrĩ Jerusalemu?’”

²³ “‘Rĩu-rĩ, ũka ũkeiguithanie na mwathi wakwa, mũthamaki wa Ashuri: Nĩngũkũhe mbarathi ngiri igĩrĩ angĩkorwo ũrĩ na andũ mangĩcitwarithia! ²⁴ Wakĩhota gũtooria o na mũnene ũrĩa mũnini mũno thĩinĩ wa anene a mwathi wakwa, o na gũtuĩka wĩhokete ngaari cia ita na andũ arĩa mathiiaa mahaicĩte mbarathi a Misiri? ²⁵ Na ningĩ-rĩ, njũkĩte gũtharĩkĩra na kwananga kũndũ gũkũ iterĩtwo nĩ Jehova? Jehova we mwene nĩwe wanjĩrĩre njũke hũũre bũrũri ũyũ, na ndĩwanange.’”

²⁶ Nake Eliakimu mũrũ wa Hilikia, na Shebina, na Joa makĩra mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita atĩrĩ, “Twagũthaitha arĩria ndungata ciaku na rũthiomi rwa Asuriata, tondũ nĩtũrũũ. Tiga gũtwarĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania, andũ aya marĩ rũthingo-inĩ makĩguaga.”

²⁷ No mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita agĩcookia atĩrĩ, “Kaĩ ndatũmirwo nĩ mwathi wakwa kũrĩ mwathi wanyu na kũrĩ inyuĩ ndĩmwĩre maũndũ maya, na ti kũrĩ andũ aya maikarĩte rũthingo igũrũ, o aya makaarĩa kĩoro kĩa na manyue mathugumo mao o ene o ta ũrĩa inyuĩ mũgeeka?”

²⁸ Ningĩ mũnene wa mbũtũ cia ita akĩrũgama, akĩanĩrĩra na rũthiomi rwa Kĩhibirania, akiuga atĩrĩ: “Thikĩrĩriai ndũmĩrĩri ya mũthamaki ũrĩa mũnene, mũthamaki wa Ashuri! ²⁹ Mũthamaki ekuuga ũũ: Mũtigetĩkĩrie Hezekia amũheenie. Ndagĩhota kũmũhonokia kuuma guoko-inĩ gwakwa. ³⁰ Mũtigetĩkĩrie Hezekia amũringĩrĩrie kwĩhoka Jehova hĩndĩ ĩrĩa ekuuga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ Jehova nĩegũtũhonokia; itũũra rĩrĩ rĩtikaneanwo guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri.’

³¹ “Mũtigathikĩrĩrie Hezekia. Mũthamaki wa Ashuri ekuuga ũũ: Rekei tũiguane, na mũũke kũrĩ nĩ. Mweka ũguo o ũmwe wanyu nĩakarĩaga kuuma kũrĩ mũtĩ wake wa mũthabibũ na mũkũyũ, na anyuuage maaĩ ma gĩthima gĩake, ³² nginya rĩrĩa ngooka ndĩmũtware bũrũri ũrĩa ũhaana ta wanyu, bũrũri ũrĩ ngano na ndibei ya mũhihano, bũrũri ũrĩ irio na mĩgũnda ya mũthabibũ, bũrũri ũrĩ mĩtĩ ya mĩtamaĩyũ na ũũkĩ. Thuurai muoyo no ti gĩkuũ!

“Mũtigathikĩrĩrie Hezekia, nĩgũkorwo nĩaramũhĩtithia rĩrĩa ekuuga atĩrĩ, ‘Jehova nĩegũtũhonokia.’

³³ Nĩ kũrĩ ngai ya bũrũri o na ũrĩkũ ĩrĩ yahonokia bũrũri wayo kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri? ³⁴ Ngai cia Hamathu na Aripadi irĩ kũ? Ngai cia Sefarivaimu, na Hena na Iva irĩ kũ? Nĩihonoketie Samaria kuuma guoko-inĩ gwakwa? ³⁵ Nĩ ngai ĩrĩkũ harĩ ngai ciothe cia mabũrũri macio yanahonokia bũrũri wayo kuuma kũrĩ nĩ? Gwakĩhoteka atĩa Jehova ahonokie Jerusalemu kuuma guoko-inĩ gwakwa?”

³⁶ No andũ acio magĩkira ki, na matĩrĩ ũndũ maamũcookeirie, tondũ mũthamaki nĩamathĩte, akameera atĩrĩ, “Mũtikamũcookerie ũndũ.”

³⁷ Hĩndĩ ĩyo Eliakimu mũrũ wa Hilikia ũrĩa mũrori wa maũndũ ma nyũmba ya ũthamaki, na Shebina ũrĩa mwandĩki-marũa, na Joa mũrũ wa Asafu ũrĩa mwandĩki wa maũndũ ma ihinda rĩu, magĩthiĩ kũrĩ Hezekia, matembũrangĩte nguo ciao, na makĩmwĩra ũrĩa mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita oigĩte.

[‡] 18:17 Ūyũ warĩ mũtaro wa maaĩ wenjetwo rungu rwa thĩ nĩ Mũthamaki Hezekia wa kũrehe maaĩ kuuma Rũũ rwa Gihoni.

19

Ūhonokio wa Jerusalemu Kwīranīrwo

¹ Rīrīa Mūthamaki Hezekia aiguire ūguo, agītembūranga nguo ciake na akīhumba nguo ya ikūnia, agīthiī, agītoonya hekarū ya Jehova thīinī. ² Agītūma Eliakimu ūrīa warī mūrōri wa maūndū ma nyūmba ya ūthamaki, na Shebina ūrīa mwandiki-marūa, na athīnjīri-Ngai arīa atongoria, othe mehumbīte nguo cia makūnia, mathiī kūrī Isaia mūrū wa Amozu, ūrīa mūnabii. ³ Makīmwīra atīrī, “Ūū nīguo Hezekia ekuuga: Mūthenya wa ūmūthī nī mūthenya wa mīnyamaro, na ikūūmana, na gīconoko, o ta ihinda rīa ciana rīa gūciarwo rīakinya na hinya wa gūciara ūkaaga. ⁴ No gūkorwo Jehova Ngai waku nīekūigua ciugo ciothe cia mūnene wa mbūtū cia ita, ūrīa mwathi wake, mūthamaki wa Ashuri, atūmīte oke anyūrūrie Ngai ūrīa ūrī muoyo, na amūkūūme nī ūndū wa ūhorō ūcio Jehova Ngai waku aigūite. Nī ūndū ūcio hoera matigari marīa matigaire muoyo.”

⁵ Rīrīa anene a Mūthamaki Hezekia maakinyire kūrī Isaia-rī, ⁶ Isaia akīmeera atīrī, “Ūrai mwathi wanyu atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga: Tiga gwītīgīra nī ūndū wa ūrīa ūigūite ciugo icio atungati a mūthamaki wa Ashuri manumīte nacio. ⁷ Ta thikīrīria! Nī nīngwīkīra roho wa mūthemba mūna thīinī wake, nīguo rīrīa arīgua ūhorō mūna-rī, acooke būrūri wake, na arī kūu ndūme ooragwo na rūhiū rwa njora.’”

⁸ Rīrīa mūnene wa mbūtū cia ita aiguire atī mūthamaki wa Ashuri nīoimīte Lakishi, akīehera Jerusalemu, agīthiī agīkora mūthamaki akīrūa mbaara na Libina.

⁹ Na rīrī, Senakeribu agīkinyīrwo nī ūhorō wa atī Tirihaka, ūrīa Mūkushi mūthamaki wa Misiri, nīoimagarīte, oke arūe nake. Nī ūndū ūcio agītūma andū rīngī kūrī Hezekia marī na ūhorō ūyū: ¹⁰ “Ūrai Hezekia mūthamaki wa Juda atīrī: Ndūgetikīrie Ngai ūcio wīhokete akūheenīe rīrīa ekuuga atīrī, ‘Jerusalemu ndīngīneanwo kūrī mūthamaki wa Ashuri.’ ¹¹ Ti-itherū nīūiguīte ūrīa athamaki a Ashuri mekīte mabūrūri-inī mothe, ūrīa maamaniinire biū. Inyuī mūngīhonoka atīa? ¹² Na rīrī, ngai cia ndūrīrī iria cianiinirwo nī maithe maitū ma tene, ngai cia Gozani, na cia Harani, na cia Rezefu, na andū a Edeni arīa maarī Telasaru-rī, nīciamahonokirie? ¹³ Mūthamaki wa Hamathu na kana mūthamaki wa Aripadi, kana mūthamaki wa itūūra inene rīa Sefarivaimu kana wa Hena, o na kana wa Iva-rī, arī ha?”

Ihooya rīa Hezekia

¹⁴ Hezekia akīnyiita marūa kuuma kūrī andū arīa maatūmītwo, na akīmathoma. Agīcooka akīambata hekarū-inī ya Jehova, akīmatambūrūkia mbere ya Jehova. ¹⁵ Nake Hezekia akīhooya Jehova, akiuga atīrī: “Wee Jehova, Ngai wa Isiraēli, o wee ūikarīire gītī kīa ūnene gatagatī ka makerubi, Wee wiki nowe Ngai igūrū rīa mothamaki mothe ma thī. Wee nīwe wombire igūrū na thī. ¹⁶ Tega matū maku Wee Jehova, ūigue; hingūra maitho maku Wee Jehova, wone; ūigue ciugo cia Senakeribu iria atūmīte cia kūrūma Ngai ūrīa ūrī muoyo.

¹⁷ “Ti-itherū Jehova, athamaki a Ashuri nīmanangīte biū ndūrīrī na mabūrūri macio. ¹⁸ Na nīmaikītie ngai ciao mwaki-inī na magacithūkangia, tondū itiarī ngai, no ciarī mītī na mahiga, ciathondeketwo na moko ma andū. ¹⁹ Na rīrī, Wee Jehova Ngai witū, tūhonokie kuuma guoko-inī gwake, nīgeetha mothamaki mothe ma thī mamenye atī Wee Jehova, o Wee wiki, nīwe Ngai.”

Isaia Kūratha Kūhootwo gwa Senakeribu

²⁰ Hīndī ūyo Isaia mūrū wa Amozu agītūma ndūmīrīri kūrī Hezekia, akīmwīra atīrī: “Ūū nīguo Jehova Ngai wa Isiraēli ekuuga: Nīnjiguīte mahooya maku makonīi Senakeribu mūthamaki wa Ashuri. ²¹ Ūyū nīguo ūhorō ūrīa Jehova aarītie wa kūmūūkīrīra:

“Mūirītu Gathirange, Mwarī wa Zayuni,
nīakūmenete na agakūnyarara.

Mwarī wa Jerusalemu

arainia mūtwe rīrīa wee ūroora.

²² Ūcio ūrumīte na ūkamenereria nūū?

Nīngī-rī, nūū ūgūthūkiire na mūgambo,

na ūgakūūrīra maitho na mwītīio?

Wee ūgookīrīra Ūrīa Mūtheru wa Isiraēli!

²³ Ũtũmĩte andũ aku moke marume Jehova.

Na ũkoiga atĩrĩ,

“Nĩ ũndũ wa ngaari ciakwa nyingĩ cia ita-rĩ,
nĩnyambatĩte ngakinya tũcũmbĩrĩ twa irĩma,
o kũu igũrũ mũno Lebanoni.

Nĩndemete mĩtarakwa yakuo irĩa mĩraihi mũno,
o na mĩthengera irĩa mĩega mũno.

Nĩnginyĩte mũthia wakuo kũrĩa kũraya mũno,
kũrĩa kũrĩ na mĩtitũ irĩa mĩega mũno.

²⁴ Nĩnyenjete ithima mabũrũri ma kũngĩ,
na nganyua maaĩ kuo.

Nĩhũithĩtie tũrũũ twa Misiri
na makinya ma magũrũ makwa.”

²⁵ “Kaĩ ũtaiguĩte?

Kuuma tene nĩndamũrĩte ũndũ ũcio,
matukũ-inĩ macio ma tene nĩndabangĩte ũndũ ũcio,
na rĩu nĩndũhĩngĩtie,
atĩ wee nĩtũmĩte matũũra manene marĩa mairigĩre na thingo cia hinya
matuĩke hĩba cia mahiga.

²⁶ Andũ akuo maagithĩtio hinya,
magegearĩte na magaconorithio.

Mahaana mĩmera irĩ mũgũnda,
makoororoa o ta thuuna nduru,
kana ta nyeki ĩmerete nyũmba igũrũ,
irĩa yũmaga ĩtanakũra.

²⁷ “No nĩnjũũĩ kũrĩa ũikaraga,
na ngamenya ũgĩũka na ũgĩthĩ,
o na ũrĩa ũndakaragĩra.

²⁸ Tondũ nĩũndakarĩire,
na rũng’athio rwaku nĩrũkinyĩire matũ makwa,
nĩngũgwĩkĩra gĩcũhĩ gĩakwa iniũrũ,
na matamu makwa ndĩmohe kanua-inĩ gaku,
na nĩngatũma ũcookere njĩra o ĩyo wokiire.’

²⁹ “Gĩkĩ nĩkĩo gĩgaakorwo kĩrĩ kĩmenyithia gĩaku, wee Hezekia:
“Mwaka-inĩ ũyũ ũkũrĩa irio cia maitĩka,
naguo mwaka wa keerĩ ũrĩe kĩrĩa gĩgaathundũka kuuma harĩ mo.
No mwaka-inĩ wa gatatũ-rĩ, nĩũkahaanda na ũgethe,
ũhaande mĩgũnda ya mĩthabibũ, na ũrĩe maciaro mayo.

³⁰ Na o rĩngĩ matigari ma nyũmba ya Juda
nĩmagaikũrũkia mĩri na thĩ, na maciare maciaro na igũrũ.

³¹ Nĩgũkorwo Jerusalemu nĩgũkoima matigari ma andũ,
nakuo Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni kuume gĩkundi kĩa arĩa mahonokete.
Kĩyo kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩkĩo gĩkaahingia ũguo.

³² “Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga ũũ igũrũ rĩa mũthamaki wa Ashuri:
“Ndagatoonya itũũra rĩrĩ inene,
kana arathũkie mũguĩ kuo.
Ndagooka mbere ya rĩo na ngo,
kana arĩngĩcĩrie na ihumbu cia tĩri, arĩũkĩrĩre.

³³ Njira ĩrĩa ookĩire-rĩ, no yo agaacookera;
ndagatoonya itũũra rĩĩrĩ inene,
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

³⁴ Nĩngagitĩra itũũra rĩĩrĩ inene na ndĩrĩhonokie,
nĩ ũndũ wakwa, na nĩ ũndũ wa Daudi ndungata yakwa.”

³⁵ Ũtukũ o ro ũcio mũraika wa Jehova agĩthĩĩrĩ akĩũraga andũ 185,000 kũu kambĩ ya Ashuri. Rĩrĩa andũ mookĩrĩre rũciĩnĩ tene, magĩkora kũu no ciimba theri! ³⁶ Nĩ ũndũ ũcio Senakeribu mũthamaki wa Ashuri agĩtharĩa kambĩ agĩthĩĩrĩ. Agĩcooka Nineve agĩkara kuo.

³⁷ Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe, rĩrĩa aahooyaga arĩ hekarũ-inĩ ya ngai yake Nisiroku, ariũ ake eerĩ Adarameleki na Sharezeru makĩmũũraga na rũhiũ rĩa njora, na makĩũrĩra bũrũri wa Ararati. Nake mũriũ Esari-Hadoni agĩtuĩka mũthamaki itherĩya rĩake.

20

Ndwari ya Hezekia

¹ Matukũ-inĩ macio Hezekia akĩrwara, na aarĩ hakuhi gũkua. Mũnabii Isaia mũrũ wa Amozu agĩthĩĩrĩ kũrĩ we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: Thondeka maũndũ ma mũciĩ waku, tondũ nĩũgũkua, ndũkũhona.”

² Hezekia akĩhũgũra ũthĩũ wake, akĩrora rũthingo-inĩ, na akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, ³ “Wee Jehova, ririkana ũrĩa ngoretwo ngĩthĩĩrĩ na mĩthĩire ya kwĩhokeka mbere yaku, na ngeheana na ngoro yakwa yothe, na ngeeka ũrĩa kwagĩrĩire maitho-inĩ maku.” Nake Hezekia akĩrĩra mũno.

⁴ Isaia atanakinya nja ya gatagatĩ-rĩ, kiugo kĩa Jehova gĩkĩmũkinyĩra, akĩrwo atĩrĩ: ⁵ “Cooka, ũkeere Hezekia mũtongoria wa andũ akwa atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ũũ: Nĩn-jiguĩte ihooya rĩaku, na ngoona maithori maku; nĩngũkũhonia. Mũthenya wa ĩtatũ kuuma rĩu nĩũkambata ũthĩĩrĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. ⁶ Nĩngũkuongerera mĩaka ikũmi na ĩtano ya gũtũũra muoyo. Na nĩngũkũhonokia hamwe na itũũra rĩĩrĩ inene kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri. Nĩngũgitĩra itũũra rĩĩrĩ inene nĩ ũndũ wakwa, na nĩ ũndũ wa Daudi ndungata yakwa.’”

⁷ Nĩngĩ Isaia akiuga atĩrĩ, “Thondekai gĩkũmba kĩa ngũyũ.” Nao magĩũka o ũguo, na magĩkĩgĩrĩra ihũha-inĩ rĩu, nake Hezekia akĩhona.

⁸ Hezekia nĩoorĩtie Isaia atĩrĩ, “Kĩmenyithia gĩgaakorwo kĩrĩ kĩrĩkũ kĩa atĩ Jehova nĩekũũhonia, na atĩ nĩngambata thĩĩrĩ hekarũ-inĩ ya Jehova mũthenya wa gatatũ kuuma ũmũthĩ?”

⁹ Nake Isaia akĩmũcookeria atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩkĩo kĩmenyithia kĩrĩa Jehova egũkũhe, kĩa atĩ Jehova nĩegwĩka ũndũ ũcio akwĩrĩire: Ũkwenda kĩruru gĩthĩĩrĩ mbere makinya ikũmi, kana gĩcooke thuutha makinya ikũmi?”

¹⁰ Nake Hezekia akiuga atĩrĩ, “Kĩruru gũthĩĩrĩ na mbere makinya ikũmi nĩ ũndũ mũhũthũ, nĩ kaba kĩruru gĩcooke na thuutha makinya ikũmi.”

¹¹ Nake mũnabii Isaia agĩkaĩra Jehova, nake Jehova agĩtũma kĩruru gĩcooke na thuutha makinya macio ikũmi marĩa gĩaikũrũkĩte ngathĩ-inĩ ya Ahazu.

Abarũthi kuuma Babuloni

¹² Ihinda-inĩ rĩu-rĩ, Merodaki-Baladani mũrũ wa Baladani mũthamaki wa Babuloni nĩatũmĩire Hezekia marĩa na kĩheo, tondũ nĩaiguĩte ũhoro wa ndwari ya Hezekia. ¹³ Hezekia akĩamũkĩra andũ arĩa maatũmĩtwo, na akĩmoonia indo ciothe iria aigĩte makũmbĩ make, akĩmoonia betha, na thahabu, na mahuti marĩa manungi wega, na maguta marĩa mega mũno, na indo ciake cia mbaara, na indo ciothe iria ciarĩ igĩĩna-inĩ ciake. Gũtirĩ kindũ o na kĩmwe thĩĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki kana kĩarĩ ũthamaki-inĩ wake wothe Hezekia ataamoonirie.

¹⁴ Hĩndĩ iyo mũnabii Isaia agĩthĩĩrĩ kũrĩ Mũthamaki Hezekia akĩmũũria atĩrĩ, “Andũ acio moiga atĩa, na mekuumĩte kũ?”

Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, “Moimĩte bũrũri wa kũraya, megũkĩte kuuma bũrũri wa Babuloni.”

¹⁵ Nake mũnabii akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ monire nyũmba-inĩ yaku ya ũthamaki?”

Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, “Monire indo ciothe nyũmba-inĩ yakwa ya ũthamaki. Gũtirĩ kindũ o na kĩmwe kĩrĩ igĩĩna-inĩ ciakwa itanamonia.”

¹⁶ Nake Isaia akĩra Hezekia atĩrĩ, “Ta igua kiugo kĩa Jehova: ¹⁷ Ti-itherũ ihinda nĩrĩgakinya, rĩrĩa indo ciothe iria irĩ thĩnĩ wa nyũmba yaku ya ũthamaki, na indo iria ciothe maithe maku matũire maigĩte nginya ũmũthĩ, ĩgaakuu itwarwo Babuloni. Gũtĩrĩ o na kĩmwe gĩgaatigara, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ¹⁸ Na andũ amwe a rūciarō rwaku, o arĩa moimĩte mũthiimo-inĩ na thakame-inĩ yaku, o arĩa wee ũgũciara, nĩmagathaamio, na nĩmakaahakũrwo nĩguo matungatage nyũmba-inĩ ya mũthamaki wa Babuloni.”

¹⁹ Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, “Kiugo kĩa Jehova kĩrĩa waria nĩ kĩega,” Tondũ eeciiririe atĩrĩ, “Githĩ gũtigũkorwo na thayũ na ũgitĩri matukũ-inĩ mothe ma muoyo wakwa?”

²⁰ Ha ũhorō wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Hezekia, na marĩa mothe eekire, na ũrĩa aathondekire Karia, o na mũtarō wa kũrehe maaĩ itũũra-inĩ, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? ²¹ Nake Hezekia akĩhurũka hamwe na maithe make. Nake mũriũ Manase agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩa.

21

Manase Mũthamaki wa Juda

¹ Na rĩrĩ, Manase aarĩ wa mĩaka ikũmi na ĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩathana arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩtano na ĩtano. Nyina eetagwo Hefiziba. ² Agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, akĩrũmĩrĩra mĩtugo ĩrĩ magigi ya ndũrĩrĩ iria Jehova aangatĩte ciehere mbere ya Isiraeli. ³ Nĩakire rĩngĩ kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, o kũrĩa ithe Hezekia aanangĩte; ningĩ agĩaka igongona cia Baali na agĩaka itugĩ cia Ashera, o ta ũrĩa Ahabu mũthamaki wa Isiraeli eekĩte. Nĩainamĩrĩire mbũtũ cia igũrũ ciothe na agĩcihooya. ⁴ Agĩaka magongona thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, o ĩrĩa Jehova oigĩte ũhorō wayo atĩrĩ, “Thĩnĩ wa Jerusalemu nĩkuo ngaatũũria rĩitwa rĩakwa.” ⁵ Thĩnĩ wa nja cieri cia hekarũ ya Jehova, agĩaka igongona cia mbũtũ ciothe cia igũrũ. ⁶ Nake akĩruta mũriũ wake arĩ igongona rĩa njino, na nĩaragũraga na agatuĩria nyoni, na akarogana, na agathiiaga kũrĩ andũ arĩa marĩ maroho ma kũragũra. Agĩka maũndũ maingĩ mooru maitho-inĩ ma Jehova, nginya akĩmũrakaria.

⁷ Nĩooire mũhianano mũicũhie ũrĩa aathondekete wa gĩtugĩ kĩa Ashera, akĩũiga hekarũ thĩnĩ, o nyũmba ĩyo Jehova eerĩte Daudi na mũriũ Solomonĩ ũhorō wayo atĩrĩ, “Nĩngatũũria rĩitwa rĩakwa nginya tene thĩnĩ wa hekarũ ĩno na thĩnĩ wa Jerusalemu, kũrĩa thuurĩte kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli. ⁸ Ndirĩ hĩndĩ ĩngĩ ngaatũma magũrũ ma andũ a Isiraeli morũũre, moime bũrũri ũrĩa ndaaheire maithe mao ma tene, mamenyagĩrĩre mekage maũndũ marĩa mothe ndĩmathĩte, na marũmie Watho ũrĩa maaheirwo nĩ Musa ndungata yakwa.” ⁹ No andũ acio matiigana kũigua. Manase akĩmahĩtithia, nĩ ũndũ wa ũguo magĩika maũndũ mooru gũkĩra ndũrĩrĩ iria Jehova aaniĩnĩre mbere ya andũ a Isiraeli.

¹⁰ Jehova oigire na tũnua twa ndungata ciake cia anabii atĩrĩ: ¹¹ “Manase mũthamaki wa Juda nĩekĩte mehia marĩ magigi. Ageeka maũndũ mooru gũkĩra Aamori arĩa maarĩ mbere yake,* na agatongoria andũ a Juda kwĩhia nĩ ũndũ wa kũhooya mĩhianano yake. ¹² Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga ũũ: Nĩngũrehere Jerusalemu na Juda mwanangĩko ũrĩa ũgaatũma andũ arĩa makaigua ũhorō ũcio mararakwo nĩ matũ mao. ¹³ Nĩngatambũrũkĩria Jerusalemu rũrigi rwa gũthima rũrĩa rwahũthĩrwo rwa gũũkĩrĩra Samaria na kabirũ karĩa kahũthĩrwo gũũkĩrĩra nyũmba ya Ahabu. Nĩngaherithia na niine andũ a Jerusalemu o ta ũrĩa mũndũ ahuuraga thaani, akamĩkurumania. ¹⁴ Nĩngatiganĩria matigari ma igai rĩakwa, na ndĩmaneane kũrĩ thũ ciao. Magaatahwo na matunywo indo ciao nĩ thũ ciao ciothe, ¹⁵ tondũ nĩmekĩte maũndũ mooru maitho-inĩ makwa, makaandakaria, kuuma mũthenya ũrĩa maithe mao moimire Misiri nginyagia ũmũthĩ.”

¹⁶ Ningĩ Manase nĩaitire thakame nyingĩ mũno ya andũ matehĩtie, ĩkĩyũra Jerusalemu kuuma gĩturi kĩmwe nginya kĩrĩa kĩngĩ, tũtegũtara mehia marĩa aatũmĩte andũ a Juda meehie, nĩ ũndũ wa ũguo magĩika maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova.

¹⁷ Ha ũhorō wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Manase, na marĩa mothe eekire, hamwe na mehia marĩa eekire-rĩ, githĩ matiandĩkitwo mabuku-inĩ ma mahinda ma athamaki a Juda?

* 21:11 Andũ arĩa othe maatũũraga Kaanani meetagwo Aamori matanatoorio nĩ andũ a Isiraeli.

¹⁸ Manase akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo mũgũnda-inĩ wake wa ũthamaki, nĩguo mũgũnda wa Uza. Nake mũriũ Amoni agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

Amoni Mũthamaki wa Juda

¹⁹ Amoni aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka Jerusalemu mĩaka ĩrĩ. Nyina eetagwo Meshulemethu mwarĩ wa Haruzu; oimĩte Jotiba. ²⁰ Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Manase eekĩte. ²¹ Nĩathiire na mĩthĩire yothe ya ithe; akĩhooya mĩhianano ĩrĩa ithe aahooyaga, na akĩmĩnamĩrĩra. ²² Agĩtigana na Jehova, Ngai wa maithe make, na ndaigana kũrũmĩrĩra Jehova.

²³ Anene a Amoni makĩmũciĩrĩra ndundu, na makĩũragĩra mũthamaki kũu nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki. ²⁴ Nao andũ a bũrũri makĩũraga arĩa othe maathugundite gũũkĩrĩra Mũthamaki Amoni na magĩtua mũriũ Josia mũthamaki ithenya rĩake.

²⁵ Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Amoni, na ũrĩa eekire-rĩ, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? ²⁶ Nake agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ yake mũgũnda-inĩ wa Uza. Nake mũriũ Josia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

22

Ibuku rĩa Watho Kuoneka

¹ Na rĩrĩ, Josia aarĩ wa mĩaka ĩnana rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ũmwe. Nyina eetagwo Jedida mwarĩ wa Adaia; oimĩte Bozikathu. ² Nake agĩka ũrĩa kwagĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova, na agĩthĩ na mĩthĩire yothe ya ithe Daudi atekwĩhũgũra mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho.

³ Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩnana wa wathani wake, Mũthamaki Josia agĩtũma Shafani mũrũ wa Azalia mũrũ wa Meshulamu, ũrĩa warĩ mwandĩki-marũa, athĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. Akĩmwĩra atĩrĩ: ⁴ “Ambata, ũthĩ kũrĩ Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene na ũmwĩre ahaarĩrie mbeeca iria irehetwo hekarũ-inĩ ya Jehova, iria arangĩri a mĩrango monganĩtie kuuma kũrĩ andũ. ⁵ Nao maciĩhokere andũ arĩa mathuurĩtwo a kũrũgamĩrĩra wĩra wa hekarũ. Andũ acio ũtigĩrĩre nĩ marĩa aruti a wĩra arĩa macookagĩrĩra hekarũ ya Jehova, ⁶ nao nĩ atharamara, na andũ a gwaka, na aaki a mahiga. Na ningĩ ũtigĩrĩre nĩmagũra mbaũ na mahiga maicũhie ma gũcookereria hekarũ. ⁷ No rĩrĩ, to nginya maheane mathabu ma mbeeca iria meehokeirwo, tondũ mararuta wĩra ũcio na kwĩhokeka.”

⁸ Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akĩra Shafani ũcio mwandĩki marũa atĩrĩ, “Nĩnyonete Ibuku rĩa Watho thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova.” Akĩrĩnengera Shafani nake akĩrĩthoma. ⁹ Nake Shafani ũcio mwandĩki-marũa agĩthĩ kũrĩ mũthamaki na akĩmũhe ũhoru ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ: “Anene aku nĩmarĩhĩte mbeeca iria ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na nĩmaciĩhokeire kũrĩ aruti a wĩra na arũgamĩrĩri a hekarũ.” ¹⁰ Ningĩ Shafani ũcio mwandĩki-marũa akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Hilikia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, nĩanengera ibuku.” Nake Shafani akĩrĩthomera mũthamaki.

¹¹ Rĩrĩa mũthamaki aagũire ciugo cia Ibuku rĩu rĩa Watho-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake. ¹² Akĩruta mawatho maya kũrĩ Hilikia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ Ahikamu mũrũ wa Shafani, na Akiboru mũrũ wa Mikaia, na kũrĩ Shafani ũcio mwandĩki-marũa, na kũrĩ Asaia ũrĩa mũrori wa maũndũ ma mũthamaki, akĩmeera atĩrĩ: ¹³ “Thĩĩ mũkandũĩrĩrie ũhoru kũrĩ Jehova, na mũtuĩrĩrie andũ, o na Juda yothe, ũrĩa kwandikĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩ rĩonekete. Marakara ma Jehova nĩ maingĩ, marĩa maraakana nĩ ũndũ witũ, tondũ maithe maitũ matiaathĩkĩire ũhoru wa ibuku rĩrĩ; na matiekire kũringana na ũhoru ũrĩa wotho wandikĩtwo thĩinĩ warĩ ũrĩa ũtũkonĩ.”

¹⁴ Hilikia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Ahikamu, na Akiboru, na Shafani, na Asaia magĩthĩ kwaria na Hulida ũrĩa mũnabii mũndũ-wa-nja ũrĩa warĩ mũtumia wa Shalumu mũrũ wa Tikiva, mũrũ wa Harihasi ũrĩa warĩ mũmenyereri wa nguo cia mũthamaki, Hulida aatũũraga Jerusalemu, rũgongo rwa keerĩ.

¹⁵ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: ĩrai mũndũ ũrĩa ũmũtũmĩte kũrĩ nĩ atĩrĩ, ¹⁶ “Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩngũrehithia mwanangĩko kũndũ gũkũ na kũrĩ andũ akuo kũringana na maũndũ marĩa mothe mandikĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩa mũthamaki wa Juda athomete. ¹⁷ Tondũ nĩmandirikĩte, na magacinĩra ngai ingĩ ũbumba, na makaandakaria nĩ ũndũ wa mĩhianano yothe ĩrĩa mathondekete na moko mao, marakara makwa nĩmakanĩire kũndũ gũkũ, na

matigihoreka.’¹⁸ Īrai mūthamaki wa Juda, ūrĩa ūmūtūmĩte mūũke mūtũirie ūhoru kūrĩ Jehova atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ ūhoru wĩgĩ ciugo iria ūiguĩte: ¹⁹ Tondũ ngoro yaku nĩyaherire na ūkĩnyihĩria Jehova rĩrĩa waiguire ūhoru ūrĩa njarĩtie wa gũũkĩrĩa kũndũ gũkũ o na andũ akuo, atĩ nĩmakanyitwo nĩ kĩrumi na mwanangĩko, na tondũ nĩwatembũrangire nguo ciaku na ūkĩrĩa ūrĩ mbere yakwa-rĩ, nĩngũiguĩte, ūguo nĩguo Jehova ekuuga. ²⁰ Nĩ ūndũ ūcio nĩngagũcookanĩrĩa hamwe na maithe maku, na nĩũgathikwo na thayũ. Maitho maku matikoona mwanangĩko ūrĩa ngaarehe kũndũ gũkũ.’”

Nĩ ūndũ ūcio magĩcookeria mūthamaki ūhoru ūcio.

23

Josia Kwerũhia Kĩrĩkanĩro

¹ Hĩndĩ ĩyo mūthamaki agĩtũmanĩra athuuri othe a Juda na a Jerusalemu moongane hamwe. ² Nake akĩambata agĩthĩ hekarũ-inĩ ya Jehova arĩ hamwe na andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na athĩnjĩri-Ngai, na anabii, andũ othe kuuma ūrĩa mũnini mũno nginya ūrĩa mũnene mũno. Mūthamaki agĩthoma ciugo ciothe cia ibuku rĩa Kĩrĩkanĩro, rĩrĩa rĩonekete thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova makĩguuga. ³ Nake mūthamaki akĩrũgama hau gĩtugĩ-inĩ, akĩerũhia kĩrĩkanĩro arĩ mbere ya Jehova, atĩ nĩarĩrũmagĩrĩa Jehova, na arũmie maathani make, na mawatho make, o na kĩrĩa kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩro na ngoro yake yothe, na muoyo wake wotho, nĩguo ahingie ciugo cia kĩrĩkanĩro iria ciaandĩkitwo ibuku-inĩ rĩu. Hĩndĩ ĩyo andũ othe makĩranĩra atĩ nĩmarĩhingagia kĩrĩkanĩro kũu.

⁴ Nake mūthamaki agĩatha Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai ūrĩa mũnene, na athĩnjĩri-Ngai arĩa maarĩ anini ake, na aikaria a mĩrango, mathengie kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova indo ciothe iria ciathondekeirwo Baali na Ashera, na mbũtũ yotho ya igũrũ, agĩcicinĩra nja ya Jerusalemu mĩgũnda-inĩ ya Gĩtuamba gĩa Kidironi, na agĩtwara mũhu wacio Betheli. ⁵ Nake akĩeheria athĩnjĩri-ngai cia mĩhianano arĩa maamũritwo nĩ athamaki a Juda macinagĩre ūbumba kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru thĩinĩ wa matũũra ma Juda na matũũra marĩa maarigiicĩrie Jerusalemu, arĩa macinagĩra Baali ūbumba, na riũa, na mweri, na njata iria nene, o na mbũtũ ciothe cia igũrũ. ⁶ Nake akĩruta gĩtugĩ kĩa Ashera kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova, agĩgĩtwara Gĩtuamba-inĩ gĩa Kidironi nja ya Jerusalemu, na agĩgĩcinĩra kuo. Agĩgĩthĩa, gĩgĩtuĩka ta rũkũngũ, akĩhurunjĩra rũkũngũ rũu rwakĩo mbĩrĩa-inĩ cia andũ arĩa mataarĩ na igweta.*

⁷ Ningĩ agĩcooka akĩmomora nyũmba cia ihooero cia maraya ma arũme, iria ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na nokuo atumia maatumagĩra macuka ma Ashera.

⁸ Josia akĩrehe athĩnjĩri-Ngai othe kuuma matũũra-inĩ mothe ma Juda, na agĩtharia kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, kuuma Geba nginya Birishiba kũrĩa athĩnjĩri-ngai maacinagĩra ūbumba, akĩmomora igongona iria ciarĩ ihingo-inĩ, o na itoonyero-inĩ rĩa Kĩhingo kĩa Joshua, mũnene wa itũũra rĩrĩa inene, kĩrĩa kĩarĩ mwena wa ūmotho wa kĩhingo gĩa itũũra rĩu inene. ⁹ O na gwatuĩka athĩnjĩri-ngai a kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru matiatungataga kĩgongona-inĩ kĩa Jehova kũu Jerusalemu-rĩ, nĩmarĩaga mĩgate ĩtarĩ mĩmbie hamwe na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ.

¹⁰ Nĩaathũkirie Tofeti ĩrĩa yarĩ Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, nĩ ūndũ ūcio gũtirĩ mũndũ ūngĩarutire mũriũ kana mwarĩ arĩ igongona rĩa njino kũrĩ Moleku. ¹¹ Akĩeheria mbarathi iria athamaki a Juda maamũrĩre riũa kuuma itoonyero-inĩ rĩa hekarũ ya Jehova. Nacio ciarĩ nja hakuhĩ na kanyũmba ka mũnene wetagwo Nathani-Meleku. Josia agĩcooka agĩcina ngaari cia ita iria ciamũrĩrwo riũa.

¹² Ningĩ akĩmomora igongona iria ciakĩtwo nĩ athamaki a Juda nyũmba igũrũ hakuhĩ na kanyũmba ka igũrũ ka Ahazu, na igongona iria ciakĩtwo nĩ Manase kũu nja ciarĩ cia hekarũ ya Jehova. Agĩcieheria kuuma hau, agĩciehenja tũcunjĩ, na agĩte rũkũngũ rũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Kidironi. ¹³ Mūthamaki agĩcooka agĩthũkia kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kũrĩa kwarĩ mwena wa irathĩro wa Jerusalemu, mwena wa gũthini wa Kĩrĩma gĩa Kũniinanĩrwo, kũrĩa Solomoni mūthamaki wa Isiraeli aakĩre Ashitorethu ngai ya mũndũ-wa-nja ĩrĩ thaahu ya Asidoni, na kũrĩa aakĩre Kemoshu ngai ĩrĩ thaahu ya Moabi, o na kwa Moleku ngai ĩrĩ magigi ya andũ a Amoni. ¹⁴ Josia akĩeheria mahiga marĩa maamũre, na akĩmomora mĩhianano ya itugĩ cia Ashera, na agĩkũhumbĩra na mahĩndĩ ma andũ.

* 23:6 Gĩtugĩ kĩa Ashera gĩathũkangirio nĩ Mūthamaki Hezekia, nake mũrũwe Manase agĩgĩcookia.

¹⁵ O nakio kigongona kiria kiarĩ Betheli, handũ harĩa hatũũgĩru haathondeketwo nĩ Jeroboamu mũrũ wa Nebati, ũria watũmire Isiraeli meehie, kigongona kũu na handũ hau hatũũgĩru, agĩcimomora. Agĩcina handũ hau hatũũgĩru, akĩhathĩa nginya hagĩtũka mũtu, na agĩcina gĩtugĩ kĩa Ashera o nakio. ¹⁶ Ningĩ Josia akĩroranga kũu, na rĩria onire mbĩrĩra iria ciarĩ mwena-inĩ wa kĩrima, agĩthikũrithia mahĩndĩ kuuma mbĩrĩra-inĩ, akĩmacinĩra kigongona-inĩ nĩguo agĩthaahie, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩa kiarĩtio nĩ mũndũ wa Ngai ũria warathĩte maũndũ macio matanekĩka.

¹⁷ Mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Mbĩrĩra ũria ndĩrona nĩ ya ũ?”

Nao andũ a itũũra rĩu inene makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ mbĩrĩra ya mũndũ wa Ngai ũria woimĩte Juda, na akĩaria maũndũ ma gũũkĩrĩra kigongona kĩa Betheli, o maũndũ marĩa warĩkia gwĩka ihiga rĩu.”

¹⁸ Nake akiuga atĩrĩ, “Tiganai nayo. Mũtigitĩkĩrie mũndũ o naũ aringithie mahĩndĩ make.” Nĩ ũndũ ũcio matiahutirie mahĩndĩ make o na ma mũnabii ũria woimĩte Samaria.

¹⁹ O ta ũria Josia eekĩte Betheli, Josia nĩheririe na agĩthaahia mahooero ma kũndũ kũria gũtũũgĩru marĩa maakĩtwo nĩ athamaki a Isiraeli matũũra-inĩ ma Samaria marĩa marakarĩtie Jehova. ²⁰ Josia akĩũragĩra athĩnjĩri-ngai othe a kũndũ kũu gũtũũgĩru igũrũ rĩa igongona icio, na agĩcinĩra mahĩndĩ ma andũ igũrũ rĩacio. Agĩcooka agĩthĩĩ Jerusalemu.

²¹ Mũthamaki akĩruta watho ũyũ kũrĩ andũ othe, akĩmeera atĩrĩ, “Kũngũĩrai Bathaka ya Jehova Ngai wanyu, o ta ũria kwandĩkitwo Ibuku-inĩ rĩrĩ rĩa Kĩrĩkanĩro.” ²² Na gũtiarĩ na Bathaka ĩngĩ yakũngũĩrwo ta ĩyo kuuma hĩndĩ ya atĩrĩrĩrĩ bũrũri aĩa matongoragia Isiraeli kana matukũ-inĩ mothe ma athamaki a Isiraeli na athamaki a Juda. ²³ Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩnana wa Mũthamaki Josia, Bathaka ĩyo ya Jehova nĩyakũngũĩrwo kũu Jerusalemu.

²⁴ Ningĩ Josia nĩheririe aragũri, na andũ aĩa maarĩ na maroho ma kũragũra, na ngai cia kũhooya nacio mĩcĩ-inĩ, na ngai cia mĩhianano, na indo iria ingĩ ciothe irĩ magigi cionekire kũu Juda na Jerusalemu. Eekire ũguo ahingie watho ũria waandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩa Hilikia ũria mũthĩnjĩri-Ngai onire hekarũ-inĩ ya Jehova. ²⁵ Mbere na thuutha wa Josia gũtiarĩ mũthamaki ũngĩ take, wacookereire Jehova ta ũria eekire: na ngoro yake yothe na muoyo wake wothe, na hinya wake wothe, kũringana na watho wothe wa Musa.

²⁶ No rĩrĩ, Jehova ndaigana kũgarũrũka atige marakara make mahiũ, marĩa maakanaga ma gũũkĩrĩra Juda, nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa mothe Manase eekĩte ma kũmũrakaria. ²⁷ Nĩ ũndũ ũcio Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩngweheria Juda o nayo mbere yakwa, o ta ũria ndeheririe Isiraeli, na nĩngarega Jerusalemu, itũũra inene rĩria ndeethurĩre, na ndege hekarũ ĩno, ĩria ndoigire ũhoru wayo atĩrĩ, ‘Kũu nĩkũo Rĩitwa rĩakwa rĩgaatũũra.’”

²⁸ Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Josia, na marĩa eekire, githĩ matĩandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda?

²⁹ Hĩndĩ ĩria Josia aarĩ mũthamaki-rĩ, nĩguo Firaũni-Neko mũthamaki wa Misiri aambatire Rũũ-inĩ rwa Farati agateithie mũthamaki wa Ashuri. Nake Mũthamaki Josia agĩthĩĩ kũmũtũnga mbaara-inĩ, no rĩrĩ, Neko akĩrũa nake, akĩmũũragĩra kũu Megido. ³⁰ Nacio ndungata cia Josia igĩkuua mwĩrĩ wake na ngaari ya ita kuuma Megido, ikĩũrehe Jerusalemu, na ikĩmũthika mbĩrĩra-inĩ yake. Nao andũ a bũrũri makĩoya Jehoahazu mũrũ wa Josia, makĩmũitĩrĩra maguta, makĩmũtua mũthamaki ithenya rĩa ithe.

Jehoahazu Mũthamaki wa Juda

³¹ Jehoahazu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka Jerusalemu mĩeri ĩtatũ. Nyina eetagwo Hamutali mwarĩ wa Jeremia, na oimĩte Libina. ³² Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũria maithe make meekĩte. ³³ Firaũni Neko nĩamuohire na mĩnyororo kũu Ribila, bũrũri wa Hamathu, nĩguo ndakae gwathana Jerusalemu, na akĩhatĩrĩria andũ a Juda marute igooti rĩa taranda igana rĩmwe† cia betha, na taranda ĩmwe‡ ya thahabu. ³⁴ Firaũni Neko agĩtua Eliakimu mũriũ wa Josia mũthamaki ithenya rĩa ithe Josia, na akĩgarũra rĩitwa rĩa Eliakimu akĩmũtua Jehoiahazu akĩmũtwara Misiri, na kũu nĩkũo aakuĩrĩre. ³⁵ Jehoiahazu akĩrĩha Firaũni Neko betha na thahabu iria eetĩtie. Nĩgeetha ahote gwĩka ũguo, agĩtia

† 23:33 nĩ ta tani ithatũ na nuthu (3:5) ‡ 23:33 nĩ ta kilo 34

andũ a bŭrŭri igooti na hinya, agĩkĩũngania betha na thahabu kuuma kŭrĩ andũ a bŭrŭri kŭringana na ũhoti wao.

Jehoiakimu mŭthamaki wa Juda

³⁶ Jehoiakimu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano rĩrĩa aatuĩkire mŭthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ũmwe. Nyina etagwo Zebida mwarĩ wa Pedaia; nake oimĩte Ruma. ³⁷ Nake agĩĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova o ta ũrĩa maithe make meekĩte.

24

¹ Hĩndĩ ya ũthamaki wa Jehoiakimu-rĩ, Nebukadinezaru mŭthamaki wa Babuloni agĩtharĩkĩra bŭrŭri, na Jehoiakimu agĩtuĩka ndungata yake mĩaka ĩtatũ. No Jehoiakimu akĩgarũrũka, akĩremera Nebukadinezaru. ² Jehova agĩtũma mbũtũ cia gŭtahana cia kuuma Babuloni, na Suriata, na Moabi, na Amoni ikahũũrane nake. Agĩcitũma ikaanange Juda, kŭringana na ũrĩa kiugo kĩa Jehova gĩatariĩ, kĩrĩa kĩarĩtio nĩ ndungata ciake cia anabii. ³ Ti-itherũ maũndũ macio meekĩkire Juda kŭringana na watho wa Jehova, nĩguo ameherie moime mbere yake tondũ wa mehia ma Manase na ũrĩa wothe eekĩte, ⁴ o hamwe na gũita thakame ya andũ matehĩtie. Nĩgũkorwo nĩaiyũrĩtie Jerusalemu na thakame ya andũ matehĩtie, nake Jehova ndaigana kũmarekera.

⁵ Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoiakimu, na marĩa mothe eekire, githĩ matianiĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? ⁶ Jehoiakimu akĩhurũka na maithe make. Nake mŭriũ Jehoiakini agĩtuĩka mŭthamaki itheriya rĩake.

⁷ Mŭthamaki wa Misiri ndaigana kuuma bŭrŭri wake rĩngĩ, tondũ mŭthamaki wa Babuloni nĩatunyanĩte bŭrŭri wothe ũrĩa warĩ wa mŭthamaki wa Misiri kuuma Karũũ ka Misiri nginya Rũũ rwa Farati.

Jehoiakini Mŭthamaki wa Juda

⁸ Jehoiakini aarĩ wa mĩaka ikũmi na ĩnana rĩrĩa aatuĩkire mŭthamaki, nake agĩthamaka Jerusalemu mĩeri ĩtatũ. Nyina eetagwo Nehushita mwarĩ wa Elinathani, kuuma Jerusalemu. ⁹ Nake agĩĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe eekĩte.

¹⁰ Hĩndĩ ĩyo anene a Nebukadinezaru mŭthamaki wa Babuloni magĩũka nginya Jerusalemu, makĩrigiicĩria itũũra rĩu, ¹¹ nake Nebukadinezaru we mwene agĩũka nginya itũũra-inĩ rĩu inene, hĩndĩ ĩyo anene ake maarĩrigiicĩrie. ¹² Nake Jehoiakini mŭthamaki wa Juda, na nyina, na ndungata ciake, na andũ arĩa maarĩ igweta, na anene ake othe makĩĩneana kŭrĩ Nebukadinezaru.

Mwaka-inĩ wa ĩnana wa wathani wa Babuloni nĩguo aanyĩtire Jehoiakini. ¹³ Nebukadinezaru nĩarutire mĩthiithũ yothe kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova na nyũmba-inĩ ya ũthamaki, agĩkuua indo ciothe cia thahabu iria Solomoni mŭthamaki wa Isiraeli aathondekeire hekarũ ya Jehova, o ta ũrĩa Jehova oigĩte. ¹⁴ Agĩkuua andũ othe a Jerusalemu akĩmatwara ithaamĩrio: anene othe, na arũi a mbaara, na mabundi mothe, o na aturi; othe maarĩ andũ 10,000. No andũ arĩa maarĩ athiĩni mũno a bŭrŭri ũcio no-o maatigirwo.

¹⁵ Nebukadinezaru agĩtwara Jehoiakini arĩ mŭgwate nginya Babuloni. Ningĩ agĩcooka agĩkuua nyina wa mŭthamaki kuuma Jerusalemu nginya Babuloni, na atumia ake, na anene ake, o na atongoria ake a bŭrŭri. ¹⁶ Ningĩ mŭthamaki wa Babuloni agĩthaamĩria mbũtũ yothe ya ita nginya Babuloni; ita rĩothe rĩa andũ 7,000 arĩa arũi, na me hinya na mangĩhota kŭrĩa, na mabundi na aturi 1,000. ¹⁷ Agĩcooka agĩtua Matania, mama-we wa Jehoiakini, mŭthamaki itheriya rĩake, na akĩgarũra rĩitwa rĩake, akĩmũtua Zedekia.

Zedekia Mŭthamaki wa Juda

¹⁸ Zedekia aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ũmwe rĩrĩa aatuĩkire mŭthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ũmwe. Nyina eetagwo Hamutali mwarĩ wa Jeremia, na oimĩte Libina. ¹⁹ Nake agĩĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa Jehoiakimu eekĩte. ²⁰ Maũndũ macio mothe meekirwo Jerusalemu na Juda nĩ tondũ wa marakara ma Jehova, na mŭthia-inĩ akĩmaingata mehere mbere yake.

Kũgũa kwa Jerusalemu

Nake Zedekia akĩremera mŭthamaki wa Babuloni.

25

¹ Nĩ ũndũ ũcio, mwaka-inĩ wa kenda wa ũthamaki wa Zedekia, mũthenya wa ikũmi, wa mweri wa ikũmi, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni agĩthiĩ kũhũũrana na Jerusalemu arĩ na ita riake riŋothe. Nake akĩamba hema nja ya itũũra rĩu inene, na agĩaka indo cia kũmũteithia gũtharĩkĩra itũũra mĩena yothē yariŋo. ² Narĩo itũũra rikĩrigiicĩrio nginya mwaka wa ikũmi na ũmwe wa Mũthamaki Zedekia. ³ Na rĩrĩ, mũthenya wa kenda wa mweri wa kana, ng'aragu ikĩneneha itũũra-inĩ, o nginya gũkĩaga irio cia kũrĩŋo nĩ andũ. ⁴ Hĩndĩ iyo rũthingo rwa itũũra rĩu inene rũkĩmomorwo, nayo mbũtũ yothē ya ita ikĩũra ũtukũ igereire kĩhingo-inĩ kĩrĩa kĩarĩ gatagatĩ ga thingo cieri hakuhi na mũgũnda wa mũthamaki, o na gũtuĩka andũ a Babuloni nĩmarigiicĩrie itũũra rĩu inene. Nayo ikĩũra irorete Araba, ⁵ no mbũtũ ya ita ya Babuloni igĩteng'eria mũthamaki, ikĩmũkinyĩra werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Jeriko. Thigari ciake ciothe nĩciamũranĩtio nake na ikahurunjũka. ⁶ Nayo mbũtũ ya ita ikĩnyĩta mũthamaki ũcio, na agĩtwarwo kũrĩ mũthamaki wa Babuloni kũu Ribila kũrĩa aatuĩrĩrwo ciira. ⁷ Makĩũraga ariũ a Zedekia o hau mbere yake, magĩcooka makĩmũkũũra maitho, makĩmuoha na bĩngũ cia gĩcango, na makĩmũtwara Babuloni.

⁸ Mũthenya wa mũgwanja wa mweri wa itano mwaka-inĩ wa ikũmi na kenda wa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, Nebuzaradani mũnene wa arangĩri a mũthamaki, ndungata nene ya mũthamaki wa Babuloni, agĩũka Jerusalemu. ⁹ Agĩcina hekarũ ya Jehova, na nyũmba ya ũthamaki, o na nyũmba ciothe cia Jerusalemu. Agĩcina nyũmba yothē yari ya bata. ¹⁰ Nayo mbũtũ yothē ya ita ya Babuloni, itongoretio nĩ mũnene wa arangĩri a mũthamaki ikĩmomora thingo iria ciathiũrũrũkĩrie Jerusalemu. ¹¹ Nebuzaradani mũnene wa arangĩri nĩathaamirie andũ arĩa othe maatigaire kũu itũũra-inĩ inene, hamwe na kĩrĩndĩ kũu kĩngĩ, na arĩa othe maathiĩte kũrĩ mũthamaki wa Babuloni. ¹² No mũnene ũcio wa ita agĩtigia andũ amwe a arĩa athiĩni mũno a bũrũri ũcio, nĩguo marutage wĩra mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ na mĩgũnda-inĩ iĩrĩa iĩngĩ.

¹³ Andũ a Babuloni nĩmoinangire itugĩ cia gĩcango, na metha cia kũigĩrĩra indo, na Karia ga gĩcango, iria ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na magĩkuua icango icio magĩcitwara Babuloni. ¹⁴ Ningĩ magĩkuua nyũngũ, na icakũri, na magathĩ ma gũtinia ndaambĩ, na mbakũri, na indo ciothe cia icango iria ciahũthagĩrwo wĩra-inĩ wa hekarũ, magĩthiĩ nacio. ¹⁵ Mũnene ũcio wa thigari cia mũthamaki nĩakuuire ngĩo cia mwaki na mbakũri cia kũminjamingĩria, iria ciothe ciathondeketwo na thahabu therie kana betha.

¹⁶ Nakĩo gĩcango kuuma itugĩ iria igĩrĩ, na gĩa Karia, na kĩa makaari marĩa Solomoni aakĩte marĩ ma hekarũ ya Jehova, gĩtingĩathimĩkire nĩ kũingĩha. ¹⁷ Gĩtugĩ o kĩmwe kĩarĩ kĩa ũraihi wa buti mĩrongo iĩrĩ na mũgwanja.* Nakĩo kĩongo gĩakĩo kĩrĩa kĩarĩ igũrũ rĩa gĩtugĩ kĩmwe gĩacio kĩarĩ kĩa buti inya na nuthu† kũraiha na igũrũ, na kĩagemetio na gĩgathiũrũrũkĩrio na mũkwa na makomamanga ma gĩcango. Gĩtugĩ kũu kĩngĩ na mũkwa wakĩo nĩkĩahaanaine na kũu kĩngĩ.

¹⁸ Mũnene ũcio wa arangĩri nĩanyiitire Seraia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, na Zefania ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai wa keerĩ, na arangĩri arĩa atatũ maarangagĩra mĩrango. ¹⁹ Harĩ arĩa angĩ maatigaire kũu itũũra-inĩ inene, akĩnyĩta mũnene ũrĩa warũgamĩrĩire andũ a mbaara, na andũ atano arĩa mataaraga mũthamaki. Ningĩ agĩkuua mwandĩki-marĩa ũrĩa mũnene na nowe warĩ mũrori mũnene wa wandikithia wa andũ a bũrũri ũcio, na andũ ake mĩrongo itandatũ arĩa maakorirwo itũũra-inĩ rĩu inene. ²⁰ Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri akĩmakuu othe, akĩmatwara kũrĩ mũthamaki wa Babuloni kũu Ribila. ²¹ Nake mũthamaki wa Babuloni akĩmooragithĩria kũu Ribila, bũrũri wa Hamathu.

Nĩ ũndũ ũcio andũ a Juda magĩtwarwo ithaamĩrio, kũraya na bũrũri wao.

²² Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni agĩthũura Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani akĩmũtua mũrori wa andũ arĩa maatigirwo Juda. ²³ Rĩrĩa anene a mbũtũ cia ita othe na andũ ao maaiguire atĩ mũthamaki wa Babuloni nĩathuurĩte Gedalia atuĩke barũthi, magĩthiĩ kũrĩ Gedalia kũu Mizipa, nao nĩo, Ishumaeli mũrũ wa Nethania, na Johanani mũrũ wa Kareia, na Seraia mũrũ wa Tanihumethu ũrĩa Mũnetofathi, na Jaazania mũrũ wa Mũmaakathi, na andũ ao. ²⁴ Gedalia akĩhĩta

* 25:17 nĩ ta mita inyanya na robo (18:25) † 25:17 nĩ ta mita imwe na nuthu (1:5)

mwihitwa wa kũmoomĩrĩria hamwe na andũ ao, akĩmeera atĩrĩ, “Tigai gwĩtigĩra anene a Babuloni. Ikarai bũrũri-inĩ na mũtungatagĩre mũthamaki wa Babuloni, na nĩmũgũikara wega.”

²⁵ No rĩrĩ, mweri-inĩ wa mũgwanja, Ishumaeli mũrũ wa Nethania, mũrũ wa Elishama ũrĩa warĩ wa thakame ya ũthamaki, agĩũka na andũ ikũmi, akĩũraga Gedalia o hamwe na andũ a Juda, na andũ a Babuloni arĩa maarĩ nake kũu Mizipa. ²⁶ Nĩ ũndũ wa ũguo andũ othe kuuma ũrĩa mũnini mũno nginya ũrĩa mũnene mũno, hamwe na atongoria a mbũtũ cia ita, makĩũrĩra Misiri nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra andũ a Babuloni.

Kuohorwo kwa Jehoiakini

²⁷ Mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ na mũgwanja kuuma rĩrĩa Jehoiakini mũthamaki wa Juda aatwarirwo bũrũri ũngĩ, mwaka-inĩ o ũrĩa Evili-Merodaki aatuĩkire mũthamaki wa Babuloni, nĩ ohorithirie Jehoiakini kuuma njeera, mũthenya wa mĩrongo itĩrĩ na mũgwanja mweri-inĩ wa ikũmi na itĩrĩ. ²⁸ Akĩmwarĩria na ũhooreri na akĩmũhe gĩtĩ gĩa kũmũtĩithia gũkĩra athamaki acio angĩ maarĩ nao kũu Babuloni. ²⁹ Nĩ ũndũ ũcio Jehoiakini akĩruta nguo ciake cia njeera, na agĩtũũra arĩagĩra metha-inĩ ya mũthamaki matukũ mothe marĩa aatũũrire muoyo. ³⁰ Mũthamaki ũcio nĩaheaga Jehoiakini indo cia kũmũteithia cia o mũthenya, matukũ mothe marĩa aatũũrire muoyo.

IBUKU RĨA MBERE RĨA MAÜNDŨ MA MATUKŨ MA TENE

Maandĩko ma Maündũ ma Tene kuuma Adamu nginya Iburahĩmu

Nginya Ariũ a Nuhu

¹ Njiaro cia Adamu ciarĩ Sethi, na Enoshu, ² na Kenani, na Mahalaleli, na Jaredi, ³ na Enoku, na Methusela, na Lameku, na Nuhu.

⁴ Ariũ a Nuhu maarĩ:
Shemu, na Hamu, na Jafethu.

Ariũ a Jafethu

⁵ Ariũ a Jafethu maarĩ:
Gomeri, na Magogu, na Madai, na Javani, na Tubali, na Mesheki, na Tirasi.

⁶ Ariũ a Gomeri maarĩ:
Ashikenazu, na Difatha, na Togarima.

⁷ Ariũ a Javani maarĩ:
Elisha, na Tarishishi, na Kitimu, na Rodanimu.

Ariũ a Hamu

⁸ Ariũ a Hamu maarĩ:
Kushi, na Miziraimu, na Putu, na Kaanani.

⁹ Ariũ a Kushi maarĩ:
Seba, na Havila, na Sabita, na Raama, na Sabiteka.

Ariũ a Raama maarĩ:
Sheba, na Dedani.

¹⁰ Kushi nĩwe warĩ ithe wa
Nimurodi ũrĩa wakũrire agĩtuĩka njamba ya ita ĩrĩ hinya thĩinĩ wa thĩ.

¹¹ Miziraimu nĩwe warĩ ithe wa
andũ a Ludimu, na Anamini, na Lehabimu, na Nafituhimu, ¹² na Pathirusimu, na Kasuluhimu
(nĩwe warĩ kĩhumo kĩa Afilisti), o na Kafitorimu.

¹³ Kaanani nĩwe warĩ ithe wa
¹⁴ Sidoni, mũriũ wake wa irigithathi, na Ahiti, na Ajobusi, na Aamori, na Agirigashi, ¹⁵ na Ahivi,
na Aariki, na Asini, ¹⁶ na Aarivadi, na Azemari, na Ahamathi.

Ariũ a Shemu

¹⁷ Ariũ a Shemu maarĩ:
Elamu, na Ashuri, na Arafakasadi, na Ludu, na Aramu.

Ariũ a Aramu maarĩ:
Uzu, na Hulu, na Getheru, na Mesheki.

¹⁸ Arafakasadi nĩwe warĩ ithe wa Shela, nake Shela aarĩ ithe wa Eberi.

¹⁹ Eberi aarĩ na ariũ eerĩ:
Ūmwe eetagwo Pelegu, tondũ hĩndĩ yake nĩrĩo thĩ yagayũkanirio; na mũrũ wa nyina eetagwo Jokitani.

²⁰ Jokitani nĩwe warĩ ithe wa
Alimodadi, na Shelefu, na Hazarimavethu, na Jera, ²¹ na Hadoramu, na Uzali, na Dikila, ²² na
Ebali, na Abimaeli, na Sheba, ²³ na Ofiri, na Havila, na Jobabu. Acio othe maarĩ ariũ a Jokitani.

²⁴ Shemu, na Arafakasadi, na Shela,
²⁵ na Eberi, na Pelegu, na Reu,
²⁶ na Serugu, na Nahoru, na Tera,
²⁷ na Aburamu (na nĩwe Iburahĩmu).

Nyũmba ya Iburahĩmu

²⁸ Ariũ a Iburahĩmu maarĩ:
Isaaka na Ishumaeli.

Njiaro cia Hagari

²⁹ Ici nĩcio njiaro ciao:
Nebaiothu nĩwe warĩ irigithathi rĩa Ishumaeli, nao ariũ ake arĩa angĩ maarĩ Kedari, na Adibeeli, na Mibisamu, ³⁰ na Mishima, na Duma, na Masa, na Hadadi, na Tema, ³¹ na Jeturu, na Nafishu, na Kedema. Acio nĩo maarĩ ariũ a Ishumaeli.

Njiaro cia Ketura

³² Ariũ a Ketura, ũrĩa warĩ thuriya ya Iburahĩmu, maarĩ:
Zimirani, na Jokishani, na Medani, na Midiani, na Ishibaku, na Shua.
Ariũ a Jokishani maarĩ:
Sheba na Dedani.
³³ Ariũ a Midiani maarĩ:
Efa, na Eferi, na Hanoku, na Abida, na Elidaa.
Acio othe maarĩ a rũciaro rwa Ketura.

Njiaro cia Sara

³⁴ Iburahĩmu nĩwe warĩ ithe wa Isaaka.
Ariũ a Isaaka maarĩ:
Esaũ na Isiraeli.

Ariũ a Esaũ

³⁵ Ariũ a Esaũ maarĩ:
Elifazu, na Reueli, na Jeushu, na Jalamu, na Kora.
³⁶ Ariũ a Elifazu maarĩ:
Temani, na Omari, na Zefi, na Gatamu, na Kenazu;
na Amaleki, ũrĩa waciarirwo nĩ Timina.
³⁷ Ariũ a Reueli maarĩ:
Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza.

Andũ a Seiru kũu Edomu

³⁸ Ariũ a Seiru maarĩ:
Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, na Dishoni, na Ezeri, na Dishani.
³⁹ Ariũ a Lotani maarĩ:
Hori na Homamu.
Nake Timina aarĩ mwarĩ wa nyina na Lotani.
⁴⁰ Ariũ a Shobali maarĩ:
Alivani, na Manahathu, na Ebali, na Shefo, na Onamu.
Ariũ a Zibeoni maarĩ:
Aia na Ana.
⁴¹ Mũriũ wa Ana aarĩ:
Dishoni.
Ariũ a Dishoni maarĩ:
Hemudani, na Eshibani, na Ithirani, na Kerani.
⁴² Ariũ a Ezeri maarĩ:
Bilihani, na Zaavani, na Akani.
Ariũ a Dishani maarĩ:
Uzu, na Arani.

Athamaki a Edomu

⁴³ Nao aya nĩo maarĩ athamaki arĩa maathamakaga Edomu mbere ya Isiraeli gũthamakĩrwo nĩ mũthamaki o na ũmwe:
Nĩ Bela mũrũ wa Beori, narĩo itũũra rĩake inene rĩetagwo Dinhaba.
⁴⁴ Rĩrĩa Bela aakuire, Jobabu mũrũ wa Zera wa kuuma Bozira agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.
⁴⁵ Rĩrĩa Jobabu aakuire, Hushamu wa kuuma bũrũri wa Atemani agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.
⁴⁶ Rĩrĩa Hushamu aakuire, Hadadi mũrũ wa Bedadi ũrĩa wahootire Midiani kũu bũrũri wa Moabi, agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Avithu.
⁴⁷ Rĩrĩa Hadadi aakuire, Samala wa kuuma Masereka agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

⁴⁸ Rĩrĩa Samala aakuire, Shauli wa kuuma Rehobothu kũu gũkuhĩ na Rũũĩ rwa Farati, agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

⁴⁹ Rĩrĩa Shauli aakuire, Baali-Hanani mūrũ wa Akibori agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

⁵⁰ Rĩrĩa Baali-Hanani aakuire, Hadadi agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Pau, na mūtumia wake eetagwo Mehetabeli mwarĩ wa Matiredi, ũrĩa warĩ mwarĩ wa Me-Zahabu. ⁵¹ Hadadi o nake agĩkua.

Anene a Edomu maarĩ:

⁵² Timina, na Aliva, na Jethethu, na Oholibama, na Ela, na Pinoni, ⁵³ na Kenazu, na Temani, na Mibizaru, ⁵⁴ na Magidieli, na Iramu. Acio nĩo maarĩ anene a Edomu.

2

Ariũ a Isiraeli

¹ Aya nĩo maarĩ ariũ a Isiraeli:

Rubeni, na Simeoni, na Lawi, na Juda, na Isakaru, na Zebuluni, ² na Dani, na Jusufu, na Benjamini, na Nafitali, na Gadi, na Asheri.

Juda

Kũrĩ ariũ a Hezironi

³ Ariũ a Juda maarĩ:

Eri, na Onani, na Shela. Acio atatũ maaciarĩrwo Juda nĩ mūtumia Mũkaanani, mwarĩ wa Shua. Eri, irigithathi rĩa Juda, aarĩ mwaganu maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmũũraga.

⁴ Tamaru, mūtumia wa mūrũ wa Juda, akĩmũciarĩra Perezu na Zera. Ariũ othe a Juda maarĩ atano.

⁵ Ariũ a Perezu maarĩ:

Hezironi na Hamula.

⁶ Ariũ a Zera maarĩ:

Zimuri, na Ethani, na Hemani, na Kalikoli, na Darida; othe maarĩ atano.

⁷ Mũriũ wa Karimi aarĩ:

Akaru, ũrĩa wareheire Isiraeli thĩĩna nĩ ũndũ wa kuuna watho na kuoya indo iria ciarĩ nyamũre.

⁸ Mũriũ wa Ethani aarĩ:

Azaria.

⁹ Ariũ arĩa maaciarĩrwo Hezironi maarĩ:

Jerameeli, na Ramu, na Kalebu.

Ciana cia Ramu Mūrũ wa Hezironi

¹⁰ Ramu nĩwe warĩ ithe wa

Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, ũrĩa warĩ mūtongoria wa andũ a Juda.

¹¹ Nahashoni nĩwe warĩ ithe wa Salimoni, nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, ¹² nake Boazu nĩwe warĩ ithe wa Obedi, ũrĩa warĩ ithe wa Jesii.

¹³ Jesii nĩwe warĩ ithe wa Eliabu, irigithathi rĩake; nake Abinadabu aarĩ wa keerĩ, na Shimea wa gatatũ, ¹⁴ na Nethaneli wa kana, nake Radai wa gatano, ¹⁵ na Ozemu wa gatandatũ, nake Daudi aarĩ wa mũgwanja. ¹⁶ Nao aarĩ a nyina maarĩ Zeruia na Abigaili. Ariũ a Zeruia maarĩ atatũ, na nĩo Abishai, na Joabu, na Asaheli. ¹⁷ Abigaili nĩwe warĩ nyina wa Amasa, na ithe wa Amasa aarĩ Jetheri ũrĩa Mũishumaeli.

Kalebu Mūrũ wa Hezironi

¹⁸ Kalebu mūrũ wa Hezironi nĩagĩire ciana na mūtumia wake Azuba (o na ningĩ na Jeriothu). Ariũ a mūtumia ũcio maarĩ: Jesheri, na Shobabu, na Aridoni. ¹⁹ Hĩndĩ ĩrĩa Azuba aakuire, Kalebu akĩhikia Efiratha, ũrĩa wamũciarĩre Huru. ²⁰ Huru nĩwe warĩ ithe wa Uri, nake Uri nĩwe warĩ ithe wa Bezaleli.

²¹ Thuutha ũcio, Hezironi agĩkoma na mwarĩ wa Makiru ũrĩa warĩ ithe wa Gileadi (Hezironi aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩtandatũ akĩmũhikia), nake akĩmũciarĩra Segubu. ²² Segubu nĩwe warĩ ithe wa Jairu, ũrĩa warĩ na matũũra mĩrongo ĩĩrĩ na matatũ kũu Gileadi. ²³ (No rĩrĩ,

Geshuru na Aramu magĩtunyana matũũra ma Havothu-Jairu, o hamwe na Kenathu na ciikaro iria ciarĩthiũrũrũkie, namo maarĩ matũũra mĩrongo itandatũ.) Aya othe nĩo maarĩ njiaro cia Makiru, o we ithe wa Gileadi.

- ²⁴ Thuutha wa Hezironi gũkua arĩ kũu Kalebu-Efiratha-rĩ, Abija mũtumia wa Hezironi akĩmũciarĩra Ashuru, ithe wa Tekoa.

Jerameeli Mũrũ wa Hezironi

- ²⁵ Ariũ a Jerameeli, ũrĩa warĩ irigithathi rĩa Hezironi, maarĩ:
Ramu ũrĩa warĩ irigithathi rĩaake, na Buna, na Oreni, na Ozemu, na Ahija. ²⁶ Jerameeli aarĩ na mũtumia ũngĩ wetagwo Atara, nake nĩwe warĩ nyina wa Onamu.
- ²⁷ Ariũ a Ramu, ũrĩa warĩ irigithathi rĩa Jerameeli, maarĩ:
Maazu, na Jamini, na Ekeri.
- ²⁸ Ariũ a Onamu maarĩ:
Shamai na Jada.
- Nao ariũ a Shamai maarĩ:
Nadabu na Abishuri.
- ²⁹ Mũtumia wa Abishuri eetagwo Abihaili, ũrĩa wamũciarĩre Ahabani na Molidi.
- ³⁰ Ariũ a Nadabu maarĩ:
Seledi na Apaimu. No rĩrĩ, Seledi aakuire atarĩ na ciana.
- ³¹ Mũrũ wa Apaimu aarĩ:
Ishi, ũrĩa warĩ ithe wa Sheshani.
Nake Sheshani nĩwe warĩ ithe wa Ahalai.
- ³² Ariũ a Jada, mũrũ wa nyina na Shamai, maarĩ:
Jetheri na Jonathani. Jetheri aakuire atarĩ na ciana.
- ³³ Ariũ a Jonathani maarĩ:
Pelethu na Zaza.
- Acio nĩo maarĩ njiaro cia Jerameeli.
- ³⁴ Sheshani ndaarĩ na aanake, no airĩtu.
Aarĩ na ndungata ya kuuma Misiri yetagwo Jariha. ³⁵ Sheshani akĩhe Jariha ndungata iyo yake mwarĩ imũhikie, nake akĩgĩa mwana wetagwo Atai.
- ³⁶ Atai nĩwe warĩ ithe wa Nathani,
nake Nathani nĩwe warĩ ithe wa Zabadi,
³⁷ nake Zabadi nĩwe warĩ ithe wa Efilali,
nake Efilali nĩwe warĩ ithe wa Obedi,
³⁸ nake Obedi nĩwe warĩ ithe wa Jehu,
nake Jehu nĩwe warĩ ithe wa Azaria,
³⁹ nake Azaria nĩwe warĩ ithe wa Helezu,
nake Helezu nĩwe warĩ ithe wa Eleasa,
⁴⁰ nake Eleasa nĩwe warĩ ithe wa Sisimai,
nake Sisimai nĩwe warĩ ithe wa Shalumu,
⁴¹ nake Shalumu nĩwe warĩ ithe wa Jekamia,
nake Jekamia nĩwe warĩ ithe wa Elishama.

Mbarĩ cia Kalebu

- ⁴² Ariũ a Kalebu, ũrĩa warĩ mũrũ wa nyina na Jerameeli, maarĩ:
Mesha irigithathi rĩaake, na nĩwe warĩ ithe wa Zifu, na mũriũ Maresha ũrĩa warĩ ithe wa Hebironi.
- ⁴³ Ariũ a Hebironi maarĩ:
Kora, na Tapua, na Rekemu, na Shema. ⁴⁴ Shema nĩwe warĩ ithe wa Rahamu, na Rahamu nĩwe warĩ ithe wa Jorikeamu. Rekemu aarĩ ithe wa Shamai. ⁴⁵ Mũrũ wa Shamai aarĩ Maoni, nake nĩwe warĩ ithe wa Bethi-Zuru.
- ⁴⁶ Nake Efa, thuriya ya Kalebu, nĩwe warĩ nyina wa Harani, na Moza, na Gazezi. Nake Harani nĩwe warĩ ithe wa Gazezi.
- ⁴⁷ Ariũ a Jahadai maarĩ:
Regemu, na Jothamu, na Geshani, na Peleti, na Efa, na Shaafu.

⁴⁸ Nake Maaka, thuriya ya Kalebu, nĩwe warĩ nyina wa Sheberi na Tirihana. ⁴⁹ Ningĩ nowe waciarire Shaafu ũrĩa warĩ ithe wa Madimana, na Sheva ithe wa Makibena na Gibe. Mwarĩ wa Kalebu eetagwo Akisa. ⁵⁰ Acio nĩo maarĩ njiaro cia Kalebu.

Ariũ a Huru, irigithathi rĩa Efiratha, maarĩ:

Shobali ithe wa Kiriathu-Jearimu, ⁵¹ na Salima ithe wa Bethlehemu, na Harefu ithe wa Bethi-Gaderi.

⁵² Njiaro cia Shobali, ithe wa Kiriathu-Jearimu, ciarĩ:

Haroe, na nuthu ya Amanahathi, ⁵³ na mĩhĩrĩga ya Kiriathu-Jearimu ĩrĩa yatariĩ ta ũũ: Aithiri, na Aputhi, na Ashumathi, na Amishirai. Kuuma kũrĩ acio gũkĩgĩa njiaro cia Azorathi na Aeshitaoli.

⁵⁴ Njiaro cia Salima ciarĩ:

Bethlehemu ũrĩa Mũnetofathi, na Aatirothu-Bethi-Joabu, na nuthu ya Amanahathi, na Azori, ⁵⁵ na mĩhĩrĩga ya aandĩki-marũa arĩa maatũũraga Jabezu ĩrĩa yatariĩ ta ũũ: Atirathi, na Ashimeathi, na Asukathi. Aya nĩo Akeni arĩa moimĩte harĩ Hamathu, ithe wa nyũmba ya Rekabu.

3

Ariũ a Daudi

¹ Aya nĩo maarĩ ariũ a Daudi arĩa maaciarĩrwo Hebironi:

Irigithathi rĩarĩ Amunoni mũrũ wa Ahinoamu wa kuuma Jezireeli;

nake wa keerĩ aarĩ Danieli mũrũ wa Abigaili wa kuuma Karimeli;

² nake wa gatatũ aarĩ Abisalomu mũrũ wa Maaka mwarĩ wa Talimai mũthamaki wa Geshuru;

nake wa kana aarĩ Adonija mũrũ wa Hagithu;

³ nake wa gatano aarĩ Shefatia mũrũ wa Abitali;

nake wa gatandatũ aarĩ Ithireamu ũrĩa aaciarĩrwo nĩ mūtumia wake Egila.

⁴ Acio atandatũ maaciarĩrwo Daudi kũu Hebironi, kũrĩa aathamakĩire mĩaka mũgwanja na mĩeri ĩtandatũ.

Daudi aathamakire arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩtatũ, ⁵ nacio ici nĩcio ciana ciake iria ciaciarĩrwo kũu:

Shimea, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni. Acio ana maaciarirwo nĩ Bathisheba mwarĩ wa Amieli. ⁶ Ningĩ nĩ kwarĩ na Ibiharu, na Elishua, na Elifeleti, ⁷ na Noga, na Nefegu, na Jafia,

⁸ na Elishama, na Eliada, na Elifeleti; othe maarĩ kenda. ⁹ Acio othe maarĩ ariũ a Daudi, ariũ a thuriya ciake matatarĩtwo. Nake Tamaru nĩwe warĩ mwarĩ wa ithe wao.

Athamaki a Juda

¹⁰ Mũriũ wa Solomoni eetagwo Rehoboamu,

nake mũriũ eetagwo Abija,

nake Asa aarĩ mũriũ wa Abija,

nake Jehoshafatu aarĩ mũriũ wa Asa,

¹¹ nake Jehoram aarĩ mũriũ wa Jehoshafatu,

nake Ahazia aarĩ mũriũ wa Jehoram,

nake Joashu aarĩ mũriũ wa Ahazia,

¹² nake Amazia aarĩ mũriũ wa Joashu,

nake Azaria aarĩ mũriũ wa Amazia,

nake Jothamu aarĩ mũriũ wa Azaria,

¹³ nake Ahazu aarĩ mũriũ wa Jothamu,

nake Hezekia aarĩ mũriũ wa Ahazu,

nake Manase aarĩ mũriũ wa Hezekia,

¹⁴ nake Amoni aarĩ mũriũ wa Manase,

nake Josia aarĩ mũriũ wa Amoni.

¹⁵ Ariũ a Josia maarĩ:

Johanani irigithathi rĩake,

nake wa keerĩ aarĩ Jehoiaakimu,

nake wa gatatũ aarĩ Zedekia,
nake wa kana aarĩ Shalumu.

- ¹⁶ Ariã maathamakire thuutha wa Jehoiakimu maarĩ:
mũriũ Jekonia
na Zedekia.

Rũciaro rwa Nyũmba ya Ũthamaki thuutha wa Ithaamĩrio

- ¹⁷ Njiaro cia Jekonia, ũrĩa watahitwo, ciarĩ:
Mũriũ Shealitieli, ¹⁸ na Malikiramu, na Pedaia, na Shenazaru, na Jekamia, na Hoshama, na Nedabia.
- ¹⁹ Ariũ a Pedaia maarĩ:
Zerubabeli na Shimei.
Ariũ a Zerubabeli maarĩ:
Meshulamu na Hanania;
Shelomithu aarĩ mwarĩ wa nyina wao.
- ²⁰ Nĩ kwarĩ na ariũ angĩ atano, nao nĩ:
Hashuba, na Oheli, na Berekia, na Hasadia, na Jushabu-Hesedi.
- ²¹ Njiaro cia Hanania ciarĩ:
Pelatia, na Jeshaiia, na ningĩ nĩ kwarĩ na ariũ a Rafaia, na a Arinani, na a Obadia, o na a Shekania.
- ²² Njiaro cia Shekania ciarĩ:
Shemaia na ariũ ake:
Hatushu, na Igali, na Baria, na Nearia, na Shafati; othe maarĩ atandatũ.
- ²³ Ariũ a Nearia maarĩ:
Elioenai, na Hizikia, na Azirikamu; othe maarĩ atatũ.
- ²⁴ Ariũ a Elioenai maarĩ:
Hodavia, na Eliashibu, na Pelaia, na Akubu, na Johanani, na Delaia, na Anani; othe maarĩ mũgwanja.

4

Mĩhĩrĩga Ĩngĩ ya Juda

- ¹ Njiaro cia Juda ciarĩ:
Perezu, na Hezirioni, na Karimi, na Huru, na Shobali.
- ² Reaia mũrũ wa Shobali nĩwe warĩ ithe wa Jahathu, nake Jahathu nĩwe warĩ ithe wa Ahumai na Lahadi. Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Azorathi.
- ³ Ariũ a Etamu maarĩ:
Jezireeli, na Ishima, na Idibasha.
Mwarĩ wa nyina wao eetagwo Hazeleliponi. ⁴ Penueli nĩwe warĩ ithe wa Gedori, nake Ezeri nĩwe warĩ ithe wa Husha.
- Ici nĩcio ciarĩ njiaro cia Huru ũrĩa irigithathi rĩa Efiratha, na ithe wa Bethlehemu.
- ⁵ Ashuri ithe wa Tekoa aarĩ na atumia eerĩ, nĩo Hela na Naara.
- ⁶ Naara akĩmũciarĩra Ahuzamu, na Heferi, na Temeni, na Haahashatari. Icio nĩcio ciarĩ njiaro cia Naara.
- ⁷ Ariũ a Hela maarĩ:
Zerethi, na Zoharu, na Ethinani, ⁸ na Kozu, ũrĩa warĩ ithe wa Anubu, na Hazobeba, na wa mĩhĩrĩga ya Ahariheli mũrũ wa Harumu.

⁹ Jabezu aarĩ mĩtĩku mũno gũkĩra ariũ a nyina. Nyina nĩwe wamũtuire Jabezu, tondũ oigire atĩrĩ, “Ndaamũciarire na ruo.” ¹⁰ Nake Jabezu agĩkaĩra Ngai wa Isiraeli, akiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo wandathima na ũnjaramĩrie mĩhaka ya bũrũri wakwa! Reke guoko gwaku gũkorwo hamwe na nĩ, na ũngitĩre harĩ ũũru nĩguo ndikanakorwo na ruo.” Nake Ngai akĩigua ihooya rĩake. *

* 4:10 Rĩitwa Jabezu rĩgĩtaũrwo na Kĩhibirania nĩ ta kuuga “Ruo” kana “Kũnyariirika.”

¹¹ Kelubu, mŭrũ wa nyina na Shuha, nĩwe warĩ ithe wa Mehuru, ũrĩa warĩ ithe wa Eshitoni.
¹² Eshitoni nĩwe warĩ ithe wa Bethi-Rafa, na Pasea, na Tehina ũrĩa warĩ ithe wa Iri-Nahashu.
 Acio nĩo maarĩ andũ a Reka.

¹³ Ariũ a Kenazu maarĩ:

Othinieli na Seraia.

Ariũ a Othinieli maarĩ:

Hathathu, na Meonothai. ¹⁴ Meonothai nĩwe warĩ ithe wa Ofara.

Seraia nĩwe warĩ ithe wa Joabu

ũrĩa ithe wa andũ a Ge-Harashimu. Gwetagwo ũguo nĩ ũndũ andũ akuo maarĩ mabundi.

¹⁵ Ariũ a Kalebu, mŭrũ wa Jefune, maarĩ:

Iru, na Ela, na Naamu.

Mŭriũ wa Ela eetagwo:

Kenazu.

¹⁶ Ariũ a Jehaleleli maarĩ:

Zifu, na Zifa, na Tiria, na Asareli.

¹⁷ Ariũ a Ezara maarĩ:

Jetheru, na Meredi, na Eferi, na Jaloni. Mŭtumia ũmwe wa Meredi nĩwe waciarire Miriamu, na Shamai, na Ishiba ũrĩa warĩ ithe wa Eshitemoa. ¹⁸ (Mŭtumia wake wa kuuma Judea agĩciara Jeredi ũrĩa ithe wa Gedori, na Heberi ithe wa Soko, na Jekuthieli ithe wa Zanoa.) Acio nĩo maarĩ ciana cia Bithia mwarĩ wa Firaũni ũrĩa wahikĩtio nĩ Meredi.

¹⁹ Ariũ a mŭtumia wa Hodia (mwarĩ wa nyina na Nahamu) maarĩ:

Ithe wa Keila ũrĩa Mũgarimi, na Eshitemoa ũrĩa Mũmaakathi.

²⁰ Ariũ a Shimoni maarĩ:

Amunoni, na Rina, na Beni-Hanani, na Tiloni.

Njiaro cia Ishi nĩ:

Zohethu na Beni-Zohethu.

²¹ Nao ariũ a Shela mŭrũ wa Juda maarĩ:

Eri ithe wa Leka, na Laada ithe wa Maresha, na mbarĩ cia ariũ maathondekaga gatani ĩrĩa njega† kũu Bethi-Ashibea, ²² na Jokimu, na andũ a Kozeba, na Joashu na Sarafi ariũ maathanaga bŭrũri wa Moabi, na Jashubi-Lehemu. (Ũhoro ũyũ ũrutĩtwo maandĩko-inĩ ma tene mũno.) ²³ Acio nĩo moombaga indo cia rĩũmba, nao maatũũraga Netaimu na Gedera; maikaraga kũu, marutagĩre mũthamaki wĩra.

Njiaro cia Simeoni

²⁴ Njiaro cia Simeoni nĩ:

Nemueli, na Jamini, na Jaribu, na Zera, na Shauli;

²⁵ Shalumu aarĩ mŭriũ wa Shauli, nake Mibisamu aarĩ mŭriũ wa Shalumu, nake Mishima aarĩ mŭriũ wa Mibisamu.

²⁶ Njiaro cia Mishima ciarĩ:

Mŭriũ Hamueli, na Zakuri mŭriũ wa Hamueli, na Shimei mŭriũ wa Zakuri.

²⁷ Shimei aarĩ na ariũ ikũmi na atandatũ na airĩtu atandatũ, no ariũ a nyina matiarĩ na ciana nyingĩ; nĩ ũndũ ũcio mbarĩ yao ndĩongererekire ta ya andũ a Juda. ²⁸ Nao maatũũraga Birishiba, na Molada, na Hazari-Shuali, ²⁹ na Biliha, na Ezemu, na Toladi, ³⁰ na Bethueli, na Horoma, na Zikilagi, ³¹ na Bethi-Marikabothu, na Hazari-Susimu, na Bethi-Biri, na Shaaraimu. Macio nĩmo maarĩ matũũra mao nginya rĩrĩa Daudi aathamakaga. ³² Matũũra matano marĩa maamarigiĩcĩrie maarĩ: Etamu, na Aini, na Rimoni, na Tokenina Ashani, ³³ na tũtũura tũnini tũrĩa twarigiĩcĩrie matũũra macio o nginya Baalathu. Macio nĩmo maarĩ ũtũũro wao. Nao nĩmaigaga maandĩko ma njiarwa.

³⁴ Meshobabu, na Jamuleki, na Josha mŭrũ wa Amazia, ³⁵ na Joeli; na Jehu mŭrũ wa Joshibia, mŭrũ wa Seraia, mŭrũ wa Asieli; ³⁶ o na Elioenai, na Jaakoba, na Jeshohaia, na Asaia, na Adieli, na Jesimieli, na Benaia; ³⁷ na Ziza mŭrũ wa Shifi, mŭrũ wa Aloni, mŭrũ wa Jedaia, mŭrũ wa Shimuri, mŭrũ wa Shemaia.

† 4:21 Andũ a nyũmba ĩmwe nĩmamenyekaga na wĩra ũrĩa warutagwo nĩ ithe wao.

³⁸ Andũ acio marĩtwa mao magwetetwo hau igũrũ nĩ maarĩ atongoria a mbarĩ ciao. Nyũmba ciao nĩongererekire mũno, ³⁹ nao magĩthĩĩ mĩhaka-inĩ ya Gedori mwena wa irathĩro wa gĩtuamba kũu gũcaria ũrĩthio wa mahiũ mao. ⁴⁰ Nĩmoonire kũndũ kũnoru kũrĩ ũrĩthio mwega, bũrũri warĩ mwariĩ, ũrĩ na thayũ na ũkahoorera. Na rĩrĩ, andũ a Hamu[‡] amwe nĩ maatũũraga kuo mbere.

⁴¹ Andũ arĩa marĩtwa mao maandĩkitwo mookĩte kuo matukũ-inĩ ma Hezekia mũthamaki wa Juda. Nao magĩtharĩkĩra andũ a Hamu ciikaro-inĩ cia andũ acio o na cia Ameunimu arĩa maatũũraga kuo, na makĩmaniina biũ o ta ũrĩa gũtariĩ nginya ũmũthĩ. Nao magĩtũũra ciikaro-inĩ cia andũ acio tondũ kwarĩ na ũrĩthio mwega wa mahiũ mao. ⁴² Nao andũ magana matano a nyũmba ya Simeoni, matongoretio nĩ Pelatia, na Nearia, na Refaia na Uzieli, ariũ a Ishi, magĩtharĩkĩra bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Seiru. ⁴³ Nao makĩũraga Aamaleki arĩa meetharĩte magatigara, nao matũire kuo nginya ũmũthĩ.

5

Njiaro cia Rubeni

¹ Ariũ a Rubeni ũrĩa irigithathi rĩa Isiraeli (nĩwe warĩ irigithathi, no rĩrĩa aathaahirie ũrĩrĩ wa ithe, ũrigithathi wake waheirwo ariũ a Jusufu mũrũ wa Isiraeli; nĩ ũndũ ũcio, ndangĩandikirwo maandĩko-inĩ ma njiarwa kũringana na ũrigithathi wake, ² o na gũtuĩka Juda nĩwe warĩ hinya gũkĩra ariũ a ithe, na mũtongoria oimĩte gwake-rĩ, ũrigithathi watuĩkire wa Jusufu); ³ ariũ a Rubeni, irigithathi rĩa Isiraeli, maarĩ:

Hanoku, na Palu, na Hezironi, na Karimi.

⁴ Njiaro cia Joeli ciarĩ:

Mũriũ Shemaia, na mũriũ Gogu, na mũriũ Shimei, ⁵ na mũriũ Mika, na mũriũ Reaia, na mũriũ Baali,

⁶ na mũriũ Beera, ũrĩa watahirwo agĩthaamio nĩ Tigilathu-Pilesu mũthamaki wa Ashuri. Beera nĩwe warĩ mũtongoria wa andũ a Rubeni.

⁷ Andũ ao kũringana na mbarĩ ciao, mandĩkitwo kũringana na maandĩko ma njiarwa ciao maarĩ aya:

Jeieli ũrĩa mũnene, na Zekaria, ⁸ na Bela mũrũ wa Azazi, mũrũ wa Shema, mũrũ wa Joeli. Maatũũraga rũgongo rũrĩa ruumĩte Aroeri nginya Nebo na Baali-Meoni. ⁹ Maikarire bũrũri mwena wa irathĩro nginya rũteere-inĩ rwa werũ ũrĩa ũtambũrũkĩte nginya Rũũĩ rwa Farati, tondũ mahiũ mao nĩmaingĩhire mũno marĩ kũu Gileadi.

¹⁰ Hĩndĩ ya wathani wa Saũlũ nĩmarũire na Ahagari,^{*} na makĩmahoota; nao makĩnyitĩra ciikaro cia Ahagari acio rũgongo-inĩ ruothe rwa mwena wa irathĩro wa Gileadi.

Njiaro cia Gadi

¹¹ Nao andũ a Gadi maatũũire mariganĩtie na andũ a Rubeni kũu bũrũri wa Bashani,[†] o nginya Saleka:

¹² Joeli nĩwe warĩ mũnene kũu Bashani, mũnini wake aarĩ Shafamu, akarũmĩrĩrwo nĩ Janai, na Shafati.

¹³ Andũ ao kũringana na nyũmba ciao maarĩ:

Mikaeli, na Meshulamu, na Sheba, na Jorai, na Jakani, na Zia, na Eberi, othe maarĩ andũ mũgwanja.

¹⁴ Acio nĩwe warĩ ariũ a Abihaili mũrũ wa Huru, mũrũ wa Jaroa, mũrũ wa Gileadi, mũrũ wa Mikaeli, mũrũ wa Jeshishai, mũrũ wa Jahido, mũrũ wa Buzi.

¹⁵ Ahi mũrũ wa Abidieli, mũrũ wa Guni nĩwe warĩ mũtongoria wa nyũmba yao.

¹⁶ Nao andũ a Gadi maatũũraga Gileadi, kũu Bashani na matũũra-inĩ marĩa maakuhĩrĩrie kuo, o na kũrĩa guothe ũrĩthio wa Sharoni wakinyĩte.

¹⁷ Ũhoru ũyũ wothe nĩ wandĩkirwo maandĩko-inĩ ma njiarwa ciao hĩndĩ rĩa Jothamu mũthamaki wa Juda na Jeroboamu mũthamaki wa Isiraeli maathamakaga.

[‡] 4:40 Andũ a Kaanani maarĩ njiaro cia Hamu. ^{*} 5:10 Ahagari maarĩ njiaro cia Ishumaeli mũrũ wa Hagari, na Aarabu nĩ a rũciaro rwao. [†] 5:11 Bashani warĩ bũrũri wa irĩma wa mwena wa irathĩro rĩa Iria rĩa Galili.

¹⁸ Andũ a Rubeni, na a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, maarĩ na andũ 44,760 mehaarĩirie gũthĩ mbaara-inĩ: andũ marĩ na hinya wa mwĩrĩ, na mangĩahotire kũhũthĩra ngo, na rūhiũ rwa njora, na mooĩ gũkia mĩguĩ na ũta, na maarutĩtwo kũrũa mbaara. ¹⁹ Nao makĩhithũkĩra Ahagari, na Ajeturi, na Anafishi, na Anodabu. ²⁰ Nĩmateithirio kũmahũũra, nake Ngai akĩneana Ahagari moko-inĩ mao, marĩ hamwe na arĩa othe maamateithagia, tondũ nĩmamũkaĩire marĩ mbaara-inĩ. Nĩamacookeirie mahooya mao, nĩ ũndũ nĩmamwĩhokete. ²¹ Magĩtaha mahiũ ma Ahagari acio: ngamĩĩra 50,000, na ng'ondũ 250,000, na ndigiri 2,000, ningĩ nĩmatahire andũ 100,000, ²² na angĩ aingĩ makĩũragwo, tondũ Ngai nĩwe wamarũagĩrĩra. Nao magĩkara bũrũri ũcio o nginya hĩndĩ ĩrĩa maatahirwo rĩngĩ.

Nuthu ya Mũhĩrĩga wa Manase

²³ Andũ a nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase maarĩ aingĩ mũno; maatũũire bũrũri ũcio kuuma Bashani nginya Baali-Herimoni, ũguo nĩ kuuga nginya Seniru (nĩkĩo Kĩrĩma kĩa Herimoni).

²⁴ Aya nĩ maarĩ atongoria a nyũmba ciao: Eferi, na Ishi, na Elieli, na Azirieli, na Jeremia, na Hodavia, na Jahadieli. Maarĩ atongoria a nyũmba ciao, na njamba cia ita, na andũ marĩ igweta. ²⁵ No matiarĩ ehokeku harĩ Ngai wa maithe mao, tondũ nĩmeheanĩte kũrĩ ngai cia andũ a bũrũri ũcio, arĩa Ngai aaniinĩte mehere mbere yao. ²⁶ Nĩ ũndũ ũcio Ngai wa Isiraeli akĩarahũra roho wa Puli mũthamaki wa Ashuri (ũguo nĩ kuuga Tigilathu-Pileseru, mũthamaki wa Ashuri), ũrĩa watahire andũ a Rubeni, na andũ a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, akĩmatwara ithaamĩrio. Akĩmathaamĩria Hala, na Habori, na Hara, na rūũ-inĩ rwa Gozani, kũrĩa matũire nginya ũmũthĩ.

6

Njiaro cia Lawi

¹ Ariũ a Lawi maarĩ:

Gerishoni, na Kohathu, na Merari.

² Ariũ a Kohathu maarĩ:

Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli.

³ Ciana cia Amuramu ciarĩ:

Harũni, na Musa, na Miriamu.

Ariũ a Harũni maarĩ:

Nadabu, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru.

⁴ Eleazaru nĩwe warĩ ithe wa Finehasi,
na Finehasi nĩwe warĩ ithe wa Abishua,

⁵ na Abishua nĩwe warĩ ithe wa Buki,
na Buki nĩwe warĩ ithe wa Uzi,

⁶ na Uzi nĩwe warĩ ithe wa Zerahia,
na Zerahia nĩwe warĩ ithe wa Meraiothu,

⁷ na Meraiothu nĩwe warĩ ithe wa Amaria,
na Amaria nĩwe warĩ ithe wa Ahitubu,

⁸ na Ahitubu nĩwe warĩ ithe wa Zadoku,
na Zadoku nĩwe warĩ ithe wa Ahimaazu,

⁹ na Ahimaazu nĩwe warĩ ithe wa Azaria,
na Azaria nĩwe warĩ ithe wa Johanani,

¹⁰ na Johanani nĩwe warĩ ithe wa Azaria (ũrĩa watungataga arĩ mũthĩnjĩri-Ngai thĩinĩ wa hekarũ ĩrĩa Solomoni aakire kũu Jerusalemu),

¹¹ na Azaria nĩwe warĩ ithe wa Amaria,
na Amaria nĩwe warĩ ithe wa Ahitubu,

¹² na Ahitubu nĩwe warĩ ithe wa Zadoku,
na Zadoku nĩwe warĩ ithe wa Shalumu,

¹³ na Shalumu nĩwe warĩ ithe wa Hilikia,
na Hilikia nĩwe warĩ ithe wa Azaria,

¹⁴ na Azaria nĩwe warĩ ithe wa Seraia,
na Seraia nĩwe warĩ ithe wa Jehozadaku.

¹⁵ Jehozadaku nĩathaamirio hĩndĩ ĩrĩa Jehova aarekereirie andũ a Juda na a Jerusalemu matahwo nĩ Nebukadinezaru.

¹⁶ Ariũ a Lawi maarĩ:

Gerishoni, na Kohathu, na Merari.

¹⁷ Maya nĩmo marĩtwa ma ariũ a Gerishoni:
Libini na Shimei.

¹⁸ Ariũ a Kohathu maarĩ:
Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli.

¹⁹ Ariũ a Merari maarĩ:
Mahili na Mushi.

ICIO NICIO MBARĩ CIA ALAWII CIANDIKITWO KŪRINGANA NA MAITHE MAO:

²⁰ Ariũ a Gerishoni maarĩ:
mũriũ Libini, nake Jehathu aarĩ mũriũ wa Libini,
nake Zima aarĩ mũriũ wa Jehathu, ²¹ nake Joa aarĩ mũriũ wa Zima,
nake Ido aarĩ mũriũ wa Joa, nake Zera aarĩ mũriũ wa Ido,
nake Jeatherai aarĩ mũriũ wa Zera.

²² Njiaro cia Kohathu ciarĩ:
mũriũ Aminadabu, nake Kora aarĩ mũriũ wa Aminadabu,
nake Asiru aarĩ mũriũ wa Kora, ²³ nake Elikana aarĩ mũriũ wa Asiru,
nake Ebiasafu aarĩ mũriũ wa Elikana, nake Asiru aarĩ mũriũ wa Ebiasafu,
²⁴ nake Tahathu aarĩ mũriũ wa Asiru, nake Urieli aarĩ mũriũ wa Tahathu,
nake Uzia aarĩ mũriũ wa Urieli, nake Shauli aarĩ mũriũ wa Uzia.

²⁵ Njiaro cia Elikana ciarĩ:
Amasai na Ahimothu,
²⁶ nake mũriũ aarĩ Elikana, nake Zofai aarĩ mũriũ wa Elikana,
nake Nahathu aarĩ mũriũ wa Zofai, ²⁷ nake Eliabu aarĩ mũriũ wa Nahathu,
nake Jerohamu aarĩ mũriũ wa Eliabu, nake Elikana aarĩ mũriũ wa Jerohamu,
nake Samũeli aarĩ mũriũ wa Elikana.

²⁸ Ariũ a Samũeli maarĩ:
Joeli irigithathi,
na mũriũ wa keerĩ aarĩ Abija.

²⁹ Njiaro cia Merari ciarĩ:
Mahili, nake mũriũ aarĩ Libini,
nake Shimei aarĩ mũriũ wa Libini, nake Uza aarĩ mũriũ wa Shimei,
³⁰ nake Shimea aarĩ mũriũ wa Uza, nake Hagia aarĩ mũriũ wa Shimea,
nake Asaia aarĩ mũriũ wa Hagia.

Aini a Hekarũ

³¹ Aya nĩo andũ arĩa Daudi aatuire arũgamĩrĩri a ũini nyũmba-inĩ ya Jehova thuutha wa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro gũkina kũu. ³² Maatungataga na ũini Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo o nginya rĩrĩa Solomoni aakire hekarũ ya Jehova kũu Jerusalemu. Nao maarutaga wĩra wao kũringana na mawatho marĩa maatuĩtwo.

³³ Aya nĩo andũ arĩa maarutaga wĩra, hamwe na ariũ ao:

Kuuma kũrĩ Akohathu maarĩ:

Hemani ũrĩa mũini,
mũrũ wa Joeli, mũrũ wa Samũeli,
³⁴ mũrũ wa Elikana, mũrũ wa Jerohamu,

mũrũ wa Elieli, mũrũ wa Toa,
³⁵ mũrũ wa Zufu, mũrũ wa Elikana,
mũrũ wa Mahathu mũrũ wa Amasai,

³⁶ mũrũ wa Elikana, mũrũ wa Joeli,
mũrũ wa Azaria, mũrũ wa Zefania,

³⁷ mũrũ wa Tahathu, mũrũ wa Asiru,
mũrũ wa Ebiasafu, mũrũ wa Kora,

³⁸ mũrũ wa Iziharu, mũrũ wa Kohathu,
mũrũ wa Lawi, mũrũ wa Isiraeli;

³⁹ na Asafu, mũthiritũ wa Hemani, ũrĩa watungataga mwena wake wa ũrĩo: Asafu aarĩ mũrũ wa Berekia, mũrũ wa Shimea,

⁴⁰ mũrũ wa Mikaeli, mũrũ wa Baaseia,
mũrũ wa Malikija ⁴¹ mũrũ wa Ethini,

mürü wa Zera, mürü wa Adaia,
⁴² mürü wa Ethani, mürü wa Zima,
 mürü wa Shimei, ⁴³ mürü wa Jahathu,
 mürü wa Gerishoni, mürü wa Lawi;
⁴⁴ na kuuma küri athiritü ao, Amerari, arĩa maatungataga marĩ mwena wake wa ümotho, maarĩ:
 Ethani mürü wa Kishi, mürü wa Abudi,
 mürü wa Maluku, ⁴⁵ mürü wa Hashabia,
 mürü wa Amazia, mürü wa Hilikia,
⁴⁶ mürü wa Amuzi, mürü wa Bani,
 mürü wa Shemeri, ⁴⁷ mürü wa Mahali,
 mürü wa Mushi, mürü wa Merari,
 mürü wa Lawi.

⁴⁸ Alawii arĩa maarĩ a thiritü yao maagaĩrwo mawĩra marĩa mangĩ mothe ma hema irĩa nyamũre, o iyo nyũmba ya Ngai. ⁴⁹ No Harũni na njiaro ciake nĩ maarutaga magongona kĩgongona-inĩ kĩa igongona rĩa njino, na kĩgongona-inĩ gĩa gũcinĩrwo ũbumba, na wĩra wotho warutagwo ũkonainie na Handũ-hau-Hatheru-Mũno, nĩ ũndũ wa kũhoroheria andũ a Isiraeli mehia, kũringana na ũrĩa Musa ndungata ya Ngai yaathanĩte.

⁵⁰ Ici nĩcio njiaro cia Harũni:

Mũriũ aarĩ Eliazaru, nake mũriũ wake aarĩ Finehasi,
 nake Abishua aarĩ mũriũ wa Finehasi, ⁵¹ nake Buki aarĩ mũriũ wa Abishua,
 nake Uzi aarĩ mũriũ wa Buki, nake Zerahia aarĩ mũriũ wa Uzi,
⁵² nake Meraiothu aarĩ mũriũ wa Zerahia, nake Amaria aarĩ mũriũ wa Meraiothu,
 nake Ahitubu aarĩ mũriũ wa Amaria, ⁵³ nake Zadoku aarĩ mũriũ wa Ahitubu,
 nake Ahimaazu aarĩ mũriũ wa Zadoku.

⁵⁴ Na rĩrĩ, gũkũ nĩkuo kũndũ kũrĩa maagaĩrwo küri bũrũri wao (nakuo kwagaĩrwo njiaro cia Harũni iria ciarĩ cia mbarĩ ya Kohathu, tondũ igai rĩa mbere rĩarĩ rĩao):

⁵⁵ Maaheirwo Hebironi kũu Juda, o hamwe na ũrĩithio ũrĩa warigiiciĩrie. ⁵⁶ No mĩgũnda na matũũra marĩa maakuhĩrĩrie itũũra inene maaheirwo Kalebu mürü wa Jefune.

⁵⁷ Nĩ ũndũ ũcio njiaro cia Harũni ciaheirwo Hebironi (itũũra inene rĩa kũũrĩra) na Libina, na Jatiri, na Eshitemoa, ⁵⁸ na Hileni, na Debiri, ⁵⁹ na Ashani, na Juta, na Bethi-Shemeshu, hamwe na ũrĩithio wamo. ⁶⁰ Na kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini maaheirwo Gibeoni, na Geba, na Alemethu, na Anathothu, hamwe na ũrĩithio wamo.

Matũũra marĩa maagaĩrwo mĩhĩrĩga ya Akohathu mothe maarĩ ikũmi na matatũ.

⁶¹ Njiaro icio ingĩ cia Kohathu ciaheirwo matũũra ikũmi, kuuma küri nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase.

⁶² Njiaro cia Gerishoni, mbarĩ o mbarĩ ciagaĩrwo matũũra ikũmi na matatũ kuuma küri mũhĩrĩga wa Isakaru, na wa Asheri, na wa Nafitali, na kuuma küri gĩcunji kĩa mũhĩrĩga wa Manase ũrĩa ũrĩ Bashani.

⁶³ Njiaro cia Merari, mbarĩ o mbarĩ, ciagaĩrwo matũũra ikũmi na meerĩ kuuma küri mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Zebuluni.

⁶⁴ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makĩhe Alawii matũũra macio na ũrĩithio wamo. ⁶⁵ Kuuma mũhĩrĩga wa Juda, na wa Simeoni, na wa Benjamini makĩmahe matũũra macio magwetetwo.

⁶⁶ Mbarĩ imwe cia Akohathu ciaheirwo matũũra nĩ mũhĩrĩga wa Efiraimu matũũke bũrũri wao.

⁶⁷ Kuuma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu maaheirwo Shekemu (itũũra rĩa kũũrĩra), na Gezeri,
⁶⁸ na Jokimeamu, na Bethi-Horoni, ⁶⁹ na Aijaloni, na Gathi-Rimoni, hamwe na ũrĩithio wamo.

⁷⁰ Na kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase-rĩ, andũ a Isiraeli makĩheana matũũra ma Aneri na Bileamu, hamwe na ũrĩithio wamo, küri mbarĩ iria ingĩ cia Akohathu.

⁷¹ Agerishoni maagaĩrwo matũũra maya:

Kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase makĩheo Golani kũu Bashani, o na Ashitarothu, hamwe na ũrĩithio wamo;

⁷² Kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru

makĩheo Kadeshi, na Daberathu, ⁷³ na Ramothu, na Anemu, hamwe na ũrĩithio wamo;
⁷⁴ Kuuma mũhĩrĩga wa Asheri
 makĩheo Mashali, na Abidoni, ⁷⁵ na Hukoku, na Rehobu, hamwe na ũrĩithio wamo;
⁷⁶ Na kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali
 makĩheo Kedeshi kũu Galili, na Hamoni, na Kiriathaimu, hamwe na ũrĩithio wamo.

⁷⁷ Amerari (Alawii arĩa angĩ) maagaĩrwo matũũra maya:
 Kuuma mũhĩrĩga wa Zebuluni
 makĩheo Jokineamu, na Karita, na Rimono, na Taboru, hamwe na ũrĩithio wamo;
⁷⁸ kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni mūrĩmo wa Jorodani mwena wa irathĩro wa Jeriko,
 makĩheo Bezeri werũ-inĩ, na Jahaza, ⁷⁹ na Kedemothu, na Mefaathu, hamwe na ũrĩithio wamo;
⁸⁰ na kuuma mũhĩrĩga wa Gadi
 makĩheo Ramothu o kũu Gileadi, na Mahanaimu, ⁸¹ na Heshiboni, na Jazeri, hamwe na ũrĩithio wamo.

7

Njiaro cia Isakaru

¹ Ariũ a Isakaru maarĩ:
 Tola, na Pua, na Jashubu, na Shimuroni; othe maarĩ ana.
² Ariũ a Tola maarĩ:
 Uzi, na Refaia, na Jerieli, na Jahamai, na Ibisamu, na Shemueli; nao maarĩ atongoria a nyũmba ciao. Hĩndĩ ya wathani wa Daudi, njiaro cia Tola iria ciaandĩkitwo maandĩko-inĩ ma njiarwa ciao marĩ andũ a kũrũa mbaara maarĩ 22,600.
³ Mũriũ wa Uzi aarĩ:
 Izirahia.
 Ariũ a Izirahia maarĩ:
 Mikaeli, na Obadia, na Joeli, na Ishia. Othe atano maarĩ anene a andũ ao. ⁴ Kũringana na maandĩko ma njiarwa cia nyũmba ciao, maarĩ na arũme mehaarĩirie kũrũa mbaara 36,000, nĩgũkorwo maarĩ na atumia aingĩ na ciana nyingĩ.
⁵ Andũ ao arĩa maangĩarũire mbaara kuuma mũhĩrĩga-inĩ yothe ya Isakaru, kũringana na maandĩko ma njiarwa ciao, maarĩ 87,000 marĩ othe.

Njiaro cia Benjamini

⁶ Ariũ atatũ a Benjamini maarĩ:
 Bela, na Beker, na Jediaeli.
⁷ Ariũ a Bela maarĩ:
 Eziboni, na Uzi, na Uzieli, na Jerimothu, na Iri; othe maarĩ atano, na maarĩ atongoria a nyũmba ciao. Maandĩko ma njiarwa ciao moonanagia arũme a kũrũa mbaara maarĩ 22,034.
⁸ Ariũ a Beker maarĩ:
 Zemira, na Joashu, na Eliezeri, na Elioenai, na Omuri, na Jeremothu, na Abija, na Anathothu, na Alemethu. Acio othe maarĩ ariũ a Beker. ⁹ Maandĩko ma njiarwa ciao moonanagia atongoria a nyũmba, na arũme a kũrũa mbaara 20,200.
¹⁰ Mũriũ wa Jediaeli aarĩ:
 Bilihani.
 Ariũ a Bilihani maarĩ:
 Jeushu, na Benjamini, na Ehudu, na Kenaana, na Zethani, na Tarishishi, na Ahishaharu. ¹¹ Ariũ acio othe a Jediaeli maarĩ atongoria a nyũmba ciao. Nĩ kwarĩ na arũme 17,200 a kũrũa mehaarĩirie gũthĩ mbaara-inĩ.
¹² Nao andũ a Shupimu na a Hupimu maarĩ a rũciaro rwa Iru, nao Ahushimu maarĩ a rũciaro rwa Aheri.

Njiaro cia Nafitali

¹³ Ariũ a Nafitali maarĩ:
 Jahaziel, na Guni, na Jezeri, na Shalumu; aya maarĩ a rũciaro rwa Biliha.

Njiaro cia Manase

¹⁴ Njiaro cia Manase ciarĩ:

Asirieli, ũrĩa aaciarĩrwo nĩ thuriya yake ĩrĩa yarĩ Mũaramiti. Ningĩ thuriya ĩyo ĩkĩmũciarĩra Makiru, ũrĩa warĩ ithe wa Gileadi. ¹⁵ Makiru aahikanirie kuuma kwa Ahupimu na Ashupimu. Mwarĩ wa nyina eetagwo Maaka.

Ũrĩa ũngĩ wa rūciaro rwake eetagwo Zelofehadi, nake aaciarĩte o airĩtu.

¹⁶ Mūtumia wa Makiru, Maaka nĩaciarire mwanake na akĩmūtua Pereshu. Mūrũ wa nyina na Pereshu eetagwo Shereshu, na ariũ a Shereshu maarĩ Ulamu na Rakemu.

¹⁷ Mūrĩũ wa Ulamu eetagwo:

Bedani.

Acio nĩo maarĩ ariũ a Gileadi mūrũ wa Makiru, mūrũ wa Manase. ¹⁸ Mwarĩ wa nyina Hamolekethu nĩaciarire Ishihodi, na Abiezeri, na Mahala.

¹⁹ Ariũ a Shemida maarĩ:

Ahiani, na Shekemu, na Liki, na Aniamu.

Njiaro cia Efiraimu

²⁰ Njiaro cia Efiraimu ciarĩ:

Shuthela na mūrĩũ Beredi,
na Tahathu mūrĩũ wa Beredi, na Eleada mūrĩũ wa Tahathu,
na Tahathu mūrĩũ wa Eleada, na mūrĩũ Zabadi,
na Shuthela mūrĩũ wa Zabadi, ²¹ na Zabadi aarĩ mūrĩũ wa Tahathu,
nake Shuthela aarĩ mūrĩũ wa Zabadi.

Ezeri na Eleadi mooragirwo nĩ andũ arĩa maaciarĩrwo Gathi hĩndĩ ĩrĩa maathiĩte gũtaha mahiũ mao. ²² Ithe wao Efiraimu nĩamacakaĩre mĩthenya mĩingĩ, nao andũ ao magĩũka kũmũhooreria.

²³ Ningĩ agĩkoma na mūtumia wake rĩngĩ, nake akĩgĩa nda agĩciara kahiĩ. Nake agĩgatua Beria, tondũ nĩ gwakoretwo na mūtino thĩinĩ wa nyũmba yake. ²⁴ Mwarĩ wa Efiraimu eetagwo Sheera, ũrĩa waakire Bethi-Horoni ya kĩaanda na ya rūgongo, na agĩaka Uzeni-Sheera.

²⁵ Refa aarĩ mūrĩũ wa Efiraimu, na mūrĩũ eetagwo Resefu,

na Tela mūrĩũ wa Resefu, na Tahani mūrĩũ wa Tela,

²⁶ na Ladani mūrĩũ wa Tahani, na Amihudu mūrĩũ wa Ladani,
na Elishama mūrĩũ wa Amihudu, ²⁷ na Nuni mūrĩũ wa Elishama,
na Joshua mūrĩũ wa Nuni.

²⁸ Ithaka na ciikaro ciao ciarĩ Betheli, na matũũra marĩa maakũrigiicĩirie, na nĩ Naara mwena wa irathĩro, na Gezeri na matũũra makuo ma mwena wa ithũĩro, na Shekemu na matũũra makuo, nginya Gaza na matũũra makuo. ²⁹ Kũrigania na mĩhaka ya Manase maarĩ na Bathi-Shani, na Taanaka, na Megido, na Dori, hamwe na matũũra makuo. Njiaro cia Jusufu mūrũ wa Isiraeli nĩcio ciaikaraga matũũra macio.

Njiaro cia Asheri

³⁰ Ariũ a Asheri maarĩ:

Imuna, na Ishiva, na Ishivi, na Beria. Mwarĩ wa nyina wao eetagwo Sera.

³¹ Ariũ a Beria maarĩ:

Heberi na Malikieli ũrĩa warĩ ithe wa Birizaithu.

³² Heberi nĩwe warĩ ithe wa Jefileti, na Shomeri, na Hothamu, na mwarĩ wa nyina wao eetagwo Shua.

³³ Ariũ a Jafileti maarĩ:

Pasaka, na Bimihali, na Ashavathu. Acio maarĩ ariũ a Jefileti.

³⁴ Ariũ a Shomeri maarĩ:

Ahi, na Rohaga, na Jehuba, na Aramu.

³⁵ Ariũ a mūrũ wa nyina na Helemu maarĩ:

Zofa, na Imuna, na Sheleshu, na Amali.

³⁶ Ariũ a Zofa maarĩ:

Sua, na Harineferi, na Shuali, na Beri, na Imura, ³⁷ na Bezere, na Hodi, na Shama, na Shilisha, na Ithirani, na Beera.

³⁸ Ariũ a Jetheri maarĩ:

Jefune, na Pisipa, na Ara.

³⁹ Ariũ a Ula maarĩ:

Ara, na Hanieli, na Rizia.

⁴⁰ Acio othe maarĩ njiaro cia Asheri; nĩo maarĩ atongoria a nyũmba ciao, na andũ athuure, na njamba cia ita, na atongoria aĩa maarĩ igweta. Mũigana wa andũ aĩa maangĩathiire mbaara kũringana na maandĩko ma njiarwa ciao maarĩ 26,000.

8

Maandĩko ma Njiarwa cia Saũlũ ũrĩa Mũbenjamini

¹ Benjamini nĩwe warĩ ithe wa Bela, mũriũ wake wa irigithathi;

Ashibeli aarĩ mũriũ wa keerĩ, nake Ahara wa gatatũ,

² nake Noha wa kana, nake Rafa wa gatano.

³ Ariũ a Bela maarĩ:

Adari, na Gera, na Abihudi, ⁴ na Abishua, na Naamani, na Ahoa, ⁵ na Gera, na Shefufani, na Huramu.

⁶ Aya nĩo maarĩ njiaro cia Ehudu, aĩa maarĩ atongoria a nyũmba cia aĩa maatũũraga Geba, na nĩo maathaamĩirio Manahathu:

⁷ Naamani, na Ahija, na Gera ũrĩa wamathaamirie, na nĩwe warĩ ithe wa Uza na Ahihudi.

⁸ Shaharaimu nĩaciariĩrwo ciana kũu Moabi thuutha wa gũte atumia ake Hushimu na Baara.

⁹ Mũtumia wake Hodeshu akĩmũciarĩra ciana ici: Jobabu, na Zibia, na Meshu, na Malikamu,

¹⁰ na Jeuzu, na Shakia, na Mirima. Acio nĩo maarĩ ariũ ake, na maarĩ atongoria a nyũmba ciao.

¹¹ Mũtumia wake Hushimu akĩmũciarĩra Ahitubu na Elipaali.

¹² Ariũ a Elipaali maarĩ:

Eberi, na Mishamu, na Shemedi (ũrĩa wakire Ono, o na Lodi na matũũra marĩa maakũrigiĩĩrie),

¹³ na Beria, na Shema aĩa maarĩ atongoria a nyũmba cia aĩa maatũũraga Aijaloni, na nĩo maingathire andũ aĩa maatũũraga Gathu.

¹⁴ Ahio, na Shashaka, na Jeremothu, ¹⁵ na Zebadia, na Aradi, na Ederi, ¹⁶ na Mikaeli, na Ishipa, na Joha maarĩ ariũ a Beria.

¹⁷ Zebadia, na Meshulamu, na Hiziki, na Heberi, ¹⁸ na Ishimerai, na Izilia, na Jababu maarĩ ariũ a Elipaali.

¹⁹ Jakimu, na Zikiri, na Zabedi, ²⁰ na Elienai, na Zilethai, na Elieli, ²¹ na Adaia, na Beraia, na Shimirathu maarĩ ariũ a Shimeĩ.

²² Ishipani, na Eberi, na Elieli, ²³ na Abidoni, na Zikiri, na Hanani, ²⁴ na Hanania, na Elamu, na Anithothija, ²⁵ na Ifideia, na Penueli maarĩ ariũ a Shashaka.

²⁶ Shamusheraĩ, na Sheharia, na Athalia, ²⁷ na Jareshia, na Elija, na Zikiri maarĩ ariũ a Jerohamu.

²⁸ Aya othe maarĩ atongoria a nyũmba o na anene, ta ũrĩa maandĩkitwo maandĩko-inĩ ma njiarwa ciao, na maaikaraga Jerusalemu.

²⁹ Jeieli ithe wa Gibeoni aatũũraga Gibeoni.

Mũtumia wake eetagwo Maaka, ³⁰ na mũriũ wake wa irigithathi eetagwo Abidoni, akarũmĩrĩrwo nĩ Zuru, na Kishu, na Baali, na Neri, na Nadabu, ³¹ na Gedori, na Ahio, na Zekeri, ³² na Mikilothu ũrĩa warĩ ithe wa Shimea. O nao maaikaraga hakuhĩ na andũ ao kũu Jerusalemu.

³³ Neri aarĩ ithe wa Kishu, nake Kishu aarĩ ithe wa Saũlũ. Saũlũ aarĩ ithe wa Jonathani

³⁴ Mũriũ wa Jonathani:

eetagwo Meribu-Baali, na nĩwe warĩ ithe wa Mika.

³⁵ Ariũ a Mika maarĩ:

Pithoni, na Meleku, na Tarea, na Ahazu.

³⁶ Ahazu aarĩ ithe wa Jehoda, nake Jehoda aarĩ ithe wa Alemethu, na Azamavethu, na Zimuri; nake Zimuri aarĩ ithe wa Moza. ³⁷ Moza aarĩ ithe wa Binea; nake Rafa aarĩ mũriũ wa Binea, nake Eleasa aarĩ mũriũ wa Rafa, nake Azeli aarĩ mũriũ wa Eleasa.

³⁸ Azeli aarĩ na ariũ atandatũ, na maya nĩmo marĩitwa mao:

Azirikamu, na Bokeru, na Ishumaeli, na Shearia, na Obadia, na Hanani. Acio nĩo maarĩ ariũ a Azeli.

³⁹ Ariũ a Esheku, mũrũ wa nyina, maarĩ:

Ulamu irigithathi rĩake, na Jeushu wa keerĩ, na Elifeleti wa gatatũ. ⁴⁰ Ariũ a Ulamu maarĩ njamba cia ita, na nĩmamenyete gũtũmĩra ũta. Maarĩ na ariũ aingĩ o na ciana cia ciana ciao, na othe maarĩ 150. Acio othe nĩo maarĩ njiaro cia Benjamini.

9

¹ Andũ a Isiraeli othe nĩmandĩkitwo maandĩko-inĩ ma njiarwa marĩa maarĩ mbuku-inĩ ya athamaki a Isiraeli.

Andũ arĩa maarĩ Jerusalemu

Andũ a Juda nĩmatahĩtwo magatwarwo Babuloni nĩ ũndũ wa kwaga kwĩhokeka. ² Na rĩrĩ, andũ arĩa maambire gũcooka gũikara mĩgũnda-inĩ yao o kũu matũũra-inĩ mao, maarĩ andũ amwe a Isiraeli, na athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na ndungata cia hekarũ.

³ Andũ arĩa maatũũraga Jerusalemu kuuma Juda, na Benjamini, na Efiraimu, na Manase maarĩ:

⁴ Uthai mũrũ wa Amihudu, mũrũ wa Omuri, mũrũ wa Imuri, mũrũ wa Bani wa rũciaro rwa Perezu mũrũ wa Juda.

⁵ Andũ a Shiloni maarĩ:

Asaia ũrĩa warĩ irigithathi, na ariũ ake.

⁶ Kuuma Zera aarĩ:
Jeueli.

Andũ othe a kuuma Juda maarĩ 690.

⁷ Andũ a Benjamini maarĩ:

Salu mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Hodavia, mũrũ wa Hasenua; ⁸ na Ibineia mũrũ wa Jerohamu; Ela mũrũ wa Uzi, mũrũ wa Mikiri; na Meshulamu mũrũ wa Shefatia, mũrũ wa Reueli, mũrũ wa Ibinija.

⁹ Andũ a kuuma Benjamini, ta ũrĩa maandĩkitwo maandĩko-inĩ ma njiarwa ciao, maarĩ 956. Arũme acio othe maarĩ atongoria a nyũmba ciao.

¹⁰ Athĩnjĩri-Ngai maarĩ:

Jedaia, na Jehoiaribu, na Jakini;

¹¹ na Azaria mũrũ wa Hilikia, mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Zadoku, mũrũ wa Meraiothu, mũrũ wa Ahitubu ũrĩa warĩ mũmenyereri mũnene wa nyũmba ya Ngai; ¹² na Adaia mũrũ wa Jerohamu, mũrũ wa Pashuru, mũrũ wa Malikija; na Maasai mũrũ wa Adieli, mũrũ wa Jahazera, mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Meshilemithu, mũrũ wa Imeri.

¹³ Athĩnjĩri-Ngai arĩa maarĩ atongoria a nyũmba ciao maarĩ 1,760. Maarĩ arũme maarĩ na ũhoti, na nĩ meehokeirwo gũtungata nyũmba-inĩ ya Ngai.

¹⁴ Alawii maarĩ:

Shemaia mũrũ wa Hashubu, mũrũ wa Azirikamu, mũrũ wa Hashabia ũrĩa Mũmerari, ¹⁵ na Bakabakari, na Hereshi, na Galali, na Matania mũrũ wa Mika, mũrũ wa Zikiri, mũrũ wa Asafu; ¹⁶ na Obadia mũrũ wa Shemaia, mũrũ wa Galali, mũrũ wa Jeduthuni; na Berekia mũrũ wa Asa, mũrũ wa Elikana, arĩa maaikaraga matũũra-inĩ ma Anetofathi.

¹⁷ Arangĩri a ihingo maarĩ:

Shalumu, na Akubu, na Talimoni, na Ahimani na ariũ a nyina, na Shalumu mũnene wao, ¹⁸ acio maigĩtwo kĩhingo-inĩ kĩa mũthamaki mwena wa irathĩro, nginya ihinda-inĩ rĩu. Acio nĩo maarĩ arangĩri a ihingo a gĩkundi kĩa Alawii. ¹⁹ Shalumu mũrũ wa Kore, mũrũ wa Ebiasafu, mũrũ wa Kora, na athiritũ ake arangĩri a ihingo kuuma nyũmba yake ya Akohathu. Acio nĩo meehokeirwo ũrangĩri wa itoonyero rĩa hema o ta ũrĩa maithe mao meehokeirwo ũrangĩri wa itoonyero rĩa Gũikaro kĩa Jehova. ²⁰ Mahinda ma mbere Finehasi mũrũ wa Eleazaru nĩwe warũgamagĩrĩra arangĩri a ihingo, nake Jehova aarĩ hamwe nake.

²¹ Zekaria mũrũ wa Meshelemia nĩwe warĩ mũrangĩri wa itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo.

²² Arĩa othe maathuurĩtwo matuĩke arangĩri a ihingo maarĩ 212. Marĩitwa mao nĩmandĩkirwo maandĩko-inĩ ma njiarwa ciao, matũũra-inĩ mao. Arangĩri a ihingo maigirwo o mũndũ harĩa ehokeirwo nĩ Daudi na Samũeli ũrĩa muoni-maündũ. ²³ O ene na njiaro ciao nĩo maarũgamagĩrĩra ũrangĩri wa ihingo cia nyũmba ya Jehova, nyũmba rĩa yetagwo Hema. ²⁴ Arangĩri a ihingo maarĩ

mĩena yothe ñna: irathĩro, na ithũĩro, na gathigathini, na gũthini. ²⁵ Ariũ a ithe wao a matũũra mao nĩmookaga rĩmwe na rĩmwe magateithania mawĩra nao ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja. ²⁶ No anene arĩa ana maaroraga arangĩri a ihingo, arĩa maarĩ Alawii, nĩmehokeirwo kũmenyerera tũnyũmba na igũĩna cia nyũmba ya Ngai. ²⁷ Maikaraga ũtukũ wotho hakuhĩ na nyũmba ya Ngai nĩgeetha mamĩrangagĩre; na nĩo maamenyagĩrĩra cabi ya kũmĩhingũra o rũciĩnĩ.*

²⁸ Amwe ao maarĩ amenyereri a indo iria ciatũmagĩrwo ũtungata-inĩ wa hekarũ; nĩmacitaraga ikĩrutwo na igĩcookio nyũmba thĩĩnĩ. ²⁹ Angĩ maaheetwo wĩra wa kũmenyerera indo cia nyũmba na indo iria ingĩ ciothe ciakoragwo handũ-harĩa-haamũre, o hamwe na mũtu, na ndibei, na maguta, na ũbani, na mahuti marĩa manungi wega. ³⁰ No athĩnjĩri-Ngai amwe nĩo maarutaga wĩra wa gũtukania mahuti macio manungi wega. ³¹ Mũlawii wetagwo Matithia, irigithathi rĩa Shalumu ũrĩa Mũkoora, nĩwe wehokeirwo wĩra wa gũthondeka mĩgate ya maruta. ³² Ariũ a ithe amwe ao a mũhĩrĩga wa Kohathu nĩo marũgamagĩrĩra ũthondeki wa mĩgate ya kũigĩrĩrwo metha-inĩ hĩndĩ ya thabatũ.

³³ Arĩa maarĩ aini, na atongoria a nyũmba cia Alawii, maaikaraga tũnyũmba-inĩ kũu hekarũ thĩĩnĩ na matiarutaga mawĩra mangĩ tondũ maarĩ a kũmenyerera wĩra ũcio wao mũthenya na ũtukũ.

³⁴ Acio othe maarĩ atongoria a nyũmba cia Alawii, na anene o ta ũrĩa maandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa njiarwa ciao, nao maatũũraga Jerusalemu.

Njiarwa cia Saũlũ

³⁵ Jeieli ithe wa Gibeoni aatũũraga Gibeoni.

Mũtumia wake eetagwo Maaka, ³⁶ na mũriũ wake wa irigithathi eetagwo Abidoni, akarũmĩrĩrwo nĩ Zuru, na Kishu, na Baali, na Neri, na Nadabu, ³⁷ na Gedori, na Ahio, na Zekaria, na Mikilothu.

³⁸ Mikilothu nĩwe warĩ ithe wa Shimeami. O nao maikaraga hakuhĩ na andũ ao kũu Jerusalemu.

³⁹ Neri aarĩ ithe wa Kishu, nake Kishu aarĩ ithe wa Saũlũ, nake Saũlũ aarĩ ithe wa Jonathani, na Maliki-Shua, na Abinadabu, na Eshi-Baali.

⁴⁰ Mũriũ wa Jonathani eetagwo Meribu-Baali, na nĩwe warĩ ithe wa Mika.

⁴¹ Ariũ a Mika maarĩ:

Pithoni, na Meleku, na Taharea, na Ahazu.

⁴² Ahazu aarĩ ithe wa Jara, nake Jara aarĩ ithe wa Alemethu, na Azimavethu, na Zimuri, nake Zimuri aarĩ ithe wa Moza. ⁴³ Moza aarĩ ithe wa Binea, nake Refaia aarĩ mũriũ wa Binea, nake Eleasa aarĩ mũriũ wa Refaia, nake Azeli aarĩ mũriũ wa Eleasa.

⁴⁴ Azeli aarĩ na ariũ atandatũ, na maya nĩmo marĩitwa mao:

Azirikamu, na Bokeru, na Ishumaeli, na Shearia, na Obadia, na Hanani.

Acio nĩo maarĩ ariũ a Azeli.

10

Saũlũ Kwĩyũraga

¹ Na rĩrĩ, Afilisti nĩmarũire na Isiraeli; nao andũ a Isiraeli makĩmoorĩra, na aingĩ ao makĩũragĩrwo Kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa. ² Afilisti makĩhatĩrĩria Saũlũ na ariũ ake mũno, na makĩũraga ariũ ake Jonathani, na Abinadabu, na Maliki-Shua. ³ Na rĩrĩ, mbaara nĩyaneneheire Saũlũ mũno, na hĩndĩ irĩa aikia a mĩguĩ maamũkinyĩrĩre, makĩmũguraria.

⁴ Nake Saũlũ akĩira mũkuui wa indo ciake cia mbaara atĩrĩ, “Comora rũhiũ rwaku rwa njora ũũthece naruo, nĩguo andũ aya mataruaga matigooke kũnyararithia.”

No mũndũ ũcio mũkuui wa indo ciake cia mbaara agĩtigĩra mũno, akĩrega gwĩka ũguo; nĩ ũndũ ũcio Saũlũ akĩoya rũhiũ rwake rwa njora, akĩrũgwĩra. ⁵ Rĩrĩa mũkuui wa indo cia mbaara onire atĩ Saũlũ nĩakua, o nake akĩgwĩra rũhiũ rwake rwa njora, agĩkua. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ na ariũ ake atatũ magĩkua, nao andũ othe a nyũmba yake magĩgĩkua o hamwe.

⁷ Rĩrĩa andũ a Isiraeli othe arĩa maarĩ kĩaanda moonire atĩ ita nĩrĩorĩte, na atĩ Saũlũ na ariũ ake nĩmakuĩte-rĩ, magĩtiganĩria matũũra mao, makĩũra; nao Afilisti magĩthĩĩ magĩkara kuo.

⁸ Mũthenya ũyũ ũngĩ, Afilisti magĩthĩĩ gũcuuma ciimba, magĩkora Saũlũ na ariũ ake makuĩte kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa. ⁹ Makĩmũbora, na magĩkuua mũtwe wake, na indo ciake cia mbaara; magĩcooka magĩtũma andũ mathĩĩ bũrũri wotho wa Afilisti makaanĩrĩre ũhoro ũcio kũrĩ mĩhianano yao ya

* 9:27 Arangĩri a hekarũ nĩo maigaga cabi nĩgũkorwo nĩyahingagwo ũtukũ.

kũhooywo, na kũrĩ andũ ao. ¹⁰ Makĩiga indo cia Saũlũ cia mbaara thĩinĩ wa hekarũ ya ngai ciao, naguo mĩtwe wake makĩwoherera kũu hekarũ ya Dagoni.

¹¹ No rĩrĩa andũ a Jabeshi-Gileadi maaigũre ũhoro wa maündũ marĩa mothe Afilisti meekĩte Saũlũ-rĩ, ¹² njamba ciao cia ita igĩthĩ, igĩkuua mĩrĩ ya Saũlũ na ya ariũ ake, ikĩmĩrehe Jabeshi. Magĩcooka magĩthika mahĩndĩ mao gĩtina-inĩ kĩa mĩtĩ ũrĩa mũnene kũu Jabeshi, na makĩhinga kũrĩa irio mĩthenya mũgwanja.

¹³ Saũlũ aakũire nĩ ũndũ ndaarĩ mwĩhokeku kũrĩ Jehova; ndaamenyereire kiugo kĩa Jehova, o na nĩahooire kĩrĩa kuuma kũrĩ mũragũri atĩ amũtongorie, ¹⁴ no ndahooire kĩrĩa kũrĩ Jehova. Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmũũraga, na akĩneana ũthamaki kũrĩ Daudi mũrũ wa Jesii.

11

Daudi Gĩtuĩka Mũthamaki wa Isiraeli

¹ Hĩndĩ iyo andũ othe a Isiraeli magĩcookanĩrĩa harĩ Daudi kũu Hebironi, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ a mũthiimo na thakame yaku. ² Ihinda rĩrĩa rĩhĩtũkĩte, o na Saũlũ arĩ o mũthamaki, wee nĩwe ũratongoragia Isiraeli mbaara-inĩ ciao. Nake Jehova Ngai waku agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Nĩwe ũkaarĩthia andũ akwa Isiraeli, na nĩũgatuĩka mwathi wao.’”

³ Nĩ ũndũ ũcio athuuri othe a Isiraeli magĩthĩ Hebironi kũrĩ Mũthamaki Daudi, nake Daudi akĩgĩa na kĩrĩkanĩro nao mbere ya Jehova o kũu Hebironi, nao magĩtĩrĩria Daudi maguta mĩtwe atuĩke mũthamaki wa Isiraeli, o ta ũrĩa Jehova eranĩire na kanua ga Samũeli.

Daudi Gĩtooria Jerusalemu

⁴ Daudi hamwe na andũ a Isiraeli othe magĩthĩ gũtharĩkĩra Jerusalemu, o kũu gwetagwo Jebusi. Nao Ajebusi arĩa maatũũraga kũu ⁵ makĩra Daudi atĩrĩ, “Ndũngĩtoonya gũkũ.” No rĩrĩ, Daudi nĩagĩtunyanire gĩkaro kũu kĩaĩrigĩrwo na thingo cia hinya gĩa Zayuni, Itũũra Inene rĩa Daudi.*

⁶ Daudi oigĩte atĩrĩ, “Ũrĩa wothe ũgũtongoria mbaara ya kũhũũra Ajebusi nĩwe ũgaatuĩka mũnene wa thigari ciothe.” Joabu mũrũ wa Zeruia nĩwe waambire kwambata, na nĩ ũndũ ũcio nĩwe watuĩkire mũnene wa thigari.

⁷ Daudi agĩgĩtũũra gĩkaro kũu kĩaĩrigĩrwo na rũthingo rwa hinya, na nĩ ũndũ ũcio gĩgĩtwo Itũũra Inene rĩa Daudi. ⁸ Nake agĩaka itũũra inene rĩthiũrũrũkĩirie gĩkaro kũu, kuuma benji-inĩ nginya rũthingo-inĩ rũrĩa rwakĩrigiĩcĩirie, nake Joabu agĩcookereria mĩena ĩrĩa ĩngĩ ya itũũra rĩu inene. ⁹ Daudi agĩkĩrĩrĩa kũgĩa na ũhoti mũingĩ, tondũ Jehova Mwene-Hinya-Wothe aarĩ hamwe nake.

Andũ Njamba a Daudi

¹⁰ Aya nĩo maarĩ anene a andũ arĩa njamba a Daudi, o ene hamwe na andũ a Isiraeli othe, nĩmatĩrĩrĩre ũthamaki wake na hinya nĩguo ũtheereme bũrũri wothe, o ta ũrĩa Jehova eeranĩire.

¹¹ Maya nĩmo marĩtwa ma andũ acio maarĩ njamba a Daudi:

Jashobeamu ũrĩa Mũhakimoni nake aarĩ mũtongoria wa anene; nĩwe woire itimũ rĩake ahũũrane na andũ 300, nake akĩmooraga mbaara-inĩ ĩmwe.

¹² Mũnini wake eetagwo Eleazaru mũrũ wa Dodo ũrĩa Mũahohi, ũmwe wa andũ atatũ arĩa maarĩ njamba. ¹³ Nake aarĩ hamwe na Daudi kũu Pasi-Damimu hĩndĩ ĩrĩa Afilisti moonganĩte marũe nao. Maarĩ handũ haarĩ mũgũnda waiyũire cairi, nacio thigari ikĩũrĩa Afilisti. ¹⁴ No-o nĩmaregeire gatagatĩ ka mũgũnda ũcio. Makĩũgitĩra, na makĩũraga Afilisti, nake Jehova akĩmahe ũhootani mũnene.

¹⁵ Anene atatũ a acio mĩrongo ĩtatũ, nĩmaikũrũkire magĩthĩ kũrĩ Daudi ihiga-inĩ rĩrĩa rĩarĩ ngurunga-inĩ ya Adulamu, hĩndĩ ĩrĩa mbũtũ ya Afilisti yaambĩte hema Kĩanda kĩa Refaimu. ¹⁶ Hĩndĩ iyo Daudi aarĩ kĩhitho-inĩ kĩrũmu nayo mbũtũ ya Afilisti yarĩ Bethlehemu. ¹⁷ Daudi akĩĩrĩrĩa maaĩ, akiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo kũrĩ mũndũ ũngĩndehera maaĩ ma kũnyua kuuma gĩthima-inĩ kĩrĩa kĩrĩ hakuhĩ na kĩhingo kĩa Bethlehemu!” ¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio andũ acio atatũ magĩtuĩkanĩria gatagatĩ ka ita rĩa Afilisti, magĩtaha maaĩ gĩthima-inĩ kũu kĩarĩ hakuhĩ na kĩhingo kĩa Bethlehemu, na makĩmatwarĩra Daudi. No Daudi akĩrega kũmanyua; akĩmaita mbere ya Jehova. ¹⁹ Akiuga atĩrĩ, “Ngai arogĩria njike

* 11:5 Tene kĩrĩa kĩa kĩa kĩa mwena wa irathĩro wa Jerusalemu nĩkĩo kĩaĩkaine ta “Zayuni” no thuutha-inĩ rĩtwa rĩu rĩarũgamĩrĩre Jerusalemu yotho.

ũguo! No ngĩnyue thakame ya andũ aya mathiĩrĩire ũgwati-inĩ wa gĩkuũ?” Tondũ nĩmathiĩrĩire ũgwati-inĩ wa gĩkuũ nĩguo mamarehe-rĩ, Daudi akĩrega kũmanyua.

Maündũ ta macio nĩmo meekagwo nĩ njamba icio ithatũ.

²⁰ Abishai mūrũ wa nyina na Joabu nĩwe warĩ mūnene wa acio Atatũ. Nake akĩoya itimũ rĩake, agĩtharĩkĩra andũ magana matatũ, akĩmooraga, nĩ ũndũ ũcio akĩgĩa igweta o ta acio Atatũ. ²¹ Nĩatiĩkire mūno gũkĩra acio angĩ Atatũ na agĩtuĩka mwathi wao o na gũtuĩka ndaataranĩirio nao.

²² Benaia mūrũ wa Jehoiada aarĩ mūrũ njamba wa kuuma Kabizeeli, ũrĩa wekire maündũ manene ma ũcamba. Nĩooragire njamba nene igĩrĩ cia ita cia Moabi. Ningĩ nĩatoonyire irima mũthenya warĩ na tharunji, na akĩũraga mūrũũthi. ²³ Na nĩooragire Mūmisiri warĩ wa ũraihi wa buti mũgwanja na nuthu.† O na gũtuĩka Mūmisiri ũcio nĩanyitĩte itimũ rĩaianaga ta mūtĩ wa mūtumi ngoora, Benaia akĩmũtharĩkĩra na njũgũma. Akĩhuria itimũ kuuma guoko-inĩ kwa Mūmisiri ũcio, na akĩmũũraga na itimũ rĩu rĩake. ²⁴ Macio nĩmo maündũ ma ũcamba marĩa mekirwo nĩ Benaia mūrũ wa Jehoiada. O nake aarĩ igweta o ta andũ arĩa atatũ maarĩ njamba. ²⁵ Nĩatiĩtwo gũkĩra arĩa Mĩrongo Ītatũ, no ndaataranĩirio na acio Atatũ. Nake Daudi akĩmũtua mūnene wa arĩa maamũrangagĩra.

²⁶ Andũ arĩa maarĩ njamba maarĩ:

Asaheli mūrũ wa nyina na Joabu,
na Elihanani mūrũ wa Dodo wa kuuma Bethlehemu,

²⁷ na Shamothu ũrĩa Mũharori,
na Helezu ũrĩa Mūpeloni,

²⁸ na Ira mūrũ wa Ikeshu kuuma Tekoa,
na Abiezeri kuuma Anathothu,

²⁹ na Sibekai ũrĩa Mũhushathi,
na Ilai ũrĩa Mũahohi,

³⁰ na Maharai ũrĩa Mūnetofathi,
na Helebu mūrũ wa Baana ũrĩa Mūnetofathi,

³¹ na Ithai mūrũ wa Ribai, wa kuuma Gibe a kũu Benjamini,
na Benaia ũrĩa Mūpirathoni,

³² na Hurai kuuma tũrũũ-inĩ twa Gaashu,
na Abieli ũrĩa Mũaribathi,

³³ na Azamavethu ũrĩa Mũbahurimu,
na Eliahaba ũrĩa Mũshaaliboni,

³⁴ na ariũ a Hashemu ũrĩa Mũgizoni,
na Jonathani mūrũ wa Shage ũrĩa Mũharari,

³⁵ na Ahiamu mūrũ wa Sakaru ũrĩa Mũharari,
na Elifali mūrũ wa Uri,

³⁶ na Heferi ũrĩa Mūmekerathi,
na Ahija ũrĩa Mūpeloni,

³⁷ na Hezoro ũrĩa Mũkarimeli,
na Naarai mūrũ wa Ezibai,

³⁸ na Joeli mūrũ wa ithe na Nathani,
na Mibihari mūrũ wa Hagari,

³⁹ na Zeleku ũrĩa Mūamoni,
na Naharai ũrĩa Mūberothi, ũrĩa wakuuagĩra Joabu mūrũ wa Zeruia indo cia mbaara,

⁴⁰ na Ira ũrĩa Mũithiri,
na Garebu ũrĩa Mũithiri,

⁴¹ na Uria ũrĩa Mũhiti,
na Zabadi mūrũ wa Ahalai,

⁴² na Adina mūrũ wa Shiza ũrĩa Mūrubeni, ũrĩa warĩ mūnene wa Arubeni, arĩ na andũ mĩrongo ĩtatũ arĩa maarĩ nake,

⁴³ na Hanani mūrũ wa Maaka,
na Joshafatu ũrĩa Mūmithini,

⁴⁴ na Uzia ũrĩa Mũashiterathi,
na Shama na Jeieli, ariũ a Hothamu ũrĩa Mũaroeri,

† 11:23 nĩ ta mita igĩrĩ na robo (2:25)

⁴⁵ na Jediaeli mūrũ wa Shimuri,
o na Joha mūrũ wa ithe ũrĩa Mūtizi,
⁴⁶ na Elieli ũrĩa Mūmahavi,
na Jeribai na Joshavia, ariũ a Elinaamu,
na Ithima ũrĩa Mūmoabi,
⁴⁷ na Elieli, na Obedi, na Jaasieli ũrĩa Mūmezobai.

12

Njamba cia Ita Kũnyĩitana na Daudi

¹ Aya nĩ andũ arĩa mookire kũrĩ Daudi arĩ kũu Zikilagi, hĩndĩ ĩrĩa aaingatĩtwo akehera maitho-inĩ ma Saũlũ mūrũ wa Kishu (maarĩ amwe a njamba cia ita iria ciamũteithirie mbaara-inĩ; ² Nao maakuuaga mota na nĩmooĩ gũikia mĩguĩ, na gũikia mahiga na kīgũtha, na guoko kwa ũrĩo kana kwa ũmotho; maarĩ a mbarĩ ĩmwe na Saũlũ kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini), nao maarĩ:

³ Ahiezeri ũrĩa warĩ mūnene wao na Joashu, ariũ a Shemaa ũrĩa Mũgibea; na Jezieli, na Peleti, ariũ a Azimavethu; na Beraka, na Jehu ũrĩa Mūanathothu, ⁴ na Ishimaia ũrĩa Mũgibeoni, mündũ warĩ njamba thĩnĩ wa andũ arĩa Mĩrongo Ītatũ, nake aarĩ mūtongoria ũmwe thĩnĩ wa acio Mĩrongo Ītatũ; na Jeremia, na Jahazieli, na Johanani, na Jozabadu ũrĩa Mũgederathi, ⁵ na Eluzai, na Jerimothu, na Bealia, na Shemaria, na Shefatia ũrĩa Mũharufi; ⁶ na Elikana, na Ishia, na Azareli, na Joezeru, na Jashobeamu arĩa maarĩ a mbarĩ ya Kora; ⁷ na Joela, na Zebadia, ariũ a Jerohamu kuuma Gedori.

⁸ Agadi amwe nĩmagarũrũkire magĩcooka mwena wa Daudi o kũu werũ-inĩ kũhitho-inĩ gĩake. Maarĩ njamba cia ita irĩ ũrũme ciehaariirie gũthĩ mbaara, na nĩmooĩ kũhũthĩra ngo na itimũ. Mothiũ mao maahaanaga ta mothiũ ma mĩrũũthi, na maarĩ ihenya ta thwariga irĩ irĩma-inĩ.

⁹ Ezeri nĩwe warĩ mūnene wao,
na Obadia aarĩ mūnini wake; nake Eliabu aarĩ wa gatatũ,
¹⁰ na Mishimana aarĩ wa kana, na Jeremia aarĩ wa gatano,
¹¹ na Atai aarĩ wa gatandatũ, na Elieli aarĩ wa mũgwanja,
¹² na Johanani aarĩ wa kanana, na Elizabadu aarĩ wa kenda,
¹³ na Jeremia aarĩ wa ikũmi, na Makabanai aarĩ wa ikũmi na ũmwe.

¹⁴ Agadi acio maarĩ anene a mbũtũ cia ita; ũrĩa warĩ mūnini mũno wao aarũaga mbaara ĩrĩa ĩngĩarũirwo nĩ andũ igana, nake ũrĩa warĩ mūnene mũno wao aarũaga mbaara ĩrĩa ĩngĩarũirwo nĩ andũ ngiri ĩmwe. ¹⁵ Nĩo maaringire Rũũ rwa Jorodani mweri wa mbere rĩrĩa rwaiyũrite nginya rũkoina hũgũrũrũ ciaruo ciothe, na makĩngatithia andũ arĩa othe maaikaraga cianda-inĩ cia mwena wa irathĩro na mwena wa ithũĩro.

¹⁶ Andũ amwe a kuuma Benjamini na angĩ a kuuma Juda o nao magĩũka kũrĩ Daudi kũu kũhitho-inĩ gĩake. ¹⁷ Daudi agĩthĩ kũmatũnga, akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo mũrooka kũrĩ nĩ na thayũ kũndeithia-rĩ, nĩndĩhaariirie kũmwamũkĩra tũtuĩke kĩndũ kĩmwe; no angĩkorwo mũũkĩte kũngunyanĩra kũrĩ thũ ciakwa o rĩrĩa itarenda haaro-rĩ, Ngai wa maithe maitũ arorora ũndũ ũcio na amũtuĩre ciira.”

¹⁸ Hĩndĩ ĩyo Roho agĩkũrũkĩra Amasai, mūnene wa arĩa Mĩrongo Ītatũ, akiuga atĩrĩ:

“Tũrĩ aku, wee Daudi!

Tũrĩ hamwe nawe, wee mūrũ wa Jesii!

Ūrogaacĩra, ũgaacĩre ki,

na arĩa magũteithagia marogaacĩra,

nĩgũkorwo Ngai waku nĩegũgũteithia.”

Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩmaamũkĩra na akĩmatua atongoria a mbũtũ ciake cia gũtharĩkĩra thũ.

¹⁹ Andũ amwe a Manase nĩmagarũrũkire magĩthĩ mwena wa Daudi rĩrĩa aathiire na Afilisti kũhũũrana na Saũlũ. (Daudi na andũ ake matiateithirie Afilisti, tondũ thuutha wa kwanĩria, aathani ao nĩmamũngatire. Maamwĩrĩre atĩrĩ, “Tũkaarĩha na mĩoyo iitũ angĩgatũtiganĩria acookerere mwathi wake Saũlũ.”) ²⁰ Hĩndĩ ĩrĩa Daudi aathiire Zikilagi, aya nĩ andũ a Manase arĩa maagarũrũkire magĩthĩ mwena wake: Adina, na Jozabadu, na Jediaeli, na Mikaeli, na Jozabadu, na Elihu, na

Zilethai, atongoria a ikundi cia ngiri kũu Manase. ²¹ Nĩmateithirie Daudi kuuma kũrĩ mbũtũ iria ciamũtharĩkĩre, nĩgũkorwo othe maarĩ njamba cia ita irĩ ũrũme, na maarĩ anene a ita ciake. ²² Mũthenya o mũthenya andũ nĩmookaga gũteithia Daudi, o nginya akĩgĩa na mbũtũ nene, o ta mbũtũ ya Ngai.

Andũ arĩa angĩ Maanyitaniĩre na Daudi kũu Hebironi

²³ Ũyũ nĩguo mũigana wa andũ arĩa meehaarĩirie gũthĩ mbaara arĩa maathiire Hebironi kũrĩ Daudi nĩgeetha magarũre ũthamaki wa Saũlũ, maũnengere Daudi, o ta ũrĩa Jehova oigĩte:

²⁴ andũ a Juda arĩa meehaarĩirie kũrĩa mbaara maakuĩte ngo na matimũ, maarĩ 6,800;

²⁵ andũ a Simeoni arĩa njamba cia ita meehaarĩirie kũrĩa mbaara, maarĩ 7,100;

²⁶ andũ a Alawii maarĩ 4,600; ²⁷ amwe ao maarĩ Jehoiada, mũtongoria wa nyũmba ya Harũni ũrĩa warĩ na andũ 3,700, ²⁸ na Zadoku, mwanake mũnini warĩ njamba ya ita irĩ ũrũme, ũrĩa warĩ na anene a thigari mĩrongo iĩrĩ na eerĩ kuuma nyũmba yake;

²⁹ andũ a Benjamini, na nĩo maarĩ a mbarĩ ĩmwe na Saũlũ, maarĩ 3,000; aingĩ ao maatũũrĩte maathĩkagĩra nyũmba ya Saũlũ, o nginya hĩndĩ ĩyo;

³⁰ andũ a Efiraimu, njamba cia ita irĩ ũrũme na irĩ ngumo mĩhĩrĩga-inĩ yao, maarĩ 20,800;

³¹ andũ a nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, arĩa maagwetetwo na marĩtwa nĩguo mathĩ matue Daudi mũthamaki, maarĩ 18,000;

³² andũ a Isakaru, arĩa maarĩ na ũmenyo wa mahinda, na makamenya ũrĩa Isiraeli magĩrĩrwo nĩ gwĩka, maarĩ anene 200 arĩa maathaga andũ othe a nyũmba ciao;

³³ andũ a Zebuluni, thigari iria ciamenyerete mbaara, na nĩmehaarĩirie kũrĩa mbaara me na mĩthemba yothe ya indo cia mbaara, nĩguo mateithie Daudi marĩ na ngoro ĩmwe, nao maarĩ 50,000;

³⁴ andũ a Nafitali maarĩ anene 1,000 hamwe na andũ 37,000 arĩa makuuĩte ngo na matimũ;

³⁵ andũ a Dani arĩa mehaariĩrie kũrĩa mbaara, maarĩ 28,600;

³⁶ andũ a Asheri, thigari iria ciamenyerete mbaara na mehaariĩrie kũrĩa mbaara, maarĩ 40,000;

³⁷ na kuuma mwena wa irathĩro wa Jorodani, andũ a Rubeni, na Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, marĩ na mĩthemba yothe ya indo cia mbaara, maarĩ 120,000.

³⁸ Acio othe maarĩ andũ a kũrĩa arĩa meerutĩte gũtungata marĩ ita-inĩ. Magĩũka Hebironi marĩ na ngoro ĩmwe ya gũtua Daudi mũthamaki wa Isiraeli guothe. Andũ a Isiraeli arĩa angĩ othe o nao maarĩ na rĩciiria o rĩmwe rĩa gũtua Daudi mũthamaki. ³⁹ Andũ acio maĩkarire kũu na Daudi mĩthenya ĩtatũ makĩrĩa na makĩnyua, nĩgũkorwo andũ a nyũmba ciao nĩmaheanĩte irio nĩ ũndũ wao. ⁴⁰ O na ningĩ andũ arĩa maatũũraga hakuhĩ nao kuuma Isakaru, na Zebuluni, na Nafitali nĩmarehire irio ikuuĩtwo nĩ ndigiri, na ngamĩra, na nyũmbũ, na ndegwa. Nĩ kwarehetwo mũtu mũingĩ, na ngũmba cia ngũyũ na cia thabibũ nyũmũ, na ndibei, na maguta, na ng'ombe, na ng'onde, nĩgũkorwo kwarĩ na gĩkeno kũu Isiraeli.

13

Gũcookia Ithandũkũ rĩa Kĩrĩkanĩro

¹ Daudi nĩmagĩire ndundu na anene ake a ita, arĩa maathaga ikundi cia thigari ngiri na ikundi cia thigari igana. ² Ningĩ agĩcooka akĩra kũngano gĩothe gĩa Isiraeli atĩrĩ, “Mũngĩona kwagĩrĩre na angĩkorwo nĩ kwenda kwa Jehova Ngai witũ, nĩ tũtũme ũhoro kũndũ na kũndũ kũrĩ ariũ a ithe witũ arĩa angĩ marĩ kũndũ guothe ng'ongo-inĩ cia Isiraeli, o na kũrĩ athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa me hamwe nao matũũra-inĩ mao na ũrĩithio-inĩ wao, moke manyiitanĩre na ithuĩ. ³ Nĩtũrehei ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩa Ngai witũ tũrĩcookie kũrĩ ithuĩ, nĩgũkorwo tũtiatuĩragia ũhoro harĩ rĩo hĩndĩ ya ũthamaki wa Saũlũ.” ⁴ Kũngano gĩothe gĩgĩtĩkĩra gwĩka ũguo tondũ andũ othe nĩmoonire ũndũ ũcio nĩwagĩrĩre.

⁵ Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩcookanĩrĩria andũ a Isiraeli othe kuuma Rũũĩ rwa Shihoru kũu Misiri nginya Lebo-Hamathu, makagĩire ithandũkũ rĩa Ngai kuuma Kiriathu-Jearimu. ⁶ Daudi na andũ a Isiraeli othe arĩa maarĩ nake magĩthĩ Baala kũu Juda (nĩkuo Kiriathu-Jearimu) makagĩire ithandũkũ rĩa Jehova Ngai ũrĩa ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene gatagatĩ ka makerubi, o ithandũkũ rĩu rĩitanĩtio na Rĩtwa rĩake.

⁷ Makĩruta ithandũkũ rĩa Ngai kuuma nyũmba ya Abinadabu rĩkuuĩtwo na ikaari rĩerũ, rĩtongoretio nĩ Uza na Ahio. ⁸ Daudi na andũ a Isiraeli othe magĩkũngũĩra na hinya wao wothe marĩ mbere ya Ngai, makĩinaga na inanda cia mũgeeto na cia kĩnũbi, na tũhembe, na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, na tũrumbeta.

⁹ Hĩndĩ ĩrĩa maakinyire kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano gĩa Kidoni, Uza agĩtambũrũkia guoko nĩguo anyiitĩrĩre ithandũkũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro, tondũ ndegwa nĩciahĩngĩrwo. ¹⁰ Na rĩrĩ, marakara ma Jehova nĩmakaniĩre Uza, akĩmũgũtha, akĩgũa tondũ nĩanyiitire ithandũkũ rĩu na guoko. Nĩ ũndũ ũcio Uza agĩkuĩra o hau mbere ya Ngai.

¹¹ Nake Daudi akĩrakara tondũ mang'ũrĩ ma Jehova nĩmookĩrĩre Uza, nĩ ũndũ ũcio handũ hau hetagwo Perez-Uza nginya ũmũthĩ.

¹² Daudi agĩtigĩra Ngai mũthenya ũcio, akĩũria atĩrĩ, “Ngaahota atĩa kũrehe ithandũkũ rĩrĩrĩ rĩa Ngai kũrĩ nĩ?” ¹³ Tondũ ũcio Daudi ndaathiire na ithandũkũ rĩu Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi. Handũ ha ũguo, aarĩtwarire kwa Obedi-Edomu ũrĩa Mũgiiti. ¹⁴ Ithandũkũ rĩu rĩa Ngai rĩaikarire na andũ a nyũmba ya Obedi-Edomu gwake mũciĩ mĩeri ĩtatũ, nake Jehova akĩrathima andũ a mũciĩ wake, o na kĩrĩa gĩothe aarĩ nakĩo.

14

Nyũmba ya Daudi na Andũ Ake

¹ Na rĩrĩ, Hiram mũthamaki wa Turo, nĩatũmĩire Daudi andũ, marĩ na mĩgogo ya mĩtarakwa, na aaki a mahiga na a mbaũ, nĩguo mamwakĩre nyũmba ya ũthamaki. ² Nake Daudi nĩamenyire atĩ Jehova nĩamũhaandĩte atuĩke mũthamaki wa Isiraeli, na atĩ ũthamaki wake nĩwatũũgĩrĩtio mũno nĩ ũndũ wa andũ ake a Isiraeli.

³ Daudi nĩahikirie atumia angĩ arĩ kũu Jerusalemu, nake agĩtuĩka ithe wa aanake na airĩtu angĩ. ⁴ Maya nĩmo marĩtwa ma ciana ciake iria ciaciariĩrwo kũu: Shamua, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni, ⁵ na Ibiharu, na Elishua, na Elifeleti, ⁶ na Noga, na Nefegu, na Jafia, ⁷ na Elishama, na Beeliada, na Elifeleti.

Daudi Kũhoota Afilisti

⁸ Na rĩrĩa Afilisti maaiguire atĩ Daudi nĩaitĩrĩrio maguta agatuĩka mũthamaki wa Isiraeli guothe-rĩ, makĩambata, magĩthĩ na mbũtũ ciao ciothe makamũcarie, nake Daudi aigua ũhoru ũcio akiumagara, agĩthĩ akahũũrane nao. ⁹ Na rĩrĩ, Afilisti nĩmookĩte magatharĩkĩra Gĩtuamba kĩa Refaimu; ¹⁰ nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtuĩria ũhoru kũrĩ Ngai, akĩmũũria atĩrĩ, “Thĩ ngatharĩkĩre Afilisti? Nĩũkũmaneana moko-inĩ makwa?”

Nake Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Thĩ, nĩngũmaneana moko-inĩ maku.”

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ ake makĩambata, magĩthĩ nginya Baali-Perazimu, na akĩmatooreria kuo. Nake akiuga atĩrĩ, “O ta ũrĩa maaĩ moinaga, noguo Ngai aharaganĩtie thũ ciakwa na guoko gwakwa.” Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtwo Baali-Perazimu. ¹² Afilisti magĩtiganĩria ngai ciao kũu, nake Daudi agĩathana ngai icio icinwo na mwaki.

¹³ Afilisti nĩmatharĩkĩre Gĩtuamba kũu rĩngĩ; ¹⁴ nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtuĩria ũhoru harĩ Ngai rĩngĩ, nake Ngai akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tiga kwambata, no mathiũrũrũkĩrie, na ũmatharĩkĩre ũmarutĩtie na mbere ya mĩtĩ ya mĩkũngũgũ. ¹⁵ Rĩrĩa ũrĩgua mũkubio uumĩte igũrũ rĩa mĩtĩ ĩyo ya mĩkũngũgũ-rĩ, thĩ ũkarũe, tondũ ũguo nĩkuonania atĩ Ngai arĩ mbere yaku akĩhũũra ita rĩa Afilisti.” ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩka o ta ũrĩa Ngai aamwathite, nao makĩhũũra mbũtũ cia Afilisti, o kuuma Gibeoni nginya Gezeri.

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio ngumo ya Daudi ĩkĩhunja o bũrũri o bũrũri, nake Jehova agĩtũma ndũrĩrĩ ciothe imwĩtigĩre.

15

Ithandũkũ rĩa Kĩrĩkanĩro Kũrehwo Jerusalemu

¹ Daudi aarĩkia gwaka nyũmba ciake mwene kũu Itũũra Inene rĩa Daudi, nĩahaarĩrie handũ ha kũiga ithandũkũ rĩa Ngai, na akĩrĩambĩra hema. ² Ningĩ Daudi akiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ ũngĩ wagĩrĩrwo

nĩ gũkuua ithandũkũ rĩa Ngai tiga o Alawii, tondũ nĩo Jehova aathuurire makuuage ithandũkũ rĩu rĩa Jehova na mamũtungatagĩre nginya tene.”

³ Daudi nĩacookanĩrĩrie andũ othe a Isiraeli hamwe kũu Jerusalemu nĩguo marehe ithandũkũ rĩa Jehova handũ harĩa aarĩthondekeire. ⁴ Nĩacookanĩrĩrie njiaro cia Harũni na Alawii ta ũũ:

⁵ Kuuma kũrĩ njiaro cia Kohathu,

Urieli nĩwe warĩ mĩtongoria, na andũ a nyũmba yao 120;

⁶ kuuma kũrĩ njiaro cia Merari,

Asaia nĩwe warĩ mĩtongoria, na andũ a nyũmba yao 220;

⁷ kuuma kũrĩ njiaro cia Gerishoni,

Joeli nĩwe warĩ mĩtongoria, na andũ a nyũmba yao 130;

⁸ kuuma kũrĩ njiaro cia Elizafani,

Shemaia nĩwe warĩ mĩtongoria, na andũ a nyũmba yao 200;

⁹ kuuma kũrĩ njiaro cia Hebironi,

Elieli nĩwe warĩ mĩtongoria, na andũ a nyũmba yao 80;

¹⁰ kuuma kũrĩ njiaro cia Uzieli,

Aminadabu nĩwe warĩ mĩtongoria, na andũ a nyũmba yao 112.

¹¹ Ningĩ Daudi agĩta Zadoku na Abiatharu arĩa athĩnjĩri-Ngai, na Urieli, na Asaia, na Joeli, na Shemaia, na Elieli, na Aminadabu arĩa Alawii. ¹² Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ inyuĩ anene a nyũmba cia Alawii; inyuĩ ene na Alawii arĩa angĩ no nginya mwĩtherie na mwambatie ithandũkũ rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli nginya handũ harĩa ndĩrĩthondekeire. ¹³ Nĩ ũndũ inyuĩ, Alawii, mĩtiarĩambatie ihinda rĩa mbere, nĩkĩo Jehova Ngai witũ aatũũkĩrĩre na marakara. Tũtiigana gũtuĩria ũhoru wa ũrĩa tũngĩekire kũrĩ we, kũringana na ũrĩa gwatuĩtwo.” ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio, athĩnjĩri-Ngai na Alawii magĩtheria nĩgeetha maambatie ithandũkũ rĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli. ¹⁵ Nao Alawii magĩkuua ithandũkũ rĩa Ngai na mĩtĩ mĩraaya mamĩgĩrĩre ciande, o ta ũrĩa Musa aathanĩte kũringana na kiugo kĩa Jehova.

¹⁶ Daudi akĩra atongoria a Alawii mathuure ariũ a ithe wao matuĩke aini, nao maine nyĩmbo cia gĩkeno makĩhũruga inanda cia kĩnũbi, na cia mũgeeto, na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba.

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio Alawii magĩthuura Hemani mũrũ wa Joeli; kuuma harĩ ariũ a ithe, na magĩthuura Asafu mũrũ wa Berekia; na kuuma harĩ ariũ a ithe Amerari magĩthuura Ethani mũrũ wa Kusaia; ¹⁸ na ningĩ hamwe nao magĩthuura ariũ a ithe matuĩke anini ao wathani-inĩ. nao nĩ: Zekaria, na Jaazieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Uni, na Eliabu, na Benaia, na Maaseia, na Matithia, na Elifelehu, na Mikineia, na Obedi-Edomu, na Jeieli, arĩa arangĩri ihingo.

¹⁹ Hemani, na Asafu na Ethani maarĩ aini na maahũũrithanagia thaani cia gĩcango; ²⁰ Zekaria, na Azieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Uni, na Eliabu, na Maaseia, na Benaia maarĩ a kũhũura inanda cia kĩnũbi, kũringana na Alamothe. ²¹ Nake Matithia, na Elifelehu, na Mikineia, na Obedi-Edomu, na Jeieli, na Azazia maarĩ a kũhũura inanda cia mũgeeto, matongoretie kũringana na Sheminitu (ũguo nĩ ta kuuga mũgambo ũkũruruma). ²² Kenania ũrĩa mĩtongoria wa Alawii nĩwe warũgamĩrĩre ũini; ũcio nĩguo warĩ wĩra wake tondũ aarĩ na ũũgĩ wa guo.

²³ Berekia na Elikana nĩo maarĩ a kũrangĩra mĩrango nĩ ũndũ wa ithandũkũ rĩu. ²⁴ Athĩnjĩri-Ngai, nĩo Shebania, na Joshafatu, na Nethaneli, na Amasai, na Zekaria, na Benaia, na Eliezeri maarĩ a kũhuha tũrumbeta mbere ya ithandũkũ rĩa Ngai. Obedi-Edomu na Jehia o nao maarĩ arangĩri a mĩrango nĩ ũndũ wa ithandũkũ rĩu.

²⁵ Nĩ ũndũ ũcio Daudi na athuuri a Isiraeli, na anene a ikundi cia ngiri, magĩthĩ kwambatia ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma nyũmba ya Obedi-Edomu makenete. ²⁶ Tondũ Ngai nĩateithĩtie Alawii arĩa maakuuaga ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova-rĩ, ndegwa mũgwanja na ndũrũme mũgwanja nĩciarutirwo igongona. ²⁷ Hĩndĩ iyo Daudi eehumbĩte nguo ya igũrũ ndaaya ya gatani irĩa njega, na noguo Alawii othe arĩa makuuĩte ithandũkũ rĩu mehumbĩte, o na aini na Kenania ũrĩa warĩ mĩtongoria wa ũini. O na ningĩ Daudi nĩehumbĩte ebodi ya gatani. ²⁸ Nĩ ũndũ ũcio andũ othe a Isiraeli makĩambatia ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova makĩanagĩrĩra, makĩhuhaga macoro na tũrumbeta, na makĩhũũrithanagia thaani iria ihũũrithanagio na ikagamba, na makĩhũũruga inanda cia kĩnũbi na cia mũgeeto.

²⁹ Hĩndĩ ĩrĩa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩatoonyaga Itũũra Inene rĩa Daudi-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saũlũ nĩacũthĩrĩirie arĩ ndirica-inĩ. Na rĩrĩa onire Mũthamaki Daudi akĩina akĩrũgarũgaga, akĩmũnyarara ngoro-inĩ yake.

16

¹ Alawii makĩrehe ithandũkũ rĩa Ngai, makĩrĩtoonyia thĩinĩ wa hema ĩrĩa yaambĩtwo nĩ Daudi nĩ ũndũ warĩo, na makĩrutĩra Ngai maruta ma njino na maruta ma ũiguano. ² Daudi aarĩkia kũruta maruta ma njino na maruta ma ũiguano-rĩ, akĩrathima andũ acio thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jehova. ³ Ningĩ akĩhe andũ a Isiraeli othe, arũme na andũ-a-nja o mũndũ mũgate, na gĩcunjĩ kĩa nyama, na ngũmba ya thabibũ nyũmũ.

⁴ Nĩathuurire Alawii amwe matungatage mbere ya ithandũkũ rĩa Jehova, na mathaithanagĩre andũ, na macookagie ngaatho, na magoocage Jehova, Ngai wa Isiraeli, nao nĩo: ⁵ Asafu ũrĩa warĩ mũnene wao, na mũnini wake aarĩ Zekaria, agacookwo nĩ Jeieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Matithia, na Eliabu, na Benaia, na Obedi-Edomu, na Jeieli. Acio maarĩ a kũhũũraga inanda cia kĩnũbi na inanda cia mũgeeto, nake Asafu agambagie thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, ⁶ nao athĩnjĩri-Ngai, Benaia na Jahazieli, maarĩ a kũhuha tũrumbeta hĩndĩ ciothe marĩ mbere ya ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai.

Thaburi ya Daudi ya Gũcookia Ngaatho

⁷ Mũthenya ũcio ũndũ wa mbere, ũrĩa Daudi eekire nĩ kũnengera Asafu na athiritũ ake thaburi ĩno ya gũcookeria Jehova ngaatho:

⁸ Cookeriai Jehova ngaatho, kaĩrai rĩitwa rĩake;
menyithaniai ndũrĩrĩ-inĩ ũrĩa ekĩte.

⁹ Mũinĩrei, mũmũinĩre mũkĩmũgoocaga,
mũheane ũhoru wa ciĩko ciake ciothe cia magegania.

¹⁰ Mwĩrahei nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩake itheru;
ngoro cia arĩa marongoragia Jehova nĩ ikene.

¹¹ Mathaai Jehova o na hinya wake;
mũmaathage ũthiũ wake hĩndĩ ciothe.

¹² Ririkanai magegania marĩa ekĩte,
na ciamia ciake, na matuĩro ma ciira marĩa atuĩte,

¹³ inyuĩ njiaro cia Isiraeli ndungata yake,
o inyuĩ ciana cia Jakubu, inyuĩ andũ ake arĩa athuurĩte.

¹⁴ Jehova nĩwe Ngai witũ;
matuĩro make ma ciira marĩ thĩ yothe.

¹⁵ Nĩaririkanaga kĩrĩkanĩro gĩake nginya tene,
nĩkĩo kiugo kĩrĩa aathanire, kĩrũmagĩrĩrwo nĩ njiarwa ngiri,

¹⁶ kĩrĩkanĩro kĩrĩa aarĩkanĩire na Iburahĩmu,
na noguo mwĩhĩtwa ũrĩa eehĩtire harĩ Isaaka.

¹⁷ Nĩagĩkĩrĩre hinya harĩ Jakubu kĩrĩ kĩrĩa gĩake kĩa watho wa kũrũmagĩrĩrwo,
agĩgĩkĩra hinya kũrĩ Isiraeli kĩrĩ kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene, akiuga atĩrĩ:

¹⁸ “Wee nĩwe ngaathe bũrũri wa Kaanani,
ũtuĩke igai rĩrĩa ũkaagaya.”

¹⁹ Hĩndĩ ĩrĩa maarĩ o anini magĩtarwo,
o anini biũ, na maarĩ ageni kuo-rĩ,

²⁰ moorũũraga kuuma rũrĩrĩ rũmwe nginya rũrĩa rũngĩ,
na kuuma ũthamaki-inĩ ũmwe nginya ũrĩa ũngĩ.

²¹ Ndarĩ mũndũ o na ũmwe etĩkĩrĩrie amanyariire;
nĩarũithirie athamaki nĩ ũndũ wao, akĩmeera atĩrĩ:

²² “Mũtikanahutie andũ arĩa akwa aitĩrĩrie maguta;
mũtikanেকে anabii akwa ũũru.”

- ²³ Inĩrai Jehova, inyuĩ andũ a thĩ yothe;
mũhunjagie ũhonokio wake mũthenya o mũthenya.
- ²⁴ Umbũrai riiri wake kũrĩ ndũrĩrĩ,
mumbũre mawĩko make ma magegania kũrĩ andũ othe.
- ²⁵ Nĩgũkorwo Jehova nĩ mũnene, na nĩ wa kũgoocwo mũno;
nĩwe wa gwĩtigĩrwo gũkĩra ngai ciothe.
- ²⁶ Nĩgũkorwo ngai ciothe cia ndũrĩrĩ nĩ mĩhianano,
no Jehova nĩwe wombire igũrũ.
- ²⁷ Riiri na ũnene irĩ mbere yake;
hinya na gĩkeno itũũraga gwake.
- ²⁸ Tũũgĩriai Jehova, inyuĩ mĩhĩrĩga ya ndũrĩrĩ,
mũtũũgĩrie Jehova nĩ ũndũ wa riiri na hinya wake,
²⁹ Tũũgĩriai Jehova, nĩ ũndũ wa riiri ũrĩa wagĩrĩre rĩtwa rĩake.
- Mũreherei maruta na mũũke mbere yake;
mũhooe Jehova thĩinĩ wa riiri wa ũtheru wake.
- ³⁰ Inainai mũrĩ mbere yake, inyuĩ andũ a thĩ yothe!
Thĩ ihaandĩtwo ikarũma; ndĩngĩenyenyeka.
- ³¹ Igũrũ nĩ rĩkene, thĩ nĩcanjamũke;
nakuo ndũrĩrĩ-inĩ nĩ kuugwo atĩrĩ, “Jehova nĩwe ũthamakaga!”
- ³² Iria nĩ rĩrurume, na indo iria ciothe irĩ thĩinĩ warĩ;
mĩgũnda nĩkenerũrũke na indo iria ciothe irĩ thĩinĩ wayo!
- ³³ Hĩndĩ iyo mĩtĩ ya mĩtitũ nĩkaina;
ĩine nĩ gũkena irĩ mbere ya Jehova,
nĩgũkorwo nĩarooka gũciirithia thĩ.

- ³⁴ Cookeriai Jehova ngaatho, nĩgũkorwo nĩ mwega;
wendo wake ũtũũraga nginya tene.
- ³⁵ Anĩrĩrai muuge atĩrĩ, “Tũhonokie, Wee Ngai Mũhonokia witũ;
tũcookanĩrĩrie na ũtũkũũre kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ,
nĩguo tũcookagĩrie rĩtwa rĩaku itheru ngaatho,
nĩgeetha twĩrahage nĩ ũndũ wa ũgooci waku.”
- ³⁶ Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraeli,
kuuma tene na tene, nginya tene na tene.
- Nao andũ othe makiuga atĩrĩ, “Ameni” na “Goocai Jehova.”

³⁷ Daudi agĩtiga Asafu na athiritũ ake hau mbere ya ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova nĩguo matungatage kuo hĩndĩ ciothe, kũringana na mabata ma o mũthenya. ³⁸ O na nĩngĩ agĩtiga Obedi-Edomu na athiritũ ake mĩrongo itandatũ na anana matungatage hamwe nao. Obedi-Edomu mũrũ wa Jeduthuni marĩ na Hosa maarĩ arangĩri a kĩhingo.

³⁹ Daudi agĩtiga Zadoku ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai hamwe na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ hau mbere ya hema irĩa nyamũre,* kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kũu Gibeoni, ⁴⁰ nĩguo marutagĩre Jehova maruta ma njino kĩgongona-inĩ kĩa maruta ma njino hĩndĩ ciothe, rũciinĩ na hwaĩ-inĩ, kũringana na ũrĩa kwandĩkitwo watho-inĩ wa Jehova ũrĩa aaheete andũ a Isiraeli. ⁴¹ Arĩa maarĩ hamwe nao nĩ Hemani na Jeduthuni, na arĩa angĩ maarĩ athuure na makagwetwo na marĩitwa nĩgeetha macookagĩrie Jehova ngaatho, makiugaga atĩrĩ, “Tondũ wendo wake ũtũũraga nginya tene.” ⁴² Hemani na Jeduthuni nĩo meehokeirwo kũhuha tũrumbeta, na kũhũũrithania thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, o na kũhũũraga inanda iria ingĩ cia kũina rwĩmbo rwamũre. Ariũ a Jeduthuni nĩo maaheirwo wĩra wa kũrangĩra kĩhingo.

⁴³ Hĩndĩ iyo andũ othe magĩthiĩ o mũndũ gwake mũciĩ, nake Daudi agĩcooka mũciĩ akarathime andũ a nyũmba yake.

* 16:39 Gũkaro kĩa Jehova no kio Hema irĩa yaakitwo werũ-inĩ harĩa magongona maarutagĩrwo.

17

Kĩiranĩro kĩa Ngai kũrĩ Daudi

¹ Thuutha wa Daudi gũikara nyũmba yake ya ũthamaki kwa ihinda, akĩra mũnabii Nathani atĩrĩ, “Nĩ njikaraga nyũmba ya ũthamaki yakĩtwo na mĩtarakwa, o rĩrĩa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩgĩtwo hema-inĩ.”

² Nathani agĩcookeria Daudi atĩrĩ, “Ũndũ ũrĩa ũreciiria gwĩka-rĩ, wĩke, nĩgũkorwo Ngai arĩ hamwe nawe.” ³ Ũtukũ ũcio kiugo kĩa Ngai gĩgĩkinyĩra Nathani, akĩrwo atĩrĩ:

⁴ “Thĩ ũkeere ndungata yakwa Daudi atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Wee tiwe wa kũnjakĩra nyũmba ya gũtũũra. ⁵ Nĩ ndirĩ ndatũũra nyũmba kuuma mũthenya ũrĩa ndaarutire andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri nginya ũmũthĩ. Ndũũraga hema-inĩ, thaamaga kuuma handũ hamwe ngathiĩ harĩa hangĩ, ngoima gĩikaro kĩmwe ngathiĩ kĩrĩa kĩngĩ. ⁶ Kũrĩa guothe ndaanathiĩ na andũ a Isiraeli othe-rĩ, ndĩ ndooria mĩtongoria o na ũmwe wa arĩa ndaathire marĩithagie andũ akwa atĩrĩ, “Mwagĩte kũnjakĩra nyũmba ya mĩtarakwa nĩkĩ?”’

⁷ “Na rĩrĩ, ĩra ndungata yakwa Daudi atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: Ndaakũrutire rũũru-inĩ, ngĩgũtigithia kũrũmĩrĩra mahiũ nĩguo ũtuĩke mwathi wa andũ akwa a Isiraeli. ⁸ Nĩngoretwo nawe kũrĩa guothe wanathiĩ, na ngakwehereria thũ ciaku ciothe ikehera mbere yaku. Rĩu nĩngũtũma rĩitwa rĩaku rĩtuĩke inene o ta marĩitwa ma andũ arĩa anene mũno a thĩ. ⁹ Na nĩngahe andũ akwa a Isiraeli handũ na ndĩmahaande wega nĩgeetha magĩe na mũciĩ wao kĩũmbe, na matigacooka gũthĩĩnĩka. Andũ aaganu matigacooka kũmahinyĩrĩria rĩngĩ, ta ũrĩa meekaga kĩambĩrĩria-inĩ ¹⁰ na matũire meekaga kuuma rĩrĩa ndathuurire atongoria a gũtongoragia andũ akwa a Isiraeli. O na nĩngatooria thũ cianyu ciothe.

“Na nĩngĩ ngũkwĩra atĩ Jehova we mwene nĩwe ũgũgwakĩra nyũmba: ¹¹ Hĩndĩ ĩrĩa matukũ maku magaathira nawe ũthĩ ũgatũũranie na maithe manyu, nĩngarũgamia mũndũ wa rũciaro rwaku athamake ithenya rĩaku, agaakorwo arĩ ũmwe wa ariũ aku, na nĩngahaanda ũthamaki wake. ¹² Ũcio nĩwe ũkaanjakĩra nyũmba, na nĩngahaanda gĩtĩ gĩake kĩa ũnene nginya tene. ¹³ Nĩngatuĩka ithe, nake nĩngatuĩka mũrũ wakwa. Ndikeheria wendo wakwa harĩ we, ta ũrĩa ndehereirie ũrĩa warĩ mbere yaku. ¹⁴ Nĩngamũtua mwathi wa nyũmba yakwa na ũthamaki wakwa nginya tene; gĩtĩ gĩake kĩa ũnene gĩkehaanda nginya tene.”

¹⁵ Nathani akĩmenyithia Daudi ũhoru wa ũguũrio ũcio wothē.

Ihooya rĩa Daudi

¹⁶ Nake Mũthamaki Daudi agĩtoonya, agĩikara thĩ mbere ya Jehova, akiuga atĩrĩ:

“Nĩ ndikĩrĩ ũ, Wee Jehova Ngai, nayo nyũmba yakwa-rĩ, ĩkĩrĩ kĩ, atĩ nĩkĩo ũnginyĩtie nginya haha? ¹⁷ Na ta ũndũ ũcio ũrĩ o mũnini maitho-inĩ maku, Wee Ngai-rĩ, nĩwarĩtie ũhoru wa matukũ marĩa magooka makoniĩ nyũmba ya ndungata yaku. Na rĩu Wee Jehova Ngai, ũnyonete ta ndĩ mũndũ ũmwe wa arĩa atũũgĩrie mũno.

¹⁸ “Nĩ atĩa ũngĩ Daudi angĩkwĩra nĩ ũndũ wa gũtĩia ndungata yaku? Nĩgũkorwo nĩũũ ndungata yaku, Wee Jehova. ¹⁹ Nĩ ũndũ wa ndungata yaku na kũringana na wendo waku-rĩ, nĩwikĩte ũndũ ũyũ mũnene na ũgatũma cĩranĩro ici nene imenyeke.

²⁰ “Gũtirĩ ũngĩ ũhaana tawe, Wee Jehova, na gũtirĩ Ngai ũngĩ tiga Wee, o ta ũrĩa tũiguĩte na matũ maitũ. ²¹ Na nũũ ũhaana ta andũ aku a Isiraeli, rũrĩrĩ rũmwe gũkũ thĩ rũrĩa Ngai waruo aakũũrire rũtuĩke andũ ake, nĩgeetha wĩgĩire igweta, na wĩke maündũ manene na ma magegania ma gwĩtigĩrwo, nĩ ũndũ wa kũingata ndũrĩrĩ ciehere mbere ya andũ aku arĩa wakũũrire kuuma bũrũri wa Misiri? ²² Watũmire andũ aku a Isiraeli matũike andũ aku mwene nginya tene, nawe, Wee Jehova, nĩũtuĩkĩte Ngai wao.

²³ “Na rĩrĩ, Jehova, tũma kĩranĩro kĩrĩa weranĩire gĩkoniĩ ndungata yaku na nyũmba yake kĩrũme nginya tene. Na wĩke o ta ũguo wĩranĩire, ²⁴ nĩgeetha kĩranĩro kũ kũhaande, narĩo rĩitwa rĩaku rĩnenehe nginya tene. Nĩngĩ andũ nĩmakoiga atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, nĩwe Ngai wa andũ a Isiraeli!’ Na nyũmba ya ndungata yaku Daudi nĩkehaanda mbere yaku.”

²⁵ “Wee Ngai wakwa, nĩũguũrĩrie ndungata yaku atĩ nĩũkamĩakĩra nyũmba. Nĩ ũndũ ũcio ndungata yaku nĩĩĩĩte na ũmĩrĩru wa gũkũhooya. ²⁶ Wee Jehova, nĩwe Ngai! Nĩwĩrĩire ndungata yaku maündũ maya mega. ²⁷ Rĩu nĩwonete kwagĩrĩire ũrathime nyũmba ya ndungata yaku, nĩĩgeetha ĩtũũre nginya tene maitho-inĩ maku; nĩĩgũkorwo, Wee Jehova nĩũmĩrathimĩte, na ĩgũtũũra ĩrĩ ndaathime nginya tene.”

18

Ũhootani wa Daudi

¹ Thuutha wa mahinda macio, Daudi nĩatharĩkĩire Afilisti na akĩmatooria biũ, na agĩtunyana Gathu na matũũra marĩa maarĩrigĩciĩrie kuuma watho-inĩ wa Afilisti.

² O na ningĩ Daudi nĩahootire andũ a Moabi, na magĩtuĩka a gwachwo nĩwe, makamũrutagĩra igooti.

³ Ningĩ Daudi nĩahũũranire na Hadadezeri mũthamaki wa Zoba, akĩmũingata akĩmũkinya Hamathu, rĩrĩa mũthamaki ũcio aathiiaga gũtũma wathani wake ũrũme wega ndwere-inĩ cia Rũũĩ rwa Farati. ⁴ Daudi akĩmũtunya ngaari ciake cia ita ngiri ĩmwe, na andũ a gũcitwara ngiri mũgwanja, na thigari cia magũrũ ngiri mĩrongo ĩrĩ. Nake agĩtemenga mbarathi icio cia mbaara magũrũ, agĩcithuithia ciothe tiga o igana rĩmwe.

⁵ Rĩrĩa Asuriata a kuuma Dameski mookire gũteithia Hadadezeri mũthamaki wa Zoba, Daudi akĩũraga Asuriata 22,000. ⁶ Akĩiga mbũtũ ciake cia kũrangĩra ũthamaki wa Asuriata kũu Dameski, nao Asuriata magĩtuĩka a gwathagwo nĩwe na makamũrutagĩra igooti. Jehova nĩahẽire Daudi ũhootani kũrĩa guothe aathiiaga.

⁷ Daudi nĩatunyanire ngo cia thahabu iria ciarĩ na anene a Hadadezeri, na agĩcitwara Jerusalemu.

⁸ Kuuma matũũra ma Teba na Kuni marĩa maarĩ ma Hadadezeri, Daudi agĩtunyana gĩcango kĩingĩ mũno kĩrĩa Solomonĩ aahũthĩire gũthondeka Karia ga gĩcango, na itugĩ, na mĩthemba mĩingĩ ya indo cia gĩcango.

⁹ Rĩrĩa Tou, mũthamaki wa Hamathu, aigũire atĩ Daudi nĩahootete mbũtũ ciothe cia mbaara cia Hadadezeri mũthamaki wa Zoba-rĩ, ¹⁰ agĩtũma mũriũ Hadoramu kũrĩ Mũthamaki Daudi akamũgeithie na amũkũngũire nĩ ũndũ wa kũhoota Hadadezeri ũrĩa wakoretwo akĩrũa na Tou. Hadoramu agĩtwarĩra Daudi indo cia mĩthemba mĩingĩ ithondeketwo na thahabu na betha na gĩcango.

¹¹ Mũthamaki Daudi akĩamũrĩra Jehova indo icio o ta ũrĩa aamũrĩte betha na thahabu iria aatahĩte kuuma kũrĩ andũ a ndũrĩrĩ ici ciothe: Edomu, na Moabi, na kuuma kũrĩ Amoni na Afilisti, na Amaleki.

¹² Abishai mũrũ wa Zeruia nĩooragire andũ a Edomu 18,000 o kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Cumbĩ. ¹³ Nake akĩiga mbũtũ cia kũrangĩra kũu Edomu nao andũ a Edomu othe magĩtuĩka a gwathagwo nĩ Daudi. Jehova nĩahẽire Daudi ũhootani kũrĩa guothe aathiiaga.

Ndungata cia Daudi

¹⁴ Daudi nĩathamakire Isiraeli guothe, akahũthagĩra kĩhooto, na akahingĩria andũ ake othe maündũ marĩa maagĩrĩire. ¹⁵ Joabu mũrũ wa Zeruia nĩwe warĩ mũnene wa ita, nake Jehoshafatu mũrũ wa Ahiludu nĩwe warĩ mwandĩki wa maündũ ma ihinda rĩu. ¹⁶ Zadoku mũrũ wa Ahitubu, na Ahimeleku mũrũ wa Abiatharu maarĩ athĩnjĩri-Ngai, nake Shavisha nĩwe warĩ mwandĩki-marũ; ¹⁷ Benaia mũrũ wa Jehoiada nĩwe warĩ mũnene wa Akerethi na Apelethi; nao ariũ a Daudi nĩo maarĩ atongoria na anene a gũikaranagia na mũthamaki.

19

Mbaara ya Kũhũũrana na Aamoni

¹ Thuutha wa mahinda macio-rĩ, Nahashu mũthamaki wa Aamoni agĩkua, nake mũriũ agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. ² Nake Daudi agĩĩciiria atĩrĩ, “Nĩngwĩka Hanuni mũrũ wa Nahashu maündũ mega ma ũtugi tondũ ithe nĩanjĩkire maündũ mega ma ũtugi.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtũma andũ kũrĩ Hanuni makamũcakaithie nĩ ũndũ wa gũkũrwo nĩ ithe.

Rĩrĩa andũ acio maatũmĩtwo nĩ Daudi maakinyire kũrĩ Hanuni o kũu bũrũri wa Amoni nĩguo mamũcakaithie-rĩ, ³ andũ ariũ maarĩ igweta a Amoni makĩũria Hanuni atĩrĩ, “Ũreciiria Daudi nĩ thoguo aratĩia nĩ ũndũ wa gũgũtũmĩra andũ magũcakaithie? Githĩ andũ ake matiũkĩte kũrĩ we

matuĩrie na mathigaane bũrũri nĩguo macooke maũtunyane?” ⁴ Nĩ ũndũ ũcio Hanuni akĩnyiitithia andũ acio a Daudi, akĩmenjithia nderu, nacio nguo ciao igĩtinio irima gatagatĩ ka njikarĩro, na akĩmaingata.

⁵ Rĩrĩa mündũ ũmwe aakinyĩrie Daudi ũhoru wa andũ acio-rĩ, Daudi agĩtũma andũ makamatũnge, tondũ andũ acio nĩmaconorithĩtio mũno. Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ikarai kũu Jeriko nginya nderu cianyu ikũre, mũcooke mũũke.”

⁶ Rĩrĩa andũ a Amoni maamenyire atĩ nĩmatuĩkĩte kĩndũ kĩnungu harĩ Daudi-rĩ, Hanuni na andũ a Amoni makĩneana betha taranda ngiri ĩmwe* cia gũkombora ngaari cia ita na atwarithia a cio kuuma Mesopotamia, na Aramu-Maaka, na Zoba. ⁷ Magĩkombora ngaari cia ita ngiri mĩrongo ĩtatũ na igĩrĩ na atwarithia a cio, hamwe na mũthamaki wa Maaka na mbũtũ ciake, arĩa mookire makĩamba hema hakuhĩ na Medeba; hĩndĩ ĩyo andũ a Amoni nao magĩcookanĩrĩrio kuuma matũũra-inĩ mao, magĩthĩĩ kũrũa mbaara.

⁸ Nake Daudi aigua ũhoru ũcio-rĩ, agĩtũma Joabu na ita rĩothe rĩa mbaara. ⁹ Nao andũ a Amoni makiumagara, makĩarania mbũtũ cia mbaara kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩao inene, nao athamaki arĩa mookĩte mbaara, magĩkorwo maarĩ oiki kũu werũ-inĩ.

¹⁰ Joabu nĩonire atĩ thigari nĩciarantĩtio mbere yake o na thuutha wake; nĩ ũndũ ũcio agĩthuura mbũtũ imwe iria njega mũno kũu Isiraeli, agĩcitũma ikarũe na Asuriata. ¹¹ Andũ acio angĩ akĩmaiga watho-inĩ wa Abishai mũrũ wa nyina. Nao akĩmatũma makarũe na andũ a Amoni. ¹² Joabu akiuga atĩrĩ, “Asuriata mangĩngĩria hinya-rĩ, wee ũũke ũndeithie; no Aamoni mangĩgũkĩria hinya, nĩngagũteithia. ¹³ Wĩyũmĩrĩrie nĩgeetha tũrũe na ũcamba nĩ ũndũ wa andũ aitũ, na nĩ ũndũ wa matũũra manene ma Ngai witũ. Jehova nĩegwĩka ũrĩa ekuona kwagĩrĩire maitho-inĩ make.”

¹⁴ Nake Joabu arĩ na mbũtũ ciake agĩtharĩkĩra Asuriata, nao makĩmũũrĩra. ¹⁵ Rĩrĩa Aamoni moonire atĩ Asuriata nĩmaroora-rĩ, o nao makĩũrĩra Abishai mũrũ wa nyina magĩtoonya itũũra thĩinĩ. Nĩ ũndũ ũcio Joabu agĩcooka Jerusalemu.

¹⁶ Thuutha wa Asuriata kuona atĩ nĩmatorio nĩ andũ a Isiraeli, magĩtũma andũ makarehithie Asuriata a kuuma mũrĩmo wa Rũũ rwa Farati matongoretio nĩ Shofaku ũrĩa warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Hadadezeri.

¹⁷ Rĩrĩa Daudi eerirwo ũhoru ũcio, agĩcookanĩrĩria ita rĩa Isiraeli rĩothe, makĩringa Rũũ rwa Jorodani, nake akĩmakinyĩra na akĩiga mbũtũ ciake imang’etheire. Daudi akĩhaarĩria mbũtũ ciake nĩguo itũngane na Asuriata acio mbaara-inĩ, nao Asuriata makĩrũa nake. ¹⁸ No rĩrĩ, Asuriata makĩũrĩra Isiraeli, nake Daudi akĩũraga atwarithia a ngaari ciao cia ita ngiri mũgwanja, na thigari ciao cia magũrũ ngiri mĩrongo ĩna. Ningĩ akĩũraga Shofaku, mũnene wa mbũtũ ciao.

¹⁹ Hĩndĩ ĩrĩa ndungata cia Hadadezeri cionire atĩ nĩmahootwo nĩ Isiraeli-rĩ, magĩthondeka thayũ na Daudi, nao magĩtuĩka a gwathagwo nĩwe.

Nĩ ũndũ ũcio Asuriata matiacookire gwĩtĩkĩra gũteithia Aamoni rĩngĩ.

20

Itũũra rĩa Raba Gũtunyanwo

¹ Na rĩrĩ, hĩndĩ ya kĩmera yakinya, ihinda rĩrĩa athamaki maathiiaga mbaara, Joabu agĩtongoria mbũtũ cia ita. Nake akĩananga bũrũri wa Aamoni, na agĩthĩĩ Raba akĩrĩrigiicĩria, no Daudi agĩtigwo Jerusalemu. Joabu agĩtharĩkĩra Raba agĩtiga aarĩananga. ² Daudi akĩruta mũthamaki wao thũmbĩ mũtwe, nayo yarĩ na ũritũ wa taranda ĩmwe* ya thahabu, na nĩyagemetio na tũhiga twa goro, nayo ĩkĩgĩrĩrwo mũtwe wa Daudi. Nake agĩtaha indo nyingĩ mũno kuuma itũũra rĩu inene, ³ na akĩrutũrũra aikari akuo, akĩmahe wĩra wa gwatũra mbaũ na mĩthumeno, na kũruta wĩra na harũ cia igeri na mathanwa. ũguo nĩguo Daudi eekire matũũra mothe ma Amoni. Thuutha ũcio Daudi na mbũtũ ciake ciothe cia ita magĩcooka Jerusalemu.

Kũrũa na Afilisti

⁴ Mahinda macio-rĩ, gũkĩgĩa mbaara ya kũrũa na Afilisti kũu Gezeri. Hĩndĩ ĩyo Sibekai ũrĩa Mũhushathi akĩũraga Sipai, ũmwe wa njiaro cia Refai, nao Afilisti magĩtoorio biũ.

* 19:6 nĩ ta tani 34   * 20:2 nĩ ta kilo 34

⁵ Mbaara-inĩ ñgĩ makĩrũa na Afilisti, nake Elihanani mũrũ wa Jairu akĩũraga Lahami mũrũ wa nyina na Goliathũ, ũrĩa Mũgiiti, ũrĩa warĩ na itimũ rĩarĩ na mūtĩ waiganaga ta mūtĩ wa mütumi ngoora.

⁶ Ningĩ mbaara-inĩ ñgĩ rĩa yarũirwo Gathu, kwarĩ na mündũ mūnene mūno, warĩ na ciara ithathatũ o guoko, na ciara ithathatũ o kũgũrũ, ciothe ciarĩ ciara mĩrongo rĩrĩ na inya. O nake aarĩ wa rũciaro rwa Rafa. ⁷ Rĩrĩa aanyũrũririe andũ a Isiraeli, Jonathani mũrũ wa Shimea, mũrũ wa nyina na Daudi, akĩmũũraga.

⁸ Acio nĩo maarĩ a rũciaro rwa Rafa wa kũu Gathu, nao makĩũragwo nĩ Daudi na andũ ake.

21

Daudi Gũtara Andũ a Mbaara

¹ Na rĩrĩ, Shaitani nĩookĩrĩire andũ a Isiraeli, na akĩarahũra Daudi nĩguo atarithie andũ a Isiraeli. ² Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩĩra Joabu na anene a mbũtũ cia ita atĩrĩ: “Thiĩ mũgatara andũ a Isiraeli kuuma Birishiba nginya Dani, mūcooke mūndehere ũhoru nĩguo menye ũrĩa maigana.”

³ Nowe Joabu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova aroingĩhia mbũtũ ciake cia ita maita igana. Mwathi wakwa mũthamaki, githĩ othe matirĩ watho-inĩ waku? Nĩ kĩ gĩgũtũma mwathi wakwa ende gwĩka ũguo? Nĩ kĩ gĩgũtũma ahĩtithie Isiraeli?”

⁴ No rĩrĩ, mũthamaki agĩkararia Joabu; nĩ ũndũ ũcio Joabu akiuma hau agĩthiĩ Isiraeli guothe, na agĩcooka Jerusalemu. ⁵ Joabu akĩmenyithia Daudi mũigana wa andũ arĩa maangĩarũire mbaara ta ũũ: Isiraeli guothe kwarĩ na andũ 1,100,000 arĩa maangĩahotire kũhũthĩra rũhiũ rwa njora, thiĩnĩ wao haarĩ na andũ 470,000 kuuma Juda.

⁶ No rĩrĩ, Joabu ndaatarire andũ a Lawi na a Benjamini, tondũ watho ũcio wa mũthamaki nĩwamũiguithĩtie ũũru mūno. ⁷ O na ningĩ watho ũcio warĩ mũũru maitho-inĩ ma Ngai; nĩ ũndũ ũcio akĩherithia Isiraeli.

⁸ Hĩndĩ iyo Daudi akĩĩra Ngai atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie mūno nĩ gwĩka ũndũ ũyũ. Rĩu ndagũthaita ũnjehererie mahĩtia, nĩ ndungata yaku. Nĩnjĩkĩte ũndũ wa ũrimũ mūno.”

⁹ Nake Jehova akĩĩra Gadi ũrĩa woonagĩra Daudi maündũ atĩrĩ, ¹⁰ “Thiĩ ũkeere Daudi ũũ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ũrĩ na maündũ matatũ ma gũthuura. Nowe ũthuure ũmwe wamo ũrĩa ngũkũherithia naguo.’”

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Gadi agĩthiĩ kũrĩ Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Thuura ũndũ ũmwe wa maya: ¹² ũthuure mĩaka itatũ ya ng’aragu, kana mĩeri itatũ ya kũniinwo nĩ thũ ciaku igũthingatĩte na hiũ ciao cia njora, kana mĩthenya itatũ ya rũhiũ rwa njora rwa Jehova, naguo nĩ atĩ kũgĩe na mĩthenya ya mũthiro bũrũri-inĩ, rĩrĩa mũraika wa Jehova akaaniinana Isiraeli guothe.’ Na rĩrĩ, tua itua ũnjĩire ũrĩa ngũthiĩ gũcookeria ũrĩa ũndũmĩte.”

¹³ Daudi akĩĩra Gadi atĩrĩ, “Rĩu nĩ ndĩ na thiĩna mūno. Nĩ kaba nĩ ngwe moko-inĩ ma Jehova, tondũ tha ciake nĩ nyingĩ mūno; no ndũkareke ngwe moko-inĩ ma andũ.”

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩrehera Isiraeli mũthiro, na andũ a Isiraeli 70,000 magĩkua. ¹⁵ Nake Ngai agĩtũma mũraika akanange Jerusalemu. No rĩrĩa mũraika ekaga ũguo-rĩ, Jehova akĩona ũndũ ũcio na akĩigua kĩa nĩ ũndũ wa kĩnyariirĩko kũu, nake akĩĩra mũraika ũcio wanangaga andũ atĩrĩ, “Tigĩra hau! Eheria guoko gwaku.” Hĩndĩ iyo mũraika ũcio wa Jehova aarũgamĩte kĩhũhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ũrĩa Mũjebusi.

¹⁶ Nake Daudi akĩrora igũrũ akĩona mũraika wa Jehova arũngĩ gatagatĩ ka igũrũ na thĩ acomorete rũhiũ rwa njora, arũnyiitĩte na guoko gwake gũtambũrũkĩrio Jerusalemu. Nake Daudi na athuuri, mehumbĩte nguo cia makũnia, makĩgũa magĩturumithia mothiũ mao thĩ.

¹⁷ Daudi akĩũria Ngai atĩrĩ, “Githĩ ti nĩ ndaathanire atĩ arũi a mbaara matarwo? Nĩ nĩ nĩ njĩhĩtie o na ngeeka ũũru. Andũ aya matarĩ o ta ng’ondũ. Nĩ atĩa mekĩte? Wee Jehova Ngai wakwa, reke guoko gwaku kũnjũkĩrĩre nĩ na nyũmba yakwa, no rĩrĩ, ndũkareke mũthiro ũyũ ũikare na andũ aku.”

¹⁸ Nake mũraika wa Jehova agĩatha Gadi eere Daudi aambate athiĩ agaakĩre Jehova kĩgongona o kũu kĩhũhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ũrĩa Mũjebusi. ¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩambata agĩathĩkĩra kiugo kũu Gadi aarĩtie thiĩnĩ wa rĩtwa rĩa Jehova.

²⁰ Hĩndĩ ĩrĩa Arauna aakonyoraga ngano-rĩ, akĩhũgũra akĩona mũraika ũcio; nao ariũ ake ana arĩa maarĩ nake makĩhitha. ²¹ Nake Daudi agĩkuhĩrĩria, na rĩrĩa Arauna aarorire akĩmuona, akiuma kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano, akĩinamĩrĩria mūtwe wake mbere ya Daudi, na agĩturumithia ũthiũ thĩ.

²² Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Njĩtikĩria njakĩre Jehova kīgongona haha kĩhuhĩro-inĩ gĩkĩ gĩaku kĩa ngano, nĩguo mũthiro ũyũ ũkorete andũ ũthire. Nyenderia o ũrĩa thogora wakĩo ũigana.”

²³ Arauna akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Kĩoe! Reke mũthamaki mwathi wakwa eeke ũndũ ũrĩa ũngĩmũkenia. Na rĩrĩ, nĩngũkũhe ndegwa ici irutwo igongona rĩa njino, ihũũri ici cia ngano ituĩke ngũ, ngano nayo ituĩke ya igongona rĩa mũtu. Icio ciothe nĩngũkũhe.”

²⁴ Nowe Mũthamaki Daudi agĩcookeria Arauna atĩrĩ, “Aca, no nginya ndĩhe thogora wakĩo ũrĩa ũigana. Ndingĩrutĩra Jehova kĩndũ gĩaku, kana ndute igongona rĩa njino na kĩndũ kĩrĩa itarutĩre thogora.”

²⁵ Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩrĩha Arauna cekerĩ magana matandatũ* cia thahabu nĩ ũndũ wa handũ hau. ²⁶ Daudi agĩakĩra Jehova kīgongona handũ hau, na akĩruta maruta ma njino na maruta ma ũiguano. Agĩkaĩra Jehova, nake Jehova akĩmwĩtika na njĩra ya mwaki uumĩte igũrũ, ũgĩakana kīgongona-inĩ kũu kĩa maruta ma njino.

²⁷ Nĩngĩ Jehova akĩarĩria mũraika ũcio nake agĩcookia rūhiũ rwake njora. ²⁸ Hĩndĩ ĩyo, rĩrĩa Daudi onire atĩ Ngai nĩamũiguĩte arĩ kũu kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ũcio Mũjebusi-rĩ, akĩrutĩra magongona hau. ²⁹ Hema ya Jehova ĩrĩa nyamũre ĩrĩa Musa aathondekeire werũ-inĩ, na kīgongona kĩa maruta ma njino, hĩndĩ ĩyo ciarĩ harĩa hatũũgĩru o kũu Gibeoni. ³⁰ No rĩrĩ, Daudi ndangĩathiire mbere yakĩo gũtuĩria ũhoru harĩ Ngai tondũ nĩetigagĩra rūhiũ rwa njora rwa mũraika ũcio wa Jehova.

22

¹ Hĩndĩ ĩyo Daudi akiuga atĩrĩ, “Nyũmba ya Jehova Ngai ĩgaakwo haha, o na kīgongona gĩa kũrutagĩrwo maruta ma njino nĩ Isiraeli.”

Kũhaarĩria Mwako wa Hekarũ

² Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩathana atĩ ageni othe arĩa maatũũraga Isiraeli* macookanĩrĩrio, nake agĩthuura kuuma thĩnĩ wao mabundi a mahiga, nĩgeetha mahaarĩrie na maicũhie mahiga ma gwaka nyũmba ya Ngai. ³ Nake akĩruta igera nyingĩ cia gũthondeka mĩcumarĩ ya mĩrango ya ihingo na ya kũnyiitithania indo cia nyũmba thĩnĩ, na gĩcango kĩingĩ gĩtangĩthimĩka. ⁴ Nĩngĩ akĩruta mĩgogo ya mĩtarakwa ĩtangĩtarĩka, nĩgũkorwo andũ a Sidoni na a Turo nĩmareheire Daudi mĩgogo mĩingĩ.

⁵ Daudi akiuga atĩrĩ, “Mũriũ wakwa Solomoni nĩ mwĩthĩ na ndarĩ na ũũgĩ wa kũigana, nayo nyũmba ĩrĩa ĩgwakĩrwo Jehova yagĩrĩrwo nĩgũkorwo ĩrĩ na ũthaka mũnene na ngumo na riiri maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ ciothe. Nĩ ũndũ ũcio nĩ ngũhaarĩria mwako wayo.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩhaarĩria maündũ ma mwako ũcio na njĩra nene atanakua.

⁶ Nĩngĩ agĩĩta mũriũ Solomoni akĩmwatha aakĩre Jehova Ngai wa Isiraeli nyũmba. ⁷ Daudi akĩĩra Solomoni ũũ: “Mũrũ wakwa, ndũire nyendaga gwaka nyũmba ĩtanĩtio na rĩĩtwa rĩa Jehova Ngai wakwa. ⁸ No rĩrĩ, kiugo gĩkĩ kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ, ‘Wee nĩũitĩte thakame nyingĩ na ũkarũa mbaara nyingĩ. Ndũgwaka nyũmba ĩtanĩtio na rĩĩtwa rĩakwa, nĩ ũndũ nĩũitithĩtie thakame nyingĩ gũkũ thĩ, maitho-inĩ makwa. ⁹ No nĩũkagĩa na mũriũ ũrĩa ũgaatuĩka mũndũ wa thayũ na wa kũhoorera, na nĩngamũhe ũhurũko kuuma kũrĩ thũ ciake mĩena yothe. Rĩĩtwa rĩake ageetwo Solomoni, na hĩndĩ ya ũthamaki wake nĩngaahe Isiraeli thayũ na ũhurũko. ¹⁰ ũcio nĩwe ũgaaka nyũmba ĩtanĩtio na Rĩĩtwa rĩakwa. Agaatuĩka mũrũ wakwa, na nĩ ndũike ithe. Nĩngĩ nĩngahaanda gĩtĩ kĩa ũnene wake kũu Isiraeli nginya tene.’

¹¹ “Na rĩrĩ, mũrũ wakwa, Jehova aroikara nawe, na ũrogaacĩra na wake nyũmba ya Jehova Ngai waku, ta ũrĩa oigire nĩũgeeka. ¹² Jehova arokũhe ũbaarĩrĩri na ũmenyo rĩrĩa agaakũnengera ũthamaki wa Isiraeli, nĩgeetha ũrũmie watho wa Jehova Ngai waku. ¹³ Hĩndĩ ĩyo wee nĩũkagaacĩra, ũngĩgatuĩka wa kũmenyagĩrĩra kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo o na watho ũrĩa Jehova aaheire Musa nĩ ũndũ wa Isiraeli. Gĩa na hinya na ũmĩrĩrie. Ndũgetigĩre kana ũkue ngoro.

* 21:25 nĩ ta kilo 7   * 22:2 Ageni aya maarĩ njaro cia andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kuo mbere ya gũtoorio nĩ Aisiraeli.

¹⁴ “Nĩndutĩte wĩra mũnene wa kũhaarĩria mwako wa hekarũ ya Jehova, ngaigithia taranda 100,000[†] cia thahabu, na taranda 1,000,000[‡] cia betha, na icango nyingĩ na igera nyingĩ itangĩthimĩka, na mbaũ na mahiga. Nawe no wongerere ingĩ. ¹⁵ Ũrĩ na aruti wĩra aingĩ: aicũhia a mahiga, na aaki a mahiga, na aaki a mbaũ, o hamwe na andũ marĩ na ũũgĩ wa kũruta wĩra o wothe ¹⁶ wa thahabu na wa betha, na wa gĩcango na wa igera, na mabundi maingĩ makĩria. Rĩu kĩambĩrĩrie wĩra, nake Jehova aroikara hamwe nawe.”

¹⁷ Hĩndĩ iyo Daudi agĩatha atongoria othe a Isiraeli mateithie mũriũ Solomoni. ¹⁸ Akĩmeera atĩrĩ, “Githĩ Jehova Ngai wanyu ndarĩ hamwe na inyuĩ? Na githĩ ndamũheete ũhurũko mĩena yothe? Nĩgũkorwo nĩaneanĩte atũũri a bũrũri ũyũ moko-inĩ makwa, na rĩu bũrũri ũrĩ watho-inĩ wa Jehova na andũ ake. ¹⁹ Rĩu mwĩheanei ngoro na muoyo mũcarie Jehova Ngai wanyu. Ambĩrĩriai gwaka handũ-harĩa-haamũre ha Jehova Ngai, nĩgeetha mũrehe ithandũkũ rĩa Jehova rĩa kĩrĩkanĩro na indo iria nyamũre cia Ngai itonyio hekarũ irĩa igwakwo nĩ ũndũ wa Rĩitwa rĩa Jehova.”

23

Alawii

¹ Na rĩrĩ, rĩrĩa Daudi aakũrire na agĩkorwo arĩ na mĩaka mĩingĩ-rĩ, agĩtua mũriũ Solomoni mũthamaki wa gũthamakĩra Isiraeli.

² Ningĩ agĩcookanĩrĩria atongoria othe a Isiraeli hamwe na athĩnjĩri-Ngai na Alawii. ³ Alawii arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo itatũ kana makĩria magĩtarwo, nao arũme othe maarĩ 38,000. ⁴ Daudi akiuga atĩrĩ, “Thĩinĩ wa aya, 24,000 nĩ marũgamagĩrĩre wĩra wa hekarũ ya Jehova, nao 6,000 matuĩke anene na atuithania a ciira. ⁵ Nao andũ 4,000 matuĩke arangĩri a ihingo, nao acio angĩ 4,000 matuĩke a kũgoocaga Jehova marĩ na inanda cia ũini iria heanĩte nĩ ũndũ wa wĩra ũcio kũmbe.”

⁶ Daudi nĩagayanirie Alawii acio ikundi kũringana na ariũ a Lawi na nĩo Gerishoni, na Kohathu, na Merari.

Andũ a Gerishoni

⁷ Ariũ a Gerishoni maarĩ:

Ladani na Shimei.

⁸ Ariũ a Ladani maarĩ:

Jehieli na nĩwe warĩ mũtongoria wao, na Zethamu, na Joeli; othe maarĩ atatũ.

⁹ Ariũ a Shimei maarĩ:

Shelomothu, na Hazieli, na Harani, othe maarĩ atatũ.

Acio nĩo maarĩ atongoria a nyũmba cia Ladani.

¹⁰ Na ariũ a Shimei maarĩ:

Jahathu, na Ziza, na Jeushu, na Beria.

Acio nĩo maarĩ ariũ a Shimei; othe maarĩ ana.

¹¹ Jahathu nĩwe warĩ mũtongoria wao, nake Ziza aarĩ mũnini wake, no Jeushu na Beria matiarĩ na ariũ aingĩ; nĩ ũndũ ũcio maatarirwo ta maarĩ a nyũmba imwe, na makĩtheo wĩra umwe.

Andũ a Kohathu

¹² Ariũ a Kohathu maarĩ:

Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli; othe maarĩ ana.

¹³ Ariũ a Amuramu maarĩ:

Harũni na Musa.

Harũni nĩamũrirwo hamwe na njiaro ciake nginya tene, nĩgeetha maamũrage indo iria theru mũno, na marutagĩre Jehova magongona, na mamũtungatagĩre, na marathimanage thĩinĩ wa rĩitwa rĩake nginya tene. ¹⁴ Ariũ a Musa, mũndũ wa Ngai, maataranĩrio na mũhĩrĩga wa Lawi.

¹⁵ Ariũ a Musa maarĩ: Gerishomu na Eliezeri.

¹⁶ Njiaro cia Gerishomu nĩ:

Shebueli nĩwe warĩ mũtongoria wao.

¹⁷ Njiaro cia Eliezeri nĩ:

Rehabia na nĩwe warĩ mũtongoria wao.

Eliezeri ndaarĩ na ariũ angĩ, no ariũ a Rehabia maarĩ aingĩ mũno.

[†] 22:14 nĩ ta tani 3,450   [‡] 22:14 nĩ ta tani 34,500

¹⁸ Ariũ a Iziharu maarĩ:
Shelomithu na nĩwe warĩ mūtongoria wao.

¹⁹ Ariũ a Hebironi maarĩ:
Jeria na nĩwe warĩ mūtongoria wao, na Amaria aarĩ wa keerĩ, na Jahazieli aarĩ wa gatatũ, na
Jekameamu aarĩ wa kana.

²⁰ Ariũ a Uzieli maarĩ:
Mika na nĩwe warĩ mūtongoria wao, nake Ishia aarĩ mūnini wake.

Andũ a Merari

²¹ Ariũ a Merari maarĩ:
Mahali na Mushi.
Ariũ a Mahali maarĩ:
Eleazaru na Kishu.

²² Eleazaru aakuire atarĩ na aanake; aarĩ o na airĩtu. Makĩhikio nĩ ariũ a mūrũ wa nyina na ithe
wao Kishu.

²³ Ariũ a Mushi maarĩ:
Mahali, na Ederi, na Jeremothu; othe maarĩ atatũ.

²⁴ Acio nĩo maarĩ njiaro cia Lawi kũringana na nyũmba ciao: na nĩo maarĩ atongoria a nyũmba
ciao ta ũrĩa marĩtwa mao maandĩkitwo, na maatarirwo mündũ o mündũ, ũguo nĩ kuuga aruti a
wĩra arĩa maarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa maatungataga hekarũ-inĩ ya Jehova.

²⁵ Nĩgũkorwo Daudi nĩoigĩte atĩrĩ, “Kuona atĩ Jehova Ngai wa Isiraeli nĩaheete andũ ake ũhurũko, na
nĩokĩte gũtũũra Jerusalemu nginya tene-rĩ, ²⁶ Alawii matigũcooka kũbatario nĩgũkuuaga hema ĩrĩa
nyamũre kana kĩndũ o nakĩ kĩa iria ihũthagĩrwo cia gũtungata thĩinĩ wayo.” ²⁷ Kũringana na ciugo
cia Daudi cia mũthia, Alawii arĩa maarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ kana makĩria nĩmatarirwo.

²⁸ Wĩra wa Alawii warĩ wa gũteithia njiaro cia Harũni ũtungata-inĩ wa hekarũ ya Jehova ta ũũ:
kũrũgamĩrĩra nja cia hekarũ na tũnyũmba twa ithaku-inĩ, na gũtherithia indo iria nyamũre, na kũruta
mawĩra marĩa mangĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Ngai. ²⁹ Nĩo maarĩ arũgamĩrĩri a mĩgate ĩrĩa yaigagwo
metha-inĩ, na maruta ma mũtu wa ngano, na tũmĩgate tũrĩa tũtarĩ na ndawa ya kũmbia, na wĩra
wa gũkanda na kũruga mĩgate, na mawĩra mothe ma gũthima ũingĩ na mũigana wa indo. ³⁰ Ningĩ
marũgamage o rũciinĩ gũcookeria Jehova ngaatho na kũmũgooca. Ningĩ magekaga ũguo o hwaĩ-
inĩ, ³¹ na rĩrĩa rĩothe maruta ma njino mangĩarutĩrwo Jehova, mĩthenya ya Thabatũ, na ciathĩ cia
Karũgamo ka Mweri, na ciathĩ iria ingĩ ciathanĩtwo. No nginya matungatage mbere ya Jehova
mahinda mothe marĩ mũigana ũrĩa ũtuĩtwo, ningĩ na njĩra ĩrĩa maathĩtwo marutage nayo.

³² Na nĩ ũndũ ũcio Alawii magĩthĩ na mbere kũruta wĩra ũrĩa mehokeirwo wa Hema-ya-
Gũtũnganwo, na wa Handũ-harĩa-Hatheru, matongoretio nĩ ariũ a ithe wao a rũciaro rwa Harũni,
nĩ ũndũ wa ũtungata wa hekarũ ya Jehova.

24

Ikundi Cia Athĩnjĩri-Ngai

¹ Ici nĩcio ciarĩ ikundi cia ariũ a Harũni:

Ariũ a Harũni maarĩ Nadabu, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. ² No rĩrĩ, Nadabu na Abihu
nĩmakuire ithe wao atakuĩte, na matiarĩ na ciana cia aanake; nĩ ũndũ ũcio Eleazaru na Ithamaru
magĩtungata marĩ athĩnjĩri-Ngai. ³ Zadoku wa rũciaro rwa Eleazaru na Ahimeleku wa rũciaro rwa
Ithamaru nĩo maateithĩrĩrie Daudi kũmagayania ikundi, nĩ ũndũ wa mũtaratara wa ũtungata ũrĩa
maathuurĩrwo. ⁴ Atongoria arĩa aingĩ moimĩte njiaro-inĩ cia Eleazaru gũkĩra arĩa moimĩte njiaro-
inĩ cia Ithamaru, nao makĩganyio ta ũũ: kuuma njiaro-inĩ cia Eleazaru kwarĩ na atongoria a
nyũmba ikũmi na atandatũ, na kuuma njiaro-inĩ cia Ithamaru kwarĩ na atongoria a nyũmba anana.
⁵ Maamagayanirie na kĩhooto na ũndũ wa gũcuuka mĩtĩ, nĩgũkorwo nĩ haarĩ na anene a handũ-harĩa-
haamũre, na anene a nyũmba ya Ngai gatagatĩ-inĩ ka njiaro icio cia Eleazaru na cia Ithamaru.

⁶ Shemaia mūrũ wa Nethaneli, ũrĩa mwandĩki-marũa Mũlawii, nĩandĩkire marĩtwa mao arĩ mbere
ya mũthamaki na anene aya: Zadoku ũrĩa-mũthĩnjĩri-Ngai, na Ahimeleku mūrũ wa Abiatharu, na

atongoria a nyũmba cia athĩnjĩri-Ngai na cia Alawii. Nyũmba ĩmwe ĩgathuurwo kuuma kũrĩ Eleazaru, na ĩrĩa ĩngĩ ĩgathuurwo kuuma kũrĩ Ithamaru.

- ⁷ Mũtĩ wa mbere wagũire kũrĩ Jehoiaribu,
na wa keerĩ kũrĩ Jedaia,
- ⁸ na wa gatatũ kũrĩ Harimu,
na wa kana kũrĩ Seroimu,
- ⁹ na wa gatano kũrĩ Malikija,
na wa gatandatũ kũrĩ Mijamini,
- ¹⁰ na wa mũgwanja kũrĩ Hakozi,
na wa kanana kũrĩ Abija,
- ¹¹ na wa kenda kũrĩ Jeshua,
na wa ikũmi kũrĩ Shekania,
- ¹² na wa ikũmi na ũmwe kũrĩ Eliashibu,
na wa ikũmi na ĩĩrĩ kũrĩ Jakimu,
- ¹³ na wa ikũmi na ĩtatũ kũrĩ Hupa,
na wa ikũmi na ĩna kũrĩ Jeshebeabu,
- ¹⁴ na wa ikũmi na ĩtano kũrĩ Biliga,
na wa ikũmi na ĩtandatũ kũrĩ Imeri,
- ¹⁵ na wa ikũmi na mũgwanja kũrĩ Heziri,
na wa ikũmi na ĩnana kũrĩ Hapizezu,
- ¹⁶ na wa ikũmi na kenda kũrĩ Pethahia,
na wa mĩrongo ĩĩrĩ kũrĩ Jehezekeli,
- ¹⁷ na wa mĩrongo ĩĩrĩ na ũmwe kũrĩ Jakini,
na wa mĩrongo ĩĩrĩ na ĩgĩrĩ kũrĩ Gamuli,
- ¹⁸ na wa mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtatũ kũrĩ Delaia,
na wa mĩrongo ĩĩrĩ na ĩna kũrĩ Maazia.

¹⁹ Ũyũ nĩguo warĩ mũtaratara wa ũtungata wao rĩrĩa maatoonya hekarũ ya Jehova, kũringana na watho ũrĩa maatuĩrĩrwo nĩ ithe wao Harũni, ta ũrĩa Jehova Ngai wa Isiraeli aamwathĩte.

Alawii arĩa Angĩ

- ²⁰ Njaro iria ĩngĩ cia Lawi ciarĩ:
kuuma kũrĩ ariũ a Amuramu: nĩ Shubaeli;
na kuuma kũrĩ ariũ a Shubaeli: nĩ Jehedeia.
- ²¹ Kuuma kũrĩ ariũ a Rehabia:
nĩ Ishia na nĩwe warĩ mũtongoria wao.
- ²² Kuuma kũrĩ andũ a Iziharu: nĩ Shelomothu;
na kuuma ariũ a Shelomothu: nĩ Jahathu.
- ²³ Ariũ a Hebironi maarĩ: Jeria na nĩwe warĩ mũtongoria wao, Amaria aarĩ wa keerĩ, nake Jahazieli
aarĩ wa gatatũ, na Jekameamu aarĩ wa kana.
- ²⁴ Mũrũ wa Uzieli: aarĩ Mika;
kuuma ariũ a Mika: nĩ Shamiru.
- ²⁵ Mũrũ wa nyina na Mika: aarĩ Ishia;
kuuma ariũ a Ishia: nĩ Zekaria.
- ²⁶ Ariũ a Merari: maarĩ Mahali na Mushi.
Mũrũ wa Jaazia: aarĩ Beno.
- ²⁷ Ariũ a Merari:
kuuma kũrĩ Jaazia: maarĩ Beno, na Shohamu, na Zakuri, na Ibiri.
- ²⁸ kuuma kũrĩ Mahali: nĩ Eleazaru, ũrĩa ũtaarĩ na aanake.
- ²⁹ Kuuma kũrĩ Kishu: nĩ mũriũ Jerameeli.
- ³⁰ Nao ariũ a Mushi: maarĩ Mahali, na Ederi, na Jeremothu.

Acio nño maarĩ Alawii kũringana na nyũmba ciao. ³¹ O nao nĩmacuukire mĩtĩ o ta ũrĩa ariũ a ithe wao a rũciaro rwa Harũni meekire, marĩ mbere ya Mũthamaki Daudi o na mbere ya Zadoku, na Ahimeleku, na atongoria a nyũmba cia athĩnjĩri-Ngai na cia Alawii. Nyũmba cia mũrũ wa nyina ũrĩa mũkũrũ ciekirwo o ta ũrĩa nyũmba cia ũrĩa mũnini mũno ciekirwo.

25

Aini

¹ Daudi arĩ hamwe na anene a mbũtũ cia ita nĩamũrire ariũ amwe a Asafu, na Hemani, na Jeduthuni marutage wĩra wa ũrathi makĩhũũraga inanda cia mũgeeto, na cia kĩnũbi, na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba. Maya nĩmo marĩtwa ma andũ arĩa maarutaga wĩra ũyũ wa kũina:

² Kuuma kũrĩ ariũ a Asafu:

maarĩ Zakuri, na Jusufu, na Nethania, na Asarela. Ariũ a Asafu maarũgamagĩrĩrwo nĩ Asafu, ũrĩa warathaga ũhoru arũgamĩrĩrwo nĩ mũthamaki.

³ Kuuma kũrĩ ariũ a Jeduthuni:

maarĩ Gedalia, na Zeri, na Jeshai, na Shimei, na Hashabia, na Matithia; othe maarĩ atandatũ, marũgamĩrĩrwo nĩ ithe wao Jeduthuni, ũrĩa warathaga ũhoru, akĩhũũraga kĩnanda kĩa mũgeeto, agacookagĩria Jehova ngaatho na akamũgoocaga.

⁴ Kuuma kũrĩ ariũ a Hemani:

maarĩ Bukia, na Matania, na Uzieli, na Shubaeli, na Jerimothu, na Hanania, na Hanani, na Eliatha, na Gidaliti, na Romamuti-Ezeri, na Joshibekasha, na Malothi, na Hothiru, na Mahaziothu.

⁵ Acio othe maarĩ ariũ a Hemani ũrĩa wonagĩra mũthamaki maündũ. Maaheanĩtwo kũrĩ we kũringana na ciĩranĩro cia Ngai nĩguo mamũtũũgagĩrie. Ngai aaheete Hemani ariũ ikũmi na ana, na airĩtu atatũ.

⁶ Andũ aya othe maarũgamagĩrĩrwo nĩ maithe mao nĩguo mainage thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova, marĩ na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, na inanda cia kĩnũbi, na inanda cia mũgeeto, nĩ ũndũ wa ũtungata wa nyũmba ya Ngai. Asafu, na Jeduthuni, na Hemani nao maarũgamagĩrĩrwo nĩ mũthamaki.

⁷ Hamwe na andũ a nyũmba ciao, arĩa othe maarutĩtwo na makagĩa na ũũgĩ wa kũinĩra Jehova, othe maarĩ andũ 288. ⁸ Andũ ethĩ na akũrũ ũndũ ũmwe, na arutani o na arutwo, nĩmacuukire mĩtĩ nĩguo magairwo mawĩra mao.

⁹ Mũtĩ wa mbere, ũrĩa warĩ wa Asafu, wagwĩrĩire Jusufu, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

wa keerĩ wagwĩrĩire Gedalia, we na andũ a nyũmba yao, na ariũ ao, maarĩ andũ 12;

¹⁰ wa gatatũ wagũĩrĩire Zakuri, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

¹¹ wa kana wagũĩrĩire Iziri, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

¹² wa gatano wagũĩrĩire Nethania, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

¹³ wa gatandatũ wagũĩrĩire Bukia, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

¹⁴ wa mũgwanja wagũĩrĩire Jesarela, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

¹⁵ wa kanana wagũĩrĩire Jeshai, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

¹⁶ wa kenda wagũĩrĩire Matania, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

¹⁷ wa ikũmi wagũĩrĩire Shemei, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

¹⁸ wa ikũmi na ũmwe wagũĩrĩire Azareli, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

¹⁹ wa ikũmi na iĩrĩ wagũĩrĩire Hashabia, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

²⁰ wa ikũmi na itatũ wagũĩrĩire Shubaeli, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

²¹ wa ikũmi na ina wagũĩrĩire Matithia, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

²² wa ikũmi na itano wagũĩrĩire Jerimothu, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

²³ wa ikũmi na itandatũ wagũĩrĩire Hanania, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

²⁴ wa ikũmi na mũgwanja wagũĩrĩire Joshibekasha, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

²⁵ wa ikũmi na inana wagũĩrĩire Hanani, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;

- ²⁶ wa ikũmi na kenda wagũĩĩre Malothi, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
²⁷ wa mĩrongo iĩrĩ wagũĩĩre Eliatha, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
²⁸ wa mĩrongo iĩrĩ na ũmwe wagũĩĩre Hothiru, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
²⁹ wa mĩrongo iĩrĩ na iĩrĩ wagũĩĩre Gidaliti, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
³⁰ wa mĩrongo iĩrĩ na itatũ wagũĩĩre Mahaziothu, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12;
³¹ wa mĩrongo iĩrĩ na ina wagũĩĩre Romamuti-Ezeri, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12.

26

Arangĩri a Ihingo

- ¹ Ikundi cia arangĩri a ihingo:

kuuma kũrĩ andũ a Kora maarĩ: Meshelemia mũrũ wa Kore, ũmwe wa ariũ a Asafu.

- ² Ariũ a Meshelemia maarĩ:

Zekaria, na nĩwe warĩ wa irigithathi,
 na Jediaeli aarĩ wa keerĩ,
 na Zebadia aarĩ wa gatatũ,
 na Jathinieli aarĩ wa kana,
³ na Elamu aarĩ wa gatano,
 na Jehohanani aarĩ wa gatandatũ,
 na Eliehoenai aarĩ wa mũgwanja.

- ⁴ Ariũ a Obedi-Edomu maarĩ:

Shemaia, na nĩwe warĩ wa irigithathi,
 na Jehozabadu aarĩ wa keerĩ,
 na Joa aarĩ wa gatatũ,
 na Sakaru aarĩ wa kana,
 na Nethaneli aarĩ wa gatano,
⁵ na Amieli aarĩ wa gatandatũ,
 na Isakaru aarĩ wa mũgwanja,
 na Peulethai aarĩ wa kanana,
 nĩgũkorwo Ngai nĩarathimĩte Obedi-Edomu.

- ⁶ Mũriũ Shemaia o nake aarĩ na ariũ ake, arĩa maarĩ atongoria thĩnĩ wa nyũmba ya ithe wao, tondũ maarĩ andũ ehoti. ⁷ Ariũ a Shemaia maarĩ: Othini, na Refaeli, na Obedi, na Elizabadu, nao andũ a nyũmba yao, Elihu, na Semakia, maarĩ andũ ehoti. ⁸ Acio othe maarĩ a njiaro cia Obedi-Edomu; o hamwe na ariũ ao, na andũ a nyũmba yao maarĩ andũ ehoti, na maarĩ na hinya wa kũruta wĩra. Njiaro cia Obedi-Edomu othe maarĩ andũ 62.

- ⁹ Meshelemia nĩ aarĩ na ariũ ake na andũ a nyũmba yao, arĩa maarĩ andũ ehoti, othe maarĩ andũ 18.

- ¹⁰ Ariũ a Hosa ũrĩa Mũmerari maarĩ: Shimuri na nĩwe warĩ mūtongoria wao (o na gũtuĩka tiwe warĩ irigithathi, ithe nĩamũthuurĩte atuĩke mūtongoria wao), ¹¹ Hilikia aarĩ wa keerĩ, nake Tabalia aarĩ wa gatatũ, na Zekaria aarĩ wa kana. Ariũ a Hosa na andũ a nyũmba yao othe maarĩ andũ 13.

¹² Ikundi icio cia arangĩri a ihingo ciĩtanĩtio na anene ao, ciarĩ na mawĩra ma gũtungata thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova o ta andũ arĩa angĩ a nyũmba yao. ¹³ Andũ ethĩ na andũ akũrũ o ũndũ ũmwe nĩmacuukĩire o kihingo mĩtĩ kũringana na nyũmba ciao.

¹⁴ Mũtĩ wa Kihingo kĩa Irathiro wagwĩĩre Shelemia. Ningĩ magĩcuuka mĩtĩ nĩ ũndũ wa mũriũ Zekaria, ũrĩa warĩ mũheani kĩrĩra mũũgĩ, nake akĩgwĩrwo nĩ mũtĩ wa Kihingo gĩa Gathigathini. ¹⁵ Mũtĩ wa Kihingo gĩa Gũthini wagwĩĩre Obedi-Edomu, naguo mũtĩ wa nyũmba-ya-kũigwo-into ũkĩgwĩra ariũ ake. ¹⁶ Mĩtĩ ya Kihingo gĩa Ithũiro, na Kihingo gĩa Shalekethu mwena wa njĩra ya rũgongo, wagwĩĩre Shupimu na Hosa.

Arangĩri maaikaraga metanĩĩre. ¹⁷ O mũthenya gwakoragwo na Alawii atandatũ mwena wa irathĩro, na Alawii ana mwena wa gathigathini, na Alawii ana mwena wa gũthini, na Alawii eerĩ mahinda mothe nyũmba-inĩ ya kũigwo-into. ¹⁸ Nayo nja ya mwena wa ithũĩro, Alawii ana maikaraga njĩra-inĩ, na Alawii eerĩ maikaraga kũu nja.

¹⁹ Icio nĩcio ciarĩ ikundi cia arangĩri a ihingo arĩa maarĩ a njaro cia Kora na Merari.

Aigi Kĩgĩĩna, na Anene arĩa Angĩ

²⁰ Alawii arĩa angĩ nĩ maarũgamagĩrĩra igĩĩna cia nyũmba ya Ngai na igĩĩna cia indo iria nyamũre.

²¹ Njaro cia Ladani, arĩa maarĩ Agerishoni na ũndũ wa Ladani, na maarĩ atongoria a nyũmba cia Ladani ũcio Mũgerishoni, maarĩ: Jehieli, ²² na ariũ a Jehieli, na Zethamu, na mũrũ wa nyina Joeli. Acio nĩ maarũgamagĩrĩra igĩĩna cia hekarũ ya Jehova.

²³ Kuuma kũrĩ andũ a Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli maarĩ:

²⁴ Shubaeli wa rũciaro rwa Gerishomu mũrũ wa Musa, na nĩwe warĩ mũnene wa kũrũgamĩrĩra igĩĩna. ²⁵ Andũ a nyũmba yao kuuma kũrĩ Eliezeri: maarĩ mũriũ Rehabia, na Jeshia aarĩ mũriũ wa Rehabia, na Joramu aarĩ mũriũ wa Jeshia, na Zikiri aarĩ mũriũ wa Joramu, na Shelomithu aarĩ mũriũ wa Zikiri. ²⁶ Shelomithu na andũ a nyũmba yao nĩ maarũgamagĩrĩra igĩĩna ciothe cia indo iria ciarĩ nyamũre nĩ Mũthamaki Daudi, na indo iria ciarĩ nyamũre nĩ atongoria a nyũmba arĩa maarĩ anene a ikundi cia ngiri ngiri na ikundi cia igana igana, na ikaamũrwo nĩ anene arĩa angĩ a mbũtũ cia ita. ²⁷ Indo imwe cia iria ciatahĩtwo mbaara-inĩ maaciamũrĩre wĩra wa gũcookereria hekarũ ya Jehova. ²⁸ Na rĩrĩ, indo ciothe iria ciaamũrĩtwo nĩ Samũeli ũrĩa muoni-maündũ, na ikaamũrwo nĩ Saũlũ mũrũ wa Kishu, na Abineri mũrũ wa Neri, na Joabu mũrũ wa Zeruia, na indo iria ingĩ ciothe ciaamũrĩtwo-rĩ, ciamenyagĩrĩtwo nĩ Shelomithu na andũ a nyũmba yao.

²⁹ Kuuma kũrĩ andũ a Iziharu: Kenania na ariũ ake nĩmaheirwo mawĩra na kũu nja ya hekarũ matũke anene na aciirithania a Isiraeli.

³⁰ Kuuma kũrĩ andũ a Hebironi: maarĩ Hashabia na andũ a nyũmba yao, andũ ehoti 1,700; nĩ maarũgamĩrĩre wĩra wa Jehova wothe kũu Isiraeli mwena wa ithũĩro wa Jorodani, o na wĩra wa gũtungatĩra mũthamaki. ³¹ Kuuma kũrĩ andũ a Hebironi, Jeria nĩwe warĩ mũnene wao kũringana na maandĩko ma njarwa cia nyũmba ciao. Mwaka wa mĩrongo ĩna wa ũthamaki wa Daudi nĩ gwaatũrĩro maandĩko-inĩ, na gũkĩoneka thĩĩnĩ wao andũ ehoti o kũu Jazeri ya Gileadi.

³² Jeria aarĩ na andũ a nyũmba yao 2,700 arĩa maarĩ ehoti na maarĩ atongoria a nyũmba, nake Mũthamaki Daudi akĩmatua arũgamĩrĩri a andũ a Rubeni, na a andũ a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase maündũ-inĩ mothe marĩa maakonainie na Ngai, o na marĩa maakonainie na ũhoru wa mũthamaki.

27

Ikundi cia Mbũtũ cia Ita

¹ Ũyũ nĩguo mũtaratara wa andũ a Isiraeli arĩa maarĩ atongoria a nyũmba, na anene a ikundi cia o ngiri ngiri na ikundi cia o igana igana, na anene ao, arĩa maatungatagĩra mũthamaki maündũ-inĩ mothe makonĩĩ ikundi cia mbũtũ cia ita iria ciakoragwo wĩra-inĩ mweri o mweri, mwaka wothe. O gĩkundi kĩarĩ kĩa andũ 24,000.

² Mũrũgamĩrĩri wa gĩkundi kĩa mbere kĩa mweri wa mbere aarĩ Jashobeamu mũrũ wa Zabidieli. Gĩkundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000. ³ Nake aarĩ wa rũciaro rwa Perezu, na nĩwe warĩ mũnene wa anene othe a mbũtũ cia ita mweri wa mbere.

⁴ Mũrũgamĩrĩri wa gĩkundi kĩa mweri wa keerĩ aarĩ Dodai ũrĩa Mũahohi; mũtongoria wa gĩkundi gĩake aarĩ Mikilothu. Gĩkundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000.

⁵ Mũnene wa mbũtũ cia ita wa gatatũ, wa mweri wa ĩtatũ aarĩ Benaia mũrũ wa Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. Nĩwe warĩ mũnene, na gĩkundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000. ⁶ Benaia ũcio nĩwe warĩ njamba mũno gatagatĩ-inĩ ka arĩa Mĩrongo ĩtatũ na nĩwe warĩ mũnene wao. Gĩkundi gĩake kĩarũgamagĩrĩtwo nĩ mũriũ Amizabadi.

- ⁷ Mũnene wa kana, wa mweri wa ñna, aarĩ Asaheli mūrũ wa nyina na Joabu; mūrĩũ Zebadia nĩwe wacookire ithenya rĩake. Gĩkundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000.
- ⁸ Mũnene wa gatano mweri wa ñtano, aarĩ Shamuhuthu ũrĩa Mũizirahi. Gĩkundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000.
- ⁹ Mũnene wa gatandatũ wa mweri wa ñtandatũ, aarĩ Ira mūrũ wa Ikeshu ũrĩa Mũtekoa. Gĩkundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000.
- ¹⁰ Mũnene wa mũgwanja wa mweri wa mũgwanja, aarĩ Helezu ũrĩa Mũpeloni, wa rũciaro rwa Efiraimu. Gĩkundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000.
- ¹¹ Mũnene wa kanana, wa mweri wa ñnana, aarĩ Sibekai ũrĩa Mũhushathi wa rũciaro rwa Azerahi. Gĩkundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000.
- ¹² Mũnene wa kenda wa mweri wa kenda aarĩ Abiezeri ũrĩa Mũanathothu wa rũciaro rwa Abenjamini. Gĩkundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000.
- ¹³ Mũnene wa ikũmi, wa mweri wa ikũmi, aarĩ Maharai ũrĩa Mũnetofathi wa rũciaro rwa Azerahi. Gĩkundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000.
- ¹⁴ Mũnene wa ikũmi na ũmwe, wa mweri wa ikũmi na ũmwe, aarĩ Benaia ũrĩa Mũpirathoni wa rũciaro rwa Aefiraimu. Gĩkundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000.
- ¹⁵ Mũnene wa ikũmi na eerĩ, mweri wa ikũmi na ñĩrĩ, aarĩ Helidai ũrĩa Mũnetofathi, wa kuuma nyũmba ya Othinieli. Gĩkundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000.

Anene a Mũhĩrĩga

- ¹⁶ Anene arĩa maathaga mĩhĩrĩga ya Isiraeli maarĩ aya:

mũnene wa mũhĩrĩga wa Rubeni aarĩ Eliezeri mūrũ wa Zikiri;
 mũnene wa mũhĩrĩga wa Simeoni aarĩ Shefatia mūrũ wa Maaka;
¹⁷ mũnene wa mũhĩrĩga wa Lawi aarĩ Hashabia mūrũ wa Kemueli;
 mũnene wa mũhĩrĩga wa Harũni aarĩ Zadoku;
¹⁸ mũnene wa mũhĩrĩga wa Juda aarĩ Elihu mūrũ wa ithe na Daudi;
 mũnene wa mũhĩrĩga wa Isakaru aarĩ Omuri mūrũ wa Mikaeli;
¹⁹ mũnene wa mũhĩrĩga wa Zebuluni aarĩ Ishimaia mūrũ wa Obadia;
 mũnene wa mũhĩrĩga wa Nafitali aarĩ Jeremothu mūrũ wa Azirieli;
²⁰ mũnene wa mũhĩrĩga wa Aefiraimu aarĩ Hoshea mūrũ wa Azazia;
 mũnene wa nuthu ñmwe ya mũhĩrĩga wa Manase aarĩ Joeli mūrũ wa Pedaia;
²¹ mũnene wa nuthu ñrĩa ingĩ ya mũhĩrĩga wa Manase kũu Gileadi aarĩ Ido mūrũ wa Zekaria;
 mũnene wa mũhĩrĩga wa Benjamini aarĩ Jaasieli mūrũ wa Abineri;
²² mũnene wa mũhĩrĩga wa Dani aarĩ Azareli mūrũ wa Jerohamu;
 Acio nĩo maarĩ anene arĩa maathaga mĩhĩrĩga ya Isiraeli.

²³ Daudi ndaatarire andũ a mĩaka mĩrongo ñĩrĩ na arĩa mataakinyĩtie, tondũ Jehova nĩeranĩire atĩ nĩakaingĩhia Isiraeli matuĩke o ta njata cia matu-inĩ. ²⁴ Joabu mūrũ wa Zeruia nĩambĩrĩrie gũtara andũ, no ndaarikirie. Mang'ũrĩ nĩmakinyĩire Isiraeli nĩ ũndũ wa itarana rĩu. Naguo mũigana wa itarana rĩu ndwandĩkirwo ibuku-inĩ rĩa maündũ ma Mũthamaki Daudi.

Arori a Maündũ ma Mũthamaki

- ²⁵ Azimavethu mūrũ wa Adieli nĩwe warũgamagĩrĩra nyũmba iria ciaigagwo indo cia ũthamaki. Jonathani mūrũ wa Uzia nĩwe warũgamagĩrĩra nyũmba cia kũigwo indo kũu ng'ongo-inĩ, na matũũra-inĩ, na tũtũũra-inĩ, o na mĩthiringo ñrĩa mĩraihi na igũrũ ya arangĩri.
- ²⁶ Eziri mūrũ wa Kelubu nĩwe warũgamagĩrĩra andũ arĩa maarutaga wĩra wa kũrĩma mĩgũnda.
- ²⁷ Shimei ũrĩa Mũramathi nĩwe warũgamagĩrĩra mĩgũnda ya mĩthabibũ. Zabadi ũrĩa Mũshifimi nĩwe warũgamagĩrĩra maciaro ma mĩthabibũ matanekĩrwo mĩtũngi-inĩ.
- ²⁸ Baali-Hanani ũrĩa Mũgederi nĩwe warũgamagĩrĩra mĩtĩ ya mĩtamaĩyũ na ya mĩborothandi magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa irathĩro. Joashu nĩwe warũgamagĩrĩra kũrĩa kwaigagwo maguta ma mĩtamaĩyũ.
- ²⁹ Shitirai ũrĩa Mũsharoni nĩwe warũgamagĩrĩra ndũũru cia ng'ombe iria ciarĩithagio Sharoni.

Shafati mŭrũ wa Adilai nĩwe warũgamagĩrĩra ndũũru cia ng'ombe iria ciarĩ cianda-inĩ.

³⁰ Obili ũrĩa Mũishumaeli nĩwe warũgamagĩrĩra ngamĩra.

Jehedeia ũrĩa Mũmeronothu nĩwe warũgamagĩrĩra ndigiri.

³¹ Jazizi ũrĩa Mũhagari nĩwe warũgamagĩrĩra ndũũru cia mbũri.

Acio othe nĩo maarĩ anene arĩa marũgamagĩrĩra indo ciothe cia Mũthamaki Daudi.

³² Jonathani mamawe wa Daudi aarĩ mũheani kĩrĩra, mündũ mũmenyi maündũ na mwandĩki-marũa. Nake Jehieli mŭrũ wa Hakimoni nĩwe wamenyagĩrĩra ariũ a mũthamaki.

³³ Ahithofeli nĩwe waheaga mũthamaki kĩrĩra.

Nake Hushai ũrĩa Mũariki aarĩ mŭrata wa mũthamaki. ³⁴ Jehoiada mŭrũ wa Benaia na Abiatharu nĩo maacookire ithenya rĩa Ahithofeli.

Joabu nĩwe warĩ mŭnene wa mbũtũ cia ita cia mũthamaki.

28

Daudi Kũhaarĩria Mwako wa Hekarũ

¹ Daudi nĩatũmanĩre anene othe a Isiraeli moongane Jerusalemu, nao nĩo: anene arĩa maarũgamĩrĩre mĩhĩrĩga, na anene a ikundi iria ciatungatagĩra mũthamaki, na anene a ikundi cia o ngiri ngiri na anene a ikundi cia o igana igana, na anene arĩa maarũgamĩrĩre indo ciothe na mahiũ ma mũthamaki na ma ariũ ake o na anene a nyũmba ya ũthamaki, na andũ arĩa maarĩ njamba, na andũ othe arĩa maarĩ ũrũme wa kŭrũa mbaara.

² Mũthamaki Daudi nĩarũgamire akĩmeera atĩrĩ: “Ta thikĩrĩrai, inyuĩ ariũ a baba na andũ akwa. Nĩndatuĩte na ngoro yakwa gwaka nyũmba ĩtuĩke handũ ha kũhurũkio ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, arĩ ho gaturwa ka makinya ma Ngai witũ, na ngĩhaarĩria kũmĩaka. ³ No Ngai akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Wee ndũgwaka nyũmba ĩtanĩtio na Rĩtwa rĩakwa, tondũ wee ũrĩ mündũ wa mbaara na nĩũtĩte thakame.’

⁴ “No Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩathuurire kuuma kŭrĩ nyũmba ĩitũ yothe nduĩke mũthamaki wa Isiraeli nginya tene. Nĩathuurire Juda atuĩke mŭtongoria, na kuuma nyũmba ya Juda agĩthuura nyũmba ya baba, na kuuma kŭrĩ ariũ a baba akĩona kwagĩrĩre aandue nĩ mũthamaki wa Isiraeli yothe. ⁵ Harĩ ariũ akwa othe, tondũ Jehova nĩahete ariũ aingĩ-rĩ, nĩathuurĩte mŭriũ wakwa Solomoni aikarĩre gĩtĩ kĩa ũthamaki wa Jehova, athamakĩre Isiraeli. ⁶ Aanjĩrĩre atĩrĩ: ‘Mŭriũ waku Solomoni nĩwe ũgaaka nyũmba yakwa na nja ciakwa, nĩgũkorwo nĩndĩmũthuurĩte atuĩke mŭriũ wakwa na nĩ nduĩke ĩthe. ⁷ Nĩngahaanda ũthamaki wake nginya tene angĩtũura arũmĩtie maathani na mawatho makwa ta ũrĩa kũrekwo ihinda rĩrĩ.’

⁸ “Nĩ ũndũ ũcio, rĩu ndamwatha o haha maitho-inĩ ma andũ a Isiraeli othe na kũngano gĩkĩ kĩa Jehova, o nake Ngai witũ akĩguaga: Mũmenyerere, na mŭrũmagĩrĩre maathani mothe ma Jehova Ngai wanyu, nĩgeetha mwĩgwatĩre bŭrũri ũyũ mweka, na mũkaũtigĩra njiaro cianyu ũtuĩke igai rĩao nginya tene.

⁹ “Nawe mŭrũ wakwa Solomoni-rĩ, tũura ũmenyete Ngai wa thoguo, na ũmũtungatagĩre wĩrutĩre na ngoro yaku yothe na kwĩyendera, nĩgũkorwo Jehova atuĩragia ngoro o yothe, na akamenya gĩtũmi o gĩothe kĩa meciiria ma cio. Ũngĩmũrongooria no ũmuone; no ũngĩmũtirika, agaakũrega nginya tene. ¹⁰ Gĩciirie rĩu, nĩgũkorwo Jehova nĩwe athuurĩte wa gwaka hekarũ ĩrĩ handũ hatheru. Gĩa na hinya na ũrute wĩra ũcio.”

¹¹ Hĩndĩ ĩyo Daudi akĩnengera mŭriũ Solomoni mĩcoro ya mwako wa gĩthaku kĩa hekarũ, na nyũmba ciayo, na nyũmba cia kũigwo indo, na tũnyũmba twayo twa igũrũ, na tũnyũmba twa thĩinĩ, na handũ ha kũhoroherio mehia. ¹² Akĩmũnengera mĩcoro ya mĩako yothe ĩrĩa Roho eekĩrĩte meciiria-inĩ make ĩkonĩ nja cia hekarũ ya Jehova, na ya tũnyũmba tuothe tũrĩa twamĩthiũrũrũkĩirie na tũnyũmba twa kũigwo igĩina cia hekarũ ya Ngai, na gwa kũigwo igĩina cia indo iria nyamũre. ¹³ Ningĩ akĩmũtaarĩria wĩra wa ikundi cia athĩnjĩri-Ngai, na wa Alawii, na wĩra wothe wa ũtungata thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova, o na wa indo ciothe cia kũhũthagĩrwo ũtungata-inĩ wayo. ¹⁴ Nake akiheana mũigana wa ũritũ wa thahabu ya gũthondeka indo ciothe cia thahabu cia kũhũthagĩrwo ũtungata-inĩ wa mĩthemba o mĩthemba, na ũritũ wa betha ya gũthondeka indo ciothe cia betha cia kũhũthagĩrwo ũtungata-inĩ

wa mĩthemba o mĩthemba, ta ũũ: ¹⁵ ũritũ wa thahabu ya gũthondeka mĩtĩ ya thahabu ya kũigĩrĩro matawa na matawa mayo, na ũritũ wa o mũtĩ na matawa maguo; na ũritũ wa betha ya gũthondeka o mũtĩ wa betha wa kũigĩrĩra tawa na matawa maguo, kũringana na ũrĩa mũtĩ wa kũigĩrĩra matawa wahũthagĩrwo: ¹⁶ ũritũ wa thahabu ya gũthondeka metha ya kũigĩrĩra mĩgate ĩrĩa mĩamũre; na ũritũ wa betha ya gũthondeka metha cia betha; ¹⁷ na ũritũ wa thahabu therie ya gũthondeka hũũma, na mbakũri cia kũminjaminjĩria, na nyũngũ, ũritũ wa thahabu ya gũthondeka o thaani ya thahabu; na ũritũ wa betha ya gũthondeka o thaani ya betha; ¹⁸ na ũritũ wa thahabu therie ya gũthondeka kĩgongona gĩa gũcinĩrwo ũbumba. O na ningĩ akĩmũnengera mũcoro wa ngaari ya ita, ũguo nĩ kuuga ya makerubi ma thahabu marĩa maatambũrũkĩtie mathagu makahumbĩra ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova.

¹⁹ Daudi akiuga atĩrĩ, “Maündũ maya mothe ndĩmandĩkĩte ũrĩa ndatongoririo nĩ guoko kwa Jehova kũrĩ igũrũ rĩakwa, na akĩihe ũmenyo wa maündũ mothe ma mũcoro ũyũ.”

²⁰ Ningĩ Daudi akĩira mũriũ Solomoni atĩrĩ, “Gĩa na hinya na wĩyũmĩrĩrie, na ũrute wĩra ũcio. Ndũgetigĩre na ndũgakue ngoro, tondũ Jehova Ngai, o we Ngai wakwa, arĩ hamwe nawe. Ndagagũtiganĩria kana agũtirike nginya rĩrĩa wĩra wothe ũrĩa ũkaarutwo nĩ ũndũ wa ũtungata wa hekarũ ya Jehova ũgaathira. ²¹ Ikundi cia athĩnjĩri-Ngai na Alawii, nĩcĩhaarĩrie nĩ ũndũ wa wĩra wothe wa hekarũ ya Ngai, na mũndũ o wothe ũrĩ na wendo na nĩoĩ wĩra wa ũbundi o wothe nĩagagũteithia wĩra-inĩ ũyũ. Anene na andũ othe nĩmarĩathĩkagĩra wathani waku wothe.”

29

Iheo cia Gwaka Hekarũ

¹ Ningĩ Mũthamaki Daudi akĩira kũngano kũ gĩothe atĩrĩ: “Mũriũ wakwa Solomoni, ũrĩa Ngai athuurĩte, nĩ mwĩthĩ na ndarĩ na ũmenyo wa kũigana. Wĩra ũyũ nĩ mũnene, tondũ nyũmba ĩno ĩhaana ta ya ũthamaki ti ya mũndũ no nĩ ya Jehova Ngai. ² Nĩnjigithĩtie indo na ũhoti wakwa wothe nĩ ũndũ wa hekarũ ya Ngai wakwa, ngaiga thahabu nĩ ũndũ wa gũthondeka indo cia thahabu, na betha nĩ ũndũ wa gũthondeka indo cia betha, na gĩcango nĩ ũndũ wa gũthondeka indo cia gĩcango, na kĩgera nĩ ũndũ wa gũthondeka indo cia kĩgera, na mbaũ nĩ ũndũ wa gũthondeka indo cia mbaũ, o na tũhiga tũrĩa twĩtagwo onigithi tũrĩa tũtheecagĩrĩrwo indo-inĩ, na tũhiga tũrĩa tũhenagia twa kũgemia nyũmba, na tũhiga twa rangi wa mĩthemba mĩingĩ, na tũhiga twa goro twa mĩthemba mĩingĩ, na mahiga ma nyaigĩ ma mũthemba ũrĩa mwega, indo icio ciothe ngaigithia irĩ nyingĩ mũno. ³ Makĩria ma ũguo, harĩ kwĩrutĩra gwakwa igũrũ rĩa hekarũ ya Ngai wakwa nĩngũheana kĩgĩna gĩakwa mwene gĩa thahabu na betha nĩ ũndũ wa hekarũ ya Ngai wakwa, na icio ngũciheana nyongerere kĩrĩa kĩngĩ njigithĩtie nĩ ũndũ wa hekarũ ĩno theru: ⁴ ngũheana taranda ngiri ithatũ* cia thahabu, o thahabu ĩrĩa ya Ofiri, na taranda ngiri mũgwanja† cia betha ĩrĩa therie nĩ ũndũ wa kũgemia thingo cia nyũmba, ⁵ o na nĩ ũndũ wa wĩra wa thahabu na indo cia wĩra wa betha ũrĩa wothe ũkaarutwo nĩ mabundi. Na rĩrĩ, nũũ ũkwĩamũrĩra Jehova ũmũthĩ na kwĩyendera?”

⁶ Hĩndĩ ĩyo atongoria a nyũmba, na anene a mĩhĩrĩga ya Isiraeli, na anene a ikundi cia ngiri ngiri na anene a ikundi cia igana igana na anene arĩa maarũgamagĩrĩra wĩra wa mũthamaki makĩheana indo na kwĩyendera. ⁷ Nĩ ũndũ wa wĩra wa hekarũ ya Ngai nĩmaheanire taranda ngiri ithano,‡ na dariki ngiri ikũmi§ cia thahabu, na taranda ngiri ikũmi* cia betha, na taranda ngiri ikũmi na inyanya† cia gĩcango, na taranda ngiri igana rĩmwe‡ cia kĩgera. ⁸ Mũndũ o wothe warĩ na tũhiga twa goro nĩatũheanire thĩinĩ wa kĩgĩna kĩa hekarũ ya Jehova kĩrĩa kĩamenyagĩrĩrwo nĩ Jehieli ũrĩa Mũgerishoni. ⁹ Andũ nĩmakenirio nĩ ũrĩa atongoria ao maamũkĩire ũhoru ũcio na kwĩyendera, tondũ nĩmarutĩire Jehova indo na ngoro yao yothe matekũringĩrĩrio. Mũthamaki Daudi o nake nĩakenire mũno.

Ihooya rĩa Daudi

¹⁰ Daudi nĩagoocire Jehova arĩ mbere ya kũngano kũ gĩothe, akiuga atĩrĩ,
 “Ũrogoocwo wee, o Wee Jehova,
 Ngai wa ithe witũ Isiraeli,

* 29:4 nĩ ta tani 100 † 29:4 nĩ ta tani 240 ‡ 29:7 nĩ ta tani 170 § 29:7 nĩ ta kilo 84 * 29:7 nĩ ta tani 345 † 29:7 nĩ ta tani 620 ‡ 29:7 nĩ ta tani 3,450

kuuma tene nginya tene.

¹¹ Wee Jehova-rĩ, ũnene, na hinya,
na riiri, na wathani, na ũkengi nĩ ciaku,
nĩgũkorwo kĩndũ o gĩothe kĩrĩ igũrũ na thĩ nĩ gĩaku.

Wee Jehova, ũthamaki nĩ waku;
nĩtũtũgĩritio, ũkanenehio gũkĩra indo ciothe.

¹² Ũtonga na gĩtĩio ciumaga kũrĩ we;
Wee nĩwe wathaga indo ciothe.

Hinya na ũhoti wa gũtũgĩria
o na kũhe andũ othe hinya irĩ moko-inĩ maku.

¹³ Na rĩrĩ, Ngai witũ, nĩtũgũgũcookeria ngaatho,
na tũkagooca rĩitwa rĩaku rĩrĩ riiri.

¹⁴ “No nĩ ngĩrĩ ũ, nao andũ akwa-rĩ, makĩrĩ a, atĩ no tũhote kũheana na ũtaana ta ũyũ? Indo ciothe ciumaga kũrĩ we, na kĩrĩa twakũhe no kĩrĩa kiumĩte moko-inĩ maku. ¹⁵ Ithuĩ tũrĩ ageni na agendi maitho-inĩ maku, o ta ũrĩa maithe maitũ ma tene othe maatariĩ. Matukũ maitũ gũkũ thĩ matariĩ o ta kĩrũru, na gũtirĩ mwĩhoko wa gũtũra. ¹⁶ Wee Jehova Ngai witũ, ũingĩ wa indo ici twaruta cia gũgwakĩra hekarũ nĩ ũndũ wa Rĩitwa rĩaku Itheru ciumĩte guoko-inĩ gwaku, na ciothe no ciaku. ¹⁷ Nĩ nĩnjũũ atĩ Wee Ngai wakwa nĩtũtũragia ngoro, na nĩũkenagio nĩ ũrũngĩrũ wa ngoro. Indo ici ciothe ndĩciheanĩte na kwĩyendera na wĩhokeku. Na rĩu ndĩ na gĩkeno nĩ ũndũ wa kwĩonera ũrĩa andũ aya aku marĩ haha makũrutĩre indo na wendo. ¹⁸ Wee Jehova, Ngai wa maithe maitũ Iburahĩmu, na Isaaka na Isiraeli, tũũria wendo ũyũ ũrĩ ngoro-inĩ cia andũ aku nginya tene na ũtũme matũũre magwathĩkagĩra. ¹⁹ Na ũhotithie mũriũ wakwa Solomoni kwĩrutĩra na ngoro yake yothe, kũmenyagĩrĩa maathani maku, na maündũ marĩa wee wendaga o na kĩrĩa gĩaku kĩa watho wa kũrũmĩrwo, na ekage maündũ mothe nĩguo aake mwako wa nyũmba ĩno ĩhaana ta nyũmba ya ũthamaki, ĩrĩa nĩ njigithĩirie indo ciayo.”

²⁰ Ningĩ Daudi akĩira kĩũngano gĩothe atĩrĩ, “Goocai Jehova Ngai wanyu.” Nĩ ũndũ ũcio andũ othe makĩgooca Jehova Ngai wa maithe mao; makĩnamĩrĩa, na makĩgũithia thĩ mbere ya Jehova na mbere ya mũthamaki.

Solomoni Kwamũkĩrwo ta Mũthamaki

²¹ Mũthenya ũyũ ũngĩ makĩrutĩra Jehova magongona na makĩmũrutĩra maruta ma njino, ta ũũ: ndegwa ngiri ĩmwe, na ndũrũme ngiri ĩmwe na tũtũrũme ngiri ĩmwe, o hamwe na maruta mao ma indo cia kũnyuuo na magongona mangĩ maingĩ nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli othe. ²² Makĩrĩa na makĩnyua marĩ na gĩkeno kĩnene mũthenya ũcio marĩ hau mbere ya Jehova.

Ningĩ makĩamũkĩra Solomoni mũrũ wa Daudi arĩ mũthamaki hĩndĩ ya keerĩ, na makĩmũitĩrĩa maguta mbere ya Jehova atuĩke wa kũmathamakĩra, nake Zadoku atuĩke mũthĩnjĩri-Ngai. ²³ Nĩ ũndũ ũcio Solomoni agĩkarĩra gĩtĩ gĩa ũthamaki kĩa Jehova, na agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩa ithe Daudi. Nake akĩgaacĩra na agĩathĩkĩrwo Isiraeli guothe. ²⁴ Anene othe, na andũ arĩa maarĩ njamba, hamwe na ariũ a Mũthamaki Daudi othe magĩtikĩra Mũthamaki Solomoni amaathage.

²⁵ Jehova agĩtũgĩria Solomoni mũno maitho-inĩ ma andũ a Isiraeli othe, na akĩmũhe ũthamaki ũrĩ na riiri ũtaahetwo mũthamaki ũngĩ wa Isiraeli mbere ĩyo.

Gĩkuũ kĩa Daudi

²⁶ Daudi mũrũ wa Jesii aarĩ mũthamaki wa Isiraeli guothe. ²⁷ Aathamakĩire Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩna, mĩaka mũgwanja yayo agĩthamaka arĩ Hebironi, nayo mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩtatũ agĩthamaka arĩ Jerusalemu. ²⁸ Aakũire arĩ mũkũrũ mũno, arĩkĩtie gũkenera gũtũra gwake matukũ maingĩ, na arĩ mũtongu, na agatĩio. Mũriũ Solomoni nĩwe wathamakire ithenya rĩa.

²⁹ Naho ha maündũ marĩa makoniĩ wathani wa Mũthamaki Daudi kuuma kĩambĩrĩa nginya mũthia, nĩmandĩkitwo thĩinĩ wa maandĩko ma Samũeli ũrĩa warĩ muoni-maündũ, na maandĩko-inĩ ma Nathani ũrĩa mũnabii na maandĩko-inĩ ma Gadi ũrĩa muoni-maündũ, ³⁰ hamwe na maündũ mothe marĩa maakoniĩ ũthamaki wake na ũhoti ũrĩa aarĩ nago, na ũrĩa maündũ marĩa maamũthiũrũkĩrie maatariĩ na ma Isiraeli na mothamaki ma mabũrũri marĩa mangĩ mothe.

IBUKU RĨA KEERĨ RĨA MAÜNDŨ MA MATUKŨ MA TENE

Solomoni Kũhooya Aheo Üügĩ

¹ Solomoni, mŭrũ wa Daudi, nĩhaandire akĩrũma wega ũthamaki-inĩ wake, nĩgũkorwo Jehova Ngai wake aarĩ hamwe nake na akĩmũnenehia mũno makĩria.

² Nake Solomoni akĩarĩria andũ a Isiraeli othe: akĩarĩria anene a mbütũ cia o ngiri ngiri, na anene a mbütũ cia o igana igana, na aciiri, o na atongoria othe a kũu Isiraeli, na atongoria a nyũmba. ³ Nake Solomoni na kĩũngano kũu gĩothe makĩambata kũndũ kũria gũtũũgĩru kũu Gibeoni, nĩgũkorwo Hema-ya-Gũtũnganwo ya Ngai nĩkuo yarĩ, ĩria Musa ndungata ya Jehova aathondekeire kũu werũ-inĩ. ⁴ Na rĩrĩ, Daudi nĩambatĩtie ithandũkũ rĩa Ngai kuuma Kiriathu-Jearimu akarĩiga harĩa aarĩthondekeire, tondũ nĩarĩambiire hema kũu Jerusalemu. ⁵ No kĩgongona gĩa gĩcango kĩria gĩathondeketwo nĩ Bezaleli mŭrũ wa Uri, mŭrũ wa Huru, kĩarĩ Gibeoni mbere ya hema ĩria nyamũre ya Jehova; nĩ ũndũ ũcio Solomoni na kĩũngano kũu magĩthĩi hau gũtũĩria ũhoru kuuma kũrĩ Jehova. ⁶ Solomoni akĩambata kĩgongona-inĩ kũu gĩa gĩcango o hau mbere ya Jehova thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, na akĩrutĩra hau igũrũ wakĩo magongona ngiri ĩmwe ma njino.

⁷ Ũtukũ o ro ũcio-rĩ, Ngai akiumĩrĩra Solomoni, akĩmwĩra atĩrĩ, “Hooya kĩria gĩothe ũkwenda ngũhe.”

⁸ Solomoni agĩcookeria Ngai atĩrĩ, “Nĩwekĩire baba Daudi maündũ manene ma ũtugi na nĩũndũite mũthamaki ithenya rĩake. ⁹ Na rĩrĩ, Wee Jehova Ngai, reke ũria werĩire baba Daudi ũhinge, nĩgũkorwo nĩũndũite mũthamaki wa andũ aingĩ o ta rũkũngũ rwa thĩ. ¹⁰ He ũũgĩ na ũmenyo, nĩguo ndongoragie andũ aya, nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũngĩhota gwatha andũ aya aku aingĩ ũũ?”

¹¹ Ngai akĩira Solomoni atĩrĩ, “Kuona atĩ ũndũ ũyũ nĩguo wendi wa ngoro yaku na ndũnahooya ũtonga, kana kũgĩa indo nyingĩ o na kana gĩtĩio, kana gĩkuũ gĩa thũ ciaku, na kuona atĩ ndũnahooya ũtũũre muoyo matukũ maingĩ, no wahooya ũũgĩ na ũmenyo wa gwathaga andũ akwa arĩa ngũtũite mũthamaki wao-rĩ, ¹² nĩ ũndũ ũcio nĩũkũheo ũũgĩ na ũmenyo. O na ningĩ nĩngũkũhe ũtonga, na indo nyingĩ o na gĩtĩio, iria itarĩ mũthamaki ũrĩ wakorwo nacio mbere ĩyo, na gũtarĩ mũthamaki ũkaagia nacio thuutha waku.”

¹³ Ningĩ Solomoni agĩthĩi Jerusalemu oimĩte handũ harĩa hatũũgĩru kũu Gibeoni hau mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo. Nake agĩthamakĩra Isiraeli.

¹⁴ Solomoni nĩacookanĩrĩrie ngaari cia ita na mbarathi; aarĩ na ngaari cia ita 1,400 na mbarathi 12,000 iria aigĩte matũũra-inĩ manene ma ngaari cia ita, na akaiga iria ingĩ hakuhĩ nake kũu Jerusalemu. ¹⁵ Mũthamaki nĩatũmire betha na thahabu cingĩhe Jerusalemu o ta mahiga, mĩtarakwa nayo yarĩ mĩingĩ o ta mĩkũyũ ĩria ĩrĩ magũrũ-inĩ ma ĩrĩma. ¹⁶ Mbarathi cia Solomoni cioimaga Misiri na kuuma Kilikia, nao onjorithia a mũthamaki maacigũraga kuuma Kilikia. ¹⁷ Maagũraga ngaari ĩmwe ya ita kuuma Misiri cekerĩ 600* cia betha, nayo mbarathi ĩmwe ĩkoima cekerĩ 150.† Ningĩ nĩmacookaga magacitwara ikenderio athamaki othe a Ahiti na a Suriata.

2

Kũhaarĩria Gwaka Hekarũ

¹ Solomoni nĩathanire gwakwo hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova, o na kwĩyakĩra nyũmba yake ya ũthamaki. ² Nĩandĩkithirie andũ 70,000 a gũkuua mĩrigo, na 80,000 a gwacũhia mahiga ĩrĩma-inĩ, na anyabara 3,600 a kũmaroraga.

³ Solomoni agĩtũmĩra Hiramũ mũthamaki wa Turo ndũmĩrĩri ĩno:

“Ndehithĩria mĩgogo ya mĩtarakwa o ta ũria wekĩire baba Daudi rĩrĩa wamũrehithĩirie mĩtarakwa ya gwaka nyũmba ya ũthamaki ya gũikaraga. ⁴ Na rĩrĩ, rĩu ndĩ hakuhĩ gwaka hekarũ ĩtanĩtio na

* 1:17 nĩ ta kilo 7 † 1:17 nĩ ta kilo ĩmwe na robo ithatũ (1.75)

Rĩitwa rĩa Jehova Ngai wakwa na ndĩmĩamũre ĩtuĩke yake ya gũcinagĩra ũbumba ũrĩa ũtararĩkaga wega mbere yake, o na ya kũigagwo mĩgate ĩrĩa mĩamũre mahinda mothe, na ya kũrutagĩra magongona ma njino o rũciinĩ, na hwaĩ-inĩ, na mĩthenya ya Thabatũ, na hĩndĩ ya Tũrũgamo twa Mweri na ciathĩ iria nyamũre cia Jehova Ngai witũ. Ũyũ nĩ watho mwandĩke wa Isiraeli wa gũtũura nginya tene.

⁵ “Hekarũ ĩrĩa ngwaka nĩ nene mũno, tondũ Ngai witũ nĩ mũnene gũkĩra ngai iria ingĩ ciothe.

⁶ No rĩrĩ, nũũ ũngĩhota kũmwakĩra hekarũ, kuona atĩ igũrũ, o kũrĩa igũrũ mũno, ndangĩganĩra kuo? Nĩ ndĩkĩrĩ ũ wa kũmwakĩra hekarũ, tiga no handũ ha gũcinagĩra magongona mbere yake?

⁷ “Tondũ ũcio-rĩ, ndũmĩra mũndũ mũũgĩ na wĩra wa gwaka indo cia thahabu na betha, na gĩcango o na igera na rangi wa ndathi, na rangi mĩtune ta gakarakũ na rangi wa bururu, na mũndũ mũũgĩ na wĩra wa gũkurura mĩcoro, oke arute wĩra Juda na Jerusalemu hamwe na aruti a wĩra akwa arĩa oogĩ na wĩra, arĩa maahaarĩrio nĩ baba Daudi.

⁸ “O na ningĩ ũndehithĩrie mĩgogo ya mĩtarakwa, na mĩthengera, na mĩthandari yumĩte kũu Lebanoni, tondũ nĩnjũũ andũ aku nĩ oogĩ na ũhoru wa gwatũra mbaũ. Andũ akwa makaarutithanagia wĩra na andũ aku ⁹ nĩgeetha ũnyonere mbaũ nyingĩ, tondũ hekarũ ĩrĩa ngwaka no nginya ĩkorwo ĩrĩ nene na ĩrĩ thaka mũno. ¹⁰ Nĩngaahē ndungata ciaku iria ciatũũraga mbaũ kori 20,000* cia mĩtu wa ngano, na kori 20,000 cia cairi, na mbathi 20,000† cia ndibei, na mbathi 20,000 cia maguta ma mĩtamaiyũ.”

¹¹ Nake Hiramũ mũthamaki wa Turo akĩandĩka marĩa agĩcookeria Solomoni ũhoru, akiuga atĩrĩ: “Tondũ wa ũrĩa Jehova endete andũ ake-rĩ, nĩagĩtuĩte mũthamaki wao.”

¹² Ningĩ Hiramũ agĩthĩ na mbere, akiuga atĩrĩ:

“Jehova Ngai wa Isiraeli arogoocwo, o we wombire igũrũ na thĩ! Nĩaheete Mũthamaki Daudi mũriũ mũũgĩ, ũheetwo ũhoti wa gwĩciiria na ũkũũrani wa maündũ, we nĩwe ũgwakĩra Jehova hekarũ o na eyakĩre nyũmba ya ũthamaki.

¹³ “Nĩngũgũtũmĩra Hiramũ-Abi, mũndũ mũũgĩ mũno na wĩra, ¹⁴ ũrĩa nyina wake oimĩte Dani nake ithe akoima Turo. Nĩarutĩtwo kũruta wĩra wa thahabu na wa betha, na wa gĩcango na wa kĩgera, na wa mahiga na wa mbaũ, na wa ndigi cia rangi wa ndathi na wa rangi wa bururu na wa ndigi cia rangi mĩtune ta gakarakũ, na wa gatani ĩrĩa njega. Nĩarĩkĩtie kwĩmenyeria kũruta wĩra wothe wa gũkurura mĩcoro, na no acore mĩcoro ĩrĩa yothē angĩrwo acore. Nĩakarutithania wĩra na mabundi maku na arĩa a mwathi wakwa, thoguo Daudi.

¹⁵ “Rĩu-rĩ, mwathi wakwa nĩagĩtũmĩre ndungata ciake ngano na cairi, na maguta ma mĩtamaiyũ na ndibei iria eranĩire, ¹⁶ na ithuĩ nĩtũgũtema mĩgogo yothē ĩrĩa ũbataire kuuma Lebanoni, na tũmĩkũrũkie tũmĩohanĩtie, ĩgereirio iria-inĩ nginya Jopa. Nawe ũgĩcooke ũmĩoe ũmĩtware nginya Jerusalemu.”

¹⁷ Nake Solomoni agĩtara ageni othe arĩa maarĩ Isiraeli, thuutha wa itarana rĩrĩa ithe Daudi aataranĩte; na magĩkorwo maarĩ ageni 153,600. ¹⁸ Nake akĩgaya andũ 70,000 ao matuĩke akuui a mĩrigo, na andũ 80,000 ao matuĩke aicũhia a mahiga irĩa-inĩ, hamwe na anyabara 3,600 a kũrũgamĩrĩa andũ makĩruta wĩra.

3

Solomoni Gwaka Hekarũ

¹ Hĩndĩ ĩyo Solomoni akĩambĩrĩria gwaka hekarũ ya Jehova kũu Jerusalemu Kĩrĩma-inĩ kĩa Moria,* harĩa Jehova oimĩrĩire ithe Daudi. Hau nĩho kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ũrĩa Mũjebusi, handũ harĩa Daudi aaheanĩte hekarũ ĩgaakwo. ² Aambĩrĩrie gwaka mũthenya wa ĩĩrĩ wa mweri wa keerĩ, mwaka wa ĩna wa ũthamaki wake.

* 2:10 nĩ ta kilo 4,400,000 † 2:10 nĩ ta lita 440,000 * 3:1 Ũyũ noguo mũhari thĩinĩ wa Kĩrĩkanĩro kĩrĩa Gĩkũrũ wonanĩtie atĩ Kĩrĩma gĩa Zayuni no kĩa Kĩrĩma kĩa Moria harĩa Iburahĩmu aathiire kũruta mũriũ Isaaka igongona.

³ Mũthingi ũrĩa Solomoni eenjire nĩ ũndũ wa gwaka hekarũ ya Ngai warĩ mĩkono mĩrongo itandatũ† kũraiha na mĩkono mĩrongo iirĩ‡ kwarama, gũgĩtũmĩrwo mĩkono ya gĩthimo gĩa tene. ⁴ Nakĩo gĩthaku kĩrĩa kiarĩ hau mbere ya hekarũ kiarĩ kĩa mĩkono mĩrongo iirĩ kũraiha, gĩkĩranĩtie wariĩ wa nyũmba iyo, na mĩkono mĩrongo iirĩ kũraiha na igũrũ.

Mwena wa thĩinĩ wakĩo akĩũgemia na thahabu iirĩa therie. ⁵ Akĩhũũrĩa nyũmba iirĩa nene mbaũ cia mĩthengera na agĩcihumbĩra na thahabu iirĩa njega mũno, na akĩmĩgemia na mĩcoro ya mĩkindũ na mĩcoro ya irengeeri. ⁶ Aagemirie hekarũ na tũhiga twa goro. Nayo thahabu iirĩa aahũthĩrĩre yarĩ thahabu ya Paravaimu. ⁷ Nacio mbaũ cia mĩratho, na buremu cia mĩrango, na thingo, na mĩrango ya hekarũ, agĩcigemia na thahabu, na agĩkururithia mĩhiano ya makerubi thingo-inĩ.

⁸ Ningĩ Solomoni agĩaka Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, ũraihi waho waringaine na wariĩ wa hekarũ, mĩkono mĩrongo iirĩ kũraiha na mĩkono mĩrongo iirĩ kwarama. Akĩgemia thĩinĩ waho na taranda 600§ cia thahabu iirĩa njega mũno. ⁹ Ũritũ wa mĩcumarĩ ya thahabu warĩ wa cekerĩ mĩrongo itano.* Ningĩ agĩcooka akĩgemia mĩena ya na igũrũ ya hau Hatheru-Mũno na thahabu.

¹⁰ Thĩinĩ wa Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno nĩakururithirie makerubi meerĩ na akĩmagemia na thahabu. ¹¹ ũraihi wa mathagu ma makerubi wothe warĩ mĩkono mĩrongo iirĩ. Ithagu rĩmwe rĩa ikerubi rĩa mbere rĩarĩ rĩa mĩkono itano† kũraiha na rĩkahutia rũthingo rwa hekarũ, narĩo ithagu rĩu rĩngĩ o narĩo rĩarĩ rĩa mĩkono itano kũraiha na rĩkahutia ithagu rĩa ikerubi rĩu rĩngĩ. ¹² O narĩo ithagu rĩmwe rĩa ikerubi rĩa keerĩ rĩarĩ na ũraihi wa mĩkono itano na rĩkahutia rũthingo rĩu rĩngĩ rwa hekarũ, na ithagu rĩu rĩngĩ rĩarĩo o narĩo rĩarĩ na ũraihi wa mĩkono itano na rĩkahutia ithagu rĩa ikerubi rĩa mbere. ¹³ Mathagu ma makerubi maya maarĩ na ũraihi wa mĩkono mĩrongo iirĩ. Maicũhĩtio marũgamĩte na magũrũ, na mang'etheire nyũmba nene.

¹⁴ Solomoni nĩathondekire gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mĩtune ta gakaraku na gĩa gatani iirĩa njega, na mĩhiano ya makerubi nĩyatumĩrĩrwo gĩtambaya-inĩ kũu.

¹⁵ Mwena wa mbere wa hekarũ agĩaka itugĩ igĩrĩ, na cieriĩ ciarĩ na ũraihi wa mĩkono mĩrongo itatũ na itano;‡ o gĩtugĩ kiarĩ na kĩongo igũrũ rĩakĩo kĩa mũigana wa mĩkono itano. ¹⁶ Nĩathondekire irengeeri igathĩkanĩtio, na agĩciigĩrĩra igũrũ rĩa itugĩ icio. Ningĩ nĩathondekire mĩhiano igana rĩmwe ya matunda ma makomamanga na akĩmĩnyiitithania na irengeeri icio ciagathĩkanĩtio. ¹⁷ Aakire itugĩ icio mwena wa mbere wa hekarũ, kĩmwe mwena wa gũthini, na kĩrĩa kĩngĩ mwena wa gathigathini. Kĩa mwena wa gũthini agĩgĩta Jakini, na kĩa mwena wa gathigathini agĩgĩta Boazu.

4

Indo cia Hekarũ

¹ Ningĩ Solomoni agĩakithia kĩgongona gĩa gĩcango kĩa ũraihi wa mĩkono mĩrongo iirĩ,* na wariĩ wa mĩkono mĩrongo iirĩ, na mĩkono ikũmi† kũraiha na igũrũ. ² Agĩcooka agĩaka itangi inene mũno rĩrĩa rĩetagwo Karia rĩa kĩgera gĩtwekie, na rĩarĩ rĩa gĩthiũrũrĩ, na rĩarĩ rĩa mĩkono ikũmi kuuma mwena ũmwe wa mũromo nginya ũrĩa ũngĩ, na mĩkono itano‡ kũraiha na igũrũ. Rĩathimwo gĩthiũrũrĩ kĩarĩo rĩathiũrũrũkĩirio nĩ rĩrigi rwa mĩkono mĩrongo itatũ.§ ³ Mũhuro wa mũthia warĩo, nĩrĩathiũrũrũkĩirio na magemio mahaanaine na ndegwa, o mũkono ũmwe* ndegwa ikũmi. Ndegwa icio ciaigĩtwo mĩhari iirĩ itwekanĩirio na Karia kau ikanyiitana.

⁴ Nako Karia kau kaigĩrĩrwo igũrũ rĩa mĩhiano ya ndegwa ikũmi na igĩrĩ: ithatũ ciacio ciarorete mwena wa gathigathini, na ithatũ ikarora mwena wa ithũĩro, na ithatũ ikarora mwena wa gũthini, ithatũ ikarora irathĩro. Karia kau kaigĩrĩrwo igũrũ rĩacio, nacio ciĩga cia na thuutha cia ndegwa icio nĩcio ciarorete na kũu thĩinĩ. ⁵ Ũtungu wa Karia kau waiganaine na rũhĩ† kwarama, naruo rũtirihio

† 3:3 nĩ ta mita 27 ‡ 3:3 nĩ ta mita 9; o na mũhari 4, na 8, na 11, na 13 § 3:8 nĩ ta tani 21 * 3:9 nĩ ta nuthu kilo † 3:11 nĩ ta mita igĩrĩ na robo (2.25) ‡ 3:15 nĩ ta mita 16 * 4:1 nĩ ta mita 9 † 4:1 nĩ ta mita inya na nuthu (4:5) ‡ 4:2 nĩ ta mita igĩrĩ na robo (2.25) § 4:2 nĩ ta mita ikũmi na ithatũ na nuthu (13.5) * 4:3 nĩ ta nuthu mita † 4:5 nĩ ta centimita 8

rwako rwatariĩ ta rūtiriho rwa gĩkombe, kana ta gĩtoka gĩcanũku. Karia kau kaiganagĩra maaĩ mbathi 3,000.[‡]

⁶ Ningĩ agĩthondeka irai ikũmi cia gwĩthambĩra, na akĩiga ithano mwena wa gũthini na ithano mwena wa gathigathini. Indo iria ciahũthagĩrwo nĩ ũndũ wa magongona ma njino ciathambagĩrio thĩinĩ wacio, no Karia kau geethambagĩrwo nĩ athĩnjĩri-Ngai.

⁷ Nĩathondekire mĩtĩ ikũmi ya kũigĩrĩrwo matawa ya thahabu, o ta ũrĩa mũthondekere wamo watuĩtwo, na akĩmĩiga hekarũ thĩinĩ, ĩtano akĩmĩiga mwena wa gũthini na ĩtano mwena wa gathigathini.

⁸ Agĩcooka agĩthondeka metha ikũmi, agĩciiga thĩinĩ wa hekarũ, ithano mwena wa gũthini na ithano mwena wa gathigathini, agĩcooka agĩthondeka mbakũri 100 cia thahabu cia kũminjaminjĩria maaĩ.

⁹ Nĩathondekire nja ya athĩnjĩri-Ngai, na nja ĩrĩa nene na mĩrango yayo, nayo mĩrango akĩmĩgemia na gĩcango. ¹⁰ Akĩiga Karia kau mwena wa gũthini, koine-inĩ ya irathĩro ya mwena wayo.

¹¹ O na nĩathondekire nyũngũ na icakũri na mbakũri cia kũminjaminja maaĩ.

Nĩ ũndũ ũcio Huramu akĩrĩkia wĩra wothe ũrĩa aaheetwo arute nĩ Mũthamaki Solomoni thĩinĩ wa Hekarũ ya Ngai, naguo nĩ:

¹² itugĩ iria igĩrĩ,

na ciongo igĩrĩ iria ciahanaanaga ta mbakũri irĩ igũrũ wa itugĩ icio;

na irengeeri iria igĩrĩ ciagathĩkanĩtio ta mĩnyororo iria ciagemetie ciongo icio ciarĩ igũrũ wa itugĩ;

¹³ na makomamanga marĩa 400 ma irengeeri iria igĩrĩ ciagathĩkanĩtio ta mĩnyororo (yarĩ mĩhari ĩrĩ ya makomamanga o harĩ kĩrengeri kĩmwe, ĩkagemia ciongo icio ciahanaanaga ta mbakũri iria ciarĩ igũrũ wa itugĩ icio);

¹⁴ makaari na irai ciamo;

¹⁵ Karia na mĩhiano ya ndegwa iria ikũmi na igĩrĩ rungu rwako;

¹⁶ nyũngũ, na icakũri, na hũũma cia nyama, na indo ciothe iria ciakonainie nacio.

Indo icio ciothe Huramu-Abi aathondekeire Mũthamaki Solomoni cia hekarũ ya Jehova, ciarĩ cia gĩcango gĩkumuthe gĩkahenia. ¹⁷ Nake mũthamaki aatwekithagĩria indo icio kũrĩa gwathondekagĩrwo indo cia rĩũmba kũu werũ-inĩ wa Jorodani gatagatĩ ga Sukothu na Zarethani. ¹⁸ Indo icio ciothe ciathondekithirio nĩ Solomoni ciarĩ nyingĩ mũno, ũũ atĩ ũritũ wa gĩcango ndwamenyekire ũrĩa waiganaga.

¹⁹ Ningĩ Solomoni nĩathondekithirie indo ciothe iria ciarĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Ngai:

aathondekire kĩgongona gĩa thahabu;

na metha cia mĩgate ĩrĩa yaigagwo mbere ya Jehova;

²⁰ na mĩtĩ ya matawa ya thahabu therie hamwe na matawa mayo ma gwakanaga marĩ mbere ya harĩa haamũre o ta ũrĩa gwathanĩtwo;

²¹ na wĩra wa magemio wa mahũa ma thahabu, na matawa na mĩhato (iria ciathondeketwo na thahabu theri);

²² magathĩ ma kũrenga ndaambĩ, ma thahabu therie, na mbakũri cia kũminjaminjĩria, na thaani na ngĩo cia mwaki; na mĩrango ya thahabu ya hekarũ: na mĩrango ya thĩinĩ ya gũthiĩ Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, na mĩrango ya nyũmba ĩrĩa nene ya Hekarũ.

5

¹ Rĩrĩa wĩra wothe ũrĩa Solomoni aarutagĩra hekarũ ya Jehova warĩkire-rĩ, akĩrehe indo iria ciamũritwo nĩ ithe Daudi, nacio nĩ betha na thahabu na indo cia thĩinĩ, agĩciiga harĩa haigagwo mĩthiithũ ya hekarũ ya Ngai.

Ithandũkũ rĩa Kĩrĩkanĩro Kũrehwo Hekarũ-inĩ

[‡] 4:5 nĩ ta lita 60,000

² Ningĩ Solomoni agĩtta athuuri a Isiraeli, na atongoria othe a mĩhĩrĩga, na anene a nyũmba cia andũ a Isiraeli, moke Jerusalemu nĩguo maambatie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma Zayuni, Itũũra rĩrĩa Inene rĩa Daudi. ³ Nao andũ othe a Isiraeli magĩũka hamwe kũrĩ mũthamaki hĩndĩ ya gĩathĩ, mweri-inĩ wa mũgwanja.

⁴ Rĩrĩa athuuri othe a Isiraeli maakinyire, Alawii makĩoya ithandũkũ rĩu, ⁵ nao makĩambatia ithandũkũ, hamwe na Hema-ya-Gũtũnganwo, na indo ciothe iria nyamũre ciarĩ thĩinĩ wayo. Nao athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ Alawii, magĩciambatia; ⁶ nake Mũthamaki Solomoni na kũngano gĩothe kĩa Isiraeli kĩrĩa gĩacemanĩtie harĩ we marĩ mbere ya ithandũkũ rĩu, makĩruta magongona ma ng'onde na ng'ombe nyingĩ mũno, ũũ atĩ itingĩandikirwo mũigana wacio kana itarĩke.

⁷ Nao athĩnjĩri-Ngai magĩcooka makĩrehe ithandũkũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova handũ harĩ haamũre thĩinĩ wa hekarũ, ũguo nĩ ta kuuga Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, makĩrĩga rungu rwa mathagu ma makerubi. ⁸ Makerubi macio maatambũrũkĩtie mathagu mamũ igũrũ rĩa harĩa haigĩtwo ithandũkũ rĩu, makahumbĩra ithandũkũ o hamwe na mĩtĩ yarĩ ya kũrĩkuua. ⁹ Mĩtĩ ĩyo yarĩ mĩraihi mũno ũũ atĩ mĩthia yayo, yumĩte ithandũkũ-inĩ, nĩngĩonekanire nĩ mũndũ arĩ hau mbere ya harĩa haamũre, no ndĩonekaga nĩ mũndũ arĩ nja ya Handũ-harĩa-Hatheru; na ĩrĩ o ho nginya ũmũthĩ. ¹⁰ Thĩinĩ wa ithandũkũ rĩu gũtiarĩ na kĩndũ kĩngĩ tiga o ihengere iria igĩrĩ Musa aagĩte ho rĩrĩa aarĩ Horebu, kũrĩa Jehova aarĩkanĩre kĩrĩkanĩro na andũ a Isiraeli maarĩkia kuuma Misiri.

¹¹ Ningĩ athĩnjĩri-Ngai makĩehera makiuma Handũ-harĩa-Hatheru. Athĩnjĩri-Ngai othe arĩa maarĩ hau nĩmetheretie matekũrũmbũiya ikundi ciao. ¹² Nao Alawii othe arĩa maarĩ aini, nĩo Asafu, na Hemani na Jeduthuni na ariũ ao na andũ ao, makĩrũgama mwena wa irathĩro wa kĩgongona, mehumbĩte gatani iria njega, marĩ na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, na inanda cia mũgeeto, na cia kĩnũbi. Moimĩtwo thuutha nĩ athĩnjĩri-Ngai 120 makĩhuhaga tũrumbeta. ¹³ Ahuhi tũrumbeta na aini makĩamũkĩria na mũgambo ũmwe magĩcookeria Jehova ngaatho na makĩmũgooca. Marĩ na tũrumbeta, na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba na indo iria ingĩ cia ũini, makĩanĩrĩra makĩgooca Jehova na makĩina makiugaga atĩrĩ:

“Jehova nĩ mwega;

wendo wake ũtũũraga nginya tene.”

Hĩndĩ ĩyo hekarũ ya Jehova ikĩiyũra itu, ¹⁴ nao athĩnjĩri-Ngai matingĩahotire kũruta wĩra wao nĩ ũndũ wa itu rĩu, nĩgũkorwo riiri wa Jehova nĩwaiyũrire hekarũ ĩyo ya Ngai.

6

¹ Ningĩ Solomoni akiuga atĩrĩ, “Jehova oigĩte atĩ arĩkaraga thĩinĩ wa itu rĩrĩa itumanu. ² No rĩrĩ, nĩngwakĩire hekarũ kĩrorerwa, handũ haku ha gũtũũra nginya tene.”

³ O hĩndĩ ĩyo, kũngano gĩothe gĩa Isiraeli kĩrũgamĩte hau, mũthamaki agĩkĩhũgũkĩra na agĩkĩrathima. ⁴ Ningĩ akiuga atĩrĩ:

“Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraeli, ũrĩa ũhingĩtie na moko make ũrĩa erĩre baba Daudi na kanua gake mwene. Nĩgũkorwo oigĩte atĩrĩ, ⁵ ‘Kuuma mũthenya ũrĩa ndaarutire andũ akwa Misiri, ndĩrĩ ndathuura itũũra inene mũhĩrĩga-inĩ o na ũmwe wa Isiraeli atĩ nĩguo njakĩrwo hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa kuo, o na kana ngaathuura mũndũ o na ũrĩkũ atuĩke wa gũtongoria andũ akwa a Isiraeli. ⁶ No rĩrĩ, nĩthuurĩte Jerusalemu nĩguo Rĩitwa rĩakwa rĩkarage kuo, na nĩ thuurĩte Daudi athamakĩre andũ akwa a Isiraeli.’

⁷ “Baba Daudi nĩatuĩte na ngoro yake gwaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova, o we Ngai wa Isiraeli. ⁸ No Jehova eerire baba Daudi atĩrĩ, ‘Tondũ nĩwaatuĩte na ngoro yaku kũnjakĩra hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa-rĩ, nĩ wekire wega nĩ gwĩciiria ũguo ngoro-inĩ yaku. ⁹ No rĩrĩ, wee tiwe ũgwaka hekarũ ĩyo, no nĩ mũrũguo ũrĩa uumĩte mũthiimo waku na thakame-inĩ yaku, ũcio nĩwe ũkaanjakĩra hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa.’

¹⁰ “Jehova nĩatũũrĩtie kĩrĩkanĩro kĩrĩa eeranĩire. Nĩnjookete ithenya rĩa baba Daudi, na rĩu nĩnjakarĩire gĩtĩ gĩa ũthamaki gĩa Isiraeli, o ta ũrĩa Jehova eeranĩire, na nĩnjakĩte hekarũ ĩrĩa ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli. ¹¹ Hau nĩho njigĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩrĩa rĩgĩtwo kĩrĩkanĩro kĩrĩa Jehova aarĩkanĩire na andũ a Isiraeli.”

Ihooya rĩa Solomoni rĩa Kwamūra Hekarũ

¹² Ningĩ Solomoni akĩrũgama mbere ya kĩgongona kĩa Jehova o hau mbere ya kũngano gĩothe gĩa Isiraeli, agĩtambũrũkia moko make. ¹³ Na rĩrĩ, Solomoni nĩathondekete rūtara rwa gĩcango rwa mĩkono ĩtano* kũraiha, na mĩkono ĩtano kwarama, na mĩkono ĩtatũ† kũraiha na igũrũ, na akĩrũiga gatagatĩ ka nja ĩyo. Akĩrũgama rūtara-inĩ igũrũ na agĩturia maru mbere ya kũngano kũ gĩothe gĩa Isiraeli na akiambararia moko make na igũrũ. ¹⁴ Nake akiuga atĩrĩ:

“Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, gũtirĩ Ngai ũngĩ ũhaana tawe, kũu igũrũ kana gũkũ thĩ, o Wee ũhingagia kĩrĩkanĩro gĩaku kĩa wendo harĩ ndungata ciaku iria irũmagĩrĩra njĩra yaku na ngoro ciao ciothe. ¹⁵ Wee nĩũhingĩirie baba Daudi, ndungata yaku, kĩrĩkanĩro gĩaku; ũndũ ũrĩa weranĩire na kanua gaku nĩũhingĩtie na guoko gwaku, o ta ũrĩa kũhaana ũmũthĩ.

¹⁶ “Na rĩrĩ, Jehova, Ngai wa Isiraeli, hingĩria ndungata yaku baba, Daudi, ciĩranĩro iria wamwĩrĩire rĩrĩa woigire atĩrĩ, ‘Ndũkaaga mündũ wa gũikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene gĩa Isiraeli arĩ mbere yakwa, angĩkorwo ariũ aku nĩmarĩthiiga na mĩthiire yagĩrĩire mbere yakwa kũringana na watho wakwa o ta ũrĩa wee ũtũire ũthiiga.’ ¹⁷ Na rĩrĩ, Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, reke kiugo gĩaku kĩrĩa werĩire ndungata yaku Daudi kĩhinge.

¹⁸ “No kũhoteke Ngai agĩtũũranie na andũ gũkũ thĩ? Igũrũ, o na kũũrĩa igũrũ mũno-rĩ, wee ndũngĩiganĩra kuo. Hekarũ ĩno njakĩte-rĩ, ndĩkĩrĩ nini makĩria? ¹⁹ No o na kũrĩ ũguo-rĩ, thĩkĩrĩria ihooya rĩa ndungata yaku, ĩgĩthaithana ĩguĩrwo tha, Wee Jehova Ngai wakwa. Igua gũkaya na ihooya rĩrĩa ndungata yaku ĩrakũhooya ĩrĩ mbere yaku. ²⁰ Maitho maku maroikara marorete hekarũ ĩno mũthenya na ũtukũ, o handũ haha wee woigire atĩ nĩũgatũma Rĩitwa rĩaku rĩkoragwo ho. Ũroigua ihooya rĩrĩa ndungata yaku ĩrĩhooyaga ĩrorete handũ haha. ²¹ Igua gũthaithana kwa ndungata yaku na kwa andũ aku a Isiraeli rĩrĩa mekũhooya marorete handũ haha. ũigue ũrĩ kũu igũrũ, o kũu gĩikaro gĩaku; na watũigua-rĩ, ũgatũrekerera.

²² “Rĩrĩa mündũ angĩhĩtĩria mündũ wa itũũra rĩake na gũtuĩke no nginya ehĩte, nake oke ehĩtĩre hau mbere ya kĩgongona gĩaku kĩa hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, ²³ hĩndĩ ĩyo ũkaigua ũrĩ o kũu igũrũ, na ũtue itua. Tuithania ndungata ciaku ciira, ũtũme ũrĩa ũhĩtĩrie ũrĩa ũngĩ acookererwo nĩ mahĩtia make marĩa ekĩte. Nake ũrĩa ũtehĩtie ũmũtue ndehĩtie na ũndũ ũcio wonanie atĩ ti mwĩhia.

²⁴ “Rĩrĩa andũ aku a Isiraeli maahootwo nĩ thũ tondũ nĩmakũhĩtĩrie nao magũcookerere na moimbũre rĩitwa rĩaku, mahooe magĩgũthaithaga marĩ hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, ²⁵ hĩndĩ ĩyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igũrũ na ũrekere andũ aku a Isiraeli mehia mao na ũmacookie bũrũri ũrĩa wamaheire hamwe na maithe mao.

²⁶ “Rĩrĩa igũrũ rĩkaahingwo, na mbura yaage kuura tondũ wa ũrĩa andũ aku makũhĩtĩrie, mangĩkaahooya marorete handũ haha, na moimbũre rĩitwa rĩaku na magarũrũke matigane na mehia mao tondũ nĩũmanyamarĩtie-rĩ, ²⁷ hĩndĩ ĩyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igũrũ na ũrekere ndungata ciaku, andũ aku a Isiraeli, mehia mao. Marute mĩtũũrĩre ũrĩa mwagĩrĩru, na ũmoirĩrie mbura bũrũri-inĩ ũcio waheire andũ aku ũtuĩke igai rĩao.

²⁸ “Kũngĩkaagĩa ng’aragu kana mũthiro bũrũri-inĩ, kana mĩgũnda ĩhĩe nĩ mbaa kana mbuu, kana gũũke ngigĩ kana ngũnga, kana thũ imarigiicĩrie itũũra-inĩ rĩmwe rĩao, na mwanangĩko o na ũrĩkũ kana mũrimũ ũngĩgooka-rĩ, ²⁹ na rĩrĩa mündũ o na ũrĩkũ wa andũ aku a Isiraeli, angĩkaahooya kana athaithane, nĩ ũndũ wa mündũ kũmenya mĩnyamaro ĩrĩa arĩ nayo, o na ruo, na atambũrũkie moko make amerekeirie hekarũ-inĩ ĩno, ³⁰ hĩndĩ ĩyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igũrũ gĩikaro-inĩ gĩaku, ũmarekere na ũtũire o mündũ itua kũringana na ũrĩa wothe ekĩte, tondũ we nĩũĩ ngoro yake nĩgũkorwo nowe wiki ũũĩ ngoro cia andũ, ³¹ nĩgeetha matũũre magwĩtigĩrĩte, na mathiige na mĩthiire yaku rĩrĩa rĩothe marĩtũũraga bũrũri-inĩ ũyũ waheire maithe maitũ.

³² “Ha ũhoru wa mündũ wa kũngĩ ũrĩa ũtarĩ wa andũ aku a Isiraeli no nĩ oimĩte bũrũri wa kũraya nĩ ũndũ wa ngumo ya rĩitwa rĩaku inene na ũhoru wa ciĩko cia guoko gwaku kũrĩ hinya gũtambũrũkĩtio, rĩrĩa agooka ahooe erekeire hekarũ ĩno, ³³ hĩndĩ ĩyo ũkaamũigua ũrĩ o kũu igũrũ gĩikaro-inĩ gĩaku, na mündũ ũcio wa kũngĩ ũkaamũhingĩria o ũrĩa agakũhooya, nĩgeetha andũ othe

* 6:13 nĩ ta mita igĩrĩ na robo (2:25) † 6:13 nĩ ta mita ĩmwe na robo (1:25)

a thĩ mamenye rĩitwa rĩaku na magwĩtigĩre, o ta ũrĩa andũ aku a Isiraeli magwĩtigĩrĩte, na mamenye atĩ nyũmba ĩno njakĩte, ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩaku.

³⁴ “Rĩrĩa andũ aku maathiĩ mbaara-inĩ kũrĩa na thũ ciao o kũrĩa ũngĩmatũma, nao makũhooe merekeire itũũra rĩrĩ inene ũthuurĩte na hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩaku, ³⁵ hĩndĩ ĩyo ũkaigua mahooya mao na gũthaithana kwao ũrĩ kũu igũrũ, na ũmatirĩrĩre ũhoroinĩ ũcio wao.

³⁶ “Rĩrĩa makwĩhĩria, nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũtehangia, nawe ũmarakarĩre ũmaneane kũrĩ thũ, nacio imatahe ĩmatware bũrũri wa kũraya kana wa gũkuhĩ; ³⁷ nao mangĩcookera ngoro-inĩ ciao marĩ o kũu bũrũri-inĩ ũrĩa maatahĩrwo, na merire, na magũthaithe marĩ o kũu maatahĩrwo, na moige atĩrĩ, ‘Nĩtwĩhĩtie, na nĩtwĩkĩte mahĩtia na tũgeka maündũ ma waganu’; ³⁸ no mangĩgũcookerera na ngoro ciao ciothe na muoyo wao marĩ o bũrũri-inĩ ũrĩa maatahĩrwo, na mahooe merekeire bũrũri ũrĩa waheire maithe mao, na merekeire itũũra rĩrĩa inene rĩrĩa ũthuurĩte na merekeire hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩaku; ³⁹ hĩndĩ ĩyo ũrĩ o kũu igũrũ gĩikaro-inĩ gĩaku, ũkaigua ihooya rĩao na mathaithana mao na ũmatirĩrĩre ũhoroinĩ ũcio wao. Na ũkaarekera andũ aku, o acio makwĩhĩrie.

⁴⁰ “Na rĩrĩ, Ngai wakwa, ũrohingũra maitho maku, o namo matũ maku mathikĩrĩrie mahooya marĩa marĩhooyagĩrwo handũ haha.

⁴¹ “Rĩu gĩũkĩre, Wee Jehova Ngai, na ũũke handũ haku ha kũhurũka, Wee na ithandũkũ rĩa ũhoti waku. Athĩnjĩri-Ngai aku, Wee Jehova Ngai, marohumbwo ũhonokio, nao atheru aku marokenera wega waku.

⁴² Wee Jehova Ngai, ndũgatanganĩrie ũrĩa waku mũitĩrĩrie maguta. Ririkana wendo ũrĩa mũnene werĩire Daudi ndungata yaku.”

7

Kwamũrwo kwa Hekarũ

¹ Na rĩrĩ, Solomoni aarĩkia kũhooya-rĩ, mwaki ũkiuma igũrũ ũgĩcina iruta rĩa njino na magongona, naguo riiri wa Jehova ũkĩiyũra hekarũ. ² Nao athĩnjĩri-Ngai matingĩahotire gũtoonya hekarũ ya Jehova tondũ riiri wa Jehova nĩwaiyũrĩte kuo. ³ Na rĩrĩa andũ a Isiraeli othe moonire mwaki ũkiuma na igũrũ, na riiri wa Jehova ũrĩ igũrũ rĩa hekarũ, magĩturia maru hau haarĩtwo mahiga, maturumithĩtie mothiũ mao thĩ, makĩhooya Jehova na makĩmũcookeria ngaatho, makiugaga atĩrĩ, “Jehova nĩ mwega;

wendo wake ũtũũraga nginya tene.”

⁴ Ningĩ mũthamaki na andũ othe makĩruta magongona marĩ mbere ya Jehova. ⁵ Nake Mũthamaki Solomoni akĩruta igongona rĩa ng’ombe 22,000 na rĩa ng’onde na mbũri 120,000. Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki na andũ othe makĩamũra hekarũ ya Ngai. ⁶ Athĩnjĩri-Ngai makĩhaarĩria kũruta wĩra wao, o nao Alawii makĩrũgama marĩ na indo cia Jehova cia ũini, iria Daudi aathondekete cia kũgoocaga Jehova nacio, nĩ iria aahũthagĩra agĩcookia ngaatho, akoigaga atĩrĩ, “Wendo wake ũtũũraga nginya tene.” Athĩnjĩri-Ngai makĩhuha tũrumbeta twao mang’ethanĩire na Alawii, nao andũ a Isiraeli othe nĩmarũgamĩte.

⁷ Nake Solomoni akĩamũra kũu gatagatĩ ka nja, hau mbere ya hekarũ ya Jehova, na hau nĩho aarutĩire magongona ma njino na maguta na magongona ma ũiguano, tondũ kĩgongona gĩa gĩcango kĩrĩa aathondekete gĩtingĩahotire kũiganĩra maruta ma njino, na maruta ma mũtu, na ma maguta.

⁸ Nĩ ũndũ ũcio Solomoni agĩkũngũra gĩathĩ kũu mĩthenya mũgwanja, hamwe na andũ a Isiraeli othe, nakĩo kĩarĩ kũũgano kĩnene mũno kĩa andũ moimĩte Lebo-Hamathu nginya o Karũũ-inĩ ka Misiri. ⁹ Mũthenya wa ĩnana makĩgĩa na kũũgano nĩ ũndũ nĩmarĩkĩtie gũkũngũra Kwamũrwo gwa kĩgongona mĩthenya mũgwanja, na magĩkũngũra gĩathĩ mĩthenya ĩngĩ mũgwanja. ¹⁰ Mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ wa mweri wa mũgwanja, Solomoni akĩra andũ mainũke, nao makĩinũka maiyũrĩtwo nĩ gĩkeno, na ngoro ciao igacanjamũka nĩ ũndũ wa maündũ mega marĩa Jehova eekĩire Daudi na Solomoni, na andũ ake a Isiraeli.

¹¹ Rĩrĩa Solomoni aarĩkirie gwaka hekarũ ya Jehova na nyũmba ya ũthamaki, na aarĩkia gwĩka ũrĩa wothe eeciirĩtie gwĩka hekarũ-inĩ ya Jehova o na nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki-rĩ, ¹² Jehova akĩmuumĩrĩra ũtukũ, akĩmwĩra atĩrĩ:

“Nĩnjiguĩte ihooya rĩaku, na nĩthuurĩte handũ haha hatuĩke hekarũ yakwa ya kũrutagĩrwo magongona.

¹³ “Rĩrĩa ingĩhinga igũrũ nayo mbura yaage kuura, kana njathe ngigĩ cianange bũrũri kana ndũme mũthiro kũrĩ andũ akwa, ¹⁴ andũ acio akwa, o acio metanĩtio na rĩitwa rĩakwa, mangĩkenyihia na maahooe, na marongorie ũthiũ wakwa, na matigane na njĩra ciao cia waganu, hĩndĩ iyo nĩngamaigua ndĩ o igũrũ, na nĩngamarekera mehia mao na honie bũrũri wao. ¹⁵ Na rĩrĩ, maitho makwa nĩmekũhingũka, namo matũ makwa maigue mahooya marĩa mahooeirwo handũ haha. ¹⁶ Nĩthuurĩte na ngaamũra hekarũ ĩno nĩgeetha Rĩitwa rĩakwa rĩtũũre kuo nginya tene. Maitho makwa na ngoro yakwa igũtũũra kuo hĩndĩ ciothe.

¹⁷ “Na ha ũhoro waku, ũngĩthiia na mũthiĩre ĩrĩa yagĩrĩire o ta ũrĩa thoguo Daudi aathiiaga, na wĩkage maündũ mothe marĩa ngwathĩte, na ũmenyagĩrĩre kĩrĩa kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo na mawatho makwa-rĩ, ¹⁸ nĩngahaanda gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene, o ta ũrĩa ndarĩkanĩire na thoguo Daudi rĩrĩa ndamwĩire atĩrĩ, ‘Wee ndũkaaga mũndũ wa gũthamakĩra Isiraeli.’

¹⁹ “No rĩrĩ, ũngĩkahutatĩra na ũtiganĩrie kĩrĩa kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na maathani marĩa ngũheete, na ũthiĩ gũtungatĩra ngai ingĩ na gũcihooya-rĩ, ²⁰ hĩndĩ iyo nĩngamunya Isiraeli kuuma bũrũri wakwa, ũrĩa ndĩmaheete, na ndiganĩrie hekarũ ĩno nyamũrĩte ĩtanio na Rĩitwa rĩakwa. Ngaamĩtua o kĩndũ gĩa kuunagwo thimo na gĩa gũthekererwo nĩ andũ othe. ²¹ O na gũtuĩka hekarũ ĩno nĩguo ĩrĩ nene, arĩa othe makaahĩtũkagĩra ho nĩmakamaka na moige atĩrĩ, ‘Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte Jehova eke bũrũri ũyũ na hekarũ ĩno ũndũ ta ũyũ?’ ²² Andũ nĩmagacookia moige, atĩrĩ, ‘Nĩ tondũ nĩmatiganĩrie Jehova, o we Ngai wa maithe mao, ũrĩa wamarutire bũrũri wa Misiri, na makĩhĩmbĩria ngai ingĩ, magĩcihooya na magĩcitungatĩra, nĩkĩo amarehithĩrie mwanangĩko ũyũ wothe.’”

8

Maündũ Marĩa Mangĩ Solomoni Eekire

¹ Thuutha wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ, ihinda rĩrĩa Solomoni aahũthĩrĩre gwaka hekarũ ya Jehova o na nyũmba yake ya ũthamaki-rĩ, ² Solomoni nĩakire rĩngĩ matũũra marĩa aaheetwo nĩ Hiram, na akĩmahe andũ a Isiraeli matũũre thĩĩnĩ wamo. ³ Solomoni agĩcooka agĩthiĩ Hamathu-Zoba na akĩrĩtaha. ⁴ Nĩngĩ agĩcooka agĩaka Tadimori kũu werũ-inĩ na matũũra manene mothe marĩa aakĩte kũu Hamathu ma kũigwo indo. ⁵ Nĩakire Bethi-Horoni ya Mwena wa Igũrũ, na Bethi-Horoni ya Mwena wa Mũhuro rĩngĩ,* marĩ matũũra manene mairige, marĩ na thingo, na ihingo, na mĩgĩko ya igeri, ⁶ o ũndũ ũmwe na Baalathu, na matũũra make mothe manene ma kũiga indo, na matũũra make mothe manene ma ngaari cia mbaara na mbarathi ciake, na agĩaka kĩrĩa gĩothe eerĩrĩrie kũu Jerusalemu, na Lebanoni, o na kũndũ guothe bũrũri-inĩ ũrĩa aathanaga.

⁷ Andũ othe arĩa maatigaire kuuma kũrĩ Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi (nao andũ acio matiarĩ Aisiraeli), ⁸ ũguo nĩ kuuga atĩ, njiaro ciao iria ciatigarĩte bũrũri-inĩ, iria andũ a Isiraeli mataaninĩte, acio nĩo maandĩkithirio nĩ Solomoni matuĩke ngombo ciake cia kũrutithio wĩra na hinya, na noguo gũtũire nginya ũmũthĩ. ⁹ No Solomoni ndaatũire andũ a Isiraeli ngombo cia wĩra wake; acio nĩo maarĩ andũ ake a kũrũa mbaara, o na aathi a anene ake, na aathi a ngaari ciake cia ita, na atwari a ngaari icio. ¹⁰ O na nĩngĩ no-o maarĩ atongoria anene a Mũthamaki Solomoni, maarĩ anene 250 a kũrũgamĩrĩra andũ acio.

¹¹ Solomoni akĩruta mwarĩ wa Firaũni kuuma Itũũra Inene rĩa Daudi, akĩmũrehe nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa aamwakĩire, tondũ oigire atĩrĩ, “Mũtumia wakwa ndangĩtũũra nyũmba ya Mũthamaki Daudi, mũthamaki wa Isiraeli, nĩgũkorwo kũndũ kũrĩa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩtoonyete nĩ gũtheru.”

* 8:5 Bethi-Horoni ya Rũgongo na Bethi-Horoni ya Mũhuro maarĩ matũũra meerĩ, na maarĩ njĩra-inĩ ya gũthiĩ Jerusalemu.

¹² Igũrũ rĩa kīgongona kĩa Jehova kĩa Solomoni aakĩte mbere ya gĩthaku, hau nĩho Solomoni arutĩre Jehova maruta ma njino, ¹³ O ta ũrĩa maabataranĩtie kũrutwo o mũthenya nĩ ũndũ wa maruta marĩa Musa aathanĩte ma Thabatũ, na ma Tũrũgamo twa Mweri, na ma ciathĩ ithatũ cia o mwaka, nĩcio Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũĩmbia, na Gĩathĩ gĩa Ciumia, na Gĩathĩ gĩa Ithũnũ. ¹⁴ Kũrũmanĩrĩra na wathani ũrĩa watuĩtwo nĩ ithe Daudi, nĩamũrire ikundi cia athĩnjĩri-Ngai nĩ ũndũ wa mawĩra mao, o na Alawii nĩguo matongoragie hĩndĩ ya kũgooca na ningĩ mateithagĩrĩrie athĩnjĩri-Ngai kũringana na mabataro ma o mũthenya. Ningĩ nĩamũrire ikundi cia arangĩri a ihingo marangagĩre ihingo mwanya mwanya, tondũ ũguo nĩguo Daudi, mũndũ wa Ngai, aathanĩte. ¹⁵ Nao matiatigire kũrũmĩrĩra watho ũrĩa mũthamaki aathĩte athĩnjĩri-Ngai kana Alawii ũndũ-inĩ o wotho hamwe na ũmenyereri wa igĩina.

¹⁶ Wĩra wa Solomoni wotho nĩwahingirio kuuma mũthenya ũrĩa mũthingi wa hekarũ ya Jehova wakirwo nginya ĩkĩrĩka. Nĩ ũndũ ũcio hekarũ ya Jehova ĩkĩrĩkio gwakwo.

¹⁷ Ningĩ Solomoni agĩthĩ Ezioni-Geberi na Elathu hũgũrũrũ-inĩ cia Edomu. ¹⁸ Nake Hiram akĩmũtũmĩra marikabu irũgamĩrĩrwo nĩ anene ake, andũ arĩa mooĩ ũhoru wa iria. Andũ acio, hamwe na andũ a Solomoni magĩtwarithia marikabu nginya Ofiri na magĩcooka makĩrehe taranda 450[†] cia thahabu, iria maatwarĩre Mũthamaki Solomoni.

9

Mũthamaki Mũndũ-wa-nja wa Sheba Gũceerera Solomoni

¹ Rĩrĩa mũthamaki-mũndũ-wa-nja wa Sheba aigũire ngumo ya Solomoni, agĩũka Jerusalemu kũmũgeria na ciũria nditũ. Agĩkinya arĩ na mũtongoro mũnene ma, wa ngamĩra ikuuĩte mahuti marĩa manungi wega, na thahabu nyingĩ mũno, na tũhiga twa goro, agĩthĩ harĩ Solomoni, akĩaria nake maündũ mothe marĩa maarĩ meciiria-inĩ make. ² Nake Solomoni agĩcookia ciũria ciake ciothe; gũtirĩ ũndũ o na ũmwe aaremĩrwo nĩkũmũtaarĩria. ³ Rĩrĩa mũthamaki-mũndũ-wa-nja ũcio wa Sheba onire ũũgĩ wa Solomoni, o na nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa aakĩte, ⁴ na irio iria ciarĩ metha-inĩ yake, na ũrĩa anene ake maikaraga metha-inĩ, na ũrĩa ndungata iria ciatungataga ciehumĩte, na ũrĩa akuui ikombe mehumbĩte nguo ndaaya, na maruta ma njino marĩa aarutagĩra hekarũ-inĩ ya Jehova, agĩkĩgega mũno.

⁵ Akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ũhoru ũrĩa ndaigũire ndĩ o bũrũri-inĩ wakwa ũkonĩ maündũ marĩa wĩkĩte o na ũũgĩ waku nĩ ma ma. ⁶ No ndietĩkirie ũrĩa moigaga nginya rĩrĩa ndĩrokire na ndĩreyonera na maitho makwa nĩ mwene. Ti-itherũ, ũrĩa ndeerirwo o na ti nuthu ya ũnene wa ũũgĩ waku; nĩũkĩrĩte mũno makĩria ũhoru ũrĩa ndaigũite. ⁷ Kaĩ gũkena nĩ andũ aku-ĩ! Ningĩ gũkena nĩ anene aku arĩa marũgamaga mbere yaku hĩndĩ ciothe makaiguaga ũũgĩ waku! ⁸ Jehova Ngai waku arogocwo, ũrĩa ũkenetio nĩwe, na agagũikarĩria gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ũnene ũrĩ mũthamaki wa gũthamaka nĩ ũndũ wa Jehova Ngai waku. Tondũ wa ũrĩa Ngai waku endete Isiraeli, na akeerĩrĩria kũmanyĩtĩrĩra nginya tene-rĩ, nĩagũtuĩte mũthamaki ũmathamakagĩre, nĩgeetha ũtũũrie kĩhooto na ũthingu.”

⁹ Ningĩ akĩhe mũthamaki taranda 120^{*} cia thahabu, na mahuti marĩa manungi wega maingĩ mũno na tũhiga twa goro. Gũtiakoretwo mahuti manungi wega ta macio mũthamaki-mũndũ-wa-nja ũcio wa Sheba aaheire Mũthamaki Solomoni.

¹⁰ (Nao andũ a Hiram na andũ a Solomoni nĩmarehire thahabu kuuma Ofiri; o na nĩmarehire mĩtĩ ya mĩthandari na tũhiga twa goro. ¹¹ Mũthamaki aahũthĩrĩre mĩthandari ĩyo gwaka ngathĩ cia hekarũ ya Jehova o na cia nyũmba ya ũthamaki, na gũthondekera aini inanda cia mũgeeto o na cia kĩnũbi cia kũhũrwo. Gũtiarĩ indo ta icio cionetwo Juda mbere ĩyo.)

¹² Mũthamaki Solomoni nĩaheire mũthamaki-mũndũ-wa-nja wa Sheba kĩa gĩothe eerĩrĩrie na kĩa eetirie; akĩmũhe indo makĩria ma iria we aamũreheire. Mũthamaki mũndũ-wa-nja ũcio akiumagara hamwe na ndungata ciake, agĩcooka bũrũri wake mwene.

Rĩri wa Solomoni

[†] 8:18 nĩ ta tani 17   ^{*} 9:9 nĩ ta tani inya na nuthu (4.5)

¹³ Ūritũ wa thahabu ĩrĩa Solomoni aamũkagĩra o mwaka warĩ wa taranda 666,[†] ¹⁴ ĩtataranĩirio na igooti rĩrĩa rĩarehagwo nĩ athũgũri na onjorithia. Ningĩ athamaki othe a Arabia na abarũthi a bũrũri nĩmarehagĩra Solomoni thahabu na betha.

¹⁵ Mũthamaki Solomoni agĩthondeka ngo nene 200 cia thahabu hũũre; o ĩmwe yathondeketwo na ūritũ wa beka 600[‡] cia thahabu. ¹⁶ Ningĩ agĩthondeka ngo 300 cia thahabu hũũre, o ĩmwe yathondeketwo na thahabu ya ūritũ wa beka 300.[§] Mũthamaki agĩciiga Nyũmba ya Ūthamaki ĩrĩa yetagwo Mũtitũ wa Lebanoni.

¹⁷ Ningĩ mũthamaki agĩthondeka gĩtĩ kĩnene kĩa ūthamaki kĩgemetio mwena wa na thĩinĩ na mĩguongo, na mwena wa na nja gĩkagemio na thahabu therie. ¹⁸ Gĩtĩ kũu kĩa ūnene kĩarĩ na ngathĩ ya makinya matandatũ, na gaturwa ga thahabu ga gũkinyithia magũrũ kanyitithanĩtio nakĩo. Mĩena-inĩ yeerĩ ya gĩtĩ kũu yarĩ na handũ ha kũigĩrĩra moko, na nĩ haarĩ na mĩhiano ya mĩrũũthi ĩrũgamĩte mĩena-inĩ yeerĩ ya moko macio. ¹⁹ Mĩhiano ikũmi na ĩrĩ ya mĩrũũthi yarũgamĩtio ngathĩ-inĩ ĩyo ya makinya matandatũ, narĩo o ikinya rĩa ngathĩ rĩarĩ na mũhiano wa mũrũũthi o mwena. Gũtiarĩ gĩtĩ kĩngĩ ta kũu gĩathondeketwo mbere ĩyo ūthamaki-inĩ ũngĩ o wothe. ²⁰ Indo ciothe iria Mũthamaki Solomoni aanyuuagĩra ciarĩ cia thahabu, na indo ciothe cia nyũmba iria ciarĩ Nyũmba ya Ūthamaki ĩrĩa yetagwo Mũtitũ wa Lebanoni ciarĩ cia thahabu therie. Gũtiarĩ kĩndũ gĩathondeketwo na betha, nĩgũkorwo betha yatuagwo kĩndũ gĩtarĩ bata mũno matukũ-inĩ macio ma Solomoni. ²¹ Mũthamaki aarĩ na marikabu nyingĩ cia wonjoria iria ciarũgamagĩrĩrwo nĩ andũ a Hiram. Ciacookaga o riita rĩmwe thĩinĩ wa mĩaka ĩtatũ, ikuuĩte thahabu, na betha, na mĩguongo, na ngĩma, na nũgũ.

²² Mũthamaki Solomoni aarĩ na ūtonga na ũũgĩ mũingĩ gũkĩra athamaki arĩa angĩ othe a thĩ. ²³ Athamaki othe a thĩ nĩmacaragia ūrĩa mangĩona Solomoni nĩguo maigue ũũgĩ ūrĩa Ngai eekĩrĩte ngoro-inĩ yake. ²⁴ Andũ arĩa mookaga kũmuona mwaka o mwaka nĩmamũrehagĩra iheo, nacio nĩ indo cia betha na thahabu, na nguo ndaaya, na indo cia mbaara, na mahuti manungi wega, na mbarathi na nyũmbũ.

²⁵ Solomoni aarĩ na nyũmba 4,000 cia mbarathi na ngaari cia ita, na mbarathi 12,000 iria ciaigĩtwo matũũra-inĩ manene ma ngaari cia ita, na akaiga iria ingĩ hakuhĩ nake kũu Jerusalemu. ²⁶ Nake nĩathaga athamaki othe kuuma Rũũ rwa Farati nginya bũrũri wa Afilisti, o nginya mũhaka-inĩ wa bũrũri wa Misiri. ²⁷ Mũthamaki nĩatũmire betha cingĩhe Jerusalemu o ta mahiga, nayo mĩtarakwa yarĩ mũingĩ o ta mĩtĩ ya mĩkũyũ ĩrĩa ĩrĩ magũrũ-inĩ ma ĩrĩma. ²⁸ Mbarathi cia Solomoni ciarehetwo kuuma bũrũri wa Misiri, na kuuma mabũrũri marĩa mangĩ mothe.

Gĩkuũ gĩa Solomoni

²⁹ Maündũ marĩa mangĩ makonĩ wathani wa Solomoni, kuuma o kĩambĩrĩria nginya kĩrĩkĩro-rĩ, githĩ matiandĩkitwo maandĩko-inĩ ma Nathani ūrĩa mũnabii, na ūrathi-inĩ wa Ahija ūrĩa Mũshiloni, na cioneki-inĩ cia Ido ūrĩa wonaga maündũ makonĩ Jeroboamu mũrũ wa Nebatĩ? ³⁰ Solomoni aathamakĩire Isiraeli rĩothe arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩna. ³¹ Agĩcooka akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo itũũra inene rĩa ithe Daudi. Nake mũriũ Rehoboamu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

10

Andũ a Isiraeli Kũremera Rehoboamu

¹ Rehoboamu nĩathiire Shekemu, nĩgũkorwo andũ a Isiraeli othe nĩmathiĩte kuo makamũtue mũthamaki. ² Rĩrĩa Jeroboamu mũrũ wa Nebatĩ aagũire ũhoro ũcio (tondũ aarĩ bũrũri wa Misiri, kũrĩa oorĩre eherere Mũthamaki Solomoni), akiuma kũu Misiri, akĩnũka. ³ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũmanĩra Jeroboamu, nake Jeroboamu hamwe na Isiraeli rĩothe magĩthĩĩ kũrĩ Rehoboamu, makĩmwĩra atĩrĩ: ⁴ “Thoguo nĩatũigĩrĩire icooki ĩritũ, no rĩu tũhũthĩrie wĩra ũcio mũritũ na icooki rĩu ĩritũ rĩrĩa atũigĩrĩire na nĩtũrĩgũtungatagĩra.”

⁵ Rehoboamu akĩmacookeria atĩrĩ, “Thĩĩ mũgaacooka kũrĩ nĩ thuutha wa mĩthenya ĩtatũ.” Nĩ ũndũ ũcio andũ acio magĩthĩĩ.

[†] 9:13 nĩ ta tani 25   [‡] 9:15 nĩ ta kilo ithatũ na nuthu (3.5)   [§] 9:16 nĩ ta kilo ĩmwe na robo ithatũ (1:75)

⁶ Thuutha ũcio Mũthamaki Rehoboamu akĩhooya kĩa kĩa kĩa athuuri aĩa maatungatagĩa ithe Solomoni rĩa aarĩ muoyo. Akĩmooria atĩrĩ, “Mũngĩndaara atĩa nĩguo njookerie andũ acio ũhoru?”

⁷ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũngĩtuĩka mũtaana kĩa andũ acio, na ũmakenie, na ũmacookerie na njĩra njagĩrĩru-rĩ, megũtũura maarĩ ndungata ciaku hĩndĩ ciothe.”

⁸ No Rehoboamu akĩregana na ũtaaro ũrĩa athuuri maamũheire, na akĩhooya kĩa kĩa kĩa kuuma kĩa aanake a riika rĩaake aĩa maamũtungatagĩa. ⁹ Nake akĩmooria atĩrĩ, “Inyũ mũngĩndaara atĩa? Andũ acio maranjĩra ũũ, ‘Tũhũthĩrie icooki rĩa thoguo aatũgĩrĩre.’ Tũngĩmacookeria atĩa?”

¹⁰ Aanake acio a riika rĩaake makĩmũcookeria atĩrĩ, “Cookeria andũ acio makwĩrĩte atĩrĩ, ‘Thoguo nĩatũgagĩrĩra icooki iritũ, no wee tũhũthĩrie icooki rĩu,’ ũmeere atĩrĩ, ‘Kaara gakwa ka mũira nĩ gatungu gũkĩa njohero ya baba. ¹¹ Baba aamũgĩrĩre icooki iritũ, no nĩ nĩngũrĩritũhia makĩria. Baba aamũhũũraga na iboko, no nĩ ndĩrĩmũhũũraga na tũng’aurũ.’”

¹² Thuutha wa mĩthenya itatũ Jeroboamu na andũ a Isiraeli othe magĩcooka kĩa Rehoboamu, o ta ũrĩa mũthamaki oigĩte, “Nĩmũgacooka kĩa nĩ thuutha wa mĩthenya itatũ.” ¹³ Nake mũthamaki akĩmacookeria ehĩte mũno. Akĩregana na ũtaaro ũrĩa aaheetwo nĩ athuuri, ¹⁴ akĩrũmĩrĩa ũtaaro wa aanake, akiuga atĩrĩ, “Baba nĩamũritũhĩrie icooki, no nĩ nĩngũrĩritũhia makĩria. Baba aamũhũũraga na iboko, no nĩ ndĩrĩmũhũũraga na tũng’aurũ.” ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki ndaigana gũthikĩrĩa andũ acio, tondũ maündũ macio meekĩire moimĩte kĩa Ngai, nĩguo kiugo kĩhingio kĩa Jehova eerire Jeroboamu mũrũ wa Nebati na kanua ka Ahija ũrĩa Mũshiloni.

¹⁶ Rĩa andũ a Isiraeli othe moonire atĩ mũthamaki ũcio nĩarega kũmathikĩrĩa, magĩcookeria mũthamaki atĩrĩ:

“Tũrĩ na igai rĩrĩkũ harĩ Daudi,

na nĩ gĩcunji kĩrĩkũ tũrĩ nakĩo harĩ mũrũ wa Jesii?

Cooka hema-inĩ ciaku, wee Isiraeli!

Wee Daudi-rĩ, menyerera nyũmba yaku wee mwenel!”

Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli othe makĩinũka. ¹⁷ No andũ a Isiraeli aĩa maatũũraga matũũra-inĩ ma Juda-rĩ, Rehoboamu agĩthĩ na mbere kũmathamakĩa.

¹⁸ Mũthamaki Rehoboamu agĩtũma Adoniramu ũrĩa warĩ mũrũgamĩrĩri wa andũ aĩa maarutithagĩo wĩa na hinya; no andũ a Isiraeli makĩmũhũũra na mahiga nyuguto, agĩkua. No rĩrĩ, Mũthamaki Rehoboamu nĩetharire, akĩhaica ngaari yake ya ita, akĩũrĩa Jerusalemu. ¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makoretwo maremeire nyũmba ya Daudi nginya ũmũthĩ.

11

¹ Rĩa Rehoboamu aakinyire Jerusalemu, akĩũngania andũ a kuuma nyũmba ya Juda na Benjamini, andũ a kũrĩa mbaara 180,000, nĩgeetha makarũe na Isiraeli, nĩguo macookerie Rehoboamu ũthamaki.

² No rĩrĩ, kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Shemaia mũndũ wa Ngai, akĩrwo atĩrĩ, ³ “Thĩ wĩre Rehoboamu mũrũ wa Solomoni mũthamaki wa Juda, na wĩre andũ a Isiraeli othe kũu Juda na Benjamini atĩrĩ, ⁴ ‘Jehova ekuuga ũũ: Tigai kwambata mũkahũũrane na ariũ a ithe wanyu. O mũndũ wothe wanyu nĩacooke mũciĩ, nĩgũkorwo nĩ nĩ njĩkĩte ũndũ ũyũ.’” Nĩ ũndũ ũcio magĩathĩkĩa ciugo cia Jehova na magĩtiganĩria ũhoru wa gũthĩ kũhithũkĩa Jeroboamu.

Rehoboamu Kũirigĩra Juda

⁵ Rehoboamu agĩtũura Jerusalemu na agĩaka matũũra ma ũgitĩri kũu Juda, namo nĩ maya: ⁶ Bethlehemu, na Etamu, na Tekoa, ⁷ na Bethi-Zuru, na Soko, na Adulamu, ⁸ na Gathu, na Maresha, na Zifu, ⁹ na Adoraimu, na Lakishi, na Azeka, ¹⁰ na Zora, na Aijaloni, na Hebironi. Maya maarĩ matũũra manene mairigĩrwo na thingo cia hinya kũu Juda na Benjamini. ¹¹ Agĩkĩra ũgitĩri wamo hinya na akĩga anene a mbũtũ cia mbaara kuo, o hamwe na mĩthiithũ ya irio, na maguta ma mĩtamaĩyũ, na ndĩbei. ¹² Nĩagire ngo na matimũ matũũra-inĩ macio manene, na agĩtũma magĩe hinya mũno. Nĩ ũndũ ũcio Juda na Benjamini gũgĩtuĩka gwake.

¹³ Nao athĩnjĩri-Ngai na Alawii kuuma ng’ongo ciao ciothe kũu Isiraeli guothe maarĩ mwena wake. ¹⁴ Nĩgũkorwo Alawii nĩmatiganĩrie ũrĩthio wao na indo ciothe, magĩũka Juda na Jerusalemu, nĩgũkorwo Jeroboamu na ariũ ake nĩmamagiririe kũruta wĩa ta athĩnjĩri-Ngai a Jehova. ¹⁵ Nake agĩthuura athĩnjĩri-ngai ake mwene nĩ ũndũ wa kũndũ kũria gũtũũgĩru, na nĩ ũndũ wa kũrutĩra

2 Maündũ ma Matukũ ma Tene 11:164792 Maündũ ma Matukũ ma Tene 12:15

magongona mĩhianano ya mbũri na ya njaũ ãrĩa aathondekete. ¹⁶ Andũ othe a kuuma kũrĩ o mũhĩrĩga wa Isiraeli arĩa maahaarĩrie ngoro ciao kũmaatha Jehova, Ngai wa Isiraeli, magĩkĩrũmĩrĩra Alawii nginya Jerusalemu makarutĩre Jehova Ngai wa maithe mao magongona. ¹⁷ Makĩongerera ũthamaki wa Juda hinya na makĩnyiitĩrĩra Rehoboamu mũrũ wa Solomoni handũ ha mĩaka itatũ, na ihinda rĩu nĩmathiiga na mĩthiire ya Daudi na ya Solomoni.

Nyũmba ya Rehoboamu

¹⁸ Nake Rehoboamu nĩahikirie Mahalathu, ũrĩa warĩ mwarĩ wa mũriũ wa Daudi wetagwo Jerimothu na wa Abihaili mwarĩ wa mũrũ wa Jesii wetagwo Eliabu. ¹⁹ Nake akĩmũciarĩra aanake aya: Jeushu, na Shemaria, na Zahamu. ²⁰ Ningĩ akĩhikia Maaka mwarĩ wa Abisalomu, ũrĩa wamũciarĩre Abija, na Atai, na Ziza na Shelomithu. ²¹ Rehoboamu nĩendire Maaka mwarĩ wa Abisalomu gũkĩra atumia arĩa angĩ othe na gũkĩra thuriya ciake ciothe. Atumia ake othe maarĩ 18 na thuriya 60, ciana cia aanake 28, na cia airĩtu 60.

²² Rehoboamu nĩathuurire Abija mũrũ wa Maaka atuĩke mũriũ mũnene wa ariũ a ithe acio angĩ nĩgeetha akaamũtua mũthamaki. ²³ Nĩatũmĩrĩre ũũgĩ, akĩhurunjĩra ariũ ake amwe ng'ongo-inĩ ciothe cia Juda na Benjamini, na akĩmahurunjĩra matũũra-inĩ mothe manene marĩa maarĩ mairigĩre. Nĩamaheire mĩthiithũ mĩiganu, na akĩmacarĩria o mũndũ atumia aingĩ.

12

Shishaka Gũtharĩkĩra Jerusalemu

¹ Thuutha wa Rehoboamu kwĩhaanda ta mũthamaki na gũkorwo agĩte na hinya, we hamwe na Isiraeli yothe nĩmatiganĩrie watho wa Jehova. ² Tondũ wa gũkorwo matarĩ ehokeku harĩ Jehova, Shishaka mũthamaki wa Misiri nĩatharĩkĩre Jerusalemu mwaka wa gatano wa Mũthamaki Rehoboamu. ³ Aarĩ na ngaari cia mbaara 1,200 na andũ arĩa mathiiga mahaicĩte mbarathi 60,000, na thigari itangĩtarĩka cia kuuma Alubi, na Asukii, na Akushi arĩa mookĩte nake kuuma Misiri, ⁴ agĩtaha matũũra manene marĩa maarĩ mairigĩre ma Juda na agĩthiĩ nginya Jerusalemu.

⁵ Nake mũnabii Shemaia agĩũka kũrĩ Rehoboamu o na kũrĩ atongoria a Juda arĩa moonganĩte kũu Jerusalemu nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra Shishaka, akĩmeera atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩmũndiganĩrie; na nĩ ũndũ ũcio, o na nĩ ngũmũtiganĩria moko-inĩ ma Shishaka.’”

⁶ Atongoria a Isiraeli hamwe na mũthamaki makĩnyiiahia, makiuga atĩrĩ, “Jehova nĩ wa kĩhooito.”

⁷ Rĩrĩa Jehova onire atĩ nĩmenyihĩtie-rĩ, ndũmĩrĩri ĩno ya Jehova ĩgĩkinyĩra Shemaia akĩrwo atĩrĩ: “Kuona atĩ nĩmenyihĩtie-rĩ, ndikũmananga no nĩngũmahonokia o narua. Mang'ũrĩ makwa matigũitĩrĩrio Jerusalemu na kũhũthĩra guoko gwa Shishaka. ⁸ No rĩrĩ, megũtuĩka ndungata ciake, nĩgeetha mamenye ũtiganu wa kũndungatĩra na gũtungatĩra athamaki a mabũrũri ma kũngĩ.”

⁹ Rĩrĩa Shishaka mũthamaki wa Misiri aatharĩkĩre Jerusalemu-rĩ, agĩkuua igĩĩna cia hekarũ ya Jehova na igĩĩna cia nyũmba ya ũthamaki. Aakuire indo ciothe, o hamwe na ngo cia thahabu iria Solomoni aathondekithĩtie. ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Rehoboamu agĩthondeka ngo cia gĩcango handũ ha icio cia mbere, agĩcinengera anene a arangĩri arĩa maaikaraga itoonyero-inĩ rĩa nyũmba ya ũthamaki. ¹¹ Rĩrĩa rĩothe mũthamaki aathiiaga hekarũ ya Jehova-rĩ, arangĩri acio maathiiaga hamwe nake makuĩte ngo icio, na thuutha wa ũguo magacicookia nyũmba-inĩ ya arangĩri.

¹² Tondũ Rehoboamu nĩenyihirie, Jehova nĩamwehereirie marakara make, na ndaigana kũmũniina o biũ. Ti-itherũ nĩ kwarĩ na maündũ mamwe mega kũu Juda.

¹³ Mũthamaki Rehoboamu nĩhaandire wega kũu Jerusalemu na agĩthiĩ o na mbere arĩ mũthamaki. Aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩna na ũmwe rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na mũgwanja itũũra-inĩ inene rĩrĩa Jehova aathuurĩte kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli nĩgeetha Rĩitwa rĩake rĩtũũre kuo. Nyina etagwo Naama, na aarĩ Mũamoni. ¹⁴ Nĩekire maündũ mooru tondũ ndaatuĩte na ngoro yake kũrongooria Jehova.

¹⁵ Na ha ũhoru wa maündũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Rehoboamu kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia-rĩ, githĩ matiandĩkitwo maandĩko-inĩ ma Shemaia ũrĩa mũnabii, na ma Ido ũrĩa muoni-maündũ marĩa maarĩtie ũhoru wa njiarwa? Gwatũũraga mbaara gatagatĩ ka Rehoboamu na

Jeroboamu. ¹⁶ Rehoboamu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo o kũu Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Abija agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩaake.

13

Abija Mũthamaki wa Juda

¹ Mwaka wa ikũmi na ĩnana wa ũthamaki wa Jeroboamu nĩguo Abija aatuĩkire mũthamaki wa Juda, ² na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ĩtatũ. Nyina eetagwo Maaka mwarĩ wa Urieli wa Gíbea.

Nĩ kwarĩ mbaara gatagatĩ ka Abija na Jeroboamu. ³ Abija aathiire mbaara-inĩ arĩ na mbũtũ ya thigari irĩ ũhoti 400,000, nake Jeroboamu akĩara mbũtũ yake ya thigari irĩ ũhoti 800,000.

⁴ Abija akĩrũgama igũrũ rĩa Kĩrĩma kĩa Zemaraimu, bũrũri-inĩ ũrĩa wa irĩma wa Efiraimu, akiuga atĩrĩ, “Jeroboamu na Isiraeli inyuothe, ta thikĩrĩria! ⁵ Kaĩ mũtooĩ atĩ Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩaheanĩte ũthamaki wa Isiraeli moko-inĩ ma Daudi na njaro ciake nginya tene na ũndũ wa kĩrĩkanĩro gĩa cumbĩ? ⁶ No rĩrĩ, Jeroboamu mũrũ wa Nebati, ũmwe wa anene a Solomoni mũrũ wa Daudi, nĩaremeire mwathi wake. ⁷ Imũndũ imwe cia tũhũ nĩcionganire hamwe nake, na makĩregana na Rehoboamu mũrũ wa Solomoni rĩrĩa aarĩ mwĩthĩ na ataahotaga gũtua itua, na ndaarĩ na hinya wa kũmeetiiria.

⁸ “Na rĩrĩ, mwĩciirĩtie ũrĩa mũkũregana na ũthamaki wa Jehova, ũrĩa ũrĩ moko-inĩ ma njaro cia Daudi. Ti-itherũ mũrĩ mbũtũ nene ya ita, na mũrĩ na njaũ cia thahabu iria ciathondekirwo nĩ Jeroboamu ituĩke ngai cianyu. ⁹ No githĩ mũtiaingatare athĩnjĩri-Ngai a Jehova, arĩa maarĩ ariũ a Harũni, na Alawii, na mũgĩthuurĩra athĩnjĩri-ngai anyu kũmbe o ta ũrĩa andũ a mabũrũri marĩa mangĩ mekaga? ũrĩa wothe ũũkaga kwĩyamũra na gategwa na ndũrũme mũgwanja atuĩkaga mũthĩnjĩri-ngai wa indo itarĩ ngai.

¹⁰ “No ithuĩ-rĩ, Jehova nĩwe Ngai witũ, na tũtimũtiganĩirie. Athĩnjĩri-Ngai arĩa matungataga Jehova nĩ ariũ a Harũni, na mateithagĩrĩrio nĩ Alawii. ¹¹ O rũciinĩ na hwaĩ-inĩ nĩmarutagĩra Jehova maruta ma njino na ũbumba ũrĩa ũnungaga wega. Nĩmaigagĩrĩra mĩgate metha-inĩ ĩria theru, na makagwatia matawa marĩa maigĩrĩrwo mũtĩ-inĩ wa thahabu wamo o hwaĩ-inĩ. Ithuĩ nĩtũrũmĩtie maündũ marĩa Jehova Ngai witũ endaga. No inyuĩ nĩmũmũtiganĩirie. ¹² Ngai arĩ hamwe na ithuĩ; we nĩwe mũtongoria witũ. Athĩnjĩri-Ngai ake na tũrumbeta twao nĩo marĩgambia mũgambo wa mbaara ya kũmũũkĩrĩra inyuĩ. Andũ a Isiraeli, tigai kũrũa na Jehova, Ngai wa maithe manyu, nĩgũkorwo mũtingĩhootana.”

¹³ No rĩrĩ, Jeroboamu nĩatũmĩte ikundi cia thigari thuutha wao, nĩgeetha amatharĩkĩre arĩ na mbere ya Juda nao arĩa maamoheirie marĩ thuutha wao. ¹⁴ Juda nĩmehũgũrĩre na makĩona atĩ nĩmatharĩkĩrwo kuuma na mbere na kuuma na thuutha. Hĩndĩ ĩyo magĩkaĩra Jehova. Nao athĩnjĩri-Ngai makĩhuha tũrumbeta twao, ¹⁵ nao andũ a Juda makiugĩrĩria na mũgambo wa mbaara. Hĩndĩ ĩyo maanagĩrĩra na mũgambo wa mbaara, Ngai akĩharagania Jeroboamu na Isiraeli rĩothe mbere ya Abija na andũ a Juda. ¹⁶ Andũ a Isiraeli makĩũrĩra andũ a Juda, nake Ngai akĩmaneana moko-inĩ mao. ¹⁷ Abija na andũ ake makĩmahũũra mbaara nene, nginya andũ a Isiraeli 500,000 arĩa maarĩ ũhoti makĩũragwo. ¹⁸ Andũ a Isiraeli magĩtoorio mbaara-inĩ ĩyo; nao andũ a Juda magĩtuĩka atooria tondũ nĩmehokire Jehova, Ngai wa maithe mao.

¹⁹ Nake Abija akĩingatithia Jeroboamu na akĩmũtaha matũũra ma Betheli, na Jeshana, na Efuroni hamwe na tũtũũra tũrĩa twamathiũrũrũkĩirie. ²⁰ Jeroboamu ndaigana gũcooka kũgĩa na hinya rĩngĩ matukũ-inĩ ma Abija. Nake Jehova agĩkĩmũgũtha igũtha agĩkua.

²¹ No Abija agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na hinya. Akĩhikia atumia 14, na akĩgĩa na aanake 22 na airĩtu 16.

²² Maündũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Abija, marĩa eekire na ũrĩa oigire-rĩ, nĩmandikĩtwo ĩbuku-inĩ rĩa ũtaũranĩri rĩa mũnabii Ido.

14

¹ Nake Abija akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo kũu Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Asa agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩaake, na matukũ-inĩ make bũrũri ũgĩkara na thayũ mĩaka ikũmi.

Asa Mũthamaki wa Juda

² Nake Asa agĩka maündũ mega, na marĩa maagĩrĩre maithe-inĩ ma Jehova Ngai wake. ³ Akieheria magongona ma ngai cia mabũrũri ma kũngĩ, na kũndũ kũria gũtũũgĩru, na agĩthethera mahiga marĩa maamũre, na agĩtemenga itugĩ cia Ashera. ⁴ Nake agĩatha andũ a Juda marongorie Jehova, Ngai wa maithe mao, na maathĩkire mawatho na maathani make. ⁵ Ningĩ akieheria mahooero ma kũndũ kũria gũtũũgĩru, na igongona cia ũbumba matũũra-inĩ mothe ma Juda, naguo ũthamaki ũcio aathaga wa Juda ũgũikara na thayũ. ⁶ Nĩakire matũũra manene mairigĩre na thingo cia hinya ma Juda, nĩgũkorwo bũrũri warĩ na thayũ. Gũtirĩ mũndũ warĩ na mbaara nake mĩaka iyo, nĩgũkorwo Jehova nĩamũheete ũhurũko.

⁷ Nake akiĩra andũ a Juda atĩrĩ, “Nĩtwakei matũũra maya na twake thingo cia kũmathiũrũrũkĩria irĩ na mĩthiringo mĩraihi na igũrũ, na ihingo na mĩgĩko ya igeri. Bũrũri ũyũ no witũ, tondũ nĩtũrongoretie Jehova Ngai witũ; twamũrongoririe nake agĩtũhe ũhurũko na mĩena yothe.” Nĩ ũndũ ũcio magĩaka na makĩgaacĩra.

⁸ Asa aarĩ na mbũtũ ya thigari 300,000 iria cioimĩte Juda irĩ na ngo nene na matimũ, na ingĩ 280,000 iria cioimĩte Benjamini ikuuĩte ngo nini na mota. Ici ciothe ciarĩ thigari nyũmĩrũru cia kũrũa mbaara.

⁹ Zera ũrĩa Mũkushi agĩka kũmũũkĩrĩra arĩ na mbũtũ nene ya thigari na ngaari cia ita 300, nake agĩka agĩkinya Maresha. ¹⁰ Nake Asa akiumagara agĩthĩ kũmũtũnga, nao makĩarania mbaara yao kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Zefathu gũkuhĩ na Maresha.

¹¹ Hĩndĩ iyo Asa agĩkaĩra Jehova Ngai wake, akiuga atĩrĩ: “Jehova, gũtirĩ ũngĩ ũhaana tawe wa gũteithũra arĩa matarĩ hinya kuuma kũrĩ arĩa maarĩ hinya. Tũteithie, Wee Jehova Ngai witũ, nĩgũkorwo nĩwe twĩhokete, na nĩ thĩinĩ wa Rĩitwa rĩaku tuoka gũũkĩrĩra mbũtũ ĩno nene ũũ. Wee Jehova-rĩ, nĩwe Ngai witũ, ndũkareke mũndũ akũhoote.”

¹² Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩũraga Akushi o hau mbere ya Asa na mbere ya andũ a Juda. Nao Akushi makĩũra, ¹³ nake Asa na mbũtũ yake makĩmaingatithia, makĩmakinyia o nginya Gerari. Akushi aingĩ mũno makĩũragwo ũũ atĩ gũtirĩ watigirwo muoyo, makĩniinĩrwo o hau mbere ya Jehova o na mbere ya mbũtũ ciake. Andũ a Juda makĩinũkia indo nyingĩ iria maatahire. ¹⁴ Makĩananga tũtũũra tuothe tũrĩa twathiũrũrũkĩrie Gerari, nĩgũkorwo guoya wa Jehova nĩwanyitĩte andũ arĩa matũũraga kuo. Nao magĩtaha indo cia tũtũũra tũu tuothe nĩgũkorwo twarĩ na indo nyingĩ mũno cia gũtahwo. ¹⁵ O na ningĩ magĩtharĩkĩra kambĩ cia arĩithi na magĩtaha ndũũru cia ng’ondũ, na cia mbũri, na cia ngamĩra. Nao magĩcooka Jerusalemu.

15

Asa Kwagĩria Maündũ

¹ Na rĩrĩ, Roho wa Ngai nĩwaikũrũkĩire Azaria mũrũ wa Odedi. ² Nake akiumagara agatũnge Asa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩria, we Asa na andũ a Juda na andũ a Benjamini othe. Jehova arĩ hamwe na inyuĩ rĩria rĩothe mũrĩ hamwe nake. Mũngĩmũrongooria nĩmũrĩmuonaga, no mũngĩmũtiganĩria, o nake nĩakamũtiganĩria. ³ Na rĩrĩ, kwa ihinda iraaya Isiraeli matiarĩ na Ngai ũrĩa wa ma, na matiarĩ na mũthĩnjĩri-Ngai wa kũmaruta na matiarĩ na watho wa kũrũmĩrĩrwo. ⁴ No rĩrĩ, hĩndĩ ya mathĩina mao nĩmacookereire Jehova, Ngai wa Isiraeli, makĩmũrongooria na makĩmuona. ⁵ Matukũ-inĩ macio ũhoru wa kuumagara warĩ na ũgwati nĩgũkorwo atũũri othe a mabũrũri macio maarĩ thĩina-inĩ mũnene. ⁶ O rũrĩrĩ rwahehenjagwo nĩ rũrĩrĩ rũrĩa rũngĩ, na itũũra inene rĩkahehenjwo nĩ rĩrĩa rĩngĩ tondũ Ngai nĩamathĩinagia na thĩina wa mĩthemba yothe. ⁷ No ha ũhoru wanyu-rĩ, gĩai na hinya na mũtiganĩrĩre ũhoru ũcio, nĩgũkorwo nĩ mũkaarĩhwo wĩra ũrĩa mũrutaga.”

⁸ Rĩrĩa Asa aigũre ciugo icio na akĩigua ũrathi wa Azaria mũrũ wa Odedi ũrĩa mũnabii-rĩ, akĩyũmĩrĩria. Akieheria mĩhianano ĩrĩa mĩmeneku kuuma bũrũri wothe wa Juda na Benjamini, o na kuuma matũũra-inĩ marĩa aatahĩte kũu irĩma-inĩ cia Efiraimu. Agĩcookereria kĩgongona kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩ mbere ya gĩthaku kĩa hekarũ ya Jehova.

⁹ Ningĩ akĩũngania andũ othe a Juda na a Benjamini, hamwe na andũ a kuuma Efiraimu, na Manase, na Simeoni arĩa maatũũranagia nao, nĩgũkorwo aingĩ ao nĩmookĩte kũrĩ Asa moimĩte Isiraeli rĩrĩa moonire atĩ Jehova Ngai wake aarĩ hamwe nake.

¹⁰ Makĩũngana kũu Jerusalemu mweri wa ãtatũ wa mwaka wa ikũmi na ãtano wa ũthamaki wa Asa. ¹¹ Hĩndĩ ãyo makĩrutĩra Jehova igongona rĩa ng'ombe 700, na ng'ondũ na mbũri 7,000 cia iria maatahĩte magacooka nacio. ¹² Makĩgĩa kĩrĩkanĩro gĩa kũrongooragia Jehova, Ngai wa maithe mao, na ngoro ciao ciothe na mĩoyo yao yothe. ¹³ Andũ arĩa othe mangĩagire kũrongooria Jehova, Ngai wa Isiraeli-rĩ, makĩũragwo arĩ mũndũ mũnini kana arĩ mũnene, arĩ mũndũ mũrũme kana arĩ mũndũ-wa-nja. ¹⁴ Makĩhĩta mwĩhĩtwa he Jehova na mũgambo mũnene, o na makĩanagĩrĩra na makĩhuhaga tũrumbeta na macoro. ¹⁵ Andũ a Juda othe magĩkena nĩ ũndũ wa mwĩhĩtwa tondũ mawĩhĩtire na ngoro ciao ciothe. Makĩrongooria Ngai na kĩyo, na makĩmuona. Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmahe ũhurũko mĩena yothe.

¹⁶ Mũthamaki Asa agĩcooka akĩruta cũwe Maaka kuuma gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa mũthamaki-mũndũ-wa-nja, nĩ ũndũ nĩathondekithĩtie gĩtugĩ kĩa mũhianano ũrĩ magigi wa Ashera. Asa agĩtemenga gĩtugĩ kĩu, agĩkionanga na agĩgĩcinĩra Gĩtuamba-inĩ gĩa Kidironi. ¹⁷ O na gĩtuĩka ndeheririe kũndũ kũria gĩtũũgĩru kuuma Isiraeli-rĩ, ngoro ya Asa nĩamĩneanĩte biũ kũrĩ Jehova mĩtũũrĩre-inĩ wake wotho. ¹⁸ Nĩarehire hekarũ-inĩ ya Ngai betha na thahabu, na indo ciothe iria we na ithe maamũrĩte.

¹⁹ Gĩtiacookire kũgĩa mbaara rĩngĩ, o nginya mwaka wa mĩrongo ãtatũ na ãtano wa wathani wa Asa.

16

Mĩaka ya Mũthia ya Asa

¹ Na rĩrĩ, mwaka wa mĩrongo ãtatũ na ãtandatũ wa wathani wa Asa, Baasha mũthamaki wa Isiraeli nĩambatire akarũe na Juda, na akĩrigĩra Rama na rũthingo rwa hinya nĩguo arigĩrĩrie gũtikagĩe mũndũ ũkuuma kana atoonye bũrũri wa Asa mũthamaki wa Juda.

² Nake Asa akĩoya betha na thahabu kuuma igĩĩna-inĩ cia hekarũ ya Jehova o na kuuma nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki, na agĩcitũmĩra Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata ũrĩa wathamakaga Dameski. ³ Akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke hakorwo harĩ na kĩrĩko giitũ nawe o ta ũrĩa haarĩ kĩrĩko gatagatĩ ka baba na thoguo. Ta kĩone, nĩndagũtũmĩra betha na thahabu. Rĩu tharia kĩrĩko kĩanyu na Baasha, mũthamaki wa Isiraeli nĩguo atigane na nĩ.”

⁴ Beni-Hadadi agĩtĩkĩra ũhoru wa Mũthamaki Asa, agĩtũma anene a ikundi cia thigari ciake makahũũre matũũra ma Isiraeli. Nao magĩtooria Ijoni, na Dani, na Abeli-Maimu, na matũũra manene mothe marĩa maarĩ makũmbĩ ma kũu Nafitali. ⁵ Hĩndĩ ĩrĩa Baasha aigũire ũhoru ũcio, agĩtiga gwaka Rama na agĩtiganĩria wĩra wake. ⁶ Ningĩ Mũthamaki Asa akĩrehe andũ othe a Juda, nao magĩkuua mahiga na mbaũ kuuma Rama iria Baasha aatũmagĩra gwaka. Indo icio nĩcio Asa aatũmĩrĩre gwaka Geba na Mizipa.

⁷ Hĩndĩ ĩyo Hanani ũrĩa muoni-maündũ agĩũka kũrĩ Asa mũthamaki wa Juda, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tondũ nĩwehokire mũthamaki wa Suriata ũkĩaga kwĩhoka Jehova Ngai waku, mbũtũ cia ĩta cia mũthamaki wa Suriata nĩciũrĩte ikoima moko-inĩ maku. ⁸ Gĩthĩ Akushi na Alubi, matiarĩ mbũtũ nene ya ĩta, na makagĩa na ngaari cia ĩta nyingĩ na andũ arĩa maathĩiaga mahaicĩte mbarathi? No rĩrĩ, rĩrĩa wehokire Jehova, nĩamaneanire moko-inĩ maku. ⁹ Nĩgũkorwo maitho ma Jehova morũũraga thĩ yotho gwĩkĩra hinya arĩa maheanĩte ngoro ciao biũ kũrĩ we. Nĩwĩkĩte ũndũ wa ũrimũ, na kuuma rĩu nĩũgũcooka kũgĩa na mbaara.”

¹⁰ Asa akĩrakarĩra Hanani ũrĩa muoni-maündũ nĩ ũndũ wa ũhoru ũcio; akĩmũrakarĩra mũno o nginya akĩmũikĩa njeera. O hĩndĩ ĩyo, Asa akĩambĩrĩria kũhinyĩrĩria andũ amwe atarĩ na tha.

¹¹ Maündũ ma wathani wa Asa kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, nĩmandĩkĩtwo mbuku-inĩ ya athamaki a Juda na Isiraeli. ¹² Mwaka wa mĩrongo ãtatũ na kenda wa wathani wake, Asa nĩarũarĩre magũrũ. O na gĩtuĩka mũrimũ ũcio nĩwamũhatĩrĩrie mũno, o na ndwari-inĩ yake-rĩ, ndaigana kũmaatha ũteithio kuuma kũrĩ Jehova, no aacarĩrie ũteithio kuuma kũrĩ mandagĩtarĩ. ¹³ Na mwaka wa mĩrongo ĩna na ũmwe wa wathani wake, Asa agĩkua na akĩhurũka hamwe na maithe make. ¹⁴ Nao makĩmũthika mbĩrĩra-inĩ ĩrĩa eethondekeire o kũu Itũũra inene rĩa Daudi, makĩmũigĩrĩra gĩtanda-inĩ gĩa kũmũtwara mbĩrĩra kĩhumbĩrĩtwo na mahuti manungĩ wega na maguta mĩtukanio mĩingĩ marĩa manungĩ wega, nao magĩakia mwaki mũnene nĩ ũndũ wa kũmũtĩia.

17

Jehoshafatu Mũthamaki wa Juda

¹ Nake Jehoshafatu mūrũ wa Asa agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake, na akĩkĩra hinya ndakahũũrwo nĩ Isiraeli. ² Akĩga ikundi cia thigari matũũra-inĩ manene mothe marĩa mairigĩtwo na thingo cia hinya ma Juda, na agĩaka kambĩ cia thigari kũu Juda na matũũra-inĩ ma Efiraimu marĩa ithe Asa aatunyanĩte.

³ Jehova aarĩ hamwe na Jehoshafatu tondũ hĩndĩ ya wĩthĩ wake nĩathiiaga na mũthiĩre rĩa ithe Daudi aathiiaga nayo. We ndaigana kũhooya kĩrĩra kuuma kũrĩ Baali, ⁴ no nĩarongooragia Ngai wa ithe na akarũmagĩrĩra mawatho make, na ndaarũmĩrĩre mĩtugo ya Isiraeli. ⁵ Jehova akĩhaanda ũthamaki ũcio wega moko-inĩ make, nao andũ a Juda othe makĩrehera Jehoshafatu iheo; nĩ ũndũ ũcio akĩgĩa na indo nyingĩ na agĩtũka mũno. ⁶ Nĩerutĩire na ngoro yake kũrũmĩrĩra mũthiĩre ya Jehova; na makĩria ma ũguo, agĩtharia kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru o na itugĩ cia Ashera, agĩcieheria Juda.

⁷ Mwaka wa gatatũ wa wathani wake nĩatũmire anene ake, na nĩo Beni-Haili, na Obadia, na Zekaria, na Nethaneli, na Mikaia makarutane matũũra-inĩ ma Juda. ⁸ Hamwe nao kwarĩ na Alawii nao nĩ, Shemaia, na Nethania, na Zebadia, na Asaheli, na Shemiramothu, na Jehonathani, na Adonija, na Tobija, na Tobu-Adonija, na athĩnjĩri-Ngai Elishama na Jehoram. ⁹ Nao makĩrutana Juda guothe, magathiiaga na lbuku rĩa Watho wa Jehova; magĩthiũrũka matũũra-inĩ mothe ma Juda makĩrutaga andũ watho.

¹⁰ Ũhoru wa gwĩtigĩra Jehova ũkĩiyũra mothamaki-inĩ mothe marĩa maathiũrũrũkĩirie Juda, nĩ ũndũ ũcio matiigana kũrĩa na Jehoshafatu. ¹¹ Nao Afilisti amwe makĩrehera Jehoshafatu iheo, na makĩrehe betha arĩ igooti, nao Arabu makĩmũrehere ndũũru cia mbũri: ndũrũme 7,700 na mbũri 7,700.

¹² Jehoshafatu agĩkĩrĩrĩra kũgĩa na hinya mũno; agĩaka matũũra manene magitĩre na matũũra ma makũmbĩ kũu Juda, ¹³ na nĩarĩ na indo nyingĩ matũũra-inĩ macio ma Juda. Agĩcooka akĩga thigari iria ciooĩ wega ũhoru wa mbaara kũu Jerusalemu. ¹⁴ Rĩandĩkithia rĩa, kũringana na nyũmba ciao, rĩatarĩi ta ũũ:

Kuuma Juda, anene a ikundi cia 1,000:

Adina nĩwe warĩ mũnene wao, aarĩ na andũ 300,000 a kũrĩa;

¹⁵ ũrĩa wamũrũmĩrĩre nĩ Jehohanani, na aarĩ na thigari 280,000;

¹⁶ wa gatatũ aarĩ Amasia mūrũ wa Zikiri, ũrĩa werutĩire gũtungata Jehova, na aarĩ na thigari 200,000.

¹⁷ Kuuma Benjamini nĩ:

Eliada, mũthigari njamba, na aarĩ na andũ 200,000 arĩa maarĩ na mota na ngo;

¹⁸ ũrĩa wamũrũmĩrĩre nĩ Jehozabadu, na aarĩ na andũ 180,000 arĩa maarĩ na indo cia mbaara.

¹⁹ Acio nĩo andũ arĩa maatungatagĩra mũthamaki, o hamwe na arĩa angĩ aigĩte matũũra-inĩ manene marĩa mairigĩrwo na thingo cia hinya kũu Juda guothe.

18

Ũrathi wa Mikaia wa Gũũkĩrĩra Ahabu

¹ Na rĩrĩ, Jehoshafatu aarĩ na indo nyingĩ na agatĩka mũno, nake agĩtuma ũthoni na Ahabu.* ² Mĩaka mĩnini yathira-rĩ, agĩkũrũka agĩthiĩ gũceerera Ahabu kũu Samaria. Nake Ahabu akĩmũthĩn-jĩra ng'ondũ nyingĩ na ng'ombe marĩ hamwe na andũ arĩa maarĩ nake, na akĩmũringĩrĩra matharĩkĩre Ramothu-Gileadi. ³ Ahabu, mũthamaki wa Isiraeli akĩũria Jehoshafatu mũthamaki wa Juda atĩrĩ, "Nĩũgũthiĩ hamwe na nĩ tũgookĩrĩre Ramothu-Gileadi?"

Nake Jehoshafatu akĩmũcookeria atĩrĩ, "Nĩ tũrĩ o ũndũ ũmwe nawe, o na andũ akwa no ta andũ aku; na nĩtũgaakorwo tũrĩ hamwe nawe kũu mbaara-inĩ". ⁴ No Jehoshafatu agĩcooka akĩra mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, "Amba ũtuĩrie na ũmenye ũtaaro wa Jehova."

⁵ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli akĩũngania anabii 400, akĩmooria atĩrĩ, "Tũthiĩ tũkahũũrane na Ramothu-Gileadi kana ndigathiĩ?"

* 18:1 Joramu mūrũ wa Jehoshafatu aahikirie Athalia mwarĩ wa Ahabu.

Nao makĩmũcookeria makĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ, nĩgũkorwo Ngai nĩekũneana itũũra rĩu moko-inĩ ma mũthamaki.”

⁶ Nowe Jehoshafatu akĩũria atĩrĩ, “Kaĩ gũkũ gũtarĩ mũnabii wa Jehova ũrĩa tũngũria ũhoru kuuma kũrĩ we?”

⁷ Mũthamaki wa Isiraeli agĩcookeria Jehoshafatu atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ mündũ ũmwe ũrĩa ũngĩtũtũrĩria ũhoru kuuma kũrĩ Jehova, no nĩndĩmũthũire tondũ gũtirĩ hĩndĩ andathagĩra ũndũ mwega, no maündũ mooru hĩndĩ ciothe. Nake nĩwe Mikaia mũrũ wa Imula.”

No Jehoshafatu agĩcookia atĩrĩ, “Mũthamaki ndagĩrĩrwo nĩ kuuga ũguo.”

⁸ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli agĩta ũmwe wa anene ake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndehera Mikaia mũrũ wa Imula narua.”

⁹ Hĩndĩ iyo mũthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mũthamaki wa Juda, mehumbĩte nguo ciao cia ũthamaki, magĩkarĩra itĩ ciao cia ũnene hau kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩrĩa kĩarĩ itoonyero-inĩ rĩa Samaria, nao anabii othe maarĩ ho makĩratha mohoro marĩ mbere yao. ¹⁰ Na rĩrĩ, Zedekia mũrũ wa Kenaana nĩathondekete hĩa cia kĩgera, nake akiuga atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Ici nĩcio mũgaatheeca Asuriata nacio nginya mũmaniine.’”

¹¹ Nao anabii acio angĩ othe maarathaga o ũndũ ũmwe, makoiga atĩrĩ: “Tharĩkĩra Ramothu-Gileadi na nĩgũtooria, tondũ Jehova nĩekũrĩneana moko-inĩ ma mũthamaki.”

¹² Mündũ ũrĩa watũmĩtwo ageete Mikaia akĩmwĩra ũũ, “Atĩrĩrĩ, anabii arĩa angĩ othe maarĩtie o ta mündũ ũmwe, mararathĩra mũthamaki ũhootani. Reke kiugo gĩaku gĩtigakararanie na kĩa, na warie ũndũ mwega.”

¹³ Nowe Mikaia akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, niĩ ngũmwĩra o ũrĩa Ngai wakwa ekunjĩra.”

¹⁴ Hĩndĩ rĩa aakinyire-rĩ, mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Mikaia, tũthiĩ tũkahũũranĩre itũũra rĩa Ramothu-Gileadi, kana tũtigaathĩ?”

Nake Mikaia akĩmũcookeria atĩrĩ, “Rĩtharĩkĩre na ũhootane, tondũ nĩrĩkũneanwo moko-inĩ maku.”

¹⁵ Mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ maita maigana ngũtũura ngwĩhĩtithagia ndũkae kũnjĩra ũhoru ũngĩ tiga ũhoru wa ma thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jehova?”

¹⁶ Nake Mikaia akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndĩronire andũ a Isiraeli othe mahurunjũkĩire irĩma-inĩ ta ng’ondũ itarĩ na mũrĩithi, nake Jehova aroiga atĩrĩ, ‘Andũ aya matirĩ na mwathi. O mündũ nĩarekwo ainũke gwake na thayũ.’”

¹⁷ Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩra Jehoshafatu atĩrĩ, “Githĩ ndikwĩre atĩ ndarĩ hĩndĩ angĩndathĩra ũhoru mwega, tiga o ũrĩa mũũru?”

¹⁸ Mikaia agĩthiĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũcio thikĩrĩria kiugo kĩa Jehova: Ndĩronire Jehova aikarĩire gĩtĩ gĩake kĩa ũnene, arĩ na mbũtũ yothe ya igũrũ rĩrũgamĩte imũthiũrũkĩirie mwena wa ũrĩo na wa ũmotho. ¹⁹ Nake Jehova aroria atĩrĩ, ‘Nũũ ũkũheenereria Ahabu mũthamaki wa Isiraeli nĩguo atharĩkĩre Ramothu-Gileadi, nĩgeetha athiĩ agakuire kuo?’

“Ŭmwe akiuga ũũ, na ũrĩa ũngĩ akiuga ũũ. ²⁰ Marigĩrĩrio-inĩ, roho ũmwe ũkiumĩra, ũkĩrũgama mbere ya Jehova, ũkiuga atĩrĩ, ‘Nĩ niĩ ngũmũheenereria.’

“Jehova akĩũria atĩrĩ, ‘Ŭkũmũheenereria atĩa?’

²¹ “Naguo roho ũcio ũkiuga atĩrĩ, ‘Nĩgũthiĩ ngũthiĩ ndũike roho wa maheeni tũnua-inĩ twa anabii ake othe.’

“Nake Jehova akiuga atĩrĩ, ‘Wee nĩũkũhota kũmũheenereria. Thiĩ ũgeeke ũguo.’

²² “Nĩ ũndũ ũcio Jehova nĩekĩrĩte roho wa maheeni tũnua-inĩ twa anabii aya aku. Jehova nĩagwathĩrĩrie mwanangĩko.”

²³ Hĩndĩ iyo Zedekia mũrũ wa Kenaana akĩambata na akĩringa Mikaia rũhĩ ũthiũ. Akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ roho wa Jehova agereire kũ rĩrĩa oimire kũrĩ niĩ nĩguo aarie nawe?”

²⁴ Mikaia agĩcookia atĩrĩ, “Nĩũkamenya mũthenya ũrĩa ũgaathĩrĩ kwĩhitha kanyũmba ka na thĩinĩ.”

²⁵ Mũthamaki wa Isiraeli agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Oyai Mikaia mũmũcookie kũrĩ Amoni mwathi wa itũũra inene, na kũrĩ Joashu mũrũ wa mũthamaki, ²⁶ na mũmwĩre atĩrĩ, ‘Mũthamaki ekuuga ũũ: Mündũ ũyũ nĩaikio njeera na ndakaheo kĩndũ gĩa kũrĩa tiga mũgate na maaĩ nginya rĩrĩa ngaacooka na thayũ.’”

²⁷ Mikaia akiuga atĩrĩ, “Ũngĩgaacooka na thayũ-rĩ, no gũtũĩkire atĩ Jehova ndaarĩtie na nĩ.” Agĩcōoka akiuga atĩrĩ, “Iguai ũhoro wakwa inyuĩ andũ aya inyuothē!”

Ahabu Kũũragĩrwo Ramothu-Gileadi

²⁸ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mũthamaki wa Juda makĩambata nginya Ramothu-Gileadi. ²⁹ Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩĩra Jehoshafatu atĩrĩ, “Nĩngũtoonya mbaara-inĩ ndĩgarũrĩte ndikamenyeke no wee wĩkĩre nguo cia ũthamaki.” Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli akĩĩgarũra ndakamenyeke na agĩtoonya mbaara-inĩ.

³⁰ Na rĩrĩ, mũthamaki wa Asuriata nĩathĩte anene ake a ngaari cia ita akameera atĩrĩ, “Mũtikarũe na mũndũ o na ũrĩkũ, mũnini kana mũnene, tiga o mũthamaki wa Isiraeli.” ³¹ Rĩrĩa anene a mbũtũ cia ngaari cia ita moonire Jehoshafatu magĩĩciiria atĩrĩ, “Ũyũ nĩwe mũthamaki wa Isiraeli” Nĩ ũndũ ũcio makĩgarũrũka mamũtharĩkĩre, no Jehoshafatu agĩkaya, nake Jehova akĩmũteithia. Ngai akĩmaroria na kũngĩ, makĩmweherera, ³² nĩgũkorwo rĩrĩa anene a ngaari cia ita moonire atĩ tiwe warĩ mũthamaki wa Isiraeli, magĩtiga gũthingatana nake.

³³ No mũndũ ũmwe akĩgeeta ũta wake, agĩkia mũguĩ o ro ũguo, naguo ũkĩratha mũthamaki wa Isiraeli o gatagatĩ-inĩ ka magathĩkanĩrio ma nguo yake ya mbaara. Nake mũthamaki akĩĩra mũtwarithia wa ngaari ya ita atĩrĩ, “Garũra ngaari ũndute mbaara-inĩ. Nĩndagurario.” ³⁴ Nayo mbaara ikĩneneha mũthenya wothe, na mũthamaki wa Isiraeli agĩtiirania ngaari-inĩ yake ya mbaara ang’etheire Asuriata o nginya hwaĩ-inĩ. Narĩo riũa rĩgĩthũa-rĩ, agĩkua.

19

¹ Hĩndĩ irĩa Jehoshafatu mũthamaki wa Juda aacookire Jerusalemu nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki na thayũ-rĩ, ² Jehu ũrĩa muoni-maündũ, mũrũ wa Hanani, agĩthĩĩ akamũtũnge nake akĩũria mũthamaki atĩrĩ, “Nĩwagĩrĩrwo gũteithia mũndũ ũrĩa mwaganu na wende arĩa mathũire Jehova? Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, mang’ũrĩ ma Jehova marĩ igũrũ rĩaku. ³ No rĩrĩ, harĩ na maündũ manini mega thĩinĩ waku, nĩgũkorwo nĩweheretie itugĩ cia Ashera bũrũri-inĩ, na ũkerekeria ngoro yaku kũrongooria Ngai.”

Jehoshafatu Kwamũra Aciirithania

⁴ Jehoshafatu agĩtũũra Jerusalemu, agĩcōoka akiumagara rĩngĩ, agĩthĩĩ kũrĩ andũ a kuuma Birishiba kũu bũrũri wa irĩma wa Efiraĩmu, na akĩmacookia kũrĩ Jehova, Ngai wa maithe mao. ⁵ Nake agĩthuura andũ a gũthikagĩrĩria maciira kũu bũrũri-inĩ, thĩinĩ wa o itũũra rĩa matũũra manene ma Juda marĩa mairigĩrwo na thingo cia hinya. ⁶ Akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩciiragiei wega ũrĩa mũgwĩka, tondũ rĩrĩ, mũtirĩtuithanagia ciira nĩ ũndũ wa mũndũ, no makĩria nĩ ũndũ wa Jehova, ũrĩa ũrĩkoragwo na inyuĩ rĩrĩa rĩothe mũrĩtuaga ciira. ⁷ Na rĩrĩ, mwĩtigagĩrei Jehova. Mũtuanagĩre ciira mũmenyereire, nĩ ũndũ Jehova Ngai witũ nĩ wa kĩhooto na ndaroraga maũthĩ na ndahakagwo.”

⁸ O nakuo Jerusalemu-rĩ, Jehoshafatu nĩathuurire Alawii amwe, na athĩnjĩri-Ngai, na atongoria a nyũmba cia andũ a Isiraeli marũgamagĩrĩre watho wa Jehova, na magatuithanagia maciira o na makaniina ngarari. Nao maatũũraga Jerusalemu. ⁹ Nake akĩmahe mawatho maya: “No nginya mũtungate na wĩhokeku na ngoro cianyu ciothe, na mwĩtigagĩre Jehova. ¹⁰ Ciira wothe ũrĩa mũrĩrehagĩrwo kuuma kũrĩ andũ a bũrũri wanyu arĩa matũũraga matũũra-inĩ marĩa manene, arĩ ũiti wa thakame kana maündũ mangĩ makoniĩ watho, kana maathani, kana kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, kana matũĩro ma ciira, makanagiei matikanehĩrie Jehova; kwaga ũguo marakara make nĩmakamũũkĩrĩra inyuĩ ene na ariũ a thoguo. Ikagai ũguo na mũtikehia.

¹¹ “Na rĩrĩ, Amaria mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene nĩwe ũrĩmũroraga maündũ-inĩ mothe makoniĩ Jehova, nake Zebadia mũrũ wa Ishumaeli, o we mũtongoria wa mũhĩrĩga wa Juda, nĩwe ũrĩmũroraga maündũ-inĩ mothe makoniĩ mũthamaki, nao Alawii nĩmarĩtungataga ta anene marĩ mbere yanyu. Ikagai maündũ mũrĩ na ũũmĩrĩru, nake Jehova arĩkoragwo hamwe na arĩa marĩkaga wega.”

20

Jehoshafatu Kũhoota Andũ a Moabi na a Amoni

¹ Na rĩrĩ, thuutha wa ũguo, andũ a Moabi, na andũ a Amoni marĩ hamwe na Ameuni amwe magĩũka kũrũa na Jehoshafatu.

² Andũ amwe magĩũka makĩĩra Jehoshafatu atĩrĩ, “Mbũtũ nene ya ita kuuma Edomu nĩĩroka kũrĩa nawe, yumĩte mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa iria. O na rĩu nĩĩkinyĩte Hazezoni-Tamaru” (na nokuo Eni-Gedi). ³ Jehoshafatu akĩmaka, na agĩtua itua orie ũtaaro harĩ Jehova, nake akĩanĩrĩra Juda guothe kwĩhingwo kũrĩa irio. ⁴ Nao andũ a Juda makĩũngana meethe ũteithio kuuma kũrĩ Jehova; ti-itherũ magĩũka kuuma matũũra mothe ma Juda nĩguo mamũrongorie.

⁵ Nake Jehoshafatu akĩrũgama mbere ya kũũngano kũu kĩa andũ a Juda na Jerusalemu, o hau hekarũ-inĩ ya Jehova o mbere ya nja ĩrĩa yarĩ njerũ, ⁶ akiuga atĩrĩ:

“Wee Jehova, Ngai wa maithe maitũ, githĩ tiwe Ngai ũrĩa ũrĩ igũrũ? Nĩwe ũthamakagĩra mothamaki mothe ma ndũrĩrĩ. Hinya na ũhoti irĩ guoko-inĩ gwaku, na gũtirĩ mũndũ ũngĩgwĩtiiria.

⁷ Wee Ngai witũ-rĩ, githĩ ndwaingatire arĩa maikaraga bũrũri ũyũ mbere ya andũ aku a Isiraeli na ũkĩũhe njiaro cia mũrataguo Iburahĩmu nginya tene? ⁸ Nĩmatũũrĩte kuo o na magaaka hekarũ kuo ĩrĩa ĩtanĩtio na Rĩĩtwa rĩaku, makiugaga atĩrĩ, ⁹ ‘Mũtino ũngĩgatũkora o na ũrĩ wa rũhiũ rwa njora rwa gũtũrũithia, kana mũthiro kana ng’aragu, tũkaarũgama mbere yaku hekarũ-inĩ ĩno ĩtanĩtio na Rĩĩtwa rĩaku, nĩtũgaagũkaĩra tũrĩ hatĩka-inĩ, nawe nĩũgatũigua ũtũhonokie.’

¹⁰ “No rĩu, haha harĩ na andũ a kuuma Amoni, na Moabi, na Kĩrĩma kĩa Seiru, arĩa wagiririe andũ a Isiraeli matharĩkĩre mabũrũri mao rĩrĩa moimaga Misiri; nĩ ũndũ ũcio makĩmeherera na matiigana kũmaniina. ¹¹ Ta kĩone kĩrĩa maragĩtũrĩha nakĩo, tondũ mokĩte gũtũingata kũrĩa watũheire gũtũike igai riitũ. ¹² Wee Ngai witũ, githĩ ndũgũkĩmatũĩra ciira? Nĩ ũndũ-rĩ, ithuĩ tũtirĩ na hinya wa kũng’ethanĩra na mbũtũ ĩno nene ũũ ĩrooka gũtũtharĩkĩra. Tũtiũũ ũrĩa tũgwĩka, no rĩrĩ, maithe maitũ nĩwe macũthĩrĩirie.”

¹³ Arũme othe a Juda, na atumia ao, na ciana na twana twao twa ngenge, makĩrũgama o hau mbere ya Jehova.

¹⁴ Na hĩndĩ ĩyo Roho wa Jehova ũgĩkinyĩrĩra Jahazieli mũrũ wa Zekaria mũrũ wa Benaia, mũrũ wa Jeieli mũrũ wa Matania ũrĩa Mũlawii wa rũciarũ rwa Asafu rĩrĩa aarũgamĩte kũũngano-inĩ kũu.

¹⁵ Nake akiuga atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩria, wee Mũthamaki Jehoshafatu na arĩa othe mũtũũraga Juda na Jerusalemu! ũũ nĩguo Jehova ekũmwĩra: ‘Mũtigetigĩre kana mũkue ngoro nĩ ũndũ wa mbũtũ ĩno nene ya ita. Nĩgũkorwo mbaara ĩno ti yanyu, no nĩ ya Ngai. ¹⁶ Rũciũ, rokai gũikũrũka mũmatharĩkĩre. Magaakorwo makĩhaica magereire Mwanya-inĩ wa Zizi na nĩmũkamakorera mũthia-inĩ wa mũkuru wa kũu Werũ wa Jerueli. ¹⁷ Ti inyuĩ mũkũrũka mbaara ĩno. Rũgamai mwena wanyu, mwĩhaandei wega na mwĩonere ũrĩa Jehova ekũmũhonokia, inyuĩ andũ a Juda na a Jerusalemu. Mũtigetigĩre, na mũtigakue ngoro. Umagarai mũkang’ethanĩre nao rũciũ, nake Jehova nĩagakorwo hamwe na inyuĩ.’”

¹⁸ Jehoshafatu akĩĩnamĩrĩra, agĩturumithia ũthĩũ thĩ, nao andũ othe a Juda na a Jerusalemu makĩgũũthia thĩ mbere ya Jehova, makĩmũhooya. ¹⁹ Nĩngĩ Alawii amwe a kuuma rũciarũ rwa Kohathu na rwa Kora magĩũkĩra na igũrũ, magĩkumia Jehova Ngai wa Isiraeli maanĩrĩre na mũgambo mũnene mũno.*

²⁰ Rũciĩnĩ tene mũno makiuma merekeire Werũ wa Tekoa. Na rĩrĩa maambĩrĩirie kuuma-rĩ, Jehoshafatu akĩrũgama, akiuga atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩriai, inyuĩ andũ a Juda o na a Jerusalemu! ĩtĩkiai Jehova Ngai wanyu na nĩekũmũtirĩrĩra; ĩtĩkiai anabii ake na nĩmũkũgaacĩra.” ²¹ Thuutha wa kwanĩria na andũ, Jehoshafatu agĩthuura andũ a kũinĩra Jehova na a kũmũgooca nĩ ũndũ wa riiri wa ũtheru wake, nao hĩndĩ ĩrĩa megũtongoria mbũtũ ĩyo ya ita, makiugaga atĩrĩ:

“Cookeriai Jehova ngaatho,

nĩgũkorwo wendo wake ũtũũraga nginya tene.”

²² Na rĩrĩa maambĩrĩirie kũina o na kũgooca-rĩ, Jehova akĩiga andũ mohie andũ a Amoni, na a Moabi, na andũ a kuuma Kĩrĩma kĩa Seiru arĩa maatharĩkagĩra Juda, nao magĩtoorio. ²³ Nao andũ a Amoni na a Moabi magĩũkĩrĩra andũ a kuuma Kĩrĩma kĩa Seiru, makĩmananga na makĩmaniina biũ. Maarĩkia kũũraga andũ a kuuma Seiru, magĩteithĩrĩria kũniinana o ene.

²⁴ Hĩndĩ ĩrĩa andũ a Juda maakinyire harĩa hang’ethanĩire na werũ-rĩ, magĩcũthĩrĩria mbũtũ ĩyo nene ya ita, makĩona no ciimba theri ciagwĩte thĩ; gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wetharĩte. ²⁵ Nĩ ũndũ

* 20:19 Andũ aya a Kohathu na a Kora maathuurĩtwo kuuma nyũmba ya Lawi marĩ a kũina nyĩmbo cia kũgooca Ngai.

ũcio Jehoshafatu na andũ ake magĩthiĩ gũtaha indo, na thĩĩnĩ wacio makĩona indo nyingĩ na nguo o na indo cia goro nyingĩ gũkĩra ũrĩa mangĩahotire gũkuua. Ciarĩ nyingĩ ũũ atĩ maaniĩnĩre mĩthenya ĩtatũ gũciũngania. ²⁶ Mũthenya wa kana makĩũngana Gĩtuamba-inĩ kĩa Beraka, kũrĩa maagooceire Jehova. Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga gwĩtwo Gĩtuamba kĩa Beraka nginya ũmũthĩ.

²⁷ Hĩndĩ ĩyo andũ othe a Juda na a Jerusalemu, matongoretio nĩ Jehoshafatu, magĩcooka Jerusalemu makenete, nĩgũkorwo Jehova nĩamaheete gĩtũmi gĩa gũkenenera thũ ciao. ²⁸ Magĩtoonya Jerusalemu na magĩthiĩ hekarũ-inĩ ya Jehova marĩ na inanda cia mũgeeto, na mĩtũrirũ, na tũrumbeta.

²⁹ Namo mothamaki mothe ma mabũrũri magĩtigĩra Ngai rĩrĩa maiguire ũrĩa Jehova aarũite na thũ cia Isiraeli. ³⁰ Naguo ũthamaki wa Jehoshafatu ũgĩkara ũrĩ na thayũ, nĩgũkorwo Ngai wake nĩamũheete ũhurũko mĩena-inĩ yothe.

Mũthia wa ũthamaki wa Jehoshafatu

³¹ Nĩ ũndũ ũcio, Jehoshafatu agĩthamakĩra Juda; nake aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩtano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki wa Juda, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano. Nyina eetagwo Azuba mwarĩ wa Shilihi. ³² Nake akĩrũmĩrĩra mĩthiĩre ya ithe Asa na ndaigana gũtigana nayo; agĩika ũrĩa kwagĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova. ³³ No rĩrĩ, kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gũtiigana kweherio, nao andũ matiigana kwerekeria ngoro ciao kũrĩ Ngai wa maithe mao.

³⁴ Cĩiko iria ingĩ cia wathani wa Jehoshafatu kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, nĩciandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma o mwaka rĩa Jehu mũrũ wa Hanani, marĩa mandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli.

³⁵ Thuutha ũcio Jehoshafatu mũthamaki wa Juda agĩtuma ũrata na Ahazia mũthamaki wa Isiraeli, ũrĩa warĩ na maũndũ mainĩ ma waganu. ³⁶ Makĩiguana nake atĩ maake marikabu cia wonjoria. Nao maarĩkia gũciakĩra kũu Ezioni-Geberi, ³⁷ Eliezeri mũrũ wa Dodavahu wa kuuma Maresha akĩrathĩra Jehoshafatu ũrathi wa ũrĩa akoona ũũru, akiuga atĩrĩ, “Tondũ nĩũgĩte ũrata na Ahazia, Jehova nĩekwananga kĩrĩa wakĩte.” Nacio marikabu igĩtharũranio, na itiigana gũthiĩ iria-inĩ ikarute wĩra wa wonjoria.

21

¹ Nake Jehoshafatu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo hamwe nao o kũu Itũũra Inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Jehoramu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. ² Ariũ a ithe na Jehoramu mũrũ wa Jehoshafatu maarĩ Azaria, na Jehieli, na Zekaria, na Azariahu, na Mikaeli, na Shefatia. Acio othe maarĩ ariũ a Jehoshafatu mũthamaki wa Isiraeli. ³ Ithe nĩamaheete iheo nyingĩ cia betha na thahabu na indo ingĩ cia goro, o hamwe na matũũra manene mairigĩre na thingo cia hinya kũu Juda, no aaheanire ũthamaki kũrĩ Jehoramu tondũ nĩwe warĩ mũriũ wa irigithathi.

Jehoramu Mũthamaki wa Juda

⁴ Rĩrĩa Jehoramu eehaandire na akĩrũma ũthamaki-inĩ wa ithe-rĩ, nĩooragire ariũ a ithe othe na rũhiũ rwa njora, o hamwe na anene amwe a nyũmba ya ũthamaki a Isiraeli. ⁵ Jehoramu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki. Nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ĩnana. ⁶ Agĩthiĩ na mĩthiĩre ya athamaki a Isiraeli, o ta ũrĩa nyũmba ya Ahabu yekaga, nĩgũkorwo aahikĩtie mwarĩ wa Ahabu. Nake agakĩihagia maitho-inĩ ma Jehova. ⁷ No o na kũrĩ ũguo-rĩ, nĩ ũndũ wa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kĩrĩa aarĩkanĩire na Daudi, Jehova ndeendaga kwananga nyũmba ya Daudi. Nĩeranĩire atĩ nĩarĩmenyagĩrĩra tawa nĩ ũndũ wake na njiaro ciake nginya tene.

⁸ Hĩndĩ ya Jehoramu-rĩ, Edomu nĩmaremeire Juda na magĩtua mũndũ ũngĩ mũthamaki wao ene. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio Jehoramu agĩthiĩ kuo na anene ake na ngaari ciake cia ita ciothe. Nao andũ a Edomu makĩmũrigiĩcĩria arĩ hamwe na anene a ngaari ciake cia ita, no agĩũkĩra ũtukũ, akĩũra. ¹⁰ Nginya ũmũthĩ, Edomu matũũruga maremeire Juda.

O ihinda rĩu andũ a Libina makĩregana na watho wa Jehoramu, nĩgũkorwo nĩatiganĩrie Jehova, Ngai wa maithe make. ¹¹ O na ningĩ nĩakĩte kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kũu irĩma-inĩ cia Juda, na agatũma andũ a Jerusalemu mahũũre ũmaraya, na akahĩtithia andũ a Juda njĩra.

¹² Jehoramu akĩnyiita marĩa moimĩte kũrĩ mũnabii Elija maandĩkĩtwo atĩrĩ:

“Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ũũ: ‘Ndũthiĩte na mĩthiĩre ya thoguo Jehoshafatu, kana ya Asa mũthamaki wa Juda. ¹³ No rĩrĩ, nĩũthiĩte na mĩthiĩre ya athamaki a Isiraeli, na nĩũtongoretie andũ a Juda na a Jerusalemu nĩguo mahũũre ũmaraya, o ta ũrĩa nyũmba ya Ahabu yekire. O na ningĩ nĩũũragĩte ariũ a thoguo, na andũ a nyũmba ya thoguo, na andũ maarĩ aagĩrĩru gũgũkĩra. ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio, rĩu Jehova akiriĩ kũhũũra andũ aku, na ariũ aku, na atumia aku, na kĩndũ gĩothe gĩaku, acihũũre ihũũra inene. ¹⁵ Wee mwene nĩũkũrũara mũno, ũrũare mũrimũ wa mara ũtangĩhona, nginya mũrimũ ũcio ũtũme mara maku mathire biũ.’”

¹⁶ Jehova akĩarahũrĩra Jehoramu ũũru wa Afilisti na wa Arabu arĩa maatũũraga gũkuhĩ na Akushi.

¹⁷ Magĩtharĩkĩra Juda, na magĩkũhũũra, na magĩkuua indo ciothe iria ciarĩ nyũmba ya mũthamaki, o hamwe na ariũ ake na atumia ake. Ndaatigĩirio mũriũ o na ũmwe o tĩga Ahazia ũrĩa warĩ mũnini mũno.

¹⁸ Thuutha wa maündũ macio mothe-rĩ, Jehova nĩarehithĩirie Jehoramu mũrimũ wa mara ũtangĩhona. ¹⁹ Mahinda mathianga, mũthia-inĩ wa mĩaka iĩrĩ-rĩ, mara make makiuma nĩ ũndũ wa mũrimũ ũcio, nake agĩkua arĩ na ruo rũnene mũno. Andũ ake matiigana gwakia mwaki nĩ ũndũ wa gĩtĩo gĩake, ta ũrĩa meekĩte nĩ ũndũ wa maithe.

²⁰ Jehoramu aarĩ wa mĩaka mĩrongo itatũ na iĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake aathamakire arĩ Jerusalemu mĩaka iĩnana. Na rĩrĩ, akua gũtirĩ mũndũ wagĩire na kĩa, nake agĩthikwo Itũũra Inene rĩa Daudi, no ndaathikirwo mbĩrĩra-inĩ cia athamaki.

22

Ahazia Mũthamaki wa Juda

¹ Nao andũ a Jerusalemu magĩtua Ahazia mũriũ wa Jehoramu ũrĩa warĩ mũnini mũno mũthamaki ithenya rĩake, nĩgũkorwo atharĩkĩri ao arĩa mookire kambĩ-inĩ hamwe na Arabu, nĩmooragĩte ariũ arĩa akũrũ othe. Nĩ ũndũ ũcio Ahazia mũriũ wa Jehoramu mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩra gũthamaka.

² Ahazia aarĩ wa mĩaka mĩrongo iĩrĩ na iĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mwaka ũmwe. Nyina eetagwo Athalia mwarĩ wa mwana wa Omuri.

³ O nake agĩthiĩ na mĩthiĩre ya nyũmba ya Ahabu, nĩgũkorwo nyina nĩamũringagĩrĩra gwĩka maündũ mooru. ⁴ Nĩekire maündũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa nyũmba ya Ahabu yekĩte, nĩgũkorwo thuutha wa gĩkuũ gĩa ithe, nĩo maatuĩkire amũtaari na makĩmũhĩtithia. ⁵ Ningĩ nĩarũmĩrĩre mataaro mao rĩrĩa aathiire mbaara-inĩ na Joramu mũrũ wa Ahabu mũthamaki wa Isiraeli makahũũre Hazaeli mũthamaki wa Suriata kũu Ramothu-Gileadi. Asuriata acio makĩguraria Joramu; ⁶ nĩ ũndũ ũcio akĩhũndũka, agĩthiĩ Jezireeli nĩguo akahonie nguraro iria aagurarĩirio Ramothu makĩrũa na Hazaeli mũthamaki wa Suriata.

Hĩndĩ iyo Ahazia mũrũ wa Jehoramu mũthamaki wa Juda agĩkũrũka agĩthiĩ Jezireeli akarore Joramu mũrũ wa Ahabu tondũ nĩagurarĩtio.

⁷ Nĩ ũndũ wa Ahazia gũthiĩ gũceerera Joramu, Ngai nĩarehire kũniinwo kwa Ahazia. Rĩrĩa Ahazia aakinyire-rĩ, makiumagara na Joramu magacemanie na Jehu mũrũ wa Nimushi, ũrĩa Jehova aaitĩrĩrie maguta aniine nyũmba ya Ahabu. ⁸ O hĩndĩ iĩa Jehu aahingagia itua rĩa ciira wa nyũmba ya Ahabu-rĩ, nĩakorereire ariũ a nyũmba ya ũthamaki wa Juda o na ariũ a andũ a nyũmba ya Ahazia, arĩa maatungataga Ahazia, nake akĩmooraga. ⁹ Ningĩ akiuma agacarie Ahazia, nao andũ a Jehu makĩnyiita Ahazia rĩrĩa eehithiĩte Samaria. Akĩrehwo kũrĩ Jehu na akĩũragwo. Nao makĩmũthika nĩgũkorwo moigire atĩrĩ, “Aarĩ ũmwe wa ariũ a Jehoshafatu, ũrĩa warongoragia Jehova na ngoro yake yothe.” Nĩ ũndũ ũcio gũkĩaga mũndũ thĩinĩ wa nyũmba ya Ahazia warĩ na ũhoti mũiganu wa kũrũgamĩrĩra ũthamaki ũcio.

Athalia na Joashu

¹⁰ Rĩrĩa Athalia nyina wa Ahazia onire atĩ mũriũ nĩakuĩte-rĩ, akĩambĩrĩra kũniina nyũmba yothe ya ũthamaki wa Juda. ¹¹ No rĩrĩ, Jehosheba, mwarĩ wa Mũthamaki Jehoramu, akĩoya Joashu mũrũ wa Ahazia akĩmũruta na hitho kuuma kũrĩ ariũ a mũthamaki arĩa maakirie kũũragwo, na akĩmũhitha nyũmba ya toro hamwe na mũreri wake. Tondũ Jehosheba, mwarĩ wa Mũthamaki Jehoramu na ningĩ mũtumia wa Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, aarĩ mwarĩ wa nyina na Ahazia, nĩahithire mwana ũcio

ndakonwo nĩ Athalia nĩguo ndakooragwo. ¹² Nake agĩtũũra nao arĩ mũhithe hekarũ-inĩ ya Ngai mĩaka ĩtandatũ, hĩndĩ ĩrĩa Athalia aathaga bũrũri ũcio.

23

¹ Na rĩrĩ, mwaka wa mũgwanja Jehoiada nĩonanirie hinya wake. Nĩathondekire kĩrĩkanĩro na anene a ita a thigari 100 nao maarĩ: Azaria mũrũ wa Jerohamu, na Ishumaeli mũrũ wa Jehohanani, na Azaria mũrũ wa Obedi, na Maaseia mũrũ wa Adaia, na Elishafatu mũrũ wa Zikiri. ² Nao magĩthĩ bũrũri wa Juda wothe makĩunganagia Alawii na atongoria a nyũmba cia andũ a Isiraeli kuuma matũũra-inĩ mothe. Rĩrĩa mookire Jerusalemu-rĩ, ³ kĩũngano gĩothe nĩkĩagĩre kĩrĩkanĩro na mũthamaki kũu hekarũ-inĩ ya Ngai.

Jehoiada akĩmeera atĩrĩ, “Mũriũ wa mũthamaki no nginya athamake, o ta ũrĩa Jehova eeranĩre ũhoru-inĩ ũkoniĩ njiaro cia Daudi. ⁴ Na rĩrĩ, ũũ nĩguo mũgwĩka: Gĩcunjĩ gĩa gatatũ kĩa inyuĩ athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa megũthĩ wĩra mũthenya wa Thabatũ mũrangĩre mĩrango, ⁵ gĩcunjĩ gĩa gatatũ kĩanyu mũrangĩre nyũmba ya ũthamaki, na gĩcunjĩ gĩa gatatũ mũrangĩre kĩhingo kĩa mũthingi, nao andũ acio angĩ othe maikare nja cia hekarũ ya Jehova. ⁶ Mũtikanareke mündũ o na ũmwe atoonye hekarũ ya Jehova tiga o athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa marĩ wĩra-inĩ; acio no matoonye tondũ nĩ aamũre, no andũ acio angĩ othe marangĩre kĩrĩa Jehova oigĩte marangĩre. ⁷ Alawii makeiga mathiũrũrũkĩrie mũthamaki, o mündũ arĩ na indo ciake cia mbaara guoko-inĩ. Mündũ o wothe ũngĩtoonya hekarũ no nginya oragwo. Ikaragai hakuhĩ na mũthamaki kũrĩa guothe angĩthĩ.”

⁸ Nao Alawii na andũ othe a Juda magĩka o ũrĩa Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai aathanire. O mündũ akĩoya andũ ake arĩa maathiiaga wĩra mũthenya wa Thabatũ na arĩa moimagĩra wĩra, nĩgũkorwo Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai ndarĩ gĩkundi o na kĩmwe aarekereirie. ⁹ Ningĩ akĩhe anene a ita a thigari 100 matimũ na ngo iria nene na nini iria ciarĩ cia Mũthamaki Daudi iria ciarĩ thĩnĩ wa hekarũ ya Ngai. ¹⁰ Akĩrũgamia andũ othe, o mündũ na indo ciake cia mbaara, magĩthiũrũrũkĩria mũthamaki, hau hakuhĩ na kĩgongona, na hakuhĩ na hekarũ, kuuma mwena wa gũthini nginya mwene wa gathigathini wayo.

¹¹ Jehoiada na ariũ ake makĩruta mũriũ wa mũthamaki na makĩmwĩkĩra thũmbĩ ya ũthamaki; makĩmũnengera ibuku rĩa kĩrĩkanĩro na makĩanĩrĩra atĩ nĩwe mũthamaki. Makĩmũitĩrĩra maguta na makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mũthamaki arotũũra nginya tene!”

¹² Rĩrĩa Athalia aaigũire inegene rĩa andũ makĩhanyũka magĩkũngũyagĩra mũthamaki, agĩthĩ kũrĩ o kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. ¹³ Agĩcũthĩrĩria, na akĩona mũthamaki arũgamĩte gĩtugĩ-inĩ gĩa itoonyero-inĩ. Nao anene na ahuhi tũrumbeta marũgamĩte hakuhĩ na mũthamaki, na andũ othe a bũrũri magagĩkena makĩhuhaga tũrumbeta, nao aini marĩ na indo cia kũina magatongoria andũ arĩa angĩ na nyĩmbo cia kũgooca. Nake Athalia agĩtembũranga nguo ciake cia igũrũ, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Ungumania! Ungumania!”

¹⁴ Nake Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai agĩtũma anene a ita a thigari igana igana, arĩa maarĩ arũgamĩrĩri a mbũtũ cia ita, akĩmeera atĩrĩ, “Mũrutũrũrei, mũmũrehe arĩ gatagatĩ ga thigari, na mündũ o wothe ũngĩmuuma thuutha, oragwo.” Nĩgũkorwo mũthĩnjĩri-Ngai nĩoigĩte atĩrĩ, “Mũtikamũũragĩre hekarũ-inĩ ya Jehova.” ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio makĩmũnyiita, agĩkinya itoonyero-inĩ rĩa Kĩhingo kĩa Mbarathi, o kũu nja-inĩ cia nyũmba ya ũthamaki, makĩmũũragĩra hau.

¹⁶ Nake Jehoiada akĩgĩa na kĩrĩkanĩro atĩ we, na andũ, na mũthamaki megũtuĩka andũ a Jehova. ¹⁷ Nao andũ othe magĩthĩ hekarũ-inĩ ya Baali na makĩmĩtharia. Makiunanga igongona na mĩhianano na makĩũragĩra Matani ũrĩa warĩ mũthĩnjĩri-ngai wa Baali hau mbere ya igongona icio.

¹⁸ Ningĩ Jehoiada akĩneana ũrũgamĩrĩri wa hekarũ ya Jehova moko-inĩ ma athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ Alawii, arĩa maaheetwo wĩra hekarũ-inĩ nĩ Daudi, marutagĩre Jehova magongona ma njino o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo watho-inĩ wa Musa, o makĩinaga na magakena o ta ũrĩa Daudi aathanĩte. ¹⁹ O na ningĩ nĩagĩre aikaria a mĩrango ihingo-inĩ cia hekarũ ya Jehova nĩgeetha gũtikagĩe mündũ o na ũmwe ũtetheretie ũngĩtoonya.

²⁰ Akĩoya anene a ita thigari igana, na anene arĩa angĩ, na aathani a andũ, na andũ othe a bũrũri, magĩikũrũkia mũthamaki kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova. Magĩtoonya nyũmba ya ũthamaki magereire Kĩhingo kĩa Rũgongo na magĩkarĩria mũthamaki gĩtĩ-inĩ kĩa ũnene, ²¹ nao andũ othe a

bũrũri magĩkena. Narĩo itũũra inene rĩkĩhoorera, tondũ Athalia nĩarĩkĩtie kũũragwo na rũhiũ rwa njora.

24

Joashu Gũcookereria Hekarũ

¹ Na rĩrĩ, Joashu aarĩ wa mĩaka mũgwanja rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩna. Nyina eetagwo Zibia na oimĩte Birishiba. ² Joashu nĩekire maündũ marĩa maagĩĩre maitho-inĩ ma Jehova mĩaka-inĩ yothe ya Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. ³ Jehoiada akĩmũthuurĩra atumia eerĩ, nake agĩciara aanake na airĩtu.

⁴ Thuutha ũcio Joashu agĩtua itua rĩa gũcookereria hekarũ ya Jehova. ⁵ Agĩta athĩnjĩri-Ngai na Alawii hamwe, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ matũũra-inĩ ma Juda mũnganie mbeeca iria ciagĩrĩrwo nĩ kũrĩhwo o mwaka kuuma Isiraeli cia gũcookereria hekarũ ya Ngai wanyu. Īkai ũndũ ũcio o rĩu.” No Alawii matiigana gwĩka ũndũ ũcio narua.

⁶ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩta Jehoiada mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩ kĩgĩrĩtie wĩre Alawii marehe igooti rĩa kuuma Juda na Jerusalemu rĩrĩa rĩatuanĩrwo nĩ Musa ndungata ya Jehova o na kĩũngano kĩa Isiraeli nĩ ũndũ wa Hema ya Ũira?”*

⁷ Na rĩrĩ, ariũ a Athalia, mĩtumia ũcio mwaganu, nĩ mabunjĩte hekarũ ya Ngai, o na makahũthĩra indo iria nyamũre na maündũ ma Baali.

⁸ Mũthamaki nĩathanire, nao andũ magĩthondeka ithandũkũ na makĩrĩga nja, hau kĩhingo-inĩ kĩa hekarũ ya Jehova. ⁹ Nao nĩmahunjanĩrie kũu Juda na Jerusalemu atĩ nĩmagĩrĩrwo nĩ kũrehe igooti rĩa Jehova rĩrĩa Musa ndungata ya Ngai oigire arĩ werũ-inĩ atĩ rĩrutagwo nĩ Isiraeli. ¹⁰ Anene othe na andũ othe nĩmarehire maruta mao makenete, makĩmekĩra ithandũkũ o nginya rĩkĩyũra. ¹¹ Rĩrĩa rĩothe ithandũkũ rĩarehagwo kũrĩ anene a mũthamaki nĩ Alawii, na mona atĩ rĩrĩ na mbeeca nyingĩ, mwandĩki wa nyũmba ya ũthamaki na mũnene ũrĩa wathuurĩtwo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, mookaga makoonoria ithandũkũ rĩu, na makarĩcookia harĩa rĩagagwo. Meekaga ũguo o ihinda, kwa ihinda, na makĩũngania mbeeca nyingĩ mũno. ¹² Nao mũthamaki na Jehoiada magĩcinengera andũ arĩa maarutire wĩra ũrĩa wendekanaga nĩ ũndũ wa hekarũ ya Jehova. Makĩandĩka mabundi a mahiga na a mbaũ nĩguo macookererie hekarũ ya Jehova, o na makĩandĩka aruti a wĩra wa igeri o na a gĩcango nĩguo macookererie hekarũ.

¹³ Andũ arĩa maarũgamagĩrĩra wĩra maarĩ na kĩyo, naguo wĩra wa gũcookereria hekarũ ũgĩthĩ na mbere wega ũrũgamĩrĩrwo nĩo. Magĩaka hekarũ ya Ngai rĩngĩ o ta ũrĩa mũhano wayo wa mbere watariĩ, na makĩmĩaka ĩ nũmu mũno. ¹⁴ Rĩrĩa maarĩkirie kũmĩaka, makĩrehera mũthamaki na Jehoiada mbeeca icio ingĩ, nacio igĩtũmĩrwo gũthondeka indo cia hekarũ ya Jehova: indo cia wĩra na cia maruta ma njino, o na magĩthondeka thaani na indo ingĩ cia thahabu na cia betha. Rĩrĩa rĩothe Jehoiada aarĩ muoyo-rĩ, maruta ma njino maarutagwo marũmanĩrĩrio hekarũ-inĩ ya Jehova.

¹⁵ Na rĩrĩ, Jehoiada aarĩ mũkũrũ, na akaingĩhia mĩaka, nake agĩkua arĩ wa mĩaka 130. ¹⁶ Aathikirwo kũrĩa athamaki maathikĩtwo Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi, tondũ wa wega ũrĩa ekĩte Isiraeli nĩ ũndũ wa Ngai na hekarũ yake.

Waganu wa Joashu

¹⁷ Thuutha wa gĩkuũ kĩa Jehoiada, anene a Juda magĩũka kũgeithia mũthamaki, nake agĩkĩ-mathikĩrĩria. ¹⁸ Nao magĩtiganĩria hekarũ ya Jehova, Ngai wa maithe mao, na makĩhooya itugĩ cia Ashera na mĩhianano. Tondũ wa wĩhia wao-rĩ, marakara ma Ngai magĩkinyĩra Juda na Jerusalemu. ¹⁹ O na gũtuĩka Jehova nĩatũmire anabii kũrĩ andũ nĩguo mamacookie kũrĩ we-rĩ, na o na aakorwo nĩmarutire ũira wa kũmookĩrĩra-rĩ, matiigana kũmaigua.

²⁰ Ningĩ Roho wa Ngai ũgĩkinyĩrĩra Zekaria mũrũ wa Jehoiada ũrĩa warĩ mũthĩnjĩri-Ngai. Akĩrũgama mbere ya andũ akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Ngai ekuuga, ‘Nĩ kĩ gĩgĩtũma mũremere watho wa Jehova? Inyuĩ mũtingĩgaacĩra. Tondũ nĩmũtiganĩrie Jehova, o nake nĩamũtiganĩrie.’”

* 24:6 Igooti rĩa hekarũ rĩrutagwo nĩ arũme arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩrĩ na makĩria, nĩ ũndũ wa Hema ya Ũira.

²¹ No makĩgĩa ndundu mamũũkĩrĩre, nao maathĩtwo nĩ mũthamaki-rĩ, makĩmũhũũra na mahiga nyuguto, agĩkuĩra o nja-inĩ ya hekarũ ya Jehova. ²² Nake Mũthamaki Joashu ndaigana kũririkana ũtaana ũrĩa Jehoiada, ithe wa Zekaria, aamuonetie no nĩ kũũraga ooragire mũrũwe, ũrĩa woigire atĩrĩ agĩkua, “Jehova aroona ũndũ ũyũ na akũrĩhie.”

²³ Mũthia-inĩ wa mwaka, mbũtũ ya ita ya Suriata ĩgĩthĩ gũtharĩkĩra Joashu; ĩkĩhũũra Juda na Jerusalemu, na ĩkĩũraga atongoria othe a andũ. Magĩtũma indo ciothe iria maatahĩte kũrĩ mũthamaki wao kũu Dameski. ²⁴ O na gũtuĩka mbũtũ ya ita ya Asuriata yokĩte o na andũ anini, Jehova nĩaneanire mbũtũ nene ya ita moko-inĩ mayo. Tondũ andũ a Juda nĩmatiganĩirie Jehova, Ngai wa maithe mao, Joashu agĩkinyĩrio ituĩro rĩake. ²⁵ Rĩrĩa Asuriata meeherire-rĩ, magĩtiga Joashu agurarĩtio mũno. Anene ake makĩgĩa ndundu mamũũkĩrĩre nĩ ũndũ wa kũũraga mũriũ wa Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, nao makĩmũũragĩra gĩtanda-inĩ gĩake. Nĩ ũndũ ũcio agĩkua na agĩthikwo Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi, no ndaathikirwo mbĩrĩra-inĩ cia athamaki.

²⁶ Arĩa maagiĩre ndundu mamũũkĩrĩre maarĩ Zabadi mũrũ wa Shimeathu mũndũ-wa-nja Mũamoni, na Jehozabadu mũrũ wa Shimurithu mũndũ-wa-nja Mũmoabi. ²⁷ Ũhoro wa ariũ ake na morathi maingĩ maamũkonĩ, na maandĩko makonĩ gũcookererio kwa hekarũ ya Ngai maandĩkitwo thĩinĩ wa ibuku rĩa ũtaũranĩri rĩa athamaki. Nake mũriũ Amazia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

25

Amazia Mũthamaki wa Juda

¹ Amazia aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ kũu Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩrĩ na kenda, nake nyina eetagwo Jehoadini na oimĩte Jerusalemu. ² Nĩekire maündũ marĩa moonagwo magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, no ndaamekire na ngoro yake yothe. ³ Thuutha wa ũthamaki kũrũma wega wathani-inĩ wake, akĩũraga anene arĩa mooragĩte ithe Joashu ũrĩa warĩ mũthamaki. ⁴ No rĩrĩ, ndaigana kũũraga ariũ ao, no eekire kũringana na ũrĩa kwandĩkitwo Ibuku-inĩ rĩa Watho wa Musa, harĩa Jehova aathanĩte atĩrĩ: “Maithe ma ciana matikoorangwo nĩ ũndũ wa ciana, o na kana ciana ciũragwo nĩ ũndũ wa maithe mao; o mũndũ arĩkuaga nĩ ũndũ wa mehia make we mwene.”

⁵ Amazia agĩta andũ a Juda hamwe, na akĩmaiga maroragwo nĩ anene a ikundi cia andũ ngiri ngiri na anene a ikundi cia andũ igana, igana kũringana na nyũmba ciao cia andũ othe a Juda na Benjamini. Agĩcooka agĩta andũ othe arĩa maarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na makĩria na akĩona atĩ kwarĩ na andũ 300,000 arĩa mangĩathiire mbaara-inĩ, andũ mangĩahotire kuoya itimũ na ngo. ⁶ O na ningĩ agĩkombora andũ a kũrũ 100,000 kuuma Isiraeli na thogora wa taranda igana rĩmwe* cia betha.

⁷ No rĩrĩ, mũndũ wa Ngai agĩũka kũrĩ we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũthamaki-rĩ, thigari ici cia kuuma Isiraeli itigatwarane nawe, nĩgũkorwo Jehova ndarĩ hamwe na Isiraeli, na ndarĩ hamwe na andũ o na arĩkũ a Efiraimu. ⁸ O na ũngĩthĩ ũrũe na ũcamba mbaara-inĩ, Ngai no arĩtũma ũhootwo nĩ thũ, nĩgũkorwo Ngai arĩ na ũhoti wa gũgũteithia kana wa gũtũma ũhootwo.”

⁹ Amazia akĩũria mũndũ wa Ngai atĩrĩ, “Tũgwĩka atĩa nĩ ũndũ wa taranda iria 100 ndarĩhire nĩ ũndũ wa thigari icio cia Isiraeli?”

Nake mũndũ wa Ngai agĩcookia atĩrĩ, “Jehova no akũhe ingĩ nyingĩ gũkĩra icio.”

¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio Amazia akĩrekereria thigari icio ciokĩte kũrĩ we kuuma Efiraimu, agĩciĩra ciinũke. Nacio ikĩrakarĩra andũ a Juda mũno, na ikĩinũka irĩ na marakara maingĩ.

¹¹ Amazia agĩcooka akĩbanga thigari ciake, agĩcitongoria na mwena wa Gĩtuamba gĩa Cumbĩ, kũrĩa ooragire andũ 10,000 a Seiru. ¹² Mbũtũ ya ita ya Juda ikĩnyĩta andũ 10,000 marĩ muoyo, na ikĩmatwara handũ igũrũ wa rwaro rwa ihiga, ikĩmaikia thĩ magĩthuthĩkanga.

¹³ Hĩndĩ o ĩyo, thigari iria Amazia aacookithĩtie akĩgĩria ikarũe-rĩ, igĩtharĩkĩra matũũra ma Juda kuuma Samaria nginya Bethi-Horoni. Nacio ikĩũraga andũ 3,000 na igĩtaha indo nyingĩ mũno.

¹⁴ Rĩrĩa Amazia aacookire oimĩte kũũraga andũ a Edomu-rĩ, nĩainũkire na ngai cia andũ a Seiru. Agĩcirũgamia ta ngai ciake mwene, agĩciĩnamĩrĩra na agĩcirutĩra magongona ma njino. ¹⁵ Marakara ma Jehova magĩakanĩra Amazia, na akĩmũtũmĩra mũnabii, ũrĩa wamũũrĩrie atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma

* 25:6 nĩ ta tani ithatũ na robo ithatũ (3.75)

ũhooe kĩrĩra kũrĩ ngai cia andũ acio, o iria itaangĩahotire kũhonokia andũ acio kuuma moko-inĩ maku?”

¹⁶ O akĩaragia-rĩ, mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩtũgũtuĩte mũtaari wa mũthamaki? Kira! Nĩ kĩ gĩgũtũma wende kwĩyũragithia?”

Nĩ ũndũ ũcio mũnabii ũcio agĩkira, no akiuga atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ Ngai nĩatuĩte itua gũkwananga, nĩ ũndũ nĩwĩkĩte ũndũ ũcio, na nĩwarega kũigua kĩrĩra gĩakwa.”

¹⁷ Thuutha wa Amazia mũthamaki wa Juda kũhooya kĩrĩra kuuma kũrĩ ataari ake-rĩ, agĩtũma ndũmĩrĩri ĩno ya njũgitano kũrĩ Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu, mũrũ wa Jehu mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ: “Ūka, tũcemanie, tuonane ũthiũ kwa ũthiũ.”

¹⁸ No Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli agĩcookeria Amazia mũthamaki wa Juda atĩrĩ, “Mahiũ ma nyeki-inĩ ma kũu Lebanoni nĩmatũmĩre mũtarakwa ndũmĩrĩri o kũu Lebanoni makĩwĩra atĩrĩ: ‘Heana mwarĩguo ahikio nĩ mũriũ wakwa.’ Hĩndĩ ĩyo nyamũ ya gĩthaka ya kũu Lebanoni ĩgĩũka ĩkĩrangĩrĩria mahiũ macio ma nyeki-inĩ na makinya mayo. ¹⁹ Wĩrĩte na ngoro atĩ nĩũrĩkĩtie gũtooria Edomu, na rĩu ũkeeyona na ũgetĩia. No ikara mũciĩ! Nĩ kĩ gĩgũtũma wĩrehere thĩina na wĩniinithie wee mwene o hamwe na andũ a Juda?”

²⁰ O na kũrĩ ũguo-rĩ, Amazia ndaigana gũthikĩrĩria, nĩgũkorwo nĩ Ngai warutaga wĩra nĩguo amaneane moko-inĩ ma Jehoashu, tondũ andũ a Juda nĩmarongoragia ngai cia Edomu. ²¹ Nĩ ũndũ ũcio Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli akĩmatharĩkĩra. We na Amazia mũthamaki wa Juda makĩng’ethanĩra kũu Bethi-Shemeshu thĩinĩ wa Juda. ²² Andũ a Juda makĩhũũrwo nĩ andũ a Isiraeli, na o mũndũ akĩũrĩra gwake mũciĩ. ²³ Nake Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli akĩnyiita Amazia mũthamaki wa Juda, mũrũ wa Joashu, mũrũ wa Ahazia, o kũu Bethi-Shemeshu. Ningĩ Jehoashu akĩmũrehe Jerusalemu, na akĩmomora rũthingo rwa Jerusalemu kuuma Kĩhingo kĩa Efiraĩmu nginya Kĩhingo gĩa Koine, handũ ha buti ta 600† kũraiha. ²⁴ Nake akĩoya thahabu yothe na betha, na indo ciothe iria ciarĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Ngai iria ciamenyagĩrĩrwo nĩ Obedi-Edomu,‡ hamwe na igĩina cia nyũmba ya ũthamaki, na andũ arĩa maatahĩtwo, nake agĩcooka Samaria.

²⁵ Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda aatũũrĩre muoyo mĩaka ikũmi na ĩtano thuutha wa gĩkuũ kĩa Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu mũthamaki wa Isiraeli. ²⁶ Ha ũhoro wa maündũ marĩa mangĩ ma wathani wa Amazia kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia-rĩ, githĩ ti maandĩke ibuku-inĩ rĩa athamaki a Juda na Isiraeli? ²⁷ Kuuma hĩndĩ ĩrĩa Amazia aagarũrũkire agĩtiga kũrũmĩrĩra Jehova-rĩ, makĩmũciĩrĩrĩa mamũũkĩrĩre kũu Jerusalemu, nake akĩũrĩra Lakishi, no magĩtũma andũ mamũrũmĩrĩre o nginya Lakishi, makĩmũũragĩra kuo. ²⁸ Agĩcookio aigĩrĩrwo mbarathi igũrũ, na agĩthikwo hamwe na maithe Itũũra-inĩ Inene rĩa Juda.

26

Uzia Mũthamaki wa Juda

¹ Ningĩ andũ othe a Juda makĩoya Uzia, arĩ wa mĩaka ikũmi na ĩtandatũ, na makĩmũtua mũthamaki ithenya rĩa ithe Amazia. ² Nĩwe waakithirie Elothu rĩngĩ, na akĩrĩcookeria Juda thuutha wa Amazia kũhurũka hamwe na maithe make.

³ Uzia aarĩ wa mĩaka ikũmi na ĩtandatũ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩtano na ĩrĩ. Nyina eetagwo Jekolia, na oimĩte Jerusalemu. ⁴ Nake nĩekire maündũ marĩa maarĩ magĩrĩru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Amazia eekĩte. ⁵ Nĩarongooragia Ngai matukũ-inĩ ma Zekaria, ũrĩa wamũrutĩte gwĩtigĩra Ngai. Narĩo ihinda rĩrĩa rĩothe aarongoragia Jehova-rĩ, Ngai nĩamũheaga ũgaacĩru.

⁶ Uzia nĩathiire kũrũa na Afilisti, na akĩmomora thingo cia Gathu, na cia Jabine, na cia Ashidodi. Ningĩ agĩcooka agĩaka rĩngĩ matũũra marĩa maarĩ hakuhi na Ashidodi na kũndũ kũngĩ gatagatĩ-inĩ ka Afilisti. ⁷ Ngai akĩmũteithia kũhũũrana na Afilisti na Arabu arĩa maatũũraga Guri-Baali na Ameuni. ⁸ Aamoni nĩmarehire igooti kũrĩ Uzia, nayo ngumo yake ĩkĩhunja o nginya mũhaka wa Misiri, nĩ ũndũ nĩagĩite na hinya mũno.

† 25:23 nĩ ta mita 180   ‡ 25:24 Obedi-Edomu nĩwe waroraga hekarũ ya Ngai thĩinĩ na kũrĩa kwaigagwo mũthithũ.

⁹ Uzia nĩakire mĩthiringo mĩraihi na igũrũ kũu Jerusalemu hau Kĩhingo-inĩ gĩa Koine, na hau Kĩhingo-inĩ gĩa Gĩtuamba, na hau koine-inĩ ya rũthingo, na akĩmĩirigĩra na thingo cia hinya. ¹⁰ Ningĩ agĩaka mĩthiringo mĩraihi na igũrũ kũu werũ-inĩ na akĩenja ithima nyingĩ, nĩ ũndũ aarĩ na mahiũ maingĩ kũu mũhuro-inĩ wa irĩma, o na kũu werũ wa irĩma-inĩ. Aarĩ na andũ maarutaga wĩra mĩgũnda-inĩ yake ya irio na ya mĩthabibũ kũu irĩma-inĩ o na mĩgũnda-inĩ irĩa mĩnoru, tondũ nĩendete ũrĩmi.

¹¹ Uzia aarĩ na mbũtũ ya ita irĩa yarutĩtwo wega mũno, na yakoragwo tĩhaarĩrie gũthiĩ mbaara-inĩ, ĩgayanĩtio ikundi kũringana na mũigana wayo na kũringana na ũrĩa yacookanĩrĩrio nĩ Jeieli ũrĩa warĩ mwandĩki na Maaseia ũrĩa warĩ mũnene wao, matongoretio nĩ Hanania, ũmwe wa anene a nyũmba ya ũthamaki. ¹² Naguo mũigana wotha wa atongoria a nyũmba arĩa maarũgamagĩrĩa thigari warĩ 2,600. ¹³ Wathani-inĩ wao haarĩ na mbũtũ ya ita ya andũ 307,500 arĩa maarutĩtwo ũhoro wa mbaara, mbũtũ iyo yarĩ na hinya na nĩyo yateithagia mũthamaki akĩrĩa na thũ ciake. ¹⁴ Uzia nĩahaire mbũtũ iyo yake ya ita ngo, na matimũ, na ngũbia, na nguo cia igeria, na mota na mahiga ma igũtha. ¹⁵ Kũu Jerusalemu-rĩ, andũ maarĩ oogĩ mũno magĩthondeka ikaari ciahũthagĩrwo mĩthiringo-inĩ na koine-inĩ cia ũgitĩri na njĩra ya gũikia mĩguĩ na gũikia mahiga manene. Ngumo yake ikĩhunja kũndũ kũraya nĩgũkorwo nĩateithirio mũno nginya akĩgia na hinya mũno.

¹⁶ No thuutha wa Uzia kũgĩa na hinya-rĩ, gwĩtũũgĩria gwake gũkĩmũniina. Akĩaga gũtuĩka mwĩhokeku harĩ Jehova Ngai wake, na agĩtoonya hekarũ ya Jehova nĩguo acine ũbumba kĩgongona-inĩ kĩa ũbumba. ¹⁷ Nake Azaria ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai hamwe na athĩnjĩri-Ngai omĩrĩru mĩrongo ĩnana a Jehova, makĩmuuma thuutha o nginya na kũu thĩinĩ. ¹⁸ Nao makĩmũng'ethera mamũkaanie, makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũtiagĩrĩrie, wee Uzia, ũcinĩre Jehova ũbumba. Ŭcio nĩ wĩra wa athĩnjĩri-Ngai arĩa marĩ a rũciaro rwa Harũni, arĩa maamũritwo macinaga ũbumba. Uma handũ haha haamũre nĩgũkorwo ndũrĩ mwĩhokeku, na Jehova Ngai ndangĩgũtĩia.”

¹⁹ Uzia, ũrĩa wanyitĩte rũgĩo na guoko ehaarĩrie gũcina ũbumba, akĩrakara mũno. Na o hĩndĩ iyo aagũthũkagĩra athĩnjĩri-Ngai marĩ hau mbere ya kĩgongona kĩa ũbumba, hekarũ-inĩ ya Jehova, mũrimũ wa mangũ ũgituthũka thiithi-inĩ wake. ²⁰ Na rĩrĩa Azaria, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene na athĩnjĩri-Ngai acio angĩ othe maamũrorire-rĩ, makĩona atĩ aarĩ na mangũ thiithi; nĩ ũndũ ũcio makĩmuumia na nja na ihenya. O nake we mwene nĩaiguaga kwenda mũno kuuma nja, nĩ ũndũ Jehova nĩamũhũũrĩte na mũrimũ ũcio.

²¹ Mũthamaki Uzia aatũũrĩre arĩ na mangũ nginya rĩrĩa aakuire. Aatũũrĩre nyũmba arĩ wiki, arĩ na mangũ, na agirĩtio gũthiia hekarũ ya Jehova. Mũriũ Jothamu akĩrũgamĩrĩa nyũmba ya ũthamaki, na agaathaga andũ a bũrũri ũcio.

²² Namo maündũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Uzia-rĩ, kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, nĩmandĩkitwo nĩ mũnabii Isaia mũrũ wa Amozu. ²³ Nake Uzia akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo hakuhĩ nao gĩthaka-inĩ kĩrĩa kiarĩ gĩa gũthikanwo gĩa athamaki, nĩgũkorwo andũ moigire atĩrĩ, “Ararĩ na mangũ.” Nake mũriũ Jothamu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

27

Jothamu Mũthamaki wa Juda

¹ Jothamu aarĩ wa mĩaka mĩrongo tĩrĩ na ĩtano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ĩtandatũ. Nyina eetagwo Jerusha mwarĩ wa Zadoku. ² Nake agĩka maündũ marĩa maagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Uzia eekĩte, nowe ndaigana gũtoonya hekarũ ya Jehova gũcina ũbumba ta ũrĩa ithe eekĩte. No rĩrĩ, andũ nĩmathiire o na mbere gwĩka maündũ mao mooru. ³ Jothamu nĩakire rĩngĩ mwako wa Kĩhingo kĩa Rũgongo kĩa hekarũ ya Jehova, na akĩruta wĩra mũnene wa rũthingo rũrĩa rwarĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Ofeli. ⁴ Nĩakire matũũra irĩma-inĩ cia Juda na agĩaka nyũmba cia ũgitĩri na mĩthiringo mĩraihi na igũrũ kũndũ kũrĩa kwarĩ na mũtitũ.

⁵ Jothamu nĩarũire mbaara na mũthamaki wa Amoni na akĩmahoota. Mwaka-inĩ ũcio, Amoni nĩmamũrĩhire taranda igana rĩmwe* cia betha, na kori 10,000† cia ngano, na kori 10,000 cia cairi. Andũ a Amoni nĩmamũreheire indo o ta icio mwaka-inĩ wa keerĩ na wa gatatũ.

* 27:5 nĩ ta tani ithatũ na robo ithatũ (3:75) † 27:5 nĩ ta kilo 2,200,000

⁶ Jothamu nĩagĩire na hinya nĩ ũndũ nĩathiiaga na mĩthiire mĩrũngĩrĩru hĩndĩ ciothe mbere ya Jehova Ngai wake.

⁷ Namo maündũ marĩa mangĩ makonĩ wathani wa Jothamu, o hamwe na mbaara ciake ciothe na ciĩko iria ingĩ eekire-rĩ, nĩmandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli na Juda. ⁸ Nake aarĩ wa mĩaka mĩrongo iirĩ na itano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na itandatũ. ⁹ Jothamu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Ahazu agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake.

28

Ahazu Mũthamaki wa Juda

¹ Ahazu aarĩ wa mĩaka mĩrongo iirĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na itandatũ. Nake ndaigana gwĩka maündũ marĩa maagĩĩire maithe-inĩ ma Jehova, ta ũrĩa ithe Daudi eekĩte. ² Aathiiaga na mĩthiire ya athamaki a Isiraeli, o na ningĩ agĩthondeka mĩhianano ya Baali ya gũtwekio ya kũhooyagwo. ³ Nake agĩcinĩra magongona kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, na akĩruta ariũ ake marĩ magongona ma gũcinwo na mwaki, arũmĩĩire mĩthiire iirĩa iirĩ thaahu ya ndũrĩrĩ iria Jehova aaingatĩte ciehere mbere ya andũ a Isiraeli. ⁴ Nĩaarutire magongona na agĩcinĩra ũbumba kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na tũcũmbĩrĩ-inĩ twa irĩma, na rungu rwa mĩtĩ iirĩa mĩruru.

⁵ Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai wake akĩmũneana kũrĩ mũthamaki wa Suriata. Nao Asuriata makĩmũhoota na magĩtaha andũ ake aingĩ matũke mĩgwate, na makĩmatwara Dameski.

O na ningĩ nĩaneanirwo moko-inĩ ma mũthamaki wa Isiraeli ũrĩa wamũringire iringa inene ma. ⁶ Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe-rĩ, Peka mũrũ wa Remalia nĩooragire thigari 120,000 kũu Juda, tondũ andũ a Juda nĩmatirikĩte Jehova, Ngai wa maithe mao. ⁷ Zikiri ũrĩa Mũefiraimu njamba ya ita akĩũraga Maaseia mũrũ wa mũthamaki, na Azirikamu ũrĩa warĩ mũmenyereri wa nyũmba ya ũthamaki, na Elikana ũrĩa warĩ wa keerĩ kuuma harĩ mũthamaki. ⁸ Andũ a Isiraeli magĩtaha kuuma kũrĩ ariũ a ithe wao atumia 200,000 na ariũ na aarĩ ao. Ningĩ no maatahire indo nyingĩ iria maacookire nacio Samaria.

⁹ No rĩrĩ, mũnabii wa Jehova wetagwo Odedi aarĩ kuo, nake akiumagara agatũnge mbũtũ cia ita igĩcooka Samaria. Nake agĩciĩra atĩrĩ, “Tondũ Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, nĩarakarĩire andũ a Juda-rĩ, nĩamaneanire moko-inĩ manyu. No inyuĩ nĩmũmooragĩte na marakara, namo nĩ makinyĩte o igũrũ. ¹⁰ Na rĩrĩ, mũciĩrĩre gũtua arũme na andũ-a-nja a Juda na Jerusalemu ngombo cianyu. No githĩ o na inyuĩ mũtihĩtĩtie na mũkehĩria Jehova Ngai wanyu? ¹¹ Rũu ta gĩthikĩrĩrie! Cookia andũ a bũrũri wanyu arĩa mũnyĩtĩte mĩgwate, nĩgũkorwo marakara mahiũ ma Jehova marĩ igũrũ rĩanyu.”

¹² Hĩndĩ iyo atongoria amwe kũu Efiraimu, nao nĩ Azaria mũrũ wa Jehohanani, na Berekia mũrũ wa Meshilemothu, na Jehizikia mũrũ wa Shalumu, na Amasa mũrũ wa Hadilai, makĩrũgama nĩguo makaanie andũ acio moimaga mbaara-inĩ. ¹³ Makĩmeera atĩrĩ, “Mũtikarehe mĩgwate iyo gũkũ, tũtikoonwo tũhĩtĩtie mbere ya Jehova, naguo ũndũ ũcio wongerere mehia na mahĩtia maitũ. Nĩgũkorwo mahĩtia maitũ o na rĩu nĩ maingĩ, namo marakara make mahiũ marĩ igũrũ rĩa Isiraeli.”

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio thigari ikĩrekereria mĩgwate na indo iria ciatahĩte, o hau mbere ya anene na ya kũũngano kũu gĩothe. ¹⁵ Nao andũ arĩa maarĩ agwete na marĩitwa makĩoya mĩgwate iyo, na arĩa maarĩ njaga makĩmahumba nguo kuuma indo-inĩ iria ciatahĩtwo. Makĩmahe nguo na iraatũ, na irio na kĩndũ gĩa kũnyua, na maguta ma kũhonania. Nao arĩa othe mataarĩ na hinya makĩhaicio ndigiri igũrũ. Nĩ ũndũ ũcio makĩmacookia kũrĩ andũ a bũrũri wao o kũu Jeriko, Itũũra Inene rĩa Mĩkĩndũ, nao magĩcooka Samaria.

¹⁶ Na rĩrĩ, ihinda rĩu Mũthamaki Ahazu agĩtũmanĩra mũthamaki wa Ashuri amũteithie. ¹⁷ Andũ a Edomu nĩmookĩte rĩngĩ na magatharĩkĩra Juda, na magakuua mĩgwate, ¹⁸ na o hĩndĩ iyo nao Afilisti nĩmahũrĩte matũũra marĩa maarĩ mũhuro-inĩ wa irĩma, na Negevu kũu Juda. Nĩmatahire na magĩikara matũũra ma Bethi-Shemeshu, na Aijaloni, na Gederothu, o ũndũ ũmwe na Soko, na Timuna, na Gimuzo, na tũtũũra tũnini tũrĩa twamathiũrũrũkĩirie. ¹⁹ Nake Jehova nĩagithirie Juda gĩtĩio tondũ wa Ahazu mũthamaki wa Isiraeli, nĩgũkorwo nĩongereire waganu kũu Juda, na nĩagĩte kwĩhokeka mũno harĩ Jehova. ²⁰ Nake Tigilathu-Pileseru mũthamaki wa Ashuri agĩũka kũrĩ we, no handũ ha kũmũteithia nĩkũmũthĩnia aamũthĩnirie. ²¹ Ahazu akĩoya indo imwe kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova,

na kuuma nyũmba-inĩ ya ũthamaki, na kuuma kũrĩ ariũ a mũthamaki, na agĩcihe mũthamaki wa Ashuri, no ũndũ ũcio ndwamũteithirie.

²² Mahinda macio make ma thĩĩna-rĩ, Mũthamaki Ahazu no gũkĩrĩrĩria aakĩrĩrĩrie kwaga wĩhokeku harĩ Jehova. ²³ Akĩrutĩra ngai cia Dameski iria ciamũhootete magongona, nĩgũkorwo eeciiragia atĩrĩ, “Kuona atĩ ngai cia athamaki a Suriata nĩcimateithĩtie-rĩ, nĩngũcirutĩra igongona nĩguo cindeithie o na nĩĩ.” No icio nĩcio ciamũniinire na ikĩniina Isiraeli rĩothe.

²⁴ Ahazu agĩcookereria indo cia hekarũ ya Ngai na agĩcithaamia. Agĩcooka akĩhinga mĩrango ya hekarũ ya Jehova, na agĩaka igongona ikĩyũra o koine-inĩ ciothe cia njĩra cia itũũra rĩa Jerusalem.

²⁵ Ningĩ o itũũra-inĩ rĩothe rĩa Juda agĩaka kũndũ kũria gũtũũgĩru gwa kũrutĩra ngai ingĩ magongona ma njino, nake agĩthirĩkia Jehova, Ngai wa maithe make, agĩtũma arakare.

²⁶ Namo maündũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wake na mĩthiire yake yothe-rĩ, kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia-rĩ, maandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Juda na Isiraeli. ²⁷ Nake Ahazu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo itũũra-inĩ rĩa Jerusalem, no ndaigirwo mbĩrĩra-inĩ cia athamaki a Isiraeli. Nake mũriũ Hezekia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

29

Hezekia Gũtheria Hekarũ

¹ Hezekia aarĩ wa mĩaka mĩrongo tĩrĩ na itano rĩria aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalem mĩaka mĩrongo tĩrĩ na kenda. Nyina eetagwo Abija mwarĩ wa Zekaria. ² Nake agĩka maündũ marĩa maagĩrĩire maithe-inĩ ma Jehova, o ta ũria ithe Daudi eekĩte.

³ Mweri wa mbere wa mwaka wa mbere wa wathani wake-rĩ, nĩahingũrĩre mĩrango ya hekarũ ya Jehova na akĩmĩthondeka kũria yathũkĩtio. ⁴ Nake akĩrehe athĩnjĩri-Ngai na Alawii, akĩmacookanĩrĩria hamwe nja ya mwena wa irathĩro, ⁵ akiuga atĩrĩ: “Ta thikĩrĩriai inyuĩ Alawii! Mwĩtheriei rĩu, na mũtherie hekarũ ya Jehova Ngai wa maithe manyu. Eheriai kĩndũ gĩothe kĩrĩ thaahu kuuma handũ-harĩa-haamũre. ⁶ Maithe maitũ matiarĩ ehokeku; nĩmekire ũũru maithe-inĩ ma Jehova Ngai witũ na makĩmũtirika. Nĩmahũgũrĩre mothiũ mao makĩaga kũrora gĩikaro kĩa Jehova, makĩmũhutĩra. ⁷ O na ningĩ nĩmahingire mĩrango ya gĩthaku na makĩhoria matawa. Matiacinire ũbumba kana makĩrutĩra Ngai wa Isiraeli maruta o na marĩkũ ma njino handũ-inĩ harĩa haamũre. ⁸ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, marakara ma Jehova magĩkora Juda na Jerusalem; nake agĩtũma matuĩke ta kĩndũ gĩa kũmakania na kĩa magigi, na gĩa kũnyũrũrio, o ta ũria mũreyonera na maithe manyu. ⁹ Kĩu nĩkĩo gĩatũmire maithe maitũ mooragwo na rũhiũ rwa njora, na nokĩo gĩtũmĩte ariũ aitũ, na airĩtu aitũ, na atumia aitũ matahwo. ¹⁰ Na rĩrĩ, ndĩciirĩtie na ngoro yakwa kũrikanĩra kĩrikanĩro na Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩgeetha marakara make mahiũ matweherere. ¹¹ Atĩrĩrĩ, ariũ akwa, mũtigatuĩke andũ matarũmbũyagia ũndũ, nĩgũkorwo Jehova nĩamũthuurĩte mũrũgamage mbere yake mũmũtungatagĩre, mũtuĩke a gũtungata mũrĩ mbere yake na mũcinage ũbumba.”

¹² Hĩndĩ iyo Alawii aya makĩambĩrĩria kũruta wĩra:

kuuma kũrĩ Akohathu,
maarĩ Mahathu mũrũ wa Amasai, na Joeli mũrũ wa Azaria;
kuuma kũrĩ Amerari,
maarĩ Kishu mũrũ wa Abudi, na Azaria mũrũ wa Jehaleleli;
kuuma kũrĩ Agerishoni,
maarĩ Joa mũrũ wa Zima, na Edeni mũrũ wa Joa;

¹³ kuuma kũrĩ njiaro cia Elizafani,
maarĩ Shimuri na Jeieli;
kuuma kũrĩ njiaro cia Asafu,
maarĩ Zekaria na Matania;

¹⁴ Kuuma kũrĩ njiaro cia Hemani,
maarĩ Jehueli na Shimei;
kuuma kũrĩ njiaro cia Jeduthuni,
maarĩ Shemaia na Uzieli.

¹⁵ Maarĩkia gũcookanĩrĩria ariũ a ithe wao hamwe na meetheria-rĩ, magĩtoonya hekarũ ya Jehova, makĩmĩtheria, o ta ũria mũthamaki aathanĩte arũmĩrĩire kiugo kĩa Jehova. ¹⁶ Nao athĩnjĩri-Ngai

2 Maündũ ma Matukũ ma Tene 29:174962 Maündũ ma Matukũ ma Tene 29:35

magĩtoonya handũ-harĩa-haamũre ha Jehova nĩguo mahatherie. Na indo ciothe iria itaari theru iria maakorire kũu hekarũ-inĩ ya Jehova magĩciruta magĩciiga nja ya hekarũ ya Jehova. Nao Alawii magĩcioya magĩcitwara Gĩtuamba-inĩ gĩa Kidironi. ¹⁷ Maambĩrĩrie wĩra wa gũtheria hekarũ mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, na mũthenya wa inana wa mweri ũcio magĩkinya gĩthaku-inĩ kĩa Jehova. Na handũ ha matukũ mangĩ manana-rĩ, magĩtheria hekarũ ya Jehova yo nyene, na makĩrĩkia wĩra ũcio mũthenya wa ikũmi na itandatũ wa mweri ũcio wa mbere.

¹⁸ Magĩcooka magĩthĩĩ kũrĩ Mũthamaki Hezekia, makĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩtũtheretie hekarũ ya Jehova yothe, kĩgongona kĩa maruta ma njino, na indo ciakio ciothe, na metha ĩrĩa ĩigagĩrĩrwo mĩgate ĩrĩa mĩamũre, na indo ciayo ciothe. ¹⁹ Nĩtũhaarĩrie na tũkaamũra indo iria ciothe Mũthamaki Ahazu ehereetie Hekarũ-inĩ rĩrĩa aarĩ mũthamaki nĩ ũndũ wa kwaga wĩhokeku. Na rĩrĩ, rĩu irĩ mbere ya kĩgongona kĩa Jehova.”

²⁰ Na rĩrĩ, rũciinĩ tene, Mũthamaki Hezekia agĩcookanĩrĩria anene a itũũra rĩu inene na magĩthĩĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. ²¹ Nao makĩrehe ndegwa mũgwanja, na ndũrũme mũgwanja, na tũtũrũme mũgwanja, o na thenge mũgwanja cia igongona rĩa kũhoroherio mehia makoniĩ ũthamaki ũcio, na ma handũ-harĩa-haamũre o na ma Juda. Nake mũthamaki agĩatha athĩnjĩri-Ngai, o acio a njiaro cia Harũni, macithĩnjĩre hau kĩgongona-inĩ kĩa Jehova. ²² Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩnja ndegwa icio, nao athĩnjĩri-Ngai makĩoya thakame yacio makĩmĩminjaminjĩria kĩgongona; magĩcooka magĩthĩnja ndũrũme icio na makĩminjaminjĩria kĩgongona thakame yacio; magĩcooka magĩthĩnja tũtũrũme tũu na makĩminjaminjĩria kĩgongona thakame yatuo. ²³ Nacio thenge cia igongona rĩa kũhoroherio mehia ikĩrehwo mbere ya mũthamaki na kĩũngano kũu, nao magĩciigĩrĩra moko. ²⁴ Nao athĩnjĩri-Ngai magĩcooka magĩthĩnja thenge icio hamwe na thakame yacio, magĩcirutĩra hau kĩgongona-inĩ irĩ maruta ma kũhoroheria mehia nĩguo ihoroherie andũ a Isiraeli othe, nĩ tondũ mũthamaki nĩathanĩte kũrutwo iruta rĩa njino na iruta rĩa kũhoroheria mehia rĩrĩ rĩa andũ othe a Isiraeli.

²⁵ Mũthamaki akĩiga Alawii hekarũ-inĩ ya Jehova marĩ na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, na inanda cia mũgeeto na cia kĩnũbi ta ũrĩa gwaathanĩtwo nĩ Daudi na Gadi mündũ ũrĩa wonagĩra mũthamaki maündũ, na Nathani ũrĩa mũnabii; ũndũ ũyũ waathanĩtwo nĩ Jehova na tũnua twa anabii ake. ²⁶ Nĩ ũndũ ũcio Alawii makĩrũgama mehaarĩrie na inanda cia Daudi cia kũina, na athĩnjĩri-Ngai marĩ na tũrumbeta twao.

²⁷ Hezekia agĩathana atĩ kũrutwo iruta rĩa njino kĩgongona-inĩ. Narĩo igongona rĩambĩrĩria kũrutwo-rĩ, andũ makĩambĩrĩria kũinĩra Jehova marĩ na tũrumbeta na inanda cia kũina cia Daudi mũthamaki wa Isiraeli. ²⁸ Kĩũngano kũu gĩothe gĩkĩnamĩrĩra, gĩkĩhooya, nao aini makĩinaga na tũrumbeta tũkĩhuhagwo. Maündũ macio mothe magĩthĩĩ na mbere nginya igongona rĩu rĩa njino rĩkĩrĩka kũrutwo.

²⁹ Na rĩrĩa maruta maarĩkirie kũrutwo-rĩ, mũthamaki na andũ othe arĩa maarĩ nake hau magĩturia maru makĩhooya. ³⁰ Nake Mũthamaki Hezekia na anene ake magĩatha Alawii magooce Jehova na ciugo cia Daudi na cia Asafu mündũ ũrĩa muoni-maündũ. Nĩ ũndũ ũcio makĩina nyĩmbo cia kũgooca Jehova marĩ na gĩkeno na makĩinamia mĩtwe yao makĩmũhooya.

³¹ Ningĩ Hezekia akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩmweyamũrĩra Jehova. Rehei magongona na maruta ma gũcookia ngaatho hekarũ-inĩ ya Jehova.” Nĩ ũndũ ũcio kĩũngano kũu gĩkĩrehe magongona na maruta ma gũcookia ngaatho, na andũ othe arĩa ngoro ciao cieyendeire makĩrehe maruta ma njino.

³² Naguo mũigana wa maruta ma njino marĩa maarehirwo nĩ kĩũngano kũu warĩ ndegwa mĩrongo mũgwanja, na ndũrũme 100 na tũtũrũme 200, ciothe ciarĩ cia maruta ma njino ma kũrutĩrwo Jehova.

³³ Nyamũ ciothe iria ciaamũrĩtwo cia magongona ciarĩ ndegwa 600 na ng'ondũ hamwe na mbũri 3,000. ³⁴ Na rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai maarĩ anini mũno matingĩahotire gũthĩnja nyamũ ciothe cia maruta ma njino; nĩ ũndũ ũcio andũ a nyũmba ciao, nĩo Alawii, makĩmateithĩrĩria nginya wĩra ũcio ũkĩrĩka nginya rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai angĩ maamũrirwo, nĩgũkorwo Alawii maarĩ na kĩyo gĩa kwĩyamũra gũkĩra athĩnjĩri-Ngai.* ³⁵ Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ na maruta ma njino maingĩ mũno, hamwe na maguta ma maruta ma ũiguano, o na maruta ma indo cia kũnyuuo marĩa maarutanagĩrio na maruta ma njino.

* 29:34 Maruta ma njino maaharagĩrio na makarutwo nĩ athĩnjĩri-Ngai, no rĩmwe nĩmateithagĩrĩrio nĩ Alawii.

Nĩ ũndũ ũcio wĩra wa ũtungata wa hekarũ ya Jehova ũgĩcookio rĩngĩ. ³⁶ Nake Hezekia na andũ othe magĩkena nĩ ũndũ wa ũrĩa Ngai eekĩire andũ ake, tondũ ũndũ ũcio wekirwo narua mũno.

30

Hezekia Gũkũngũira Gĩathĩ kĩa Bathaka

¹ Hezekia nĩatũmire ndũmĩrĩri Isiraeli guothe na Juda, o na akĩandĩkĩra Efiraimu na Manase marũa ma kũmeeta moke hekarũ-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu, makũngũire Bathaka ya Jehova Ngai wa Isiraeli. ² Mũthamaki na anene ake na kũngano kũu gĩothe kũu Jerusalemu magĩtua atĩ megũkũngũira Bathaka mweri wa keerĩ. ³ Matiahotete kũmĩkũngũira ihinda-inĩ rĩayo tondũ gũtiarĩ na athĩnjĩri-Ngai a kũigana arĩa meetheretie, na andũ mationganĩte Jerusalemu. ⁴ Mũbango ũcio nĩwonekire wagĩrĩire harĩ mũthamaki o na harĩ kũngano gĩothe. ⁵ Nao magĩtua atĩ gũthiĩ kwanĩrĩrwo Isiraeli guothe, kuuma Birishiba nginya Dani, andũ meetwo moke Jerusalemu makũngũire Bathaka ya Jehova Ngai wa Isiraeli kuo. Ndĩakoretwo ĩgĩkũngũirwo nĩ andũ aingĩ kũringana na ũrĩa kwandĩkitwo.

⁶ Kũrũmanĩrĩra na watho wa mũthamaki, atwari a marũa magĩthiĩ Isiraeli na Juda guothe marĩ na marũa kuuma kũrĩ mũthamaki na kuuma kũrĩ anene ake, marĩa maandĩkitwo atĩrĩ:

“Andũ a Isiraeli, cookerera Jehova Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka, na Isiraeli, nĩguo nake amũcookerere inyuĩ arĩa mũtigaire, inyuĩ mũhonokete kuuma guoko-inĩ kwa athamaki a Ashuri.*

⁷ Mũtigatuĩke ta maithe manyu kana ariũ a maithe manyu, arĩa maagire kwĩhokeka harĩ Jehova Ngai wa maithe mao, nake akĩmatua kĩndũ kĩa magigi ta ũrĩa mũreyonera. ⁸ Mũtikoomie ciongo cianyu ta ũrĩa maithe manyu meekire; mwĩheanei harĩ Jehova. Ũkai handũ-harĩa-haamũre, harĩa we aamũrĩte nginya tene. Tungatĩrai Jehova Ngai wanyu, nĩgeetha marakara make mahiũ mamweherere. ⁹ Mũngĩcookerera Jehova-rĩ, hĩndĩ ĩyo ariũ a maithe manyu na ciana cianyu no maiguĩrwo tha nĩ arĩa maamatahire, na nĩmagacooka bũrũri ũyũ, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ mũtugi na nĩ mũigua tha. Mũngĩmũcookerera ndakamũhutatĩria ũthiũ.”

¹⁰ Atwari a marũa magĩthiĩ itũũra o itũũra kũu Efiraimu na Manase, o nginya Zebuluni, no rĩrĩ, andũ makĩmanyũrũria, na makĩmathekerera. ¹¹ O na gũkĩrĩ ũguo-rĩ, andũ amwe a Asheri, na Manase, na Zebuluni makĩnyiihia na magĩthiĩ Jerusalemu. ¹² Ningĩ o na kũu Juda guoko kwa Ngai kwarĩ igũrũ rĩa andũ, nake akĩmahe ũrũmwe wa meciiria ma gwathĩkĩra ũrĩa mũthamaki na ndungata ciake maathanĩte, marũmĩrĩre kiugo kĩa Jehova.

¹³ Kĩrĩndĩ kĩingĩ mũno gĩkĩũngana kũu Jerusalemu nĩguo gĩkũngũire Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũimbia mweri wa keerĩ. ¹⁴ Makĩeheria igongona irĩa ciarĩ kũu Jerusalemu o na makĩeheria igongona cia gũcinĩra ũbumba, magĩthiĩ magĩciikia Gĩtuamba gĩa Kidironi.

¹⁵ Nĩmathĩnjire gatũrũme ka Bathaka mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa keerĩ. Nao athĩnjĩri-Ngai na Alawii magĩconoka na magĩũtheria, na makĩrehe maruta ma njino hekarũ-inĩ ya Jehova. ¹⁶ Ningĩ makĩambĩrĩria ũtungata wao wa o mũthenya o ta ũrĩa kwandĩkitwo Watho-inĩ wa Musa mũndũ wa Ngai. Athĩnjĩri-Ngai makĩminjaminja thakame ĩrĩa maanengereirio nĩ Alawii. ¹⁷ Na tondũ nĩ kwarĩ na andũ aingĩ kĩrĩndĩ-inĩ kũu mateetheretie-rĩ, Alawii nĩo maaheirwo wĩra wa gũthĩnja nginya tũtũrũme twa Bathaka twa andũ acio othe maarĩ na thaahu, tondũ matingĩamũrĩre Jehova tũtũrũme twao.† ¹⁸ O na akorwo andũ aingĩ arĩa mookĩte kuuma Efiraimu, na Manase, na Isakaru, na Zebuluni matietheretie-rĩ, nĩmarĩre Bathaka matekũrũmĩrĩra ũrĩa maandĩko moigĩte. No Hezekia akĩmahoera, akiuga atĩrĩ, “Jehova, o we ũrĩa mwega, arorekeria mũndũ o wothe ¹⁹ ũrĩa ũtuĩte na ngoro yake kũrongooria Ngai, o we Jehova, Ngai wa maithe make, o na angĩkorwo ndetheretie kũringana na ũrĩa mawatho ma handũ-harĩa-haamũre matariĩ.” ²⁰ Nake Jehova akĩigua ihooya rĩa Hezekia, akĩhonia andũ acio.

* 30:6 Sarigoni mũthamaki wa Ashuri nĩwe watwarĩthirie andũ a Isiraeli ithaamĩrio mwaka-inĩ wa 722 mbere ya gũciarwo gwa Kristũ.

† 30:17 Kũringana na watho andũ arĩa maarĩ atongoria a nyũmba nĩo maathĩnjaga gatũrũme ka Bathaka.

²¹ Nao andü a Isiraeli arĩa maarĩ kũu Jerusalemu magĩkũngũĩra Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mũĩkĩre Ndawa ya Kũĩmbia marĩ na gĩkeno kĩnene mũthenya mũgwanja, nao Alawii na athĩnjĩri-Ngai makainagĩra Jehova o mũthenya marĩ na inanda cia kũgooca Jehova.

²² Nake Hezekia akĩaria ciugo cia kũũmĩrĩria Alawii othe arĩa moonanirie ũmenyo mwega wa gũtungatĩra Jehova. Handũ ha mũthenya ĩyo mũgwanja nĩmarĩire kĩrĩa maagaĩrwo, na makĩruta maruta ma ũiguano, na makĩgooca Jehova Ngai wa maithe mao.

²³ Kĩũngano kũu gĩothe gĩgĩcooka gĩkĩũguanĩra gĩkũngũĩre gĩathĩ kũu mũthenya ĩngĩ mũgwanja; nĩ ũndũ ũcio magĩkũngũĩra mũthenya ĩngĩ mũgwanja makenete mũno. ²⁴ Hezekia mũthamaki wa Juda akĩruta ndegwa 1,000 na ng'ondũ na mbũri 7,000 nĩ ũndũ wa kũũngano kũu, nao anene makĩmahe ndegwa 1,000 na ng'ondũ na mbũri 10,000. Athĩnjĩri-Ngai aingĩ mũno magĩũtheria. ²⁵ Kĩũngano gĩothe kĩa Juda gĩgĩkena hamwe na athĩnjĩri-Ngai na Alawii na andũ arĩa othe monganĩte moimĩte Isiraeli, hamwe na andũ a kũngĩ arĩa mookĩte kuuma Isiraeli o na arĩa maatũũraga Juda. ²⁶ Nĩ kwarĩ na gĩkeno kĩnene kũu Jerusalemu, nĩgũkorwo kuuma hĩndĩ ya Solomoni mũrũ wa Daudi mũthamaki wa Isiraeli gũtionekete ũndũ ta ũcio kũu Jerusalemu. ²⁷ Athĩnjĩri-Ngai na Alawii makĩrũgama, makĩrathima andũ, nake Ngai akĩmaigua, nĩgũkorwo ihooya rĩao nĩrĩakinyire o igũrũ, gĩikaro gĩake gĩtheru.

31

¹ Rĩrĩa maündũ macio mothe maathirire-rĩ, andũ a Isiraeli arĩa maarĩ hau makiumagara magĩthĩ matũũra-inĩ ma Juda, makĩhehenja mahiga marĩa mamũrĩrwo ngai cia mĩhianano na magĩtemanga itugĩ cia Ashera. Ningĩ makĩananga kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kwahooyagĩrwo o na igongona iria ciarĩ Juda guothe na Benjamini, o na kũu Efiraimu na Manase. Thuutha wa gũcithũkangia ciothe, andũ a Isiraeli magĩcooka matũũra-inĩ mao na o mũndũ agĩcooka igai-inĩ rĩake.

Mĩhothi ya Magongona ma Mahooya

² Hezekia agĩkĩga athĩnjĩri-Ngai na Alawii na ikundi, o gĩkundi kũringana na wĩra wakĩo, marĩ athĩnjĩri-Ngai kana Alawii, marutage maruta ma njino na ma ũiguano, ningĩ matungatage, na macookagie ngaatho, na mainage nyĩmbo cia ũgooci marĩ ihingo-inĩ cia gĩikaro kĩa Jehova. ³ Mũthamaki nĩaheanire indo ciake mwene cia kũrutagwo maruta ma njino ma rũciinĩ na ma hwaĩ-inĩ, na maruta ma njino ma Thabatũ, na ma Tũrũgamo twa Mweri, na ma ciathĩ-inĩ iria ciatuĩtwo, o ta ũrĩa kwaandikĩtwo Watho-inĩ wa Jehova. ⁴ Agĩatha andũ arĩa maatũũraga Jerusalemu maheage athĩnjĩri-Ngai na Alawii rwĩga rũrĩa rwamagĩrĩire, nĩgeetha nao mahotage kwiheana harĩ Watho wa Jehova. ⁵ Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa watho ũcio wamenyekire-rĩ, andũ a Isiraeli makĩheana na ũtaana maciaro mao ma mbere ma ngano, na ma ndibei ya mũhihano, na maguta, na ũũkĩ, na maciaro ma mĩgũnda yao. Makĩrehe indo nyingĩ mũno o na gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe. ⁶ Nao andũ a Isiraeli na Juda arĩa maatũũraga matũũra-inĩ ma Juda o nao makĩrehe gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ndũũru ciao cia ng'ombe na ng'ondũ, o na gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo iria ciamũrĩrwo Jehova Ngai wao, nao magĩciiga irũndo. ⁷ Maambĩrĩrie gwĩka ũndũ ũyũ mweri wa ĩtatũ na makĩrĩkia mweri wa mũgwanja. ⁸ Rĩrĩa Hezekia na anene ake mookire na makĩona irũndo icio, makĩgooca Jehova na makĩrathima andũ ake a Isiraeli.

⁹ Hezekia akĩũria athĩnjĩri-Ngai na Alawii ũhoru wa irũndo icio; ¹⁰ nake Azaria mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene wa kuuma nyũmba ya Zadoku akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kuuma andũ maambĩrĩria kũrehe mĩhothi yao hekarũ-inĩ ya Jehova-rĩ, nĩtũkoretwo tũrĩ na irio cia kũigana kũrĩa, o na tũgatigia nyingĩ mũno, nĩ ũndũ Jehova nĩarathimĩte andũ ake, na irio ici nyingĩ ũũ igagĩtigara.”

¹¹ Hezekia agĩathana gwakwo makũmbĩ kũu thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova, na gũgĩkwo ũguo. ¹² Nao magĩcooka makĩrehe mĩhothi na wĩhokeku, na icunjĩ cia ikũmi, na iheo iria nyamũre. Konania ũrĩa Mũlawii nĩwe watuirwo mũrori wa indo icio, nake mũrũ wa ithe Shimei nĩwe warĩ mũnini wake. ¹³ Jehieli, na Azazia, na Nahathu, na Asaheli, na Jerimothu, na Jozabadu, na Elieli, na Isimakia, na Mahathu, na Benaia nĩo maarĩ arũgamĩrĩri rungu rwa Konania na mũrũ wa ithe Shimei, ta ũrĩa gwatuĩtwo nĩ Mũthamaki Hezekia na Azaria ũrĩa warĩ mũnene wa hekarũ ya Ngai.

¹⁴ Kore mũrũ wa Imuna ũrĩa Mũlawii, mũikaria wa Kĩhingo kĩa Mwena wa Irathĩro, nĩwe warĩ mũrori wa indo iria ciarutagĩrwo Ngai na kwĩyendera, akagayaga mĩhothi ĩrĩa ĩrutĩrwo Jehova hamwe na iheo iria nyamũre. ¹⁵ Edeni, na Miniadini, na Jeshua, na Shemaia, na Amaria, na Shekania nĩo

maamũteithagĩrĩria marĩ na wĩhokeku kũu matũũra-inĩ ma athĩnjĩri-Ngai, na makagayagĩra athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ o ta ũrĩa ikundi ciao ciatarĩ, makagaĩra arĩa akũrũ na arĩa anini o ũndũ ũmwe.

¹⁶ Hamwe na ũguo makĩgaĩra arũme arĩa maarĩ na mĩaka itatũ na makĩria arĩa marĩitwa mao maarĩ maandĩko-inĩ ma njiarwa, nao nĩo andũ arĩa othe maangĩatoonyire hekarũ-nĩ ya Jehova nĩ ũndũ wa kũruta mawĩra mao ma o mũthenya, ta ũrĩa wĩra wa o mũndũ watariĩ na kũringana na ikundi ciao.

¹⁷ Nao makĩgaĩra athĩnjĩri-Ngai arĩa maandĩkithĩtio nĩ andũ a nyũmba ciao maandĩko-inĩ ma njiarwa ciao, o na Alawii arĩa maarĩ na mĩaka mĩrongo tĩrĩ na makĩria, ta ũrĩa wĩra wa o mũndũ watariĩ na kũringana na ikundi ciao. ¹⁸ Maataranĩirie ciana ciothe, na atumia, na ariũ ao, na airĩtu a mũingĩ wothe ũrĩa maandĩkitwo maandĩko-inĩ ma njiarwa. Nĩgũkorwo maarĩ ehokeku ũhoru-inĩ wao wa gwĩtheria.

¹⁹ Ha ũhoru wa athĩnjĩri-Ngai, o acio a rũciaro rwa Harũni, arĩa maatũũraga mĩgũnda-inĩ ĩrĩa yathiũrũrũkĩirie matũũra mao kana matũũra mangĩ, nĩ kwarĩ na andũ amwe maathuurĩtwo na makagwetwo marĩitwa a kũgaĩra arũme othe arĩa maarĩ gatagatĩ-inĩ kao rũgai rwao, na kũrĩ arĩa othe maandĩkitwo maandĩko-inĩ ma njiarwa cia Alawii.

²⁰ Ŭguo nĩguo Hezekia eekire Juda guothe, agĩka maündũ mega, na magĩĩre na ma kwĩhokeka mbere ya Jehova Ngai wake. ²¹ Maündũ-inĩ mothe marĩa ekaga ma gũtungata hekarũ-inĩ ya Ngai, na harĩ gwathĩkĩra watho na maathani, nĩarongooragia Ngai wake na akĩruta wĩra na ngoro yake yothe. Na nĩ ũndũ ũcio akĩgaacĩra.

32

Senakeribu Kwĩhĩtĩra Jerusalemu

¹ Na rĩrĩ, thuutha wa maündũ marĩa mothe Hezekia ekĩte na wĩhokeku, Senakeribu mũthamaki wa Ashuri agĩũka agĩtharĩkĩra Juda. Nake agĩthiũrũrũkĩria matũũra manene marĩa mairigĩrwo na thingo cia hinya eeciĩrtie kũmahoota matuĩke make. ² Hĩndĩ ĩrĩa Hezekia onire atĩ Senakeribu nĩoka na atĩ muoroto wake warĩ kũhũũra Jerusalemu, ³ magĩciira na anene ake o na atongoria a thigari cia ita ũrĩa mekũhingĩrĩria maaĩ kuuma ithima-inĩ cia nja ya itũũra inene, nao makĩmũteithia. ⁴ Kĩrĩndĩ kĩnene kĩa andũ gĩkĩũngana, nakĩo gĩkĩhinga ithima ciothe na tũrũũ tũrĩa twathereragĩra bũrũri-inĩ. Makĩũria atĩrĩ, “Athamaki a Ashuri-rĩ, megũka makore maaĩ maingĩ ũũ nĩkĩ?” ⁵ Ningĩ akĩruta wĩra mũingĩ wa gũcookereria rũthingo kũrĩa guothe rwamomoretwo, na agĩaka mĩthiringo mĩraihi na igũrũ rĩa ruo. Agĩaka rũthingo rũngĩ nja ya rũu, nacio ngĩka iria ciarũgamĩtie Itũũra rĩa Daudi agĩcinyiitia. O na agĩthondeka indo cia mbaara nyingĩ, o hamwe na ngo.

⁶ Agĩthuura anene a mbũtũ cia ita marũgamĩrĩre andũ, na agĩtũma mongane mbere yake nja-inĩ ya kĩhingo gĩa itũũra inene, nake akĩmomĩrĩria na ciugo ici: ⁷ “Gĩai na hinya na mũũmĩrĩrie. Mũtigitĩgĩre, kana mũkue ngoro nĩ ũndũ wa mũthamaki wa Ashuri na mbũtũ nene ya ita ĩrĩa arĩ nayo, nĩgũkorwo tũrĩ na hinya mũnene mũno gũkĩra ũrĩa arĩ nago. ⁸ Kĩrĩa we arĩ nakĩo no hinya wa mwĩrĩ; no ithuĩ tũrĩ na Jehova Ngai witũ, na nĩegũtũteithia, na arũe mbaara ciitũ.” Nao andũ makĩũmĩrĩria kuuma na ciugo iria Hezekia mũthamaki wa Juda oigire.

⁹ Thuutha ũcio, rĩrĩa Senakeribu mũthamaki wa Ashuri na mbũtũ ciake ciothe maathiũrũrũkĩirie Lakishi, agĩtũma anene ake Jerusalemu matwarĩre Hezekia mũthamaki wa Juda, o na andũ othe a Juda arĩa maarĩ kuo, ndũmĩrĩri ĩno:

¹⁰ “Ŭũ nĩguo Senakeribu mũthamaki wa Ashuri ekuuga: Mũrutĩte ũmĩrĩru wanyu kũ, nĩguo mũikare Jerusalemu, kũndũ gũthiũrũrũkĩrie? ¹¹ Rĩrĩa Hezekia ekuuga atĩrĩ, ‘Jehova Ngai witũ nĩegũtũhonokia guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Suriata,’ nĩaramũhĩtithia, atũme mũkue nĩ ng’aragu na nyoota. ¹² Githĩ Hezekia we mwene ndeheririe kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kwa ngai ĩyo, o na akĩeheria igongona ciayo, na akĩra Juda na Jerusalemu atĩrĩ, ‘No nginya mũhooere kigongona-inĩ kĩmwe na mũcinagĩre magongona ho’?

¹³ “Kaĩ mũtooĩ ũrĩa nĩ na maithe maitũ twĩkĩte andũ othe a mabũrũri marĩa mangĩ? Nacio ngai cia ndũrĩrĩ icio-rĩ, nĩciakĩhotire o na rĩ kũgitĩra bũrũri wao kuuma moko-inĩ makwa? ¹⁴ Nĩ ngai ĩrĩkũ ya icio cia ndũrĩrĩ iria cianangirwo nĩ maithe makwa yahotire kũhonokia andũ ayo kuuma kũrĩ nĩ? Gwakĩhoteka atĩa ngai yanyu ĩmũgitĩre kuuma guoko-inĩ gwakwa? ¹⁵ Tondũ ũcio-rĩ, mũtigitĩkĩrie Hezekia amũheenie na amũhĩtithie ũguo. Mũtikamwĩtĩkie, nĩgũkorwo gũtirĩ ngai ya rũrĩrĩ kana

ũthamaki o na ũrĩkũ ĩrĩ yahota kũhonokia andũ ayo kuuma guoko-inĩ gwakwa kana kuuma guoko-inĩ kwa maithe makwa! To ngai yanyu ĩngĩkĩhota kũmũhonokia kuuma guoko-inĩ gwakwa!”

¹⁶ Ndungata cia Senakeribu igĩthĩĩ o na mbere kwaria mĩario ya gũũkĩrĩra Jehova Ngai o na gũũkĩrĩra ndungata yake Hezekia. ¹⁷ Ningĩ mũthamaki akĩandĩka marũa ma kũruma Jehova, Ngai wa Isiraeli akĩmũũkĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “O ta ũrĩa ngai cia ndũrĩrĩ cia mabũrũri marĩa mangĩ itaahotire kũhonokia andũ acio kuuma guoko-inĩ gwakwa-rĩ, noguo ngai ya Hezekia ĩtekũhota kũhonokia andũ ayo kuuma moko-inĩ makwa.” ¹⁸ Ningĩ makĩanĩrĩra na Kĩhibirania kũrĩ andũ a Jerusalemu arĩa maarĩ rũthingo igũrũ, nĩguo mamamakie na mamekĩre guoya nĩgeetha menyitĩre itũũra rĩu inene. ¹⁹ Magĩkĩaria ũhoru wa Ngai wa Jerusalemu o ta ũrĩa maaragia ũhoru wa ngai cia andũ arĩa angĩ a thĩ, o iria ciathondeketwo na moko ma andũ.

²⁰ Mũthamaki Hezekia na mũnabii Isaia mũrũ wa Amozu makĩhooya manĩrĩire magĩkaĩra ũrĩa ũrĩ igũrũ nĩ ũndũ wa ũhoru ũcio. ²¹ Nake Jehova agĩtũma mũraika ũrĩa waniinire thigari ciothe cia mbaara na atongoria na anene arĩa maarĩ kambĩ-inĩ ya mũthamaki wa Ashuri. Nĩ ũndũ ũcio Senakeribu akĩinũka gwake aconokete. Na rĩrĩa aatoonyire hekarũ ya ngai yake-rĩ, ariũ ake amwe makĩmũtemanga na rũhiũ rwa njora.

²² Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩhonokia Hezekia na andũ a Jerusalemu kuuma guoko-inĩ kwa Senakeribu mũthamaki wa Ashuri, o na kuuma guoko-inĩ kwa andũ arĩa angĩ othe. Akĩmamenyerera mĩena-inĩ yothe. ²³ Andũ aingĩ magĩtwarĩra Jehova indo cia maruta kũu Jerusalemu, na magĩtwarĩra Hezekia mũthamaki wa Juda iheo cia goro. Kuuma hĩndĩ ĩyo agĩtuĩka mũndũ mũtĩku mũno nĩ ndũrĩrĩ ciothe.

Mwĩtĩio wa Hezekia, Kũgaacĩra Gwake, na Gĩkuũ Gĩake

²⁴ Matukũ-inĩ macio-rĩ, Hezekia akĩrwara hakuhĩ akue. Akĩhooya Jehova, nake Jehova akĩmũigua na akĩmuonia kĩmenyithia kĩa mwanya. ²⁵ No rĩrĩ, ngoro ya Hezekia ĩkĩiyũrwo nĩ mwĩtĩio na akĩaga kũrũmbũiya ũtugi ũcio oonetio; nĩ ũndũ ũcio mang’ũrĩ ma Jehova makĩmũkora o na magĩkora Juda na Jerusalemu. ²⁶ Hĩndĩ ĩyo Hezekia akĩĩrira mehia ma mwĩtĩio wa ngoro yake, o ta ũrĩa andũ a Jerusalemu meekire, nĩ ũndũ ũcio mang’ũrĩ ma Jehova makĩaga kũmakinyĩrĩra matukũ-inĩ ma Hezekia.

²⁷ Hezekia aarĩ na ũtonga mũingĩ mũno o na agatĩika, nake agĩaka makũmbĩ ma kũiga betha na thahabu, o na ma tũhiga twake twa goro, na mahuti manungi wega, na ngo, na indo ciothe cia bata. ²⁸ O na ningĩ agĩaka makũmbĩ ma kũiga ngano yagethwo, na ma kũiga ndibei ya mũhihano, na maguta; na agĩaka ciugũ nĩ ũndũ wa ng’ombe na ndũũru cia ng’ondũ. ²⁹ Nĩakire tũtũũra na akĩgĩa na ndũũru nene cia ng’ondũ na cia ng’ombe, nĩgũkorwo Ngai nĩamũheete ũtonga mũnene.

³⁰ Hezekia nĩwe wahingĩrĩrie Gĩthima kĩa Gihoni mwena wa rũgongo, na akĩroria maaĩ makĩo mwena wa ithũĩro wa Itũũra Inene rĩa Daudi. Akĩgaacĩra maũndũ-inĩ marĩa mothe eekire. ³¹ No rĩrĩa abarũthi maatũmirwo kũrĩ we nĩ aathani a Babuloni mamũũrie ũhoru wa rũũri rwa kĩmenyithia rũrĩa ruonekete bũrũri-inĩ-rĩ, Ngai akĩmũtiganĩria nĩguo amũgerie amenye maũndũ marĩa mothe maarĩ ngoro-inĩ yake.

³² Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Hezekia na wĩrutĩri wake nĩmandĩkĩtwo kĩoneki-inĩ kĩa mũnabii Isaia mũrũ wa Amozu, thĩĩnĩ wa ibuku rĩa athamaki a Juda na Isiraeli. ³³ Hezekia akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo kĩrĩma-inĩ kũrĩa mbĩrĩra cia andũ a rũciaro rwa Daudi ciarĩ. Nakuo Juda guothe na andũ a Jerusalemu makĩmũhe gĩtĩio aarĩkia gũkua. Nake mũriũ Manase agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

33

Manase Mũthamaki wa Juda

¹ Manase aarĩ wa mĩaka ikũmi na ĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩtano na ĩtano. ² Nake agĩka maũndũ marĩa mataagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova na ũndũ wa kũrũmĩrĩra maũndũ maarĩ magigi marĩa meekagwo nĩ ndũrĩrĩ iria Jehova aaingatĩte ciehere mbere ya andũ a Isiraeli. ³ Agĩaka rĩngĩ kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kũrĩa ithe Hezekia aamomorete; ningĩ agĩakĩra Baali igongona na agĩthondeka itugĩ cia Ashera. Ningĩ akĩinamĩrĩra na akĩhooya mĩhianano yothe ya mbũtũ cia njata cia igũrũ na agĩcitungatĩra. ⁴ Manase nĩakire igongona thĩĩnĩ wa hekarũ

ya Jehova, o ĩrĩa Jehova oigĩte ũhoro wayo atĩrĩ, “Rĩitwa rĩakwa rĩgaatũũra Jerusalemu nginya tene.”⁵ Nĩakĩire mĩhianano yothe ya mbütũ cia njata cia igürũ igongona kũu nja cieri cia hekarũ ya Jehova.⁶ Nĩaarutire ariũ ake matuĩke igongona, magĩcinĩrwo Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, na nĩaragũraga na agatuĩria nyoni, na akarogana, na agathiiaga kũrĩ andũ ariĩa maarĩ na maroho ma kũragũra, o na agatuĩria ũhoro kuuma kũrĩ maroho mooru. Nĩekire maündũ maingĩ mooru maitho-inĩ ma Jehova, akĩmũrakaria.

⁷ Nĩooire mũhianano mũicũhie ũrĩa aathondekete na akĩũiga thĩinĩ wa hekarũ ya Ngai, ĩrĩa Ngai eerĩte Daudi na mũriũ Solomonĩ ũhoro wayo atĩrĩ, “Thĩinĩ wa hekarũ ĩno na thĩinĩ wa Jerusalemu, o kũrĩa ndithuuriĩre kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli, nĩkuo ngũtũũria Rĩitwa rĩakwa nginya tene.”⁸ Ndigatũma magürũ ma andũ a Isiraeli macooke kũũrũra moime bũrũri ũyũ ndaheire maithe manyu ma tene, korwo no metĩkĩre kũmenyerera maündũ mothe marĩa ndĩmaathĩte makonainie na mawatho mothe na kĩrĩra gĩakwa gĩa kũrũmĩrĩrwo na matuĩro marĩa maaheirwo na kanua ka Musa ma kũrũmĩrĩrwo.”⁹ No rĩrĩ, Manase akĩhĩtithia andũ a Juda na andũ a Jerusalemu, nginya magĩka maündũ mooru o na gũkĩra ndũrĩrĩ irĩa Jehova aaniinĩte ciehere mbere ya andũ a Isiraeli.

¹⁰ Jehova akĩarĩria Manase na andũ ake, no matiigana kũmũigua. ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩmare-hithĩria anene a mbütũ cia ita cia mũthamaki wa Ashuri, nao makĩnyiita Manase, makĩmwĩkĩra kĩbini iniürũ, makĩmuoha na mĩnyororo ya gĩcango, na makĩmũtwara Babuloni. ¹² Hĩndĩ ĩyo aarĩ mũhinyĩrĩrĩku ngoro-rĩ, akĩrongooria ũtugi wa Jehova Ngai wake, na akĩĩnyiihia mũno mbere ya Ngai wa maithe mao. ¹³ Na rĩrĩa aamũhooire, Jehova akĩigua ihooya rĩake na akĩigua gũthaithana gwake; nĩ ũndũ ũcio, akĩmũcookia Jerusalemu na akĩmũcookeria ũthamaki wake. Hĩndĩ ĩyo Manase akĩmenya atĩ Jehova nĩwe Ngai.

¹⁴ Thuutha-inĩ-rĩ, agĩaka rĩngĩ rũthingo rwa nja rwa Itũũra Inene rĩa Daudi mwena wa ithũũro wa gĩthima kĩa Gihoni kũu gĩtuamba-inĩ, o nginya itonyero-inĩ rĩa Kĩthingo gĩa Thamaki, na gũthiũrũrũkĩria karĩma ka Ofeli; o na ningĩ akĩrũraihia na igürũ. Nĩagire anene a thigari matũũra-inĩ mothe ma Juda marĩa maarĩ mairigĩre na thingo cia hinya.

¹⁵ Akĩeheria ngai cia kũngĩ, o na akĩeheria mũhianano ũrĩa warĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova, o na igongona ciothe irĩa aakĩte karĩma-inĩ ka hekarũ na kũu Jerusalemu, na agĩcite na kũu nja ya itũũra inene. ¹⁶ Ningĩ agĩcookereria kĩgongona kĩa Jehova, na akĩrutĩra igürũ rĩakĩo maruta ma ũiguano na ma gũcookia ngaatho, na akĩira andũ a Juda matungatĩre Jehova Ngai wa Isiraeli. ¹⁷ No rĩrĩ, andũ magĩthiĩ o na mbere kũrutĩra magongona kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, no mamarutagĩra Jehova Ngai wao o we wiki.

¹⁸ Maündũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Manase, o hamwe na ũrĩa aahooire Ngai wake, o na ciugo irĩa ooni-maündũ maamwarĩirie thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli-rĩ, nĩmandĩke maandĩko-inĩ ma mahinda ma ahamaki a Isiraeli. ¹⁹ Ihooya rĩake, na ũrĩa Ngai aahutirio nĩ gũthaithana gwake, o na ningĩ mehia make mothe, na kwaga kwĩhokeka gwake, o na kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kũrĩa aakire mahooero ma Baali, na akĩhaanda itugĩ cia Ashera na mĩhianano mbere ya atanenyiihĩria Jehova-rĩ, mothe nĩmandĩkitwo maandĩko-inĩ ma andũ ariĩa ooni-maündũ. ²⁰ Manase akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki. Nake mũriũ Amoni agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

Amoni Mũthamaki wa Juda

²¹ Amoni aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ĩrĩ. ²² Nake agĩka maündũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Manase eekĩte. Amoni nĩahooire na akĩrutĩra mĩhianano yothe magongona ĩrĩa Manase aathondekithĩtie. ²³ Nowe ndeekire ta ithe Manase tondũ ndaigana kwĩnyiihĩria Jehova; Amoni nĩaingĩthirie mahĩtia make.

²⁴ Anene a Amoni makĩmũciirĩrĩra, na makĩmũũragĩra o kũu nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki. ²⁵ Hĩndĩ ĩyo andũ a bũrũri ũcio makĩũraga andũ ariĩa othe maaciirĩire kũũraga Mũthamaki Amoni; nao magĩtua mũriũ Josia mũthamaki ithenya rĩake.

34

Josia Kwagĩria Maündũ

¹ Josia aarĩ wa mĩaka ĩnana rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ũmwe. ² Nake agĩka maündũ marĩa maagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, na agathiaga na mĩthĩre ya ithe Daudi ategũkerũra na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho.

³ Mwaka wa ĩnana wa wathani wake, arĩ o mũnini, akĩambĩrĩria kũrongooria Ngai wa ithe Daudi. Mwaka wa ikũmi na ĩrĩ, akĩambĩrĩria gũtheria Juda na Jerusalemu na ũndũ wa kweheria kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na itugĩ cia Ashera, na mĩhianano mĩacũhie, na mĩhiano ya gũtwekio. ⁴ Nake agĩathana na agĩtigĩrĩra atĩ igongona cia Baali nĩciamomorwo; agĩtinangia icunjĩ igongona cia ũbumba iria ciarĩ igũrũ rĩacio, na akĩhehenjithia itugĩ cia Ashera, na mĩhianano ya gwacũhio o na ya gũtwekio. Mĩhianano ĩyo akĩmiunanga, ĩgĩthĩo ĩgĩtuĩka rũkũngũ, na akĩrũhurunja igũrũ rĩa mbĩrĩra cia arĩa maacirutagĩra magongona. ⁵ Nake agĩcinithĩria mahĩndĩ ma athĩnjĩri-ngai a Baali igongona-inĩ ciao, na nĩ ũndũ ũcio agĩtheria Juda na Jerusalemu. ⁶ Ũguo noguo eekire matũũra-inĩ ma Manase, na Efiraimu, na Simeoni o nginya Nafitali, o na kũrĩa kwanangĩku kwamarigiicĩirie, ⁷ akĩmomora igongona na itugĩ cia Ashera, nayo mĩhianano akĩmĩhehenjithia ĩgĩtuĩka mĩtutu, na agĩtinangia igongona cia ũbumba ciothe iria ciarĩ Isiraeli guothe ĩgĩtuĩka icunjĩ. Agĩcooka Jerusalemu.

⁸ Mwaka wa ikũmi na ĩnana wa wathani wa Josia, aarĩkia gũtheria bũrũri na hekarũ, agĩtũma Shafani mũrũ wa Azalia, na Maaseia ũrĩa warĩ mwathi wa itũũra inene, marĩ na Joa mũrũ wa Joahazu, ũrĩa warĩ mwandĩki, magacookererie hekarũ ya Jehova Ngai wake.

⁹ Magĩthĩ kũrĩ Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, makĩmũne mbeeca iria ciarehetwo hekarũ-inĩ ya Ngai, iria Alawii arĩa maarĩ aikaria a mĩrango moonganĩtie kuuma kũrĩ andũ a Manase, na Efiraimu, na matigari mothe ma andũ a Isiraeli, na kuuma kũrĩ andũ othe a Juda na Benjamini, na andũ arĩa maatũũraga Jerusalemu. ¹⁰ Ningĩ magĩciĩhokera andũ arĩa maathuurĩtwo a kũrũgamĩrĩra wĩra wa hekarũ ya Jehova. Nao andũ acio makĩrĩha aruti a wĩra arĩa maathondekete na magacookereria hekarũ. ¹¹ O na ningĩ nĩmaheire atharamara na aaki mbeeca cia kũgũra mahiga maicũhie, na mbaũ cia mĩratho, na mĩgamba ya kũrũgamia mĩako ĩrĩa athamaki a Juda maarekereirie ĩmomoke.

¹² Andũ acio nĩmarutire wĩra marĩ na wĩhokeku. Andũ arĩa maamarũgamĩrĩre maarĩ Jahathu na Obadia, Alawii a rũciaro rwa Merari, na Zekaria na Meshulamu a rũciaro rwa Kohathu. Alawii acio othe maarĩ na ũũgĩ wa kũhũũra inanda, ¹³ nĩo maarũgamagĩrĩra aruti a wĩra, na makaroraga aruti othe a wĩra kuuma wĩra ũmwe nginya ũrĩa ũngĩ. Alawii amwe maarĩ aigi a maündũ marĩa maandĩke, na aandĩki-marũa, na aikaria a mĩrango.

Ibuku rĩa Watho Kuonekana

¹⁴ Hĩndĩ ĩrĩa moimagia mbeeca iria ciatwarĩtwo thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova, Hilikia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai akĩona Ibuku rĩa Watho wa Jehova ũrĩa waheanĩtwo nĩ Musa. ¹⁵ Hilikia akĩra Shafani ũrĩa mwandĩki atĩrĩ, “Nĩndona Ibuku rĩa Watho thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova.” Akĩrĩnengera Shafani.

¹⁶ Nake Shafani agĩtwarĩra mũthamaki ibuku rĩu na akĩmũhe ũhoru, akĩmwĩra atĩrĩ, “Anene aku nĩmararuta wĩra wothe ũrĩa maheetwo. ¹⁷ Nĩmarĩkĩtie kũrĩha mbeeca iria iraarĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova, na magacitiga irĩ moko-inĩ ma arũgamĩrĩri o na aruti a wĩra.” ¹⁸ Nake Shafani ũcio mwandĩki akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Hilikia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai nĩanengera ibuku.” Nake Shafani agĩthoma ibuku rĩu arĩ mbere ya mũthamaki.

¹⁹ Rĩrĩa mũthamaki aigũire ciugo icio cia Watho-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake. ²⁰ Nake agĩatha Hilikia, na Ahikamu mũrũ wa Shafani, na Abudoni mũrũ wa Mĩka, na Shafani ũrĩa mwandĩki, na Asaia ndungata ya mũthamaki, akĩmeera atĩrĩ: ²¹ “Thĩĩ kũrĩ Jehova mũkanduĩrĩrie ũhoru nĩ na matigari ma Isiraeli na Juda ũrĩa ũhoru ũyũ mwandĩke ibuku-inĩ rĩrĩ rĩrĩkĩtie kuoneka ũtariĩ. Marakara ma Ngai nĩ manene marĩa tũitĩrĩrio nĩ ũndũ maithe maitũ matiarũmirie kiugo kĩa Jehova, na matiĩkĩte kũringana na ũrĩa kwandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩ.”

²² Hilikia na arĩa mũthamaki aatũmĩte hamwe nake magĩthĩ makĩaria na Hulida, mũnabii mũndũ-wa-nja ũrĩa warĩ mĩtumia wa Shalumu mũrũ wa Tokihathu mũrũ wa Hasira ũrĩa wamenyagĩrĩra nguo cia mũthamaki. Aatũũraga Jerusalemu, kũu Rũgongo rwa Keerĩ.

²³ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Īrai mündũ ũrĩa ũmūtũmire kũrĩ nĩ atĩrĩ, ²⁴ ‘Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩngũrehe mwanangĩko kũndũ gũkũ na kũrĩ andũ akuo, irumi ciothe iria nyandike ibuku-inĩ rĩrĩa rĩathomwo mbere ya mũthamaki wa Juda. ²⁵ Tondũ nĩmandirikĩte, na magacinĩra ngai ingĩ ũbumba, na makandakaria nĩ ũndũ wa mĩhianano yothē ĩrĩa mathondekete na moko mao, marakara makwa nĩmegũitĩrĩrio kũndũ gũkũ na matingĩhoreka.’ ²⁶ Īrai mũthamaki wa Juda ũrĩa ũmūtũmĩte mũũke mũtuĩrie ũhoru kũrĩ Jehova atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ, ũhoru wĩgĩ ciugo iria ũiguĩte: ²⁷ Tondũ ngoro yaku nĩyaherire, na ũkĩnyiihĩria Ngai rĩrĩa waiguire ũhoru ũrĩa njarĩtie wa gũũkĩrĩa kũndũ gũkũ o na andũ akuo, na tondũ nĩwenyiihirie mbere yakwa, na ũgĩtembũranga nguo ciaku, na ũkĩrĩa ũrĩ mbere yakwa-rĩ, nĩngũiguĩte, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ²⁸ Na rĩrĩ, nĩngagũcookanĩrĩria hamwe na maithe maku, na nĩũgathikwo na thayũ. Maitho maku matikoona mwanangĩko ũrĩa ngaarehe kũndũ gũkũ, o na ndehere arĩa matũũraga gũkũ.’”

Nĩ ũndũ ũcio magĩcookeria mũthamaki ũhoru ũcio.

²⁹ Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩtũmanĩra athuuri othe a Juda na a Jerusalemu mongane hamwe. ³⁰ Nake akĩambata agĩthĩ hekarũ-inĩ ya Jehova arĩ hamwe na andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na athĩnjĩri-Ngai na Alawii na andũ othe kuuma ũrĩa mũnini mũno nginya ũrĩa mũnene mũno. Mũthamaki agĩthoma ciugo ciothe cia Ibuku rĩa Kĩrĩkanĩro, rĩrĩa rĩonekete hekarũ-inĩ ya Jehova, makĩguaga. ³¹ Mũthamaki akĩrũgama gĩtugĩ-inĩ gĩake na akĩerũhia kĩrĩkanĩro arĩ mbere ya Jehova, atĩ nĩarĩrũmagĩrĩra Jehova na arũmie maathani make, na mawatho make, o na kĩrĩa kĩa watho wake wa kũrũmĩrwo na ngoro yake yothē na muoyo wake wothē, na aathĩkagĩre ciugo cia kĩrĩkanĩro iria ciandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩu.

³² Nĩngĩ agĩtũma andũ othe arĩa maarĩ Jerusalemu na Benjamini meetoonyie kĩrĩkanĩro-inĩ kũ; nao andũ a Jerusalemu magĩka ũguo kũringana na ũrĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai, o we Ngai wa maithe mao, gĩatarĩ.

³³ Josia akĩeheria mĩhianano yothē ĩrĩa yarĩ magigi kuuma bũrũri wothē wa andũ a Isiraeli, na agĩtũma andũ arĩa othe maarĩ Isiraeli matungatĩre Jehova Ngai wao. Rĩrĩa rĩothe aarĩ muoyo-rĩ, matiigana gũtiga kũrũmĩrĩa Jehova, o we Ngai wa maithe mao.

35

Josia Gũkũngũira Bathaka

¹ Josia nĩakũngũĩre Bathaka ya Jehova kũu Jerusalemu, nako gatũrũme ka Bathaka gaathĩnjĩrwo mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere. ² Akĩamũra athĩnjĩri-Ngai na akĩmaiga mawĩra-inĩ mao, akĩmekĩra hinya makĩgĩa na kĩyo gĩa gũtungata hekarũ ya Jehova. ³ Akĩra Alawii arĩa maarutanaga Isiraeli guothe na maarĩkĩtie kwamũrĩrwo Jehova atĩrĩ: “Igai ithandũkũ rĩrĩa rĩamũre hekarũ-inĩ ĩrĩa yaakirwo nĩ Solomoni mũrũ wa Daudi mũthamaki wa Isiraeli. Mũtirĩrĩkuuaga na ciande. Na rĩrĩ, tungatagĩrai Jehova Ngai wanyu, na andũ ake a Isiraeli. ⁴ Mwĩhaarĩriei kũringana na nyũmba cianyu na ũrĩa ikundi cianyu itariĩ, na kũringana na watho ũrĩa waandĩkĩtwo nĩ Daudi mũthamaki wa Isiraeli na mũriũ Solomoni.

⁵ “Rũgamai handũ harĩa hatheru mũrĩ na gĩkundi kĩa Alawii, kĩrũgamĩrĩre o gakundi ka nyũmba cia andũ a bũrũri wanyu arĩa matarĩ Alawii. ⁶ Thĩnjai tũtũrũme twa Bathaka, mwĩamũre na mũhaarĩrie tũtũrũme tũu nĩ ũndũ wa andũ a bũrũri wanyu, mwĩke ũrĩa Jehova aathanire na kanua ka Musa.”

⁷ Josia akĩrutĩra andũ arĩa mataarĩ Alawii arĩa maarĩ hau mũigana wa ng’ondũ na mbũri 30,000 cia igongona rĩa Bathaka, o na ng’ombe 3,000, ciothe ciumĩte harĩ indo cia mũthamaki.

⁸ Anene ake o nao nĩmarutĩre andũ, na athĩnjĩri-Ngai, o na Alawii indo meyendeire. Hilikia, na Zekaria, na Jehieli, arĩa maarĩ arũgamĩrĩra a hekarũ ya Ngai, nĩmaheire athĩnjĩri-Ngai indo 2,600 cia maruta ma Bathaka, na ng’ombe 300. ⁹ O na Konania, marĩ na Shemaia na Nathaneli ariũ a ithe, na Hashabia, na Jeieli, na Jozabadu, arĩa atongoria a Alawii, makĩruta mũigana wa indo 5,000 cia maruta ma Bathaka, na ng’ombe 500 cia Alawii.

¹⁰ Naguo ũtungata ũgĩtabarĩrio, nao athĩnjĩri-Ngai makĩrũgama handũ hao hamwe na Alawii marĩ ikundi-inĩ ciao o ta ũrĩa mũthamaki aathanĩte. ¹¹ Natuo tũtũrũme twa Bathaka tũgĩthĩnjwo, nao athĩnjĩri-Ngai makĩminjaminja thakame ĩrĩa maanengeretwo, o Alawii magĩthĩnjaga nyamũ icio.

¹² Nao makĩga maruta ma njino mwanya nĩguo mamaheane kũrĩ tũkundi twa nyũmba cia andũ,

nĩguo marutĩre Jehova, o ta ũrĩa kwandĩkitwo Ibuku-inĩ rĩa Musa. Ũguo noguo meekire ũhoroinĩ wa ng'ombe. ¹³ Nao makĩhĩhia nyamũ cia Bathaka mwaki-inĩ, ta ũrĩa gwatuĩtwo, nacio indo cia igongona iria nyamũre igĩtherũkio na nyũngũ, na iteng'ũ, o na nyũngũ cia igera, na igĩcooka ikĩgaĩrwo andũ othe o narua. ¹⁴ Thuutha wa ũguo magĩthondekera o ene, o na magĩthondekera athĩnjĩri-Ngai, nĩgũkorwo athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ a rūciaro rwa Harũni, nĩmarutaga maruta ma njino na ma maguta nginya hwaĩ-inĩ. Nĩ ũndũ ũcio Alawii nĩmethondekeire nyama ciao o ene, na cia athĩnjĩri-Ngai a rūciaro rwa Harũni.

¹⁵ Nao aini a njiaro cia Asafu, maikarĩte o kũndũ kũrĩa kwahaarĩrio nĩ Daudi, na Asafu, na Hemani, na Jeduthuni ũrĩa woonagĩra mũthamaki maündũ. Nao aikaria a iingo matiarĩ na gĩtũmi gĩa kuuma harĩa maigĩtwo, nĩgũkorwo Alawii acio a thiritũ yao nĩmamathondekeire indo ciao cia Bathaka.

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio, ihinda rĩu ũtungata wotha wa Jehova wa gũkũngũra Bathaka na iruta rĩa njino, warutĩrwo kĩgongona-inĩ kĩa Jehova, o ta ũrĩa Mũthamaki Josia aathanĩte. ¹⁷ Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ ho magĩkũngũra Bathaka ihinda-inĩ rĩu, na makĩgĩa na Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũmbia kahinda ka mũthenya mũgwanja. ¹⁸ Nakuo gũtiagĩte na Gĩathĩ kĩa Bathaka kĩaana ta kũu kũu Isiraeli kuuma matukũ-inĩ ma mũnabii Samũeli; na gũtirĩ mũthamaki o na ũmwe wa Isiraeli wakũngũĩre Bathaka ta ũrĩa Josia aamĩkũngũĩre, marĩ hamwe na athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na andũ othe a Juda na a Isiraeli, o hamwe na andũ a Jerusalemu. ¹⁹ Bathaka ĩyo yakũngũĩrwo mwaka wa ikũmi na ĩnana wa wathani wa Josia.*

Gĩkuũ kĩa Josia

²⁰ Thuutha wa maündũ macio mothe-rĩ, hĩndĩ ĩrĩa Josia aakorirwo aigĩte hekarũ na njĩra njega, Neko mũthamaki wa Misiri nĩambatire akarũire handũ heetagwo Karikemishi Rũũ-inĩ rwa Farati,† nake Josia akiumagara akahũũrane nake. ²¹ No Neko akĩmũtũmĩra andũ makamũũrie atĩrĩ, “Tũrĩ na haaro ĩrĩkũ nĩ nawe, wee mũthamaki wa Juda? Tiwe ndĩratharĩkĩra kahinda gaka, no ndĩ na nyũmba ĩrĩa ndĩ na mbaara nayo. Ngai anjĩrĩte hiũhe; nĩ ũndũ ũcio tiga gũkararia Ngai, ũrĩa ũrĩ hamwe na nĩ, kana akwanange.”

²² No rĩrĩ, Josia ndaigana kũgarũrũka atigane nake, no nĩ kwĩgarũra egarũire nĩguo ndakamenyeke nĩgeetha akarũe nake. Ndaigana gũthikĩrĩria ũrĩa Neko aathĩtwo nĩ Ngai oige, no nĩathiire kũrũa nake werũ-inĩ wa Megido.

²³ Nao aikia a mĩguĩ makĩratha Mũthamaki Josia nayo, nake akĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Njeheriai haha nĩ ũndũ nĩndagurario mũno.” ²⁴ Nĩ ũndũ ũcio makĩmũruta ngaari-inĩ yake ya mbaara, makĩmũhaicia ngaari-inĩ ĩngĩ okĩte nayo, makĩmũtwara Jerusalemu kũrĩa aakuĩrĩre. Nake agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ cia maithe make, nao andũ othe a Juda na Jerusalemu makĩmũcakaĩra.

²⁵ Jeremia nĩandĩkire macakaya makonĩ Josia, na nginya ũmũthĩ aini othe arũme na andũ-a-nja nĩmaririkanaga Josia macakaya-inĩ macio. Macakaya macio magĩtuĩka mũtugo wa gwĩkagwo thĩnĩ wa Isiraeli, na ũkĩandĩkwo Macakaya-inĩ.

²⁶ Namo maündũ marĩa mangĩ makonĩ wathani wa Josia na ciĩko ciake cia wĩrutĩri, o ta ũrĩa kwandĩkitwo Watho-inĩ wa Jehova, ²⁷ na nĩmo maündũ mothe, kuuma kĩaambĩrĩria nginya mũthia, maandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli na a Juda.

36

¹ Na rĩrĩ, andũ a bũrũri ũcio makĩoya Jehoahazu mũriũ wa Josia, makĩmũtua mũthamaki kũu Jerusalemu ithenya rĩa ithe.

Jehoahazu Mũthamaki wa Juda

² Jehoahazu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩeri ĩtatũ. ³ Mũthamaki wa Misiri akĩmweheria ũthamaki-inĩ kũu Jerusalemu na agĩtuĩra Juda igooti rĩa taranda igana rĩmwe* cia betha, na taranda ĩmwe† ya thahabu. ⁴ Mũthamaki wa Misiri agĩtua Eliakimu, mũrũ wa ithe na Jehoahazu, mũthamaki wa gũthamaka Juda na Jerusalemu, na

* 35:19 Mwaka-inĩ ũyũ noguo ibuku rĩa Watho rĩonekanire. † 35:20 Karikemishi nĩrĩo rĩarĩ itũũra inene rĩa Ahiti, na rĩarĩ hakuhĩ na Rũũ rwa Farati. * 36:3 nĩ ta tani ithatũ na robo ithatũ (3.75) † 36:3 nĩ ta kilo 37

akĩgarũra rĩitwa rĩa Eliakimu akĩmũtua Jehoiakimu. No Neko agĩthaamia Jehoahazu mũrũ wa ithe na Jehoiakimu akĩmũtwara Misiri.

Jehoiakimu Mũthamaki wa Juda

⁵ Jehoiakimu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ũmwe. Nĩekire maündũ mooru maitho-inĩ ma Jehova Ngai wake. ⁶ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni akĩmũtharĩkĩra, na akĩmuoha na mĩnyororo ya gĩcango akĩmũtwara Babuloni. ⁷ Nebukadinezaru ningĩ nĩatwarire indo cia hekarũ ya Jehova kũu Babuloni na agĩciiga thĩinĩ wa hekarũ yake kuo.

⁸ Maündũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoiakimu, na maündũ ma magigi marĩa eekire, na maündũ marĩa mothe oonirwo ahĩtĩtie-rĩ, maandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli na a Juda. Nake mũriũ Jehoiakini agĩthamaka ithubani rĩa.

Jehoiakini Mũthamaki wa Juda

⁹ Jehoiakini aarĩ wa mĩaka ikũmi na ĩnana rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩeri ĩtatũ na mĩthenya ikũmi. Nĩekire maündũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. ¹⁰ Ihinda rĩa mahaanda-rĩ, Mũthamaki Nebukadinezaru akĩmũtũmanĩra, akĩrehwo Babuloni hamwe na indo cia goro kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova, nake agĩtua Zedekia, ithe mũnini wa Jehoiakini, mũthamaki wa gũthamaka Juda na Jerusalemu.

Zedekia Mũthamaki wa Juda

¹¹ Zedekia aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na ũmwe rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ũmwe. ¹² Nĩekire maündũ mooru maitho-inĩ ma Jehova Ngai wake, na ndaigana kwĩnyĩhia mbere ya Jeremia ũrĩa mũnabii, ũrĩa waaragia kiugo kĩa Jehova. ¹³ O na ningĩ nĩaremeire Mũthamaki Nebukadinezaru, o ũrĩa wamwĩhĩthĩtie na mwĩhĩtwa akĩgwetaga rĩitwa rĩa Ngai. Akĩũmia kĩongo na akĩũmia ngoro yake, na ndaigana gũcookerera Jehova, Ngai wa Isiraeli. ¹⁴ O na ningĩ-rĩ, atongoria othe a athĩnjĩri-Ngai na andũ nĩmathiire na mbere kwaga wĩhokeku, makĩrũmĩrĩra mĩtugo ĩrĩ magigi ya ndũrĩrĩ, na magathaahagia hekarũ ya Jehova ĩrĩa aamũrĩte kũu Jerusalemu.

Kwanangwo kwa Jerusalemu

¹⁵ Jehova, Ngai wa maithe mao, akĩmatũmĩra ndũmĩrĩri na tũnua twa atũmwo ake rĩngĩ na rĩngĩ, nĩgũkorwo nĩaiguagĩra andũ ake tha, o na gũikaro gĩa. ¹⁶ No-o makĩnyũrũria andũ acio maatũmĩtwo nĩ Ngai, makĩmenereria ciugo ciake, na makĩnyarara anabii ake, o nginya marakara ma Jehova makĩarahũkĩra andũ ake na gũkĩaga kĩhonia. ¹⁷ Akĩmarehithĩria mũthamaki wa andũ a Babuloni amokĩrĩre, ũrĩa woragĩire andũ ao ethĩ na rũhiũ rwa njora kũu nyũmba-inĩ ĩrĩa nyamũre, na ndaigana kũhonokia mwanake, kana mũirĩtu, kana mũndũ mũkũrũ, o na kana ũrĩa mũkũrũ akahocerera. Ngai akĩneana andũ acio othe kũrĩ Nebukadinezaru. ¹⁸ Agĩkuua indo kuuma hekarũ-inĩ ya Ngai, agĩcitwara Babuloni, ciothe iria nene na iria nini, na igĩĩna cia hekarũ ya Jehova, o na igĩĩna cia mũthamaki o na cia anene ake. ¹⁹ Ningĩ magĩcina hekarũ ya Ngai na makĩmomora rũthingo rwa Jerusalemu; magĩcina nyũmba ciothe cia ũthamaki, o na makĩananga indo ciothe cia bata iria ciarĩ kuo.

²⁰ Matigari ma andũ aĩa maahonokire kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, Nebukadinezaru akĩmatwara Babuloni, nao magĩtuĩka ndungata ciake na cia ariũ ake, o nginya rĩrĩa ũthamaki wa Perisia wacookire gũthamaka. ²¹ Bũrũri ũgĩkĩgĩa na ũhurũko wa Thabatũ ciagua; ũkĩhurũka hĩndĩ ĩyo yothe wakĩrĩte ihooru, nginya mĩaka mĩrongo mũgwanja ĩgĩthira, nĩguo kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩtio nĩ Jeremia kĩhiinge.

²² Mwaka wa mbere wa Kurusu mũthamaki wa Perisia, nĩguo kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩtio nĩ Jeremia kĩhiinge-rĩ, Jehova akĩarahũra ngoro ya Kurusu mũthamaki wa Perisia aanĩrĩrithie kũrĩa guothe aathamakaga, na andĩke atĩrĩ:

²³ “Kurusu, mũthamaki wa Perisia, oiga ũũ,

“Jehova, Ngai wa igũrũ, nĩaheete mothamaki mothe ma thĩ, na nĩanyamũrĩte ndĩmwakĩre hekarũ kũu Jerusalemu bũrũri wa Juda. Mũndũ wake o na ũrĩkũ ũrĩ thĩinĩ wanyu, Jehova Ngai wake aroikara hamwe nake, rĩu no aambate athĩ kuo.”

EZARA

Kurusu Gũteithia arĩa Maatahĩtwo Gũcooka

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Kurusu mũthamaki wa Perisia, nĩguo kiugo kĩa Jehova kĩa kĩaĩtio nĩ Jeremia kĩaĩhinge-rĩ, Jehova akĩaarahũra ngoro ya Kurusu mũthamaki wa Perisia aanĩrĩrithie kũrĩa guothe aathamakaga, na andĩke atĩrĩ:

² “Kurusu, mũthamaki wa Perisia ekuuga ũũ:

“Jehova, Ngai wa igũrũ, nĩaheete mothamaki mothe ma thĩ,* na nĩanyamũrĩte ndĩmwakĩre hekarũ kũu Jerusalemu bũrũri wa Juda. ³ Mũndũ wake o na ũrĩkũ ũrĩ thĩnĩ wanyu, Ngai wake aroikara hamwe nake, nĩambate athĩĩ Jerusalemu kũu Juda, na aake hekarũ ya Jehova, Ngai wa Isiraeli, o we Ngai ũcio ũrĩ kũu Jerusalemu. ⁴ Na rĩrĩ, andũ a kũndũ o guothe kũrĩa matigari mangĩkorwo marĩ, nĩ mamũhe betha na thahabu, na indo na mahiũ, na mĩhothi ya kwĩyendera nĩ ũndũ wa hekarũ ya Ngai ĩrĩa ĩrĩ kũu Jerusalemu.’”

⁵ Hĩndĩ ĩyo atongoria a nyũmba ya Juda na ya Benjamini, na athĩnjĩri-Ngai na Alawii, arĩa othe Ngai aarahũire ngoro ciao, makĩhaarĩria gũthĩĩ magaake nyũmba ya Jehova kũu Jerusalemu.† ⁶ Andũ othe a matũũra mao makĩmateithĩrĩria na indo cia betha na cia thahabu, na indo ingĩ na mahiũ, na iheo cia goro, makĩria ya mĩhothi ĩrĩa yarutĩtwo ya kwĩyendera. ⁷ Ningĩ Mũthamaki Kurusu akĩruta indo iria ciarĩ cia hekarũ ya Jehova, iria ciatahĩtwo nĩ Nebukadinezaru kuuma Jerusalemu ikaigwo thĩnĩ wa hekarũ ya ngai yake. ⁸ Kurusu mũthamaki wa Perisia nĩatũmire Mithiredathu ũrĩa mũigi wa kīgĩĩna arehe indo icio, agĩcitarĩra Sheshibazaru mũnene wa Juda.

⁹ Indo icio ciatarĩĩ ta ũũ:

thaani nene cia thahabu ciarĩ 30

thaani nene cia betha ciarĩ 1,000

ngĩo cia betha ciarĩ 29

¹⁰ mbakũri cia thahabu ciarĩ 30

mbakũri ihaanaine cia betha ciarĩ 410

na indo ingĩ ciarĩ 1,000.

¹¹ Indo icio ciothe cia thahabu na betha ciarĩ 5,400. Sheshibazaru akĩrehe indo icio ciothe hĩndĩ ĩrĩa andũ arĩa maatahĩtwo maacookaga Jerusalemu kuuma Babuloni.

2

Andũ arĩa Maacookire Kuuma Ithaamĩrio

¹ Na rĩrĩ, aya nĩo andũ a bũrũri arĩa maacookire kuuma bũrũri ũrĩa maatahĩrwo, arĩa Mũthamaki Nebukadinezaru wa Babuloni aatahĩte akamatwara Babuloni (nao magĩcooka Jerusalemu na Juda, o mũndũ itũũra-inĩ rĩaake, ² makĩrehana na Zerubabeli, na Jeshua, na Nehemia,* na Seraia, na Reelaia, na Moridekai, na Bilishani, na Misipari, na Bigivai, na Rehumu, na Baana):

Mũigana wa andũ a Isiraeli watariĩ ta ũũ:

³ njiaro cia Paroshu ciarĩ 2,172,

⁴ na cia Shefatia ciarĩ 372,

⁵ na cia Ara ciarĩ 775,

⁶ na cia Pahathu-Moabi (iria cioimĩte harĩ Jeshua na Joabu) ciarĩ 2,812,

⁷ na cia Elamu ciarĩ 1,254,

⁸ na cia Zatu ciarĩ 945,

* 1:2 Wathani wa Mũthamaki Kurusu watambũrũkĩte kuuma India nginya Misiri. † 1:5 Rũgendo rwa gũthĩĩ Jerusalemu na ngamĩĩra rwarĩ rwa mĩeri ta ĩrĩ kana ĩtatũ, na rwarĩ rwa kilomita 900 nginya 1,000. * 2:2 Nehemia ũyũ tiwe ũrĩa wandĩkire Ibuku rĩa Nehemia.

- ⁹ na cia Zakai ciarĩ 760,
- ¹⁰ na cia Bani ciarĩ 642,
- ¹¹ na cia Bebai ciarĩ 623,
- ¹² na cia Azigadi ciarĩ 1,222,
- ¹³ na cia Adonikamu ciarĩ 666,
- ¹⁴ na cia Bigivai ciarĩ 2,056,
- ¹⁵ na cia Adini ciarĩ 454,
- ¹⁶ na cia Ateri (iria cioimĩte harĩ Hezekia) ciarĩ 98,
- ¹⁷ na cia Bezai ciarĩ 23,
- ¹⁸ na cia Jora ciarĩ 112,
- ¹⁹ na cia Hashumu ciarĩ 223,
- ²⁰ na cia Gibari ciarĩ 95.

- ²¹ Andũ a Bethlehemu maarĩ 123,
- ²² na andũ a Netofa maarĩ 56,
- ²³ na andũ a Anathothu maarĩ 128,
- ²⁴ na andũ a Azimavethu maarĩ 42,
- ²⁵ na andũ a Kiriathu-Jearimu, na Kefira, na Beerothu maarĩ 743,
- ²⁶ na andũ a Rama na Geba maarĩ 621,
- ²⁷ na andũ a Mikimasi maarĩ 122,
- ²⁸ na andũ a Betheli na Ai maarĩ 223,
- ²⁹ na andũ a Nebo maarĩ 52,
- ³⁰ na andũ a Magibishi maarĩ 156,
- ³¹ na andũ a Elamu ũrĩa ũngĩ maarĩ 1,254,
- ³² na andũ a Harimu maarĩ 320,
- ³³ na andũ a Lodi, na Hadidi, na Ono maarĩ 725,
- ³⁴ na andũ a Jeriko maarĩ 345,
- ³⁵ na andũ a Senaa maarĩ 3,630.

³⁶ Nao athĩnjĩri-Ngai:

- arĩa maarĩ a njiaro cia Jedaia (a nyũmba ya Jeshua) maarĩ 973,
- ³⁷ na a Imeri maarĩ 1,052,
- ³⁸ na a Pashuri maarĩ 1,247,
- ³⁹ na a Harimu maarĩ 1,017.

⁴⁰ Nao Alawii:

arĩa maarĩ a njiaro cia Jeshua na Kadimieli (iria cioimĩte harĩ ciana cia Hodavia) maarĩ 74.

⁴¹ Nao aini a nyĩmbo:

arĩa maarĩ a njiaro cia Asafu[†] maarĩ 128.

⁴² Nao aikaria a ihingo cia hekarũ,[‡]

arĩa maarĩ a njiaro cia
Shalumu, na cia Ateri, na cia Talimoni, na cia Akubu, na cia Hatita, na cia Shobai, othe maarĩ 139.

⁴³ Nacio ndungata cia hekarũ:

arĩa maarĩ a njiaro cia

[†] 2:41 Asafu aarĩ ũmwe wa Alawii arĩa Daudi aathuurĩte marũgamĩrĩre ũhoro wa ũini wa nyĩmbo. [‡] 2:42 Arangĩri a ihingo cia itoonyero rĩa hekarũ maarĩ Alawii.

Ziha, na Hasufa, na Tabaothu,
⁴⁴ na Keroso, na Siaha, na Padoni,
⁴⁵ na Lebana, na Hagaba, na Akubu,
⁴⁶ na Hagabu, na Shalimai, na Hanani,
⁴⁷ na Gideli, na Gaharu, na Reaia,
⁴⁸ na Rezini, na Nekoda, na Gazamu,
⁴⁹ na Uza, na Pasea, na Besai,
⁵⁰ na Asina, na Meunimu, na Nefisimu,
⁵¹ na Bakabuku, na Hakufa, na Harihuru,
⁵² na Baziluthu, na Mehida, na Harasha,
⁵³ na Barikosi, na Sisera, na Tema,
⁵⁴ na Nezia, na Hatifa.

⁵⁵ Nacio njiaro cia ndungata cia Solomoni:

arĩa maarĩ a njiaro cia

Sotai, na Hasoferethu, na Peruda,
⁵⁶ na Jaala, na Darikoni, na Gideli,
⁵⁷ na Shefatia, na Hatili, na Pokerethu-Hazebaimu, na Ami.

⁵⁸ Ndungata cia hekarũ, hamwe na njiaro cia ndungata cia Solomoni, maarĩ andũ 392.

⁵⁹ Nao aya nĩ maambatire kuuma matũũra ma Teli-Mela, na Teli-Harasha, na Kerubu, na Adoni, na Imeri, no matingĩonanirie atĩ nyũmba ciao ciarĩ cia njiaro cia Isiraeli:

⁶⁰ Njiaro cia

Delaia, na Tobia, na Nekoda, maarĩ andũ 652.

⁶¹ Na kuuma kũrĩ athĩnjĩri-Ngai:

Arĩa maarĩ a njiaro cia

Hobaia, na Hakuza, na Barizilai (mũndũ ũrĩa wahikĩtie mwarĩ wa Barizilai ũrĩa Mũgileadi, na eetanagio na rĩitwa rĩu).

⁶² Andũ acio nĩmacaririe maandĩko ma nyũmba ciao, no matiigana kũmona, nĩ ũndũ ũcio makĩheherio thiritũ-inĩ ya athĩnjĩri-Ngai, na magĩtuuo ta andũ maarĩ na thaahu. ⁶³ Nake barũthi wa kũu akĩmaatha matikarĩe irio iria therie mũno o nginya gũkaagĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũgũtungata na Urimu na Thumimu.

⁶⁴ Andũ acio othe marĩ hamwe maarĩ 42,360, ⁶⁵ gũtatarĩtwo ndungata ciao cia arũme na cia andũ-a-nja 7,337; ningĩ nĩ maarĩ na aini a nyĩmbo 200, arũme na andũ-a-nja. [§] ⁶⁶ Nĩ maarĩ na mbarathi 736, na nyũmbũ 245, ⁶⁷ na ngamĩra 435, na ndigiri 6,720.

⁶⁸ Rĩrĩa maakinyire nyũmba-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu, atongoria amwe a nyũmba ciao nĩmarutire mũhothi wa kwĩyendera wa gũtheithia gwaka rĩngĩ nyũmba ya Ngai o harĩa yarĩ. ⁶⁹ Kũringana na ũhoti wao, nĩmaheanire indo ciigwo kĩgĩina-inĩ kĩa wĩra ũcio, makĩheana durakima 61,000* cia thahabu, na betha ratiri 5,000,† na nguo 100 cia athĩnjĩri-Ngai.

⁷⁰ Athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na aini a nyĩmbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarũ maatũũrire matũũra-inĩ mao, o hamwe na andũ amwe a acio angĩ, nao andũ arĩa angĩ a Isiraeli magĩtũũra matũũra-inĩ mao.

§ 2:65 Hamwe na Alawii arĩa mainaga, nĩ kwarĩ na aini angĩ mainaga hĩndĩ ya ciathĩ, na ya mohiki, na hĩndĩ rĩa andũ maakua. * 2:69 nĩ ta kilo 500 † 2:69 nĩ ta tani 3

3

Gwaka Kigongona Rĩngĩ

¹ Na rĩrĩ, mweri wa mūgwanja wakinya, andũ a Isiraeli magĩkorwo matũũrĩte matũũra-inĩ mao, andũ makĩũngana Jerusalemu marĩ ta mũndũ ũmwe. ² Nake Jeshua mūrũ wa Jozadaku hamwe na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ, o na Zerubabeli mūrũ wa Shealitieli na athiritũ ake makĩambĩrĩria gwaka kigongona kĩa Ngai wa Isiraeli gĩa kũrutagĩra magongona ma njino kũringana na ũrĩa kwandĩkitwo Watho-inĩ wa Musa mũndũ wa Ngai. ³ O na gũtuĩka maarĩ na guoya wa andũ arĩa maamathiũrũrũkĩrie, nĩmakire kigongona mũthingi-inĩ wakĩo, na makĩrutĩra Jehova magongona ma njino ho, magongona ma rũciĩnĩ na ma hwaĩ-inĩ. ⁴ Ningĩ kũringana na ũrĩa kwandĩkitwo, nĩmakũngũire Gĩathĩ gĩa Ithũnũ na mũigana wa maruta ma njino marĩa maatuĩtwo ma o mũthenya. ⁵ Thuutha ũcio makĩruta maruta ma njino ma ndũire, na magongona ma Karũgamo ka Mweri, na magongona ma ciathĩ ciothe iria ciamũrĩrwo Jehova, o hamwe na maruta ma kwĩyendera marĩa maarehagĩrwo Jehova. ⁶ Mũthenya wa mbere wa mweri wa mūgwanja makĩambĩrĩria kũrutĩra Jehova maruta ma njino, o na gũtuĩka mũthingi wa hekarũ ya Jehova ndwarĩ mwake.

Gwaka Hekarũ Rĩngĩ

⁷ Ningĩ makĩhe aaki a mahiga na mabundi ma mbaũ mbeeca, na makĩhe andũ a Sidoni na andũ a Turo irio, na gĩa kũnyua, na maguta nĩgeetha mamarehithĩrie mĩgogo ya mĩtarakwa kuuma Lebanoni ĩgereire iria-inĩ nginya Jopa, o ta ũrĩa gwaathanĩtwo nĩ Mũthamaki Kurusu wa Perisia.

⁸ Mweri wa keerĩ wa mwaka wa keerĩ thuutha wa gũkinya nyũmba-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu, Zerubabeli mūrũ wa Shealitieli, na Jeshua mūrũ wa Jozadaku na ariũ a ithe wao arĩa angĩ (nĩo athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na arĩa othe maacookete Jerusalemu kuuma ithaamĩrio-inĩ) makĩambĩrĩria wĩra, magĩthuura Alawii a mĩaka mĩrongo ĩrĩ na makĩria nĩguo marũgamĩrĩre mwako wa nyũmba ya Jehova. ⁹ Jeshua na ariũ ake, na ariũ a ithe, na Kadimieli na ariũ ake (nĩjaro cia Hodavia), na ariũ a Henadadi na ariũ ao na ariũ a ithe wao, nĩo Alawii othe, makĩnyiitanĩra wĩra wa kũrũgamĩrĩra arĩa maakaga nyũmba ya Ngai.

¹⁰ Rĩrĩa aaki maarĩkirie gwaka mũthingi wa Hekarũ ya Jehova, athĩnjĩri-Ngai mehumbĩte nguo ciao na marĩ na tũrumbeta, na Alawii (ariũ a Asafu) marĩ na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, makĩthhaarĩria kũgooca Jehova, o ta ũrĩa gwaathanĩtwo nĩ Daudi mũthamaki wa Isiraeli. ¹¹ Makĩinĩra Jehova, makĩmũgoocaga magĩcookagia ngaatho, makiugaga atĩrĩ:

“Jehova nĩ mwega

wendo wake harĩ Isiraeli ũtũũraga tene na tene.”

Nao andũ othe makĩgooca manĩrĩre mũno tondũ mũthingi wa nyũmba ya Jehova nĩwaakĩtwo. ¹² No athĩnjĩri-Ngai aingĩ arĩa maarĩ akũrũ, na Alawii, na atongoria a nyũmba, arĩa moonete hekarũ ya mbere makĩrĩra manĩrĩre rĩrĩa moonire mũthingi wa hekarũ ĩyo ya keerĩ ũgĩakwo, o rĩrĩa andũ angĩ aingĩ maanagĩrĩra nĩ gũkena. ¹³ Gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire gũkũũrana kwanĩrĩra gwa gĩkeno na gwa kĩrĩro, tondũ andũ maanagĩrĩra na mũgambo mũnene. Naguo mũgambo ũcio ũkĩiguuo kũndũ kũraya.

4

Kũgirĩrĩrio Gwaka Hekarũ Rĩngĩ

¹ Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa thũ cia Juda na Benjamini ciaiguire atĩ andũ arĩa maatahĩtwo nĩmaakagĩra Jehova, Ngai wa Isiraeli, hekarũ-rĩ, ² magĩthĩĩ kũrĩ Zerubabeli o na kũrĩ atongoria a nyũmba cia andũ, makĩmeera atĩrĩ, “Rekei twake tũrĩ hamwe tondũ o na ithuĩ tũrongoragia Ngai wanyu, na nĩtũkoretwo tũkĩmũrutĩra magongona kuuma hĩndĩ ya Esari-Hadoni mũthamaki wa Ashuri, ũrĩa watũrehire gũkũ.”*

³ No rĩrĩ, Zerubabeli, na Jeshua, na atongoria arĩa angĩ a nyũmba cia Isiraeli makĩmacookeria atĩrĩ, “Mũtirĩ na handũ thĩinĩ witũ ũhoru-inĩ wa gwakĩra Ngai witũ hekarũ. Nĩ ithuĩ ene tũgwakĩra Jehova, Ngai wa Isiraeli, o ta ũrĩa Kurusu mũthamaki wa Perisia aatwathire.”

* 4:2 Andũ arĩa maikaraga Benjamini maarĩ Asamaria.

⁴ Hīndī īyo andū arīa maamathiūrūrūkiirie makīhaarīria kūūruga andū a Juda ngoro nīguo metigīre gūthīi na mbere na gwaka. ⁵ Nao makīandika ataarani a kūhīngīca wīra wao, na gūthūkia mībango yao yothe matukū mothe ma wathani wa Kurusu mūthamaki wa Perisia, nginya hīndī ya wathani wa Dario mūthamaki wa Perisia.

Ahasuerusu na Aritashashita Kūgiria Mwako

⁶ Kīambīrīria kīa wathani wa Ahasuerusu, ataarani acio magīthitanga andū a Juda na Jerusalemu.

⁷ Na matukū ma Mūthamaki Aritashashita wa Perisia, na Bishilamu, na Mithiredathu, na Tabeeli na andū arīa angī a thiritū yake makīandikīra Aritashashita marūa. Marūa macio maandikīrwo na mwandikīre na rūthiomi rwa andū a Suriata.

⁸ Rehumu mūnene wa mbūtū na Shimushai ūrīa mwandīki, nīmandikire marūa ma gūthitanga andū a Jerusalemu kūrī Mūthamaki Aritashashita ta ūū:

⁹ Marūa maya moimīte kūrī nī Rehumu mūnene wa mbūtū, na Shimushai ūrīa mwandīki, hamwe na arīa angī a thiritū yao, na aciirithania, na anene a andū a Ataripeli, na a Perisia, na a Ereku, na Babuloni, na Aelami a Shushani, ¹⁰ na andū arīa angī maacooketio nī mūgaathe ūrīa mūnene Osinapari nīgeetha matūūre itūūra inene rīa Samaria, na kūrīa kūngī guothe Mūrīmo-wa-Farati.

¹¹ (Īno nīyo kobi ya marūa marīa aandikīrwo.)

Kūrī Mūthamaki Aritashashita,

Kuuma kūrī ndungata ciaku, andū a būrūri ūrīa ūrī Mūrīmo-wa-Farati:

¹² Nī kwagīrīire mūthamaki amenye atī, Ayahudi arīa mookire kūrī ithuī moimīte kūrī we nī-mathiite Jerusalemu, na nīmaraaka rīngī itūūra rīu inene, o rīu iremi na rīaganu. Nīmaracookereria rūthingo na magacookereria mīthingi.

¹³ Nīngī nī kwagīrīire mūthamaki amenye atī itūūra rīrī inene rīngīakwo na thingo ciarīo icookererio, gūtīrī igooti, kana maruta ma mūthamaki, o na kana igooti rīa mīrigo īgītoonya būrūri-inī rīrīrutagwo. Nakīo kīgīna kīa ūthamaki nīgīkūnyīha. ¹⁴ Na rīu tondū ithuī tūrī andū matīte ūthamaki, na ti wega kuona mūthamaki akīimwo gītīo, tūratūma ndūmīrīri īno tūmenyithie mūthamaki, ¹⁵ nīgeetha ūhoru ūcio ūtūirio kuuma maandīko-inī ma tene ma arīa maarī mbere yaku. Maandīko-inī macio nīūrīona atī itūūra rīrī inene nī iremi, na rīa gūthīinia athamaki na mabūrūri, na nī kūdū kwa ūremi kuuma mahinda ma tene. Kīu nīkīo gīatūmire itūūra rīrī inene rīanangwo. ¹⁶ Tūkūmenyithia mūthamaki atī itūūra rīrī inene rīngīakwo na thingo ciarīo icookererio, wee ūgūtīgwo ūtarī kīndū Mūrīmo ūyū wa Rūūi rwa Farati.

¹⁷ Mūthamaki nake agīcookia macookio atīrī:

Kūrī Rehumu mūnene wa mbūtū, na Shimushai ūrīa mwandīki, na andū arīa angī a thiritū yao arīa matūūruga Samaria na kūrīa kūngī guothe Mūrīmo-wa-Farati:

Nīndamūgeithia.

¹⁸ Marūa marīa mwatūtūmīre nīmathomeirwo hau mbere yakwa na ngītaūrīrwo ūhoru wamo. ¹⁹ Nīndarutire watho na ūhoru ūcio ūgītūirio, na gūkīoneka atī itūūra rīrī inene nīrīūkaine kuuma tene atī nī rīa kūregana na watho wa athamaki, na rītūūruga rīrī iremi, na nī rīa kūringīrīria andū mookīrīre thirikari.† ²⁰ Jerusalemu nīrīkoretwo na athamaki a hinya magīathana Mūrīmo-wa-Farati wothē, na nīmarīhagwo igooti na maruta ma mūthamaki, o na igooti rīa mīrigo īgītoonya būrūri-inī. ²¹ Na rīrī, ruta watho kūrī andū acio matige wīra, nīguo itūūra rīu inene rītigaakwo rīngī, nginya rīrīa ngoiga. ²² Menyerera ūndū ūyū ndūkaage kūhingio. Mūngīrekereria ūndū ūngīrehe ūgwati na ūthūkie ūthamaki nīkī?

²³ Na rīrī, kobi ya marūa ma Mūthamaki Aritashashita maarīkia gūthomerwo Rehumu na Shimushai ūrīa mwandīki, na andū a thiritū yao, no gūthīi mathiire Jerusalemu kūrī Ayahudi, na makīmatigithia wīra ūcio na hinya.

† 4:19 Ūhoru wa kūrema na gūūkīrīra athamaki warī kuo o na hīndī ya Hezekia, Jehoiakimu, na Zedekia.

²⁴ Nĩ ùndũ ùcio, wĩra wa gwaka nyũmba ya Ngai kũu Jerusalemu ùkĩrũgama nginya mwaka wa keerĩ wa wathani wa Dario mũthamaki wa Perisia.

5

Marũa ma Tatenai kũrĩ Dario

¹ Na rĩrĩ, mũnabii Hagai, na mũnabii Zekaria wa rũciaro rwa Ido, nĩmarathĩire Ayahudi a kũu Juda na Jerusalemu thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Ngai wa Isiraeli, mũgitĩri wao. ² Hĩndĩ iyo Zerubabeli mũrũ wa Shealitieli, na Jeshua mũrũ wa Jozadaku makĩambĩrĩria wĩra wa gwaka rĩngĩ nyũmba ya Ngai kũu Jerusalemu, na anabii a Ngai maarĩ hamwe nao makĩmateithia.

³ Ihinda rĩu Tatenai, barũthi wa Mũrĩmo-wa-Farati, na Shetharu-Bozenai, hamwe na athiritũ ao magĩthĩ kũrĩ o, makĩmooria atĩrĩ, “Nũũ wamũheire rũtha rwa gwaka rĩngĩ hekarũ ñno na gũcookereria mwako ùyũ?” ⁴ Ningĩ makĩũria atĩrĩ, “Andũ arĩa maraaka nyũmba ñno metagwo atĩa?” ⁵ No rĩrĩ, Ngai nĩaroraga athuuri acio a Ayahudi, na matiatigithirio wĩra nginya ùhoru ùkinyĩrio Dario, na marũa ma macookio make maamũkĩrwo.

⁶ Ñno nĩyo kobi ya marũa marĩa maatũmĩrwo Mũthamaki Dario nĩ Tatenai ùrĩa warĩ barũthi wa Mũrĩmo-wa-Farati, marĩ na Shetharu-Bozenai na athiritũ ao, arĩa maarĩ anene a Mũrĩmo-wa-Farati.

⁷ ùhoru ùrĩa maamũtũmĩre watariĩ ùũ:

Kũrĩ Mũthamaki Dario:

Ngeithi cia thayũ.

⁸ Nĩ wega mũthamaki amenye atĩ ithuĩ nĩtwathiire rũgongo rwa Juda, kũu hekarũ-inĩ ya Ngai ùrĩa mũnene. Andũ acio nĩmaraaka hekarũ na mahiga manene, o na magekĩra mbaũ rũthingo-inĩ. Wĩra nĩũrarutwo na kĩyo, na nĩũrathĩ na mbere mũno ùrĩ moko-inĩ ma arĩa maraũruta.

⁹ Tuoririe athuuri acio atĩrĩ, “Nũũ wamũheire rũtha rwa gwaka rĩngĩ hekarũ ñno na gũcookereria mwako ùyũ?” ¹⁰ Ningĩ nĩtwamorie marĩitwa mao, nĩgeetha twandĩke marĩitwa ma atongoria ao, nĩguo tũkũmenyithie.

¹¹ ùũ nĩguo maatũcokeirie:

“Ithuĩ tũrĩ ndungata cia Ngai wa igũrũ na thĩ, na tũraaka rĩngĩ hekarũ ñrĩa yakĩtwo mĩaka mĩingĩ mĩthiru, ñrĩa yakĩtwo na ñkarĩkio nĩ mũthamaki mũnene wa Isiraeli. ¹² No tondũ maithe maitũ nĩmarakaririe Ngai wa igũrũ, nĩamaneanire kũrĩ Nebukadinezaru ùrĩa Mũkalidei, mũthamaki wa Babuloni, ùrĩa wamomorie hekarũ ñno na agĩthaamĩria andũ bũrũri wa Babuloni.

¹³ “No rĩrĩ, mwaka wa mbere wa Kurusu mũthamaki wa Babuloni, mũthamaki nĩathanire atĩ nyũmba ñno ya Ngai yakwo rĩngĩ. ¹⁴ O na nĩarutire kuuma hekarũ ñrĩa yarĩ Babuloni indo cia thahabu na cia betha cia nyũmba ya Ngai, iria Nebukadinezaru aarutĩte hekarũ-inĩ kũu Jerusalemu, agĩcitwara hekarũ-inĩ kũu Babuloni.

“Nake Mũthamaki Kurusu agĩcineana kũrĩ mũndũ wetagwo Sheshibazaru, ùrĩa aatuĩte barũthi, ¹⁵ na akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Oya indo ici ùcitware na ùciige thĩinĩ wa hekarũ kũu Jerusalemu, na wake rĩngĩ nyũmba ya Ngai o harĩa yarĩ.’ ¹⁶ Nĩ ùndũ ùcio Sheshibazaru agĩũka agĩaka mũthingi wa nyũmba ya Ngai kũu Jerusalemu. Kuuma mwaka ùcio nginya ùmũthĩ mwako ùcio no ùthiiga na mbere na ndũrĩ warĩika.”

¹⁷ Na rĩrĩ, mũthamaki angĩona kwagĩrĩre-rĩ, nĩgũtuĩrio maandĩko-inĩ ma ùthamaki ma tene ma Babuloni, kuoneke kana Mũthamaki Kurusu ti-itherũ nĩarutĩte watho wa gwaka rĩngĩ nyũmba ñno ya Ngai gũkũ Jerusalemu. Ningĩ reke mũthamaki atũtũmĩre itua rĩake ùhoru-inĩ ùcio.

6

Dario Kũruta Watho wa Kũrũmĩrwo

¹ Nake Mũthamaki Dario akĩruta watho, naguo ùhoru ùcio ùgĩtuĩrio nyũmba-inĩ ñrĩa yaigĩtwo mabuku ma maũndũ ma tene marĩa maigĩtwo nyũmba ya kĩgĩna kũu Babuloni. ² Ibuku rĩa gĩkũnjo rĩkĩoneka kũu nyũmba-inĩ ya ùthamaki ya Ekibatana, bũrũri-inĩ wa Media. Narĩo rĩandĩkitwo ta ùũ:

Ŭhoro wa Kŭririkanania:

³ Mwaka wa mbere wa Mŭthamaki Kurusu, mŭthamaki nŭathanire ŭhoro ŭkoniŭ hekarŭ ya Ngai kŭu Jerusalemu, akiuga atŭrŭ:

Hekarŭ nŭyakwo rŭngŭ ŭrŭ handŭ ha kŭrutagŭrwo magongona, na mŭthingi yayo yakwo. Ŭkorwo ŭrŭ mŭkono mŭrongo ŭtandatŭ* kŭraiha na igŭrŭ, na mŭkono mŭrongo ŭtandatŭ kwarama, ⁴ ŭkorwo ŭrŭ na mŭhari ŭtatŭ ya mahiga manene, na ŭmwe wa mbaŭ. Thogora ŭcio ŭrŭhwo kuuma kŭgŭna-inŭ kŭ ŭthamaki. ⁵ Ningŭ indo cia thahabu na cia betha cia nyŭmba ya Ngai iria Nebukadinezaru aakuuŭte kuuma hekarŭ ŭrŭa ŭrŭ Jerusalemu agŭcirehe Babuloni-rŭ, nŭicookio o kŭndŭ harŭa kŭarŭ thŭinŭ wa hekarŭ kŭu Jerusalemu; na mŭciige thŭinŭ wa nyŭmba ya Ngai.

⁶ Na rŭrŭ, wee Tatenai barŭthi wa Mŭrŭmo-wa-Farati, hamwe na Shetharu-Bozenai, na inyuŭ, anene a thiritŭ yao, mŭtigathiŭ kuo. ⁷ Mŭtikaingŭrŭre wŭra ŭcio wa hekarŭ ya Ngai. Barŭthi wa Ayahudi na athuuri a Ayahudi nŭmarekwo maake rŭngŭ nyŭmba ŭyo ya Ngai o harŭa yaakŭtwo.

⁸ O na ningŭ nŭndathana ŭrŭa mŭgŭkŭra athuuri aya a Ayahudi magŭaka nyŭmba ŭyo ya Ngai:

Mahŭthŭro mothe ma andŭ acio nŭ marŭhwo kuuma kŭgŭna-inŭ kŭ ŭthamaki kŭa Mŭrŭmo-wa-Farati, nŭgeetha wŭra ŭyŭ ndŭkanarŭgame. ⁹ Kŭrŭa gŭothe kŭngŭendekana, tŭtegwa, na ndŭrŭme, na tŭtŭrŭme; cia kŭrutwo maruta ma njino kŭrŭ Ngai wa igŭrŭ, na ngano, na cumbŭ, na ndibei, na maguta, o ta ŭrŭa ingŭitio nŭ athŭnjŭri-Ngai kŭu Jerusalemu no nginya maheagwo o mŭthenya itekwaga, ¹⁰ nŭgeetha marutage magongona ma gwŭtŭkŭrŭka nŭ Ngai wa igŭrŭ, na mahooyagŭre kŭgaacŭra kwa mŭthamaki na ariŭ ake.

¹¹ Ningŭ nŭndathana atŭ mŭndŭ o na ŭrŭkŭ ŭngŭgarŭra maandŭko macio, mŭitŭrŭro ŭkaarutwo nyŭmba-inŭ yake na acooke oywo na igŭrŭ ohanŭtio nagueo. Na nŭ ŭndŭ wa rŭhia rŭu nyŭmba yake ŭgaatuuo iganjo rŭa mahuti. ¹² Ngai ŭrŭa ŭtŭmŭte Rŭitwa rŭake rŭtŭŭre kŭu aroeheria mŭthamaki o wothe kana andŭ arŭa mangŭgeria kŭgarŭra watho ŭyŭ kana kŭharagania hekarŭ ŭyo ŭrŭ Jerusalemu.

Nŭ Dario nŭ nŭ ndaruta watho ŭcio. Nŭwathŭkŭrwo na kŭyo.

Kŭrŭkia na Kwamŭra Hekarŭ

¹³ Ningŭ, nŭ ŭndŭ wa watho ŭrŭa warutŭtwo nŭ Mŭthamaki Dario, Tatenai barŭthi wa Mŭrŭmo-wa-Farati, na Shetharu-Bozenai, marŭ na athiritŭ ao nŭmathŭkŭre watho ŭcio na kŭyo. ¹⁴ Nŭ ŭndŭ ŭcio athuuri a Ayahudi magŭthŭi o na mbere gwaka na kŭgaacŭra makŭhunjagŭrio nŭ mŭnabii Hagai, na Zekaria wa rŭciarŭ rwa Ido. Makŭrŭkia gwaka hekarŭ kŭringana na rŭathani rŭa Ngai wa Isiraeli na watho wa Kurusu, na wa Dario, na wa Aritashashita, athamaki a Perisia. ¹⁵ Hekarŭ ŭyo yarŭkire mŭthenya wa gatatŭ wa mwari wa Adari, mwaka wa gatandatŭ wa gŭthamaka kwa Mŭthamaki Dario.

¹⁶ Hŭndŭ ŭyo andŭ a Isiraeli na athŭnjŭri-Ngai, na Alawii, na andŭ arŭa angŭ maatahŭtwo, magŭkŭngŭra kwamŭrwo kwa nyŭmba ya Ngai marŭ na gŭkeno. ¹⁷ Indo iria maarutire nŭ ŭndŭ wa kwamŭrwo kwa nyŭmba ya Ngai ciarŭ ndegwa igana rŭmwe, na ndŭrŭme magana meerŭ, na tŭtŭrŭme magana mana, irŭ iruta rŭa kŭhoroheria Isiraeli othe mehia mao, na thenge ikŭmi na igŭrŭ, o ŭmwe kŭrŭ o mŭhŭrŭga wa Isiraeli. ¹⁸ Nao magŭtoonyia athŭnjŭri-Ngai wŭra-inŭ kŭringana na ikundi ciao, na Alawii kŭringana na matuanŭra mao, nŭ ŭndŭ wa wŭra wa gŭtungatŭra Ngai kŭu Jerusalemu o ta ŭrŭa kwandŭkŭtwo Ibuku-inŭ rŭa Musa.

Bathaka

¹⁹ Mŭthenya wa ikŭmi na ŭna wa mwari wa mbere, andŭ arŭa maatahŭtwo magŭkŭngŭra Gŭathŭ gŭa Bathaka. ²⁰ Athŭnjŭri-Ngai na Alawii nŭmetheretie na othe maarŭ atheru. Alawii nŭ maathŭnjire gatŭrŭme ka Bathaka, nŭ ŭndŭ wa arŭa othe maatahŭtwo, na nŭ ŭndŭ wa ariŭ a ithe wao athŭnjŭri-Ngai, o na nŭ ŭndŭ wao ene. ²¹ Nŭ ŭndŭ ŭcio andŭ a Isiraeli arŭa maacookete kuuma kŭrŭa maatahŭrwo makŭrŭa Bathaka ŭyo, hamwe na arŭa othe meyamŭranŭtie na mŭtugo ya thaahu ya ndŭrŭrŭ iria mariganŭtie nacio nŭgeetha marongorie Jehova Ngai wa Isiraeli. ²² Nŭmakŭngŭrŭ Gŭathŭ kŭa Mŭgate ŭtarŭ Mŭkŭre Ndawa ya Kŭmbia marŭ na gŭkeno ihinda rŭa mŭthenya mŭgwanja, tondŭ Jehova

* 6:3 nŭ ta mita 27

nĩamaiyũrĩtie gĩkeno nĩ ũndũ wa kũgarũra meciiria ma mũthamaki wa Ashuri, nake akĩmateithia wĩra-inĩ wa gwaka nyũmba ya Ngai, o we Ngai wa Isiraeli.

7

Ezara Gũũka Jerusalemu

¹ Na rĩrĩ, thuutha wa maũndũ macio, rĩrĩa Aritashashita mũthamaki wa Perisia aathamakaga, Ezara mũrũ wa Seraia, mũrũ wa Azaria, mũrũ wa Hilikia, ² mũrũ wa Shalumu, mũrũ wa Zadoku, mũrũ wa Ahitubu, ³ mũrũ wa Amaria, mũrũ wa Azaria, mũrũ wa Meraiothu, ⁴ mũrũ wa Zerahia, mũrũ wa Uzi, mũrũ wa Buki, ⁵ mũrũ wa Abishua, mũrũ wa Finehasi, mũrũ wa Eleazaru, mũrũ wa Harũni mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, ⁶ Ezara ũcio nĩambatire oimĩte Babuloni. Aarĩ mũrutani mũũgĩ mũno ũhoro-inĩ wa Watho wa Musa, ũrĩa Jehova Ngai wa Isiraeli aaheanĩte. Mũthamaki nĩamũheete indo ciothe iria aahooete kũrĩ we, tondũ guoko kwa Jehova Ngai wake kwarĩ hamwe nake. ⁷ Andũ amwe a Isiraeli, hamwe na athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na aini a nyĩmbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarũ o nao nĩmambatire magĩũka Jerusalemu mwaka wa mũgwanja wa wathani wa Aritashashita.

⁸ Ezara aakinyire Jerusalemu mweri wa gatano wa mwaka wa mũgwanja wa mũthamaki. ⁹ Aambĩrĩrie rũgendo rwake rwa kuuma Babuloni mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, na aakinyire Jerusalemu mũthenya wa mbere wa mweri wa gatano, tondũ guoko kwa ũtugi kwa Ngai wake kwarĩ hamwe nake. ¹⁰ Nĩgũkorwo Ezara nĩerutiire gũthoma na kũrũmia Watho wa Jehova, na kũrutana watho wa kũrũmĩrwo na mawatho maguo kũu Isiraeli.

Marũa ma Mũthamaki Aritashashita kũrĩ Ezara

¹¹ Ino niyo kobi ya marũa marĩa Mũthamaki Aritashashita aaheete Ezara ũcio mũthĩnjĩri-Ngai na mũrutani, mũndũ warĩ mũũgĩ maũndũ-inĩ makoniĩ maathani na mawatho ma kũrũmĩrwo ma Jehova harĩ Isiraeli:

¹² *Aritashashita, mũthamaki wa athamaki,

Kũrĩ Ezara ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na mũrutani wa Watho wa Ngai ũrĩa ũrĩ igũrũ:

Nĩndakũgeithia.

¹³ Rĩu-rĩ, nĩndaruta watho atĩ andũ a Isiraeli othe arĩa marĩ ũthamaki-inĩ wakwa, hamwe na athĩnjĩri-Ngai na Alawii, arĩa mangĩenda gũthĩi nawe kũu Jerusalemu, no mathiĩ. ¹⁴ Wee ũtũmĩtwo nĩ mũthamaki na ataari ake mũgwanja, ũthiĩ ũgatuĩrie ũhoro wa Juda na wa Jerusalemu, o ta ũrĩa Watho wa Ngai waku ũrĩa ũrĩ naguo guoko-inĩ gwaku ũtariĩ. ¹⁵ O na ningĩ ũkuue betha na thahabu, iria mũthamaki na ataari ake maheanĩte na kwĩyendera kũrĩ Ngai wa Isiraeli ũrĩa ũtũũraga Jerusalemu, ¹⁶ hamwe na betha na thahabu ciothe iria ingĩheanwo kuuma bũrũri wa Babuloni, o na mĩhothi ya kwĩyendera kuuma kũrĩ andũ na athĩnjĩri-Ngai, nĩ ũndũ wa hekarũ ya Ngai wao ĩrĩa ĩrĩ Jerusalemu. ¹⁷ Menyerera wone atĩ mbeeca ici nĩciagũra ndegwa, na ndũrũme na tũtũrũme, hamwe na maruta ma ngano na ma kũnyuuu, irutwo igongona hau kĩgongona-inĩ kĩa hekarũ ya Ngai waku kũu Jerusalemu.

¹⁸ Wee na ariũ a thoguo Ayahudi no mwĩke o ũrĩa mũngĩona kwagĩrĩire na matigari ma betha na thahabu, kũringana na wendi wa Ngai wanyu. ¹⁹ Twarĩrai Ngai wa Jerusalemu indo ciothe iria mwĩhokeirwo cia kũhũthagĩrwo mahooya-inĩ thĩniĩ wa hekarũ ya Ngai wanyu. ²⁰ Na kĩndũ kĩngĩ o gĩothe kĩngĩendekana nĩ ũndũ wa hekarũ ya Ngai wanyu, o kĩrĩa ũngĩona mweke wa kũheana, no ũkĩrute kuuma kĩgĩĩna-inĩ kĩa mũthamaki.

²¹ Na rĩrĩ, niĩ Mũthamaki Aritashashita, nĩndatha aigi othe a kĩgĩĩna a Mũrĩmo-wa-Farati maheane na kĩyo kĩrĩa gĩothe Ezara ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na mũrutani wa watho wa Ngai ũrĩa ũrĩ igũrũ angĩbatario nĩkĩo, ²² gĩtakĩrĩte taranda igana rĩmwe[†] cia betha, na kori igana rĩmwe[‡] cia ngano, na bathi igana rĩmwe[§] cia ndibei, na bathi igana rĩmwe cia maguta ma mĩtamaĩyũ, na

* 7:12 Gĩchunjĩ gĩkĩ kĩandikirwo na rũthiomi rwa Asuriata rũrĩa rwatũmagĩrwo nĩ mabũrũri hĩndĩ ĩyo. † 7:22 nĩ ta tani ithatũ na robo ithatũ (3.75) ‡ 7:22 nĩ ta kilo 3,400 § 7:22 nĩ ta lita 2,200

cumbi ūtarĩ ġithimi. ²³ Ūndũ ūrĩa wothē Ngai wa igūrũ atuĩte, nĩwĩkwo na kīyo, ūndũ wothē ūkonĩ hekarũ ya Ngai ūrĩa ūrĩ igūrũ. Nĩ kĩ kīngītũma kũgĩ na mang'ũrĩ ūthamaki-inĩ wa mũthamaki na ariũ ake? ²⁴ Ningĩ mũmenye atĩ mūtĩrĩ na watho wa gwĩtia mũthĩnjĩri-Ngai o wothē, na Alawii, na aini a nyĩmbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarũ, kana andũ arĩa angĩ marutaga wĩra nyũmba-inĩ iyo ya Ngai igooti, kana maruta ma mũthamaki o na kana igooti rĩa mĩrigo ġĩtoonya bũrũri-inĩ.

²⁵ Nawe Ezara, kũringana na ūũgĩ wa Ngai waku ūrĩa ūrĩ naguo, thuura aciirithania na atui a ciira nĩguo matuagĩre andũ othe a Mũrĩmo-wa-Farati ciira na kīhoto, arĩa othe mooĩ watho wa Ngai wanyu. Nao arĩa matooi ūmarute. ²⁶ Mũndũ o wothē ūtarĩathĩkagĩra watho wa Ngai waku na watho wa mũthamaki no nginya aherithio na ūndũ wa kũũragwo, kana aingatwo bũrũri, o na kana indo ciake itahwo, kana ohwo njeera.

²⁷ Jehova arogoocwo, Ngai wa maithe maitũ, ūrĩa wĩkĩrite ūndũ ūcio ngoro-inĩ ya mũthamaki, atĩ atĩithie nyũmba ya Jehova ġrĩa ġrĩ kũu Jerusalemu na njĩra ġno, ²⁸ o ūcio ūtũmĩte njĩtikĩrĩke mbere ya mũthamaki, na ataarani ake, na anene othe a mũthamaki arĩa marĩ ūhoti. Tondũ guoko kwa Jehova Ngai wakwa kwarĩ hamwe na nĩ, nĩndeyũmĩrĩrie, ngĩcookanĩrĩria atongoria a Isiraeli nĩguo twambate nao.

8

Marĩtwa ma Atongoria a Nyũmba aria Macookire na Ezara

¹ Aya nĩ atongoria a nyũmba o hamwe na arĩa meyandĩkithĩtie, na nĩ mambatanirie na nĩ kuuma Babuloni hĩndĩ ya wathani wa Mũthamaki Aritashashita:

² kuuma njiaro cia Finehasi, aarĩ Gerishomu;
na njiaro cia Ithamaru, aarĩ Danieli;
na kuuma njiaro cia Daudi, aarĩ Hatushu ³ wa njiaro cia Shekania;

na kuuma njiaro cia Paroshu, aarĩ Zekaria, hamwe na andũ 150 arĩa meyandĩkithĩtie;

⁴ na kuuma njiaro cia Pahathu-Moabi, aarĩ Eliehoenai mũrũ wa Zerahia, hamwe na andũ angĩ 200;

⁵ na kuuma njiaro cia Zatu, aarĩ Shekania mũrũ wa Jahazieli, hamwe na andũ angĩ 300;

⁶ na kuuma njiaro cia Adini, aarĩ Ebedi mũrũ wa Jonathani, hamwe na andũ angĩ 50;

⁷ na kuuma njiaro cia Elamu, aarĩ Jeshia mũrũ wa Athalia, hamwe na andũ angĩ 70;

⁸ na kuuma njiaro cia Shefatia, aarĩ Zebadia mũrũ wa Mikaeli, hamwe na andũ angĩ 80;

⁹ na kuuma njiaro cia Joabu, aarĩ Obadia mũrũ wa Jehieli, hamwe na andũ angĩ 218;

¹⁰ na kuuma njiaro cia Bani, aarĩ Shelomithi mũrũ wa Josifia, hamwe na andũ angĩ 160;

¹¹ na kuuma njiaro cia Bebai, aarĩ Zekaria mũrũ wa Bebai, hamwe na andũ angĩ 28;

¹² na kuuma njiaro cia Azigadi, aarĩ Johanani mũrũ wa Hakatani, hamwe na andũ angĩ 110;

¹³ na kuuma njiaro cia Adonikamu, na nĩ a mũthia, marĩtwa mao maarĩ Elifeleti, na Jeueli, na Shemaia, hamwe na andũ angĩ 60;

¹⁴ na kuuma njiaro cia Bigivai, maarĩ Uthai na Zakuri, hamwe na andũ angĩ 70.

Ġũcooka Jerusalemu

¹⁵ Nĩndamacookanĩrĩrie hamwe rũũ-inĩ rũrĩa rũthereraga rũrorete Ahava, na tũgĩkara hau mĩthenya ġtatũ. Na rĩrĩ, rĩrĩa ndarorire gatagatĩ-inĩ ka andũ acio na athĩnjĩri-Ngai, ndionire Alawii ho.

¹⁶ Nĩ ūndũ ūcio ngĩtũmanĩra Eliezeri, na Arieli, na Shemaia, na Elinathani, na Jaribu, na Elinathani, na Nathani, na Zekaria, na Meshulamu arĩa maarĩ atongoria, na Joiaribu na Elinathani, andũ arĩa maarĩ arutani, ¹⁷ ngĩmatũma kũrĩ Ido mũtongoria wa Kasifia. Ngĩmeera ūrĩa megũthĩ kwĩra Ido na andũ a nyũmba yake, acio ndungata cia hekarũ kũu Kasifia, nĩguo matũrehere aruti a wĩra wa nyũmba ya Ngai witũ. ¹⁸ Na tondũ guoko kwa ūtugi kwa Ngai witũ kwarĩ hamwe na ithuĩ-rĩ, magĩtũrehere Sherebia, mũndũ mũhoti wa kuuma njiaro cia Mahili mũrũ wa Lawi, ūrĩa warĩ mũrũ wa Isiraeli, na ariũ a Sherebia na ariũ a ithe, othe maarĩ andũ 18; ¹⁹ Na makĩrehe Hashabia hamwe na Jeshia wa kuuma njiaro cia Merari, na ariũ a ithe na ciana ciao, othe andũ 20. ²⁰ Ningĩ makĩrehe andũ ndungata

220 cia hekarũ, gĩkundi gĩathondeketwo nĩ Daudi na anene ake nĩguo gĩteithagĩrĩrie Alawii. Othe makĩandĩkwo na marĩitwa mao.

²¹ Tũrĩ o hau rũũ-inĩ rwa Ahava, ngĩanĩrĩra twĩhinge kũrĩa irio, nĩguo tũhote kwĩnyiihia mbere ya Ngai witũ tũmũhooe atũgitĩre rũgendo-inĩ, ithuĩ na ciana ciitũ, hamwe na indo ciitũ ciothe.

²² Nĩndaiguire thoni kũũria mũthamaki atũhe thigari cia magũrũ o na iria ithiiga ihaicĩte mbarathi cia gũtũgitĩra harĩ thũ njĩra-inĩ, tondũ nĩtwerĩte mũthamaki atĩrĩ, “Guoko kwa ũtugi kwa Ngai witũ kũrĩ igũrũ rĩa mũndũ o wotho ũrĩa ũmwĩhokaga, no marakara make manene marĩ igũrũ rĩa arĩa othe mamũtiganagĩria.” ²³ Nĩ ũndũ ũcio tũkũhinga kũrĩa irio na tũgĩthaitha Ngai witũ nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio, nake agĩcookia ihooya riitũ.

²⁴ Ningĩ ngĩamũra athĩnjĩri-Ngai ikũmi na eerĩ arĩa maarĩ atongoria, hamwe na Sherebia, na Hashabia, na ariũ a ithe wao ikũmi, ²⁵ na ngĩmathimĩra maruta ma betha na thahabu, na indo iria ciaheanĩtwo nĩ mũthamaki, na ataari ake, na anene ake, na andũ othe a Isiraeli arĩa maarĩ kuo, nĩ ũndũ wa nyũmba ya Ngai witũ. ²⁶ Ngĩmathimĩra taranda 650* cia betha, na indo cia betha cia ũritũ wa taranda igana rĩmwe†, na taranda igana rĩmwe cia thahabu, ²⁷ na mbakũri 20 cia thahabu cia thogora wa mbaũni 1,000,‡ na indo igĩrĩ cia gĩcango gĩtherie mũno kĩa goro o ta thahabu.

²⁸ Ngĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ o ũndũ ũmwe na indo ici nĩ mwamũrĩrwo Jehova. Betha na thahabu ici nĩ maruta ma kwĩyendera marutĩrwo Jehova Ngai wa maithe manyu. ²⁹ Mũcimenyerere wega o nginya rĩrĩa mũgaacithimĩra tũnyũmba-inĩ tũrĩa tũrĩ thĩnĩ wa nyũmba ya Jehova kũu Jerusalemu mbere ya athĩnjĩri-Ngai arĩa atongoria, na Alawii, na atongoria a nyũmba cia Isiraeli.” ³⁰ Nao athĩnjĩri-Ngai na Alawii makĩamũkĩra betha na thahabu, na indo icio nyamũre iria ciathimĩtwo nĩguo itwarwo nyũmba ya Ngai witũ kũu Jerusalemu.

³¹ Na mũthenya wa ikũmi na ĩrĩ mweri wa mbere tũkiuma rũũ-inĩ rwa Ahava twerekeire Jerusalemu. Guoko kwa Ngai witũ kwarĩ hamwe na ithuĩ, nake agĩtũgitĩra kuuma kũrĩ thũ na njangiri njĩra-inĩ. ³² Nĩ ũndũ ũcio tũgĩkinya Jerusalemu, na tũkĩhurũka kuo mĩthenya ĩtatũ.

³³ Mũthenya wa kana, tũrĩ thĩnĩ wa nyũmba ya Ngai witũ, tũgĩthima betha na thahabu na indo iria nyamũre ikĩneanwo moko-inĩ ma Meremothu mũrũ wa Uria, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. Eleazaru mũrũ wa Finehasi aarĩ hamwe nake, o ũndũ ũmwe na Jozabadu mũrũ wa Jeshua, na Noadia mũrũ wa Binui, arĩa Alawii. ³⁴ Indo ciothe nĩciatarirwo kũringana na mũigana na ũritũ wacio, naguo ũritũ wacio ũrĩ wotho ũkĩandĩkwo o hĩndĩ ĩyo.

³⁵ Hĩndĩ ĩyo arĩa maacookete kuuma kũrĩa maatahĩrwo makĩrutĩra Ngai wa Isiraeli maruta ma njino: makĩruta ndegwa ikũmi na igĩrĩ nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli othe, na ndũrũme mĩrongo kenda na ithathatũ, na tũtũrũme mĩrongo mũgwanja na mũgwanja, na makĩruta thenge ikũmi na igĩrĩ irĩ iruta rĩa kũhoroheria mehia. Ici ciothe ciarutĩrwo Jehova irĩ iruta rĩa njino. ³⁶ Magĩcooka magĩtwara mawatho ma mũthamaki kũrĩ anene arĩa maathuurĩtwo nĩ mũthamaki, na kũrĩ mabarũthi§ ma Mũrimo-wa-Farati, nao magĩteithia andũ na magĩteithĩrĩa maũndũ ma nyũmba ya Ngai.

9

Ihooya rĩa Ezara Rĩkonĩ Kũhikania na Ndũrĩrĩ

¹ Na rĩrĩ, thuutha wa gwĩka maũndũ macio,* atongoria magĩũka kũrĩ nĩ, makĩnjĩra atĩrĩ, “Andũ a Isiraeli, o hamwe na athĩnjĩri-Ngai na Alawii, matĩamũranĩtie kuuma kũrĩ andũ arĩa matũrigiicĩrie, na kuuma kũrĩ mĩtugo yao ĩrĩ magigi, ta ĩrĩa ya Akaanani, na Ahiti, na Aperizi, na Ajebusi, na Aamoni, na Amoabi, na Amisiri, na Aamori. ² Nĩmahikĩtie airĩtu amwe ao magatuĩka atumia ao na a ariũ ao, na magatukania rũrĩrĩ rũrĩa rũtheru na andũ arĩa matũrigiicĩrie. Atongoria na anene ao nĩo matongoretie andũ arĩa angĩ ũhoro-inĩ ũyũ wa kwaga kwĩhokeka.”

³ Rĩrĩa ndaiguire ũhoro ũcio, ngĩtembũranga nguo yakwa ya thĩnĩ na ya igũrũ,† na ngĩmunya njuĩrĩ cia mĩtwe wakwa o na nderu, ngĩkara thĩ ndĩ na kĩa kĩnene. ⁴ Hĩndĩ ĩyo andũ othe arĩa mainainire

* 8:26 nĩ ta tani 25 † 8:26 nĩ ta tani ithatũ na robo ithatũ (3.75) ‡ 8:27 nĩ ta kilo inyanya na nuthu (8.5) § 8:36 Nĩ kwarĩ na anene maathuuragwo nĩ mũthamaki nĩguo marũgamagĩrĩre ng'ongo cia mabũrũri mao, namo mabarũthi maarĩ anini ao. * 9:1 Ezara eerirwo maũndũ macio mĩeri kenda thuutha wa gũkinya Jerusalemu (rora 10:9). † 9:3 Gũtarũranga nguo kuonanagia ati mũndũ nĩaracakaya.

nĩ ũndũ wa ciugo icio cia Ngai wa Isiraeli makĩgomana harĩ nĩ nĩ ũndũ wa kwaga kwĩhokeka kũu kwa andũ arĩa maatahitwo. Ngũikara thĩ hau ndĩ na kĩa kĩnene o nginya hĩndĩ ya igongona rĩa hwaĩ-inĩ.

⁵ Na rĩrĩ, ihinda rĩa igongona rĩa hwaĩ-inĩ rĩakinya-rĩ, ngũkĩra ngiuma hau ndaikarĩte ndĩnyihĩtie, nguo yakwa ya thĩinĩ na ya igũrũ irĩ ndembũkangu, ngĩturia ndu ndambũrũkĩtie moko makwa kũrĩ Jehova Ngai wakwa, ⁶ ngĩhooya ũũ:

“Wee Ngai wakwa, nĩngũigua thoni mũno na ngaconoka na ndingĩhota gũgũtiirĩra gĩthiithi, Wee Ngai wakwa, tondũ mehia maitũ nĩ maingĩ makaraiha gũkĩra ũraihi witũ na ũũru witũ, ũgakinya o kũu igũrũ. ⁷ Kuuma matukũ-inĩ ma maithe maitũ ma tene nginya ũmũthĩ, ũũru witũ ũkoretwo ũrĩ mũingĩ. Tondũ wa mehia maitũ, ithuĩ na athamaki aitũ, na athĩnjĩri-Ngai aitũ, tũtũire tũũragagwo na rũhiũ rwa njora, tũgatahwo na tũgatunywo indo ciitũ, na tũgaconorithio guoko-inĩ kwa athamaki a mabũrũri mangĩ, o ta ũrĩa gũtarĩ ũmũthĩ.

⁸ “No rĩrĩ, gwa kahinda kanini, Jehova Ngai witũ akoretwo arĩ mūtugi nĩ gũtũtigĩria matigari na gũtũhe handũ harĩmu harĩa hake haamũre, na nĩ ũndũ ũcio Ngai nĩaheete maitho maitũ ũtheri na agatũhooreria hanini ũkombo-inĩ witũ. ⁹ O na gũtuĩka tũrĩ ngombo-rĩ, Ngai witũ ndatũtiganĩrie ũkombo-inĩ.† Nĩatũguĩrĩre tha maitho-inĩ ma athamaki a Perisia: Nĩatũheete mūtũũrĩre mwerũ nĩguo tũhote gwaka nyũmba ya Ngai witũ rĩngĩ na tũcookererie kũrĩa ithũkĩtio, na nĩatũheete rũthingo rwa gũtũgitĩra thĩinĩ wa Juda na Jerusalemu.

¹⁰ “No rĩrĩ, Wee Ngai witũ-rĩ, nĩ atĩa tũngiuga thuutha ũyũ? Tondũ nĩtwagĩre mawatho maku bata ¹¹ marĩa waheanire na tũnua twa anabii ndungata ciaku, rĩrĩa woigire atĩrĩ, ‘Bũrũri ũrĩa mũrathĩ kwĩgwatĩra ũtuĩke wanyu nĩmũthaahie nĩ waganu wa andũ aguo. Nĩ ũndũ wa maũndũ mao me magigi, nĩmaũiyũrĩtie maũndũ mao mooru kuuma mwena ũmwe nginya ũrĩa ũngĩ. ¹² Nĩ ũndũ ũcio, mũtikanetĩkĩrie airĩtu anyu mahikio nĩ ariũ ao kana ariũ anyu mahikie airĩtu ao. Mũtikanagĩ na kĩrĩkanĩro kĩa ũrata nao o na rĩ, nĩgeetha mũgĩ na hinya na mũrĩage indo njega cia bũrũri ũcio, na mũkaaũtigĩra ciana cianyu ũrĩ igai rĩao nginya tene.’

¹³ “Maũndũ macio matũkorete nĩ ũndũ wa ciĩko ciitũ njũru na wĩhia witũ mũnene, no rĩrĩ, Wee Ngai witũ ũtũherithĩtie na iherithia inini gũkĩra ũrĩa mehia maitũ magĩrĩre, o na nĩtũtigĩrie matigari ma andũ ta aya. ¹⁴ Rĩu-rĩ, no tũcooke kuuna maathani maku rĩngĩ, na tũhikanie na andũ arĩa mekaga maũndũ me magigi ta macio? Githĩ ndũngĩtũrakarĩra nginya ũtũniine, kwage matigari kana mũndũ ũngĩhonoka? ¹⁵ Wee Jehova Ngai wa Isiraeli, ũrĩ mũthingu! ũmũthĩ ũyũ nĩtũtigĩtwo tũrĩ matigari. Tũrĩ haha mbere yaku twĩhĩtie, na tondũ wa ũndũ ũcio gũtirĩ o na ũmwe witũ ũngĩhota kũrũgama mbere yaku.”

10

Andũ Kuumbũra Mehia

¹ Rĩrĩa Ezara aahooyaga akiumbũraga mehia na akĩrĩraga, o na akĩgũithagia thĩ hau nyũmba-inĩ ya Ngai-rĩ, gĩkundi kĩnene kĩa andũ a Isiraeli, kĩa arũme, na andũ-a-nja, na ciana, gĩkĩũngana gĩkĩmũthiũrũkĩria. O nao makĩrĩra marĩ na ruo mũno. ² Nake Shekania mũrũ wa Jehieli, ũmwe wa rũciaro rwa Elamu, akĩra Ezara atĩrĩ, “Tũkoretwo tũtarĩ ehokeku harĩ Ngai witũ nĩ ũndũ nĩtũhikĩtie andũ-a-nja kuuma ndũrĩrĩ iria itũthiũrũkĩrie. No o na kũrĩ ũguo-rĩ, Isiraeli no marĩ na kĩrĩgĩrĩro. ³ Na rĩrĩ, nĩtũthondeke kĩrĩkanĩro tũrĩ mbere ya Ngai witũ atĩ nĩtũkũingata andũ-a-nja aya othe na ciana ciao, kũringana na mataaro ma mwathi wakwa, o na mataaro ma arĩa metigĩrĩte maathani ma Ngai witũ. ũndũ ũyũ nĩwĩkwo kũringana na Watho. ⁴ Arahũka; ũhoru ũyũ ũrĩ moko-inĩ maku. Ithuĩ tũrĩ hamwe nawe; nĩ ũndũ ũcio, wĩyũmĩrĩrie ũwĩke.”

⁵ Nĩ ũndũ ũcio Ezara akĩarahũka, agĩtũma atongoria a athĩnjĩri-Ngai na Alawii, o na andũ othe a Isiraeli mehĩte atĩ nĩmegwĩka ũrĩa kwerĩtwo. Nao makĩhĩta. ⁶ Ningĩ Ezara akiuma hau mbere ya nyũmba ya Ngai, agĩthiũ kanyũmba ka Jehohanani mũrũ wa Eliashibu. Arĩ kũu ndaigana kũrĩa irio kana kũnyua maaĩ tondũ aathiire o na mbere gũcakaya nĩ ũndũ andũ arĩa maatahitwo nĩmagĩte kwĩhokeka.

† 9:9 Hĩndĩ ĩno Ayahudi maathagwo nĩ andũ a mabũrũri mangĩ.

⁷ Gũgĩcooka gũkĩanĩrwo Juda na Jerusalemu guothe atĩ andũ othe arĩa maatahĩtwo mongane Jerusalemu. ⁸ Mũndũ o wotho ũngĩagire gũkinya Jerusalemu mĩthenya itatũ itanathira kũringana na itua rĩa anene na athuuri, atunywo indo ciake ciothe, nake we mwene aingatwo, ehere kĩũngano-inĩ kĩa andũ arĩa maatahĩtwo.

⁹ Mĩthenya iyo itatũ itanathira, arũme othe a Juda na Benjamini makĩũngana Jerusalemu. Naguo mũthenya wa mĩrongo iĩrĩ wa mweri wa kenda, andũ othe nĩmaikarĩte thĩ kĩaaro-inĩ kĩa kĩa mbere ya nyũmba ya Ngai, mathĩnikĩte mũno tondũ wa ũndũ ũcio na nĩ ũndũ wa mbura. ¹⁰ Hĩndĩ iyo Ezara ũcio mũthĩnjĩri-Ngai akĩrũgama na igũrũ, akĩmeera atĩrĩ, “Mũkoretwo mũtarĩ ehokeku; nĩmũhikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ, mũgakĩongerera mahĩtia ma Isiraeli. ¹¹ Rĩu-rĩ, umbũrai mehia manyu kũrĩ Jehova Ngai wa maithe manyu, na mwĩke ũrĩa endaga. Mwĩyamũraniei na andũ arĩa mamũthiũrũkĩirie, o na atumia anyu a kũngĩ.”

¹² Kĩũngano gĩothe gĩgĩcookia na mũgambo mũnene atĩrĩ, “Nĩwoiga ũrĩa kwagĩrĩre! No nginya twĩke o ta ũguo woiga. ¹³ No rĩrĩ, andũ aya marĩ haha nĩ aingĩ, na nĩ hĩndĩ ya mbura; nĩ ũndũ ũcio tũtingĩikara nja. Ningĩ ũhoru ũyũ ndũngĩthondekeka na mũthenya ũmwe kana iĩrĩ, tondũ nĩtwĩhĩtie mũno ũndũ-inĩ ũyũ. ¹⁴ Reke anene aitũ marũgamĩrĩre kũũngano gĩkĩ gĩothe. Ningĩ o mũndũ wotho ũrĩ matũũra-inĩ maitũ ũhikĩtie mũndũ-wa-nja wa kũngĩ nĩetikĩrio oke mahinda marĩa matuĩtwo, hamwe na athuuri na atuanĩri ciira a o itũũra, nginya twehererio marakara marĩa mahiũ ma Ngai witũ ũhoru-inĩ ũyũ.” ¹⁵ Andũ arĩa maareganire na ũhoru ũcio no Jonathani mũrũ wa Asaheli, na Jahazeia mũrũ wa Tikiva, hamwe na Meshulamu, na Shabethai ũrĩa Mũlawii.

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa maatahĩtwo magĩka o ta ũrĩa kwerĩtwo. Nake Ezara ũcio mũthĩnjĩri-Ngai agĩthuura arũme arĩa maarĩ atongoria a nyũmba ciao, o mũndũ ũmwe kuuma o nyũmba, o ũrĩa ciagayanĩtio, nao othe makĩandikwo marĩtwa mao. Mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi magĩkara thĩ nĩguo matuĩrie maciira macio, ¹⁷ na gũgĩkinya mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, makĩrĩkia maciira ma arũme othe arĩa maahikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ.

Andũ arĩa Maahĩtĩtie nĩ Kũhikania na Ndũrĩrĩ

¹⁸ Thĩinĩ wa njiaro cia athĩnjĩri-Ngai, andũ aya nĩ maahikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ:

Kuuma njiaro cia Jeshua mũrũ wa Jozadaku na ariũ a ithe nĩ:

Maaseia, na Eliezeri, na Jaribu, na Gedalia. ¹⁹ (Othe makĩĩranĩra atĩ nĩmegũtigana na atumia ao, na o mũndũ akĩruta ndũrũme kuuma rũũru-inĩ rwake nĩ ũndũ wa iruta rĩa mahĩtia mao.)

²⁰ Kuuma kũrĩ njiaro cia Imeri nĩ:

Hanani na Zebadia.

²¹ Kuuma kũrĩ njiaro cia Harimu nĩ:

Maaseia, na Elija, na Shemaia, na Jehieli, na Uzia.

²² Kuuma kũrĩ njiaro cia Pashuri nĩ:

Elioenai, na Maaseia, na Ishumaeli, na Nethaneli, na Jozabadu, na Elasa.

²³ Kuuma kũrĩ Alawii nĩ:

Jozabadu, na Shimei, na Kelaia (na nowe Kelita), na Pethahia, na Juda, na Eliezeri.

²⁴ Kuuma kũrĩ aini a nyĩmbo nĩ:

Eliashibu.

Kuuma kũrĩ aikaria a iingo nĩ:

Shakumu, na Telemu, na Uri.

²⁵ Na gatagatĩ-inĩ ga Aisiraeli arĩa angĩ:

Kuuma kũrĩ njiaro cia Paroshu nĩ:

Ramia, na Izia, na Malikija, na Mijamini, na Eleazaru, na Malikija, na Benaia.

²⁶ Kuuma kũrĩ njiaro cia Elamu nĩ:

Matania, na Zekaria, na Jehieli, na Abadi, na Jeremothu, na Elija.

- ²⁷ Kuuma kūrĩ njiaro cia Zatu nĩ:
Elioenai, na Eliashibu, na Matania, na Jeremothu, na Zabadi, na Aziza.
- ²⁸ Kuuma kūrĩ njiaro cia Bebai nĩ:
Jehohanani, na Hanania, na Zabai, na Athilai.
- ²⁹ Kuuma kūrĩ njiaro cia Bani nĩ:
Meshulamu, na Maluku, na Adaia, na Jashubu, na Sheali, na Jeremothu.
- ³⁰ Kuuma kūrĩ njiaro cia Pahathu-Moabi nĩ:
Adina, na Kelali, na Benaia, na Maaseia, na Matania, na Bezaleli, na Binui, na Manase.
- ³¹ Kuuma kūrĩ njiaro cia Harimu nĩ:
Eliezeri, na Ishija, na Malikija, na Shemaia, na Shimeoni, ³² na Benjamini, na Maluku, na Shemaria.
- ³³ Kuuma kūrĩ njiaro cia Hashumu nĩ:
Matenai, na Matata, na Zabadi, na Elifeleti, na Jeremai, na Manase, na Shimei.
- ³⁴ Kuuma kūrĩ njiaro cia Bani nĩ:
Maadai, na Amuramu, na Ueli, ³⁵ na Benaia, na Bedeia, na Keluhi, ³⁶ na Vania, na Meremothu, na Eliashibu, ³⁷ na Matania, na Matenai, na Jaasu.
- ³⁸ Kuuma kūrĩ njiaro cia Binui nĩ:
Shimei, ³⁹ na Shelemia, na Nathani, na Adaia, ⁴⁰ na Makinadebai, na Shashai, na Sharai, ⁴¹ na Azareli, na Shelemia, na Shemaria, ⁴² na Shalumu, na Amaria, na Jusufu.
- ⁴³ Kuuma kūrĩ njiaro cia Nebo nĩ:
Jeieli, na Matithia, na Zabadi, na Zabina, na Jadai, na Joeli, na Benaia.
- ⁴⁴ Acio othe nĩmahikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ, na amwe ao nĩmaciarĩte ciana na atumia acio.

NEHEMIA

Ihooya rĩa Nehemia

¹ Ici nĩcio ciugo cia Nehemia mūrũ wa Hakalia:

Atĩrĩrĩ, mweri-inĩ wa Kiselevu wa mwaka wa mĩrongo ĩrĩ,* rĩrĩa ndaarĩ thĩinĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu Shushani-rĩ,† ² Hanani, ũmwe wa ariũ a baba, agĩũka kuuma Juda arĩ na andũ angĩ, na ngĩmahoooya ũhoru wa matigari ma Ayahudi arĩa maahonokete gũtahwo, o na ngĩmahoooya ũhoru wa Jerusalemu.

³ Nao makĩnjookeria atĩrĩ, “Andũ arĩa maahonokire gũtahwo, o acio marĩ kũu bũrũri-inĩ, marĩ na thĩina mũnene na makanyararwo mũno. Rũthingo rwa Jerusalemu nĩrũmomore, na ihingo ciaruo igacinwo na mwaki.”‡

⁴ Rĩrĩa ndaiguire maũndũ macio, ngĩkara thĩ, ngĩrĩra. Ngĩkara ngĩcakayaga matukũ maigana ũna, ngĩhinga kũrĩa irio na ngĩhooya Ngai wa igũrũ. ⁵ Ningĩ ngiuga atĩrĩ:

“Wee Jehova Ngai wa Igũrũ, wee Mũrungu mũnene na wa kũmakania, ũrĩa ũhingagia kĩrĩkanĩro gĩake kĩa wendo kũrĩ arĩa mamwendete na magaathĩkĩra maathani make, ⁶ ndagũthaitha ũtege gũtũ gwaku, na ũhingũre maitho maku ũigue ihooya rĩrĩa ndungata yaku ĩrahooya ĩrĩ mbere yaku mũthenya na ũtukũ nĩ ũndũ wa ndungata ciaku, andũ a Isiraeli. Nĩngumbũra mehia ma andũ a Isiraeli, na makwa, na ma nyũmba ya baba, marĩa ithuĩ tũkwĩhĩrie. ⁷ Nĩtwĩkĩte maũndũ ma waganu mũnene harĩwe. Tũtiathĩkĩre maathani na irĩra cia watho waku cia kũrũmĩrĩrwo, o na mawatho marĩa waheire Musa ndungata yaku.

⁸ “Rĩrikana ũrutani ũrĩa waheire Musa ndungata yaku, ũkiuga atĩrĩ, ‘Mũngĩaga kwĩhokeka, nĩngamũhurunja gatagatĩ ka ndũrĩrĩ, ⁹ no mũngĩkanjookerera na mwathĩkĩre maathani makwa, hĩndĩ ĩyo o na andũ anyu arĩa maatahĩtwo magatwarwo ituri cia thĩ kũrĩa kũraya mũno, nĩngamacookereria ndĩmarute kuo, ndĩmarehe kũndũ kũrĩa thuurĩte gũtuĩke gĩikaro kĩa Rĩitwa rĩakwa.’

¹⁰ “Acio nĩ ndungata ciaku na andũ aku, arĩa wakũũrĩre na ũndũ wa hinya waku mũnene na guoko gwaku kũrĩ ũhoti. ¹¹ Wee, Jehova, ndagũthaitha ũtege gũtũ ũigue mahoooya ma ndungata ĩno yaku, o na mahoooya ma ndungata ciaku irĩa ikenagio nĩ gwĩtigĩra rĩitwa rĩaku. Kĩreke ndungata yaku ĩgaacĩre ũmũthĩ na ũndũ wa gũtũma ĩtikĩrĩke harĩ mũndũ ũyũ.”

Nĩ nĩ ndatwaragĩra mũthamaki kĩndũ gĩa kũnyua.

2

Aritashashita Gũtũma Nehemia Jerusalemu

¹ Mweri-inĩ wa Nisani, mwaka wa mĩrongo ĩrĩ wa Mũthamaki Aritashashita, rĩrĩa aareheirwo ndibei, ngĩoya ndibei ĩyo ngĩmĩnengera mũthamaki. Mbere ya hĩndĩ ĩyo ndiatukĩtie gĩthiithi ndĩ harĩ we; ² nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩnjũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtukie gĩthiithi ũguo na ndũrĩ mũrũaru? Ŭndũ ũcio no uumanire na kĩa kĩa ngoro.”

Na nĩ ngĩtigĩra mũno, ³ no ngĩĩra mũthamaki atĩrĩ, “Mũthamaki arotũũra nginya tene! Gĩthiithi gĩakwa kĩngĩaga gũtuka atĩa hĩndĩ ĩrĩa itũũra inene rĩrĩa maithe makwa mathikĩtwo rĩkirĩte ihooru, na ihingo ciaruo igacinwo ikaniinwo na mwaki?”

⁴ Mũthamaki akĩnjũũria atĩrĩ, “Ŭkwenda atĩa?”

* 1:1 Kwarĩ mĩaka mĩrongo kenda na ũmwe kuuma mĩgwate ya mbere yacooka Jerusalemu. † 1:1 Shushani nĩkuo athamaki a Perisia maaikaraga hĩndĩ ya heho; kwarĩ mũkuru-inĩ wa Rũũ rwa Tigrisi. ‡ 1:3 Wathani wa Perisia wagayanĩtio ng'ongo ithatũ; rũgongo rwa Juda rwathagwo kuuma Samaria.

Hĩndĩ ĩyo ngĩhooya Ngai wa Igũrũ, ⁵ na ngĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Mũthamaki, angĩona kwagĩrĩre, na ndungata yaku ĩtikĩrike maitho-inĩ make, nĩakĩndũme itũũra rĩu inene rĩa Juda, kũrĩa maithe makwa mathikĩtwo, nĩguo ngarĩake rĩngĩ.”

⁶ Hĩndĩ ĩyo mũthamaki, aikaranĩtie na mūtumia wake, akĩnjũũria atĩrĩ, “Rũgendo rwaku nĩ rwa matukũ maigana na ũgaacooka rĩ?” Mũthamaki akĩona arĩ wega andũme; nĩ ũndũ ũcio ngĩtua ihinda rĩa gũthiĩ.

⁷ Ningĩ ngĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki angĩona kwagĩrĩre, reke heo marũa ndwarĩre abarũthi a Mũrĩmo-wa-Farati, nĩgeetha manjĩtikĩrie hĩtũkĩre kuo kinya nginye Juda. ⁸ O na no heo marũa ndwarĩre Asafu, mūmenyereri wa mūtītũ wa mũthamaki, nĩgeetha akaahe mbaũ cia gũthondeka mĩgamba ya ihingo cia nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa ĩrganĩtie na hekarũ, na cia gwaka rũthingo rwa itũũra inene o na cia gwaka nyũmba ĩrĩa ndĩrĩkaraga?” Na tondũ ũtugi wa guoko kwa Ngai wakwa warĩ hamwe na nĩ, mũthamaki agĩtĩkĩra kũũhingĩria maũndũ marĩa mothe ndaamũũrĩtie. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio ngĩthiĩ kũrĩ abarũthi a Mũrĩmo-wa-Farati, ngĩmanengera marũa ma mũthamaki. Ningĩ mũthamaki nĩatũmĩte anene a mbūtũ cia ita hamwe na thigari iria ithiaga na mbarathi tũthiĩ hamwe nao.

¹⁰ Rĩrĩa Sanibalati ũrĩa Mũhoroni,* na Tobia mūnene ũrĩa Mũamoni, maaiguire ũhoru ũcio, magĩtangĩka mūno makĩria nĩkũigua atĩ kwarĩ mũndũ wokĩte gũcaria maũndũ ma kũguna andũ a Isiraeli.

Nehemia Kũrora Thingo cia Jerusalemu

¹¹ Nĩndathiire Jerusalemu, na thuutha wa gũikara kuo mĩthenya ĩtatũ-rĩ, ¹² ngiumagara ũtukũ ndĩ na andũ matarĩ aingĩ. Ndierĩte mũndũ o na ũmwe ũndũ ũrĩa Ngai wakwa eekĩrĩte ngoro-inĩ yakwa njĩke nĩ ũndũ wa Jerusalemu. Gũtiarĩ na mbarathi ingĩ tiga ĩrĩa yanguuĩte.

¹³ Nĩndathiire ũtukũ ngereire Kĩhingo gĩa Kĩanda,† njerekeire Gĩthima kĩa Ndamathia na Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ,‡ ngĩroraga thingo cia Jerusalemu iria ciamomoretwo, na ihingo ciarĩo iria ciacinĩtwo ikaniinwo nĩ mwaki. ¹⁴ Ningĩ ngĩthiĩ o na mbere njerekeire Kĩhingo gĩa Gĩthima na Karia-inĩ ka Mũthamaki, no hatiarĩ handũ haiganu ha kũhĩtũkĩrwo nĩ mbarathi yakwa; ¹⁵ nĩ ũndũ ũcio ngĩambata na mũkuru ũtukũ ngĩroraga ũrĩa rũthingo rwatariĩ. Ndakinya mũthia, ngĩhũndũka ngĩngĩrĩra Kĩhingo gĩa Kĩanda rĩngĩ. ¹⁶ Anene a kũu matiamenyire kũrĩa ndathiĩte kana ũrĩa ndekaga tondũ ndiamenyithĩtie Ayahudi, kana athĩnjĩri-Ngai, kana arĩa maarĩ igweta, kana anene, o na kana arĩa angĩ mangĩarutire wĩra.

¹⁷ Ningĩ ngĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũrona thĩina ũrĩa tũrĩ nague: itũũra rĩa Jerusalemu nĩrĩanangĩku, na ihingo ciarĩo igacinwo na mwaki. Ūkai twake rũthingo rwa Jerusalemu rĩngĩ, na tũtigacooka kũnyararwo o na rĩ.” ¹⁸ O na ningĩ ngĩmeera ũrĩa guoko kwa ũtugi kwa Ngai wakwa kwarĩ hamwe na nĩ, na ũrĩa mũthamaki anjĩrĩte.

Nao magĩcookia atĩrĩ, “Nĩtwambĩrĩrie gwaka rĩngĩ.” Nĩ ũndũ ũcio makĩambĩrĩria wĩra ũcio mwegu.

¹⁹ No rĩrĩa Sanibalati ũrĩa Mũhoroni na Tobia mūnene ũrĩa Mũamoni na Geshemu ũrĩa Mũarabu maaiguire ũhoru ũcio, magĩtũnyũrũria na magĩtũthekerera, makĩũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũũ mũreka? Kaĩ mũkũremera mũthamaki?”

²⁰ Ngĩmacookeria atĩrĩ, “Ngai wa Igũrũ nĩwe ũgũtũma tũgaacĩre. Ithuĩ ndungata ciake nĩtũk-wambĩrĩria gwaka rĩngĩ, no ha ũhoru wanyu-rĩ, mūtĩrĩ na igai gũkũ Jerusalemu, kana kĩhoo, kana ũndũ wa tene wa kũmũnyitithania narĩo.”

3

Aaki a Rũthingo

¹ Na rĩrĩ, Eliashibu mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mūnene na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ a thiritũ yake, magĩthiĩ kũruta wĩra, na magĩcookereria Kĩhingo kĩa Ng'ondũ. Magĩkĩamũra na magĩgũkĩra mĩrango. Magĩaka o nginya Mũthiringo ũrĩa mũraihi na igũrũ wa Igana, ũrĩa maamũrĩre, na magĩaka o nginya

* 2:10 Sanibalati aarĩ barũthi wa Samaria. † 2:13 Kĩhingo gĩa Kĩanda kiarĩ mwena wa ithũũro wa rũthingo rwa Jerusalemu. ‡ 2:13 Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ nikĩo Ayahudi moimagĩria nyamũ iria ciarutagwo magongona, magacitwara Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu.

Mũthiringo ũrĩa mŭraihi na igŭrũ wa Hananeli. ² Andũ a Jeriko magĩaka gĩcunjĩ kĩrĩa kĩariganĩtie na ho, nake Zakuri mŭrũ wa Imuri agĩaka kũrigania nao.

³ Kĩhingo gĩa Thamaki gĩakirwo rĩngĩ nĩ ariũ a Hasenaa. Nĩmarire mĩgogo yakĩo, na magĩkĩra mĩrango na igera cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo. ⁴ Meremothu mŭrũ wa Uria mŭrũ wa Hakozi, nĩwe wacookereirie gĩcunjĩ kĩrĩa kĩarũmĩrĩre. Nake Meshulamu mŭrũ wa Berekia mŭrũ wa Meshezabeli agĩcookereria rũthingo gĩcunjĩ kĩrĩa kĩariganĩtie na hau. Ningĩ Zadoku mŭrũ wa Baana agĩthiĩ na mbere gũcookereria gĩcunjĩ kĩrĩa kĩarũmĩrĩre. ⁵ Gĩcunjĩ kĩrĩa kĩarũmĩrĩre gĩacookereirio nĩ andũ a Tekoa, no andũ ao arĩa maarĩ igweta nĩmaregire kũruta wĩra ũrĩa maaheetwo nĩ arũgamĩrĩri ao.

⁶ Joiada mŭrũ wa Pasea marĩ na Meshulamu mŭrũ wa Besodeia nĩo macookereirie Kĩhingo kĩa Jeshanahi. Nĩmarire mĩgogo yakĩo, na magĩkĩra mĩrango na igera cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo. ⁷ Kũrigania nao, wĩra wa gũcookereria rũthingo warutirwo nĩ andũ a kuuma Gibeoni na Mizipa, nĩo Melatia wa Gibeoni, na Jadoni wa Meronothu, matũũra marĩa maathagwo nĩ barũthi wa Mũrĩmo-wa-Farati. ⁸ Uzieli mŭrũ wa Harihaia, ũmwe wa aturi a thahabu, nĩacookereirie kũrĩa kwarũmĩrĩre; nake Hanania, ũmwe wa athondeki a maguta manungi wega, agĩcookereria rũthingo harĩa haariganĩtie na hau. Magĩcookereria rũthingo rwa Jerusalemu o nginya Rũthingo rũrĩa Rwariĩ. ⁹ Gĩcunjĩ kĩrĩa kĩarũmĩrĩre gĩacookereirio nĩ Refaia mŭrũ wa Huri ũrĩa warĩ mwathi wa nuthu ya gĩcigo kĩmwe kĩa Jerusalemu. ¹⁰ Kũhakana na hau, Jedaia mŭrũ wa Harumafu agĩcookereria rũthingo rũrĩa rwang'etheire nyũmba yake, nake Hatushu mŭrũ wa Hashabineia agĩcookereria rũthingo rũrĩa rwariganĩtie nake. ¹¹ Malikija mŭrũ wa Harimu, na Hashubu mŭrũ wa Pahathu-Moabi nao nĩmacookereirie gĩcunjĩ kĩngĩ, hamwe na Mũthiringo ũrĩa mŭraihi na igŭrũ wa Mariiko ma Mwaki. ¹² Gĩcunjĩ kĩrĩa kĩarũmĩrĩre gĩacookereirio nĩ Shalumu mŭrũ wa Haloheshu, mwathi wa nuthu ya gĩcigo kĩa Jerusalemu, ateithĩrĩrio nĩ airĩtu ake.

¹³ Kĩhingo gĩa Kĩanda gĩacookereirio nĩ Hanuni hamwe na andũ arĩa maatũũraga Zanoa. Magĩgiaka rĩngĩ na magĩkĩra mĩrango, na igera cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo, ningĩ magĩcookereria rũthingo ũraihi wa mĩkono 1,000* o nginya Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ.

¹⁴ Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ gĩacookereirio nĩ Malikija mŭrũ wa Rekabu, mwathi wa gĩcigo kĩa Bethi-Hakeremu. Agĩgiaka rĩngĩ na agĩkĩra mĩrango, na igera cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo.

¹⁵ Kĩhingo gĩa Githima gĩacookereirio nĩ Shalumu mŭrũ wa Koli-Hoze, mwathi wa gĩcigo kĩa Mizipa. Agĩgiaka rĩngĩ, agĩkĩgita, na agĩkĩra mĩrango na igera cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo. Ningĩ nĩacookereirie rũthingo rwa Karia ga Siloamu kũrigania na Mũgũnda wa Mũthamaki, o nginya ngathĩ-inĩ ya gũikũrũka kuuma Itũũra Inene rĩa Daudi. ¹⁶ Kuuma harĩ we, Nehemia mŭrũ wa Azibuku, mwathi wa nuthu ya gĩcigo kĩmwe kĩa Bethi-Zuru,[†] agĩcookereria rũthingo nginya kũng'ethera mbĩrĩa cia Daudi, o nginya karia-inĩ ga kwĩyenjera, na o nginya Nyũmba ya Njamba cia Ita.

¹⁷ Kũrigania nake, wĩra wa gũcookereria rũthingo warutirwo nĩ Alawii arĩa maarũgamĩrĩrwo nĩ Rehumu mŭrũ wa Bani. Kũrigania nake, Hashabia, mwathi wa nuthu ya gĩcigo gĩa Keila, agĩcookereria rũthingo handũ-inĩ ha andũ a gĩcigo gĩaake. ¹⁸ Kũrigania nake, andũ ao a bũrũri nĩo macookereirie rũthingo matongoretio nĩ Binui mŭrũ wa Henadadi, mwathi wa nuthu iyo ĩngĩ ya Keila. ¹⁹ Kũrigania nake, Ezeri mŭrũ wa Jeshua, mwathi wa Mizipa, nĩacookereirie gĩcunjĩ kĩngĩ kuuma harĩa haang'etheire mwambato nginya harĩa haigagwo indo cia mbaara, o nginyagia koine-inĩ. ²⁰ Kũrigania nake, Baruku mŭrũ wa Zabai agĩcookereria gĩcunjĩ kĩngĩ arĩ na kĩyo, kuuma koine-inĩ nginya itoonjero rĩa nyũmba ya Eliashibu mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene. ²¹ Kũrigania nake, Meremothu mŭrũ wa Uria, mŭrũ wa Hakozi, nĩacookereirie gĩcunjĩ kũ kĩngĩ kuuma itoonjero rĩa nyũmba ya Eliashibu nginya mũthia-inĩ wayo.

* 3:13 nĩ ta mita 450 † 3:16 Bethi-Zuru yarĩ kambĩ ya tene ya arangĩri a Mũthamaki Daudi.

²² Kūrigania nake, rūthingo rwacookereirio nĩ athĩnjĩri-Ngai a kuuma rūgongo rūrĩa rwathiūrūrūkĩirie kũu. ²³ Kuuma harĩo, Benjamini na Hashubu magĩcookereria rūthingo gĩcunjĩ kĩrĩa kĩarĩ mbere ya nyũmba yao; na kūrigania nao, Azaria mūrũ wa Maaseia, mūrũ wa Anania, agĩcookereria rūthingo hakuhĩ na nyũmba yake. ²⁴ Kūrigania nake, Binui mūrũ wa Henadadi nĩacookereirie gĩcunjĩ kĩngĩ kuuma nyũmba-inĩ ya Azaria o nginya koine-inĩ harĩa thingo ciacemanĩirie, ²⁵ nake Palali mūrũ wa Uzai agĩcookereria rūthingo kũng'ethera harĩa thingo ciacemanĩirie na mũthiringo ũrĩa wacomokete nyũmba-inĩ ya igūrũ ya mũthamaki hakuhĩ na nja ya arangĩri. Kūrigania nake, Pedaia mūrũ wa Paroshu ²⁶ hamwe na atungati a hekarũ arĩa maatũũraga kĩrĩma-igūrũ kĩa Ofeli magĩcookereria rūthingo o nginya kũng'ethera Kĩhingo kĩa Maaĩ kwerekera mwena wa irathĩro na kũng'ethera mũthiringo ũrĩa wacomokete na igūrũ. ²⁷ Kūrigania nao, andũ a Tekoa magĩcookereria gĩcunjĩ kĩngĩ kuuma mũthiringo mũnene ũrĩa wacomokete na igūrũ nginya rūthingo rwa Ofeli.

²⁸ Igūrũ wa Kĩhingo kĩa Mbarathi, athĩnjĩri-Ngai nĩmacookereirie rūthingo, o mũndũ mbere ya nyũmba yake. ²⁹ Kūrigania nao, Zadoku mūrũ wa Imeri agĩcookereria rūthingo kũng'ethera nyũmba yake. Kūrigania nake, Shemaia mūrũ wa Shekania, mũikaria wa Kĩhingo kĩa Irathĩro, nĩwe wacookereirie rūthingo rūrĩa rwarũmĩrĩre. ³⁰ Kūrigania nake, Hanania mūrũ wa Shelemia, na Hanuni mũriũ wa gatandatũ wa Zalafu, nĩo maacookereirie gĩcunjĩ kũu kĩngĩ. Kūrigania nao, Meshulamu mūrũ wa Berekia agĩcookereria rūthingo kũng'ethera harĩa aikaraga. ³¹ Kūrigania nake, Malikija, ũmwe wa aturi a thahabu, agĩcookereria rūthingo nginya nyũmba-inĩ ya ndungata cia hekarũ na cia onjorithia, kũng'ethera Kĩhingo gĩa Gĩtũria, na o nginya kanyũmba karĩa kaarĩ igūrũ rĩa koine; ³² na gatagatĩ ga kanyũmba karĩa kaarĩ igūrũ rĩa koine na Kĩhingo kĩa Ng'ondũ haacookereirio nĩ aturi a thahabu na onjorithia.

4

Kūgirio Gwaka Rūthingo Rĩngĩ

¹ Rĩrĩa Sanibalati aaguiire atĩ nĩtwakaga rūthingo rĩngĩ, akĩrakara na agĩthirĩka mũno. Agĩthekerera Ayahudi, ² na arĩ mbere ya athiritũ ake na mbūtũ cia ita cia Samaria, akiuga atĩrĩ, “Ayahudi aya ahinyaru-rĩ, nĩ kĩĩ mareka? Nĩmegũcookereria rūthingo rwao? Nĩmekũruta magongona? Nĩmekũrĩkia wĩra ũyũ na mũthenya ũmwe? Maahota gĩtũma mahiga macooke muoyo kuuma hĩba-inĩ ici cia mahuti maya mahĩite ũũ wothē?”

³ Tobia ũrĩa Mũamoni, ũrĩa warĩ mwena wake, akiuga atĩrĩ, “Rūthingo rūu rwa mahiga maraaka-rĩ, o na mbwe ĩngĩrũhaica no ĩrũmomore!”

⁴ No rĩrĩ, Wee Ngai witũ tũthikĩrĩrie, tondũ tũrĩ andũ anyarare. Garũra irumi icio ciao imacookereire. Maneane ta matahĩtwo bũrũri-inĩ wa ũkombo. ⁵ Ndũkahithĩrĩre mahĩtia mao kana weherie mehia mao kuuma ũthiũ-inĩ waku, nĩgũkorwo nĩmarumĩte andũ arĩa maraaka.

⁶ Nĩ ũndũ ũcio tũgĩaka rūthingo rūu rĩngĩ o nginya ruothe rūgĩkinya nuthu ya ũraihi waruo, nĩgũkorwo andũ acio maarutire wĩra na ngoro cia kwĩyendera.

⁷ No hĩndĩ ĩrĩa Sanibalati, na Tobia, na Aarabu, na Aamoni, na andũ a Ashidodi maiguiire atĩ thingo cia Jerusalemu nĩciathiiaga na mbere gũcookererio na atĩ mĩanya nĩyathingagwo-rĩ, makĩrakara mũno. ⁸ Magĩthiĩ ndundu marĩ othe, magĩciira ũrĩa megũka mahũũrane na Jerusalemu, na mambĩrĩrie ngũĩ kuo. ⁹ No nĩtwahooire Ngai witũ na tũkĩiga arangĩri a gĩtũgitĩra mũthenya na ũtukũ nĩ ũndũ nĩtwehĩtĩrwo.

¹⁰ O ihinda rĩu, andũ a Juda makiuga atĩrĩ, “Aruti a wĩra nĩmaroorwo nĩ hinya, na nĩ kũrĩ na mahuti maingĩ mũno matangĩreka twake rūthingo rūu rĩngĩ.”

¹¹ O nacio thũ ciitũ ikiuga atĩrĩ, “Mũira wa mamenye ũhoru kana matuone, tũgũkorwo hamwe nao, tũmoorage na tũtũme wĩra ũcio ũtĩge kũrutwo.”

¹² Hĩndĩ ĩyo Ayahudi arĩa maatũũraga hakuhĩ na thũ icio magĩũka, magĩtwĩra maita ikũmi atĩrĩ, “O kũrĩa mũngĩũrĩra-rĩ, nĩmegĩtũtharĩkĩra.”

¹³ Nĩ ūndũ ūcio ngĩga andũ amwe na thuutha wa kũrĩa rũthingo rwarĩ thĩ mũno na gũtaarĩ na ūgitĩrĩ; ngĩmaiga kũringana na nyũmba ciao marĩ na hiũ ciao cia njora, na matimũ, na mota. ¹⁴ Ndaarikia kuona ūrĩa maũndũ maatariĩ, ngĩrũgama ngĩra andũ arĩa maarĩ igweta, na anene, na andũ arĩa angĩ atĩrĩ, “Mũtikametigĩre. Ririkanai Mwathani, o we ūrĩa mūnene na wa kũmakania, nĩguo mūrũĩrĩre ariũ a thoguo, na aanake anyu, na airĩtu anyu, na atumia anyu, o na mĩciĩ yanyu.”

¹⁵ Rĩrĩa thũ ciitũ ciamenyire atĩ nĩtwamenyete ūhoro wa ndundu yao, na atĩ Ngai nĩarigĩrĩrĩre ūndũ ūcio, ithuothe tũgĩcooka rũthingo-inĩ, o mũndũ agĩthiĩ wĩra-inĩ wake.

¹⁶ Kuuma mũthenya ūcio nuthu ya andũ akwa nĩo maarutaga wĩra nayo nuthu iyo ingĩ yao makĩheo matimũ, na ngo, na mota, o na nguo cia kĩgera. Anene nao makĩrũgama thuutha wa andũ othe a Juda ¹⁷ arĩa maakaga rũthingo. Nao arĩa maakuuaga indo cia mwako maarutaga wĩra na guoko kũmwe, nakuo kũrĩa kũngĩ kũnyiitĩte kĩndũ kĩa mbaara, ¹⁸ nake mwaki o wothe aikaraga eyohete rũhiũ rwake rwa njora njohero o akĩrutaga wĩra. No mũhuhi wa karumbeta aanjikaraga hakuhi.

¹⁹ Ningĩ ngĩra arĩa maarĩ igweta, na anene, na andũ arĩa angĩ atĩrĩ, “Wĩra nĩ mũingĩ mũno na ūgatambũrũka, na nĩtũraihanĩrĩrĩre mũno mũndũ na ūrĩa ūngĩ rũthingo-inĩ. ²⁰ Rĩrĩa rĩothe mũngĩguu karumbeta kaahuhwo, mũũke harĩa tũrĩ. Ngai witũ nĩwe ūgũtũrũĩrĩra!”

²¹ Nĩ ūndũ ūcio tũgĩthiĩ na mbere na kũruta wĩra, nuthu ya andũ ĩnyiitĩte matimũ kuuma rũciinĩ nginya njata cioneke hwaĩ-inĩ. ²² Hĩndĩ o iyo ngĩra andũ atĩrĩ, “Reke o mũndũ na mũteithia wake maikarage Jerusalemu thĩinĩ ūtukũ, nĩgeetha matũtungatagĩre ta arangĩri ūtukũ, na mũthenya makaruta wĩra.” ²³ Nĩ mwene, kana ariũ a baba, kana andũ akwa, kana arangĩri arĩa maarĩ hamwe na nĩ gũtirĩ warutaga nguo; o mũndũ aakoragwo na indo ciake cia mbaara o na agĩthiĩ gũtaha maaĩ.

5

Nehemia Gũteithia Athiĩni

¹ Na rĩrĩ, andũ amwe na atumia ao nĩmatetire mũno nĩ ūndũ wa ūrĩa maahinyĩrĩrio nĩ Ayahudi arĩa angĩ ariũ a ithe wao. ² Amwe moigaga atĩrĩ, “Ithuĩ na aanake aitũ na airĩtu aitũ tũrĩ aingĩ. Na no nginya tũkorwo na irio, nĩguo tũrĩe tũtũũre muoyo.”

³ Angĩ moigaga atĩrĩ, “Tũneanaga ithaka ciitũ na mĩgũnda iitũ ya mĩthabibũ, na mĩciĩ iitũ itũrũgamĩrĩre nĩguo tũheo irio hĩndĩ ya ng’aragu.”

⁴ O na angĩ moigaga atĩrĩ, “No nginya tũngĩakombire mbeeca nĩguo tũhote kũrĩha igooti rĩa mũthamaki rĩa ithaka ciitũ na mĩgũnda ya mĩthabibũ. ⁵ O na gũtuĩka tũrĩ a mũthiimo ūmwe na thakame ĩmwe na andũ a bũrũri witũ, na o na gũtuĩka aanake aitũ nĩ ega o ta ao-rĩ, ithuĩ tũtuĩkĩte no nginya tũneane aanake aitũ na airĩtu aitũ matũĩke ngombo. O na rĩu airĩtu aitũ amwe nĩ ngombo, no tũtirĩ na ūhoti wa kũgirĩrĩria ūndũ ūcio tondũ ithaka ciitũ na mĩgũnda iitũ ya mĩthabibũ ĩrĩ moko-inĩ ma andũ angĩ.”

⁶ Rĩrĩa ndaiguire mateta mao na thitango icio, nĩndarakarire mũno. ⁷ Ngĩcũũrania maũndũ macio, na ngĩrũithia andũ arĩa maarĩ igweta na anene, ngĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũreetia andũ a bũrũri wanyu uumithio wa mbeeca iria mũmakombithĩtie!” Nĩ ūndũ ūcio ngĩtana mũcemanio mūnene wa kũmaciirithia, ⁸ ngiuga atĩrĩ, “Tũgeretie o ūrĩa tũngĩhota gũkũũra Ayahudi ariũ a ithe witũ arĩa mendeirio ndũrĩrĩ. No inyuĩ nĩ kwendia mũrendia andũ anyu nĩguo tũcooke tũmagũre rĩngĩ!” Andũ acio magĩkira ki tondũ matingĩonire wa kuuga.

⁹ Ningĩ ngĩthiĩ na mbere ngiuga atĩrĩ, “Ūrĩa mũreka ti wega. Githĩ mũtiagĩrĩrwo nĩ gũthiiga mwĩtigĩrĩte Ngai witũ nĩgeetha tũtikanyararwo nĩ ndũrĩrĩ iria ĩrĩ ūthũ na ithuĩ? ¹⁰ Nĩ, na ariũ a baba, na andũ akwa, o na ithuĩ nĩtũrakombithia andũ mbeeca na irio. No rekei gwĩtia kwa uumithio wa mbeeca iria mũkombanĩre gũthire! ¹¹ Cookeriai andũ ithaka ciao narua, na mĩgũnda yao ya mĩthabibũ na ya mĩtamaiyũ, na nyũmba ciao, o na uumithio ūcio mũmarĩhagia wa gĩcunji kĩa igana kĩa mbeeca, na ngano, na ndibei ya mũhihano, na kĩa maguta.”

¹² Nao makiuga atĩrĩ, “Nĩtũkũmacookeria. Na tũtikũmetia kĩndũ kĩngĩ. Tũgwika o ta ūrĩa ūkuuga.”

Ningĩ ngĩtũmanĩra athĩnjĩri-Ngai ngĩra andũ arĩa maarĩ igweta na arĩa anene mehĩte atĩ nĩ-makahingia ūrĩa meranĩire. ¹³ O na nĩ ngĩribariba icũrĩ cia nguo yakwa ya igũrũ, ngiuga atĩrĩ, “O

ta ũguo-rĩ, mündũ o wothe ũtakahingia kĩrĩkanĩro gĩkĩ, Ngai aromũribariba kuuma nyũmba yake na kuuma kũrĩ indo ciake. Nĩ ũndũ ũcio mündũ ta ũcio aroribaribwo, atigwo atarĩ kĩndũ!”

Mũingĩ wothe ũkiuga, “Ameni,” na ũkĩgooca Jehova. Nao andũ othe magĩĩka o ta ũrĩa meeranĩire.

¹⁴ Ningĩ kuuma mwaka wa mĩrongo ĩrĩ wa Mũthamaki Aritashashita, rĩrĩa ndathuurirwo ndũike barũthi wao bũrũri wa Juda, nginyagia mwaka wa mĩrongo ĩtatũ na ĩrĩ, mĩaka ikũmi na ĩrĩ-rĩ, nĩ o na kana ariũ a baba, tũtiarĩire irio iria ciagayagĩrwo barũthi. ¹⁵ No rĩrĩ, abarũthi arĩa maarĩ mbere yakwa nĩmahatagĩrĩa andũ mũno na makametia cekerĩ cia betha mĩrongo ĩna,* hamwe na irio na ndibei. Ateithĩrĩa ao nao no mahatagĩrĩa andũ. No nĩ tondũ wa gwĩtigĩra Ngai ndiekire ũguo. ¹⁶ Handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, nĩ ndeaneanire gwaka rũthingo rũrũ. Andũ akwa othe moonganĩte hau nĩ ũndũ wa wĩra; na tũtiigana kũgũra ithaka.

¹⁷ Ningĩ-rĩ, Ayahudi igana rĩa mĩrongo ĩtano, o hamwe na anene maarĩaga gwakwa, hamwe na arĩa mookaga kuuma ndũrĩrĩ-inĩ iria ciatũthiũrũrũkĩirie. ¹⁸ O mũthenya indo iria ciahagarĩrio cia kũrĩo ciarĩ ndegwa ĩmwe, na ng'ondũ ithathatũ noru, na ngũkũ, na o mũthenya ikũmi yathira ndaarehagĩrwo ndibei nyingĩ mũno ya mũthemba yothe. O na kũrĩ ũguo-rĩ, ndietagia irio iria ciagayagĩrwo barũthi, tondũ maruta macio nĩmaritũhĩire andũ.

¹⁹ Wee Ngai wakwa, ndirikana, ũnjĩke wega nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa mothe njĩkĩire andũ aya.

6

Gũthĩ na Mbere Kũgirio Gwaka Rũthingo

¹ Na rĩrĩa Sanibalati, na Tobia, na Geshemu ũrĩa Mũarabu, na thũ iria ingĩ ciitũ maakinyĩrwo nĩ ũhoru atĩ nĩnjakĩte rũthingo rĩngĩ na hatiarĩ ithenya o na rĩmwe rĩatigarĩte rũthingo-inĩ, o na gũtuĩka nginyagia ihinda rĩu ndiekĩrĩte mĩrango ya iingo, ² Sanibalati na Geshemu makĩndũmĩra ndũmĩrĩ ĩno: “Ŭka, reke tũcemanie itũũra-inĩ rĩmwe werũ-inĩ wa Ono.”

No rĩrĩ, maathugundaga kũnjĩka ũũru; ³ nĩ ũndũ ũcio ngĩmatũmĩra andũ mamacookerie atĩrĩ: “Ndĩ na wĩra wa bata ndĩraruta, ndingĩhota gũikũrũka njũke. Wĩra ũngĩkĩrũgamio nĩkĩ, atĩ nyambe njĩkũrũke kũrĩ inyu?” ⁴ Maandũmĩire ndũmĩrĩrĩ ta ĩyo maita mana, na o hĩndĩ ndaacookagia icookio rĩu.

⁵ Ihinda rĩa gatano Sanibalati akĩndũmĩra ndungata yake na ndũmĩrĩrĩ o ro ĩyo, ĩkuuĩte marĩa mataarĩ matume, ⁶ marĩa maandĩkitwo ũũ:

“Ŭhoru nĩwarĩtio ndũrĩrĩ-inĩ, na Geshemu aroiga ũhoru ũcio nĩ wa ma, atĩ wee na Ayahudi nĩmũrathugunda kũremera mũthamaki mũmũũkĩrĩre, na nĩ ũndũ ũcio nĩmũraaka rũthingo. Ningĩ kũringana na ũhoru ũcio nĩũrenda gũtuĩka mũthamaki wao ⁷ na atĩ nĩ ũthuurĩte anabii a kwanĩrĩa ũhoru ũgũkonĩ kũu Jerusalemu makiugaga atĩrĩ, ‘Juda kũrĩ na mũthamaki!’ Rĩu-rĩ, ũhoru ũcio nĩũgũkinyĩra mũthamaki; nĩ ũndũ ũcio ũka, twaranĩire.”

⁸ Na nĩ ngĩkĩmũcookeria atĩrĩ: “Gũtirĩ ũndũ ta ũcio ũroiga ũrekĩka; nĩ gwĩthugundĩra ũrethugundĩra ũhoru ũcio meciiria-inĩ maku.”

⁹ Andũ acio maageragia ũrĩa wothe mangĩtũguoyohia, magĩĩciiria atĩrĩ, “Moko mao nĩmekwaga hinya wa kũruta wĩra, naguo wage kũrĩka.”

No ngĩhooya Ngai, ngĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩu ĩkĩra moko makwa hinya.”

¹⁰ Mũthenya ũmwe nĩndathiire mũciĩ gwa Shemaia mũrũ wa Delaia, mũrũ wa Mehetabeli, ũrĩa wahingĩrwo gwake mũciĩ. Akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩtũcemanie nyũmba ya Ngai, hekarũ thĩinĩ, na tũhinge mĩrango ya hekarũ, tondũ kũrĩ na andũ maroka gũkũũraga, megũka gũkũũraga ũtukũ.”

¹¹ No ngĩmũũria atĩrĩ, “Mündũ ta nĩ nĩagĩrĩrwo nĩ kũũra? Kana mündũ ta nĩ nĩagĩrĩrwo kwĩhitha thĩinĩ wa hekarũ* ahonokie muoyo wake? Nĩ ndigũthĩ!” ¹² Nĩndamenyire atĩ ti Ngai wamũtũmĩte, no aandathagĩra ũũru tondũ Tobia na Sanibalati nĩmamũrĩhĩte eke ũguo. ¹³ Aarĩhĩtwo nĩguo atũme ndĩtigĩre nĩgeetha ndeka ũguo njĩhie, ngĩe na rĩitwa rĩũru nao mone njĩra ya kũũmenithia.

* 5:15 nĩ ta nuthu kilo * 6:11 Andũ arĩa mataarĩ athĩnjĩrĩ-Ngai matietikĩrĩtio gũtoonya Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno.

¹⁴ Wee Ngai wakwa, ririkana Tobia na Sanibalati tondũ wa ũrĩa mekĩte, na ũririkane Noadia mũnabii mündũ-wa-nja, o na anabii arĩa angĩ makoretwo makĩgeria kũnjikĩra guoya.

Kũrĩka kwa Rũthingo

¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio, rũthingo rũu rwarĩkire thuutha wa mũthenya mĩrongo itano na ĩĩrĩ, mũthenya wa mĩrongo ĩĩrĩ na itano, mweri-inĩ wa Eluli. ¹⁶ Rĩrĩa thũ ciitũ ciaiguire ũhoro ũcio, ndũrĩrĩ ciothe iria ciatũthiũrũrũkĩrie igĩtigĩra na ikĩaga mwĩhoko, nĩ ũndũ nĩmamenyire atĩ wĩra ũcio warutĩkire na ũndũ wa ũteithio wa Ngai witũ.

¹⁷ Ningĩ matukũ-inĩ macio, andũ arĩa maarĩ igweta a Juda nĩmatũmagĩra Tobia marũa maingĩ, nao nĩmanyiitaga macookio kuuma kũrĩ Tobia. ¹⁸ Nĩgũkorwo andũ aingĩ a Juda nĩmehĩtĩte gũkorwo mwena wake, tondũ aarĩ mũthoni-we wa Shekania mũrũ wa Ara, na mũriũ wake Jehohanani aahikĩtie mwarĩ wa Meshulamu mũrũ wa Berekia. ¹⁹ Na ningĩ nĩmaikaraga makĩĩheaga ũhoro wa ciĩko ciake njega magacooka makamwĩra ũrĩa na nĩ njugĩte. Nake Tobia akaandũmagĩra marũa ma gũtũma ndĩitigĩre.

7

¹ Na rĩrĩ, rũthingo rwarĩka gwakwo rĩngĩ, na nĩ ngĩkorwo njĩkĩrĩte mĩrango ihingo-inĩ-rĩ, nĩrĩo arangĩrĩ a ihingo, na aini, na Alawii maathuurirwo. ² Nĩndatũire Hanani mũrũ wa baba mũrũgamĩrĩrĩ wa Jerusalemu, marĩ na Hanania mũnene wa gĩkaro kĩgitĩre kĩa mũthamaki, tondũ aarĩ mündũ mwĩhokeku, na agetigĩra Ngai gũkĩra andũ arĩa angĩ. ³ Ngĩmeera atĩrĩ, “Ihingo cia Jerusalemu itikahingũragwo, o nginya rĩrĩa riũa rĩrĩkoragwo rĩarĩte. Ningĩ o na rĩrĩa arangĩrĩ a ihingo marĩ wĩra-inĩ, nĩmaikarage mahingĩte mĩrango ĩyo, na makamĩĩkĩra mĩgũko. Ningĩ mũthuure aikari a Jerusalemu matuĩke arangĩrĩ, amwe marangagĩre harĩa matuĩrĩrwo kũrangĩra, na arĩa angĩ marangagĩre hakuhĩ na nyũmba ciao.”

Andũ arĩa Maacookire kuuma Ithaamĩrio

⁴ Na rĩrĩ, itũũra rĩa Jerusalemu rĩarĩ inene mũno na rĩkaarama, no andũ arĩa maatũũraga kuo maarĩ anini, na nyũmba itiakoretwo ciakĩtwo rĩngĩ. ⁵ Nĩ ũndũ ũcio Ngai wakwa akĩnjikĩra wendo ngoro-inĩ yakwa wa gũcookanĩrĩria andũ arĩa maarĩ igweta, na anene, na andũ arĩa angĩ nĩguo meyandĩkithie kũringana na nyũmba ciao. Nĩndonire ibuku rĩa marĩitwa ma njiaro cia arĩa maarĩ a mbere gũcooka. Ũũ nĩguo ndonire rĩandĩkitwo:

⁶ Aya nĩo andũ a bũrũri arĩa maacookire kuuma bũrũri ũrĩa maatahĩrwo, arĩa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aatahĩte akamatwara Babuloni bũrũri wa ũkombo (nao magĩcooka Jerusalemu na Juda, o mündũ itũũra-inĩ rĩake, ⁷ marehanĩte na Zerubabeli, na Jeshua, na Nehemia, na Azaria, na Raamia, na Nahamani, na Moridekai, na Bilishani, na Misiperethu, na Bigivai, na Nehumu, na Baana):

Mũigana wa andũ a Isiraeli watariĩ ũũ:

⁸ njiaro cia Paroshu ciarĩ 2,172

⁹ na cia Shafatia ciarĩ 372

¹⁰ na cia Ara ciarĩ 652

¹¹ na cia Pahathu-Moabi (iria cioimĩte harĩ Jeshua na Joabu) ciarĩ 2,818

¹² na cia Elamu ciarĩ 1,254

¹³ na cia Zatu ciarĩ 845

¹⁴ na cia Zakai ciarĩ 760

¹⁵ na cia Binui ciarĩ 648

¹⁶ na cia Bebai ciarĩ 628

¹⁷ na cia Azigadi ciarĩ 2,322

¹⁸ na njiaro cia Adonikamu ciarĩ 667

¹⁹ na njiaro cia Bigivai ciarĩ 2,067

²⁰ na cia Adini ciarĩ 655

²¹ na cia Ateri (iria cioimĩte harĩ Hezekia) ciarĩ 98

²² na cia Hashumu ciarĩ 328

²³ na cia Bezai ciarĩ 324

²⁴ na cia Harifu ciarĩ 112

²⁵ na cia Gibeoni ciarĩ 95.

²⁶ nao andũ a Bethlehemu na Netofa maarĩ 188

²⁷ na andũ a Anathothu maarĩ 128

²⁸ na andũ a Bethi-Azimavethu maarĩ 42

²⁹ na andũ a Kiriathu-Jearimu, na Kefira, na Beerothu maarĩ 743

³⁰ na andũ a Rama na Geba maarĩ 621

³¹ na andũ a Mikimashi maarĩ 122

³² na andũ a Betheli na Ai maarĩ 123

³³ na andũ a Nebo ĩrĩa ĩngĩ maarĩ 52

³⁴ na andũ a Elamu ĩrĩa ĩngĩ maarĩ 1,254

³⁵ na andũ a Harimu maarĩ 320

³⁶ na andũ a Jeriko maarĩ 345

³⁷ na andũ a Lodi, na Hadidi, na Ono maarĩ 721

³⁸ na andũ a Senaa maarĩ 3,930.

³⁹ Nao athĩnjĩri-Ngai maarĩ:

njiaro cia Jedaia

(iria cioimĩte harĩ nyũmba ya Jeshua) ciarĩ 973

⁴⁰ na cia Imeri ciarĩ 1,052

⁴¹ na cia Pashuri ciarĩ 1,247

⁴² na cia Harimu ciarĩ 1,017.

⁴³ Nao Alawii maarĩ:

a njiaro cia Jeshua (iria cioimĩte harĩ Kadimieli, rũciaro-inĩ rwa Hodavia) ciarĩ 74.

⁴⁴ Nao aini maarĩ:

njiaro cia Asafu ciarĩ 148.

⁴⁵ Nao aikaria a ihingoma maarĩ:

njiaro cia

Shalumu, na Ateri, na Talimoni, na Akubu, na Hatita, na Shobai ciarĩ 138.

⁴⁶ Nacio ndungata cia hekarũ ciarĩ:

njiaro cia

Ziha, na Hasufa, na Tabaothu,

⁴⁷ na Keroso, na Sia, na Padoni,

⁴⁸ na Lebana, na Hagaba, na Shalimai,

⁴⁹ na Hanani, na Gideli, na Gaharu,

⁵⁰ na Reaia, na Rezini, na Nekoda,

⁵¹ na Gazamu, na Uza, na Pasea,

⁵² na Besai, na Meunimu, na Nefisimu,

⁵³ na Bakabuku, na Hakufa, na Harihuru,

⁵⁴ na Baziluthu, na Mehida, na Harasha,

⁵⁵ na Barikosi, na Sisera, na Tema,

⁵⁶ na Nezia, na Hatifa.

⁵⁷ Nacio njiaro cia ndungata cia Solomoni ciarĩ:

njiaro cia

Sotai, na Soferethu, na Perida,
⁵⁸ na Jaala, na Darikoni, na Gideli,
⁵⁹ na Shefatia, na Hatili, na Pokerethu-Hazebaimu, na Amoni.

⁶⁰ Ndungata cia hekarũ hamwe na njiaro cia ndungata cia Solomoni maarĩ andũ 392.

⁶¹ Nao aya nĩ maambatire kuuma matũũra ma Teli-Mela, na Teli-Harasha, na Kerubu, na Adoni, na Imeri, no matingĩonanirie atĩ nyũmba ciao ciarĩ cia njiaro cia Isiraeli:

⁶² njiaro cia

Delaia, na Tobia, na Nekoda ciarĩ 642.

⁶³ Na kuuma kũrĩ athĩnjĩri-Ngai:

njiaro cia

Hobaia, na Hakozi, na Barizilai (mũndũ ũrĩa wahikĩtie mwarĩ wa Barizilai ũrĩa Mũgileadi, na eetanagio na rĩĩtwa rĩu).

⁶⁴ Andũ acio nĩmacaririe maandĩko ma nyũmba ciao, no matiigana kũmona, nĩ ũndũ ũcio makĩheherio thiritũ-inĩ ya athĩnjĩri-Ngai, magĩtuuo ta andũ maarĩ na thaahu. ⁶⁵ Nake barũthi wa kũu akĩmaatha matikarĩe irio iria therie mũno, o nginya gũkaagĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũratungata na Urimu na Thumimu.

⁶⁶ Andũ acio othe marĩ hamwe maarĩ 42,360, ⁶⁷ gũtatarĩtwo ndungata ciao cia arũme na cia andũ-a-nja 7, 337; ningĩ nĩ maarĩ na aini arũme na andũ-a-nja 245. ⁶⁸ Maarĩ na mbarathi 736, na nyũmbũ 245, ⁶⁹ na ngamũira 435, na ndigiri 6,720.

⁷⁰ Atongoria amwe a nyũmba nĩmarutire indo ciao nĩ ũndũ wa wĩra ũcio. Barũthi wa kũu nĩaheanire durakima 1,000* cia thahabu, na mbakũri 50, na nguo cia athĩnjĩri-Ngai 530, nacio ikĩigwo kĩgĩĩna-inĩ. ⁷¹ Nao atongoria amwe a nyũmba nĩmaheanire indo nĩ ũndũ wa wĩra ũcio, durakima 20,000† cia thahabu, na ratiri 2,200‡ cia betha, nacio ikĩigwo kĩgĩĩna-inĩ. ⁷² Mũigana wa kĩrĩa kĩaheanirwo nĩ andũ arĩa angĩ warĩ durakima 20,000 cia thahabu, na ratiri 2,000§ cia betha, na nguo 67 cia athĩnjĩri-Ngai.

⁷³ Athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na aikaria a ihingo, na aini na ndungata cia hekarũ, marĩ hamwe na andũ amwe ao, na andũ arĩa angĩ a Isiraeli magĩaka na magĩtũũra matũũra-inĩ mao.

8

Ezara Gũthoma Watho

¹ Na rĩrĩ, mweri wa mũgwanja wagĩkinya-rĩ, andũ a Isiraeli magĩkorwo maatũũrite thĩinĩ wa matũũra mao. Nao andũ othe makĩũngana marĩ ta mũndũ ũmwe kĩaaro-inĩ kĩrĩa kĩarĩ mbere ya Kĩhingo kĩa Maaĩ. Nao makĩĩra Ezara ũrĩa mwandĩki-marũa arute Ibuku rĩrĩa rĩa Watho wa Musa ũrĩa Jehova aathĩte andũ a Isiraeli.

² Nĩ ũndũ ũcio, mũthenya wa mbere wa mweri wa mũgwanja, Ezara ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai agĩtwara ibuku rĩu rĩa Watho mbere ya kũũngano kũu kĩonganĩte kĩa arũme na andũ-a-nja, na arĩa angĩ othe mangĩahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoru ũcio. ³ Agĩthoma ibuku rĩu aanĩĩire kuuma rũciinĩ nginya mĩaraho, ang'etheire kĩaaro kĩrĩa kĩarĩ mbere ya Kĩhingo kĩa Maaĩ, arĩ mbere ya arũme, na andũ-a-nja, na andũ arĩa angĩ mangĩahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoru ũcio. Nao andũ othe magĩtega matũ, magĩthikĩrĩria ciugo cia Ibuku rĩa Watho.

* 7:70 nĩ ta kilo inyanya na nuthu (8.5) † 7:71 nĩ ta kilo 170 ‡ 7:71 nĩ ta tani imwe na robo (1:25) § 7:72 nĩ ta tani imwe na gĩcunjĩ gĩa ikũmi (1:1)

⁴ Ezara ũrĩa mwandĩki-marũa aarũgamĩte igũrũ rĩa gĩtara kĩa mbaũ kĩrĩa gĩakĩtwo nĩ ũndũ wa ũndũ ũcio kĩũmbe. Mwena wake wa ũrĩo haarũgamĩte Matithia, na Shema, na Anaia, na Uria, na Hilikia, na Maaseia, nague mwena wa ũmotho hakarũgama Pedaia, na Mishaeli, na Malikija, na Hashumu, na Hashibadana, na Zekaria, na Meshulamu.

⁵ Ezara akĩhingũra ibuku rĩu. Andũ othe nĩmamuonaga tondũ aarũgamĩte handũ hatũũgĩru. Na rĩrĩa aahingũrire ibuku, andũ othe makĩrũgama na igũrũ. ⁶ Ezara akĩgooca Jehova, Ngai ũrĩa mũnene; nao andũ othe makĩoya moko mao na igũrũ makiuga atĩrĩ, “Ameni! Amen!” Magĩcooka makĩinamĩrĩra, makĩhooya Jehova maturumithĩtie mothiũ mao thĩ.

⁷ Nao Alawii, na nĩo Jeshua, na Bani, na Sherebia, na Jamini, na Akubu, na Shabethai, na Hodia, na Maaseia, na Kelita, na Azaria, na Jozabadu, na Hanani, na Pelaia, makĩruta andũ ũhoru wa Watho, andũ acio marũgamĩte o hau. ⁸ Magĩthoma kuuma Ibuku rĩa Watho wa Ngai, magĩtaũraga na magĩtaaragĩria wega nĩgeetha andũ acio mataũkĩrwo wega nĩ ũhoru ũcio wathomagwo.

⁹ Ningĩ Nehemia ũrĩa barũthi wa kũu na Ezara mũthĩnjĩri-Ngai na mwandĩki-marũa hamwe na Alawii arĩa maarutaga andũ, makĩira andũ acio othe atĩrĩ, “Mũthenya ũyũ wa ũmũthĩ nĩmwamũrĩre Jehova Ngai wanyu. Mũtigaacakaye kana mũrĩre.” Nĩgũkorwo andũ acio othe nĩmarĩraga maigua ciugo cia Watho ũcio.

¹⁰ Nehemia akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ mũgekenie na irio iria njega, na mũnyue indo irĩ mũrĩo, na indo icio imwe mũhe arĩa matarĩ na kĩndũ mathondekeirwo. Mũthenya wa ũmũthĩ nĩmwamũrĩre Mwathani witũ. Mũtikagĩ na kĩa, nĩgũkorwo gĩkeno kĩa Jehova nĩkĩo hinya wanyu.”

¹¹ Alawii makĩhooreria andũ acio othe, makĩmeeraga atĩrĩ, “Hoorerai tondũ ũyũ nĩ mũthenya mwamũre. Mũtikagĩ na kĩa.”

¹² Ningĩ andũ othe magĩthĩi makarĩe na makanyue, na makaheane irio imwe, na magakũngũire makenete nĩ ũndũ nĩmataũkĩrwo nĩ ciugo iria maarutĩtwo.

¹³ Mũthenya wa keerĩ wa mweri, atongoria a nyũmba ciothe, marĩ hamwe na athĩnjĩri-Ngai na Alawii, makĩũngana harĩ Ezara ũcio mwandĩki-marũa nĩguo mathikĩrĩrie ciugo cia Watho. ¹⁴ Nao magĩkora kwandĩkĩtwo watho-inĩ ũrĩa Jehova aathanĩte na kanua ka Musa, atĩ andũ a Isiraeli maikarage thiĩnĩ wa ithũnũ hĩndĩ ya gĩathĩ kĩa mweri wa mũgwanja, ¹⁵ na atĩ maanagĩrĩre na mahunjagie ũhoru ũyũ matũũra-inĩ mao o na kũu Jerusalemu makiugaga atĩrĩ: “Thiĩ kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma mũrehe honge cia mĩtamaiyũ ya mĩgũnda na ya gĩthaka, na cia mĩhandathi,* na cia mĩkĩndũ, o na cia mĩti ya kĩiruru cia gwaka ithũnũ,” o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo.

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio andũ makiumagara, makĩrehe honge, makĩĩakĩra ithũnũ igũrũ rĩa nyũmba ciao o na nja ciao, na nja cia nyũmba ya Ngai, na kĩaaro-inĩ kĩrĩa kĩarĩ Kĩhingo-inĩ kĩa Maaĩ, na kĩrĩa kĩarĩ Kĩhingo-inĩ kĩa Efiraimu. ¹⁷ Andũ arĩa othe maacookete kuuma kũrĩa maatwarĩtwo maatahwo makĩĩakĩra ithũnũ, magĩikara thiĩnĩ wacio. Kuuma matukũ ma Joshua mũrũ wa Nuni nginya mũthenya ũcio, andũ a Isiraeli matiakoretwo makũngũire gĩathĩ kũu ta ũguo. Nakĩo gĩkeno kĩa kĩarĩ kĩnene mũno.

¹⁸ Mũthenya o mũthenya, kuuma mũthenya wa mbere nginya wa mũthia, Ezara nĩathomaga Ibuku rĩa Watho wa Ngai. Nao nĩmakũngũire gĩathĩ kũu mũthenya mũgwanja, na mũthenya wa kanana, kũringana na watho, gũkĩgĩa na kĩũngano.

9

Andũ a Isiraeli Kuumbũra Mehia Mao

¹ Mweri-inĩ o ro ũcio, mũthenya wa mĩrongo iĩrĩ na ĩna, andũ a Isiraeli makĩũngana hamwe mehingĩte kũrĩa irio na makehumba nguo cia makũnia, o na makeitĩrĩria tĩiri mĩtwe yao. ² Arĩa maarĩ a rũciarũ rwa andũ a Isiraeli nĩmeyamũranĩtie na ageni othe. Makĩrũgama o andũ handũ hao, makĩumbũra mehia mao na waganu wa maithe mao. ³ Makĩrũgama o ro hau maarĩ, magĩthoma Ibuku rĩa Watho wa Jehova Ngai wao ihinda rĩa gĩcunjĩ gĩa kana kĩa mũthenya, na magĩtũmĩra gĩcunjĩ o kĩngĩ gĩa kana makĩumbũra mehia na magĩthathaiyagia Jehova Ngai wao. ⁴ Na rĩrĩ, ngathĩ-inĩ nĩ

* 8:15 Mĩhandathi yakũraga ĩrĩ tũhinga, na mahuti mayo nĩmanungaga wega.

haarūgamīte Alawii, nĩ Jeshua, na Bani, na Kadimieli, na Shebania, na Buni, na Sherebia, na Bani, na Kenani, nao magakayagĩra Jehova Ngai wao na mĩgambo maanĩĩre.

⁵ Nao Alawii nĩ Jeshua, na Kadimieli, na Bani, na Hashabineia, na Sherebia, na Hodia, na Shebania, na Pethahia, makiuga atĩrĩ, “Rūgamai mūgooce Jehova Ngai wanyu, ūcio ūtūūruga tene na tene.”

“Kūrathimwo nĩ rĩitwa rĩaku rĩrĩ riiri, narĩo rĩrotūūgĩrio gūkĩra ūgooci na irathimo ciothe. ⁶ Wee wiki nowe Jehova. Nĩwe wombire igūrũ, o igūrũ kūrĩa kūraya mũno, na ūkĩũmba mbūtũ cia njata ciakuo, na thĩ na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo, na maria na indo ciothe iria irĩ thĩnĩ wamo. Nĩwe ūheaga indo ciothe muoyo, nacio mbūtũ cia igūrũ nĩgũthathaiyagia.

⁷ “Wee nĩwe Jehova Ngai, ūrĩa wathuurire Aburamu ūkĩmūruta Uri-ya-Akalidei na ūkĩmūtua rĩitwa rĩngĩ Iburahĩmu. ⁸ Nĩwonire atĩ ngoro yake nĩyakwĩhokete, nawe ūkĩgĩa na kĩrĩkanĩro nake atĩ nĩũkahe njaro ciake bũrũri wa Akaanani, na wa Ahiti, na wa Aamori, na wa Aperizi, na wa Ajebusi, na wa Agirigashi. Nĩũhingĩtie kĩranĩro gĩaku nĩ tondũ ūrĩ mũthingu.

⁹ “Nĩwonire ūrĩa maithe maitũ ma tene maathĩnĩkire marĩ bũrũri wa Misiri; ūkĩgua kĩrĩro kĩao marĩ hau Iria-inĩ Itune. ¹⁰ Ūkĩringa ciama na morirũ, na ūgĩũkĩrĩa Firaũni, na anene ake othe, na andũ a bũrũri wake othe, nĩgũkorwo nĩwamenyete ūrĩa andũ a Misiri metĩaga makĩmahinyĩrĩa. Nawe ūkĩgĩra igweta, rĩrĩa rĩtūūruga nginya ūmũthĩ. ¹¹ Nĩwagayanirie Iria Itune mbere yao, nĩ ūndũ ūcio magĩtuĩkanĩria iria gatagatĩ harĩa haatuĩkĩte thĩ nyũmũ, no arĩa maamaingatithĩtie ūkĩmaikia kũu kũriku o ta ihiga rĩkĩtio maaĩ-inĩ mariku mũno. ¹² Mũthenya wamatongoragia na gĩtugĩ gĩa itu, naguo ūtukũ ūkamatongoria na gĩtugĩ kĩa mwaki gĩa kũmamũrĩkĩra njĩra irĩa mekũgera.

¹³ “Nĩwaikũrũkire Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, ūkĩmaarĩria kuuma igūrũ. Nĩwamaheire mĩtabarĩre na mawatho ma kĩhooto na magĩrĩru, na kĩrĩa gĩaku gĩa kũrũmĩrĩrwo, o na maathani mega. ¹⁴ Nĩwamamenyithirie Thabatũ yaku theru na ūkĩmahe maathani, na kĩrĩa gĩaku gĩa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho kũgerera kanua ka Musa ndungata yaku. ¹⁵ Hĩndĩ ya ng’aragu nĩwamaheire irio kuuma igūrũ, na rĩrĩa maarĩ anyooto ūkĩmahe maaĩ kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga; wamaathire mathĩĩ makegwatĩre bũrũri ūrĩa wehĩtĩte woete guoko na igūrũ atĩ nĩũkamahe.

¹⁶ “No rĩrĩ, maithe maitũ ma tene magĩtĩtĩa na makĩũmia ngoro ciao, makĩaga gwathĩkĩra maathani maku. ¹⁷ Makĩrega kũigua na makĩaga kũrĩrikana ciama iria waringĩte gatagatĩ-inĩ kao. Nĩmoomirie ngingo, na tondũ wa ūremi wao magĩthuurĩra mūtongoria nĩgeetha macooke ūkombo-inĩ wao. No rĩrĩ, we ūrĩ Ngai ūrekanagĩra mehia, na ūrĩ mūtugi na mũigua tha, ndũhiũhaga kũrakara na ūiyũrĩtwo nĩ wendo. Nĩ ūndũ ūcio ndwamatiganĩirie, ¹⁸ o na rĩrĩa methondekeire mũhianano wa njaũ, makiuga atĩrĩ, ‘Ino nĩyo ngai wanyu irĩa yamũrutire bũrũri wa Misiri,’ kana o na rĩrĩa meekire maũndũ mooru mũno ma gũkũruma.

¹⁹ “Tondũ wa tha ciaku nyingĩ, ndwamatiganĩirie kũu werũ-inĩ. Gĩtugĩ gĩa itu gĩtiagire kũmatongoria njĩra-inĩ yao mũthenya, kana gĩtugĩ kĩa mwaki gĩkĩaga kũmamũrĩkĩra ūtukũ njĩra irĩa mekũgerera. ²⁰ Wamaheire Roho waku mwega amarutage. Ndwagire kũmahe mana marĩe, kana ūkĩaga kũmahe maaĩ maanyoota. ²¹ Ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩna nĩwamatũũririe werũ-inĩ; matiagire kĩndũ o nakĩ, ningĩ nguo ciao itiigana gũthira, kana magūrũ mao makĩimba.

²² “Nĩwamaheire mothamaki na ndũrĩrĩ, ūkĩmagĩra o nginya mĩhaka-inĩ ya kũraya. Magĩ-taha bũrũri wa Sihoni mũthamaki wa Heshiboni, na bũrũri wa Ogu mũthamaki wa Bashani. ²³ Waingĩhirie ariũ ao o ta njata cia matu-inĩ na ūkĩmakinyia bũrũri ūrĩa werĩte maithe mao matoonye makawĩgwatĩre ūtuĩke wao. ²⁴ Ariũ ao nĩmatoonyire, makĩgwatĩra bũrũri ūcio. Ūgĩtooria andũ a Kaanani arĩa maatũūruga bũrũri ūcio mbere yao; ūkĩneana andũ a Kaanani kũrĩ o, hamwe na athamaki ao na andũ a bũrũri ūcio, ūkĩmaneana moko-inĩ mao meke nao o ūrĩa mangĩendire. ²⁵ Nĩmatunyanire matũũra maarĩ mairigĩre na thingo cia hinya, na mĩgũnda mĩnoru, makĩgwatĩra nyũmba ciaiyũrite indo njega cia mĩthemba yothe, na ithima iria cienjetwo, na mĩgũnda ya mĩthabibũ, na mĩgũnda ya mĩtamaĩyũ, na mĩtĩ mĩingĩ mũno ya matunda. Makĩrĩa, nginya makĩhũũna na makĩagĩra mĩĩrĩ; magĩkenera wega waku mũingĩ.

²⁶ “No nĩmagire gwathĩka, magĩkũremera, na makĩhutatĩra watho waku. Nĩmooragire anabii aku arĩa maamataaraga nĩguo mamacookie kũrĩ we; magĩka maũndũ mooru mũno ma gũkũruma.

²⁷ Nĩ ũndũ ũcio, ũkĩmaneana moko-inĩ ma thũ ciao, nacio ikĩmahinyĩrĩria. No rĩrĩa maahinyĩrĩrio, magĩgũkaĩra. Ũkĩmaigua kuuma igūrũ, na tondũ wa tha ciaku nyingĩ ũkĩmahe andũ a kũmahonokia, nao makĩmateithũra kuuma moko-inĩ ma thũ ciao.

²⁸ “No maarĩkia kũgĩa na ũhurũko, magĩcookerera gwĩka maũndũ mooru maitho-inĩ maku. Hĩndĩ iyo ũkĩmatiganĩria moko-inĩ ma thũ ciao nĩgeetha imaathe. Na rĩrĩa maagũkaĩre rĩngĩ, ũkĩmaigua ũrĩ o kũu igūrũ, na tondũ wa tha ciaku nĩwamahonokagia kaingĩ.

²⁹ “Nĩwamataarire macookerere watho waku, no-o magĩtĩĩa na makĩrega gwathĩkĩra maathani maku. Makĩĩhia nĩkũregana na mawatho maku marĩa mangĩtũũria mũndũ muoyo angĩ-maathĩkĩra. Nĩ ũndũ wa kũng’athia, magĩkũhutatĩra, makĩũmia ngingo, na makĩrega gũkũigua.

³⁰ Nĩwamakirĩrĩrie mĩaka mĩingĩ. Na ũndũ wa Roho waku, nĩwamakaanagia na tũnua twa anabii aku. No matiigana gũkũigua, na nĩ ũndũ ũcio ũkĩmaneana moko-inĩ ma ndũrĩ iria maariganĩtie nacio. ³¹ No tondũ wa tha ciaku nyingĩ, ndwamaniinire kana ũkĩmatiganĩria, nĩgũkorwo ũrĩ Mũrungu mūtugi na mũigua tha.

³² “Na rĩu-rĩ, Wee Ngai witũ, Mũrungu mũnene ũrĩ hinya na wa gwĩtigĩrwo, o wee ũhingagia kĩrĩkanĩro gĩaku kĩa wendo, ndũkareke moritũ maya moneke arĩ ũndũ mũnini maitho-inĩ maku, moritũ maya matũkorete, na magakora athamaki aitũ na atongoria aitũ, na magakora athĩnjĩri-Ngai na anabii aitũ, na magakora maithe maitũ na andũ aku othe, kuuma matukũ ma athamaki a Ashuri nginya ũmũthĩ. ³³ Maũndũ-inĩ macio mothe matũkorete, wee ũkoretwo ũrĩ na kĩhoto; wĩkĩte maũndũ na wĩhokeku, o rĩrĩa ithuĩ tũhĩtĩtie. ³⁴ Athamaki aitũ, na atongoria aitũ, na athĩnjĩri-Ngai aitũ na maithe maitũ, matiarũmĩrĩire watho waku; matiathikĩrĩrie maathani maku kana mataaro marĩa wamaheire. ³⁵ O na rĩrĩa maarĩ ũthamaki-inĩ wao, magĩkenagĩra wega waku mũnene bũrũri-inĩ ũcio mwariĩ na mũnoru ũrĩa wamaheete, matiagũtungatĩire kana magĩtigana na njĩra ciao cia waganu.

³⁶ “No rĩrĩ, ũmũthĩ ũyũ tũrĩ ngombo, ngombo bũrũri-inĩ ũrĩa waheire maithe maitũ ma tene nĩguo marĩage matunda maguo na indo iria ingĩ njega ikũraga kuo. ³⁷ Tondũ wa mehia maitũ, magetha maguo maingĩ mathiiaga kũrĩ athamaki arĩa ũigĩte igūrũ riitũ. Maathaga mĩrĩ iitũ na ng’ombe ciitũ o ũrĩa mekwenda. Tũrĩ ahinyĩrĩrie mũno.

Kĩrĩko kĩa Andũ

³⁸ “Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, nĩtũgũthondeka kĩrĩko gĩa gũtũũra na twandikanĩre, nao atongoria aitũ, na Alawii aitũ na athĩnjĩri-Ngai aitũ makĩhũũre mũhũũri.”

10

¹ Arĩa meekĩrĩre kĩrĩkanĩro kũu mũhũũri maarĩ:

Nehemia ũrĩa warĩ barũthi wa kũu, mũrũ wa Hakalia,

na Zedekia, ² na Seraia, na Azaria, na Jeremia,

³ na Pashuru, na Amaria, na Malikija,

⁴ na Hatushu, na Shebania, na Maluku,

⁵ na Harimu, na Meremothu, na Obadia,

⁶ na Danieli, na Ginethoni, na Baruku,

⁷ na Meshulamu, na Abija, na Mijamini,

⁸ na Maazia, na Biligai, na Shemaia.

Acio nĩo maarĩ athĩnjĩri-Ngai.

⁹ Nao Alawii maarĩ:

Jeshua mũrũ wa Azania,

na Binui wa ariũ a Henadadi, na Kadimieli,

¹⁰ nao athiritũ ao maarĩ:

Shebania, na Hodia, na Kelita, na Pelaia, na Hanani,

¹¹ na Mika, na Rehobu, na Hashabia,

¹² na Zakuri, na Sherebia, na Shebania,

¹³ na Hodia, na Bani, na Beninu.

¹⁴ Nao atongoria a andũ maarĩ:

Paroshu, na Pahathu-Moabi, na Elamu, na Zatu, na Bani,

¹⁵ na Buni, na Azigadi, na Bebai,

¹⁶ na Adonija, na Bigivai, na Adini,

¹⁷ na Ateri, na Hezekia, na Azuri,

¹⁸ na Hodia, na Hashumu, na Bezai,

¹⁹ na Harifu, na Anathothu, na Nebai,

²⁰ na Magipiashu, na Meshulamu, na Heziri,

²¹ na Meshezabeli, na Zadoku, na Jadua,

²² na Pelatia, na Hanani, na Anaia,

²³ na Hoshea, na Hanania, na Hashubu,

²⁴ na Haloheshu, na Piliha, na Shobeku,

²⁵ na Rehumu, na Hashabina, na Maaseia,

²⁶ na Ahia, na Hanani, na Anani,

²⁷ na Maluku, na Harimu, na Baana.

²⁸ “Andũ arĩa angĩ, nĩo athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na aikaria a ihingo, na aini, o na ndungata cia hekarũ na arĩa othe meyamũranĩtie na andũ arĩa maariganĩtie nao nĩguo maathĩkĩre Watho wa Ngai, marĩ hamwe na atumia ao, na aanake, na airĩtu ao othe arĩa mangĩhota gũtaũkĩrwo nĩ maũndũ, ²⁹ andũ aya othe maanyitana na ariũ a ithe wao arĩa marĩ igweta, na meeohe na kĩrumi na mwĩhĩtwa atĩ nĩmarĩrũmagĩrĩra Watho wa Ngai ũrĩa waheirwo Musa ndungata ya Ngai, na mamenyagĩrĩre gwachĩkĩra maathani mothe, na mawatho, na kĩrĩra gĩa kũrũmĩrĩrwo kĩa Jehova Mwathani witũ.

³⁰ “Tweranĩra atĩ tũtikaheana airĩtu aitũ mahikio nĩ andũ arĩa matũrigiciĩrie o na kana aanake aitũ mahikie airĩtu ao.

³¹ “Rĩrĩa andũ a mabũrũri marĩa tũriganĩtie marĩrehaga indo na ngano ya kwendia mũthenya wa Thabatũ, tũtikamagũrĩra mũthenya ũcio wa Thabatũ o na kana mũthenya ũngĩ o wotho mwamũre. O mwaka wa mũgwanja wakinya tũtirĩrĩmaga mĩgũnda iitũ, na nĩtũrĩirekanagĩra mathiirĩ mothe.

³² “Nĩtuoya mũrigo wa kũhingia mawatho ma kũheanaga gĩcunjĩ gĩa gatatũ gĩa cekerĩ* o mwaka nĩ ũndũ wa wĩra wa nyũmba ya Ngai witũ: ³³ nĩ ũndũ wa mĩgate ĩrĩa ĩgagwo metha-inĩ; nĩ ũndũ wa mahinda ma maruta ma mũtu na ma njino; na nĩ ũndũ wa maruta marĩa marutagwo mũthenya wa Thabatũ, na wa ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, na wa ciathĩ iria ciathanĩtwo; nĩ ũndũ wa maruta marĩa maamũre; nĩ ũndũ wa maruta ma kũhoroheria mehia ma Isiraeli; o na nĩ ũndũ wa mawĩra mothe ma nyũmba ya Ngai witũ.

³⁴ “Ithuĩ athĩnjĩri-Ngai, na Alawii o na andũ aya angĩ nĩtũcuukĩte mĩtĩ tũgatuanĩra rĩrĩa o nyũmba iitũ ĩrĩrehaga ngũ nyũmba-inĩ ya Ngai witũ, cia gũikaragia mwaki wakanĩte kĩgongona-inĩ kĩa Jehova Ngai witũ mahinda marĩa matuanĩrwo o mwaka, o ta ũrĩa kwandĩkitwo Watho-inĩ.

³⁵ “O na nĩtuoya mũrigo wa kũrehaga maciaro ma mbere ma mĩgũnda iitũ na ma mũtĩ o wotho wa matunda nyũmba-inĩ ya Jehova o mwaka.

³⁶ “O ta ũrĩa kwandĩkitwo Watho-inĩ, nĩtũrĩrehaga marigithathi maitũ ma aanake, na ma ng’ombe, na ma ndũũru cia ng’ombe na cia mbũri ciitũ gũkũ nyũmba-inĩ ya Ngai witũ kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa matungataga kuo.

³⁷ “O na ningĩ nĩtũrĩrehaga thĩinĩ wa makũmbĩ ma nyũmba ya Ngai, tũnengere athĩnjĩri-Ngai mũtu wa mbere, na magongona maitũ ma ngano ma mbere, na maruta ma matunda ma mĩtĩ iitũ yotho ma mbere, na ma ndibei iitũ ya mũhĩhano o na ma maguta. O na nĩtũrĩrehaga gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa maciaro ma mĩgũnda iitũ, tũkanengera Alawii, nĩgũkorwo nĩ Alawii maamũkagĩra icunjĩ cia ikũmi kuuma matũũra mothe kũrĩa tũrutaga wĩra. ³⁸ Mũthĩnjĩri-Ngai wa rũciarwo rwa Harũni nĩarĩkoragwo ho Alawii makĩamũkĩra gĩcunjĩ kũu gĩa ikũmi, nao Alawii nĩmarĩrehaga gĩcunjĩ gĩa

* 10:32 nĩ ta giramu 4

ikūmi kĩa indo ciothe makūmbĩ-inĩ ma kīgĩĩna kĩa nyūmba ya Ngai witũ.[†] ³⁹ Andũ a Isiraeli, hamwe na Alawii, nĩmarĩrehaga maruta mao ma ngano, na ndibei ya mūhihano, na maguta thĩĩnĩ wa makūmbĩ marĩa indo cia handũ-harĩa-haamũre ciigagwo, na kūrĩa athĩnjĩri-Ngai, arĩa maratungata, na aikaria a ihingo, na aini maikaraga.

“Tūtĩrĩrekagĩrĩria nyūmba ya Ngai witũ.”

11

Atũũri Eerũ a Jerusalemu

¹ Na rĩrĩ, atongoria a andũ magĩtũũra Jerusalemu, nao andũ acio angĩ magĩcuuka mĩtĩ nĩguo mathuure mūdũ ũmwe harĩ o andũ ikūmi atuĩke wa gūtũũra Jerusalemu, itũũra rĩrĩa itheru, nao acio angĩ kenda megūtigara mathĩĩ magatũũre matũũra-inĩ mao. ² Andũ nĩmagathĩrĩrie andũ arĩa othe meerutĩre gūtũũra Jerusalemu na kwiýendera.

³ Aya nĩo atongoria a bũrũri arĩa maatũũrĩre Jerusalemu (na rĩrĩ, andũ amwe a Isiraeli, na athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na ndungata cia hekarũ, na njiaro cia ndungata cia Solomoni maatũũrĩra matũũra-inĩ ma Juda, o mūdũ gĩthaka-inĩ gĩake thĩĩnĩ wa matũũra mao. ⁴ O na andũ angĩ kuuma Juda na Benjamini nĩmatũũrĩra Jerusalemu):

Kuuma njiaro-inĩ cia Juda maarĩ:

Athaia mũrũ wa Uzia, mũrũ wa Zekaria, mũrũ wa Amaria, mũrũ wa Shefatia, mũrũ wa Mahalaleli, wa rũciarũ rwa Perezũ; ⁵ na Maaseia mũrũ wa Baruku, mũrũ wa Koli-Hoze, mũrũ wa Hazaia, mũrũ wa Adaia, mũrũ wa Joaribu, mũrũ wa Zekaria, wa rũciarũ rwa Mũshiloni. ⁶ Njiaro cia Perezũ irĩa ciatũũrĩra Jerusalemu, arĩa maarĩ andũ njamba, mũigana wao warĩ andũ 468.

⁷ Kuuma njiaro-inĩ cia Benjamini maarĩ:

Salu mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Joedi, mũrũ wa Pedaia, mũrũ wa Kolaia, mũrũ wa Maaseia, mũrũ wa Ithieli, mũrũ wa Jeshaia, ⁸ na arũmĩrĩri ake, Gabai na Salai, othe maarĩ andũ 928. ⁹ Joeli mũrũ wa Zikiri nĩwe warĩ mũrũgamĩrĩri wao ũrĩa mũnene, nake Juda mũrũ wa Hasenua nĩwe warũgamĩrĩre Gĩcigo gĩa Keerĩ kĩa itũũra rĩrĩa inene.

¹⁰ Nao athĩnjĩri-Ngai maarĩ:

Jedaia; mũrũ wa Joaribu; Jakini; ¹¹ Sheraia mũrũ wa Hilikia, mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Zadoku, mũrũ wa Meraiothu, mũrũ wa Ahitubu, mũrori wa maũndũ ma nyūmba ya Ngai, ¹² hamwe na athiritũ ao arĩa maarutaga wĩra wa hekarũ, maarĩ andũ 822; Adaia mũrũ wa Jerohamu, mũrũ wa Pelalia, mũrũ wa Amuzi, mũrũ wa Zekaria, mũrũ wa Pashuru, mũrũ wa Malikija, ¹³ hamwe na andũ a thiritũ yake arĩa maarĩ atongoria a nyūmba ciao, maarĩ andũ 242; Amashusai mũrũ wa Azareli, mũrũ wa Ahazai, mũrũ wa Meshilemothu, mũrũ wa Imeri, ¹⁴ na andũ a thiritũ yake arĩa maarĩ njamba, maarĩ andũ 128. Mũtongoria wao mũnene aarĩ Zabidieli mũrũ wa Hagedolimu.

¹⁵ Na kuuma kũrĩ Alawii maarĩ:

Shemaia mũrũ wa Hashubu, mũrũ wa Azirikamu, mũrũ wa Hashabia, mũrũ wa Buni; ¹⁶ Shabethai na Jozabadu, arĩa maarĩ atongoria eerĩ a Alawii, na nĩo maaroraga wĩra wa nja wa nyūmba ya Ngai; ¹⁷ Matania mũrũ wa Mika, mũrũ wa Zabedi, mũrũ wa Asafu, ũrĩa watongoragia mahooya ma gũcookeria Ngai ngaatho; Bakabukia ũrĩa warĩ wa keerĩ harĩ athiritũ ake: na Abada mũrũ wa Shamaia, mũrũ wa Galali, mũrũ wa Jeduthuni. ¹⁸ Alawii arĩa maarĩ thĩĩnĩ wa Itũũra rĩu itheru maarĩ andũ 284.

[†] 10:38 Nĩ kwarĩ na tũnyūmba hekarũ-inĩ kūrĩa indo irĩa theru ciaigagwo.

¹⁹ Aikaria a ihingo maarĩ:

Akubu, na Talimoni, na andũ a thiritũ yao, arĩa maarangagĩra ihingo, maarĩ andũ 172.

²⁰ Andũ a Isiraeli acio angĩ, hamwe na athĩnjĩri-Ngai na Alawii, maarĩ matũũra-inĩ mothe ma Juda, o mũndũ githaka-inĩ kĩa maithe mao.

²¹ Ndungata cia hekarũ ciatũũraga kĩrĩma-inĩ kĩa Ofeli, marũgamĩrĩrwo nĩ Ziha na Gishipa.

²² Mũtongoria mũnene wa Alawii kũu Jerusalemu aarĩ Uzi mũrũ wa Bani, mũrũ wa Hashabia, mũrũ wa Matania, mũrũ wa Mika. Uzi aarĩ ũmwe wa rũciaro rwa Asafu, arĩa maarĩ aini arĩa maarũgamĩrĩire wĩra wa nyũmba ya Ngai. ²³ Aini maarĩ watho-inĩ wa mũthamaki, ũrĩa wamatuagĩra wĩra wao wa o mũthenya.

²⁴ Pethahia mũrũ wa Meshezabeli, wa rũciaro rwa Zera mũrũ wa Juda, aarĩ mũramati wa mũthamaki maũndũ-inĩ mothe makonainie na andũ.

²⁵ Ha ũhoru wa tũtũura na mĩgũnda yatuo-rĩ, andũ amwe a Juda maatũũraga Kiriathu-Ariba na matũũra marĩo marĩa marĩrigiicĩirie, na Diboni na matũũra marĩo, na Jekabizeeli na tũtũura twarĩo, ²⁶ na kũu Jeshua, na Molada, na Bethi-Peleti, ²⁷ na Hazari-Shuali, na Biri-Shiba na matũũra marĩo; ²⁸ na Zikilagi, na Mekona na matũũra marĩo, ²⁹ na Eni-Rimoni, na Zora, na Jaramuthu, ³⁰ na Zanoa, na Adulamu na tũtũura twarĩo, na Lakishi na mĩgũnda ya rĩo, na Azeka na matũũra marĩo. Nĩ ũndũ ũcio maatũũraga kuuma Birishiba o nginya Kĩanda kĩa Hinomu.

³¹ Njiaro cia Benjamini kuuma Geba ciatũũraga Mikimashi, na Aija, na Betheli na matũũra marĩo, ³² na kũu Anathothu, na Nobu na Anania, ³³ na Hozoru, na Rama na Gitaimu, ³⁴ na Hadidi, na Zeboimu na Nebalati, ³⁵ na Lodi na Ono, na Kĩanda-inĩ kĩa Aturi.

³⁶ Amwe a ikundi cia Alawii a Juda maatũũrĩre Benjamini.

12

Athĩnjĩri-Ngai na Alawii

¹ Aya nĩo athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa maacookire hamwe na Zerubabeli mũrũ wa Shealiteli, na Jeshua:

Seraia, na Jeremia, na Ezara,*

² na Amaria, na Maluku, na Hatushu,

³ na Shekania, na Rehumu, na Meremothu,

⁴ na Ido, na Ginethoni, na Abija,

⁵ na Mijamini, na Maadia, na Biliga,

⁶ na Shemaia, na Joiaribu, na Jedaia,

⁷ na Salu, na Amoku, na Hilikia, na Jedaia.

Acio nĩo maarĩ atongoria a athĩnjĩri-Ngai na athiritũ ao, matukũ-inĩ macio ma Jeshua.

⁸ Nao Alawii maarĩ Jeshua, na Binui, na Kadimieli, na Sherebia, na Juda, o na Matania, ũrĩa, marĩ hamwe na athiritũ ake, nĩwe warũgamĩrĩire arĩa maainaga nyĩmbo cia gũcookia ngaatho. ⁹ Bakabukia na Uni, athiritũ ao, maarũgamaga mang'ethanĩire nao magĩtungata.

¹⁰ Jeshua nĩwe warĩ ithe wa Joiakimu, nake Joiakimu aarĩ ithe wa Eliashibu, nake Eliashibu aarĩ ithe wa Joiada, ¹¹ nake Joiada aarĩ ithe wa Jonathani, nake Jonathani aarĩ ithe wa Jadua.

¹² Matukũ-inĩ ma Joiakimu, aya nĩo maarĩ atongoria a nyũmba cia athĩnjĩri-Ngai:

ya Seraia, aarĩ Meraia;

ya Jeremia, aarĩ Hanania;

¹³ ya Ezara, aarĩ Meshulamu;

ya Amaria, aarĩ Jehohanani;

¹⁴ ya Maluki, aarĩ Jonathani;

ya Shebania, aarĩ Jusufu;

¹⁵ ya Harimu, aarĩ Adina;

ya Meraiothu, aarĩ Helikai;

¹⁶ ya Ido, aarĩ Zekaria;

*

12:1 Ezara ũyũ tiwe Ezara ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai.

- ya Ginethoni, aarĩ Meshulamu;
¹⁷ ya Abija, aarĩ Zikiri;
 ya Miniamini na Moadia, aarĩ Pilitai;
¹⁸ ya Biliga, aarĩ Shamua;
 ya Shemaia, aarĩ Jehonathani;
¹⁹ ya Joiaribu, aarĩ Matenai;
 ya Jedaia, aarĩ Uzi;
²⁰ ya Salai, aarĩ Kalai;
 ya Amoku, aarĩ Eberi;
²¹ ya Hilikia, aarĩ Hashabia;
 na ya Jedaia, aarĩ Nethaneli.

²² Nao atongoria a nyũmba cia Alawii matukũ-inĩ ma Eliashibu, na Joiada, na Johanani, na Jadua, o ũndũ ũmwe na atongoria a athinjĩri-Ngai, nĩmandikirwo marĩtwa mao hĩndĩ ya wathani wa Dario ũrĩa Mũperisia. ²³ Atongoria a nyũmba cia njiaro cia Lawi nginya hĩndĩ ya Johanani mūrũ wa Eliashibu o nao nĩmandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa matukũ macio. ²⁴ Nao atongoria a Alawii maarĩ Hashabia, na Sherebia, na Jeshua mūrũ wa Kadimieli, na athiritũ ao, arĩa maarũgamaga mamang'etheire makĩina nyĩmbo cia kũgococa na cia gũcookia ngaatho, gĩkundi kĩmwe gĩkaamũkagĩria kĩrĩa kĩngĩ, kũringana na ũrĩa gwathanĩtwo nĩ Daudi mũndũ wa Ngai.

²⁵ Matania, na Bakabukia, na Obadia, na Meshulamu, na Talimoni, na Akubu maarĩ aikaria a ihingo arĩa maarangagĩra makũmbĩ marĩa maarĩ ihingo-inĩ. ²⁶ Maatungataga hĩndĩ ya Joiakimu mūrũ wa Jeshua, mūrũ wa Jozadaku, na hĩndĩ ya Nehemia ũrĩa warĩ barũthi, na hĩndĩ ya Ezara ũrĩa warĩ mũthĩnjĩri-Ngai na mwandiki-marũa.

Kwamũrwo kwa Rũthingo rwa Jerusalemu

²⁷ Hĩndĩ ya kwamũrwo kwa rũthingo rwa Jerusalemu, Alawii nĩmacaririo kuuma kũrĩa guothe maarĩ nĩguo moke Jerusalemu makũngũire kwamũrwo kũu marĩ na gĩkeno, na makĩinaga nyĩmbo cia gũcookia ngaatho, makĩinaga na thaani iria ihũũrithanagio, na inanda cia kĩnũbi, na cia mũgeeto. ²⁸ Aini o nao nĩmacookanĩrĩrio hamwe kuuma ng'ongo iria ciathiũrũrũkĩrie Jerusalemu, magĩcookanĩrĩrio kuuma tũtũũra-inĩ twa Anetofathi, ²⁹ na kuuma Bethi-Giligali, na kuuma mwena wa Geba na Azimavethu, nĩgũkorwo aini nĩmeyakĩire matũũra gũthiũrũrũkĩria Jerusalemu. ³⁰ Nao athĩnjĩri-Ngai na Alawii marĩkia gwĩtheria, magĩtheria andũ, na ihingo, o na rũthingo.

³¹ Atongoria a Juda nĩndameerire mahaice rũthingo-igũrũ. Ningĩ ngĩhe ikundi igĩrĩ nene cia aini wĩra wa gũcookia ngaatho. Gĩkundi kĩmwe gĩgĩthiĩ mwena wa ũrĩo kĩrĩ rũthingo-igũrũ, kĩerekeire Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ. ³² Hoshaiia hamwe na nuthu ya atongoria a Juda makĩmarũmĩrĩra, ³³ hamwe na Azaria, na Ezara, na Meshulamu, ³⁴ na Juda, na Benjamini, na Shemaia, na Jeremia, ³⁵ o ũndũ ũmwe na athĩnjĩri-Ngai amwe me na tũrumbeta, o na Zekaria mūrũ wa Jonathani, mūrũ wa Shemaia, mūrũ wa Matania, mūrũ wa Mikaia, mūrũ wa Zakuri, mūrũ wa Asafu, ³⁶ na athiritũ ake, nĩo Shemaia, na Azareli, na Milalai, na Gilalai, na Maai, na Nethaneli, na Juda, na Hanani, marĩ na indo cia kũina nacio o ta ũrĩa gwathanĩtwo nĩ Daudi, mũndũ wa Ngai. Ezara ũrĩa mwandĩki-marũa nĩwe wamatongoretie. ³⁷ Na rĩrĩ, kuuma Kĩhingo gĩa Gĩthima maathiire marũngĩrĩrie, makĩhaica rũthingo igũrũ na ngathĩ cia Itũũra rĩa Daudi, makĩhĩtũkĩra igũrũ rĩa nyũmba ya Daudi, o nginya Kĩhingo kĩa Maaĩ mwena wa irathĩro.

³⁸ Gĩkundi gĩa keerĩ kĩa aini gĩgĩthiĩ kĩerekeire mwena wa ũmotho. Na nĩ ngĩmarũmĩrĩra kũu rũthingo igũrũ hamwe na nuthu ya andũ, tũkĩhĩtũkĩra Mũthiringo wa Mariiko ma Mwaki o nginya Rũthingo-inĩ Rwariĩ, ³⁹ igũrũ rĩa Kĩhingo kĩa Efiraimu, na Kĩhingo kĩa Jeshana, na Kĩhingo gĩa Thamaki, na Mũthiringo wa Hananeli, na Mũthiringo wa Igana, nginya Kĩhingo-inĩ kĩa Ng'ondũ. Makĩrũgama Kĩhingo-inĩ kĩa Mũrangĩri.

⁴⁰ Ikundi icio cieri cia aini cia gũcookia ngaatho igĩkara handũ ha cio thĩinĩ wa nyũmba ya Ngai, o na nĩ ngĩka o ũguo, hamwe na nuthu ya anene, ⁴¹ o ũndũ ũmwe na athĩnjĩri-Ngai, nĩo Eliakimu, na Maaseia, na Miniamini, na Mikaia, na Elioenai, na Zekaria, na Hanania marĩ na tũrumbeta twao, ⁴² o hamwe na Maaseia, na Shemaia, na Eleazaru, na Uzi, na Jehohanani, na Malikija, na Elamu, na Ezeri. Nao aini maatongoragio nĩ Jezerahia. ⁴³ Na mũthenya ũcio nĩmarutire magongona

manene, makĩrũuhagia tondũ Ngai nĩamaheete gĩkeno kĩnene. O nao andũ-a-nja na ciana magĩkena. Mbugĩrĩrio ya gĩkeno kũu Jerusalemu nĩyaiguĩkaga kũndũ kũraya.

⁴⁴ Mahinda-inĩ macio nĩ gwithuurirwo andũ marũgamĩrĩre makũmbĩ ma indo iria ciarutagwo, na maciaro ma mbere, na gĩcunjĩ gĩa ikũmi. Kuuma mĩgũnda-inĩ ĩrĩa yathiũrũrũkĩirie matũũra magĩrĩrwo kurehe makũmbĩ-inĩ icunjĩ iria ciatũtũtwo nĩ watho irĩ cia athĩnjĩri-Ngai na Alawii, tondũ andũ a Juda nĩmakenagĩra athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa maatungataga. ⁴⁵ Nĩmarutaga wĩra wa gũtungatĩra Ngai wao, na wĩra wa gwĩtheria, o ta ũrĩa aini na aikaria a ihingo meekaga, kũringana na ũrĩa gwithanĩtwo nĩ Daudi na mũriũ Solomoni. ⁴⁶ Nĩgũkorwo tene mũno, matukũ-inĩ ma Daudi na ma Asafu, nĩ kwarĩ na atongoria a aini na a nyĩmbo cia kũgooca na gũcookeria Ngai ngaatho. ⁴⁷ Nĩ ũndũ ũcio matukũ-inĩ ma Zerubabeli na ma Nehemia, andũ a Isiraeli othe nĩmarutaga icunjĩ cia o mũthenya nĩ ũndũ wa aini na aikaria a ihingo. Ningĩ nĩmamũraga icunjĩ nĩ ũndũ wa Alawii arĩa angĩ, nao Alawii makaamũra icunjĩ nĩ ũndũ wa njiaro cia Harũni.

13

Magarũrĩa ma Mũthia ma Nehemia

¹ Na rĩrĩ, mũthenya ũcio, Ibuku rĩa Musa rĩgĩthomwo na mũgambo mũnene andũ makĩiguagĩra, rĩgĩthomwo handũ haandĩkitwo atĩ gũtirĩ Mũamoni kana Mũmoabi ũgetĩkĩrio akorwo kĩũngano-inĩ kĩa andũ a Ngai, ² tondũ matiigana kũhe andũ a Isiraeli irio na maaĩ; no-o nĩ kũrĩha maarĩhire Balamu amarume. (No rĩrĩ, Ngai witũ akĩgarũra kĩrumi gĩgĩtuĩka kĩrathimo.) ³ Rĩrĩa andũ maaiguire watho ũcio, makĩeheria andũ othe arĩa maarĩ ageni kuuma Isiraeli.

⁴ Mbere ĩyo, Eliashibu ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai nĩakoretwo atuĩtwo mũrũgamĩrĩri wa makũmbĩ ma nyũmba ya Ngai witũ. Aarĩ wa thiritũ ya hakuhĩ na Tobia, ⁵ na nĩamũhete nyũmba nene aikarage ĩrĩa mbere ĩyo yaigagwo mĩhothi ya ngano, na ũbumba, na indo cia hekarũ, o na mĩhothi ya gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano, na ndibei ya mũhihano na maguta marĩa maaheagwo Alawii, na aini na aikaria a ihingo, o na mĩhothi ĩrĩa yarutagĩrwo athĩnjĩri-Ngai.

⁶ No rĩrĩa maũndũ maya mothe maathiiaga na mbere, nĩ ndiarĩ kũu Jerusalemu, nĩgũkorwo mwaka-inĩ ũcio wa mĩrongo ĩtatũ na ĩrĩ wa ũthamaki wa Aritashashita, mũthamaki wa Babuloni,* nĩndacookete kũrĩ mũthamaki. Matukũ manini maathira nĩdamũhooire rũtha, ⁷ ngĩcooka Jerusalemu. Ndacooka Jerusalemu nĩguo ndaamenyire ũũru ũrĩa Eliashibu eekĩte nĩ ũndũ wa kũhe Tobia kanyũmba nja ya nyũmba ya Ngai. ⁸ Nĩndarakaririo nĩ ũhoru ũcio mũno na ngĩikia indo ciothe cia Tobia nja. ⁹ Ngĩcooka ngĩruta watho kũgĩe igongona rĩa gũtheria nyũmba ĩyo, na ngĩcookia indo ciothe cia nyũmba ya Ngai kuo, hamwe na maruta ma ngano na ũbumba.

¹⁰ Ningĩ nĩndamenyire atĩ Alawii matiaheagwo gĩcunjĩ kĩrĩa kĩerĩtwo maaheagwo, na Alawii othe hamwe na aini arĩa maatungataga nĩmatiganĩirie ũtungata, magacooka mĩgũnda-inĩ yao. ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio ngĩrũithia anene acio, ngĩmooria atĩrĩ: “Nyũmba ya Ngai ĩtiganĩrio nĩkĩ?” Ningĩ ngĩmeeta othe hamwe, ngĩmacookia o mũndũ wĩra-inĩ wake.

¹² Andũ othe a Juda nĩmarehire gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano, na ndibei ya mũhihano, o na maguta makũmbĩ-inĩ. ¹³ Na nĩ ngĩtua Shelemia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Zadoku ũrĩa mwandĩki-marũa, marĩ na Mulawii wetagwo Pedaia, arũgamĩrĩri a makũmbĩ, na ngĩtua Hanani mũrũ wa Zakuri mũrũ wa Matania mũnini wao, tondũ andũ aya nĩmoonagwo marĩ ehokeku. Nĩmatuirwo a kũgayagĩra ariũ a ithe wao indo.

¹⁴ Ndirikana, Wee Ngai wakwa, nĩ ũndũ wa maũndũ maya, na ndũgatharie wĩra na ũtungata ũrĩa ndungatĩte nyũmba-inĩ ya Ngai wakwa ndĩ mwĩhokeku.

¹⁵ Matukũ-inĩ macio nĩndeyoneire andũ a Juda makĩhiha ndibei mũthenya wa Thabatũ na makĩrehe ngano, na magĩkuuithia ndigiri ngano hamwe na ndibei, na thabibũ, na ngũyũ, na mĩthemba yothe ya mĩrigo. Indo icio ciothe maarehaga Jerusalemu mũthenya wa Thabatũ. Nĩ ũndũ ũcio ngĩmakaania kwendia irio mũthenya ũcio wa Thabatũ. ¹⁶ Andũ a Turo arĩa maatũũraga Jerusalemu nĩmarehaga

* 13:6 Thuutha wa kũhoota na kwĩgwatĩra Babuloni, Kurusu nĩehere rĩũtwa “Mũthamaki wa Babuloni”.

thamaki na indo cia mīthemba yothe, na magaciendagīria andū a Juda mūthenya wa Thabatū kūu Jerusalemu. ¹⁷ Ngīrūithia andū arīa maarī igweta a Juda, ngīmooria atīrī, “Nī ūndū ūrīkū ūyū mūreka wa waganu wa gūthaahia mūthenya wa Thabatū? ¹⁸ Maithe manyu ma tene-rī, githī ti maūndū ta maya meekire, nake Ngai witū agītūrehere mathiina maya mothe matūkorete na magakora itūūra rīrī inene? No rīu inyuī mūrarehera Isiraēli mang’ūrī maingī makīria na ūndū wa gūthaahia Thabatū.”

¹⁹ Na rīrī, hwaī-inī kwambīrīria kūgīa nduma ihingo-inī cia Jerusalemu Thabatū itanakinya-rī, ngīathana mīrango ya Jerusalemu ihingwo na ndīkahingūrwo nginya Thabatū ithire. Ngīga andū amwe akwa ihingo-inī marangīre, nīgeetha gūtīkagīe mūrigo ūngītoonyio thīinī mūthenya wa Thabatū. ²⁰ Rīmwe kana meerī, onjorithia na endia a indo cia mīthemba yothe maraarire nja ya Jerusalemu. ²¹ No ngīmakaania ngīmooria atīrī, “Nī kīi gīgūtūma mūraare rūthingo-inī? Mūngīika ūguo rīngī nīndīmūnyīitithia.” Kuuma hīndī iyo matiacoockire gūka mūthenya wa Thabatū. ²² Ningī ngīatha Alawii meetherie macooke mathiī makarangīre ihingo nīgeetha maige mūthenya wa Thabatū ūrī mūtheru.

Ndirikana, Wee Ngai wakwa, nī ūndū wa ūndū ūyū o naguo, na ūnjigūire tha kūringana na wendo waku mūnene.

²³ Na rīrī, matukū-inī macio nīndonire arūme a Juda arīa maahikītie andū-a-nja a kuuma Ashidodi, na Amoni, na Moabi. ²⁴ Nuthu ya ciana ciao ciaaragia rūthiomi rwa Ashidodi kana thiomi cia ndūrīrī icio ingī, no matiooī kwaria rūthiomi rwa Juda. ²⁵ Ngīmarūithia na ngīmetīria kīrumi. Nīndahūūrire arūme amwe ao na ngīmamunya njuīrī. Ngītūma mehīte mwīhīta makīgwetaga rīitwa rīa Ngai, ngīmeera atīrī: “Menyai gūkaaneana airītu anyu mahikio nī ariū ao, kana aanake anyu inyuī ene mahikie airītu ao. ²⁶ Githī ti ihikanio ta icio ciatūmire Solomoni mūthamaki wa Isiraēli eehie? Ndūrīrī-inī nyingī gūtīarī mūthamaki ūngī watariī take. Ngai wake nīamwendete, akīmūtua mūthamaki Isiraēli guothe; no-o na kūrī ūguo-rī, nīatoonyirio mehīa-inī nī andū-a-nja a kūngī. ²⁷ Ithuī-rī, no nginya tūigūe atī o na inyuī mūreka waganu ūyū wothe mūūru ūū, mūkaaga kwīhokeka kūrī Ngai witū na ūndū wa kūhikīa andū-a-nja a kūngī?”

²⁸ Mūriū ūmwe wa Joiada mūrū wa Eliashibu mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene aarī mūthoni-we wa Sanibalati ūrīa Mūhoroni. Nīdamūingātire oime harī nī.

²⁹ Maririkane, Wee Ngai wakwa, tondū nīmathaahirie wīra wa ūthīnjīri-Ngai, o na magīthaahia kīrīkanīro kīa wīra wa athīnjīri-Ngai na kīa Alawii.

³⁰ Nī ūndū ūcio, ngītheria athīnjīri-Ngai na Alawii kuuma kūrī ūndū o wothe mūgeni, ngīcooka ngīmagaīra o mūndū wīra wake kīūmbe. ³¹ Ningī nīndathondekire mweke wa kūhothaga ngū na maciaro ma mbere mahinda marīa maatūtwo.

Wee Ngai wakwa, ndirikana na ūnjīke wega.

ESITERI

Kweherio kwa Vashiti Mūtumia wa Muthamaki

¹ Na rīrī, ūū nīguo gwekikire matukū-inī ma Ahasuerusu, o we Ahasuerusu ūrīa waathaga mabūrūri 127 marīa moimīte kuuma būrūri wa Ahīndī o nginya būrūri wa Akushi.* ² Matukū-inī macio-rī, Mūthamaki Ahasuerusu aathamakaga arī gītī-inī gīake kīa ūnene thīinī wa nyūmba ya ūthamaki kūu gīikaro kīgītīre kīa mūthamaki gīa Shushani,† ³ na mwaka wa gatātū wa wathani wake, nīarugithīirie andū ake othe arīa maarī igweta na anene iruga. Nao atongoria a mbūtū cia ita cia Perisia na cia Media, na abarūthi na andū arīa maarī igweta a mabūrūri maarī kuo.

⁴ Nake akīonania ūtonga mūnene wa ūthamaki wake na ūkengi na riiri wa ūnene wake, ihinda rīa matukū 180. ⁵ Matukū macio maathira, mūthamaki nīarugithirie iruga, rīrīa rīaikarire mīthenya mūgwanja, narīo rīarī thīinī wa mūgūnda ūrīa warī mūirigīre wa nyūmba ya mūthamaki, rīkīrugīrwo andū othe kuuma ūrīa mūnini nginya ūrīa mūnene, arīa maarī kūu thīinī wa gīikaro kīrīa kīarī kīirigīre gīa Shushani. ⁶ Mūgūnda ūcio warī na mīcuurio ya gatani ya rangi mwerū na ya rangi wa bururu, nayo yohanītio na mīkanda ya gatani ya rangi mwerū na ya rangi wa ndathi, ikoohererwo icūhī-inī cia betha iria cianyitithanītio na itugī cia mahiga marīa mega merū. Nī kwarī na itī cia gūikarīra cia thahabu na cia betha‡ iria ciaigītwo kūdū kwarītvo mahiga ma nyaigī, na mahiga mega merū, na mahiga ma rangi wa ngoikoni, na mahiga mangī ma goro mūno. ⁷ Ndibei yaheanagwo na ikombe cia thahabu, na gūtīrī kīahaanaine na kīrīa kīngī, na ndibei ya nyūmba ya ūthamaki yarī nyingī mūno o ta ūrīa ūtaana wa mūthamaki watariī. ⁸ Kūringana na watho wa mūthamaki, o mūgeni nīeetīkīrītio kūnyua kīrīa angīendire, nī ūndū mūthamaki nīathīte aheani othe a ndibei mahe o mūdū kīrīa eendaga.

⁹ O nake Vashiti, mūtumia wa mūthamaki, nīarugithīirie andū-a-nja iruga o kūu nyūmba-inī ya ūthamaki ya Mūthamaki Ahasuerusu.

¹⁰ Mūthenya wa mūgwanja, hīndī rīa Mūthamaki Ahasuerusu aakenete nī ūndū wa kūnyua ndibei, agīatha ndungata iria mūgwanja ciarī hakūre iria ciamūtungatagīra, nīcio Mehumani, na Bizatha, na Haribona, na Bigatha, na Abagutha, na Zetharu, na Karikasi, ¹¹ irehe Vashiti, ūcio mūtumia wa mūthamaki mbere yake ekīrīte tanji yake ya ūthamaki, nīgeetha onanie ūthaka wake kūrī andū, o na ningī kūrī andū arīa maarī igweta, nīgūkorwo aarī kīrorerwa. ¹² No rīrīa ndungata icio ciakinyirie watho wa mūthamaki, Vashiti mūtumia wa mūthamaki akīrega gūthiī. Hīndī iyo mūthamaki akīng'ūrīka mūno na agīcinwo nī marakara.

¹³ Na tondū warī mūtugo wa mūthamaki gūtuīria maūdū ma watho na ma kīhotoo, akīaria na andū arīa oogī na mooī ūhoro wa matukū ma tene. ¹⁴ Nao arīa maakuhīrīrie mūthamaki mūno maarī Karishena, na Shetharu, na Adamatha, na Tarashishi, na Meresu, na Marisena na Memukani, andū mūgwanja arīa maarī igweta a Perisia na Media, arīa meetīkīrītio kuonanaga na mūthamaki, na nīo maarī anene mūno ūthamaki-inī ūcio.

¹⁵ Mūthamaki akīūria atīrī, “Kūringana na watho-rī, Vashiti mūtumia wa mūthamaki agīrīrwo nī gwīkwo atīa? Nīaregete gwathīkīra watho wa Mūthamaki Ahasuerusu ūrīa akinyīrio nī andū acio ahakūre.”

¹⁶ Memukani agīcookia arī mbere ya mūthamaki na andū arīa maarī igweta atīrī, “Vashiti mūtumia wa mūthamaki nīekīte mahītia, na to mūthamaki wiki ahītīrie, no ahītīrie o na andū othe arīa marī igweta na andū othe a mabūrūri ma Mūthamaki Ahasuerusu. ¹⁷ Nīgūkorwo ūndū ūyū wīkītvo nī mūtumia wa mūthamaki nīūkūmenyeka nī andū-a-nja othe, na nī ūndū ūcio nīmarīmenagīrīria athuuri ao makoiga atīrī, ‘Mūthamaki Ahasuerusu araathanire Vashiti mūtumia wa mūthamaki arehwo mbere yake, no ndaigana gūthiī.’ ¹⁸ Ūmūthī-rī, andū-a-nja arīa marī igweta a Perisia na Media

* 1:1 Wathani wagayanītio ng'ongo 127, na o rūgongo rūkagayano na mabūrūri. † 1:2 Shushani rīarī itūūra rīmwe inene rīa marīa mana ma ūthamaki ūcio; macio mangī matatū maarī Babuloni, Perisiapoli, na Ekibatani. ‡ 1:6 Andū a Perisia maarīiaga metambūrūkītie itī-inī.

arĩa maiguĩte ũndũ ũyũ wĩkĩtwo nĩ mĩtumia wa mũthamaki noguo nao marĩĩkaga andũ arĩa marĩ igweta a mũthamaki. Kĩnyararo na ngarari itigathira.

¹⁹ “Nĩ ũndũ ũcio, mũthamaki angĩona arĩ wega, nĩarute watho wa ũthamaki na etĩkĩre wandĩkwo mawatho-inĩ ma Perisia na Media, marĩa matagarũragwo, atĩ Vashiti ndarĩ hĩndĩ ingĩ agooka mbere ya Mũthamaki Ahasuerusu. Naho handũ ha Vashiti-rĩ, mũthamaki acarie mũndũ-wa-nja ũngĩ mwega kũmũkĩra. ²⁰ Rĩrĩa watho ũcio wa mũthamaki ũrĩanĩrĩrwo kũndũ guothe kũrĩa mũthamaki aathanaga-rĩ, andũ-a-nja othe nĩmarĩtĩĩaga athuuri ao, kuuma ũrĩa mũnini nginya ũrĩa mũnene.”

²¹ Mũthamaki na andũ ake arĩa maarĩ igweta magĩkenio nĩ mataaro macio, nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩĩka o ta ũrĩa Memukani oigĩte. ²² Agĩtũma marĩa kũndũ guothe ũthamaki-inĩ ũcio, o bũrũri na mwandĩkĩre wago na o rũrĩrĩ na mwarĩrie waruo, akĩanĩrĩrithia na thiomĩ cia andũ othe atĩ mũthuuuri o wotho nĩwe mwathi wa mũciĩ wake.

2

Esiteri Gũtuĩka Mũtumia wa Mũthamaki

¹ Thuutha ũcio rĩrĩa marakara ma Mũthamaki Ahasuerusu maahoorerire, akĩririkana Vashiti na ũrĩa eekĩte, o na ũrĩa aamũtuĩrĩre eekwo. ² Hĩndĩ iyo ndungata iria ciatungatagĩra mũthamaki we mwene ikiuga atĩrĩ, “Mũthamaki nĩacarĩrio airĩtu gathirange ethĩ na ciĩrorerwa. ³ Mũthamaki nĩathuure anene mabũrũri-inĩ mothe marĩa aathanaga marehe airĩtu acio othe ciĩrorerwa nyũmba-inĩ ĩrĩa ĩtũũragwo nĩ andũ-a-nja thĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu gĩkaro kĩrĩa kĩirigĩre gĩa Shushani. Nao nĩmamenyagĩrĩrwo nĩ Hegai, ndungata ĩrĩa hakũre ya mũthamaki ĩrĩa yarũgamagĩrĩra andũ-a-nja acio; ningĩ maheo indo cia gwĩthakaria nacio. ⁴ Thuutha ũcio mũirĩtu ũrĩa ũgaakenia mũthamaki nĩagatuĩka mũtumia wa mũthamaki ithenya rĩa Vashiti.” Mataaro macio magĩkenia mũthamaki, nake akĩmarũmĩrĩra.

⁵ Na rĩrĩ, thĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu gĩkaro kĩrĩa kĩirigĩre gĩa Shushani, nĩ kwarĩ na Mũyahudi wa mũhĩrĩga wa Benjamini wetagwo Moridekai mũrũ wa Jairũ, mũrũ wa Shimei, mũrũ wa Kishu, ⁶ nake aatahĩtwo kuuma Jerusalemu nĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, arĩ ũmwe wa andũ arĩa maatahanĩrio na Jekonia, mũthamaki wa Juda. ⁷ Moridekai aarĩ na mwarĩ wa ithe mũnini wetagwo Hadasa, ũrĩa aarerete tondũ ndaarĩ na ithe kana nyina. Mũirĩtu ũcio, ũrĩa ningĩ wetagwo Esiteri, aarĩ kĩĩrorerwa mwĩrĩ na ũthiũ akĩonwo, nake Moridekai akĩmuoya akĩmũrera o ta mwarĩ thuutha wa ithe na nyina gũkua.

⁸ Rĩrĩa watho ũcio wa mũthamaki wanĩrĩrwo-rĩ, airĩtu aingĩ nĩmarehirwo thĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu gĩkaro kĩrĩa kĩirigĩre gĩa Shushani, na maamenyagĩrĩrwo nĩ Hegai. Esiteri o nake nĩatwarirwo kũu nyũmba iyo ya mũthamaki na akĩhokerwo Hegai, ũrĩa warũgamĩrĩre nyũmba ĩrĩa yatũũragwo nĩ andũ-a-nja. ⁹ Mũirĩtu ũcio nĩamũkenirie na akĩendeka nĩwe. O hĩndĩ iyo akĩmũhe indo cia gwĩthakaria nacio o na akĩmũhe irio cia mwanya. Ningĩ akĩmũhe ndungata mũgwanja cia airĩtu, arĩa maathuurĩtwo kuuma nyũmba-inĩ ya mũthamaki na akĩmũthaamia marĩ hamwe na ndungata icio ciake cia airĩtu akĩmũtwara handũ harĩa hega mũno kũu nyũmba-inĩ iyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja.

¹⁰ Esiteri ndoimbũrĩte rũrĩrĩ rwake kana kĩhumo kĩa nyũmba yao, tondũ Moridekai nĩamũtaarĩte akamwĩra ndageke ũguo. ¹¹ O mũthenya Moridekai nĩaceerangaga hau nja ya nyũmba iyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja, nĩguo amenye ũrĩa Esiteri aikaraga, na ũrĩa aathiiaga na mbere.

¹² Mbere ya o mũirĩtu kũgĩa na mweke wa gũthiĩ kũrĩ Mũthamaki Ahasuerusu, aaniinaga mĩeri ikũmi na ĩrĩ ya gwĩthakaria ĩrĩa yaathanĩtwo ĩkaragwo nĩ airĩtu acio, ĩtandatũ ya kwĩhaka maguta ma manemane, na ĩtandatũ ya kwĩhaka maguta manungi wega na indo ingĩ cia kwĩhaka. ¹³ O mũirĩtu aarĩ athiĩ harĩ mũthamaki ta ũũ: Nĩaheagwo kĩndũ kĩrĩa gĩothe angĩendire gwĩkuuĩra kuuma nyũmba iyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja gĩa gũthiĩ nakĩo nyũmba-inĩ ya mũthamaki. ¹⁴ Hwaĩ-inĩ aathiiaga agatoonya kuo, na rũciĩnĩ agacooka mwena ũngĩ wa nyũmba iyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja, nakuo kũu akamenyagĩrĩrwo nĩ Shaashagazu, ndungata ĩrĩa yarĩ hakũre ya mũthamaki, ĩrĩa yehokeirwo thuriya cia mũthamaki. Ndangĩacookire rĩngĩ kũrĩ mũthamaki tiga o mũthamaki akenirio nĩwe amũtũmanĩre na rĩĩtwa rĩake.

¹⁵ Ihinda rĩa Esiteri rĩakinya (mũirĩtu ũrĩa Moridekai aarerete taarĩ mwarĩ, ũrĩa warĩ mwarĩ wa ithe mũkũrũ Abihaili) rĩa gũthiĩ kũrĩ mũthamaki, ndaigana gwĩtia kĩndũ o nakĩ, tĩga o kĩrĩa Hegai ndungata ĩyo yarĩ hakũre ya mũthamaki, mũrori wa nyũmba ĩyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja, aamwĩre akuue. Nake Esiteri nĩetĩkĩrĩkaga nĩ mũndũ o wotho wamuonaga. ¹⁶ Nake Esiteri agĩtwarwo kũrĩ Mũthamaki Ahasuerusu kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki mweri-inĩ wa ikũmi, mweri wa Tebethu, mwaka-inĩ wa mũgwanja wa wathani wake.

¹⁷ Na rĩrĩ, mũthamaki nĩaguucĩrĩrio nĩ Esiteri gũkĩra andũ-a-nja acio angĩ othe, nake agĩtĩkĩrĩka nĩwe gũkĩra airĩtu acio angĩ gathirange othe. Nĩ ũndũ ũcio akĩoya tanji ya ũnene, akĩmwĩkĩra mūtwe, akĩmũtua mūtumia wa mũthamaki ithenya rĩa Vashiti. ¹⁸ Nake mũthamaki akĩrugithia iruga inene mũno, iruga rĩa Esiteri, agĩta andũ ake othe arĩa maarĩ igweta na anene. Mabũrũri-inĩ mothe mũthamaki akĩanĩrĩra thigũkũ na akĩheana iheo kũringana na ũtaana wa ũthamaki.

Moridekai Kũhithũria Ndundu Njũru

¹⁹ Rĩrĩa airĩtu acio gathirange moonganirio ihinda rĩa keerĩ, Moridekai aikarĩte hau kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki. ²⁰ No Esiteri ndoimbũrĩte kĩhumo kĩa nyũmba yao kana kĩa rũrĩrĩ rwake, o ta ũrĩa Moridekai aamũtaarĩte, nĩgũkorwo aathiire na mbere kũrũmĩrĩra mataaro ma Moridekai o ta ũrĩa ekaga rĩrĩa aareragwo nĩwe.

²¹ Ihinda rĩu Moridekai aikaraga kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki, Bigithana na Tereshu, anene eerĩ arĩa meehokeirwo kũrũgamĩrĩra kĩhingo kĩa nyũmba ya mũthamaki, nĩmarakarire, na makĩgĩa na ndundu ya kũũraga Mũthamaki Ahasuerusu. ²² Nowe Moridekai akĩmenya ũhoru wa ndundu ĩyo na akĩra Esiteri, mūtumia ũcio wa mũthamaki, nake Esiteri akĩra mũthamaki ũhoru ũcio, na akiuga nĩ Moridekai ũmwĩrĩte. ²³ Na rĩrĩa ũhoru ũcio watũrĩrio na ũkĩoneka atĩ warĩ wa ma, anene acio eerĩ magĩcuurio mũtĩ igũrũ. ũhoru ũcio wotho nĩwandĩkĩrwo hau mbere ya mũthamaki ibuku-inĩ rĩa maũndũ marĩa meekĩkĩte ihinda rĩu.

3

Hamani Gũciĩrĩra Kũniina Ayahudi

¹ Thuutha wa maũndũ macio, Mũthamaki Ahasuerusu nĩatũũgĩrĩrie Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũrĩa Mũagagi, akĩmũnenehia na akĩmũhe gĩtĩio gĩakĩrĩte kĩa andũ arĩa angĩ othe maarĩ igweta. ² Anene othe a mũthamaki arĩa maarĩ hau kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki nĩmaturagia maru na makainamĩrĩra, magatĩia Hamani, nĩ ũndũ mũthamaki nĩathanĩte gwĩkagwo ũguo nĩ ũndũ wake. No Moridekai ndaigana gũturia maru kana kũmũinamĩrĩra amũtĩie.

³ Hĩndĩ ĩyo anene a mũthamaki arĩa maarĩ kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki makĩũria Moridekai atĩrĩ, “Ũregete gwathĩkĩra watho wa mũthamaki nĩkĩ?” ⁴ O mũthenya nĩmamwaragĩria no akĩrega kũmaigua. Nĩ ũndũ ũcio makĩhe Hamani ũhoru ũcio nĩgeetha mone kana mūtugo ũcio wa Moridekai no ũkĩrĩrĩrio, nĩgũkorwo nĩameerĩte atĩ we aarĩ Mũyahudi.

⁵ Rĩrĩa Hamani onire atĩ Moridekai ndangĩmũturĩria maru kana amũtĩie, akĩng’ũrĩka mũno. ⁶ No aarĩkia kũmenya rũrĩrĩ rwa andũ a Moridekai rwarĩ rũrĩkũ, akĩona kũũragithia Moridekai arĩ o wiki ti kũiganu. Handũ ha ũguo, Hamani agĩcaria njĩra ya kũniinithia rũrĩrĩ ruothe rwa andũ a Moridekai, na nĩo Ayahudi, arĩa maarĩ mabũrũri-inĩ mothe marĩa maathagwo nĩ Mũthamaki Ahasuerusu.

⁷ Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩĩrĩ wa Mũthamaki Ahasuerusu, mweri wa mbere, mweri wa Nisani, magĩcuuka puri (ũguo nĩ ta kuuga gũcuuka mĩtĩ) mbere ya Hamani nĩguo mathuure mũthenya na mweri. Naguo mũtĩ ũkĩgwĩra mweri wa ikũmi na ĩĩrĩ, nĩguo mweri wa Adari.

⁸ Hamani agĩcooka akĩra Mũthamaki Ahasuerusu atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ rũrĩrĩ rũhurunjũkĩire ndũrĩrĩ-inĩ cia mabũrũri mothe marĩa ũthamakagĩra, rũrĩa mĩtugo yao ĩtahaanaine na ya andũ arĩa angĩ othe, na andũ a rũrĩrĩ rũu matiathĩkagĩra mawatho ma mũthamaki; nĩ ũndũ ũcio hatĩrĩ bata wa mũthamaki kũmakĩrĩrĩria. ⁹ Mũthamaki angĩona kwagĩrĩire-rĩ, no kũrutwo watho wa kũmaniinithia, na nĩ nĩngũiga taranda 10,000* cia betha thĩĩnĩ wa kĩgĩĩna kĩa ũthamaki cia kũrĩha andũ arĩa mekũruta wĩra ũcio.”

* 3:9 nĩ ta tani 375

¹⁰ Nĩ ūndũ ūcio mūthamaki akĩruta gĩcũhĩ kĩa mūhũuri wake kuuma kĩara-inĩ gĩake, agĩkĩnengera Hamani mūrũ wa Hamedatha, ūrĩa Mũagagi, ūcio thũ ya Ayahudi.[†] ¹¹ Mūthamaki akĩra Hamani atĩrĩ, “Ikara na mbeeca icio ciaku, na wĩke na andũ acio o ūrĩa ūkwenda.”

¹² Na rĩrĩ, mūthenya wa ikũmi na ĩtatũ wa mweri wa mbere, aandiki-marũa a mūthamaki magĩtuo. Makĩandĩka ūrĩa wotha Hamani aathanĩte, na mwandĩkĩre wa o bũrũri, na rūthiomi rwa o rūrĩrĩ, makĩandĩkĩra anene a mūthamaki, na abarũthi a mabũrũri a kũndũ na kũndũ, na andũ arĩa maarĩ igweta a ndũrĩrĩ mwanya. Marũa macio maandikirwo na rĩtwa rĩa Mūthamaki Ahasuerusu we mwene, na magĩkĩrwo mūhũuri wa gĩcũhĩ gĩake mwene. ¹³ Marũa macio maatwarirwo mabũrũri-inĩ mothe ma mūthamaki nĩ andũ arĩa maakuuaga marũa, namo maaheanĩte watho wa kwananga, na kũũraga, na kũhukia Ayahudi othe, andũ ethĩ na arĩa akũrũ, na andũ-a-nja na twana tũnini, maniinwo mūthenya o ro ūmwe, arĩ guo mūthenya wa ikũmi na ĩtatũ, mweri wa ikũmi na ĩrĩ, mweri wa Adari, na matahe indo ciao. ¹⁴ Kobi ĩmwe ya marũa macio ma watho ūcio yarĩ ĩtũmwo ĩrĩ watho wa kũrũmĩrĩrwo mabũrũri-inĩ mothe, na ūmenyithio andũ a ndũrĩrĩ ciothe, nĩgeetha mehaarĩrie nĩ ūndũ wa mūthenya ūcio.

¹⁵ Nĩ ūndũ wa ūrĩa watho wa mūthamaki warĩ wa na ihenya, atwari a marũa makiumagara o narua tondũ watho ūcio waheanirwo kuuma thĩinĩ wa nyũmba ya ūthamaki kũu gĩkaro kĩrĩa kĩarĩ kĩirĩgĩre gĩa Shushani. Mūthamaki na Hamani magĩkara thĩ kũnyua, no ĩtũura rĩu inene rĩa Shushani rĩkĩgagaya mũno.

4

Moridekai Kũringĩrĩa Esiteri Amateithie

¹ Rĩrĩa Moridekai aamenyire ūrĩa wotha gwekĩtuo, agĩtembũranga nguo ciake, akĩĩhumba nguo ya ikũnia na akĩĩhurĩria mũhu, agĩthĩ, agĩtuĩkanĩria ĩtũura akĩĩraga anĩĩre mũno, na arĩ na ruo.

² Aathiire o nginya kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mūthamaki, tondũ gũtĩrĩ mũndũ wetĩkagĩrio gũtoonya kũu thĩinĩ ehumbĩte nguo ya ikũnia. ³ Thĩinĩ wa mabũrũri mothe kũrĩa marũa na watho wa mūthamaki wakinyaga kwagĩaga na gũcakaya kũnene, na kwĩhinga kũrĩa irio, na kũrĩa na kũgirĩka kũnene kũrĩ Ayahudi. Aingĩ ao magĩkoma thĩ mehumbĩte nguo cia ikũnia na mehurĩrie mũhu.

⁴ Hĩndĩ ĩrĩa ndungata cia Esiteri cia airĩtu na cia arũme iria ciarĩ hakũre ciokire ikĩmũhe ūhoro ūkonĩ Moridekai, Esiteri nĩathĩĩnikire mũno. Akĩmũneanĩra nguo ehumbe arute ĩyo ya ikũnia, no Moridekai akĩrega gũcioya. ⁵ Nake Esiteri agĩtũmanĩra Hathaka, ūmwe wa ndungata iria ciarĩ hakũre cia mūthamaki, ūrĩa waheetwo wĩra wa kũmũtungatĩra, akĩmwatha athĩ akamenye nĩ ūndũ ūrĩkũ ūcio wathĩnagia Moridekai, na gĩtũmi kĩaguo.

⁶ Nĩ ūndũ ūcio Hathaka akiumagara, agĩthĩ kũrĩ Moridekai kĩaaro-inĩ gĩa ĩtũura rĩu inene hau mbere ya kĩhingo kĩa mũciĩ wa mūthamaki. ⁷ Nake Moridekai akĩmwĩra maũndũ marĩa mothe maamũkorete, hamwe na mũigana wa mbeeca iria ciothe Hamani eeranĩre kũrĩa ciigwo kĩgĩna-inĩ kĩa mūthamaki nĩguo Ayahudi maniinwo biũ. ⁸ Ningĩ akĩmũnengera kobi ya marũa ma watho ūcio wa kũniinwo kwao, ĩrĩa yandĩkĩtuo na ĩkahunjanĩrio kũu Shushani, akamĩonie Esiteri na amũtaarĩrie ūhoro wayo, na akĩmwĩra aringĩrĩrie Esiteri athĩ kũrĩ mūthamaki, akamũthaithe maiguĩrwo tha, na aarĩrĩrie andũ ake harĩ mūthamaki.

⁹ Nake Hathaka agĩcooka, na akĩmenyithia Esiteri ūrĩa Moridekai oigĩte. ¹⁰ Nake Esiteri akĩmũtaarĩria ūrĩa ekwĩra Moridekai, akĩmwĩra atĩrĩ, ¹¹ “Anene othe a mūthamaki, o na andũ othe a mabũrũri marĩa mūthamaki aathanaga nĩmooĩ atĩ mũndũ mūrũme kana mũndũ-wa-nja o wotha ūrĩa ūngĩtoonya harĩ mūthamaki hau nja ya na thĩinĩ atetĩtuo, mūthamaki arĩ o watho ūmwe: naguo nĩ atĩ mũndũ ūcio ooragwo. Kĩgirĩrĩria kĩa ūndũ kũũragwo no mūthamaki amũtambũrũkĩrie rūthanju rwake rwa ūthamaki rwa thahabu. No rĩrĩ, rĩu matukũ mĩrongo ĩtatũ nĩmathĩrĩte kuuma rĩrĩa ndetĩtuo thĩ kũrĩ mūthamaki.”

¹² Rĩrĩa ciugo cia Esiteri crierwo Moridekai, ¹³ agĩtũmana macookio mamwĩre atĩrĩ, “Ndũgeciirie atĩ tondũ ūrĩ thĩinĩ wa nyũmba ya mūthamaki atĩ wee nowe wiki ūkaahonoka, nao Ayahudi othe maniinwo. ¹⁴ Nĩgũkorwo ūngĩaga kwaria ihinda ta rĩrĩ, kĩhonia na kũhonokio kwa Ayahudi nĩkoima

[†] 3:10 Maandiko maatuĩkaga ma ma rĩrĩa mekĩrwo mūhũuri wa gĩcũhĩ kĩa mūthamaki.

handũ hangĩ, no wee na nyũmba ya thoguo no mũkaaniinwo. Ningĩ-rĩ, nũũ ũũĩ kana wokire ũthamaki-inĩ nĩ ũndũ wa ihinda ta rĩĩrĩ?”

¹⁵ Nake Esiteri akĩmeera macookerie Moridekai ũhoro, mamwĩre atĩrĩ, ¹⁶ “Thiĩ ũcookanĩrĩrie Ayahudi othe arĩa maikaraga Shushani, na mwĩhinge kũrĩa irio nĩ ũndũ wakwa. Mũtikarĩe kana mũnyue kahinda ka mũthenya itatũ, ũtukũ na mũthenya. Nĩ na ndungata ciakwa cia airĩtu nĩtũkwĩhinga kũrĩa irio hamwe na inyuĩ. Twarĩkia gwĩka ũguo-rĩ, nĩngathiĩ kũrĩ mũthamaki, o na akorwo tigu watho ugĩte. Ingĩkua-rĩ, ndĩgĩkue.”

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio Moridekai agĩthiĩ na agĩka ũrĩa wotho Esiteri aamũtaarĩte.

5

Ihooya rĩa Esiteri kũrĩ Mũthamaki

¹ Mũthenya wa gatatũ wakinya-rĩ, Esiteri akĩhumba nguo ciake cia ũthamaki na akĩrũgama nja ya na thiĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki, mbere ya nyũmba nene ya mũthamaki. Nake mũthamaki aikarĩre gĩtĩ gĩake kĩa ũnene nyũmba-inĩ iyo nene, ang’etheire itoonyero rĩayo. ² Rĩrĩa onire Esiteri, mũtumia wa mũthamaki arũngĩ hau nja, akĩmũkenera na akĩmũtambũrũkĩria rũthanju rwake rwa ũnene rwa thahabu rũrĩa aanyĩtĩte. Nĩ ũndũ ũcio Esiteri agĩkuhĩrĩria, akĩhutia mũthia waruo.

³ Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Esiteri, mũtumia ũyũ mũthamaki, ũbatairio nĩ kĩĩ? Ihooya rĩaku nĩ rĩrĩkũ? O na wahooya ũheo nuthu ya kũrĩa guothe thamakaga, nĩũkũheo.”

⁴ Esiteri akĩmũcookeria akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki angĩona kwagĩrĩre, nĩetĩkĩre moke marĩ na Hamani ũmũthĩ iruga-inĩ rĩrĩa ngũrugithĩrie.”

⁵ Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Gĩĩrai Hamani o rĩu, nĩgeetha twĩke o ũguo Esiteri orĩtie.”

Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki marĩ na Hamani magĩthiĩ iruga-inĩ rĩrĩa Esiteri aahaarĩrie. ⁶ Na rĩrĩa maanyuuga ndibei-rĩ, mũthamaki akĩũria Esiteri o ro rĩngĩ atĩrĩ, “Ihooya rĩaku nĩ rĩrĩkũ? Nĩũkũhingĩrio. Na nĩ kĩĩ ũrooria ũheo? O na wahooya ũheo nuthu ya kũrĩa guothe thamakaga-rĩ, nĩũkũheo.”

⁷ Esiteri agĩcookia atĩrĩ, “Ũndũ ũrĩa ndĩrooria, o na ihooya rĩakwa nĩ rĩrĩrĩ: ⁸ Kũngĩkorwo nĩnjĩtĩkĩrĩkĩte nĩ mũthamaki, na akorwo mũthamaki no etĩkĩre ihooya rĩakwa na aahingĩrie ũrĩa ndĩrooria-rĩ, mũthamaki na Hamani nĩmagooka rũciũ iruga-inĩ rĩrĩa ngaamarugithĩria. Hĩndĩ iyo nĩguo ngaacookia kĩũria kĩa mũthamaki.”

Hamani Kũrakarĩra Moridekai

⁹ Mũthenya ũcio Hamani nĩoimire kũu akenete na agacanjamũka ngoro. No hĩndĩ rĩrĩa onire Moridekai hau kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki na akĩona atĩ ndaramũrũgamĩra kana akamwĩtigĩra, akĩng’ũrĩka mũno nĩ ũndũ wa Moridekai. ¹⁰ No rĩrĩ, Hamani nĩerigĩrĩrie gwĩka ũndũ, na akĩnũka mũciĩ.

Hamani agĩtĩra arata ake hamwe na mũtumia wake, Zereshu, ¹¹ akĩmarahĩra ũhoro wa ũtonga wake mũingĩ, na ariũ ake aingĩ, na njĩra ciothe iria mũthamaki aamũtĩte nacio, na ũrĩa aamũtũgĩrĩtie gũkĩra andũ arĩa angĩ maarĩ igweta na anene. ¹² Hamani agĩthiĩ na mbere kuuga atĩrĩ, “O na to ũguo wiki, nĩ no nĩ nyiki Esiteri mũtumia wa mũthamaki egwĩtĩte tũthiĩ na mũthamaki iruga-inĩ rĩrĩa ekũrugithĩtie. Na nĩanjĩtĩte tũthiĩ na mũthamaki rũciũ. ¹³ No maũndũ macio mothe, matiratũma njiganĩre rĩrĩa rĩothe ndĩrona Moridekai, Mũyahudi ũcio, aikarĩte kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki.”

¹⁴ Zereshu mũtumia wake marĩ na arata ake othe makĩmwĩra atĩrĩ, “Thondekithia mũtĩ wa gũcuuria mũndũ wa buti mĩrongo mũgwanja na ithano* kũraiha na igũrũ, na rũciũ rũciĩnĩ ũrooke ũrie mũthamaki etĩkĩre Moridekai acuurio hau mũtĩ-igũrũ. Ũcooke ũthiĩ mũrĩ na mũthamaki iruga-inĩ ũrĩ mũkenu.” Rĩciĩria rĩrĩrĩ nĩrĩakenirie Hamani, nake agĩthondekithia mũtĩ ũcio.

6

Moridekai Kũheo Gĩtĩĩ

¹ Na rĩrĩ, ũtukũ ũcio mũthamaki akĩũrwo nĩ toro; nĩ ũndũ ũcio agĩathana areherwo ibuku rĩrĩa rĩandĩkĩtwo maũndũ ma matukũ ma tene, maandĩko marĩa ma wathani wake, rĩrehwo athomerwo.

* 5:14 nĩ ta mita igĩrĩ na robo (2:25)

² Hakioneke handik̄itwo th̄inĩ warĩo atĩ Moridekai nĩwe woimbũrĩte Bigithana na Tereshu, anene eerĩ a mũthamaki arĩa marangagĩra kĩhingo, o acio maacirĩre kũũraga Mũthamaki Ahasuerusu.

³ Mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Nĩ ūndũ ūrĩkũ Moridekai aatĩirwo naguo na nĩ ūnene ūrĩkũ aaheirwo nĩ ūndũ wa ūndũ ūcio?”

Ndungata ciake ikĩmũcookeria atĩrĩ, “Hatirĩ ūndũ o na ūmwe eekirwo.”

⁴ Mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Nũũ ūrĩ hau nja?” Hamani aakorirwo no hĩndĩ aatoonya nja ya nyũmba ya mũthamaki nĩguo aarie na mũthamaki ūhoro wa gũcuuria Moridekai mūtĩ-igũrũ ūrĩa aathondekithĩtie nĩ ūndũ wake.

⁵ Ndungata ciake ikĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Hamani ūrũgamĩte nja.”

Mũthamaki agĩathana atĩrĩ, “Mwĩrei atoonye.”

⁶ Rĩrĩa Hamani aaingĩrire, mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ ūndũ ūrĩkũ ūngĩkwo mũndũ ūrĩa mũthamaki angĩenda gũtĩithia?”

Hĩndĩ ūyo Hamani akĩyũria na ngoro atĩrĩ, “Nũũ ūngĩ mũthamaki angĩenda gũtĩithia tiga niĩ?” ⁷ Nĩ ūndũ ūcio agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Mũndũ ūrĩa mũthamaki angĩenda gũtĩithia-rĩ, ⁸ nĩ wega wathane atĩ nguo ĩrĩa ndaaya ya ūthamaki ĩrĩa wee mũthamaki wanekĩra ĩrehwo, ningĩ mbarathi ĩrĩa yanakuua mũthamaki ĩrĩa ĩkĩrĩtwo tanji ya ūthamaki mūtwe ĩrehwo. ⁹ Ningĩ wĩtikĩre nguo ūyo ndaaya, na mbarathi ūyo, ciĩhokerwo mũndũ ūmwe mūtĩku mũno wa anene a mũthamaki. Wĩtikĩre ahumbe mũndũ ūrĩa mũthamaki angĩenda gũtĩithia nguo ūyo, na amũtongorie athĩ akũũtũtwo nĩ mbarathi ūyo kũu njĩra-inĩ cia itũũra rĩu inene, nake mũndũ ūcio athĩ akĩanagĩrĩra arĩ mbere yake atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo gwĩkagwo mũndũ ūrĩa mũthamaki angĩenda gũtĩithia.’”

¹⁰ Mũthamaki agĩatha Hamani, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ narua, woe nguo ūyo na mbarathi ūyo, na wĩke Moridekai ūcio Mũyahudi o ūguo woiga, o ūcio ūikaraga hau kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki. Ndũgatigĩrĩre ūndũ o na ūmwe wa maũndũ macio mothe wagaathĩrĩra mekwo.”

¹¹ Nĩ ūndũ ūcio Hamani akĩoya nguo ūyo na mbarathi ūyo. Akĩhumba Moridekai nguo, na akĩmũtongoria ahaicĩte mbarathi njĩra-inĩ cia itũũra rĩu inene, akĩanagĩrĩra mbere yake atĩrĩ, “Ūũ nĩguo gwĩkagwo mũndũ ūrĩa mũthamaki angĩenda gũtĩithia!”

¹² Thuutha ūcio-rĩ, Moridekai agĩcooka kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki. No Hamani akĩguthũka gwake mũciĩ aiyũrĩtwo nĩ kĩa, ¹³ akĩra Zereshu mūtumia wake na arata ake othe maũndũ marĩa mothe maamũkorete.

Andũ arĩa maamũtaaraga, o na Zereshu mūtumia wake, makĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo Moridekai ūcio wambĩrĩria gũgũtooria nĩ wa kĩhumo kĩa Ayahudi-rĩ, ndũngĩmwĩtiria, na ti-itherũ nĩgũthira!”

¹⁴ Ihinda o ro rĩu maaragia nake, ndungata iria ciarĩ hakũre cia mũthamaki igĩkinya, na igĩtwara Hamani na ihenya iruga-inĩ rĩrĩa Esiteri aamarugithĩirie.

7

Hamani Gũcuurio

¹ Nĩ ūndũ ūcio mũthamaki na Hamani magĩthĩ kũrĩanĩra na Esiteri, mūtumia wa mũthamaki, ² rĩrĩa maanyuuga ndibei mũthenya ūcio wa keerĩ, mũthamaki akĩũria Esiteri o rĩngĩ atĩrĩ, “Esiteri, mūtumia wa mũthamaki, ihooya rĩaku nĩ rĩrĩkũ? Nĩkũhingĩrio. Na nĩ kĩ ūrooria ūheo? O na wahooya nuthu ya kũrĩa guothe thamakaga, nĩkũheo.”

³ Nake Esiteri mūtumia wa mũthamaki akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ingĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte nĩwe, wee mũthamaki, na mũthamaki angĩona kwagĩrĩre-rĩ, ndahooya ndekwo ndũũre muoyo, rĩu nĩrĩo ihooya rĩakwa. Ningĩ ndahooya atĩ andũ akwa marekwo matũũre muoyo. ⁴ Nĩ ūndũ niĩ na andũ akwa nĩtwendetio tũniinwo, na tũũragwo na tũhukio. Atĩrĩrĩ, korwo no kwendio twendetio tũgatũke ngombo cia arũme, na cia andũ-a-nja, niĩ nĩngĩrakirire tondũ thĩna ta ūcio ti mũiganu wa gũthĩnia mũthamaki.”

⁵ Mũthamaki Ahasuerusu akĩũria Esiteri mūtumia wa mũthamaki atĩrĩ, “Mũndũ ūrĩa ūngĩgeria gwĩka ūndũ ta ūcio-rĩ, nũũ hihĩ? Arĩ ha?”

⁶ Esiteri akiuga atĩrĩ, “Mūtũthũũri na thũ iitũ nĩ Hamani ūyũ mwaganu.”

Hamani akĩnyitwo nĩ kĩmako kĩnene arĩ hau mbere ya mũthamaki o na mūtumia wake. ⁷ Nake mũthamaki agĩũkĩra arakarĩte mũno, agĩtiga kũnyua ndibei yake, agĩthĩ nakũu mũgũnda-inĩ ūcio wa

nyumba ya ūthamaki. Nake Hamani amenya atĩ mūthamaki nĩarĩkĩtie gūtua ciira wake, agĩtigwo na thuutha ethaithanĩrĩre harĩ Esiteri mūtumia wa mūthamaki nĩguo ndakooragwo.

⁸ Na rĩrĩa mūthamaki aacookaga nyumba ya iruga kuuma mūgūnda-inĩ ūcio wa nyumba ya ūthamaki, Hamani nake noguo aakorirwo akĩgũithia gĩtĩ-inĩ harĩa Esiteri aaikairĩte.

Nake mūthamaki akĩgũthũka, akĩũria atĩrĩ, “Kaĩ angĩnyiita mūtumia wa mūthamaki na hinya o na tũrĩ nake gũkũ nyumba?”

Mūthamaki akĩrĩkia kuuga ūguo, makĩhumbĩra Hamani ūthiũ.* ⁹ Nake Haribona, ndungata ĩmwe ya iria hakũre, arĩa maatungatagĩra mūthamaki, akiuga atĩrĩ, “Mūtĩ wa gũcuuria andũ wa buti mĩrongo mūgwanja na ithano† kũraiha na igũrũ ūrũgamĩtio nyumba-inĩ ya Hamani. Araũthondekithĩtie nĩ ūndũ wa Moridekai, ūrĩa waririe ndeto cia gũteithia mūthamaki.”

Mūthamaki akiuga atĩrĩ, “Mũcuuriei mūtĩ-inĩ ūcio!” ¹⁰ Nĩ ūndũ ūcio magĩcuuria Hamani mūtĩ-inĩ ūcio aathondekithĩtie nĩ ūndũ wa Moridekai. Hĩndĩ iyo mūthamaki agĩthirwo nĩ marakara.

8

Itua rĩa Mūthamaki Gũteithia Ayahudi

¹ Mūthenya o ro ūcio, Mūthamaki Ahasuerusu akĩhe mūtumia wake Esiteri indo cia Hamani, ūcio thũ ya Ayahudi.* Nake Moridekai agĩũka mbere ya mūthamaki, nĩ ūndũ Esiteri nĩoigĩte ūrĩa maatarainie. ² Mūthamaki akĩruta gĩcũhĩ kĩa mũhũũri wake kĩrĩa aatunyĩte Hamani, na agĩkĩhe Moridekai. Nake Esiteri agĩtua Moridekai mūrũgamĩrĩri wa indo cia Hamani.

³ Esiteri agĩthaitha mūthamaki o rĩngĩ, akĩgũithagia magũrũ-inĩ make akĩrĩraga. Akĩmũhooya aniine mũbango ūcio mũũru wa Hamani ūcio Mũagagi, ūrĩa aaciĩrĩre wa gũũkĩrĩa Ayahudi. ⁴ Hĩndĩ iyo mūthamaki agĩtambũrũkĩria Esiteri rũthanju rwa thahabu rwa ūthamaki, nake Esiteri agĩũkĩra akĩrũgama mbere yake.

⁵ Akĩra mūthamaki atĩrĩ, “Mūthamaki angĩona kwagĩrĩre, na ngorwo nĩnjĩtĩkĩrĩkĩte nĩwe na one ūndũ ūcio nĩguo wagĩrĩre nĩ gwĩkwo, na akorwo nĩ akenetio nĩ nĩrĩ, nĩetĩkĩre kwandĩkithia watho wa kũgarũra marũa marĩa maatũmĩtwo nĩ Hamani mūrũ wa Hamedatha, ūcio Mũagagi, ūrĩa aaciĩrĩre na akĩandĩkithia nĩguo aniinithie Ayahudi mabũrũri-inĩ marĩa mothe mūthamaki ahamakaga. ⁶ Nĩ ūndũ-rĩ, ingĩhota atĩa gũkirĩrĩria ngĩonaga ngero rĩa ĩkũgerwo andũ akwa? Ingĩhota atĩa gũkirĩrĩria kuona andũ a nyumba yakwa makĩniinwo?”

⁷ Mūthamaki Ahasuerusu agĩcookeria Esiteri mūtumia wa mūthamaki na Moridekai ūrĩa Mũyahudi atĩrĩ, “Nĩ ūndũ Hamani nĩaciĩrĩre kũũragithia Ayahudi, indo ciake nĩndĩciheete Esiteri, na nĩ mamũcuurĩtie mūtĩ-igũrũ. ⁸ Na rĩrĩ, andĩkithiai uuge ūngĩ na rĩitwa rĩa mūthamaki wa gũteithia Ayahudi ta ūrĩa mũkuona kwagĩrĩre, na mũhũũre marũa macio mũhũũri na gĩcũhĩ kĩa mūthamaki, nĩ ūndũ gũtirĩ marũa mandĩkĩtwo na rĩitwa rĩa mūthamaki na makahũũrwo mũhũũri wa gĩcũhĩ gĩake mangĩgarũrwo.”

⁹ O rĩmwe aandĩki-marũa a ūthamaki magĩtũtwo, mūthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ithatũ, mweri-inĩ wa gatatũ, mweri wa Sivani. Makĩandika watho wotho wa Moridekai kũrĩ Ayahudi na anene a mūthamaki, na abarũthi, na andũ arĩa maarĩ igweta a mabũrũri 127 matambũrũkĩte kuuma bũrũri wa Ahĩndĩ nginya bũrũri wa Kushi. Mawatho macio maandĩkirwo na mwandĩkĩre wa o bũrũri na rũthiomi rwa a andũ, o na kũrĩ Ayahudi na mwandĩkĩre na rũthiomi rwao. ¹⁰ Moridekai nĩandĩkithirie marũa na rĩitwa rĩa Mūthamaki Ahasuerusu, makĩhũũrwo mũhũũri wa gĩcũhĩ kĩa mūthamaki, na akĩmatũma na andũ arĩa maathiiaga mahaicĩte mbarathi, o arĩa maahaicaga mbarathi iria ciarĩ ihenya, nacio ciaciarĩtwo nĩ mbarathi cia mūthamaki.

¹¹ Itua rĩu rĩa mūthamaki rĩgĩtĩkĩria Ayahudi a matũũra mothe marĩa manene kĩhooito gĩa kũngana megĩtĩre; maniine, na moorage, na mahukie mbũtũ o ciothe cia rũruka o ruothe kana bũrũri ūrĩa ūngĩmatharĩkĩra, o hamwe na andũ-a-nja na ciana ciao; na matahe indo cia thũ ciao. ¹² Mūthenya ūrĩa wamũrirwo wa Ayahudi gwĩka ūguo mabũrũri-inĩ mothe ma Mūthamaki Ahasuerusu warĩ mūthenya wa ikũmi na ĩtatũ mweri wa ikũmi na ĩrĩ, naguo nĩ mweri wa Adari. ¹³ Kobi ya marũa macio ma

* 7:8 Kũhumbĩrwo mũndũ ūthiũ kuonanagia atĩ mũndũ ūcio aarĩ mũtuĩre kũũragwo. † 7:9 nĩ ta mita igĩrĩ na robo (2:25) * 8:1 Hĩndĩ iyo, mũndũ angĩatuĩrĩrwo kũũragwo, indo ciake ciothe ciatuĩkaga cia mūthamaki.

itua riu yarĩ iheanwo irĩ watho wa kũrũmĩrwo mabũrũri-inĩ mothe, na itua riu rĩmenyithio andũ a ndũrĩrĩ ciothe, nĩguo Ayahudi mehaarĩrie mũthenya ũcio merĩhirie harĩ thũ ciao.

¹⁴ Atwari acio a marũa, mahaicĩte mbarathi cia mũthamaki, magĩthĩĩ na ihenya nĩkũhĩkwo nĩ watho wa mũthamaki. Narĩo itua rĩũ nĩrĩaheanirwo kũũ nyũmba-inĩ ya mũthamaki kũũ Shushani.

¹⁵ Moridekai oimire mbere ya mūthamaki ekīrīthe nguo cia ūthamaki cia rangi wa bururu na rangi mwerū, na arī na tanji nene ya thahabu mūtwe, na akehumba nguo ndaaya ya rangi wa ndathi ya gatani īrīa njega. Nao andū a itūūra rīa Shushani magīkūngūīra itua rīu marī na gīkeno. ¹⁶ Kūrī Ayahudi rīu rīārī ihinda rīa gūkena, na kūigua wega na gūcanjamūka o na gūtīka. ¹⁷ Thīinī wa būruri o wotho o na thīinī wa itūūra inene o rīothe, kūrīa guothe itua rīu rīa mūthamaki rīatwarirwo, Ayahudi nīmagiire na gīkeno na magīcanjamūka, makīruga maruga magīkūngūīra. Na andū aingī a ndūrīrī ingī makīgarūra magīitua Ayahudi tondū nīmanyiititwo nī guoya wa gwītīgīra Ayahudi.

9

Ŭhootani wa Ayahudi

¹ Kūrī mūthenya wa ikūmi na itatū mweri wa ikūmi na tīrī, nīguo mweri wa Adari, nīrīo itua rīrīa rīathanītuo nī mūthamaki, rīarī rīhingio. Mūthenya ūcio, thū cia Ayahudi nīcierīgīrīire kūmahoota, no rīrī, gūkīgarūrūkana, nao Ayahudi makīgīa na hinya gūkīra arīa maamathūire. ² Ayahudi nīme-cookanīrīirie matūūra-inī mao manene mabūrūri-inī mothe ma Mūthamaki Ahasuerusu, nīgeetha matharīkīre acio mendaga kūmaniina. Gūtīrī mūdū ūngīahotire kūmeetiiria, nī ūndū ndūrīrī icio ingī ciothe nīciametigīrire. ³ Nao andū othe arīa maarī igweta a mabūrūri macio, na anene a mūthamaki, na abarūthi, na arīa mateithagīrīria mūthamaki gwathana magīteithia Ayahudi, nī ūndū nīmanyiitītwo nī guoya wa gwītīgīra Moridekai. ⁴ Moridekai aarī mūdū woikaine wega kūu nyūmba-inī ya ūthamaki; nayo ngumo yake ikīhunja mabūrūri-inī macio mothe, nake agīkīrīrīria kūgīa na hinya.

⁵ Ayahudi makīhūūra thū ciao ciothe na hiū cia njora, magīciūraga magīciniina, na magīka thū ciao, o icio ciamathūire, o ūrīa wothe mangīendire gūciika. ⁶ Nyūmba-inī ya mūthamaki kūu Shushani, Ayahudi nīmooragire na makīniina andū magana matano. ⁷ Ningī nīmooragire Parishandatha, na Dalifoni, na Asipatha, ⁸ na Poratha, na Adalia, na Aridatha, ⁹ na Parimashata, na Arisai, na Aridai, na Vaizatha, ¹⁰ na nīo ariū ikūmi a Hamani mūrū wa Hamedatha, ūrīa warī thū ya Ayahudi. No matiigana gūtaha indo ciao.

¹¹ Mūigana wa andū ariā mooragīrwo nyūmba-inī ya mūthamaki kū Shushani nīwakinyīrio mūthamaki mūthenya o ro ūcio. ¹² Nake mūthamaki akīra Esiteri mūtumia wa mūthamaki atīrī, “Ayahudi nīmoragīte na makaniina andū magana matano o na ariū ikūmi a Hamani thīinī wa nyūmba ya ūthamaki kū gīkaro kīrīa kīirigīre gīa Shushani. Hihi mekīte atīa mabūrūri-inī marīa mangī ma mūthamaki? Atīrīrī, ihooya rīaku nī rīrīkū? Nīūkūhingīrio. Na nī ūndū ūrīkū ūrooria ūheo? O naguo ūndū ūcio nīūkūheo.”

¹³ Esiteri agĩcookia atĩrĩ, “Mũthamaki angĩona kwagĩĩre-rĩ, ĩtikĩria Ayahudi arĩa marĩ Shushani makaahingia itua rĩĩrĩ o na rūciũ, na ũreke ciimba cia ariũ ikũmi a Hamani igaacuurio mĩtĩ-igũrũ.”

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩathana gwĩkwo ũguo. Itua rikĩhĩtũkio kũu Shushani, nao magĩcuuria ciimba cia ariũ acio ikũmi a Hamani mĩtĩ-igĩrũ. ¹⁵ Ayahudi arĩa maarĩ kũu Shushani magĩcookanĩrĩra hamwe mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa Adari, nao makĩũraga andũ magana matatũ kũu Shushani. No matiigana gũtaha indo ciao.

¹⁶ O mahinda macio-rĩ, Ayahudi arĩa angĩ maatigaire mabũrũri-inĩ marĩa mũthamaki ũcio aathamakaga o nao makĩũngana hamwe nĩguo meegitĩre, na meeyũkĩrĩrie harĩ thũ ciao. Makĩũraga andũ ngiri mĩrongo mũgwanja na ithano cia thũ ciao, no matiigana gũtaha indo ciao. ¹⁷ Ũndũ ũcio wekĩkire kũrĩ mũthenya wa ikũmi na ĩtatũ mweri-inĩ wa Adari, na kũrĩ mũthenya wa ikũmi na ĩna makĩhurũka, na makĩũtua mũthenya wa ndĩa na wa gĩkeno.

Gũkũngũĩra qĩathĩ kĩa Purimu

¹⁸ Na rĩrĩ, Ayahudi arĩa maarĩ Shushani, nĩmonganĩte mũthenya wa ikũmi na ĩtatũ na wa ikũmi na ĩna, nago mũthenya wa ikũmi na ĩtano makĩhurũka na makĩũtua mũthenya wa ndĩa na wa gĩkeno.

¹⁹ Ũndũ ũcio nĩguo ũtũmaga Ayahudi arĩa maatũũraga tũtũũra-inĩ marũmie mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa Adari, ũrĩ mũthenya wa gĩkeno na wa ndĩa, na mũthenya wa kũheana iheo harĩ mũndũ na ũrĩa ũngĩ.

²⁰ Moridekai nĩandĩkire maũndũ macio, na agĩtũmĩra Ayahudi othe marũa kũndũ guothe mabũrũri-inĩ ma Mũthamaki Ahasuerusu, marĩa maarĩ gũkuhĩ na marĩa maarĩ kũraya, ²¹ nĩguo makũngũyagĩre mũthenya wa ikũmi na ĩna, na wa ikũmi na ĩtano wa mweri wa Adari o mwaka, ²² arĩ rĩo ihinda rĩrĩa Ayahudi meeyũkĩrĩrie kũrĩ thũ ciao, o na arĩ guo mweri ũrĩa kĩa kĩa gĩatuũkire gĩkeno, namo macakaya mao magĩtuũka mũthenya wa gũkũngũiya. Aamandĩkĩre marũmagie mũthenya ĩyo ĩrĩ mũthenya ya ndĩa na ya gĩkeno, na ya kũheana iheo cia irio harĩ mũndũ na ũrĩa ũngĩ, na ya kũhe athĩni iheo.

²³ Nĩ ũndũ ũcio Ayahudi magĩtikĩra gũthĩ na mbere na gũkũngũĩra ũguo maambĩrĩrie, magekaga ũrĩa Moridekai aamandĩkĩre. ²⁴ Nĩgũkorwo Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũrĩa Mũagagi, o we thũ ya Ayahudi othe, nĩathugundĩte gũũkĩrĩa Ayahudi amaniine, na agĩcuuka puri (ũguo nĩ kuuga agĩcuuka mĩtĩ) nĩguo monũhwo na maniinwo. ²⁵ No rĩrĩa ũndũ ũcio wa hitho wamenyekire nĩ mũthamaki, akĩruta watho mwandĩke wa kuuga atĩ ũũru ũcio Hamani aathugundĩre Ayahudi ũmũcookerere we mwene, o na atĩ we na ariũ ake macuurio mĩtĩ-igũrũ. ²⁶ (Nĩ ũndũ ũcio mũthenya ĩyo ĩgĩtwo Purimu kuumana na rĩtwa rĩu Puri.) Nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩa maandĩkĩtwo marũa-inĩ macio, na nĩ ũndũ wa ũrĩa meyoneire na nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa maamakorire, ²⁷ Ayahudi magĩtua kũgĩe mũtugo wa kũrũmĩrĩrwo, nĩguo o ene, na njiaro ciao, na arĩa othe mangĩtũũrania nao, marũmagie mũthenya ĩyo yeerĩ o mwaka mategũtĩrĩria, na njĩra ĩrĩa kwandĩkĩtwo, na mahinda marĩa maatuĩtwo. ²⁸ Mũthenya ĩyo ĩtuũke ya kũririkanagwo na ĩmenyagĩrĩrwo nĩ njiarwa ciothe na nyũmba ciothe, na mabũrũri-inĩ mothe na matũũra-inĩ manene mothe. Na mũthenya ĩyo ya Purimu ndĩkanaage gũkũngũĩrwo nĩ Ayahudi, o na kana kĩririkano kĩa kĩa njiaro-inĩ ciao.

²⁹ Nĩ ũndũ ũcio Esiteri, mũtumia wa mũthamaki, mwarĩ wa Abihaili, marĩ na Moridekai ũrĩa Mũyahudi, makĩandĩka marĩ na ũhoti wothe ũrĩa maarĩ nago, nĩguo mekĩre marũa macio ma keerĩ meegĩ Purimu hinya. ³⁰ Nake Moridekai agĩtũmĩra Ayahudi othe arĩa maarĩ mabũrũri-inĩ 127 ma ũthamaki wa Ahasuerusu marũa, marĩ ciugo cia kũmeciiria wega na kũmoomĩrĩria, ³¹ nĩgeetha marũmagie mũthenya ĩyo ya Purimu mahinda marĩa matuĩtwo, o ta ũrĩa Moridekai ũrĩa Mũyahudi marĩ na Esiteri, mũtumia wa mũthamaki maamatuĩrĩre, na o ta ũrĩa meetuĩrĩre o ene, hamwe na njiaro ciao, ũhoru wĩgĩ mahinda mao ma kwĩhinga kũrĩa irio na gũcakaya. ³² Itua rĩu rĩa kũrũmĩrĩrwo rĩa Esiteri nĩrĩekĩrĩre mawatho macio maakoniĩ Purimu hinya, nago watho ũcio ũkĩandĩkwo mabuku-inĩ ma kĩririkano.

10

Ũnene wa Moridekai

¹ Na rĩrĩ, Mũthamaki Ahasuerusu nĩeetagia igooti mabũrũri marĩa mothe aathanaga, o nginya icigĩrĩa ciakuo cia kũraya. ² Ha ũhoru wa ciĩko ciake cia hinya na ũhoti, hamwe na ũhoru wothe wa ũnene wa Moridekai, nginya harĩa mũthamaki aamũnenehetie-rĩ, githĩ ti mwandĩke mabuku-inĩ ma maũndũ ma athamaki a Media na Perisia? ³ Moridekai ũrĩa Mũyahudi aarĩ wa keerĩ wathani-inĩ kuuma he Mũthamaki Ahasuerusu, na nĩetikĩrĩtwo nĩ Ayahudi ta mũnene wao, na agatĩka mũno kũrĩ Ayahudi ao aingĩ, tondũ aacaragĩria andũ ake maũndũ mega, na akaarĩrĩria kũgaacĩra kwa Ayahudi othe.

AYUBU

Ciugo cia Kwambĩrĩria

¹ Bũrũri-inĩ wa Uzu nĩ kwarĩ mũndũ watũire kuo wetagwo Ayubu.* Mũndũ ũcio ndaarĩ ũcuuke ningĩ aarĩ mũndũ mũrũngĩrĩru; nĩetigĩrĩte Ngai na agatheemaga maũndũ marĩa mooru. ² Ayubu aarĩ na ariũ mũgwanja na airĩtu atatũ, ³ ningĩ nĩ aarĩ na ng'ondũ 7,000, na ngamĩra 3,000, na ndegwa cia kũigana kuohwo macooki 500, na ndigiri 500, na nĩ aarĩ na ndungata nyingĩ mũno. Nĩwe warĩ mũndũ ũrĩa mũnene mũno kũrĩ andũ arĩa angĩ othe a mwena wa Irathĩro.

⁴ Ariũ ake nĩmagĩaga na iruga o mũndũ riita rĩake gwake mũciĩ, na nĩmetaga aarĩ a nyina acio atatũ nĩguo marĩanĩre na manyuuanĩre nao. ⁵ Na matukũ ma maruga maathira, Ayubu nĩamatũmanagĩra moke nĩguo amatherie. Nĩokagĩra rũciinĩ tene akaruta igongona rĩa njino nĩ ũndũ wa o ũmwe wao, tondũ eeciiragia atĩrĩ, “No gũkorwo ciana ciakwa nĩciĩhĩtie ikaruma Ngai na ngoro.” Ŭcio nĩguo warĩ mũtũgo wa Ayubu wa mahinda mothe.

Kũgerio kwa Ayubu kwa Mbere

⁶ Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe araike nĩmathiire kũrũgama mbere ya Jehova, na Shaitani o nake agĩthĩ hamwe nao. ⁷ Nake Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Uuma kũ?”

Nake Shaitani agĩcookeria Jehova atĩrĩ, “Nyuma kũriũnga thĩ, o na gũcangacanga kuo kũndũ na kũndũ.”

⁸ Ningĩ Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Nĩcũũranĩtie ũhoru wa ndungata yakwa Ayubu? Ŭkoona atĩ kũu thĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩ ũhaana take; ndarĩ ũcuuke na nĩmũrũngĩrĩru, mũndũ mwĩtigĩri-Ngai na ũtheemaga maũndũ marĩa mooru?”

⁹ Shaitani agĩcookia atĩrĩ, “Kaĩ Ayubu agĩtigagĩra Ngai o ro ũguo tũhũ? ¹⁰ Githĩ wee ndũmũirigĩire na ũkamũrigiicĩria hamwe na nyũmba yake, o hamwe na maũndũ make mothe? Nĩũrathimĩte wĩra wa moko make, nĩ ũndũ ũcio ũhiũ wake na ndũũru ciake ciyũrĩte bũrũri wothĩ. ¹¹ No rĩrĩ, ta tambũrũkia guoko gwaku ũhutie indo ciothe iria arĩ nacio, na ti-itherũ ndarĩ hĩndĩ ategũkũruma o ũthiũ-inĩ waku.”

¹² Jehova akĩra Shaitani atĩrĩ, “No wega, indo ciothe iria arĩ nacio nĩndaciiga moko-inĩ maku, nowe mwene ndũkanamũhutie.”

Nake Shaitani akiuma hau mbere ya Jehova.

¹³ Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe hĩndĩ rĩa ariũ na aarĩ a Ayubu maarĩaga na makanyua ndibei kwa mũrũ wa nyina wao ũrĩa mũkũrũ-rĩ, ¹⁴ mũkinyia-ũhoru agĩkora Ayubu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndegwa nĩkũrĩma ikũrĩmaga na mĩraũ, nacio ndigiri ikũrĩaga o hau hakuhi, ¹⁵ nao andũ a Sabea† macitharĩkĩra na macitaha. Ndungata nacio maciũraga na rũhiũ rwa njora, na no nĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ũhoru!”

¹⁶ O akĩaragia-rĩ, mũkinyia-ũhoru ũngĩ agĩũka, akiuga atĩrĩ, “Mwaki wa Ngai uumire na igũrũ na wacina ng'ondũ o na ndungata waniina biũ; no nĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ũhoru!”

¹⁷ O akĩaragia-rĩ, mũkinyia-ũhoru ũngĩ agĩũka, akiuga atĩrĩ, “Akalidei‡ meyũmba mbũtũ ithatũ, maatharĩkĩra ngamĩra ciaku na macitaha, maathĩ nacio. Ndungata nacio maciũraga na rũhiũ rwa njora; na no nĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ũhoru!”

¹⁸ O akĩaragia-rĩ, mũkinyia-ũhoru o ũngĩ agĩũka, akiuga atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ aku mekũrĩaga, makĩnyuuga ndibei kwa mũrũ wa nyina wao ũrĩa mũkũrũ; ¹⁹ na rĩrĩ, o hĩndĩ iyo rũhuho rũnene rwahurutana ruumĩte werũ-inĩ, na ruo rwahũũra nyũmba iyo koine ciayo inya, yamomoka, yamagwĩra maakua; na no nĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ũhoru!”

²⁰ Nake Ayubu aigua-ũhoru ũcio, akĩrũgama, agĩtembũranga nguo yake ya igũrũ, na akĩenjwo mũtwe. Agĩcooka akĩgũithia thĩ, akĩhooya Ngai, ²¹ akiuga atĩrĩ:

* 1:1 Bũrũri wa Uzu warĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani; Ayubu ndaarĩ mũndũ wa Isiraeli. † 1:15 Andũ a Sabea maarĩ arĩthi arĩa morũũraga na mahiũ mao. ‡ 1:17 Akalidei maarĩ arĩthi arĩa morũũraga na mahiũ mao. Maatũũraga Mesopotamia, na nĩo thuutha-inĩ maathondekire ũthamaki wa Babuloni.

“Ndoimire nda ya maitũ ndĩ njaga,
na ngoima thĩ ñno ndĩ njaga.
Nĩ Jehova waheanire, na nĩ Jehova wacookera:
rĩĩtwa rĩa Jehova rĩrogoocwo.”

²² Thĩĩnĩ wa maũndũ macio mothe-rĩ, Ayubu ndaigana kwĩhia na ũndũ wa gũtuĩra Ngai mahĩtia.

2

Kũgerio kwa Ayubu gwa keerĩ

¹ Ningĩ nĩ kwarĩ mũthenya ũngĩ araika maathiire kūrũgama mbere ya Jehova, na Shaitani o nake agĩthĩ hamwe nao kūrũgama mbere yake. ² Nake Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Uuma kũ?”

Nake Shaitani agĩcookeria Jehova atĩrĩ, “Nyuma kũriũnga thĩ o na gũcangacanga kuo kũndũ na kũndũ.”

³ Ningĩ Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Nĩcũũranĩtie ũhoru wa ndungata yakwa Ayubu? Ūkoona atĩ kũu thĩ gũtirĩ mũndũ ũhaana take; ndarĩ ũcuuke na nĩ mūrũngĩrĩru, mũndũ mwĩtigĩri-Ngai na ũtheemaga maũndũ marĩa mooru. Ningĩ no arũmitie wĩhokeku wake, o na gũtuĩka nĩwaningĩrĩrie ndĩmwanange hatarĩ gĩtũmi.”

⁴ Nake Shaitani agĩcookeria Jehova, akiuga atĩrĩ, “Gĩkonde kĩrĩhagwo na gĩkonde! Mũndũ no arute indo ciake ciothe nĩguo ahonokie muoyo wake. ⁵ No rĩrĩ, ta tambũrũkia guoko gwaku ũhutie mahĩndĩ na nyama cia mwĩrĩ wake, na ti-itherũ ndarĩ hĩndĩ ategũkũruma o ũthiũ-inĩ waku.”

⁶ Nake Jehova akĩria Shaitani atĩrĩ, “No wega, rĩu arĩ moko-inĩ maku; no ndũkahutie muoyo wake.”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio Shaitani akiuma hau mbere ya Jehova, akĩnyamaria Ayubu na ironda ciarĩ na ruo mũno kuuma makinya ma magũrũ make nginya mũtwe. ⁸ Nake Ayubu akĩoya gacere ka nyũngũ ethũage nako, agĩkara thĩ harĩa haitagwo mũhu.

⁹ Nake mũtumia wake akĩmũũria atĩrĩ, “Anga no ũrũmitie wĩhokeku waku o na rĩu? Ruma Ngai wĩkuĩre!”

¹⁰ Nake Ayubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee ũraaria ta mũndũ-wa-nja mũkĩgu. Kaĩ turĩkĩamũkagĩra o maũndũ mega kuuma kũrĩ Ngai, na tũtiamũkĩre mathĩina?”

Thĩĩnĩ wa maũndũ macio mothe-rĩ, Ayubu ndaigana kwĩhia thĩĩnĩ wa mĩario yake.

Arata Atatũ a Ayubu

¹¹ Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa arata atatũ a Ayubu, nĩo Elifazu ũrĩa Mũtemaani,* na Bilidadi ũrĩa Mũshuhi, na Zofaru ũrĩa Mũnaamathi, maaiguire mathĩina marĩa mothe maakorete Ayubu-rĩ, makĩgĩa gĩathĩ, makiuma o mũndũ gwake na magĩcemanĩa nĩguo mathiĩ makamũcakaithie o makĩmũhooreragia.

¹² Rĩrĩa maamuonire marĩ o haraaya-rĩ, makĩrigwo nĩwe nĩ ũrĩa aahaanaga; makĩambĩrĩria kũrĩa maanĩrĩire, na magĩtembũranga nguo ciao, o na makĩĩhurĩria rũkũngũ mĩtwe. ¹³ Ningĩ magĩcooka magĩkara thĩ hamwe nake matukũ mũgwanja, mũthenya na ũtukũ, na gũtirĩ mũndũ wamwaragĩria kiugo o na kĩmwe, nĩgũkorwo nĩmoonire atĩ kũnyamarĩka gwake kwarĩ kũnene mũno.

3

Mĩario ya Ayubu

¹ Thuutha wa matukũ macio, Ayubu agĩtumũra kanua, akĩruma mũthenya ũrĩa aaciariro. ² Akiuga atĩrĩ:

³ “Mũthenya ũrĩa nĩ ndaciariro ũroora,
o na ũtukũ ũcio kweriro atĩrĩ, ‘Mũtumia nĩaciara mwana wa kahĩ!’

⁴ Mũthenya ũcio-rĩ, ũrotũka o nduma;
Ngai arĩ igũrũ aroaga kũũrũmbũiya;
mũthenya ũcio ũroaga gũthererwo nĩ ũtheri.

⁵ Mũthenya ũcio ũrokĩĩnyiitĩrwo nĩ nduma nene na kĩĩruru gĩa gĩkuũ;
ũrohumbĩrwo nĩ itu;
nduma ĩrotooria ũtheri wagu.

* 2:11 Elifazu aarĩ wa kuuma Edomu.

- ⁶ Ūtukū ūcio-rĩ, ūronyiitwo nĩ nduma ndumanu;
     ūroaga gūtaranĩrio na mĩthenya ĩrĩa ĩngĩ ya mwaka,
     o na kana ūtarwo harĩ mweri o na ūrikũ.
- ⁷ Ūtukū ūcio ūrothaata;
     o na gūtikanoigwo ngemi ūtukū ūcio.
- ⁸ Arĩa marumaga mĩthenya maroruma mũthenya ūcio,
     o acio moĩ kwarahũra nyamũ ĩrĩa ĩitagwo Leviathani.
- ⁹ Njata ciaguo cia rūciinĩ irotuĩka nduma;
     ūroeterera ūtheri na wage kūwona,
     o na ūroaga kuona ruoro rūgĩtema,
- ¹⁰ nĩ ūndũ ndũgana kūhinga mĩrango ya nda ya maitũ,
     na ndũgana kūgirĩrĩa maitho makwa kuona thĩina.
- ¹¹ “Ndaagire gūkua ngĩciarwo nĩkĩ?
     Ndaagire gūkua ngiuma nda nĩkĩ?”
- ¹² Ndaamũkĩrirwo maru-inĩ nĩkĩ?
     Ndaamũkĩrirwo nyondo-inĩ atĩ nĩguo nyongithio nĩkĩ?
- ¹³ Nĩgũkorwo rĩu ingĩkomete ndĩ na thayũ;
     rĩu ingĩrĩ toro hurũkĩte
- ¹⁴ hamwe na athamaki na aheani kĩrĩa a gūkũ thĩ
     arĩa meeyakĩire kũndũ kũrĩa kwanangĩku rĩngĩ,
- ¹⁵ o hamwe na aathani arĩa maarĩ na thahabu,
     o arĩa maiyũrĩtie nyũmba ciao betha.
- ¹⁶ Ningĩ-rĩ, nĩ kĩ kĩagiririe thikwo tĩĩri-inĩ ta kĩhuno
     o na kana ta gakenge karĩa gatoonire ūtheri wa riũa?
- ¹⁷ Kũu andũ arĩa aaganu nĩmatigĩte kũnyamarĩka,
     na kũu arĩa anogu nĩmahurũkĩte.
- ¹⁸ Kũu-rĩ, mĩgwate o nayo nĩikenagĩra kwaraha kwayo;
     nĩitigĩte kũigua kĩgũthũko kĩa nyabaara ya ngombo.
- ¹⁹ Andũ arĩa anini na arĩa anene othe marĩ kuo,
     nayo ngombo nĩrekereirio kuuma kũrĩ mũmĩathi.
- ²⁰ “Nĩ kĩ gītũmaga andũ arĩa marĩ na mĩnyamaro maheo ūtheri,
     naguo muoyo ūkaheo arĩa marĩ na ruo rwa ngoro,
- ²¹ o acio meriragĩria gĩkuũ na gĩtingĩũka,
     o arĩa magĩcaragia gũkĩra kĩndũ kĩa goro kĩrĩa kĩhithe,
- ²² acio maiyũragwo nĩ gĩkeno
     magakena maakinya mbĩrĩa?
- ²³ Nĩ kĩ gītũmaga muoyo ūheo mũndũ ūũrĩte njĩra,
     o ūcio mũhingĩrĩrie nĩ Ngai?
- ²⁴ Nĩ ūndũ handũ ha ndĩe irio, no kuumwo nyumagwo nĩ ngoro;
     nakuo gũcaaya gwakwa gũitĩkaga ta maaĩ.
- ²⁵ Ūndũ ūrĩa ndeetigagĩra nĩũngorete;
     ũndũ ūrĩa wamakagia mũno nĩguo ūnginyĩrĩire.
- ²⁶ Ndionaga thayũ, o na kana ngahoorera;
     ndionaga ūhurũko, no mĩnyamaro.”

Mĩario ya Elifazu

¹ Nake Elifazu ūrĩa Mũtemaani agĩcookia, akĩmũũria atĩrĩ:

² “Mũndũ angĩgeria gũkũgwetera koigo kamwe-rĩ, hihi wamũkirĩrĩa?”

- No rĩrĩ, nũũ ũngĩhota kwĩgirĩrĩa kwaria?
- ³ Ririkana ũrĩa wanataara andũ aingĩ,
na ũrĩa wanekĩra moko marĩa maregeru hinya.
- ⁴ Ciugo ciaku cianatiirĩra arĩa manahĩngwo makenda kũgũa;
nĩwe wanekĩra maru marĩa magondoku hinya.
- ⁵ No rĩu-rĩ, nĩũkoretwo nĩ thĩina, nawe ũkoorwo nĩ hinya;
ũhũũritwo, nawe ũkanyitwo nĩ kĩmako.
- ⁶ Githĩ wĩtigĩri Ngai waku tiguu wagĩrĩrwo gũtuĩka ũũmĩrĩru waku,
nayo mĩthiire yaku itarĩ ũcuuke-rĩ, githĩ tiyo mwĩhoko waku?
- ⁷ “Ta wĩcũũranie atĩrĩ: Nĩ mũndũ ũrĩkũ wanathĩĩnĩka atekĩte ũũru?
Nĩ kũ andũ arĩa arũngĩrĩru marĩ maniinwo?
- ⁸ Nĩ ũrĩa nyonete-rĩ, nĩ atĩ andũ arĩa marĩmaga ũũru,
na arĩa mahaandaga thĩina-rĩ, maũndũ macio no mo magethaga.
- ⁹ Manangagwo nĩ mĩhũmũ ya Ngai;
makaniinwo nĩ kĩhuhũkanio kĩa marakara make.
- ¹⁰ Mĩrũũthi no ĩrume na ĩrarama,
no magego ma mĩrũũthi ĩyo mĩnene nĩmakoinangwo.
- ¹¹ Mũrũũthi nĩũkuaga nĩ kwaga gĩa kũguĩma,
nacio ciana cia mũrũũthi wa mũgoma ikahurunjũka.
- ¹² “Nĩ kũrĩ kohoro karanginyĩire na hitho,
namo matũ makwa marakaigua gakĩhehanwo.
- ¹³ Ũtukũ ngĩcũũrania ũhoru wa cioneki cia kũmakania,
ũtukũ rĩrĩa andũ makoragwo marĩ toro mũnene,
- ¹⁴ ngĩnyitwo nĩ guoya na kũinaina,
namo mahĩndĩ makwa mothe magĩthingitha.
- ¹⁵ O hĩndĩ ĩyo roho ũraahĩtũkĩra o ũthiũ-inĩ wakwa,
nacio njuĩrĩ cia mwĩrĩ wakwa irambarara.
- ¹⁶ Roho ũcio ũrarũgama,
no ndinahota kũmenya ũrĩa ũratariĩ.
- Mbere yakwa hararũgama mũhianĩre wa kĩndũ,
ndĩracooka ndĩraigwa gũkĩario na mĩheehũ gũkĩũrio atĩrĩ,
- ¹⁷ ‘Mũndũ wa gũkua-rĩ, aahota gũtuĩka mũthingu gũkĩra Ngai?
Mũndũ aahota gũtuĩka mũtheru gũkĩra Mũmũũmbi?
- ¹⁸ Angĩkorwo Ngai ndangĩhota kwĩhoka ndungata ciake-rĩ,
na angĩkorwo nĩonaga araike ake marĩ na mahĩtia-rĩ,
- ¹⁹ githĩ to oone mahĩtia maingĩ mũno ma andũ arĩa matũũraga nyũmba cia ndoro,
acio mĩthingi yao ĩrĩ rũkũngũ-inĩ,
acio mamemendagwo na ihenya gũkĩra kĩĩhuruta!
- ²⁰ Kuuma rũciiniĩ nginya hwaĩ-inĩ moinangagwo tũcunjĩ;
magathira tene na tene matekũrũmbũyo.
- ²¹ Githĩ mĩkanda ya hema yao ndĩmunyũritwo,
nĩguo makue matarĩ na ũũgĩ?’

5

- ¹ “Wenda gwĩtana, ĩtana, no rĩrĩ, nũũ ũngĩgwĩtika?
Nĩ ũrĩkũ wa arĩa atheru ũngĩũrĩra kũrĩ we?
- ² Rũng’athio rũũragaga kĩrimũ,
naguo ũiru ũkooraga mũndũ ũrĩa mũkĩngu.

- ³ Nĩ mwene nĩnyonete kĩrimũ gĩkĩgĩa na mĩri,
no-o rĩmwe nyũmba yakĩo ikĩrumwo.
- ⁴ Ciana ciake nĩiraihanĩĩrie na ũgitĩri,
ihatĩĩrio igooti-inĩ itarĩ na mũndũ wa gũciciirĩra.
- ⁵ Ũrĩa mũhũtu arĩaga magetha make,
amoyaga o na marĩ mĩigua-inĩ,
nao arĩa anyootu makahũmagĩra ũtonga wao.
- ⁶ Nĩgũkorwo hatĩka ndĩkunũkaga kuuma thĩ,
kana thĩĩna ũkamera tĩĩri-inĩ.
- ⁷ No rĩrĩ, mũndũ aciaragwo arĩ wa kuonaga thĩĩna,
o ta ũrĩa na ma thandĩ cia mwaki irathũkaga na igũrũ.
- ⁸ “No rĩrĩ, korwo nĩ nĩ ingĩthaitha Mũrungu;
ingĩneana ciira wakwa kũrĩ we.
- ⁹ We ekaga maũndũ ma magegania marĩa mataangĩmenyeka,
na akaringa ciama itangĩtarĩka.
- ¹⁰ Nĩwe uuragĩria thĩ mbura;
na nĩwe ũrehagĩra bũrũri maaĩ.
- ¹¹ Arĩa menyiihagia nĩwe ũmatũũgagĩria,
nao arĩa marĩ na kĩa moyagwo na igũrũ makagitĩrwo.
- ¹² Nĩwe ũthaatagia mĩbango ya arĩa marĩ waara,
nĩgeetha moko mao matikagĩe na ũhootani.
- ¹³ Nĩanyĩitaga arĩa oogĩ waara-inĩ wao,
namo mathugunda ma arĩa oingumania akaameheria biũ.
- ¹⁴ Nduma imakoraga kũrĩ o mũthenya;
mũthenya barigici makahambataga taarĩ ũtukũ.
- ¹⁵ Nĩahonokagia arĩa abatari kuuma kũrĩ rũhiũ rwa njora rũrĩa rũrĩ tũnua-inĩ twao;
amahonokagia moko-inĩ ma arĩa marĩ hinya.
- ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio athĩĩni makagĩa na kĩrĩgĩrĩro,
naguo ciira ũtarĩ wa kĩhooto ũgatumia kanua.
- ¹⁷ “Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa ũrũngagwo nĩ Ngai;
nĩ ũndũ ũcio ndũkamene irũithia rĩa Mwene-Hinya-Wothe.
- ¹⁸ Nĩgũkorwo nĩaguraranagia, no rĩrĩ, acookaga akooha nguraro iyo wega;
nĩatiihanagia, no moko make no mo mahonanagia.
- ¹⁹ Nĩagagũeithũra harĩ mĩtino itandatũ;
o na irĩ mũgwanja-rĩ, gũtirĩ ũũru ũgaagũkora.
- ²⁰ Hĩndĩ ya ng’aragu nĩagagũkũũra kuuma kũrĩ gĩkuũ,
ningĩ hĩndĩ ya mbaara agũkũũre ndũkooragwo na rũhiũ rwa njora.
- ²¹ Nĩũkagitĩrwo harĩ rũcamĩũ rwa rũrĩmĩ,
na ndũgetigĩra hĩndĩ irĩa mwanangĩko ũgooka.
- ²² Nĩũgathekerera mwanangĩko na ng’aragu,
na ndũgetigĩra nyamũ cia gũkũ thĩ.
- ²³ Nĩgũkorwo nĩũkagĩa na kĩrĩkanĩro na mahiga ma werũ-inĩ,
nacio nyamũ cia gĩthaka itũũre irĩ na thayũ nawe.
- ²⁴ Nawe ũikarage ũũĩ atĩ hema yaku nĩ ngitĩre;
nawe nĩũkooya ithabu rĩa indo ciaku ũkore hatĩrĩ kĩndũ kĩũrĩte.
- ²⁵ Nĩũkamenya atĩ ciana ciaku nĩikaingĩha,
nacio njiaro ciaku cingĩhe o ta nyeki ya gũkũ thĩ.
- ²⁶ Ũgaathĩ mbĩrĩra-inĩ ũrĩ o na hinya,
ũhaana ta itĩia cia ngano igethetwo hĩndĩ ya magetha.

- ²⁷ “Nītūtūirītie ūhorō ūyū, na nī wa ma.
Nī ūndū ūcio kīūigue na ūūmenye wee mwene.”

6

Mīario ya Ayubu

- ¹ Ningī Ayubu agĩcookia atīrī:
² “Naarī korwo ruo rūrū ndī naruo rwathimwo,
nayo mīnyamaro īno ndī nayo yothe īgīrīrwo ratiri igūrū!
³ Ti-itherū yakorwo īrī mīritū gūkīra mūthanga ūrīa ūrī maria-inī marīa manene;
na nīkīo ndīrahiūhire kwaria.
⁴ Mīguī ya Mwene-Hinya-Wothe nīīndoonyete,
naguo roho wakwa nīūranyua ūrūrū wayo;
maūndū ma kūmakania mūno ma Ngai nīmerekeirio harī nī.
⁵ Njagī ya werū-inī-rī, nīyaanagia rīrīa īrī na nyeki ya kūrīa,
kana ndegwa īkaania rīrīa ītūirīrwo?
⁶ Irio itarī mūcamo nī irīkaga itekīrītuo cumbī?
Mūruru wa itumbī ūrīa mwerū-rī, nī urī mūrīo?
⁷ Nīī ndingīcīhutia;
irio ta icio no itūme njire ngoro.
⁸ “Naarī korwo ndaheo ūndū ūrīa ndīrahooya,
korwo Ngai aahe ūndū ūrīa ndīrerirīria,
⁹ naguo nī atī Ngai eetīkīre kūūmemenda,
arekererie guoko gwake kūūniine!
¹⁰ Hīndī īyo no ngīe na ūndū wa kūūhooreria,
ūndū wa gīkeno ruo-inī rūrū rūtarathira,
atī nīī ndikaanīte ciugo cia Ūrīa Mūtheru.
¹¹ “Ndī na hinya ūrīkū atī nīguo njikare ndī na mwīhoko?
Ndī na kīirīgīrīro kīrīkū atī nīguo ngirīrīrie?
¹² Nīī ndī hinya ta ihiga?
Mwīrī wakwa nī wa gīcango?
¹³ Nīī ndī na hinya wa gwīteithia,
kuona atī rūu nīndunyītuo ūhootani?
¹⁴ “Mūndū ūtarī na kīirīgīrīro aagīrīre gūteithio nī arata ake,
o na angīkorwo nīatiganīrie ūhorō wa gwītīgīra Ūrīa Mwene-Hinya-Wothe.
¹⁵ No ariū a baba maagīte kwīhokeka o ta tūrūū tūrīa tūhūaga,
ningī o ta tūrūū tūrīa tūiyūruga tūkoina,
¹⁶ rīrīa tūirītio nī mbarabu īgītweka,
na tūkaiyūrwo nī tharunji īrīa īratweka,
¹⁷ no rīrī, tūtithereraga rīrīa kwara,
na hīndī ya ūrugarī tūkahūa mītaro-inī yatuo.
¹⁸ Ikundi cia agendi nīithaamaga njīra ciacio,
ikambata werū-inī, igathirīra kuo.
¹⁹ Ikundi cia agendi cia Tema icaragia maaī,
agendi a wonjoria a Sheba makamacaria marī na mwīhoko.
²⁰ Magathīinīka, tondū makoretuo marī na kīirīgīrīro;
no maakinya ho magakora hatirī kīndū.
²¹ O na inyūī-rī, mūtūikīte andū matangiheana ūteithio;
muonaga ūndū wa kūmakania mūgetīgīra.

- ²² Niĩ-rĩ, nĩ ndĩ ndoiga atĩrĩ: ‘Heanai kīndũ nĩ ũndũ wakwa,
ngũũrai na indo cianyu,
²³ honokiai guoko-inĩ gwa thũ,
ngũũrai kuuma moko-inĩ ma arĩa matarĩ tha’?
- ²⁴ “Atĩrĩrĩ, ndutaai ũhoru na nĩngũkira;
nyonereriai harĩa hītītīe.
²⁵ Kaĩ ciugo cia ma irĩ ruo-ĩ!
No rĩrĩ, ngarari cianyu nĩ kīhoto kīrīkũ irarehe?
²⁶ Anga mūrenda kūruta mahītia ũrĩa njugīte,
mūgatua ciugo cia mūndũ ũmūirwo tha taarĩ rūhuho?
²⁷ Inyũ o na no mūcuukīre mwana wa ngoriai mītī,
na mwendie mūrata wanyu.
- ²⁸ “No rĩu-rĩ, ndamũthaitha mwītīkīre kūndora.
Anga no ngĩheenanie o maitho-inĩ manyu?
²⁹ Mwīcūraniei nĩguo mūtīkogomie kīhoto;
njookerera, nĩgũkorwo wīhokeku wakwa nĩguo ũraarũithio.
³⁰ Nĩ kūrĩ wīhia ũrĩ mīromo-inĩ yakwa?
Anga kanua gakwa gatingĩhota gũkũũrana maũndũ ma rūmena?

7

- ¹ “Githĩ mūndũ ndakoragwo na ũtungata mūrītũ gũkũ thĩ?
Githĩ matukũ make matihaana o ta ma mūndũ mwandike wīra?
² O ta ngombo ikwīrīrīria cīruru cia hwaĩ-inĩ,
o na kana ta mūndũ mwandike ũgũthethũkīra mūcaara wake-rĩ,
³ ũguo nĩguo nĩ ngaĩrwo mīeri ya tũhũ,
na ngatuĩrwo atĩ ũtukũ ndaarage ndĩ na kīeha.
⁴ Rīrĩa ndakoma ndīyūragia atĩrĩ, ‘Ndīrīũkīra rĩ’?
Ūtukũ ũkaraiha, na ngaraara ngīgarūra nginya gūgakīa.
⁵ Mwīrĩ wakwa ũiyūrītwo nĩ igunyũ na ngūcī,
nakīo gīkonde gīakwa gīatũkangīte na gīgatogota.
- ⁶ “Matukũ makwa maraathira na ihenya rīkīrīte rĩa kanyamũ karĩa gakonjithanagia uuthi ngoora
īgītumwo,
magagīkinya mūthia itarĩ na kīrīgīrīro.
⁷ Wee Ngai-rĩ, ririkana atĩ muoyo wakwa no ta mīhūmũ;
namo maitho makwa matigacooka kuona ũndũ mwega rīngĩ.
⁸ Riitho rīrĩa rīranyona rītīgacooka kūnyona rīngĩ;
mūkaanjaria, no ndigakorwo ho.
⁹ O ta ũrĩa itu rīthiiga rīkabuīria,
ũguo noguo ũrĩa ũthiiga mbīrīra-inĩ atacookaga kuoneka.
¹⁰ Ndagacooka kūinũka gwake mūcī;
harĩa aaiakara ndagacooka kuonwo ho.
- ¹¹ “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ndigũkira;
ngwaria nĩ ũndũ wa ũrĩa roho wakwa ũrĩ na ruo,
ndītetere nĩ ũndũ wa ũrĩa ngoro yakwa ĩrĩ na marūrũ.
¹² Niĩ-rĩ, ndĩ iria rĩa maaĩ, kana nyamũ ĩrĩa nene ĩtũũraga iria thīinĩ kūrĩa kūrīku,
atĩ nīkīo nangagĩrwo?

- ¹³ Rĩrĩa ngwĩciiria ũrĩrĩ wakwa nĩguo ũkũũhooreria,
 na atĩ gĩtanda gĩakwa no kĩiniĩre gĩteta-rĩ,
¹⁴ o na hĩndĩ iyo ũumakagia na irooto,
 o na ũkanjiguithia guoya na cioneki,
¹⁵ nĩ ũndũ ũcio ngathuura kaba gũitwo, na gĩkuũ,
 handũ ha gũikara na mwĩrĩ ũyũ wakwa.
¹⁶ Nĩthũire muoyo wakwa; ndikwenda gũtũura nginya tene.
 Tigana na nĩ tondũ matukũ makwa no ma tũhũ.
¹⁷ “Mũndũ-rĩ, akĩrĩ kĩ, tondũ ũmwĩkĩrĩire ũguo,
 na ũkamũrũmbũyia mũno ũguo,
¹⁸ atĩ ũmũthuthuuragia ngoro o rũciĩnĩ,
 na ũkamũgeragia mahinda mothe?
¹⁹ Kaĩ gũtarĩ hĩndĩ ũgaatiga gũikara ũndorete,
 kana ũtigane na nĩ o na kahinda kanini?
²⁰ Angĩkorwo nĩnjĩhĩtie-rĩ, nĩ atĩa nĩ ngwĩkĩte,
 Wee mũrori wa andũ?
 Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũnjorote?
 Kaĩ nduĩkĩte mũrigo harĩwe?
²¹ Nĩ kĩ kĩragiria ũnjohere mahĩtia makwa
 na ũdekere mehia makwa?
 Nĩgũkorwo ndĩ hakuhi gũkoma tĩri-inĩ;
 nawe nĩũkanjaria no ndigakorwo ho.”

8

Mĩario ya Bilidadi

- ¹ Nake Bilidadi ũrĩa Mũshuhi agĩcookia, akĩũria atĩrĩ:
² “Nĩ nginya rĩ ũgũikara ũkĩaragia maũndũ ta macio?
 Ciugo ciaku no ta inegene rĩa rũhuho rũkĩhurutana.
³ Mũrungu-rĩ, nĩogomagia ciira wa kĩhooto?
 ũcio Mwene-Hinya-Wothe nĩogomagia ũndũ ũrĩa ũrĩ wa ma?
⁴ Rĩrĩa ciana ciaku ciamwĩhĩirie-rĩ,
 nĩacirekereirie iherithio nĩ ũndũ wa mehia ma cio.
⁵ No rĩrĩ, wee ũngĩcũthĩrĩria Mũrungu
 na wĩthaithanĩrĩre harĩ ũcio Mwene-Hinya-Wothe,
⁶ ũngĩkorwo ũrĩ mũtheru na mũrũngĩrĩru-rĩ,
 o na rĩu no arahũke nĩ ũndũ waku
 nĩguo agũcookie handũ harĩa hakwagĩrĩire.
⁷ O na gũtuĩka kĩambĩrĩria gĩaku no kĩoneke kĩrĩ kĩnini,
 thuutha-inĩ nĩũkagaacĩra mũno.
⁸ “Ūria ũhoro harĩ njiarwa cia tene,
 na ũtuĩrie maũndũ marĩa maithe mao meerutire,
⁹ nĩgũkorwo ithuĩ tũraciarirwo o ro ira na tũtirĩ ũndũ tũũĩ,
 namo matukũ maitũ ma gũikara gũkũ thĩ no ta kĩrũru.
¹⁰ Acio githĩ to makũrute na makũhe ũhoro?
 Acio githĩ to maarie ũhoro marĩ na ũmenyo?
¹¹ Irura-rĩ, no rĩkũre handũ hatarĩ itomboya?
 Ithanjĩ-rĩ, no rĩtheereme handũ hatarĩ maaĩ?
¹² Rĩngĩkũrĩra handũ hatarĩ maaĩ rĩũmaga narua gũkĩra nyeki,
 o na rĩtakinyĩte rĩa gũtuuo.

- ¹³ Ūcio nĩguo mũthia wa arĩa othe mariganagĩrwo nĩ Mũrungu;
ũguo no ta guo mwĩhoko wa arĩa matooĩ Ngai ūthiraga.
- ¹⁴ Kĩrĩa ehokete no kĩndũ kihũthũ;
kĩrĩa egiritanagia nakĩo no ta rũrenda rwa mbũmbũ.
- ¹⁵ Etiiranagia na rũrenda rwake, naruo rũgatuĩka;
akenyiitĩrĩra harĩ ruo, no rũtingĩmũtiirĩrĩra.
- ¹⁶ Ahaana ta mũtĩ ūitĩrĩrio maaĩ wega ūrĩ riũa-inĩ,
ūtambũrũkĩtie thuuna ciaguo mũgũnda-inĩ;
- ¹⁷ mĩri yaguo iĩthiororokeirie kĩhumbu kĩa mahiga,
na icaragia ha kwĩgwatĩrĩra rwaro-inĩ rwa mahiga.
- ¹⁸ No rĩrĩa wakũũrwo harĩa ūraarĩ-rĩ,
handũ hau hagakaana mũtĩ ūcio, hakoiga atĩrĩ, ‘Nĩ ndirĩ ndakuona.’
- ¹⁹ Ti-itherũ muoyo waguo ūmaga ūgathira,
naho hau tiĩri-inĩ ūcio hagakũra mĩtĩ ĩngĩ.
- ²⁰ “Ti-itherũ Mũrungu ndangĩrega mũndũ ūtarĩ ūcuuke,
kana ekĩre moko ma arĩa mekaga ūũru hinya.
- ²¹ Na rĩrĩ, no arĩiyũria kanua gaku mĩtheko,
nayo mĩromo yaku yanĩrĩre nĩ gũkena.
- ²² Thũ ciaku nĩkahumbwo thoni,
nacio hema cia arĩa aaganu itigacooka kuonwo.”

9

Mĩario ya Ayubu

- ¹ Ningĩ Ayubu agĩcookia, akiuga atĩrĩ:
- ² “Ti-itherũ nĩnjũũ ūhoru ūcio nĩ wa ma.
No rĩrĩ, mũndũ angĩhota atĩa gũkorwo arĩ mũthingu mbere ya Mũrungu?
- ³ O na korwo mũndũ enda gũkararania na Ngai-rĩ,
ndangĩhota kũmũcookeria kĩũria o na kĩmwe harĩ ciũria ngiri.
- ⁴ Ūũgĩ wake nĩ mũingĩ mũno, na ūhoti wake nĩ mũnene.
Nũũ wanaregana nake akĩgaacĩra?
- ⁵ Eeheragia irĩma itekũmenya,
na agacing’aurania nĩ kũrakara.
- ⁶ Athingithagia thĩ ikoima handũ hayo,
na akainainia itugĩ ciayo.
- ⁷ Aathaga riũa rĩkaaga kũratha;
nake agiragĩrĩria ūtheri wa njata.
- ⁸ Nĩwe watambũrũkirie igũrũ arĩ o wiki,
na athiiga agĩkinyangaga makũmbĩ ma iria.
- ⁹ Nĩwe Mũũmbi wa njata iria ciĩtagwo Nduba, na Karaũ,
na Kĩrĩmĩra, o na ikundi cia njata cia mwena wa gũthini.
- ¹⁰ Nĩekaga magegania matangĩmenyeka,
na akaringa ciama itangĩtarĩka.
- ¹¹ Rĩrĩa aahĩtũkĩra harĩa ndĩ, ndingĩmuona;
o na rĩrĩa aathiĩra harĩa ndĩ ndimenyaga.
- ¹² Angĩgutha kĩndũ-rĩ, nũũ ūngĩhota kũmũgĩria?
Nũũ ūngĩmũũria atĩrĩ, ‘Nĩ atĩa ūreka?’
- ¹³ Ngai ndahingagĩrĩria marakara make;
o na arĩa maateithagĩrĩria Rahabu nĩmamũinamagĩrĩra.
- ¹⁴ “Nĩrĩ-rĩ, ndaakĩhota atĩa kũmũkararia?

- Ingĩruta kũ ciugo cia kũmũcookeria?
 15 O na korwo ndihĩtĩtie-rĩ, ndingĩhota kũmũcookeria ũndũ;
 ũrĩa ingĩka no gũthaitha ingĩthaitha Mũnjiirithia anjiguĩre tha.
 16 O na ingĩamwĩtire nake anjĩtĩke-rĩ,
 ndingĩtĩkia nĩangĩathikĩrĩrie.
 17 We angĩamemendire na kĩhuhũkanio,
 na aingĩhie ironda ciakwa hatarĩ gītũmi.
 18 Ndarekaga njookererwo nĩ mĩhũmũ,
 no nĩahatagĩrĩria na mathĩina.
 19 Korwo no ũhoru wa hinya-rĩ, we arĩ hinya mũno!
 Na korwo no ũhoru wa ciira wa kĩhoto-rĩ, nũ ũngĩmwĩta?
 20 O na korwo ndiahĩtĩtie-rĩ, kanua gakwa no kandue mũhĩtia;
 korwo ndiarĩ na ũcuuke-rĩ, nĩkangĩanduire mũhĩtia.
 21 “O na gũtuĩka ndirĩ na ũcuuke-rĩ, ndikwĩrĩria;
 muoyo wakwa nĩndĩwagĩire kĩene.
 22 Ũhoru no ũrĩa ũmwe; nĩkĩo ndĩroiga atĩrĩ,
 ‘Aniinaga arĩa matarĩ ũcuuke o na akaniina arĩa aaganu.’
 23 Hĩndĩ irĩa ihũũra rĩarehe gĩkuũ kĩa narua,
 nĩathekagĩrĩria kũũrwo nĩ hinya kwa arĩa matarĩ na mahĩtia.
 24 Hĩndĩ irĩa bũrũri wagĩa moko-inĩ ma andũ aaganu,
 nĩahingaga aciirithania maitho.
 Akorwo ti we-rĩ, nũ wĩkaga ũguo?
 25 “Matukũ makwa marahanyũka gũkĩra mũkinyia-ũhoru;
 mombũkaga matarĩ na gĩkeno o na kĩnini.
 26 Mahĩtũkaga na ihenya mũno ta tũtarũ twa irura,*
 kana ta nderi igũcuuhũkĩra kĩndũ gĩa kũrĩa.
 27 Ingiuga atĩrĩ, ‘Nĩngũriganiĩrwo nĩ mateta makwa,
 nĩngũtiga gũtukia gĩthiithi, ngene,’
 28 no ngeetigĩra mĩnyamaro yakwa yothe,
 nĩgũkorwo nĩnjũũ ndũkandua atĩ ndiĩhĩtie.
 29 Kuona atĩ nĩndikĩtie gũtuuo mũhĩtia-rĩ,
 nĩ kĩ gĩgũtũma ndiĩnogie tũhũ?
 30 O na ingĩthamba na thabuni,
 na ndiĩthambe moko na igata-rĩ,
 31 no ũndikirie irima rĩa gĩcoro
 nĩgeetha o na nguo ciakwa iithũũre.
 32 “We ti mũndũ ta nĩ atĩ nĩguo ndĩmũcookerie,
 nĩguo tũng’ethanĩre igooti-inĩ.
 33 Naarĩ korwo nĩ harĩ mũndũ ũngĩtũguithania,
 atũigĩrĩre guoko gwake ithuĩ eerĩ,
 34 mũndũ wa kũnjehereria rũthanju rwa Ngai,
 nĩgeetha ndigacooke kũmakio nĩ itebeebania rĩake.
 35 Hĩndĩ iyo nĩngĩacooka kwaragia itekũmwĩtigĩra,
 no ũrĩa ndariĩ rĩu-rĩ, ndingĩhota.

* 9:26 Tũtarũ tũtaarĩ tũnene twa ithanjĩ twathondekagĩrwo Misiri.

10

- ¹ “Nĩthũire gũtũũra muoyo ũyũ;
nĩ ũndũ ũcio ndikũhingĩrĩria mateta makwa,
o na nĩ ngwaria nĩ ũndũ wa ũrĩa ngoro yakwa ĩrĩ na marũrũ.
- ² Ngwĩra Ngai atĩrĩ: Tiga kũndua mwĩhia,
no nyonia kĩrĩa ũrandũithĩria.
- ³ Kaĩ ũkenagio nĩ kũũhinyĩrĩria,
ũgathũũra wĩra wa moko maku,
o rĩrĩa ũrakenera mathugunda ma andũ arĩa aaganu?
- ⁴ Kaĩ maitho maku marĩ o ta maitho ma andũ?
Kaĩ muonere waku ũhaana o ta wa mũndũ?
- ⁵ Kaĩ matukũ maku maigana ta ma andũ,
kana mĩaka yaku ĩkaigana o ta ya mũndũ,
- ⁶ nĩguo ũcarĩrĩrie mahĩtia makwa,
o na ũtuĩragie mehia makwa,
- ⁷ o na gũtuĩka wee nĩũũ atĩ ndiĩhĩtie,
na ũkamenya atĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kũũhonokia moko-inĩ maku?
- ⁸ “Moko maku nĩmo maathondekire na makĩnyũmba.
Rĩu nĩũgũkĩgarũrũka ũnyanange?
- ⁹ Ririkana atĩ wanyũũmbire ta rĩũmba.
Rĩu ũgũcooka ũndue rũkũngũ rĩngĩ?
- ¹⁰ Githĩ ndwanjitire ta iria,
na ũgĩcooka ũkĩĩmatia ta maguta marĩo,
- ¹¹ ũkĩĩhumbĩra na nyama na gĩkonde,
na ũkĩohania mahĩndĩ na mĩkiha yakwa hamwe.
- ¹² Nĩwaaheire muoyo o na ũkĩnyonia ũtugi waku;
naguo ũmenyereri waku nĩguo ũtũirie roho wakwa.
- ¹³ “No nĩwahithire maũndũ maya ngoro-inĩ yaku,
na nĩnjũũ no warĩ na ũndũ ũyũ meciiria-inĩ maku:
- ¹⁴ Ingĩehirie wee nĩwanyonaga,
na ndũngĩagire kũũherithia nĩ ũndũ wa wĩhia wakwa.
- ¹⁵ Kaĩ akorwo nĩnjĩhĩtie ndĩ na haaro-ĩ!
O na ingĩguĩka ndiĩkite ũũru, ndingĩhota gũtiira mũtwe wakwa,
nĩgũkorwo njiyũrĩtwo nĩ thoni,
na ngarikĩra mathĩina-inĩ makwa.
- ¹⁶ Ingĩtiira mũtwe wakwa-rĩ, wee ũnjeemaga o ta mũrũũthi,
na ningĩ ũkonania ũhoti waku mũnene wa kũnjũkĩrĩra.
- ¹⁷ Nĩũndeheire aira angĩ manjũkĩrĩre,
na nĩwongereire marakara maku igũrũ rĩakwa;
mbũtũ ciaku ikanjũkĩrĩra o ta makũmbĩ ma maaĩ marũmanĩrĩire.
- ¹⁸ “Nĩ kĩĩ gĩatũmire ũndute nda ya maitũ?
Naarĩ korwo ndakuire itoneetwo nĩ maitho ma mũndũ o na ũmwe.
- ¹⁹ Naarĩ korwo ndaciarĩrwo,
kana korwo ndaciarĩrwo njerekeirio mbĩrĩra!
- ²⁰ Githĩ matukũ makwa o na marĩ manini matikirie gũthira?
Tigana na nĩ nĩguo ngĩ na gĩkeno gwa kahinda kanini,
- ²¹ kamũira thiite kũrĩa mũndũ athiiga na ndacooke,
bũrũri wa nduma, o nduma nene ya gĩkuũ,

²² o bŭrŭri ũrĩa ũtukũ wakuo ũrĩ mŭtumanu mŭno,
bŭrŭri wa nduma ya gĩkuũ, na ũtarĩ kĩaarĩro,
kŭrĩa o na ũtheri ũhaana o ta nduma.”

11

Mĩario ya Zofaru

- ¹ Nake Zofaru ũrĩa Mũnaamathi agĩcookia, akĩũria atĩrĩ:
² “Ciugo icio ciothe-rĩ, nĩcikwaga gũcookio?
Mwaria ũyũ-rĩ, nĩegũgĩtuuo mwagĩrĩru?
³ Mwĩraho ũcio waku-rĩ, nĩguo ũgũkiria andũ nago?
No kwage mündũ ũngĩgũkaania rĩrĩa ũranyũrũrania?
⁴ Wee ũreera Ngai atĩrĩ, ‘Wĩtikio wakwa ndũrĩ ũcuuke,
o na nĩ ndĩ mŭtheru maitho-inĩ maku.’
⁵ Naarĩ korwo Ngai no aarie,
atumũre mĩromo yake agũũkĩrĩre,
⁶ na akũguũrĩrie hitho cia ũũgĩ,
nĩ ũndũ ũũgĩ ũrĩa wa ma nĩ wa mĩena ĩrĩ.
Menya ũndũ ũyũ; atĩ Ngai ndakũherithĩtie kũringana na ũrĩa mehia maku maigana.
⁷ “Wee no ũhote kũmenya maũndũ marĩa mahithe ma Ngai?
Kana no ũhote gũtũiria kũna maũndũ ma Mwene-Hinya-Wothe?
⁸ Maũndũ make nĩmatũũgĩru gũkĩra igũrũ, wee nĩ atĩa ũngĩka?
Nĩ mariku gũkĩra ũriku wa mbĩrĩra, wee nĩ atĩa ũngĩmenya?
⁹ Gĩthimo kĩamo nĩ kĩraihi gũkĩra thĩ
na nĩ kĩaramu gũkĩra iria rĩrĩa inene.
¹⁰ “Angĩũka agũikie njeera-rĩ,
acooke etane ciira-rĩ, nũũ ũngĩmũgiria?
¹¹ Ti-itherũ nĩoĩ andũ arĩa maheenania;
na rĩrĩa oona ũndũ mũũru-rĩ, githĩ ndaũmenyaga?
¹² No rĩrĩ, mündũ ũtarĩ ũũgĩ ndangĩtuĩka mũũgĩ o na rĩ,
o ta ũrĩa njaũ ya ndigiri ya gĩthaka ĩtarĩ hĩndĩ ĩngĩciarwo ĩrĩ mündũ.
¹³ “No rĩrĩ, ũngĩneana ngoro yaku kũrĩ Ngai,
na ũtambũrũkie moko maku kũrĩ we,
¹⁴ ũngĩheria mehia marĩa marĩ guoko-inĩ gwaku,
na ũgirie ũũru ũikare thĩinĩ wa hema yaku-rĩ,
¹⁵ hĩndĩ ĩyo no ũhote gũtiira ũthiũ waku na igũrũ ũtegũconoka;
no ũrũgame wega ũtarĩ na guoya.
¹⁶ Ti-itherũ nĩũkariganĩrwo nĩ mathĩina maku,
ũmaririkanage o ta maaĩ marĩkĩtie gũtherera.
¹⁷ Mũtũũrĩre waku nĩũgacangarara gũkĩra mũthenya barigici,
nayo nduma ĩgaatuĩka o ta rũciinĩ.
¹⁸ Ũgũtũũra ũrĩ na mwĩhoko tondũ ũrĩ na ũgitĩri,
ũkehũgũraga harĩa ũrĩ, na ũkahurũka ũtarĩ na ũgwati.
¹⁹ Nĩũgakomaga, gũtarĩ na mündũ ũngĩtũma wĩtigĩre,
nao andũ aingĩ nĩmakeyendithagia harĩ we.
²⁰ No rĩrĩ, maitho ma andũ arĩa aaganu nĩmakaaga kuona,
na matikoona gwa kũũrĩra;
naguo ũndũ ũrĩa meriragĩria ũgaatuĩka mũcaayo wa gĩkuũ.”

12

Miario ya Ayubu

- ¹ Ningĩ Ayubu agĩcookia atĩrĩ:
² “Hatĩrĩ nganja inyuĩ nĩ inyuĩ andũ,
 naguo ũũgĩ ũgaathiranĩra na inyuĩ rĩrĩa mũgaakua!
³ No rĩrĩ, ndĩ na ũmenyo o ta inyuĩ;
 mūtĩrĩ oogĩ kũngĩra.
 Nũũ ũtooĩ maũndũ macio mothe?”
⁴ “Nduĩkĩte mũndũ wa gũthekererwo nĩ arata akwa,
 o na gũtuĩka nĩndakaiĩre Ngai nake akĩnjigua:
 nĩ nduĩkĩte mũndũ wa gũthekererwo,
 o na gũtuĩka ndĩ mũthingu na ndĩrĩ ũcuuke!
⁵ Andũ arĩa maikaraga megangarĩte manyũrũragia mūtino,
 makona ta ũndũ ũcio ũkoraga o andũ arĩa magũrũ mao matenderũkaga.
⁶ Hema cia atunyani nĩcio ciikaraga igaaciĩre,
 na andũ arĩa marakaragia Mũrungu nĩo maikaraga na thayũ,
 o acio makuuaga ngai yao na moko.
⁷ “No ta kĩũrie nyamũ, na nĩgũkũruta ũhoru,
 kana ũrie nyoni cia rĩera-inĩ, na nĩgũkwĩra;
⁸ kana warĩrie thĩ, na nĩgũkũruta ũhoru,
 kana ũkĩarĩrie thamaki cia iria-inĩ, nacio nĩgũkũhe ũhoru.
⁹ Nĩ irĩkũ cia icio ciothe itooĩ
 atĩ nĩ guoko kwa Jehova gwĩkĩte ũndũ ũyũ?
¹⁰ Mĩoyo ya ciũmbe ciothe ĩrĩ guoko-inĩ gwake,
 o na mĩhũmũ ya andũ othe.
¹¹ Githĩ gũtũ gũtithuuranagia ciugo
 o ta ũrĩa rũrĩmĩ rũcamaga irio?
¹² Githĩ ũũgĩ ndũkoragwo na andũ arĩa akũrũ?
 Githĩ gũtũũra mũno gũtirehaga ũmenyo?
¹³ “Ũũgĩ na hinya nĩ cia Ngai;
 mataaro na ũmenyo nĩ ciake.
¹⁴ Kĩrĩa amomoraga gĩtingĩakwo rĩngĩ;
 mũndũ ũrĩa aahingĩra njeera gũtirĩ mũndũ ũngĩmuohora.
¹⁵ Ahingagĩrĩria maaĩ, gũkaaga mbura;
 ningĩ aamarekereria makaananga bũrũri.
¹⁶ Hinya na ũtooria nĩ ciake;
 mũheenio na mũheenania eerĩ no ake.
¹⁷ Aheani kĩrĩa amatongoragia matarĩ nguo,
 na agatua aciirithania irimũ.
¹⁸ Nĩohoraga mĩnyororo ĩrĩa athamaki moohaga andũ nayo,
 akamooha mũcibi njohero.*
¹⁹ Athĩnjĩri-Ngai amatongoragia marutĩtwo nguo,
 na akang’aurania andũ arĩa mehaandire tene.
²⁰ Nĩakiragia mĩromo ya aheani kĩrĩa arĩa meehoketwo,
 nao athuuri akamatunya ũhoru wa gũkũũrana maũndũ.
²¹ We nĩagagĩra arĩa atĩku bata,

* 12:18 Nguo cia kuohera njohero ihumbĩre thoni no cio ngombo cietikĩrĩtio kwĩhumba.

- nao ariā marĩ na hinya nĩamatunyaga indo ciao cia mbaara.
- ²² Nĩaguũragia maũndũ marĩa mariku ma nduma,
na nduma nene ya gĩkuũ akamiumĩria ũtheri-inĩ.
- ²³ Anenehagia ndũrĩrĩ, agacooka agaciananga;
aingĩhagia ndũrĩrĩ, agacooka agacihurunja.
- ²⁴ Nĩagaagagia meciiria ma atongoria a gũkũ thĩ;
akamaingata, morũũrage werũ-inĩ mũtheri ũtarĩ njĩra.
- ²⁵ Mahambaataga nduma-inĩ kũria gũtarĩ ũtheri;
ningĩ atũmaga matũgũge ta mũndũ mũrĩũ.

13

- ¹ “Atĩrĩrĩ, maitho makwa nĩmonete maũndũ macio mothe,
matũ makwa nĩmamaiguĩte na magataũkĩrwo nĩmo.
- ² Ūria mũũĩ o na nĩ nĩnjũũĩ;
mũtirĩ oogĩ kũngĩra.
- ³ No nĩ ndĩrenda kwaria na Mwene-Hinya-Wothe,
na ngerĩrĩria gũciira na Mũrungu.
- ⁴ No inyuĩ-rĩ, mũranjigĩrĩra ndeto cia maheeni;
inyuothe mũrĩ athondekani a tũhũ!
- ⁵ Naarĩ korwo mwakira ki!
Ūndũ ũcio ũngĩtuĩka ũũgĩ harĩ inyuĩ.
- ⁶ Na rĩrĩ, thikĩrĩriai kĩhoto gĩakwa;
iguai gũthaithana kwa mĩromo yakwa.
- ⁷ Kaĩ mũngĩaria ũũru mũkĩarĩrĩria Mũrungu?
Kaĩ mũngĩaria maheeni igũrũ rĩake?
- ⁸ Kaĩ mũngĩmuonia kĩmenyano?
Kaĩ mũgũciĩrĩrĩria Mũrungu?
- ⁹ Angĩmũtuĩria inyuĩ-rĩ, ũndũ ũcio no ũtuĩke mwega?
No mũmũheenie ta ũria mũngĩheenia mũndũ?
- ¹⁰ Ti-itherũ no amũrũithie
mũngĩtuĩka a kuonania kĩmenyano na hithe.
- ¹¹ Hĩ, riiri wake ndũngĩmũmakia?
Mũtingĩnyitwo nĩ guoya nĩ ũndũ wake?
- ¹² Mĩario yanyu ya ũũgĩ nĩ thimo hũthũ o ta mũhu;
ihoto cianyu no ta kwĩgitĩra na rĩũmba.
- ¹³ “Kirai ki, mũreke njarie;
o ũria ndĩrĩona-rĩ, rekei nyone.
- ¹⁴ Nĩ kĩ gĩgũtũma ndĩtoonyie ũgwati-inĩ
na ngaiga muoyo wakwa moko-inĩ makwa?
- ¹⁵ O na angĩnjũraga-rĩ, nĩ nowe ndĩrĩhokaga;
na ti-itherũ nĩ ngatetera mĩthĩre yakwa hau mbere yake.
- ¹⁶ Ti-itherũ, ũndũ ũyũ noguo ũgaatuĩka wa kũũhonokia,
nĩgũkorwo mũndũ ũtooĩ Ngai ndangĩũmĩrĩria gũũka mbere yake!
- ¹⁷ Thikĩrĩriai wega ũhoro wakwa;
matũ manyu nĩmakĩgue ũria nguuga.
- ¹⁸ Ti-itherũ nĩhaarĩrie ciira wakwa,
na nĩnjũũĩ nĩ nguoneka ndĩ wa kĩhoto.
- ¹⁹ Nĩ kũrĩ mũndũ ũngĩhota gũũthitanga?
Angĩkorwo nĩ kũrĩ-rĩ, no gũkira ngũkira ngue.

- 20 “Wee Ngai, ta kīhe o maūndū maya meerī,
na ndigūcooka gūkwīhitha:
21 Atirī, eharia guoko gwaku, gūikare kūraya na nī,
na ūtīge kūūmakia na imakania ciaku.
22 Ningī ūnjīte na nīngwītīka,
kana ūkīreke njarie, nawe ūnjookerie.
23 Nī mahītia na mehia maigana nī njikīte?
Nyonia ihītia na rīthia rīakwa.
24 Ūraahitha ūthiū waku nīkī,
na ūkandua thū yaku?
25 Nīūngīnyamaria ithangū rīrahurutwo nī rūhuho?
Nīūgūteng’erania na maragara momū?
26 Nīgūkorwo nī wandikīte maūndū marūrū ma kūnjūkīrīra,
na ūkaangaīra igai rīa mehia ma ūnini wakwa.
27 Wohaga magūrū makwa na mīnyororo;
ūrangagīra njīra ciakwa ciothe
na ūndū wa gūcora njoro makinya ma magūrū makwa.
28 “Nī ūndū ūcio mūndū amocaga ta kīndū kībuthīte,
agathira ta nguo īrīttwo nī memenyi.

14

- 1 “Mūndū ūciarīttwo nī mūndū-wa-nja-rī,
aikaraga o matukū manini, namo makaiyūrwo nī mathiina.
2 Akūruga ta ihūa na agacooka akooma;
ahītūkaga na ihenya ta kīruru, na ndatūūruga.
3 Mūndū ta ūcio wakīmūkūūrīra maitho?
Mūndū ta ūcio wamūrehe mbere yaku aciirithio?
4 Nūū ūngīhota kūruta kīndū gītheru kuuma harī kīndū kīrīa gītārī gītheru?
Gūtīrī o na ūmwe!
5 Matukū ma mūndū nī matare;
nīūtuūte mūigana wa mīeri yake,
na nīūmūigīre mīhaka īrīa ataangīkīra.
6 Nī ūndū ūcio tiga kūmūrora, tigana nake,
nginya arīkie mīthenya yake ta mūthūkūmi.
7 “Mūtī-rī, nīwīrīgagīrīrwo atī ūngītemwo,
no ūthethūke rīngī,
na atī mathethūka maguo matikaaga.
8 O na mīri yaguo īngīkūrīra thī
na gīthukī kīaguo kīūmīre tīiri-inī,
9 ūngīkaguucia maaī-rī, nīūgathethūka
na ūrute honge ta mūtī wa kūhaandwo.
10 No mūndū akuuaga agathikwo;
aatūkana-rī, ndacookaga kuonwo rīngī.
11 O ta ūrīa maaī mahūūaga kūu iria-inī,
na ta ūrīa mūtaro wa rūūī ūng’araga ūkooma-rī,
12 ūguo noguo mūndū akomaga na ndacookaga gūūkīra rīngī;
o nginya rīrīa igūrū rīgaathira-rī,
andū matirī hīndī magookīra kana maarahūrwo mookīre.

- ¹³ “Naarĩ korwo wahitha thĩinĩ wa mbĩrĩra,
na ũnjige hitho-inĩ nginya rĩrĩa marakara maku magaaathira!
Naarĩ korwo wandũira gĩathĩ,
ũgaacooka kũndirikana hĩndĩ ĩyo.
- ¹⁴ Mũndũ akua-rĩ, nĩagatũura muoyo rĩngĩ?
Matukũ makwa mothe ma wĩra mũritũ-rĩ,
ngweterera ihinda rĩakwa rĩa kwerũhĩrio hinya rĩkinye.
- ¹⁵ Wee ũgetana, na nĩ nĩngagwĩtika;
na nĩũkeerirĩria kũmbe gĩkĩ wombire na moko maku.
- ¹⁶ Hĩndĩ ĩyo nĩũgatara makinya makwa,
no ndũkarũmbũiya mehia makwa.
- ¹⁷ Mahĩtia makwa meekĩritwo mondo-inĩ,
ĩkoohwo na ĩkahũũrwo mũhũũri; nĩũkahumbĩra mehia makwa.
- ¹⁸ “No rĩrĩ, o ta ũrĩa kĩrĩma kĩenjekaga na gĩkamomoka,
na o ta ũrĩa rwaro rwa ihiga rũheragio handũ ha ruo,
- ¹⁹ na o ta ũrĩa maaĩ mamuthũraga mahiga,
na o ta ũrĩa mbura nene ĩtwaraga tĩiri-rĩ,
ũguo noguo wanangaga kĩĩrĩgĩrĩro kĩa mũndũ.
- ²⁰ Wee ũmũtooragia o rĩmwe rĩa kũigana, nake agathira;
ũgarũraga gĩthiithi gĩake ũrĩa kĩaana, na ũkamũingata.
- ²¹ Ariũ ake mangĩheo gĩtĩio, ndangĩmenya ũhoru ũcio;
mangĩconorithio, we ndoonaga ũndũ ũcio.
- ²² We no ruo rwa mwĩrĩ wake aiguaga,
nake atũũraga o ecaayagĩra.”

15

Mĩario ya Elifazu

- ¹ Nake Elifazu ũrĩa Mũtemaani akĩũria atĩrĩ:
- ² “Mũndũ mũũgĩ no acookie ũhoru na kwĩgereria,
kana aiyũrie nda yake na rũhuho ruumĩte na irathĩro?
- ³ No eciĩrĩre na ciugo cia tũhũ,
kana na mĩario ĩtarĩ bata?
- ⁴ No wee-rĩ, nĩũracambia ũhoru wa gwĩtigĩra Ngai,
na ũkagĩrĩrĩria ũhoru wa andũ kwĩrutĩra Mũrungu.
- ⁵ Mehia maku nĩmo mataaraga kanua gaku;
nawe ũthuurĩte kwaria na rũrĩmĩ rwa mũndũ mwara.
- ⁶ Kanua gaku wee mwene nĩko karagũtuĩra ciira, ti gakwa:
nayo mĩromo yaku wee mwene ĩkaaria ũira wa gũgũũkĩrĩra.
- ⁷ “Wee nĩwe mũndũ wa mbere gũciarwo?
Wee-rĩ, waciĩrĩrwo mbere ya irĩma igĩe ho?
- ⁸ Wee nĩũthikagĩrĩria ndundu ya Ngai?
Wee wiki-rĩ, nowe ũrigĩtie na ũũgĩ?
- ⁹ Nĩ atĩa ũũĩ ithuĩ tũtooĩ?
Nĩ ũmenyo ũrĩkũ ũrĩ naguo ithuĩ tũtarĩ?
- ¹⁰ Tũrĩ na athuuri marĩ na mbuĩ na arĩa akũrũ mũno,
andũ akũrũ o na gũkĩra thoguo.
- ¹¹ Ndũiganĩtwo nĩ ũhoorerania wa Mũrungu,
o na kana ũhoru ũcio warĩrio na ũhooreri?
- ¹² Ngoro yaku ĩgũteete nĩkĩ,
na nĩ kĩ kĩratũma ũikare ũkiunaga maitho,

- ¹³ nĩguo werekerie marakara maku kũrĩ Mũrungu,
o na ũgaitũrũra ciugo ta icio kuuma kanua gaku?
- ¹⁴ “Mũndũ akĩrĩ kĩ, atĩ no ahote gũtuĩka mũtheru,
o na mũndũ ũciarĩtwo nĩ mũndũ-wa-nja nake akĩrĩ kĩ,
atĩ no ahote gũtuĩka mũthingu?
- ¹⁵ Angĩkorwo Ngai ndangĩhota kwĩhoka andũ arĩa ake aamũre-rĩ,
na kũngĩkorwo o na igũrũ ti gũtheru maitho-inĩ make-rĩ,
- ¹⁶ mũndũ akĩrĩ kĩ atĩ amwĩhoke?
Mũndũ nĩ mwaganu na nĩ kĩmaramari, anyuuaga waganu ta maaĩ!
- ¹⁷ “Wee ta thikĩrĩria na nĩngũgũtaarĩria;
reke ngwĩre ũrĩa nyonete,
- ¹⁸ ngwĩre ũrĩa andũ arĩa oogĩ moigĩte,
matekũhitha ũndũ o na ũmwe wa ũhoro ũrĩa maaheirwo nĩ maithe mao,
- ¹⁹ (o acio oiki maaheetwo bũrũri
hĩndĩ irĩa gũtaarĩ mũndũ wa kũngĩ watuĩkanagia gatagatĩ-inĩ kao):
- ²⁰ Atĩrĩ, mũndũ mwaganu akoragwo na mĩnyamaro matukũ make mothe.
Matukũ mothe ma ũcio ũtarĩ tha-rĩ, maigĩirwo o mĩnyamaro.
- ²¹ Aiguaga o mĩgambo ya kũmakania mũno;
hĩndĩ irĩa maũndũ mothe moneka ta marĩ mega-rĩ,
atunyani makamũtharĩkĩra.
- ²² Ndarĩ na kũrĩgĩrĩro gĩa gwĩthara kuuma nduma-inĩ;
etereirio kũũragwo na rũhiũ rwa njora.
- ²³ Orũũraga agĩcaragia irio, oragie atĩrĩ, ‘Irĩ na kũ?’
Aikaraga amenyete atĩ mũthenya wa nduma ũrĩ o hakuhĩ.
- ²⁴ Mĩnyamaro na ruo rwa ngoro nĩcio imũmakagia;
imũtooragia taarĩ mũthamaki wĩhaarĩirie kũmũtharĩkĩra,
- ²⁵ nĩ ũndũ ainainagĩria Mũrungu ngundi,
na akang’athĩria Mwene-Hinya-Wothe,
- ²⁶ akamũguthũkĩra ang’athĩtie,
arĩ na ngo yake mata ya hinya.
- ²⁷ “O na gũtuĩka ũthiũ wake nĩ mũnoru,
na njohero yake ikaneneha nĩ kũnora-rĩ,
- ²⁸ agaatuũraga matũũra maanangĩku,
na aikarage nyũmba itatuũragwo nĩ mũndũ,
nyũmba itigairie o kũmomoka ituĩke ihumbu cia mahiga.
- ²⁹ Ndagacooka gũkorwo arĩ mũtongu, naguo ũtonga wake ndũgatũũra,
o na kana indo ciake itheereme kũu bũrũri-inĩ.
- ³⁰ Ndakahota kũũrĩra nduma;
rũrĩrĩmbĩ nĩrũkahoochia thuuna ciake,
nayo mĩhũmũ ya kanua ka Ngai nĩkamweheria.
- ³¹ Nĩatige kwĩheenia na ũndũ wa kwĩhoka maũndũ ma tũhũ,
nĩgũkorwo gũtirĩ kĩndũ makaamũrehere.
- ³² Ihinda rĩake rĩtanakinya-rĩ, nĩakarĩhio mũigana wake wothe,
na honge ciake itikarura.
- ³³ Agaatuĩka ta mũthabibũ ũhũrũritwo thabibũ ciaguo itarĩ njĩru,
ahaane ta mũtamaĩyũ ũraita kĩro kĩaguo.
- ³⁴ Nĩgũkorwo andũ a thiritũ ya arĩa matooĩ Ngai matũũraga marĩ thaata,
na mwaki nĩũgaacina hema cia arĩa mendete mahaki.

³⁵ Magāga nda cia mathiina, na magaciara waganu;
nda ciao ithugundaga o maheeni.”

16

Miario ya Ayubu

- ¹ Ningi Ayubu agicookia atiri:
² “Ninjiguite maundu maingi ta macio;
inyuotho muri ahoorerania a kunyamaramania!
³ Miario iyo yanyu mingi ya muthuthiko-ri, ndirithira?
Ni ki kiramuthinia, gigituma mutinde mugikararamania?
⁴ O na ni no njarie ta inu, korwo ni inu muri hara ndi;
ni no njarie miario miga ya kumuciirithia na ndimuinainirie mutwe.*
⁵ No riri, kanua gakwa no kamumiririe;
uhoorerania uumite miromo-ini yakwa no umuhoorerie.
- ⁶ “No o na ndaaria-ri, ruo rwakwa rutirathira;
o na ndegiriria kwaria-ri, rutaranjherera.
⁷ Ti-itheru, Wee Ngai niunogee; tie;
niuharaganitie nyumba yakwa yotho.
⁸ Wee niunjoheete, naguo undu ucio ugatuika uira;
uhinju uy ndi naguo niwambarite ukaanyumbura ura ndari.
⁹ Ngai niandoretie na akandembura ni ura arakarite,
akaahaganiria magego;
ucio thu yakwa nianguuri maitho.
¹⁰ Andu nimathamitie tunua twao maathekerere;
manguthaga ruthia makinyurragia,
na makanyitana hamwe manjukiri.
¹¹ Murungu niandekereirie kuri andu ara ooroo,
na akanjikia mitego-ini ya ara aaganu.
¹² Ni ndakarite wega, nowe agithethera;
aanyitire mumbero, akihehenja.
We andute cabaa wake wa kurathagwo;
¹³ aikia a migu ake nmandigiicirie.
Aratheeca higo ciakwa atari na tha,
na agaita maa makwa ma nyongo thi.
¹⁴ Atharikagira maita maingi maingi;
anguthukagira ta njamba ya ita.
- ¹⁵ “Ndumire gikonde giakwa kia mwiri nguo ya ikunia,
na ngahitha thiithi wakwa rukungu-ini.
¹⁶ Uthi wakwa nitunihite nikuri,
nduma nene igakihumbira maitho makwa;
¹⁷ no riri, moko makwa matiri undu wa uhinya mekite
namo mahooya makwa ni matheru.
- ¹⁸ “Wee thi-ri, ndukahumbire thakame yakwa;
kiri giakwa kiroaga gukaahuurukio!
¹⁹ O na ri-ri, mura wakwa ari iguru;
ucio munjiiriri ari o iguru.

* 16:4 Kiuiniria mundu mutwe kuonanagia kunyarara mundu ucio, na ku kwar kumuma.

- ²⁰ Mũũthaithanĩrĩri nĩ mūrata wakwa
rĩrĩa maitho makwa maraita maithori harĩ Ngai;
²¹ nĩathaithanagĩrĩra mũndũ kũrĩ Ngai,
o ta ũrĩa mũndũ athaithanagĩrĩra mūratawe.

- ²² “No mĩaka mĩnini ĩgũthira,
thiĩ rūgendo rūrĩa mũndũ athiiga na ndacooke.

17

- ¹ Roho wakwa nĩmũthuthĩku,
matukũ makwa nĩmathirĩte, mbĩrĩra nĩyo ĩnjetereire.
² Ti-itherũ thiũrũrũkĩrio nĩ andũ a kũũnyũrũria;
maitho makwa no nginya meerorere rūmena rwao.
- ³ “Wee Ngai-rĩ, ta kĩlhe kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩra thiirĩ wakwa kĩrĩa ũretia,
tondũ-rĩ, nũũ ũngĩ ũngĩtikĩra kũruta kĩndũ gĩaake kĩndũgamĩrĩre?
⁴ Wee nĩwaagithĩtie meciiria mao ũmenyo;
nĩ ũndũ ũcio ndũngĩmetikĩria mahootane.
⁵ Mũndũ angĩkaana arata ake nĩ ũndũ wa kĩheo-rĩ,
maitho ma ciana ciake nĩmakooro.
- ⁶ “Ngai nĩanduĩte mũndũ wa kuunwo thimo nĩ andũ othe,
nduĩkĩte mũndũ wa gũtuagĩrwo mata ũthiũ nĩ andũ.
⁷ Maitho makwa nĩ marooro nĩ gwĩthikĩra;
ciĩga ciakwa ciothe ihũthĩte o ta kĩruru.
⁸ Andũ arĩa arũngĩrĩru nĩmagegetio nĩ ũhoru ũcio;
andũ arĩa matarĩ na ũũru mekĩte nĩmarahũkĩte mokĩrĩre andũ arĩa matooĩ Ngai.
⁹ O na kũrĩ ũguo-rĩ, arĩa athingu nĩmarĩrũmagia njĩra ciao,
nao arĩa marĩ moko matheru nĩmarĩongagĩrĩrwo hinya.
- ¹⁰ “No rĩrĩ, ta gĩũkei inyuothe, geriai o rĩngĩ!
Niĩ ndirĩ ndĩrona mũndũ mũũgĩ gatagatĩ kanyu.
¹¹ Matukũ makwa nĩ mathiru, mĩbango yakwa nĩmĩharaganie,
o na merirĩria ma ngoro yakwa.
¹² Andũ aya magarũraga ũtukũ makaũtua mũthenya;
nduma yamakinyĩrĩra moigaga atĩrĩ, ‘Ūtheri ũrĩ o hakuhi.’
¹³ Angĩkorwo mũciĩ ũrĩa njĩrĩgĩrĩre no mbĩrĩra,
angĩkorwo ingĩara ũrĩrĩ wakwa o nduma-inĩ-rĩ,
¹⁴ angĩkorwo no njĩre ũhoru wa kũbutha atĩrĩ, ‘Wee nĩwe baba,’
na njĩre kĩgunyũ atĩrĩ, ‘Wee nĩwe maitũ’ kana ‘Nĩwe mwarĩ wa maitũ-rĩ’,
¹⁵ mwĩhoko wakwa ũkĩrĩ kũ?
Nũũ ũngĩnyonera mwĩhoko?
¹⁶ Na rĩrĩ, mwĩhoko nĩũharũrũkĩte nginya ihingo-inĩ cia gĩkuũ?
Nĩtũgũgĩkũrũkania hamwe rũkũngũ-inĩ?”

18

Mĩario ya Bilidadi

- ¹ Ningĩ Bilidadi ũrĩa Mũshuhi agĩcookia, akĩũria atĩrĩ:
² “Ūrĩitiga kwaria mĩario ĩno rĩ?
Gĩa na ũũgĩ nĩguo o na ithuĩ tũhote kwaria.
³ Nĩ kĩ kĩratũma ũtuone tũhaana ta ng’ombe,

- na tūgatuuo irimū maitho-inĩ maku?
- ⁴ Wee ūrehanyūrūra nĩ ūndũ wa ūrĩa ūrakarĩte-rĩ,
thĩ no ĩthaamwo nĩ ūndũ waku?
Kana no nginya ndwaro cia mahiga cieherio harĩa itũire?
- ⁵ “Tawa wa mündũ mwaganu nĩmũhorie;
rūrĩrĩmbĩ rwa mwaki wake nĩrūtigĩte gwakana.
- ⁶ Ūtheri ūrĩa ūrĩ thĩinĩ wa hema yake ūtuĩkĩte nduma;
naguo tawa ūrĩa ūrĩ hakuhĩ nake ūkahora.
- ⁷ Hinya wa mūkinyũkĩrie wake nĩmũhũthie;
namo mathugunda make makamũgũithia thĩ.
- ⁸ Makinya make mamũikagia wabu-inĩ,
nake akoorũraga thĩinĩ wa marima mayo.
- ⁹ Mũtego ūmũnyiitĩre ndiira-inĩ ya kũgũrũ;
mũtego ūgakĩmũrũmia biũ.
- ¹⁰ Ahithĩirwo kĩa kĩa rūrīgi tĩiri-inĩ,
akaambĩrwo mũtego njĩra-inĩ yake.
- ¹¹ Imakania imuumagĩrĩra na mĩena yothe,
na ikamūteng’eragia harĩa hothe aagerera.
- ¹² Mũtino nĩmũhũũtĩire;
mwanangĩko wetereire agwe.
- ¹³ Mũtino ūrĩaga icunjĩ cia gĩkonde gĩake;
narĩo irigithathi rĩa gĩkuũ rĩgatambuura ciĩga ciake.
- ¹⁴ Aguucĩtio, akarutwo ūgitĩri-inĩ wa hema yake,
na agatwarwo kũrĩ mũthamaki wa imakania.
- ¹⁵ Mwaki nĩguo ūtũũraga hema-inĩ yake;
ũbiriti ūgwakana nĩũhurunjĩtwo gĩkaro gĩake.
- ¹⁶ Mĩri yake yũmagĩra tĩiri-inĩ,
nacio honge ciake ikahooha na igũrũ.
- ¹⁷ Kĩririkano gĩake nĩ gĩgaathira thĩ;
ndarĩ rĩtwa bũrũri-inĩ.
- ¹⁸ Akaarutũrũrwo ūtheri-inĩ atwarwo nduma-inĩ
na nĩakaingatwo oime thĩ ĩno.
- ¹⁹ Ndarĩ ciana kana njaro thĩinĩ wa andũ ao,
o na ndarĩ mündũ wake ūgaatigara kũrĩa aatũũraga.
- ²⁰ Andũ a mwena wa ithũiro nĩmakagegio nĩ maündũ marĩa mamũkorete;
andũ a mwena wa irathĩro manyiitwo nĩ kĩmako.
- ²¹ Ti-itherũ ūguo nĩguo gĩkaro kĩa mündũ mwaganu gũkahaana;
kündũ kwa mündũ ūrĩa ūtooĩ Mũrungu-rĩ, gwake kũhaana ūguo.”

19

Mĩario ya Ayubu

- ¹ Nike Ayubu akĩũria atĩrĩ:
- ² “Mũkũũnyariira nginya-rĩ,
mũkĩl̄hehenjaga na ciugo?
- ³ Rĩu mũrĩ kũndetia maita ikũmi;
mũũtharĩkĩire mũtarĩ na thoni.
- ⁴ Angĩkorwo nĩ ma atĩ nĩhĩtĩtie njĩra,
ihĩtia rĩakwa rĩgũikara rĩrĩ thĩina wakwa.
- ⁵ Mũngĩkorwo ti-itherũ nĩmũgwĩtũũgĩria igũrũ rĩakwa,
na mũgĩe na mweke wa kũnjũkĩrĩra nĩ ūndũ wa ūguo njonorithĩtio,

- ⁶ no kīmenyei atĩ Ngai nĩwe ũũhītĩrie,
akandigiicĩria na wabu wake.
- ⁷ “O na gũtuĩka nĩngayaga ngoiga atĩrĩ, ‘Ndĩmũhītĩrie!’ Nĩ ndirĩ ũndũ njookagĩrio;
o na gũtuĩka nĩhooyaga ndeithio, gũtirĩ kĩhoto nyonaga.
- ⁸ Nĩahingĩire njĩra na nĩ ndingĩhota kũhītũka;
tũcĩra twakwa nĩatwĩkĩrite nduma.
- ⁹ Nĩanjaũrite gĩtĩio gĩakwa,
na akanduta thũmbĩ mĩtwe.
- ¹⁰ Andarũrangaga kuuma mbarĩ ciothe nginya ngathira;
amunyaga mwĩhoko wakwa o ta mĩtĩ.
- ¹¹ Marakara make nĩmanjakanĩire;
andaraga hamwe na thũ ciake.
- ¹² Mbũtũ ciake cia ita injerekagĩra na hinya;
ciakaga ihumbu cia kũnjũkĩrĩra,
igathiũrũrũkĩria hema yakwa.
- ¹³ “Nĩanyamũranĩtie na ariũ a baba makaahutatĩra;
andũ arĩa tũyaine nao nĩmeĩndigithĩtie biũ.
- ¹⁴ Andũ a mbarĩ ciitũ nĩmathiĩte makandiga;
arata akwa nĩmariganĩirwo nĩ nĩ.
- ¹⁵ Ageni akwa na ndungata ciakwa cia andũ-a-nja matuaga ta matanjũũĩ;
maanyonaga ta ndĩ mũndũ uumĩte kũndũ kũngĩ.
- ¹⁶ Njĩtaga ndungata yakwa, no ndĩngĩnjĩtika,
o na ndĩmĩthaithĩte na kanua gakwa nĩ mwene.
- ¹⁷ Mĩhũmũ ya kanua gakwa nĩmĩnungu harĩ mĩtumia wakwa;
nduĩkĩte wa kũmenwo harĩ ariũ a maitũ.
- ¹⁸ O na tũhĩ tũrĩa tũnini nĩtũũnyararĩte,
rĩrĩa ndatumĩrĩra no gũũthekerera tũũthekagĩrĩra.
- ¹⁹ Arata akwa arĩa manguhĩrĩrie othe nĩmathũire;
andũ arĩa nyendeete nĩmahutatĩire makaanjũkĩrĩra.
- ²⁰ Nĩ thirĩte ngatigara o gĩkonde na mahĩndĩ;
nĩ ndigarĩirwo no kĩni kĩa magego giiki.
- ²¹ “Njiguĩrai tha, inyuĩ arata akwa, iguai tha,
nĩgũkorwo guoko kwa Ngai nĩkũngũthĩte.
- ²² Mũthingatanaga na nĩ o ta ũrĩa Mũrungu aathingataga nĩkĩ?
Mũtirĩ mũraiganwo nĩ nyama ciakwa?
- ²³ “Naarĩ korwo ciugo ciakwa nĩciandĩkĩtwo,
igakĩandĩkwo ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo,
- ²⁴ igakarwo na karamu ga kĩgera igũrũ rĩa ngocorai,
kana igakururwo rwaro-inĩ rwa ihiga itũũre nginya tene!
- ²⁵ Nĩnjũũĩ atĩ Mũngũũri arĩ muoyo,
na atĩ marigĩrĩrio-inĩ nĩwe ũkaarũgama thĩ ĩno.
- ²⁶ Nakĩo gĩkonde gĩkĩ gĩakwa kĩarĩkia gũthira,
na mwĩrĩ ũyũ wa nyama ũkorwo ũtarĩ ho,
hĩndĩ ĩyo nĩ ngoona Ngai;
- ²⁷ nĩ mwene nĩngamwĩonera na maitho,
nĩ mwene, ti mũndũ ũngĩ.
Ĩ ngoro yakwa ndĩkĩrĩ na wendo mũnene!

- ²⁸ “Mūngiuga atĩrĩ, ‘Ĩ nītũthingatane nake,
kuona atĩ nĩwe kīhumo gĩa thĩĩna ūyũ,’
²⁹ inyuĩ ene nĩmwagĩrĩrwo nĩ gwītīgĩra rūhiũ rwa njora;
nĩgũkorwo mang’ũrĩ nĩmakarehithia kũherithanio na rūhiũ rwa njora,
na hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ kũrĩ ūtuanĩri wa ciira.”

20

Mĩario ya Zofaru

- ¹ Nake Zofaru ūrĩa Mũnaamathi agĩcookia atĩrĩ:
² “Meciiria makwa nĩ mathĩĩnĩku, na nĩkĩo ngũcookia,
nĩ ūndũ nĩndangĩkĩte mũno.
³ Ndĩraigua irũithia rĩa kũnjonorithia,
naguo ūmenyo wakwa nĩũranjĩkĩra hinya wa gũcookia.
- ⁴ “Ti-itherũ nĩũũĩ ūrĩa gũtũire kuuma tene
rĩrĩa mũndũ aigirwo gũkũ thĩ ĩno,
⁵ atĩ kũrũũhia kwa arĩa aaganu no gwa kahinda,
o nakĩo gĩkeno kĩa andũ arĩa matooĩ Ngai no gĩa kahinda kanini.
⁶ O na gũtuĩka mwĩtĩĩo wake nĩ ūkinyaga o igũrũ,
naguo mūtwe wake ūkahutia matu-rĩ,
⁷ agaathira nginya tene o ta mai make mwene;
arĩa manamuona mooragie atĩrĩ, ‘Kaĩ aathiire kũ?’
⁸ Airagĩria ta kĩroto, akaaga kuoneka rĩngĩ,
akaingatwo ta kĩoneki kĩa ūtukũ.
⁹ Riitho rĩrĩa rĩamuonaga rĩtikamuona rĩngĩ;
harĩa aaikaraga hatikamuona rĩngĩ.
¹⁰ Ciana ciake ikaageragia kwĩguithania na athĩĩni;
moko make mwene no nginya magaacookia ūtonga wake kũrĩa aaũrutire.
¹¹ Hinya wa wĩthĩ ūrĩa ūiyũrĩte mahĩndĩ-inĩ make
ũgaakoma hamwe nake rũkũngũ-inĩ.
- ¹² “O na gũtuĩka ūũru ūrĩ mũrĩo ūrĩ kanua gake,
na nĩũhithaga rungu rwa rũrĩmĩ rwake,
¹³ o na gũtuĩka ndangĩhota kũũrekia
na aũigaga kanua gake-rĩ,
¹⁴ irio ciake nĩĩkarũra irĩ nda yake;
igaatuĩka ūrũrũ wa ndũira thĩĩnĩ wake.
¹⁵ Nĩagatahĩka ūtonga ūrĩa ameretie;
Mũrungu nĩagatũma aũtahĩke.
¹⁶ Nĩakoonga thumu wa nyoka;
magego ma nyoka nĩmo makaamũũraga.
¹⁷ Ndagakenera tũrũũĩ,
njũũĩ iria ithereraga ūũkĩ na ngorono.
¹⁸ Kĩndũ kĩrĩa anogeire no nginya agagĩcookia atakĩrĩte;
ndagakenera uumithio wa wonjoria wake.
¹⁹ Nĩgũkorwo nĩahinyĩrĩrie athĩĩni, akamatiga matarĩ na kĩndũ;
nĩatunyanĩte nyũmba iria ataakire.
- ²⁰ “Ti-itherũ merirĩria make matingĩthira;
ndangĩhonokia na indo iria eigĩire.

- ²¹ Gūtīrī kīndū atigĩirio gĩa kūrĩa;
ūtonga wake ndūgatũũra.
- ²² Hīndī ĩrĩa aiganĩire nĩ ūndũ wa kũingĩhia indo, mĩnyamaro nĩkamũnyiita;
ũkĩa nĩkamũkora na nditi nene.
- ²³ Hīndī ĩrĩa aiyūrītīe nda yake-rĩ,
nĩguo Ngai akaarekereria marakara make mahiũ mamũkore
na amuurĩrie mahũũra make.
- ²⁴ O na angĩũrĩa indo cia mbaara cia kĩgera,
akaarathwo na mũguĩ wa gĩcango.
- ²⁵ Aũcomoraga kuuma ng'ong'o wake,
mũthece ūcio mũkengu akaũcomora kuuma ini-inĩ rĩaake.
- Imakania nĩkamũkorera;
²⁶ nduma nene nĩyetereire igĩĩna ciake.
- Mwaki ūtarĩ mũhurutĩre nĩkamũcina,
na ūniine kīrĩa gītigaire thĩnĩ wa hema yake.
- ²⁷ Igũrũ nĩrĩkaguũria wĩhia wake;
thĩ nayo nĩkarahũka ĩmũũkĩrĩre.
- ²⁸ Kĩguũ nĩgĩgathereria nyũmba yake,
indo cia nyũmba yake ithererio nĩ kĩguũ mũthenya ūcio wa mang'ũrĩ ma Ngai.
- ²⁹ Ūcio nĩguo ūndũ ūrĩa Ngai agayagĩra arĩa aaganu,
igai rĩrĩa maathĩrĩrwo nĩ Mũrungu.”

21

Mĩario ya Ayubu

- ¹ Ningĩ Ayubu agĩcookia atĩrĩ:
- ² “Thikĩrĩriai wega ciugo ciakwa;
rekei ūndũ ūyũ ūtuĩke nĩguo mũkũũhooreria naguo.
- ³ Ngirĩrĩriai na nĩ njarie,
na ndaarĩkia kwaria-rĩ, mũgĩcooke mũũnyūrĩrie.
- ⁴ “Nĩrĩ-rĩ, kaĩ mateta makwa meerekeirio mūdũ?
Ngũkĩaga kũremwo nĩ gũkirĩrĩria nĩkĩ?
- ⁵ Ta ndorai mũgege;
mwĩnyiite tũnua twanyu na moko nĩ kũmaka.
- ⁶ Ndĩciiragia ūhoro ūyũ ngamaka mũno;
ngethithimũkwo nĩ mwĩrĩ, ngambĩrĩria kũinaina.
- ⁷ Atĩrĩ, andũ arĩa aaganu marekagwo matũũre muoyo nĩkĩ,
magakũra o na magakĩrĩrĩria kũgĩa na ūhoti?
- ⁸ Nĩmeonagĩra ciana ciao ikĩgaacĩra kũu marĩ,
makoono rūciaro rwao rūkĩhaanda mbere ya maitho mao.
- ⁹ Mĩcĩ yao ĩkaraga ĩgitĩrwo na ĩtarĩ na guoya;
naruo rūthanju rwa Ngai rūtimahũũraga.
- ¹⁰ Ndegwa ciao itia gaga kũgwatia;
ng'ombe ciao iciaraga, na itihunaga.
- ¹¹ Moimagaragia twana twao tũingĩ o ta rūũru;
ciana icio ciao ikaina igītũrũhaga.
- ¹² Nao o ene mainaga makĩhũũraga tũhembe na inanda cia mũgeeto;
mekenagia na mũgambo wa mūtũrirũ.
- ¹³ Matũũraga mĩaka yao magaacĩre,
na magathiĩ mbĩrĩra-inĩ marĩ na thayũ.
- ¹⁴ Na no-o meeraga Mũrungu atĩrĩ, “Thĩ! Tigana na ithuĩ!

- Tūtikwenda kūmenya njira ciaku.
- ¹⁵ Mwene-Hinya-Wothe nīwe ũ, atĩ nĩguo tūmūtungatagĩre?
Tūkūgunĩka nakĩ tūngĩmūhooya?’
- ¹⁶ No rĩrĩ, kūgaacĩra kwao gūtĩrĩ moko-inĩ mao ene,
nĩ ūndũ ūcio nĩ njikaraga haraaya na kĩrĩra kĩa andũ arĩa aaganu.
- ¹⁷ “Na rĩrĩ, nĩ maita maigana tawa wa arĩa aaganu ūhoragio?
Nĩ maita maigana makoragwo nĩ mūtino,
na nĩ maita maigana Ngai amagayagĩra ruo nĩ kūmarakarĩra?
- ¹⁸ Nĩ maita maigana matuĩkaga ta nyeki nyūmũ ikūhurutwo nĩ rūhuho,
o na kana ta maragara marĩa mombūrāgwo nĩ kīhuhūkano?
- ¹⁹ Kuugagwo atĩrĩ, ‘Ngai aigagĩra ciana iherithia rĩa ithe wao.’
No rĩrĩ, nĩ kaba Ngai aherithie mūndũ ūcio we mwene,
nĩguo amenye nīehĩtie!
- ²⁰ Maitho make nīmeyonere mwanangĩko wake mwene;
nīarekwo akunde mang’ūrĩ ma Mwene-Hinya-Wothe.
- ²¹ Nĩ ūndũ-rĩ, anga no eetangaga ha ūhoro wa andũ ake
arĩa agaatiaga na thuutha, matukũ make maathira?
- ²² “Nĩ kūrĩ mūndũ o na ūmwe ūngĩhota kūruta Mūrungu atĩ nĩguo agĩe na ūmenyo,
kuona atĩ Mūrungu nīwe ūtuanagĩra ciira, o na agatuĩra arĩa atūũgĩrie mūno?
- ²³ Nĩ kūrĩ mūndũ ūkuuaga arĩ na hinya wake wothe,
arĩ mūgitĩre wega biũ, na arĩ na thayũ,
- ²⁴ mwĩrĩ wake ūheetwo irio wega,
na mahĩndĩ ma mĩthiimo yake marĩ o maigũ.
- ²⁵ Mūndũ ūngĩ agakua arĩ na marūrũ ma ngoro,
atarĩ aakenera kīndũ kīega o na kī.
- ²⁶ Makomaga o ro ūndũ ūmwe tĩrĩ-inĩ,
na eerĩ-rĩ, igunyũ ikamahumbĩra.
- ²⁷ “Nĩ nĩnjũũ wega ūrĩa mūreciiria,
ngamenya mathugunda manyu maakūhĩtĩria namo.
- ²⁸ Mūrooria atĩrĩ, ‘Rĩu nyūmba ya mūndũ ūrĩa mūnene ikĩrĩ ha,
na hema ĩrĩa andũ aaganu maratūūrāga-rĩ, ikĩrĩ ha?’
- ²⁹ Kaĩ mūtārĩ muoria andũ arĩa mathiia ng’endo?
Kaĩ mūtārūmbūyagia ūrĩa mamwĩraga:
- ³⁰ atĩ mūndũ ūrĩa mwaganu nĩ aigugĩrwo tha mūthenya wa mūtino,
atĩ nīahonokagio mūthenya wa mang’ūrĩ?
- ³¹ Nūũ ūreganaga na mītugo ya mūndũ mwaganu maitho-inĩ make?
Nūũ ūmūrĩhagia kūringana na maūndũ marĩa aaneka?
- ³² Atwaragwo mbĩrĩra-inĩ,
nayo mbĩrĩra yake ĩkarangagĩrwo.
- ³³ Tĩrĩ wa gĩtuamba nĩūrĩ mūrĩo harĩ we;
andũ othe nīwe marūmagĩrĩra,
na kĩrĩndĩ gĩtangĩtarĩka gĩgathiiaga mbere yake.
- ³⁴ “Mwakĩhota atĩa kūūhooreria na ndeto cia tūhũ?
Hatĩrĩ kīndũ gĩtigaru harĩ macookio manyu tiga o maheeni!”

- ¹ Nake Elifazu ūrĩa Mũtemaani agĩcookia atĩrĩ:
- ² “Mũndũ aahota kũguna Mũrungu?
O na mũndũ mũũgĩ-rĩ, akĩhota kũmũguna?
- ³ Nĩ gĩkeno kĩrĩkũ ũthingu waku ũngĩrehere Mwene-Hinya-Wothe?
Nĩ uumithio ūrĩkũ angĩgĩa naguo angĩkorwo mĩthiire yaku ndĩrĩ ũcuuke?
- ⁴ “Arakũrũithia na agagũthitanga
nĩ ūndũ wa wĩtigĩri Ngai waku?
- ⁵ Githĩ waganu waku ti mūnene?
Mehia maku-rĩ, makĩrĩ mũthia?
- ⁶ Wetirie ũgitĩri kuuma kũrĩ ariũ a thoguo hatarĩ gītũmi;
nĩwaũrire andũ nguo, ũkĩmatiga njaga.
- ⁷ Arĩa anogu ndwamaheire maaĩ,
na nĩwaimire arĩa ahũtu irio,
- ⁸ o na gũtuĩka warĩ mũndũ ūrĩ hinya, ūrĩ na mĩgũnda:
mũndũ ũheetwo gītĩio, na watũũraga kuo.
- ⁹ Nĩwaingatire atumia a ndigwa matarĩ na kĩndũ,
na ũkĩniina hinya wa arĩa matarĩ na maithe.
- ¹⁰ Nĩkĩo ũthiũrũrũkĩirio nĩ mĩtego,
nĩkĩo thĩĩna wa narua ũkũmakagia,
- ¹¹ nĩkĩo ũtumanĩirwo nĩ nduma, ũkaremwo nĩkuona,
na nokĩo mũiyũro wa maaĩ ũkũhubanĩirie.
- ¹² “Githĩ Ngai ndarĩ o kũu igũrũ o igũrũ?
O na ta kĩone ūrĩa njata iria irĩ igũrũ mũno itũũgĩrĩte!
- ¹³ No rĩrĩ, wee ũroiga atĩrĩ, ‘Mũrungu nĩ atĩa angĩmenya?
No atuanĩre ciira nduma-inĩ ta ĩno?
- ¹⁴ Matu matumanu nĩmamũhumbĩrĩte,
nĩ ūndũ ũcio ndangĩtuona rĩrĩa egũceera kũu igũrũ gacũmbĩrĩ.’
- ¹⁵ Ũgũtũũra ũgeraga o njĩra ya tene
ĩrĩa andũ aaganu managerera?
- ¹⁶ Nĩmahuririo ihinda rĩao rĩtanakinya,
mĩthingi yao ĩgĩthererio nĩ mũiyũro wa maaĩ.
- ¹⁷ Nao meerire Mũrungu atĩrĩ, ‘Tigana na ithuĩ!
Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, angĩtwĩka atĩa?’
- ¹⁸ No rĩrĩ, nĩwe waiyũririe nyũmba ciao na indo njega,
nĩ ūndũ ũcio nĩ njikaraga haraaya na kĩrĩra kĩa andũ arĩa aaganu.
- ¹⁹ “Andũ arĩa athingu nĩmeyonagĩra mwanangĩko wa acio aaganu, magakena;
arĩa matarĩ na ũũru mekĩte mamanyũrũragia makiugaga atĩrĩ:
- ²⁰ ‘Ti-itherũ thũ ciitũ nĩnyanange,
mwaki nĩũcinĩte ũtonga wao.’
- ²¹ “Athĩkĩra Ngai ũikare ūrĩ na thayũ nake,
ũndũ ũyũ nĩguo ũgaakũrehere ũgaacĩru.
- ²² ĩtĩkĩra ũrutani wa kanua gake,
na ũige ciugo ciake ngoro-inĩ yaku.
- ²³ Ũngĩcookerera ũcio Mwene-Hinya-Wothe,
nĩegũkwamũkĩra; ũngĩheria waganu kũraya na hema yaku,
- ²⁴ na ũte ngũmba ciaku cia thahabu rũkũngũ-inĩ,
na thahabu yaku ya Ofiri ũmĩte na kũu ndwaro-inĩ cia mahiga kũu mũkuru-inĩ,

- ²⁵ hĩndĩ ĩyo ũcio Mwene-Hinya-Wothe agaatuĩka thahabu yaku,
na atuĩke betha ĩrĩa njega mũno harĩ we.
- ²⁶ Ti-itherũ, hĩndĩ ĩyo nĩũkona gĩkeno thĩinĩ wa ũcio Mwene-Hinya-Wothe,
na nĩũgatiirĩra Ngai ũthiũ waku.
- ²⁷ Nĩũkamũhooya, nake nĩagakũigua,
nawe nĩũkahingia mũhĩtwa yaku.
- ²⁸ Ũrĩa watua wĩkwo nĩguo ũrĩkagwo,
naguo ũtheri nĩ ũkaara njĩra-inĩ ciaku.
- ²⁹ Hĩndĩ ĩrĩa andũ angĩ manyiĩhio, nawe ũkoiga, ‘Nĩmatũũgĩrio!’
Hĩndĩ ĩyo nĩakahonokia arĩa makuĩte ngoro.
- ³⁰ Nĩakahonokia o na ũrĩa ũrĩ na ũcuuke,
ahonokio nĩ ũndũ wa ũtheru wa moko maku.”

23

Mĩario ya Ayubu

- ¹ Nĩngĩ Ayubu agĩcookia atĩrĩ:
- ² “O na ũmũthĩ gũteta gwakwa no kũrũrũ;
guoko gwake nĩkũnditũhĩire o na ngĩcaayaga ũguo.
- ³ Naarĩ korwo nĩnjũũ kũrĩa ingĩmuona;
Naarĩ korwo no hote gũthĩ kũrĩa aikaraga!
- ⁴ Ingĩyarĩrĩria harĩ we,
njiyũrie kanua gakwa ihooto.
- ⁵ No nyende kũmenya ũrĩa angĩnjookeria,
ndĩcũũranie ũrĩa angĩnjĩra.
- ⁶ No anjũkĩrĩre na ũhoti wake mũnene?
Aca, ndangĩhatĩrĩria na thitango.
- ⁷ Hau-rĩ, mũndũ mũrũngĩrĩru no atware ciira wake mbere yake,
na nĩ njohorithio kuuma kũrĩ mũnjiirithia nginya tene.
- ⁸ “No rĩrĩ, ingĩthĩ mwena wa irathĩro, we ndarĩ kuo;
ingĩthĩ mwena wa ithũĩro, ndiramuona.
- ⁹ Hĩndĩ ĩrĩa arĩ wĩra-inĩ mwena wa gathigathini, ndimuonaga;
rĩrĩa athĩ mwena wa gũthini, ndimuonaga o na hanini.
- ¹⁰ Nowe-rĩ, nĩooĩ njĩra ĩrĩa ngeragĩra;
aarĩkia kũngeria, ngoima haana o ta thahabu.
- ¹¹ Magũrũ makwa moimĩte makinya make thuutha;
nũmagĩrĩra njĩra yake itekwahũka na mwena.
- ¹² Nĩ nditiganĩrie maathani ma mĩromo yake;
njĩkĩrĩre ciugo cia kanua gake gũkĩra irio ciakwa cia o mũthenya.
- ¹³ “No rĩrĩ, arũgamaga arĩ o wiki; nũũ ũngĩhota kũregana nake?
Ekaga o ũrĩa ekwenda.
- ¹⁴ Ahingagia ũndũ ũrĩa andũĩrĩre,
na arĩ o na mĩbango mĩingĩ ta ĩyo anjigĩire.
- ¹⁵ Kĩu nĩkĩo gĩtũmĩte nyiitwo nĩ kĩmako ndĩ mbere yake;
ndeciiria maũndũ macio mothe-rĩ, ngamwĩtigĩra.
- ¹⁶ Mũrungu nĩatũmĩte ngoro yakwa yũrwo nĩ hinya;
ũcio Mwene-Hinya-Wothe nĩatũmĩte nyiitwo nĩ guoya.
- ¹⁷ No rĩrĩ, ndikirĩtio nĩ nduma,
ĩ nduma ĩyo ndumanu ihumbĩrĩte ũthiũ wakwa.

24

- ¹ “Nĩ kĩ kĩgiragia Mwene-Hinya-Wothe araarĩrie mahinda ma ciira?
Nĩ kĩ gĩtũmaga aĩa mamũũ meterere mĩthenya ta ĩyo o tũhũ?
- ² Kũrĩ andũ meeheragia mahiga ma mũhaka,
na makarĩithia ndũũru cia mahiũ iria maiyĩte.
- ³ Moyaga ndigiri ya mwana wa ngoriai,
na magakuua ndegwa ya mĩtumia wa ndigwa ĩtuĩke ya kũrũgamĩrĩra thiirĩ wao.
- ⁴ Nĩ meeheragia andũ aĩa abatari njĩra-inĩ,
na makahatĩrĩria athĩĩni othe a bũrũri magatũma mathiĩ makehithe.
- ⁵ O ta njagĩ cia werũ,
nogu andũ aĩa athĩĩni marokagĩra wĩra wa kũhaara kĩndũ gĩa kũrĩa;
kũu bũrũri ũrĩa ũtagĩaga kĩndũ nĩkũo marutaga irio cia kũhe ciana ciao.
- ⁶ Monganagia ngaragatha mĩgũnda-inĩ,
na makahaara matigari mĩgũnda ya mĩthabibũ ya aĩa aaganu.
- ⁷ Maraaraga njaga nĩ kwaga ngu;
matirĩ kĩndũ gĩa kwĩhumbĩra rĩrĩa kwagĩa heho.
- ⁸ Maconjoragio nĩ mbura ya irĩma-inĩ,
nao makenyiitĩrĩra mahiga nĩ ũndũ wa kwaga ha kwĩyũa.
- ⁹ Mahuragia mwana wa ngoriai kuuma nyondo-inĩ;
nako gakenge ka mũthĩĩni gatahagwo nĩ ũndũ wa thiirĩ.
- ¹⁰ Mathiiaga njaga nĩ kwaga ngu;
makuuaga itĩia cia ngano, no magatigwo marĩ o ahũtu.
- ¹¹ Mahihagĩra ndamaiyũ mĩtaro-inĩ;
nĩo makinyangaga ihihĩro cia ndibei o magĩkuaga nĩ nyoota.
- ¹² Mũcaayo wa aĩa marakua nĩũraiguuo ũkiuma itũũra inene,
nayo mĩoyo ya aĩa agurarie no gũkaya ĩrakaya ĩkĩenda ũteithio.
No Ngai gũtirĩ mũndũ aratuĩra ciira nĩ ũndũ wa gwĩka ũũru.
- ¹³ “Nĩ kũrĩ andũ aĩa mareganaga na ũtheri,
na matiũĩ njĩra ciaguo,
o na kana magaikara tũcĩra-inĩ twaguo.
- ¹⁴ Hĩndĩ ĩrĩa gwatuka-rĩ,
mũũragani ookagĩra akooraga athĩĩni na abatari;
ningĩ ũtukũ agatuĩka ta mũici.
- ¹⁵ Riitho rĩa gĩtharia rĩetagĩrĩra kũgĩe mairia;
kĩĩraga atĩrĩ, ‘Gũtirĩ riitho o na rĩmwe rĩngĩnyona,’
na gĩgaikara kĩhithĩte ũthiũ.
- ¹⁶ Rĩrĩa kũrĩ nduma-rĩ, nĩguo andũ matuaga nyũmba,
no mũthenya magatinda mehingĩre;
matierendaga ũndũ wa ũtheri.
- ¹⁷ Nĩgũkorwo andũ acio othe-rĩ, nduma ĩrĩa ndumanu nĩyo rũciĩnĩ rwao;
magĩaga ũrata na imakania cia nduma.
- ¹⁸ “No rĩrĩ, o nĩ mũhũũyũ ũrĩa ũrerete igũrũ rĩa maaĩ;
igai rĩao bũrũri-inĩ nĩ irume,
na nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ mũndũ ũthiia mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ.
- ¹⁹ O ta ũrĩa riũa na ũrugarĩ iniinaga maaĩ ma tharunji-rĩ,
ũguo noguo mbĩrĩra ĩhuragia aĩa mehĩtie.
- ²⁰ Nayo nda ĩrĩa yamaciarire ĩkariganĩrwo nĩo,
igunyũ nacio ikamarĩa;
andũ aĩa aaganu maticookaga kũririkanwo,

- no moinangagwo ta mūtī.
- ²¹ Marīaga indo cia mūtumia thaata na ūrīa ūtarī kaana,
na matiiguagīra mūtumia wa ndigwa tha.
- ²² No Ngai, nī ūndū wa ūhoti wake, nīakururagia arīa marī hinya;
o na mangīhaanda wega-rī, matirī na mwīhoko atī nīmagatūūra muoyo.
- ²³ We no ametīkīrie maikare mahurūkīte makīiguaga ta matarī na ūgwati,
no maitho make nīmacūthagīrīria njīra ciao.
- ²⁴ Nīgūkorwo matūūgagīrio o kahinda kanini, magacooka makeehera;
maikūrūkagio na magakua o ta andū arīa angī othe;
makeeheragio o ta igira cia ngano.
- ²⁵ “Akorwo ūguo tiguu gūtariī-rī, nūū ūngīonania atī nīndaheenania,
na agītue ciugo ciakwa cia tūhū?”

25

Mīario ya Bilidadi

- ¹ Nake Bilidadi ūrīa Mūshuhi agīcookia atīrī:
- ² “Wathani na gwītīgīrwo nī cia Ngai;
nīwe ūhaandaga watho kūu igūrū o igūrū mūno.
- ³ Mbūtū ciake no itarīke?
Nūū ūtaaragīrwo nī ūtheri wake?
- ⁴ Mūdū aakīhota atīa gūkorwo arī mūthingu mbere ya Mūrungu?
Mūdū ūciarītuo nī mūdū-wa-nja-rī, akīhota atīa gūtūika mūtheru?
- ⁵ Angīkorwo o na mweri ti mūcangararu,
na njata ti theru maitho-inī make-rī,
- ⁶ mūdū na no ta kīgūnyū, o we mūrū wa mūdū-rī,
ndakīrī mūnyīhīre mūno makīrīa!”

26

Mīario ya Ayubu

- ¹ Ningī Ayubu agīcookia atīrī:
- ² “Kaī ūrī gūteithia ūrīa ūtarī na ūhoti-ī!
Kaī ūrī kūhonokia guoko kūrīa gūtariī na hinya-ī!
- ³ Kaī ūrī gūtaara mūdū ūtarī na ūūgī-ī!
Na atīrī, kaī nīwonanītīe ūmenyo mūnene-ī!
- ⁴ Nūū wagūteithia kwaria ciugo icio?
Na nī roho waū waria na kanua gaku?
- ⁵ “Arīa akuū marī na ruo rūnene,
o acio marī rungu rwa maaī na kīrīa gīothe gītūūruga kuo.
- ⁶ Gīkuū nīkīguūranie mbere ya Ngai;
mwanangīko ūikarīte ūtarī mūhumbīre.
- ⁷ Atambūrūkagia matu ma mwena wa gathigathini igūrū rīa kūdū gūtariī kīndū;
nayo thī ndarī kīndū amīcunjurītīe nakīo.
- ⁸ Athayaga maaī thīinī wa matu make,
no matu macio matingītembūrwo nī ūritū wamo.
- ⁹ Ahumbagīra ūthiū wa mweri rīrīa waiganana,
agatambūrūkia matu make igūrū rīaguo.
- ¹⁰ Nīekīrīte rūkiriri igūrū rīa maaī,
rūkahakania ūtheri na nduma.
- ¹¹ Itugī iria itīirīrīre igūrū nī ithingithaga,

ikagegearaga nĩ ũndũ wa ikũũmana rĩake.

- ¹² Nĩoirugire maaĩ ma iria na ũndũ wa hinya wake;
na nĩ ũndũ wa ũũgĩ wake nĩatinaangirie Rahabu tũcunjĩ.
¹³ Mĩhũmũ yake nĩyo yathakaririe igũrũ;
guoko gwake nĩ gwatheecire nyoka ĩrĩa ĩnyororokaga na ihenya.
¹⁴ Atĩrĩrĩ, ĩno no mĩthia ya mawĩra make;
kaĩ no kamũheehũ kanini tũiguaga ka ũhoro wake-ĩ!
Nũũ ũngĩgĩtaũkĩrwo nĩ marurumĩ ma ũhoti wake?”

27

- ¹ Nake Ayubu agĩthiĩ na mbere na mĩario yake, akiuga atĩrĩ:
² “Ti-itherũ o ta ũrĩa Mũrungu atũũraga muoyo, o we ũnyimĩte kĩhooto,
ũcio Mwene-Hinya-Wothe, ũrĩa ũtũmĩte ngĩe na ũrũrũ ngoro-inĩ-rĩ,
³ hĩndĩ ĩrĩa yothe nĩ ngũtũũra muoyo,
nayo mĩhũmũ ya Ngai ĩrĩ maniũrũ-inĩ makwa,
⁴ mĩromo yakwa ndikaaria maũndũ ma waganu,
na rũrĩmĩ rwakwa rũtikaaria maheeni.
⁵ Nĩ ndigetĩkĩra atĩ nĩ inyuĩ mũrĩ na kĩhooto;
nginya rĩrĩa ngaakua, ndigakaana ũkindĩrĩku wakwa.
⁶ Nĩngũtũũria ũthingu wakwa na ndikaũrekia;
thamiri yakwa ndĩkanjiirithia rĩrĩa rĩothe ngũtũũra muoyo.

⁷ “Thũ ciakwa irogĩtuĩka ta arĩa aaganu,
arĩa marĩ muku na nĩ marotuĩka ta arĩa matarĩ kĩhooto!
⁸ Tondũ-rĩ, kĩrĩgĩrĩro kĩa ũrĩa ũtarĩ mwĩtigĩri Ngai gĩkĩrĩ kĩrĩkũ akua,
hĩndĩ ĩrĩa Ngai ooya muoyo wake?
⁹ Mũrungu nĩakĩguaga gũkaya gwake
rĩrĩa akorwo nĩ mĩnyamaro?
¹⁰ Nĩakenagĩra ũcio Mwene-Hinya-Wothe?
Nĩakayagĩra Ngai mahinda mothe?

¹¹ “Nĩngũmũruta ũhoro wĩgĩ ũhoti wa Mũrungu;
ndikũhitha njĩra cia Mwene-Hinya-Wothe.
¹² Inyuothe nĩmwĩoneire maũndũ macio.
ĩkĩrĩ yakĩ mĩario ĩno ĩtarĩ kĩene?

¹³ “Ũũ nĩguo Mũrungu aathagĩrĩria arĩa aaganu,
na nĩrĩo igai rĩrĩa mũndũ ũrĩa ũtarĩ tha aamũkagĩra kuuma kũrĩ Mwene-Hinya-Wothe:
¹⁴ O na ciana ciake ciaingĩha atĩa, ciathĩrĩirio rũhiũ rwa njora;
rũciaro rwake rũtikooni irio cia kũrũigana.
¹⁵ Mũthiro nĩguo ũkaaninũkia arĩa agaatika thuutha wake,
na atumia ao a ndigwa matikamarĩrĩra.
¹⁶ O na angĩonganĩrĩria betha ta rũkũngũ,
na agĩe na nguo nyingĩ ta hĩba cia rĩũmba,
¹⁷ kĩrĩa egũcokanĩrĩria gĩkehumbwo nĩ ũrĩa mũthingu,
na arĩa matarĩ mahĩtia nĩo makaagayana betha yake.
¹⁸ Nyũmba ĩrĩa aakaga no ta nyũmba ya kĩĩhuruta,
ningĩ no ta gĩthũnũ gĩakĩtwo nĩ mũrangĩri.
¹⁹ Agaakoma arĩ mũtongu, no ndagacooka gwĩka ũguo rĩngĩ;
akaahingũra maitho akore gũtirĩ kĩndũ arĩ nakĩo.
²⁰ Imakania imũkoragĩrĩra ta mũiyũro wa maaĩ;

kīhuhūkanio gīkaamūhuria ūtukū.

²¹ Rūhuho rwa mwena wa Irathīro rūmuoyaga akabuīria;
rūmweheragia kūrīa atūūraga.

²² Rūmūhurutaga rūtarī na tha
o rīrīa aroorīra hinya waruo.

²³ Rūhūūraga hī rūkamūkenenerera,
na rūkagamba ta nyoka rūkamūruta kūrīa atūūraga.”

28

¹ “Nī kūrī handū harīa betha yenjagwo
o na nī harī handū harīa thahabu ītheragīrio.

² Kīgera kīrutagwo kuuma tīri-inī,
nakīo gīcango kīrutagwo mahiga-inī gīgatwekio.

³ Mūndū nīkūniina aniinaga nduma;
acaragia mahiga macio nginya kūrīa kūrīku mūno,
o kūu nduma īrī ndumanu mūno.

⁴ Mūndū atūrīkagia irima thī kūrāya na kūrīa andū matūūraga,
agakinya kūndū kūrīa mūndū aariganīrwo nīgūthiiga;
kūu kūrāihanīrīrie na andū nīkuo acunjuuraga akīereeraga.*

⁵ Thī nīkuo kuumaga irio,
no na kūu thīnī mūhuro kūgarūrūkīte gūkahaana ta gūcinītvo na mwaki;

⁶ mahiga-inī ma thī nīkuo kuumaga yakuti īrīa ya bururu,
na mūthanga wayo ūkoragwo na ngūmba cia thahabu.

⁷ Gūtīrī nyoni ndīa-nyama yūi gacīra kau kahithe,
na gatīrī konwo nī riitho rīa hūngū.

⁸ Nyamū iria ciītīaga itirī ciagathiīra,
o na gūtīrī mūrūūthi ūkageragīra.

⁹ Guoko kwa mūndū gūtharīkagīra gūkanyīta ihiga rīa nyaigī,
na gūkaguūria itina cia irīma.

¹⁰ Enjaga mungu ūgatūrīkia rwaro rwa ihiga;
maitho make makīonaga igīina ciaruo ciothe.

¹¹ Ethaga itwe cia njūūi,
na indo iria hithe agaciumīria ūtheri-inī.

¹² “No ūūgī-rī, ūngīoneka kū?
Ūmenyo ūtūūraga kū?

¹³ Mūndū ndangīmenya thogora wa ūūgī;
ndūngīoneka būrūri wa arīa marī muoyo.

¹⁴ Kūrīa kūrīku mūno kuugaga atīrī, ‘Ndūrī thīnī wakwa’;
narīo iria rīkoiga atīrī, ‘Ndūrī gūkū gwakwa.’

¹⁵ Ndūngīgūrīka na thahabu īrīa therie mūno,
kana thogora wago ūthimwo na betha.

¹⁶ Ndūngīgūrīka na thahabu ya Ofiri,
kana ūgūrīke na onigithi īrīa īrī goro mūno,
o na kana yakuti īrīa ya bururu.

¹⁷ Thahabu kana icicio-rī, itingīhota kūgerekanio nago;
o na kana ūkūūranio na mathaga ma thahabu.

¹⁸ Maricani kana ngenyekenyi iria cia goro itīagīrīire kūgwetanio nago;
thogora wa ūūgī ūkīrīte wa ruru īrīa ndune.

* 28:4 Enji a marima magīcaria tūhiga twa goro maikaragīra itī ciacunjuuragio na mikanda.

- ¹⁹ Yakuti ya Kushi ndĩngĩigananio nague;
o na ndũngĩgũrĩka na thahabu ĩrĩa therie mũno.
- ²⁰ “Hakĩrĩ ũguo-rĩ, ũũgĩ ũngĩkiuma nakũ?
Ũmenyo ũtũũraga kũ?”
- ²¹ Nĩmũhithe kũrĩ maitho ma ciũmbe ciothe iria itũũraga muoyo,
ũkahithwo o na nyoni cia rĩera-inĩ.
- ²² Mwanangĩko na gĩkuũ ciugaga atĩrĩ,
‘No mũhuhu wague ũkinyĩte matũ-inĩ maitũ.’
- ²³ Ngai nĩooĩ njĩra ya gũthiĩ kũrĩa ũrĩ,
na nowe wiki ũũĩ kũrĩa ũtũũraga,
- ²⁴ nĩgũkorwo nĩonaga mũthia wa thĩ,
na nĩonaga maũndũ marĩa mothe marĩ rungu rwa igũrũ.
- ²⁵ Rĩrĩa aathimĩire rūhuho nditi yaruo,
o na agĩthima maaĩ-rĩ,
- ²⁶ rĩrĩa aarutiire mbura watho ĩrũmagĩrĩre,
na agĩtemera rūheni na marurumĩ njĩra-rĩ,
- ²⁷ nake nĩonire ũũgĩ na akĩũthima;
aũrũmirie na akĩũthuthuuria.
- ²⁸ Agĩcooka akĩra andũ atĩrĩ,
‘Gwĩtigĩra Mwathani-rĩ, ũcio nĩguo ũũgĩ,
Nakuo gũtheemaga ũũru nĩ ũmenyo.’”

29

- ¹ Nĩngĩ Ayubu nĩathiire na mbere kwaria, akiuga atĩrĩ:
- ² “Naarĩ korwo no haane ũrĩa ndaatarĩĩ mĩeri ĩrĩa ya tene,
matukũ-inĩ marĩa Ngai aamenyagĩrĩra,
- ³ rĩrĩa tawa wake wamũrĩkaga igũrũ rĩa mũtwe wakwa,
na ũndũ wa ũtheri wake ngatuĩkanagĩria nduma-inĩ!
- ⁴ Korwo ndariĩ ũrĩa ndatariĩ matukũ-inĩ marĩa ndagaacĩire biũ,
hĩndĩ ĩrĩa kuumĩrania ngoro na Ngai kwarathimaga nyũmba yakwa,
- ⁵ rĩrĩa Mwene-Hinya-Wothe aarĩ hamwe na niĩ,
nacio ciana ciakwa ikandigiicĩria,
- ⁶ rĩrĩa gacĩra gakwa kaihũgĩtio nĩ kĩrimũ kĩa iria,
naruo rwaro rwa ihiga rũgaatherũkagĩra tũrũũ twa maguta ma mũtamaiyũ!
- ⁷ “Rĩrĩa ndaathiiaga kĩhingo-inĩ kĩa itũũra inene,
na ngaikarĩra gĩtĩ gĩakwa hau kĩaraho-inĩ-rĩ,
- ⁸ aanake maanyonaga makeehera,
nao athuuri makarũgama,
- ⁹ andũ arĩa anene maatigaga kwaria,
makahumbĩra tũnua twao na moko;
- ¹⁰ mĩgambo ya andũ arĩa marĩ igweta ĩgakirio,
nacio nĩmĩ ciao ikanyiitana na karakara.
- ¹¹ Ũrĩa wotho wanjiguaga ngĩaria aaragia wega igũrũ rĩakwa,
nao arĩa maanyonaga makangaathĩrĩria,
- ¹² nĩ ũndũ nĩndahatũraga arĩa athĩĩni maakaya mateithio,
o na arĩa mataarĩ na maithe maagĩte mũndũ wa kũmateithia.
- ¹³ Mũndũ agĩkua nĩandaathimaga;
nĩndatũmaga ngoro ya mũtumia wa ndigwa ĩine.
- ¹⁴ Ndehumbaga ũthingu ta nguo;

- ciira wa kīhooito nīguo warī nguo yakwa ya igūrū, o na kīremba gīakwa.
- ¹⁵ Nī nī ndaarī maitho ma arīa atumumu,
na magūrū ma arīa ithua.
- ¹⁶ Ndaarī ithe wa arīa abatari;
nīndaciiragīrīra o na mūdū itooī.
- ¹⁷ Ningī nīndoinangaga magego ma arīa aaganu,
na ngahuria arīa maarī magego-inī mao.
- ¹⁸ “Ndeciiragia atīrī, ‘Nī ngaakuīra gwakwa nyūmba,
matukū makwa marī maingī ta mūthanga.
- ¹⁹ Mīri yakwa īgataamba īkinye maaī-inī,
narīo ireera rīkoragwo honge-inī ciakwa ūtukū wothe.
- ²⁰ Riiri wakwa ūgūtūūra werūhagio thīinī wakwa,
naguo ūta wakwa ūtūūre ūrī mwerū guoko-inī gwakwa.’
- ²¹ “Andū maathikagīrīria marī na kīrīgīrīro,
meetagīrīra kīrīra gīakwa makīrīte.
- ²² Ndaarīkia kwaria-rī, matiacookaga kwaria;
ciugo ciakwa ciatoonyaga matū mao kahora ihooreire.
- ²³ Maanjetagīrīra ta andū metereire mbura,
na makanyua ciugo ciakwa o ta mbura īrīa ya kūrīgīrīria.
- ²⁴ Ndaamathekathekagia moorītuo nī hinya makaaga gwītīkia;
ūtheri wa ūthiū wakwa warī wa bata mūno kūrī o.
- ²⁵ Nī nī ndamoonagia njīra, ngaikaraga ta ndī mūnene wao;
ndatūūruga ta mūthamaki arī gatagatī ga ita rīake;
ningī ndaatariī ta mūdū ūrīa ūhooragīria arīa maracakaya.

30

- ¹ “No rīu-rī, andū ethī kūngīra nīmaanyūrūragia,
arīa o na itangīendire gūturanīra maithe mao
na nguī ciakwa cia rūūru.
- ² Hinya wa moko mao ūngīang’unire nakī,
kuona atī hinya wao nīwamehereire?
- ³ Nīmathīnikīte nī ūndū wa wagi na ng’aragu,
ūtukū-rī, moorūūruga būrūri mūng’aru,
būrūri mwanangīku ūkīrīte ihooru.
- ⁴ Maahaaraga nyeni cia mahuti ma cumbī kuuma ihinga-inī,
na irio ciao ciarī mīri ya mūtī wa kīhaato.
- ⁵ Nīmaingatirwo kuuma kūrī mūingī,
makiugīrīrio ta maarī aici.
- ⁶ Nīmahatīrīrio maikarage mīkuru-inī ya tūrūū tūhūu,
kūu ndwaro-inī cia mahiga na marima-inī marīa marī thī.
- ⁷ Maanagia ta nyamū kūu ihinga-inī,
makahatīkanagīra kūu mahuti-inī.
- ⁸ Rūciaro rūtarī kīene na rūtarī rītwa,
nī rwarutūrūrirwo ruume kūu būrūri-inī.
- ⁹ “Na rīu ariū ao maraanyūrūria na rwīmbo;
ngagītūika wa kuunagwo thimo nīo.
- ¹⁰ Nīmathūire na magaikaraga haraihu na nī;
matiītīgagīra kūndūra mata ūthiū.

- 11 Nĩ ūndũ rĩu Ngai nĩaregeretie ūta wakwa,
na akandeehera mathĩina-rĩ,
matĩrĩ ūndũ merigagĩrĩria gwĩka marĩ harĩa ndĩ.
- 12 Mwena wakwa wa ūrĩo kũrĩ rũrĩrĩ rũratharĩkĩra;
maigagĩra magũrũ makwa mĩtego,
na magaaka ihumbu ciao cia gũũtharĩkĩra.
- 13 Maharaganagia njĩra yakwa;
mahotaga kũnyũnũha o na gũtarĩ na mũndũ ūramateithia.
- 14 Mokĩte ta matoonyeire mwanya-inĩ mwariĩ;
mokĩire gatagatĩ ga kũu kwanangĩku, makaamomokera.
- 15 Imakania nĩcihootete;
gĩtĩio gĩakwa kũmbũrĩtwo ta kĩhurutĩtwo nĩ rũhuho,
naguo ūgitĩri wakwa ūkabuĩria ta itu.
- 16 “Na rĩu muoyo wakwa nĩũrathirĩrĩkĩra;
matukũ ma thĩĩna nĩmanyiitĩte.
- 17 Ūtukũ ūtheecangaga mahĩndĩ makwa;
ruo rwa gũthegegya rũtindigithagĩria.
- 18 Ngai angũnjakũnjaga ta nguo na ūndũ wa ūhoti wake mũnene;
aanyitaga ta kanjũ yakwa ngingo-inĩ.
- 19 Anjikĩtie ndoro-inĩ,
ngatuĩka ta rũkũngũ na ta mũhu.
- 20 “Nĩwe ndĩrakaĩra, o Wee Ngai, no ndũranjĩtĩka;
ndĩrarũgama, no wee no kũndora ūrandora.
- 21 Wee nĩũngarũrũkĩte ūtarĩ na tha;
ũtharĩkĩire na hinya wa guoko gwaku.
- 22 Nĩũũhurĩtie, ūkaandindĩka mbere ya rũhuho;
ũũnyugutanĩtie kĩhuhũkanio-inĩ.
- 23 Nĩnjũũ nĩũkanginyia o gĩkuũ-inĩ,
ũndware kũrĩa gwathĩrĩrwo arĩa othe marĩ muoyo.
- 24 “Ti-itherũ gũtirĩ mũndũ ūũkagĩrĩra mũndũ ūthuthĩkĩte ngoro,
hĩndĩ irĩa egũkaya ateithio arĩ mĩnyamaro-inĩ.
- 25 Nĩĩ-rĩ, githĩ ndianarĩrio nĩ arĩa marĩ na thĩĩna?
Githĩ ngoro yakwa ndĩanaiguĩra arĩa athĩĩni kĩeha?
- 26 No rĩrĩ, rĩrĩa ndeerĩgagĩrĩra wega, ūũru ūgĩũka;
rĩrĩa ndaacaragia ūtheri-rĩ, hĩndĩ iyo nduma igĩũka.
- 27 Nda yakwa ndĩtigaga kũruruma;
matukũ ma thĩĩna nĩmanginyĩire.
- 28 Thiĩaga njirĩte biũ, no ti ūndũ wa kũhĩa nĩ riũa;
ngarũgama kĩũngano-inĩ ngakaya ndeithio.
- 29 Nduĩkĩte mũrũ wa nyina na mbwe,
ngatuĩka mũthiritũ wa ndundu.
- 30 Gĩkonde gĩakwa nĩkĩgarũrũkĩte, gĩgathita na gĩkoonũka;
mwĩrĩ wakwa ūhiũhĩte nĩ ūrugarĩ.
- 31 Kĩnanda gĩakwa kĩa mũgeeto kĩrutaga o mũgambo wa gũcakaya,
naguo mũtũrĩrũ wakwa ūkaruta o mũgambo wa kĩrĩro.

31

- ¹ “Niĩ nĩtwariĩkanĩire na maitho makwa
 ndikanarore mũirĩtu ndĩmwĩrirĩrie.
² Nĩ ũndũ-rĩ, kaĩ rūgai rwa mũndũ kuuma igũrũ kwa Ngai rūkĩrĩ kĩĩ?
 Igai rĩake nĩ rĩrĩkũ kuuma kũrĩ ũcio Mwene-Hinya-Wothe ũrĩ igũrũ?
³ Githĩ ti kwanangwo kwa arĩa aaganu,
 na mũtino kũrĩ arĩa meekaga maũndũ mooru?
⁴ Githĩ we ndonaga njĩra ciakwa,
 na agatara o ikinya o ikinya rĩakwa?
- ⁵ “Ingĩkorwo thiiaga na njĩra itarĩ cia ma-rĩ,
 kana kũgũrũ gwakwa gũkahiũha thiĩ ngaheenanie-rĩ,
⁶ Ngai nĩathime na ratiri cia kĩhotoo,
 nake nĩekũmenya atĩ niĩ ndirĩ ũcuuke;
⁷ makinya makwa mangĩkorwo nĩmahũkĩte makoima njĩra-inĩ,
 nayo ngoro yakwa ingĩkorwo nĩtongoretio nĩ maitho makwa,
 kana moko makwa makorwo nĩmathaahĩtio-rĩ,
⁸ hĩndĩ iyo kĩrĩa haandĩte kĩrorĩio nĩ andũ angĩ,
 nacio irio cia mĩgũnda yakwa iromunywo.
- ⁹ “Ngoro yakwa ingĩkorwo yanaheenererio nĩ mũndũ-wa-nja,
 kana ngorwo ndanaceema mũrango-inĩ wa mũndũ wa itũũra,
¹⁰ hĩndĩ iyo mũtumia wakwa arothĩa ngano ya mũndũ ũngĩ,
 na arũme angĩ tiga niĩ marokoma nake.
¹¹ Nĩgũkorwo ũndũ ũcio nĩ ũmaramari wa thoni,
 na nĩ rĩhĩa rĩa gũtuĩrwo ciira nĩ kĩama.
¹² Tondũ ũcio nĩ mwaki ũrĩa ũcinaga nginya ũkaananga;
 na nĩũngĩamunyĩte magetha makwa mothe.
- ¹³ “Ingĩkorwo nĩnyimĩte ndungata ciakwa cia arũme na cia andũ-a-nja kĩhotoo
 rĩrĩa manateta nĩ ũndũ wakwa-rĩ,
¹⁴ niĩ ngeeka atĩa rĩrĩa Mũrungu akaanjũkĩrĩa?
 Ngaacookia atĩa rĩrĩa ngeetwo ndĩtetere ũhoru-inĩ ũcio?
¹⁵ Githĩ ũcio wanyũumbire kũu nda ya maitũ to we wamoombire?
 Githĩ tiwe watũthondekire tũrĩ kũu nda cia aa maitũ?
- ¹⁶ “Ingĩkorwo ndanaima athĩni kĩrĩa maanerirĩria,
 kana ngareka maitho ma mũtũmia wa ndigwa morwo nĩ hinya-rĩ,
¹⁷ ingĩkorwo ndĩaga irio ciakwa nyiki,
 ngaaga kũgayana na ũrĩa ũtarĩ ithe-rĩ,
¹⁸ (no niĩ kuuma ũnini wakwa, mwana ta ũcio ndaamũreraga o ta ũrĩa angĩarerirwo nĩ ithe,
 na kuuma gũciarwo gwakwa ndũire ndongoragia mũtumia wa ndigwa)
¹⁹ ingĩkorwo ndanoona mũndũ agĩkua nĩ ũndũ wa kwaga nguo,
 kana ngoona mũndũ mũbatari atarĩ kĩndũ gĩa kwĩhumba,
²⁰ na ngoro yake ndĩandathimire nĩ ũndũ wa kũmũiguithia ũrugarĩ
 na guoya wa ng’onde ciakwa-rĩ,
²¹ ingĩkorwo ndanoya guoko gwakwa ngookĩrĩa mwana ũtarĩ ithe,
 nĩkũmenya atĩ no nyone wa kũndeithia kwagĩa ciira igooti-inĩ-rĩ,
²² hĩndĩ iyo guoko gwakwa kũroahũkĩra kĩande-inĩ kũgwe,
 kũroinĩkĩra o irũngo-inĩ.
²³ Nĩ ũndũ nĩndetigagĩra mwanangĩko uumĩte kũrĩ Mũrungu,
 na nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra riiri wake, ndingĩekire maũndũ ta macio.

- ²⁴ “Ingikorwo n̄njigite mwihoko wakwa harĩ thahabu,
 kana ngeera thahabu irĩa therie muno atĩrĩ, ‘Wee n̄we ũgitĩri wakwa,’
²⁵ ingikorwo ndanakenera ũtonga wakwa m̄nene,
 kana ngakenera uumithio ũrĩa moko makwa mecarĩirie-rĩ,
²⁶ ingikorwo ndanarũmbũiya riũa rĩarĩte,
 kana mweri ũgĩthĩ ũcangararĩte,
²⁷ na ngoro yakwa ikĩheenererio n̄cio na hitho,
 kana guoko gwakwa gũgĩcikinyĩria k̄mumunyano gĩa gũcitĩia-rĩ,
²⁸ o na macio mangĩtuĩka mehia ma gũtuĩrwo ciira,
 n̄gũkorwo ingĩtuĩkite m̄ndũ ũtarĩ mwĩhokeku harĩ M̄runga ũrĩa ũrĩ igũrũ.
- ²⁹ “Ingikorwo ndaanakena n̄ thũ yakwa kuona m̄tino,
 kana ngĩmĩthekerera rĩrĩa thĩina wamĩkora,
³⁰ no n̄i ndirĩ ndetĩkĩra kanua gakwa keehie
 na ũndũ wa kũhoera muoyo wayo k̄rumi,
³¹ kũngikorwo andũ a nyũmba yakwa matirĩ moiga atĩrĩ,
 ‘Nũũ ũtarĩ warĩa nyama cia Ayubu akahũũna?’
³² no gũtirĩ m̄geni wanaraara njĩra-inĩ,
 n̄ ũndũ m̄rango wa m̄ciĩ wakwa ũtũire ũhingũrĩrwo m̄gendi,
³³ ingikorwo ndaanahitha mehia makwa, ta ũrĩa andũ meekaga,
 na ũndũ wa kũhitha mahĩtia ngoro-inĩ yakwa
³⁴ tondũ wa gwĩtigĩra k̄rĩndĩ,
 o na gwĩtigĩra kũmenwo n̄ m̄hĩrĩga
 ngagĩkira ki na ndiume nja-rĩ,
- ³⁵ (“Naarĩ korwo ndaarĩ na m̄ndũ wa kũnjigua!
 R̄iũ n̄indekĩra r̄ũũri rwa kwĩyarĩrĩria:
 reke Mwene-Hinya-Wothe anjookerie ũhoro;
 reke m̄ũthitangi andike marũa ma thitango yake.
³⁶ Ti-itherũ marũa macio ingĩmaigĩrĩra k̄iande,
 ndĩmehumbe taarĩ thũmbĩ.
³⁷ Njooke ndĩmũhe ũhoro wakwa ikinya gwa ikinya;
 ndĩmũkuhĩrĩrie ta ndĩ m̄nene.)
- ³⁸ “Korwo m̄gũnda wakwa wakaya, ũnjũkĩrĩre,
 nayo m̄itaro yaguo yothe ikorwo ikĩrĩra maithori,
³⁹ ingikorwo ndanarĩa maciaro maguo iteekũrĩha,
 kana ngoraga ngoro cia ene guo-rĩ,
⁴⁰ h̄ndĩ iyo cong’e ũrokũra kuo handũ ha ngano,
 na riya handũ ha cairi.”
 Ndeto cia Ayubu n̄ciathira.

32

M̄ario ya Elihu

¹ N̄ ũndũ ũcio andũ acio atatũ n̄matigire gũcookeria Ayubu, n̄ ũndũ eeyonaga arĩ m̄thingu. ² No rĩrĩ, Elihu m̄rũ wa Barakeli ũrĩa M̄buzi, wa nyũmba ya Ramu, n̄arakaririo muno n̄ Ayubu n̄ ũndũ wa gwĩtua aarĩ na k̄hooito gũkĩra Ngai. ³ Ningĩ n̄arakarĩtio n̄ arata acio atatũ tondũ n̄magĩte ũndũ mangĩcookeria Ayubu, o na gũtuĩka n̄mamũtuĩrĩre ciira. ⁴ Na rĩrĩ, Elihu aambĩte gweterera acio angĩ maarie atanaaria na Ayubu, tondũ o maarĩ akũrũ kũmũkĩra. ⁵ No rĩrĩa onire atĩ andũ acio atatũ matiarĩ na ũndũ ũngĩ wa kuuga-rĩ, agĩakanwo n̄ marakara.

⁶ N̄ ũndũ ũcio Elihu, m̄rũ wa Barakeli ũcio M̄buzi, akiuga atĩrĩ:

- “Niĩ ndĩ na mĩaka mĩnini,
na inyuĩ mũrĩ akũrũ;
nĩkĩo ngwĩtigagĩra,
ngaaga ũũmĩrĩru wa kũmwĩra ũrĩa njũũĩ.
7 Ndeciiragia atĩrĩ, ‘Ūkũrũ nĩwaagĩrĩire warie;
ũingĩ wa mĩaka nĩwaagĩrĩire kũrutana ũũgĩ.’
8 No nĩ roho ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wa mũndũ,
o yo mĩhũmũ ya Mwene-Hinya-Wothe, ũheaga mũndũ ũmenyo.
9 To arĩa akũrũ oiki oogĩ,
na to arĩa akũrũ mamenyaga ũrĩa kwagĩrĩire.
10 “Nĩ ũndũ ũcio nguuga atĩrĩ, ‘Thikĩrĩriai;
o na niĩ nĩngũmwĩra ũrĩa njũũĩ.’
11 Nĩngwetereire rĩrĩa mũkwaragia,
ndathikĩrĩria ihooto cianyu;
rĩrĩa mũgũcaragia ciugo-rĩ,
12 nĩngũmũtegeire matũ biũ.
No gũtirĩ o na ũmwe wanyu wonanirie mahĩtia ma Ayubu;
gũtirĩ o na ũmwe wanyu ũmũcookeirie mĩario yake.
13 Tigai kuuga atĩrĩ, ‘Nĩtũgĩite na ũũgĩ;
rekei Mũrungu amũkararie, no ti mũndũ.’
14 No rĩrĩ, Ayubu ti niĩ ekwerekeirie ciugo ciake,
na niĩ ndikũmũcookeria kũringana na mĩario yanyu.
15 “Nĩmamakĩte, na matirĩ na ũndũ ũngĩ mangiuga;
nĩmarigĩtwo nĩ atĩa mangiuga.
16 no nginya njeterere, nĩ ũndũ rĩu nĩmakirĩte,
tondũ atĩ rĩu marũgamĩte hau matarĩ na macookio?
17 O na niĩ nĩngwaria;
o na niĩ nĩnguuga ũrĩa njũũĩ.
18 Nĩgũkorwo njiyũrĩtwo nĩ ciugo,
naguo roho ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wakwa nĩũrandindĩkĩrĩria;
19 thĩinĩ wakwa haana ta ndibei ĩrĩ cuba ngunĩke,
ngahaana ta mondo njerũ ya ndibei ĩkirie gũtuthũka.
20 no nginya njarie hũũcũke,
no nginya ndumũre mĩromo yakwa njookie ũhoru.
21 Ndigũtĩra mũndũ o na ũ maũthĩ,
kana ngaathĩrĩrie mũndũ o na ũrĩkũ tũhũ;
22 nĩ ũndũ korwo ndĩ mwara na kũgaathĩrĩria,
Mũnyũmbi no anjeherie narua.

33

- 1 “No rĩu Ayubu-rĩ, thikĩrĩria ciugo ciakwa;
tega matũ ũigue ũrĩa wothe nguuga.
2 Ndĩ hakuhĩ gũtumũra kanua gakwa;
ciugo ciakwa irĩ o rũrĩmĩ-inĩ rwakwa.
3 Ciugo ciakwa ciumĩte ngoro nũngĩrĩru;
mĩromo yakwa yaragia ĩtarĩ na ũhinga.
4 Roho wa Mũrungu nĩwe ũnyũmbĩte;
mĩhũmũ ya Mwene-Hinya-Wothe nĩyo ĩheaga muoyo.
5 Nawe njookeria, akorwo nĩũkũhota;

wĩhaarĩrie ũũng'ethere.

⁶ Nĩ haana o tawe maitho-inĩ ma Mũrungu;
o na nĩ ndombirwo na rĩũmba.

⁷ Kwĩindigĩra gũtigakũmakie,
kana guoko gwakwa gũkũritũhire.

⁸ “No rĩrĩ, nĩuugĩte ngĩguaga,
ngaigua ciugo icio ũkiuga atĩ,

⁹ ‘Ndĩ mũtheru na ndirĩ na mehia;
ndiĩkĩte ũũru, na ndirĩ na mahĩtia.

¹⁰ No Ngai nĩanyonete na mahĩtia;
anduĩte thũ yake.

¹¹ Nĩanjohaga magũrũ na mĩnyororo;
arangagĩra njĩra ciakwa ciothe.’

¹² “No ngũkwĩra atĩrĩ, ũhoro-inĩ ũyũ wee ndũrĩ na kĩhooto,
nĩgũkorwo Ngai nĩ mũnene gũkĩra mũndũ.

¹³ Ũramũtetia nĩkĩ,
atĩ ndacookagia kiugo kĩa mũndũ o na kĩmwe?

¹⁴ Nĩgũkorwo Mũrungu nĩaaragia,
rĩmwe na njĩra ĩmwe, na rĩngĩ akaaria na njĩra ĩngĩ,
o na gũtuĩka mũndũ no aage gũkũũrana.

¹⁵ Rĩmwe akaaragia kĩroto-inĩ na kĩoneki-inĩ gĩa ũtukũ,
rĩrĩa andũ mahĩtĩtwo nĩ toro mũnene marĩ ũrĩrĩ,

¹⁶ no amaarĩrie matũ-inĩ mao,
na amamakie nĩguo amakaanie,

¹⁷ nĩguo agarũre mũndũ atige kũhĩtia,
na atigane na mwĩtĩo,

¹⁸ nĩguo agĩtĩre roho wake kuuma gĩkuũ-inĩ,
na agĩtĩre muoyo wake ndũkaniinwo na rūhiũ rwa njora.

¹⁹ Ningĩ mũndũ no arũithio na gũkomio ũrĩrĩ wa ruo,
akorwo na thĩĩna wa mahĩndĩ ũtathiraga,

²⁰ o nginya ngoro yake ĩgathũũra irio,
na roho wake ũgathũũra irio iria njega mũno.

²¹ Nyama cia mwĩrĩ wake ihĩnjaga igathĩrĩrĩkĩra,
na mahĩndĩ make marĩa mataroonekaga makoimĩra.

²² Roho wake ũgakuhĩrĩria mbĩrĩra,
na muoyo wake ũgakuhĩrĩria arĩa mareehage gĩkuũ.

²³ “No rĩrĩ, angĩkorwo harĩ na mũraika mwena wake arĩ mũiguithania,
ũmwe harĩ ngiri, wa kwĩra mũndũ ũndũ ũrĩa ũmwagĩrĩire,

²⁴ nake amũkinyĩrie wega wake na oige atĩrĩ,
‘Mũhonokie ndagatuĩke wa gũikũrũka mbĩrĩra-inĩ;
nĩnyonete gĩa kũmũkũũra nakĩo,’

²⁵ hĩndĩ ĩyo nyama cia mwĩrĩ wake igeethĩha ta cia mwana;
igaacooka ta ũrĩa ciarĩ matukũ-inĩ ma wĩthĩ wake.

²⁶ Ahooyaga Ngai ageekwo wega nĩwe,
oonaga ũthiũ wa Ngai akaanĩrĩra nĩ gũkena;
agacookio ũthingu-inĩ wake nĩ Ngai.

²⁷ Nake agacooka agathĩĩ kũrĩ andũ akameera atĩrĩ,
‘Nĩndehirie, na ngĩogomia ũndũ ũrĩa warĩ wa ma,
no ndiigana kũherithio ũrĩa ndaagĩrĩrwo nĩkũherithio.

- ²⁸ Nĩakũũrĩre roho wakwa ndũkaharũrũkio mbĩrĩra,
na nĩ ngĩtũũra ngenagĩra ũtheri ũcio.’
- ²⁹ “Mũrungu nĩekaga mũndũ maũndũ macio mothe,
maita meerĩ o na kana matatũ,
³⁰ nĩguo agarũre roho wake ndũkaharũrũkio mbĩrĩra,
nĩgeetha ũtheri ũcio wa muoyo ũmũtherere.
- ³¹ “Atĩrĩrĩ Ayubu, tega matũ na ũũthikĩrĩrie;
kira ki na nĩ njarie.
- ³² Wakorwo ũrĩ na ũndũ wa kuuga-rĩ, njĩra;
aria, nĩgũkorwo ingĩenda woneke ndwĩhĩtie.
- ³³ No akorwo ti ũguo-rĩ, wee gĩthikĩrĩrie;
kira ki, na nĩngũkũruta ũũgĩ.”

34

- ¹ Ningĩ Elihu akiuga atĩrĩ:
- ² “Iguai ciugo ciakwa, inyuĩ andũ aya oogĩ;
thikĩrĩriai, inyuĩ amenyi a maũndũ.
- ³ Nĩgũkorwo gũtũ gũthuuranagia ciugo
o ta ũrĩa rũrĩmĩ rũcamaga irio.
- ⁴ Nĩtwĩkũũranĩrei ithuĩ ene ũndũ ũrĩa wagĩrĩire;
nĩtwĩrute tũrĩ hamwe ũndũ ũrĩa mwega.
- ⁵ “Ayubu aroiga atĩrĩ, ‘Nĩ ndihĩtĩtie,
no Mũrungu nĩanjagithĩtie kĩhotoo gĩakwa.
- ⁶ O na gũtuĩka ndĩraria ũrĩa kũrĩ,
ndĩratuuu mũheenania;
o na gũtuĩka ndirĩ na mahĩtia,
mũguĩ wake ũngurarĩtie kĩronda gĩtangĩhona.’
- ⁷ Nĩ mũndũ ũrĩkũ ũhaana ta Ayubu,
mũndũ ũnyuuaga kĩnyũrũri taarĩ maaĩ aranyua?
- ⁸ Atwaranaga na andũ arĩa mekaga ũũru;
agĩaga thiritũ na andũ arĩa aaganu.
- ⁹ Nĩgũkorwo oigaga atĩrĩ, ‘Gũtirĩ uumithio mũndũ onaga
rĩrĩa arageria gũkenia Ngai.’
- ¹⁰ “Nĩ ũndũ ũcio gĩthikĩrĩriei, inyuĩ andũ aya mũrĩ na ũtaũku.
Ūhoro wa kwĩhia ũroaga kuoneka harĩ Mũrungu,
Mwene-Hinya-Wothe aroaga gwĩka ũũru.
- ¹¹ Arĩhaga mũndũ kũringana na ũrĩa ekĩte;
akamũrehere o kĩrĩa kĩringaine na mĩthĩire yake.
- ¹² Gũtingĩhoteka atĩ Mũrungu no eeke mahĩtia,
atĩ ũrĩa Mwene-Hinya-Wothe no ogomie kĩhotoo.
- ¹³ Nũũ wamũtuire mũrori wa thĩ?
Nũũ wamũtuire mũrũgamĩrĩri wa thĩ yothe?
- ¹⁴ Korwo aagĩ na muoroto
wa kweheria roho wake na mĩhũmũ-rĩ,
- ¹⁵ andũ othe mangĩthiranĩra hamwe,
nake mũndũ acooke rũkũngũ-inĩ.
- ¹⁶ “Akorwo ũrĩ mũndũ ũrĩ na ũtaũku-rĩ, igua ũhoro ũyũ;

thikĩrĩria ũrĩa nguuga.

¹⁷ Mũndũ ũthũire kĩhoto-rĩ, no ahote gwathana?

Ũrĩa ũrĩ kĩhoto, o Ũcio kĩhoti-rĩ, no ũmũtue mwĩhia?

¹⁸ Githĩ ti we wĩraga athamaki atĩrĩ, ‘Inyuĩ mūtĩrĩ kĩene,’
na akeera arĩa marĩ igweta atĩrĩ, ‘Inyuĩ mūrĩ aaganu,’

¹⁹ o ũcio ũtatĩagĩra anene maũthĩ,
na ndendaga arĩa atongu gũkĩra arĩa athĩni,
nĩgũkorwo othe nĩ wĩra wa moko make?

²⁰ Makuuaga o rĩmwe, o ũtukũ gatagatĩ;
andũ mainainaga magakua;
arĩa marĩ hinya meeheragio matahutĩtio nĩ guoko kwa mũndũ.

²¹ “Maitho make maikaraga macũthĩrĩrie mĩthĩire ya andũ;
nĩonaga mĩthĩire yao yothe.

²² Gũtĩrĩ handũ harĩ nduma, kana handũ harĩ kĩruru kĩnene,
hangĩhithwo nĩ arĩa meekaga ũũru.

²³ Mũrungu ndabatairio nĩgũthuthuuria ndeto cia andũ makĩria,
atĩ nĩguo moke mbere yake maciirithio.

²⁴ Ahehenjaga arĩa marĩ ũhoti atekũũria mũndũ
na akarũgamia andũ angĩ ithenya rĩao.

²⁵ Tondũ we nĩamenyaga maũndũ marĩa meekaga,
amang’ aũranagia ũtukũ magathuthĩka.

²⁶ Amaherithagĩria waganu wao
makĩonagwo nĩ mũndũ o wothe,

²⁷ tondũ nĩmagarũrũkire magĩtiga kũmũrũmĩrĩra,
na matirũmbũyagia njĩra yake o na ĩrĩkũ.

²⁸ Nĩmatũmire kĩrĩro kĩa arĩa athĩni gĩkinye hau mbere yake,
nĩ ũndũ ũcio akĩgua kĩrĩro kĩa arĩa abatari.

²⁹ No rĩrĩ, angĩkara akĩrĩte-rĩ, nũũ ũngĩmũtua muhĩtia?
Angĩhitha ũthiũ wake-rĩ, nũũ ũngĩmuona?

Nowe arĩ igũrũ rĩa mũndũ na igũrũ rĩa rũrĩrĩ o ũndũ ũmwe,

³⁰ nĩguo agirie mũndũ ũtarĩ na ũngai gwathana,
amũgirie kũigĩra kĩrĩndĩ mĩtego.

³¹ “Korwo mũndũ no ere Mũrungu atĩrĩ,
‘Nĩnjĩhĩtie no ndikehia rĩngĩ.

³² Nduta menye ũrĩa itarahota kuona;
ingĩkorwo nĩnjĩkĩte ũũru-rĩ, ndigacooka gwĩka ũguo rĩngĩ.’

³³ Ngai-rĩ, no agĩkũrĩhe kũringana na ũrĩa wee ũkwenda
rĩrĩa ũregete kwĩrira?

No nginya we ũtue itua, no ti nĩ;
nĩ ũndũ ũcio kĩnjĩire ũrĩa ũũĩ.

³⁴ “Andũ arĩa marĩ na ũtaũku maroiga atĩrĩ,
nao andũ acio oogĩ maiguĩte ngĩaria manjĩrĩte atĩrĩ,

³⁵ ‘Ayubu aaragia atarĩ na ũmenyo;
ciugo ciake nĩciagĩte ũũgĩ.’

³⁶ Hĩ, naarĩ korwo Ayubu aagerio nginya mũthia,
nĩ ũndũ macookio make nĩ ta ma mũndũ mwaganu!

³⁷ Nĩongereire ũremi harĩ mehia make;
atũhũũragĩra hĩ cia kĩnyũrũri,

na akaingĩhia ciugo ciake cia gũũkĩrĩra Mũrungu.”

35

Mĩario ya Elihu

- ¹ Ningĩ Elihu akiuga atĩrĩ:
- ² “Nĩũgwĩciiria ũhoru ũyũ nĩ wa kĩhoo? Ũroiga atĩrĩ, ‘Mũrungu nĩekũjarĩrĩria atue ndiĩhĩtie.’
- ³ No rĩrĩ, wee no ũramũũria atĩrĩ, ‘Kũrĩ na uumithio ũrĩkũ harĩ niĩ, na ngũgunĩka nakĩ ndaaga kwĩhia?’
- ⁴ “No nyende gũgũcookeria ũhoru, wee hamwe na arata aku.
- ⁵ Ta rora igũrũ wone; ta cũthĩrĩria matu macio marĩ igũrũ rĩaku kũraya mũno.
- ⁶ Ũngĩhia-rĩ, ũndũ ũcio ũngĩhutia Ngai atĩa? Mehia maku mangĩingĩha mũno-rĩ, ũndũ ũcio ũngĩmwĩka atĩa?
- ⁷ Ũngĩkorwo ũrĩ mũthingu-rĩ, ũngĩmũhe kĩ, kana nĩ kĩ aamũkagĩra kuuma guoko-inĩ gwaku?
- ⁸ Waganu waku ũhutagia o mũndũ tawe, na ũthingu waku ũkahutia o ciana cia andũ.
- ⁹ “Andũ makayaga nĩ icooki rĩa kũhinyĩrĩrio; mathaithanaga mateithũrwo guoko-inĩ kwa ũcio ũrĩ hinya mũingĩ.
- ¹⁰ No gũtirĩ mũndũ uugaga atĩrĩ, ‘Ngai ũrĩa wanyũũmbire arĩ ha, ũrĩa ũheaga mũndũ nyĩmbo ũtukũ,
- ¹¹ ũrĩa ũtũrutaga maũndũ gũkĩra ũrĩa arutaga nyamũ cia werũ-inĩ, o na agatũhe ũũgĩ gũkĩra nyoni cia rĩera-inĩ?’
- ¹² Ndacookagia rĩrĩa andũ maakaya nĩ ũndũ wa mwĩtũũgĩrio wa andũ arĩa aaganu.
- ¹³ Ti-itherũ, Mũrungu ndathikagĩrĩria mathaithana mao ma tũhũ; ũcio Mwene-Hinya-Wothe ndarũmbũyagia mathaithana macio.
- ¹⁴ Githĩ ndakaaga gũthikĩrĩria mũno makĩria rĩrĩa ũkuuga atĩ ndũramuona, na atĩ ciira waku ũrĩ mbere yake, na no nginya ũmweterere,
- ¹⁵ na makĩria ma ũguo ũkoiga atĩ marakara make matiherithanagia na ndarũmbũyagia waganu o na hanini!
- ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio Ayubu atumũrĩte kanua gake akaaria ũhoru wa tũhũ; nĩarĩtie ndeto nyingĩ atarĩ na ũmenyo.”

36

- ¹ Elihu agĩthĩ na mbere kwaria, akiuga atĩrĩ:
- ² “Ngĩrĩrĩria hanini, na nĩngũkuonia atĩ harĩ maũndũ mangĩ mangiugwo ma gũciirĩrĩa Ngai.
- ³ ũmenyo wakwa ndiũrutĩte kũraihi; nĩ ngũtũũgĩria kĩhoo kĩa ũcio Mũnyũũmbi.
- ⁴ Menya wega atĩ ndeto ciakwa ti cia maheeni; ũyũ mũrĩ nake arĩ na ũmenyo mũkinyanĩru.
- ⁵ “Mũrungu nĩwe mwene hinya, no ndairaga andũ; we nĩ mwene hinya, na nĩarũmagia muoroto wake.

- ⁶ Ndatũũragia arĩa aaganu muoyo,
no nĩaheaga arĩa anyariire kĩhotoo kĩa.
- ⁷ Ndeheragia maitho make harĩ arĩa athingu;
amaikaragĩria gĩtĩ kĩa ũnene hamwe na athamaki,
na akamatũũgĩria nginya tene.
- ⁸ No rĩrĩ, andũ mangĩkorwo mohetwo na mĩnyororo,
makanyitio na mĩhĩndo ya mĩnyamaro,
- ⁹ we nĩameeraga ũrĩa mekĩte,
atĩ mehĩtie na ũtũrĩka.
- ¹⁰ We nĩatũmaga mathikĩrĩrie ũtaaro,
na akamaatha merire ũũru wao.
- ¹¹ Mangĩmwathĩkĩra na mamũtungatĩre,
megũtũũra matukũ mao marĩa matigaru magaacĩre,
na mĩaka yao o maiganĩire.
- ¹² No mangĩaga kũigua,
nĩmakaniinwo na rũhiũ rwa njora,
na makue matarĩ na ũmenyo.
- ¹³ “Arĩa matarĩ na Ngai ngoro-inĩ meiigagĩra marakara;
o na rĩrĩa aramooaha na mĩnyororo, matikayaga mateithio.
- ¹⁴ Makuuaga marĩ ethĩ,
magakua hamwe na arũme arĩa maraya ma mahooero-inĩ.
- ¹⁵ No arĩa mathĩĩnikaga, nĩamakũũraga kuuma thĩĩna-inĩ wao;
nĩamaragĩria marĩ mĩnyamaro-inĩ.
- ¹⁶ “We-rĩ, nĩarakũguucĩrĩria uume magego-inĩ ma mĩnyamaro,
agũtware handũ haariĩ hatarĩ na ũkunderu,
na agũtware akũhurũkie metha-inĩ yaku ĩiyũrĩte irio iria njega.
- ¹⁷ No rĩũ-rĩ, ũtitikithĩtio ituĩro rĩrĩa rĩagĩrĩire arĩa aaganu;
ituĩro rĩa ciira na kĩhotoo nĩcigũkumbatĩte.
- ¹⁸ Wĩmenyerere mũndũ o na ũrĩkũ ndakanakũheenererie na ũtonga;
ndũgetĩkĩrie ihaki inene rĩkũhĩtithie njĩra.
- ¹⁹ ũtonga waku o na kana kĩyo gĩaku kĩnene-rĩ,
no ikũnyiitĩrĩre nĩguo ndũgatoonye mĩnyamaro-inĩ?
- ²⁰ Tiga kwĩrĩrĩria ũtukũ,
nĩguo ũguucĩrũrie andũ kuuma kwao mĩcĩĩ.
- ²¹ Wĩmenyerere ndũkeerekere ũũru-inĩ,
tondũ ũkuoneka taarĩ guo wendete gũkĩra gũthĩĩnĩka.
- ²² “Mũrungu nĩatũgĩrĩtio nĩ ũndũ wa ũhoti wake.
Nũũ mũrutani take?
- ²³ Nũũ ũmwathĩrĩire njĩra ciake,
kana akamwĩra atĩrĩ, ‘Wee nĩwĩkĩte ũũru’?
- ²⁴ Ririkanaga gwĩkĩrĩra wĩra wake,
ũrĩa andũ manakumia na rwĩmbo.
- ²⁵ Andũ othe nĩmawonete;
andũ mawĩroragĩra marĩ o kũraya.
- ²⁶ ĩ Mũrungu ndakĩrĩ mũnene; nĩ mũnene gũkĩra ũmenyi witũ!
Mũigana wa mĩaka yake ndũngĩtuĩrĩka.
- ²⁷ “Ambatagia matata ma maaĩ,
marĩa macookaga gũtaatĩra tũrũũĩ ta mbura;

- 28 matu magaita üigũ wamo,
nayo mbura nyingĩ ikoirĩra andũ.
29 Nũũ üngĩmenya ũrĩa atambũrũkagia matu,
kana ũhoru wa marurumĩ marĩa moimaga hema-inĩ yake?
30 Kĩone ũrĩa ahurunjaga rũheni rwake rũkamũthiũrũrũkĩria,
agathambia iria kũrĩa kũriku.
31 Ũũ nĩguo aathaga ndũrĩrĩ
na akaheana irio nyingĩ.
32 Akumbatagĩria rũheni na moko make,
na akarwatha rũringe kĩrĩa kĩrotetwo.
33 Marurumĩ make nĩmanagĩrĩra kĩhuhũkanio kĩrĩa kĩroka;
o na ng'ombe nĩmenyithanagia atĩ kũrĩ kĩhuhũkanio kĩroka.

37

- 1 “Ndaigua ũguo ngoro yakwa ĩgatumatuuma,
na ĩkambarara ĩkoima handũ hayo.
2 Thikĩrĩria! Thikĩrĩria mũraramo wa mũgambo wake,
mũrurumo ũrĩa uumaga kanua gake.
3 Arekagĩrĩria rũheni rwake rungu rwa igũrũ guothe
na akarũtũma nginya ituri cia thĩ.
4 Thuutha waruo gũũkaga mũgambo wa mũraramo wake;
arurumaga na mũgambo wake mũkaru.
Hĩndĩ ĩrĩa mũgambo wake waiguuo-rĩ,
ndarigagĩrĩria heni.
5 Mũgambo wa Mũrungu ũrurumaga na njĩra ya magegania;
ekaga maũndũ manene tũtangĩhota kũmenya.
6 Eeraga tharunji atĩrĩ, ‘Gwa thĩ,’
nayo mbura ya rũthuthuũ akamĩra atĩrĩ, ‘Tuĩka mbura nene.’
7 Nĩatigithagia mũndũ o wotho wĩra wake
nĩgeetha andũ othe ombĩte mamenye wĩra wake.
8 Nyamũ nacio nĩciĩhithaga;
ciikaraga imamo-inĩ ciacio.
9 Kĩhuhũkanio kiumaga gĩĩkaro gĩakĩo,
heho nayo ĩkoima rũhuho-inĩ rũkĩhurutana.
10 Mĩhũmũ ya Mũrungu nĩthondekaga mbarabu,
namo maaĩ harĩa maaramĩire makanyitana.
11 Nĩaiyũragia matu na üigũ;
ahurunjaga rũheni rũkamatũrĩkia.
12 Mathiiaga magĩthiũrũrũkaga
o kũrĩa angĩmeerekeria thĩ yotho,
mageeke o ũrĩa wotho angĩmaatha.
13 Arehaga matu macio nĩguo aherithie andũ,
kana aihũgie thĩ yake na onanie wendani wake.
14 “Ayubu, thikĩrĩria ũhoru ũyũ;
tithĩria hau wĩcũũranie ũhoru wa magegania ma Mũrungu.
15 Wee nĩũũĩ ũrĩa Ngai aathaga matu,
na ũrĩa atũmaga rũheni rwake rũhenũke?
16 Wee nĩũũĩ ũrĩa matu macio macuurĩtio wega,
magegania macio ma ũrĩa ũrĩ ũmenyo mũkinyanĩru?

- ¹⁷ Wee ũringĩkaga nĩ ũrugarĩ wa nguo ciaku
rĩrĩa bũrũri ũkirĩte ki hĩndĩ ya rūhuho rwa gũthini-rĩ,
¹⁸ no ũhote kũruta wĩra nake ũhoru-inĩ wa gũtambũrũkia matu mairũ,
o macio momĩte o ta gĩcicio gĩa gĩcango?
- ¹⁹ “Ta twĩre ũrĩa twagĩrĩrwo nĩ kũmwĩra;
tũtingĩhota gwĩciirĩra nĩ ũndũ wa nduma iitũ.
²⁰ Nĩagĩrĩire kwĩrwo atĩ nĩngwenda kwaria?
Nĩ kũrĩ mũndũ o na ũ ũngiuga amerio?
²¹ Rĩu-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kũrora riũa,
rĩcangararĩte kũu igũrũ
thuutha wakuo kũhaatwo nĩ rūhuho gũgathera.
²² Okaga kuuma mwena wa gathigathini arĩ na riiri ukengeete ta wa thahabu;
Ngai okaga arĩ na ũkaru wa gwĩtigĩrwo.
²³ Ũcio Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, tũtingĩhota kũmũkinyĩra,
nĩatũũgĩritio nĩ ũndũ wa ũhoti wake;
tondũ wa ũrĩa arĩ wa kĩhooto na ũthingu mũnene-rĩ, ndahinyanagĩrĩria.
²⁴ Nĩ ũndũ ũcio andũ nĩmamũtĩite,
tondũ githĩ ndarũmbũyagia arĩa meyonaga ta marĩ oogĩ na ngoro ciao?”

38

Mĩario ya Jehova

- ¹ Nake Jehova agĩcookeria Ayubu ũhoru arĩ kĩhuhũkanio-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ:
² “Nũũ ũyũ ũrekĩra kĩrĩra gĩakwa nduma
na ciugo itarĩ na ũmenyo?
³ Wĩhotore ta mũndũ mũrũme;
nĩngũkũũria ciũria, nawe ũkĩnjookerie.
- ⁴ “Warĩ kũ rĩrĩa ndaakire mũthingi wa thĩ?
Njĩira akorwo ũrĩ na ũũgĩ wa kũmenya.
⁵ Nũũ wathimire mũigana wayo? Ti-itherũ wee nĩũũĩ!
Nũũ watambũrũkirie rũrigi rwa gũthima igũrũ rĩayo?
⁶ Mĩthingi yayo yahandirwo igũrũ rĩa kĩĩ,
kana nũũ wahaandire ihiga rĩayo rĩa koine,
⁷ hĩndĩ irĩa njata cia rũciinĩ ciainire hamwe,
na araika othe makĩanĩrĩra nĩ gũkena?
- ⁸ “Nũũ wahingĩrĩirie iria na mĩrango
rĩrĩa rĩatumũkire kuuma nda,
⁹ rĩrĩa ndatuire matu nguo ciarĩo,
na ngĩrĩoha nduma nene ta taama warĩo,
¹⁰ rĩrĩa ndarĩkĩrĩire mĩhaka, na ngĩrĩhingĩra na mĩrango yarĩo,
na ngĩkĩra mĩgĩko handũ hayo,
¹¹ rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, ‘Ũkinyage o haha na ndũkanahakĩre;
makũmbĩ maku macio metĩĩ-rĩ, hau nĩho marĩĩkinyaga’?
- ¹² “Kuuma o kĩambĩrĩria-rĩ, ũrĩ waathana atĩ rũciinĩ rũgĩe ho,
kana ũkĩonereria ũtheri wa rũciinĩ harĩa ũkuumĩrĩra,
¹³ nĩguo ũhote kũnyiita thĩ na mĩthia yaguo,
nao arĩa aaganu maribaribwo moime kuo?
¹⁴ Thĩ ihaanaga ta rĩũmba rĩhũrĩtwo mũhũũri;

mũonekere wayo ūtariĩ ta mũhianĩre wa nguo.

15 Andũ arĩa aaganu nĩmaimagwo ūtheri wao,
na guoko kwao kũrĩa kuoetwo na igũrũ gũkoinwo.

16 “Ūrĩ wathiĩ rũgendo nginya kũrĩa iria rĩtherũkagĩra,
kana ūgaceera itwe-inĩ cia ndia kũrĩa kũriku mũno?

17 Ūrĩ wonio ihingo cia gĩkuũ?
Ūrĩ wona ihingo cia kũruru gĩa gĩkuũ?

18 Ūrĩ wamenya ūnene wa wariĩ wa thĩ?
Njĩra akorwo nĩũũ maũndũ macio mothe.

19 “Njĩra ya gũthiĩ kũrĩa ūtheri ūtũũraga nĩrĩkũ?
Nayo nduma iĩkaraga kũ?

20 No ūcitware gwacio?
Nĩũũ tũcĩra twa gũthiĩ kũrĩa itũũraga?

21 Ti-itherũ wee nĩũũ, nĩgũkorwo warĩ mũciare!
Wee-rĩ, nĩtũũrĩte mĩaka mĩingĩ!

22 “Ūrĩ watoonya makũmbĩ kũrĩa tharunji iigĩtwo,
kana ūkĩona makũmbĩ kũrĩa mbura ya mbembe iigĩtwo,

23 o icio njigĩte nĩ ūndũ wa mahinda ma thĩina,
ngaciiga nĩ ūndũ wa matukũ ma mbaara na ma kũrĩa.

24 Njĩra ya gũthiĩ kũrĩa ūtheri ūgayanagĩrio nĩrĩkũ,
kana ya gũthiĩ kũrĩa rũhuho rwa irathĩro rũhurunjagĩrwo gũkũ thĩ?

25 Nũũ wenjagĩra mbura ya kĩboboto mũtaro wa kũgerera,
kana agatemera mbura ya marurumĩ njĩra,

26 nĩguo mbura yure bũrũri ūtatũũraga mũndũ,
na yure werũ kũrĩa gũtarĩ mũndũ,

27 nĩguo iħũũnagie kũu gũtiganĩrie gũgakira ihooru,
na itũme kũmere nyeki?

28 Mbura nĩrĩ ithe?
Nũũ mũciari wa matata ma ime?

29 Tharunji yumaga nda ya ũ?
Nũũ ūciaraga mbaa ĩrĩa yumaga igũrũ,

30 rĩrĩa maaĩ momaga ta ihiga,
rĩrĩa maaĩ marĩa marĩ igũrũ wa iria magwatana?

31 “Wee-rĩ, wahota kuohania njata iria thaka cia Kĩrĩmĩra?
Wahota kuohora mĩkanda ya njata iria ciĩtagwo Karaũ?

32 Wahota kumagaragia njata iria ciĩtagwo Mazarothu o mahinda maacio maakinya,
kana wahota gũtongoria Nduba na ciana ciayo?

33 Nĩũũ mawatho ma igũrũ?
No ūhote kũhaanda wathani wa Ngai ūrũme gũkũ thĩ?

34 “Wahota kwanĩrĩra nginya mũgambo waku ūkinye matu-inĩ
nĩguo kuure wĩhumbĩre na kĩguũ kĩa maaĩ?

35 Wee nĩwe ūtũmaga heni ithiĩ na njĩra ciacio?
Nĩkũrehagĩra ūhoro igakwĩra atĩ, “Tũrĩ haha”?

36 Nũũ waheire ngoro ūũgĩ,
kana akĩhe meciiria ūmenyo?

37 Nũũ ūrĩ na ūũgĩ wa gũtara matu?

- Nũũ ũngĩhota kũinamia ndigithũ cia maaĩ cia igũrũ
³⁸ rĩrĩa rũkũngũ rwatondora,
 nayo ndoro ikooma ikanyitana?
- ³⁹ “Nĩwe ũguĩmagĩra mũrũũthi wa mũgoma wone gĩa kũrĩa,
 kana nĩwe ũniinagĩra mĩrũũthi ng’aragu
⁴⁰ rĩrĩa ikomereire imamo-inĩ ciayo,
 kana rĩrĩa iikaraga yoheirie nyamũ ihinga-inĩ?
⁴¹ Nũũ ũheaga ihuru irio
 rĩrĩa tũcui twarĩo tũgũkaĩra Mũrungu
 tũkĩũrũruga nĩ kwaga irio?

39

- ¹ “Wee nĩũũĩ rĩrĩa mbũri cia irĩma-inĩ iciaraga?
 Wee nĩwĩroragĩra rĩrĩa thwariga igũciara kaana kayo?
² Wee nĩũtaraga mĩeri irĩa ciikaraga ingĩgaaciara?
 Nĩũũĩ hĩndĩ irĩa iciaraga?
³ Ciĩthunaga igaciara twana twacio;
 ruo rwacio rwa gũciara rũgathira.
⁴ Twana twacio twagĩraga mwĩrĩ, tũgakũra tũrĩ na hinya o kũu gĩthaka-inĩ;
 tũkinyaga ihinda rĩa kwehera na tũticookaga.
- ⁵ “Nũũ warekereirie njagĩ ithiiaage itarĩ mũũria?
 Nũũ wamĩohorire mĩhĩndo?
⁶ Ndaamĩheire werũ ũtuĩke mũciĩ wayo,
 nague bũrũri wa cumbĩ ũtuĩke gĩtũũro kĩaayo.
⁷ Ithekagĩrĩa inegene rĩrĩ thĩinĩ wa itũũra;
 ndĩiguaga mũkaĩrĩrio wa mũtwarithia.
⁸ Īrimũthagĩra irĩma-inĩ igĩetha gwa kũrĩa,
 ikahaara kahuti o gothe karuru.
- ⁹ “Mbogo ya njamba-rĩ, yetĩkĩra gũgũtungata?
 No ikĩndĩrie mũharatĩ-inĩ waku ũtukũ?
¹⁰ No ũhote kũmĩoha matandĩko irĩme na mũraũ?
 No ikuume thuutha ituamba-inĩ ikĩrĩmaga na mũraũ?
¹¹ No ũmĩihoke nĩ ũndũ atĩ irĩ na hinya mũingĩ?
 No ũmĩtigĩre wĩra waku mũritũ ĩrutage?
¹² No ũmĩihoke ikũrehere ngano yaku,
 na ĩmĩcookanĩrĩrie kĩhuhĩro-inĩ gĩaku?
- ¹³ “Mathagu ma nyaga mabatabataga nĩ gũkeni,
 no matingĩgerekanio na mathagu na njoya cia njũũ.
¹⁴ Īrekagĩria matumbĩ mayo tĩiri-inĩ
 na ikamatiga mũthanga-inĩ magwate ũrugarĩ,
¹⁵ ĩtegwĩciiria atĩ no makinywo na magũrũ makue,
 kana marangwo nĩ nyamũ ya gĩthaka.
¹⁶ Īikaga ciana ciayo ũũru ta itarĩ ciayo;
 ndĩmakaga atĩ wĩra wayo no ũtuĩke wa tũhũ,
¹⁷ nĩgũkorwo Ngai ndaamĩheire ũũgĩ
 kana akĩmĩhe igai rĩa mwĩciirĩrie mwega.

- ¹⁸ No rĩrĩ, rĩrĩa yatambũrũkia mathagu ihanyũke,
ĩthekagĩrĩra mbarathi na mũmĩhaici.
- ¹⁹ “Wee nĩwe ũheaga mbarathi hinya wayo,
kana ũkamĩhumba ngingo na mũreera?
- ²⁰ Wee nĩwe ũtũmaga ĩrũũge ta ngigĩ,
ĩkahahũra andũ na mũtĩihĩre wayo wa mwĩtĩio?
- ²¹ ĩhuragia thĩ na ũcamba ĩgĩkenagĩra hinya wayo,
ĩkaguthũka ĩtoonyete mbaara-inĩ.
- ²² ĩthekagĩrĩra guoya, ĩtarĩ ũndũ ĩngĩtigĩra;
ndĩmakagio nĩ rũhiũ rwa njora.
- ²³ Thiaka wa mũmĩhaici ũbocabocaga mbaru-inĩ ciayo,
hamwe na itimũ rĩkũhenia na mĩcengi.
- ²⁴ Irĩaga tĩiri nĩ ũrũme;
ndĩngĩrũgama ĩkindĩirie hĩndĩ ĩrĩa karumbeta kagamba.
- ²⁵ Hĩndĩ ĩrĩa karumbeta kagamba ĩgatĩiha, ‘Hĩ!’
Īnyiitaga thaaha wa mbaara ĩrĩ o haraaya,
na ĩkaigua kayũ ka anene a mbaara, o na mbugĩrĩrio ya mbaara.
- ²⁶ “Rwĩgĩ-rĩ, nĩwe ũrũhotithagia kũmbũka na ũũgĩ waku,
kana gũtambũrũkia mathagu maruo rwerekeire mwena wa gũthini?
- ²⁷ Nderi nĩwe ũmĩathaga yũmbũke na igũrũ,
na ĩkeyakĩra gĩtara kĩayo igũrũ mũno?
- ²⁸ ĩtũũraga kĩharũrũka-inĩ kĩa ihiga, na nĩ ho ĩraaraga;
rũhĩa-inĩ rwa ihiga iraaya mũno nĩ ho mwĩgitio wayo.
- ²⁹ ĩrĩ hau nĩguo ĩcaragĩria gĩa kũrĩa;
maitho mayo moonaga irio irĩ o kũraya.
- ³⁰ Tũcui twayo tũnyuuaga thakame,
na handũ harĩa arĩa moragĩtwo marĩ, hau nĩ ho ĩkoragwo.”

40

- ¹ Ningĩ Jehova akĩira Ayubu atĩrĩ:
- ² “Mũndũ ũrĩa ũrũaga na Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, no amũrute mahĩtia?
Ūcio ũkararagia Ngai-rĩ, nĩakĩmũcookerie!”
- ³ Nake Ayubu agĩcookeria Jehova, akĩmwĩra atĩrĩ:
- ⁴ “Nĩ ndiagĩrĩire o na hanini; ndaakĩhota atĩa gũgũcookeria?
Nĩndehumbĩra kanua na guoko.
- ⁵ Nĩndaririe rĩmwe, no ndirĩ na macookio;
o na ngĩaria rĩa keerĩ, no ndirĩ na ũndũ ũngĩ nguuga.”
- ⁶ Ningĩ Jehova akĩarĩria Ayubu arĩ kĩhuhũkanio-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ:
- ⁷ “Wĩhotore ta mũndũ mũrũme;
nĩngũkũũria ciũria, nawe ũkĩnjookerie.
- ⁸ “Gũtua ciira gwakwa na kĩhoto-rĩ, githĩ no ũkũmenererie?
Githĩ no ũndue mwĩhia nĩgeetha wee ũtuĩke ndwĩhĩtie?
- ⁹ Wee-rĩ, ũrĩ na guoko ta kwa Mũrungu?
Wee wahota kũruruma na mũgambo ta wake?
- ¹⁰ Ta kĩngemie na riiri na ũkengi,
na wĩhumbe gĩtĩio na ũnene.
- ¹¹ Rekereria marakara mahiũ ma mang’ũrĩ maku,
wone mũndũ o wotha mwĩtĩi ũmũharũrũkie,

- 12 rora mündũ o wotho mwĩtĩĩ na ũmũnyĩhie,
ũmemende andũ arĩa aaganu o harĩa marũngĩĩ.
- 13 Mathike othe hamwe tĩĩri-inĩ;
ũmoohe mothiũ na nduma kũu mbĩrĩra-inĩ.
- 14 Hĩndĩ iyo nĩ mwene nĩngetĩkania nawe
atĩ guoko gwaku mwene kwa ũrĩo no gũkũhonokie.
- 15 “Ta rora nyamũ ĩrĩa ĩtagwo Behemothu,*
iyo ndoombire hamwe nawe,
na ĩrĩaga nyeki ta ndegwa.
- 16 Nĩ hinya ũigana atĩa ĩrĩ naguo njohero,
na nĩ ũhoti mũnene atĩa ũrĩ mĩkiha-inĩ yayo ya nda!
- 17 ĩnagia mũting’oe wayo ta mũtarakwa;
nga cia ciero ciayo ciohanĩtio hamwe ta mĩhĩndo.
- 18 Mahĩndĩ mayo mahaana ta mĩberethi ya gĩcango,
nacio ciĩga ciayo cihaana ta irung’o cia kĩgera.
- 19 Nĩyo nyamũ ya mbere harĩ ciũmbe cia Mũrungu,
no rĩrĩ, Mũũmbi wayo nowo ũngĩmĩkuhĩrĩria na rūhiũ rwake rwa njora.
- 20 Irĩma ĩmĩheaga maciaro maacio,
na nyamũ ciothe cia gĩthaka itũũhagĩra gũkuhĩ na kũu.
- 21 ĩkomaga rungu rwa mahũa ma maaĩ-inĩ,
ĩhithĩte thĩĩnĩ wa ithanjĩ kũrĩa kũrĩ mũtondo.
- 22 Mahũa macio ma maaĩ-inĩ makamĩhitha;
nakĩo kĩĩruru kĩa mĩtĩ ya irura hũgũrũrũ-inĩ cia karũũ gĩkamĩthiũrũrũkĩria.
- 23 Rĩrĩa rūũĩ ruoka na nditi, ndĩmakaga;
nĩngitĩre, o na Rũũĩ rwa Jorodani rūngĩmĩyũrĩrĩa nginya kanua.
- 24 Kũrĩ mündũ ũngĩhota kũmĩnyĩta rĩrĩa ĩhũũgĩte,
kana amĩtege, amĩtũrĩkie iniũrũ na amĩkĩre kĩaana kĩa rūrigi?

41

- 1 “No ũhote kũguucũrũria nyamũ ĩrĩa ĩtagwo Leviathani na ndwano,
kana wohe rūrĩmĩ rwayo na mũkanda?
- 2 No ũhote kũmĩtoonyia rūrigi iniũrũ,
kana ũmĩtũrĩkanie rūthĩa na ndwano?
- 3 No ĩtinde ĩgĩgũthaitha ũmĩguĩre tha?
No ĩkwarĩrie na ciugo cia ũhooreri?
- 4 No ĩrĩkanĩre nawe ũthĩĩ nayo,
ĩtũũre ĩrĩ ngombo yaku nginya tene?
- 5 No ũhote kũmĩhooreria ta nyoni,
kana ũmĩoherere handũ nĩguo airĩtu aku mamĩmeemagie?
- 6 Onjoria no mamĩkũũranie na indo ciao?
No mamĩganyanie kũrĩ onjorithia?
- 7 No ũhote gũtheecanga rūũa rwayo na mĩcengi,
kana ũtheecange mũtwe wayo na mĩcengi ĩrĩa ĩtegaga thamaki?
- 8 Ũngĩmĩhutia na guoko,
ũngĩtũũra ũririkanaga kĩgiano kũu, na ndũngĩgacookera!
- 9 Mwĩrĩgĩrĩro wa atĩ no ũmĩtoorie nĩ kwĩheenĩ;
o kũmĩona tu nĩkũiganĩte gũtũma mündũ amake, orwo nĩ hinya.
- 10 Gũtirĩ mündũ ũrĩ ũcamba mũiganu wa kũmĩarahũra.

* 40:15 ĩno yarĩ nyamũ ĩmwe ya irĩa ciatũũraga thĩ tene. (O na 41:1)

Nũũ ũngĩkĩhota kwĩndiiria nĩ?

11 Nũũ ũngĩnandũra kĩndũ atĩ nĩguo ndĩmũrĩhe?
Kĩndũ gĩothe kĩrĩ rungu rwa igũrũ nĩ gĩakwa.

12 “Ndikwaga kwaria ũhoro wa cĩga ciayo,
o na wa hinya wayo, na wa ũthaka wayo.

13 Nũũ ũngĩhota kũmĩaũra nguo yayo ya igũrũ?
Nũũ ũngĩmĩkuhĩrĩria amĩĩkĩre matamu?

14 Nũũ ũngĩũmĩrĩria kũmĩathamia kanua,
kau kaiyũrite magego ma kũmakania?

15 Mũgongo wayo ũrĩ na ngo cĩĩganĩrĩre mĩhari,
ikomanĩire ikanyitana;

16 o ĩmwe ĩnyiitanĩte na ĩrĩa ĩngĩ,
ũũ atĩ gũtirĩ rĩera rĩngĩtoonyera gatagatĩ ga cio.

17 Igwatanĩtio hamwe irĩ nũmu;
inyiitanĩte hamwe ũndũ itangĩtigithũkana.

18 Gũtiha kwayo kũmenũkagia ũtheri;
maitho mayo nĩ ta mĩrũri ya rũciinĩ gũgĩthererũka.

19 Imũrĩ cia mwaki ciumaga kanua-inĩ kayo;
ĩrathũkagia thandĩ cia mwaki.

20 ĩrutaga ndogo na maniũrũ
taarĩ nyũngũ ĩratherũka ĩhagĩritwo igũrũ rĩa mwaki wa ithanjĩ.

21 Mĩhũmũ yayo ĩgwatagia makara mwaki,
naruo rũrĩrĩmbĩ rũkoima kanua kayo.

22 Ngingo-inĩ yayo nĩho hinya wayo ũkoragwo,
ũrĩa ũmakagia kĩrĩa gĩothe gĩtũnganaga nayo.

23 Mĩgũtha ya nyama ciayo nĩmĩnyiitanu mũno;
nĩ mĩrũmu ũũ atĩ ndĩngĩenyenyeka.

24 Ngoro yayo yũmĩte ta ihiga,
ĩkooma ta ihiga rĩa gũthĩa rĩa na thĩ.

25 Rĩrĩa yarahũka, arĩa marĩ hinya nĩmamakaga;
mooraga ĩtanamahũũra.

26 Gũtirĩ rũhiũ rwa njora rũngĩmĩĩka ũndũ,
o na kana itimũ, kana mũguĩ, kana mĩcengi.

27 Harĩ Leviathani-rĩ, kĩgera no ta nyeki nyũmũ,
nakĩo gĩcango no ta gĩcunjĩ kĩbuthu kĩa mũtĩ.

28 Mĩguĩ ndĩngĩtũma yũre;
mahiga ma kĩgũtha no ta mũũngũ harĩ yo.

29 Harĩ yo njũgũma no ta gacunjĩ ka rũnyeki rũmũ;
ĩthekagĩrĩra kũbĩrĩrĩka gwa itimũ.

30 Nda yayo nĩ ta rũgĩo rũrĩ na mageca;
ĩtigaga ngururo ndaka-inĩ ta cia ngaari iria ikonyoraga ngano.

31 ĩtũmaga iria kũrĩa kũriku gũtherũke ta nyũngũ,
na ĩkoiruga iria ta nyũngũ ya maguta ma kwĩhaka.

32 Harĩa yagerera ĩtigaga mũhari ũkũhenia;
mũndũ no eciirie atĩ ndia ĩrĩ na mbuĩ.

33 Gũtirĩ kĩndũ kĩngĩigananio nayo gũkũ thĩ;
nĩ kũmbe gĩtarĩ guoya.

34 ĩnyũrũragia kĩrĩa gĩothe gĩtũũgagĩria;
nĩyo mũthamaki wa kĩrĩa gĩothe gĩtũĩaga.”

42

Miario ya Ayubu

¹ Ningĩ Ayubu agĩcookeria Jehova, akĩmwĩra atĩrĩ:

² “Nĩnjũũĩ atĩ wahota gwĩka maũndũ mothe;
gũtirĩ mũbango waku ũngĩgirĩrĩka.

³ Nĩworirie atĩrĩ, ‘Nũũ ũyũ ũrahithania kĩrĩra gĩakwa nĩ kwaga ũmenyo?’
Ti-itherũ ndaaririe maũndũ itaamenyete,
maũndũ ma magegania itangĩmenya.

⁴ “Woigire atĩrĩ, ‘Thikĩrĩria rĩu, na nĩ njarie;
nĩngũkũũria ciũria, nawe nĩũkũnjookeria.’

⁵ Matũ makwa nĩmaiguĩte ũhoru waku
no rĩu maitho makwa nĩgũkuona makuonete.

⁶ Nĩ ũndũ ũcio nĩngwĩmena nĩ mwene,
na ndĩrire, ndĩhurĩrie rũkũngũ na mũhu.”

Ndeto cia Kũrĩkĩrĩria

⁷ Thuutha wa Jehova kwĩra Ayubu maũndũ macio-rĩ, nĩerire Elifazu ũrĩa Mũtemaani atĩrĩ, “Nĩndakarĩtio nĩwe na arata aku eerĩ, tondũ mũtiarĩtie ũhoru wakwa ũrĩa wagĩrĩire, ta ũrĩa ndungata yakwa Ayubu iĩkĩte. ⁸ Nĩ ũndũ ũcio, rĩu oyai ndegwa mũgwanja na ndũrũme mũgwanja, mũthiĩ kũrĩ ndungata yakwa Ayubu, mũkarute igongona rĩa njino nĩ ũndũ wanyu inyuĩ ene. Ndungata yakwa Ayubu nĩkamũhoera, na nĩ nĩngetikĩra mahooya make, na ndikamwĩka kũringana na ũrimũ wanyu. Mũtiarĩtie ũhoru wakwa ũrĩa wagĩrĩire ta ũrĩa ndungata yakwa Ayubu iĩkĩte.” ⁹ Nĩ ũndũ ũcio Elifazu ũrĩa Mũtemaani, na Bilidadi ũrĩa Mũshuhi, na Zofaru ũrĩa Mũnaamathi magĩika o ta ũrĩa Jehova aameerire; nake Jehova nĩetikĩrĩre ihooya rĩa Ayubu.

¹⁰ Thuutha wa Ayubu kũhoera arata ake-rĩ, Jehova nĩamũcookeirie ũtonga wake na akĩmũhe maita meerĩ ma indo iria aarĩ nacio mbere. ¹¹ Ariũ na aarĩ a nyina othe, na mũndũ o wothe wamũũĩ mbere, magĩũka makĩrĩanĩra nake mũciĩ gwake, nao makĩmũhooreria na makĩmũcakaithia nĩ ũndũ wa mathiĩna marĩa mothe Jehova aamũreheire. Andũ acio o mũndũ akĩmũhe gĩcunjĩ kĩa betha na gĩcũhĩ gĩa thahabu.

¹² Jehova nĩarathimire matukũ ma mũthia ma muoyo wa Ayubu gũkĩra marĩa ma mbere. Nĩagĩire na ng’ondũ 14,000, na ngamĩra 6,000, na ndegwa cia kuohwo macooki 1,000, na ndigiri 1,000.

¹³ Nĩacookire akĩgĩa na aanake mũgwanja na airĩtu atatũ. ¹⁴ Mwarĩ wa mbere aamũtuire Jemima, na wa keerĩ aamũtuire Kezia, nake wa gatatũ akĩmũtua Kereni-Hapuku. ¹⁵ Gũtirĩ handũ o na ha bũrũri-inĩ wothe hangĩonekire andũ-a-nja athaka ta airĩtu a Ayubu, nake ithe wao akĩmahe igai hamwe na ariũ a nyina.

¹⁶ Thuutha wa maũndũ macio-rĩ, Ayubu nĩatũũrĩre mĩaka igana rĩa mĩrongo ĩna; akĩona ciana ciake na akĩona ciana ciacio, nginya rũciaro rwa kana. ¹⁷ Nake agĩkua arĩ mũkũrũ, na arĩ na mĩaka mĩingĩ.

THABURI Ibuku rĩa Mbere

1

Thaburi 1-41

Gikeno Kĩrĩa kĩa Ma

- ¹ Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ
ũrĩa ũtatwaranaga na ũtaaro wa andũ arĩa aaganu,
kana akarũgama njĩra-inĩ ya andũ arĩa mehagia,
o na kana agaikarĩra gĩtĩ kĩa arĩa manyũrũranagia.
- ² No rĩrĩ, nĩ watho wa Jehova akenagĩra,
na agecũũranagia ũhoru wa watho wake kũrĩ mũthenya kana ũtukũ.
- ³ Mũndũ ũcio ahaana ta mūtĩ mũhaande tũmĩtaro-inĩ twa maaĩ,
naguo ũciaraga maciaro maguo hĩndĩ ya mo yakinya,
namo mathangũ maguo matihoochaga.
Na rĩrĩ, ũndũ o wotho ekaga nĩũgaacagĩra.
- ⁴ No andũ arĩa aaganu matihaana ũguo!
Mahaana ta mũũngũ
ũrĩa ũmbũragwo nĩ rũhuho.
- ⁵ Nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa aaganu matigetiiria ciira-inĩ,
kana andũ arĩa ehia metiirie kũngano-inĩ kĩa andũ arĩa athingu.
- ⁶ Nĩgũkorwo Jehova nĩamenyagĩrĩra njĩra ya andũ arĩa athingu,
no andũ arĩa aaganu marĩ njĩra-inĩ ya kũũra.

2

Mũthamaki ũrĩa Ũthuurĩtwo nĩ Ngai

- ¹ Nĩ kĩ gĩtũmaga ndũrĩrĩ iciirĩre gwĩka ũũru
na andũ mathugunde maũndũ ma tũhũ?
- ² Athamaki a thĩ nĩmatuĩte itua,
na aathani magacookania ndundu nĩguo mookĩrĩre Jehova,
na mookĩrĩre ũrĩa wake Mũitĩrĩre Maguta.
- ³ Moigaga atĩrĩ, “Nĩtwĩohorei mĩnyororo yao,
na mabĩngũ mao tũmate matweherere.”
- ⁴ ũrĩa ũikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene kũu igũrũ no gũtheka aratheka;
We Mwathani-rĩ, nĩkũnyũrũria aramanyũrũria.
- ⁵ Nĩngĩ agacooka akamakũũma arakarĩte,
na akamekĩra guoya mũnene ang’ũrĩkĩte akameera atĩrĩ,
- ⁶ “Nĩ nĩ nĩ njigĩte Mũthamaki wakwa
kũu Zayuni, kĩrĩma-inĩ gĩakwa kĩrĩa kĩamũre.”
- ⁷ Nĩ nĩngwanĩrĩra itua rĩa Jehova:
Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrũ wakwa,
ũmũthĩ nĩndatuĩka thoguo.
- ⁸ Hooya nĩ,
na nĩngũkũhe ndũrĩrĩ ituĩke igai rĩaku,
nacio ituri cia thĩ ituĩke ciaku kũmbe.

⁹ Nĩũgaciunanga na njũgũma ya kĩgera ya ũthamaki;
ũgaacihehenja ihaane ta tũcunjĩ twa nyũngũ ya rĩũmba.”

¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ athamaki ta kĩũhĩgeei,
inyuĩ aathani a thĩ mũtaarĩke.

¹¹ Tungatĩrai Jehova mũkĩmwĩtigagĩra,
na mũkene o mũkĩinainaga.

¹² Mumunyai Mũriũ, ndakae kũrakara,
na inyuĩ mũniinĩrwo njĩra-inĩ,
nĩgũkorwo mang’ũrĩ make maahota kũrĩrĩmbũka o rĩmwe.
Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa othe moragĩra harĩ we.

3

Ihooya rĩa Rũciinĩ rĩa kũũria Ũteithio

Thaburi ya Daudi

¹ Wee Jehova, kaĩ thũ ciakwa nĩ nyingĩ-ĩ!
Andũ arĩa manjũkĩrĩire nĩ aingĩ mũno!

² Aingĩ nĩ arĩa maraaria ũhoru wakwa, makoiga atĩrĩ,
“Ngai ndangĩmũhonokia.”

³ No rĩrĩ, Wee Jehova nĩwe ngo ya kũngitĩra mĩena yothe;
Wee nowe ũũheaga riiri na ũgatũũgĩria mūtwe wakwa.

⁴ Ngayagĩra Jehova na mũgambo mũnene,
nake akanjĩtika arĩ kĩrĩma-inĩ gĩake kĩaamũre.

⁵ Nĩ ngomaga na ngoona toro;
ngacooka ngokĩra rĩngĩ, tondũ Jehova nĩwe ũndũũragia.

⁶ Ndingĩtigĩra andũ makũmi ma ngiri,
acio mehaarĩirie kũnjũkĩrĩra na mĩena yothe.

⁷ Arahũka, Wee Jehova!
Wee Ngai wakwa, honokia!
Thũ ciakwa ciothe nĩwe ũcigũthĩte thĩa,
na ũkoinanga magego ma andũ arĩa aaganu.

⁸ Ũhonokio uumaga harĩ Jehova.
Irathimo ciaku irotũũra na andũ aku.

4

Ihooya rĩa Hwaĩ-inĩ

Thaburi ya Daudi

¹ Njĩtika rĩrĩa ndagũkaĩra,
Wee Ngai wakwa, o Wee mũthingu.

Ũndeithagie rĩrĩa ndĩ mĩnyamaro-inĩ;
njiguĩra tha na ũigue mahooya makwa.

² Inyuĩ, andũ aya, nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mūtũmaga riiri wakwa ũnyararwo?
Nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mwendete maũndũ ma tũhũ,
na mũkarongoragia ngai cia maheeni?

³ Menyai atĩ Jehova nĩeyamũrĩire arĩa mamwendete;
Jehova nĩarĩiguaga rĩrĩa ndamũkaĩra.

- ⁴ Mũngĩrakara mūtikehie;
rĩrĩa mūrĩ marĩrĩ-inĩ manyu-rĩ,
thuthuuragiai ngoro cianyu mwĩkirĩire.
- ⁵ Rutagai magongona marĩa magĩrĩire,
na mwĩhokage Jehova.
- ⁶ Kũrĩ andũ aingĩ maroria atĩrĩ,
“Nũũ ũngĩtuonia maũndũ mega?”
Wee Jehova reke ũtheri wa gĩthiithi gĩaku ũtwarĩre.
- ⁷ Wee nĩũnjiyũritie gĩkeno kĩnene ngoro-inĩ yakwa,
gũkĩra kĩrĩa makoragwo nakĩo hĩndĩ ya bũthi wa ngano na ndibei ya mũhihano.
- ⁸ Nĩ ndĩrĩkomaga na nyonage toro ndĩ na thayũ,
nĩgũkorwo Wee Jehova nĩwe
ũikaraga ũũmenyereire wega.

5

Ihooya rĩa kũũria Ũgitĩri kuuma kũrĩ Thũ

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Jehova, igua ciugo ciakwa,
na ũigue gũcaaya gwakwa.
- ² Thikĩrĩria ngĩgũkaĩra ũndeithie,
Mũthamaki wakwa na Ngai wakwa,
nĩgũkorwo nĩwe ndĩrahooya.
- ³ Wee Jehova-rĩ, o rũciinĩ ũrĩguaga mũgambo wakwa;
o kĩrooko ndĩrĩgaga mabataro makwa mbere yaku,
na ngeterera macookio ndĩ na kĩrĩgĩrĩro.
- ⁴ Nĩgũkorwo Wee ndũrĩ Mũrungu wa gũkenera ũũru;
ningĩ andũ arĩa aaganu ndũngĩtũũrانيا nao.
- ⁵ Andũ arĩa etĩi matingĩrũgama mbere yaku;
andũ arĩa othe mekaga maũndũ mooru nĩũmathũire.
- ⁶ Andũ arĩa maaragia maheeni nĩũmaniinaga;
nao arĩa maitaga thakame na makaheenania,
Jehova nĩamathũire.
- ⁷ No nĩrĩ, nĩ ũndũ wa tha ciaku nyingĩ,
nĩngũũka ndoonye nyũmba yaku;
ndĩnyihĩtie nyinamĩrĩre ndorete hekarũ-inĩ yaku theru.
- ⁸ Wee Jehova-rĩ, ndongoria na ũthingu waku;
nĩ ũndũ wa thũ ciakwa-rĩ,
rũngaria njĩra yaku mbere yakwa.
- ⁹ Tũnua twacio tũtiaragia ũhoru ũngĩhokwo;
ngoro ciacio ciyũrite mwanangĩko.
Mĩmero yacio nĩ ta mbĩrĩra ngunũre;
ciaragia maheeni na rũrĩmĩ rwacio.
- ¹⁰ Wee Ngai, matue nĩmahĩtĩtie!
Reke magũithio nĩ mĩbango ĩyo yao ya ungumania.
Maingate nĩ ũndũ wa mehia mao maingĩ,
nĩgũkorwo nĩmakũremeire.

- ¹¹ No rĩrĩ, reke arĩa moragĩra harĩwe makene;
nĩmarekwo mainage hĩndĩ ciothe nĩ gũkena.
Tambũrũkia ũgitĩri waku igũrũ rĩao,
nĩguo arĩa mendete rĩitwa rĩaku magũkenagĩre.
- ¹² Nĩ ũndũ ti-itherũ Wee Jehova nĩũrathimaga andũ arĩa athingu;
ũtũũraga ũmairigĩire na wega waku taarĩ ngo.

6

Ihooya rĩa kũũria Ũteithio Hĩndĩ ya Thĩĩna

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Jehova, ndũkandũithie ũrĩ na marakara,
o na kana ũũherithie ũrĩ na mang'ũrĩ.
- ² Jehova, njiguĩra tha, nĩgũkorwo nĩthirĩtwo nĩ hinya;
Wee Jehova honia, nĩgũkorwo mahĩndĩ makwa marĩ na ruo rũnene.
- ³ O nayo ngoro yakwa ĩrĩ na ruo rũnene.
Nĩ nginya rĩ, Wee Jehova, nĩ nginya rĩ?
- ⁴ Wee Jehova, cooka, ũka ũũthare;
honokia tondũ wa wendo waku ũrĩa ũtathiraga.
- ⁵ Gũtirĩ mũndũ ũngĩkũririkana arĩ mũkuũ.
Nũũ ũkũgoocaga arĩ thĩĩnĩ wa mbĩrĩra?
- ⁶ Nĩ ndĩ mũnogu mũno nĩ ũndũ wa gũcaaya;
ũtukũ wotha njihũgagia ũrĩrĩ wakwa na kĩrĩro,
na ngaconjoria gĩtĩ gĩakwa na maithori.
- ⁷ Maitho makwa matirona wega nĩ ũndũ wa ihooru;
nĩmaroora nĩ ũndũ wa thũ ciakwa ciothe.
- ⁸ Njehererai inyuĩ arĩa othe mwĩkaga ũũru,
nĩgũkorwo Jehova nĩaiguĩte kĩrĩro gĩakwa.
- ⁹ Jehova nĩaiguĩte ngĩmũthaitha anjiguĩre tha;
Jehova nĩetĩkĩrĩte ihooya rĩakwa.
- ¹⁰ Thũ ciakwa ciothe nĩgaconoka na imake;
igaacooka na thuutha o rĩmwe iconokete.

7

Ihooya rĩa kũũria Gũtharwo Kuuma kũrĩ Thũ

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Jehova Ngai wakwa, nĩngwĩhitha harĩwe;
honokia na ũũthare kuuma kũrĩ arĩa othe manyingatithagia,
- ² tondũ waga gwĩka ũguo mekũndembũranga o ta mũrũũthi,
o na mandinangie icunjĩ hatarĩ mũndũ ũngĩndeithia.
- ³ Wee Jehova Ngai wakwa, ingĩkorwo nĩnjĩkĩte ũndũ ũcio,
na ngorwo njĩkĩte ũũru na moko makwa,
- ⁴ na ingĩkorwo njĩkĩte mũndũ ũũru ũrĩa ũtarĩ na haaro na nĩ,
kana ngatunya thũ yakwa kĩndũ hatarĩ gĩtũmi-rĩ,
- ⁵ hĩndĩ ĩyo kĩreke thũ yakwa ĩnyiingatithie na ĩnyiite;
tũma ĩrangĩrĩrie muoyo wakwa tĩĩri-inĩ,
na ĩtũme ngome rũkũngũ-inĩ.

- ⁶ Arahũka Wee Jehova, marakara-inĩ maku;
rũgama ũũkĩrĩre thũ ciakwa na marũrũ.
Ũkĩra Wee Ngai wakwa, ũtuanĩre ciira na kĩhoto.
- ⁷ Andũ a ndũrĩrĩ arĩa monganĩte nĩmagũthiũrũrũkĩrie.
Mathamakĩre ũrĩ kũu igũrũ;
⁸ Jehova nĩagĩtuĩre andũ othe ciira.
- Wee Jehova, ndũira ciira, kũringana na ũthingu wakwa,
na kũringana na ũrũngĩrĩru wakwa, Wee Ũrĩ-Igũrũ-Mũno.
- ⁹ Wee Ngai mũthingu,
o Wee ũthuthuuragia meciiria na ngoro,
kinyia ũhinya wa andũ arĩa aaganu mũthia,
na ũtũme andũ arĩa athingu matũũre na thayũ.
- ¹⁰ Ngai-Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe ngo yakwa,
ũrĩa ũhonokagia arĩa arũngĩrĩru ngoro.
- ¹¹ Ngai nĩwe ũtuanagĩra ciira na kĩhoto,
nĩ Mũrungu ũrĩa wonanagia marakara make o mũthenya.
- ¹² Mũndũ angĩaga kũgarũrũka,
nĩekũmũnoorera rũhiũ rwake rwa njora;
ũta wake nĩaũtungĩte na akaũgeeta.
- ¹³ Nĩahaarĩrie indo ciake cia mbaara cia kũũragana;
akahaarĩria mĩguĩ yake ikũrĩrĩmbũka mwaki.
- ¹⁴ Mũndũ ũrĩa ũgĩte nda ya waganu,
na akooha nda ya thĩĩna, aciaraga maheeni.
- ¹⁵ Mũndũ ũrĩa wenjaga irima na akarĩthikũria,
agũũaga o irima rĩu enjete.
- ¹⁶ Thĩĩna ũrĩa aambĩrĩrie ũmũcookagĩrĩra we mwene,
haaro yake ikamũgwĩra mĩtwe wake mwene.
- ¹⁷ Nĩngũcookeria Jehova ngaatho tondũ wa ũthingu wake,
na ngooce rĩitwa rĩa Jehova Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno na rwĩmbo.

8

Ũũmbi Wonanagia Riiri wa Ngai

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Jehova, o Wee Mwathani witũ,
kaĩ rĩitwa rĩaku nĩ inene gũkũ thĩ yothe-ĩ!
- Nĩũigĩte riiri waku o igũrũ matu-inĩ.
- ² Nĩũtũmĩte rũgooco ruume tũnua-inĩ twa ciana na twa ngenge,
nĩ tondũ wa thũ ciaku,
nĩguo ũkirie ũrĩa ũrĩ muku nawe o na mwĩrĩhĩria.
- ³ Rĩrĩa ndecũũrania ũhoro ũkoniĩ igũrũ rĩu rĩaku,
ngoona wĩra wa ciara ciaku,
mweri na njata icio wĩkĩrĩte kuo-rĩ,
- ⁴ mũndũ akĩrĩ kĩ tondũ ũikaraga ũkĩmwĩciiragia,
nake mũrũ wa mũndũ akĩrĩ kĩ atĩ nĩkĩo ũmũmenyagĩrĩra?
- ⁵ Watũmire atigie o hanini aiganane nawe,
na ũkĩmũhumba thũmbĩ ya riiri o na gĩtĩo.

- ⁶ Wamũtuire wa gwathaga mawĩra ma moko maku;
ũkĩiga indo ciothe rungu rwa makinya make:
⁷ ndũũru ciothe cia mbũri na cia ng'ombe,
na nyamũ cia gĩthaka,
⁸ na nyoni cia rĩera-inĩ,
na thamaki cia iria-inĩ,
na kĩrĩa gĩothe kĩgeragĩra kũu iria-inĩ thĩinĩ.

- ⁹ Wee Jehova, o Wee Mwathani witũ,
kaĩ rĩitwa rĩaku nĩ inene gũkũ thĩ yothe-ĩ!

9

Wathani wa Ngai wa Kĩhoto

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Jehova, nĩngũkũgooca na ngoro yakwa yothe;
nĩngũgana maũndũ maku mothe ma magegania marĩa wĩkĩte.
² Nĩngũcanjamũka na ngene nĩ ũndũ waku.
Nĩngũina rwĩmbo ngooce rĩitwa rĩaku, Wee Ũrĩ-Igũrũ-Mũno.
- ³ Thũ ciakwa icookaga na thuutha,
ikahĩngwo igathira irĩ mbere yaku.
⁴ Nĩgũkorwo nĩũtiirĩire kĩhoto gĩakwa na ciira wakwa;
nĩũkarĩire gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene, na ũgatua ciira na ũthingu.
⁵ Nĩũrũithĩtie ndũrĩrĩ na ũkaniina andũ arĩa aaganu;
namo marĩitwa mao ũkamatharia tene na tene.
⁶ Thũ nĩũcikinyĩirie mwanangĩko ũtathiraga,
nĩwanangĩte matũũra macio manene;
o na kũririkanwo kwao nĩgũthirĩte.
- ⁷ Jehova athamakaga nginya tene;
nĩahaandĩte gĩtĩ gĩake kĩa ũnene nĩguo atuanĩre ciira.
⁸ Nĩagatuĩra andũ a thĩ ciira na kĩhoto;
nĩagathamakĩra ndũrĩrĩ o ta ũrĩa kwagĩrĩire.
⁹ Jehova nĩwe rĩũrĩro rĩa arĩa ahinyĩrĩrie,
kĩihitho kĩrĩ hinya hĩndĩ ya mathĩĩna.
¹⁰ Arĩa mooĩ rĩitwa rĩaku nĩmarĩkwĩhokaga,
nĩgũkorwo Jehova ndũrĩ watiganĩria arĩa makũrongoragia.
- ¹¹ Inĩrai Jehova nyĩmbo mũmũgooce,
o ũcio ũikarĩire gĩtĩ gĩake kĩa ũnene kũu Zayuni;
umbũrĩrai andũ a ndũrĩrĩ maũndũ marĩa ekĩte.
¹² Nĩgũkorwo ũcio ũrĩhanagĩria thakame nĩamaririkanaga;
kĩrĩro kĩa andũ arĩa ahinyĩrĩrĩku ndakariganĩrwo nĩkĩo.
- ¹³ Wee Jehova, ta rora wone ũrĩa thũ ciakwa iranyariira!
Njiguĩra tha, ũnjoe na igũrũ, ũndute kuuma ihingo-inĩ cia gĩkuũ,
¹⁴ nĩguo nyumbũre ũgooci waku
ndĩ kũu ihingo-inĩ cia Mwarĩ wa Zayuni,
na ndĩ kũu ngenagĩre ũhonokio waku.
¹⁵ Ndũrĩrĩ nĩigwĩte o irima rĩrĩa cienjete;
magũrũ maacio nĩmanyiitĩtwo nĩ wabu o ũcio ihithĩte wa gũtegana.

- ¹⁶ Jehova nĩmenyithanĩtie na ũndũ wa gũtuanĩra ciira na kĩhooto gĩake;
andũ arĩa aaganu nĩmetegete na wĩra wa moko mao ene.
- ¹⁷ Andũ arĩa aaganu macookaga o mbĩrĩra-inĩ,
ĩĩ-ni, ndũrĩrĩ iria ciothe iriganagĩrwo nĩ Ngai.
- ¹⁸ No rĩrĩ, andũ arĩa abatari matigũtũũra mariganĩire,
na kana mwĩhoko wa arĩa ahinyĩrĩrie ũthire nginya tene.
- ¹⁹ Wee Jehova, arahũka, Ndũkareke mũndũ agĩe na ũhootani;
reke ndũrĩrĩ ituĩrwo ciira irĩ mbere yaku.
- ²⁰ Wee Jehova, maiguithie guoya,
ũreke ndũrĩrĩ imenye atĩ cio no andũ.

10

Ũnene wa Ngai

- ¹ Wee Jehova, ũkũrũgama haraaya nĩkĩ?
Wĩhithaga nĩkĩ hĩndĩ ya mathĩĩna?
- ² Mũndũ ũrĩa mwaganu etĩaga rĩrĩa ekũhĩta andũ arĩa matarĩ hinya,
rĩrĩa magwatio nĩ mĩbango ĩyo mathugundĩte.
- ³ Mũndũ ũrĩa mwaganu erahagĩra merĩrĩria ma ngoro yake;
arathimaga andũ arĩa akoroku, na akaruma Jehova.
- ⁴ Mũndũ ũcio mwĩtĩĩ ndarongoragia Ngai;
meciiria-inĩ make mothe ndeciiragia ũhoru wa Ngai.
- ⁵ Njĩra ciake ciikaraga igaaciĩre hĩndĩ ciothe;
we nĩ mwĩtĩĩ mũno, namo mawatho maku nĩmamũraihĩrĩrie;
we nĩkũnyũrũria anyũrũragia arĩa marĩ ũthũ nake.
- ⁶ Eĩrĩra na ngoro yake atĩrĩ, “Gũtirĩ ũndũ ũngĩnyinainia;
ndĩrĩkoragwo ndĩ mũkeni hĩndĩ ciothe na gũtirĩ hĩndĩ ngoona thĩĩna.”
- ⁷ Kanua gake kaiyũrĩte irumi na maheeni, o na kũguoyohithania;
mĩtangĩko na mĩario mĩũru irĩ rũrĩmĩ-inĩ rwake.
- ⁸ Aikaraga oheirie andũ hakuhĩ na matũũra:
ageterera arĩa matarĩ na ũũru akamooraga,
aikaraga acũthĩrĩrie na hitho mũndũ ũrĩa ũtarĩ na mũmũteithia.
- ⁹ Aikaraga oheirie o ta mũrũũthi ũrĩ kĩmamo-inĩ kĩaguo;
agaikara oheirie nĩguo anyiite arĩa matarĩ na hinya;
anyiitaga arĩa matarĩ na hinya, akamakururia akamatwara mũtego-inĩ wake.
- ¹⁰ Ahehenjaga andũ acio matarĩ na wa kũmateithia, makaringĩka;
magũũaga thĩ nĩ ũndũ wa hinya wake.
- ¹¹ Eĩrĩra na ngoro atĩrĩ, “Mũrungu nĩariganĩirwo:
nĩehumbĩrĩte ũthiũ na ndoonaga.”
- ¹² Arahũka, Jehova!
Ambararia guoko gwaku na igũrũ, Wee Mũrungu.
Tiga kũriganĩrwo nĩ arĩa matarĩ na hinya.
- ¹³ Nĩ kĩ gĩtũmaga mũndũ ũrĩa mwaganu arume Ngai?
Nĩ kĩ gĩtũmaga eĩre na ngoro atĩrĩ,
“We ndangĩrĩhania?”
- ¹⁴ No rĩrĩ, Wee Ngai, Wee nĩwonaga mathĩĩna o na kĩeha,
ũkoona ũhoru ũcio ũkawamũkĩra moko-inĩ maku.
Mũndũ ũrĩa ũtarĩ wa kũmũteithia eneanaga harĩwe.

Wee nīwe mūteithia wa andū arīa matarī maithe mao.

¹⁵ Una guoko kwa mūdū ūrīa mwaganu na kwa ūrīa mūūru;
mūrīhie nī ūndū wa waganu wake ūcio ūtangīmenyeka.

¹⁶ Jehova nīwe Mūthamaki wa nginya tene;
ndūrīrī nīgathira ciehere būrūri-inī wake.

¹⁷ Wee Jehova, nīūguaga wendi wa andū arīa anyamaarie;
nīūmomagīrīria, na ūgathikīrīria gūkaya kwao,

¹⁸ ūgitagīra andū arīa matarī maithe na arīa ahinyīrīrie,
nīgeetha mūdū, ūrīa ūrī o wa thī, ndagacooke gwīkanīra guoya.

11

Rwīmbo rwa Kwīhoka Jehova

Thaburi ya Daudi

¹ Nīī njūrāgīra harī Jehova.

Mwahota atīa kūnjīra atīrī:

“Ūmbūka ta nyoni ūūrīre kīrīma-inī gīaku.

² Ta rora, andū arīa aaganu nīmageetete mota mao,
makahagīka mīguī yao ndigi-inī

nīguo mehithīte nduma-inī
marathe andū arīa atheru ngoro.

³ Hīndī īrīa mīthingi īraanangwo-rī,
andū arīa athingu mangīhota gwīka atīa?”

⁴ Jehova arī thīinī wa hekarū yake theru;
Jehova arī gītī-inī gīake kīa ūnene kūu igūrū.

Acūthagīrīria ariū a andū;
maitho make nīmamaroragia.

⁵ Jehova nīaroragia andū arīa athingu,
no andū arīa aaganu na arīa mendete haaro-rī,
ngoro yake nīmathūire.

⁶ Andū arīa aaganu nīakamoirīria
marakara maraakana na ūbiriti ūgwakana;
igai rīao nī rūhuho rūrīa rūcinaga.

⁷ Nīgūkorwo Jehova nī mūthingu,
na nīendete ciira wa kīhooto;
andū arīa arūngīrīru nīo marīonaga ūthiū wake.

12

Ihooya rīa kūūria Ūteithio

Thaburi ya Daudi

¹ Jehova, tūteithie, nīgūkorwo andū arīa etigīri Ngai nīmaniinītwo;
andū arīa ehokeku nīmathirīte makoima gatagatī-inī ka andū.

² O mūdū aheenagia mūdū wa itūūra rīake;
mīromo yao ya ūhinga yaragia maheeni.

³ Jehova aroheria mīromo yothe ya ūhinga,
o na nīmī ciothe iria ciaragia na mwīgaatho,

⁴ iria ciugaga atīrī, “Tūkūhootana nī ūndū wa nīmī ciitū;
mīromo īno tūrī nayo nī iitū; mwathi witū akīrī ū?”

- ⁵ “Tondũ wa kūhinyĩrĩrio kwa andũ arĩa matarĩ hinya,
na gũcaaya kwa arĩa abatari-rĩ,
rĩu nĩngwarahũka,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
“Nĩngũmagitĩra kuuma kũrĩ andũ arĩa mamacambagia.”
- ⁶ Nacio ciugo cia Jehova itirĩ mahĩtia,
ihaana ta betha ĩthereirio kĩrugutĩro-inĩ kĩa rĩũmba,
ĩtheretio maita mũgwanja.
- ⁷ Wee Jehova nĩũrĩtũmenyagĩrĩra wega,
na ũtũgitagĩre kuuma kũrĩ andũ ta acio nginya tene.
- ⁸ Andũ arĩa aaganu macangacangaga marĩ na mwĩtĩio,
rĩrĩa ũndũ ũrĩa mũũru ũragathĩrĩrio nĩ andũ.

13

Gweterera Ũhonokio wa Ngai

Thaburi ya Daudi

- ¹ Nĩ nginya rĩ, Wee Jehova?
Ũgũtũũra ũriganĩirwo nĩ nĩ nginya tene?
Nĩ nginya rĩ ũgũtũũra ũũhithĩte ũthiũ waku?
- ² Nĩ nginya rĩ ngũtũũra ngianaga na meciiria makwa,
na o mũthenya ngoragwo na ihooru ngoro-inĩ yakwa?
Nĩ nginya rĩ thũ yakwa ĩgũtũũra ĩhootaga?
- ³ Wee Jehova, Ngai wakwa, ndora na ũnjookerie ũhoru.
Tũma maitho makwa mone, nĩguo ndikae gũkoma toro wa gĩkuũ;
- ⁴ nĩguo thũ yakwa ndĩkoige atĩrĩ, “Nĩndĩmũhootete,”
nao arĩa marĩ muku na nĩ magĩkenere kũgũa gwakwa.
- ⁵ No nĩ ndĩhokete wendo waku ũrĩa ũtathiraga;
ngoro yakwa ĩkenagĩra ũhonokio waku.
- ⁶ Nĩngũinĩra Jehova,
nĩgũkorwo nĩanjĩkĩte wega mũno.

14

Ngai ndakenagio nĩ Irimũ

Thaburi ya Daudi

- ¹ Kĩrimũ kĩĩraga na ngoro atĩrĩ,
“Gũtirĩ Ngai.”
Nĩ amaramari, cĩiko ciao nĩ njũru;
gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wĩkaga wega.
- ² Jehova aroraga ciana cia ariũ a andũ arĩ o igũrũ,
one kana nĩ harĩ ũrĩ na ũmenyo,
o na kana nĩ harĩ ũrongoragia Ngai.
- ³ Othe-rĩ, nĩmorĩte njĩra,
magatuĩka amaramari marĩ hamwe;
gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wĩkaga wega,
gũtirĩ o na ũmwe.
- ⁴ Andũ acio mekaga maũndũ mooru kaĩ matamenyaga,

o acio marĩaga andũ akwa o ta ũrĩa andũ marĩaga irio,
o acio matakayagĩra Jehova?

⁵ Hau nĩho marĩ manyiitĩtwo nĩ guoya mũnene,
nĩgũkorwo Ngai aikaraga hamwe na thiritũ ya arĩa athingu.

⁶ Inyuĩ andũ aya aaganu nĩmũthũkagia mĩbango ya arĩa athĩni,
no Jehova nĩwe rĩũrĩro rĩao.

⁷ Naarĩ korwo ũhonokio wa Isiraeli no ũgĩũke kuuma Zayuni!
Rĩrĩa Jehova agaacookeria andũ ake indo ciao-rĩ,
Jakubu nĩagĩkene, na Isiraeli acanjamũke.

15

Maũndũ marĩa Jehova Endaga

Thaburi ya Daudi

¹ Jehova, nũũ ũngĩtũũra hema-inĩ yaku?
Nũũ ũngĩtũũra kĩrĩma-inĩ gĩaku kĩrĩa kĩamũre?

² Nĩ mũndũ ũrĩa mĩthiĩre yake ĩtarĩ ũcuuke,
na ũrĩa wĩkaga maũndũ ma ũthingu,
na kwaria aragia ũhoru wa ma kuuma ngoro-inĩ yake,

³ na ndarĩ njambanio rũrĩmĩ-inĩ rwake,
na ndeekaga mũndũ wa itũũra rĩake ũũru,
o na kana akamenereria mũndũ ũrĩa ũngĩ;

⁴ mũndũ ũcio nĩathũire mũndũ ũrĩa wĩkaga maũndũ mooru,
no nĩatĩite arĩa etigĩri Jehova,
na ndagaga kũhingia mwĩhĩtwa wake,
o na ũngĩkorwo ũrĩ wa kũmũtuuria,

⁵ ndakombanagĩra mbeeca ciake nĩguo one uumithio,
na ndangĩoya ihaki nĩguo ahatĩrĩrie mũndũ ũteehĩtie.

Mũndũ ũrĩa wĩkaga maũndũ ta macio
ndarĩ hĩndĩ akeenenyeka.

16

Mwathani nĩwe Rĩũrĩro Rĩakwa

Thaburi ya Daudi

¹ Wee Mũrungu, ngitagĩra,
nĩgũkorwo nĩ harĩwe njũragĩra.

² Ndeerire Jehova atĩrĩ, “Wee nĩwe Mwathani wakwa;
hatĩrĩ ũndũ mwega ingĩona ũtoimĩte harĩwe.”

³ Ha ũhoru wa andũ arĩa aamũre arĩa marĩ bũrũri-inĩ,
acio nĩo andũ arĩa marĩ riiri, na nĩo ngenagĩra mũno.

⁴ Andũ arĩa mateng’eragĩra ngai ingĩ-rĩ,
kĩeha kĩa nĩgĩkaingĩha.

Ndirĩ hĩndĩ ngarutĩra ngai icio magongona ma gũita thakame,*
o na kana ngwete marĩitwa maacio na mĩromo yakwa.

* 16:4 Ndibei nĩyo yarutagwo igongona rĩa gũitwo. Andũ a Ndũrĩrĩ nĩmatukanagia thakame ya ũrĩa woragwo na ndibei, nĩguo ĩgatuĩka igongona rĩa gũitwo.

- ⁵ Jehova nĩwe ũnjigĩire rwĩga rwakwa, na gĩkombe gĩakwa;[†]
Wee nĩwe ũgitagĩra igai rĩakwa.
- ⁶ Ũnjatũrĩire ithaka kũndũ kũrĩa kwega;
ti-itherũ igai rĩakwa nĩrĩngenagia mũno.
- ⁷ Nĩngũgooca Jehova, ũrĩa ũũheaga kĩrĩra;
o na ũtukũ ngoro yakwa nĩndaaraga.
- ⁸ Jehova akoragwo arĩ mbere yakwa hĩndĩ ciothe.
Tondũ arĩ guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo-rĩ,
ndingĩenyenyeka.
- ⁹ Nĩ ũndũ ũcio ngoro yakwa nĩnjanjamũku, na rũrĩmĩ rwakwa rũgakena;
o naguo mwĩrĩ wakwa nĩ ũgaatũũra ũrĩ na thayũ,
- ¹⁰ tondũ ndũkandiganĩria mbĩrĩra-inĩ,
o na kana ũreke Ũrĩa-waku-Mũtheru abuthe.
- ¹¹ Nĩũũmenyithĩtie njĩra ya gũthĩ muoyo-inĩ;
nĩũkanjiyũria gĩkeno ndĩ harĩa ũrĩ,
hamwe na mwago wa tene na tene ndĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo.

17

Ihooya rĩa Mũndũ Ũtarĩ Ũcuuke

Ihooya rĩa Daudi

- ¹ Wee Jehova, ta igua gũthaithana gwakwa kwa ũthingu;
thikĩrĩria gũkaya gwakwa.
Tega gũtũ ũigue ihooya rĩakwa,
tondũ rĩtumanĩte na mĩromo ya maheeni.
- ² Itũĩro rĩakwa rĩa kĩhooto nĩrĩkiume kũrĩ wee;
maitho maku nĩmakĩone o ũndũ ũrĩa wagĩrĩire.
- ³ O na ũngĩthuthuuria ngoro yakwa na ũndũrie ũtukũ,
o na ũngĩngeria, ndũrĩ ũndũ mũũru ũngĩona;
nĩndũite atĩ ndikehia na kanua gakwa.
- ⁴ Ha ũhoru wa ciĩko cia andũ,
na ũndũ wa uuge wa mĩromo yaku
nĩ ndũũrite ndĩrigagĩrĩria
njĩra cia andũ arĩa mendete haaro.
- ⁵ Makinya makwa nĩmarũmĩtie njĩra ciaku;
magũrũ makwa matirĩ matenderũka.
- ⁶ Wee Mũrungu, ngũkayagĩra tondũ nĩũnjĩtikaga;
ndegera gũtũ na ũigue ihooya rĩakwa.
- ⁷ Tũma magegania ma wendo waku mũnene monekane,
Wee ũhonokanagia na guoko gwaku kwa ũrĩo
arĩa moragĩra harĩwe kuuma kũrĩ thũ ciao.
- ⁸ Menyagĩrĩra nĩ ta kĩũma kĩa riitho rĩaku;
hĩtha kĩĩruru-inĩ kĩa mathagu maku
- ⁹ ndigakorwo nĩ andũ arĩa aaganu arĩa maatharĩkagĩra,
na kuuma kũrĩ thũ cia muoyo wakwa iria cindigiiĩcĩrie.

- ¹⁰ Nĩmahinganĩtie ngoro ciao nyũmũ,

[†] 16:5 Gikombe gĩkĩ nĩ kĩrĩa mũndũ aaheagwo hĩndĩ ya gũkũngũĩra maũndũ.

na tuo tūnua twao tūkaaria na mwīgaatho.

¹¹ Maahītite, rūu nīmandigiicīrie,
mangūūrīire maitho, mone mweke wa kūnūnda.

¹² Mahaana ta mūrūūthi ūhūtīire ndīa yaguo,
makahaana ta mūrūūthi mūnene woheirie kīrīa ūrenda kūnyiita.

¹³ Arahūka, Wee Jehova, mang'ethere, ūmahoote;
ndeithūra na rūhiū rwaku rwa njora kuuma kūrī andū arīa aaganu.

¹⁴ Wee Jehova, honokia na guoko gwaku kuuma kūrī andū ta acio,
ūūhonokie kuuma kūrī andū a thī īno arīa irīhi rīao rīrī o muoyo-inī ūyū tūrī.

Ūniinagīra andū arīa wendete ng'aragu ūkamahūūnia;
ciana ciao irī na cia kūigana,
na nīmaigagīra ciana cia ciana ciao mūthiithū.

¹⁵ Na nī-rī, nīngeyonera ūthiū waku na ūthingu;
rīrīa ngokīra-rī, nīngaīganwo nīgūkuona ūrīa ūtariī.

18

Rwīmbo rwa Gūcookia Ngaatho nī ūndū wa Ūhootani

Thaburi ya Daudi

¹ Nīngwendete, Wee Jehova, o Wee hinya wakwa.

² Jehova nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga, na rūirigo rwakwa rwa hinya, na mūkūūri wakwa;
Mūrungu wakwa nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga, o we rūūrīro rīakwa.
Nīwe ngo yakwa, na rūhīa rwa ūhonokio wakwa, o na kīhitho gīakwa kīrūmu.

³ Ngayagīra Jehova, ūrīa wagīrīire nīkūgocwo,
na ngahonokio kuuma kūrī thū ciakwa.

⁴ Mīhīndo ya gīkuū nīyandigiicire;
kīguū kīa mwanangīko gīkīthubīkania.

⁵ Mīhīndo ya mbīrīra īgīthiororokeria;
nayo mītego ya gīkuū īkīnjīhotorera.

⁶ Mīnyamaro-inī yakwa ndakaīire Jehova;
ngīrīrīra Ngai wakwa aandeithie.

Arī hekarū-inī yake nī aaiguire mūgambo wakwa;
kīrīro gīakwa gīgīkinya harī we, o matū-inī make.

⁷ Thī īkīinaina na īgīthingitha,
nayo mīthingi ya irīma īkīenyenya;
īkīinaina tondū aarī mūrakaru.

⁸ Ndogo īkīuma maniūrū-inī make īkīambata na igūrū;
mwaki wa kūniinana ūkīuma kanua-inī gake,
kanua-inī gake hakīuma makara mekūrīrīmūka.

⁹ Aahingūrire igūrū agīkūrūka thī;
matu matumanu maarī rungu rwa makinya make.

¹⁰ Aathiire akūūitwo nī ikerubi* akīūmbūka;
akīambata na igūrū na mathagu ma rūhuho.

¹¹ Aatuire nduma kīndū gīake gīa kwīhumbīra,
hema ya kūmūthiūrūrūkīria,

* 18:10 Akerubi nī ciūmbe cia matu-inī na nīcio ciakuuaga gītī kīa Ngai kīa ūnene.

- o matu marĩa mathimbu ma mbura.
¹² Kuuma ũkengi ũrĩa warĩ harĩ we,
 mbura ya mbembe na heni igūtūrĩkanĩria matu-inĩ make.
¹³ Jehova akĩruruma arĩ kũu igūrũ;
 mũgambo wa Ũrĩa-ũrĩ-Igūrũ-Mũno ũkĩiguuo.
¹⁴ Aikirie mĩguĩ yake, akĩharagania thũ,
 agĩciikĩria heni nene, agĩcingatithia.
¹⁵ Mĩkuru ya iria ikĩguũrio,
 nayo mĩthingi ya thĩ ikĩhumbũrio
 nĩ ũndũ wa irũithia rĩaku, Wee Jehova,
 na nĩ ũndũ wa ihurutana rĩa mĩhũmũ ya maniũrũ maku.
- ¹⁶ Agĩtambũrũkia guoko gwake kuuma o kũu igūrũ, akĩĩnyiita;
 akĩnguucia, akĩnduta maaĩ-inĩ kũrĩa kũriku.
¹⁷ Andeithũrire harĩ thũ yakwa ĩrĩ hinya,
 akĩndeithũra kũrĩ arĩa maathũire, o acio maangĩrĩtie hinya.
¹⁸ Manjĩhotoreire mũthenya ũrĩa ndaarĩ na mūtino,
 no Jehova nĩwe warĩ mūtĩirĩrĩri wakwa.
¹⁹ Andeethire kũndũ kwariĩ;
 akĩndeithũra nĩ tondũ nĩakenetio nĩ nĩ.
- ²⁰ Jehova anjĩkĩire maũndũ kũringana na ũthingu wakwa;
 andĩhĩte kũringana na ũtheru wa moko makwa.
²¹ Nĩgũkorwo nĩnũmĩtie njĩra cia Jehova;
 ndĩikĩte ũũru ngahutatĩra Ngai wakwa.
²² Mawatho make mothe marĩ mbere yakwa;
 ndihutatĩire irĩra cia watho wake wa kũrũmĩrĩrwo.
²³ Ngoretwo itarĩ na ũcuuke ndĩ mbere yake,
 na ngemenyerera ndikehie.
²⁴ Jehova andĩhĩte kũringana na ũthingu wakwa,
 akandĩha kũringana na ũtheru wa moko makwa maitho-inĩ make.
- ²⁵ Kũrĩ mũndũ ũrĩa mwĩhokeku ũrĩĩonanagia ũrĩ mwĩhokeku,
 na kũrĩ ũrĩa ũtarĩ ũcuuke ũrĩĩonanagia ndũrĩ ũcuuke,
²⁶ kũrĩ ũrĩa wĩtheragia, ũrĩĩonanagia ũrĩ mũtheru,
 no kũrĩ ũrĩa ũrĩ mĩthĩire mĩogomu, ũrĩĩonanagia ũrĩ mũmũhutatĩri.
²⁷ Wee ũhonokagia andũ arĩa enyĩhia,
 no arĩa marĩ maitho ma mwĩtĩio ũkamaconorithia.
²⁸ Wee Jehova, ũigaga tawa wakwa wakanĩte;
 Ngai wakwa atũmaga nduma yakwa ĩtuĩke ũtheri.
²⁹ Ndĩ na ũteithio waku no hote gũtharĩkĩra mbūtũ ya ita;
 ndĩ na Ngai wakwa no hote kũrũga rũthingo.
- ³⁰ Mũrungu-rĩ, njĩra ciake nĩnginyanĩru;
 kiugo kĩa Jehova gĩtirĩ ihĩtia.
 We nĩwe ngo ya arĩa othe mehithaga harĩ we.
³¹ Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ Mũrungu tiga Jehova?
 Na nũũ Rwaro rwa Ihiga tiga Ngai witũ?
³² Nĩ Mũrungu ũũheaga hinya
 na agatũma njĩra yakwa ĩkinyanĩre.
³³ Atũmaga magũrũ makwa magĩe ihenya ta ma thwariga;
 aahotithagia kũrũgama kũndũ kũrĩa kũraihi.

- ³⁴ We nīwe wonagia moko makwa mūrũire wa mbaara;
moko makwa no mageete ūta wa gĩcango.
- ³⁵ Ūũheaga ngo yaku ya ūhootani,
guoko gwaku kwa ūrĩo nĩkuo kũndiiragĩrĩra;
ũinamagĩrĩra ūkaanenehia.
- ³⁶ Ūnjaramagĩria njĩra ya kũrĩa thiiagĩra,
nĩgeetha magũrũ makwa matigatirũke.
- ³⁷ Ndaingatithirie thũ ciakwa ngĩcikinyĩra;
ndiacookire na thuutha nginya rĩrĩa cianiinirwo.
- ³⁸ Ndacihehenjire ikĩremwo nĩ gũũkĩra;
ciagũire thĩ wa magũrũ makwa.
- ³⁹ Wee waheire hinya wa kũrĩa mbaara;
ũgĩgĩtũma thũ ciakwa ciinamĩrĩre magũrũ-inĩ makwa.
- ⁴⁰ Watũmire thũ ciakwa ihũndũke ciũre,
na nĩ ngĩniina arĩa maathũire.
- ⁴¹ Maakaire mateithio, no hatiarĩ na wa kũmahonokia,
maakaĩre Jehova no ndaametĩkire.
- ⁴² Ndaamahũũrĩre makĩhinya ta rũkũngũ rũmbũrĩtwo nĩ rũhuho;
ngĩmaita njĩra-inĩ ta ndooro.
- ⁴³ Nĩũũhonoketie ngaaga gũtharĩkĩrwo nĩ andũ;
ũndũite mũtongoria wa ndũrĩrĩ;
andũ itooĩ nĩmandungatagĩra.
- ⁴⁴ O rĩrĩa maigua ngumo yakwa, nĩmanjathĩkagĩra;
andũ a kũngĩ mehetaga marĩ mbere yakwa.
- ⁴⁵ Othe makuuaga ngoro;
mookaga makĩinainaga moimĩte ciĩhitho ciao cia hinya.
- ⁴⁶ Jehova atũũraga muoyo!
O we Rwaro rwakwa rwa Ihiga arogoocwo!
Ngai o we Mũhonokia wakwa arotũgĩrio!
- ⁴⁷ We nĩwe Mũrungu ūrĩa ūndĩhagĩria,
agatooria ndũrĩrĩ, agaciiga rungu rwakwa,
⁴⁸ o we ūũhonokagia kuuma kũrĩ thũ ciakwa.
- Wandũgĩririe igũrũ rĩa andũ arĩa maathũire;
ũkĩndeithũra kuuma kũrĩ andũ arĩa mahũthagĩra hinya.
- ⁴⁹ Nĩ ūndũ ūcio, Wee Jehova, nĩndĩrĩkũgoocaga ndĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ,
ndĩrĩinaga ngagooca rĩitwa rĩaku.
- ⁵⁰ Aheaga mũthamaki wake ūhootani mũnene;
onanagia ūtugi wake ūtathiraga kũrĩ ūcio wake mũitĩrĩrie maguta,
kũrĩ Daudi na njiaro ciake nginya tene.

19

Ūũmbi wa Ngai Wonanagia Riiri Wake

Thaburi ya Daudi

- ¹ Igũrũ riumbũraga riiri wa Mũrungu;
namo matu mamemerekagia wĩra wa moko make.
- ² Mũthenya ūkinyagĩria mũthenya ūrĩa ūngĩ ūhoru;
naguo ūtukũ ūkamenyithia ūtukũ ūrĩa ūngĩ ūhoru wa riiri ūcio.
- ³ Gũtirĩ mĩario kana rũthiomi

kūrīa mūgambo wacio ūtaiguĩkaga.

⁴ Mūgambo wacio ūthiiaga thĩ yothe,
nacio ciugo ciacio igakinya ituri cia thĩ.

Ngai nĩambiire riūa hema kūu igūrū,

⁵ narĩo riumaga rĩhaana ta mūhikania akiuma nyūmba yake,
o na kana ta mūteng'eri njoorua akĩhĩahĩa gūteng'era.

⁶ Rĩrathagĩra mwena-inĩ ūmwe wa kūu igūrū,
na rĩgathiūrūrūka nginya mwena ūrĩa ūngĩ;
gūtĩrĩ kīndũ gītakinagĩrwo nĩ ūrugarĩ warĩo.

⁷ Watho wa Jehova nĩ mūkinyanĩru,
ūrĩūkagia ngoro ya mūndũ.
Kĩrĩra kĩa Jehova nĩ gĩa kwĩhokeka,
nĩkĩũhĩgagia mūndũ ūrĩa ūtarĩ mūũgĩ.

⁸ Mataaro ma Jehova nĩmarũngĩrĩru,
nĩ makenagia ngoro.

Maathani ma Jehova nĩ macangararu,
maheaga maitho ūtheri.

⁹ Gwĩtigĩra Jehova nĩ ūndũ mūtheru,
gūtũūruga nginya tene.

Matua ma Jehova nĩ ma ma,
na mothe nĩ ma kĩhoto.

¹⁰ Maũndũ macio nĩ ma goro gũkĩra thahabu,
o na gũkĩra thahabu irĩa therie mūno;
marĩ mūrĩo gũkĩra ūũkĩ,
o ūũkĩ ūrĩa uumĩte igua-inĩ.

¹¹ Ningĩ nĩmo mataaraga ndungata yaku;
kūmamenyerera nĩ ūndũ ūrĩ irĩhi inene.

¹² Nūũ ūngĩhota gũkũūrana mahĩtia make?

Ndekera mahĩtia makwa ma hitho-inĩ.

¹³ Ningĩ rigagĩrĩria ndungata yaku ndĩkeehie mehia ma mwĩiro o namo;
ndũkanareke mehia macio manjathe.

Nĩguo ndĩrĩkaraga itarĩ na ūcuuke,
na itarĩ na mehia ma kwagarara watho.

¹⁴ Ciugo cia kanua gakwa na matarania ma ngoro yakwa
irogũkenia maitho-inĩ maku,
Wee Jehova, o Wee Rwaro rwakwa rwa Ihiga, na Mūkũuri wakwa.

20

Ihooya rĩa kũũria Ūhootani

Thaburi ya Daudi

¹ Jehova arogwĩtika rĩrĩa ūrĩ mĩnyamaro-inĩ;
rĩitwa rĩa Ngai wa Jakubu rĩrokũgitĩra.

² Arokũrehere ūteithio kuuma handũ harĩa hake haamũre,
na agũtiirĩre arĩ kūu Zayuni.

³ Aroririkana magongona maku mothe,
na etĩkĩre maruta maku ma njino.

⁴ Arokũhe maũndũ marĩa ngoro yaku ūrĩrĩirie,

na atūme mībango yaku yothe ĩgaacĩre.

⁵ Rĩrĩa ũkaahootana nĩtũkoigĩrĩria na gĩkeno,
na tuoye bendera ciitũ na igũrũ nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩa Ngai witũ.
Jehova arokũhingĩria maũndũ marĩa mothe ũmũhooete.

⁶ Rĩu nĩmenyete atĩ Jehova nĩahonokagia ũrĩa wake mũitĩrĩrie maguta;
nĩamwĩtikaga arĩ kũu igũrũ rĩake rĩamũre,
arĩ na ũhoti wa kũhonokania ũrĩa ũrĩ guoko-inĩ gwake kwa ũrĩo.

⁷ Andũ amwe mehokaga ngaari cia ita, na angĩ makehoka mbarathi,
no ithuĩ twĩhokaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai witũ.

⁸ Makurumaga makagũa thĩ,
no ithuĩ tũrũgamaga tũkehaanda.

⁹ Wee Jehova, honokia mũthamaki!
Twĩtikage rĩrĩa twagũkaĩra!

21

Ūhootani wa Jehova

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Jehova, mũthamaki nĩakeneire hinya waku.
Kaĩ gĩkeno kĩa ũhootani kĩrĩa ũmũheaga gĩkĩrĩ kĩnene-ĩ!
- ² Nĩũmũhingĩirie wendi wa ngoro yake,
naguo ũndũ ũrĩa akũhooete na mĩromo yake ndũmũimĩte.
- ³ Wamwamũkĩrire na irathimo nyingĩ,
na ũkĩmwĩkĩra thũmbĩ ya thahabu ĩrĩa therie mūtwe.
- ⁴ Aakũhooire atũũre muoyo, nawe ũkĩmũhe muoyo,
ũkĩmũhe matukũ maingĩ atũũre nginya tene na tene.
- ⁵ Riiri wake nĩ mũnene nĩ ũndũ wa ũhootani ũrĩa ũmũheete;
nĩũmũheete riiri na igweta.
- ⁶ Ti-itherũ nĩũmũrathimĩte na irathimo cia gũtũũra nginya tene,
na ũgatũma acanjamũke nĩ gĩkeno gĩa gũikara harĩwe.
- ⁷ Nĩgũkorwo mũthamaki ehokaga Jehova;
nĩ ũndũ wa wendo wa Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno
ndangĩenyenyeka.
- ⁸ Guoko gwaku nĩgũkanyĩta thũ ciaku ciothe;
guoko gwaku kwa ũrĩo gũgaakumbata arĩa marĩ muku nawe.
- ⁹ Hĩndĩ ĩrĩa ũkaamoimĩrĩra
ũgaatũma mahaane ta icua rĩa mwaki mũnene.
Nĩ ũndũ wa mang'ũrĩ make-rĩ, Jehova nĩakamameria,
naguo mwaki wake ũmaniine.
- ¹⁰ Nĩũkaniina njiaro ciao ithire gũkũ thĩ,
na ciana cia ciana ciao ũciniine kuuma kũrĩ andũ.
- ¹¹ O na mangĩgagũciĩrĩra magwĩke ũũru,
na mathugunde maũndũ ma waganu, matikahootana,
- ¹² nĩgũkorwo nĩũgatũma mahũndũke moore
rĩrĩa makoona ũgeetete ũta waku ũmarathe.
- ¹³ No gĩtũũgĩre Wee Jehova, nĩ ũndũ wa hinya waku;
na ithuĩ nĩtũine na tũgooce hinya waku.

22

Ruo Rūnene na Rwĩmbo rwa Kūgooca

Thaburi ya Daudi

- ¹ Ngai wakwa, Ngai wakwa, ūndiganĩirie nĩkĩ?
Ūndaihĩrĩirie ūguo nĩkĩ, ūkaaga kūūhonokia,
ūkaraihĩrĩria ciugo cia mūcaayo wakwa?
- ² Wee Ngai wakwa, ngūkayagĩra mūthenya, no ndūnjĩtikaga,
ngūkayagĩra ūtukū, na ndingĩkira.
- ³ No rĩrĩ, Wee ūrĩ Mūtheru, Wee ūikarĩire gĩtĩ kĩa ūnene;
Wee nĩwe ūgoocagwo nĩ Isiraeli.
- ⁴ Maithe maitũ nĩwe meehokaga;
maakwĩhokire nawe ūkĩmahonokia.
- ⁵ Maagūkaiĩire nao makĩhonokio;
maakwĩhokire na matiigana gūconorithio.
- ⁶ No nĩ nduĩkĩte o ta kĩgunyũ, no ti ta mūdũ,
nganyararwo nĩ andũ na ngamenwo nĩ kĩrĩndĩ.
- ⁷ Andũ arĩa othe maanyonaga nĩmanyūrũragia;
makaanuma makĩinainagia mĩtwe, makogga atĩrĩ:
- ⁸ “Ehokaga Jehova; Jehova nĩakĩmūhatũre.
Nĩakĩmūteithũre, nĩgūkorwo nĩakenagio nĩwe.”
- ⁹ No rĩrĩ, Wee nĩwe wandutire nda ya maitũ;
watũmire ngwĩhoke ndĩ o nyondo-inĩ cia maitũ.
- ¹⁰ Kuuma ndaaciawo ndaikirio o harĩwe;
kuuma ndoima nda ya maitũ ūkoretwo ūrĩ Mūrungu wakwa.
- ¹¹ Ndūkandaihĩrĩrie,
nĩgūkorwo thĩina ūrĩ o hakuhĩ,
na gūtĩrĩ mūdũ o na ūmwe wa kūndeithia.
- ¹² Ndegwa nyingĩ nĩindigiciĩrie;
thiūrũrũkĩirio nĩ ndegwa irĩ hinya cia Bashani.*
- ¹³ Mĩrũũthi ikũrarama, igĩtambuura kĩa igwatĩtie,
ĩnjathamĩirie tũnua twayo.
- ¹⁴ Njitĩtwo thĩ ta maaĩ,
namo mahĩndĩ makwa mothe nĩmarekanĩtie.
Ngoro yakwa yororoete ta mūhũra;
ĩtwekete irĩ thĩinĩ wakwa.
- ¹⁵ Hinya wakwa ūniarĩte ta rũgĩ,
naruo rũrĩmĩ rwakwa rũkanyĩitana na karakara nĩkũng’ara;
ũngometie rũkũngũ-inĩ rwa gĩkuũ.
- ¹⁶ Ndĩmũrigiciĩrie nĩ magui;
ndĩmũthiūrũrũkĩirie nĩ gĩkundi kĩa andũ arĩa meekaga ūũru,
nĩmatheecangĩte moko na magũrũ makwa.
- ¹⁷ Mahĩndĩ makwa no hote kũmatara mothe;
andũ marandora na makangũũrĩra maitho.
- ¹⁸ Maragayana nguo ciakwa,
nayo kanjũ yakwa makamĩcuukĩra mĩtĩ.

* 22:12 Bashani kwarĩ mwana wa gathigathini-irathĩro wa Palestina; nĩ kwoĩkaine nĩ ūndũ wa ndegwa ciakuo cia hinya na ng’ombe noru.

- ¹⁹ No rĩrĩ, Wee Jehova, ndũkandaihirĩrie mũno;
Wee Hinya wakwa, hiũha ũũke ũndeithie.
- ²⁰ Teithũra muoyo wakwa kuuma harĩ rūhiũ rwa njora,
ũteithũre muoyo wakwa wa goro harĩ hinya wa magui.
- ²¹ Thara kuuma kanua-inĩ ka mĩrũũthi;
honokia kuuma hĩa-inĩ cia mbogo.
- ²² Nĩngumbũra rĩitwa rĩaku kũrĩ ariũ a baba;
ndĩrĩkũgoocaga ndĩ kĩũngano-inĩ.
- ²³ Inyuĩ andũ aya mwĩtigĩrĩte Jehova, mũgoocei!
Inyuothe a njaro cia Jakubu, mũkumiei,
inyuĩ a njaro cia Isiraeli, mũtĩiei.
- ²⁴ Nĩgũkorwo we ndaamenire
kana akĩnyarara gũthĩnĩka kwa ũrĩa mũnyamarĩku;
ndaahithire ũthiũ wake kuuma kũrĩ we,
no nĩathikĩrĩrie kĩrĩro gĩake.
- ²⁵ Gĩtũmi kĩa ngũgooce ũrĩa ngũgoocaga ndĩ kĩũngano-inĩ kĩnene kiumĩte harĩwe;
nĩ nĩndĩrihingagia mĩhĩtwa yakwa ndĩ mbere ya arĩa magwĩtigĩrĩte.
- ²⁶ Andũ arĩa athĩni marĩrĩaga na makahũũna,
arĩa marongoragia Jehova, nĩmarĩmũgoocaga;
ngoro cianyu irotũũra nginya tene.
- ²⁷ Andũ arĩa othe matũũraga ituri ciothe cia thĩ
nĩmakaririkana na macookerere Jehova,
andũ a nyũmba ciothe cia ndũrĩrĩ
nĩmakainamĩrĩra mbere yake,
- ²⁸ nĩgũkorwo ũthamaki nĩ wa Jehova,
na nĩwe wathaga ndũrĩrĩ ciothe.
- ²⁹ Andũ arĩa othe atongu a thĩ makaarĩa na mamũhooe;
arĩa othe makuuaga magathikwo nĩmagaturia ndu mbere yake,
o acio matangĩhota gwĩtũũria muoyo.
- ³⁰ Ciana nĩikamũtungatĩra;
nacio nĩikahe njiarwa iria igooka ũhoro wa Mwathani.
- ³¹ Acio nĩmakahunjia ũthingu wake
kũrĩ andũ arĩa magaaciarwo,
nĩgũkorwo nĩwe wĩkĩte ũguo.

23

Jehova nĩwe Mũrĩithi Wakwa

Thaburi ya Daudi

- ¹ Jehova nĩwe mũrĩithi wakwa, ndirĩ kĩndũ ingĩaga.
² Atũmaga njarahe ũrĩithio-inĩ ũrĩ nyeki nduru,
aandongoragia maaĩ-inĩ marĩ na ũhurũko.
³ Nĩariũkagia ngoro yakwa,
akandongoragia njĩra-inĩ cia ũthingu,
nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩake.
- ⁴ O na ingĩtuĩka ndĩrahungurĩra
mũkuru ũrĩ nduma ta ya gĩkuũ,
ndirĩ ũũru ingĩtigĩra,
nĩgũkorwo ũrĩ hamwe na nĩ;

thiarĩ waku na mũthĩgi waku
nĩciihooreragia.

- ⁵ Ũjaragĩra metha mbere yakwa
o harĩa thũ ciakwa irĩ.*
Ũnjitagĩrĩria maguta mũtwe;†
gĩkombe gĩakwa nĩkĩiyũrĩrĩire.
⁶ Ti-itherũ wega na wendani nĩrĩrũmanagĩrĩra na nĩ
matukũ mothe ma muoyo wakwa,
na nĩ ngũtũũra nyũmba ya Jehova nginya tene.

24

Jehova nĩ Mũthamaki Mũnene

Thaburi ya Daudi

- ¹ Thĩ nĩ ya Jehova, na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩinĩ wayo,
mabũrũri mothe o na arĩa matũũraga kuo;
² nĩgũkorwo nĩwe waakire mũthingi wayo igũrũ rĩa maria,
na akĩmĩrũmia ĩikare igũrũ rĩa maaĩ.

³ Nũũ ũngĩambata kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova?
Nũũ ũngĩrũgama handũ harĩa hake haamũre?
⁴ Nĩ mũndũ ũrĩa ũrĩ na moko matheru na akaaga ũũru ngoro,
na ũrĩa ngoro yake ĩtahooyaga mũhianano,
o na kana akeehĩta na maheeni.
⁵ Mũndũ ũcio nĩarĩamũkagĩra kĩrathimo kuuma kũrĩ Jehova,
na onagwo atarĩ mũhĩtia nĩ Ngai, Mũhonokia wake.
⁶ Ũguo nĩguo rũciaroro rwa arĩa mamũrongoragia rũtarĩ,
o rũrĩa rũrongoragia ũthiũ waku, Wee Ngai wa Jakubu.

⁷ Ambarariai mũtwe yanyu, inyuĩ ihingo ici,
ambararioi inyuĩ mĩrango ĩno ya tene,
nĩguo Mũthamaki wa riiri atoonye thĩinĩ.
⁸ Mũthamaki ũcio wa riiri nĩwe ũũ?
Nĩwe Jehova ũrĩa ũrĩ hinya na nĩ njamba,
nĩwe Jehova ũrĩa njamba ita-inĩ.
⁹ Ambarariai mũtwe yanyu, inyuĩ ihingo ici,
mĩambarariei inyuĩ mĩrango ĩno ya tene,
nĩguo Mũthamaki wa riiri atoonye thĩinĩ.
¹⁰ Mũthamaki ũcio wa riiri nĩwe ũ?
Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rĩ,
nĩwe Mũthamaki wa riiri.

25

Ihooya rĩa kũũria Gũtongorio na Kũgitĩrwo

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Jehova, ngoro yakwa ndĩmĩroretie na igũrũ kũrĩ we;
² Wee Ngai wakwa, nowe ndĩhokete.
Ndũkareke njonorithio,
o na kana ũreke thũ ciakwa ingenerere.

* 23:5 Matukũ ma tene irĩkanĩro ciahũũragwo mũhũũri na ũhoro wa kũrĩanĩra irio cia kuonania gĩkeno na ũrata. † 23:5 Mũgeni wa gĩtĩo nĩahakagwo maguta manungi wega mũtwe hĩndĩ ya iruga.

- ³ Gūtīrī mūdū ũkwīhokete
ũgaaconorithio o na rī,
no arīa mekaga andū ũūru hatarī gītūmi-rī,
acio nīo magaacnorithio.
- ⁴ Wee Jehova, nyonia mīthiire yaku,
ũūmenyithie njīra ciaku;
- ⁵ ndongoria ũhorō-inī waku wa ma na ũndutage,
nīgūkorwo nīwe Ngai ũrīa ũūhonokagia,
na nīwe kīirīgīrīro gīakwa mūthenya wothē.
- ⁶ Jehova, ririkana tha ciaku nyingī o na wendo waku,
nīgūkorwo nī cia kuuma o tene.
- ⁷ Ndūkaririkane mehia ma ũnini wakwa,
o na kana mehia makwa ma ũremi;
ndirikana kūringana na wendani waku,
nī ũndū wa wega waku, Wee Jehova.
- ⁸ Jehova nī mweга na nī mūrūngīrīru;
nī ũndū ũcio andū arīa ehia nīarīmonagīrīria njīra ciake.
- ⁹ Atongoragia andū arīa menyiihagia na njīra īrīa yagīrīire,
na akamarutaga njīra yake.
- ¹⁰ Njīra ciothe cia Jehova nī cia wendani na wīhokeku,
harī arīa mamenyagīrīra kīrīkanīro gīake.
- ¹¹ Wee Jehova, nī ũndū wa rītwa rīaku-rī,
ndekera mehia makwa, o na gūtūika nī manene.
- ¹² Mūdū ũrīa mwītīgīri Jehova nūū?
Mūdū ũcio nīarīmuonagīrīria njīra īrīa aagīrīrwo nī kūgera.
- ¹³ Mūdū ũcio egūtūūra matukū make agaaciire,
nacio njiaro ciake nīikaagaya būrūri.
- ¹⁴ Jehova nīehokaga andū arīa mamwītīgagīra;
nīo amenyithagia kīrīkanīro gīake.
- ¹⁵ Maitho makwa maikaraga hīndī ciothe macūthīrīrie Jehova,
nīgūkorwo nowe wiki ũngīteithūkithia magūrū makwa mūtego-inī.
- ¹⁶ Hūgūkīra, ũnyonie ũtugi waku,
nīgūkorwo ndī o nyiki na ndī mūnyamarīku.
- ¹⁷ Mathīina ma ngoro yakwa nīmaingīhīte;
niinīra ruo rūrīa ndī naruo.
- ¹⁸ Rora mīnyamaro yakwa o na gūtangīka gwakwa,
ūkīndekere mehia makwa mothe.
- ¹⁹ Rora thū ciakwa wone ũrīa cingīhīte,
nacio iithūire na rūthūūro rūtarī tha!
- ²⁰ Menyagīrīra muoyo wakwa na ũūthare;
ndūkareke njonorithio,
nīgūkorwo nī harīwe njūragīra.
- ²¹ Wīkindīru wa ngoro na ũrūngīrīru irongitagīra,
tondū nīwe njīrīgagīrīra.
- ²² Wee Ngai, gīkūūre andū a Isiraeli,
moime mathīina-inī mao mothe!

26

Ihooya rĩa Mündũ Mweya

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Jehova, nduĩra itua rĩa kĩhotoo,
nĩgũkorwo mĩthiĩre yakwa nĩmĩkindĩrĩku;
ndũũrĩte ndĩhokete Jehova itegũthangania.
- ² Wee Jehova, ngeria na ũndorie,
tuĩria ngoro yakwa o na meciiria makwa;
- ³ nĩgũkorwo wendo waku ũkoragwo ũrĩ mbere yakwa,
na ngeragĩra njĩra-inĩ yaku ya ũhoru wa ma.
- ⁴ Ndiikaranagia na andũ a maheeni,
o na kana ngagwatanĩra na andũ arĩa marĩ ũhinga.
- ⁵ Nĩthũire kĩũngano kĩa andũ arĩa mekaga ũũru,
na ngarega gũikarania na andũ arĩa aaganu.
- ⁶ Ngwĩthamba moko nyonanie ndirĩ na mahĩtia,*
thiũrũrũke kĩgongona gĩaku, Wee Jehova,
- ⁷ nyine nyanĩrĩre rwĩmbo rwa gũcookia ngaatho,
na heane ũhoru wa ciĩko ciaku ciothe cia magegania.
- ⁸ Wee Jehova, nĩnyendete nyũmba ĩrĩa ũtũũraga,
o handũ harĩa riiri waku ũikaraga.
- ⁹ Ndũkeherie ngoro yakwa hamwe na ya arĩa mehagia,
kana muoyo wakwa hamwe na wa andũ arĩa maitaga thakame,
- ¹⁰ arĩa marĩ na maũndũ ma waganu moko-inĩ mao,
o arĩa moko mao ma ũrĩo maiyũrĩte mahaki.
- ¹¹ No nĩĩ-rĩ, ndũũraga mūtũũrĩre ũtarĩ ũcuuke;
kĩngũũre na ũnjiguĩre tha.
- ¹² Magũrũ makwa marũgamĩte handũ harĩa haigananu;
nĩndĩrĩgoocaga Jehova ndĩ kĩũngano-inĩ kĩnene.

27

Kũgĩa na Ũũmĩrĩru harĩ Jehova

Thaburi ya Daudi

- ¹ Jehova nĩwe ũtheri wakwa na ũhonokio wakwa;
ingĩgĩtigĩra ũ?
Jehova nĩwe kĩhitho kĩa muoyo wakwa;
ingĩkĩmakio nũũ?
- ² Rĩrĩa andũ arĩa ooru manjũkĩrĩra
nĩguo matambuure nyama cia mwĩrĩ wakwa,
o acio thũ ciakwa na arĩa marĩ muku na nĩ maatharĩkĩra-rĩ,
marĩhingagwo makagũa.
- ³ O na mbũtũ cia ita ingĩndigiicĩria,
ngoro yakwa ndĩngĩtigĩra;
o na ingĩũkĩrĩrwo nĩ ita,
ndingĩgĩa na nganja.
- ⁴ Ndĩ o ũndũ ũmwe njũũragia harĩ Jehova,
na noguo thingataga:

* 26:6 Gwĩthamba moko mbere ya mũingĩ kuonanagia atĩ mündũ ũcio ndeekĩte ngero ĩyo.

- atĩ njikarage nyũmba ya Jehova
matukũ mothe ma muoyo wakwa,
ndĩionagĩre wega wa Jehova,
na nduĩragie kĩrĩra ndĩ thĩinĩ wa hekarũ yake.
- ⁵ Nĩgũkorwo mũthenya wa thĩina-rĩ,
akaangitĩra ndĩ hau gĩikaro-inĩ gĩake;
nĩakahitha kĩĩgunyĩ-inĩ kĩa hema yake,
na andũgamie igũrũ wa rwaro rwa ihiga.
- ⁶ Hĩndĩ ĩyo mūtwe wakwa nĩũkambarario
igũrũ wa thũ iria iithiũrũrũkĩirie;
nĩngaruta igongona ngĩanagĩrĩra na gĩkeno ndĩ hema-inĩ yake;
nĩngainĩra Jehova na ndimũgooce.
- ⁷ Wee Jehova, igua mũgambo wakwa rĩrĩa ndagũkaĩra;
njiguagĩra tha na ũnjĩtikage.
- ⁸ Ha ũhoro waku, ngoro yakwa yugaga atĩrĩ, “Rongoria ũthiũ wake!”
Na nĩ ngoiga atĩrĩ, Wee Jehova, ũthiũ waku nĩguo ndĩ rongoragia.
- ⁹ Ndũkaahithe ũthiũ waku,
tiga kũingata ndungata yaku na marakara;
Wee nĩwe ũtũũrĩte ũndeithagia.
Ndũkandeghe kana ũndiganĩrie,
Wee Ngai Mũhonokia wakwa.
- ¹⁰ O na baba na maitũ mangĩndiganĩria,
Jehova nĩakanyamũkĩra.
- ¹¹ Wee Jehova nyonagĩrĩria njĩra yaku,
na ũngeragĩrie njĩra ĩrĩa nũngarũ,
nĩ ũndũ wa thũ ciakwa.
- ¹² Ndũkaneane kũrĩ arĩa marĩ muku na nĩ,
nĩgũkorwo aira a maheeni nĩmanjũkĩrĩire,
makaheeha mĩheehũ ya kũnjĩka ũũru.
- ¹³ Nĩ nĩnjĩtikĩtie ũũ:
atĩ nĩngeyonera wega wa Jehova
ndĩ bũrũri wa arĩa marĩ muoyo.
- ¹⁴ Eterera o Jehova:
gĩa na hinya na ũmĩrĩrie ngoro,
na weterere Jehova.

28

Ihooya rĩa kũũria Ũteithio

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Jehova, nĩwe ndĩrakaĩra, Wee Rwaro rwakwa rwa Ihiga;
ndũkarege gũũthikĩrĩria.
Nĩgũkorwo ũngĩngĩrĩra,
ingĩhaana ta arĩa maikũrũkĩte magatoonya irima.
- ² Igua gũthaithana gwakwa ngĩgũkaĩra ũndeithie,
o nyambararĩtie moko makwa
ndĩmerekeirie harĩa haku Hatheru-Mũno.
- ³ Ndũkanguucũrũranie hamwe na andũ arĩa aaganu,
atĩ ũndwaranĩrie hamwe na arĩa mekaga ũũru,

- o arĩa maaragia ndeto cia thayũ na andũ a itũũra,
no marĩ na ũũru ngoro-inĩ ciao.
- ⁴ Andũ acio marĩhe nĩ ũndũ wa ciĩko ciao,
na nĩ ũndũ wa wĩra wao mũũru;
marĩhe nĩ ũndũ wa wĩra wa moko mao,
ũmarĩhe o kĩa kĩmagĩĩre.
- ⁵ Tondũ matirũmbũyagia mawĩko ma Jehova
o na wĩra wa moko make,
we nĩakamatharũria na ndakamaaka rĩngĩ.
- ⁶ Jehova arogoocwo,
nĩgũkorwo nĩagũite ngĩmũthaitha anjiguĩre tha.
- ⁷ Jehova nĩwe hinya wakwa na nowe ngo yakwa;
ngoro yakwa nĩwe iĩhokete, na nĩandeithĩtie.
Ngoro yakwa nĩrarũũhia nĩ gĩkeno,
na nĩngũmũinĩra rwĩmbo rwa kũmũcookeria ngaatho.
- ⁸ Jehova nĩwe hinya wa andũ ake,
na kũrĩ ũrĩa wake mũitĩrĩrie maguta nĩ kĩirigo kĩa hinya kĩa ũhonokio.
- ⁹ Honokia andũ aku na ũrathime igai rĩĩrĩ rĩaku,
tuĩka mũrĩĩthi wao na ũmakuuage nginya tene.

29

Ũhootani wa Jehova

Thaburi ya Daudi

- ¹ Rahai Jehova, inyuĩ ciũmbe cia igũrũ,
rahai Jehova tondũ nĩwe ũrĩ riiri na hinya.
- ² Rahai Jehova, mũheane ũhoru wa riiri wa rĩĩtwa rĩake;
thathaiyai Jehova thĩinĩ wa ũkengi wa ũthingu wake.
- ³ Mũgambo wa Jehova ũragamba na kũu iria-inĩ;
Mũrungu ũcio wa riiri nĩararuruma,
Jehova araruruma igũrũ rĩa maaĩ maingĩ.
- ⁴ Mũgambo wa Jehova nĩ ũrĩ ũhoti;
mũgambo wa Jehova ũiyũrĩte riiri.
- ⁵ Mũgambo wa Jehova unangaga mĩtarakwa;
Jehova oinangaga mĩtarakwa ya Lebanoni ĩgatuĩka tũcunjĩ.
- ⁶ Atũmaga bũrũri wa Lebanoni ũtũũhe ta njaũ,
nakĩo Kĩrĩma gĩa Sirioni* gĩgatũũha ta njaũ ya mbogo.
- ⁷ Mũgambo wa Jehova ũhenũkaga nĩnĩmbĩ cia mwaki.
- ⁸ Mũgambo wa Jehova ũinainagia werũ;
Jehova ainainagia Werũ wa Kadeshi.
- ⁹ Mũgambo wa Jehova ũthioraga mĩtĩ ya mĩgandi,
na ũgatũma mĩtitũ ĩhũrũrũke ĩgatigwo ũtheri.
Nakuo hekarũ-inĩ yake arĩa othe marĩ kuo makaanĩrĩra
makoiga, “Kaĩ arĩ riiri-ĩ!”
- ¹⁰ Jehova arĩ igũrũ rĩa mũiyũro wa maaĩ aikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene;
Jehova egũtũũra aikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene arĩ Mũthamaki nginya tene.
- ¹¹ Jehova aheaga andũ ake hinya;

* 29:6 Sirioni nĩ rĩĩtwa rĩngĩ rĩa Herimoni na rũthiomi rwa Finicia.

Jehova arathimaga andũ ake magaikara na thayũ.

30

Ihooya rĩa Gũcookia Ngaatho

- ¹ Wee Jehova-rĩ, nĩngũgũtũũgĩria
nĩgũkorwo wandutire kũrĩa kũriku,
na ũkĩgĩria thũ ciakwa ingenerere.
- ² Wee Jehova Ngai wakwa,
ndagũkaĩire ũndeithie nawe ũkĩĩhonia.
- ³ Wee Jehova, wandutire kuuma mbĩrĩra-inĩ;
ũkĩgĩria njikũrũke, ndoonye irima.
- ⁴ Inĩrai Jehova mũmũgũooce, inyuĩ andũ ake aamũre;
mũgũooce rĩitwa rĩu rĩake itheru,
- ⁵ nĩgũkorwo marakara make nĩ ma kahinda o kanini,
no ũtugi wake nĩwagũtũũria mũndũ muoyo;
kĩrĩro no kĩaarĩre ũtukũ wothe
no rũciinĩ gwakĩa kũrooke gĩkeno.
- ⁶ Hĩndĩ ĩrĩa ndagaacĩire, ndoigire atĩrĩ,
“Ndirĩ hĩndĩ ngenyenyeka.”
- ⁷ Wee Jehova, rĩrĩa wanyonirie ũtugi waku-rĩ,
watũmire ndihaande o ta kĩaĩma;
no rĩrĩa wahithire ũthiũ waku-rĩ,
nĩndamakire.
- ⁸ Wee Jehova nĩwe ndakaĩire;
ngĩthaitha Mwathani anjiguĩre tha:
- ⁹ “Mwanangĩko wakwa ũngĩkorwo na uumithio ũrĩkũ,
ingĩtoonyerera irima-inĩ?
Rũkũngũ-rĩ, no rũkũgũooce?
No rwanĩrĩre wĩhokeku waku?
- ¹⁰ Wee Jehova, thikĩrĩria na ũnjiguĩre tha;
Wee Jehova, tuĩka ũteithio wakwa.”
- ¹¹ Wagarũire kĩgĩrĩko gĩakwa gĩgĩtuĩka rwĩmbo rwa gĩkeno;
ũkĩnduta nguo yakwa ya ikũnia, ũkĩhumba gĩkeno,
- ¹² nĩgeetha ngoro yakwa ĩkũinĩre na ndĩgakire.
Wee Jehova Ngai wakwa, ngũtũũra ngũcookagĩria ngaatho nginya tene.

31

Ihooya rĩa Kwĩhoka Jehova

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Jehova, nĩ harĩwe njũrĩire;
ndũkanareke njonorithio;
nĩ ũndũ wa ũthingu waku-rĩ, ndeithũra.
- ² Ndegera gũtũ
na ũhiũhe ũũke ũũhatũre;
tuĩka rwaro rwakwa rwa ihiga rwa kũũrĩra,
ũtuĩke gĩkaro kĩirigĩre na hinya, ũũhonokie.
- ³ Nĩgũkorwo Wee nĩwe Rwaro rwakwa rwa ihiga
na gĩkaro gĩakwa kĩirigĩre na hinya,

- nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩaku, ndongoria na ũnyonie njĩra.
- ⁴ Ndeithũkithia mũtego-inĩ ũrĩa nyambĩirwo,
nĩgũkorwo nĩwe rĩũrĩro rĩakwa.
- ⁵ Roho wakwa ndaũiga moko-inĩ maku;
Wee Jehova, ngũũra, o Wee Mũrungu ũrĩa wa ma.
- ⁶ Nĩthũire arĩa mahooyaga ngai cia mĩhianano ĩtarĩ kĩene;
nĩ ndĩhokete o Jehova.
- ⁷ Nĩ nĩngũcanjamũka na ngenage nĩ ũndũ wa wendo waku,
nĩgũkorwo nĩwonire mĩnyamaro yakwa,
na ũkĩmenya ruo rũnene rwa ngoro yakwa.
- ⁸ Ndũũneanĩte kũrĩ thũ,
no nĩũkinyithĩtie magũrũ makwa handũ haarĩ.
- ⁹ Njiguĩra tha, Wee Jehova, nĩgũkorwo ndĩ mũnyamarĩku;
maitho makwa nĩmaroorwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa kĩeha,
ngoro yakwa na mwĩrĩ wakwa ikoorwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa ihooru.
- ¹⁰ Muoyo wakwa nĩũniinĩtwo nĩ ruo rũnene,
na mĩaka yakwa ĩkaniinwo nĩ gũcaaya;
nĩnjũrĩtwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa mĩnyamaro yakwa,
namo mahĩndĩ makwa makaaga hinya.
- ¹¹ Nĩ ũndũ wa thũ ciakwa ciothe,
ndũĩkite wa kũnyararwo nĩ andũ a itũũra rĩakwa;
ndũĩkite kĩndũ gĩa gwĩtigĩrwo nĩ arata akwa,
nao arĩa maanyona njĩra-inĩ nĩ kũũra moraga.
- ¹² Nĩmariganĩrwo nĩ nĩ o ta mũndũ ũkuĩte;
ngakĩhaana o ta nyũngũ nguũ.
- ¹³ Nĩgũkorwo nĩndĩraigua njambanio ya andũ aingĩ;
guoya mũnene ũkĩnyumaga na mĩena yothe;
marathugunda manjĩke ũũru,
makagĩa ndundu ya ũrĩa mangĩnjũraga.
- ¹⁴ No nĩ nĩwe ndĩhokete, Wee Jehova,
ngoiga atĩrĩ, “Wee nĩwe Ngai wakwa.”
- ¹⁵ Mahinda makwa marĩ moko-inĩ maku;
ndeithũra kuuma kũrĩ thũ ciakwa,
na kuuma kũrĩ arĩa maathingataga.
- ¹⁶ Tũma ũthiũ waku warĩre ndungata yaku;
honokia nĩ ũndũ wa wendo waku ũtathiraga.
- ¹⁷ Wee Jehova, ndũkareke njonorithio,
nĩgũkorwo nĩwe ngayagĩra;
no andũ arĩa aaganu ũreke maconorithio
na makome mbĩrĩra-inĩ makĩrĩte ki.
- ¹⁸ Tũma mĩromo yao ya kũheenania ĩkirio,
nĩgũkorwo maaragia na mwĩtĩno na kĩnyararo,
maaragia na mwĩgaatho magookĩrĩra andũ arĩa athingu.
- ¹⁹ Kaĩ wega waku ũrĩa ũigĩire arĩa magwĩtigĩrĩte, nĩ mũingĩ-ĩ,
o wega ũrĩa ũheaga andũ arĩa moragĩra harĩwe andũ othe makĩonaga.
- ²⁰ Ũmahithaga harĩa Wee ũrĩ o harĩa hegĩtĩtie,
kuuma kũrĩ arĩa mamaciiragĩra kũmeka ũũru;
ũmaigaga gĩikaro-inĩ gĩaku,

ũkamagitĩra harĩ nĩmĩ iria icambanagia.

²¹ Jehova arogoocwo,
nĩgũkorwo nĩanyonirie wendo wake wa magegania
rĩrĩa ndaarĩ itũũra inene rĩrigiciĩrio nĩ thũ.

²² Rĩrĩa ndaarĩ mũmaku, ndoigire atĩrĩ,
“Nĩnjeheretio maitho-inĩ maku!”
No nĩwaiguire ngĩgũthaitha ũnjiguĩre tha,
rĩrĩa ndagũkaĩire ũndeithie.

²³ Endai Jehova inyuĩ andũ ake aamũre!
Jehova nĩamenyagĩrĩa arĩa ehokeku,
no ũrĩa mwĩtĩĩ amũrĩhaga o ũrĩa kwagĩrĩire.

²⁴ Gĩai na hinya na mwĩyũmĩrĩrie ngoro,
inyuĩ inyuothe arĩa mwĩhokete Jehova.

32

Gĩkeno gĩa Kũrekerwo Mehia

Thaburi ya Daudi

¹ Kũrathimwo-rĩ,
nĩ ũrĩa ũrekeirwo mahĩtia make,
o ũrĩa mehia make mahumbĩrĩtwo.

² Kũrathimwo-rĩ,
nĩ mũndũ ũrĩa Jehova atatuaga mwĩhia,
na ũrĩa ũtarĩ ũhinga ngoro.

³ Rĩrĩa ndakirĩte ki,
mahĩndĩ makwa nĩmahinyarire
nĩ ũndũ wa gũcaaya gwakwa mũthenya wothe.

⁴ Nĩgũkorwo guoko gwaku
nĩ kwanditũhagĩra mũthenya na ũtukũ;
hinya wakwa wathirire
o ta ũrĩa ime rĩthiraga hĩndĩ ya riũa.

⁵ Hĩndĩ iyo ngĩkumbũrĩa mehia makwa,
na ndiahithire waganu wakwa,
ndoigire atĩrĩ, “Nĩngumbũra mahĩtia makwa kũrĩ Jehova,”
nawe ũkĩndekera ũũru wa mehia makwa.

⁶ Nĩ ũndũ ũcio mũndũ wothe mwĩtigĩri Ngai
nĩakũhooe rĩrĩa ũngĩoneka;
ti-itherũ rĩrĩa maaĩ maingĩ marĩ hinya maambũrũrũka,
matingĩmũkinyĩra.

⁷ Wee nĩwe kũhitho gĩakwa;
nĩũkangitĩra hĩndĩ ya mathĩina,
na ũũthiũrũrũkĩrie na nyĩmbo cia ũhonokio.

⁸ Nĩndĩrĩkũrutaga na ngakuonereria njĩra irĩa wagĩrĩrwo nĩ kũgera;
ndĩrĩgũtaaraga na ngũmenyagĩrĩre.

⁹ Ndũkahaane ta mbarathi kana nyũmbũ,
iria itarĩ ũmenyo,
iria arĩ o nginya ciĩkĩrwo matamu na mĩkwa kanua,
kwaga ũguo itingĩgũkuhĩrĩa.

- ¹⁰ Andũ arĩa aaganu monaga maruo maingĩ,
no mündũ ũrĩa wĩhokaga Jehova
egütũura arigiicĩrio nĩ wendo ũrĩa ũtathiraga.
- ¹¹ Inyuĩ arĩa athingu kenerai Jehova na mūcanjamũke;
mūinĩrei, inyuothe arĩa arũngĩrũru ngoro!

33

Rwĩmbo rwa Kũgooca

- ¹ Inĩrai Jehova mūkenete, inyuĩ andũ arĩa athingu;
andũ arĩa arũngĩrũru ngoro nĩo maagĩrĩrwo nĩkũmũgooca.
- ² Goocai Jehova na kĩnanda kĩa mūgeeto;
mūinĩrei na kĩnanda kĩrĩa kĩgeete na nga ikũmi.
- ³ Mūinĩrei rwĩmbo rwerũ;
hũũrai inanda mūrĩ na ũũgĩ, na mwanĩrĩre nĩ gũkena.
- ⁴ Nĩgũkorwo kiugo kĩa Jehova nĩkĩerekereru na nĩ kĩa ma;
we nĩ mwĩhokeku maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga.
- ⁵ Jehova nĩendete ũthingu na ciira wa kĩhotoo;
thĩ yothe iĩyũrite wendani wake ũrĩa ũtathiraga.
- ⁶ Igũrũ rĩombirwo na ũndũ wa kiugo kĩa Jehova,
mbütũ cia igũrũ ikĩumbwo na mĩhũmũ ya kanua gake.
- ⁷ Aacookanĩrĩrie maaĩ ma iria inene ndigithũ-inĩ;
maaĩ ma kũrĩa kũriku aamaigire thĩinĩ wa makũmbĩ.
- ⁸ Thĩ yothe nĩtigĩre Jehova;
andũ othe a thĩ nĩmamũtĩe.
- ⁹ Nĩgũkorwo aaririe, thĩ ikĩgĩa kuo;
aathanire, ikĩhaanda, ikĩrũma wega.
- ¹⁰ Jehova nĩarigiicaga mĩbango ya ndũrĩrĩ;
nĩathũkagia mĩoroto ya andũ.
- ¹¹ No mĩbango ya Jehova nĩhaandaga wega nginya tene,
mĩoroto ya ngoro yake igakinyĩra njiarwa na njiarwa.
- ¹² Kũrathimwo-rĩ, nĩ rũrĩrĩ rũrĩa Jehova arĩ we Ngai waruo,
andũ arĩa eethuurĩre matuĩke igai rĩake.
- ¹³ Jehova arĩ igũrũ aroraga thĩ
akoona andũ othe;
- ¹⁴ acũthagĩrĩria arĩa othe matũũraga gũkũ thĩ,
arĩ o kũu gĩikaro-inĩ gĩake,
- ¹⁵ we nĩwe mũũmbi wa ngoro ciao othe,
na nĩoĩ mawĩra mao mothe.
- ¹⁶ Gũtirĩ mũthamaki ũhonokagio nĩ mũigana wa ita rĩake,
na gũtirĩ njamba ya ita iĩteithũraga nĩ ũndũ wa hinya wayo mũnene.
- ¹⁷ Ha ũhoru wa kũhonokania-rĩ,
mbarathi cia mbaara nĩ mwĩhoko wa tũhũ;
o na irĩ na hinya mũingĩ ndĩngĩhonokania.
- ¹⁸ No rĩrĩ, maitho ma Jehova macũthagĩrĩria andũ arĩa mamwĩtigagĩra,
o acio maikaraga mehokete wendo wake ũrĩa ũtathiraga,
- ¹⁹ akamateithũra gĩkuũ-inĩ,
na akamatũũria muoyo hĩndĩ ya ng'aragu.

- ²⁰ Ithuĩ twetagĩrĩra Jehova tũrĩ na mwĩhoko;
nĩwe ũteithio witũ o na ngo iitũ.
- ²¹ Ngoro ciitũ nĩcikenete nĩ ũndũ wake,
nĩgũkorwo twĩhokete rĩitwa rĩake itheru.
- ²² Wee Jehova-rĩ, wendo waku ũrĩa ũtathiraga ũroikarania na ithuĩ,
o ta ũrĩa ithuĩ tũkwĩrĩgĩrĩire.

34

Kũgooca Jehova nĩ ũndũ wa Ũhonokio Wake

Thaburi ya Daudi

- ¹ Ndĩrikumagia Jehova hĩndĩ ciothe;
ndĩrĩmũgoocaga na kanua gakwa hĩndĩ ciothe.
- ² Ngoro yakwa nĩ Jehova ĩrĩrahaga;
arĩa anyamaarĩku marĩiguaga ũguo magakena.
- ³ Goochai Jehova mũmũnenehie mũrĩ hamwe na nĩ;
rekei tũtũgĩrie rĩitwa rĩake tũrĩ hamwe.
- ⁴ Ndarongoririe Jehova, nake akĩnjĩtĩka,
akĩndeithũra kuuma kũrĩ maũndũ marĩa mothe maanjĩkagĩra guoya.
- ⁵ Andũ arĩa mamũcũthagĩrĩria matheragĩrwo nĩ ũtheri;
mothiũ mao gũtirĩ hĩndĩ magaaconorithio.
- ⁶ Mũndũ ũyũ mũthĩĩni aakaĩire Jehova, nake Jehova akĩmũigua,
akĩmũhonokia mathĩĩna-inĩ make mothe.
- ⁷ Mũraika wa Jehova aikaraga arangĩire arĩa othe mamwĩtigagĩra,
na akamateithũra othe.
- ⁸ Camai muone atĩ Jehova nĩ mweka;
kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa ũragĩra harĩ we.
- ⁹ Mwĩtigĩrei Jehova, inyuĩ andũ ake aamũre,
nĩgũkorwo arĩa mamwĩtigĩrĩte gũtirĩ kĩndũ maagaga.
- ¹⁰ Mĩrũũthi no yage gĩa kũrĩa ĩhũte,
no arĩa marongoragia Jehova gũtirĩ kĩndũ kĩa maagaga.
- ¹¹ Ũkai ciana ciakwa, mũthikĩrĩrie ũrĩa nguuga;
nĩngũmũruta gwĩtigĩra Jehova.
- ¹² Mũndũ ũrĩa wanyu ũngĩenda gũtũũra muoyo,
na erĩrie kuona matukũ maingĩ mega,
- ¹³ nĩakĩmenyerere rũrĩmĩ rwake rũtikoige ũũru,
na mĩromo yake ndĩkaarie maheenĩ.
- ¹⁴ Garũrũka utige gwĩka ũũru na wĩke ũrĩa kwagĩrĩire;
caragia thayũ na ũũthingatage.
- ¹⁵ Maitho ma Jehova macũthagĩrĩria andũ arĩa athingu,
na matũ make magathikĩrĩria kĩrĩro kĩa;
- ¹⁶ ũthiũ wa Jehova ũũkagĩrĩra andũ arĩa mekaga ũũru,
nĩguo moima thĩ matikanaririkanwo.
- ¹⁷ Andũ arĩa athingu makayaga, Jehova akamaigua;
amateithũraga kuuma mathĩĩna-inĩ mao mothe.
- ¹⁸ Jehova akoragwo arĩ hakuhĩ na andũ arĩa ahehenjeku ngoro,
na akahonokia arĩa athuthĩku roho.

- ¹⁹ Mündũ ũrĩa mũthingu no akorwo arĩ na mathĩina maingĩ,
no Jehova amũteithũraga harĩ mo mothe;
²⁰ agitagĩra mahĩndĩ make mothe,
gũtirĩ o na rĩmwe rĩngiunĩka.
- ²¹ Andũ arĩa aaganu makooragwo nĩ ũũru;
nao arĩa mathũire andũ arĩa athingu nĩmagatuĩrwo ciira.
- ²² Jehova akũũraga ndungata ciake;
arĩa othe moragĩra harĩ we gũtirĩ ũgaatuĩrwo ciira.

35

Kũhooya Kũhonokio kuuma kũrĩ Thũ

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Jehova, hũũrana na arĩa marahũũrana na nĩ;
rĩa na arĩa mararũa na nĩ.
² Oya ngo nene na gako kanini;
arahũka ũũke ũndeithie.
³ Hiũria itimũ na mĩcengi,
ũũkĩrĩre arĩa maathingatĩte.
Ĩra ngoro yakwa atĩrĩ,
“Nĩ nĩ nĩ ũhonokio waku.”
- ⁴ Andũ arĩa mendaga kũnduta muoyo
maroconorithio na maagithio gĩtĩio,
arĩa mathugundaga kũnyũnũha
marocookio na thuutha mamakĩte.
⁵ Marohaana ta mahuti mombũrĩtwo nĩ rũhuho,
na mũraika wa Jehova amaingatithĩtie;
⁶ njĩra yao ĩrogĩa nduma na ĩtendere,
nake mũraika wa Jehova ahanyũkanie nao.
- ⁷ Kuona atĩ nĩmahithĩire wabu wa kũndega hatarĩ gĩtũmi,
na makanyenjera irima hatarĩ gĩtũmi,
⁸ marokorererwo nĩ mwanangĩko matehaarĩirie,
wabu ũcio manyambiire ũromanyiita o ene,
marogwa irima rĩu manyenjeire.
⁹ Hĩndĩ ĩyo ngoro yakwa ĩgaacanjamũka nĩ ũndũ wa Jehova,
na ĩkenagĩre ũhonokio wake.
¹⁰ Nĩngwanĩrĩra na ngoro yakwa yothie, njũũrie atĩrĩ,
“Nũ ũhaana tawe, Wee Jehova?
O Wee ũhatũraga andũ arĩa athĩini harĩ arĩa marĩ hinya kũmakĩra,
ũkahatũra athĩini na abatari harĩ arĩa mamatunyaga indo.”
- ¹¹ Nĩkuumĩrĩte aira a maheeni,
makanjũũria ũhoru wa maũndũ itooĩ.
¹² Wega wakwa mandihaga na ũũru,
magatiga ngoro yakwa ĩrĩ na ihooru.
¹³ No rĩria o maarĩ arũaru, nĩ ndehumbire nguo ya ikũnia,
na ngĩnyiihia na ũndũ wa kwĩhinga kũria irio.
Rĩria mahooya makwa maagire macookio-rĩ,
¹⁴ ndaikarire ngĩcakayaga,
o taarĩ mũrata wakwa kana mũrũ wa maitũ ndaacakayagĩra.

Ndethikũire ndĩ na ihooru,
o taarĩ mũndũ ũracakaĩra nyina.

¹⁵ No rĩrĩa ndahĩngirwo ngĩgwa, o moonganire hamwe mangenerere;
atharĩkĩri makĩũngana maatharĩkĩre itekũmenya.
Manjaambirie mategũtigithĩria.

¹⁶ Maanyũrũragia ta andũ matooĩ Ngai,
makaahagaranĩria magego mao.

¹⁷ Wee Jehova-rĩ, nĩ nginya rĩ ũgũikara wĩroreire?
Hatũra muoyo wakwa kuuma harĩ wanangi wao,
ũhatũre muoyo wakwa wa goro kuuma harĩ mĩrũũthi ĩno.

¹⁸ Nĩ nĩ ngũgũcookeria ngaatho kĩũngano-inĩ kĩrĩa kĩnene;
ndĩkũgoocaga ndĩ gatagatĩ ka andũ aingĩ.

¹⁹ Ndũkareke arĩa maathũire tũhũ
mangũũrĩre maitho, mangenerere;
kana acio maamenete hatarĩ gĩtũmi
moinanĩre maitho.

²⁰ Matiaragia ndeto cia thayũ,
no mathugundaga maũndũ ma maheeni,
ma gũũkĩrĩa andũ arĩa maikaraga na thayũ bũrũri-inĩ.

²¹ Manjathamagĩria tũnua twao makoiga atĩrĩ,
“Haiya! Haiya! Maitho maitũ nĩmeyoneire ũguo.”

²² Wee Jehova, nĩwĩoneire ũguo; tiga gũkira.
Wee Mwathani-rĩ, ndũgaikare haraaya na nĩ.

²³ Arahũka, ũkĩra ũngitĩre!
Hũũranĩra, Wee Ngai wakwa na Mwathani wakwa.

²⁴ Wee Jehova, ndũira kũringana na ũthingu waku, Wee Ngai wakwa;
ndũkareke mangũũrĩre maitho, mangenerere.

²⁵ Ndũkareke meciirie atĩrĩ, “Haiya, ũguo noguo tũrendaga gwĩkike!”
Kana moige atĩrĩ, “Nĩtũmũmeretie.”

²⁶ Arĩa othe mangũũragĩria maitho mangenerere nĩ ũndũ wa mĩnyamaro yakwa
maroconorithio na manyiitwo nĩ kĩrigiicano;
arĩa othe metũũgagĩria igũrũ rĩakwa
maroconorithio na maagithio gĩtũio.

²⁷ Arĩa makenaga ndaatuĩrwo ciira na kĩhoto,
nĩmanĩrĩre na gĩkeno na gũcanjamũka;
nĩmatũũre moigaga atĩrĩ, “Jehova arotũgĩrio,
o we ũkenagĩria ũgaacĩru wa ndungata yake.”

²⁸ Rũrĩmĩ rwakwa rũrĩaragia ũhoru wa ũthingu waku,
na ngũgoocage mũthenya wothe.

36

Waganu wa Andũ

Thaburi ya Daudi

¹ Ndĩ na ndũmĩrĩri nditũ ngoro-inĩ yakwa,
ĩkonĩ wĩhia wa mũndũ ũrĩa mwaganu:
Nĩ atĩrĩ, hatĩrĩ wĩtigĩri Ngai
maitho-inĩ make.

² Nĩ gũkorwo maitho-inĩ make mwene erahaga mũno,

- ũũ atĩ ndangĩhota gũkũũrana o na kana athũũre mehia make.
- ³ Ciugo cia kanua gake nĩ cia waganu na nĩ cia maheeni;
nĩatigĩte gũtuĩka mũndũ mũũgĩ na wa gwĩkaga wega.
- ⁴ O na arĩ ũrĩrĩ-inĩ wake athugundaga o maũndũ mooru;
eheanaga njĩra-inĩ ya kũmwerekeria gwĩka ũũru,
na ndathũũraga ũndũ mũũru.
- ⁵ Wee Jehova-rĩ, wendani waku ũkinyĩte o igũrũ,
naguo wĩhokeku waku ũgakinya o matu-inĩ.
- ⁶ Ũthingu waku ũhaana ta irĩma iria nene,
kĩhoo to gĩaku gĩkarikĩra ta kũrĩa kũriku.
Wee Jehova-rĩ, ũmenyagĩrĩra mũndũ o na nyamũ.
- ⁷ Hĩ! Kaĩ wendo waku ũrĩa ũtathiraga nĩ wa goro mũno-ĩ!
Andũ othe anene na anini
moragĩra kũgunyĩ-inĩ kĩa mathagu maku.
- ⁸ Marĩĩaga makaigania kuumana na ũingĩ wa nyũmba yaku;
ũmaheaga gĩa kũnyua kuuma rũũĩ-inĩ rwaku rwa gĩkeno.
- ⁹ Nĩgũkorwo gĩthima kĩa muoyo kĩrĩ kũrĩ we;
ũtheri-inĩ waku nĩho tuonaga ũtheri.
- ¹⁰ Kĩrĩrĩria kwenda arĩa makũũĩ,
naguo ũthingu waku ũtũũre na arĩa arũngĩrĩru ngoro.
- ¹¹ Ikinya rĩa ũrĩa mwĩtĩĩ rĩroaga kũnjũkĩrĩra,
o na kana guoko kwa ũrĩa mwaganu kũnyingate.
- ¹² Ta rora wone ũrĩa andũ arĩa mekaga ũũru magwĩte thĩ;
maikanĩtio thĩ, na matingĩhota gũũkĩra!

37

Marigĩrĩrio ma Andũ arĩa Athingu na arĩa Aaganu

Thaburi ya Daudi

- ¹ Tigaga gũthĩĩnĩka ngoro nĩ ũndũ wa andũ arĩa mekaga ũũru,
o na kana ũiguage ũiru nĩ ũndũ wa arĩa mekaga mahĩtia;
- ² nĩgũkorwo acio makaahooa o narua o ta ũrĩa nyeki ihoohaga,
na makue narua o ta ũrĩa riya rĩhoohaga rĩamunywo.
- ³ Wĩhoke Jehova na wĩkage wega;
tũũra bũrũri-inĩ ũkenagĩra ũrĩithio wa thayũ.
- ⁴ Īkaga maũndũ ma gũkenia Jehova,
na nĩarĩkũhingagĩria merĩrĩria ma ngoro yaku.
- ⁵ Rekagĩrĩria Jehova njĩra yaku;
mwĩhokage o we, nake nĩarĩĩkaga maũndũ maya:
- ⁶ Nĩarĩtũmaga ũthingu waku ware o ta rũciĩnĩ,
nakĩo kĩhoo to gĩa ciira waku kĩare o ta riũa rĩa mũthenya barigici.
- ⁷ Hoorera mbere ya Jehova na ũmweterere ũtegũthethũka;
ndũgathĩĩnĩke ngoro rĩrĩa andũ magaacĩra mĩthĩĩre-inĩ yao,
rĩrĩa mekũhingia mathugunda mao ma gwĩka ũũru.
- ⁸ Tigaga kũrakara na wĩrigagĩrĩrie mang'ũrĩ;
tigaga gũthĩĩnĩka ngoro, tondũ ũndũ ũcio no ũtũme wĩke ũũru.

- ⁹ Nĩgũkorwo andũ ooru nĩmakaniinwo,
no arĩa mehokete Jehova nĩmakagaya bũrũri.
- ¹⁰ No kahinda kanini, arĩa aaganu mage kuoneka rĩngĩ;
o na mũngĩmacaria, mũtingĩmoona.
- ¹¹ No arĩa ahooreri nĩo makaagaya bũrũri,
na matũũre makenete nĩkũingĩhĩrwo nĩ thayũ.
- ¹² Andũ arĩa aaganu mathugundaga mokĩrĩre andũ arĩa athingu,
na makamahagaranĩria magego;
- ¹³ no Mwathani athekagĩrĩra andũ acio aaganu,
nĩgũkorwo nĩoĩ mũthenya wao nĩũrooka.
- ¹⁴ Andũ arĩa aaganu macomorete hiũ cia njora,
na makageeta ũta
nĩguo maniine mũndũ ũrĩa mũthĩini na mũbatari,
na moorage andũ arĩa njĩra ciao irũngĩrĩrie.
- ¹⁵ No hiũ icio ciao cia njora igaatheeca ngoro ciao ene,
na mota mao moinangwo.
- ¹⁶ Nĩ kaba kĩndũ kĩnini kĩrĩ na andũ arĩa athingu,
gũkĩra ũtonga mũingĩ wa andũ aaganu;
- ¹⁷ nĩgũkorwo hinya wa andũ arĩa aaganu nĩũkaniinwo,
no Jehova atiiragĩrĩra andũ arĩa athingu.
- ¹⁸ Matukũ ma andũ arĩa matarĩ ũcuuke nĩmooĩo nĩ Jehova,
na igai rĩao rĩgũtũũra nginya tene.
- ¹⁹ Hĩndĩ ya mwanangĩko matikoona ũũru;
na hĩndĩ ya ng'aragu magaakorwo na irio cia kũigana.
- ²⁰ No andũ arĩa aaganu nĩmagathira:
Thũ cia Jehova igaathira ta ũrĩa ũthaka wa mĩgũnda ũthiraga,
nĩikabuĩria, ibuĩrie o ta ndogo.
- ²¹ Andũ arĩa aaganu makoombaga na matirĩhaga,
no arĩa athingu maheanaga na ũtaana;
- ²² andũ arĩa Jehova arathimĩte nĩmakagaya bũrũri,
no arĩa arumĩte nĩmakaniinwo.
- ²³ Jehova angĩkenio nĩ mũthiĩre wa mũndũ,
atũmaga makinya make marũme wega;
- ²⁴ o na angĩhĩngwo, ndangĩgũa,
nĩgũkorwo Jehova amũnyĩitagĩrĩra na guoko gwake.
- ²⁵ Ndaarĩ mũnini, na rĩu ndĩ mũkũrũ,
no ndirĩ ndoona andũ arĩa athingu matiganĩrio,
kana ciana ciao ikĩhooya irio.
- ²⁶ Hĩndĩ ciothe makoragwo marĩ ataana,
na makombanagĩra matekwenda uumithio;
ciana ciao nĩ ikaarathimwo.
- ²⁷ Theemaga ũũru, na wĩkage wega,

- nawe ūtūŭre bŭrŭri-inĩ nginya tene.
- ²⁸ Nĩgŭkorwo Jehova endete o kĩhooto,
na ndagatiganĩria arĩa ake ehokeku.
- Acio megŭtŭŭra magitĩrwo nginya tene,
no ciana cia arĩa aaganu nĩikaniinwo.
- ²⁹ Andũ arĩa athingu nĩo makaagaya bŭrŭri,
na matŭŭre kuo nginya tene.
- ³⁰ Kanua ka mŭndũ mŭthingu gatumŭkaga ndeto cia ūŭgĩ,
naruo rŭrĩmĩ rwake rŭkaaria kĩhooto.
- ³¹ Watho wa Ngai wake ūrĩ o ngoro-inĩ yake;
makinya make matingĩtenderŭka.
- ³² Andũ arĩa aaganu maikaraga moheirie arĩa athingu,
magĩcaria o ūrĩa mangĩmooraga;
- ³³ no Jehova ndakamatiganĩria moko-inĩ ma andũ acio aaganu,
kana areke matuĩrwo atĩ nĩ ehia rĩrĩa magaaciirithio.
- ³⁴ Etagĩrĩa Jehova
na ūrŭmagĩrĩre njĩra yake.
Nĩagagŭtŭŭgĩria nĩguo ūgae bŭrŭri;
rĩrĩa andũ arĩa aaganu makaaniinwo-rĩ,
wee nĩũkeyonera ūndũ ūcio.
- ³⁵ Nĩnyonete mŭndũ mwaganu na mŭndũ ūtarĩ tha
agaacĩire ta mŭtĩ mŭruru ūrĩ o imerero-inĩ rĩaguo,
- ³⁶ no thuutha wa kahinda o kanini akĩehera,
akĩaga gŭkorwo ho rĩngĩ;
o na gŭtuĩka nĩndamũcaririe, ndiigana kũmuona.
- ³⁷ Cŭrania ūhoru wa mŭndũ ūrĩa ūtarĩ ūcuuke,
na ūrore ūrĩa mŭrŭngĩrĩru,
ũhoru wake wa matukũ marĩa magooka nĩ ūhoru wa thayũ.
- ³⁸ No rĩrĩ, andũ arĩa ehia othe nĩmakaniinwo;
no andũ arĩa aaganu mŭthia wao nĩ kũŭragwo makoaragwo.
- ³⁹ Ūhonokio wa andũ arĩa athingu uumaga kŭrĩ Jehova;
we nĩwe kĩhitho kĩa kĩa hinya hĩndĩ ya mathĩina.
- ⁴⁰ Jehova nĩamateithagia na akamateithũra;
amateithũraga kuuma kŭrĩ andũ arĩa aaganu na akamahonokia,
tondũ moragĩra harĩ we.

38

Ihooya rĩa Mŭndũ Ūrathĩnĩka

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Jehova, ndũkandũithie ūrĩ na marakara,
kana ūũherithie ūrĩ na mang'ũrĩ.
- ² Nĩgŭkorwo mĩguĩ yaku nĩĩtheceete,
na guoko gwaku nĩ kũũhũrite mŭno.
- ³ Ndirĩ na ūgima wa mwĩrĩ tondũ wa mang'ũrĩ maku;
mahĩndĩ makwa nĩmarũaru nĩ ūndũ wa mehia makwa.

- ⁴ Mahitia makwa nĩmanditũhĩire mũno
o ta mũrigo mũritũ itangĩhota gũkuua.
- ⁵ Ironda ciakwa nĩitogotete na ikanunga
nĩ tondũ wa ũrimũ wakwa wa mehia.
- ⁶ Thiaga ndĩhacĩte, ngakungĩrĩra mũno,
mũthenya wothe ndindaga ngĩcakaya.
- ⁷ Mũgongo wakwa ũiyũritwo nĩ ruo ta rwa mwaki;
ndirĩ na ũgima wa mwĩrĩ.
- ⁸ Ndĩ mũmocu na ngathuthĩka biũ;
ndĩracaaya nĩ ruo rwa ngoro.
- ⁹ Wee Mwathani, wendi wakwa wothe ũrĩ o mbere yaku;
gũcaaya gwakwa ti kũhitharu harĩwe.
- ¹⁰ Ngoro yakwa nĩratuuma mũno,
naguo hinya wakwa nĩgũthira ũrathira;
o na ũtheri nĩumĩte maitho-inĩ makwa.
- ¹¹ Arata na athiritũ akwa matiendaga kũnguhĩrĩria
nĩ ũndũ wa ironda ciakwa;
o na andũ a itũũra rĩakwa manjkaraga haraihu.
- ¹² Andũ arĩa mendaga kũnjũraga nĩ mĩtego mandegagĩra,
arĩa mendaga kũnjĩka ũũru maaragia ũrĩa mangĩnyũnũha;
mũthenya wothe mathugundaga o maheeni.
- ¹³ Nĩ haana ta mũndũ gĩtaigua, ũrĩa ũtaiguaga,
ngahaana ta mũndũ ũtaaragia, ũrĩa ũtangĩtumũra kanua gake;
- ¹⁴ ndũĩkĩte ta mũndũ ũtaiguaga,
ũrĩa kanua gake gatarĩ ũndũ kangĩhota gũcookia.
- ¹⁵ Wee Jehova, Wee nĩwe njetagĩrĩra;
Wee Mwathani Ngai wakwa, Wee nĩwe ũkũnjookeria ũhoru.
- ¹⁶ Nĩgũkorwo ndoigire atĩrĩ, “Ndũkanareke thũ ciakwa ingenerere,
o na kana ciĩtũgĩrie igũrũ rĩakwa rĩrĩa kũgũrũ gwakwa gwatenderũka.”
- ¹⁷ Nĩgũkorwo ngirie kũgũa,
na njikaraga ndĩ na ruo hĩndĩ ciothe.
- ¹⁸ Nĩngumbũra waganu wakwa;
nĩthĩnĩtio nĩ mehia makwa.
- ¹⁹ Thũ ciakwa iria irĩ kĩyo nĩcio nyingĩ;
arĩa maathũire hatarĩ gĩtũmi nĩ aingĩ.
- ²⁰ Andũ arĩa mandĩhaga wega wakwa na ũũru
manjambagia rĩrĩa nĩ ngũthingata ũndũ ũrĩa mwega.
- ²¹ Wee Jehova, ndũkandiganĩrie;
Wee Ngai wakwa, ndũgaikare haraihu na nĩ.
- ²² Ũka narua ũndeithie,
Wee Mwathani, Mũhonokia wakwa.

nĩnguoha kanua gakwa

rĩrĩa rĩothe mũndũ mwaganu arĩ harĩa ndĩ.”

² No rĩrĩa ndakirĩte na ngahoorera,
itekwaria o na ũndũ mwega-rĩ,
ruo rwakwa rūgĩkĩrĩrĩa kuongerereka.

³ Ngoro yakwa yahĩahĩaga thĩinĩ wakwa,
na o rĩrĩa ndecũũranagia, mwaki ũgĩakana;
hĩndĩ iyo ngĩaria na rūrĩmĩ rwakwa, ngiuga atĩrĩ:

⁴ “Wee Jehova, nyonia mũthia wa mũtũũrĩre wakwa,
o na mũigana wa matukũ makwa;
nĩngĩmenye ũrĩa mũtũũrĩre wakwa ũrĩ wa gũthira na ihenya.

⁵ Ũtũmĩte matukũ makwa makuhĩhe ta rūhĩ;
mũigana wa mĩaka yakwa ti ta kĩndũ harĩwe.
Mũndũ o wotha ũrĩ muoyo o na rĩrĩa ehaandĩte wega nĩ kĩndũ gĩa tũhũ.

⁶ Ti-itherũ mũndũ nĩ ta kĩruru rĩrĩa egũcangacanga:
Mĩhang’o ĩrĩa ehang’agia nayo no ya tũhũ;
eigagĩra ũtonga, no ndooĩ nũũ ũkeeguna nagueo.

⁷ “No rĩu, Mwathani-rĩ, nĩ kĩ njetereire?
Wee nĩwe mwĩhoko wakwa.

⁸ Honokia kuuma mehia-inĩ makwa mothe;
ndũkareke thekererwo nĩ andũ arĩa akĩgu.

⁹ Ndakirĩte ki; ndingĩatumũrĩre kanua gakwa,
nĩgũkorwo nĩwe wekĩte ũguo.

¹⁰ Njehereria ihũũra rĩaku;
nĩhootetwo nĩ iringa rĩa guoko gwaku.

¹¹ We ũrũithagia na ũkaherithia andũ nĩ ũndũ wa mehia mao;
ũniinaga ũtonga wao ta memenyi;
mũndũ no ta kĩndũ gĩa tũhũ.

¹² “Igua ihooya rĩakwa, Wee Jehova,
thikĩrĩria ngĩgũkaĩra ũndeithie;
ndũkarege kũigua kĩrĩro gĩakwa.

Nĩgũkorwo njikaranagia nawe ta ndĩ mũgeni,
ngahaana ta mũndũ ũthaamĩire kuo,
o ta ũrĩa maithe makwa mothe maatarĩ.

¹³ Wĩhũgũre na kũngĩ ũtĩge kũnyona, nĩguo ngĩkene rĩngĩ,
itanathĩ njage gũkorwo ho rĩngĩ.”

40

Rwĩmbo rwa Gũcookia Ngaatho

Thaburi ya Daudi

¹ Ndetereire Jehova o ngĩrĩrĩrie;
nake agĩthikĩrĩria akĩigua kĩrĩro gĩakwa.

² Nĩ aandutire irima rĩa mũũro,
thĩinĩ wa ndoro yarĩ ndenderũ,
agĩkinyithia magũrũ makwa igũrũ rĩa rwaro rwa ihiga,
na agĩtũma ndĩhaande wega.

³ Eekĩrĩre rwĩmbo rwerũ kanua-inĩ gakwa,
rwĩmbo rwa kũgoocaga Ngai witũ naruo.

Andũ aingĩ marĩonaga ũguo magetigĩra,
nao makehoka Jehova.

⁴ Kũrathimwo nĩ mũndũ
ũrĩa ũtuĩte atĩ arĩhokaga o Jehova,
na nderĩgagĩrĩra andũ arĩa etĩĩ,
o acio marũmagĩrĩra ngai cia maheeni.

⁵ Wee Jehova Ngai wakwa-rĩ,
magegania marĩa wĩkĩte nĩ maingĩ.
Maũndũ marĩa ũtũbangĩire
gũtirĩ mũndũ ũngĩhota gũgũtaarĩria;
korwo ndaaria heane ũhoru wamo-rĩ,
mangĩkorwo marĩ maingĩ mũno kũmoiga.

⁶ Wee-rĩ, ti magongona na maruta weriragĩria,
no nĩũũheete matũ ma gũkũigua;
maruta ma njino na maruta ma kũhoroheria mehia
ti mo maakũbatairie.

⁷ Nĩngĩ ngiuga atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha, nĩndooka,
o ta ũrĩa kwandĩkitwo ũhoru wakwa ibuku-inĩ rĩa gĩkũngo.

⁸ Nĩ ndĩriragĩria gwĩka wendi waku, Wee Ngai wakwa;
watho waku ũrĩ ngoro-inĩ yakwa.”

⁹ Nyanagĩrĩra ũhoru wa ũthingu ndĩ kĩũngano-inĩ kĩnene;
o ta ũrĩa ũũĩ, Wee Jehova,
nĩ ndihingaga mĩromo yakwa.

¹⁰ Nĩ ndihithagĩrĩra ũthingu waku ngoro-inĩ yakwa;
njaragia ũhoru wa wĩhokeku na ũhonokio waku.
Wendo waku na ũhoru waku wa ma
ndirĩ ndacihitha kĩũngano kĩrĩa kĩnene.

¹¹ Wee Jehova-rĩ, ndũkagĩrĩrĩre tha ciaku inginyĩrĩre;
wendo waku na ũhoru waku wa ma irongitagĩra hĩndĩ ciothe.

¹² Nĩgũkorwo mathĩĩna matangĩtarĩka nĩmandigiicĩrie;
mehia makwa nĩmanginyĩrĩre, ngaremwo nĩkuona.
Maingĩhite gũkĩra njuĩrĩ cia mĩtwe wakwa,
na ngoro yakwa nĩyũrĩtwo nĩ hinya.

¹³ Wee Jehova-rĩ, ĩtĩkĩra kũũhonokia,
Wee Jehova-rĩ, ũka narua ũndeithie.

¹⁴ Andũ arĩa othe mendaga kũnjũraga
maroconorithio na manyiitwo nĩ kĩrigiicano;
arĩa othe mendaga nyanangwo
marocooka na thuutha maconokete.

¹⁵ Andũ arĩa maathekagĩrĩra makiugaga atĩrĩ, “Haiya! Haiya!”
Maroiyũrwo nĩ ihooru nĩ ũndũ wa thoni ciao.

¹⁶ No arĩa makũrongoragia
marokena na macanjamũke nĩ ũndũ waku;
arĩa mendete ũhonokio waku marotũũra moigaga atĩrĩ,
“Jehova arotũgĩrio!”

¹⁷ No rĩrĩ, nĩ ndĩ mũthĩĩni na mũbatari;

Mwathani arondirikana.
Wee nĩwe ũteithio wakwa na mũndeithũri;
Wee Ngai wakwa-rĩ, hũha ũkĩndeithie.

41

Ihooya rĩa Mũndũ Mũrũaru

Thaburi ya Daudi

- ¹ Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũrũmbũyagia andũ arĩa matarĩ hinya;
ũcio-rĩ, Jehova nĩamũhatũraga hĩndĩ ya mathĩna.
- ² Jehova nĩarĩmũgitagĩra na amũtũũragie muoyo;
nĩarĩmũrathimaga bũrũri-inĩ,
na ndakamũrekereria kũrĩ merirĩria ma thũ ciake.
- ³ Jehova nĩarĩmũmenyagĩrĩra arĩ ũrĩrĩ-inĩ arĩ mũrũaru,
na acooke amũhonie arĩ o hau ũrĩrĩ-inĩ wake.
- ⁴ Ndoigire atĩrĩ, “Wee Jehova, njiguĩra tha;
honia, nĩgũkorwo Wee nĩwe njĩhĩrie.”
- ⁵ Thũ ciakwa ciaragia ũhoru wakwa na rũmena ikooria atĩrĩ,
“Agakua rĩ, rĩitwa rĩake rĩthire?”
- ⁶ Rĩrĩa rĩothe mũndũ ooka kũnyona,
aaheaga ũhoru wa maheeni, o rĩrĩa ngoro yake irahũnga ndeto cia kũnjambia;
agacooka agathiĩ gũcimemeerekia kũndũ guothe.
- ⁷ Thũ ciakwa ciothe iheehanagĩra nĩguo iinjũkĩrĩre;
injiiragĩrĩra maũndũ mooru mũno, ikoiga atĩrĩ,
- ⁸ “Mũrimũ mũũru nĩmũnyĩitĩte;
ndarĩ hĩndĩ agokĩra hau akomete.”
- ⁹ O na mũrata wakwa wa hakuhĩ, ũrĩa ndĩrehokete,
o ũrĩa tũrĩanagĩra irio nake nĩangarũrũkĩte.
- ¹⁰ No rĩrĩ, Wee Jehova, njiguĩra tha;
njarahũra, nĩguo ndĩrĩhĩrie harĩo.
- ¹¹ Nĩnjũũ atĩ nĩũkenetio nĩ nĩ,
nĩgũkorwo thũ yakwa ndĩndooretie.
- ¹² We nĩũũnyĩitĩrĩre nĩ ũndũ wa wagĩrĩru wakwa,
na ũkanjiga harĩwe nginya tene.
- ¹³ Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, arogoocwo,
kuuma tene wa tene nginya tene na tene.
Ameni, na ningĩ Amenĩ.

Ibuku rĩa Keerĩ

42

Thaburi 42-72

Kwĩhoka Ũhonokio wa Mwathani. Thaburi ya Ariũ a Kora

- ¹ O ta ũrĩa thwariga ĩnyootagĩra tũrũũ twa maaĩ,
no taguo ngoro yakwa ĩkũnyootagĩra, Wee Ngai.
- ² Ngoro yakwa nĩ Ngai ĩnyootagĩra, O we Mũrungu ũrĩa ũrĩ muoyo.
Ĩ nĩ rĩ ngaathiĩ ngacemanie na Ngai?
- ³ Maithori makwa matuĩkĩte nĩmo irio ciakwa
mũthenya o na ũtukũ,
nao andũ manjũũragia mũthenya wothe atĩrĩ,

“Ngai waku akĩrĩ ha?”

⁴ Maũndũ maya ndimaririkanaga
o ngĩtũrũraga ngoro yakwa:
ngaririkana ũrĩa ndatwaranaga na kĩrĩndĩ,
ndongoretie mūtongoro nginya nyũmba-inĩ ya Ngai,
tũkĩanagĩrĩra na gĩkeno na tũgĩcookagia ngaatho,
ndĩ kĩrĩndĩ-inĩ hĩndĩ ya ciathĩ.

⁵ Wee ngoro yakwa, ũkĩritũhĩrwo nĩkĩ?
Ūrathĩĩnĩka ũguo nĩkĩ ũrĩ thĩĩnĩ wakwa?
Wĩrĩgagĩrĩre Ngai, nĩgũkorwo no ndĩrĩmũgoocaga,
o we Mũhonokia wakwa, na Ngai wakwa.

⁶ Ngoro yakwa nĩnditũhĩre ĩrĩ thĩĩnĩ wakwa;
nĩ ũndũ ũcio nĩngũkũririkana
ndĩ bũrũri wa Jorodani,
o kũu ĩrĩma-inĩ cia Herimoni,* kuuma Kĩrĩma-inĩ kĩa Mizari.

⁷ Ndia ĩmwe nĩĩreta ndia ĩrĩa ĩngĩ
na mũgambo wa mũrurumo wa ndururumo ciaku cia maaĩ;
makũmbĩ maku mothe o na ndiihũ nĩciũkĩte, ikaahubanĩria.

⁸ Mũthenya-rĩ, Jehova nĩarĩathagĩrĩra wendo wake harĩ nĩ,
na ũtukũ nĩ rwĩmbo ndĩrĩmũinagĩra,
rũrĩ ihooya rĩa kũhooya Mũrungu wa muoyo wakwa.

⁹ Njũũragia Mũrungu, o we rwaro rwakwa rwa Ihiga, atĩrĩ,
“Ūriganĩirwo nĩ nĩ nĩkĩ?
Ingĩthĩ ngĩcakayaga nĩkĩ,
nĩ ũndũ wa kũhinyĩrĩrio nĩ thũ?”

¹⁰ Nĩ ta ngũhehenjwo mahĩndĩ makwa,
rĩrĩa amuku akwa mekũnyũrũria,
magatinda mũthenya wothe makĩnjũũria atĩrĩ,
“Ngai waku akĩrĩ ha?”

¹¹ Wee ngoro yakwa, ũkĩritũhĩrwo nĩkĩ?
Ūrathĩĩnĩka ũguo nĩkĩ ũrĩ thĩĩnĩ wakwa?
Wĩrĩgagĩrĩre Ngai,
nĩgũkorwo no ndĩrĩmũgoocaga,
o we Mũhonokia wakwa na Ngai wakwa.

43

Kwĩhoka Ũhonokio wa Mwathani

¹ Nduĩra ciira wakwa, Wee Ngai,
na ũnjiirĩrĩre harĩ rũrĩrĩ rũrũ rũtagwĩtĩkĩtie;
ndeithũra kuuma kũrĩ andũ aya aaganu na maaragia maheeni.

² Wee Ngai nĩwe kĩirigo gĩakwa kĩa hinya.
Ūndiganĩirie nĩkĩ?
Ingĩthĩ ngĩcakayaga nĩkĩ
nĩ ũndũ wa kũhinyĩrĩrio nĩ thũ?

* 42:6 Herimoni kwarĩ mũhaka-inĩ wa mwena wa gathigathini wa bũrũri wa Isiraeli.

- ³ Tūma ūtheri waku na ūhoru waku wa ma,
     ūreke indongorie arĩ cio;
 reke inginyie kīrīma-inĩ gĩaku kīrĩa kīamũre,
     o kũu gĩikaro-inĩ gĩaku.
- ⁴ Hīndĩ iyo nīngathiĩ kīgongona-inĩ kĩa Ngai,
     nginye harĩ Mūrungu, o we gĩkeno gĩakwa, na o we ngenagĩra.
 Nīndīrīkũgoocaga ngīhũūruga kīnanda kĩa mūgeeto,
     Wee Ngai, o Wee Ngai wakwa.
- ⁵ Wee ngoro yakwa, ūkīritūhīrwo nīkī?
     Ūrathīnīka ūguo nīkī ūrī thīinī wakwa?
 Wīrīgagīrīre o Ngai,
     nīgūkorwo no ndīrīmūgoocaga,
     o we Mūhonokia wakwa na Ngai wakwa.

44

- ¹ Twanaigua na matũ maitũ Wee Ngai,
     tūkīrwo nī maithe maitũ
 ūrĩa wekire matukũ-inĩ mao,
     o matukũ macio ma tene.
- ² Nīwaingatire ndūrīrī na guoko gwaku,
     na ūgīcooka kũhaanda maithe maitũ kuo;
 Wee nīwanyariirire irīndĩ iria ingī,
     na ūgītũma maithe maitũ magaacīre.
- ³ Matiegwātīre būrūri ūcio na hinya wa rūhiũ rwao,
     o na ti icoka ciao ciamahēre ūhootani;
 no nī guoko gwaku kwa ūrīo, īī nī gīcoka gĩaku,
     na ūtheri wa gīthiithi gĩaku, nīgūkorwo nīwamendete.
- ⁴ Wee nīwe Mūthamaki wakwa na Ngai wakwa,
     ūrĩa wathagīrīra Jakubu ūhootani.
- ⁵ Wee nīwe ūtūhotithagia kũhoota thū ciitũ;
     nī ūndũ wa rītwa rīaku tūrangagīrīria arĩa marī muku na ithuĩ.
- ⁶ Ndiīhokaga ūta wakwa,
     rūhiũ rwakwa rwa njora ti ruo rūngīhootanīra;
- ⁷ no Wee nīwe ūtūtooranagīria harĩ thū ciitũ,
     ūgagīconorithia acio matūthūire.
- ⁸ Ngai nīwe tūtindaga tūkīrahīra mūthenya wothe,
     na tūgūtūūra tūgoocaga rītwa rīaku nginya tene.
- ⁹ No rīu nīūtūtiganīirie na ūgatūconorithia;
     nīūtīgīte gūtwaranaga na mbūtũ ciitũ cia ita.
- ¹⁰ Nīwatūmire tūūrīre thū ciitũ,
     o icio itūthūire igetahīra indo ciitũ.
- ¹¹ Ūtūrekereirie tūtambuurwo ta ng'ondū,
     na ūgatūhurunja harĩ ndūrīrī.
- ¹² Wendetie andũ aku ta kīndũ tūhũ,
     ndūrī uumithio wonete nī ūguo ūmendetie.
- ¹³ Nīūtūmīte tūmenwo nī andũ arĩa tūhakanīte nao,
     tūgatuīka a kūnyararwo na gūthekererwo nī arĩa matūthiūrūrūkīirie.
- ¹⁴ Nīūtūmīte tūtuīke a kuunagwo thimo nī ndūrīrī;

tūgagĩtuĩka a kūinainagĩrio mĩtwe nĩ andũ.

- ¹⁵ Ndindaga njonokete mũthenya wothe,
ngahumbwo nĩ thoni ũthiũ wothe,
¹⁶ nĩ ũndũ wa inyũrũri cia andũ arĩa maanyũrũragia na makaanuma,
tondũ wa thũ ĩrĩa ĩrenda kwĩrĩhĩria.
- ¹⁷ Twakorirwo nĩ maũndũ macio mothe,
o na gũtuĩka tũtiariganĩrwo nĩwe,
o na kana tũgĩthaahia kĩrĩkanĩro gĩaku.
- ¹⁸ Ngoro ciitũ iticookete na thuutha;
makinya maitũ matiumĩte njĩra-inĩ yaku.
- ¹⁹ No ũtũhehenjete, na ũgatũtua imamo cia mbwe,
na ũgatũhumbĩra na nduma nene.
- ²⁰ Tũngĩkorwo nĩtwariganĩrwo nĩ rĩĩtwa rĩa Ngai witũ,
o na kana tũkĩambararia moko kũrĩ ngai ng'eni-rĩ,
- ²¹ githĩ Ngai ndangĩamenyire ũhoru ũcio,
kuona atĩ nĩamenyaga hitho cia ngoro?
- ²² No nĩ ũndũ waku tũtindaga tũng'etheire gĩkuũ mũthenya wothe;
tũtuĩtwo ta ng'ondũ cia gũthĩnjwo.
- ²³ Wee Mwathani, arahũka! Ũgĩkomete nĩkĩ?
Wĩyarahũre! Ndũgatũtiganĩrie nginya tene.
- ²⁴ Ũhithĩte ũthiũ waku nĩkĩ,
na ũkariganĩrwo nĩ mathĩna maitũ na kũhinyĩrĩrio gwitũ?
- ²⁵ Tũrũndĩtwo rũkũngũ-inĩ;
mĩĩrĩ iitũ ikĩnyiitanĩte na thĩ.
- ²⁶ Arahũka ũtũteithie;
tũkũũre tondũ wa wendani waku ũtathiraga.

45

Rwĩmbo rwa Kũinĩra Mũthamaki Akĩhikania

Thaburi ya Ariũ a Kora

- ¹ Ngoro yakwa ĩiyũrĩtwo nĩ ũhoru mwega
rĩrĩa ngũinĩra mũthamaki rwĩmbo rũrũ;
rũrĩmĩ rwakwa no ta karamu ka mwandĩki ũrĩa mũũgĩ.
- ² Wee ũrĩ mũthaka mũno gũkĩra andũ othe,
nacio iromo ciaku nĩciitĩrĩrio maũndũ ma ũtugi,
kuona atĩ Ngai nĩakũrathimĩte nginya tene.
- ³ Wĩohe rũhiũ rwaku rwa njora njohero,
Wee njamba ĩno ĩrĩ hinya;
wĩhumbe ũkaru waku o na ũnene.
- ⁴ Ũrĩ thĩinĩ wa ũnene waku thĩi ũhaicĩte mbarathi,
ũkĩhootanaga nĩ ũndũ wa ũhoru wa ma, na wa kwĩnyiihia, o na wa ũthingu;
reke guoko gwaku kwa ũrĩo kuonanie ciĩko cia kũmakania.
- ⁵ Mĩguĩ yaku ĩrĩa mĩũgĩ nĩĩtheece thũ cia mũthamaki o ngoro-inĩ;
ndũrĩrĩ nĩigwe magũrũ-inĩ maku.
- ⁶ Wee Ngai, gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene gĩgũtũũra tene na tene;
mũthĩgi waku wa kĩhooto nĩguo ũgaatuĩka mũthĩgi wa ũthamaki waku.
- ⁷ Wee wendete ũthingu no ũgathũũra waganu;

nĩ ũndũ ũcio Ngai, o we Ngai waku,
nĩakwambararĩtie gũkĩra athiritũ aku othe
na ũndũ wa gũgũitĩrĩria maguta ma gĩkeno.

⁸ Nguo ciaku ciothe inungĩte o manemane, na thubiri, na mũndarathini;*

nĩũrakenio nĩ aini a nyĩmbo na inanda cia nga
marĩ ciikaro-inĩ cia mũthamaki iria igemetio na mĩguongo.

⁹ Thĩinĩ wa andũ-a-nja aku arĩa atĩiku harĩ na aarĩ a athamaki;
mũhiki ũcio wa mũthamaki aikarĩte mwena waku wa ũrĩo
egemetie na thahabu ya Ofiri.

¹⁰ Ta thikĩrĩria, wee mwarĩ ũyũ, wĩcũũranie na ũigue:
Riganĩrwo nĩ andũ anyu o na nyũmba ya thoguo.

¹¹ Mũthamaki nĩakenetio mũno nĩ ũthaka waku;
mũtĩie, nĩgũkorwo nĩwe mwathi waku.

¹² Mwarĩ wa Turo nĩagakũrehera kĩheo,
o nao andũ arĩa atongu mũno magatuĩka a kwĩyendithia harĩwe.

¹³ Mwarĩ wa mũthamaki no riiri mũtheri arĩ nguo arĩ thĩinĩ wa nyũmba yake,
nguo yake itumĩtwo na ndigi cia thahabu.

¹⁴ Aratwarwo harĩ mũthamaki ehumbĩte nguo ng'emie;
oimĩtwo thuutha nĩ airĩtu gathirange a thiritũ yake,
na othe marooka kũrĩ we.

¹⁵ Mararehwo na gĩkeno na ndũhiũ;
nĩmatoonye nyũmba ya mũthamaki.

¹⁶ Ciana cianyu nĩcio igaacooka ithenya rĩa maithe manyu;
ũkaamatua anene bũrũri-inĩ guothe.

¹⁷ Nĩngũtũma ũtũũre ũririkanagwo nĩ njiarwa na njiarwa;
nĩ ũndũ ũcio ndũrĩrĩ igaatũũra igũkumagia tene na tene.

46

Ngai arĩ Hamwe na Ithuĩ

Thaburi ya Ariũ a Kora

¹ Ngai nĩwe rĩũrĩro riitũ o na hinya witũ,
o we ũteithio witũ hĩndĩ ya mathĩĩna.

² Tondũ ũcio tũtingĩtigĩra, o na thĩ ingĩthingitha,
na irĩma igwe iria-inĩ,

³ o na maaĩ marĩo mangĩruruma na mahũyũke,
nginya irĩma igathingithio nĩ nditi yamo.

⁴ Nĩ kũrĩ rũũĩ rũrĩa tũrũũĩ twaruo tũkenagia itũũra rĩa Ngai,
gĩikaro kũ kĩamũre kĩa Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno.

⁵ Ngai arĩ kũu thĩinĩ wa itũũra rĩu, na rĩtikenyenyeke;
Ngai nĩwe ũkaarĩteithia kirooko gũgĩkĩa.

⁶ Ndũrĩrĩ nĩiraronja, namo mothamaki makenyenya;
nake agũũthũka-rĩ, thĩ igatweka.

⁷ Jehova Mwene-Hinya-Wothe arĩ hamwe na ithuĩ;
Ngai wa Jakubu nĩwe kĩirigo giitũ kĩa hinya.

* 45:8 Nguo nĩciaitagĩrĩrio maguta manungi wega.

- ⁸ Ūkai muone ciiko iria Jehova ekite,
 ūkai muone ūria akirītie thī ihooru.
⁹ Aniinaga mbaara nginya ituri cia thī;
 oinaga ūta na agathethera itimū,
 na agacina ngo na mwaki.
¹⁰ “Hoorerai, na mūmenye atī nī nī nī Ngai;
 nīngatūūgīrio ndūrīrī-inī,
 na ndūūgīrio thī yothe.”

- ¹¹ Jehova Mwene-Hinya-Wothe arī hamwe na ithuī;
 Ngai wa Jakubu nīwe kīirigo giitū kīa hinya.

47

Jehova nīwe Mūthamaki wa Thī Yothe

Thaburi ya Ariū a Kora

- ¹ Inyuī andū a ndūrīrī ciothe, hūūrai hī;
 ugīrīriai nī ūndū wa Ngai, na mwanīrīre mūrī na gīkeno.
² Jehova Ūria-Ūrī-Igūrū-Mūno kaī nī wa gwītīgīrwo-ī,
 O we Mūthamaki mūnene ūria wathaga thī yothel!
³ Atooragia ndūrīrī igaikara rungu rwitū,
 irīndī igaikara rungu rwa makinya maitū.
⁴ Nīwe watūthuurīre igai riitū,
 ithuī gīkeno kīa Jakubu, o ūcio eendete.
⁵ Ngai nīambatīte, o agīkūngūyagīrwo na gīkeno,
 Jehova akaambata akīhuhagīrwo tūrumbeta.
⁶ Inīrai Ngai mūmūgooce na nyīmbo, mūinīrei mūmūgooce;
 inīrai Mūthamaki witū mūmūgooce, mūinīrei mūmūgooce.*
⁷ Nīgūkorwo Ngai nīwe Mūthamaki wa thī yothe;
 mūgoocei na nyīmbo.
⁸ Ngai nīwe ūthamakagīra ndūrīrī;
 Ngai aikarīre gītī gīake kīria gītheru kīa ūnene.
⁹ Andū a ndūrīrī arīa marī igweta nīmonganīte
 matuīke ta andū a Ngai wa Iburahīmu,
 nīgūkorwo ahamaki a thī nī a Ngai;
 we nīwe ūtūūgīrītio mūno.

48

Zayuni Itūūra rīa Jehova

Thaburi ya Ariū a Kora

- ¹ Jehova nī mūnene, na nī wa kūgoocwo mūno,
 arī kūu thīinī wa itūūra inene rīa Ngai witū,
 o kīrīma-inī gīake kīria kīamūre.
² Kīrīma kīu kīa Ngai nī gīthaka na gīkaraiha na igūrū,
 na nīkīo gīkeno gīa thī yothe.
 O ta ūria Zafoni gūtūgīrīte na igūrū mūno,
 no taguo Kīrīma gīa Zayuni kīhaana,
 itūūra rīu inene rīa Mūthamaki ūria Mūnene.

* 47:6 Andū nīmainagīra Ngai kīambīrīria kīa o mwaka na rūhīa rwarī kayū kanene rwetagwo shofari.

- ³ Ngai arĩ thĩinĩ wa ciikaro iria ngitĩre cia mũthamaki;
nake nĩeyonanĩtie atĩ nĩwe kĩirigo gĩacio kĩa hinya.
- ⁴ Rĩrĩa athamaki maanyiitanire hamwe
na magĩthĩĩ magatharĩkĩre itũũra rĩu,
- ⁵ maarĩonire, magĩtuĩka nda;
makĩũra nĩ kĩmako kĩnene.
- ⁶ O hau-hau makĩnyiitwo nĩ kũinaina,
makĩgĩa na ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo.
- ⁷ Wamanangire o ta ũrĩa marikabu cia Tarishishi cianangagwo
nĩ rũhuho ruumĩte mwena wa irathĩro.
- ⁸ O ta ũrĩa tũiguĩte,
ũguo noguo tuonete
thĩinĩ wa itũũra inene rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
itũũra rĩu inene rĩa Ngai witũ:
Ngai egũtũũra arĩgitagĩra nginya tene.
- ⁹ Tũrĩ thĩinĩ wa hekarũ yaku, Wee Ngai,
twĩcũũranagia ũhoru wa wendo waku ũrĩa ũtathiraga.
- ¹⁰ O ta ũrĩa rĩitwa rĩaku rĩtarĩĩ, Wee Ngai,
ũguo noguo ngumo yaku ĩigana o nginya ituri-inĩ cia thĩ;
guoko gwaku kwa ũrĩo kũiyũrĩtwo nĩ ũthingu.
- ¹¹ Kĩrĩma gĩa Zayuni nĩgĩkenaga,
namo matũũra ma Juda magacanjamũka
nĩ ũndũ wa matuĩro maku ma ciira.
- ¹² Ceeraceerai Zayuni, mũrĩthiũrũrũke,
mũtare mĩthiringo yarĩo ĩrĩa mĩraihi na igũrũ,
- ¹³ mũrore ũrĩa kũirigĩtwo na hinya,
na mũrore ciikaro iria ngitĩre cia mũthamaki,
nĩgeetha mũkeeraga rũciaro rũrĩa rũgooka ũhoru wacio.
- ¹⁴ Nĩgũkorwo Ngai ũyũ nĩwe Ngai witũ nginya tene na tene;
egũtũũra atũtongoragia nginya hĩndĩ ĩtagathira.

49

Ūrimũ wa Kwĩhoka Ūtonga

Thaburi ya Ariũ a Kora

- ¹ Iguai ũhoru ũyũ, inyuĩ ndũrĩrĩ ciothe;
thikĩrĩriai, inyuothe mūtũũraga gũkũ thĩ,
- ² inyuĩ mūtari igweta na arĩa mũrĩ igweta,
inyuĩ itonga na athĩĩni mũigue hamwe:
- ³ Kanua gakwa nĩgekwaria ciugo cia ũũgĩ,
mĩario ya ngoro yakwa ĩkorwo na ũtaũku.
- ⁴ Nĩngũtega gũtũ ndĩĩguĩre thimo;
njooke ndaũre ndaĩ ĩno ngĩhũũraga kĩnanda kĩa mũgeeto:
- ⁵ Nĩ kĩ kĩngĩtũma ndĩtigĩre hĩndĩ ya mathĩĩna,
rĩrĩa andũ aaganu acio maheenanageria maathiũrũrũkĩirie,
- ⁶ o acio mehokaga ũtonga wao,
na makeeraha nĩ ũingĩ wa indo ciao?

- ⁷ Gūtīrī mündū ũngĩhota gūkũūra muoyo wa mündū ũngĩ,
kana arutĩre Ngai kĩndū gĩa gūkũūra mündū ũcio,
⁸ nĩgũkorwo ũkũũri wa muoyo nĩ ũndū wa goro mũno,
gūtīrī irĩhi rĩngĩgana o na atĩa,
⁹ atĩ nĩguo mündū atũũre muoyo nginya tene,
na ndakanabuthe.
¹⁰ Nĩgũkorwo andũ othe nĩmonaga atĩ o na andũ arĩa oogĩ nĩmakuuaga;
mündū mũkĩngu na mündū kĩrimũ o nao nĩmakuuaga,
magatigĩra andũ angĩ ũtonga wao.
¹¹ Mbĩrĩra ciao igūtũūra irĩ nyũmba ciao nginya tene,
ituĩke ciikaro ciao njiarwa na njiarwa,
o na gũtuĩka maarĩ na mĩgũnda yao ene.
- ¹² No mündū-rĩ, o na arĩ na indo nyingĩ, ndatũũraga;
akuuaga o ta ũrĩa nyamũ ikuuaga igathira.
- ¹³ Ũyũ nĩguo ũndū ũrĩa wathĩrĩrio arĩa meĩhokaga o ene,
na arũmĩrĩri ao, arĩa metĩkanagia na mĩario yao.
¹⁴ Maathĩrĩrio mbĩrĩra o ta ng'ondũ cia gũthĩnjwo,
na gĩkuũ nĩkĩo gĩgaatũĩka mũrĩithi wao.
Magaathagwo nĩ andũ arĩa arũngĩrĩru rũciinĩ;
ciimba ciao ikaabuthĩra mbĩrĩra-inĩ,
irĩ kũraihi na nyũmba ciao nene.
¹⁵ No Ngai nĩagakũūra muoyo wakwa kuuma mbĩrĩra-inĩ;
ti-itherũ nĩwe ũkaanyamũkĩra.
- ¹⁶ Ndũkanetigĩre mündū rĩrĩa aatuĩka gĩtonga,
rĩrĩa riiri wa nyũmba yake wongerereka;
¹⁷ nĩgũkorwo ndarĩ kĩndū agaathiĩ nakĩo akua,
riiri wake ndagaikũrũka nagueo.
¹⁸ O na gũtuĩka rĩrĩa aarĩ muoyo eyoonaga arĩ mũrathime,
nĩgũkorwo andũ nĩmagũkumagia rĩrĩa wagaacĩra,
¹⁹ agakua athiĩ kũrĩ maithe mao,
acio matagacooka kuona ũtheri rĩngĩ.
- ²⁰ Mündū mũtongu ũtarĩ na ũmenyo
atarĩ o ta nyamũ iria ikuuaga igathira.

50

Ngoro Īiyūrĩtwo nĩ Ngaatho

Thaburi ya Asafu

- ¹ Jehova, o we Ngai ũcio Mwene-Hinya,
nĩaraaria, ageeta thĩ yothe
kuuma irathĩro rĩa riũa nginya kũrĩa rĩthũagĩra.
² Ngai aracangarara arĩ Zayuni
itũūra rĩu ithaka mũno.
³ Ngai witũ nĩ gũũka arooka na ndegũkira;
mbere yake nĩ mwaki ũrakana,
na akarigiicĩrio nĩ kihuhũkanio kĩnene.
⁴ Areeta igũrũ na thĩ
nĩguo ituĩke aira agĩciirithia andũ ake:

⁵ “Cookanĩrĩrai harĩ nĩ inyuĩ andũ akwa aamũre,
o inyuĩ mwagĩire kĩrĩkanĩro na nĩ na ũndũ wa kũndutĩra igongona.”

⁶ Narĩo igũrũ rĩanagĩrĩra ũthingu wake,
nĩgũkorwo Ngai we mwene nĩwe mĩtuanĩri ciira.

⁷ “Inyuĩ andũ akwa, thikĩrĩriai na nĩngwaria,
ũthikĩrĩrie, wee Isiraeli, na nĩngũruta ũira wa gũgũthita:
nĩ nĩ Ngai, o Ngai waku.

⁸ Ndirakũrũithia nĩ ũndũ wa magongona maku,
o na kana nĩ ũndũ wa maruta maku ma njino,
marĩa makoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe.

⁹ Ndiratarĩtio nĩ ndegwa yumĩte kiugũ gĩaku,
kana mbũri ciumĩte ciugũ ciaku,

¹⁰ nĩgũkorwo nyamũ ciothe cia gĩthaka nĩ ciakwa,
na ng’ombe iria irĩ tũrĩma-inĩ ngiri na ngiri.

¹¹ Nyoni ciothe iria irĩ kũu irĩma-inĩ, gũtirĩ o na ĩmwe itooĩ,
na ciũmbe ciothe cia werũ-inĩ nĩ ciakwa.

¹² Ingĩkorwo hũtĩ, ndingĩkwĩra, nĩgũkorwo thĩ nĩ yakwa,
na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩnĩ wayo.

¹³ Nĩ nĩndĩaga nyama cia ndegwa,
o na kana nganyua thakame ya mbũri?

¹⁴ Rutĩra Ngai igongona rĩa gũcookia ngaatho,
na ũhingagĩrie Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno mĩhĩtwa yaku,

¹⁵ na ũngayagĩre mũthenya wa mĩnyamaro;
na nĩndĩrikũhonokagia, nawe ũngocage.”

¹⁶ No rĩrĩ, mũndũ ũrĩa mwaganu Ngai ekũmũũria atĩrĩ:

“Ūrĩ na kĩhooito kĩrĩkũ gĩa kuuga mawatho makwa,
kana kwaria ũhoru wa kĩrĩkanĩro gĩakwa?

¹⁷ Nĩũmenete ũrutani wakwa,
na ũgateanĩria ciugo ciakwa.

¹⁸ Rĩrĩa wona mũici, ũnyiitanagĩra nake;
na ũgĩaga ũrũmwe na itharia.

¹⁹ Ūhũthagĩra kanua gaku kwaria ndeto njũru,
na rũrĩmĩ rwaku naruo rũkaaragia maheeni.

²⁰ Hĩndĩ ciothe waragia ndeto cia gũũkĩrĩra mũrũ wa thoguo,
ũgagĩcambia mũrũ-wa-nyũkwa.

²¹ Maũndũ macio ũmekaga o ngirĩte,
nawe ũgeciiria atĩ nĩ ndariĩ o tawe.

No rĩrĩ, rĩu nĩngũkũrũithia,
nguonie maũndũ marĩa wĩkĩte.

²² “Mwĩcũraniei ũhoru ũyũ, inyuĩ mũriganagĩrwo nĩ Ngai,
nĩguo ndikamũtambuure, na haage mũndũ wa kũmũteithũra.

²³ Mũndũ ũrĩa ũrutaga igongona rĩa gũcookia ngaatho nĩ nĩ atĩaga,
na akahaarĩria njĩra
nĩgeetha ndĩmuonie ũhonokanio wa Ngai.”

51

Kũhooya Gũtherio na Kũrekerwo

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Ngai-rĩ, njiguĩra tha,
kũringana na wendo waku ũrĩa ũtathiraga;
kũringana na tha ciaku nyingĩ-rĩ,
tharia mahĩtia makwa mathire.
- ² Thambia mahĩtia makwa mothe,
na ũũtherie mehia makwa.
- ³ Nĩgũkorwo nĩnjũũĩ mahĩtia makwa,
namo mehia makwa makoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe.
- ⁴ Wee nĩwe njĩhĩirie, o Wee wiki,
na ngeeka ũndũ mũũru maitho-inĩ maku,
nĩguo Wee wonekage ũtarĩ na mahĩtia rĩrĩa ũkwaria,
na ũrĩ wa kĩhotoo rĩrĩa ũgũtua ciira.
- ⁵ Ti-itherũ ndaciarirwo ndĩ mwĩhia;
maitũ aagĩire nda ya kũnjiara arĩ o na mehia.
- ⁶ Ti-itherũ, Wee wendaga ũhoru wa ma kuuma ngoro thĩinĩ;
nĩ ũndũ ũcio ũndutaga kũgĩa na ũũgĩ ngoro-inĩ yakwa.
- ⁷ Theria na mũthobi,* na nĩngũthera;
thaambia, na nĩngwerũha gũkĩra ira.
- ⁸ Tũma ngene na njanjamũke;
mahĩndĩ marĩa ũthetherete nĩmagĩkene.
- ⁹ Hitha ũthiũ waku ndũkoone mehia makwa,
na ũtharie mahĩtia makwa mothe.
- ¹⁰ Wee Ngai-rĩ, nyũmbĩra ngoro theru thĩinĩ wakwa,
na ũnjerũhĩrie roho wa kwĩhokeka thĩinĩ wakwa.
- ¹¹ Ndũkanyingate nyume harĩwe,
o na kana weherie Roho waku Mũtheru kuuma thĩinĩ wakwa.
- ¹² Njookeria gĩkeno kĩrĩa kĩa ũhonokio waku,
na ũũhe roho wa kũndũũria ngwathĩkagĩra.
- ¹³ Hĩndĩ iyo nĩngaruta andũ arĩa aremi nĩguo mamenye njĩra ciaku,
nao ehia magũcookerere.
- ¹⁴ Wee Ngai, o Wee Ngai ũrĩa ũũhonokagia-rĩ,
honokia kuumana na ũiti thakame,
naruo rũrĩmĩ rwakwa nĩrũkaina ũhoru wa ũthingu waku.
- ¹⁵ Wee Mwathani, tumũra mĩromo yakwa,
nako kanua gakwa koimbũre ũgooci waku.
- ¹⁶ Wee ndũkenagio nĩ kũrutĩrwo igongona,
korwo nĩũkenagio nĩrĩo no ngũrutĩre;
o na ndũkenagio nĩ magongona ma njino.
- ¹⁷ Magongona marĩa Ngai etĩkagĩra nĩ roho ũrĩa mũthuthĩku;
ngoro ĩrĩa thuthĩku na ĩkahera-rĩ,
Wee Ngai ndũngĩmĩrega.
- ¹⁸ Tũma itũũra rĩa Zayuni rĩgaacĩre nĩ ũndũ wa wega waku;

* 51:7 Mũthobi nĩguo watũmagĩrwo kũminjaminjĩria andũ thakame ya kũmatheria.

aka thingo cia Jerusalemu rĩngĩ.

- ¹⁹ Hĩndĩ ĩyo nĩũgakenagĩra magongona ma ũthingu,
na maruta ma njino o marĩa macinagwo magathira biũ;
ningĩ magongona ma ndegwa nĩmakarutagĩrwo kĩgongona-inĩ gĩaku.

52

Wega wa Ngai na Gũtuanĩra Ciira Gwake

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee njamba ĩno ĩrĩ hinya,
ũreegana nĩ ũndũ wa maũndũ mooru nĩkĩ?
Ũtindaga wĩrahĩte mũthenya wotho nĩkĩ,
o wee ũtũkĩte gĩconoko maitho-nĩ ma Ngai?
- ² Rũrĩmĩ rwaku rũthugundaga mwanangĩko;
rũhaana ta rwenji rũnoore,
o wee wĩkaga maũndũ ma maheeni.
- ³ Wendete maũndũ mooru gũkĩra marĩa mega,
ũkenda maheeni gũkĩra kwaria ma.
- ⁴ Wendete ciugo o ciothe ithũkagia andũ,
wee rũrĩmĩ rũrũ rwa maheeni!
- ⁵ Ti-itherũ Mũrungu nĩagakwananga nginya tene na tene:
Agakũnyĩta, akũhurie na akũrute hema-inĩ yaku;
agakũmunya akweherie bũrũri wa arĩa marĩ muoyo.
- ⁶ Andũ arĩa athingu nĩmakona ũguo metigĩre;
nao magathekerera mũndũ ũcio, moige atĩrĩ,
- ⁷ “Ũyũ nĩwe mũndũ
ũrĩa wagire gũtua Ngai kĩhitho gĩake kĩa hinya,
no eehokire ũtonga wake mũingĩ,
na akĩgĩa hinya nĩ ũndũ wa kũniina andũ arĩa angĩ!”
- ⁸ No rĩrĩ, nĩ ndariĩ ta mũtĩ wa mũtamaĩyũ,
ũrĩa ũrakũra wega ũrĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Ngai;
ndĩhokete wendo wa Ngai ũrĩa ũtathiraga
nginya tene na tene.
- ⁹ Ngũtũũra ngũgoocaga nginya tene nĩ ũndũ wa ũrĩa wĩkĩte;
ndĩrĩhokaga rĩitwa rĩaku, nĩgũkorwo rĩitwa rĩaku nĩ rĩega.
Ndĩrikũgoocaga ndĩ mbere ya andũ aku arĩa aamũre.

53

Ngai Ndakenagio nĩ Irimũ

Thaburi ya Daudi

- ¹ Kĩrimũ kĩiraga na ngoro atĩrĩ,
“Gũtirĩ Ngai.”
Nao amaramari, ciĩko ciao irĩ magigi;
gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wĩkaga wega.
- ² Ngai aroraga ciana cia andũ
arĩ o igũrũ,
one kana nĩ harĩ ũrĩ na ũmenyo,
o na kana nĩ harĩ ũrongoragia Ngai.
- ³ Othe nĩmacookete na thuutha,

othe marĩ hamwe nĩmatuĩkĩte amaramari;
gũtirĩ o na ũmwe wĩkaga wega,
gũtirĩ o na ũmwe.

- ⁴ Andũ acio mekaga maũndũ mooru kaĩ matarĩ ũmenyo,
o acio marĩaga andũ akwa o ta ũrĩa andũ marĩaga irio,
o acio matakayagĩra Ngai?
- ⁵ O hau-rĩ, makanyitwo nĩ guoya mūnene,
o na gũtarĩ kĩndũ gĩa gũtũma metigĩre.
Nĩgũkorwo Ngai nĩahurunjĩte mahĩndĩ ma andũ acio magũtharĩkĩire;
nĩwamaconorithirie, nĩgũkorwo Ngai nĩamamenete.
- ⁶ Naarĩ korwo ũhonokio wa Isiraeli no ũgĩũke kuuma Zayuni!
Rĩrĩa Ngai agacookereria andũ ake na indo ciao-rĩ,
Jakubu nĩagakena na Isiraeli acanjamũke!

54

Ngai Nĩwe Ũteithio Wakwa

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Ngai, honokia nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩaku;
ndĩhĩria na hinya waku.
- ² Wee Ngai, igua ihooya rĩakwa;
thikĩrĩria ciugo cia kanua gakwa.
- ³ Andũ ageni nĩmanjũkĩrĩire;
nao andũ matarĩ tha nĩmaracaria muoyo wakwa,
o andũ acio matarũmbũyagia Ngai.
- ⁴ Ti-itherũ Ngai nĩwe ũteithio wakwa;
Mwathani nĩwe ũndiragĩrĩa.
- ⁵ Cookereria andũ arĩa manjambagia ũũru wao;
Wee maniine nĩ ũndũ wa wĩhokeku waku.
- ⁶ Nĩngũkũrutĩra igongona rĩa kwĩyendera;
nĩngũgooca rĩitwa rĩaku, Wee Jehova,
tondũ nĩ rĩega.
- ⁷ Nĩgũkorwo nĩahonoketie mathĩĩna-inĩ makwa mothe,
na maitho makwa nĩmeyoneire gũtoorio gwa thũ ciakwa.

55

Mwathani Nĩatiiragĩrĩa Andũ arĩa Athingu

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Ngai, thikĩrĩria ihooya rĩakwa,
ndũkaage kũigua ithaithana rĩakwa;
² njigua na ũnjĩĩke.
- Meciiria makwa nĩmathĩĩnĩtie na ndĩ mũgĩku
³ nĩ ũndũ wa mũgambo wa thũ,
nĩ ũndũ wa gũkũũrĩrwo maitho nĩ andũ arĩa aaganu;
tondũ o mandehagĩra o mathĩĩna,
na makaanyũrũria marakarĩte.

- ⁴ Ngoro yakwa ĩrĩ na ruo rūnene thĩinĩ wakwa,
nganyiitwo nĩ imakania nene cia gĩkuũ.
- ⁵ Guoya na kũinaina nĩcindigiicĩirie;
hubanĩirio nĩ kĩmako kĩnene.
- ⁶ Na nĩ ngiuga atĩrĩ, “Hĩ, naarĩ korwo ndĩ na mathagu ta ndutural
Ingĩũmbũka thĩ ngahurũke,
- ⁷ ingĩũra thĩ kũndũ kũraya,
ngaikare werũ-inĩ;
- ⁸ ingĩhiũha thĩ handũ harĩa ingĩgitia,
kũraihi na rūhuho rūu rūnene na kĩhuhũkanio.”
- ⁹ Wee Mwathani, andũ arĩa aaganu nĩmanyiitwo nĩ kĩrigiicano,
ũhĩngĩcanie mĩario yao,
nĩgũkorwo itũũra-inĩ inene nyonaga o haaro na ngũĩ.
- ¹⁰ Mũthenya na ũtukũ, andũ acio aaganu macangacangaga thingo-inĩ cia itũũra rĩu;
narĩo rĩiyũritwo nĩ rūmena na irumi.
- ¹¹ Thĩinĩ wa itũũra rĩu inene no mwanangĩko ũrĩ kuo;
kwĩhĩtanĩra na kũheenania ciyũrite njĩra-inĩ ciarĩo.
- ¹² Korwo nĩ thũ ĩranuma-rĩ,
no ngĩrĩrĩrie;
korwo nĩ thũ ĩranjũkĩrĩra-rĩ,
no ndĩhithe ndĩkanyone.
- ¹³ No rĩrĩ, nĩwe mũndũ wa riika rĩakwa,
mũthiritũ wakwa, mūrata wakwa ũrĩa twendanĩte mũno,
- ¹⁴ o wee twanakenanĩra tũrĩ na ngwatanĩro njega,
tũgĩthĩ hamwe na andũ arĩa angĩ nyũmba-inĩ ya Ngai.
- ¹⁵ Gĩkuũ kĩrohubanĩria thũ ciakwa o rĩmwe;
ĩroikũrũka mbĩrĩra irĩ muoyo,
tondũ ũũru ũkoragwo ngoro-inĩ ciacio.
- ¹⁶ No rĩrĩ, nĩ nĩ Ngai ngayagĩra,
nake Jehova nĩahonokagia.
- ¹⁷ Hwaĩ-inĩ, na rūciinĩ, o na mĩaraho,
ngayaga ndĩ mĩnyamaro-inĩ,
nake nĩaiguaga mũgambo wakwa.
- ¹⁸ We angũũraga kuuma mbaara-inĩ ĩrĩa ndũithagio,
ngoĩma itagurarĩtio,
o na gwakorwo nĩ andũ aingĩ mandũithagia.
- ¹⁹ Mũrungu ũrĩa ũtũũrite aikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene nginya tene,
nĩekũmaigua na amaherithie,
andũ acio matagarũragĩra mĩthĩire yao,
o acio matetigagĩra Ngai.
- ²⁰ Mũndũ ũcio tũrĩ thiritũ nake atharĩkagĩra arata ake,
na agathũkia kĩrĩkanĩro gĩake.
- ²¹ Mĩario yake ĩnyorokete o ta thiagĩ,
no rĩrĩ, mbaara ĩrĩ ngoro-inĩ yake;
ciugo ciake ihooranagĩria gũkĩra maguta,
no icio nĩ hiũ cia njora irĩ njomore.

- ²² Rekereria Jehova maũndũ marĩa magũtangaga,
na nĩegũgũtiirĩra;
ndarĩ hĩndĩ akaareka mũndũ ũrĩa mũthingu agwe.
- ²³ No rĩrĩ, Wee Ngai, nĩũkakarũrũkia andũ arĩa aaganu
irima-inĩ rĩa ũmaramari;
andũ arĩa manyootagĩra thakame na andũ a maheeni
matigaakinyia nuthu ya matukũ mao.

No nĩ hakwa-rĩ, Wee nĩwe ndĩhokete.

56

Kwĩhoka Ngai

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Ngai, njiguĩra tha,
nĩgũkorwo andũ nĩmaingatanĩte na nĩ mũno;
mũthenya wothe mendaga o gũũtharĩkĩra.
- ² Andũ arĩa manjambagia
maingatanaga na nĩ mũthenya wothe;
aingĩ nĩ arĩa maraatharĩkĩra na mwĩtĩo.
- ³ Rĩrĩa ndetigĩra-rĩ,
nĩwe ndĩrĩhokaga.
- ⁴ Nĩ ũndũ wa hinya wa Ngai, nĩndĩrĩgoocaga kiugo gĩake,
ndĩhokete o Ngai; ndingĩtigĩra.
Mũndũ ũrĩ na mwĩrĩ angĩnjĩka atĩa?
- ⁵ Mũthenya wothe matindaga makĩogomia ciugo ciakwa;
hĩndĩ ciothe mathugundaga kũnjĩka ũũru.
- ⁶ Manjiiragĩra na makanjoheria,
na makarĩithania na mĩthiĩre yakwa,
makĩenda kũnjũraga.
- ⁷ Wee Ngai, ndũkareke mahonoke o na atĩa;
ng'aũrania ndũrĩrĩ na marakara maku.
- ⁸ Andĩka ũhoro wa gũcakaya gwakwa;
maithori makwa mekĩre cuba-inĩ yaku,
githĩ matirĩ maandĩko-inĩ maku?
- ⁹ Rĩrĩa ngaakaya ndeithio
thũ ciakwa nĩĩkahũndũka.
Ũndũ ũcio nĩũgatũma menye atĩ Ngai arĩ hamwe na nĩ.
- ¹⁰ Nĩ ũndũ wa hinya wa Ngai, ũrĩa ngoocaga kiugo gĩake,
nĩ ũndũ wa hinya wa Jehova, ũrĩa ngoocaga kiugo gĩake,
- ¹¹ ndĩhokete o Ngai; ndingĩtigĩra.
Mũndũ-rĩ, angĩnjĩka atĩa?
- ¹² Wee Ngai, mĩhĩtwa ĩrĩa ndĩhĩtĩte ndĩ o nayo,
nĩndĩrĩkũrutagĩra maruta ma gũgũcookeria ngaatho.
- ¹³ Nĩgũkorwo nĩũũhonoketie kuuma gĩkuũ-inĩ,
na ũkagirĩrĩria magũrũ makwa kũhĩngwo,
nĩguo thiiage mbere ya Ngai

ngĩonaga ũtheri ũrĩa wonagwo nĩ arĩa marĩ muoyo.

57

Ihooya rĩa kũũria Ngai Ũteithio

Thaburi ya Daudi

¹ Wee Ngai, njiguĩra tha, ũnjiguĩre tha,
nĩgũkorwo nĩ harĩwe njũragĩra.
Nĩ ngũũrĩra kĩruru-inĩ kĩa mathagu maku,
o nginya mwanangĩko ũhĩtũke.

² Ngũkaĩra Ngai-Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno,
o kũrĩ Mũrungu, ũrĩa ũũhingagĩria maũndũ.

³ Atũmaga ũteithio kuuma igũrũ akaahonokia,
akarũithia arĩa maahanyũkagia mũno;
Ngai agakĩndũmĩra wendani na wĩhokeku wake.

⁴ Nĩ ndĩ gatagatĩ-inĩ ka mĩrũũthi;
ngomete gatagatĩ ka nyamũ ndĩĩani,
na nĩo andũ arĩa magego mao mahaana ta matimũ na mĩguĩ,
o acio nĩmĩ ciao ihaana ta hiũ cia njora njũgĩ.

⁵ Wee Ngai, tũũgĩra, ũtũũgĩrio igũrũ rĩa igũrũ;
riiri waku nĩũgĩe igũrũ rĩa thĩ yothe.

⁶ Thũ ciakwa nĩciambĩire magũrũ makwa mũtego wa wabu,
na nĩ ngĩthikĩra nĩ kũnyamarĩka.
Cienjete irima njĩra-inĩ yakwa,
no nĩcio igũĩte thĩinĩ warĩo.

⁷ Wee Ngai, ngoro yakwa nĩkindĩirie,
ngoro yakwa no ĩkindĩirie;
nĩkũina ngũina, ngũgooce na rwĩmbo.

⁸ Wee muoyo wakwa arahũka!
Arahũka wee kĩnanda kĩa mũgeeto, o nawe kĩnanda gĩa kĩnũbi!
Ngwarahũka ruoro rũgĩtema.

⁹ Wee Mwathani, nĩngũkũgooca, gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ;
nĩngũkũinĩra ngũgooce ndĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ.

¹⁰ Nĩgũkorwo wendo waku nĩ mũnene, ũgagĩkinya o igũrũ;
wĩhokeku waku ũkinyĩte o matu-inĩ.

¹¹ Wee Ngai, tũũgĩra, ũtũũgĩrio igũrũ rĩa igũrũ;
riiri waku nĩũgĩe igũrũ rĩa thĩ yothe.

58

Ihooya rĩa kũũria Ngai Aherithie Andũ arĩa Aaganu

Thaburi ya Daudi

¹ Inyuĩ aathani aya-rĩ, ti-itherũ nĩmwaragia maũndũ ma kĩhoo?o?
Nĩmũtuagĩra andũ ciira ũrĩa kwagĩrĩre na kĩhoo?o?

² Aca, ngoro-inĩ cianyu mũthugundaga maũndũ matarĩ ma kĩhoo?o,
na moko manyu mageeka maũndũ ma kũruta haaro gũkũ thĩ.

- ³ O kuuma gūciarwo andũ arĩa aaganu nĩmahĩtagia njĩra;
matũũraga marĩ imaramari kuuma gūciarwo, na maaragia maheeni.
- ⁴ Ūrũrũ wao nĩ ta ūrũrũ wa nyoka,
ũhaana ta thumu wa ndũira ithingĩte matũ mayo,
- ⁵ ĩrĩa ĩtangĩigua rwĩmbo rwa mũmĩthuuthĩri,
o na angĩkorwo aramĩthuuthĩra arĩ na ũũgĩ mũnene atĩa.
- ⁶ Wee Ngai, unanga magego marĩa marĩ tũnua twao;
Wee Jehova, munya mũthangiri ya mũrũũthi ĩyo!
- ⁷ Nĩmabuĩrie o ta maaĩ marĩa mathereraga makabuĩria;
rĩrĩa magereka ũta-rĩ, mũguĩ yao nĩĩkoragwo ĩrĩ mũtuuhu.
- ⁸ Marotuĩka ta ndinoho ĩrĩa ĩtwekaga o ĩgĩthiiga,
matuĩke ta kĩhuno kĩrĩa gĩtoonaga riũa.
- ⁹ Andũ arĩa aaganu makeeherio narua,
gũkĩra ũrĩa nyũngũ cianyu ingĩthiũhio nĩ mwaki wa mũigua,
ĩrĩ mũigũ kana ĩrĩ mũũmũ.
- ¹⁰ Andũ arĩa athingu nĩmagakena maarĩhĩrio,
rĩrĩa magathambia nyarĩrĩ ciao thakame-inĩ ya arĩa aaganu.
- ¹¹ Hĩndĩ ĩyo andũ nĩmakoiga atĩrĩ,
“Ti-itherũ nĩ kũrĩ na irĩhi rĩa arĩa athingu;
ti-itherũ nĩ kũrĩ Ngai ũrĩa ũtuagĩra andũ a thĩ ciira.”

59

Ihooya rĩa kũhooya Ũgitĩri

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Ngai, honokia kuuma kũrĩ thũ ciakwa;
ngitĩra harĩ arĩa manjũkagĩrĩra.
- ² Honokia kuuma kũrĩ arĩa mekaga ũũru,
na ũũhonokie kuuma kũrĩ acio aiti thakame.
- ³ Ta kĩone ũrĩa manjoheirie!
Andũ ooru maranjiirĩra manjũkĩrĩre,
o na itekĩte ũũru kana ngehĩa, Wee Jehova.
- ⁴ Ndirĩ ũndũ mũũru njĩkĩte,
no rĩrĩ, nĩmehaarĩrie maatharĩkĩre.
Arahũka ũndeithie; wĩonere ũrĩa thĩnĩkĩte!
- ⁵ Wee Jehova, Ngai Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Ngai wa Isiraeli,
arahũka ũherithie ndũrĩrĩ ciothe;
ndũkaiguire andũ aaganu tha, o acio makunyanagĩra andũ arĩa angĩ.
- ⁶ Macookaga hwaĩ-inĩ makĩraramaga ta ngui,
makĩũrũraga itũũra-inĩ inene.
- ⁷ Ta kĩone kĩrĩa marerũka na tũnua twao,
nĩ ta marerũka hiũ cia njora kuuma mũromo-inĩ yao,
makooria atĩrĩ, “Nũũ ũngĩtũigua?”
- ⁸ No Wee Jehova-rĩ, mathekerere;
ndũrĩrĩ icio ciothe nĩũcinyarĩte.
- ⁹ Wee Hinya wakwa-rĩ, nowe njũũthĩrĩrie;
Wee Ngai-rĩ, nĩwe kĩirigo gĩakwa kĩa hinya,

o Wee Ngai wakwa mūnyendi.

¹⁰ Ngai nīegūthiī mbere yakwa,
na nīekūnjītīkīria ngenerere arīa manjambagia.

¹¹ No ndūkamoorage,
nīguo andū akwa matikanariganīrwo.
Nī ūndū wa hinya waku, tūma matūūre morūūruga,
nginya ūmatorie, Wee Mwathani ngo iitū.

¹² Nī ūndū wa mehia ma tūnua twao,
na nī ūndū wa ciugo cia mīromo yao,
tūma magwatio nī mūtego wa mwītīio wao.

Nī ūndū wa irumi na maheeni marīa maaragia,
¹³ maniine na marakara maku,
maniine nginya mathire biū.
Hīndī iyo nīgūkamenyeka nginya ituri cia thī,
atī Ngai nīwe wathaga Jakubu.

¹⁴ Macookaga hwaī-inī makīraramaga ta ngui,
makīūrūraga itūūra-inī inene.

¹⁵ Morūūruga magīcaria irio,
na makoigīrīria maga kūhūūna.

¹⁶ No nīī-rī, ndīinaga ūhoru wa hinya waku,
o rūciinī ngaina ūhoru wa wendo waku;
nīgūkorwo Wee nīwe kīirigo gīakwa kīa hinya,
na rīūrīro rīakwa hīndī ya mathīina.

¹⁷ Wee Hinya wakwa-rī, nīngūkūinīra ngūgooce;
nīgūkorwo Wee nīwe kīirigo gīakwa kīa hinya,
o Wee Ngai ūrīa ūnyendete.

60

Ihooya rīa kūūria Ūtoorania

Thaburi ya Daudi

¹ Wee Ngai nīūtūtiganīrie na ūgatūharagania;
ūkoretwo ūtūrakarīire, no rīu tūcookerere!

² Nīūthingithītie būrūri na ūkawātūra;
thinga mīatūka yaguo, nīgūkorwo nīūrenyenya.

³ Nīūtūmīte andū aku makorwo na mahinda maritū;
ūmanyuithītie ndibei magathiī magītūgūūgaga.

⁴ No rīrī, andū arīa magwītīgīrīte-rī, nīūmahaicīrie bendera,
nīguo metharagīre harī yo mona arīa mamarathaga na ūta.

⁵ Tūhonokie na ūtūteithie na guoko gwaku kwa ūrīo,
nīguo arīa wendete mahonoke.

⁶ Ngai nīarītie arī handū hake harīa haamūre, akoiga atīrī:
“Nīngatūranga Shekemu* ndī na gīkeno kīingī,
na thimīre andū akwa Gītuamba gīa Sukothu.

⁷ Gileadi nī gwakwa, o na Manase no gwakwa;†

* 60:6 Shekemu nīrīo rīarī itūūra inene rīa Isiraeli matukū-inī ma tene.

† 60:7 Gileadi na Manase kwarī mwena wa irathīro wa būrūri wa Isiraeli.

Efiraimu nĩ ngũbia yakwa ya kĩgera,
na Juda nĩ rūthanju rwakwa rwa ūthamaki.

⁸ Moabi nĩ kĩaĩ gĩakwa gĩa gwĩthambĩra,
na Edomu nĩho njikagia kĩaatũ gĩakwa;
nyanagĩrĩra nĩ ūrĩa ndooretie bũrũri wa Filistia.”

⁹ Nũũ ũkũnginyia itũũra rĩrĩa inene rĩirigĩre?
Nũũ ũkũndongoria andware Edomu?

¹⁰ Githĩ tiwe, Wee Ngai, o Wee ũtũregete,
na ũgatiga gũtwarana na mbũtũ ciitũ cia ita?

¹¹ Tũteithie, ũtũhootanĩre harĩ thũ ciitũ,
nĩgũkorwo ũteithio wa mũndũ nĩ wa tũhũ.

¹² Ngai arĩ hamwe na ithuĩ nĩtũkũhootana,
na nĩakarangĩrĩra thũ ciitũ thĩ.

61

Kũhooya Ūgitĩri wa Ngai

Thaburi ya Daudi

¹ Wee Ngai, igua kĩrĩro gĩakwa;
thikĩrĩria ihooya riakwa.

² Ndĩragũkaĩra kuuma ituri cia thĩ,
ndĩragũkaĩra o ngoro yakwa ĩgĩthiragwo nĩ hinya;
ndongoria nginye rwaro-inĩ rwa ihiga rũrĩa rũraihi na igũrũ kũngĩra.

³ Nĩgũkorwo nĩwe ũkoretwo ūrĩ rĩrĩro riakwa,
mũthiringo mũraihi na igũrũ wa hinya wa kwĩhitha kuuma kũrĩ thũ.

⁴ Ndĩrĩragĩria gũtũũra hema-inĩ yaku nginya tene,
na ndĩhithage kĩruru-inĩ kĩa mathagu maku.

⁵ Nĩgũkorwo Wee Ngai nĩũiguĩte mĩhĩtwa yakwa,
nĩũngaĩre igai rĩa andũ arĩa metigĩrĩte rĩtwa riaku.

⁶ Ongerera matukũ ma mũthamaki ma gũtũũra muoyo,
mĩaka yake ĩigane ta ya njiarwa nyingĩ.

⁷ Aroĩkarĩra gĩtĩ kĩa ũnene arĩ mbere ya Ngai nginya tene;
tũma wendo na wĩhokeku waku imũgitagĩre.

⁸ Hĩndĩ ĩyo ngatũũra nyinaga rwĩmbo rwa kũgooca rĩtwa riaku,
na hingagie mĩhĩtwa yakwa mũthenya o mũthenya.

62

Kwĩhoka Ngai arĩ o We Wiki

Thaburi ya Daudi

¹ Ngoro yakwa yetagĩrĩra Ngai o we wiki;
ũhonokio wakwa uumaga harĩ we.

² O we wiki nĩwe rwaro rwakwa rwa ihiga na ũhonokio wakwa;
nĩwe kĩirigo gĩakwa kĩa hinya, ndirĩ hĩndĩ ngenyenyeke.

³ Nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mũtharĩkagĩra mũndũ?
Mwamũũraga inyuothie, taarĩ rūthingo rūinamu
kana rūirigo rūrenda kũgũa?

⁴ Nĩmatuĩte itua mamweherie ũnene-inĩ wake;
makenagio nĩ maheeni.
Marathimanaga na tũnua twao,
no ngoro-inĩ ciao makarumana.

⁵ Wee ngoro yakwa, etha ũhurũko harĩ Ngai o we wiki,
kĩĩrĩgĩrĩro gĩakwa kĩrĩ harĩ we.

⁶ O we wiki nĩwe rwaro rwakwa rwa ihiga na ũhonokio wakwa;
nĩwe kĩirigo gĩakwa kĩa hinya ndirĩ hĩndĩ ngenyenyeka.

⁷ Ũhonokio wakwa na gĩtĩo gĩakwa ciumaga kũrĩ Ngai;
nĩwe rwaro rwakwa rwa ihiga rũrĩ hinya, na rĩũrĩro rĩakwa.

⁸ Inyuĩ andũ aya, mwĩhokagei o we hĩndĩ ciothe;
itũrũragai ngoro cianyu harĩ we,
nĩgũkorwo Ngai nĩwe rĩũrĩro riitũ.

⁹ Andũ arĩa matarĩ igweta no mĩhũmũ tu,
na arĩa marĩ igweta no maheeni tu;
mangĩthimwo na ratiri-rĩ, o no kĩndũ gĩa tũhũ;
othe marĩ hamwe no mĩhũmũ mĩtheri.

¹⁰ Mũtikehoke ũtunyani
kana mwĩtĩe na indo cia kũiya;
o na ũtonga wanyu ũngĩingĩha-rĩ,
mũtikawĩhoke.

¹¹ Harĩ ũndũ ũmwe Ngai oigĩte,
o na nĩ maũndũ meerĩ njiguĩte:

atĩ Wee Ngai, nĩ ũrĩ hinya,

¹² na atĩ Wee Mwathani, ũrĩ mwendani.
Ti-itherũ nĩũkarĩha o mũndũ
kũringana na wĩra wake.

63

Kũnyootera Ngai

Thaburi ya Daudi

¹ Wee Ngai, nĩwe Mũrungu wakwa,
Wee-rĩ, nĩwe nongoragia na kĩyo;
ngoro yakwa nĩwe ĩnyootagĩra,
na mwĩrĩ wakwa nĩwe wĩriragĩria,
ndĩ bũrũri-inĩ ũyũ mũũmũ na wa mĩnoga,
o ũyũ ũtarĩ maaĩ.

² Nĩnguonete ũrĩ handũ-harĩa-haamũre,
na ngeyonera hinya waku na riiri waku.

³ Tondũ wendo waku nĩ mwega gũkĩra muoyo guo mwene-rĩ,
mĩromo yakwa nĩrĩkũgoocaga.

⁴ Ndirĩkũgoocaga hĩndĩ ĩrĩa yothe ngũtũũra muoyo,
ngoocage rĩitwa rĩaku nyambararĩtie moko makwa.

⁵ Ngoro yakwa ĩganĩire ta ĩrĩite irio iria njega mũno;
nako kanua gakwa nĩkarĩkũgoocaga, mĩromo yakwa ĩgakũinĩra.

⁶ Ngũririkanaga ndĩ ũrĩrĩ;
ndĩciiragia ũhoro waku ũtukũ wotha.

- ⁷ Tondũ Wee nĩwe ũteithio wakwa-rĩ,
nyinagĩra kīruru-inĩ kĩa mathagu maku.
- ⁸ Ngoro yakwa nĩnyiiĩrĩre harĩwe;
guoko gwaku kwa ũrĩo gũkaanyiiĩrĩra.
- ⁹ Andũ arĩa macaragia muoyo wakwa nĩguo maũniine nĩmakanangwo;
magaatoonyerera na thĩ nginya kūrĩa kūriku mũno.
- ¹⁰ Makoogwo na rūhiũ rwa njora
matuĩke irio cia mbwe.
- ¹¹ No rĩrĩ, mũthamaki nĩagakena nĩ ũndũ wa Ngai;
andũ arĩa othe mehĩtaga makĩgwetaga rĩĩtwa rĩa Ngai nĩmakamũgooca,
natuo tũnua twa arĩa maaragia maheeni nĩtũgaakirio.

64

Ihooya rĩa kũũria Ũgitĩri

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Ngai, igua mũgambo wakwa ngĩkwĩra mateta makwa;
gitĩra muoyo wakwa harĩ kwĩhĩtĩrwo nĩ thũ.
- ² Kĩĩhithe kuuma kūrĩ ndundu ya andũ arĩa aaganu,
ũũhithe kuuma kūrĩ inegene rĩa mũingĩ ũrĩa wĩkaga ũũru.
- ³ Manooraga nĩmĩ ciao ta hiũ cia njora,
na makaaria ciugo njũru itariĩ ta mĩguĩ irĩ ũrũrũ.
- ⁴ Mehithagĩra mũndũ ũtehĩtie makamũratha na mĩguĩ;
mamũrathaga o rĩmwe mategwĩtigĩra.
- ⁵ Momanagĩrĩria magĩthugunda mĩbango mĩũru,
meranaga ũrĩa mekũhitha mĩtego yao;
mooragia atĩrĩ, “Nũũ ũngĩmĩona?”
- ⁶ Mathugundaga maũndũ matarĩ ma kĩhooto, makoiga atĩrĩ,
“Kaĩ nĩtũbangĩte mũbango mwagĩrĩru-ĩ!”
Ti-itherũ meciiria ma mũndũ na ngoro yake itingĩtuĩrika.
- ⁷ No rĩrĩ, Ngai nĩekũmaratha na mĩguĩ yake,
amathece o rĩmwe.
- ⁸ Akaamarehithĩria mwanangĩko
nĩ ũndũ wa ciugo njũru iria maaragia na tũnua twao;
andũ arĩa othe makamoona makaamanyũrũria,
mamainainĩrie mĩtwe.
- ⁹ Andũ othe nĩmagetigĩra;
nĩmakaheana ũhoru wa wĩra wa Ngai,
na meciirie ũhoru wa maũndũ marĩa ekĩte.
- ¹⁰ Andũ arĩa athingu nĩmagĩkenere Jehova
na moragĩre harĩ we;
andũ arĩa othe arũngĩrĩru ngoro nĩmamũgooce!

65

Gũcookia Ngaatho nĩ ũndũ wa Irathimo

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Ngai, twetereire gūkūgocca tūrī Zayuni;
nī harīwe mīhītwa iitū īkaahingio.
- ² Wee ūiguaga mahooya-rī,
andū othe marīūkaga harīwe.
- ³ Rīrīa twahubanīrio nī mehia,
Wee nīwatūrekeire mahītia maitū.
- ⁴ Kūrathimwo-rī, nī andū arīa ūthuurīte,
na ūkamarehe hakuhī matūūrage kūu nja ciaku!
Ithuī tūrīiganagīra nī maūndū mega ma nyūmba yaku,
o macio ma hekarū yaku theru.
- ⁵ Ūtūcookagīria ūhoru na ciīko cia magegania na cia kīhotoo,
Wee Ngai Mūhonokia witū,
o Wee nīwe mwīhoko wa andū arīa marī ituri-inī ciothe cia thī,
na arīa marī iria-inī kūndū kūraya mūno,
- ⁶ o Wee wombire irīma na hinya waku,
wīohete ūhoti taarī mūcibi,
- ⁷ o Wee wahooreririe mūrurumo wa maria,
ūkīhooreria mūrurumo wa ndihū ciamo,
na ūgīkiria inegene rīa ndūrīrī.
- ⁸ Andū arīa matūūraga kūraya nīmetigagīra magegania maku;
ūtūmaga thī yothe īkene,
kuuma kūrīa rūciinī rūrathaga nginya kūrīa hwaī-inī ūthūaga.
- ⁹ Wee nīwe ūmenyagīrīra thī na ūkamiurīria mbura;
ūtūmaga īgīe na būthi mūingī.
Rūūī rwa Ngai rūiyūrīte maaī
ma gūkūrīria andū irio,
nīgūkorwo ūguo nīgūo wathīrīrie gwīkagwo.
- ¹⁰ Ūiyūrāgia mītaro yakuo maaī,
na ūkaarāgania mīkūmūkūmū yakuo;
ūmīororoāgia na mbura ya rūthuthuū,
na ūkarathima kīmera kīayo.
- ¹¹ Mwaka ūwīkīrīte thūmbī ya wega waku,
namo makaari maku makaiyūrīrīra būthi mūingī.
- ¹² Nyeki ya werū nī nduru mūno,
natuo tūrīma tūiyūrītwo nī gīkeno.
- ¹³ Cieni ciyūrīte ndūūru cia ng'ondū,
nacio ituamba ikaiyūra ngano;
indo ciothe iroigīrīria ikaina nī gūkena.

66

Rwīmbo rwa Kūgocca Ngai nī ūndū wa Wega Wake

Rwīmbo rwa Thaburi

- ¹ Anīrīrai Ngai mūkenete mūrī mbere ya Jehova, inyuī andū othe a thī!
² Inai mūrahe riiri wa rītwa rīake;
gūkumio gwake tūmai kūgīe na riiri!
- ³ Īrai Ngai atīrī, “Kaī ciīko ciaku nī cia magegania-ī!
Ūhoti waku nī mūnene mūno nginya
ūgatūma thū ciaku ciīhetage nī guoya irī mbere yaku.
- ⁴ Andū othe a thī nīwe mainamagīrīra;
mainaga magakūgocca,

mainaga makagooca rĩtwa rĩaku.”

- ⁵ Ũkai muone ũrĩa Ngai ekĩte,
maũndũ marĩa ekagĩra andũ matikĩrĩ ma kũmakania!
- ⁶ Aagarũrire iria rĩgĩtuĩka thĩ nyũmũ,
nao andũ makĩhĩtũkĩra kũu maaĩ-inĩ na magũrũ;
ũkai, tũmũkenere.
- ⁷ Nĩ ũndũ wa hinya wake, egũtũũra aathanaga nginya tene,
maitho make maikaraga marorete ndũrĩrĩ,
nĩguo andũ arĩa aremi matikagerie kũmũũkĩrĩra.
- ⁸ Goocai Ngai witũ, inyuĩ andũ a ndũrĩrĩ,
mũgambo wake wa kũmũgooca nĩũiguĩke;
- ⁹ nĩatũtũũrĩtie muoyo na akagirĩrĩria magũrũ maitũ matirũke.
- ¹⁰ Nĩgũkorwo Wee Ngai nĩũtũgeretie;
ũtũtheragia ta ũrĩa betha ĩtheragio na mwaki.
- ¹¹ Nĩwatũmire tũtwarwo njeera
na ũgĩtũkuuithia mĩrigo mĩritũ.
- ¹² Warekire andũ matũikarĩre mĩtwe;
twagĩtuĩkanirie mwaki-inĩ o na maaĩ-inĩ,
no ũgĩcooka ũgĩtũrehe kũndũ kũrĩ bũthi.
- ¹³ Nĩngũũka hekarũ-inĩ yaku ndĩ na maruta ma njino,
nĩguo hingie mĩhĩtwa yakwa harĩwe,
- ¹⁴ mĩhĩtwa ĩrĩa mĩromo yakwa yeranĩire, na ngĩmĩaria na kanua gakwa,
rĩrĩa ndaarĩ thĩĩna-inĩ.
- ¹⁵ Ngũkũrutĩra igongona rĩa nyamũ iria noru,
na ndute iruta rĩa ndũrũme;
ngũkũrutĩra igongona rĩa ndegwa na mbũri.
- ¹⁶ Ũkai mũthikĩrĩrie inyuothe arĩa mwĩtigĩrĩte Ngai;
rekei ndĩmũhe ũhoru wa ũrĩa anjikĩire.
- ¹⁷ Ndamũkaĩire na kanua gakwa,
ngĩmũgooca na rũrĩmĩ rwakwa.
- ¹⁸ Korwo ndaarĩ na mehia ngoro-inĩ yakwa-rĩ,
Mwathani ndangĩanjiguire;
- ¹⁹ no ti-itherũ Ngai nĩathikĩrĩrie,
na akĩigua mũgambo wakwa ngĩmũhooya.
- ²⁰ Ngai arogoocwo,
o we ũtaaregĩre kũigua ihooya rĩakwa,
o na kana akĩaga kũnyonia wendo wake!

67

Rwĩmbo rwa Kũgooca Ngai

Rwĩmbo rwa Thaburi

- ¹ Ngai arotũkinyĩria wega wake, na atũrathime,
na atũme ũthiũ wake ũtwarĩre,
- ² nĩguo njĩra ciaku imenyeke gũkũ thĩ,
ũhonokio waku ũmenywo nĩ ndũrĩrĩ ciothe.
- ³ Andũ marokũgooca, Wee Ngai;
andũ othe marogũkumia.

⁴ Ndūrĩrĩ nĩicanjamũke na cikũinĩre nĩ gũkena,
nĩgũkorwo wathaga andũ na kĩhotoo,
na ũgatongoria ndūrĩrĩ iria irĩ gũkũ thĩ.

⁵ Andũ marokũgooca, Wee Ngai;
andũ othe marogũkumia.

⁶ Hĩndĩ ĩyo bũrũri nĩũkaruta magetha maguo,
na Ngai, o we Ngai witũ, nĩagatũrathima.

⁷ Ngai nĩagatũrathima,
nacio ituri ciothe cia thĩ nĩikamwĩtigĩra.

68

Rwĩmbo rwa Gũcookia Ngaatho

Thaburi ya Daudi

¹ Ngai nĩakĩarahũke, ahurunje thũ ciake;
nao arĩa mamũthũire nĩmoore mehere mbere yake.

² O ta ũrĩa ndogo yũmbũragwo nĩ rũhuho-rĩ,
ũromombũra;
o ta ũrĩa mũhũra ũringũkagio nĩ mwaki-rĩ,
andũ arĩa aaganu marothira marĩ mbere ya Ngai.

³ No rĩrĩ, arĩa athingu marocanjamũka
na makene marĩ mbere ya Ngai;
marorũũhia nĩ gũkena.

⁴ Inĩrai Ngai, mũine mũgooce rĩitwa rĩake,
kumiai ũcio ũhaicaga matu ta mbarathi,
rĩitwa rĩake nĩ Jehova;
gĩcanjamũkei mũrĩ mbere yake.

⁵ Ngai ũrĩa ũikaraga gĩkaro gĩake gĩtheru-rĩ,
nĩwe ithe wa ciana cia ngoriai, na mũgitĩri wa atumia a ndigwa.

⁶ Ngai nĩatũmaga arĩa maikaraga marĩ oiki magĩe na mĩciĩ,
arĩa ohe amohorithagia na akamoimagaria;
no andũ arĩa aremi matũũraga bũrũri mũũmũ.

⁷ Wee Ngai rĩrĩa woimagarire ũrĩ mbere ya andũ aku,
hĩndĩ ĩrĩa watuĩkanĩirie rũng'ũrĩ-inĩ-rĩ,

⁸ thĩ nĩyathingithire,
narĩo igũrũ rĩkiuria mbura,
nĩ ũndũ wa gũũka kwa Ngai, o Ũcio Ngai wa Sinai,
na nĩ ũndũ wa gũũka kwa Ngai, Ngai wa Isiraeli.

⁹ Wee Ngai-rĩ, nĩwoiririe mbura nyingĩ,
ũkĩnyootora bũrũri ũcio wa igai rĩaku ũrĩa wang'arĩte.

¹⁰ Andũ aku magĩtũũra kuo,
na kuumana na ũingĩ wa indo ciaku, Wee Ngai-rĩ,
ũgĩtanahĩra athĩĩni acio.

¹¹ Mwathani nĩaheanire ũhoru,
nao arĩa maawanĩrĩire maarĩ gĩkundi kĩnene:

¹² “Athamaki na mbũtũ cia ita moraga na ihenya;
nakuo kambĩ-inĩ andũ magayanaga indo cia ndaho.

¹³ O na rĩrĩa mũkomete hakuhĩ na mwaki wa gĩkaro kĩa nja,

mũhaana o ta mathagu ma ndutura magemetio na betha,
nacio njoya ciayo ikagemio na thahabu ikũhenia.”

¹⁴ Rĩrĩa Mwene-Hinya-Wothe aahurunjire athamaki bũrũri-inĩ-rĩ,
kwahaanaga o ta rĩrĩa tharunji igwĩte kĩrĩma-inĩ gĩa Zalimoni.

¹⁵ Ĩ irĩma cia Bashani ti irĩma irĩ riiri;
irĩma cia Bashani irĩ tũcũmbĩrĩ tũingĩ.

¹⁶ Inyuĩ irĩma ici irĩ tũcũmbĩrĩ tũingĩ-rĩ, mũrarora na ũiru nĩkĩ,
kĩrĩma kĩrĩa Ngai athuurĩte gĩtuĩke gĩkaro gĩaake,
o kũrĩa Jehova we mwene egũtũũra nginya tene?

¹⁷ Ngaari cia Ngai cia ita nĩ makũmi ma ngiri,
na ngiri cia ngiri;

Mwathani nĩokĩte arĩ gatagatĩ ga cio oimĩte Kĩrĩma gĩa Sinai,
agatoonya handũ hake haamũre.

¹⁸ Rĩrĩa wambatire igũrũ,
nĩwatongoririe arĩa maatahĩtwo mũtongoro-inĩ waku;
nĩwamũkĩrire iheo kuuma kũrĩ andũ,
o na ũgĩciamũkĩra kuuma kũrĩ andũ arĩa aremi,
nĩgeetha Wee, Jehova Ngai, ũtũũre kuo.

¹⁹ Goocai Mwathani, o we Mũrungu Mũhonokia witũ,
o we ũkũuuga mĩrigo iitũ mũthenya o mũthenya.

²⁰ Ngai witũ nĩ Mũrungu ũhonokanagia;
Mwathani Jehova nĩwe rĩũrĩro rĩa kuuma gĩkuũ-inĩ.

²¹ Ti-itherũ Ngai nĩakamemenda ciongo cia thũ ciake,
amemende ruototia rwa arĩa mathiiaga na mbere kwĩhia.

²² Mwathani ekuuga atĩrĩ, “Nĩngaruta thũ cianyu kuuma Bashani;
ndĩcirute iria-inĩ kũrĩa kũriku,

²³ nĩgeetha mũtobokie makinya manyu thakame-inĩ ya thũ cianyu,
o nacio nĩmĩ cia ngui cianyu igĩe na igai rĩacio.”

²⁴ Wee Ngai-rĩ, mũtongoro waku nĩwonekete,
o mũtongoro wa Mũrungu wakwa na Mũthamaki
agĩtoonya handũ-harĩa-haamũre.

²⁵ Aini a nyĩmbo nĩo matongoretie,
makarũmĩrĩrwo nĩ ahũũri inanda;
hamwe nao nĩ airĩtu arĩa marahũũra tũhembe.

²⁶ Goocai Ngai, kĩũngano-inĩ kĩrĩa kĩnene;
mũgooce Jehova kĩũngano-inĩ gĩa Isiraeli.

²⁷ Mũhĩrĩga ũrĩa mũnini wa Benjamini nĩguo ũcio ũmatongoretie,
kĩrĩndĩ kĩnene kĩa athamaki a Juda kĩrĩ ho,
na makarũmĩrĩrwo nĩ athamaki a Zebuluni na a Nafitali.

²⁸ Wee Ngai-rĩ, onania ũhoti waku;
tuonie hinya waku, Wee Ngai, ta ũrĩa waneka.

²⁹ Tondũ wa hekarũ yaku ĩrĩa ĩrĩ kũu Jerusalemu-rĩ,
athamaki nĩmagakũrehagĩra iheo.

³⁰ Rũithia nyamũ ĩrĩa ĩrĩ ithanjĩ-inĩ,
ũkĩrũithie rũũru rwa ndegwa rũrĩa rũrĩ thĩĩnĩ wa tũcaũ twa ndũrĩrĩ.
Ĩkwĩnyĩhĩrie, na ĩkũrehere icunjĩ cia betha.

Hurunja ndūrĩrĩ iria ikenagĩra mbaara.

³¹ Abarũthi nĩmagooka moimĩte bũrũri wa Misiri;
naguo bũrũri wa Kushi nĩũkenyihĩria Ngai.

³² Inĩrai Ngai, inyuĩ mothamaki ma thĩ,
inai mũgooce Mwathani,

³³ ũcio ũthiia ahaicĩte matu macio ma igũrũ ma tene,
ũcio ũrurumaga na mũgambo mũnene.

³⁴ Anĩrĩrai hinya wa Ngai,
we ũrĩa ũnene wake arĩ guo ũrũgamĩrĩre Isiraeli,
o ũcio ũhoti wake ũrĩ kũu matu-inĩ.

³⁵ Wee Ngai-rĩ, ũrĩ wa gwĩtigĩrwo, ũrĩ handũ hau haku haamũre;
Mũrungu wa Isiraeli nĩaheaga andũ ake ũhoti o na hinya.

Ngai arogoocwo!

69

Ihooya rĩa kũũria Ũteithio

Thaburi ya Daudi

¹ Wee Ngai-rĩ, honokia,
nĩgũkorwo maaĩ maanginyĩte o ngingo.

² Ndĩratoonyerera mũtondo-inĩ mũriku,
handũ hatarĩ na ha gũkinyithia kũgũrũ.

Nginyĩte maaĩ-inĩ harĩa hariku;
mũiyũro wa maaĩ nĩũhumbĩkanĩtie.

³ Nĩnogete mũno nĩ gũkaya ndeithio;
mũmero wakwa nĩ mũng'aru.

Maitho makwa nĩmorĩtwo nĩ hinya
nĩgũcũthĩrĩria Ngai wakwa.

⁴ Andũ arĩa maathũire hatarĩ gĩtũmi
nĩ aingĩ gũkĩra njuĩrĩ cia mĩtwe wakwa;
thũ ciakwa iria iithũire hatarĩ gĩtũmi nĩ nyingĩ,
o icio injaragia iniine.

Hatagĩrĩrio njookie kĩndũ itaiyĩte.

⁵ Wee Ngai nĩũũĩ ũrimũ wakwa;
mahĩtia makwa matingĩhithĩka harĩwe.

⁶ Andũ arĩa makwĩhokete,
maroaga gũconorithio nĩ ũndũ wakwa,
Wee Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-wothe;
arĩa makũrongoragia
maroaga kũnyararwo nĩ ũndũ wakwa,
Wee Ngai wa Isiraeli.

⁷ Nĩgũkorwo nĩngĩrĩrĩrie kũmenwo nĩ ũndũ waku,
naguo ũthiũ wakwa nĩũhumbĩtwo thoni.

⁸ Nduĩkĩte ta mũgeni harĩ ariũ a baba,
ngatuĩka ta mũndũ wa kũngĩ harĩ ariũ a maitũ;

⁹ kĩyo kĩrĩa ndĩ nakĩo kĩa nyũmba yaku nĩkĩo kĩrandĩa,
irumi cia arĩa makũrumaga nĩ nĩ igũĩrĩre.

¹⁰ Rĩrĩa ngũrĩra na ngehinga kũrĩa irio,

- no nginya ngirĩrĩrie kūnyūrūrío;
11 rĩrĩa ndehumba nguo ya ikūnia,
andũ no gũũthekerera.
12 Andũ arĩa maikaraga kihingo-inĩ gĩa itũūra nĩ nĩ manyūrūrāgia,
na ndũikite rwĩmbo rwa arĩũ.
13 Wee Jehova, nĩndakũhooya
hĩndĩ irĩa ya gwĩtikĩrĩka nĩwe;
Wee Ngai, nĩ ũndũ wa wendo waku mũnene,
ũnjĩtike na ũhonokio waku wa ma.
14 Honokia ũndute mũtondo-inĩ,
ndũkareke ndoonyerere;
ndeithũra kuuma kũrĩ arĩa maathũire,
ũndute kuuma maaĩ-inĩ marĩa mariku.
15 Ndũkareke mũiyũro wa maaĩ ũũhubĩkanie,
kana merio nĩ kũrĩa kũriku,
o na kana ndumĩrio kanua nĩ irima rĩa gĩkuũ.
16 Wee Jehova, njĩtika nĩ ũndũ wa wega wa wendo waku;
nĩ ũndũ wa tha ciaku nyingĩ wĩhũgũre ũnjookerere.
17 Ndũkahithe ndungata yaku ũthiũ waku;
njĩtika narua, nĩgũkorwo ndĩ thĩĩna-inĩ.
18 Ũka hakuhĩ ũndeithũre;
honokia kuuma kũrĩ thũ ciakwa.
19 We nĩũũ ũrĩa nyūrūrĩtio, na ngaconorithio na ngahumbwo thoni;
thũ ciakwa ciothe irĩ mbere yaku.
20 Kũnyūrūrío nĩ gũũthuthĩte ngoro
ngatigwo itarĩ na mwĩhoko;
ndeetereire nyone wa kũnjiguĩra tha, no ndiigana kũmuona,
ngĩeterera nyone andũ a kũũhooreria, no ndiamonire.
21 Maanjĩkĩrĩre maaĩ ma nyongo irio-inĩ ciakwa,
na ndanyoota makĩthe thiki nyue.
22 Metha irĩa maarĩirwo ĩrotuĩka mũtego;
ĩrotuĩka ihũūra o na mũtego wa kũmagwatia.
23 Maitho mao marogĩa nduma matige gũcooka kuona,
nayo mĩgongo yao ĩrohocerera nginya tene.
24 Maitũrũrĩre mang'ũrĩ maku;
makinyĩrie marakara maku mahiũ.
25 Mĩciĩ yao ĩrokira ihooru;
kũroaga mũndũ wa gũtũūra hema-inĩ ciao.
26 Nĩgũkorwo manyariiraga arĩa wee ũgurarĩtie,
na makaaria ũhoru wa ruo rwa arĩa ũtiĩhĩtie.
27 Mathitangĩre o ngero thuutha wa irĩa ĩngĩ;
ndũkanareke magatoonya ũhonokanio-inĩ waku.
28 Marothario ibuku-inĩ rĩa muoyo,
mage kwandĩkwo mũtaratara-inĩ wa andũ arĩa athingu.
29 Ndĩ na ruo na ngathĩĩnĩka;
Wee Ngai kĩĩhonokie na ũngitĩre.
30 Nĩngũgooca rĩitwa rĩa Ngai na rwĩmbo,

- na ndīmūtũũgĩrie ngĩmũcookagĩria ngaatho.
³¹ Naguo ūndũ ūcio nĩũgũgĩkenia Jehova gũkĩra kũmũhe ndegwa,
 na gũkĩra ndegwa nene ĩrĩ na hĩa na mahũngũ.
³² Andũ arĩa athĩĩni mona ūguo nĩmagakena;
 inyuĩ arĩa mũrongoragia Ngai, ngoro cianyu iroarahũka!
³³ Jehova nĩathikagĩrĩria arĩa abatari,
 na ndangĩnyarara andũ ake moohetwo.
³⁴ Igũrũ na thĩ nĩmũgooce,
 o na maria marĩa manene na kĩrĩa gĩothe gĩthiagĩra thĩĩnĩ wamo,
³⁵ nĩgũkorwo Ngai nĩakahonokia Zayuni,
 na aake matũũra marĩa manene ma Juda rĩngĩ.
 Hĩndĩ ĩyo andũ nĩmagatũũra kuo na makwĩgwatĩre;
³⁶ ciana cia ndungata ciake nĩgakũgaya,
 nao arĩa mendete rĩtwa rĩake nĩmagatũũra kuo.

70

Rwĩmbo rwa kũũria Ūteithio

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Ngai, hiũha ūũhonokie;
 Wee Jehova ūka narua ūndeithie.
² Andũ arĩa mendaga kũnjũraga
 maroconorithio na manyiitwo nĩ kĩrigiicano;
 arĩa othe mendaga nyanangwo
 marocooka na thuutha maconokete.
³ Andũ arĩa mathekagĩrĩra makiugaga atĩrĩ, “Haiya! Haiya!”
 marocooka na thuutha maconokete.
⁴ No arĩa othe makũrongoragia
 marokena na macanjamũke;
 arĩa mendete ūhonokio waku marotũũra moigaga atĩrĩ,
 “Ngai arotũgĩrio!”
⁵ No rĩrĩ, nĩ ndĩ mũthĩĩni na mũbatari;
 Wee Ngai, hũha ūũke kũrĩ nĩ.
 Wee nĩwe ūteithio wakwa na mũhonokia wakwa;
 Wee Jehova, ndũkagonderere gũũka kũndeithia.

71

Ihooya rĩa kũũria Ūgitĩri

- ¹ Wee Jehova-rĩ, njũrĩire harĩwe;
 ndũkanakĩreke njonorithio.
² Ndeithũra na ūũhonokie nĩ ūndũ wa ūthingu waku;
 thikĩrĩria ūũhonokie.
³ Tuĩka rwaro rwakwa rwa ihiga rwa kũũrĩa,
 harĩa ingĩthĩĩ hĩndĩ ciothe;
 athana honokio,
 nĩgũkorwo nĩwe rwaro rwakwa rwa ihiga na kĩirigo gĩakwa kĩa hinya.
⁴ Honokia, Wee Ngai wakwa, kuuma guoko-inĩ kwa andũ arĩa aaganu,
 ūndeithũre kuuma ngumbaco ya andũ arĩa ooru na matarĩ tha.
⁵ Nĩgũkorwo ūkoretwo ūrĩ kĩrĩgĩrĩro gĩakwa, Wee Mwathani Jehova,
 ūtũũrite ūrĩ mwĩhoko wakwa kuuma ndĩ o mũnini.

- ⁶ Kuuma gūciarwo gwakwa ndūūrīte ngwīhokete;
nīwe wandutire nda ya maitū.
Ngūtūūra ngūgoocaga.
- ⁷ Nīnduīkite ta kīndū gīa kūgegania harī andū aingī,
no nīwe rīūrīro rīakwa rīa hinya.
- ⁸ Kanua gakwa kaiyūrīte ūgooci waku,
gatindaga gakīgana riiri waku mūthenya wothe.
- ⁹ Ndūkande hīndī ya ūkūrū;
ndūkanandiganīrie rīrīa itarī na hinya.
- ¹⁰ Nīgūkorwo thū ciakwa ciaragia ūhoru wa kūnjūkīrīra;
acio metagīrīra kūnjūruga nīmacokanītie ndundu.
- ¹¹ Moigaga atīrī, “Ngai nīamūtiganīrie;
hanyūkaniai nake mūmūnyiite,
nīgūkorwo ndarī mūdū wa kūmūteithūra.”
- ¹² Wee Ngai, tiga kūndaihīrīra;
Wee Ngai wakwa, ūka narua ūndeithie.
- ¹³ Acio maathitangaga-rī, maroconoka na maniinwo;
acio mendaga kūnjīka ūūru,
maronyararwo na maconorwo.
- ¹⁴ No nī-rī, ndīrīkoragwo na kīrīgīrīro hīndī ciothe;
ndīrīkīragīrīra gūkūgooca mūno makīria.
- ¹⁵ Kanua gakwa karīganaga ūthingu waku,
ndindage o ngīgana ūhonokio waku mūthenya wothe,
o na gūtūika ndiūi mūigana wago.
- ¹⁶ Wee Mwathani Jehova, ngūūka ngīanagīrīra ciīko ciaku cia hinya,
nyanīrīre ūthingu waku, o ūthingu waku wiki.
- ¹⁷ Kuuma ndī o mūnini, Wee Ngai, ūtūūrīte ūndutaga,
na nginyagia ūmūthī no nyumbūruga ciīko ciaku cia magegania.
- ¹⁸ Wee Ngai, o na ndakūra ngīe mbuī,
ndūkanandiganīrie,
o nginya nyumbūre ūhoru wa ūhoti waku kūrī rūciaro rūrīa rūrooka,
na nyumbūre ūhoru wa hinya waku kūrī arīa othe magooka thuutha.
- ¹⁹ Wee Ngai-rī, ūthingu waku ūkinyīte o matu-inī,
Wee wīkīte maūdū manene.
Wee Ngai-rī, nūū ūngī ūhaana ta we?
- ²⁰ O na gūtūika nīūtūmīte nyone mathīina maingī na marūrū-rī,
nīūkariūkia muoyo wakwa rīngī;
nīūkandiūkia rīngī
kuuma thī kūrīa kūrīku.
- ²¹ Nīūkongerera gītīo gīakwa,
na ūūhoorerie o rīngī.
- ²² Ndīrīkūgoocaga na kīnanda kīa mūgeeto
nī ūndū wa wīhokeku waku, Wee Ngai wakwa;
ndīrīnaga ngūgoocage na kīnanda gīa kīnūbi,
Wee Mūtheru wa Isiraeli.
- ²³ Mīromo yakwa nīrīanagīrīra nī gūkena
rīrīa ngūina ngūgooce,
o nī, ūrīa Wee ūkūūrīte.

²⁴ Rūrīmĩ rwakwa rūrĩrahaga ũhoru wa ciiko ciaku cia ũthingu
mũthenya wothē,
nĩgũkorwo arĩa meendaga kũnjĩka ũũru
nĩmaconorithĩtio na makarigiicwo.

72

Ihooya rĩa Kũhoera Mũthamaki

Thaburi ya Solomoni

- ¹ Wee Ngai, he mũthamaki ũhoti wa gũtuuanagĩra ciira na kĩhotoo,
na mūrũ wa mũthamaki ũkĩmũhe ũthingu waku.
- ² Nake nĩarĩciiragĩra andũ aku na ũthingu,
andũ aku arĩa anyamaarĩku amatuagĩre ciira na kĩhotoo.
- ³ Irĩma igaatũmaga andũ magaaciĩre,
natuo tũrĩma tũciarage matunda ma ũthingu.
- ⁴ Nĩarĩgitagĩra andũ arĩa anyamaarĩku gatagatĩ ka andũ,
na ahonokie ciana cia arĩa abatari;
nĩakahehenja arĩa mamahinyagĩrĩria.
- ⁵ Mũthamaki arotũũra hĩndĩ irĩa yothē riũa rĩgũtũũra,
na rĩrĩa rĩothē mweri ũgũtũũra nginya njiarwa na njiarwa.
- ⁶ Arĩhaanaga ta mbura ikiurĩra mũgũnda mūtũgũte,
ahaane ta rūthuthuũ ũrĩa rūihũgagia thĩ.
- ⁷ Matukũ-inĩ make andũ arĩa athingu nĩmagatheerema;
naguo ũgaaciũ ũingĩhe o nginya rĩrĩa mweri ũgaakorwo ũtarĩ ho.
- ⁸ Agaathanaga kuuma iria rĩmwe nginya rĩrĩa rĩngĩ,
na kuuma Rũũ rwa Farati* o nginya ituri cia thĩ.
- ⁹ Ndũrĩrĩ cia werũ-inĩ nĩikainamĩrĩra mbere yake,
nacio thũ ciake icũne rũkũngũ.
- ¹⁰ Athamaki a Tarishishi† na a mabũrũri marĩa marĩ hũgũrũrũ-inĩ cia kũraya
nĩmakamũrehagĩra igooti;
nao athamaki a Sheba na Seba
nĩmakamũrehagĩra iheo.
- ¹¹ Athamaki othe makaamũinamĩrĩra,
nacio ndũrĩrĩ ciothe imũtungatagĩre.
- ¹² Nĩgũkorwo nĩakahonokia abatari maamũkaĩra,
o na arĩa anyamaarie matarĩ na wa kũmateithia.
- ¹³ Nĩakaiguagĩra tha arĩa matarĩ hinya na arĩa abatari,
na ahonokie arĩa athĩni kuuma kũrĩ gĩkuũ.
- ¹⁴ Nĩakamateithũra kuuma kũrĩ arĩa mamahinyagĩrĩria na kuuma haaro-inĩ,
nĩgũkorwo thakame yao irĩ bata mũno maitho-inĩ make.
- ¹⁵ Arogĩtũũra hĩndĩ ndaaya!
Aroheagwo thahabu ya kuuma Sheba.
Arotũũra ahooyagĩrwo nĩ andũ hĩndĩ ciothe,
na mamũrathimage mũthenya wothē.
- ¹⁶ Bũrũri ũrogĩa na bũthi wa ngano kũndũ guothe;
ĩrorirũkĩra tũrĩma-igũrũ.

* 72:8 Rũũ rwa Farati rwarĩ mwena wa irathĩro wa bũrũri wa Isiraeli hĩndĩ ya wathani wa Mũthamaki Solomoni. † 72:10 Tarishishi kwoikaine taarĩ kuo kwarĩ mũthia wa thĩ.

Maciaro makuo marothegea ta ma Lebanoni;
nakuo matũũra-inĩ andũ marotheerema ta nyeki ya gĩthaka.

¹⁷ Rĩĩtwa rĩake rĩrotũũra nginya tene;
rĩrotũũra o ta ũrĩa riũa rĩgũtũũra.

Ndũrĩrĩ ciothe nĩkarathimwo nĩ ũndũ wake,
nacio imwĩtage mũndũ mũrathime.

¹⁸ Goocai Jehova Ngai, o we Ngai wa Isiraeli,
o we wiki wĩkaga maũndũ ma magegania.

¹⁹ Rĩĩtwa rĩake rĩũ rĩrĩ riiri rĩrogoocagwo nginya tene;
nayo thĩ yothe ĩroiyrwo nĩ riiri wake.

Ameni, na ningĩ Amenĩ.

²⁰ Ũcio nĩguo mũthia wa mahooya ma Daudi, mũrũ wa Jesii.

Ibuku rĩa Gatatũ

73

Thaburi 73-89

Ihooya rĩa kũũria Ũgitĩri

Thaburi ya Asafu

¹ Ti-itherũ Ngai nĩ mwega harĩ andũ a Isiraeli,
harĩ andũ arĩa atheru ngoro.

² No nĩrĩ, magũrũ makwa maratigĩtie hanini matenderũke;
ndaarĩ o hakuhĩ kũgũa.

³ Nĩgũkorwo nĩndaiguagĩra arĩa etĩĩ ũiru,
rĩrĩa ndonire kũgaacĩra kwa andũ arĩa aaganu.

⁴ Nĩgũkorwo matithĩĩnĩkaga;
mĩrĩ yao nĩ mĩgima na ĩkoragwo na hinya.

⁵ Matikoragwo na moritũ ta andũ arĩa angĩ,
na matikoragwo nĩ mathĩĩna marĩa makoraga andũ.

⁶ Nĩ ũndũ ũcio mwĩtĩĩo nĩguo mũgathĩ wao;
o ene mehumbaga ũhinya.

⁷ Ũmũ wa ngoro ciao ũtherũkaga o ũmaramari;
meciiria mao mooru matirĩ mũhaka.

⁸ Nĩ andũ a kĩnyũrũri, na maaragia ndeto cia rĩmena;
maaragia na mwĩtĩĩo ũhoru wa kũhinyĩrĩria andũ arĩa angĩ.

⁹ Tũnua twao twaragia ũũru wa gũũkĩrĩra igũrũ,
nacio nĩmĩ ciao ikegwatĩra thĩ yothe.

¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio andũ ao nĩmakamacokerera
na metikie ũrĩa wothe makoiga.

¹¹ Makoiga atĩrĩ, “Mũrungu angĩmenya atĩa?
Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩarĩ na ũmenyo?”

¹² Ũũ nĩguo andũ arĩa aaganu matariĩ:
tondũ gũtirĩ ũndũ ũmamakagia, makĩragĩrĩria o gũtonga.

¹³ Ti-itherũ, nĩnjigĩte ngoro yakwa ĩrĩ theru o tũhũ;
thambĩtie moko makwa makaaga gwĩka ũũru o tũhũ.

¹⁴ Nĩgũkorwo ndindaga na mĩnyamaro mũthenya wothe;

herithītio rūciinĩ o rūciinĩ.

- ¹⁵ Ingĩogire atĩrĩ, “Nĩngwaria o ũũ,”
nĩngĩakunyanĩire ciana ciaku.
- ¹⁶ No rĩrĩa ndageragia gũtaũkĩrwo nĩ ũhoro ũcio wothe,
watuĩkire wa kũũhinyĩrĩa,
- ¹⁷ o nginya rĩrĩa ndatoonyire handũ-harĩa-haamũre ha Mũrungu;
hĩndĩ ĩyo ngĩkĩmenya ũrĩa makaarĩkĩrĩa.
- ¹⁸ Ti-itherũ ũmaigaga kũndũ kũrĩa gũtenderũ;
ũmagũithagia thĩ makaanangĩka.
- ¹⁹ Hĩ! Kaĩ nĩmakanangwo o rĩmwe-ĩ!
Makaaniinwo biũ nĩ imakania!
- ²⁰ O ta ũrĩa kĩroto gĩthiraga mũndũ okĩra,
no taguo makahaana rĩrĩa Wee Mwathani ũkaarahũka,
ũkaamaagĩra bata o ta irooto.
- ²¹ Rĩrĩa ngoro yakwa yarĩ na kĩaha
na roho wakwa ũgatuurwo,
- ²² ndiarĩ na meciiria magima, na ndiarĩ na ũmenyo;
ndahaanaga o ta nyamũ ndĩ mbere yaku.
- ²³ No rĩrĩ, ngoragwo nawe hĩndĩ ciothe;
nĩũũnyitĩte guoko gwakwa kwa ũrĩo.
- ²⁴ Nĩũndongoragia na ũtaaro waku,
na thuutha ũcio nĩũkanyamũkĩra riiri-inĩ waku.
- ²⁵ Nĩũ ũngĩ ndĩ nake kũu igũrũ tiga Wee?
Gũkũ thĩ ndirĩ na kĩndũ ĩngĩirĩrĩa tiga o Wee.
- ²⁶ Mwĩrĩ wakwa na ngoro yakwa no ciage hinya,
no rĩrĩ, Ngai nĩwe hinya wa ngoro yakwa,
na nĩwe rwĩga rwakwa nginya tene.
- ²⁷ Ti-itherũ arĩa magũtiganagĩria nĩmagathira;
nĩũkanangaga arĩa othe matakwiĩhokete.
- ²⁸ No ha ũhoro wakwa-rĩ, nĩ wega gũkuhĩrĩa Ngai.
Nĩnduĩte Mwathani Jehova rĩũrĩro rĩakwa;
nĩndĩrĩheanaga ũhoro wa ciĩko ciaku ciothe.

74

Gũthaithanĩrĩa Bũrũri Hĩndĩ ya Thũna

Thaburi ya Asafu

- ¹ Wee Ngai-rĩ, nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtũtiganĩrie nginya tene?
Nĩ kĩ gĩtũmaga marakara maku macine ng’ondũ cia rūũru rwaku?
- ² Ririkana andũ arĩa wegũrĩre o tene,
arĩa wakũũrĩre magĩtuĩka mũhĩrĩga ũrĩa wegaiĩre,
na ũiririkane Kĩrĩma gĩa Zayuni, o kũrĩa watũũrĩte.
- ³ Erekeria makinya maku kũrĩ mwanangĩko ũyũ ũtũũrĩte kuo,
wone ũrĩa handũ harĩa haku haamũre hathũkangĩtio nĩ thũ.
- ⁴ Amuku aku mararamĩre harĩa wacemanĩrie na ithuĩ;
maahaandire bendera ciao irĩ imenyithia.

- ⁵ Metuĩte ta andũ mekũhiũria mathanwa
mateme mĩĩ ya mũtitũ.
- ⁶ Mbaũ iria ciothe ciagemetio magĩciunanga
na mathanwa na ibũi ciao.
- ⁷ Nĩmacinire handũ-haku-harĩa-haamũre hakĩmomoka,
magĩthaahia gĩikaro kĩa Rĩitwa rĩaku.
- ⁸ Moigire atĩrĩ na ngoro ciao, “Tũkũmahehenja mathire!”
Maacinire handũ harĩa hothe Mũrungu aahooyagĩrwo kũu bũrũri-inĩ.
- ⁹ Gũtirĩ ciana tũringagĩrwo mahinda maya;
anabii nĩmathirĩte,
na gũtirĩ witũ ũũĩ nĩ nginya rĩ gũgũikara ũguo.
- ¹⁰ Wee Ngai, thũ ĩgũtũũra ĩgũthirĩkagia nginya rĩ?
Mũmuku no atũũre acambagia rĩitwa rĩaku nginya tene?
- ¹¹ Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũthune guoko gwaku, o guoko kũu gwaku kwa ũrĩo?
Kũrute mĩkũnjo-inĩ ya nguo ciaku ũmaniine!
- ¹² No rĩrĩ, Wee Ngai, nĩwe mũthamaki wakwa kuuma tene;
nĩwĩkaga maũndũ ma kũhonokania gũkũ thĩ.
- ¹³ Wee-rĩ, nĩwe wagayanirie iria na ũhoti waku,
ũkĩhehenja mĩtwe ya nyamũ iria nene kũu maaĩ-inĩ.
- ¹⁴ Wee-rĩ, nĩwe wahenjiire mĩtwe ya Leviathani,
ũkĩmĩheana ĩtuĩke irio cia ciũmbe cia werũ-inĩ.
- ¹⁵ Wee-rĩ, nĩwe watũmire ithima itherũke na tũrũũ tũtherere,
ũkĩhũithia njũũĩ iria itahũaga.
- ¹⁶ Mũthenya nĩ waku o na ũtukũ no waku;
Wee nĩwe wahaandire riũa na mweri.
- ¹⁷ Wee-rĩ, nĩwe wekĩrĩre mĩhaka yothe ya thĩ;
nĩwe watũmire kũgĩe hĩndĩ ya riũa na hĩndĩ ya heho.
- ¹⁸ Ririkana ũrĩa thũ ĩkũnyũrũritie, Wee Jehova,
na ũrĩa andũ arĩa akĩgu macambĩtie rĩitwa rĩaku.
- ¹⁹ Ndũkaneane muoyo wa ndirahũgĩ yaku kũrĩ nyamũ cia gĩthaka;
ndũkariganĩrwo nĩ mĩoyo ya andũ aku arĩa manyariirĩtwo nginya tene.
- ²⁰ Ririkana kĩrĩkanĩro gĩaku,
tondũ kũndũ guothe kũrĩa kũrĩ nduma bũrũri-inĩ kũiyũrĩte haaro.
- ²¹ Ndũkareke mũndũ ũrĩa mũhinyĩrĩrie acooke na thuutha aconokete;
andũ arĩa athĩĩni na arĩa abatari nĩmagooce rĩitwa rĩaku.
- ²² Arahũka, Wee Ngai, ũrũgamĩrĩre kĩhoo to gĩaku;
ririkana ũrĩa andũ arĩa akĩgu magũthirĩkagia mũthenya wotho.
- ²³ Ndũkariganĩrwo nĩ mbugĩrĩrio ya amuku aku,
o inegene rĩa thũ ciaku, rĩrĩa iranegena itegũtigithĩria.

75

Ngai nĩ wa Kĩhoo to

Thaburi ya Asafu

- ¹ Wee Ngai, nĩtwagũcookeria ngaatho,
twagũcookeria ngaatho, nĩgũkorwo Rĩitwa rĩaku rĩrĩ hakuhĩ;
andũ maheanaga ũhoru wa ciĩko ciaku cia magegania.
- ² Ugaga atĩrĩ, “Nĩ nĩ thuuraga hĩndĩ ĩrĩa njagĩrũ;
nĩ nĩ nduanagĩra ciira na kĩhoo to.

- ³ Rĩrĩa thĩ na andũ ayo othe maathingitha,
nĩ nĩ nyiitagĩrĩa itugĩ ciayo ngacirũmia.
- ⁴ Andũ arĩa etiĩ ngũmeera atĩrĩ, 'Mũtigacooke kwĩraha,'
na arĩa aaganu ngameera atĩrĩ, 'Mũtikambararie hĩa cianyu.
- ⁵ Tigai kwambararia hĩa cianyu na igũrũ,
mũtuge kwaria mũũmĩtie ngingo.'"
- ⁶ Nĩ ũndũ-rĩ, ũhoro wa gũtũgĩria mũndũ nduumaga na irathĩro kana ithũĩro,
o na kana kuuma werũ-inĩ.
- ⁷ No rĩrĩ, nĩ Ngai ũtuanagĩra ciira:
Anyiihagia mũndũ ũmwe, na agatũgĩria ũrĩa ũngĩ.
- ⁸ Jehova anyiitite gĩkombe kiiyũrite ndibei irĩ na mũhũũyũ,
ĩtukanĩtio na mahuti manungi wega;
amĩonoragia, nao andũ othe aaganu a thĩ makamĩnyua,
makainĩkĩrĩa nginya itata rĩa mũthia.
- ⁹ No nĩ-rĩ, nĩngumbũra ũhoro ũyũ nginya tene;
ndĩrĩnaga ũgooci kũrĩ Ngai wa Jakubu.
- ¹⁰ Nĩngarenga hĩa cia andũ arĩa othe aaganu,
no hĩa cia arĩa athingu nĩikambarario.

76

Jehova Nĩwe Ngai wa Jakubu

Thaburi ya Asafu

- ¹ Kũu Juda Ngai nĩoikaine;
rĩitwa rĩake nĩ inene thĩinĩ wa Isiraeli.
- ² Hema yake irĩ kũu Salemu,
gĩikaro gĩake kĩrĩ Zayuni.
- ³ Kũu nĩkuo oinangĩire mĩguĩ ya ũta ikũhenia,
akiunanga ngo na hiũ ciao cia njora,
o na indo ciao ciothe cia mbaara.
- ⁴ Wee ũcangararĩte nĩ ũtheri,
ũkagĩa na ũkaru gũkĩra irĩma irĩ na ũtonga wa nyamũ cia igũma.
- ⁵ Andũ arĩa njamba magwĩte magatunywo indo,
magakoma toro wao wa gĩkuũ;
gũtirĩ o na ũmwe wa njamba cia ita
ũngĩambararia moko make.
- ⁶ Nĩ ũndũ wa ikũũma rĩaku, Wee Ngai wa Jakubu,
mbarathi o ũndũ ũmwe na ngaari cia ita igwĩte thĩ ikaaga kwĩgua.
- ⁷ Wee nowe wa gwĩtigĩrwo.
Nũũ ũngĩrũgama mbere yaku rĩrĩa ũrĩ mũrakaru?
- ⁸ Wamenyithanirie itua rĩaku ũrĩ o kũu igũrũ,
nayo thĩ igĩtigĩra na igĩkira ki,
- ⁹ rĩrĩa Wee Ngai, warũgamire ũtuanĩre ciira,
nĩguo ũhonokie arĩa othe anyamaarĩku a bũrũri.
- ¹⁰ Ti-itherũ mang'ũrĩ ma andũ nĩmagakũgoocithia,
na ũkeyoha matigari ma mang'ũrĩ maku ta mũcibi.
- ¹¹ Mwĩhĩtei mĩhĩtwa harĩ Jehova Ngai wanyu na mũmĩhingie;

rekei mabūrūri marīa mothe mūriganītie namo
marehere ūcio wa gwītīgīrwo iheo.

- ¹² Athuthaga roho wa arīa maathanaga;
etigagīrwo nī athamaki a thī.

77

Kūririkana Cīko cia Ngai cia Hinya

Thaburi ya Asafu

- ¹ Ndakaīire Ngai andeithie;
ndakaīire Ngai nīguo anjigue.
- ² Rīrīa ndaarī mīnyamaro-inī, nī Mwathani ndarongoririe;
ūtukū ndamwambararīrie moko itekūnoga,
no muoyo wakwa ūkīrega kūhoorerio.
- ³ Wee Ngai, ndakūririkanire ngīcaaya;
ndataranirie maūndū, naguo roho wakwa ūkīringīka.
- ⁴ Wee watūmire njūrwo nī toro,
ngīthīnīka mūno, ngīremwo nī kwaria.
- ⁵ Ndeciiririe ūhoru wa matukū ma tene,
ngīririkana mīaka o īrīa yarī ya tene;
- ⁶ ngīkīririkania ūrīa ndainaga ūtukū,
ngoro yakwa īgītariana maūndū,
naguo roho wakwa ūkīyūūria atīrī:
- ⁷ “Mwathani egūtūūra atūregete nginya tene?
Ndarī hīndī agacooka gūtūkenera?”
- ⁸ Wendo wake ūtathiraga-rī, nīkūbuīria ūbuīrītie nginya tene?
Kīranīro gīake gīgūtūūra gītahingīte nginya tene?
- ⁹ Kaī Mūrungu ariganīrwo nīkūiguanīra tha?
Kaī marakara make matūmīte atige gūtugana?”
- ¹⁰ Ngīcooka ngīciiria atīrī, “Ūndū ūyū nīguo ngwītiiria naguo:
kūririkana mīaka ya guoko kwa ūrīo kwa Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno.”
- ¹¹ Nīngūririkana cīko cia Jehova;
īī nīguo, nīngūririkana ciama ciaku cia tene.
- ¹² Ndīrītaranagia mawīra maku mothe,
na ngecūūrania ūhoru wa cīko ciaku cia hinya.
- ¹³ Njīra ciaku, Wee Ngai, nī theru.
Nī ngai īrīkū nene ta Ngai witū?
- ¹⁴ Wee nīwe Mūrungu ūrīa ūringaga ciama;
wonanagia ūhoti waku kūrī ndūrīrī.
- ¹⁵ Nīwakūūrīre andū aku na guoko gwaku kwa hinya,
o acio njiaro cia Jakubu na Jusufu.
- ¹⁶ Maaī nīmakuonire, Wee Ngai,
maaī macio maakuonire makīigua guoya,
nakuo kūrīa kūrīku mūno gūkīinyogonda.
- ¹⁷ Matu mooiririe mbura,
nacio ngwa ikīruruma igūrū guothe;
heni ciahenūkire ikīrathūka mīena yothe

- ¹⁸ Ngwa yaku yaiguŭkanire kīhuhūkanio-inĩ,
rūheni rwaku rūkīmūrīka thĩ yothe,
nayo thĩ ikīinaina na igĩthingitha.
- ¹⁹ Njīra yaku yatuŭkanīrie iria-inĩ,
njīra yaku igĩtuŭkanīria maaĩ-inĩ maingĩ,
o na gũtuŭka makinya maku mationekire.
- ²⁰ Watongoririe andũ aku o ta ūrĩa mūrĩithi atongoragia rūũru,
ũkīmatongoria na guoko kwa Musa na kwa Harũni.

78

Rũgano rwa Ngai na Andũ ake a Isiraeli

Thaburi ya Asafu

- ¹ Inyuĩ andũ akwa, iguai ūrutani wakwa;
thikīrīriai ciugo cia kanua gakwa.
- ² Ngūtumūra kanua gakwa njarie na ngerekano,
ngūgweta maũndũ mahithe, maũndũ ma kuuma o tene:
- ³ maũndũ marĩa twanaigua na tūkamenya,
o marĩa maithe maitũ maanatwīra.
- ⁴ Tūtingīhitha ciana ciao maũndũ macio;
nītūrīraga rūciaro rūrĩa rūgooka
ũhoru wa ciiko cia Jehova cia kūmūgoocithia,
na ūhoti wake, na magegania marĩa aaneka.
- ⁵ Aaheire Jakubu mawatho,
na akīhaanda watho thīinĩ wa Isiraeli,
ūrĩa aathire maithe maitũ
atĩ maūrutage ciana ciao,
- ⁶ nĩguo rūciaro rūrĩa rūgooka thuutha rūkaamenya watho ūcio,
o hamwe na ciana iria itaciarĩtwo,
nĩguo nacio ikeera ciana ciacio.
- ⁷ Hīndĩ ūyo ciĩhoke Ngai
na ciage kūriganīrwo nĩ ciiko ciake,
no kūrūmia irūmagie maathani make.
- ⁸ Nacio itikahaane ta maithe macio ma tene,
arĩa maarĩ a rūciaro rūremi na rūng'athia,
rūrĩa ngoro ciaruo itaathīkagīra Mūrungu,
o rūu maroho maaruo mataamwīhokire.
- ⁹ Andũ a Efiraimu, o na maarĩ na mota ma kūrūa,
nīmahūndūkire mūthenya ūrĩa wa mbaara;
- ¹⁰ matiarūmirie kīrīkanīro kīao na Ngai,
na nīmaregire kūrūmīrīra watho wake.
- ¹¹ Nīmariganīrwo nĩ maũndũ marĩa ekīte,
na makīriganīrwo nĩ magegania marĩa aamonetie.
- ¹² Nīaringire ciama maithe mao makīionagīra
marĩ kūu būrūri wa Misiri, kūu werū-inĩ wa Zoani.
- ¹³ Aagayanirie iria, akīmaringia;
aatūmire maaĩ marūgame ta rūthingo.
- ¹⁴ Mūthenya aamatongoragia na itu,
naguo ūtukū wothē akamatongoria na ūtheri wa mwaki.
- ¹⁵ Nīatūranirie mahiga kūu werū-inĩ,
na akīmahe maaĩ maingĩ o ta ma iria;

- ¹⁶ nĩatũmire tũrũũĩ tuume rwaro-inĩ rwa ihiga,
na agĩtũma maaĩ matherere ta njũũĩ.
- ¹⁷ No-o maathiire o na mbere kwĩhĩria Ngai,
magĩkĩremera Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno marĩ kũu werũ-inĩ.
- ¹⁸ Nao makĩgeria Mũrungu makĩendaga,
na ũndũ wa gwĩtia irio iria meeriragĩria kũrĩa.
- ¹⁹ Magĩũkĩrĩra Ngai na mĩario, makĩũrania atĩrĩ,
“Mũrungu no ahote kwara metha werũ-inĩ?”
- ²⁰ Rĩrĩa aagũthire ihiga, maaĩ nĩmatothokire boo,
natuo tũrũũĩ tũgĩtherera tũiyũrite maaĩ maingĩ.
No rĩrĩ, no ahote gũtũhe o na irio?
No ahe andũ ake nyama?”
- ²¹ Rĩrĩa Jehova aigwire ũguo, akĩrakara;
agĩtharĩkĩra Jakubu na mwaki wake,
namo mang’ũrĩ make magĩũkĩrĩra Isiraeli,
- ²² nĩgũkorwo matiigana gwĩtikia Ngai,
kana kwĩhoka ũhonokania wake.
- ²³ No rĩrĩ, we nĩathire matu ma igũrũ
na akĩhingũra mĩrango ya igũrũ;
- ²⁴ oirĩirie andũ mana ta mbura marĩe,
na akĩmahe ngano ya kũu igũrũ.
- ²⁵ Andũ makĩrĩa irio cia araika;
akĩmahe irio iria ciothe mangĩahotire kũrĩa.
- ²⁶ O na ningĩ akĩerekeria rũhuho rwa mwena wa irathĩro kuuma igũrũ,
na akĩrehithia rũhuho rwa mwena wa gũthini na ũndũ wa hinya wake.
- ²⁷ Akĩmaharũrũkĩria nyama nyingĩ ta rũkũngũ,
nyoni cia rĩera-inĩ ciaingĩhite ta mũthanga wa iria-inĩ.
- ²⁸ Agĩtũma igwe thĩinĩ wa kambĩ yao,
igĩthiũrũrũkĩria hema ciao.
- ²⁹ Maarĩire o nginya makĩhũũna,
nĩgũkorwo aamaheire kĩrĩa merirĩirie kũrĩa.
- ³⁰ No matanarĩkia kũrĩa irio icio meriragĩria,
o irĩ tũnua-inĩ twao-rĩ,
- ³¹ marakara ma Ngai makĩmokĩrĩra;
akĩũraga arĩa maarĩ na hinya mũno gatagatĩ kao,
akĩniina andũ ethĩ a Isiraeli.
- ³² O na amekĩte ũguo wothē-rĩ, mathiire o na mbere kwĩhia;
o na ekĩte magegania make, matiamwĩtikirie.
- ³³ Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma matukũ mao mathire o ũguo tũhũ,
na mĩaka yao igĩthira nĩ ihooru rĩa kũmaka.
- ³⁴ Rĩrĩa rĩothe Mũrungu ooraga amwe ao nĩmamũmaathaga;
mamũrongoragia na makamũcookerera na kĩyo.
- ³⁵ Nao makaririkana atĩ Ngai nĩwe warĩ Rwaro rwao rwa Ihiga,
na atĩ Mũrungu Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe warĩ Mũkũũri wao.
- ³⁶ No-o makeyendithĩrĩria harĩ we na tũnua twao,
makamũheenagia na nĩmĩ ciao;
- ³⁷ ngoro ciao itiarĩ njĩhokeku kũrĩ we,
na matiarĩ eehokeku harĩ kĩrĩkanĩro gĩake.
- ³⁸ Nowe no aaiyũritwo nĩ tha;

- akĩmarekera waganu wao,
na ndaigana kũmaniina.
Kaingĩ na kaingĩ nĩagiragĩrĩria marakara make,
na ndaigana kwarahũra mang'ũrĩ make mothe.
- ³⁹ Nĩaaririkanire atĩ maarĩ o andũ tu,
karũhuho karĩa kahitũkaga na gaticooke rĩngĩ.
- ⁴⁰ Nĩ maita maingĩ atĩa maamũremagĩra marĩ kũu werũ-inĩ,
na makamũiguithia kĩa marĩ kũu rĩng'ũrĩ-inĩ.
- ⁴¹ Mahinda maingĩ nĩmageririe Mũrungu;
maathirikirie Ũrĩa-Mũtheru-wa-Isiraeli.
- ⁴² Matiaririkanire ũhoti wake:
mũthenya ũrĩa aamakũũrire kuuma kũrĩ arĩa maamahinyagĩrĩria,
- ⁴³ kana mũthenya ũrĩa onanirie ciama ciake kũu bũrũri wa Misiri,
kana magegania make marĩa onanirie kũu werũ-inĩ wa Zoani.
- ⁴⁴ Nĩagarũrire njũũ cia bũrũri wa Misiri igĩtuĩka thakame;
matingĩahotire kũnyua maaĩ ma tũrũũ twao.
- ⁴⁵ Akĩmatũmĩra mĩrumbĩ mĩingĩ ya ngĩ ikĩmarĩa,
o na ciũra iria ciamaanangire.
- ⁴⁶ Irio cia mĩgũnda yao aaciheire itono,
na maciaro mao akĩmarekereria ngigĩ.
- ⁴⁷ Aanangire mĩthabibũ yao na mbura ya mbembe,
na mĩkũyũ yao akĩmĩcina na mbaa.
- ⁴⁸ Ng'ombe ciao aaciũragire na mbura ya mbembe,
na mahiũ mao akĩmahũũra na ngwa.
- ⁴⁹ Aamaitĩrĩrie marakara make mahiũ,
na mang'ũrĩ, na marũrũ, na muku:
akĩmarekereria mbũtũ ya araika arĩa maniinanaga.
- ⁵⁰ Nĩaatemeire marakara make njĩra;
ndamahonokirie kũrĩ gĩkuũ,
no nĩamarekereirie kũrĩ mũthiro.
- ⁵¹ Akĩũraga marigithathi mothe ma bũrũri wa Misiri,
arĩ mo maciaro ma mbere ma mũndũ thĩinĩ wa hema cia Hamu.
- ⁵² No akĩruta andũ ake kuo ta rũũru;
akĩmatongoria o ta ũrĩa mũrĩithi atongoragia ng'ondũ magĩtuĩkanĩria kũu werũ-inĩ.
- ⁵³ Aamatongoririe amamenyereire, nĩ ũndũ ũcio matietigĩrire;
no thũ ciao ikĩhubĩkanio nĩ iria.
- ⁵⁴ Nĩ ũndũ ũcio akĩmakinyia mũhaka-inĩ wa bũrũri wake ũcio mũtheru,
akĩmakinyia bũrũri wa irĩma ũrĩa guoko gwake kwa ũrĩo kwegwatĩire.
- ⁵⁵ Ningĩ akĩrutũrũra ndũrĩrĩ ciehere mbere yao,
na akĩmagaĩra bũrũri ũcio wa ndũrĩrĩ ũtuĩke igai rĩao;
akihe mĩhĩrĩga ya Isiraeli mĩciĩ yao.
- ⁵⁶ No nĩmageririe Ngai
na makĩremera Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno;
matiathikĩrĩrie mawatho make.
- ⁵⁷ Nĩmagire wĩhokeku na makĩaga wĩtikio o ta maithe mao,
makĩaga kwĩhokeka o ta ũta mũgathũku ũrĩa ũtangĩhokwo.
- ⁵⁸ Nĩmamũarakaririe nĩ ũndũ wa gũkorwo na kũndũ kwao gũtũũgĩru gwa kũhooyagĩra;
makĩarahũra ũiru wake nĩ ũndũ wa mĩhianano yao.
- ⁵⁹ Rĩrĩa Ngai aamaiguire, nĩarakarire mũno;
nake agĩtiganĩria Isiraeli o biũ.

- ⁶⁰ Agĩthaama Hema-ya-Gũtũnganwo ĩrĩa yarĩ Shilo,*
hema ĩrĩa aahaandĩte atũũranagie na andũ.
- ⁶¹ Akĩrekereria ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩrĩa rĩa hinya wake rĩthaamio,
riiri ũcio wake akĩũneana moko-inĩ ma thũ.
- ⁶² Andũ ake nao akĩmarekereria rūhiũ rwa njora;
nĩarakarĩtio mũno nĩ igai rĩake.
- ⁶³ Mwaki ũgĩcina aanake ao,
nao airĩtu ao makĩaga kũinagĩrwo nyĩmbo cia ũhiki;
- ⁶⁴ athĩnjĩri-Ngai ao makĩũragwo na rūhiũ rwa njora,
na atumia ao a ndigwa makĩaga kũmacakaĩra.
- ⁶⁵ Ningĩ Mwathani akĩarahũka ta mũndũ woima toro,
ta njamba ya ita ĩgĩũkĩra thuutha wa kũrĩio nĩ ndibei.
- ⁶⁶ Aahũũrire thũ ciake agĩcihũndũra;
aaciconorithirie nginya tene.
- ⁶⁷ Ningĩ akĩrega hema cia Jusufu,
na ndathuurire mũhĩrĩga wa Efiraimu;
- ⁶⁸ no rĩrĩ, nĩathuurire mũhĩrĩga wa Juda,
na Kĩrĩma gĩa Zayuni kĩrĩa endete.
- ⁶⁹ Nĩakire handũ harĩa hake haamũre hakĩhaana ta irĩma iria ndaaya,
hakĩhaana ta thĩ ĩrĩa aahaandire ĩtũũre ĩrũmĩte nginya tene.
- ⁷⁰ Aathuurire Daudi ndungata yake
na akĩmũruta ciugũ-inĩ cia ng'ondũ;
- ⁷¹ akĩmũtigithia kũrĩithia ng'ondũ,
akĩmutua mũrĩithi wa andũ ake, nĩo mbarĩ ya Jakubu,
arĩithagie Isiraeli igai rĩake.
- ⁷² Nake Daudi akĩmarĩithia arĩ na wagĩrĩru wa ngoro;
aamatongoragia na ũũgĩ wa moko make.

79

Ihooya rĩa kũũria Ngai Ahonokie Rũrĩrĩ

Thaburi ya Asafu

- ¹ Wee Ngai, ndũrĩrĩ nĩitharĩkĩire igai rĩaku;
nĩithaahĩtie hekarũ yaku theru,
imomorete ĩtũũra rĩa Jerusalemu rĩgatuĩka irũndo cia mahiga.
- ² Ciimba cia ndungata ciaku macineanĩte
ĩtuĩke irio cia nyoni cia rĩera-inĩ,
na mũrĩrĩ ya andũ aku aamũre makamĩheana kũrĩ nyamũ cia gĩthaka.
- ³ Maitĩte thakame ya andũ aku ta maaĩ
Jerusalemu guothe,
na gũtirĩ mũndũ wa gũthika arĩa makuĩte.
- ⁴ Tũtuĩkĩte andũ a kũmenwo nĩ arĩa tũriganĩtie nao,
tũgatuĩka andũ a kũnyararwo na gũthekererwo nĩ arĩa matũthiũrũrũkĩirie.
- ⁵ Wee Jehova-rĩ, nĩ nginya rĩ? Ũgũtũũra ũrĩ mũrakaru nginya tene?
Nĩ nginya rĩ ũiru waku ũgũtũũra wakanĩte ta mwaki?
- ⁶ Itĩrĩria ndũrĩrĩ iria itakũũĩ mang'ũrĩ maku,
ũmaitĩrĩrie mothamaki marĩa matakayagĩra rĩitwa rĩaku;
- ⁷ nĩgũkorwo nĩmatambuũrĩte Jakubu

* 78:60 Matukũ-inĩ ma tene mũno, Shilo nĩrĩio rĩarĩ itũũra itheru, na ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩaigĩtwo kuo.

na makaananga bŭrŭri wake.

⁸ Ndŭgatŭherithie nĩ ũndũ wa mehia ma maithe maitũ;
tha ciaku irohiũha itũkinyĩre,
nĩgũkorwo tũrĩ ahinyĩrĩku mũno.

⁹ Tũteithie, Wee Ngai Mũhonokia witũ;
nĩ ũndũ wa riiri wa rĩtwa rĩaku;
tũteithũre na ũtũrekere mehia maitũ
nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩaku.

¹⁰ Nĩ kĩ gĩgũtũma ndũrĩrĩ ciũrie atĩrĩ,
“Ngai wao akĩrĩ ha?”

Menyithania kũrĩ ndũrĩrĩ tũkĩĩonagĩra na maitho maitũ
atĩ nĩũrĩhanagĩria thakame ya ndungata ciaku ĩrĩa ĩtĩtũwo.

¹¹ Mũcaayo wa arĩa moohetwo njeera ũrogũkinyĩra;
nĩ ũndũ wa hinya wa guoko gwaku
gitĩra arĩa matuĩrĩrwo gũkua.

¹² Wĩrĩhĩrie maita mũgwanja harĩ ndũrĩrĩ iria tũriganĩtie nacio,
nĩ ũndũ wa rũmena rũrĩa makũmenete naruo, Wee Mwathani.

¹³ Na ithuĩ andũ aku, o ithuĩ ng’ondũ cia rũũru rwaku,
tũkũgoocage nginya tene na tene;
nĩtũrahage ũgooci waku,
kuuma njiarwa na njiarwa.

80

Kũhoera Rũrĩrĩ Rũgaacĩre Rĩngĩ

Thaburi ya Asafu

¹ Wee Mũrĩithi wa Isiraeli, tũigue,
o Wee ũtongoragia Jusufu ta ũrĩa mũrĩithi atongoragia rũũru;
Wee ũikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene gatagatĩ ka makerubi-rĩ, cangarara

² ũrĩ mbere ya Efiraimu, na Benjamini, na Manase.*

Arahũra ũhoti waku,
ũũke ũtũhonokie.

³ Wee Ngai-rĩ, tũma tũgaacĩre rĩngĩ;
tũma ũthiũ waku ũtwarĩre,
nĩguo tũhonoke.

⁴ Wee Jehova Ngai mwene hinya wotho,
marakara maku megũtooga nginya rĩ
ũgĩũkĩrĩra mahooya ma andũ aku?

⁵ Nĩũmahũũnĩtie na irio cia maithori;
ũtũmĩte manyue maithori maiyũrĩte mbakũri riita.

⁶ Ũtũtuĩte kĩndũ gĩa kũrũagĩrwo nĩ arĩa tũriganĩtie nao,
nacio thũ ciitũ igatũnyũrũria.

⁷ Wee Ngai-Mwene-Hinya-Wotho-rĩ, tũma tũgaacĩre rĩngĩ;
tũma ũthiũ waku ũtwarĩre,
nĩguo tũhonoke.

* 80:2 Mĩhĩrĩga ĩno ĩtatũ yarĩ njiarwa cia Rakeli, na nĩcio ciarĩ cia mbere kũrũmĩrĩra ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩrĩa Isiraeli mangĩoimagarire marĩ werũ-inĩ.

- ⁸ Wareehire mūthabibū kuuma būrūri wa Misiri;
warutūrūrire ndūrīrī ūkīūhaanda arī guo.
- ⁹ Nīwaūthereirie mūgūnda,
naguo ūkīgwata, na ūkīyūra būrūri wothe.
- ¹⁰ Irīma nīciahumbīrwo nī kīruru kīaguo,
nayo mītarakwa īrīa mīnene īkīhumbīrwo nī honge ciaguo.
- ¹¹ Watambūrūkie honge ciaguo o nginya Iria-inī rīrīa Inene,
na thuuna ciaguo ūgīcikinyia o nginya Rūūī-inī rwa Farati.[†]
- ¹² Nī kī gītūmīte ūmomore njirigo ciaguo,
ūgagītūma ehītūkīri othe matuage thabibū ciaguo?
- ¹³ Ūrangarangwo nī ngūrwe cia gīthaka,
na ūkarīio nī nyamū cia werū-inī.
- ¹⁴ Wee Ngai Mwene-Hinya-Wothe, tūcookerere!
Rora ūrī igūrū wone!
Rūmbūiya mūthabibū ūyū,
¹⁵ mūri ūrīa guoko gwaku kwa ūrīo kwahaandire,
mūriū ūrīa wee mwene wīrereire.
- ¹⁶ Mūthabibū waku nīūtemetwo, ūgacinwo na mwaki;
thū ciaku irothira nī ūndū wa irūithia rīaku.
- ¹⁷ Guoko gwaku kūroikara na mūdū ūrīa ūrī guoko-inī gwaku kwa ūrīo,
ūcio mūrū wa mūdū wīrereire wee mwene.
- ¹⁸ No ithuī-rī, tūtīgatigana nawe o rī;
tūrurumūkie na nītūrīkayagīra rītwa rīaku.
- ¹⁹ Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, tūma tūgaacīre rīngī;
tūma ūthiū waku ūtwarīre,
nīguo tūhonoke.

81

Rwimbo rwa Gūkūngūira Gīathī

Thaburi ya Asafu

- ¹ Inīrai Ngai, o we hinya witū, nī ūndū wa gūkena;
anīrīrai mūinīre Ngai wa Jakubu!
- ² Ambīrīraī kūina, hūūrai kīhembe,
na mūhūūre kīnanda kīa mūgeeto kīrīa kīgambi wega, o na gīa kīnūbi.
- ³ Huhai corō hīndī ya Karūgamo ka Mweri,
na ningī rīrīa mweri waiganana, mūthenya ūrīa wa Gīathī giitū;
- ⁴ ūyū nī watho wa kīrīa gīa kūrūmīrīrwo kūrī Isiraeli,
o guo watho wa Ngai wa Jakubu.
- ⁵ We nīaūhaandire ūtuīke kīrīa harī Jusufu
hīndī rīra aathiire gūtharīkīra būrūri wa Misiri,
kūrīa twaiguire mwario tūtaamenyire.
- ⁶ Ekuuga atīrī, “Nīndeheririe mūrigo kuuma ciande-inī ciao;
moko mao nīndameheririe kuuma thīinī wa gīkabū.
- ⁷ Wangāire ūrī na mīnyamaro na nī ngīkūhatūra,
ngīgwītīka ndī thīinī wa mūrurumo wa ngwa;

[†] 80:11 Ūthamaki wa Daudi na Solomoni woimīte Iria rīrīa Inene nginya Rūūī rwa Farati.

ndakūgeririe ūrī kūu maaĩ-inĩ ma Meriba.

⁸ “Inyuĩ andũ akwa, iguai ngĩmũkaania,
naarĩ korwo no mũũthikĩrĩrie, inyuĩ Isiraeli!

⁹ Mũtikanagĩe na ngai ng’eni gatagatĩ-inĩ kanyu;
mũtikanainamĩrĩre ngai ya kũngĩ.

¹⁰ Nĩ nĩ Jehova Ngai waku,
ũrĩa wakũrutire bũrũri wa Misiri.
Athamia kanua gaku na nĩngũkũhe gĩa kũrĩa.

¹¹ “No andũ akwa matiigana gũũthikĩrĩria;
Isiraeli ndaigana kũnjathĩkĩra.

¹² Nĩ ūndũ ūcio ngĩmarekereria marũmĩrĩre ūremi wa ngoro ciao,
na marũmagĩrĩre mwĩiro wao ene.

¹³ “Korwo andũ akwa no maathikĩrĩrie,
korwo Isiraeli no marũmĩrĩre njĩra ciakwa,

¹⁴ ndamatooreria thũ ciao o na ihenya,
na njũkĩrĩre andũ arĩa marĩ muku nao na ūndũ wa guoko gwakwa!

¹⁵ Andũ arĩa mathũire Jehova mangĩũthuna marĩ mbere yake,
na iherithia rĩao rĩtũũre nginya tene.

¹⁶ No inyuĩ ingĩmũhe ngano ĩrĩa njega mũno mũrĩĩage;
ingĩmũhũũnagia na ūũkĩ wa kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga.”

82

Kũhooya Ciira wa Kĩhoto

Thaburi ya Asafu

¹ Ngai arũgamĩte kĩũngano-inĩ kĩrĩa kĩnene;
aratuĩra “ngai” ciira arĩ gatagatĩ ga cio.

² “Nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mũciiragĩrĩra andũ arĩa matarũgamagĩrĩra kĩhoto,
na mũgatĩra arĩa aaganu maũthĩ?

³ “Ciiragĩrĩrai kĩhoto kĩa arĩa matarĩ hinya na arĩa matarĩ maithe;
tũũriai ihoto cia andũ arĩa athĩĩni o na arĩa ahinyĩrĩrie.

⁴ Hatũragai arĩa matarĩ hinya na arĩa abatari;
mateithũrei kuuma moko-inĩ ma arĩa aaganu.

⁵ “Andũ acio matirĩ ūndũ mooĩ, na matirĩ ūndũ makũũranaga.
Macangacangaga nduma-inĩ;
mĩthingi yothe ya thĩ nĩnyenyete.

⁶ “Ndoigire atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũrĩ “ngai”;
inyuothe mũrĩ ariũ a Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno.’

⁷ No mũgaakua o ta ūrĩa andũ makuuaga;
mũkaagũa o ta aathani arĩa angĩ.”

⁸ Arahũka, Wee Ngai, ūtuĩre thĩ ciira,
nĩgũkorwo ndũrĩrĩ ciothe nĩ igai rĩaku.

83

Kũhooya Ngai ahoote Thũ cia Isiraeli

Thaburi ya Asafu

- ¹ Wee Ngai-rĩ, ndũgakire;
tiga gũikara ūtumĩtie, Wee Mũrungu,
ndũgaikare wĩnyiitanĩirie.
- ² Ta rora wone ūrĩa thũ ciaku iranegenā,
acio magũthũire makambararia mĩtwe yao.
- ³ Mathugundaga ndundu ya gũũkĩrĩra andũ aku na wara;
maciiragĩrĩra gũũkĩrĩra andũ arĩa wendete.
- ⁴ Meranaga atĩrĩ, “Ūkai, tũmaniine matige gũtuĩka rũrĩrĩ,
nĩguo rĩitwa rĩa Isiraeli rĩtikanacooke kũririkanwo rĩngĩ.”
- ⁵ Maciiraga marĩ na ngoro ĩmwe;
maiguithanagĩria magũũkĩrĩre:
- ⁶ andũ a hema cia Edomu, na cia Aishumaeli,
na cia Moabi, na cia Ahagari,
- ⁷ na cia Gebali, na cia Amoni, na cia Amaleki,
na cia Filistia, hamwe na andũ a Turo.
- ⁸ O na Ashuri nĩmegwatanĩtie nao
nĩguo mateithĩrĩrie njiaro cia Loti.
- ⁹ Meeke o ta ūrĩa wekire Amidiani,
na o ta ūrĩa wekire Sisera na Jabini rũũĩ-inĩ rwa Kishoni,
- ¹⁰ o acio maaniinĩrwo Enidoru,
na magĩtuĩka ta thumu wa kũnorĩ tĩrĩ.
- ¹¹ Tũma andũ ao arĩa marĩ igweta mahaane ta Orebu na Zeebu,*
anene ao othe ūmahaananie na Zeba na Zalimuna,
- ¹² arĩa moigire atĩrĩ, “Nĩtwĩgwatĩrei bũrũrĩ
wa ūrĩithio wa Ngai ūtuĩke witũ.”
- ¹³ Wee Ngai wakwa, matue ta rũkũngũ rũrĩa rũgũrũkagio,
mahaane o ta mũũngũ ūmbũrĩtwo nĩ rũhuho.
- ¹⁴ O ta ūrĩa mwaki ūcinaga mũtitũ
kana ta rũrĩrĩmbĩ rũgĩcina irĩma-rĩ,
- ¹⁵ maingatithie o ro ūguo na kĩhuhũkanio gĩaku,
na ūmamakie mũno na huho ciaku nene.
- ¹⁶ Humba mothiũ mao thoni,
nĩgeetha andũ marongorie rĩitwa rĩaku, Wee Jehova.
- ¹⁷ Marotũũra maconokete na marĩ amaku;
marokua na gĩconoko kĩnene.
- ¹⁸ Tũma mamenye atĩ Wee, o Wee wĩtagwo Jehova,
atĩ Wee nĩwe Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, o igũrũ rĩa thĩ yothe.

84

Kwĩrĩrĩria Gũthĩ Nyũmba ya Ngai

Thaburi ya Ariũ a Kora

- ¹ Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rĩ,
kaĩ gũikaro gĩaku nĩ gĩthaka-ĩ!

* 83:11 Orebu na Zeebu maarĩ athamaki a Midiani, na maahootirwo ni Gideon.

² Muoyo wakwa wĩriragĩria mũno, ã o na ũkoorwo nĩ hinya,
nĩ ũndũ wa kwĩrirĩria nja cia Jehova;
ngoro yakwa na mwĩrĩ wakwa irakaĩra
Mũrungu ũrĩa ũtũũraga muoyo.

³ O na kanyoni-ka-nja nĩkoonete mũciĩ,
nayo thũngũrũrũ ikeyonera gĩtara,
harĩa ãngĩkaria tũcui twayo,
o hau hakuhĩ na kĩgongona gĩaku,
Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
o Wee Mũthamaki wakwa na Ngai wakwa.

⁴ Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ arĩa matũũraga nyũmba yaku;
matũũraga makũgoocaga.

⁵ Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ arĩa maheagwo hinya nĩwe,
o arĩa matũũte na ngoro ciao gũthĩ Zayuni.

⁶ Rĩrĩa megũtuĩkanĩria Gĩtuamba kĩa Baka,
matũmaga kũgĩe na ithima;
mbura ya maguna-ng'ombe o nayo ikũhumbĩraga na tũria twa maaĩ.

⁷ Mathiiaga magĩkĩragĩrĩria kũgĩa na hinya,
nginya o mũndũ o mũndũ agakinya mbere ya Ngai kũu Zayuni.

⁸ Igua ihooya rĩakwa, Wee Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe;
thikĩrĩria, Wee Ngai wa Jakubu.

⁹ Wee Ngai, ta rora ngo iitũ;
tiirĩra ũrĩa waku ũitĩrĩrie maguta gĩthiithi.

¹⁰ Kaba mũthenya ũmwe nja-inĩ ciaku,
gũkĩra gũikara mũthenya ngiri handũ hangĩ o hothe;
kaba ngorwo ndĩ mũrangĩri wa kĩhingo kĩa nyũmba ya Ngai wakwa,
gũkĩra ndũũre thiinĩ wa hema cia andũ arĩa aaganu.

¹¹ Nĩgũkorwo Jehova Ngai nĩ riũa na ngo;
Jehova nĩarĩtũtugaga na agatwĩka maũndũ mega;
arĩa mũthiire yao itarĩ ũcuuke
ndarĩ ũndũ mwega angĩmaima.

¹² Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa ũkwĩhokaga.

85

Ihooya rĩa kũũria Ũtugi wa Ngai

Thaburi ya Ariũ a Kora

¹ Wee Jehova, nĩ wekire bũrũri waku wega;
nĩwacookeirie Jakubu ũtonga wake.

² Nĩwarekeire andũ aku waganu wao,
na ũkĩhumbĩra mehia mao mothe.

³ Nĩweheririe mang'ũrĩ maku mothe,
na ũgĩthirwo nĩ marakara maku mahiũ.

⁴ Tũma tũgaacĩre rĩngĩ, Wee Ngai Mũhonokia witũ,
na ũtuge gũikara ũtũrakariire.

- ⁵ Ũgūtũūra ūtũrakarĩire nginya tene?
Marakara maku megũkinyĩra njiarwa na njiarwa?
- ⁶ Kaĩ ūtangĩtũrurumũkia ngoro ciĩtũ,
nĩguo andũ aku magũkenere?
- ⁷ Wee Jehova-rĩ, tuonie wendo waku ũrĩa ūtathiraga,
na ūtũhe ūhonokio waku.
- ⁸ Nĩngũthikĩrĩria njigue ũrĩa Mũrungu, o we Jehova, ekuuga;
eranagĩra thayũ kũrĩ andũ ake, o acio ake aamũre:
no ndũkareke macookerere ūrimũ wao.
- ⁹ Ti-itherũ ūhonokio wake ũrĩ hakuhĩ na arĩa mamwĩtigĩrĩte,
nĩgeetha riiri wake ūtũũre bũrũri-inĩ witũ.
- ¹⁰ Wendo na wĩhokeku nĩicemanĩtie;
ũthingu na thayũ nĩikĩmumunyanĩte.
- ¹¹ Wĩhokeku ūkunũkaga kuuma na thĩ,
naguo ūthingu ūcũthagĩrĩrie ũrĩ o igũrũ.
- ¹² Ti-itherũ Jehova no aheane kĩndũ o gĩothe kĩega,
naguo bũrũri witũ ūciarage magetha maguo.
- ¹³ Ūthingu nĩguo ūmũthiia mbere,
ũkahaaragĩria makinya make njĩra.

86

Ihooya rĩa Ūteithio wa gũtooria Thũ

Ihooya rĩa Daudi

- ¹ Wee Jehova, njigua na ūnjĩtike,
nĩgũkorwo ndĩ mũthĩni na mũbatari.
- ² Gitĩra muoyo wakwa,
nĩgũkorwo nĩndĩheanĩte harĩwe.
- Wee nĩwe Ngai wakwa;
honokia ndungata yaku ĩno ĩkwĩhokete.
- ³ Njiguĩra tha, Wee Mwathani,
nĩgũkorwo ngũkayagĩra mũthenya wothe.
- ⁴ He ndungata yaku gĩkeno,
nĩgũkorwo nĩ kũrĩ we, Wee Mwathani,
ndorereirie ngoro yakwa.
- ⁵ Nĩgũkorwo Wee Mwathani ũrĩ mwega na nĩũrekanagĩra,
ũkaingĩhia wendo kũrĩ arĩa othe magũkayagĩra.
- ⁶ Igua ihooya rĩakwa, Wee Jehova;
thikĩrĩria ikaya rĩakwa ūnjiguĩre tha.
- ⁷ Mũthenya ũrĩa ngaakorwo na thĩina nĩngagũkaĩra,
nĩgũkorwo nĩũkanjĩtika.
- ⁸ Wee Mwathani, thĩinĩ wa ngai ciothe gũtirĩ ĩngĩ tawe;
gũtirĩ ciiko ingĩhaanania na ciaku.
- ⁹ Ndũrĩrĩ ciothe iria ūmbĩte
nĩigooka igũthathaiye irĩ mbere yaku, Wee Mwathani;
nĩikarehera rĩitwa rĩaku riiri.
- ¹⁰ Nĩgũkorwo Wee ũrĩ mũnene, na nĩwĩkaga ciiko cia kũgegania;
Wee wiki nowe Ngai.

- ¹¹ Wee Jehova, nyonagĩrĩria njĩra ciaku,
nĩgeetha thiiage na mĩthĩire ya ma;
he ngoro ĩrutĩire kũna,
nĩguo ndĩitigagĩre rĩitwa rĩaku.
- ¹² Nĩndĩrĩkũgoocaga na ngoro yakwa yothe,
Wee Mwathani Ngai wakwa;
ngũtũũra ngumagia rĩitwa rĩaku nginya tene.
- ¹³ Nĩgũkorwo wendo waku nĩ mũnene harĩ nĩ;
nĩũndeithĩrite kuuma mbĩrĩra-inĩ o kũrĩa kũriku mũno.
- ¹⁴ Wee Ngai, andũ arĩa etĩĩ nĩmaraatharĩkĩra;
gĩkundi kĩa andũ matarĩ tha nĩmaracaria muoyo wakwa,
o andũ acio matakũrũmbũyagia.
- ¹⁵ No Wee, Wee Mwathani, ũrĩ Mũrungu mũigua tha na ũrĩ mūtugi,
ndũhiũhaga kũrakara, na ũiyũrĩtwo nĩ wendo na wĩhokeku.
- ¹⁶ Wĩhũgũre ũndore na ũnjiguĩre tha;
he ndungata ĩno yaku hinya waku,
na ũhonokie mũriũ wa ndungata yaku ya mũndũ-wa-nja.
- ¹⁷ Nyonia kĩmenyithia kĩa wega waku,
nĩguo thũ ciakwa ikĩone iconorithio,
nĩgũkorwo Wee, Wee Jehova, nĩũndeithĩtie na ũkaahooreria.

87

Gĩkeno gĩa Gũtũũra Zayuni

Thaburi ya Ariũ a Kora

- ¹ Nĩahaandĩte mũthingi wa itũũra rĩake igũrũ rĩa kĩrĩma kĩrĩa kĩamũre;
² Jehova nĩendete ihingo cia Zayuni
gũkĩra ciikaro iria ingĩ ciothe cia Jakubu.
- ³ Maũndũ mega nĩmaragio igũrũ rĩaku,
wee itũũra inene rĩa Ngai:
- ⁴ “Nĩngwandĩka ũhoru wa Rahabu na wa Babuloni
thĩinĩ wa arĩa manjũũĩ,
Filistia o nakuo, na Turo, hamwe na Kushi,
njuge atĩrĩ, ‘Ũyũ aaciarĩrwo Zayuni.’”
- ⁵ Ti-itherũ, ũhoru wa Zayuni ũkĩario nĩgũkagwetagwo atĩrĩ,
“Ũyũ o na ũũrĩa maaciarĩrwo kuo,
na Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno we mwene nĩagatũma gũtũũre kũrĩ kũrũmu.”
- ⁶ Jehova nĩakandĩka ibuku-inĩ rĩa kĩrĩndĩ ũũ:
“Ũyũ aaciarĩrwo Zayuni.”
- ⁷ Nao magĩtungu nyĩmbo makaina atĩrĩ,
“Ithima ciakwa ciothe irĩ thĩinĩ waku.”

88

Ihooya rĩa kũũria Ũteithio Hĩndĩ ya Kũhinyĩrĩrĩka

Thaburi ya Ariũ a Kora

- ¹ Wee Jehova, o Wee Ngai ũrĩa ũũhonokagia,
ngũkayagĩra mũthenya na ũtukũ ndĩ mbere yaku.
- ² Ihooya rĩakwa rĩrokinya harĩwe;
inamĩrĩria gũtũ gwaku ũigue gũkaya gwakwa.

- ³ Nīgũkorwo muoyo wakwa ũiyũrĩtwo nĩ thĩina,
na nĩ ngirie gũkua.
- ⁴ Nĩ ndaranĩirio na arĩa makiriĩ gũkua;
haana ta mũndũ ũtarĩ na hinya.
- ⁵ Nĩ njiganĩirio na arĩa akuũ,
o ta arĩa moragĩtwo magakoma mbĩrĩra,
o acio ũtacookaga kũiririkana,
arĩa meheretio kuuma ũmenyereri-inĩ waku.
- ⁶ Ũnjikĩtie irima rĩrĩa iriku mũno,
o kũu kũriku kũrĩ nduma ndumanu.
- ⁷ Mang'ũrĩ maku nĩmanditũhĩire mũno;
nĩũhubĩkanĩtie na ndiihũ ciaku ciothe.
- ⁸ Nĩũnjehereirie arata akwa arĩa twendanĩte mũno,
na ũgatũma nduĩke kĩndũ kĩrĩ magigi harĩo.
Ndĩmũhingĩrĩrie ndingĩhota kũũra;
⁹ maitho makwa nĩmaroora nĩ kĩa.

- Wee Jehova, ngũkayagĩra o mũthenya;
ngũtambũrũkagĩria moko makwa.
- ¹⁰ Andũ arĩa akuũ-rĩ, wee nĩũmonagia magegania maku?
Acio makuĩte-rĩ, nĩmarahũkaga, magakũgooca?
- ¹¹ Wendo waku nĩumbũragwo mbĩrĩra-inĩ,
kana wĩhokeku waku ũgakiumbũrwo Mwanangĩko-inĩ?*
- ¹² Magegania maku nĩmonagwo kũndũ kũu kwa nduma,
kana ciĩko ciaku cia ũthingu ikamenyeka
bũrũri-inĩ ũcio wa kĩriganĩro?
- ¹³ No nĩngũgũkaĩra ũndeithie, Wee Jehova;
rũciini mahooya makwa mokaga harĩwe.
- ¹⁴ Wee Jehova, nĩ kĩ gĩtũmĩte ũndiganĩrie
na ũkaahitha ũthiũ waku?
- ¹⁵ Kuuma o ũnini wakwa ndũũrĩte nyamarĩtio na ngakuhĩrĩria gĩkuũ;
nĩnyamaarĩkite nĩ imakania ciaku, igatũma njage mwĩhoko.
- ¹⁶ Mang'ũrĩ maku nĩmahubĩkanĩtie,
nacio imakania ciaku ikanyananga.
- ¹⁷ Maathiũrũrũkagĩria mũthenya wothe ta mũiyũro wa maaĩ;
hingĩrĩirio nĩmo na mĩena yothe.
- ¹⁸ Nĩũnjehereirie athiritũ akwa na arĩa nyendete;
nduma nĩyo mũrata wakwa ũrĩa ũnguhĩrĩrie mũno.

89

Kĩrĩkanĩro kĩa Ngai na Daudi

Thaburi ya Ethani wa mbarĩ ya Ezara

- ¹ Ngũtũũra nyinaga ũhoru wa wendo mũnene wa Jehova nginya tene;
ndĩrimenyithanagia wĩhokeku waku na kanua gakwa kũrĩ njiarwa na njiarwa.
- ² Nĩngumbũra atĩ wendo waku ũtũũraga ũrĩ mũrũmu nginya tene,
nyumbũre atĩ wĩhokeku waku nĩũũhaandĩte o kũu igũrũ.

---

* 88:11 Nĩ Abadoni na Kĩhibirania

- ³ Woigire atĩrĩ, “Nĩngĩte kĩrĩkanĩro na ũrĩa nĩ ndĩthuurĩre,
na ngeehĩta na mwĩhĩtwa harĩ Daudi ndungata yakwa ngamwĩra atĩrĩ,
⁴ ‘Nĩngatũma rũciarwaku rūtũũre rwĩhaandĩte nginya tene,
na ndũme gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene gĩtũũre kĩrĩ kĩrũmu njiarwa na njiarwa.’”
- ⁵ Wee Jehova-rĩ, igũrũ nĩrĩkumagia magegania maku,
na rĩkagaathĩrĩria wĩhokeku waku o naguo, kĩũngano-inĩ kĩa acio atheru.
⁶ Nĩ ũndũ-rĩ, kũu matu-inĩ igũrũ nũũ ũngĩgerekanio na Jehova?
Nũũ ũkĩhaana ta Jehova harĩ ciũmbe iria irĩ igũrũ?
⁷ Kĩama-inĩ kĩa acio atheru, Mũrungu nĩetigĩrĩtwo mũno;
nĩ wa gwĩtigĩrwo gũkĩra arĩa othe mamũrigiicĩirie.
⁸ Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, nũũ ũkĩhaana tawe?
Wee Jehova, nĩ ũrĩ hinya, na wĩhokeku waku ũtũũraga ũkũrigiicĩirie.
- ⁹ Nĩwe wathaga kĩhuhũkanio kĩa iria rĩrĩa inene;
rĩrĩa makũmbĩ marĩo mookĩra na igũrũ, nĩũmahooreragia.
¹⁰ Wahehenjire Rahabu agĩtuĩka o ta ũmwe wa arĩa moragĩtwo;
wahurunjire thũ ciaku na guoko gwaku kũrĩ hinya.
¹¹ Igũrũ nĩ rĩaku, o na thĩ no yaku;
Wee nĩwe wombire thĩ na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩnĩ wayo.
¹² Nĩwe wombire mwena wa gathigathini na wa gũthini;
Taboru na Herimoni ciinaga ikenete nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩaku.
¹³ Gĩcoka gĩaku nĩ kĩrĩ ũhoti;
guoko gwaku kũrĩ hinya, guoko gwaku kwa ũrĩo nĩgũtũgĩrie.
- ¹⁴ Ũthingu na kĩhooto nĩcio mũthingi wa gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene;
wendo na wĩhokeku nĩgũtongoragia.
¹⁵ Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ arĩa mooĩ gũkũgooca na nyĩmbo,
o arĩa mathiiaga na ũtheri waku, Wee Jehova.
¹⁶ Makenagĩra rĩitwa rĩaku mũthenya wothe;
magũtũũgagĩria nĩ ũndũ wa ũthingu waku.
¹⁷ Nĩgũkorwo Wee nĩwe riiri na hinya wao,
na tondũ wa ũtugi waku nĩtũtũgagĩria rũhĩa rwitũ.
¹⁸ Ti-itherũ, ngo iitũ irĩ na Jehova,
mũthamaki witũ nĩ wa Ũrĩa-Mũtheru-wa-Isiraeli.
- ¹⁹ Hĩndĩ ĩmwe nĩwaririe na njĩra ya kĩoneki,
ũkĩira andũ aku arĩa ehokeku atĩrĩ,
“Nĩheete njamba ĩmwe ya ita hinya;
nĩndũgĩrĩtie mwanake gatagatĩ ka andũ.
²⁰ Nĩndĩĩoneire Daudi ndungata yakwa;
nĩndĩmũitĩrĩirie maguta makwa maamũre.
²¹ Guoko gwakwa nĩkũrĩmũtiiragĩrĩra;
ti-itherũ gĩcoka gĩakwa nĩkĩrĩmwĩkagĩra hinya.
²² Gũtirĩ thũ ĩkaamwĩtia igooti.
gũtirĩ mũndũ mwaganu ũkaamũhinyĩrĩria.
²³ Nĩngahehenja thũ ciake mbere yake,
na njũrage arĩa othe mamũthũire.
²⁴ Wendo wakwa wa kwĩhokeka ũrĩkoragwo hamwe nake,
na nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa rũhĩa rwake nĩrũrĩtũũgagĩrio.
²⁵ Nĩngatambũrũkia guoko gwake igũrũ rĩa iria,

na guoko gwake kwa ũrĩo ndĩkũige igũrũ rĩa njũũĩ.

- ²⁶ Nĩakanjĩta anjĩire atĩrĩ, ‘Wee nĩwe Baba,
na Mũrungu wakwa, o Rwaro rwa Ihiga, Mũhonokia wakwa.’
- ²⁷ Ningĩ nĩngamwamũra atuĩke irigithathi rĩakwa,
na ndũme atũũgĩrio gũkĩra athamaki a thĩ.
- ²⁸ Nĩngũtũũria wendo wakwa harĩ we nginya tene,
na kĩrĩkanĩro gĩakwa nake gĩtũũre kĩrĩ gĩa kwĩhokeka.
- ²⁹ Nĩngahaanda rũciaro rwake nginya tene,
na gĩtĩ gĩaake kĩa ũnene ndĩkĩhaande rĩrĩa rĩothe igũrũ rĩgũtũũra.

- ³⁰ “Ariũ ake mangĩgatirika watho wakwa
na mage kũrũmĩrĩra kĩrĩra gĩakwa,
- ³¹ mangĩgathũkia kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo
na mage kũmenyerera maathani makwa,
- ³² nĩngaherithia wĩhia wao na rũthanju,
herithie waganu wao na kũmahũũra iboko;
- ³³ no ndirĩ hĩndĩ ngaamwehereria wendo wakwa,
o na kana thaahie wĩhokeku wakwa o na rĩ.
- ³⁴ Ndigathũkia kĩrĩkanĩro gĩakwa
kana ngarũrĩre ũrĩa iromo ciakwa ciarĩtie.
- ³⁵ Nĩndĩhĩtĩte ngĩgwetaga ũtheru wakwa, rĩmwe rĩa kũigana,
na ndirĩ hĩndĩ ngaahenia Daudi,
- ³⁶ atĩ rũciaro rwake rũgũtũũra nginya tene,
na gĩtĩ gĩaake kĩa ũnene gĩtũũre kĩrĩ kĩrũmu mbere yakwa ta riũa;
- ³⁷ gĩgũtũũra kĩrĩ kĩrũmu nginya tene o ta mweri,
mũira ũrĩa ũrĩ matu-inĩ nĩ mwĩhokeku.”

- ³⁸ No rĩrĩ, wee nĩũregete, na ũgatiganĩria,
o na ũgakĩrakarĩra ũcio ũitĩrĩrie maguta.
- ³⁹ Wee nĩũkanĩte kĩrĩkanĩro kĩrĩa ũrĩkanĩire na ndungata yaku,
na ũkarangĩrĩria thũmbĩ yake rũkũngũ-inĩ.
- ⁴⁰ Wee ũmomorete thingo ciake ciothe
na ũkaananga ciĩhitho ciake iria cia hinya.
- ⁴¹ Ehĩtũkĩri othe nĩmatahĩte indo ciake;
atuĩkĩte wa kũnyararwo nĩ andũ arĩa mariganĩtie nake.
- ⁴² Wee nĩũtũũgĩrĩtie guoko kwa ũrĩo kwa arĩa mamũthũire;
nĩũtũmĩte thũ ciake ciothe ikene.
- ⁴³ Ũũgĩ wa rũhiũ rwake rwa njora nĩũhũndũrĩte,
na ũkaaga kũmũteithĩrĩria mbaara-inĩ.
- ⁴⁴ Nĩũniinĩte riiri wake ũgathira,
na ũgaikania gĩtĩ gĩaake kĩa ũnene thĩ.
- ⁴⁵ Nĩũnyihĩtie matukũ ma wĩthĩ wake;
ũmũhumbĩte thoni o ta nguo.

- ⁴⁶ Nĩ nginya rĩ, Wee Jehova? Ũgũtũũra wĩhithĩte nginya tene?
Nĩ nginya rĩ mang’ũrĩ maku megũtũũra maakanĩte ta mwaki?
- ⁴⁷ Ririkana ũrĩa mũtũũrĩre wakwa ũrĩ wa gũthira o narua.
Kaĩ akĩrĩ ũndũ wa tũhũ watũmire ũmbe andũ othe!
- ⁴⁸ Nĩ mũndũ ũrĩkũ ũngĩtũũra muoyo na ndonane na gĩkuũ,
kana ehonokie kuuma kũrĩ hinya wa mbĩrĩra?
- ⁴⁹ Wee Mwathani, wendo waku mũnene ũrĩa wa tene ũkĩrĩ kũ,
ũrĩa wehĩtire, ũkĩrĩra Daudi na ũndũ wa wĩhokeku waku?

- ⁵⁰ Mwathani, ririkana ũrĩa ndungata yaku ñnyũrũrĩtio,
na ũrĩa nyũmĩrĩrie irumi iria numĩtwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe ngoro-inĩ yakwa,
⁵¹ o irumi iria thũ ciaku iinyũrũrĩtie nacio, Wee Jehova,
iria itũire inyũrũrĩtie makinya ma ũrĩa wee ũitĩrĩrie maguta nacio.

- ⁵² Jehova arogoocwo nginya tene!

Ameni, na ningĩ Ameni.

Ibuku rĩa Kana

90

Thaburi 90-106

Matukũ ma Mũndũ

Ihooya rĩa Musa, ndungata ya Ngai

- ¹ JEHOVA, nĩwe ũtũũrĩte ũrĩ gĩkaro giitũ
kuuma njiarwa na njiarwa.

- ² O mbere ya irĩma kũgĩa kuo
kana ũkĩũmba thĩ na mabũrũri,
kuuma tene nginya tene, Wee ũrĩ o Mũrungu.

- ³ Wee ũcookagia andũ magatuĩka rũkũngũ,
ũkoiga atĩrĩ, “Cookai rũkũngũ-inĩ, inyuĩ ciana ici cia andũ.”

- ⁴ Nĩgũkorwo mĩaka ngiri harĩwe
no ta mũthenya wa ira ũrĩa ũrahĩtũkire,
kana ta ituanĩra rĩmwe rĩa arangĩri a ũtukũ.

- ⁵ Ũhaataga andũ, ũkameeheria, magakoma toro wa gĩkuũ;
andũ mahaana ta nyeki irĩa irĩngũkaga rũciinĩ:

- ⁶ o na gũtuĩka rũciinĩ nĩringũkaga,
hwaĩ-inĩ ihoohaga, ikooma.

- ⁷ Tũniinagwo nĩ marakara maku,
na tũkamakio mũno nĩ marũrũ maku.

- ⁸ Nĩũigĩte wĩhia witũ o mbere yaku,
mehia maitũ marĩa mahithe ũkamoimĩria o ũtheri-inĩ hau mbere yaku.

- ⁹ Matukũ maitũ mothe maniinagwo nĩ mang’ũrĩ maku;
tũninũkagia mĩaka iitũ na gũcaaya.

- ¹⁰ Mũigana wa matukũ maitũ-rĩ, nĩ mĩaka mĩrongo mũgwanja,
kana mĩrongo inana, tũngĩkorwo tũrĩ na hinya;

no rĩrĩ, mũigana wamo no thĩina na kĩa,
nĩgũkorwo mathiraga o narua, na ithuĩ tũgathiĩ, tũkabuĩria.

- ¹¹ Nũũ ũũ hinya wa marakara maku?
Nĩgũkorwo mang’ũrĩ maku nĩ manene o ta gwĩtigĩrwo kũrĩa wagĩrĩire.

- ¹² Tuonie gũtara matukũ maitũ wega,
nĩgeetha tũgĩe na ngoro ya ũũgĩ.

- ¹³ Wee Jehova, hoorera! Nĩ nginya rĩ?
Iguĩra ndungata ciaku tha.

- ¹⁴ Rũciinĩ tũhũunagie na wendo waku ũtathiraga,
nĩguo tũinage nĩ gũkena na tũcanjamũkage matukũ maitũ mothe.

- ¹⁵ Tũma tũkene matukũ maingĩ o ta marĩa ũtũnyamarĩtie,
na mĩaka mĩingĩ o ta irĩa tuonete thĩina.

¹⁶ Ndungata ciaku irokionio ciiko ciaku,
naguo riiri waku wonio ciana ciao.

¹⁷ Wega wa Mwathani Ngai witũ ũrogĩa na ithuĩ;
tũma wĩra wa moko maitũ ũgaacĩre,
ĩĩ-ni, kĩrũmie wĩra wa moko maitũ.

91

Ngai Nĩwe Mũgitĩri Witũ

¹ Mũndũ ũrĩa ũikaraga agitĩirwo nĩ Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno
arĩhurũkaga kĩruru-inĩ kĩa Mwene-Hinya-Wothe.

² Ngũkiuga ũhoru wa Jehova atĩrĩ,
“Wee nĩwe rĩũrĩro rĩakwa na kĩirigo gĩakwa kĩrĩ hinya,
nĩwe Ngai wakwa, ũrĩa ndĩhokete.”

³ Ti-itherũ nĩegũgũteithũra gĩkerenge-inĩ kĩa mũtegi,
o na kuuma mũrimũ-inĩ ũrĩa mũũru wa kũũraga.

⁴ Arĩkũhumbagĩra na njoya ciake,
na rungu rwa mathagu make nĩho ũrĩgitagia;
wĩhokeku wake nĩũgatuĩka ngo yaku na kĩhitho gĩaku.

⁵ Ndũrĩitigagĩra imakania cia ũtukũ,
kana mũguĩ ũrĩa ũthĩrĩrĩkaga mũthenya,

⁶ o na kana mũrimũ ũrĩa ũceemaga nduma-inĩ,
kana mũthiro ũrĩa ũniinanaga mũthenya gatagatĩ.

⁷ Andũ ngiri no magũe mwena waku,
nao ngiri ikũmi magũe guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩro,
no ndũngĩkuhĩrĩrio nĩguo.

⁸ Wee no kwĩrorera ũkerorera na maitho maku
wĩonere iherithia rĩa andũ arĩa aaganu.

⁹ Ũngĩtua Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno gĩikaro gĩaku,
o we Jehova, ũrĩa arĩ we rĩũrĩro rĩakwa,

¹⁰ hĩndĩ iyo gũtirĩ ũũru ũgaagũkorerera,
gũtirĩ mwanangĩko ũgaakuhĩrĩria hema yaku.

¹¹ Nĩgũkorwo nĩagaatha araika ake nĩ ũndũ waku,
makũgitagĩre mĩthiĩre-inĩ yaku yothe;

¹² nĩmagakuoya na igũrũ na moko mao
nĩgeetha ndũkaringwo kũgũrũ nĩ ihiga.

¹³ Nĩũgakinyĩrĩria mũrũũthi, o na ndũira;
ũkarangĩrĩria mũrũũthi ũrĩa mũnene, o na nyoka.

¹⁴ Jehova ekuuga atĩrĩ, “Kuona atĩ nĩanyendete,
nĩngamũhatũra hatĩka-inĩ;
nĩndĩrĩmũgitagĩra, nĩgũkorwo nĩamenyete rĩitwa rĩakwa.

¹⁵ Arĩngayagĩra, na nĩ ngamwĩtika;
ndĩrĩkoragwo hamwe nake hĩndĩ ya thĩina,
ndĩrĩmũteithũruga na ngamũtĩĩthia.

¹⁶ Ngũmũtũũria muoyo matukũ maingĩ nginya aiganie,
na ndĩmuonagie ũhonokio wakwa.”

92

Rwimbo rwa Gũcookia Ngaatho

- ¹ Nĩ wega mũno gũcookagĩria Jehova ngaatho
o na gũkumagia rĩitwa rĩaku na rwimbo,
Wee Ūrĩa-ūrĩ-Igūrũ-Mũno,
- ² nĩ wega mũno kwanagĩrĩra wendo waku o rūciinĩ,
o na kwanĩrĩra wĩhokeku waku ūtukũ,
- ³ tũkĩinagia kĩnanda gĩa kĩnũbi kĩa ndigi ikũmi,
o hamwe na kĩnanda kĩa mũgeeto kĩrĩa kīgambi wega.
- ⁴ Nĩgũkorwo, Wee Jehova, nĩũngenetie nĩ ūndũ wa ciiko ciaku;
nĩngũina ngenete nĩ ūndũ wa wĩra wa moko maku.
- ⁵ Īĩ mawĩra maku matikĩrĩ manene, Wee Jehova,
meciiria maku-rĩ, matikĩrĩ marikĩru!
- ⁶ Mũndũ ūrĩa ūtarĩ ūũgĩ ndangĩmamenya,
mũndũ mũkĩngu ndangĩkũũrana ūndũ ūyũ,
- ⁷ atĩ o na arĩa aaganu mangĩkũra ta nyeki,
o na arĩa othe mekaga ūũru mangĩgaacĩra,
makaaniinwo nginya tene na tene.
- ⁸ No Wee Jehova, ūtũũraga ūtũũgĩrĩtio nginya tene.
- ⁹ Nĩgũkorwo thũ ciaku, Wee Jehova,
ti-itherũ thũ ciaku nĩigathira;
arĩa othe mekaga ūũru nĩmakaharaganio.
- ¹⁰ Wee nĩwambararĩtie rūhĩa rwakwa o ta rwa mbogo;
ndĩmũitĩrĩrie maguta marĩa mega mũno.
- ¹¹ Maitho makwa nĩmeyoneire gũtoorio gwa thũ ciakwa;
matũ makwa nĩmeiguĩrĩre ūrĩa thũ ciakwa icio njaganu itooretio.
- ¹² Andũ arĩa athingu marĩtheeremaga o ta mūtĩ wa mũkĩndũ,
makũre o ta mũtarakwa wa Lebanoni;
- ¹³ mahaandĩtwo kũu nyũmba-inĩ ya Jehova,
marĩtheeremaga kũu nja-inĩ cia Ngai witũ.
- ¹⁴ Magatũũra maciaraga maciaro o na marĩ akũrũ,
matũũre marĩ na hinya wa wĩthĩ wao, na marĩ aruru,
- ¹⁵ maanagĩrĩre, makiugaga atĩrĩ, “Jehova nĩ mũrũngĩrĩru;
we nĩwe Rwaro rwakwa rwa Ihiga,
na gũtirĩ waganu ūngĩoneka thĩinĩ wake.”

93

Ūkaru wa Wathani wa Ngai

- ¹ Jehova nĩarathamaka, ehumbĩte ūkaru;
Jehova ehumbĩte ūkaru
na akeoha hinya ta mũcibi.
Thĩ nĩhaandĩtwo ĩkarũma ki,
ndĩrĩ hĩndĩ ĩngĩenyenyeka.
- ² Gĩtĩ gĩaku kĩa ūnene gĩtũũrĩte kĩrĩ kĩrũmu kuuma o tene;
wee ūtũũrĩte kuo kuuma tene na tene.
- ³ Wee Jehova-rĩ, maria nĩmaranĩrĩra,

maria maranĩrĩra na mĩgambo yamo;
maria maranĩrĩra makahũũrithia makũmbĩ.

⁴ We nĩarĩ hinya gũkĩra makũmbĩ ma iria,
arĩ hinya gũkĩra marurumĩ macio ma maaĩ maingĩ,
Jehova arĩ igũrũ nĩ arĩ hinya.

⁵ Wee Jehova, mawatho maku maikaraga marĩ marũmu;
naguo ũtheru ũgũtũũra ũgemetie nyũmba yaku
matukũ matarĩ mũthia.

94

Ngai Nĩwe Ũrĩhagĩria arĩa Athingu

- ¹ Wee Jehova, o Wee Mũrungu ũrĩa ũrĩhanagĩria,
Wee Mũrungu ũrĩa ũrĩhanagĩria-rĩ, cangarara.
- ² Arahũka, Wee mũtuanĩri ciira wa andũ othe a thĩ;
kĩrĩhe andũ arĩa etĩĩ o kĩrĩa kĩmagĩrĩire.
- ³ Wee Jehova-rĩ, nĩ nginya rĩ andũ arĩa aaganu megũtũũra makenete,
nĩ nginya rĩ andũ arĩa aaganu megũtũũra marũũhagia?
- ⁴ Maaragia ndeto cia mwĩgaatho;
andũ arĩa othe meekaga ũũru, o maiyũrĩtwo nĩ mwĩtĩio.
- ⁵ Mahehenjaga andũ aku, Wee Jehova,
makahinyĩrĩria igai rĩaku.
- ⁶ Mooragaga mũtumia wa ndigwa, na mũndũ wa kũngĩ;
mooragaga ciana iria itarĩ maithe.
- ⁷ Moigaga atĩrĩ, “Jehova ndangĩona;
Ngai wa Jakubu-rĩ, ndangĩrũmbũiya.”
- ⁸ Mwĩmenyererei inyuĩ arĩa mwagĩte ũũgĩ mũrĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ;
inyuĩ andũ aya akĩgu, mũgaakũhĩga rĩ?
- ⁹ Ũrĩa wombire gũtũ-rĩ, ndangĩigua?
Ũcio wombire riitho-rĩ, ndangĩona?
- ¹⁰ Ũcio ũrũithagia ndũrĩrĩ-rĩ, ndangĩherithania?
O ũcio ũrutaga andũ-rĩ, ndarĩ ũmenyo?
- ¹¹ Jehova nĩoĩ meciiria ma mũndũ;
ĩĩ, oĩ atĩ meciiria mao nĩ ma tũhũ.
- ¹² Wee Jehova, kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa Wee ũtaaraga,
o mũndũ ũcio ũrutaga watho waku;
- ¹³ nĩũgaatũma ahoorere matukũ-inĩ ma thĩĩna,
o nginya rĩrĩa mũndũ ũrĩa mwaganu akenjerwo irima.
- ¹⁴ Nĩgũkorwo Jehova ndagatiganĩria andũ ake;
igai rĩake ndarĩ hĩndĩ angĩrĩtirika.
- ¹⁵ Ũtuanĩri ciira wa kĩhooito nĩũgakwo rĩngĩ igũrũ rĩa ũthingu,
nao andũ othe arĩa arũngĩrĩru ngoro maũrũmagĩrĩre.
- ¹⁶ Nũũ ũkwarahũka, andũrĩre harĩ arĩa aaganu?
Nũũ ũkũndũgamĩrĩra, andũrĩre harĩ arĩa meekaga ũũru?
- ¹⁷ Tiga Jehova aandeithirie-rĩ,
ingĩakuire o narua, ngatũũre kũu ũkiri-inĩ.
- ¹⁸ Rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, “Kũgũrũ gwakwa nĩkũratenderũka,”

wendani waku, Wee Jehova, nĩwandiirĩĩre.

¹⁹ Rĩrĩa mĩtangĩko yaingĩhire thĩĩnĩ wakwa-rĩ,
Wee wahooreririe, ũgĩkenia ngoro yakwa.

²⁰ Gĩtĩ kĩa ũnene kĩa ungumania-rĩ, hihi no kīgĩe na ngwatanĩro nawe,
o kĩrĩa kĩrehanagĩra mĩnyamaro nĩ ũndũ wa matuĩro ma kĩa?

²¹ Monganaga hamwe nĩguo mokĩrĩre mũndũ ũrĩa mũthingu,
na magatuĩra mũndũ ũtehĩtie ooragwo.

²² No Jehova nĩwe ũtuĩkĩte kĩirigo gĩakwa kĩa hinya,
na Ngai wakwa, o we rwaro rwakwa rwa ihiga harĩa njũragĩra.

²³ We nĩakamaherithia nĩ ũndũ wa mehia mao
na amaniine nĩ ũndũ wa waganu wao;
Jehova Ngai witũ nĩakamaniina.

95

Rwĩmbo rwa gwĩta Andũ Magooce Jehova

¹ Ũkai, tũĩnĩre Jehova nĩ gũkena;
tũkĩanĩrĩre ũcio Rwaro rwa Ihiga rwa ũhonokio witũ.

² Nĩtũũkei mbere yake tũgĩcookagia ngaatho,
na tũmũĩnĩre nyĩmbo cia kũmũkumia.

³ Nĩgũkorwo Jehova nĩ Mũrungu mũnene,
o we Mũthamaki mũnene ũkĩrĩte ngai ciothe.

⁴ Thĩ kũrĩa kũriku mũno kũrĩ guoko-inĩ gwake,
o na tũcũmbĩrĩ twa irĩma no twake.

⁵ Iria nĩ rĩake, nĩgũkorwo nĩwe warĩũmbire,
na moko make nĩmo moombire thĩ nyũmũ.

⁶ Ũkai, tũmũĩnamĩrĩre tũmũhooe,
nĩtũturĩre Jehova o we Mũtũũmbi ndu;

⁷ nĩgũkorwo nĩwe Ngai witũ,
na ithuĩ tũrĩ andũ a ũrĩithio wake,
rũũru rũrĩa we mwene arĩithagia.

Ũmũthĩ mũngĩigua mũgambo wake,

⁸ mũtikoomie ngoro cianyu
ta ũrĩa mwekire mũrĩ Meriba,
o na ta ũrĩa mwekire mũthenya ũrĩa mwarĩ Masa kũu werũ-inĩ,

⁹ kũrĩa maithe manyu maangeririe na makĩngararia,
o na gũtuĩka nĩmoonete ũrĩa wothe ndaamekĩire.

¹⁰ Nĩgũkorwo ndaatũũrĩte ndakarĩire rũciaro rũu mĩaka mĩrongo ĩna;
ngiuga atĩrĩ, “Aya nĩ andũ arĩa ngoro ciao ciũrĩte,
na nĩmagĩte kũmenya njĩra ciakwa.”

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio ngĩĩhĩta ndakarĩte, ngiuga atĩrĩ,
“Matĩrĩ hĩndĩ magaatoonya kĩhurũko-inĩ gĩakwa.”

96

Kũgooca Ngai Ũrĩa Mũtuanĩri Ciira

¹ Inĩrai Jehova rwĩmbo rwerũ;
inĩrai Jehova, inyuĩ andũ a thĩ yothe.

² Inĩrai Jehova, goocai rĩitwa rĩake;

hunjagiai ũhonokio wake mũthenya o mũthenya.

³ Umbūrai riiri wake kūrī ndūrīrī,
mumbūre mawīko make ma kūgegania kūrī andū othe.

⁴ Nīgūkorwo Jehova nī mūnene, na nī wa kūgoocwo mūno;
nīwe wa gwītīgīrwo gūkīra ngai ciothe.

⁵ Nīgūkorwo ngai ciothe cia ndūrīrī nī mīhianano,
no Jehova nīwe wombire igūrū.

⁶ Riiri na ũnene irī mbere yake;
hinya na riiri irī handū hake harīa haamūre.

⁷ Tūūgīriai Jehova, inyuī mīhīrīga ya ndūrīrī,
mūtūgīrie Jehova nī ũndū wa riiri na hinya wake.

⁸ Tūūgīriai Jehova nī ũndū wa riiri ūrīa wagīrīre rītwa rīake;
mūreherei maruta na mūūke nja-inī ciake.

⁹ Hooyai Jehova thīnī wa riiri wa ūtheru wake;
inainai mūrī mbere yake, inyuī andū a thī yothe.

¹⁰ Īrai ndūrīrī atīrī, “Jehova nīarathamaka.”
Thī nīhaandītwo ĩkarūma, ndīngīenyenyeka;
agatuīra kīrīndī ciira akīigananītie.

¹¹ Igūrū nīrīkene, thī nīcanjamūke;
iria nīrīrurume, na indo iria ciothe irī thīnī warīo;
¹² mīgūnda nīkenerūrūke, na indo iria ciothe irī thīnī wayo.

Hīndī ūyo mītī yothe ya mūtītū nīkaina nī gūkena;
¹³ ĩkaina irī mbere ya Jehova, nīgūkorwo nīarooka,
arooka gūtuīra thī ciira.

Agaatuīra thī ciira na ūthingu,
na kīrīndī agītuīre na ma yake.

97

Riiri wa Wathani wa Ngai

¹ Jehova nīarathamaka, thī nīgīkene;
mabūrūri marīa marī ndwere-inī cia iria nīmacanjamūke.

² Athiūrūrūkīrio nī matu na nduma ndumanu;
ūthingu na kīhoto nīcio mūthingi wa gītī gīake kīa ũnene.

³ Mwaki ūmūthiiga mbere
ūgīcinaga thū ciake na mīena yothe.

⁴ Heni ciake imūrīkaga thī yothe;
thī ĩcionaga ĩkainaina.

⁵ Irīma itwekaga o ta mūhūra mbere ya Jehova,
igatweka irī mbere ya Mwathani wa thī yothe.

⁶ Igūrū rīanagīrīra ūthingu wake,
nao andū othe makoona riiri wake.

⁷ Andū arīa othe mahooyaga mīhianano mīcūhie nīmaconorithagio,
acio meerahaga na mīhianano:
inyuī ngai ici, mūinamīrīrei mūmūhooe.

⁸ Zayuni ĩiguaga ūguo ĩgakena,

- namo matũũra ma Juda magacanjamũka,
tondũ wa matuĩro maku ma ciira, Wee Jehova.
- ⁹ Nĩgũkorwo Wee Jehova, nĩwe Ũrĩa-Ũrĩ-Igũrũ-Mũno wa thĩ yothe;
wee nĩtũũgĩrĩtio mũno igũrũ rĩa ngai ciothe.
- ¹⁰ Arĩa endi Jehova nĩmathũũre ũũru,
nĩgũkorwo nĩagitagĩra mĩoyo ya arĩa ake ehokeku,
na akamateithũra kuuma moko-inĩ ma arĩa aaganu.
- ¹¹ Ũtheri nĩwarĩire arĩa athingu
na arĩa arũngĩrĩru ngoro makaiyũrwo nĩ gĩkeno.
- ¹² Kenerai Jehova, inyuĩ arĩa athingu,
mũkĩgooce rĩitwa rĩaake rĩamũre.

98

Ngai Nĩwe wathaga Thĩ Yothe

- ¹ Inĩrai Jehova rwĩmbo rwerũ,
nĩgũkorwo nĩekĩte maũndũ ma kũgegania;
guoko gwake kwa ũrĩo na gĩcoka gĩaake gĩtheru
nĩcio imũhonokanĩirie.
- ² Jehova nĩamenyithanĩtie ũhonokio wake
na akaguũria ũthingu wake kũrĩ andũ a ndũrĩrĩ.
- ³ Nĩaririkanĩte wendo wake
na wĩhokeku wake ũrĩa erĩire nyũmba ya Isiraeli;
ituri ciothe cia thĩ nĩcionete
ũhonokanio wa Ngai witũ.
- ⁴ Anĩrĩrai mũkenete mũrĩ mbere ya Jehova, inyuĩ andũ othe a thĩ,
tumũkai mũkenũrũrũke na nyĩmbo mũkĩinaga;
- ⁵ inĩrai Jehova na kĩnanda kĩa mũgeeto,
mũmũinĩre na kĩnanda kĩa mũgeeto
o na mũgambo ũrĩa mwega mũno,
- ⁶ inai na tũrumbeta, na mũgambo wa coro:
anĩrĩrai na gĩkeno mũrĩ mbere ya Jehova, o ũcio Mũthamaki.
- ⁷ Iria rĩrĩa inene nĩrĩrurume, na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩinĩ warĩo,
mabũrũri mothe, na arĩa othe matũũraga kuo.
- ⁸ Njũũĩ nacio nĩikĩhũũre hĩ,
o nacio irĩma nĩciine hamwe nĩ gũkena;
- ⁹ nĩciine irĩ mbere ya Jehova,
nĩgũkorwo nĩarooka nĩguo athamakĩre thĩ.
Agatuĩra mabũrũri ciira na ũthingu,
nakĩo kĩrĩndĩ agĩtuithanagie na werekereru.

99

Kũgooca Ngai nĩ ũndũ wa ũthingu Wake

- ¹ Jehova nĩarathamaka,
ndũrĩrĩ nĩcikĩinaine;
aikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene arĩ gatagatĩ ka makerubi,
thĩ nĩĩthingithe.
- ² Jehova nĩ mũnene Zayuni;
nĩatũũgĩrĩte igũrũ rĩa ndũrĩrĩ ciothe.

- ³ Andũ nĩmakĩgooce rĩitwa rĩaku inene na rĩa gwĩtigĩrwo:
we nĩwe mũtheru.
- ⁴ Mũthamaki nĩ arĩ hinya, na nĩendete kĩhoto:
nĩũrũmĩtie ũtuithania wa ciira ũrĩa mwerekoreru;
nĩwĩkĩte maũndũ ma kĩhoto na ma ũthingu
thĩinĩ wa Jakubu.
- ⁵ Tũũgĩriai Jehova Ngai witũ,
na mũmũinamĩrĩre, mũmũhooe mũrĩ gĩturwa-inĩ kĩa makinya make;
we nĩwe mũtheru.
- ⁶ Musa na Harũni maarĩ amwe a athĩnjĩri-Ngai ake,
nake Samũeli aarĩ ũmwe wa arĩa maakayagĩra rĩitwa rĩake;
maakayagĩra Jehova
nake akametĩka.
- ⁷ Amaragĩria arĩ thĩinĩ wa gĩtugĩ kĩa itu;
makĩrũmia mawatho make
na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo kĩrĩa aamaheete.
- ⁸ Wee Jehova Ngai witũ-rĩ,
nĩwametĩkaga;
harĩ Isiraeli warĩ Mũrungu mũrekanĩri,
o na gĩtuĩka nĩwamaherithagia nĩ ũndũ wa ciĩko ciao njũru.
- ⁹ Tũũgĩriai Jehova Ngai witũ,
na mũmũhooyage mũrĩ kĩrĩma-inĩ gĩake kĩa mũre,
nĩgũkorwo Jehova Ngai witũ nĩ mũtheru.

100

Rwĩmbo rwa Kũgooca Ngai

- ¹ Anĩrĩrai mũkenete mũrĩ mbere ya Jehova, inyuĩ andũ othe a thĩ.
² Thathaiyai Jehova mũcanjamũkĩte;
ũkai mbere yake mũkĩinaga mũkenete.
- ³ Menyai atĩ Jehova nĩwe Ngai.
Nĩwe watũũmbire, na ithuĩ tũrĩ ake,
tũrĩ andũ ake, ng'ondũ cia ũrĩithio wake.
- ⁴ Tonyerai ihingo ciake mũrĩ na ngaatho,
mũtoonye nja ciake mũkĩmũgoocaga;
mũcookeriei ngaatho na mũgooce rĩitwa rĩake.
- ⁵ Nĩgũkorwo Jehova nĩ mwega,
wendo wake ũtũũraga nginya tene na tene;
wĩhokeku wake nĩ wa nginya njiarwa na njiarwa.

101

Wĩhokeku wa Mũthamaki harĩ Ngai

Thaburi ya Daudi

- ¹ Nĩ ndĩinaga ũhoru wa wendo na wa kĩhoto gĩaku;
Wee Jehova nĩwe ndĩrĩgoocaga na rwĩmbo.
- ² Nĩngwĩmenyerera ndũũre mũtũũrĩre ũtarĩ ũcuuke:
nĩ rĩ ũgaagĩũka kũrĩ nĩ?

Nĩndĩrĩkaraga mũciĩ gwakwa

ndĩ na ngoro ĩtarĩ ũcuuke.

³ Gũtirĩ ũndũ mũũru
ndĩrĩgaga mbere ya maitho makwa.

Nĩthũire ciiko cia andũ arĩa matarĩ wĩtikio;
ndingĩtikĩra menyitĩrĩre harĩ nĩ.

⁴ Ndĩrĩkaraga haraihu na andũ arĩa marĩ ngoro nemi;
ũũru-rĩ, ndirĩ hĩndĩ ngaanyĩtanĩra naguo.

⁵ Mũndũ o wothe ũngĩcambia mũndũ wa itũũra rĩake na hitho,
ũcio nĩngamũniina;
mũndũ o wothe ũrĩ maitho ma rũng'athio na ngoro ya mwĩtĩo,
ũcio ndikamũkirĩrĩria.

⁶ Maitho makwa-rĩ, marĩroraga andũ arĩa ehokeku bũrũri-inĩ,
nĩguo maikaranagie na nĩ;
mũndũ ũrĩa mĩthĩre yake ĩtarĩ ũcuuke-rĩ,
ũcio nĩarĩndungatagĩra.

⁷ Gũtirĩ mũndũ wĩkaga maũndũ ma mawara
ũgaikara nyũmba-inĩ yakwa;
gũtirĩ mũndũ waragia maheeni
ũkaarũgama mbere yakwa.

⁸ O rũciinĩ nĩndĩrĩkiragia
arĩa othe aaganu bũrũri-inĩ;
nĩngeheria andũ arĩa othe mekaga ũũru
mathire itũũra-inĩ rĩrĩa inene rĩa Jehova.

102

Ihooya rĩa Mũndũ Mũnyamarĩku

¹ Wee Jehova, igua ihooya rĩakwa;
reke gũkaya gwakwa ngĩhooya ũteithio gũgũkinyĩre.

² Tiga kũhitha ũthiũ waku
rĩrĩa ndĩ mĩnyamaro-inĩ.
Inamĩrĩria gũtũ gwaku ũnjigue;
ndagũkaĩra, njĩtika o narua.

³ Nĩgũkorwo matukũ makwa marathira
o ta ũrĩa ndogo ĩthiraga;
namo mahĩndĩ makwa maraakana o ta gĩcinga.

⁴ Ngoro yakwa ĩringĩkite na ĩkahooa o ta nyeki;
ndiganĩirwo o na nĩ kũrĩa irio.

⁵ Tondũ wa ũrĩa ndĩracaaya nyanĩrĩire,
hĩnjĩte ngatigara o gĩkonde na mahĩndĩ.

⁶ Haana ta ndundu ya werũ-inĩ,
ngahaana ta ndundu ĩrĩa ĩkaraga kũrĩa kwanangĩku.

⁷ Ndaaraga ĩtarĩ toro;
haanĩte ta nyoni ĩrĩ o iiki nyũmba igũrũ.

⁸ Mũthenya wothe thũ ciakwa itindaga igĩthĩrĩkia;
acio maanyũrũragia mahũthagĩra rĩitwa rĩakwa taarĩ kĩrumi.

- ⁹ Nīgūkorwo ndīaga mūhu taarī irio ciakwa,
na kīrīa nyuuaga ngagītukania na maithori,
¹⁰ tondū wa mang'ūrī maku manene,
ūnjoete na igūrū ūkanjikia mwena-inī.
¹¹ Matukū makwa mahaana o ta kīruru kīa hwaī-inī;
hoohaga ta nyeki.
- ¹² No rīrī, Wee Jehova ūgūtūūra ūikarīire gītī kīa ūnene nginya tene na tene;
ngumo yaku īgūtūūra njiarwa na njiarwa.
¹³ Wee nīūkwarahūka ūiguīre itūūra rīa Zayuni tha,
nīgūkorwo ihinda rīa kūrīka wega nī ikinyu;
ihinda rīrīa rīathīrīre nī ikinyu.
¹⁴ Nīgūkorwo mahiga makuo nīmakenagīrwo nī ndungata ciaku;
o na rūkūngū rwakuo nīrūtūmaga iringwo nī tha.
¹⁵ Ndūrīrī nīgeetigīra rītwa rīa Jehova,
athamaki othe a thī mekīrīre riiri waku.
¹⁶ Nīgūkorwo Jehova nīagaaka itūūra rīa Zayuni rīngī,
na eyumīrie arī na riiri wake.
¹⁷ Nīakaigua mahooya ma andū arīa aagi;
ndakanyarara mahooya mao.
- ¹⁸ Ūhoro ūyū nīwandīkwo nī ūndū wa rūciaro rūrīa rūgooka,
nīguo andū arīa mataciarītwo makaagooca Jehova:
¹⁹ “Jehova nīacūthīrīrie thī arī harīa hake haamūre kūu igūrū;
arī kūu igūrū Jehova nīkūrora aarorire thī,
²⁰ nīguo aigue gūcaaya kwa arīa moheetwo,
na ohorithie arīa maatuīrīrwo gūkua.”
²¹ Nī ūndū ūcio rītwa rīa Jehova nīrīkoimbūrwo kūu Zayuni,
na nīakagoocwo kūu Jerusalemu
²² rīrīa andū a ndūrīrī na mothamaki
makoongana, mathathaiye Jehova.
- ²³ Hīndī ya mūtūūrīre wakwa nīanyīhirie hinya wakwa;
nīakuhīhirie matukū makwa.
²⁴ Nī ūndū ūcio ngīkiuga atīrī:
“Wee Ngai wakwa, ndūkanjūrage o rīrīa ndaiganīria matukū makwa;
wee-rī, mīaka yaku īthiia o na mbere nginya njiarwa na njiarwa.
²⁵ O kīambīrīria-inī, nīwaarire mīthingi ya thī,
o narīo igūrū nī wīra wa moko maku.
²⁶ Icio nīgūthira igaathira, no wee nīgūtūūra ūgaatūūra;
igaakūra o ta nguo, ithire.
Ūgaacigarūrīra ta nguo,
icooke iteeo.
²⁷ No Wee ndūgarūrūkaga,
nayo mīaka yaku ndīrī mūthia.
²⁸ Ciana cia ndungata ciaku igaatūūra na thayū mbere yaku;
nacio njiaro ciacio cigaikara irūmīte irī mbere yaku.”

- ¹ Gooca Jehova, wee ngoro yakwa;
kĩrĩa gĩothe kĩa thĩnĩ wakwa, gooca rĩitwa rĩake itheru.
- ² Gooca Jehova, wee ngoro yakwa,
na ndũkariganĩrwo nĩ maũndũ mothe marĩa aanagwĩka:
- ³ o ũrĩa ũkũrekagĩra mehia maku mothe,
na agakũhonia mĩrimũ yaku yothe,
- ⁴ ũrĩa ũkũũraga muoyo waku kuuma irima rĩa gĩkuũ,
na agakũhumba wendo na tha taarĩ thũmbĩ ya ũnene,
- ⁵ o we ũkũhũunagia na maũndũ mega
nĩgeetha waanake waku werũhagio o ta wa nderi.*
- ⁶ Jehova ekaga maũndũ ma ũthingu,
na akarũgamĩrĩa kĩhotoo kũrĩ arĩa othe ahinyĩrĩrie.
- ⁷ Nĩamenyithirie Musa njĩra ciake,
nacio ciĩko ciake agĩcimenyithia andũ a Isiraeli:
- ⁸ Jehova nĩ mũigua tha na nĩ mũtugi,
ndahiũhaga kũrakara, na nĩaiyũirwo nĩ wendo mũingĩ.
- ⁹ We ndaciirithanagia hĩndĩ ciothe,
o na kana agatũũra arakarĩte nginya tene;
- ¹⁰ Ndatũherithagia ta ũrĩa mehia maitũ magĩrĩrwo,
o na kana agatũrĩhia kũringana na waganu witũ ũrĩa ũigana.
- ¹¹ O ta ũrĩa igũrũ rĩraihanĩrĩrie na thĩ,
ũguo no taguo wendo wake ũrĩ mũnene kũrĩ arĩa mamwĩtigĩrĩte;
- ¹² o ta ũrĩa irathĩro kũraihanĩrĩrie na ithũĩro-rĩ,
ũguo no taguo atwehereirie mehia maitũ magatũraihĩrĩria.
- ¹³ O ta ũrĩa mũthuri aiguagĩra ciana ciake tha,
ũguo no taguo Jehova aiguagĩra tha arĩa mamwĩtigĩrĩte;
- ¹⁴ nĩgũkorwo we nĩoĩ ũrĩa tuombirwo,
nĩaririkanaga atĩ ithuĩ tũrĩ o rũkũngũ.
- ¹⁵ Ha ũhoro wa mũndũ-rĩ, matukũ make mahaana o ta nyeki,
we acanũkaga o ta ihũa rĩa gĩthaka;
- ¹⁶ rĩhurutagwo nĩ rũhuho rĩkehera,
na harĩa rĩraarĩ rĩtingĩcooka kuonwo rĩngĩ.
- ¹⁷ No rĩrĩ, kuuma tene nginya tene
wendo wa Jehova ũtũũraga harĩ arĩa mamwĩtigĩrĩte,
naguo ũthingu wake ũgakinyĩra ciana cia ciana ciao,
- ¹⁸ o acio mamenyagĩrĩra kĩrĩkanĩro gĩake,
na makaririkanaga gwathĩkĩra watho wake.
- ¹⁹ Jehova nĩahaandĩte gĩtĩ gĩake kĩa ũnene kũu igũrũ,
na ũthamaki wake wathaga maũndũ mothe.
- ²⁰ Goocai Jehova, inyuĩ araka ake,
inyuĩ njamba irĩ hinya, inyuĩ mwĩkaga ũrĩa oigĩte,
o inyuĩ mwathĩkagĩra kiugo gĩake.
- ²¹ Goocai Jehova, inyuĩ mbũtũ ciake ciothe cia igũrũ,
o inyuĩ ndungata ciake iria ciĩkaga ũrĩa endaga.
- ²² Goocai Jehova, inyuĩ mawĩra make mothe

* 103:5 Nderi yũikaine nĩ ũndũ wa hinya wayo, na nĩ ũndũ wa gũtũũra mũno.

mũrĩ kũrĩa guothe athamakaga.

Wee ngoro yakwa, gooca Jehova.

104

Jehova ũrĩa Mũũmbi na Mũheani

¹ Gooa Jehova, wee ngoro yakwa.

Wee Jehova Ngai wakwa, Wee ũrĩ mūnene mūno;
wĩhumbĩte riiri na ũkaru.

² Ehumbĩte ũtheri taarĩ nguo;
we atambũrũkagia igũrũ taarĩ hema,
³ na akaara mĩgamba ya tũnyũmba twake twa ngoroba igũrũ rĩa maaĩ.

We atũmaga matu matuĩke ngaari yake ya ita,
na agakuuo nĩ mathagu ma rũhuho.

⁴ Nĩwe ũtũmaga rũhuho rũtuĩke arekio ake,
nacio nĩnĩmbĩ cia mwaki agacitua ndungata ciake.

⁵ We aahaandire thĩ igũrũ rĩa mĩthingi yayo;
ndĩrĩ hĩndĩ ĩngĩenyenyeka.

⁶ Wamĩhumbĩrire na iria rĩrĩa inene taarĩ nguo;
maaĩ maikarire makunĩkĩire irĩma.

⁷ No rĩrĩ, wakũũmire maaĩ makĩũra,
nacio ngwa ciaku ciagamba magĩĩthara;

⁸ magĩtherera igũrũ wa irĩma,
magĩikũrũka cianda-inĩ,
magĩtherera na kũrĩa watuĩte mathiĩ.

⁹ Wee nĩwe wekĩrire mũhaka ũrĩa matangĩkĩra;
gũtirĩ hĩndĩ magaacooka kũhumbĩra thĩ.

¹⁰ We atũmaga ithima ciitĩrĩre maaĩ mĩkuru-inĩ;
mathereraga gatagatĩ-inĩ ka irĩma.

¹¹ Nĩcio iheaga nyamũ ciothe cia gĩthaka maaĩ ma kũnyua;
nĩkuo njagĩ cia werũ-inĩ inyootoragĩrwo.

¹² Nyoni cia rĩera-inĩ ciakaga itara hakuhĩ na maaĩ macio;
ciinaga irĩ honge-inĩ cia mĩtĩ.

¹³ We aitagĩrĩria irĩma maaĩ moimĩte nyũmba-inĩ ciake iria irĩ igũrũ;
thĩ nĩĩganagwo nĩ maciaro ma wĩra wake.

¹⁴ We atũmaga nyeki ĩkũre nĩ ũndũ wa kũrĩio nĩ mahiũ,
na agakũria mĩmera ĩrĩa andũ mahaandaga,
tĩiri-inĩ gũgakiumaga irio:

¹⁵ ndibei ĩrĩa ĩkenagia ngoro ya mũndũ
na maguta ma gũtũma ũthiũ wake ũkenge,
o na irio iria ciĩkagĩra ngoro yake hinya.

¹⁶ Mĩtĩ ya Jehova nĩyuragĩrio mbura wega,
mĩtarakwa ĩyo ya Lebanoni o ĩrĩa aahaandire.

¹⁷ Kũu nĩkuo nyoni ciakaga itara ciacio;
nayo njũũ, nyũmba yayo ĩrĩ kũu mĩkarakaba-inĩ.

¹⁸ Irĩma-inĩ iria ndaaya nĩkuo mbũri cia gĩthaka ciikaraga;
mĩatũka-inĩ ya mahiga nĩkuo ikami ciĩhithaga.

- ¹⁹ Mweri nĩguo ũmenyithanagia hĩndĩ ya imera,
 narĩo riũa nĩrĩmenyaga hĩndĩ yarĩo ya gũthũa.
²⁰ Wee nĩwe ũtũmaga kũgĩe nduma, gũgatuĩka ũtukũ,
 nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka ikoimĩra icemeete.
²¹ Mĩrũũthi irĩa mĩĩthĩ iraramaga ikĩhĩta,
 na ĩgacaria irio ciayo kuuma harĩ Mũrungu.
²² Riũa rĩrathaga, nayo ĩgeethiĩra;
 ĩthiia ĩgakoma imamo-inĩ ciayo.
²³ Hĩndĩ ĩyo mũndũ agathiĩ kũruta wĩra wake,
 agakĩruta wĩra o nginya hwaĩ-inĩ.
²⁴ Wee Jehova, kaĩ mawĩra maku nĩ maingĩ-ĩ!
 Mothe ũmarutĩte na ũũgĩ;
 nayo thĩ ĩiyũrĩte ciũmbe ciaku.
²⁵ Rĩĩrĩa nĩrĩo iria rĩrĩa inene na rĩariĩ,
 rĩiyũrĩte ciũmbe irĩ muoyo itangĩtarĩka,
 iria nene na iria nini.
²⁶ Marikabu nĩkuo igeragĩra igĩthiĩ na igĩcooka,
 o na nyamũ irĩa ĩĩtagwo Leviathani,
 irĩa wombire nĩguo ĩtũũhagĩre kuo.
²⁷ Icio ciothe nĩwe icũthagĩrĩria
 nĩguo ũcihe irio ciacio hĩndĩ irĩa yagĩrĩire.
²⁸ Na rĩrĩa wacihe irio,
 cioyaga ikarĩa;
 rĩrĩa watambũrũkia guoko gwaku,
 ũcihũũnagia na indo njega.
²⁹ Rĩrĩa wahitha ũthiũ waku,
 inyiĩtagwo nĩ guoya;
 rĩrĩa weheria mĩhũmũ yacio,
 ikuuaga igaacooka rũkũngũ-inĩ.
³⁰ Rĩrĩa watũma Roho waku,
 ikagĩa kuo,
 nawe ũkerũhia maũndũ mothe gũkũ thĩ.
³¹ Riiri wa Jehova ũrotũũra nginya tene;
 Jehova arokenagĩra mawĩra make:
³² o we ũcio ũroraga thĩ, nayo ĩkainaina,
 o we ũhutagia irĩma, nacio ikoima ndogo.
³³ Ngũtũũra nyinagĩra Jehova matukũ mothe ma muoyo wakwa;
 ndĩrĩinaga ngĩgoocaga Ngai wakwa hĩndĩ irĩa yothe ngũtũũra muoyo.
³⁴ Jehova arokenio nĩ mecũũrania makwa,
 rĩrĩa ndĩrĩkenaga nĩ ũndũ wake.
³⁵ No rĩrĩ, ehia maroniinwo kuuma thĩ,
 na andũ arĩa aaganu mathire biũ.

Wee ngoro yakwa, gooca Jehova.

Goocai Jehova.

105

Wihokeku wa Ngai kūrī Isiraeli

- ¹ Cookeria Jehova ngaatho, kaĩrai rĩtwa rĩake;
menyithiai ndūrĩrĩ maũndũ marĩa ekĩte.
- ² Mũinĩrei, mũmũinĩre mũkĩmũgoocaga;
heanai ũhoro wa ciĩko ciake ciothe cia magegania.
- ³ Mwĩrahei nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩake itheru;
ngoro cia arĩa marongoragia Jehova nĩikene.
- ⁴ Cũthĩrĩriai Jehova na hinya wake;
mathaai ũthiũ wake hĩndĩ ciothe.
- ⁵ Ririkanai magegania marĩa ekĩte,
na ciamu ciake, na matuĩro ma ciira marĩa atuĩte,
- ⁶ inyuĩ njiaro cia Iburahĩmu ndungata yake,
o inyuĩ ciana cia Jakubu, inyuĩ ake athuure.
- ⁷ Jehova nĩwe Ngai witũ;
matuĩro make ma ciira marĩ thĩ yothe.
- ⁸ Nĩaririkanaga kĩrĩkanĩro gĩake nginya tene,
nĩkĩo kiugo kĩrĩa aathanire, nĩ ũndũ wa njiarwa ngiri,
- ⁹ kĩrĩkanĩro kĩrĩa aarĩkanĩre na Iburahĩmu,
na noguo mwĩhitwa ũrĩa eehĩtire harĩ Isaaka.
- ¹⁰ Nĩagĩkĩrĩre hinya harĩ Jakubu kĩrĩ kĩrĩa gĩake kĩa watho wa kũrũmagĩrĩrwo,
agĩgĩkĩra hinya harĩ Isiraeli kĩrĩ kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene:
- ¹¹ “Wee nĩwe ngaathe bũrũri wa Kaanani ũtuĩke igai rĩrĩa ũkaagaya.”
- ¹² Hĩndĩ rĩrĩa maarĩ o anini magĩtarwo,
o anini biũ, na marĩ ageni kuo-rĩ,
- ¹³ morũũraga kuuma rũrĩrĩ rũmwe nginya rũrĩa rũngĩ,
na kuuma ũthamaki-inĩ ũmwe nginya ũrĩa ũngĩ.
- ¹⁴ Ndarĩ mũndũ o na ũmwe eetĩkĩrĩrie amanyariire;
nĩ ũndũ wao akĩrũithia athamaki, akĩmeera atĩrĩ:
- ¹⁵ “Mũtikanahutie andũ arĩa akwa aitĩrĩrie maguta;
mũtikaneke anabii akwa ũũru.”
- ¹⁶ Agĩtũma bũrũri ũcio ũgĩe ng’aragu,
na akĩniina mũthiithũ yao yothe ya irio;
- ¹⁷ agĩtũma mũndũ athiĩ mbere yao:
nĩwe Jusufu, ũrĩa wendirio arĩ ngombo.
- ¹⁸ Nĩmamũtĩhirie magũrũ na bĩngũ,
na makĩmuoha ngingo na igera,
- ¹⁹ nginya ũrĩa oigĩte ũgĩkinyanĩra,
nginya kiugo kĩa Jehova gĩkĩonania atĩ aarĩ mũndũ wa ma.
- ²⁰ Mũthamaki agĩtũmana na akĩmuohorithia,
mwathi ũcio wa ndūrĩrĩ akĩmũrekereria.
- ²¹ Akĩmũtua mwathi wa indo cia nyũmba yake,
na mũrori wa indo iria ciothe aarĩ nacio,
- ²² nĩguo ataarage anene ake o ũrĩa angĩonire kwagĩrĩire,
na arutage athuuri ake ũũgĩ.
- ²³ Hĩndĩ iyo Isiraeli agĩthiĩ Misiri;
Jakubu agĩtũũra arĩ mũgeni bũrũri-inĩ ũcio wa Hamu.

- ²⁴ Jehova agītūma andū ake maciarane mūno;
 agītūma maingīhe mūno gūkīra thū ciao,
²⁵ iria aagarūire ngoro ciao agītūma ithūūre andū ake,
 agītūma ithugundire ndungata ciake ūūru.
²⁶ Aatūmire Musa ndungata yake,
 na Harūni, ūrīa aathurīte.
²⁷ Nao makīringa ciama ciake gatagatī-inī kao,
 magīka magegania make būrūri-inī wa Hamu.
²⁸ Agītūma kūgīe nduma naguo būrūri ūcio ūgītumana,
 tondū-rī, githī ti ciugo ciake maaremeire?
²⁹ Akīgarūra maaī mao magītuīka thakame,
 agītūma thamaki ciao ikue.
³⁰ Būrūri wao ūkīiyūra ciūra,
 iria ciatoonyire nginya tūnyūmba twa toro twa anene ao.
³¹ Aaririe, gūgīūka mīrumbī ya ngi,
 na rwagī rūkīiyūra būrūri wao wothe.
³² Akīgarūra mbura yao īgītūka ya mbembe,
 na heni ikīhenūka būrūri-inī wao wothe;
³³ akīrūnda mīthabībū yao, na mīkūyū,
 na akiunanga mītī ya būrūri wao.
³⁴ Aaririe, nacio ngigī igīūka,
 na ndaahi itangītārīka;
³⁵ ikīrīa kīndū gīothe kīarī kīruru būrūri-inī wao,
 na ikīrīa maciaro ma tīiri wao.
³⁶ Nīngī akīūruga marigithathi mothe ma būrūri wao,
 maciaro ma mbere ma ūciari wao wothe.
³⁷ Nīaarutire Isiraeli makiuma kuo, makuuīte betha na thahabu,
 na gatagatī ka mīhīrīga yao hatiarī mūdū o na ūmwe warī mūhinyaru.
³⁸ Andū a Mīsiri nīmakenire moima kuo,
 tondū nīmanyīītītwo nī guoya wa andū acio a Isiraeli.
³⁹ Nīatambūrūkirie itu rīmahumbagīre,
 o na mwaki wa kūmamūrīkagīra ūtukū.
⁴⁰ Metirie irio, nake akīmarehere tūmakia-arūme,
 na akīmahūūnia na irio cia igūrū.
⁴¹ Aatūranirie rwaro rwa ihiga, namo maaī magītothoka;
 magīgītherera ta rūūī kūu werū-inī.
⁴² Nīgūkorwo nīaririkanire kīranīro gīake gītheru
 kīrīa aarīkanīre na ndungata yake Iburahīmu.
⁴³ Nīaarutire andū ake makiuma kūu makenete,
 akīruta acio ake athuure makīanagīrīra nī gūkena;
⁴⁴ akīmahe mabūrūri ma ndūrīrī,
 nao magītuīka a kūgaya kīrīa andū angī maanogeire,
⁴⁵ nīguo marūmagie mataaro make,
 na maathīkagīre mawatho make.

Goocai Jehova.

Cookeriai Jehova ngaatho, nĩgũkorwo nĩ mwega;
wendo wake ūtũũraga nginya tene.

² Nũũ ūngiuga ciiko cia hinya cia Jehova,
kana aanĩĩre kũna ūgooci wake wotho?

³ Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa marũmagia kĩhoto,
arĩa meekaga ūrĩa kwagĩĩre hĩndĩ ciothe.

⁴ Ndirikanaga, Wee Jehova, hĩndĩ irĩa ūgwĩka andũ aku wega,
ũndeithagie rĩrĩa ūkũmahonokia,

⁵ nĩguo ngenagĩre ūgaacĩru wa andũ aku athuure,
nĩguo ngwatanagĩre gĩkeno-inĩ kĩa rũrĩrĩ rwaku,
na nyiitanagĩre na igai rĩaku tũgĩkũgooca.

⁶ Ithuĩ nĩtwĩhĩtie, o ta ūrĩa maithe maitũ meehirie;
nĩtwĩkĩte ūũru na tũkaagana.

⁷ Rĩrĩa maithe maitũ maarĩ Misiri,
matiarũmbũirie ciama ciaku;
matiigana kũririkana ūtugi waku mũingĩ,
na makĩrema marĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria, o Iria rĩu Itune.

⁸ No nĩmahonokirie nĩ ūndũ wa rĩtwa rĩake,
nĩguo atũme hinya wake mũnene ūmenyeke.

⁹ Nĩakũũmire Iria Itune, narĩo rĩkĩhũa;
akĩmagereria kũu kũriku taarĩ werũ-inĩ.

¹⁰ Nĩmahonokirie guoko-inĩ kwa andũ arĩa maamathũire;
akĩmakũũra kuuma guoko-inĩ gwa thũ.

¹¹ Maaĩ macio nĩmahubanĩirie amuku ao;
gũtirĩ o na ūmwe wao watigarire.

¹² Hĩndĩ iyo magĩtĩkia ciĩranĩro ciake,
na makĩmũinĩra, makĩmũgooca.

¹³ No makĩriganĩrwo o narua nĩ ūrĩa ekĩte,
na matiigana gweterera ūtaaro wake.

¹⁴ Marĩ kũu werũ-inĩ makĩnyitwo nĩ thuti;
makĩgeria Mũrungu marĩ kũu gũtagĩaga kĩndũ.

¹⁵ Nĩ ūndũ ūcio akĩmahe kĩrĩa maamwĩtirie,
no akĩmatũmĩra mũrimũ wa kũmanyariira.

¹⁶ Ningĩ nĩmaiguĩĩre Musa ūiru marĩ kũu kambĩ-inĩ,
o na makĩguĩra Harũni ūiru, o ūcio wamũrĩrwo Jehova.

¹⁷ Thĩ ĩgĩatũka na ĩkĩmeria Dathani;
ningĩ ĩgĩthika thiritũ ya Abiramu.

¹⁸ Mwaki ūgĩakana gatagatĩ-inĩ ka arũmĩrĩri ao;
rũrĩrĩmbĩ rũgĩcina andũ acio aaganu.

¹⁹ Nĩmathondekire gacaũ marĩ kũu Horebu,
makĩhooya mũhianano ūtweketio kuuma kũrĩ kĩgera.

²⁰ Maakũũranirie Riiri wa Ngai
na mũhianano wa ndegwa irĩa irĩaga nyeki.

²¹ Makĩriganĩrwo nĩ Mũrungu ūrĩa wamahonokirie,
ũrĩa wekĩte maũndũ manene kũu bũrũri wa Misiri,

²² akĩringa ciama bũrũri wa Hamu,
na agĩka mawĩko ma gwĩtigĩrwo Iria-inĩ Itune.

²³ Nĩ ūndũ ūcio akiuga nĩekũmaniina,

tiga nĩ Musa, ũrĩa we aathurĩte,
warũgamire mbere yake,
akĩmũthaitha ndakamaniine na mang'ũrĩ make.

²⁴ Ningĩ makĩnyarara bũrũri ũcio mwega,
makĩaga gwĩtikia kĩĩranĩro gĩake.

²⁵ Makĩnuguna marĩ hema-inĩ ciao,
na makĩaga gwathĩkĩra Jehova.

²⁶ Nĩ ũndũ ũcio akĩoya guoko na igũrũ,
akĩĩhĩta atĩ nĩakamang'aũranĩria kũu werũ-inĩ,

²⁷ ang'aũranĩrie njiaro ciao kũu gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ,
aciharaganĩrie kũu mabũrũri-inĩ guothe.

²⁸ Nĩmeyohanirie na Baali ya Peoru,
na makĩrĩa magongona maarutĩrwo ngai itarĩ muoyo;

²⁹ magĩtũma Jehova arakare nĩ ũndũ wa ciĩko ciao cia waganu,
naguo mũthiro ũgĩtuthũka gatagatĩ-inĩ kao.

³⁰ No Finehasi akĩrũgama na igũrũ, akĩherithia arĩa maarĩ na mahĩtia,
naguo mũthiro ũgĩthira.

³¹ Ũhoro ũcio ũgĩtũma atuuu nĩ mũthingu
kũrĩ njiarwa na njiarwa nginya tene.

³² Nao makĩrakaria Jehova hau maaĩ-inĩ ma Meriba,
nake Musa agĩkinyĩrĩrwo nĩ thĩĩna nĩ ũndũ wao;

³³ nĩgũkorwo nĩmaremeire Roho wa Ngai,
nake Musa akĩaria ciugo itaagĩrĩire.

³⁴ Matiigana kũniina ndũrĩrĩ icio
ta ũrĩa Jehova aamaathĩte,

³⁵ no nĩgũtukana maatukanire na ndũrĩrĩ,
na makĩrũmĩrĩra mĩtugo yao.

³⁶ Makĩhooya mĩhianano yao,
ĩrĩa yatuĩkire mũtego kũrĩ o.

³⁷ Makĩrutĩra ndaimono
aanake na airĩtu ao marĩ magongona.

³⁸ Magĩita thakame ĩteehĩtie,
thakame ya aanake na airĩtu ao,
arĩa maarutire marĩ magongona kũrĩ mĩhianano ya Kaanani,
naguo bũrũri ũgĩthaahio nĩ thakame yao.

³⁹ Nĩmethaahirie o ene nĩ gwĩka ũguo meekire;
na ũndũ wa ciĩko ciao makĩhũũra ũmaraya.

⁴⁰ Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩrakarĩra andũ ake,
na agĩthũũra igai rĩake mũno.

⁴¹ Akĩmaneana kũrĩ ndũrĩrĩ,
nĩguo maathagwo nĩ thũ ciao.

⁴² Thũ ciao ikĩmahinyĩrĩria,
na ikĩmaiga rungu rwa wathani wao.

⁴³ Nake akĩmateithũra mahinda maingĩ,
no-o makĩrema,
makĩrikĩra mehia-inĩ mao.

- ⁴⁴ Nowe akĩona mĩnyamaro yao
rĩrĩa aaiguire magĩkaya;
⁴⁵ nĩ ũndũ wao akĩrĩrikana kĩrĩkanĩro gĩaake,
na nĩ ũndũ wa wendo wake mũnene akĩringwo nĩ tha.
⁴⁶ Agĩtũma maiguĩrwo tha
nĩ arĩa othe maamatahĩte.
- ⁴⁷ Tũhonokie, Wee Jehova Ngai witũ,
na ũtũcokanĩrĩrie ũtũrute kũrĩ ndũrĩrĩ,
nĩguo tũcokagĩrie rĩtwa rĩaku itheru ngaatho,
na twĩrahagĩre ũgooci waku.
- ⁴⁸ Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraeli,
kuuma tene wa tene, nginya o tene na tene.
Nao andũ othe nĩmakiuge, “Ameni!”

Goocai Jehova.

Ibuku rĩa Gatano

107

Thaburi 107-150

Gũcookia Ngaatho nĩ ũndũ wa Kũhonokio Mathiĩna-inĩ Maingĩ

- ¹ Cookeriai Jehova ngaatho, nĩgũkorwo nĩ mwega;
wendo wake ũtũũraga tene na tene.
- ² Andũ arĩa makũũrĩtwo nĩ Jehova nĩmakiuge ũguo:
o acio akũũrĩte kuuma guoko-inĩ gwa thũ,
- ³ o acio aacokanĩrĩrie amarutĩte mabũrũri-inĩ,
kuuma mwena wa irathĩro na wa ithũĩro,
na kuuma mwena wa gathigathini na wa gũthini.
- ⁴ Amwe morũũrĩre werũ-inĩ ũtarĩ kĩndũ,
maagĩte njĩra ya kũmakinya itũũra inene kũrĩa mangĩatũũrĩre.
- ⁵ Maarĩ ahũtu na makanyoota,
na makaaga mwĩhoko thĩinĩ wao.
- ⁶ Nao magĩkaĩra Jehova marĩ mĩnyamaro-inĩ,
nake akĩmahonokia kuuma thĩĩna-inĩ.
- ⁷ Aamagereirie njĩra nũngarũ,
nginya magĩkinya itũũra inene kũrĩa mangĩonire gwa gũtũũra.
- ⁸ Nĩmagĩcookerie Jehova ngaatho nĩ ũndũ wa wendo wake ũrĩa ũtathiraga,
na mawĩko make ma magegania marĩa eekĩire andũ,
- ⁹ nĩgũkorwo nĩwe ũnyootoraga andũ arĩa anyootu,
na akahũũnia arĩa ahũtu na maũndũ mega.
- ¹⁰ Amwe maaikarĩte nduma-inĩ o na nduma-inĩ nene mũno,
makĩnyamarĩka marĩ ohe na mĩnyororo ya kĩgera,
- ¹¹ nĩgũkorwo nĩmaremeire ciugo cia Mũrungu,
o na makĩagĩra kĩrĩra kĩa Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno bata.
- ¹² Nĩ ũndũ ũcio akĩmarutithia wĩra wa hinya;
nao makĩhĩngwo na gũkĩaga wa kũmateithia.
- ¹³ Hĩndĩ iyo magĩkaĩra Jehova marĩ thĩĩna-inĩ,
nake akĩmahonokia kuuma mĩnyamaro-inĩ.
- ¹⁴ Nake aamarutire nduma-inĩ, akĩmaruta kũu nduma-inĩ nene mũno,

- na agĩtuanga mĩnyororo ĩrĩa moohetwo nayo.
- 15 Nĩmagĩcookerie Jehova ngaatho nĩ ũndũ wa wendo wake ũrĩa ũtathiraga,
na mawĩko make ma magegania marĩa eekĩire andũ,
- 16 nĩgũkorwo nĩoinangaga ihingo cia gĩcango
na akoinanga mĩgũko ya kĩgera.
- 17 Amwe maatuĩkire andũ akĩĩgu nĩ ũndũ wa mĩthĩire yao ya ũremi,
o na nĩ ũndũ wa waganu wao magĩtuĩka a gũthĩĩnĩka.
- 18 Magĩtuĩka a kũira ngoro mona irio o ciothe,
nao magĩkuhĩrĩria ihingo cia gĩkuũ.
- 19 Hĩndĩ ĩyo magĩkaĩra Jehova marĩ mĩnyamaro-inĩ,
nake akĩmaruta thĩĩna-inĩ.
- 20 Aatũmire kiugo gĩake akĩmahonia;
aamateithũire kuuma mbĩrĩra-inĩ.
- 21 Nĩmagĩcookerie Jehova ngaatho nĩ ũndũ wa wendo wake ũrĩa ũtathiraga,
na mawĩko make ma magegania marĩa eekĩire andũ.
- 22 Nĩmakĩrute igongona rĩa gũcookia ngaatho,
na mamenyithanie mawĩko make makĩinaga nyĩmbo cia gĩkeno.
- 23 Angĩ maagereire iria-inĩ marĩ marikabu-inĩ;
maathiiaga wonjoria kũu maria-inĩ manene.
- 24 Nĩmoonire mawĩko ma Jehova,
makĩona ciiko ciake cia magegania kũu kũriku.
- 25 Nĩgũkorwo aaririe, akĩarahũra kĩhuhũkanio
kĩrĩa gĩatũmire iria rĩgĩe na makũmbĩ.
- 26 Marikabu igĩikanio na igũrũ, na igĩcooka igĩikanio na kũu thĩ kũrĩa kũriku;
andũ acio magĩkua ngoro nĩ ũndũ marĩ ũgwati-inĩ mũnene.
- 27 Makĩagaga na magĩtũgũũga ta andũ arĩũ;
ũũgĩ wao wothe nĩwakinyĩte mũthia.
- 28 Hĩndĩ ĩyo magĩkaĩra Jehova marĩ thĩĩna-inĩ,
nake akĩmahonokia kuuma mĩnyamaro-inĩ.
- 29 Nake akĩhooreria kĩhuhũkanio kũu kĩnene;
namo makũmbĩ ma iria rĩu magĩkirio kĩ.
- 30 Nao magĩkena nĩ iria rĩu kũhoorera,
nake akĩmakinyia nginya gĩcukĩro-inĩ kĩa marikabu kĩrĩa merirĩirie gũkinya.
- 31 Nĩmagĩcookerie Jehova ngaatho nĩ ũndũ wa wendo wake ũrĩa ũtathiraga,
na mawĩko make ma magegania marĩa eekĩire andũ.
- 32 Nĩmamũtũũgĩrie kĩũngano-inĩ kĩa andũ,
na mamũgooce marĩ kĩa-inĩ kĩa athuuri.
- 33 Agarũire kũrĩa kwarĩ njũũ gũgĩtuĩka werũ,
nakuo kũrĩa kwarĩ ithima ciathereraga gũgĩtuĩka kũndũ kũng'aru,
- 34 naguo bũrũri ũrĩa woimaga irio mũno akĩũtua werũ wa igata ũtaarĩ kĩndũ,
tondũ wa waganu wa andũ arĩa maatũũraga kuo.
- 35 Agarũire kũrĩa kwarĩ werũ gũkĩgĩa tũria twa maaĩ,
nakuo kũrĩa kwarĩ kũng'aru agĩtũma gũkunũke ithima;
- 36 nao andũ arĩa maarĩ ahũtu akĩmarehe kuo,
nao magĩaka itũũra inene rĩa gũikara.
- 37 Maarĩmire mĩgũnda na makĩhaanda mĩthabibũ,
ĩrĩa yaciarire magetha maingĩ;
- 38 aamarathimire nao makĩingĩha mũno,

na ndaarekire mahiũ mao manyiie.

- ³⁹ Mũigana wao ũgĩcooka ũkĩnyiiha, na makĩagithio hinya,
nĩ kũhinyĩrĩrio, na kũnyariirĩka, o na kĩaha;
⁴⁰ we ũrĩa ũnyararithagia andũ arĩa marĩ igweta-rĩ,
agĩtũma morũũre kũndũ gũtaarĩ njĩra.
⁴¹ No rĩrĩ, nĩarutire andũ arĩa abatari mathĩĩna-inĩ,
na andũ a nyũmba ciao akĩmaingĩhia o ta mahiũ.
⁴² Andũ arĩa arũngĩrĩru monaga ũguo magakena,
no arĩa othe aaganu nĩgũkirio makiragio.
⁴³ Mũndũ o wothe mũũgĩ-rĩ, nĩarũmbũye maũndũ macio,
na ecũũranie ũhoru wa wendo mũnene wa Jehova.

108

Ihooya rĩa kũũria Ũtoorania

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Ngai, ngoro yakwa nĩkindiirie;
nĩkũina ngũina, ngũgooce na rwĩmbo na muoyo wakwa wothe.
² Arahũka, wee kĩnanda kĩa mũgeeto na gĩa kĩnũbi!
Ngwarahũka ruoro rũgĩtema.
³ Wee Jehova nĩngũkũgooca, ngũgooce gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ;
nĩngũkũinĩra ndĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ.
⁴ Nĩgũkorwo wendo waku nĩ mũnene, ũkaraiha gũkĩra igũrũ;
wĩhokeku waku ũkinyaga o matu-inĩ.
⁵ Wee Ngai tũũgĩra, ũtũũgĩrio igũrũ rĩa igũrũ,
riiri waku nĩũgĩe igũrũ rĩa thĩ yothe.
⁶ Tũhonokie na ũtũteithie na guoko gwaku kwa ũrĩo,
nĩguo ũteithũre arĩa wendete.
⁷ Ngai nĩarĩtie arĩ handũ hake harĩa haamũre, akoiga atĩrĩ:
“Nĩngatũranga Shekemu ndĩ na gĩkeno kĩingĩ,
na thimĩre andũ akwa Gĩtuamba gĩa Sukothu.
⁸ Gileadi nĩ gwakwa, o na Manase no gwakwa;
Efiraimu nĩ ngũbia yakwa ya kĩgera,
na Juda nĩ mũthĩgi wakwa wa ũthamaki.
⁹ Moabi nĩ kĩaĩ gĩa gwĩa gwĩthambĩra,
na Edomu nĩho njikagia kĩaatũ gĩa gwĩa;
nĩngwanĩrĩra nĩ ũrĩa ndooretie bũrũri wa Filistia.”
¹⁰ Nũũ ũkũnginyia itũũra rĩrĩa inene rĩirigĩre?
Nũũ ũkũndongoria andware Edomu?
¹¹ Githĩ tiwe, Wee Ngai, o Wee ũtũtiganĩirie,
na ũgatiga gũtwarana na mbũtũ ciitũ cia ita?
¹² Tũteithie ũtũhootanĩre harĩ thũ ciitũ,
nĩgũkorwo ũteithio wa mũndũ nĩ wa tũhũ.
¹³ Ngai arĩ hamwe na ithuĩ nĩtũkũhootana,
na nĩakarangĩrĩra thũ ciitũ thĩ.

109

Ihooya rĩa Mündũ kũũria Arĩhĩrio

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Ngai, ũrĩa ngoocaga,
ndũgaakire,
- ² nĩgũkorwo andũ arĩa aaganu na a maheeni
nĩmathamĩtie tũnua nĩguo manjũkĩrĩre;
nĩmarĩtie ũhoru wakwa na rũrĩmĩ rwa maheeni.
- ³ Mandigicĩirie makĩaragia ndeto cia rũthũũro;
maatharĩkagĩra hatarĩ gĩtũmi.
- ⁴ Handũ ha wendo ũrĩa ndĩmendete nague,
o nĩ gũũthitanga maathitangaga,
no nĩ nĩkũhooya ndĩmahooagĩra.
- ⁵ Mandihaga wega na ũũru,
na makandĩha wendani na rũthũũro.
- ⁶ Mündũ ũrĩa wĩkĩte ũguo mũigĩre mündũ mũũru amũũkĩrĩre;
mwena wake wa ũrĩo nĩkũrũgame mündũ wa kũmũthitanga.
- ⁷ Aacirithio-rĩ, nĩatuuagwo mwĩhia,
na kũhooya gwake gũgĩtuĩke no kwĩhia.
- ⁸ Matukũ make maronyiĩha;
ũtongoria wake ũrooywo nĩ mündũ ũngĩ.
- ⁹ Ciana ciake irotuĩka cia ngoriai,
na mĩtumia wake atuĩke wa ndigwa.
- ¹⁰ Ciana ciake irotuĩka njara-rũhĩ cia gũcangacanga;
iroingatwo ciume mĩcĩ yao iyo mĩanangĩku.
- ¹¹ Indo ciake ciothe irotahwo nĩ mündũ ũrĩa marĩ thĩrĩ nake;
andũ a kũngĩ nĩmoyoere maciaro ma wĩra wake.
- ¹² Aroaga mündũ ũngĩmwonia ũtugi,
o na kana mündũ ũngĩguĩra ciana icio ciake cia ngoriai tha.
- ¹³ Njiaro ciake iroherio,
na marĩtwa maacio mathario kuuma rũciaro-inĩ rũrĩa rũgooka.
- ¹⁴ Waganu wa maithe make ũrotũũra ũririkanagwo nĩ Jehova;
wĩhia wa nyina ũroaga gũgaathario o na rĩ.
- ¹⁵ Mehia mao marotũũra hĩndĩ ciothe marĩ mbere ya Jehova,
nĩguo akaaniina kũririkanwo kwao gũkũ thĩ.
- ¹⁶ Nĩgũkorwo mündũ ũcio we ndarĩ hĩndĩ eciiragia ũhoru wa gũtugana,
no aingatithagia mündũ ũrĩa mũthĩni, na ũrĩa mũbatari,
o na ũrĩa mũthuthĩku ngoro, o nginya akamooraga.
- ¹⁷ Aronyiitwo nĩ kĩrumi,
tondũ we endete o kũruma andũ manyiitwo nĩ kĩrumi;
kĩrathimo kĩromũraihĩrĩria,
tondũ we ndendaga kũrathimana.
- ¹⁸ Ehumbaga kĩrumi taarĩ nguo;
kĩamũtoonyire mwĩrĩ ta maaĩ,
o na gĩkĩmũtoonya mahĩndĩ-inĩ taarĩ maguta.
- ¹⁹ Kĩrotuĩka taarĩ nguo ya igũrũ erigiicĩirie,
na gĩtuĩke taarĩ mũcibi ehotorete nginya tene.
- ²⁰ Rĩrĩ nĩrĩtuĩke irĩhi rĩa Jehova kũrĩ arĩa maathitangaga,
o kũrĩ arĩa maaragia ũũru igũrũ rĩakwa.

- ²¹ No rĩrĩ, Wee Mwathani Jehova,
njĩka maũndũ mega nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩaku;
ndeithũra tondũ wa wega wa wendo waku.
- ²² Nĩgũkorwo ndĩ mũthĩĩni na mũbatari,
nayo ngoro yakwa nĩgurarĩtio thĩĩnĩ wakwa.
- ²³ Ndĩ hakuhĩ kũbuĩria o ta kĩruru kĩa hwaĩ-inĩ;
hurutagwo nĩ rũhuho o ta ngigĩ.
- ²⁴ Maru makwa nĩmaregerete nĩ kwĩima kũrĩa;
mwĩrĩ wakwa ũhĩnjĩte nĩ kwaga maguta.
- ²⁵ Nduĩkite kĩndũ gĩa kũnyũrũrio nĩ andũ arĩa maathitangaga;
rĩrĩa maanyona, mainainagia mĩtwe.
- ²⁶ Wee Jehova Ngai wakwa, ndeithia;
honokia kũringana na wendo waku.
- ²⁷ Tũma mamenye atĩ kũu nĩ guoko gwaku,
mamenye atĩ Wee Jehova, nĩwe wĩkĩte ũguo.
- ²⁸ O nĩ marumanage, no wee ũrathimanage;
rĩrĩa maatharĩkĩra nĩmarĩconorithagio,
no ndungata yaku no gũkena ĩrĩkenaga.
- ²⁹ Arĩa maathitangaga makaahumbwo njono
na mohwo thoni taarĩ nguo ya igũrũ.
- ³⁰ Nĩndĩrĩkumagia Jehova mũno na kanua gakwa;
nĩndĩrĩmũgoocaga ndĩ kĩrĩndĩ-inĩ kĩnene.
- ³¹ Nĩgũkorwo arũgamaga guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa mũndũ ũrĩa mũbatari,
nĩguo ahonokagie muoyo wake harĩ andũ arĩa mangĩmũtua nĩ mwĩhia.

110

Ũhootani wa Mũthamaki Ũrĩa Mũthĩnjĩri-Ngai

Thaburi ya Daudi

- ¹ Jehova nĩerire Mwathani wakwa atĩrĩ:
“Ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo,
nginya rĩrĩa ngaatũma thũ ciaku
ituĩke gaturwa ka makinya maku.”*
- ² Mũthĩgi wa hinya waku-rĩ,
Jehova nĩakaũtambũrũkia kuuma Zayuni;
nĩũgaathana ũrĩ gatagatĩ ga thũ ciaku.
- ³ Ikundi ciaku cia ita nĩikerutĩra
mũthenya waku wa mbaara.
Igooka irĩ na ũgemu wa ũtheru,
aanake aku mahaana ta ime rĩoima nda
ya rũciĩnĩ ruoro rũgĩtema.
- ⁴ Jehova nĩehĩtĩte
na ndangĩĩricũkwo, akoiga atĩrĩ:
“Wee ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai nginya tene,
o ta ũrĩa Melikisedeki aatarĩi.”
- ⁵ Mwathani arĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo;

* 110:1 Itĩ cia ũnene cia tene ciakoragwo handũ hatũũgĩru harĩa haambatagwo na ngathĩ.

- nĩakahehenja athamaki mũthenya wa mang'ũrĩ make.
⁶ Nĩagatuĩra ndũrĩrĩ ciira, aige ciimba irũndo,
 na ahehenje aathani a thĩ yothe.
⁷ Nĩakanyua maaĩ ma karũũĩ karĩ mũkĩra-inĩ;
 nĩ ũndũ ũcio nĩakambararia mūtwe wake.

111

Kũgaathĩrĩria Cũiko cia Ngai cia Kũgeganĩa

- ¹ Goocai Jehova.

Nĩngũkumia Jehova na ngoro yakwa yothe
 ndĩ thiritũ-inĩ ya arĩa arũngĩrĩru, o na kĩũngano-inĩ.

- ² Cũiko cia Jehova nĩ cia mageganĩa;
 nĩicũũranagio nĩ arĩa othe makenagio nĩcio.
³ Cũiko ciake ciyũrĩte riiri na ũkaru,
 naguo ũthingu wake ũtũũraga nginya tene.
⁴ Nĩatũmĩte mageganĩa make maririkanwo;
 Jehova nĩ mūtugi na nĩ mũigua tha.
⁵ Arĩa mamwĩtigagĩra nĩamaheaga irio;
 egũtũũra aririkanaga kĩrĩkanĩro gĩake nginya tene.
⁶ Nĩonetie andũ ake mawĩra make ma hinya,
 nĩ ũndũ wa kũmahe mabũrũri ma ndũrĩrĩ iria ingĩ.
⁷ Mawĩra ma moko make nĩ ma kwĩhokeka, na nĩ ma kĩhotoo;
 mataaro make mothe nĩ ma kwĩhokwo.
⁸ Nĩ marũmu nginya tene na tene,
 maheanĩtwo na wĩhokeku na ũrũngĩrĩru.
⁹ Nĩakinyĩirie andũ ake ũkũũri;
 aamũrire kĩrĩkanĩro gĩake kĩrĩ gĩa gũtũũra nginya tene:
 rĩitwa rĩaake nĩ itheru na nĩ rĩa gwĩtigĩrwo.
¹⁰ Kĩambĩrĩria kĩa ũũgĩ nĩ gwĩtigĩra Jehova;
 arĩa othe marũmagĩrĩra mataaro make nĩmagĩaga na ũmenyo mwega.
 Kũgocwo nĩ gwake tene na tene.

112

Irathimo cia Andũ arĩa Athingu

- ¹ Goocai Jehova.

Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa wĩtigagĩra Jehova,
 ũrĩa ũkenagĩra maathani make mũno.

- ² Ciana ciake nĩigatuĩka cia bata bũrũri-inĩ;
 rũciarwo rwa arĩa arũngĩrĩru nĩrũkarathimwo.
³ Gwake mũciĩ gũkoragwo na ũtonga na indo nyingĩ,
 naguo ũthingu wake ũtũũraga nginya tene.
⁴ Mũndũ ũrĩa mũrũngĩrĩru o na arĩ nduma-inĩ nĩatheragĩrwo nĩ ũtheri,
 ũgatherera mũndũ ũcio mūtugani, ningĩ arĩ tha, o na nĩ mũthingu.
⁵ Mũndũ ũcio mūtugani na ũheanaga o ũguo tũhũ,
 o ũcio wĩkaga maũndũ make na kĩhotoo-rĩ, nĩarĩonaga maũndũ mega.
⁶ Ti-itherũ mũndũ ũcio ndakenyenyeke;

mündũ mũthingu atũũraga aririkanagwo nginya tene.

⁷ Angĩigua ũhoro mũũru ndangĩitigĩra;
ngoro yake nĩkindĩre, aikaraga ehokete o Jehova.

⁸ Ngoro yake nĩngitĩre, ndangĩitigĩra;
marigĩrĩrio-inĩ nĩakoona gũtoorio gwa thũ ciake.

⁹ Nĩahurunjĩte iheo ciake akahe andũ arĩa athĩni,
naguo ũthingu wake ũtũũraga nginya tene;
rũhĩa rwake nĩrũkambarario na igũrũ, aheo gĩtĩio.

¹⁰ Mündũ ũrĩa mwaganu nĩakoona ũguo na arakare,
nĩakahagarania magego make, acooke abuĩrie;
merirĩria ma arĩa aaganu matigaakinyanĩra.

113

Ngai Mũteithia wa Andũ arĩa Abatari

¹ Goocai Jehova.

Mũgoocei, inyuĩ ndungata cia Jehova,
mũgooce rĩitwa rĩa Jehova.

² Rĩitwa rĩa Jehova rĩrogoocwo,
kuuma rĩu nginya tene na tene.

³ Kuuma o irathĩro rĩa riũa nginya ithũĩro rĩarĩo,
rĩitwa rĩa Jehova nĩrĩgoocagwo.

⁴ Jehova nĩatũũgĩritio igũrũ rĩa ndũrĩrĩ ciothe,
riiri wake ũrĩ igũrũ rĩa igũrũ.

⁵ Nũũ ũhaana ta Jehova Ngai witũ,
o Ũcio ũikaragĩra gĩtĩ kĩa ũnene kũu igũrũ,

⁶ o ũcio ũinamagĩrĩra arorererie
maũndũ ma igũrũ o na ma thĩ?

⁷ Oyaga athĩni na igũrũ kuuma rũkũngũ-inĩ,
na agokĩria arĩa abatari, akamaruta kihumbu-inĩ kĩa mũhu;

⁸ amaikaragia hamwe na anene,
o hamwe na anene a andũ ao.

⁹ Atũmaga mũtumia thaata atũũre gwake mũciĩ,
agatuĩka nyina wa ciana, agakenaga.

Goocai Jehova.

114

Rwĩmbo rwa Bathaka

¹ Rĩrĩa Isiraeli moimire bũrũri wa Misiri,
nyũmba ya Jakubu ikiuma kũrĩ andũ a rũthiomi rũngĩ-rĩ,

² Juda gwatuĩkire handũ ha Ngai haamũre,
na Isiraeli gũgĩtuĩka nĩkuo arĩathanaga.

³ Iria rĩonire ũguo rĩkĩũra,
naruo Rũũĩ rwa Jorodani rũgĩcooka na thuutha;

⁴ Irĩma igĩtũhatũũha ta ndũrũme,
natuo tũrĩma tũgĩtũhatũũha ta tũgondũ.

- ⁵ Kaĩ wonire atĩa, wee iria, nĩguo ũre,
nawe Jorodani, tondũ wacookire na thuutha?
- ⁶ Inyuĩ irĩma, muonete kĩ, nĩguo mūtũhatũũhe ta ndūrũme,
na inyuĩ tũrĩma, nĩguo mūtũhatũũhe ta tũgondũ?
- ⁷ Wee thĩ, ta kīinaine ũrĩ mbere ya Mwathani,
ũrĩ hau mbere ya Ngai ũcio wa Jakubu,
- ⁸ o we ũcio wagarũrĩre rwaro rwa ihiga rūgĩtuĩka karia ka maaĩ,
narĩo ihiga rĩũmũ rĩgĩtuĩka ithima cia maaĩ.

115

Ũnene wa Ngai, na Mĩhianano kwaga Kĩene

- ¹ Ti ithuĩ, Wee Jehova, ti ithuĩ twagĩrĩre kũgoocwo,
no goocithia rĩtwa rĩaku,
tondũ wa wendo na wĩhokeku waku.
- ² Nĩ kĩ gītũmaga ndũrĩrĩ ciũrie atĩrĩ,
“Ngai wao akĩrĩ ha?”
- ³ Ngai witũ arĩ o igũrũ;
we ekaga o ũrĩa endaga.
- ⁴ No mĩhianano yao nĩ betha na thahabu,
wĩra ũthondeketwo na moko ma andũ.
- ⁵ Nĩrĩ tũnua, no ndĩaragia,
nĩrĩ maitho, no ndionaga;
- ⁶ nĩrĩ matũ, no ndĩiguaga,
nĩrĩ na maniũrũ, no ndĩiguaga mũnũngo;
- ⁷ nĩrĩ moko, no ndĩngĩhambata kĩndũ,
nĩrĩ magũrũ, no ndĩngĩtwara;
o na nĩrĩ mĩmero, no ndĩngĩnyuria.
- ⁸ Andũ arĩa mamĩthondekaga makaahaana o tayo,
na noguo arĩa othe mamĩhokaga makaahaana.
- ⁹ Wee nyũmba ya Isiraeli, wĩhokage Jehova:
we nĩwe ũteithio wao o na ngo yao.
- ¹⁰ Wee nyũmba ya Harũni, wĩhokage Jehova:
we nĩwe ũteithio wao o na ngo yao.
- ¹¹ Inyuĩ arĩa mũmwĩtigĩrĩte, mwĩhokagei Jehova:
we nĩwe ũteithio wao na ngo yao.
- ¹² Jehova nĩatũririkanĩte na nĩegūtũrathima:
Nĩekũrathima nyũmba ya Isiraeli,
nĩekũrathima nyũmba ya Harũni,
- ¹³ nĩekũrathima arĩa metigĩrĩte Jehova,
anini na anene o ũndũ ũmwe.
- ¹⁴ Jehova arotũma mũingĩhe,
inyuĩ na ciana cianyu.
- ¹⁵ Mũrorathimwo nĩ Jehova,
Mũmbi wa igũrũ na thĩ.
- ¹⁶ Kũu igũrũ mũno nĩ kwa Jehova,

- no thĩ nĩamĩheanĩte kũrĩ andũ.
¹⁷ Andũ arĩa akuũ matigoocaga Jehova,
 acio maikũrũkaga kũu ũkiri-inĩ;
¹⁸ nĩ ithuĩ tũrikumagia Jehova,
 kuuma rĩu nginya tene na tene.

Goocai Jehova.

116

Kũgooca Ngai nĩ ũndũ wa Kũhonio Ndwari

- ¹ Nĩnyendete Jehova, nĩgũkorwo nĩaiguĩte mũgambo wakwa;
 nĩaiguire ngĩmũthaitha anjiguĩre tha.
² Tondũ nĩathikĩrĩrie-rĩ,
 ndĩrĩmũkayagĩra rĩrĩa rĩothe ngũtũũra muoyo.
- ³ Ndarigiicĩirio nĩ mĩhĩndo ya gĩkuũ,
 ngĩkinyĩrĩrwo nĩ ruo rwa mbĩrĩra;
 ngĩhootwo nĩ mĩtangĩko o na kĩa.
⁴ Hĩndĩ iyo ngĩkaĩra rĩitwa rĩa Jehova, ngĩmwĩra atĩrĩ:
 “Wee Jehova, honokia!”
- ⁵ Jehova nĩ mūtugi na nĩ mũthingu;
 Ngai witũ aiyũrĩtwo nĩ tha.
⁶ Jehova nĩagitagĩra andũ arĩa matarĩ oogĩ;
 rĩrĩa ndahinyĩrĩrio mũno, nĩahonokirie.
- ⁷ Wee ngoro yakwa-rĩ, cookerera ũhurũko waku,
 nĩgũkorwo Jehova nĩagwĩkĩte wega.
- ⁸ Nĩgũkorwo Wee Jehova nĩũhonoketie muoyo wakwa kuuma kũrĩ gĩkuũ,
 namo maitho makwa ũkamagiria maithori,
 na ũkagiria magũrũ makwa mahĩngwo,
⁹ nĩgeetha thiiage ndĩ mbere ya Jehova
 bũrũri-inĩ wa arĩa marĩ muoyo.
- ¹⁰ No ndetĩkirie ũhoru wake; nĩ ũndũ ũcio ndoigire atĩrĩ,
 “Nĩthĩĩnikĩte mũno.”
¹¹ Nĩ ũndũ wa ũrĩa ndamakĩte, ngiuga atĩrĩ,
 “Andũ othe nĩ a maheeni.”
- ¹² Nĩ kĩi ingĩthukĩra Jehova nakĩo
 nĩ ũndũ wa wega wake wothe ũrĩa anjĩkĩte?
¹³ Nĩkuoya nguoya gĩkombe kĩa ũhonokio na igũrũ,
 ngaĩre rĩitwa rĩa Jehova.
- ¹⁴ Nĩngũhingĩria Jehova mĩhĩtwa ĩrĩa ndehĩtire,
 andũ ake othe marĩ ho.
- ¹⁵ Andũ arĩa athingu marĩ bata mũno harĩ Jehova,
 nĩ ũndũ ũcio ndakenaga rĩrĩa makua o ro ũguo.
¹⁶ Wee Jehova, ti-itherũ niĩ ndĩ ndungata yaku;
 niĩ ndĩ ndungata yaku, mũriũ wa ndungata yaku ya mũndũ-wa-nja;
 wee nĩũnjohorithĩtie mĩnyororo-inĩ.

- ¹⁷ Nĩngũkũrutĩra igongona rĩa gũgũcookeria ngaatho,
na ngaĩre rĩitwa rĩa Jehova.
¹⁸ Nĩngũhingĩria Jehova mĩhĩtwa ĩria ndehĩtire
andũ ake othe marĩ ho,
¹⁹ kũu nja-inĩ cia nyũmba ya Jehova,
o thĩinĩ waku, wee Jerusalemu.

Goocai Jehova.

117

Ndũrĩrĩ Ciothe kũũrio Igooce Ngai

- ¹ Goocai Jehova, inyuĩ ndũrĩrĩ ciothe;
mũkumiei, inyuĩ andũ othe.
² Nĩgũkorwo wendo wake nĩ mũnene harĩ ithuĩ,
na wĩhokeku wa Jehova nĩ wa gũtũũra nginya tene.

Goocai Jehova.

118

Gũcookia Ngaatho nĩ ũndũ wa Ũhootani

- ¹ Cookeriai Jehova ngaatho nĩgũkorwo nĩ mwega;
wendo wake nĩ wa tene na tene.
² Andũ a Isiraeli nĩmoige atĩrĩ,
“Wendo wake nĩ wa tene na tene.”
³ Nyũmba ya Harũni nĩyuuge atĩrĩ,
“Wendo wake nĩ wa tene na tene.”
⁴ Andũ arĩa metigĩrite Jehova nĩmoige atĩrĩ,
“Wendo wake nĩ wa tene na tene.”
⁵ Ndakaĩire Jehova ndĩ mĩnyamaro-inĩ,
nake akĩnjĩtika na akĩndeithũra.
⁶ Jehova arĩ hamwe na niĩ; ndingĩitigĩra.
Mũndũ-rĩ, nĩ atĩa angĩhota kũnjĩka?
⁷ Jehova arĩ hamwe na niĩ; nĩwe mũndeithia.
Nĩngerorera thũ ciakwa ikĩhootwo.
⁸ Nĩ kaba kũũrĩra harĩ Jehova,
gũkĩra kwĩhoka mũndũ.
⁹ Nĩ kaba kũũrĩra harĩ Jehova,
gũkĩra kwĩhoka anene.
¹⁰ Ndarigiicĩirio nĩ ndũrĩrĩ ciothe,
no tondũ wa kwĩhoka rĩitwa rĩa Jehova, ngĩciananga.
¹¹ Ciandigiicĩirie mĩena yothe,
no tondũ wa kwĩhoka rĩitwa rĩa Jehova, ngĩciananga.
¹² Ciathiũrũrũkĩirie na mĩena yothe ta njũkĩ,
no ikĩhora narua o ta mwaki wa mĩigua;
tondũ wa kwĩhoka rĩitwa rĩa Jehova ngĩciananga.
¹³ Ndahatĩkĩtwo mũno nĩ thũ hakuhĩ ngwe,
no Jehova akĩndeithia.

- ¹⁴ Jehova nīwe hinya wakwa na nīwe ūtūmaga nyine;
nake nīatuikīte ūhonokio wakwa.
- ¹⁵ Mbugĩrĩrio ya gĩkeno na ya ūhootani
ĩiyūrĩte hema-inĩ cia andũ arĩa athingu, atĩ:
“Guoko kwa ūrĩo kwa Jehova nĩ gwĩkĩte maũndũ manene!
¹⁶ Guoko kwa ūrĩo kwa Jehova nĩ kwambararie;
guoko kwa ūrĩo kwa Jehova nĩ gwĩkĩte maũndũ manene!”
- ¹⁷ Nĩ gũkua ndigũkua, no nĩngūtũũra muoyo,
ng’anage ūrĩa Jehova ekĩte.
- ¹⁸ Jehova nĩaherithĩtie mũno,
no ndandekereirie ngue.
- ¹⁹ Hingũrĩrai ihingo cia ūthingu;
nĩngũtoonya njookerie Jehova ngaatho.
- ²⁰ Gĩkĩ nĩkĩo kĩhingo kĩa Jehova
kĩrĩa andũ arĩa athingu mangĩtoonyera.
- ²¹ Nĩ ngaatho ngũgũcookeria, nĩgũkorwo nĩwanjĩtikire;
nĩtuikĩte ūhonokio wakwa.
- ²² Ihiga rĩrĩa aaki maaregire
nĩrĩo rĩtuikĩte ihiga inene rĩa koine;
- ²³ Jehova nīwe wĩkĩte ūndũ ūcio,
naguo nĩ wa magegania tũkĩwona.
- ²⁴ Mũthenya ūyũ nĩ Jehova ūtūmĩte ūgĩe;
nĩtũcanjamũkei, tũkĩũkenere.
- ²⁵ Wee Jehova, tũhonokie;
Wee Jehova, tũma tũgaacĩre.
- ²⁶ Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ūrĩa ūgũũka na rĩitwa rĩa Jehova.
Ithuĩ nĩtwamũrathima tũrĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova.
- ²⁷ Jehova nīwe Mũrungu,
na nĩatūmĩte ūtheri wake ūtwarĩre.
Ambĩrĩrai gũkũngũiya, mũrĩ na mathĩgĩ moko,
mũthĩ nginya hĩa-inĩ cia kĩgongona.
- ²⁸ Wee nīwe Mũrungu wakwa, nĩngũgũcookeria ngaatho;
Wee nīwe Ngai wakwa, nĩngũgūtũũgĩria.
- ²⁹ Cookeriai Jehova ngaatho, nĩgũkorwo we nĩ mwega;
wendo wake nĩ wa tene na tene.

119

Ūkengu wa Watho wa Jehova

- ¹ Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ arĩa mĩthĩre yao ĩtarĩ ūcuuke,
o arĩa mathiia kũringana na watho wa Jehova.
- ² Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ arĩa marũmagia kĩrĩa gĩake,
o arĩa mamũrongoragia na ngoro yothe.
- ³ Matirĩ ūndũ mũũru mekaga;
no kũgera mageragĩra njĩra ciake.
- ⁴ Wee nĩũheanĩte mawatho

- marĩa marĩ ma gwathĩkagĩrwo na kĩyo.
⁵ Naarĩ korwo mĩthiĩre yakwa ikĩrĩ mĩkindĩrĩku
 ũhoru-inĩ wa gwathĩkagĩra kĩrĩra gĩaku!
⁶ Hĩndĩ iyo ndingĩconorithio
 rĩrĩa ngũcũũrania maathani maku mothe.
⁷ Nĩndĩrĩkũgoocaga ndĩ na ngoro nũngĩrĩru,
 o ngĩrutaga ũhoru wa mawatho maku ma kĩhooto.
⁸ Nĩndĩrĩathĩkagĩra kĩrĩra kĩa watho waku;
 ndũgakĩndiganĩrie o biũ.

Gwathĩkĩra Kiugo kĩa Jehova

- ⁹ Mũndũ mwĩthĩ-rĩ, angĩga mĩtũũrĩre wake ũrĩ mũtheru atĩa?
 Nĩ na ũndũ wa gũtũũra athĩkagĩra kiugo gĩaku.
¹⁰ Ngũrongoragia na ngoro yakwa yothe;
 ndũkanareke njũrũũre ndigane na maathani maku.
¹¹ Nĩhithĩte kiugo gĩaku thĩinĩ wa ngoro yakwa,
 nĩguo ndikae gũkwĩhĩria.
¹² Wee Jehova, ũrokĩgoocwo;
 kĩndute kĩrĩra kĩa watho waku.
¹³ Nĩndĩriugaga na ngacookera na mĩromo yakwa
 ũhoru wa mawatho mothe marĩa moimĩte kanua gaku.
¹⁴ Nĩngenagio nĩkũrũmĩrĩra kĩrĩra gĩaku,
 o ta ũrĩa mũndũ akenagĩra kũgĩa na ũtonga mũnene.
¹⁵ Nĩndĩrĩcũũranagia mawatho maku
 na ngatarania njĩra yaku.
¹⁶ Nĩngenagĩra kĩrĩra kĩa watho waku;
 ndigatiganĩria kiugo gĩaku.

Watho wa Jehova Ũrehaga Gikeno

- ¹⁷ Nĩ ndungata yaku njĩka wega, na nĩngũtũũra muoyo;
 nĩ nĩndĩrĩathĩkagĩra kiugo gĩaku.
¹⁸ Hingũra maitho makwa nĩguo nyone
 maũndũ ma magegania marĩa marĩ watho-inĩ waku.
¹⁹ Nĩ ndĩ mũgeni gũkũ thĩ;
 ndũkaahithe maathani maku.
²⁰ Ngoro yakwa nĩrahĩahĩia
 nĩ kwĩrĩrĩra mawatho maku o mahinda mothe.
²¹ Wee nĩkũũmaga arĩa etĩĩ, o acio manyiitĩtwo nĩ kĩrumi,
 na arĩa morũũraga magatiga maathani maku.
²² Njehereria kĩnyũrũri na kũmenwo,
 nĩgũkorwo ndũũrĩte nũmĩtie kĩrĩra gĩaku.
²³ O na gũtuĩka aathani maikaraga thĩ hamwe makanjambia,
 ndungata yaku nĩrĩcũũranagia kĩrĩra kĩa watho waku.
²⁴ Kĩrĩra gĩaku nĩkĩo ngenagĩra;
 nĩkĩo kĩĩheaga mataaro.

Gwathĩkĩra Watho wa Jehova

- ²⁵ Ngometio thĩ rũkũngũ-inĩ;
 tũũria muoyo wakwa kũringana na kiugo gĩaku.
²⁶ Nĩndakwĩrĩre mĩthiĩre yakwa nawe ũkĩnjĩtĩka;
 nduta kĩrĩra kĩa watho waku.
²⁷ Menyithia ũrutani wa mawatho maku;
 na nĩ nĩndĩrĩcũũranagia ũhoru wa magegania maku.

- 28 Ngoro yakwa nĩ nogu nĩ ũndũ wa kīeha;
njikīra hinya kūringana na kiugo gĩaku.
29 Njeheranīria na mīthiire ya maheeni;
nĩ ũndũ wa ūtugi waku nduta watho waku.
30 Nīi-rĩ, ndīthuurīre njīra ya ma;
matua maku ndīmaigīte ngoro-inĩ yakwa.
31 Wee Jehova, nīnūmītie kīrīra gĩaku;
ndūkanareke njonorithio.
32 Hanyūkaga o na njīra ya maathani maku,
nīgūkorwo nīwohorithītie ngoro yakwa.

Kūhooya Kūmenya Watho

- 33 Wee Jehova, nduta kūrūmīrīra kīrīra kīa watho waku,
na nīi ndīkīrūmie nginya mūthia.
34 He ūmenyo, na nīndīrīrūmagia watho waku
na ndīwathīkagīre na ngoro yakwa yothe.
35 Ngeragīria njīra-inĩ cia maathani maku,
nīgūkorwo nīmo ngenagīra.
36 Erekeria ngoro yakwa kūrī kīrīra gĩaku,
nīguo itige kwerekera ūhoru-inĩ wa gwītongia.
37 Girīrīria maitho makwa matige kwīrorera maūndũ ma tūhū;
tūūria muoyo wakwa kūringana na kiugo gĩaku.
38 Hingīria ndungata yaku kīranīro gĩaku,
nīgeetha wītīgagīrwo.
39 Njehereria njono iria ndītīgagīra,
nīgūkorwo mawatho maku nī mega.
40 Kaī nīndīiriragīria mawatho maku-ī!
Tūūria muoyo wakwa nĩ ũndũ wa ūthingu waku.

Kwīhoka Watho wa Jehova

- 41 Wee Jehova, wendo waku ūrīa ūtathiraga ūronginyīra,
ūhonokio waku ūnginyīre kūringana na kīranīro gĩaku;
42 nīguo ngoragwo na ũndũ wa gūcookeria andū arīa maanyūrūragia,
nīgūkorwo nīi ndīhokete kiugo gĩaku.
43 Ndūkandunye kiugo kīa ma kuuma kanua-inĩ gakwa,
nīgūkorwo njigīte mwīhoko wakwa mawatho-inĩ maku.
44 Ngūtūūra njathīkagīra watho waku,
nginya tene na tene.
45 Ndīrīthiia ndī na wīyathi,
nīgūkorwo nīmaathaga mawatho maku.
46 Nīndīrīaragia ūhoru wa kīrīra gĩaku
mbere ya athamaki na ndīrīconokaga,
47 nīgūkorwo nīngenagīra maathani maku
tondũ nīndīmendete.
48 Ndīrīambararagia moko makwa kūrī maathani maku marīa nyendete,
na ndīcūūranagie igūrū rīa kīrīra kīa watho waku.

Kūgīa na Mwīhoko Watho-inĩ wa Jehova

- 49 Ririkana kiugo gĩaku kūrī ndungata yaku,
nīgūkorwo nīūūheete kīrīgīrīro.
50 Ũndũ ūrīa ūūhooreragia ndī mīnyamaro-inĩ nī ūyū:
atī kīranīro gĩaku nīkīo gītūūragia muoyo wakwa.

- 51 Andũ arĩa etiĩi maanyũrũragia matekwĩgĩrĩrĩa,
no nditiganagĩria watho waku.
- 52 Nĩndirikanaga mawatho maku ma tene, Wee Jehova,
namo nĩmahooreragia.
- 53 Nyiitagwo nĩ mang'ũrĩ nĩ ũndũ wa andũ arĩa aaganu,
o acio maatiganĩrie watho waku.
- 54 Ũhoru wa kĩrĩra gĩaku nĩguo ũtuĩkĩte rwĩmbo rwakwa,
o kũrĩa guothe ingĩikara.
- 55 Ũtukũ ndirikanaga rĩitwa rĩaku,
ngakĩrũmia watho waku Wee Jehova.
- 56 Ũũ nĩguo ngoretwo ngĩika:
nĩnjathĩkagĩra mawatho maku.

Kwĩrutĩra nĩ ũndũ wa Watho wa Jehova

- 57 Wee Jehova, Wee nĩwe igai rĩakwa;
nĩngwĩrĩte atĩ ndĩathĩkagĩra ciugo ciaku.
- 58 Maathĩite ũthiũ waku na ngoro yakwa yothe;
nginyagĩria wega waku o ta ũrĩa wĩranĩire.
- 59 Nĩndĩcũũranĩtie ũhoru wa mĩthĩire yakwa,
ngagĩcookia makinya makwa kũrĩ kĩrĩra gĩaku.
- 60 Nĩngũhiũha na ndigũcererwo
gwathĩkĩra maathani maku.
- 61 O na kũngĩtuĩka atĩ andũ arĩa aaganu no manjohe na mĩhĩndo-rĩ,
ndingĩriganĩrwo nĩ watho waku.
- 62 Ũtukũ gatagatĩ njarahũkaga ngũcookerie ngaatho
nĩ ũndũ wa mawatho maku ma kĩhooito.
- 63 Nĩ ndĩ mũrata wa andũ arĩa othe magwĩtigĩrĩte,
o arĩa othe marũmagĩrĩra mawatho maku.
- 64 Wee Jehova, thĩ iĩyũritwo nĩ wendo waku;
nduta kĩrĩra kĩa watho waku.

Watho wa Jehova nĩ wa Bata

- 65 Wee Jehova, ika ndungata yaku
kũringana na kiugo gĩaku.
- 66 Nduta gũkũũrana maũndũ wega o na kũmamenya,
nĩgũkorwo nĩnjĩtikĩtie maathani maku.
- 67 Mbere itanoona thĩina nĩndahĩtagia,
no rĩu nĩnjathĩkagĩra kiugo gĩaku.
- 68 Wee ũrĩ mwega, na nĩwĩkaga o wega;
nduta kĩrĩra kĩa watho waku.
- 69 O na gũtuĩka andũ arĩa etiĩi nĩmahakĩte gĩko na ndeto cia maheeni,
ngũtũũra nũmĩtie mawatho maku na ngoro yakwa yothe.
- 70 Ngoro ciao nĩ nyũmũ na itirĩ tha,
no nĩ ngenagĩra watho waku.
- 71 Warĩ ũndũ mwega nĩ nyone thĩina,
nĩgeetha ndĩrute kĩrĩra kĩa watho waku.
- 72 Watho ũrĩa uumĩte kanua gaku nĩ wa bata mũno harĩ nĩ,
gũkĩra ngĩri cia icunjĩ cia betha na thahabu.

Watho wa Jehova nĩ wa Kĩhooito

- 73 Moko maku nĩmo manyũmbire na magĩithondeka ũguo ndariĩ;
he ũtaũku nĩguo ndĩrute maathani maku.
- 74 Andũ arĩa magwĩtigĩrĩte marokenaga rĩrĩa maanyona,

nīgũkorwo nĩnjigĩte mwĩhoko wakwa harĩ kiugo gĩaku.

⁷⁵ Jehova, nĩnjũũĩ atĩ mawatho maku nĩ ma ũthingu,
na ũnyonetie thĩĩna nĩ ũndũ wa wĩhokeku waku.

⁷⁶ Wendani waku ũrĩa ũtathiraga ũrotuĩka wa kũũhooreria,
kũringana na kĩĩranĩro gĩaku kĩrĩa werĩire ndungata yaku.

⁷⁷ Ītĩkĩra tha ciaku inginyĩre nĩguo ndũũre muoyo,
nīgũkorwo watho waku nĩguo ngenagĩra.

⁷⁸ Andũ arĩa etĩĩ maroconorithio nĩ ũndũ wa kũnjika ũũru hatarĩ gĩtũmi;
no nĩĩ-rĩ, ndĩrĩcũũranagia ũhoru wa mawatho maku.

⁷⁹ Andũ arĩa magwĩtigĩrĩte maronjookerera,
o acio mataũkĩirwo nĩ kĩrĩra gĩaku.

⁸⁰ Ngoro yakwa ĩroaga ũcuuke ũhoru-inĩ wa kĩrĩra kĩa watho waku,
nĩguo ndikanaconorithio.

Ihooya rĩa kũũria Ũhonokio

⁸¹ Ngoro yakwa ĩringĩkaga nĩ kwĩrĩrĩria ũhonokio waku,
no nĩĩ njigĩte mwĩhoko wakwa harĩ kiugo gĩaku.

⁸² Maitho makwa nĩmaraaga hinya nĩ gĩtũũra njũthĩrĩrie kĩĩranĩro gĩaku;
ngakĩũria atĩrĩ, “Ũgaakĩũhooreria rĩ?”

⁸³ O na gĩtuĩka haana ta mondo ya rūũa ya ndibei ĩgĩtwo ndogo-inĩ,*
ndiriganagĩrwo nĩ kĩrĩra kĩa watho waku.

⁸⁴ Nĩĩ ndungata yaku-rĩ, ngweterera nginya rĩ?
Arĩa maanyariiraga ũkaamaherithia rĩ?

⁸⁵ Andũ arĩa etĩĩ manyenjeire marima nĩguo ngwe kuo,
o acio makararagia watho waku.

⁸⁶ Maathani maku mothe nĩ ma kwĩhokwo;
ndeithia, nīgũkorwo andũ maanyariiraga hatarĩ gĩtũmi.

⁸⁷ Maatigĩtie hanini maaniine nyume thĩ ĩno,
no nditiganĩrie mawatho maku.

⁸⁸ Menyerera muoyo wakwa kũringana na wendo waku,
na ndĩathĩkagĩra kĩrĩra gĩa kanua gaku.

Gwĩtĩkia Watho wa Jehova

⁸⁹ Wee Jehova, kiugo gĩaku gĩtũũraga tene na tene;
gĩtũũraga kĩĩhaandĩte wega kũu igũrũ.

⁹⁰ Wĩhokeku waku nĩ wa kuuma njiarwa nginya njiarwa;
nĩwe warũmirie thĩ, nayo ĩgagĩkara o ĩrũmĩte.

⁹¹ Mawatho maku matũũraga nginya ũmũthĩ,
nīgũkorwo indo ciothe nĩwe itungataga.

⁹² Korwo watho waku tiguu ũngenagia,
ingĩanathira nĩ mĩnyamaro yakwa.

⁹³ Nĩĩ ndĩrĩ hĩndĩ ngaariganĩrwo nĩ mawatho maku,
nīgũkorwo ũndũũrĩtie muoyo nĩ ũndũ wamo.

⁹⁴ Honokia, nīgũkorwo ndĩ waku,
na nĩĩmaathĩte mawatho maku.

⁹⁵ Andũ arĩa aaganu manjoheirie nĩguo maaniine,
no nĩĩ ndĩrĩcũũranagia o ũhoru wa kĩrĩra gĩaku.

⁹⁶ Ũndũ o wothe mũkinyanĩru wega, nĩnyonete nĩ ũrĩ mũthia;
no maathani maku matĩrĩ mũhaka.

Kwenda Watho wa Jehova

* 119:83 Mondo cia njũa irĩ na ndibei ĩtarĩ ngagatu ciacuuragio itara nĩguo ndibei ĩgagate na ihenya.

- 97 Kaĩ nĩnyendete watho waku-ĩ!
 Ndindaga ngĩtarania ũhoru waguo mũthenya wotho.
 98 Maathani maku matũmaga njũhige gũkĩra thũ ciakwa,
 nĩgũkorwo makoragwo hamwe na nĩ hĩndĩ ciothe.
 99 Nĩ ndĩ na ũmenyo mũingĩ gũkĩra arutani akwa othe,
 nĩgũkorwo ndaranagia ũhoru wa mawatho maku.
 100 Nĩ ndĩ na ũmenyo mũingĩ gũkĩra athuuri,
 nĩgũkorwo njathĩkagĩra kĩrĩra gĩaku.
 101 Nĩndigagĩrĩra magũrũ makwa matikagerere njĩra o yothe njũru,
 nĩgeetha njathĩkagĩre kiugo gĩaku.
 102 Nĩ nditiganĩrie mawatho maku,
 nĩgũkorwo Wee nĩwe ũndutĩte ũhoru ũcio.
 103 Kaĩ ciugo ciaku irĩ mũrĩo ngĩcicama-ĩ,
 irĩ mũrĩo gũkĩra ũũkĩ ũrĩ kanua-inĩ gakwa!
 104 Ngĩaga na ũtaũku nĩ ũndũ wa kĩrĩra gĩaku;
 nĩ ũndũ ũcio nĩthũire njĩra o yothe njũru.

Ũtheri ũrĩa Uumanaga na Watho wa Jehova

- 105 Kiugo gĩaku nĩkĩo tawa wa magũrũ makwa,
 na ũtheri wa kũmũrĩka njĩra yakwa.
 106 Nĩndĩhitĩte mwĩhitwa na ngagwatĩria,
 atĩ nĩndĩrĩrũmagĩrĩra mawatho maku ma ũthingu.
 107 Nĩthĩnĩkĩte mũno;
 Wee Jehova, tũũria muoyo wakwa, kũringana na kiugo gĩaku.
 108 Wee Jehova, itĩkĩra ũgooci wa kwĩyendera wa kanua gakwa,
 na ũkĩndute mawatho maku.
 109 O na gũtuĩka ndũũraga nyiitĩrĩre muoyo wakwa moko-inĩ makwa-rĩ,
 ndingĩriganĩrwo nĩ watho waku.
 110 Andũ arĩa aaganu nĩmanyambĩire mũtego,
 no ndirĩ ndahĩtia kĩrĩra gĩaku.
 111 Mawatho maku nĩmo igai rĩakwa nginya tene;
 nĩmo gĩkeno kĩa ngoro yakwa.
 112 Ngoro yakwa nĩtuĩte kũrũmagia kĩrĩra kĩa watho waku
 o nginya mũthia.

Ũgitĩri ũrĩa Uumanaga na Watho wa Jehova

- 113 Nĩthũire andũ a ngoro igĩrĩ,
 no nĩnyendete watho waku.
 114 Wee nĩwe rĩũrĩro rĩakwa na ngo yakwa;
 njigĩte mwĩhoko wakwa kiugo-inĩ gĩaku.
 115 Njehererai, inyuĩ eeki ũũru,
 nĩguo ngĩrũmie maathani ma Ngai wakwa!
 116 Nyiitagĩrĩra kũringana na kĩranĩro gĩaku, na nĩngũtũũra muoyo;
 ndũkareke kĩirĩgĩrĩro gĩakwa kĩharagane.
 117 Ndiiragĩrĩra, na nĩngũhonokio;
 ngũtũũra ndĩite uuge waku.
 118 Nĩũregaga arĩa othe matiganaga na kĩrĩra kĩa watho waku,
 nĩgũkorwo kwĩheenia kũu meheenagia nakuo nĩ gwa tũhũ.
 119 Arĩa othe aaganu a gũkũ thĩ ũmateaga ta gĩko;
 nĩ ũndũ ũcio nĩ nĩnyendete kĩrĩra kĩa watho waku.
 120 Mwĩrĩ wakwa nĩũinainaga nĩgũgwĩtigĩra;
 njikaraga na guoya mũnene nĩ ũndũ wa mawatho maku.

Gwathikira Watho wa Jehova

- 121 Nii njikite maundũ ma ũthingu na ma kīhotoo;
ndūkandiganīrie harī arīa maahinyagīrīria.
- 122 Menyerera ũgima wa ndungata yaku;
ndūkareke andũ arīa etīii maahinyīrīrie.
- 123 Maitho makwa nīmaraaga hinya nīgūtũūra njũũthīrīrie ũhonokio waku,
ngacũthīrīria kīranīro gīaku kīa ũthingu.
- 124 Īkaga ndungata yaku kūrīngana na wendo waku,
na ũndutage kīrīra kīa watho waku.
- 125 Nii ndī ndungata yaku; he gūkũūrana maundũ,
nīguo hote gūtaũkīrwo nī kīrīra gīaku.
- 126 Wee Jehova, hīndī nīnginyu wīke ũndũ,
tondũ andũ nīmathūkītie watho waku.
- 127 Tondũ nīnyendete maathani maku gūkīra thahabu,
ngamenda mūno gūkīra thahabu īrīa therie,
- 128 na tondũ nīnduīte mawatho maku mothe nīmagīrīrie,
nīthũire njīra o yothe ītarī ya ma.

Kwenda Gwathikira Watho wa Jehova

- 129 Kīrīra gīaku nī kīa magegania;
nī ũndũ ũcio nīndīrīgīathīkagīra.
- 130 Ciugo ciaku ciataūrwo nīrehaga ũtheri;
nīciũhīgagia andũ arīa matarī oogī.
- 131 Njathamītie kanua gakwa ngahũma
nī ũndũ wa kwīrīrīria maathani maku.
- 132 Njerekera na ũnjiguīre tha,
o ta ũrīa wīkaga andũ arīa mendete rīitwa rīaku.
- 133 Rūngagīrīria makinya makwa kūrīngana na kiugo gīaku;
ndūkareke njathagwo nī wīhia o na ũrīkũ.
- 134 Ngũūra kuuma ũhiinyanīrīria wa andũ,
nīguo njathīkagīre mawatho maku.
- 135 Tūma ũthiũ waku warīre ndungata yaku,
na ũndutage kīrīra kīa watho waku.
- 136 Maitho makwa manyūrūrūkagia maithori ta rūũ,
nīgūkōrwo andũ matirathīkīra watho waku.

Watho wa Jehova nī wa Kīhotoo

- 137 Wee Jehova, ũrī mūthingu,
na mawatho maku nīmagīrīrie.
- 138 Mawatho marīa ũheanīte nī ma ũthingu;
nī ma kwīhokwo kūna.
- 139 Kīyo gīakwa nīkīinogetie,
nīgūkōrwo thũ ciakwa nīcitiganīrie ciugo ciaku.
- 140 Cīranīro ciaku nīthuuranīre o biũ,
na ndungata yaku nīiciendete.
- 141 O na gūtũika ndirī bata na nīnyararīttwo-rī,
ndiriganagīrwo nī mawatho maku.
- 142 Ũthingu waku nī wa gūtũūra tene na tene,
naguo watho waku nī wa ma.
- 143 Ngoretwo nī mathīina na mīnyamaro,
no maathani maku nīmo ngenagīra.
- 144 Kīrīra gīaku nī kīa ma nginya tene;

kīihe ūtaūku nīguo ndūūre muoyo.

Ihooya rīa kūūria Ūhonokio

- 145 Ndīragūkaīra na ngoro yakwa yothe, Wee Jehova, njītika,
na nīndīrīathīkagīra kīrīra kīa watho waku.
- 146 Wee nīwe ndīrakaīra,
honokia na nīndīrīmenyagīrīra mawatho maku.
- 147 Njūkagīra tene gūtanakīa, ngakūrīrīra nīguo ūndeithie;
njigīte mwīhoko wakwa kiugo-inī gīaku.
- 148 Maitho makwa maikaraga mahingūkīte matuanīra-inī mothe ma arangīri,
nīguo ndaranagie ūhoru wa ciīranīro ciaku.
- 149 Igua mūgambo wakwa kūringana na wendo waku;
Wee Jehova, tūūria muoyo wakwa, kūringana na mawatho maku.
- 150 Andū arīa mathugundaga maūndū ma wīki naaī nīmanguhīrīrie,
no-o nīmaraihanīrīrie na watho waku.
- 151 No Wee Jehova, ūikaraga hakuhī,
na maathani maku mothe nī ma ma.
- 152 Matukū-inī ma tene nīndamenyire kuuma kīrīra-inī gīaku,
atī wagīthondekire kīrī gīa gūtūūra nginya tene.

Kūhooya Ūteithio

- 153 Rora gūthīnīka gwakwa na ūndeithūre,
nīgūkorwo ndiriganīrwo nī watho waku.
- 154 Ndūīrīra na ūkīngūūre;
tūūria muoyo wakwa kūringana na kīīranīro gīaku.
- 155 Ūhonokio nīūraihrīrie andū arīa aaganu,
nīgūkorwo matirongoragia kīrīra kīa watho waku.
- 156 Wee Jehova, tha ciaku nī nyingī;
tūūria muoyo wakwa kūringana na mawatho maku.
- 157 Andū arīa manyariiraga nī aingī,
no ndirī ndahutatīra kīrīra gīaku.
- 158 Njūthagīrīria arīa matarī na wītīkio ngoro,
nīgūkorwo matiathīkagīra kiugo gīaku.
- 159 Ta kīone ūrīa nyendete mawatho maku;
tūūria muoyo wakwa, Wee Jehova, kūringana na wendo waku.
- 160 Ciugo ciaku ciothe nī cia ma;
mawatho maku mothe nī ma ūthingu na nī ma gūtūūra tene na tene.

Kūhingia Watho wa Jehova

- 161 Aathani manyariiraga hatarī gītūmi,
no ngoro yakwa īinainagio nī kiugo gīaku.
- 162 Ngenagīra kīīranīro gīaku,
o ta ūrīa mūdū atahīte indo nyingī akenaga.
- 163 Nīmenete na ngathūūra maheeni,
no nīnyendete watho waku.
- 164 O mūthenya ngūgoocaga maita mūgwanja
nī ūndū wa mawatho maku ma ūthingu.
- 165 Arīa mendete watho waku nī marī thayū mūingī,
na gūtīrī kīndū kīngītūma mahīngwo.
- 166 Njetagīrīra ūhonokio waku, Wee Jehova,
na ngarūmīrīra maathani maku.
- 167 Njathīkagīra kīrīra gīaku,

nĩgũkorwo nĩndĩkĩendete mũno.

- ¹⁶⁸ Njathĩkagĩra mawatho maku na kĩrĩra gĩaku,
nĩgũkorwo mĩthĩire yakwa yothe nĩũmĩũĩ.

Ihooya rĩa kũũria Ũteithio

- ¹⁶⁹ Wee Jehova-rĩ, gũkaya gwakwa kũrokinya harĩwe;
he gũtaũkĩrwo kũringana na kiugo gĩaku.
¹⁷⁰ Mathaithana makwa marokinya harĩwe;
ndeithũra kũringana na kĩĩranĩro gĩaku.
¹⁷¹ Mĩromo yakwa ĩrĩkũgoocaga hĩndĩ ciothe,
nĩgũkorwo nĩũndutaga kĩrĩra kĩa watho waku.
¹⁷² Rũrĩmĩ rwakwa nĩrũkĩine ũhoru wa kiugo gĩaku,
nĩgũkorwo maathani maku mothe nĩ ma ũthingu.
¹⁷³ Guoko gwaku nĩgũkĩĩhaarĩrie kũndeithia,
nĩgũkorwo mawatho maku nĩmo nĩ ndĩthuurĩire.
¹⁷⁴ Ũhonokio waku nĩguo ndĩĩrĩragĩria, Wee Jehova,
naguo watho waku nĩguo ngenagĩra.
¹⁷⁵ Ndĩrogĩtũũra muoyo nĩguo ngũgoocage,
namo mawatho maku nĩmatũũre mandeithagia.
¹⁷⁶ Nĩ nĩhĩtĩtie njĩra ta ng'ondũ yũrĩte.
Gĩcarie ndungata yaku,
nĩgũkorwo ndiriganĩrwo nĩ maathani maku.

120

Ihooya rĩa kũũria Ũteithio

Thaburi ya Agendi

- ¹ Ndakĩĩre Jehova ndĩ mĩnyamaro-inĩ,
nake akĩnjĩtika.
² Wee Jehova, honokia harĩ mĩromo ĩrĩa yaragia maheeni,
na harĩ nĩmĩ iria iheenaganagia.
³ Agaagwĩka atĩa, na nĩ atĩa ũngĩ makĩria ya ũguo,
wee rũrĩmĩ rũrũ rũheenaganagia?
⁴ Agaakũherithia na mĩguĩ mĩnoore ya njamba ya ita,
na makara marĩrĩmbũkĩte mwaki ma mũtĩ wa mũkoigo.
⁵ Kaĩ ndĩ na haaro-ĩ, nĩgũtũũra gũkũ Mesheki,
na ngaikara hema-inĩ cia Kedari-ĩ!
⁶ Nĩndũũrĩte hĩndĩ ndaaya
gatagatĩ-inĩ ka arĩa mathũire thayũ.
⁷ Nĩ ndĩ mũndũ wa thayũ;
no rĩrĩa ndaaria-rĩ, o mendaga o mbaara.

121

Ũgitĩri wa Ngai

Thaburi ya Agendi

- ¹ Nĩngũtiira maitho makwa ndore irĩma-inĩ:
ũteithio wakwa ũngiuma na kũ?
² Ũteithio wakwa uumaga kũrĩ Jehova,
o we Mũũmbi wa igũrũ na thĩ.

- ³ We ndangĩreka kũgũrũ gwaku gũtirũke:
ũcio mũmenyereri waku ndarĩ hĩndĩ angĩcũnga;
⁴ ti-itherũ, ũcio mũmenyereri wa Isiraeli
ndarĩ hĩndĩ angĩcũnga, kana ahĩtwo nĩ toro.
- ⁵ Jehova nĩwe ũkũmenyagĩrĩra:
Jehova nĩwe kĩruru gĩaku guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo;
⁶ mũthenya wee ndũngĩringĩka nĩ riũa,
kana ũringĩke nĩ mweri ũtukũ.
- ⁷ Jehova nĩarĩkũgitagĩra kuuma ũũru-inĩ wothē:
nĩarĩmenyagĩrĩra muoyo waku;
⁸ Jehova nĩarĩkũmenyagĩrĩra ũkiumagara na ũgĩcooka,
kuuma rĩu nginya tene na tene.

122

Rwĩmbo rwa Kũgaathĩrĩria Jerusalemu

Thaburi ya Daudi

- ¹ Nĩndakenire hamwe na arĩa maanjĩĩre atĩrĩ,
“Nĩtũthĩ nyũmba ya Jehova.”
² Magũrũ maitũ marũgamĩte
ihingo-inĩ ciaku, wee Jerusalemu.
- ³ Jerusalemu rĩakĩtwo ta itũũra inene
rĩnyitithanĩtio wega.
⁴ Kũu nĩkuo mĩhĩrĩga yambataga,
o yo mĩhĩrĩga ya Jehova,
ĩgathĩ kũgooca rĩitwa rĩa Jehova
kũringana na mawatho marĩa aheete Isiraeli.
⁵ Kũu nĩkuo kũigĩtwo itĩ cia ũnene cia atuanĩri ciira,
o cio itĩ cia ũnene cia nyũmba ya Daudi.
- ⁶ Hoerai Jerusalemu thayũ:
“Arĩa makwendete marotũũra na thayũ.
⁷ Kũrĩa thingo ciaku ciirigĩre kũrogĩa na thayũ,
naguo ũgitĩri ũgĩe ciikaro-inĩ ciaku cia ũthamaki.”
⁸ Nĩ ũndũ wa ariũ a baba na arata, nguuga atĩrĩ,
“Thayũ ũrogĩa thĩinĩ waku.”
⁹ Nĩ ũndũ wa nyũmba ya Jehova Ngai witũ,
caragia ũgaacĩru waku.

123

Ihooya rĩa kũũria Tha cia Ngai

Thaburi ya Agendi

- ¹ Nĩngũtiira maitho makwa na kũrĩ we,
o Wee ũikarĩire gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene kũu igũrũ.
² O ta ũrĩa maitho ma ndungata maroragĩrĩria guoko kwa mwathi wayo,
na o ta ũrĩa maitho ma mũirĩtu ndungata maroragĩrĩria guoko kwa mũtumia mwathi wayo,*
ũguo noguo maitho maitũ maroragĩrĩria Jehova Ngai witũ,

* 123:2 Aathi a ngombo maaciaragĩria na maitho kana na moko.

o nginya atũiguĩre tha ciake.

³ Tũiguĩre tha, Wee Jehova, tũiguĩre tha,
nĩgũkorwo nĩtũkirĩĩrie kũnyararwo kũnene.

⁴ Nĩtũkirĩĩrie kĩnyũrũri kĩnene kĩa andũ arĩa menenehagia,
o na rũmena rũingĩ rwa andũ arĩa etĩĩ.

124

Gũcookia Ngaatho nĩ ũndũ wa Ũgitĩri

Thaburi ya Daudi

¹ Korwo Jehova ndaakoretwo arĩ mwena witũ;
Isiraeli nĩmakiuge ũguo:

² Korwo Jehova ndaari mwena witũ
rĩria andũ maatũtharĩkĩire-rĩ,

³ nĩmangĩatũmeririe tũrĩ muoyo;
rĩria marakara mao maatũrĩrĩmbũkĩire-rĩ,

⁴ mũiyũro wa maaĩ nĩungĩatũhubanĩirie,
tũhumbwo nĩ nditi ya maaĩ macio;

⁵ maaĩ macio maathereraga na hinya mũno
nĩmangĩatũthereririe.

⁶ Jehova arogoocwo,
o we ũtaatũrekereirie tũtambuurangwo nĩ magego mao.

⁷ Ithui tũhonokete ta nyoni
ĩhonokete mũtego-inĩ wa mũmĩtegi;
mũtego nĩunangĩtwo,
na ithui nĩtũhonokete.

⁸ Ũteithio witũ uumaga harĩ Jehova,
o we Mũũmbi wa igũrũ na thĩ.

125

Thayũ wa Andũ a Ngai

¹ Andũ arĩa mehokete Jehova matariĩ ta Kĩrĩma gĩa Zayuni,
kĩria gĩtangĩenyenyeka, no gĩtũũraga nginya tene.

² O ta ũria irĩma ithiũrũrũkĩirie Jerusalemu
ũguo noguo Jehova athiũrũrũkagĩria andũ ake,
kuuma rĩu nginya tene na tene.

³ Mũthĩgi wa andũ arĩa aaganu ndũgũtũũra wathanaga
bũrũri ũria ũgaĩrwo andũ arĩa athingu,
nĩguo andũ acio athingu
matikae gũtambũrũkia moko mao meeke ũũru.

⁴ Wee Jehova, andũ arĩa ega mekaga o maũndũ mega,
o acio arũngĩrũru ngoro.

⁵ No rĩrĩ, andũ arĩa maahũkaga makagera njĩra iria njogomu-rĩ,
Jehova nĩakamaingatanĩria hamwe na arĩa mekaga ũũru.

Isiraeli kũrogĩa thayũ.

126

Magetha ma Gikeno

Thaburi ya Agendi

- ¹ Rĩrĩa Jehova aacookirie andũ a Zayuni arĩa maatahĩtwo akĩmainũkia-rĩ,
twahaanire ta andũ mekũroota.
- ² Tũnua twitũ twaiyũire mĩtheko,
nacio nĩmĩ ciitũ ikĩina nyĩmbo cia gĩkeno.
- Hĩndĩ ĩyo ndũrĩrĩ-inĩ gũkĩĩranwo atĩrĩ,
“Jehova nĩekĩire andũ aya maũndũ manene.”
- ³ Jehova nĩatwĩkĩire maũndũ manene,
na ithuĩ tũkaiyũrwo nĩ gĩkeno.
- ⁴ Tũma tũgaacĩre rĩngĩ, Wee Jehova,
ta ũrĩa njũũĩ cia Negevu icookaga kũiyũra.
- ⁵ Andũ arĩa mahaandaga na maithori,
nĩmakagetha makĩinaga nyĩmbo cia gĩkeno.
- ⁶ Mũndũ o na angiumagara akĩrĩraga,
akuuĩte mbeũ cia kũhaanda,
agaacooka akĩinaga nyĩmbo cia gĩkeno,
akuuĩte itĩia ciake cia ngano.

127

Kũgaatha Ngai nĩ ũndũ wa Wega Wake

- ¹ Tiga nyũmba yakirwo nĩ Jehova,
andũ arĩa mamĩakaga marutaga wĩra o wa tũhũ.
- Tiga itũũra inene rĩmenyereirwo nĩ Jehova,
arangĩri maraaraga mehũũgĩte o tũhũ.
- ² Nĩ tũhũ andũ kũrooka gũũkĩra rũciĩnĩ tene,
na gũkoma magakoma macereirwo,
makĩnogerira irio cia kũrĩa,
nĩgũkorwo andũ arĩa Jehova endete,
we nĩamaheaga o na marĩ toro.
- ³ Ciana nĩ igai kuuma kũrĩ Jehova,
ciana nĩ kĩheo kuuma kũrĩ we.
- ⁴ Ciana iria mũndũ aciarĩte arĩ mũnini
no ta mĩguĩ ĩrĩ moko-inĩ ma njamba ya ita.
- ⁵ Kũrathimwo nĩ mũndũ
ũrĩa thiaka wake ũiyũrĩte mĩguĩ.
- Matigaaconorithio
rĩrĩa magaakorwo magĩciira na thũ ciao hau kĩhingo-inĩ.

128

Kĩrathimo kĩa Mũciĩ Wĩtigĩrĩte Jehova

Thaburi ya Agendi

- ¹ Kũrathimwo nĩ mũndũ o wothe wĩtigĩrĩte Jehova,
o ũcio ũgeragĩra njĩra ciake.
- ² Nĩũkarĩĩaga maciaro ma wĩra waku;
irathimo na kũgaacĩra nĩigatuĩka ciaku.
- ³ Mũtumia waku egũtuĩka ta mũthabibũ ũrĩa ũciaraga mũno
arĩ kũu nyũmba-inĩ yaku thĩĩnĩ;

ciana ciaku ituike ta thuuna cia mūtamaiyũ
ithiūrūrūkīrie metha yaku.

⁴ Ūguo nīguo mūdũ arīrathimagwo,
ūrĩa wītīgīrīte Jehova.

⁵ Jehova arokūrathimaga arī Zayuni
matukũ mothe ma muoyo waku;
ũroona kūgaacīra kwa Jerusalemu,
⁶ na ūtūire muoyo, ūkoona ciana cia ciana ciaku.

Thayũ ūrogĩa Isiraeli.

129

Ihooya rĩa kūūria Ngai okīrīre Thũ cia Isiraeli

Thaburi ya Agendi

¹ Maanahinyīrīria mūno kuuma ūnini-inĩ wakwa,
Isiraeli nīmakiuge ūguo,
² maanahinyīrīria mūno kuuma ūnini-inĩ wakwa,
no rīrī, matirī maahota kūndooria.
³ Andũ arĩa marīmaga na mūraũ marīmīte ng'ong'o wakwa,
magatema mītaro mīraihu.
⁴ No rīrī, Jehova nī mūthingu;
nīanjohorithītie harī mīhīndo ya andũ arĩa aaganu.

⁵ Andũ arĩa othe mathūire Zayuni
marocookio na thuutha maconokete.
⁶ Marohaana ta nyeki īrī nyūmba igūrũ,
īrĩa īhoohaga ītanamera;^{*}
⁷ mūmītui ndangīmīyūria hī-inĩ ciake,
o na kana ūrĩa ūmīūnganagia amīyūrie moko-inĩ make.
⁸ Andũ arĩa mahītūkagīra kuo maroaga kuuga atīrī,
“Kīrathimo kĩa Jehova kīrogĩa igūrũ rīanyu;
nītwamūrathima thīinĩ wa rīitwa rĩa Jehova.”

130

Ihooya rĩa kūūria Ūteithio

Thaburi ya Agendi

¹ Wee Jehova-rī, ndīragūkaīra ndī o kūrĩa kūriku;
² Wee Jehova, igua mūgambo wakwa.
Matũ maku nīmaigue
ngīgūkaīra ūnjiguīre tha.
³ Wee Jehova, korwo no ūtare maita marĩa tūkwīhagīria-rī,
nūũ ūngīgīwītīria, Wee Jehova?
⁴ No rīrī, Wee nīūrekanagīra;
nī ūndũ ūcio nīwītīgīrītuo.
⁵ Njetagīrīra Jehova, ngoro yakwa nīmwetereire,
nī ndīhokaga kiugo gīake.

^{*} 129:6 Riya nīrīameraga nyūmba igūrũ no rīkooma o na ihenya nī ūndũ wa kwaga tīiri.

⁶ Ngoro yakwa yetagĩrĩra Jehova,
gũkĩra ũrĩa arangĩri metagĩrĩra rūciinĩ gũkĩe,
ĩĩ-ni, gũkĩra ũrĩa arangĩri metagĩrĩra rūciinĩ gũkĩe.

⁷ Wee Isiraeli, wĩhokage Jehova,
nĩgũkorwo harĩ Jehova he wendo ũrĩa ũtathiraga,
na ningĩ harĩ we harĩ na ũhonokio kũna.

⁸ We mwene nĩagakũũra Isiraeli
kuuma mehia-inĩ mao mothe.

131

Ihooya rĩa Kwĩnyiihĩria Ngai

Thaburi ya Daudi

¹ Wee Jehova, ngoro yakwa ndĩrĩ na mwĩgaatho,
o na maitho makwa ti ma mwĩtũũgĩrio;
nĩ ndirũmbũyanagia na maũndũ manene,
o na kana maũndũ ma magegania marĩa mangĩrĩte.

² No rĩrĩ, nĩhooreretie na ngakiria ngoro yakwa;
o ta kaana gatuithĩtio iria gakuuĩtwo nĩ nyina,
o ta kaana gatuithĩtio iria nĩguo ngoro yakwa ĩhaana ĩrĩ thĩinĩ wakwa.

³ Atĩrĩrĩ wee Isiraeli, wĩhokage Jehova
rĩu na nginya tene.

132

Gũikaro kĩa Ngai gĩa Tene na Tene kũu Zayuni

Thaburi ya Agendi

¹ Wee Jehova, ririkana Daudi
na mathĩina marĩa mothe omĩrĩirie.

² Nĩehĩtire mwĩhĩtwa harĩ Jehova,
akĩihĩta harĩ ũcio Mwene-Hinya,
o we Ngai wa Jakubu, akiuga ũũ:

³ “Ndigatoonya nyũmba yakwa,
kana haice ũrĩrĩ wakwa,

⁴ ndikaareke maitho makwa mone toro,
kana ndeke imone ciakwa icũnge,

⁵ o nginya ngoonera Jehova handũ ha gũikara,
ũcio Mwene-Hinya, o we Ngai wa Jakubu,
ndĩmuonere gũikaro.”

⁶ Nĩtwaiguire ũhoru tũrĩ Efiratha,
na tũkĩũkora mĩgũnda-inĩ ya Kiriathu Jearimu.

⁷ Tũkiuga atĩrĩ, “Nĩtũthĩĩ gũikaro-inĩ gĩaake;
nĩtũinamĩrĩre tũmũhooe tũrĩ gaturwa-inĩ ka makinya make;

⁸ arahũka, Wee Jehova, ũũke kĩhurũko-inĩ gĩaaku,
wee na ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩa hinya waku.

⁹ Athĩnjĩri aku marohumbwo na ũthingu;
andũ aku aamũre nĩmakĩine nĩ gũkena.”

¹⁰ Nĩ ũndũ wa ndungata yaku Daudi,

ndūkarega ũrĩa we ũitĩrĩirie maguta.

- ¹¹ Jehova nĩehĩtire na mwĩhĩtwa harĩ Daudi,
mwĩhĩtwa atangĩricũkwo, akĩmwĩra atĩrĩ:
“Nĩngaikarĩria ũmwe wa rūciaro rwaku
Gĩtĩ-inĩ gĩaku kĩa ũnene,
¹² ariũ aku mangĩkaamenyerera kĩrĩkanĩro gĩakwa
na mawatho makwa marĩa ndĩrĩmarutaga,
hĩndĩ iyo ariũ ao nĩmagaikarĩra
gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene nginya tene na tene.”
- ¹³ Nĩgũkorwo Jehova nĩathuurĩte Zayuni,
akerĩrĩria gũtuĩke gĩikaro gĩake, akoiga atĩrĩ:
¹⁴ “Gĩkĩ nĩkĩo kĩhurũko gĩakwa nginya tene na tene;
gũkũ nĩkuo ngũtũũra njikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene,
nĩgũkorwo nĩ nĩ ndĩyendeire;
¹⁵ nĩngakũrathima na ũmaathi mũingĩ mũno;
athĩĩni akuo ndĩmahũũnie na irio.
¹⁶ Nĩngahumba athĩnjĩri-Ngai akuo ũhonokio,
na andũ akuo arĩa aamũre matũũre mainaga nĩ gũkena.
- ¹⁷ “Kũu nĩkuo ngaatũma rūhĩa rwa Daudi rūthundũke
na njigĩre ũrĩa njitĩrĩirie maguta tawa ũgwakana.
¹⁸ Thũ ciake nĩngacihumba thoni,
no thũmbĩ ya ũnene ĩrĩa ĩrĩ mūtwe wake nĩgakena na riiri.”

133

Kĩrathimo gĩa Gũikara Andũ Maiguuanĩte

Thaburi ya Daudi

- ¹ Nĩ ũhoru mwega atĩa, o na ũrĩ gĩkeno,
rĩrĩa andũ a nyũmba ĩmwe maikarania maiguuanĩte!
² Nĩ ta maguta manungi wega maitĩrĩrio mūtwe,
makĩnyũrũkĩra nderu-inĩ,
o nderu-inĩ cia Harũni,
makanyũrũka nginya ngingo-inĩ ya kanjũ yake.
³ Nĩngĩ nĩ ta ime rĩa Herimoni
rĩkĩgwĩra Kĩrĩma gĩa Zayuni.
Nĩgũkorwo kũu nĩkuo Jehova eranĩire kĩrathimo gĩake,
nĩkĩo muoyo wa tene na tene.

134

Rwĩmbo rwa Kũgooca Ngai Ũtukũ

Thaburi ya Agendi

- ¹ Goocai Jehova, inyuothe ndungata cia Jehova,
inyuĩ mūtungataga mũrĩ nyũmba-inĩ ya Jehova ũtukũ.
² Ambarariai moko manyu mũrĩ thĩĩnĩ wa handũ-harĩa-haamũre
mũgooce Jehova.
- ³ Jehova, o we Mũũmbi wa igũrũ na thĩ
aromũrathima arĩ kũu Zayuni.

135

Kūgooca Ngai nĩ ũndũ wa Ũnene Wake

¹ Goocai Jehova.

Goocai rĩitwa rĩa Jehova;

inyuĩ ndungata cia Jehova-rĩ, mūgoocei,

² inyuĩ mūtungataga thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova,
o inyuĩ mūrūgamaga nja-inĩ cia nyũmba ya Ngai witũ.

³ Goocai Jehova, nĩgũkorwo Jehova nĩ mwega;

inai mūgooce rĩitwa rĩake, nĩgũkorwo nĩ rĩega.

⁴ Nĩgũkorwo Jehova nĩethuurĩre Jakubu atuĩke wake,
agathuura Isiraeli atuĩke igai rĩake kũmbe.

⁵ Nĩ nĩnjũũ atĩ Jehova nĩ mūnene,

atĩ Mwathani witũ nĩ mūnene gũkĩra ngai ciothe.

⁶ Jehova ekaga ũrĩa wothe ekwenda,

kũu igũrũ na gũkũ thĩ,

o na kũu iria-inĩ o na kũrĩa guothe kũriku mūno.

⁷ Nĩwe ũtũmaga matu mambate kuuma ituri-inĩ cia thĩ;

nĩwe ũtũmaga kũgĩe heni irehanĩte na mbura,

na akarehe rūhuho kuuma mĩthithũ-inĩ yake.

⁸ Nĩwe waringire marigithathi ma Misiri,

marigithathi ma andũ na ma nyamũ.

⁹ Wee Misiri, nĩwe watũmire thĩinĩ waku kũringwo ciama na morirũ,

agũkĩrĩra Firaũni na ndungata ciake ciothe.

¹⁰ Nĩwe waringire ndũrĩrĩ nyingĩ

na akĩũraga athamaki maarĩ hinya:

¹¹ nĩo Sihoni mũthamaki wa Aamori,

na Ogu mũthamaki wa Bashani,

o na athamaki othe a Kaanani;

¹² akĩheana bũrũri wao ũtuĩke igai,

ũtuĩke igai kũrĩ andũ ake a Isiraeli.

¹³ Rĩitwa rĩaku, Wee Jehova, rĩtũũraga nginya tene,

ngumo yaku, Wee Jehova, ĩgakinyĩra njiarwa na njiarwa.

¹⁴ Nĩgũkorwo Jehova nĩagaciĩrĩra andũ ake,

na aigũire ndungata ciake tha.

¹⁵ Mĩhianano ya ndũrĩrĩ ĩthondeketwo na betha na thahabu,

o wĩra wa moko ma andũ.

¹⁶ Nĩĩrĩ tũnua, no ndĩaragia,

nĩĩrĩ maitho, no ndĩonaga;

¹⁷ nĩĩrĩ matũ, no ndĩiguaga,

o na ndĩrĩ mĩhũmũ tũnua-inĩ twayo.

¹⁸ Andũ arĩa mamĩthondekaga makaahaana o tayo,

na noguo arĩa othe mamĩhokaga makaahaana.

¹⁹ Inyuĩ nyũmba ya Isiraeli, goocai Jehova;

Inyuĩ nyũmba ya Harũni, goocai Jehova;

- ²⁰ Inyuĩ nyũmba ya Lawi, goocai Jehova;
inyuĩ arĩa mũmwĩtigĩrĩte, goocai Jehova.
²¹ Jehova arogoocwo kuuma Zayuni,
o we ũtũũraga kũu Jerusalemu.

Goocai Jehova.

136

Rwĩmbo rwa Gũcookia Ngaatho

- ¹ Cookeriai Jehova ngaatho, tondũ nĩ mwega.
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
² Cookeriai Ngai wa ngai iria ingĩ ngaatho.
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
³ Cookeriai Mwathani wa aathani ngaatho:
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- ⁴ we wiki nĩwe wĩkaga maũndũ manene ma magegania,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
⁵ nĩwe wombire igũrũ na ũndũ wa ũmenyo wake,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
⁶ nĩwe watambũrũkirie thĩ nyũmũ igũrũ rĩa maaĩ,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
⁷ nĩwe wombire imũrĩ iria nene,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
⁸ riũa rĩathage mũthenya,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
⁹ nague mweri na njata ciathage ũtukũ;
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- ¹⁰ nĩwe waringire marigithathi ma Misiri,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
¹¹ akĩruta Isiraeli gatagatĩ-inĩ kao,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
¹² na guoko kwa hinya na atambũrũkĩtie gĩcoka gĩake,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- ¹³ nĩwe wagayũkanirie Iria Itune rĩgĩtigana,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
¹⁴ agĩtũma andũ a Isiraeli matuĩkanie gatagatĩ karĩo,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
¹⁵ no Firaũni na ita rĩake akĩmahubĩkanĩria kũu Iria-inĩ Itune;
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
- ¹⁶ nĩwe watongoririe andũ ake magĩtuĩkanĩria werũ-inĩ,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
¹⁷ nĩwe waringire athamaki maarĩ anene,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
¹⁸ na akĩũraga athamaki maarĩ ngumo:
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
¹⁹ nĩo Sihoni mũthamaki wa Aamori,
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
²⁰ na Ogu mũthamaki wa Bashani;
Wendo wake nĩ wa tene na tene.
²¹ na akĩheana bũrũri wao ũtuĩke igai,

Wendo wake nĩ wa tene na tene.
²² ũgĩtuĩka igai rĩa Isiraeli ndungata yake;
 Wendo wake nĩ wa tene na tene.

²³ nĩwe watũririkanire rĩrĩa twahatĩrĩrio,
 Wendo wake nĩ wa tene na tene.

²⁴ na agĩtũhonokia kuuma kũrĩ thũ ciitũ,
 Wendo wake nĩ wa tene na tene.

²⁵ nĩwe ũheaga ciũmbe ciothe irio.
 Wendo wake nĩ wa tene na tene.

²⁶ Cookeriai Mũrungu wa igũrũ ngaatho.
 Wendo wake nĩ wa tene na tene.

137

Gũcakaya kwa Isiraeli rĩrĩa Maatahĩtwo

¹ Ngurumo-inĩ cia njũũ cia Babuloni nĩkua twaikaraga thĩ tũkarĩra,
 twaririkana Zayuni.
² Kũu mĩtĩ-inĩ ya mĩethia nĩkua
 twacuuragia inanda ciitũ cia mũgeeto,
³ nĩgũkorwo tũrĩ kũu andũ arĩa maatũtahĩte nĩmatwĩraga tũmainĩre nyĩmbo,
 o acio atũnyariiri magatwĩra tũmainĩre nyĩmbo tũkenete,
 magatwĩra atĩrĩ, “Tũinĩrei rwĩmbo rũmwe rwa iria mwainaga mũrĩ Zayuni!”

⁴ Tũngĩhota atĩa kũina nyĩmbo cia Jehova
 tũrĩ bũrũri wa ũgeni?

⁵ Ingĩkariganĩrwo nĩwe, Wee Jerusalemu-rĩ,
 guoko gwakwa kwa ũrĩo kũrokĩriganĩrwo nĩ ũũgĩ wakuo wa gwĩka maũndũ.

⁶ Rũrĩmĩ rwakwa rũronyiitana na karakara
 ingĩkaaga gũkũririkana,
 ingĩkaaga gũtua Jerusalemu
 gĩkeno gĩakwa kĩrĩa kĩnene.

⁷ Wee Jehova, ririkana ũrĩa andũ a Edomu* meekire,
 mũthenya ũrĩa itũũra rĩa Jerusalemu rĩanyĩtirwo.
 Maanĩrĩre, makiuga atĩrĩ, “Rĩmomorei,
 rĩmomorei o nginya mũthingi-inĩ warĩo!”

⁸ Wee mwarĩ wa Babuloni, o wee ũtuĩrĩrwo kũniinwo,
 gũkena nĩ mũndũ ũrĩa ũgũgwĩka
 o ta ũguo ũtwĩkĩte:

⁹ gũkena nĩ mũndũ ũrĩa ũhuragia tũkenge twaku,
 agatũgũthithia ndwaro-inĩ cia mahiga.†

138

Ihooya rĩa Gũcookia Ngaatho

Thaburi ya Daudi

¹ Wee Jehova, nĩngũkũgooca na ngoro yakwa yothe;
 ngũkũinĩra ngũgooce ngai iria ingĩ irĩ o ho.

* 137:7 Andũ a Edomu maarĩ a rũciaro rwa Esaũ. † 137:9 Nĩguo njiaro cia andũ arĩa maatoorio mbaara-inĩ ithire-rĩ, tũkenge twaringithagio mĩtwe mahiga-inĩ tũgakua.

- ² Ngũinamĩrĩra njerekeire hekarũ-inĩ yaku ĩrĩa nyamũre,
 ngooce rĩitwa rĩaku,
 nĩ ũndũ wa wendo waku na wĩhokeku waku,
 nĩgũkorwo nĩtũtũgĩritie rĩitwa rĩaku,
 na ũgatũũgĩria kiugo gĩaku
 makĩria ya maũndũ marĩa mangĩ mothe.
- ³ Hĩndĩ ĩrĩa ndagwĩtire, nĩwanjĩtikire;
 wanyũmĩrĩrie na ũkĩnjĩkĩra hinya ngoro.
- ⁴ Wee Jehova-rĩ, athamaki othe a thĩ nĩmakũgoocage,
 rĩrĩa maigua ciugo cia kanua gaku.
- ⁵ Nĩmaganage ũhoru wa njĩra cia Jehova,
 nĩgũkorwo riiri wa Jehova nĩ mũnene.
- ⁶ O na gũtũĩka Jehova arĩ igũrũ-rĩ,
 nĩaroraga andũ arĩa enyĩhia,
 no arĩa etĩĩ akamenya ũhoru wao arĩ o kũraya.
- ⁷ O na ingĩgerera mathĩĩna-inĩ,
 Wee nĩũmenyagĩrĩra muoyo wakwa;
 ũtambũrũkagia guoko gwaku ũgookĩrĩra marakara ma thũ ciakwa,
 ũkaahonokia na guoko gwaku kwa ũrĩo.
- ⁸ Jehova nĩakahingia muoroto wake harĩ nĩ;
 wendo waku, Wee Jehova, nĩ wa tene na tene;
 nĩ ũndũ ũcio ndũgatiganĩrie wĩra wa moko maku.

139

Ngai Ũrĩa Ũtangĩũrĩrwo

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Jehova-rĩ, nĩũũthuthuurĩtie
 na ũkaamenya.
- ² Nĩũũ rĩrĩa njikarĩte thĩ na rĩrĩa njũkĩrĩte
 ũkamenya meciiria makwa ũrĩ o kũraya.
- ³ Nĩũũ ngiumagara o na ngĩkoma;
 Wee nĩũũ mĩthĩire yakwa yothe.
- ⁴ Wee Jehova-rĩ, itanagweta kiugo na rũrĩmĩ rwakwa,
 Wee nĩũkoragwo ũkĩũ biũ.
- ⁵ Nĩũnjirigĩire mbere na thuutha;
 nĩũnjigĩrĩire guoko gwaku.
- ⁶ Ũmenyo ta ũcio nĩ wa magegania mũno harĩ nĩ,
 ũrĩ igũrũ mũno ndingĩũkinyĩra.
- ⁷ Nĩ kũ ingĩthĩ njeherere Roho waku?
 Ingĩũrĩra kũ nyume ũthĩũ-inĩ waku?
- ⁸ Ingĩambata thĩ igũrũ, Wee ũrĩ kuo;
 ingĩara ũrĩrĩ wakwa kũrĩa kũriku mũno, Wee ũrĩ o kuo.
- ⁹ Ingĩũmbũka na mathagu ma gũgĩkĩa,
 ingĩthĩ gũtũũra mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa iria, kũndũ kũraya mũno,
- ¹⁰ o na kũu guoko gwakwa nokuo kũngĩndongoria,
 guoko gwaku kwa ũrĩo gũkĩĩnyite kũnũmĩtie.

- ¹¹ Ingiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nduma nĩkũũhitha,
naguo ũtheri ũyũ ũũthiũrũrũkĩrie ũtũike ũtukũ,”
- ¹² o na nduma ndĩrĩ hĩndĩ ĩngĩgũtumanĩra;
ũtukũ ũkwara ta mũthenya,
nĩgũkorwo nduma kũrĩ we nĩ ta ũtheri.
- ¹³ Nĩgũkorwo nĩwe wombire ciĩga ciakwa cia na thĩinĩ;
wanyitithanirie ndĩ o nda ya maitũ.
- ¹⁴ Nĩngũkũgocca nĩ ũndũ mũũmbĩre ũrĩa nyũmbĩtwo naguo
nĩ wa kũmakania na wa magegania;
ciĩko ciaku nĩ cia magegania,
nĩ mwene nĩnjũũ ũguo o wega.
- ¹⁵ Mahĩndĩ makwa matiahithĩkĩte harĩwe,
rĩrĩa ndoombĩrwo kũrĩa kũhitharu.
Rĩrĩa ndanyitithanagio hamwe ndĩ thĩ kũrĩa kũriku mũno-rĩ,
- ¹⁶ maitho maku nĩmonaga mwĩrĩ wakwa ũtanombwo biũ.
Matukũ mothe marĩa nyamũrĩrwo
nĩmandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩaku
o na mbere ya ũmwe wamo kũgĩa.
- ¹⁷ Hĩ! Ĩ meciiria maku matikĩrĩ ma bata harĩ nĩ, Wee Mũrungu!
Kaĩ mũigana wamo nĩ mũnene-ĩ!
- ¹⁸ Ingĩtua kũmatara,
no maingĩhe gũkĩra mũthanga.
Hĩndĩ ĩrĩa ndokĩra,
ndĩ o hamwe nawe.
- ¹⁹ Wee Ngai-rĩ, naarĩ korwo woraga arĩa aaganu!
Njehereraĩ, inyuĩ mũnyootagĩra gũita thakame!
- ²⁰ Maaragia ũhoru waku marĩ na meciiria mooru;
arĩa magũthũire mahũthagĩra rĩtwa rĩaku ũũru.
- ²¹ Wee Jehova, githĩ ndithũire arĩa magũthũire,
na ngamena arĩa magũũkagĩrĩa?
- ²² Gũthũũra ndĩmathũire o biũ;
ndĩmatuaga thũ ciakwa.
- ²³ Wee Mũrungu, thuthuuria, ũmenye ngoro yakwa;
ngeria ũmenye meciiria makwa.
- ²⁴ Rora wone kana nĩ harĩ mũthĩire mũũru thĩinĩ wakwa,
na ũkĩdongorie na njĩra ĩrĩa ya tene na tene.

140

Ihooya rĩa kũũria Ũgitĩri

Thaburi ya Daudi

- ¹ Wee Jehova, hatũra kuuma moko-inĩ ma andũ arĩa oorũ;
ngitĩra harĩ andũ arĩa mahũthagĩra ũhinya,
- ² o acio mathugundaga maũndũ mooru ngoro-inĩ ciao,
na magathugunda mbaara o mũthenya.
- ³ Manooraga nĩmĩ ciao ikohĩga ta rũrĩmĩ rwa nyoka;
mĩromo yao yaragia maũndũ marũrũ ta thumu wa ndũira.
- ⁴ Wee Jehova, njeheria moko-inĩ ma andũ arĩa aaganu;

ngitira kuuma hari andũ arĩa mahũthagĩra ũhinya,
o acio mabangaga ũrĩa mangĩhĩnga magũrũ makwa.

⁵ Andũ arĩa etiĩ nĩmanyambũire mũtego;
nĩmatambũrũkĩtie ndigi cia wabu wao,
na makanjigĩra mũtego njĩra-inĩ yakwa.

⁶ Wee Jehova, nguuga atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrungu wakwa.”
Wee Jehova-rĩ, igua ngĩgũkaĩra nĩguo, ũnjiguĩre tha.

⁷ Wee Mwathani Jehova, o Wee ũrĩa mũũhonokia ũrĩ hinya,
Wee ũgitagĩra mũtwe wakwa mũthenya wa mbaara:

⁸ Wee Jehova, ndũkahingĩrie arĩa aaganu merirĩria mao,
ndũkareke mĩbango yao ĩgaacĩre,
matikae gwĩtĩia.

⁹ Mĩtwe ya arĩa mandigicĩrie
ĩrohumbĩkanio na mathĩina marĩa marehetwo nĩ mĩromo yao.

¹⁰ Marogwĩrwo nĩ makara me gwakana;
maroikio mwaki-inĩ,
maikio marima marĩ mũtondo, kũrĩa matakoiima o na rĩ.

¹¹ Ndũkanareke arĩa macambanagia magaacĩre bũrũri-inĩ;
mwanangĩko ũrothingata andũ arĩa mahũthagĩra ũhinya.

¹² Nĩ nĩnjũũ atĩ Jehova nĩarũagĩra kĩhooto kĩa arĩa athĩni,
na akagitĩra kĩhooto kĩa arĩa abatari.

¹³ Ti-itherũ arĩa athingu nĩmarĩgoocaga rĩitwa rĩaku,
na arĩa arũngĩrũru nĩmagatũũra ũthiũ-inĩ waku.

141

Ihooya rĩa Kũgitĩrwo kuuma Ũũru-inĩ

Thaburi ya Daudi

¹ Wee Jehova, nĩwe ndĩrakaĩra; hiũha ũũke kũrĩ nĩ.
Igua mũgambo wakwa ngĩgũkaĩra.

² Ihooya rĩakwa rĩroambata mbere yaku ta mũtararĩko wa ũbumba;
nakuo kwambararia moko makwa kũrotuĩka ta igongona rĩa hwaĩ-inĩ.

³ Wee Jehova, iga mũrangĩri kanua-inĩ gakwa,
rangagĩra mũrango ũyũ wa mĩromo yakwa.

⁴ Ndũkareke ngoro yakwa ĩguucĩrĩrio ũndũ-inĩ mũũru,
ndigatuĩke wa gwĩka ciĩko cia waganu

hamwe na andũ arĩa amaramari;
Ndũkareke ndĩe irio ciao iria irĩ mũrĩo.

⁵ Mũndũ mũthingu nĩakĩĩninge: ũndũ ũcio nĩ wa kũnyonia ũtugi;
kũndũithia nĩakĩndũithie: ũguo no ta kũnjitĩrĩria maguta mũtwe wakwa.
Mũtwe wakwa ndũngĩrega gũitĩrĩrio maguta macio.

No rĩrĩ, ihooya rĩakwa nĩ rĩa gũtũũra ndeganĩte na ciĩko cia andũ arĩa meekaga ũũru;

⁶ aathani ao magaikio thĩ kuuma igũrũ rĩa rwaro rwa ihiga,
nao arĩa aaganu nĩmakamenya atĩ ciugo ciakwa ciarĩ cia ma.

⁷ Nĩmakoiga atĩrĩ, “O ta ũrĩa mũndũ acimbaga mũgũnda na akahũũra hianyũ,
no taguo mahĩndĩ maitũ maharaganĩtio mũromo-inĩ wa mbĩrĩra.”

- ⁸ No rĩrĩ, maitho makwa nĩwe macũthĩrĩrie, Wee Mwathani Jehova;
nĩ harĩwe njũragĩra; nĩ ũndũ ũcio ndũkareke ngue.
- ⁹ Ngĩtĩra ndikanyitwo nĩ mĩtego ĩrĩa nyambĩrwo,
ũnjehanĩrĩrie na mĩtego ya andũ arĩa mekaga ũũru.
- ¹⁰ Andũ acio aaganu maroogwa wabu-inĩ wao ene,
no nĩ ngĩhĩtũkage itekuona ũgwati.

142

Ihooya rĩa kũũria Gũkũũrwo kuuma Mĩnyamaro-inĩ

Thaburi ya Daudi

- ¹ Ngayagĩra Jehova nyanĩrĩire;
ngwambararia mũgambo wakwa kũrĩ Jehova anjiguĩre tha.
- ² Njitũrũraga mateta makwa mbere yake;
ndĩrĩmwĩraga thĩina wakwa ndĩ mbere yake.
- ³ Rĩrĩa roho wakwa waringĩka thĩinĩ wakwa,
Wee nĩwe ũmenyaga njĩra ĩrĩa ndĩrĩgera.
Njĩra-inĩ ĩrĩa thiiagĩra-rĩ,
andũ nĩmahithĩire mũtego.
- ⁴ Ta rora mwena wakwa wa ũrĩo wone;
gũtirĩ o na ũmwe ũranũmbũiya.
Ndirĩ na ha kũũrĩra;
muoyo wakwa gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũngĩũmenyerera.
- ⁵ Wee Jehova, nĩwe ngayagĩra;
njugaga atĩrĩ, “Wee nĩwe rĩũrĩro rĩakwa,
na igai rĩakwa bũrũri-inĩ wa arĩa marĩ muoyo.”
- ⁶ Thikĩrĩria gũkaya gwakwa,
nĩgũkorwo ndĩmũhinyĩrĩrie mũno;
ndeithũra kuuma kũrĩ andũ arĩa mathingatanĩte na nĩ,
nĩgũkorwo marĩ na hinya mũno kũngĩra.
- ⁷ Njohorithia kuuma kĩoho-inĩ gĩakwa,
nĩguo ngoocage rĩitwa rĩaku.

Hĩndĩ ĩyo andũ arĩa athingu nĩmakandigiicĩria,
nĩ ũndũ wa ũrĩa ũnjikĩte wega.

143

Ihooya rĩa kũũria Kũhonokio

Thaburi ya Daudi

- ¹ Igua ihooya rĩakwa, Wee Jehova,
thikĩrĩria kĩrĩro gĩakwa ũnjiguĩre tha;
ũka ũndeithie,
nĩ ũndũ wa wĩhokeku waku na ũthingu waku.
- ² Ndũgaciirithie ndungata yaku,
nĩgũkorwo maitho-inĩ maku gũtirĩ mũndũ ũrĩ muoyo ũngĩtuuo mũthingu.
- ³ Thũ nĩithingatĩte,
ĩkangurumania thĩ tĩĩri-inĩ;
ĩtũmaga ndũũre nduma-inĩ
ta arĩa maakuire tene.

- ⁴ Nĩ ũndũ ũcio roho wakwa ũkaringĩka thĩinĩ wakwa;
ngoro yakwa nĩmakĩte mũno thĩinĩ wakwa.
- ⁵ Nĩndĩrĩrĩkanaga matukũ marĩa ma tene;
ndĩrĩcũũranagia mawĩko maku mothe
na ngatarania maũndũ marĩa moko maku meekĩte.
- ⁶ Ndambũrũkĩtie moko makwa na kũrĩ we;
muoyo wakwa ũkũnyootagĩra ta bũrũri ũrĩa mũũmũ.
- ⁷ Wee Jehova, hiũha kũnjĩtika;
roho wakwa nĩũthirĩtwo nĩ hinya.
Tiga kũũhitha ũthiũ waku,
ndikahaane ta arĩa matoonyaga irima.
- ⁸ O rũciinĩ reke njiguage kiugo kĩa wendo waku ũrĩa ũtathiraga,
nĩgũkorwo nĩwe ndĩhokete.
Nyonia njĩra ĩrĩa njagĩrĩrwo nĩkũgera,
nĩgũkorwo muoyo wakwa ndĩwerekeirie igũrũ kũrĩ we.
- ⁹ Ndeithũra kuuma kũrĩ thũ ciakwa, Wee Jehova,
nĩgũkorwo ndĩhithaga harĩwe.
- ¹⁰ Nduta gwĩkaga wendi waku,
nĩgũkorwo Wee nĩwe Ngai wakwa;
Roho waku mwega arondongoragia,
ngeragĩre kũrĩa kwaraganu.
- ¹¹ Wee Jehova, nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩaku, tũũria muoyo wakwa;
nĩ ũndũ wa ũthingu waku-rĩ, nduta kuuma mũnyamaro-inĩ.
- ¹² Nĩ ũndũ wa wendo waku ũtathiraga, kiria thũ ciakwa;
niina arĩa othe maathũire,
nĩgũkorwo nĩ ndĩ ndungata yaku.

144

Mũthamaki kũhooya Ngai Amũteithie

Thaburi ya Daudi

- ¹ Jehova arogoocwo, o we Rwaro rwakwa rwa Ihiga,
o we ũmenyithagia moko makwa mũrũire wa mbaara,
agakĩruta ciara ciakwa kũrũa mbaara.
- ² Nĩwe Ngai ũrĩa ũnyendete, na nĩwe kĩirigo gĩakwa kĩa hinya,
o we kĩhitho gĩakwa na mũhonokia wakwa,
ningĩ nĩwe ngo yakwa, na nĩ harĩ we njũragĩra,
o we ũtũmaga andũ a ndũrĩrĩ maathĩke marĩ rungu rwakwa.
- ³ Wee Jehova, mũndũ akĩrĩ kĩ nĩguo ũmũmenyagĩrĩre,
nake mũrũ wa mũndũ akĩrĩ kĩ nĩgeetha ũmũrũmbũyagie?
- ⁴ Mũndũ no ta mĩhũmũ;
matukũ make mathiraga na ihenya o ta kĩruru.
- ⁵ Wee Jehova, hingũra igũrũ ũikũrũke;
hutia irĩma, nĩgeetha irute ndogo.
- ⁶ Henũkia rũheni ũhurunje thũ ciaku;
ikia mĩguĩ yaku ũcingatithie.
- ⁷ Tambũrũkia guoko gwaku ũrĩ igũrũ;

ndeithūra na ũũthare
kuuma kūrī maaī maya maingĩ,
ũndute kuuma moko-inĩ ma andũ a kũngĩ
⁸ arĩa tũnua twao twaragia maheeni,
o acio moko mao ma ũrĩo marĩ na wara.

⁹ Wee Ngai, nĩngũkũinĩra rwĩmbo rwerũ;
ngũkũinĩra na kĩnanda kĩrĩa kĩgeetetwo na nga ikũmi,
¹⁰ nyinĩre Ũrĩa ũhootanagĩra athamaki,
o we ũhonokagia Daudi ndungata yake
harĩ rūhiũ rwa njora rwa ũragani.

¹¹ Ndeithūra na ũũthare,
ũndute kuuma moko-inĩ ma andũ a kũngĩ,
arĩa tũnua twao twaragia maheeni,
o acio moko mao ma ũrĩo marĩ ma wara.

¹² Hĩndĩ iyo aanake aitũ
magaatuĩka ta mĩmera mĩrore wega wĩthĩ-inĩ wao,
nao airĩtu aitũ mahaane ta itugĩ
ciacũhĩtio cia kũgemia nyũmba ya ũthamaki.

¹³ Makũmbĩ maitũ makaiyũragio
irio cia mĩthemba yothe.
Ng'ondũ ciitũ ikaingĩha ikinye ngiri nyingĩ,
cingĩhe ikinye makũmi ma ngiri kũu mĩgũnda-inĩ iitũ;

¹⁴ nacio ndegwa ciitũ nĩgakuuaga mĩrigo mĩritũ.
Thing'o itigakorwo na mĩanya,
kana gũtahwo tũtwarwo ũkombo-inĩ,
o na gũtigakorwo na kĩrĩro kĩa mĩnyamaro njĩra-inĩ cia matũũra.

¹⁵ Kũrathimwo nĩ andũ arĩa matariĩ ta ũguo;
kũrathimwo nĩ andũ arĩa Ngai wao arĩ we Jehova.

145

Ũnene na Wega wa Ngai

Thaburi ya Daudi

¹ Nĩngũgũtũũgĩria, Wee Ngai wakwa Mũthamaki;
ndĩrĩgoocaga rĩitwa rĩaku tene na tene.

² O mũthenya ndĩrĩkũgoocaga
na ngumagie rĩitwa rĩaku tene na tene.

³ Jehova nĩwe mũnene, na nowe wagĩrĩire kũgoocwo mũno;
ũnene wake gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kũũtuĩria.

⁴ Rũciaro rũmwe nĩrũkarahĩra rũrĩa rũngĩ maũndũ marĩa waneka;
nĩrũkamenyithanagia ũhoru wa ciĩko ciaku cia hinya.

⁵ Nĩmakaaria ũhoru wa ũkaru wa ũnene waku ũrĩa ũrĩ riiri,
na nĩ ndaranagie ũhoru wa ciĩko ciaku cia magegania.

⁶ Nĩmarĩheanaga ũhoru wa ũhoti wa maũndũ maku ma kũmakania,
na nĩ hunjagie ũhoru wa ũnene wa ciĩko ciaku.

⁷ Nĩmagakũngũĩra wega waku mũingĩ,
na maine ũhoru wa ũthingu waku makenete.

- ⁸ Jehova nĩ mūtugi na nĩ mūigua-*tha*,
ndahiũhaga kũrakara, na aiyũrĩtwo nĩ wendo.
- ⁹ Jehova nĩ mwega harĩ andũ othe;
nĩaiguagĩra *tha* kĩrĩa gĩothe ombĩte.
- ¹⁰ Wee Jehova, kĩrĩa gĩothe ũmbĩte nĩkĩrĩkũgoocaga;
andũ aku arĩa aamũre nĩmarĩgũkumagia.
- ¹¹ Nĩmarĩheanaga ũhoru wa riiri wa ũthamaki waku,
na maaragie ũhoru wa hinya waku,
- ¹² nĩgeetha andũ othe mamenye ũhoru wa ciĩko ciaku cia hinya,
o na ũkaru wa ũthamaki waku, ũrĩa ũrĩ riiri.
- ¹³ Ūthamaki waku nĩ ũthamaki wa gũtũũra tene na tene,
naguo wathani waku ũtũũraga nginya njiarwa ciothe.

- Jehova nĩ mwĩhokeku harĩ ciĩranĩro ciake ciothe,
na nĩendete kĩrĩa gĩothe ombĩte.
- ¹⁴ Jehova nĩanyĩitagĩrĩra arĩa othe maragũa,
na agatiira arĩa othe mainamĩte.
- ¹⁵ Maitho ma andũ othe nĩwe macũthĩrĩrie,
na nĩũmaheaga irio ciao hĩndĩ irĩa yagĩrĩire.
- ¹⁶ Ūkũnjũraga guoko gwaku,
na ũkahingĩria kĩndũ gĩothe kĩrĩ muoyo mabataro makĩo.
- ¹⁷ Jehova nĩ mũthingu njĩra-inĩ ciake ciothe,
na nĩendete kĩrĩa gĩothe ombĩte.
- ¹⁸ Jehova arĩ hakuhĩ na andũ arĩa othe mamũkayagĩra,
arĩa othe mamũkayagĩra na ma.
- ¹⁹ Arĩa othe mamwĩtigagĩra nĩamahingagĩria mabataro mao;
nĩaiguaga kĩrĩro kĩa na akamahonokia.
- ²⁰ Jehova nĩamenyagĩrĩra arĩa othe mamwendete,
no arĩa othe aaganu nĩkũniina akaamaniina.
- ²¹ Kanua gakwa karĩaragia gakagooca Jehova.
Kĩũmbe o gĩothe nĩgĩkĩgooce rĩitwa rĩake itheru
nginya tene na tene.

146

Kũgooca Ngai nĩ ũndũ wa Ūteithio Wake

- ¹ Goocai Jehova.
- Wee ngoro yakwa-rĩ, gooca Jehova.
- ² Ndĩgoocaga Jehova hĩndĩ irĩa yothe ngũtũũra muoyo;
ndĩrĩinaga, ngoocage Ngai wakwa rĩrĩa rĩothe ngũtũũra muoyo.
- ³ Ndũkanaige mwĩhoko waku harĩ anene,
kana harĩ andũ, arĩa matangĩhota kũhonokania.
- ⁴ Rĩrĩa roho wao wameherera, macookaga o tĩĩri-inĩ;
mũthenya o ro ũcio mĩbango yao ĩtuĩkaga ya tũhũ.
- ⁵ Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ūteithio wake
uumaga kũrĩ Mũrungu wa Jakubu,
ũrĩa mwĩhoko wake ũrĩ harĩ Jehova Ngai wake,

- ⁶ Mũũmbi wa igũrũ na thĩ,
na iria, na kīrĩa gĩothe gĩtũũraga thĩinĩ wacio:
ũcio nĩwe Jehova, ũrĩa ũtũũraga arĩ mwĩhokeku nginya tene.
- ⁷ Nĩarũgamagĩrĩra kīhotoo kĩa arĩa ahatĩrĩrie,
na akahe arĩa ahũtu irio.
Jehova nĩwe wohoraga arĩa mohetwo,
⁸ Jehova nĩahingũraga maitho ma arĩa atumumu,
Jehova nĩatiiraga arĩa mainamĩte,
Jehova nĩendete andũ arĩa athingu.
- ⁹ Jehova nĩamenyagĩrĩra andũ a kũngĩ,
na agatũũria ciana cia ngoriai o na mūtumia wa ndigwa,
no njĩra cia andũ arĩa aaganu nĩacirigiicaga.
- ¹⁰ Jehova egĩtũũra athamakaga nginya tene,
Ngai waku, wee Zayuni, athamakage njjarwa na njjarwa.

Goocai Jehova.

147

Kũgooa Ngai nĩ ũndũ wa Kũmenyerera Jerusalemu

¹ Goocai Jehova.

Kaĩ nĩ ũndũ mwega kũgooa Ngai witũ na rwĩmbo-ĩ,
kaĩ nĩ ũndũ mwega na mwagĩrĩru kũmũgooa-ĩ!

² Jehova nĩwe wakaga Jerusalemu;
nĩwe ũcookagĩrĩra andũ a Isiraeli arĩa matahĩtwo.

³ Nĩwe ũhonagia arĩa athuthĩku ngoro,
na akamooha ironda ciao.

⁴ Nĩwe ũmenyaga mũigana wa njata,
na akahe njata o njata rĩĩtwa rĩayo.

⁵ Mwathani witũ nĩwe mũnene na nĩ arĩ hinya mũingĩ;
ũmenyo wake ndũrĩ mũthia.

⁶ Jehova nĩwe ũtiiragĩrĩra andũ arĩa ahooreri,
no arĩa aaganu amatungumanagia thĩ.

⁷ Inĩrai Jehova mũmũcookerie ngaatho;
inĩrai Ngai witũ na kīnanda kĩa mũgeeto.

⁸ Nĩahumbagĩra igũrũ na matu;
nĩwe uuragĩria thĩ mbura,
na agatũma nyeki ĩmere tũrĩma-inĩ.

⁹ Nĩwe ũheaga ng'ombe irio,
na akahe tũcui twa mahuru irio rĩrĩa twamũkaĩra.

¹⁰ We ndakenagĩra hinya wa mbarathi,
o na kana agakenera magũrũ ma mũndũ;

¹¹ Jehova akenagio nĩ andũ arĩa mamwĩtigagĩra,
o arĩa maigaga mwĩhoko wao harĩ wendo wake ũrĩa ũtathiraga.

¹² Wee Jerusalemu, kumia Jehova;

- gocca Ngai waku, wee Zayuni,
¹³ nīgūkorwo nīwe wīkagīra mīgīko ya ihingo ciaku hinya,
 na akarathima andū aku arīa marī thīnī waku.
¹⁴ Nīatūmite kūgīe thayū mīhaka-inī yaku,
 na agakūhūūnia na ngano īrīa njega mūno.
- ¹⁵ Atūmaga wathani wake ūkinye gūkū thī;
 kiugo gīake kīhanyūkaga narua mūno.
¹⁶ Oiragia tharunji īhaana ta guoya mwerū cua,
 nayo mbaa akamīhurunja ta mūhu.
¹⁷ Mbura ya mbembe amiuragia taarī kagoto karoira.
 Nūū ūngīhota gwītiiria heho īyo yake?
¹⁸ Atūmaga kiugo gīake agatūma itwekūke;
 ahurutithanagia rūhuho, namo maaī magatherera.
- ¹⁹ Nīaguūrītie kiugo gīake harī Jakubu,
 akaguūrīria Isiraeli mawatho make
 na kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo.
²⁰ Ndarī ekīra rūrīrī rūngī ta ūguo,
 mawatho macio make ndūrīrī itirī ciamamenya.

Goocai Jehova.

148

Indo Ciothe Nīcigooce Jehova

- ¹ Goocai Jehova.
- Goocai Jehova mūrī kūu igūrū,
 mūmūgooce mūrī kūu gūtūūgīru mūno.
² Mūgoocei, inyuī araika ake othe,
 mūmūgooce, inyuothe mbūtū ciake cia igūrū.
³ Mūgoocei, inyuī rīūa na mweri,
 mūgoocei, inyuothe njata iria icangararaga.
⁴ Mūgoocei, inyuī igūrū rīa igūrū,
 o na inyuī maaī ma kūu igūrū wa matu.
⁵ Indo ciothe nīikīgooce rītwa rīa Jehova,
 nīgūkorwo nīwe wathanire na cio ikīgīa kuo.
⁶ Aaciigire handū hacio itūūre ho tene na tene;
 aaheanire kīrīra kīa watho wa kūrūmīrīrwo kīrīa gītagathira.
- ⁷ Goocai Jehova gūkū thī,
 inyuī ciūmbe cia iria-inī, na ūriku wotho wa maria marīa manene,
⁸ rūheni, na mbura ya mbembe, na tharunji, na matu,
 na ihuhūkanio cia huho iria ihingagia kīrīra gīake,
⁹ inyuī irīma, na tūrīma tuothe,
 na mītī ya matunda, na mītarakwa yothe,
¹⁰ nyamū cia gīthaka, na ng'ombe ciothe,
 na ciūmbe iria nini, o na nyoni iria ciūmbūkaga,
¹¹ athamaki a thī, na ndūrīrī ciothe,
 na inyuī anene, na aathani othe a thī,
¹² aanake, na airītu,

na andũ arĩa akũrũ, o na ciana.

- ¹³ Othe nĩmagooce rĩitwa rĩa Jehova,
nĩgũkorwo rĩitwa rĩaake riiki nĩrĩo rĩtũũgĩrie;
riiri wake ũrĩ igũrũ rĩa thĩ o na rĩa matu.
- ¹⁴ Nĩambararĩtie rũhĩa nĩ ũndũ wa andũ ake,
nĩruo ũgooci wa andũ ake arĩa aamũre,
nĩo andũ a Isiraeli, andũ arĩa marĩ hakuhĩ na ngoro yake.

Goocai Jehova.

149

Kũgooca Ngai nĩ ũndũ wa Wega Wake kũrĩ Isiraeli

¹ Goocai Jehova.

- Inĩrai Jehova rwĩmbo rwerũ,
mũmũgooce mũrĩ kũũngano-inĩ kĩa arĩa aamũre.
- ² Andũ a Isiraeli nĩmakenere ũcio wamombire;
andũ a Zayuni nĩmacanjamũke nĩ ũndũ wa Mũthamaki wao.
- ³ Nĩmagooce rĩitwa rĩaake makĩrũgarũgaga,
na mamũinĩre na tũhembe, na kĩnanda kĩa mũgeeto.
- ⁴ Nĩgũkorwo Jehova nĩakenagio nĩ andũ ake;
andũ arĩa ahooreri amahumbaga thũmbĩ ya ũhonokio.
- ⁵ Andũ arĩa aamũre nĩmakenere gĩtũio kũu,
na maine macanjamũkĩte marĩ o marĩrĩ-inĩ mao.
- ⁶ ũgooci wa Mũrungu ũrokorwo tũnua-inĩ twao,
na rũhiũ rwa njora rũnoore mĩena yeerĩ rũkorwo moko-inĩ mao,
- ⁷ nĩguo meerĩhĩrie harĩ ndũrĩrĩ,
na maherithie kĩrĩndĩ gĩa thĩ,
- ⁸ nĩguo moohe athamaki ao na mĩnyororo,
na moohe andũ ao arĩa marĩ igweta na bĩngũ cia kĩgera,
- ⁹ nĩguo mamakinyĩrie ituĩro rĩrĩa mandikĩrwo.
Ŭcio nĩguo riiri wa andũ ake othe arĩa aamũre.

Goocai Jehova.

150

Kũgooca Ngai nĩ ũndũ wa Ũnene Wake Mũkĩru

¹ Goocai Jehova.

- Goocai Mũrungu mũrĩ harĩa hake haamũre;
mũgoocei mũrĩ kũu igũrũ, o kũu kwa hinya wake.
- ² Mũgoocei nĩ ũndũ wa ciĩko ciake cia hinya;
mũgoocei nĩ ũndũ wa ũnene wake mũingĩ mũno.
- ³ Mũgoocei mũkĩhuhaga karumbeta,
mũmũgooce na kĩnanda kĩa mũgeeto, na gĩa kĩnũbi,
- ⁴ mũgoocei na tũhembe mũkĩrũgarũgaga,
mũmũgooce na inanda cia nga mũkĩhuhaga mĩtũrirũ,
- ⁵ mũgoocei mũkĩhũũrithanagia thaani cia rũthuku iria ng'ambi,

mũmũgooce na thaani ikũgamba o ta rũgambi.

⁶ Kĩndũ gĩothe kĩrĩ mĩhũmũ nĩkĩgooce Jehova.

Goocai Jehova.

THIMO

Ciugo cia Kwambĩrĩria: Gĩtũmi na Muoroto

¹ Ici nĩ thimo cia Solomoni mũrũ wa Daudi, ũrĩa warĩ mũthamaki wa Isiraeli:

² nĩ thimo cia gĩtũma mũndũ agĩe na ũũgĩ, na ataarĩke;

nĩ cia gĩtũma ahote gũtaũkĩrwo nĩ ciugo cia ũũgĩ;

³ nĩ cia gĩtũma mũndũ ataarĩke ahote kũbarĩrĩra mūtũũrĩre wake,
ekage maũndũ marĩa magĩrĩre, na ma kĩhooto, na marĩa mega;

⁴ nĩ cia gĩtũma ũrĩa ũtarĩ na ũũgĩ agĩe na ũmenyo,
na cia gĩtũma mũndũ mwĩthĩ agĩe na ũmenyo na ũgereri:

⁵ arĩa oogĩ-rĩ, nĩmathikĩrĩrie na mongerere wĩruti wao,
nao arĩa akũũrani maũndũ metĩkĩre gũtongorio.

⁶ Ningĩ nĩ cia gĩtũma mũndũ ataũkĩrwo nĩ thimo na ngerekano,
na ataũkĩrwo nĩ ciugo cia andũ arĩa oogĩ, na ndaĩ ciao.

⁷ Kĩambĩrĩria kĩa ũmenyo nĩ gwĩtigĩra Jehova,
no arĩa akĩigu nĩ mathũire ũũgĩ na ũtaaro.

Mwĩmenyererei Kũheenererio

⁸ Mũrũ wakwa, thikĩrĩria mataaro ma thoguo,
na ndũgatigane na ũrutani wa maitũguo.

⁹ Maũndũ macio magaatũika ithaga rĩa kũgemia mūtwe waku,
na ta mũgathĩ wa kũgemia ngingo yaku.

¹⁰ Mũrũ wakwa, ehia mangĩgakũheenereria-rĩ,
ndũkanetĩkanie nao.

¹¹ Mangĩgakwĩra atĩrĩ, “Ūka ũthiĩ hamwe na ithuĩ;
reke tuoherie mũndũ tũite thakame yake,
reke tũcemaceeme mũndũ o na ũtehĩtie;

¹² ningĩ reke tũmamerie marĩ muoyo, o ta ũrĩa mbĩrĩra ñkaga,
na marĩ agima, o ta arĩa maharũrũkaga irima;

¹³ Na ithuĩ-rĩ, tũkĩgie na indo cia goro cia mĩthemba yothe,
na tũiyũrie nyũmba ciitũ na indo cia ndaho;

¹⁴ rutithania wĩra na ithuĩ,
tũkorwo na mũhuko ũmwe ithuothe”;

¹⁵ mũrũ wakwa, tiga gũtwarana nao,
ndũkagerere njĩra ciao;

¹⁶ nĩgũkorwo magũrũ mao mahanyũkaga mathiĩ mehia-inĩ,
nao mahiũhaga magaithe thakame.

¹⁷ Kaĩ nĩ wĩra wa tũhũ kũiga gĩkerenge
nyoni ciothe igĩkuonaga-ĩ!

¹⁸ Andũ aya mohagĩria thakame yao ene;
maceemaga o mĩoyo yao ene!

¹⁹ Ūcio nĩguo mũthia wa arĩa othe magĩaga na indo na njĩra ya ungumania;
indo icio iniinaga mĩoyo ya arĩa magĩaga nacio.

Mwĩmenyererei Mũtikarege Ũũgĩ

²⁰ Ũũgĩ nĩ aretana anĩrĩre njĩra-inĩ,
ningĩ agakayũrũrũka arĩ ihaaro-inĩ cia mũingĩ;

- ²¹ Aragũthũka na mũgambo mũnene arĩ magomano-inĩ ma njĩra kũu kũrĩ inegene,
o na itoonyero rĩa itũũra inene akoria atĩrĩ:
- ²² “Inyuĩ mũtarĩ ũũgĩ-rĩ, nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mwendete njĩra cianyu itarĩ cia ũũgĩ?
Nĩ nginya rĩ anyũrũrania megũtũũra makenagĩra kĩnyũrũri,
na arĩa akĩigu mathũire ũmenyo?
- ²³ Korwo nĩmwetĩkĩre kũigua ũtaaro wakwa-rĩ,
nĩngĩamũhingũrĩre ngoro yakwa,
ndũme mũmenye meciiria makwa.
- ²⁴ No tondũ nĩmwaregire kũnjigua rĩrĩa ndetanire,
na gũtirĩ mũndũ werũmbũirie hĩndĩ ĩrĩa ndatambũrũkirie guoko gwakwa,
- ²⁵ na mũkĩagĩra mataaro makwa mothe bata,
na mũkĩaga gwĩtikĩra ikaanania rĩakwa-rĩ,
- ²⁶ nĩĩ na nĩĩ nĩngamũthekerera hĩndĩ yanyu ya mwanangĩko,
na ndĩmũnyũrũrie rĩrĩa mũgaakorererwo nĩ mũtino:
- ²⁷ ĩĩ hĩndĩ ĩrĩa guoya ũkaamũkorerera ta kĩhuhũkanio,
rĩrĩa mwanangĩko ũkaamũhaata ta rũhuho rwa kĩhuhũkanio,
rĩrĩa mũgaakinyĩrĩrwo nĩ mĩnyamaro na ruo rwa ngoro.
- ²⁸ “Hĩndĩ ĩyo nĩmakangaĩra, no ndikametĩka;
nĩmakanjetha na kĩyo, no matikanyona.
- ²⁹ Tondũ nĩmathũũrĩre ũmenyo,
na matiigana gũthuura gwĩtigĩra Jehova,
- ³⁰ tondũ matietĩkĩre mataaro makwa,
na nĩmamenire ikaanania rĩakwa,
- ³¹ makaarĩa maciaro ma mĩthĩire yao,
na mahũũnio nĩ maciaro ma mathugunda mao.
- ³² Nĩgũkorwo ũgenyũ wa arĩa matarĩ ũũgĩ nĩũkamooraga,
nakuo kwĩgangara kwa arĩa akĩigu nĩgũkamaniina;
- ³³ no ũrĩa wothe ũnjiguaga arĩtũũraga na thayũ,
na atũũre ahooreire, atarĩ ũgwati angĩtigĩra.”

2

Uumithio wa Ũũgĩ Mũtũũrĩre-inĩ

- ¹ Mũrũ wakwa, ũngĩtikĩra ciugo ciakwa,
na ũige maathani makwa ta mũthiithũ thĩinĩ waku,
- ² nakuo gũtũ gwaku ũgũtegere ũũgĩ,
na werekerie ngoro yaku kũgĩa na ũmenyi,
- ³ na ũngĩgaakayũrũrũka na ũhooe gũkũũrana maũndũ,
na wĩtane wanĩĩre ũheo ũtaũku,
- ⁴ na ũngĩkawetha ta betha,
na ũũcarie ta kĩgĩina kĩhithe-rĩ,
- ⁵ hĩndĩ ĩyo nĩũgataũkĩrwo nĩ ũhoro wa gwĩtigĩra Jehova,
na ũgĩe na ũmenyo wa Ngai.
- ⁶ Nĩgũkorwo Jehova aheanaga ũũgĩ,
na kanua gake koimaga ũmenyo na ũtaũku.
- ⁷ Andũ arĩa arũngĩrĩru amaigĩire ũhootani,
nĩwe ngo ya arĩa matarĩ ũcuuke mĩthĩire-inĩ yao,
- ⁸ nĩgũkorwo nĩarangagĩra njĩra cia arĩa marũmagĩrĩra kĩhooto,
na akagitĩra njĩra ya andũ ake arĩa ehokeku.

- ⁹ Hĩndĩ ĩyo nĩũgakũũrana maũndũ marĩa magĩĩire,
na ma kĩhooto, na marĩa mega: ũgĩkũũrane njĩra o yothe njega.
- ¹⁰ Nĩgũkorwo ũũgĩ nĩũgatoonya ngoro yaku,
naguo ũmenyo ũkenagie muoyo waku.
- ¹¹ ũgereri nĩũrĩkũgitagĩra,
naguo ũtaũku ũkũrangagĩre.
- ¹² Ũũgĩ nĩũgakũhonokia kuuma njĩra-inĩ cia andũ arĩa aaganu,
ũkũhonokie kuuma kũrĩ andũ arĩa maaragia maũndũ ma waganu,
- ¹³ o arĩa matigaga njĩra iria nũngĩrĩru,
magathiĩra njĩra cia nduma,
- ¹⁴ arĩa makenaga magĩĩka ũũru,
na magakenagio nĩ ũũru wa waganu,
- ¹⁵ na no-o arĩa njĩra ciao ciogomete,
na mĩthiĩre yao ĩrĩ ya ungumania.
- ¹⁶ Ũũgĩ nĩũgakũhonokia kuuma harĩ mĩtumia ũrĩa mũtharia,
ũkũhonokie harĩ ng'enyũ ya mĩtumia na ciugo ciake cia kũheenereria andũ,
- ¹⁷ ũcio ũtigĩte mũratawe wa ũnini wake,
na agatiganĩria kĩrĩkanĩro kĩrĩa aarĩkanĩire na mũthuriwe arĩ mbere ya Ngai.
- ¹⁸ Nĩgũkorwo nyũmba yake ĩroragia andũ gĩkuũ-inĩ,
nacio njĩra ciake ikamerekeria kũrĩ maroho ma arĩa akuũ.
- ¹⁹ Gũtirĩ mũndũ ũthiiaga harĩ we agacooka,
kana akegwatĩra njĩra cia muoyo.
- ²⁰ No rĩrĩ, wee nĩũrĩthiiaga na mĩthiĩre ya andũ arĩa ega,
na ũgeragĩre njĩra cia arĩa athingu.
- ²¹ Nĩgũkorwo andũ arĩa arũngĩrĩru nĩo magaatũũra bũrũri-inĩ,
na arĩa matarĩ ũcuuke nĩo magaatigara kuo;
- ²² no rĩrĩ, andũ arĩa aaganu nĩmakeeherio bũrũri-inĩ,
nao arĩa matarĩ ehokeku nĩmakamunywo maingatwo kuo.

3

Mauumithio mangĩ ma Ũũgĩ

- ¹ Mũrũ wakwa, ndũkariganĩrwo nĩ ũrutani wakwa,
no ngoro yaku nĩrũmagie maathani makwa,
- ² nĩgũkorwo nĩmagakuongerera matukũ ũtũũre mĩaka mĩingĩ,
na matũme ũgaacĩre.
- ³ Ndũkanareke wendani na wĩhokeku ikweherere;
cioherere ngingo yaku,
ũciandĩke kĩhengere-inĩ kĩa ngoro yaku.
- ⁴ Weka ũguo nĩũgeetĩkĩrĩka, na ũgĩe na rĩitwa rĩega
maitho-inĩ ma Ngai o na ma andũ.
- ⁵ Wĩhoke Jehova na ngoro yaku yothe,
na ndũkanehoke ũmenyo waku mwene;
- ⁶ mũmenyithagie mĩthiĩre yaku yothe,
na nĩarĩrũngaga njĩra ciaku.
- ⁷ Tiga kwĩonaga ũrĩ mũũgĩ maitho-inĩ maku mwene;

wĩtigĩre Jehova na ũtheemage maũndũ marĩa mooru.

⁸ Ũndũ ũcio nĩũrikũrehagĩra ũgima wa mwĩrĩ,
na mahĩndĩ maku makoragwo marĩ na hinya.

⁹ Tĩĩaga Jehova na ũtonga waku,
ningĩ ũmũtĩĩage na maciaro mothe ma mbere ma irio ciaku cia mĩgũnda;
¹⁰ namo makũmbĩ maku nĩmakaiyũrĩrĩra,
nayo mĩtũngi yaku iĩyũrĩrĩre ndibei ya mũhihano.

¹¹ Mũrũ wakwa, tiga kũnyarara ihũũra rĩa Jehova,
na ndũgathũũre irũithia rĩake,
¹² nĩgũkorwo Jehova arũithagia arĩa endete,
o ta ũrĩa ithe wa mũndũ arũithagia mũriũ ũrĩa akenagĩra.

¹³ Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa wonete ũũgĩ,
mũndũ ũcio wĩgĩĩrĩre na ũmenyo,
¹⁴ nĩgũkorwo ũũgĩ nĩ wa bata mũno gũkĩra betha,
na ũciaraga uumithio ũkĩrĩte wa thahabu.
¹⁵ ũũgĩ ũrĩ goro gũkĩra ruru iria ndune;
kĩrĩa gĩothe ũngĩĩrĩrĩra gũtirĩ kĩngĩringithanio naguo.
¹⁶ Guoko-inĩ gwake kwa ũrĩo harĩ ũingĩ wa matukũ;
guoko-inĩ gwake kwa ũmotho harĩ na ũtonga na gĩtĩio.
¹⁷ Mĩthĩire ya ũũgĩ nĩ mĩthĩire ya kwendeka,
na njĩra ciaguo ciothe nĩ cia thayũ.
¹⁸ ũũgĩ nĩ mũtĩ wa muoyo kũrĩ arĩa maũhĩmbagĩria;
arĩa megĩagĩra naguo-rĩ, nĩmarĩrathimagwo.

¹⁹ Jehova aahandire mĩthingi ya thĩ na ũũgĩ,
na akĩrũmia igũrũ na ũmenyo wake;
²⁰ ũmenyo wake nĩguo wagayanirie kũrĩa kũriku,
namo matu magatatagia ime.

²¹ Mũrũ wakwa tũũria matua mega na ũkũũrani maũndũ,
ndũkanareke ciehere maitho-inĩ maku;
²² nĩcio igaagũtũũria muoyo, na nĩ ithaga rĩa kũgemagia ngingo yaku.
²³ Ningĩ ũrĩthiia na njĩra yaku ũrĩ na thayũ,
na kũgũrũ gwaku gũtikahĩngwo;
²⁴ Wakoma-rĩ, ndũgetigĩra;
wakoma-rĩ, ũrĩkomaga toro mwega.
²⁵ Ndũgetigĩre mwanangĩko wa narua,
kana kĩhuhũkanio kĩrĩa gĩkoragĩrĩra andũ arĩa aaganu,
²⁶ nĩgũkorwo Jehova nĩwe ũgaatuĩka mwĩhoko waku,
na amenyagĩrĩre kũgũrũ gwaku gũtikanyitwo nĩ mũtego.
²⁷ Ndũkanagirĩrĩre ũndũ mwega ũkinyĩre arĩa maagĩrĩrwo nĩgũkinyĩrĩrwo nĩguo,
rĩrĩa ũrĩ na ũhoti wa kũhingia ũndũ ũcio.
²⁸ Ndũkaneere mũndũ wa itũũra rĩaku atĩrĩ,
“Thĩĩ ũgooka rĩngĩ; kũ ũrenda nĩngakũhe rũciũ,”
o rĩrĩa ũrĩ na kĩndũ kũ hakuhĩ.
²⁹ Ndũkanaciĩrĩre gwĩka mũndũ wa itũũra rĩaku ũũru,

ũcio ũtũũraga hakuhĩ nawe akwĩhokete.

³⁰ Ndũkanarũithie mũndũ tũhũ,
rĩrĩa atarĩ ũndũ mũũru agwĩkĩte.

³¹ Ndũkanacumĩkĩre maũndũ ma mũndũ wa ngũĩ,
kana ũthũure njĩra o na ĩmwe yake,

³² nĩgũkorwo Jehova nĩathũire mũndũ mwaganu,
no nĩagĩaga ndundu na andũ arĩa arũngĩrĩru.

³³ Nyũmba ya arĩa aaganu ĩtũũraga na kĩrumi kĩa Jehova,
no mũcĩ wa arĩa athingu nĩaurathimaga.

³⁴ Jehova nĩanyũrũragia andũ arĩa manyũrũranagia na mwĩtĩio,
no arĩa menyiihagia nĩamaheaga wega wake.

³⁵ Andũ arĩa oogĩ magayaga gĩtĩio,
no andũ arĩa akĩgu magayaga njono.

4

Ũũgĩ Ũkĩrĩte Indo Ciothe

¹ Atĩrĩrĩ, inyuĩ ariũ akwa, ta thikĩrĩriai ũrũtani wa thoguo;
njĩguai nĩguo mwĩgĩire na kũmenya maũndũ.

² Tondũ ngũmũhe ũrutani mwega,
nĩ ũndũ ũcio mũtigatirike ũrutani wakwa.

³ Rĩrĩa ndaarĩ mwana nyũmba-inĩ ya baba,
ndĩ o mũndũ mwĩthĩ, na ndĩ mwana wa mũmwe wa maitũ-rĩ,

⁴ baba nĩandutire, akĩnjĩra atĩrĩ,
“Wĩgwatĩre ciugo ciakwa na ngoro yaku yothe;
rũmia maathani makwa, na nĩũgũtũura muoyo.

⁵ Gĩa na ũũgĩ, gĩa na kũmenya maũndũ;
ndũkanariganĩrwo nĩ ciugo ciakwa, kana wahũke kuuma harĩ cio.

⁶ Ndũkanatirike ũũgĩ, naguo nĩũrĩkũgitagĩra;

⁷ Ũũgĩ ũkĩrĩte indo ciothe; nĩ ũndũ ũcio wĩgĩire na ũũgĩ.
Ĩĩ, kaba kũruta indo ciaku ciothe wĩgĩire na kũmenya maũndũ.

⁸ Tũũgagĩria ũũgĩ mũno, naguo nĩũrĩkwambararagia;
ũhĩmbagĩrie, naguo nĩũrĩgũtĩĩthagia.

⁹ Nĩũgagwĩkĩra ithaga rĩa ũtugi mĩtwe waku,
na ũkũhe thũmbĩ thaka mũno.”

¹⁰ Thikĩrĩria, wee mũrũ wakwa, na wĩtikĩre ũrĩa ngũkwĩra,
nĩgeetha mĩaka ya muoyo waku ĩingĩhe.

¹¹ Nguonetie njĩra ya ũũgĩ,
na ngagũtongoria njĩra-inĩ iria nũngarũ.

¹² Rĩrĩa ũgũthĩĩ, makinya maku matikahĩngĩcwo;
rĩrĩa ũkũhanyũka-rĩ, ndũkahĩngwo.

¹³ Rũmia ũrutani wakwa, na ndũkanareke ũkweherere;
ũgitagĩre wega, nĩgũkorwo nĩguo muoyo waku.

¹⁴ Ndũkanagerere njĩra ya andũ arĩa aaganu,
kana ũthĩire njĩra ya andũ arĩa oorũ.

¹⁵ Mĩĩtheemage, na ndũkanamĩgerere;
mĩhutatĩre, na wĩthĩire na njĩra yaku.

¹⁶ Nĩgũkorwo andũ arĩa aaganu matingĩkoma nginya meeke ũũru;
mooragwo nĩ toro nginya matũme mũndũ ahĩngwo, agwe.

- ¹⁷ Marĩĩaga irio iria monete na ũmaramari,
na makanyua ndibei matunyanĩte na hinya.
- ¹⁸ Mĩthiĩre ya andũ arĩa athingu ĩhaana ta ũtheri wa gũgĩkĩa,
ũrĩa ũthiĩaga ũgĩthererũkaga nginya mũthenya barigici.
- ¹⁹ No mĩthiĩre ya andũ arĩa aaganu ĩhaana ta nduma ndumanu;
o matimenyaga kĩrĩa kĩamahĩnga.
- ²⁰ Mũrũ wakwa, ta thikĩrĩria ũrĩa ngũkwĩra;
tega gũtũ ũigue ciugo ciakwa.
- ²¹ Ndũkanareke ciehere maitho-inĩ maku,
ciigage ngoro-inĩ yaku;
- ²² nĩgũkorwo nĩcio itũũragia arĩa maciĩgwatĩire muoyo,
na igekĩra mwĩrĩ wao wothē ũgima.
- ²³ Makĩria ya macio mothe, rangagĩra ngoro yaku,
nĩgũkorwo nĩyo gĩthima kĩrĩa gĩtherũkaga muoyo.
- ²⁴ Eheria rũnana kanua-inĩ gaku;
nacio ndeto cia ũmaramari-rĩ, nĩciikare kũraya na iromo ciaku.
- ²⁵ Maitho maku nĩmarorage na mbere,
ũcũthagĩrĩrie mbere yaku wega.
- ²⁶ Aragania njĩra iria magũrũ maku marĩthiĩagĩra,
na ũthiĩagĩre o njĩra iria ngiindĩrĩku.
- ²⁷ Ndũkanaahũke na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho;
eheria kũgũrũ gwaku kuuma ũũru-inĩ.

5

Ũtharia Gũkaananio

- ¹ Mũrũ wakwa, thikĩrĩria ũũgĩ ũyũ wakwa,
tega gũtũ wega ũigue ciugo ciakwa cia ũtaũku,
- ² nĩguo ũtũũrie ũbaarĩrĩri,
nayo mĩromo yaku ĩtũũrie ũmenyo.
- ³ Nĩgũkorwo mĩromo ya mũtumia mũtharia itaataga ũũkĩ,
na mĩario yake ĩnyorokete gũkĩra maguta;
- ⁴ no marigĩrĩrio nĩmũrũrũ ta maaĩ ma nyongo,
nĩ mũũgĩ ta rũhiũ rwa njora rũrĩa rũũgĩ mbarĩ cieri.
- ⁵ Magũrũ make maikũrũkaga gĩkuũ-inĩ;
makinya make mathiĩaga merekeire o mbĩrĩra.
- ⁶ Ndeciiragia ũhoru wa njĩra ya muoyo;
njĩra ciake nĩ njogomu, nowe ndooĩ ũguo.
- ⁷ Atĩrĩrĩ, ariũ akwa, ta thikĩrĩriai;
mũtikanatiganĩrie ũrĩa ngũmwĩra.
- ⁸ Thiĩagĩrai njĩra ĩrĩ kũraya nake,
mũtigakuhĩrĩrie mũrango wa nyũmba yake,
- ⁹ nĩguo mũtikaheane hinya wanyu mwega kũrĩ andũ angĩ,
na mĩaka yanyu kũrĩ mũndũ ũtarĩ tha,
- ¹⁰ nĩguo ageni matikehũũnie na ũtonga wanyu,
na kĩrĩa ũnogeire gĩtongie mũciĩ wa mũndũ wa kũngĩ.
- ¹¹ Marigĩrĩrio-inĩ ma muoyo waku nĩũgacaaya,
hĩndĩ ĩrĩa nyama cia mwĩrĩ waku na mwĩrĩ waku igaakorwo ithirĩte hinya.
- ¹² Ũkoiga atĩrĩ, “Hĩ, kaĩ nĩndathũũrĩre gũtaarwo-ĩ!

- Hĩ, kaĩ ngoro yakwa nĩyamenete kũrũithio-ĩ!
- ¹³ Ndingĩathĩkĩire arutani akwa,
kana thikĩrĩrie ataarani akwa.
- ¹⁴ Nĩnginyĩte hũgũrũrũ-inĩ cia mwanangĩko,
ndĩ o gatagatĩ-inĩ ga kĩũngano gĩothe.”
- ¹⁵ Atĩrĩrĩ, nyuuaga maaĩ ma itangi rĩaku we mwene,
maaĩ marĩa mathereraga moimĩte gĩthima-inĩ gĩaku mwene.
- ¹⁶ Nĩ kwagĩrĩire ithima ciaku ciunagĩre maaĩ barabara-inĩ,
kana tũrũũ twaku tuunagĩre ihaaro-inĩ cia mũingĩ?
- ¹⁷ Nĩmagĩtũũre marĩ maku wiki,
matigatuĩke maku na mũndũ wa kũngĩ o na rĩ.
- ¹⁸ Gĩthima gĩaku kĩrorathimwo,
nawe ũkenagĩre mūtumia wa ũnini waku.
- ¹⁹ Athakarĩte ta thwariga ya mũgoma,
akaagĩra ta gathiiya ka mũgoma:
kĩiganagwo nĩ nyondo ciake hĩndĩ ciothe,
ũkenagio nĩ wendo wake hĩndĩ ciothe.
- ²⁰ Mũrũ wakwa, nĩ kĩ kĩngĩtũma ũkenio nĩ mūtumia mũtharia?
Nĩ kĩ kĩngĩtũma ũhĩmbĩrie gĩthũri kĩa mūtumia wa mũndũ ũngĩ?
- ²¹ Nĩgũkorwo mĩthĩire ya mũndũ nĩyonagwo nĩ Jehova,
nake nĩatuĩragia njĩra ciake ciothe.
- ²² Cĩiko njũru cia mũndũ mwaganu nĩcio imũtegaga;
nga cia mehia make nĩcio imuohaga, ikamũrũmia biũ.
- ²³ Mũndũ ũcio nĩagaakua nĩ kwaga ũtaaro,
akoora nĩ ũndũ wa ũrimũ wake mūnene.

6

Gũkaania Andũ Kũrũmĩrĩra Ũrimũ

- ¹ Mũrũ wakwa, ũngĩkorwo ũigĩte kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩra thĩirĩ wa mũndũ wa itũũra rĩaku,
ũkorwo atĩ nĩwe ũtuĩkĩte wa kũmũrĩhĩra thĩirĩ harĩ mũndũ ũngĩ-rĩ,
- ² ũngĩkorwo ũtegeetwo nĩ ũrĩa uugĩte,
ũkagwatithio nĩ ciugo cia kanua gaku-rĩ,
- ³ gĩke atĩrĩ, mũrũ wakwa, nĩguo wĩteithũre,
kuona atĩ nĩũgwĩte moko-inĩ ma mũndũ wa itũũra rĩaku:
Thĩĩ wĩnyiihie wee mwene;
mũthaithe mũno akuohere.
- ⁴ Ndũkareke maitho maku mone toro,
kana ũreke imone ciaku icũnge.
- ⁵ Wĩteithũre o ta ũrĩa thwariga iĩteithũraga kuuma moko-inĩ ma mũguĩmi,
o na kana ta ũrĩa nyoni iĩteithũraga kuuma mũtego-inĩ wa mũtegi.
- ⁶ Thĩĩ harĩ thigiriri, wee kĩgũũta gĩkĩ;
ũcũũranie mĩtugo yayo nĩguo ũũhĩge!
- ⁷ Ndĩrĩ mūnene,
kana mũmĩrũgamĩrĩri,
o na kana mũmĩathi,
- ⁸ no nĩigagĩra mũthiithũ wa irio hĩndĩ ya riũa,
na ĩgacookanĩrĩria irio ciayo hĩndĩ ya magetha.
- ⁹ Ũgũkoma hau nginya-rĩ, wee kĩgũũta gĩkĩ?

Ūrĩūkĩra rĩ, ūtĩge toro waku?

- ¹⁰ Komakoma gatoro kanini, na ūcũngacũnge hanini,
na ūkũnje moko hanini nĩguo ūhurũke;
- ¹¹ atĩrĩ, ūthĩĩni ūgaagũkorerera ta mũitũ,
ũkorererwo nĩ wagi ūhaana ta mũndũ wĩohete indo cia mbaara.
- ¹² Mũndũ kĩmaramari na mwaganu-rĩ,
ũrĩa ūthiĩaga akĩaragia ndeto itarĩ nũngĩrĩru,
¹³ ūcio uunagĩra andũ riitho,
na akaheenereria andũ na makinya make,
o na akaheneria andũ na ciara ciake-rĩ,
- ¹⁴ ūcio ūthugundaga ūũru arĩ na maheeni ngoro-inĩ yake:
ũcio hĩndĩ ciothe ahuraga maũndũ ma nyamũkano.
- ¹⁵ Nĩ ūndũ ūcio mũtino ūkaamũhubanĩria o rĩmwe aterĩgĩrĩire;
mwanangĩko ūtarĩ kĩhonia nĩũkamũniina biũ.
- ¹⁶ Kũrĩ maũndũ matandatũ mathũirwo nĩ Jehova,
ĩĩ, o na nĩ mũgwanja marĩa onaga marĩ magigi, nĩmo:
¹⁷ maitho ma mwĩtĩio,
na rũrĩmĩ rũrĩa rũheenanaagia,
na moko marĩa maitaga thakame ya andũ matehĩtie,
¹⁸ na ngoro ĩrĩa ĩthugundaga maũndũ ma waganu,
na magũrũ marĩa mateng'eraga gũthiĩ gwĩka ūũru,
¹⁹ na mũira ūtarĩ wa ma ūrĩa ūthothoraga ndeto cia maheeni,
o na mũndũ ūrĩa ūrehaga nyamũkano gatagatĩ ka andũ a nyina ūmwe.
- Gũkaanio ūtharia*
- ²⁰ Mũrũ wakwa, tũũra ūrũmĩtie maathani ma thoguo,
na ndũgatirike ūrutani wa maitũguo.
- ²¹ Moherere ngoro-inĩ yaku nginya tene;
makundike marigiicĩrie ngingo yaku.
- ²² Rĩrĩa ūgũthiĩ-rĩ, nĩmarĩgũtongoragia;
wakoma-rĩ, nĩmarĩkũmenyagĩrĩra;
na rĩrĩa warahũka-rĩ, nĩmarĩkwaragĩria.
- ²³ Nĩgũkorwo maathani maya nĩ tawa,
na ūrutani ūyũ nĩ ūtheri,
namo mataaro ma kũrũnga mũndũ-rĩ,
nĩmo njĩra ya muoyo,
- ²⁴ magakweheragia harĩ mũndũ-wa-nja ūcio mwaganu,
na magakũhonokia kuuma kũrĩ rũrĩmĩ rũnyoroku rwa mũtumia ūcio ng'enyũ.
- ²⁵ Ndũkerirĩrie ūthaka wake ngoro-inĩ yaku,
kana ūreke akũguucĩrĩrie na maitho make,
- ²⁶ nĩgũkorwo mũmaraya atũmaga mũndũ athĩĩne nginya ahooyage kenyũ ka mũgate,
na mũtumia mũtharia aguĩmaga muoyo waku guo mwene.
- ²⁷ Mũndũ no atahĩre mwaki gĩthũri-inĩ gĩake,
na nguo ciake itihĩe?
- ²⁸ Mũndũ no agerere igũrũ rĩa makara marĩ na mwaki,
na makinya make matihĩe?
- ²⁹ Ūguo no taguo mũndũ ūrĩa ūkomaga na mũtumia wa mũndũ ūngĩ atariĩ;
gũtirĩ mũndũ ūngĩmũhutia na ndaherithio.
- ³⁰ Andũ matimenaga mũici angĩkorwo aiyĩte

- nĩguo eniinĩre ng'aragu rĩrĩa arĩ mũhũũtu.
³¹ No rĩrĩ, angĩnyiitwo-rĩ, no nginya arĩhe maita mũgwanja,
 o na angĩkorwo ekũrĩha na ũtonga wa nyũmba yake wothe.
³² No mũndũ ũrĩa ũtharagia nĩagĩte wĩciirio;
 ũrĩa wothe wĩkaga ũguo nĩwe mwene wĩyanangaga.
³³ Nguraro na kwĩnyararithia nĩcio igai rĩake,
 na cio thoni icio ciake gũtirĩ hĩndĩ igaathario ithire;
³⁴ nĩgũkorwo ũiru nĩguo warahũraga mang'ũrĩ ma mũthuuri,
 na ndakaigua tha akĩrĩhĩria.
³⁵ Ndagetikĩra irĩhi o na rĩrĩkũ;
 nĩakaarega ihaki o na rĩrĩ inene atĩa.

7

Gũkaanio kũgĩa Ndũgũ na Mũndũ-wa-Nja Mũtharia

- ¹ Mũrũ wakwa, tũũra ũrũmĩtie ciugo ciakwa,
 na wĩgĩre maathani makwa thĩinĩ waku.
² Rũmia maathani makwa,
 na nĩũgatũũra muoyo;
 gitagĩra morutani makwa o ta kũma kĩa riitho rĩaku.
³ Mohagĩrĩre ciara-inĩ ciaku;
 ũmaandĩke kĩhengere-inĩ kĩa ngoro yaku.
⁴ Īra ũũgĩ atĩrĩ, “Wee nĩwe mwarĩ wa maitũ,”
 naguo ũtaũku ũwĩtage mũndũ wa nyũmba yanyu;
⁵ nĩcirĩkweheragia harĩ mũndũ-wa-nja ũcio mũtharia,
 o na kuuma kũrĩ mūtumia ũcio ũtarĩ mwĩhokeku,
 hamwe na ciugo ciake cia kũheenaniĩrĩa.
⁶ Ndĩ ndirica-inĩ ya nyũmba yakwa-rĩ,
 nĩndacũthĩrĩrie na nja kamwanya-inĩ,
⁷ ngĩona kĩmwana gatagatĩ ka arĩa matarĩ oogĩ,
 na ngĩkũũrana gatagatĩ ka aanake,
 mũndũ mwĩthĩ ũtaarĩ na ũũgĩ wa gũkũũrana maũndũ.
⁸ Aikũrũkaga na njĩra rĩra yarĩ hakuhi na koine ya kwa mũndũ-wa-nja ũcio,
 agĩthĩ na njĩra iyo yerekeire na gwake mũcĩ,
⁹ na kwarĩ na mairĩa o kahwaĩ-inĩ gũgĩtukatuka,
 gũkĩambĩrĩria kũgĩa nduma ya ũtukũ.
¹⁰ Na rĩrĩ, hagĩũka mũndũ-wa-nja kũmũtũnga,
 wehumbĩte nguo ta mũmaraya, arĩ na wara ngoro-inĩ.
¹¹ (Nĩ mũnegeni na mũng'athia,
 na magũrũ make matikiragĩrĩria mũcĩ;
¹² rĩmwe arĩ njĩra-inĩ, na rĩrĩa rĩngĩ arĩ ihaaro-inĩ,
 ehithagĩre andũ koine-inĩ ciothe cia njĩra.)
¹³ Nake akĩnyiita mwanake ũcio, akĩmũmumunya,
 na akĩmwĩra atĩrĩ ategũconoka,
¹⁴ “Ndĩ na maruta ma ngwatanĩro mũcĩ,
 tondũ ũmũthĩ nĩhingirie mĩhĩtwa yakwa.
¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio ndoimagara, ndooka gũgũtũnga;
 ngũgũcarĩtie mũno, na rĩu nĩndakuona!
¹⁶ Nĩnjarĩte ũrĩrĩ wakwa

- na macuka ma gatani ma marangi kuuma Misiri.
- ¹⁷ Ũrĩrĩ ũcio wakwa nĩndũĩtĩrĩrie indo nungi wega ta manemane,
na thubiri, o na mũndarathini.
- ¹⁸ Ũka twĩhũũnie wendo nginya rūciĩnĩ;
reke twĩkenie na wendo!
- ¹⁹ Mũthuari wakwa ndarĩ mũciĩ;
nĩathiĩte rūgendo rūraihi.
- ²⁰ Nĩathiire na mũhuko wake ũiyũrite mbeeca,
na akainũka mũciĩ o rĩrĩa mweri ũkaiganana.”
- ²¹ Agĩkĩmũheenereria na ciugo, akĩmũhĩtithia;
agĩkĩmuuha na mĩario yake mĩnyoroku.
- ²² O rĩmwe akĩmũrũmĩrĩra ta ndegwa ĩgĩthĩĩ gũthĩnjwo,
kana ta thwariga ĩgĩtoonya kĩaana-inĩ kĩa mũtego,
- ²³ nginya akaaya gũtheecwo ini nĩ mĩguĩ,
akahaana ta nyoni ĩgũthũkĩte mũtego-inĩ,
ĩtekũmenya o na hanini atĩ ũndũ ũcio no ũmĩrute muoyo.
- ²⁴ Atĩrĩrĩ, ariũ akwa, ta thikĩrĩriai;
tegai matũ mũigũe ũrĩa ngũmwĩra.
- ²⁵ Mũtikanareke ngoro cianyu ĩrũmĩrĩre mĩthiire yake,
kana mũingĩre njĩra-inĩ ciale.
- ²⁶ Nĩ andũ aingĩ arĩkĩtie kũrũnda;
arĩa oragĩte nĩ kĩrĩndĩ kĩingĩ mũno.
- ²⁷ Nyũmba yake nĩ njĩra njariĩ ya gũthĩĩ mbĩrĩra,
nayo yerekagĩria andũ nyũmba-inĩ cia gĩkuũ.

8

Ũũgĩ Gwĩtana

- ¹ Githĩ ũũgĩ ndareetana?
Githĩ ũtaũku ndaranĩrĩra na mũgambo wake?
- ² Njĩra-inĩ kũrĩa gũtũũgĩru, na magomano-inĩ ma njĩra-rĩ,
nĩho ũũgĩ arũgamĩte;
- ³ ningĩ hakuhi na ihingo iria cierekeire itũũra inene,
o hau matoonyero-inĩ-rĩ, nĩho araanĩrĩra akoiga atĩrĩ:
- ⁴ “Inyuĩ andũ nĩ inyuĩ ndĩreeta;
ndĩraanĩrĩra na mũgambo wakwa kũrĩ andũ othe a thĩ.
- ⁵ Inyuĩ arĩa mũtarĩ na ũũgĩ, gĩai na ũbaarĩrĩri,
inyuĩ arĩa akĩigu, gĩai na ũtaũku.
- ⁶ Thikĩrĩriai, nĩgũkorwo ndĩ na maũndũ ma bata ngwaria;
ngũtumũra mĩromo yakwa njarie maũndũ marĩa magĩrĩire.
- ⁷ Kanua gakwa kaaragia ũhoro wa ma,
nĩgũkorwo mĩromo yakwa nĩthũire waganu mũno ta kĩndũ kĩrĩ magigi.
- ⁸ Ciugo ciothe cia kanua gakwa nĩ cia ũthingu;
gũtirĩ o na kiugo kĩmwe gĩacio kĩogomu kana gĩa kũhĩtithania.
- ⁹ Kũrĩ arĩa makũũranaga maũndũ ciugo ciothe nĩciagĩrĩire;
itĩrĩ mahĩtia kũrĩ arĩa marĩ na ũmenyo.
- ¹⁰ Thuurai mataaro makwa handũ ha betha,
mũthũure ũmenyo handũ ha thahabu ĩrĩa njega mũno,
- ¹¹ nĩgũkorwo ũũgĩ nĩ wa goro gũkĩra ruru iria ndune,
na gũtirĩ kĩndũ ũngĩrĩrĩria kĩngĩringithanio nago.

- 12 “Nĩ ũũgĩ-rĩ, ndũũranagia na ũbaarĩrĩri;
nĩndĩgwaĩire ũmenyo o na gũthugunda maũndũ mega.
- 13 Gwĩtigĩra Jehova nĩgũthũũra ũũru;
nĩthũire mwĩtĩĩo na mwĩtũũgĩrio,
na mĩtugo mĩũru na mĩario ya waganu.
- 14 Kĩrĩra na ũũgĩ wa gũkũũrana maũndũ nĩ ciakwa;
nĩ ndĩ na ũtaũku, na ndĩ na ũhoti.
- 15 Athamaki mathamakaga nĩ ũndũ wa hinya wakwa
nao aathani magathondeka mawatho ma kĩhooito;
- 16 anene mathamakaga nĩ ũndũ wa hinya wakwa,
o ũndũ ũmwe na arĩa othe marĩ igweta arĩa maathanaga gũkũ thĩ.
- 17 Nĩnyendete arĩa manyendete,
nao arĩa manjaragia na kĩyo nĩmanyonaga.
- 18 Ũtonga na gĩtĩĩo cionekaga harĩ nĩ,
o hamwe na ũtonga wa gũtũũra, na ũgaacĩru.
- 19 Maciaro makwa nĩ mega gũkĩra thahabu irĩa therie;
uumithio wakwa nĩũkĩrĩte betha irĩa njega.
- 20 Nĩ thiiaga na njĩra ya ũthingu,
ngathiĩra o njĩra-inĩ cia kĩhooito,
- 21 ngĩheaga andũ arĩa manyendete ũtonga,
na ngaiyũragia igĩĩna ciao.
- 22 “Jehova aanyũmbire o kĩambĩrĩria-inĩ kĩa wĩra wake,
mbere ya mawĩra make ma tene;
- 23 ndaathuurirwo kuuma tene wa tene,
kuuma o kĩambĩrĩria, thĩ itarĩ yagĩa.
- 24 Rĩrĩa gũtaagĩte maria manene-rĩ, nĩguo ndaciarirwo,
o hĩndĩ irĩa gũtaarĩ matherũkiro maiyũrĩte maaĩ;
- 25 ndaciarirwo irĩma itanahaandwo harĩa irĩ,
na tũrĩma tũtanagĩa,
- 26 we atanoomba thĩ kana ithaka ciayo,
o na kana rũkũngũ o ruothe rwa thĩ.
- 27 Nĩ ndaarĩ o kuo hĩndĩ irĩa aathondekire igũrũ na akĩrĩiga handũ ha rĩo,
hĩndĩ irĩa eekĩrĩre rũkiriri rwa kũrĩa kũriku,
- 28 rĩrĩa aahaandire matu kũu igũrũ,
na akĩrũmia ithima cia kũrĩa kũriku wega,
- 29 rĩrĩa eekĩrĩre mũhaka wa iria
nĩguo maaĩ matikanae kwagarara watho wake,
na rĩrĩa aahandire mĩthingi ya thĩ.
- 30 Hĩndĩ iyo ndaarĩ o hakuhĩ nake ndĩ ta mũbundi mũũgĩ.
Ndaaiyũritwo nĩ gĩkeno mũthenya o mũthenya,
na ngakenaga hĩndĩ ciothe ndĩ mbere yake,
- 31 ngakenagĩra thĩ yake yothe,
na ngakenagio nĩ andũ othe a thĩ.
- 32 “Atĩrĩrĩ ariũ akwa, ta thikĩrĩriai;
kũrathimwo nĩ arĩa marũmagia njĩra ciakwa.
- 33 Ta thikĩrĩriai mataaro makwa nĩguo mũhĩge;
mũtikamarege.
- 34 Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa ũnjiguaga,
agacũthagĩrĩria mĩrango-inĩ yakwa o mũthenya,
akanjetagĩrĩra hingĩro-inĩ cia mĩrango yakwa.

- ³⁵ Nĩgũkorwo ũrĩa wothē ũgĩte na nĩ nĩ muoyo agĩte naguo,
nake akagĩa na agetikĩrika harĩ Jehova.
³⁶ No ũrĩa wothē ũhĩtanĩtie na nĩ nĩ ũũru eĩkaga;
nao arĩa othe maathũire nĩ gĩkuũ mendete.”

9

Ũũgĩ na Ũkĩngu Gwĩtana

- ¹ Ũũgĩ nĩakĩte nyũmba yake;
nĩaicũhĩtie itugĩ ciayo mũgwanja.
² Nĩahaarĩrie nyama, na akahaarĩria ndibei,*
o na akaara metha yake.
³ Nĩatũmĩte ndungata ciake cia airĩtu nja,
na nĩaretana arĩ harĩa hatũũgĩru mũno itũũra-inĩ rĩrĩa inene, akoiga atĩrĩ:
⁴ “Andũ arĩa othe matarĩ na ũũgĩ nĩmoke gũkũ!”
Ningĩ akeera andũ arĩa maagĩite ũtaũku atĩrĩ,
⁵ Ũkai mũrĩe irio ciakwa,
na mũnyue ndibei irĩa ndĩmũthondekeire.
⁶ Tiganai na mĩthĩire yanyu itarĩ ya ũũgĩ, na nĩmũgũtũũra muoyo;
cookai gũthiiga na njĩra ya ũtaũku.

⁷ “Ũrĩa wothē ũtaaraga mũnyũrũrania eĩtagĩria irumi;
na ũrĩa wothē ũkaanagia mũndũ mwaganu egĩiragĩra njono.
⁸ Ndũkanataare mũnyũrũrania, nĩguo ndagagũthũũre;
kaania mũndũ mũũgĩ, nake nĩegũkwenda.
⁹ Taara mũndũ mũũgĩ na nĩegũkĩrĩrĩa kũũhĩga;
mũndũ mũthingu mũrute, na nĩekuongerera ũũgĩ wake.

¹⁰ “Kĩambĩrĩria kĩa ũũgĩ nĩ gwĩtigĩra Jehova,
na kũmenya Ũrĩa Mũtheru nĩkuo gũtaũkĩrwo.
¹¹ Nĩgũkorwo nĩ ũndũ wakwa matukũ maku nĩmakaingĩha,
na wongererwo mĩaka ya gũtũũra muoyo.
¹² Ũngĩkorwo ũrĩ mũũgĩ-rĩ, ũũgĩ waku nĩũgakũguna;
na ũngĩkorwo ũrĩ mũnyũrũrania-rĩ, we nowe ũkaanyariĩrika.”

¹³ Mũndũ-wa-nja ũrĩa wĩtagwo Mũkĩngu nĩ wa inegene;
we ndarĩ mũtugo, na ndarĩ ũmenyo.
¹⁴ Aikaraga thĩ mũrango-inĩ wa nyũmba yake,
agaikarĩra gĩtĩ harĩa hatũũgĩru mũno itũũra-inĩ rĩrĩa inene,
¹⁵ ageetaga arĩa marehĩtũkĩra,
arĩa marethĩra na njĩra ciao.
¹⁶ Ameeraga atĩrĩ, “Andũ arĩa othe matarĩ na ũũgĩ nĩmoke gũkũ!”
Nao arĩa maagĩite ũtaũku akameera atĩrĩ:
¹⁷ “Maaĩ ma kũiya marĩ mũrĩo;
o na irio iria irĩĩagĩrwo hitho-inĩ irĩ cama!”
¹⁸ No andũ acio matikoragwo makĩmenya atĩ arĩa akuũ marĩ kũu,
na atĩ ageni ake marĩ o kũrĩa kũriku mbĩrĩra-inĩ.

10

Thimo cia Solomoni

* 9:2 Ndibei nĩyatukanagio na indo ingĩ ta manemane nĩgeetha ĩcame wega.

Ici nĩ Thimo cia Solomoni:

- ¹ Mwana mũũgĩ atũmaga ithe akene,
no mwana mũkĩĩgu atũũragia nyina na kĩaha.
- ² Mĩthiithũ yumanĩte na ungumania ndĩrĩ kĩguni,
no ũthingu ũkũũraga mũndũ kuuma kũrĩ gĩkuũ.
- ³ Jehova ndarekagĩrĩria mũndũ mũthingu ahũte,
no nĩamarigagĩrĩria merirĩria ma mũndũ mwaganu.
- ⁴ Moko ma kĩgũũta matũmaga mũndũ athĩĩne,
no moko ma mũndũ ũrĩ kĩyo marehaga ũtonga.
- ⁵ Ũrĩa ũcokanagĩrĩria irio hĩndĩ ya riũa nĩ mwana mũũgĩ,
no ũrĩa ũkomaga hĩndĩ ya magetha nĩ mwana wa kũrehe thoni.
- ⁶ Mũtwe wa mũndũ mũthingu ũikaraga ũhumbĩrĩtwo nĩ irathimo,
no kanua ka mũndũ mwaganu kaiyũraga ngũĩ.
- ⁷ Kĩririkano kĩa mũndũ mũthingu gĩgatuĩka kĩrathimo,
no rĩitwa rĩa mũndũ mwaganu nĩrĩkabutha.
- ⁸ Mũndũ ũrĩa ũrĩ na ũũgĩ wa ngoro nĩetĩkagĩra mawatho,
no mũndũ wa kũhũhũtika nĩakanangĩka.
- ⁹ Mũndũ wa mĩthiĩre mĩrũngĩrĩru athiĩaga ategwĩtigĩra ũgwati,
no mũndũ ũrĩa ũrĩ mĩthiĩre mĩogomu nĩakamenyeka.
- ¹⁰ Mũndũ ũrĩa uunagĩra ũngĩ riitho na rũnano nĩarehage kĩaha,
na mwaria mũkĩĩgu nĩakanangĩka.
- ¹¹ Kanua ka mũndũ mũthingu nĩ gĩthima kĩa muoyo,
no kanua ka mũndũ mwaganu kaiyũraga ngũĩ.
- ¹² Rũmena rũrehaga nyamũkano,
no wendani ũhumbagĩra ũũru wothe.
- ¹³ Ũũgĩ ũkoragwo mĩromo-inĩ ya mũndũ ũrĩa mũkũũrani maũndũ,
no mũndũ ũrĩa ũtooĩ gũkũũrana maũndũ aagĩrĩrwo nĩ rũthanju ciande-inĩ ciake.
- ¹⁴ Andũ oogĩ meigagĩra ũmenyo,
no kanua ga kĩrimũ keĩtagĩria mwanangĩko.
- ¹⁵ Indo cia itonga nĩ gĩtũũro kĩa kĩirigĩre na hinya,
no ũkĩa nĩguo mwanangĩko wa andũ arĩa athĩĩni.
- ¹⁶ Mũcaara wa andũ arĩa athingu ũmarehagĩra muoyo,
no indo irĩa cionagwo nĩ andũ arĩa aaganu imarehagĩra iherithia.
- ¹⁷ Mũndũ ũrĩa ũiguaga agĩtaarwo arĩ njĩra-inĩ ya muoyo,
no mũndũ ũrĩa ũregaga kũrũithio-rĩ, nĩahĩtithagia andũ arĩa angĩ.

¹⁸ Mündũ ũrĩa ũhithaga rūmena rwake aaragia na mĩromo ya maheeni,
na ũrĩa wothe ũcambanagia nĩ mündũ mūkĩgu.

¹⁹ Rĩrĩa ciugo ciaingĩha mehia matiagaga,
no mündũ ũrĩa ũkiraga nĩ mũũgĩ.

²⁰ Rũrĩmĩ rwa mündũ mũthingu nĩ betha njega,
no ngoro ya mündũ mwaganu ndĩrĩ bata.

²¹ Mĩromo ya arĩa athingu ihũnagia andũ aingĩ,
no andũ akĩgu makuaga nĩ kwaga gũkũũrana maũndũ.

²² Kĩrathimo kĩa Jehova nĩkĩo kĩrehaga ũtonga,
na ndarĩ kĩa onganagĩrĩa nakĩo.

²³ Mündũ mūkĩgu akenagĩra mĩtugo mĩũru,
no mündũ ũrĩ na ũtaũku akenagĩra ũũgĩ.

²⁴ Kĩrĩa mündũ mwaganu etigagĩra nĩkĩo gĩkaamũkora,
na kĩrĩa mündũ mũthingu eriragĩria nĩkĩo akaaheo.

²⁵ Kĩhuhũkanio kĩa hĩtũka andũ arĩa aaganu maticookaga kuoneka,
no andũ arĩa athingu mehaandaga wega nginya tene.

²⁶ Ta ũrĩa thiki igagatagĩra magego, na ndogo ikarũrĩra maitho-rĩ,
noguogũ kīgũũta kĩaana kũrĩ arĩa magĩtũmaga.

²⁷ Gwĩtigĩra Jehova-rĩ, kuongagĩrĩa mündũ matukũ ma gũtũũra muoyo,
no mĩaka ya mündũ mwaganu nĩkũnyihio ĩnyiihagio.

²⁸ Itanya rĩa mündũ mũthingu nĩ gĩkeno,
no kĩrĩgĩrĩro kĩa mündũ mwaganu no gĩa tũhũ.

²⁹ Njĩra ya Jehova nĩ rĩũrĩro rĩa andũ arĩa athingu,
no nĩ mwanangĩko harĩ arĩa mekaga ũũru.

³⁰ Mündũ ũrĩa mũthingu ndarĩ hĩndĩ akaamunywo,
no ũrĩa mwaganu ndagatũũra thĩinĩ wa bũrũri.

³¹ Kanua ka mündũ ũrĩa mũthingu karehaga ũũgĩ,
no rũrĩmĩ rwa ũtũrĩka nĩrũkaniinwo.

³² Mĩromo ya mündũ mũthingu nĩyũũĩ kwaria ndeto iria ciagĩrĩire,
no kanua ka ũrĩa mwaganu kaaragia o rũtũrĩko.

11

¹ Ratiri itarĩ cia ma nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova,
no nĩakenagĩra mahiga ma gũthima marĩa maigananu.

² Rĩrĩa mwĩtĩĩo woka, ũrũmagĩrĩrwo nĩ thoni,
no kwĩnyihia kũrehaga ũũgĩ.

- ³ Ūrūngĩrĩru wa arĩa marũgamĩte wega nĩũmonagĩrĩria njĩra,
no andũ arĩa matarĩ ehokeku, nĩmanangagwo nĩ ũhinga wao.
- ⁴ Ūtonga ndũrĩ kĩguni mũthenya wa mang'ũrĩ,
no ũthingu nĩũkũũraga mũndũ kuuma kũrĩ gĩkuũ.
- ⁵ Ūthingu wa andũ arĩa matarĩ na ũcuuke ũmathondekagĩra njĩra nũngarũ,
no andũ arĩa aaganu magũithagio nĩ waganu wao ene.
- ⁶ Ūthingu wa andũ arĩa arũngĩrĩru nĩũmahonokagia,
no andũ arĩa matarĩ ehokeku nĩmategagwo nĩ merirĩria mao mooru.
- ⁷ Hĩndĩ irĩa mũndũ mwaganu aakua, kĩĩrĩgĩrĩro gĩake nĩgũthira gĩthiraga;
kĩrĩa gĩothe eerĩgĩrĩre kuuma kũrĩ ũhoti wake gĩtuĩkaga o tũhũ.
- ⁸ Mũndũ ũrĩa mũthingu nĩahonokagio kuuma thĩĩna-inĩ,
naguo ũgaacookerera ũrĩa mwaganu.
- ⁹ Mũndũ ũtetigĩrĩte Ngai nĩanangaga mũndũ wa itũũra na kanua gake,
no arĩa athingu nĩmetharaga nĩ ũndũ wa ũmenyo.
- ¹⁰ Rĩrĩa andũ arĩa athingu magaacĩra, itũũra nĩgũkena rĩkenaga;
rĩrĩa andũ arĩa aaganu maathira, nĩkũrũhio kũrũũhagio.
- ¹¹ Itũũra inene nĩrĩtũũgagĩrio nĩ ũndũ wa kĩrathimo kĩa andũ arĩa arũngĩrĩru,
no nĩrĩanangagwo nĩ kanua ka andũ arĩa aaganu.
- ¹² Mũndũ ũtarĩ ũũgĩ wa gũkũũrana maũndũ anyũrũragia mũndũ wa itũũra rĩake,
no mũndũ ũrĩ na ũtaũku nĩ gwĩkirĩra ekiragĩra.
- ¹³ Mũndũ wa mũhuhu nĩoimagia ndeto cia ndundu nja,
no mũndũ mwĩhokeku nĩaigaga hitho.
- ¹⁴ Bũrũri ũngĩaga ũtongoria mwega nĩkũgũa ũgũũaga,
no ataarani aingĩ matũmaga kũgĩe na ũhootani kũna.
- ¹⁵ Mũndũ ũrĩa ũrũgamagĩrĩra thĩirĩ wa mũndũ ũngĩ ti-itherũ nĩagathĩĩnĩka,
no mũndũ ũrĩa wotho wagaga kũrũgamĩrĩra mũndũ thĩirĩ atũũraga na thayũ.
- ¹⁶ Mũndũ-wa-nja mũtaana nĩegĩagĩra gĩtĩĩo,
no arũme arĩa matarĩ tha no ũtonga magĩaga naguo.
- ¹⁷ Mũndũ mũtaana egunaga we mwene,
no mũndũ ũtarĩ tha erehagĩra thĩĩna we mwene.
- ¹⁸ Mũndũ mwaganu athũkũmaga mũcaara wa kũmũheenia,
no ũrĩa ũhaandaga ũthingu nĩagethaga irĩhi rĩa ma.
- ¹⁹ Mũndũ ũrĩa mũthingu kũna nĩagatũũra muoyo,
no mũndũ ũrĩa ũrũmagĩrĩra waganu nĩ gũkua agaakua.

- ²⁰ Andũ arĩa marĩ ngoro ya rūtũrĩko nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova,
no nĩakenagio nĩ andũ arĩa njĩra ciao itarĩ ũcuuke.
- ²¹ Ti-itherũ mũndũ mwaganu ndakaaga kũherithio,
no andũ arĩa athingu nĩmakahonokio.
- ²² Mũndũ-wa-nja mũthaka ũtarĩ ũgereri
ahaana ta gĩcũhĩ gĩa thahabu kĩrĩ iniũrũ-inĩ rĩa ngũrwe.
- ²³ Wendi wa mũndũ mũthingu ũrĩkagĩrĩria o wega-inĩ,
no kĩrĩgĩrĩro kĩa mũndũ ũrĩa mwaganu kĩrĩkagĩrĩria mang'ũrĩ-inĩ.
- ²⁴ Kũrĩ mũndũ ũheanaga na ũtaana, nake agakĩrĩrĩria kũgĩa na indo;
ũngĩ atuĩkaga mũkarĩ mũno, no agathiĩ o na mbere gũthĩina.
- ²⁵ Mũndũ mũtaana nĩakagaacĩra;
ũrĩa ũnyootoraga arĩa angĩ o nake mwene nĩakanyootorwo.
- ²⁶ Mũndũ ũrĩa ũregaga kwenderia andũ mbembe iria aigĩte nĩarumagwo nĩ andũ,
no mũndũ ũrĩa ũciendagia, kĩrathimo kĩrĩkoragwo mūtwe-inĩ wake.
- ²⁷ Mũndũ ũrĩa ũcaragia maũndũ mega arĩonaga o wega,
no ũrĩa ũcaragia maũndũ mooru no mo marĩmũkoraga.
- ²⁸ Mũndũ ũrĩa wothe wĩhokaga ũtonga wake nĩkũgĩa akaagĩa,
no arĩa athingu makaagaacĩra ta ithangũ rĩrĩa iruru.
- ²⁹ Mũndũ ũrĩa ũnyamaragia mũciĩ wake akaagaya o rũhuho,
nake mũndũ mũkĩgu agaatuĩka ndungata ya ũrĩa mũũgĩ.
- ³⁰ Maciaro ma andũ arĩa athingu nĩ mūtĩ wa muoyo,
nake mũndũ ũrĩa mũũgĩ nĩaguucagĩrĩria ngoro cia andũ.
- ³¹ Angĩkorwo andũ arĩa athingu nĩmarĩhagwo marĩ gũkũ thĩ-rĩ,
githĩ arĩa matetigĩrĩte Ngai na arĩa ehia matikarĩhwo makĩria!

12

- ¹ Mũndũ ũrĩa wothe wendete ũtaaro nĩendete ũmenyi,
no ũrĩa ũthũire gũkaanio nĩ mũndũ mũkĩgu.
- ² Mũndũ ũrĩa mwega nĩatugagwo nĩ Jehova,
no mũndũ mwara Jehova amũtuaga mũndũ mwĩhia.
- ³ Mũndũ ndangĩhota kwĩhaanda na maũndũ ma waganu,
no ũrĩa mũthingu ndangĩenyenyeka.
- ⁴ Mũtumia ũrĩa ngatha nĩwe thũmbĩ ya mũthuuri wake,
no mũtumia ũconorithagia mũthuuri wake atariĩ ta ũbuthu mahĩndĩ-inĩ make.
- ⁵ Mĩbango ya andũ arĩa athingu nĩ ya kĩhoto,

no ũtaaro wa andũ arĩa aaganu nĩ wa maheeni.

⁶ Ndeto cia andũ arĩa aaganu nĩ cia kuohia andũ mamaite thakame,
no mĩario ya andũ arĩa arũngĩrĩru nĩmahonokagia.

⁷ Andũ aaganu mang'aũranagio magathira biũ,
no nyũmba ya mũndũ ũrĩa mũthingu ãtũũraga ĩrĩ nũmu.

⁸ Mũndũ agaathagĩrĩrio kũringana na ũũgĩ wake,
no andũ marĩ meciiria mogomu nĩmamenagwo.

⁹ Kaba mũndũ ũrĩa wonagwo ta atarĩ bata no nĩ arĩ ndungata,
gũkĩra ũrĩa wĩtuaga atĩ nĩ mũndũ wa bata, na ndarĩ gĩa kũrĩa.

¹⁰ Mũndũ mũthingu nĩamenyagĩrĩra muoyo wa nyamũ yake,
no maũndũ marĩa ma tha ma ũrĩa mwaganu nĩ ma kũnyariirana.

¹¹ Mũndũ ũrĩa ũrĩmaga mũgũnda wake nĩarĩkoragwo na irio nyingĩ,
no ũrĩa ũhanyũkanagia na maũndũ ma tũhũ nĩagĩte gũkũũrana maũndũ.

¹² Arĩa aaganu meriragĩria indo iria itahĩtwo nĩ andũ arĩa ooru,
no mĩri ya arĩa athingu nĩgaacagĩra.

¹³ Mũndũ mũũru ategagwo nĩ mĩario ya wĩhia wake,
no mũndũ mũthingu nĩahonokaga kuuma thĩĩna-inĩ.

¹⁴ Mũndũ nĩaiyũragwo nĩ maciaro mega ma kanua gake,
ti-itherũ, o ta ũrĩa agunagwo nĩ wĩra wa moko make.

¹⁵ Njĩra ya mũndũ mũkĩgu yonekaga yagĩrĩre harĩ we,
no mũndũ mũũgĩ nĩathikagĩrĩria mataaro.

¹⁶ Mũndũ mũkĩgu onanagia marakara make o rĩmwe,
no mũndũ mũbaarĩrĩri aarumwo ndatindanagĩrĩra.

¹⁷ Mũira wa ma arutaga o ũira wa ma,
no mũira ũtarĩ wa ma aaragia maheeni.

¹⁸ Ciugo iteciirĩtio itheecaga ta rũhiũ rwa njora,
no rũrĩmĩ rwa mũndũ ũrĩa mũũgĩ nĩkũhonia rũhonagia.

¹⁹ Mĩromo ĩrĩa yaragia ma ãtũũraga nginya tene,
no rũrĩmĩ rwa maheeni nĩ rwa kahinda o kanini.

²⁰ Ngoro cia arĩa mathugundaga gwĩka ũũru ciyũrĩtwo nĩ maheeni,
no gĩkeno nĩ kĩa andũ arĩa matũmaga thayũ ũgaacĩre.

²¹ Gũtirĩ ũũru ũngĩkora andũ arĩa athingu,
no arĩa aaganu maiyũrĩtwo nĩ thĩĩna.

²² Mĩromo ĩrĩa ĩheenaganagia nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova,

no nĩakenagio nĩ andũ arĩa maaragia ma.

²³ Mũndũ mũbaarĩrĩrĩ nĩahithaga ũmenyi wake,
no ngoro cia andũ arĩa akĩgu ĩmemerekagia ũrimũ.

²⁴ Moko ma mũndũ ũrĩ kĩyo nĩmo magaathana,
no kīgũũta gĩkaarutithio wĩra wa ũkombo.

²⁵ Ũritũ wa ngoro nĩhatagĩrĩria mũndũ,
no ciugo njega nĩtũmaga akene.

²⁶ Mũndũ mũthingu nĩataaraga arata ake,
no njĩra ya arĩa aaganu nĩ kũmahĩtithia ĩmahĩtithagia.

²⁷ Mũndũ kīgũũta o na ndahĩhagia nyama cia ũguĩmi wake,
no mũndũ ũrĩ kĩyo onaga indo ciake irĩ cia goro.

²⁸ Muoyo wonekaga na njĩra ya ũthingu;
na njĩra-inĩ ĩyo-rĩ, kũrĩ muoyo ũtagaathira.

13

¹ Mwana mũũgĩ nĩathikagĩrĩria ũrutani wa ithe,
no mũnyũrũrania ndathikagĩrĩria agĩkaanio.

² Mũndũ nĩakenagĩra maciaro mega ma kuuma kanua gake,
no mũndũ ũrĩa ũtarĩ mwĩhokeku eeriragĩria haaro.

³ Mũndũ ũrĩa ũmenyagĩrĩra kanua gake nĩ muoyo wake amenyagĩrĩra,
no ũrĩa ũhiũhaga kwaria nĩakanangĩka.

⁴ Ngoro ya kīgũũta ĩriragĩria na ndĩone kĩndũ,
no merĩrĩria ma mũndũ ũrĩ kĩyo nĩmakahingio.

⁵ Mũndũ mũthingu nĩathũire ũhoru ũtarĩ wa ma,
no mũndũ mwaganu ekaga maũndũ ma thoni na ma njono.

⁶ Ũthingu ũgitagĩra mũndũ ũrĩa mũrũngĩrĩru,
no waganu nĩũng'aũranagia mũndũ mwĩhia.

⁷ Kũrĩ mũndũ wĩtuaga gĩtonga, no ndarĩ kĩndũ;
kũrĩ ũngĩ wĩtuaga mũthĩĩni, no arĩ na ũtonga mũnene.

⁸ ũtonga wa mũndũ wahota gũkũũra muoyo wake,
no mũndũ mũthĩĩni ndaiguaga akĩhĩtĩrwo.

⁹ Ũtheri wa mũndũ mũthingu waaraga ũgacangarara,
no tawa wa mũndũ mwaganu nĩkũhorio ũhoragio.

¹⁰ Mwĩtĩio ũciaraga njũgitano,
no ũũgĩ wonekaga harĩ arĩa metĩkagĩra gũtaarwo.

- ¹¹ Mbeeca itarĩ cia wĩhokeku ithiiaga igĩthiraga,
no ũrĩa ũcookanagĩrĩria mbeeca tũnini o tũnini nĩatũmaga ciongerereke.
- ¹² Ũndũ mũtaanye ũngĩkario mũno nĩũrwaragia mũndũ ngoro,
no kĩĩrĩgĩrĩro kĩhingĩtio gĩtuĩkaga ta mūtĩ wa muoyo.
- ¹³ Mũndũ ũrĩa ũthũire ũrutani nĩeyũnũhaga,
no ũrĩa ũtũaga maathani nĩakaheo kĩheo.
- ¹⁴ ũrutani wa mũndũ ũrĩa mũũgĩ nĩ gĩthima kĩa muoyo,
ũhũndũraga mũndũ kuuma mĩtego-inĩ ya gĩkuũ.
- ¹⁵ Gũtaũkĩrwo wega nĩ maũndũ gũtũmaga mũndũ endeke,
no nĩĩra ya arĩa matarĩ ehokeku ti hũthũ.
- ¹⁶ Mũndũ o wotho mwĩbaarĩrĩri ekaga maũndũ make na ũmenyi,
no mũndũ mũkĩĩgu aguũragia ũrimũ wake.
- ¹⁷ Mũtũmwo mwaganu atoonyaga thĩĩna-inĩ,
no mũtũmwo mwĩhokeku nĩarehaga kĩhonia.
- ¹⁸ Mũndũ ũrĩa ũregaga gũtaarwo anyiitagwo nĩ thĩĩna na thoni,
no mũndũ ũrĩa wĩtikagĩra gũkaanio atuĩkaga wa gũtĩio.
- ¹⁹ Ũndũ mwĩrĩrĩrie wakinyanĩra ũiguithagia ngoro wega,
no andũ akĩĩgu monaga kũhutatĩra ũũru ta ũndũ ũrĩ magigi.
- ²⁰ Mũndũ ũrĩa ũceeraga na arĩa oogĩ akĩragĩrĩria kũũhĩga,
no ũrĩa ũtwaranaga na mũndũ mũkĩĩgu onaga o ũũru.
- ²¹ Mũtino ũthingataga mũndũ ũrĩa mwĩhia,
no ũgaacĩru nĩ kĩheo kĩa arĩa athingu.
- ²² Mũndũ mwega atigagĩra ciana cia ciana ciake igai,
no ũtonga wa mũndũ mwĩhia ũigagĩrwo andũ arĩa athingu.
- ²³ Mũgũnda wa mũndũ mũthĩĩni no ũciare irio nyingĩ,
no kwaga kĩhooito gũciniinaga ciothe.
- ²⁴ Mũndũ ũrĩa ũigaga rũthanju thĩ nĩ mwana wake athũire,
no ũrĩa wendete mwana wake nĩamũherithagia.
- ²⁵ Andũ arĩa athingu marĩĩaga makahũũna,
no nda ya mũndũ mwaganu ĩĩkaraga o ĩhũtĩĩ.

14

- ¹ Mũtumia mũũgĩ nĩ gwaka akaga nyũmba yake,
no mũtumia mũkĩĩgu nĩgũtharia atharagia nyũmba yake na moko make mwene.
- ² Mũndũ ũrĩa ũthiiaga na mĩthĩire mĩrũngĩrĩru nĩwe mwĩtigĩri Jehova,

no ũrĩa mĩthĩire yake ĩrĩ mĩhĩtanu nĩamũmenete.

³ Mĩario ya mũndũ mũkĩgu nĩ rūthanju rwa kũmũhũũra,
no mĩromo ya arĩa oogĩ nĩmagitagĩra.

⁴ Kũrĩa gũtarĩ ndegwa mĩharatĩ ĩkoragwo ĩrĩ mĩtheru,
no maciaro maingĩ moimanaga na hinya wa ndegwa.

⁵ Mũira mwĩhokeku ndaheenaganaga,
no mũira wa maheeni aaragia o maheeni.

⁶ Mũnyũrũrania acaragia ũũgĩ na ndangĩwona,
no kũgĩa na ũmenyo nĩ ũhũthũ kũrĩ mũndũ ũrĩa ũkũũranaga maũndũ.

⁷ Ikara kũraya na mũndũ mũkĩgu,
nĩgũkorwo ndũrĩ ũmenyo ũngĩona kuuma mĩromo-inĩ yake.

⁸ Ũũgĩ wa arĩa abaarĩrĩri nĩtũmaga mamenye ũhoru wa njĩra ciao,
no ũrimũ wa andũ arĩa akĩgu nĩmahĩtithagia.

⁹ Andũ arĩa akĩgu manyũrũragia horohio ya mehia,
no ũtugi wonekaga harĩ arĩa arũngĩrĩru.

¹⁰ Ngoro o yothe nĩyũũ ũrũrũ wayo,
o na gĩkeno-inĩ kĩayo gũtirĩ mũndũ ũngĩnyiitanĩra nayo.

¹¹ Nyũmba ya mũndũ mwaganu nĩkanangwo,
no hema ya mũndũ mũrũngĩrĩru nĩkagaacĩra.

¹² Kũrĩ njĩra mũndũ onaga ta yagĩrĩire,
no marigĩrĩrio mayo yerekagĩria mũndũ o gĩkuũ-inĩ.

¹³ O na hĩndĩ ya gũtheka ngoro no ĩkorwo ĩgĩtuura,
na gĩkeno no kĩrigĩrĩrie na kĩa.

¹⁴ Andũ arĩa matarĩ ehokeku nĩmakarĩhwo kũna nĩ ũndũ wa mĩthĩire yao,
nake mũndũ mwega aheo kĩa kũringana na mĩthĩire yake.

¹⁵ Mũndũ ũtarĩ ũũgĩ etĩkagia ũndũ o wotho,
no mũndũ mũbaarĩrĩri nĩacũũranagia ũhoru wa makinya make.

¹⁶ Mũndũ mũũgĩ nĩetigagĩra Jehova na akeherera ũũru,
no mũndũ mũkĩgu ekaga maũndũ na kwĩgerera atekũmenyerera ũndũ.

¹⁷ Mũndũ ũhiũhaga kũrakara ekaga maũndũ ma ũrimũ,
nake mũndũ mwara nĩamenagwo.

¹⁸ Andũ arĩa matarĩ ũũgĩ magayaga ũrimũ,
no arĩa abaarĩrĩri mahumbagwo thũmbĩ ya ũmenyo.

¹⁹ Andũ arĩa ooru nĩmakainamĩrĩra harĩ arĩa ega,

na arĩa aaganu mainamĩrĩre ihingo-inĩ cia arĩa athingu.

- ²⁰ Andũ arĩa athĩini mathũũragwo o na nĩ andũ a itũũra rĩao,
no itonga irĩ arata aingĩ.
- ²¹ Mũndũ ũrĩa ũmenaga mũndũ wa itũũra rĩake nĩ kwĩhia ehagia,
no kũrathimwo nĩ ũrĩa ũiguagĩra athĩini tha.
- ²² Andũ arĩa mathugundaga ũũru githĩ ti njĩra mahĩtagia?
No arĩa mabangaga maũndũ mega monaga ũtugi na wĩhokeku.
- ²³ Wĩra wothe wa hinya ũrehaga uumithio,
no mĩario mĩtheri ĩrehaga o ũthĩini.
- ²⁴ Ũtonga wa andũ arĩa oogĩ nĩguo thũmbĩ yao,
no ũrimũ wa andũ akĩigu ũciaraga ũrimũ.
- ²⁵ Mũira mwĩhokeku nĩahonokagia mĩoyo,
no mũira wa maheeni nĩ mũheenania.
- ²⁶ Mũndũ ũrĩa wĩtigagĩra Jehova arĩ na kĩhitho kĩrũmu,
o na ciana ciake nĩho irĩũragĩra.
- ²⁷ Gwĩtigĩra Jehova nĩ gĩthima kĩa muoyo,
kũhũndũraga mũndũ kuuma mĩtego-inĩ ya gĩkuũ.
- ²⁸ Ũingĩ wa andũ nĩguo riiri wa mũthamaki,
no mũnene ũtarĩ andũ a gwatha nĩ mwanangĩku.
- ²⁹ Mũndũ mũkirĩrĩria arĩ ũmenyo mũingĩ,
no mũndũ ũhiũhaga kũrakara onanagia ũrimũ.
- ³⁰ Ngoro ĩrĩ na thayũ ĩheaga mwĩrĩ muoyo,
no ũiru ũbuthagia mahĩndĩ.
- ³¹ Mũndũ ũrĩa ũhinyagĩrĩria athĩini nĩkũnyarara anyararaga Ũrĩa wamombire,
no ũrĩa wothe ũiguagĩra athĩini tha, nĩ Ngai atĩĩaga.
- ³² Rĩrĩa mũtino woka, arĩa aaganu matungumanagio thĩ,
no arĩa athingu, o na gĩkuũ-inĩ makoragwo marĩ na rĩũrĩro.
- ³³ Ũũgĩ nĩ ũikaraga ngoro-inĩ ya ũrĩa ũũĩ gũkũũrana maũndũ,
o na gatagatĩ ka irimũ nĩwĩmenyithanagia.
- ³⁴ Ũthingu nĩgũtũũgĩria ũtũũgagĩria rũrĩrĩ,
no mehia nĩ gĩconoko harĩ andũ o othe.
- ³⁵ Mũthamaki nĩakenagio nĩ ndungata njũgĩ,
no nĩang'ũrĩkagio nĩ ndungata ĩrĩa ĩmũconorithagia.

15

- ¹ Icookio rĩa ũhooreri nĩrĩheragia mang'ũrĩ,
no kiugo kĩa ũũru kĩarahũraga marakara.
- ² Rũrĩmĩ rwa mũndũ ũrĩa mũũgĩ rũgaathagĩrĩria ũmenyo,
no kanua ka mũndũ mũkĩgu gathothokaga ũrimũ.
- ³ Maitho ma Jehova marĩ kũndũ guothe,
magacũthagĩrĩria andũ arĩa aaganu o na arĩa eega.
- ⁴ Rũrĩmĩ rũrĩa rũrehaga kĩhonia nĩ ta mũtĩ wa muoyo,
no rũrĩmĩ rwa maheeni rũthuthaga ngoro.
- ⁵ Mũndũ mũkĩgu aregaga ũtaaro wa ithe,
no mũndũ ũrĩa wĩtikagĩra kũrũngwo onanagia ũbaarĩrĩ.
- ⁶ Nyũmba ya mũndũ mũthingu ĩkoragwo na kĩgĩĩna kĩnene,
no uumithio wa andũ aaganu ũmarehagĩra thĩĩna.
- ⁷ Mĩromo ya andũ arĩa oogĩ ĩtambagia o ũũgĩ,
no tigo ngoro cia andũ arĩa akĩgu ciĩkaga.
- ⁸ Igongona rĩa andũ arĩa aaganu nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova,
no mahooya ma mũndũ ũrĩa mũrũngĩrĩru nĩamakenagĩrĩra.
- ⁹ Njĩra cia andũ arĩa aaganu nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova,
no nĩendete andũ arĩa mathingataga ũthingu.
- ¹⁰ Iherithia rĩtarĩ rĩa tha rĩetereire mũndũ ũrĩa ũtigĩte njĩra,
na mũndũ ũrĩa ũthũire kũrũngwo nĩagaakua.
- ¹¹ Gĩkuũ na Mwanangĩko ciĩkaraga ciĩyanĩkĩte mbere ya Jehova,
ĩ nacio ngoro cia andũ-rĩ, ikĩĩanĩkĩte atĩa!
- ¹² Mũnyũrũrania nĩathũire kũrũngwo;
ndangĩhooya kĩrĩra kũrĩ ũrĩa mũũgĩ.
- ¹³ Ngoro ngeni ĩtũmaga gĩthiithi gĩthere,
no ruo rwa ngoro rũthuthaga roho.
- ¹⁴ Ngoro ĩrĩ na gũkũũrana maũndũ nĩmaathaga ũmenyo,
no kanua ka mũndũ mũkĩgu kehũũnagia na ũrimũ.
- ¹⁵ Matukũ mothe ma andũ arĩa ahatĩrĩrie nĩ ma thĩĩna,
no ngoro ĩrĩa njanjamũku ĩkoragwo na ndĩa hĩndĩ ciothe.
- ¹⁶ Nĩ kaba kĩndũ kĩnini hamwe na gwĩtigĩra Jehova,
gũkĩra ũtonga mũnene ũrĩ na kĩnyariirĩko.
- ¹⁷ Nĩ kaba kũrĩa rwĩga rwa nyeni harĩa harĩ wendo,
gũkĩra kũrĩa njaũ noru harĩa harĩ na rũthũũro.

- ¹⁸ Mündũ ũhiũhaga kũrakara aarahũraga ngarari,
no mündũ mũkirĩrĩria nĩkũhooreria ahooragĩria haaro.
- ¹⁹ Njĩra ya kīgũũta nĩkũhingwo ñhingĩtwo na mĩigua,
no njĩra ya mündũ mũrũngĩrĩru nĩ njĩra njariĩ.
- ²⁰ Mwana mũũgĩ atũmaga ithe akene,
no mündũ mũkĩĩgu nĩ nyina anyararaga.
- ²¹ Ũrimũ ũkenagia mündũ ũrĩa ũtooĩ gũkũũrana maũndũ,
no mündũ ũrĩa mũkuũku nĩarũngagĩrĩria mĩthiĩre yake.
- ²² Mĩbango nĩthaaataga nĩ kwaga kĩrĩra,
no kũrĩ na ataarani aingĩ mĩbango nĩgaacagĩra.
- ²³ Mündũ nĩaiguaga gĩkeno agĩcookia ũhoro ũrĩa wagĩrĩire,
nakĩo kiugo kĩarĩtio ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩire, kaĩ nĩ kĩega-ĩ!
- ²⁴ Harĩ mündũ ũrĩa mũũgĩ njĩra ya muoyo ĩrorete na igũrũ,
ĩmũgirie gũikũrũka mbĩrĩra-inĩ.
- ²⁵ Jehova nĩamomoraga nyũmba ya mündũ ũrĩa mwĩtĩĩ,
no nĩamenyagĩrĩra mĩhaka ya mũtumia wa ndigwa.
- ²⁶ Meciiria ma mündũ mwaganu nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova,
no meciiria ma andũ arĩa atheru nĩmamũkenagia.
- ²⁷ Mündũ mũkoroku arehagĩra nyũmba yake thiĩna,
no ũrĩa ũthũire mahaki nĩagatũũra muoyo.
- ²⁸ Ngoro ya mündũ mũthingu nĩthimaga macookio mayo,
no kanua ka mündũ mwaganu gathothokaga ũũru.
- ²⁹ Jehova aikaraga haraaya na andũ arĩa aaganu,
no nĩaiguaga mahooya ma andũ arĩa athingu.
- ³⁰ Gũtheria gĩthiithi nĩkũrehagĩra ngoro gĩkeno,
naguo ũhoro ũrĩa mwega nĩwĩkĩraga mahĩndĩ hinya.
- ³¹ Mündũ ũrĩa ũthikagĩrĩria ikaanania rĩrĩa rĩrehaga muoyo
nĩagatũũrania na andũ arĩa oogĩ.
- ³² Mündũ ũrĩa ũregaga kũigua agĩkaanio nĩ kwĩnyarara enyararaga we mwene,
no mündũ ũrĩa wotho wĩtikagĩra kũrũngwo agĩaga na ũtaũku.
- ³³ Gwĩtigĩra Jehova nĩkuo kũheaga mündũ ũũgĩ,
nakuo kwĩnyiihia gũtongoragia gĩtĩio.

no icookio rĩa rūrĩmĩ riumaga harĩ Jehova.

² Mũndũ onaga mĩthiĩre yake yothe ĩrĩ mĩega,
no Jehova nĩwe ũthimaga matanya.

³ Rekagĩrĩria Jehova maũndũ mothe marĩa ũrĩkaga,
nayo mĩbango yaku nĩrĩgaacagĩra.

⁴ Jehova ombire indo ciothe ĩrĩ na gĩtũmi gĩacio,
ĩĩ-ni, o na arĩa aaganu aamooimbire nĩ ũndũ wa mũthenya wa thĩĩna.

⁵ Mũndũ wotho wa ngoro ya mwĩtĩio nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova.
Menyai na ma atĩrĩ, ndakaaga kũherithio.

⁶ Mehia nĩmahorohagĩrio nĩ wendo na wĩhokeku,
na nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra Jehova-rĩ, mũndũ nĩheragĩra ũũru.

⁷ Rĩrĩa mĩthiĩre ya mũndũ yakenia Jehova-rĩ,
atũmaga o na thũ ciake itũũranie nake na thayũ.

⁸ Kaba indo nini cionekete na njĩra ya ũthingu,
gũkĩra uumithio mũnene ũtarĩ wa kĩhooto.

⁹ Mũndũ nĩabangaga na ngoro mũthiĩre wake,
no Jehova nĩwe ũroragia makinya make kũrĩa ekũgerera.

¹⁰ Mĩromo ya mũthamaki yaragia ũhoru taarĩ ndũmĩrĩri,
na kanua gake gatiagĩrĩrwo kuogomia kĩhooto.

¹¹ Igeri na ratiri cia ma nĩ cia Jehova;
mahiga mothe ma gũthima marĩa marĩ mũhuko-rĩ, o namo no wĩra wake.

¹² Kũrĩ athamaki-rĩ, gwĩka ũũru nĩ ũndũ ũrĩ magigi,
nĩgũkorwo gĩtĩ kĩa ũnene kĩhaandaga nĩ ũndũ wa ũthingu.

¹³ Athamaki nĩmakenagĩra mĩromo ĩrĩa yaragia ma;
nĩ marĩ bata na mũndũ waragia ũhoru wa ma.

¹⁴ Mang'ũrĩ ma mũthamaki nĩ ta mūtũmwo wa gĩkuũ,
no mũndũ mũũgĩ nĩakamahooreria.

¹⁵ Gũthererwo gĩthiithi nĩ mũthamaki nĩ muoyo;
ũtugi wake ũtarĩ ta itu rĩa mbura ĩrĩa ĩkũragia irio.*

¹⁶ Hĩ! Kaĩ kũgĩa ũũgĩ nĩ kwegu gũkĩra thahabu-ĩ,
gũthuura ũtaũku gũgakĩra kũgĩa na betha!

¹⁷ Njĩra njariĩ ya arĩa arũngĩrĩru yeheragĩra ũũru;
mũndũ ũrĩa ũmenyagĩrĩra mĩthiĩre yake nĩ muoyo wake mwene agitagĩra.

---

* 16:15 Mbura ĩno ya gũkũria irio nĩrehaga kũgaacĩra na gĩkeno.

- ¹⁸ Mwĩtĩio ũrũmagĩrĩrwo nĩ mwanangĩko,
roho wa mwĩtũũgĩrio ũkarũmĩrĩrwo nĩ kũgũa.
- ¹⁹ Nĩ kaba roho wa kwĩnyĩhia na gũkorwo hamwe na arĩa ahinyĩrĩrie,
gũkĩra kũgayana indo cia ndaho na arĩa etĩĩ.
- ²⁰ Mũndũ ũrĩa ũrũmbũyagia mataaro nĩagaacagĩra,
na kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa wĩhokaga Jehova.
- ²¹ Arĩa oogĩ ngoro-inĩ metagwo akũũrani maũndũ,
na ciugo njega itũũgagĩria ũtaaro.
- ²² Ũtaũku nĩ gĩthima kĩa muoyo kũrĩ arĩa marĩ naguo,
no ũrimũ ũrehaga iherithia kũrĩ andũ arĩa akĩĩgu.
- ²³ Ngoro ya mũndũ mũũgĩ nĩyo ĩtongoragia kanua gake,
nayo mĩromo yake itũũgagĩria ũtaaro.
- ²⁴ Ndeto njega nĩ igua rĩa ũũkĩ,
ĩrĩ mũrĩo ngoro-inĩ, na harĩ mahĩndĩ nĩ ũgima.
- ²⁵ Kũrĩ njĩra mũndũ onaga ta yagĩrĩire,
no marigĩrĩrio mayo yerekagĩra gĩkuũ-inĩ.
- ²⁶ Kũhũũta kwa mũruti wa wĩra nĩkwo kũmũteithagia,
ng'aragu yake nĩyo ĩmũtindĩkaga.
- ²⁷ Kĩmaramari gĩthugundaga ũũru,
na mĩario yakĩo nĩ ta mwaki wa gũcina.
- ²⁸ Mũndũ mwaganu arehaga ngarari,
na mũhuhu ũtigithanagia andũ marĩ ũrata mũnene.
- ²⁹ Mũndũ wa haaro aheenagĩrĩria mũndũ wa itũũra rĩake,
akamũtongoria njĩra-inĩ ĩtarĩ njega.
- ³⁰ Mũndũ ũrĩa uunagĩra andũ riitho akoragwo agĩthugunda waganu,
ũrĩa ũtembanagia mĩromo akoragwo agĩthugunda ũũru.
- ³¹ Mbuĩ nĩ thũmbĩ ya riiri;
cionekaga nĩ ũndũ wa mũtũũrĩre wa ũthingu.
- ³² Nĩ kaba mũndũ mũkirĩrĩria gũkĩra njamba ya ita,
na nĩ kaba mũndũ ũrĩa ũrigagĩrĩria marakara make gũkĩra ũrĩa wĩnyĩitagĩra itũũra inene.
- ³³ Mĩtĩ ĩcuukagĩrwo maru-inĩ,
no itua o rĩothe riumaga kũrĩ Jehova.

² Ndungata ĩrĩ na ũũgĩ ĩgaatuĩka ya gwatha mũriũ wa mwene yo ũrĩa ũrehaga njono,
na nĩkegwatĩra igai ĩrĩ ta ũmwe wa ariũ a mwathi wayo.

³ Nyũngũ nĩ ya gũthererio betha, na kĩrugutĩro nĩ gĩa gũthererio thahabu,
no Jehova nĩwe ũgeragia ngoro cia andũ.

⁴ Mũndũ mwaganu athikagĩrĩria mĩromo ĩrĩa yaragia waganu;
nake mũndũ wa maheeni athikagĩrĩria rūrĩmĩ rūrĩa rwaragia maũndũ ma gũthũkia.

⁵ Mũndũ ũrĩa ũthekagĩrĩra athĩni nĩkũmena amenaga Ũrĩa wamombire;
mũndũ ũrĩa ũkenagĩra mūtino ndakaaga kũherithio.

⁶ Ciana cia ciana nĩ thũmbĩ harĩ andũ arĩa akūrũ,
nao aciari nĩo riiri wa ciana ciao.

⁷ Mĩario ya bata ndĩagĩrĩire kanua ka mũndũ mũkĩgu,
na makĩria mĩario ya maheeni ndĩagĩrĩire mũndũ ũrĩa wathanaga!

⁸ Ihaki rĩhaana ta ihiga rĩa kũrehe mũnyaka kūrĩ ũrĩa ũhakanaga;
kūrĩa guothe athiiaa nĩagaacagĩra.

⁹ Mũndũ ũrĩa ũhumbagĩra ihĩtia nĩ wendo acaragia,
no ũrĩa ũcookagĩra ũhoro atigithanagia andũ marĩ ũrata mũnene.

¹⁰ Kūrũithio nĩgũkenagia mũndũ ũrĩa ũkũũranaga maũndũ
gũkĩra iboko igana harĩ mũndũ mũkĩgu.

¹¹ Mũndũ mũũru arongooragia o ũremi;
nĩ ũndũ ũcio nĩagatũmĩrwo mũnene ũtarĩ tha amũũkĩrĩre.

¹² Nĩ kaba gũcemia na nduba ĩtunyĩtwo ciana ciayo
gũkĩra gũcemia na mũndũ mũkĩgu na ũrimũ wake.

¹³ Mũndũ angĩrĩha wega na ũũru,
ũũru ndũkeehera nyũmba-inĩ yake.

¹⁴ Kwambĩrĩria haaro nĩ ta kũhingũrĩra maaĩ mahingĩrĩrie;
nĩ ũndũ ũcio tiganaga na ũhoro ũcio ngarari itaanagĩa.

¹⁵ Gũtuĩra mũndũ mwaganu atĩ ndehĩtie na gũtuĩra ũrĩa ũtehĩtie atĩ nĩ mwĩhia,
maũndũ macio meerĩ nĩ marĩ magigi harĩ Jehova.

¹⁶ Mbeeca nĩ cia bata ũrĩkũ irĩ guoko-inĩ kwa mũndũ mũkĩgu,
na ndangĩhota kũgũra ũũgĩ, na ndarĩ ngoro ya kwenda gũtaũkĩrwo?

¹⁷ Mũrata wa mũndũ amwendaga hĩndĩ ciothe,
nake mūrũ wa nyina na mũndũ aciaragwo nĩ ũndũ wa hĩndĩ ya thĩina.

¹⁸ Mũndũ ũtooĩ gũkũũrana maũndũ atuĩkaga wa kūrĩha thĩirĩ wa mũndũ ũngĩ
o na akaiga kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩra thĩirĩ wa mũndũ wa itũũra rĩake.

¹⁹ Mũndũ ũrĩa wendete haaro nĩ mehia endete;

na mündũ ũrĩa wakaga kīhingo kīraihi na igūrũ eĩtagĩria wanangĩki.

²⁰ Mündũ ũrĩ ngoro ya ũremi ndagaacagĩra;
nake mündũ ũrĩa ũrĩ rūrīmĩ rwa kũheenania agũũaga thĩĩna-inĩ.

²¹ Kũgĩa na mũriũ mũkĩngu kũrehaga ihooru;
ithe wa mündũ mũkĩngu ndarĩ hĩndĩ akenaga.

²² Ngoro ngeni nĩ ndawa njega,
no roho mũthuthĩku ũng'aragia mahĩndĩ.

²³ Mündũ mwaganu amũkagĩra ihaki na hitho,
nĩguo ogomie ciira wa kīhoto.

²⁴ Mündũ ũkũũranaga maũndũ aikaraga arorete o ũũgĩ,
no maitho ma mündũ mũkĩngu morũũraga nginya ituri cia thĩ.

²⁵ Mwana mũkĩngu arehagĩra ithe kīeha,
na marũrũ kũrĩ nyina ũrĩa wamũciarire.

²⁶ Ti wega kũherithia mündũ ũtekĩte mahĩtia,
kana kũhũũra anene nĩ ũndũ wa ũrũngĩrĩru wao.

²⁷ Mündũ ũrĩ na ũmenyo aragia ciugo athimĩte,
nake mündũ ũrĩ na ũtaũku aikaraga ahooreire.

²⁸ O na mündũ mũkĩngu angĩkira nĩonagwo arĩ mũũgĩ,
na akoneka arĩ mũtaũku angĩtumia kanua.

18

¹ Mündũ ũrĩa ũtendaga gũtũũrania na andũ arũmagĩrĩra o merirĩria make;
ningĩ areganaga na matua mothe ma ũũgĩ ũrĩa mũkinyanĩru.

² Mündũ mũkĩngu ndakenagĩra ũtaũku,
no akenagĩra kwaria woni wake mwene.

³ Rĩrĩa waganu woka, ũrehaga ũirano,
nacio njono irehaga thoni.

⁴ Ciugo cia kanua ka mündũ nĩ ta ndia ndiku,
no gĩthima kĩa ũũgĩ nĩ karũũĩ gatherũkaga.

⁵ Ti wega gũtĩĩra andũ arĩa aaganu maũthĩ,
kana kuogomia kīhoto kĩa arĩa matehĩtie.

⁶ Mĩromo ya mündũ mũkĩngu ĩmũrehagĩra ngũĩ,
nako kanua gake geetagia rūthanju.

⁷ Kanua ka mündũ mũkĩngu nĩko kamũthũkagĩria maũndũ,
nayo mĩromo yake nĩ mũtego wa ngoro yake.

- ⁸ Ndeto cia mündũ wa mũhuhu nĩ ta twenyũ twega twa irio;
tũmerũkaga nginya tũturi-inĩ twa nda tũrĩa tũrĩ thĩinĩ mũno.
- ⁹ Mündũ kīgũũta wĩra-inĩ wake
nĩ wa nyina na ũrĩa wanangaga.
- ¹⁰ Rĩitwa rĩa Jehova nĩ mũthiringo ũrĩ hinya;
arĩa athingu moragĩra ho, nao magaĩkara marĩ agitĩre.
- ¹¹ Ũtonga wa andũ arĩa atongu nĩguo itũũra rĩao rĩa hinya;
meciiragia nĩ rũthingo rũtangĩhaicĩka.
- ¹² Mbere ya mwanangĩko, ngoro ya mündũ ĩkoragwo na mwĩtĩio,
no kwĩnyĩhia nĩkuo gũtongoragia gĩtĩio.
- ¹³ Mündũ ũrĩa ũcookagia ũhoro mbere ya kũũthikĩrĩria,
ũndũ ũcio nĩ ũrimũ na thoni ciake.
- ¹⁴ Roho wa mündũ nĩguo ũmũũmagĩrĩria rĩrĩa arĩ mũrũaru,
no roho mũthuthĩku nũũ ũngĩhota kũwĩtiiria?
- ¹⁵ Ngoro ya mündũ mũkũũrani maũndũ nĩgĩagĩra ũmenyo;
matũ ma arĩa oogĩ nĩmaũcaragĩrĩria.
- ¹⁶ Kĩheo mündũ aheanĩte kĩmuonagia njĩra ya kũhĩtũkĩra,
gĩkamũkinyia harĩ andũ arĩa anene.
- ¹⁷ Mündũ ũrĩa ũrehaga ciira wake mbere onekaga taarĩ we na ma,
o nginya rĩrĩa mündũ ũrĩa maraciira nake ooka kũmũũria ciũria.
- ¹⁸ Ũcuuki wa mĩtĩ nĩũniinaga ngarari,
na ũgateithũrana andũ eerĩ njamba.
- ¹⁹ Mündũ mũrakarie nĩ mũrũ wa nyina nĩ hinya kwĩiguithania nake gũkĩra kwĩgwatĩra itũũra inene
rĩirigĩre,
nacio ngarari nĩ ta mĩgĩĩko ĩrĩa ĩhingaga njeera.
- ²⁰ Nda ya mündũ nĩhũũnagio nĩ maciaro ma kanua gake;
nĩaiganagwo nĩ magetha ma mĩromo yake.
- ²¹ Rũrĩmĩ rũrĩ na hinya wa gwathĩrĩra mündũ muoyo kana gĩkuũ,
no arĩa marwendete no marĩĩage maciaro maaruo.
- ²² Mündũ ũrĩa wĩgĩĩagĩra na mũtumia nĩegĩagĩra na kĩndũ kĩega,
na nĩgũtugwo atugĩtwo nĩ Jehova.
- ²³ Mündũ mũthĩĩni athaithanaga aigũĩrwo tha,
no gĩtonga gĩcookagia ũhoro na ũũru.
- ²⁴ Mündũ mũceeri na andũ aingĩ aahota kwĩyũnũhithia,
no nĩ kũrĩ mũrata ũnyiitanaga na mündũ gũkĩra mũrũ wa nyina na mündũ.

19

- ¹ Nĩ kaba mündũ mũthĩini ũrĩa ũthiiaa na mĩthiire ĩtarĩ ũcuuke,
gũkĩra mündũ mũkĩgu waragia waganu.
- ² Ti wega kũgĩa na kũyo hatarĩ na ũmenyo,
nĩngĩ kũhĩkĩka mũno gũtũmaga mündũ ahĩtie njĩra.
- ³ Ũrimũ wa mündũ nĩguo wanangaga muoyo wake,
nayo ngoro yake ĩtetagia Jehova.
- ⁴ Ũtonga nĩwongagĩrĩra mündũ arata aingĩ,
no mündũ mũthĩini nĩheragĩrwo nĩ mũratawe.
- ⁵ Mũira wa maheeni ndakaaga kũherithio,
na ũrĩa ũitũrũraga maheeni ndageethara.
- ⁶ Andũ aingĩ macaragia ũrĩa mangĩendwo nĩ mũnene,
na mündũ mũheani iheo-rĩ, nĩ mũrata wa andũ othe.
- ⁷ Angĩkorwo mündũ mũthĩini nĩatiganagio nĩ andũ ao othe-rĩ,
ĩ nao arata ake mangĩkĩmwĩtheema atĩa!
O na angĩmathingata akĩmathaithaga,
nĩmethiĩrĩire, matirĩ ho.
- ⁸ Mündũ ũrĩa wĩgĩagĩra na ũũgĩ nĩ ngoro yake mwene endete;
ũrĩa ũkenagĩra ũtaũku nĩagaacagĩra.
- ⁹ Mũira wa maheeni ndakaaga kũherithio,
na ũrĩa ũitũrũraga maheeni nĩakoorwo nĩ muoyo.
- ¹⁰ Gũtiagĩrĩire mündũ mũkĩgu gũikaraga egangarĩte;
gũkĩrĩ ũũru makĩria ngombo gwatha anene!
- ¹¹ Ũũgĩ wa mündũ nĩũmũheaga ũkirĩrĩria,
riiri wake nĩkũrekera andũ arĩa angĩ mahĩtia mao.
- ¹² Marakara ma mũthamaki nĩ ta mũraramo wa mũrũũthi,
no ũtugi wake nĩ ta ime rĩrĩ nyeki-inĩ.
- ¹³ Mwana mũkĩgu nĩ mwanangĩko harĩ ithe,
na mũtumia wa haaro ahaana ta maaĩ maratata mategũtigithĩria.
- ¹⁴ Nyũmba na ũtonga igayagwo kuuma kũrĩ aciari,
no mũtumia mũbaarĩrĩri maũndũ oimaga kũrĩ Jehova.
- ¹⁵ Ũgũũta ũrehaga toro mũnene,
na mündũ gĩthayo arĩagwo nĩ ng'aragu.
- ¹⁶ Mündũ ũrĩa wathĩkagĩra maathani-rĩ, nĩ muoyo wake amenyagĩrĩra,
no ũrĩa ũtoonaga bata wa kũmenyerera mĩthiire yake nĩagaakua.
- ¹⁷ Mündũ ũrĩa ũiguagĩra athĩini tha nĩ Jehova akombagĩra indo,

nake Jehova nĩakamũrĩha nĩ ũndũ wa ũrĩa ekĩte.

- ¹⁸ Rũithagia mũrũguo hĩndĩ irĩa kũrĩ na kĩrĩgĩrĩro;
tiga kwenda gũtũma akooragwo.
- ¹⁹ Mũndũ wa marakara mahiũ no nginya aherithio;
ũngĩmũteithũra rĩmwe no nginya ũkaamũteithũra rĩngĩ.
- ²⁰ Thikĩrĩria mataaro na wĩtikĩre ũrutani,
marigĩrĩrio-inĩ nĩũgaatuĩka mũndũ mũũgĩ.
- ²¹ Mĩbango ya ngoro ya mũndũ nĩ mĩingĩ,
no muoroto wa Jehova noguo ũkaahinga.
- ²² Kĩrĩa mũndũ eriragĩria nĩ wendo ũrĩa ũtathiraga,
nĩ kaba gũthĩina gũkĩra mũndũ wa maheeni.
- ²³ Gwĩtigĩra Jehova gũkinyagia mũndũ muoyo-inĩ:
Hĩndĩ iyo mũndũ akahurũka aiganĩire, atarĩ na thĩina.
- ²⁴ Kĩgũũta kĩrikagia guoko gwakĩo thaani-inĩ;
gĩgakĩremwo o na nĩgũgũcookia kanua!
- ²⁵ Hũũra mũnyũrũrania, nao arĩa mateciiragia merute kũgĩa na ũbaarĩrĩri;
kaania mũkũũrani maũndũ, na nĩekuongerera ũmenyo.
- ²⁶ Mũndũ ũrĩa ũtunyaga ithe indo na akaingata nyina,
nĩ mwana wa kũrehe thoni na gĩconoko.
- ²⁷ Mũrũ wakwa, ũngĩtiga gũthikĩrĩria mataaro-rĩ,
nĩũkoora njĩra ũtigane na ciugo cia ũmenyo.
- ²⁸ Mũira wa kũhakwo anyũrũragia kĩhooto,
na kanua ka mũndũ mwaganu kameragia o ũũru.
- ²⁹ Maherithia maigĩrwo anyũrũrania,
nacio iboko ikaigĩrwo mĩgongo ya andũ arĩa akĩigu.

20

- ¹ Ndibei nĩ mũnyũrũrania, na njoohi nĩ mũndũ wa ngũĩ;
mũndũ ũrĩa ũhĩtithagio nĩcio ti mũũgĩ.
- ² Mang'ũrĩ ma mũthamaki nĩ ta mũraramo wa mũrũũthi;
ũrĩa ũmũrakaragia nĩ muoyo wake ateaga.
- ³ Gwĩtheema ngũĩ kũrehagĩra mũndũ gĩtĩio,
no mũndũ o wotho mũkĩgu ahiũhaga kũũgitana.
- ⁴ Kĩgũũta gĩticimbaga hĩndĩ ya irĩma;
nĩ ũndũ ũcio hĩndĩ ya magetha gĩathiĩ kũmaatha gĩtirĩ kĩndũ kĩonaga.

- ⁵ Muoroto wa ngoro ya mündũ nĩ ta maaĩ ma ndia ndiku,
no mündũ ũrĩ na ũtaũku nĩamatahaga.
- ⁶ Andũ aingĩ metuaga marĩ na wendo ũtangĩthira,
no mündũ mwĩhokeku-rĩ, nũũ ũngĩmuona?
- ⁷ Mündũ mũthingu atũũraga mūtũũrĩre ũtarĩ ũcuuke;
kũrathimwo-rĩ, nĩ ciana ciake iria atigaga.
- ⁸ Rĩrĩa mũthamaki aikarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene atue ciira,
maitho make mathũngũrũraga ũũru wothe.
- ⁹ Nũũ ũngiuga atĩrĩ, “Nĩnjigĩte ngoro yakwa ĩrĩ theru;
ndĩ mũtheru, na ndirĩ na mehia”?
- ¹⁰ Mahiga ma ratiri mataiganainie ũritũ, o na ithimi itaiganĩte:
cierĩ nĩ indo ĩrĩ magigi harĩ Jehova.
- ¹¹ O na kaana kamenyekaga nĩ ũndũ wa ciĩko ciako,
gakamenyeka kana mĩtugo yako nĩ mĩtheru, na kana nĩ mĩagĩrĩru.
- ¹² Matũ marĩa maiguaga na maitho marĩa monaga-rĩ,
cierĩ nĩ Jehova waciũmbire.
- ¹³ Tiga kwenda toro, ndũkae gũthĩina;
ikaraga wĩguĩte, na nĩũrĩrĩaga irio ũkahũũna.
- ¹⁴ Mũgũri akĩgũra oigaga atĩrĩ, “Kĩndũ gĩkĩ ti kĩega, ti kĩega!”
Agacooka agathiĩ akĩĩrahaga ũrĩa oĩ kũgũra.
- ¹⁵ Thahabu nĩ kũrĩ, o na ruru no nyingĩ,
no mĩromo ĩrĩa yaragia ũmenyo nĩ ithaga rĩa goro rĩrĩa rĩtonekaga.
- ¹⁶ Oya nguo ya mündũ ũrĩa ũngĩrũgamĩrĩra thiirĩ wa mündũ wa kũngĩ;
mĩge ĩrũgamĩrĩre thiirĩ ũcio wa mündũ wa kũngĩ.
- ¹⁷ Irio cionekete na njĩra ya kũheenania ĩrĩ cama harĩ mündũ,
no thuutha kanua gake kaiyũraga o mũthanga.
- ¹⁸ Mĩbango ĩgaacagĩra nĩ ũndũ wa kũhooya kĩrĩra,
ũngĩtua gũthĩĩ mbaara-inĩ, heo ũtaaro.
- ¹⁹ Mündũ wa mũhuhu nĩoimagia ndeto cia ndundu nja,
nĩ ũndũ ũcio wĩthemage mündũ waragia mũno.
- ²⁰ Mündũ angĩruma ithe kana nyina,
tawa wake ũkaahorera nduma-inĩ ĩrĩa ndumanu.
- ²¹ Igai rĩrĩa rĩoneka narua kĩambĩrĩria-inĩ,
marigĩrĩrio-inĩ rĩtitũĩkaga rĩa kĩrathimo.
- ²² Ndũkoige atĩrĩ, “Nĩngerĩhĩria ũũru ũyũ!”

Eterera Jehova nake n̄iegũkũhonokia.

²³ Mahiga ma ratiri mataiganainie ũritũ nĩ k̄indũ k̄ĩrĩ magigi harĩ Jehova,
nacio ratiri itarĩ cia ma itimũkenagia.

²⁴ Makinya ma m̄undũ matongoragio nĩ Jehova.
M̄undũ-rĩ, angĩkĩhota atĩa kũmenya njĩra yake mwene?

²⁵ Nĩ m̄utego harĩ m̄undũ kwamũrĩra Ngai k̄indũ na ihenya,
acooke gwĩcũũrania ũhoru wa m̄ĩhĩtwa yake thuutha-inĩ.

²⁶ Mũthamaki m̄ũgĩ n̄ĩathũngũrũraga andũ arĩa aaganu;
ageragĩria k̄ĩgaragari gĩa gũkonyora ngano igũrũ r̄iao.

²⁷ Roho wa m̄undũ nĩ tawa wa Jehova,
ũthuthuuragia o nginya tũturi tũrĩa tũrĩ thĩinĩ m̄uno.

²⁸ Wendo na w̄ĩhokeku n̄icigitagĩra mũthamaki;
ũtugi n̄ĩtũmaga gĩtĩ ḡiake kĩa ũnene k̄ĩrũme.

²⁹ Hinya wa andũ ethĩ n̄ĩguo riiri wao,
nacio mbuĩ n̄icio riiri wa arĩa akũrũ.

³⁰ Mahũũra na nguraro n̄ĩitheragia ũũru wa m̄undũ,
nacio iboko itheragia o nginya tũturi twa thĩinĩ m̄uno.

21

¹ Ngoro ya mũthamaki ĩrĩ moko-inĩ ma Jehova;
am̄ĩroragia o kũrĩa ekwenda, o ta ũrĩa maaĩ moinithagĩrio m̄ĩtaro-inĩ.

² M̄undũ oonaga m̄ĩthiire yake yothe ĩrĩ m̄iega,
no Jehova athimaga ngoro.

³ Gwĩka ũrĩa kwagĩrĩire na ũrĩa ũrĩ k̄ĩhooto
nĩ gw̄ĩtikagĩrwo nĩ Jehova gũkĩra kũruta igongona.

⁴ Maitho ma mwĩtũũgĩrio na ngoro ya mwĩtĩio,
o icio tawa wa arĩa aaganu-rĩ, nĩ mehia!

⁵ M̄ibango ya arĩa marĩ k̄iyo n̄ĩrehaga uumithio,
o ta ũrĩa ti-itherũ ihenya inene r̄irehaga ũthĩĩni.

⁶ Kũgĩa na ũtonga na njĩra ya rũrĩmĩ rwa maheeni
nĩ k̄ĩbii gĩa gũthira, na nĩ m̄utego wa ḡĩkuũ.

⁷ Haaro ya andũ arĩa aaganu ĩkaamakururia, ĩmeherie,
n̄ĩgũkorwo n̄ĩmaregaga gwĩka ũrĩa kwagĩrĩire.

⁸ Njĩra ya m̄undũ m̄ũhĩtia nĩ njogomu,
no m̄ĩthiire ya m̄undũ ũrĩa ũtarĩ mahĩtia nĩ m̄ĩrũngarũ.

- ⁹ Nĩ kaba gũtũũra nyũmba-igũrũ, koine-inĩ,
gũkĩra gũtũũra nyũmba thĩinĩ na mūtumia wa haaro.
- ¹⁰ Mũndũ ũrĩa mwaganu eriragĩria gwĩka o ũũru;
ndaiguuagĩra mũndũ wa itũũra rĩake tha.
- ¹¹ Hĩndĩ irĩa mũnyũrũrania aaheerithio, arĩa maagĩte ũũgĩ nĩmohĩgaga;
hĩndĩ irĩa mũndũ mũũgĩ aataarwo nĩagĩĩaga na ũmenyo.
- ¹² Ũrĩa Mũthingu, o we Ngai, nĩonaga nyũmba ya ũrĩa mwaganu,
na akarehithĩria ũcio mwaganu mwanangĩko.
- ¹³ Mũndũ angĩhinga matũ ndakaigue kĩrĩro kĩa arĩa athĩĩni-rĩ,
o nake agaakaya na ndone wa kũmwĩtika.
- ¹⁴ Kĩheo kĩheanĩtwo na hitho nĩkĩhooreragia marakara,
na ihaki ihithe nguo-inĩ rĩhooreragia mang'ũrĩ manene.
- ¹⁵ Ituĩro rĩa kĩhooito rĩatuuo, rĩrehaga gĩkeno kũrĩ andũ arĩa athingu,
no rĩrehaga kĩmako kũrĩ arĩa mekaga ũũru.
- ¹⁶ Mũndũ ũrĩa ũtiganaga na njĩra ya ũũgĩ,
akaahurũkĩra kũngano-inĩ kĩa arĩa akuũ.
- ¹⁷ Mũndũ ũrĩa mwendi ikeno nĩagathĩĩna;
ũrĩa wothe mwendi ndibei na maguta-rĩ, gũtirĩ hĩndĩ agaamonga.
- ¹⁸ Mũndũ ũrĩa mwaganu atuĩkaga irĩhi rĩa gũkũũra ũrĩa mũthingu,
na ũrĩa ũtarĩ mwĩhokeku agatuĩka irĩhi rĩa gũkũũra ũrĩa mũrũngĩrĩru.
- ¹⁹ Nĩ kaba gũtũũra werũ-inĩ,
gũkĩra gũtũũra na mūtumia wa haaro na kũrakara narua.
- ²⁰ Thĩinĩ wa nyũmba ya mũndũ mũũgĩ nĩ kũrĩ mĩthemba yotho ya irio njega o na maguta,
no mũndũ mũkĩgu arĩĩaga kĩrĩa gĩotho arĩ nakĩo.
- ²¹ Mũndũ ũrĩa ũthingataga ũthingu na wendani
nĩagĩĩaga na muoyo, na ũgaacĩru, na gĩtĩĩo.
- ²² Mũndũ mũũgĩ atharĩkagĩra itũũra inene rĩa andũ arĩa njamba,
na akamomora kĩhitho kĩa hinya kĩrĩa mehokete.
- ²³ Mũndũ ũrĩa ũmenyagĩrĩra kanua gake na rũrĩmĩ rwake
nĩeyeheragia mūtino-inĩ.
- ²⁴ Mũndũ mwĩtĩĩ na mwĩgereri, etagwo “Mũnyũrũria”;
ekaga maũndũ make na mwĩtĩĩo mũnene.
- ²⁵ Merirĩria ma mũndũ kĩgũũta nĩmo makaamũũraga,
tondũ moko make matiendaga kũruta wĩra.
- ²⁶ Mũthenya wothe eriragĩria o makĩria,

no arĩa athingu maheanaga mategūtara.

²⁷ Igongona rĩa mündũ mwaganu nĩ kīndũ kīrĩ magigi:
ĩ rītīkīrĩ magigi makīria hīndĩ ĩrĩa rīrehetwo na ũhinga ngoro-inĩ!

²⁸ Mũira wa maheeni nīgũthira agaathira,
nake ũrĩa ũmũthikagīrīria akaanangwo nginya tene.

²⁹ Mündũ mwaganu erūagīrīra na ũrũme,
no mündũ mūrūngīrīru nīeciiragia ũhoru wa mĩthiire yake.

³⁰ Gūtīrĩ ũũgĩ, kana ũmenyi, kana kīrīra o na kīrīkũ
kīngĩhota gūūkīrīra Jehova.

³¹ Mbarathi nīiharagīrio nĩ ũndũ wa mũthenya wa mbaara,
no ũhootani uumaga kūrĩ Jehova.

22

¹ Rītwa rīega nīrīakwīrīrīrio gūkīra ũtonga mūnene;
gūtīka nĩ kwegu gūkīra betha kana thahabu.

² Andũ arĩa atongu na arĩa athiini harĩ ũndũ ũmwe ũmanyiitithanītie;
Jehova nīwe Mūmbi wao othe.

³ Mündũ mūbaarīrīri onaga ũgwati akehitha,
no arĩa matarĩ ũũgĩ mathiiga o na mbere nao magatoonya thīina-inĩ.

⁴ Kwīnyīhia na gwītīgīra Jehova
kūrehaga ũtonga, na gītīo, na muoyo.

⁵ Njīra cia andũ arĩa aaganu irĩ mīigua na mītego,
no ũrĩa ũgitagīra ngoro yake aikaraga kūraya nacio.

⁶ Menyeria mwana njīra ĩrĩa agīrīrwo nīkūgera,
na ndarĩ hīndĩ akaamiuma o na aakūra.

⁷ Andũ arĩa atongu nĩ mathaga arĩa athiini,
na ũrĩa ũkombaga nĩ ndungata ya mūmūkoomberi.

⁸ Mündũ ũrĩa ũhaandaga waganu agethaga thīina,
naruo rūthanju rwa marakara make nīrūkanangwo.

⁹ Mündũ mūtaana we mwene nīakarathimwo,
tondũ nīagayagīra arĩa athiini irio ciake.

¹⁰ Ingata mūnyūrūrania, nayo ngūĩ nīgūkweherera;
inegene na irumi o nacio nīcīgũthira.

¹¹ Mündũ ũrĩa wendaga ngoro theru na akaaragia maũndũ ma ũtugi,
mũthamaki nīagatuika mūrata wake.

- ¹² Maitho ma Jehova nĩmamenyagĩrĩra ũmenyo,
no nĩathaahagia ciugo cia ũrĩa ũtarĩ mwĩhokeku.
- ¹³ Kĩgũũta kiugaga, “Nja kũrĩ na mũrũũthi!”
Kana gĩkoiga atĩrĩ, “Nĩngũũragĩrwo njĩra-inĩ!”
- ¹⁴ Kanua ka mūtumia mũtharia nĩ irima iriku,
nake ũrĩa werekeirio mang’ũrĩ ma Jehova agũũaga thĩinĩ wa rĩo.
- ¹⁵ Ngoro ya mwana yohanĩtio na ũrimũ,
no rũthanju rwa kũmũherithia nĩrũkaũingata kũraya nake.
- ¹⁶ Mũndũ ũrĩa ũhinyagĩrĩria arĩa athĩini nĩguo eyongerere ũtonga,
na ũrĩa ũheaga itonga iheo, eerĩ nĩmagathĩina.
- Mĩario ya arĩa Oogĩ*
- ¹⁷ Tega matũ, na ũthikĩrĩrie mĩario ya andũ arĩa oogĩ;
nyĩita na ngoro yaku maũndũ marĩa ngũrutana,
- ¹⁸ tondũ nĩ ũndũ mwega hĩndĩ irĩa ũkũmaiga ngoro-inĩ yaku,
na ũkoragwo namo mothe mĩromo-inĩ yaku.
- ¹⁹ Ndaakũmenyithia mo nĩgeetha mwĩhoko waku ũkoragwo harĩ Jehova,
wee nĩwe ngũruta maũndũ macio ũmũthĩ, ã wee nĩwe ngũruta.
- ²⁰ Githĩ ndikwandĩkĩire thimo mĩrongo ĩtatũ,
thimo cia ũtaarani na ũmenyo,
- ²¹ ngakũruta ciugo cia ma na cia kwĩhokeka,
nĩgeetha ũkaahota kũhe
ũrĩa ũgũtũmĩte macookio mega?
- ²² Ndũkanatunye arĩa athĩini indo ciao tondũ wa ũthĩini wao,
na ndũkanahinyĩrĩrie arĩa abatari ciira-inĩ,
- ²³ nĩgũkorwo Jehova nĩakamaciĩrĩrĩa,
na nĩagatunya arĩa mamatunyaga indo ciao.
- ²⁴ Ndũkanagĩe ũrata na mũndũ ũrĩa ũrĩ marakara mahiũ,
ndũkanagĩe thiritũ na mũndũ ũrĩa ũhiũhaga kũrakara,
- ²⁵ tondũ wahota kwĩruta mĩthĩire yake,
na ũnyĩitwo nĩ mũtego.
- ²⁶ Ndũgatuĩke mũndũ wa kũiga kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩra thĩirĩ,
kana ũtuĩke wee nĩwe wa kũrũgamagĩrĩra mathĩirĩ ma andũ angĩ;
- ²⁷ ũngĩkaaga kĩndũ gĩa kũrĩha nakĩo-rĩ,
ũgaatunywo ũrĩrĩ waku o ũũkomeire.
- ²⁸ Ndũkaneherie ihiga rĩa tene rĩa mũhaka
rĩrĩa rĩaahaandirwo nĩ maithe manyu ma tene.
- ²⁹ Nĩwonaga mũndũ mũũgĩ na wĩra wake?
Ūcio agatungata o na mbere ya athamaki;
ndagatungata mbere ya andũ matooĩkaine.

23

- ¹ Rĩrĩa waikara thĩ kũrĩianĩra na mwathi wa bũrũri-rĩ,

- wĩmenyerere nũũ ũcio mũrĩ nake;
² wĩgĩrĩre kahiũ mũmero
ũngĩkorwo ũrĩ mũndũ mũkoroku.
³ Ndũkerirĩrie irio ciake irĩ mũrĩo,
nĩgũkorwo nĩ irio cia gũkũheenereria.
- ⁴ Tiga kwĩnogia na kwenda gwĩtongia;
gĩa na ũũgĩ wa kũhota kwĩrigĩrĩria.
⁵ No wone ũtonga, ũcooke ũbuĩrie,
nĩgũkorwo ti-itherũ ũtonga nĩwĩmeragia mathagu,
na ũkombũka ta nderi yerekeire matu-inĩ.
- ⁶ Tiga kũrĩa irio cia mũndũ mũkarĩ,
ndũkerirĩrie irio ciake cia mũrĩo;
⁷ tondũ nĩ mũndũ wa arĩa meciiragia o ũhoro wa thogora hĩndĩ ciothe.
Akwĩraga atĩrĩ, “Rĩa na ũnyue,”
no ngoro yake ndĩrĩ hamwe nawe.
⁸ Nĩũgatahĩka kĩrĩa kĩnini ũgaakorwo ũrĩite,
nacio ngaatho ciaku nĩikoorĩra thĩ.
- ⁹ Ndũkaarie na mũndũ mũkĩngu,
nĩgũkorwo we no anyararire ũũgĩ wa ciugo ciaku.
- ¹⁰ Ndũkaneherie ihiga rĩa tene rĩa mũhaka,
kana ũhatĩke mĩhaka ya mĩgũnda ya ciana cia ngoriai,
¹¹ tondũ Mũgitĩri wacio nĩ arĩ na hinya;
nĩakamaciirĩrĩra agũũkĩrĩre.
- ¹² Ringĩrĩria ngoro yaku gũthikĩrĩria ũrutani,
na matũ maku kũigua ciugo cia ũmenyo.
- ¹³ Ndũkanaage kũherithia mwana;
ũngĩmũhũũra na rũthanju-rĩ, ndangĩkua.
¹⁴ Mũhũũrage na rũthanju
nĩguo ũhonokie muoyo wake kuuma kũrĩ gĩkuũ.
- ¹⁵ Mũrũ wakwa, ngoro yaku ĩngĩgĩa na ũũgĩ-rĩ,
hĩndĩ ĩyo ngoro yakwa no ĩkene;
¹⁶ ngoro yakwa nĩgacanjamũka
rĩrĩa mĩromo yaku ĩkaarĩa maũndũ marĩa magĩrĩire.
- ¹⁷ Ndũkanareke ngoro yaku ĩiguĩre ehĩa ũiru,
no hĩndĩ ciothe gĩĩaga na kĩyo gĩa gwĩtigĩra Jehova.
¹⁸ Tondũ ti-itherũ wee ũrĩ na kĩĩrigĩrĩro thuutha-inĩ,
na kĩĩrigĩrĩro gĩaku gĩtigaathira.
- ¹⁹ Mũrũ wakwa, thikĩrĩria nĩgeetha ũgĩe na ũũgĩ,
na ũige ngoro yaku njĩra-inĩ ĩrĩa yagĩrĩire.
²⁰ Ndũkegwatanie na andũ arĩa manyuuaga njoochi,
kana arĩa makorokagĩra nyama,
²¹ nĩgũkorwo arĩũ na andũ arĩa akoroku matuĩkaga athĩĩni,

naguo ūgũũta ūtũmaga mũndũ ehumbe matangari.

- ²² Thikagĩrĩria thoguo, we ūrĩa wagũciarire,
na ndũkanyarare maitũguo, o na aakorwo nĩ mũkũrũ.
- ²³ Wĩgũrĩre ūhoru ūrĩa wa ma na ndũkanawendie;
wĩgũĩre na ūũgĩ, na ūtaaro, na ūtaũku.
- ²⁴ Ithe wa mwana mũthingu arĩ gĩkeno kĩnene mũno;
nake ūrĩa ūrĩ na mwana mũũgĩ nĩakenagio nĩwe.
- ²⁵ Thoguo na maitũguo marocanjamũka nĩ ūndũ waku;
mũtumia ūrĩa wagũciarire arokena!
- ²⁶ Mũrũ wakwa, heaga ngoro yaku,
na ūreke maitho maku marũmagĩrĩre njĩra ciakwa,
- ²⁷ nĩgũkorwo mũmaraya nĩ irima iriku,
nake mũtumia mũtharia nĩ gĩthima gĩkunderu.
- ²⁸ Oohagĩria andũ njĩra-inĩ o ta njangiri,
na nĩatũmaga kuongerereke andũ matarĩ ehokeku kĩrĩndĩ-inĩ.
- ²⁹ Nũũ ūrĩ na haaro? Nũũ ūrĩ na kĩa?
Nũũ ūrĩ hatĩka-inĩ? Nũũ ūrĩ na mateta?
Nũũ ūgurarĩtio hatarĩ gĩtũmi? Nũũ ūtunĩhĩtie maitho?
- ³⁰ Nĩ arĩa matindaga marũmanĩrĩre na ndibei,
arĩa mathiia magĩcamaga mbakũri cia ndibei ĩrĩa ndukanie.
- ³¹ Tiga kwĩrorera ndibei rĩrĩa ĩtunĩhĩte,
rĩrĩa ĩgũkenga ĩrĩ gĩkombe-inĩ,
rĩrĩa ĩkũmerũka wega!
- ³² Mũthia-inĩ ĩrũmanaga ta nyoka,
ĩgagũtheeca na thumu ta ndũira.
- ³³ Maitho maku makoona maũndũ mageni,
na meciiria maku meciirie maũndũ ma waganu.
- ³⁴ Ūgaatuĩka ta mũndũ ūkomete iria-inĩ rĩrĩa inene gatagatĩ,
o ta mũndũ ūkomete mũthia wa gĩtugĩ kĩa macua.
- ³⁵ Nĩũkoiga atĩrĩ, “Ngũthĩtwo, no ndinatĩhio!
Nĩmahũũra, no ndinaigua ūndũ!
Ngokĩra-rĩ,
nĩguo ngacarie ĩngĩ ya kũnyua?”

24

- ¹ Tiga kũiguĩra andũ arĩa aaganu ūiru,
na ndũkanerĩrĩre thiritũ yao,
- ² nĩgũkorwo ngoro ciao ithugundaga o haaro,
na mĩromo yao yaragia ūhoru wa kũrehere andũ thĩĩna.
- ³ Nyũmba yakagwo na ūũgĩ,
naguo ūtaũku nĩguo ūtũmaga ĩĩhaande;
- ⁴ ūmenyo nĩguo ūiyũragia tũnyũmba twayo,
ũgatũiyũria na indo cia bata, na ūtonga mwega.
- ⁵ Mũndũ mũũgĩ arĩ ūhoti mũnene,
na mũndũ ūrĩ ūmenyo nĩakĩragĩrĩria kũgĩa na hinya;
- ⁶ ūgĩthĩ mbaara-inĩ nĩũbatarĩtio nĩgũtaarwo,

na nĩgeetha ũhootane nĩũbatarĩtio nĩ aheani kĩrĩra aingĩ.

⁷ Ũũgĩ ũrĩ igũrũ mũno, ndũngĩkinyĩrĩka nĩ mũndũ mũkĩngu;
rĩrĩa kwagomanwo kĩhingo-inĩ, ndangĩona wa kuuga.

⁸ Mũndũ ũrĩa ũthugundaga ũũru-rĩ,
andũ mamwĩtaga mungumania.

⁹ Mathugunda ma ũrimũ nĩ mehia,
na mũnyũrũrania nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ andũ.

¹⁰ Ũngĩtuĩka wa kũũrwo nĩ hinya hĩndĩ ya thĩina,
hinya waku kaĩ nĩ mũnini-ĩ!

¹¹ Honokia arĩa maratwarĩrĩrio gĩkuũ-inĩ;
girĩrĩria arĩa maratũgũũga merekeire gĩthĩnjĩro.

¹² Ũngiuga atĩrĩ, “Ũhoro ũcio tũtiraũmenyete,”
githĩ ũrĩa ũthimaga ngoro tiwe ũmenyaga?

Ũrĩa ũrangagĩra muoyo waku-rĩ, githĩ ndooĩ kana nĩguo?
Githĩ ndakaarĩha o mũndũ kũringana na ũrĩa ekĩte?

¹³ Mũrũ wakwa, rĩa ũũkĩ, nĩgũkorwo nĩ mwega;
ũũkĩ uumĩte magua-inĩ ũrĩ mũrĩo ũkĩũcama.

¹⁴ Ningĩ menya atĩ ũũgĩ ũrĩ mũrĩo harĩ ngoro yaku;
ũngĩgĩa naguo, nĩũkagĩa na kĩrĩgĩrĩro,
na kĩrĩgĩrĩro gĩaku gĩtigaathira.

¹⁵ Ndũkanoohie mũndũ mũthingu njĩra-inĩ ũtharĩkĩre nyũmba yake ta mũitũ,
ndũkanahithũkĩre gĩikaro gĩake;

¹⁶ nĩgũkorwo mũndũ mũthingu o na angĩgũa maita mũgwanja, agũũaga o agĩũkagĩra,
no andũ arĩa aaganu marũndagwo nĩ mũtino.

¹⁷ Hĩndĩ irĩa thũ yaku yagũa-rĩ, ndũkanamĩkenerere;
hĩndĩ irĩa yahĩngwo-rĩ, ndũkareke ngoro yaku ikene,

¹⁸ nĩguo Jehova ndakone ũndũ ũcio arakare,
akĩhũndũre marakara make kuuma kũrĩ thũ iyo.

¹⁹ Ndũkanathĩĩnĩke ngoro nĩ ũndũ wa andũ arĩa oorũ,
kana wĩrĩrĩrie kũhaanana na arĩa aaganu,

²⁰ nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa mũũru ndarĩ na mwĩhoko wa thuutha-inĩ,
na tawa wa ũrĩa mwaganu nĩũkahorio.

²¹ Mũrũ wakwa, wĩtigĩre Jehova na wĩtigĩre mũthamaki,
na ndũkagĩe na ngwatanĩro na andũ arĩa aremi,

²² nĩgũkorwo acio eerĩ no mamũrehithĩrie mwanangĩko wa narua,
na nũũ ũngĩmenya nĩ mũtino irĩkũ mangĩrehe?

Mĩario ĩngĩ ya arĩa Oogĩ

²³ O na ici no thimo cia andũ arĩa oogĩ:

Kwenda mwena ũmwe gũkĩra ũrĩa ũngĩ ciira-inĩ ti ũndũ mwega:

²⁴ Ũrĩa wothe wĩraga mũndũ ũrĩa ũrĩ na mahĩtia atĩrĩ, “Wee ndũrĩ na mahĩtia,”
kĩrĩndĩ nĩgĩkamũruma, na athũũrwo nĩ ndũrĩrĩ.

- ²⁵ No arĩa matuagĩra andũ arĩa aaganu ciira,
nĩmakona wega, na magĩe na kĩrathimo kĩega.
- ²⁶ Icookio rĩa wĩhokeku
nĩ ta kĩmumunyano kĩa mĩromo.
- ²⁷ Rĩĩkia wĩra wa gũtua mwako na nja,
na ũhaarĩrie mĩgũnda yaku;
thuutha ũcio cooka wĩakĩre nyũmba.
- ²⁸ Ndũkanarute ũira ũigĩrĩre mũndũ wa itũũra rĩaku kĩgeenyoy,
kana ũheenanie na mĩromo yaku.
- ²⁹ Ndũkanoige atĩrĩ, “Ngũmwĩka o ta ũrĩa anjĩkĩte;
ngwĩrĩhĩria harĩ mũndũ ũcio kũringana na ũrĩa eekire.”
- ³⁰ Ndaahĩtũkĩire mũgũnda-inĩ wa kĩgũũta,
ngĩhĩtũkĩra mũgũnda-inĩ wa mĩthabibũ wa mũndũ ũtooĩ gũkũũrana maũndũ;
- ³¹ na rĩrĩ, mĩigua yamerete kũndũ guothe,
na mũgũnda ũkaiyũra riya,
naruo rũthingo rwa mahiga rũkamomoka.
- ³² Nĩndacũũranirie na ngoro yakwa maũndũ macio ndonire,
na ngĩĩruta ũndũ kuumana na ũrĩa ndonire:
- ³³ Mũtugo wa gũkoma hanini,
gũcooka toro hanini, gũkũnja moko hanini ũhurũke;
- ³⁴ naguo ũthĩĩni ũgaagũkorerera ta mũitũ,
na wagi ũgũkorerere ta mũndũ wĩohete indo cia mbaara.

25

Thimo Ingĩ cia Solomoni

- ¹ Ici nĩ thimo ingĩ cia Solomoni, iria ciacookanĩrĩrio na ikĩandĩkwo nĩ andũ a Hezekia ũrĩa warĩ
mũthamaki wa Juda:
- ² Kũhithĩrĩra ũndũ nĩ ũgooci wa Ngai;
nakuo gũtuĩria ũndũ nĩkuo kũgoocithagia athamaki.
- ³ O ta ũrĩa igũrũ kũraiĩhite na igũrũ, nakuo thĩ gũkarika mũno-rĩ,
ũguo noguo ngoro cia athamaki itangĩtuĩrika.
- ⁴ Theria betha ĩthire gĩko,
na nĩhegũtigara kĩndũ kĩa mũturi wa betha;
- ⁵ eheria andũ arĩa aaganu harĩ mũthamaki,
na gĩtĩ gĩake kĩa ũnene nĩgĩkũrũmio nĩ ũthingu.
- ⁶ Ndũgetũũgĩrie harĩ mũthamaki,
na ndũkerũgamie gatagatĩ ka anene;
- ⁷ kaba mũthamaki we mwene akwĩre, “Ambata, ũũke haha,”
gũkĩra agũconorithie mbere ya mũndũ ũrĩ igweta.
- Ũndũ ũrĩa wonete na maitho-rĩ,
⁸ ndũkahiũhe kũũtwara igooti-inĩ,
tondũ-rĩ, ũgeeka atĩa marigĩrĩrio-inĩ,
mũndũ wa itũũra rĩaku angĩkaaruta ũira agũconorithie?

- ⁹ Ciirai na mündũ wa itũũra rĩaku we mwene,
nĩguo ndũkoimie ndundu ya mündũ ũcio ũngĩ nja,
- ¹⁰ kana ũiguu nĩ mündũ ũngĩ agũconore,
ũtũũre na ngumo njũru itagagũthira.
- ¹¹ Kiugo kĩarĩtio hĩndĩ ĩrĩa yagĩrĩre
nĩ ta matunda ma thahabu marĩ thaani-inĩ ya betha.
- ¹² Gĩcũhĩ gĩa gũtũ gĩa thahabu, kana ithaga rĩa thahabu ĩrĩa therie,
nĩ taguo ĩrũithia rĩa mündũ mũũgĩ rĩtarĩĩ gũtũ-inĩ kwa mündũ ũrĩa ũiguaga.
- ¹³ Ta ũhehu wa tharunji hĩndĩ ya magetha,
no taguo mũtwari ndũmĩrĩri mwĩhokeku ahaana kũrĩ arĩa mamũtũmaga;
nĩatũmaga ngoro cia anene ake ikene.
- ¹⁴ O ta ũrĩa matu na rũhuho matarĩ mbura ihaana,
no taguo mündũ ahaana ũrĩa ũrahaga ũrĩa ekũheana iheo na ndaheane.
- ¹⁵ Ũkirĩrĩria no ũguucĩrĩrie ũrĩa waathanaga etikĩre ũndũ,
naruo rũrĩmĩ ruororo no ruune ihĩndĩ.
- ¹⁶ Ũngĩona ũũkĩ-rĩ, rĩa o wa gũkũigana,
ũngĩrĩa mũingĩ mũno nĩũgũtahĩka.
- ¹⁷ Nyiihia gũthiia kwa mündũ wa itũũra,
ũngĩthiĩ kaingĩ no anogio nĩwe agũthũũre.
- ¹⁸ Mündũ ũrĩa ũheanaga ũira wa maheeni agookĩrĩra mündũ wa itũũra,
ahaana ta njũgũma, kana rũhiũ rwa njora, kana mũguĩ mũũgĩ.
- ¹⁹ Kwĩhoka mündũ ũtarĩ mwĩhokeku hĩndĩ ya thĩĩna,
no ta kwĩhoka igego ituĩku, kana kũgũrũ kũrathua.
- ²⁰ ũrĩa ũinagĩra mündũ ũrĩ na ngoro nditũ nyĩmbo,
no ta mündũ kwĩruta nguo mũthenya wa heho,
kana gũitĩrĩria thiki igata-inĩ.
- ²¹ Thũ yaku ĩngĩkorwo ĩhũtiĩ-rĩ, mĩhe irio ĩrĩe;
ĩngĩkorwo ĩnyootiĩ-rĩ, mĩhe maaĩ ĩnyue.
- ²² Weka ũguo-rĩ, nĩũkũmĩigĩrĩra makara ma mwaki mũtwe,
nake Jehova nĩagakũrĩha.
- ²³ O ta ũrĩa rũhuho rwa gathigathini rũrehaga mbura,
noguo rũrĩmĩ rwa njuukũ rũrehaga ũhoru wa marakara.
- ²⁴ Nĩ kaba gũtũũra nyũmba-igũrũ koine-inĩ,
gũkĩra gũtũũrania nyũmba thĩĩnĩ na mũtumia wa haaro.
- ²⁵ O ta ũrĩa maaĩ mahehu manyootoraga mündũ mũnyootu,
no taguo ũhoru mwega uumĩte bũrũri wa kũraya wĩkaga.
- ²⁶ O ta gĩthima kĩiyũrĩte ndaka, kana itherũkĩro rĩa maaĩ riunjuge,

ũguo nĩguo mündũ mũthingu ahaanaga angĩrekereria harĩ andũ arĩa aaganu.

²⁷ Ti wega kũrĩa ũũkĩ mũingĩ mũno,
o na ti ũndũ wa gũtĩka mündũ gwĩcarĩria gĩtĩo we mwene.

²⁸ Mündũ ũtangĩhota gwatha ngoro yake
atariĩ ta itũũra inene rĩmomoku, na rĩtarĩ na thingo.

26

¹ O ta ũrĩa tharunji ĩtaagĩrĩire kũgĩa hĩndĩ ya riũa, kana mbura kuura hĩndĩ ya magetha-rĩ,
nogu gĩtĩo gĩtagĩrĩire mündũ mũkĩgu.

² Ta kanyoni-ka-nja gekũbatabata, kana thũngũrũrũ ĩkũhiũka-hiũka,
nogu kĩrumi gĩtarĩ gĩtũmi gĩtarĩ ha kwĩgwatĩrĩra.

³ Kĩboko nĩ kĩa mbarathi, matamu nĩ ma ndigiri,
na rũthanju nĩ rwa ciande cia andũ arĩa akĩgu!

⁴ Ndũkanacookerie mündũ mũkĩgu kũringana na ũrimũ wake,
ndũkae gũtuĩka take.

⁵ Cookeria mündũ mũkĩgu kũringana na ũrimũ wake,
nĩguo ndakeyone taarĩ mündũ mũũgĩ maitho-inĩ make.

⁶ Gũtũma ndũmĩrĩri na guoko kwa mündũ mũkĩgu-rĩ,
nĩ ta gwĩtinia magũrũ, kana kũnyua haaro.

⁷ O ta magũrũ ma gĩthua ũrĩa mathiiaga maniginĩte,
nogu thimo ĩhaana ĩkĩario nĩ kanua ka mündũ mũkĩgu.

⁸ Kũhe mündũ mũkĩgu gĩtĩo
no ta kuoherera ihiga kĩgũtha-inĩ.

⁹ Thimo ĩkĩario nĩ kanua ka mündũ mũkĩgu
nĩ ta mũigua ũrĩ guoko-inĩ kwa mũrĩũ.

¹⁰ Mündũ wandĩkaga mündũ mũkĩgu kana mwĩhĩtũkĩri
nĩ ta ũrĩa ũikagia mĩguĩ o ro ũguo agatĩhia andũ.

¹¹ Mündũ mũkĩgu acookagĩra ũrimũ wake
o ta ũrĩa ngui ĩcookagĩrĩra matahĩko mayo.

¹² Wanona mündũ wĩonaga arĩ mũũgĩ maitho-inĩ make?
Mündũ mũkĩgu arĩ na kĩrĩgĩrĩro gũkĩra mündũ ũcio.

¹³ Kĩgũũta kiugaga atĩrĩ, “Njĩra-inĩ kũrĩ na mũrũũthi,
mũrũũthi mũrĩani ũrorũũra njĩra-inĩ cia itũũra!”

¹⁴ Ta ũrĩa mũrango ũtindaga ũkĩgarũrũka ihocio-inĩ ciagu, o
nogu kĩgũũta gĩtindaga gĩkĩgarũra gĩkomete ũrĩrĩ-inĩ wakĩo.

- ¹⁵ Kĩgũũta gĩikagia guoko gwakĩo o thaani-inĩ;
kĩnogagio nĩgũcoka gũkuoya gĩgũkinyie kanua-inĩ.
- ¹⁶ Kĩgũũta kĩaonaga kĩaĩ kĩaĩ maitho-inĩ makĩo,
gũkĩra andũ mũgwanja arĩa macookagia ũhoro na ũũgĩ.
- ¹⁷ Mwĩhĩtũkĩri wĩtoonyagia inegene-inĩ rĩtamũkonĩĩ
no ta mũndũ ũkũnyiita ngui matũ.
- ¹⁸ Ta mũgũrũki ũgũikia
icinga cia mwaki, kana agaikia mĩguĩ ya gĩkuũ,
¹⁹ no taguo mũndũ ahaana ũrĩa ũheenagia mũndũ wa itũũra rĩaake,
agacooka kũmwĩra atĩrĩ, “Nĩ itherũ nyuma narĩo!”
- ²⁰ Mwaki ũngĩaga ngũ no kũhora ũhoraga;
ngarari cingĩaga mũhuhu no gũthira ithiraga.
- ²¹ O ta ũrĩa makara magwatagia marĩa mangĩ mwaki,
na o ta ũrĩa ngũ ciakanagia mwaki,
noguo mũndũ mũũgiti aakagĩrĩria haaro.
- ²² Ndeto cia mũndũ wa mũhuhu nĩ ta twenyũ twega twa irio;
tũmerũkaga tũgathiĩ mwĩrĩ wa mũndũ o thĩnĩ biũ.
- ²³ Ta ũrĩa indo cia rĩũmba inyorokagio ikahenia na igũrũ,
no taguo mĩromo mĩnyoroku ihumbagĩra ngoro ĩrĩ na ũũru.
- ²⁴ Mũndũ wa rũmena aaragia ũhinga na mĩromo yake,
no thĩnĩ wa ngoro yake aiyũrĩtwo no maheeni.
²⁵ O na gũtũika mĩario yake nĩ ya gũkenania, ndũkanamwĩtĩkie,
nĩgũkorwo ngoro yake ĩyũrĩte maũndũ mũgwanja marĩ magigi.
²⁶ Rũmena rwake no rũhithwo na maheeni,
no waganu wake ũkaaguũrio kĩũngano-inĩ.
- ²⁷ Mũndũ angĩenja irima, nĩwe ũkaagũa rĩo;
mũndũ angĩgaragara ihiga, rĩkaagaragara rĩmũcookerere.
- ²⁸ Rũrĩmĩ rwa maheeni nĩkũmena rũmenete arĩa rũtuuragia,
nako kanua ga kwĩyendithĩrĩria karehaga mwanangĩko.

27

- ¹ Tiga kwĩraha nĩ ũndũ wa rũciũ,
nĩgũkorwo ndũũĩ kĩa mũthenya ũngĩrehe.
- ² Reke mũndũ ũngĩ akũgaathĩrĩrie, no ti kanua gaku mwene;
mũndũ ũngĩ nĩakũgaathĩrĩrie, no ti mĩromo yaku mwene.
- ³ Ihiga nĩ iritũ na mũthanga nĩ mũrigo,
no kũrakario nĩ mũndũ mũkĩgu nĩ kũritũ gũkĩra icio cieriĩ.
- ⁴ Marakara matĩrĩ tha, namo marũrũ moinaga ta mũiyũro;

no ũiru-rĩ, nũũ ũngĩhota kũwĩtiiria?

⁵ Kaba kũrũithio nĩ mũndũ ũtekũhithĩrĩra ũndũ
gũkĩra wendo mũhithe.

⁶ Nguraro cia gũtihio nĩ mūrata no cĩihokwo,
no imumunyano nyingĩ cia mũgũthũũri ti cia kwĩhokwo.

⁷ Mũndũ mũhũũnu athũũraga o na ũũkĩ,
no mũndũ mũhũũtu, o na kĩndũ kĩrũrũ aiguaga kĩrĩ mũrĩo.

⁸ Mũndũ ũũrĩte gwake mũciĩ
ahaana ta nyoni ĩtiganĩirie gĩtara kĩayo.

⁹ Maguta manungi wega na ũbumba irehagĩra ngoro ya mũndũ gĩkeno,
na noguo wega wa mūrata wa mũndũ wĩkaga akĩmũhe ũtaaro wake wa ma.

¹⁰ Ndũkanateanĩrie mūrata waku kana mūrata wa thoguo,
na ndũgathiĩ kwa mūrũ wa maitũguo rĩrĩa mūtino wagũkora:
nĩ kaba mũndũ wa itũũra ũcio ũrĩ hakuhĩ, gũkĩra mūrũ wa nyina na mũndũ ũrĩ kũraya.

¹¹ Mūrũ wakwa, tuĩka mũndũ mũũgĩ, ũgĩkenagie ngoro yakwa;
na nĩ hotage gũcookagĩria mũndũ o wothe ũngĩnyarara.

¹² Mũndũ mũũgĩ oonaga ũgwati ũgĩũka akehitha,
no arĩa matarĩ ũũgĩ mathiiaga o na mbere, nao magatoonya thĩĩna-inĩ.

¹³ Oya nguo ya mũndũ ũrĩa ũrũgamagĩrĩra thĩirĩ wa mũndũ wa kũngĩ;
mĩĩge ĩrũgamĩrĩre thĩirĩ ũcio wa mũndũ-wa-nja wa kũngĩ.

¹⁴ Mũndũ angĩrathima mũndũ wa itũũra rĩake rũciinĩ tene anĩrĩire-rĩ,
ũndũ ũcio ũngĩtuĩka taarĩ kĩrumi.

¹⁵ Mũtumia wa haaro ahaanaine
na maaĩ maratata mategũtigithĩria hĩndĩ ya mbura;

¹⁶ kũgeria kũmũgirĩrĩria nĩ ta kũgeria kũgirĩrĩria rũhuho,
kana kũgeria gũkumbatĩria maguta na guoko.

¹⁷ O ta ũrĩa kĩgera kĩnooraga kĩrĩa kĩngĩ,
no taguo mũndũ ohĩgagia ũrĩa ũngĩ.

¹⁸ Mũndũ ũrĩa ũrĩmagĩra mũkũyũ nĩakaarĩa maciaro maguo,
na mũndũ ũrĩa ũtungataga mwathi wake nĩagatĩĩo.

¹⁹ O ta ũrĩa mũndũ onaga ũthiũ wake maaĩ-inĩ,
no taguo ngoro ya mũndũ yonanagia ũrĩa mũndũ atarĩĩ.

²⁰ Gĩkuũ na Mwanangĩko itiiganagia,
na o namo maitho ma mũndũ matiiganagia.

²¹ Nyũngũ nĩ ya gũthererio betha, na kĩrugutĩro nĩ gĩa gũthererio thahabu,
no mũndũ athimagwo na igweta rĩrĩa agwetagwo narĩo.

- ²² O na ũngĩhũũrĩra mũndũ mũkĩngu ndĩrĩ-inĩ,
ũmũhũũre na mũũthĩ ta ngano-rĩ,
ndangiumwo nĩ ũrimũ wake.
- ²³ Thũũrimaga mahiũ maku na kĩyo,
ũmenyagĩrĩre wega ndũũru ciaku;
- ²⁴ nĩgũkorwo ũtonga ndũtũũraga nginya tene,
o nayo thũmbĩ ti ya gũkinyĩra njiarwa na njiarwa.
- ²⁵ Nyeki ĩrĩa nyũmũ rĩrĩa yatũgũtwo na nyeki njerũ ĩkunũke-rĩ,
nayo ĩrĩa ya ĩrĩma-inĩ yũnganio na ĩinũkio-rĩ,
- ²⁶ hĩndĩ ĩyo tũgondũ nĩtũgaatũma ũgĩe na nguo,
nacio mbũri itũme ũgĩe na gĩa kũgũra mũgũnda.
- ²⁷ Nĩũkagĩa na ĩria rĩingĩ rĩa mbũri
rĩa gũkũigana na rĩa kũnyuuo nĩ andũ a nyũmba yaku,
o na rĩa gũtũũria airĩtu aku a wĩra.

28

- ¹ Andũ arĩa aaganu moraga o na gũtarĩ mũndũ ũramathingata,
no arĩa athingu momagĩrĩria ta mũrũũthi.
- ² Bũrũri ũngĩhĩa, nĩũgĩaga na aathani aingĩ,
no mũndũ ũrĩ na ũtaũku na akagĩa na ũmenyo nĩatũmaga bũrũri ũkindĩrie.
- ³ Mwathani ũrĩa ũhatagĩrĩria andũ arĩa athĩni
ahaana ta mbura ya rũhuho ĩrĩa ĩtatigagia irio.
- ⁴ Andũ arĩa matirikaga watho magathagĩrĩria andũ arĩa aaganu,
no arĩa marũmagia watho magianaga nao.
- ⁵ Andũ arĩa oorũ matiiguaga maũndũ ma kĩhooto,
no arĩa marongoragia Jehova nĩmataũkagĩrwo nĩ mo biũ.
- ⁶ Nĩ kaba mũndũ mũthĩni ũrĩa ũthiiaga na mĩthĩire ĩtarĩ ũcuuke,
gũkĩra gĩtonga gĩthiiaga na mĩthĩire mĩogomu.
- ⁷ Mũndũ ũrĩa ũrũmagia watho nĩ mwana ũrĩ na gũkũũrana,
no mwana ũrĩa ũthiiaga na thiritũ ya arĩa akoroku aconorithagia ithe.
- ⁸ Mũndũ ũrĩa ũingĩhagia ũtonga wake na ũndũ wa gũkombithia mbeeca na gwĩtia uumithio mũkĩru
aũigagĩra mũndũ ũngĩ, ũrĩa ũkaiguĩra athĩni tha.
- ⁹ Mũndũ ũrĩa ũregaga kũigua watho,
o na mahooya make nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi.
- ¹⁰ Mũndũ ũrĩa ũngĩhĩtithia andũ arĩa arũngĩrĩru nĩguo magere njĩra ya ũũru,
akaagũa mũtego-inĩ wake we mwene,
no ũrĩa ũtarĩ ũcuuke, wega nĩguo ũgaatuĩka igai rĩake.
- ¹¹ Mũndũ mũtongu no eyone taarĩ mũũgĩ maitho-inĩ make,
no mũndũ mũthĩni ũrĩa ũũĩ gũkũũrana maũndũ amuonaga o ũrĩa atarĩĩ.

- ¹² Hĩndĩ ĩrĩa arĩa athingu maatoorania, nĩkũgĩaga na ndũhiũ nene;
no rĩrĩa arĩa aaganu maatũũgĩra, andũ nĩ kwĩhitha mehithaga.
- ¹³ Mũndũ ũrĩa ũhithaga mehia make ndagaacagĩra,
no ũrĩa ũmoimbũraga na agatigana namo nĩaiguagĩrwo tha.
- ¹⁴ Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa wĩtigagĩra Jehova hĩndĩ ciothe,
no ũrĩa ũmagia ngoro yake nĩkũgũa agũũaga thĩĩna-inĩ.
- ¹⁵ Mũndũ mwaganu agĩatha andũ matarĩ na ũhoti,
nĩ ta mũrũũthi ũkũrarama, kana nduba ĩgũticũka.
- ¹⁶ Mũnene ũtarĩ na ũtaũku nĩahinyagĩrĩria andũ mũno,
no mũndũ ũrĩa ũthũire uumithio ũtagĩrĩire
nĩagakenera matukũ maingĩ ma muoyo wake.
- ¹⁷ Mũndũ mũritũhĩre nĩ thakame ya mũndũ ooragĩte,
egũtũũra ehithaga nginya gũkua gwake;
mũndũ o na ũrĩkũ ndakanamũteithĩrĩrie.
- ¹⁸ Mũndũ ũrĩa mĩthĩire yake ĩtarĩ ũcuuke aikaraga arĩ mũgitĩre,
no mũndũ ũrĩa ũthĩiaga na njĩra cia waganu akaagũa o rĩmwe, hubu!
- ¹⁹ Mũndũ ũrĩa ũrĩmaga mũgũnda wake arĩkoragwo na irio nyingĩ,
no ũrĩa ũhanyũkanagia na maũndũ hatarĩ arĩhũũnaga o thĩĩna.
- ²⁰ Mũndũ mwĩhokeku arĩrathimagwo mũno,
no ũrĩa wĩriragĩria kũhiũha gũtonga ndakaaga kũherithio.
- ²¹ Gũtĩira mũndũ maũthĩ ti wega:
no mũndũ no eke ũũru nĩ ũndũ wa kenyũ ka irio.
- ²² Mũndũ mũkarĩ nĩeriragĩria mũno gũtonga,
na ndooĩ atĩ etereirwo nĩ ũthĩĩni.
- ²³ Mũndũ ũrĩa ũrũithagia ũngĩ nĩagatuĩka wa kwendwo nĩwe thuutha-inĩ,
gũkĩra mũndũ wa rũrĩmĩ rwa kwĩyendithĩrĩria.
- ²⁴ Mũndũ ũrĩa ũtunyaga ithe kana nyina kĩndũ kĩa,
agacooka akoiga atĩrĩ, “Ti ũũru ndeka,”
ũcio marĩ rũmwe na ũrĩa wanangaga.
- ²⁵ Mũndũ mũkoroku aarahũraga ngarari,
no mũndũ wĩhokete Jehova nĩakagaacĩra.
- ²⁶ Mũndũ ũrĩa wĩhokaga we mwene nĩ mũndũ mũkĩĩgu,
no ũrĩa ũthĩiaga na njĩra cia ũũgĩ aikaraga arĩ mũgitĩre.
- ²⁷ Mũndũ ũrĩa ũheaga athĩĩni ndarĩ kĩndũ akaaga,
no mũndũ ũrĩa ũmahingagĩra maitho nĩarĩĩrumagwo kaingĩ.
- ²⁸ Rĩrĩa andũ arĩa aaganu maatuĩka a gwathana, andũ nĩ kwĩhitha mehithaga;

no rĩrĩa arĩa aaganu mathira, arĩa athingu nĩmatheeremaga.

29

- ¹ Mũndũ ũrĩa ũikaraga omĩtie ngingo thuutha wa kũrũithio maita maingĩ, akaanangwo o rĩmwe, na aage kĩhonia.
- ² Rĩrĩa andũ arĩa athingu matheerema, andũ nĩmakenaga; no rĩrĩa andũ arĩa aaganu maathana, andũ nĩgũcaaya macaayaga.
- ³ Mũndũ ũrĩa wendete ũũgĩ atũũragia ithe na gĩkeno, no mũndũ ũrĩa ũceeraga na maraya nĩgũitanga aitangaga ũtonga wake.
- ⁴ Mũthamaki ũrĩ matuĩro ma kĩhoto aikaragia bũrũri ũrĩ mwĩkindĩru, no ũrĩa ũkorokagĩra mahaki nĩ kwananga awanangaga.
- ⁵ Mũndũ ũrĩa wĩyendithagĩrĩria harĩ mũndũ wa itũũra rĩake na maheeni, nĩ wabu aambagĩra magũrũ make.
- ⁶ Mũndũ mwaganu ategagwo nĩ mehia make we mwene, no mũndũ mũthingu ainaga na agakena.
- ⁷ Andũ arĩa athingu nĩmamenyagĩrĩria kĩhoto kĩa arĩa athĩni, no arĩa aaganu matirũmbũyagia kĩhoto kĩa.
- ⁸ Anyũrũrania matũmaga itũũra inene rĩrĩmbũke ta mwaki, no andũ oogĩ nĩkũniina maniinaga marakara.
- ⁹ Mũndũ mũũgĩ angĩthiĩ igooti-inĩ na mũndũ mũkĩngu, mũndũ mũkĩngu arĩrĩmbũkaga nĩ marakara na akanyũrũrania, naguo thayũ ũkaaga.
- ¹⁰ Andũ arĩa maitaga thakame nĩmathũire mũndũ mwĩhokeku, no andũ arĩa arũngĩrĩru macaragia ũrĩa mangĩtirĩrĩra muoyo wake.
- ¹¹ Mũndũ mũkĩngu aitũrũraga marakara make mothe, no mũndũ mũũgĩ aikaraga amarigĩrĩrie, akahoorera.
- ¹² Mũndũ ũrĩa wathanaga angĩthikĩrĩria maheeni-rĩ, anene ake othe matuĩkaga andũ aaganu.
- ¹³ Mũndũ mũthĩni na mũndũ mũhinyanĩrĩria harĩ ũndũ ũmwe ũmahaananĩtie: Jehova nĩwe ũtũmaga maitho mao eerĩ moone.
- ¹⁴ Mũthamaki angĩtuĩra athĩni ciira na kĩhoto-rĩ, gĩtĩ gĩake kĩa ũnene gĩtũũraga kĩrũmĩte nginya tene.
- ¹⁵ Rũthanju na kũrũithio ciĩkagĩra mũndũ ũũgĩ, no mwana wa kũrekererio aconorithagia nyina.
- ¹⁶ Hĩndĩ rĩa andũ aaganu matheerema, noguo mehia matheeremaga, no andũ arĩa athingu nĩmakerorera igwa rĩa.

- ¹⁷ Herithagia mūrũguo, na nĩagatũma ũgĩe na thayũ;
nĩagatũma ũgĩe na gĩkeno ngoro-inĩ.
- ¹⁸ Kūrĩa gūtari na ũguũrio, kīrindĩ gīticookaga kwīrigīrĩa;
no gũkena nĩ mūdũ ũrĩa ũrũmagia watho.
- ¹⁹ Ndungata ndĩngĩhera nĩ kwarĩrio gũtheri;
o na ĩngĩtaũkĩrwo nĩ ũhoru ndĩngĩũrũmbũiya.
- ²⁰ Wanona mūdũ ũhiũhaga kwaria?
Mūdũ mūkĩgu arĩ na kīrīgīrĩro kũmũkĩra.
- ²¹ Mūdũ angĩnania ndungata yake kuuma wĩthĩ wayo,
marīgīrĩrio-inĩ nĩkamũrehera kĩa.
- ²² Mūdũ wa marakara aarahũraga ngarari,
nake mūdũ wa marũrũ agĩaga na mehia maingĩ.
- ²³ Mwĩtĩo wa mūdũ nĩũmũnyiihagia,
no mūdũ ũrĩa wa ngoro ya kwĩnyiihia nĩagatĩo.
- ²⁴ Mūdũ wa kũgĩa thiritũ na mũici nĩ muoyo wake mwene athũire;
ehĩtithagio na ndangĩruta ũira.
- ²⁵ Gwĩtigĩra mūdũ gũtuĩkaga mũtego,
no ũrĩa wĩhokaga Jehova aikaraga arĩ mũgitĩre.
- ²⁶ Andũ aingĩ nĩmacaragia kũiguuo nĩ mũnene,
no mūdũ oonaga kĩhooto kuuma kūrĩ Jehova.
- ²⁷ Andũ arĩa athingu monaga andũ arĩa matarĩ ehokeku ta kīndũ kīrĩ magigi;
nao andũ arĩa aaganu moonaga andũ arĩa arũngĩrĩru ta kīndũ kīrĩ magigi.

30

Mĩario ya Aguri

- ¹ ĩno nĩyo mĩario ya Aguri mūrũ wa Jake, na nĩ ndũmĩrĩri nditũ:
Mūdũ ũcio eerire Ithieli,
akĩĩra Ithieli na Ukali atĩrĩ:
- ² “Nĩ ndĩ mūdũ mũriitu gũkĩra andũ arĩa angĩ;
ndirĩ na ũtaũku ta wa mūdũ.
- ³ Ndiĩrutĩte kũgĩa na ũũgĩ,
o na kana ngamenya ũrĩa Mũtheru.
- ⁴ Nũũ wanambata igũrũ na agacooka agaikũrũka gũkũ thĩ?
Nũũ wanacookereria rũhuho ngundi-inĩ ciake?
Maaĩ namo-rĩ, nũũ ũrĩ wamoohania na nguo yake ya igũrũ?
Nũũ wahaandire ituri ciothe cia thĩ?
Etagwo atĩa, nake mũriũ etagwo atĩa?
Akorwo nĩũũĩ-rĩ, ndũkĩnjĩire!
- ⁵ “Kiugo gĩothe kĩa Ngai gĩtirĩ mahĩtia;

nĩwe ngo ya arĩa moragĩra harĩ we.

⁶ Ndũkanongerere ciugo ciake,
ndakae gũkũrũithia wonekane ũrĩ wa maheeni.

⁷ “Nĩngũkũhooya maũndũ meerĩ, Wee Jehova;
ndũkanarege kũhe mo mbere ya ngue:

⁸ Atĩrĩrĩ, njehereria maũndũ matarĩ ma ma, na ma maheeni, cindaihĩrĩrie mũno;
ningĩ ndũkaahe ũthĩini kana ũtonga,
no ũũheage irio cia o mũthenya.

⁹ Ndikaagĩe na indo nyingĩ mũno, ngũkaane,
njũũrie atĩrĩ, ‘Jehova nũũ?’

Kana thĩĩne mũno, njiye,
na nĩ ũndũ ũcio ngĩmenererie rĩtwa rĩa Ngai wakwa.

¹⁰ “Ndũgacambie ndungata kũrĩ mūnene wayo,
ndĩgagĩkũrume, nawe ũrĩhio ũũru ũcio.

¹¹ “Nĩ kũrĩ andũ marumaga maithe mao
o na matangĩrathima manyina mao;

¹² kũrĩ andũ arĩa meyonaga marĩ atheru maitho-inĩ mao,
o rĩrĩa matathambĩtio gĩko kĩa;

¹³ nĩ arĩa marĩ maitho ma mwĩtĩio,
o arĩa maroraga andũ manyiira;

¹⁴ nĩ arĩa magego mao mahaana ta hiũ cia njora,
na ngambucu ciao ihaana ta tũhiũ
twa gũtambuura arĩa athĩini, mahuke thĩ,
na arĩa abatari, mathire andũ-inĩ.

¹⁵ “Thambara ĩrĩ airĩtu eerĩ.
Matitigithagĩria kuuga, ‘Tũhei! Tũhei!’

“Kũrĩ indo ithatũ itarĩ hĩndĩ ihũũnaga,
o na nĩ inya itarĩ hĩndĩ ingiuga, ‘Nĩndaigania!’

¹⁶ Nacio nĩ mbĩrĩra, na nda thaata,
na thĩ tondũ ndĩrĩ hĩndĩ iiganagia maaĩ,
na mwaki tondũ ndũrĩ hĩndĩ uugaga, ‘Nĩndaigania!’

¹⁷ “Riitho rĩa mũndũ ũrĩa ũnyũrũragia ithe,
na akarurũka kũiguaga nyina,
rĩgaakũũrwo nĩ mahuru ma kĩaanda-inĩ,
na rĩkaarĩio nĩ nderi.

¹⁸ “Kũrĩ maũndũ matatũ mangegagia mũno makĩria,
o na nĩ mana marĩa nĩ itakuũkagĩrwo nĩmo:

¹⁹ namo nĩ mũthiĩre wa nderi rĩera-inĩ,
na mũthiĩre wa nyoka rwaro-inĩ rwa ihiga,
na mũthiĩre wa marikabu ĩrĩ iria-inĩ gatagatĩ,
na mũthiĩre wa mũndũ makĩendana na mũirĩtu.

²⁰ “Ũyũ nĩguo mũthiĩre wa mũndũ-wa-nja mũtharia:
Arĩaga na akehuura mĩromo,
akoiga atĩrĩ, ‘Ndirĩ ũndũ mũũru njikĩte.’

- 21 “Kūrĩ maũndũ matatũ matũmaga thĩ ĩthingithe,
o na nĩ mana ĩtangĩĩiria:
- 22 namo nĩ ndungata ĩtuĩkĩte mũthamaki,
na mũndũ mũkĩngu ahũũnĩte irio,
- 23 na mũndũ-wa-nja ũtangĩendeka ahikĩte,
na ndungata ya mũirĩtu ĩtuĩkĩte mũtumia wa mũthuuri wa mũmĩathi.
- 24 “Nĩ kūrĩ nyamũ inya nini gũkũ thĩ,
no nĩ njũgĩ mũno:
- 25 Thigiriri-rĩ, nĩ ciũmbe itarĩ hinya,
no nĩciĩgagĩra mũthiithũ wa irio hĩndĩ ya riũa;
- 26 ikami nĩ ciũmbe itarĩ ũhoti,
no nĩciĩthondekagĩra ciikaro ciacio ndwaro-inĩ cia mahiga;*
- 27 ngigĩ itirĩ mũthamaki wacio,
no nĩitwaranaga hamwe irĩ mbūtũ;
- 28 njagathi no inyiitwo na rũhĩ,
no ĩtũũraga thĩinĩ wa nyũmba cia athamaki.
- 29 “Kūrĩ indo ithubũ irĩ mũkinyũkĩrie mũgaacĩru,
o na nĩ inya ngaacĩru rĩrĩa igũthiĩ:
- 30 nĩ mũrũũthi, arĩ guo ũrĩ hinya mũno gatagatĩ ka nyamũ iria ingĩ ciothe,
na ndũngĩeherera nyamũ ĩrĩkũ kana ĩrĩkũ njĩra;
- 31 nĩ njamba ya ngũkũ ĩrĩa ĩkinyũkagia na nguthi, na thenge,
na mũthamaki mũthiũrũrũkĩrie nĩ mbūtũ ciake cia ita.
- 32 “Angĩkorwo nĩwĩtuĩte mũndũ mũkĩngu, na ũgetũũgĩria,
kana ũkorwo nĩũthugundĩte gwĩka ũũru-rĩ,
humbĩra kanua gaku na rũhĩ!
- 33 Nĩgũkorwo o ta ũrĩa iria rĩthũcagwo, rĩkoima thiagĩ,
na o ta ũrĩa iniũrũ rĩthioragwo rĩkoira thakame-rĩ,
ũguo noguo gũthogotha marakara kũrehaga ngũĩ.”

31

Mĩario ya Mũthamaki Lemueli

- 1 ĩno nĩyo mĩario ya Mũthamaki Lemueli: nĩ ndũmĩrĩri nditũ ĩrĩa aarutirwo nĩ nyina:
- 2 “Atĩrĩrĩ, wee mũrũ wakwa, ngũkwĩra atĩa, o wee mwana wa nda yakwa,
ngũkwĩra atĩa o wee mwana wa mũĩhĩtwa yakwa,
- 3 atĩrĩ, ndũkanaitange hinya waku na andũ-a-nja,
kana ũhe ũhoti waku acio manangaga athamaki.*
- 4 “Atĩrĩrĩ, wee Lemueli, athamaki matiagĩrĩrwo nĩkũnyua ndibei,
ti mũtugo wa athamaki kũnyua ndibei,
anene matiagĩrĩrwo nĩ kwĩrirĩria njoohi,
- 5 nĩgeetha matikanyue mariganĩrwo nĩ ũrĩa watho uugaga,
nao magithie arĩa othe ahinyĩrĩrie kĩhooito kĩa.
- 6 Heaga arĩa marathira njoohi,
na ndibei kūrĩ arĩa marĩ na ruo rũnene rwa ngoro;
- 7 reke manyue mariganĩrwo nĩ ũthĩĩni wao,

* 30:26 Ikami nĩ mũthemba wa mbũkũ ciikaraga marima-inĩ ma irĩma irĩ ikundi.
andũ-a-nja aingĩ mũno arĩa rĩmwe na rĩmwe monũhaga athamaki.

* 31:3 Nyũmba ya ũthamaki nĩyakoragwo na

na matige gũcooka kũririkana kĩa kĩa.

⁸ “Arĩrĩria arĩa matangĩhota kwĩyarĩrĩria,
warĩrĩrie kĩhotoo kĩa arĩa othe anyamaarĩku.

⁹ Maarĩrĩrie, na ũmatũire ciira na kĩhotoo;
rũrĩra kĩhotoo kĩa arĩa athĩni na arĩa abatari.”

Ciugo cia Kũrigĩrĩria: Mũtumia ũrĩa Ngatha

¹⁰ Mũtumia ngatha-rĩ, angĩoneka kũ?

Nĩgũkorwo thogora wake nĩũkĩrite mũno ũrĩa wa ruru iria ndune.

¹¹ Mũthuuri wake nĩamwĩhokete biũ,
na ndarĩ kindũ kĩa bata angĩaga.

¹² Mũtumia ũcio, matukũ mothe ma muoyo wake,
no maũndũ mega ekaga mũthuuriwe,
na ndangĩmwĩka ũũru.

¹³ Ethaga guoya wa ng’ondũ na ndigi cia ũguta,
agacirutĩra wĩra na kĩa, na moko make.

¹⁴ Ahaana ta marikabu cia wonjoria,
tondũ athũgũraga irio ciake kuuma kũraya.

¹⁵ Okĩraga rũciini kũrĩ o na nduma;
akahe andũ a nyũmba yake irio,
na akagaĩra ndungata ciake cia airĩtu mawĩra mao.

¹⁶ Ecũũranagia ũhoro wa mũgũnda mũna, akaũgũra;
kuumana na ũthũkũmi wake, ahaandaga mũgũnda wa mĩthabibũ.

¹⁷ Ehotragĩra wĩra wake erutanĩirie;
moko make marĩ hinya wa kwĩrutĩra wĩra.

¹⁸ Nĩatigagĩrĩra atĩ wonjoria wake nĩũrĩ na uumithio,
naguo tawa wake ũraaraga ũgĩakana.

¹⁹ Anyiitaga mũtĩ wa kuogotha ndigi na guoko,
nakĩo gĩcũni kĩa ndigi agakĩnyiitĩrĩra na ciara ciake.

²⁰ Nĩataanahagĩra andũ arĩa athĩni,
nao arĩa abatari akamatambũrũkĩria moko make.

²¹ Rĩrĩa tharunji yagũa-rĩ, we ndamakaga atĩ nĩgũthĩnia andũ a nyũmba yake;
nĩgũkorwo othe nĩahumbe nguo cia rangi mũtune.

²² Nĩatumaga indo cia kwara ũrĩrĩ wake;
nake ehumbaga nguo cia gatani ĩrĩa njega, na cia rangi wa ndathi.[†]

²³ Mũthuuri wake nĩahagwo gĩtĩo kĩhingo-inĩ gĩa itũũra inene,
harĩa aikaraga marĩ na athuuri a bũrũri.[‡]

²⁴ Mũtumia ũcio nĩatumaga nguo cia gatani agaciendia,
na agatwaragĩra onjoria mĩcibi.

²⁵ Hinya na ũtĩku nĩcio nguo iria ehumbaga;
nĩakenaga ategwĩtigĩra matukũ marĩa magooka.

²⁶ Aaragia ciugo cia ũũgĩ,
naruo rũrĩmĩ rwake rũrutanaga maũndũ ma ũtugi.

²⁷ Nĩarũmbũyagia maũndũ ma nyũmba yake,
na ndarĩaga irio atanogeire.

²⁸ Ciana ciake ciarahũkaga, cikoiga arorathimwo;
o nake mũthuuri wake nĩamũgaathagĩrĩria, akamwĩra atĩrĩ:

²⁹ “Andũ-a-nja aingĩ manatuĩka ngatha,
no wee nĩũmakĩrite othe.”

[†] 31:22 Gĩtambaya kĩa rangi wa ndathi kĩa goro mũno, na kĩa kionereria kĩa ũnene.
athuuri a itũũra maacemanagia.

[‡] 31:23 Kĩhingo-inĩ kĩa itũũra niho

³⁰ Ngoga nĩ cia kũheenania, naguo ũthaka nĩ wa tũhũ;
no mūtumia ũrĩa mwĩtigĩri Jehova nĩ wa kũgaathĩrĩrio.

³¹ Mũrĩhei mũcaara wa wĩra ũrĩa arutĩte,
naguo wĩra wake ũrekwo ũmũgaathĩrĩrie kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩrĩa inene.

KOHELETHU

Maündũ Mothe nĩ ma Tũhũ

¹ Ici nĩcio ciugo cia Mũrutani, mũrũ wa Daudi, ũrĩa warĩ mũthamaki kũu Jerusalemu:

² “Maündũ mothe nĩ ma tũhũ! Ī nĩ ma tũhũ!”

Ūguo nĩguo Mũrutani ekuuga.

“Ti-itherũ nĩ ma tũhũ mũtheri!
Maündũ mothe nĩ ma tũhũ.”

³ Mündũ-rĩ, nĩ uumithio ũrĩkũ onaga harĩ wĩra
ũrĩa wotho arutaga gũkũ thĩ kwaraga riũa?

⁴ Rũciaro rũmwe rwathira-rĩ, nĩ rũngĩ rũkaga,
no rĩrĩ, thĩ itũũraga o ho nginya tene na tene.

⁵ Riũa rĩrathaga na rĩgathũa,
ningĩ rĩgacooka na ihenya kũrĩa rĩrathagĩra.

⁶ Rũhuho rũhurutanaga rwerekeire mwena wa gũthini,
na rĩgacooka rũkeerekera mwena wa gathigathini;
rũthiia o rũgĩthiũrũkaga rũtegũtigithĩria,
o rũgĩcookaga njĩra-inĩ yaruo.

⁷ Njũũ ciothe ciĩitagĩrĩa iria-inĩ,
no rĩrĩ, iria rĩtirĩ hĩndĩ rĩiyũraga.

O kũu njũũ ciumaga,
nokuo icookaga.

⁸ Maündũ mothe marehanagĩra mĩnoga
ĩrĩa itangĩgweteka.

Riitho rĩtirĩ hĩndĩ rĩiganagia kuona,
o na kana gũtũ gũkaigania kũigua.

⁹ Maündũ marĩa maanakorwo kuo no mo macookaga gũkorwo kuo rĩngĩ,
naguo ũndũ ũrĩa waneekwo noguo ũcookaga ũgeekwo rĩngĩ;
gũtirĩ ũndũ ũtarĩ woneka gũkũ thĩ kwaraga riũa.

¹⁰ Hihi nĩ harĩ ũndũ mündũ angiuga atĩrĩ:
“Ta rora! Ũyũ nĩ ũndũ ũtarĩ wonekana?”

Ũndũ ũcio warĩ kuo hĩndĩ ndaaya hĩtũku;
warĩ kuo tũtarĩ twaciarwo.

¹¹ Andũ arĩa maarĩ kuo tene matiririkanagwo,
na o na arĩa matarĩ maraciarwo
matikaaririkanwo
nĩ arĩa magaaciarwo thuutha wao.

Ũũgĩ no wa Tũhũ

¹² Nĩ Mũrutani-rĩ, ndaarĩ mũthamaki wathamakagĩra Isiraeli kũu Jerusalemu. ¹³ Nĩnderutĩre na
kĩyo kwĩruta, na gũtũria na ũũgĩ maündũ mothe marĩa mekagwo gũkũ thĩ. Kaĩ Ngai nĩakuithĩtie
andũ mũrigo mũritũ-ĩ! ¹⁴ Nĩndĩoneire maündũ marĩa mothe mekagwo gũkũ thĩ kwaraga riũa;
maündũ mothe no ma tũhũ, na ũguo no ta gũteng’eria rũhuho.

¹⁵ Kĩndũ kĩrĩa kĩogomu gĩtingĩrũngĩka;
nakĩo kĩrĩa gĩtarĩ ho gĩtingĩtarwo.

¹⁶ Na nĩ ngĩciiria, ngiuga na ngoro yakwa atĩrĩ, “Ndĩ mũkũrũ na ngagĩa na ũũgĩ mũingĩ gũkĩra
andũ arĩa othe manaathana Jerusalemu mbere yakwa; nĩmenyete maündũ maingĩ makoniĩ ũũgĩ na
ũmenyo.” ¹⁷ Ningĩ nĩnderutire na ngoro yakwa kũmenya ũhoro wa ũũgĩ, o na kũmenya ũhoro wa
ũgũrũki na wa ũrimũ, no ngĩmenya atĩ ũhoro ũcio, o naguo, no ta gũteng’eria rũhuho.

¹⁸ Nĩgũkorwo o ũrĩa ũũgĩ waingĩha, noguo ihooru rĩingĩhĩte;
na ũrĩa ũmenyo waingĩha, noguo kĩaha kĩingĩhĩte.

2

Ikeno no cia Tũhũ Mũtheri

¹ Ndeĩrire na ngoro yakwa atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, ũka rĩu, nĩngũkũgeria na ikeno nĩgeetha nyone nĩ ũndũ ũrĩkũ mwega.” No rĩrĩ, o naguo ũndũ ũcio warĩ o wa tũhũ. ² Ningĩ ngiuga atĩrĩ, “Mĩtheko o nayo nĩ ũrimũ. Naguo ũhoro wa gwĩkenia-rĩ, ngĩyũria nĩ wa bata ũrĩkũ?” ³ Ndaageririe ũrĩa ingĩkenia mwĩrĩ wakwa na ndibei, o ndongoretio nĩ ngoro yakwa na ũũgĩ, ngĩhĩmbĩria ũkĩgu, ngĩenda kũmenya nĩ ũndũ ũrĩkũ andũ maagĩrĩrwo nĩ gwĩka gũkũ thĩ matukũ-inĩ o macio manini ma muoyo wao.

⁴ Nĩndarutire mawĩra manene: Ngĩyĩkĩra nyũmba, na ngĩhaandĩra mĩgũnda ya mĩthabibũ. ⁵ Nĩndathondekire mĩgũnda na kũndũ gwa kũhurũkwo, na ngĩhaanda mĩtĩ ya mĩthemba yothe ya matunda kuo. ⁶ Ngĩcooka ngĩhingĩrĩria tũria twa maaĩ twa kuunithagĩria maaĩ kũria mĩtĩ iyo yakũragĩra. ⁷ Ningĩ ngĩgũra ngombo cia arũme na cia andũ-a-nja, na nĩ ndaari na ngombo ingĩ iria ciaciariirwo gwakwa mũciĩ. O na nĩ ndaari na ndũũru nyingĩ cia mbũri na cia ng’ombe gũkĩra arĩa othe maari Jerusalemu mbere yakwa. ⁸ Nĩndacookanĩrĩrie betha na thahabu, na indo cia bata iria cia athamaki o na cia mabũrũri. Ningĩ ngĩgĩa na aini a arũme na a andũ-a-nja, o na thuriya nyingĩ mũno: maũndũ marĩa makenagia ngoro ya mũndũ. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio ngĩneneha na ngĩtonga mũno gũkĩra arĩa othe maari Jerusalemu mbere yakwa. Thĩinĩ wa maũndũ macio mothe-rĩ, ũũgĩ wakwa ndaari o naguo.

¹⁰ Naguo ũndũ o wotho ũrĩa maithe makwa meriragĩria ndierigagĩrĩria kũwĩka;

o na ningĩ ngoro yakwa ndiamĩrigĩrĩrie gĩkeno o na kĩrĩkũ.
Nĩgũkorwo ngoro yakwa nĩyakenagĩra mawĩra makwa mothe,
naguo ũndũ ũcio nĩguo warĩ irĩhi rĩa wĩra wakwa wotho.

¹¹ No rĩrĩa ndaarorire mawĩra marĩa mothe ndaarutĩte na moko makwa,
o na ũrĩa ndetungumanĩtie ngĩmaruta,
ngĩona atĩ maũndũ mothe nĩ ma tũhũ, no ta gũteng’eria rūhuho;
gũtirĩ kĩndũ mũndũ angĩguna nakĩo gũkũ thĩ.

Ũũgĩ na Ũkĩgu no cia Tũhũ

¹² Ningĩ ngĩcooka ngĩhũgũra nĩguo ndĩcũũranie ũhoro wa ũũgĩ,
o na wa ũgũrũki, na wa ũkĩgu.

Atĩrĩrĩ, nĩ atĩa ũngĩ mũthamaki ũrĩa ũcookagio ithenya rĩa ũrĩa ũngĩ
angĩika ũteekĩtwo?

¹³ Hĩndĩ iyo ngĩkĩona atĩ ũũgĩ nĩ mwega gũkĩra ũkĩgu,
o ta ũrĩa ũtheri ũrĩ mwega gũkĩra nduma.

¹⁴ Mũndũ ũrĩa mũũgĩ nĩonaga kũria arathiĩ,
no mũndũ mũkĩgu athiagĩra nduma-inĩ;
no ngĩcooka ngĩmenya
atĩ o eerĩ makoragwo nĩ ũndũ o ro ũmwe.

¹⁵ Hĩndĩ iyo ngĩkiuga na ngoro yakwa atĩrĩ,
“Ũndũ ũrĩa ũkoraga mũndũ mũkĩgu o na nĩ no ũkaangora.

Ũũgĩ wakwa-rĩ, ũkĩng’unĩte na kĩ?”
Ngĩkiuga atĩrĩ na ngoro yakwa,

“Ũndũ ũyũ o naguo no wa tũhũ.”

¹⁶ Nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa mũũgĩ, o ta mũndũ ũrĩa mũkĩgu, ndagatũũra aririkanagwo;
nĩgũkorwo matukũ-inĩ marĩa magooka o eerĩ nĩmakariganĩra.

Hĩ, mũndũ ũrĩa mũũgĩ akuuaga o ta mũndũ ũrĩa mũkĩgu!

Mĩnoga no ya Tũhũ

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio ngĩthũũra gũtũũra muoyo, tondũ wĩra ũrĩa ũrutagwo gũkũ thĩ kwaraga riũa warĩ wa kũnjiguithia kĩaha. Wotho warĩ wa tũhũ, o ta gũteng’eria rūhuho. ¹⁸ Ngĩgĩthũũra maũndũ mothe marĩa ndenogeetie namo gũkũ thĩ kwaraga riũa, tondũ no nginya ngaamatigĩra ũrĩa ũgooka thuutha

wakwa. ¹⁹ Ningĩ nũũ ũũĩ kana ũcio ũgooka ithenya rĩakwa agaakorwo arĩ mũndũ mũũgĩ kana arĩ mũndũ mũkĩigu? No rĩrĩ, nĩwe ũkaarũgamĩrĩra wĩra ũrĩa ndaanetungumania naguo ngĩtũmagĩra ũũgĩ wakwa gũkũ thĩ kwaraga riũa. Ũndũ ũcio o naguo no wa tũhũ. ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio ngoro yakwa ikĩambĩrĩria kũũrwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa wĩra wakwa wothe wa mĩnoga ũrĩa ndaarutaga gũkũ thĩ kwaraga riũa. ²¹ Tondũ mũndũ no arute wĩra wake na ũũgĩ, na ũmenyo, na kũũhĩgĩra maũndũ, no rĩrĩ, no nginya acooke atige kĩrĩa gĩothe agĩta nakĩo kũrĩ mũndũ ũngĩ ũtakĩnogeire. Ũndũ ũyũ o naguo no wa tũhũ, na nĩ mũtino mũnene. ²² Mũndũ-rĩ, nĩ uumithio ũrĩkũ oonaga harĩ wĩra ũrĩa wothe arutaga, na mĩnoga, na gwĩtungumania kũrĩa anetungumania nakuo gũkũ thĩ kwaraga riũa? ²³ Nĩgũkorwo matukũ make mothe, wĩra wake nĩ wa ruo na kĩa; o na ũtukũ, meciiria make matihurũkaga. Ũndũ ũcio o naguo no wa tũhũ.

²⁴ Mũndũ-rĩ, ndarĩ ũndũ ũngĩ mwega angĩka ũkĩrĩte kũrĩa na kũnyua, na gũkenera wĩra wake. Ũndũ ũyũ o naguo ngĩona atĩ uumĩte guoko-inĩ kwa Ngai, ²⁵ nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũngĩhota kũrĩa kana gũkena Ngai atarĩ ho? ²⁶ Ngai aheaga mũndũ ũrĩa ũmũkenagia maũndũ ma ũũgĩ, na ũmenyo, na gĩkeno, no mũndũ ũrĩa mwĩhia akamũhe wĩra wa gũcookanĩrĩria na kwĩgĩra ũtonga, nĩguo acooke aũnenganĩre kũrĩ mũndũ ũrĩa ũmũkenagia. Ũndũ ũcio o naguo no wa tũhũ, o ta gũteng'eria rũhuho.

3

O Ũndũ na Ihinda Rĩaguo

¹ Atĩrĩrĩ, o ũndũ nĩ ũrĩ ihinda rĩaguo,
na o ũndũ o wothe wĩkagwo gũkũ thĩ nĩ ũrĩ mahinda maguo:

² kũrĩ hĩndĩ ya gũciarwo na hĩndĩ ya gũkua,
hĩndĩ ya kũhaanda na hĩndĩ ya kũmunya kĩrĩa kĩaande,

³ hĩndĩ ya kũũraga na hĩndĩ ya kũhonia,
hĩndĩ ya gũtharia na hĩndĩ ya gwaka,

⁴ hĩndĩ ya kũrĩra na hĩndĩ ya gũtheka,
hĩndĩ ya gũcakaya na hĩndĩ ya kũina,

⁵ hĩndĩ ya kũhurunja mahiga na hĩndĩ ya kũmacookanĩrĩria,
hĩndĩ ya kũhĩmbĩria na hĩndĩ ya kwaga kũhĩmbĩria,

⁶ hĩndĩ ya gũcaria na hĩndĩ ya kũũrĩrwo nĩ indo,
hĩndĩ ya kũiga, na hĩndĩ ya gũte,

⁷ hĩndĩ ya gũtembũra na hĩndĩ ya gũtuma,
hĩndĩ ya gũkira na hĩndĩ ya kwaria,

⁸ hĩndĩ ya kwenda na hĩndĩ ya gũthũũra,
hĩndĩ ya mbaara na hĩndĩ ya thayũ.

⁹ Mũruti wa wĩra-rĩ, nĩ uumithio ũrĩkũ oonaga harĩ gwĩtungumania gwake? ¹⁰ Nĩnyonete mathĩina marĩa Ngai aheete andũ nĩguo mathĩinĩkage nĩ mo. ¹¹ Ngai oombire kĩndũ o gĩothe kĩrĩ gĩthaka hĩndĩ yakĩo. Ningĩ nĩekĩrĩte ũhoru wa tene na tene ngoro-inĩ cia andũ; no andũ matingĩhota kũmenya wĩra ũrĩa Ngai arutĩte kuuma kĩaambĩrĩria nginya kĩrĩkĩrĩro. ¹² Nĩnjũũ atĩ gũtirĩ ũndũ ũngĩ mwega andũ mangĩka ũkĩrĩte gũkena na gwĩka maũndũ mega rĩrĩa rĩothe megũtũũra muoyo. ¹³ O na ningĩ ngamenya atĩ mũndũ o wothe angĩrĩa na anyue, na akenere gwĩtungumania gwake, kũ nĩ kĩaheo kuuma kũrĩ Ngai. ¹⁴ Nĩnjũũ atĩ ũndũ ũrĩa wothe Ngai ekaga nĩ wagũtũũra nginya tene; ndũngĩongerereka kana ũnyihanyĩhe. Ngai awĩkaga nĩgeetha andũ mamwĩtigagĩre.

¹⁵ ũrĩa gũtariĩ rĩu noguo gwatariĩ tene,
na ũrĩa gũgaatuĩka thuutha-inĩ noguo gwatariĩ mbere iyo;
nake Ngai acaragia atĩ ũndũ ũrĩa wahĩtũkire ũcooke o ro ho.

¹⁶ O na ningĩ ngĩona ũndũ ũngĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa:
Handũ harĩa haatuuagĩrwo ciira-rĩ, waganu warĩ ho,
na ho handũ harĩa ha kĩaooto-rĩ, waganu warĩ ho.

¹⁷ Ngĩĩra atĩrĩ na ngoro yakwa,

“Ngai nīwe ūgaaciirithia

andū arīa athingu na arīa aaganu,
tondū nīgūgakorwo ihinda rīa o ūndū o wothe wīkagwo gūkū thī,
o na ihinda rīa wīra o wothe.”

¹⁸ Ningī ngīciiria atīrī, “Ha ūhoru wa andū-rī, Ngai amageragia nīgeetha mone atī mahaana o ta nyamū. ¹⁹ Maūndū marīa makoraga mūndū no mo makoraga nyamū; mūndū na nyamū makoragwo nī ūndū o ro ūmwe: O ta ūrīa mūndū akuuaga, noguo nyamū ikuaga. Mīhūmū ya mūndū na nyamū no īmwe; mūndū ndarī handū akīrīte nyamū. Ūndū o wothe nī wa tūhū. ²⁰ Mūndū na nyamū mathiiaga o kūndū kūmwe; othe moimīte tīrī-inī, na othe macookaga o tīrī-inī. ²¹ Nūū ūūī kana hihi roho wa mūndū wambataga na igūrū, naguho roho wa nyamū ūgaikūrūka na thī?”

²² Nī ūndū ūcio ngīona atī hatirī ūndū mwega harī mūndū ūkīrīte gūkenera wīra wake, tondū rīu nīrīo igai rīake. Nī ūndū-rī, nūū ūngīmūcookia rīngī nīguo one ūrīa gūgeekīka thuutha wake?

4

Kūhinyīrīrio, Kwīnogia, na Kwaga Arata

¹ Ningī nīndarorire na ngīona kūhinyanīrīria kūrīa gwathiiaga na mbere gūkū thī kwaraga rīūa:
Ngīona maithori ma arīa ahinyīrīrie,

na matirī na mūndū wa kūmahooreria;
arīa maamahinyagīrīria nīo maarī na ūhoti,
no acio maahinyagīrīrio matiarī na mūndū wa kūmahooreria.

² Tondū ūcio ngiuga atī andū arīa akuū,
o acio marīkītie gūkua,
nīmakenaga gūkīra arīa marī muoyo,
o acio marī muoyo o na rīu.

³ No rīrī, mūndū ūrīa mwega gūkīra acio eerī
nī ūrīa ūtarī mūciare,
o ūcio ūtoneete ūūru
ūrīa wīkagwo gūkū thī kwaraga rīūa.

⁴ Ningī ngīona atī wīra wothe na maūndū marīa mūndū agīaga namo moimanaga na mūndū kūiguīra mūndū wa itūūra rīake ūiru. Ūndū ūcio o naguho no wa tūhū, o ta gūteng’eria rūhuho.

⁵ Mūndū mūkīgu enyiitanagīria moko,
akeyananga we mwene.

⁶ Nī kaba mūndū akorwo na kīndū kīnini na akorwo na ūhooreri,
gūkīra gwītungumania agīe na indo nyingī,
na gūteng’eria rūhuho.

⁷ Ningī ngīona ūndū wa tūhū gūkū thī kwaraga rīūa:

⁸ Kwarī na mūndū watūūruga arī wiki;
ndaarī na mūrīū kana mūrū wa nyina.

No rīrī, aatūūruga etungumanagia,
no maitho make matiaiganagwo nī ūtonga.
Eyūririe atīrī, “Nūū ūratūma ndītungumanie ūū, na noge,
na nī kī kīratūma ndīime ikeno?”
Ūndū ūcio o naguho nī wa tūhū,
no wīra wa gūthīnīka!

⁹ Nī kaba andū eerī gūkīra ūmwe,
tondū nīmoonaga uumithio mwega wa wīra wao:

¹⁰ Ūmwe angīgūa thī-rī,
mūratawe no amuo.
No rīrī, mūndū angīgūa thī na ndarī na wa kūmuoya-rī,
kaī ūcio nī wa kūiguīrwo tha-ī!

¹¹ Ningī-rī, andū eerī mangīkoma hamwe nīmaiguithanagia ūrugarī.

No rĩrĩ, mündũ angĩhota kũigua ũrugarĩ atĩa arĩ o wiki?

¹² Mündũ ũmwe no akĩrio hinya,
no andũ eerĩ no mahote kwĩgitĩra.
Mũhĩndo mūrume na ndigi ithatũ ndũngĩtuĩka narua.

Ũthii wa-na-Mbere no wa Tũhũ

¹³ Nĩ kaba mündũ mwĩthĩ mũthĩini no nĩ mũũgĩ, gũkĩra mũthamaki mũkũrũ no nĩ mũkĩĩgu, ũrĩa ũtangĩtaarĩka. ¹⁴ Mündũ mwĩthĩ ũcio no akorwo oimĩte njeera agatuuu mũthamaki, kana akorwo aaciarirwo arĩ mũthĩini o kũu ũthamaki-inĩ wake. ¹⁵ Ngĩkĩona atĩ andũ arĩa othe matũũraga na magathiiagĩra gũkũ thĩ kwaraga riũa maarũmĩrĩire mwanake ũcio mũthĩini, o ũcio wacookire ithenya rĩa mũthamaki. ¹⁶ Andũ arĩa othe maathagwo nĩwe matingĩtarĩka. No rĩrĩ, andũ arĩa mookire thuutha wake matiakenirio nĩ ũcio wacookire ithenya rĩa mũthamaki. Ũndũ ũyũ o naguo nĩ wa tũhũ, o ta gũteng'eria rũhuho.

5

Ikaraga Wĩtigĩrĩte Ngai

¹ Atĩrĩrĩ, ceemaga ũgĩtoonya nyũmba ya Ngai. Gũkuhĩrĩria na kũigua ndeto ciake nĩ kwegu gũkĩra igongona rĩrĩa rĩrutagwo nĩ andũ arĩa akĩĩgu, tondũ matimenyaga nĩ ũũru mareeka.

² Tiga kũhiũha kwaria ũtamĩte gwĩciiria,
ndũgetĩkirie ngoro yaku ihiũhe kwaria ũndũ mbere ya Ngai.
Ngai arĩ igũrũ,
nawe ũrĩ gũkũ thĩ,
nĩ ũndũ ũcio nyiihagia ciugo ciaku.

³ O ta ũrĩa mĩhang'o mĩingĩ itũmaga mündũ aroote-rĩ,
ũguo no taguo mündũ mũkĩĩgu aingĩhagia mĩario.

⁴ Hĩndĩ irĩa wehĩta mwĩhĩtwa harĩ Ngai, ndũkanahũthĩrĩrie kũũhingia. Nĩ ũndũ we ndakenagio nĩ andũ akĩĩgu; hingagia mwĩhĩtwa waku. ⁵ Nĩ kaba kwaga kwĩhĩta, gũkĩra kwĩhĩta na kwaga kũhingia mwĩhĩtwa. ⁶ Ndũkareke kanua gaku gatũme wĩhie. Ndũkanoigĩre mbere ya mūtũmwo wa hekarũ atĩrĩ, "Mwĩhĩtwa wakwa ndehĩtire na mahĩtia." Nĩ kĩ kĩngĩtũma ũrakarie Ngai na uuge waku, nake athũkie wĩra wa moko maku? ⁷ Irooto nyingĩ na ciugo nyingĩ nĩ cia tũhũ. Nĩ ũndũ ũcio ikaraga wĩtigĩrĩte Ngai.

Ũtonga no wa Tũhũ

⁸ Ũngĩkoona mũthĩini akĩhinyĩrĩrio, na akaagithio ciira wa ma na kĩhooito bũrũri-inĩ, ndũkanamakio nĩ maũndũ macio; nĩgũkorwo mũnene ũmwe aroragwo nĩ mũnene ũngĩ, na igũrũ wa acio eerĩ nĩ harĩ angĩ anene kũmakĩra. ⁹ Uumithio wa bũrũri nĩ wa andũ othe; o na mũthamaki we mwene oonaga uumithio kuuma mĩgũnda-inĩ.

¹⁰ Mündũ ũrĩa wotho wendeete mbeeca ndarĩ hĩndĩ aciiganagia;
nake ũrĩa wotho wendeete ũtonga ndaiganagwo nĩ kĩrĩa oonaga.
Ũndũ ũyũ o naguo no wa tũhũ.

¹¹ O ũrĩa indo ikĩragĩrĩria kuongerereka,
noguo arĩa macirĩĩaga mongererekaga.
Mwene cio agunĩkaga nakĩ,
tiga o gũciĩrorera na maitho?

¹² Toro wa mündũ ũrĩa ũrutaga wĩra nĩ mwega,
o na angĩrĩa irio nini kana nyingĩ,
no ũingĩ wa indo cia gĩtonga
ndũrekaga kĩone toro.

¹³ Nĩnyonete ũndũ mũũru na wa kĩeha gũkũ thĩ kwaraga riũa:
ũtonga ũrĩa mündũ eigagĩra ũkaya kũmũthũkia we mwene,
¹⁴ kana ũtonga ũrĩa ũthiraga na njĩra ya mūtino,

atĩ angĩgaaciara kahĩ,
gatĩrĩ kĩndũ kangĩgaya.

¹⁵ Mũndũ oimaga nda ya nyina arĩ njaga,
na o ũguo okaga, noguo athiiaga.

Ndarĩ kĩndũ o nakĩ kiumanĩte na wĩra wake
agaakuua na moko make.

¹⁶ Ũndũ ũyũ o naguo nĩ mũũru, na wa kĩahe:
Atĩ o ũrĩa mũndũ okaga, noguo athiiaga,
nake-rĩ, nĩ ũndũ ũrĩkũ egunaga naguo,
kuona atĩ enogagĩria o rūhuho?

¹⁷ Matukũ-inĩ make mothe arĩagĩra nduma-inĩ,
arĩ na gũtangĩka kũnene, na kũhinyĩrĩka, o na marakara.

¹⁸ Ngĩcooka ngĩmenya atĩ nĩ wega na nĩ kwagĩrĩire mũndũ arĩage na anyuuage, na akenagĩre gwĩtungumania gwake arĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa matukũ-inĩ manini ma gũtũũra muoyo marĩa aheetwo nĩ Ngai, tondũ rĩu nĩrĩo igai rĩake. ¹⁹ Na ningĩ-rĩ, mũndũ o wothe angĩheo ũtonga na indo nĩ Ngai, na amũhotithie gũcikenera, nake aamũkĩre igai rĩake na akenio nĩ wĩra wake-rĩ, kũ nĩ kĩaheo aheetwo nĩ Ngai. ²⁰ Ti kainingĩ mũndũ ũcio ataranagia ũhoro wa matukũ ma muoyo wake, tondũ Ngai nĩamũikaragia arĩ na gĩkeno ngoro-inĩ.

6

¹ Na rĩrĩ, nĩnyonete ũndũ ũngĩ mũũru gũkũ thĩ kwaraga riũa, naguo nĩũritũhagĩra andũ mũno:
² Naguo nĩ atĩ Ngai aheaga mũndũ ũtonga, na indo, o na gĩtĩio, agakoragwo na kĩndũ o kĩrĩa gĩothe ngoro yake ĩngĩrĩrĩria, no rĩrĩ, Ngai akaaga kũmũhotithia gũcikenera, no mũndũ ũngĩ mũgeni nĩwe ũcikenagĩra handũ hake. Ũndũ ũyũ nĩ wa tũhũ, na nĩ ũndũ mũũru na wa kĩahe.

³ Mũndũ no agĩe ciana igana rĩmwe na atũũre mĩaka mĩingĩ; no rĩrĩ, o na angĩtũũra ihinda iraaya atĩa, angĩkorwo ndangĩkenera ũgaacĩru wake na aage gũthikwo wega-rĩ, nguuga atĩrĩ, mũndũ ũcio akĩrĩtwo nĩ kĩhuno. ⁴ Kĩhuno kũ gĩũkaga kĩrĩ tũhũ, na gĩgathiĩ nduma-inĩ, na rĩitwa rĩakĩo rĩkahumbĩrwo nĩ nduma o ro ĩyo. ⁵ O na gũtũũka gĩtionire riũa kana gĩkĩmenya ũndũ o na ũrĩkũ-rĩ, nĩkĩgiaga na ũhurũko gũkĩra mũndũ ũcio: ⁶ ĩĩ, ti-itherũ o na angĩtũũra mĩaka ngiri ĩmwe maita meerĩ, na aage gũkenera ũgaacĩru wake. Githĩ othe matigĩthiia o handũ hamwe?

⁷ Mũndũ arutaga wĩra wothe na kĩyo nĩguo aiyũrie kanua gake,
no gũtirĩ hĩndĩ ngoro yake ĩiganagia.

⁸ Mũndũ mũũgĩ-rĩ,
akĩrĩte mũndũ mũkĩgu na kĩ?
Nake mũndũ mũthĩĩni ũrĩa ũmenyete gũikarania na andũ arĩa angĩ-rĩ,
egunaga na kĩ?

⁹ Nĩ kaba kĩrĩa maithe marona,
gũkĩra kwangangio nĩ merirĩria.
Ũndũ ũyũ o naguo nĩ wa tũhũ,
o ta gũteng'eria rūhuho.

¹⁰ Kĩndũ gĩothe kĩanakorwo kuo kĩaheirwo rĩitwa,
nake mũndũ nĩamenyekete ũrĩa atariĩ;
gũtirĩ mũndũ ũngĩhota gũkararania
na ũrĩa ũrĩ hinya kũmũkĩra.

¹¹ O ũrĩa ciugo iraingĩha,
noguo ituĩkaga cia tũhũ,
naguo ũndũ ũcio ũgunaga mũndũ na kĩ?

¹² Nĩ ũndũ-rĩ, nũ ũngĩmenya maũndũ marĩa magĩrĩire mũndũ mĩtũũrĩre-inĩ wake, matukũ mothe ma muoyo wake manini na ma tũhũ marĩa aniinaga magathira o ta kĩĩruru? Nũ ũngĩmwĩra ũrĩa gũkaahaana gũkũ thĩ kwaraga riũa aarĩkia kwehera?

7

Ũũgĩ

- ¹ Nĩ kaba rĩtwa rĩega gũkĩra maguta marĩa manungi wega,
na mũthenya wa gũkua gũkĩra mũthenya wa gũciarwo.
- ² Nĩ kaba gũthiĩ nyũmba ĩrĩ na macakaya
gũkĩra gũthiĩ nyũmba ĩrĩ na ndĩa,
nĩgũkorwo gĩkuũ nĩkĩo mũthia wa andũ othe;
nao andũ arĩa marĩ muoyo nĩmakĩige ũndũ ũcio ngoro-inĩ ciao.
- ³ Nĩ kaba kĩahe gũkĩra mĩtheko,
tondũ gũtuka gĩthiithi nĩgũtũmaga ngoro yagĩre.
- ⁴ Ngoro cia andũ arĩa oogĩ irũmbũyagia nyũmba ĩrĩ na macakaya,
no ngoro cia andũ arĩa akĩigu irũmbũyagia nyũmba ĩrĩ na ikeno.
- ⁵ Nĩ kaba kũigua irũithia rĩa mũndũ ũrĩa mũũgĩ,
gũkĩra gũthikĩrĩria rwĩmbo rwa andũ arĩa akĩigu.
- ⁶ O ta ũrĩa mũigua ĩtũratũrĩkaga ĩrĩ rungu rwa nyũngũ,*
no taguo mĩtheko ya andũ arĩa akĩigu ĩtariĩ.
Ũndũ ũyũ o naguo no wa tũhũ.
- ⁷ Ũhinyanĩrĩria ũtũmaga mũndũ mũũgĩ akĩige,
narĩo ihaki rĩgathũkia ngoro.
- ⁸ Nĩ kaba kĩrĩkĩrĩro kĩa ũndũ gũkĩra kĩambĩrĩria kĩaguo,
na gũkirĩrĩria nĩ kwega gũkĩra mwĩtĩio.
- ⁹ Tigaga kũhiũha kũrakara na ngoro yaku,
nĩ ũndũ marakara maikaraga ngoro-inĩ cia andũ arĩa akĩigu.
- ¹⁰ Ndũkoorie atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmaga matukũ ma tene makorwo marĩ mega gũkĩra maya?”
Nĩgũkorwo ti ũũgĩ kũũria ũguo.
- ¹¹ Ũũgĩ, o ta igai, nĩ mwega
na nĩũteithagia arĩa marĩ muoyo.
- ¹² Ũũgĩ nĩ mwĩgitio,
o ta ũrĩa mbeeca irĩ mwĩgitio,
no rĩrĩ, wega wa ũmenyi maũndũ nĩ ũyũ:
atĩ ũũgĩ nĩtũtũragia ũrĩa ũrĩ naguo muoyo.
- ¹³ Ta cũrania ũrĩa Ngai ekĩte:
Kĩrĩa ogetie-rĩ,
nũũ ũngĩhota gũkĩrũnga?
- ¹⁴ Hĩndĩ ĩrĩa mahinda marĩ mega, kenaga;
no rĩrĩ, rĩrĩa mahinda magũthũũkĩra, ũririkanage atĩrĩ:
Ngai nĩwe ũtũmaga
maũndũ macio meerĩ matwarane.
Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ndarĩ ũndũ angĩmenya
wĩgĩ mũtũũrĩre wake wa thuutha-inĩ.
- ¹⁵ Mũtũũrĩre-inĩ ũyũ wakwa wa tũhũ, nĩnyonete maũndũ maya meerĩ:
mũndũ mũthingu no akue o na arĩ mũthingu,
nake mũndũ mwaganu agatũũra muoyo ihinda iraaya o na arĩ mwaganu.
- ¹⁶ Tiga gũthĩnga makĩria,
o na kana kũũhĩga makĩria:

* 7:6 Mwaki wa mũigua o na watũratũrĩka ndũrĩ ũrugarĩ wa kũigana hĩndĩ ya heho.

- ũkwenda kwĩniina nĩkĩ?
¹⁷ Tiga kwagana makĩria,
 kana gũkĩga:
 ũkwenda gũkua hĩndĩ yaku ĩtakinyĩte nĩkĩ?
¹⁸ Nĩ wega kũrũmia ũndũ ũmwe,
 na ndũkarekie ũcio ũngĩ.
 Mũndũ ũrĩa mwĩtigĩri-Ngai nĩetheemaga maũndũ macio meerĩ.
- ¹⁹ Ũũgĩ wĩkĩraga mũndũ mũũgĩ hinya,
 agakĩra aathani ikũmi marĩ itũũra-inĩ inene.
- ²⁰ Gũtirĩ mũndũ mũthingu gũkũ thĩ,
 ũrĩa wĩkaga o wega mũtheri na ndehagia.
- ²¹ Ndũgathikagĩrĩrie ũrĩa wothē andũ maraaria,
 tondũ wahota kũigua ndungata yaku ĩgĩkũruma:
²² nĩgũkorwo ngoro-inĩ yaku nĩũũĩ
 atĩ mahinda maingĩ wee mwene wanaruma andũ arĩa angĩ.
²³ Maũndũ macio mothe ndamatuĩririe na ũũgĩ, ngiuga atĩrĩ,
 “Nĩnduĩte itua rĩa kũgĩa na ũũgĩ.”
 No rĩrĩ, ũndũ ũcio warĩ kũraya na nĩ.
²⁴ O ũndũ ũrĩa wothē ũngĩtuĩka nĩguo, ũũgĩ-rĩ,
 nĩũraihĩrĩrie mũno na nĩmũhithe makĩria:
 nũũ ũngĩũmenya?
²⁵ Nĩ ũndũ ũcio ngĩhũndũra meciirĩa makwa harĩ ũmenyi,
 na gũtuĩria, na kũmaatha ũũgĩ, na mũtabarĩre wa maũndũ
 na ndaũkĩrwo nĩ ũkĩgu wa waganu,
 na ũgũrũki wa ũrimũ.
- ²⁶ Ningĩ ngĩona ũndũ mũrũrũ gũkĩra gĩkuũ,
 nague nĩ mũndũ-wa-nja ũrĩa ũhaana ta mũtego,
 o ũrĩa ngoro yake ĩhaana mũtego wa kũgwatia,
 namo moko make makahaana ta mĩnyororo.
 Mũndũ ũrĩa ũkenagia Ngai nĩakehonokia harĩ mũndũ-wa-nja ũcio,
 no mũndũ ũrĩa mwĩhia nĩakagwatio nĩwe.
²⁷ Mũrutani ekuuga atĩrĩ, “Ũndũ ũyũ nĩguo menyete:
 “Ngĩringithania ũndũ ũmwe na ũrĩa ũngĩ nĩguo menyē mũtabarĩre wa maũndũ-rĩ,
²⁸ o ngĩethaga ũguo
 na ndione-rĩ:
 Nĩndonire mũndũ mũrũme ũmwe mũrũngĩrĩru harĩ arũme ngiri,
 no ndionire mũndũ-wa-nja o na ũmwe mũrũngĩrĩru thĩinĩ wao othe.
- ²⁹ Ũndũ ũyũ noguo nyonete:
 Ngai oombire mũndũ arĩ mũrũngĩrĩru,
 no andũ nĩmecarĩrie maũndũ maingĩ ma wara.”

8

- ¹ Nũũ ũtariĩ ta mũndũ ũrĩa mũũgĩ?
 Ningĩ nũũ ũngĩmenya gũtaũra maũndũ?
 Ũũgĩ nĩguo ũtũmaga ũthiũ wa mũndũ ũkenge,
 na ũgatũma gũthita gũthiithi gwake kũgarũrũke.

Athikagira Muthamaki

² Nguga atiri, athikagira riathani ria muthamaki, ni undu niwehitire uri mbere ya Ngai.*

³ Ndukahiuhage kwehera hari muthamaki. Ndugekage undu muru, nigukorwo we ekaga undu uria ungimukenia. ⁴ Na tondū uuge wa muthamaki uri hinya-ri, nuu ungihota kumuria kiria atiri, "Ni atia ureka?"

⁵ Mündū uria wothē wathikagira watho wake ndakoonā ūuru,
nayo ngoro ya mündū mūgī ikūuranaga gwathikira muthamaki
ihinda riria riagiriire, ningi na njira riria yagiriire.

⁶ Nigukorwo undu o wothē ni uri ihinda riria riagiriire,
na njira riria yagiriire ya kūwika,
o na gūtuika thina wa mündū nīmūrituhagira muno.

⁷ Tondū gūtiri mündū ungimenya maundū maria makaamukora-ri,
nuu ungimwira maundū maria magooka?

⁸ Gūtiri mündū ungihota gwatha rūhuho agirie rūhurutane;
ūguo noguo gūtarī mündū ungihota kūgiriiria mūthenya wake wa gūkua.

O ta uria gūtarī mündū ūheagwo rūutha hīndi ya mbaara,
ūguo noguo waganu ūtangihonokia mündū uria ūwīkaga.

⁹ Maundū macio mothe nīndamoonire, o ndirutanirie kumenya ūhorō wa maundū maria mothe mekagwo gūkū thī kwaraga riua. Ni kūrī hīndi mündū agiaga na ūhoti wa gwathaga andū aria angī, nake agethukia we mwene. ¹⁰ O na ningi ngiona andū aria aaganu magithikwo, o acio maathiiaga na makoima handū-haria-haamure, nao magakumagio kū itūura-ini inene kūrī meekagira maundū macio. Undu ūyū o naguo no wa tūhū.

¹¹ Riria gwika ūuru kwaga kūherithio narua-ri, ngoro cia andū ikiragiriiria gūthugunda gwika ūuru.

¹² O na mündū mwaganu angika maundū mooru maita igana na atūre muoyo ihinda iraya-ri, ninjūū na ma atī andū aria metigiriire Ngai nīmakona maundū mega, o acio mahooyaga marī mbere ya Ngai. ¹³ No riri, tondū andū aria aaganu matiitigagira Ngai-ri, matikoonā maundū mega, na matukū mao matikaraiha ta kīruru.

¹⁴ Na ni kūrī undu ūngi wa tūhū wīkikaga gūkū thī: naguo ni atī andū aria athingu nīmakoragwo ni maundū maria magiriire gūkora andū aria aaganu, ningi atī andū aria aaganu nīmakoragwo ni maundū maria magiriire gūkora andū aria athingu. Undu ūyū o naguo, nguga atiri, no wa tūhū. ¹⁵ Ni undu ūcio ngūgaathiriiria gikeno kīa mūtūriire, tondū gūtiri undu ūngi mwega wa mündū gūkū thī kwaraga riua gūkira kūrī, na kūnyua, na gūkena. Nakio gikeno gītūre kīrūmaniriire nake wira-ini wake matukū mothe ma muoyo maria Ngai amūheete gūkū thī kwaraga riua.

¹⁶ Riria ndeerutanirie kumenya ūhorō wa ūgī na kuona wira uria mündū arutaga gūkū thī, tondū ni kūrī mündū maitho make matoonaga toro mūthenya kana ūtukū, ¹⁷ hīndi iyo ngikiona maundū maria mothe Ngai ekite. Gūtiri mündū ungihota kumenya uria gūthiiaga na mbere gūkū thī kwaraga riua. O na mündū angitūria na kīyo giake giōthe, ndangihota kumenya gītūmi kīa undu ūcio. O na mündū mūgī angitua atī nioi, ndangihota gūtaukirwo kūna ni undu ūcio.

9

Gikuu Gūkaga kūrī Andū Othe

¹ Ni undu ūcio ngīcūurania ūhorō wa maundū macio mothe na ngiona atī andū aria athingu na aria oogī, o hamwe na mawira mao, marī moko-ini ma Ngai, no riri, gūtiri mündū ungimenya kana ni wendo, kana ni rūmena rūmwetereire. ² Andū othe marīkagiriiria o undu ūmwe: kīrikiri kīa andū aria athingu na aria aaganu, kīa andū aria ega na aria oorū, kīa andū aria matethaahitie na aria methaahitie, na kīa andū aria marutaga magongona na aria matarutaga giōthe no kīmwe.

O ta uria mündū mwega atariī,
ūguo noguo mündū mwīhia atariī;

* 8:2 Andū nīmehitaga marī mbere ya Ngai atī nīmarikoragwo marī ehokeku.

o ta ūrĩa arĩa mehĩtaga na mĩhĩtwa matariĩ,

ũguo noguo arĩa metigagĩra kwĩhĩta na mĩhĩtwa matariĩ.

³ Ūyũ nĩguo ūũru ūrĩa ūkoragwo maũndũ-inĩ mothe marĩa mekĩkaga gũkũ thĩ kwaraga riũa: Andũ othe marĩkagĩrĩria o ūndũ ūmwe. O na ningĩ ngoro cia andũ ciyũrĩte ūũru, na ūgũrũki ūkaagĩa ngoro-inĩ ciao rĩrĩa marĩ muoyo, na thuutha-inĩ magakua. ⁴ Mũndũ ūrĩa wothe ūrĩ gatagatĩ ka arĩa marĩ muoyo arĩ na kĩĩrĩgĩrĩro; na rĩrĩ, nĩ kaba ngui irĩ muoyo gũkĩra mũrũũthi mũkuũ!

⁵ Nĩ ūndũ andũ arĩa marĩ muoyo nĩmooĩ nĩmagakua,

no arĩa makuĩte matirĩ ūndũ mooĩ;

na matirĩ kĩheo kĩngĩ metereire,

o na matiririkanagwo, nĩmariganĩire.

⁶ Wendani wao, na rĩmena rwao,

o na ūũru wao nĩĩthirĩte biũ;

na gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ magaacooka kũgĩa na handũ

maũndũ-inĩ marĩa mothe mekagwo gũkũ thĩ kwaraga riũa.

⁷ Thiĩ, ūrĩa irio ciaku ūkenete, na ūnyue ndibei yaku ūcanjamũkĩte ngoro, nĩgũkorwo ihinda rĩrĩ nĩrĩo Ngai etĩkĩrĩte wĩra waku. ⁸ Wĩhumbage nguo cia rangi mwerũ hĩndĩ ciothe, na wĩhakage maguta mũtwe hĩndĩ yothe.* ⁹ Tũũranagiai na gĩkeno na mũtumia ūcio waku wendeete, matukũ mothe ma muoyo ūyũ wa tũhũ marĩa Ngai akũheete gũkũ thĩ kwaraga riũa, o matukũ macio maku mothe ma tũhũ. Nĩ ūndũ rĩrĩ nĩrĩo igai riaku mũtũũrĩre-inĩ waku, o na gwĩtungumania-inĩ gwaku ūrĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa. ¹⁰ Ūndũ ūrĩa wothe ūngĩona wa gwĩka na guoko gwaku-rĩ, wĩke na hinya waku wothe, tondũ mbĩrĩra-inĩ kũrĩa ūrorete, gũtirĩ kũruta wĩra kana gwĩciiria, kana kũmenya maũndũ, o na kana ūũgĩ.

¹¹ Nĩnyonete ūndũ ūngĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa:

Atĩ andũ arĩa marĩ ihenya tio mahootanaga ihenya-inĩ,

na arĩa marĩ hinya tio mahootanaga mbaara-inĩ,

o na arĩa oogĩ tio moonaga irio,

na arĩa mooĩ maũndũ mũno tio magĩaga na ūtonga,

o na kana andũ arĩa oogĩ makaheo gĩtĩio;

no rĩrĩ, ihinda na mweke nĩ cia andũ othe.

¹² O na ningĩ, gũtirĩ mũndũ ūngĩmenya rĩrĩa mũtino ūngĩmũkora:

Tondũ o ta ūrĩa thamaki inyiitagwo na mũtego mũũru,

o na ta ūrĩa nyoni inyiitagwo na gĩkerenge,

ũguo noguo andũ manyiitagwo nĩ mahinda mooru

marĩa mamakinyagĩrĩra materĩgĩrĩire.

Ūũgĩ nĩ Mwega Gũkĩra Ūkĩgu

¹³ Ningĩ ngĩona ūũgĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa ūrĩa wamakirie mũno, watariĩ ūũ: ¹⁴ Hĩndĩ ĩmwe nĩ kwarĩ itũũra inini, na rĩarĩ na andũ o anini thĩinĩ warĩo. Na mũthamaki warĩ na hinya mũno akĩrĩũkĩrĩra, akĩrĩthiũrũrũkĩria, na agĩaka rũirigo rwa kũrĩrigiicĩria, arĩũkĩrĩre. ¹⁵ Na rĩrĩ, itũũra-inĩ rĩu nĩ gwatũũruga mũndũ mũthĩini no aarĩ mũũgĩ, nake akĩhonokia itũũra rĩu na ūũgĩ wake. No rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ wacookire kũririkana mũndũ ūcio mũthĩini. ¹⁶ Nĩ ūndũ ūcio ngĩkiuga atĩrĩ, “Ūũgĩ nĩ mwega gũkĩra hinya.” No ūũgĩ wa mũndũ mũthĩini nĩũmenagwo, na ciugo ciake itithikagĩrĩrio.

¹⁷ Ciugo cia ūhooreri cia mũndũ ūrĩa mũũgĩ nĩciagĩrĩire ithikagĩrĩrio,

gũkĩra rĩanĩrĩra rĩa mũndũ ūrĩa wathaga irimũ.

¹⁸ Nĩ kaba ūũgĩ gũkĩra indo cia mbaara,

no rĩrĩ, mũndũ mwĩhia ūmwe nĩathũkagia maũndũ maingĩ mega.

* 9:8 Ayahudi maakũngũyagĩra ciathĩ ciao na kwĩhumba nguo njerũ cua na kwĩhaka maguta mũtwe.

10

- ¹ O ta ũrĩa ngi nguũ itũmaga maguta manungi wega magĩe na kĩheera kĩuru-rĩ,
noguũ ũkĩĩgu mũnini ũkomagĩrĩria ũũgĩ na gĩtĩio.
- ² Ngoro ya mũndũ ũrĩa mũũgĩ yerekagĩra mwena wa ũrĩo,
no ngoro ya mũndũ mũkĩĩgu ikeerekera mwena wa ũmotho.
- ³ O na rĩrĩa egũthiĩ na njĩra,
mũndũ mũkĩĩgu nĩoragwo nĩ meciiria make,
na akoonia mũndũ o wotho ũrĩa arĩ mũkĩĩgu.
- ⁴ Marakara ma mũndũ ũrĩa wathanaga mangĩarahũka igũrũ rĩaku,
ndũkoime harĩa ũrĩ;
ũhooreri no ũhoorerie mahĩtia manene.
- ⁵ Nĩ harĩ ũndũ mũũru nyonete gũkũ thĩ kwaraga riũa,
na nĩ ihĩtia rĩrĩa riumanaga na mwathi wa andũ:
- ⁶ Atĩ andũ arĩa akĩĩgu nĩmatũũgagĩrio mũno,
nao andũ arĩa itonga makanyiihio.
- ⁷ Nĩnyonete ngombo igĩthiĩ ihaicĩte mbarathi,
nao ariũ a athamaki magathiĩ na magũrũ ta ngombo.
- ⁸ Mũndũ ũrĩa wenjaga irima-rĩ, nĩwe ũkaarĩgũa;
nake ũrĩa ũtharagia rũthingo nĩkũrũmwo akaarũmwo nĩ nyoka.
- ⁹ Mũndũ ũrĩa wenjaga mahiga no agerwo ngero nĩmo;
nake ũrĩa watũraga ngũ no imũrehere ũgwati.
- ¹⁰ Ithanwa rĩngĩtuuha na rĩage kũnoorwo-rĩ,
mũndũ nĩatũmagĩra hinya mũingĩ,
no ũũgĩ wa wĩra ũrehaga ũhootani.
- ¹¹ Nyoka ĩngĩrũma mũndũ ĩtanathuuthĩrwo ĩhoorererĩ,
hatirĩ bata kũrĩ mũmĩthuuthĩri.
- ¹² Ciugo cia kanua ka mũndũ mũũgĩ nĩ cia ũtugi,
no mũndũ mũkĩĩgu aniinagwo nĩ mũromo yake mwene.
- ¹³ Kĩambĩrĩria-inĩ ciugo ciake nĩ cia ũrimũ;
na kĩrĩkĩrĩro-inĩ nĩ cia ũgũrũki mũtheri:
- ¹⁴ nake mũndũ mũkĩĩgu no ciugo aingĩhagia.
- Gũtirĩ mũndũ ũũĩ ũrĩa gũkaahaana,
ningĩ nũũ ũngĩmwĩra ũhoru wa maũndũ marĩa mageekĩka thuutha wake?
- ¹⁵ Wĩra wa mũndũ mũkĩĩgu nĩũmũnogagia;
we ndamenyaga njĩra ya gũthiĩ itũũra-inĩ.
- ¹⁶ Bũrũri ũrĩa mũthamaki wakuo aarĩ ndungata,
na anene akuo marokagĩra kũrĩa o rũciinĩ kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ!
- ¹⁷ Kũrathimwo-rĩ, nĩwe bũrũri ũrĩa mũthamaki waku aaciarĩtwo arĩ mũndũ wa gũtĩka,
na ũrĩa ariũ ake marĩaga irio ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩire:
nĩgeetha magĩe na hinya, na makanyua, no ti geetha marĩio.
- ¹⁸ Mũndũ angĩkorwo arĩ kĩgũũta, mũitĩrĩro ya nyũmba yake nĩhacagĩrĩra;
namo moko make mangĩregera, nyũmba no yure.

- ¹⁹ Iruga rĩrugagwo nĩguo andũ makene,
nayo ndibei ikenagia muoyo,
no mbeeca nĩcio ihingagia maũndũ mothe.
- ²⁰ Ndũkanarume mũthamaki, o na meciiria-inĩ maku,
na ndũkanacuuke gĩtonga ũrĩ nyũmba yaku ya thĩinĩ,
tondũ nyoni ya rĩera-inĩ no itware ciugo ciaku,
o na kana iĩria iĩrĩ mathagu iheane ũhoro ũcio warĩtie.

11

Ūtaana na Kĩyo

- ¹ Ikia irio ciaku igũrũ rĩa maaĩ,
nĩ ũndũ thuutha wa matukũ maingĩ nĩũgaaciona rĩngĩ.
- ² He andũ mũgwanja rwĩga, iĩ, o na ũhe andũ anana,
nĩgũkorwo wee ndũngĩmenya mūtino ũrĩa ũngĩũka bũrũri-inĩ.
- ³ Matu mangĩiyũra mbura,
mamiuragia gũkũ thĩ.
Mũtĩ ũngĩgũa na mwena wa gũthini, kana mwena wa gathigathini,
o harĩa ũgũũaga, hau no ho ũikaraga.
- ⁴ Mũndũ ũrĩa wothe ũcũthagĩrĩria rũhuho, ndahaandaga;
nake ũrĩa ũroraga matu, ndagethaga.
- ⁵ Tondũ ndũũĩ njĩra iĩria rũhuho rũgeraga,
o na kana ũrĩa mwana athondekagwo nda-inĩ ya nyina,
ũguo noguo ũtangĩmenya wĩra wa Ngai,
o we Mũũmbi wa indo ciothe.
- ⁶ Haanda mbeũ ciaku rũciinĩ,
na hwaĩ-inĩ-rĩ, ndũkahurũkie moko maku,
nĩgũkorwo ndũũĩ iria ikaagĩra,
kana nĩ ici, kana nĩ icio ingĩ,
kana hihi ikaagĩra o cieriĩ.

Ririkana Mũkũũmbi rĩria ũrĩ Mwĩthĩ

- ⁷ Ūtheri nĩ mwega,
namo maitho nĩmakenagĩra kuona riũa.
- ⁸ Na rĩrĩ, mũndũ o na angĩgĩtũũra muoyo mĩaka mĩingĩ atĩa-rĩ,
nĩamĩkenagĩre yothe.
No nĩaririkanage matukũ ma nduma,
tondũ magaakorwo marĩ maingĩ.
Maũndũ mothe magooka nĩ ma tũhũ.
- ⁹ Atĩrĩrĩ, wee mwanake ũyũ, kenagĩra ũnini waku,
na ũreke ngoro yaku igũkenagie matukũ-inĩ ma wĩthĩ waku.
Thiiaga na mĩthĩire iĩria wĩyendeire na ngoro yaku,
o na iĩria yonagwo iĩrĩ mĩega nĩ maitho maku,
no ũmenye atĩrĩ, harĩ maũndũ macio mothe,
Ngai nĩagagũciirithia.
- ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio, eharia gwĩtanga ngoro-inĩ yaku,
na weherie mathĩina mwĩrĩ-inĩ waku,
tondũ wĩthĩ waku na hinya wa mwĩrĩ no cia tũhũ.

12

¹ Ririkanaga Mũkũũmbi

matukũ-inĩ ma ũnini waku,
mũiria wa matukũ ma thĩina makinye,
na mĩaka ikuhĩrĩrie rĩrĩa ũkoiga atĩrĩ,
“Kaĩ ndikenagĩra mĩaka ĩno-ĩ”:

² riũa na ũtheri,
na mweri na njata ĩtanatuĩka nduma,
namo matu matanacooka ho mbura yathira;

³ rĩrĩa aikaria a nyũmba makainaina,
nao arĩa marĩ hinya mainame,
rĩrĩa ithĩi igaatiga gũthĩa nĩ ũndũ nĩ nini,
nao arĩa macũthagĩrĩa na ndirica matumanĩrwo nĩ nduma;

⁴ rĩrĩa mĩrango ya kuumĩra barabara ikaahingwo,
na mũgambo wa gũthĩa ũnyiihe;
rĩrĩa andũ magookagĩrio nĩ mĩgambo ya nyoni,
no nyĩmbo ciao ciothe ikaaga kũiguĩka;

⁵ rĩrĩa andũ marĩ na guoya wa kũhaica igũrũ,
na mageetigĩra mogwati ma mabarabara-inĩ;
rĩrĩa mũtĩ wa mũrothi ũrutĩte kĩro,
nayo ndaahi ithiiage ĩkururĩtie,
namo merirĩria mage hinya.

Hĩndĩ ĩyo mũndũ ainũke kũrĩa agaatuũra tene na tene,
nao acakai mathiĩ magĩcakayaga njĩra-inĩ.

⁶ Ririkanaga Mũkũũmbi: mbere ya mũhĩndo wa betha ũtanatuĩka,
o na kana mbakũri ya thahabu ĩtaanooragwo;
mbere ya ndigithũ gũthethererwo itherũkĩro-inĩ rĩa maaĩ,
kana kũgũrũ kwa ngaari kuunĩkĩre gĩthima-inĩ,

⁷ naruo rũkũngũ rũcooke tĩiri-inĩ kũrĩa ruoimire,
naguo roho ũcooke kũrĩ Ngai ũrĩa waũheanire.

⁸ “Maũndũ mothe nĩ ma tũhũ! Nĩ ma tũhũ!” Ũguo nĩguo Mũrutani ekuuga.
“Maũndũ mothe nĩ ma tũhũ!”

Kĩrĩkĩrĩro kĩa Ũhoru

⁹ Mũrutani to kũũhĩga aarĩ mũũgĩ, no nĩ aarutire andũ maũndũ. ¹⁰ Nĩacũũranirie na agĩtuĩria maũndũ, na agĩtabanĩria thimo nyingĩ na mũbango. Mũrutani nĩatuĩririe nĩgeetha one ciugo o iria ciagĩrĩre, na ũrĩa aandĩkire warĩ mũrũngĩrĩru na wa ma.

¹¹ Ciugo cia andũ arĩa oogĩ nĩ ta mĩcengi, nayo mĩario yao ĩcookanĩrĩrio ĩhaana ta nyambo ihũũrĩrwo wega ikarũma, iheanĩtwo nĩ Mũrĩithi ũmwe. ¹² ĩtikĩra gũtaarwo, mũrũ wakwa, ndũka-neeke ũndũ wa gũciongerera.

Ha ũhoru wa gũthondeka mabuku maingĩ-rĩ, ndũrĩ mũthia, nakuo gũthoma mũno kũnogagia mwĩrĩ.

¹³ Rĩu-rĩ, maũndũ mothe nĩmarĩkĩtie kũiguuo;
kĩrĩkĩrĩro kĩa ũhoru ũcio wothe nĩ gĩkĩ:

Wĩtigĩre Ngai na ũrũmagie maathani make,
nĩ ũndũ gwĩka ũguo nĩkũhingia maũndũ mothe marĩa mũndũ agĩrĩrũo nĩ gwĩka.

¹⁴ Nĩgũkorwo Ngai nĩagaciirithanĩria ũndũ o wothe wĩkĩtwo,
hamwe na maũndũ mothe marĩa mahithe,
marĩ mega kana marĩ mooru.

RWĨMBO RŪRĪA RWEGA MŪNO

¹ Rŭrŭ nĩruo rwĩmbo rwa Solomoni rŭrĭa rwega gŭkĭra nyĩmbo ciothe.

Mwendwa

² Ta nĩamumunye na mamumunya ma kanua gake:

nĩ ũndũ wendo waku nĩ mwega gŭkĭra ndibei.

³ Mŭtararĭko wa maguta macio wĩhakĩte nĩ mwega;

rĩitwa rĩaku no ta mŭtararĭko wa maguta manungi wega magĩitanĩrĩrio.

Na nokĩo wendetwo nĩ airĩtu!

⁴ Ndũkandige, nĩtũthĩ nawe; reke twĩhĩke!

Mũthamaki nĩandoonyie nyũmba ciake cia thĩinĩ.

Arata

Tŭgũcanjamũka na tũkene nĩ ũndũ waku;

tŭrĩkumagia wendo waku gŭkĭra ndibei.

Mwendwa

Kaĩ marĩ na kĩhoo to gĩa gŭkwenda-ĩ!

⁵ Nĩ ndĩ mŭirũ, no ndĩ mũthaka,

inyuĩ aarĩ a Jerusalemu,

njirĩte o ta hema cia Kedari,*

ngaagĩra o ta itambaya cia gũcuuria hema cia Solomoni.

⁶ Tigai kũndora nĩ ũndũ ndĩ mŭirũ,

tondũ njirĩte nĩ kũhĩa nĩ riũa.

Ariũ a maitũ nĩmandakarĩire,

makĩndua mŭrori wa mĩgũnda ya mĩthabibũ;

no mũgũnda wakwa wa mĩthabibũ nĩndĩũrekereirie.

⁷ Atĩrĩrĩ, wee nyendete, ta njĩra harĩa ũrariĩthĩria rŭũru rwaku rwa mbŭri,

njĩra harĩa ũkwarahia ng'ondũ ciaku mĩaraho.

Ingĩkara atĩa ta mŭtumia mũhumbe maitho

ndũũru-inĩ cia arata aku?

Arata

⁸ We mũthaka kŭrĩ andũ-a-nja othe, akorwo ndũũrĩ-rĩ,

umagara ũrũmĩrĩre makinya ma ng'ondũ,

ũkarĩĩthĩrie tũũri twaku

hakuhĩ na hema cia arĩithi.

Mwendani

⁹ Wee, mwendwa wakwa-rĩ, ngũgerekanagia na mbarathi ya mũgoma

yohereirwo ngaari ĩmwe ya ngaari cia ita rĩa Firaũni.

¹⁰ Makai maku-rĩ, mathakarĩrwo mŭno nĩ icũhĩ cia matũ,

nayo ngingo yaku ĩkaagĩrĩrwo nĩ mĩgathĩ ya tũhiga twa goro.

¹¹ Tŭgũgũthondekera icũhĩ cia matũ cia thahabu,

ciohanĩtio na tũbungo twa betha.

Mwendwa

¹² Rĩrĩa mũthamaki aarĩ metha-inĩ yake-rĩ,

maguta makwa manungi wega maiyũrĩtie mŭtararĭko wamo kũu.

¹³ Mwendwa wakwa harĩ niĩ-rĩ, ahaana ta koohe ka manemane†

gakomeire gatagatĩ ka nyondo ciakwa.

¹⁴ Mwendwa wakwa harĩ niĩ-rĩ, nĩ ta kamanja ka mahũa ma mũhanuni

* 1:5 Andũ a Kedari maarĩ Arabu arĩa maatũũraga gũkuhĩ na Edomu, na hema ciao ciatumagwo na guoya wa mbŭri njirũ. † 1:13 Manemane nĩ mahuti manungaga wega maacinwo na mwaki, na monekaga Ethiopia, Irathĩro-rĩa-Gatagatĩ, na India.

kuuma mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ ya Eni-Gedi.[‡]

Mwendani

¹⁵ Hĩ! Kaĩ wee mwendwa wakwa ũkĩrĩ mũthaka-ĩ!
Hĩ, ti-itherũ ũrĩ mũthaka!
Maitho maku magĩrĩte o ta ma ndutura.

Mwendwa

¹⁶ Hĩ! Kaĩ wee mwendwa wakwa ũkĩrĩ mũthaka-ĩ!
Kaĩ ũkĩrĩ wa kwendeka-ĩ!
Na ũrĩrĩ witũ nĩ ta nyeki ĩrĩa nduru.

Mwendani

¹⁷ Mĩratho ya nyũmba iitũ nĩ ya mĩtarakwa;
nayo mĩtĩrĩro yayo nĩ ya mĩkarakaba.

2

Mwendwa

¹ Nĩ ndĩ ihũa rĩa Sharoni,
ningĩ gĩtoka gĩa ituamba-inĩ.*

Mwendani

² O ta gĩtoka kĩrĩ mĩgua-inĩ-rĩ,
nĩguo mwendwa wakwa atarĩ arĩ gatagatĩ ka airĩtu arĩa angĩ.

Mwendwa

³ O ta mūtĩ wa mūtunda ũrĩ mĩtĩ-inĩ ya gĩthaka-rĩ,
nĩguo mũnyendi atarĩ arĩ gatagatĩ ka aanake arĩa angĩ.
Ngenagĩra gũikara kĩgũnyĩ-inĩ gĩaake,
namo matunda make ngĩmacama njiguaga marĩ mũrĩo.

⁴ Nĩandoonyetie nyũmba nene ĩrĩa ĩrĩagĩrwo iruga,
nayo bendera ĩrĩa ahaicĩtie igũrũ rĩakwa nĩ wendo.

⁵ Njĩkĩrai hinya na thabibũ iria nyũmithie,
mũnjerũhĩrie hinya na matunda,
nĩ ũndũ ndĩ mũcuce nĩ wendo.

⁶ Guoko gwake kwa ũmotho akũigĩte rungu rwa mūtwe wakwa,
nakuo guoko gwake kwa ũrĩo gũkaahĩmbĩria.

⁷ Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, ndamwĩhĩtithia na thiiya,
na mĩgoma ya thwariga cia werũ-inĩ atĩrĩ:
Mũtikoinbuthũre wendo o na kana mũwarahũre,
o nginya wĩrĩrĩrie kwarahũka guo mwene.

⁸ Ta thikĩrĩria, ũcio nĩ mwendwa wakwa!

Ta rora! ĩ nĩwe ũyũ ũroka,
akĩrũgaga akĩrĩre irĩma-inĩ,
arooka agĩtũrũhaga tũrĩma-inĩ.

⁹ Mwendwa wakwa ahaana ta thiiya, kana ta thwariga ĩrĩa nyanake.
Ta kĩrore! Nĩwe ũũrĩa ũrũngĩĩ thuutha wa rũthingo rwitũ,
ararorera ndirica-inĩ,
agacũthĩrĩria mĩanya-inĩ.

¹⁰ Mwendwa wakwa aaririe akĩnjĩra atĩrĩ,
“Mũrata wakwa, o wee mũthaka,
ũkĩra tũthĩĩ.

¹¹ Atĩrĩrĩ! Hĩndĩ ya heho nĩ thiru;
nayo mbura nĩkĩite ĩgatiga kuura.

[‡] 1:14 Eni-Gedi nĩ handũ haarĩ maaĩ werũ-inĩ, na haarĩ mwena wa ithũĩro wa Iria rĩa Cumbĩ, naho nĩhakũraga mahuti maingĩ manungi wega. * 2:1 Gĩtuamba-inĩ gĩa Kĩrĩma gĩa Karimeli nĩ gwakũraga mahũa ma mĩmera ĩtarĩ mĩraihi, na maarĩ ma rangi mwerũ, kana wa ndathi, kana wa ngoikoni.

¹² Nĩ hĩndĩ mahũa marakunũka thĩ;
ihinda rĩa kũina nĩikinyu,
mĩgambo ya ndutura
nĩiraiguuo bũrũri-inĩ witũ.

¹³ Mũkũyũ-rĩ, nĩũrutĩte ngũyũ cia mbere;[†]
mĩthabibũ irĩa iratumũra kĩro nĩraruta mĩtararĩko wayo wega.
Ũkĩra, ũka mũrata wakwa;
o wee wakwa mũthaka, ũkĩra tũthiĩ.”

Mwendani

¹⁴ Ndutura yakwa wee ũrĩ mĩatũka-inĩ ya rwaro rwa ihinga,
kũu ciĩhitho-inĩ cia hurũrũka cia irĩma,
nyonia ũthiũ waku,
ta reke njigue mũgambo waku;
nĩ ũndũ mũgambo waku nĩ mwororo,
na ũthiũ waku nĩ mũthaka.

¹⁵ Tũnyitĩrei mbwe,
o tũbwe tũu tũnini,
tũrĩa tũthũkagia mĩgũnda ya mĩthabibũ,
o mĩthabibũ iyo iitũ iratumũra kĩro.

Mwendwa

¹⁶ Mwendwa wakwa nĩ wakwa na nĩ ndĩ wake;
arĩithagia kũrĩa kũrĩ itoka.

¹⁷ Hũndũka nginya rĩrĩa kũrĩrura,
nacio ciĩruru ciirĩrie.

Hũndũka mwendwa wakwa,
tuĩka ta thiiya,
kana ta thwariga nyanake,
ĩrĩ irĩma-inĩ cia Betheri.

3

¹ Ũtukũ wotho ndĩ ũrĩrĩ-inĩ wakwa
ndĩracaragia ũcio ngoro yakwa yendete;
ndĩramũcaririe, no ndinamuona.

² Nĩngũũkĩra thĩĩ ngacangacange itũũra-inĩ inene,
hungure njĩra-inĩ ciarĩo na nja ciarĩo;
thĩĩ ngeethe ũcio ngoro yakwa yendete.
Nĩ ũndũ ũcio ngĩmũcaria, no ndiigana kũmuona.

³ Arangĩri nĩmanyonire,
magĩthiũrũrũka itũũra-inĩ rĩu inene.
Ngĩmooria atĩrĩ, “Nĩmuonete ũrĩa ngoro yakwa yendete?”

⁴ O ndamahĩtũka o ũguo,
nĩguo ndonire ũrĩa ngoro yakwa yendete.
Ngĩmũnyĩta na ndiamũrekirie,
o nginya ngĩmũtoonyia nyũmba ya maitũ,
ngĩmũtoonyia kanyũmba ga thĩinĩ ka ũrĩa wanjarire.

⁵ Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, ndamwĩhĩtithia na thiiya,
na mĩgoma ya thwariga cia werũ-inĩ atĩrĩ:
Mũtikoimbuthũre wendo o na kana mũwarahũre,
o nginya wĩrĩrĩrie kwarahũka guo mwene.

⁶ Nũũ ũyũ ũroka ambatĩte oimĩte werũ-inĩ

[†] 2:13 Kũu Isiraeli mĩkũyũ yaciaraga maita meerĩ mwaka.

ahaana ta itu rĩa ndogo,
 arĩ mūtaraĩko wa manemane na ũbani,
 iria ithondeketwo na mahuti mothe manungi wega ma mwonjoria?
⁷ Atĩrĩrĩ! Nĩ ngaari ya gũkuua Solomoni,
 yumagarĩtio nĩ njamba cia ita mĩrongo itandatũ,
 iria ndĩe mũno cia Isiraeli,
⁸ othe meeohete hiũ cia njora,
 na othe marĩ na ũũgĩ wa mbaara,
 o ũmwe wao eyohete rūhiũ rwa njora,
 ehaarĩirie nĩ ũndũ wa imakania iria ingĩũka ũtukũ.
⁹ Mũthamaki Solomoni nĩethondekeire ngaari ya kũmũkuuaga;
 amĩakĩte na mĩtĩ ya kuuma Lebanoni.
¹⁰ Itugĩ ciayo atumithĩtie cia betha,
 naguo mwĩtiro wayo nĩ wa thahabu,
 gĩtĩ kĩaio kĩgemetio na gĩtambaya kĩa rangi wa ndathi,
 mwena wa thĩinĩ wayo ũgemetio na wendo
 nĩ aarĩ a Jerusalemu.
¹¹ Inyuĩ aarĩ a Zayuni ta kiumei,
 mwĩrorere Mũthamaki Solomoni ekĩrĩte thũmbĩ,
 thũmbĩ irĩa nyina aamwĩkĩrire
 mũthenya wake wa kũhikania,
 mũthenya o ũrĩa ngoro yake yakeneire.

4

Mwendani

¹ Hĩ, kaĩ wee mwendwa wakwa ũkĩrĩ mũthaka-ĩ!
 ĩ ti-itherũ ũrĩ mũthaka!
 Maitho maku mahaana ta ma ndutura makĩonerwo hau taama-inĩ ũcio ũkũhumbĩrĩte ũthiũ.
 Njuĩrĩ yaku no ta rūũru rwa mbũrĩ*
 rūgĩikũrũka Kĩrĩma-inĩ kĩa Gileadi.
² Magego maku mahaana ta rūũru rwa ng'ondũ ciarĩkia kũmurwo guoya o ũguo,
 ikĩambata ciumĩte gũthambio.
 O ĩmwe yacio ĩrĩ na ihatha rĩayo;
 hatĩrĩ o na ĩmwe yacio ĩrĩ iiki.
³ Mĩromo yaku ĩhaana ta uuthi mūtune;
 kanua gaku kagĩrĩte mũno.
 Thĩa ciaku ĩhaana ta ciatũ igĩrĩ cia itunda rĩa mũkomamanga,
 ikĩonerwo hau taama-inĩ ũcio ũkũhumbĩrĩte ũthiũ.
⁴ Ngingo yaku ĩhaana ta mũthiringo ũrĩa mũraihi wa Daudi,
 wakĩtwo wega mũno;
 nakuo gũgacuurio ngo ngiri,
 na ciothe nĩ ngo cia njamba cia ita.
⁵ Nyondo ciaku cieri ĩhaana ta ciana igĩrĩ cia thiiya,
 ikahaana ciana cia mahatha cia thiiya
 ikĩrĩa itoka-inĩ.
⁶ Nĩngũthĩĩ kĩrĩma-inĩ kĩa manemane,
 na nginye karĩma-inĩ ka ũbani,
 njikare kuo nginya kũrĩrura,
 nacio ciĩruru ciĩrĩrie.
⁷ Wee mwendwa wakwa ũrĩ mũthaka biũ;
 ndũrĩ na kameni o na kanini.

* 4:1 Mbũrĩ ciarĩ njirũ-ci ta njuĩrĩ.

- ⁸ Ũka tũthiĩ nawe, mũhiki wakwa, tuume Lebanoni,
nĩtũthiĩ nawe tuume Lebanoni.
Harũrũka uume gacũmbĩrĩ-inĩ ka Amana,
ũkiume kĩrĩma gĩa Seniru, o gacũmbĩrĩ ka Herimoni,
uume kũu imamo-inĩ cia mĩrũũthi,
ũkiume irĩma-inĩ icio cia ngarĩ.
- ⁹ Nĩũtahĩte ngoro yakwa, wee mwarĩ wa maitũ, o wee mũhiki wakwa;
nĩũtahĩte ngoro yakwa
na irora o rĩmwe rĩa maitho maku,
na ithaga rĩmwe rĩa mũgathĩ waku wa ngingo.
- ¹⁰ Wee mwarĩ wa maitũ, o we mũhiki wakwa, kaĩ wendo waku nĩ wa gũkennerwo-ĩ!
Ĩĩ wendo waku nĩ wa gũkenania mũno gũkĩra ndibei,
naguo mũtararĩko wa maguta maku nĩ mwega kũrĩ wa mahuti mothe marĩa manungi wega!
- ¹¹ Wee mũhiki wakwa, mĩromo yaku ĩtaatagia mũrĩo ta magua ma ũũkĩ;
iria na ũũkĩ irĩ rungu rwa rũrĩmĩ rwaku.
Mũtararĩko mwega wa nguo ciaku no ta ũrĩa wa Lebanoni.
- ¹² Wee mwarĩ wa maitũ, o wee mũhiki wakwa, ũhaana ta mũgũnda mũirigĩre,
ũkahaana ta gĩthima kĩirigĩre,[†] na ta itherũkĩro rĩa maaĩ ihingĩrĩrie.
- ¹³ Thuuna ciaku nĩ ta mũgũnda wa mĩtĩ ya mĩkomamanga
ĩ na matunda mega mũno,
ũrĩ na mĩhanuni, na mĩtĩ ĩrĩa yumaga uundi,
- ¹⁴ ĩkoima uundi na manjano,
na irago na mĩndarathini,
hamwe na mũtĩ o wotho wa ũbani,
na manemane na thubiri,
na mahuti mothe marĩa manungi wega mũno.
- ¹⁵ Wee-rĩ, ũrĩ itherũkĩro rĩa maaĩ rĩrĩ mũgũnda,
ũrĩ gĩthima kĩa maaĩ megũtherera,
maikũrũkĩte moimĩte Lebanoni.[‡]
- Mwendwa*
- ¹⁶ Wee rũhuho rwa gathigathini ũkĩra,
nawe rũhuho rwa gũthini-rĩ, ũka!
Hurutanaai mũgũnda-inĩ wakwa,
nĩguo mũtararĩko waguo ũhunje kũndũ kũraya.
Mwendwa wakwa nĩatoonye mũgũnda-inĩ wake,
na arĩe matunda maguo o macio mega mũno.

5

Mwendani

- ¹ Wee mwarĩ wa maitũ o wee mũhiki wakwa, nĩndoka mũgũnda-inĩ wakwa;
nĩnjookanĩrĩrie manemane makwa na mahuti makwa marĩa mangĩ manungi wega.
Nĩndĩite magua makwa, o na ũũkĩ wakwa;
nĩnyuĩte ndibei yakwa, o na iria rĩakwa.

Arata

Inyuĩ arata-rĩ, rĩai na mũnyue;
inyuĩ mwendaine-rĩ, nyuai nginya mũiganie.

Mwendwa

- ² Ndĩrarĩ toro, no ngoro yakwa nĩreiguĩte.
Ta thikĩrĩria! Mwendwa wakwa nĩararingaringa mũrango, akiugaga atĩrĩ:
“Mwarĩ wa maitũ, wee mwendwa wakwa, wee ndutura yakwa,
o wee wakwa ũtarĩ kaũcuuke-rĩ, hingũrĩra.

[†] 4:12 Ithima nĩciakunikagwo nĩgeetha maaĩ matikagĩe giko.

[‡] 4:15 Kĩrĩma kĩa Lebanoni kĩarĩ na ira (tharunji) rĩrĩa rĩatwekaga rĩkaiyũria tũrũĩ maaĩ.

Mũtwe wakwa nĩũhũgĩtio nĩ ime,
njuĩrĩ yakwa ikaiyũra ireera rĩa ũtukũ.”

³ Nĩndutĩte nguo yakwa ya igũrũ:
no nginya ndĩmĩĩhumbe rĩngĩ?

Nĩngĩ nĩndĩthambĩte magũrũ:
no nginya ndĩmekĩre gĩko rĩngĩ?

⁴ Mwendwa wakwa araikirie guoko gwake kamwanya-inĩ ka mũrango,
nayo ngoro yakwa ĩrambĩrĩria kũmwĩrĩria.

⁵ Ndĩrokĩra kũhingũrĩra mwendwa wakwa,
moko makwa magĩtaataga manemane,
nacio ciara ciakwa ikanyũrũrũkia manemane,
nyĩitĩro-inĩ ya mũrango.

⁶ Ndĩrahingũrĩre mwendwa wakwa,
no mwendwa wakwa ndararĩ ho, nĩarathiĩte;
Nayo ngoro yakwa ĩroorwo nĩ hinya nĩ ũndũ wake gũthiĩ.

Ndĩramwethire, no ndinamuona.
Ndĩramwĩtire, no ndananjĩtika.

⁷ Arangĩri maranyona
magĩthiũrũrũka itũũra-inĩ rĩu inene.

Nao marahũũrire, marandihangia;
marandunya nguo yakwa ya igũrũ,
arangĩri acio a thingo!

⁸ Inyuĩ aarĩ aya a Jerusalemu, ndamwĩhĩtithia atĩrĩ:
mũngĩona mwendwa wakwa-rĩ,
mũkũmwĩra atĩa?
Mwĩrei atĩ ndĩ mũcuce nĩ wendo.

Arata

⁹ Wee mũthaka gũkĩra andũ-a-nja arĩa angĩ othe-rĩ,
mwendwa waku aagĩrite agakĩra endwa arĩa angĩ na kĩ?
Mwendwa waku akĩrite endwa arĩa angĩ nakĩ,
nĩguo ũtwĩhĩtithie ũguo?

Mwendwa

¹⁰ Mwendwa wakwa nĩ mũthaka na agatunĩha,
nĩekũũranĩte harĩ arũme ngiri ikũmi.

¹¹ Mũtwe wake ũhaana ta thahabu theru mũno;
njuĩrĩ yake ĩrĩ na mĩkumba,
na ikaira ta ihuru.

¹² Maitho make mahaana ta ma ndutura
ciũmbĩte tũrũũĩ-inĩ,
mahaana ta mathambĩtio na iria,
o ta maigĩtwo wega makaagĩrĩra ta mathaga.

¹³ Makai make namo mahaana ta tũmĩgũnda
tūtumanĩte mahuti manungi wega magĩtararĩka.

Mĩromo yake no ta itoka igũita manemane.

¹⁴ Moko make mahaana ta thanju cia thahabu,
itheecereirwo tũhiga-inĩ tũrĩa twĩtagwo thumarati;
mwĩrĩ wake ũhaana ta mũguongo ũrĩa mũnyorokie,
ũgemetio na yakuti ĩrĩa theru.

¹⁵ Magũrũ make matariĩ ta itugĩ cia mahiga ma mũthemba wa marimari,
ihaandĩrĩrwo itina-inĩ cia thahabu ĩrĩa therie.
Maũthĩ make matariĩ ta Lebanoni,
agathakara ta mĩtarakwa yakuo.

¹⁶ Kanua gake akĩaria karĩ mũrĩo mũno;

we nĩ wa kwendeka biũ.
 Atĩrĩrĩ, ũyũ nĩwe mwendwa wakwa,
 ũyũ nĩwe mūrata wakwa, inyuĩ aarĩ a Jerusalemu.

6

Arata

¹ Wee mũthaka gũkĩra andũ-a-nja arĩa angĩ othe-rĩ,
 mwendwa waku athiĩte kũ?
 Mwendwa waku arorire na kũ,
 nĩguo tũmũcarie nawe?

Mwendwa

² Mwendwa wakwa aikũrũkire mũgũnda-inĩ wake,
 o tũmĩgũnda-inĩ tũrĩa tũtumanĩte mahuti marĩa manungi wega,
 athiĩte kũrĩithia kũu mĩgũnda-inĩ,
 agĩtuaga mahũa ma itoka.
³ Nĩ ndĩ wa mwendwa wakwa, nake nĩ wakwa;
 we arĩithagia itoka-inĩ.

Mwendani

⁴ Wee mwendwa wakwa, ũrĩ mũthaka, o ta bũrũri wa Tiriza,*
 ũrĩ wa kwendeka o ta Jerusalemu,
 na ũkamakania o ta ita rĩrĩ na bendera.
⁵ Wihũgũre na kũngĩ, ũtuge kũndora;
 maitho maku nĩmarahoota.
 Njuĩrĩ yaku no ta rũũru rwa mbũri
 rũgĩkũrũka Kĩrĩma kĩa Gileadi.
⁶ Magego maku mahaana ta rũũru rwa ng'ondũ
 ikĩambata ciumĩte gũthambio.
 O ĩmwe yacio ĩrĩ na ihatha rĩayo,
 hatirĩ o na ĩmwe yacio ĩrĩ iiki.
⁷ Thĩa ciaku ihaana ta ciatũ igĩrĩ cia itunda rĩa mũkomamanga,
 ikĩonerwo hau taama-inĩ ũcio ũkũhumbĩrĩte ũthiũ.
⁸ No gũkorwo na atumia athamaki mĩrongo ĩtandatũ,
 na thuriya mĩrongo ĩnana,
 na airĩtu gathirange matangĩtarĩka;
⁹ no ndutura yakwa, ũcio wakwa ũtarĩ ũcuuke-rĩ, gũtirĩ ũngĩ mahaanaine,
 nowe mũirĩtu wa nyina wiki,
 o we gĩtũnio kĩa ũcio mũmũciari.
 Airĩtu maamuonire makĩmwĩta mũrathime;
 nao atumia athamaki o na thuriya makĩmũkumia.

Arata

¹⁰ Nũũ ũyũ ũroimĩra ta ruoro rũgĩtema,
 athakarĩte ta mweri, na agathera ta riũa,
 arĩ na ũkengu ta wa njata irũrũnganĩte?

Mwendani

¹¹ Nĩndĩraikũrũkire mũgũnda wa mĩkombokombo,
 ngarore tũmĩtĩ tũrĩa tũmerete kũu gĩtuamba-inĩ,
 nĩguo nyone kana mĩthabibũ nĩthundũrĩte,
 o na kana mĩkomamanga nĩrutĩte kĩro.
¹² O na itanamenya ũrĩa gũtarĩrĩ-rĩ,
 merirĩria ma ngoro yakwa marandwara
 gatagatĩ-inĩ ka ngaari cia mũthamaki cia ita cia andũ aitũ.

Arata

* 6:4 Itũũra rĩa Tiriza nĩrĩo Jeroboamu aathuurire rĩtũke itũũra inene rĩa Ũthamaki wa Gathigathini.

¹³ Cooka, cooka, wee Mũshulamu;
cooka, cooka, nĩgeetha tũkwĩrorere!

Mwendani

Mũkwenda kwĩrorera Mũshulamu ũyũ nĩkĩ,
taarĩ rwĩmbo rwa Mahanaimu mũreerera?

7

¹ We mwarĩ ũyũ wa mũnene,
ĩ magũrũ maku mekĩritwo iraatũ ti mathaka!
Magũrũ maku mathakarĩte makahaana ta mathaga,
marĩa mathondeketwo nĩ moko ma mũbundi mũũgĩ.

² Mũkonyo waku nĩ ta kaihũri ga gĩthiũrũrĩ
karĩa gataagaga ndibei ningie.
Njohero yaku ihaana ta kĩhumbu kĩa ngano ngonyore,
gĩthiũrũrũkĩirio nĩ itoka.

³ Nyondo ciaku ihaana ciana igĩrĩ cia thiiya,
ikahaana mahatha ma thiiya.

⁴ Ngingo yaku ihaana ta mũthiringo mũraihi wakĩtwo na mĩguongo.
Maitho maku nĩ ta tũria twa Heshiboni,
hakuhĩ na kĩhingo kĩa Bathi-Rabimu.

Iniũrũ riaku rihaana ta mũthiringo mũraihi wa Lebanoni
ũria ũrorete na mwena wa Dameski.

⁵ Mũtwe waku ũkũhumbaga tanji ta Kĩrĩma gĩa Karimeli.
Nacio njuĩrĩ ciaku ciirĩte ikahaana ta rangi wa ndathi;
mũthamaki aikaraga ta oohereirwo tũmĩcuha-inĩ twacio.

⁶ Wee wendo, kaĩ wee ũrĩ mũthaka na wa gũkenania-ĩ!
Maũndũ maku nĩmagũkenania!

⁷ Kĩrũgamo giaku kĩrũngarĩte ta mũtĩ wa mũkĩndũ,
nacio nyondo ciaku ihaana ta imanjĩka cia matunda.

⁸ Ndoigire atĩrĩ, “Nĩngũhaica mũtĩ ũyũ wa mũkĩndũ;
nĩngũtua matunda maguo.”

Nyondo ciaku irotuĩka ta imanjĩka cia thabibũ,
nayo mĩhũmũ yaku itararĩke wega ta matunda,
⁹ nako kanua gaku gatuĩke ta ndibei iĩa njega mũno.

Mwendwa

Ndibei iyo irokinyĩra mwendwa wakwa,
na iĩmerũke wega iĩ gatagatĩ ka mĩromo na magego.

¹⁰ Nĩ ndĩ wa mwendwa wakwa,
nake nĩ nĩ eriragĩria.

¹¹ Mwendwa wakwa, ũka, nĩtũthiĩ mĩgũnda-inĩ,
nĩtũthiĩ tũkaraarĩrĩre tũtũura-inĩ.

¹² Nĩtũrooke gũthiĩ tene mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ
tũkarore kana mĩthabibũ nĩmĩthundũku,
na kana nĩicanũrĩte kĩro kĩaayo,
o na kana mĩkomamanga nĩrutĩte kĩro:
kũu nĩkuo ngaakũheera wendo wakwa.

¹³ Matunda ma mandarĩki nĩmaratararĩka,
na mũrango-inĩ gwitũ kũrĩ na matunda ma mĩthemba yothe marĩa mega mũno,
ma mũgethano o na mangĩ maikaru,
marĩa ngũigĩre, wee mwendwa wakwa.

8

¹ Naarĩ korwo no ũtuĩke ta mūrũ wa maitũ,
ũrĩa wongire nyondo cia maitũ!
Hĩndĩ ĩyo, ingĩgūtũnga nja,
ndaakũmumunya,
na gūtĩrĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩĩmena.

² Ingĩgūtongoria,
ngūtware nyũmba ya maitũ,
ũcio wandutire maũndũ.
Ingĩkũhe ndibei ĩrĩa njamithie wega ũnyue,
o yo ngogoyo ya mĩkomamanga yakwa.

³ Guoko gwake kwa ũmotho akũigĩte rungu rwa mūtwe wakwa,
nakuo guoko gwake kwa ũrĩo gũkaahĩmbĩria.

⁴ Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, ndamwĩhĩtithia atĩrĩ:
Mũtikoimbuthũre wendo o na kana mũwarahũre,
o nginya wĩrirĩrie kwarahũka guo mwene.

Arata

⁵ Nũũ ũyũ ũroka ambatĩte oimĩte werũ-inĩ,
etiiranĩtie na mwendwa wake?

Mwendwa

Rungu-inĩ rwa mūtĩ wa matunda nĩho ndakwarahũrire ũrĩ toro;
hau nĩho nyũkwa aagĩrĩire nda yaku,
o hau nĩho ũcio warĩ na ruo rwa kũrũmwo aagũciarĩire.

⁶ Njĩkĩra ta mũhũũri ngoro-inĩ yaku,
ũhũũre ta mũhũũri guoko-inĩ gwaku;
amu wendo ũrĩ hinya o ta gĩkuũ,
ũiru wago ũmĩtie ngoro o ta mbĩrĩra.
Ūcinaga o ta mwaki ũrakana,
na o ta rũrĩrĩmbĩ rũnene mũno rwa Jehova.

⁷ Maaĩ maingĩ matingĩhota kũhorĩa wendo;
njũũ itingĩhota kũũthereria.

Korwo mũndũ no aheane
ũtonga wotha wa nyũmba yake nĩ ũndũ wa wendo-rĩ,
no kũnyũrũrio ũngĩnyũrũrio o biũ.

Arata

⁸ Nĩtũrĩ na kairĩtu ka maitũ,
nako gatumĩtie nyondo.
Tũgeka atĩa nĩ ũndũ wa kairĩtu kau gaitũ,
mũthenya ũrĩa gagaatuĩka ga kũũrio?

⁹ Korwo nĩ rũthingo-rĩ,
tũngĩaka mĩthiringo mĩraihi na igũrũ ya betha igũrũ rĩako.
Korwo nĩ mũrango-rĩ,
tũngĩkahingĩrĩria na mbaũ cia mũtarakwa.

Mwendwa

¹⁰ Nĩ ndĩ rũthingo,
nacio nyondo ciakwa ihaana ta mĩthiringo mĩraihi na igũrũ.
Nĩ ũndũ ũcio maitho-inĩ make-rĩ,
nduĩkite o ta mũndũ ũtũmaga aiganĩre.

¹¹ Solomoni aarĩ na mũgũnda wa mĩthabibũ kũu Baali-Hamoni;
mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ akĩũkomborithia kũrĩ akombori.
O mũndũ aarĩ arehage cekeri 1,000* cia betha
nĩ ũndũ wa maciaro maguo.

* 8:11 nĩ ta kilo ikũmi na ĩmwe na nuthu (11.5)

¹² No mĩgũnda wakwa wa mĩthabibũ nĩ wakwa o nĩ nyiki;
cekeri icio 1,000 nĩ ciaku wee Solomoni;
nacio cekerĩ 200[†] nĩ cia arĩa marĩmagĩra maciaro maguo.

Mwendani

¹³ Atĩrĩrĩ, wee ũikaraga mĩgũnda-inĩ
hamwe na arata a thiritũ yaku,
reke o na nĩ njigue mũgambo waku.

Mwendwa

¹⁴ Umagara na ihenya mwendwa wakwa,
ũtuĩke ta thiiya,
kana ta thwariga nyanake
ĩrĩ irĩma-inĩ iria ĩrĩ mahuti manungi wega.

[†] 8:12 nĩ ta kilo igĩrĩ na robo (2.25)

ISAIA

¹ Maya nĩmo maũndũ marĩa maaguũrĩrio Isaia mũrũ wa Amozu, makoniĩ Juda na Jerusalemu hĩndĩ ya wathani wa Uzia, na wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia, arĩa maarĩ athamaki a Juda.

Rũrĩrĩ Rũremi

² Atĩrĩrĩ, wee igũrũ, ta thikĩrĩria! Nawe thĩ ta igua!

Nĩgũkorwo Jehova nĩarĩtie akoiga atĩrĩ:

“Nĩ heete ciana irio, ngacirera igakũra,
no cio ikaanemera.

³ Ndegwa nĩyũũ mwene yo,
nayo ndigiri ikamenya mũharatĩ wa mwene yo,
no Isiraeli ndarĩ ũndũ ooĩ,
andũ akwa nĩmagĩte ũmenyo.”

⁴ Hĩ! Kaĩ mũrĩ rũrĩrĩ rwĩhagia-ĩ.
Mũrĩ andũ matitikĩte mahĩtia,
na rũruka rwa andũ mekaga ũũru,
na ciana cĩrutĩre gũthũkia maũndũ!

Nĩmatiganĩirie Jehova;
nĩmamenete Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli,
makamũhutatĩra, magacooka na thuutha.

⁵ Nĩ kĩ gĩgũtũma mwende gũikara mũkĩhũũragwo?
Nĩ kĩ gĩgũtũma mũthĩ o na mbere kũrema?
Mũtwe wothe nĩmũtihangie,
nayo ngoro yothe ikanyamarĩka.

⁶ Kuuma ikinya rĩa kũgũrũ nginya mũtwe
gũtirĩ handũ hagima:
no nguraro theri, na mĩtũnda,
na ironda cia ndĩira
itarĩ thambie, kana ikoohwo,
kana ikororoio na maguta.

⁷ Bũrũri wanyu ũkirĩte ihooru,
matũũra manyu manene magacinwo na mwaki;
mĩgũnda yanyu ĩramathwo ĩgatigwo ũtheri nĩ andũ a kũngĩ
o mũkĩonaga,
ĩkoonũhwo ta ĩng’aũranĩtio nĩ ageni.*

⁸ Mwarĩ wa Zayuni atiganĩrio
ta gĩthũnũ kĩrĩ mũgũnda wa mĩthabibũ,
agatiganĩrio ta kanyũmba karĩ mũgũnda wa marengi,
o na ta itũũra inene rĩthiũrũrũkĩrio nĩ thũ ikienda kũrĩtunyana.

⁹ Tiga Jehova Mwene-Hinya-Wothe
aatũtigĩirie matigari manini ma andũ-rĩ,
tũngĩtuĩkĩte ta Sodomu,
na tũkahaana ta Gomora!

¹⁰ Thikĩrĩriai kiugo kĩa Jehova,
inyũ mwathanaga Sodomu;

* 1:7 Ũndũ ũyũ wekĩkĩte rĩrĩa Senakeribu aatharĩkĩre Jerusalemu (1Ath 18:13).

na mūigue watho wa Ngai witũ,
inyuĩ andũ a Gomora!

¹¹ “Magongona macio manyu mündutagĩra maingĩ-rĩ,
nĩ ma kĩ kũrĩ nĩ?” Ūguo nĩguo Jehova ekũũria.

“Nĩnjiganĩtwo nĩ magongona ma njino,
na magongona ma ndũrũme, na maguta ma nyamũ noru;
nĩ ndikenagĩra thakame ya ndegwa,
na ya tũtũrũme, o na ya mbũri.

¹² Nũũ ũkoragwo amwĩrĩte mündutĩre magongona macio
rĩrĩa mũgũũka mbere yakwa kũũhooya,
mũkĩrangaga nja cia nyũmba yakwa?

¹³ Tigai gũcooka kũrehe maruta ma tũhũ!
Ūbumba wanyu nĩ kĩndũ kĩa magigi harĩ nĩ.

Ndingĩhota gũkĩrĩrĩa ciũngano cianyu cia waganu:
mĩcemanio yanyu ya Karũgamo ka Mweri, na Thabatũ, o na ciathĩ iria njathane.

¹⁴ Ngoro yakwa nĩthũire ciathĩ cianyu
cia Karũgamo ka Mweri, o na ciathĩ iria njathane.

Maũndũ macio matuĩkĩte mũrigo harĩ nĩ,
nĩmanogetie.

¹⁵ Hĩndĩ irĩa mwambararia moko manyu na igũrũ mũkĩhooya,
nĩndĩrĩmũhithaga maitho makwa ndikamuone;
o na mũngĩhooya mahooya maingĩ ndirĩmũiguaga.

Nĩgũkorwo moko manyu maiyũrĩtwo nĩ thakame;

¹⁶ mwĩthambei mwĩtherie.
Eheriai ciiko cianyu njũru maitho-inĩ makwa!

Tigai gwĩka maũndũ mooru,

¹⁷ mwĩrutei gwĩkaga wega!

Thingatagai ciira wa kĩhoto,
na mũkoomĩrĩria arĩa ahinyĩrĩrie.

Tuagai ciira wa ciana cia ngoriai na kĩhoto,
na mũthaithanagĩrĩre mũtumia wa ndigwa.”

¹⁸ Jehova ekuuga atĩrĩ,

“Ūkai tũciire.

O na mehia manyu mangĩkorwo matunĩhĩte ta gakarakũ-rĩ,
nĩmagathera o ta ira;

o na maatuĩka matunĩhĩte ta thakame,
nĩmakerũha o ta guoya wa ng’ondũ.

¹⁹ Mũngĩnjigua na mũnjathĩkĩre,
nĩ mũrĩrĩaga indo iria njega mũno cia bũrũri;

²⁰ no mũngĩrema na mũrege gwathĩka,
mũkaaniinwo na rũhiũ rwa njora.”

Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova koigĩte ũguo.

²¹ Hĩ! Kaĩ itũũra inene rĩrĩa rĩhokeku
nĩrĩtuĩkĩte ta mũmaraya-ĩ!

Hĩndĩ imwe rĩaiyũrĩte ũtuanĩri ciira wa kĩhoto;
ũthingu nĩguo watũũraga thĩinĩ warĩo,
no rĩu nĩ oragani matũũraga kuo!

²² Betha yanyu ĩtuĩkĩte gĩko,
ndibei yanyu ĩrĩa njega mũno ĩgatukanio na maaĩ.

²³ Andũ anyu arĩa mamwathaga nĩ kũrema maremete,

magatuika a thiritũ ya aici;
 othe nĩmendete mahaki,
 nao mahanyũkanagia na indo cia kũheo.
 Maticiiiragĩra ciana cia ngoriai na kĩhotoo;
 na matithikagĩrĩria ciira wa mĩtumia wa ndigwa.
²⁴ Nĩ ũndũ ũcio, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
 O we Mwene Hinya wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ,
 “Hĩ! Nĩngaitĩrĩria amuku akwa mang’ũrĩ makwa,
 na ndĩrĩhĩrie harĩ thũ ciakwa.
²⁵ Nĩngagũũkĩrĩra na guoko gwakwa;
 ngagũtheria gĩko gĩaku gĩthire biũ,
 na maũndũ maku mothe marĩa matarĩ matheru ndĩmatherie.
²⁶ Aciirithania aku ngaatũma matuĩke o ta ũrĩa maatarĩ matukũ-inĩ ma tene,
 na aheani kĩrĩra aku o ta ũrĩa maatarĩ kĩambĩrĩria-inĩ.
 Thuutha ũcio ũgeetagwo
 Itũũra Inene rĩa Ũthingu,
 o na Itũũra Inene Rĩhokeku.”

²⁷ Itũũra rĩa Zayuni rĩgaakũũrwo na ciira wa kĩhotoo,
 nao andũ a rĩo arĩa merirĩte makũũrwo na ũthingu.
²⁸ No andũ arĩa aremi na arĩa ehia makaaniinwo hamwe,
 nao arĩa matiganagĩria Jehova nĩmagathira biũ.
²⁹ “Nĩmũgaconoka nĩ ũndũ wa mĩgandi iyo mĩamũre
 mĩtũire mũkenagĩra;
 nĩmũkaigua thoni nĩ ũndũ wa mĩgũnda
 iyo mwĩthuurĩire.
³⁰ Mũgaatuika ta mũgandi ũrahooa mathangũ,
 mĩtuĩke ta mũgũnda ũtarĩ maaĩ.
³¹ Mũndũ ũrĩa ũrĩ hinya agaatuika maragara,
 naguo wĩra wake ũtuĩke thandĩ;
 we na wĩra wake nĩmakahĩa hamwe,
 haage mũndũ wa kũhoria mwaki ũcio.”

2

Kĩrĩma kĩa Jehova

¹ Ũyũ nĩguo ũhoru ũrĩa Isaia mũrũ wa Amozu onire ũkonĩĩ Juda na Jerusalemu:

² Matukũ-inĩ ma kũrigĩrĩria
 kĩrĩma kĩa hekarũ ya Jehova nĩgĩkahaandwo
 kĩrĩ kĩo kĩnene gatagatĩ ka irĩma iria ingĩ;
 nĩgĩkambarario igũrũ rĩa tũrĩma tũrĩa tũngĩ,
 nao andũ a ndũrĩrĩ nĩkuo magaathiiaga.
³ Ndũrĩrĩ nyingĩ nĩgathĩĩ kuo ikiugaga atĩrĩ,
 “Ũkai, twambate tũthĩĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova,
 tũthĩĩ nyũmba ya Ngai wa Jakubu.
 Nĩagatũruta ũhoru wa mĩthĩire yake,
 nĩgeetha tũgeragĩre njĩra ciake.”
 Nĩgũkorwo Zayuni nĩgũkoima ũtaarani,
 nakuo Jerusalemu kuume ndũmĩrĩri ya Jehova.
⁴ Nake nĩagatuithanagia ndũrĩrĩ ciira,
 na aiguithanie irĩndĩ nyingĩ.
 Hiũ ciao cia njora magaacithondeka ituĩke mĩraũ ya kũrĩma,

namo matimũ mao mamathondeke matuĩke hiũ cia gũceeha mĩtĩ.
Gũtirĩ rūrĩrĩ rūgaacooka kūrũa na rūrĩrĩ rūrĩa rūngĩ na rūhiũ rwa njora,
o na kana merute ũhoru wa mbaara hĩndĩ ĩngĩ.

⁵ Atĩrĩrĩ wee nyũmba ya Jakubu,
ũkaai tũthiĩage tũmũrĩkĩrwo nĩ ũtheri wa Jehova.

Mũthenya wa Jehova

⁶ Wee nĩũtiganĩirie andũ aku,
o acio a nyũmba ya Jakubu.
Nao marũmĩtie mũno mĩtugo na irĩra cia andũ a mwena wa irathĩro;
maragũraga ta Afilisti,
na makagĩa thiritũ na andũ matooĩ Ngai.

⁷ Bũrũri wao ũiyũrĩte betha na thahabu,
igĩĩna ciao itingĩthira.

Bũrũri wao ũiyũrĩte mbarathi;
na ngaari ciao cia ita itingĩtarĩka.

⁸ Bũrũri wao ũiyũrĩte mĩhianano ya kũhooywo;
mainamagĩrĩra wĩra wa moko mao,
o indo iria mathondekete na ciara ciao.

⁹ Nĩ ũndũ ũcio mũndũ nĩakaharũrũkio,
nacio iruka cia andũ iconorithio;
ndũkanamarekere.

¹⁰ Toonyai rwaro-inĩ rwa ihiga,
mwĩhithe tĩiri-inĩ mũũrĩre kĩmakania kĩa Jehova
na riiri wa ũnene wake!

¹¹ Maitho ma mũndũ mwĩtĩĩ nĩmagaconorithio,
naguo mwĩtĩĩ wa andũ nĩũkaharũrũkio;
no Jehova we wiki nĩwe ũgaatũũgĩrio mũthenya ũcio.

¹² Jehova Mwene-Hinya-Wothe arĩ na mũthenya aigĩte
wa gũũkĩrĩra andũ arĩa othe etĩĩ na arĩa meĩkagĩrĩra,
na arĩa othe metũũgagĩria
(nao othe nĩmakanyĩhio),

¹³ na okĩrĩre mĩtarakwa yothe ya Lebanoni, ĩrĩa mĩraihi na igũrũ na ĩkaneneha mũno,*
o na mĩgandi yothe ya Bashani,

¹⁴ na okĩrĩre irĩma iria ndaaya na igũrũ,
na tũrĩma tuothe tũrĩa tũraihi.

¹⁵ na okĩrĩre mũthiringo o wotho mũraihi na igũrũ
na rūthingo o ruothe rwakĩtwo rwa hinya,

¹⁶ na okĩrĩre marikabu ciothe cia Tarishishi,
na marikabu ciothe iria njega mũno.

¹⁷ Mwĩtũũgĩrio wa mũndũ nĩũkaharũrũkio,
na mwĩtĩĩ wa andũ ũconorithio;
no Jehova we wiki nĩwe ũgaatũũgĩrio mũthenya ũcio,

¹⁸ nayo mĩhianano ya kũhooywo nĩĩgathira biũ.

¹⁹ Andũ makoorĩra ngurunga-inĩ cia ndwaro cia mahiga,
o na marima-inĩ ma thĩ,
moorĩre kĩmakania kĩa Jehova na riiri wa ũnene wake,
hĩndĩ ĩrĩa akaarũgama athingithie thĩ.

* 2:13 Bũrũri wa Lebanoni warĩ mwena wa irathĩro wa Jorodani, na woĩkaine nĩ ũndũ wa mĩtarakwa na ng'ombe ciakuo.

²⁰ Mũthenya ũcio andũ makooya mĩhianano yao ya betha,
na mĩhianano yao ya thahabu,
ĩrĩa methondekeire mamĩhooyage,
mamĩĩkĩrie huko na huhu.

²¹ Nao makoorĩra ngurunga-inĩ cia ndwaro cia mahiga,
na mahiga-inĩ marĩa macunjurĩte
morĩre kĩmakania kĩa Jehova
na riiri wa ũnene wake,
hĩndĩ ĩrĩa akaarũgama, athingithie thĩ.

²² Tiga kwĩhoka mũndũ,
ũrĩa mĩhũmũ yake ĩrĩ o maniũrũ-inĩ make.
Nĩ ũndũ-rĩ, akĩrĩ wa bata ũrĩkũ?

3

Jerusalemu na Juda Gũtuĩrwo Ciira

¹ Atĩrĩrĩ, Mwathani,
Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
arĩ hakuhi kwehereria Jerusalemu na Juda
ũteithio wao na kĩrĩa kĩmatiiragĩrĩra,
amehererie ũteithio wotha wa irio na wa maaĩ,
² o na amehererie mũndũ ũrĩa njamba na mũrũĩ wa mbaara,
na mũtuanĩri ciira na mũnabii,
na mũragũri na mũthuari wa kĩama,
³ na mũtongoria wa gĩkundi gĩa thigari mĩrongo ĩtano,
na mũheani kĩrĩra, na mũbundi mũũgĩ, o na mũndũ-mũgo mũũgĩ.

⁴ Tũhĩ nĩtuo ngaatua anene ao;
na maathagwo nĩ tũkenge.

⁵ Andũ nĩmakahiinyanĩrĩria:
o mũndũ akaahinyĩrĩria ũrĩa ũngĩ,
mũndũ wa itũũra okĩrĩre mũndũ wa itũũra riake.
Arĩa anini nĩmagookĩrĩra arĩa akũrũ,
nao arĩa matarĩ ngumo mokĩrĩre mũndũ ũrĩa mũtũku.

⁶ Mũndũ nĩakanyĩta ũmwe wa ariũ a nyina
arĩ gwa ithe mũciĩ, amwĩre atĩrĩ,
“Wee ũrĩ na nguo ya igũrũ, tuĩka mũtongoria witũ;
ũreke kũndũ gũkũ kwanangĩtwo kũgĩe wathani-inĩ waku!”

⁷ Nowe nĩakaanĩrĩra mũthenya ũcio oige atĩrĩ,
“Nĩ ndirĩ na kĩhonia.
Nĩgũkorwo gwakwa mũciĩ gũtirĩ irio kana nguo,
tigai kũndua mũtongoria wa andũ.”

⁸ Nĩgũkorwo Jerusalemu nĩkũratũgũũga,
nakuo Juda nĩkũragũ;
ciugo na ciĩko ciakuo nĩirokĩrĩra Jehova
na makang’athĩria thiithi wake ũrĩ riiri.

⁹ Ithiithi ciao nĩcio ciumbũraga ũrĩa mahaana;
maanĩkaga mehia mao o ta ma Sodomu;
o na matimahithaga.

Kaĩ marĩ na haaro-ĩ!

Nĩo mereheire mwanangĩko.

¹⁰ Ha ũhoro wa andũ arĩa athingu, meerei atĩ nĩmakagaacĩra;
nĩgũkorwo nĩmakaarĩaga maciaro ma maũndũ marĩa maaneka.

¹¹ No andũ arĩa aaganu, meerei atĩrĩ: kaĩ marĩ na haro-ĩ!
Nĩgũkorwo mwanangĩko ũrĩ igũrũ rĩao!
Nao makaarĩhwo kũringana na wĩra wa moko mao.

¹² Andũ akwa mahinyagĩrĩrio nĩ ciana,
nao andũ-a-nja nĩo mamaathaga.
Atĩrĩrĩ inyuĩ andũ akwa, atongoria anyu nĩo mamũhĩtithagia,
magatũma muume njĩra irĩa yagĩrĩre.

¹³ Jehova nĩaikarĩire gĩtĩ gĩake iciirĩro-inĩ;
akarũgama nĩguo aciirithie andũ.

¹⁴ Jehova nĩarĩkĩtie gũtuĩra
athuuri na atongoria a andũ ake ciira, akameera atĩrĩ:
“Nĩ inyuĩ mwanangĩte mũgũnda wakwa wa mĩthabibũ;
o na indo iria mĩtunyĩte athĩni irĩ thĩni wa nyũmba cianyu.”

¹⁵ “Mũhehenjaga andũ akwa,
na mũkamemenda mothiũ ma athĩni nĩkĩ?”
nĩguo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekũũria.

¹⁶ Jehova ekuuga atĩrĩ,
“Andũ-a-nja a Zayuni nĩetĩĩ,
mathiiaga maguucĩtie ngingo,
makiuhanaga na maitho mao,
na makinyaga na njacĩ magĩthiĩ,
na makagambia njingiri iria irĩ thũng’wa-inĩ ciao.

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio Mwathani nĩagatũma andũ-a-nja acio a Zayuni magĩe na ironda mĩtwe;
Jehova nĩakoonania njaga yao.”

¹⁸ Mũthenya ũcio Jehova nĩakamaaũra mathaga mao: nĩmo bangiri, na rĩtamĩ rwa kuoha njuĩrĩ,
na mĩgathĩ irĩa nĩhacĩte ta mweri, ¹⁹ na icũhĩ cia matũ, na mĩrĩnga ya moko, na taama wa kwĩhumbĩra
ũthiũ, ²⁰ na itambaya cia mĩtwe, na irengeeri cia magũrũ, na mĩcibi, na cuba cia maguta manungi
wega, na ithiitũ ²¹ na icũhĩ cia mũhũũri cia moko, na icũhĩ cia maniũrũ, ²² na nguo ndaihu iria njega,
na ngũbia, na tũbuti, na nguo cia igũrũ, na tũmondo, ²³ na icicio cia kwĩrora, na nguo cia gatani irĩa
njega, na itambaya, na macuka ma ciande.

²⁴ Handũ ha mũtararĩko mwega gũkaagĩ na mũnũngo mũũru;
handũ ha mũcibi hagaakorwo mũkanda;
handũ ha njuĩrĩ thondeke wega hagĩe kĩhara;
handũ ha nguo njega hakaagĩ nguo ya ikũnia;
naho handũ ha ũthaka wa mwĩrĩ hagĩe gũcinanwo na ruoro.

²⁵ Arũme anyu makoaragwo na rũhiũ rwa njora,
nacio njamba cianyu cia ita ikaaniinĩrwo mbaara-inĩ.

²⁶ Ihingo cia Zayuni nĩigacakaya na igĩrĩke,
na itũũra rĩu rĩkire ihooru, na rĩikare rĩmomoretwo, rĩkagũa thĩ.

4

¹ Na rĩrĩ, mũthenya ũcio andũ-a-nja mũgwanja makaanyiita mũndũ mũrũme ũmwe,
mamwĩre atĩrĩ, “Tũrĩrĩaga irio ciitũ ithuĩ ene,

na twiheage nguo;
no ũreke twitanagio nawe.
Twehererie thoni ciitũ!”

Thuuna ya Jehova

² Mũthenya ũcio Thuuna ya Jehova nĩgathakara na ĩgĩe riiri, namo maciaro ma bũrũri ũcio magaakorwo marĩ mega, na marĩ mwĩraho na riiri wa arĩa magaakorwo marĩ matigari kũu Isiraeli!
³ Na rĩrĩ, nĩgũgakinya atĩrĩ, andũ arĩa magaatigwo Zayuni, na arĩa magaakorwo matigaire Jerusalemu, mageetagwo atheru, nao nĩ arĩa othe maandĩkitwo na magaathĩrĩrwo gũtũũra muoyo kũu Jerusalemu.
⁴ Mwathani nĩagathambia gĩko kĩrĩa kĩũru kĩa andũ-a-nja a Zayuni; nĩagatheria Jerusalemu marooro ma thakame arĩ na roho wa gũtuanĩra ciira o na roho wa gũcina na mwaki. ⁵ Ningĩ Jehova nĩagatũma itu rĩa ndogo rĩgĩe kũndũ guothe mũthenya kũrĩa gũikarĩtwo nĩ andũ kĩrĩma-inĩ kũu gĩa Zayuni, na atũme kũrĩa kũnganĩtwo gwakane rũrĩrĩmbĩ rwa mwaki ũtukũ; igũrũ rĩa riiri ũcio wothe gũgaakorwo taarĩ hema. ⁶ ĩgaatuĩka ta gĩthũnũ gĩa kũrehe kĩiruru gĩa kwĩgitia kuuma kũrĩ ũrugarĩ wa mũthenya, na handũ ha kũũrĩra na ha kwĩgitia kuuma kũrĩ kĩhuhũkanio kĩa rũhuho na kĩa mbura.

5

Rwĩmbo rwa Mũgũnda wa Mĩthabibũ

¹ Nĩngũinĩra mwendwa wakwa ũrĩa nyendete rwĩmbo,
ndĩmũinĩre rwĩmbo rũkonĩ mũgũnda wake wa mĩthabibũ:
Mwendwa wakwa aarĩ na mũgũnda wa mĩthabibũ
kĩrĩma-inĩ handũ hanoru mũno.
² Akĩũthiũrũkĩria na mũtaru,
na akĩũngania mahiga marĩa mothe maarĩ kuo akĩmate,
agĩcooka akĩũhaanda mĩthabibũ ĩrĩa mĩega mũno.
Nĩaakire mũthiringo mũraihi na igũrũ kũu thĩinĩ waguo,
o na ningĩ akĩenja handũ ha kũhilagĩra thabibũ.
Nake agĩeterera ũciare thabibũ njega,
no rĩrĩ, waciarire thabibũ cia gĩthaka.

³ “Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ aya mũtũũraga Jerusalemu o na andũ a Juda,
tũtuithaniei ciira, nĩ na mũgũnda wakwa wa mĩthabibũ.
⁴ Nĩ ũndũ ũrĩkũ ũngĩ ingĩekire mũgũnda ũcio wakwa wa mĩthabibũ
gũkĩra ũguo ndawĩkire?
Waciarire thabibũ cia gĩthaka nĩkĩ,
o hĩndĩ ĩrĩa ndetereire ũciare thabibũ njega?
⁵ Atĩrĩrĩ, nĩngũmwĩra ũrĩa ngwĩka
mũgũnda ũcio wakwa wa mĩthabibũ:
Nĩngũwehereria rũgiri rwaguo,
nĩguo wanangwo,
njooke momore rũthingo rwaguo,
nĩguo ũrangĩrĩrio.
⁶ Ndiũtiganĩrie wanangĩke,
ũtegũcehwo kana kũrĩmwo,
naguo ũrĩmeraga cong’e na mĩigua.
Ningĩ njathe matu matikanaurĩrie mbura.”

⁷ Mũgũnda wa mĩthabibũ wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe
nĩguo nyũmba ya Isiraeli,
nao andũ a Juda
nĩ mũgũnda wake wa mĩthabibũ ũrĩa akenagĩra.
Nake eethire ciira wa kĩhooto, akĩona o ũiti wa thakame;

agĩcaria ũthingu, no akĩigua kĩrĩro kĩa mĩnyamaro.

Haaro na Gũtũrwo Ciira

⁸ Kaĩ, inyuĩ arĩa mũikaraga mũkĩongagĩrĩra nyũmba mũrĩ na haro-ĩ!

O inyuĩ mũnyitithanagia gĩthaka kĩmwe na kĩrĩa kĩngĩ gĩgatuĩka kĩmwe,
nginya hakaaga handũ ha gũtigĩria andũ arĩa angĩ,
nĩguo mũtũũre bũrũri-inĩ mũrĩ inyuiki.

⁹ Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigĩte atĩrĩ ngĩiguaga:

“Ti-itherũ nyũmba iria nene nĩĩgakira ihooru,
nacio nyũmba iria thaka ciage andũ a gũciikara.

¹⁰ Mũgũnda wa iĩka ikũmi wa mĩthabibũ ũkaaruta bathi ĩmwe* ya ndibei,
nayo homeri ĩmwe† ya mbegũ yume eba ĩmwe‡ ya ngano.”

¹¹ Kaĩ arĩa marokaga gũũkĩra rũciinĩ tene,
makahang’ire njoohi marĩ na haaro-ĩ!
o acio maikaraga thĩ ũtukũ gũgakũra,
nginya makarĩio nĩ ndibei.

¹² Maruga-inĩ mao makoragwo na inanda cia mũgeeto,
na cia inubi na tũhembe, na mĩtũrirũ, o na ndibei,
no matirũmbũyagia ciĩko cia Jehova,
na makaagĩra wĩra wa moko make gĩtĩio.

¹³ Nĩ ũndũ ũcio andũ akwa nĩmagatahwo matwarwo bũrũri ũngĩ
nĩ ũndũ wa kwaga ũmenyo;
andũ ao arĩa atĩiku magaakua nĩ ng’aragu,
nakĩo kĩrĩndĩ kĩa kĩhooteke nĩ nyoota.

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio mbĩrĩra nĩnenehetie thuti nĩ ũndũ wao,
na ĩgaathamia kanua kayo gatarĩ gĩturi;
kũu nĩkuo gũkaaharũrũka andũ ao arĩa marĩ igweta na ikundi cia andũ,
hamwe na andũ arĩa manyuuaga makanegena, o na arĩu.

¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio mũndũ nĩakaharũrũkio,
nakĩo kĩrĩndĩ gĩconorithio,
namo maitho ma arĩa etĩĩ maconorithio.

¹⁶ No Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩagatũũgĩrio nĩ ũndũ wa ciira wake wa kĩhoto,
nake Mũrungu, o we ũcio mũtheru, nĩakeyonania nĩ mũtheru na ũndũ wa ũthingu wake.

¹⁷ Hĩndĩ ĩyo ng’ondũ ikaarĩaga ta irĩ ũrĩithio-inĩ wacio;
natuo tũgondũ tũkaarĩithagio kũndũ kũrĩa kwanangĩku gwa itonga.

¹⁸ Kaĩ arĩa maguucagia mehia na mĩhĩndo ya maheeni marĩ na haaro-ĩ!
o acio maguucagia waganu na mĩkanda ta ĩrĩa ĩguucagia ngaari cia ng’ombe,

¹⁹ o acio moigaga atĩrĩ, “Ngai nĩahiũhe oke,
nĩahĩke wĩra wake nĩguo tũwone.

Nĩũkuhĩrĩrie,
mũbango wa Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli nĩũũke,
nĩguo tũũmenye.”

²⁰ Kaĩ arĩa metaga ũũru wega,
naguo wega makawĩta ũũru marĩ na haaro-ĩ!
o acio matuaga nduma nĩyo ũtheri, na ũtheri makaũtua nduma,
na magatua kĩndũ kĩrũrũ nĩ kĩrĩ mũrĩo,
nakĩo kĩndũ kĩrĩa kĩrĩ mũrĩo magagĩtua nĩ kĩrũrũ.

* 5:10 nĩ ta lita 22 † 5:10 nĩ ta lita 220 ‡ 5:10 nĩ ta lita 22

²¹ Hī! Kaī arīa meyonaga marī oogĩ maitho-inĩ mao,
na makeyona marī na ūmenyi marī na haaro-ī!

²² Hī! Kaī andũ arīa marī ngumo ya kūnyua ndibei,
na njoorua cia kūringia indo cia gūtūma andũ marīo marī na haaro-ī!

²³ o arīa marekagĩrīria andũ arīa mehītīe nĩ ūndũ wa ihaki,
no makarega gūtua ciira wa kīhotoo wa andũ arīa matehītīe.

²⁴ Nĩ ūndũ ūcio, o ta ūrīa nĩnĩmbĩ cia mwaki icinaga itira cia mūgūnda,
na ta ūrīa nyeki nyūmũ ĩniinūkagio nĩ rūrĩmbĩ rwa mwaki-rĩ,
ũguo noguo mĩri yao ĩkaabutha,
na kīro kīao kīumbūrwo o ta rūkūngũ;

nīgũkorwo nĩmaregete watho wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
na makamena kiugo kĩa Ūrīa Mũtheru wa Isiraeli.

²⁵ Nĩ ūndũ ūcio marakara ma Jehova maakanĩte mookĩrīre andũ ake;
nake nĩatambūrūkītīe guoko amagūtthe magūe thĩ.

Irīma nacio igathingitha,
nacio ciimba ciao ikaaraganio njīra-inĩ ta mahuti.

No o na kūrĩ ūguo-rĩ, marakara make matirĩ maraahũahũ,
guoko gwake no gūtambūrūkītīo o na rūu.

²⁶ Nike ahaicītīe bendera handũ igūrũ eete ndūrĩrī iria irĩ kūrāya,
nao arīa marī ituri cia thĩ ahuhaga biringi akĩmeeta.[§]

Nĩo aya mokĩte,
mateng'ereke na ihenya.

²⁷ Gūtĩrĩ o na ūmwe wao ūraanoga kana akahĩngwo,
gūtĩrĩ o na ūmwe ūracūunga kana agakoma;
gūtĩrĩ ūraregeria mūcibi njohero,
o na gūtĩrĩ rūrigi rwa kīraatũ rūtuĩkĩte.

²⁸ Mĩguĩ yao nĩ mĩũgĩ,
namo mota mao mothe nĩmageete;
mahūngũ ma mbarathi ciao mahaana ta ihiga rĩa nyaigĩ,
namo magūrũ ma ngaari ciao cia ita mathiiaga ta rūhuho.

²⁹ Mūraramo wao nĩ ta wa mūrũũthi,
nao mararamaga o ta njaũ cia mĩrũũthi;
marurumaga makĩnyiita ūguĩmi wao,
na makaũkuua na gūtĩrĩ ūngĩũteithũra.

³⁰ Mũthenya ūcio makaararama nĩ ūndũ wa kīrĩa manyiitĩte,
o ta ūrīa iria rĩrurumaga rĩgĩkia ndiihũ.

Na mūdũ angĩgaacũthĩrīria būrūrī-inĩ,
akoona no nduma ĩrĩ kuo na mĩnyamaro,
o naguo ūtheri nĩũgaathiikwo nĩ matu.

6

Gūtūmwo kwa Isaia

¹ Na rĩrĩ, mwaka ūrīa Mũthamaki Uzia aakuire-rĩ, nĩguo ndonire Mwathani aikarĩire gĩtĩ kĩa ūnene,
kĩrĩ igūrũ na gītũũgĩrītīo, nayo nguo yake yaiyūrĩte hekarũ nĩ ūndũ wa ūrīa yaraihĩte. ² Igūrũ wake
kwarũgamĩte aserafi, na o mūserafi ūmwe aarĩ na mathagu matandatũ: nao makehumbĩra mothiũ

[§] 5:26 Ashuri na Babuloni nĩcio ndūrĩrĩ ĩcio igwetetwo.

mao na mathagu meerĩ, namo meerĩ makehumbĩra magũrũ namo, na meerĩ makombũka namo. ³ Nao metanaga makerana atĩrĩ:

“Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe mũtheru, ñ nĩwe mũtheru, ti-itherũ nĩwe mũtheru; thĩ yothe ñyũritwo nĩ riiri wake.”

⁴ Nĩ ãndũ wa mũrurumo wa mĩgambo yao, itugĩ cia mĩrango na hingĩro ciaguo ikĩenyanya, nayo hekarũ ikĩiyũra ndogo.

⁵ Na nĩ ngĩanĩrĩra ngiuga atĩrĩ, “Hĩ! Kaĩ ndĩ na haaro-ĩ! Ndĩgũthira! Nĩgũkorwo ndĩ mũndũ wa mĩromo ĩtarĩ mũtheru, o na ningĩ ndũũranagia na andũ matarĩ mĩromo mũtheru, na maitho makwa nĩmonete Mũthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe.”

⁶ Hĩndĩ ĩyo mũserafi ũmwe akĩũmbũka, agĩũka harĩ nĩ akuuĩte ikara rĩa mwaki na guoko, rĩrĩa aarutĩte na mĩhato kĩgongona-inĩ.* ⁷ Mũserafi ũcio akĩhũtia kanua na ikara rĩu, akiuga atĩrĩ, “Kuona atĩ ikara rĩrĩ nĩrĩahũtia mĩromo yaku, mahĩtia maku nĩmeherio, o namo mehia maku nĩmahoroherio.”

⁸ Ningĩ ngĩigua mũgambo wa Mwathani ũkĩũria atĩrĩ, “Nũũ ngũtũma? Na nũũ ũgũthĩ handũ haitũ?”

Na nĩ ngĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha. Ndũma!”

⁹ Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Thĩ ũkeere andũ aya atĩrĩ:

“‘Inyũ tũũrai o mũiguaga no mũtikanamenye ãndũ; tũũrai muonaga no mũtikanakuũke.’

¹⁰ Tũma ngoro cia andũ aya ciũme,
o na ũtũme matũ mao magĩe njĩika mage kũigua,
o na ũhinge maitho mao matige kuona.

Tondũ maahota kuona na maitho mao,
na maigue na matũ mao,
na ngoro ciao igĩe na ũmenyo,
macooke magarũrũke mahonio.”

¹¹ Na nĩ ngĩcookia ngĩũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ nginya rĩ?”

Nake akĩnjookeria atĩrĩ:

“Nĩ nginya hĩndĩ ĩrĩa matũũra marĩa manene magaakorwo maanangĩtwo

na matarĩ na wa kũmatũũra,
nacio nyũmba ĩkorwo ĩtiganiĩrio,
na mĩgũnda ĩkaanangwo na ĩgathũkio biũ,

¹² o nginya rĩrĩa Jehova agaakorwo atwarĩte andũ othe kũraya,
naguo bũrũri ũgatiganĩrio biũ.

¹³ Na rĩrĩ, o na kũngĩkorwo kũrĩ na gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa andũ gĩtigaire bũrũri-inĩ-rĩ,
bũrũri ũcio no ũkaanangwo rĩngĩ.

No rĩrĩ, o ta ũrĩa mũceneni na mũgandi ĩtigagio ithukĩ yatemwo-rĩ,
ũguo noguo rũciarũ rũrũ rwamũre rũgaatigario gĩtina kĩaruũ bũrũri-inĩ ũcio.”

7

Kĩmenyithia kĩa Imanueli

¹ Hĩndĩ ĩrĩa Ahazu mũrũ wa Jothamu, mũrũ wa Uzia, aarĩ mũthamaki wa Juda-rĩ, Rezini mũthamaki wa Suriata marĩ na Peka mũrũ wa Remalia mũthamaki wa Isiraeli, makĩambata mathĩĩ magatharĩkĩre itũũra rĩa Jerusalemu, no matiigana kũrĩtooria.*

² Na rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Daudi nĩ meerirwo atĩrĩ, “Andũ a Suriata nĩmanyiitanĩte na andũ a Efiraimu”; nĩ ãndũ ũcio ngoro ya Ahazu o na ngoro cia andũ ake ikĩinaina o ta ũrĩa mĩtĩ ya mũtitũ ĩĩnainagio nĩ rũhuho.

³ Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩĩra Isaia atĩrĩ, “Umagara, wee mũrĩ na mũrũguo Sheari-Jashubu, mũthĩĩ mũgatũnge Ahazu mũthia-inĩ wa mũtaro ũrĩa uumĩte Karia-inĩ ka Rũgongo, njĩra-inĩ ya gũthĩĩ Gĩthaka

* 6:6 Gĩkĩ nĩ kĩgongona kĩarĩ gatagatĩ ka Handũ-harĩa-Hatheru kĩa mahuti marĩa manungi wega. * 7:1 Mwaka wa 735 mbere ya gũciarwo gwa Kristũ, andũ a Isiraeli na a Suriata nĩmendaga gũũkĩrĩra bũrũri wa Ashuri, na nĩmendaga Ahazu amateithĩrĩrie.

kĩa Mũthambia-Nguo. ⁴ Ũmwĩre atĩrĩ, ‘Wĩmenyerere, ũikare ũhooreire na ndũgetigĩre. Ndũkareke ũĩrwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa icinga icio igĩrĩ iratooga ndogo; ndũgetigĩre marakara mahiũ ma Rezini, na ma Suriata, o na ma mũrũ wa Remalia. ⁵ Suriata, na Efiraimu, na mũrũ wa Remalia nĩmaciĩrĩre gũkwananga, makoiga atĩrĩ, ⁶ “Nĩtũtharĩkĩre Juda, tũkũnyariire na tũkũgayane, na tũtue mũrũ wa Tabeeli mũthamaki wakuo.” ⁷ No rĩrĩ, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Ũhoro ũcio ndũgaakinyanĩra,
na ndũgekĩka,

⁸ nĩgũkorwo itũũra inene rĩa Suriata nĩ Dameski,
na mũnene wa Dameski no Rezini.

Ihinda rĩa mĩaka mĩrongo itandatũ na itano itaanathira-rĩ,
andũ a Efiraimu magaakorwo maharaganĩtio ũndũ matangĩcooka gũtuĩka rũrĩrĩ.

⁹ Ningĩ itũũra inene rĩa Efiraimu nĩ Samaria,
na mũnene wa Samaria no mũrũ wa Remalia.

Mũngĩaga kũrũgama mũrũmĩte wega wĩtikio-inĩ wanyu-rĩ,
mũtikehaanda o na atĩa.’”

¹⁰ Ningĩ Jehova nĩarĩirĩe Ahazu o rĩngĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, ¹¹ “Itia kĩmenyithia kuuma kũrĩ Jehova Ngai waku, o na kiumĩte kũndũ kũrĩa kũriku mũno, kana kiumĩte igũrũ kũrĩa kũraihi mũno.”

¹² No Ahazu akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndigwĩtia; nĩ ndikũgeria Jehova.”

¹³ Ningĩ Isaia akiuga atĩrĩ, “Ta iguai rĩu, inyuĩ andũ a nyũmba ya Daudi! Anga mũkuona arĩ ũndũ mũnini kũgeria ũkirĩrĩria wa andũ? Anga nĩmũũkũgeria ũkirĩrĩria wa Ngai wakwa o nague? ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, Mwathani we mwene nĩakamũhe kĩmenyithia: Nĩgũkorwo mũirĩtu gathirange nĩakagĩa nda aciare kahĩ, nake agatue Imanueli. ¹⁵ Iria imata na ũũkĩ nĩcio gakarĩiaga rĩrĩa gakaamenya kũrega ũũru na gwĩthuurĩra maũndũ marĩa mega. ¹⁶ No mbere ya kahĩ kau kũmenya kũrega ũũru na gwĩthuurĩra maũndũ marĩa mega-rĩ, bũrũri ũcio wa athamaki acio eerĩ wĩtigĩrĩte nĩũkanangwo. ¹⁷ Jehova nĩagakũrehithĩria wee mwene na andũ aku, o na andũ a nyũmba ya thoguo maũndũ matarĩ moneka kuuma rĩrĩa Efiraimu aatiganire na Juda; Jehova akaarehera mũthamaki wa Ashuri.”

¹⁸ Hĩndĩ iyo Jehova nĩakahuuhĩra ngĩ mĩrũri, aciĩte kuuma tũrũũ-inĩ twa kũraya twa bũrũri wa Misiri, na eete njũkĩ iria irĩ bũrũri wa Ashuri. ¹⁹ Nacio ciothe nĩcigooka ciikare iharũrũka-inĩ cia mĩkuru, na mĩatũka-inĩ ya ndwaro cia mahiga, na ihinga-inĩ ciothe cia mĩigua, na marima-inĩ mothe ma maaĩ. ²⁰ Mũthenya ũcio Mwathani nĩakahũthĩra rwenji rũkomboretwo kuuma mũrĩmo wa Rũũ rwa Farati; naruo nĩruo mũthamaki wa Ashuri; nake nĩakenja mĩtwe yanyu na njuĩrĩ cia magũrũ manyu, o na ningĩ enje nderu cianyu. ²¹ Mũthenya ũcio, mũndũ akaarĩithia o moori imwe na ng’ondũ igĩrĩ. ²² Na tondũ wa ũingĩ wa iria rĩrĩa igaakamagwo-rĩ, mũndũ ũcio akaanyuuaga iria imata. Arĩa othe magaatigara kũu bũrũri ũcio makaanyuuaga iria imata, na marĩage ũũkĩ. ²³ Mũthenya ũcio, kũndũ kũrĩa guothe kwarĩ mĩthabibũ 1,000 ingĩendirio cekerĩ 1,000† ya betha, gũgaakũra o cong’e na mĩtĩ ya mĩigua. ²⁴ Andũ magaathĩiaga kuo marĩ na ũta na mĩguĩ, nĩgũkorwo bũrũri ũcio ũkaiyũra cong’e, na mĩtĩ ya mĩigua. ²⁵ Nakuo irĩma-inĩ guothe kũrĩa kwanarĩmwo na icembe, mũtigacooka gũthĩ nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra cong’e, na mĩtĩ ya mĩigua; kũndũ kũu gũgaatuĩka gwa kũrĩithagio ng’ombe, na gwa kũrangagwo nĩ ndũũru cia ng’ondũ.

8

Jehova Kũhũthĩra Ashuri

¹ Ningĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Oya kĩbaũ kĩnene, na ũkĩandĩke na karamu ka ndũire ũũ: Maheri-Shalali-Hashi-Bazu. ² Na nĩ nĩngwĩta Uria ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Zekaria mũrũ wa Jeberekia matuĩke aira akwa ehokeku.”

³ Hĩndĩ iyo ngĩthĩ, ngĩkoma na mũtumia wakwa, nake akĩgĩa nda, agĩciara kahĩ. Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Gatue Maheri-Shalali-Hashi-Bazu. ⁴ Kahĩ kau gataanamenya gwĩtana koige ‘Baba’ kana ‘Maitũ’, ũtonga wa Dameski na indo iria itahĩtwo nĩ Samaria nĩigakuuo nĩ mũthamaki wa Ashuri.”

⁵ O rĩngĩ Jehova akĩnjarĩria, akĩnjĩra atĩrĩ:

† 7:23 nĩ ta kilo ikũmi na imwe na nuthu (11:5)

⁶ “Kuona atĩ andũ aya nĩmaregete
 maaĩ marĩa mathereraga mahooreire ma Siloamu,*
 na magakenera Rezini
 o na mũrũ wa Remalia-rĩ,
⁷ nĩ ũndũ ũcio Mwathani akiriĩ kũmarehithĩria
 mũiyũro mũnene wa Rũũĩ rwa Farati,
 naruo nĩruo mũthamaki wa Ashuri arĩ na riiri wake wothe.
 Rũkaaiyũrĩra mĩkaro yaruo yothe,
 na ruune hũgũrũrũ ciaruo,
⁸ ningĩ rũgaathiĩ rũhaatĩte Juda rũiyũre guothe,
 rũhitũkĩire kuo na rũkinye nginya ngingo.
 Mathagu maaruo matambũrũkĩtio makaahumbĩra wariĩ wa bũrũri waku,
 wee Imanueli!”

⁹ Atĩrĩrĩ inyuĩ andũ a ndũrĩrĩ, ugĩrĩriai mbugĩrĩrio ya mbaara, na no mũgũthetherwo!
 Ta thikĩrĩriai inyuĩ mabũrũri ma kũraya.
 Haarĩriai mbaara, na no mũgũthetherwo!
 Haarĩriai mbaara, na no mũgũthetherwo!
¹⁰ Thugundai mĩbango yanyu, no ĩgaatuĩka ya tũhũ;
 ariai ũhoru wa matanya manyu, no matikahinga,
 nĩgũkorwo Mũrungu arĩ hamwe na ithuĩ.

Wĩtigĩre Ngai

¹¹ Jehova nĩanjarĩirie ũhoru ũcio agwatĩirie mũno, na akĩngaania ndikarũmĩrĩre njĩra cia andũ acio.
 Akĩnjĩra atĩrĩ:
¹² “Maũndũ marĩa mothe andũ aya metaga ndundu ya gwĩka ũũru,
 wee ndũkamete ndundu ya gwĩka ũũru;
 na ndũgetigĩre kĩrĩa metigagĩra,
 na ndũkamakio nĩkĩo.†
¹³ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe mũrĩtuaga mũtheru,
 we nĩwe mwagĩrĩrwo nĩ gwĩtigĩra,
 o we nĩwe ũngĩtũma mũmake,
¹⁴ na nĩwe ũgaatuĩka handũ hanyu harĩa haamũre;
 no kũrĩ nyũmba cieri cia Isiraeli agaatuĩka
 ihiga rĩrĩa rĩtũmaga andũ mahĩngwo,
 na rwaro rwa ihiga rũrĩa rĩtũmaga magũe.
 Na kũrĩ andũ arĩa matũũraga Jerusalemu
 agaatuĩka mũtego na gĩkerenge gĩa kũmanyiita.
¹⁵ Aingĩ ao nĩmakahĩngwo;
 nao magũe na moinĩke,
 magwatio na manyiitwo.”

¹⁶ Oha ũira ũcio na watho ũcio,
 ũũhũũre mũhũũri ũtuĩke kĩrĩa harĩ arutwo akwa.
¹⁷ Nĩ ngweterera Jehova,
 ũrĩa ũhithĩte nyũmba ya Jakubu ũthiũ wake.
 Ndĩrĩkaraga ndĩmwĩhokete.

¹⁸ Nĩ hamwe na ciana iria Jehova aheete-rĩ, nĩ ithuĩ marũũri na imenyithia thĩinĩ wa Isiraeli kuuma
 kũrĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ũrĩa ũtũũraga Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni.

* 8:6 Maaĩ ma itũũra rĩa Jerusalemu mooimaga Karia ga Siloamu, karia kaarĩ nja ya itũũra rĩu. † 8:12 Rĩrĩa andũ maaiguire ũhoru
 wa kũnyiitana kwa Isiraeli na Suriata nĩmamakire.

¹⁹ Andũ mangĩkwĩra ũgatuĩrie kĩrĩra kuuma kũrĩ aragũri na ago arĩa mahehanaga na makang'ung'ura-rĩ, ũkaamoria atĩrĩ, “Githĩ andũ matiagĩrĩrwo nĩgũtuĩria ũhoru harĩ Ngai wao?” Nĩ kĩ gĩgũtũma mũtuĩrie ũhoru wa andũ arĩa marĩ muoyo kuuma kũrĩ arĩa akuũ? ²⁰ Nĩ kaba mũũtuĩrie watho-inĩ wa Ngai o na ũira-inĩ wake! Angĩkorwo ũhoru wao ndũkũringana na ciugo ici, o nao matirĩ na ũtheri. ²¹ Andũ magaatuĩkanagĩria bũrũri-inĩ marĩ anyamaarĩku na marĩ ahũtu; na rĩrĩ, rĩrĩa makahũũta mũno, nĩmakarakara mũno na matiire maitho na igũrũ, nao marume mũthamaki wao na Ngai wao. ²² Hĩndĩ iyo makaarora thĩ mone o mĩnyamaro, na nduma, na kĩa gĩa kũmakania, nao nĩmagaikio nduma-inĩ ndumanu.

9

Nĩtũciarĩrwo Mwana

¹ No rĩrĩ, andũ a bũrũri ũyũ arĩa makoretwo marĩ na mĩnyamaro matigacooka kũgĩa na kĩa. Mbere iyo nĩanyarithirie bũrũri wa Zebuluni na bũrũri wa Nafitali, no mahinda ma thuutha-inĩ nĩagatĩĩthia bũrũri ũria ũgereire iria-inĩ, ũikũrũkanĩtie na Rũũ rwa Jorodani, nĩkuo gwĩtagwo Galili-kwa-Ndũrĩrĩ:

² Andũ arĩa matũũraga nduma-inĩ
nĩmonete ũtheri mũnene;
nao arĩa matũũraga bũrũri ũrĩ nduma ta ya gĩkuũ-rĩ,
nĩmarĩrwo nĩ ũtheri.

³ Wee nĩũingĩhĩtie rũrĩrĩ rũu,
na ũkongerera gĩkeno kĩaru;
andũ aruo makenaga marĩ mbere yaku,
o ta ũrĩa andũ makenagĩra magetha,
magakena o ta ũrĩa andũ makenaga
makĩgayana indo cia ndaho.

⁴ Nĩgũkorwo o ta ũrĩa kwarĩ mũthenya ũrĩa Amidiani maahootirwo,
ũguo noguo unangĩte icooki rĩrĩa rĩmaritũhagĩra,
na ũkoinanga mũtĩ wa kũmoohania ciande,
na rũthanju rwa arĩa mamahinyagĩrĩria.

⁵ Iraatũ ciothe cia njamba cia ita iria ihũthagĩrwo mbaara-inĩ,
na nguo ciothe itoboketio thakame-inĩ,
igaatuĩka cia gũcinwo
ta irĩ ngũ cia mwaki.

⁶ Nĩgũkorwo nĩtũciarĩrwo kaana,
tũkaheo kahĩ,
naguo wathani ũgaakorwo ciande-inĩ ciako.

Nako gageetagwo
Mũheani-Kĩrĩra-wa-Kũgegania, Mũrungu Mwene-Hinya,
Ithe-wa-Andũ-wa-Tene-na-Tene, Mũnene-wa-Thayũ.

⁷ Naguo ũhoru wa gũtheerema kwa ũthamaki wake na thayũ
gũtirĩ hĩndĩ igaathira.

Agaathamakagĩra ũthamaki wake
aikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Daudi,
aũhaande na aũtiirĩrĩre
na ciira wa kĩhoo na ũthingu,
kuuma rĩu nginya tene.

Kĩyo kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe
nĩkĩo gĩgaatũma maũndũ macio mekĩke.

Jehova Kũrakarĩra Isiraeli

⁸ Mwathani nīatūmīte ndūmīrīri ya gūūkīrīra Jakubu;*
nayo nīīgakinyīra Isiraeli.

⁹ Nao andū othe nīmakamenya ūhoru wayo,
andū acio a Efiraimu, na arīa matūūraga Samaria,
o acio moigaga na mwītīo na nguthi ngoro-inī atīrī,

¹⁰ “Maturubarī nīmagwīte thī,
no ithuī tūgwaka rīngī na mahiga maicūhie;
mītī ya mīkūyū nīmīteme,
no ithenya rīayo tūgwaka na mītarakwa.”

¹¹ No rīrī, Jehova nīaheete andū arīa marī muku na Rezini hinya mamookīrīre,
na akaarahūra thū ciao.†

¹² Andū a Suriata kuuma mwena wa irathīro,
na Afilisti kuuma mwena wa ithūiro
nīmathamītie kanua, magatambuura Isiraeli.

No o na kūrī ūguo-rī, marakara make matirī maraahūahūa,
guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rīu.

¹³ No rīrī, andū acio maticookereire ūcio wamahūūrire,
kana makarongooria Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

¹⁴ Nī ūndū ūcio Jehova nīagatinia mūtwe na mūting’oe wa Isiraeli,
na arenge rūhonge rwa mūkīndū na rwa ithanjī o mūthenya ūmwe.

¹⁵ Athuuri na andū arīa marī igweta nīo mūtwe,
nao anabii arīa marutanaga ūhoru wa maheeni nīo mūting’oe.

¹⁶ Nīgūkorwo atongoria a andū aya nīo mamahītithagia,
nao arīa matongoragio makahītithio njīra.

¹⁷ Nī ūndū ūcio Mwathani ndagakenio nī aanake,
kana aiguīre ciana cia ngoriai na atumia a ndigwa tha,
nīgūkorwo andū othe matiītīgīrīte Ngai na nī aaganu,
natuo tūnua twao tuothe twaragia maūndū mooru.

No o na kūrī ūguo-rī, marakara make matirī maraahūahūa,
guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rīu.

¹⁸ Ti-itherū waganu ūrīrīmbūkīte ta mwaki,
ūgacina cong’e na mīigua,
na ūgaakana ihinga-inī cia mūtītū,
nayo ndogo yaguo īgeekonja yambatīte na igūrū ta itu ithimbu.

¹⁹ Nī ūndū wa mang’ūrī ma Jehova Mwene-Hinya-Wothe
būrūri nīūgaacinwo biū,
nao andū magaatuīka ta ngū cia mwaki;
gūtīrī mūndū o na ūmwe ūgacaaīra mūrū wa nyina.

²⁰ Magaathara irio cia mwena wao wa ūrīo,
na makorwo marī o ahūtu;
makaarīa cia mwena wao wa ūmotho,
no matihūūne.

O mūndū akaarīa nyama cia ciana ciake mwene;

²¹ Manase akaarīa Efiraimu, nake Efiraimu arīe Manase:
nao marī hamwe nīmagookīrīra Juda.

* 9:8 Jakubu, Isiraeli, Efiraimu na Samaria ciothe nī kuuga Ūthamaki wa Gathigathini; itūūra inene rīaguo rīarī Samaria. † 9:11
Thū cia Rezini ciarī andū a Ashuri arīa marī hamwe na andū a Suriata na Afilisti maatharīkīire Isiraeli.

No o na kūrī ũguo-rĩ, marakara make matirĩ maraahũahũa,
guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rĩu.

10

¹ Kaĩ arĩa mathondekaga mawatho matarĩ ma kīhotoo marĩ na haaro-ĩ!

o arĩa marutaga mawatho ma kūhinyanĩrĩa,

² nĩguo mahotomie ciira wa andũ arĩa athĩni,

na magirĩrĩrie kīhotoo kĩa andũ akwa arĩa mahinyĩrĩrio,

na magatua atumia a ndigwa igũma rĩao,

o na magatunya ciana cia ngoriai indo ciacio.

³ Mũgeeka atĩa mũthenya wa ciira,

rĩrĩa mũgaakorero nĩ mwanangĩko uumĩte kũraya?

Mũkoorĩra kūrĩ ũ amũteithie?

Ūtonga wanyu mũkaaũtiga kũ?

⁴ Gūtĩrĩ ūndũ ũgaakorwo ūtigarĩte tiga kwĩnyĩhia gatagatĩ ka mĩgwate,

kana mũgũe gatagatĩ ka arĩa makuĩte.

No o na kūrĩ ũguo-rĩ, marakara make matirĩ maraahũahũa,
guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rĩu.

Ngai Gĩtuĩra Andũ a Ashuri Ciira

⁵ “Kaĩ andũ a Ashuri marĩ na haaro-ĩ! o acio rūthanju rwa marakara makwa,

na thimbũ ya mang’ũrĩ makwa!

⁶ Ndĩmatũmaga mookĩrĩre rūrĩrĩ rūrĩa rūtooĩ Ngai,

ngamatũma mookĩrĩre andũ arĩa mandakaragia,

nĩguo matunyane indo, na mahurie ndaho,

na mamarangĩrĩrie ta ndoro ya njĩra-inĩ.

⁷ No ũguo tiguu maciĩrĩre gwĩka,

ũndũ ũyũ tiguu ũrĩ meciĩria-inĩ mao,

muoroto wao nĩ kwananga,

na kũniina ndũrĩrĩ nyingĩ biũ.

⁸ Mũthamaki wa Ashuri aaragia, akoiga atĩrĩ, ‘Githĩ anene akwa a ita othe ti athamaki?’

⁹ Githĩ itũũra rĩa Kalino rĩtiekirwo o ta Karikemishi?

O narĩo Hamathu-rĩ, githĩ rĩtiekirwo o ta Aripadi?

Narĩo Samaria githĩ rĩtiekirwo o ta Dameski?

¹⁰ O ta ũrĩa guoko gwakwa gwatunyanire mothamaki marĩa meigagĩra mĩhianano ya kũhooywo,

o macio maarĩ mĩhianano mĩingĩ mĩicũhie gũkĩra ya Jerusalemu na ya Samaria-rĩ,

¹¹ githĩ ndigeeka Jerusalemu na mĩhianano yarĩo ya kũhooywo

o ta ũrĩa ndeekire Samaria na mĩhianano yarĩo?”

¹² Mwathani aarĩkia wĩra wake wotha wa gũũkĩrĩa Kĩrĩma gĩa Zayuni na Jerusalemu-rĩ, akoiga atĩrĩ,

“Nĩngũherithia mũthamaki wa Ashuri nĩ ūndũ wa mwĩtũo wa ngoro yake na mwĩtũũgĩrio wake, nĩ

ũndũ wa ũrĩa oonaga ta ekĩrĩrwo. ¹³ Nĩgũkorwo oigaga atĩrĩ:

“Njĩkĩte ũguo na hinya wa guoko gwakwa,

o na ũũgĩ wakwa, tondũ ndĩ na ũmenyo.

Nĩndeheririe mĩhaka ya ndũrĩrĩ,

na ngĩtaha igĩĩna ciao,

na ta mũndũ ũrĩ na hinya-rĩ, nĩndatooririe athamaki ao.

¹⁴ O ta ũrĩa mũndũ akinyagĩra gĩtara,

ũguo noguo guoko gwakwa gwakinyĩrĩre ūtonga ūcio wa ndũrĩrĩ;

o ta ũrĩa andũ macookanagĩrĩria matumbĩ marĩa maatiganĩrio,

ũguo noguo na niĩ ndacookanĩrĩrie mabũrũri mothe;

gūtĩrĩ o na ũmwe wabatabatirie ithagu rĩguo,

kana ũgĩathamia kanua kaguo ũkĩgamba.’”

¹⁵ Ithanwa-rĩ, rĩahota kwĩyambararia igũrũ rĩa ũrĩa ũtemaga mĩtĩ narĩ,
kana mũthumeno wĩtĩre ũrĩa ũũguucagia?

Kaĩ rũthanju rũngĩkĩhiũria ũrĩa ũruoete na igũrũ,
kana thimbũ ihiũrie ũrĩa ũtarĩ mbaũ!

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
nĩakarehera njamba ciake cia ita iria irĩ hinya mũrimũ wa kũhĩnja;
na handũ ha kũhumbĩrwo nĩ riiri wake-rĩ, nĩ mwaki magakĩrio
ũrĩrĩmbũke ta rũrĩrĩmbĩ.

¹⁷ Ũtheri wa Isiraeli agaatuĩka mwaki,
nake ũrĩa Mũtheru wao atuĩke rũrĩrĩmbĩ.
Ũgaakana na ũcine mĩigua yake na cong’e wake o mũthenya ũmwe.

¹⁸ Nake nĩakaniina biũ riiri wa mĩtitũ yake,
o hamwe na wa mĩgũnda yake irĩa mĩnoru,
o ta ũrĩa mũndũ mũrũaru ahĩnjaga agathirĩrĩkĩra.

¹⁹ Nayo mĩtĩ ya mĩtitũ yake ĩgaatigara o mĩnini,
atĩ o na mwana no andĩke mũigana wayo.

Matigari ma Isiraeli

²⁰ Na rĩrĩ, mũthenya ũcio andũ arĩa magaatigara a Isiraeli,
o na arĩa makaahonoka a nyũmba ya Jakubu,
matigacooka kwĩgiritania

na ũcio wamahũũrĩte,*
no makegiritania na Jehova o ma,
o we ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli.

²¹ Matigari nĩmagacooka, o macio matigari ma Jakubu-rĩ,
nĩmagacookerera Mũrungu Mwene-Hinya.

²² O na gũtuĩka andũ aku, wee Isiraeli maingĩhĩte ta mũthanga wa iria-inĩ-rĩ,
no matigari magacooka kwao.

Mwanangĩko naguo nĩwathanĩtwo,
mwanangĩko wa kuonania atĩ itua rĩake nĩ rĩa kĩhooto kũna.

²³ Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
nĩwe ũkaananga bũrũri ũcio wothe ta ũrĩa gwanthĩtwo.

²⁴ Nĩ ũndũ ũcio, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ:
“Inyuĩ andũ akwa arĩa mũtũũraga Zayuni,

mũtigetigĩre andũ a Ashuri,
arĩa mamũhũũraga na rũthanju,
na makamuoera njũgũma mamũũkĩrĩre ta ũrĩa mwekagwo Misiri.

²⁵ Nĩgũkorwo no ihinda inini rĩtigaire marakara makwa igũrũ rĩanyu mathire,
namo mang’ũrĩ makwa mamacookerere mamaniine.”

²⁶ Ningĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩakamahũũra na kĩboko,
o ta ũrĩa Amidiani mekirwo rĩrĩa mooragĩrwo rwaro-inĩ rwa ihiga rĩa Orebu;
na nĩakambararia mũthĩgi wake igũrũ rĩa maaĩ,

o ta ũrĩa eekire kũu bũrũri wa Misiri.

²⁷ Mũthenya ũcio mũrigo wao nĩũkeherio ciande-inĩ ciaku,
narĩo icooki rĩao rĩeherio ngingo-inĩ cianyu;

icooki rĩu nĩrĩkoinangwo
nĩ ũndũ wa ũrĩa wee ũitĩrĩrio maguta.

* 10:20 ũcio wamahũũrĩte nĩ Ashuri.

- ²⁸ Nĩmaratoonya Aiathu;
maratuĩkanĩria Migironi;
o na maraiga igĩĩna ciao Mikimashi.
- ²⁹ Nao makĩhĩtũkĩra mũkuru-inĩ, makoiga atĩrĩ,
“Ũtukũ ũyũ tũkũraarĩrĩra Geba.”
- Rama nĩkũinaina kũrainaina;
nakuo Gibe a itũũra rĩa Saũlũ nĩ kũũra rĩroora.
- ³⁰ Atĩrĩrĩ, wee mwarĩ wa Galimu, uga mbu!
Wee Laisha, thikĩrĩria!
Nawe Anathothu, wũĩ-ĩ!
- ³¹ Andũ a Madimena nĩ kũũra maroora;
nao andũ a Gebimu nĩ kwĩhitha marehitha.
- ³² Mũthenya wa ũmũthĩ marĩrũgama kũu Nobu;
maramainainĩria ngundi
marĩ kũu kĩrĩma-inĩ kĩa Mwarĩ wa Zayuni,
o kũu karĩma-inĩ ka Jerusalemu.
- ³³ Atĩrĩrĩ, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
nĩagaceeha honge na hinya mũnene.
Mĩtĩ rĩa mĩnene mũno nĩĩgatemwo, ĩgũithio thĩ,
na rĩa mĩraihu ĩnyiihio.
- ³⁴ Nĩagatema ihinga cia mũtitũ na ithanwa;
Lebanoni nĩĩkagũithio nĩ Ũrĩa-ũrĩ-Hinya.

11

Rũhonge kuuma harĩ Jesii

- ¹ Na rĩrĩ, kuuma gĩthukĩ-inĩ kĩa Jesii nĩhakoima mũndũ ũhaana ta thuuna ĩrathundũka,
na Rũhonge rũrĩa rũkoima mĩri-inĩ yake nĩrũgaciara maciaro.
- ² Nake Roho wa Jehova agaakorwo igũrũ rĩake:
Roho wa ũũgĩ na wa ũmenyo,
Roho wa ũtaarani na wa hinya,
Roho wa ũmenyo na wa gwĩtigĩra Jehova:
- ³ naguo ũndũ ũrĩa ũkaamũkenagia nĩ gwĩtigĩra Jehova.
- Ndagatuuaga ciira na ũndũ wa kũrora gĩthiithi kĩa mũndũ,
kana atue ciira na ũndũ wa kũigua njuukũ;
- ⁴ no rĩrĩ, nĩagaciirithia arĩa abatari arĩ na ũthingu,
nao arĩa athĩni a gũkũ thĩ amatuĩre ciira na kĩhooito.
Nĩakahũũra thĩ na rũthanju rwa kanua gake,
na oorage andũ arĩa aaganu na mĩhũmũ ya mĩromo yake.
- ⁵ ũthingu nĩguo ũgaatuĩka mũcibi wake,
naguo wĩhokeku ũtuĩke mwĩhotoro wake wa njohero.
- ⁶ Njũũĩ ĩgaatũũranagia na kagondũ,
nayo ngarĩ ĩgaakomanagia na mbũri,
nayo njaũ, na mũrũũthi, na nyamũ ya gĩcegũ igaaikaraga hamwe;
nacio ĩgaatongoragio nĩ kaana kanini.
- ⁷ Ng’ombe na nduba ikaarĩaga hamwe,
natuo tũcaũ twacio tũgaakomanagia hamwe,
naguo mũrũũthi ũkaarĩaga nyeki ta ndegwa.
- ⁸ Mwana wa rũkenge agathaakagĩra irima-inĩ rĩa gĩĩko,

nake mwana mūnini nīagaikagia guoko irima-inī rīa nduīra.

⁹ Gūtikageranwo ngero kana kūniinanwo,
kūu kīrīma-inī gīakwa gītheru,
nīgūkorwo thī nīkaiyūrwo nī ūmenyo wa Jehova,
o ta ūrīa maaī maiyūrīte iria-inī.

¹⁰ Na nīgūgakinya atīrī, mūthenya ūcio mūdū ūcio ūkoima Mūri-inī wa Jesii, nīakarūgama atuīke ta bendera kūrī kīrīndī; ndūrīrī nīikongana harī we, nakīo gīikaro gīake gīa kūhurūka gīgaakorwo kīrī na riiri. ¹¹ Mūthenya ūcio Mwathani nīagatambūrūkia guoko ihinda rīa keerī,* akūūre matigari ma andū ake marīa magaakorwo matigaire, amarute Ashuri, na kuuma Misiri ya Kīanda, na kuuma Misiri ya Rūgongo, na kuuma Kushi, na kuuma Elamu, na kuuma Babuloni, na kuuma Hamathu, na kuuma icigīrīra cia iria.

¹² Nīakahaandīra ndūrīrī bendera,
na acookanīrīrie andū a Isiraēli arīa maatahītwo;
ningī acookanīrīrie andū a Juda arīa maahurunjītwo
kuuma ituri-inī iria inya cia thī.

¹³ Ūiru wa Efiraīmu nīūgaathira,
nacio thū cia Juda nīikaaniinwo;
Efiraīmu ndakaiguīra Juda ūiru,
kana Juda agīe na ūthū na Efiraīmu.

¹⁴ Nao nīmagaikūrūka iharūrūka-inī cia Afilisti cia mwena wa ithūiro;
na marī hamwe nīmagataha andū a mwena wa irathīro.
Nīmakenyiitīra Edomu na Moabi,
na nīo magaathaga andū a Amoni.

¹⁵ Na harīa iria rīa Misiri rīcomokete ta rūrīmī-rī,
Jehova nīakarīhūithia biū;
ningī nīakahuruta rūhuho rūhiū na guoko gwake
rūhūithie Rūūī rwa Farati.
Nīakarūgayania rūtuīke tūrūū mūgwanja,
nīgeetha andū mahote kūringaga matekūruta iraatū.

¹⁶ Nīgūgakorwo na njīra nene ya kūgererwo nī matigari ma andū ake
arīa magaakorwo matigaire Ashuri,
o ta īrīa yagereirwo nī andū a Isiraēli
rīrīa maambatire makiuma būrūri wa Misiri.

12

Nyīmbo cia Kūgooca

¹ Na rīrī, mūthenya ūcio nīūkoiga atīrī,
“Nīngūkūgooca, Wee Jehova.

O na gūtuīka nīwaandakarīire-rī,
nīūnjehereirie marakara maku na ūkaahooreria.

² Ti-itherū Mūrungu nīwe ūhonokio wakwa;
nīwe ndīrīhokaga na ndigage gwītīgīra.
Jehova, o we Jehova, nīwe hinya wakwa na rwīmbo rwakwa;
nīatuīkite ūhonokio wakwa.”

³ Mūrītahaga maaī ithima-inī cia ūhonokio mūkenete.

⁴ Mūthenya ūcio nīmūkoiga atīrī:
“Cookeriai Jehova ngaatho, kaīrai rītwa rīake;
menyithaniai ndūrīrī-inī ūrīa ekīte,
na mūhunje muuge atī rītwa rīake nī itūūgīrie mūno.

⁵ Inīrai Jehova, nīgūkorwo nīekīte maūdū marī riiri;

* 11:11 Riita rīa mbere nī rīrīa aamarutire Misiri.

na mūtūme ūndū ūcio ūmenywo nĩ thĩ yothe.

- ⁶ Anĩrĩrai mūine mūrĩ na gĩkeno, inyuĩ andũ a Zayuni,
nĩgũkorwo Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli, o ūcio ūrĩ gatagatĩ-inĩ kanyu, nĩ mūnene mūno.”

13

Ūrathi wa Gũũkĩrĩra Babuloni

- ¹ Ino nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ikonĩ Babuloni, ĩrĩa Isaia mūrũ wa Amozu onire:
² Atĩrĩrĩ, haandai bendera kĩrĩma igũrũ kĩrĩa gĩtarĩ mĩtĩ,
anĩrĩrai na mūmahenerie,
nĩguo matoonyere ihingo-inĩ cia arĩa marĩ igweta.
³ Nĩnjathĩte andũ akwa arĩa atheru,
nĩndũmanĩire njamba ciakwa, o icio ikenagĩra ūhootani wakwa,
ciũke ikinyanĩrie marakara makwa.
- ⁴ Ta thikĩrĩriai, mūigue inegene rĩrĩ irĩma-inĩ igũrũ,
inegene rĩhaana ta rĩa kĩrĩndĩ kĩingĩ!
Ta thikĩrĩriai mūigue ngũĩ gatagatĩ ka mothamaki,
taarĩ ndũrĩrĩ irarũrũngana hamwe!
Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ūracookanĩrĩria ita rĩa kũrũa mbaara.
⁵ Andũ acio marooka moimĩte mabũrũri ma kũraya,
makoima ituri-inĩ cia kũũrĩa igũrũ.
Ti-itherũ Jehova nĩarooka na indo cia mbaara cia mang'ũrĩ make,
nĩguo aanange bũrũri wotho.
- ⁶ Gĩrĩkai, nĩgũkorwo mũthenya wa Jehova nĩũkuhĩrĩrie;
ũgooka ūtarĩ ta mwanangĩko uumĩte kũrĩ Mwene-Hinya-Wothe.
⁷ Tondũ ūcio moko mothe nĩmakaregera,
na ngoro ya mūdũ o wotho ĩringĩke.
⁸ Andũ makaanyitwo nĩ kĩmako kĩnene,
na magwatwo nĩ ruo na kĩeha,
na manyitwo nĩ ruo o ta rwa mūdũ-wa-nja akĩrũmwo.
O mūdũ akaagegio nĩ ūrĩa ūngĩ,
na mothiũ mao mahaane ta nĩnĩmbĩ cia mwaki.
- ⁹ Atĩrĩrĩ, mũthenya ūcio wa Jehova nĩũrooka,
na gũtikaiguanĩrwo tha;
ũgaakorwo ūrĩ mũthenya wa mang'ũrĩ na marakara mahiũ,
ma gũtũma thĩ ĩkire ihooru, na ūniine ehia arĩa magaakorwo kuo.
¹⁰ Nĩgũkorwo njata cia igũrũ na iria cionekaga irĩ gĩtutu
itigacooka kwara na ūtheri wacio.
Narĩo riũa rĩkĩratha rĩgaatuĩka nduma,
naguo mweri ūtĩge gũcocoa kwara.
¹¹ Nĩngaherithia thĩ nĩ ūndũ wa ūũru wayo,
na herithie andũ arĩa aaganu nĩ ūndũ wa mehia mao.
Nĩnganiina mwĩkĩrĩro wa andũ arĩa etĩĩ,
na nyihie mwĩtĩĩo wa arĩa matarĩ tha.
¹² Ūgaakorwo ūrĩ ūndũ mūrĩtũ mūno kuona mūdũ,
gũkĩra kuona thahabu therie,
kana kuona thahabu ya ofiri.
¹³ Nĩ ūndũ ūcio nĩngatũma igũrũ rĩinaine;
nayo thĩ nĩngaathingitha, yehere gĩkaro kĩayo,

nĩ ũndũ wa mang'ũrĩ ma Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
mũthenya ũrĩa marakara make makarĩrĩmbũka.

- ¹⁴ O ta thwariga ĩrĩa ĩkũguĩmwo,
na o ta ũrĩa ng'ondũ itarĩ na mũrĩithi ciũraga,
ũguo no taguo mũndũ o mũndũ agaacookerera andũ ao kĩũmbe,
na o mũndũ oore acooke bũrũri wao kĩũmbe.
- ¹⁵ Mũndũ ũrĩa wotha ũkaanyitwo mũgwate agaathewo atũrĩkanio;
nao arĩa othe makaanyitwo makooraagwo na rũhiũ rwa njora.
- ¹⁶ Twana twao tũkaabacanio thĩ tũtũike icunji makĩionagĩra na maitho;
indo ciao cia nyũmba igaatahwo, na atumia ao manyiitwo na hinya.
- ¹⁷ Atĩrĩrĩ, nĩngarahũra andũ a Amedi mamookĩrĩre,
arĩa matarĩ bata wa betha,
na matakenagio nĩ thahabu.
- ¹⁸ Nĩmakooraga aanake na mĩguĩ yao;
o na matikaiguĩra twana tha, kana macaĩre ciana.
- ¹⁹ Itũũra rĩa Babuloni, o rĩo inagĩ rĩa mothamaki,
na nĩrĩo rĩtũmaga andũ a Babuloni metĩe nĩ ũndũ wa riiri warĩo,
nĩrĩkang'aũranio nĩ Ngai,
o ta ũrĩa Sodomu na Gomora kwang'aũranirio.
- ²⁰ Gũtirĩ hĩndĩ rĩgaacooka gũtũũrwo o na rĩ,
kana rĩikarwo nĩ andũ njiarwa na njiarwa;
gũtirĩ Mũarabu ũkaamba hema yake kuo,
na gũtirĩ mũrĩithi ũkaarahia mahiũ make kuo.
- ²¹ No rĩrĩ, gũgaakomagwo nĩ nyamũ cia werũ,
nacio nyũmba ciarĩo igaikaragwo nĩ mbwe;
kũu nĩkuo ndundu igaatũũraga,
na nokuo mbũri cia gĩthaka-inĩ igaatũũhagĩra.
- ²² Hiti ikaagambagĩra ciĩgitĩro-inĩ ciakuo,
na mbwe ciikarage nyũmba iria njega cia ũthamaki.
Na rĩrĩ, ihinda rĩa ituĩro rĩu nĩikinyu,
na matukũ marĩo matikongererwo.

14

- ¹ No rĩrĩ, Jehova nĩakaiguĩra Jakubu tha;
nĩegwĩthuurĩra Isiraeli o rĩngĩ,
na atũme maikare bũrũri wao ene.
Ageni nĩmakegwatania nao,
na manyiitane na nyũmba ya Jakubu.
- ² Ndũrĩrĩ nĩikamooya,
imacookie kũndũ kwao.
Nayo nyũmba ya Isiraeli nĩkegwatĩra ndũrĩrĩ,
ituĩke ndungata ciao cia arũme na cia airĩtu kũu bũrũri wa Jehova.
Nĩmagataha andũ arĩa maamatahĩte tene,
na macooke gwatha andũ arĩa maamahinyagĩrĩria.
- ³ Mũthenya ũrĩa Jehova akaamũhurũkia kuuma mathĩina-inĩ na mĩnyamaro-inĩ, na ũkombo-inĩ wa
kũhinyĩrĩrio-rĩ, ⁴ nĩmũgookĩrĩra mũthamaki wa Babuloni na kĩnyũrũri, mũmwĩre atĩrĩ:
Kaĩ mũhinyanĩrĩria nĩakinyĩte mũthia-ĩ!
Kaĩ marakara make mahiũ nĩmathirĩte-ĩ!
- ⁵ Jehova nĩoinangĩte rũthanju rwa andũ arĩa aaganu,
o na akoinanga thimbũ ya ũnene ya arĩa maathanaga,

- ⁶ ĩrĩa maahũũraga andũ nayo mategũtigithĩria,
marakarĩte,
magaatha ndũrĩrĩ marĩ na marakara,
na magaciũgitaga matarĩ na tha.
- ⁷ Mabũrũri mothe rĩu nĩmahurũkĩte na marĩ na thayũ;
nĩmambĩrĩrie kũina.
- ⁸ O nayo mĩtĩ ya mĩkarakaba na mĩtarakwa ya Lebanoni
ĩragũkenenera, ĩkoiga atĩrĩ:
“Kuuma hĩndĩ ĩrĩa wagũithirio thĩ,
gũtirĩ mũtemi mĩtĩ ũrĩ woka gũtũtema.”
- ⁹ Mbĩrĩra kũu mũhuro wa thĩ nĩyarahũkĩte,
ĩgũtũnge ũgĩkinya kuo;
nĩyarahũrĩte maroho ma arĩa maanakua makũgeithie:
arĩa othe maarĩ atongoria gũkũ thĩ;
ĩtũmaga mookĩrĩrie itĩ ciao cia ũnene,
o arĩa othe maarĩ ahamaki a ndũrĩrĩ.
- ¹⁰ Nao othe magaacookia,
makwĩre atĩrĩ,
“O nawe nĩwagĩte hinya o ta ithuĩ;
ũhaanĩte o ta ithuĩ.”
- ¹¹ Riiri wothe wa ũnene waku ũikũrũkĩtio o nginya mbĩrĩra-inĩ,
hamwe na mĩgambo ya inanda ciaku cia mũgeeto;
igunyũ nĩcio ũkomeire,
na igunyũ nocio ikũhumbĩre.
- ¹² Hĩ! Kaĩ wee njata ya kĩwarĩ nĩũgwĩte ũkoima igũrũ-ĩ,
o wee mũrũ wa rũciinĩ kĩroko gwakĩa!
Ūharũrũkĩtio ũgaikio gũkũ thĩ,
o wee ũrĩa hĩndĩ ĩmwe wahinyagĩrĩria ndũrĩrĩ!
- ¹³ Wee weĩraga atĩrĩ na ngoro yaku,
“Ngũhaica nginye igũrũ;
na gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene ndĩkĩambararie
gĩkĩre njata cia Mũrungu;
na njikarĩre kĩrĩma-inĩ gĩa gũtũnganwo,
o gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma kĩrĩa kĩamũre.
- ¹⁴ Nĩngahaica nginya kũndũ kũraihi igũrũ rĩa matu,
ndĩhaananie na Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno.”
- ¹⁵ No rĩrĩ, wee ũharũrũkĩtio thĩ nginya mbĩrĩra-inĩ,
ũgakinya irima kũrĩa kũriku.
- ¹⁶ Arĩa marĩkuonaga, marĩgũkũũragĩra maitho,
magecũũrania ũhoro waku, makoovania atĩrĩ,
“Ūyũ nĩwe mũndũ ũrĩa wenyenyaigia thĩ
na agatũma mothamaki mainaine,
- ¹⁷ mũndũ ũrĩa watũmire thĩ ĩtuĩke ta werũ,
na akang’aurania matũũra mayo marĩa manene?
Nĩwe ũrĩa ũtetikagĩria andũ arĩa oohe mainũke kwao mĩcĩ?”
- ¹⁸ Athamaki othe a ndũrĩrĩ makuĩte magakomio,
o mũndũ mbĩrĩra-inĩ yake.
- ¹⁹ No wee-rĩ, nĩgũteo ũtetwo kuuma mbĩrĩra-inĩ yaku,

o ta rūhonge rūrī magigi;
 ũkahumbīrwo nī ciimba cia arīa moragītwo,
 arīa matheecangītwo na hiū cia njora,
 o acio maikītio irima rīrī mahiga.
 Ũikarīte ta kīimba kīrangīrīrie thī na magūrū,
²⁰ no wee-rī, ndūgaathikwo tao,
 tondū nīwaanangire būrūri waku,
 na ũkīūruga andū aku.

Rūciaro rwa andū arīa aaganu
 rūtikaagwetwo rīngī.
²¹ Haarīriai handū ha kūūrāgīra ciana ciake,
 nī ũndū wa mehia ma maithe mao ma tene;
 nīguo itikanarahūke ciīgāire būrūri,
 na ciīyakīre matūūra maiyūre thī.

²² Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī,
 “Nī nīngarahūka ndīciūkīrīre,
 nīngeheria rīitwa rīacio kūu Babuloni, o na rīa matigari ma cio,
 o na njeherie ciana ciao na rūciaro rwao,”
 nīguo Jehova ekuuga.

²³ “Nīngatua kūdū kūu gīikaro kīa ndundu,
 na ndīgūtue būrūri wa maria ma maaī;
 ngaakūhaata na kīhato kīa mwanangīko,”
 ũguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

Ũrathi wa Gūūkīrīra Ashuri

²⁴ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīehītīte, akoiga atīrī,
 “Ti-itherū, o ũrīa thugundīte, ũguo noguo gūgaatuīka,
 na ũrīa nduīte, ũguo noguo gūgaikara.

²⁵ Nīngahehenja Mūashuri ũcio ũrī būrūri-inī wakwa;
 ngaamūrangīrīria thī irīma-inī ciakwa.
 Nīngehereria andū akwa icooki rīake,
 na mūrigo wake ũmoime ciande-inī ciao.”

²⁶ Ũū nīguo thugundīte gwīka thī yothe;
 nakuo guoko kūrīa gūtambūrūkīirio ndūrīrī ciothe nīkuo gūkū.

²⁷ Nīgūkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīguo atuīte gwīka, nūū ũngīhota kūmūgirīrīria?
 Guoko gwake nīgūtambūrūkītio, nūū ũngīhota gūgūthuna?

Ũrathi wa Gūūkīrīra Afilisti

²⁸ Atīrīrī, mwaka ũrīa Mūthamaki Ahazu aakuire-rī, nīguo ndūmīrīri īno yaguūranīirio:

²⁹ Inyuī Afilisti inyuothe tigai gūkena,
 nī atī rūthanju rūrīa rwamūhūūruga nīrunīkīte;
 nīgūkorwo kuuma mūrī-inī wa nyoka īyo nīgūkoima nduīra,
 namo maciaro mayo magaatuīka mūthemba wa nyoka īrī thumu īrīa īticūkaga.

³⁰ Nao andū arīa athīnī biū nīmakona gīa kūrīa,
 na mūbatari akomage atarī na ũgwati.
 No rūciaro rwaku nīngarūūruga na ng’aragu;
 nayo īkooraga matigari maku.

³¹ Wee kīhingo-rī, girīka! Na wee itūūra inene-rī, ugīrīria!

Na inyuĩ Afilisti inyuothe mũniinwo nĩ guoya, mũthire biũ!
 Itu rĩa ndogo rĩrooka riumĩte mwena wa gathigathini,
 na gũtigakorwo na mũndũ ũgaatigwo na thuutha mbũtũ-inĩ ciake nĩ ũndũ wa kwaga hinya.
³² Nĩ icookio rĩrĩkũ rĩkaaheanwo
 kũrĩ andũ arĩa matũmĩtwo a rũrĩrĩ rũu?
 Magaacookerio atĩrĩ, “Jehova nĩahaandĩte Zayuni,
 na thĩinĩ wakuo andũ ake arĩa anyamaarĩku nĩmakona rĩũrĩro.”

15

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Moabi

¹ Atĩrĩrĩ, ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩkonĩ Moabi:
 Itũũra rĩa Ari kũu Moabi nĩrianange,
 rĩkaanangwo ũtukũ o ro ũmwel!
 Itũũra rĩa Kiri kũu Moabi nĩrianange,
 o narĩo rĩanangĩtwo ũtukũ o ro ũmwel!*

² Andũ a Diboni nĩmambatĩte magathiĩ hekarũ-inĩ yao,
 mambatĩte kũrĩa gũtũũgĩru makarĩrĩre kuo;
 andũ a Moabi maraagirĩka nĩ ũndũ wa Nebo na Medeba.
 Mĩtwe yao yothe nĩyenjetwo,
 na nderu ciao ciothe ikenjwo.

³ Marĩ njĩra-inĩ marathiĩ mehumbĩte nguo cia makũnia;
 othe no kũgirĩka maragirĩka
 marĩ nyũmba igũrũ na ihaaro-inĩ,
 makagũa thĩ, magakoma na nda makĩrĩraga.

⁴ Heshiboni na Eleale nĩkũrĩra maraarĩra maanĩrĩire,
 mĩgambo yao ĩraiguuo o nginya Jahazu.
 Nĩ ũndũ ũcio andũ a mbaara a Moabi nĩmararĩra maanĩrĩire,
 nacio ngoro ciao ikaringĩka.

⁵ Ngoro yakwa nĩrarĩrĩra Moabi,
 andũ arĩa maingatĩtwo kuo morĩire Zoari,
 magathiĩ nginya Egilathu-Shelishiya.
 Mambatĩte na njĩra ya gũthĩrĩ Luhithu,
 magathiĩ makĩrĩraga;
 o na ningĩ njĩra-inĩ ya gũthĩrĩ Horonaimu,
 maracakaya nĩ ũndũ wa mwanangĩko ũrĩa ũmakorete.

⁶ Maaĩ ma kũu Nimurimu nĩmahũite,
 nayo nyeki nĩhoohe;te;
 namo mahuti mothe maigũ nĩmomĩte,
 na gũtirĩ kĩndũ kĩrũru gĩtigaire.

⁷ Nĩ ũndũ ũcio ũtonga ũrĩa magĩte naguo na makeigĩra,
 maũkuuĩte makaũringia mũrĩmo wa karũũĩ karĩa karĩ mĩtĩ hũgũrũrũ-inĩ ciako.

⁸ Kayũ ka mũkayo wao nĩkaiguĩtwo mĩhaka-inĩ ya Moabi;
 nakuo kũgirĩka kwao gũgakinya Egilaimu,
 o namo macakaya mao magakinya o Biri-Elimu.

⁹ Maaĩ ma Dimoni maiyũrĩtwo nĩ thakame,
 no nĩngũrehe maũndũ mangĩ mooru makĩria kũu Dimoni,
 mahaana ta mũrũũthi ũgũtharĩkĩra andũ arĩa morĩte kuuma Moabi,
 o na ũtharĩkĩre arĩa matigaire kũu bũrũri-inĩ.

* 15:1 Ari na Kiri maarĩ matũũra ma Moabi ma bata mũno.

16

¹ Twarĩrai ũrĩa wathanaga būrūri
tūtūrūme twa kūrĩha igooti,
kuuma itũūra rĩa Sela, gũtuĩkanĩria werũ-inĩ,
nginya kĩrĩma-inĩ kĩa Mwarĩ wa Zayuni.

² O ta ũrĩa nyoni ciūrũuraga
ciatharĩrio gĩtara gĩacio,
ũguo no taguo andũ-a-nja a Moabi
magaikara marĩ mariũko-inĩ ma Arinoni.*

³ “Tũhei kĩrĩra, na mūtue itua.
Tũmai kũruru kĩanyu gĩtuĩke ta ũtukũ,
o kūrĩ mũthenya barigici.
Hithai arĩa maingatĩtwo kwao,
na mūtigakunyanĩre arĩa moorĩire kwanyu.

⁴ Rekei andũ a Moabi arĩa mehithĩte kwanyu maikare na inyuĩ;
tuĩkai kĩgitio kiao kuuma kūrĩ mwanangani.”

Mũhinyanĩrĩria nĩagakinya mũthia,
naguo mwanangĩko ũthire;
nake mũũgiti nĩakabuĩria kuuma būrūri-inĩ.

⁵ Gĩtĩ kĩa ũnene gĩkaahaandwo na wendo;
na mũndũ mwĩhokeku nĩwe ũgaagĩkarĩra,
o mũndũ wa kuuma nyũmba ya Daudi,
mũndũ ũrĩa ũgaatuanagĩra ciira arũmĩrĩire o kĩhotoo,
namo maũndũ ma ũthingu nĩmo akaahiũhaga gwĩka.

⁶ Nĩtũiguĩte ũhoru wa mwĩtĩio wa Moabi:
tũkaigua ũhoru wa mwĩtĩio wake mũkĩru na mwĩkĩrĩro wake,
tũkaigua ũhoru wa mwĩtĩio wake na rũng’athio rwake;
no rĩrĩ, mwĩgaatho ũcio wake no wa tũhũ.

⁷ Nĩ ũndũ ũcio andũ a Moabi nĩkũgirĩka maragirĩka,
maragirĩka hamwe nĩ ũndũ wa Moabi.

Cakayai na mũnyitwo nĩ kĩahe
nĩ ũndũ wa andũ a Kiri-Haresethi.

⁸ Mĩgũnda ya Heshiboni nĩirahooha,
o na mĩthabibũ ya Sibima o nayo nĩirahooha.

Aathani a ndũrĩrĩ
nĩmarangĩrĩrie mĩthabibũ irĩa mĩega mũno,
irĩa hĩndĩ imwe yakinyĩte Jazeri,
na igatheerema yerekeire werũ-inĩ.

Thuuna ciayo ciatambĩte
igakinya o irĩa-inĩ.

⁹ Nĩ ũndũ ũcio nĩndĩrarĩra, ngarĩra o ta Jazeri,
ngĩrĩrĩra mĩthabibũ ya Sibima.

Wee Heshiboni, o nawe Eleale,
ngũmũihũgia na maithori!

Tondũ mbugĩrĩrio cia gĩkeno kĩanyu nĩ ũndũ wa matunda manyu marĩa meruĩte,
na nĩ ũndũ wa magetha manyu ma ngano nĩithirĩte.

¹⁰ Gũtirĩ gĩkeno kana ndũhiũ mĩgũnda-inĩ ya matunda;

* 16:2 Arinoni rwarĩ rūũ rĩnene rwa būrūri wa Moabi.

gūtirĩ mündũ ũraini kana akoigĩrĩria mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ,
gūtirĩ mündũ ũrahiha ndibei kĩhihĩro-inĩ,

nĩgũkorwo nĩndũmĩte ngemi cia magetha ciage kũiguu.

¹¹ Ngoro yakwa nĩracakaĩra Moabi o ta kĩnanda kĩa mũgeeto,
nayo ngoro yakwa ĩgacaĩra Kiri-Heresethu.

¹² Rĩria andũ a Moabi maathiĩ kũndũ kũria gūtũũgĩru makahooe,
no kwĩnogia menogagia;
hĩndĩ ĩria maathiĩ ihooero-inĩ rĩao kũhooya,
no wĩra wa tũhũ marutaga.

¹³ Ũyũ nĩguo ũhoru ũria Jehova aarĩtie ũkoniĩ Moabi. ¹⁴ No rĩrĩ, rĩu Jehova ekuuga atĩrĩ: “Mĩaka ĩtatũ ĩtanathira, ĩtarĩtwo ta ũria mĩaka ya mündũ wandĩkĩtwo wĩra ĩrĩkanagĩrwo-rĩ, riiri wa Moabi hamwe na andũ ake othe nĩũkanyararwo, namo matigari make makorwo marĩ manini mũno na makahinyara.”

17

Ndũmĩrĩri Nditũ ya Gũũkĩrĩra Dameski

¹ ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩkoniĩ Dameski:

“Atĩrĩrĩ, itũũra rĩa Dameski rĩtigũcooka gũtuĩka itũũra inene rĩngĩ,
no rĩrĩ, rĩgaatuĩka hĩba ya mwanangĩko.

² Matũũra marĩa manene ma Aroeri nĩmagatiganĩrio,
matigĩrwo ndũũru cia mbũri iria igaakomaga kũu,
gũtarĩ mündũ wa gũcimakia.

³ Kĩgitĩro kĩria kĩrũmu kĩa Efiraimu nĩgĩkeherio,
o na hinya wa ũthamaki weherio Dameski;
namo matigari ma Suriata makaahaana
o ta riiri wa andũ a Isiraeli,”
ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

⁴ “Ihinda rĩu riiri wa Jakubu nĩ ũgaatheũka;
naguo mwĩrĩ ũcio wake mũnoru ũhĩnje.

⁵ Gũkaahaana o ta rĩrĩa mũgethi acookanagĩrĩria ngano ĩria ĩtarĩ ngethe,
akagetha ngano na guoko gwake:
gũkahaana ta mündũ ũkũhaara itira cia ngano
Gĩtuamba-inĩ kĩa Refaimu.

⁶ No rĩrĩ, nĩgũgatigwo ngano ĩngĩhaarwo,
o ta ũria maciaro ma mũtamaĩyũ matangĩitĩka mothe mũtĩ ũcio ũngĩinainio,
no ndamaĩyũ igĩrĩ kana ithatũ nĩitigaraga honge-inĩ iria irĩ igũrũ gacũmbĩrĩ,
o na inya kana ithano igatigara honge-inĩ iria irĩ na maciaro maingĩ,”
ũguo nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga.

⁷ Mũthenya ũcio, andũ magaacũthĩrĩria ũria Mũũmbi wao,
namo maitho mao marore ũria Mũtheru wa Isiraeli.

⁸ Matigacũthĩrĩria igongona
iria mathondekete na moko mao,
na matikarũmbũiya itugĩ cia Ashera,
na magongona marĩa methondekeire ma gũcinĩra ũbumba.

⁹ Mũthenya ũcio matũũra mao manene marĩa marĩ hinya, marĩa maatiganĩrio makĩũrĩra andũ a Isiraeli, makahaana ta kũndũ gũtiganĩrie gũgatuĩka gĩthaka, na gũgakũra mahuti. Namo matũũra macio magaakira ihooru.

¹⁰ Nĩmũriganĩrwo nĩ Ngai, Mũhonokia wanyu;
nĩmwagĩte kũririkana Rwaro rũu rwa Ihiga, o rũu kũgitĩro kĩanyu.

Nĩ ũndũ ũcio o na mũngĩkahaanda mĩmera ĩrĩa mĩega mũno,
 na mũhaande mĩthabibũ ya kuuma kũndũ kũngĩ,
¹¹ o na mũngĩgaatũma ĩkũre mũthenya o ro ũcio mũkaamĩhaanda,
 o na rũciinĩ rũrũ rũngĩ mūtũme ĩrute kĩro-rĩ,
 gũtirĩ magetha mũkoona mũthenya ũcio wa mũrimũ
 na ruo rũtangĩthira.

¹² ĩiya-ĩ, mũrurumo wa ndũrĩrĩ nyingĩ,
 iraruruma ta iria rĩkĩhuhũkanial!
 ĩiya-ĩ, inegene rĩa kĩrĩndĩ kĩranegena,
 o ta mũrurumo wa maaĩ maingĩ.

¹³ O na gũtuĩka ndũrĩrĩ iranegena na mũrurumo ta wa ndihũ cia maaĩ maingĩ-rĩ,
 hĩndĩ ĩrĩa we mwene aacikũũma, ciũraga igathiĩ kũndũ kũraya mũno,
 ihurutĩtwo nĩ rũhuho ta ũrĩa mũũngũ ũrĩ irĩma-inĩ ũmbũragwo,
 kana ta riya rĩgĩthiũrũrũkio nĩ rũhuho rũnene.

¹⁴ Hwaĩ-inĩ, o rĩmwe gũkagĩa kĩmako kĩnene!
 Gũtanakĩa-rĩ, andũ matirĩ ho!
 Rĩu nĩrĩo igai rĩa andũ arĩa matũtunyaga indo ciitũ,
 ũcio nĩguo mũtĩ ũrĩa ũgwĩrĩre andũ arĩa matũtahaga indo ciitũ.

18

Ūrathi wa Gũũkĩrĩra Kushi

¹ Kaĩ bũrũri ũrĩa ũrĩ ibatabata rĩa mathagu,
 o ũcio ũrĩ mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa njũũĩ cia Kushi,* ũrĩ na haaro-ĩ!
² ũrĩa ũtũmaga arekio makagerera njĩra ya iria,
 mahaicĩte tũtarũ twakĩtwo na marura, tũrĩa tũgeragĩra maaĩ igũrũ.

Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ aya mūtũmĩtwo na mũrĩ mĩtũkĩ,
 thiĩi kũrĩ andũ araihu na anyoroku mĩĩrĩ,
 o acio metigĩrĩtwo nĩ andũ a kũndũ gũkuhĩ na a kũraya,
 rũrĩrĩ rũũgiti rwaragia rũthiomi rũgeni,
 na bũrũri wao ũgayanĩtio nĩ njũũĩ.

³ Inyuĩ andũ arĩa mūtũũraga mabũrũri mothe ma thĩ,
 o inyuĩ mūtũũraga gũkũ thĩ-rĩ,
 rĩrĩa bendera ĩkaahaandwo irĩma-igũrũ, nĩmũkamĩona,
 na rĩrĩa karumbeta gakaahuhwo, nĩmũgakaigua.

⁴ Jehova anjĩĩrĩte ũũ:
 “Ngũikara ngĩrĩte ki ndĩĩrorere maũndũ ndĩ o gĩikaro-inĩ gĩakwa,
 haana ta ũrugarĩ wa riũa ũkũhenahenia,
 o na ta itu rĩa ime hĩndĩ ya ũrugarĩ wa magetha.”

⁵ Nĩgũkorwo mbere ya magetha,
 hĩndĩ ĩrĩa kĩro gĩaitĩka na mahũa magatuĩka thabibũ irerua,
 nĩguo agaaceeha thuuna na tũhiũ twa gũceeha,
 na ateme honge iria ciaramĩte mũno acieherie.

⁶ Nacio ciothe igaatigĩrwo nyoni cia irĩma-inĩ iria irĩĩaga nyama,
 na nyamũ cia gĩthaka;
 nyoni icio igaacirĩa hĩndĩ ya riũa,
 nacio nyamũ cia gĩthaka icirĩe hĩndĩ ya heho yothe.

⁷ Hĩndĩ ĩyo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaareherwo iheo

* 18:1 Firaũni arĩa maathanaga Misiri hĩndĩ ya Isaia maarĩ a kuuma Kushi (Ethiopia); nĩo maacaririe ũteithio wa Isiraeli nĩguo mookĩrĩre ũthamaki wa Ashuri.

kuuma kūrī andū araihu na anyoroku mĩrĩ,
 na kuuma kūrī andū metigĩritwo nĩ andū a kũndũ gũkuhĩ na a kũraya,
 rūrĩrĩ rūũgiti rwaragia rūthiomi rūgeni,
 arĩa bũrũri wao ũgayanĩtio nĩ njũũĩ:
 iheo icio ikaarehwo Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni, harĩa haamũrĩrwo Rĩitwa rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

19

Ũrathi Ũkonĩ Misiri

¹ Īno nĩ ndũmĩrĩri nditũ ĩkonĩ bũrũri wa Misiri:
 Atĩrĩrĩ, Jehova ahaicĩte itu rĩhanyũkĩte mũno
 athiĩte bũrũri wa Misiri.
 Mĩhianano ya bũrũri wa Misiri irainaina mbere yake,
 nacio ngoro cia andũ a bũrũri wa Misiri ikaringĩka thĩinĩ wao.

² “Nĩngarahũra Mũmisiri ookĩrĩre Mũmisiri ũrĩa ũngĩ:
 mũndũ nĩakarũa na mũrũ wa ithe,
 nake mũndũ wa itũũra ookĩrĩre mũndũ wa itũũra rĩake,
 narĩo itũũra inene rĩũkĩrĩre itũũra rĩrĩa rĩngĩ,
 naguo ũthamaki ũũkĩrĩre ũthamaki ũrĩa ũngĩ.

³ Andũ a bũrũri wa Misiri nĩmagakua ngoro,
 nayo mĩbango yao ndĩmĩtue ya tũhũ;
 makaahooya kĩrĩra kūrĩ ngai cia mĩhianano
 na kūrĩ maroho ma andũ arĩa makuĩte,
 o na kūrĩ ago na aragũri.

⁴ Nĩnganeana andũ a bũrũri wa Misiri
 wathani-inĩ wa mwathi ũtarĩ tha,*
 na mũthamaki mũũru amathamakĩre,”
 ũguo nĩguo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

⁵ Maaĩ ma Rũũĩ rwa Nili nĩmakaahũa,
 na mũkaro waruo ũng'are na ũũme.

⁶ Mĩtarō ya maaĩ nĩkanunga;
 tũrũũĩ twa Misiri nĩtũkaahũa tũũme biũ.
 Namō marura na mathanjĩ nĩmakahooa,

⁷ o nayo mĩmera ĩrĩa ĩrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Nili,
 gĩtwe-inĩ kĩa rũũĩ rũu, nĩkahooa.

Indo iria ciothe ĩhaandĩtwo
 mĩgũnda ĩrĩa ĩrĩ gũkuhĩ na Rũũĩ rwa Nili nĩikooma biũ,
 na ciũmbũrwo, na itigacooka kuoneka kuo rĩngĩ.

⁸ Ategi a thamaki nĩmagacaaya na marĩre,
 arĩa othe maikagia ndwano ciao Rũũĩ-inĩ rwa Nili;
 nao arĩa othe maikagia mĩtego yao maaĩ-inĩ macio
 nĩmakoorwo nĩ hinya.

⁹ Andũ arĩa marutaga wĩra na ndigi cia ũguta ũrĩa mwega nĩmagakua ngoro,
 na arĩa matumaga mataama marĩa mahoro nĩmakaaga mwĩhoko.

¹⁰ Atumi a nguo nĩmagakorwo na kĩaha,
 na arĩa othe maheagwo mĩcaara nĩmakaigua ũũru ngoro.

¹¹ Anene a Zoani nĩmakĩĩgĩte o gũkĩĩga;
 nao andũ arĩa oogĩ a Firaũni maheanaga kĩrĩra kĩa ũrimũ.

* 19:4 Mwaka-inĩ wa 712 mbere ya gũciarwo gwa Kristũ nĩguo Mũthamaki Shabaka wa Kushi ambĩrĩrie gwathana Misiri.

Mwakihota atia kwira Firauni,
 “Nii ndi umwe wa andu aria oogĩ,
 ndi murutwo wa athamaki aria a tene?”

¹² Andu aku aria oogĩ makiri ha riu?

Ta nimagikuonie na makumenyithie
 uria Jehova Mwene-Hinya-Wothe
 aciirire gwika bururi wa Misiri.

¹³ Anene a Zoani makigite o gukiga,
 nao atongoria a Nofu[†] makaheeneka;
 namo mahiga ma koine ma andu ake
 nimahitithitie andu a Misiri.

¹⁴ Jehova nwe umaitiririe
 roho wa kirigiicano;
 matumaga andu a Misiri matugũge mawira-ini mothe maria marutaga,
 o ta uria muruu atugũgaga matahiko-ini make.

¹⁵ Gutiri wira ungirutwo bururi-ini wa Misiri:
 gutiri wira ungirutwo ni mutwe kana muting’oe,
 kana ruhonge rwa munathi, kana ithanji.

¹⁶ Muthenya ucio-ri, andu a Misiri makahaana o ta andu-a-nja. Makainaina ni guoya mona guoko
 kwa Jehova Mwene-Hinya-Wothe kwambaratio kumookirire. ¹⁷ Naguo bururi wa Juda ukaguoyohia
 andu a Misiri; na mundu o wothe ukaagweterwo uhoro wa Juda niagetigira, ni undu wa maundu maria
 Jehova Mwene-Hinya-Wothe aciirire gwika amokirire.

¹⁸ Muthenya ucio matuura matano ma bururi wa Misiri makaaragia ruthiomi rwa Kaanani,
 makihitaga ati maritungatagira Jehova Mwene-Hinya-Wothe. Na ituura rimwe riamo rigeetagwo
 Ituura Inene ria Mwanangiko.

¹⁹ Muthenya ucio-ri, nigukagia na kigongona kia Jehova o kuu gatagati ka bururi wa Misiri, na
 kuaandwo ihiga ria kirikano kia Jehova mihaka-ini yakuo. ²⁰ Ihiga riu rigaatuika kimenyithia na
 muira wa maundu maria Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekite thini wa bururi ucio wa Misiri. Riria ma-
 gaakira Jehova amateithie ni undu wa andu aria mamahinyagirira-ri, niakamatumira muhonokia
 na mumagitiri, nake niakamahonokia. ²¹ Ni undu ucio Jehova niakemenyithania kuri andu a Misiri, na
 muthenya ucio nimagakuurana Jehova. Makaamuhoozaga makimurutagira magongona na maruta
 ma mutu: na ningi makehitaga mihitwa mari mbere ya Jehova na mamihingagie. ²² Jehova
 niakahuura bururi wa Misiri na muthiro, amahuure acooke amahonie. Nao nimagacookerera Jehova,
 nake niagathikirira guthaithana kwao na amahonie.

²³ Muthenya ucio nigukagia njira njarii yumite bururi wa Misiri igakinya Ashuri. Andu a Ashuri
 nimagathiiaga Misiri, na o andu a Misiri mathiiage Ashuri. Andu a Misiri na andu a Ashuri
 nimakahooyaga hamwe. ²⁴ Muthenya ucio bururi wa Israeli ugaatuika wa gatatu, hamwe na Misiri
 na Ashuri, nao nimagatuma thi yothe irathimwo. ²⁵ Jehova Mwene-Hinya-Wothe niakamarathima
 akiugaga atiri, “Kurathimwo-ri, ni andu akwa a Misiri, o na Aashuri aria ndeyumbire, na Israeli igai
 riakwa.”

20

Urathi wa Guukirira Bururi wa Misiri na wa Kushi

¹ Atiri, mwaka ucio munene wa anene a ita ria Ashuri aakinyire Ashidodi atumitwo ni Sarigoni
 muthamaki wa Ashuri, aakinya kuo, na aritharikira na aritunyana-ri, ² hinda iyo niguu Jehova
 aaririe na kanua ka Isaia muru wa Amozu. Akimwira atiri, “Ruta nguo iyo ya ikunia wihumbite, na
 urute iratu ciaku maguru.” Nake agika o ro uguo, agithi njaga na ari maguru matheri.

³ Ningi Jehova akiuga atiri, “O ta uguo ndungata yakwa Isaia athite njaga na ari maguru matheri
 miaka itatu, ari ruuri na kimenyithia kia maundu mooru maria magaakora bururi wa Misiri na wa

[†] 19:13 Nofu niri riri ituura inene ria Misiri.

Kushi-rĩ, ⁴ ũguo noguo mũthamaki wa Ashuri agaataha andũ a bũrũri wa Misiri na a bũrũri wa Kushi, amoimagarie marĩ njaga na marĩ magũrũ matheri, arĩa ethĩ na arĩa akũrũ, thũnũ ciao irĩ njaga; ũguo nĩguo Misiri gũgaconorithio. ⁵ Nao andũ arĩa mehokete Kushi na makegooca nĩ ũndũ wa Misiri nĩmakamaka na maconorithio. ⁶ Hĩndĩ ĩyo nĩguo andũ arĩa maikaraga hũgũrũrũ-inĩ ici cia iria makoiga atĩrĩ, ‘Onei ũrĩa kũhanĩte kũrĩ arĩa tũtũire twĩhokete, acio tuorĩire kũrĩ o atĩ nĩguo matũteithie na matũhonokie kuuma kũrĩ mũthamaki wa Ashuri! Rĩu tũngĩkĩhonoka atĩa?’ ”

21

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Babuloni

¹ ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩkonĩ Werũ ũrĩa ũrĩ Hũgũrũrũ-inĩ cia Iria:
Atĩrĩrĩ, o ta ũrĩa ihuhũkanio iria nene ihurutanaga ituĩkanĩirie bũrũri wa gũthini,
ũguo noguo mũtharĩkĩri agooka oimĩte werũ-inĩ,
kuuma bũrũri wa kũguoyohania.

² Nĩ nĩnyonetio kĩoneki gĩa kũmakania mũno:
Mũkunyaĩri no arakunyaĩra, nake mũtahani no aratahana.
Wee Elamu tharĩkĩra! Nawe Media, thiũrũrũkĩria!
Gũcaaya kũrĩa anagũcaaithia nĩngagũkinyia mũthia.

³ Nĩ ũndũ wa ũguo mwĩrĩ wakwa nĩũiyũrĩtwo nĩ ruo,
ruo rũnene nĩrũũnyĩitĩte, o ta ruo rwa mũtumia akĩrũmwo;
ngagĩtururio nĩ maũndũ marĩa ndĩraigua,
na ngagegeario nĩ maũndũ marĩa ndĩrona.

⁴ Ngoro yakwa nĩratumatuuma,
na ngainaina nĩ guoya;
hwaĩ-inĩ ũrĩa ndĩriragĩria
ũtuĩkĩte ũndũ wa kũũmakia mũno.

⁵ Nao nĩmaarĩte metha,
na makaara mĩgeka,
nĩguo marĩe na manyue!
Ũkĩrai inyuĩ anene,
mũhake ngo maguta!

⁶ Jehova anjĩrĩte atĩrĩ:
“Thĩĩ, ũige mũrangĩri wa gũcũthĩrĩria
na ũmwĩre amenyithanie ũrĩa aroona.

⁷ Rĩrĩa angĩona ngaarĩ cia ita
irĩ na mbarathi ihaanaine,
na andũ magĩũka mahaicĩte ndigiri kana ngamĩira-rĩ,
nĩaikare eigũite, akeigua biũ.”

⁸ Nake mũrangĩri akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ,
“Mũthenya o mũthenya, mwathi wakwa, ndũgamaga gĩtara-inĩ kĩa mũrangĩri;
na ũtukũ o ũtukũ njikaraga handũ hakwa ha kũrangĩra.

⁹ Atĩrĩrĩ, nĩharooka mũndũ akuuĩtwo nĩ ngaari ya ita,
irĩ na mbarathi ihaanaine.
Nake aracookia ũhoru akoiga atĩrĩ:
‘Babuloni nĩrĩgũu, ĩ nĩrĩgwĩte!
Mĩhianano yothe ya ngai ciakuo
nĩmĩhehenje, ĩkaharagana thĩ!’ ”

¹⁰ Inyuĩ andũ akwa, o inyuĩ mũthuthĩrwo kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano-rĩ,
ngũmwĩra ũrĩa njigũite

kuuma kūrī Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
kuuma kūrī Ngai wa Isiraeli.

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Edomu

¹¹ Ino nĩ ndũmĩrĩri nditũ ĩkoniĩ Duma:
Atĩrĩrĩ, nĩ harĩ mũndũ ũraanjĩta kuuma Seiru,
akanjũũria atĩrĩ, “Mũrangĩri, ũtukũ ũkinyĩte ha?
Mũrangĩri ũyũ, ũtukũ ũkinyĩte ha?”
¹² Nake mũrangĩri akamũcookeria atĩrĩ,
“Gũkiriĩ gũkĩa, no rĩrĩ, nĩgũgũcooka gũtuke.
Angĩkorwo kūrĩ ũndũ ũkũũria-rĩ, ũria;
ũcooke ũũke hĩndĩ ĩngĩ.”

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Arabia

¹³ Ino nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩkoniĩ bũrũri wa Arabia:
Inyuĩ ikundi cia agendi a Adedani,
o inyuĩ mwambĩte hema ithaka-inĩ cia Arabia-rĩ,
¹⁴ twarĩrai andũ arĩa anyootu maaĩ;
na inyuĩ mūtũũraga bũrũri wa Tema,
tũngiai andũ acio maroora irio
¹⁵ Nĩgũkorwo maroorĩra rũhiũ rwa njora,
o rũhiũ rwa njora rũrĩa rũcomoretwo,
makoorĩra ũta mũgeete,
na makoima kũrĩa mbaara ĩhĩire.
¹⁶ Mwathani aranjĩra atĩrĩ: “Mwaka ũmwe ũtanathira, ũtarĩtwo ta ũrĩa mĩaka ya mũndũ wa
kwandĩkwo wĩra ĩrĩkanagĩrwo-rĩ, riiri wotha wa Kedari nĩũgaathira. ¹⁷ Andũ arĩa magaatigario nĩ
thigari iria ciikagia mĩguĩ, o acio njamba cia ita cia Kedari-rĩ, magaakorwo marĩ o anini.” Jehova Ngai
wa Isiraeli nĩwe warĩtie ũhoru ũcio.

22

Ũrathi ũkoniĩ Jerusalemu

¹ Ino nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩkoniĩ Gĩtuamba gĩa Kĩoneki:
Atĩrĩrĩ, nĩ kĩ kĩragũthĩĩnia rĩu,
tondũ andũ aku othe marahaica nyũmba igũrũ,
² wee itũũra rĩiyũrĩte ngũĩ,
o wee itũũra inene rĩa mbugĩrĩrio na ũrĩũ?
Andũ aku arĩa makuĩte matiũragĩtwo na rũhiũ rwa njora,
kana magakuĩra mbaara-inĩ.
³ Atongoria aku othe nĩmorĩte marĩ hamwe;
maatahirwo o na hatarĩ mũguĩ ũikĩtio.
Andũ aku othe arĩa maakorereirwo moohirwo hamwe,
o acio mooraga thũ ĩrĩ o kũraya.
⁴ Nĩ ũndũ ũcio ngiuga atĩrĩ, “Njeherera;
reke ndĩre ngĩgĩrikaga.
Ndũkagerie kũũhooreria
igũrũ rĩa mwanangĩko ũrĩa ũkorete andũ akwa.”
⁵ Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, arĩ na mũthenya
ũrĩa agaataũma ũtuĩke wa mbugĩrĩrio, na wa kũranganĩrĩria, o na wa kũguoyohia
kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Kĩoneki.
Mũthenya ũcio ũgaakorwo ũrĩ wa kũmomora thingo igwe thĩ,
na wa gũkaĩra irĩma.

- ⁶ Andũ a Elamu nĩmakuũite thiaka wa mĩguĩ,
marĩ na ngaari cia ita na andũ mahaicĩte mbarathi;
o nao andũ a Kiri macuurũragia ngo.
- ⁷ Ituamba ciaku iria njega mũno ciyũrite ngaari cia ita,
nao andũ arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi maigĩtwo ihingo-inĩ cia itũũra inene;
⁸ naguo ũgitĩri wa Juda nĩweheretio.

Mũthenya ũcio nĩmwacũthĩrĩrie
indo cia mbaara iria ciarĩ Nyũmba-inĩ ya Ũnene ya Mũtitũ;

- ⁹ mũkĩona atĩ thingo cia ũgitĩri cia Itũũra Inene rĩa Daudi
nĩciatharũkĩte kũndũ kũingĩ;

na inyuĩ mũkĩhingĩrĩria maaĩ
Karia ka Mũhuro.

- ¹⁰ Nĩmwatarire nyũmba kũu Jerusalemu,
na mũgĩtharia nyũmba nĩguo muone mahiga
ma gũcookereria rũthingo rũgĩe na hinya makĩria.

- ¹¹ Nĩmwakire handũ ha kũhingĩrĩria maaĩ gatagatĩ ga thingo cieri,
nĩgeetha maaĩ ma Karia ga Tene mathiiage ho,
no mũtiigana kũrongooria Ũrĩa wagathondekire,
kana mũrũmbũire Ũrĩa watũmire kagĩe ho kuuma o tene.

- ¹² Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
nĩamwĩtire mũthenya ũcio
nĩguo mũrĩre na mũgirĩke,
na mwenjwo njuĩrĩ cianyu na mwĩhumbe nguo cia ikũnia.

- ¹³ No rĩrĩ, inyuĩ mũrĩ na gĩkeno na ũrĩũ,
mũrathĩnja ng'ombe na ng'ondũ,
mũkĩrĩĩaga nyama na mũkĩnyuuaga ndibei!

Mũgakiuga atĩrĩ, “Nĩtũrĩe na tũnyue,
nĩgũkorwo rũciũ nĩtũgaakua!”

- ¹⁴ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩanguũrĩrie ũhoru ũyũ ndĩmũthikĩrĩrie, akoiga atĩrĩ, “Rĩhĩa
rĩrĩ mũtikahoroherio nginya mũgaakua,” ũguo nĩguo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
ekuuga.

- ¹⁵ Na rĩrĩ, Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ:
“Thiĩ kũrĩ Shebina,
ũrĩa mũramati na mũrũgamĩrĩri wa nyũmba ya ũthamaki, ũmwĩre atĩrĩ:

- ¹⁶ Ũreka atĩa gũkũ na nũũ ũgwĩtikĩrĩtie
kwĩyenjera mbĩrĩra gũkũ,
ũgetemera mbĩrĩra handũ hatũũgĩru,
na ũkeyacũhĩria harĩa ũkaahurũkio rwaro-inĩ rwa ihiga?

- ¹⁷ “Wĩhũũge, tondũ Jehova akiriĩ gũkũnyiita akũrũmĩtie,
acooke akũnyugute, wee mũndũ ũyũ ũrĩ hinya.

- ¹⁸ Nĩagagũkũnja akũrũmie o ta mũbira,
agũikie bũrũri mwariĩ.

Kũu nĩkuo ũgaakuĩra,
na nokuo ngaari ciaku cia ita iria irĩ riiri igaikara:
wee ũconorithagia nyũmba ya mwathi waku!

- ¹⁹ Nĩngakũingata wehere wĩra-inĩ waku
na ũtunywo wĩra ũcio ũrũgamĩrĩire.

²⁰ “Mũthenya ũcio nĩngeeta ndungata yakwa, Eliakimu mūrũ wa Hilikia. ²¹ Nĩngamũhumba nguo yaku ĩrĩa ndaaya na ndĩmũhotore mũcibi waku, na ndĩmũnengere wathani waku. Nĩagatuĩka ithe wa arĩa matũũraga Jerusalemu o na wa nyũmba ya Juda. ²² Kĩhingũro kĩa nyũmba ya Daudi ngaakĩgĩrĩa kĩa-ande-inĩ gĩa-ke; na rĩrĩ, kĩrĩa gĩothe akaahingũra gũtirĩ mũndũ ũkaahota kũhinga, na kĩrĩa gĩothe akaahinga gũtirĩ mũndũ ũkaahota kũhingũra. ²³ Ngaamuoherera handũ harũmu aikare ho ta higĩ hũũrĩrĩre; atuĩke gĩtĩ gĩa gĩtĩo thĩinĩ wa nyũmba ya ithe. ²⁴ Nĩwe ũgaacookererwo nĩ riiri wothe wa nyũmba ya ithe ta ũcuurĩtio harĩ we: ciana ciake na iria ikeyongerera thĩinĩ wa ciana ĩcio, o indo ciothe ciayo iria cionekaga ta itarĩ kĩene, kuuma mbakũri nginya mĩthemba yothe ya ndigithũ.”

²⁵ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio higĩ ĩrĩa thecerere handũ harũmu nĩikenyenya; nĩkamunyũka ĩgwe, na indo iria njuurie harĩ yo nĩikaharagana.” Jehova nĩwe warĩtie ũhoru ũcio.

23

Ũrathi Ũkonĩ Turo

¹ ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩkonĩ itũũra rĩa Turo:

Atĩrĩrĩ, inyuĩ marikabu cia Tarishishi, ta girĩkai.

Nĩgũkorwo itũũra rĩa Turo nĩrĩanange,
rĩgatigwo rĩtarĩ nyũmba kana gĩcukĩro kĩa marikabu.

Ũhoru ũcio nĩũmakinyĩre marĩ o kũu bũrũri wa Kitimu.

² Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a gĩcigĩrĩa,
na inyuĩ onjorithia a Sidoni,
ta kirai o inyuĩ mũtongetio nĩ andũ arĩa mageragĩra iria-inĩ.

³ Kũu maaĩ-inĩ maingĩ
nĩkuo kwageragĩrio ngano ya Shihoru,
namo magetha ma Nili nĩmo maarĩ uumithio wa itũũra rĩa Turo,
narĩo rĩgĩtuĩka ndũnyũ ya ndũrĩrĩ.

⁴ Atĩrĩrĩ wee Sidoni, o nawe, kũhitho kĩrũmu kĩa iria-inĩ, conokai,
nĩgũkorwo iria nĩrĩarĩtie rĩkoiga atĩrĩ:

“Nĩ ndirĩ ndagĩa na ruo rwa kũrũmwo, kana ngaciara;
ndirĩ ndaarera aanake, kana ngarera airĩtu.”

⁵ Hĩndĩ ĩrĩa ũhoru ũcio ũgaakinya bũrũri wa Misiri,
andũ akuo nĩmakaagĩa na ruo rĩnene mũno maigua ũhoru ũcio wa Turo.

⁶ Atĩrĩrĩ, ringai mũthĩ mũrĩmo wa Tarishishi,
ta girĩkai inyuĩ mũtũũraga kũu gĩcigĩrĩa-inĩ.

⁷ Rĩrĩ nĩrĩo itũũra rĩanyu inene rĩa ikeno cia ũrĩũ,
itũũra inene rĩa kuuma tene, o tene mũno,
itũũra rĩrĩa andũ aarĩo maathiĩte na magũrũ
magatũũre mabũrũri ma andũ a kũraya mũno?

⁸ Nũũ waciĩrĩre atĩ itũũra rĩa Turo rĩũkĩrĩrwo,
o itũũra rĩũ rĩheanaga tanji cia ũthamaki,
o rĩo onjorithia a rĩo arĩ ariũ a athamaki,
na endia a rĩo marĩ igweta thĩ yothe?

⁹ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe waciĩrĩre ũndũ ũcio,
nĩgeetha aniine mwĩtĩo wa riiri wothe,
na aconorithie andũ arĩa othe marĩ igweta a gũkũ thĩ.

¹⁰ Atĩrĩrĩ, wee mwarĩ wa Tarishishi,
thĩũ ũkarĩme bũrũri waku o ta ũrĩa kũrĩmĩtwo hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Nili,
tondũ rĩũ ndũrĩ na gĩcukĩro kĩa marikabu rĩngĩ.

¹¹ Jehova nĩatambũrũkĩtie guoko gwake igũrũ rĩa iria,
na agatũma mothamaki marĩo mainaine.
Nĩathanĩte atĩ ciĩgitĩro iria nũmu cia Foinike cianangwo.

¹² Akoiga atĩrĩ, “Wee mwarĩ gathirange wa Sidoni
ikeno ciaku cia ũrĩũ nĩ thiru, rĩu ũrĩ mũhehenje!

“Ũkĩra ũringe, ũthĩĩ ũkinye Kitimu;
no rĩrĩ, o na kũu ndũkoona ũhurũko.”

¹³ Ta rora bũrũri wa Ababuloni,
andũ acio rĩu maagĩite kĩene!
Ashuri magĩtuĩte gĩikaro kĩa nyamũ cia werũ;
nĩmaakire mĩthiringo mĩraihi na igũrũ ya kũrĩthiũrũrũkĩria,
na magĩtiga ciĩgitĩro ciao itarĩ kĩndũ,
magĩtũma bũrũri ũcio wanangĩke biũ.

¹⁴ Atĩrĩrĩ, inyuĩ marikabu cia Tarishishi, ta girĩkai;
nĩgũkorwo gĩikaro kĩanyu nĩkĩanange.

¹⁵ Hĩndĩ iyo itũũra rĩa Turo nĩrĩkariganĩra mĩaka mĩrongo mũgwanja, o ta ũrĩa matukũ ma
mũthamaki ũmwe maigana. No mĩaka mĩrongo mũgwanja yathira-rĩ, Turo gũgaacooka kũhaana ta
mũmaraya ũrĩa ũganagwo na rwĩmbo ta ũũ:

¹⁶ “Oya kĩnanda kĩa mũgeeto, ũtuĩkanie itũũra inene,
wee mũmaraya ũyũ ũtũũrĩte ũriganĩire;
Hũũra kĩnanda kĩa mũgeeto wega, ũine nyĩmbo nyingĩ,
nĩgeetha ũririkanwo.”

¹⁷ Mĩaka mĩrongo mũgwanja yathira-rĩ, Jehova nĩagacookerera Turo. Itũũra rĩu nĩrĩgacooka wĩra-
inĩ warĩo ũcio ũrehaga uumithio ta rĩkũhũũra ũmaraya, rĩonjorithanagie na mothamaki mothe ma
thĩ. ¹⁸ No rĩrĩ, wonjorithia warĩo na uumithio warĩo nĩikamũrĩrwo Jehova; itikaigwo igĩĩna-inĩ kana
ihithwo. Uumithio warĩo ũgaatuĩka wa arĩa matũũraga marongoragia Jehova, moonage irio nyingĩ
na nguo njega.

24

Jehova Kwananga Thĩ

¹ Atĩrĩrĩ, Jehova akirie kwananga thĩ,
na atũme ikire ihooru;
nake nĩakamĩũnũha
na ahurunje arĩa matũũraga kuo:

² gũgaakorwo kũrĩ ũndũ o ũmwe
kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai na kũrĩ andũ,
kũrĩ ndungata na kũrĩ mũmĩathi,
kũrĩ ndungata ya mũirĩtu na kũrĩ mũtumia ũrĩa mũmĩathi,
kũrĩ mwendia wa indo na kũrĩ mũgũri,
kũrĩ mũkoombi na kũrĩ mũkoombanĩri,
kũrĩ mũndũ ũrĩa ũrĩ na thĩrĩ na kũrĩ ũrĩa ũrandũraga thĩrĩ.

³ Thĩ nĩ kwanangwo ikaanangwo
na itigwo irĩ ũtheri biũ.
Jehova nĩwe warĩtie ũhoro ũcio.

⁴ Thĩ ĩng’arĩte ikahooha,
mabũrũri mothe magathirĩrĩkĩra na makahooha,
andũ arĩa marĩ ngumo a thĩ nĩmorĩtwo nĩ hinya.

⁵ Thĩ nĩngwatie thaahu nĩ andũ ayo;

- nao maremeire mawatho,
na makaagarara irĩra,
na magathũkia kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩa gũtũũra tene na tene.
- ⁶ Nĩ ũndũ ũcio kĩrumi nĩkĩrarĩa thĩ;
na andũ arĩa matũũraga kuo makaherithio nĩ ũndũ wa wĩhia wao.
Nĩ ũndũ ũcio arĩa matũũraga gũkũ thĩ nĩmacinĩtwo na mwaki,
na nĩ anini mũno matigaire.
- ⁷ Ndibei irĩa ya mũhihano nĩ thiru, nayo mĩthabibũ ikahooaha;
nao andũ arĩa marĩ ikeno-inĩ no gũcaaya maracaaya.
- ⁸ Gĩkeno kĩrĩa kiumanaga na kũhũũrwo gwa tũhembe nĩgĩtigĩte gũkenwo,
narĩo inegene rĩa andũ arĩa arĩũ nĩrĩthirĩte,
ningĩ gĩkeno kĩrĩa gĩkenagwo gũkĩhũũrwo kĩnanda kĩa mũgeeto nĩgĩkirĩtio.
- ⁹ Andũ arĩa manyuuaga ndibei matigacooka kũnyua makĩinaga rwĩmbo,
nayo njoohi nĩrũrĩre arĩa mamĩnyuuaga.
- ¹⁰ Narĩo itũũra rĩrĩa inene rĩanangĩku rĩkirĩte ihooru,
namo matoonyero ma nyũmba ciothe nĩmahinge.
- ¹¹ Kũu njĩra-inĩ andũ nĩ kũrĩra mararĩra nĩ kwaga ndibei,
gĩkeno gĩothe gĩtuĩkĩte kĩaha,
nacio ikeno ciothe igathira thĩ.
- ¹² Itũũra rĩrĩa inene nĩrĩanange biũ,
nakĩo kĩhingo kĩarĩo kiunangĩtwo gĩgatuĩka tũcunjĩ.
- ¹³ O ta ũrĩa mũtĩ wa mũtamaĩyũ ũikaraga wainainio,
na o ta ũrĩa mũtĩ wa mũthabibũ ũikaraga thabibũ ciahhaarwo hĩndĩ ya magetha,
ũguo noguo ũhoru ũgaikara gũkũ thĩ
na ndũrĩrĩ-inĩ ciothe.
- ¹⁴ Maranĩrĩra, makoigĩrĩria nĩ gũkena;
kuuma mwena wa ithũĩro marakũngũira ũnene wa Jehova.
- ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio inyuĩ andũ a kuuma mwena wa irathĩro gocithiai Jehova;
nenehiai rĩitwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli,
kũu icigĩrĩra-inĩ cia iria.
- ¹⁶ Nĩtũiguĩte nyĩmbo ikiinwo kuuma ituri cia thĩ, ikainwo atĩrĩ:
“Arogoocwo ũcio Mũthingu.”
- No nĩ ngiuga atĩrĩ, “Kaĩ ndĩ na haaro-ĩ!
nĩgũkorwo nĩndĩrahiinyĩrĩrĩka, ñ ti-itherũ nĩndĩrahiinyĩrĩrĩka!
Andũ arĩa akunyanĩri nĩmarakunyanĩra arĩa angĩ,
o acio akunyanĩri magakunyanĩra arĩa angĩ na ũkunyanĩri mũnene mũno!”
- ¹⁷ Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ arĩa mũtũũraga thĩ,
iguoyohia, na irima, o na mũtego nĩcio imwetereire.
- ¹⁸ Mũndũ ũrĩa ũkoora nĩ ũndũ wa iguoyohia,
akaagũa irima,
nake ũrĩa ũkoimĩra irima rĩu-rĩ,
akaagwatio nĩ mũtego ũcio.
- Ndirica cia mũiyũro wa maaĩ cia igũrũ nĩhiingũre,
nacio itina cia thĩ igathingitha.
- ¹⁹ Thĩ nĩnjatũku,
yatũkĩte ikarekania,
ningĩ nĩrathingitha mũno mũno.

- ²⁰ Thĩ ĩratũgũga o ta mũrĩũ,
 ĩgathũngũthio ũũ na ũũ o ta gĩthũnũ hĩndĩ ya rũhuho;
 mehĩa ma ũremi wayo nĩmamĩritũhĩire mũno,
 kũgũa nĩkũgũa na ndĩgaacooka gwĩtiiria rĩngĩ.
- ²¹ Mũthenya ũcio-rĩ, Jehova nĩakaherithia
 maahinya ma kũu igũrũ, o kũu matu-inĩ,
 na aherithie athamaki a thĩ ĩno.
- ²² Nĩmagacookanĩrĩrio hamwe
 o ta ũrĩa andũ oohe macookanagĩrĩrio kĩoho-inĩ;
 makaahingĩrwo njeera
 na thuutha wa matukũ maingĩ nĩmakaherithio.
- ²³ Mweri nĩũgaconorithio, na riũa rĩconoke;
 nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũgaathamaka
 arĩ Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni na Jerusalemu,
 na mbere ya athuuri akuo, athamake arĩ na riiri.

25

Goocai Jehova

- ¹ Wee Jehova-rĩ, Wee nĩwe Ngai wakwa;
 nĩngũgũtũũgĩria na ngooce rĩitwa rĩaku,
 nĩgũkorwo nĩwĩkĩte maũndũ ma magegania,
 na maũndũ marĩa maabangĩtwo kuuma o tene,
 ũkamahingia na wĩhokeku waku mũkinyanĩru.
- ² Nĩtũmĩte itũũra rĩrĩa inene rĩtuĩke hĩba ya mahiga,
 itũũra rĩu rĩirigĩre na hinya ũgatũma rĩanangwo,
 itũũra inene rĩrĩa rĩarĩ kĩhitho kĩa andũ a kũngĩ,
 ti itũũra rĩngĩ, na rĩtigaakwo rĩngĩ.
- ³ Nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa marĩ hinya nĩmagagũtĩia,
 namo matũũra manene ma ndũrĩrĩ irĩa itarĩ tha magwĩtigĩre.
- ⁴ Wee ũkoretwo ũrĩ rĩũrĩro rĩa athĩini,
 na rĩũrĩro rĩa abatari hĩndĩ ya mĩnyamaro yao,
 handũ ha kũũrĩra hĩndĩ ya kĩhuhũkanio,
 o na ta kĩiruru gĩa kwĩyũa riũa.
 Nĩgũkorwo mĩhũmũ ya arĩa matarĩ tha
 ĩhaana kĩhuhũkanio kĩrĩa kĩgũthaga rũthingo na nditi,
⁵ ningĩ ĩhaana ta ũrugarĩ wa werũ-inĩ.
- Wee nĩwe ũkiragia ngũĩ ya andũ a kũngĩ
 o ta ũrĩa ũrugarĩ ũnyiihagio nĩ kĩiruru gĩa itu,
 na nĩ ũndũ ũcio rwĩmbo rwa acio matarĩ tha nĩrũtigĩte kũinwo.
- ⁶ Kĩrĩma-inĩ gĩkĩ nĩkuo Jehova Mwene-Hinya-Wothe
 akaarugithĩria andũ othe iruga rĩa irio irĩa njega mũno,
 na iruga rĩa ndibei ĩrĩa njega mũno:
 iruga rĩa nyama irĩa njega mũno,
 o na ndibei ĩrĩa njega mũno makĩria.
- ⁷ Kĩrĩma-inĩ gĩkĩ nĩkĩo akaanangĩra
 taama ũrĩa wohanĩtie andũ othe,
 na cuka ũrĩa ũhumbĩrĩte ndũrĩrĩ ciothe;
⁸ gĩkuũ nĩkũniinwo gĩkaaniinwo nginya tene.
- Nĩngĩ Mwathani Jehova nĩakagiria maithori,

kuuma mothiũ mothe,
na rūmena rūrĩa andũ ake mamenetwo na ruo arũniine,
rũthire thĩ yothe.

Jehova nĩwe warĩtie ũhoro ũcio.

⁹ Mũthenya ũcio nĩmakoiga atĩrĩ,
“Ti-itherũ ũyũ nĩwe Ngai witũ;
nĩwe twehokire, nake agĩtũhonokia,
ũyũ nĩwe Jehova, nĩwe twehokire;
nĩtũkene na tũcanjamũke nĩ ũndũ wa ũhonokio wake.”

¹⁰ Nĩgũkorwo guoko kwa Jehova gũgaikaraga kĩrĩma-inĩ gĩkĩ;
no Moabi gũkaarangĩrĩrio rungu rwake,
o ta ũrĩa nyeki nyũmũ irangagĩrĩrio thumu-inĩ.

¹¹ Magaatambũrũkĩria moko mao kuo,
o ta ũrĩa mũthambĩri atambũrũkagia moko agĩthambĩra.
Ngai nĩwe ũkaaharũrũkia mwĩtĩio wao,
o na marĩ na wara wa wĩra ũrĩa marutaga na moko mao.

¹² Nĩakamomora thingo cianyu iria ndaihu ciakĩtwo na hinya,
acigũithie thĩ;
agaacimomora igwe thĩ,
o rũkũngũ-inĩ.

26

Rwĩmbo rwa Ũgooci

¹ Na rĩrĩ, mũthenya ũcio rwĩmbo rũrũ nĩruo rũkainwo bũrũri wa Juda:
Tũrĩ na itũũra inene rĩa hinya;

Ngai atuuaga ũhonokio ũtuĩke
thingo ciarĩo na njirigo ciarĩo cia hinya.

² Hingũrai ihingo nĩguo rũrĩrĩ rũrĩa rũthingu rũtoonye,
o rũrĩrĩ rũrĩa rũrũmagia wĩtĩkio.

³ Mũndũ ũrĩa ũrĩ meciiria makindĩirie harĩwe-rĩ,
nĩwe ũgaatũũria na thayũ mũkinyanĩru
tondũ nĩakwĩhokete.

⁴ Tũũrai mwĩhokete Jehova nginya tene,
nĩgũkorwo Jehova, o we Jehova,
nĩwe Rwaro rwa Ihiga rwa tene na tene.

⁵ Nĩanyiihagia andũ arĩa maikaraga kũrĩa gũtũũgĩru,
o na itũũra rĩrĩa itũũgĩru akarĩharũrũkia,
akarĩharagania thĩ,
agacooka akarĩtungumania rũkũngũ-inĩ.

⁶ Magũrũ ma andũ makarĩrangĩrĩria;
magũrũ ma andũ arĩa ahinyĩrĩrie,
o na makinya ma arĩa athĩĩni.

⁷ Njĩra ya andũ arĩa athingu nĩ nũngĩrĩru;
nawe Jehova, Wee Mũthingu,
nĩwe ũnyorokagia njĩra cia arĩa athingu.

⁸ Īĩ, ti-itherũ Jehova, nĩwe twetagĩrĩra
o tũgĩthiagĩra njĩra ya mawatho maku;
ngoro ciitũ ciĩriragĩria
rĩitwa rĩaku na ngumo yaku.

⁹ Ngoro yakwa nĩwe ãiriragĩria ũtukũ;
rũciinĩ roho wakwa ũgakũnyootera.
Rĩria watuanĩra ciira wa kĩhoto gũkũ thĩ,
andũ a mabũrũri mothe nĩmerutaga ũhoru wa ũthingu.

¹⁰ O na andũ aaganu mangĩguĩrwo tha,
matiĩrutaga ũhoru wa ũthingu;
o na marĩ bũrũri-inĩ wa arĩa arũngĩrũru,
mathiiga o na mbere gwĩka ũũru,
makaaga gũtĩia ũnene wa Jehova.

¹¹ Wee Jehova-rĩ, guoko gwaku nĩ kwambararĩtio na igũrũ,
no matingĩkuona o na atĩa.
No rĩrĩ, reke mone kĩyo kĩria ũrĩ nakĩo nĩ ũndũ wa andũ aku,
nĩgeetha maconoke;
mwaki ũria ũigĩrwo thũ ciaku nĩũrekwo ũmacine.

¹² Wee Jehova-rĩ, nĩwe ũtũheaga thayũ;
maũndũ marĩa mothe tũhingĩtie, nĩwe ũtwĩkĩire.

¹³ Wee Jehova, o Wee Ngai witũ,
nĩ harĩ aathanĩ angĩ manatwatha tiga wee,
no rĩrĩ, rĩitwa rĩaku riiki norĩo tũtĩite.

¹⁴ Na rĩrĩ, acio rĩu nĩmakuĩte, matigacooka gũtũũra muoyo;
maroho macio matikariũka.
Wee nĩwamaherithirie ũkĩmaananga;
ningĩ ũgĩtũma mariganĩre biũ.

¹⁵ Wee Jehova nĩtũmĩte rũrĩrĩ rũu ruongerereke;
ti-itherũ nĩwongereire rũrĩrĩ rũu, ũkarũingĩhia.
Wee nĩwĩgĩrĩire na riiri,
ũkaaramia mĩhaka yothe ya bũrũri.

¹⁶ Atĩrĩrĩ Jehova, mookire kũrĩ we rĩria maarĩ na mathĩina;
rĩria wamaherithagia-rĩ,
maahotaga o kũhooya na mĩheehũ.

¹⁷ O ta ũria mũndũ-wa-nja arĩ na nda akiriĩ gũciara
enyogondaga na agakaya nĩ ruo-rĩ,
ũguo noguo twatariĩ tũrĩ mbere yaku, Wee Jehova.

¹⁸ Ithũ twatariĩ ta twarĩ nda, twenyogondaga nĩ ruo,
no rĩrĩ, nĩ ta twaciarire o rũhuho.
Gũtirĩ ũndũ o na ũrĩkũ wa kũhonokania twĩkĩte gũkũ thĩ,
o na kana tũgaciara andũ arĩa maikaraga gũkũ thĩ.

¹⁹ No rĩrĩ, andũ aku arĩa makuĩte nĩmagatũũra muoyo;
mĩrĩ yao nĩkariũka.
Inyuĩ arĩa mũtũũraga rũkũngũ-inĩ,
ũkĩrai na mwanĩrĩre nĩ gũkena.
Ime rĩanyu rĩtarĩ ta ireera rĩa rũciinĩ;
nayo thĩ nĩgacookia andũ arĩa akuũ muoyo.

²⁰ Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ akwa,
thĩĩ mũtoonye tũnyũmba twanyu na mwĩhingĩre;
mwĩhithe kuo gwa kahinda kanini
nginya mang'ũrĩ make mathire.

²¹ Atĩrĩrĩ, Jehova nĩarooka oimĩte gĩikaro-inĩ gĩake,
nĩguo aherithie andũ a gũkũ thĩ nĩ ũndũ wa mehia mao.
Nayo thĩ nĩikonania thakame ĩrĩa ĩtĩtwo kuo;
ndĩgaacooka kũhitha andũ ayo arĩa moragĩtwo.

27

Gũkũũrwo gwa Isiraeli

¹ Na rĩrĩ, mũthenya ũcio,
Jehova nĩakaherithia na rūhiũ rwake rwa njora,
rũhiũ rūu rwake rwa njora rūũgĩ, na rūnene, na rūrĩ hinya,
aherithie Leviathani nyoka ĩrĩa ĩnyororokaga na ihenya,
o Leviathani nyoka ĩrĩa ĩthioranagia;
nĩakooraga ndamathia ĩrĩa ya iria-inĩ.

² Mũthenya ũcio-rĩ:
“Inĩrai mũgũnda wa mĩthabibũ ũrĩa ũciaraga maciaro maingĩ:

³ Nĩĩ Jehova, nĩ nĩĩ ndĩũmenyagĩrĩra,
na nĩ nĩĩ ndĩunithagĩria maaĩ hĩndĩ ciothe.
Ndĩũrangagĩra mũthenya na ũtukũ,
nĩgeetha mũndũ o na ũrĩkũ ndakaũthũkie.

⁴ Nĩĩ ndirakarĩte.
Naarĩ korwo nĩ cong’e na mĩigua iranjũkĩrĩra!
No thĩĩ ngahũũrane mbaara nacio;
Ingĩcicina ciothe na mwaki.

⁵ Akorwo ti ũguo, nĩirekwo ciũke ciĩhithe kũrĩ nĩ;
nĩirekwo icarie thayũ na nĩ,
ĩĩ ti-itherũ nĩicarie thayũ na nĩ.”

⁶ Matukũ marĩa magooka-rĩ, Jakubu nĩakagĩa na mĩri,
Isiraeli agaathundũka arute kĩro,
aiyũrie thĩ yothe maciaro.

⁷ Anga Jehova nĩahũũrĩte Isiraeli,
ta ũrĩa aahũũrĩre arĩa maamũhũũraga?
Anga nĩoragĩtwo
ta ũrĩa arĩa maamũũragaga mooragirwo?

⁸ Wamũrũithirie na mbaara na gũtahwo:
amũingataga na rūhuho rwake rwa hinya,
ta mũthenya ũrĩa rūhuho rwa mwena wa irathĩro rūhurutanaga.

⁹ Na rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ũguo, mahĩtia ma Jakubu nĩmakahoroherio mathire,
namo maciaro maya nĩmo makoonekana nĩ ũndũ wa kwehererio mehia make:
Atĩ mahiga mothe ma kīgongona
akaamatua ta coka ũhehenjetwo ũgatuĩka tũcunjĩ,
na gũtirĩ itugĩ cia Ashera kana igongona cia gũcinĩra ũbumba
igaatigwo irũgamĩte.

¹⁰ Itũũra rĩrĩa inene rĩirigĩre na hinya rĩkirĩte ihooru,
kĩrĩ gĩikaro gĩthaamĩtwo, gĩgatiganĩrio kĩrĩ ũtheri ta werũ;
kũu nĩkuo njaũ irĩithagio,
na nokuo ikomaga;
nacio ihũrũraga honge ciakuo gũgatigwo ũtheri.

¹¹ Hĩndĩ ĩrĩa tũrũhonge tuoma-rĩ, nĩkunangwo tuunangagwo,
nao andũ-a-nja magooka magaakia mwaki natuo.

Na tondũ aya nĩ andũ matarĩ na ũmenyo-rĩ,
ũcio Mũũmbi wao ndamaiguagĩra tha,
ũcio wamoombire ndamekaga wega.

¹² Mũthenya ũcio Jehova nĩagacookanĩrĩria maciaro marĩa agethete, amarute kũrĩa guothe Rũũĩ rwa Farati rũthereraga, o nginya Karũũĩ ka Misiri, na inyuĩ o inyuĩ andũ a Isiraeli, nĩmũgacookanĩrĩrio ũmwe kwa ũmwe. ¹³ Na mũthenya ũcio-rĩ, mũgambo mũnene wa karumbeta nĩũkaiguuo. Nao andũ arĩa moorĩre bũrũri wa Ashuri, na arĩa maatahĩtwo magatwarwo Misiri, nĩmagooka na mahoore Jehova marĩ kĩrĩma-inĩ kĩrĩa gĩtheru kũu Jerusalemu.

28

Efiraimu kũrĩ na Haaro

¹ Kaĩ itũũra rĩrĩa rĩa arĩũu a Efiraimu, o rĩu matuĩte tanji yao ya mwĩtĩĩo,* rĩrĩ na haaro-ĩ,
o rĩu rĩrĩ riiri mũnene ta wa mahũa marĩa macookaga kũhooha,
o rĩu rĩakĩtwo gĩtwe-inĩ gĩa kĩaanda kĩrĩa kĩnoru,
kĩa andũ acio matooragio nĩ ndibei!

² Atĩrĩrĩ, Jehova arĩ na njamba ĩrĩ hinya na ũhoti.†
Ĩhaana ta mbura ya mbembe, na ta rũhuho rũrĩa rwanangaga,
kana rũhuho rũnene rũrĩa rũniinanaga, o na kana mũiyũro wa mbura nene,
nake nĩakarĩtungumania thĩ na hinya.

³ Tanji ĩyo ya mwĩtĩĩo ya arĩũu a Efiraimu,
nĩĩkarangĩrĩrio thĩ na magũrũ.

⁴ Ihũa rĩu rĩraahooa, o rĩo ũthaka wa riiri wake,
o rĩu rĩakĩtwo gĩtwe-inĩ gĩa kĩaanda kĩrĩa kĩnoru,
itũũra rĩu rĩkaahaana ta ngũyũ ĩruĩte mbere ya magetha,
nayo mũndũ aamĩona amĩnyĩitaga na guoko gwake,
nake no kũmĩrĩa amĩrĩĩaga.

⁵ Mũthenya ũcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe
agaatuĩka thũmbĩ ĩrĩ riiri,
atuĩke tanji thaka mũno ya mahũa
harĩ matigari ma andũ ake.

⁶ Agaatuĩka roho wa gũtuanĩra ciira na kĩhooto
kũrĩ andũ arĩa matuanagĩra ciira,
o na atuĩke hinya
wa andũ arĩa mahũndũraga ita cia thũ ciakinya kĩhingo-inĩ.

⁷ No rĩrĩ, andũ aya mathiiaga magĩtũgũũgaga nĩkũnyua ndibei,
na magatururio nĩ njoohi:
athĩnjĩri-Ngai na anabii nĩo mathiiaga magĩtũgũũgaga nĩ ũndũ wa njoohi,
ĩĩ ti-itherũ nĩmarĩtwo nĩ ndibei biũ, na magatururio nĩ njoohi;
nĩgũtũgũũga maratũgũũga makĩona cioneki,
na magaturuura magĩtuanĩra ciira.

⁸ Metha ciothe ciyũrĩte matahĩko,
na gũtirĩ handũ o na hamwe hataiyũrĩte gĩko.

⁹ Nao maroria atĩrĩ, “Nũũ ũcio arageria kũruta maũndũ?
Ningĩ nũũ arataarĩria ndũmĩrĩri yake?
Hihi nĩ kũrĩ ciana iria ciĩrĩgĩte gũtiga kuonga,
o icio irutĩtwo nyondo-inĩ?

* 28:1 Tanji ĩno nĩ Samaria. † 28:2 Njamba ĩno nĩ mũthamaki wa Ashuri.

¹⁰ Nĩgũkorwo ũrutani wake nĩ ta ũũ:

ĩka ũũ na ũũ, ĩka ũũ na ũũ,
ningĩ watho nĩũrũmĩrĩrwo nĩ watho,
ĩĩ, watho ũrũmĩrĩrwo nĩ watho;
na kohoro kanini haha, na kohoro kanini hau.”

¹¹ Atĩrĩrĩ, ti-itherũ Ngai nĩakaarĩria andũ aya

na tũnua twa andũ maaragia na mwarĩrie wa andũ a kũngĩ na thiomi ng’eni,

¹² andũ arĩa eerire atĩrĩ,

“Haha nĩho handũ ha kũhurũka, andũ arĩa anogu nĩmahurũke ho”;

o na akĩmeera atĩrĩ, “Haha nĩho kĩhurũko”;

no matiigana kũmũigua.

¹³ Nĩ ũndũ ũcio kiugo kĩa Jehova harĩo gĩgaatuĩka ũũ:

ĩka ũũ na ũũ, ĩka ũũ na ũũ,
ningĩ watho nĩũrũmĩrĩrwo nĩ watho,
ĩĩ, watho ũrũmĩrĩrwo nĩ watho;
na kohoro kanini haha, na kohoro kanini hau:
nĩguo mathiĩ magũe na ngara,
matiihio, na magwatio na mũtego, manyiitwo.

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio ta thikĩrĩriai kiugo kĩa Jehova, inyuĩ anyũrũrania,

o inyuĩ mwathaga andũ aya marĩ gũkũ Jerusalemu.

¹⁵ Mwĩgaathaga mũkoiga atĩrĩ, “Nĩtũgĩite na kĩrĩkanĩro na gĩkuũ,

tũkaiguana na mbĩrĩra.

Hĩndĩ irĩa gũkaaherithanio taarĩ kĩguũ gĩa kũhubanĩria-rĩ,

gĩtigaatũhutia,

nĩgũkorwo nĩtũtuĩte maheeni rĩũrĩro riitũ,

naguo ũheenania tũkaũtua kĩhitho gĩitũ.”

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Nĩnjigĩte ihiga rĩa gĩtina kĩrũmu kũu Zayuni,

ihiga rĩbaarĩrĩre wega, ihiga rĩa goro rĩa koine;

mũndũ ũrĩa ũrĩrĩhokaga

ndarĩ hĩndĩ akeenenyeka.

¹⁷ Ũtuanĩri ciira na kĩhoothe nĩguo ũgaatuĩka rũrigi rwa gũthima naruo,

naguo ũthingu ũtuĩke kabirũ;

mbura ya mbembe nĩgathareria maheeni macio mũtuĩte kĩhitho kĩanyu,

namo maaĩ nĩmakoinĩra kũrĩa mwĩhithĩte.

¹⁸ Kĩrĩkanĩro kĩanyu kĩrĩa mwarĩkanĩire na gĩkuũ nĩgĩgathario;

ũiguano wanyu na mbĩrĩra ndũkehaanda.

Hĩndĩ irĩa iherithia ta rĩa kĩguũ rĩkaamũhubanĩria,

nĩmũgatoorio nĩrĩo.

¹⁹ Rĩrĩa rĩothe iherithia rĩu rĩoka nĩmũrĩkoragĩrĩrwo nĩrĩo;

rĩrĩmũkoragĩrĩra rũciinĩ o rũciinĩ,

na mũthenya o na ũtukũ nĩrĩkamũthereria.”

Nĩmũkamaka mũno

mwataũkĩrwo nĩ ndũmĩrĩri ĩno.

²⁰ Nĩgũkorwo ũrĩrĩ wanyu ndũngĩmũigana gwĩtambũrũkĩria ho nĩ gũkuhĩha,

naguo mũrĩngĩti nĩ mũceke mũno ndũngĩmũigana kwĩhumbĩra.

²¹ Jehova nĩakarahũka o ta ũrĩa aarahũkire kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Perazimu,

arahũke arakarĩte o ta ũrĩa aarakarĩte kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Gibeoni:

nĩgeetha arute wĩra wake ũrĩa atamenyerete kũruta,

na ahingie ciĩko ciake, ciĩko iria atatũire ahingagia.

²² Tondũ ũcio, tigai inyũrũri cianyu,
kana mĩnyororo yanyu ĩmũritũhĩre makĩria;
nĩgũkorwo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
nĩaheete ũhoru akanjĩra atĩ gũkũ thĩ guothe nĩgũkwanangwo biũ.

²³ Thikĩrĩrai mũigue mũgambo wakwa;
tegai matũ mũigue ũrĩa nguuga.

²⁴ Hĩndĩ ĩrĩa mũrĩmi ekũrĩma nĩguo ahaande-rĩ, atũũraga o arĩmaga?
Atũũraga aciimbaga na akĩhũũraga harũ?

²⁵ Aarĩkia kwaragania mũgũnda-rĩ,
githĩ ndacookaga akahaanda mbegũ cia ndengũ,
na akahura tũhĩndĩ twa kumini?
Nayo ngano githĩ ndamĩhaandaga handũ hayo,
na cairi akamĩhaanda karũhari kayo,
nayo ngano ĩrĩa njirũ akamĩhaanda mũgũnda wayo?

²⁶ Ngai wake nĩwe ũmuonagia ũrĩa egwĩka,
na akamũruta maũndũ marĩa magĩrĩire.

²⁷ Ndengũ itihũũragwo na mũgogo ũkururĩtio,
kana kumini ĩkahũũrwo na kũgũrũ kwa ngaari;
ndengũ ihũũragwo na mũtĩ,
na kumini ĩkahũũrwo na rũthanju.

²⁸ Ngano no nginya ĩthĩo nĩguo ĩthondekwo mũgate;
nĩ ũndũ ũcio mũndũ ndatũũraga amĩhũũraga nginya tene.
O na angĩtwarĩra magũrũ ma ngaari ya kũhũũra igũrũ rĩayo-rĩ,
mbarathi ciake ĩtingĩmĩthĩa.

²⁹ Maũndũ maya mothe o namo moimaga kũrĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
mũheani kĩrĩra wa kũgegania, na ũrĩa mwĩkĩrĩre mũno nĩ ũndũ wa ũũgĩ wake mũnene.

29

Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi kũrĩ na Haaro

¹ Arieli,* o wee Arieli,
wee itũũra inene kũrĩa Daudi aatũũraga, kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ!
Ongerera mwaka kũrĩ mwaka ũngĩ,
na mũreke ciathĩ cianyu ithĩ o na mbere.

² No nĩngarigiicĩria itũũra rĩa Arieli;
nĩrĩkarĩra na rĩcakaye,
na rĩgaatuĩka ta riiko rĩa kĩgongona harĩ nĩ.

³ Nĩngamba hema ciakwa ngũrigiicĩrie;
nĩngagũthiũrũrũkĩria na mĩthiringo mĩraihi na igũrũ,
ngũrigiicĩrie na ihumbu cia tĩiri, ngũtharĩkĩre.

⁴ Nawe ũgaatungumanio thĩ, waragie ũrĩ thĩ;
ũtuĩke wa kũng'ung'ua ũrĩ hau tĩiri-inĩ.
Mũgambo waku ũgaatuĩka ta wa roho wa ũragũri ũroima na thĩ;
naguo mũgambo waku ũkaaiguagwo ũrĩ wa mĩheehũ ũkiuma tĩiri-inĩ.

⁵ No rĩrĩ, thũ ciaku nyingĩ ĩgaatuĩka ta rũkũngũ rũhinyu,
na kĩrĩndĩ kĩa andũ arĩa matarĩ tha matuĩke ta mũũngũ ũrĩa ũmbũragwo.
Ũndũ ũcio ũkooneka na ihenya, o rĩmwe,

⁶ amu Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩagooka

* 29:1 Arieli nĩ rĩtwa rĩngĩ rĩa Jerusalemu.

na marurumĩ, na gĩthingithia, na mŭrurumo mŭnene,
hamwe na rŭhuho rŭnene, na kŭhuhŭkanio kŭnene, na nŭnĩmbĩ cia mwaki ũkŭniinana.

⁷ Nakĩo kŭrĩndĩ kĩa ndŭrĩrĩ ciothe kŭrĩa kŭrŭaga na Arieli,
kŭrĩa gĩtharĩkağĩra itũũra rŭu na cĩihitho ciarĩo iria nũmu,
na gĩkarĩthiũrũrũkĩria-rĩ, gĩkaabuĩria o ta kĩroto,
o ta kĩoneki kĩa ũtukũ:

⁸ o ta ũrĩa mŭndũ mũhũtu arootaga, akeyona akĩrĩa irio,
no rĩrĩa okĩra, agakora no mũhũtu;
ningĩ gũgaatuĩka o ta ũrĩa mŭndũ mũnyootu arootaga, akeyona akĩnyua maaĩ,
no agokĩra arĩ mŭringĩku, na arĩ o mũnyootu.

Ũguo noguo gũgaikara harĩ kŭrĩndĩ kĩa ndŭrĩrĩ ciothe
iria irũaga na Kĩrĩma gĩa Zayuni.

⁹ Gegearai na mŭmake,
mwĩtuei atumumu na mwage kuona;
mũnyue mŭrĩio, no mŭtikarĩio nĩ ndibei,
ningĩ mŭtũgũũge, no mŭtigatũgũũgio nĩ njoohi.

¹⁰ Jehova nĩamũreheire toro mŭnene:
nĩahingĩte maitho manyu (inyuĩ anabii);
nĩahumbĩrite mĩtwe yanyu (inyuĩ ooni-maũndũ).

¹¹ Naguo ũhoru wa kĩoneki gĩkĩ gĩothe harĩ inyuĩ ũtuĩkĩte kĩndũ gĩa tũhũ, ũgatuĩka ta ciugo irĩ ibuku-
inĩ rĩa gĩkũnjo, rĩtumĩtwo na rĩkahũũrwo mũhũũri. Na mũngĩnengera mŭndũ ũngĩhota gũthoma
ibuku rŭu rĩa gĩkũnjo na mũmwĩre atĩrĩ, “Twagũthaiha, tũthomere ibuku rĩrĩ,” nake akaamũcookeria
atĩrĩ, “Ndingĩhota gũthoma tondũ nĩitume na rĩkahũũrwo mũhũũri.” ¹² Kana mũngĩnengera mŭndũ
ũtangĩhota gũthoma ibuku rŭu rĩa gĩkũnjo, mũmwĩre atĩrĩ, “Twagũthaiha, tũthomere ibuku rĩrĩ,”
nake akaamũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndiũĩ gũthoma.”

¹³ Mwathani ekuuga atĩrĩ:
“Andũ aya manguhagĩrĩria na tũnua twao,
na makahe gĩtĩio na mĩromo yao,
no ngoro ciao irĩ kũraya na nĩ.
Namo mahooya marĩa mahooyaga
nĩ kũringana na mawatho marĩa marutĩtwo nĩ andũ.
¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio, o rĩngĩ nĩngagegia andũ aya,
njĩke maũndũ ma kũgegania, o ma kũgegania biũ;
ũũgĩ wa andũ arĩa oogĩ nĩũgaathira,
naguo ũmenyo wa andũ arĩa moĩ gũkũũrana maũndũ nĩũkabuĩria.”

¹⁵ Kaĩ andũ acio mekağĩra kŭyo kŭnene
nĩguo mahithe Jehova mĩbango yao marĩ na haaro-ĩ!
O acio maratagĩra mawĩra mao nduma-inĩ, mageciiria atĩrĩ,
“Nũũ ũratuona?” ningĩ-rĩ, “Nũũ ũngĩmenya ũrĩa tũreka?”

¹⁶ Inyuĩ mũinamanagia maũndũ,
mũũmbi ageciirĩrio nĩwe rĩũmba!
Kĩrĩa kĩombirwo no kĩire mũkĩũmbi atĩrĩ,
“Wee tiwe wanyũũmbire”?
Nyũngũ no ĩire mũmĩũmbi atĩrĩ,
“Wee ndũrĩ ũndũ ũũĩ”?

¹⁷ Githĩ ti kahinda kanini gatigaire Lebanoni kũgarũrwo
gũtuĩke mũgũnda mũnoru,
naguo mũgũnda ũcio mũnoru ũtuĩke ta mũtitũ?

- ¹⁸ Mũthenya ũcio, andũ arĩa mataiguaga nĩmakaigua ciugo cia ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, namo maitho ma atumumu arĩa matũũraga moonaga mairia na nduma nĩmakona.
- ¹⁹ Na o rĩngĩ andũ arĩa ahooreri nĩmagakenera Jehova; nao andũ arĩa athĩni nĩmagakenera Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli.
- ²⁰ Andũ arĩa matarĩ tha nĩmakabuĩria, nao arĩa anyũrũrania nĩmagathira, na arĩa meriragĩria gwĩka ũũru nĩmakaniinwo:
- ²¹ o acio mahũthagĩra kiugo kĩmwe magatua mũndũ mũhĩtia, na makaigĩra mũciiranĩrĩri mũtego iciirĩro-inĩ, na makahũthĩra ũira wa maheeni nĩguo mũndũ ũtekĩte ũũru aage gũtuĩrwo ciira na kĩhooto.
- ²² Nĩ ũndũ ũcio Jehova ũrĩa wahonokirie Iburahĩmu ekwĩra nyũmba ya Jakubu atĩrĩ: “Jakubu ndagaconorithio rĩngĩ; na matigacooka gũtukia ithiithi ciao rĩngĩ.
- ²³ Rĩrĩa makoona ciana ciao iria ndombire na moko makwa irĩ hamwe nao, nĩmakaiga rĩitwa rĩakwa rĩrĩ itheru; nĩmakoimbũra ũtheru wa Ũrĩa Mũtheru wa Jakubu, na maikarage metigĩrĩte Ngai wa Isiraeli.
- ²⁴ Andũ arĩa ngoro ciao imahĩtithagia nĩmakaagĩa na ũmenyo, nao arĩa matetaga nĩmagathikĩrĩria mataaro.”

30

Haaro kũrĩ Rũrĩrĩ Rũremi

- ¹ Jehova ekuuga atĩrĩ, “Kaĩ ciana iria nemi irĩ na haaro-ĩ! o icio ihingagia mĩbango ĩtarĩ yakwa, na igathondeka ngwatanĩro,* no ti na Roho wakwa, igakĩiganĩrĩra mehia igũrũ rĩa mehia;
- ² o icio ciikũrũkaga igathiĩ bũrũri wa Misiri itaahoete kĩrĩra; icio ciethaga ũteithio wa kũgitĩrwo nĩ Firaũni, na ikehoka kĩrũru kĩa bũrũri wa Misiri gĩtuĩke rĩũrĩro rĩacio.
- ³ No ũgitĩri ũcio wa Firaũni ũgaatuĩka wa kũmũconorithia, na kwĩhoka kĩrũru kĩa bũrũri wa Misiri gũkaamũrehera thoni.
- ⁴ O na akorwo marĩ na anene kũu Zoani, na mabarũthi mao nĩmakinyĩte Hanesi-rĩ,
- ⁵ andũ othe nĩmagaconorithio nĩ ũndũ wa andũ matangĩmaguna na ũndũ o na ũrĩkũ, arĩa matangĩmateithia kana mamagune, tiga o kũmaconorithia na kũmarehera thoni.”
- ⁶ ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩkonĩ nyamũ cia Negevu: Mabarũthi mao makuuuga ũtonga wao na ndigiri, na igĩina ciao magaaciigĩrĩra maguku-inĩ ma ngamĩira, magatuĩkanĩria bũrũri wa thĩina na wa mĩnyamaro, bũrũri ũrĩ mĩrũũthi ya njamba na ya nga, na ndũira na nyoka iria ĩticũkaga, macitware bũrũri wa andũ matangĩmaguna o na atĩa.
- ⁷ Nĩgũkorwo ũteithio wa Misiri nĩ wa tũhũ na ndũrĩ kĩguni. Nĩ ũndũ bũrũri ũcio ndĩwĩtĩte Rahabu ũrĩa Ũtarĩ-ũndũ-Ekaga.

* 30:1 Andũ a Juda nĩmathondekete ngwatanĩro na andũ a Misiri.

⁸ Na rĩrĩ, rĩu thiĩ ũmakururĩre ũhoru ũyũ kĩbaũ-inĩ,
na ũwandĩke ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo,
nĩgeetha ũgaatuĩka ũira wa gũtũũra matukũ marĩa magooka.

⁹ Nĩgũkorwo aya nĩ andũ aremi na nĩ ciana itũire iheenaganagia,
ciana itendaga gũthikĩrĩria ũtaaro wa Jehova.

¹⁰ Nacio ciĩraga ooni-maũndũ atĩrĩ,
“Mũtigatuonere maũndũ mangĩ!”

na ikeera anabii atĩrĩ,
“Tigai gũtũrathĩra maũndũ ma ũhoru wa ma!
Twĩragei maũndũ marĩa mangĩtũkenia,
na mũtũrathagĩre maũndũ ma maheeni.

¹¹ Eherai njĩra-inĩ ĩno,
muume gacĩra-inĩ gaka,
na mũtĩge gũtwĩra
ũhoru wa Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli!”

¹² Nĩ ũndũ ũcio Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ:
“Tondũ nĩmũregete ndũmĩrĩri ĩno,
mũkehoka ũhinyanĩrĩria,
na mũgatua maheeni kĩndũ gĩa gwĩtiiranagia nakĩo,
¹³ rĩhia rĩrĩ rĩgũtuĩka ta rũthingo rũraiho na igũrũ,
rũrĩ na mwatũka ũrĩa ũikaraga o ũkĩaramaga,
rũrĩa rũmomokaga o narua, o rĩmwe.

¹⁴ Rũkoinĩkanga tũcunjĩ ta nyũngũ,
rũthethereke rũtegũcaĩrwo,
ũndũ hakaaga gacunjĩ o na kamwe gakoneka
kangĩruta mwaki riiko,
kana kangĩtaha maaĩ kuuma gĩthima-inĩ.”

¹⁵ Mwathani Jehova Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ:
“Njĩra ĩria ĩngĩtũma mũhonoke no ya kwĩrira na gũikara mũtegwĩtanga,
naguo hinya ũrĩa mũkaagĩa naguo ũkooneka nĩ ũndũ wa gũikara mũhooreire na kwĩhoka,
no macio mothe nĩmũmaregete.

¹⁶ Mwoigire atĩrĩ, ‘Aca, nĩtũkooa tũhaicĩte mbarathi.’
Nĩ ũndũ ũcio nĩmũgakĩũra!

Ningĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Tũkaahaica mbarathi iria irĩ ihenya mũno tũũre!’
Nĩ ũndũ ũcio arĩa makaamũteng’eria magaakorwo marĩ na ihenya mũno o nao!

¹⁷ Andũ ngiri makoora nĩ kũmakio nĩ mũndũ ũmwe;
na inyuĩ inyuotho mũũre nĩ kũmakio nĩ andũ atano,
nginya mũtigwo mũhaana ta mũtĩ wa bendera ũrĩ kĩrĩma-igũrũ,
o na ta bendera ĩrĩ karĩma-igũrũ.”

¹⁸ O na gũtariĩ ũguo-rĩ, Jehova eriragĩria kũmũtuga;
arahũkaga nĩguo amũiguĩre tha.
Nĩgũkorwo Jehova nĩ Ngai ũtuanagĩra ciira na kĩhooto.
Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa othe mamwetagĩrĩra.

¹⁹ Inyuĩ andũ a Zayuni, o inyuĩ mũtũũraga Jerusalemu, mũtigacooka kũrĩra. Hĩ, kaĩ nĩakamũtuga
rĩrĩa mũkaamũkaĩra amũteithie-ĩ! Na rĩrĩa akaamũigua nĩakamwĩtika. ²⁰ O na gũtuĩka Mwathani
nĩamũheaga irio cia thiĩna na maaĩ ma mĩnyamaro-rĩ, arutani anyu matigacooka kũhithwo rĩngĩ;
mũkaameyonera na maitho manyu. ²¹ O na mũngĩkagarũrũka na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho,
matũ manyu nĩmakaiugaga mũgambo thuutha wanyu ũkiuga atĩrĩ, “Ĩno nĩyo njĩra; gererai yo.”

²² Ningĩ nĩmũgathaahia mĩhianano yanyu ya kũhooywo ĩrĩa ĩgemetio na betha igũrũ, na mĩhiano

yanyu ĩrĩa ĩgemetio na thahabu igũrũ; mũkaamĩte ta taama ũrĩ thaahu wa mũndũ-wa-nja hĩndĩ ya mweri, mũmĩre atĩrĩ, “Thĩĩ na kũu muume hahal!”

²³ Ningĩ nĩakamuurĩria mbura nĩ ũndũ wa mbeũ iria mũhaandĩte mĩgũnda, nacio irio iria ikoima mĩgũnda ĩyo igaakorwo irĩ njega na ikaingĩha. Hĩndĩ ĩyo ng’ombe cianyu ikaarĩthagio kũndũ kũrĩ ũrĩthio mwariĩ mũno. ²⁴ Ndegwa na ndigiri iria ikaarĩmaga mĩgũnda ikaarĩaga mahuti mathuuranĩre na irio huhe, ciaraganĩtio na hũũma na iciko cia tĩiri. ²⁵ Mũthenya ũcio gũkooraganwo mũno, rĩrĩa mĩthiringo ĩrĩa mĩraihi na igũrũ ĩkaamomoka, tũrũũ nĩtũgaatherera kuuma kĩrĩma-inĩ o gĩothe kĩraihi na karĩma o gothe gatũũgĩru. ²⁶ Naguo mweri ũkaara ta riũa, na ũtheri wa riũa ũnenehio maita mũgwanja, ũhaane ta ũtheri wa mĩthenya mũgwanja mĩgima, rĩrĩa Jehova akooha nguraro cia andũ ake na amahonie ironde iria aamatihirie.

²⁷ Atĩrĩrĩ, Rĩitwa rĩa Jehova rĩrooka riumĩte kũraya,
rĩrĩ na marakara mahiũ na matu mathimbu ma ndogo;

nacio iromo ciake ciyũritwo nĩ mang’ũrĩ,
na rũrĩmĩ rwake nĩ mwaki ũniinanaga.

²⁸ Mĩhũmũ yake nĩ ta rũũ rũratherera na hinya
rũkambata rũgakinya o nginya ngingo.
Athũngũthagia ndũrĩrĩ gĩcungi-inĩ kĩa mwanangĩko;
ekagĩra andũ matamu kanua nĩgeetha amahĩtithie.

²⁹ Na inyuĩ nĩmũkaina,
ta ũrĩa mũinaga ũtukũ ũrĩa mũkũngũyagĩra gĩathĩ kĩrĩa kĩamũre;
nacio ngoro cianyu nĩigakena
ta ũrĩa andũ makenaga

makĩambata kĩrĩma kĩa Jehova makĩhuhaga mĩtũrirũ,
o ũcio Rwaro-rwa-Ihiga rwa Isiraeli.

³⁰ Jehova nĩagatũma mũgambo wake ũrĩ riiri ũiguu nĩ andũ,
na nĩagatũma mone guoko gwake gũgĩkũrũka,
arĩ na marakara maingĩ na mwaki wa kũniinana,
hamwe na mbura ya marurumĩ, na kĩhuhũkanio, na mbura ya mbembe.

³¹ Mũgambo wa Jehova nĩũgathethera Ashuri;
nĩakamagũtha na rũthanju rwake, amaniine magũe.

³² Igũtha o rĩothe rĩrĩa Jehova akaamagũtha
na rũthanju rwake rwa kũherithania-rĩ,
rĩkaahaana ta rwĩmbo rũrainwo na tũhembe na inanda cia mũgeeto,
akĩrĩa mbaara nao ategũtigithĩria kũmahũũra na guoko gwake.

³³ Tofeti gũtũũrĩte kũhaarĩrio;
gũthondeketwo nĩ ũndũ wa mũthamaki.
Irima rĩakuo rĩa mwaki nĩirikie na rĩkaaramio,
narĩo rĩrĩ na mwaki mũingĩ na ngũ nyingĩ,
nayo mĩhũmũ ya Jehova nĩyo ĩraakia mwaki ũcio,
ĩhaana ta rũũ rwa ũbiriti.

31

Haaro kũrĩ arĩa Mehokaga Misiri

¹ Kaĩ arĩa maikũrũkaga magathĩ bũrũri wa Misiri gwetha ũteithio marĩ na haaro-ĩ,
o acio mehokaga hinya wa mbarathi,
na makehoka ũingĩ wa ngaari cia ita,
na makehoka hinya mũnene wa andũ arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi,
na makaaga gũcũthĩrĩa Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli,
o na makaaga gũcaria ũteithio kuuma kũrĩ Jehova.

² No rĩrĩ, o nake Jehova nĩ mũũgĩ na no amarehithĩrie mwanangĩko,

nĩgũkorwo ndericũkagwo ũrĩa oigĩte.

We nĩakarahũka okĩrĩre nyũmba ya andũ arĩa aaganu,
na okĩrĩre arĩa mateithagĩrĩria andũ arĩa mekaga maũndũ mooru.

³ No rĩrĩ, andũ a Misiri no andũ tu, na ti Mũrungu;
nacio mbarathi ciao no nyama na itirĩ roho thĩinĩ wacio.

Rĩrĩa Jehova aatambũrũkia guoko gwake,
ũcio ũteithanagia nĩahĩngagwo,
na ũcio ũteithagio nĩagũũaga;
nao eerĩ makaaniinwo hamwe.

⁴ Jehova anjĩrĩte atĩrĩ:

“O ta ũrĩa mũrũũthi ũraramaga,
mũrũũthi njamba ũkĩrĩa nyamũ ĩrĩa ũnyitĩte,
na ndũmakagio nĩ mĩgambo ya arĩithi
o na mokĩte marĩ gĩkundi kĩnene
metĩtwo hamwe nĩguo maũũkĩrĩre,
kana wĩtigĩre nĩ ũndũ wa inegene rĩao-rĩ,
ũguo noguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe agaikũrũka,
arũe arĩ kũu Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni, o na ciambatĩro ciakĩo.

⁵ O ta ũrĩa nyoni ĩreeraga rĩera-inĩ,
ũguo noguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaagitĩra itũũra rĩa Jerusalemu;
akaarĩgitĩra na arĩkũũre,
‘akaahĩtũkĩra igũrũ rĩa rĩo’ nĩguo arĩhonokie.”

⁶ Inyuĩ andũ a Isiraeli-rĩ, cookereraĩ ũcio mũtũire mũremeire mũno. ⁷ Nĩgũkorwo mũthenya ũcio
o mũndũ wanyu nĩagatee mĩhianano ya betha na ya thahabu ĩrĩa mwĩthondekeire na moko manyu
ĩgatũma mwĩhie.

⁸ “Andũ a Ashuri makooragwo na rũhiũ rwa njora no ti rwa mũndũ;
rũhiũ rwa njora nĩruo rũkaamaniina biũ, no ti rwa andũ.

Nĩmakoorĩra rũhiũ rũu rwa njora,
na aanake ao makaanyitwo, marutithio wĩra na hinya.

⁹ Nacio cĩhitho ciao cia hinya nĩikaagũa nĩ ũndũ wa guoya;
nao anene ao a ita moona bendera ya ita nĩmakamaka mũno,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga,
ũrĩa wakĩtie mwaki wake Zayuni,
o na icua rĩake rĩa mwaki rĩrĩ kũu Jerusalemu.

32

Ũthamaki wa Ũthingu

¹ Atĩrĩrĩ, nĩgũkagĩa mũthamaki wa gũthamaka na ũthingu,
na kũgĩe na anene a gwathana na kĩhotoo.

² O mũndũ agaatuĩka ta handũ ha kwĩgitia rũhuho,
na ha kwĩyũa mbura ya kĩhuhũkanio,
o na atuĩke ta tũrũũ twa maaĩ tũgũtherera werũ-inĩ,
o na ta kĩruru kĩa rwaro rũnene rwa ihiga bũrũri-inĩ ũrĩ na nyoota.

³ Namo maitho ma andũ arĩa moonaga matikaahingwo mage kuona,
namo matũ ma arĩa maiguaga nĩmagathikĩrĩria.

⁴ Mũndũ ũrĩa ũhĩkaga gwĩka maũndũ ateciirĩtie wega,
nĩakamenya maũndũ na ataũkĩrwo nĩmo,
naruo rũrĩmĩ rũrĩa rũtondoiraga nĩrũkaaria o wega.

⁵ Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ mũndũ mũkĩgu agaacooka kũgĩa igweta,
kana kĩmaramari gĩcooke gũtĩio mũno.

⁶ Nīgũkorwo mũndũ mũkĩgu aragia ũrimũ,
na meciiria make mathugundaga maũndũ mooru:

Mũndũ ũcio ekaga maũndũ matarĩ ma ũ-ngai,
na akamemerekia maũndũ ma gũcambia Jehova;
arĩa ahũtu amatigaga matarĩ na gĩa kũrĩa,
na arĩa anyootu akamaima maaĩ ma kũnyua.

⁷ Mĩthĩre ya mũndũ kĩmaramari no ya waganu,
athugundaga o maũndũ mooru
ma kũniinithia andũ arĩa athĩini na ũhoru wa maheeni,
o na rĩrĩa mathaithana ma mũbatari marĩ ma kĩhooto.

⁸ No rĩrĩ, mũndũ ũrĩa mũtaana eciiragia o maũndũ ma ũtugi,
na maũndũ macio ma ũtugi nĩmo egũtũũra ekaga.

Andũ-a-nja a Jerusalemu

⁹ Atĩrĩrĩ inyuĩ andũ-a-nja aya mũtarĩ ũndũ ũmũthĩĩnagia,
arahũkai mũthikĩrĩrie mũgambo wakwa;
o na inyuĩ airĩtu aya mũtarĩ ũndũ mwĩtigagĩra,
ta iguai ũrĩa nguuga!

¹⁰ Mwaka na matukũ matarĩ maingĩ maathira-rĩ,
inyuĩ mũtarĩ ũndũ mwĩtigagĩra, nĩmũkainaina;
nīgũkorwo gũtigakorwo na magetha ma thabibũ,
o na kana gũkorwo na magetha mangĩ.

¹¹ Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ-a-nja aya mũtarĩ ũndũ ũmũthĩĩnagia, inainai nĩ kũmaka;
inainai inyuĩ airĩtu aya mũtarĩ ũndũ mwĩtigagĩra!
Rutai nguo cianyu mũtigwo njaga,
mũcooke mwĩohe makũnia njohero.

¹² Mwĩhũũrei ithũri, mũrĩrĩre mĩgũnda yanyu ĩrĩa mĩega,
o na mĩthabibũ ĩrĩa ĩciaraga mũno,

¹³ na mũrĩrĩre bũrũri wa andũ akwa,
ũcio ũmerete mĩigua na cong'e:

ĩĩ ti-itherũ, cakaĩrai nyũmba ciothe cia ikeno,
na itũũra rĩrĩa inene rĩrĩ na ndũhiũ cia arĩũ.

¹⁴ Nīgũkorwo ciĩgitĩro ĩria nũmu nĩgatiganĩrio,
narĩo itũũra rĩu inene rĩiyũrĩte andũ rĩtigwo ũtheri;

o na nyũmba ya mũthamaki na mũthiringo mũraihi igaatuĩka bũrũri ũteanĩrio nginya tene,
gũtuĩke bũrũri wa gũtũũhagwo nĩ ndigiri, na ũrĩithio wa ndũũru cia mbũri,

¹⁵ nginya rĩrĩa tũgaitĩrĩrio Roho kuuma igũrũ,
naguo werũ ũgarũrwo ũtuĩke mũgũnda mũnoru,
na mũgũnda ũcio mũnoru ũhaane ta mũtitũ.

¹⁶ Ciira ũgaatũũra ũtuagwo na kĩhooto kũu werũ-inĩ,
naguo ũthingu ũtũũre kũu mũgũnda-inĩ ũcio mũnoru.

¹⁷ Maciaro ma ũthingu ũcio nĩ thayũ;
naguo uumithio wa ũthingu ũgaakorwo ũrĩ ũhooreri na kwĩhoka Ngai nginya tene.

¹⁸ Andũ akwa magaatũũraga ciikaro cia thayũ,
matũũre kũndũ gũtarĩ ũgwati,
na mahurũkage kũndũ gũtarĩ na thĩĩna.

¹⁹ O na mbura ya mbembe ĩngĩgũithia mĩtĩ ya mũtitũ thĩ,
narĩo itũũra inene rĩaraganio biũ-rĩ,

²⁰ kaĩ inyuĩ nĩmũkarathimwo-ĩ,
mũhaandage mbegũ cianyu gũkuhĩ na tũrũũĩ,
nacio ng'ombe na ndigiri cianyu ĩrĩithagio kũndũ guothe.

33

Mĩnyamaro na Ũteithio

- ¹ Atĩrĩrĩ wee mwanangi ũyũ,
o wee ũtarĩ wanangwo, kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ!
Wee mũkunyanĩri ũyũ,
o wee ũtarĩ wakunyanĩrwo, kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ!
Rĩrĩa ũgaatiga kwanangana,
nĩguo nawe ũkaanangwo,
na ningĩ rĩrĩa ũgaatiga gũkunyanĩra,
nĩguo nawe ũgaakunyanĩrwo.
- ² Wee Jehova, tũiguĩre tha;
wee nĩwe twetagĩrĩra.
Tuĩka hinya witũ rũciinĩ o rũciinĩ,
na ũtuĩke ũhonokio witũ hĩndĩ ya mĩnyamaro.
- ³ Andũ nĩ kũũra mooraga maigua mũrurumo wa mũgambo waku;
warahũka-rĩ, ndũrĩrĩ nĩhurunjũkaga.
- ⁴ Indo cianyu iria igaakorwo itahĩtwo, inyuĩ ndũrĩrĩ, ikoingũrũrio itahwo,
o ta ũrĩa ciana cia ngigĩ ciũngũrũragia;
andũ magaacitharĩkĩra ta ũrĩa mĩrumbĩ ya ngigĩ ĩtharĩkagĩra mĩgũnda.
- ⁵ Jehova nĩatũũgĩrĩtio, nĩgũkorwo atũũraga igũrũ;
nake nĩakaiyũria Zayuni na ciira wa kĩhooto na ũthingu.
- ⁶ Nĩwe ũgaatuĩka gĩtina kĩrũmu matukũ-inĩ maku,
na atuĩke kĩgĩina kĩa ũhoru mũingĩ wa ũhonokio, na ũũgĩ, na ũmenyi wa maũndũ;
na ũhoru wa gwĩtigĩra Jehova nĩguo ũgaakorwo ũrĩ mũthiithũ wa ma.
- ⁷ Atĩrĩrĩ, andũ ao arĩa njamba mararĩrĩra njĩra-inĩ maanĩrĩire;
nao mabarũthi mao ma thayũ maraarĩra na kĩgirĩko kĩnene.
- ⁸ Barabara iria njariĩ itigĩtwo itarĩ andũ,
na agendi magatiga kũgerera njĩra icio.
Kĩrikanĩro kĩrĩa maarĩkanĩire nĩgĩthũkie,
na aira a kĩo makanyararwo,
gũtirĩ o na mũndũ ũmwe ũraheo gĩtĩio.
- ⁹ Bũrũri nĩũracakaya na ũgathirĩrĩkĩra,
nakuo kũu Lebanoni nĩgũconorithĩtio na mĩtĩ yakuo ĩkahooa.
Sharoni nakuo kũhanĩte ta werũ wa Araba,
nakuo Bashani na Karimeli gũgaita mathangũ makuo.
- ¹⁰ Jehova ekuuga atĩrĩ,
“Rĩu nĩngwarahũka, rĩu nĩngũtũũgĩrio;
rĩu nĩngwambarario na igũrũ.
- ¹¹ Inyuĩ mũkaagĩa nda cia maragara,
mũciare rũũa rwa ngano;
nayo mĩhũmũ yanyu ĩtuĩkĩte mwaki wa kũmũcina.
- ¹² Andũ a ndũrĩrĩ magaacinwo mahaane ta coka;
magaacinwo na mwaki o ta ihinga cia mĩigua itemetwo.”
- ¹³ Atĩrĩrĩ inyuĩ andũ arĩa mũrĩ kũraya, ta thikĩrĩriai mũigue ũrĩa njĩkĩte;
na inyuĩ mũrĩ gũkuhĩ umbũrai ũhoru wa hinya wakwa.
- ¹⁴ Ehia arĩa marĩ kũu Zayuni nĩmamakĩte;

nao andũ arĩa matooĩ Ngai nĩkũinaina marainaina, makoiga atĩrĩ,
 “Nũũ witũ ũngĩtũũrania na mwaki ũrĩa ũcinanaga?

Ningĩ nũũ witũ ũngĩtũũrania na mwaki ũtakahora nginya tene?”

¹⁵ Nĩ mũndũ ũrĩa ũthiiga na mĩthiire ya ũthingu

na akaaria ũhoru ũrĩa wagĩĩre,

o we ũtangĩoya uumithio uumanĩte na ũhinyanĩrĩria,

na akagirĩrĩria guoko gwake kwamũkĩre mahaki,

o ũcio ũgiragĩrĩria matũ make kũigua ndeto cia gũciĩrĩa ũragani,

na akahinga maitho make matikerorere maũndũ mooru.

¹⁶ Ũcio nĩwe mũndũ ũrĩa ũgaatũura kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru,

ũrĩa kũhitho gĩake gĩgaakorwo kĩrĩ kĩirigo kĩrũmu kũu kĩrĩma-inĩ.

Nĩakaheagwo irio ciake,

na maaĩ make gũtirĩ hĩndĩ makaaga.

¹⁷ Maitho maku nĩmakeyonera mũthamaki arĩ na riiri wake wothe,

na wĩrorere bũrũri waramĩte, ũgatambũrũka kũraya ma.

¹⁸ Meciiria-inĩ maku nĩũgecũrania ũhoru wa kĩmakania kĩrĩa kĩarĩ ho

hau mbere, ũrie atĩrĩ: “Mũtongoria ũrĩa mũnene arĩ ha?

Nake mũndũ ũrĩa wamũkagĩra mbeeca cia igooti rĩa bũrũri arĩ ha?

Nake mũnene ũrĩa ũrũgamagĩrĩa mĩthiringo ĩrĩa mĩraiho na igũrũ arĩ ha?”

¹⁹ Andũ acio ndũrĩka ndũgacooka kũmona rĩngĩ,

o acio maaragia mĩario ĩtangĩguĩka,

na makaaria na rũthiomi rũgeni rũtangĩmenyeka.

²⁰ Ta rora Zayuni, itũũra rĩrĩa inene rĩa maruga maitũ;

maitho maku nĩmakona Jerusalemu,

gĩikaro gĩa thayũ, nĩyo hema ĩrĩa ĩtakenyenyeka;

higĩ ciayo ĩtirĩ hĩndĩ ikaamunywo,

o na kana mũkanda o na ũmwe wayo ũtuĩke.

²¹ Kũu nĩkuo Jehova Mwene-Hinya agaakorwo hamwe na ithuĩ.

Nakuo kũu gũgaatuĩka ta kũndũ kwa njũũ njariĩ, o na tũrũũ,

njũũ ĩtakagererio marikabu cia mbaara,

kana ĩgererio marikabu iria nene cia iria-inĩ.

²² Nĩgũkorwo Jehova nĩwe wa gũtua ciira,

Jehova nĩwe mũtwathi,

Jehova nĩwe mũthamaki witũ:

we nĩwe ũgaatũhonokia.

²³ Mĩkanda yaku nĩmĩregeru,

na mũtĩ ũrĩa mũraaya wa marikabu ti mũrũmu,

naguo taama wa kũmĩtwarithia timũtambũrũku.

Hĩndĩ ĩyo indo nyingĩ cia ndaho nĩ ikaagayanwo,

o na andũ arĩa mathuaga nĩmagekuuĩra indo cia ndaho.

²⁴ Gũtirĩ mũndũ ũtũũraga Zayuni ũkoiga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mũrũaru”;

nao andũ arĩa matũũraga kuo nĩmakarekerwo mehia mao.

34

Itua rĩa Gũũkĩrĩa Ndũrĩ

¹ Atĩrĩrĩ, inyuĩ ndũrĩrĩ, ũkai hakuhĩ mũthikĩrĩrie;

o na inyuĩ andũ a mabũrũri tegai matũ mũiguel!

Thĩ o nayo nĩiguel, o na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo,

- o hamwe na mabūrūri, na kīrīa gīothe kiumaga kuo!
- ² Nīgūkorwo Jehova nīarakarīre ndūrīrī ciothe;
mang'ūrī make marī kūrī mbūtū ciao ciothe cia ita.
Nīagaciniina ithire biū,
nīagacineana ciūrāgwo.
- ³ Andū arīa moragītwo magaateo o ro ūguo,
na mūnūngo wa ciimba ciao wambate na igūrū;
nacio irīma ihaane ta irindītwo nī thakame yao.
- ⁴ Njata ciothe cia igūrū nīigathira,
narīo igūrū rīkūnjwo o ta ibuku rīa gīkūnjo;
nayo mbūtū ya njata cia matu-inī īgwe
o ta ūrīa mathangū ma mūthabibū maahooa magūūaga,
na o ta ūrīa ngūyū ciahooa igūūaga kuuma mūkūyū-inī.
- ⁵ Rūhiū rwakwa rwa njora rūnyūite rūkanyootoka rūrī o kūu matu-inī;
ta rora, rūraikūrūkīra Edomu rūrī na ituīro,
o andū acio niinīte biū.
- ⁶ Rūhiū rwa njora rwa Jehova rūiyūrītwo nī thakame,
na rūkahumbīrwo nī maguta:
nī thakame ya tūtūrūme na ya mbūri,
na maguta ma higo cia ndūrūme.
Nīgūkorwo Jehova arī na igongona kūu Bozara,
na kūūragana kūnene kūu Edomu.
- ⁷ Nacio mbogo nīkooraganīrio hamwe,
o na tūtegwa na ndegwa iria nene.
Būrūri wao nīūgaacagacio nī thakame,
naruo rūkūngū rūrindwo nī maguta.
- ⁸ Nīgūkorwo Jehova arī na mūthenya wa kwīrīhīria,
arī na mwaka wa kūherithania, nīguo arūirīre kīhotoo gīa Zayuni.
- ⁹ Tūrūū twa Edomu tūkaagarūrwo tūtūike rami,
naruo rūkūngū rwakuo rūtūike mwaki wa ūbiriti;
naguo būrūri wake ūtūike o ta rami īgwakana mwaki!
- ¹⁰ Naguo mwaki ūcio ndūkahorio mūthenya na ūtukū;
ndogo yaguo īgaatūūra ītoogaga igūrū nginya tene.
Gūgaakira ihooru njiarwa nginya njiarwa,
na gūtīrī mūdū ūgaacooka gūtūikanīria kuo rīngī.
- ¹¹ Ndundu ya werū-inī na ndundu īrīa īgambaga nīikegwatīra kūdū kūu;
nayo ndundu īrīa nene na ihuru nīkuo īgaaka itara ciacio.
Ngai nīagathima Edomu na gīthimi gīa kīrigiicano,
na agūthime na kabirū ka ihooru.
- ¹² Gūtīgakorwo kīndū andū akuo arīa marī igweta mangīita ūthamaki,
ariū a mūthamaki a kūu othe nīmagathira.
- ¹³ Mīigua nīkamerera nyūmba ciakuo cia ūthamaki iria njirigīre,
thabai na mītare īmere cīgitīro-inī ciakuo cia hinya.
Gūgaatuīka ūtūūro wa mbwe,
na ciikaro cia ndundu.
- ¹⁴ Nyamū cia werū-inī nīigacemania na hiti,
nacio mbūri cia gīthaka nīikananīria;
kūu nīkuo nyamū cia ūtukū īgaakomaga,
na cīyonere gwa kūhurūka.

¹⁵ Ndundu nĩgaka gītara kũu, ĩrekagĩrie matumbĩ mayo kuo,
nĩkamatũrĩkia na ĩrere njui ciayo rungu rwa mathagu mayo;
ningĩ kũu nokuo hũngũ ikoongana igĩrĩ igĩrĩ,
o njamba na nga yayo.

¹⁶ Atĩrĩrĩ, tuĩriai ũhoro ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo rĩa Jehova, na mũrĩthome:
Gũtirĩ nyamũ o na ĩmwe yacio ĩkaaga kuoneka kuo,
na gũtirĩ njamba ĩkaaga nga yayo.
Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova gaathanĩte ũguo,
na Roho wake nĩwe ũgacicookanĩrĩria.

¹⁷ Nĩwe ũcigayagĩra igai rĩacio;
guoko gwake gũciheaga kĩrĩa acithimĩire.
Nĩkegwatĩra igai rĩu rĩtuĩke rĩacio nginya tene,
na itũũre kuo nginya njiarwa na njiarwa.

35

Gĩkeno kĩa arĩa Mahonoketio

¹ Atĩrĩ, werũ ũtarĩ kindũ na bũrũri ũrĩa mũũmũ nĩigakena;
werũ nĩũgakena na ũcanũke.
O ta mahũa ma nyeki-inĩ, ² werũ nĩũkaruta kĩro kĩingĩ;
nĩũgakena mũno, na wanĩrĩre nĩ gũkenena.
Nĩũkaheo riiri o ta wa Lebanoni,
na ũheo ũkengi o ta wa Karimeli, na wa Sharoni;
nĩmakona riiri wa Jehova,
na mone ũkengi wa Ngai witũ.

³ ĩkĩrai hinya moko marĩa maregeru,
na maru marĩa maregerete mūtũme marũgame wega;
⁴ andũ arĩa marĩ na guoya ngoro meerei atĩrĩ,
“Mwĩyũmĩrĩriei, tigai gwĩtigĩra;
atĩrĩ, Ngai wanyu nĩagooka,
na agooka na ũhoro wa kũrĩhanĩria;
nĩwe ũgooka na iherithia rĩa Ngai,
ooke kũmũhonokia.”

⁵ Hĩndĩ ĩyo maitho ma atumumu nĩmakahingũka,
na matũ ma andũ arĩa mataiguaga macooke kũigua.
⁶ Hĩndĩ ĩyo mũndũ ũrĩa ũthuaga nĩakarũgarũga ta thwariga,
na rũrĩmĩ rũrĩa rũtaaragia rwanĩrĩre nĩ gũkenena.
Namo maaĩ nĩmagatherũka kuuma werũ-inĩ,
natuo tũrũũ tũtherere werũ-inĩ wa mũthanga.
⁷ Mũthanga ũrĩa mũhiũ ũgaatuĩka karia ka maaĩ,
nayo thĩ ĩyo ng'aru ĩtherũke ithima cia maaĩ.
Imamo iria cianakomwo nĩ mbwe-rĩ,
igaakũra nyeki, na ithanjĩ, o na marura.

⁸ Nakuo kũu nĩgũkagĩa barabara njariĩ;
nayo ĩgeetagwo Njĩra ĩrĩa Nyamũre.
Andũ arĩa matarĩ atheru matikamĩgera;
ĩgaakorwo ĩrĩ Njĩra ya andũ arĩa mamĩgeraga;
nĩ ũndũ ũcio o na andũ akĩigu matikamĩhĩtia.
⁹ Gũtirĩ mũrũũthi ũgaakorwo njĩra-inĩ ĩyo,

o na kana nyamũ o yothe ndĩani ãmĩgerere;
 nyamũ icio itikoonekana njĩra-inĩ iyo.
 No rĩrĩ, andũ arĩa makũũritwo nĩo oiki makaamĩgerera,
¹⁰ nao andũ arĩa akũũre a Jehova nĩmagacooka.
 Magaatoonya Zayuni makĩinaga;
 nao nĩmageekĩrwo thũmbĩ ya gĩkeno gĩa tene na tene.
 Magaakena na macanjamũke,
 nakĩo kĩa o na mũaaayo nĩgathira biũ.

36

Senakeribu Kwĩhĩrĩa Jerusalemu

¹ Mwaka wa ikũmi na ãna wa wathani wa Mũthamaki Hezekia, Senakeribu mũthamaki wa Ashuri nĩatharĩkĩre matũũra manene mothe marĩa mairigĩrwo na thingo cia hinya ma Juda, na akĩmatunyana. ² Ningĩ mũthamaki wa Ashuri agĩtũma mũnene wa mbũtũ ciake cia ita, kuuma Lakishi, arĩ na mbũtũ nene ya ita athĩĩ kũrĩ Mũthamaki Hezekia kũu Jerusalemu. Rĩrĩa mũnene ũcio wa mbũtũ ya ita aarũgamire mũtaro-inĩ wa Karia-ka-Rũgongo, njĩra-inĩ ya gũthĩĩ Mũgũnda-wa-Mũthambia-Nguo, ³ Eliakimu mũrũ wa Hilikia ũrĩa warĩ mũrori wa nyũmba ya ũthamaki, na Shebina ũrĩa mwandĩki-marũa, na Joa mũrũ wa Asafu ũrĩa mwandĩki wa maũndũ ma ihinda rĩu, makiumagara magĩthĩĩ kũrĩ we.

⁴ Nake mũnene ũcio wa mbũtũ ya ita akĩmeera atĩrĩ, “ĩrai Hezekia atĩrĩ,

“Mũthamaki ũrĩa mũnene o we mũthamaki wa Ashuri, ekũũria atĩrĩ: Ũrutĩte ũũmĩrĩru ũcio ũrĩ nago kũ? ⁵ Wee uugaga nĩ ũũĩ kũrũa na ũrĩ na hinya wa mbũtũ cia ita, no waragia o ciugo cia tũhũ. Nũũ ũcio wĩhokete nĩguo ũnemere? ⁶ Atĩrĩrĩ, wee wĩhokete andũ a Misiri, acio mahaana ta kamũrangi koinĩkangu, karĩa gathecaga mũndũ guoko, gakamũguraria etiirania nako! Ũguo nĩguo Firaũni mũthamaki wa Misiri ahaana kũrĩ arĩa othe mamwĩhokaga. ⁷ O na ũngĩnjĩra atĩrĩ, “Ithuĩ twĩhokete Jehova Ngai witũ,” githĩ ũcio tiwe Hezekia aatharĩrie igongona na kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na akĩra andũ a Juda na a Jerusalemu atĩrĩ, “No nginya mũhooyagĩre kĩgongona-inĩ gĩkĩ?”

⁸ “Rĩu-rĩ, ũka ũkeiguithanie na mwathi wakwa, mũthamaki wa Ashuri: Nĩngũkũhe mbarathi ngiri igĩrĩ, angĩkorwo ũrĩ na andũ a gũthĩĩ macihaicĩte! ⁹ Wakĩhota atĩa gũtooria o na mũnene ũrĩa mũnini mũno thĩinĩ wa anene a mwathi wakwa, o na gũtuĩka wĩhokete ngaari cia ita na andũ arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi a Misiri? ¹⁰ Na ningĩ-rĩ, njũkĩte gũtharĩkĩra na kwananga bũrũri ũyũ iterĩitwo nĩ Jehova? Jehova we mwene nĩwe wanjĩrĩre njũke hũũre bũrũri ũyũ na ndĩwanange.’”

¹¹ Nao Eliakimu, na Shebina, na Joa makĩra mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita atĩrĩ, “Twagũthaita arĩria ndungata ciaku na rũthiomi rwa Asuriata, tondũ nĩtũrũũĩ.* Tiga gũtwarĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania andũ aya marĩ rũthingo-inĩ makĩiguaga.”

¹² No mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita agĩcookia atĩrĩ, “Kaĩ ndatũmirwo nĩ mwathi wakwa kũrĩ o mwathi wanyu na kũrĩ o inyuĩ, ndĩmwĩre maũndũ maya, na ti kũrĩ andũ aya maikarĩte rũthingo igũrũ, o aya makaarĩa kĩoro kĩa na manyue mathugumo mao o ene o ta ũrĩa inyuĩ mũgeeka?”

¹³ Ningĩ mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita akĩrũgama akĩanĩrĩra na Kĩhibirania, akiuga atĩrĩ, “Thikĩrĩrai ndũmĩrĩri ya mũthamaki ũrĩa mũnene, mũthamaki wa Ashuri! ¹⁴ Mũthamaki eku-uga ũũ: Mũtigetĩkĩre Hezekia amũheenĩ. Ndagĩhota kũmũhonokia! ¹⁵ Mũtigetĩkĩre Hezekia amũringĩrĩre kwĩhoka Jehova hĩndĩ irĩa ekuuga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ Jehova nĩegũtũhonokia; itũũra rĩrĩ inene rĩtikaaneanwo guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri.’

¹⁶ “Mũtigathikĩrĩre Hezekia. Mũthamaki wa Ashuri ekuuga atĩrĩ: Rekei tũiguane na mũũke kũrĩ nĩ. Mweka ũguo, o ũmwe wanyu nĩakarĩaga maciaro ma mũtĩ wake wa mũthabibũ na wa mũkũyũ

* 36:11 Rũthiomi rwa Asuriata ruoĩkaine nĩ anene tu hĩndĩ ãno; nĩ rwacookire gũtuĩka rwa kwario nĩ Ayahudi othe kuuma mwaka wa 5 mbere ya gũciarwo gwa Kristũ.

na anyuuage maaĩ ma gĩthima gĩake, ¹⁷ o nginya rĩrĩa ngooka ndimũtware bũrũri ũhaana ta wanyu, bũrũri ũrĩ ngano na ndĩbei ya mũhihano, bũrũri ũrĩ irio na mĩgũnda ya mĩthabibũ.

¹⁸ “Mũtigetĩkĩre Hezekia amũhĩtithie, rĩrĩa ekuuga atĩrĩ, ‘Jehova nĩegũtũhonokia.’ Nĩ kũrĩ ngai ya rũrĩrĩ o na rũrĩkũ irĩ yahunokia bũrũri wayo kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri? ¹⁹ Ngai cia Hamathu na Aripadi irĩ kũ? Ngai cia Sefarivaimu irĩ kũ? Nĩihonoketie Samaria kuuma guoko-inĩ gwakwa? ²⁰ Nĩ ngai irĩkũ harĩ ngai ciothe cia mabũrũri macio yanahonokia bũrũri wayo kuuma kũrĩ nĩ? Gwakĩhoteka atĩa Jehova ahonokie Jerusalemu kuuma guoko-inĩ gwakwa?”

²¹ No rĩrĩ, andũ acio magĩkira ki na matirĩ ũndũ maamũcookeirie, tondũ mũthamaki nĩamathĩte, akameera atĩrĩ, “Mũtikamũcookerie ũndũ.”

²² Hĩndĩ iyo Eliakimu mũrũ wa Hilikia ũrĩa mũrori wa maũndũ ma nyũmba ya ũthamaki, na Shebina ũrĩa mwandiki-marũa, na Joa mũrũ wa Asafu ũrĩa mwandiki wa maũndũ ma ihinda rĩu, magĩthĩ kũrĩ Hezekia, matembũrangĩte nguo ciao, makĩmwĩra ũrĩa mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita oigĩte.

37

Ũhonokio wa Jerusalemu Kwĩranĩrwo

¹ Rĩrĩa Mũthamaki Hezekia aagũire ũhoru ũcio, agĩtembũranga nguo ciake na akĩhumba nguo ya ikũnia, agĩtoonya hekarũ ya Jehova thĩinĩ. ² Agĩtũma Eliakimu mũrori wa maũndũ ma nyũmba ya ũthamaki, na Shebina ũrĩa mwandiki-marũa, na athĩnjĩri-Ngai arĩa atongoria, othe mehumbĩte nguo cia makũnia, mathĩĩ kũrĩ mũnabii Isaia mũrũ wa Amozu. ³ Makĩmwĩra atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Hezekia ekuuga: Mũthenya wa ũmũthĩ nĩ mũthenya wa mĩnyamaro, na ngũmano, na gĩconoko o ta ihinda rĩa ciana rĩa gũciarwo rĩakinya, naguo hinya wa gũciara ũkaaga. ⁴ No gũkorwo Jehova Ngai waku nĩekũigua ciugo ciothe cia mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita, ũrĩa mwathi wake, mũthamaki wa Ashuri atũmĩte, nĩgeetha oke anyũrũrie Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo, na amũkũũme nĩ ũndũ wa ũhoru ũcio Jehova Ngai waku aigũite. Nĩ ũndũ ũcio hoera matigari marĩa matigaire muoyo.”

⁵ Rĩrĩa anene a Mũthamaki Hezekia maakinyire kũrĩ Isaia-rĩ, ⁶ Isaia akĩmeera atĩrĩ, “Irai mwathi wanyu atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Tiga gwĩtigĩra nĩ ciugo iria ũiguĩte atungati a mũthamaki wa Ashuri makĩnuma nacio. ⁷ Ta thikĩrĩria! Nĩ nĩngwĩkĩra roho wa mũthemba mũna thĩinĩ wake, nĩguo rĩrĩa arĩigua ũhoru mũna, acooke bũrũri wake, na arĩ kũu ndũme ooragwo na rũhiũ rwa njora.’”

⁸ Rĩrĩa mũnene wa mbũtũ cia ita aagũire atĩ mũthamaki wa Ashuri nĩoimĩte Lakishi, akĩehera Jerusalemu agĩthĩ agĩkora mũthamaki akĩrũa mbaara na Libina.

⁹ Na rĩrĩ, Senakeribu agĩkinyĩrwo nĩ ũhoru wa atĩ Tirihaka, ũrĩa Mũkushi mũthamaki wa Misiri, nĩoimagarĩte oke arũe nake. Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma andũ rĩngĩ kũrĩ Hezekia marĩ na ũhoru ũyũ: ¹⁰ “Irai Hezekia mũthamaki wa Juda atĩrĩ: Ndũgetĩkĩrie Ngai ũcio wĩhokete akũheenie rĩrĩa ekuuga atĩrĩ, ‘Jerusalemu rĩtikũneanwo kũrĩ mũthamaki wa Ashuri.’ ¹¹ Ti-itherũ nĩũiguĩte ũrĩa athamaki a Ashuri mekĩte mabũrũri-inĩ mothe, ũrĩa maamaniinire biũ. Inyuĩ mũgũkĩhonoka atĩa? ¹² Na rĩrĩ, ngai cia ndũrĩrĩ iria cianiinirwo nĩ maithe maitũ ma tene: ngai cia Gozani, na cia Harani, na cia Rezefu, na andũ a Edeni arĩa maarĩ Telasaru-rĩ, nĩciamahonokirie? ¹³ Mũthamaki wa itũũra rĩa Hamathu arĩ ha, na mũthamaki wa Aripadi, na mũthamaki wa itũũra rĩrĩa inene rĩa Sefarivaimu, na wa Hena, na wa Iva, rĩu marĩ ha?”

Ihooya rĩa Hezekia

¹⁴ Nake Hezekia akĩnyĩta marũa kuuma kũrĩ andũ arĩa maatũmĩtwo na akĩmathoma. Agĩcooka akĩambata hekarũ-inĩ ya Jehova, akĩmatambũrũkia mbere ya Jehova. ¹⁵ Nake Hezekia akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ: ¹⁶ “Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, o wee ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene gatagatĩ ka makerubi, Wee wiki nowe Ngai igũrũ rĩa mothamaki mothe ma thĩ. Nĩwe wombire igũrũ na thĩ. ¹⁷ Tega matũ maku, Wee Jehova, ũigue; hingũra maithe maku Wee Jehova wone, ũigue ciugo ciothe cia Senakeribu iria atũmĩte cia kũruma Ngai ũrĩa ũtũũraga muoyo.

¹⁸ “Ti-itherũ, Jehova, athamaki a Ashuri nĩmanangĩte andũ a ndũrĩrĩ na mabũrũri mao biũ. ¹⁹ Na nĩmaikĩtie ngai ciao mwaki-inĩ na magacithũkangia, tondũ itiarĩ ngai no ciarĩ mĩtĩ na mahiga, nacio ciathondeketwo na moko ma andũ. ²⁰ Rĩu-rĩ, Wee Jehova Ngai witũ, tũhonokie kuuma guoko-inĩ gwake, nĩgeetha mothamaki mothe ma thĩ mamenye atĩ Wee Jehova, o Wee wiki, nĩwe Ngai.”

Isaia Kūratha Kūhootwo kwa Senakeribu

²¹ Hīndī iyo Isaia mūrū wa Amozu agītūma ndūmīrīri kūrī Hezekia, akīmwīra atīrī: “Ūū nīguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Tondū nīūūhooete ūhorō wīgī Senakeribu mūthamaki wa Ashurīrī, ²² ūyū nīguo ūhorō ūrīa Jehova aarītie wa kūmūūkīrīra:

“Mūirītu Gathirange, Mwarī wa Zayuni
nīakūmenete na agakūnyarara.

Mwarī wa Jerusalemu
arainia mūtwe rīrīa wee ūroora.

²³ Ūcio ūrumīte na ūkamenereria nūū?
Nūū ūgūthūkīre na mūgambo,
na ūkamwambarīrīa maitho na mwītīo?
Wee nīūūkīrīre Ūrīa Mūtheru wa Isiraeli!

²⁴ Ūtūmīte andū aku
moke marume Jehova.

Na ūkoiga atīrī,
‘Nī ūndū wa ngaari ciakwa nyingī cia ita,
nīnyambatīte ngakinya tūcūmbīrī twa irīma,
o kūu igūrū mūno Lebanoni.

Nīndemete mītarakwa yakuo irīa mīraihi mūno,
o na mīthengera irīa mīega mūno.

Nīnginyīte tūcūmbīrī twakuo kūrīa kūrāya mūno,
o kūrīa kūrī na mītītū irīa mīega mūno.

²⁵ Nīnyenjete ithima mabūrūri ma kūngī
na nganyua maaī kuo.

Nīhūithītie tūrūū twa Misiri
na makinya ma magūrū makwa.’

²⁶ “Kaī ūtaiguīte?

Kuuma tene nīndamūrīte ūndū ūcio.
Matukū-inī macio ma tene nīndabangīte ūndū ūcio:
rīu nīndīūhingītie,
atī wee nīūtūmīte matūūra manene marīa mairigīre na thingo cia hinya
matuīke hība cia mahiga.

²⁷ Andū akuo maagithītio hinya,
nao makagegeare na magaconorithio.

Mahaana mīmera irī mūgūnda,
makoororoa o ta thuuna nduru,
kana ta nyeki īmerete nyūmba igūrū,
irīa yūmaga ītanakūra.

²⁸ “No nīnjūū kūrīa ūikaraga,
na ngamenya ūkiumagara na ūgīcooka,
o na ūrīa ūndakaragīra.

²⁹ Tondū nīūndakarīre
na rūng’athio rwaku nīrūkinyīre matū makwa,
nīngūgwīkīra gīcūhī gīakwa iniūrū,
na matamu ndīmoohe kanua-inī gaku,
na nīngatūma ūcookere
nījira o iyo wokīre.

³⁰ “Gīkī nīkīo gīgaakorwo kīrī kīmenyithia gīaku, wee Hezekia:
“Mwaka ūyū ūkūrīa irio cia maitīka,
naguo mwaka wa keerī ūrīe kīrīa gīgaathundūka harī mo.

No mwaka wa gatatũ-rĩ, nĩũkahaanda na ũgethe,
 ũhaande mĩgũnda ya mĩthabibũ, na ũrĩe maciaro mayo.

³¹ O rĩngĩ matigari ma nyũmba ya Juda
 nĩmagaikũrũkia mĩri na thĩ, na maciare maciaro na igũrũ.

³² Nĩgũkorwo Jerusalemu nĩgũkoima matigari ma andũ,
 nakuo Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni kuume gĩkundi kĩa arĩa mahonokete.

Kĩyo kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe
 nĩkĩo gĩkaahingia ũguo.

³³ “Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga ũũ igũrũ rĩa mũthamaki wa Ashuri:
 “Ndagatoonya itũũra rĩrĩ inene
 kana arathũkie mũguĩ kuo.

Ndagooka mbere yariĩ na ngo
 kana arĩrigiicĩrie na ihumbu cia tĩiri, arĩũkĩrĩre.

³⁴ Njĩra ĩrĩa agookĩra no yo agaacookera;
 ndagatoonya itũũra rĩrĩ inene,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

³⁵ “Nĩngagitĩra itũũra rĩrĩ inene na ndĩrĩhonokie,
 nĩ ũndũ wakwa na nĩ ũndũ wa Daudi ndungata yakwa!”

³⁶ Hĩndĩ ĩyo mũraika wa Jehova agĩthiĩ na akĩũraga andũ ngiri igana rĩmwe rĩa mĩrongo ĩnana na
 atano kũu kambĩ-inĩ ya Ashuri. Rĩrĩa andũ mookĩrĩre rũciĩnĩ tene, magĩkora kũu no ciimba theri! ³⁷ Nĩ
 ũndũ ũcio Senakeribu mũthamaki wa Ashuri agĩtharia kambĩ agĩthiĩ; agĩcooka Nineve, agĩikara kuo.

³⁸ Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe rĩrĩa ahooyaga arĩ hekarũ-inĩ ya ngai yake Nisiroku-rĩ, ariũ ake eerĩ
 Adarameleki na Sharezeru makĩmũũraga na rũhiũ rĩa njora, na makĩũrĩra bũrũri wa Ararati. Nake
 mũriũ Esari-Hadoni agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

38

Ndwari ya Hezekia

¹ Matukũ-inĩ macio Hezekia akĩrwara, hakuĩ akue. Mũnabii Isaia mũrũ wa Amozu agĩthiĩ kũrĩ we,
 akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: Thondeka maũndũ ma mũciĩ waku, tondũ nĩũgũkua, ndũkũhona.”

² Hezekia akĩhũgũra ũthiũ wake, akĩrora rũthingo-inĩ, na akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, ³ “Wee
 Jehova, ririkana ũrĩa ngoretwo ngĩthiĩ na mĩthiĩre ya kwĩhokeka mbere yaku, na ngeheana na ngoro
 yakwa yothe, na ngeeka ũrĩa kwagĩrĩre maitho-inĩ maku.” Nake Hezekia akĩrĩra mũno.

⁴ Hĩndĩ ĩyo kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Isaia, akĩrwo atĩrĩ, ⁵ “Cooka ũkeere Hezekia atĩrĩ,
 ‘Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ũũ: Nĩnjiguĩte ihooya rĩaku na ngoona maithori maku;
 nĩngũkuongerera mĩaka ikũmi na ĩtano ya gũtũũra muoyo. ⁶ Nĩngũkũhonokia hamwe na itũũra rĩrĩ
 inene kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri. Nĩngũgitĩra itũũra rĩrĩ inene.

⁷ “‘Gĩkĩ nĩkĩo kĩmenyithia kĩrĩa Jehova egũkũhe atĩ Jehova nĩegwĩka ũndũ ũcio akwĩrĩre:
⁸ Nĩngatũma kĩruru kĩa riũa gĩcooke na thuutha makinya ikũmi marĩa gĩikũrũkĩte ngathĩ-inĩ ya
 Ahazu.’” Nĩ ũndũ ũcio ũtheri wa riũa ũgĩcooka na thuutha makinya ikũmi marĩa waikũrũkĩte.

⁹ Maya nĩmo maandĩko ma Hezekia mũthamaki wa Juda marĩa aandĩkire thuutha wa kũrũara na
 kũhona:

¹⁰ Nĩ ndoigire atĩrĩ, “O rĩrĩa matukũ ma muoyo wakwa magaacĩra-rĩ,
 no rĩo ngũthiĩ ndonye ihingo-inĩ cia gĩkuũ,
 na ndunywo mĩaka yakwa ĩrĩa ĩtigarĩte?”

¹¹ Ngĩkiuga atĩrĩ, “Nĩ ndikona Jehova rĩngĩ,
 ndikona Jehova ndĩ bũrũri ũyũ wa arĩa matũũraga muoyo;
 gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ ngona mũndũ wa thĩ,
 kana ngorwo hamwe na arĩa marĩ gũkũ thĩ.

¹² Nyũmba yakwa nĩtharĩtio, ĩkeherio kũrĩ niĩ,
 o ta ũrĩa hema ya mũrĩithi yambũragwo.

Nĩngũnjĩte muoyo wakwa ta ũrĩ taama wa mũndũ ũrĩa ũtumaga na mĩtambo,
na rĩu nĩkũndinia ekũndinia anjeherie mĩtambo-inĩ ũcio wake;
mũthenya na ũtukũ-rĩ, ũtuĩkĩte o wa kũũniina.

¹³ Ndetereire ngirĩrĩrie nginya gũgĩkĩa,
na akiunanga mahĩndĩ makwa mothe o ta mũrũũthi.
Mũthenya na ũtukũ-rĩ, wee ũtuĩkĩte o wa kũũniina.

¹⁴ Ngĩkaya ta hũngũrũrũ kana mũrũaru,
ngĩcaaya o ta ũrĩa ndutura ĩcaayaga.
Maitho makwa makĩaga hinya nĩgũcũthĩrĩria igũrũ.
Ndĩ mũthĩnĩku; Wee Mwathani ũka ũndeithie!”

¹⁵ No ingĩkiuga atĩa?
Nĩanjarĩirie, na nĩwe mwene wĩkĩte ũguo.
Mĩaka yakwa yothe ndĩrĩthiia ndĩnyiihĩtie,
tondũ wa ruo rũrũ rwa ngoro yakwa.

¹⁶ Mwathani, andũ matũũraga moonaga maũndũ ta maya;
o nago roho wakwa ũtũũraga muoyo wonaga maũndũ o ta macio.
Wanjookeirie ũgima wa mwĩrĩ,
na ũkĩreka ndũũre muoyo.

¹⁷ Ti-itherũ ũhoru ũcio warĩ wa kũng’una,
nĩkĩo ndaiguire ruo rũnene ũguo.

Nĩ ũndũ wa wendo waku,
nĩwagirĩrĩrie ndoonye irima rĩa mwanangĩko;
mehia makwa mothe nĩũriganĩirwo nĩmo.

¹⁸ Nĩgũkorwo mbĩrĩra ndĩngĩhota gũkũgooca,
o nakĩo gĩkuũ gĩtingĩkũgooca;
arĩa maharũrũkaga irima rĩu
matingĩgĩa na kĩĩrĩgĩrĩro kĩa wĩhokeku waku.

¹⁹ Arĩa marĩ muoyo, o acio matũũraga muoyo-rĩ, nĩmakũgoocaga,
ta ũrĩa ndĩreka ũmũthĩ;
maithe ma ciana nĩo meraga ciana
ũhoru wa wĩhokeku waku.

²⁰ Jehova nĩakahonokia,
na nĩtũkaina tũrĩ na inanda cia mũgeeto
matukũ mothe ma muoyo witũ,
tũrĩ hekarũ-inĩ ya Jehova.

²¹ Isaia oigĩte atĩrĩ, “Thondekai ngũmba ya ngũyũ, mũmũgĩrĩre ihũha-inĩ, na nĩekũhona.”

²² Hezekia oorĩtie atĩrĩ, “Kĩmenyithia gĩgaakorwo kĩrĩ kĩrĩkũ atĩ nĩngambata thiĩ hekarũ-inĩ ya Jehova?”

39

Mabarũthi Kuuma Babuloni

¹ Na rĩrĩ, ihinda rĩu Merodaki-Baladani mũrũ wa Baladani mũthamaki wa Babuloni nĩatũmĩre Hezekia marĩa na kiheo, tondũ nĩaiguĩte ũhoru wa ndwari yake na kũhona gwake. ² Hezekia akĩamũkĩra andũ arĩa maatũmitwo na gĩkeno, na akĩmoonia indo ciothe iria aigĩte makũmbĩ make; akĩmoonia betha, na thahabu na mahuti marĩa manungi wega na maguta marĩa mega mũno, na indo ciake ciothe cia mbaara na indo ciothe iria ciarĩ igĩĩna-inĩ ciake. Gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe thĩĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki kana kĩarĩ ũthamaki-inĩ wake wothe Hezekia ataamoonirie.

³ Hĩndĩ ĩyo mũnabii Isaia agĩthĩĩ kũrĩ Mũthamaki Hezekia, akĩmũũria atĩrĩ, “Andũ acio moiga atĩa, na mekuumĩte kũ?”

Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, “Moimĩte bũrũri wa kũraya; megũkĩte kuuma bũrũri wa Babuloni.”

⁴ Nake mūnabii akīūra atīrī, “Nī kī moonire nyūmba-inī yaku ya ūthamaki.”

Nake Hezekia agīcookia atīrī, “Moonire indo ciothe cia nyūmba yakwa ya ūthamaki. Gūtīrī kīndū o na kīmwe kīrī igīina-inī ciakwa itanamoonia.”

⁵ Nake Isaia akīra Hezekia atīrī, “Ta igua kiugo kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe: ⁶ Ti-itherū ihinda nīrīgakinya, rīrīa indo ciothe iria irī thīinī wa nyūmba yaku ya ūthamaki, na iria ciothe maithe maku matūire maigīte nginya ūmūthī, igaakuu itwarwo Babuloni. Gūtīrī o na kīmwe gīgaatigara. Ūguo nīguo Jehova ekuuga. ⁷ Na andū amwe a rūciaro rwaku, o arīa moimīte mūthiimo waku, o arīa wee ūgaaciara, nīmagathaamio, na nīmakaahakūrwo nīguo matungatage nyūmba-inī ya mūthamaki wa Babuloni.”

⁸ Nake Hezekia agīcookia atīrī, “Kiugo kīa Jehova kīrīa waria nī kīega,” tondū eeciiririe atīrī, “Hīndī rīra ngūtūra muoyo nīgūgukorwo kūrī na thayū na ūgītīri.”

40

Kūhooreria Andū a Ngai

¹ Atīrīrī, hooreriai, mūhoorerie andū akwa,
ūguo nīguo Ngai wanyu ekuuga.

² Arīriai itūūra rīa Jerusalemu na ūhooreri,
na mwanīrīre, mūrīre atīrī,
wīra warīo mūrītū nīūthirīte,
na nīrīrekeirwo mehīa marīo,
o na nīngī atī nīrīherithītio nī guoko kwa Jehova
maita meerī nī ūndū wa mehīa marīo mothe.

³ Kūrī na mūgambo wa mūdū ūkwanīrīra, akoiga atīrī:
“Haarīriai njīra ya Jehova kūu werū-inī wa mūthanga,
mūrūngarie njīra nene ya Ngai witū kūu werū-inī.

⁴ Mīkuru yothe nīgathikwo yambatīre,
nacio irīma ciothe na tūrīma ciaraganio;
nakuo kūrīa gūtārī kūigananu nīgūkaigananio,
nakuo kūrīa gūtārī kwaraganu kwaraganio wega.

⁵ Naguo riiri wa Jehova nīūkaguūranīrio,
na andū othe nīmakawīonera marī hamwe.
Nīgūkorwo nī kanua ka Jehova
kaarītīe ūhoru ūcio.”

⁶ Kūrī na mūgambo wa mūdū ūroiga atīrī, “Anīrīra.”
Na nī ngīmūūria atīrī, “Ngwanīrīra njuge atīa?”

“Uga atīrī: Andū othe mahaana ta nyeki,
na ūthaka wao wothe ūhaana ta mahūa ma mūgūnda.

⁷ Nyeki nīhoohaga, namo mahūa magaitīka,
nīkūhurutwo nī mīhūmū ya Jehova.
Ti-itherū andū mahaana o ta nyeki.

⁸ Nyeki nīhoohaga namo mahūa magaitīka,
no kiugo kīa Ngai witū gītūūruga nginya tene.”

⁹ Inyuī andū arīa mūrehaga ūhoru mwega Zayuni,
ambatai mūthīī kīrīma-inī kīrīa kīraihi na igūrū.
Inyuī arīa mūrehaga ūhoru mwega Jerusalemu,
anīrīrai na mūgambo mūnene,
anīrīrai, na mūtigetigīre;
īrai matūūra ma Juda atīrī,

“Ngai wanyu arĩ haha!”

¹⁰ Atĩrĩrĩ, Mwathani Jehova nĩarooka arĩ na ũhoti,
na guoko gwake nĩkuo gũgaathanaga.

Atĩrĩrĩ, kĩheo gĩake arĩ nakĩo,
o na irĩhi rĩake arĩ narĩo.

¹¹ Arĩithagia mbũri ciake o ta mũrĩithi:
Natuo tũgondu atuoyaga na moko make
na agatũkuuĩra gĩthũri-inĩ gĩake;
nacio ng’ondũ iria irongithia acitongoragia o kahora.

¹² Nũũ wanathima maaĩ na rũhĩ rwake,
kana agĩthima igũrũ na wariĩ wa guoko gwake?
Nũũ wanekĩra rũkũngũ rwa thĩ gĩkabũ-inĩ arũthime,
kana agĩthima irĩma na ithimi,
o na agĩthima tũrĩma na ratiri?

¹³ Nũũ wanamenya meciiria ma Jehova,
kana akĩmũtaara taarĩ we mũmũhei kĩrĩra?

¹⁴ Nũũ Jehova aahoire kĩrĩra nĩguo amũmenyithie maũndũ,
na nũũ wamũrutire gũthiĩ na njĩra ĩrĩa yagĩrĩre?
Nũũ wamũrutire maũndũ ma ũũgĩ,
kana akĩmuonia ũrĩa angĩhota gũkuũkĩrwo nĩ maũndũ?

¹⁵ Ti-itherũ ndũrĩrĩ ihaana ta itata rĩa maaĩ rĩrĩ ndoo-inĩ;
cionagwo ihaana ta karũkũngũ kanini karĩa gatigagwo ratiri-inĩ;
we athimaga icigĩrĩra cia iria-inĩ taarĩ rũkũngũ rũhinyu.

¹⁶ Mũtitũ wa Lebanoni-rĩ, ndũngĩgania ngũ cia mwaki wa kĩgongona,
kana nyamũ ciakuo ciigane kũmũrutĩra magongona ma njino.

¹⁷ Ndũrĩrĩ ciothe ikĩonwo nĩwe, acionaga ihaana ta kĩndũ hatarĩ;
we acionaga ta itarĩ kĩene,
o na ta irĩ tũhũ mũtheri.

¹⁸ Atĩrĩrĩ, ũngĩgerekania Mũrungu na ũ?
Kana nĩ mũhianĩre ũrĩkũ mũngĩmũgerekania naguo?

¹⁹ Mĩhianano ya kũhooywo yacũhagio nĩ mūturi,
nake mūturi wa thahabu akamĩgemia na thahabu,
na akamĩthondekera irengeeri cia betha.

²⁰ Mũndũ ũrĩa mũthĩini mũno ũtangĩhota kuona indo ta icio cia kũrutwo,
athuuraga mũtĩ ũrĩa ũtangĩbutha.

Agacaria bundi mũũgĩ
wa kũmwacũhĩria mũhianano wa kũhooywo mũrũmu wega ũtangĩgũa.

²¹ Anga mũtirĩ mwamenya?
Kaĩ mũtarĩ mwaigua ũhoru?
Mũtirĩ mwaheo ũhoru kuuma o kĩa mbĩrĩria?
Kaĩ mũtarĩ mwataũkĩrwo kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo?

²² Jehova aikaragĩra gĩtĩ kĩa ũnene igũrũ rĩa gĩthiũrũrĩ gĩa thĩ,
nao andũ arĩa matũũraga thĩ akamoona mahaana o ta ndaahi.
Atambũrũkagia matu marĩa mairũ o ta kĩa andarũ,
na akamaamba ta marĩ hema ya gũtũũrwo.

²³ Nĩwe ũtũmaga anene matũike ta kĩa ndũ gũtarĩ,
na akanyĩhia aathani a thĩ akamatua ta marĩ o tũhũ mũtheri.

²⁴ O mahaandwo o ũguo-rĩ,

o mbeũ ciao ciahurwo-rĩ,
 o mambĩrĩria gũikũrũkia mĩri yao tĩĩri-inĩ-rĩ,
 amahuhaga na mĩhũmũ yake nao makahooaha,
 nakĩo kĩhuhũkanio kĩa rũhuho gĩkamahuruta o ta mahuti.

²⁵ Ūrĩa Mũtheru ekũũria atĩrĩ,
 “Nĩi-rĩ, mũngĩngerekania na ũ?
 Kana nũũ tũngĩiganana?”

²⁶ Tiirai maitho manyu mũrore na igũrũ:
 Nũũ wombire njata icio ciothe?
 Ūcio nĩwe ũrehaga mbũtũ icio cia igũrũ agĩcitaraga,
 na ageeta o ĩmwe yacio na rĩĩtwa.
 Tondũ wa ũhoti wake mũnene na hinya wake mũnene,
 gũtirĩ o na ĩmwe yacio yagaga ho.

²⁷ Wee Jakubu, nĩ kĩ gĩgũtũma warie,
 na wee Isiraeli ũgateta, ũkoooria atĩrĩ,
 “Mĩthiĩre yakwa nĩhithĩtwo Jehova;
 naguo ciira wakwa wa kĩhooto ndũrũmbũyagio nĩ Ngai wakwa?”

²⁸ Anga mũtirĩ mwamenya?
 Kaĩ mũtarĩ mwaigua ũhoru?
 Jehova nĩwe Ngai ũrĩa ũtũũraga tene na tene,
 nĩwe Mũmbi wa ituri ciothe cia thĩ.
 We ndooragwo nĩ hinya o na kana akanoga,
 naguo ũmenyo wake wa maũndũ gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kũũtuĩria.

²⁹ Mũndũ ũrĩa mũnogu nĩamũheaga hinya,
 nake ũrĩa ũũrĩtwo nĩ hinya akamuongerera ũhoti.

³⁰ Andũ ethĩ o nao nĩmooragwo nĩ hinya na makanoga,
 nao andũ arĩa matarĩ akũrũ nĩmahĩngagwo na makagũa;

³¹ no rĩrĩ, andũ arĩa mehokaga Jehova
 nĩmakerũhĩrio hinya wao.
 Makombũkaga na mathagu o ta nderi;
 magaateng’era na matinoge,
 magaathiaga na magũrũ na matiũrwo nĩ hinya.

41

Mũteithia wa Isiraeli

¹ “Atĩrĩrĩ, inyuĩ icigĩrĩra, ta kirai ki mũrĩ mbere yakwa!
 Nacio ndũrĩrĩ nĩcierũhie hinya wacio!
 Nĩcikuĩrĩrie ciarie;
 nĩtũcemaniei hamwe tũciire.

² “Nũũ warahũrĩte mũndũ oime na mwena wa irathĩro,
 akamwĩta amũtungatagĩre na ũthingu?

Aneanaga ndũrĩrĩ kũrĩ we,
 na agatooria athamaki makamwathĩkagĩra.
 Amatuua o ta rũkũngũ na rũhiũ rwake rwa njora,
 akamatua maragara na ũta wake nao makombũrwo nĩ rũhuho.

³ Amateng’eragia, akamahĩtũka atagurarĩtio,
 o na angĩkorwo nĩ njĩra atarĩ agerera na magũrũ make mbere ĩyo.

⁴ Nũũ wĩkĩte ũndũ ũcio na akaũhingia,
 ageeta njiarwa marĩĩtwa kuuma o kĩambĩrĩria?

Niĩ Jehova, nĩ niĩ wa mbere
na wa kũrigĩrĩria; niĩ nĩ niĩ we.”

⁵ Icgĩrĩra nĩciĩoneire ũndũ ũcio na igetigĩra;
nacio ituri cia thĩ ikainaina.

Ikuhagĩrĩria na ikeyumĩria;

⁶ o ũmwe ateithagia ũrĩa ũngĩ,
na akeera mūrũ wa nyina atĩrĩ, “Wĩyũmĩrĩrie mũno!”

⁷ Mũbundi ekagĩra mūturi wa thahabu hinya,
nake ũrĩa ũnyorokagia na nyondo ĩrĩa nene
omagĩrĩria ũrĩa ũturagĩra ihiga-inĩ rĩa ũturi.

Nake akoiga atĩrĩ, “Wĩra ũcio wa kũnyiitithania cuma nĩ mwega.”

Akanyiitithania mũhianano ũcio wa kũhooywo na mĩcumarĩ, nĩguo ndũkenyenye, ũgwe.

⁸ “No rĩrĩ, wee Isiraeli, ndungata yakwa,
o wee Jakubu ũrĩa thuurĩte,
o inyuĩ njiaro cia Iburahĩmu mūrata wakwa,

⁹ ndakũrutire kuuma ituri cia thĩ,
ngĩgwĩta kuuma koine ciayo iria irĩ kũraya mũno.

Ngĩkwĩra atĩrĩ, ‘Wee ũrĩ ndungata yakwa;’
nĩngũthuurĩte na ndikũregete.

¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe;
tiga kũmaka, nĩgũkorwo nĩ nĩ niĩ Ngai waku.

Nĩndĩkuongagĩrĩra hinya na ngũteithagie;
na ti-itherũ nĩndĩrĩgũtiiragĩrĩra na guoko gwakwa kwa ũrĩo kwa ũthingu.

¹¹ “Andũ arĩa othe makũrakaragĩra magagũũkĩrĩra
ti-itherũ nĩmagaconorithio na manyararithio;
arĩa marũaga nawe
magaatuĩka o ta kĩndũ hatarĩ na mathire biũ.

¹² O na ũngĩgaacaria thũ ciaku, ndũgaaciona.
Andũ arĩa mahũũranaga mbaara nawe
magaatuĩka o ta kĩndũ hatarĩ.

¹³ Nĩgũkorwo nĩ nĩ niĩ Jehova, Ngai waku,
ũrĩa ũkũnyiitaga guoko kwa ũrĩo,
na agakwĩra atĩrĩ, Tiga gwĩtigĩra;
nĩngũgũteithia.

¹⁴ Tiga gwĩtigĩra, wee Jakubu kagunyũ gaka,
o wee Isiraeli gakundi kanini,
nĩ mwene nĩ nĩ ngũgũteithia,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga,
ũcio Mũkũũri waku, Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli.

¹⁵ “Atĩrĩrĩ, nĩngagũtua kĩhũũri kĩa ngano,
kĩhũũri kĩerũ na kĩũgĩ, kĩna magego maingĩ.
Nĩũkahũũra irĩma na ũcihehenje,
natuo tũrĩma ũtũtue mũũngũ.

¹⁶ Wee nĩũgaacihuha, naruo rũhuho rũcigũrũkie,
nakĩo kĩhuhũkanio gĩcihurunje.

No rĩrĩ, wee nĩũgakenera Jehova,
na wĩrahagĩre Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli.

¹⁷ “Andũ arĩa athĩĩni na abatari methaga maaĩ ma kũnyua, no gũtirĩ;

- nĩmĩ ciao nĩcing'arĩtio nĩ nyoota.
 No rĩrĩ, nĩ Jehova nĩngamacookeria ũhoro;
 nĩ Ngai wa Isiraeli, ndirĩ hĩndĩ ngaamatiganĩria.
- 18 Nĩngatũma njũũĩ itherere kũu rũng'ũrĩ-inĩ kũrĩa gũtũũgĩru,
 nacio ithima itherũke cianda-inĩ.
 Nĩngatũma kũu werũ-inĩ kũgĩe tũria twa maaĩ,
 nakuo kũndũ kũrĩa kũng'aru ndũme gũtherũke ithima cia maaĩ.
- 19 Nĩngahaanda mĩtarakwa na mĩgaa,
 na mĩhandathi na mĩtamaiyũ kũu werũ-inĩ.
 Na haande mĩbinde kũndũ kũrĩa gũtakũraga kĩndũ,
 na mĩthengera, na mĩkarakaba o hamwe,
- 20 nĩgeetha andũ mone na mamenye,
 mecũũranie na mataũkĩrwo,
 atĩ nĩ guoko kwa Jehova gwĩkĩte maũndũ macio,
 na atĩ Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli nĩwe wamĩũmbire.”
- 21 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Rehei ciira wanyu ũrĩa mũrĩ naguo.
 Onaniai ihooto cianyu cia hinya,”
 ũguo nĩguo Mũthamaki wa Jakubu ekuuga.
- 22 “Rehei ngai cianyu cia mĩhianano ya kũhooywo
 itwĩre ũrĩa gũkaahaana.
 Twĩrei ũrĩa maũndũ ma tene maatarĩ,
 nĩguo twĩcũũranie ũhoro wamo,
 na tũmenye ũrĩa makaarigĩrĩa.
 Kana mũtũmenyithie ũhoro wa maũndũ marĩa magooka thuutha,
 23 na mũtwĩre ũrĩa gũgaikara thuutha-inĩ,
 nĩguo tũmenye atĩ mũrĩ ngai.
 ĩkai ũndũ mwega kana mũũru,
 nĩguo tũmake na tũiyũrwo nĩ guoya.
- 24 No rĩrĩ, inyuĩ mũrĩ kĩndũ hatarĩ,
 na mawĩra manyu matirĩ bata;
 mũndũ ũrĩa ũmwĩthuurĩre atarĩ o ta kĩndũ kĩrĩ magigi.
- 25 “Nĩjarahũrĩte mũndũ wa kuuma gathigathini, na nĩarooka:
 mũndũ uumĩte irathĩro rĩa riũa ũrĩa ũkayagĩra rĩitwa rĩakwa.
 Arangagĩrĩa aathani a thĩ o ta marĩ ndaka,
 akamarangĩrĩa o ta ũrĩa mũmbi akimaga rĩũmba.
- 26 Nũũ waheanire ũhoro ũcio kuuma o kĩambĩrĩa, nĩguo tũũmenye;
 kana akĩũheana mbere ĩyo, nĩguo tuuge atĩrĩ, ‘Ũhoro ũcio aarĩtie nĩ wa ma’?
 Gũtirĩ mũndũ weranire ũhoro ũyũ,
 na gũtirĩ mũndũ waũheanĩte mbere ĩyo,
 gũtirĩ mũndũ waiguĩte ũhoro ũyũ kuuma kũrĩ inyuĩ.
- 27 Nĩ nĩ ndaarĩ wa mbere kwĩra Zayuni atĩrĩ, ‘Atĩrĩrĩ, aya marĩ haha!’
 Nĩ nĩ ndatũmire mũndũ athĩ Jerusalemu agatware ũhoro ũrĩa mwega.
- 28 Ndĩrarora no hatirĩ mũndũ;
 gũtirĩ mũndũ thĩinĩ wao ũngĩheana kĩrĩa,
 gũtirĩ mũndũ wa kũnjookeria ũhoro rĩrĩa ingĩmoria kĩũria.
- 29 Atĩrĩrĩ, andũ othe nĩ a maheeni!
 Ciiko ciao no cia tũhũ;
 mĩhianano yao ya gwacũhio ĩhaana o ta rũhuho, na nĩ ya tũhũ mũtheri.

42

Ndungata ya Jehova

¹ “Atĩrĩrĩ, ĩno nĩyo ndungata yakwa, ĩrĩa ndiiragĩrĩa,
ĩrĩa ndĩthuurĩre na nĩyo ĩkenagia ngoro yakwa;
nĩngamĩitĩrĩa Roho wakwa
nayo nĩkarehithĩria ndũrĩrĩ ciira wa kĩhooto.

² Ndikaanĩrĩa kana ĩgũũthũke,
kana mũgambo wayo ũiguuo kũu njĩra-inĩ.

³ Kamũrangi kagondoku ndĩgakoina,
kana ĩhorie rūtambĩ rwa ũguta rũrĩa rūratooga.
Na nĩ ũndũ wa wĩhokeku nĩngatuanĩra ciira na kĩhooto;

⁴ ndĩgaatithia kana ĩkue ngoro
nginya hĩndĩ ĩrĩa ĩgaatũma gũkũ thĩ kũgĩe ciira wa kĩhooto.
Andũ arĩa matũũraga icigĩrĩa-inĩ makehoka watho wayo.”

⁵ Jehova, Mũrungu witũ, ũrĩa wombire igũrũ na akĩrĩtambũrũkia,
o we ũrĩa waraganirie thĩ na indo iria ciothe ciumaga kuo,
na nĩwe ũheaga andũ a thĩ mĩhũmũ,
na akahe arĩa maikaraga kuo muoyo, ekuuga atĩrĩ:

⁶ “Nĩĩ Jehova nĩ nĩĩ ngwĩtĩte na njĩra ya ũthingu;
nĩngakũnyiita guoko.

Nĩngakũmenyagĩrĩa na ngũheane
ũtuĩke wa kũrĩkanĩra kĩrĩkanĩro na andũ,
o na ũtuĩke ũtheri wa gũtherera andũ a Ndũrĩrĩ,

⁷ na nĩguo ũhingũrage atumumu maitho,
na wohorithagie arĩa mohetwo ũmarute moime njeera,
o nao arĩa maikarĩte nduma-inĩ ũmarekererie, moime korokoro-inĩ.

⁸ “Nĩ nĩĩ Jehova; rĩu nĩrĩo rĩĩtwa rĩakwa!
Naguo riiri wakwa ndikaũhe mũndũ ũngĩ,
kana njĩtĩkĩre mĩhianano ya kũhooywo ĩheo ũgooci wakwa.

⁹ Atĩrĩrĩ, maũndũ maarathirwo tene nĩmahingĩtio,
na rĩu nĩ maũndũ merũ ngwanĩrĩa;
na maũndũ macio matanakinya-rĩ,
nĩndĩmũmenyithĩtie ũhoru wamo.”

Rwĩmbo rwa Kũgooca Jehova

¹⁰ Inĩrai Jehova rwĩmbo rwerũ,
na mũmũgooce kuuma ituri-inĩ ciothe cia thĩ,
inyuĩ mũikũrũkaga kũu iria-inĩ, na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩinĩ warĩo,
o na inyuĩ icigĩrĩa, na arĩa othe matũũraga thĩinĩ wacio.

¹¹ Werũ na matũũra makuo nĩmanĩrĩre na mĩgambo;
o na tũtũura tũrĩa Kedari atũũraga nĩtũkũngũire.
Andũ a Sela nĩmarekwo maine rwĩmbo nĩ gũkena;
o na mũreke maanĩrĩre marĩ kũu irĩma-igũrũ.

¹² Nĩmarekwo makumie Jehova,
na maanĩrĩre ũgooci wake kũu icigĩrĩa-inĩ.

¹³ Jehova nĩakoimagara athĩ o ta njamba ĩrĩ hinya,
na aarahũre kĩyo gĩake ta njamba ya ita;
akaanĩrĩa na oigĩrĩrie mbugĩrĩrio ya mbaara,
na nĩagatooria thũ ciake.

- 14 “Ihinda iraaya ngoretwo ngirĩte ki,
ngegirĩrĩria gwĩka ũndũ.
No rĩu-rĩ, ndĩrakaya ta mūtumia ũrarũmwo,
ngateeha na ngahũma.
- 15 Nĩngananga irĩma na tũrĩma,
na ndũme mĩmera ĩrĩa yothe ĩkũraga kuo yũme;
nĩngatũma njũũ itũke icigĩrĩria
na ndũme tũria tũhwe.
- 16 Nao atumumu nĩngamagereria njĩra iria matooi,
na ndĩmatoongorerie tũcĩra tũria mataahũthĩrĩte gũthĩira;
nayo nduma nĩngamĩgarũra ĩtũke ũtheri mbere yao,
nakuo kũndũ kũrĩa gũtarĩ kũigananu ndikwaraganie.
Maũndũ macio nĩmo ngeeka,
na ndikamatiganĩria.
- 17 No rĩrĩ, andũ arĩa mehokete mĩhianano ya kũhooywo,
o acio meraga mĩhianano ya gwacũhio atĩrĩ, ‘Inyuĩ nĩ inyuĩ ngai ciitũ,’
nĩmakahũndũrwo na nĩmagaconorithio kũna.

Andũ a Isiraeli Nĩ Atumumu na Matiiguaga

- 18 “Inyuĩ mũtaiguaga, ta iguai,
na inyuĩ atumumu-rĩ, ta cũthĩrĩriai, nĩguo muone!
- 19 Nũũ mūtumumu tiga o ndungata yakwa,
o na kana nũũ ũtaiguaga ta mūtũmwo ũcio ndũmĩte?
Nũũ mūtumumu ta ũrĩa wĩheanĩte biũ kũrĩ nĩ,
na nũũ mūtumumu ta ndungata ya Jehova?
- 20 Nĩwonete maũndũ maingĩ, no ndũmarũmbũyagia;
matũ maku nĩmahingũrĩtwo, no ndũrĩ ũndũ ũiguaga.”
- 21 Jehova nĩonire arĩ wega atũũgĩrie watho wake
na ũgĩe riiri nĩ ũndũ wa ũthingu wake.
- 22 No rĩrĩ, andũ aya nĩmatahĩtwo na magatunywo indo,
othe manyiitĩtwo na mĩtego marima-inĩ,
o na makahithwo njeera thĩinĩ.
Matuĩkĩte ta nyamũ cia kũguĩmwo,
na gũtirĩ mũndũ ũngĩmahonokia;
maikarĩte marĩ atahe,
na gũtirĩ mũndũ ũnguaga atĩrĩ, “Nĩmacookio kwao.”
- 23 Nũũ wanyu ũgũthikĩrĩria ũhoru ũyũ,
kana aũrũmbũye mahinda marĩa magooka?
- 24 Nũũ waneanire Jakubu atũke wa gũtahwo,
na nũũ waneanire Isiraeli kũrĩ atunyani?
Githĩ ti Jehova,
o ũrĩa ithuĩ twĩhĩrie?
Nĩgũkorwo andũ nĩmaregĩre gũthĩ na njĩra ciake;
nĩmagĩre gwathĩkĩra watho wake.
- 25 Nĩ ũndũ ũcio nĩamaitĩrĩrie marakara make mahiũ,
na akĩmatharĩkĩra na mbaara.
Maarigiĩcĩrio nĩ marakara mahaana ta nĩnĩmbĩ cia mwaki mĩena yothe,
no-o matiigana kũmenya.
Marakara macio makĩmacina,
no matiigana kũrũmbũiya ũhoru ũcio ngoro-inĩ ciao.

43

Mūhonokia wa Isiraeli

¹ No rĩrĩ, wee Jakubu, Jehova ũrĩa wakũũmbire,
o we ũcio watũmire ũgĩe ho,
wee Isiraeli, ekuuga atĩrĩ:

“Tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo nĩ nĩ ngũkũũrĩte;
Ngwĩtĩte na rĩtwa rĩaku; wee ũrĩ wakwa.

² Rĩrĩa ũkũgerera maaĩ-inĩ ũkĩhĩtũkĩra kuo-rĩ,
ndĩrĩkoragwo hamwe nawe;

o na rĩrĩa ũkũringa njũũ-rĩ, itigagũtwara.
Rĩrĩa ũkũgerera mwaki-inĩ-rĩ, ndũgaagũcina;
ndũkarĩrĩmbũkĩrwo nĩ rũrĩrĩmbĩ rwaguo.

³ Nĩgũkorwo nĩ nĩ Jehova, Ngai waku,
o we ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, Mūhonokia waku;
nĩheanĩte bũrũri wa Misiri ũtuĩke kĩndũ gĩa gũgũkũũra,
nakuo Kushi na Seba ngakũheana itherya rĩaku.

⁴ Tondũ wee ũrĩ wa goro mũno, na ũgatĩka maitho-inĩ makwa,
na tondũ nĩngwendete-rĩ,
nĩnganeana andũ nĩ ũndũ waku,
na neane ndũrĩrĩ nĩ ũndũ wa muoyo waku.

⁵ Tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe;
nĩngakũrehere ciana ciaku kuuma mwena wa irathĩro,
na ngũcookanĩrĩrie kuuma mwena wa ithũiro.

⁶ Nĩngeera mwena wa gathigathini atĩrĩ, ‘Marekererie!’
na njĩre mwena wa gũthini atĩrĩ, ‘Tiga kũmagirĩrĩa.’

Ariũ akwa marehei moime kũndũ kũraya,
o nao airĩtu akwa marehei moime ituri-inĩ ciothe cia thĩ:

⁷ arĩa othe metanĩtio na rĩtwa rĩakwa,
o acio ndoombire nĩgeetha riiri wakwa wonekage,
acio ndoombire, o acio wĩra wa moko makwa.”

⁸ Tongoriai andũ arĩa marĩ na maitho, no nĩ atumumu,
na andũ arĩa marĩ na matũ, no matiiguaga.

⁹ Andũ a ndũrĩrĩ ciothe nĩmonganĩte hamwe,
nao andũ a mabũrũri makagomana.

Nĩ mũndũ ũrĩkũ wao warathire ũhoru ũyũ,
na agĩtwĩra maũndũ marĩa maarĩ ma tene?

Nĩmarehe aira ao moonanie atĩ ũhoru ũcio wao warĩ wa ma,
nĩguo andũ maũigua moige atĩrĩ, “Ũhoru ũcio nĩ wa ma.”

¹⁰ “Inyuĩ nĩ inyuĩ aira akwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

“O na nĩ inyuĩ ndungata ciakwa iria thuurĩte
nĩgeetha mũmenye, na mũnjĩtikie,
na mũmenye atĩ nĩ nĩ ũrĩa we.

Mbere yakwa gũtirĩ ũngĩ wombĩtwo,
na gũtikagĩa ũngĩ thuutha wakwa.

¹¹ Nĩrĩ-rĩ, o nĩ nĩ nĩ Jehova,
na gũtirĩ mũhonokia ũngĩ tiga nĩ.

¹² Nĩrĩ-rĩ, nĩnguũranĩrie ũhoru, na ngahonokania, na ngoimbũra:

Nĩ mwene, na ti ngai ng’eni ĩrĩ thĩnĩ wanyu.

Tondũ ũcio, inyuĩ nĩ inyuĩ aira akwa atĩ nĩ nĩ Mũrungu,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹³ “Ĩ, ti-itherũ, kuuma matukũ ma tene, nĩ nĩ nĩ ũrĩa we.

Gūtĩrĩ mũndũ o na ũ ũngĩhota kũhonokia mũndũ kuuma guoko-inĩ gwakwa.
Rĩrĩa ndeka ũndũ-rĩ, nũ ũngĩhota kũũgarũra?”

Tha cia Ngai, na Kwaga Wĩhokeku kwa Isiraeli

¹⁴ Jehova, Mũhonokia wanyu,

o Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ,

“Nĩngatũma mbũtũ ya ita yũkĩrĩre Babuloni nĩ ũndũ wanyu,
na ndehe andũ othe a Babuloni marĩ mĩgwate,
maikũrũkĩtio na marikabu iria makenagio nĩcio.

¹⁵ Nĩ nĩ nĩ Jehova, Ũrĩa Mũtheru wanyu,

Mũũmbi wa Isiraeli, na Mũthamaki wanyu.”

¹⁶ Ũũ nĩguo Jehova ekuuga,

o ũcio watemire njĩra iria-inĩ,

na agĩtema gacĩra kũndũ kũrĩa kwarĩ maaĩ marĩ hinya,

¹⁷ ũrĩa waguucĩrĩrie ngaari cia ita o na mbarathi,

na mbũtũ cia ita, hamwe na anene a cio,

nao magĩkoma hau na maticooke kwarahũka rĩngĩ,

makĩhora biũ ta rũtambĩ rũhoretio.

¹⁸ “Tigai kũririkana maũndũ marĩa mahĩtũkĩte;

o na tigai gwĩcũũrania maũndũ marĩa ma tene.

¹⁹ Atĩrĩrĩ, nĩngwĩka ũndũ mwerũ!

Rĩu no hĩndĩ ũraakunũka; kaĩ inyuĩ mũtaraũmenya?

Ngwĩka atĩrĩ, nĩngũtema njĩra werũ-inĩ,

nakuo rũng’ũrĩ-inĩ ndũme gũtherũke tũrũũ.

²⁰ Nyamũ cia gĩthaka, ta mbwe na ndundu,

nĩciiheaga gĩtĩo,

tondũ nĩ nĩ heanaga maaĩ werũ-inĩ

o na rũng’ũrĩ-inĩ,

ngatũma kũgĩ na tũrũũ twa kũnyuuagwo nĩ andũ akwa,

andũ arĩa nĩ thuurĩte,

²¹ andũ arĩa ndeyũmbĩire,

nĩguo mahunjagie ũhoru wa ũgooci wakwa.

²² “No rĩrĩ, wee Jakubu ndũrĩ wangaĩra,

nawe Isiraeli-rĩ, nĩkũnogio ũnogetio nĩ nĩ.

²³ Inyuĩ mũtindeheire ng’ondũ cia maruta ma njino,

kana mũkandĩĩthia na magongona manyu.

Ndimũhatĩrĩrie na magongona ma mũtu,

kana ngamũnogia na kũmwĩtia ũbumba.

²⁴ Mũtirĩ mwangũrĩa ũbumba ũrĩa ũrĩ mũtararĩko mwega,

o na kana mũkandutĩra maguta ma magongona manyu.

No rĩrĩ, mehia manyu nĩmanditũhĩire

na mũkaanogia na mawaganu manyu.

²⁵ “Nĩ, o nĩ mwene, nĩ nĩ tharagia mahĩtia maku, mathire biũ,

nĩ ũndũ wakwa Nĩ mwene,

na ngaaga kũririkana mehia manyu rĩngĩ.

²⁶ Ta ndirikaniai maũndũ marĩa mahĩtũkĩte,

na mũreke tũmaarĩrĩrie tũrĩ hamwe;

ningĩ mũciire muonanie atĩ mũtiĩhĩtie.

²⁷ Ithe wanyu wa mbere nĩehirie;

nao andũ arĩa maaragia ithenya rĩanyu makĩĩnemera.

- ²⁸ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩngaconorithia anene a hekarũ yanyu,
na ndũme Jakubu anangĩke,
o nake Isiraeli atuĩke wa kũnyararwo.

44

Isiraeli Ũrĩa Mũthuure

- ¹ “No rĩrĩ, ta thikĩrĩria, wee Jakubu, ndungata yakwa,
o we Isiraeli, ũrĩa nĩĩ thuurĩte.
² Jehova, ũrĩa wakũũmbire
na agĩgũthondeka ũrĩ nda ya maitũguo,
o ũrĩa ũrĩgũteithagia, ekuuga atĩrĩ:
Tiga gwĩtigĩra, wee Jakubu, ndungata yakwa,
o nawe Jeshuruni, ũrĩa nĩĩ thuurĩte.
³ Nĩgũkorwo bũrũri ũrĩa mũng’aru nĩngaũitĩrĩria maaĩ,
nakuo kũndũ kũrĩa kũmũ nĩgũgathereraga tũrũũĩ;
naruo rũciarũ rwaku nĩngarũitĩrĩria Roho wakwa,
nacio njiaro cianyu ndĩciitĩrĩrie kĩrathimo gĩakwa.
⁴ Nĩmakaingĩha o ta nyeki ya gĩtuamba ikunũkĩte,
o na kana ta mĩtĩ ya mĩribina irĩa ikũraga hũgũrũrũ-inĩ cia njũũĩ.
⁵ Mũndũ ũmwe nĩakoiga atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩ wa Jehova’;
nake ũrĩa ũngĩ akeĩtania na Jakubu;
o nake ũngĩ eyandike guoko gwake atĩrĩ, ‘Ndĩ wa Jehova,’
na eetue rĩitwa rĩitanĩtio na Isiraeli.

Nĩ Jehova, ti Mĩhianano

- ⁶ “Atĩrĩrĩ, Mũthamaki wa Isiraeli na Mũkũũri wao,
o we Jehova-Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ:
Nĩ nĩĩ wa mbere na nĩ nĩĩ wa kũrigĩrĩria,
gũtirĩ Ngai ũngĩ tiga nĩĩ.
⁷ Nũũ ũkĩhaana ta nĩĩ? Nĩarekwo oimbũre ũhorũ ũcio.
Nĩaheane ũhorũ ũcio na oimbũre arĩ mbere yakwa,
ũrĩa gwatarĩĩ kuuma rĩrĩa ndoombire andũ akwa a tene,
na onanie ũrĩa gũgaikara thuutha-inĩ;
ĩĩ, nĩakĩrathe ũhorũ wa maũndũ marĩa magooka.
⁸ Tigai kũinaina, o na kana mwĩtigĩre.
Githĩ ndioimbũrĩre maũndũ maya,
na ngĩratha ũhorũ ũyũ kuuma o tene?
Inyuĩ nĩ inyuĩ aira akwa. Nĩ kũrĩ Ngai ũngĩ tiga nĩĩ?
Aca, gũtirĩ rwaro rũngĩ rwa Ihiga, nĩ ndirĩ ũngĩ njũũĩ.”

⁹ Andũ arĩa othe mathondekaga mĩhianano ya kũhooywo nĩ a tũhũ,
na indo iria meriragĩria mũno itirĩ bata.
Andũ arĩa mangĩaria ithenya rĩao nĩ atumumu;
gũtirĩ ũndũ mamenyaga, ũguo nĩguo ũmaconorithagia.
¹⁰ Nũũ wacũhagia mũhianano wa kũhooywo,
o na ageturĩra mũhianano wa gũtwekio ũrĩa ũtangĩmũguna?
¹¹ We na arĩa macihooyaga nĩmagaconorithio;
mabundi o nao no andũ matarĩ kĩene.
Othe nĩmongane hamwe na matue itua;
nao nĩmakanyĩtwo nĩ guoya mũnene na maconorithio.

- ¹² Mūturi wa iger a ooyaga kīndū kīa wīra,
 na agakīrutīra wīra agagīcina na makara;
 agathondeka ngai ya mūhianano na nyondo,
 akaūtura na hinya wa guoko gwake.
 Mündū ūcio ahūūtaga, akoorwo nī hinya;
 akaga kūnyua maaī, akaringīka.
- ¹³ Mūtharamara aigaga rūrigi rwa kūrūngaria mūhari,
 agacooka agakurura na karamu;
 mūhianano ūcio egūthondeka akaūhūūra randa,
 ningī akaūthima gīthiūrūrī,
 na agacooka kūwacūhia wega ūhaanane na mūhianīre wa mündū,
 o ta mündū ūrī na riiri wake wothe,
 nīgeetha ūtūūre ihooero-inī rīaguo.
- ¹⁴ Mündū aatemire mītarakwa,
 na agīthuurīra mūkarakaba kana mūgandi.
 Akīreka ūkūranīre na mītī īrīa īngī ya mūtītū,
 kana akīhaanda mūthengera, nayo mbura īkīūkūria.
- ¹⁵ Mūtī ūcio nī wa kuunwo ngū;
 oyaga imwe agaakia mwaki, agoota,
 no iria ingī agaakia mwaki, akaruga mīgate.
 Ningī gīcunjī kīmwe agethondekera ngai ya mūhianano, akamīhooyaga.
 Ī ti-itherū, athondekaga mūhianano mūicūhie akaūinamagīrīra.
- ¹⁶ Nuthu ya ngū agaakia mwaki nacio;
 akarugīra irio ciake ho,
 na akahīhīria nyama ciake ho, akarīa, akahūūna.
 Ningī agoota mwaki, akoiga atīrī,
 “Hī! Nīndaigua ūrugarī; nīndona mwaki.”
- ¹⁷ Ngū iria ciatigara agathondeka ngai, mūhianano wake wa kūhooya;
 akaūinamīrīra na akaūturīria maru.
 Akaūhooya, akoiga atīrī,
 “Honokia; wee nīwe ngai yakwa.”
- ¹⁸ Matirī ūndū mooī, na matirī ūndū mamenyaga;
 maitho mao nīmahumbīre, nī ūndū ūcio matingīona,
 na meciiria mao nīmahingīt two makaaga kūmenya maūndū.
- ¹⁹ Gūtīrī mündū ūkiraga ageciiria,
 gūtīrī mündū ūrī na ūūgī kana ūmenyo oige atīrī,
 “Nuthu ya ngū ndahūthīre na gwakia mwaki;
 o na ngīrugīra mīgate makara-inī macio,
 na ngīcooka ngīhīhia nyama na ngīrīa.
 Ti-itherū no ngīthondeke kīndū kīrī magigi kuuma kūrī ngū iria itigaire?
 Ti-itherū no nyinamīrīre gīcunjī kīa mūtī?”
- ²⁰ Arīāga mūhu, ahītithītio nī ngoro īrīa īheenekete;
 ndangīhota kwīhonokia, kana oige atīrī,
 “Githī kīndū gīkī kīrī guoko gwakwa kwa ūrīo ti maheeni?”
- ²¹ “Ririkana maūndū maya, wee Jakubu,
 o wee Isiraeli, tondū ūrī ndungata yakwa.
 Nī nī ndakūūmbire, wee ūrī ndungata yakwa;
 atīrī, wee Isiraeli, ndikaariganīrwo nīwe.
- ²² Nīnjeheretie mahītia maku magathira biū,
 o ta ūrīa itu rīa mbura rīthiraga,

mehia maku ngamaniina ta kībii kĩa rūciinĩ.
Njookerera tondũ nĩngũkũūrĩte.”

²³ Wee igūrũ ina nĩ gũkena,
nĩgũkorwo nĩ Jehova wĩkĩte ũndũ ũcio;
nawe thĩ ũrĩ rungu rwa igūrũ-rĩ, anĩrĩra.
Na inyuĩ irĩma-rĩ, inai rwĩmbo,
o na inyuĩ mĩtitũ na mĩtĩ yanyu yothe inai,
nĩgũkorwo Jehova nĩakũūrĩte Jakubu,
na akoonania riiri wake kũu Isiraeli.

Jerusalemu Nĩgũgatũūrwo

²⁴ “Jehova, Mũkũũri waku,
ũrĩa wakũũmbĩire nda ya maitũguo, ekuuga atĩrĩ:

“Nĩ nĩ nĩ Jehova
ũrĩa wombire indo ciothe,
ũrĩa watambũrũkirie igūrũ ndĩ nyiki,
ũrĩa waaraganirie thĩ ndĩ nyiki,

²⁵ nĩ nĩ ngiragĩrĩria ciama cia anabii a maheeni,
nao aragũri ngamatua irimũ,
ningĩ ngagarũra ũũgĩ wa arĩa oogĩ,
ngaũtua ũrimũ mũtheri.

²⁶ Nĩ nĩ njikagĩra ciugo cia ndungata ciakwa hinya,
na ngahingia ũrathi wa atũmwo akwa,

na ha ũhoru wa Jerusalemu ngoiga atĩrĩ, ‘Nĩrĩgatũūrwo,’
na ha ũhoru wa matũũra ma Juda ngoiga atĩrĩ, ‘Nĩmagaakwo,’
o na kũndũ gwakuo kũrĩa kwanangĩtwo ngoiga atĩrĩ, ‘Nĩngagũcookereria.’

²⁷ Nĩ nĩ njĩraga maaĩ ma kũrĩa kũriku atĩrĩ, ‘Hũai,
na nĩngahũithia tũrũũ twanyu.’

²⁸ Nĩ nĩ njugaga ũhoru wa Mũthamaki Kurusu atĩrĩ, ‘Nĩwe mũrũithi wa mbũri ciakwa,
na nĩwe ũkaahingia ũrĩa wotha nyendaga wĩkwo;
Nĩakoiga ũhoru wa Jerusalemu atĩrĩ, “Nĩrĩakwo,”
na ha ũhoru wa hekarũ oige atĩrĩ, “Mĩthingi yayo nĩyakwo.” ’ ’

45

¹ Atĩrĩrĩ, ũyũ nĩguo ũhoru ũrĩa Jehova areera Kurusu,
ũrĩa wake mũitĩrĩrie maguta,
o ũcio nĩ nyitĩte guoko gwake kwa ũrĩo
nĩguo ndoorie ndũrĩrĩ iria irĩ mbere yake,
na njaũre athamaki indo ciao cia mbaara,
nĩgeetha ndĩmũhingũrĩre mĩrango mbere yake,
na nĩguo ndakanakore ihingo ihingĩtwo:

² Nĩngagũtongoria
na nĩngaragania irĩma;
nĩngoinanga ihingo cia gĩcango,
na ndinangie mĩgĩko ya kĩgera.

³ Nĩngakũhe igĩĩna iria ihithĩtwo nduma-inĩ,
ngũhe ũtonga ũrĩa mũhithe,

nĩguo ũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova,
o we Ngai wa Isiraeli, ũrĩa ũgwĩtĩte na rĩitwa rĩaku.

⁴ Nĩngwĩtĩte na rĩitwa rĩaku,
nĩ ũndũ wa ndungata yakwa Jakubu,
o na nĩ ũndũ wa Isiraeli ũcio nĩ ndĩthuurĩire,
na ngakũhe rĩitwa rĩa gĩtĩio,
o na gĩtuũka wee ndũnjũũĩ.

⁵ Nĩ nĩ nĩ Jehova, na gĩtirĩ ũngĩ;
tiga nĩ gĩtirĩ Ngai ũngĩ.

Nĩndĩrĩkuongagĩrĩra hinya,
o na gĩtuũka wee ndũnjũũĩ,

⁶ nĩgeetha kuuma irathĩro rĩa riũa
nginya ithũĩro rĩarĩo,

andũ mamenye atĩ gĩtirĩ ũngĩ tiga nĩ.

Nĩ nĩ nĩ Jehova, na gĩtirĩ ũngĩ.

⁷ Nĩ nĩ ndũmaga kũgĩe ũtheri, o na ngatũma kũgĩe nduma,
nĩ nĩ ndehaga ũgaacĩru na ngatũma kũgĩe mwanangĩko;
Nĩ nĩ, Jehova, ũrĩa wĩkaga maũndũ macio mothe.

⁸ “Atĩrĩrĩ inyuĩ matu ma igũrũ, urĩriai thĩ ũthingu;
o na inyuĩ matu ma mbura itĩrĩriai thĩ ũthingu.

Thĩ nayo nĩyathamie kanua,
naguo ũhonokio nĩũkunũke, ũmere,

ũkũranĩre na ũthingu.

Nĩ Jehova-rĩ, nĩ nĩ ndũmĩte igĩe kuo.

⁹ “Ūrĩa ũgianaga na Mũmũmbi, kaĩ arĩ na haaro-ĩ!
Ūcio ahaana o ta rũgĩo thĩinĩ wa ngĩio iria irĩ thĩ.

Rĩũmba rĩahota kũũria ũrĩa ũmbaga indo narĩo atĩrĩ,

‘Nĩ kĩ kũ ũromba?’

O na kana wĩra waku no uuge atĩrĩ,

‘Ndarĩ na moko?’

¹⁰ Hĩ, kaĩ ũrĩa ũragia ithe atĩrĩ,

‘Nĩ kĩ kũ wagĩire?’

kana akooria nyina atĩrĩ,

‘Nĩ kĩ kũ waciara?’

Kaĩ arĩ na haaro-ĩ!

¹¹ “Jehova, Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli,
na Mũmbi wake, ekuuga atĩrĩ:

Ha ũhoru ũkonĩ maũndũ marĩa magooka-rĩ,

anga no mũkĩnjũũrie ũhoru wa ciana ciakwa,

kana mũnjathĩre wĩra wa moko makwa?

¹² Nĩ nĩ ndombire thĩ,
na ngĩũmba andũ arĩa marĩ kuo.

Moko makwa nĩmo maatambũrũkirie kũu igũrũ,

na ngĩathia mbūtũ cia igũrũ igĩe ho.

¹³ Nĩngarahũra Kurusu nĩ ũndũ wa ũthingu wakwa:

Nĩngatũma mĩthĩire yake ĩrũngĩrĩre.

We nĩagaaka itũũra rĩakwa rĩrĩa inene rĩngĩ,

na ohorithie andũ akwa arĩa matahĩtwo,

no rĩrĩ, matikarutĩrwo kĩndũ gĩa kũmakũũra kana marutĩrwo kĩheo,

ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.”

¹⁴ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Maciaro ma būrūri wa Misiri, na indo cia wonjorithia cia Kushi,
o na andũ acio araihu a Sabea,
nĩmagooka kūrĩ we matuĩke aku;
nĩmagakuuma thuutha,
na moke kūrĩ we mohetwo na mĩnyororo.
Nĩmagakũinamĩrĩra, magũthaithe, makwĩre atĩrĩ,
‘Ti-itherũ Mũrungu arĩ hamwe nawe, na gũtirĩ ũngĩ tiga we;
ti-itherũ gũtirĩ ngai ĩngĩ.’”

¹⁵ Ti-itherũ wee ũrĩ Mũrungu ũrĩa ũikaraga ehithĩte,
Wee Ngai na Mũhonokia wa Isiraeli.

¹⁶ Arĩa othe mathondekaga mĩhianano ya kũhooywo
nĩmagaconorithio na manyararithio;
makoimagara mathiĩ manyararithio othe hamwe.

¹⁷ No rĩrĩ, Isiraeli nĩakahonokio nĩ Jehova
na ũhonokio wake ũrĩa ũtũũraga tene na tene;
wee ndũgaconorithio kana ũnyararithio
nginya tene na tene.

¹⁸ Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ,
ũcio wombire igũrũ,
o we Ngai,
o ũcio wombire thĩ na akĩmĩthondeka,
agĩcooka akĩmĩrũmia wega;
na ndaamĩũmbire ĩtũũre ĩrĩ ũtheri,
no aamĩũmbire ĩtũũragwo nĩ andũ;
we ekuuga atĩrĩ:

“Nĩ nĩ nĩ Jehova,
na gũtirĩ ũngĩ.

¹⁹ Ndirĩ ndaaria na hitho,
ndĩ handũ būrūri-inĩ ũrĩ nduma;
ndirĩ ndeera njiaro cia Jakubu atĩrĩ,
‘Nongoriai o ũguo tũhũ.’

Nĩ Jehova, njaragia ũhoru wa ma;
nyumbũraga maũndũ marĩa magĩrĩire.

²⁰ “Cookanĩrĩrai hamwe, mũũke;
ũnganai, inyuĩ arĩa mũũrĩte kuuma kūrĩ ndũrĩrĩ.
Kwaga ũmenyi-rĩ, nĩ andũ arĩa makuuaga mĩhianano ya kũhooywo ya mĩtĩ,
na makahooya ngai itangĩhota kũmahonokia.

²¹ Umbũrai ũhoru wa ũrĩa gũgaikara, na mũũheane,
na andũ marekwo maciire marĩ hamwe.
Nũũ waheanire ũhoru ũyũ kuuma o tene?
Nĩngĩ nũũ waumbũrĩte matukũ-inĩ macio ma tene mũno?
Githĩ ti nĩ, nĩ Jehova?
Gũtirĩ Ngai ũngĩ tiga nĩ,
Mũrungu mũthingu na Mũhonokia;
ti-itherũ gũtirĩ ũngĩ tiga nĩ.

²² “Atĩrĩrĩ, inyuĩ ituri ciothe cia thĩ,
njookerera mũhonokio,

- nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Mũrungu, na gũtirĩ ũngĩ tiga nĩ.
²³ Nĩndĩhĩtite ngĩgwetaga rĩitwa rĩakwa nĩ mwene,
 naguo ũhoru ũkoima kanua gakwa na kĩhoto,
 naguo ndũkagarũrũka o na atĩa:
 Maru mothe nĩmagaturio mbere yakwa;
 nacio nĩmĩ ciothe nĩcikeehĩta na rĩitwa rĩakwa.
²⁴ Nĩmakaaria ũhoru wakwa, moige atĩrĩ,
 ‘Ũthingu na hinya cionekaga harĩ Jehova o we wiki.’”
 Andũ arĩa othe maarakarire makĩmũũkĩrĩra,
 nĩmagooka harĩ we maconorithio.
²⁵ No njiaro ciothe cia Isiraeli
 nĩikoonekaga irĩ na ũthingu nĩ ũndũ wa Jehova,
 na nĩigakena mũno.

46

Ngai cia Babuloni

- ¹ Atĩrĩrĩ, Beli nĩĩnamĩrĩire, nayo Nebo ikahocerera;
 mĩhianano yacio ya kũhooywo ikuuagwo nĩ nyamũ cia mũtitũ o na ng’ombe.
 Mĩhianano iyo mĩacũhie ikuuagwo kũndũ na kũndũ nĩtuĩkĩte mĩrigo mĩritũ,
 mĩrigo ya kũnogia nyamũ iria imĩkuuaga.
² Nyamũ icio na ngai icio cia kũhooywo irainamĩrĩra hamwe;
 ciothe ikaremwo nĩkũhonokia mĩhianano iyo ikuuĩtwo,
 nacio nyene igatahwo igatwarwo ũkombo-inĩ.
³ “Atĩrĩrĩ, ta thikĩrĩrai, inyuĩ nyũmba ya Jakubu,
 inyuothe matigari ma nyũmba ya Isiraeli,
 o inyuĩ arĩa ndũire nditikĩte kuuma rĩrĩa mwarĩ nda cia manyina manyu,
 na ngatũũra ndĩmũkuuĩte kuuma rĩrĩa mwaciarirwo.
⁴ O na ũkũrũ-inĩ wanyu, no nĩ,
 o na rĩrĩa mũgaakorwo mũrĩ na mbuĩ,
 nĩ nĩ nĩ ngũmũtũũria muoyo.
 Nĩ nĩ ndaamũũmbire, na nĩ nĩ ngũtũũra ndĩmũkuuaga,
 iĩ ti-itherũ nĩ nĩ ngũmũtũũria muoyo na ndĩmũhonokagie.
⁵ “Nĩ-rĩ, mũngĩngerekania na ũ kana nũũ mũngĩnjiganania nake?
 Mũngĩhaanania na ũ nĩguo tũgerekano nake?
⁶ Andũ amwe maitũrũraga thahabu kuuma mondo-inĩ ciao,
 na magathima betha na ratiri;
 magacooka makaandĩka mũturi wa thahabu
 amĩthondeke ĩtuĩke mũhianano wa ngai yao,
 nao magacooka makamĩnamĩrĩra, makamĩhooya.
⁷ Mũhianano ũcio maũigagĩrĩra ciande ciao, makaũkuua;
 makaũiga handũ hagu, ũgaikara ũrũgamĩte o hau.
 No ndũngĩhota kuuma hau wĩtware.
 O na mũndũ angĩũkaĩra-rĩ, ndũngĩcookia,
 kana ũhonokie mũndũ ũcio kuuma mathĩina-inĩ make.
⁸ “Inyuĩ aremi aya, ririkanai ũndũ ũyũ,
 na mũwĩkĩre meciiria-inĩ manyu, mũũige ngoro-inĩ.
⁹ Ririkanai maũndũ marĩa mahĩtũkĩte, marĩa ma tene;
 nĩ nĩ nĩ Mũrungu, na gũtirĩ ũngĩ tiga nĩ;
 nĩ nĩ nĩ Ngai, na gũtirĩ ũngĩ ũhaana ta nĩ.

- ¹⁰ Nii menyithanagia maũndũ marĩa mageekĩka marigĩrĩrio-inĩ kuuma o kĩaambĩrĩria,
namo maũndũ marĩa magooka ngamamenyithania kuuma o tene.
Ngoiga atĩrĩ: Ūrĩa nduĩte nĩũkahinga,
namo maũndũ mothe marĩa nyendaga gwĩka-rĩ, no mo ngeeka.
- ¹¹ Nĩngeeta nyoni ndĩa nyama kuuma mwena wa irathĩro;
nĩngeeta mũndũ wa kũhingia maũndũ marĩa nduĩte gwĩka kuuma bũrũri wa kũraya.*
Ūrĩa njugĩte nĩngahingia;
ũndũ ūrĩa ndĩciirĩtie gwĩka nĩngawĩka.
- ¹² Ta thikĩrĩriai, inyuĩ andũ a ngoro nyũmũ,
o inyuĩ mũraihaanĩrĩrie na ūhoru wa ūthingu.
- ¹³ Nĩngũreharehe ūthingu wakwa hakuhĩ,
ndũrĩ kũraya;
o naguo ūhonokio wakwa ūgũũka o narua.
Ūhoru wa ūhonokio wakwa ngũwathĩrĩra Zayuni,
na njathĩrĩre riiri wakwa kũrĩ Isiraeli.

47

Kũgũa kwa Babuloni

- ¹ “Atĩrĩrĩ, harũrũka ūikare thĩ rũkũngũ-inĩ,
wee Mũirĩtu Gathirange wa Babuloni;
ikara thĩ ūtaikarĩire gĩtĩ kĩa ūnene,
wee Mwarĩ wa andũ a Babuloni.
Ndũgacooka gũtuũka mũndũ wa kũmenyererwo,
kana mũndũ mũnyoroku ūtarĩ ūndũ angĩkĩra.
- ² Oya mahiga ma gĩthĩi, ūthĩe mũtu;
eheria gĩtambaya gĩa kwĩhumbĩra ūthĩũ.
Heta nguo ciaku na ūguũrie magũrũ maku,
ūtoboke maaĩ-inĩ ūringe tũrũũĩ.
- ³ Nĩũkarutwo nguo ūtigwo njaga,
ũikare ūconorithĩtio.
Nĩngerĩhĩria,
na gũtirĩ mũndũ ngaiguĩra tha.”
- ⁴ Mũkũũri witũ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo Rĩĩtwa rĩake,
nĩwe Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli.
- ⁵ “Wee Mwarĩ wa andũ a Babuloni,
ikara thĩ ūkirĩte ki, ūthĩi ūkinye nduma-inĩ;
ndũgacooka gwĩtwo
mũthamaki-mũndũ-wa-nja wa gwatha mothamaki.
- ⁶ Nĩkũrakara ndaarakarĩĩtio nĩ andũ akwa,
na ngĩtũma igai rĩakwa rĩthaahe;
ngĩmaneana moko-inĩ maku,
nawe ūkĩaga kũmaiguĩra tha.
O na andũ arĩa akũrũ
ũkĩmaigĩrĩra icooki iritũ mũno.
- ⁷ Nawe ūkiuga atĩrĩ, ‘Ngũtũũra ndĩ mũthamaki-mũndũ-wa-nja nginya tene!’
No wee ndũigana gũcũũrania maũndũ maya,
o na kana wĩciirie ūrĩa ūhoru wamo wa kũrigĩrĩria ūgaikara.

* 46:11 Mũndũ ūcio nĩ Kurusu.

- ⁸ “Na rĩrĩ, ta thikĩrĩria, wee wendete ikeno,
na ũikaraga ũtarĩ ũgwati ũngĩtigĩra,
na ũkeĩraga atĩrĩ,
‘Nĩ no nĩ, na gĩtirĩ ũngĩ tiga nĩ.
Ndirĩ hĩndĩ ngaatuĩka mĩtumia wa ndigwa,
kana menye ũhoru wa gũkuĩrwo nĩ ciana.’
- ⁹ Maũndũ macio meerĩ nĩmagagũkorerera o rĩmwe,
mũthenya o ro ũmwe:
nĩũgakuĩrwo nĩ ciana, na ũtuĩke mĩtumia wa ndigwa.
Maũndũ macio magaagũkorerera na ũiyũru biũ,
o na gũtuĩka ũrĩ na ũrogi mũingĩ,
na ũgo waku ũkaingĩha mũno.
- ¹⁰ Ũtũire wĩhokete waganu waku,
ũkoiga atĩrĩ, ‘Gĩtirĩ mũndũ ũnyonaga.’
Ũũgĩ na ũmenyo waku nĩkũhĩtithagia rĩrĩa ũkwĩra atĩrĩ,
‘Nĩ no nĩ, na gĩtirĩ ũngĩ tiga nĩ.’
- ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio mwanangĩko nĩũgagũkora,
na ndũkaamenya ũrĩa ũngĩũũrĩa.
Nĩũgakorererwo nĩ mĩtino
ũrĩa ũtangĩhota gwĩkũũra kuuma kũrĩ guo;
ningĩ nĩũgakorererwo o ro rĩmwe
nĩ ihooru rĩa maũndũ ũterĩgĩrĩire.
- ¹² “Wee thiĩ na mbere na ciana ciaku cia ũgo,
na ũrogi waku mũingĩ ũrĩa ũtũire wĩkaga kuuma ũrĩ mũnini.
No gũkorwo hihi nĩũkona kĩguni kĩa mo,
kana hihi ũtũme kũgĩe na itua-nda inene.
- ¹³ Irĩa iria ciothe ũheetwo no gũkũnogia ikũnogetie!
Ago aku arĩa maroraga igũrũ matu-inĩ nĩmeyumĩrie,
acio matuĩragia njata na makaratha mohoro o mweri, o mweri-rĩ,
nĩmagĩkũhonokie kuuma kũrĩ maũndũ marĩa megũgũkorerera.
- ¹⁴ Ti-itherũ, andũ acio mahaana ta itira iria itigĩtwo mũgũnda;
nĩgũcinwo magaacinwo nĩ mwaki mathire.
Matikahota kwĩhonokia kuuma kũrĩ hinya wa rũrĩrĩmbĩ rwa mwaki,
nĩgũkorwo hatigaakorwo makara mangĩotwo mwaki;
hatĩrĩ mwaki haha ũngĩotwo.
- ¹⁵ Ũguo noguo mangĩgwĩkĩra,
aya mwanarutithania wĩra na mũkonjorithia nao
kuuma rĩrĩa warĩ mũnini.
O mũndũ wao athiiga o na mbere kũhĩtia;
gũtigakorwo mũndũ o na ũmwe ũngĩgĩkũhonokia.

48

Isiraeli kũũmia Ngoro

- ¹ “Atĩrĩrĩ, we nyũmba ya Jakubu, ta thikĩrĩria ũhoru ũyũ,
o wee wĩtanagio na rĩitwa rĩa Isiraeli,
na uumĩte rũciaro-inĩ rwa Juda,
o inyuĩ mwĩhitaga mũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova,
na mũkahooya Ngai wa Isiraeli,
o na gũtuĩka mĩtimũhooyaga na ma kana na ũthingu,
- ² nĩgũkorwo inyuĩ mwĩitaga atũũri a itũũra rĩrĩa inene itheru,

- na mūkehoka Ngai wa Isiraeli,
o ūcio rīitwa rīake arī Jehova Mwene-Hinya-Wothe:
- ³ O tene nīndarathire ūhoru wa maūndū marīa magooka,
ngīmaaria na kanua gakwa na ngītūma mamenyeke;
na o ro rīmwe ngīmahingia, namo magīkīka.
- ⁴ Nīgūkorwo nīndamenyaga atī wee ūrī mūremi mūno,
nayo ngingo yaku ikahaana ta rūga rūmū rwa kīgera,
naguo thiithi waku ūgatuīka ta gīcango.
- ⁵ Nī ūndū ūcio ndakwīrire maūndū maya o tene;
ngīkwīra ūhoru wamo mataanekīka, nīgeetha ndūkanoige atīrī,
'Mīhianano yakwa ya kūhooywo nīyo īkīte maūndū macio;
mūhianano wakwa wa gwacūhio, na ngai yakwa ya kīgera
nīcio ciathanire ūhoru wamo.'
- ⁶ Kūigua nīmūguīte maūndū macio; ta kīmarorei mothe.
Githī mūtikamoimbūra atī nīguo matarīi?
- "Kuuma rīu ndīkwīraga ūhoru wa maūndū merū,
ngakwīra ūhoru wa maūndū mahithe, o marīa wee ūtooī.
- ⁷ Maūndū macio mathondeketwo o rīu, na ti ma tene;
ndūrī waigua ūhoru ūcio, waūigua ūmūthī.
Nī ūndū ūcio ndūngiuga atīrī,
'Maūndū macio nīndamenyete ūhoru wamo.'
- ⁸ Wee ndūrī waigua kana ūkamenya;
kuuma o tene matū maku matirī mahingūka.
Nīnjūūī wega ūrīa ūrī mūndū mūgarū,
o na atī kuuma waciawo wetirwo mūremi.
- ⁹ Nīngwamba kūrūgamia mang'ūrī makwa nī ūndū wa rīitwa rīakwa;
na tondū wa ūgooci wakwa ndigīrīrie mang'ūrī macio matigagūkore,
nīguo ndigakūniine biū.
- ¹⁰ Atīrīrī, nīngūtheretie o na gūtuīka ti ta ūrīa betha ītheragio;
wee-rī, ngūgeretie thīnī wa icua rīa mīnyamaro.
- ¹¹ Nī ūndū wakwa nī mwene,
ī ti-itherū, nī ūndū wakwa nī mwene-rī, nīngeeka ūndū ūcio.
Nī mwene-rī, ndaahota atīa gwītīkīria rīitwa rīakwa rīthaahio?
Riiri wakwa ndikaūhe mūndū ūngī.

Isiraeli Kūrekio

- ¹² "Atīrīrī, wee Jakubu, ta thikīrīria,
o na wee Isiraeli ūrīa nī njītīte:
Nī nī nī Ngai; nī nī wa mbere,
o na nīngī nī nī wa kūrigīrīria.
- ¹³ Guoko gwakwa kīūmbe nīkuo kwahaandire mīthingi ya thī,
na guoko gwakwa kwa ūrīo gūgītambūrūkia matu;
rīrīa ndaameta,
mothe marūgamaga o hamwe.
- ¹⁴ "Cookanīrīrai hamwe inyuothe na mūthikīrīrie:
Nī mīhianano īrīkū ya kūhooywo īrī yoimbūranīra maūndū macio?
Mūndū ūrīa Jehova ethuurīre manyiitanīre nake
nīwe ūkaahingia muoroto wake wa gūūkīrīra būrūri wa Babuloni;
guoko gwake nīkuo gūgookīrīra andū a Babuloni.
- ¹⁵ Nīi, o nī-rī, nīnjarītie;

ĩĩ nĩguo, nĩ nĩ ndĩmwĩtĩte,
na nĩngamũrehe,
na nĩakagaacĩra wĩra-inĩ wake.

¹⁶ “Nguhĩrĩriai mũthikĩrĩrie ũhoro ũyũ:
“Kuuma o kĩambĩrĩria ndirĩ ndaaria ũhoro na hitho;
maũndũ macio makĩoneka, nĩ ngoragwo ho.”

Na rĩu Mwathani Jehova nĩwe ũndũmĩte,
we mwene o na Roho wake.

¹⁷ Jehova, o we Mũkũũri waku,
o we Mũtheru wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ:
“Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai waku,
ũrĩa ũkũrutaga maũndũ marĩa makwagĩrĩire,
na nowe ũkuonagĩrĩria njĩra ĩrĩa wagĩrĩrwo nĩkũgera.

¹⁸ Naarĩ korwo nĩmwaiguĩte maathani makwa,
thayũ wanyu ũngĩahaanire ta rūũĩ rūgũtherera,
naguo ũthingu wanyu ũhaane ta makũmbĩ ma iria-inĩ.

¹⁹ Njiaro cianyu ingĩaingĩhire o ta mũthanga,
nacio ciana cianyu cingĩhe ta hĩndĩ cia mũthanga iria itangĩtarĩka;
rĩĩtwa rĩa rĩtingĩkaaniinwo,
kana rĩanangwo, rĩeherio mbere yakwa.”

²⁰ Umai bũrũri wa Babuloni,
mwĩthareĩ, muume kũrĩ andũ a Babuloni!
Anĩrĩrai ũhoro ũyũ na kayũ kanene mũkenete,
na mũhunje ndũmĩrĩ ĩno.
Mĩtũmeĩ nginya ituri-inĩ cia thĩ;
ugai atĩrĩ, “Jehova nĩakũũrĩte ndungata yake Jakubu.”

²¹ Matianyootire hĩndĩ ĩrĩa aamatoongoreirie werũ-inĩ;
nĩamarutĩre maaĩ kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga;
o na ningĩ agĩatũra rwaro rwa ihiga,
namo maaĩ makiuma ho.

²² Jehova ekuuga atĩrĩ, “Andũ arĩa aaganu matikagĩa na thayũ o na rĩ.”

49

Ndungata ya Jehova

¹ Atĩrĩrĩ, inyuĩ mũtũũraga icigĩrĩra-inĩ ta thikĩrĩriai;
o na inyuĩ andũ a mabũrũri ma kũraya ta iguai:
Jehova aanjĩtĩre itarĩ mũciare;
ndĩ o nda ya maitũ nĩguo aanjĩtĩre na rĩĩtwa rĩakwa.

² Nĩatũmire kanua gakwa gatuĩke ta rūhiũ rūũgĩ rwa njora,
na akĩhitha kũruru-inĩ gĩa guoko gwake;
agĩĩthondeka ta mũguĩ mũnyoroku,
na akĩhitha thiaka-inĩ wake.

³ Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, “Wee Isiraeli, nĩwe ndungata yakwa,
andũ nĩmarĩngocaga nĩ ũndũ waku.”

⁴ No ngiuga atĩrĩ, “Nĩ ndutĩte wĩra wa tũhũ;
hũthĩrĩte hinya wakwa wothĩ nĩ ũndũ wa maũndũ matarĩ kĩguni na ma tũhũ.
No rĩrĩ, ũhoro wakwa wa gũtuĩrwo ciira na kĩhooito uumaga harĩ Jehova,
narĩo irĩhi rĩakwa rĩrĩ na Ngai wakwa.”

⁵ Na rĩu-rĩ, Jehova ũrĩa wanyũũmbire ndĩ nda ya maitũ nduĩke ndungata yake,
nĩguo hũndũre Jakubu, ndĩmũcookie harĩ we, na njookanĩrĩrie Isiraeli harĩ we,
nĩgũkorwo ndĩ mũtĩku maitho-inĩ ma Jehova,
na Ngai wakwa agakorwo arĩ hinya wakwa,

⁶ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Nĩ ũndũ mũhũthũ harĩwe gũtuĩka ndungata yakwa,
ya gũcookereria mĩhĩrĩga ya Jakubu,
na kũhũndũra matigari ma Isiraeli marĩa ndũtigĩrie.
Nĩngĩ nĩngatũma ũtuĩke ũtheri wa gũtherera andũ a ndũrĩrĩ,
nĩgeetha ũtware ũhonokio wakwa ituri-inĩ ciothe cia thĩ.”

⁷ Jehova, Mũkũuri wa Isiraeli,
o we Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli,
ekwarĩria ũrĩa mũnyarare na agathũũrwo nĩ ndũrĩrĩ,
akeera ũrĩa ndungata ya aathani atĩrĩ,
“Athamaki marĩkuonaga magakũrũgamĩra,
aanake a athamaki makuona magakũinamĩrĩra,
nĩ ũndũ wa Jehova, ũcio mwĩhokeku,
o we Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, ũrĩa ũgũthuurĩte.”

Gũcookereria Isiraeli

⁸ Jehova ekuuga atĩrĩ,
“Hĩndĩ ya gwĩtikĩrĩka, nĩngagũcookeria ũhoru,
naguo mũthenya wa kũhonokania, nĩngagũteithia;
nĩndĩkũmenyagĩrĩra, na nĩngũkũheana
ũtuĩke wa kũrĩkanĩra kĩrĩkanĩro na andũ anyu
gĩa kũmacookeria bũrũri,
na ũtũme megwatĩre igai rĩa kũndũ kũrĩa gwatigirwo gũkirĩte ihooru,
⁹ na nĩngĩ wĩre andũ arĩa mohetwo atĩrĩ, ‘Thĩĩ, nĩmuohorwo,’
nao arĩa maikarĩte nduma-inĩ ũmeere atĩrĩ, ‘Umĩrai ũtheri-inĩ!’

“Makaarĩthagio mĩkĩra-inĩ ya njĩra,
na moonage gĩa kũrĩa tũrĩma-inĩ tuothe tũrĩa tũtarĩ kĩndũ.

¹⁰ Matikaahũũta kana manyoote,
kana macinwo nĩ ũrugarĩ wa werũ-inĩ o na kana mahĩe nĩ riũa.
Nĩgũkorwo ũrĩa ũmaiguagĩra tha nĩwe ũkaamoonia njĩra
na amatongoragie amatware ithima-inĩ cia maaĩ.

¹¹ Nĩngatũma kũgĩe njĩra irĩma-inĩ ciakwa ciothe,
nacio barabara ciakwa iria njariĩ ciambatĩrio na igũrũ.

¹² Atĩrĩrĩ, magooka moimĩte kũndũ kũraya:
amwe makoima gathigathini, na amwe moime ithũĩro,
na arĩa angĩ moime rũgongo rĩa Sinimu.”

¹³ Wee igũrũ, anĩrĩra nĩ gũkena;
nawe thĩ ũcanjamũke,
na inyuĩ irĩma-rĩ, inai rwĩmbo!
Nĩgũkorwo Jehova nĩahooreretie andũ ake,
nao andũ ake arĩa anyariire akamaiguĩra tha.

¹⁴ No rĩrĩ, Zayuni oigire atĩrĩ, “Jehova nĩandiganĩrie,
Mwathani nĩariganĩrwo nĩ nĩ.”

¹⁵ “Nyina wa mwana-rĩ, no ariganĩrwo nĩ mwana ũrĩa arongithia,
na aage kũiguĩra tha mwana ũrĩa aciarĩte?

Hihi no kũhoteke ariganĩrwo,
no nĩ ndikaariganĩrwo nĩwe!

¹⁶ Atĩrĩrĩ, ngururĩte mũhiano waku hĩ-inĩ ciakwa,
nacio thingo ciaku ikoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe.

¹⁷ Ariũ aku mahiũhĩte magĩcookaga kũrĩ we,
nao arĩa makwanangĩte nĩmarakũũrĩa.

¹⁸ Tiira maitho maku wĩrorere kũndũ guothe;
ariũ aku othe maracookanĩrĩa hamwe moke harĩwe.”
Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ,
ũkaamehumba othe ta mathaga;
ũkaamehumba o ta ũrĩa mũhiki egemagia na mathaga make.

¹⁹ “O na gũtũika nĩwanangĩtwo ũgakira ihooru,
o naguo bũrũri waku ũkonũhwo-rĩ,
bũrũri ũcio nĩũkanyĩha wage kũiganĩra andũ arĩa matũũraga kuo,
nao arĩa magũtambuurangĩte magaakorwo maingatĩtwo magathiĩ haraaya nawe.

²⁰ Ciana iria ciaciariĩrwo bũrũri ũrĩa watahiĩrwo,
ikoiga ũkĩguaga atĩrĩ,

‘Bũrũri ũyũ nĩ mũnini, ndũngĩtũigana,
tũhe kũndũ kũngĩ gwa gũtũũra.’

²¹ Hĩndĩ ĩyo nĩũkeyũria na ngoro yaku atĩrĩ,
‘Nũũ wanjariĩre ciana ici,

kuona atĩ nĩndakũĩrĩrwo nĩ ciana ciakwa, ngĩtigwo ta ndĩ thaata;
ndaarĩ mũtahe na ngamenwo.

Nũũ warerire ciana ici?
Nĩ ndatigirwo nyiki,
no rĩrĩ, ciana ici ciumĩte nakũ?”

²² Mwathani Jehova ekuuga ũũ:

“Atĩrĩrĩ, nĩngeeta ndũrĩrĩ,
njooke nyambararie bendera yakwa kũrĩ andũ a mabũrũri;
nao nĩmakarehe ariũ aku mamakuũite na moko,
na makuue airĩtu aku na ciande ciao.

²³ Athamaki nĩo magaatuĩka mathoguo ma gũkũrera,
na atumia ao matũĩke ta aa maitũguo a gũkũrera.
Nĩmagakũinamĩrĩa maturumithĩtie mothiũ mao thĩ,
na nĩmagacũna rũkũngũ rũrĩa rũrĩ magũrũ-inĩ maku.

Hĩndĩ ĩyo nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova;
arĩa manjĩhokaga matigaaconoka.”

²⁴ Anga njamba ĩrĩ hinya no ĩtunywo indo iria itahĩte,
o na kana andũ arĩa maanyiitĩtwo mahonokio kuuma kũrĩ andũ karaũ?

²⁵ No rĩrĩ, Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Ī, njamba cia ita nĩgatunywo andũ arĩa ciohete mĩgwate,
na indo iria itahĩtwo itunyanwo kuuma kũrĩ andũ arĩa karaũ;
nĩngahũũrana na andũ arĩa mahũũranaga nawe,
na nĩngahonokia ciana cianyu.

²⁶ Nĩngatũma andũ arĩa makũhinyagĩrĩa marĩe nyama cia mĩĩrĩ yao;
makaarĩo nĩ thakame yao ene o ta marĩtwo nĩ njoohi.

Nao andũ othe nĩmakamenya,
atĩ nĩ, Jehova, nĩ nĩ Mũhonokia waku,

na Mũkũũri waku, o niĩ Ūrĩa Mwene-Hinya wa Jakubu.”

50

Mehia ma Isiraeli

¹ Jehova ekũũria atĩrĩ,

“Marĩa marĩa maitũguo aaheirwo ma gũtigana nake,
o macio monanagia atĩ nĩndamũteire-rĩ, marĩ ha?
Kana nĩ mũndũ ũrikũ wa arĩa ndaarĩ thiirĩ nao ndakwendeirie?
Nĩ ũndũ wa mehia manyu-rĩ, nĩkĩo mwendirio;
nĩ ũndũ wa ūrĩa mwagararĩte watho,
nĩkĩo nyina wanyu aateirwo.

² Rĩrĩa ndokire-rĩ, nĩ kĩĩ gĩatũmire haage mũndũ o na ũmwe?
Ningĩ rĩrĩa ndetanire-rĩ, nĩ kĩĩ gĩatũmire haage mũndũ o na ũmwe wanjĩtkire?
Kaĩ guoko gwakwa gwakuhĩhĩte, nĩguo kũremwo nĩkũmũkũũra?
Nĩ hinya njagĩte wa kũmũhonokia?
Ikũũma rĩakwa riiki nĩrĩtũmaga iria rĩhũe,
o na ngatũma njũũ itũĩke werũ;
thamaki ciakuo ikabutha nĩ kwaga maaĩ,
na igakua nĩ nyoota.

³ Nĩĩ humbaga igũrũ nguo ya nduma,
na ngarĩkunĩkĩra na nguo ya ikũnia.”

⁴ Mwathani Jehova nĩaaheite rũrĩmĩ rwa andũ arĩa marutĩtwo maũndũ,
nĩguo menyage ūrĩa ciugo ciakwa ingĩhota gũteithia andũ arĩa anogu.
Anjarahũraga rũciinĩ o rũciinĩ,
akaarahũra matũ makwa thikĩrĩrie nĩguo ndĩĩrute ta andũ arĩa marutagwo maũndũ.

⁵ Mwathani Jehova nĩahingũrĩte matũ makwa,
na niĩ ndirĩ ndamũremera;
ndicookete na thuutha.

⁶ Ndaneanire mũgongo wakwa kũrĩ andũ arĩa maahũũraga,
kĩreru gĩakwa ngĩkĩnengera arĩa maangũũraga nderu;
ndiahithire ũthiũ wakwa atĩ nĩguo ndikanyũrũrio,
kana ndige gũtũrwo mata.

⁷ Tondũ Mwathani Jehova nĩwe ũndeithagia-rĩ,
ndirĩ hĩndĩ ngaaconorithio.
Nĩ ũndũ ũcio ndũmĩte ũthiũ wakwa ũikare ũũmĩte o ta ihiga rĩa nyaigĩ,
na nĩnjũũ ndirĩ hĩndĩ ngaaconorithio.

⁸ Ningĩ ūrĩa ũnduuaga mũthingu arĩ hakuhĩ.
Nũũ ũngĩgĩthitanga?
Nĩoke tũrũgamane nake!

Ningĩ ūrĩa ũngĩnjiirithia akĩrĩ we ũ?
Mũndũ ũcio nĩarekwo akĩĩng’ethere!

⁹ Atĩrĩrĩ, Mwathani Jehova nĩwe ũndeithagia.
Ūrĩa ũngĩndua mwĩhia akĩrĩ ũũ?
Andũ acio othe magaathira o ta ūrĩa nguo ĩthiraga;
makaarĩĩo nĩ memenyi, mathire biũ.

¹⁰ Nũũ thĩĩnĩ wanyu wĩtigĩrĩte Jehova,
na wathĩkagĩra kiugo kĩa ndungata yake?
Mũndũ ūrĩa ũthiagĩra nduma-inĩ,
ũrĩa ũtarĩ na ũtheri,

nĩakĩhoke rĩitwa rĩa Jehova,
na egiritanie na Ngai wake.

¹¹ No rĩrĩ, rĩu inyuĩ arĩa othe mwakagia mwaki,
na mũkeehe imũrĩ igwakana-rĩ,
thiĩi, mũgerere ũtheri-inĩ wa mwaki wanyu,
na wa imũrĩ cia mwaki ũrĩa mũgwatĩtie.
Ũndũ ũyũ nĩguo mũkaamũkĩra kuuma guoko-inĩ gwakwa:
Mũgaakoma thĩ na mĩnyamaro.

51

Ũhonokio wa Zayuni wa Tene na Tene

¹ “Atĩrĩrĩ, inyuĩ mũrũmagĩrĩra maũndũ ma ũthingu ta thikĩrĩriai,
o inyuĩ mũrongoragia Jehova:

Rorai rwaro rwa ihiga rũrĩa mwarutirwo,
o na kienjero kĩa mahiga kĩrĩa mwenjirwo;

² ta rorai Iburahĩmu, o we ithe wanyu,
o na Sara, ũrĩa wamũciarire.

Nĩgũkorwo hĩndĩ ĩrĩa aarĩ o wiki nĩguo ndamwĩtire,
na ngĩmũrathima, ngĩtũma aingĩhe.

³ Ti-itherũ Jehova nĩakahooreria Zayuni,
o na ahoorerie kũndũ gwakuo kũrĩa kwanangĩtwo;
werũ wakuo akaaũtua o ta Edeni,
na rũng’ũrĩ rwakuo arũtue o ta mũgũnda wa Jehova.

Kũu guothe gũkaiyũra gĩkeno, na gũcanjamũka ngoro,
na gũcookagia ngaatho, o gũkĩinagwo nyĩmbo.

⁴ “Inyuĩ andũ akwa ta thikĩrĩriai,
na inyuĩ rũrĩrĩ rwakwa, njiguai:
Nĩgũkorwo watho ũkoima harĩ nĩ;
nakĩo kĩhoo to gĩakwa nĩkĩo gĩgaatuĩka ũtheri wa ndũrĩrĩ.

⁵ Ũhoru wakwa wa ũthingu nĩũrooka o na ihenya,
nakuo kũhonokania gwakwa kũrĩ hakuhi kuoneka,
o nakuo guoko gwakwa nĩkuo gũgaatuĩra andũ a ndũrĩrĩ ciira wa kĩhoo to.
Andũ a icigĩrĩra-inĩ nĩ nĩi magaacũthĩrĩria
na meterere guoko gwakwa marĩ na mwĩhoko.

⁶ Tiirai maitho manyu na igũrũ,
na mũrore thĩ ĩrĩa ĩrĩ mũhuro;
igũrũ rĩkaabuĩria o ta ndogo,
nayo thĩ ĩthire o ta ũrĩa nguo ĩthiraga,
nao atũũri ao makuage o ũguo ta ngĩ.
No rĩrĩ, ũhonokio wakwa nĩwagũtũũra nginya tene,
naguo ũthingu wakwa ndũrĩ hĩndĩ ũgaathira.

⁷ “Ta njiguai, inyuĩ andũ arĩa mũũĩ ũhoru wa ũthingu,
o inyuĩ andũ arĩa mũrũmĩtie watho wakwa ngoro-inĩ cianyu:
Mũtigetigĩre kũmenwo nĩ andũ,
o na kana mũmakio nĩ irumi iria mamũrumaga nacio.

⁸ Nĩgũkorwo makaarĩio nĩ memenyi mathire biũ o ta nguo;
na marĩio nĩ igunyũ o ta marĩ guoya wa ng’ondũ.
No rĩrĩ, ũhoru wakwa wa ũthingu nĩ wa gũtũũra nginya tene,
naguo ũhonokio wakwa ũtũũre nginya njiarwa-inĩ ciothe.”

- ⁹ Arahũka, arahũka! Wĩkĩre hinya,
wee guoko kwa Jehova;
arahũka o ta ũrĩa waarahũkire matukũ marĩa ma tene,
warahũke o ta hĩndĩ ya njiarwa cia tene.
Githĩ wee tiwe watinangirie Rahabu tũcunjĩ,
o wee watheecangire nyamũ ĩyo nene, ũkĩmĩtũrĩkania?
- ¹⁰ Githĩ tiwe wahũithirie iria,
maaĩ ma kũndũ kũrĩa kũriku mũno,
o wee watemire njĩra kũu iria-inĩ kũrĩa kũriku,
nĩgeetha andũ arĩa wakũũrĩte maringĩre yo?
- ¹¹ Andũ arĩa akũũre a Jehova nĩmagacooka.
Nao magaatoonya Zayuni makĩinaga;
nĩmagekĩrwo thũmbĩ ya gĩkeno gĩa tene na tene.
Magaakena na macanjamũke,
nakĩo kĩa na mũcaayo nĩgathira biũ.
- ¹² “Nĩĩ, o nĩĩ mwene-rĩ, nĩ nĩĩ ndĩmũhooreragia.
Wee ũrĩ ũ, atĩ nĩguo wĩtigĩre andũ arĩa makuuaga,
na ũgetigĩra ariũ a andũ arĩa magaatuuo o ta nyeki,
- ¹³ nawe ũkariganĩrwo nĩ Jehova ũrĩa wakũũmbire,
o we ũrĩa watambũrũkirie matu,
na agĩaka mĩthingi ya thĩ,
atĩ nĩguo o ũtũũrage na guoya o mũthenya
nĩ ũndũ wa mang’ũrĩ ma mũhinyanĩrĩria
rĩrĩa ekwĩhaarĩria aniinane?
Namo mang’ũrĩ ma mũhinyanĩrĩria ũcio-rĩ, makĩrĩ ha?
- ¹⁴ Nao oohwo arĩa marainaina nĩ guoya nĩmekuohorwo o narua;
matigakuĩra kũu marima-inĩ ma njeera,
o na kana irio ciao ciage.
- ¹⁵ Nĩgũkorwo nĩ nĩĩ Jehova Ngai wanyu,
ũrĩa ũtũmaga iria rĩkie ndiĩhũ nĩguo makũmbĩ marĩo makaruruma;
Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo rĩitwa rĩake.
- ¹⁶ Nĩnjĩkĩrĩte ciugo ciakwa kanua-inĩ gaku,
na ngakũhumbĩra na kĩiruru gĩa guoko gwakwa,
o nĩĩ ndatambũrũkirie matu harĩa marĩ,
na ngĩaka mĩthingi ya thĩ,
o nĩĩ njĩraga andũ a Zayuni atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũrĩ andũ akwa.’”

Gĩkombe kĩa Mang’ũrĩ ma Jehova

- ¹⁷ Arahũka, arahũka!
Wee Jerusalemu ũkĩra,
o wee ũnyuĩrĩre gĩkombe kĩa mang’ũrĩ ma Jehova,
ũnengereirio kuuma guoko-inĩ gwake,
o wee ũnyuĩrĩre kuuma mbakũri
ĩrĩa ĩtũmaga andũ matũgũũge na ũkamĩinĩkĩrĩria.
- ¹⁸ Harĩ ariũ ake othe arĩa aaciarire,
gũtirĩ o na ũmwe ũngĩmũtongoria;
o na ningĩ ariũ ake othe arĩa aarerire-rĩ,
gũtirĩ o na ũmwe ũngĩmũnyiita guoko.
- ¹⁹ Mogwati maya meerĩ nĩmo magũkorete;
nũũ ũgaagĩkũhooreria?
Mogwati macio nĩ mwanangĩko na ũniinani,

- ningĩ nĩ ng'aragu o na rūhiũ rwa njora;
nũũ ũgaagĩkũhooreria?
- ²⁰ Ariũ aku nĩmaringĩkĩte;
nao makomete macemanĩrio-inĩ ma njĩra ciothe,
magakoma o ta thiiya ĩnyĩtĩtwo nĩ mũtego.
Maiyũrĩtwo nĩ mang'ũrĩ ma Jehova,
na ikũũma rĩa Ngai wanyu.
- ²¹ Nĩ ũndũ ũcio igua ũhoru ũyũ, wee ũnyariirĩtwo,
ũkarĩo, no ti ndibei ĩkũrĩte.
- ²² Mwathani Jehova Ngai waku
ũrĩa ũgitagĩra andũ ake, ekuuga ũũ:
“Atĩrĩ, nĩngwehereirie gĩkombe kĩrĩa gĩatũmire ũtũgũge,
ngakĩruta guoko-inĩ gwaku;
o na ngakwehereria mbakũri ya mang'ũrĩ makwa,
na ndũgacooka kũmĩnyũra rĩngĩ.
- ²³ Nĩnganeana mbakũri ĩyo moko-inĩ ma arĩa makũnyariiraga,
o arĩa maakwĩrire atĩrĩ,
'Wĩgũithie thĩ, nĩguo tũkũgerere igũrũ.'
Nawe ũgĩkoma, mũgongo waku ũgĩtuĩka taarĩ thĩ,
na ũkĩũtua taarĩ njĩra nĩguo andũ acio makũgeragĩre igũrũ.”

52

- ¹ Arahũka, arahũka, wee Zayuni,
wĩkĩre hinya.
Ĩkĩra nguo ciaku iria irĩ riiri,
o wee Jerusalemu, itũũra rĩrĩa inene na rĩamũre.
Nĩgũkorwo kuuma rĩu thĩinĩ waku
gũtigacooka gũtoonya mũndũ ũtarĩ mũruu
kana mũndũ ũrĩ na thaahu.
- ² Wĩribaribe rũkũngũ;
ũkĩra, ũkarĩre gĩtĩ kĩa ũnene, wee Jerusalemu.
Wĩohore mũnyororo ĩyo ĩrĩ ngingo yaku,
wee mwarĩ wa Zayuni, o wee ũtũire ũrĩ muohe.
- ³ Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ:
“Wee wendirio ũtarutĩrwo kĩndũ,
na ũgaakũrwo ũtarutĩrwo mbeeca.”
- ⁴ Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ:
“Tene andũ akwa maikũrũkire bũrũri wa Misiri
magĩthĩ gũtũũra marĩ ageni kuo;
thuutha ũyũ andũ a Ashuri nĩmamahinyĩrĩrie.”
- ⁵ Jehova ekũũria atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, nĩ kĩĩ ndĩ nakĩo?
“Nĩgũkorwo andũ akwa maatahirwo o ũguo tũhũ,
nao andũ arĩa mamaathaga no kũmanyũrũria.
Narĩo rĩitwa rĩakwa rĩcambio hĩndĩ ciothe,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- ⁶ “Nĩ ũndũ ũcio andũ akwa nĩmakamenya rĩitwa rĩakwa;
mũthenya ũcio nĩmakamenya
atĩ nĩ nĩ ndaaririe ũhoru ũcio o tene.
Ĩĩ nĩguo, nĩ nĩ ndawaririe.”
- ⁷ Kaĩ magũrũ ma mũndũ ũrĩa ũrarehe ũhoru mwega,

nĩmagĩĩire kũu irĩma-inĩ igũrũ-ĩ,
o ũcio ũrahunjanĩria ũhoru wa thayũ,
na akarehe ũhoru mwega wa maũndũ magĩĩru,
o na akahunjanĩria ũhoru wa kũhonokania,
o we ũrĩa ũreera Zayuni atĩrĩ,
“Ngai waku nĩwe ũrathamaka!”

⁸ Atĩrĩrĩ, ta thikĩrĩria! Arangĩri aku nĩmaranĩrĩra;
maranĩrĩra nĩ gũkena marĩ hamwe.

Rĩrĩa Jehova agaacooka Zayuni,
nĩmakeyonera na maitho mao.

⁹ Atĩrĩrĩ, inyuĩ kũndũ kũrĩa kwanangĩtwo kwa Jerusalemu,
ambĩrĩriai kũina nyĩmbo cia gĩkeno,
nĩgũkorwo Jehova nĩahooreretie andũ ake,
na agakũũra Jerusalemu.

¹⁰ Jehova nĩakaguũria guoko gwake gũtheru
harĩ ndũrĩrĩ ciothe, ikuone na maitho mao,
nacio ituri ciothe cia thĩ nĩcikoona
ũhonokanio wa Ngai witũ.

¹¹ Eherai, eherai, umai kũu!
Mũtikahutie kĩndũ kĩrĩ thaahu!
Umai kũu na mwĩtherie,
inyuĩ mũkuuaga indo cia Jehova.

¹² No rĩrĩ, mũtikoima na ihenya,
kana mũthiĩ mũhanyũkĩte;
nĩgũkorwo Jehova nĩwe ũkaamũtongoria,
Ngai wa Isiraeli nĩwe ũkaamuuma thuutha, amũgitĩre.

Ndungata Gũthĩĩnĩka

¹³ Atĩrĩrĩ, ndungata yakwa ĩgeekaga maũndũ na ũũgĩ;
nĩkambarario na yambatĩrio, o na ĩtũũgĩrio mũno.

¹⁴ O ta ũrĩa andũ aingĩ maagegirio mũno nĩ ũndũ wake,
tondũ gĩthiithi gĩake nĩgĩathũkĩtio mũno, gĩgakĩra kĩa mũndũ o wotho,
na mũhianĩre wake ũgathũkio gũkĩra mũhianĩre wa andũ,

¹⁵ ũguo noguo akaamakia ndũrĩrĩ nyingĩ,
nao ahamaki nĩmagatumia tũnua twao nĩ ũndũ wake.

Nĩgũkorwo maũndũ marĩa materĩtwo, nĩmakamoona,
na maũndũ marĩa mataiguĩte, nĩmakamenya ũhoru wamo.

53

¹ Nũũ wĩtĩkĩtie ũhoru witũ,
nakuo guoko kwa Jehova-rĩ, kũguũrĩrio ũ?

² Nĩgũkorwo ndungata ĩyo yakũrĩre ĩhaana ta mũtĩ mwĩthĩ,
na ta mũri ũmerete kũndũ kũmũ.

Ndĩarĩ kĩĩrorerwa o na kana ĩgathakara ũndũ tũngĩaguucĩrĩrio nĩyo,
ĩkĩoneka-rĩ, gũtirĩ kĩndũ kĩngĩatũmire tũmĩrĩrĩrie.

³ Ndungata ĩyo nĩyanyararirwo na ĩkĩregwo nĩ andũ,
aari mũndũ wa kĩa kĩa kĩa na wonete thĩĩna.

O ta mũndũ ũrĩa andũ mahithaga mothiũ mao matikamuone-rĩ,
aanyararirwo, na ithuĩ tũtiigana kũmũtĩĩna.

⁴ Ti-itherũ nĩwe woire wonje witũ,

na agĩkuua kĩaha giitũ;
no ithuĩ twatuiire nĩkũhũũrwo aahũũrĩtwo nĩ Ngai,
akamũgũtha na akamũnyamaria.

⁵ No rĩrĩ, aatihangirio nĩ ũndũ wa mahĩtia maitũ,
o na akihehenjwo nĩ ũndũ wa waganu witũ;
nakuo kũherithio kũrĩa gwatũmire tũgĩe na thayũ nĩwe waherithirio,
na ithuĩ tũhonagio nĩ ũndũ wa nguraro ciake.

⁶ Ithuothe, nĩtũhĩtĩtie njĩra, tũgaturuura ta ng'ondũ ciũrĩte,
o mũndũ agathiĩ na njĩra yake mwene;
nake Jehova nĩamũigĩrĩire
waganu witũ ithuothe.

⁷ Nĩahinyĩrĩrio na agĩthĩnio, nowe ndaatumũrĩre kanua gake;
aakirire ki o ta ũrĩa gatũrũme gakeraga gagĩthĩ gũthĩnjwo,
na o ta ũrĩa ng'ondũ ikiraga ki irĩ mbere ya mũmĩenji guoya,
noguo o nake ataatumũrĩre kanua gake.

⁸ Eeheririo na ũndũ wa kũhinyĩrĩrio na gũtuĩrwo ciira ũtarĩ wa kĩhooito.
Ha ũhoru wa rũciaro rwake-rĩ, nũ ũngĩaria ũhoru waruo?
Nĩgũkorwo eeheririo kuuma bũrũri wa arĩa matũũraga muoyo;
na nĩ ũndũ wa mahĩtia ma andũ akwa nĩkĩo aahũũrirwo.

⁹ Rĩrĩa aakuire aigirwo mbĩrĩra-inĩ ya andũ aaganu,
o na agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ ya andũ arĩa itonga,
o na harĩa atekĩte ũndũ mũũru,
kana kanua gake gakaaria maheeni.

¹⁰ No rĩrĩ, Jehova nĩonire arĩ wega amũhehenje, na agĩtũma athĩnĩke,
na rĩrĩa Jehova agaatumũ muoyo wake ũtuĩke igongona rĩa mehia-rĩ,
nĩakoona rũciaro rwake, na amũingĩhĩrie matukũ make,
naguo wendi wa Jehova nĩũkagaacĩra guoko-inĩ gwake.

¹¹ Thuutha wa ngoro yake gũthĩnĩka,
nĩakoona uumithio wa gũthĩnĩka gwake, na aiganĩre;
nĩ ũndũ wa ũmenyo wake, ndungata iyo yakwa thingu
nĩĩgatũma andũ aingĩ matuĩke athingu,
na nĩĩgakuua mawaganu mao, ĩmeherie.

¹² Nĩ ũndũ ũcio nĩngamĩgayanĩria igai hamwe na arĩa anene,
o na magayane indo cia gũtahwo na andũ arĩa marĩ hinya,
tondũ nĩarutire muoyo wake akue,
na agĩtaranĩrio na arĩa aagarari watho.
Nĩgũkorwo nĩakuire mehia ma andũ aingĩ,
o na arĩa maahĩtĩtie akĩmathaithanĩrĩa.

54

Riiri ũrĩa Ũgooka wa Zayuni

¹ “Atĩrĩrĩ, wee mũndũ-wa-nja thaata ina rwĩmbo,
o wee ũtarĩ waciara mwana;
ambĩrĩria kũina rwĩmbo, na wanĩrĩre nĩ gũkeni,
wee ũtarĩ wanyĩtwo nĩ ruo rwa gũciara,
tondũ ciana cia mũndũ-wa-nja ũrĩa ũtiganĩrio nĩ nyingĩ,
gũkĩra cia ũrĩa ũrĩ na mũthuuri,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

² “Wĩyaramĩrie handũ ha hema yaku,

na ūtambūrūkie mataama ma hema yaku maarame,
 maguucie ūtekūmacaaĩra;
 raihia mĩkanda ya hema yaku,
 nacio higĩ ciayo ūcikiindĩre irũme biũ.

³ Nĩgũkorwo nĩũgatheerema mwena wa ūrĩo na wa ūmotho;
 njiaro ciaku nĩikegwatĩra mabūrũri ma ndūrĩrĩ,
 na itũũre matũũra manene ma cio marĩa matigĩtwo matarĩ andũ.

⁴ “Ndũkanetigĩre; tondũ ndũgaaconoka.
 O na ndũkanaigue guoya wa gũconorithio;
 nĩgũkorwo ndūrĩ hĩndĩ ūkaanyararithio.

Nĩukariganĩrwo nĩ thoni cia ūnini waku,
 na ndũgacooka kũririkana rĩngĩ
 ūrĩa wananyararwo nĩgũkorwo ūrĩ wa ndigwa.

⁵ Nĩgũkorwo ūrĩa Mũũmbi waku nĩwe mũthuri waku,
 nake etagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
 o we Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli nĩwe Mũkũũri waku;
 nake etagwo Ngai mwene thĩ yothe.

⁶ Nĩgũkorwo Jehova nĩagagwĩta ūcooke,
 ūhaana ta mũtumia ūtiganĩirio, na mũthĩĩnĩku ngoro,
 mũtumia wahikire arĩ mũnini, agacooka agateo,”
 ūguo nĩguo Ngai waku ekuuga.

⁷ “Nĩgũkorwo ndĩragũtiganĩirie o gwa kahinda kanini,
 no nĩngũgũcookia ndĩ na tha nyingĩ mũno.

⁸ Hĩndĩ ya marakara maingĩ
 nĩndakũhithire ūthiũ wakwa gwa kahinda kanini,
 no nĩ ūndũ wa ūtugi ūrĩa ūtathiraga, nĩngakũiguĩra tha,”
 ūguo nĩguo Jehova Mũkũũri waku ekuuga.

⁹ “Kũrĩ nĩ matukũ maya no ta marĩa ma hĩndĩ ya Nuhu,
 rĩrĩa ndehĩtire ngiuga atĩ maaĩ ta macio ma hĩndĩ ya Nuhu
 matigacooka kũiyũra thĩ.

Nĩ ūndũ ūcio rĩu nĩndĩhĩtĩte atĩ ndigacooka kũrakara nĩwe
 o na kana ngũkũũme rĩngĩ.

¹⁰ Nĩgũkorwo irĩma no ithubingithio,
 natuo tũrĩma tweherio,
 no rĩrĩ, wendo wakwa ūrĩa ūtathiraga ūrĩa ngwendete naguo-rĩ, ndũkeenenyio,
 o na kana kĩrĩkanĩro gĩakwa gĩa thayũ kĩaheerio harĩwe,”
 ūguo nĩguo Jehova ūrĩa ūkũiguagĩra tha ekuuga.

¹¹ “Atĩrĩrĩ, wee itũũra rĩrĩ inene inyamarie,
 o wee ūthukathukĩtwo nĩ ihuhũkanio,
 na ūkaaga wa gũkũhooreria,
 nĩngagwaka na mahiga ma rangi wa mũthemba mũingĩ,
 nayo mũthingi yaku ndĩmĩake na mahiga ma yakuti.

¹² Nĩngathondeka ndirica ciaku na mahiga mega matune,
 na ihingo ciaku ndĩcithondeke na mahiga ma goro me kũhenia,
 nacio thingo ciaku ciothe ikorwo irĩ cia mahiga ma goro mũno.

¹³ Ciana ciaku ciothe nĩkarutagwo ūhoru nĩ Jehova,
 naguo thayũ wa ciana icio ciaku nĩũkaingĩha mũno.

¹⁴ Nĩũgaikara ta ūhaandĩtwo wega ūhoru-inĩ wa ūthingu:

Ũnyamarania nĩgākūrahĩrĩria;
 ndũgakorwo ũrĩ na ũndũ ũngĩtũma wĩtigĩre.
 Nakĩo kĩmako nĩgĩgākūrahĩrĩria;
 gĩtigagũkuhĩrĩria.

¹⁵ Na rĩrĩ, andũ mangĩgaagũtharĩkĩra-rĩ, nĩ ndigakorwo ũhoru-inĩ ũcio;
 na mũndũ o wothe ũgaagũtharĩkĩra-rĩ, ũcio nĩ kwĩneana akeeneana harĩwe.

¹⁶ “Atĩrĩrĩ, nĩ nĩ nĩ ndoombire mūturi,
 ũrĩa ũhurutagĩra mwaki wa makara,
 na agatura kĩndũ kĩa mbaara o ũrĩa kĩagĩrĩre wĩra-inĩ wakĩo.

O na mũndũ ũrĩa wanangaga akaniinana-rĩ, nĩ nĩ ndĩmũmbĩte;

¹⁷ na gũtirĩ kĩndũ kĩa mbaara gĩthondeketwo gĩa gũgũũkĩrĩra gĩkaagaacĩra wĩra-inĩ wakĩo,
 na nĩũkahoota mũndũ ũrĩa ũkaaria ciugo cia gũgũthitanga.

Rĩrĩ nĩrĩo igai rĩa ndungata cia Jehova,
 o naguo ũhoru wacio wa gũtuuo thingu uumaga harĩ nĩ,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

55

Gwĩtwo kwa Andũ Anyootu

¹ “Atĩrĩrĩ, inyuĩ inyuothe arĩa mũnyootĩ-rĩ,
 ũkaai mũnyue maaĩ;

na inyuĩ mūtari na mbeeca-rĩ,
 ũkaai mũgũre irio, mũrĩe!

Ũkaai, mũgũre ndibei na iria
 mūtari na mbeeca mũkũruta, na hatarĩ na thogora.

² Nĩ kĩ gĩgũtũma mūtũmĩre mbeeca harĩ irio gũtarĩ,
 o na mũnoge mũkĩrutĩra wĩra kĩndũ gĩtangĩmũhũũnia?

Thikĩrĩriai na mũnjigwe, nĩguo mũrĩage indo iria njega,
 nacio ngoro cianyu nĩrĩkenagĩra irio iria njega mũno.

³ Tegai matũ mũthikĩrĩrie, na mũũke kũrĩ nĩ;
 njiguai nĩgeetha mūtũũre muoyo.

Na nĩ nĩngarĩkanĩra na inyuĩ kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene,
 arĩ wendo wakwa wa kwĩhokeka ũrĩa nderĩre Daudi.

⁴ Atĩrĩrĩ ũcio nĩndĩmũtuĩte mũira kũrĩ ndũrĩrĩ,
 na ngamũtua mũtongoria na mũnene wa ndũrĩrĩ.

⁵ Ti-itherũ nĩũgeeta ndũrĩrĩ iria ũtooĩ,
 nacio ndũrĩrĩ iria itakũũ iteng’ere ciũke kũrĩ we,
 nĩ ũndũ wa Jehova Ngai waku,
 o we Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli,
 nĩgũkorwo nĩakũhumbĩte ũkengu mũnene.”

⁶ Mathaai Jehova hĩndĩ irĩa angĩoneka;
 mũkaĩrei hĩndĩ irĩa arĩ hakuhĩ.

⁷ Mũndũ ũrĩa mwaganu nĩatigane na mĩthĩre yake,
 nake mũndũ ũrĩa ũtarĩ mũthingu atigane na meciiria make mooru.
 Nĩacookerere Jehova, na nĩekũmũiguĩra tha,
 na acookerere Ngai witũ,
 nĩgũkorwo nĩakĩragĩrĩria kũrekanĩra.

⁸ “Nĩgũkorwo meciiria makwa timo meciiria manyu,
 o na kana mĩthĩre yanyu ĩgatuĩka ta mĩthĩre yakwa,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁹ “O ta ũrĩa matu maraihanĩrĩrie na thĩ,
ũguo noguo mĩthĩire yakwa ĩraihanĩrĩrie na mĩthĩire yanyu,
o na meciiria makwa magakĩra meciiria manyu.

¹⁰ Nĩgũkorwo o ta ũrĩa mbura yuraga,
narĩo ira rĩkaharũrũka kuuma igũrũ,
na iticookaga kuo itaihũgĩtie thĩ
na igatũma mĩmera ĩthundũke na ĩciare,
nĩguo mũhandi aheo mbeũ

na ũrĩa wendaga kũrĩa aheo irio ciake,
¹¹ ũguo noguo kiugo gĩakwa kĩrĩa kiumaga kanua gakwa gĩgaaikara:
Kiugo kũu gĩtikanjookerera o ro ũguo tũhũ,
no nĩgĩkahingia ũrĩa nyendete wĩkwo,
na gĩkinyanĩrie muoroto ũrĩa watũmire ndĩgĩtũme.

¹² Ũkoimagara na gĩkeno,
na ũthiige ũtongoretio nĩ thayũ;
irĩma o na tũrĩma nacio
nĩigaitika kũina rwĩmbo mbere yaku,
nayo mĩtĩ yothe ya gĩthaka nĩkahũũra hĩ.

¹³ Ithenya rĩa mĩigua-rĩ, gũkaamera mĩthengera,
na ithubya rĩa cong'e kũmere mĩhandathi.
Naguo ũndũ ũcio ũgaatuĩka wa gũtũma Jehova agĩe igweta,
na ũtuĩke kĩmenyithia gĩa gũtũũra nginya tene, kĩrĩa gĩtagathũkio.”

56

Ũhonokio wa Andũ arĩa angĩ

¹ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Tũũrai mĩtuanagĩra ciira wa kĩhoto,
na mwĩkage maũndũ marĩa magĩrĩire,
nĩgũkorwo ũhonokio wakwa nĩũkuhĩrĩrie,
o naguo ũthingu wakwa ũrĩ hakuhĩ kũguũranĩrio.

² Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa wĩkaga maũndũ macio,
o mũndũ ũrĩa ũrũmagia maũndũ macio mũno,
na ũrĩa ũmenyagĩrĩa thabatũ atekũmĩthaahia,
na akagirĩrĩa guoko gwake gwĩka ũũru.”

³ Mũndũ wa kũngĩ ũrĩa wĩnyiitanĩtie na Jehova ndakanoige atĩrĩ,
“Ti-itherũ Jehova nĩakanyamũrania, andigithanie na andũ ake.”
O na kana mũndũ ũrĩa mũhakũre arekwo oige atĩrĩ,
“Nĩ haana o ta mũtĩ mũũmũ.”

⁴ Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Ha ũhoru wa andũ arĩa ahakũre arĩa mamenyagĩrĩa thabatũ ciakwa,
na magathuura gwĩka maũndũ marĩa manganagia,
na makarũmia kĩrĩkanĩro gĩakwa-rĩ,

⁵ nĩngamahe handũ thĩnĩ wa hekarũ yakwa na thingo-inĩ ciayo,
na ndũme maririkanagwo na magĩe igweta rĩega mũno
gũkĩra andũ arĩa marĩ na ciana cia aanake na cia airĩtu;
o na nĩngĩ nĩngamahe rĩitwa rĩrĩa magaatũũra meetagwo nginya tene na tene,
rĩrĩa rĩtagacooka kũriganĩra.

⁶ Andũ a kũngĩ arĩa menyiitanĩtie na Jehova
nĩguo mamũtungatagĩre,

o acio mendete rĩtwa rĩa Jehova,
 na mamũhooyaga,
 o na arĩa othe mamenyagĩrĩa thabatũ matekũmĩthaahia,
 na makarũmia kĩrĩkanĩro gĩakwa-rĩ,
⁷ andũ acio nĩo ngaatwara kĩrĩma-inĩ gĩakwa kĩrĩa kĩamũre,
 na ndĩmahe gĩkeno thiinĩ wa nyũmba yakwa ya mahooya.
 Maruta mao ma njino na magongona
 nĩmagetĩkĩrĩka kĩgongona-inĩ gĩakwa;
 nĩgũkorwo nyũmba yakwa ĩgeetagwo
 nyũmba ya mahooya ya kũhooyagĩrwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe.”
⁸ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ,
 o we ũrĩa ũcookanagĩrĩria andũ a Isiraeli arĩa matahĩtwo:
 “Hamwe na acio ndĩkĩtie gũcookanĩrĩria
 no kũrĩ angĩ ngaacookanĩrĩria meongerere harĩo.”

Thitango ya Ngai ya Gũũkĩrĩra Andũ arĩa Aaganu

⁹ Atĩrĩrĩ, ũkaai inyuĩ nyamũ ciothe cia gĩthaka,
 o na inyuĩ nyamũ ciothe cia mũtitũ ũkaai mũrĩe!
¹⁰ Arangĩri a Isiraeli nĩ atumumu,
 othe nĩmagĩte ũmenyo;
 othe matariĩ ta ngui itagambaga,
 ikaremwo nĩ gũkũga;
 makomaga thĩ makaroota,
 na mendaga o gũkoma toro.
¹¹ Matariĩ o ta ngui ngoroku mũno;
 matirĩ hĩndĩ mahũũnaga.
 Nĩ arĩithi matarĩ na ũtaũku;
 othe magarũrũkĩte magathĩ na njĩra ciao o ene,
 na o mũndũ acaragia maũndũ ma kwĩguna we mwene.
¹² O mũndũ aanagĩrĩra akoiga atĩrĩ, “Ũnganai ndĩmũrehere ndibei!
 Nĩtũnyue njoohi nginya tũrĩio!
 Naruo rũciũ rũkaahaana o ta ũmũthĩ,
 kana rwagĩre mũno makĩria.”

57

¹ Atĩrĩrĩ, andũ arĩa athingu makuaga o ro ũguo,
 na gũtirĩ mũndũ wĩciiragia ũhoru ũcio ngoro-inĩ yake;
 andũ arĩa etigĩri-Ngai meheragio,
 na gũtirĩ mũndũ ũmenyaga atĩ acio athingu meheretio
 nĩguo matharwo, matikoone ũũru.
² Andũ arĩa mathiiaga na mĩthiĩre mĩagĩrĩru,
 matoonyaga thayũ-inĩ;
 ningĩ nĩmonaga ũhurũko makua.
³ “No inyuĩ-rĩ, ũkaai haha,
 inyuĩ ariũ a mũndũ-wa-nja mũragũri,
 o inyuĩ ciana cia itharia na cia maraya!
⁴ Nũ ũcio inyuĩ mũranyũrũria?
 Nũ ũcio mũratembanĩria mĩromo
 na mũkamũrutĩra rũrĩmĩ?
 Githĩ inyuĩ ti inyuĩ ciana cia aremi,
 o na rũciaro rwa aheenania?

⁵ Inyuĩ mũhĩahĩaga nĩ thuti cianyu mũrĩ kũu mĩgandi-inĩ,
na mũrĩ rungu rwa mūtĩ o wothē mūruru;
mūrutaga ciana cianyu magongona kũu ituamba-inĩ,
na mĩatũka-inĩ ya ndwaro cia mahiga.

⁶ “Mĩhianano ya kũhooywo ĩrĩa ĩrĩ mahiga-inĩ manyoroku* kũu ituamba-inĩ nĩyo rūgai rwanyu;
ĩĩ, mĩhianano ĩyo nĩyo igai rĩanyu.

Ĩĩ, ĩyo nĩyo ũitĩre magongona maku ma kĩndũ gĩa kũnyuuo,
na ũkamĩrutĩra maruta ma mũtu.
Nĩĩ-rĩ, ingĩhota atĩa gũkirĩrĩa maũndũ ta macio?

⁷ Wee ũthondekete ũrĩrĩ waku karĩma-inĩ karĩa karaaya na igūrũ, na gatũũgĩru;
na kũu igūrũ nĩkuo waambatiire, ũgĩthĩ kũrutĩra magongona maku kuo.

⁸ Thuutha wa mĩrango yaku, na hingĩro-inĩ ciayo
nĩkuo ũigĩte imenyithia cia gũkũririkania ũhoru wa mĩhianano ya andũ acio matooĩ Ngai.
Nĩwahumbũrĩrie gĩtanda gĩa ku nĩ ũndũ wa kũndirika,
ũkĩhaica igūrũ rĩakĩo, o na ũgĩkĩaramia makĩria;
ũkĩrĩkanĩra na acio wendete itanda ciao,
na ũgĩcooka ũkĩrorera njaga yao.

⁹ Nĩwathiire kũrĩ Moleku ũrĩ na maguta ma mūtĩ wa mĩtamaiyũ,
na ũkĩongerera maguta maku marĩa manungaga wega.
Nĩwatũmire abarũthi aku mathĩ kũndũ kũraya mũno;
ningĩ ũgĩkũrũka o nginya mbĩrĩra-inĩ!

¹⁰ Nĩwanogirio nĩ mĩthĩre yaku yothē,
no rĩrĩ, ndũigana kuuga atĩrĩ, ‘Ŭndũ ũyũ nĩ wa tũhũ.’
Ŭkĩgĩa na hinya mwerũ,
nĩ ũndũ ũcio ndũigana kũringĩka.

¹¹ “Nũũ wakũiguithirie guoya na ũkĩmwĩtigĩra,
ũũ atĩ ũkoretwo ũkĩaga gũtuĩka mwĩhokeku kũrĩ nĩ,
na ũkaaga gũcooka kũndirikana,
o na kana wĩcũũranie ũhoru ũcio na ngoro yaku?
Githĩ ti tondũ ngoretwo ngĩrĩte ki ihinda iraihu,
nawe ũkaaga kũnjĩtigĩra?

¹² Nĩngaumbũrania ũthingu waku na cĩiko ciaku,
nacio itigakũguna.

¹³ Rĩrĩa ũgaakaya ũkĩenda ũteithio-rĩ,
mĩhianano ĩyo ya kũhooywo ũnganĩtie-rĩ, nĩgagĩkũhonokia!
Rũhuho nĩrũkamĩkuua yothē,
yũmbũrwo, yetherio nĩ mĩhũmũ mĩtheri.
No rĩrĩ, mũndũ ũrĩa ũnduuaga rĩrĩro rĩake-rĩ,
nĩwe ũkaagaya bũrũri,
o na egwatĩre kĩrĩma gĩakwa kĩrĩa kĩamũre.”

Kũhoorerio Andũ arĩa Maherete

¹⁴ Na nĩgũkeeranwo atĩrĩ:

“Akaai, akaai, na mũthondeke njĩra!
Eheriai mĩhĩnga yehere njĩra-inĩ ya andũ akwa.”

¹⁵ Nĩgũkorwo Ũrĩa-Ũrĩ-Igūrũ Mũno,
o We ũtũũgĩrĩtio na ũtũũraga tene na tene,
ũrĩa wĩtagwo mũtheru; ekuuga atĩrĩ:

* 57:6 Mahiga manyoroku maahũthagĩrwo gũtungatĩra ngai cia mĩhianano.

“Ndũũraga o igũrũ handũ hatheru,
na ningĩ ngatũũrania na mũndũ ũrĩa ũrĩ ngoro ãthuthĩkĩte,
na ũrĩa ũherete na wĩnyiihĩtie,
nĩguo njarahũre roho wa mũndũ ũcio wĩnyiihĩtie,
na njarahũre ngoro ãyo ãthuthĩkĩte.

¹⁶ Ndigũtũũra ndũithanagia nginya tene,
o na kana ndũũre ndakarĩte hĩndĩ ciothe,
tondũ roho wa mũndũ wahota kũringĩka mbere yakwa,
mĩhũmũ ãyo ya mũndũ ũcio ndoombire ãhwererekere.

¹⁷ Nĩndarakaririo mũno nĩ mehia make ma gũkoroka;
ngĩmũherithia na ngĩmũhitha ũthiũ wakwa nĩ kũrakara,
no agĩthiĩ o na mbere na mĩthiĩre yake ãrĩa eyendeire.

¹⁸ Nĩnyonete njĩra ciake, no nĩngamũhonia;

ningĩ nĩngamũtongoria, na njooke ndĩmũũmĩrĩrie,

¹⁹ ndũme kũgĩe na ũgooci tũnua-inĩ twa andũ arĩa macakayaga kũu Isiraeli.
Thayũ, thayũ kũrĩ arĩa marĩ kũraya, na kũrĩ arĩa marĩ gũkuhĩ,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Na nĩ nĩ ngaamahonia.”

²⁰ No rĩrĩ, andũ arĩa aaganu mahaana ta irĩa rĩgĩikia ndiĩhũ ciarĩ,
rĩrĩa rĩtangĩhoorera,
rĩrĩa makũmbĩ marĩ mahurunjaga ndaka na ndooro.

²¹ Ngai wakwa ekuuga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa mwaganu-rĩ, ndarĩ hĩndĩ angĩgĩa na thayũ.”

58

Kwĩhinga Kũrĩa Irio kũrĩa kwa Ma

¹ “Atĩrĩrĩ, anĩrĩra mũno, na ndũgakire.

Anĩrĩra na mũgambo mũnene o taarĩ karumbeta karagamba.*
Uumbũrĩre andũ akwa ũhoru wa ũremi wao,
o na andũ a nyũmba ya Jakubu ũmoimbũrĩre mehia mao.

² Nĩgũkorwo manjaragia mũthenya o mũthenya;
makonekaga ta mangĩenda mũno kũmenya njĩra ciakwa,
ta marĩ rũrĩrĩ rwĩkaga ũrĩa kwagĩrĩre,
na rũtatirikĩte maathani ma Ngai waruo.

Mendaga ndĩmatuagĩre ciira wa kĩhoto,
na makoneka makĩenda mũno Ngai amakuhĩrĩrie.

³ Moragia atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte twĩhinge kũrĩa irio, nawe ũkaaga kuona?
Nĩ kĩ gĩtũmĩte twĩnyiihie, nawe ũkaaga kũrũmbũiya ũhoru ũcio?’

“No rĩrĩ, mũthenya wanyu wa kwĩhinga kũrĩa irio
mwĩkaga o ũrĩa mũkwenda,
na aruti othe anyu a wĩra mũkamahinyĩrĩria.

⁴ Kwĩhinga kũrĩa irio kwanyu kũrĩkagĩrĩria na ngũĩ na njũgitano,
na mũkahũũrana na ngundi ta andũ aaganu.

Kwĩhinga kũrĩa irio kwanyu kwa matukũ maya
gũtingĩtũma mĩgambo yanyu ãguo kũu igũrũ.

⁵ Kwĩhinga kũrĩa irio kwa mũthemba ũcio
wa mũndũ kwĩnyiihia mũthenya o ũmwe tu-rĩ,
nĩkuo nĩ thuurĩte?

Kwĩhinga no kũinamia mũtwe ta ithanjĩ,
na gũkomera nguo ya ikũnia, o na mũhu?

* 58:1 Karumbeta kaahũthagĩrwo gwĩta thigari nĩguo ithiĩ mbaara.

Kūu nīkuo mwītaga kwīhinga kūrīa irio,
na mūkawīta mūthenya wa gwītīkīrīka nī Jehova?

⁶ “Githī mūthemba ūrīa thuurīte wa kwīhinga kūrīa irio ti ūyū:

kuohora arīa moohetwo na njīra ītarī ya kīhotoo,
na kuohoraga mīkwa ya icooki rīa ngingo,
na kūrekereria arīa mahinyīrīrio,
o na kuunanga macooki mothe ma ngingo?

⁷ Githī ti kūgayanaga irio ciaku na andū arīa ahūtu,
na ūrehage athīni arīa matarī ūikaro gwaku mūciī,
na rīrīa wona mūndū arī njaga ūkamūhumba nguo,
na ndūkanahutatīre andū arīa mūrī a mūthiimo ūmwe nao?

⁸ Hīndī īyo ūtheri waku nīūgaathera o ta ūrīa gūtherūrūkaga rūciinī,
nakuo kūhonio gwaku nīgūkooneka o narua;
ningī ūthingu waku nīūgagūtongoria,
naguo riiri wa Jehova ūkuume thuutha, ūkūgitīre.

⁹ Ningī hīndī īyo nīūgeetana, nake Jehova nīagagwītīka;
nīūgakaya ūteithio, nake nīakoiga atīrī: Īī nīī ūyū haha.

“Ūngīheria icooki rīa kūhinyanīrīria,
na weherie kīara kīrīa worotanaga nakīo, na ndeto cia rūmena-rī,

¹⁰ ningī ūngīrutīra kūhūūnia andū arīa ahūtu,
nao arīa ahinyīrīrie ūmahingīrie maūndū marīa mamabatairie,
hīndī īyo ūtheri waku nīūgaathera kūu nduma-inī,
naguo ūtukū waku ūgaatuīka o ta mūthenya barigici.

¹¹ Jehova nīarīgūtoongoragia hīndī ciothe,
na nīarīkūhingagīria mabataro maku ūrī būrūrī-inī mūūmū,
o na mahīndī maku amekagīre hinya.

Ūkahaana ta mūgūnda unithīrio maaī,
ūtūike ta gīthima kīrīa gītahūaga.

¹² Andū aku nīo magaacookereria kūrīa kwaanangītuo o tene,
na maakīrīre mīthingi īrīa ya tene mūno;
nawe ūgeetagwo Mūcookereria wa Thingo irīa Momoku,
na wītagwo Mūcookereria wa Njīra cia Itūūro.

¹³ “Ūngīgirīrīria magūrū maku gūthūkia mūthenya wa Thabatū,
na wage gwīka maūndū maku we mwene
mūthenya ūcio wakwa ūrīa mwamūre,
nayo Thabatū īyo ūmītue mūthenya wa gīkeno,
na mūthenya ūcio mwamūre wa Jehova ūūtue wa gūtīio-rī,
na ūngūtīia na kwaga kūrūmīrīra njīra ciaku,
na kwaga gwīka maūndū maku we mwene, o na kana kwaria ndeto cia tūhū-rī,

¹⁴ hīndī īyo nīūgakena nī ūndū wa Jehova,
na nīngatūma ūtūūgīrio mūno gūkū thī,
na ngūheage igai rīa thoguo Jakubu, ūrīrīage.”
Nīgūkorwo nī kanua ka Jehova
kaarītīe ūhoru ūcio.

atĩ gũtingĩhota kũhonokania,
o na kana gũtũ gwake gũkagĩa njiika
atĩ gũtingĩhota kũigua.

² No rĩrĩ, mawaganu manyu
nĩmo mamũtigithanĩtie na Ngai wanyu;
namo mehia manyu nĩmo matũmĩte amũhithe ũthiũ wake,
akarega kũmũigua.

³ Nĩgũkorwo moko manyu nĩmathaahĩte nĩ ũiti wa thakame,
nacio ciara cianyu ikaiyũra wĩhia.
Tũnua twanyu nĩtwarĩtie ndeto cia maheeni,
na nĩmĩ cianyu ikang'ung'uaga o ndeto cia waganu.

⁴ Gũtirĩ mũndũ wendaga ciira wa kĩhotoo,
o na kana ageciirĩrĩra na njĩra ya ma.
Mehokaga ngarari cia tũhũ na makaaria ndeto cia maheeni;
magĩaga nda cia mathiĩna na magaciara waganu.

⁵ Mahaana ta makomeire matumbĩ ma ndũira,
na makaamba mĩtego ya rũrenda rwa mbũmbũĩ.
Mũndũ o wotha ũrĩa ũngĩrĩa matumbĩ macio no gũkua akuaga,
na o itumbĩ rĩahehenjwo rĩtũrĩkaga ndũira.

⁶ Rũrenda rũu rwao nĩ rwa tũhũ rũtingĩtumwo nguo;
matiingĩhumbĩra na kĩrĩa mathondekaga naruo.
Mawĩra mao nĩ mawĩra ma waganu,
na moko mao maiyũrĩte ciĩko cia haaro.

⁷ Magũrũ mao mahanyũkaga makehie;
mahiũhaga magaite thakame ya mũndũ ũtehĩtie.
Meciiria mao no meciiria ma ũũru;
na kũrĩa guothe mathiiga matigaga gũkirĩte ihooru na mwanangĩko.

⁸ Njĩra ya thayũ matimĩũĩ;
na mĩthiĩre yao ti ya gũtuanĩra ciira na kĩhotoo.
Metemeire njĩra njogomu;
gũtirĩ mũndũ ũcigeragĩra akagĩa na thayũ.

⁹ Nĩ ũndũ ũcio ciira wa kĩhotoo ũrĩ kũraya na ithuĩ,
naguo ũthingu ndũtũkinyagĩra.
Tũcaragĩa ũtheri, no tuonaga o nduma;
tũgacaria ũkengu, no tũkagerera kũrĩa kũrĩ na mairia matumanu.

¹⁰ Tũhambataga rũthingo ta mũtumumu,
na tũgeetherera njĩra ta andũ matarĩ maitho.
Tũhĩngagwo mũthenya barigici o ta rĩrĩa kũrĩ mairia;
tũrĩ gatagatĩ ka andũ arĩa marĩ hinya, tũhaanaga ta andũ akuũ.

¹¹ Ithuothe tũraramaga o ta nduba;
tũcakayaga na kĩa ta ndutura.
Tũcaragĩa ũhoru wa gũtũirwo ciira na kĩhotoo, na tũtingĩwona o na atĩa;
tũgacaria ũhoru wa ũhonokanio, no ũgatũraihĩrĩria mũno.

¹² Nĩgũkorwo mahĩtia maitũ nĩ maingĩ maitho-inĩ maku,
namo mehia maitũ makoimbũra ũrĩa tũtariĩ.
Hĩndĩ ciothe mahĩtia maitũ makoragwo hamwe na ithuĩ,
namo mehia maitũ nĩtũmooĩ mothe:

¹³ namo nĩ ũremi na gũkaana Jehova,
na kũhutatĩra Ngai witũ,
na kwaragĩa ndeto cia kũhinyanĩrĩria, na kũregana na watho,

na kwaria ndeto cia maheeni iria ngoro ciitũ ithugundĩte.

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio nĩtwagĩte ciira wa kĩhooto,
naguo ũthingu ũgatũrahĩrĩria;
naguo ũhoru wa ma ũkagũa njĩra-inĩ,
naguo ũrũngĩrĩru ũkaagĩrwo mweke.

¹⁵ Ũhoru wa ma ndũrĩ handũ ũngĩoneka,
nake mũndũ ũrĩa wĩthemaga ũũru agatũika mũndũ wa kũguĩmwo.
Nake Jehova akĩona ũndũ ũcio, ũkĩaga kũmũkenia,
tondũ gũtiatuanagĩrwo ciira na kĩhooto.

¹⁶ Ningĩ akĩona atĩ gũtiarĩ mũndũ o na ũmwe wagĩrĩre,
na akĩgega tondũ gũtiarĩ na mũteithũrani;
nĩ ũndũ ũcio guoko gwake mwene nĩkuo kwamũhonokirie,
naguo ũthingu wake mwene ũkĩmũtiirĩrĩa.

¹⁷ Agĩcooka akĩĩhumba ũthingu taarĩ gako gake ga kũmũgitĩra gĩthũri,
na agĩkĩra ngũbia ya kĩgera ya ũhonokio mĩtwe;
naguo ũhoru wa kũrĩhanĩria akĩwĩĩhumba taarĩ nguo,
na akĩĩhotora kĩyo taarĩ nguo ndaaya.

¹⁸ O ta ũrĩa ciĩko ciao itariĩ, ũguo noguo akaarĩhana,
arĩhe thũ ciake na mang'ũrĩ,
nao andũ arĩa marĩ muku nake amacookererie ũũru wao;
andũ arĩa matũũraga icigĩrĩra-inĩ-rĩ,
erĩhĩrie na kũmagera ngero o ũrĩa kwagĩrĩre.

¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, andũ nĩmagetigĩra rĩitwa rĩa Jehova kuuma ithũĩro,
na nĩmagatĩia riiri wake kuuma irathĩro rĩa riũa.
Nĩgũkorwo agooka ta rũũĩ ruunĩte, rũgatherera na ihenya,
rũtindĩkitwo nĩ mĩhũmũ ya Jehova.

²⁰ “Mũkũũri nĩagooka Zayuni,
na akinye kũrĩ andũ a Jakubu arĩa maherete mehia mao,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

²¹ Ningĩ Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ha ũhoru wakwa-rĩ, gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndarĩkanĩire nao, atĩ
Roho wakwa, ũrĩa ũrĩ igũrũ rĩaku, na ciugo ciakwa iria njĩkĩrĩte kanua gaku, itirĩ hĩndĩ ikehera kuuma
kanua gaku, kana ciehere kuuma tũnua twa ciana ciaku, o na kana ciehere kuuma tũnua twa njiaro
ciao, kuuma rĩu nginya tene na tene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

60

Riiri wa Zayuni

¹ “Atĩrĩrĩ, arahũka ũcangarare, tondũ ũtheri waku nĩũũkĩte,
naguo riiri wa Jehova ũgakwarĩra.

² Atĩrĩrĩ, nduma nĩĩhumbĩrĩte thĩ,
nayo nduma ndumanu ikahumbĩra ndũrĩrĩ ciothe,
no Jehova nĩakwarĩire,
naguo riiri wake ũgakwarĩra.

³ Ndũrĩrĩ nĩigooka kũrĩ ũtheri waku,
nao athamaki moke kũrĩa ũcangararĩte ta riũa rĩkĩratha.

⁴ “Tiira maitho wĩrorere mĩena yothe:
One ũrĩa andũ othe monganĩte magooka harĩwe,
nao ariũ aku makoima kũndũ kũraya,
nao airĩtu aku magooka makuuĩtwo na moko.

⁵ Hĩndĩ iyo nĩũkona ũndũ ũcio, nawe ũcangarare,

ngoro yaku nayo ituumatuume, na iyyürwo nĩ gĩkeno;

ũtonga ũrĩa ũrĩ iria-inĩ nĩũkareherwo,

o nague ũtonga wa ndūrĩrĩ ũrehwo kūrĩ we.

⁶ Ndũũru cia ngamĩra nĩkaĩyũra bũrũri waku,

o nacio njaũ cia ngamĩra cia kuuma Midiani, na cia Efa.*

Ngamĩra ciothe cia kuuma Sheba ciũke,

ikuuĩte thahabu na ũbumba,

nao andũ maanĩrĩre magooce Jehova.

⁷ Ndũũru ciothe cia mbũri cia Kedari igaacookanĩrĩrio irehwo kūrĩ we,

ũtungatagĩrwo nĩ ndūrũme cia Nebaiothu;

nĩigetĩkĩrwo, ituĩke cia kũrutwo igongona kīgongona-inĩ gĩakwa,

na nĩ nĩngagemia hekarũ yakwa ĩrĩa ĩrĩ riiri.

⁸ “Atĩrĩrĩ, andũ aya mombũkĩte na igũrũ ta matu,

o na kana ta ndutura igĩcooka itara-inĩ ciacio nĩ a?

⁹ Ti-itherũ andũ arĩa matũũraga icigĩrĩra-inĩ nĩ nĩ metagĩrĩra;

matongoretio nĩ marikabu cia Tarishishi,

ikĩrehe ariũ anyu kuuma kũndũ kũraya,

marĩ na betha na thahabu ciao

nĩ ũndũ wa gũtĩia Jehova Ngai wanyu,

Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli,

nĩgũkorwo nĩakũheete riiri.

¹⁰ “Andũ a kũngĩ nĩo magaacookereria thingo ciaku,

nao athamaki ao magũtungatagĩre.

O na akorwo nĩndakũhũũrĩre na marakara-rĩ,

nĩũgeetĩkĩrĩka nĩ nĩ nĩguo ngũiguĩre tha.

¹¹ Ihingo ciaku igũtũũra irĩ hingũre,

itĩrĩ hĩndĩ ikaahingwo mũthenya kana ũtukũ,

nĩgeetha andũ makũrehagĩre ũtonga wa ndūrĩrĩ,

athamaki ao marũmanĩrĩre mũtongoro wa ũhootani.

¹² Nĩgũkorwo rũrĩrĩ kana ũthamaki ũrĩa ũtagagũtungatĩra nĩũkaniinwo;

ũkaanangwo biũ.

¹³ “Riiri wa Lebanoni ũgaatuĩka waku,

nague nĩ wa mĩtĩ ya mĩthengera, mĩhuhu, na mĩkarakaba yothe hamwe,

nĩguo ĩgemie handũ hakwa harĩa haamũre;

na nĩ nĩngagoocithia handũ harĩa hakinyagwo nĩ magũrũ makwa.

¹⁴ Ariũ a andũ arĩa makũhinyagĩrĩria nĩmagooka harĩwe makũinamĩrĩre;

na arĩa othe makũmenete, mainamĩrĩre magũrũ-inĩ maku,

nao magwĩtage Itũũra-Inene-rĩa-Jehova,

na Zayuni itũũra rĩa Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli.

¹⁵ “O na akorwo nĩwatiganĩrĩrio na ũkĩmenwo,

na gũkĩaga mũndũ o na ũmwe ũngĩtuĩkanĩria gwaku-rĩ,

nĩngatũma ũtũũre ũrĩ mũtĩĩku nginya tene,

na ũrĩ gĩkeno kĩa njiarwa ciothe.

¹⁶ Nĩũkanyuuaga iria rĩa ndūrĩrĩ

na wongithagio nyondo cia ũthamaki.

Hĩndĩ ĩyo nĩguo ũkaamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, nĩ nĩ Mũhonokia waku,

* 60:6 Andũ a Midiani maarĩ arĩithi mwena wa gũthini wa Jorodani; Efa aarĩ mũriũ wa Midiani.

na Mũkũũri waku, Ūrĩa-ũrĩ-Hinya-Mũno wa Jakubu.

¹⁷ Ngaakũrehera gĩcango handũ ha thahabu,
na ngũrehere betha handũ ha kĩgera.

Handũ ha mbaũ ngaakũrehera gĩcango,
na ngũrehere kĩgera handũ ha mahiga.

Nĩngatũma thayũ ũtuĩke mũnene waku,
naguo ũthingu ũtuĩke mwathi waku.

¹⁸ Ngũĩ ndĩgaacooka kũiguuo bũrũri-inĩ waku,
o na kana mĩhaka-inĩ ya bũrũri waku kũgĩe ũũnũhi kana mwanangĩko,
no nĩũgeeta thingo ciaku Ūhonokio,
na ihingo ciaku ũciĩte Ūgooci.

¹⁹ Riũa ti rĩo rĩrĩkwaragĩra mũthenya,
kana ũtheri wa mweri ũgũtheragĩre ũtukũ,
nĩgũkorwo Jehova agaatuĩka ũtheri waku wa nginya tene
na Ngai waku atuĩke riiri waku.

²⁰ Riũa rĩu rĩaku rĩtigacooka gũthũa rĩngĩ,
o na kana mweri waku ũtukĩrwo rĩngĩ;
nĩgũkorwo Jehova nĩwe ũgaatuĩka ũtheri wa gũgũtherera nginya tene,
na matukũ maku ma kĩa nĩmagathira.

²¹ Hĩndĩ iyo nao andũ aku othe magaatuĩka athingu,
na megwatĩre bũrũri nginya tene.

Andũ acio nĩo thuuna irĩa ndĩhaandĩire,
arĩ wĩra wa moko makwa,
nĩgeetha monanagie ũkengu wakwa mũnene.

²² Nyũmba irĩa nini ikongerereka itũike andũ ngiri,
nayo irĩa itarĩ andũ aingĩ itũike rũrĩrĩ rũrĩ hinya mũno.

Nĩĩ nĩ nĩ Jehova.
Nĩngeeka ũndũ ũcio narua ihinda rĩaguo rĩakinya.”

61

Mwaka wa Ũtugi wa Jehova

¹ Atĩrĩrĩ, Roho wa Mwathani Jehova arĩ igũrũ rĩakwa,
nĩ ũndũ Jehova nĩanjitĩrĩrie maguta,
nĩguo hunjagĩrie andũ arĩa athĩĩni ũhoru-ũrĩa-mwega.

Nĩandũmĩte ngahonie arĩa athuthĩku ngoro,
na ngaanĩrĩre atĩ andũ arĩa mohetwo nĩmohorwo,
nao arĩa mohetwo njeera ndĩmeere nĩmarekererio,

² na hunjanagĩrie ũhoru wa mwaka ũrĩa Jehova akoonania ũtugi wake,
na mũthenya ũrĩa Ngai witũ akerĩhĩria,
ningĩ hooragĩrie arĩa othe marĩ na kĩa,

³ na ndeithagie andũ arĩa marĩ na kĩa kũu Zayuni:
ndĩmahumbe tanji ya ũthaka handũ ha mũhu,
na ndĩmaitĩrĩrie maguta ma gĩkeno handũ ha kĩa,

na ndĩmahumbe nguo ya ũgooci
handũ ha ngoro itarĩ mwĩhoko.

Nĩgeetha meetagwo mĩtĩ ya ũthingu,
mĩtĩ irĩa ihaandĩtwo nĩ Jehova
nĩguo monanagie riiri wake.

⁴ Nao nĩmagaka kũndũ kũrĩa gũtũire kwanangĩtwo kuuma tene,
na macookererie kũndũ kũrĩa kuonũhirwo tene;

nĩ magaacookereria matũũra manene
marĩa matũire marĩ manange njiarwa na njiarwa.

⁵ Nao ageni nĩmakarĩithagia ndũũru cianyu;
nao andũ a kũngĩ marĩmage mĩgũnda yanyu,
o na maceehage mĩthabibũ yanyu.

⁶ No inyuĩ mũgeetagwo athĩnjĩri-Ngai a Jehova,
nao andũ mamwĩtage atungatĩri a Ngai witũ.

Mũkaarĩaga ũtonga wa ndũrĩrĩ,
na mwĩtĩage na indo icio ciao nyingĩ.

⁷ Nĩ ũndũ wa ũrĩa andũ akwa manaconorithio,
makaarĩhĩrio maita meerĩ,
na handũ ha thoni-rĩ,
nĩmagakenera igai rĩao;
na nĩ ũndũ ũcio makaagaya igai maita meerĩ bũrũri-inĩ wao,
na magĩe na gĩkeno gĩtagathira nginya tene.

⁸ “Nĩgũkorwo nĩ, Jehova, nĩnyendete ciira wa kĩhotoo;
nĩthũire ũtunyani na waganu.
Nĩ ũndũ wa wĩhokeku wakwa-rĩ, nĩngamarĩha irĩhi rĩao,
na ndũkanĩre nao kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra nginya tene.

⁹ Njiaro ciao nĩikaagĩa igweta ndũrĩrĩ-inĩ,
na ciana ciao imenywo nĩ andũ a ndũrĩrĩ.
Arĩa othe makaamoona nĩmagetĩkĩra
atĩ acio nĩo andũ arĩa Jehova arathimĩte.”

¹⁰ Nĩ nĩngenagĩra Jehova mũno;
ngoro yakwa ĩcanjamũkaga nĩ ũndũ wa Ngai wakwa.
Nĩgũkorwo nĩahumbĩte ũhonokio ta nguo,
na akaahumba nguo ndaaya ya ũthingu,
o ta ũrĩa mũhikania agemagia mũtwe wake na kĩremba taarĩ mũthĩnjĩri-Ngai,
na ta ũrĩa mũhiki egemagia na mathaga make ma goro.
¹¹ Nĩgũkorwo o ta ũrĩa tĩiri ũtũmaga mbegũ imere,
na mũgũnda ũgatũma mbegũ ikũre-rĩ,
ũguo noguo Mwathani Jehova agaataũma ũthingu na ũgooci
ciumĩre cionekane nĩ ndũrĩrĩ ciothe.

62

Rĩĩtwa Rĩerũ rĩa Zayuni

¹ Ha ũhoru wa kũrũrĩra Zayuni-rĩ, ndigakira,
o na kana ndigithĩrie gũtetera Jerusalemu,
nginya hĩndĩ irĩa ũthingu wake ũkaara o ta ũtheri wa rũciinĩ,
naguo ũhoru wake wa kũhonokio wonekane o ta tawa ũrĩa ũrĩrĩmbũkaga.

² Ndũrĩrĩ nĩkoona ũthingu waku,
nao ahamaki othe mone riiri waku;
nawe ũgeetagwo na rĩĩtwa rĩerũ,
rĩrĩa rĩkaagwetwo na kanua ka Jehova.

³ Nĩngĩ ũgaatuĩka ta tanji ya ũthaka
ũnyitĩtwo guoko-inĩ kwa Jehova,
na ũhaana ta thũmbĩ ya ũthamaki
ĩnyitĩtwo guoko-inĩ kwa Ngai waku.

- ⁴ Wee ndūgacooka gwītwo Mūtiganĩrie,
kana būrūri waku wītwo Mūkiri-Ihooru.
No rĩrĩ, ūrīttagwo Hefiziba,
na būrūri waku wīttagwo Beula;
nīgūkorwo Jehova nīagakenagio nīwe,
naguo būrūri waku ūgaatuĩka o ta mūhiki ūhikītio.
- ⁵ O ta ūrĩa mwanake ahikagia mūrĩtu,
ūguo noguo ariũ aku magaakūhikia;
na o ta ūrĩa mūhikania akenagĩrĩra mūhiki wake,
ūguo noguo Ngai waku agaagūkenerera.
- ⁶ Nĩnjigĩte arangĩri a thingo ciaku, wee Jerusalemu,
nao matigakira mūthenya kana ūtukũ.
Inyũ arĩa mūkayagĩra Jehova-rĩ,
mūtikanahurũke,
- ⁷ o na kana mūmũhe ūhurũko nginya rĩrĩa akahaanda Jerusalemu,
na arĩtue itũũra rĩrĩ igweta thĩ yothe.
- ⁸ Jehova nīehītĩte ambararĩtie guoko gwake kwa ūrĩo,
na akehĩta na guoko gwake kūrĩ hinya, akoiga atĩrĩ:
“Ndigacooka kũhe thũ ciaku ngano yaku
itũũke irio ciao,
na gūtĩrĩ hĩndĩ ĩngĩ andũ a kũngĩ makaanyua ndibei ya mūhihano
ĩrĩa wee ūrutĩire wĩra;
- ⁹ no rĩrĩ, andũ arĩa marĩgethaga ngano nĩo marĩmĩrĩĩaga,
na magoocage Jehova,
nao arĩa monganagia thabibũ nĩo marĩnyuuaga ndibei yacio
maikarĩte nja ya handũ hakwa harĩa haamũre.”
- ¹⁰ Hītũkĩrai, mūhītũkĩre ihingo-inĩ, mumagare!
Thondekerai andũ njĩra.
Akaai, mwake njĩra njariĩ!
Ūnganiai mahiga, mūmeherie kuo.
Ambarariai bendera na igūrũ nĩguo yonwo nĩ ndūrĩrĩ.
- ¹¹ Jehova nĩanĩrĩire ūhoro ūyũ
ituri-inĩ ciothe cia thĩ, akoiga atĩrĩ:
“Ĩrai Mwarĩ wa Zayuni ūũ,
‘Atĩrĩrĩ ūrĩa ūgaakūhonokia nĩarooka!
Arooka arĩ na kĩheo gĩake,
na irĩhi rĩake arĩ o narĩo.’”
- ¹² Acio marĩĩtagwo Andũ arĩa Aamũre,
o arĩa Jehova Akūũrĩte;
nawe ūrĩĩtagwo Wa Kwendeka,
Itũũra-Inene-rĩrĩa-Rĩtagacooka-Gũthaamwo.

63

Mūthenya wa Ngai wa Kwĩrĩhĩria na Kūhonokania

- ¹ Nũũ ūyũ ūroka oimĩte Edomu,
akoima itũũra rĩa Bozara ehumbĩte nguo ndune ta thakame?
Nũũ ūyũ wĩhumbĩte nguo irĩ na ūkengu,

agĩkinyũkagia arĩ na hinya wa ũnene wake?

“Nĩ nĩ, ngĩaragia ndeto cia ũthingu,
na ndĩ na hinya wa kũhonokania.”

² Nĩ kĩ gĩtũmĩte nguo ciaku itunĩhe,
ta cia mũndũ ũraranga kĩhihĩro kĩa ndibei?

³ “Nĩ-rĩ, nĩnangĩte kĩhihĩro kĩa ndibei ndĩ nyiki;
gũtirĩ mũndũ wa kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ o na ũmwe twarĩ nake.
Ndamakinyĩrĩrie ndĩ na marakara,
na ngĩmarangĩrĩria thĩ ndĩ na mang’ũrĩ;
nayo thakame yao ikĩminjũkĩra nguo ciakwa,
nacio ciothe ikĩgĩa na marooro mayo.

⁴ Nĩgũkorwo mũthenya wa kũrĩhanĩria warĩ ngoro-inĩ yakwa,
naguo mwaka wa gũkũũra andũ akwa nĩmũkinyu.

⁵ Nĩ nĩndacũthĩrĩrie, ngĩona atĩ hatiarĩ mũndũ wa kũndeithia,
na ngĩgega tondũ gũtiarĩ na mũndũ wa kũndiirĩrĩra;
nĩ ũndũ ũcio guoko gwakwa mwene nĩkuo kwahonokirie,
namo mang’ũrĩ makwa mwene makĩndiirĩrĩra.

⁶ Nĩndakinyĩrĩrie ndũrĩrĩ ndĩ na marakara,
ngĩtũma ituĩke ta irĩitwo nĩ njoohi nĩ ũndũ wa mang’ũrĩ makwa,
nayo thakame yao ngĩmĩita thĩ.”

Kũgooca na Kũhooya

⁷ Nĩngũheana ũhoru wa motugi ma Jehova,
o na ciĩko ciake iria itũmaga agoocwo,
kũringana na maũndũ mothe marĩa Jehova atwĩkĩire:

ĩĩ, nĩngũheana ũhoru wa maũndũ maingĩ mega
marĩa eekĩire nyũmba ya Isiraeli,
kũringana na tha ciake, na motugi make maingĩ.

⁸ Nĩ ũndũ oigire atĩrĩ, “Ti-itherũ acio nĩ andũ akwa,
na nĩ ciana iria itakaheenia,”
na nĩ ũndũ ũcio agĩtuĩka Mũhonokia wao.

⁹ Mathĩĩna-inĩ mao mothe o nake nĩathĩĩnikire,
nake mũraika wake akĩmahonokia.
Akĩmakũũra nĩ ũrĩa aamendete na akamaiguĩra tha,
akĩmooya na agĩtũũra amakuuĩte matukũ mothe ma tene.

¹⁰ No rĩrĩ, nĩmamũremeire
na makĩguithia Roho wake Mũtheru ũũru.
Nĩ ũndũ ũcio akĩmagarũrũka, agĩtuĩka thũ yao,
nake we mwene akĩrũa mbaara nao.

¹¹ Ningĩ andũ acio ake makĩririkana matukũ ma tene,
o hĩndĩ ya Musa na andũ ake, makĩũria atĩrĩ:
Ūrĩa wamaringirie iria, hamwe na mũrĩithi wa rũũru rwake-rĩ, akĩrĩ ha?
Ĩ we ũrĩa wareehire Roho Mũtheru gatagatĩ kao-rĩ, akĩrĩ ha?

¹² Ūrĩa watũmire guoko gwake kwa hinya na kũrĩ riiri
gũikare mwena wa ũrĩo wa Musa, akĩrĩ ha?
O we ũrĩa wagayũkanirie maaĩ mbere yao,
nĩguo egĩire na igweta nginya tene,

¹³ ũrĩa wamatongoreirie kũndũ kũu kũriku, akĩrĩ ha?

O ta mbarathi igĩtwarĩrwo werũ-inĩ-rĩ, matiahĩngirwo;
¹⁴ o ta ũrĩa ng'ombe ithiiaga kwarahio gĩtuamba-inĩ,
 noguo o nao maaheirwo ũhurũko nĩ Roho wa Jehova,
 Ũguo nĩguo watongoririe andũ aku
 nĩgeetha wĩgĩire rĩitwa rĩ na riiri.

¹⁵ We ta cũthĩrĩria thĩ ũrĩ o kũu igĩrũ, wĩrorere,
 wone ũrĩa gũtariĩ ũrĩ gĩtĩ-inĩ gĩaku kũu gĩtũũgĩru kĩa ũnene,
 o kũu gĩtheru na kĩrĩ riiri.
 Kaĩ maũndũ maku marĩa wĩkaga ma kĩyo o na ma hinya makĩrĩ ha?
 Ũhoru wa ũrĩa ũtũiguagĩra tha na ũrĩa ũtũcakayagĩra ngoro-inĩ yaku-rĩ, nĩũgirĩtie ũtũkinyĩre.
¹⁶ O na angĩkorwo Iburahĩmu ndatũũ,
 nake Isiraeli nĩatũkaanĩte-rĩ,
 Wee nĩwe Ithe witũ;
 Wee Jehova-rĩ, nĩwe Ithe witũ,
 narĩo rĩitwa rĩaku nĩ Mũkũũri witũ kuuma tene.
¹⁷ Atĩrĩrĩ, Wee Jehova, nĩ kĩ gĩtũmaga ũtũrekererie tuume njĩra-inĩ ciaku,
 na ũkoomia ngoro ciitũ nĩguo twage gũgũtĩĩ?
 Garũrũka nĩ ũndũ wa ndungata ciaku,
 o mĩhĩrĩga iyo ĩtuĩkĩte igai rĩaku.
¹⁸ Andũ aku arĩa aamũre nĩmegwatĩire bũrũri ũyũ wamaheire
 ũgĩtuĩka wao o ihinda inini,
 no rĩu thũ ciitũ nĩcirangĩrĩirie
 handũ haku harĩa haamũre.
¹⁹ Ithuĩ tũrĩ andũ aku kuuma tene;
 no rĩrĩ, o ndũrĩ wamathamakĩra,
 o na matirĩ metanio na rĩitwa rĩaku.

64

¹ Atĩrĩrĩ, naarĩ korwo watarũranga matu ũikũrũke gũkũ thĩ,
 nĩguo irĩma ithingithe irĩ mbere yaku!
² O ta ũrĩa mwaki ũmundagia thari ikarĩrĩmbũka,
 na ũgatũma maaĩ matherũke-rĩ,
 ikũrũka thĩ ũtũme rĩitwa rĩaku rĩmenywo nĩ thũ ciaku,
 na ũtũme ndũrĩrĩ ciinaine irĩ mbere yaku!
³ Nĩgũkorwo hĩndĩ ĩrĩa Wee wekire maũndũ ma kũmakania marĩa tũteerĩgĩrĩire-rĩ,
 nĩwaikũrũkire, nacio irĩma igĩthingitha irĩ mbere yaku.
⁴ Kuuma o tene gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũrĩ waigua maũndũ ta macio,
 na gũtirĩ gũtũ kũrĩ kwaigua ũhoru ta ũcio,
 o na kana riitho rĩkĩona Ngai ũngĩ tawe,
 ũrĩa wĩkaga maũndũ nĩ ũndũ wa andũ arĩa maikaraga mamwetereire.
⁵ Wee ũũkaga gũteithia andũ arĩa mekaga maũndũ marĩa magĩrĩire makenete,
 o acio maririkanaga njĩra ciaku.
 No rĩrĩa twagire gũcirũmĩrĩra tũgĩthĩ na mbere na kwĩhia-rĩ,
 wee nĩwarakarire.
 Ithuĩ-rĩ, tũngikĩhonoka atĩa?
⁶ Ithuothe tũtuĩkĩte ta mũndũ ũrĩ na thaahu,
 na cĩiko ciothe cia ũthingu witũ ihaana ta ndangari irĩ magigi;
 ithuothe tũhohaga tũkahaana ta ithangũ,
 namo mehia maitũ magatũhuruta o ta ũrĩa rũhuho rũhuruutaga maragara.
⁷ Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũkayagĩra rĩitwa rĩaku,

kana akageria anyiitane nawe;
nīgūkorwo nītūhithite ūthiū waku,
ūgagītūma tūhinyīrīke nī ūndū wa mehia maitū.

⁸ No rīrī, Wee Jehova, wee nīwe ithe witū.

Ithuī tūrī rīūmba, nawe nīwe mūtūūmbi;
ithuothe tūrī wīra wa moko maku.

⁹ Wee Jehova-rī, tīga gūtūrakarīra mūno makīria,
o na kana ūtūūre ūririkanaga mehia maitū.

Na rīrī, ta tūrore twagūthaitha,
wone atī ithuothe tūrī andū aku.

¹⁰ Matūūra maku marīa manene maamūre nīmatuīkīte werū;
o na itūūra rīa Zayuni rītūīkīte werū,
narīo itūūra rīa Jerusalemu rīgakira ihooru.

¹¹ Hekarū iitū īrīa nyamūre na īrī riiri,
kūrīa maithe maitū maakūgoocagīra,
nīcinītwo na mwaki,
nacio indo ciitū ciothe iria irī bata nīcianangītwo.

¹² Thuutha wa maūndū macio mothe, Wee Jehova-rī,
anga nīgūtūtiganīria, wage gūtūteithia?
Ūgūkira o ro ūguo na ūkīrīrīre gūtūherithia makīria?

65

Ciira na Ūhonokio

¹ “Nīi ndeguūrīrie andū arīa mataahooyaga kīrīra;
na andū arīa mataamaathaga nīi, nīo maanyonire.
Naruo rūrīrī rūrīa rūtarī rwahooya rūkīgwetaga rītwa rīakwa,
ngīrwīra atīrī: ‘Nīi ūyū haha, nīi ūyū haha.’

² Mūthenya wothe ndindaga ndambūrūkīrie moko makwa
kūrī andū aremi,
arīa matathiiaga na mīthiire mīega,
no marūmagīrīra mathugunda mao:

³ o andū arīa matūūrāga maathirīkagia
o ūthiū-inī wakwa,
makarutagīra magongona mīgūnda-inī,
na magacinagīra ūbumba igongona-inī cia maturubarī;

⁴ arīa matindaga maikarīte mbīrīra-inī,
makarara meiguīte na hitho ūtukū wothe;
arīa makīrīaga nyama cia ngūrwe,

na nyūngū ciao ciyūrīte thaathi wa nyama irī thaahu;
⁵ andū acio moigaga atīrī, ‘Njeherera, tīga kūnguhīrīria,
tondū nīi ndī mūtheru gūgūkīra!’

Andū ta acio mahaana ta ndogo maniūrū-inī makwa,
na ta mwaki wakanaga mūthenya wothe.

⁶ “Atīrīrī, mbere yakwa gūtūire kwandīkītwo maūndū macio:
ndigūtūūra ngirīte ki, no rīrī, nīngarīhanīria kūna;
ti-itherū ngaarīhanīria o ciero-inī ciao,

⁷ ndīhanīrie mehia manyu inyuī ene, o na mehia ma maithe manyu,”
ūguo nīguo Jehova ekuuga.

“Tondū nīmacinīire ūbumba irīma-igūrū,
na makīinuma marī kūu tūrīma-igūrū,

nĩngerĩhĩria ciero-inĩ ciao,
ndĩmarĩhe irĩhi rĩothe nĩ ũndũ wa ciĩko ciao cia mbere.”

⁸ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“O ta ũrĩa ngogoyo yonekaga kĩmanjĩka-inĩ gĩa thabibũ,
nao andũ makoiga atĩrĩ, ‘Tiga gũkĩananga,
hahota gũkorwo na kĩndũ kĩega thĩinĩ wakĩo,’
ũguo noguo ngeeka nĩ ũndũ wa ndungata ciakwa;
ndigaciniina ciothe.

⁹ Ngaaruta njiaro kuuma kũrĩ Jakubu,
nao agai a irĩma ciakwa moime Juda;
andũ akwa arĩa nĩ ndĩthuurĩre nĩo magaacigaya,
nacio ndungata ciakwa itũũre kuo.

¹⁰ Sharoni gũgaatuĩka ũrĩithio wa ndũũru cia mbũri,
na Gĩtuamba-kĩa-Akori gĩtuĩke handũ ha kwarahagwo nĩ mahiũ,
nĩ ũndũ wa andũ akwa arĩa matũire manjaragia.

¹¹ “No rĩrĩ, inyuĩ arĩa mĩtiganĩirie Jehova,
na mũkariganĩrwo nĩ kĩrĩma gĩakwa kĩrĩa kĩamũre,
inyuĩ arĩa mwaragĩra metha ngai ya maheeni
ĩrĩa itagwo Mũreehi-mũnyaka,
na mũkaiyũria mbakũri cia ndibei ya mĩtukanio
mũgaitĩra ngai ĩrĩa itagwo Mũreehi-mũtino nĩguo mũmĩhoorerie-rĩ,

¹² ngaamwathĩrĩria kũũragwo na rũhiũ rwa njora,
na inyuothe mũkegũithia thĩ mũũragwo;
nĩgũkorwo ndamwĩtĩre mũkĩaga kũnjĩtĩka,
na ndamwarĩirie mũkĩaga gũthikĩrĩria.
Mwekire maũndũ mooru maitho-inĩ makwa,
na mũgĩthuura maũndũ marĩa matangenagia.”

¹³ Nĩ ũndũ ũcio Jehova Mwathani ekuuga atĩrĩ:

“Ndungata ciakwa nĩikaarĩa irio,
no inyuĩ nĩmũkahũũta;
ndungata ciakwa nĩikaanyua,
no inyuĩ nĩmũkanyoota;
ndungata ciakwa nĩigakena,
no inyuĩ nĩmũgaconorithio.

¹⁴ O na ningĩ ndungata ciakwa nĩikaina
nĩgũcanjamũka ngoro,
no inyuĩ nĩmũkarĩra
nĩ ũndũ wa ruo rwa ngoro,
na mũgirĩke nĩ ũndũ wa gũthuthĩka ngoro.

¹⁵ Marĩitwa manyu mũkaamatigĩra andũ akwa arĩa ndĩthuurĩre,
mamātũmagĩre rĩrĩa mekwenda kũruma andũ;
Mwathani Jehova nĩagakũũraga,
no ndungata ciake agaaciĩtaga marĩitwa mangĩ.

¹⁶ Mũndũ ũrĩa wothĩ ũkaahoera bũrũri kĩrathimo,
ageeka ũguo akĩgwetaga rĩitwa rĩa Ngai ũrĩa wa ma;
ningĩ ũrĩa ũkeehĩta na mwĩhĩtwa bũrũri-inĩ,
akeehĩta akĩgwetaga rĩitwa rĩa Ngai ũrĩa wa ma.
Nĩgũkorwo mathĩina marĩa ma tene nĩmakariganĩra,
na mahithwo maitho-inĩ makwa.

Igũrũ Rĩerũ na Thĩ Njerũ

- ¹⁷ “Atĩrĩrĩ, nĩngũmba
igũrũ rĩerũ o na thĩ njerũ.
Maũndũ marĩa ma tene matigacooka kũririkanwo,
o na kana meciirio.
- ¹⁸ No rĩrĩ, canjamũkai na mũkenere
indo iria ngũmba tene na tene,
nĩgũkorwo nĩngũmba itũũra rĩa Jerusalemu rĩtuĩke rĩa gũkenewo,
na andũ a rĩo matuĩke a gũkenania.
- ¹⁹ Nĩngakenera Jerusalemu
na njanjamũke nĩ ũndũ wa andũ akwa;
naguo mũgambo wa kĩgirĩko o na kana wa kĩrĩro
ndũkaiguu kũu rĩngĩ.
- ²⁰ “Kũu gũtirĩ mwana wa rũkenge ũgaacooka gũkua arĩ na matukũ manini,
o na kana mũndũ mũkũrũ akue atatũũrĩte mĩaka yake yothe;
mũndũ ũrĩa ũgaakua arĩ na mĩaka igana
akoonagwo taarĩ mũndũ mwĩthĩ;
nake ũrĩa ũtagaakinyia mĩaka igana
akoonagwo ta arumĩtwo na kĩrumi.
- ²¹ Nao nĩmagaka nyũmba na macitũũre;
makaahaanda mĩgũnda ya mĩthabibũ
na marĩĩage maciaro mayo.
- ²² Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ magaaka nyũmba
ituĩke cia gũtũũrwo nĩ andũ angĩ,
o na kana mahaande irio irĩĩo nĩ andũ angĩ.
Nĩgũkorwo o ta ũrĩa matukũ ma mũtĩ maigana,
ũguo noguo matukũ ma andũ akwa magaakorwo maigana;
andũ akwa arĩa athuure magaatũũra
makenagĩra wĩra wa moko mao ihinda iraaya.
- ²³ Nao matigacooka kũruta wĩra wa tũhũ,
o na kana maciare ciana ciathĩrĩirio mũtino;
nĩgũkorwo magaatũũka andũ arathime nĩ Jehova,
o hamwe na njiaro ciao.
- ²⁴ Na nĩgũgatuĩka atĩrĩ, o mbere mataananjĩta-rĩ,
nĩngamacookeria ũhoru;
ningĩ o makĩaragia-rĩ, nĩngakorwo njiguĩte.
- ²⁵ Nayo njũũĩ na kagondũ ikaarĩĩaga hamwe,
naguo mũrũũthi ũkarĩĩaga nyeki ta ndegwa,
no rũkũngũ nĩruo rũgaatuĩka irio cia nyoka.
Itikagerana ngero kana cianangane
kũu guothe kĩrĩma-inĩ gĩakwa kĩamũre,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

66

Ciira na Kĩĩrĩgĩrĩro

- ¹ Jehova ekuuga ũũ:
“Igũrũ nĩrĩo gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene,
nayo thĩ nĩyo gĩturwa gĩakwa kĩa magũrũ.
Mũngĩkĩnjakĩra nyũmba ĩhaana atĩa?
Naho handũ hakwa ha kũhurũka hangĩkorwo hahaana atĩa?
- ² Githĩ ti guoko gwakwa gwathondekire indo ici ciothe,

na gũgĩtũma igĩe kuo?”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

“Atĩrĩrĩ, mũndũ ũyũ nowe ngaatĩia:
nĩ mũndũ ũrĩa wĩnyiihagia na akagĩa na ngoro iherete,
na akainaina rĩrĩa ekũigua kiugo gĩakwa.

³ No rĩrĩ, mũndũ ũrĩa ũrutaga ndegwa igongona
ahaana o ta ũrĩa ũragaga mũndũ,
nake ũrĩa ũrutaga gatũrũme,
ahaana o ta mũndũ ũrĩa uunaga ngui ngingo;
mũndũ ũrĩa ũrutaga iruta rĩa mũtu,
ahaana o ta mũndũ ũrĩa ũrutaga thakame ya ngũrwe,
nake ũrĩa ũcinaga ũbumba wa kĩirikano,
ahaana o ta mũndũ ũrĩa ũhooyaga mũhianano.
Andũ acio nĩmethuurĩire njĩra ciao o ene,
na ngoro ciao igakenagio nĩ maũndũ marĩa marĩ magigi;
⁴ nĩ ũndũ ũcio, nĩ o na nĩ nĩngathuura kũmekka ũndũ mũũru
na ndĩmarehithirie maũndũ marĩa matũmaga metigĩrite.
Nĩgũkorwo rĩrĩa ndetanire, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wanjĩtikire,
na rĩrĩa ndaaririe, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wathikĩrĩirie.
Andũ acio meekire maũndũ mooru maitho-inĩ makwa,
na magĩthuura maũndũ marĩa matangenagia.”

⁵ Atĩrĩrĩ, inyuĩ mũinainaga nĩ gũtĩia kiugo gĩake,
ta iguai ndũmĩrĩri ya Jehova:
“Ariũ a thoguo arĩa mamũthũire,
na makamũingata nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa, moigĩte atĩrĩ,
'Jehova ta nĩagĩkumio
nĩguo tũkĩone gĩkeno kĩanyu!'
No rĩrĩ, o nĩmagaconorithio.

⁶ Ta iguai mbugĩrĩrio iyo iroima kũu itũũra rĩrĩa inene,
mũigwe inegene rĩu rĩroima kũu hekarũ-inĩ!
Ūcio nĩ mũgambo wa Jehova mũraigua
akĩrĩha thũ ciake kĩrĩa kĩmagĩrĩire.

⁷ “Atanambĩrĩria kũrũmwo-rĩ,
nĩaciarĩte:
na ataanarũmwo nĩ ruo-rĩ,
agagĩciara mwana wa kahĩ.

⁸ Nũũ ũrĩ aigua ũndũ ta ũcio?
Nũũ ũrĩ wona maũndũ ta macio?
Anga bũrũri wakĩhota gũciarĩrwo andũ aguho mũthenya o ro ũmwe,
o na kana rũrĩrĩ rũkĩigane o ro rĩmwe?
No rĩrĩ, o rĩrĩa Zayuni yanyĩtirwo nĩ ruo-rĩ,
o hĩndĩ iyo nĩguo yaciarire ciana ciayo o ro rĩmwe.

⁹ Anga no nginyie ihinda rĩa mwana gũciarwo
na ndikĩreke aciarwo?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria.
“Anga no hingĩrĩrie mwana nda
nginyĩtie ihinda rĩake rĩa gũciarwo?”
ũguo nĩguo Ngai wanyu ekũũria.

¹⁰ “Inyuĩ inyuotho arĩa mwendete itũũra rĩa Jerusalemu,

kenanĩrai narĩo na mũcanjamũke nĩ ũndũ warĩo;
kenanĩrai mũno narĩo,
inyũ inyuothe arĩa mũtũire mũrĩcakayagĩra.

¹¹ Nĩgeetha mũhaane ta andũ mongete maũndũ mega marĩo,
mũkahũũna mũhooreire nyondo-inĩ ciake;

ningĩ mũnyuuage mũkanyootoka,
na mũkenagĩre ũingĩ wa iria rĩake.”

¹² Nĩgũkorwo ũũ nĩguo Jehova ekuuga:
“Nĩngakinyĩria itũũra rĩa Jerusalemu thayũ ũhaana ta rūũĩ,
na ũtonga wa ndũrĩrĩ ũhaana taarĩ rūũĩ rūiyũrĩte rūkoina;
mũkahoorera ta kaana gakĩongithio nĩ nyina,
mũgaakuu na moko make,
na mũcũgacũgagio mũrĩ maru-inĩ make.

¹³ O ta ũrĩa mwana ahooreragio nĩ nyina,
ũguo noguo ngaamũhooreria;
na nĩmũkahoorerio mũrĩ kũu Jerusalemu.”

¹⁴ Rĩrĩa mũkoonaa ũndũ ũcio, ngoro cianyu nĩigakena,
nawe ũrirũke ta nyeki nduru;
naguo hinya wa guoko kwa Jehova nĩũkamenyeka nĩ ndungata ciake,
no marakara make nĩmakamenyeka nĩ thũ ciake.

¹⁵ Atĩrĩrĩ, Jehova arooka arĩ na mwaki,
na ngaari ciake cia ita ihaana ta kĩhuhũkanio kĩnene;
akaamũikũrũkĩria marakara make arĩ na mang’ũrĩ,
na amũkũũme na ikũũmana rĩhaana ta nĩnĩmbĩ cia mwaki.

¹⁶ Nĩgũkorwo Jehova nĩagatuĩra andũ othe ciira,
arĩ na mwaki na rūhiũ rwake rwa njora,
na arĩa makoorigwo nĩ Jehova magaakorwo marĩ aingĩ.

¹⁷ “Na rĩrĩ, andũ arĩa meamũrĩte na magetheria nĩguo mathiĩ marũmĩrĩre ũrĩa ũrĩ gatagatĩ nĩguo
makinye magongona-inĩ marĩa marutagĩrwo mĩgũnda-inĩ, o acio marĩaga nyama cia ngũrwe na mbĩa,
na indo ingĩ irĩ thaahu, magaathiranĩra hamwe,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹⁸ “Na nĩ-rĩ, tondũ wa ciĩko ciao na mecũũrania mao, ngirie gũũka njookanĩrĩrie ndũrĩrĩ ciothe o
na andũ a mĩario yothe, nao nĩmagooka meyonere riiri wakwa.

¹⁹ “Nĩngekĩra kĩmenyithia thĩnĩ wao, na amwe a arĩa makaahonoka nĩngamatũma mathiĩ ndũrĩrĩ-
inĩ: mathiĩ Tarishishi, na mathiĩ Putu na Ludu kũrĩ andũ arĩa me ngumo ya gũikia mĩguĩ, na mathiĩ
Tubali na Javani, na mathiĩ kũrĩ andũ arĩa matũũraga icigĩrĩra-inĩ cia kũndũ kũraya, kũrĩa gũtarĩ
kwaiguu ngumo yakwa, kana gũkonwo riiri wakwa. Nĩmakahunjia ũhoro wa riiri wakwa kũrĩ andũ
a ndũrĩrĩ. ²⁰ Nao nĩmakarehe ariũ a thoguo othe, kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe, marehwo makuuĩtwo
nĩ mbarathi, na ngaari cia ita, na makaari ma kũguucio, na mahaicĩte nyũmbũ na ngamĩra, moke
kĩrĩma-inĩ gĩakwa kĩrĩa kĩamũre kũu Jerusalemu, matũke ta igongona harĩ Jehova,” ũguo nĩguo
Jehova ekuuga. “Nao magaacirehe o ta ũrĩa andũ a Isiraeli marehaga ngano yao ya maruta kũu
hekarũ-inĩ ya Jehova ikuuĩtwo na indo iria itarĩ thaahu. ²¹ Na nĩ nĩngathuura amwe ao matũke
athĩnjĩri-Ngai na Alawii,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

²² Jehova ekuuga atĩrĩ, “O ta ũrĩa igũrũ rĩu rĩerũ na thĩ njerũ iria ngũthondeka igatũũra mbere
yakwa-rĩ, ũguo noguo rĩtwa rĩaku na njiaro ciaku irĩtũũraga. ²³ Kuuma Karũgamo ka Mweri
ũmwe nginya Karũgamo ka Mweri ũrĩa ũngĩ, na kuuma Thabatũ ĩmwe nginya Thabatũ rĩa ĩngĩ,
andũ othe nĩmagookaga kũhooya mainamĩrĩre mbere yakwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ²⁴ “Nao
nĩmakoimagara makerorere ciimba cia andũ arĩa maanemeire; nĩ ũndũ igunyũ ciao itigakua, o na
kana mwaki ũrĩa wa kũmacina ũhore, nao nĩmagatuĩka ta kĩndũ gĩthũirwo mũno nĩ andũ othe.”

JEREMIA

¹ Maya nĩmo maũndũ marĩa maaririo nĩ Jeremia, mūrũ wa Hilikia, ũmwe wa athĩnjĩri-Ngai arĩa maatũũraga itũũra rĩa Anathothu kũu bũrũri wa Benjamini.* ² Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyamũkinyĩrĩre mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩtatũ wa wathani wa Josia, mūrũ wa Amoni, mũthamaki wa Juda, ³ o na ningĩ matukũ-inĩ ma wathani wa Jehoiakimu mūrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda, o nginya mweri wa gatano, mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe wa wathani wa Zedekia mūrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda, rĩrĩa andũ a Jerusalemu maatahirwo.

Gwĩtwo kwa Jeremia

- ⁴ Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ,
- ⁵ “Mbere ya gũkũũmba nda-inĩ ya maitũguo-rĩ, no ndaakũũĩ,
o na ũtanaciarwo-rĩ, nĩndakwamũrĩte;
nĩndagũtuire mũnabii wa kũrathagĩra ndũrĩrĩ.”
- ⁶ Na nĩ ngĩmũcookeria, ngiuga atĩrĩ: “Hĩ, Mwathani Jehova! Nĩ ndiũĩ kwaria; nĩ ndĩ o mwana.”
- ⁷ Nowe Jehova akĩnjĩra atĩrĩ: “Tiga kuuga atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩ o mwana.’ No nginya ũthĩĩ kũrĩ mũndũ o wotho ngũgũtũma kũrĩ we na ũmwĩre ũrĩa wotho ngũgwatha. ⁸ Ndũkanametigĩre, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe, na nĩngakũhonokia,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- ⁹ Hĩndĩ ĩyo Jehova agĩtambũrũkia guoko, akĩhutia kanua, akĩnjĩra atĩrĩ, “Rĩu nĩndekĩra ndũmĩrĩri yakwa kanua gaku. ¹⁰ One, ũmũthĩ nĩndagũtua mũnene wa ndũrĩrĩ o na wa mothamaki, nĩgeetha ũmunyage na ũmomorage, wanangage na ũng’auranagie, na wakage na ũhaandage.”
- ¹¹ Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩrĩre, ngĩũrio atĩrĩ: “Jeremia, nĩ kĩĩ ũroona?”
- Na nĩ ngĩcookia atĩrĩ, “Ndĩrona rũhonge rwa mũtĩ wa mũrothi.”
- ¹² Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Ī, nĩguo nĩwona wega, tondũ njũthĩrĩrie nyone atĩ ndũmĩrĩri yakwa nĩyahingio.”
- ¹³ Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩrĩre o rĩngĩ ngĩũrio atĩrĩ: “Nĩ kĩĩ kĩngĩ ũrona?”
- Na nĩ ngĩcookia atĩrĩ, “Ndĩrona nyũngũ ĩgũtherũka, ĩnamĩte kuuma mwena wa gathigathini.”
- ¹⁴ Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Mwanangĩko uumĩte na mwena wa gathigathini, nĩũgaitĩrĩrio andũ othe arĩa matũũraga bũrũri ũyũ. ¹⁵ Ndĩ hakuhĩ gwĩta andũ othe a mothamaki ma gathigathini,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- “Athamaki ao nĩmagooka mahaande itĩ ciao cia ũthamaki
matoonyero-inĩ ma ĩhingo cia Jerusalemu;
nĩmagooka mathiũrũrũkĩrie thingo ciothe cia Jerusalemu,
na mokĩrĩre matũũra mothe ma Juda.
- ¹⁶ Nĩngatuĩra andũ akwa matũũro ma ciira,
tondũ wa waganu wao wa kũndirika,
na wa gũcinĩra ngai ingĩ ũbumba,
na kũhooya indo iria methondekeire na moko mao.
- ¹⁷ “Ūkĩra wĩhaarĩrie! Rũgama na ũmeere ũndũ o wotho ũrĩa ngũgwatha. Ndũkamakio nĩo, kana na nĩ ngũmakie ũrĩ mbere yao. ¹⁸ Ūmũthĩ-rĩ, nĩndagũtua ta itũũra rĩirige na hinya, na ta gĩtugĩ gĩa kĩgera, na ta rũthingo rwa gĩcango, nĩgeetha wĩyũmie ũũkĩrĩre bũrũri wotho: ũũkĩrĩre athamaki a Juda, na anene, na athĩnjĩri-Ngai akuo, o na andũ othe a bũrũri ũyũ. ¹⁹ Nĩmakarũa nawe no matigaakũhoota, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe na nĩndĩrĩkũhonokagia,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

2

Isiraeli Gũtirika Ngai

¹ Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Thĩĩ ũkaanĩrĩre ũkĩguagwo nĩ andũ a Jerusalemu, ũmeere atĩrĩ:

* 1:1 Anathothu rĩarĩ itũũra rĩmwe rĩa matũũra mana ma Alawii marĩa maarĩ bũrũri wa Benjamini (Josh 21:17-18).

“Nindirikanaga ũrĩa weheanĩte kũrĩ nĩ rĩrĩa warĩ mwĩthĩ,
na ũrĩa wanyendete rĩrĩa ndakũhikirie
na ũkĩnũmĩrĩra kũu werũ-inĩ,
tũgĩtuĩkanĩria kũu bũrũri ũcio ũtaahandagwo irio.

³ Isiraeli-rĩ, aatũũrĩte aamũrĩrwo Jehova,
arĩ maciaro ma mbere ma magetha make;
arĩa othe maamũtambuura maatuirwo ahĩtia,
nao magĩkinyĩrĩrwo nĩ mwanangĩko,’”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁴ Thĩkĩrĩriai mũigũe ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ andũ a nyũmba ya Jakubu,
inyuĩ inyuotha andũ a mĩhĩrĩga yotha ya nyũmba ya Isiraeli.

⁵ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Nĩ mahĩtia marĩkũ maithe manyu maanyonire namo,
atĩ nĩkĩo maandirikire, makĩndaihĩrĩria ũguo?
Maarũmĩrĩre mĩhianano ĩtarĩ kĩene,
nao ene makĩaga kĩene.

⁶ Matiigana kũũria atĩrĩ: ‘Jehova arĩ ha,
ũrĩa watũrutire bũrũri wa Misiri,
agĩtũgereria werũ-inĩ ũtaarĩ kĩndũ,
tũkĩgerera bũrũri warĩ wa werũ na iharũrũka,
bũrũri ũtoiraga mbura, na warĩ nduma ta ya gĩkuũ,
bũrũri ũtaageragĩrwo na ũtaatũũragwo nĩ mũndũ?’

⁷ Nĩndamũrehire bũrũri mũnoru,
nĩguo mũrĩĩage matunda maguo,
na mwĩgũne na indo ciakuo ĩria njega.
No inyuĩ muokire, mũgĩthaahia bũrũri wakwa
na mũgĩtũma igai rĩakwa rĩthũũrwo mũno.

⁸ Athĩnjĩri-Ngai matiigana kũũria atĩrĩ:
‘Jehova arĩ ha?’
Arĩa marũmbũyagia watho matiigana kũũmenya;
atongoria ao nĩmanemeire.
Anabii maarathaga mohoro makĩgwetaga Baali,
marũmĩrĩre mĩhianano ĩtarĩ kĩene.

⁹ “Nĩ ũndũ ũcio nĩngũmũciirithia o rĩngĩ,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
“Nĩngĩ nĩngaciirithia ciana cia ciana cianyu.

¹⁰ Ringai mũthĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Kitimu mũkerorere,
nĩngĩ mũtũmane gũthiio Kedari gũgatuĩrio wega,*
muone kana kũrĩ kuoneka ũndũ ta ũyũ:

¹¹ Atĩrĩrĩ, nĩ kũrĩ rũrĩrĩ rũrĩ rwatirika ngai ciaruo, rũkĩgarũrũkĩra ngai ingĩ?
(O na harĩa ngai ĩcio ĩtarĩ ngai.)
No rĩrĩ, andũ akwa nĩmakũũranĩtie Riiri wao
na mĩhianano ĩtarĩ kĩene.

¹² Inyuĩ igũrũ-rĩ, makaai nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio,
inainai mũrĩ na kĩa kĩnene,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹³ “Andũ akwa nĩmekĩte mehia meerĩ:

* 2:10 Kitimu ũmũthĩ nĩ Kuporo hamwe na ndwere-inĩ cia mwana wa ithũiro, nakuo Kedari nĩkũo iruka cia Beduni ciatũũraga.

Nĩmandirikĩte,
 o nĩĩ gĩthima kĩa maaĩ ma muoyo,
 na makeyenjera marima mangĩ ma maaĩ,
 namo nĩ marima mamethũkangu, matangĩiga maaĩ.

¹⁴ Rĩu-rĩ, anga Isiraeli nĩ ndungata, o mündũ ũciarĩirwo ũkombo-inĩ?
 Nĩ kĩ gĩtũmĩte atuĩke mündũ wa gũtahwo?

¹⁵ Mĩrũũthi nĩĩraramĩte;
 nĩĩmũraramĩire.
 Nĩyanangĩte bũrũri wake;
 matũũra make macinĩtwo na mwaki, na magatigwo matarĩ mündũ.

¹⁶ O na andũ a Memufisi, na a Tahapanahesi
 nĩmagũtĩihĩtie, magagwĩkĩra rũhara ruototia rwa mũtwe.

¹⁷ Githĩ tiwe mwene wĩrehereire maũndũ maya
 nĩ ũndũ wa gũtirika Jehova Ngai waku,
 o rĩrĩa we aagũtongoragia na njĩra ĩrĩa wageraga?

¹⁸ Rĩu-rĩ, nĩ kĩ gĩgũtũma ũcooke bũrũri wa Misĩri
 ũkanyue maaĩ ma Shihoru?
 Na ningĩ-rĩ, ũgũthĩ Ashuri nĩkĩ,
 ũkanyue maaĩ ma Rũũĩ rwa Farati?

¹⁹ Waganu waku nĩguo ũgaakũherithia,
 nakuo gũcooka na thuutha gwaku nĩgũgakũrũithia.
 Tondũ ũcio wĩciirie wega na ũmenye
 ũrĩa arĩ ũndũ mũũru mũno na ũrĩ ruo harĩwe,
 rĩrĩa ũtirikĩte Jehova Ngai waku,
 na rĩrĩa ũkwaga kwĩindigĩra,”
 ũguo nĩguo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga.

²⁰ “Nĩwoinangire icooki rĩaku rĩa ngingo o tene,
 na ũgĩtuuanga mĩhĩndo yaku;
 woigire atĩrĩ, ‘Ndigũcooka gũgũtungata!’
 Tondũ-rĩ, tũrĩma-inĩ tũrĩa tuothe tũraihi na igũrũ,
 na rungu rwa mũtĩ o wotha mũruru
 nĩkuo wakomaga ũkĩhũũra ũmaraya.

²¹ Nĩĩ ndaakũhaandĩte ũrĩ ta mũthabibũ mũthuuranĩre
 wa mũthemba ũrĩa mwega.
 Wagĩcookire kũngarũrũka atĩa,
 ũgĩthũka, ũgĩtuĩka ta mũthabibũ wa gĩthaka?

²² O na ũngĩthamba na igata,
 o na ũhũthĩre thabuni mũingĩ mũno-rĩ,
 kĩmeni kĩa wĩhia waku ndingĩtiga gũkĩona,”
 ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

²³ “Rĩu-rĩ, ũngĩhota atĩa kuuga atĩrĩ: ‘Nĩĩ ndiĩthaahĩtie;
 ndirũmĩrĩire kĩrĩra kĩa Mabaali’?
 Ta rora wone mĩtugo yaku kũu gĩtuamba-inĩ;
 wĩcũũranie wega maũndũ marĩa wĩkĩte.
 Wee ũhaana ta moori ya ngamĩĩra
 ĩgĩcangacanga kũndũ na kũndũ,

²⁴ ũkahaana ta njagĩ ĩrĩa ĩmenyerete gũikara werũ-inĩ,
 ĩrĩa ĩnuhanuhaga rĩrĩa ĩkwenda kũhaicwo;
 rĩrĩa ĩrĩ na mũrukĩ-rĩ, nũũ ũngĩhota kũmĩrigĩrĩria?
 Njamba iria ingĩmĩenda, itingĩnogia ikĩmĩcaria;
 mweri wayo wakinya, nĩĩkamĩona.

²⁵ Tiga kūhanyūka nginya ūthirīrwo nī iraatū magūrū,
naguo mūmero waku ūng'are.
No wee ūkiuga atīrī, 'Hatīrī bata!
nīnyendete ngai cia kūngī,
na no nginya ndīciume thuutha.'

²⁶ "O ta ūrīa mūici aconorithagio aanyitwo,
ūguo no taguo nyūmba īno ya Isiraeli īconorithītio:
o ene, na athamaki ao, na anene ao,
na athīnjīri-Ngai ao, na anabii ao.

²⁷ Meeraga mūtī atīrī, 'Wee nīwe Baba,'
na makeera ihiga atīrī, 'Wee nīwe wanjarire.'
Nīmahutatīire,
makaaga kūnyonia mothiū mao;
no rīrīa marī thīina-inī manjīiraga atīrī,
'Ūka ūtūhonokie!'

²⁸ Ikīrī kū ngai icio mwethondekeire?
Kīrekei ciūke, aakorwo no imūhonokie
rīrīa mūrī thīina-inī!
Nīgūkorwo ngai ciaku cingīhite
o ta matūūra maku, wee Juda.

²⁹ "Mūgūkīndūithia nī ūndū kī?
Inyuothe nīmūūnemeire,"
ūguo nīguo Jehova ekuuga.

³⁰ "Nī wīra wa tūhū ndaarutire ngīherithia andū anyu;
matiigana kūigua maakaanio magarūrūke.
Rūhiū rwaku rwa njora nīrūniinīte anabii anyu,
o ta mūrūūthi ūrīa mūrīiani.

³¹ "Atīrīrī, inyuī andū a rūciaro rūrū, mwīcūraniei wega ūhoru wa ndūmīrīri īno ya Jehova:
'Kaī nduīkīte ta werū harī Isiraeli,
kana ta būrūri ūrī nduma nene?
Nī kī gītūmaga andū akwa moige atīrī,
'Ithuī tūrīkaga ūrīa tūkwenda;
tūtīgagūcookerera rīngī'?"

³² Rīu-rī, mūrītu ahotā kūriganīrwo nī mathaga make ma kwīgemia,
kana mūhiki ariganīrwo nī nguo ciake cia ūhiki?
No rīrī, andū akwa nīmariganīrwo nī nī,
matukū maingī matangītārīka.

³³ Kaī nī ūrī ūūgī mūingī rīrīa ūgūcaria wendo-ī!
Nī ūndū ūcio o na atumia arīa aaganu mūno
no merute na mīthīire yaku.

³⁴ Nguo-inī ciaku-rī, andū nīmoonaga
thakame ya athīini arīa matarī ūūru mekīte,
o na aakorwo ndwamanyitire magītua nyūmba.
No rīrī, o na gūtariī ūguo

³⁵ wee uugaga atīrī, 'Nī ndirī ūndū mūūru njīkīte;
we ndandaakarīire.'

No nī nīngūgūtūira ciira,
tondū uugaga atīrī, 'Nī ndīhītīe.'

³⁶ Ūrīūngariūngaga nīkī,
ūkīgarūraga mīthīire yaku?

Nĩũgaconorithio nĩ bũrũri wa Misiri,
o ta ũrĩa waconorithirio nĩ Ashuri.
³⁷ Ũgaacooka uume kũndũ kũu
ũigĩrĩire moko mĩtwe,
nĩgũkorwo Jehova nĩaregete acio wĩhokete,
o matigagũteithia.

3

¹ “Mũndũ angĩtigana na mĩtumia wake,
nake mĩtumia ũcio athiĩ ahikĩre mũndũ ũngĩ-rĩ,
mũthuuuri ũcio no amũcookerere?
Githĩ bũrũri ũcio to ũthaahe biũ?
No wee-rĩ, ũtũũrĩte ũhũũraga ũmaraya na endwa aku aingĩ mũno!
Rĩu-rĩ, wee no ũnjookerere?”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
² “Ta tiira maitho ũcũthĩrĩrie tũcũmbĩrĩ twa irĩma kũrĩa gũtigĩtwo ũtheri.
Nĩ kũrĩ handũ ũtarĩ wacomwo nawe?
Mĩkĩra-inĩ ya njĩra-rĩ, nĩkuo wetagĩrĩra endwa aku,
kũu nĩkuo waikaraga thĩ ũkiameterera, o ta Mũarabu arĩ werũ-inĩ.
Wee nĩũthaahĩtie bũrũri ũyũ
na ũmaraya waku na waganu waku.
³ Tondũ wa ũguo-rĩ, mbura ya maguna-ng’ombe nĩgĩrĩtio yure,
o na irĩa ya gũkũria irio nayo ikaaga kuura.
No rĩrĩ, wee nĩũmĩtie gĩthiithi ta kĩa mũmaraya,
ũkaaga thoni o na hanini.
⁴ Githĩ to rĩu wanjĩta ũkiugaga:
‘Baba, wee mũrata wakwa kuuma ndĩ o mũnini,
⁵ kaĩ ũgũgĩtũũra ũrakarĩte?
Mang’ũrĩ macio maku-rĩ, megũgĩthiĩ na mbere nginya tene?’
Ũguo nĩguo waragia,
no ũgacooka ũgeeka ũũru wothe ũrĩa ũngĩhota.”

Isiraeli kwaga Wĩhokeku

⁶ Matukũ-inĩ ma wathani wa Mũthamaki Josia, Jehova nĩanjũririe atĩrĩ: “Ĩĩ nĩwonete ũrĩa Isiraeli aahutatiire? Nĩahaicĩte gĩthũngũri-inĩ gĩothe kĩrĩa kĩraihi na igũrũ, na agathiĩ rungu rwa mĩtĩ o wothe ũrĩa mũruru na akahũũrĩra ũmaraya kuo. ⁷ Ndeciirĩtie atĩ nĩakanjookerera aarĩkia gwĩka maũndũ macio mothe, nowe ndaigana kũnjookerera, nake mwarĩ wa nyina, Juda, ũrĩa ũtaarĩ mwĩhokeku, agĩkĩionera maũndũ macio. ⁸ Nĩndaheire Isiraeli ũcio wahutatiire marũa ma gũtigana nake, ngĩmũingata nĩ ũndũ wa ũtharia ũcio wake wothe. No rĩrĩ, nĩndonire atĩ o na Juda, mwarĩ wa nyina ũcio ũtaarĩ mwĩhokeku, ndaarĩ na guoya; o nake nĩoimagarire, agĩthiĩ gũtharia. ⁹ Tondũ wa ũrĩa Isiraeli oonaga ũmaraya wake ũtarĩ ũndũ mũnene harĩ we, nĩathaahirie bũrũri ũcio, agĩkĩrĩrĩria kũhũũra ũmaraya na ũndũ wa kũhooya mahiga na mĩtĩ. ¹⁰ O na kũrĩ ũguo-rĩ, Juda, mwarĩ wa nyina ũcio ũtaarĩ mwĩhokeku, ndaanjookereire na ngoro yake yothe, no aanjookereire na ũhinga,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹¹ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ: “Isiraeli, ũrĩa waahuutatĩire-rĩ, nĩ mũthingu gũkĩra Juda, ũcio ũtaarĩ mwĩhokeku. ¹² Thiĩ ũkahunjanĩrie ndũmĩrĩri ĩno werekeire mwena wa gathigathini, uuge ũũ:
“‘Njookerera, wee Isiraeli, o wee ũhutatĩire,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga,
‘na nĩ ndigacooka gũkũhetera gĩthiithi na marakara,
nĩ ũndũ njiyũritwo nĩ tha,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
‘Ndigũtũũra ndakarĩte nginya tene.
¹³ Wee ũndũ ũrĩa ũgwĩka-rĩ, no kuumbũra mahĩtia maku,

nĩ ũndũ wa ũrĩa ũremeire Jehova Ngai waku,
 nĩ ũndũ wa ũrĩa waneitanga, ũkĩĩheanaga kũrĩ ngai cia kũngĩ,
 rungu rwa mūtĩ o wotho mūruru,
 na ũkaaga kũnjathĩkĩra,’”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹⁴ Jehova ekuuga atĩrĩ: “Njookerera, inyuĩ andũ aya mũũhutatĩire, nĩgũkorwo nĩ nĩ mũthuri wanyu; nĩngamũcookanĩrĩria, ndute mũndũ ũmwe itũũra-inĩ rĩmwe, na angĩ eerĩ ndĩmarute mũhĩrĩga ũmwe, ndĩmũtware Zayuni. ¹⁵ Nĩngacooka ndĩmũhe arĩithi arĩa ndĩthuurĩire na ngoro yakwa, arĩa makaamũtongoragia marĩ na ũũgĩ o na ũmenyo.” ¹⁶ Jehova ekuuga atĩrĩ: “Matukũ-inĩ macio, rĩrĩa mũgaakorwo mũingĩhĩte mũno gũkũ bũrũri ũyũ-rĩ, andũ matigacooka kuuga, ‘Ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova.’ Ũhoru ũcio ndũgatoonya meciiria-inĩ mao kana ũririkanwo; rĩtigeciirio ũhoru warĩo o na kana rĩthondekwo rĩngĩ. ¹⁷ Hĩndĩ iyo mageetaga itũũra rĩa Jerusalemu Gĩtĩ kĩa Ũthamaki kĩa Jehova, nacio ndũrĩrĩ ciothe nĩikongana kũu itũũra rĩa Jerusalemu nĩ ũndũ wa gũtĩia rĩitwa rĩa Jehova. Matigacooka kũrũmĩrĩra ũremi wa ũũru wa ngoro ciao. ¹⁸ Matukũ-inĩ macio nyũmba ya Juda nĩkanyitana na nyũmba ya Isiraeli, na o eerĩ nĩmagooka moimĩte bũrũri wa mwena wa gathigathini, makinye bũrũri ũrĩa ndaaheire maithe manyu ũtuĩke igai rĩao.

¹⁹ “Nĩ mwene ngiuga atĩrĩ,
 “‘Ingĩakenire atĩa ngĩmũtua ta ariũ akwa,
 na ndĩmũhe bũrũri mwega,
 igai rĩrĩa rĩega rĩkĩrĩte magai ma ndũrĩrĩ ciothe.’
 Ndeciiragia mũrĩnjĩtaga ‘Baba’
 na mwage kũũhutatĩra nĩguo mũtĩge kũnũmĩrĩra.

²⁰ No rĩrĩ, o ta mũtumia ũtarĩ mwĩhokeku harĩ mũthuriwe,
 ũguo noguo mũkoretwo mũtarĩ ehokeku harĩ nĩ, inyuĩ nyũmba ya Isiraeli,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

²¹ Kĩrĩro nĩkĩguĩtwo kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gũtarĩ kĩndũ,
 kũgirĩka na gũthaithana kwa andũ a Isiraeli,
 nĩ ũndũ nĩmogometie njĩra ciao,
 na makariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wao.

²² “Njookerera, inyuĩ andũ aya mũũhutatĩire;
 nĩngũmũhonia nĩguo mũtigacooke gũcoka na thuutha.”

Magĩcookia atĩrĩ, “ĩ nĩguo, nĩtũgũũka harĩwe,
 nĩgũkorwo wee nĩwe Jehova Ngai witũ.

²³ Ti-itherũ inegene rĩa ũhooi mĩhianano kũu tũrĩma-inĩ
 o na kũu irĩma-inĩ nĩ rĩa maheeni;
 ti-itherũ, ũhonokio wa Isiraeli ũrĩ na Jehova Ngai witũ.

²⁴ Kuuma o ũnini-inĩ witũ, ngai icio cia mĩhianano cia thoni
 nĩcio ciananiina maciaro ma mawĩra ma maithe maitũ:
 ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe,
 aanake ao na airĩtu ao.

²⁵ Nĩtwĩgũithiei thĩ tũconokete,
 nacio njono ciitũ itũhumbĩre.
 Nĩ twĩhĩrie Jehova Ngai witũ,
 ithuĩ o hamwe na maithe maitũ;
 kuuma rĩrĩa twarĩ anini nginya ũmũthĩ ũyũ-rĩ,
 tũtũũrĩte tũtarĩ twathĩkĩra Jehova Ngai witũ.”

- ¹³ Ta rorai muone! Mündũ ũcio aroka ta matu,
ngaari ciake cia ita irooka ta kīhuhūkano,
nacio mbarathi ciake ihanyūkaga gūkīra nderi.
Īiya witũ-ĩ! Tũrĩ aniine biũ.
- ¹⁴ Wee Jerusalemu-rĩ, theria ũũru kuuma ngoro-inĩ yaku nĩguo ũhonoke.
Ūgūtũũra ũthugundaga ũũru meciiria-inĩ maku nginya-rĩ?
- ¹⁵ Nĩ kũrĩ na mũgambo wa mündũ ũranĩrĩra kũu Dani,
ũkaanĩrĩra ũhoru wa mwanangĩko kũu irĩma-inĩ cia Efiraimu.
- ¹⁶ “Īrai ndũrĩrĩ ũhoru ũcio,
hunjĩriai Jerusalemu muuge atĩrĩ:
‘Ita inene rĩa gũgũũkĩrĩra nĩrĩroka riumĩte bũrũri wa kũraya,
na rĩroka na mbugĩrĩrio ya mbaara
ya gũũkĩrĩra matũũra mothe manene ma Juda.
- ¹⁷ Marĩrigiĩcĩirie o ta andũ marangĩire mũgũnda,
tondũ itũũra rĩu nĩrĩnemeire, rĩkanjũkĩrĩra,’ ”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- ¹⁸ “Mĩthĩire yaku mwene na ciĩko ciaku
nĩcio ikũreheire maũndũ macio.
Rĩĩrĩ nĩrĩo iherithia rĩaku.
Na kaĩ nĩ irũrũ-ĩ!
Kaĩ nĩrĩgũtheeca ngoro-ĩ!”
- ¹⁹ Wũi, ruo-ĩ, wũi ruo-ĩ!
Ndĩrenyogonda nĩ ruo.
Wũi, ruo rũnene ngoro-inĩ yakwa-ĩ!
Ngoro yakwa nĩĩratumatuumu,
ndingĩhota gũkirĩrĩria.
Nĩgũkorwo nĩnjiguĩte mũgambo wa karumbeta;
nĩnjiguĩte mbugĩrĩrio ya mbaara.
- ²⁰ Mwanangĩko ũrarũmanĩrĩra na mwanangĩko;
bũrũri wothe nĩwanangĩtwo.
O rĩmwe hema ciakwa nĩthũkangie,
o kahinda gatarĩ coho kĩĩgitio gĩakwa gĩgathũkangio.
- ²¹ Nĩ nginya rĩ ngūtũũra nyonaga bendera ya mbaara,
na ngaigua mũgambo wa karumbeta?
- ²² “Andũ akwa nĩ irimũ;
matinjũũ.
Nĩ ciana iteciiragia,
na ikaaga ũmenyo.
Ūũgĩ ũrĩa marĩ naguo no wa gwĩka ũũru;
matiũĩ gwĩka wega.”
- ²³ Ndaacũthĩrĩrie thĩ,
ngĩkĩona atĩ ndĩarĩ ũrĩa yatariĩ na ndĩarĩ na kĩndũ;
ningĩ ngĩcũthĩrĩria matu-inĩ,
ngĩona atĩ gũtiarĩ na ũtheri.
- ²⁴ Ndaacũthĩrĩria irĩma,
ngĩona atĩ nĩgũthingitha ciathingithaga;
natuo tũrĩma tuothe nĩ kwereera twereeraga.
- ²⁵ Ngĩcũthĩrĩria, ngĩona atĩ gũtiarĩ na andũ;
nyoni ciothe cia rĩera-inĩ nĩciombũkĩte ikoora.

²⁶ Ngĩcũthĩrĩria, ngĩona bũrũri ũrĩa waciaraga maciaro maingĩ, watuĩkĩte o werũ mũtheri, matũũra makuo mothe nĩmamomokeire hau mbere ya Jehova, makagũa thĩ nĩ ũndũ wa marakara make mahiũ.

²⁷ Ũũ nĩguo Jehova ekuuga:

“Bũrũri wothe nĩũkanangwo,
o na gũtuĩka ndikaũniina biũ.

²⁸ Nĩ ũndũ ũcio thĩ nĩgacakaya,
narĩo igũrũ rĩgĩe nduma,
tondũ ũguo nĩguo njugĩte, na ndingĩricũkwo.
Nĩnduĩte itua na ndikũgarũrũka.”

²⁹ Rĩrĩa kwaiguu mũrurumo wa andũ arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi
na wa andũ arĩa maikagia mĩguĩ-rĩ,
andũ a matũũra mothe no makoora.
Amwe ao makoorĩra ihinga-inĩ,
nao amwe ao makahaica ndwaro-inĩ cia mahiga.
Matũũra macio mothe nĩmathaamĩtwo;
gũtirĩ mũndũ ũikaraga kuo.

³⁰ Ũreka atĩa, wee ũnũhĩtwo?
Ũkwĩhumba nguo ndune
na ũkegemia na mathaga ma thahabu nĩkĩ?
Ũrahaka mbutu ciaku cia maitho rangi nĩkĩ?[†]
Atĩrĩrĩ, kwĩgemia gwaku no gwa tũhũ.
Endwa aku nĩmakwagĩire bata;
rĩu maracaria ũrĩa mangĩkũruta muoyo.

³¹ Nĩndĩraigua kĩrĩro ta kĩa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo,
arĩ na mũcaayo ta wa mũtumia agĩciara mwana wake wa irigithathi:
nĩ kĩrĩro kĩa Mwarĩ wa Zayuni agĩteehe,
atambũrũkĩtie moko make, akiugaga atĩrĩ,
“Wũi-ĩ-ya-wakwa-ĩ! Nĩndĩraringĩka;
muoyo wakwa nĩmũneane kũrĩ oragani.”

5

Gũtirĩ Mũndũ o na Ũmwe Mũrũngĩrũ

¹ “Ta ambatai na mũikũrũke barabara-inĩ ciothe cia Jerusalemu,
mũrore na mũcarie,
na mũtuĩrie ihaaro-inĩ ciakuo.
Hihi mwahota kuona mũndũ o na ũmwe
wĩkaga maũndũ ma kĩhoto kana akarũmbũiya ũhoru wa ma;
muona mũndũ ta ũcio, nĩngarekera itũũra rĩa Jerusalemu.
² O na gũtuĩka nĩmehĩtaga makoigaga atĩrĩ,
‘Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo,’
kwĩhĩta kwao no kwa maheeni.”

³ Wee Jehova, githĩ maitho maku ti ũhoru ũrĩa wa ma macaragia?
Wamaringire iringa, no matiigana kũigua ruo;

[†] 4:30 Ũyũ nĩ rangi wehakagwo maitho arĩ njĩra ĩmwe ya ũthaka na gũtũma maitho moneke marĩ manene (2Ath 9:30; Ezek 23:40).

wamahehenjire, no makĩrega ũtaarani ũcio.
 Momirie ithiithi ciao gũkĩra ihiga,
 makĩrega kwĩrira.

⁴ Ngĩciiria atĩrĩ: “Aya nĩ andũ athĩni;
 nĩ andũ akĩgu,
 nĩgũkorwo matiũ njĩra ya Jehova,
 kana makamenya ũrĩa Ngai wao endaga.

⁵ Nĩ ũndũ ũcio nĩngũthĩ kũrĩ atongoria
 ngaaranĩrie nao;
 ti-itherũ acio nĩmoĩ njĩra ya Jehova,
 na makamenya ũrĩa Ngai wao endaga.”
 No rĩrĩ, othe marĩ hamwe, nĩmoinangĩte icooki rĩao rĩa ngingo,
 na magatua mĩkwa.

⁶ Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, mūrũũthi nĩũkoima mūtītũ-inĩ ũmatharĩkire,
 na njũũ yume werũ-inĩ ĩmatambuurance,
 nayo ngarĩ ĩmooherie njĩra-inĩ cia matũũra mao,
 nĩguo ĩtambuurance mũndũ wothe ũrĩa ũngĩgeria kuuma nja,
 nĩ ũndũ ũremi ũcio wao nĩũingĩhĩte mũno,
 na ũhoru wao wa gũcooka na thuutha nĩ mũingĩ.

⁷ “Ngũmũrekera nĩkĩ?
 Ciana cianyu nĩciindirĩkĩte,
 na ikeehĩta ikĩgwetaga marĩtwa ma ngai cia tũhũ.
 Nĩ ndaamaheaga o kĩrĩa gĩothe mabataragio nĩkĩo,
 no-o no gũtharia maatharagia,
 makahatĩkana nĩguo matoonye nyũmba cia maraya.

⁸ Mahũũnĩte magatũka ta mbarathi cia njamba cikĩrĩrĩria cia mĩgoma,
 o ũmwe wao akeriragĩria mūtumia wa mũndũ ũrĩa ũngĩ.

⁹ Githĩ ndikĩagĩrĩrwo nĩkũmaherithia nĩ ũndũ wa maũndũ macio?”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
 “Githĩ ndikĩagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩhĩria
 harĩ rũrĩrĩ ta rũu?

¹⁰ “Tuĩkanĩriai mĩgũnda yao ya mĩthabibũ mũmĩharaganie,
 no mūtĩkamĩanange biũ.
 Hũrũrai honge ciayo,
 nĩgũkorwo andũ aya ti a Jehova.

¹¹ Andũ a nyũmba ya Isiraeli na andũ a nyũmba ya Juda
 nĩmagĩte wĩhokeku harĩ nĩ biũ,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹² Nĩmaheenanĩtie ũhoru wĩgĩ Jehova;
 moigĩte atĩrĩ, “Ndarĩ ũndũ egwĩka!
 Gũtirĩ ũũru tũkuona;
 tũtikoona tũtharĩkĩrwo na rũhiũ rwa njora kana tuone ng’aragu.

¹³ Anabii nĩ a tũhũ ta rũhuho,
 nakĩo kiugo kĩa Jehova gĩtirĩ thĩnĩ wao;
 nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ũguo moigĩte nĩguo mageekwo.”

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ:
 “Tondũ wa andũ acio kwaria ndeto ta icio,
 ndũmĩrĩri yakwa ĩrĩa ngwĩkĩra kanua-inĩ gaku ngaamĩtua ta mwaki,

nao andũ aya ndĩmatue ta ngũ, mwaki ũcio ũmacine ũmaniine.

¹⁵ Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli,” ũũ nĩguo Jehova ekũmwĩra,
 “nĩngũtũma mũũkĩrĩrwo nĩ rũrĩrĩ ruumĩte kũndũ kũraya:
 naruo nĩ rũrĩrĩ rũtũũrĩte kuuma o tene,
 andũ mũtangĩmenya rũthiomi rwao,
 o na kana mũigwe mwarĩrie wao.

¹⁶ Mathiaka ma mĩguĩ yao matariĩ ta mbĩrĩra iria ĩtathikĩtwo;*
 othe nĩ njamba irĩ hinya.

¹⁷ Nao nĩmakaarĩa na maniine magetha manyu o na irio cianyu,
 na marĩe na maniine aanake na airĩtu anyu;
 nĩmakaarĩa ndũũru cianyu cia mbũri na cia ng’ombe maciniine,
 ningĩ marĩe mĩthabibũ na mĩkũyũ yanyu.

Nĩmakananga matũũra marĩa mairigĩre na rũhiũ rwa njora,
 o macio mwĩhokaga.

¹⁸ “No rĩrĩ, o na matukũ-inĩ macio, ndigakwananga ngũniine biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹⁹ “Na rĩrĩa andũ makoora atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte Jehova Ngai witũ atwĩke maũndũ maya mothe?’
 Ũkamacookeria, ũmeere atĩrĩ: ‘O ta ũrĩa inyuĩ mwandirikire na mũgĩtungatĩra ngai cia kũngĩ mũrĩ
 bũrũri-inĩ wanyu-rĩ, ũguo noguo mũgaatungatagĩra andũ a kũngĩ mũrĩ bũrũri ũtarĩ wanyu.’

²⁰ “Anĩrĩra ũhoru ũyũ kũrĩ andũ a nyũmba ya Jakubu,
 na ũũhunje kũu Juda, uge atĩrĩ:

²¹ Ta thikĩrĩrai inyuĩ andũ aya akĩgu na mũtarĩ mbugũiro,
 o inyuĩ mũrĩ na maitho na mũtionaga,
 na mũrĩ na matũ na mũtiiguaga:

²² Githĩ inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũnjĩtigĩra?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
 “Githĩ inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũinaina mũrĩ mbere yakwa?

Ndaatũmire mũthanga ũtuĩke mũhaka wa iria rĩrĩa inene,
 ngĩũtua rũirigo rwa gũtũũra, rũtangĩagararwo nĩ iria rĩu.
 Makũmbĩ ma maaĩ no moyane, no matingĩrũtooria,
 no mahũyũke, no matingĩrwagarara.

²³ No andũ aya-rĩ, marĩ ngoro cia rũng’athio na nemi;
 nĩmahĩtĩtie njĩra na makoora.

²⁴ Nao matingĩra atĩrĩ, ‘Nĩtwĩtigĩrei Jehova Ngai witũ,
 ũrĩa ũheanaga mbura ya kũmeria hĩra,
 na ya gũkũria irio o kĩmera gĩakinya,
 o we ũrĩa ũtũheaga mwĩhoko wa kũgetha mahinda maakinya.’

²⁵ Mahĩtia manyu nĩmo matũmĩte mũraihĩrĩrio nĩ maũndũ macio;
 mehia manyu matũmĩte mwage maũndũ marĩa mega.

²⁶ “Thĩinĩ wa andũ akwa-rĩ, nĩ kũrĩ andũ aaganu
 arĩa maikaraga moheirie ta andũ arĩa mategaga nyoni,
 na ta andũ arĩa mambaga mĩtego ya kũgwatia andũ.

²⁷ O ta ũrĩa gĩkerenge kĩyũraga nyoni,
 ũguo nĩguo nyũmba ciao ciyũrĩte ũheenania;
 matongete na makagĩa na hinya,

²⁸ ningĩ manorete na makanyoroka mwĩrĩ.

Waganu wao nĩũingĩhite mũno;
 maticĩragĩrĩra mwana wa ndigwa nĩguo ahootane ciira-inĩ,
 na matĩrũagĩrĩra kihooto kĩa mũndũ mũkĩa.

²⁹ Githĩ ndikĩagĩrĩrwo nĩkũmaherithia nĩ ũndũ wa maũndũ macio?”

* 5:16 Mbĩrĩra ĩtathikĩtwo yonanagia kwaga kũiganĩra, mwanangĩko, o na gĩkuũ (Thim 30:15-16).

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
 “Githĩ ndikĩagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩhĩria
 harĩ rũrĩrĩ ta rũrũ?

³⁰ “Ũndũ mũũru mũno na wa kũmakania
 nĩwĩkĩkĩte bũrũri-inĩ ũyũ:

³¹ Anabii marathaga mohoro ma maheeni,
 nao athĩnjĩri-Ngai magaathana ũrĩa mekwenda,
 nao andũ akwa ũguo nĩguo mendaga.
 No inyuĩ-rĩ, kĩrĩkĩrĩro-inĩ kĩa maũndũ macio mũgeeka atĩa?

6

Jerusalemu Kũrigiicĩrio

¹ “Mwĩtharei mwĩhonokie, inyuĩ andũ a Benjamini!
 Mwĩtharei muume Jerusalemu!

Huhai karumbeta mũrĩ kũu Tekoa!
 ĩkĩrai kĩmenyithia kũu Bethi-Hakeremu!
 Nĩgũkorwo ũũru nĩũũkĩte uumĩte na mwena wa gathigathini,
 na nĩ ũũru wa kũniinanwo kũnene mũno.

² Nĩngananga Mwarĩ wa Zayuni,
 o ũcio mũthaka na mwĩbacĩrĩri mũno.

³ Arĩithi marĩ na ndũũru ciao cia mbũri nĩmagooka nĩguo mamũũkĩrĩre;
 nĩmakaamba hema ciao imũthiũrũrũkĩirie mĩena yothe,
 o mũndũ o mũndũ akarangĩra handũ hake.”

⁴ “Mwĩhaarĩriei tũrũe nake!
 Arahũkai, rekei tũmũtharĩkĩre mĩarahoh!
 No rĩrĩ, wũi-ĩiya-ĩ! Nĩkũratuka,
 nacio ciĩruru cia hwaĩ-inĩ nĩiraraiha.

⁵ Nĩ ũndũ ũcio, arahũkai, tũtharĩkĩre kũrĩ ũtukũ,
 tũharaganie ciĩgitio ciake iria nũmul!”

⁶ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ:
 “Temai mĩtĩ
 mũmĩge ihũba nene ing’etheire Jerusalemu.
 Itũũra rĩrĩ inene no nginya rĩherithio;
 nĩ ũndũ rĩiyũrĩte ũhoru wa kũhinyanĩrĩria.

⁷ O ta ũrĩa gĩthima gĩtherũkaga maaĩ-rĩ,
 ũguo noguo itũũra rĩu rĩtherũkaga waganu.
 Maũndũ ma ũhinya na wanangi no mo maiguagwo kuo;
 ndwari ciakuo na nguraro nĩcio ndũũraga nyonaga.

⁸ Atĩrĩrĩ, wee Jerusalemu,
 ĩtĩkĩra gũtaarwo,
 kwaga ũguo nĩngũkũhutatĩra na ndũme bũrũri waku ũkire ihooru,
 nginya kwage mũndũ ũngĩtũũra kuo.”

⁹ Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga:
 “Atĩrĩrĩ, andũ nĩmarekwo mahaare matigari ma Isiraeli mahinyĩtie,
 o ta ũrĩa mũthabibũ ũhaaragwo;
 cookerithia guoko honge-inĩ rĩngĩ,
 o ta ũrĩa mũcookereria wa thabibũ ekaga.”

¹⁰ Nũũ ingĩkĩarĩria ndĩmũkaanie na anjigue?
 Nũũ ũngĩthikĩrĩria?

Matũ mao nĩmahinge,
 nĩ ũndũ ũcio matiingĩgua.
 Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩmahĩtagĩria,
 na matingĩmĩkenera.

¹¹ No rĩrĩ, nĩ njiyũritwo nĩ mang'ũrĩ ma Jehova,
 ndingĩhota kũmahingĩrĩria.

“Maitĩrĩrie ciana iria irĩ barabara-inĩ,
 na ũmaitĩrĩrie aanake arĩa monganĩte hamwe;
 mũthuumi na mũtumia wake, maitĩkĩrwo nĩmo,
 o ũndũ ũmwe na andũ arĩa akũrũ, arĩa maingĩhĩtie mĩaka.

¹² Nyũmba ciao igaatuĩka cia andũ angĩ,
 o hamwe na mĩgũnda yao na atumia ao,
 rĩrĩa ngaatambũrũkia guoko gwakwa
 njũkĩrĩre andũ arĩa matũũraga bũrũri ũcio,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹³ “Kuuma ũrĩa mũnini nginya ũrĩa mũnene,
 othe nĩmakoroketio nĩ kwenda kwĩguna;
 anabii o hamwe na athĩnjĩri-Ngai,
 othe nĩmaheenana.

¹⁴ Mohaga kĩronda kĩa andũ akwa
 taarĩ kĩronda kĩa andũ matagurarĩtio mũno,
 makĩmeeraga atĩrĩ: ‘Gwĩ thayũ, gwĩ thayũ,’
 o rĩrĩa gũtarĩ thayũ.

¹⁵ Hihi nĩmaconokaga nĩ mũtugo ũcio wao ũrĩ magigi?
 Aca, maticonokaga o na hanini;
 o na matĩrĩ rũkobe.
 Nĩ ũndũ ũcio o nao makaagũanĩra na arĩa makaagũa;
 nĩmakarũndwo rĩrĩa ngaamaherithia,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹⁶ Jehova ekuuga atĩrĩ:
 “Rũgamai magomano-inĩ ma njĩra, mũtuĩrie ũhoru;
 ũrĩrĩriai njĩra iria ciageragwo tene,
 mũũrie harĩa njĩra irĩa njega irĩ, nĩguo mũmĩgerere,
 nacio ngoro cianyu nĩkahurũka.
 No inyuĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũtikũmĩgerera.’

¹⁷ Nĩndaigire arangĩri nĩguo mamũrangĩre, ngiuga atĩrĩ,
 ‘Ta thikĩrĩriai karumbeta!’
 No inyuĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũtigũthikĩrĩria.’

¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio, thikĩrĩriai inyuĩ ndũrĩrĩ;
 rorai wega inyuĩ aira,
 nĩguo mũmenye ũrĩa gũgekĩka kũrĩ andũ akwa.

¹⁹ Ta thikĩrĩria, wee thĩ:
 nĩngũrehere andũ aya mwanangĩko,
 ũrĩ maciaro ma maũndũ marĩa mathugundaga,
 tondũ nĩmagĩte gũthikĩrĩria ndũmĩrĩri yakwa,
 na nĩmaregete watho wakwa.

²⁰ Ngĩrĩ na bata ũrĩkũ na ũbumba ũcio wa kuuma Sheba,*
 kana igwa cia mũrĩo cia kuuma bũrũri wa kũraya?
 Maruta manyu ma njino matingĩtĩkĩrĩka;

* 6:20 Itũũra rĩa Sheba rĩarĩ mwena wa gũthini wa irathĩro wa Arabia, na nĩkuo kwarĩ na wonjoria wa ũbumba.

magongona manyu matingenagia.”

²¹ Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Nĩngwĩkĩra mĩhĩnga mbere ya andũ aya.

Maithe na ariũ ao nĩmakahĩngagwo nĩyo;
andũ a itũũra hamwe na arata ao nĩmagakua.”

²² Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Ta rorai muone, nĩ harĩ na ita rĩroka
riumĩte bũrũri wa mwena wa gathigathini;
rũrĩrĩ rũnene nĩ rwarahũrĩtwo
kuuma ituri-inĩ cia thĩ.

²³ Manyitĩte mĩguĩ na matimũ;
nĩ andũ ooru matarĩ tha.

Mũrurumo wao magĩũka mahaicĩte mbarathi,
nĩ ta wa ndiihũ cia iria rĩrĩa inene;
maroka mehaarĩrie ta andũ moka mbaara
nĩguo magũtharĩkĩre, wee Mwarĩ wa Zayuni.”

²⁴ Nĩtũiguĩte ũhoru wa andũ acio,
namo moko maitũ nĩmorĩtwo nĩ hinya.

Nĩtũnyitĩtwo nĩ ruo rũnene,
ruo rũhaana ta rwa mĩtumia ũkũrũmwo.

²⁵ Mũtikoiimagare mũthiĩ mĩgũnda,
kana mũthiĩ na njĩra,
nĩ ũndũ thũ iyo irĩ na rũhiũ rwa njora,
na kũrĩ na imakania irigiicĩirie mĩena yothe.

²⁶ Inyuĩ andũ akwa, mwĩhumbei nguo ya ikũnia,
na mwĩgaragarie mũhu-inĩ;
rĩrai na kīgi,
ta ũrĩa mwana wa mũmwe arĩragĩrwo,
nĩgũkorwo mwanangi ũcio
agaatũhithũkĩra o rĩmwe.

²⁷ “Wee nawe nĩngũtuĩte mũgeria wa cuuma,
nao andũ akwa matarĩ ta kĩgera,
nĩguo wee ũrorage
na ũthimage mĩthiĩre yao.

²⁸ Nĩ aremi momĩtie ngoro,
mathiiga magĩcambanagia.
Mahaana o ta gĩcango na kĩgera;
othe mekaga maũndũ mathũku mũno.

²⁹ Ihuruti nĩrahurutĩra mwaki na hinya
nĩguo ũcine ngocorai,
no rĩrĩ, wĩra ũcio ũrarutwo wa kũmatheria no wa tũhũ;
arĩa aaganu matirathera.

³⁰ Andũ acio marĩitagwo betha-ĩrĩa-ĩregetwo,
nĩ ũndũ Jehova nĩamaregeete.”

7

Ndini ya Maheeni ndĩrĩ Kĩene

¹ Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ ĩrĩa yakinyĩrĩire Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova, akĩrwo atĩrĩ: ² “Thiĩ ũrũgame
kĩhingo-inĩ kĩa nyũmba ya Jehova na ũrĩ hau wanĩrĩre ũhoru ũyũ, uuge atĩrĩ:

“Thikĩrĩrai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuothe andũ a Juda, inyuĩ mũtoonyagĩra ihingo-inĩ ici nĩguo mũgathathaiye Jehova. ³ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Garũrĩrai mĩthĩire yanyu o na ciĩko cianyu, na nĩ nĩngareka mũtũũre kũndũ gũkũ. ⁴ Tigai gũikaraga mwĩhokete ndeto cia maheeni, muge atĩrĩ, “İno nĩ hekarũ ya Jehova, ti-itherũ nĩ hekarũ ya Jehova, nĩ hekarũ ya Jehova ki!” ⁵ Nĩ ũndũ-rĩ, mũngĩagĩria mĩthĩire yanyu na ciĩko cianyu biũ, na mũtuanagĩre ciira na kĩhoo to mũndũ na ũrĩa ũngĩ-rĩ, ⁶ mũngĩaga kũhinyĩrĩria mũndũ wa kũngĩ, kana mwana wa ngoriai, kana mũtumia wa ndigwa-rĩ, na mwage gũitithia thakame ya mũndũ ũteehĩtie kũndũ gũkũ-rĩ, o na ningĩ mwage kwĩgerithia ngero nĩ ũndũ wa kũrũmĩrĩra ngai ingĩ-rĩ, ⁷ hĩndĩ ĩyo nĩngareka mũtũũre kũndũ gũkũ, o gũkũ bũrũri ũyũ ndaheire maithe manyu nginya tene na tene. ⁸ No rĩrĩ, mwĩhokete ndeto cia maheeni itarĩ kĩene.

⁹ “Anga mũrĩiyaga na mũkoo ragana, na mũgatharia, na mũkehĩta na maheeni, mũgĩcinagĩra Baali ũbumba, na mũkarũmĩrĩra ngai ingĩ iria mũtooĩ, ¹⁰ na ningĩ mũgacooka mũgooka mũkarũgama mbere yakwa thĩinĩ wa nyũmba ĩno ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa, mũkoiga atĩrĩ, “Tũrĩ agitĩre”; mũgitĩirwo nĩguo mwĩkage maũndũ macio mothe marĩ magigi? ¹¹ Nyũmba ĩno ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa mũmĩtuĩte ngurunga ya atunyani? No nĩ nĩndĩĩoneire maũndũ macio! Ŭguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹² “Rĩu ũkĩrai mũthĩi Shilo, kũndũ kũrĩa ndambire gũtua gũikaro kĩa Rĩitwa rĩakwa, nĩguo mwĩonere ũrĩa ndeekire kuo nĩ ũndũ wa waganu wa andũ akwa a Isiraeli. ¹³ Jehova ekuuga atĩrĩ: Rĩrĩa inyuĩ mwekaga maũndũ macio mothe, nĩ nĩndamwaragĩria kaingĩ kaingĩ, no mũtiigana kũnjigua; ndamwĩtire no mũtiigana kũnjĩtika. ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio, ũrĩa ndeekire kũu Shilo noguo ngeeka nyũmba ĩno ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa, o hekarũ ĩno mwĩhokete, kũndũ gũkũ ndamũheire inyuĩ o na ngĩhe maithe manyu. ¹⁵ Nĩngamũingata mwehere mbere yakwa, o ta ũrĩa ndeekire ariũ a ithe wanyu othe, nĩo andũ a Efiraimu.’

¹⁶ “Nĩ ũndũ ũcio, tiga kũhoera andũ aya, kana ũmathaithanĩrĩre, kana ũmaarĩrĩrie, o na kana ũhooe ndĩmekĩre ũndũ tondũ ndingĩgũthikĩrĩria. ¹⁷ Kaĩ wee ũtarona ũrĩa mareka kũu matũũra-inĩ ma Juda, o na kũu njĩra-inĩ cia itũũra rĩa Jerusalemu? ¹⁸ Ciana iroina ngũ, namo maithe mao magaakia mwaki, nao atumia magakanda mũtu, makarugĩra ngai ĩrĩa ĩitagwo Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũrĩa Igũrũ tũmĩgate, na maitĩre ngai ingĩ maruta ma indo cia kũnyuuo nĩguo maathĩrĩkie ndaakare. ¹⁹ Jehova egũkĩũria atĩrĩ: Nĩ nĩ maraathĩrĩkia? Githĩ andũ aya ti o ene marethũkia meconorithie?

²⁰ “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Marakara na mang’ũrĩ makwa nĩmagaitĩrĩrio kũndũ gũkũ, magaaitĩrĩrio mũndũ na nyamũ, na mĩtĩ ya gĩthaka o na maciaro ma thĩ, namo nĩmagaakana na matikahoreka.

²¹ “Ŭũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Thĩĩ na mbere na kuongerera maruta ma magongona manyu ma njino harĩ magongona manyu marĩa mangĩ, na mũrĩe nyama icio inyuĩ ene! ²² Nĩ ũndũ rĩrĩa ndaarutire maithe manyu kũu bũrũri wa Misiri na ngĩmaarĩria, ndiamahere o mawatho makoniĩ maruta ma njino na magongona, ²³ no nĩndamahere rĩathani rĩrĩ: Atĩrĩ, njathĩkagĩrai, na nĩ nĩngũtuĩka Ngai wanyu na inyuĩ mũtuĩke andũ akwa. Thĩiagai na mĩthĩire ĩrĩa yothe ndĩrĩmwathaga, nĩguo muonage maũndũ mega. ²⁴ No rĩrĩ, matiigana kũnjigua kana kũrũmbũiya ũhoro ũcio; handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, maarũmĩrĩrie ũremi wa ngoro ciao njũru. Nao maacookire na thuutha, makĩaga gũthĩ na mbere. ²⁵ Kuuma hĩndĩ ĩrĩa maithe manyu moimire bũrũri wa Misiri nginya rĩu, ndĩmũtũmagĩra ndungata ciakwa cia anabii, mũthenya o mũthenya, na hĩndĩ o hĩndĩ. ²⁶ No rĩrĩ, o matiigana gũũthikĩrĩria kana kũrũmbũiya ũhoro ũcio. No nĩmoomirie ngoro ciao na makĩagana gũkĩra maithe mao.’

²⁷ “Wameera maũndũ macio mothe-rĩ, matigaagũthikĩrĩria; o na rĩrĩa ũkaameeta, matigaagwĩtika. ²⁸ Nĩ ũndũ ũcio, meere atĩrĩ, ‘Rũrũ nĩruo rũrĩrĩ rũrĩa rũregete gwathĩkĩra Jehova Ngai waruo, o na rũkarega gũtaarwo. Ŭhoro-wa-ma nĩũthĩrĩte; nĩũmehereire ũkoima mĩromo-inĩ yao biũ. ²⁹ Enjwoi njuĩrĩ cianyu mũcite, mũcooke mũcaka mũrĩ kũu tũrĩma-igũrũ kũrĩa gũtigĩtwo gũtarĩ kĩndũ, nĩ ũndũ Jehova nĩaregete na agatiganĩria rũciaro rũrũ arakarĩire.

Mũkuru wa Kũũraganĩrwo

³⁰ “Jehova ekuuga atĩrĩ, andũ aya a Juda nĩmekĩte maũndũ mooru maitho-inĩ makwa. Nĩmaigĩte mĩhianano ĩyo yao ĩrĩ magigi kũu thĩinĩ wa nyũmba ĩyo ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa, makamĩthaahia.

³¹ Nĩmakĩte kũndũ gũtũũgĩru gwa Tofethi, kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, nĩguo macinagĩre aanake na airĩtu ao na mwaki kuo, ũndũ nĩ itaathanire wĩkagwo, o na ũndũ ũtarĩ wagĩa meciiria-inĩ makwa. ³² Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga atĩrĩ, mwĩmenyererei, tondũ matukũ nĩmarooka, rĩrĩa andũ matagacooka gwĩta kũndũ gũkũ Tofethi kana Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu, no gũgeetagwo Gĩtuamba gĩa Kũũraganĩrwo. Nĩgũkorwo kũu Tofethi nĩkuo magaathikaga andũ arĩa akuũ nginya kwage handũ hangĩthikanwo. ³³ Hĩndĩ ĩyo ciimba cia andũ acio nĩigatuĩka nyama cia kũrĩio nĩ nyoni cia rĩera-inĩ, o na nyamũ cia gĩthaka, na gũtigakorwo o na mũndũ ũmwe wa gũcirira. ³⁴ Ningĩ nĩnganiina mĩgambo ya gĩkeno na ya kũrũũhia, na mĩgambo ya gĩkeno kĩa mũhiki na mũhikania kũu matũũra-inĩ ma Juda, o na njĩra-inĩ cia Jerusalemu, nĩ ũndũ bũrũri ũcio nĩũgakira ihooru.

8

¹ “Jehova ekuuga atĩ ihinda rĩu, mahĩndĩ ma athamaki na ma anene a Juda, na mahĩndĩ ma athĩnjĩri-Ngai na ma anabii, o na mahĩndĩ ma andũ a Jerusalemu nĩmakarutwo mbĩrĩra-inĩ ciao.*
² Makaanĩkĩrwo riũa, na mweri, na njata ciothe cia igũrũ, icio mendete na magacitungatĩra, o icio maarũmĩrĩre, na magatuĩria kĩrĩra harĩ cio, na magacihooya. Mahĩndĩ macio matikoonganio kana mathikwo, no magaatuĩka ta rũrua rũharaganĩtio gũkũ thĩ. ³ Kũrĩa guothe ngaamathaamĩria, matigari mothe ma rũrĩrĩ rũrũ waganu, makeeriragĩria gũkua handũ ha gũtũũra muoyo, ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.’

Mehia na Kũherithio

⁴ “Meere atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Jehova ekuuga,
 “Andũ mangĩgũa thĩ-rĩ, githĩ maticookaga gũũkĩra?
 Mũndũ angĩhĩtia njĩra-rĩ, githĩ ndamĩcookagĩrĩra?
⁵ Nĩ kĩ gĩtũmĩte andũ aya mathiĩ na mbere kũũhutatĩra?
 Andũ a Jerusalemu maahutatagĩra nĩkĩ?
 Matũũrĩte marũmĩtie maũndũ ma maheeni,
 makarega gũcocoa.
⁶ Nĩndĩmathikĩrĩrie wega mũno,
 no matiaragia ũndũ ũrĩa wagĩrĩre.
 Gũtirĩ o na ũmwe wao wĩriraga waganu wake,
 akoiga atĩrĩ, “Njĩkĩte ũguo nĩkĩ?”
 O mũndũ wao arũmagĩrĩra njĩra yake
 o ta mbarathi ĩteng’ereite ĩtoonye mbaara-inĩ.
⁷ Mũrũaru ũrĩ rĩera-inĩ
 nĩũmenyaga mahinda maguo ma gũcocoa,
 o nacio ndirahũgĩ, na thũngũrũrũ, na nyamĩndigi
 nĩcimenyaga mahinda ma cio ma gũcocoa.
 No andũ akwa matiũĩ
 maũndũ marĩa Jehova endaga mekwo.
⁸ “Mwakĩhota atĩa kuuga atĩrĩ, “Tũrĩ oogĩ,
 nĩ ũndũ tũrĩ na watho wa Jehova,”
 o rĩrĩa karamu ka maheeni ka aandĩki-marũa
 kaũgarũrĩte gakaũtua wa maheeni?
⁹ Andũ arĩa oogĩ nĩmagaconorithio;
 nĩmakagega na magwatio nĩ mũtego.
 Kuona atĩ nĩmareganĩte na ndũmĩrĩri ya Jehova,
 ũũgĩ ũrĩa makĩrĩ naguo nĩ ũrĩkũ?
¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, atumia ao nĩngamaheana kũrĩ arũme angĩ,
 nayo mĩgũnda yao ndĩmĩheane kũrĩ andũ ageni.
 Kuuma ũrĩa mũnini nginya ũrĩa mũnene,

* 8:1 Gĩko gĩa kũruta mahĩndĩ mbĩrĩra kiarĩ gĩa kuonania kwaga mũndũ gĩtĩio o na bata.

othe nĩmakoroketio nĩ kwenda kwĩguna;
 anabii o hamwe na athĩnjĩri-Ngai,
 othe nĩmaheenana gia.

11 Mohaga kĩronda kĩa andũ akwa
 taarĩ kĩronda kĩa andũ matagurarĩtio mũno.
 Moigaga atĩrĩ, “Gwĩ thayũ, gwĩ thayũ,”
 o rĩrĩa gũtarĩ thayũ.

12 Hihi nĩmaconokaga nĩ mūtugo ũcio wao ũrĩ magigi?
 Aca, maticonokaga o na hanini;
 o na matirĩ rũkobe.
 Nĩ ũndũ ũcio o nao makaagũanĩra na arĩa makaagũ;
 nĩmakarũndwo rĩrĩa makaaherithio,
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

13 “‘Jehova ekuuga atĩrĩ,
 nĩnganina magetha mao,
 mĩthabibũ ndĩgaakorwo irĩ na thabibũ.
 Gũtikagĩa na ngũyũ mĩkũyũ-inĩ,
 namo mathangũ mayo nĩmakahooa.
 Kĩndũ kĩa gĩothe ndĩmaheete
 nĩmagatunywo.’”

14 “Tũikarĩte haha nĩkĩ?
 Cookanĩrĩrai hamwe!
 Nĩtũũrei, tũtoonye matũũra marĩa mairigĩrwo na hinya
 tũgakuĩre kuo!
 Nĩgũkorwo Jehova Ngai witũ nĩwe ũtwathĩrĩrie gĩkuũ,
 agatũhe maaĩ maroge tũnyue,
 nĩ ũndũ nĩtũmwĩhĩrie.

15 Tũtũũrite twĩrĩgĩrĩre atĩ nĩgũkũgĩa thayũ,
 no gũtirĩ ũndũ mwega ũtũkorete,
 tũkerĩgĩrĩra ihinda rĩa kũhonio,
 no rĩrĩ, no kĩmako kĩonekaga.

16 Mũtĩhĩre wa mbarathi cia thũ
 ũraiguu kuuma Dani;
 mbarathi ciao cia njamba irania
 bũrũri wothe ũkainaina.
 Mookĩte kũrĩa
 bũrũri na kĩa gĩothe kĩrĩ kuo,
 na marĩ itũũra inene na arĩa othe matũũraga kuo.”

17 “Atĩrĩrĩ, nĩngamũrehithĩria nyoka irĩ thumu gatagatĩ kanyu,
 ndĩmũrehithĩrie ndũira irĩa itangĩhoorereka,
 nacio nĩkamũrũma,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

18 Wee ũũhooreragia rĩrĩa ndĩ na kĩa ha-rĩ,
 ngoro yakwa nĩiringĩkĩte.

19 Ta thikĩrĩria kĩrĩro kĩa andũ akwa
 marĩ bũrũri wa kũraya:
 “Atĩrĩrĩ, githĩ Jehova ndarĩ kũu Zayuni?
 Mũthamaki wakuo-rĩ, kaĩ atatũũraga kuo?”

“Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte maathirĩkie nĩguo ndaakare
na ũndũ wa mĩhianano ĩyo yao methondekeire,
makandakaria na mĩhianano ĩyo yao ya kũngĩ ĩtarĩ kĩene?”

²⁰ “Ihinda rĩa magetha nĩrĩhĩtũku,
nayo hĩndĩ ya riũa ĩgathira,
na tũtĩhonoketio.”

²¹ Kuona atĩ andũ akwa nĩmahehenjetwo-rĩ, o na nĩ ndĩmũhehenje;
nĩndĩracaaya na nĩnyĩitĩtwo nĩ kĩmako kĩnene.

²² Kaĩ gũtarĩ ndawa kũu Gileadi?[†]
Gũtirĩ mũthondekani kuo?
Ironda cia andũ akwa
cikiagĩte kũhona nĩkĩ?

9

¹ Naarĩ korwo mũtwe wakwa nĩ itherũkĩro rĩa maaĩ,
namo maitho makwa nĩ gĩthima kĩa maithori!
Ingĩrĩraga mũthenya na ũtukũ,
ngĩrĩrĩa andũ akwa arĩa moragĩtwo.

² Naarĩ korwo ndĩ na nyũmba
ya kũrarĩrĩtwo nĩ agendi kũu werũ-inĩ,
nĩgeetha ndige andũ akwa,
thiĩ ndĩmeherere;
nĩ ũndũ othe nĩ itharia,
othe nĩ gĩkundi kĩa andũ matangĩhokeka.

³ “Mahacaga nĩmĩ ciao
magacitua ta ũta wa gũikia ndeto cia maheeni.
Ũhootani ũrĩa marĩ naguo bũrũri-inĩ,
nduumanĩte na ũhoru wa ma.
Moimaga rĩhĩa-inĩ rĩmwe magatoonya rĩhĩa-inĩ rĩrĩa rĩngĩ;
na matinjũũ,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁴ “Mwĩhũgei arata anyu;
mũndũ ndakehoke mũrũ wa nyina.
Nĩgũkorwo mũrũ wa nyina na mũndũ nĩ mũhehenania,
na mũrata wa mũndũ nĩ mũcambania.

⁵ Mũrata aheenagia mũratawe,
na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe waragia ũhoru wa ma.
Maarutĩte nĩmĩ ciao kwaria ndeto cia maheeni;
menogagia na mĩhang’o o ya kwĩhia.

⁶ Wee ũtũũraga ũrigiciĩrio nĩ maheeni,
nao ahehenania acio nĩmaregete kũmenyana na nĩĩ,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁷ Tondũ ũcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ:
“Atĩrĩrĩ, nĩngamageria, na ndĩmatherie na mwaki,
nĩ ũndũ-rĩ, nĩatĩa ũngĩ ingĩka
nĩ ũndũ wa mehia ma andũ akwa?

⁸ Nĩmĩ ciao itariĩ ta mĩguĩ ya kũũragana;
no ndeto cia maheeni ciaragia.

[†] 8:22 Bũrũri wa Gileadi nĩwoikaine nĩ ũndũ wa indo cia mũtararĩko mwega, o na mĩtĩ ya ndawa (Kĩam 37:25).

O mündũ aaragĩria ũrĩa ũngĩ ndeto cia thayũ na kanua gake,
no ngoro-inĩ yake-rĩ, aikaraga amwambũire mũtego.”

⁹ Jehova ekũũria atĩrĩ,
“Anga ndakĩaga kũmaherithia nĩ ũndũ wa maũndũ macio?
Anga ndakĩaga kwĩrĩhĩria
harĩ rũrĩrĩ ta rũrũ?”

¹⁰ Nĩngũrĩra na ngirĩke nĩ ũndũ wa irĩma,
o na njakaye nĩ ũndũ wa ũrĩithio wa werũ.
Nĩgũkirĩte ihooru na gũkaaga mündũ ũngĩtuĩkanĩria kuo,
na mwanio wa ng’ombe ndũraiguĩka kuo.
Nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka
nĩciũrĩte, igeethĩra.

¹¹ “Ngaatua itũũra rĩa Jerusalemu hĩba ya mahiga,
gũtuĩke kũndũ gwa gũtũũrwo nĩ mbwe;
namo matũũra ma Juda nĩngamaharagania,
kwage mündũ o na ũmwe ũngĩtũũra kuo.”

¹² Rĩu-rĩ, nĩ mündũ ũrĩkũ mũũgĩ ũngĩtaũkĩrwo nĩ ũhoro ũyũ? Nũũ hihi ũtaarĩtwo nĩ Jehova nĩguo
atũtaarĩrie? Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte bũrũri ũyũ wanangwo na ũgakira ihooru, ũgatuĩka ta werũ mũtheri
nginya gũkaaga mündũ ũngĩtuĩkania kuo?

¹³ Jehova ekuuga atĩrĩ, “Gĩtũmi nĩ tondũ nĩmatirikire watho wakwa ũrĩa ndaamaheire; matin-
jathĩkĩire, o na kana makarũmĩrĩra watho wakwa. ¹⁴ Handũ ha ũguo, o maarũmĩrĩire ũremi wa ngoro
ciao, na makarũmĩrĩra Mabaali, o ta ũrĩa maithe mao maamonereirie.” ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, Jehova
Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli ekuuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngūtũma andũ aya marĩe irio
ndũrũ, na manyue maaĩ marĩ na thumu. ¹⁶ Nĩngũmahurunja ndũrĩrĩ-inĩ iria o ene matooi, o na kana
maithe mao, njooke ndĩmaingatithie na rũhiũ rwa njora nginya ndĩmaniine biũ.”

¹⁷ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ:
“Mwĩcũraniei rĩu! Ītai atumia arĩa marĩraga makĩgirĩkaga moke;*
tũmanĩrai atumia arĩa oogĩ mũno thĩinĩ wao moke.

¹⁸ Nĩmeerwo moke narua, matũrĩrĩre
nginya maitho maitũ maiyũre maithori,
nacio imone cia maitho maitũ
inyũrũrũkie maithori ta tũrũũ.

¹⁹ Mũgambo wa andũ maragirĩka nĩũraiguu kuuma Zayuni:
‘Hĩ, kaĩ rĩu tũrĩ aanange-ĩ!
Kaĩ nĩtũconorithĩtio mũno-ĩ!
No nginya tuume bũrũri witũ,
tondũ nyũmba ciitũ nĩcimomoretwo.’”

²⁰ No rĩrĩ, inyuĩ atumia aya, ta thikĩrĩriai kiugo kĩa Jehova;
hĩngũrai matũ manyu mũigũe ciugo cia kanua gake.
Oniai airĩtu anyu kũgirĩka;
o mündũ nĩarute ũrĩa ũngĩ gũcakaya.

²¹ Gĩkuũ kĩambatĩte gĩgaatoonjera ndirica-inĩ ciitũ,
na gĩgatoonya nyũmba ciitũ iria ciirigĩrwo na hinya,
nĩkĩniinĩte ciana ciitũ kũu barabara-inĩ cia itũũra,
o na aanake aitũ makaniinwo kuuma kũu ihaaro-inĩ.

²² Meere ũũ, “Jehova ekuuga atĩrĩ:

* 9:17 Gĩtũmi kĩa acakai a kũrĩhwo kĩarĩ gĩa gũteithia arĩa makuĩrĩrwo marĩre na macakae.

“Ciimba cia andũ nĩkaragana
ta rūrua rūrĩ mũgũnda,
na ta itira iria itinĩtio igatigwo na thuutha nĩ mũgethi,
itarĩ na mũndũ wa gũcicookanĩrĩria.’”

²³ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Mũndũ ũrĩa mũũgĩ-rĩ, nĩatige kwĩgaatha nĩ ũndũ wa ũũgĩ wake,
kana mũndũ ũrĩa ũrĩ na hinya egaathe nĩ ũndũ wa hinya ũrĩa arĩ naguo,
o na kana gĩtonga kĩgathe nĩ ũndũ wa ũtonga wakĩo,
²⁴ no rĩrĩ, mũndũ ũrĩa ũkwĩgaatha, nĩegaathe nĩ ũndũ wa ũhoru ũyũ:
atĩ we nĩataũkĩrwo na akamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova,
ũrĩa wĩkaga maũndũ ma ũtugi,
na ngatuanĩra ciira kĩhooto na ngarũmia ũthingu gũkũ thĩ,
nĩ ũndũ maũndũ macio nĩmo ngenagio nĩmo,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

²⁵ Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmagooka rĩrĩa ngaaherithia andũ othe arĩa maruĩte o mĩrĩ yao iiki, ²⁶ nao nĩ andũ a bũrũri wa Misiri, na a Juda, na a Edomu, na a Amoni, na a Moabi, na arĩa othe matũũraga werũ-inĩ kũndũ kũraya. Nĩgũkorwo andũ a ndũrĩrĩ ici ciothe ti aruu kũna, o na andũ a nyũmba yothe ya Isiraeli matiruĩte ngoro.”

10

Ngai na Mĩhianano ya Kũhooywo

¹ Ta thikĩrĩriai mũigue ũhoru ũrĩa Jehova ekũmwĩra, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli. ² Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Tigai kwĩruta mĩthĩre ya ndũrĩrĩ,
kana mũguoyohio nĩ morirũ ma kũũrĩa igũrũ,
o na gũtuĩka ndũrĩrĩ icio nĩguoyohetio nĩmo.

³ Nĩgũkorwo mĩtugo ya andũ acio ndĩrĩ kĩene:
matemaga mũtĩ mũtitũ, ũkarutĩrwo wĩra nĩ bundi,
akawacũhia na ithanwa rĩake.

⁴ Maũgemagia na betha na thahabu;
maũhũũragĩrĩra na mĩcumarĩ na nyondo
ndũkae kwenyena.

⁵ ũtariĩ ta kĩndũ gĩa kũhahũra nyamũ gĩthecereirwo mũtĩ mũgũnda-inĩ wa marenge,
mĩhianano yao ndĩngĩhota kwaria;

ningĩ no nginya ĩkuuo,
tondũ ndĩngĩhota gwĩtwara.

Mũtikanamĩitigĩre;
ndĩngĩhota gwĩka ũũru
o na kana gwĩka wega o na ũrĩkũ.”

⁶ Atĩrĩrĩ, gũtirĩ ũngĩ ũtariĩ tawe, Wee Jehova;
Wee ũrĩ mũnene,
narĩo rĩitwa rĩaku nĩ rĩrĩ ũhoti mũnene.

⁷ Nũũ ũtangĩgwĩtigĩra,
Wee mũthamaki wa ndũrĩrĩ?
Wee nowe wagĩrĩre gwĩtigĩrwo.

Thĩinĩ wa andũ arĩa othe oogĩ a ndũrĩrĩ,
o na mothamaki-inĩ mao mothe,
gũtirĩ ũngĩ ũhaana tawe.

⁸ Acio othe-rĩ, matĩiciiragia, no nĩ akĩgu;
mataaragwo nĩ mĩhianano ĩtarĩ kĩene o ĩrĩa ĩthondeketwo na mĩtĩ.

- ⁹ Īgemagio na betha ĩrĩa hũũre ĩrutĩtwo Tarishishi,
na thahabu ĩrutĩtwo Ufazu.
Kĩndũ kũu gĩthondeketwo na moko ma bundi, na ma mūturi wa thahabu
gĩcookaga gĩkahumbĩrwo na rangi wa bururu na wa ndathi,
ciothe ithondeketwo nĩ andũ arĩa oogĩ na wĩra ũcio.
- ¹⁰ No Jehova nĩwe Ngai ũrĩa wa ma; nĩwe Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo,
o na mũthamaki ũrĩa ũtũũraga tene na tene.
Rĩrĩa arakarĩte-rĩ, thĩ nĩthingithaga,
nacio ndũrĩrĩ itingĩtiiria mang'ũrĩ make.
- ¹¹ “Meerei atĩrĩ, ‘Ngai icio itoombire igũrũ na thĩ, nĩgathira gũkũ thĩ, na ithire kũrĩa guothe
gũtambũrũkĩrio matu mairũ.’”
- ¹² No rĩrĩ, nĩ Ngai wombire thĩ na hinya wake;
akĩhaanda thĩ na ũũgĩ wake,
na agĩtambũrũkia matu mairũ na ũndũ wa ũmenyo wake.
- ¹³ Hĩndĩ ĩrĩa we agũũthũka-rĩ, maaĩ marĩa marĩ igũrũ matu-inĩ nĩmarurumaga;
nĩwe ũtũmaga thaatũ waambate na igũrũ uumĩte ituri ciothe cia thĩ.
Atũmaga rũheni rũũke rũrehanĩte na mbura,
na akarehithia rũhuho ruumĩte makũmbĩ-inĩ make.
- ¹⁴ Andũ othe nĩmagĩte meciiria na makaaga ũũgĩ;
nake mūturi wa thahabu o wotho nĩaconorithĩtio nĩ mĩhianano ĩyo yake.
Nĩ ũndũ mĩhianano ĩyo yake ya gwĩturĩra nĩ ya maheeni;
ndĩrĩ mĩhũmũ thĩinĩ wayo.
- ¹⁵ Ndĩrĩ kĩene, nĩ ya kũnyararwo;
narĩo ihinda rĩayo rĩa gũciirithio rĩakinya-rĩ, nĩgathira biũ.
- ¹⁶ We ũcio Rũgai rwa Jakubu ndatarĩ tayo,
nĩgũkorwo nĩwe Mũũmbi wa indo ciothe,
o hamwe na Isiraeli mũhĩrĩga ũrĩa, eegwatĩre ũtuĩke igai rĩake,
Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩrĩo rĩitwa rĩake.
- Mwanangĩko ũrĩa Ũroka*
- ¹⁷ Ohai mĩrigo yanyu mũthaame bũrũri ũyũ,
inyuĩ arĩa mūtũũrĩte mũrigiicĩrio nĩ thũ.
- ¹⁸ Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ:
“Ihinda rĩrĩ nĩrĩo ngũikia
andũ arĩa othe matũũraga bũrũri ũyũ ta maikĩtio na kĩgũtha;
Nĩngũmarehithĩria mĩnyamaro,
nĩgeetha manyiitwo mĩgwate.”
- ¹⁹ Wũi-ĩya-wakwa, nĩ ũndũ wa itihia rĩrĩa ndiihĩtio-ĩ!
Ironda ciakwa itingĩthona!
No ngĩcookeria ũhoru ngiuga atĩrĩ,
“Ũyũ nĩ mũrimũ wakwa, na no nginya ndĩũkirĩrĩrie.”
- ²⁰ Hema yakwa nĩyanangĩtwo,
nayo mĩkanda yayo yotho ĩgatuĩkanga.
Ariũ akwa nĩmanjehereire magethĩra na rĩu matikĩrĩ ho;
rĩu gũtirĩ mũndũ mũtigaru wa kwamba hema yakwa,
o na kana wa gũtambũrũkia mataama mayo.
- ²¹ Arĩithi matiĩciiragia,
na matituĩragia ũhoru harĩ Jehova;
nĩ ũndũ ũcio matigaacagĩra,

nacio ndũũru ciao ciothe cia mbũri nĩihurunjũkĩte.

²² Ta thikĩrĩrai! Nĩtũrakinyĩrio ũhoro, tũkeerwo atĩrĩ,
kũrĩ na gacagaca nene kuuma bũrũri wa mwena wa gathigathini!
Gacagaca iyo nĩĩgatũma matũũra ma Juda makire ihooru,
ĩtũme matũũke ma gũtũũragwo nĩ mbwe.

Ihooya rĩa Jeremia

²³ Atĩrĩrĩ Wee Jehova, nĩnjũũ atĩ muoyo wa mũndũ ti wake we mwene;
mũndũ we mwene ti we ũrũngagĩrĩria makinya make.

²⁴ Atĩrĩrĩ Wee Jehova, herithia, no ũherithie na kĩhooito;
ndũkaherithie ũrĩ na marakara,
ndũkae kũniina ndũke kĩndũ hatarĩ.

²⁵ Itũrũrĩra ndũrĩrĩ iria itakũũ mang'ũrĩ maku,
ũmaitũrũrĩre andũ arĩa
matakayagĩra rĩitwa rĩaku.
Nĩ ũndũ-rĩ, nĩmahukĩtie Jakubu;
mamũhukĩtie biũ,
naguo bũrũri wake makawananga.

11

Andũ a Juda Gũthũkia Kĩrĩkanĩro

¹ Īno nĩyo ndũmĩrĩri rĩa yakinyĩrĩire Jeremia yumĩte harĩ Jehova: ² “Ta thikĩrĩria mohoro ma kĩrĩkanĩro gĩkĩ, ũcooke ũhe andũ a Juda o na andũ arĩa matũũraga Jerusalemu ũhoro wamo. ³ Meere atĩrĩ, ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga: ‘Atĩrĩrĩ, kũgwatwo nĩ kĩrumi, nĩ mũndũ o wothie ũrĩa ũtaathĩkagĩra mohoro marĩa marĩ kĩrĩkanĩro-inĩ gĩkĩ; ⁴ namo nĩ mohoro marĩa ndaathire maithe manyu rĩrĩa ndaamarutire bũrũri wa Misiri, ngĩmaruta kũu icua-inĩ rĩa gũtwekia igeri.’ Ngĩmeera atĩrĩ, ‘Njathĩkagĩrai na mũhingagie maũndũ marĩa mothe ndĩmwathĩte, na inyuĩ nĩmũgũtuĩka andũ akwa, na nĩ ndũke Ngai wanyu. ⁵ Hĩndĩ iyo, nĩ na Nĩ nĩngahingia mwĩhĩtwa ũrĩa ndehĩtĩire maithe manyu, atĩ nĩngamahe bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ,’ na nĩguo bũrũri ũyũ mwĩgwatĩire ũmũthĩ.”

Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Kũrotũka ũguo, Jehova.”

⁶ Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ, “Hunjanĩriai mohoro macio mothe matũũra-inĩ ma Juda o na kũu barabara-inĩ cia Jerusalemu, ũmeere atĩrĩ: ‘Thikĩrĩriai mohoro ma kĩrĩkanĩro gĩkĩ na mũmarũmagĩrĩre. ⁷ Kuuma hĩndĩ rĩa ndaarutire maithe manyu kũu bũrũri wa Misiri, nginya ũmũthĩ, ndũũrĩte ndĩmakaanagia o hĩndĩ o hĩndĩ, ngameera atĩrĩ, “Njathĩkagĩrai.” ⁸ No matiigana kũnjigua kana kũrũmbũiya ũhoro ũcio; handũ ha gwĩka ũguo, o maarũmĩrĩire ũremi wa ngoro ciao thũku. Nĩ ũndũ ũcio na nĩ ngĩmarehithĩria irumi ciothe cia kĩrĩkanĩro kũu ndaamaathĩte marũmagĩrĩre no-o makĩaga gũkĩhingia.’”

⁹ Ningĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩ harĩ ndundu ya njũkanĩrĩro ithugundĩtwo thĩinĩ wa andũ a Juda, o na thĩinĩ wa andũ arĩa matũũraga Jerusalemu. ¹⁰ Nĩmacookereire mehia ma maithe mao ma tene, arĩa maaregire kũigua ndeto ciakwa. Nĩmarũmĩrĩire ngai ingĩ nĩgeetha macitungatĩre. Nyũmba cieri, ya Isiraeli na ya Juda, nĩithũkĩtie kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaarĩkanĩire na maithe mao ma tene. ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩngũmarehithĩria mwanangĩko matangĩhota kũũrĩra. O na mangĩkaangaĩra, ndikamathikĩrĩria. ¹² Andũ a matũũra ma Juda na arĩa matũũraga Jerusalemu nĩmagathĩi gũkaĩra ngai icio macinagĩra ũbumba, no itikamateithia o na hanini hĩndĩ rĩa magaakorwo nĩ mwanangĩko. ¹³ Wee Juda-rĩ, ũrĩ na ngai nyingĩ o ta ũrĩa matũũra maku maigana, na igongona iria ũhaandĩte cia gũcinĩra ngai iyo ya thoni itagwo Baali ũbumba nĩ nyingĩ o ta barabara cia Jerusalemu.’

¹⁴ “Tiga kũhoera andũ aya, kana ũmathaithanĩrĩre, o na kana ũmaarĩrĩre, tondũ ndikamathikĩrĩria hĩndĩ rĩa makaangaĩra marĩ mĩnyamaro-inĩ.

¹⁵ “Mwendwa wakwa nĩ atĩa areka thĩinĩ wa hekarũ yakwa,
o agĩthugundaga maũndũ mooru na andũ aingĩ?

Anga nyama iria nyamũre cia kĩgongona-inĩ
ciahota kũgirĩrĩria iherithia rĩaku?

Amu ũgĩkenaga

rĩrĩa ũgwĩka maũndũ maku ma waganu.”

¹⁶ Jehova, akũheete rĩitwa atĩrĩ:

Mũtamaĩyũ mūruru mwegu

ũrĩ na maciaro mathaka makĩoneka.

No rĩrĩ, nĩekũũgwatia mwaki,

aũcine na mūrurumo wa kĩhuhũkanio kĩnene,

nacio honge ciaguo ciunĩkange.

¹⁷ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o ũcio wakũhaandire wee, nĩwe ũgũtũrĩire ũkorwo nĩ mwanangĩko, tondũ rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Isiraeli na andũ a nyũmba ya Juda nĩmekĩte maũndũ mooru, makaandakaria nĩ ũndũ wa gũcinĩra Baali ũbumba.

Ndundu ya gũũkĩrĩa Jeremia

¹⁸ Nĩndamenyire ndundu yao njũru nĩ ũndũ Jehova nĩanguũrĩire, nĩgũkorwo o ihinda rĩu nĩany-onirie ũrĩa meekaga. ¹⁹ Nĩ ndatariĩ ta gatũrũme kahooreri koimagarĩtio gagathĩnjwo; ndiamenyaga atĩ nĩmathugundĩte kũnjĩka ũũru, makiugaga atĩrĩ,

“Nĩtwanangei mĩtĩ ũyũ na maciaro maguo;

nĩtũmũniinei oime bũrũri-inĩ wa arĩa marĩ muoyo,

nĩgeetha rĩitwa rĩake rĩtikanacooke kũririkanwo o rĩ, o rĩ.”

²⁰ No rĩrĩ, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o wee ũtuaga ciira na kĩhotoo

na ũkoiruuria maũndũ ma ngoro na ma meciiria-rĩ,

reke ndĩonere wee mwene ũkĩndĩhĩria harĩ andũ aya,

nĩgũkorwo wee nĩwe ndekereirie maũndũ makwa mothe.

²¹ “Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo Jehova ekuuga ũhoru-inĩ ũkonĩ andũ a Anathothu, acio marenda gũkũruta muoyo, makoiga atĩrĩ, ‘Tiga gũcooka kũratha mohoro ũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova, nĩgeetha tũtigakũũrage na moko maitũ’; ²² nĩ ũndũ ũcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩngamaherithia. Aanake ao makooragwo na rũhiũ rwa njora, nao ariũ ao na aarĩ ao mooragwo nĩ ng’aragu. ²³ Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wao ũgaatigara, tondũ nĩngarehithĩria andũ a Anathothu mwanangĩko mwaka-inĩ ũrĩa makaaherithio.’”

12

Mateta ma Jeremia

¹ Atĩrĩrĩ, Wee Jehova ũtũũraga ũnduagĩra ciira na kĩhotoo

rĩrĩa rĩothe ndarehe ciira mbere yaku.

No rĩrĩ, no nyende twaranĩrie nawe ũndũ ũkonĩ kĩhotoo gĩaku:

Nĩ kĩ gĩtũmaga mũthĩire wa mũndũ ũrĩa mwaganu ũgaacĩre?

Nĩ kĩ gĩtũmaga andũ arĩa matarĩ wĩtikio matũũre megangarĩte?

² ũmahaandĩte, nao makagĩa na mĩri;

makũraga na magaciara maciaro.

Ŭgwetagwo hĩndĩ ciothe nĩ tũnua twao,

no meciiria ma ngoro ciao marĩ haraaya nawe.

³ No rĩrĩ, Wee Jehova nĩũnjũũ;

nĩwe ũnyonaga na ũkoiruuria meciiria makwa ũndũ ũgũkonĩ.

Maguucũrũrie ta ng’ondũ irathĩ gũthĩnjwo!

Maamũre ũmetererie mũthenya wao wa kũũragwo!

⁴ Nĩ ihinda rĩigana atĩa bũrũri ũgũtũũra ũng’arĩte,

nayo nyeki mĩgũnda-inĩ yothĩ ĩikare ĩhoohete?

Tondũ andũ arĩa matũũraga kuo nĩ andũ aaganu-rĩ,

nyamũ na nyoni nĩithĩrĩte.

Nĩngĩ, andũ acio maroiga atĩrĩ,

“Ndakoona ũrĩa tũkaarĩkĩrĩa.”

Icookio rĩa Ngai

⁵ “Angĩkorwo nĩuteng’eranĩtie na andũ marathiĩ na magũrũ
 nao magakũhũmia-rĩ,
 wakĩhota atĩa gũcindana na mbarathi?
 Angĩkorwo nĩũhĩngagwo ũkĩgerera bũrũri ũrĩ thayũ-rĩ,
 ũgaakĩhota atĩa gũtũrĩkania ihinga iria irĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Jorodani?
⁶ Ariũ a maitũguo, na andũ a nyũmba ya thoguo-rĩ,
 o nao nĩmagũkunyaĩire;
 nĩmanĩĩire na mũgambo magũũkĩĩre.
 Ndũkae kũmeehoka,
 o na mangĩaria wega waku atĩa.

⁷ “Nĩ nĩngũtirika nyũmba yakwa,
 na ndiganĩrie igai rĩakwa;
 nĩngũneana ũrĩa nyendete
 moko-inĩ ma thũ ciake.
⁸ Igai rĩakwa rĩtuĩkĩte
 ta mũrũũthi ũrĩ gĩthaka-inĩ harĩ nĩ.
 Nĩkũrarama ũndaramĩire,
 nĩ ũndũ ũcio ngaũthũũra.
⁹ Githĩ igai rĩakwa rĩtituĩkĩte
 ta nyoni ndĩa-nyama ĩrĩ maroro harĩ nĩ,
 ĩrĩa nyoni iria ingĩ ndĩa-nyama ĩthiũrũrũkagĩria ikamĩtharĩkĩra?
 Thiĩ ũkonganie nyamũ ciothe cia gĩthaka;
 cirehe imatambuure.
¹⁰ Ariĩthi aingĩ nĩmakananga mũgũnda wakwa wa mĩthabibũ,
 na marangĩrĩrie mũgũnda wakwa;
 nĩmagatũma mũgũnda wakwa ũrĩa mweга
 ũtuĩke rũng’ũrĩ rũkirĩte ihooru.
¹¹ Magaatũma gũkire ihooru,
 gũtuĩke kũndũ kũng’aru na gũkirĩte ihooru maitho-inĩ makwa;
 bũrũri ũcio wothe nĩũgathũkangio
 nĩ ũndũ gũtirĩ mũndũ wakũũrũmbũiya.
¹² Werũ-inĩ guothe kũrĩa gũtũũgĩru
 aniinani nĩkuo makaiyũra,
 nĩgũkorwo rũhiũ rwa njora rwa Jehova nĩrũkaniinana
 kuuma gĩturi kĩmwe kĩa bũrũri nginya kĩrĩa kĩngĩ;
 gũtigakorwo mũndũ o na ũrĩkũ ũgaakorwo na thayũ.
¹³ Makaahandaga ngano, makagetha mĩigua;
 makeenogia na matione kĩndũ.
 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, conokeraĩ magetha manyu,
 tondũ wa marakara mahiũ ma Jehova.”

¹⁴ Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ha ũhoro wa andũ acio aaganu maandigiicĩirie, o acio matunyaga andũ akwa a Isiraeli igai rĩrĩa ndaamaheire-rĩ, nĩngamamunya kuuma mabũrũri mao, na munye nyũmba ya Juda yume gatagatĩ kao. ¹⁵ No rĩrĩ, thuutha wa kũmamunya nĩngacooka ndĩmaiguĩre tha na njookie o ũmwe wao igai-inĩ rĩake mwene, bũrũri-inĩ wake kĩũmbe. ¹⁶ Nĩngĩ mangĩkeruta wega mĩthiĩre ya andũ akwa na mehite makĩgwetaga rĩitwa rĩakwa moige atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo,’ o ta ũrĩa maarutire andũ akwa hĩndĩ ĩmwe kwĩhĩta makĩgwetaga rĩitwa rĩa Baali-rĩ, hĩndĩ ĩyo nao nĩmakahaandwo marũme wega gatagatĩ ka andũ akwa. ¹⁷ No rĩrĩ, rũrĩrĩ o na rũrĩkũ rũngĩkaaga kũnjigua-rĩ, nĩngarũmunya na mĩri na ndĩrũniine biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

13

Mucibi wa Gatani

¹ Jehova aanjĩĩre atĩrĩ: “Thiĩ wĩgũrĩre mucibi wa gatani, wĩohere njohero, no ndũkareke ũhutanie na maaĩ.” ² Nĩ ũndũ ũcio ngĩgũra mucibi, o ta ũrĩa Jehova aanjathĩte njĩke, ngĩwĩoha njohero.

³ Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ikĩnginyĩrĩra hĩndĩ ya keerĩ ngĩrwo atĩrĩ, ⁴ “Oya mucibi ũcio ũraagũrĩre, o ũcio wĩohete njohero, ũũkĩre o rĩu ũthĩĩ ũkinye Rũũĩ rwa Farati, ũũhithe mwaũka-inĩ wa rwaro rwa ihiga.” ⁵ Nĩ ũndũ ũcio ngĩthĩĩ ngĩũhitha kũu Rũũĩ-inĩ rwa Farati, o ta ũrĩa Jehova anjĩĩrĩte njĩke.

⁶ Matukũ maingĩ maathira Jehova akĩnjĩĩra atĩrĩ, “Rĩu ũkĩra ũthĩĩ ũkinye Rũũĩ-inĩ rwa Farati, woe mucibi ũrĩa ndakwĩrĩre ũkaũhithe kuo.” ⁷ Nĩ ũndũ ũcio ngĩthĩĩ kũu rũũĩ-inĩ rwa Farati, ngĩthikũria mucibi ũcio ngĩũrũta harĩa ndaaũhithĩte, no rĩrĩ, nĩwabuthĩte ũkaaga kĩene biũ.

⁸ Hĩndĩ iyo ndũmĩrĩri ya Jehova ikĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ, ⁹ “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Ŭguo nĩguo ngaaniina rũtũrĩko rwa Juda o na rũtũrĩko rũnene rwa Jerusalemu. ¹⁰ Andũ aya aaganu, aya maregete kũigua ũhoro wakwa, o aya marũmagĩrĩra ũremi wa ngoro ciao, makoima ngai ingĩ thuutha macitungatĩre na macihooye-rĩ, magaatũka ta mucibi ũcio, mage kĩene biũ! ¹¹ Nĩgũkorwo o ta ũrĩa mucibi wĩohagwo njohero ya mũndũ, ũguo nĩguo ndeohire nyũmba yotha ya Isiraeli na nyũmba yotha ya Juda, nĩgeetha matũke andũ akwa kũna, nĩguo ndĩgĩre na ngumo, na ngumagio na ngaheagwo gĩthĩo. No rĩrĩ, matiigana gũthikĩrĩra,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga.”

Mondo cia Ndibei

¹² “Meere atĩrĩ: ‘Ŭũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga: Mondo o yotha ya ndibei yagĩrĩre nĩkũiyũrio ndibei.’ Nao mangĩgaakũũria atĩrĩ, ‘Ithui tũtiũ atĩ mondo o yotha ya ndibei nĩyagĩrĩre kũiyũrio ndibei?’ ¹³ Hĩndĩ iyo ũmeere atĩrĩ, ‘Ŭũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩngũiyũria arĩa othe matũũraga bũrũri ũyũ na ũrĩũ, o hamwe na athamaki acio maikaragĩra gĩtĩ kĩa ũthamaki kĩa Daudi, na athĩnjĩri-Ngai, na anabii, na arĩa othe matũũraga Jerusalemu. ¹⁴ Nĩngamahũũrithania mũndũ na ũrĩa ũngĩ, hũũrithanie maithe na ciana o ũndũ ũmwe, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. Ndikamaigũra tha, kana ndĩmacaaĩre o na kana ngĩe na kĩa atĩ nĩguo njage kũmaniina.’”

Kwĩhĩrwo Gũtahwo

¹⁵ Thikĩrĩriai na mũtege matũ,
tigai gwĩtĩia,
nĩgũkorwo Jehova nĩarĩtie.

¹⁶ Goocai Jehova Ngai wanyu
atanarehe nduma,
na mbere ya magũrũ manyu mahĩngwo
kũu irĩma-inĩ kũragĩa nduma.

Inyui mwĩrĩgĩrĩre ũtheri,
nowe-rĩ, nĩakaũgarũra ũtuĩke nduma ndumanu,
aũgarũre ũtuĩke ta kĩa kĩnene.

¹⁷ No rĩrĩ, mũngĩaga kũigua,
ndĩrĩrĩragĩra hitho-inĩ
nĩ ũndũ wa mwĩtĩio wanyu;
maitho makwa makaarĩra na ruo,
ngĩitaga maithori,
nĩ ũndũ rũũru rwa Jehova nĩrũgũtahwo.

¹⁸ Īra mũthamaki o na nyina wa mũthamaki atĩrĩ,
“Harũrũkai mume itĩ-inĩ cianyu cia ũthamaki,
nĩgũkorwo tanji icio cianyu irĩ riiri
nĩcikũgũ kuuma mĩtwe-inĩ yanyu.”

¹⁹ Matũũra manene ma kũu Negevu nĩmakahingwo,
na gũtikagĩa mũndũ ũkaamahingũra.
Andũ othe a Juda nĩmagatahwo matwarwo bũrũri ũngĩ,

magaatahwo matwarwo othe biũ.

- ²⁰ Tiirai maitho muone
andũ acio marooka moimĩte mwena wa gathigathini.
Rũũru rũrĩa wehokeirwo rwa ng'ondũ
rũrĩa ũretĩĩaga naruo-rĩ, rũkĩrĩ ha?
- ²¹ Ũkoiga atĩa rĩrĩa Jehova akaanenehia
andũ arĩa watuĩte athiritũ aku
nĩguo matuĩke a gũgwathaga?
Githĩ ndũkanyitwo nĩ ruo rũnene,
ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo?
- ²² Nawe ũngĩkeyũria atĩrĩ,
“Nĩ kĩ gĩtũmĩte maũndũ macio mangore?”
Nĩũkamenya atĩ magũkorete nĩ ũndũ wa mehia maku maingĩ,
na nĩkĩo ũtarũrĩrwo nguo ciaku,
naguo mwĩrĩ waku ũgathũkio.
- ²³ Mũkushi ahota kũgarũra gĩkonde kĩa mwĩrĩ wake,
o na kana ngarĩ ĩgarũre maroro mayo?
O na inyuĩ mũtingĩhota gwĩka wega,
nĩ ũndũ nĩ mwamenyerire gwĩka ũũru.
- ²⁴ “Nĩĩ ngaakũhurunja o ta ũrĩa mũũngũ
ũmbũragwo nĩ rũhuho rwa werũ-inĩ.
- ²⁵ Rũu nĩrĩo igai rĩaku,
rũgai rũrĩa ngũtuĩrĩire,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga,
“tondũ nĩũriganiĩrwo nĩ nĩĩ,
ũkehoka ngai cia maheeni.
- ²⁶ Nĩngakũguũria nguo ikũhumbĩre ũthiũ
nĩguo njaga yaku yoneke:
- ²⁷ ũtharia waku o na mũĩto ĩrĩa wanagĩria,
o na ũmaraya waku ũrĩa ũtarĩ thoni!
Nĩndĩĩoneire ciĩko ciaku cia ũũra-thoni
kũu tũrĩma-inĩ na mĩgũnda-inĩ.
Kaĩ ũrĩ na haaro, wee Jerusalemu-ĩ!
Ũgũtũũra wĩthaahĩtie nginya-rĩ?”

14

Kwaga Mbura, Ng'aragu, na Rũhiũ rwa Njora

- ¹ ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩrĩa yakinyĩrĩire Jeremia ĩkonĩĩ ihinda rĩrĩa kwagĩte mbura:
- ² “Bũrũri wa Juda nĩũracakaya,
namo matũũra makuo makoowwo nĩ hinya;
nĩmararĩrĩra bũrũri,
nakĩo kĩrĩro nĩkĩambatĩte na igũrũ kiumĩte Jerusalemu.
- ³ Andũ arĩa marĩ igweta maratũma ndungata ciao igatahe maaĩ;
irathĩĩ marima-inĩ ikaaga maaĩ.
Iracooka na ndigithũ itarĩ kĩndũ;
ikehumbĩra mĩtwe iconokete na ikuĩte ngoro.
- ⁴ Thĩ nĩyatũkangĩte,
nĩ ũndũ gũtirĩ mbura yurĩte bũrũri-inĩ,
arĩmi nao magakua ngoro,

makehumbĩra mĩtwe.

⁵ O nayo thwariga

nĩĩteete gacaũ kayo gaaciarwo o ro ũguo kũu werũ-inĩ,
nĩ ũndũ gũtirĩ nyeki.

⁶ Njagĩ nacio irũgamĩte tũrĩma-igũrũ kũrĩa gũtakũraga kĩndũ,
ikĩhũmahũmaga ta mbwe;

nĩciũrĩte maitho

nĩ kwaga mahuti ma kũrĩa.”

⁷ O na gũtuĩka mehia maitũ nĩmaroimbũra ũũru ũrĩa twĩkĩte,

Wee Jehova-rĩ, ĩka ũndũ nĩ tondũ wa rĩitwa rĩaku.

Nĩgũkorwo gũcooka na thuutha gwitũ nĩ kũnene;

nĩtũkwĩhĩrie.

⁸ Wee Kĩĩrĩgĩrĩro gĩa Isiraeli,

o wee Mũhonokia wao hĩndĩ ĩrĩa marĩ na mĩnyamaro,

nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ũtuĩke ta mũgeni bũrũri-inĩ,

kana ta mũgendi ũraarĩĩre ũtukũ o ũmwe?

⁹ Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ũikare ta mũndũ mũmaku,

ũgaikara ta njamba ĩrĩ hinya ĩtangĩhota kũhonokania?

Wee Jehova-rĩ, ũrĩ gatagatĩ gaitũ,

na ithuĩ tũgeetanio na rĩitwa rĩaku;

ndũkanatũtirike!

¹⁰ Jehova ekuuga atĩrĩ ũhoru ũkoniĩ andũ aya:

“Nĩmendete kũũrũũra mũno;

nĩmaregete kũgĩrĩrĩria magũrũ mao.

Nĩ ũndũ ũcio nake Jehova ndangĩmetĩkĩra;

rĩu nĩekũrĩrikana waganu wao,

na amaherithie nĩ ũndũ wa mehia mao.”

¹¹ Ningĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga kũhoera andũ aya atĩ nĩguo mone wega. ¹² O na mangĩhinga kũrĩa irio, ndigathikĩrĩria kĩrĩro kĩa; o na mangĩndutĩra maruta ma njino na maruta ma mĩtu-rĩ, ndikametĩkĩra. Nĩ kũniina ngaamaniina na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, o na mũthiro.”

¹³ No ngiuga atĩrĩ, “Wũi, Mwathani Jehova, anabii mameeraga atĩrĩ, ‘Mũtikoona rũhiũ rwa njora kana mũhatĩrĩrio nĩ ng’aragu. Ti-itherũ, nĩngamũhe thayũ wa gũtũũra kũndũ gũkũ.’”

¹⁴ Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Anabii acio mararatha ũhoru wa maheeni makĩgwetaga rĩitwa rĩakwa. Nĩ ndimatũmĩte, kana ngamathuura, o na kana ngamaarĩria. Maramũrathĩra mohoro ma cioneki cia maheeni, na ũragũri wa tũhũ, na kũhooya mĩhianano, na maũndũ ma maheeni marĩa methugundĩre na meciiria mao. ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo Jehova ekuuga ũhoru ũkoniĩ anabii arĩa mararatha maũndũ makĩgwetaga rĩitwa rĩakwa: Nĩ ndiamatũmĩte, no-o moigaga atĩrĩ, ‘Gũtirĩ rũhiũ rwa njora kana ng’aragu ikaahutia bũrũri ũyũ.’ Anabii o acio makaaniinwo na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu. ¹⁶ Nao andũ acio marathagĩrwo mohoro nĩo, magaikanio na kũu njĩra-inĩ cia itũũra rĩa Jerusalemu tondũ wa ng’aragu na rũhiũ rwa njora. Gũtikoneka mũndũ wa kũmathika, kana wa gũthika atumia ao, o na kana wa gũthika ariũ ao na airĩtu ao. Nĩngamaitĩrĩria mũtino ũrĩa ũmagĩrĩre.

¹⁷ “Maarĩrie ũhoru ũyũ, ũmeere atĩrĩ:

“‘Rekei maitho makwa maite maithori
ũtukũ na mũthenya mategũtigithĩria;

nĩgũkorwo mũirĩtu wakwa gathirange, o acio andũ akwa,

nĩmũgurarie ũũru,

akagũthwo igũtha rĩa kũmũhehenja.

¹⁸ Ingĩtoonya bũrũri-inĩ,

nyonaga arĩa moragĩtwo na rũhiũ rwa njora;

ingĩtoonya itũũra inene,

nyonaga arĩa manyariirĩtwo nĩ ng'aragu.
Mũnabii na mũthĩnjĩri-Ngai,
eerĩ nĩmathiĩte bũrũri matooĩ.' ”

¹⁹ Rĩu-rĩ, kaĩ ũregete Juda biũ?
Anga nĩũnyararĩte Zayuni?
Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtũhũũre,
nginya tũkaaga kĩhonia?
Twerĩgĩrĩire thayũ,
no gũtirĩ wega tuonete,
tũgeterera ihinda rĩa kũhonianio,
no rĩrĩ, no maũndũ ma kũmakania tuonete.

²⁰ Nĩtũkumbũra waganu witũ, Wee Jehova,
o na wĩhia wa maithe maitũ;
nĩ ũndũ ti-itherũ nĩtũkwĩhĩrie.

²¹ Twagũthaitha ũtĩge gũtũthũũra, nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩaku;
ndũgaaconorithie gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene kĩrĩa kĩrĩ riiri.
Ririkana kĩrĩkanĩro kĩrĩa warĩkanĩire na ithuĩ,
na ndũgagĩthũkie.

²² Nĩ kũrĩ mũhianano o na ũmwe wa ĩyo ĩtarĩ kĩene ya ndũrĩrĩ ũngiuria mbura?
Matu mo mene nĩmoiragia mbura?
Aca, nĩwe, Wee Jehova Ngai witũ, uuragia mbura.
Nĩ ũndũ ũcio, kĩrĩgĩrĩro giitũ kĩrĩ harĩwe,
nĩgũkorwo wee nĩwe wĩkaga maũndũ macio mothe.

15

¹ Ningĩ Jehova akĩnjĩira atĩrĩ: “O na korwo Musa na Samũeli maarũgama mbere yakwa-rĩ, ngoro yakwa ndĩngĩerekera kũrĩ andũ aya. Maingatei mehere mbere yakwa! Nĩmarekwo mathiĩ! ² Nao mangĩkũũria atĩrĩ, ‘Tũgũgĩthiĩ kũ?’ Ũmeere atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Jehova ekuuga:

“‘Arĩa maathĩrĩrio gũkua-rĩ, magakue;
arĩa maathĩrĩrio kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, makoaragwo na rũhiũ rwa njora;
arĩa maathĩrĩrio ng'aragu-rĩ, makoaragwo nĩ ng'aragu;
arĩa maathĩrĩrio gũtahwo-rĩ, matahwo matwarwo bũrũri ũngĩ.’

³ “Nĩngamarehithĩria mĩthemba ĩna ya aniinani mamookĩrĩre.” ũguo nĩguo Jehova ekuuga, “Rũhiũ rwa njora rũgooka rũũrage andũ, namo magui mamakururie, nacio nyoni cia rĩera-inĩ, o na nyamũ cia gũkũ thĩ imatambuure, imaniine. ⁴ Nĩngatũma matuĩke andũ a gũthũũrwo nĩ mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, nĩ ũndũ wa ũrĩa Manase mũrũ wa Hezekia mũthamaki wa Juda eekire gũkũ itũũra-inĩ rĩa Jerusalemu.

⁵ “Nũũ ũgaakũiguĩra tha, wee Jerusalemu?
Nũũ ũgaagũcakaĩra?
Nũũ ũgaakerũra gwaku oke akũũrie ũrĩa ũhoro waku ũtariĩ?”

⁶ Jehova ekuuga atĩrĩ,
“Wee nĩũndegete,
wee ũtũũrĩte ũcookaga na thuutha.
Nĩ ũndũ ũcio nĩngũgũtambũrũkĩria moko ngũniine;
ndĩngĩricũkwo rĩngĩ.

⁷ Nĩngamahuha ta mahuti makĩhuhwo na gĩtarũrũ
ihingo-inĩ cia itũũra inene rĩa bũrũri.
Nĩngarehe gĩkuũ na mwanangĩko kũrĩ andũ akwa,
nĩgũkorwo nĩmagĩte kũgarũrĩra mĩthiĩre yao.

⁸ Nĩngatũma atumia ao a ndigwa maingĩhe,
makĩre mũthanga wa iria-inĩ.

Nĩngarehithia mũniinani hĩndĩ ya mĩaraho
 okĩrĩre manyina ma aanake ao;
 ngaamarehera ruo rĩnene
 na makorererwo nĩ kĩaha kĩnene o rĩmwe.
⁹ Nyina wa ciana mũgwanja
 nĩakaringĩka, akue.
 Nĩagathũĩrĩrwo nĩ riũa kũrĩ o mũthenya barigici;
 nĩagaconorithio na anyararwo.
 Arĩa magaatigara ngaamaneana kũrĩ thũ ciao,
 maniinwo na rũhiũ rwa njora,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹⁰ Wũĩ-ĩiya-wakwa maitũ-ĩ, wee wanjiarire!
 Nduĩkĩte mũndũ wa kũgianagwo na kũhũũranagwo na nĩ nĩ bũrũri wothel
 Nĩ ndikombithĩtie kana ngakomberwo kĩndũ nĩ mũndũ,
 no numagwo nĩ andũ othe.
¹¹ Jehova oigĩte atĩrĩ,
 “Ti-itherũ nĩngagũkũũra ndĩ na muoroto mwega harĩwe;
 ti-itherũ nĩngatũma thũ ciaku igũthaithe mahinda ma mwanangĩko
 na mahinda ma mĩnyamaro.

¹² “Mũndũ no oine kĩgera:
 kĩgera kĩrĩa kiumĩte gathigathini,
 kana oine gĩcango?
¹³ Nĩnganeana ũtonga waku na igĩina ciaku
 itahwo hatarĩ irĩhi,
 nĩ ũndũ wa mehia maku mothe
 marĩa maneeekwo bũrũri-inĩ waku wothel.
¹⁴ Nĩngamũtua ngombo cia thũ cianyu
 thĩinĩ wa bũrũri mũtooĩ,
 nĩ ũndũ marakara makwa
 nĩmagaakana ta mwaki, ũmũcine.”

¹⁵ Wee Jehova-rĩ, nĩwe ũũĩ;
 ndirikana na ũmenyagĩrĩre.
 Ndĩhĩria kũrĩ arĩa maanyariiraga.
 Wee nĩũkiragĩrĩria; ndũkanjeherie;
 ririkana ũrĩa ndananyariirĩka nĩ ũndũ waku.
¹⁶ Rĩrĩa ciugo ciaku cianginyĩrĩire-rĩ, nĩndacirĩire;
 ciarĩ gĩkeno gĩakwa, na igĩcanjamũra ngoro yakwa,
 nĩgũkorwo nĩnjitanĩtio na rĩitwa rĩaku,
 Wee Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe.
¹⁷ Ndirĩ ndaikara thiritũ-inĩ ya arĩa mekenagia,
 o na kana ngĩkenia magĩkenia;
 ndaikarire ndĩ wiki nĩ ũndũ guoko gwaku kwarĩ igũrũ rĩakwa,
 nawe nĩwanjiyũrĩtie marakara.
¹⁸ Nĩ kĩ gĩtũmĩte ruo rwakwa rwage gũthira,
 na kĩronda gĩakwa gĩkeeha, gĩkaaga kũhona?
 Anga ũgũtuĩka harĩ nĩ ta karũũ gatangĩhokwo,
 kana ta gĩthima kĩa maaĩ kĩrĩa kĩhũũaga?
¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga atĩrĩ:
 “Ũngĩrĩra, nĩngũgũcookereria

nĩgeetha ũndungatagĩre;
 akorwo nĩũrĩaragia maũndũ marĩa marĩ bata,
 no ti marĩa matarĩ bata,
 nĩũgũtuĩka wa kũnjarĩrĩria.

Andũ aya nĩmagũcookerere,
 no wee ndũkamacookerere.

²⁰ Nĩngagũtua ta rũthingo harĩ andũ aya,
 ngũtue rũthingo rũrũmu rwa gĩcango;

nĩmakarũa nawe,
 no matigagũtooria,
 nĩgũkorwo nĩ ndĩ hamwe nawe,
 nĩguo ngũteithũre na ngũhonokie,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

²¹ “Nĩngakũhonokia kuuma moko-inĩ ma andũ arĩa aaganu,
 na ngũkũũre ngũrute moko-inĩ ma andũ arĩa matarĩ tha.”

16

Mũthenya wa Mwanangĩko

¹ Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: ² “Ndũkanahikanie ũgĩe na aanake kana airĩtu kũndũ gũkũ.” ³ Nĩgũkorwo ũũ nĩguo Jehova ekuuga ũndũ ũkonĩĩ aanake na airĩtu arĩa maciarĩrwo bũrũri ũyũ na ũkonĩĩ atumia arĩa marĩ manyina mao na arũme arĩa marĩ maithe mao, atĩrĩ: ⁴ “Nĩmagakua gĩkuũ kiumanĩte na mĩrimũ mĩũru. Matigaacakaĩrwo kana mathikwo, no magaatuĩka ta rũrua rũharaganĩtio gũkũ thĩ. Makaaniinwo na rũhiũ rwa njora na ng’aragu, nacio ciimba ciao igatuĩka, irio cia nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka.”

⁵ Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ndũkanatoonye mũciĩ ũrĩ na ndĩa ya mathiko; ndũgathiĩ gũcakaya kana gũcaayanĩra, nĩ ũndũ nĩnjeheretie kĩrathimo gĩakwa, na wendo wakwa, o na tha ciakwa harĩ andũ aya,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ⁶ “Andũ othe, anene na arĩa anini, nĩmagakuĩra bũrũri-inĩ ũyũ. Matigaathikwo kana macakaĩrwo, na gũtirĩ mũndũ ũgetiihangia kana enjwo mũtwe* nĩ ũndũ wao. ⁷ Gũtirĩ mũndũ ũkaaheana irio cia kũhooreria acio maracakaĩra arĩa makuĩte,† o na akorwo nĩ ithe kana nyina, o na gũtirĩ mũndũ ũkaaheana kĩndũ gĩa kũnyua nĩguo amagirie maithori.

⁸ “Nĩngĩ ndũkanatoonye mũciĩ ũrĩ na gĩathĩ, atĩ nĩguo ũikare thĩ nao mũrĩe na mũnyue. ⁹ Nĩgũkorwo Jehova, Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Matukũ-inĩ manyu nĩmũkeonera na maitho manyu ngakinyia mĩgambo ya ndũrũhĩ na ya gĩkeno mũthia o na niine mĩgambo ya mũhiki na mũhikania kũndũ gũkũ.’

¹⁰ “Rĩrĩa ũkeera andũ aya maũndũ macio mothe nao makũũrie atĩrĩ, ‘Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte Jehova atũtuĩre mwanangĩko mũnene ũguo? Kaĩ twĩkĩte ihĩtia rĩrĩkũ? Nĩ mehia marĩkũ twĩhĩirie Jehova Ngai witũ?’ ¹¹ Hĩndĩ ĩyo ũmeere atĩrĩ: Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩ tondũ maithe manyu nĩmandirikire, makĩrũmĩrĩra ngai ingĩ, magĩcitungatagĩra na magĩcihooyaga. Nĩmandirikire na makĩaga kũrũmia watho wakwa. ¹² No inyuĩ nĩmwĩkĩte maũndũ ma waganu mũgakĩra maithe manyu. Ta rorai muone ũrĩa o ũmwe wanyu arũmĩrĩre ũremi wa ngoro yake thũku, handũ ha kũnjathĩkĩra. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio nĩngũmũrutũrũra muume bũrũri ũyũ mũthĩĩ bũrũri mũtooĩ inyuĩ ene, o na kana ũkamenywo nĩ maithe manyu, na mũrĩ kũu nĩmũgatungatagĩra ngai ingĩ mũthenya na ũtukũ, nĩgũkorwo ndigũcooka kũmwĩka maũndũ mega.’”

¹⁴ Jehova ekuuga atĩrĩ, “O na kũrĩ ũguo, matukũ nĩmarooka rĩrĩa andũ matagacooka kuuga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, ũrĩa warutire andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri,’ ¹⁵ no makoigaga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, ũrĩa warutire andũ a Isiraeli bũrũri ũrĩa ũrĩ mwena wa gathigathini, na akĩmaruta mabũrũri-inĩ mothe kũrĩa aamathaamĩirie.’ Nĩgũkorwo nĩngamacookia bũrũri-inĩ ũrĩa ndaaheire maithe mao.”

* 16:6 O na gũtuĩka andũ a Isiraeli rĩmwe nĩmenjagwo njuĩrĩ nĩ ũndũ wa arĩa akuũ, mũtugo ũyũ nĩwakananĩtio nĩ watho (Alaw 19:28; 21:5). † 16:7 Warĩ mũtugo kũrĩ andũ arĩa maracakaya kũheo irio (2Sam 3:35; Ezek 24:17, 22).

¹⁶ Jehova ekuuga atĩrĩ, “No rĩrĩ, nĩngũtũmana gwĩtwo ategi a thamaki aingĩ, nao nĩmakamatega. Thuutha wa ũguo njooke ndũmanĩre aguĩmi aingĩ, nao nĩmakamaguĩma irĩma-inĩ, na tũrĩma-inĩ tuothe, na mĩatũka-inĩ ya ndwaro cia mahiga. ¹⁷ Maitho makwa nĩmoonaga mĩthĩre yao yothe; ndĩngĩhithika harĩ nĩ, o namo mehia mao matingĩhithwo atĩ nĩguo maitho makwa mage kũmona. ¹⁸ Ngaamarĩhia maita meerĩ nĩ ũndũ wa waganu wao na mehia mao, nĩ ũndũ nĩmathaahĩtie bũrũri wakwa na mĩhaano ĩtarĩ muoyo mĩmeneku mũno, na makaiyũria igai rĩakwa na mĩhianano ĩrĩ magigi.”

¹⁹ Atĩrĩrĩ Wee Jehova, o wee hinya wakwa, na kĩirigo gĩakwa kĩrũmu,
o wee rĩũrĩro rĩakwa hĩndĩ ya mathĩina,
ndũrĩrĩ igooka harĩwe
ciumĩte ituri-inĩ cia thĩ, ciuge atĩrĩ,
“Maithe maitũ matiarĩ na kĩndũ tiga ngai cia maheeni,
o mĩhianano ĩyo ĩtarĩ kĩene na ĩtarĩ ũndũ mwega yamekĩire.

²⁰ Andũ nĩmethondekagĩra ngai ciao ene?
Ĩĩ, no rĩrĩ, icio ti ngai!”

²¹ “Tondũ ũcio nĩngamaruta maamenye,
ihinda-inĩ rĩrĩ nĩguo ngaamaruta ũhoru wa ũhoti na hinya wakwa.
Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ rĩitwa rĩakwa nĩ Jehova.

17

¹ “Atĩrĩrĩ, mehia ma Juda makururĩtwo na karamu ga kĩgera,
magakururwo na mũthia mũũgĩ wa kahiga ka nyaigĩ,
ihengere-inĩ cia ngoro ciao,
o na magakururwo hĩa-inĩ cia igongona ciao.

² O na ciana ciao nĩiririkanaga
igongona ciao na itugĩ cia Ashera
iria ciahandĩtwo rungu rwa mĩtĩ ĩrĩa mĩruru,
o na tũrĩma-inĩ tũrĩa tũraiho na igũrũ.

³ Kĩrĩma gĩakwa kĩrĩa kĩrĩ bũrũri-inĩ,
o hamwe na ũtonga waku, na mĩthiithũ yaku yothe-rĩ,
nĩngacirekereria itahwo,
o hamwe na kũndũ gwaku kũrĩa gũtũũgĩru,
nĩ ũndũ wa mehia marĩa maiyũrĩte guothe bũrũri-inĩ waku.

⁴ Nĩ ũndũ wa kwĩhia gwaku wee mwene,
nĩũkoorwo nĩ igai rĩrĩa ndaakũheire.
Nĩngagũtua ngombo ya thũ ciaku
thĩinĩ wa bũrũri ũtooĩ,
nĩgũkorwo nĩũtũmĩte marakara makwa maakane,
na megũtũũra makanaga nginya tene.”

⁵ Jehova ekuuga atĩrĩ:
“Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mũndũ ũrĩa wĩhokaga mũndũ,
o ũcio wĩhokaga mũndũ nĩ ũndũ wa hinya wake,
ngoro yake ĩkahutatĩra Jehova.

⁶ Agaatuĩka o ta kĩhinga kĩrĩ werũ-inĩ ũtarĩ kĩndũ;
ndakoona ũgaacĩru ihinda rĩakinya.
Agaatũũra kũndũ kũmũ na kũrĩ nyoota werũ-inĩ,
o kũu bũrũri-inĩ wa cumbĩ gũtatũũraga mũndũ.

⁷ “No kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa wĩhokaga Jehova,

- o ũrĩa ũigĩte mwĩhoko wake harĩ we.
- ⁸ Agaatuĩka ta mūtĩ ũhaandĩtwo hũgũrũrũ-inĩ cia maaĩ,
ũrĩa ũtaambagia mĩri yaguo igakinya rūũ-inĩ.
Ndwĩtigagĩra hĩndĩ ya ũrugarĩ wa riũa wakinya;
mathangũ maguo makoragwo marĩ maruru.
Ndũngũma mwaka ũrĩa gũtarĩ mbura,
na ndwagaga gũciara maciaro maguo.”
- ⁹ Ngoro ya mũndũ nĩheenaganagia gũkĩra ciũmbe iria ingĩ ciothe,
na nĩ njaganu mũno.
Nũũ ũngĩhota gũthuuthuuria ũhoru wayo?
- ¹⁰ “Nĩi Jehova thuthuuragia ngoro,
na ngoiruuria maũndũ marĩa mahithe meciiria-inĩ,
nĩgeetha ndaathime mũndũ o mũndũ kũringana na maũndũ marĩa ekaga,
o na kũringana na ũrĩa ciĩko ciake itariĩ.”
- ¹¹ O ta ũrĩa ngware ikomagĩrĩria matumbĩ marĩa ĩtareketie-rĩ,
ũguo noguo mũndũ ũrĩa wĩtongagia na njĩra itarĩ cia kĩhooato atariĩ.
O matukũ ma muoyo wake magĩthĩ kũigananĩria-rĩ,
ũtonga ũcio nĩũkamweherera, nake marigĩrĩrio-inĩ nĩakeyonania arĩ mũkĩĩgu.
- ¹² Handũ haitũ harĩa haamũre, hahaanaine na gĩtĩ gĩa ũthamaki kĩrĩa kĩrĩ riiri,
kĩrĩa gĩtũũrĩte gĩtũũgĩrĩtio kuuma o kĩambĩrĩria,
- ¹³ Wee Jehova, o wee mwĩhoko wa Isiraeli,
arĩa othe magũtirikaga nĩmagaconorithio.
Arĩa makũhutatagĩra makoima harĩwe-rĩ,
makaandĩkwo marĩitwa mao rũkũngũ-inĩ rwa thĩ,
nĩ ũndũ nĩmatirikĩte Jehova,
o we gĩthima kĩa maaĩ ma muoyo.
- ¹⁴ Wee Jehova-rĩ, honia na nĩngũhona;
honokia na nĩngũhonoka,
nĩ ũndũ wee nowe ngoocaga.
- ¹⁵ Andũ manjũũragia atĩrĩ,
“Kaĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ĩkĩrĩ kũ?
Nĩkĩhingio rĩu!”
- ¹⁶ Nĩi ndĩũrĩte ngatiga gũtuĩka mũrĩithi waku;
wee nĩũũ atĩ ndĩrĩrĩrie mũthenya wa mũtino.
Ūrĩa wothe njaragia na kanua gakwa ndũhithĩtwo harĩwe.
- ¹⁷ Ndũgatuĩke itua-nda harĩ nĩi;
wee nĩwe kĩhitho gĩakwa mũthenya wa mwanangĩko.
- ¹⁸ Arĩa maanyariiraga maroconorithio,
no nĩ-rĩ, ndũkanareke njonoke;
maronyiitwo nĩ kĩmako,
no nĩ-rĩ, ndũkanareke nyiitwo nĩ kĩmako.
Makinyĩrĩrie mũthenya wa mwanangĩko;
maniine na iniinana inene maita meerĩ.

Kũiga Thabatũ ĩrĩ Theru

- ¹⁹ Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ: “Thĩi ũrũgame kĩhingo-inĩ kĩrĩa gĩtagwo kĩhingo kĩa andũ, kĩrĩa athamaki
a Juda mageraga magĩtoonya itũũra-inĩ na makiuma; ningĩ ũrũgame ihingo-inĩ iria ingĩ ciothe cia

Jerusalemu. ²⁰ Mũmeere atĩrĩ, ‘Ta thikĩrĩrai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ athamaki a Juda, na andũ othe a Juda, na mũndũ o wothe ũrĩa ũtũũraga Jerusalemu, ũrĩa ũtoonyagĩra ihingo-inĩ ici. ²¹ Jehova ekuuga atĩrĩ: Mwĩmenyererei mũtikanakuue mũrigo mũthenya wa Thabatũ, kana mũũtoonyerie ihingo-inĩ cia Jerusalemu. ²² Mũtikanakuue mũrigo mũũrute nyũmba-inĩ cianyu, kana mũũrute wĩra o na ũrĩkũ mũthenya wa Thabatũ, no rĩrĩ, mũthenya wa Thabatũ mũwamũrage, o ta ũrĩa ndaathire maithe manyu mekage. ²³ No matiigana gũthikĩrĩra kana kũrũmbũiya ũhoro ũcio: moomirie ngingo, makĩaga gũthikĩrĩra, o na makĩrega gũtaarwo. ²⁴ Jehova ekuuga atĩrĩ, mũngĩmenyerera mũnjathĩkĩre na mwage gũkuua mĩrigo mũmĩtoonyerie ihingo-inĩ cia itũũra rĩrĩ inene mũthenya wa Thabatũ, no mũmenyerere mũthenya wa Thabatũ mũwamũre na ũndũ wa kwaga kũruta wĩra mũthenya ũcio-rĩ ²⁵ hĩndĩ iyo athamaki arĩa maikariire gĩtĩ kĩa ũthamaki kĩa Daudi nĩmagatoonyera ihingo cia itũũra rĩrĩ inene marĩ na anene ao. O, hamwe na anene ao, nĩmagooka makuuĩtwo nĩ ngaari cia ita, na mahaicĩte mbarathi, marĩ hamwe na andũ a Juda, na andũ arĩa matũũraga Jerusalemu, narĩo itũũra rĩu-rĩ, nĩrĩgatũũrwo nĩ andũ nginya tene. ²⁶ Andũ nĩmagooka moimĩte matũũra-inĩ ma Juda, o na tũtũũra-inĩ tũrĩa tũrigiicĩirie Jerusalemu, na moime bũrũri wa Benjamini na bũrũri ũrĩa ũrĩ magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũĩro, na moime bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma o na wa Negevu, moke marehe indo cia maruta ma njino na cia magongona, na maruta ma mũtu, na ũbumba, na maruta ma gũcookia ngaatho nyũmba-inĩ ya Jehova. ²⁷ No rĩrĩ, mũngĩrega kũnjathĩkĩra, na mwage kwamũra mũthenya wa Thabatũ na ũndũ wa kwaga gũkuua mũrigo o na ũrĩkũ rĩrĩa mũgũtoonyera ihingo-inĩ ici cia Jerusalemu mũthenya wa Thabatũ-rĩ, hĩndĩ iyo nĩngaakia mwaki ũtangĩhoreka ihingo-inĩ cia Jerusalemu nĩguo ũcine ciĩkaro ciao iria njirigĩre.’”

18

Nyũmba-inĩ ya Mũũmbi wa Nyũngũ

¹ Īno nĩyo ndũmĩrĩri irĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte harĩ Jehova, akĩrwo atĩrĩ: ² “Ikũrũka ũthĩi nyũmba-inĩ ya mũũmbi wa nyũngũ, na wakinya kũu nĩkuo ngũkũheera ndũmĩrĩri yakwa.” ³ Nĩ ũndũ ũcio ngĩkũrũka ngĩthĩi kũu nyũmba-inĩ ya mũũmbi wa nyũngũ, ngĩkora akĩruta wĩra na ngaari yake ya kũũmba nyũngũ. ⁴ No rĩrĩ, nyũngũ irĩa ombaga na rĩũmba nĩyathũkire ĩrĩ o moko-inĩ make; nĩ ũndũ ũcio mũũmbi ũcio agĩcooka akĩũmba nyũngũ ĩngĩ na rĩũmba o rĩu, akĩmĩthondeka o ta ũrĩa onire yagĩrĩre gũthondekwo.

⁵ Hĩndĩ iyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩkinginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ: ⁶ “Inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, githĩ to njike na inyuĩ o ta ũrĩa mũũmbi ũyũ wa nyũngũ ekaga?” Ūguo nĩguo Jehova ekuuga. “O ta rĩũmba rĩrĩ guoko-inĩ kwa mũũmbi-rĩ, ũguo nĩguo mũtariĩ mũrĩ guoko-inĩ gwakwa, inyuĩ andũ aya a nyũmba ya Isiraeli. ⁷ Hĩndĩ o yothe ingĩkaanĩrĩra, njuge rũrĩrĩ kana ũthamaki mũna ũmunyũrwo na mĩri, na unangwo, o na ũniinwo, ⁸ naruo rũrĩrĩ rũu ngaanĩtie rũngĩrĩra, rũtigane na ũũru waruo, nĩngaigua tha, njage kũrũika ũũru ũcio njiirĩre kũrũika. ⁹ Ningĩ ihinda rĩngĩ ingĩkaanĩrĩra njuge rũrĩrĩ kana ũthamaki mũna wakwo nĩguo wĩhaande, ¹⁰ naruo rũrĩrĩ rũu rũcooke rwĩke maũndũ marĩa nyonaga marĩ mooru na rwage kũnjathĩkĩra-rĩ, nĩngerĩcũkwo, njage kũrũika wega ũcio njugĩte nĩngũrũika.

¹¹ “Nĩ ũndũ ũcio, rĩu ĩra andũ a Juda na arĩa matũũraga Jerusalemu atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ta rorai muone! Nĩndĩrahaarĩra kũmũrehera mwanangĩko na ngathugunda njĩra ya kũmũũkĩrĩra. Nĩ ũndũ ũcio, garũrũkai mũtigane na mĩthĩire yanyu mĩũru, mũndũ o mũndũ wanyu, na mũgarũrĩre mĩthĩire yanyu na ciĩko cianyu.’ ¹² No-o magaacookia moige atĩrĩ, ‘Hatĩrĩ bata wa gũtaarwo. Tũgũthĩi na mbere na mĩbango iitũ; mũndũ o mũndũ witũ ekũrũmĩrĩra ũremi wa ngoro yake thũku.’”

¹³ Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Tuĩriai harĩ ndũrĩrĩ:

Nũũ ũrĩ waigua ũndũ ta ũyũ?

Ūndũ ũrĩ magigi mũno nĩwĩkĩtwo

nĩ Isiraeli, ũrĩa mũirĩtu gathirange!

¹⁴ Tharunji ya Lebanoni-rĩ,

ĩrĩ yaaga hurũrũka-inĩ ciakĩo cia mahiga?

Maaĩ mahehu makĩo marĩa moimaga matherũkĩro-inĩ ma kũraya-rĩ,
marĩ maga gũtherera?

¹⁵ No rĩrĩ, andũ akwa nĩmariganĩirwo nĩ nĩ;
macinagĩra mĩhianano itarĩ kĩene ũbumba,
ĩrĩa yatũmire mahĩngwo mĩthiĩre-inĩ yao,
makĩaga kũrũmĩrĩra mĩthiĩre ĩrĩa ya tene.

Yatũmire magerere tũcĩra twa mĩkĩra,
o na barabara iria itarĩ thondeke.

¹⁶ Bũrũri wao ũgaatigwo ũrĩ mwanangĩku,
ũgaatuĩka kũndũ gwa kũnyararwo nginya tene;
arĩa othe makaahĩtũkĩra kuo-rĩ,
nĩmakagega makĩinagia mĩtwe.

¹⁷ O ta rūhuho rūkĩhurutana kuuma mwena wa irathĩro,
nogo ngaamahurunja mbere ya thũ ciao;
ngaamahutatĩra na njage kũmoonina ũthiũ wakwa
mũthenya ũrĩa magaakorwo nĩ mwanangĩko.”

¹⁸ Nao makiuga atĩrĩ, “Ūkai tũciĩrĩre ũrĩa tũgũũkĩrĩra Jeremia; nĩ ũndũ ũrutani wa watho ũrĩa athĩnjĩri-Ngai marutanaga ndũkoora, kana kĩrĩra kĩa andũ arĩa oogĩ kĩũre, o na kana ndũmĩrĩri ya anabii yũre. Nĩ ũndũ ũcio ũkai, tũmũtharĩkĩre na nĩmĩ ciitũ, na tũtikarũmbũye ũndũ o wotho ekuuga.”

¹⁹ Ta thikĩrĩria, Wee Jehova;
igua ũrĩa aya aathitangi maroiga!

²⁰ Wega-rĩ, no ũrĩhwo na ũũru?
No rĩrĩ, andũ acio nĩmanyenjeire irima.

Ta ririkana ũrĩa ndaarũgamire mbere yaku,
na ngĩmarĩrĩria,
nĩguo ngĩrĩrĩrie marakara maku matikamakore.

²¹ Nĩ ũndũ ũcio rekereria ciana ciao ng’aragu;
cineane, iniinwo na rūhiũ rwa njora.

Reke atumia ao matigwo matarĩ ciana, na marĩ a ndigwa;
rekereria arũme ao mooragwo,
o nao aanake ao mooragĩrwo mbaara-inĩ na rūhiũ rwa njora.

²² Kĩrĩro kĩroiguu kuuma nyũmba-inĩ ciao
rĩrĩa ũkaarehe andũ a kũmatharĩkĩra hi na hi,
nĩ ũndũ nĩmanyenjeire irima nĩguo maanyite,
na makanyumbikĩra mĩtego ya kũnyiita magũrũ makwa.

²³ No wee nĩũũĩ, Wee Jehova,
ũrĩa wotho manjiĩrĩre nĩguo manjũrage.

Tiga kũmarekera mahĩtia mao,
kana kũhuura mehia macio mao mehere ũthiũ-inĩ waku.
No marong’aũranĩrio thĩ mbere yaku;
meeke maũndũ macio rĩrĩa ũgaakorwo ũrakarĩte.

19

¹ Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: “Thiĩ ũgũre gatigithũ ka rĩũmba harĩ mũũmbi. Ūcooke woe athuuri amwe a kĩrĩndĩ na athĩnjĩri-Ngai amwe, ² mumagare mũthiĩ Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, hakuhi na itoonyero rĩa Kĩhingo-kĩa-Ngĩo. Wakinya hau wanĩrĩre ũhoro ũrĩa ngũkwĩra, ³ uuge atĩrĩ, ‘Ta iguai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ athamaki a Juda, na andũ a Jerusalemu. Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: Ta thikĩrĩria! Nĩngũrehithia mwanangĩko kũndũ gũkũ ũrĩa ũgaatũma mũndũ o wotho ũrĩa ũkaũigua ararakwo nĩ matũ. ⁴ Nĩgũkorwo nĩmandirikite na magatũma haha hatũike handũ ha ngai cia kũndũ kũngĩ; nĩmaciniĩre magongona kũrĩ ngai iria o ene, kana maithe mao, o na kana athamaki a Juda matooĩ, na makaiyũria kũndũ gũkũ thakame ya andũ arĩa matarĩ

ũũru mekĩte. ⁵ Nĩmakĩite kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gwa kũhooerwo Baali, na gwa gũcinagĩrwo ariũ ao na mwaki matuĩke maruta ma kũrutĩrwo Baali, ũndũ ũrĩa nĩ itaathanire wĩkagwo, kana ngĩũgweta, o na ũndũ ũtarĩ wagĩa meciiria-inĩ makwa. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ, Mwĩmenyererei, tondũ matukũ nĩmarooka rĩrĩa andũ matagacooka gwĩtaga kũndũ gũkũ Tofethi, kana Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu, no gũgeetagwo Gĩtuamba gĩa Kũũraganĩrwo.

⁷ “Kũndũ gũkũ nĩkuo ngathũkĩria mĩbango yothe ya Juda na ya Jerusalemu. Nĩngatũma mooragwo na hiũ cia njora nĩ thũ ciao, moko-inĩ ma andũ arĩa mendaga kũmaruta muoyo, nacio ciimba ciao ndĩciheane ituĩke nyama cia kũrĩio nĩ nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka. ⁸ Nĩngananga itũũra rĩrĩ ndũme rĩtuĩke kũndũ gwa kũnyararwo; arĩa othe makaahĩtũkĩra kuo nĩmakagega na mamanyũrũrie mooni ũrĩa nguraro ciao cingĩhite. ⁹ Nĩngatũma marĩe nyama cia mĩrĩ ya ariũ na aarĩ ao, na o mũndũ arĩe nyama cia mwĩrĩ wa mũndũ ũrĩa ũngĩ hĩndĩ rĩa magaakorwo marĩ na mĩnyamaro nĩ ũndũ wa gũthiũrũkĩrio nĩ thũ ciao iria ciendaga kũmaruta muoyo.’

¹⁰ “Ūcooke ũũrage gatigithũ kau, acio mũgaathĩ nao makĩonaga, ¹¹ ũmeere atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: Nĩngahehenja rũrĩrĩ rũrũ, o na itũũra rĩrĩ, o ta ũrĩa mũndũ oragaga nyũngũ ya mũũmbi na ndĩcookaga gũthondekeka ituĩke ng’ima rĩngĩ. Magaathika arĩa makuĩte kũu Tofethi nginya kwage handũ ha gũthikanwo. ¹² Ūguo nĩguo ngeeka kũndũ gũkũ, o na andũ arĩa matũũraga kuo, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. Nĩngatũma itũũra rĩrĩ inene rĩhaane o ta Tofethi. ¹³ Nyũmba iria irĩ Jerusalemu, o na cia athamaki a Juda nĩgathaahio o ta gũkũ Tofethi: nyũmba ciothe iria maaciniire ũbumba igũrũ rĩacio, makĩũcinĩra mbũtũ ciothe cia njata, na magĩitagĩra ngai ingĩ maruta ma indo cia kũnyuuo.’”

¹⁴ Jeremia agĩcoka akĩhũndũka kuuma Tofethi, o kũu Jehova aamũtũmĩte akarathĩre andũ ũhoru, nake akĩrũgama nja ya hekarũ ya Jehova, akĩira andũ othe atĩrĩ, ¹⁵ “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ, ‘Ta thikĩrĩria! Nĩngũrehithĩria itũũra rĩrĩ inene, o na tũtũũra tũrĩa tũrĩgiciĩrie tuothe mwanangĩko ũrĩa wotho ngwetete igũrũ rĩao, nĩ ũndũ nĩmoomirie ngingo, makĩaga gũthikĩrĩria ciugo ciakwa.’”

20

Jeremia na Pashuri

¹ Rĩrĩa Pashuri ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, mũrũ wa Imeri, o ũcio warĩ mũnene wa arĩa angĩ kũu hekarũ-inĩ ya Jehova, aigũre Jeremia akĩratha maũndũ macio-rĩ, ² agĩathana Jeremia ũcio mũnabii ahũũrwo na oohererwo magũrũ ndungu-inĩ hau Kĩhingo-inĩ kĩa Rũgongo kĩa Benjamini, o kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. ³ Mũthenya ũcio warũmĩrĩre, rĩrĩa Pashuri aamuohorithirie ndungu magũrũ, Jeremia akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩitwa rĩrĩa Jehova agũtuĩte ti Pashuri, no ũrĩitagwo Magori-Misabibu. ⁴ Nĩ ũndũ Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩngũtũma ituĩke ta ũndũ wa kũguoyohia kũrĩ wee mwene o na wa kũmakia arata aku othe; ^{*} nĩũkeyonera na maitho maku rĩrĩa andũ acio makooragwo na rũhiũ rwa njora rwa thũ ciao. Nĩnganeana andũ a Juda othe kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, nake amatahe amatware Babuloni, kana amooragithie na rũhiũ rwa njora. ⁵ Nĩnganeana ũtonga wotho wa itũũra rĩrĩ inene kũrĩ thũ ciao: maciaro marĩo mothe, indo ciothe ciarĩo cia bata, o na mĩthithũ yotho ya athamaki a Juda. Nĩmagacitaha macitware Babuloni. ⁶ Nawe Pashuri, na arĩa othe matũũraga gwaku nyũmba, nĩ mũgaatahwo mũtwarwo Babuloni. Kũu nĩkuo ũgaakuĩra na ũthikwo o kuo, wee hamwe na arata aku othe arĩa ũrathagĩra ũhoru wa maheeni.’”

Mateta ma Jeremia

⁷ Wee Jehova, nĩwaheenereirie, na nĩ ngĩheeneka, wangĩririe hinya ũkĩhootha.

Ndindaga ngĩthekererwo mũthenya wotho; nyũrũragio nĩ mũndũ o wotho.

⁸ Rĩrĩa rĩotho ngwaria-rĩ, nyanagĩrĩra ngĩhunjanagĩria ũhoru wa maũndũ ma ũhinya, na ma mwanangĩko.

* 20:4 Rĩitwa rĩerũ rĩa Pashuri rĩarĩ rĩa gwĩkĩra Juda guoya; andũ a Juda maarĩ matahwo matwarwo bũrũri wa Babuloni.

Nĩ ũndũ ũcio ndũmĩrĩri ya Jehova
ĩndeeheire o kũrumwo na kũnyararwo mũthenya wothe.

⁹ No ingiuga atĩrĩ, “Ndigũcooka kũmũgweta
kana kwaria ngĩgwetaga rĩitwa rĩake,”
ndũmĩrĩri yake ĩrĩa ĩrĩ ngoro-inĩ yakwa ĩhaana ta mwaki,
o ta mwaki ũhingĩrĩrio mahĩndĩ-inĩ makwa.

Nĩnogetio nĩkũmĩga thĩinĩ wakwa,
na ti-itherũ ndingĩhota.

¹⁰ Nĩnjiguaga andũ aingĩ makĩheehana atĩrĩ,
“Itua-nda rĩrĩ mĩena yothe!
Nĩacukanĩrĩrwo! Nĩtũmũcuukanĩrĩre!”

Arata akwa othe
metereire ndenderũke, makiugaga atĩrĩ,
“Hihi nĩekũheeneka;
hĩndĩ iyo nĩtũkũmũtooria,
twĩrĩhĩrie harĩ we.”

¹¹ No rĩrĩ, Jehova arĩ hamwe na nĩ ta njamba ĩrĩ hinya;
nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa maanyariiraga
nĩmakahĩngwo na matikahootana.

Nĩmagaconorithio mũno nĩgũkorwo matigaatooria;
kũnyararwo kwao gũtikariganĩra o na rĩ.

¹² Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, wee ũtuĩragia andũ arĩa athingu,
na ũkoiruuria maũndũ ma ngoro na ma meciiria,
reke ndĩionere wee ũkĩndihĩria harĩ andũ aya,
nĩgũkorwo wee nĩwe ndekereirie maũndũ makwa mothe.

¹³ Inĩrai Jehova!
Goocai Jehova!
Nĩgũkorwo nĩahonokagia mĩoyo ya arĩa abatari,
akamĩruta moko-inĩ ma arĩa aaganu.

¹⁴ Mũthenya ũrĩa ndaciarirwo ũrogwatwo nĩ kĩrumi!
Mũthenya ũrĩa maitũ aanjarire-rĩ, ũroaga kũrathimwo!

¹⁵ Mũndũ ũrĩa waheire baba ũhoru ũcio arogwatwo nĩ kĩrumi,
ũrĩa watũmire akene mũno, rĩrĩa aamwĩrire atĩrĩ,
“Nĩũciarĩrwo mwana wa kahĩ!”

¹⁶ Mũndũ ũcio-rĩ, arotũika o ta matũũra
marĩa Jehova aang’aũranirie atarĩ na tha.

Arotũũra aiguaga mũkayo o rũciinĩ,
na akaigua mbu ya mbaara mĩaraho.

¹⁷ Nĩ ũndũ ndanjũragire ndĩ nda ya maitũ,
nĩguo maitũ atuĩke o taarĩ mbĩrĩra yakwa,
nayo nda yake ĩtũũre ĩimbĩte nginya tene.

¹⁸ Rĩu-rĩ, ndoimire nda ya maitũ nĩkĩ,
nyonage o thĩina na kĩa,
na ndĩkĩrĩrie matukũ makwa njonokete?

21

Ngai kũrega Ihooya rĩa Zedekia

¹ ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ĩrĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte harĩ Jehova, hĩndĩ ĩrĩa Mũthamaki
Zedekia amũtũmĩre Pashuri mũrũ wa Malikija, na Zefania mũrũ wa Maaseia mũthĩnjĩri-Ngai.

Makĩmwĩra atĩrĩ: ² “Tũtũĩrĩrie ũhoro harĩ Jehova, nĩ ũndũ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, nĩatũtharĩkĩire. Hihi Jehova nĩegũtwĩkĩra maũndũ ma magegania o ta ũrĩa anatwĩkĩra mahinda ma tene, nĩguo mũthamaki ũcio atweherere.”

³ No Jeremia akĩmacookeria atĩrĩ, “Ĩrai Zedekia atĩrĩ, ⁴ ‘Ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Ngirie gũtũma indo icio cia mbaara, o icio irĩ moko-inĩ manyu, iria mũrahũthĩra mũkĩrũa mbaara na mũthamaki wa Babuloni na andũ a Babuloni arĩa marĩ nja ya rũthingo mamũrigiĩcĩirie, imũcookerere imũhũũre inyuĩ ene. Andũ acio nao nĩngamacookanĩrĩria thĩinĩ wa itũũra rĩrĩ inene. ⁵ Nĩ mwene nĩngahũũrana na inyuĩ ndambũrũkĩtie guoko gwakwa, o na njĩkĩrĩte njora yakwa hinya, ndaakarĩte, na ndĩ na mang’ũrĩ na marũrũ maingĩ. ⁶ Nĩngahũũra kĩa gĩothe gĩtũũraga itũũra rĩrĩ inene, andũ na nyamũ, ciothe ciũragwo na mũthiro mũũru mũno. ⁷ Nĩngĩ Jehova ekuuga atĩrĩ: Thuutha ũcio-rĩ, nĩnganeana Zedekia, mũthamaki wa Juda, na anene ake, o na andũ arĩa angĩ magaakorwo matigaire itũũra-inĩ rĩrĩ inene, arĩa matooragirwo nĩ mũthiro ũcio, kana rũhiũ rwa njora, kana ng’aragu, ndĩmaneane kũrĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, na kũrĩ thũ ciao iria ciendaga kũmaruta muoyo. Nĩakamooragithia na rũhiũ rwa njora; ndakamaiguĩra tha, kana amacaaĩre, o na kana amaguĩre kĩa.’

⁸ “O na nĩngĩ wĩre andũ acio atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Atĩrĩrĩ, nĩngũiga njĩra ya muoyo, o na njĩra ya gĩkuũ mbere yanyu. ⁹ Mũndũ ũrĩa wothĩ ũgũikara itũũra-inĩ rĩrĩ inene, alooragwo na rũhiũ rwa njora, kana ng’aragu, kana mũthiro. No ũrĩa wothĩ ũgaathĩ eneane kũrĩ andũ a Babuloni arĩa mamũrigiĩcĩirie nĩagatũũra muoyo; nĩakahonokia muoyo wake. ¹⁰ Nĩndũite atĩ nĩngũgera itũũra rĩrĩ inene ngero njũru, na ndirĩ wega ingĩrĩka, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. Nĩrĩkũneanwo moko-inĩ ma mũthamaki wa Babuloni, nake arĩniine na mwaki.’

¹¹ “Nĩngĩ wĩre nyũmba ya ũthamaki wa Juda atĩrĩ, ‘Iguai ndũmĩrĩri ya Jehova; ¹² atĩrĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Daudi, ũũ nĩguo Jehova ekuuga:

“‘Tuithanagiai ciira na kĩhoto rũciinĩ o rũciinĩ;
teithũrai mũndũ ũrĩa ũtunyĩtwo indo ciake
kuuma guoko-inĩ kwa mũmũhinyĩrĩria,
kana mang’ũrĩ makwa mamũũkĩrĩre maakanĩte ta mwaki
nĩ ũndũ wa ũũru ũrĩa mwĩkĩte,
maakane ta mwaki ũtangĩhoreka nĩ mũndũ.

¹³ Nĩngũmũũkĩrĩra, inyuĩ andũ a Jerusalemu,
o inyuĩ mũtũũraga rũgongo igũrũ rwa gĩtuamba gĩkĩ,
kũrĩa kwaraganu ndwaro-inĩ cia mahiga,
ũguo nĩguo Jehova ekuuga,
o wee uugaga atĩrĩ, “Nũũ ũngĩhota gũtũũkĩrĩra?
Nũũ ũngĩkĩhota gũtoonya kũũrĩro-inĩ giitũ?”

¹⁴ Nĩngamũherithia kũringana na ciĩko cianyu,
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
Nĩngaakia mwaki mũtitũ-inĩ yanyu,
ũrĩa ũkaaniina kĩa gĩothe kĩmũrigiĩcĩirie.’”

22

Athamaki arĩa Aaganu Gũtũũrwo Ciira

¹ Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ikũrũka ũthĩ nginya nyũmba ya ũthamaki ya mũthamaki wa Juda* ũhunje ndũmĩrĩri ĩno kuo, uuge atĩrĩ: ² ‘Ta thĩkĩrĩria ndũmĩrĩri ya Jehova, wee mũthamaki wa Juda, o wee ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũthamaki kĩa Daudi: wee mwene, na anene aku, o na andũ anyu arĩa matoonyagĩra ihingo-inĩ ici. ³ Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: ĩkagai maũndũ marĩa magĩrĩire na ma kĩhoto. Honokagiai mũndũ ũrĩa ũtunyĩtwo indo ciake kuuma guoko-inĩ kwa mũmũhinyĩrĩria. Mũtikaneke ũndũ mũũru kana maũndũ ma kũhũthĩra hinya harĩ mũndũ wa kũngĩ, kana harĩ mwana wa ngoriai kana mũtumia wa ndigwa, na nĩngĩ kũndũ gũkũ mũtikanaithie thakame ya mũndũ ũtekĩte ũũru. ⁴ Nĩgũkorwo

* 22:1 Nyũmba ya mũthamaki yarĩ mũhuro wa hekarũ (26:10-12).

mūngĩmenyerera mwathĩkĩre mawatho maya, hĩndĩ ĩyo athamaki arĩa maikarĩire gĩtĩ kĩa Daudi gĩa ũthamaki nĩmarĩtoonyagĩra ihingo-inĩ cia nyũmba ya ũthamaki, mahaicĩte ngaari cia ita na mbarathi, marĩ hamwe na anene ao, o na andũ ao. ⁵ No mūngĩkaaga gwathĩkĩra mawatho maya, Jehova ekuuga atĩrĩ, Ndehĩta na Rĩĩtwa rĩakwa mwene atĩ nyũmba ĩno ya ũthamaki nĩkanangwo.”

⁶ Nĩ ũndũ Jehova ekuuga atĩrĩ ũhoro ũkoniĩ nyũmba ya ũthamaki ya mũthamaki wa Juda:

“O na gũtuĩka ũhaana ta Gileadi harĩ nĩ,
ũkahaana ta gacũmbĩrĩ ka Lebanoni,
ti-itherũ nĩngatũma ũtuĩke ta werũ ũtarĩ kĩndũ,
ũtuĩke ta matũũra matatũũragwo.

⁷ Nĩngagũtũmĩra andũ magũũkĩrĩre, makwanange,
o ũmwe wao eyohete indo ciake cia mbaara,
na nĩmagatemanga mĩtarakwa yaku ĩrĩa mĩega mũno,
mamĩikie mwaki-inĩ.

⁸ “Andũ a ndũrĩrĩ nyingĩ nĩmakahĩtũkĩra itũũra-inĩ rĩrĩ inene na nĩmakooranagia atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte Jehova eke itũũra rĩrĩ inene maũndũ ta maya?’ ⁹ Nao nĩmagacookerio atĩrĩ, ‘Nĩ tondũ nĩmatirikire ũhoro wa kũrũmĩrĩra kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai wao, makĩhooya na magĩtungatĩra ngai ingĩ.’”

¹⁰ Mũtikarĩrĩre mũthamaki ũcio ũkuĩte, kana mũcaka nĩ ũndũ wa kũũrwo nĩwe;
no rĩrĩ, rĩrai na mũgĩrĩke nĩ ũndũ wa ũcio ũthaamĩtio,
nĩ tondũ, ũcio ndagacooka kwao,
kana oone bũrũri ũrĩa aaciarĩrwo rĩngĩ.

¹¹ Nĩ ũndũ Jehova ekuuga atĩrĩ ũhoro ũkoniĩ Shalumu[†] mũrũ wa Josia, ũrĩa wacookire ithenya rĩa ithe Josia, mũthamaki wa Juda, no nĩacookire akiuma kũndũ gũkũ: “Ndarĩ hĩndĩ agaacooka gũkũ gũthamaka. ¹² Agaakuĩra kũu aatwarirwo arĩ mũgwate; ndakoona bũrũri ũyũ rĩngĩ.”

¹³ “Kaĩ ũrĩa wakaga nyũmba yake ya ũthamaki na njĩra itarĩ cia ũthingu arĩ na haaro-ĩ!
o ũcio wakaga tũnyũmba twake twa ngoroba na maũndũ matarĩ ma kĩhoto,
na akarutithia andũ a bũrũri wake wĩra ũtarĩ mũcaara,
akaaga kũmarĩha kĩrĩa maagĩrĩrwo nĩ kũheo nĩ ũndũ wa wĩra ũcio wao.

¹⁴ Oigaga atĩrĩ, ‘Nĩngwĩyakĩra nyũmba nene ya ũthamaki,
ĩrĩ na tũnyũmba twa ngoroba.’

Nĩ ũndũ ũcio amĩakaga ĩrĩ na ndirica nene,
na akamĩhũũrĩrĩra mbaũ cia mũtarakwa,
o na akamĩgemia na rangi mũtune.

¹⁵ “Kũgĩa na mbaũ nyingĩ mũno cia mĩtarakwa-rĩ,
no gũtũme ũtuĩke mũthamaki?
Githĩ thoguo ndaarĩ o na gĩa kũrĩa na gĩa kũnyua?
Ekaga maũndũ marĩa maagĩrĩre na ma kĩhoto,
nĩ ũndũ ũcio maũndũ make mothe makĩgaacĩra.

¹⁶ Aaciragĩrĩra andũ arĩa athĩĩni na arĩa abatari,
na nĩ ũndũ ũcio maũndũ make mothe makĩgaacĩra.
Githĩ ũguo tiguo kũmenyana na nĩ?”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹⁷ “No rĩrĩ, maitho maku na ngoro yaku
irorereirio o uumithio ũtarĩ wa kwĩhokeka,
cikeerekera gũtithia thakame ya andũ matarĩ ũũru mekĩte,
o na kũhinyanĩrĩra, na gwĩtia indo na hinya.”

¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ ũhoro ũkoniĩ Jehoiakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda:

“Andũ matikamũrĩrĩra makiugaga atĩrĩ:
‘Wũi-ĩya, mũrũ-wa-Ithe-witũ-ĩ! Wũi-ĩya mwarĩ-wa-ithe-witũ-ĩ!’

[†] 22:11 Shalumu nĩ rĩtwa rĩngĩ rĩa Jehoahazu.

Ningĩ matikamũrĩrĩra makiugaga:

‘Wũi-ĩya mwathi-witũ-ĩ! Wũi-ĩya riiri-wake-ĩ!’

¹⁹ Agaathikwo o ta ũrĩa ndigiri ithikagwo:

agaakururio, aikio na kũu nja ya ihingo cia Jerusalemu.”

²⁰ “Ambata, ũthiĩ Lebanoni, ũkanĩrĩre kuo,
ũreke mũgambo waku ũiguĩke kũu Bashani,
na ũkayũrũrũke kuuma Abarimu,
nĩgũkorwo athiritũ aku othe nĩahohenje.

²¹ Nĩndagũkaanirie rĩrĩa weiguaga ũrĩ mũgitĩre,
nowe ũkiuga atĩrĩ, ‘Ndigũthikĩrĩria!’

Ŭyũ ũkoretwo ũrĩ mũthiĩre waku kuuma ũrĩ o mũnini;
wee ndũrĩ wanjathĩkĩra.

²² Arĩithi aku othe makaahurutwo nĩ rũhuho,
nao athiritũ aku nĩmagathaamĩrio kũngĩ.

Hĩndĩ iyo nĩũgaconoka na ũnyararithio
nĩ ũndũ wa waganu waku wotho.

²³ Inyuĩ mūtũũraga Lebanoni,
o inyuĩ mũkaraga nyũmba cia mĩtarakwa,
kaĩ nĩmũgacakaya rĩrĩa mũkanyitwo nĩ ruo,
o ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo-ĩ!”

²⁴ Jehova ekuuga atĩrĩ, “O ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, wee Jekonia, mũrũ wa Jehoiakimu mũthamaki wa Juda, o na ũngĩrĩ gĩcũhĩ kĩa mũhũũri kĩrĩ guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo-rĩ, no gũkũruta ingĩkũruta ho. ²⁵ Ngũkũneana kũrĩ arĩa magũcaragia makũrute muoyo, o acio wĩtigagĩra, ngũneane kũrĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni na kũrĩ andũ a Babuloni. ²⁶ Wee hamwe na maitũguo ũrĩa wagũciarire, ngamũnyuguta bũrũri ũngĩ kũrĩa mūtaciariĩrwo, na kũu nĩkuo inyuĩ eerĩ mũgakuĩra. ²⁷ Mũtirĩ hĩndĩ mũgaacooka gũkũ bũrũri ũyũ mwĩriragĩria gũgaacooka.”

²⁸ Hĩ anga mũndũ ũcio wĩtagwo Jekonia, nĩ nyũngũ nguũ na nyarare,
na kĩndũ gĩtarĩ mũndũ ũngĩkienda?

Nĩ kĩ gĩgũtũma we hamwe na ciana ciake manyugutwo,
na maikio bũrũri matooĩ?

²⁹ Atĩrĩrĩ, wee bũrũri, bũrũri, bũrũri ũyũ,
ta thikĩrĩria ndũmĩrĩri ya Jehova!

³⁰ Ŭũ nĩguo Jehova ekuuga:

“Mũndũ ũyũ nĩandĩkwo maandĩko-inĩ, ta mũndũ ũtarĩ mwana,
mũndũ ũtakagaacĩra mūtũũrĩre-inĩ wake wotho,
nĩgũkorwo gũtirĩ mwana wake ũkaagaacĩra,
gũtirĩ ũgaikarĩra gĩtĩ gĩa ũthamaki kĩa Daudi
kana athamake rĩngĩ thĩinĩ wa Juda.”

23

Rũhonge rwa Ŭthingu

¹ “Hĩ! Kaĩ arĩithi arĩa maniinaga na makahurunja mbũri cia rũũru rwakwa marĩ na haaro-ĩ!” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ² Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai wa Isiraeli ekũũria arĩithi arĩa marĩithagia andũ akwa atĩrĩ: “Tondũ nĩmũhurunjĩte mbũri ciakwa na mũgaciingata, na nĩmwagĩte gũcimenyerera-rĩ, nĩngamũherithia nĩ ũndũ wa ũũru ũcio mwĩkĩte,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

³ “Nĩ mwene nĩngacookereria matigari ma rũũru rwa mbũri ciakwa kuuma mabũrũri mothe marĩa ndaacitwarithirie, ndicicooke ũrĩithio-inĩ wacio, na nĩigaciaranĩra kuo, cingĩhe. ⁴ Nĩngacirehera arĩithi a gũcirĩithagia, na itigacooka gwĩtigĩra kana kũmaka, na gũtirĩ o na ĩmwe yacio ĩkoora,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁵ Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmarooka

rĩrĩa ngaarahũrĩa Daudi mũndũ mũthingu ũgerekaniĩtio na Rũhonge rwa mũtĩ,
na nĩwe Mũthamaki ũrĩa ũgaathamakaga arĩ na ũũgĩ,
na ageekaga maũndũ marĩa magĩrĩire na ma kĩhooito bũrũri-inĩ.

⁶ Matukũ-inĩ make-rĩ, Juda nĩakahonokio,
nake Isiraeli atũũre arĩ mũgitĩre.

Nake ageetagwo rĩĩtwa rĩrĩ:

Jehova-Ũthingu-Witũ.”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga atĩrĩ: “Matukũ nĩmarooka, rĩrĩa andũ matagacooka kuuga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, ũrĩa warutire andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri,’ ⁸ no makoigaga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ, o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, ũrĩa warutire njiaro cia Isiraeli bũrũri ũrĩa ũrĩ mwena wa gathigathini, na kuuma mabũrũri-inĩ mothe kũrĩa aamathaamĩirie.’ Hĩndĩ ĩyo magaatũũra bũrũri wao ene.”

Anabii a Maheeni

⁹ Ũhoru ũkonĩĩ anabii nĩ atĩrĩ:

Ngoro yakwa nĩthuthĩku;

mahĩndĩ makwa mothe nĩmarainaina.

Haana ta mũndũ mũrĩũ,

ngahaana ta mũndũ mũtoorie nĩ ndibei,

nĩ ũndũ wa Jehova,

na nĩ ũndũ wa ndũmĩrĩri ciake theru.

¹⁰ Bũrũri ũyũ ũiyũrĩte itharia;

bũrũri ũyũ ũikarĩte ũrĩ mũng’aru nĩ ũndũ wa kĩrumi,

naguo ũrĩithio wothe kũu werũ-inĩ ũkahooa.

Anabii marũmĩrĩire mĩtũũrĩre mĩũru,

na makahũthĩra hinya wao ũrĩa gũtagĩrĩire.

¹¹ “Anabii na athĩnjĩri-Ngai matiĩtigagĩra Ngai;

o na thĩinĩ wa hekarũ-inĩ yakwa,

nĩndĩĩoneire waganu wao,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹² “Nĩ ũndũ ũcio njĩra yao nĩgĩtuĩka ndenderũ;

magaathaamĩrio nduma-inĩ,

na kũu nĩkuo makaagũira.

Nĩngamarehithĩria mwanangĩko

mwaka-inĩ ũrĩa makaaherithio,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹³ “Thĩinĩ wa anabii a Samaria-rĩ,

nĩndonire ũndũ ũrĩ magigi, naguo nĩ ũyũ:

Maarathaga mohoro na rĩĩtwa rĩa Baali,

nao makĩhĩtithia andũ akwa a Isiraeli.

¹⁴ Ningĩ thĩinĩ wa anabii a Jerusalemu-rĩ,

nĩnyonete ũndũ mũũru mũno, naguo nĩ ũyũ:

Matharanagia, na magatũũra maheenaganagia.

Mekagĩra moko ma eeki naaĩ hinya,

gũkaaga mũndũ ũngĩgarũrũka atigane na waganu wake.

Othe mahaanĩte ta Sodomu harĩ nĩ;

andũ a Jerusalemu mahaana o ta Gomora.”

¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio, ũhoru ũkonĩĩ anabii acio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ:

“Nĩngatũma marĩe irio ndũrũ

na manyue maaĩ marĩ na thumu,

nĩ ũndũ kuuma kũrĩ anabii a Jerusalemu,

wagi wa gwĩtigĩra Ngai ũhunjĩte bũrũri-inĩ guothe.”

¹⁶ Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga:

“Mũtigathikĩrĩrie ũrĩa anabii acio maramũrathĩra;
nĩ ciĩrĩgĩrĩro cia tũhũ mamũheaga.

Maaragia ũhoro wa cioneki ciumĩte meciiria-inĩ mao ene,
no ti kuuma kanua ka Jehova.

¹⁷ Mathiiaga na mbere na kwĩra andũ arĩa maathũire atĩrĩ,
‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩmũkũgĩa na thayũ.’

Na kũrĩ arĩa othe marũmagĩrĩra ũremi wa ngoro ciao,
makameera atĩrĩ, ‘Gũtirĩ ũũru ũkũmũkora.’

¹⁸ No rĩrĩ, nũũ wao ũrĩ warũgama ciira-inĩ wa Jehova,
akĩona kana akĩigua kiugo gĩake.

Nũũ wathikĩrĩrie kana akĩigua kiugo gĩake?

¹⁹ Atĩrĩrĩ, kĩhuhũkanio kĩa Jehova

gĩgaatuthũka na mang’ũrĩ,

ta kĩhuhũkanio kĩnene gĩkĩharũrũka,

nakĩo kĩgũire mĩtwe ya andũ arĩa aaganu.

²⁰ Marakara macio ma Jehova matigaathira,

o nginya rĩrĩa akaahingia

muoroto wa ngoro yake.

Matukũ-inĩ marĩa magooka-rĩ,

nĩmũgataũkĩrwo nĩ ũhoro ũcio wega.

²¹ Anabii acio-rĩ, ti nĩ ndaamatũmire,

no rĩrĩ, nĩmateng’erete na ndũmĩrĩri ciao;

nĩ ndiamarĩrie,

no-o no marathĩte mohoro.

²² No korwo nĩmarũgamĩte ciira-inĩ wakwa-rĩ,

nĩmangĩahunjirie ndũmĩrĩri yakwa kũrĩ andũ akwa,

na nĩmangĩagarũrũkĩte, magatigana na mĩthĩre yao mĩũru,

na magatigana na ciĩko ciao njũru.

²³ “Kaĩ ndĩ Ngai wa o gũkũ gũkuhĩ,

na ndirĩ Ngai wa kũraya?”

ũguo nĩguo Jehova ekũũria.

²⁴ “Kũrĩ mũndũ ũngĩhota kwĩhitha kũrĩa kwĩhithĩte mũno,

ũndũ itangĩhota kũmuona?”

ũguo nĩguo Jehova ekũũria.

“Githĩ ndiyũrite kũndũ guothe, igũrũ na thĩ?”

ũguo nĩguo Jehova ekũũria.

²⁵ “Nĩnjiguĩte ũrĩa anabii moigaga arĩa marathaga mohoro ma maheeni makĩgwetaga rĩitwa rĩakwa. Moigaga atĩrĩ, ‘Nĩndĩrarootire! Nĩndĩrarootire!’ ²⁶ Nĩ nginya rĩ ũhoro ũyũ ũgũthĩ na mbere ngoro-inĩ cia anabii acio maheenania, o acio marathaga maũndũ ma matũhũhũ moimĩte meciiria-inĩ mao ene? ²⁷ Meciragia atĩ irooto icio meranaga mũndũ na ũrĩa ũngĩ nĩgũtũma andũ akwa mariganĩrwo nĩ rĩitwa rĩakwa, o ta ũrĩa maithe mao mariganĩrwo nĩ rĩitwa rĩakwa makĩhooya Baali. ²⁸ Mũnabii ũrĩa ũrotete kĩroto-rĩ, nĩaheane ũhoro wa kĩroto kũ gĩake, no rĩrĩ, ũrĩa ũrĩ na ndũmĩrĩri yakwa nĩaheane ũhoro wayo arĩ na wĩhokeku. Tondũ-rĩ, kaĩ rũũwa rwa ngano rũrĩ na ũhoro ũrĩkũ na ngano?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. ²⁹ “Githĩ ndũmĩrĩri yakwa ndĩhaana ta mwaki, o na ta kībũi kĩrĩa gĩthetheraga rwaro rwa ihiga rũgatuĩka tũcere?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria.

³⁰ “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩndeganĩte na anabii acio maiyaga ndeto mũndũ kuuma kũrĩ ũrĩa ũngĩ, magaciarĩa ta ciumĩte kũrĩ nĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ³¹ Ũũ nĩguo Jehova ekuuga, “Nĩngũũkĩrĩra anabii acio maaragia ndeto ciao ene, na magacooka makoiga atĩrĩ, ‘Ũguo nĩguo Jehova oiga.’ ³² Īĩ

ti-itherũ, nĩngũũkĩrĩra anabii acio marathaga mohoro ma irooto cia maheeni,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Maheanaga ũhoru wacio, makahĩtithia andũ akwa na maheeni na mwĩtĩĩo wao, no ti nĩ ndĩmatũmĩte kana ngamaatha. Matigunaga andũ aya o na hanini,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

Ndũmĩrĩri Nditũ cia Maheeni, na Anabii a Maheeni

³³ “Rĩrĩa andũ aya, kana mũnabii, o na kana mũthĩnjĩri-Ngai mangĩkũũria atĩrĩ, ‘Ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova nĩ ĩrĩkũ?’ ũkameera atĩrĩ, ‘Ndũmĩrĩri nditũ ya Jehova nĩ inyuĩ, na nĩngamũtiganĩria, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.’ ³⁴ Mũnabii, kana mũthĩnjĩri-Ngai, o na kana mũndũ ũngĩ o wotho angiuga atĩrĩ, ‘Ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ nĩ nĩngaherithia mũndũ ũcio o hamwe na nyũmba yake. ³⁵ Mũndũ o mũndũ wanyu atiindaga akĩũria mũratawe kana mũndũ wao atĩrĩ: ‘Icookia rĩa Jehova nĩ rĩrĩkũ?’ kana, ‘Jehova oigĩte atĩa?’ ³⁶ No rĩrĩ, mũtigacooke kuuga rĩngĩ atĩrĩ ‘ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ tondũ kiugo kĩa mũndũ we mwene nĩkĩo gĩtuĩkaga ndũmĩrĩri yake nditũ, na ũguo nĩguo mũgarũraga ciugo cia ndũmĩrĩri cia Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai witũ. ³⁷ Mũtindaga mũkĩũria mũnabii atĩrĩ: ‘Jehova agũcookeirie ũhoru ũrĩkũ?’ kana, ‘Jehova aarĩtie atĩa?’ ³⁸ O na gwaũũka inyuĩ nĩmugaga atĩrĩ, ‘Ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩmwahũthĩrire ciugo ici, ‘Ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ o na gũtuĩka nĩndamwĩrite mũtikanoige atĩrĩ ‘Ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova.’ ³⁹ Nĩ ũndũ ũcio, ti-itherũ nĩngariganĩrwo nĩ inyuĩ, ndĩmũingate mwehere mbere yakwa hamwe na itũũra rĩrĩ inene rĩrĩa ndaamũheire inyuĩ ene o na maithe manyu. ⁴⁰ Nĩngamũrehithĩria thoni cia gũtũũra tene na tene, ĩĩ, ndũme mũconorithio na njono itakariganĩra.”

24

Ikabũ Igĩrĩ cia Ngũyũ

¹ Thuutha wa Jekonia mũrũ wa Jehoakimu mũthamaki wa Juda na anene ake, na mabundi na atũũri a Juda gũtahwo, makĩrutwo Jerusalemu magĩtwarwo Babuloni nĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni-rĩ, Jehova nĩanyonirie ikabũ igĩrĩ cia ngũyũ ciigĩtwo hau mbere ya hekarũ ya Jehova. ² Gĩkabũ kĩmwe kĩarĩ na ngũyũ njega mũno, ta ngũyũ iria ciambaga kwĩrua; gĩkabũ kĩrĩa kĩngĩ kĩarĩ na ngũyũ njũru mũno, itangĩrĩka nĩ ũndũ wa ũrĩa ciathũkĩte.

³ Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩnjũũria atĩrĩ, “Jeremia, nĩ kĩĩ ũroona?”

Ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ngũyũ. Iria njega nĩ njega mũno, no iria njũru nĩ njũru mũno ũndũ itangĩrĩĩo.”

⁴ Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩkĩnginyĩra, ngĩrwo atĩrĩ: ⁵ “Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘O ta ngũyũ ici imwe njega-rĩ, ũguo noguo nyonaga andũ a Juda marĩ ega arĩa maatahirwo, acio ndaarutire gũkũ ngĩmatwara bũrũri wa Babuloni. ⁶ Maitho makwa nĩmakamarora na ndĩmeeke maũndũ mega, na nĩngamacookia gũkũ bũrũri ũyũ. Nĩngamarũgamia na ndikamamomora; nĩngamahaanda na ndigacooka kũmamunya. ⁷ Nĩngamahe ngoro ya gũtũma mamenye atĩrĩ nĩ nĩ Jehova. Nĩmagatuĩka andũ akwa na nĩ ndũĩke Ngai wao, nĩgũkorwo nĩmakanjookerera na ngoro ciao ciothe.

⁸ “‘No rĩrĩ, o ta ngũyũ icio njũru, icio itangĩrĩka nĩ ũndũ wa ũrĩa ithũkĩte-rĩ,’ Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘ũguo no taguo ngeeka Zedekia mũthamaki wa Juda, na anene ake o na matigari ma andũ a Jerusalemu, arĩa magaakorwo matigaire gũkũ bũrũri ũyũ kana arĩa matũũraga bũrũri wa Misiri. ⁹ Nĩngatũma mathũũrwo mũno, matũũke kĩndũ gĩa gũthĩrĩkia mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, na mamenyeke na matũũke a kuunagwo thimo, na matũũre matheka gĩrĩrwo na manyiitagwo nĩ kĩrumi kũrĩa guothe ngaamathaamĩria. ¹⁰ Nĩngamarehithĩria rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro imokĩrĩre, nginya maniinwo mathire bũrũri-inĩ ũrĩa ndaamaheire o na ngĩhe maithe mao.’”

25

Mĩaka Mĩrongo Mũgwanja ya Ũkombo

¹ Ndũmĩrĩri nĩyakinyĩrĩre Jeremia ĩkonĩ andũ othe a Juda, mwaka-inĩ wa kana wa gũthamaka kwa Jehoiakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, naguo nĩguo warĩ mwaka wa mbere wa gũthamaka kwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni. ² Nĩ ũndũ ũcio Jeremia ũcio mũnabii akĩrĩa andũ othe a Juda na arĩa othe maatũũraga Jerusalemu atĩrĩ: ³ Ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ, kuuma

mwaka-inĩ wa ikũmi na itatũ wa ũthamaki wa Josia mũrũ wa Amoni mũthamaki wa Juda, nginya ũmũthĩ, ndũmĩrĩrĩ cia Jehova itũire inginyagĩrĩra, na nĩ ngamũhe ũhoru wacio kaingĩ kaingĩ, no mũtithikĩrĩrie.*

⁴ Na rĩrĩ, o na gũtuĩka Jehova nĩamũtũmĩre ndungata ciake ciothe cia anabii kaingĩ, kaingĩ, mũtiigana gũthikĩrĩria kana gũtega matũ manyu nĩguo mũmaigue. ⁵ Maamwĩrite atĩrĩ, “Garũrũkai rĩu o ũmwe wanyu, mũtigane na mĩthĩre yanyu mĩũru na ciĩko cianyu njũru, nĩguo mũtũũre bũrũri-inĩ ũrĩa Jehova aamũheire inyuĩ o na maithe manyu nginya tene. ⁶ Mũtikanarũmĩrĩre ngai ingĩ mũcitungatĩre kana mũcihoore; mũtikandakarĩe na ũndũ wa kĩrĩa mwĩthondekeire na moko manyu. Mwathĩka ũguo, hĩndĩ iyo ndikamũgera ngero.”

⁷ Jehova ekuuga atĩrĩ, “No inyuĩ mũtiathikĩrĩrie, no mũgũthirĩkia nĩguo ndaakare na ũndũ wa kĩrĩa mwethondekeire na moko manyu, na inyuĩ nĩmũkĩgerithĩtie ngero.”

⁸ Nĩ ũndũ ũcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Tondũ nĩmũregete gũthikĩrĩria ndũmĩrĩrĩ yakwa, ⁹ nĩngwĩta andũ othe a mwena wa gathigathini hamwe na ndungata yakwa Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngũmarehe mookĩrĩre bũrũri ũyũ na arĩa matũũraga kuo o na mookĩrĩre ndũrĩrĩ ciothe irĩa iũrigiicĩrie. Nĩngamaniina biũ na ndũme matũũke ta kĩndũ kĩa ihooru na gĩa kũmeneka, na manangĩke nginya tene. ¹⁰ Nĩngũmehereria mĩgambo ya gĩkeno na ya kũrũũhia, o na mĩgambo ya mũhiki na mũhikania, na mũrurumo wa ithĩi, o na ũtheri wa tawa. ¹¹ Bũrũri ũyũ wothe ũgaatuĩka bũrũri ũtarĩ kĩndũ o na ũkirĩte ihooru, nacio ndũrĩrĩ icio nĩigatungatĩra mũthamaki wa Babuloni mĩaka mĩrongo mũgwanja.

¹² “No rĩrĩ, mĩaka mĩrongo mũgwanja yathira, nĩngaherithia mũthamaki wa Babuloni na rũrĩrĩ rwake, herithie bũrũri ũcio wa andũ a Babuloni nĩ ũndũ wa mahĩtia mao, na ningĩ nĩngatũma bũrũri ũcio ũtũũre ũkirĩte ihooru nginya tene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ¹³ “Nĩngarehithĩria bũrũri ũcio maũndũ mothe marĩa ndanoiga atĩ nĩmakaũkora, marĩa mothe mandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩrĩ, o macio maarathĩrwo ndũrĩrĩ ciothe nĩ Jeremia. ¹⁴ Nĩgũkorwo o ene nĩmagatuĩka ngombo cia ndũrĩrĩ nyingĩ na athamaki anene; na nĩ nĩngerĩhĩria harĩo kũringana na ciĩko ciao, o na kũringana na maũndũ marĩa maneeka na moko mao.”†

Gĩkombe kĩa Marakara ma Ngai

¹⁵ Atĩrĩrĩ, Jehova Ngai wa Isiraeli, aanjĩrĩre atĩrĩ: “Oya gĩkombe gĩkĩ kĩiyũrĩte ndĩbei ya mang’ũrĩ makwa kuuma guoko-inĩ gwakwa, na ũkĩnyuithie ndũrĩrĩ irĩa ciothe ngũgũtũma kũrĩ cio. ¹⁶ Rĩrĩa ikaanyua-rĩ, nĩigatũgũga na igũrũke nĩ ũndũ wa rũhiũ rwa njora rũrĩa ngaarehithia gatagatĩ-inĩ kao.”

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio ngĩoya gĩkombe kũ kuuma guoko-inĩ kwa Jehova, na ngĩtũma ndũrĩrĩ irĩa ciothe aandũmĩte kũrĩ cio ikĩnyũire: ¹⁸ itũũra rĩa Jerusalemu na matũũra ma Juda, na athamaki akuo na anene akuo, nĩguo manangĩke, na matũũke ta kĩndũ kĩrĩ magigi na gĩa kũmeneka, o na kĩndũ kĩgwatĩtwo nĩ kĩrumi, ta ũrĩa matarĩ ũmũthĩ; ¹⁹ ningĩ Firaũni mũthamaki wa Misiri, na arĩa mamũtungataga, na anene ake na andũ ake othe, ²⁰ na ageni arĩa othe matũũraga kuo; na ningĩ athamaki othe a Uzu; na ningĩ athamaki othe a Afilisti (aya nĩ andũ a Ashikeloni, na Gaza, na Ekironi, o na andũ arĩa maatigaire Ashidodi); ²¹ ningĩ andũ a Edomu, na Moabi na Amoni; ²² ningĩ athamaki othe a Turo na Sidoni; o na athamaki a icigĩrĩra irĩa irĩ mũrĩmo wa irĩa; ²³ ningĩ andũ a Dedani, na Tema, na Buzu, na arĩa othe marĩ kũraya; ²⁴ ningĩ athamaki othe a Arabia, na athamaki othe a ndũrĩrĩ ng’eni arĩa matũũraga werũ-inĩ; ²⁵ ningĩ athamaki othe a Zimuri, na Elamu na Media; ²⁶ o na athamaki othe a mwena wa gathigathini, a gũkuhĩ na a kũraya, marũmanĩrĩre mũndũ na ũrĩa ũngĩ: moimĩte mothamaki-inĩ mothe ma thĩ. Na thuutha wao othe, mũthamaki wa Sheshaki nĩagakĩnyũira o nake.

²⁷ “Ūcooke ũmeere atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nyuai, mũrĩo na mũtahĩke, mũcooke mũgũe na mũtikanacooke gũũkĩra, nĩ ũndũ wa rũhiũ rwa njora rũrĩa ngaarehithia gatagatĩ-inĩ kanyu.’ ²⁸ No rĩrĩ, mangĩkaarega kuoya gĩkombe kũ kuuma guoko-inĩ gwaku manyue-rĩ, ũkameera atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: No nginya mũnyue! ²⁹ Atĩrĩrĩ, nĩnyambĩrĩrie kũrehe mwanangĩko itũũra-inĩ rĩrĩrĩ inene rĩitanĩtio na Rĩitwa

* 25:3 Andũ a Juda nĩmagire gũthikĩrĩria ndũmĩrĩrĩ ya Jeremia, o ta ũrĩa Ngai aamũmenyithĩtie rĩrĩa aamwĩtĩre (Jer 1:17-19). † 25:14 Ngai nĩarekereire andũ a Babuloni maathwo nĩ mabũrũri mangĩ nĩ ũndũ wa ũrĩa meekire andũ a Juda.

rĩakwa; anga inyuĩ no mwage kūherithio? Mūtikaaga kūherithio, nĩ ūndũ nĩndĩrarehithĩria andũ arĩa othe matũũraga gũkũ thĩ rūhiũ rwa njora, ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.’

³⁰ “Rĩu marathĩre mohoro maya mothe, ũmeere atĩrĩ:

“‘Jehova akaararama arĩ o kũu igũrũ;
akaagamba ta ngwa arĩ gĩikaro-inĩ gĩake gĩtheru,
na arame na hinya, okĩrĩre bũrũri wake.

Akaanĩrĩra na mũgambo mũnene mũno
ta wa andũ arĩa marangagĩrĩria thabibũ,
agũthũkĩre andũ othe arĩa matũũraga gũkũ thĩ.

³¹ Inegene rĩu nĩrĩkaiguĩka nginya ituri-inĩ ciothe cia thĩ,
nĩ ūndũ Jehova nĩagaciirithia ndũrĩrĩ;
nĩagatuĩra andũ othe ciira
na oorage arĩa aaganu na rūhiũ rwa njora,’”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

³² Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga:

“Atĩrĩrĩ! Mwanangĩko nĩurahunja
kuuma rũrĩrĩ rũmwe nginya rũrĩa rũngĩ;
kĩhuhũkanio nĩkĩrahuhũkana
kuuma ituri-inĩ cia thĩ.”

³³ Ihinda-inĩ rĩu andũ arĩa mooragithĩtio nĩ Jehova magaakorwo maaraganĩte kũndũ guothe, kuuma gĩturi kĩmwe gĩa thĩ nginya kĩrĩa kĩngĩ. Matikarĩrĩrwo, kana monganio, kana mathikwo, no magaaikara ta rũrua, mahurunjũkĩte thĩ.

³⁴ Rĩrai na mũgirĩke, inyuĩ arĩithi aya;
mwĩgaragariei rũkũngũ-inĩ, inyuĩ atongoria a rũũru rwa mbũri.
Nĩgũkorwo ihinda rĩanyu rĩa gũthĩnjwo nĩ ikinyu;
mũkaagũa mũthuthĩke o ta rũmba rĩrĩa rĩega mũno.

³⁵ Arĩithi acio matikoona kũndũ gwa kũũrĩra,
na atongoria a rũũru rwa mbũri matikoona gwa gwĩtharĩra.

³⁶ Thikĩrĩrai mũigue kĩrĩro kĩa arĩithi,
o na kĩgirĩko kĩa atongoria a rũũru rwa mbũri,
nĩ ūndũ Jehova nĩaranangithia ũrĩithio wao.

³⁷ Ũrĩithio ũcio wa cianda-inĩ ũtarĩ ũgwati nĩũkanangwo
tondũ wa marakara mahiũ ma Jehova.

³⁸ Akoimagara ta mũrũũthi ũkiuma kĩmamo-inĩ kĩaguo,
na bũrũri wao nĩũgaakira ihooru
nĩ tondũ wa rūhiũ rwa njora rwa mũhinyanĩrĩria,
na nĩ ūndũ wa marakara mahiũ ma Jehova.

26

Jeremia Kwĩhĩtĩrwo Kũũragwo

¹ Rĩrĩa Jehoiakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda ambĩrĩirie gũthamaka-rĩ, ndũmĩrĩri nĩyanginyĩrire yumĩte kũrĩ Jehova, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Jehova ekuuga atĩrĩ: Rũgama nja ya nyũmba ya Jehova warĩrie andũ othe a matũũra ma Juda, acio mokaga kũhoera thĩinĩ wa nyũmba ĩno ya Jehova. Mahe ũhoro ũrĩa wotho ngũgwatha; ndũgatige o na kiugo kĩmwe. ³ Hihi nĩmegũgũthikĩrĩria na mũndũ o mũndũ wao agarũrũke atigane na mĩthĩre yake mĩũru. Hĩndĩ ĩyo na nĩ ndĩricũkwo ndige kũmarehera mwanangĩko ũrĩa nduĩte atĩ nĩngũmarehera, nĩ ūndũ wa ciĩko ciao njũru iria mekĩte. ⁴ Meere atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Mũngĩrega kũnjigua na kũrũmĩrĩra mawatho makwa marĩa njigĩte mbere yanyu, ⁵ na mũngĩaga gũthikĩrĩria ciugo cia ndungata ciakwa anabii, o icio ndĩmũtũmagĩra kaingĩ kaingĩ (o na gwaatũka mũticiiguaga), ⁶ hĩndĩ ĩyo nĩngatũma nyũmba ĩno ĩtuĩke ta Shilo, o narĩo ĩtũũra rĩrĩ inene ndĩrĩtue rĩa kũgwetagwo ta kĩrumi nĩ andũ a ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ.’”

⁷ Athĩnjĩri-Ngai, na anabii, na andũ acio angĩ othe makĩigua Jeremia akĩaria ndũmĩrĩri iyo kũu nyũmba-inĩ ya Jehova. ⁸ No rĩrĩ, Jeremia aarĩkia kwĩra andũ maũndũ marĩa mothe Jehova aamwathĩte ameere-rĩ, athĩnjĩri-Ngai, na anabii, na andũ acio angĩ othe makĩmũnyiita, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee no nginya ũkue! ⁹ Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ũrathe mohoro ũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova, ũkoiga atĩ nyũmba ĩno ĩgaatuĩka ta Shilo, narĩo itũũra rĩrĩ inene rĩkire ihooru na rĩtiganĩrio?” Nao andũ acio othe makĩũngana, makĩrigiicĩria Jeremia kũu thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova.

¹⁰ Rĩrĩa anene a Juda maaiguire maũndũ macio, makĩambata moimĩte nyũmba ya ũthamaki, magĩthĩĩ nyũmba-inĩ ya Jehova, makĩrũgama o mũndũ handũ hake itoonyero-inĩ rĩa Kĩhingo kĩrĩa Kĩerũ kĩa nyũmba ya Jehova. ¹¹ Hĩndĩ iyo athĩnjĩri-Ngai na anabii makĩĩra anene acio na andũ othe atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ agĩrĩre atuĩrwo kũũragwo, tondũ nĩarathĩte maũndũ mooru makoniĩ itũũra rĩrĩ inene. Nĩmũmeiguĩrĩre na matũ manyu!”

¹² Hĩndĩ iyo Jeremia akĩĩra anene othe na andũ othe atĩrĩ: “Nĩ Jehova wandũmire ngarathe maũndũ ma gũũkĩrĩa nyũmba ĩno na itũũra rĩrĩ, o ta ũguo mũrĩkitie kũigua. ¹³ Rũu garũrĩrai mĩthĩire yanyu na cĩiko cianyu na mwathĩkĩre Jehova Ngai wanyu. Nake Jehova nĩekwĩricũkwo aage kũrehe mwanangĩko ũcio aamũgweteire. ¹⁴ No nĩ-rĩ, ndĩ moko-inĩ manyu; njĩkai o ũrĩa mũkuona arĩ wega na kwagĩrĩre. ¹⁵ No rĩrĩ, menyai wega, atĩ mũngĩnjũraga nĩmũgũcookererwo nĩ mahĩtia ma gũita thakame ya mũndũ ũtarĩ ũũru ekĩte, inyuĩ ene ĩmũcookerere, hamwe na itũũra rĩrĩ inene, na arĩa othe matũũraga kuo, tondũ ti-itherũ nĩ Jehova ũndũmĩte kũrĩ inyuĩ njarie ũhoro ũyũ wothe mũkĩũiguaga.”

¹⁶ Hĩndĩ iyo anene na andũ acio angĩ othe makĩĩra athĩnjĩri-Ngai na anabii atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ndaagĩrĩre gũtuĩrwo gũkua! Aatwarĩirie akĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai witũ.”

¹⁷ Athuuri amwe a bũrũri ũcio makĩrũgama hau mbere, makĩĩra ũngano ũcio wa andũ othe atĩrĩ, ¹⁸ “Mika ũrĩa Mũmoreshethu nĩarathire ũhoro matukũ-inĩ ma Hezekia, mũthamaki wa Juda. Eerire andũ othe a Juda atĩrĩ, ‘Ŭũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga:

“‘Zayuni nĩgũkarĩmwo ta mũgũnda,

Jerusalemu gũgaatuĩka ta hĩba ya kagoto,

nakĩo kĩrĩma gĩkĩ gĩakĩtwo hekarũ

gĩtuĩke ta kĩhumbu kĩmereirwo nĩ ithaka.’

¹⁹ “Hezekia mũthamaki wa Juda kana mũndũ ũngĩ wothe kũu Juda nĩamũũragire? Githĩ Hezekia ti gwĩtigĩra eetigĩrĩre Jehova, na agĩcaria gwĩtikĩrĩka nĩwe? Na githĩ Jehova ndeerĩcũkirwo agĩtiga kũrehe mwanangĩko ũrĩa oigĩte nĩekũmarehera? Tũrorete kwĩrehere mwanangĩko mũũru mũno!”

²⁰ (Nĩngĩ nĩ haarĩ mũndũ ũngĩ wetagwo Uria mũrũ wa Shemaia, wa kuuma Kiriathu-Jearimu, nake aarathire ũhoro akĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova; aarathire o maũndũ ta maya megĩ itũũra rĩrĩ inene na bũrũri ũyũ, o ta ũguo Jeremia aarathĩte. ²¹ No rĩrĩa Mũthamaki Jehoiakimu, na atongoria ake a mbaara na anene maiguire ndũmĩrĩri yake, mũthamaki agĩcaria njĩra ya kũmũũraga. No Uria nĩaiguire ũhoro ũcio, agĩtigĩra, na akĩũrĩra bũrũri wa Misiri. ²² Na rĩrĩ, Mũthamaki Jehoiakimu agĩtũma Elinathani mũrũ wa Akiboru athĩ bũrũri wa Misiri, marĩ hamwe na andũ angĩ. ²³ Nao makĩgĩĩra Uria kuuma Misiri, makĩmũtwara kũrĩ Jehoiakimu ũcio mũthamaki, nake akĩmũũragithia na rũhiũ rwa njora, nakĩo kĩimba gĩake gĩgĩteeo mbĩrĩra-inĩ harĩa haathikagwo andũ arĩa mataarĩ bata).

²⁴ No rĩrĩ, Ahikamu mũrũ wa Shafani akĩgitĩra Jeremia, na nĩ ũndũ ũcio ndaaneanirwo kũrĩ andũ mamũũrage.

27

Juda Nĩagatungata Nebukadinezaru

¹ O kĩambĩrĩria-inĩ kĩa wathani wa Zedekia mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda, ndũmĩrĩri ĩno nĩyakinyĩrĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova: ² Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Wĩthondekere icooki rĩa mĩkwa na mĩtĩ mĩkĩranie, ũcooke ũmĩkĩre ngingo. ³ Ŭcooke ũtũme ndũmĩrĩri kũrĩ athamaki a Edomu, na Moabi, na Amoni, na Turo na Sidoni ũmĩnengerete abarũthi ao arĩa mokĩte Jerusalemu kũrĩ Zedekia mũthamaki wa Juda. ⁴ Mahe ndũmĩrĩri matwarĩre anene ao, ũmeere atĩrĩ, ‘Ŭũ nĩguo Jehova

Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: “İrai anene anyu atĩrĩ: ⁵ Nĩ nĩ nĩ ndombire thĩ na andũ arĩa marĩ kuo o na nyamũ iria irĩ kuo na hinya wakwa mũnene na ndambũrũkĩtie guoko gwakwa, na ndĩmĩheaga o mũndũ ũrĩa ingĩenda kũhe. ⁶ Na rĩu nĩngũneana mabũrũri manyu mothe kũrĩ ndungata yakwa Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni; nĩngũtũma o na nyamũ cia gĩthaka imũtungatagĩre. ⁷ Ndũrĩrĩ ciothe nĩkamũtungatĩra we, na mũriũ, o na mwana wa mũriũ, nginya rĩrĩa ihinda rĩa bũrũri wake rĩgaakinya; hĩndĩ ĩyo ndũrĩrĩ nyingĩ na athamaki anene nĩmakamũtua wa kũmatungatagĩra arĩ o.

⁸ ““No rĩrĩ, rũrĩrĩ o ruothe kana ũthamaki o wotho arĩa makaaga gũtungatĩra Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, kana marege kũinamia ngingo mekĩrwo icooki rĩake, nĩngaherithia rũrĩrĩ rũu na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro, nginya rĩrĩa ngarũniinithia na guoko gwake, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tigai gũthikĩrĩria anabii anyu, na arathi anyu, na ataũri-a-irooto, na aragũri, kana andũ-ago, o acio mamwĩraga atĩrĩ: ‘Inyuĩ mũtirĩ hĩndĩ mũgaatungatĩra mũthamaki wa Babuloni.’ ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio nĩ ũhoru wa maheeni mamũrathagĩra, marĩa magaatũma mũtahwo, mũtwarwo kũndũ kũraya na bũrũri wanyu; ngamũingata, mũniinwo biũ. ¹¹ No rũrĩrĩ rũrĩa ruothe rũkainamia ngingo rwĩkĩrwo icooki rĩa mũthamaki wa Babuloni na rũmũtungatĩre-rĩ, nĩngetikĩria rũrĩrĩ rũu rũtũre bũrũri-inĩ wao kũmbe, marĩmage na maikarage kuo, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.””

¹² Nĩndaheanire ndũmĩrĩri o ro ĩyo kũrĩ Zedekia mũthamaki wa Juda. Ngĩmwĩra atĩrĩ, “Inamia ngingo yaku, wĩkĩrwo icooki rĩa mũthamaki wa Babuloni; mũtungatĩre we mwene na andũ ake, na nĩngũtũũra muoyo. ¹³ Wee mwene mũrĩ na andũ aku-rĩ, mũgũkĩninithia nĩkĩ na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, o na mũthiro, o ĩcio Jehova atuĩrĩre rũrĩrĩ o ruothe rũrĩa rũtagatungatĩra mũthamaki wa Babuloni? ¹⁴ Tiga gũthikĩrĩria ũhoru wa anabii acio makwĩraga atĩrĩ, ‘Wee ndũrĩ hĩndĩ ũgaatungatĩra mũthamaki wa Babuloni,’ tondũ makũrathagĩra ũhoru wa maheeni. ¹⁵ ‘Nĩ ndimatũmĩte,’ nĩguo Jehova ekuuga. ‘Mararatha ũhoru wa maheeni, makĩgwetaga rĩitwa rĩakwa. Nĩ ũndũ ũcio nĩngamũingata, na inyuĩ mũniinwo biũ, wee hamwe na anabii acio makũrathagĩra mohoro.’”

¹⁶ Ngĩcooka ngĩra athĩnjĩri-Ngai na andũ acio angĩ othe atĩrĩ: “Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Tigai gũthikĩrĩria anabii acio mamwĩraga atĩrĩ, ‘Hatigairie o kahinda kanini, nacio indo iria ciarutirwo nyũmba ya Jehova icookio kuuma Babuloni.’ Maramũrathĩra ũhoru wa maheeni. ¹⁷ Tigai kũmathikĩrĩria. Tungatĩrai mũthamaki wa Babuloni, na nĩmũgũtũũra muoyo. Kaĩ itũũra rĩrĩ rĩngĩkĩanangwo nĩkĩ? ¹⁸ Angĩkorwo acio nĩ anabii marĩ na ndũmĩrĩri kuuma kũrĩ Jehova-rĩ, nĩmagĩthaithe Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩguo indo iria itigarĩte gũkũ thĩnĩ wa nyũmba ya Jehova, o na thĩnĩ wa nyũmba ya mũthamaki wa Juda, o na kũu Jerusalemu itigatwarwo Babuloni. ¹⁹ Nĩ ũndũ ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigĩte ũhoru ũkonĩ itugĩ cia hekarũ, na karia ka maaĩ, indo cia kũigĩrĩra iria ingĩ, na indo ciothe cia nyũmba ingĩkorwo itigaire gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩ inene, ²⁰ iria Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni ataakuire hĩndĩ ĩrĩa aatahire Jekonia mũrũ wa Jehoiaakĩmu mũthamaki wa Juda agĩthaamio arutĩtwo Jerusalemu na agĩtwarwo Babuloni, we mwene hamwe na andũ othe a Juda na a Jerusalemu arĩa maarĩ igweta: ²¹ ĩĩ, ti-itherũ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli oigĩte atĩrĩ ũhoru ũkonĩ indo ĩcio itigaire thĩnĩ wa nyũmba ya Jehova, o na thĩnĩ wa gĩkaro kĩa mũthamaki wa Juda, o na kũu Jerusalemu: ²² ‘Nĩgatwarwo Babuloni, na igaikara kũu nginya mũthenya ũrĩa ngooka gũcigĩra,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ‘Hĩndĩ ĩyo nĩngacirehe ndĩcicookie gũkũ.’”

28

Hanania Mũnabii wa Maheeni

¹ Mweri-inĩ wa gatano mwaka-inĩ ũcio, nĩguo mwaka wa kana, o kĩambĩrĩria-inĩ kĩa ũthamaki wa Zedekia mũthamaki wa Juda, mũnabii wetagwo Hanania mũrũ wa Azuri, ũrĩa woimĩte Gibeoni, nĩanjĩrĩre atĩrĩ, tũrĩ o kũu nyũmba ya Jehova mbere ya athĩnjĩri-Ngai na andũ arĩa angĩ othe: ² “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩnyunangĩte icooki rĩa mũthamaki wa Babuloni. ³ Mĩaka ĩrĩ ĩtanathira, nĩngũcookithia indo cia nyũmba ya Jehova gũkũ, iria Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aarutire gũkũ agĩcitwara Babuloni. ⁴ Nĩngĩ Jekonia mũrũ wa

Jehoiakimu mūthamaki wa Juda, nīngamūcookia marī hamwe na andū othe arīa maatahītwa kuuma Juda magītwarwo Babuloni, nī ūndū nīnyunangīte icooki rīa mūthamaki wa Babuloni,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

⁵ Hīndī īyo mūnabii Jeremia agīcookeria mūnabii Hanania ūhoru arī hau mbere ya athīnjīri-Ngai hamwe na andū arīa angī othe marūgamīte kūu nyūmba ya Jehova. ⁶ Akīmīwīra atīrī, “Kūrotuīka guo! Jehova aroeka o ūguo! Jehova arohingia ūhoru ūcio waratha na ūndū wa gūcookithia indo icio cia nyūmba ya Jehova, o na andū othe arīa maatahirwo gūkū amacookie kuuma Babuloni. ⁷ No rīrī, ta thikīrīria ūigue ūhoru ūrīa ngwaria ūkīguagīra na matū, o nao andū aya othe makīguaga: ⁸ Kuuma o mahinda ma tene, anabii arīa maarī mbere yaku o na yakwa-rī, maatūūrīte marathaga ūhoru wa mbaara, na mwanangīko, na mūthiro, gūkīrīra mabūrūri maingī o na mothamaki marī hinya. ⁹ No rīrī, mūnabii ūrīa ūrathagīra andū ūhoru wa thayū akaamenyeka wega atī ti-itherū nī Jehova wamūtūmīte o rīrīa ūrathi wake ūkaahinga.”

¹⁰ Hīndī īyo mūnabii Hanania akīruta icooki ngingo-inī ya Jeremia na akīriunanga, ¹¹ agīcooka akiuga andū acio othe marī ho atīrī, “Jehova ekuuga atīrī: ‘Ūguo noguo ngoinanga icooki rīa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, rīehere ngingo-inī cia ndūrīrī ciothe mīaka īrī ītanathira.’” Mūnabii Jeremia aigua ūguo agīthīra.

¹² Kahinda kanini thuutha wa mūnabii Hanania kuunanga icooki rīu rīarī ngingo-inī ya Jeremia ūcio mūnabii, ndūmīrīri ya Jehova nīyakinyīre Jeremia akīrwo atīrī: ¹³ “Thī wīre Hanania atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga: Wee uunangīte icooki rīa mūtī, no rīrī, handū harīo ūgeekīrwo icooki rīa kīgera. ¹⁴ Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nīngekīra ndūrīrī icio ciothe icooki rīa kīgera ngingo, nīgeetha ndūme itungatīre Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, na nīkamūtungatīra. O na nīngamūhe wathani aathage nyamū cia gīthaka.’”

¹⁵ Hīndī īyo mūnabii Jeremia akīra Hanania ūcio mūnabii atīrī, “Hanania, ta thikīrīria! Jehova ndagūtūmīte, no wee-rī, nīūringīrīrie rūrīrī rūrū rwīhoke ūhoru wa maheeni. ¹⁶ Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī: ‘Ndī hakuhī gūkweheria thī. Mwaka-inī o ro ūyū nīgūkua, tondū nīūhunjītie ūremi wa gūkīrīra Jehova.’”

¹⁷ Mweri-inī wa mūgwanja wa mwaka o ro ūcio-rī, Hanania ūcio mūnabii agīkua.

29

Marūa kūrī Andū arīa Maatahītwa

¹ Ūyū nīguo ūhoru ūrīa waandīkītwa marūa-inī marīa mūnabii Jeremia aatūmire arī Jerusalemu kūrī athuuri arīa maatigaire thīnī wa arīa maatahītwa, na kūrī athīnjīri-Ngai, na anabii, o na andū acio angī othe arīa Nebukadinezaru aatahīte kuuma Jerusalemu akamatwara Babuloni. ² (Hīndī īno nī thuutha wa Mūthamaki Jekonia, na nyina wa mūthamaki, na anene a kwa mūthamaki, na atongoria a Juda na a Jerusalemu, na mabundi na atūūrī gūkorwo matahītwa kuuma Jerusalemu.) ³ Ehokeire marūa macio Elasa mūrū wa Shafani, na Gemaria mūrū wa Hilikia, arīa Zedekia mūthamaki wa Juda aatūmire kūrī Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni. Marūa macio moigīte atīrī:

⁴ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekwīra andū othe arīa ndaarutire Jerusalemu ngīmatwarithia Babuloni atīrī: ⁵ “Mwīyakīrei nyūmba na mūcitūūre; haandai mīgūnda mūcooke mūrīe maciaro mayo. ⁶ Hikaniai, mūciare aanake na airītu; carīriai aanake anyu atumia mahikie, nao airītu anyu mūreke mahikio, nīgeetha o nao maciare aanake na airītu. Ongererekai na mūingīhe mūrī kūu; mūtikanyihanyīhe. ⁷ Ningī-rī, caragiai thayū na ūgaacīru wa itūūra rīu inene kūu ndīmūthaamīrie. Hooyagai Jehova nī ūndū warīo, tondū rīngīgaacīra-rī, o na inyuī no mūkūgaacīra.” ⁸ Īī, ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: “Mūtikareke anabii na aragūri arīa marī gatagatī kanyu mamūheenie. Mūtikanathikīrīrie irooto icio inyuī mūmaringagīrīria mamūrotere. ⁹ Mamūrathagīra ūhoru wa maheeni, makīgwetaga rīitwa rīakwa. Ti nīī ndīmatūmīte,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

¹⁰ Jehova ekuuga atīrī: “Mwaniina mīaka mīrongo mūgwanja kūu Babuloni, nīngooka kūrī inyuī ndīmūhingīrie kīranīro gīakwa kīa ūtugi gīa kūmūcookia gūkū. ¹¹ Nīgūkorwo nīnjūūī

meciiria marĩa ndĩciiragia ũhoro-inĩ wanyu, o meciiria ma thayũ na ti ma kũmwĩka ũũru, meciiria ma kũmũhe kũrĩgĩrĩro atĩ ũhoro wanyu nĩũkaagĩrĩra thuutha-inĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ¹² “Hĩndĩ ĩyo nĩmũkangaĩra na mũũhooe, na nĩ nĩngamũĩgua. ¹³ Nĩngĩ nĩmũkanjaria na nĩmũkanyona rĩrĩa mũkaanjaria na ngoro yanyu yothe. ¹⁴ Nĩ na nĩ nĩngonekana nĩ inyuĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngamũruta kũrĩa mūtũũrĩte mũrĩ andũ atahe, ndĩmũcookie gũkũ. nĩngamũcookanĩrĩria kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe na kũndũ guothe kũrĩa ndaamũhurunjĩre, na nĩngamũcookia kũndũ kũrĩa ndaamũrutĩte ngĩmũtwara mabũrũri ma kũngĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹⁵ Mwahota kuuga atĩrĩ, “Jehova nĩatwarahũrĩre anabii gũkũ Babuloni,” ¹⁶ no rĩrĩ, ũũ nĩguo Jehova ekuuga ũhoro ũkoniĩ mũthamaki ũrĩa ũkaragĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Daudi, marĩ hamwe na andũ othe arĩa maatigarire itũũra-inĩ rĩrĩ inene, na andũ a bũrũri wanyu, acio mũtaakuuanĩrio nao mũgĩtahwo: ¹⁷ ĩĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ: “Nĩngamatwarithĩria rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro, na ndũme mahaane ta ngũyũ njũru mũno, iria itangĩrĩka nĩ ũndũ wa gũthũka. ¹⁸ Nĩngamaingatithia na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro, na ndũme matũke kĩndũ kĩmeneku harĩ mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, na matũke ta kĩndũ kĩnyiite nĩ kĩrumi na kĩrĩ magigi, na kĩndũ gĩa kũnyararwo na kũmeneka, manyararwo ndũrĩrĩ-inĩ ciothe kũrĩa ngaamatwarithia. ¹⁹ Nĩgũkorwo matiathikĩrĩrie ndũmĩrĩri ciakwa, ndũmĩrĩri iria ndaamatũmĩre kaingĩ na tũnua twa ndungata ciakwa cia anabii”, ũguo nĩguo Jehova ekuuga “O na inyuĩ arĩa mwatahirwo-rĩ, mũtiigana gũthikĩrĩria,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

²⁰ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ta thikĩrĩriai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ arĩa mũtahĩtwo ngamũruta Jerusalemu mũgatwarwo Babuloni. ²¹ ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga nĩ ũndũ wa Ahabu mũrũ wa Kolaia, na Zedekia mũrũ wa Maaseia, o acio mamũrathagĩra mōhoro ma maheeni makĩgwetaga rĩtwa rĩakwa: “Nĩngamaneana kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, nake nĩakamooraga mũkĩionagĩra na maitho manyu. ²² Nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio wao-rĩ, andũ othe a Juda arĩa maatahirwo na rĩu marĩ Babuloni nĩmakamoinaga thimo makĩrumana, makoiga atĩrĩ, ‘Jehova arotũma ũtuĩke ta Zedekia na Ahabu, arĩa mũthamaki wa Babuloni aacinire na mwaki.’ ²³ Nĩgũkorwo nĩmekĩte maũndũ mooru mũno thĩinĩ wa Isiraeli; nĩ matharĩtie na atumia a andũ angĩ, na makaaria ndeto cia maheeni, makĩgwetaga rĩtwa rĩakwa, ũndũ itaameerĩte meke. Nĩnjũũĩ ũguo nĩguo, na ndĩ mũira wamo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

Ndũmĩrĩri kũrĩ Shemaia

²⁴ ĩra Shemaia ũcio Mũnehelami atĩrĩ, ²⁵ “ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Wee nĩwatũmire marĩa na rĩtwa rĩaku mwene kũrĩ andũ othe a Jerusalemu, na kũrĩ Zefania mũrũ wa Maaseia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, o na kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ othe. Werire Zefania atĩrĩ, ²⁶ ‘Jehova nĩagũtuĩte mũthĩnjĩri-Ngai ithenya rĩa Jehoiada nĩguo ũtuĩke mũrũgamĩrĩri wa nyũmba ya Jehova; wee wagĩrĩrwo nĩkuoherera mũgũrũki o wotho ũretua mũnabii ndungu magũrũ na ũmuoherere igera cia ngingo. ²⁷ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ kĩ kĩgirĩtie wee ũkaanie Jeremia ũcio wa kuuma Anathothu, o ũcio wĩtuaga mũnabii gatagatĩ-inĩ kanyu? ²⁸ Nĩatũtũmĩre ndũmĩrĩri ĩno gũkũ Babuloni akoiga atĩrĩ: Nĩmũgũikara mũrĩ atahe ihinda irayya. Nĩ ũndũ ũcio akaai nyũmba na mũcitũũre, na mũrĩme mĩgũnda na mũrĩe maciaro mayo.’”

²⁹ No rĩrĩ, we Zefania ũcio mũthĩnjĩri-Ngai agĩthomera mũnabii Jeremia marĩa macio. ³⁰ Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Jeremia, akĩrwo ũũ: ³¹ “Tũma ndũmĩrĩri ĩno kũrĩ andũ othe arĩa atahe: ‘ũũ nĩguo Jehova ekuuga ũndũ ũkoniĩ Shemaia ũcio Mũnehelami: Tondũ Shemaia nĩamũrathĩre ũhoro, o na gũtuĩka ndiamũtũmĩte, na nĩatũmĩte mwĩhoke ũhoro wa maheeni-rĩ, ³² ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Ti-itherũ nĩngaherithia Shemaia ũcio Mũnehelami na njaro ciake. Ndakagĩa na mũndũ ũtigarĩte thĩinĩ wa andũ aya, o na kana eyonere maũndũ mega marĩa ngeeka andũ akwa, tondũ nĩahunjĩtie ũremi akaanjũkĩrĩra,’” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹ Īno nīyo ndūmīrīri ĩrĩa yakinyīrīire Jeremia yumīte kūrī Jehova: ² “Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atīrī: ‘Andīka ūhorō ūrĩa wothe ngwarīrie ibuku-inī.’ ³ Tondū Jehova ekuuga atīrī, ‘Matukū nīmarooka, rīrĩa ngaarehe andū akwa a Isiraeli na a Juda moime kūrĩa maatwarirwo maatahwo na ndīmacookie būrūri ūrĩa ndaheire maithe mao mawīgwatīre,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga.”

⁴ Ūyū nīguo ūhorō ūrĩa Jehova aaririe ūkonīi Isiraeli na Juda:

⁵ “Jehova ekuuga atīrī:

“‘Nītūiguīte mūkayūrūrūko wa kūmakania,
wa itua-nda, no ti wa thayū.

⁶ Ta tuīriai ūhorō, muone:
Hihi mūdū mūrūme no ahote gūciara mwana?

Nī kī kīragītūma nyone arūme othe arĩa marī hinya
menyiitīte nda ta mūtumia ūkūrūmwo,
na o mūdū akagarūrūka agatukia gīthiithi?

⁷ Kaī mūthenya ūcio nīūgakorwo ūrī mūrūrū-ī!
Gūtīrī ūngī ūkahaana taguo.

Gūgaakorwo kūrī ihinda rĩa kūnyariirīka rĩa Jakubu,
no nīakahonokio kuuma harī guo.’

⁸ “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī,
‘Mūthenya ūcio nīngoinanga icooki rū
ndīrīeherie ngingo-inī ciao,
na nduuange nga irĩa mohetwo nacio;
nacio ndūrīrī itigacooka kūmatua ngombo ciao rīngī.

⁹ Handū ha ūguo, magaatungatagīra Jehova Ngai wao,
na Daudī mūthamaki wao,
ūrĩa nīi ngaamarahūrīra.

¹⁰ “‘Nī ūndū ūcio tiga gwītīgīra, wee Jakubu ndungata yakwa;
tiga kūmaka, wee Isiraeli,’
nīguo Jehova ekuuga.

‘Ti-itherū nīngakūhonokia ngūrute kū kūraya,
na njiaro ciaku ndīcirute būrūri ūrĩa maathaamīrio.
Jakubu nīagacookerewo nī thayū o na ūgitīri,
na gūtīrī mūdū o na ūmwe ūgaatūma etīgīre.

¹¹ Ndī hamwe nawe na nīngakūhonokia,
ūguo nīguo Jehova ekuuga.

‘O na ingīniina ndūrīrī ciothe
cia kūrĩa guothe ngūharaganīrie,
wee ndigakūniina biū.

No nīngakūherithia na kīhoto;
ndikaareka ūthīi o ro ūguo itakūherithītie.’

¹² “Nī ūndū Jehova ekuuga atīrī:

“‘Kīronda gīaku gītingīhona,
nguraro ciaku itirī kīhonia.

¹³ Hatirī na wa gūgūthaithanīrīra,
kana ndawa ya kīronda gīaku,
o na kana gīa gūkūhonia.

¹⁴ Athiritū aku othe nīmariganīirwo nīwe;
ndūrī kīene harīo.
Ngūgūthīte o ta ūrĩa thū ingīkūgūtha,

na ngaakũherithia o ta ũrĩa mũndũ ũtarĩ tha aherithanagia,
nĩ ũndũ mahĩtia maku nĩ manene mũno,
namo mehia maku makaingĩha makĩria.

¹⁵ Nĩ kĩĩ kĩratũma ũrĩrĩre kĩronda gĩaku,
ũkarĩrĩra ruo rwaku rĩtarĩ na kĩhonia?
Nĩ ũndũ wa ũrĩa mahĩtia maku manenehete
na mehia maku magakĩingĩha rĩ,
nĩkĩo ngwĩkĩte maũndũ macio.

¹⁶ “No rĩrĩ, andũ arĩa othe magaakũng’aurania
o nao nĩmakang’auranio;
thũ ciaku ciothe nĩgatwarwo ithaamĩrio.
Arĩa magũtahaga indo ciaku nĩmagatahwo;
arĩa othe magũtunyaga indo na nĩ nĩngamatunya.

¹⁷ No nĩngagũcookeria ũgima waku,
na ngũhonie nguraro ciaku,’
ũguo nĩguo Jehova ekuuga,
‘tondũ wĩtagwo mũndũ mũte,
Zayuni itũũra rĩtarĩ mũndũ ũrĩrũmbũyagia.’

¹⁸ “Ũũ nĩguo Jehova ekuuga:
“Nĩngacookia ũgaacĩru wa Jakubu hema-inĩ ciake,
nacio ciikaro ciake ndĩciiguĩre tha;
itũũra rĩu inene nĩrĩgaakwo rĩngĩ o kũu rĩanangĩrwo,
nayo nyũmba ya ũthamaki nĩkarũgama harĩa hamĩagĩrĩire.

¹⁹ Kuuma kũu nĩgũkaiguuagwo gũkĩinĩrwo nyĩmbo cia gũcookia ngaatho,
na kũiguuagwo mĩgambo ya gĩkeno.
Nĩngamaingĩhia
na matikanyihanyiiha;
nĩngamaheithia gĩtĩio,
na matikaagithio kĩene.

²⁰ Ciana ciao igaikaraga o ta matukũ-inĩ marĩa ma tene,
nakĩo kĩrĩndĩ kĩa gĩtũũre kĩrũmĩte wega mbere yakwa;
nĩngaherithia arĩa othe mamahinyagĩrĩria.

²¹ Mũtongoria wao agaakorwo arĩ ũmwe wa andũ ao kĩũmbe;
o nake mwathi wao akoima o kũu thĩinĩ wa andũ ao.
Nĩngamũreharehe nake oke hakuhĩ na nĩ,
nĩ ũndũ-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩkũ ũngĩrutĩra
gũũka hakuhĩ na nĩ?’

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

²² ‘Nĩ ũndũ ũcio nĩmũgatuĩka andũ akwa,
na nĩ nduĩke Ngai wanyu.’”

²³ Atĩrĩrĩ, mang’ũrĩ ma Jehova
nĩmagatuthũka mahaana ta kĩhuhũkanio;
ti-itherũ makaahaana ta rũhuho rũkũhurutana mũno,
igũrũ rĩa andũ arĩa aaganu.

²⁴ Marakara mahiũ ma Jehova matigaathira,
o nginya rĩrĩa akaahingia
muoroto wa ngoro yake biũ.
Matukũ-inĩ marĩa magooka-rĩ,
nĩmũgataũkĩrwo nĩ ũhoro ũcio wega.

31

¹ “Ihinda-inĩ rĩu ngaakorwo ndĩ Ngai wa mbarĩ ciothe cia Isiraeli, nao nĩmagatuĩka andũ akwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

² Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Andũ arĩa makaahonoka kũũragwo na rūhiũ rwa njora-rĩ,
nĩmagetikĩrĩka kũu werũ-inĩ;
nĩngooka kũhuurũkia andũ a Isiraeli.”

³ Jehova nĩatuumĩrĩire matukũ-inĩ ma tene, agĩtwĩra atĩrĩ:

“Nĩ ngwendete na wendo wa tene na tene;
nĩngũguucĩrĩrie na ũtugi.

⁴ Nĩngagwaka rĩngĩ nawe nĩũgaakĩka,
wee Isiraeli mũirĩtu ũyũ gathirange.

Nĩũkooya tũhembe twaku rĩngĩ,
uume ũthiĩ mũkaine hamwe na arĩa marakena.

⁵ Nĩngĩ nĩũkahaanda mĩgũnda ya mĩthabibũ
kũu irĩma-inĩ cia Samaria;
arĩmi nĩmakamĩhaanda,
na makenere maciaro mayo.

⁶ Nĩgũkaagĩa mũthenya ũmwe ũrĩa arangĩri makaanĩrĩra
marĩ tũrĩma-inĩ twa Efiraimu, moige atĩrĩ,

‘Ŭkĩrai twambate tũkinye Zayuni,
harĩ Jehova Ngai witũ.’”

⁷ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Inĩrai Jakubu mũkenete,
mũkũngũire rūrĩrĩ rūrĩa rūnene mũno.
Tũmai kũgooca kwanyu kũiguuo, mũkiugaga atĩrĩ,
‘Wee Jehova, honokia andũ aku,
o acio matigari ma Isiraeli.’

⁸ Atĩrĩrĩ, ngaamarehe, ndĩmarute bũrũri wa gathigathini,
ndĩmacookererie kuuma ituri ciothe cia thĩ.
Na magooka marĩ na atumumu ao, na ithua,
o na atumia arĩa marĩ na nda, o na arĩa mararũmwo;
magaacooka marĩ kĩrĩndĩ kĩnene mũno.

⁹ Nao magooka makĩrĩraga;
nĩmakahooyaga ngĩmacookia kwao.
Nĩngamagereria ndwere-inĩ cia tũrũũ twa maaĩ,
njĩra-inĩ irĩa njaraganu kũndũ matangĩhĩngwo,
nĩgũkorwo nĩ nĩ ithe wa Isiraeli,
nake Efiraimu nĩwe mũrũ wakwa wa irigithathi.

¹⁰ “Thikĩrĩrai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ ndũrĩrĩ;
hunjanĩrai ũhoru wayo ndwere-inĩ cia iria kũndũ kũraya, atĩrĩ:
‘We ũrĩa wahurunjire andũ a Isiraeli nĩakamacookereria,
na amamenyerere o ta ũrĩa mũrĩithi arĩithagia mbũri cia rūũru rwake.’

¹¹ Nĩ ũndũ Jehova nĩagakũũra Jakubu,
na amahonokie kuuma kũrĩ arĩa marĩ hinya kũmakĩra.

¹² Nĩmagooka maanĩrĩre nĩ gũkena marĩ kũu irĩma-inĩ cia Zayuni;
nĩmagakenagĩra ũtaana wa Jehova:
wa ngano, na wa ndibei ya mũhihano, na wa maguta,
na wa tũgondu tuumĩte ndũũru-inĩ cia mbũri, na wa tũcaũ tuumĩte ndũũru-inĩ cia ng’ombe.
Magaatuĩka ta mũgũnda unithĩirio maaĩ,

- na matigacooka kūnyiitwo nĩ ihooru rĩngĩ.
¹³ Hĩndĩ ĩyo airĩtu nĩmakaina na makene,
 o na aanake na athuuri o ũndũ ũmwe.
 Nĩngagarũra gũcakaya kwao gũtuĩke gĩkeno;
 nĩngamahooreria, na ndĩmahe gĩkeno handũ ha kĩa.
¹⁴ Nĩngahũũnia athĩnjĩri-Ngai na bũthi,
 nao andũ akwa nĩmakaiganwo nĩ ũtugi wakwa,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
¹⁵ Jehova ekuuga atĩrĩ:
 “Mũgambo nĩũguĩtuo kũu Rama,
 gũcakaya kũnene na kĩrĩro,
 Rakeli akĩrĩra ciana ciake,
 na akarega kũhoorerio,
 nĩgũkorwo ciana ciake itirĩ ho.”
¹⁶ Jehova ekuuga atĩrĩ:
 “Wĩgirĩrĩrie mũgambo waku ũtuge kũiguuo ũkĩrĩra,
 na ũgirĩrĩrie maitho maku gũita maithori,
 nĩ ũndũ nĩũkarĩhwo wĩra waku,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
 “Ciana ĩcio ciaku nĩigacooka kuuma bũrũri wa thũ.
¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ harĩ kĩrĩgĩrĩro matukũ-inĩ maku ma thuutha,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
 “Ciana ciaku nĩigacooka gũkũ bũrũri wacio kĩũmbe.
¹⁸ “Ti-itherũ nĩnjiguĩte mũcaayo wa Efiraimu akiuga atĩrĩ:
 ‘Wee nĩũherithĩtie o ta gacaũ gatamenyerete gwĩkĩrwo icooki,
 na nĩ nĩnjathĩkĩte.
 Njokereria, na nĩ nĩngũcoka,
 tondũ wee nĩwe Jehova Ngai wakwa.
¹⁹ Thuutha wa gũturuura,
 nĩndacookire ngĩrĩra;
 thuutha wa gũtaũkĩrwo,
 nĩndehũũrire gĩthũri.
 Nĩndaconokire na ngĩnyarara,
 nĩ ũndũ nĩndakuũte thoni cia wĩthĩ wakwa.’
²⁰ Githĩ Efiraimu tiwe mũrũ wakwa ũrĩa nyendete,
 mwana ũrĩa nĩ ngenagĩra?
 O na gũtuĩka ndanamũũkĩrĩra kaingĩ-rĩ,
 no ndirikanaga ũrĩa ndĩmwendete.
 Nĩ ũndũ ũcio ngoro yakwa nĩmũnyootagĩra;
 nĩndĩmũiguagĩra tha mũno,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
²¹ “Ĩkĩrai marũũri ma barabara,
 na mũhaande itugĩ cia kuonania njĩra.
 Ta rorai barabara ĩyo nene,
 o barabara ĩyo mwagereire mũgĩthĩ.
 Njookerera, wee Isiraeli mũirĩtu gathirange,
 cooka matũũra-inĩ maku.
²² Ũgũtũũra ũrũũraga nginya-rĩ,
 wee mwarĩ ũyũ ũtarĩ mwĩhokeku?
 Jehova nĩegũthondeka ũndũ mwerũ gũkũ thĩ:

mündũ-wa-nja nĩakagitĩra mündũ mũrũme.”

²³ Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: “Rĩrĩa ngaamacookia moime kũrĩa maatwarirwo maatahwo-rĩ, andũ arĩa marĩ bũrũri-inĩ wa Juda o na matũũra-inĩ makuo nĩmagacooka kwaria ciugo ici rĩngĩ, moige atĩrĩ: ‘Jehova arokũrathima, wee gĩikaro gĩkĩ kĩa ũthingu, wee kĩrĩma gĩkĩ gĩtheru.’ ²⁴ Andũ nĩmagatũũrania hamwe kũu Juda o na matũũra-inĩ makuo mothe, arĩmi o na andũ arĩa Morũũraga na ndũũru ciao cia mbũri. ²⁵ Nĩnganogora arĩa anogu, nake ũrĩa ũũrĩtwo nĩ hinya nĩngamũhũũnia.”

²⁶ Ndaigua ũguo ngĩũkĩra, ngĩhũgũra mĩena yothe. Ngĩigua toro ũcio warĩ mwega mũno harĩ nĩ.

²⁷ Jehova ekuuga atĩrĩ: “Matukũ nĩmarooka, rĩrĩa ngaiyũria nyũmba ya Isiraeli na nyũmba ya Juda na njiaro cia andũ na cia nyamũ. ²⁸ O ta ũrĩa ndaarũgamĩrĩre makĩmunywo na magĩtharũrio, na makĩng’auranio, na makĩniinwo, o na ngĩmarehera mwanangĩko-rĩ, ũguo noguo ngarũgamĩrĩra nĩguo makwo na mahaandwo wega,” nĩguo Jehova ekuuga. ²⁹ “Matukũ-inĩ macio andũ matigacooka kuuga atĩrĩ,

“‘Maithe ma ciana nĩmarĩite thabibũ irĩ rwagatha,
namo magego ma ciana nĩmo maiguĩte thiithi.’

³⁰ No rĩrĩ, mündũ o wothe agaakua nĩ ũndũ wa mehia make we mwene; ũrĩa wothe ũkaarĩa thabibũ irĩ rwagatha, nĩ magego make mwene makaigua thithi.”

³¹ Jehova ekuuga atĩrĩ: “Matukũ nĩmarooka,
rĩrĩa ngarĩkanĩra kĩrĩkanĩro kĩerũ
na nyũmba ya Isiraeli,
o na nyũmba ya Juda.

³² Nakĩo kĩrĩkanĩro kũu gĩtihaana ta kĩrĩkanĩro
kĩrĩa ndaarĩkanĩre na maithe mao ma tene
rĩrĩa ndaamanyĩitire na guoko,
ngĩmatongoria ngĩmaruta bũrũri wa Misiri,
tondũ nĩmagararire kĩrĩkanĩro gĩakwa,
o na harĩa ndaarĩ ta ndĩ mũthuri wao,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

³³ “Gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ngaarĩkanĩra na nyũmba ya Isiraeli
ihinda rĩu rĩathira,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
“Nĩngekĩra watho wakwa meciiria-inĩ mao,
na ndĩwandike ngoro-inĩ ciao.

Ngaatuĩka Ngai wao,
nao matuĩke andũ akwa.

³⁴ Gũtigacooka gũkorwo na mündũ ũkũruta ũrĩa ũngĩ,
kana mündũ arute mũrũ wa ithe, amwĩre atĩrĩ, ‘Menyana na Jehova,’
tondũ andũ othe nĩmagakorwo maamenyete,
kuuma ũrĩa mũnini mũno wao nginya ũrĩa mũnene,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

“Nĩgũkorwo nĩngamarekera waganu wao,
na ndigacooka kũrĩrikana mehia mao.”

³⁵ Jehova ekuuga atĩrĩ,
o we ũcio ũtũmaga rĩũa
rĩare mũthenya,
narĩo itua rĩake rĩgatũma mweri na njata
ciare ũtukũ,
o we unjugaga iria

namo makũmbĩ marĩo makaruruma,
Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo rĩitwa rĩake:

³⁶ “Mawatho ma kũrũmĩrĩrwo mangĩkeherio maitho-inĩ makwa-rĩ,
norĩo njiaro cia Isiraeli ingĩtiga
gũtuĩka rũrĩrĩ maitho-inĩ makwa,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

³⁷ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Angĩkorwo igũrũ matu-inĩ no gũthimĩke,
nayo mĩthingi ya thĩ itũirio na kũu rungu-rĩ,
nĩ na nĩ no rĩo ingĩngata njiaro ciothe cia Isiraeli
nĩ ũndũ wa ũrĩa wotho mekĩte,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

³⁸ Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmarooka rĩrĩa itũũra rĩrĩ inene rĩgaakwo rĩngĩ nĩ ũndũ wakwa, kuuma Mũthiringo ũrĩa Mũraiho na igũrũ wa Hananeli nginya Kĩhingo-inĩ gĩa Koine. ³⁹ Naruo rĩrigi rwa gũthima rũgaatambũrũka kuuma hau rũringĩrĩre nginya karĩma-inĩ ka Garebi, rũcooke rwĩhiũrie rwerekere Goa. ⁴⁰ Gĩtuamba-inĩ gĩotho kũrĩa ciimba iteagwo na gũgaitwo mũhu, na mbenji-inĩ ciothe gũthĩ nginya Karũũ ga Kidironi mwena wa irathĩro o nginya koine-inĩ ya Kĩhingo kĩa Mbarathi, kũu guothe gũgaatuĩka kũndũ kwamũrĩrwo Jehova. Itũũra rĩu inene gũtirĩ hĩndĩ ingĩ rĩkamunywo kana rĩmomorwo.”

32

Jeremia Kũgũra Gĩthaka

¹ Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ ĩrĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova mwaka-inĩ wa ikũmi wa wathani wa Zedekia mũthamaki wa Juda, na nĩguo warĩ mwaka wa ikũmi na ĩnana wa wathani wa Nebukadinezaru. ² Hĩndĩ ĩyo mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni nĩciarigiicĩrie Jerusalemu irĩtunyane, nake Jeremia ũrĩa mũnabii aahingĩrĩtwo kũu nja ya arangĩrĩ thĩinĩ wa nyũmba ya mũthamaki wa Juda.*

³ Nĩgũkorwo Zedekia mũthamaki wa Juda nĩamuohithĩtie kũu, akoiga atĩrĩ, “Ũtũrathagĩra ũguo nĩkĩ? uugaga atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndĩ hakuhĩ kũneana itũũra rĩrĩ inene kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, nake nĩakarĩnyitĩra. ⁴ Zedekia mũthamaki wa Juda ndakehonokia kuuma moko-inĩ ma andũ a Babuloni, nowe no nginya akaaneanwo kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, na nĩakaranĩria nake ũthĩu kwa ũthĩu, na nĩakamuona na maitho make mwene. ⁵ Nĩagatwara Zedekia kũu Babuloni, kũrĩa agaakara nginya njĩke nake ũrĩa kwagĩrĩre, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. O na mũngĩrũ na andũ a Babuloni, mũtikamahoota.’”

⁶ Nake Jeremia akiuga atĩrĩ, “Ndũmĩrĩrĩ ya Jehova nĩyanginyĩrĩre ngĩrwo atĩrĩ: ⁷ Hanameli mũrũ wa Shalumu, ũrĩa mamaguo, nĩegũũka kũrĩ we, akwĩre atĩrĩ, ‘Wĩgũrĩre mũgũnda wakwa ũrĩa ũrĩ Anathothu, nĩ ũndũ wee nĩwe mũndũ wa ndĩra ciitũ wa hakuhĩ makĩria, na nĩwe ũrĩ na kĩhooto gĩa kũũgũra.’

⁸ “Hĩndĩ ĩyo, o ta ũrĩa Jehova aakoretwo anjĩra-rĩ, Hanameli mũrũ wa mama agĩũka kũrĩ nĩ kũu nja ĩrĩa ĩkaragio nĩ arangĩrĩ, akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Wĩgũrĩre mũgũnda wakwa ũrĩa ũrĩ Anathothu, bũrũri-inĩ wa Benjamini. Nĩgũkorwo wee nĩwe ũrĩ na kĩhooto gĩa kũũkũũra ũtuĩke waku, wĩgũrĩre ũtuĩke waku.’

“Hĩndĩ ĩyo ngĩmenya ndũmĩrĩrĩ ĩyo yoimĩte kũrĩ Jehova; ⁹ nĩ ũndũ ũcio ngĩkĩgũra mũgũnda ũcio warĩ Anathothu kuuma kũrĩ Hanameli mũrũ wa mama, na ngĩmũthimĩra cekeri ikũmi na mũgwanja† cia betha. ¹⁰ Ngĩcooka ngĩkĩra kĩrore na ngĩcinĩrĩra mũhũũri wakwa marũa-inĩ macio ma kuonania nũũ mwene gĩthaka, ningĩ ngĩkorwo ndĩ na aira a ũhoro ũcio, nayo betha igĩthimwo na ratiri. ¹¹ Ngĩoya kobi ĩmwe ya marũa macio ma kuonania nũũ mwene gĩthaka, ĩcinĩrĩrwo mũhũũri wakwa na ĩkandikwo maũndũ ma ũrĩa kĩrĩkanĩro kũu gĩatariĩ, hamwe na kobi ya marũa macio mataarĩ macinĩrĩre mũhũũri, ¹² ngĩcineana kũrĩ Baruku mũrũ wa Neria, mũrũ wa Maaseia, mbere ya Hanameli mũrũ wa mama, na mbere ya aira arĩa meekĩrĩte kĩrore marũa-inĩ macio ma ũgũri wa gĩthaka, o na Ayahudi othe arĩa maikarĩte hau nja ĩrĩa ĩkaragio nĩ arangĩrĩ.

¹³ “O marĩ hau-rĩ, nĩndataarĩrie Baruku, ngĩmwĩra atĩrĩ, ¹⁴ ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Oya marũa maya ma kĩrĩko gĩa kuonania nũũ mwene gĩthaka, kobi ĩyo njikĩrĩte mũhũũri wakwa, na ĩyo ingĩ ĩtarĩ mũhũũri, ũthĩ ũmekĩre thĩinĩ wa ndigithũ ya rĩũmba nĩgeetha

* 32:2 Jeremia nĩahingĩrĩrio nja-inĩ ya arangĩrĩ thĩinĩ wa nyũmba ya ũthamaki nĩ Mũthamaki Zedekia nginya rĩrĩa Jerusalemu yatunyanirwo. † 32:9 nĩ ta giramu 200

matũũre hĩndĩ ndaaya. ¹⁵ Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Nyũmba, na mĩgũnda, na mĩgũnda ya mĩthabibũ ciothe nĩgacooka kũgũrwo gũkũ bũrũri-inĩ ũyũ.'

¹⁶ "Na rĩrĩ, ndaarĩkia kũnengera Baruku wa Neria marũa macio ma kĩrĩkanĩro gĩa kuonania nũũ mwene gĩthaka, ngĩhooya Jehova ngiuga ũũ:

¹⁷ "Atĩrĩrĩ, wee Mwathani Jehova, we nĩwe wombire igũrũ na thĩ na ũndũ wa hinya waku mũnene, o na ũndũ wa gũtambũrũkia guoko gwaku. Wee-rĩ, gũtirĩ ũndũ mũritũ harĩwe. ¹⁸ Wee wonanagia wendani waku kũrĩ andũ ngiri na ngiri, no ũkaherithania nĩ ũndũ wa mehia ma maithe, ũkaũkinyĩria ciero-inĩ cia njiarwa ciao iria igooka thuutha wao. Wee Mũrungu mũnene na ũrĩ hinya, o wee rĩitwa rĩaku arĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ¹⁹ wee nowe mũnene wa ũheani kĩrĩra, na ciĩko ciaku nĩ cia hinya. Maitho maku maikaraga macũthĩrĩrie mĩthĩire yothe ya andũ; wee ũrĩhaga mũndũ o wothe kũringana na mĩthĩire yake, ningĩ kũringana na ũrĩa ciĩko ciake itariĩ. ²⁰ Wee nĩwe waringire ciamu o na ũkĩonania morirũ kũu bũrũri wa Misiri, na no wĩkaga ũguo nginya ũmũthĩ, gũkũ Isiraeli o na gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa angĩ othe, namo magatũma wĩgĩire igweta rĩrĩa rĩrĩ riaku. ²¹ Warutire andũ aku a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri na ũndũ wa kũringa ciamu na kuonania morirũ, na ũndũ wa guoko gwaku kũrĩ hinya, ũgũtambũrũkitie, o na ũgũka maũndũ manene ma kũguoyohia. ²² Nĩwamaheire bũrũri ũyũ werĩire maithe mao na mwĩhitwa atĩ nĩũkamahe, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ. ²³ Maatoonyire bũrũri ũcio makĩwĩgwatĩra ũgĩtuĩka wao, no rĩrĩ, matiigana gũgwathĩkĩra kana kũrũmĩrĩra mawatho maku; matiekire maũndũ marĩa wamaathĩte meke. Nĩ ũndũ ũcio ũkĩmarehithĩria mwanangĩko ũyũ ũmakorete.

²⁴ "Atĩrĩrĩ, ta rora wone ũrĩa gwakĩtwo ihumbu cia kũrigiĩria itũũra rĩrĩ inene nĩgeetha marĩtunyane nĩ ũndũ wa mbaara ya rũhiũ rwa njora, na ng'aragu, na mũthiro, itũũra rĩrĩ nĩrĩkũneanwo kũrĩ andũ a Babuloni acio mararĩtharĩkĩra. ũndũ ũrĩa wee woigire nĩũhingĩte, o ta ũrĩa we ũreyonera. ²⁵ O na gũtuĩka itũũra nĩrĩkũneanwo kũrĩ andũ a Babuloni, wee, o wee Mwathani Jehova, ũnjĩrĩte atĩrĩ, 'Wĩgũrĩre mũgũnda na betha, naguo ũgũri ũcio wa mũgũnda ũcio ũgĩe na aira.'"

²⁶ Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: ²⁷ "Nĩ nĩ nĩ Jehova, Ngai wa andũ othe. Nĩ harĩ ũndũ o na ũmwe mũritũ harĩ nĩ? ²⁸ Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndĩ hakuhĩ kũneana itũũra rĩrĩ inene kũrĩ andũ a Babuloni, ndĩrĩneane kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, arĩtunyane. ²⁹ Andũ acio a Babuloni maraatharĩkĩra itũũra rĩrĩ inene nĩmagatoonya kuo na marĩmundie mwaki; nĩ makaarĩcina rĩthire, hamwe na nyũmba iria andũ maacinagĩra Baali ũbumba igũrũ rĩacio, o na magaitagĩra ngai ingĩ indo cia kũnyuuo nĩguo maathĩrĩkie ndaakare.

³⁰ "Andũ a Isiraeli na a Juda mekaga o maũndũ mooru maitho-inĩ makwa kuuma ũnini-inĩ wao; ti-itherũ, andũ a Isiraeli matĩrĩ ũndũ mekaga tĩga gũũthĩrĩkia maathĩrĩkagia nĩguo ndaakare na indo iria methondekeire na moko mao, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ³¹ Kuuma mũthenya ũrĩa itũũra rĩrĩ rĩakirwo nginya ũmũthĩ, itũũra rĩrĩ rĩtũũrĩte rĩarahũraga marakara makwa na mang'ũrĩ, na nĩkĩo no nginya ndĩrĩeherie maitho-inĩ makwa. ³² Andũ a Isiraeli na a Juda nĩmathĩrĩkitie nĩguo ndakare na maũndũ mothe ma waganu marĩa meekĩte: o, na athamaki, na anene ao, na athĩnjĩri-Ngai na anabii ao, na andũ a Juda na andũ a Jerusalemu. ³³ Nĩmahutatĩire makaaga kũhũgũra mothĩũ mao kũrĩ nĩ; o na gũtuĩka nĩndamarutire kaingĩ kaingĩ, matiathĩkĩrĩrie kana magĩtikĩra gũtaarwo. ³⁴ No maigire mĩhianano ĩyo yao ĩrĩ magigi thĩĩnĩ wa nyũmba ĩrĩa ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa, makĩmĩthaahia. ³⁵ Ningĩ nĩmakĩire Baali mahooero kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, nĩguo marutagĩre Moleku ariũ ao na airĩtu ao marĩ magongona, o na gũtuĩka nĩ ndiathanĩte ũndũ ũcio wĩkagwo, o na kana ũgĩtoonya meciiria-inĩ makwa, atĩ hĩhi no meeke ũndũ mũũru na ũrĩ magigi ta ũcio, wa gũtũma andũ a Juda mehie.

³⁶ "Ha ũhoro ũkonĩ itũũra rĩrĩ inene, mũroiga atĩrĩ, 'na ũndũ wa mbaara ya rũhiũ rwa njora, na ng'aragu, na mũthiro nĩrĩkaneanwo kũrĩ mũthamaki wa Babuloni'; no rĩrĩ, ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: ³⁷ Ti-itherũ nĩngamacookanĩrĩria kuuma mabũrũri-inĩ marĩa ndaamathaamĩrie ndĩ na marakara mahĩũ na mang'ũrĩ maingĩ; ngaamacookia kũndũ gũkũ na ndũme matũũre marĩ agitĩre. ³⁸ Nĩmagatuĩka andũ akwa na nĩ ndũke Ngai wao. ³⁹ Nĩngatũma o magĩe na ũrũmwe wa ngoro o na mĩthĩire-inĩ yao, nĩgeetha matũũre manjĩtigĩrĩte nĩgeetha matũũre moonaga wega o ene na ciana ciao

iria igooka thuutha wao. ⁴⁰ Nĩngarĩkanĩra nao kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra nginya tene na tene: Ndirĩ hĩndĩ ngaatiga kũmeka wega, na nĩngatũma manjĩtigagĩre, nĩguo matikanae kũũhutatĩra. ⁴¹ Nĩngakenaga ngĩmeeka wega, na ti-itherũ nĩngamahaanda gũkũ bũrũri ũyũ ngwatĩirie na ngoro yakwa yotho o na muoyo wakwa wotho.

⁴² “Jehova ekuuga atĩrĩ: O ta ũrĩa ndaarehithĩirie andũ aya mathĩina manene, ũguo noguo ngaamahe ũgaacĩru ũrĩa wotho ndĩmerĩire. ⁴³ O rĩngĩ nĩgũkagũrwo mĩgũnda bũrũri-inĩ ũyũ, o ũyũ inyuĩ mugaga atĩrĩ, ‘Ŭyũ nĩ bũrũri mũkiru ihooru, ũtarĩ na andũ kana nyamũ, nĩgũkorwo nĩwanenirwo kũrĩ andũ a Babuloni.’ ⁴⁴ Mĩgũnda ikaagũragwo na betha, namo marĩa ma ũgũri nĩmakandĩkanĩrwo na mekĩrwo kĩrore na macinĩrĩrwo mũhũũri aira marĩ ho, kũu bũrũri wa Benjamini,[‡] na tũtũũra-inĩ tũrĩa tũriganĩtie na Jerusalemu, na matũũra ma Juda, na matũũra ma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma na matũũra marĩa marĩ magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũũro, o na ma Negevu, nĩ tondũ nĩngamacookeria ũgaacĩru wao, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.”

33

Kĩiranĩro gĩa Gũcookererio

¹ O mahinda-inĩ macio Jeremia aarĩ muohe kũu nja-inĩ ya arangĩri, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyamũkinyĩire riita rĩa keerĩ, akĩrwo atĩrĩ: ² “Ŭũ nĩguo Jehova ekuuga, o we ũrĩa wombire thĩ, Jehova ũrĩa watũmire thĩ ĩgĩe ho, na akĩmĩhaanda, Jehova nĩrĩo rĩitwa rĩake: ³ ‘Ta kĩngaĩre, na nĩ nĩngũgwĩtika na ngwĩre maũndũ manene na matangĩtũĩrika, marĩa ũtooĩ.’ ⁴ Nĩgũkorwo ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga ũhoru ũkonĩ nyũmba iria irĩ itũũra rĩrĩ inene, o na nyũmba cia ũthamaki wa Juda o icio ciatharirio nĩguo indo iria ciakĩte kuo ihũthĩrwo kwĩgitĩra kuuma kũrĩ ihumbu cia tĩri iria cikũrigiicĩirie o na kuuma kũrĩ rũhiũ rwa njora, ⁵ makĩhũũrana na andũ a Babuloni: ‘Nyũmba icio ciothe nĩikaĩyũrio ciimba cia andũ arĩa ngooragithia ndĩ na marakara na mang’ũrĩ. Nĩngahitha itũũra rĩrĩ inene ũthiũ wakwa nĩ ũndũ wa waganu wao wotho.

⁶ “‘No rĩrĩ, nĩngarĩrehera ũgima wa mwĩrĩ na ndĩrĩhonie. Ningĩ nĩngahonia andũ akwa na ndũme matũũre makenagĩra thayũ mũingĩ na ũgitĩri. ⁷ Nĩngacookia andũ a Juda na a Isiraeli gũkũ ndĩmarute kũrĩa matũũrite marĩ atahe, njooke ndĩmaake rĩngĩ, maikare o ta ũrĩa maatariĩ mbere. ⁸ Nĩngamatheria mathirwo nĩ mehia mothe marĩa mananjĩhĩria na ndĩmarekere mehia mao mothe ma kũrega kũnjathĩkĩra. ⁹ Hĩndĩ ĩyo itũũra rĩrĩ inene nĩrĩkandehithĩria ngumo na gĩkeno, na gĩtĩio, na ũgooci, o na gwĩkĩrĩrwo mbere ya ndũrĩrĩ ciothe cia gũkũ thĩ rĩrĩa andũ akuo makaigua ũhoru wa maũndũ mothe mega marĩa ndĩmekagĩra; nĩkũgega makaagega na mainaine moona ũingĩ wa ũgaacĩru na thayũ ũrĩa ngaathe itũũra rĩu.’

¹⁰ “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Mwaragia ũhoru ũkonĩ kũndũ gũkũ, mũkoiga atĩrĩ, “Nĩ kũndũ kũnũhe gũtarĩ kũndũ, na gũtarĩ andũ kana nyamũ.” No thĩinĩ wa matũũra ma Juda na njĩra-inĩ iria nene cia Jerusalemu, o kũu gũthaamĩtwo gũkaaga andũ kana nyamũ-rĩ, nĩgũgacooka kũiguu ¹¹ mĩgambo ya gĩkeno na ya gũcanjamũka, na mĩgambo ya mũhiki na mũhikania, o na mĩgambo ya andũ arĩa mararehe indo cia maruta ma gũcookia ngaatho nyũmba-inĩ ya Jehova, makiugaga atĩrĩ,

““Cookeriai Jehova Mwene-Hinya-Wothe ngaatho,

nĩ ũndũ Jehova nĩ mwega;

wendo wake ũtũũraga tene na tene.”

Nĩgũkorwo nĩngacookeria bũrũri ũyũ ũgaacĩru wago, o ta ũrĩa warĩ kuo mbere,’ nĩguo Jehova ekuuga.

¹² “O na ningĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: ‘Kũndũ gũkũ kũnũhe na gũtarĩ andũ kana nyamũ-rĩ, matũũra makuo mothe nĩmagacooka kũgĩa ũrĩithio kũrĩa arĩithi makaarahagia ndũũru ciao cia mbũri. ¹³ Thĩinĩ wa matũũra ma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, o na marĩa marĩ magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũũro, o na ma Negevu, bũrũri-inĩ wa Benjamini, o na tũtũũra-inĩ tũrĩa tũrigiicĩirie Jerusalemu o na matũũra-inĩ ma Juda-rĩ, ndũũru cia mbũri nĩgacooka kũhĩtũkĩra guoko-inĩ kwa ũrĩa ũcitaraga,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

[‡] 32:44 Bũrũri wa Benjamini ũgwetetwo mbere tondũ nĩkuo Jeremia oimĩte.

¹⁴ “Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Matukũ nĩmagooka rĩrĩa ngaahingia kĩĩranĩro gĩakwa kĩa wega kĩrĩa nderĩire nyũmba ya Isiraeli na nyũmba ya Juda.

¹⁵ “‘Matukũ-inĩ macio o na ihinda rĩu-rĩ, nĩngarahũrĩra Daudi mũndũ mũthingu ũgerekaniĩtio na rũhonge rwa mũtĩ; nĩageekaga maũndũ marĩa magĩĩire na ma kĩhooto bũrũri-inĩ.

¹⁶ Matukũ-inĩ macio, Juda nĩgũkahonokanio, nakuo Jerusalemu gũtũũre kũrĩ kũgitĩre.

Nake ageetagwo rĩĩtwa rĩĩrĩ
Jehova-Ũthingu-Witũ.’

¹⁷ Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Daudi ndarĩ hĩndĩ akaaga mũndũ wa gũikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa nyũmba ya Isiraeli, ¹⁸ kana athĩnjĩri-Ngai, arĩa Alawii, mage mũndũ wa gũikara mbere yakwa hĩndĩ ciothe acinage maruta ma njino, na maruta ma mũtu, o na arutage magongona marĩa ma o mũthenya.’”

¹⁹ Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩrĩire Jeremia akĩĩrwo atĩrĩ, ²⁰ “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Angĩkorwo inyuĩ mwahota gũthũkia kĩrĩkanĩro gĩakwa na mũthenya, na kĩrĩkanĩro gĩakwa na ũtukũ, nĩgeetha mũthenya na ũtukũ itigacooke kũgĩa hĩndĩ rĩa yagĩĩire-rĩ, ²¹ nakĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaarĩkanĩire na Daudi ndungata yakwa, o na kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaarĩkanĩire na Alawii arĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa matungataga marĩ mbere yakwa, kĩahta gũthũkio, nake Daudi akĩage gũcooka kũgĩa na mũndũ wa rũciaro rwake wa gũthamakaga arĩ gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ũnene. ²² Nĩngatũma njiaro cia Daudi ndungata yakwa, o na Alawii acio matungataga marĩ mbere yakwa maingĩhe o ta njata cia igũrũ iria itangĩtarĩka nĩ ũndũ wa kũingĩha, o na ta mũthanga ũrĩa ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria ũrĩa ũtangĩthimĩka ũrĩa ũigana.’”

²³ O rĩngĩ ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩrĩire Jeremia akĩĩrwo atĩrĩ, ²⁴ “Kaĩ ũtamenyete andũ aya maroiga atĩrĩ, ‘Jehova nĩatete mothamaki marĩa meerĩ ethuurĩire’? Nĩ ũndũ ũcio mamenaga andũ akwa na matimoonaga ta marĩ rũrĩrĩ. ²⁵ Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Angĩkorwo ndiigĩte kĩrĩkanĩro gĩakwa na mũthenya na ũtukũ, o na mawatho marĩa marũmu ma igũrũ na thĩ-rĩ, ²⁶ hĩndĩ iyo nĩngagĩteanĩria njiaro cia Jakubu na cia Daudi ndungata yakwa, na njage gũthuura ũmwe wa aanake ake atuĩke wa gũthamakĩra njiaro cia Iburahĩmu, na cia Isaaka, na cia Jakubu. Nĩgũkorwo nĩngamacookeria ũgaacĩru wao na ndĩmaiguĩre tha.’”

34

Zedekia kwĩrwo Nĩegũtahwo

¹ Rĩrĩa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aarũaga mbaara na Jerusalemu na matũũra marĩa maarĩrigiĩcĩire, arĩ na mbũtũ ciake cia ita, hamwe na mothamaki marĩa maathagwo nĩwe, na ndũrĩrĩ ciothe ciakuo, ndũmĩrĩri ĩno nĩyakinyĩrĩire Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova, akĩĩrwo atĩrĩ, ² “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: Thiĩ kũrĩ Zedekia mũthamaki wa Juda, ũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndĩ hakuhĩ kũneana itũũra rĩrĩ inene kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, nake nĩekũrĩcina na mwaki rĩthire. ³ Nawe ndũkahonoka atĩ wĩherie moko-inĩ make, tondũ ti-itherũ nĩũkanyĩitwo na ũneanwo kũrĩ we. Nĩũkeyonera mũthamaki wa Babuloni na maitho maku, na nĩmũkaranĩria nake ũthiũ kwa ũthiũ. Nawe nĩũgatwarwo Babuloni.

⁴ “‘No rĩrĩ, ta thikĩrĩria kĩĩranĩro kĩa Jehova, wee Zedekia mũthamaki wa Juda. Jehova ekuuga atĩrĩ ũhoru ũgũkoniĩ: Wee ndũkooragwo na rũhiũ rwa njora; ⁵ ũgaakua gĩkuũ gĩa thayũ. O ta ũrĩa andũ maakirie mwaki wa macakaya nĩ ũndũ wa gũtĩia maithe maku, o acio athamaki arĩa maarĩ mbere yaku-rĩ, ũguo noguo magaakia mwaki nĩ ũndũ wa gũgũtĩia na magũcakaĩre, makiugaga atĩrĩ, “Īiya, Mwathi witũ-ĩ!” Nĩ mwene nĩ nĩ ndakwĩrĩra ũhoru ũcio, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.’”

⁶ Nake Jeremia ũcio mũnabii akĩra Zedekia mũthamaki wa Juda maũndũ macio mothe, arĩ kũu Jerusalemu, ⁷ hĩndĩ iyo mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni ciahũũranaga na Jerusalemu o na matũũra macio mangĩ ma Juda marĩa meyũmĩrĩire, nĩmo Lakishi na Azeka. Macio moiki no mo matũũra marĩa matigaire harĩ marĩa mairigĩrwo na hinya kũu Juda.*

* 34:7 Matũũra ma Lakishi na Azeka mairigĩtwo nĩ Rehoboamu mũrũ wa Solomoni (2Maũ 11:5, 9).

Kuohorwo kwa Ngombo

⁸ Ndūmīriri nīyakinyīrīre Jeremia yumīte kūrī Jehova thuutha wa Mūthamaki Zedekia kūrīkanīra kūrīkanīro na andū othe arīa maarī Jerusalemu maanīrīre ūhoru wa kuohorwo kwa ngombo. ⁹ Mūndū o wothē angītūika nīekuohora ngombo ciake cia Ahibirania, cia arūme na cia andū-a-nja; gūtīrī mūndū o na ūrīkū wagīrīrwo nī kūiga Mūyahudi ūrīa ūngī arī ngombo. ¹⁰ Nī ūndū ūcio anene othe o na andū arīa maatoonyire kūrīkanīro-inī kīu, magītīkīra atī nīmekūrekereria ngombo ciao cia arūme na cia andū-a-nja, na atī matigūcooka kūmaiga ūkombo-inī. Magīgītīkīra ūhoru ūcio na makīmarekereria. ¹¹ No rīrī, thuutha-inī nīmericūkirwo, makīnyiita andū acio mohorete na makīmatua ngombo rīngī.

¹² Hīndī iyo ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīrīre Jeremia, akīrwo atīrī: ¹³ “Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atīrī: Nīndarīkanīre na maithe manyu ma tene rīrīa ndamarutire būrūri wa Misiri, ngīmaruta būrūri wa ūkombo, ngīmeera atīrī, ¹⁴ ‘Hīndī ciothe mwaka-inī wa mūgwanja, o mūndū o mūndū wanyu wothē no nginya arekagīrīre mūrū wa ithe Mūhibirania o wothē ūrīa wīyendetie kūrī we. Thuutha wa gūgūtungata mīaka itandatū-rī, no nginya ūmūrekererie.’ No maithe manyu matiigana gūūthikīrīra kana kūrūmbūiya ūhoru ūcio wakwa. ¹⁵ Nīmīwīrīga kwīrira, na mūgītīka maūndū marīa magīrīre makīonwo nī nī: Tondū o ūmwe wanyu nīanīrīre ūhoru wa kuohorwo kwa mūndū o mūndū būrūri-inī. O na ningī mūkīgīa na kūrīkanīro kīu mūrī mbere yakwa thīinī wa nyūmba irīa iītanītio na rītwa rīakwa. ¹⁶ No rīu nīmūgarūrūkīte mūgathaahia rītwa rīakwa; mūndū o mūndū wanyu nīacooketie ngombo yake ya mūndū mūrūme na ya mūndū-wa-nja irīa ararekereirie iīthīre o kūrīa īngīenda. Nīmūmatuīte ngombo cianyu rīngī.

¹⁷ “Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī: Inyuī nīmīwagīte kūnjathīkīra: mūtīanīrīre kuohorithio kwa andū a būrūri wanyu. Nī ūndū ūcio rīu nīngwanīrīra ‘kuohorithio’ kwanyu, ūguo nīguo Jehova ekuuga, nakuo nī ‘kuohorithio’ nīguo mūūragwo na rūhiū rwa njora, na mūthiro, na ng’aragu. Nīngatūma mūtūike kīndū gīa gūthūūrwo mūno mothamaki-inī mothe ma gūkū thī. ¹⁸ Andū arīa magararīte kūrīkanīro gīakwa, na makaaga kūhingia mohoro ma kūrīkanīro kīu maarīkanīre marī mbere yakwa, ngaameka o ta njaū irīa maatinanirie icunjī igīrī, makīgerera gatagatī ga icunjī icio ciayo. ¹⁹ Atongoria a Juda na a Jerusalemu, na andū arīa mehokeirwo mawīra ma kwa mūthamaki, na athīnjīri-Ngai, na andū othe a būrūri arīa magereire gatagatī ga icunjī icio cīerī cia njaū iyo-rī, ²⁰ nīngamaneana kūrī thū ciao iria ciendaga kūmaruta muoyo. Ciimba ciao igaatūika irio cia nyoni cia rīera-inī, na cia nyamū cia gīthaka.

²¹ “Nīnganeana Zedekia mūthamaki wa Juda na anene ake kūrī thū ciao iria ciendaga kūmaruta muoyo, ndīmaneane kūrī mbūtū cia ita cia mūthamaki wa Babuloni, icio ciambīte kūmweherera. ²² Nīngūruta watho, nīguo Jehova ekuuga, na nīngamacookia gūkū itūūra-inī rīrī inene. Nī-makahūūrana narīo, marītahe na marīcine. Ningī nīngonūha matūūra ma Juda makire ihooru, na kwage mūndū ūngītūūra kuo.”

35

Ciana cia Rekabu

¹ Ino nīyo ndūmīriri irīa yakinyīrīre Jeremia yumīte kūrī Jehova hīndī ya wathani wa Jehoiakimu mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda, akīrwo atīrī: ² “Thī kūrī andū a nyūmba ya Rekabu, ūmeere moke kanyūmba-inī kamwe ga tūtū tūrī rwere-inī rwa nyūmba ya Jehova, nawe ūmahe ndibei manyue.”

³ Nī ūndū ūcio ngīthī ngīgīra Jaazania mūrū wa Jeremia mūrū wa Habazania, hamwe na ariū a ithe, o na ariū ake othe, na andū a nyūmba iyo yothē ya Rekabu. ⁴ Ngīmārehe thīinī wa nyūmba ya Jehova, ngīmatoonyia kanyūmba ka ariū a Hanani mūrū wa Igidalia, mūndū wa Ngai. Kanyūmba kau kaariganītīe na kanyūmba ka anene, karīa kaarī hau igūrū rīa nyūmba ya Maaseia mūrū wa Shalumu, ūrīa warī mūikaria wa mūrango. ⁵ Ngīcooka ngīgīa mbakūri ciyūrīte ndibei, o na ngīgīa ikombe mbere ya andū acio a nyūmba ya Rekabu, ngīmeera atīrī, “Nyuai ndibei ino.”

⁶ No-o magīcookia atīrī, “Ithūi tūtinyuuga ndibei, nī ūndū ithe witū wa tene, Jonadabu mūrū wa Rekabu, nīatūtīgīre watho, akiuga atīrī, ‘Mūtikananyue ndibei, inyuī ene kana njiaro cianyu.’”

* 35:6 Ūyū warī mwīhītwa wa njiaro cia Rekabu ūrīa mehītīte atī matikananyua ndibei.

⁷ Ningĩ-rĩ, mūtikanaake nyũmba, kana mũhaande mbeũ, kana mũhaande mĩgũnda ya mĩthabibũ; mūtikanagĩ na kĩndũ o na kĩmwe kĩa indo icio, no rĩrĩ, mũgũtũũra mũikaraga hema-inĩ. Hĩndĩ ĩyo nĩmũgatũũra matukũ maingĩ bũrũri ũyũ mũikaraga ta mũrĩ ageni.’ ⁸ Nĩtũtũũrĩte twathĩkĩire ũndũ o wothe ũrĩa ithe witũ wa tene Jonadabu mũrũ wa Rekabu aatwathire. Gũtirĩ mũndũ witũ ithuĩ, kana atumia aitũ, kana ariũ na airĩtu aitũ, ũrĩ wanyua ndibei, ⁹ kana agĩaka nyũmba ya gũtũũrwo, kana akĩgĩa mĩgũnda ya mĩthabibũ, kana ithaka, o na kana akehaandĩra irio. ¹⁰ Tũtũũrĩte hema-inĩ twathĩk-agĩra ũrĩa wothe ithe witũ wa tene Jonadabu aatwathire. ¹¹ No rĩrĩa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aahithũkĩire bũrũri ũyũ, nĩtwoigire atĩrĩ: ‘Ŭkĩrai, no nginya tũthĩĩ Jerusalemu tũũrĩre mbũtũ cia ita cia Babuloni na cia Asuriata.’ Nĩ ũndũ ũcio tũkoretwo tũgĩkara gũkũ Jerusalemu.”

¹² Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Jeremia, akĩĩrwo atĩrĩ: ¹³ “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Thiĩ ũkeere andũ a Juda na arĩa othe matũũraga Jerusalemu atĩrĩ: ‘Kaĩ inyuĩ mũtangĩruta ũndũ nĩguo mwathĩkĩire ciugo ciakwa?’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ¹⁴ ‘Jonadabu mũrũ wa Rekabu aathire ariũ ake matikananyue ndibei, nague watho ũcio wake matũũrĩte maũhingagia. O na nginya ũmũthĩ matinyuuaga ndibei, nĩgũkorwo nĩmathĩkagĩra watho ũcio wa ithe wao wa tene. No rĩrĩ, inyuĩ ndĩmwarĩirie kaingĩ kaingĩ, no mũtirĩ mwanjathĩkĩra. ¹⁵ Ndĩmũtũmĩire ndungata ciakwa ciothe cia anabii kaingĩ kaingĩ. Nao mamwĩraga atĩrĩ, “Mũndũ o wothe wanyu no nginya atigane na mĩthĩire yake ya waganu na aagĩrie ciĩko ciake; tigai kũrũmĩrĩra ngai ingĩ kana gũcitungatagĩra. Na inyuĩ nĩmũgatũũra bũrũri ũyũ ndaamũheire inyuĩ o na maithe manyu.” No inyuĩ mũtiigana kũrũmbũiya ũhoru ũcio kana gũũthikĩrĩria. ¹⁶ Njiaro icio cia Jonadabu mũrũ wa Rekabu nĩhingĩtie watho ũcio ithe wao wa tene aacitigĩire, no andũ aya matinjathĩkĩire.’

¹⁷ “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Ta thikĩrĩria! Nĩngũrehithĩria Juda o na mũndũ wothe ũtũũraga Jerusalemu mwanangĩko ũrĩa wothe ndoigire nĩngamarehere. Nĩ ndaamaarĩirie, no-o makĩrega gũthikĩrĩria; ndaametire no-o makĩrega kũnjĩka.’”

¹⁸ Nake Jeremia agĩcooka akĩira andũ a nyũmba ya Rekabu atĩrĩ, “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Inyuĩ nĩmwathĩkĩire watho wa Jonadabu, ithe wanyu wa tene, na mũkarũmĩrĩra mataaro make mothe, na nĩmwĩkĩte ũrĩa wothe aamwathire.’ ¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Jonadabu mũrũ wa Rekabu ndarĩ hĩndĩ akaaga mũndũ wa kũndungatĩra.’”

36

Jehoiakimu Gũcina Ibuku rĩa Gĩkũnjo rĩa Jeremia

¹ Mwaka-inĩ wa ĩna kuuma Jehoiakimu mũrũ wa Josia atuĩka mũthamaki wa Juda-rĩ, ndũmĩrĩri ĩno nĩyakinyĩire Jeremia yumĩte harĩ Jehova, akĩĩrwo ũũ: ² “Oya ibuku rĩa gĩkũnjo wandĩke thiĩnĩ warĩo mohoro marĩa mothe ngũheete makoniĩ Isiraeli na Juda, o hamwe na ndũrĩri iria ingĩ ciothe, kuuma ihinda rĩrĩa ndambĩrĩrie gũkwarĩria hĩndĩ ya wathani wa Josia, o nginya ũmũthĩ. ³ Hihi rĩrĩa andũ a Juda makaigua ũhoru wa mwanangĩko ũrĩa wothe njiirĩire kũmarehithĩria-rĩ, mũndũ o mũndũ wao ahota kũgarũrũka atigane na mĩthĩire yake ya waganu; na nĩ nĩngamarekera waganu wao na mehia mao.”

⁴ Nĩ ũndũ ũcio Jeremia agĩta Baruku mũrũ wa Neria, nake Jeremia akĩmwĩra maũndũ marĩa mothe Jehova aamwarĩirie, nake Baruku akamandĩka ibuku-inĩ rĩu rĩa gĩkũnjo. ⁵ Hĩndĩ ĩyo Jeremia akĩira Baruku atĩrĩ, “Nĩ ndĩmuohe; ndingĩhota gũthĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio thiĩ arĩ we kũu nyũmba-inĩ ya Jehova mũthenya ũmwe ũrĩa kwĩhingagwo kũrĩa irio, nawe ũthomere andũ acio kuuma ibuku-inĩ rĩrĩ rĩa gĩkũnjo maũndũ marĩa maarĩtio nĩ Jehova, macio wee wandĩkire o ta ũrĩa nĩ ndaakwĩraga wandĩke. ⁷ Hihi maahota kũrehe mathaithana mao harĩ Jehova, na o mũndũ wao atigane na mĩthĩire yake ya waganu, nĩ ũndũ marakara na mang’ũrĩ marĩa matuĩrĩrwo andũ aya nĩ Jehova nĩ manene.”

⁸ Nake Baruku mũrũ wa Neria nĩekire ũrĩa wothe Jeremia ũrĩa mũnabii aamwĩrĩte eeke; agĩthoma ndũmĩrĩri ĩyo ya Jehova kũu thiĩnĩ wa hekarũ kuuma ibuku-inĩ rĩu rĩa gĩkũnjo. ⁹ Na rĩrĩ, mweri-inĩ wa kenda wa mwaka wa ĩtano wa wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, ihinda rĩa kwĩhinga kũrĩa irio mbere ya Jehova nĩrĩanĩrĩrwo kũrĩ andũ othe a Jerusalemu, o na arĩa angĩ

othe mookite kuuma matũũra ma Juda. ¹⁰ Kuuma kanyũmba-inĩ ka Gemaria mũrũ wa Shafani ũrĩa mwandĩki, karĩa kaarĩ o kũu nja ya na igũrũ, itoonyero-inĩ rĩa Kĩhingo kĩa Kĩerũ kĩa hekarũ, Baruku agĩthomera andũ othe ciugo cia Jeremia kuuma ibuku-inĩ rĩu rĩa gĩkũnjo kũu hekarũ-inĩ ya Jehova.

¹¹ Rĩrĩa Mikaia mũrũ wa Gemaria, mũrũ wa Shafani aigwire ndũmĩrĩrĩ iyo ya Jehova yothe kuuma ibuku-inĩ rĩu rĩa gĩkũnjo-rĩ, ¹² agĩkũrũka agĩtoonya kanyũmba-inĩ ka mwandĩki karĩa kaarĩ kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki, harĩa anene othe maikarĩte, nao nĩ: Elishama ũrĩa mwandĩki, na Delia mũrũ wa Shemaia, na Elinathani mũrũ wa Akibori, na Gemaria mũrũ wa Shafani, na Zedekia mũrũ wa Hanania, na anene arĩa angĩ othe. ¹³ Mikaia aarĩkia kũmahe ũhoro wotho ũrĩa aigũte Baruku agĩthomera andũ kuuma ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo-rĩ, ¹⁴ anene acio othe magĩtũma Jehudi mũrũ wa Nethania, mũrũ wa Shelemia, mũrũ wa Kushi, athĩ akeere Baruku atĩrĩ, “Oya ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, rĩu ũthomeire andũ, ũũke narĩo.” Nĩ ũndũ ũcio Baruku mũrũ wa Neria agĩthĩ hau maarĩ anyiĩte ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo na guoko gwake. ¹⁵ Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩu ta ikara thĩ, ũtũthomere.”

Nĩ ũndũ ũcio Baruku akĩmathomera. ¹⁶ Rĩrĩa maaigwire mohoro macio mothe, makĩrorana marĩ na guoya, makĩra Baruku atĩrĩ, “No nginya tũkinyĩrie mũthamaki ũhoro ũcio wotho.” ¹⁷ Ningĩ magĩcooka makĩũria Baruku atĩrĩ, “Ta twĩre, maũndũ macio mothe wamandĩkire atĩa? Nĩ Jeremia wakwĩraga nawe ũkamaandĩka?”

¹⁸ Baruku akĩmacookeria atĩrĩ, “Iĩ, nĩwe wanjĩrĩraga mohoro macio mothe, na nĩ ngamaandĩka na rangi ibuku-inĩ rĩrĩ rĩa gĩkũnjo.”

¹⁹ Nao anene acio makĩra Baruku atĩrĩ, “Wee na Jeremia thĩĩ mwĩhithe. Mũtikareke mũndũ o na ũ amenye kũrĩa mũrĩ.”

²⁰ Maarĩkia kũiga ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo kanyũmba-inĩ ka Elishama, ũrĩa mwandĩki, magĩtoonya harĩa mũthamaki aarĩ kũu nyũmba yake ya thĩĩnĩ makĩmũhe ũhoro ũcio wotho. ²¹ Mũthamaki nake agĩtũma Jehudi agĩre ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, nake Jehudi akĩrĩrehe kuuma kanyũmba-inĩ ka Elishama, ũrĩa mwandĩki, akĩrĩthomera mũthamaki na anene acio othe marũgamĩte hau harĩ mũthamaki. ²² Kwarĩ mweri wa kenda, nake mũthamaki aikarĩte nyũmba-inĩ irĩa aikaraga hĩndĩ ya kĩmera kĩa heho, na haarĩ na mwaki waakanaga riiko-inĩ hau mbere yake. ²³ Jehudi aathoma icigo ithatũ kana inya cia ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo-rĩ, mũthamaki nake agacitinia na kahiũ ka mwandĩki, agacikia riiko-inĩ, o nginya rĩrĩa ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo rĩacinirwo rĩothe. ²⁴ Mũthamaki na andũ arĩa othe maamũtungataga arĩa maigwire mohoro macio matiigana gwĩtigĩra, o na kana magĩtembũranga nguo ciao. ²⁵ O na gũtũka Elinathani, na Delia, na Gemaria nĩmathaithire mũthamaki ndagacine ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo-rĩ, nĩaregire kũmathikĩrĩria. ²⁶ Handũ ha ũguo, mũthamaki agĩatha Jerameeli, mũrũ ũmwe wa mũthamaki, na Seraia mũrũ wa Azirieli, na Shelemia mũrũ wa Abideli, nĩguo manyiite Baruku ũcio mwandĩki, na Jeremia ũrĩa mũnabii. No rĩrĩ, Jehova nĩamahithĩte.

²⁷ Thuutha wa mũthamaki gũcina ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo rĩrĩa rĩandĩkĩtwo mohoro nĩ Baruku ta ũrĩa eerĩtwo nĩ Jeremia andĩke-rĩ, ndũmĩrĩrĩ ya Jehova nĩyakinyĩrĩre Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: ²⁸ “Oya ibuku rĩngĩ rĩa gĩkũnjo wandĩke thĩĩnĩ warĩo mohoro marĩa mothe maarĩ ibuku-nĩ rĩu rĩa mbere, rĩu Jehoiakimu mũthamaki wa Juda aacinire. ²⁹ Ningĩ wĩre Jehoiakimu mũthamaki wa Juda atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩwacinire ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, ũkĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte wandĩke atĩ, ti-itherũ mũthamaki wa Babuloni nĩagooka kwananga bũrũri ũyũ na eherie andũ na nyamũ kuo?” ³⁰ Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ ũndũ ũkonĩ Jehoiakimu mũthamaki wa Juda: Ndakagĩa na mũndũ wa gũikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Daudi; kĩimba gĩake gĩgaateo, na kĩanĩkĩrwo riũa mũthenya, na kĩhĩe nĩ mbaa ũtukũ. ³¹ Nĩngamũherithia we hamwe na ciana ciake, na arĩa mamũtungataga, nĩ ũndũ wa waganu wao; nĩngarehithĩria arĩa othe matũũraga Jerusalemu na andũ a Juda mwanangĩko ũrĩa wotho ndaaririe ũhoro wago ũmakoniĩ, tondũ nĩmagĩte gũthikĩrĩria.’”

³² Nĩ ũndũ ũcio Jeremia akĩoya ibuku rĩngĩ rĩa gĩkũnjo, akĩrĩnengera Baruku mũrũ wa Neria ũcio mwandĩki, nake akĩandĩka ibuku-inĩ rĩu mohoro mothe marĩa aacookire kũheo nĩ Jeremia, o macio maandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩa Jehoiakimu mũthamaki wa Juda aacinĩte na mwaki; na hakĩongererwo mohoro mangĩ mainĩ maahaanaine na macio ma mbere.

¹ Na rĩrĩ, Zedekia mūrũ wa Josia nĩatuirwo mũthamaki wa Juda nĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, nake agĩthamaka ithenya rĩa Jekonia mūrũ wa Jehoiakimu. ² No rĩrĩ, we mwene o na kana arĩa maamũtungatagĩra, na andũ a bũrũri ũcio matiarũmbũirie ciugo iria Jehova aarĩtie na kanua ka Jeremia ũcio mũnabii.

³ Nake Mũthamaki Zedekia agĩtũma Jehukali mūrũ wa Shelemia marĩ na Zefania mūrũ wa Maaseia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai mathiĩ kũrĩ Jeremia ũcio mũnabii, mamũtwarĩre ndũmĩrĩri ĩno: “Twagũthaitha ũtũhooere kũrĩ Jehova, Ngai witũ.”

⁴ Na rĩrĩ, ihinda rĩu Jeremia aarĩ na wĩyathi wa gũceeranga gatagatĩ-inĩ ka andũ, nĩgũkorwo ndaakoretwo aikĩtio njeera. ⁵ Hĩndĩ ĩyo mbũtũ cia ita cia Firaũni nĩcioimagarĩte kuuma bũrũri wa Misiri, na rĩrĩa andũ a Babuloni arĩa maarigiicĩirie Jerusalemu maiguire ũhoru wacio, makĩhũndũka, makĩhehera kũu Jerusalemu.

⁶ Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Jeremia ũcio mũnabii, akĩrwo atĩrĩ, ⁷ “Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ĩra mũthamaki wa Juda, ũcio ũgũtũmĩte ũũke ũhooe kĩrĩra harĩ nĩ, atĩrĩ, ‘Mbũtũ cia ita cia Firaũni icio irooka gũgũteithia-rĩ, nĩgũcooka bũrũri wacio, kũu bũrũri wa Misiri. ⁸ Hĩndĩ ĩyo nao andũ a Babuloni nĩmagacooka gũkũ na matharĩkĩre itũũra rĩrĩ inene, marĩtunyane na marĩcine na mwaki.’

⁹ “Jehova ekuuga atĩrĩ: Tigai kwĩheenia, mũgũciiria atĩrĩ, ‘Andũ a Babuloni ti-itherũ nĩmegũtigana na ithuĩ matweherere.’ Matigeeka ũguo! ¹⁰ O na mũngĩhoota mbũtũ ciothe cia ita cia andũ a Babuloni icio iramũtharĩkĩra, na gũtuĩke atĩ no andũ arĩa matihangĩtio matigĩtwo hema-inĩ ciao-rĩ, no moime kũu hema-inĩ na macine itũũra rĩrĩ na mwaki.”

¹¹ Thuutha wa mbũtũ icio cia ita cia andũ a Babuloni kwehera kũu Jerusalemu nĩ ũndũ wa mbũtũ cia Firaũni, ¹² Jeremia nĩoimagarire kuuma itũũra-inĩ rĩu inene nĩguo athiĩ bũrũri wa Benjamini akenyĩtĩre igai rĩake rĩa gĩthaka gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa maarĩ kuo. ¹³ No rĩrĩa aakinyire Kĩhingo-inĩ kĩa Benjamini, mũnene wa arangĩri ũrĩa wetagwo Irija mūrũ wa Shelemia, mūrũ wa Hanania, akĩmũnyiita, akiuga atĩrĩ, “Wee nĩ kũũra ũroora ũthiĩ ũkeneane kũrĩ andũ a Babuloni!”

¹⁴ Jeremia akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca ũguo tiguu! Nĩ ti kũũra ndĩroora ngeneane kũrĩ andũ a Babuloni.” No Irija akĩrega kũmũthikĩrĩra; handũ ha ũguo akĩnyiita Jeremia, akĩmũtwara kũrĩ anene. ¹⁵ Anene acio nĩmarakarĩre Jeremia, na magĩathana ahũũrwo na ahingĩrwo nyũmba ya Jonathani ũrĩa mwandĩki, ĩrĩa maatuĩte njeera.

¹⁶ Nake Jeremia agĩtoonyio mungu-inĩ warĩ kanyũmba ga thĩĩnĩ mũno kũu kĩoho-inĩ, kũrĩa aikarire matukũ maingĩ. ¹⁷ Na thuutha ũcio Mũthamaki Zedekia agĩtũmana areehwo kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki. Arĩ kũu, mũthamaki akĩmũũria na hitho atĩrĩ, “Hihi nĩ harĩ ndũmĩrĩri yumĩte kũrĩ Jehova?”

Nake Jeremia akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩ kũrĩ; wee nĩũkaneanwo moko-inĩ ma mũthamaki wa Babuloni.”

¹⁸ Ningĩ Jeremia akĩra Mũthamaki Zedekia atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ ngwĩhĩtie we mwene, kana ndungata ciaku, o na kana andũ aya, nĩguo njikio njeera? ¹⁹ Marĩ ha anabii acio aku, acio maakũrathĩre ũhoru atĩrĩ, ‘Mũthamaki wa Babuloni ndagagũtharĩkĩra wee o na kana bũrũri ũyũ?’ ²⁰ Na rĩu-rĩ, wee mũthamaki mwathi wakwa, ĩtikĩra gũthikĩrĩra. Njĩtikĩria ndeehe mathaithana makwa mbere yaku: Ndũkanjookie nyũmba ya Jonathani ũrĩa mwandĩki, ndigakuĩre kuo.”

²¹ Nake Mũthamaki Zedekia akĩruta watho, akiuga atĩ Jeremia aigwo kũu nja ĩrĩa ya arangĩri, na aheagwo mũgate o mũthenya ũrutĩtwo barabara-inĩ ya arugi mĩgate, o nginya rĩrĩa mĩgate ĩgaathira kũu itũũra-inĩ inene. Nĩ ũndũ ũcio Jeremia agĩikara kũu nja ĩyo ya arangĩri.

38

Jeremia gũikio Irima-inĩ rĩa Maai

¹ Nao Shefatia mūrũ wa Matani, na Gedalia mūrũ wa Pashuri, na Jehukali mūrũ wa Shemalia, o na Pashuri mūrũ wa Malikija nĩmaiguire ũrĩa Jeremia eeraga andũ othe, rĩrĩa oigire atĩrĩ, ² “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Mũndũ ũrĩa wothe ũgũikara itũũra-inĩ rĩrĩ inene nĩakoaragwo na rũhiũ rwa njora, kana ng’aragu, kana mũthiro, no ũrĩa ũgwĩtwara kũrĩ andũ a Babuloni nĩagatũũra muoyo. Nĩakahonokia muoyo wake; nĩagatũũra muoyo.’ ³ Ningĩ, Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Itũũra rĩrĩ inene no nginya rĩkaneanwo kũrĩ mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni, ũrĩa ũkaarĩtunyana.’”

⁴ Hĩndĩ ĩyo anene makĩira mũthamaki atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aagĩrĩire ooragwo. Nĩaratũma thigari iria itigaire gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩ inene ciĩtigĩre, o ũndũ ũmwe na andũ aya othe, nĩ ũndũ wa maũndũ macio arameera. Mũndũ ũyũ ndarĩ ũndũ mwega areciirĩria andũ aya tiga o ũũru.”

⁵ Mũthamaki Zedekia agĩcookia atĩrĩ, “Arĩ moko-inĩ manyu; mũthamaki ndangĩgirĩrĩria mwĩke ũrĩa inyuĩ mũkwenda.”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio makĩnyiita Jeremia makĩmũikia irima rĩa maaĩ rĩa Malikija, ũrĩa mũrũ wa mũthamaki, rĩrĩa rĩarĩ kũu nja ĩyo ya arangĩri.* Magĩikũrũkia Jeremia irima rĩu rĩa maaĩ na mĩkanda; no rĩtiarĩ na maaĩ, no mũtondo rĩarĩ, nake Jeremia agĩtoonyerera kũu mũtondo-inĩ ũcio.

⁷ No rĩrĩ, Ebedi-Meleku ũrĩa Mũkushi, ũmwe wa arĩa mehokeirwo wĩra wa kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki, nĩagũire atĩ nĩmaikĩtie Jeremia irima rĩu rĩa maaĩ. Hĩndĩ ĩyo mũthamaki aikarĩte Kĩhingo-inĩ kĩa Benjamini, ⁸ Ebedi-Meleku akiũma hau nja ya nyũmba ya ũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, ⁹ “Mũthamaki mwathi wakwa, andũ aya nĩmekĩte ũũru nĩ ũndũ wa maũndũ maya mothe mekĩte Jeremia ũrĩa mũnabii. Nĩmamũikĩtie irima rĩa maaĩ, akuĩre kuo nĩ ng’aragu, tondũ mĩgate ĩkirie gũthira gũkũ itũũra-inĩ inene.”

¹⁰ Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩatha Ebedi-Meleku ũcio Mũkushi, akĩmwĩra atĩrĩ: “Oya andũ mĩrongo itatũ kuuma haha mũthĩĩ nao mũkarute Jeremia ũcio mũnabii kuuma irima rĩu rĩa maaĩ atanakua.”

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Ebedi-Meleku akĩoya andũ acio, agĩthĩĩ nao, nao magĩtoonya kanyũmba kaarĩ rungu rwa harĩa haaigagwo mũthiithũ wa indo cia bata kũu thĩĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki. Akĩoya ndangari imwe cia nguo ngũrũ, na nguo iria ndũũku ciarĩ kuo, agĩciikũrũkĩria Jeremia na mĩkanda kũu irima rĩa maaĩ. ¹² Ebedi-Meleku ũcio Mũkushi, akĩira Jeremia atĩrĩ: “Ĩkĩra nguo ĩcio ngũrũ na ndangari ĩcio njegeeke, wĩrigĩrĩrie gũkerwo nĩ mĩkanda ĩyo.” Nake Jeremia agĩĩka o ũguo, ¹³ nao makĩmũguucia na mĩkanda ĩyo, makĩmũruta irima rĩu rĩa maaĩ. Nake Jeremia agĩĩkara kũu nja ĩyo ya arangĩri.

Zedekia kũhooya Jeremia ũhororĩngĩ

¹⁴ Mũthamaki Zedekia agĩtũmanĩra Jeremia ũcio mũnabii, akiuga areehwo itoonyero-inĩ rĩa gatatũ rĩa hekarũ ya Jehova. Mũthamaki akĩira Jeremia atĩrĩ, “Nĩngũkũũria ũndũ. Nawe ndũkaahithe ũhororĩ na ũrĩkũ.”

¹⁵ Jeremia akĩira Zedekia atĩrĩ, “Ingĩkuumburĩra ũhororĩ, githĩ ndũkũnjũraga? O na ingĩgũtaara-rĩ, wee ndũngũthĩkĩrĩria.”

¹⁶ Nake Mũthamaki Zedekia akĩhĩta mwĩhitwa na hitho harĩ Jeremia, akiuga ũũ: “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, o we ũrĩa watũheire muoyo ũyũ tũrĩ naguo-rĩ, nĩ ndigũkũũraga kana ngũneane moko-inĩ ma acio mendaga gũkũruta muoyo.”

¹⁷ Nake Jeremia akĩira Zedekia atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga: ‘Ũngĩĩneeana kũrĩ anene a mũthamaki wa Babuloni, muoyo waku nĩũkũhonokio, o na itũũra rĩrĩ inene rĩtigaacinwo; wee na andũ a nyũmba yaku nĩmũgũtũũra muoyo. ¹⁸ No ũngĩrega kwĩneana kũrĩ anene a mũthamaki wa Babuloni, itũũra rĩrĩ nĩrĩkũneanwo kũrĩ andũ a Babuloni, nao marĩcine na mwaki rĩthire; na wee mwene ndũkahonoka kuuma moko-inĩ mao.’”

¹⁹ Mũthamaki Zedekia akĩira Jeremia atĩrĩ, “Nĩndĩretigĩra Ayahudi arĩa meneanĩte kũrĩ andũ a Babuloni, nĩ ũndũ andũ a Babuloni mahota kũũneana kũrĩ Ayahudi acio nao maanyamarie.”

²⁰ Nake Jeremia akĩmũcookeria atĩrĩ, “Matigaakũneana kũrĩ o. Wee athĩkĩra Jehova, wĩke ũguo ndĩrakwĩra. Hĩndĩ ĩyo nĩũkona wega, naguo muoyo waku nĩũkahonokio. ²¹ No rĩrĩ, warega kwĩneana, ũũ nĩguo Jehova angũũrĩrie: ²² Andũ-a-nja othe arĩa matigaire thĩĩnĩ wa nyũmba ya mũthamaki wa Juda nĩmagatwarĩrwo anene a mũthamaki wa Babuloni. Andũ-a-nja acio nao magaaakwĩra atĩrĩ:

“Arata acio aku wehokeete

nĩmakũhĩtithirie na magĩgũkĩria hinya.

Magũrũ maku nĩmatoonyereire mũtondo-inĩ;

nao arata aku nĩmagũtiganĩirie.’

²³ “Atumia aku othe na ciana ciaku nĩmakaneanwo kũrĩ andũ a Babuloni. Wee mwene ndũkehonokia moko-inĩ mao, no nĩũkanyitwo nĩ mũthamaki wa Babuloni; narĩo itũũra rĩrĩ inene nĩrĩgacinwo rĩthire.”

* 38:6 Anene a Mũthamaki Zedekia meendaga kũũraga Jeremia na njĩra ya kũmũikia irima rĩa maaĩ, no ti na moko mao ene.

²⁴ Hĩndĩ ĩyo Zedekia akĩĩra Jeremia atĩrĩ, “Ndũkareke mũndũ o na ũrĩkũ amenye ũhoru wa mĩario ĩno, ndũkae kũũragwo. ²⁵ Anene mangĩigua atĩ nĩtwaraniĩrie nawe, nao moke kũrĩ we makũũrie atĩrĩ, ‘Twĩre ũrĩa wĩrĩte mũthamaki, na ũrĩa nake mũthamaki akwĩrĩte; ndũgatũhithe ũndũ kana tũkũũrage,’ ²⁶ hĩndĩ ĩyo nawe ũmeere atĩrĩ, ‘Nĩgũthaitha ndĩrathaithaga mũthamaki ndakae kũnjookia nyũmba-inĩ kwa Jonathani, ndigakuĩre kuo.’”

²⁷ Anene acio othe nĩmookire kũrĩ Jeremia, makĩmũũria ũhoru ũcio, nake akĩmeera ũrĩa wotha aathĩtwo nĩ mũthamaki oige. Nĩ ũndũ ũcio matiamwĩrire ũndũ ũngĩ, nĩgũkorwo gũtĩrĩ mũndũ waiguĩte ũrĩa maarĩtie na mũthamaki.

²⁸ Nake Jeremia agĩkara kũu kĩhingo-inĩ kĩa arangĩri nginya mũthenya ũrĩa itũũra rĩa Jerusalemu rĩatunyanĩrwo.

39

Kũgũa kwa Jerusalemu

Na rĩrĩ, itũũra rĩa Jerusalemu rĩatunyanĩrwo ũũ: ¹ Mwaka-inĩ wa kenda wa wathani wa Zedekia mũthamaki wa Juda, mweri-inĩ wa ikũmi, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩathiire gũtharĩkĩra itũũra rĩa Jerusalemu arĩ na mbũtũ ciake ciothe cia ita, akĩrĩrigiicĩria arĩtunyane. ² Nĩngĩ mũthenya wa kenda wa mweri wa ĩna wa mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe wa wathani wa Zedekia, nĩguo rũthingo rwa itũũra rĩu inene rwatũrĩkirio. ³ Hĩndĩ ĩyo anene othe a mũthamaki wa Babuloni magĩtoonya na magĩkara Kĩhingo-inĩ gĩa Gatagatĩ: Nao nĩ Nerigali-Sharezeru wa Samugari, na Nebo-Sarisekimu mũtongoria ũmwe mũnene, na Nerigali-Sharezeru ũrĩa warĩ mũnene wathani-inĩ, marĩ hamwe na anene arĩa angĩ othe a mũthamaki wa Babuloni. ⁴ Rĩrĩa Zedekia mũthamaki wa Juda na thigari ciothe maamonire, makĩũra; makiuma itũũra-inĩ rĩu inene ũtukũ magerete njĩra ya mũgũnda-inĩ wa mũthamaki, kĩhingo-inĩ kĩrĩa kĩarĩ gatagatĩ ga thingo cieri, magĩthĩĩ merekeire Araba.

⁵ No nayo mbũtũ ya andũ a Babuloni ikĩmateng’eria, ĩgĩkorerera Zedekia werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Jeriko. Makĩmũnyiita, makĩmũtwarĩra Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni arĩ kũu Ribila bũrũri-inĩ wa Hamathu, na kũu nĩkuo aamũtũrĩire ciira. ⁶ Kũu Ribila nokuo mũthamaki wa Babuloni oragithĩirie ariũ a Zedekia, maitho-inĩ make, na akĩũragithia andũ othe arĩa maarĩ igweta kũu Juda.

⁷ Agĩcooka agĩkũũrithia Zedekia maitho na akĩmuoha na bĩngũ cia gĩcango nĩguo atwarwo Babuloni.

⁸ Andũ acio a Babuloni magĩcina nyũmba ya ũthamaki, o na nyũmba cia andũ arĩa angĩ, na makĩmomora thingo cia Jerusalemu. ⁹ Nebuzaradani, mũnene wa arangĩri a mũthamaki, agĩtaha andũ arĩa maatigaire kũu itũũra-inĩ thĩĩnĩ, akĩmatwara Babuloni marĩ hamwe na arĩa meneanĩte kũrĩ we o na andũ acio angĩ othe. ¹⁰ No rĩrĩ, Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri a mũthamaki, nĩatigirie andũ amwe arĩa maarĩ athĩĩni kũu bũrũri wa Juda, arĩa mataarĩ na kĩndũ kĩa; no hĩndĩ ĩyo akĩmahe mĩgũnda ya mĩthabibũ na mĩgũnda ya kũrĩma.

¹¹ Na rĩrĩ, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩarutĩte watho ũkonĩĩ Jeremia, akeera Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri a mũthamaki atĩrĩ: ¹² “Muoe ũmũmenyerere; ndũkamwĩke ũũru, no ũmũhingagĩrie ũndũ o wotha ũrĩa angĩkũũria.” ¹³ Nĩ ũndũ ũcio Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri, na Nebushazibani mũtongoria ũmwe mũnene na Nerigali-Sharezeru ũrĩa warĩ mũnene wathani-inĩ, o na anene acio angĩ othe a mũthamaki wa Babuloni ¹⁴ magĩtũmana, makiuga Jeremia arutwo kũu thĩĩnĩ wa nja ĩrĩa ya arangĩri. Nao makĩmũneana harĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani, nĩguo amũinũkie gwake mũciĩ. Nĩ ũndũ ũcio agĩtũũrania na andũ arĩa angĩ ao.

¹⁵ Rĩrĩa Jeremia aatũũrĩte oheetwo kũu thĩĩnĩ wa nja ĩrĩa ya arangĩri-rĩ, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyamũkinyĩrĩire akĩrwo atĩrĩ: ¹⁶ “Thĩĩ ũkeere Ebedi-Meleku ũrĩa Mũkushi atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Ndĩ hakuhĩ kũhingia ũrĩa ndoigire atĩ nĩngarehere itũũra rĩrĩ inene mwanangĩko, no ti ũgaacĩru. Hĩndĩ ĩyo, maũndũ macio nĩmakahingio ũkĩmeyonagĩra na maitho. ¹⁷ No rĩrĩ, wee nĩngakũhonokia mũthenya ũcio, ũguo nĩguo Jehova ekuuga; wee ndũkaneanwo kũrĩ andũ acio wĩtigĩraga. ¹⁸ Nĩ nĩngakũhonokia; wee ndũkooragwo na rũhiũ rwa njora no nĩkahanokia muoyo waku, tondũ nĩ nĩ ũtũũrĩte wĩhokete, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.’”

40

¹ Īno nīyo ndūmīrīri ĭrīa yakinyīrīire Jeremia yumīte kūrī Jehova thuutha wa Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri a mūthamaki kūmūrekereria oime kūu Rama. Nīakorete Jeremia arī muohe na mīnyororo arī gatagatī-inī ka andū arīa othe maatahītwa kuuma Jerusalemu na Juda rīrīa maatwaragwo Babuloni marī ohe. ² Nake mūnene ūcio wa arangīri a mūthamaki oona Jeremia, akīmwīra atīrī, “Jehova Ngai waku nīwe watuīrīire kūdū gūkū mwanangīko ūyū. ³ Na rīu-rī, Jehova nīatūmīte gwīkīke ūguo; ekīte o ta ūrīa oigire. Maūdū maya mothe meekīkīte nī ūndū inyuī andū aya nīmwehīrie Jehova na mūkīaga kūmwathīkīra. ⁴ No rīrī, ūmūthī nīngūkuohora mīnyororo ĭno ūrī nayo moko. Ūka tūthīi nawe Babuloni, akorwo nīūkwenā, na nī nīndīkūmenyagīrīra; no ūngīkorwo ndūkwenā tūthīi nawe, tiga gūūka. Atīrīrī, būrūri ūyū wothe ūrī mbere yaku; thīi o harīa hothe ūngīenda.” ⁵ No rīrī, Jeremia atanagarūrūka acooke-rī, Nebuzaradani akīmwarīria rīngī, akīmwīra atīrī, “Cooka kūrī Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani, ūrīa mūthamaki wa Babuloni atuīte mūrūgamīrīri wa matūūra ma Juda, mūgatūūre nake kūu hamwe na andū arīa angī, kana ūgīthīi o harīa hangī hothe ūngīenda.”

Ningī mūnene ūcio wa arangīri akīmūhe irio, o na akīmūhe kīheo, akīreka ethīire. ⁶ Nī ūndū ūcio Jeremia agīthīi kūrī Gedalia, mūrū wa Ahikamu kūu Mizipa, magītūūra nake gatagatī-inī ka andū acio angī maatigītwa būrūri-inī ūcio.

Gedalia Gūkunyañrwo

⁷ Rīrīa anene othe a mbūtū cia ita na andū ao arīa maarī kūu būrūri-inī ūcio mwaraganu maiguire atī mūthamaki wa Babuloni nīatuīte Gedalia mūrū wa Ahikamu barūthi wa būrūri ūcio, na atī nīamūtuīte mūrūgamīrīri wa arūme, na andū-a-nja, na ciana, o acio maarī athīni mūno kūu būrūri ūcio, arīa mataatahirwo matwarwo Babuloni-rī, ⁸ magīthīi kūrī Gedalia kūu Mizipa: nao maarī Ishumaeli mūrū wa Nethania, na Johanani na Jonathani ariū a Karea, na Seraia mūrū wa Tanihumethu, na ariū a Efai ūrīa Mūnetofathi, na Jaazania mūrū wa Mūmaakathi, marī na andū ao. ⁹ Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani akīhīta nīguo amatītīrithie marī hamwe na andū ao, akīmeera atīrī, “Tigai gwītīgīra gūtungatīra andū aya a Babuloni. Tūūrai būrūri ūyū na mūtungatage mūthamaki wa Babuloni, na nīmūrionaga maūdū mega. ¹⁰ Nī mwene nīngūtūūra gūkū Mizipa nīgeetha ndīmwaragīrīrie kūrī andū a Babuloni arīa marīūkaga kūrī ithuī, no inyuī-rī, thondekai ndibei, na mūgethage matunda ma hīndī ya riūa,* o na maguta, mwīgīre ndigithū-inī cianyu cia mūthiithū, na mūtūūre matūūra-inī marīa mwīnyiitīre.”

¹¹ Hīndī ĭrīa Ayahudi arīa othe maarī Moabi, na Amoni, na arīa maarī Edomu, o na arīa maarī mabūrūri marīa mangī mothe maiguire atī mūthamaki wa Babuloni nīatigītīe matigari kūu Juda, na atī nīatuīte Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani, barūthi wao-rī, ¹² othe magīcooka būrūri wa Juda kūrī Gedalia kūu Mizipa, moimīte mabūrūri-inī mothe marīa maahurunjūkīire. Nao magīthondekera ndibei nyingī, o na makīgetha matunda maingī ma hīndī ya riūa.

¹³ Johanani mūrū wa Karea, marī na anene othe a mbūtū cia ita arīa maarī o kūu būrūri ūcio mwaraganu, magīūka kūrī Gedalia kūu Mizipa, ¹⁴ nao makīmwīra atīrī, “Kaī ūtamenyete atī Balisi mūthamaki wa andū a Amoni nīatūmīte Ishumaeli mūrū wa Nethania oke akūrute muoyo?” No Gedalia mūrū wa Ahikamu ndaametīkīrie.

¹⁵ Hīndī ĭyo Johanani mūrū wa Karea akīarīria Gedalia na hitho marī kūu Mizipa, akīmwīra atīrī: “Njītīkīria thīi ngoorage Ishumaeli mūrū wa Nethania, na gūtīrī mūdū ūkūmenya ūhoru ūcio. Nī kīi gīgūtūma ende gūkūruta muoyo, nīguo atūme Ayahudi aya othe mecokanīrīrie harīwe mahurunjūke, namo matigari ma Juda mathire biū?”

¹⁶ Nowe Gedalia mūrū wa Ahikamu akīra Johanani mūrū wa Karea atīrī, “Ndūkae gwīka ūndū ta ūcio! Ūhoru ūcio ūraaria ūkoniī Ishumaeli ti wa ma.”

41

¹ Mweri-inī wa mūgwanja Ishumaeli mūrū wa Nethania, mūrū wa Elishama, ūrīa warī wa rūciaro rwa mūthamaki na mbere aakoretwo arī ūmwe wa anene a mūthamaki, nīookire arī na andū ikūmi kūrī Gedalia mūrū wa Ahikamu kūu Mizipa. Na rīrīa maarī hamwe makīrīa-rī, ² Ishumaeli mūrū wa Nethania hamwe na andū acio ikūmi mokīte nake magīūkīra, magītemanga Gedalia mūrū wa

* 40:10 Mūthamaki Nebukadinezaru aakinyire Jerusalemu hīndī ĭrīa ngūyū na thabībū ciagethagwo.

Ahikamu, mūrū wa Shafani na rūhiū rwa njora, makīūruga mündū ūcio mūthamaki wa Babuloni aatuīte barūthi wa būrūri ūcio. ³ Ishumaeli agīcooka akīūruga Ayahudi othe arīa maarī na Gedalia kūu Mizipa, o ūndū ūmwe na thigari cia Babuloni iria ciarī kuo.

⁴ Mūthenya ūrīa warūmīrīre kūūrugwo kwa Gedalia, ūhoro ūcio ūtamenyetwo nī mündū-rī, ⁵ andū mīrongo īnana meyenjete nderu, na magatembūranga nguo ciao, o na magetemanga mīrī nīmookire moimīte Shekemu, na Shilo, na Samaria, marī na ngano ya maruta na ūbumba, magīcirehe thīinī wa nyūmba ya Jehova. ⁶ Ishumaeli mūrū wa Nethania akiuma Mizipa, agīthīi akīrīraga akamatūnge. Rīrīa maacemanirie akīmeera atīrī, “Ūkaai kūrī Gedalia mūrū wa Ahikamu.” ⁷ Rīrīa maatoonyire thīinī wa itūūra, Ishumaeli mūrū wa Nethania na andū arīa maarī nake, makīmooraga, makīmaikia irima rīa maaī. ⁸ No rīrī, andū ikūmi thīinī wao makīra Ishumaeli atīrī, “Tiga gūtūūruga! Tūrī na ngano na cairi, na maguta na ūūkī iria tūhithīte werū-inī.” Nī ūndū ūcio agītigana nao na ndaamooragire hamwe na acio angī. ⁹ Na rīrī, irima rīu aikirie ciimba cia andū acio othe ooragīte, hamwe na kīimba kīa Gedalia, rīenjithītio nī Mūthamaki Asa rītūike kīhitho gīake rīrīa angītharīkīrwo nī Baasha mūthamaki wa Isiraeli. Ishumaeli mūrū wa Nethania akīrīyūria ciimba cia andū acio moragītwo.

¹⁰ Ishumaeli nīanyiitire mīgwate andū acio angī othe arīa maikaraga Mizipa, akīmataha: nao maarī airītu a mūthamaki, hamwe na andū acio angī othe arīa maatigītwo kuo, arīa Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri a mūthamaki aatuīte maroragwo nī Gedalia mūrū wa Ahikamu. Ishumaeli mūrū wa Nethania nīamatahire akiumagara nao, agītūikania erekeire mūrīmo wa andū a Amoni akeeneane kūrī o.

¹¹ Rīrīa Johanani mūrū wa Karea, na anene othe a mbūtū cia ita arīa maarī nake maiguire ūhoro wa ngero icio ciothe Ishumaeli mūrū wa Nethania aagerete-rī, ¹² makīoya andū ao othe na makiumagara makarūe na Ishumaeli mūrū wa Nethania. Nao makīmūkorerera hakuhī na handū haarī maaī maingī kūu Gibeoni. ¹³ Rīrīa andū acio othe Ishumaeli aarī nao monire Johanani mūrū wa Karea na anene a mbūtū cia ita acio maarī nake-rī, othe magīkena. ¹⁴ Andū acio othe Ishumaeli aatahīte kūu Mizipa nīmahūndūkire, magīthīi kūrī Johanani mūrū wa Karea. ¹⁵ Nowe Ishumaeli mūrū wa Nethania na andū ake anana nīmetharire kuuma harī Johanani, makīūrīra kūrī andū a Amoni.

Kūūrīa Būrūri wa Misiri

¹⁶ Hīndī īyo Johanani mūrū wa Karea na anene othe a mbūtū cia ita acio maarī nake, magītongoria arīa othe maatigaire kuuma Mizipa, o acio aatunyanīte harī Ishumaeli mūrū wa Nethania thuutha wake kūūruga Gedalia mūrū wa Ahikamu: Nao maarī thigari, na andū-a-nja, na ciana, o na andū arīa mehokeirwo mawīra ma nyūmba ya mūthamaki, arīa aacooketie kuuma Gibeoni. ¹⁷ Nao magīthīi na mbere, makīraarīrīra Geruthu-Kimuhamu gūkuhī na Bethlehemu marī rūgendo-inī rwa gūthīi būrūri wa Misiri, ¹⁸ nīguo moorīre andū a Babuloni. Nīmetigagīra andū a Babuloni tondū Ishumaeli mūrū wa Nethania nīooragīte Gedalia mūrū wa Ahikamu, ūrīa watuītwo barūthi nī mūthamaki wa Babuloni.

42

¹ Hīndī īyo anene othe a mbūtū cia ita, hamwe na Johanani mūrū wa Karea, na Jezania mūrū wa Hoshai, na andū othe kuuma ūrīa mūnini nginya ūrīa mūnene, magīthīi harī ² Jeremia ūcio mūnabii, makīmūwīra atīrī: “Twagūthaitha itīkīra kūigua gūthaithana gwitū, ūhooe Jehova Ngai waku nī ūndū wa matigari maya mothe. Nīgūkorwo o ta ūrīa ūroona, o na gūtūika rīmwe twarī aingī, rīu tūtigaire o andū anini. ³ Tūhooere harī Jehova Ngai waku nīguo atwīre kūrīa twagīrīrwo nīgūthīi, na ūndū ūrīa twagīrīrwo nī gwīka.”

⁴ Jeremia ūcio mūnabii akīmacookeria atīrī, “Nīdamūigua, na no nginya ndīmūhooere harī Jehova Ngai wanyu o ta ūguo mūnjūūrītie njīke; nīngamwīra ūrīa wothē Jehova ekuuga, na ndirī ūndū o na ūmwe ngaaga kūmwīra.”

⁵ Hīndī īyo makīra Jeremia atīrī, “Jehova arotūika mūira wa ma na mwīhokeku wa gūtūūkīrīra, tūngīkaaga gwīka kūrīngana na ūrīa wothē Jehova Ngai waku agaagūtūma ūtwīre. ⁶ Ūndū ūrīa ūgūtūwīra, ūrī mwega kana ūrī mūūru, nītūgwathīkīra Jehova Ngai witū, o ūcio tūragūtūma kūrī we, nīgeetha na ithuī tuonage maūndū mega, nī ūndū nītūgwathīkīra Jehova Ngai witū.”

⁷ Mithenya ikūmi yathira, ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīrīre Jeremia. ⁸ Nī ūndū ūcio agīta Johanani mūrū wa Karea, marī na anene othe a mbūtū cia ita acio maarī nake, o na andū acio angī othe kuuma ūrīa mūnini nginya ūrīa mūnene, makīūngana hamwe. ⁹ Akīmeera atīrī, “Ūū nīguo Jehova Ngai wa Isiraeli o ūcio mwandekirie kūrī we ndīmūtwarīre mathaithana manyu, ekuuga: ¹⁰ ‘Atīrīrī, inyuī mūngīkara gūkū būrūri ūyū, nīngatūma mūkare mūgaaciire, na ndigacooka kūmūhurunja; nīngamūhaanda na ndigacooka kūmūmunya, tondū nīndīraigua kīeha nī ūndū wa mwanangīko ūrīa ndīmūreheire. ¹¹ Tigai gwītīgīra mūthamaki wa Babuloni, ūcio mwītīgīrīte. Jehova ekuuga atīrī, mūtikamwītīgīre, nīgūkorwo ndī hamwe na inyuī, nīngamūhonokia ndīmūrute moko-inī make. ¹² Nīngamūguīra tha, nīguo o nake ndūme amūguīre tha, amūcookie būrūri ūyū wanyu kīūmbe.’

¹³ “No rīrī, mūngīkiuga atī, ‘Ithuī tūtīgīkara gūkū būrūri ūyū,’ na nī ūndū ūcio mūremere Jehova Ngai wanyu, ¹⁴ na kana muuge atīrī, ‘Aca, ithuī tūgūthīi gūtūūra būrūri wa Misiri, kūrīa tūtagacooka kuona mbaara, kana kūigua karumbeta, kana ng’aragu nī ūndū wa kwaga mūgate,’ ¹⁵ Kīigui ndūmīriri ya Jehova, inyuī matigari ma Juda. Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: ‘Mūngīkorwo nīmūtūite atī nīmūgūthīi būrūri wa Misiri, na inyuī mūthīi mūgatūūre kuo-rī, ¹⁶ hīndī iyo rūhiū rwa njora rūu mwītīgīrīte, nīrūkamūhīta kuo, na ng’aragu iyo īramūmakia nīkamūrūmīrīra nginya būrūri wa Misiri, na kūu nīkuo mūgaakuīra. ¹⁷ Ti-itherū, arīa othe matūite atī nīmegūthīi būrūri wa Misiri magatūūre kuo, makoora gwo na rūhiū rwa njora, na ng’aragu, o na mūthiro; gūtīrī o na ūmwe wao ūgaatigara kana orīre mwanangīko ūrīa ngaamarehithīria.’ ¹⁸ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli ekuuga atīrī: ‘O ta ūrīa marakara na mang’ūrī makwa maitīrīrio andū arīa maatūūraga Jerusalemu-rī, ūguo noguo mūgaitīrīrio mang’ūrī makwa rīrīa mūgaathīi kūu būrūri wa Misiri. Mūgaatuīka ta kīndū kīrume, na mūtūike kīndū kīrī magigi, o na kīndū gīa gūtūirwo ciira, na kīa njono; mūtikoona kīndū gūkū rīngī.’

¹⁹ “Inyuī matigari maya ma Juda, Jehova amwīrīte atīrī, ‘Mūtigaathīi būrūri wa Misiri.’ Menyai wega ūndū ūyū: Ūmūthī ūyū nīndamūmenyithia ²⁰ atī nīmweīkire ūūru rīrīa mwandūmire thīi kūrī Jehova Ngai wanyu, mūkīnjīra atīrī, ‘Tūhooere kūrī Jehova Ngai witū; twīre ūrīa wothe ekuuga, na ithuī nītūkūwīka.’ ²¹ Nīi nīndamūcookeria ūhoro ūcio ūmūthī, no rīrī, mūtīathīkīire Jehova Ngai wanyu harī maūndū macio mothe aandūmīte ndīmwīre. ²² Nī ūndū ūcio, rīu menyai wega ūū: Nīmūkoora gwo na rūhiū rwa njora, na ng’aragu, o na mūthiro mūrī kīndū kūu mūrenda gūthīi gūtūūra.”

43

¹ Rīrīa Jeremia aarīkirie kūhe andū acio ndūmīriri ya Jehova Ngai wao, ūhoro ūrīa wothe Jehova aamūtūmīte akameere-rī, ² Azaria mūrū wa Hoshāia, na Johanani mūrū wa Karea, marī hamwe na andū othe arīa etīi, makīra Jeremia atīrī, “Wee nīūraheenania! Jehova Ngai witū ndagūtūmīte ūūke ūtwīre atīrī, ‘Mūtikanathīi būrūri wa Misiri gūtūūra kuo.’ ³ No rīrī, Baruku mūrū wa Nerīa nīwe ūkūringīrīrie ūtūūkīrīre, nīguo tūneanwo kūrī andū a Babuloni, nīguo matūūrage, kana matūtahe, matūtware Babuloni.”

⁴ Nī ūndū ūcio Johanani mūrū wa Karea marī hamwe na anene othe a mbūtū cia ita, o na andū othe, makīrega gwathīkīra watho wa Jehova wa gūikara kūu būrūri wa Juda. ⁵ Handū ha ūguo, Johanani mūrū wa Karea hamwe na anene othe a mbūtū cia ita magītongoria matigari mothe ma andū a Juda, o acio macookete nīguo maikare kūu būrūri wa Juda moimīte ndūrīrī-inī ciothe kūrīa mahurunjītwo. ⁶ Nīngī magītongoria arūme othe, na andū-a-nja na ciana, o na airītu a mūthamaki acio Nebuzaradani mūnene wa arangīri a mūthamaki aatīgīre Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani, o na magītongoria Jeremia ūcio mūnabii, na Baruku mūrū wa Nerīa. ⁷ Nī ūndū ūcio magīthīi būrūri wa Misiri, makīremere Jehova, na magīthīi o nginya Tahapanahesi.

⁸ Na marī kūu Tahapanahesi, ndūmīriri ya Jehova igīkinyīra Jeremia, akīrwo atīrī: ⁹ “Oya mahiga manene na guoko gwaku, Ayahudi makwīroreire, ūthīi ūmathike na rīūmba hau nja haarītwo maturubarī itoonero-inī rīa nyūmba ya Firaūni kūu Tahapanahesi. ¹⁰ Hīndī iyo ūmeere atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nīngūtūmanīra ndungata yakwa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, na nīngahaanda gītī gīake kīa ūthamaki igūrū rīa mahiga maya ndathika haha; nīakamba hema yake ya ūnene igūrū rīamo. ¹¹ Nīagooka atharīkīre būrūri wa

Misiri, oragithie andũ arĩa maathĩrĩrio gũkua, na atũme arĩa maathĩrĩrio gũtahwo matahwo, nao arĩa maathĩrĩrio kũuragwo na rūhiũ rwa njora mooragwo naruo. ¹² Nĩagacina hekarũ cia ngai cia Misiri; agaacina hekarũ ciao na atahe ngai ciao. O ta ũrĩa mũrĩthi ehumbaga nguo yake, noguo akehumba bũrũri wa Misiri, acooke oime kuo atarĩ mũhutie. ¹³ Nĩakoinanga itugĩ iria ihooyagwo, iria irĩ thĩnĩ wa hekarũ ya riũa kũu bũrũri wa Misiri, na acooke acine hekarũ cia ngai cia bũrũri wa Misiri ithire.’”

44

Mwanangĩko nĩ ũndũ wa Kũhooya Mĩhianano

¹ Īno nĩyo ndũmĩrĩri irĩa yakinyĩrĩre Jeremia ĩkonĩ Ayahudi othe arĩa matũũraga bũrũri wa Misiri ya Mũhuro*: kũu Migidoli, na Tahapanahesi, na Nofu, o na kũu Misiri ya mwena wa rūgongo, akĩrwo atĩrĩ: ² “Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Inyuĩ nĩmweyoneire mwanangĩko mũnene ũrĩa ndaarehithĩrie Jerusalemu o na matũũra mothe ma Juda. Ũmũthĩ ũyũ nĩmatiganĩrio, magakira ihooru na makaanangĩka ³ nĩ ũndũ wa ũũru ũrĩa mekĩte. Nĩmathĩrĩkie, magĩtũma ndakare nĩ ũndũ wa gũcinĩra ngai ingĩ ũbumba, o na nĩ ũndũ wa kũhooya ngai ingĩ iria matooĩ, kana ikamenywo nĩ inyuĩ, o na kana nĩ maithe manyu. ⁴ Ndatũũrĩte ndĩmatũmagĩra ndungata ciakwa cia anabii kaingĩ, o arĩa maameeraga atĩrĩ: ‘Tigai gwĩka ũndũ ũyũ ũrĩ magigi, o ũyũ nĩ thũire!’ ⁵ No rĩrĩ, matiigana gũthikĩrĩria kana kũrũmbũiya ũhoro ũcio; matigarũrũkire matigane na waganu wao, kana matige gũcinĩra ngai ingĩ ũbumba. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio, marakara makwa mahiũ magĩitika; magĩakana matũũra-inĩ ma Juda na njĩra-inĩ cia Jerusalemu, nakuo gũgĩtigwo gwatuĩka kũndũ kwanangĩku gũgakira ihooru, o ta ũguo gũtarĩ ũmũthĩ.

⁷ “Rũ-rĩ, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekũũria ũũ: Nĩ kĩ gĩgũtũma mwĩrehere mwanangĩko mũnene ũguo na njĩra ya kweheria arũme na andũ-a-nja, na ciana na ngenge kuuma Juda, na inyuĩ mũkeniina, gũkaaga mũndũ o na ũmwe ũtigarĩte? ⁸ Mũraathĩrĩkia nĩkĩ, mũgatũma ndakare nĩ ũndũ wa kĩrĩa mũthondekete na moko manyu na ũndũ wa gũcinĩra ngai ingĩ ũbumba gũkũ bũrũri wa Misiri, kũrĩa mũũkĩte gũtũũra? Nĩmũkwĩniina na mũtuĩke kĩndũ gĩa kũrumagwo na gĩa kũnyararwo thĩnĩ wa ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ. ⁹ Kaĩ mũriganĩrwo nĩ maũndũ ma waganu marĩa mekirwo nĩ maithe manyu, na athamaki na atumia-athamaki a Juda, na maũndũ ma waganu marĩa inyuĩ na atumia anyu mwekire bũrũri-inĩ wa Juda na njĩra-inĩ cia Jerusalemu? ¹⁰ Nginya ũmũthĩ, matĩrĩ menyiihia, kana makahe gĩtĩo, kana makarũmĩrĩra watho wakwa, o na kana uuge wa kũrũmagĩrwo ũrĩa ndaamũheire inyuĩ na maithe manyu.

¹¹ “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Nĩndũite atĩ nĩngũmũrehithĩria mwanangĩko, na nyanangithie Juda guothe. ¹² Nĩngweheria matigari ma Juda macio matũite atĩ nĩmegũthĩ bũrũri wa Misiri magatũũre kuo. Othe magaathĩrĩra bũrũri wa Misiri; makoaragwo na rūhiũ rwa njora, kana makue nĩ ng’aragu, kuuma ũrĩa mũnini nginya ũrĩa mũnene, othe makaaniinwo na rūhiũ rwa njora kana ng’aragu. Magaatuĩka o ta kĩndũ kĩrume na kĩndũ kĩrĩ magigi, o na kĩndũ gĩa kũmenwo na kĩa njono; ¹³ andũ arĩa matũũraga bũrũri wa Misiri nĩngamaherithia na rūhiũ rwa njora, na ndĩmaherithie na ng’aragu o na mũthiro, o ta ũrĩa ndaaherithie Jerusalemu. ¹⁴ Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa matigari ma Juda acio mathĩite gũtũũra bũrũri wa Misiri ũkaahonoka, kana atigare nĩguo acooke bũrũri wa Juda, ũrĩa meriragĩria gũgaacooka magatũũre kuo; gũtirĩ ũgaacooka, tige o andũ anini arĩa mageethara.”

¹⁵ Hĩndĩ iyo andũ othe arĩa maamenyete atĩ atumia ao nĩmacinagĩra ngai ingĩ ũbumba, marĩ hamwe na atumia arĩa othe maarĩ ho, marĩ kĩũgano kĩnene, o hamwe na andũ arĩa othe maatũũraga Misiri ya mũhuro na ya Rũgongo, makĩra Jeremia atĩrĩ, ¹⁶ “Ithuĩ tũtingĩthikĩrĩria ndũmĩrĩri iyo ũtwarĩrie ũkĩgwetaga rĩtwa rĩa Jehova! ¹⁷ Gũtirĩ nganja ithuĩ no tũgwĩka ũrĩa wothe tuoigire atĩ nĩtũgwĩka: Nĩtũrĩcinagĩra Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũrĩa Igũrũ ũbumba, na tũmũitagĩre maruta ma indo cia kũnyuuo, o ta ũrĩa ithuĩ ene, na maithe maitũ, na athamaki aitũ o na anene aitũ, meekaga matũũra-inĩ ma Juda na njĩra-inĩ cia Jerusalemu. Mahinda macio twarĩ na irio nyingĩ, na tũkagaacĩra, na tũtioonaga ũũru. ¹⁸ No rĩrĩ, kuuma twatiga gũcinĩra Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũrĩa Igũrũ

* 44:1 Ayahudi aya nĩ arĩa maatahitwo magatwarwo bũrũri wa Misiri (2Ath 23:34), na nikuonania he kahinda kaahitũkĩte thuutha wa maũndũ ma Jer 43.

ūbumba, na tūgītiga kūmūrutagīra magongona ma indo cia kūnyuuo-rī, tūtīrī kīndū tūkoretwo tūrī nakīo, na tūniinagwo na rūhiū rwa njora na ng'aragu.”

¹⁹ Atumia nao magīcooka makīongerera atīrī, “Rīrīa twacinagīra Mūthamaki-Mūndū-wa-nja wa kūūrīa Igūrū† ūbumba, na tūkamūrutagīra magongona ma indo cia kūnyuuo-rī, githī o nao athuuri aitū matiamenyaga atī nītwamūthondekagīra tūmīgate tūrī na mūhianano wake, na tūkamūrutagīra magongona ma indo cia kūnyuuo?”

²⁰ Hīndī īyo Jeremia akīārīria andū othe, arūme na andū-a-nja, acio maamūcookagīria ūhoru, akīmeera atīrī, ²¹ “Githī Jehova ndaaririkanire na agīciiria ūhoru wa ūbumba ūcio wacinagīrwo matūūra-inī macio ma Juda na njīra-inī cia Jerusalemu nī inyuī, na maithe manyu, na athamaki anyu, na anene anyu, o na andū othe a būrūrī ūcio? ²² Na rīrīa Jehova aaremīrwo nī gūcooka gūkirīrīria ciiko cianyu cia waganu na maūndū marī magigi macio mwekaga-rī, būrūrī wanyu ūgītūika kūndū gwa kūnyitwo nī kīrumi, na ūgītūika kūndū gūkirīte ihooru, gūtārī andū matūūruga kuo, o ta ūguo gūtārī ūmūthī. ²³ Nī ūndū inyuī nīmūcinīte ūbumba mūkehīria Jehova, na nīmūregete kūmwathīkīra, kana kūrūmīrīra watho wake kana uge wake wa kūrūmīrīrwo, o na kana irīra ciake-rī, nīkīo mwanangīko ūyū ūmūkorete rīu, o ta ūrīa mūrōna.”

²⁴ Ningī Jeremia akīīra andū othe, hamwe na andū-a-nja acio, atīrī, “Ta iguai ndūmīrīri ya Jehova, inyuī andū othe a Juda mūrī gūkū būrūrī wa Misiri. ²⁵ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atīrī: Inyuī na atumia anyu nīmuonanītie na ciiko cianyu ūrīa mweranīire rīrīa mwoigire atīrī, ‘Gūtīrī nganja, ithuī no nginya tūhingie mīhītwa īrīa twehītire atī nītūrīcinagīra Mūthamaki-Mūndū-wa-nja wa kūūrīa Igūrū ūbumba, na nītūrīmūrutagīra maruta ma indo cia kūnyuuo.’

“Thīī na mbere, īkai ūrīa mweranīire! Hingiai mīhītwa yanyu! ²⁶ No rīrī, iguai ndūmīrīri ya Jehova, inyuī Ayahudi othe arīa mūtūūruga būrūrī wa Misiri: Jehova ekuuga atīrī, ‘Nīndīhītīte na rītwa rīakwa inene, ngoiga gūtīrī mūndū o na ūmwe wa kuuma Juda ūtūūruga handū o hothe thīinī wa būrūrī wa Misiri ūgaacooka kūgweta rītwa rīakwa kana ehīte akiugaga atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Mwathani Jehova atūūruga muoyo.” ²⁷ Nīgūkorwo nīndīmacūthīrīrie ndīmarehere ūūru, no ti ndīmarehere wega; Ayahudi arīa marī būrūrī wa Misiri nīmakaniinwo na rūhiū rwa njora na ng'aragu, nginya othe mathire biū. ²⁸ Arīa makaahonoka kūūrāgwo na rūhiū rwa njora macooke būrūrī wa Juda moimīte būrūrī wa Misiri magaakorwo marī anini mūno. Hīndī īyo matigari mothe ma andū a Juda arīa mathīite gūtūūra būrūrī wa Misiri, nīmakamenya nī kiugo kīa ū gīkaarūgama: nī gīakwa kana nī kīao.’

²⁹ “Jehova ekuuga atīrī: ‘Ūndū ūyū nīguo ūgaatuika kīmenyithia kīanyu atī nīngamūherithia mūrī gūkū, nīguo mūmenye atī ti-itherū uge wakwa wa kūmūrehithīria ūūru nīūkehaanda.’ ³⁰ Ūū nīguo Jehova ekuuga: ‘Nīngūneana Firaūni Hofira mūthamaki wa būrūrī wa Misiri kūrī thū ciake irīa icaragia kūmūruta muoyo, o ta ūrīa ndaaneanire Zedekia mūthamaki wa Juda moko-inī ma Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, thū īrīa yacaragia kūmūruta muoyo.’”

45

Ndūmīrīri kūrī Baruku

¹ Ūū nīguo mūnabii Jeremia eerire Baruku mūrū wa Neria, mwaka-inī wa kana wa wathani wa Jehoiakimu mūrū wa Josia mūthamaki wa Juda, thuutha wa Baruku kwandīka ūhoru ūrīa Jeremia aamwīraga andīke ibuku-inī rīa gīkūnjo: ² “Ūū nīguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, arakwīra wee Baruku: ³ Woigire atīrī, ‘Kaī ndī na haaro-ī! Jehova nīanyongereire kīeha igūrū rīa ruo rūrīa ndī naruo; nīnogetio nī gūcaaya, na ngaaga ūhurūko.’”

⁴ Jehova oigire atīrī, “Mwīre atīrī: ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga: Nīngang’aūrania kīrīa njakīte, na munye kīrīa haandīte būrūrī-inī ūyū wothe. ⁵ No ūgīcooke wīcarīrie maūndū manene? Tīga kūmacaria. Nīgūkorwo nīngarehithīria andū othe mwanangīko, ūguo nīguo Jehova ekuuga, no rīrī, kūrīa guothe ūrīthiiga nīngatūma wīthare ūhonokie muoyo waku.’”

† 44:19 Mūthamaki-Mūndū-wa-nja wa kūūrīa Igūrū yarī ngai ya andū a Babuloni irīa yatuikaga yarī na ūhoti wa gūtūma mūndū aciare.

46

Ndūmīrīri ikoniī Būrūri wa Misiri

¹ Ino nīyo ndūmīrīri ya Jehova ikoniī ndūrīrī īrīa yakinyīrīire mūnabii Jeremia:

² Ha ūhorō ūkonīī būrūri wa Misiri:

İno nīyo ndūmīrīri ya gūūkīrīra mbūtū cia ita cia Firaūni Neko, mūthamaki wa būrūri wa Misiri, iria ciahootēirwo kūu Karikemishi, Rūūī-inī rwa Farati, nī Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, mwaka-inī wa kana wa wathani wa Jehoiakimu mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda:

³ “Thagathagai ngo cianyu, iria nene na tūrīa tūnini,
mūthīī mbaara-inī!

⁴ Tandīkai mbarathi,
mūcihaice!

Rūgamai o mūdū handū hake
mwīkīrīte ngūbia cia igera!

Kumuthai matimū manyu,
na mwīhumbe nguo cianyu cia mbaara.

⁵ Nī kīī ndīrona?
Nīamaku mūno,
nīmaracooka na thuutha,
njamba ciao nīndoorie.

Nīmetharīte na ihenya
matekwīhūgūra,
na kūrī na itua-nda mīena yothe,”
ūguo nīguo Jehova ekuuga.

⁶ “Arīa marī ihenya matingihota kūūra,
kana arīa marī hinya meethare.
Mwena wa gathigathini kūu Rūūī-inī rwa Farati
mahīngagwo makagūa.

⁷ “Nūū ūyū wīyambararītie ta Rūūī rwa Nili,
akaambarara ta njūūī irī na ndiihū cia maaī?

⁸ Būrūri wa Misiri wīyambararītie ta Rūūī rwa Nili,
ūkambarara ta njūūī irī na ndiihū cia maaī.

Oigaga atīrī, ‘Nīngūiyūra nginya humbīre thī;
nīngwananga matūūra marīa manene na andū arīa matūūruga kuo.’

⁹ Guthūkai, inyuī mbarathi ici!
Mateng’eriei hatarī itherū, inyuī mūtwarithagia ngaari cia ita.

Umagarai, inyuī njamba ici cia ita:
inyuī andū a Kushi na a Putu, inyuī mūūī kūrūmia ngo,
na inyuī andū a Ludu, inyuī mūgeetaga ūta.

¹⁰ No rīrī, mūthenya ūcio nī wa Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe:
nī mūthenya wa kwīrīhīria, erīhīrie harī thū ciake.

Rūhiū rwa njora rūkaarīa nginya rūhūūne,
rūkaanyua thakame yao nginya rūnyootoke.

Nīgūkorwo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīakarutīra igongona
kūu būrūri wa mwena wa gathigathini gūkuhī na Rūūī rwa Farati.

¹¹ “Ambata, ūkinye Gileadi, ūgīre ndawa,
wee Mūirītu Gathirange, Mwarī wa būrūri wa Misiri.
No rīrī, ūingīhagia ndawa icio mūno, o tūhū;
gūtīrī ingīkūhonia.

¹² Ndūrĩrĩ nĩikaigua ũhoru wa gũconorithio gwaku;
kĩrĩro gĩaku gĩkaaiyũra thĩ.
Njamba ikaahĩngagwo nĩ irĩa ingĩ;
cierĩ ikaagũa thĩ hamwe.”

¹³ Ino nĩyo ndũmĩrĩri irĩa Jehova aaheire Jeremia ũcio mũnabii ikoniĩ gũũka kwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, gũtharĩkĩra bũrũri wa Misiri:

¹⁴ “Anĩrĩrai ũhoru ũyũ bũrũri-inĩ wa Misiri, na mũũhunjie kũu Migidoli;
ningĩ mũũhunjanĩrie kũu Nofu na Tahapanahesi:
‘Rũgamai harĩa hamwagĩrĩre na mwĩhaarĩrie,
nĩgũkorwo rũhiũ rwa njora nĩrũrarĩa arĩa mamũthiũrũrũkĩrie.’

¹⁵ Nĩ kĩ gĩgũtũma njamba cianyu cia ita ciaraganio thĩ?
Itĩngĩhota gwĩtiiria, nĩgũkorwo Jehova nĩwe ũgaacitindĩka acigũithie thĩ.

¹⁶ Nĩikahĩngwo rĩngĩ na rĩngĩ;
ikaagũanĩra o mũndũ igũrũ rĩa ũrĩa ũngĩ.

Ikoiga atĩrĩ, ‘Ũkĩrai, nĩtũcookei
kũrĩ andũ aitũ, kũrĩa twaciarĩirwo,
tweherere rũhiũ rũrũ rwa njora rwa mūtũhatĩrĩa.’

¹⁷ Marĩ kũu makaanagĩrĩa, makoiga atĩrĩ,
‘Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, nĩ inegene rĩa tũhũ;
nĩorirwo nĩ mweke wake.’”

¹⁸ Mũthamaki, o we ũrĩa wĩtagwo
Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ,
“Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ,
nĩ kũrĩ mũndũ ũroka, ũgaakorwo ahaana ta Kĩrĩma gĩa Taboru
kĩrĩ gatagatĩ-inĩ ka irĩa iria ingĩ,
o na ta ũrĩa Kĩrĩma gĩa Karimeli kĩaana kĩrĩ hakuhĩ na iria.

¹⁹ Oha mĩrigo yaku ya gũthĩ nayo kũrĩa ũgaatahwo, ũtwarwo,
wee ũtũũraga bũrũri wa Misiri,
nĩgũkorwo Nofu gũkaanangwo, kwage kĩndũ,
o na gũkire ihooru, gũtarĩ mũndũ wa gũgũtũũra.

²⁰ “Bũrũri wa Misiri ũhaana moori njega mũno,
no rĩrĩ, nĩ harĩ mbogo kanyarare ĩrooka
kũmĩũkĩrĩa, yumĩte mwena wa gathigathini.

²¹ Thigari cia mũcaara iria irĩ kuo
ihaana ta njaũ cia gĩcegũ.

O nao nĩmakagarũrũka more marĩ hamwe,
matikahota gwĩtiiria,
nĩgũkorwo mũthenya wa mwanangĩko nĩũkamakorera,
na nĩrĩo ihinda rĩao rĩa kũherithio.

²² Mũrurumo wa andũ a Misiri ũgaatuĩka ta wa nyoka rĩrĩa ĩrethara,*
rĩrĩa thũ ĩgooka ĩrĩ na hinya;
magaagũũkĩrĩa na mathanwa,
o ta andũ maratema mĩtĩ.”

²³ Jehova ekuuga atĩrĩ,
“Nĩmagatema mũtitũ wakuo,
o na ũrĩ mũtumanu ũguo.
Tondũ nĩ andũ aingĩ mũno gũkĩra ngigĩ,
na matingĩtarĩka.

* 46:22 Athamaki a bũrũri wa Misiri maahũthagĩra rũrũri rwa nyoka taarĩ guo ũhoti wa wathani wao.

²⁴ Mwarĩ ũcio wa būrũri wa Misiri nĩagaconorithio,
akaanenganĩrwo kũrĩ andũ a mwena wa gathigathini.”

²⁵ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: “Ndĩ hakuhĩ kũherithia Amoni ngai ya Thebesi, na Firaũni, na būrũri wa Misiri na ngai ciakuo, na athamaki akuo, na arĩa othe mehokaga Firaũni. ²⁶ Nĩngamaneana kũrĩ andũ arĩa mendaga kũmaruta muoyo, ndĩmaneane kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni na anene ake. No rĩrĩ, thuutha-inĩ būrũri wa Misiri nĩgũgatũũrwo nĩ andũ rĩngĩ o ta tene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

²⁷ “Tiga gwĩtigĩra, wee Jakubu ndungata yakwa:
o nawe Isiraeli-rĩ, ndũkamake.

Ti-itherũ nĩngakũhonokia ngũrutĩte kũndũ kũraya,
njiaro ciaku ciume būrũri ũrĩa ciatahirwo igĩtwarwo.

Jakubu nĩagakorwo na thayũ na ũgitĩri rĩngĩ,
na gũtirĩ mũndũ ũgaatũma acooke gwĩtigĩra.”

²⁸ Jehova ekuuga atĩrĩ “Tiga gwĩtigĩra,
wee Jakubu ndungata yakwa, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe.

o na ingĩkaniinũkia ndũrĩrĩ ciothe
kũrĩa ndarekire mũtwarwo mũrĩ atahe-rĩ,

wee ndigakũniina biũ,
no rĩrĩ, nĩngakũherithia na kĩhoo;to;
ndigakũreka ũthĩ o ũguo ũtahirithĩtio.”

47

Ndũmĩrĩri ĩkonĩ Andũ a Filisti

¹ ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩrĩa yakinyĩrĩre Jeremia ũrĩa mũnabii, ĩkonĩ andũ a Filisti, Firaũni atanatharĩkĩra Gaza:

² Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Ta rora ũrĩa kĩguũ kĩa maaĩ kĩroima na kũu mwena wa gathigathini;
nĩgĩgũtuĩka ta rūũĩ rūiyũru mũno, rūkoina.

Megũtherera moinĩre būrũri na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo,
na moinĩre matũũra-inĩ na arĩa matũũraga kuo.

Andũ nĩmagakaya;
arĩa othe maikaraga būrũri ũcio makaarĩra na magirĩke,

³ maigua mũkubio wa mbarathi igĩteng’era,
na inegene rĩa ngaari cia ita cia thũ ciao,
o na mũrurumo wa magũrũ ma ngaari icio.

Maithe ma ciana matikehũgũra mateithie ciana ciao;
moko mao magaikara o ũguo maregerete.

⁴ Nĩgũkorwo mũthenya nĩmũkinyu
wa kũniina andũ a Filisti othe,
na wa kweheria matigari mothe ma andũ
arĩa mangĩteithia Turo na Sidoni.
Jehova arĩ hakuhĩ kwananga andũ a Filisti,
acio maatigaire kuuma hũgũrũrũ-inĩ cia Kafitori.

⁵ Andũ a Gaza makeenjwo njuĩrĩ macakae;
Ashikeloni nakuo gũgaakira ki.
Atĩrĩrĩ, inyuĩ matigari maya mũrĩ kũu werũ-inĩ,
mũgũtũũra mwĩtemangaga nginya-rĩ?

⁶ “Mũrarĩra mũkoooria atĩrĩ,
‘Wee, rūhiũ rwa njora rwa Jehova-rĩ,
ũgũthĩ na mbere nginya rĩ ũngĩkaahurũka?

Wĩcookie njora-inĩ;
 hurũka na ũkire o ro ũguo.’
⁷ No rĩrĩ, rūngĩkĩhuurũka atĩa,
 o rĩrĩa arĩ Jehova ũrwathĩte,
 o rĩrĩa arwĩrĩte rūtharĩkĩre Ashikeloni,*
 o na kũu ndwere-inĩ cia iria?”

48

Ndũmĩrĩrĩ ikoniĩ Moabi

¹ Ha ũhoru ũkonĩ bũrũri wa Moabi:

Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ:
 “Wũi-ĩya, nĩ ũndũ Nebo nĩgũkwanangwo-ĩ.
 Kiriathaimu nĩgũgaconorithio na gũtunyanwo;
 kĩgitĩro kĩrĩa kĩrũmu nĩgũgaconorithio na kĩharaganio.
² Moabi gũtigacooka kũgaathĩrĩrio rĩngĩ;
 kũu Heshiboni andũ nĩmagathugunda ũrĩa megũgũũkĩrĩa, makoiga atĩrĩ:
 ‘Ũkai, nĩtũniinei rūrĩrĩ rūu.’
 O nawe itũũra rĩa Madimeni-rĩ, nĩũgakirio ki;
 rūhiũ rwa njora nĩrũgagũteng’eria.
³ Ta thikĩrĩa mbu ĩyo ĩroigwo kũu Horonaimu,
 mbu nĩ ũndũ wa kũniinanwo kũnene na mwanangĩko.
⁴ Bũrũri wa Moabi nĩũkonũhwo:
 ciana ciakuo cia ngenge nĩikaarĩa ciugĩrĩirie.
⁵ Marambata na njĩra ya gũthĩrĩ Luhithu,
 makĩrĩraga na ruo rũnene o magĩthiia;
 marĩ njĩra-inĩ ya gũikũrũka Horonaimu
 nĩmaiguĩte kĩrĩro kĩa ruo ruumĩte ngoro nĩ ũndũ wa ũrĩa kwanangĩtwo.
⁶ Mwĩthare! Honokai mĩoyo yanyu,
 tuĩkai ta kahinga karĩ werũ-inĩ.
⁷ Tondũ wa ũrĩa wee wĩhokete ciĩko ciaku o na ũtonga waku-rĩ,
 o nawe nĩũgatahwo,
 nayo ngai ĩrĩa ĩtagwo Kemoshu* nĩĩgatwarwo ithaamĩrio,
 ĩrĩ hamwe na athĩnjĩri-ngai, o na anene a yo.
⁸ Mũniinani nĩagookĩrĩa itũũra o itũũra,
 na gũtirĩ itũũra rikahonoka.
 Gĩtuamba nĩgĩkaharaganio,
 nago werũ ũrĩa mwaraganu wanangwo,
 tondũ Jehova nĩwe ugĩte ũguo.
⁹ Itĩrĩriai Moabi cumbĩ,
 tondũ nĩrĩkonũhwo;
 matũũra makuo nĩmagakira ihooru,
 kwage mũndũ o na ũmwe ũngĩmatũũra.
¹⁰ “Kũrumwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũkũruta wĩra wa Jehova arĩ na ũgũũta!
 Kũrumwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũkũgirĩrĩria rūhiũ rwake rwa njora gũita thakame!
¹¹ “Moabi atũũrĩte agaaciĩre kuuma arĩ mwĩthĩ,
 ta ndibei ĩrĩa ĩĩkeerete,
 ĩkarika kĩnyita ĩtarĩ nyonoranie;

* 47:7 Ũhoru wa gũtharĩkĩra Ashikeloni wahingirio nĩ Nebukadinezaru mwaka-inĩ wa 604 mbere ya gũciarwo gwa Kristũ.
 Kemoshu yarĩ ngai ya andũ a Moabi (1Ath 11:7, 33; 2Ath 23:13).

* 48:7

we ndarĩ aatahwo agatwarwo bŭrŭri ũngĩ.
Nĩ ũndũ ũcio mŭcamo wake no ta ũrĩa warĩ tene,
naguo mŭtararĩko wake ndŭrĩ wagarŭrũka.

¹² No matukũ nĩmarooka,
rĩrĩa ngaatũma andũ arĩa monoranagia moke,
nao mamuonorerie thĩ;
matige ndigithũ ciake irĩ theri,
na moragaange nyŭngũ ciake,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹³ “Hĩndĩ iyo Moabi nĩagaconoka nĩ ũndũ wa ngai ĩrĩa ĩtagwo Kemoshu,
o ta ũrĩa nyũmba ya Isiraeli yaconokire,
rĩrĩa meehokete Betheli.

¹⁴ “Mwakĩhota atĩa kuuga atĩrĩ, ‘Ithuĩ tŭrĩ njamba irĩ hinya,
andũ marĩ ũrũme ita-inĩ’?

¹⁵ Moabi nĩgũkanangwo na matũũra makuo matharĩkĩrwo;
aanake ake arĩa ega mũno magaikŭrũka rĩŭraganĩro-inĩ makooragwo,”
nĩguo Mũthamaki ekuuga, o we ũrĩa wĩtagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

¹⁶ “Kũgũa kwa Moabi nĩgũkinyu;
mũtino wake nĩũgũũka o na ihenya.

¹⁷ Mũcakaĩrei inyuĩ arĩa othe mŭtũũraga mũmũthiũrũrũkĩirie,
inyuotho arĩa mũũĩ ngumo yake;
ugai atĩrĩ, ‘Kaĩ rũthanju rwa ũnene nĩrunĩkangu-ĩ!
Kaĩ mũthĩgi ũrĩa ũrĩ riiri nĩmunangĩku-ĩ!’

¹⁸ “Harũrũkai mwehere riiri-inĩ ũcio wanyu,
mũikare thĩ kũrĩa kũng’aru,
inyuĩ atũũri a kũu kwa Mwarĩ wa Diboni,
nĩgũkorwo ũrĩa ũkaananga Moabi
nĩakamũũkĩrĩra,
aharaganie matũũra manyu marĩa mairigĩre na hinya.

¹⁹ Rũgamai mũkĩra-inĩ wa barabara mwĩrorere,
inyuĩ arĩa mŭtũũraga Aroeri.

Hooyai kĩrĩra harĩ mũndũ ũcio ũrethara, o na harĩ mũndũ-wa-nja ũcio ũroora,
mũmoorie atĩrĩ, ‘Kaĩ gwĩkĩkĩte atĩa?’

²⁰ Moabi nĩmũconorithie, nĩ ũndũ nĩmũhehenje.
Kayũrũrũkai na mũrĩre!

Heanai ũhoru ũcio kũu Arinoni,
atĩ Moabi nĩ mwanange.

²¹ Matũĩro ma ciira nĩmakinyĩte bŭrŭri-inĩ ũrĩa mwaraganu:

magakinya Holoni, na Jahaza, na Mefaathu,

²² na magakinya Diboni, na Nebo, na Bethi-Dibilathaimu,

²³ na magakinya Kiriathaimu, na Bethi-Gamuli, na Bethi-Meoni,

²⁴ na magakinya Keriothu, na Bozara:

ĩĩ, nginya matũũra mothe ma Moabi,
marĩ kũraya na marĩ gũkuhĩ.

²⁵ Rũhĩa rwa Moabi nĩrũrengetwo;
guoko gwake nĩ kuunĩtwo,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

²⁶ “Mũheei njoohi anyue arĩĩo,
tondũ nĩang’athĩirie Jehova.
Moabi nĩarekwo egaragarie matahĩko-inĩ make;

nĩarekwo atuĩke kĩndũ gĩa gũthekererwo.

²⁷ Githĩ Isiraeli ndatuĩkĩte kĩndũ gĩa gũthekererwo nĩwe?

Kaĩ aanyitirwo arĩ gatagatĩ ka aici,
atĩ nĩkĩo ũinagia kĩongo nĩkũmũnyarara,
rĩrĩa rĩothe ũkwaria ũhoru wake?

²⁸ Tiganĩriai matũũra manyu mũgatũũre ndwaro-inĩ cia mahiga,
inyuĩ arĩa mũtũũraga Moabi.

Tuĩkai ta ndutura ĩrĩa ĩyakagĩra gĩtara
mũromo-inĩ wa ngurunga.

²⁹ “Nĩtũiguĩte ũhoru wa mwĩtĩio wa Moabi,
ũrĩa aarĩ mwĩkĩrĩri na akeyona,
tũkaigua ũhoru wa mwĩtĩio wake o na mwĩtũũgĩrio,
o na tũkaigua ũhoru wa mwĩgaatho wa ngoro yake.

³⁰ Nĩnjũũĩ rũng’athio rwake, no nĩ rwa tũhũ,
naguo mwĩraho wake ndũrĩ ũndũ ũhingĩtie,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

³¹ “Nĩ ũndũ ũcio nĩndĩrarĩrĩa Moabi,
nĩ Moabi guothe ndĩrarĩrĩa,
ndĩracakaira andũ a Kiri-Haresethi.

³² Ndĩrarĩra nĩ ũndũ wanyu, o ta ũrĩa Jazeri arĩraga,
inyuĩ mĩthabibũ ya Sibima.

Honge cianyu itambũrũkĩte igakinya iria-inĩ;
itambũrũkĩte nginya iria-inĩ rĩa Jazeri.

Mũniinani nĩagũĩrĩire matunda maku
marĩa meeru, o na akagwĩra thabibũ.

³³ Gĩkeno na gũcanjamũka nĩithirĩte
kũu mĩgũnda-inĩ ya matunda, o na kũu mĩgũnda-inĩ ya Moabi.

Nĩndũmĩte ndibei yage ihĩhĩro-inĩ ciayo;
gũtirĩ mũndũ ũhihaga thabibũ kuo arĩ na mbugĩrĩrio ya gĩkeno.
O na gũtuĩka nĩ kũrĩ na mbugĩrĩrio,
ti mbugĩrĩrio cia gĩkeno.

³⁴ “Mĩgambo ya kĩrĩro kĩa ĩraiguuo
kuuma Heshiboni o nginya Eleale na Jahazu,
na kuuma Zoari o nginya Horonaimu na Egilathu-Shelishiya,
tondũ o na maaĩ ma Nimurimu nĩmahũite.

³⁵ Kũu Moabi nĩnganiina
arĩa othe marutagĩra maruta kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru,
na magacinĩra ngai ciao ũbumba,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

³⁶ “Nĩ ũndũ ũcio ngoro yakwa nĩracakaira Moabi, nganĩrĩa o ta mũtũrĩrũ;
ĩracakaya yanĩrĩire ta mũtũrĩrũ nĩ ũndũ wa andũ a Kiri-Haresethi,
tondũ ũtonga ũrĩa megĩrĩire nĩmũthiru biũ.

³⁷ Mĩtwe yothe nĩmĩenje
na nderu ciothe cikenjwo;
guoko guothe nĩgũteme,
na njohero o yothe ĩhumbĩtwo na nguo ya ikũnia.

³⁸ Nyũmba-igũrũ guothe kũu Moabi,
o na kũu iwanja-inĩ cia mũingĩ,
gũtirĩ ũndũ ũngĩ tiga o gũcakaya,

nĩgũkorwo nĩnjũragĩte Moabi
o ta ndigithũ ya rĩũmba rĩa itangĩendeka nĩ mũndũ,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

³⁹ “Hĩ! Kaĩ nĩkũmomore-ĩ! Kaĩ nĩmararĩra-ĩ!
Kaĩ Moabi nĩahũndũkĩte na thuutha nĩ thoni-ĩ!
Moabi atuĩkĩte kĩndũ gĩa gũthekererwo,
na agatuĩka kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ arĩa othe mamũrigicĩirie.”

⁴⁰ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Atĩrĩrĩ! Nderi nĩiracuuhũka,
itambũrũkĩtie mathagu mayo igũrũ rĩa Moabi.

⁴¹ Keriothu nĩgũgũtunyanwo,
nacio cĩihitho iria cia hinya kuo itahwo.
Mũthenya ũcio-rĩ, ngoro cia njamba iria irĩ hinya cia Moabi
igaatuĩka ta ngoro ya mũndũ-wa-nja akĩrũmwo.

⁴² Moabi nĩakaniinwo atige gũtuĩka rũrĩrĩ rĩngĩ,
tondũ nĩang’athĩirie Jehova.

⁴³ Inyuĩ andũ a Moabi,
guoya, na kũgĩa marima, o na kũgwatio na mĩtego nĩcio imwetereire,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁴⁴ “Ūrĩa wothe ũkoora nĩ ũndũ wa guoya,
ũcio akaagĩa irima,
nake ũrĩa ũkaahaica oime irima-rĩ,
akaagwatio nĩ mũtego;
nĩ ũndũ nĩngũtũma Moabi akinyĩrwo
nĩ mwaka wa kũherithio,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁴⁵ “Andũ arĩa metharĩte makoorĩra cĩiruru-inĩ cia Heshiboni
matirĩ na ũteithio,
nĩgũkorwo mwaki nĩumĩte Heshiboni,
rũrĩrĩmbĩ rũkoima gatagatĩ ka Sihoni;
rũracina mothiũ ma Moabi,
na rũgacina ciongo cia acio merahaga makarehe ngũĩ.

⁴⁶ Wee Moabi, kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ!
Andũ a Kemoshu nĩaniine;
aanake aku manyiitĩtwo mĩgwate magathaamio
nao airĩtu aku magatahwo.

⁴⁷ “No rĩrĩ, nĩngacookia ũgaacĩru wa Moabi
matukũ-inĩ marĩa magooka,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
Hau nĩho mũthia wa ituĩro rĩa Moabi.

49

Ndũmĩrĩrĩ ikoniĩ Bũrũri wa Amoni

¹ Ūhoru ũkoniĩ andũ a Amoni:
Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Kaĩ Isiraeli atarĩ na aanake?
Ndarĩ na andũ a kũmũgaya?
Nĩ kĩ gĩgĩtũmĩte Moleku egwatĩre bũrũri wa Gadi?
Nĩ kĩ gĩtũmĩte andũ ake matũũre matũũra-inĩ makuo?”

² Jehova ekuuga atĩrĩ,

“No rĩrĩ, matukũ nĩmarooka
 rĩrĩa ngoigithia mbu ya mbaara
 ya gũũkĩrĩra Raba kũu kwa andũ a Amoni;
 nakuo gũgaatuĩka hĩba ya mwanangĩko,
 natuo tũtũũra tũrĩa tũkũrigiicĩirie tũcinwo na mwaki.
 Hĩndĩ ĩyo nĩguo Isiraeli akaingata
 andũ arĩa maamũingatĩte,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

³ “Wee Heshiboni, girĩka, nĩgũkorwo Ai nĩ kwanange!
 Rĩrai, inyuĩ mũtũũraga Raba!

Mwĩhumbei nguo cia makũnia mũcaka;e;
 Teng’eraĩ ũũ na ũũ kũu thingo-inĩ ciaku,
 nĩgũkorwo Moleku nĩegũtahwo atwarwo bũrũri ũngĩ,
 hamwe na athĩnjĩri-ngai na anene ake.

⁴ Nĩ kĩ gĩtũmaga wĩrahĩre ituamba ciaku,
 ũkeraha nĩ ũndũ wa ituamba ciaku icio noru mũno?
 Wee mwarĩ ũyũ ũtarĩ mwĩhokeku,
 wee ũtũũrĩte wĩhokete ũtonga waku ũkiugaga atĩrĩ,
 ‘Nũũ ũngĩtharĩkĩra?’

⁵ Nĩngakũrehithĩria imakania
 kuuma kũrĩ arĩa othe makũrigiicĩirie,”
 nĩguo Mwathani ekuuga,
 o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

“Andũ othe anyu nĩmakaingatwo,
 na gũtikagĩa na mũndũ wa gũcookereria andũ acio mahurunjũkĩte.

⁶ “No rĩrĩ, thuutha-inĩ nĩngacookia
 ũgaacĩru wa andũ a Amoni,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

Ndũmĩrĩri ĩkonĩ Bũrũri wa Edomu

⁷ Ha ũhoru ũkonĩ Edomu:
 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ:
 “Kaĩ gũtarĩ na ũũgĩ ũtigarĩte kũu Temani?
 Kaĩ kĩrĩra gĩthĩrĩte harĩ andũ arĩa akuũku?
 Kaĩ ũũgĩ wao ũbuthĩte biũ?

⁸ Garũrũkai mwĩthare, mũthĩ mũkehithe thĩnĩ wa ngurunga iria ndiku,
 inyuĩ arĩa mũtũũraga kũu Dedani,
 tondũ nĩngarehithĩria Esaũ mwanangĩko
 rĩrĩa ngaamũherithia.

⁹ Agethi a thabibũ mangĩũka kũrĩ we-rĩ,
 githĩ to matigie tũthabibũ tũnini?
 Aici mangĩũka ũtukũ-rĩ,
 githĩ matingĩiya o indo iria imabatarĩtie?

¹⁰ No rĩrĩ, nĩ nĩngaguũria Esaũ nguo atigwo njaga,
 nĩngaguũria cĩhitho ciake,
 nĩguo ndakanacooke kuona gwa kwĩhitha.

Ciana ciake, na andũ a nyũmba yao, na andũ a itũũra rĩake nĩmakaniinwo,
 na o nake ndagatigara.

¹¹ Ndigĩrai ciana cianyu cia ngoriai; nĩngagitĩra mĩoyo yacio.
 Atumia anyu a ndigwa mũreke o nao manjĩhoke.”

¹² Jehova ekuuga atĩrĩ: “Kũngĩkorwo arĩa mataagĩrĩrwo kũnyũira gĩkombe kũ no nginya makĩnyũire-rĩ, wee ũngĩkĩaga kũherithio nĩkĩ? Ndũrĩ hĩndĩ ũtakaherithio, no rĩrĩ, no nginya ũgaakĩnyũira.” ¹³ Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ngwĩhĩta ngĩgwetaga rĩitwa riakwa, njuge atĩ Bozara gũgaatuĩka kũndũ kwanangĩku na kũrĩ magigi, gwa kũmenwo na gwa kũnyiitwo nĩ kĩrumi; namo matũũra makuo mothe magatũũra marĩ manangĩku nginya tene.”

¹⁴ Nĩnjiguĩte ndũmĩrĩri kuuma kũrĩ Jehova:

Atĩ nĩatũmire mũrekio athiĩ kũrĩ ndũrĩrĩ, agaciĩre atĩrĩ,
 “Ũnganai mũrĩtharĩkĩre!
 Arahũkai mũkarũe mbaara!”

¹⁵ “Rĩu nĩngũkũnyiihia mũno gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ,
 ndũme ũmenwo nĩ andũ.

¹⁶ Guoya ũrĩa ũtũmaga andũ magwĩtigĩre
 na mwĩtĩio wa ngoro yaku-rĩ, nĩikũheenetie,
 o wee ũtũũraga thĩinĩ wa ngurunga cia ndwaro cia mahiga,
 o na ũgaikaraga tũcũmbĩrĩ igũrũ twa karĩma.
 O na ũngĩgaaka itara igũrũ mũno ta cia nderi,
 ngaakũruta kuo, ngũharũrũkie,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹⁷ “Edomu gũgaatuĩka kũndũ gwa kũmakania;
 arĩa othe makaahĩtũkĩra kuo nĩmakamaka na makũnyũrũrie,
 nĩ ũndũ wa ũrĩa gũgaakorwo kwanangĩtwo.

¹⁸ O ta ũrĩa Sodomu na Gomora kwang’auranirio,
 hamwe na matũũra marĩa maariganĩtie namo,
 atĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩtũũra kuo;
 gũtirĩ mũndũ ũgaacooka gũtũũra kuo,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹⁹ “O ta mũrũũthi ũũkĩte kuuma ihinga-inĩ cia Jorodani,
 ũgakinya ũrĩithio-inĩ ũrĩa mũnoru-rĩ,
 noguo ngaingata Edomu oime bũrũri-inĩ wake o rĩmwe.
 Nũũ ũthuurĩtwo wa kũruta wĩra ũcio nĩgeetha ndĩmũtue wa kũũrũgamĩrĩra?
 Nũũ ũngĩ ũhaana ta nĩ, na nũũ ũngĩhota kũngararia?
 Ningĩ nĩ mũrũithi ũrĩkũ ũngĩkĩhota kũregana na nĩ?”

²⁰ Nĩ ũndũ ũcio, ta thĩkĩrĩriai, mũigwe ũrĩa Jehova athugundĩte gwĩka Edomu,
 o na ũrĩa atuĩte gwĩka arĩa matũũraga Temani:
 Arĩa anini thĩinĩ wa rũũru rũu rwa mbũri magaakururio matwarwo kũndũ kũraya;
 nĩakaniina ũrĩithio wao ũthire biũ nĩ ũndũ wao.

²¹ Thĩ nĩĩkainainio nĩ mũrurumo wao makĩgũa thĩ;
 kayũ ga kĩrĩro kĩa gakaiguu o nginya Iria Itune.

²² Atĩrĩrĩ! Nderi nĩĩkombũka na ĩcuuhũke,
 ĩtambũrũkĩtie mathagu mayo igũrũ rĩa Bozara.
 Mũthenya ũcio-rĩ, ngoro cia njamba iria irĩ hinya cia Edomu
 igaatũũka ta ngoro ya mũndũ-wa-nja akĩrũmwo.

Ndũmĩrĩri ĩkonĩ Dameski

²³ Ha ũhoru ũkonĩ Dameski:
 “Hamathu na Aripadi nĩamaku,
 nĩ ũndũ nĩmaiguĩte ndeto njũru.
 Nĩmorĩtwo nĩ hinya,
 makaagaaga ta maaĩ ma iria.

²⁴ Dameski nĩrĩũrĩtwo nĩ hinya,

nao andũ a rĩo makahũndũka meethare,
 rĩiyũritwo nĩ kũinaina;
 andũ a rĩo manyiitĩtwo nĩ ruo rwa ngoro na kĩeha,
 ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo.
²⁵ Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte itũũra rĩrĩa rĩrĩ ngumo rĩage gĩtiganĩrio,
 o itũũra rĩu rĩngenagia?
²⁶ Ti-itherũ, aanake a rĩo nĩmakarũndwo barabara-inĩ ciarĩo;
 thigari ciakuo ciothe igaakirio ki mũthenya ũcio,”
 ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.
²⁷ “Nĩngacina thingo cia Dameski;
 nanguo mwaki ũcio nĩũgaacina ciĩgitĩro cia Beni-Hadadi.”

Ndũmĩrĩri ikonĩ Kedari na Hazoru

²⁸ Ũhoro ũkonĩ Kedari, o na mothamaki ma Hazoru, marĩa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aatharĩkĩire:

Jehova ekuuga atĩrĩ:
 “Arahũkai mũtharĩkĩre Kedari,
 na mũniine andũ acio a mwena wa Irathĩro.
²⁹ Hema ciao na ndũũru ciao cia mbũri nĩgatahwo;
 ciandarũa ciao nĩigakuuo,
 hamwe na indo ciao ciothe, na ngamĩra ciao ciothe.
 Andũ nĩmakanĩrĩra, mameere atĩrĩ,
 ‘Kĩmako kĩnene kiumanĩte na mĩena yothe!’
³⁰ “Mwĩtharei narua!
 Ikarai thĩĩnĩ wa ngurunga iria ndiku,
 inyuĩ mũtũũraga kũu Hazoru.
 Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩaciĩrĩre kũmũũkĩrĩra;
 nĩathugundĩte ũrĩa ekũmũũkĩrĩra,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

³¹ “Arahũkai mũtharĩkĩre rũrĩrĩ rũu rũtũũrĩte rũgaacĩire na rũhooreire,
 o rũu rũtũũrĩte rũrĩ na thayũ,
 rũrĩrĩ rũteehingagĩra na ihingo kana rũkeirigĩra na igeri;
 andũ aruo matũũraga marĩ oiki,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
³² “Ngamĩra ciao igaatuĩka cia gũtahwo,
 nacio ndũũru icio ciao nyingĩ cia ng’ombe ituĩke cia ndaho.
 Arĩa marĩ kũndũ kũraya nĩngamahurunjĩra mĩena yothe ĩrĩa yumaga rũhuho.
 na nĩngamarehithĩria mwanangĩko kuuma mĩena yothe,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
³³ “Hazoru gũgaatuĩka ũtũũro wa mbwe,
 gũtũũre gũkirĩte ihooru nginya tene.
 Gũtirĩ mũndũ ũgaatũũra kuo;
 gũtirĩ mũndũ ũgaikara kuo.”

Ndũmĩrĩri ikonĩ Elamu

³⁴ Īno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩrĩa yakinyĩrĩre Jeremia ũcio mũnabii ikonĩ Elamu, o kĩambĩrĩria-inĩ kĩa wathani wa Zedekia mũthamaki wa Juda:

³⁵ Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga:
 “Atĩrĩrĩ, nĩngoinanga ũta wa Elamu,
 ũrĩa arĩ guo kĩhumo kĩa hinya wao.

- ³⁶ Nĩngarehithĩria andũ a Elamu huho iria inya
ciumaga mĩena ĩrĩa ĩna ya igũrũ;
ngaamahurunjĩra na kũu huho icio inya ciumaga,
na gũtirĩ rũrĩrĩ o na rũmwe
andũ acio aingate a Elamu matakoorĩra.
- ³⁷ Nĩngahehenja Elamu maitho-inĩ ma thũ ciao,
marĩ o mbere ya andũ arĩa macaragia kũmaruta muoyo;
nĩngamarehithĩria mwanangĩko,
o na marakara makwa mahiũ,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
“Ngaamateng’eria na rũhiũ rwa njora
nginya ndĩmaniine biũ.
- ³⁸ Nĩngaiga gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene kũu Elamu,
na niine mũthamaki wakuo o na anene akuo,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- ³⁹ “No rĩrĩ, nĩngacookia ũgaacĩru wa Elamu
matukũ-inĩ marĩa magooka,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

50

Ndũmĩrĩri ĩkonĩ Bũrũri wa Babuloni

- ¹ ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ĩrĩa Jehova aaririe na kanua ka Jeremia ũcio mũnabii, ũhoro ũkonĩ Babuloni
na andũ a bũrũri wa Babuloni:
- ² “Anĩrĩrai na mũhunjanĩrie ũhoro ndũrĩrĩ-inĩ,
haandai kĩbebero na mũhunjanĩrie ũhoro wakĩo;
mũtikamahithe ũndũ, no mũmeere atĩrĩ,
‘Babuloni nĩgũgũtunyanwo;
Beli nĩgũconorithio,
nayo Merodaki ĩyũrwo nĩ kĩmako.
Mĩhianano yakuo nĩgaconorithio,
na mĩhianano yao nĩkaiyũrwo nĩ guoya.’
- ³ Tondũ rũrĩrĩ ruumĩte mwena wa gathigathini nĩrũkamũtharĩkĩra,
na rwanange bũrũri wake.
Gũtirĩ mũndũ ũgaatũũra kuo;
andũ nĩmakoora o hamwe na nyamũ.
- ⁴ “Matukũ-inĩ macio, na ihinda-inĩ rĩu,
andũ a Isiraeli na andũ a Juda hamwe
nĩmagathĩ macarie Jehova Ngai wao makĩrĩraga,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- ⁵ “Nĩmakoorĩrĩria njĩra ya gũthĩ Zayuni,
na magarũrũke, merekeirie mothiũ mao kuo.
Nĩmagooka meeohanie na Jehova,
na marĩkanĩre kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene
kĩrĩa gĩtagacooka kũriganĩra.
- ⁶ “Andũ akwa makoretwo marĩ ng’ondũ ciũrĩte;
arĩithi ao nĩmamahĩtithĩtie njĩra,
na magatũma morũũre irĩma igũrũ.
Nao morũũrĩte kuuma kĩrĩma-inĩ nginya karĩma-inĩ,
makariganĩrwo nĩ kũrĩa ũhurũko wao ũrĩ.

⁷ Ūrĩa wothē wamoonire akĩmatambuura; thũ ciao ikiuga atĩrĩ,
 ‘Ithui tũtirĩ na ihĩtia, nĩ ūndũ nĩmehĩrie Jehova,
 ūrĩa arĩ we ūrĩithio wao wa ma,
 o we Jehova, mwĩhoko wa maithe mao.’

⁸ “Mwĩtharei muume Babuloni;
 eherai bũrũri wa andũ a Babuloni,
 na mũtuĩke ta thenge iria itongoragia rũũru rwa mbũri.

⁹ Nĩgũkorwo nĩngarahũra ũiguano wa ndũrĩrĩ nene,
 ciumĩte bũrũri wa gathigathini ciũkĩrĩre Babuloni.

Nĩkarũgama handũ ha cio irĩũkĩrĩre na igũtunyane,
 kuuma mwena ũcio wa gathigathini.

Mĩguĩ yao ĩgaatuĩka ta ĩrĩa ya njamba njoorua,
 iria itacookaga moko matheri.

¹⁰ Nĩ ūndũ ũcio Babuloni nĩgũgatahwo;
 andũ othe arĩa magaagũtaha nĩmagakuua indo cia kũmaigana,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹¹ “Tondũ nĩmũkenete na mũkarũũhia,
 inyuĩ arĩa mũtahaga igai rĩakwa,
 tondũ mũgũtũũha ta moori ĩkĩraanga ngano ĩkĩmĩhũũra,
 na mũkaania ta mbarathi cia njamba,

¹² nyina wanyu nĩagaconoka mũno;
 we ũcio wamũciarire nĩagaconorithio.

Nĩwe ũgaakorwo arĩ mũnini mũno ndũrĩrĩ-inĩ,
 atuĩke ta werũ, na ta bũrũri mũng’aru, o na ta werũ wa mũthanga.

¹³ Tondũ wa marakara ma Jehova, bũrũri ũcio ndũgacooka gũtũũrwo nĩ andũ,
 no rĩrĩ, nĩgũkira gũgaakira ihooru biũ.

Andũ arĩa othe makaagerera kũu Babuloni nĩmakamaka, na manyũrũrie kũndũ kũu
 tondũ wa ūrĩa gũgaakorwo kwanangĩtwo.

¹⁴ “Mwĩhaarĩrie mũthiũrũrũkĩrie Babuloni,
 inyuothē arĩa mũgeetaga ũta.

Rĩrathei! Mũtigatigie mĩguĩ,
 nĩgũkorwo nĩrĩhĩrie Jehova.

¹⁵ Riugĩrĩriei kuuma na mĩena yothē!
 Nĩrĩneanĩte rĩo rĩene, mĩthiringo yarĩo nĩgwĩte,
 na thingo ciarĩo nĩimomokete.

Nĩgũkorwo rĩrĩ nĩrĩo irĩhĩria rĩa Jehova-rĩ,
 mwĩrĩhĩriei harĩ rĩo;
 rĩĩkei o ta ūrĩa rĩaneeka andũ arĩa angĩ.

¹⁶ Eheriai ūrĩa ũhaandaga kũu Babuloni,
 na ūrĩa ũgethaga na rũhiũ rwake hĩndĩ ya magetha.

Tondũ wa rũhiũ rũu rwa njora rwa mũhinyanĩrĩria-rĩ,
 o mũndũ nĩacooke kũrĩ andũ ao,
 o mũndũ nĩorĩre bũrũri wao kũmbe.

¹⁷ “Isiraeli ahaana ta rũũru rũhurunjũkĩte,
 rũteng’eretio nĩ mĩrũũthi.

Mũthamaki wa Ashuri
 nĩwe warĩ wa mbere kũmũtambuura;
 wa kũrigĩrĩria kũmũhehenja mahĩndĩ-rĩ,

aaŕi Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni.”

¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ:
 “Nĩngaherithia mũthamaki wa Babuloni na bũrũri wake,
 o ta ũrĩa ndaaherithirie mũthamaki wa Ashuri.
¹⁹ No nĩngacookia Isiraeli ũrĩthio-inĩ wake mwene,
 nake akaarĩthagĩria kũu Karimeli na Bashani;
 akaarĩaga akahũũna
 kũu irima-inĩ cia Efiraimu, na cia Gileadi.
²⁰ Matukũ-inĩ macio, o ihinda-inĩ rĩu-rĩ,
 ihĩtia rĩa Isiraeli nĩrĩgathuthuurio,
 no rĩtikoneka,
 o na mehia ma Juda mathuthuurio,
 no matikooneka,
 nĩgũkorwo matigari marĩa ngaahonokia nĩngamarekera,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

²¹ “Tharĩkĩrai bũrũri wa Merathaimu,*
 mũũkĩrĩre arĩa matũũraga Pekodi.
 Mateng’eriei, na mũmoorage, mũmaniine biũ,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
 “Ĩkai ũrĩa wotho ndĩmwathĩte.
²² Kũrĩ na mbugĩrĩrio ya mbaara bũrũri-inĩ ũcio,
 nayo nĩ mbugĩrĩrio ya kũniinanwo kũnene!
²³ Nyondo ĩrĩa ĩtũũrĩte ĩhũũraga thĩ yotho-rĩ,
 kaĩ nĩyunangĩtwo, ĩgathethereka-ĩ!
 Kaĩ Babuloni nĩgũkĩrĩte ihooru gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ-ĩ!
²⁴ Ndaakwambĩire mũtego, wee Babuloni,
 nawe ũkĩgwatio nĩguo ũtekũmenya;
 wakorereirwo, ũkĩnyiitwo
 tondũ wa gũkararia Jehova.
²⁵ Jehova nĩahingũrĩte harĩa aigaga indo ciake cia mbaara,
 akaruta indo icio cia mbaara cia mang’ũrĩ make,
 nĩgũkorwo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe arĩ na wĩra wa kũruta
 kũu bũrũri-inĩ wa andũ a Babuloni.
²⁶ Ũkaai mũgũtharĩkĩre muumĩte kũndũ kũraya.
 Thariai makũmbĩ makuo;
 gũcookanĩrĩriei irũndo ta cia hĩba cia ngano.

Kwanangei biũ,
 na mũtigatigie matigari kuo.
²⁷ Ũragai tũtegwa twakuo tuothe,
 tũikũrũkiei tũgathĩnjwo!
 Kaĩ marĩ na haaro-ĩ! Nĩgũkorwo mũthenya watuo nĩmũkinyu,
 ihinda rĩatuo rĩa kũherithio.

²⁸ Ta thikĩrĩrai mũigwe arĩa moorĩte na arĩa metharĩte makoima bũrũri wa Babuloni,
 makiumbũra marĩ kũu Zayuni
 ũrĩa Jehova Ngai witũ erĩhĩrie,
 akerĩhĩria nĩ ũndũ wa hekarũ yake.

²⁹ “Ĩtai aikia a mĩguĩ mokĩrĩre Babuloni,
 o arĩa othe mageetaga ũta.
 Ambaai hema mũgũthiũrũkĩrie;

* 50:21 Merathaimu rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga “kũremera Jehova maita meerĩ.”

mütikareke mündũ o na ũmwe warĩo oore.
 Rĩrĩhei kũringana na ciĩko ciarĩo;
 o ta ũrĩa rĩaneeka andũ angĩ-rĩ, rĩrĩkei o ta guo.
 Nĩgũkorwo nĩrĩng'athĩirie Jehova,
 o we Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli.
³⁰ Nĩ ũndũ ũcio, aanake aarĩo nĩmakaagũa njĩra-inĩ cia itũũra;
 thigari ciarĩo ciothe nĩgakirio ki mũthenya ũcio,"
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
³¹ "Atĩrĩrĩ, nĩngũũkĩrĩire, wee mwĩtĩĩ ũyũ,
 nĩgũkorwo mũthenya waku nĩmũkinyu,
 o rĩo ihinda rĩaku rĩa kũherithio,"
 ũguo nĩguo Mwathani, o we Jehova-Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga.
³² "Mwĩtĩĩ ũcio nĩakahĩngwo agwe,
 na gũtirĩ mündũ ũkaamũũkĩria;
 nĩngagwatia matũũra makuo mwaki,
 naguo nĩũgaacina arĩa othe mamũrigiicĩirie, maniinwo biũ."
³³ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ,
 "Andũ a Isiraeli nĩmahinyĩrĩrio,
 o ũndũ ũmwe na andũ a Juda.
 Arĩa othe maamatahire nĩmamarũmĩtie mũno,
 makarega kũmarekia mathiĩ.
³⁴ No rĩrĩ, Mũkũũri wao arĩ na hinya;
 Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo rĩitwa rĩake.
 Nĩakamarũrĩra na kĩyo ciira-inĩ wao,
 nĩguo atũme bũrũri wao ũgĩe na ũhurũko,
 no aagithie arĩa matũũraga Babuloni ũhurũko."
³⁵ Jehova ekuuga atĩrĩ:
 "Harĩ na rũhiũ rwa njora rwa gũũkĩrĩra andũ a Babuloni,
 rũũkĩrĩre arĩa matũũraga Babuloni,
 na rũũkĩrĩre anene na andũ arĩa ogĩ akuo!
³⁶ Rũhiũ rwa njora rũgookĩrĩra anabii akuo a maheeni,
 nao matũũke irimũ.
 Ningĩ rũhiũ rwa njora nĩrũgookĩrĩra njamba ciakuo iria irĩ hinya,
 nacio nĩikaiyũrwo nĩ kĩmako kĩnene.
³⁷ Rũhiũ rwa njora rũgookĩrĩra mbarathi, na ngaari cia ita,
 na andũ a ndũrĩrĩ arĩa marĩ ita-inĩ rĩake,
 nao matũũke ta andũ-a-nja.
 Ningĩ rũhiũ rwa njora nĩrũgookĩrĩra indo ciao iria cia bata ciigĩtwo igĩĩna-inĩ ciao,
 nacio nĩgatahwo.
³⁸ Nĩgũkaara riũa rĩa kũhũithia maaĩ makuo!
 Namo nĩmakaahũa biũ.
 Nĩgũkorwo ũcio nĩ bũrũri ũiyũrite ngai cia mĩhianano,
 nao andũ akuo nĩmagũrũkĩtio nĩyo.
³⁹ "Nĩ ũndũ ũcio nyamũ cia werũ-inĩ na hiti nĩcio igaatũũraga Babuloni,
 na kũu no kuo gũgaatũũrwo nĩ ndundu.
 Gũtigacooka gũtũũrwo nĩ andũ
 o na kana gũikarwo nĩ andũ, nginya njiarwa na njiarwa.
⁴⁰ O ta ũrĩa Ngai aang'aũranirie Sodomu, na Gomora,
 o hamwe na matũũra marĩa maariganĩtie namo-rĩ,
 ũguo noguo gũtarĩ mündũ ũgaatũũra kuo;

gūtirī mündū ũgaikara kuo,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

- ⁴¹ “Atĩrĩrĩ, mbūtũ ya ita nĩ ĩrooka yumĩte mwena wa gathigathini;
rũrĩrĩ rŭnene, na athamaki aingĩ
nĩmarahũrĩtwo kuuma ituri-inĩ cia thĩ.
⁴² Marooka marĩ na mota na matimũ mao;
nao nĩ andũ oorũ, na matarĩ tha.
Mũrurumo wao nĩ ta mũrurumo wa ndiihũ cia maaĩ ma iria,
magĩũka mahaicĩte mbarathi ciao;
mokĩte meyarĩre wega mbaara-inĩ
nĩguo magũtharĩkĩre, wee Mwarĩ ũyũ wa Babuloni.
⁴³ Mũthamaki wa Babuloni nĩaiguĩte ũhorũ wao,
namo moko make makoowũ nĩ hinya.
Nĩanyĩtĩtwo nĩ ruo rŭnene ngoro-inĩ yake,
na ruo ta rwa mündũ-wa-nja akĩrũmwo.
⁴⁴ O ta mũrũũthi ũũkĩte kuuma ihinga-inĩ cia Jorodani
ũgakinya ũrĩthio-inĩ ũrĩa mũnorũ-rĩ,
ũguo noguo ngaingata Babuloni, oime bũrũri-inĩ wake o rĩmwe.
Nũũ ũcio ũthuurĩtwo wĩra ũcio nĩgeetha ndĩmũtue wa kũũrũgamĩrĩra?
Nũũ ũngĩ ũhaana ta nĩ, ningĩ-rĩ, nũũ ũngĩhota kũngararia?
Ningĩ nĩ mũrĩithi ũrĩkũ ũngĩhota kũregana na nĩ?”
⁴⁵ Nĩ ũndũ ũcio, thikĩrĩriai mũigue ũndũ ũrĩa Jehova athugundĩte
wa gũũkĩrĩra bũrũri wa Babuloni,
o na ũrĩa atuĩte gwĩka bũrũri wa andũ a Babuloni:
Arĩa anini rũũru-inĩ magaakururio, matwarwo kũndũ kũraya;
nĩakananga ũrĩthio wao ũthire biũ nĩ ũndũ wao.
⁴⁶ Mũrurumo wa Babuloni gũgĩtahwo nĩũgathingithia thĩ;
kayũ ga kĩrĩro gĩakuo nĩgakaiguu ndũrĩrĩ-inĩ.

51

- ¹ Jehova ekuuga ũũ:
“Atĩrĩrĩ, nĩngarahũra roho wa mũniinani,
ũũkĩrĩre Babuloni, o na andũ a Lebi-Kamai.
² Nĩngatũma andũ a kũngĩ mathĩ Babuloni
magakũhurunje ta ũrĩa mũũngũ ũmbũragwo ihuhĩro-inĩ,
na manange bũrũri ũcio ũtigwo ũtarĩ kĩndũ;
makaũũkĩrĩra kuuma mĩena yothĩ,
mũthenya ũcio waguũ wa mwanangĩko.
³ Mũtikanareke mũikĩa wa mĩguĩ ageete ũta wake,
kana ehũmbe nguũ ciake cia ita.
Mũtigacaĩre aanake akuo;
anangai mbūtũ ciake cia ita, mũciniine.
⁴ Makaagũa thĩ moragĩtwo kũu Babuloni,
magurarĩtio nguraro cia gĩkuũ kũu barabara-inĩ ciakuo.
⁵ Nĩgũkorwo Isiraeli na Juda matitirikĩtwo
nĩ Ngai wao, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothĩ,
o na gũtuũka bũrũri wao ũiyũrĩtwo nĩ mahĩtia
maitho-inĩ ma ũcio Mũtheru wa Isiraeli.
⁶ “Mwĩthareĩ muume kũu Babuloni!

Ũrai mũhonokie mũoyo yanyu!
 Mwĩtharei mũtikaniinanĩrio nakuo nĩ ũndũ wa mehia makuo.
 Nĩ ihinda rĩa Jehova rĩa kwĩrĩhĩria;
 agaakũrĩha o kĩrĩa gĩkwagĩrĩre.

⁷ Babuloni kwahaanaga ta gĩkombe gĩa thahabu
 kĩrĩ guoko-inĩ kwa Jehova;
 nakuo gũgĩtũma thĩ yothe ĩhaane ta ĩrĩtwo nĩ njoohi.
 Ndũrĩrĩ nĩcianyuire ndibei yakuo;
 nĩ ũndũ ũcio rĩu ihaana ta igũrũkĩte.

⁸ Babuloni nĩgũkũgũa o rĩmwe na kũhehenjwo.
 Kũrĩrĩrei!
 Rehei ndawa ya kũniina ruo rwakuo;
 hihi kwahota kũhona.

⁹ “Nĩtũngĩahonirie Babuloni,
 no rĩrĩ, gũtingĩhonio.
 Nĩtũgũtīgi, na o mũndũ acooke bũrũri wake kĩũmbe,
 nĩgũkorwo ituĩro rĩakuo rĩkinyĩte o matu-inĩ,
 rĩambatĩte o nginya matu-inĩ marĩa mairũ.’

¹⁰ “Jehova nĩonanĩtie ũthingu witũ;
 ũkai tũthĩ tũkoimbũrĩre Zayuni
 maũndũ marĩa Jehova Ngai witũ ekĩte.’

¹¹ “Noorai mũguĩ, oyai ngo!
 Nĩgũkorwo Jehova nĩarahũrĩte athamaki a Amedi,
 nĩ ũndũ nĩaciirĩre kũniina Babuloni.
 Jehova nĩekwĩrĩhĩria harĩo,
 erĩhĩrie maũndũ
 marĩa meekirwo hekarũ yake.

¹² Haandai bendera kũrigania na thingo cia Babuloni!
 Ongererai agitĩri, igai arangĩri,
 mũhaarĩrie andũ a kũhithũkĩra njĩra-inĩ!
 Jehova nĩekũhingia ũrĩa aciirĩre gwĩka,
 ahingie uuge wake wa kũrũmĩrĩrwo,
 wa gũũkĩrĩra andũ a Babuloni.

¹³ Wee ũtũũraga gũkuhĩ na njũũ nyingĩ,
 na ũkeigĩra indo nyingĩ igĩĩna-inĩ ciaku-rĩ,
 ithirĩro rĩaku nĩ ikinyu,
 nĩ ihinda rĩaku rĩa kweherio.

¹⁴ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩehĩtĩte akĩgwetaga rĩtwa rĩake, akoiga atĩrĩ:
 Ti-itherũ nĩngatũma ũũkĩrĩrwo nĩ andũ aingĩ o ta mĩrumbĩ ya ngigĩ,
 nao makuugĩrĩrie nĩ ũndũ wa gũkũhoota.

¹⁵ “Nĩwe wombire thĩ na ũndũ wa hinya wake;
 ningĩ akĩhaanda thĩ na ũũgĩ wake,
 na agĩtambũrũkia matu mairũ na ũndũ wa ũmenyo wake.

¹⁶ Hĩndĩ ĩrĩa agũũthũka-rĩ, maaĩ marĩa marĩ igũrũ matu-inĩ nĩmarurumaga;
 nĩwe ũtũmaga thaatũ wambate na igũrũ kuuma ituri ciothe cia thĩ.
 Atũmaga rũheni rũũke rũrehanĩte na mbura,
 na akahingũrĩra rũhuho ruume makũmbĩ-inĩ make.

¹⁷ “Andũ othe nĩmagĩte meciiria na makaaga ũmenyo,
nake mūturi wa thahabu o wotho nĩaconorithĩtio nĩ mĩhianano ĩyo yake.
Nĩ ũndũ mĩhianano ĩyo yake nĩ ya maheenĩ;
ndĩrĩ mĩhũmũ thĩĩnĩ wayo.

¹⁸ Ndĩrĩ kĩene, nĩ indo cia kũnyararwo;
narĩo ihinda rĩayo rĩa gũciirithio rĩakinya-rĩ, nĩgathira biũ.

¹⁹ We ũcio Rũgai rwa Jakubu ndatariĩ tayo,
nĩgũkorwo nĩwe Mũũmbi wa indo ciothe,
o hamwe na mũhĩrĩga ũrĩa eegwatĩire ũtuĩke igai rĩake;
Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo rĩitwa rĩake.

²⁰ “Nĩwe njũgũma yakwa ya ita,
na nowe kĩndũ gĩakwa kĩa mbaara:
nĩwe hũthagĩra kũhehenja ndũrĩrĩ,
na ngatũmĩra hinya waku kũniina mothamaki.

²¹ Nĩwe hũthagĩra kũhehenja mbarathi na mũmĩhaici,
ngakũhũthĩra kũhehenja ngaari ya ita na mũmĩtwari,

²² ngakũhũthĩra kũhehenja mũndũ mũrũme na mũndũ-wa-nja,
ngakũhũthĩra kũhehenja mũndũ mũkũrũ na ũrĩa mwĩthĩ,
o na ngakũhũthĩra kũhehenja mwanake na mũirĩtu,

²³ Ngakũhũthĩra kũhehenja mũrĩithi na rũũru rwake rwa mbũri,
ngakũhũthĩra kũhehenja mũrĩmi na ndegwa ciake cia kũrĩma,
o na ngakũhũthĩra kũhehenja abarũthi na anene.

²⁴ “Na rĩrĩ, Babuloni na arĩa othe matũũraga Kalidei, ngaamacookereria ũũru wao mũkĩĩonagĩra,
ũũru wotho ũrĩa maaneka kũu Zayuni,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

²⁵ “Nĩngũgũkĩrĩra wee kĩrĩma gĩkĩ gĩa kũniinana,
wee ũniinaga thĩ yotho.”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

“Nĩngũgũtambũrũkĩria guoko ngũũkĩrĩre,
ngũgaragarie ngũrute ndwaro-inĩ cia mahiga,
na ndũme ũtuĩke ta kĩrĩma gĩcinĩtwo nĩ mwaki.

²⁶ Gũtirĩ ihiga rĩkarutwo harĩwe rĩtuĩke rĩa koine,
o na kana ihiga o rĩothe rĩa mũthingi,
nĩ ũndũ ũgũtũũra ũkirĩte ihooru nginya tene,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

²⁷ “Haandai bendera bũrũri-inĩ,
huhai karumbeta ndũrĩrĩ-inĩ!
Thagathagai ndũrĩrĩ ikahũũrane nake;
ĩtai mothamaki maya meturanĩre, mamũũkĩrĩre:
mothamaki ma Ararati, na Mini, na Ashikenazu.
Mũigĩrei mũnene wa ita wa kũmũũkĩrĩra;
ambatiai mbarathi cia ita nyingĩ ta mĩrumbĩ ya ngigĩ.

²⁸ Thagathagai ndũrĩrĩ ikahũũrane nake;
thagathagai athamaki a Amedi,
na abarũthi, na anene ao othe,
na andũ a mabũrũri mothe marĩa maathagwo nĩo.

²⁹ Bũrũri nĩũrathingitha na ũkenyogonda nĩ ruo,
nĩgũkorwo ũndũ ũrĩa Jehova aciĩrĩire gwĩka Babuloni nĩ mũrũmu:
wa kũharagania bũrũri wa Babuloni
nĩguo kwage mũndũ ũngĩtũũra kuo.

- ³⁰ Njamba iria irĩ hinya cia Babuloni nĩitigĩte kũrũa;
ciikarĩte ciĩgitio-inĩ ciacio iria nũmu.
Hinya wacio nĩ mũthiru;
ihaanĩte o ta andũ-a-nja.
Ciikaro ciakuo nĩicinĩtwo na mwaki;
mĩgĩka ya ihingo ciakuo nĩ miunange.
- ³¹ Mũtwari ndũmĩrĩri ũmwe ararũmĩrĩrwo nĩ ũngĩ,
nake mũrekio akarũmĩrĩrwo nĩ mũrekio ũrĩa ũngĩ,
makamenyithie mũthamaki wa Babuloni
atĩ itũura rĩu rĩake inene rĩothe nĩrĩtunyane,
- ³² ningĩ mariũko ma njũũ nĩmanyiite,
na kũrĩa kũrĩ marura gũgaacinwo na mwaki,
nacio thigari ikanyitwo nĩ guoya.”
- ³³ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ:
“Mwarĩ wa Babuloni atariĩ ta kĩhuhĩro kĩa ngano
hĩndĩ irĩa yaraganĩtio ikĩrangĩrĩrio;
kahinda gake ga kũgethwo nĩgegũkinya o narua.”
- ³⁴ “Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩatũmeretie,
nĩatũreheire kĩrigiicano,
agatũma tũtuĩke ta nyũngũ ya rĩũmba ĩtarĩ kĩndũ.
Nĩatũmerũkitie o ta ndamathia,
nayo nda yake akamĩiyũria na indo ciitũ iria irĩ mũrĩo,
na nĩacookete agatũtahĩka.
- ³⁵ Maũndũ ma ũhinya marĩa maanekwo nyama ciitũ-rĩ,
marocookerera Babuloni,”
ũguo nĩguo atũũri a Zayuni mekuuga.
“Thakame iitũ ĩrocokerera acio maikaraga kũu Babuloni,”
ũguo nĩguo Jerusalemu ĩkuuga.
- ³⁶ Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, Jehova ekuuga ũũ:
“Atĩrĩrĩ, nĩ nĩngũkũrũrĩra na ngũrĩhĩrie;
nĩngahũithia iria rĩake, na ndũme ithima ciake ihũe.
- ³⁷ Babuloni gũgaatuĩka hĩba ya kũndũ kwanangĩku,
na imamo cia mbwe,
na kũndũ gwa kũmakania, na gwa gũthekererwo,
kũndũ gũtarĩ mũndũ ũngĩtũura kuo.
- ³⁸ Andũ othe akuo makararamaga ta mĩrũũthi mĩĩthĩ,
makarurumaga ta njaũ cia mĩrũũthi.
- ³⁹ No rĩrĩ, hĩndĩ irĩa magaakorwo macinĩtwo nĩ thuti-rĩ,
nĩrĩo ngaamarugithĩria iruga,
na ndũme marĩĩo nĩ njoochi,
nĩguo magaatheka maanĩrĩire,
macooke makome toro nginya tene, na maticooke gũũkĩra,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.
- ⁴⁰ “Ngaamaikũrũkia ta tũgondu tũgĩthĩ gũthĩnjwo,
o na ta ndũrũme irĩ hamwe na thenge.
- ⁴¹ “Hĩ, kaĩ Sheshaki nĩrĩkeegwatĩrwo-ĩ,
itũura rĩu rĩrahagwo nĩ thĩ yothe kaĩ nĩinyiite-ĩ!
Babuloni gũgaatuĩka kũndũ gwa kũmakania
thĩinĩ wa ndũrĩrĩ ciothe!
- ⁴² Iria rĩrĩa inene nĩrĩkaiyũra Babuloni guothe;

mūrurumo wa ndihũ ciarĩo nĩguo ũgaakũhubanĩria.

⁴³ Matũũra makuo nĩmakirĩte ihooru,
matuĩke bũrũri mũũmũ na werũ ũtarĩ kĩndũ,
bũrũri ũtarĩ mũndũ ũngĩtũũra,
kũndũ gũtarĩ mũndũ ũgeragĩra kuo.

⁴⁴ Nĩngaherithĩria Beli kũu Babuloni
na ndũme itahĩke kĩndũ kĩrĩa gĩothe ĩmeretie.
Ndũrĩrĩ itigacooka kũhatĩkana igĩthĩ kũrĩ yo.
Naruo rũthingo rwa Babuloni nĩrũkaagũa.

⁴⁵ “Umai kũu thĩinĩ warĩo, inyuĩ andũ akwa!
Mwĩtharei, mũhonokie mĩoyo yanyu!
Mwĩtharei, mweherere marakara marĩa mahiũ ma Jehova.

⁴⁶ Mũtikanareke ngoro cianyu ciũrwo nĩ hinya, kana mwĩtigĩre
hĩndĩ irĩa ndeto cia mũhuhu ikaiguuo bũrũri-inĩ;
ũhoru ũmwe wa mũhuhu nĩũkaiguuo mwaka ũyũ,
na ũngĩ ũiguuo mwaka ũcio ũngĩ ũrũmĩrĩre,
mũhuhu ũkoniĩ ndeto cia haaro bũrũri-inĩ,
na wa mwathani ũmwe agĩũkĩrĩra mwathani ũrĩa ũngĩ.

⁴⁷ Nĩgũkorwo ti-itherũ ihinda nĩrĩgooka
rĩrĩa ngaaherithia ngai cia mĩhianano ya Babuloni;
bũrũri ũcio wotha nĩũgaconorithio,
nao andũ akuo arĩa othe moragĩtwo nĩmakaaragana kuo.

⁴⁸ Hĩndĩ iyo igũrũ na thĩ na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo
nĩikanĩrĩra nĩ gũkena igĩkenerera Babuloni,
nĩgũkorwo aniinani nĩmakarĩtharĩkĩra,
moimĩte mwena wa gathigathini,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁴⁹ “Babuloni no nginya gũkaagũa nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli arĩa maanooraga,
ũguo noguo andũ a mabũrũri mothe makaagũa thĩ,
moragĩtwo nĩ ũndũ wa Babuloni.

⁵⁰ Inyuĩ mũhonokete kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ,
mwĩtharei na mũtikagonderere!
Ririkanagai Jehova mũrĩ bũrũri wa kũraya,
na mwĩciiragie ũhoru wa Jerusalemu.”

⁵¹ “Nĩtũconorithĩtio,
nĩgũkorwo nĩtũrumĩtwo,
na tũkahumbwo thoni mothiũ maitũ,
tondũ andũ a kũngĩ nĩmatoonyete
kũndũ kũrĩa kwamũre thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova.”*

⁵² Jehova ekuuga atĩrĩ,
“Matukũ nĩmagooka rĩrĩa ngaaherithia mĩhianano yake,
nao andũ arĩa agurarie kũu bũrũri-inĩ ũcio guothe
nĩmagacaaya.

⁵³ O na kũngĩtuĩka Babuloni gwĩtũũgĩrĩtie gũgakinya o matu-inĩ,
na ciĩhitho ciakuo ikairigĩrwo na hinya mũno-rĩ,
no ngaakũrehithĩria aniinani magũũkĩrĩre,”

* 51:51 Rĩrĩ nĩ ihinda rĩrĩa Nebukadinezaru aingĩrĩre thĩinĩ wa hekarũ na akimĩthaahia mwaka wa 586 mbere ya gũciarwo gwa Kristũ.

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁵⁴ “Mũgambo wa kĩrĩro nĩũraiguu kũu Babuloni;
nĩ mũgambo wa kũniinanwo
ũraiguu kũu bũrũri wa andũ a Babuloni.

⁵⁵ Jehova nĩakaniina Babuloni;
nĩagakiria inegene rĩu inene rĩakuo.

Makũmbĩ ma thũ makaahũũyũka taarĩ mũrurumo wa maaĩ maingĩ.
Mũrurumo wa mĩgambo yao nĩĩkaiguuagwo.

⁵⁶ Mũniinani nĩagookĩrĩra Babuloni;
njamba ciakuo iria irĩ hinya nĩĩkaanyiitwo,
namo mota mao moinangwo.

Nĩ ũndũ Jehova nĩ Mũrungu ũrĩhanagĩria;
we akaarĩhanĩria biũ.

⁵⁷ Anene akuo, na andũ arĩa ogĩ, o na abarũthi akuo,
o ũndũ ũmwe na anene akuo, o na njamba ciakuo iria irĩ hinya,
othe nĩngatũma marĩĩo nĩ njoochi;

magaakoma nginya tene, na matiũkĩre,”

nĩguo Mũthamaki ekuuga,

o we ũrĩa rĩĩtwa rĩake arĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

⁵⁸ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ:

“Rũthingo rwa Babuloni rũrĩa rwariĩ nĩrũkang’aũranio biũ,
nacio ihingo ciakuo iria ndaaya na igũrũ icinwo na mwaki;
andũ menogagia tũhũ,

naguo wĩra wa ndũrĩrĩ no ngũ cia gũcinwo na mwaki.”

⁵⁹ Īno nĩo ndũmĩrĩrĩ ĩrĩa Jeremia aaheire Seraia mũrũ wa Neria, mũrũ wa Maaseia, o ũcio warĩ mũnene ũrĩa mũrori wa maũndũ ma nyũmba ya mũthamaki, rĩrĩa aathiire Babuloni marĩ na Zedekia mũthamaki wa Juda mwaka-inĩ wa ĩna wa ũthamaki wake. ⁶⁰ Jeremia nĩandĩkĩte ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo ũhoru wothe ũkonĩĩ mwanangĩko ũrĩa ũgaakinyĩrĩra Babuloni: maũndũ marĩa mothe maandĩkĩtwo makoniĩ Babuloni. ⁶¹ Jeremia akĩĩra Seraia atĩrĩ, “Wakinya Babuloni-rĩ, ũgaatigĩrĩra atĩ nĩwathoma mohoro maya mothe wanĩrĩire. ⁶² Ũcooke uuge atĩrĩ, ‘Wee Jehova, nĩugĩte nĩũkũniina kũndũ gũkũ, nĩgeetha gũtikanatũrwo nĩ mũndũ, o na kana nyamũ; gũgũtũra gũkirĩte ihooru nginya tene.’ ⁶³ Warĩkia gũthoma ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo-rĩ, ũrĩohere ihiga, ũrĩkie Rũĩ rwa Farati. ⁶⁴ Ũcooke uuge atĩrĩ, ‘Ũguo noguo Babuloni gũkaarĩkĩra kũũrĩre biũ, na gũtigacooka kuumĩra na igũrũ, nĩ ũndũ wa mwanangĩko ũrĩa ngaakũrehithĩria. Nao andũ akuo nĩmakaagũa.’”

Ũhoru wa Jeremia ũkinyĩte hau.

52

Kũgũa kwa Jerusalemu

¹ Zedekia aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ũmwe rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ũmwe. Nyina eetagwo Hamutali mwarĩ wa Jeremia; nake oimĩte Libina.

² Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa Jehoiakimu eekĩte. ³ Na nĩ ũndũ wa marakara ma Jehova-rĩ, nĩkĩo maũndũ macio mothe meekĩkire kũu Jerusalemu na Juda, na mũthia-inĩ akĩmaingata mehere mbere yake.

Na rĩrĩ, Zedekia akĩremera mũthamaki wa Babuloni, akĩaga gwathĩka.

⁴ Nĩ ũndũ ũcio mwaka-inĩ wa kenda wa ũthamaki wa Zedekia, mũthenya wa ikũmi wa mweri wa ikũmi-rĩ, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni agĩthĩ kũhũũrana na Jerusalemu arĩ na ita rĩake rĩothe, nao makĩamba hema nja ya itũũra rĩu inene, na magĩaka ihumbu cia tĩĩri mĩena yothe yarĩo cia kũmateithia gũtharĩkĩra itũũra rĩu. ⁵ Narĩo itũũra rĩu inene rĩgĩĩkara rĩrĩ irigĩĩcĩrie nginya mwaka wa ikũmi na ũmwe wa ũthamaki wa Zedekia.

⁶ Na rĩrĩ, mūthenya wa kenda wa mweri wa kana, ng'aragu ikĩneneha mūno kũu itũũra-inĩ, o nginya gũkĩaga irio cia kũrĩio nĩ andũ a bũrũri ũcio. ⁷ Hĩndĩ iyo rũthingo rwa itũũra rĩu inene rũkĩmomorwo, nacio mbũtũ ciothe cia ita ikĩũra. Moimire itũũra-inĩ ũtukũ magereire kĩhingo-inĩ kĩrĩa kĩarĩ gatagatĩ ga thingo cieri hakuhĩ na mũgũnda wa mũthamaki, o na gũtuĩka andũ a Babuloni nĩmarigiicĩrie itũũra rĩu inene rĩothe. Nao makĩũra merekeire Araba, ⁸ no mbũtũ ya ita ya Babuloni igĩteng'eria Mũthamaki Zedekia nginya ikĩmũkinyĩra werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Jeriko. Thigari ciake ciothe ikĩamũranio nake ikĩhurunjwo. ⁹ Nayo mbũtũ ya ita ya Babuloni ikĩnyiita Mũthamaki Zedekia.

Makĩmũtwara kũrĩ mũthamaki wa Babuloni ũrĩa warĩ kũu Ribila, bũrũri-inĩ wa Hamathu, na kũu nĩkuo aamũtuĩrĩre ciira. ¹⁰ Mũthamaki wa Babuloni arĩ kũu Ribila nĩoragithirie ariũ a Zedekia o hau maitho-inĩ ma ithe wao; agĩcooka akĩũragithia anene othe a Juda. ¹¹ Nĩacookire agĩkũũrithia Zedekia maitho, na akĩmuoha na bĩngũ cia gĩcango, akĩmũtwara Babuloni, na kũu akĩmũkia njeera nginya mũthenya ũrĩa aakuire.

¹² Mũthenya wa ikũmi wa mweri wa ĩtano, mwaka-inĩ wa ikũmi na kenda wa gũthamaka kwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni-rĩ, Nebuzaradani mũnene wa arangĩri a mũthamaki wa Babuloni, ũrĩa watungataga mũthamaki wa Babuloni, agĩũka Jerusalemu, ¹³ agĩcina hekarũ ya Jehova, na nyũmba ya ũthamaki, o na nyũmba ciothe cia Jerusalemu. Ningĩ agĩcina nyũmba o yothe yarĩ ya bata kuo. ¹⁴ Nayo mbũtũ yothe ya ita ya Babuloni, ĩtongoretio nĩ mũnene ũcio wa arangĩri a mũthamaki, ikĩmomora thingo ciothe iria ciathiũrũrũkĩrie Jerusalemu. ¹⁵ Nebuzaradani ũcio warĩ mũnene wa arangĩri a mũthamaki nĩatahire andũ amwe arĩa maarĩ athĩni mũno, na andũ arĩa maatigaire kũu itũũra-inĩ rĩu inene, hamwe na mabundi marĩa mangĩ, o na andũ arĩa metwarĩte o ene kũrĩ mũthamaki wa Babuloni. ¹⁶ No Nebuzaradani nĩatigire andũ amwe arĩa maarĩ athĩni mũno a bũrũri ũcio kuo, nĩguo marutage wĩra mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ na mĩgũnda-inĩ ĩrĩa ĩngĩ.

¹⁷ Andũ a Babuloni makiunanga itugĩ cia gĩcango, na metha cia kũigĩrĩrwo indo, na Karia karĩa kaarĩ ga gĩcango, iria ciarĩ thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, magĩkuua gĩcango kũu gĩothe magĩgĩtwara Babuloni. ¹⁸ Ningĩ magĩkuua nyũngũ, na icakũri, na magathĩ ma gũtinia ndaambĩ, na mbakũri cia kũminjaminjĩria maaĩ, na thaani, o na indo ciothe cia gĩcango iria ciahũthagĩrwo wĩra-inĩ wa hekarũ, magĩthĩ nacio. ¹⁹ Mũnene ũcio wa thigari cia mũthamaki nĩakuire mbakũri iria nene, na Ngĩo, na mbakũri cia kũminjaminjĩria maaĩ, na nyũngũ, na mĩtĩ ya matawa, na thaani, o na mbakũri iria ciahũthagĩrwo na kũruta maruta ma kũnyuuo, iria ciothe ciathondeketwo na thahabu ĩrĩa therie kana betha.

²⁰ Gĩcango kĩrĩa kĩarutirwo itugĩ-inĩ icio cieri, na Karia kau, na ndegwa iria ikũmi na igĩrĩ cia gĩcango iria ciarĩ rungu rwako, na metha, iria Mũthamaki Solomoni aathondekete cia hekarũ ya Jehova, gĩtingĩathimĩkire nĩ kũingĩha. ²¹ O gĩtugĩ kĩmwe gĩacio kĩarĩ kĩa mĩkono ikũmi na ĩnana* kũraiha, na mĩkono ikũmi na ĩrĩ† gũthiũrũrũka; na o kĩmwe gĩacio kĩarĩ na ũtungu wa ciara inya, na kĩarĩ na irima gatagatĩ. ²² Kĩongo gĩa gĩcango kĩrĩa kĩarĩ hau gĩtugĩ-igĩrũ, o kĩmwe kĩarĩ kĩa mĩkono ĩtano‡ kũraiha, na gĩkagemio na rũgara rũrĩ na makomamanga ma gĩcango gũthiũrũrũkĩria. Gĩtugĩ kũu kĩngĩ gĩa keerĩ, kĩrĩ na makomamanga makĩo nĩkĩahaanaine biũ na kũu kĩngĩ kĩa mbere. ²³ Na haarĩ na makomamanga mĩrongo kenda na matandatũ maacuuhĩte mĩena-inĩ; makomamanga mothe marĩa maathiũrũrũkĩrie igĩrũ wa magemio macio ma rũgara maarĩ igana rĩmwe.

²⁴ Mũnene ũcio wa arangĩri nĩanyiitire Seraia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, na Zefania mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa wa keerĩ harĩ we, o na andũ arĩa atatũ maarangagĩra mũrango. ²⁵ Harĩ andũ arĩa maatigaire kũu itũũra-inĩ inene, akĩnyiita mũnene ũrĩa warũgamĩrĩre andũ a mbaara, na akĩnyiita andũ mũgwanja arĩa maataaraga mũthamaki. Ningĩ akĩnyiita karani ũrĩa mũnene, ũrĩa wandikithagia andũ a gũthĩ ita a bũrũri ũcio, na andũ ake mĩrongo ĩtandatũ arĩa maakorirwo itũũra-inĩ rĩu inene. ²⁶ Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri akĩmakuuu othe, akĩmatwarĩra mũthamaki wa Babuloni kũu Ribila. ²⁷ Kũu Ribila, bũrũri-inĩ wa Hamathu, nĩkuo mũthamaki ũcio wa Babuloni aamoragithĩrie.

Nĩ ũndũ ũcio andũ a Juda magĩtahwo, magĩtwarwo bũrũri ũngĩ, makĩrutwo bũrũri wao. ²⁸ Ũyũ nĩguo mũigana wa andũ arĩa Nebukadinezaru aatahire akĩmatwara bũrũri ũngĩ:

mwaka-inĩ wa mũgwanja aatahire Ayahudi 3,023;

* 52:21 nĩ ta mita 8 † 52:21 nĩ ta mita ithano na nuthu (5:5) ‡ 52:22 nĩ ta mita igĩrĩ na robo (2:25)

²⁹ naguo mwaka wa ikūmi na ĩnana wa ũthamaki wa Nebukadinezaru, agĩtaha andũ 832 kuuma Jerusalemu;

³⁰ o naguo mwaka-inĩ wake wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ, agĩtaha Ayahudi 745 magĩtwarwo būrũri ũngĩ
nĩ Nebuzaradani ũcio mwathi wa arangĩri a mũthamaki.
Andũ acio othe maarĩ 4,600.

Jekonia Kuohorwo

³¹ Na gũgĩkinya atĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩtatũ na mũgwanja kuuma rĩrĩa Jekonia, mũthamaki wa Juda, aatwarirwo būrũri ũngĩ, mwaka-inĩ ũrĩa Evili-Merodaki aatuĩkire mũthamaki wa Babuloni-rĩ, nĩohorithirie Jekonia mũthamaki wa Juda, akĩmũrekereria oime njeera mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtano wa mweri wa ikūmi na ĩrĩ. ³² Nĩamwarĩirie na ũhooreri, na akĩmũhe gĩtĩ gĩa kũmūtũgĩria gũkĩra ahamaki acio angĩ maarĩ nao kũu Babuloni. ³³ Nĩ ũndũ ũcio Jekonia akĩruta nguo ciake cia njeera, na agĩtũura arĩianagĩra irio na mũthamaki matukũ mothe marĩa aatũũrire muoyo. ³⁴ Mũthamaki ũcio wa Babuloni nĩaheaga Jekonia indo cia kũmũteithia o mũthenya matukũ mothe marĩa aatũũrire muoyo, nginya mũthenya ũrĩa aakuire.

MACAKAYA

1

¹ Hī! Kaĩ itũũra rĩu inene nĩĩkarĩte rĩtiganĩrio,
o rĩu rĩratũire rĩiyũrĩte andũ-ĩ!
Kaĩ rĩĩkũhaana o ta mũtumia wa ndigwa,
ũcio ũraarĩ mũnene gatagatĩ ka ndũrĩrĩ-ĩ!
O we ũratũire arĩ mũthamaki-mũndũ-wa-nja ng'ongo-inĩ cia bũrũri-rĩ,
rĩu atuĩkĩte ngombo.

² Ũtukũ araaraga akĩrĩra na ruo,
maithori makanyũrũrũkĩra makai-inĩ make.
Arĩa othe marendanĩte nake-rĩ,
hatirĩ o na ũmwe wa kũmũhooreria.
Arata ake othe nĩmamũkunyanĩire;
othe matuĩkĩte thũ ciake.

³ Thuutha wa thĩĩna na mawĩra maritũ,
Juda nĩatwarĩtwo ithaamĩrio.
Atũũraga gatagatĩ ka ndũrĩrĩ;
agakĩaga handũ ha kũhurũka.
Arĩa othe mamũingatithagia nĩmamũkinyĩrĩire
arĩ hatĩka-inĩ ciake.

⁴ Njĩra cia gũthĩĩ Zayuni no macakaya,
nĩ ũndũ gũtirĩ andũ mookaga ciathĩ ciake iria njathane.
Matoonyero make mothe makirĩte ihooru,
athĩnjĩri-Ngai ake no gũcaaya maracaaya,
airĩtu ake no kũgirĩka,
nake arĩ na ruo rũnene.

⁵ Amuku ake matuĩkĩte nĩo mamwathaga;
thũ ciake nĩcio igaacĩire.
Jehova nĩamũrehithĩirie kĩeha
nĩ ũndũ wa mehia make maingĩ.
Ciana ciake itahĩtwo igatwarwo bũrũri ũngĩ,
igatuĩka mĩgwate ya thũ.

⁶ Mwarĩ wa Zayuni nĩehereirwo nĩ riiri wake.
Anene ake mahaanĩte ta thwariga ciagĩte ũrĩithio;
moorĩte matarĩ na hinya,
moimĩtwo thuutha nĩ arĩa mamaingatithĩtie.

⁷ Matukũ-inĩ ma thĩĩna na kũũrũũra gwake-rĩ,
Jerusalemu aririkanaga igĩĩna ciothe
iria ciarĩ ciake matukũ ma tene.
Rĩrĩa andũ ake maagũire moko-inĩ ma thũ-rĩ,
gũtiarĩ mũndũ o na ũmwe wa kũmũteithia.
Thũ ciake ikĩmũrora,
igĩthekerera mwanangĩko wake.

⁸ Jerusalemu nĕhĭtie mŭno,
     na nĭ ũndũ ũcio akanyiitwo nĭ thaahu.
 Arĭa othe maamŭtĭite-rĭ, rĭu nĭmamŭnyararĭte,
     nĭ ũndũ nĭmonete njaga yake;
 we mwene no gŭcaaya aracaaya,
     na akamahutatĭra.

⁹ Gĭko gĭake nĭkĭnyiitĭe nguo ciake;
     nake ndaigana gwĭcŭŭrania mŭtŭŭrĭre wake wa thuutha.
 Kŭgŭa gwake kwarĭ gwa kŭmakania;
     gŭtiarĭ mŭndũ o na ũmwe wa kŭmŭhooreria.
 “Wee Jehova, ta kĭone mathĭina makwa,
     nĭgŭkorwo thŭ yakwa nĭhootanĭte.”

¹⁰ Thŭ ĩyo nĭyegwatĭire
     igĭina-inĭ ciake ciothe;
 nake akĭionera ndŭrĭrĭ iria itooĭ Ngai
     igĭtoonya handũ harĭa hake haamŭre:
 o arĭa wee wathanĭte
     matikanatoonye kĭŭngano-inĭ gĭaku.*

¹¹ Andũ ake othe nĭgŭcaaya maracaaya
     magĭetha gĭa kŭrĭa;
 magagĭkŭŭrania igĭina ciao
     na irio nĭguo matŭŭre muoyo.
 “Wee Jehova, ta cŭrania wone,
     nĭgŭkorwo ndĭ mŭmeneku.”

¹² “Atĭrĭrĭ, inyuĭ mŭrahĭtũka,
     anga mŭkuona ũndũ ũyũ ta ũtamŭkonĭi?
 Ta roraĭ muone.
     Nĭ kŭrĭ thĭina ũiganaine na thĭina ũyũ wakwa,
 thĭina ũrĭa njigĭrĭrwo,
     o ũcio Jehova aandehithĭirie
     mŭthenya wa marakara make mahiũ?

¹³ “We aandŭmĭire mwaki uumĭte igŭrũ,
     akĭũikŭrũkia, ũgĭtoonya nginya mahĭndĭ-inĭ makwa.
 Aambĭire magŭrũ makwa wabu wa kŭmatega, akĭhŭndũra.
     Nake agĭtũma nyiitwo nĭ ihooru, ngĭkĭringĭka mŭthenya wothe.

¹⁴ “Mehia makwa mohanĭtio, magatuĭka icooki.
     Moko make mamogothanĭtie hamwe.
 Magagĭkĭrwo ngingo-inĭ yakwa,
     nake Mwathani agakĭniina hinya.
 Akaaneana moko-inĭ ma arĭa itangĭhota gwĭtiiria.

¹⁵ “Mwathani nĭaregete
     njamba ciothe cia ita iria ndĭ nacio,
 akanjĭtĭra ita nĭguo rĭnjŭkĭrĭre,

---

* 1:10 Andũ a ndŭrĭrĭ matietikĭrĭtio gŭtoonya hekarũ matikamĭthaahie (Ezek 44:7-9).

rĩmemende aanake akwa.
Kĩhihĩro-inĩ gĩake kĩa ndibei-rĩ,
Mwathani nĩarangĩĩrie
Mwarĩ Gathirange wa Juda.

¹⁶ “Maũndũ macio nĩmo maratũma ndĩre,
namo maitho makwa makanyũrũrũkia maithori.
Gũtirĩ mũndũ ũrĩ hakuhĩ wa kũũhooreria,
gũtirĩ mũndũ wa kũnyũmĩrĩria ngoro.
Ciana ciakwa ituĩkĩte cia kũnyamarĩka
tondũ thũ nĩyo ihootanĩte.”

¹⁷ Zayuni atambũrũkĩtie moko,
no gũtirĩ mũndũ wa kũmũhooreria.
Jehova nĩathanĩte ũhoru wa Jakubu
atĩ arĩa mariganĩtie nake matuĩke thũ ciake;
Jerusalemu nĩatuĩkĩte
kĩndũ kĩrĩ thaahu gatagatĩ-inĩ kao.

¹⁸ “Jehova nĩ mũthingu,
no rĩrĩ, nĩndaremeire watho wake.
Thikĩrĩriai, inyuĩ andũ othe,
na mũrore gũthĩĩnĩka gwakwa.
Aanake akwa na airĩtu akwa
nĩmatahitwo magatwarwo thĩ ng’eni.

¹⁹ “Ndaatũmanĩire arĩa twarĩ ngwatanĩro,
no-o makĩngunyanĩra.
Athĩnjĩri-Ngai akwa, na athuuri akwa
marakuĩrĩire itũũra-inĩ rĩu inene,
o magĩcaragia irio cia kũmatũũria muoyo.

²⁰ “Wee Jehova, ta rora wone ũrĩa ndĩ hatĩka-inĩ!
Nĩndĩratangĩka thĩĩnĩ wakwa,
na ngathĩĩnĩka thĩĩnĩ wa ngoro yakwa,
nĩ ũndũ ngoretwo ndĩ mũremi mũno.
Na kũu nja, hiũ cia njora nĩirooraga andũ,
nakuo thĩĩnĩ no gĩkuũ kũrĩ.

²¹ “Andũ nĩmaiguĩte mũcaayo wakwa,
no gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa kũũhooreria.
Thũ ciakwa ciothe nĩciguĩte ũhoru wa hatĩka ciakwa,
nacio igakena nĩ ũndũ wa ũguo wĩkĩte.
Nawe gĩkinyie mũthenya ũrĩa wanĩrĩire
nĩguo nao mahaane ta nĩ.

²² “Waganu wao wothe nĩũgĩkinye mbere yaku,
nawe ũmeke o ta ũrĩa ũnjĩkĩte
nĩ ũndũ wa mehia makwa mothe.
Mĩcaayo yakwa nĩ mĩingĩ,
nayo ngoro yakwa nĩringĩkĩte.”

2

¹ Hĩ! Kaĩ Mwathani nĩakĩhumbĩrĩte Mwarĩ wa Zayuni
na itu rĩa marakara make-ĩ!
Nĩatungumanĩtie riiri wa Isiraeli,
akaũharũrũkia kuuma igũrũ nginya thĩ;
ndaaririkanire gaturwa ka magũrũ make,
mũthenya ũrĩa aarakarire.

² Mwathani-rĩ, nĩameretie
itũũro ciothe cia Jakubu atarĩ na tha;
nĩamomorete ciĩhitho iria nũmu
cia Mwarĩ wa Juda arĩ na marakara.
Nĩagũithĩtie ũthamaki wa Mwarĩ wa Juda,
na akagũithia anene ake, akamaconorithia.

³ Rũhĩa rwa Isiraeli ruothe
arũrengete arĩ na marakara mahiũ.
Nĩeheretie guoko gwake kwa ũrĩo,
gũkameeherera o rĩrĩa thũ ciamakuhĩrĩa.
Nĩgũcina acinĩte Jakubu ta mwaki ũkũrĩmbũka,
ũrĩa ũcinaga kĩrĩa gĩothe kĩrĩ hakuhĩ naguo.

⁴ Ageetete ũta wake o ta thũ;
guoko gwake kwa ũrĩo nĩ kwĩhaarĩirie.
Arĩa othe maatũire makenagia maitho-rĩ,
amooragĩte o ta marĩ thũ;
hema ya Mwarĩ wa Zayuni
amĩitĩrĩirie mang'ũrĩ make mahaana ta mwaki.

⁵ Mwathani-rĩ, atuĩkĩte ta thũ;
nĩameretie Isiraeli.
Nĩameretie nyũmba ciake ciothe cia ũthamaki,
na akaananga ciĩhitho ciake iria nũmu.
Nĩaingĩhĩirie Mwarĩ wa Juda
gũcakaya na kũgirĩka.

⁶ Nĩonũhĩte gũikaro gĩake ta mũgũnda;
nĩanangĩte handũ hake ha gũtũnganĩrwo.
Jehova nĩatũmĩte Zayuni ariganĩrwo
nĩ ciathĩ ciake iria njathane, o hamwe na Thabatũ ciake;
nĩ ũndũ wa marakara make mahiũ-rĩ,
akanyarara mũthamaki, o hamwe na mũthĩnjĩri-Ngai.

⁷ Mwathani nĩaregete kĩgongona gĩake,
na agatiganĩria handũ hake harĩa haamũre.
Nĩaneanĩte thingo cia nyũmba ciake cia ũthamaki kũrĩ thũ;
iraanĩrĩra irĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova,
o taarĩ mũthenya wa gĩathĩ kĩrĩa gĩathane.

⁸ Jehova nĩatũire itua rĩa kũmomora
rũthingo rũrĩa rũthiũrũrũkĩirie Mwarĩ wa Zayuni.
Nĩatambũrũkirie rũrigi rwa gũthima,

na ndaagiririe guoko gwake gūtige kūrwananga.
Nīatūmire njirigo na thingo icakaye;
o cieri igĩgĩtuika cia kwanangika.

⁹ Ihingo ciakuo nīhorokeire na thĩ;
mīgĩko yacio nīamiunangĩte, akamīananga.
Mūthamaki na anene akuo nīmatahĩtwo magatwarwo ndūrĩrĩ-inĩ,
watho rĩu ndūrutanagwo,
na anabii akuo nīmatigire kuona cioneki
ciumĩte kūrĩ Jehova.

¹⁰ Athuuri a kũu kwa Mwarĩ wa Zayuni
maikarĩte thĩ makirĩte ki;
nao nīmehurĩrie rūkūngũ mĩtwe,
na makehumba nguo cia makūnia.
Airĩtu a Jerusalemu
mainamĩrĩie maturumithĩtie mĩtwe yao thĩ.

¹¹ Maitho makwa nīmaroora nĩ kūrĩra,
ngatangika thĩinĩ wakwa,
naguo roho wakwa nīūtūrūrĩrwo thĩ
nĩ ūndũ wa andũ akwa kwanangwo,
nīgũkorwo twana na tũkenge
tūraringĩkĩra njĩra-inĩ cia itũūra rĩrĩa inene.

¹² Tũrooria manyina atĩrĩ,
“Irio na ndibei irĩ ha?”
o tũkĩringĩkaga ta andũ matihĩrio
njĩra-inĩ cia itũūra rĩrĩa inene,
o mĩoyo yatuo igĩthiragĩra
moko-inĩ ma manyina.

¹³ Ingĩkiuga atĩa nĩ ūndũ waku?
Ingĩkũgerekania nakĩ,
wee Mwarĩ ũyũ wa Jerusalemu?
Ingĩkũhaanania nakĩ,
nĩguo ngũhoorerie,
wee Mwarĩ ũyũ Gathirange wa Zayuni?
Kĩronda gĩaku kīrikĩte o ta iria.
Nũũ ũngĩhota gũkũhonia?

¹⁴ Cioneki iria anabii aku moonaga
ciarĩ cia tũhũ na cia maheeni;
matigana kũmũguurĩria mehia manyu
nĩguo magirĩrĩrie gūtahwo kwanyu.
Ndũmĩrĩri iria maamũheire
ciarĩ cia maheeni, na cia kũmũhĩtithia.

¹⁵ Ehĩtũkĩri othe mahũũraga hĩ;
mathekaga makīinainagĩria Mwarĩ ũyũ wa Jerusalemu mĩtwe,
makĩũragia atĩrĩ:
“Ĩi rĩrĩ nĩrĩo itũūra inene rĩrĩa rĩetagwo

ũthaka ũrĩa mũkinyanĩru biũ,
na rĩgeetwo gĩkeno gĩa thĩ yothe?”

¹⁶ Thũ ciaku ciothe
ciathamagia tũnua igũũkĩrĩre;
igũthekagĩrĩra na ikahagarania magego,
ikoiga atĩrĩ, “Ithuĩ nĩtũmũmeretie.
Ũyũ nĩguo mũthenya ũrĩa tũtũire twetereire,
na rĩu nĩtũwonete.”

¹⁷ Jehova nĩarĩkĩtie gwĩka ũrĩa aathugundĩte;
we nĩahingĩtie kiugo gĩaake,
kĩrĩa aathanire o matukũ ma tene.
Akũng’auranĩtie ategũkũiguĩra tha,
atũmĩte thũ igũkenere,
rũhĩa rwa amuku aku nĩruo atũgĩrĩtie.

¹⁸ Ngoro cia andũ nĩirakaĩra Mwathani.
Atĩrĩrĩ, wee rūthingo rūrũ rwa Mwarĩ wa Zayuni,
reke maithori maku manyũrũrũke ta rūĩ
mũthenya na ũtukũ;
ndũkahurũke,
kana ũreke maitho maku mahurũke.

¹⁹ Arahũka, ũkayũrũrũke ũtukũ,
rĩrĩa ũrangĩri wa ũtukũ wambagĩrĩria;
itũrũraga ngoro yaku ta maaĩ
mbere ya Mwathani.
Ambararia moko maku na igũrũ kũrĩ we
nĩ ũndũ wa mĩoyo ya ciana ciaku,
o icio iraringĩka nĩ ng’aragu
magomano-inĩ ma njĩra ciothe.

²⁰ “Wee Jehova, ta rora, na ũcũũranie:
Nũũ ũngĩ wee ũrĩ weka ũguo?
Andũ-a-nja nĩmagĩrĩrwo nĩ kũrĩa maciaro mao,
o ciana irĩa marerete?
Mũthĩnjĩri-Ngai na mũnabii nĩmagĩrĩre
kũũragagĩrwo handũ-harĩa-haamũre ha Mwathani?

²¹ “Andũ ethĩ o na arĩa akũrũ
makomete hamwe rūkũngũ-inĩ rwa njĩra,
aanake akwa na airĩtu
moragĩtwo na rūhiũ rwa njora.
Ũmoragĩte mũthenya ũrĩa ũrakarĩte;
ũmoragĩte ũtekũmaiguĩra tha.

²² “O ta ũrĩa wĩtanaga mũthenya wa gĩathĩ-rĩ,
nogu ũnjĩtĩre maũndũ ma kũnguoyohia,
makandigiicĩria mĩena yothe
o taarĩ mũthenya wa gĩathĩ.
Mũthenya wa marakara ma Jehova-rĩ,

gūtīrī mūndū o na ūmwe wahonokire kana agītigara;
arīa ndarūmbūirīe na ngīrera-rī,
thū yakwa nīmanangīte.”

3

- ¹ Nī ndī mūndū wonete thīina
nī ūndū wa kūhūūrwo na rūthanju rwa mang’ūrī make.
- ² Andwarīte akangereria nduma-inī
handū ha ūtheri-inī;
- ³ ti-itherū, atūmīte guoko gwake kūnjūkīrīre
rīngī na rīngī, mūthenya wothe.
- ⁴ Nīatūmīte nyama cia mwīrī wakwa
na gīkonde kīaguo ihinyare,
na akoinanga mahīndī makwa.
- ⁵ Nīandigiicīirīe, na agaathiūrūrūkīria
na marūrū, na thīina.
- ⁶ Atūmīte ndūūre nduma-inī
o ta andū arīa maakuire tene.
- ⁷ Nīanjirīgīire na rūthingo nīguo ndikae kūūra;
mīnyororo yakwa nīamīritūhītie mūno.
- ⁸ O na rīrīa ndetana kana ndakaya ngīenda ūteithio-rī,
nī kūhingīrīria ahingagīrīria mahooya makwa.
- ⁹ Nīahingīte njīra yakwa na mahiga maicūhie;
atūmīte tūcīra twakwa tuogome.
- ¹⁰ Kūrī nī aatuīkīte o ta nduba rīrīa yoheirie,
kana ta mūrūūthi rīrīa wīhithīte,
- ¹¹ akīngururia kuuma gacīra-inī,
akīndambuura, akīndiganīria itarī na ūteithio.
- ¹² Ageetete ūta wake, akangereka,
nduīke cabaa ya kūrathagwo nī mīguī yake.
- ¹³ Nīatheecire ngoro yakwa
na mīguī kuuma thiaka-inī wake.
- ¹⁴ Ngīgītuīka wa gūthekagīrīrwo nī andū akwa othe;
maanyūrūragia na rwīmbo mūthenya wothe.
- ¹⁵ Anjīyūrītīe maūndū marūrū,
na akaahūūnia na maaī ma nyongo.
- ¹⁶ Nīang’ethūrangīte magego makwa na kagoto;
anangīrīrie rūkūngū-inī.
- ¹⁷ Nīnjagithītīo thayū;
nīndiganīrwo ūgaacīru nī kīī.
- ¹⁸ Nī ūndū ūcio nguuga atīrī, “Rīiri wakwa nīūthirīte,
o hamwe na maūndū marīa mothe ndūire njīrīgīrīire kuuma kūrī Jehova.”
- ¹⁹ Nīngūrīrikana thīina wakwa, na kūūrūūra gwakwa,
na ngarīrikana maūndū marūrū, o na maaī ma nyongo.
- ²⁰ Ngoro yakwa no īrarīrikana maūndū macio,
nayo īkaringīka thīinī wakwa.

- ²¹ O na gūtariĩ ũguo nĩndirikanaga ũndũ ũyũ,
na tondũ wa ũguo ngagĩa na kĩrĩgĩrĩro:
- ²² Tondũ wa wendo mũnene wa Jehova, nĩkĩo tūtaniinĩtwo biũ,
nĩgũkorwo tha ciake itirĩ hĩndĩ ithiraga.
- ²³ Tha ciaku ikoragwo irĩ njerũ rũciinĩ o rũciinĩ,
wĩhokeku waku nĩ mũnene mũno.
- ²⁴ Ngoro yakwa yugaga atĩrĩ,
“Jehova nĩwe igai rĩakwa; tondũ ũcio nĩwe ndĩrĩetagitĩra.”
- ²⁵ Jehova nĩ mwega kũrĩ arĩa mamwĩhokaga,
kũrĩ ngoro iyo imũrongoragia;
- ²⁶ nĩ wega mũndũ gweterera
ũhonokio wa Jehova o akirĩte.
- ²⁷ Nĩ wega mũndũ gũkuua icooki
hĩndĩ irĩa arĩ mũnini.
- ²⁸ Nĩaikare arĩ wiki akirĩte,
nĩgũkorwo nĩ Jehova ũmũigĩrĩre rĩo.
- ²⁹ Nĩaturumithie ũthiũ wake rũkũngũ-inĩ,
no gũkorwo aahota kũgĩa na kĩrĩgĩrĩro.
- ³⁰ Nĩerekereie rũthĩa kũrĩ mũndũ ũrĩa ũkũmũgũtha,
na aiyũrwo nĩ thoni.
- ³¹ Nĩgũkorwo Jehova
ndateanagitĩria andũ nginya tene.
- ³² O na gũtuĩka nĩarehaga kĩa-rĩ, we nĩaiguanagitĩra tha,
nĩgũkorwo wendo ũcio wake ũtathiraga nĩ mũnene mũno.
- ³³ Nĩgũkorwo ndarehagitĩra andũ mĩnyamaro,
kana akarehere ciana cia andũ kĩa akĩendaga.
- ³⁴ Rĩrĩa andũ a bũrũri arĩa othe mohetwo
maarangĩrĩrio na makinya-rĩ,
- ³⁵ rĩrĩa mũndũ aagithio kĩhoto gĩa
mbere ya Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno-rĩ,
- ³⁶ o na rĩrĩa mũndũ atuĩrwo ciira hatarĩ kĩhoto-rĩ,
githĩ Mwathani ndonaga maũndũ macio?
- ³⁷ Nũũ ũngĩaria na atũme ũndũ ũcio ũhinge,
Mwathani ataathanĩte gũtuĩke ũguo?
- ³⁸ Githĩ kanua-inĩ ka Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno
tiho hoimaga maũndũ mooru, na hakoima maũndũ mega?
- ³⁹ Mũndũ o wotho ũrĩ muoyo-rĩ, atetaga nĩkĩ
rĩrĩa ekũherithio nĩ ũndũ wa mehia make?
- ⁴⁰ Nĩtũthuthuurie-i mĩthiĩre iitũ na tũmĩtuĩrie,
tũcokerere Jehova.
- ⁴¹ Nĩtwambararie ngoro ciitũ na moko maitũ na igũrũ
kũrĩ Mũrungu ũrĩa ũrĩ igũrũ, tuuge atĩrĩ:
- ⁴² “Ithui-rĩ, nĩtwĩhĩtie na tũgakũremera,
wee nawe ũkaaga gũtũrekera.

- 43 “Wee wĩhumbĩrĩte na marakara, ũgatũingatithia;
ũũraganĩte ũtekũiguanĩra tha.
- 44 Wee wĩhumbĩrĩte na itu
nĩgeetha gũtikagĩe na ihooya rĩngĩgũkinyĩra.
- 45 Wee ũtũmĩte tũtuĩke ta gĩko,
na ta mahuti gatagatĩ ka ndũrĩrĩ.
- 46 “Thũ ciitũ ciothe itwathamĩirie tũnua itũũkĩrĩre.
- 47 Nĩtũkorereirwo nĩ kĩmako kĩnene, na tũkenjerwo marima,
tũgakorwo nĩ ũniinani, na mwanangĩko.”
- 48 Maitho makwa maranyũrũrũkia tũrũũĩ twa maithori
nĩ ũndũ andũ akwa nĩmanangĩtwo.
- 49 Maitho makwa marĩnyũrũrũkagia maithori mategũtigithĩria,
magaikara o makĩnyũrũrũkaga,
- 50 nginya rĩrĩa Jehova agaacũthĩrĩria arĩ igũrũ oone.
- 51 Maũndũ marĩa ndĩrona nĩmaranjiguithia kĩa ngoro,
tondũ wa andũ-a-nja othe a itũũra rĩakwa inene.
- 52 Andũ arĩa maatuĩkĩte thũ ciakwa hatarĩ gĩtũmi
nĩo maanguĩmaga ta nyoni.
- 53 Maanjikirie irima makĩenda kũnjũraga,
na makĩhũũra na mahiga;
- 54 ndaahubanĩirio nĩ maaĩ maingĩ,
magĩkũrũkĩra igũrũ rĩa mũtwe wakwa,
na nĩ ngĩciiria ndĩ hakuhĩ kũniinwo.
- 55 Ngĩkaĩra rĩitwa rĩaku Wee Jehova,
ndĩ kũu irima-inĩ rĩu iriku.
- 56 Na we ũkĩgua ithaithana rĩakwa, ngĩkwĩra atĩrĩ,
“Tiga kũhinga matũ maku ngĩgũkaĩra ũndeithie.”
- 57 Nawe ũkĩnguhĩrĩria rĩrĩa ndagũkaĩire,
ũkĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra.”
- 58 Wee Mwathani-rĩ, nĩwe wanjĩrĩrĩre;
nawe ũgĩgĩkũũra muoyo wakwa.
- 59 Wee Jehova, nĩwonete ũũru ũrĩa njĩkĩtwo.
Tua ciira wakwa arĩ we!
- 60 Wee nĩwonete kwĩrĩhĩria kwao guothe,
o na mathugunda mao mothe ma kũnjũkĩrĩa.
- 61 Wee Jehova-rĩ, nĩũiguĩte irumi iria manumĩte nacio,
o na mathugunda mao mothe ma kũnjũkĩrĩa:
- 62 maũndũ marĩa thũ ciakwa ciaragia na mĩheehũ ikĩng’ung’uanaga
injũkĩrĩre mũthenya wothe.
- 63 Ta kĩmarore! Magĩkara thĩ kana magĩũkĩra,
maanyũrũragia na nyĩmbo ciao.
- 64 Wee Jehova-rĩ, marĩhe kũringana na ũrĩa mekĩte,
kũringana na wĩra wa moko mao.
- 65 Ũmia ngoro ciao, nakĩo kĩrumi gĩaku kĩroikara nao!

⁶⁶ Maingatithie ũrĩ na marakara,
na ũmaniine mathire gũkũ mũhuro wa igũrũ rĩa Jehova.

4

¹ Hĩ! Kaĩ thahabu ĩyo nĩthirĩte ũkengu wayo-ĩ,
thahabu ĩrĩa therie kaĩ ĩrĩ gũthita-ĩ!
Tũhiga twa goro tũrĩa twamũre
nĩtũhurunjĩtwo magomano-inĩ ma njĩra ciothe.

² Ariũ a Zayuni arĩa me bata,
arĩa rĩmwe mangĩaringithanirio na thogora wa thahabu,
kaĩ rĩu moonagwo ta nyũngũ cia rĩũmba-ĩ,
o ta wĩra wa moko ma mũũmbi!

³ O na mbwe nĩciongithagia ciana ciacio,
no andũ akwa matuĩkĩte andũ matarĩ tha,
o ta nyaga cia werũ-inĩ.

⁴ Rũrĩmĩ rwa gakenge
rũnyiitanĩte na karakara nĩ ũndũ wa kũnyoota;
twana tũhooyaga irio,
no gũtirĩ mũndũ ũtũheaga.

⁵ Andũ arĩa rĩmwe maarĩĩaga irio njega,
rĩu maikaraga njĩra-inĩ mekonotete,
arĩa maarerirwo makĩhumbagwo nguo cia rangi wa ndathi-rĩ,
rĩu makomaga ciara-inĩ cia mũhu.

⁶ Iherithia rĩa andũ akwa
nĩ inene gũkĩra rĩa itũũra rĩa Sodomu,
rĩrĩa rĩang'auranirio o rĩmwe,
gũtarĩ guoko kwarĩteithirie.

⁷ Anene akuo maatherete gũkĩra tharunji,
na makeerũha gũkĩra iria,
maarĩ atune mĩĩrĩ gũkĩra ruru ĩrĩa ndune,
magakĩhaana ta kahiga ka goro karĩa getagwo yakuti.

⁸ No rĩu mairĩte o na gũkĩra mbiro;
matikũũrĩkanaga marĩ njĩra-inĩ.
Ikonde cia mĩĩrĩ yao ciũmanĩĩire na mahĩndĩ;
ciumĩte o ta rũthanju.

⁹ Kaba arĩa mooragagwo na rũhiũ rwa njora,
kũrĩ arĩa makuuaga nĩ ng'aragu;
matoragio nĩkũhũũta,
makamoca nĩ ũndũ wa kwaga irio cia kuuma mũgũnda.

¹⁰ Moko ma andũ-a-nja arĩa marĩ tha
nĩmarugire ciana ciao ene,
igĩtuĩka irio ciao
hĩndĩ ĩyo andũ akwa manangirwo.

¹¹ Jehova nĩarekereirie mang'ũrĩ make biũ;
aitũrũrite marakara make mahiũ.
Nĩakĩtie mwaki kũu Zayuni
ũrĩa ũcinĩte mĩthingi yakuo.

¹² Athamaki a thĩ matingĩetĩkirie,
o na kana kĩrĩndĩ o na kĩmwe gĩa gũkũ thĩ,
atĩ thũ na amuku nĩmangĩahotire
gũtoonya ihingo cia Jerusalemu.

¹³ No ũndũ ũcio wekĩkire nĩ ũndũ wa mehia ma anabii akuo,
na mawaganu ma athĩnjĩri-Ngai akuo
arĩa manaita thakame
ya andũ arĩa athingu kũu thĩinĩ.

¹⁴ Rĩu maturuuraga njĩra-inĩ
ta andũ atumumu.
Mathaahĩtio nĩ thakame ũũ atĩ
gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũngĩgeria kũhutia nguo ciao.

¹⁵ Andũ mamakayagĩrĩria, makoiga atĩrĩ,
“Thĩĩi nakũu! Mũrĩ na thaahu! Thĩĩi! Thĩĩi! Mũtigatũhutie!”*
Ningĩ moora na maatuĩka orũũri,
makeerwo atĩrĩ kũu ndũrĩrĩ-inĩ,
“Matingĩikara gũkũ rĩngĩ.”

¹⁶ Jehova we mwene nĩwe ũmahurunjĩte;
nĩatigĩte kũmarũmbũiya.
Athĩnjĩri-Ngai matiheagwo gĩtĩio,
o na makarega gũtuga athuuri.

¹⁷ Makĩria ma ũguo-rĩ, maitho maitũ nĩmathirire hinya,
o tũcũthĩrĩrie ũteithio ũrĩa tũtoonire;
kuuma mĩthiringo iitũ ĩrĩa mĩraihi-rĩ,
twetereire rũrĩrĩ rũtangĩahotire gũtũhonokia.

¹⁸ Andũ maatũcemaga ikinya gwa ikinya,
nĩ ũndũ ũcio tũtingĩathiĩrĩrie njĩra-inĩ ciitũ.
Ithirĩro riitũ rĩgĩkuhĩrĩria, namo matukũ maitũ maarĩ matare,
nĩgũkorwo ithirĩro riitũ nĩrĩakinyĩte.

¹⁹ Andũ arĩa matũingatithĩtie-rĩ,
maarĩ na ihenya gũkĩra nderi irĩ rĩera-inĩ;
maatũhanyũkagĩria irĩma-inĩ,
na magatuoheria werũ-inĩ.

²⁰ Mũndũ ũrĩa mũitĩrĩrie maguta nĩ Jehova,
o we ũrĩa warĩ ta mĩhũmũ iitũ-rĩ,
nĩagwatirio nĩ mĩtego yao.
Tweciiragia atĩ tũrĩ kĩiruru-inĩ gĩake-rĩ,

---

* 4:15 Andũ arĩa maakoragwo na mangũ maanagĩrĩra nĩguo andũ matikamahutie tondũ maakoragwo na thaahu (Alaw 13:45).

no tūtũũre gatagatĩ ka ndũrĩrĩ.

²¹ Kena na ũcanjamũke, wee Mwarĩ wa Edomu,
o wee ũtũũraga bũrũri wa Uzu.
No rĩrĩ, o nawe gĩkombe gĩkĩ nĩgĩgagũkora;
ũgaakĩnyuĩra ũrĩĩo, na ũrutwo nguo, ũtigwo njaga.

²² Wee Mwarĩ wa Zayuni-rĩ, iherithia rĩaku nĩrĩgathira;
ndakoongerera ihinda rĩaku rĩa gũikara ũrĩ mũtahe.
No wee, Mwarĩ wa Edomu-rĩ, nĩagakũherithĩria mehia maku
na aguĩrie waganu waku.

5

¹ Wee Jehova-rĩ, ririkana maũndũ marĩa matũkorete;
ta rora wone gũconoka gwitũ.
² Igai riitũ nĩrĩneanĩtwo kũrĩ ageni,
nayo mĩcĩĩ iitũ ĩgakĩneanwo kũrĩ andũ a kũngĩ.
³ Nĩtũtuĩkĩte ciana cia ngoriai na ciana itarĩ na maithe,
nao manyina maitũ magatuĩka ta atumia a ndigwa.
⁴ Maaĩ marĩa tũnyuuaga no tũgũrĩre;
o na ngũ nĩkũgũra tũragũra.
⁵ Aĩa matũĩngatithagia marĩ o magũrũ-inĩ maitũ;
nĩtũnogete, na tũkaaga ũhurũko.
⁶ Twĩneanĩte kũrĩ andũ a Misiri na a Ashuri
nĩgeetha tuone irio cia gũtũigana.
⁷ Maithe maitũ nĩmehirie na rĩu matirĩ ho,
na ithuĩ nĩ ithuĩ tũraherithio handũ hao.
⁸ Ngombo nĩcio itwathaga,
na gũtirĩ mũndũ wa gũtũteithũra kuuma moko-inĩ ma cio.
⁹ Tuonaga irio na ũndũ wa gũtwarĩrĩria mĩoyo iitũ ũgwati-inĩ,
nĩ ũndũ wa rũhiũ rwa njora rũrĩa rũrĩ werũ-inĩ.
¹⁰ Gĩkonde giitũ kĩhiũhĩte o ta riiko rĩa kũruga mĩgate,
tũkainaina nĩ ũndũ wa kũhũũta.
¹¹ Andũ-a-nja nĩmanyiitĩtwo na hinya gũkũ Zayuni,
nao airĩtu gathirange makanyiitwo na hinya matũũra-inĩ ma Juda.
¹² Anene akuo nĩ macuurĩtio na moko mao;
athuuri nao matiheagwo gĩtĩĩo.
¹³ Aanake marutithagio wĩra wa hinya ithĩĩ-inĩ;
tũmwana natuo tũtũgũũgaga nĩgũkuuithio mĩrigo ya ngũ.
¹⁴ Athuuri nĩmatigĩte gũikara kĩhingo-inĩ gĩa itũũra inene;
aanake nao nĩmatigĩte kũina nyĩmbo ciao.
¹⁵ Ngoro ciitũ nĩithirĩte gĩkeno;
ndũrũhĩ ciitũ igarũrũkĩte igatuĩka macakaya.
¹⁶ Thũmbĩ ya ũnene* nĩgwĩte, ĩgatuuma mũtwe,
kaĩ tũrĩ na haaro-ĩ, nĩgũkorwo nĩtwĩhĩtie!
¹⁷ Tondũ ũcio ngoro ciitũ nĩiringĩkĩte;
na tondũ wa maũndũ macio maitho maitũ makaira,
¹⁸ tondũ wa Kĩrĩma gĩa Zayuni, kĩrĩa gĩkirĩte ihooru,
nacio mbwe rĩu nĩkuo iceeraga.
¹⁹ Wee Jehova-rĩ, wathanaga nginya tene;
gĩtĩ gĩa ku kĩa ũnene gĩtũũraga kuuma njiarwa nginya njiarwa.

* 5:16 Thũmbĩ yonanagia riiri na gĩtĩĩo (Isa 28:1, 3).

- ²⁰ Ũriganagĩrwo nĩ ithuĩ hĩndĩ ciothe nĩkĩ?
Ũtūtiganĩirie hĩndĩ ndaaya ũguo nĩkĩ?
- ²¹ Wee Jehova-rĩ, tũcookererie harĩwe, nĩguo tũhote gũgũcookerera;
erũhia matukũ maitũ macooke o ta ũrĩa matariĩ tene,
- ²² tiga ũkorirwo nĩtũregeete biũ,
ũgagītũrakarĩra o mũno makĩria.

EZEKIELI

Ciũmbe Iria irĩ Muoyo na Riiri wa Jehova

¹ Mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ,* mũthenya wa gatano wa mweri wa kana, hĩndĩ ırĩa ndaarĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Kebari tũrĩ hamwe na andũ arĩa maatahitwo magatwarwo kuo, igũrũ nĩrĩahingũkire, na nĩ ngĩona cioneki cia Ngai.

² Mũthenya wa gatano wa mweri ũcio, naguo nĩguo mwaka wa itano kuuma Mũthamaki Jehoiakini athaamio, ³ kiugo kĩa Jehova nĩgĩakinyĩrĩre Ezekieli ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, mũrũ wa Buzi, kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Kebari, o kũu bũrũri wa Babuloni. Nakuo guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ rĩake.

⁴ Ngĩcũthĩrĩria ngĩona rũhuho rwa kĩhuhũkanio rũgĩũka ruumĩte na mwena wa gathigathini, naruo rwarĩ itu inene rĩrĩ na rũheni rũkũhenũka narĩo rĩarigiicĩirio nĩ ũtheri mũcangararu. Gatagatĩ ka mwaki ũcio haahaanaga ta kĩgera kĩaakana, ⁵ na thĩinĩ wa mwaki ũcio nĩ haarĩ kĩndũ kĩaahaanaga ciũmbe inya† irĩ muoyo, nacio cionekaga irĩ na mũhianĩre wa mũndũ, ⁶ na o kĩmwe gĩacio kĩarĩ na mothiũ mana na mathagu mana. ⁷ Magũrũ ma cio maarĩ marũngarũ; namo makinya ma cio maatariĩ ta ma gacaũ, na maakengaga ta gĩcango gĩkumuthe. ⁸ Rungu rwa mathagu ma cio, mĩena ına yacio, ciarĩ na moko ma mũndũ. Ciothe inya ciarĩ na mothiũ na mathagu, ⁹ namo mathagu ma cio, nĩmahutanĩtie. O kĩmwe gĩa cio gĩathiiaga kĩerekeire o mbere; itiehũgũraga igĩthiĩ.

¹⁰ Mothiũ ma cio maatariĩ ta ũũ: O kĩmwe gĩa icio inya kĩarĩ na ũthiũ wa mũndũ, na mwena wa ũrĩo o kĩmwe kĩarĩ na ũthiũ wa mũrũũthi, naguo mwena wa ũmotho kĩarĩ na ũthiũ wa ndegwa; o na ningĩ, o kĩmwe gĩa cio kĩarĩ na ũthiũ wa nderi. ¹¹ ũguo nĩguo mothiũ ma cio maatariĩ. Mathagu ma cio maatambũrũkĩtio na igũrũ; o kĩmwe kĩarĩ na mathagu meerĩ, o ithagu rĩhutanĩtie na ithagu rĩa kĩũmbe kĩrĩa kĩngĩ mĩena yeerĩ, namo mathagu meerĩ makahumbĩra mwĩrĩ wakĩo. ¹² O kĩmwe gĩa cio gĩathiiaga kĩrũngĩrĩrie o mbere. O kũrĩa guothe Roho aaciererekagĩria, no kuo ciathiiaga itekwĩhũgũra. ¹³ Ciũmbe icio irĩ muoyo cionagwo ihaana ta makara megwakana mwaki kana ta imũrĩ. Mwaki ũcio wathiiaga thuutha na mbere gatagatĩ-inĩ ga ciũmbe icio; warĩ mũcangararu, na rũheni rwahenũkaga kuuma harĩ guo. ¹⁴ Ciũmbe icio ciaguthũkaga na thuutha na ikaguthũka na mbere ta ũrĩa rũheni rũhenũkaga.

¹⁵ Rĩrĩa ndacũthĩrĩrie ciũmbe icio irĩ muoyo, nĩndonire harĩ na kũgũrũ kwa ngaari gũkinyĩte thĩ kũrĩ mwena-inĩ wa o kĩũmbe kũ kĩrĩ na mothiũ mana. ¹⁶ Naguo mũhianĩre na mũthondekere wa magũrũ macio ma ngaari warĩ ta ũũ: Maahenagia ta thumarati, na mothe mana nĩmahaanaine. O kũmwe kuonekaga gũthondeketwo ta kũgũrũ kwa ngaari, gũtoonyetio gatagatĩ ga kũgũrũ kũrĩa kũngĩ. ¹⁷ Namu magĩthiĩ maathiiaga na mwena o wotho wa ıyo ına kũrĩa ciũmbe icio cierekeirie ũthiũ; magũrũ macio ma ngaari matiagarũrũkaga rĩrĩa ciũmbe icio igũthiĩ. ¹⁸ Mĩbara ya mo yarĩ mĩraihi na igũrũ na yarĩ ya kũmakania, nayo mĩbara ıyo yotho ına yaıyũrĩte maitho mĩena yotho.

¹⁹ Hĩndĩ ırĩa ciũmbe icio irĩ muoyo ciathiĩ, magũrũ macio maarĩ mwena-inĩ wacio magathĩĩ; na rĩrĩa ciũmbe icio irĩ muoyo ciambata na igũrũ ciumĩte thĩ, magũrũ macio o namo makaambata. ²⁰ O kũrĩa guothe Roho aaciererekagĩria, nokuo ciathiiaga, namo magũrũ macio magookĩra magatwarana nacio, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩinĩ wa magũrũ macio. ²¹ Hĩndĩ ırĩa ciũmbe icio ciathiĩ, o namo magũrũ ma cio magathĩĩ; rĩrĩa ciũmbe icio ciarũgama, o namo makarũgama; na rĩrĩa ciũmbe icio ciambata na igũrũ ciumĩte thĩ, magũrũ macio makambatania nacio, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩinĩ wa magũrũ macio.

²² Igũrũ rĩa mĩtwe ya ciũmbe icio irĩ muoyo nĩ haarĩ kĩndũ kĩaraganu kĩaahaanaga ta wariĩ wakengaga ta mbarabu, na warĩ wa kũmakania. ²³ Rungu rwa wariĩ ũcio, mathagu ma cio maatambũrũkĩtio o rĩmwe rĩerekeire harĩ rĩrĩa rĩngĩ, na o kĩũmbe kĩarĩ na mathagu meerĩ marĩa maakĩhumbĩrĩte mwĩrĩ.

* 1:1 No gũkorwo ıno yarĩ mĩaka ya Ezekieli; Mũlawii aingĩraga ũtungata-inĩ wa ũthĩnjĩri-Ngai aakinyia mĩaka mĩrongo itatũ (Ndar 4:3). † 1:5 Mũigana wa “inya” ũrũgamĩrĩre ũkinyanĩru ta “ciũmbe iria inya irĩ muoyo” (Kĩam 13:14) kana “mĩena ına ırĩa yumaga rũhuho” (Isa 11:12).

²⁴ Hĩndĩ ĩrĩa ciũmbe icio ciathiiaga, ngĩigua mũgambo wa mathagu ma cio, taarĩ mūrurumo wa maaĩ magĩtherera, na taarĩ mũgambo wa Mwene-Hinya-Wothe, taarĩ mbugĩrĩro ya thigari cia ita. Na rĩrĩa ciũmbe icio ciarũgamire, igĩthuna mathagu ma cio.

²⁵ Ningĩ ngĩigua mũgambo uumĩte na igũrũ rĩa warĩ ũcio warĩ igũrũ rĩa mĩtwe yacio hĩndĩ ĩyo ciarũgamĩte ithunĩte mathagu. ²⁶ Igũrũ rĩa warĩ ũcio warĩ igũrũ rĩa mĩtwe yacio nĩ haarĩ kĩndũ kĩaahanaga ta gĩtĩ kĩa ũnene gĩakĩtwo na kahiga ka yakuti ĩrĩa ya bururu, na hau igũrũ rĩa gĩtĩ kũ kĩa ũnene nĩ haarĩ na kĩndũ kionekaga kĩrĩ na mũhianĩre ta wa mũndũ. ²⁷ Ndaarora ngĩona kuuma harĩa honekaga taarĩ ho njohero yake gũcoka na igũrũ, oonekaga ahaana ta kĩgera kĩaakana, kana ta kĩgera kĩyũrĩtwo nĩ mwaki, ningĩ kuuma hau njohero gũcoka na thĩ oonekaga ahaana ta mwaki; naguo ũtheri mũcangararu ũkamũrigiĩcĩa. ²⁸ ũtheri ũcio wamũrigiĩcĩrie watariĩ ta mũkũngambura ũrĩ itu-inĩ rĩa mbura mũthenya ũrĩa kũroira, ũguo noguo ũtheri ũrĩa mũnene wamũrigiĩcĩrie watariĩ.

ũtheri ũcio wonekaga ũhaanaine na riiri wa Jehova. Na rĩrĩa ndawonire-rĩ, ngĩgũithia, ngĩturumithia ũthiũ thĩ, ngĩigua mũgambo wa mũndũ ũkwaria.

2

Ūrĩa Ezekieli Eetirwo

¹ Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, wĩrũgamie na magũrũ maku, ngwarĩrie.” ² O hĩndĩ ĩyo aanjaragĩria, Roho agĩtoonya thĩinĩ wakwa, akĩnjoya akĩndũgamia, na nĩ ngĩigua akĩnjarĩria.

³ Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, nĩngũgũtũma kũrĩ andũ a Isiraeli, ũthiĩ kũrĩ rũrĩrĩ rũu rũremu, o rũu rũnemeire; ruo rwene o na maithe maaruo rũtũũrĩte rũregete kũnjathĩkĩra nginya ũmũthĩ. ⁴ Andũ acio ndĩragũtũma kũrĩ o-rĩ, nĩmanyũmĩrie ngoro na makaang’athĩria. Meere atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova aroiga.’ ⁵ Na rĩrĩ, andũ acio mangĩthikĩrĩria kana marege gũthikĩrĩria, nĩgũkorwo nĩ andũ a nyũmba ya ũremi, nĩmakamenya atĩ nĩhakoretwo na mũnabii gatagatĩ-inĩ kao. ⁶ Nawe mũrũ wa mũndũ-rĩ, ndũkametigĩre kana wĩtigĩre ciugo ciao. Ndũgetigĩre, o na akorwo cong’e na mĩigua nĩcigũthiũrũrũkĩrie, na ũikaraga gatagatĩ ga tũng’aurũ. Ndũgetigĩre ũrĩa mekuuga kana ũmakio nĩo, o na akorwo nĩ andũ a nyũmba ya ũremi. ⁷ No nginya ũmaarĩrie na ciugo ciakwa, kana nĩmegũthikĩrĩria kana matigũthikĩrĩria, nĩ ũndũ nĩ aremi. ⁸ No wee mũrũ wa mũndũ-rĩ, thikĩrĩria ũrĩa ngũkwĩra. Ndũkareme ta nyũmba ĩyo ya ũremi; ahamia kanua gaku na ũrĩe kĩrĩa ngũkũhe.”

⁹ Ngĩcoka ngĩcũthĩrĩria, ngĩona ndaambũrũkĩrio guoko. Guoko kũu kwanyĩtĩte ibuku rĩa gĩkũnjo, ¹⁰ nake akĩrĩkũnjũrĩra hau mbere yakwa. Narĩo rĩandikĩtwo ciugo cia macakaya mĩena yeerĩ, na cia kĩrĩro, o na cia kĩa.

3

¹ Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, rĩa kĩrĩa kĩrĩ mbere yaku, rĩa ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũnjo; ũcoka ũthiĩ ũkaarĩrie andũ a nyũmba ya Isiraeli.” ² Nĩ ũndũ ũcio ngĩathamia kanua, nake akĩthĩe ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo ndĩrĩrie.

³ Ningĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, rĩa ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũnjo ndĩrakũhe ũiyũrie nda yaku.” Nĩ ũndũ ũcio ngĩrĩrĩa, na rĩrĩ kanua-inĩ gakwa rĩarĩ na mũrĩo ta ũũkĩ.*

⁴ Ningĩ agĩcoka akĩnjĩra atĩrĩ: “Mũrũ wa mũndũ, thĩ o rĩu kũrĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli ũmaarĩrie ciugo ciakwa. ⁵ Ndũratũmwo kũrĩ andũ a mwarĩrie ũtooĩ kana rũthiomi rũritũ, no nĩ kũrĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli; ⁶ ti kũrĩ ndũrĩrĩ nyingĩ iria ciaragia mwarĩrie ũtooĩ kana rũthiomi rũritũ, kana rũrĩ na ciugo iria ũtangĩmenya. Ti-itherũ, korwo nĩndagũtũmĩte kũrĩ o, nĩmangĩagũthikĩrĩrie. ⁷ No rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Isiraeli matigĩenda gũkũigua, nĩ ũndũ matienda kũnjigua, nĩgũkorwo nyũmba yothĩ ya Isiraeli nĩyũmĩtie ngoro na ĩkang’athia. ⁸ No rĩrĩ, nĩ ngĩtũma wage kuororoa na ũumie ngoro o ta o. ⁹ Nĩngũtũma gĩthiithi gĩaku kũme ta ihiga rĩrĩa rĩmũ mũno, rĩrĩa rĩmũ gũkĩra ihiga rĩa nyaigĩ. Ndũkametigĩre kana ũmakio nĩo, o na akorwo nĩ a nyũmba ya ũremi.”

* 3:3 Ciugo cia Ngai irĩ mũcamo mwega (Thab 19:10; 119:103), o na hĩndĩ ĩrĩa ũhoro wacio ũkũiguika ũrĩ mũrũrũ (Kũg 10:9-10).

¹⁰ Ningĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mündũ, thikĩrĩria wega na wĩkĩre ciugo iria ciothe ngũkwarĩria ngoro-inĩ. ¹¹ Thĩĩ o rĩu kũrĩ andũ anyu arĩa matahĩtwo warie nao. Meere atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga,’ kana nĩmegũthikĩrĩria kana matigũthikĩrĩria.”

¹² Ningĩ Roho akĩnjoya na igũrũ, na ngĩgua mũgambo mũnene thuutha wakwa ũkĩruruma. (Riiri wa Jehova ũrogoocwo arĩ o kũu gĩikaro-inĩ gĩake!) ¹³ Naguo warĩ mũgambo wa mathagu ma ciũmbe icio irĩ muoyo makĩhutania mo mene, na wa magũrũ ma ngaari marĩa maarĩ mĩena yacio, naguo warĩ mũgambo mũnene warurumaga. ¹⁴ Roho agĩcooka akĩnjoya na igũrũ akĩnjeheria, na nĩ ngĩthĩĩ ndĩ na marũrũ na marakara ngoro-inĩ, nakuo guoko kwa Jehova kũrĩa kwa hinya kwarĩ igũrũ rĩakwa. ¹⁵ Ngĩkinya kũrĩ arĩa maatahĩtwo, arĩa maatũũraga kũu Teli-Abibu, gũkuhĩ na Rũũ rwa Kebari, na ngĩikarania nao kwa ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja, makĩte mũno.

Isiraeli Gũkaanio

¹⁶ Thuutha wa mĩthenya iyo mũgwanja-rĩ, kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ, ¹⁷ “Mũrũ wa mündũ, nĩngũtuĩte mũrangĩrĩ† wa andũ a nyũmba ya Isiraeli, nĩ ũndũ ũcio igua kiugo kĩrĩa ngwaria, na ũmeere ũrĩa ndĩramakaania. ¹⁸ Rĩrĩa ngwĩra mündũ mwaganu atĩrĩ, ‘Ti-itherũ, nĩũgaakua,’ nawe wage kũmũkaania, kana kũmwarĩria atigane na mĩthĩire yake ya waganu nĩguo ahonokie muoyo wake-rĩ, mündũ ũcio mwaganu nĩagaakua nĩ ũndũ wa mehia make, nawe nĩwe ngooria thakame yake. ¹⁹ No wee ũngĩkaania mündũ ũcio mwaganu, nake arege kũgarũrũka atigane na waganu wake kana mĩthĩire yake mĩũru-rĩ, we nĩagaakua nĩ ũndũ wa mehia make; no wee-rĩ, nĩũgaakorwo ũhonoketie muoyo waku.”

²⁰ “Ningĩ-rĩ, mündũ mũthingu angĩgarũrũka atigane na ũthingu wake eke maũndũ mooru, na nĩ ndĩmwĩkĩrĩre mũhĩnga mbere yake-rĩ, nĩagaakua. Kũngĩkorwo ndwamũkaanirie-rĩ, nĩagaakua nĩ ũndũ wa mehia make. Maũndũ marĩa aneeka ma ũthingu matikaaririkanwo, nawe nĩwe ngooria thakame yake. ²¹ No rĩrĩ, wee ũngĩkaania mündũ ũcio mũthingu atige kwĩhia, nake aage kwĩhia-rĩ, ti-itherũ nĩagatũũra muoyo nĩ ũndũ nĩathikĩrĩrie ũguo wamũkaanirie, nawe-rĩ, nĩũgaakorwo ũhonoketie muoyo waku.”

²² Guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ rĩakwa ndĩ o kũu, nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Ũkĩra ũthĩĩ werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu, na kũu nĩkuo ngũkwarĩria.” ²³ Nĩ ũndũ ũcio ngĩkĩra ngĩthĩĩ werũ-inĩ ũcio mwaraganu, naguo riiri wa Jehova warũngĩ kuo, ũhaana ta riiri ũrĩa ndoonete hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Kebari, na nĩ ngĩgũithia, ngĩturumithia ũthĩũ thĩ.

²⁴ Hĩndĩ iyo Roho agĩtoonya thĩĩnĩ wakwa, akĩnjoya akĩndũgamia na magũrũ makwa. Akĩnjarĩria, akĩnjĩra atĩrĩ, “Thĩĩ ũkehingĩre gwaku nyũmba. ²⁵ No rĩrĩ, wee mũrũ-wa-mündũ, nĩmagakuoha na mĩhĩndo; ũgaikara ũrĩ muohe nĩguo ndũkoime ũthĩĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ. ²⁶ Nĩ nĩngatũma rũrĩmĩ rwaku rũnyĩitane na karakara nĩguo ũkire wage kũmanegenia, o na akorwo o nĩ andũ a nyũmba ya ũremi. ²⁷ No rĩrĩa ngaakwarĩria-rĩ, nĩngakũhingũra kanua, nawe nĩũkameera ũũ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ.’ ũrĩa wothe ũngĩthikĩrĩria nĩathikĩrĩrie, nake ũrĩa wothe ũkũrega nĩarege; nĩgũkorwo o nĩ andũ a nyũmba ya ũremi.”

4

Ngerekano ya Kũrigiicĩrio kwa Jerusalemu

¹ “Wee, mũrũ wa mündũ, rĩu oya iturubarĩ ũrĩge mbere yaku, ũcooke ũkurure itũũra inene rĩa Jerusalemu igũrũ rĩarĩo; ² ũcooke ũrĩrigiicĩrie: Rĩakĩrĩre indo cia mbaara cia gũteithia gũtharĩkĩra itũũra, na wake kĩhumbu gĩkinyĩte itũũra, na ũrĩakĩrĩre kambĩ na nja, na ũigithie mĩgogo mĩtungu ya kũrĩmomora ĩrĩrigiicĩrie. ³ Cooka woe rũgĩo rwa kĩgera, ũrĩge rũtuĩke taarĩ rũgĩrĩ rwa kĩgera gatagatĩ gaku na itũũra rĩu inene, na ũhũgũre ũthĩũ waku na kũu rĩrĩ. Narĩo rĩrigiicĩrio, na nĩwe ũkaarĩrigiicĩria. ũndũ ũcio nĩũgaatuĩka kĩmenyithia harĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli.

⁴ “Ningĩ ũkome na mwena waku wa ũmotho, ũcooke wĩgĩrĩre mehia ma andũ a nyũmba ya Isiraeli. Nĩwe ũgaakuu mehia mao matukũ marĩa mothe ũgaakoma na mwena ũcio. ⁵ Nĩngũtuĩrĩre ũkome

† 3:17 Mũrangĩrĩ wa itũũra aaikaraga handũ igũrũ wa rũthingo nĩguo angĩonire ũgwati kana andũ matũmĩtwo eere andũ a itũũra (1Sam 14:16; 2Sam 18:24-27).

matukū maiganaine na mīaka ya mehia mao. Nī ūndū ūcio matukū magana matatū na mīrongo kenda nīmo ūgaakuua mehia ma andū a nyūmba ya Isiraeli.

⁶ “Warīkia gwīka ūguo, ūkome rīngī, ihinda rīrī na mwena waku wa ūrīo, ūkuue mehia ma nyūmba ya Juda. Nīngūtūrīre matukū mīrongo ina, o mūthenya ūkarūgamīrīra mwaka ūmwe. ⁷ Hūgūra ūthiū waku ūwerekerie itūūra rīa Jerusalemu rīu rīrigiciīrio, ūrītambūrūkīrie guoko kūhumbūrītio, ūrīrathīre ūhoru wa gūūkīrīrwo. ⁸ Nīngakuoha na mīhīndo nīguo ndūkanahote kwīgarūra na mwena ūmwe kana ūrīa ūngī nginya rīrīa matukū maku ma kūrigiciīrio magaathira.

⁹ “Oya ngano na cairi, na mboco na ndengū, na mwere na ngano njirū; cīkīre thīinī wa ndigithū ūcihūthagīre gwīthondekera mūgate. Mūgate ūcio nīguo ūrīrīaga ihinda rīa matukū magana matatū na mīrongo kenda macio ūgūkorwo ūkomete na mwena. ¹⁰ Thima cekerī mīrongo īirī* cia irio iria ūrīrīaga o mūthenya na ūcirīage mahinda marīa mabange. ¹¹ Nīngī ūthime maaī gīcunjī gīa ithathatū kīa hini† ūmwe, na ūmanyuuage mahinda o marīa mabange. ¹² Rīaga irio icio o ta ūrīa ūngīrīa mūgate wa cairi; ūūrūge andū makīonaga, ūhūthīrīte mwaki wakītio na mai ma mūndū.” ¹³ Jehova akiuga atīrī, “Ūguo nīguo andū a Isiraeli makaarīaga irio irī na thaahu marī gatagatī-inī ka ndūrīrī, kūrīa ngaamatwarithia.”

¹⁴ Na nīi ngiuga atīrī, “Ūguo ti guo, Mwathani Jehova! Nīi ndirī ndethaahia. Kuuma ūnini wakwa nginya rīu, ndirī ndarīa nyama ya nyamū īkuite kana ītambuūrītwo nī nyamū cia gīthaka. Gūtīrī nyama īrī mūgiro īrī yatoonya kanua gakwa.”

¹⁵ Nake akiuga atīrī, “Ūguo nī wega; nīngūreke ūrūge mūgate waku na mai ma ng’ombe,‡ handū ha mwaki wa mai ma mūndū.”

¹⁶ Nake agīcooka akīnjīra atīrī, “Mūrū wa mūndū, nīngagirīrīra irio itigatoonye Jerusalemu. Andū acio makaarīaga irio cia gīthimo magītangīkaga, na manyuuage maaī ma gīthimo matarī na kīrīgīrīro, ¹⁷ nī ūndū nīgūgakorwo na ūnyīhu wa irio na wa maaī. Nīmakamakaga moona o mūndū ūrīa atarīi na nīmakahīnja nī ūndū wa mehia mao.

5

¹ “Na rīrī, mūrū wa mūndū, oya rūhiū rwa njora rūgī, ūrūhūthīre ta rwenji rwa mwenjani, wīyenje naruo mūtwe na nderu. Nīngī ūcooke woe ratiri ya gūthima, ūganyie njuirī ūyo. ² Rīrīa matukū marīa mūrigiciīrio magaathira-rī, ūgaacinīra gīcunjī gīa ithatū kīa njuirī ūyo na mwaki kūu thīinī wa itūūra inene. Oya gīcunjī gīa ithatū kīayo ūthiūrūrūke itūūra rīu inene ūkīmīgūthagūthaga na rūhiū rwa njora. Nakīo gīcunjī gīa ithatū kīayo ūkīhurunje gītwarwo nī rūhuho. Nīgūkorwo nīngamaingatithia na rūhiū rwa njora ndirūcomorete. ³ No rīrī, oya gakundi ka njuirī ūthinīkīre ruuno-inī rwa nguo yaku. ⁴ Cooka woe gakundi kayo ūgaikie mwaki-inī ūgacine. Mwaki nīūgattheerema kuuma hau ūiyūre nyūmba yothē ya Isiraeli.

⁵ “Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Rīrī nīrīo itūūra inene rīa Jerusalemu, rīrīa haandīte gatagatī ka ndūrīrī rīthiūrūkīrio nī mabūrūri. ⁶ No rīrī, nī ūndū wa waganu warīo, nīrīremeire mawatho makwa o na watho wakwa wa kūrūmīrīrwo gūkīra ndūrīrī na mabūrūri macio marīthiūrūrūkīrie. Nīrīregete mawatho makwa na rītīrūmīrīre watho wakwa wa kūrūmīrīrwo.

⁷ “Nī ūndū ūcio ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Wee ūkoretwo ūrī mūremi gūkīra ndūrīrī ici igūthiūrūrūkīrie, ūkaaga kūrūmīrīra watho wakwa wa kūrūmīrīrwo kana kūhingia mawatho makwa. Wee o na ndwīkite maūndū maringaine na irīra cia ndūrīrī icio igūthiūrūrūkīrie.

⁸ “Nī ūndū ūcio, ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Nīi mwene nīngūgūūkīrīra, wee Jerusalemu, ngūherithie ūkīonagwo nī ndūrīrī icio. ⁹ Tondū wa mīhianano ūyo yaku yothē īrī magigi, nīi nīngūgwīka ūrīa itarī ndeeke mbere ūyo na itageeka rīngī. ¹⁰ Nī ūndū ūcio, gatagatī-inī gaku maithe nīmakaarīa ciana ciao, o nacio ciana irīe maithe ma cio.* Nīngakūherithia, na hurunje matigari maku mothe matwarwo nī rūhuho. ¹¹ Nī ūndū ūcio, ti-itherū ta ūrīa nīi ndūūraga muoyo, Mwathani Jehova ekuuga atīrī, tondū nīūthaahītie gīkaro gīakwa kīamūre na ūndū wa mīhianano yaku yothē mībuthu

* 4:10 nī ta giramu 200 † 4:11 nī ta nuthu lita 0.5 ‡ 4:15 Mai ma ng’ombe nīmahūthagīrwo ta ngū cia kūruga mabūrūri-inī ma irathīro, na no mahūthagīrwo ūmūthī. * 5:10 Ūhoru wa andū kūrīa andū arīa angī warī mūtūūrīre mūuru mūno na wonekaga rīrīa andū maarigiciīrio (Gūcook 28:53; Zek 11:9).

na ciiko thũũrĩku-rĩ, nĩngakwehereria wendo wakwa, na ndigacooka gũkũrora na tha, kana ngũcaaĩre. ¹² Gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa andũ aku makooragwo nĩ mũthiro, kana maniinwo nĩ ng'aragu o kũu thĩinĩ waku; gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩkooragwo na rūhiũ rwa njora nja ya thingo ciaku; nakĩo gĩcunjĩ gĩa ithatũ ngaakĩhurunja gĩtwarwo nĩ rūhuho, na gĩteng'erio na rūhiũ rwa njora rūcomoretwo.

¹³ “Hĩndĩ ĩyo marakara makwa nĩmagathira, na mang'ũrĩ makwa harĩo manyiie, na nĩ nĩngarĩhĩrio. Ndaarĩkia kũmaitũrũrĩra mang'ũrĩ makwa, nĩmakamenya atĩ nĩ Jehova, nĩ nĩ ndoiga ũguo ndĩrutanĩrie.

¹⁴ “Nĩngagũtua mwanangĩko, na ngũtue kĩndũ gĩa kũnyararwo gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ iria igũthiũrũrũkĩrie, o na maitho-inĩ ma ahĩtũki. ¹⁵ Wee ũgaatuĩka wa kũmenwo, na wa kũnyararwo, na kĩndũ gĩa gũkaanania nakĩo, na kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ ndũrĩrĩ icio igũthiũrũrũkĩrie, hĩndĩ ĩrĩa ngaakũherithia ndĩ na marakara na mang'ũrĩ, na ngũkaanie na mathũgũta manene. Nĩ Jehova nĩ nĩ ndoiga ũguo. ¹⁶ Rĩrĩa ngaakũratha na mĩguĩ yakwa ya ũragani na ya ng'aragu, ngaakũratha ngũniine. Nĩngakũrehere ng'aragu makĩria, na hĩnge njĩra ĩrĩa irio ciaku ciũkagĩra. ¹⁷ Nĩngakũrehere ng'aragu na nyamũ cia gĩthaka igũtharĩkĩre, nacio nĩngakũniinĩra ciana. Mũthiro na ũiti wa thakame nĩngakũhaata, na nĩngarehithia rūhiũ rwa njora rūgũũkĩrĩre. Nĩ Jehova nĩ nĩ ndoiga ũguo.”

6

Ūrathi wa Gũũkĩrĩra ĩrĩma cia Isiraeli

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ, ² “Mũrũ wa mũndũ, ng'ethera ĩrĩma cia Isiraeli; cirathĩre ũhoro wa gũciũkĩrĩra, ³ ũciĩre atĩrĩ: ‘Inyuĩ ĩrĩma cia Isiraeli, iguai kiugo kĩa Mwathani Jehova. Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekwĩra ĩrĩma na tũrĩma, na mĩkuru na cianda: Nĩ ngirie kũmũũkĩrĩra na rūhiũ rwa njora, na nyanange kũndũ kwanyu kũrĩa gũtũũgĩru.* ⁴ Igongona cianyu nĩkamomorwo, na igongona cianyu cia gũcinĩrwo ũbumba ihehenjwo; na nĩngooragĩra andũ anyu hau mbere ya mĩhianano ĩyo yanyu. ⁵ Nĩngaragania ciimba cia andũ a Isiraeli hau mbere ya mĩhianano ĩyo yao, na nĩngahurunja mahĩndĩ manyu gũthiũrũrũkĩria igongona cianyu. ⁶ Kũndũ kũrĩa guothe mũtũũraga, matũũra macio nĩmakanangwo, na kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kũmomorwo, nĩguo igongona cianyu ithũkio na cianangwo, nayo mĩhianano yanyu ihehenjwo na yũnũhwo, o na igongona cianyu cia gũcinĩrwo ũbumba imomorwo, na kũrĩa mũthondekete kĩniinwo. ⁷ Andũ anyu nĩmakooragĩrwo gatagatĩ-inĩ kanyu, na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova.

⁸ “‘No rĩrĩ, nĩ kũrĩ amwe ngaatigia, nĩgũkorwo amwe anyu nĩmakahonoka kũũragwo na rūhiũ rwa njora rĩrĩa mũgaakorwo mũhurunjũkĩre mabũrũri-inĩ na ndũrĩrĩ-inĩ. ⁹ Ningĩ marĩ ndũrĩrĩ-inĩ kũu matwarĩtwo marĩ atahe-rĩ, arĩa makaahonoka nĩmakandirikana. Nĩmakaririkana ũrĩa njiguithĩtio ũũru nĩ ngoro ciao cia ũtharia, iria iihutathĩre, na maitho mao marĩa makoretwo makĩrĩrĩria mĩhianano yao. Nĩmakemena nĩ ũndũ wa waganu ũrĩa mekĩte, na nĩ ũndũ wa ciiko ciao ciothe ĩrĩ magigi. ¹⁰ Nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova; nĩ ndiamamakagia tũhũ ngiuga atĩ nĩngamarehere mũtino ũyũ.

¹¹ “‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Hũũra hĩ, na ũhũũrithie makinya thĩ, uugĩrĩrie uuge atĩrĩ, “Wũĩ!” Tondũ wa waganu wothe na ciiko ĩrĩ magigi cia nyũmba ya Isiraeli, nĩgũkorwo nĩmakooragwo na rūhiũ rwa njora, na ng'aragu, na mũthiro. ¹² Mũndũ ũrĩa ũtũũraga kũraya alooragwo nĩ mũthiro, nake ũrĩa ũrĩ gũkuhĩ ooragwo na rūhiũ rwa njora, nake ũrĩa ũkaahonoka atigare, alooragwo nĩ ng'aragu. ũguo nĩguo ngeeruta mang'ũrĩ makwa nao. ¹³ Nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa andũ magaakorwo moragĩtwo marĩ gatagatĩ-inĩ ka mĩhianano ĩyo yao mathiũrũrũkĩrie igongona ciao, na handũ hothe hatũũgĩru, na tũcũmbĩrĩ tuothe twa ĩrĩma, na rungu rwa mũtĩ o wothe waraganĩtie honge, na rungu rwa mũgandi o wothe mũruru, kũndũ guothe kũrĩa maarutagĩra mĩhianano yao mahuti manungi wega. ¹⁴ Na nĩ nĩngamatambũrũkĩria guoko ndĩmookĩrĩre, na ndũme bũrũri wanangĩke ũtiganĩrio, kuuma werũ-inĩ ũcio nginya Dibila, kũndũ guothe kũrĩa matũũrĩte. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova.’”

* 6:3 Kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru nĩkuo kwarĩ mahooero ma andũ a Kaanani.

Ithiriro Nĩrikinyu

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩĩre, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekwĩra bũrũri wa Isiraeli: Ithiriro! Ithiriro nĩrikinyĩĩre ituri icio inya cia bũrũri. ³ Rũ ithiriro nĩrĩgũkinyĩĩre, na nĩngũrekereria marakara makwa magũũkĩĩre. Nĩngagũtuĩra ciira kũringana na mĩthĩire yaku na ngũrĩhe kũringana na mĩtugo yaku yothe ĩrĩ magigi. ⁴ Ndigakũiguĩra tha kana ngũcaaĩre; ti-itherũ, nĩngakũrĩha nĩ ũndũ wa mĩthĩire yaku na mĩtugo yaku ĩrĩ magigi gatagatĩ-inĩ kanyu. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.

⁵ “Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: ‘Mwanangĩko! Mwanangĩko ũtarĩ waiguu nĩũrooka. ⁶ Ithiriro nĩrikinyu! Ithiriro nĩrikinyu! Rĩarahũkĩte rĩgũũkĩĩre. Nĩrikinyu! ⁷ Nĩũkoretwo nĩ mũtino, wee ũtũũraga bũrũri-inĩ. Ihinda nĩrikinyu, mũthenya ũcio nĩũkuhĩĩrie; nĩ kũrĩ na guoya mũnene, na gũtirĩ gĩkeno kũu irĩma-inĩ. ⁸ Nĩ ndĩ hakuhĩ gũgũtĩrĩria mang’ũrĩ makwa, na ndĩĩrute marakara nawe; nĩngagũtuĩra ciira kũringana na mĩthĩire yaku, na ngũrĩhe nĩ ũndũ wa mĩtugo yaku yothe ĩrĩ magigi. ⁹ Ndigakũiguĩra tha kana ngũcaaĩre; nĩngakũrĩha kũringana na mĩthĩire yaku na mĩtugo yaku ĩrĩ magigi gatagatĩ-inĩ kanyu. Hĩndĩ ĩyo nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova ndĩrahũũrana.

¹⁰ “‘Mũthenya nĩguo ũyũ! Nĩmũkinyu! Mũtino nĩmũkinyu, rũthanju nĩrũthundũkĩte, nague mwĩtĩo nĩũcanũkĩte! ¹¹ Maũndũ ma ũhinya nĩmakũrĩte magatuĩka rũthanju rwa kũherithia waganu; gũtirĩ andũ magaatigara, gũtirĩ o na ũmwe wa kĩrĩndĩ kũ; gũtirĩ ũtonga, na gũtirĩ kĩndũ kĩa bata gĩgaatigara. ¹² Ihinda rũ nĩrikinyu, mũthenya ũcio nĩũkinyĩte. Mũgũri nĩatige gũkena kana mwendia aigue kĩa, nĩgũkorwo mang’ũrĩ nĩmakinyĩĩre kĩrĩndĩ kũ gĩothe. ¹³ Mwendia ndagakũũra gĩthaka kĩrĩa endetie rĩrĩa rĩothe acio eerĩ marĩ muoyo, nĩgũkorwo kĩoneki kũ gĩkoniĩ kĩrĩndĩ kũ gĩothe gĩtikagarũrwo. Tondũ wa mehia mao, gũtirĩ o na ũmwe wao ũgaatũũria muoyo wake. ¹⁴ O na mangĩhuha karumbeta, na magĩe na maũndũ mothe, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũgaathĩ ita-inĩ, nĩgũkorwo mang’ũrĩ makwa nĩmakinyĩĩre kĩrĩndĩ kũ gĩothe.

¹⁵ “‘Mwena wa na nja kũrĩ na rũhiũ rwa njora, mwena wa na thĩinĩ kũrĩ na mũthiro na ng’aragu; arĩa marĩ kũu mĩgũnda-inĩ makoaragwo na rũhiũ rwa njora, nao arĩa marĩ thĩinĩ wa itũũra inene makaaniinwo nĩ ng’aragu na mũthiro. ¹⁶ Arĩa othe magaatigara na mahonoke magaaakorwo irĩma-inĩ, magĩcaaya ta ndutura cia ituamba-inĩ, o mũndũ tondũ wa mehia make. ¹⁷ Guoko o guothe nĩgũkaregera, na iru o rĩothe nĩrĩkaaga hinya o ta maaĩ. ¹⁸ Nĩmakahumbwo nguo cia makũnia, na mahumbwo kĩmako kĩnene. Mothiũ mao nĩmakahumbwo thoni, na menjwo mĩtwe yao. ¹⁹ Nĩmakahurunja betha yao barabara, nayo thahabu yao ĩtuuo kĩndũ kĩrĩ thaahu. Betha yao na thahabu itikahota kũmahonokia mũthenya wa mang’ũrĩ ma Jehova. Itikamaniinĩra ng’aragu kana ihũũnie nda ciao, nĩgũkorwo nĩcio itũmĩte mahĩngwo magatuĩka a kwĩhia. ²⁰ Nĩmetĩagĩra ũgemu wa mathaga mao, na makamahũthĩra gũthondeka mĩhianano yao ĩrĩ magigi, na mĩhiano ĩtarĩ kĩene. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩngatũma indo icio itũike kĩndũ kĩrĩ thaahu harĩo. ²¹ Nĩngacineana ciothe kũrĩ andũ a kũngĩ itũike ndaho, na ndĩcineane kũrĩ andũ arĩa aaganu a gũkũ thĩ itũike ta itunyanĩtwo, nao nĩmagacithaahia. ²² Nĩngamahutatĩra ndige kũmona, nao nĩmagathaahia handũ harĩa nyendete mũno; atunyanĩ nĩmagatoonya ho mahathaahie.

²³ “‘Haarĩria mĩnyororo, tondũ bũrũri wothĩ ũiyũrĩte ũiti wa thakame, narĩo itũũra inene rĩkaiyũra maũndũ ma ũhinya. ²⁴ Nĩngarehe ndũrĩrĩ iria njaganu mũno ciĩgwatĩre nyũmba ciao itũike ciao; nĩngatũma mwĩtĩo wa andũ arĩa marĩ hinya ũthire, nakuo kũndũ kwao kũrĩa kwamũre nĩgũgathaahio. ²⁵ Kĩmakania gĩoka-rĩ, magaacaragia thayũ, no ndũkooneka. ²⁶ Mũtino ũgooka ũrũmanĩĩre na ũngĩ, nague mũhuhu ũuke ũrũmanĩĩre na ũngĩ. Nĩmakageria kũgĩa na kĩoneki kuuma kũrĩ mũnabii; ũrutani wa mũthĩnjĩri-Ngai ũkoniĩ watho nĩũgaathira, o ta ũrĩa kĩrĩa gĩa athuuri o nakĩo gĩgaathira. ²⁷ Mũthamaki nĩagacakaya, nake mũrũ wa mũthamaki nĩakahumbwo gũkua ngoro, namo moko ma andũ a bũrũri ũcio nĩmakainaina. Na nĩ nĩngameka kũringana na mĩthĩire yao, na ndĩmatũire ciira kũringana na ũrĩa magĩrĩre gũtũrwo. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’”

8

Ŭhooi Mīhianano Thīinĩ wa Hekarũ

¹ Mwaka-inĩ wa itandatũ, mweri wa itandatũ, mūthenya wa gatano, rĩrĩa ndaikaĩte gwakwa nyũmba nao athuuri a Juda magaikara mbere yakwa-rĩ, guoko kwa Mwathani Jehova gũgĩũka igũrũ rĩakwa. ² Ngĩrora, ngĩona mūhiano ta wa mūdũ. Kuuma harĩa honekaga taarĩ njohero yake gũcooka na thĩ aahaanaga ta mwaki, na kuuma hau gũcooka na igũrũ oonekaga akĩhenia ta kĩgera kĩaakana. ³ Nĩatambũrũkirie kĩndũ kĩaahanaga ta guoko na akĩnjoya anyiĩtĩte njuĩrĩ cia mūtwe wakwa. Roho akĩnjoya na-igũrũ rĩera-inĩ, na akĩndwara Jerusalemu, ndĩ cioneki-inĩ cia Ngai, nginya mūrango-inĩ wa kĩhingo gĩa gathigathini kĩa nja ya na thĩinĩ, harĩa mūhianano ũrĩa ũtũmaga Ngai aigue ũiru warũngĩ. ⁴ Na hau mbere yakwa nĩho riiri wa Ngai wa Isiraeli warĩ, o ta ũrĩa ndoonete kĩoneki-inĩ werũ-inĩ.

⁵ Ningĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Mūrũ wa mūdũ, rora mwena wa gathigathini.” Nĩ ũndũ ũcio ngĩrora, na hau itoonyero-inĩ rĩa mwena wa gathigathini wa kĩhingo gĩa kīgongona, ngĩona mūhianano ũcio ũtũmaga Ngai aigue ũiru.

⁶ Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mūrũ wa mūdũ, nĩũrona ũrĩa mareeka; maũndũ marĩ magigi biũ marĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli marekĩra haha, maũndũ ma kũndindĩka kũraya na handũ-hakwa-harĩa-haamũre? No wee-rĩ, nĩũkuona maũndũ o na marĩ magigi makĩria.”

⁷ Ningĩ akĩndehe itoonyero-inĩ rĩa nja iyo. Ngĩrora ngĩona irima rũthingo-inĩ. ⁸ Akĩnjĩra atĩrĩ, “Mūrũ wa mūdũ, aramia irima rĩu rĩrĩ rũthingo-inĩ.” Rĩrĩa ndaaramirie irima rĩu, ngĩona nĩ haarĩ na mūrango.

⁹ Ningĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Toonya thĩinĩ wĩonere maũndũ marĩ magigi marĩa mareka kuo.” ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio ngĩtoonya kuo, ngĩrora ngĩona thingo-inĩ gũkururĩtwo mĩthemba yotha ya indo iria ikurumaga, na ya nyamũ ciothe iria irĩ mũgiro, na ya mīhianano yotha ya andũ a nyũmba ya Isiraeli. ¹¹ Hau mbere yacio nĩ haarũgamĩte athuuri mĩrongo mũgwanja a nyũmba ya Isiraeli, nake Jazania mūrũ wa Shafani akarũgama gatagatĩ-inĩ kao. O ũmwe wao aanyĩtĩte rũgĩo rwa gũcinĩra ũbumba, nayo ndogo irĩ na mūtatarĩko mwega wa ũbumba nĩyatoogaga na igũrũ.

¹² Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mūrũ wa mūdũ, nĩwona maũndũ marĩa athuuri a nyũmba ya Isiraeli marekĩra nduma-inĩ, o ũmwe wao arĩ ihooero-inĩ rĩa mūhianano wake? Moigaga atĩrĩ, ‘Jehova ndatuonaga; Jehova nĩatiganĩirie bũrũri ũyũ.’” ¹³ Ningĩ akiuga atĩrĩ, “Wee-rĩ, nĩũkũmona magĩka maũndũ o na marĩ magigi makĩria.”

¹⁴ Ningĩ akĩndehe itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa gathigathini kĩa nyũmba ya Jehova, na nĩ ngĩona andũ-a-nja maikaĩte thĩ ho magĩcakaĩra Tamuzu.* ¹⁵ Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mūrũ wa mūdũ, nĩũrona maũndũ maya? Nĩũkuona maũndũ o na marĩ magigi mũno gũkĩra maya.”

¹⁶ Ningĩ akĩndoonyia nja ya na thĩinĩ ya nyũmba ya Jehova, na hau itoonyero-inĩ rĩa hekarũ, gatagatĩ ga gĩthaku na kīgongona-rĩ, haarĩ arũme ta mĩrongo iĩri na atano. Maahutatĩire hekarũ ya Jehova, makaroria mothĩu mao mwena wa irathĩro, makainamagĩrĩra riũa marĩhooe marorete na kũu mwena wa irathĩro.†

¹⁷ Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mūrũ wa mūdũ, nĩwona ũguo? Anga ũcio nĩ ũndũ mũhũthũ andũ acio a nyũmba ya Juda gwĩka maũndũ marĩ magigi ta macio marekĩra haha? No nginya maiyũrie maũndũ ma ũhinya bũrũri na mandakaragie hĩndĩ ciothe? Ta marore magĩkĩra tũhonge maniũrũ mao!

¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio nĩ nĩngameka maũndũ na marakara; ndikamaiguĩra tha kana ndĩmacaaĩre. O na mangĩkaanĩrĩra matũ-inĩ makwa, ndikamathikĩrĩra.”

9

Ahooi Mīhianano Kũũragwo

¹ Ningĩ ngĩigua agĩitana na mũgambo mūnene, akiuga atĩrĩ, “Rehei arangĩri a itũũra inene haha, o mūdũ arĩ na itharaita rĩa mbaara guoko-inĩ.” ² Na nĩ ngĩona andũ atandatũ magĩũka moimĩte mwena wa kĩhingo kĩa rũgongo, kĩrĩa kĩrorete mwena wa gathigathini, o mūdũ arĩ na kĩndũ gĩa

* 8:14 Tamuzu yarĩ ngai ya Babuloni irĩa yokaĩne ũhoro-inĩ wa gũtũma andũ-a-nja maciare. † 8:16 Hekarũ cia tene ciakagwo irorete mwena wa irathĩro. Andũ maaroragia ng'ong'o ciao na mwena wa hekarũ mokĩra kũhooya hĩndĩ irĩa riũa rĩraratha rũciĩnĩ.

kũuragana guoko-inĩ. Makĩrehane na mũndũ ũngĩ ũmwe wehumbĩte nguo cia gatani na eyohete indo cia kwandĩka njohero. Nao magĩtoonya makĩrũgama mwena-inĩ wa kigongona kĩa gĩa gĩcango.

³ Na rĩrĩ, riiri wa Ngai wa Isiraeli ũkĩambata uumĩte igũrũ rĩa makerubi, harĩa warĩ mbere, ũgĩthĩ hingĩro-inĩ ya hekarũ. Ningĩ Jehova agĩta mũndũ ũcio wehumbĩte nguo cia gatani, o ũcio weyohete indo cia kwandĩka njohero, ⁴ akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ ũtuĩkanie itũũra inene rĩa Jerusalemu, na wĩkĩre rũũri ithiithi cia arĩa marĩ na kĩa, na magacakaya nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩ magigi marĩa mekagwo kũu thĩnĩ warĩo.”

⁵ O thĩkĩrĩrie ũguo, akĩra acio angĩ atĩrĩ, “Mũrũmĩrĩrei, mũtuĩkanĩrie itũũra rĩu inene mũũragane mũtekũiguanĩra tha kana gũcaayanĩra. ⁶ Ūragai athuuri, na aanake na airĩtu, na andũ-a-nja na ciana, no mũtikahutie mũndũ o na ũrĩkũ mwĩkĩre rũũri rĩu. Ambĩrĩrai o haha hakwa haamũre.” Nĩ ũndũ ũcio makĩambĩrĩra na athuuri arĩa maarĩ hau mbere ya hekarũ.

⁷ Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, “Thaahai hekarũ ĩno na mũiyũrie nja ciayo andũ arĩa moragĩtwo. Thĩĩ!” Nĩ ũndũ ũcio makiumagara, makĩambĩrĩra kũuragana kũu itũũra-inĩ inene. ⁸ Hĩndĩ ĩrĩa mooraganaga nĩ ngĩtigwo ndĩ nyiki, ngĩgũithia, ngĩturumithia ũthiũ thĩ, ngĩrĩa, ngĩũria atĩrĩ, “Hĩ, Mwathani Jehova! Anga nĩkũniina matigari mothe ma Isiraeli hĩndĩ ĩno ya gũitĩrĩa Jerusalemu mang’ũrĩ maku?”

⁹ Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Mehia ma nyũmba ya Isiraeli na ya Juda nĩ maingĩ magakĩra; bũrũri ũiyũrite ũiti wa thakame, narĩo itũũra inene rĩiyũrite ũhotomia wa kĩhooto. Moigaga atĩrĩ, ‘Jehova nĩatiganĩrie bũrũri ũyũ; Jehova ndarona.’ ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, Nĩ ndigacooka kũmaiguĩra tha kana kũmacaaĩra, no nĩngamacookereria ũrĩa mekĩte.”

¹¹ Ningĩ mũndũ ũcio wehumbĩte nguo cia gatani, na akeoha indo cia wandĩki njohero, agĩcookia ndũmĩrĩri, akiuga atĩrĩ, “Nĩnjĩkĩte o ta ũrĩa wathanire.”

10

Riiri Kwehera Hekarũ

¹ Na rĩrĩ, nĩndarorire ngĩona hau rĩera-inĩ igũrũ rĩa mĩtwe ya akerubi kĩndũ kĩaahanaga ta gĩtĩ kĩa ũnene ta ihiga rĩa yakuti. ² Nake Jehova akĩra mũndũ ũcio wehumbĩte nguo cia gatani atĩrĩ, “Thĩ ũtoonye gatagatĩ-inĩ ka magũrũ macio marathiũrũrũka rungu rwa harĩa akerubi marĩ. Iyũria hĩ ciaku cieri makara ma mwaki kuuma gatagatĩ ka akerubi ũcooke ũmahurunje kũu itũũra-inĩ inene.” Nake agĩthĩ agĩtoonya thĩnĩ, o ngĩonagĩra na maitho makwa.

³ Na rĩrĩ, mũndũ ũcio aatoonya thĩnĩ, akerubi acio magĩkorwo marũgamĩte mwena wa gũthini wa hekarũ, narĩo itu rĩkaiyũra nja ĩrĩa ya na thĩnĩ. ⁴ Naguo riiri wa Jehova ũkĩambata uumĩte igũrũ rĩa akerubi, na ũgĩthĩ hingĩro-inĩ ya hekarũ. Itu rĩu rĩkaiyũra hekarũ, nayo nja ikĩiyũra ũkengi wa riiri wa Jehova. ⁵ Naguo mũrurumo wa mathagu ma akerubi acio nĩwaiguĩkaga o nginya kũu nja ya nyumĩrĩra, o taarĩ mũgambo wa Mũrungu Mwene-Hinya-Wothe rĩrĩa ekwaria.

⁶ Na rĩrĩa Jehova aathire mũndũ ũcio warĩ na nguo cia gatani, akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mwaki kuuma gatagatĩ ka magũrũ macio, kuuma gatagatĩ-inĩ ka akerubi,” mũndũ ũcio agĩtoonya thĩnĩ na akĩrũgama mwena-inĩ wa kũgũrũ kũmwe kwamo. ⁷ Ningĩ ũmwe wa akerubi acio agĩtambũrũkia guoko gwake mwaki-inĩ ũcio warĩ gatagatĩ-inĩ kao. Akĩoya mwaki ũmwe waguo, akĩwĩkĩra hĩ-inĩ cia mũndũ ũcio warĩ na nguo cia gatani, nake mũndũ ũcio akĩwoya akiuma nja. ⁸ (Rungu rwa mathagu ma akerubi acio nĩkuonekaga kĩndũ kĩaahanaga ta moko ma mũndũ.)

⁹ Nĩndarorire, ngĩona magũrũ mana ma ngaari hau mĩena-inĩ ya akerubi acio, o kũmwe gũkagĩa mwena-inĩ wa o ũmwe wa akerubi acio; magũrũ macio maahenagia ta rangi wa thumarati.

¹⁰ Makĩoneka-rĩ, mothe mana nĩmahaanaine; o kũgũrũ kuonekaga ta gũtoonyanĩte na kũgũrũ kũngĩ.

¹¹ Magĩthĩ, maathiiaga na mwena o wotha wa ĩyo ĩna, o kũrĩa akerubi acio merekeirie ũthiũ; magũrũ macio ma ngaari matiagarũrũkaga rĩrĩa akerubi acio megũthĩ. Akerubi acio maathiiaga na kũrĩa guothe mũtwe werekera, matekũgarũrũka rĩrĩa marathiĩ. ¹² Mĩrĩ yao yotha, o hamwe na mĩgongo yao, na moko mao na mathagu mao, maiyũrite maitho kũndũ guothe, na magũrũ macio mana ma ngaari o namo. ¹³ Na rĩrĩ, nĩndaiguire magũrũ macio magĩtwo atĩrĩ, “Magũrũ marĩa mathiũrũrũkaga.” ¹⁴ O ũmwe wa akerubi aarĩ na mothiũ mana: ũthiũ ũmwe warĩ wa kerubi, na wa keerĩ warĩ wa mũndũ, na wa gatatũ warĩ wa mũrũũthi, na wa kana warĩ wa nderi.

¹⁵ Ningĩ akerubi acio makĩambata na igũrũ. Ici ciarĩ ciũmbe irĩ muoyo iria ndoonete hau Rũũ-inĩ rwa Kebari. ¹⁶ Hĩndĩ ĩrĩa akerubi acio maathiiaga, magũrũ macio maarĩ mĩena-inĩ yao namo magathiĩ; na hĩndĩ ĩrĩa akerubi acio maambararia mathagu mao mombũke, magũrũ macio matioimaga mĩena-inĩ yao. ¹⁷ Rĩrĩa akerubi acio marũgama, o namo makarũgama o ũguo; na rĩrĩa akerubi mombũka, namo makombũkania nao, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩinĩ wamo.

¹⁸ Ningĩ riiri wa Jehova ũkĩehera hau igũrũ rĩa hingĩro ya hekarũ na ũkĩrũgama igũrũ rĩa akerubi acio. ¹⁹ O ndĩroreire ũguo, akerubi acio makĩambararia mathagu mao makĩũmbũka, na rĩrĩa maathiiaga, magũrũ macio maatwaranaga nao. Nao makĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo kĩa mwena wa irathĩro wa nyũmba ya Jehova; naguo riiri wa Ngai wa Isiraeli warĩ igũrũ rĩao.

²⁰ Icio nĩ ciũmbe irĩ muoyo iria ndoonete irĩ rungu rwa Ngai wa Isiraeli hau Rũũ-inĩ rwa Kebari, na nĩ ngĩmenya atĩ maarĩ akerubi. ²¹ O ũmwe aarĩ na mothiũ mana, na mathagu mana, na rungu rwa mathagu mao nĩ haarĩ na kĩndũ gĩatariĩ ta moko ma mũndũ. ²² Mothiũ mao maahaanaga ta marĩa ndoonete hau Rũũ-inĩ rwa Kebari. O ũmwe wao aathiiaga arũngĩrĩrie na mbere.

11

Atongoria a Isiraeli Gũtuĩrwo Ciira

¹ Hĩndĩ ĩyo Roho akĩnjoya na igũrũ, akĩndwara kĩhingo-inĩ kĩa nyũmba ya Jehova kĩrĩa kĩerekeire mwena wa irathĩro. Hau itoonyero-inĩ rĩu rĩa kĩhingo kũu nĩ haarĩ arũme mĩrongo ĩrĩ na atano, na gatagatĩ-inĩ kao ngĩona Jazania mũrũ wa Azuri, na Pelatia mũrũ wa Benaia, arĩa maarĩ atongoria a kĩrĩndĩ. ² Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, aya nĩ arũme arĩa marathugunda waganu, na makaheana kĩrĩa kĩa waganu itũũra-inĩ rĩrĩ inene. ³ Moigaga atĩrĩ, ‘Githĩ ihinda rĩtigũkinya o narua rĩa gwaka nyũmba? Itũũra rĩrĩ inene nĩ nyũngũ ya kũruga, na ithuĩ nĩ ithuĩ nyama.’ ⁴ Nĩ ũndũ ũcio marathĩre ũhoru wa kũmookĩrĩa; marathĩre ũhoru, wee mũrũ wa mũndũ.”

⁵ Ningĩ Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩakwa, akĩnjĩra njuge atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Ũguo nĩguo mũroiga, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, no nĩ-rĩ, nĩnjũũ ĩrĩa ĩrĩ meciiria-inĩ manyu. ⁶ Nĩmũũragĩte andũ aingĩ itũũra-inĩ rĩrĩ inene, na mũkaĩyũria ciimba njĩra-inĩ ciarĩo.

⁷ “Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Ciimba icio mũikĩtie kũu nĩcio nyama, narĩo itũũra rĩrĩ inene nĩrĩo nyũngũ, no Nĩ nĩngũmũingata muume kuo. ⁸ Inyuĩ nĩmwĩtigĩrĩte rũhiũ rwa njora, na rũhiũ rũu rwa njora no ruo ngaamũũkĩrĩa naruo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ⁹ Nĩngamũrutũrũra muume itũũra-inĩ inene, na ndĩmũneane moko-inĩ ma andũ a kũngĩ, na ndĩmũherithie. ¹⁰ Inyuĩ mũkooragwo na rũhiũ rwa njora, na nĩngamũtuĩra ciira kũu mĩhaka-inĩ ya Isiraeli. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova. ¹¹ Itũũra rĩrĩ inene rĩtigatuĩka nyũngũ harĩ inyuĩ, kana inyuĩ mũtuĩke nyama thĩinĩ warĩo; nĩngamũtuĩra ciira kũu mĩhaka-inĩ ya Isiraeli. ¹² Na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova, nĩ ũndũ mũtirũmĩrĩre kĩrĩa kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, kana mũkarũmia mawatho makwa, no mwĩkĩte maũndũ maringaine na ma ndũrĩrĩ iria imũrigiĩcĩrie.”

¹³ Na rĩrĩa ndaarathaga, Pelatia mũrũ wa Benaia agĩkua. Hĩndĩ ĩyo ngĩgũithia ngĩturumithia ũthiũ thĩ, ngĩanĩrĩa na mũgambo mũnene, ngĩũria atĩrĩ, “Hĩ, Mwathani Jehova! Nĩũkũniina matigari ma Isiraeli biũ?”

¹⁴ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩĩrwo atĩrĩ, ¹⁵ “Mũrũ wa mũndũ, ariũ a thoguo, ariũ a thoguo arĩa marĩ a rũrĩa rwanyu na nyũmba yotho ya Isiraeli, acio nĩ andũ a Jerusalemu maarĩtie ũhoru wao makoiga atĩrĩ, ‘Marĩ haraaya mũno na Jehova; bũrũri ũyũ nĩ ithuĩ twaheirwo ũtuĩke witũ.’

Kĩiranĩro gĩa Gũcoka Gwa Isiraeli

¹⁶ “Nĩ ũndũ ũcio uga atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: O na gũtuĩka nĩndamatwarithirie kũraya gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, na ngĩmahurunjĩra mabũrũri-inĩ, no nĩ ndũikĩte handũ-hao-harĩa-haamũre, mabũrũri-inĩ kũu mathiĩte, gwa kahinda kanini.’

¹⁷ “Nĩ ũndũ ũcio uga atĩrĩ: ‘Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngamũcookanĩrĩria kuuma ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmũrute mabũrũri-inĩ kũrĩa mwahurunjirwo, na ndĩmũcookerie bũrũri wa Isiraeli rĩngĩ.’

¹⁸ “Nĩmagacooka kuo, na meeherie mĩhiano ĩyo yakuo mĩthũku yotho, na mĩhianano ĩyo ĩrĩ magigi. ¹⁹ Nĩngamahe ũũrũmwe wa ngoro, na njĩkĩre roho mwerũ thĩinĩ wao; nĩngeheria ũmũ wa ngoro thĩinĩ

wao ndimahe ngoro ngororo ta nyama. ²⁰ Ningĩ nĩmakarũmagĩrĩra kĩrĩra gĩakwa gĩa kũrũmĩrĩro, na marũmagie mawatho makwa. Nĩmagatuĩka andũ akwa, na nĩ ndũke Ngai wao. ²¹ No rĩrĩ, ha ũhoro wa andũ arĩa ngoro ciao cĩyamũrĩre mĩhiano iyo mĩũru na mĩhianano iyo irĩ magigi, nĩngatũma o ene macookererwo nĩ ũũru ũrĩa mekĩte, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

²² Hĩndĩ iyo akerubi acio, marĩ na magũrũ ma ngaari mĩena-inĩ, magĩtambũrũkia mathagu mao, naguo riiri wa Ngai wa Isiraeli warĩ igũrũ rĩao. ²³ Riiri ũcio wa Jehova ũkĩambata uumĩte thĩinĩ wa itũũra rĩu inene na ũgũikara igũrũ rĩa kĩrĩma kĩrĩa kĩarĩ mwena wa irathĩro warĩo. ²⁴ Roho akĩnjoya na igũrũ, akĩndwara kũrĩ andũ arĩa maatahĩtwo magatwarwo bũrũri wa Babuloni,* o ndĩ thĩinĩ wa kĩoneki kũu ndoonetio nĩ Roho ũcio wa Ngai.

Hĩndĩ iyo kĩoneki kũu ndoonetio gĩkĩnjeherera, ²⁵ na nĩ ngĩira andũ acio maatahĩtwo ũhoro wotho ũrĩa Jehova aanyonetie.

12

Ngerekano ya Ithaamĩrio

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, wee ũtũũranagia na andũ aremi. Nĩ marĩ na maitho ma kuona no mationaga, na nĩ marĩ na matũ ma kũigua no matiiguaga, nĩgũkorwo nĩ andũ aremi.

³ “Nĩ ũndũ ũcio wee mũrũ wa mũndũ-rĩ, oha mĩrigo yaku ya gũthaama, na kũrĩ mũthenya barigici magĩkuonaga-rĩ, umagare uume gũkũ, ũthiĩ kũndũ kũngĩ. Hihi nĩmagataũkĩrwo, o na gũtuĩka nĩ andũ a nyũmba ya ũremi. ⁴ Kũrĩ mũthenya barigici, o magĩkuonaga-rĩ, ruta mĩrigo yaku nja irĩ mĩohe nĩ ũndũ wa gũthiĩ bũrũri wa ithaamĩrio. Ningĩ hwaĩ-inĩ, umagare ũthiĩ o magĩkuonaga, o ta ũrĩa andũ mathaamaga. ⁵ O makwĩroreire, tũrĩkia rũthingo, ũgererie mĩrigo yaku ho. ⁶ Oya mĩrigo iyo ũmĩgĩrĩre ciande o makwĩroreire, ũmĩumagarie na mairia. Wĩhumbĩre ũthiũ nĩguo ndũkone bũrũri, nĩgũkorwo nĩngũtuĩte kĩmenyithia harĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli.”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio nĩ ngĩika o ta ũrĩa ndaathĩtwo. Ngĩruta mĩrigo yakwa nja kũrĩ mũthenya barigici, yoheetwo nĩ ũndũ wa gũthaama. Ningĩ hwaĩ-inĩ ngĩtũrĩkia rũthingo na moko makwa. Ngiumia mĩrigo yakwa nja kũrĩ na mairia, ngĩmĩumagaria ndĩmĩkuuĩte na ciande o manjĩndoreire.

⁸ Rũciĩnĩ kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩũrio atĩrĩ, ⁹ “Mũrũ wa mũndũ, githĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli o acio aremi matiakũũrĩre atĩrĩ, ‘Nĩ atĩa ũreka?’

¹⁰ “Meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndũmĩrĩri ĩno nditũ ĩkonĩ mũnene ũrĩa ũrĩ Jerusalemu, o na andũ a nyũmba yotho ya Isiraeli arĩa marĩ kuo.’ ¹¹ Meere atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩ kĩmenyithia harĩ inyuĩ.’

“O ta ũguo nĩ njĩkĩte, noguo o nao mageekwo. Nĩmagatwarwo bũrũri wa kũngĩ marĩ atahe.

¹² “Mũthamaki ũcio ũrĩ gatagatĩ-inĩ kao nĩagakuua mĩrigo yake na ciande kũrĩ mairia oimagare, naruo rũthingo nĩrũgatũrĩkio irima oimĩre ho. Nake nĩakehumbĩra ũthiũ nĩguo ndakone bũrũri. ¹³ Nĩngamũtambũrũkĩria wabu wakwa, nake nĩakanyĩtwo nĩ mũtego wakwa; nĩngamũtwarithia Babuloni, kũu bũrũri wa Akalidei, no rĩrĩ, we ndakawona, nakuo kũu nĩkuo agaakuĩra. ¹⁴ Arĩa othe mamũrigiĩcĩrie, nĩngamahurunja huhu-inĩ, o acio aruti ake a wĩra na thigari ciake ciothe, na ndĩmateng’erie na rũhiũ rwa njora rũrĩ rũcomore.

¹⁵ “Nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaamahurunjĩra ndũrĩrĩ-inĩ na ndĩmaharaganĩrie mabũrũri-inĩ. ¹⁶ No rĩrĩ, nĩngahonokia amwe ao matikaniinwo na rũhiũ rwa njora, kana ng’aragu, kana mũthiro, nĩgeetha kũu magaathĩ ndũrĩrĩ-inĩ makoimbũraga maũndũ mao marĩa meekaga marĩ magigi. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

¹⁷ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: ¹⁸ “Mũrũ wa mũndũ, inainaga rĩrĩa ũkũrĩa irio, na wĩthithimũkagwo nĩ guoya ũkĩnyua maaĩ. ¹⁹ ĩra andũ a bũrũri ũyũ atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga igũrũ rĩkonĩ andũ arĩa matũũraga Jerusalemu na arĩa matũũraga bũrũri wotho wa Isiraeli: Makaanĩaga irio ciao marĩ na mĩtangĩko, na manyuuage maaĩ moorĩtwo nĩ hinya nĩgũkorwo bũrũri wao nĩũkaniinwo indo ciothe iria irĩ kuo, nĩ ũndũ wa maũndũ ma ũhinya ma andũ arĩa othe

* 11:24 Kana Bũrũri wa Akalidei; andũ a Babuloni moikaine na rũtwa rĩngĩ ta Akalidei.

matũũraga kuo. ²⁰ Matũũra marĩa matũũragwo nĩ andũ nĩmakanangwo, naguo bũrũri ũkirio ihooru. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova.”

²¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩĩre, ngĩrwo atĩrĩ: ²² “Mũrũ wa mũndũ, nĩ thimo ĩrĩkũ ĩno yunanagwo thĩĩnĩ wa bũrũri wa Isiraeli, ĩno yugaga atĩrĩ: ‘Matukũ nĩmathiraga, nakĩo kĩoneki o gĩothe gĩgatuĩka gĩa tũhũ?’ ²³ Meere atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngũniina thimo ĩno, na matigacooka kũmĩgweta rĩngĩ gũkũ Isiraeli.’ Meere atĩrĩ, ‘Matukũ nĩmakuhĩĩrie rĩrĩa kĩoneki o gĩothe gĩkaahingio. ²⁴ Nĩgũkorwo gũtigacooka kũgĩa cioneki cia maheeni, kana ũragũri wa kũheenaniĩrĩa gatagatĩ-inĩ ka andũ a Isiraeli. ²⁵ No nĩ Jehova-rĩ, nĩngoiga ũrĩa ngeenda, naguo nĩũkahingio ũtegũcererwo. Nĩgũkorwo matukũ-inĩ manyu, inyuĩ andũ a nyũmba ya ũremi, nĩngahingia ũrĩa wothe ndĩroiga, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’”

²⁶ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩĩre, ngĩrwo atĩrĩ: ²⁷ “Mũrũ wa mũndũ, andũ a nyũmba ya Isiraeli maroiga atĩrĩ, ‘Kĩoneki kĩrĩa onaga gĩgũtũũra mĩaka mĩingĩ gĩgĩkahingio, na araratha ũhoru wa ihinda iraaya rĩgooka.’

²⁸ “Nĩ ũndũ ũcio meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Gũtirĩ kiugo o na kĩmwe gĩakwa gĩgaacooka gũcererwo; ũhoru ũrĩa wothe nĩ ngaaria nĩũkahingio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’”

13

Anabii a Maheeni Gũtũrwo Ciira

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩĩre, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoru wa gũũkĩrĩa anabii a Isiraeli arĩa mararatha ũhoru rĩu. ĩra acio marathaga ũhoru ũrĩa megereirie na ngoro ciao ene atĩrĩ: ‘Iguai ndũmĩrĩri ya Jehova! ³ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Kaĩ anabii acio akĩgu marĩ na haro-ĩ, o acio marũmagĩrĩa roho wao ene na matĩrĩ ũndũ monete! ⁴ Anabii aku, wee Isiraeli-rĩ, matariĩ ta mbwe irĩ kũndũ kũrĩa kwanangĩku. ⁵ Inyuĩ mũtiambatĩte mũthĩ rũthingo-inĩ kũrĩa gũtharũkĩte, mũrũcookererie nĩ ũndũ wa nyũmba ya Isiraeli nĩgeetha rũgetiiria hĩndĩ ya mbaara mũthenya ũrĩa wa Jehova. ⁶ Cioneki ciao nĩ cia maheeni, na ũragũri wao o naguo no wa maheeni. Moigaga atĩrĩ, ‘Jehova oigĩte atĩrĩ,’ o rĩrĩa Jehova atamatũmĩte; merĩgagĩrĩa atĩ ciugo ciao nĩũkahinga! ⁷ Githĩ ti cioneki cia maheeni muonete, na mũkaaria ũragũri wa maheeni, rĩrĩa mũkuuga atĩrĩ, ‘Jehova oigĩte atĩrĩ,’ o rĩrĩa nĩ itarĩĩtie?”

⁸ “Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondũ wa ciugo cianyu cia maheeni na cioneki cia kũheenania-rĩ, nĩngũmũũkĩrĩa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’ ⁹ Guoko gwakwa nĩgũgookĩrĩa anabii arĩa moonaga cioneki cia maheeni, na makagweta ũragũri wa kũheenania. Matigakorwo marĩ a kĩa andũ akwa, kana maandĩkwo ibuku-inĩ rĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli, o na kana matoonye bũrũri wa Isiraeli. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova.

¹⁰ “Tondũ mahĩthithagia andũ akwa, makiugaga atĩrĩ, ‘Kũrĩ na thayũ,’ o rĩrĩa gũtarĩ thayũ; tondũ rĩrĩa rũthingo rũhũthũ rwakwo marũhakaga coka, ¹¹ nĩ ũndũ ũcio ĩra andũ arĩa marũhakaga coka atĩ no rũkũgũa. Nĩngoiria mbura nene mũno, na ndũme kũgĩe na mbura ya mbembe, nacio huho irĩ na hinya nĩkarũmomora. ¹² Rĩrĩa rũthingo rũu rũkaaga-rĩ, githĩ andũ matigakũũria atĩrĩ, ‘Coka ũrĩa ũrarũhakĩte ũkĩrĩ ha?”

¹³ “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩngarekereria rũhuho rũrĩ na hinya ndĩ na mang’ũrĩ, na kũgĩe mbura ya mbembe na mbura ya kĩboboto ndĩ na mathũgũta ma kwananga. ¹⁴ Nĩngamomora rũthingo rũu mũhakĩte coka na ndĩrũharaganie tĩĩri-inĩ nginya mũthingi wa ruo ũguũranio. Rĩrĩa rũkaagũa, mũkaanangĩrwo kuo; na nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova. ¹⁵ ũguo nĩguo ngeeruta mang’ũrĩ makwa na rũthingo rũu, na njũkĩrĩre acio maarũhakire coka. Ngaakwĩra atĩrĩ, ‘Rũthingo nĩ rweherete, o na arĩa maarũhakire coka, ¹⁶ o anabii acio a Isiraeli, arĩa maarathĩire itũũra rĩa Jerusalemu makĩrionera cioneki cia thayũ, gũtarĩ na thayũ, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’”

¹⁷ “Rĩu mũrũ wa mũndũ-rĩ, hũgũra ũthĩũ waku kũrĩ airĩtu a andũ anyu arĩa marathaga mohoro moimĩte meciiria-inĩ mao ene, ũmarathĩre ũhoru wa kũmookĩrĩa, ¹⁸ ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kaĩ andũ-a-nja arĩa matumagĩrĩa ithitũ nyunĩro-inĩ ciao cia moko na magathondekaga mataama ma kwĩhumbĩra ũthĩũ nĩguo magwatagie andũ marĩ na haaro-ĩ. Anga mũrĩgwatagia mĩoyo

ya andũ akwa nĩguo mũhonokie mĩoyo yanyu inyuĩ ene? ¹⁹ Nĩmũũthaahĩtie kũrĩ andũ akwa nĩ ũndũ wa ngundi ya cairi na twenyũ twa mũgate. Nĩ ũndũ wanyu kũheenia andũ akwa, arĩa mathikagĩrĩria maheeni, nĩmũũragĩte arĩa mataagĩrĩre gũkua, na mũkahonokia arĩa mataagĩrĩre gũtũũra muoyo.

²⁰ “Nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩnjũkĩrĩre ithitũ icio cianyu, icio mũgwatagia andũ akwa nacio ta marĩ nyoni, na nĩ nĩngũcitunga kuuma moko-inĩ manyu. Nĩngohorithia andũ acio mũgwatagia ta marĩ nyoni. ²¹ Nĩngatembũranga mataama macio manyu na honokie andũ akwa ndĩmarute moko-inĩ manyu, nao matigacooka kũgwatio nĩ inyuĩ. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. ²² Tondũ nĩmwatũmire arĩa athingu morwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa kũmaheenia o rĩria nĩ itaamareheire kĩa, na mũgĩteithĩrĩria arĩa aaganu mage gũtiga njĩra ciao cia waganu nĩguo mahonokie mĩoyo yao, ²³ nĩ ũndũ ũcio, mũtigacooka kuona cioneki cia maheeni kana kũragũra. Nĩngahonokia andũ akwa, ndĩmarute moko-inĩ manyu. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’”

14

Ahooi Mĩhianano Gũtũrwo Ciira

¹ Athuuri amwe a Isiraeli nĩmookire harĩ nĩ, magĩkara thĩ hau mbere yakwa. ² Hĩndĩ ĩyo kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ, ³ “Mũrũ wa mũndũ, andũ aya nĩmeigĩre mĩhianano ngoro-inĩ ciao, na makeigĩra mĩhĩnga ya waganu mbere ya maitho mao. Nĩnjagĩrĩrwo kũreka matuĩrie ũndũ o na ũrĩkũ harĩ nĩ? ⁴ Nĩ ũndũ ũcio maarĩrie, ũmeere ũũ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Hĩndĩ ĩria Mũisiraeli o wothē angĩgĩa mĩhianano ngoro-inĩ yake, na eigĩre waganu wa kũmũhĩngithia mbere ya maitho make, angĩcōoka athĩ harĩ mũnabii-rĩ, nĩ Jehova nĩ nĩ mwene ngaamũcookeria ũhoro kũringana na ũrĩa ũhooi wake wa mĩhianano ũigana, ⁵ Ngeeka ũguo nĩguo ndĩnyĩtĩre ngoro cia andũ a Isiraeli rĩngĩ, arĩa othe mandiganĩrie nĩ ũndũ wa mĩhianano ĩyo yao.’

⁶ “Nĩ ũndũ ũcio ĩra andũ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Mwĩrĩrei! Garũrũkai mũtigane na mĩhianano ĩyo yanyu, na mũregane na maũndũ marĩa mothe mwĩkaga marĩ magigi!

⁷ “Hĩndĩ ĩria Mũisiraeli o wothē, kana mũndũ wa kũngĩ ũrĩa ũtũũraga Isiraeli angĩehera harĩ nĩ, na eigĩre mĩhianano ngoro-inĩ yake, na agĩe na waganu wa kũmũhĩngithia mbere ya maitho make, angĩcōoka athĩ harĩ mũnabii agatuĩrie ũhoro kũrĩ nĩ-rĩ, nĩ Jehova nĩ nĩ mwene ngaamũcookeria ũhoro. ⁸ Nĩngatũma ũthiũ wakwa ũmĩre mũndũ ũcio, na ndũme atuĩke kĩonereria harĩ arĩa angĩ, o na ndũme atuĩke wa kuunagwo thimo. Nĩngamweheria harĩ andũ akwa. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.

⁹ “Mũnabii angĩkaaheenererio nĩguo aarie ũhoro wakwa, nĩ Jehova nĩ nĩ ngaakorwo heenereirie mũnabii ũcio, na nĩngamũtambũrũkĩria guoko gwa kũmũũkĩrĩra, ndĩmũniine ehēre gatagatĩ-inĩ ka andũ akwa a Isiraeli. ¹⁰ Andũ acio nĩmakaherithĩrio wĩhia wao; mũnabii ũcio agaatuuo mwĩhia o ta mũndũ ũcio ũtuĩrĩtie ũhoro harĩ we. ¹¹ Hĩndĩ ĩyo andũ a Isiraeli matigacooka kũhĩtia njĩra mehere harĩ nĩ, kana macooke gwĩthaahia na mehia macio mao mothe. Nĩmagatuĩka andũ akwa, na nĩ ndũke Ngai wao, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’”

Itũro rĩa Ciira Rĩtangĩhererwo

¹² Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: ¹³ “Mũrũ wa mũndũ, bũrũri ũngĩnjĩhĩria nĩ ũndũ wa kwaga kwĩhokeka, na ndambũrũkie guoko ndĩũũkĩrĩre, na ndĩũniĩre kĩhumo kĩa irio, na ndĩũrehere ng’aragu, na njũrage andũ aguo na mahiũ mao, ¹⁴ andũ aya atatũ, Nuhu, na Danieli, na Ayubu, o na mangĩkorwo maarĩ thĩnĩ wa bũrũri ũcio, no mehonokirie o oiki nĩ ũndũ wa ũthingu wao, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

¹⁵ “Nĩngĩ korwo ndarekereria nyamũ cia gĩthaka igerere bũrũri ũcio nacio ciũtĩge ũtarĩ ciana, nago ũkire ihooru kwage mũndũ ũngĩtuĩkanĩria kuo nĩ ũndũ wa nyamũ icio, ¹⁶ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, o na andũ acio atatũ mangĩakorwo marĩ kuo, matikahota kũhonokia ariũ ao kana aarĩ ao. O oiki no mahonoke, no bũrũri ũcio no ũkire ihooru.

¹⁷ “O na kana ingĩrehithia rũhiũ rwa njora njũkĩrĩre bũrũri ũcio, njuge atĩrĩ, ‘Rũhiũ rwa njora nĩrũtuĩkanĩrie bũrũri ũyũ wothē,’ na njũrage andũ akuo na mahiũ mao-rĩ, ¹⁸ Mwathani Jehova

oigĩte atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, o na andũ acio atatũ mangĩgakorwo marĩ kuo, matikahota kũhonokia ariũ ao kana aarĩ ao. O oiki no-o mangĩhonokio.

¹⁹ “O na ningĩ korwo ndarehithia mũthiro bũrũri ũcio, na nĩ ndũũtĩrĩrie mang’ũrĩ makwa na ũndũ wa gũtithia thakame, na njũragithie andũ akuo na mahiũ mao, ²⁰ Mwathani Jehova oigĩte atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, o na Nuhu, na Danieli, na Ayubu, mangĩgakorwo marĩ kuo, matikahonokia mũriũ kana mwarĩ. O oiki no mehonokie nĩ ũndũ wa ũthingu wao.

²¹ “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Gũtigagĩkorwo kũrĩ kũũru makĩria hĩndĩ rĩa ngaarehera Jerusalemu matũro makwa mana ma ciira ma kũguoyohithia: namo nĩmo rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na nyamũ cia gĩthaka, o na mũthiro, nĩguo njũrage andũ akuo na mahiũ mao!

²² No rĩrĩ, kũrĩ amwe magaatigara; nao nĩo ariũ na aarĩ ariũ magaaatharwo marutwo kuo. Nĩmagooka kũrĩ inyuĩ, na rĩrĩa mũkoona mĩtugo na ciĩko ciao, nĩmũkahoorerio ngoro igũrũ rĩa mwanangĩko ũcio ndeheire Jerusalemu, naguo nĩ mwanangĩko o wothie ndĩrĩrehithĩirie. ²³ Nĩmũkahoorerio ngoro rĩrĩa mũkoona mĩtugo yao na ciĩko ciao, nĩgũkorwo nĩmũkamenya atĩ gũtirĩ ũndũ o na ũmwe njĩkĩte kuo ũtarĩ na gĩtũmi, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

15

Jerusalemu nĩ Mũthabibũ wa Tũhũ

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, mũtĩ wa mũthabibũ ũkĩrĩte rũhonge rwa mũtĩ o wothie wa mĩtĩ ya mũtitũ na kĩ? ³ Mbaũ ciaguo irĩ ciathondekwo kĩndũ kĩa bata? Andũ no mathondeke tũhocio twa gũcuurio indo kuuma kũrĩ guo? ⁴ ũngĩkio riiko ũtuĩke rũkũ, na mwaki ũucine mĩena yeerĩ ũucurie gatagatĩ-rĩ, no ũgĩe bata ũngĩ? ⁵ Angĩkorwo rĩrĩa warĩ mũgima ndwagĩire bata o na atĩa-rĩ, wakĩhota atĩa gũthondekwo kĩndũ kĩa bata rĩrĩa wacinwo nĩ mwaki, wacura?

⁶ “Nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: O ta ũrĩa heanĩte mũtĩ wa mũthabibũ gatagatĩ-inĩ ka mĩtĩ rĩa ĩngĩ ya mũtitũ, ngaũtua rũkũ rwa gũcinwo na mwaki-rĩ, ũguo noguo ngeeka andũ ariũ matũũraga Jerusalemu. ⁷ Nĩngatũma ũthiũ wakwa ũmoomĩre. O na angĩkorwo nĩmoimĩte mwaki-inĩ-rĩ, no nginya mwaki ũcio ũkaamacina ũmaniine. Hĩndĩ ĩyo nĩguo inyuĩ mũkaamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngatũma ũthiũ wakwa ũmoomĩre. ⁸ Nĩngatũma bũrũri ũkire ihooru nĩ ũndũ nĩmagĩte kwĩhokeka, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

16

Ngerekano ya Jerusalemu kwaga Wĩhokeku

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ, ² “Mũrũ wa mũndũ, ng’ethanĩra na itũũra rĩa Jerusalemu, ũrĩonie mĩtugo yarĩo ĩyo rĩrĩ magigi, ³ uuge atĩrĩ, ‘Ŭũ nĩguo Mwathani Jehova areera Jerusalemu: Kĩhumo gĩaku na gũciarwo gwaku cioimanĩre na bũrũri wa andũ a Kaanani; thoguo aarĩ Mũamori, nake maitũguo aarĩ Mũhiti. ⁴ Mũthenya ũrĩa waciarirwo-rĩ, ndwatĩnirio rũrĩa, o na kana ũgĩthambio na maaĩ nĩguo ũthere, o na kana ũkĩhakwo cumbĩ, kana ũgĩthaywo na nguo cia mwana. ⁵ Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wakũrorire, agĩkũguĩra tha, kana agĩgũcaaĩra o kũigana nĩguo agwĩke ũndũ o na ũmwe wa macio. No rĩrĩ, wateirwo na kũu werũ-inĩ, nĩ ũndũ wamenirwo o mũthenya o ro ũcio waciarirwo.

⁶ “Hĩndĩ ĩyo nĩndahĩtũkĩire hau warĩ ngĩkuona ũkĩgaragara thakame-inĩ yaku, na rĩrĩa wakomete hau thakame-inĩ yaku-rĩ, ngĩkwĩra atĩrĩ, “Tũũra muoyo!” ⁷ Nĩndatũmire ũkũre o ta mũtĩ wa mũgũnda. Nawe ũgĩkũra, ũkĩneneha, o na ũgĩtuĩka ithaga ithaka mũno gũkĩra marĩa mangĩ. Nyondo ciaku nacio ikĩĩhaanda, na njuĩrĩ yaku ĩgĩkũra, o wee ũrĩa warĩ njaga na ũkaaga nguo.

⁸ “Thuutha ũcio nĩndahĩtũkĩire hau, na rĩrĩa ndaakũrorire ngĩona atĩ warĩ mũgima wa kwendeka, ngĩgũtambũrũkĩria gĩcũrĩ kĩa nguo yakwa, ngĩhumbĩra njaga yaku. Na nĩ ngĩkwĩhĩtĩra mwĩhĩtwa mũrũmu, na tũkĩgia kĩrĩkanĩro nawe, ũgĩtuĩka wakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

⁹ “Nĩndagũthambirie na maaĩ, ngĩkũgĩria thakame, na ngĩkũhaka maguta. ¹⁰ Nĩndakũhumbire nguo ng’emie na ngĩgwĩkĩra nyamũga cia rũũa. Nĩndakũhumbire nguo njega ya gatani na ngĩkũhumba nguo cia goro. ¹¹ Nĩndakũgemirie na mathaga: ngĩgwĩkĩra bangiri moko, na mũgathĩ ngingo, ¹² ngĩcooka ngĩgwĩkĩra gĩcũhĩ ĩniũrũ, na icũhĩ matũ, na tanji thaka mũtwe. ¹³ Nĩ ũndũ

ũcio ũkĩgemio na thahabu na betha: nacio nguo ciaku ciarĩ cia gatani ĩrĩa njega, na itambaya cia goro, na nguo ng'emie. Irio ciaku ciarĩ mũtu mũhinyu, na ũũkĩ, na maguta ma mũtamaiyũ. Wee nawe ũgĩthakara mũno na ũkĩambatĩrio ũgĩtuika mũthamaki-mũndũ-wa-nja. ¹⁴ Nayo ngumo yaku ĩgĩtheerema ndũrĩrĩ-inĩ nĩ ũndũ wa ũthaka waku, nĩ ũndũ riiri ũrĩa ndaagwĩkĩrĩte nĩwatũmire ũthaka waku wagĩrĩre kũna, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

¹⁵ “‘No rĩrĩ, wee nĩwehokire ũthaka waku, na ũkĩhũthĩra ngumo yaku ĩgĩtũma ũtuĩke mũmaraya. Nĩwahũũrĩre ũmaraya na mwĩhĩtũkĩri o wothē, naguo ũthaka waku ũgĩtuika wake. ¹⁶ Waire nguo imwe ciaku, ũkĩgemia mahooero ma kũndũ gũtũũgĩru kũrĩa wahũũragĩra ũmaraya. Maũndũ ta macio matagĩrĩrwo nĩ gwĩkĩka, kana magĩe kuo o na rĩ. ¹⁷ Ningĩ ũgĩcooka ũkĩoya mathaga macio mega ndaakũheire, o mathaga macio mathondeketwo na thahabu yakwa na betha yakwa, ũgĩthondekera mĩhianano ya arũme, ũgĩcooka ũkĩhũũra ũmaraya nayo. ¹⁸ Ningĩ ũkĩoya nguo icio ciaku ciarĩ ng'emie, ũgĩcihumba mĩhianano ĩyo, ũgĩcooka ũkĩmĩrutĩra maguta makwa na ũbumba. ¹⁹ O nacio irio iria ndaakũheete ũrĩe, nacio nĩ mũtu mũhinyu, na maguta ma mũtamaiyũ, na ũũkĩ, wacirutĩre mĩhianano ĩyo ĩtuĩke ũbumba ũrĩ na mũtararĩko mwega. ũguo nĩguo gwekĩkire, Mwathani Jehova nĩwe ugĩte ũguo.

²⁰ “‘Na rĩrĩ, waire ariũ na aarĩ aku arĩa wanjarĩire, ũkĩmaruta igongona matuĩke ta irio cia mĩhianano ĩyo. ũhũũri waku wa ũmaraya-rĩ, kaĩ ũtaarĩ mũiganu? ²¹ Nĩwathĩnjire ciana ciakwa ũgĩciruta igongona harĩ mĩhianano ĩyo. ²² Mĩtugo-inĩ yaku yothē ĩrĩ magigi ĩrĩa wekire, na ũhũũri-inĩ waku wa ũmaraya, ndwaririkanire matukũ ma ũnini waku, rĩrĩa warĩ njaga na ũtaarĩ na nguo, o rĩrĩa wegaragaragia thakame-inĩ yaku.

²³ “‘Hĩ, kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ! ũguo nĩguo Jehova ekuuga. O na wĩkĩte mawaganu macio mangĩ mothe, ²⁴ nĩweyakĩre kĩhumbu, na ũgĩaka ihooero itũũgĩru handũ harĩa hothe haarĩ na kĩaaro gĩa kũgomanagwo. ²⁵ Gĩturi-inĩ kĩa o njĩra nĩweyakĩre mahooero matũũgĩru, na ũkĩagithia ũthaka waku gĩtũio, ũgakĩrĩrĩria kũneana mwĩrĩ waku kũrĩ mwĩhĩtũkĩri o wothē atharie nawe. ²⁶ Nĩwahũũrĩre ũmaraya na andũ a Misiri arĩa mwariganĩtie nao, o acio maiyũrĩtwo nĩ merĩrĩria ma mwĩrĩ, ũgĩtũma ndakare nĩ ũndũ waku gũkĩrĩrĩria gũtharia. ²⁷ Nĩ ũndũ ũcio ngĩgũtambũrũkĩria guoko ngĩgũũkĩrĩra, ngĩnyĩhia bũrũri waku; nĩndakũneanire moko-inĩ ma thũ ciaku, o acio airĩtu a Afilisti, arĩa maamakirio nĩ mĩtugo yaku ya ũũra-thoni. ²⁸ Nĩwahũũrĩre ũmaraya na andũ a Ashuri o nao, nĩ ũndũ ndũngĩaganirĩe; o na thuutha ũcio-rĩ, ndwaiganirĩe. ²⁹ Ningĩ ũgĩkĩrĩrĩria gũtharia o nginya ũgĩkinya Babuloni, bũrũri wa onjoria, no-o na weka ũguo ndwaiganirĩe.

³⁰ “‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, Hĩ! Kaĩ wee ũrĩ wa ngoro hũthũ-ĩ! Wĩkaga maũndũ macio mothe, o ta mũmaraya ũtarĩ thoni! ³¹ Rĩrĩa weyakĩre ihumbu gĩturi-inĩ kĩa o njĩra, na ũkĩakĩra mahooero matũũgĩru harĩa hothe haarĩ kĩaaro gĩa kũgomanwo-rĩ, we wetuire ta ũtarĩ mũmaraya, nĩ ũndũ nĩwaregire irĩhi.

³² “‘Wee mũtumia ũyũ mũtharia! Wee wendaga ageni handũ ha mũthuuriguo! ³³ Mũmaraya o wothē nĩamũkagĩra irĩhi, no wee-rĩ, nĩwe ũheaga endwa aku othe iheo, ũkamahaka nĩguo mokage kũrĩ we kuuma kũndũ guothe nĩguo megwatĩre ikeno ciaku itaagĩrĩre. ³⁴ Nĩ ũndũ ũcio wee ndũtarĩ ta arĩa angĩ ũmaraya-inĩ waku; gũtirĩ mũndũ ũkwĩringagĩrĩria ũmwĩtikĩre. Wee-rĩ, ũrĩ na ũtiganu mũno na arĩa angĩ, nĩgũkorwo wee nĩwe ũrĩhanaga, no gũtirĩ kĩndũ ũrĩhagwo.

³⁵ “‘Nĩ ũndũ ũcio, wee mũmaraya ũyũ, igua kiugo kĩa Jehova! ³⁶ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Tondũ nĩwaitangire ũtonga waku, na ũkĩguũria njaga yaku ũgĩtharia na endwa aku, o na tondũ wa mĩhianano ĩyo yothē yaku ĩrĩ magigi, na tondũ nĩwamaheire thakame ya ciana ciaku, ³⁷ nĩ ũndũ ũcio nĩngũcookanĩrĩria endwa aku othe arĩa wanekenia nao, arĩa wendete o na arĩa ũthũire. Nĩngũmacookanĩrĩria magũũkĩrĩre kuuma mĩena yothē, na nĩ ngũguũrie nguo mbere yao, nao mone njaga yaku yothē. ³⁸ Nĩngagũtuĩra ciira o ta ũrĩa andũ-a-nja arĩa matharagia na arĩa maitithagia thakame matuuagĩrwo; na ndũme ũkorwo nĩ mang'ũrĩ makwa na ũiguĩrwo ũiru nĩguo ũcookererwo nĩ thakame ĩyo. ³⁹ Ningĩ nĩngakũneana moko-inĩ ma endwa aku, nao nĩmakaharagania ihumbu icio ciaku, na manange mahooero macio maku matũũgĩru. Nao nĩmagakũruta nguo, na moe mathaga maku ma goro, magũtĩge njaga na ũrĩ ũtheri. ⁴⁰ Nĩmakarehe kĩrĩndĩ gĩgũũkĩrĩre, nao nĩmagakũhũra na mahiga nyuguto, na magũtinangie na hiũ ciao cia njora. ⁴¹ Nĩmagacina nyũmba

ciaku na makūherithie wīroreirwo nĩ andũ-a-nja aingĩ. Nĩngakinyia ũmaraya waku mūthia, nawe ndūgacooka kūrīha endwa acio aku. ⁴² Hĩndĩ iyo mathūgūta makwa ma gūgūūkīrīra nĩmakahūhūa, namo marakara makwa maiyūrītwo nĩ ũiru makweherere. Nĩngahoorera na ndigacooka kūrakara.

⁴³ “Na tondũ ndwaririkanire matukū ma ũnini waku, no kũndakaria wandakaririe na maũndũ macio mothe-rĩ, ti-itherũ nĩngatũma ũcookererwo nĩ ũrĩa wĩkĩte, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Githĩ nduongereire ũūra-thoni harĩ maũndũ marĩa mangĩ wĩkaga marĩ magigi?

⁴⁴ “Mũndũ o wotho waragia na thimo-rĩ, nĩagakuuna thimo ĩno, oige atĩrĩ: “O ta ũrĩa nyina ahaana, no taguo mwarĩ ahaana.” ⁴⁵ Wee ũrĩ mwarĩ wa nyūkwa kũna, ũrĩa wanyararire mūthuuriwe na ciana ciake; na ũrĩ wa nyina kũna na aarĩ a maitũguo, arĩa maanyararire athuuri ao na ciana ciao. Maitũguo aarĩ Mūhiti, nake thoguo aarĩ Mūamori. ⁴⁶ Mwarĩ wa nyūkwa ũrĩa mūkūrũ aarĩ Samaria ũrĩa watũūruga mwena waku wa gathigathini marĩ na airĩtu ake; nake mwarĩ wa nyūkwa ũrĩa mūnini aarĩ Sodomu, ũrĩa watũūruga mwena waku wa gũthini hamwe na airĩtu ake. ⁴⁷ Wee-rĩ, to gũthiĩ wathiire na mĩthiire yao na ũkīrũmīrīra mītugo yao ĩrĩ magigi, no mĩthiire-inĩ yaku yotho nĩwahiũhire gũthũka kũmakīra. ⁴⁸ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa Nĩ ndũūruga muoyo-rĩ, mwarĩ wa nyūkwa Sodomu na airĩtu ake matiekire ta ũrĩa wee na airĩtu aku mwĩkĩte.

⁴⁹ “Maya nĩmo maarĩ mehia ma mwarĩ wa nyūkwa Sodomu: We marĩ na airĩtu ake maarĩ andũ etĩi, a kwĩhũnĩrĩria, na matiarũmbũyagia ũhoro wa andũ arĩa angĩ; matiateithirie andũ arĩa athĩni o na arĩa abatari. ⁵⁰ Nĩmeĩkĩrĩre na magĩka maũndũ marĩ magigi maitho-inĩ makwa. Nĩ ũndũ ũcio nĩndamaingatiire, o ta ũguo muonete. ⁵¹ Samaria ndehirie nuthu ya mehia marĩa wee wehirie. Wee wĩkĩte maũndũ marĩ magigi maingĩ kũmakīra, na nĩtũmĩte aarĩ a maitũguo moneke ta marĩ athingu nĩ ũndũ wa maũndũ macio mothe wĩkĩte. ⁵² Ũrokīrĩrĩria gũconorithio, nĩgũkorwo nĩtũmĩte aarĩ a maitũguo moneke ta marĩ athingu. Tondũ mehia maku maarĩ mooru gũkīra mao, o mekuoneka marĩ athingu gũgũkīra. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, igua thoni na ũconoke, nĩgũkorwo nĩtũmĩte aarĩ a nyūkwa moneke marĩ athingu.

⁵³ “No rĩrĩ, nĩngacookeria Sodomu ũgaacĩru wake marĩ na airĩtu ake, o na Samaria marĩ na airĩtu ake, na nĩngagũcookeria ũgaacĩru waku o hamwe nao, ⁵⁴ nĩguo ũigue thoni na ũconoke nĩ ũndũ wa maũndũ macio mothe wekire nĩ ũndũ wa kũmahe ũhurũko. ⁵⁵ Nao aarĩ acio a maitũguo, Sodomu marĩ na airĩtu ake, na Samaria marĩ na airĩtu ake-rĩ, nĩmagacooka o ta ũrĩa maarĩ mbere; nawe ũrĩ na airĩtu aku nĩmũgacooka o ta ũrĩa mwarĩ mbere. ⁵⁶ O na ndũngĩagwetire rĩitwa rĩa mwarĩ wa nyūkwa Sodomu mūthenya ũcio wetĩaga, ⁵⁷ mbere ya waganu waku kũguũrio. O na kūrĩ ũguo-rĩ, rĩu ũrĩ mūnyarare nĩ airĩtu a Edomu, marĩ hamwe na andũ othe arĩa mariganĩtie nao, o na nĩ airĩtu a Afilisti, acio othe magũthũire na magakũrigiicĩria na mĩena yotho. ⁵⁸ Wee nĩwe ũgaacookererwo nĩ maciaro ma ũūra-thoni waku, na ma maũndũ marĩa wĩkaga marĩ magigi, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁵⁹ “Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngagwĩka o ta ũrĩa wagĩrĩre nĩ gwĩkwo, tondũ nĩũmenete mwĩhitwa wakwa na ũndũ wa gũthũkia kīrīkanĩro kīu. ⁶⁰ No rĩrĩ, nĩngaririkana kīrīkanĩro kīrĩa ndarīkanĩre nawe matukū-inĩ ma ũnini waku, na nĩngahaanda kīrīkanĩro giitũ nawe gĩa gūtũūra. ⁶¹ Hĩndĩ iyo nĩũkaririkana mĩthiire yaku, nawe ũconoke rĩrĩa ũkaamũkīra aarĩ a maitũguo arĩa akūrũ gũgũkīra na arĩa anini gũgũkīra. Nĩngamaneana kūrĩ we marĩ ta aarĩ aku, no ti kũringana na kīrīkanĩro giitũ nawe. ⁶² Nĩ ũndũ ũcio nĩngahaanda kīrīkanĩro giitũ nawe, na nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova. ⁶³ Ningĩ rĩrĩa ngaakũhoroheria nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩa wĩkĩte-rĩ, nĩũkaririkana na ũconoke, na ndūgacooka gūtumūra kanua gaku rĩngĩ nĩ ũndũ wa ũrĩa ũconorithĩtio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

17

Nderi Igĩrĩ na Mũthabibũ

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ, ² “Mūrũ wa mūdũ, gwatania ndaĩ na warĩrie andũ a nyũmba ya Isiraeli na ngerekano. ³ Meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nderi nene ĩrĩ na mathagu marĩ hinya, na njoya ndaaya, na macoya ma marangi maingĩ nĩyokire Lebanoni. Īkĩnyiita gacũmbĩrĩ ka mūtarakwa, ⁴ ĩkiuna thuuna ya gacũmbĩrĩ kau, na ĩkĩmĩtwara bũrũri wa onjoria, nayo ĩkĩmĩhaanda thĩnĩ wa itũūra inene rĩa onjoria.

⁵ “İgĩcooka ĩgĩkuua mbeũ imwe cia bũrũri wanyu, na ĩgĩcihaanda tĩiri-inĩ mũnoru. İgĩcihaanda ta mĩtĩ ũrĩa ũkũraga hakuhĩ na maaĩ maingĩ, ⁶ naguo ũkĩringũra, ũgĩtuĩka mũthabibũ mũkuhĩ ũtheeremete. Honge ciaguo ikĩmĩhũgũkĩra, no mĩri yaguo ĩgĩkorwo ĩthiĩte na thĩ rungu rwayo. Nĩ ũndũ ũcio ũgĩtuĩka mũthabibũ, ũkĩruta honge irĩ na tũhwang’a tũrĩ na mathangũ.

⁷ “No nĩ kwarĩ na nderi ĩngĩ nene yarĩ na mathagu maarĩ na hinya, na maiyũrite njoya. Hĩndĩ ĩyo mũthabibũ ũcio ũgĩtwara mĩri yaguo yerekeire na kũrĩ nderi ĩyo uumĩte hau wahaandĩtwo, naguo ũgĩtambũrũkia honge ciaguo harĩ yo nĩguo wone maaĩ. ⁸ Nĩwahaandĩtwo tĩiri-inĩ mwega handũ harĩ na maaĩ maingĩ nĩguo ũrute honge, na ũciare maciaro, na ũtuĩke mũthabibũ ũrĩ na riiri.’

⁹ “Meere atĩrĩ, ‘Ŭũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Hihi nĩũgatheerema? Githĩ ndũkamunywo, na maciaro maguo mahũrũrwo nĩguo ũhoohe? Mathangũ maguo mothe ma mũringũrano nĩmakahooa. Ndũkabatara guoko kũrĩ na hinya, kana andũ aingĩ a kũumunya na mĩri. ¹⁰ O na ũngĩmunywo, ũhaandwo handũ hangĩ-rĩ, hihi nĩũgatheerema? Githĩ ndũkahooa biũ rĩrĩa rũhuho rwa mwena wa irathĩro* rũkaũhuruta, naguo ũhoohere o hau wakũrĩre?’”

¹¹ Hĩndĩ ĩyo kiugo kĩa Jehova gĩkinginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ, ¹² “Ŭria andũ a nyũmba ĩno ya ũremi atĩrĩ, ‘Mũtiramenya gĩtũmi kĩa maũndũ macio?’ Meere atĩrĩ, ‘Mũthamaki wa Babuloni nĩathiire Jerusalemu, agĩtaha mũthamaki wakuo na andũ arĩa maarĩ igweta akuo, akĩmatwara nginya Babuloni. ¹³ Ningĩ akĩoya mũndũ ũmwe wa nyũmba ya ũthamaki akĩrĩkanĩra kĩrĩkanĩro nake, na akĩmwĩhĩtithia. Ningĩ agĩcooka akĩoya atongoria a bũrũri ũcio agĩthĩ nao, ¹⁴ nĩguo ũthamaki ũcio wagithio hinya, ndũkanehaande rĩngĩ, no ũtũũragio nĩ gwachĩkĩra kĩrĩkanĩro kũu gĩake. ¹⁵ No rĩrĩ, mũthamaki ũcio akĩmũremera na ũndũ wa gĩtũma abarũthi ake mathĩ bũrũri wa Misiri makamũrehere mbarathi na mbũtũ nene ya ita. Hihi nĩekũhootana? Mũndũ ũrĩa wĩkaga ciĩko ta icio no ehonokie? Mũndũ ũcio aakĩhota gũthũkia kĩrĩkanĩro na acooke ehonokie?

¹⁶ “‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, mũndũ ũcio agaakuĩra kũu Babuloni, bũrũri wa mũthamaki ũcio wamũikarĩrie gĩtĩ kĩa ũthamaki, ũcio aanyararire mwĩhĩtwa wake na agĩthũkia kĩrĩkanĩro gĩake. ¹⁷ Firaũni hamwe na mbũtũ yake ya hinya ya ita o na kĩrĩndĩ kĩingĩ, matikamũteithia mbaara-inĩ, rĩrĩa ihumbu ĩgaakwo na gũthiũrũrũkĩrio na rũirigo nĩguo mĩoyo mĩingĩ ĩniinwo. ¹⁸ Nĩanyararire mwĩhĩtwa ũcio na ũndũ wa gũthũkia kĩrĩkanĩro kũu. Tondũ nĩanyiitanĩire na kĩrĩkanĩro kũu, no agĩcooka gwĩka maũndũ macio mothe-rĩ, ndakahonoka.

¹⁹ “‘Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, nĩngatũma acookererwo nĩ mwĩhĩtwa ũcio wakwa aanyararire o na kĩrĩkanĩro gĩakwa kũu aathũkirie. ²⁰ Nĩngamũtambũrũkĩria wabu wakwa, nake agwatio nĩ mũtego wakwa. Nĩngamũrehe Babuloni ndĩmũciirithĩrie kuo, tondũ nĩagire kwĩhokeka harĩ nĩ. ²¹ Nacio mbũtũ ciake cia thigari ciothe iria ikoora nĩikooragwo na rũhiũ rwa njora, namo matigari mao mahurunjĩrwo huho-inĩ ciothe. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie.

²² “‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩ mwene nĩngatua karũhonge kuuma gacũmbĩrĩ ka mũtarakwa ndĩkahaande. Ngaatua karũhonge koororo ka mũthunano kuuma gacũmbĩrĩ kaguo, na ndĩkahaande kĩrĩma-inĩ kĩraihi na gĩtũũgĩru na igũrũ. ²³ Kũu kĩrĩma-igũrũ gĩa Isiraeli nĩkuo ngakahaanda; nĩgakaruta honge na gaciare maciaro, naguo nĩũgatuĩka mũtarakwa ũrĩ na riiri. Nyoni cia mĩthemba yothe nĩigaaka itara ciacio honge-inĩ ciaguo; nĩĩgatũũra kĩĩruru-inĩ kĩa honge ciaguo. ²⁴ Mĩtĩ yothe ya mũgũnda nĩkamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ nyĩhagia mũtĩ ũrĩa mũraihi na ngatũma mũtĩ ũrĩa mũkuhĩ ũkũre ũraihe. Nĩnyũmagia mũtĩ ũrĩa mũruru, naguo mũtĩ ũrĩa mũũmũ ngatũma ũrũre.

“‘Nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie, na nĩngwĩka ũguo.’”

18

Roho Ŭrĩa Wĩhagia Nĩũgakua

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩũrio atĩrĩ: ² “Inyuĩ andũ aya, mũkoragwo mũkiuga atĩa rĩrĩa mũkwaria thimo ĩno igũrũ rĩa bũrũri wa Isiraeli:

* 17:10 Rũrũ rwarĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro, na rwakoragwo rũrĩ rũhiũ; nĩruomagia irio irĩ mĩgũnda na ruoikaine ta “Kahamsini”. Maandiko-inĩ rwarũgamĩrĩre mbũtũ cia Babuloni.

“Maithe ma ciana marĩaga thabibũ ngagatu,
namo magego ma ciana makaigua thithi?”

³ “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, mütigacooka kũgweta thimo ĩno thĩnĩ wa Isiraeli. ⁴ Nĩgũkorwo roho o wotha ũrĩ muoyo nĩ wakwa; roho wa ithe nĩ wakwa o na wa mũriũ no wakwa. Roho ũrĩa wĩhagia nĩguo ũgaakua.

⁵ “Mũndũ aahota gũkorwo nĩ mũthingu,
na ekaga maũndũ ma kĩhoto na marũngĩrũ.

⁶ We ndarĩaga irio iria irutagĩrwo mahooero-inĩ marĩa marĩ irĩma igũrũ,
kana agatiirĩra maitho mĩhianano ya andũ a nyũmba ya Isiraeli.

We ndathaahagia mĩtumia wa mũndũ ũrĩa ũngĩ,
kana agakoma na mũndũ-wa-nja rĩrĩa arĩ na ihinda rĩa mweri.

⁷ Ndahinyagĩrĩra mũndũ o na ũrĩkũ,
no nĩacookagĩria mũndũ ũrĩa marĩ thĩrĩ nake
kĩrĩa ooete kĩrĩ gĩa kũrũgamĩrĩra thĩrĩ.

We ndatunyanaga indo,
no arĩa ahũtu nĩamaheaga irio ciake,
na arĩa marĩ njaga akamahe nguo.

⁸ Nĩngĩ ndakombanagĩra nĩguo etie uumithio ũtarĩ wa kĩhoto,
kana agetia uumithio mũkĩru.

We nĩagiragia guoko gwake gũtigeeke ũũru,
na nĩatuithanagia ciira na kĩhoto gatagatĩ ka mũndũ na ũrĩa ũngĩ.

⁹ Mũndũ ũcio nĩarũmagĩrĩra watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo,
na akahingia watho wakwa na wĩhokeku.

Mũndũ ũcio nĩ mũthingu;
ti-itherũ nĩagatũũra muoyo,
ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

¹⁰ “Mũndũ ũcio angĩkorwo arĩ na mwanake mĩtunyani, mĩitithia wa thakame kana wĩkaga ũndũ
o na ũmwe wa maũndũ macio mangĩ mooru ¹¹ (o na harĩa ithe ateekire ũndũ o na ũmwe wa mo):

“We nĩarĩaga irio iria irutĩrwo mahooero-inĩ marĩa marĩ irĩma-igũrũ.

Nĩathũkagia mĩtumia wa mũndũ ũrĩa ũngĩ.

¹² Nĩahinyagĩrĩra mũthĩnĩ na mũbatari.

Nĩatunyanaga indo.

Ndacookagia kĩrĩa oete gĩa kũrũgamĩrĩra thĩrĩ.

Nĩatiiragĩra mĩhianano maitho.

Nĩekaga maũndũ marĩa marĩ magigi.

¹³ We nĩakombanagĩra nĩguo etie uumithio ũtarĩ wa kĩhoto, na agetia uumithio mũkĩru.

Mũndũ ta ũcio-rĩ, nĩagatũũra muoyo? Ndangĩtũũra muoyo! Nĩ ũndũ nĩekite maũndũ macio mothe
marĩ magigi-rĩ, ti-itherũ no nginya akooragwo na thakame yake ĩmũcookerere we mwene.

¹⁴ “No rĩrĩ, mũriũ ũcio angĩkorwo arĩ na mwana ũrĩa wonaga mehia macio mothe ithe ekaga, na o
na gũtuĩka nĩamoonaga, we ndekaga maũndũ macio mooru:

¹⁵ “We ndarĩaga irio iria irutĩrwo mahooero-inĩ marĩa marĩ irĩma igũrũ,
kana agatiirĩra maitho mĩhianano ya andũ a nyũmba ya Isiraeli.

Ndathaahagia mĩtumia wa mũndũ ũrĩa ũngĩ.

¹⁶ Ndahinyagĩrĩra mũndũ o na ũrĩkũ,
na ndeetagia kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩra thĩrĩ.

Ndatunyanaga indo,
no irio ciake aciheaga arĩa ahũtu,
na akahe arĩa marĩ njaga nguo.

¹⁷ Nĩarigagĩrĩra guoko gwake gũtikehie,
na ndakombanagĩra nĩguo etie uumithio ũtarĩ wa kĩhoto, kana etie uumithio mũkĩru.

Nĩahingagia watho wakwa, na akarũmĩrĩra watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo.

Ūcio-rĩ, ndagakua nĩ ūndũ wa mehia ma ithe; ti-itherũ nĩagatũũra muoyo. ¹⁸ No rĩrĩ, ithe nĩagaakua nĩ ūndũ wa mehia make mwene, tondũ we nĩekire maũndũ ma ūrĩa-ng'ũũrũ, na agĩtunya mũrũ wa ithe indo, na agĩka maũndũ marĩa mooru gatagatĩ-inĩ ka andũ ao.

¹⁹ “No inyuĩ mũũragia atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩkũgĩria mũriũ agae mahĩtia ma ithe?’ Kuona atĩ mũriũ ūcio nĩekĩte maũndũ marĩa marĩ kĩhoo to na magĩrĩru, na akamenyerera watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na akaũhingia-rĩ, ti-itherũ nĩegũtũũra muoyo. ²⁰ Roho ūrĩa wĩhagia nĩguo ūgaakua. Mwana ndakagaya waganu wa ithe, kana ithe agae waganu wa mwana. Ūthingu wa mũndũ ūrĩa mũthingu nowe mwene ūgaacookererwo nĩguo, nague waganu wa mũndũ ūrĩa mwaganu nowe ūgaacookererwo nĩguo.

²¹ “No rĩrĩ, mũndũ mwaganu angĩgarũrũka atigane na mehia mothe marĩa ekĩte, na arũmie watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na ekage maũndũ ma kĩhoo to na marĩa magĩrĩre, ti-itherũ nĩegũtũũra muoyo; we ndagakua. ²² Gũtirĩ ihĩtia o na rĩmwe rĩa marĩa aaneka rĩgaacooka kũririkanwo. Tondũ wa maũndũ ma ūthingu marĩa ekĩte-rĩ, nĩegũtũũra muoyo. ²³ Mwathani Jehova ekũũria atĩrĩ: Anga nĩ nĩngenagio nĩ gĩkuũ kĩa andũ arĩa aaganu? Githĩ ti kwenda ingĩenda magarũrũke matigane na mĩthĩre iyo yao nĩguo matũũre muoyo?

²⁴ “No angĩkorwo mũndũ mũthingu no agarũrũke atigane na ūthingu wake, na ehie na eke maũndũ marĩ magigi ta marĩa mekagwo nĩ mũndũ mwaganu-rĩ, anga nĩagagĩtũũra muoyo? Hatĩrĩ ūndũ o na ūmwe wa maũndũ ma ūthingu marĩa aaneka ūkaaririkanwo. Tondũ wa mahĩtia ma kwaga kwĩhokeka na tondũ wa mehia marĩa ekĩte-rĩ, no agaakua.

²⁵ “No inyuĩ muugaga atĩrĩ, ‘Njĩra ya Mwathani ti ya kĩhoo to.’ Ta thikĩrĩriai inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli: Njĩra yakwa-rĩ, ti ya kĩhoo to? Atĩrĩrĩ, githĩ njĩra cianyu ticio itarĩ cia kĩhoo to? ²⁶ Mũndũ mũthingu angĩgarũrũka atigane na ūthingu wake ehie, agaakua nĩ ūndũ wa mehia make; agaakua nĩ ūndũ wa mehia macio ekĩte. ²⁷ No mũndũ mwaganu angĩgarũrũka atigane na waganu ūrĩa ekĩte, na eke maũndũ ma kĩhoo to na marĩa magĩrĩre-rĩ, we nĩakahonokia muoyo wake. ²⁸ Nĩ ūndũ nĩeciiragia ūhoru wa mahĩtia make mothe marĩa aneeka, na akagarũrũka agatigana namo-rĩ, ti-itherũ nĩagatũũra muoyo; we ndagakua. ²⁹ No andũ a nyũmba ĩno ya Isiraeli mekuuga atĩrĩ, ‘Njĩra ya Mwathani ti ya kĩhoo to.’ Anga njĩra ciakwa ti cia kĩhoo to, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli? Githĩ njĩra cianyu ticio itarĩ cia kĩhoo to?

³⁰ “Nĩ ūndũ ūcio, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, nĩngũmũtuĩra ciira, o mũndũ o mũndũ kũringana na mĩthĩre yake, ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Mwĩrirei! Tiganai na mahĩtia manyu mothe; namo mehia manyu matigatũma mwanangwo. ³¹ Tiganai na waganu wothe ūrĩa mwĩkĩte, mũgĩe na ngoro njerũ na roho mwerũ. Nĩ kĩ gĩgũtũma mũkue, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli? ³² Nĩgũkorwo ndikenagio nĩ gĩkuũ kĩa mũndũ o na ūrĩkũ, ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Mwĩrirei mũtũũre muoyo!

19

Macakaya nĩ ūndũ wa Athamaki a Isiraeli

¹ “Nĩgĩ ambĩrĩria macakaya* makoniĩ athamaki a Isiraeli, ² ūmeere atĩrĩ:

“Atĩrĩrĩ, maitũguo ahaanaga ta mũrũũthi wa mũgoma
arĩ gatagatĩ ka mĩrũũthi ĩrĩa ĩngĩ!

Wakomire kĩmamo-inĩ kĩa mĩrũũthi mĩthĩ,
na ūkĩrera ciana ciaguo.

³ Warerire kĩaana kĩmwe kĩaguo,
gĩgĩtuika mũrũũthi ūrĩ hinya.

Mũrũũthi ūcio ūkĩmenyera gũtambuuranga kĩrĩa wanyĩita,
na ūkarĩaga andũ.

⁴ Nacio ndũrĩrĩ ikĩĩgua ūhoru waguo,
nague ūkĩgwatĩrio irima-inĩ rĩao.

Ūgĩtwarwo bũrũri wa Misiri

* 19:1 Icakaya rĩrĩ rĩatungagwo na rĩkainwo hĩndĩ ya mathiko ma mũtongoria (2Sam 1:17-27).

ũguucĩtio na icũhĩ cia maniũrũ.

⁵ “Na rĩrĩa nyina ya mũrũũthi ũcio yoonire mwĩhoko wayo ndũnahinga,
na itanya rĩayo nĩĩratuĩka rĩa tũhũ-rĩ,
ĩkĩoya kĩaana kĩngĩ kĩaayo,
ĩgĩgĩtua mũrũũthi ũrĩ hinya.

⁶ Naguo ũgĩcangacanga gatagatĩ ka mĩrũũthi ĩrĩa ĩngĩ,
nĩgũkorwo nĩwatuĩkĩte mũrũũthi ũrĩ hinya.
Mũrũũthi ũcio ũkĩmenyera gũtambuura kĩa wanyĩta,
na ũkarĩaga andũ.

⁷ Nĩwamomomire ciĩhitho ciao iria nũmu,
na ũkĩananga matũũra mao.
Bũrũri ũcio na andũ arĩa othe maatũũraga kuo,
makĩiyũrwo nĩ guoya wa mũraramo wago.

⁸ Hĩndĩ ĩyo, ndũrĩrĩ ikĩũũkĩrĩa,
ndũrĩrĩ iria cioimĩte ng’ongo iria ciagũthiũrũrũkĩirie.
Ikĩwambĩra mũtego,
naguo mũrũũthi ũcio ũkĩgwatĩrio irima-inĩ rĩa.

⁹ Makĩũguucũrũria na icũhĩ cia maniũrũ, makĩũingĩria kĩa-ina,
makĩũtwarĩra mũthamaki wa Babuloni.
Makĩũikia njeera,
na nĩ ũndũ ũcio mũraramo wago ndwacookire kũiguuo
kũu irĩma-inĩ cia Isiraeli rĩngĩ.

¹⁰ “Maitũguo aatarĩ ta mũthabibũ
ũhaandĩtwo thĩinĩ wa mũgũnda waku wa mũthabibũ
hakuhĩ na maaĩ;
nĩwaciarĩte mũno, na ũkagĩa na honge nyingĩ
tondũ wa maaĩ kũingĩha.

¹¹ Honge ciaguo ciarĩ hinya,
igakĩagĩrĩa gũtuuo mũthĩgi wa mũthamaki.
Mũthabibũ ũcio ũkĩraiha na igũrũ,
ũgĩkĩra mahuti marĩa matumanu,
na nĩwonekaga wega nĩ ũndũ wa ũrĩa waraihĩte na igũrũ,
na nĩ ũndũ wa honge ciaguo nyingĩ.

¹² No nĩwamunyirwo na mĩri yaguo nĩ ũndũ wa marakara,
na ũgĩkanio thĩ.
Naruo rũhuho rũrĩa ruumaga mwena wa irathĩro rũgĩtũma ũhoohe,
na maciaro maguo makĩhũrũrwo;
honge ciaguo iria ciarĩ hinya ikĩũma,
ikĩhĩa nĩ mwaki, ũgĩciniina.

¹³ Na rĩrĩ, rĩu ũhaandĩtwo werũ-inĩ wa mũthanga,
bũrũri ũrĩa mũũmũ, ũrĩ nyoota.

¹⁴ Mwaki woimire rũhonge-inĩ rũmwe rwa iria nene,
ũgĩcina maciaro maguo, magĩthira.
Gũtirĩ rũhonge rũrĩ hinya rũtigaire harĩ guo
rũngĩtuuo mũthĩgi wa mũthamaki.’

Maya nĩ macakaya, na nĩmo maũndũ marĩa marĩcakayanagĩrwo namo.”

¹ Mwaka-inĩ wa mūgwanja, mūthenya wa ikūmi wa mweri wa gatano, athuuri amwe a Isiraeli magĩũka gũtũria ũhoro harĩ Jehova, nao magĩkara thĩ hau mbere yakwa.

² Hĩndĩ ĩyo kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩa ngĩrwo atĩrĩ: ³ “Mũrũ wa mūdũ, arĩria athuuri a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekũũria atĩrĩ: Anga mũũkĩte gũtũria ũhoro harĩ nĩ? Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, ndingĩreka mũtũrie ũhoro harĩ nĩ, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’

⁴ “Nĩkũmatũira ciira? Nĩkũmatũira ciira, wee mũrũ wa mūdũ? Nĩ ũndũ ũcio marũithie, ũmeere maũndũ marĩ magigi marĩa meekagwo nĩ maithe mao, ⁵ ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mũthenya ũrĩa ndethuurĩre Isiraeli-rĩ, nĩndehĩtire harĩ njaro cia andũ a nyũmba ya Jakubu njoete guoko na igũrũ, na ngĩmeguũrĩria kũu bũrũri wa Misiri. Ngĩmeera njoete guoko na igũrũ atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.” ⁶ Mũthenya ũcio ndehĩtire ngĩmeera atĩ nĩngamaruta bũrũri wa Misiri, ndimatware bũrũri ũrĩa nĩ ndĩmacarĩirie, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, bũrũri mũthaka gũkĩra mabũrũri mothe. ⁷ Na nĩ ngĩmeera atĩrĩ, “O ũmwe wanyu-rĩ, nĩatigane na mĩhiano ĩyo mĩũru mũikaraga mũcũthĩrĩirie, na mũtuge gwĩthaahia na mĩhianano ĩyo ya bũrũri wa Misiri. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.”

⁸ “‘No rĩrĩ, nĩmanemeire, makĩaga gũũthikĩrĩria; matiatiganire na mĩhiano ĩyo mĩũru ĩrĩa maikaraga macũthĩrĩirie, o na matiatiganire na mĩhianano ĩyo ya bũrũri wa Misiri. Nĩ ũndũ ũcio ngiuga nĩngũmaitĩrĩria mang’ũrĩ makwa, na ndĩrute marakara nao marĩ o kũu bũrũri wa Misiri. ⁹ No ngĩũka ũndũ, nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩakwa nĩguo rĩtigathaahio maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ icio maatũũranagia nacio, o icio cionire ngĩionithania kũrĩ andũ a Isiraeli na ũndũ wa kũmaruta bũrũri wa Misiri. ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio ndaamatongoririe ngĩmaruta bũrũri wa Misiri, ngĩmarehe werũ-inĩ. ¹¹ Nĩndamaheire kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo na ngĩmamenyithia mawatho makwa, nĩgũkorwo mūdũ ũrĩa ũrĩmaathĩkagĩra nĩagatũũrio nĩmo. ¹² Ngĩcooka ngĩmahe Thabatũ ciakwa irĩ kĩmenyithia gatagatĩ gakwa nao, nĩgeetha mamenyage atĩ nĩ Jehova nĩndamatuire atheru.

¹³ “‘No rĩrĩ, andũ acio a Isiraeli nĩmanemeire kũu werũ-inĩ. Matiarũmĩrĩre kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na nĩmaregire mawatho makwa, o na gũtũũka mūdũ ũrĩa ũmathĩkagĩra nĩagatũũrio nĩmo, na magĩthaahia Thabatũ ciakwa biũ. Nĩ ũndũ ũcio nĩ na nĩ ngiuga atĩrĩ, nĩngũmaitĩrĩria mang’ũrĩ makwa, ndĩmaniinĩre kũu werũ-inĩ. ¹⁴ No ngĩũka ũndũ nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩakwa, nĩguo rĩtigathaahio maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ icio cieyoneire na maitho ngĩmaruta kuo. ¹⁵ Ningĩ nĩndehĩtire njoete guoko na igũrũ o kũu werũ-inĩ, ngiuga ndikamakinyia bũrũri ũrĩa ndaamaheete, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, na bũrũri ũrĩa mwega gũkĩra mabũrũri mothe; ¹⁶ Ndeekire ũguo tondũ nĩmaregire mawatho makwa, na matiarũmĩrĩre watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na nĩmathaahirie Thabatũ ciakwa. Nĩgũkorwo ngoro ciao nĩcieheanĩte kũrĩ mĩhianano ĩyo yao. ¹⁷ No rĩrĩ, nĩndamaiguĩrĩre tha, ngĩaga kũmaananga kana kũmaniinĩra kũu werũ-inĩ. ¹⁸ Nĩnderire ciana ciao irĩ kũu werũ-inĩ atĩrĩ, “Tigai kũrũmĩrĩra irĩra cia watho wa maithe manyu, kana mũrũmĩrĩre mawatho mao, kana mwĩthaahie na mĩhianano yao. ¹⁹ Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu; rũmagĩrĩrai kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na mũmenyagĩrĩre mawatho makwa. ²⁰ Ikaragiai Thabatũ ciakwa irĩ theru, nĩguo ituĩke kĩmenyithia gatagatĩ gakwa na inyuĩ. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.”

²¹ “‘No rĩrĩ, ciana icio nĩcianemeire: Itiarũmĩrĩre kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, o na kana ikĩmenyerera kũrũmia mawatho makwa, o na gwakorwo mūdũ ũrĩa ũmathĩkagĩra nĩagatũũrio nĩmo, nĩciathaahirie Thabatũ ciakwa. Nĩ ũndũ ũcio ngiuga nĩngũciitĩrĩria mang’ũrĩ makwa, na ndũme marakara makwa maciũkĩrĩre kũu werũ-inĩ. ²² No nĩndagirĩrĩre guoko gwakwa, na ngĩũka ũndũ, nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩakwa nĩguo rĩtigathaahio maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ icio cieyoneire ngĩmaruta kuo. ²³ Ningĩ nĩndehĩtire harĩ njoete guoko na igũrũ kũu werũ-inĩ, ngiuga atĩ nĩngamahurunjĩra ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩre mabũrũri-inĩ, ²⁴ tondũ matiathĩkĩre mawatho makwa, no nĩ kũrega maaregire kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo na magĩthaahia Thabatũ ciakwa, namo maitho mao makĩrĩrĩria mĩhianano ya maithe mao. ²⁵ Ngĩcooka ngĩmarekereria irĩra-inĩ iria itaarĩ njega, na mawatho marĩa matangĩmatũũria; ²⁶ nĩndarekire mathaahio nĩ ũndũ wa iheo ciao, irĩ igongona rĩa mwana o wotho wa irigithathi, nĩguo ndũme maiyũrwo nĩ guoya mũnene, na mamenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’

²⁷ “Nĩ ũndũ ũcio, wee mūrũ wa mündũ, arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Thĩĩnĩ wa ũndũ ũyũ o naguo, maithe manyu nĩmanumire na ũndũ wa kũndirika: ²⁸ Rĩrĩa ndaamareehire bũrũri ũrĩa ndeehĩtĩre atĩ nĩngamahe, rĩrĩa moonire kĩrĩma o gĩothe kĩraihi kana mĩtĩ o wothē warĩ na mathangũ, hau nĩho maarutĩre magongona mao, makĩruta magongona marĩa maatũmire ndakare, na makĩruta ũbumba wao ũrĩa mũnungi wega, o na magĩitanga maruta mao ma kũnyuuo. ²⁹ Hĩndĩ ĩyo ngĩmooria atĩrĩ: Gĩtũmi gĩa kũndũ kũu gĩtũũgĩru mũthiaga nĩ kĩĩ?’” (Nakuo gwĩtagwo Bama* nginya ũmũthĩ.)

Gũtuĩrwo Ciira na Gũcookererio

³⁰ “Nĩ ũndũ ũcio ĩra andũ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ: ‘Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Anga nĩmũgwĩthaahia o ta ũrĩa maithe manyu meekire, na makĩrĩrĩria mĩhiano yao mĩũru? ³¹ Rĩrĩa mũkũruta iheo cianyu, mũkaruta igongona rĩa kũhĩtũkithĩria ariũ anyu mwaki-inĩ-rĩ, mũthiaga na mbere na gwĩthaahia na mĩhianano yanyu yothē o nginya ũmũthĩ. Nĩ no ndĩmwĩtikĩrie mũtuĩrie ũhoru harĩ nĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli? Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, ndingĩmwĩtikĩria mũtuĩrie ũhoru harĩ nĩ.

³² “‘Inyuĩ mugaga atĩrĩ, ‘Ithũĩ tũkwenda gĩtuĩka ta andũ a ndũrĩrĩ, ta kĩrĩndĩ kĩa mabũrũri ma gũkũ thĩ, ariĩa matungatagĩra mĩtĩ na mahiga.’” No maũndũ marĩa mwĩciirĩtie gũtirĩ hĩndĩ makaahinga. ³³ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, ngaamwathaga na guoko kũrĩ hinya, na guoko gũtambũrũkĩtio, na mang’ũrĩ maitanĩrĩrio. ³⁴ Nĩngamũruta ndũrĩrĩ-inĩ na guoko kũrĩ hinya, na guoko gũtambũrũkĩtio, o na mang’ũrĩ maitanĩrĩrio, ndĩmũcookererie kuuma mabũrũri-inĩ marĩa mwahurunjirwo. ³⁵ Nĩngamũrehe werũ-inĩ wa ndũrĩrĩ, na kũu nĩkuo ngaamũtuĩra ciira tũkĩonanaga ũthiũ kwa ũthiũ. ³⁶ O ta ũrĩa ndaatuĩrĩre maithe manyu ciira kũu werũ-inĩ wa bũrũri wa Misiri-rĩ, ũguo noguo ngaamũtuĩra ciira, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ³⁷ Nĩngamũrũmbũiya ngĩmũhĩtũkĩria rungu rwa rũthanju rwakwa, na nĩngamũrehe ndĩmuohanie na kĩrĩkanĩro gĩakwa. ³⁸ Nĩngamũtheria, ndĩmwehererie andũ ariĩa aremi na ariĩa manjũkagĩrĩa. O na gĩtuĩka nĩngamaruta bũrũri ũrĩa matũũraga-rĩ, matigatoonya bũrũri wa Isiraeli. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.

³⁹ “‘No inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli-rĩ, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Thĩĩ mündũ o mündũ mũgatungatĩre mĩhianano yanyu! Ti-itherũ thuutha ũcio, nĩmũgathikĩrĩria na mũtigacooka gũthaahia rĩitwa rĩakwa itheru na iheo cianyu na mĩhianano yanyu. ⁴⁰ Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩgũkorwo kĩrĩma-inĩ gĩakwa gĩtheru, kĩrĩma kĩrĩa kĩraihi gĩa Isiraeli, kũu bũrũri ũcio nĩkuo andũ a nyũmba yothē ya Isiraeli† makaandungatagĩra, na kũu nĩkuo ngaametĩkĩrĩa. Kũu nĩkuo ngaabatario nĩ maruta manyu na iheo cianyu irĩa njega, o hamwe na magongona manyu mothe marĩa maamũre. ⁴¹ Nĩngamwĩtikĩra ta mũrĩ ũbumba ũrĩ na mũtararĩko mwega, rĩrĩa ngamũruta ndũrĩrĩ-inĩ, ndĩmũcookererie kuuma mabũrũri-inĩ marĩa mwahurunjirwo, na nĩngeyonania atĩ ndĩ mũtheru gatagatĩ kanyu maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ. ⁴² Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaamũcookia bũrũri wa Isiraeli, bũrũri ũrĩa ndehĩtĩre njoete guoko na igũrũ atĩ nĩngaũhe maithe manyu. ⁴³ Mũrĩ kũu nĩmũkaririkana mĩtugo yanyu na ciiko ciothe irĩa mwĩthaahĩtie nacio, na inyuĩ nĩmũkeemena nĩ ũndũ wa ũũru ũrĩa wothē mwaneeka. ⁴⁴ Nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaamwĩka maũndũ macio nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa, no ti kũringana na mĩthĩre yanyu mĩũru, na mĩtugo yanyu mĩũru, na maũndũ manyu mooru marĩa mwĩkaga, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’”

Ũrathi wa Gũũkĩrĩa Gũthini

⁴⁵ Ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩa, ngĩrwo atĩrĩ, ⁴⁶ “Mũrũ wa mündũ, roria ũthiũ waku mwena wa gũthini; hunjia ũhoru wa gũũkĩrĩa mwena wa gũthini, na ũrathe ũhoru wa gũũkĩrĩa mũtitũ wa bũrũri ũcio wa mwena wa gũthini. ⁴⁷ ĩra mũtitũ ũcio wa mwena wa gũthini atĩrĩ: ‘Igua kiugo kĩa Jehova. Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Ndĩ hakuĩ gwakia mwaki thĩĩnĩ waku, naguo nĩũkaniina mĩtĩ yaku yothē, ĩrĩa mĩgũ nginya ĩrĩa mĩũmũ. Rũrĩrĩmbĩ rũu rũtikahoreka, na ũthiũ o wothē kuuma

* 20:29 Bama nĩ kuuga kũndũ kũrĩa gĩtũũgĩru. † 20:40 Nyũmba yothē ya Isiraeli yarũgamĩrĩre Ũthamaki wa Gũthini hamwe na wa Gathigathini.

mwena wa gũthini nginya mwena wa gathigathini nĩũgaacinwo nĩruo. ⁴⁸ Mũndũ o wotho nĩakoona atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ ndĩwakĩtie; ndũkahoreka.’”

⁴⁹ Hĩndĩ ĩyo ngiuga atĩrĩ, “Hĩ! Mwathani Jehova. Maraaria ũhoru wakwa, makoiga atĩrĩ, ‘Githĩ to kwaria araaria na ngerekano?’”

21

Babuloni, Rũhiũ rwa Njora rwa Ngai rwa Gũtuanĩra Ciira

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩĩre, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, roria ũthiũ waku Jerusalemu, na ũhunje ũhoru wa gũũkĩrĩrwo kwa handũ-harĩa-haamũre. Ratha ũhoru wa gũũkĩrĩrwo kwa bũrũri ũcio wa Isiraeli, ³ ũwĩre atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũgũũkĩrĩra. Nĩngũcomora rũhiũ rwakwa rwa njora kuuma njora-inĩ, na ngwehererie andũ arĩa athingu na arĩa aaganu. ⁴ Tondũ nĩngũkwehereria andũ arĩa athingu na arĩa aaganu-rĩ, rũhiũ rwakwa rwa njora nĩrũgacomorerwo mũndũ o wotho kuuma mwena wa gũthini nginya mwena wa gathigathini. ⁵ Hĩndĩ ĩyo, andũ othe nĩmakamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ njomoretĩ rũhiũ rwakwa rwa njora kuuma njora-inĩ; rũtigacookio rĩngĩ njora-inĩ.’

⁶ “Nĩ ũndũ ũcio, wee mũrũ wa mũndũ caaya! Caaĩra mbere yao, ũrĩ mũthĩĩnĩku ngoro na ũrĩ na kĩa kĩnene. ⁷ Na rĩrĩa magaakũũria atĩrĩ, ‘Ūracaaya nĩkĩ?’ ũkameera atĩrĩ, ‘Nĩ ũndũ wa ũhoru ũrĩa ũroka. Ngoro o yotho nĩkaringĩka, na guoko o guothe kwage hinya; roho o wotho nĩũkaringĩka na iru o rĩothe nĩrĩkaregera o ta ũrĩa maaĩ mereeraga.’ Ūhoru ũcio nĩũrooka! Ti-itherũ, ũhoru ũcio nĩũgekĩka, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

⁸ Nakĩo kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ: ⁹ “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoru, uuge atĩrĩ, ‘Mwathani ekuuga ũũ:

“‘Harĩ rũhiũ rwa njora, harĩ rũhiũ rwa njora,
rũnooretwo rũkohĩga, na rũgathũũo rũkahenia,

¹⁰ rũnooretwo rũrĩ rwa kũũragana,
na rũgathũũo nĩguo rũhenagie ta rũheni!

“‘Anga nĩtũgagĩkenera mũthĩgi wa ũthamaki wa mũrũ wakwa Juda? Rũhiũ rũu rwa njora nĩrũiraga mũthĩgi o wotho ta ũcio.

¹¹ “‘Rũhiũ rũu rwa njora rũthuurĩtwo nĩguo rũthũũo,
nĩguo rũnyiitagwo na guoko;
nĩrũnoore na rũgathũũo,
na nĩrũhaarĩrio nĩguo rũneanwo guoko-inĩ kwa mũũragani.

¹² Rĩra na ũgirĩke, wee mũrũ wa mũndũ,
nĩgũkorwo nĩrũũkĩrĩre andũ akwa,
o na rũgookĩrĩra athamaki othe a Isiraeli.

Nĩmaneanĩtwo rũhiũ-inĩ rwa njora
marĩ hamwe na andũ akwa.

Nĩ ũndũ ũcio wĩhũũre gĩthũri.

¹³ “‘Ti-itherũ kũgeranio nĩgũgooka. Gũgaagĩkara atĩa angĩkorwo mũthĩgi ũcio wa ũthamaki wa Juda, ũrĩa ũiragwo nĩ rũhiũ rũu rwa njora ndũgathĩĩ na mbere? Ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’

¹⁴ “Nĩ ũndũ ũcio, wee mũrũ wa mũndũ-rĩ,
ratha ũhoru, na ũhũũre hĩ.
Naruo rũhiũ rũu rwa njora ũreke rũringe maita meerĩ,
o na nĩrũringe maita matatũ.

Nĩ rũhiũ rwa njora rwa kũũragana,
nĩ rũhiũ rwa njora rwa kũũragana kũnene,
rũramahatĩrĩria na mĩena yotho.

¹⁵ Nĩgeetha ngoro iringĩke,
nao arĩa magwĩte maingihe,
nĩnjigĩte rũhiũ rwa njora rwa kũũragana
ihingo-inĩ ciao ciothe.

Hĩ! Rũthondeketwo rũhenagie ta rũheni,

rūnyititwo nĩguo rūūragane.

¹⁶ Wee rūhiũ rwa njora, temanga mwena wa ūrĩo,
na ningĩ ūtemange mwena wa ūmotho,
na ūtemange kūrĩa guothe ūũgĩ waku ūngĩerekerio.

¹⁷ Nĩ o na niĩ-rĩ, nĩngahũũra hĩ,
namo mang'ũrĩ makwa mahũahũe.

Nĩ niĩ Jehova njugĩte ūguo.”

¹⁸ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ, ¹⁹ “Mũrũ wa mündũ, tema njĩra igĩrĩ cia kũgererwo nĩ rūhiũ rwa njora rwa mũthamaki wa Babuloni, cieri ciumĩte bũrũri o ūmwe. Haanda rūũri harĩa njĩra yahũkĩire ĩrorete itũũra inene. ²⁰ Tema njĩra ĩmwe ĩrĩa rūhiũ rūu rwa njora rūkaagerera rūgĩthĩ gũũkĩrĩra Raba kũu kwa Aamoni, na ĩngĩ ya kũgerwo nĩruo rūgĩthĩ gũũkĩrĩra Juda hamwe na Jerusalemu kũu kũirigĩre. ²¹ Nĩgũkorwo mũthamaki wa Babuloni akaarũgama maahũkanĩro ma njĩra ĩyo, harĩa njĩra icio cieri ciahũkanĩire, nĩguo aragũrie: Akaahũthĩra mĩguĩ agĩcuuka mĩtĩ, na ahooe kĩrĩra harĩ mĩhianano yake, na arorithie ini. ²² Guoko-inĩ gwake kwa ūrĩo, mũtĩ nũkagwĩra Jerusalemu, kūrĩa akaigithia mĩgogo ya kũmomora rūirigo, na arute watho wa kũũraganwo, na kuugĩrĩrio mbugĩrĩrio ya mbaara, nayo mĩgogo ya kũmomora ĩigwo ĩhingĩrĩrie ihingo, na aigithie kĩhumbu, na gwakwo ngathĩ ndaaya cia mbaara cia gũteithia gũtharĩkĩra itũũra. ²³ Ūndũ ūcio nũkoneka ta ūtarĩ wa ma kũrĩ andũ arĩa mehĩtite atĩ nĩmarĩmwathĩkagĩra, nowe nĩakamarirĩkania mahĩtia mao, acooke amanyĩte mĩgwate.

²⁴ “Nĩ ūndũ ūcio, Mwathani Jehova ekuuga ūũ: ‘Tondũ inyuĩ andũ aya nĩmũtũmĩte mahĩtia manyu marirĩkanwo nĩ ūndũ wa ūrĩa ūremi wanyu wonekanĩte, ūkaguũria mehia manyu makoneka maũndũ-inĩ mothe marĩa mwĩkaga; nĩ ūndũ nĩmwĩkite ūguo-rĩ, nĩmũkanyĩitwo mĩgwate.

²⁵ “‘Wee mũthamaki ūyũ wa Isiraeli, o wee mwaganu na ndũrĩka, mũthenya waku nĩmũkinyu, na ihinda rĩaku rĩa kũherithio rĩgakinya mũthia. ²⁶ Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Ruta kĩremba, na weherie tanji. Maũndũ matigacooka gũikara ta ūrĩa maatarĩ: Arĩa anini nĩmagatũũgĩrio, nao arĩa atũũgĩrie nĩmakanyĩhio. ²⁷ Nĩ mwanangĩko! ĩĩ nĩ mwanangĩko! Nĩngarĩanangithia! Rĩtigacookererio nginya hĩndĩ ĩrĩa ūcio mwene rĩo agooka; ūcio nĩwe ngaarĩneana kũrĩ we.’

²⁸ “Nawe mũrũ wa mündũ, ratha ūhoru, uuge atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga ūhoru-inĩ ūkonĩ Aamoni na irumi ciao:

“‘Harĩ rūhiũ rwa njora, harĩ rūhiũ rwa njora,
rũcomoretwo rūūragane,
na rūthũũitwo rūrĩ rwa kũniinana,
na rwakũhenia ta rūheni!

²⁹ O na gũkorwo nĩ kũrĩ cioneki cia maheeni igũkonĩ,
na ūragũri wa maheeni ūgũkonĩ-rĩ,
nĩrũkaigĩrĩrwo ngingo

cia arĩa aaganu, arĩa marĩ a kũũragwo,
arĩa mũthenya wao ūkinyĩte,
o acio ihinda rĩao rĩa kũherithio rĩkinyĩte mũthia.

³⁰ Cookia rūhiũ njora thĩnĩ.

Ūrĩ kũu wee wombĩrwo,
o kũu bũrũri-inĩ ūcio wa maithe manyu,
nĩkuo ngaagũtuĩra ciira.

³¹ Nĩngagũitĩrĩria mang'ũrĩ makwa,
na ngũũkĩrĩre na mĩhũmũ ya marakara makwa mahiũ;
nĩngakũneana moko-inĩ ma andũ matarĩ tha,
andũ ohĩgĩrĩru na kũniinana.

³² Wee ūgaatuĩka ngũ cia gwakia mwaki ūcio,
nayo thakame yaku ĩgaitĩrwo kũu bũrũri waku,
ndũgacooka kũrirĩkanwo;
nĩgũkorwo nĩ Jehova nĩ niĩ njarĩtie.”

22

Mehia ma Jerusalemu

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mündũ, nĩũkũrĩtuĩra ciira? Nĩũgũtuĩra ciira itũũra rĩrĩ inene rĩtithagia thakame? Nĩ ũndũ ũcio rĩonie maũndũ marĩa mothe rĩkaga marĩ magigi, ³ ũrĩre atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Wee itũũra inene rĩrĩa rĩrehithagĩria mĩtino nĩ ũndũ wa gũitithia thakame kũu thĩinĩ warĩo, na rĩgethaahia nĩ ũndũ wa gũthondeka mĩhianano, ⁴ nĩũhĩtĩtie nĩ ũndũ wa thakame ĩrĩa ũitĩte, na nĩũthaahĩtio nĩ mĩhianano ĩrĩa ũthondekete. Nĩũtũmĩte matukũ maku makinye mũthia, o nago mũthia wa mĩaka yaku nĩmũkinyu. Nĩ ũndũ ũcio nĩngatũma ũtuĩke kĩndũ kĩmeneku harĩ ndũrĩrĩ, na kĩndũ gĩa gũthekererwo nĩ mabũrũri macio mothe. ⁵ Andũ arĩa marĩ gũkuhĩ na arĩa marĩ kũraya nĩmagakũnyũrũragia, wee itũũra rĩrĩ inene ũrĩ ngumo njũru, na ũkaiyũra ngũĩ.

⁶ “Ta rora ũrĩa o ũmwe wa athamaki* a Isiraeli arĩa marĩ thĩinĩ waku ahũthagĩra hinya wake ũũru agĩtithia thakame. ⁷ Nĩmagithĩtie ithe wa ciana o na nyina gĩtĩio marĩ kũu thĩinĩ waku; na marĩ thĩinĩ waku nĩmahinyĩrĩrie ageni na makanyariira mwana ũrĩa ũkuĩrĩrwo nĩ ithe, o na mĩtumia wa ndigwa. ⁸ Wee-rĩ, nĩũnyararĩte indo ciakwa iria nyamũre, o na ũgathaahia Thabatũ ciakwa. ⁹ Kũu thĩinĩ waku nĩ kũrĩ andũ maiganagĩrĩra igenyo, na mendete ũiti wa thakame; na thĩinĩ waku nĩ kũrĩ andũ marĩaga irio mahooero ma irĩma-igũrũ, na mageeka ciiko cia ũũra-thoni. ¹⁰ Nĩ kũrĩ andũ thĩinĩ waku mataheaga ũrĩrĩ wa maithe mao gĩtĩio; na thĩinĩ waku nĩ kũrĩ andũ mathũkagia atumia nĩ ũndũ wa gũthĩĩ nao mahinda-inĩ mao ma mweri, ihinda-inĩ rĩrĩa marĩ na thaahu. ¹¹ Kũu thĩinĩ waku nĩ kũrĩ mündũ wĩkaga maũndũ marĩ magigi na mĩtumia wa mündũ ũrĩa ũngĩ, nake ũngĩ ndangĩconoka agĩthũkia mĩtumia wa mũriũ, ũngĩ nake agathũkagia mwarĩ wa nyina, o ũcio mwarĩ wa ithe. ¹² Andũ maamũkagĩra mahaki marĩ thĩinĩ waku nĩguo maite thakame; wee ũrĩ mũrĩa-ng’ũũrũ, na nĩwamũkagĩra uumithio mũkĩru, na ũkoona uumithio ũtarĩ kĩhoto kuuma kũrĩ andũ arĩa angĩ na njĩra ya ũhahanyi. Wee nĩũriganĩrwo nĩ nĩ, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

¹³ “Ti-itherũ nĩngahũũra hĩ nĩ ũndũ wa uumithio ũcio wonete ũtarĩ wa kĩhoto, na nĩ ũndũ wa thakame ĩrĩa ũitithĩtie kũu thĩinĩ waku. ¹⁴ Mũthenya ũrĩa ngaakũherithia-rĩ ũmĩrĩru waku nĩũgetiiria, kana moko maku magĩe na hinya? Nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie ũhoro ũcio, na nĩ nĩ ngaawĩka. ¹⁵ Nĩngakũharaganĩria ndũrĩrĩ-inĩ, na ngũhurunjĩre mabũrũri-inĩ; na nĩngakinyia thaahu waku mũthia. ¹⁶ Hĩndĩ ĩrĩa wee ũgaakorwo ũthaahĩte maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ, nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

¹⁷ Ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ: ¹⁸ “Mũrũ wa mündũ, harĩ nĩ-rĩ, andũ a nyũmba ĩno ya Isiraeli matuĩkĩte o ta gĩko kĩrĩa gĩtigaraga rĩrĩa cuuma ĩratherio na mwaki wa ũturi; acio othe matuĩkĩte o ta gĩcango, na ibati, na kĩgera, o na ngocorai marĩ mwaki-inĩ wa ũturi. O no ta gĩko kĩrĩa gĩtigaraga rĩrĩa betha ĩratherio na mwaki wa ũturi. ¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Tondũ inyuotho nĩmũtuĩkĩte gĩko kĩrĩa gĩtigaraga rĩrĩa cuuma ĩratherio na mwaki wa ũturi, nĩngamũcokanĩrĩria kũu Jerusalemu. ²⁰ O ta ũrĩa andũ macookanagĩrĩria betha, na gĩcango, na kĩgera, na ngocorai, o na ibati icua-inĩ rĩa mwaki nĩguo itwekio na mwaki mũhiũ-rĩ, ũguo nĩguo o na nĩ ngaamũcokanĩrĩria ndĩ na marakara na mang’ũrĩ, na ndĩmũikie kũu thĩinĩ wa itũũra inene ndĩmũtwekerie kuo. ²¹ Nĩngamũcokanĩrĩria na ndĩmũhurutĩre na mang’ũrĩ makwa mahiũ, na inyuĩ nĩmũgatwekerio o kũu thĩinĩ warĩo. ²² O ta ũrĩa betha ĩtwekagĩrio icua-inĩ rĩa mwaki, ũguo noguo o na inyuĩ mũgaatwekerio kũu thĩinĩ warĩo, na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ ndĩmũitĩrĩrie mang’ũrĩ makwa.’”

²³ O rĩngĩ kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ²⁴ “Mũrũ wa mündũ, ĩra bũrũri ũcio atĩrĩ, ‘Wee-rĩ, ũrĩ bũrũri ũkoretwo wagĩte mbura kana rũthuthuũ, mũthenya ũrĩa wa mang’ũrĩ.’ ²⁵ Nĩ kũrĩ na ndundu ya gũũkanĩrĩra ya anene akuo marĩ thĩinĩ wago, nao matariĩ ta mũrũũthi ũkũrarama ũgĩtambuura kĩrĩa ũnyitĩte; marĩaga andũ, na magakuua mĩthithũ na indo cia goro, na magatũma kũgĩe na atumia aingĩ a ndigwa thĩinĩ wago. ²⁶ Athĩnjĩri-Ngai akuo mahũthagĩra hinya makiuna watho wakwa, na magathaahia indo ciakwa iria nyamũre; matikũũranaga indo iria nyamũre na iria itarĩ nyamũre; marutanaga atĩ gũtirĩ ngũũrani ya indo irĩ thaahu na iria itarĩ thaahu; na mahingaga

* 22:6 Aya maarĩ atongoria thĩinĩ wa Isiraeli, no ti athamaki ta thĩinĩ wa 19:1; na 21:12.

maitho matikamenyerere Thabatũ ciakwa, nĩguo ngarumagwo gatagatĩ-inĩ kao. ²⁷ Anene akuo arĩa marĩ kuo matariĩ ta njũũ igĩtambuura kĩa inyiitĩte; maitaga thakame na makooraga andũ, nĩguo megwatĩre uumithio ũrĩa ũtagĩĩre. ²⁸ Anabii akuo mamahakagĩra ciiko icio coka mwerũ, na njĩra ya kũmoonera cioneki cia maheeni, na ũragũri wa maheeni. Moigaga atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ’, o rĩrĩa Jehova atarĩ ũndũ oigĩte. ²⁹ Andũ a bũrũri ũcio mahũthagĩra ũhahanyi na ũtunyani; mahinyagĩrĩria athĩini na abatari, na makanyariira andũ a kũngĩ, makamaagithia kĩhooto.

³⁰ “Ndaacaririe mũndũ thĩini wao ũngĩaka rũthingo na arũgame mbere yakwa mwanya-inĩ, agitĩre bũrũri ũcio, nĩguo ndikaũniine o kũũniina, no ndiigana kuona o na ũmwe. ³¹ Nĩ ũndũ ũcio nĩngamaitĩrĩria mang’ũrĩ makwa, na ndĩmaniine na marakara makwa mahiũ, na ndĩmacookererie maũndũ marĩa mothe mekĩte, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

23

Airĩtu Eerĩ a Nyina Ũmwe Itharia

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩĩre, ngĩĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, nĩ kwarĩ na andũ-a-nja eerĩ, airĩtu a nyina ũmwe. ³ Nĩmatuĩkire ahũũri maraya kũu bũrũri wa Misiri, makĩambĩrĩria ũmaraya kuuma marĩ ethĩ. Marĩ kũu bũrũri-inĩ ũcio nĩmahutagio nyondo, na makahambatwo ithũri cia ũirĩtu wao. ⁴ ũrĩa mũkũrũ eetagwo Ohola, nake mwarĩ wa nyina eetagwo Oholiba. Maarĩ akwa, nao magĩciara aanake na airĩtu. Ohola nĩwe Samaria, nake Oholiba nĩwe Jerusalemu.

⁵ “Ohola nĩahũũraga ũmaraya o na arĩ wakwa; nake nĩeriragĩria endwa ake, na nĩo andũ a Ashuri, o acio maarĩ njamba cia ita ⁶ mehumbĩte nguo cia rangi wa bururu, na aathani na anene a ita, acio othe maarĩ andũ ethĩ ciĩrorerwa, o arĩa maathiiaga mahaicĩte mbarathi. ⁷ Nĩeneanire ta mũmaraya harĩ andũ othe arĩa atĩku thĩini wa Ashuri, na agĩthaahia na mĩhianano yothe ya mũndũ o wothĩ ũrĩa eeriragĩria. ⁸ Ndaatiganire na ũmaraya ũcio aambĩrĩrie arĩ bũrũri wa Misiri, rĩrĩa andũ maakomaga nake arĩ mwĩthĩ na makahambataga gĩthũri kĩa ũirĩtu wake, o na magĩkĩrĩrĩa kũhũũra ũmaraya nake.

⁹ “Nĩ ũndũ ũcio ngĩmũneana harĩ endwa ake, nĩo andũ a Ashuri o acio eeriragĩria. ¹⁰ Nĩmamũrutire nguo, makĩmũtunya ariũ na aarĩ ake, na makĩmũũraga na rũhiũ rwa njora. Nĩatuĩkire wa kuunagwo thimo gatagatĩ-inĩ ka andũ-a-nja, nake nĩ aaherithirio.

¹¹ “Mwarĩ wa nyina Oholiba nĩeyoneire maũndũ macio, no merirĩria-inĩ make o na ũmaraya-inĩ wake nĩekire mĩtugo mĩaganu gũkĩra mwarĩ wa nyina. ¹² O nake nĩeriragĩria andũ a Ashuri, arĩa maarĩ aathani na anene a ita, na njamba cia ita ciĩhumbĩte nguo irĩ riiri, o arĩa maathiiaga mahaicĩte mbarathi, acio othe maarĩ andũ ethĩ ciĩrorerwa. ¹³ Nĩndonire atĩ o nake nĩethaahĩte; eerĩ maathiiaga na mĩthiire ihaanaine.

¹⁴ “No rĩrĩ, we nĩakĩrĩrĩrie kũhũũra ũmaraya. Nĩoonire arũme makururĩtwo rũthingo-inĩ, nayo yarĩ mĩhiano ya Akalidei ikururĩtwo na rangi mĩtune, ¹⁵ meeohete mĩcibi njohero na iremba mĩtwe icunjuurĩte; othe monekaga mahaana ta atwarithia a ngaari cia mbarathi cia ita a Babuloni, andũ a gũciarĩtwo Kalidei. ¹⁶ O rĩrĩa aamoonire, nĩamerirĩrie, akĩmatũmĩra andũ kũu Kalidei. ¹⁷ Ningĩ andũ a Babuloni magĩũka kũrĩ we, kũu kĩrĩrĩ-inĩ kĩa wendo, nao makĩmũthaahia nĩ ũndũ wa merirĩria mao. Thuutha wa gũthaahio nĩo, agitigana nao, akĩira ngoro nĩo. ¹⁸ Rĩrĩa aathiire na mbere na ũmaraya wake atekũhitha, na akĩguũria njaga yake, nĩ na nĩ nĩndatiganire nake ngĩmũmena, ngitigana nake o ta ũrĩa ndaatiganire na mwarĩ wa nyina. ¹⁹ No rĩrĩ, we aakĩrĩrĩrie kũhũũra ũmaraya aaririkana matukũ marĩa aarĩ mwĩthĩ, rĩrĩa aarĩ mũmaraya kũu bũrũri wa Misiri. ²⁰ Arĩ kũu, akĩrĩrĩria endwa ake, arĩa ciĩga ciao ciatarĩ ta cia ndigiri, na hinya wao wa ũndũrũme woimaga ta wa mbarathi. ²¹ Nĩ ũndũ ũcio ũkĩrĩrĩria ũũra-thoni wa wĩthĩ waku, rĩrĩa wahambatagwo gĩthũri na ũkahutio nyondo ciaku cia ũirĩtu ũrĩ kũu bũrũri wa Misiri.

²² “Nĩ ũndũ ũcio, wee Oholiba, Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngarahũra endwa aku magũũkĩrĩre, acio watiganire nao ũkĩmamena, ndĩmarehe magũũkĩrĩre kuuma mĩena yothe, ²³ andũ a Babuloni na Akalidei othe, na andũ a kuuma Pekodi, na Shoa, na Koa, marĩ hamwe na andũ a Ashuri othe, aanake arĩa ciĩrorerwa, arĩa othe matuĩtwo abarũthi na anene a ita, na anene a ngaari cia mbarathi cia ita na andũ arĩa marĩ igweta inene, nao othe mathiiaga mahaicĩte mbarathi. ²⁴ Nĩmagagũũkĩrĩra marĩ na matharaita, na ngaari cia mbarathi cia ita, na makaari, na marĩ na kĩrĩndĩ kĩingĩ; nao mabange magũũkĩrĩre kuuma mĩena yothe, marĩ na ngo iria nene na iria nini, na mekĩrĩte ngũbia cia kĩgera

mītwe. Nīngakūneana kūrī o ūherithio, nao nīmagakūherithia kūringana na ūrīa matuuanagīra ciira. ²⁵ Nīngerekeria marakara makwa ndī na ūiru ngūkūrīre, nao nīmagakūherithia marī na marakara manene. Nīmagagūtīnia maniūrū na matū, nao andū anyu arīa magaatigara nīmakaniinwo na rūhiū rwa njora. Magaataha ariū anyu na aarī anyu, nao arīa anyu magaatigara nīmakaniinwo na mwaki. ²⁶ Ningī nīmagakūruta nguo na makuue mathaga maku marīa mega. ²⁷ Nī ūndū ūcio nīnganiina ūūra-thoni na ūmaraya ūrīa wee waambīrīrie ūrī kūu būrūri wa Misiri. Ndūkarora maūndū macio ūmerirīrie, kana ūiririkane būrūri wa Misiri rīngī.

²⁸ “Nīgūkorwo Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ndī hakuhi gūkūneana kūrī acio ūthūire, ngūneane kūrī acio wamenire ūkīmahutatīra. ²⁹ Magaakūherithia marī na rūthūūro, na magūtunye indo ciaku ciothe iria ūnogeire. Magaagūtiga njaga, ūrī ūtheri, nacio thoni cia ūmaraya waku nīkaguūrio. Naguo ūūra-thoni na ūmaraya waku. ³⁰ nīcio ikūreheire maūndū macio, nīgūkorwo nīwerirīrie ndūrīrī icio, na ūgīthaahia na mīhianano yacio. ³¹ Wee ūrūmīrīre mīthīre ya mwarī wa nyūkwa; nī ūndū ūcio nīngakūnengera gīkombe gīake ūkīnyiite na guoko gwaku.

³² “Mwathani Jehova ekuuga ūū:

“Wee ūkaanyūira gīkombe kīa mwarī wa nyūkwa,
gīkombe kīnene na kīriku;
nīgīkarehe kīnyararo na itheko,
nīgūkorwo nīkīyūrīrīru mūno.

³³ Wee nīūkaīyūrwo nī ūrīū na kīeha,
gīkombe kīu kīa mwanangīko na ihooru,
gīkombe kīu kīa mwarī wa nyūkwa Samaria.

³⁴ Ūgaakīnyūira na ūkīinīkīrīre;
ūgaakīringithia thī, kīenyūkange icere,
na wītarūrange nyondo.

Nī nī njārītīe ūhorō ūcio, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.

³⁵ “Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūū: Kuona atī wee nīūriganīrwo nī nī na ūkanjikia na thuutha waku, no nginya ūcookererwo nī maciaro ma ūūra-thoni waku na ūmaraya waku.”

³⁶ Jehova aanjīrīre atīrī: Mūrū wa mūndū, nīūgūtūira Ohola na Oholiba ciira? Nī ūndū ūcio marīūthie nī ūndū wa mītugo yao īrī magigi, ³⁷ nīgūkorwo nīmatharītīe, namo moko mao maiyūrīte thakame. Matharītīe na mīhianano yao; o na makamīrūtīra ciana ciao magongona, iria manjārītīe, itūike irio ciayo. ³⁸ O na ningī ūndū ūngī manjīkīte nī ūyū: Ihinda o rīu nīmathaahirie handū-hakwa-harīa-haamūre, na magīthūkia Thabatū ciakwa. ³⁹ Mūthenya o ro ūcio maarutire ciana ciao igongona kūrī mīhianano yao-rī, noguo maatoonyire handū-hakwa-harīa-haamūre na makīhathaahia. Ūguo nīguo meekire thīinī wa nyūmba yakwa.

⁴⁰ “O na ningī magītūmanīra arūme arīa mookire kuuma kūraya, na hīndī īrīa maakinyire, mūgīthamba nī ūndū wao, na mūkīlhaka rangi maitho, na mūkīgemia na mathaga. ⁴¹ Ningī mūgīkarīra ūrīrī warītwo na ūkagemio mūno, na hau mbere yaguo hakaigwo metha īrīa mwaigagīrīra ūbumba na maguta marīa maarī makwa.

⁴² “Nake nīarigiicīirio nī kīrīndī kīngī kīanegenaga gītekūmaka; andū a Sabea* makīrehwo kuuma werū-inī, marī hamwe na gīkundi kīa andū matarī igweta, nao magīkīra mūtumia ūcio na mwarī wa nyina bangiri moko, na makīmekīra tanji thaka mītwe. ⁴³ Ningī ngīaria ūhorō wa ūcio waniinītwo hinya nī ūtharia, ngiuga atīrī, ‘Rīu nīmarekwo mamūhūthīre ta mūmaraya, nīgūkorwo ūguo nīguo atarī.’ ⁴⁴ Nao magīkoma nake. O ta ūrīa arūme makomaga na mūmaraya, ūguo nīguo maakomire na andū-a-nja acio maagīte thoni, nao nīo Ohola na Oholiba. ⁴⁵ No andū arīa athingu nīmakamaherithia na iherithia rīa andū-a-nja arīa matharagia na magaitithia thakame, tondū nīmatharagia, na moko mao maiyūrīte thakame.

* 23:42 Andū a Sabea maatūruga būrūri wa Arabia na maarī onjoria (Ayub 6:19).

⁴⁶ “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mareherei kīrīndī kīmookīrīre, na mūmaneane maguoyohithio na matahwo. ⁴⁷ Kīrīndī kīu nīgīkamahūūra na mahiga nyuguto na kīmatemange na hiū ciao cia njora; gīkooraga aanake na airītu ao, na gīcine nyūmba ciao.

⁴⁸ “Nī ūndū ūcio nīnganiina ūūra-thoni kūu būrūri ūcio nīguo andū-a-nja othe makaanio, matikaneke maūndū ma ūtharia ta inyuī. ⁴⁹ Inyuī nīmūkaherithio nī ūndū wa ūūra-thoni wanyu, na mūcookererwo nī maciaro ma mehia manyu ma kūhooya mīhianano. Na inyuī hīndī ūyo nīmūkamenya atī nī nī nī Mwathani Jehova.”

24

Nyūngū ya Kūruga

¹ Mwaka-inī wa kenda, mūthenya wa ikūmi wa mweri wa ikūmi, kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: ² “Mūrū wa mūndū, andīka mūthenya wa ūmūthī nī tarīki ciigana, o ūyū wa ūmūthī, tondū mūthenya ūyū wa ūmūthī mūthamaki wa Babuloni nīarigiicīrie Jerusalemu. ³ Arīria andū aya a nyūmba īno nemi na ngerekano, ūmeere atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga atīrī:

“‘Hagīra nyūngū ya kūruga;
mīhagīre na ūmīitīrīre maaī.

⁴ Īkīra icunjī cia nyama thīinī wayo,
icunjī ciothe iria njega, ta cia kūgūrū na guoko.
Mīiyūrie na mahīndī marīa mega mūno;

⁵ oya nyamū īrīa njega mūno rūūru-inī.
Igīrīra ngū rungu rwayo nī ūndū wa mahīndī;
reke ītherūke,
namo mahīndī mahīre o kūu thīinī wayo.

⁶ “‘Nīgūkorwo Mwathani Jehova ekuuga atīrī:
“‘Kaī itūūra rīu inene rītithagia thakame rīrī na haro-ī,
o na nyūngū ūyo īrī na mūcura,
īrīa gīkūrī kīayo gītangīthira!
Mīonorie kīrung’o, o kīrung’o,
itegūcuukīrwo mītī.

⁷ “‘Nīgūkorwo thakame īrīa rītithītie īrī o thīinī warō:
Rīamīitire o kūu rwaro-inī rwa ihiga itheri;
rītiamīitire tīiri-inī,
harīa rūkūngū rūngīamīthikire.

⁸ Nīgeetha njarahūre mang’ūrī na ndīrīhīrie-rī,
ndaitire thakame yarō rwaro-inī rwa ihiga itheri,
nīguo ndīgathikwo.

⁹ “‘Nī ūndū ūcio, ūũ nīguo Mwathani Jehova ekuuga:
“‘Kaī itūūra rīu inene rītithagia thakame rīrī na haaro-ī!
O na nī nīngacookanīrīria ngū hība ndaaya na igūrū.

¹⁰ Nī ūndū ūcio iganīrīra ngū,
na wakie mwaki.
Ruga nyama icio wega,
na ūtukanie na indo cia gūcamia wega;
namo mahīndī ūreke macure.

¹¹ Nīngī ūhagīre nyūngū ūyo theri makara-inī,
nginya īhiūhe na gīcango kīayo gītunīhe,
nīguo gīko kīayo gītweke,
na gīkūrī kīayo gīcinwo, gīthire.

¹² Nīkīremete njīra ciothe;
gīkūrī kīu kīayo ti kīrute,

o na gĩacinwo na mwaki.

¹³ “Rĩu-rĩ, gĩko gĩaku nĩ ũũra-thoni. Tondũ ngeretie gũgũtheria, no wee ndũngĩthera gĩko gĩaku, wee ndũngĩthera rĩngĩ nginya mang’ũrĩ makwa ma gũgũũkĩrĩra makahũahũa.

¹⁴ “Nĩi Jehova nĩnjarĩtie. Ihinda nĩikinyu njike ũndũ. Ndikerigĩrĩria; na ndikaiguanĩra tha kana ndĩiricũkwo. Ūgaatuĩrwo ciira kũringana na mĩtugo yaku, na ciiko ciaku, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’”

Mũtumia wa Ezekieli Gũkua

¹⁵ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ¹⁶ “Mũrũ wa mũndũ, atĩrĩ, ndĩ hakuhi gũkwehereria kĩrĩa gĩkenagia maitho maku mũno na igũtha o rĩmwe. No rĩrĩ, ndũgacakae kana ũrĩre, o na kana ũite maithori. ¹⁷ Caaya ũkĩrĩte; tiga kũrĩrĩra ũcio ũkuĩte. Ikara wĩohete kĩremba mĩtwe na wĩkĩrĩte iraatũ magũrũ; ndũkehumbĩre kanua kana ũrĩre irio cia mĩtugo wa hĩndĩ ya macakaya.”

¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio ngĩrooka kwarĩria andũ rũciinĩ, na hwaĩ-inĩ ũcio mĩtumia wakwa agĩkua. Rũciinĩ rũrũ rũngĩ ngĩka o ta ũrĩa ndaathĩtwo njike.

¹⁹ Nao andũ acio makĩnjũũria atĩrĩ, “Kaĩ ũtangĩtwĩra ũhoru wa maũndũ maya na ũrĩa matũkonĩ?”

²⁰ Nĩ ũndũ ũcio ngĩmeera atĩrĩ, “Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ²¹ Īra andũ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Ngirie gũthaahia handũ-hakwa-harĩa-haamũre, hau gĩkaro kĩa hinya kĩrĩa mwĩtĩaga nakĩo, o kũu gĩkenagia maitho manyu, kĩrĩa mwendete. Ariũ na aarĩ anyu arĩa mwatigire na thuutha makaaniinwo na rũhiũ rwa njora. ²² Na inyuĩ nĩmũgeeka o ta ũguo nĩ njikĩte. Mũtikehumbĩra kanua kana mũrĩre irio cia mĩtugo wa hĩndĩ ya macakaya. ²³ Nĩmũgaikara mwĩohete iremba mĩtwe na mwĩkĩrĩte iraatũ magũrũ. Mũtigacakaya kana mũrĩre, no nĩmũkahwererekera tondũ wa mehia manyu na mũcaayage thĩinĩ wanyu. ²⁴ Ezekieli agaatuĩka rũũri harĩ inyuĩ; mũgeeka o ta ũguo we ekĩte. Hĩndĩ ĩrĩa maũndũ macio mageekĩka-rĩ, nĩrĩo mũkaamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova.’

²⁵ “Nawe mũrũ wa mũndũ, mũthenya ũrĩa ngeeheria gĩkaro kĩa kĩa hinya, gĩkeno kĩa na riiri wao, na kĩndũ kĩrĩa gĩkenagia maitho mao, na wendi wa ngoro ciao, na aanake na airĩtu ao o nao, ²⁶ mũthenya ũcio mũndũ ũũrĩte kwao nĩagakũrehera ũhoru. ²⁷ Hĩndĩ ĩyo kanua gaku nĩgagatumũka; nĩũkaria nake, na ndũgacooka gũkira. Nĩ ũndũ ũcio wee ũgaatuĩka rũũri harĩo, nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

25

Ūrathi wa Gũũkĩrĩra Amoni

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ũthiũ waku harĩ Amoni, na ũmarathĩre ũhoru wa kũmookĩrĩra. ³ Meere atĩrĩ, ‘Iguai kiugo kĩa Mwathani Jehova. Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondũ nĩmuoigire, “Aha!” Igũrũ rĩa harĩa-hakwa-haamũre hĩndĩ ĩrĩa haathaahirio, o na igũrũ rĩa bũrũri wa Isiraeli rĩrĩa wanangirwo, na ningĩ igũrũ rĩa andũ a Juda hĩndĩ ĩrĩa maatahirwo-rĩ, ⁴ nĩ ũndũ ũcio nĩngũmũneana kũrĩ andũ a kũu irathĩro mĩtuĩke kĩndũ kĩa. Nĩmagaaka kambĩ ciikaro ciao na mambe hema ciao, thĩinĩ wanyu; nĩmakaarĩa matunda manyu, na manyue iria rĩanyu. ⁵ Nĩngagarũra Raba gũtuĩke ũrĩithio wa ngamĩra, nakuo Amoni gũtuĩke gwa kwarahwo nĩ ng’ondũ. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. ⁶ Nĩgũkorwo ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondũ inyuĩ nĩmũhũrĩte hĩ na mũkaringithia makinya manyu thĩ, mũgĩkenagĩrĩra bũrũri wa Isiraeli mũrĩ na rũmena ruothe rwa ngoro cianyu, ⁷ nĩ ũndũ ũcio nĩngamũtambũrũkĩria guoko gwakwa, ndĩmũũkĩrĩre na ndĩmũneane mũtahwo nĩ ndũrĩrĩ. Nĩngamweherania na ndũrĩrĩ, na ndĩmũniine mabũrũri-inĩ. Nĩngamwananga, na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’”

Ūrathi wa Gũũkĩrĩra Moabi

⁸ “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Tondũ Moabi na Seiru moigire atĩrĩ, “Ta rora, nyũmba ya Juda ĩtuĩkĩte o ta ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe,” ⁹ nĩ ũndũ ũcio nĩngaguũria rũbaru rwa Moabi, nyambĩrĩrie na matũũra makuo ma mĩhaka-inĩ, na nĩmo Bethi-Jeshimothu, na Baali-Meoni, na Kiriathaimu, na nĩmo monagwo marĩ riiri wa bũrũri ũcio. ¹⁰ Nĩnganeana Moabi hamwe na Amoni moko-inĩ ma

andũ a Irathĩro matuĩke indo ciao, nĩgeetha Aamoni acio matikanaririkanwo ndũrĩrĩ-inĩ; ¹¹ na nĩ nĩngaherithia Moabi. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’”

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Edomu

¹² “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Tondũ Edomu nĩerĩhĩrie harĩ nyũmba ya Juda na agĩtuĩka mũhĩtia mũno nĩ ũndũ wa gwĩka ũguo-rĩ, ¹³ nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩngatambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre Edomu na njũrage andũ akuo na mahiũ mao. Nĩngakwananga, na kuuma Timani nginya Dedani, nĩmakooragwo na rũhiũ rwa njora. ¹⁴ Nĩngerĩhĩria harĩ Edomu na guoko kwa andũ akwa Isiraeli, nao nĩmageeka Edomu kũringana na marakara makwa na mang’ũrĩ makwa; nĩmakamenya kwĩrĩhĩria gwakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’”

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Filistia

¹⁵ “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Tondũ Afilisti nĩmekire maũndũ ma kwĩrĩhĩria, na makĩrĩhĩria marĩ na rũmena ngoro-inĩ ciao na marĩ na muku wa matukũ maingĩ magĩtua atĩ nĩmekwananga Juda, ¹⁶ nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ngirie gũtambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre Afilisti, na nĩngeheria Akerethi na nyanange arĩa matigaire ndwere-inĩ cia iria. ¹⁷ Nĩngerĩhĩria harĩ na rĩrĩhĩria inene na ndĩmaherithie ndĩ na mang’ũrĩ. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, hĩndĩ ĩria nĩngerĩhĩria harĩ.’”

26

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Turo

¹ Mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe, mũthenya wa mbere wa mweri, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, tondũ Turo* riugĩte atĩrĩ ũhoru wa Jerusalemu, ‘Aha! Kĩhingo gĩa gũtoonya kwa ndũrĩrĩ nĩkiunange, na nĩ ngahingũrĩrwo mĩrango yarıo; rĩu tondũ nĩ kwanangĩtwo-rĩ, nĩngũgaacĩra,’ ³ nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova oigĩte ũũ: Nĩngũgũũkĩrĩra wee Turo, na nĩngarehe ndũrĩrĩ nyingĩ igũũkĩrĩre, ta iria rĩgĩkia makũmbĩ marĩo na igũrũ. ⁴ Nĩmakananga thingo cia Turo, na mamomere mĩthiringo yarıo ĩria mĩraihi na igũrũ; nĩngate kagoto karĩo na ndĩgũtue rwaro rwa ihiga itheri. ⁵ Kũu iria-inĩ gũgaatuĩka kũndũ gwa gũtambũrũkĩria nga cia gũtega thamaki, nĩgũkorwo ũhoru ũcio nĩ nĩ njarĩtie, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Narĩo itũũra rĩu rĩgaatuĩka rĩa gũtahwo nĩ ndũrĩrĩ, ⁶ nakuo kũndũ kwarĩo kũria gũtũũragwo kũu bũrũri-thiĩnĩ nĩgũkaniinwo na rũhiũ rwa njora. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.

⁷ “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuuma mwena wa gathigathini nĩngarehe Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, mũthamaki wa athamaki, okĩrĩre Turo arĩ na mbarathi, na ngaari cia ita, na ahaici a mbarathi, na mbũtũ nene ya ita. ⁸ Nĩakananga kũndũ gwaku gwa gũtũũrwo kũu bũrũri-inĩ na rũhiũ rwa njora, na arute wĩra wa gũkũrigiicĩria, agũũkĩrĩre, aakithie ihumbu nginya thingo-inĩ ciaku, na ambararie ngo ciake agũũkĩrĩre. ⁹ Nĩakoonereria nditi ya mĩgogo amomere thingo ciaku, na amomere mĩthiringo yaku ĩria mĩraihi na igũrũ na indo ciake cia mbaara. ¹⁰ Mbarathi ciake igaakorwo irĩ nyingĩ ũũ atĩ nĩngagũthika na rũkũngũ. Thingo ciaku nĩkainaina nĩ ũndũ wa inegene rĩa mbarathi cia mbaara, na makaari, na ngaari cia ita hĩndĩ ĩria agaatoonyera ihingo-inĩ ciaku ta ũria andũ matoonyaga itũũra inene rĩria thingo imomoretwo. ¹¹ Mahũngũ ma mbarathi ciake nĩmakaranga njĩra ciaku ciothe; nĩakooraga andũ aku na rũhiũ rwa njora, nacio itugĩ ciaku cia hinya nĩkaagũa thĩ. ¹² Nĩmagagũtaha ũtonga waku na magũtunye indo ciaku cia wonjoria; nĩmakamomora thingo ciaku na matharie nyũmba ciaku iria njega, na maikie mahiga maku, na mbaũ, o na kagoto iria-inĩ. ¹³ Nĩngakinyia inegene rĩa nyĩmbo ciaku mũthia, na mũgambo wa inanda ciaku cia mũgeeto ndũkaiguu rĩngĩ. ¹⁴ Nĩngatũma ũtuĩke rwaro rwa ihiga itheri, na nĩũgatuĩka handũ ha gũtambũrũkĩrio nga cia gũtega thamaki. Ndũgacooka gwakwo rĩngĩ, nĩ ũndũ nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie ũhoru ũcio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

¹⁵ “Mwathani Jehova ekwĩra Turo atĩrĩ: Mabũrũri marĩa marĩ ndwere-inĩ cia iria githĩ matikainaina nĩ mũrurumo wa kũgũa gwaku, hĩndĩ ĩria arĩa magurarĩtio magacaaya, nayo njũragano yũraganwo thiĩnĩ waku? ¹⁶ Ningĩ anene othe arĩa marĩ ndwere-inĩ cia iria nĩmakehera itĩ-inĩ ciao cia ũnene, na

* 26:2 Turo rĩarĩ itũũra inene rĩa gĩcigĩrĩra kĩa Foinike; Ezekieli aarathire ũhoru wa gũũkĩrĩra Turo gũkĩra mũnabii ũngĩ o wothe.

marute nguo ciao iria ndaaya, na marute nguo ciao iria ng'emie. Mahumbĩtwo kĩmako, magaikara thĩ makĩinainaga mahinda mothe, maguoyohetio nĩwe. ¹⁷ Hĩndĩ iyo nĩmakoerera icakaya rĩgũkonĩĩ, makwĩre atĩrĩ:

“Kaĩ ũrĩ mwanange-ĩ, o wee itũũra rĩrĩ igweta,
o wee watũũragwo nĩ andũ arĩa maathiiaga iria-inĩ-ĩ!
Wee nĩwe warĩ na ũhoti kũu iria-inĩ,
wee na atũũri aku;
nĩwatũmaga arĩa othe maatũũraga kuo
manyĩitwo nĩ guoya.

¹⁸ Rĩu-rĩ, mabũrũri marĩa marĩ ndwere-inĩ cia iria
nĩmakainaina mũthenya wa kũgĩa gwaku;
icigĩrĩra cia iria-inĩ

nĩikamakio nĩ kũmomoka gwaku.’

¹⁹ “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Hĩndĩ ĩrĩa ngaatũma ũtuĩke itũũra inene rĩtiganĩirio, ũhaane ta matũũra manene marĩa matatũũragwo, na hĩndĩ ĩrĩa ngaareka ũriku wa iria ũkũhumbĩre, naguo ũingĩ wa maaĩ marĩo ũgũthike-rĩ, ²⁰ hĩndĩ iyo nĩguo ngaagũikũrũkia hamwe na arĩa maikũrũkagio irima-inĩ harĩ andũ arĩa a tene. Nĩngatũma ũtũũre mũhuro wa thĩ, ta kũndũ kũrĩa gũtũũrĩte gũkirĩte ihooru o kuuma tene, hamwe na arĩa maikũrũkagio irima-inĩ, nawe ndũgacooka kana ũikare gũkũ bũrũri-inĩ wa arĩa marĩ muoyo. ²¹ Nĩngatũma ũrĩkĩrĩrie na kĩmako kĩnene, nawe ndũgacooka kuonwo rĩngĩ. Ūgaacaragio na ndũgacooka kuoneka, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

27

Gũcakaĩra Turo

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ, ² “Mũrũ wa mũndũ, cakaya nĩ ũndũ wa Turo. ³ ĩra Turo, itũũra rĩu rĩrĩ itoonjero-inĩ rĩa iria, rĩu rĩonjoranagia na andũ a ndwere-inĩ nyingĩ cia iria atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ:

“‘Uugaga atĩrĩ, wee Turo,
“Nĩ thakarĩte ngarĩkia.”

⁴ Wathani waku warĩ o kũu iria gatagatĩ;
aaki aku nĩo maatũmire ũthaka waku ũkinyanĩre.

⁵ Maagũthondekeire mbaũ ciaku ciothe
na mĩkarakaba kuuma Seniru;*
nĩmooire mĩtarakwa ya kuuma Lebanoni
nĩguo magũthondekere mũtĩ wa kĩbebero.

⁶ Nayo mũtĩ ya gũtwarithia marikabu
makĩmĩthondeka na mĩgandi kuuma Bashani;
nacio mbaũ cia mĩthithinda cioimĩte ndwere-inĩ cia iria rĩa Kitimu,
magĩgwakĩra nacio marikabu thĩinĩ, igemetio na mĩguongo.

⁷ Taama mwega wa gatani ũrĩa mũgemie wa kuuma bũrũri wa Misiri
nĩguo warĩ gĩtama gĩaku gĩa gũtwara marikabu,
na noguo warĩ bendera yaku;

ciandarũa ciaku cia kũhumbĩra igũrũ na cio
ciarĩ cia rangi wa bururu na wa ndathi,
kuuma ndwere-inĩ cia iria mwena wa Elisha.†

⁸ Andũ a Sidoni‡ na Arivadi nĩo maatwarithagia marikabu ciaku;
nao andũ aku arĩa oogĩ, wee Turo, nĩo maarutaga wĩra marikabu-inĩ.

⁹ Mabundi arĩa akũrũ a Gebali
nĩo maarutaga wĩra wa gũthinga mĩanya kũu marikabu-inĩ.
Marikabu ciothe cia iria-inĩ na atwarithia a cio
mookĩte kũu nĩguo mũthogorane nao indo ciaku.

* 27:5 Na norĩo itũũra rĩa Herimoni. † 27:7 Elisha rĩarĩ itũũra inene mwena wa irathĩro wa Kuporo. ‡ 27:8 Sidoni rĩarĩ itũũra rĩa gĩcukĩro kĩa marikabu kilomita 40 mwena wa gathigathini wa Turo.

10 “Andũ a Perisia, na Ludu, na Putu
nĩo maacungataga marĩ thigari mbũtũ-inĩ ciaku cia ita.
Maacuuragia ngo na ngũbia ciao cia kĩgera thingo-inĩ ciaku,
igakũrehagĩra riiri.

11 Andũ a Arivadi na Heleki
nĩo maarangagĩra thingo ciaku mĩena yothe;
nao andũ a Gamadi
nĩo maakoragwo marĩ mĩthiringo-inĩ yaku ĩrĩa mĩraihi na igũrũ.
Maacuuragia ngo ciao gũthiũrũrũkĩria thingo ciaku;
magĩtũma ũthaka waku ũkinyanĩre.

12 “Andũ a Tarishishi[§] nĩmarutithanirie wĩra wa wonjoria nawe nĩ ũndũ wa ũrĩa warĩ na ũtonga
mũnene wa indo; nĩmakũũranagia indo ciaku cia wonjoria na betha, na kĩgera, na mabati, na
ngocorai.

13 “Ningĩ andũ a Javani, na Tubali, na Mesheki nĩmoonjorithanagia nawe; maakũũranagia indo
ciaku na ngombo, na indo ciao cia gĩcango.

14 “Andũ a Bethi-Togarima nĩmakũũranagia indo ciaku cia wonjoria na mbarathi cia wĩra, na
mbarathi cia ita, o na nyũmbũ ciao.

15 “Ningĩ andũ a Dedani nĩmoonjorithanagia nawe, na mabũrũri maingĩ ma ndwere-inĩ cia iria
maarĩ agũri a indo ciaku; maakũrĩhaga na mĩguongo na mĩbĩngũ.

16 “Ningĩ andũ a Suriata nĩmarutithanirie wĩra wa wonjoria nawe tondũ wa indo ciaku kũingĩha;
nĩmakũũranirie indo ciaku cia wonjoria na tũhiga twa thumarati, na mataama ma rangi wa ndathi,
na nguo iria ng’emie, na gatani ĩrĩa njega, na maricani, o na tũhiga twa goro tũrĩa tũtune.

17 “Juda na Isiraeli nĩmoonjorithanagia nawe; magĩkũũrania indo ciaku cia wonjoria na ngano ya
kuuma Minithu, na theremende, na ũũkĩ, na maguta, na ũbani.

18 “Ningĩ andũ a Dameski,^{*} tondũ wa indo ciaku nyingĩ na ũtonga waku mũnene wa indo,
nĩmarutithanirie wĩra wa kwonjorithia nawe wa wendia wa ndibei ya kuuma Helibona, na guoya wa
ng’ondũ wa kuuma Zaharu.

19 “Ningĩ andũ a Avedani, na Ajavani moimĩte Uzali nĩmagũraga indo ciaku cia wonjoria;
nĩmakũũranagia indo ciaku cia wonjoria na igera iria ndure, na mahuti marĩa manungi wega, o na
mũtarathini.

20 “Ningĩ andũ a Dedani nĩo mwonjorithanagia nao matandiko ma mbarathi.

21 “Ningĩ andũ a Arabia na anene othe a Kedari maarĩ agũri a indo ciaku; nĩmarutithanirie wĩra
wa wonjoria nawe wa tũgondũ, na ndũrũme, na mbũri.

22 “Nao onjoria a kuuma Sheba na Rama nĩmoonjorithanagia nawe; nĩ ũndũ indo ciaku cia
wonjoria maacikũũranagia na indo iria njega mũno cia mĩthemba yothe ya mahuti manungi wega,
na tũhiga twa goro, na thahabu.

23 “Ningĩ andũ a Harani,[†] na Kane, na Edeni, marĩ hamwe na onjoria a Sheba, na Ashuri, na
Kilimadi nĩmoonjorithanagia nawe. 24 Kũu ndũnyũ-inĩ yaku-rĩ, nĩmoonjorithanagia nawe nguo iria
thaka, na itambaya cia bururu, na nguo iria ng’emie, na mĩgeka ya marangi maingĩ ĩtumĩtwo na ndigi
njogotho ikundikĩtwo ikanyĩtio.

25 “Marikabu cia Tarishishi
nĩcio igũkuuagĩra indo ciaku cia wonjoria.

Ūiyũrĩrĩrio mĩrigo mĩritũ
o kũu iria gatagatĩ.

26 Andũ aku arĩa matwarithagia marikabu
magũtwaraga maria-inĩ gatagatĩ.

No rĩrĩ, rũhuho rwa mwena wa irathĩro
nĩrũgakuunanga ũtũkange icunjĩ
ũrĩ kũu iria gatagatĩ.

[§] 27:12 Tarishishi rĩarĩ ĩtũũra rĩarĩ ndwere-inĩ cia iria mwena wa gũthini wa Sipania (1Ath 10:22; Jon 1:3). ^{*} 27:18 Dameski rĩarĩ
ĩtũũra inene rĩa Suriata. [†] 27:23 Harani rĩarĩ ĩtũũra inene rĩa Karikemishi, na rĩarĩ na ngumo ũhoro-inĩ wa wonjoria na ũhooi wa
ngai ya mweri.

- ²⁷ Ūtonga waku, na indo ciaku cia wonjoria, na cia wendia,
 na thigari ciaku cia iria-inĩ, na arĩa marutaga wĩra marikabu-inĩ,
 na arĩa marutaga wĩra wa gũthinga,
 na onjorithia aku, na thigari ciaku ciothe,
 na mündũ ũngĩ o wothe ũrĩ marikabu-inĩ,
 nĩmagatoonyerera iria gatagatĩ
 mũthenya ũrĩa marikabu yaku ikoinĩkanga.
- ²⁸ Mabũrũri marĩa mariganĩtie na iria nĩmagathingitha
 hĩndĩ irĩa aruti wĩra aku a marikabu-inĩ magaakaya.
- ²⁹ Arĩa othe mahutanagia na mũiko ya gũtwarithia marikabu
 nĩmagatiganĩria marikabu ciao;
 thigari cia iria-inĩ na arĩa othe marutaga wĩra marikabu-inĩ
 makaarũgama hũgũrũrũ-inĩ cia iria.
- ³⁰ Makaanĩrĩra, makũrĩrĩre marĩ na ruo;
 makeitĩrĩria rũkũngũ mĩtwe, na megaragarie mũhu-inĩ.
- ³¹ Makenja mĩtwe yao nĩ ũndũ waku,
 na mehumbe nguo cia makũnia.
 Nĩmagakũrĩrĩra marĩ na ruo rwa ngoro,
 na macakae nĩ kĩaha.
- ³² Na hĩndĩ iyo maragirĩka magĩgũcakayagĩra-rĩ,
 nĩmakambĩrĩria macakaya magũkonĩ, makiugaga atĩrĩ:
 “Nũũ ũrĩ wakirio ta Turo,
 athiũrũrũkĩrio nĩ iria?”
- ³³ Hĩndĩ irĩa indo ciaku cia wonjoria ciatwaragwo iria-inĩ-rĩ,
 nĩwaiganithirie mabataro ma ndũrĩrĩ nyingĩ;
 nĩ ũndũ wa ūtonga waku mũnene,
 na ũingĩ wa indo ciaku cia wonjoria,
 ũgĩtongia athamaki a thĩ.
- ³⁴ Rĩu nĩwanangĩtwo nĩ iria
 o kũu maaĩ-inĩ marĩa mariku;
 nĩũtoonyereire hamwe na indo ciaku cia wonjoria,
 o na arĩa othe mĩtwaranaga nao.
- ³⁵ Arĩa othe matũũraga mabũrũri-inĩ marĩa marĩ ndwere-inĩ cia iria
 nĩmamakĩte nĩ ũndũ waku;
 athamaki ao mainainaga nĩ kũmaka,
 na magathita ithiithi nĩ guoya.
- ³⁶ Nao onjoria marĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ nĩmarakũnyũrũria;
 nĩũkinyĩte mũthia wa kũguoyohithania,
 nawe ndũgacooka kuonwo rĩngĩ.’”

28

Ūrathi wa Gũũkĩrĩra Mũthamaki wa Turo

- ¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mündũ, ĩra mũnene wa Turo atĩrĩ,
 ‘Mwathani Jehova oigĩte ũũ:
 “‘Nĩ ũndũ ngoro yaku nĩyambararĩtie,
 uugaga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ngai;
 njikaragĩra gĩtĩ gĩa ũthamaki kĩa ngai
 kũu iria gatagatĩ.”
 No wee ũrĩ mündũ na ndũrĩ ngai,
 o na watũika wĩciiragia atĩ ũrĩ mũũgĩ o ta ngai.
- ³ Wee-rĩ, ũkĩrĩ mũũgĩ gũkĩra Danieli?
 Anga gũtirĩ hito ũngĩhithwo?

⁴ Tondũ wa ũũgĩ waku na ũmenyo waku,
nĩwĩgĩĩrĩre na ũtonga,
na ũkehaĩra thahabu na betha
mĩthiithũ-inĩ yaku.

⁵ Tondũ wa ũmenyi waku mũnene wa wonjoria,
nĩwĩongereire ũtonga,
na nĩ tondũ wa ũtonga waku,
ngoro yaku nĩgĩĩte na mwĩtĩio.

⁶ “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ:
“Tondũ wĩciiragia ũrĩ mũũgĩ,
ũkohĩga o ta ngai-rĩ,

⁷ nĩngũkũrehithĩria andũ a kũngĩ magũũkĩrĩre,
nacio nĩ ndũrĩrĩ iria itarĩ tha o na hanini;
nĩigacomora hiũ ciacio cia njora ciũkĩrĩre ũthaka waku na ũũgĩ waku,
na itheecange riiri waku mũcangararu.

⁸ Nĩmagagũikũrũkia magũkinyie irima-inĩ,
na nĩũgaakua gĩkuũ kĩa ũhinya kũu gatagatĩ ka iria.

⁹ Hĩndĩ ĩyo nĩũkoiga atĩ, “Nĩ ndĩ ngai,”
ũrĩ mbere ya acio magaakũũraga?

Ũgaakorwo ũrĩ o mũndũ, no ti ngai,
ũrĩ moko-inĩ ma acio magaakũũraga.

¹⁰ Ũgaakua gĩkuũ ta kĩa andũ arĩa mataruaga,
moko-inĩ ma andũ a kũngĩ.

Nĩ nĩ njugĩte ũguo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’”

¹¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩĩrwo atĩrĩ: ¹² “Mũrũ wa mũndũ, ambĩrĩria macakaya
makoniĩ mũthamaki wa Turo, ũmwĩre atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ:

“Wee warĩ kĩonereria kĩa ũkinyanĩru,
ũkaiyũrwo nĩ ũũgĩ, na ũgathakara o biũ.

¹³ Wee watũũrĩte Edeni,
mũgũnda wa Ngai;

wagemetio na kahiga gothe ka goro ta:

wakiki ĩrĩa ndune, na yakuti ĩrĩa ya rangi wa ngoikoni, na arimathi,
na thumarati ĩrĩa theru, na onigithi, na njathibi,
na yakuti ĩrĩa ya rangi wa bururu, na thumarati ĩrĩa nduru, na baregethu.

Magemio maku maathondeketwo na thahabu;
mũthenya ũrĩa wee wombirwo noguo maahaarĩrio.

¹⁴ Waitĩĩrio maguta ũtuĩke ta kerubi mũgitanĩri,
na nĩkĩo ndaakwamũrĩre.

Wee warĩ kĩrĩma-igũrũ kĩrĩa gĩtheru kĩa Ngai;
waceeragĩra mahiga-inĩ ma mwaki.

¹⁵ Ndwarĩ na ũcuuke mĩthiĩre-inĩ yaku,
kuuma mũthenya ũrĩa wombirwo,
nginya rĩrĩa waganu wonekire thĩinĩ waku.

¹⁶ Tondũ wa wonjoria waku kũingĩha, nawe ũkĩĩhia.

Nĩ ũndũ ũcio ngĩkũrutũrũra kuuma kĩrĩma-inĩ kĩa Ngai ũnyararĩkĩte,
na wee kerubi, wee ũgitanagĩra,
ngĩkũingata wehere mahiga-inĩ macio ma mwaki.

¹⁷ Ngoro yaku nĩyanyĩtirwo nĩ mwĩtĩio
nĩ ũndũ wa ũthaka waku,
nawe ũgĩthũkia ũũgĩ waku

nĩ ũndũ wa riiri waku.
 Nĩ ũndũ ũcio ngĩgũikia thĩ;
 ndaagũtuire kinyararo ũrĩ mbere ya athamaki.
¹⁸ Nĩ ũndũ wa mehia maku maingĩ na wonjoria ũtarĩ wa ma,
 nĩũthaahĩtie kũndũ gwaku kũria-gũtheru.
 Nĩ ũndũ ũcio ngĩtũma mwaki uume thĩinĩ waku,
 naguo ũgĩkũniina,
 na ngĩgũtua mũhu hau thĩ,
 maitho-inĩ ma arĩa meeroragĩra.
¹⁹ Ndũrĩrĩ ciothe iria ciakũũĩ,
 nĩcigegetio nĩwe;
 nĩũkinyĩte mũthia wa kũguoyohithia,
 nawe ndũgacooka kuonwo ringĩ.’”

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Sidoni

²⁰ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ²¹ “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ũthiũ waku Sidoni; rĩrathĩre ũhoru wa kũrĩũkĩrĩra, ²² ũrĩire atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ:

“‘Wee Sidoni, nĩngũgũũkĩrĩra,
 na nĩngegĩra na riiri thĩinĩ waku.
 Nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova,
 hĩndĩ irĩa ngaarĩrehere iherithia,
 na ndĩionanie atĩ ndĩ mũtheru thĩinĩ warĩo.
²³ Nĩngarĩrehithĩria mũthiro,
 na ndũme thakame ĩtherere njĩra-inĩ ciarĩo.
 Arĩa oorage nĩmakaagũa thĩinĩ warĩo,
 naruo rūhiũ rwa njora rūrĩũkĩrĩre mĩena yothe.
 Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.

²⁴ “‘Gũtirĩ hĩndĩ ingĩ andũ a Isiraeli makaagĩa na thũ mariganĩtie nacio, nĩguo ituĩke cong’e ũrĩ ruo, na mĩigua mĩũgĩ. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova.

²⁵ “‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Hĩndĩ irĩa ngaacookanĩrĩria andũ a Isiraeli moime ndũrĩrĩ-inĩ kũrĩa maahurunjirwo, hĩndĩ ĩyo nĩngonania maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ atĩ ndĩ mũtheru ndĩ thĩinĩ wao. Hĩndĩ ĩyo nĩmagatũũra bũrũri wao kĩũmbe ũrĩa ndaaheire ndungata yakwa Jakubu. ²⁶ Magaatũũra kuo marĩ agitĩre, na nĩmagaka nyũmba, na mahaande mĩgũnda ya mĩthabibũ; nao magaatũũra marĩ agitĩre rĩrĩa ngaarehe iherithia kũrĩ andũ arĩa othe mariganĩtie nao arĩa maamacambagia. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao.’”

29

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Misiri

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ikũmi, mweri wa ikũmi, mũthenya wa ikũmi na ĩrĩ wa mweri wa ikũmi, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ũthiũ waku kũrĩ Firaũni mũthamaki wa Misiri, ũmũũkĩrĩre, na ũmũrathĩre ũhoru wa kũmũũkĩrĩra na wa gũũkĩrĩra bũrũri wothe wa Misiri. ³ Mwarĩrie ũmwĩre atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ:

“‘Nĩngũgũũkĩrĩra, wee Firaũni mũthamaki wa Misiri,
 o wee nyamũ ĩno nene ũkomete tũrũũ-inĩ twaku.
 Ugaga atĩrĩ, “Nili nĩ rūũĩ rwakwa;
 nĩ nĩ ndarũthondekire nĩ ũndũ wakwa.”
⁴ No nĩngagwĩkĩra ndwano thĩa-inĩ ciaku,
 na ndũme thamaki cia tũrũũ twaku ciĩgwatĩrĩre ngũcĩ-inĩ ciaku.
 Nĩngakũguucia ngũrute tũrũũ-inĩ twaku,
 hamwe na thamaki ciothe iria ciĩgwatĩrĩre ngũcĩ-inĩ ciaku.
⁵ Nĩngagũtiga werũ-inĩ,
 wee, hamwe na thamaki ciothe cia tũrũũ twaku.

Nĩũkagũa kũu werũ-inĩ,
 na ndũkoererwo kana ũnganio.
 Ngaakũneana ũtuĩke irio
 cia nyamũ cia gĩthaka, na nyoni cia rĩera-inĩ.

⁶ Hĩndĩ ĩyo arĩa othe matũũraga bũrũri wa Misiri nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.

“Wee ũkoretwo ũrĩ mũthĩgi wa kamũrangi wa gũtiira nyũmba ya Isiraeli. ⁷ Hĩndĩ ĩrĩa maakũnyiitire na moko mao-rĩ, nĩwatũkangire, na ũgĩtarũranga ciande ciao; hĩndĩ ĩrĩa meetiiranirie nawe-rĩ, nĩwoinĩkangire, nayo mĩgongo yao ikĩgonyoka.

⁸ “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngakũrehithĩria rũhiũ rwa njora rũgũũkĩrĩre na rũũrage andũ aku na mahiũ mao. ⁹ Misiri gũgaatuĩka bũrũri mũtiganĩrie, ũgakira ihooru. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.

“Tondũ wee woigire atĩrĩ, “Rũũ rwa Nili nĩ rwakwa; nĩ nĩ ndarũthondekire,” ¹⁰ nĩ ũndũ ũcio nĩngũgũũkĩrĩra na njũkĩrĩre tũrũũ twaku, na nĩngatũma bũrũri wa Misiri wanangĩke na ũkire ihooru, kuuma Migidoli nginya Aswani, o na nginya mũhaka-inĩ wa Kushi. ¹¹ Gũtirĩ ikinya rĩa mũndũ kana rĩa nyamũ rĩgaatuĩkanĩria kuo; gũtirĩ mũndũ ũgaatũura kuo ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩna.* ¹² Nĩngatũma bũrũri wa Misiri ũkire ihooru gatagatĩ-inĩ ka mabũrũri marĩa manangĩku, na matũũra maguo manene matiganĩrio mĩaka mĩrongo ĩna gatagatĩ ka matũũra manene marĩa manangĩku. Na nĩngahurunjĩra andũ a Misiri ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩrie mabũrũri-inĩ.

¹³ “No rĩrĩ, Mwathani Jehova oigĩte atĩrĩ: Mĩaka mĩrongo ĩna yathira-rĩ, nĩngacookanĩrĩria andũ a Misiri moime ndũrĩrĩ-inĩ irĩa maahurunjirwo. ¹⁴ Nao andũ arĩa maatahitwo a Misiri nĩngamacookia bũrũri wa Pathirosi, bũrũri ũrĩa wa maithe mao. Marĩ kũu magaatuĩka ũthamaki wĩnyiihĩtie. ¹⁵ ũgaakorwo wĩnyiihĩtie gũkĩra mothamaki mothe, na ndũgacooka rĩngĩ gwĩtũũgĩria igũrũ rĩa ndũrĩrĩ irĩa ingĩ. Nĩ nĩ ngaawagithia hinya ũũ atĩ ndũrĩ hĩndĩ ingĩ ũgaatha ndũrĩrĩ. ¹⁶ Bũrũri wa Misiri ndũgacooka gũtuĩka mwĩhoko wa andũ a Isiraeli, no ũgaatũka kĩririkania kĩa mehia mao ma gũcaria ũteithio kuo. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova.”

¹⁷ Mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩrĩ na mũgwanja, mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: ¹⁸ “Mũrũ wa mũndũ, Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, nĩatũmire mbũtũ ciake cia ita ciũkĩrĩre Turo na ihũũra inene; o mũtwe nĩwamunyirwo njuĩrĩ, na o kĩa nde gĩgĩcũnũrwo. No rĩrĩ, we mwene o na ita rĩake matiarĩhirwo kĩndũ nĩ ũndũ wa mbaara ĩyo aarũithirie ya gũũkĩrĩra Turo. ¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũneana bũrũri wa Misiri harĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, na nĩagakuua ũtonga wakuo. Agaatunyana na atahe indo cia bũrũri ũcio, ituĩke cia kũrĩha mbũtũ ciake cia ita. ²⁰ Nĩndĩmũheete bũrũri wa Misiri ũtuĩke kĩheo gĩa kĩyo gĩaake, tondũ we na mbũtũ ciake cia ita meekire ũguo nĩ ũndũ wakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

²¹ “Mũthenya ũcio, nĩngatũma nyũmba ya Isiraeli ĩmerie rũhĩa, na ndumũre kanua gaku thĩnĩ wao. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

30

Gũcakaĩra Misiri

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ ² “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoru, uuge atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ:

“Gĩrĩkai, muuge atĩrĩ,
 “Kaĩ mũthenya ũcio ũrĩ na haaro-ĩ!”

³ Nĩgũkorwo mũthenya ũcio nĩũkuhĩrĩrie,
 mũthenya wa Jehova nĩũkuhĩrĩrie,
 mũthenya ũrĩ na matu,
 mũthenya ũrĩ na mũthiro harĩ ndũrĩrĩ.

* 29:11 Ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩna rĩmwe rĩonanagia ihinda iraihu na iritũ (4:6).

⁴ Rūhiũ rwa njora nĩrũgookĩrĩra bũrũri wa Misiri,
naruo ruo rwa ngoro rūkinyĩrĩre Kushi.

Rĩrĩa arĩa moragĩtwo makaagũa kũu bũrũri wa Misiri,
ũtonga wakuo nĩũgakuuo,
nayo mĩthingi yakuo ĩmomorwo.

⁵ Andũ a Kushi na Putu, na Ludu, na Arabia guothe, na Lubia, na andũ a bũrũri wa kĩrĩkanĩro,
makooragwo na rūhiũ rwa njora marĩ hamwe na andũ a Misiri.

⁶ “Jehova ekuuga ũũ:

“Arata a Misiri nĩmakooragwo,
naguo hinya wake ũrĩa etĩaga naguo nĩũgaathira.

Kuuma Migidoli o nginya Aswani,
makooragĩrwo kuo thĩinĩ na rūhiũ rwa njora,
ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

⁷ “Nĩmagakira ihooru,
marĩ gatagatĩ-inĩ ka mabũrũri marĩa manangĩtwo, magakira ihooru,
namo matũũra mao manene magaakorwo
marĩ thĩinĩ wa matũũra manene marĩa manangĩku.

⁸ Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova,
rĩrĩa ngaacina bũrũri wa Misiri na mwaki,
nao arĩa othe maamateithagia mahehenjwo.

⁹ “Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngatũma andũ moime harĩ nĩ marĩ na marikabu, mathiĩ makahahũre andũ
a Kushi, moime mwĩcaaro-inĩ wao. Nĩmakanyitwo nĩ ruo rwa ngoro mũthenya ũcio bũrũri wa Misiri
ũkaaniinwo, nĩgũkorwo ti-itherũ nĩũgakinya.

¹⁰ “Mwathani Jehova ekuuga ũũ:

“Nĩnganiina kĩrĩndĩ kĩa Misiri,
hũthĩrĩte guoko kwa Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni.

¹¹ We na mbũtũ ciake cia ita,
o mbũtũ icio ikĩrĩtie ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe kwaga tha,
nĩcio ikaarehwo, iniine bũrũri ũcio.
Nĩgacomora hiũ ciao cia njora, ciũkĩrĩre bũrũri wa Misiri
na ciyũrie bũrũri ũcio andũ arĩa moragĩtwo.

¹² Nĩngatũma tũrũũ tuothe twa Rũũĩ rwa Nili tũhwe,
naguo bũrũri ũcio ndĩwenderie andũ aaganu;
ngaawananga na moko ma andũ a kũngĩ,
guo mwene, o hamwe na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo.
Nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie.

¹³ “Mwathani Jehova ekuuga ũũ:

“Nĩngathũkangia ngai cia mĩhianano
na niine mĩhiano ĩrĩa ĩrĩ Nofu.
Gũtigacooka kũgĩa mũthamaki kũu bũrũri wa Misiri,
na nĩngaiyũria bũrũri ũcio wothe guoya.

¹⁴ O nakuo Pathirosi nĩngakwananga,
na ngwatie mwaki kũu Zoani,
o na herithanie kũu Thebesi.

¹⁵ O nakuo Pelusiumu nĩngagũitĩrĩria mang’ũrĩ makwa,
o kũu kĩgitĩro kĩa hinya kĩa bũrũri wa Misiri,
na njeherie kĩrĩndĩ gĩa kũu Thebesi.

¹⁶ Nĩngagwatia mwaki kũu bũrũri wa Misiri,

nakuo Pelusiumu nĩgũkeehũũrithania nĩ ruo.

Thebesi nĩgũgatharĩkĩrwo.

Nofu nĩgũgakorwo na mĩnyamaro ĩtegũtigithĩria.

¹⁷ Aanake a Heliopoli* na a Bubasiti

makooraagwo na rũhiũ rwa njora,

nao andũ a matũũra macio manene matahwo.

¹⁸ Mũthenya nĩũkagĩa nduma† kũu Tehafunehasu

rĩria ngoinanga icooki rĩa Misiri;

kũu nĩkuo hinya wake ũcio etĩaga naguo ũgaathirĩra.

Nĩakahumbĩrwo nĩ matu,

namo matũũra make nĩmagatahwo.

¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio nĩngaherithia bũrũri wa Misiri,

nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’”

²⁰ Mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe, mũthenya wa mũgwanja wa mweri wa mbere, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ²¹ “Mũrũ wa mũndũ, nĩnyunĩte guoko kwa Firaũni, mũthamaki wa Misiri. Gũtiohetwo na taama ũrĩ na ndawa nĩguo kũhone, kana gũkoohanio na mĩtĩ nĩguo kũgwate kũgĩe na hinya wa kuoya rũhiũ rwa njora. ²² Nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩ nĩngũũkĩrĩra Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri. Nĩngũmuuna moko meerĩ, kũrĩa kũgima na kũrĩa kuuniku, na ndũme rũhiũ rwa njora ruume guoko-inĩ gwake rũgwe thĩ. ²³ Nĩngahurunja andũ a Misiri ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩrie mabũrũri-inĩ. ²⁴ Nĩngekĩra moko ma mũthamaki wa Babuloni hinya, na ndĩmũnengere rũhiũ rwakwa rwa njora arũnyiite na guoko, no nĩngoina moko ma Firaũni, nake acaaĩre hau mbere yake, o ta mũndũ ũgurarĩtio nguraro ya gĩkuũ. ²⁵ Nĩngekĩra moko ma mũthamaki wa Babuloni hinya, no moko ma Firaũni nĩmakaaga hinya. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩria ngaanengera mũthamaki wa Babuloni rũhiũ rwakwa rwa njora arũnyiite na guoko, nake arũhiũrie okĩrĩre bũrũri wa Misiri. ²⁶ Nĩngahurunja andũ a Misiri ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩrie mabũrũri-inĩ. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

31

Mũtarakwa wa Lebanoni

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe, mũthenya wa mbere wa mweri wa gatatũ, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, arĩria Firaũni mũthamaki wa Misiri na kĩrĩndĩ gĩake, ũmeere atĩrĩ:

“Nũ ũngĩgerekanio nawe ũhoru-inĩ ũkonĩ ũnene?

³ Cũrania ũhoru wa bũrũri wa Ashuri,

ũrĩa hĩndĩ ĩmwe warĩ mũtarakwa wa Lebanoni,

warĩ na honge thaka, ciahumbĩrĩte mũtitũ ũcio;

waraihĩte na igũrũ,

gacũmbĩrĩ kaguo gakagĩa igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu.

⁴ Wakũragio nĩ maaĩ,

ithima iria ndiku nĩciatũmaga ũraihe;

tũrũũ twa ithima icio twathereraga,

tũgathiũrũrũkĩria gĩtina kĩaguo mĩena yothe,

na tũgathereria maaĩ

mĩtĩ-inĩ yothe ya gĩthaka.

⁵ Nĩ ũndũ ũcio ũgĩkĩrĩrĩria kũraiha

gũkĩra mĩtĩ yothe ya gĩthaka;

mathĩgĩ maguo makĩongerereka,

na honge ciaguo ikĩraiha,

igĩtheerema nĩ ũndũ wa maaĩ kũingĩha.

* 30:17 Heliopoli nĩ rĩitwa rĩa Kĩyunani na rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga itũũra inene rĩa ngai ya riũa. kũnũhwo, mwanangĩko kana gĩkuũ.

† 30:18 Nduma rĩngĩ yonanagia

⁶ Nyoni ciothe cia riera-inĩ
igĩaka itara mathĩgĩ-inĩ maguo,
nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka
ciaciaragĩra rungu rwa honge ciagua;
ndũrĩrĩ ciothe iria nene
ciatũũraga kĩruru-inĩ kĩagua.

⁷ Ũthaka wago warĩ mũkaru,
na mathĩgĩ maguo magatheerema,
nĩgũkorwo mĩri yago nĩyatoonyete thĩ tĩĩri-inĩ
kũrĩa kwarĩ na maaĩ maingĩ.

⁸ Mĩtarakwa ĩrĩa yarĩ mũgũnda wa Ngai
ndĩngĩaiananire nago,
kana mĩthengera
ĩiganane na mathĩgĩ maguo,
o na kana mĩraraciĩ
ĩgerekanio na honge ciagua,
gũtiarĩ mĩtĩ thĩĩnĩ wa mũgũnda wa Ngai
ũngĩaiananire nago gũthakara.

⁹ Nĩ nĩ ndaũthakarĩtie
na honge nyingĩ,
o nginya mĩtĩ yothe ya Edeni ĩrĩa yarĩ kũu mũgũnda wa Ngai
ĩgĩtuĩka ya kũũiguĩra ũiru.

¹⁰ “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuona atĩ nĩwaraihĩte na igũrũ, na ũkaraihia mũthia wago igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu, na tondũ nĩwetĩagĩra kũraiha kwago-rĩ,
¹¹ nĩndaũneanire kũrĩ mwathi wa ndũrĩrĩ, nĩguo aũherithie kũringana na ũrĩa waganu wago watariĩ. Nĩndaũteanirie, ¹² naruo rũrĩrĩ rũtarĩ tha o na hanini, rũgakĩria iria ingĩ gũthũka, rũkĩũtema, rũkĩũtiga wagũa. Mathĩgĩ maguo makĩgũa irĩma-igũrũ na mĩkuru-inĩ guothe; nacio honge ciagua ikĩgũa ciunĩkangĩire kũu ituamba-inĩ ciothe cia bũrũri. Ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ ikĩehera kĩruru-inĩ kĩagua, igĩtigana nago. ¹³ Nyoni ciothe cia riera-inĩ igĩtũũra mĩtĩ-inĩ ũcio wagwĩte, nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka igĩtũũra kũu honge-inĩ ciagua. ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ mĩtĩ ingĩ ĩrĩ kũu gũkuhĩ na maaĩ ĩgaacooka gwĩtĩia nĩ ũndũ wa kũraiha na igũrũ, ĩraihie mĩthia yayo igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu. Gũtirĩ mĩtĩ ingĩ ĩnyuĩte maaĩ wega ũguo ĩkaaraiha ta guo; yothe yorotereirio gĩkuũ-inĩ, kũndũ kũriku thĩ, kũrĩa andũ arĩa makuuaga matũũrite, o arĩa maikũrũkaga irima.

¹⁵ “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mũthenya ũrĩa mĩtĩ ũcio waikũrũkirio mbĩrĩra-inĩ, nĩndahingire ithima iria ciarĩ ndiku nĩ ũndũ wa kũũcakaĩra; nĩndarũgamirie tũrũũ twakuo, namo maaĩ maingĩ makuo makĩhingĩrĩrio. Nĩ ũndũ wago ngĩhumba Lebanoni nduma, nayo mĩtĩ yothe ya gĩthaka ĩkĩhooha. ¹⁶ Nĩndatũmire ndũrĩrĩ ciinainio nĩ mũrurumo wago ũkĩgũa rĩrĩa ndaũikũrũkirie mbĩrĩra-inĩ hamwe na arĩa maikũrũkaga kũu irima. Hĩndĩ ĩyo mĩtĩ yothe ya Edeni, o ĩrĩa mĩega mũno gũkĩra ĩrĩa ingĩ ya Lebanoni, mĩtĩ yothe ĩrĩa yanyuithĩtio maaĩ wega, ĩkĩhoorerio ngoro ĩrĩ thĩ kũu kũriku. ¹⁷ Arĩa othe maatũũraga kĩruru-inĩ kĩagua, arĩa maarĩ ngwatanĩro nago gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, o nao nĩmaikũrũkĩtio mbĩrĩra-inĩ hamwe nago, mageturanĩra na arĩa maanooragwo na rũhiũ rwa njora.

¹⁸ “Nĩ mĩtĩ ũrĩkũ harĩ mĩtĩ ya Edeni ũngĩgerekanio nawe ũhoru-inĩ ũkonĩĩ riiri na ũnene? No rĩrĩ, o nawe nĩũgaikũrũkio hamwe na mĩtĩ ya Edeni nginya kũu thĩ kũriku; ũgaakoma gatagatĩ ka andũ arĩa mataruaga, hamwe na arĩa mooragirwo na rũhiũ rwa njora.

“Ũcio nĩwe Firaũni na kĩrĩndĩ gĩake gĩothe, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’”

32

Gũcakaĩra Firaũni

¹ Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩĩrĩ, mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi na ĩĩrĩ, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩĩire, ngĩĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, ambĩrĩria gũcakaĩra Firaũni, mũthamaki wa Misiri, ũmwĩre atĩrĩ:

“Wee ūtariĩ ta mūrũũthi gatagatĩ-inĩ ka ndūrĩrĩ;
 ūtariĩ o ta nyamũ nene ya iria-inĩ,
 ūkĩhũũra maaĩ kũu tũrũũĩ-inĩ twaku,
 na ūkiunjuga maaĩ na makinya maku-rĩ,
 ūgekĩra tũrũũĩ tũu ndooro.

³ “Mwathani Jehova ekuuga ūũ:

“Nĩngagũikĩria wabu wakwa,
 ndĩ hamwe na kĩrĩndĩ kĩingĩ,
 nakĩo nĩgĩgakũguucũrũria na wabu ūcio wakwa.

⁴ Nĩngagũikia kũu bũrũri-inĩ,
 ngũnyugute werũ-inĩ ūtarĩ kĩndũ.

Nĩngatũma nyoni ciothe cia rĩera-inĩ ikũũmbĩrĩre,
 nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka ciĩhũũnĩrĩrie nawe.

⁵ Nĩngaragania nyama ciaku irĩma igũrũ,
 namo matigari maku ndĩmaiyũrie mĩkuru-inĩ.

⁶ Nĩngaiyũria thĩ na thakame yaku iyo iratherera
 o nginya irĩma-inĩ,
 nayo mĩkuru iiyũre nyama ciaku.

⁷ Hĩndĩ rĩra ngaakũhuhũkia-rĩ, nĩngahumbĩra igũrũ,
 nacio njata ndĩciĩkĩre nduma;
 nĩngahumbĩra riũa na itu,
 naguo mweri wage gũcooka kũruta ūtheri wago.

⁸ Motheri mothe marĩa maaraga marĩ igũrũ
 nĩngatũma magũtuĩkĩre nduma;
 nĩngaiyũria bũrũri waku nduma,
 ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

⁹ Nĩngathĩĩnia ngoro cia andũ aingĩ,
 rĩrĩa ngaakũrehera wanangĩku ūrĩ kũu gatagatĩ-inĩ ka ndūrĩrĩ,
 o kũu mabũrũri-inĩ marĩa ūtooĩ.

¹⁰ Nĩngatũma ndūrĩrĩ nyingĩ imakio nĩwe,
 nao athamaki a cio mainaine nĩ ūndũ wa gwĩtigĩra nĩ ūndũ waku,
 rĩrĩa ngaamahiũrĩria rũhiũ rwa njora.

Mũthenya ūrĩa ūkaagũa,
 o mũndũ o mũndũ nĩakainaina
 ategũtigithĩria gwĩtigĩra nĩ ūndũ wa muoyo wake.

¹¹ “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Rũhiũ rwa njora rwa mũthamaki wa Babuloni
 nĩrũgagũũkĩrĩra.

¹² Nĩngatũma kĩrĩndĩ gĩaku kũragwo
 na hiũ cia njora cia andũ arĩa marĩ hinya,
 o acio a rũrĩrĩ rũtarĩ tha gũkĩra ndūrĩrĩ iria ingĩ ciothe.

Nĩmakahehenja mwĩtĩio wa bũrũri wa Misiri,
 nakĩo kĩrĩndĩ gĩakuo nĩgĩkang’aũranio.

¹³ Nĩnganiina mahiũ mao mothe
 marĩa marĩ ndwere-inĩ cia maaĩ maingĩ,
 marĩa matagacooka kunjugwo nĩ kũgũrũ kwa mũndũ,
 kana mekĩrwo ndooro nĩ mahũngũ ma mahiũ.

¹⁴ Hĩndĩ iyo nĩngatũma maaĩ makuo mahoorere,
 na ndũme tũrũũĩ twakuo tũtherere ta maguta,
 ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

¹⁵ Rĩrĩa ngaatũma bũrũri wa Misiri ūkire ihooru,

na njeherie kīrīa gīothe kīrī kūu būrūri-inī,
na hūūre arīa othe matūūraga kuo-rī,
hīndī iyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.’

¹⁶ “Macio nīmo macakaya marīa makaamūcakaīra. O nao airītu a ndūrīrī magaacakaya o ūguo; ūguo nīguo magaacakāira būrūri wa Misiri na kīrīndī gīakuo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

¹⁷ Mwaka-inī wa ikūmi na īrī, mūthenya wa ikūmi na ītano wa mweri ūcio, kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: ¹⁸ “Mūrū wa mūdū, girīka nī ūndū wa kīrīndī kīa būrūri wa Misiri, na ūkīharūrūkie kūu thī kūrīku, hamwe na airītu a ndūrīrī iria irī hinya, o hamwe na arīa maikūrūkagio kūu irima-inī. ¹⁹ Moorie atīrī: ‘Inyuī mūrī ende gūkīra arīa angī? Ikūrūkai mūgakomio hamwe na arīa mataruīte.’ ²⁰ Nao makaagūa hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora. Rūhiū rwa njora nīrūcomore; rekei akururio arī hamwe na kīrīndī gīake gīothe. ²¹ Kuuma kūu thīnī wa mbīrīra, atongoria arīa marī hinya nīmakaaragia ūhorō ūkonī būrūri wa Misiri na arīa marī ngwatanīro naguo, moige atīrī, ‘Nīmaikūrūkītio, na makometio hamwe na arīa mataruīte, o hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora.’

²² “Ashuri arī kūu hamwe na mbūtū ciake ciothe cia ita; arigiicīirio nī mbīrīra cia arīa ake othe maanooragwo, o acio othe moragītwo na rūhiū rwa njora. ²³ Mbīrīra ciao irī irima kūrīa kūrīku, nacio mbūtū ciake cia ita igūite irigiicīirie mbīrīra yake. Arīa othe maiyūrītio guoya thīnī wa būrūri wa arīa marī muoyo nīmoragītwo, makooragwo na rūhiū rwa njora.

²⁴ “Elamu arī o kūu, na kīrīndī gīake gīothe kīrigiicīirie mbīrīra yake. Othe nīmoragītwo, makooragwo na rūhiū rwa njora. Arīa othe maiyūrītio būrūri wa arīa marī muoyo guoya maaharūrūkirio thī kūrīa kūrīku matarī aruu. Maikaraga maconokete marī hamwe na arīa maharūrūkītio irima. ²⁵ Nīarīrwo ūrīrī gatagatī-inī ka arīa maanakua, kīrīndī gīake kīrigiicīirie mbīrīra yake. Acio othe ti aruu, na mooragirwo na rūhiū rwa njora. Tondū nīo maaguoyohithanagia būrūri wa arīa marī muoyo, maikaraga maconokete marī hamwe na arīa maharūrūkītio irima; magakomio hamwe na arīa maanooragwo.

²⁶ “Mesheki na Tubali marī kūu, nacio irīndī ciao ciothe irigiicīirie mbīrīra ciao. Acio othe matiruīte, na mooragirwo na rūhiū rwa njora tondū nīmayūrītio būrūri wa arīa marī muoyo guoya.

²⁷ Githī matikomete hamwe na njamba iria ingī cia ita iria itaruīte iria ikuīte, iria ciabarūrūkirio mbīrīra-inī hamwe na matharaita ma cio, o icio hiū ciacio cia njora ciakomeirio mītwe yacio? Iherithia rīa mehia mao rīacookereire mahīndī mao, o na akorwo kūguoyohithania kwa njamba icio cia ita nī kwayūrīte būrūri wa arīa marī muoyo.

²⁸ “O nawe Firaūni-rī, nīūkoinangwo na ūkomio gatagatī-inī ka arīa mataruīte, o hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora.

²⁹ “Edomu arī kūu, hamwe na athamaki ake, na anene ake othe; o na maarī na hinya-rī, makometio hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora. Makomete hamwe na arīa mataruīte, o hamwe na arīa maharūrūkagio irima.

³⁰ “Anene othe a gathigathini, na andū othe a Sidoni marī kūu; maaharūrūkirio hamwe na arīa maanooragwo maconokete, o na kwarī na kūguoyohania kwarehetwo nī ūhoti wao. Makometio matarī aruu, marī hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora, na maikaraga maconokete marī hamwe na arīa maharūrūkagio irima.

³¹ “Firaūni, we hamwe na mbūtū yake yothe ya ita rīake, nīakameyonera, nake ahoorerio ngoro nī ūndū wa kīrīndī gīake gīothe kīrīa kīanooragwo na rūhiū rwa njora, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. ³² O na gūtūika nī nī ndatūmire aiyūrīe guoya būrūri-inī wa arīa marī muoyo-rī, Firaūni hamwe na kīrīndī gīake gīothe nīmagakomio hamwe na arīa matarī aruu, hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

33

Ezekieli Mūrangīri

¹ Ningī kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: ² “Mūrū wa mūdū, arīria andū anyu, ūmeere atīrī: ‘Hīndī īrīa ngaarehithia rūhiū rwa njora rūūkīrīre būrūri, nao andū a būrūri ūcio

methuurire mündũ ũmwe wao mamūtue mūrangĩri wao, ³ nake one rūhiũ rwa njora rūgĩũka gũũkĩrĩra bũrũri ũcio, nake ahuhe karumbeta nĩgeetha amenyithie andũ mehũũge-rĩ, ⁴ hĩndĩ iyo mündũ wothē ũrĩa ũkaigua karumbeta kau no aage kwĩhũga, naruo rūhiũ rūu rwa njora rūũke rūmũũrage-rĩ, nĩagacookerewo nĩ thakame yake mwene. ⁵ Kuona atĩ nĩaguirie mũgambo wa karumbeta na akĩaga kwĩhũga-rĩ, nĩagacookerewo nĩ thakame yake mwene. Korwo nĩehũũgire-rĩ, nĩangĩehonokirie we mwene. ⁶ No rĩrĩ, mūrangĩri ũcio angĩona rūhiũ rūu rwa njora rūgĩũka, na aage kũhuha karumbeta nĩgeetha andũ mehũũge, naruo rūhiũ rūu rwa njora rūũke rūũrage ũmwe wao, mündũ ũcio agaakua tondũ wa wĩhia wake, no nĩ-rĩ, nĩngooria mūrangĩri ũcio thakame ya mündũ ũcio.’

⁷ “Mũrũ wa mündũ, nĩngũtũite mūrangĩri wa andũ a nyũmba ya Isiraeli; nĩ ũndũ ũcio, igua kiugo kĩrĩa ngwaria na ũmahe ũhoru kuuma harĩ nĩ atĩ mehũũge. ⁸ Hĩndĩ irĩa ndeera mündũ mwaganu atĩrĩ, ‘Wee mündũ ũyũ mwaganu, ti-itherũ nĩũgũkua,’ nawe wage kũmũringĩrĩria atigane na mĩthiire iyo yake-rĩ, mündũ ũcio mwaganu nĩagaakua tondũ wa wĩhia wake, no wee nĩwe ngooria thakame yake. ⁹ No rĩrĩ, ũngĩra mündũ ũcio mwaganu ehũũge atigane na mĩthiire iyo yake, nake aage gwĩka ũguo-rĩ, nĩagaakua nĩ ũndũ wa wĩhia wake, no wee nĩũkahonokia muoyo waku.

¹⁰ “Mũrũ wa mündũ, irĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũroiga atĩrĩ: “Mahĩtia na mehia maitũ nĩmatũritũhiire, na ithuĩ tũkahwererekera nĩ ũndũ wamo. Twakĩhota atĩa gũtũũra muoyo?”’ ¹¹ Meere ũũ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, ndikenagio nĩ gĩkuũ kĩa andũ arĩa aaganu, no nĩ kaba magarũrũke matigane na mĩthiire iyo yao, nĩguo matũũre muoyo. Garũrũkai! Garũrũkai, mũtigane na mĩthiire iyo yanyu mĩuru! Mũgũgĩkua nĩkĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli?’

¹² “Nĩ ũndũ ũcio, wee mũrũ wa mündũ, irĩa andũ anyu atĩrĩ, ‘Ŭthingu wa mündũ ũrĩa mũthingu ndũkamũhonokia rĩrĩa akaaga gwathĩka, naguo waganu wa mündũ ũrĩa mwaganu-rĩ, ndũgatũma agwe rĩrĩa akaagarũrũka atigane naguo. Mündũ ũrĩa mũthingu angĩhĩria-rĩ, ndagetĩkĩrio atũũre muoyo nĩ ũndũ wa ũthingu ũrĩa ararĩ naguo.’ ¹³ Ingĩra mündũ ũrĩa mũthingu atĩ ti-itherũ nĩegũtũũra muoyo, no hĩndĩ iyo we mwene ehie ehokete ũthingu ũcio wake, gũtirĩ gĩko kĩa ũthingu o na kĩmwe kĩa irĩa aneeka gĩkaaririkanwo; agaakua nĩ ũndũ wa ũũru ũcio ekĩte. ¹⁴ Ningĩ ingĩra mündũ ũrĩa mwaganu atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩũgũkua,’ nowe agarũrũke atigane na mehia make, eke maũndũ marĩa marĩ ma kĩhooito na magĩrĩire, ¹⁵ angĩcookia kĩrĩa ooete gĩa kũrũgamĩrĩra thĩirĩ, na acookie kĩrĩa aiyĩte, na arũmagĩrĩre irĩa cia watho wa kũrũmĩrĩrwo irĩa iheanaga muoyo, na ndageke ũndũ mũũru-rĩ, ti-itherũ nĩagatũũra muoyo; ndagakua. ¹⁶ Gũtirĩ rĩhĩia o na rĩmwe ekĩte rĩgaacooka kũririkanwo nĩguo orio. Nĩekĩte maũndũ marĩa marĩ ma kĩhooito na magĩrĩire; ti-itherũ nĩagatũũra muoyo.

¹⁷ “No andũ anyu moigaga atĩrĩ, ‘Njĩra ya Mwathani ti ya kĩhooito.’ No nĩ njĩra yao itarĩ ya kĩhooito. ¹⁸ Mündũ mũthingu angĩtigana na ũthingu wake eeke maũndũ mooru-rĩ, nĩagaakua nĩ ũndũ wamo. ¹⁹ Nake mündũ mwaganu angĩgarũrũka atigane na waganu wake, eeke maũndũ marĩa marĩ ma kĩhooito na magĩrĩire-rĩ, nĩagatũũra muoyo nĩ ũndũ wa gwĩka ũguo. ²⁰ No rĩrĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, mugaga atĩrĩ, ‘Njĩra ya Mwathani ti ya kĩhooito.’ No rĩrĩ, nĩ ngaatũira o mündũ wanyu ciira kũringana na mĩthiire yake we mwene.”

Gũtaarĩria gwa Kũgũa kwa Jerusalemu

²¹ Mwaka-inĩ wa ikũmi na iĩrĩ kuuma twathaamio, mũthenya wa itano wa mweri wa ikũmi-rĩ, mündũ worĩte kuuma Jerusalemu agĩũka kũrĩ nĩ, akĩnjĩra atĩrĩ, “Itũũra rĩrĩa inene nĩrĩgwĩte!” ²² Na rĩrĩ, hwaĩ-wa-ira, mündũ ũcio ataanakinya, guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ rĩakwa, nake akĩhingũra kanua gakwa, mündũ ũcio atanooka kũrĩ nĩ rũciinĩ. Nĩ ũndũ ũcio ngĩtumũrwo kanua, na ndiacookire gũkira.

²³ Ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ: ²⁴ “Mũrũ wa mündũ, andũ acio matũũraga kũu kwanangĩku bũrũri-inĩ wa Isiraeli maroiga atĩrĩ, ‘Iburahĩmu aarĩ o mündũ ũmwe, no nĩegwatĩire bũrũri ũyũ. No ithuĩ tũrĩ aingĩ; ti-itherũ bũrũri ũyũ nĩ ithuĩ tũheetwo ũtũke igai riitũ.’ ²⁵ Nĩ ũndũ ũcio meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuona atĩ inyuĩ mũrĩaga nyama irĩ o na thakame, na mũkainamĩrĩra mĩhianano yanyu, na mũgaitithia thakame-rĩ, inyuĩ no mũkĩgwatĩire bũrũri ũyũ ũtũke wanyu? ²⁶ Inyuĩ mwĩhokaga rūhiũ rwanyu rwa njora, na mũgeeka maũndũ marĩ magigi, na o

mündũ wanyu agathaahia mütumia wa mündũ ũrĩa ũngĩ. Inyuĩ no mũkĩgwatĩre bŭrũri ũyũ ũtuĩke wanyu?’

²⁷ “Meere atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, acio matigaire kũu kwanangĩku makaaniinwo na rũhiũ rwa njora, nao arĩa marĩ mĩgũnda-inĩ ngaa-maneeana kũrĩ nyamũ cia gĩthaka imatambuura, nao arĩa marĩ ciĩhitho-inĩ nũmu na ngurunga-inĩ makooragwo nĩ mũthiro. ²⁸ Nĩngatũma bŭrũri ũcio wanangĩke ũkire ihooru, naguo hinya ũrĩa wĩtĩagĩra nĩũgaathira, na irĩma icio cia Isiraeli nĩgagĩrio ihooru, kwage mündũ ũngĩtuĩkanĩria kuo. ²⁹ Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaananga bŭrũri ũcio ũkire ihooru, nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa mothe marĩ magigi maneeke.’

³⁰ “No wee mŭrũ wa mündũ-rĩ, andũ anyu maraaranĩria ũhoro waku marĩ thingo-inĩ, na mĩrango-inĩ ya nyũmba, makeerana atĩrĩ, ‘Ūkaai mũigwe ndũmĩrĩrĩ irĩa yũkĩte kuuma kũrĩ Jehova.’ ³¹ Andũ akwa mokaga kũrĩ we, o ta ũrĩa mamenyerete gwĩka, na magaikara thĩ mbere yaku mathikĩrĩrie ciugo ciaku, no rĩrĩ, matiĩkaga ũrĩa ciugĩte. Merutagĩra na tũnua twao, no ngoro ciao ikorokagĩra uumithio ũtarĩ wa kĩhoto. ³² Ti-itherũ harĩ o-rĩ, wee ũtuĩkĩte o ta mündũ ũrĩa ũinaga nyĩmbo cia wendo arĩ na mũgambo mwega, na akahũũra kĩnanda wega, nĩgũkorwo nĩmaiguaga ciugo ciaku no matiĩkaga ũrĩa ciugĩte.

³³ “Hĩndĩ irĩa maũndũ macio mothe makaahinga, na ti-itherũ nĩmakahinga, hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ thĩnĩ wao nĩ kwarĩ na mũnabii.”

34

Arĩithi na Ng’onde

¹ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mŭrũ wa mündũ, ratha ũhoro wa gũũkĩrĩra arĩithi a Isiraeli; ratha ũhoro, ũmeere atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kaĩ arĩithi a Isiraeli, o acio merĩithagia o ene, marĩ na haaro-ĩ! Githĩ arĩithi ti a kũrĩithagia rũũru? ³ Inyuĩ mŭrĩaga ng’onde iria noru, na mũkehumba nguo cia guoya wacio, na mũgathĩnja iria njega, no mũtirĩithagia rũũru rũu. ⁴ Inyuĩ mũtĩkĩrĩte iria hinyaru hinya, kana mũkahonia iria ndwaru, o na kana mũkooha iria ndiĩhie. Mũtihũndũrĩte iria itururĩte, kana mũgacaria iria ciũrĩte. Mũciathĩte na hinya, o na mũtarĩ na tha. ⁵ Nĩ ũndũ ũcio ciahurunjũkire tondũ itiarĩ na mŭrĩithi, na rĩrĩa ciahurunjũkire ĩgĩtuĩka irio cia nyamũ ciothe cia gĩthaka. ⁶ Ng’onde ciakwa ciorũũrĩre kũu irĩma-inĩ guothe o na tũrĩma-igũrũ. Ciahurunjĩrwo thĩ yothe, na gũtirĩ mündũ worĩrĩrie kũrĩa irĩ, kana agĩcicaria.

⁷ “Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ arĩithi-rĩ, iguai kiugo kĩa Jehova: ⁸ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, tondũ rũũru rwakwa nĩ rwagĩte mŭrĩithi, na nĩrũtahĩtwo rũgatuĩka irio cia nyamũ ciothe cia gĩthaka, na ningĩ tondũ arĩithi akwa matiigana gũcacia rũũru rwakwa, no nĩo ene meemenyereire handũ ha kũmenyerera rũũru rwakwa-rĩ, ⁹ nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ arĩithi, iguai kiugo kĩa Jehova: ¹⁰ Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũũkĩrĩra arĩithi acio, na nĩo ngooria rũũru rwakwa. Nĩngameheria matige kũrĩithia rũũru rũu, nĩguo arĩithi acio matigacooke kũrĩa ng’onde. Nĩngateithũra rũũru rwakwa kuuma tũnua-inĩ twao, nĩguo rũtigatuĩke irio cia kũrĩio nĩo.

¹¹ “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩ mwene, nĩ nĩ ngaacaria ng’onde ciakwa ndĩcirĩithagie. ¹² O ta ũrĩa mŭrĩithi amenyagĩrĩra rũũru rwake rũrĩa rũhurunjũkĩte rĩrĩa arĩ hamwe naruo-rĩ, ũguo nĩguo o na nĩ ngaamenyagĩrĩra ng’onde ciakwa. Nĩngaciteithũra ndĩcirute kũrĩa guothe ciahurunjĩrwo mũthenya ũrĩa kwarĩ matu na nduma. ¹³ Nĩngaciruta ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩcicookanĩrĩrie kuuma mabŭrũri-inĩ, na ndĩcirehe bŭrũri ũrĩa ũrĩ wacio kĩũmbe. Nĩngacirĩithagia kũu irĩma-inĩ cia bŭrũri wa Isiraeli, na tũmĩkuru-inĩ, o na kũu bŭrũri-inĩ ũcio kũrĩa gũtũũragwo nĩ andũ. ¹⁴ Nĩngacirĩithagia kũrĩa kũrĩ na ũrĩithio mwega, na irĩma-inĩ cia bŭrũri wa Isiraeli nĩkuo gũgaatuĩka bŭrũri wacio wa ũrĩithio. Kũu nĩkuo ikaarahaga, bŭrũri ũrĩ ũrĩithio mwega, na irĩĩage ũrĩithio-inĩ mũnoru, kũu irĩma-inĩ cia bŭrũri wa Isiraeli. ¹⁵ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, Nĩ mwene nĩ nĩ ngerĩithagĩria ng’onde ciakwa, na ndũme ciarahage kũu. ¹⁶ Nĩngacaria iria ciũrĩte, na njookie iria itururĩte. Nĩngooaha iria ndiĩhie nacio iria hinyaru ndĩcĩkĩre hinya, no iria noru na iria irĩ na hinya-rĩ, nĩkũniina ngaaciniina. Nĩngarĩithagia rũũru rũu na kĩhoto.

¹⁷ “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Ha ũhoru wanyu inyuĩ rūũru rwakwa-rĩ, nĩngatuithania ciira gatagatĩ ka ng’ondũ ĩmwe na ĩrĩa ĩngĩ, na gatagatĩ ka ndũrũme na thenge. ¹⁸ Anga ti ũndũ mũiganu harĩ inyuĩ kũrĩa kũu ũrĩithio-inĩ ũcio mwega? Ningĩ no nginya mũrangĩrĩrie ũrĩithio ũcio ũngĩ wanyu na makinya? Anga ti ũndũ mũiganu harĩ inyuĩ kũnyua maaĩ makembu? No nginya mũcooke munjuge maaĩ macio mangĩ na makinya manyu? ¹⁹ No nginya rūũru rwakwa rūrĩage kĩrĩa mũrangĩrĩrie, na rūnyuuage kĩrĩa munjugĩte na makinya manyu?”

²⁰ “Nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova ekũmeera ũũ: Atĩrĩrĩ, nĩ mwene nĩ nĩ ngaatuithania ciira gatagatĩ ka ng’ondũ iria noru na iria hĩnju. ²¹ Tondũ mũcithinĩkanagia na rwere, o na kĩande, nacio ng’ondũ iria itarĩ na hinya mũgacitiindĩka na hĩa cianyu o nginya mũgaciingata, ²² nĩngahonokia rūũru rwakwa, naruo rūtigaacooka gũtahwo rĩngĩ. Nĩngatuithania ciira gatagatĩ ka ng’ondũ ĩmwe na ĩrĩa ĩngĩ. ²³ Nĩngaciarahũrĩra mũrĩithi ũmwe, nake nĩ Daudi ndungata yakwa, na nĩwe ũgaacirĩithagia; agaacirĩithagia na atuĩke mũrĩithi wacio. ²⁴ Nĩ Jehova nĩ nĩ ngaatuĩka Ngai wacio, nake Daudi ndungata yakwa nĩngatuĩka mũthamaki gatagatĩ-inĩ ga cio. Nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie ũhoru ũcio.

²⁵ “Nĩngathondeka kĩrĩkanĩro gĩa thayũ nacio, nacio nyamũ cia gĩthaka ndĩcieherie kũu bũrũri-inĩ ũcio, nĩgeetha itũũre werũ-inĩ na ikomage mititũ-inĩ irĩ na thayũ. ²⁶ Nĩngacirathima na ndaathime kũrĩa gũthiũrũkĩrie kĩrĩma gĩakwa. Nĩngoiragia mbura hĩndĩ ya kĩmera yakinya; nĩgũkaagia mbura ya kĩrathimo. ²⁷ Mitĩ ya mũgũnda nĩngaciaraga maciaro mayo, nayo mĩgũnda ĩgie na magetha mayo; andũ nao nĩmagaikaraga na thayũ thĩinĩ wa bũrũri wao. Nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngoinanga mitĩ ya macooki kuuma ngingo-inĩ ciao, na ndĩmateithũre kuuma moko-inĩ ma arĩa maamatuire ngombo. ²⁸ Matigacooka gũtahwo nĩ ndũrĩrĩ, kana kũrĩio nĩ nyamũ cia gĩthaka. Magaatũũraga na thayũ, na gũtirĩ mũndũ ũkaamamakagia. ²⁹ Nĩngamahe bũrũri ũĩkaine nĩ ũndũ wa kũgĩa magetha, nao matigacooka kũhũuta marĩ kũu bũrũri-inĩ ũcio kana maconorithio nĩ ndũrĩrĩ ĩcio. ³⁰ Nao nĩmakamenya atĩ nĩ, Jehova Ngai wao, ndĩ hamwe nao, na atĩ nĩo andũ akwa, o andũ a nyũmba ya Isiraeli, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ³¹ Inyuĩ ng’ondũ ciakwa, o inyuĩ ng’ondũ cia rūũru rwakwa-rĩ, inyuĩ mũrĩ andũ, na nĩ ndĩ Ngai wanyu, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’”

35

Ūrathi wa Gũũkĩrĩa Edomu

¹ Ningĩ kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ũthiũ waku Kĩrĩma gĩa Seiru: kĩrathĩre ũhoru wa gũgũkĩrĩa, ³ ũkĩire atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Wee Kĩrĩma gĩa Seiru, nĩngũgũkĩrĩa, na ngũtambũrũkĩrie guoko gwakwa nginya ndũme wanangĩke ũkire ihooru. ⁴ Nĩngatũma matũũra maku manangwo nawe nĩũgaakira ihooru. Hĩndĩ ĩyo nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.

⁵ “Tondũ wee-rĩ, kuuma o matukũ ma tene nĩũtũũrĩtie muku na andũ a Isiraeli na ũkĩmaneana mooragwo na rūhiũ rwa njora, rĩrĩa maarĩ na mũtino, o hĩndĩ ĩrĩa iherithia rĩao rĩehĩrĩire, ⁶ nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova oigĩte atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nĩngakũneana ũitwo thakame, nayo nĩngathingatana nawe. Kuona atĩ ndwamenire ũiti wa thakame-rĩ, ũiti wa thakame nĩũgaathingatana nawe. ⁷ Nakĩo Kĩrĩma gĩa Seiru nĩngatũma kĩanangwo gĩkire ihooru, na njũrage arĩa othe mokaga kuo na makoimagara. ⁸ Nĩngaiyũria irĩma ciaku na arĩa moragĩtwo; arĩa moragĩtwo na rūhiũ rwa njora makaagũa tũrĩma-inĩ twaku, na ituamba-inĩ ciaku, o na mĩkuru-inĩ yaku yothe. ⁹ Nĩngatũma ũtũũre ũkirĩte ihooru nginya tene, namo matũũra maku matigatũũrwo. Hĩndĩ ĩyo nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.

¹⁰ “Tondũ uugĩte atĩrĩ, “Ndũrĩrĩ ici cieri na mabũrũri maya nĩngatuĩka ciitũ, na tũciĩgwatĩre,” o na gwatuĩka atĩ nĩ Jehova ndaarĩ kuo, ¹¹ nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova oigĩte atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nĩngagwĩka maũndũ maringaine na marakara maku na ũiru waku, iria wonanirie ũrĩ na rūmena harĩo, na nĩngatũma menyeke gatagatĩ-inĩ kao hĩndĩ ĩrĩa ngaamũtuĩra ciira. ¹² Hĩndĩ ĩyo nĩũkamenya atĩ nĩ Jehova nĩnjuguĩte maũndũ mothe ma kĩnyararo marĩa warĩtie ma gũũkĩrĩa irĩma cia bũrũri wa Isiraeli. Woigire atĩrĩ, “Nĩcianangĩtwo na ikaneanwo kũrĩ ithuĩ tũcitambuure.” ¹³ Nĩmwerahire na mũkĩaria maũndũ ma kũnjũkĩrĩa mũtekũgĩrĩrĩria na nĩ ngĩgua maũndũ macio. ¹⁴ Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Rĩrĩa thĩ yothe ĩgaakorwo ĩgĩcanjamũka, nĩngatũma ũkire ihooru. ¹⁵ Tondũ nĩwakenire rĩrĩa igai rĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli rĩanangĩrwo rĩgĩkira ihooru-rĩ, ũguo

noguo ngagwika o nawe. Wee Kĩrĩma gĩa Seiru, nĩũgakirio ihooru, wee mwene o na bũrũri wa Edomu wotho. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova.’”

36

Ũrathi Ũkonĩ Irĩma cia Isiraeli

¹ “Atĩrĩrĩ, wee mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoro ũkonĩ irĩma cia Isiraeli, ũciĩre atĩrĩ, ‘Inyuĩ irĩma cia Isiraeli, iguai kiugo kĩa Jehova. ² Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Thũ nĩyaaririe ũhoro waku, ĩkiuga atĩrĩ, “Aha! Kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gwa tene nĩgũtuĩkĩte gwitũ gwa kwĩgwatĩra.”’ ³ Nĩ ũndũ ũcio ratha ũhoro uuge atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuona atĩ nĩmakwanangire na magĩkũguĩma na mĩena yotho nĩguo wĩgwatĩrwo nĩ ndũrĩrĩ icio ingĩ ũtuĩke kĩndũ kĩmene na gĩa gũcambio nĩ andũrĩ, ⁴ nĩ ũndũ ũcio inyuĩ irĩma cia Isiraeli, iguai kiugo kĩa Mwathani Jehova: Mwathani Jehova ekwĩra irĩma na tũrĩma, na mĩkuru na ituamba, na kũndũ kũrĩa kwanangĩtwo gũgakira ihooru, na matũũra marĩa mathaamĩtwo, na matũũra marĩa matahĩtwo indo na makanyararwo nĩ ndũrĩrĩ icio ingĩ iria imũthiũrũrũkĩrie atĩrĩ, ⁵ Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩnjarĩtie ũhoro wa gũũkĩrĩra ndũrĩrĩ icio ingĩ ndĩ na kĩyo kĩnene gĩakanĩte ta mwaki, na ngaaria ũhoro wa gũũkĩrĩra bũrũri wa Edomu wotho, nĩgũkorwo nĩmegwatĩire bũrũri wakwa ũtuĩke wao, makĩngenagĩrĩra na marĩ na rũmena ngoro-inĩ ciao, nĩguo matunyane ũrĩithio waku.’ ⁶ Nĩ ũndũ ũcio ratha ũhoro ũkonĩ bũrũri wa Isiraeli, na wĩre irĩma na tũrĩma, na mĩkuru na ituamba, atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ngwaria ndĩ na mang’ũrĩ marĩ na ũiru tondũ nĩũnyararĩtwo nĩ ndũrĩrĩ icio. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ndehĩta njoete guoko na igũrũ ndoiga atĩ ndũrĩrĩ icio imũthiũrũrũkĩrie o nacio nĩkanyararwo.

⁸ “‘No rĩrĩ, inyuĩ irĩma cia Isiraeli nĩmũkaruta honge, na mũciarĩre andũ akwa a Isiraeli maciaro,* nĩgũkorwo marĩ hakuhĩ kũinũka. ⁹ Nĩndĩrarũmbũiya ũhoro wanyu na nĩngũmũkinyĩria wega wakwa; nĩmũgacimbwo na mũhaandwo, ¹⁰ na nĩngamũingĩhĩria andũ, o acio a nyũmba ya Isiraeli yotho. Matũũra nĩmagatũũrwo, nakuo kũrĩa kwanange nĩgũgacookererio. ¹¹ Nĩngamũingĩhĩria andũ na mahiũ, nao nĩmagaciarana na maingĩhe. Nĩngatũma mũtũũrwo nĩ andũ ta ũrĩa mwatũũrĩtwo mbere, na ndũme mũgaacĩre gũkĩra mbere. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova. ¹² Nĩngatũma andũ, o acio andũ akwa a Isiraeli magere igũrũ rĩaku. Nĩmakamwĩgwatĩra, na inyuĩ nĩmũgatuĩka igai rĩao; mũtigacooka kũmatunya ciana ciao rĩngĩ.

¹³ “‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Tondũ andũ maramwĩra atĩrĩ, “Inyuĩ mũniinũkagia andũ, na mũgatunya rũrĩrĩ rwanyu ciana ciaruo,” ¹⁴ nĩ ũndũ ũcio mũtigacooka kũniina andũ, kana gũtũma rũrĩrĩ rwanyu rwage ciana, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ¹⁵ Ndigacooka gũtũma mũigue kĩnyũrũri kĩa ndũrĩrĩ, o na kana mũcooke kũnyararwo nĩ kĩrĩndĩ, kana ndũme rũrĩrĩ rwanyu rũgwe, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’”

¹⁶ Nĩngĩ kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: ¹⁷ “Mũrũ wa mũndũ, hĩndĩ ĩrĩa andũ a Isiraeli maatũũraga bũrũri wao kĩũmbe-rĩ, nĩmaũthaahirie na mĩtugo yao na ciĩko ciao. Mĩtugo yao yatarĩ ta thaahu wa mũndũ-wa-nja wa o mweri maitho-inĩ makwa. ¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio nĩndamaitĩrĩrie mang’ũrĩ makwa, tondũ nĩmaitithĩtie thakame kũu bũrũri ũcio na tondũ nĩmaũthaahĩtie na mĩhi-anano yao. ¹⁹ Nĩndamahurunjire ndũrĩrĩ-inĩ, na makĩharaganĩrio mabũrũri-inĩ; ndaamatuĩrĩre ciira kũringana na mĩtugo yao na ciĩko ciao. ²⁰ Na kũrĩa guothe maathiire ndũrĩrĩ-inĩ nĩmathaahirie rĩitwa rĩakwa itheru, nĩgũkorwo kweragwo atĩrĩ igũrũ rĩao, ‘Aya nĩ andũ a Jehova, no no nginya maangĩheherie bũrũri wake.’ ²¹ Nĩndarũmbũyagia ũhoro wa rĩitwa rĩakwa itheru, rĩrĩa rĩathaahirio nĩ nyũmba ya Isiraeli ndũrĩrĩ-inĩ kũrĩa maathiite.

²² “Nĩ ũndũ ũcio ĩra andũ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ndigwĩka maũndũ macio nĩ ũndũ wanyu, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, no ngũmeeka nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa itheru, rĩrĩa mũthaahĩtie ndũrĩrĩ-inĩ kũrĩa mũthiite. ²³ Nĩngonania ũtheru wa rĩitwa rĩakwa inene, rĩrĩa rĩthaahĩtio ndũrĩrĩ-inĩ icio, rĩitwa rĩu inyuĩ mũthaahĩtie gatagatĩ-inĩ ga cio. Hĩndĩ ĩyo ndũrĩrĩ icio nĩkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova, hĩndĩ ĩrĩa ngeyonania atĩ ndĩ mũtheru maitho-inĩ mao kũhĩtũkĩra harĩ inyuĩ, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

* 36:8 Ũyũ warĩ ũndũ wa kuonania maciaro maingĩ (17:8, 23), o hamwe na ũtugi wa Ngai.

²⁴ “Nĩgũkorwo nĩngamũruta ndũrĩrĩ-inĩ icio; nĩngamũcookanĩrĩria kuuma mabũrũri macio mothe, na ndĩmũcookie bũrũri wanyu kĩũmbe. ²⁵ Nĩngamũminjaminjĩria maaĩ matheru, na inyuĩ nĩmũgathera; nĩ nĩ ngaamũtheria mũthirwo nĩ thaahu wanyu wothe, na ndĩmũtherie kuuma kũrĩ mĩhianano yanyu yothe. ²⁶ Nĩngamũhe ngoro njerũ, na njĩkĩre roho mwerũ thĩinĩ wanyu; nĩngamwehereria ngoro yanyu ya ihiga, ndĩmũhe ngoro ya nyama. ²⁷ Na nĩngekĩra Roho wakwa thĩinĩ wanyu, na ndũme mũrũmagĩrĩre watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na mũmenyagĩrĩre kũrũmia mawatho makwa. ²⁸ Mũgaatũũra thĩinĩ wa bũrũri ũrĩa ndaaheire maithe manyu ma tene; nĩmũgatuĩka andũ akwa, na nĩ ndũike Ngai wanyu. ²⁹ Nĩngamũhonokia kuuma thaahu-inĩ wanyu wothe. Nĩngoiga kũgĩe ngano, na ndũme iĩngĩhe, na ndikamũrehithĩria ng’aragu. ³⁰ Nĩngaingĩhia maciaro ma mĩtĩ na maciaro ma mũgũnda, nĩgeetha mũtikanacooke kũnyararwo mũrĩ thĩinĩ wa ndũrĩrĩ tondũ wa ng’aragu. ³¹ Hĩndĩ ĩyo nĩmũkaririkana mĩthĩire yanyu mĩũru na ciĩko cia waganu, na nĩmũgethũũra inyuĩ ene nĩ ũndũ wa mehia manyu na mĩtugo yanyu ĩrĩ magigi. ³² Nĩngwenda mũmenye atĩ ndireeka ũndũ ũyũ nĩ ũndũ wanyu, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Iguai thoni, na mũnyararithio nĩ ũndũ wa mĩtugo yanyu, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli!

³³ “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mũthenya ũrĩa ngaamũtheria mũthirwo nĩ mehia manyu mothe-rĩ, nĩngatũma matũũra manyu macooke gũtũũrwo, na kũrĩa kwanangĩku nĩgũgacookererio. ³⁴ Bũrũri ũrĩa ũkirĩte ihooru nĩũkarĩmwo handũ ha gũikaraga ũkirĩte ihooru maitho-inĩ ma arĩa othe mahĩtũkagĩra kuo. ³⁵ Nao nĩmakoiga atĩrĩ, “Bũrũri ũyũ watũũrĩte ũrĩ mũteanĩrie rĩu ũtuĩkĩte o ta mũgũnda wa Edeni; matũũra manene marĩa maanangĩtwo, na magakirio ihooru, na makaniinwo-rĩ, rĩu nĩmairigĩre na magatũũrwo.” ³⁶ Hĩndĩ ĩyo ndũrĩrĩ iria imũthiũrũrũkĩrie, iria igaatigara, nĩikamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ njookereirie kũrĩa kwanangĩtwo, na ngahaanda rĩngĩ kũrĩa gwakirĩtio ihooru. Nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie, na nĩ nĩ ngeeka ũguo.’

³⁷ “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: O rĩngĩ nĩngetikĩra kũigua ithaithana rĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli na ndĩmekĩre ũũ: Nĩngatũma andũ ao maingĩhe o ta rũũru rwa ng’ondũ, ³⁸ maingĩhe o ta ndũũru cia kũrutwo magongona kũu Jerusalemu hĩndĩ ya ciathĩ iria nyamũre. ũguo nĩguo matũũra macio manene manangĩtwo makaiyũrio ndũũru cia andũ. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

37

Gĩtuamba kĩa Mahĩndĩ Momũ

¹ Na rĩrĩ, guoko kwa Jehova nĩ kwagĩire igũrũ rĩakwa, ngĩoywo nĩ Roho wa Jehova akĩndwara handũ gĩtuamba-inĩ gatagatĩ; nakĩo kĩaĩyũrĩte mahĩndĩ. ² Nake akĩndongoria akĩnjeeria kũu maarĩ, na ngĩona mahĩndĩ maingĩ mũno maaraganĩte kũu gĩtuamba-inĩ kũu, na mahĩndĩ macio maarĩ momũ mũno. ³ Nake akĩnjũũria atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, mahĩndĩ maya-rĩ, no macooke muoyo?”

Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, wee nowe wiki ũũ.”

⁴ Nĩngĩ agĩcooka akĩnjũũria atĩrĩ, “Rathĩra mahĩndĩ maya ũhoro, ũmeere atĩrĩ, ‘Mahĩndĩ maya momũ, iguai kiugo kĩa Jehova! ⁵ Mwathani Jehova ekwĩra mahĩndĩ maya ũũ: Nĩngũtũma mũgĩe na mĩhũmũ, na inyuĩ nĩmũgũcooka muoyo. ⁶ Nĩngũmwĩkĩra mĩkiha, na ndũme mũgĩe na nyama na ndĩmũhumbĩre na gĩkonde; nĩngũmwĩkĩra mĩhũmũ, na nĩmũgũcooka muoyo. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio ngĩratha ũhoro o ta ũrĩa ndaathĩtwo. Na rĩrĩa ndaarathaga, hakĩgĩa na inegene, mũgambo wa gũkaragacana, namo mahĩndĩ macio magĩcookanĩrĩra, o ihĩndĩ rĩgĩcookerera ihĩndĩ rĩrĩa rĩagĩrĩire. ⁸ Na nĩ ngĩcũthĩrĩria, ngĩona maagĩa mĩkiha na nyama, nakĩo gĩkonde gĩkĩmahumbĩra, no matiarĩ na mĩhũmũ.

⁹ Nĩngĩ akĩnjũũria atĩrĩ, “Rathĩra mĩhũmũ ũhoro; mũrũ wa mũndũ, mĩrathĩre ũhoro ũmĩire atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: ũkai inyuĩ mĩhũmũ ya muoyo muumĩte mĩena ĩna ĩrĩa yumaga rũhuho, na mwĩkĩre mĩhũmũ thĩinĩ wa aya moragĩtwo, nĩguo macooke muoyo.’” ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio ngĩratha ũhoro o ta ũrĩa aanjathĩte, nayo mĩhũmũ ikĩmatoonya; nao makĩgĩa muoyo, makĩrũgamia na magũrũ mao, nao magĩkorwo marĩ mbũtũ nene ya ita.

¹¹ Nake akĩnjũũria atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, mahĩndĩ maya nĩmo andũ a nyũmba yothe ya Isiraeli. Moigaga atĩrĩ, ‘Mahĩndĩ maitũ nĩmomũ, nago mwĩhoko witũ nĩmũthiru; na ithuĩ nĩtũeheretio.’

¹² Nĩ ũndũ ũcio, marathĩre ũhoro, ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Inyuĩ andũ akwa,

nĩngũhingũra mbĩrĩra cianyu ndĩmwambatie muume kũu; nĩngũmũcookia bũrũri ũcio wa Isiraeli. ¹³ Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaahingũra mbĩrĩra cianyu ndĩmwambatie muume kuo, inyuĩ andũ aya akwa. ¹⁴ Nĩngamwĩkĩra Roho wakwa, na inyuĩ nĩmũgatũũra muoyo, na nĩngamũtwara bũrũri ũrĩa ũrĩ wanyu kĩũmbe mũgatũũre kuo. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie, na nĩ nĩ njĩkite ũguo, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.’”

Rũrĩrĩ Rũmwe Rungu rwa Mũthamaki Ũmwe

¹⁵ Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ¹⁶ “Mũrũ wa mũndũ, oya gathanju ka mũtĩ wandĩke igũrũ rĩako atĩrĩ, ‘Gaka nĩ ka Juda na andũ a Isiraeli arĩa makuruhanĩte nake.’ Ningĩ woe gathanju kangĩ ka mũtĩ wandĩke igũrũ rĩako atĩrĩ, ‘Gathanju ka Efiraimu, karĩa ka Jusufu na andũ othe a nyũmba ya Isiraeli arĩa makuruhanĩte nake.’ ¹⁷ Tũnyiitithanie tũtũike rũthanju rũmwe nĩguo tũtũike rũthanju rũmwe guoko-inĩ gwaku.

¹⁸ “Rĩrĩa andũ anyu magaakũũria atĩrĩ, ‘Kaĩ ũtangĩtwĩra gĩtũmi kĩa maũndũ maya ũreka?’ ¹⁹ ũkaamacookeria, ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩnguoya gathanju kau ka Jusufu na mĩhĩrĩga ya Isiraeli iyo ikuruhanĩte nake, o kau karĩ guoko-inĩ kwa Efiraimu, ndĩkoohanie hamwe na gathanju ka Juda, tũtũike rũthanju rũmwe, natuo tũtũike rũthanju rũmwe guoko-inĩ gwakwa.’

²⁰ Nyiita tũthanju tũu wandĩkite maitho-inĩ mao, ²¹ ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngaruta andũ a Isiraeli kuuma ndũrĩrĩ-inĩ kũrĩa maathiĩte. Nĩngamacookanĩrĩria ndĩmarute kũrĩa guothe marĩ, na ndĩmacookie bũrũri wao kĩũmbe. ²² Nĩngamatua rũrĩrĩ rũmwe marĩ kũu bũrũri ũcio, o kũu irĩma-igũrũ cia Isiraeli. Gũkaagĩa mũthamaki ũmwe igũrũ rĩao othe, na matigacooka rĩngĩ gũtũika ndũrĩrĩ igĩrĩ, kana magayũkanio matũike mothamaki meerĩ. ²³ Matigethaahia rĩngĩ na mĩhianano yao, kana mĩhiano mĩũru, kana waganu wao o wotho, nĩgũkorwo nĩngamahonokia matige gũcocoa na thuutha nĩ ũndũ wa mehia mao, na nĩngamatheria. Magaatuĩka andũ akwa, na nĩ ndũike Ngai wao.

²⁴ “‘Daudi ndungata yakwa nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki wao, nao othe magĩe na mũrĩithi ũmwe. Nĩmakarũmĩrĩra mawatho makwa na mamenyerere watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo. ²⁵ Magaatuũra bũrũri ũcio ndaaheire ndungata yakwa Jakubu, bũrũri ũrĩa maithe manyu maatũũraga. O ene, hamwe na ciana ciao, o na ciana cia ciana ciao, magaatuũra kuo nginya tene, nake Daudi ndungata yakwa atuĩke mũnene wao nginya tene. ²⁶ Nĩngarĩkanĩra kĩrĩkanĩro gĩa thayũ nao; nakĩo gĩaatuĩka kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra nginya tene. Nĩngamahaanda na ndũme maingĩhe, na nĩngahaanda handũ-hakwa-harĩa-haamũre gatagatĩ-inĩ kao nginya tene. ²⁷ Ningĩ gĩikaro gĩakwa gĩaatuũra hamwe nao; nĩngatuĩka Ngai wao, nao matũike andũ akwa. ²⁸ Hĩndĩ iyo ndũrĩrĩ nĩkamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ nduuaga andũ a Isiraeli atheru, hĩndĩ irĩa handũ-hakwa-harĩa-haamũre hagaatuũra hamwe nao nginya tene.’”

38

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Gogu

¹ Na rĩrĩ, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: ² “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ũthiũ waku harĩ Gogu wa kũu bũrũri wa Magogu, ũcio mũnene wa anene a Mesheki na Tubali; mũrathĩre ũhoru wa kũmũũkĩrĩra, ³ ũmwĩre atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũgũũkĩrĩra, wee Gogu, mũnene wa anene a Mesheki na Tubali. ⁴ Nĩngakũhũgũra, ngwĩkĩre ndwano thĩa-inĩ ciaku, na ngũrute na nja hamwe na mbũtũ ciaku ciothe cia ita: nĩcio mbarathi ciaku, na andũ aku arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi meeohete indo cia mbaara, na kĩrĩndĩ kĩnene kĩrĩ na ngo iria nene na iria nini, othe makĩhiũragia hiũ ciao cia njora. ⁵ Nao andũ a Perisia, na Kushi, na Putu magaakorwo hamwe nao, othe manyiitĩte ngo na magekĩra ngũbia cia kĩgera, ⁶ o na Gomeri na thigari ciakuo ciothe, o na andũ a Bethi Togarima moimĩte kũraya mwena wa gathigathini marĩ na mbũtũ cia ita ciakuo ciothe, o ndũrĩrĩ icio nyingĩ irĩ hamwe nawe.

⁷ “‘Wĩthagathage; wĩhaarĩrie, wee mwene hamwe na kĩrĩndĩ kĩrĩa gĩothe gĩgũthiũrũrũkĩrie, nawe ũgĩathe. ⁸ Thuutha wa matukũ maingĩ, nĩmũgetwo mũthiĩ ita-inĩ. Mĩaka-inĩ ya thuutha nĩmũgatharĩkĩra bũrũri ũgaakorwo ũhonoketio kuuma mbaara-inĩ, ũrĩa andũ aguo maacookanĩrĩrio kuuma ndũrĩrĩ-inĩ nyingĩ magĩtwarwo irĩma-inĩ icio cia bũrũri wa Isiraeli, kũrĩa gũtũũrĩte gũkĩrĩte

ihooru. Acio marutitwo ndūrīrī-inī icio, na rīu acio othe maikaraga na thayū. ⁹ Wee hamwe na mbūtū ciaku ciothe cia ita na ndūrīrī icio nyingī mūrī nacio nīmūkambata, mūmaguthūkire ta kīhuhūkanio; mūgaatuika ta itu rīhumbīrīte būrūri.

¹⁰ “‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Mūthenya ūcio wee nīūkagīa na meciiria, nawe nīūgathugunda ūndū mūūru. ¹¹ Nawe nīūkoiga atīrī, “Nīngūtharīkīra būrūri ūrīa wa matūūra matarī mairigīre; nīngūhithūkīra andū marī na thayū na matarekūūa ūndū, arīa othe maikaraga matūūra matarī mairigīre, na matarī iingo na mīgīko. ¹² Nīngūtaha, na ndunyane, o na njūkīrīre matūūra marīa maanangītwa na magacooka gūtūūrwo, na njūkīrīre andū arīa marī kuo arīa monganītio kuuma ndūrīrī-inī, andū marī na ūtonga wa mahiū, na wa indo, nao matūūrīte gatagatī ka būrūri ūcio.” ¹³ Andū a Sheba, na a Dedani, na onjorithia a Tarishishi na matūūra mothe makuo magaakūūria atīrī, “Ūūkīte gūtaha indo? Ūnganītīe kīrīndī gīaku mūūke mūtunyane indo, na mūkuue betha na thahabu, na mūkuue mahiū na indo, o na mūtahe indo nyingī mūno?”’

¹⁴ “Nī ūndū ūcio, mūrū wa mūdū, ratha ūhoru wīre Gogu atīrī: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ihinda rīu, rīrīa andū akwa Isiraeli magaakorwo maikarīte marī na thayū-rī, githī o nawe ndūkarīmenya? ¹⁵ Nīūkoima gwaku kūdū kūrāya, o kūu mwena wa gathigathini, wee mūrī hamwe na ndūrīrī nyingī, othe mahaicīte mbarathi, marī kīrīndī kīngī, mbūtū ya ita īrī hinya. ¹⁶ Nīūgathiī na mbere na gūūkīrīra andū akwa a Isiraeli ūtarīi ta itu rīhumbīrīte būrūri. Matukū-inī marīa magooka, wee Gogu-rī, nīngagūtware ūgookīrīre būrūri wakwa, nīguo ndūrīrī ikaamenya rīrīa ngeyonania kūhītūkīra harīwe atī ndī mūtheru maitho-inī mao.

¹⁷ “‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Githī wee tiwe ndaaririe ūhoru waku matukū-inī ma mbere, ngīaria na anabii a Isiraeli, o acio ndungata ciakwa? Ihinda-inī rīu nīmarathire ūhoru mīaka mīingī, makiuga atī nīngagūtware ūkamookīrīre. ¹⁸ Ūū nīguo gūkaahaana ihinda-inī rīu: Rīrīa Gogu agaatharīkīra būrūri wa Isiraeli, marakara makwa mahiū nīmakarahūrwo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. ¹⁹ Nguuga ndī na kīyo kīnene na mang’ūrī mahiū ta mwaki atī ihinda rīu nīgūkagīa gīthingithia kīnene kūu būrūri-inī wa Isiraeli. ²⁰ Thamaki cia iria-inī, na nyoni cia rīera-inī, na nyamū cia gīthaka, na kanyamū o gothe karīa gathiiagīra thī, o na andū othe arīa marī gūkū thī nīmakainaina maanyona. Irīma nīikang’auranio, na hurūrūka nīikaragana, o na rūthingo o ruothe nīrūkamomoka. ²¹ Nīngarehithia rūhiū rwa njora rūūkīrīre Gogu kūu irīma-inī ciakwa ciothe, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Naruo rūhiū rwa njora rwa o mūdū nīrūgookīrīra mūrū wa ithe. ²² Nīngatuīra Gogu ciira, ndīmūrehere mūthiro na ūiti wa thakame; nīngoiria mbura nene mūno, ndīmūurīrie we mwene na thigari ciake, o na ndūrīrī icio nyingī irī hamwe nake, ndīmōirīrie mbura ya mbembe na ūbiriti. ²³ Ūguo nīguo ngoonania ūnene o na ūtheru wakwa, na ndūme menyeke maitho-inī ma ndūrīrī nyingī. Hīndī īyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.’

39

¹ “Mūrū wa mūdū, ratha ūhoru wa gūūkīrīra Gogu, ūmwīre atīrī: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Nīngūgūūkīrīra, wee Gogu, o wee mūnene wa anene a Mesheki na Tubali. ² Nīngakūhūgūrania na ngūguucūrūrie. Nīngakūruta kūdū kūrāya mwena wa gathigathini, ngūtware ūgookīrīre irīma cia būrūri wa Isiraeli. ³ Ningī nīngagūtha ūta waku uume guoko-inī gwaku kwa ūmotho, na ndūme mīguī yaku īgwe yume guoko-inī gwaku kwa ūrīo. ⁴ Kūu irīma-igūrū cia būrūri wa Isiraeli nīkuo ūkaagūa, wee, na mbūtū ciaku ciothe cia ita, na ndūrīrī iria igaakorwo hamwe nawe. Nīngakūneana kūrī nyoni cia mīthemba yothe iria irīaga nyama, na kūrī nyamū cia gīthaka, ūrīo nīcio. ⁵ Nīūkagūa werū-inī ūtarī kīndū, nīgūkorwo nī nī njarītīe ūhoru ūcio, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. ⁶ Nīngatwarithīria Magogu mwaki, o na ndwarithīrie andū arīa matūūrāga marī na thayū kūu ndwere-inī cia iria, nao nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.

⁷ “‘Nīngatūma rītwa rīakwa itheru rīmenyeke gatagatī-inī ka andū akwa a būrūri wa Isiraeli. Ndigacooka kūreka rītwa rīu rīakwa itheru rīthaahio, nacio ndūrīrī nīkamenya atī nī Jehova nī nī ūrīa Mūtheru thīnī wa Isiraeli. ⁸ Mūthenya ūcio nīūrooka! Ti-itherū nīūgakinya, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Ūcio nīguo mūthenya ūrīa njarītīe ūhoru waguo.

⁹ “‘Hīndī īyo arīa maikaraga matūūra manene ma būrūri wa Isiraeli nīmakomagara, nao mahūthīre indo icio ciao cia mbaara taarī ngū, macicine ihīe, macine ngo iria nini na iria nene, na mota na mīguī,

na ndotono o na matimũ. Magaaciũthagĩra taarĩ ngũ ihinda rĩa mĩaka mũgwanja. ¹⁰ Matikabatario nĩkũngania ngũ werũ-inĩ kana maciune mĩtitũ, tondũ nĩmagakagia mwaki kuuma indo-inĩ icio cia mbaara. Nao nĩmagataha arĩa maamatahite na matunye arĩa maamatunyite indo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

¹¹ “Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngaahe Gogu handũ ha gũthikanwo kũu bũrũri-inĩ wa Isiraeli, gĩtuamba-inĩ kĩa agendi arĩa mathiiaga mwena wa irathĩro werekeire Iria rĩa Cumbĩ. Nao agendi magirĩrĩrio gũcoka kũgera njĩra iyo, tondũ Gogu na kĩrĩndĩ gĩake nĩkuo magaathikwo. Nĩ ũndũ ũcio hageetagwo Gĩtuamba kĩa Hamoni-Gogu.

¹² “Andũ a nyũmba ya Isiraeli makaaniina mĩeri mũgwanja* magĩthika andũ acio, nĩguo matherie bũrũri ũcio. ¹³ Magaathikwo nĩ andũ othe a bũrũri ũcio, na mũthenya ũcio ngaagocithio ũgaatuĩka mũthenya wao wa kũririkanagwo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

¹⁴ “Nao andũ nĩmakaheagwo wĩra wa gũtheragia bũrũri ũcio. Amwe magaathiĩ bũrũri ũcio kũndũ guothe, na mongererwo angĩ a gũthikaga ciimba iria igaakorwo itigaire kũu. Mĩeri iyo mũgwanja yathira-rĩ, nĩguo makaambĩrĩria gũcaria matigari macio. ¹⁵ Nao rĩrĩa magaakorwo magĩtuĩkanĩria bũrũri ũcio, ũmwe wao angĩkoona ihĩndĩ rĩa mũndũ, nĩagekĩra rũrĩ hakuhĩ narĩ o nginya rĩrĩa athikani makaarĩthika kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Hamoni-Gogu. ¹⁶ (Nĩngĩ kũu nĩgũgakorwo itũũra rĩitagwo Hamona.) ũguo nĩguo magaatheria bũrũri ũcio.’

¹⁷ “Mũrũ wa mũndũ, Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Īta nyoni cia mĩthemba yothē, na nyamũ ciothe cia gĩthaka, ũciĩre atĩrĩ: ‘Ūnganai mũcokanĩrĩre hamwe kuuma kũndũ guothe, mũũke igongona-inĩ inene rĩrĩa ndĩrahaarĩria nĩ ũndũ wanyu, igongona inene kũu irĩma-igũrũ cia bũrũri wa Isiraeli. Kũu nĩkuo mũkaarĩra nyama na mũnyũire thakame. ¹⁸ Mũkaarĩa nyama cia andũ arĩa marĩ hinya, na mũnyue thakame ya andũ arĩa anene a thĩ taarĩ ndũrũme na tũtũrũme, na mbũri na ndegwa, ciothe irĩ nyamũ iria noru cia kuuma Bashani. ¹⁹ Igongona rĩu ndĩrahaarĩria nĩ ũndũ wanyu, mũkaarĩa maguta nginya mwĩhũũnĩrĩrie, na mũnyue thakame nginya mũrĩio. ²⁰ Metha-inĩ yakwa mũkaarĩa mũhũũne nyama cia mbarathi, o na cia arĩa mathiiaga macihaicĩte, na cia andũ marĩ hinya na thigari cia mĩthemba yothē’, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

²¹ “Nĩngonania riiri wakwa ndũrĩrĩ-inĩ, nacio ndũrĩrĩ ciothe nĩikoona iherithia rĩrĩa ngaarehe, o na guoko kũrĩa ngaamaigĩrĩra. ²² Kuuma mũthenya ũcio gũthiĩ na mbere, andũ a nyũmba ya Isiraeli nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao. ²³ Nacio ndũrĩrĩ nĩikamenya atĩ andũ a Isiraeli maatahĩtwo nĩ ũndũ wa wĩhia wao, tondũ nĩmagire kũnjihoka. Nĩ ũndũ ũcio ngĩmahitha ũthiũ wakwa, ngĩmaneana kũrĩ thũ ciao, nao othe makĩũragwo na rũhiũ rwa njora. ²⁴ Kũringana na ũrĩa thaahu wao watariĩ na mahĩtia mao, ũguo noguo ndaamaherithirie na ngĩmahitha ũthiũ wakwa.

²⁵ “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Rĩu nĩngũcookia Jakubu kuuma kũrĩa aatwarĩtwo aatahwo, na njigũire andũ othe a Isiraeli tha, o na ndũũgamĩrĩre rĩitwa rĩakwa itheru na kĩyo. ²⁶ Nĩmakariganĩrwo nĩ thoni ciao na kwaga kwĩhokeka kwao guothe kũrĩa maanyonirie rĩrĩa maatũũraga na thayũ bũrũri-inĩ wao gũtarĩ mũndũ ũngĩmamakia. ²⁷ Hĩndĩ ĩrĩa ngaakorwo ndĩmacooketie kuuma ndũrĩrĩ-inĩ, na ngaamongania kuuma mabũrũri-inĩ ma thũ ciao, nĩngeyonania atĩ ndĩ mũtheru kũgerera harĩo maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ nyingĩ. ²⁸ Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao, tondũ o na gũtuĩka nĩndatũmire matahwo magĩtwarwo thĩinĩ wa ndũrĩrĩ, nĩngamacookanĩrĩria bũrũri-inĩ wao kũĩmbe, na hatĩrĩ o na ũmwe ngaatiga na thuutha. ²⁹ Ndigacooka kũmahitha ũthiũ wakwa, nĩgũkorwo nĩngaitĩrĩria andũ a nyũmba ya Isiraeli Roho wakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

40

Kĩeya kĩa Hekarũ ĩrĩa Njerũ

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtano wa gũtahwo gwitũ, kĩambĩrĩria-inĩ kĩa mwaka ũcio, mũthenya wa ikũmi wa mweri ũcio, naguo nĩ mwaka wa ikũmi na ĩna kuuma rĩrĩa itũũra inene rĩatunyanirwo, mũthenya o ũcio-rĩ, guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ rĩakwa, nake akĩndwara itũũra-inĩ rĩu inene. ² Ndĩ thĩinĩ wa cioneki cia Ngai nĩandwarire bũrũri wa Isiraeli, akĩnjiga kĩrĩma-igũrũ

* 39:12 Ihinda rĩa thikũ, mĩeri, kana mĩaka mũgwanja rĩonanagia ũkinyanĩru na ũrĩkĩrĩru.

kīraaya mūno, na mwena wakīo wa gūthini kwarī na mīako yoonekaga itariī ta itūūra inene. ³ Nake akīndwara ho, na nī ngīona mūdū, na mūhianīre wake watariī ta gīcango; nake aarūngīi itoonyero-inī arī na rūrigi rwa gatani, na rūthanju rwa gūthima* guoko-inī gwake. ⁴ Nake mūdū ūcio akīnjīira atīrī, “Mūrū wa mūdū, ta rora na maitho maku, na ūigue na matū maku, na ūrūmbūiye wega maūdū mothe marīa ngūkuonia, nīgūkorwo nīkīo gītūmīte wee ūrehwo gūkū. Īra andū a nyūmba ya Isiraeli maūdū mothe marīa ūkuona.”

Kīhingo kīa Mwena wa Irathīro gīa Gūtoonya Nja ya Nyumīrīra

⁵ Ningī nīndonire rūthingo rwathiūrūrūkiirie hekarū mīena yothe. Rūthanju rwa gūthima rūrīa rwarī guoko-inī kwa mūdū ūcio rwarī na ūraihi wa mīkono itandatū. Nake nīathimire rūthingo; wariī waruo warī wa mīkono itandatū,[†] na mīkono itandatū kūraiha na igūrū.

⁶ Agīcooka agīthīi kīhingo-inī kīrīa kīang’etheire mwena wa irathīro. Akīambata na ngathī ciakīo, na agīthima hingīro ya kīhingo; yarī ya mīkono itandatū gūtoonya na thīinī. ⁷ Natuo tūnyūmba twa arangīri twarī twa mīkono itandatū kūraiha, na mīkono itandatū kwarama, na itīina rīa kuuma kanyūmba kamwe nginya karīa kangī rīarī rīa mīkono itano. Nayo hingīro ya kīhingo kīu kīariganītie na gīthaku kīrīa kīang’etheire hekarū, nakīo kīarī kīa mīkono itandatū gūtoonya na thīinī.

⁸ Ningī agīthima gīthaku kīrīa kīang’etheire hekarū; ⁹ nakīo kīarī kīa mīkono īnana[‡] gūtoonya na thīinī. Gīthaku kīu kīarī na itugī igīrī, O gītugī kīarī na wariī wa mīkono īrī.[§] Nakīo gīthaku kīu kīang’etheire hekarū.

¹⁰ Thīinī wa kīhingo kīa mwena wa irathīro haarī na tūnyūmba tūtātū twa arangīri o mwena; na tuothe tūtātū twarī na ithimo ciiganaine, naguo mwena wa na mbere wa thingo cia tūnyūmba twa arangīri warī wa ithimo ciiganaine. ¹¹ Ningī agīthima wariī wa njīra īyo ya itoonyero rū, nayo yarī ya mīkono ikūmi,* na ūraihi wayo warī wa mīkono ikūmi na itatū.[†] ¹² Mwena wa na mbere wa o kanyūmba ka arangīri haarī na rūthingo rwarī rwa mīkono ūmwe[‡] kūraiha na igūrū, natuo tūnyūmba tūu twa arangīri twarī twa mīkono itandatū[§] mīena yothe īna. ¹³ Ningī agīthima itoonyero rū arutītie kuuma mūthia wa na thuutha wa rūthingo rwa kanyūmba kamwe ka arangīri nginya mūthia wa na thuutha wa kanyūmba karīa kaang’ethanīire nako; itīina rū rīarī rīa mīkono mīrongo īrī na itano* kuuma mwanya ūmwe wa karūthingo nginya mwanya ūrīa waringanīte naguo. ¹⁴ Ningī agīthima mīena ya na mbere ya thingo gūthiūrūrūka mīena yeerī ya na thīinī ya itoonyero, na yarī ya mīkono mīrongo itandatū.[†] Gīthimo kīu gīakinyīte gīthaku-inī kīrīa kīang’etheire nja īyo. ¹⁵ Itīina rīa kuuma itoonyero rīa kīhingo nginya mūthia ūrīa ūngī wa gīthaku kīarīo warī wa mīkono mīrongo itano.[‡] ¹⁶ Tūnyūmba tūu twa arangīri hamwe na thingo icio ciarī thīinī wa itoonyero rū nī gwatūrīkītio mīanya mīceke karūthingo-inī ka igūrū mīena yothe, o ūndū ūmwe na gīthaku; tūmīanya tūu tuothe twerekeire na thīinī. Ūthiū wa thingo icio nīwagemetio na mīkīndū.

Nja ya Nyumīrīra

¹⁷ Ningī akīndwara nja īrīa ya nyumīrīra. Ngīona hau nī haarī na tūnyūmba, na nī haarītwo mahiga makarigiicīria nja īyo yothe; nī haarī na tūnyūmba mīrongo itatū twakītwo tūtwaranīte na hau haarītwo mahiga. ¹⁸ Handū hau haarītwo mahiga haarī mīena-inī ya matoonyero macio, naguo wariī waho na ūraihi nīciaiganaine; hau nīho haarītwo mahiga mwena wa mūhuro. ¹⁹ Ningī agīthima itīina rīa kuuma mwena wa na thīinī wa kīhingo kīa mūhuro nginya mwena wa na nja wa nja ya na thīinī; yarī mīkono igana[§] mwena wa irathīro, o ūndū ūmwe na mwena wa gathigathini.

Kīhingo kīa Mwena wa Gathigathini

²⁰ Ningī agīthima ūraihi na wariī wa kīhingo kīrīa kīerekeire mwena wa gathigathini, gīa gūthīi nja īyo ya nyumīrīra. ²¹ Tūnyūmba twakīo twa arangīri, tūtātū o mwena, na thingo ciakīo, o na gīthaku gīakīo ciarī na ithimo ciaiganaine na cia itoonyero rū rīa mbere. Kīarī kīa ūraihi wa mīkono mīrongo itano, na wariī wa mīkono mīrongo īrī na itano. ²² Mīanya yakīo, na gīthaku gīakīo na magemio

* 40:3 Rūthanju rūrū rwa gūthima rwarī na ūraihi wa ta mita 3 † 40:5 nī ta mita 3 ‡ 40:9 nī ta mita 4 § 40:9 nī ta mita 1

* 40:11 nī ta mita 5 † 40:11 nī ta mita ithathatū na robo ithatū (6.75) ‡ 40:12 nī ta nuthu mita (0.5) § 40:12 nī ta mita 3

* 40:13 nī ta mita 13 † 40:14 nī ta mita 31 ‡ 40:15 nī ta mita 26 § 40:19 nī ta mita 52

ma mĩkĩndũ ciarĩ na ithimo o ta cia kĩhingo kĩrĩa kierekeire mwena wa irathĩro. Ngathĩ ya makinya mũgwanja yaambatĩte nginya ho, nakĩo gĩthaku gĩakĩo gĩkang'ethanĩra nayo. ²³ Nĩ haarĩ na kĩhingo gĩa gũtoonya nja ya na thĩinĩ, kũng'ethanĩra na kĩhingo gĩa gathigathini o ta ũrĩa kwarĩ na kĩhingo mwena wa irathĩro. Nake agĩthima itĩina rĩa kuuma kĩhingo kĩmwe nginya kĩrĩa kĩang'ethanĩire nakĩo; narĩo itĩina rĩu rĩarĩ rĩa mĩkono igana.

Kĩhingo kĩa Mwena wa Gũthini

²⁴ Ningĩ akĩndongoria na mwena wa gũthini, na nĩ ngĩona kĩhingo kierekeire mwena wa gũthini. Nake agĩthima itingĩ ciakĩo na gĩthaku gĩakĩo, nacio nĩciaiganainie ithimo na icio ingĩ. ²⁵ Itoonyero rĩu na gĩthaku kiarĩo ciarĩ na tũmĩanya tũceke mĩena yothe, twatariĩ ta mĩanya ya ihingo icio ingĩ. Itoonyero rĩu rĩarĩ rĩa mĩkono mĩrongo ĩtano kũraiha, na mĩkono mĩrongo ĩrĩ na ĩtano kwarama. ²⁶ Ningĩ ngathĩ ya makinya mũgwanja nĩyaambatĩte ĩgakinya kĩhingo-inĩ kũ, nakĩo gĩthaku gĩakĩo kĩang'ethanĩire na nja ya hekarũ; thingo ciakĩo iria ciarĩ o mwena wa njĩra ĩyo nĩciagemetio na mĩkĩndũ. ²⁷ Hau nja ya na thĩinĩ o na ho nĩ haarĩ kĩhingo kierekeire mwena wa gũthini, nake agĩthima kuuma kĩhingo-inĩ kũ nginya kĩhingo-inĩ kĩa nyumĩrĩra kĩa mwena wa gũthini; itĩina rĩu rĩarĩ rĩa mĩkono igana.

Ihingo cia Gũtoonya Nja ya na Thĩinĩ

²⁸ Ningĩ akĩnginyia nja ya na thĩinĩ tũtoonyeire kĩhingo kĩa mwena wa gũthini, nake agĩthima kĩhingo kĩa mwena ũcio; nakĩo nĩkĩaiganainie ithimo na ihingo icio ingĩ. ²⁹ Tũnyũmba twakĩo twa arangĩri, na thingo ciakĩo, na gĩthaku gĩakĩo nĩciaiganainie ithimo na icio ingĩ. Itoonyero rĩu na gĩthaku kiarĩo ciarĩ na mĩanya mĩena yothe. Itoonyero rĩu rĩarĩ na ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩtano, na wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ na ĩtano. ³⁰ Ithaku cia matoonyero marĩa maarĩ hakuhĩ na nja ya na thĩinĩ ciarĩ na ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ na ĩtano, na wariĩ wa mĩkono ĩtano. ³¹ Gĩthaku gĩakĩo kĩang'etheire nja ĩyo ya nyumĩrĩra; nacio itingĩ ciakĩo nĩciagemetio na mĩkĩndũ, na ngathĩ ya makinya manana nĩyaambatĩte ĩgakinya ho.

³² Ningĩ akĩnginyia nja ya na thĩinĩ mwena wa irathĩro, nake agĩthima itoonyero rĩu; narĩo nĩrĩaiganainie ithimo na matoonyero macio mangĩ. ³³ Tũnyũmba twakĩo twa arangĩri, na thingo ciakĩo, na gĩthaku gĩakĩo nĩciaiganainie ithimo na icio ingĩ. Itoonyero rĩu na gĩthaku kiarĩo ciarĩ na mĩanya mĩena yothe. Narĩo itoonyero rĩarĩ rĩa ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩtano, na wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ na ĩtano. ³⁴ Gĩthaku gĩakĩo kĩang'etheire nja ĩyo ya nyumĩrĩra; nacio itingĩ ciakĩo nĩciagemetio na mĩkĩndũ mĩena yeerĩ, na ngathĩ ya makinya manana yaambatĩte ĩgakinya ho.

³⁵ Ningĩ agĩcooka akĩnginyia kĩhingo-inĩ kĩa mwena wa gathigathini, nake agĩthima kĩhingo kũ. Nakĩo nĩkĩaiganainie ithimo na ihingo icio ingĩ, ³⁶ o ũndũ ũmwe na tũnyũmba twakĩo twa arangĩri, na thingo ciakĩo, na gĩthaku gĩakĩo, nakĩo kiarĩ na mĩanya mĩena yothe. Kĩhingo kũ kiarĩ na ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩtano, na wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ na ĩtano. ³⁷ Gĩthaku gĩakĩo kĩang'etheire nja ĩyo ya nyumĩrĩra; nacio itingĩ icio ciakĩo nĩciagemetio na mĩkĩndũ mĩena yeerĩ, na ngathĩ ya makinya manana yaambatĩte ĩgakinya ho.

Tũnyũmba twa kũrĩa Kwahaaragĩrio Magongona

³⁸ Ningĩ hau gĩthaku-inĩ, o itoonyero-inĩ rĩa na thĩinĩ, nĩ haarĩ na kanyũmba kaarĩ na mũromo, na hau nĩho maruta ma njino maathambagĩrio. ³⁹ Hau gĩthaku-inĩ gĩa itoonyero nĩ haarĩ metha igĩrĩ o mwena, na igũrũ rĩacio nĩho haathĩnjagĩrwo nyamũ cia magongona ma njino, na magongona ma mehia, o na magongona ma mahĩtia. ⁴⁰ Mwena-inĩ wa rũthingo rwa na nja rwa gĩthaku kũ gĩa itoonyero rĩu, hakuhĩ na ngathĩ ya kwambata itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo kĩa mwena wa gathigathini nĩ haarĩ na metha igĩrĩ, na mwena ũcio ũngĩ wa ngathĩ naho nĩ haarĩ na metha ingĩ igĩrĩ. ⁴¹ Nĩ ũndũ ũcio haarĩ na metha inya mwena ũmwe wa itoonyero, na inya mwena ũcio ũngĩ, ciothe ciarĩ metha inyanya, na igũrũ rĩacio nĩho haathĩnjagĩrwo nyamũ cia magongona. ⁴² Ningĩ haarĩ na metha inya cia mahiga maicũhie nĩ ũndũ wa maruta ma njino, o ĩmwe ũraihi wa mũkono ũmwe na nuthu,* na wariĩ wa mũkono ũmwe na nuthu, na mũkono ũmwe kũraiha na igũrũ. Igũrũ rĩacio nĩho haigagĩrĩrwo indo cia wĩra wa gũthĩnja nyamũ cia maruta ma njino, na magongona marĩa mangĩ. ⁴³ Tũhocio twa njibe

* 40:42 nĩ ta mita robo ithatũ (0.75)

igĩrĩ, o kamwe karĩ na ũraihi wa wariĩ wa rūhĩ,[†] twathecereirio rūthingo-inĩ mĩena yothe. Metha icio ciarĩ cia kũigĩrĩrwo nyama cia maruta macio.

Tũnyũmba twa Athĩnjĩri-Ngai

⁴⁴ Hau nja ya kĩhingo gĩa thĩinĩ, kũu nja-inĩ ya na thĩinĩ, nĩ kwarĩ na tũnyũmba twĩrĩ, kamwe mwena wa kĩhingo gĩa gathigathini kerekeire mwena wa gũthini, na kangĩ mwena wa kĩhingo gĩa gũthini kerekeire mwena wa gathigathini. ⁴⁵ Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Kanyũmba kau karorete mwena wa gũthini-rĩ, nĩ ka athĩnjĩri-Ngai arĩa maikaragia hekarũ, ⁴⁶ nako kanyũmba kau karorete gathigathini-rĩ, nĩ ka athĩnjĩri-Ngai arĩa maikaragia kīgongona. Aya nĩo ariũ a Zadoku, na no-o Alawii arĩa mangĩthengerera Jehova nĩguo matungatage marĩ mbere yake.”

⁴⁷ Ningĩ agĩthima nja iyo: Mĩena yothe ĩna nĩyaiganaine, yarĩ na mĩkono igana[‡] kũraiha, na mĩkono igana kwarama. Nakĩo kīgongona kĩarĩ hau mbere ya hekarũ.

Hekarũ

⁴⁸ Ningĩ akĩnginyia gĩthaku-inĩ kĩa hekarũ, na agĩthima itingĩ icio cia gĩthaku kũu; o mwena ciarĩ na wariĩ wa mĩkono ĩtano.[§] Wariĩ wa itoonyero rĩu warĩ na mĩkono ikũmi na ĩna,^{*} na thingo ciarĩ na wariĩ wa mĩkono ĩtatũ[†] o mwena. ⁴⁹ Gĩthaku kũu kĩarĩ na wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ,[‡] na mĩkono ikũmi na ĩĩrĩ[§] kuuma mbere nginya thuutha. Ningĩ hau nĩ haarĩ na ngathĩ cia kwambata ho, na nĩ haarĩ na itugĩ, o kĩmwe mwena ũmwe wa itingĩ icio.

41

¹ Mũndũ ũcio agĩcooka akĩndwara nja ya handũ-harĩa-haamũre ha nyumĩrĩra, agĩthima itingĩ ciahio; wariĩ wa itingĩ icio warĩ mĩkono ĩtandatũ^{*} o mwena. ² Wariĩ wa itoonyero warĩ wa mĩkono ikũmi,[†] nacio thingo iria ciarĩ o mwena wa itoonyero rĩu ciarĩ cia mĩkono ĩtano[‡] kwarama. Nĩacookire agĩthima nja ya handũ-hau-haamũre; handũ hau haarĩ na ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩna,[§] na wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ.^{*}

³ Ningĩ agĩtoonya na thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre, agĩthima itingĩ cia itoonyero; o kĩmwe kĩarĩ na wariĩ wa mĩkono ĩĩrĩ.[†] Itoonyero rĩu rĩarĩ na wariĩ wa mĩkono ĩtandatũ, nacio thingo iria ciarĩ o mwena ciarĩ na wariĩ wa mĩkono mũgwanja.[‡] ⁴ Ningĩ agĩthima ũraihi wa handũ-harĩa-haamũre kũu thĩinĩ; naho haarĩ ha mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ, naguo wariĩ waho warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ gũtuĩkania nginya mũthia wa nja ya handũ-harĩa-haamũre. Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Haha nĩho Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno.”

⁵ Ningĩ agĩthima rūthingo rwa hekarũ; naruo rwarĩ na ũtungu wa mĩkono ĩtandatũ, natuo tũnyũmba tũrĩa twarĩ mĩena-inĩ yothe ya hekarũ, o kamwe kaarĩ na wariĩ wa mĩkono ĩna.[§] ⁶ Tũnyũmba tũu twa mĩena-inĩ twakĩtwo ngoroba ithatũ, kamwe gagakwo karĩ igũrũ wa karĩa kangĩ, o ngoroba tũnyũmba mĩrongo ĩtatũ. Nĩ haarĩ na mĩgamba yohanĩtio gũthiũrũrũkĩria rūthingo rwa hekarũ, ya gũthiĩrĩra tũnyũmba twa mĩena-inĩ; nĩ ũndũ ũcio mĩgamba iyo ndĩatoonyetio rūthingo-inĩ rũu rwa hekarũ. ⁷ Tũnyũmba tũu twathiũrũrũkĩrie hekarũ twakĩtwo tũkĩararamaga o ũrĩa ngoroba yathiiaga na igũrũ. Mwako wa gũthiũrũrũkĩria hekarũ iyo waakĩtwo wambatĩtio na matĩina, nĩ ũndũ ũcio, tũnyũmba tũu tũkaaraarama o ũrĩa mũndũ aambataga. Nayo ngathĩ yambatĩte kuuma ngoroba ĩrĩa yarĩ thĩ mũno nginya ĩrĩa ĩrĩ igũrũ biũ ĩgereire ngoroba ya gatagatĩ.

⁸ Nĩndonire atĩ hekarũ nĩ yarĩ na gĩtina kĩambatĩrie mĩena yothe, gĩgatuĩka mũthingi wa tũnyũmba tũu twa mĩena-inĩ. Mũthingi ũcio warĩ na ũraihi wa rūthanju rũu rwa mĩkono ĩtandatũ ĩrĩa mĩraihi. ⁹ Rũthingo rwa na nja rwa tũnyũmba tũu twa mĩena-inĩ rwarĩ rwa ũtungu wa mĩkono ĩtano.^{*} Ithenya rĩrĩa rĩatigĩtio gatagatĩ ga tũnyũmba tũu twa mĩena-inĩ ya hekarũ ¹⁰ na tũnyũmba twa athĩnjĩri-Ngai rĩarĩ rĩa wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ gũthiũrũrũkĩria hekarũ yothe. ¹¹ Nĩ haarĩ na matoonyero mĩena

[†] 40:43 nĩ ta centimita 8   [‡] 40:47 nĩ ta mita 52   [§] 40:48 nĩ ta mita igĩrĩ na nuthu (2.5)   ^{*} 40:48 nĩ ta mita mũgwanja na robo (7.25)   [†] 40:48 nĩ ta mita ĩmwe na nuthu (1.5)   [‡] 40:49 nĩ ta mita ikũmi na robo (10:25)   [§] 40:49 nĩ ta mita ithathatũ na robo (6:25)   ^{*} 41:1 nĩ ta mita 3   [†] 41:2 nĩ ta mita 5   [‡] 41:2 nĩ ta mita igĩrĩ na nuthu (2:5)   [§] 41:2 nĩ ta mita mĩrongo ĩĩrĩ na nuthu (20:5)   ^{*} 41:2 nĩ ta mita ikũmi na robo (10:25)   [†] 41:3 nĩ ta mita 1   [‡] 41:3 nĩ ta mita ithatũ na nuthu (3.5)   [§] 41:5 nĩ ta mita 2   ^{*} 41:9 nĩ ta mita igĩrĩ na robo ithatũ (2.75)

ya tũnyũmba tũu hau haatigĩtio ithenya, rĩmwe rĩrĩ mwena wa gathigathini na rĩu rĩngĩ rĩrĩ mwena wa gũthini; nakĩo gĩtina kũu kĩambatĩrie na igũrũ kũnyiitana na ithenya rĩu kĩarĩ na wariĩ wa mĩkono ĩtano gũthiũrũrũkĩria.

¹² Nyũmba ĩrĩa yang'etheire nja ya hekarũ mwena wa ithũĩro yarĩ ya wariĩ wa mĩkono mĩrongo mũgwanja.† Naruo rũthingo rwa nyũmba ĩyo rwarĩ na ũtungu wa mĩkono ĩtano gũthiũrũrũkĩria, na ũraihi waruo warĩ wa mĩkono mĩrongo kenda.‡

¹³ Ningĩ agĩthima hekarũ ĩyo; yarĩ na ũraihi wa mĩkono igana,§ nayo nja ya hekarũ, na nyũmba hamwe na thingo ciayo o nacio ciarĩ cia ũraihi wa mĩkono igana. ¹⁴ Wariĩ wa nja ĩyo ya hekarũ wa mwena wa irathĩro, o hamwe na mwena wa na mbere wa hekarũ, warĩ wa mĩkono igana.

¹⁵ Ningĩ agĩthima ũraihi wa nyũmba ĩyo yang'etheire nja ya mwena wa na thuutha wa hekarũ, o hamwe na ithaku ciayo cia o mwena; naguo warĩ wa mĩkono igana.

Mwena wa nja ya handũ-harĩa-haamũre, na mwena wa na thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre, na gĩthaku kĩrĩa kĩaang'etheire nja ĩyo, ¹⁶ o ũndũ ũmwe na hingĩro icio, na tũtirica tũu tũceke, hamwe na ithaku icio ciathiũrũrũkĩrie ngoroba icio ithatũ: kĩrĩa gĩothe kĩarĩ mbere ya hingĩro, o na nginya hingĩro ĩyo nĩciahumbĩritwo na mbaũ. Nyũmba nĩyahumbĩritwo na mbaũ thĩ, na thingo ikahumbĩrwo nginya tũtirica-inĩ, o na tũtirica twarĩ na mbaũ. ¹⁷ Ningĩ hau igũrũ rĩa mwena wa nja ya itoonyero rĩa gũtoonya thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre, na igũrũ rĩa thingo matĩina maiganaine kũrigiicĩria mwena wa thĩinĩ na wa nja ya handũ-harĩa-haamũre ¹⁸ nĩ gwakururĩtwo makerubi na mĩkindũ. Mĩkindũ yahakanĩtio nĩ makerubi; na o ikerubi rĩarĩ na mothiũ meerĩ: ¹⁹ ũthiũ wa mũndũ warorete mũkindũ mwena ũmwe, naguo ũthiũ wa mũrũũthi ũkarora mũkindũ mwena ũcio ũngĩ. Namo magakururwo kũrigiicĩria ndwere cia hekarũ ĩyo yothe. ²⁰ Kuuma nyũmba thĩ nginya hau igũrũ rĩa itoonyero, nĩ ha kururĩtwo makerubi na mĩkindũ rũthingo-inĩ rwa nja ya handũ-harĩa-haamũre.

²¹ Nja ya handũ-harĩa-haamũre nĩ yarĩ na buremu ya mũrango, nayo buremu ĩrĩa yarĩ hau mbere ya Harĩa-Hatheru-Mũno yatarĩ o tayo. ²² Ningĩ nĩ haarĩ na kīgongona kĩa mbaũ kĩrĩa kĩarĩ kĩa mĩkono ĩtatũ* kũraiha na igũrũ, na mĩkono ĩrĩ† o mwena, mĩena yothe ĩna; koine ciakĩo, na njikarĩro yakĩo, o na mĩena yakĩo ciarĩ cia mbaũ. Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Ĩno nĩyo metha ĩrĩa ĩrĩ hau mbere ya Jehova.” ²³ Handũ-harĩa-haamũre na Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, o handũ haarĩ na mĩrango ĩrĩ. ²⁴ O mũrango wathondeketwo na mĩrango ĩrĩ ya wa mbaũ, na o mũrango wahingũkaga na gatagatĩ. ²⁵ Nayo mĩrango ya nja ya handũ-harĩa-haamũre nĩyakururĩtwo makerubi na mĩkindũ, ta ũrĩa gwakururĩtwo thingo-inĩ, na nĩ haarĩ na membea ma mbaũ hau mbere ya gĩthaku kũu. ²⁶ Thingo-inĩ icio cia mwena wa gĩthaku kũu nĩ haarĩ na tũtirica tũceke twarĩ na mĩkindũ ĩkururĩtwo o mwena o mwena. Tũnyũmba twa mĩena-inĩ ya hekarũ o na tuo nĩtwarĩ na membea ma mbaũ.

42

Tũnyũmba twa Athĩnjĩri-Ngai

¹ Ningĩ mũndũ ũcio akĩndongoria, akĩndwara mwena wa gathigathini o nginya nja ĩyo ya nyumĩrĩa, akĩnginyia tũnyũmba-inĩ tũria twang'etheire nja ya hekarũ na tũkang'ethera rũthingo rwa na nja rwa mwena wa gathigathini. ² Nyũmba ĩrĩa mũrango wayo werekeire mwena wa gathigathini yarĩ ya ũraihi wa mĩkono igana* na wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtano.† ³ Gĩcigo kĩrĩa kĩarĩ kĩa mĩkono mĩrongo ĩrĩ‡ kuuma nja ya na thĩinĩ, na gĩcigo kĩrĩa kĩaang'etheire harĩa haarĩtwo mahiga nja ya nyumĩrĩa-rĩ, nĩ kwarĩ na ithaku ciakĩtwo ngoroba ithatũ, na o gĩthaku kĩaang'etheire kĩrĩa kĩngĩ. ⁴ Hau mbere ya tũnyũmba tũu nĩ haarĩ na gacĩra ga thĩinĩ karĩ na wariĩ wa mĩkono ikũmi,§ na ũraihi wa mĩkono igana. Mĩrango yatuo yekĩrĩtwo mwena wa gathigathini. ⁵ Na rĩrĩ, tũnyũmba tũu twarĩ igũrũ twarĩ tũkundakundeeru, nĩ ũndũ ithaku nĩcioete handũ hanene gũkĩra tũnyũmba tũria twakĩtwo ngoroba ĩyo yarĩ mũhuro na ya gatagatĩ. ⁶ Tũnyũmba twa ngoroba ya gatatũ tũtiekĩrĩtwo itugĩ ta iria ciekĩrĩtwo nja; nĩ ũndũ ũcio tũnyũmba tũu tũgakĩnyiiha thĩ gũkĩra twa ngoroba ĩrĩa yarĩ thĩ, na

† 41:12 nĩ ta mita mĩrongo ĩtatũ na ithathatũ na robo (36:25) ‡ 41:12 nĩ ta mita mĩrongo ĩna na ithathatũ na nuthu (46:5) § 41:13 nĩ ta mita 52 * 41:22 nĩ ta mita ĩmwe na nuthu (1:5) † 41:22 nĩ ta mita 1 * 42:2 nĩ ta mita 52 † 42:2 nĩ ta mita 26 ‡ 42:3 nĩ ta mita ikũmi na robo (10:25) § 42:4 nĩ ta mita 5

ya gatagati. ⁷ Nĩ haarĩ na rūthingo rwa mwena wa na nja rwathiĩte rūigananĩirie na tũnyũmba tũu na kũu nja ya nyumĩrĩra; rwatambũrũkĩte mbere ya tũnyũmba tũu mĩkono mĩrongo ĩtano. ⁸ Mũhari wa tũnyũmba twa mwena ũrĩa wariganĩtie na nja ya nyumĩrĩra warĩ wa ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩtano, naguo mũhari ũrĩa wakuhĩrĩrie handũ-harĩa-hatheru warĩ wa ũraihi wa mĩkono igana. ⁹ Tũnyũmba tũrĩa twarĩ mũhuro mwena wa irathĩro nĩ twarĩ na itoonyero mũndũ agĩtoonya kuo oimĩte nja ya nyumĩrĩra.

¹⁰ Ningĩ mwena wa gũthini, gũtwarana na mwena ũrĩa mũraihi wa rūthingo rūu rwa nja ya nyumĩrĩra, kũnyiitana na mwena wa nja ya hekarũ, na kũng'ethera rūthingo rwa nja, nĩ haarĩ na tũnyũmba ¹¹ twarĩ na gacĩra mbere yatuo. Tũnyũmba tũu twahaanaga o ta tũrĩa twarĩ mwena wa gathigathini; twarĩ na ũraihi na wariĩ waiganaine, nacio nyumĩrĩra ciatuo nĩciarĩngaine na ikaiganania ithimo. Namo matoonyero ma mwena wa gathigathini ¹² nĩmahaanaine na matoonyero ma tũnyũmba twa mwena wa gũthini. Ningĩ nĩ haarĩ na itoonyero kĩambĩrĩria-inĩ gĩa gacĩra karĩa gaataranĩte na rūthingo rūu rwerekeire mwena wa irathĩro, na nĩko mũndũ aageraga agĩtoonya tũnyũmba tũu.

¹³ Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, “Tũnyũmba tũu tũrĩ mwena wa gathigathini na tũu tũrĩ mwena wa gũthini, tũu tũng'etheire nja ya hekarũ, nĩtuo twa athĩnjĩri-Ngai, na nĩkuo athĩnjĩri-Ngai arĩa megũkuhĩrĩria Jehova makarĩagĩra indo cia maruta marĩa matheru mũno. Kũu nĩkuo makaigaga indo cia maruta iria theru mũno, nacio nĩ maruta ma ngano, o na maruta ma mehia, na maruta ma mahĩtia, nĩgũkorwo handũ hau nĩ hatheru. ¹⁴ Athĩnjĩri-Ngai rĩrĩa maatoonya handũ hau haamũre-rĩ, matingĩcooka kuuma nja ya mwena wa nyumĩrĩra, nginya marute nguo icio cia ũtungata, nĩ ũndũ nĩ nyamũre. No nginya mehumbe nguo ingĩ matanakuhĩrĩria kũrĩa andũ maikaraga.”

¹⁵ Rĩrĩa aarĩkie gũthima kĩrĩa kĩarĩ mwena wa na thĩinĩ wa hekarũ, akĩnyumia na nja tũgereire kĩhingo kĩa mwena wa irathĩro, agĩthima mũigana wa handũ hau mĩena yothe: ¹⁶ Nĩathimire mwena wa irathĩro na rūthanju rwa gũthima; mũigana waho warĩ mĩkono magana matano.* ¹⁷ Ningĩ agĩthima mwena wa gathigathini; mũigana waho warĩ mĩkono magana matano ũthimĩtwo na rūthanju rūu rwa gũthima. ¹⁸ O na agĩthima mwena wa gũthini; mũigana waho warĩ mĩkono magana matano ũthimĩtwo na rūthanju rūu rwa gũthima. ¹⁹ Ningĩ agĩcooka agĩthima mwena wa ithũiro; mũigana waho warĩ mĩkono magana matano ũthimĩtwo na rūthanju rūu rwa gũthima. ²⁰ Ūguo nĩguo aathimire handũ hau mĩena ĩyo yothe ĩna. Handũ hau haarigiicĩrio na rūthingo, naruo rwarĩ na ũraihi wa mĩkono magana matano, na wariĩ wa mĩkono magana matano, rwa kũhakanania handũ harĩa hatheru na harĩa hatarĩ haamũre.

43

Hekarũ Gũcookererwo nĩ Riiri

¹ Ningĩ mũndũ ũcio akĩnginyia kĩhingo-inĩ kĩrĩa kĩang'etheire mwena wa irathĩro, ² na nĩ ngĩona riiri wa Ngai wa Isiraeli ũgĩũka uumĩte mwena wa irathĩro. Mũgambo wake watariĩ ta mĩrurumo wa maaĩ maingĩ magĩtherera, naguo bũrũri ũgacangarara nĩ riiri wake. ³ Kĩoneki kũu ndonire gĩatarĩ ta kĩoneki kĩrĩa ndoonete rĩrĩa ookĩte kwananga itũũra rĩrĩa inene, na ningĩ gĩatarĩ ta cioneki iria ndoonete hau Rũũ-inĩ rwa Kebari; na nĩ ngĩgũithia, ngĩturumithia ũthiũ thĩ. ⁴ Naguo riiri wa Jehova ũgĩtoonya hekarũ ũgereire kĩhingo kĩrĩa kĩerekeire mwena wa irathĩro. ⁵ Ningĩ Roho akĩnjoya na igũrũ akĩndwara nja ĩyo ya na thĩinĩ, naguo riiri wa Jehova ũkĩiyũra kũu hekarũ.

⁶ Mũndũ ũcio o arũgamĩte hau hakuhĩ na nĩ-rĩ, ngĩigua mũndũ akĩnjarĩria kuuma thĩinĩ wa hekarũ. ⁷ Akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, haha nĩho handũ ha gĩtĩ gĩakwa gĩa ũthamaki, o na nĩho handũ ha gũkinyithia makinya makwa. Haha nĩho ngĩtũũra ndĩ gatagati-inĩ ka andũ a Isiraeli nginya tene. Nyũmba ya Isiraeli ndĩrĩ hĩndĩ ingĩ ĩgaacooka gũthaahia rĩitwa rĩakwa itheru, o ene o na kana athamaki ao marĩthaahie na ũndũ wa ũmaraya wao na kũhooya mĩhianano ĩtarĩ muoyo ya athamaki ao kũndũ kwao kũrĩa gũtũũgĩru. ⁸ Rĩrĩa meekĩire hingĩro ciao hau hingĩro-inĩ ciakwa, na itugĩ cia mĩrango yao magĩciĩkĩra itugĩ-inĩ cia mĩrango yakwa, na no rūthingo rwarĩ gatagati gakwa na o-rĩ, nĩmathaahirie rĩitwa rĩakwa itheru na mĩtugo ĩyo yao ĩrĩ magigi. Nĩ ũndũ ũcio ngĩmaniina ndĩ na

* 42:16 nĩ ta mita 260

marakara. ⁹ Na rĩrĩ, ta nĩmatigane na ũmaraya wao wa kũhooya mĩhianano ĩtarĩ muoyo ya athamaki ao, na nĩ nĩngũtũura gatagati-inĩ kao nginya tene.

¹⁰ “Mũrũ wa mũndũ, taarĩria ũhoru wa hekarũ ĩyo kũrĩ andũ a Isiraeli, nĩguo maconoke nĩ ũndũ wa mehia mao. Reke maroranie mũcoro ũcio wayo, ¹¹ na angĩkorwo nĩmegũconoka nĩ ũndũ wa ũrĩa wothe mekĩte-rĩ, mamenyithie mũhianĩre wa hekarũ ĩyo, ũmamenyithie mũthondekere wayo, na nyumĩro ciayo, na matoonyero mayo, ningĩ ũmoonie mũhianĩre wayo wothe, na mĩtugo yayo yothe ya kũrũmĩrĩrwo, na mawatho mothe. Andĩka maũndũ maya mothe makĩonaga, nĩgeetha matĩie mũhianĩre wayo, na mahingie mĩtugo yayo yothe ya kũrũmĩrĩrwo.

¹² “Ŭyũ nĩguo watho wa hekarũ: Kũrĩa guothe kũrigiicĩirie kĩrĩma gĩkĩ igũrũ gũgũikara kũrĩ gũtheru mũno. Ŭcio nĩguo watho wa hekarũ.

Kĩgongona

¹³ “Ici nĩcio ithimo cia kĩgongona, ithimĩtwo na mĩkono ĩrĩa mĩraihi, mũkono ũrĩa wa ũraihi wa mũkono ũmwe* na wariĩ wa rūhĩ†: Mũberethi wakĩo ũrĩ na ũriku wa mũkono ũmwe, na wariĩ wa mũkono ũmwe, naguo mũgũkũ ũrĩa ũkũrigiicĩirie nĩ wa irata rĩmwe‡ mũthia-inĩ. Kĩu nĩkĩo kĩrũgamo gĩa kĩgongona. ¹⁴ Kuuma mũberethi ũrĩa ũrĩ gĩtina-inĩ nginya mũthia-inĩ wa mũhuro kĩrĩ na mĩkono ĩrĩ§ kũraiha na igũrũ, na wariĩ wa mũkono ũmwe, na kuuma mũthia-inĩ ũrĩa mũnini nginya mũthia-inĩ ũrĩa mũnenanene, kĩrĩ na mĩkono ĩna* kũraiha na igũrũ, na wariĩ wa mũkono ũmwe. ¹⁵ Narĩo riiko rĩa kĩgongona-rĩ, nĩ mĩkono ĩna kũraiha na igũrũ, nacio hĩa inya irorete na igũrũ ikoimĩrĩra kuuma hau riiko-inĩ. ¹⁶ Narĩo riiko rĩu rĩa kĩgongona rĩiganaine mĩena yothe ĩna, rĩrĩ na ũraihi wa mĩkono ikũmi na ĩrĩ,† na wariĩ wa mĩkono ikũmi na ĩrĩ. ¹⁷ Mũthia ũrĩa ũrĩ na igũrũ o naguo nĩũiganaine mĩena yothe, na ũrĩ na ũraihi wa mĩkono ikũmi na ĩna,‡ na wariĩ wa mĩkono ikũmi na ĩna, naguo mũgũkũ ũrĩa ũũthiũrũrũkĩirie nĩ wa nuthu ya mũkono,§ ningĩ ũkarigiicĩrio nĩ mũberethi wa mũkono ũmwe. Ngathĩ cia kĩgongona kũ ing’etheire mwena wa irathĩro.”

¹⁸ Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Maya nĩmo maga-atũka maũndũ ma kũrũmĩrĩrwo gũkĩrutwo magongona ma njino, na ma kũminjaminjĩria thakame kĩgongona-inĩ rĩrĩa gĩgaakwo: ¹⁹ Nĩũkaneana ndegwa ĩtarĩ ngũrũ ĩtũike ya kũrutwo iruta rĩa mehia, ũmĩneane kũrĩ athĩnjĩri-Ngai, arĩa Alawii, a nyũmba ya Zadoku, arĩa manguhagĩrĩria makĩndungatĩra, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ²⁰ Nĩũkooya thakame ĩmwe ya yo ũmihake hĩa-inĩ icio inya cia kĩgongona, na mĩthia-inĩ ĩyo ĩna ya metha ĩyo ĩrĩ igũrũ, na ũthiũrũrũkĩirie mũgũkũ ũcio, nĩguo ũtherie kĩgongona na ũkĩhoroherie. ²¹ Nĩũkooya ndegwa ĩyo ya kũrutwo iruta rĩa mehia, ũmĩcinĩre handũ harĩa hathuurĩtwo hekarũ-inĩ kũu nja ya handũ-harĩa-haamũre.

²² “Mũthenya wa keerĩ nĩũkaruta thenge ĩtarĩ na kaũũgũ, ĩtũike ya kũrutwo iruta rĩa mehia, nakĩo kĩgongona gĩtherio o ta ũrĩa gĩatheretio na ndegwa. ²³ Warĩkia gũgĩtheria, nĩũkaruta ndegwa ĩtarĩ ngũrũ, na ndũrũme kuuma rũũru-inĩ, cieriĩ ikorwo ĩtarĩ na kaũũgũ. ²⁴ Nĩũgaciruta igongona hau mbere ya Jehova, nao athĩnjĩri-Ngai nĩmagaciminjaminjĩria cumbĩ, rĩtũike igongona rĩa njino rĩrutĩrwo Jehova.

²⁵ “Ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja nĩũkarutaga thenge o mũthenya ya kũrutwo iruta rĩa mehia; na ningĩ nĩũkaruta ndegwa ĩtarĩ ngũrũ, na ndũrũme kuuma rũũru-inĩ, cieriĩ ikorwo ĩtarĩ na kaũũgũ. ²⁶ Ihinda rĩa mĩthenya ĩyo mũgwanja, nĩmakahoroheria kĩgongona na magĩtherie; ũguo nĩguo magaakĩamũra. ²⁷ Mĩthenya ĩyo yarĩkia gũthira, kuuma mũthenya wa ĩnana gũthiĩ na mbere, athĩnjĩri-Ngai nĩo makaheana maruta manyu ma njino, na maruta ma ũiguano, hau igũrũ rĩa kĩgongona. Hĩndĩ ĩyo nĩngamwĩtikĩra, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

44

Mũnene, na Alawii, na Athĩnjĩri-Ngai

* 43:13 nĩ ta nuthu mita (0.5) † 43:13 nĩ ta centimita 8 ‡ 43:13 nĩ ta centimita 22 § 43:14 nĩ ta mita ĩmwe * 43:14 nĩ ta mita 2 † 43:16 nĩ ta mita ithathatũ na robo (6.25) ‡ 43:17 nĩ ta mita mũgwanja na robo (7:25) § 43:17 nĩ ta robo ya mita (0.25)

¹ Ningĩ mündũ ũcio akĩnjookia nginya kĩhingo-inĩ kĩa nyumĩrĩra ya handũ-harĩa-haamũre, kĩa kĩaŋ'etheire mwena wa irathĩro, nakĩo kĩa kĩaŋ'etheire. ² Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Kĩhingo gĩkĩ kĩaŋ'etheire kĩaŋ'etheire. Gĩtikanahingũrwo; gĩtĩrĩ mündũ ũgaagĩtoonyera. Kĩrĩkaraga kĩaŋ'etheire tondũ nĩkĩo Jehova, Ngai wa Isiraeli, aatoonyeire. ³ Mũthamaki we mwene nowe wiki ũngĩkara mwena wa thĩinĩ wa itoonyero rĩu na arĩre irio hau mbere ya Jehova. Arĩitoonyagĩra gĩthaku gĩa itoonyero rĩu, na akiuma na nja akoimĩra njĩra o ro ĩyo.”

⁴ Ningĩ mündũ ũcio akĩndwara na njĩra ya kĩaŋ'etheire kĩa mwena wa gathigathini nginya hau mbere ya hekarũ. Ngĩcũthĩrĩra, ngĩona riiri wa Jehova ũiyũrĩte hekarũ ĩyo ya Jehova, na nĩ ngĩgũithia, ngĩturumithia ũthiũ thĩ.

⁵ Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mündũ, rora wega, na ũthikĩrĩre wega, na ũrũmbũye maũndũ mothe marĩa ngũkwĩra makoniĩ mawatho mothe megĩ hekarũ ya Jehova. Rũmbũya ũhoro wa itoonyero rĩa hekarũ, na njĩra ciothe cia kuuma handũ-harĩa-haamũre. ⁶ ĩra andũ aya aremi a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Inyuũ andũ a nyũmba ya Isiraeli, maũndũ manyu ma magigi nĩmaiganĩte! ⁷ Hamwe na maũndũ marĩa mothe marĩ magigi mwekire, nĩmwatoonyirie andũ a kũngĩ matarĩ aruu ngoro na mwĩrĩ handũ-hakwa-harĩa-haamũre, mũgĩthaahia hekarũ yakwa rĩrĩa mwandutĩre irio, na maguta, na thakame, na mũgĩthũkia kĩaŋ'etheire gĩaŋ'etheire. ⁸ Handũ ha kũruta wĩra wanyu ũrĩa wagĩrĩre ũkonĩ maũndũ makwa marĩa matheru, mwatũre andũ angĩ arũgamĩrĩrĩ a handũ-hakwa-harĩa-haamũre. ⁹ Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Gĩtĩrĩ mündũ wa kũngĩ ũtarĩ mũruu ngoro na mwĩrĩ ũngĩtoonya handũ-hakwa-harĩa-haamũre, o na angĩkorwo nĩ andũ a kũngĩ arĩa matũũranagia na andũ a Isiraeli.

¹⁰ “‘Alawii arĩa maanjehereire makĩndaihiĩrĩra hĩndĩ ĩrĩa andũ a Isiraeli maaturuure na makĩehera harĩ nĩ makĩrũmĩrĩra mĩhianano yao-rĩ, no nginya magaacookererwo nĩ mehia mao. ¹¹ Andũ acio no matungatage handũ-hakwa-harĩa-haamũre, na maikaragie ihingo cia hekarũ o na matungatage thĩinĩ wayo; no mathĩnje nyamũ cia maruta ma njino, na marutagĩre andũ magongona mao, na marũgamage mbere ya andũ makamatumatĩra. ¹² No rĩrĩ, tondũ nĩo maamatungatĩre marĩ mbere ya mĩhianano yao, na magĩtũma andũ a nyũmba ya Isiraeli magũe mehia-inĩ-rĩ, nĩ ũndũ ũcio na nĩ nĩndĩhĩtĩte njoete guoko na igũrũ atĩ no nginya magaacookererwo nĩ mehia mao, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ¹³ Andũ acio matigacooka kũngũhĩrĩra mandungatagĩre ta athĩnjĩrĩ-Ngai, kana makũhĩrĩre kĩndũ o na kĩaŋ'etheire kĩa indo ciakwa iria theru, kana maruta makwa marĩa matheru mũno; no nginya magaacookererwo nĩ gĩconoko kĩa maũndũ marĩa marĩ magigi maneeke. ¹⁴ No nĩngamatua arũgamĩrĩrĩ a maũndũ ma hekarũ, na mawĩra mothe marĩa mabataire kũrutwo kũu thĩinĩ.

¹⁵ “‘No rĩrĩ, athĩnjĩrĩ-Ngai, acio marĩ Alawii na a rũciaro rwa Zadoku, o acio maarutire mawĩra ma handũ-hakwa-harĩa-haamũre na wĩhokeku rĩrĩa andũ a Isiraeli meeherire makiuma harĩ nĩ, nĩo marĩngũhagĩrĩrĩa makandungatĩra; marĩrũgamaga mbere yakwa makaruta magongona ma maguta na ma thakame, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ¹⁶ Acio oiki nĩo marĩtoonyaga handũ-hakwa-harĩa-haamũre; acio oiki nĩo marĩkuhagĩrĩrĩa metha yakwa makandungatĩra na makaruta wĩra wakwa.

¹⁷ “‘Hĩndĩ ĩrĩa megũtoonya ihingo-inĩ cia nja ya na thĩinĩ, marĩhumbaga nguo cia gatani; matikanehumbe nguo o na ĩmwe ya guoya wa ng'ondũ hĩndĩ ĩrĩa megũtungata ihingo-inĩ cia nja ĩrĩa ya na thĩinĩ, kana kũu hekarũ thĩinĩ. ¹⁸ Nĩmeyohage iremba cia gatani mĩtwe, na nguo cia gatani cia thĩinĩ njohero-inĩ. Matikanehumbe kĩndũ o na kĩaŋ'etheire kĩaŋ'etheire mathigine. ¹⁹ Hĩndĩ ĩrĩa mekuuma matoonye nja ya nyumĩrĩra kũrĩa andũ marĩ-rĩ, makaruta nguo iria megũtungataga nacio, na magacitiga tũnyũmba-inĩ tũrĩa twamũre, na makehumba nguo ingĩ, nĩgeetha matikae kwamũra andũ acio na ũndũ wa nguo icio ciao.

²⁰ “‘Matikanenjwo njuĩrĩ ĩthire mĩtwe, kana mareke njuĩrĩ ciao iraihe mũno, no nĩ maigage njuĩrĩ ciao cia mĩtwe irĩ nenge. ²¹ Ningĩ gũtikanagĩ na mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũkũnyua ndibei rĩrĩa egũtoonya nja ya na thĩinĩ. ²² Matikanahikie atumia a ndigwa, kana mahikie atumia arĩa matiganĩte na athuuri ao; no rĩrĩ, no mahikie airĩtu gathirange a rũciaro rwa andũ a Isiraeli, kana atumia a ndigwa a athĩnjĩrĩ-Ngai. ²³ No nginya marutage andũ akwa ũtiganu wa maũndũ marĩa matheru na marĩa ma ndũire, na mamoonagie gũkũũrana maũndũ marĩa marĩ thaahu na marĩa matarĩ thaahu.

²⁴ “Kūngĩgĩa ngarari-rĩ, athĩnjĩri-Ngai no nginya matuithanagie ciira,* na maũtue kũringana na matũĩro makwa ma ciira. Nĩmarĩmenyagĩrĩra mawatho makwa na kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo igũrũ rĩa ciathĩ ciakwa ciothe iria njathane, na maikaragie Thabatũ ciakwa irĩ theru.

²⁵ “Mũthĩnjĩri-Ngai ndakanethaahie na ũndũ wa gũkuhĩrĩria kĩimba; no rĩrĩ, ũrĩa ũkuĩte angĩkorwo nĩ ithe kana nyina, kana mũriũ kana mwarĩ, kana mũrũ wa nyina kana mwarĩ wa nyina ũtahikĩte-rĩ, hĩndĩ iyo no ethaahie. ²⁶ Aarĩkia gũtherio-rĩ, no nginya eterere mĩthenya mũgwanja. ²⁷ Mũthenya ũrĩa agaacooka gũtoonya nja ĩrĩa ya na thĩĩnĩ ya handũ-harĩa-haamũre nĩguo agatungate thĩĩnĩ wa handũ-harĩa-haamũre-rĩ, no nginya erutĩre iruta rĩa mehia, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

²⁸ “Nĩ no nĩ igai rĩa athĩnjĩri-Ngai. Mũtikanamagaĩre igai gũkũ bũrũri wa Isiraeli; Nĩ nĩ ngũtuĩka igai rĩao. ²⁹ Marĩĩrĩaga maruta ma ngano, na maruta ma mehia, na maruta ma mahĩtia; nakĩo kĩndũ o gĩothe kĩrĩa kĩrutĩrwo Jehova gũkũ bũrũri wa Isiraeli gĩgaatuĩka kĩa. ³⁰ Maciaro mothe ma mbere marĩa mega, na iheo cianyu ciothe cia mwanya, igaatuĩka cia athĩnjĩri-Ngai. No nginya mũmaheage gĩcunjĩ kĩa mbere kĩa mũtu ũrĩa mũhinyu nĩgeetha kĩrathimo gĩtũũre kwanyu mĩcĩ. ³¹ Athĩnjĩri-Ngai matikanarĩe nyamũ o na ĩrĩkũ ĩngĩkorwo ĩkuĩte, ĩrĩ nyoni, kana matigari ma nyamũ yũragĩtwo nĩ nyamũ ĩngĩ.

45

Kũgaya Bũrũri

¹ “Hĩndĩ ĩrĩa mũkaagaya bũrũri ũtuĩke magai-rĩ, nĩmũkarutĩra Jehova gĩcigo kĩa bũrũri ũcio gĩtuĩke rũgongo rwamũre, gĩkorwo na mĩkono 25,000* kũraiha, na mĩkono 20,000† kwarama; gĩcigo kũ gĩothe gĩgaatuĩka gĩtheru. ² Gĩcigo-inĩ kũ, nĩhakagaywo gĩcigo kĩa mĩena ĩna ĩigananĩte, gĩkorwo kĩrĩ na mĩkono 500‡ o mwena, hatuĩke handũ-harĩa-haamũre, haccoke hathiũrũrũkĩrio nĩ njĩra ya mĩkono mĩrongo ĩtano.§ ³ Rũgongo-inĩ rũu rwamũre, nĩmũgathima gĩcunjĩ kĩa ũraihi wa mĩkono 25,000, na warĩ wa mĩkono 10,000. Gĩcigo-inĩ kũ nĩho hagaakwo handũ-harĩa-haamũre, na nĩho Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno. ⁴ Handũ hau hagaatuĩka haamũre thĩĩnĩ wa bũrũri nĩ ũndũ wa athĩnjĩri-Ngai, arĩa matungataga handũ-harĩa-haamũre, arĩa marĩkuhagĩrĩria ho nĩguo matungatagĩre Jehova. No ho hagaatuĩka ha nyũmba ciao o na hatuĩke harĩa hatheru ha handũ-harĩa-haamũre. ⁵ Gĩcigo kĩa mũigana wa ũraihi wa mĩkono 25,000, na warĩ wa 10,000 gĩgaatuĩka kĩa Alawii, arĩa matungataga thĩĩnĩ wa hekarũ, gĩtuĩke igai rĩao rĩa gwakwo matũũra ma gĩtũũrwo.

⁶ “Nĩmũkagaya gĩcigo gĩakwo ĩtũũra inene, gĩcigo kĩa warĩ wa mĩkono 5,000,* na ũraihi wa mĩkono 25,000, kĩhakane na gĩcigo kĩrĩa kĩamũre; gĩcigo kũ gĩgaatuĩka kĩa andũ a nyũmba yothe ya Isiraeli.

⁷ “Gĩthaka kĩrĩa gĩgaatuĩka kĩa mũnene ũcio gĩkaahakana mbarĩ cieri na rũgongo rũrĩa rwamũrĩrwo Jehova, hamwe na gĩthaka gĩa ĩtũũra rĩrĩa inene. Kuuma mwena wa ĩthũĩro gĩgaatambũrũka kĩrorete mwena wa ĩthũĩro, na kuuma mwena wa irathĩro gĩtambũrũke kĩrorete mwena wa irathĩro, naguo ũraihi wakĩo ũgaakĩgama kuuma mũhaka wa ĩthũĩro nginya wa irathĩro, gĩtwaranĩte na mĩhaka ya magai ma Benjamini na Juda. ⁸ Gĩthaka kũ nĩkĩo gĩgaatuĩka igai rĩake thĩĩnĩ wa bũrũri wa Isiraeli. Nao anene acio akwa matigacooka kũhinyĩrĩria andũ akwa, no nĩmagetĩkĩria andũ a nyũmba ya Isiraeli megwatĩre bũrũri ũcio kũringana na mĩhĩrĩga yao.

⁹ “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Inyuĩ anene aya a Isiraeli, ũguo mwĩkĩte nĩ mũiganu! Eheriai maũndũ ma ũhinya na ma kũhinyanĩrĩria, mwĩkage ũndũ ũrĩa ũrĩ wa kĩhooto na wagĩrĩire. Tigai gĩtunyaga andũ akwa indo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ¹⁰ No nginya mũhũthagĩre ĩthimo iria iringaine wega, na mũhũthagĩre eba ĩrĩa ĩringaine wega, o na bathi ĩrĩa ĩringaine wega. ¹¹ Eba na bathi ikorwo irĩ kĩgeri kĩmwe kĩiganaine, bathi ĩmwe ĩiganagĩre gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa homeri o ĩmwe, o nayo eba ĩmwe ĩiganagĩre gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa homeri o ĩmwe; homeri ĩmwe ĩtuĩke nĩyo kĩgeri kĩrĩa gĩtĩkĩrĩku gĩa gũcithima cieri. ¹² Cekerĩ ĩmwe ĩrĩkoragwo ĩrĩ ya gera mĩrongo ĩrĩ. Cekerĩ mĩrongo ĩrĩ,

* 44:24 Athĩnjĩri-Ngai nĩmatungataga ta atĩrĩrĩrĩ bũrũri. Ũyũ warĩ wĩra ũmwe wao kuuma matukũ ma tene (1Sam 4:18; 2Maũ 19:8-11).

* 45:1 nĩ ta kilomita 12 † 45:1 nĩ ta kilomita 10 ‡ 45:2 nĩ ta mita 260 § 45:2 nĩ ta mita 26 * 45:6 nĩ ta kilomita igĩrĩ na nuthu (2:5)

kuonganĩrĩria na cekeri ingĩ mĩrongo tĩrĩ na ithano, kuonganĩrĩria na ingĩ ikũmi na ithano, nĩ ũndũ ũmwe na mina ĩmwe.

Maruta na Mĩthenya ĩrĩa Mĩamũre

¹³ “Gĩkĩ nĩkĩo kĩheo kĩa mwanya kĩrĩa mūrĩrutaga: Nakĩo nĩ gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba ĩmwe† kuuma harĩ o homeri ĩmwe‡ ya ngano, na gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba ĩmwe kuuma harĩ o homeri ĩmwe ya cairi. ¹⁴ Gĩcunjĩ kĩrĩa gĩtue kĩa maguta, mathimĩtwo na gĩthimi kĩa bathi, nĩ gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa bathi§ kuuma harĩ o kori ĩmwe* (nayo kori ĩmwe ĩrĩ na bathi† ikũmi kana homeri ĩmwe‡, nĩgũkorwo bathi ikũmi nĩcio homeri ĩmwe). ¹⁵ Ningĩ ng’ondũ ĩmwe nĩkarutwo kuuma harĩ o rūũru rwa ng’ondũ magana meerĩ kuuma ũrĩthio-inĩ ũrĩa mwega ũrĩ maaĩ kũu bũrũri wa Isiraeli. Icio nĩcio igaatuĩka cia maruta ma mĩtu, na maruta ma njino, o na cia maruta ma ngwatanĩro, nĩguo andũ mahorohagĩrio nacio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ¹⁶ Andũ othe a bũrũri nĩmakanyĩitanĩra ũhoroinĩ ũcio wa kũruta iheo cia mwanya cia kũhũthĩrwo nĩ mũnene thĩinĩ wa bũrũri wa Isiraeli. ¹⁷ Mũnene ũcio nĩwe ũkaarutaga maruta ma njino, na maruta ma mĩtu, na maruta ma kũnyuu ciathĩ-inĩ, na Tũrũgamo twa Mweri, na Thabatũ, o na ciathĩ-inĩ ciothe iria njathane cia andũ a nyũmba ya Isiraeli. Nĩkaruta maruta ma mehia, na maruta ma mĩtu, na maruta ma njino, na maruta ma ngwatanĩro ma kũhoroheria andũ a nyũmba ya Isiraeli.

¹⁸ “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mweri wa mbere, o mũthenya wa mbere wa mweri ũcio, nĩmũkaruta gategwa gatarĩ na kaũũgũ nĩguo mũtherie handũ-harĩa-haamũre. ¹⁹ Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakooya thakame ĩmwe ya maruta ma mehia amĩhake itingĩ-inĩ cia mĩrango ya hekarũ, na amĩhake koine ciothe inya cia metha ya kĩgongona, o na amĩhake itingĩ-inĩ cia itoonyero rĩa nja ya na thĩinĩ. ²⁰ ũguo noguo mũgeeka mũthenya wa mũgwanja wa mweri ũcio nĩ ũndũ wa mũndũ o wotho ũngĩhia atekwenda kana ehie nĩ ũndũ wa kũrigwo; ũguo nĩguo mũkaahoroheria hekarũ ĩyo.

²¹ “Mweri wa mbere, mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri o ũcio nĩguo mũrĩgĩaga na gĩathĩ kĩa Bathaka, ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja, ihinda rĩrĩa mũrĩrĩaga mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũimbua. ²² Mũthenya ũcio-rĩ, mũnene akaaruta ndegwa irĩ iruta rĩa mehia nĩ ũndũ wake mwene, o na nĩ ũndũ wa andũ othe a bũrũri ũcio. ²³ O mũthenya, ihinda rĩa mĩthenya ĩyo mũgwanja ya Gĩathĩ kũu, mũnene ũcio nĩkaruta ndegwa mũgwanja, na ndũrũme mũgwanja ĩtarĩ na kaũũgũ, cia kũrutĩra Jehova maruta ma njino, na arute thenge cia iruta rĩa mehia. ²⁴ Ningĩ arute mĩtu wa eba ĩmwe§ ũtuĩke iruta rĩa mĩtu harĩ o ndegwa, na eba ĩmwe harĩ o ndũrũme, na hini ĩmwe* ya maguta harĩ eba ĩmwe.

²⁵ “Ihinda-inĩ rĩu rĩa mĩthenya ĩyo mũgwanja ya Gĩathĩ kũu, kĩrĩa gĩkaambĩrĩria mweri wa mũgwanja, mũthenya wa ikũmi na ĩtano, nĩkaruta indo ta ĩcio nĩ ũndũ wa maruta ma mehia, na maruta ma njino, na maruta ma mĩtu, o na ma maguta.

46

¹ “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kĩhingo kĩa nja ya na thĩinĩ kĩrĩa kĩrorete irathĩro kĩrĩkaraga kĩhingĩtwo mĩthenya ĩtandatũ ĩrĩa ya kũrutwo wĩra, no mũthenya wa Thabatũ na mũthenya wa Karũgamo ka Mweri nĩkĩrĩhingũragwo. ² Nake mũnene arĩitoonyaga kuo na njĩra ya gĩthaku kĩrĩa gĩa itoonyero, na akarũgama hau gĩtugĩ-inĩ gĩa kĩhingo. Nao athĩnjĩri-Ngai marute igongona rĩa maruta make ma njino, na maruta make ma ngwatanĩro. Arĩihooyagĩra hau hingĩro-inĩ ya itoonyero, agacooka akoima nja, no kĩhingo kũu gĩtikahingwo nginya o hwaĩ-inĩ. ³ Nao andũ a bũrũri ũcio nĩmarĩhooyagĩra hau mũromo-inĩ wa kĩhingo kũu marĩ mbere ya Jehova mĩthenya ya Thabatũ na ya Tũrũgamo twa Mweri. ⁴ Namo maruta ma njino marĩa mũnene ũcio arĩrutagĩra Jehova mũthenya wa Thabatũ nĩ tũtũrũme tũtandatũ, na ndũrũme ĩmwe, ciothe ikorwo ĩtarĩ na kaũũgũ. ⁵ Narĩo iruta rĩa ngano rĩrĩa rĩakũrutanĩrio na ndũrũme ĩyo rĩrĩkoragwo rĩrĩ rĩa eba ĩmwe,* na iruta rĩa ngano rĩa kũrutanĩrio na tũtũrũme tũu rĩrĩkoragwo rĩrĩ rĩingĩ o ta ũrĩa angĩyendera, hamwe na hini ĩmwe† ya maguta harĩ o eba ĩmwe. ⁶ Nguo mũthenya wa Karũgamo ka Mweri arĩrutaga ndegwa ĩtarĩ ngũrũ, na tũtũrũme tũtandatũ, na ndũrũme ĩmwe, ciothe ĩtarĩ na kaũũgũ. ⁷ Ningĩ nĩarĩrutaga iruta rĩa ngano,

† 45:13 nĩ ta kilo ithatũ na nuthu (3.5) ‡ 45:13 nĩ ta kilo 220 § 45:14 nĩ ta lita 2 * 45:14 nĩ ta lita 220 † 45:14 nĩ ta lita 22 ‡ 45:14 nĩ ta lita 220 § 45:24 nĩ ta kilo 22 * 45:24 nĩ ta lita 4 * 46:5 nĩ ta kilo 22 † 46:5 nĩ ta lita 4

akaruta eba imwe hamwe na ndegwa iyo, na eba imwe hamwe na ndürüme iyo, na akaruta tütürüme tūngi o ta ürĩa angienda kūruta, hamwe na hini imwe ya maguta hari o eba imwe. ⁸ Na riria münene egütoonya-rĩ, arĩtoonyagĩra gĩthaku gĩa itoonyero, na akiuma akoimĩra njĩra o iyo.

⁹ “Hĩndĩ irĩa andũ a büruri ũcio marĩũkaga mbere ya Jehova mĩthenya ya ciathĩ iria njathane, mündũ o wotho ürĩa ũgaatoonyera kĩhingo kĩa mwena wa gathigathini akahooe-rĩ, akiuma akoimagĩra kĩhingo gĩa gũthini; na mündũ o wotho ũgaatoonyera kĩhingo kĩa mwena wa gũthini, akiuma akoimagĩra kĩhingo gĩa gathigathini. Gütĩrĩ mündũ ũgaacookera kĩhingo kĩa atoonyeire, no mündũ ariumagĩra kĩhingo kĩa kĩng’etheire kũ atoonyeire. ¹⁰ Münene ũcio arĩkoragwo arĩ hamwe nao, agatoonyaga magĩtoonya, na akoimaga makiuma.

¹¹ “Hĩndĩ ya ciathĩ na ya maruga marĩa matuĩtwo, iruta rĩa ngano rĩrĩkoragwo rĩrĩ eba imwe hamwe na ndegwa, na eba imwe hamwe na ndürüme, na akaruta tütürüme tūngi o ta ürĩa angiyendera, hamwe na hini imwe ya maguta hari o eba imwe. ¹² Hĩndĩ irĩa münene ũcio ekürutĩra Jehova iruta rĩa kwiyendera, o na rĩngĩkorwo rĩrĩ iruta rĩa njino kana maruta ma ngwatanĩro, nĩarĩhingũragĩrwo kĩhingo kĩa kirorete mwena wa irathĩro. Arĩrutaga iruta rĩaake rĩa njino kana maruta make ma ngwatanĩro o ta ürĩa ekaga mũthenya wa Thabatũ. Aarĩkia kūruta oime nja na aarĩkia kuuma, kĩhingo kũ gĩkaahingwo.

¹³ “O mũthenya nĩrĩrutaga gatürüme ka ũkürũ wa mwaka ũmwe gatarĩ na kaũgũ nĩ ũndũ wa kūrutĩra Jehova iruta rĩa njino; ũrĩkarutaga rĩciĩnĩ o rĩciĩnĩ. ¹⁴ Ningĩ hamwe nako nĩrĩrutaga iruta rĩa ngano rĩa gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba imwe,† na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini imwe§ ya maguta ma kũringia mũtu ũcio rĩciĩnĩ o rĩciĩnĩ. Iruta rĩrĩ rĩa ngano rĩrĩrutagĩrwo Jehova rĩrĩ watho wa gütũura. ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio gatürüme kau, na iruta rĩu rĩa ngano, na maguta macio nĩrĩrutagwo rĩciĩnĩ o rĩciĩnĩ rĩrĩ iruta rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe.

¹⁶ “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Münene ũcio angĩkaahe mwanake ũmwe wake kĩheo kuuma kũrĩ igai rĩaake, o na kĩo gĩgaatuĩka kĩa njiaro ciake; gĩgaatuĩka indo ciao iria magaiĩrwo. ¹⁷ No rĩrĩ, angĩkaahe ndungata imwe yake kĩheo kuuma igai-inĩ rĩaake, ndungata iyo ĩgaatũura nakĩo o nginya mwaka wayo wa kuohorwo; hĩndĩ iyo kĩheo kũ nĩgĩgacookerera münene ũcio. Igai rĩu rĩaake nĩ rĩa ariũ ake oiki; nĩ igai rĩaao. ¹⁸ Mũthamaki ũcio ndangĩtunya andũ acio magai mao na njĩra ya kũmaingata mehere indo-inĩ ciao. Nĩakahe ariũ ake magai mao kuuma indo-inĩ ciake mwene, nĩguo gütikanagĩe mündũ o na ũrĩkũ gatagatĩ-inĩ ka andũ akwa ũkeeherio indo-inĩ ciake.’”

¹⁹ Thuutha wa ũguo mündũ ũcio akĩngereria itoonyero-inĩ rĩa mwena wa kĩhingo gĩa tũnyũmba tũu twamũre tũria twarĩ twa athĩnjĩri-Ngai, tũria twarorete mwena wa gathigathini, na akĩnyonia handũ haarĩ mũthia-inĩ wa mwena wa ithũiro. ²⁰ Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Haha nĩho handũ harĩa athĩnjĩri-Ngai marĩrugagĩra iruta rĩa mahĩtia, na iruta rĩa mehia, na nĩho marĩhĩhagĩria iruta rĩa ngano, nĩgeetha matikanamoimie na kũu nja ya nyumĩrĩra, matigatherie andũ namo.”

²¹ Ningĩ agĩcooka akĩndwara nja iyo ya nyumĩrĩra, na agĩthiũrũrũkia koine-inĩ ciayo inya, na nĩ ngĩona atĩ o koine-inĩ nĩ haarĩ na nja ĩngĩ. ²² Koine-inĩ icio inya cia nja ya nyumĩrĩra nĩ haarĩ na nja ciarĩ njirigĩre. Ciarĩ na gĩthimo kĩaiganaine kĩa ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩna,* na warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtatũ†; o nja imwe ya nja icio ciarĩ koine-inĩ icio inya nĩyaiganaine na ĩria ĩngĩ. ²³ Gũthiũrũrũka mwena wa na thĩinĩ wa nja icio inya nĩ haarĩ na mwako wa mahiga warĩ na mariiko maakĩtwo mathiũrũrũkĩirie hau rungu rwa mwako ũcio. ²⁴ Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Maya nĩmo mariiko marĩa andũ arĩa matungataga thĩinĩ wa hekarũ marĩrugagĩra indo cia magongona iria irutĩtwo nĩ andũ.”

47

Rũũ Rwoimaga Hekarũ

¹ Mündũ ũcio nĩanjookirie itoonyero-inĩ rĩa hekarũ, na nĩ ngĩona maaĩ magĩtherũka kuuma rungu rwa hingĩro ya hekarũ, magatherera na mwena wa irathĩro (tondũ hekarũ yarorete mwena wa irathĩro). Maaĩ macio moimaga na kũu rungu rwa mwena wa gũthini wa hekarũ, o mwena ũcio wa

† 46:14 nĩ ta kilo ithatũ na nuthu (3:5) § 46:14 nĩ ta lita imwe na robo (1:25) * 46:22 nĩ ta mita 20 † 46:22 nĩ ta mita 15

gũthini wa kīgongona. ² Ningĩ agĩcooka akĩndwara nja angereirie kīhingo kĩa mwena wa gathigathini, na agĩthiũrũkĩria mwena wa nja akĩndwara nginya kīhingo-inĩ kĩa nyumĩrĩra kĩrĩa kīang'etheire mwena wa irathĩro, namo maaĩ macio maathereraga kuuma mwena wa gũthini.

³ Rĩrĩa mũndũ ũcio aathiiaga arorete mwena wa irathĩro anyiitĩte rĩrigi rwa gũthima na guokorĩ, agĩthima mĩkono 1,000,* agĩcooka akĩngereria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya thũng'wa-inĩ. ⁴ Ningĩ agĩthima mĩkono ĩngĩ ngiri ĩmwe, na akĩnduĩkanĩria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya maru-inĩ. Agĩcooka agĩthima mĩkono ĩngĩ ngiri ĩmwe, na akĩngereria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya njohero-inĩ. ⁵ Ningĩ agĩthima mĩkono ĩngĩ ngiri ĩmwe, rũgĩkorwo rũrĩ rũũ itangĩahotire kũringa, nĩ ũndũ maaĩ macio maarĩ maiyũru na rũkarika ũndũ rũngĩthambĩrwo, rũgatuĩka rũũ rũtangĩringĩka nĩ mũndũ. ⁶ Nake akĩnjũũria atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, nĩũrona ũndũ ũyũ?”

Hĩndĩ ĩyo akĩhũndũra, akĩnjookia nginya hũgũrũrũ-inĩ cia rũũ rũu. ⁷ Rĩrĩa ndaakinyire ho, ngĩona mĩtĩ mĩingĩ ĩrĩa yarĩ mĩrĩmo yeerĩ ya rũũ rũu. ⁸ Nake akĩnjũra atĩrĩ, “Maaĩ maya mathereraga marorete bũrũri ũrĩa ũrĩ mwena wa irathĩro, magaikũrũka nginya Araba,† magacooka magathĩĩ makeitĩrĩra Iria-inĩ rĩa Cumbĩ. Maarĩkia kwĩitĩrĩra iria-inĩ rĩu, namo maaĩ marĩo makaagĩra. ⁹ Mĩrumbĩ ya ciũmbe iria irĩ muoyo nĩgatũũra muoyo kũrĩa guothe rũũ rũu rũgaathereragĩra. Nĩgũkaagĩa thamaki nyingĩ, tondũ maaĩ macio nĩkuo mathereragĩra, magatũma maaĩ macio marĩ na cumbĩ magĩre; nĩ ũndũ ũcio kũrĩa rũũ rũu rũthereragĩra, ciũmbe ciothe nĩgatũũra muoyo. ¹⁰ Ategi a thamaki makaarũgamaga hũgũrũrũ-inĩ ciaruo; kuuma Eni-Gedi nginya Eni-Egilaimu nĩgũgakorwo na kũndũ gwa gũtambũrũkĩrio wabu. Thamaki igaakorwo irĩ cia mĩthemba mĩingĩ, o ta thamaki cia Iria Rĩrĩa Inene. ¹¹ No matindiri makuo na njabacabi ciakuo itikagĩra; igaatigwo irĩ cia cumbĩ. ¹² Mĩtĩ ya matunda ma mĩthemba yotha nĩgakũra hũgũrũrũ-inĩ cieri cia rũũ rũu. Mathangũ mayo matikooma, o na kana mĩtĩ ĩyo yaage gũciara. O mweri nĩgaciaraga, tondũ maaĩ moimĩte handũ-harĩa-haamũre magaathereraga nginya kũu ĩrĩ. Maciaro mayo magaatuĩka irio namo mathangũ mayo matuĩke ma kũhonania.”

Mĩhaka ya Bũrũri

¹³ Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Ĩno nĩyo mĩhaka ĩrĩa mũkaarũmĩrĩra mũkĩgaya bũrũri ũcio ũtuĩke igai gatagatĩ-inĩ ka mĩhĩrĩga ĩrĩa ikũmi na ĩrĩ ya Isiraeli. Jusufu akaaheo icunjĩ igĩrĩ. ¹⁴ Nawe nĩũkamagayania bũrũri ũcio icunjĩ ciiganaine. Tondũ nĩndehĩtĩre njoete guoko na igũrũ ngiuga atĩ nĩngaũhe maithe manyu ma tene-rĩ, bũrũri ũyũ nĩũgaatuĩka igai rĩanyu.

¹⁵ “Ũyũ nĩguo ũgaatuĩka mũhaka wa bũrũri ũcio:

Mũhaka wa mwena wa gathigathini ũkoima Iria Rĩrĩa Inene ũgereire njĩra ya Hethiloni, ũhĩtũkĩre Lebo-Hamathu, nginya Zedadi, ¹⁶ na ũgerere Berotha na Sibiraimu (kũu mũhaka-inĩ ũrĩa ũrĩ gatagatĩ ka Dameski na Hamathu), ũthĩĩ nginya Hazeri-Hatikoni, kũu mũhaka-inĩ wa Haurani.

¹⁷ Naguo mũhaka ũcio ũtambũrũke kuuma iria-inĩ ũkinye Hazari-Enani, mũhaka-inĩ wa mwena wa gathigathini wa Dameski, naguo mũhaka wa Hamathu ũkorwo ũrĩ mwena wa gathigathini. ũcio nĩguo ũgaatuĩka mũhaka wa mwena wa gathigathini.

¹⁸ Naguo mũhaka wa mwena wa irathĩro ũkaagerera gatagatĩ ka Haurani na Dameski, ũtwaranĩte na Rũũ rwa Jorodani gatagatĩ ka Gileadi na bũrũri ũcio wa Isiraeli, ũrorete o iria-inĩ rĩa mwena wa irathĩro, ũthĩĩ nginya Tamaru. ũcio nĩguo ũgaatuĩka mũhaka wa mwena wa irathĩro.

¹⁹ Naguo mũhaka wa mwena wa gũthini ũkoima Tamaru o nginya kũu maaĩ-inĩ ma Meriba-Kadesi, ũtwarane na Karũũ ka Misiri o nginya Iria Rĩrĩa Inene. ũcio nĩguo ũgaatuĩka mũhaka wa mwena wa gũthini.

²⁰ Naguo mũhaka wa mwena wa ithũĩro, Iria Rĩrĩa Inene nĩrĩo rĩgaatuĩka mũhaka, ũthĩĩ nginya harĩa hang'etheire Lebo-Hamathu. ũcio nĩguo ũgaatuĩka mũhaka wa mwena wa ithũĩro.

* 47:3 nĩ ta mita 450 † 47:8 Ũyũ warĩ bũrũri ũtaarĩ maaĩ gatagatĩ ka Jerusalemu na Iria rĩa Cumbĩ.

²¹ “Inyuĩ nĩ inyuĩ mūkeegayania būrūri ũyũ kūrīngana na mīhīrīga ya Isiraeli. ²² Mūkaūgayana ũtuĩke igai rīanyu inyuĩ ene, na rīa andũ a kūrīgī arīa matūūruga gatagatī-inĩ kanyu na nĩ marĩ na ciana. Nīmūkamatusa ta marĩ andũ a Isiraeli maciarīrwo būrūri ũcio; acio makaagaīrwo igai hamwe na inyuĩ gatagatī-inĩ ka mīhīrīga ya Isiraeli. ²³ Mūhīrīga-inĩ o ũrīa mūdũ angīkorwo atūūrīte arī mūgeni-rī, kũu nīkuo mūkaamūgaīra igai rīake,” ũguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.

48

Kūgayania Būrūri

¹ “Na rīrī, maya nīmo marīitwa ma mīhīrīga iyo: Mūhaka-inĩ wa mwena wa gathigathini, Dani nīakaheo gīcigo kīmwe; nakīo gīgaatwarana na njīra ya Hethiloni ya gūthiĩ nginya Lebo-Hamathu; Hazari-Enani na mūhaka wa mwena wa gathigathini wa Dameski kūrīgania na Hamathu gūgaakorwo kūrī mūhaka wakuo kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro.

² “Nake Asheri aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Dani kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro.

³ “Nake Nafitali aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Asheri kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro.

⁴ “Nake Manase aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Nafitali kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro.

⁵ “Efiraimu aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Manase kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro.

⁶ “Nake Rubeni aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Efiraimu kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro.

⁷ “Nake Juda aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Rubeni kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro.

⁸ “Ningī kūhakana na rūgongo rwa Juda kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro, nīmūkaruta gīcigo mūkīneane gītuĩke kīheo kīa mwanya. Gīgaakorwo kīrī na wariĩ wa mīkono 25,000* kwarama, naguo ũraihi wakīo ũkaiganana na gīcigo kīmwe kīa iria igaiirwo mīhīrīga kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro; naho handũ-harīa-haamūre hagaakorwo harī gatagatī ga kīo.

⁹ “Gīcigo kīu kīa mwanya mūkaarutīra Jehova-rī, gīgaakorwo kīrī na ũraihi wa mīkono 25,000, na wariĩ wa mīkono 10,000.† ¹⁰ Gīcigo kīu gīgaatuīka gīcigo kīamūre kīa athīnjīri-Ngai. Gīgaakorwo kīrī kīa ũraihi wa mīkono 25,000 mwena wa gathigathini na wariĩ wa mīkono 10,000 mwena wa ithūiro, na wariĩ wa mīkono 10,000 mwena wa irathīro, na ũraihi wa mīkono 25,000 mwena wa gūthini. Handũ-harīa-haamūre hagaakorwo harī gatagatī ga kīo. ¹¹ Gīcigo kīu gīgaatuīka kīa athīnjīri-Ngai arīa aamūre, nao nĩ andũ a Zadoku arīa matūūrīte marī ehokeku makīndungatīra, na matiigana gūturuura ta ũrīa Alawii meekire hīndī irīa andũ a Isiraeli maturuurire. ¹² Gīcigo kīu gīgaatuīka kīheo kīao kīa mwanya kīrutitwo kuuma gīcigo-inĩ kīu kīamūre kīa būrūri, nakīo gīgaatuīka igai itheru mūno, na gīkaahakana na rūgongo rwa Alawii.

¹³ “Gūtwarana na rūgongo rūu rwa athīnjīri-Ngai-rī, Alawii nīmakagaya gīcigo kīa mīkono 25,000, na wariĩ wa mīkono 10,000. Ũraihi wakīo wothe ũgaakorwo ũrī mīkono 25,000, naguo wariĩ wakīo ũkorwo ũrī wa mīkono 10,000. ¹⁴ Nao matikanendie kana makūūranie o na kīmwe gīa cio. Gīkī nīkīo gīcigo kīrīa kīega mūno būrūri-inĩ ũyũ, na gītikananengerwo mūdũ ũngī, tondũ nīkīamūrīre Jehova.

¹⁵ “Gīcigo kīrīa gīgaatigara kīa wariĩ wa mīkono 5,000,‡ na ũraihi wa mīkono 25,000, gīgaatuīka gīa kūhūthagīrwo na maūdũ ma itūūra rīu inene, kīhūthīrwo na gwakwo nyūmba cia gūtūūrwo, na ithaka cia ũrīithio. Itūūra rīu inene rīgaakorwo gatagatī ga gīcigo kīu, ¹⁶ narīo itūūra rīu rīgaakorwo na ithimo ici: mwena wa gathigathini nĩ mīkono 4,500,§ na mwena wa gūthini nĩ mīkono 4,500, na mwena wa irathīro nĩ mīkono 4,500, na mwena wa ithūiro nĩ 4,500. ¹⁷ Gīthaka kīa ũrīithio wa itūūra rīu inene gīgaakorwo kīrī na mīkono 250* mwena wa gathigathini, na mīkono 250 mwena wa gūthini, na mīkono 250 mwena wa irathīro, na mīkono 250 mwena wa ithūiro. ¹⁸ Gīcigo kīrīa gīgaatigara,

* 48:8 nĩ ta kilomita 12 † 48:9 nĩ ta kilomita 5 ‡ 48:15 nĩ ta kilomita igīrī na nuthu (2.5) § 48:16 nĩ ta kilomita igīrī na robo (2:25) * 48:17 nĩ ta mita 115

kīhakanīte na gīcigo kīu kīamūre, na gītwaranīte na ūraihi wakīo, gīgaakorwo kīrī kīa mīkono 10,000 mwena wa irathīro, na mīkono 10,000 mwena wa ithūiro. Maciaro makīo nīmo makaarīagwo nī aruti wīra a itūūra rīu inene. ¹⁹ Aruti wīra acio a itūūra rīu inene arīa makaarīmaga kīu makoima mīhīrīga-inī yothe ya Isiraeli. ²⁰ Gīcigo kīu gīothe gīgaakorwo kīiganaine mīena yothe īna, na gīkorwo kīrī na mīkono 25,000 o mwena. Nīmūkaruta gīcigo kīu kīamūre kīrī kīheo kīa mwanya, gītuīke gīcigo kīamūre, mūkīrutanīrie na gīthaka gīa itūūra rīu inene.

²¹ “Kūndū kūrīa gūgaatigara mīena yeerī ya gīcigo kīu kīamūre na gīthaka gīa itūūra rīrīa inene gūgaatuīka kwa mūthamaki. Kūndū kīu gūgaatambūrūka mwena wa irathīro wa kūrīa gwathimītuo mīkono 25,000 ya gīcigo kīu kīamūre gūkinye nginya mūhaka-inī wa mwena wa irathīro, naguo mwena wa ithūiro uume hau haathimītuo mīkono 25,000, gūkinye nginya mūhaka-inī wa mwena wa ithūiro. Icigo icio cīerī itwaranīte na ūraihi wa icigo icio ingī cia mīhīrīga igaatuīka cia mūthamaki, nakīo gīcunjī kīrīa kīamūre, hamwe na handū-harīa-haamūre ha hekarū igaakorwo gatagatī ga kūndū kīu. ²² Nī ūndū ūcio ithaka cia Alawī na ithaka cia itūūra inene igaakorwo irī gatagatī ga gīcigo kīu kīa mūthamaki. Gīcigo kīu kīa mūnene gīgaakorwo kīrī gatagatī ka mūhaka wa Juda na mūhaka wa Benjamini.

²³ “Ha ūhoru wa mīhīrīga īyo ingī itigarīte: Benjamini akaaheo gīcigo kīmwe; nakīo gīgaatambūrūka kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro.

²⁴ “Nake Simeoni aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Benjamini kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro.

²⁵ “Nake Isakaru aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Simeoni kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro.

²⁶ “Nake Zebuluni aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Isakaru kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro.

²⁷ “Gadi nīakagaya gīcigo kīmwe; gīkaahakana na rūgongo rwa Zebuluni kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro.

²⁸ “Mūhaka wa mwena wa gūthini wa Gadi ūgaathī ūrorete mwena wa gūthini kuuma Tamaru nginya maaī ma Meriba-Kadesi, ningī ūtwarane na Karūū ka Misiri nginya Iria Rīrīa Inene.

²⁹ “Ūcio nīguo būrūri ūrīa mūkaagayania ūtuīke igai rīa mīhīrīga ya Isiraeli, nacio icio nīcio igaatuīka icigo ciao,” ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.

Ihingo cia Itūūra Inene

³⁰ “Ici nīcio igaatuīka njīra cia kuuma itūūra rīu inene: Kwambīrīria mwena wa gathigathini, ūrīa ūrī na ūraihi wa mīkono 4,500, ³¹ ihingo cia itūūra rīu inene igeetanio na mīhīrīga ya Isiraeli. Ihingo icio ithatū irī mwena wa gathigathini-rī, kīmwe nī kīa Rubeni, kīu kīngī nī kīa Juda, na kīu kīngī nī kīa Lawi.

³² “Naguo mwena wa irathīro, ūrīa ūrī na ūraihi wa mīkono 4,500, ūgaakorwo ūrī na ihingo ithatū: kīmwe nī kīa Jusufu, kīu kīngī nī kīa Benjamini, na kīu kīngī nī kīa Dani.

³³ “Ningī mwena wa gūthini, ūrīa ūrī na gīthimo kīa mīkono 4,500, ūgaakorwo ūrī na ihingo ithatū: kīmwe nī kīa Simeoni, kīu kīngī nī kīa Isakaru, na kīu kīngī nī kīa Zebuluni.

³⁴ “O na ningī mwena wa ithūiro, ūrīa ūrī na ūraihi wa mīkono 4,500, ūgaakorwo ūrī na ihingo ithatū: kīmwe nī kīa Gadi, kīu kīngī nī kīa Asheri, na kīu kīngī nī kīa Nafitali.

³⁵ “Itīina rīa gūthiūrūrūkīria itūūra rīu rīothe rīgaakorwo na mīkono 18,000.[†]

“Narīo itūūra rīu inene kuuma hīndī īyo gūthī na mbere rīgeetagwo ūū:

JEHOVA ARĪ KUO.”

[†] 48:35 nī ta kilomita 8

DANIELI

Gũthomithio kwa Danieli

¹ Atĩrĩrĩ, mwaka-inĩ wa gatatũ wa ũthamaki wa Jehoiakimu, mũthamaki wa Juda-rĩ, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩokire itũũra rĩa Jerusalemu, akĩrĩrigiicĩria nĩguo arĩtunyane. ² Nake Mwathani akĩrekereria Jehoiakimu, mũthamaki wa Juda, guoko-inĩ gwake, hamwe na indo imwe kuuma hekarũ-inĩ ya Ngai.* Nake Nebukadinezaru agĩkuua indo icio, agĩcitwara hekarũ-inĩ ya ngai yake kũu Babuloni, na agĩciiga nyũmba-inĩ irĩa yaigagwo igĩĩna cia ngai yake.

³ Ningĩ mũthamaki ũcio agĩatha Ashipenazi, ũrĩa warĩ mūrori mūnene wa anene a nyũmba yake ya ũthamaki, amũrehere andũ amwe arĩa moimĩte Isiraeli a nyũmba ya ũthamaki na a rūciaro rwa andũ arĩa maarĩ igweta, ⁴ nao makorwo marĩ aanake matarĩ kaũũgũ o na karĩkũ, na athaka makĩonwo, na andũ mekuoneka marĩ na ũtaũku maũndũ-inĩ mothe ma kwĩrutwo, na andũ mooĩ maũndũ wega, na ahũthũ kũnyiita maũndũ, na magĩrĩre gũtungata thĩinĩ wa nyũmba ya ũthamaki. Ashipenazi aarĩ arute andũ acio rūthiomi na maandĩko ma Ababuloni.† ⁵ Nake mũthamaki agĩtua maheagwo irio na ndibei mũthenya o mũthenya iria we mwene aarĩaga; maarĩ mathomithio maũndũ ihinda rĩa mĩaka itatũ, na thuutha ũcio matoonye wĩra-inĩ wa gũtungatĩra mũthamaki.

⁶ Thĩinĩ wa acio maathuurirwo nĩ haarĩ na aanake amwe maarutĩtwo Juda: Na nĩo Danieli, na Hanania, na Mishaeli, na Azaria. ⁷ Nake mūrori ũcio wa anene arĩa angĩ nĩamaheire marĩitwa mangĩ: Danieli akĩmwĩta Beliteshazaru, nake Hanania agĩitwo Shadiraka, nake Mishaeli agĩitwo Meshaki, nake Azaria agĩitwo Abedinego.‡

⁸ No rĩrĩ, Danieli agĩtua na ngoro yake atĩ ndegwĩthaahia na irio na ndibei iyo ya mũthamaki,§ na akĩũria mūrori ũcio wa anene etĩkĩrio ndakae gwĩthaahia na ũndũ wa kũrĩa irio icio. ⁹ Nake Ngai nĩatũmĩte Danieli etĩkĩrĩke na aiguĩrwo tha nĩ mūnene ũcio, ¹⁰ no mūnene ũcio akĩĩra Danieli atĩrĩ, “Nĩndĩretigĩra mũthamaki mwathi wakwa, ũrĩa ũtuĩte kĩrĩa mūrĩheagwo gĩa kũrĩa na gĩa kũnyua. Aangĩmuona mūrĩ ahĩnju gũkĩra aanake arĩa angĩ a riika rĩanyu-rĩ, angiuga nĩ kĩ gĩtũmĩte? Hĩndĩ iyo mũthamaki no aanengithie mūtwe nĩ ũndũ wanyu.”

¹¹ Danieli agĩcooka akĩarĩria mūrangĩri ũrĩa waheetwo wĩra nĩ mūrori wa anene arĩa angĩ wa kũroraga Danieli, na Hanania, na Mishaeli, na Azaria, akĩmwĩra atĩrĩ, ¹² “Ndagũthaitha, amba ũgerie ndungata ciaku handũ ha mĩthenya ikũmi: Ndũgaatũhe kĩndũ o nakĩ tiga o nyeni cia kũrĩa na maaĩ ma kũnyua. ¹³ Matukũ macio maathira ũcooke ũtũroranie na aanake acio angĩ marĩĩaga irio icio cia mũthamaki, na thuutha ũcio ũcooke gwĩka ndungata ciaku o ta ũrĩa ũkuona kwagĩrĩire.” ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio agĩtĩkĩra ũhoru ũcio, nake akĩmageria matukũ macio ikũmi.

¹⁵ Matukũ macio ikũmi maathira-rĩ, mothiũ mao makĩoneka maagĩrĩte, nao magatunguha gũkĩra aanake acio angĩ maarĩĩaga irio cia mũthamaki. ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio mūmarangĩri akĩeheria irio ciao iria ciarĩ njega mūno na ndibei irĩa maarĩ manyuuage na agĩcooka kũmaheaga o nyeni tu handũ ha irio icio.

¹⁷ Na rĩrĩ, Ngai nĩaheire aanake acio ana ũmenyo na ũtaũku wa maandĩko ma mĩthemba yothe, na wĩruti wa maũndũ. Nake Danieli nĩataũkagĩrwo nĩ cioneki na irooto cia mĩthemba yothe.

¹⁸ Ihinda rĩrĩa mũthamaki aatuĩte atĩ andũ acio magaatwarwo nyũmba yake thĩinĩ rĩathira-rĩ, mūrori wa anene arĩa angĩ agĩkĩmatwara harĩ Nebukadinezaru. ¹⁹ Mũthamaki akĩaria nao, na ndonire mũndũ ũngĩagananirio na Danieli, na Hanania, na Mishaeli na Azaria; na nĩ ũndũ ũcio magĩtoonyio wĩra-inĩ wa gũtungatagĩra mũthamaki. ²⁰ ũndũ-inĩ o wotha ũkonĩ ũũgĩ na ũtaũku wa maũndũ marĩa mũthamaki aamoragia-rĩ, agĩkora makĩrĩte ago othe na aragũri a ũthamaki wake wotha maita ikũmi.

* 1:2 Andũ a Juda maatahirwo magĩtwarwo Babuloni, bũrũri wa ũkombo, nĩ ũndũ wa kwaga gwathĩkĩra Jehova. † 1:4 Rũthiomi na mwandĩko wa andũ a Babuloni warĩ na hinya gũthoma. ‡ 1:7 Rĩitwa Beliteshazaru nĩ kuuga “Beli arogĩtĩra muoyo wake” (rĩetanĩtio na ngai yetagwo Beli). Shadiraka nĩ kuuga “watho wa Aku” (ngai ya andũ a Sumeria thĩinĩ wa Babuloni ya mweri). Meshaki nĩ kuuga “nũũ ũtarĩ ta Aku?” Narĩo Abedinego nĩ kuuga “ndungata ya Nego” (rĩitwa rĩngĩ rĩa Beli). § 1:8 Andũ a Isiraeli maatuaga atĩ irio cia mũthamaki ciarĩ na thaahu tondũ rwĩga rwa mbere rwarutagĩrwo ngai cia mĩhianano.

²¹ Nake Danieli agĩtũũra kũu nginya mwaka wa mbere wa wathani wa Mũthamaki Kurusu.

2

Kĩroto kĩa Nebukadinezaru

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ũthamaki wake-rĩ, Nebukadinezaru nĩarootire irooto; agĩtangĩka meciiria na akĩũrwo nĩ toro. ² Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩta ago na aragũri, na arogi na arori a njata nĩguo moke mamwĩre ũrĩa aarootete. Rĩrĩa mookire makĩrũgama mbere ya mũthamaki, ³ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ harĩ kĩroto ndootete kĩrĩa kĩrathĩĩnia, na nĩngwenda kũmenya ũrĩa kiugĩte.”

⁴ Hĩndĩ iyo arori a njata acio magĩcookeria mũthamaki na rũthiomi rwa Asuriata,* makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũthamaki, ũrotũũra tene na tene! Ta kũire ndungata ciaku kĩroto kĩrĩa ũrotete, nacio itaũre kĩroto kũu.”

⁵ Nake mũthamaki agĩcookeria arori a njata acio, akĩmeera atĩrĩ, “Ũndũ ũyũ nĩguo nduĩte ngwatĩirie mũno: Mũngĩaga kũnjĩra kĩroto kĩrĩa ndootete na mũgĩtaũre-rĩ, nguuga mũtemangwo mũkue, nacio nyũmba cianyu imomorwo ituĩke hĩba cia mahiga. ⁶ No mũngĩnjĩra kĩroto kũu na mũgĩtaarĩrie-rĩ, nĩngũmũhe iheo, na marĩhi, o na ndũmũtĩthie mũno. Nĩ ũndũ ũcio njĩrai ũrĩa ndootete na mũndaũrĩre ũhoru wa kĩroto kũu.”

⁷ Makĩmũcookeria o rĩngĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki nĩetĩkire kwĩra ndungata ciake ũrĩa arotete, na ithuĩ nĩtũkũmũtaũrĩra kĩroto kũu.”

⁸ Nake mũthamaki akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩndĩramenya kũna atĩ mũrenda o kũrai haraihia ihinda, tondũ nĩmũramenya atĩ ũndũ ũyũ nĩguo nduĩte ngwatĩirie mũno: ⁹ Mũngĩaga kũnjĩra kĩroto kũu ndootete-rĩ, iherithia rĩanyu no rĩmwe. Mũciĩrĩre kũnjĩra maũndũ ma kũũhĩtithia na ma waganu, mũgĩciiria atĩ ũrĩa nduĩte nĩkũgarũrũka. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, njĩrai kĩroto kũu, na nĩngũmenya atĩ no mũhote gũgĩtaũra.”

¹⁰ Nao arori a njata acio magĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe gũkũ thĩ ũngĩhota gwĩka ũguo mũthamaki aroiga! Gũtirĩ mũthamaki, o na arĩ mũnene na arĩ na hinya atĩa, ũrĩ wooria mũndũ-mũgo, kana mũragũri, kana mũrori wa njata eke ũndũ ta ũcio. ¹¹ Ũndũ ũcio mũthamaki arooria ndũngĩhoteka. Gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kwĩra mũthamaki kĩroto kĩrĩa arootete, tĩa o ngai ciiki, na ititũũranagia na andũ a gũkũ thĩ.”

¹² Mũthamaki aigua ũhoru ũcio akĩrakara na akĩng’ũrĩka mũno nginya agĩathana atĩ andũ arĩa othe oogĩ a Babuloni mooragwo. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio gũkĩrutwo watho andũ acio oogĩ mooragwo, na andũ magĩtũmwo magacarie Danieli na arata ake nĩguo mooragwo.

¹⁴ Rĩrĩa Arioku, mũnene wa arangĩri a mũthamaki, aathiiaga kũũraga andũ acio oogĩ a Babuloni-rĩ, Danieli akĩmwarĩria na ũũgĩ, o na eciĩrĩtie wega ũrĩa ekũmwĩra. ¹⁵ Akĩũria ũcio warĩ mũnene wa arangĩri a mũthamaki atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũma mũthamaki atue itua rĩũru ũguo?” Nake Arioku agĩtaarĩria Danieli ũrĩa ũhoru ũcio wothe watariĩ. ¹⁶ Danieli aigua ũguo agĩthĩ harĩ mũthamaki, akĩmũũria amũhe ihinda, nĩgeetha ahote kũmũtaũrĩra kĩroto kũu.

¹⁷ Nake Danieli akĩinũka gwake mũciĩ na akĩmenyithia arata ake ũhoru ũcio, nao nĩo Hanania, na Mishaeli, na Azaria. ¹⁸ Akĩmaringĩrĩria mathaithe Ngai wa igũrũ nĩguo amaiguĩre tha, amaguũrĩrie ũhoru ũcio warĩ mũhithe, nĩgeetha we hamwe na arata acio ake matikooraganĩrio hamwe na andũ acio angĩ oogĩ a Babuloni. ¹⁹ Na rĩrĩ, ũtukũ ũndũ ũcio warĩ mũhithe ũkĩguũrĩrio Danieli na kĩoneki. Nake Danieli akĩgooca Ngai wa igũrũ, ²⁰ akiuga atĩrĩ:

“Rĩitwa rĩa Ngai rĩrotũũra rĩkumagio tene na tene;

ũũgĩ na ũhoti nĩ ciake.

²¹ Nĩwe ũgarũranagia mahinda na imera;

nĩanenehagia athamaki, na akameheria ũthamaki-inĩ.

Nĩwe ũheaga andũ arĩa oogĩ ũũgĩ,

nao arĩa makũũranaga maũndũ akamahe ũmenyo.

²² Nĩwe ũguũragia maũndũ marĩa marikĩru, o na marĩa marĩ hitho-inĩ;

nĩamenyaga maũndũ marĩa marĩ nduma-inĩ,

* 2:4 Rũthiomi rwa Asuriata nĩruo rwario rũrĩa anene aingĩ maaragia. Kuuma Dan 2:4 nginya Dan 7:28, ibuku rĩrĩ rĩandikĩtwo na rũthiomi rũrũ.

naguo ūtheri ūtūūranagia nake.

²³ Nīndagūcookeria ngaatho na ndakūgooca, o Wee Ngai wa maithe makwa:
Nīūūheete ūūgī o na ūhoti,
ūkaamenyithia ūhoru ūrīa tūkūhooete,
ūgatūma tūmenye kīroto kīa mūthamaki.”

Danieli Gūtaūra Kīroto

²⁴ Hīndī ūyo Danieli agīthiī kūrī Arioku, ūcio mūthamaki aamūrīte athiī akooragithie andū acio oogī a Babuloni, akīmwīra atīrī, “Ndūkooragithie andū acio oogī a Babuloni. Ndware kūrī mūthamaki, na nīngūmūtaūrīra kīroto gīake.”

²⁵ O hīndī ūyo Arioku agītware Danieli kūrī mūthamaki, akīmwīra atīrī, “Nīnyonete mūndū ūmwe wa arīa maatahītuo kuuma Juda ūngīhota kwīra mūthamaki ūrīa kīroto gīake kiugīte.”

²⁶ Nake mūthamaki akīūria Danieli (na nowe Belites hazaru) atīrī, “No ūhote kūnjīra kīroto kīrīa ndootete na ūgītaūre?”

²⁷ Nake Danieli akīmūcookeria atīrī, “Gūtīrī mūndū o na ūmwe wa arīa oogī, kana mūrāgūri, kana mūndū-mūgo o na kana mūrathi ūngīhota kwīra mūthamaki ūhoru ūcio wa hitho, ²⁸ no nī kūrī Ngai ūrī igūrū ūguūranagīria maūndū marīa marī hitho-inī. Nīwe wonetie Mūthamaki Nebukadinezaru ūrīa gūgaikara matukū-inī ma thuutha. Kīroto gīaku na cioneki iria irahītūkīre meciiria-inī maku ūkomete ūrīrī irarī ici:

²⁹ “Hīndī ūyo wakomete ūrīrī-inī, wee mūthamaki, meciiria maku nīmecūūranirie ūhoru wa maūndū marīa magooka thuutha-inī, nake ūrīa mūguūria wa maūndū marīa marī hitho-inī agīkūguūrīria ūrīa gūkaahaana thuutha-inī. ³⁰ Nīrī, ndiguūrīrio ūhoru ūcio ūrī hitho-inī atī tondū ndī na ūūgī gūkīra andū arīa angī matūūrāga muoyo, no nīgeetha wee mūthamaki ūmenye ūrīa kīroto kīu kiugīte, nīguo ūtaūkīrwo nī maūndū macio ūrecūūranagia meciiria-inī maku.

³¹ “Wee mūthamaki, warora nīwonire mūhianano mūnene warūngī mbere yaku: mūhianano ūcio warī mūnene mūno na nīwahanahenagia, na warī wa kūmakania ūkīonwo. ³² Mūtwe wa mūhianano ūcio warī wa thahabu īrīa therie, nakīo gīthūri kīaguo na moko ciarī cia betha, nayo nda na ciero ciaguo ciarī cia gīcango, ³³ magūrū maguo maarī ma kīgera, namo makinya maarī ma kīgera gītukanīte na rīūmba rīcine. ³⁴ Hīndī o ūyo wawīroreire, ihiga inene rīkīenjwo, no rītienjirwo nī moko ma mūndū. Rīkīgūtha makinya ma mūhianano ūcio marīa maarī ma kīgera gītukanīte na rīūmba, rīkīmahehenja. ³⁵ Nakīo kīgera kīu, na rīūmba, na gīcango, na betha, na thahabu igīthetherwo tūcunjī tūcunjī, igītuika ta mūūngū ūrīa ūmbūragwo kīhuhīro-inī hīndī ya rīūa. Ikīhuhūkanio nī rūhuho, igīthira biū na itiacookire kuoneka rīngī. No rīrī, ihiga rīu rīagūthire mūhianano ūcio rīkīneneha, rīgītuika kīrīma kīnene, rīkīyūra thī yothe.

³⁶ “Kīu nīkīo kīroto kīrīa warootire, na rīu nītūgūgītaūrīra mūthamaki. ³⁷ Wee mūthamaki-rī, nīwe mūthamaki wa athamaki. Nake Ngai wa igūrū nīakūheete ūthamaki, na ūhoti, na hinya, na rīiri; ³⁸ nīaigīte andū a ndūrīrī ciothe moko-inī maku, na nyamū cia gīthaka, o na nyoni cia rīera-inī. Kūrīa guothe itūūrāga-rī, nīagītuīte mwathi wacio ciothe. Wee nīwe mūtwe ūcio wa thahabu.

³⁹ “Thuutha waku, nīgūkarahūka ūthamaki ūngī ūtagaakorwo na hinya ta waku. Thuutha ūcio nīgūkagīa na ūthamaki ūngī wa gatātū, nīguo ūgerekanītio na gīcango, naguo nīūgaatha thī yothe.

⁴⁰ Marīgīrīrio-inī nīgūkarahūka ūthamaki ūngī wa kana ūrī hinya ta kīgera, nīgūkorwo kīgera kiunangaga na gīkahehenja indo ciothe, na o ta ūrīa kīgera kiunangaga indo igatuika tūcunjī ūguo noguo ūkahehenja na uunange mothamaki macio mangī mothe. ⁴¹ O ta ūguo wonire atī makinya na ciara ciarī cia rīūmba rīcine rītukanīte na kīgera-rī, noguo ūthamaki ūyū ūgaakorwo ūrī mūgayūkanu; no rīrī, nīūgakorwo ūrī na hinya wa kīgera thīnī wago, o ta ūguo wonire kīgera kīu gītukanīte na rīūmba. ⁴² O ūguo ciara ciarī cia kīgera gītukanīte na cia rīūmba-rī, noguo ūthamaki ūcio ūgaakorwo kūmwe ūrī na hinya na kūrīa kūngī ūgathuthikanga. ⁴³ Na o ta ūguo wonire kīgera gītukanīte na rīūmba rīcine-rī, noguo andū nao magaakorwo matukanīte, na matigaatūūra marī rūmwe rīngī, o ta ūrīa kīgera gītangītukana na rīūmba.

⁴⁴ “Na rīrī, ihinda-inī rīa athamaki acio, Ngai wa igūrū nīakahaanda ūthamaki ūtagacooka kwanangwo, kana ūtigīrwo andū angī. Nīūkahehenja mothamaki macio mangī mothe ūmaniine,

noguo mwene ũgaatũũra wĩhaandĩte tene na tene. ⁴⁵ Ũcio nĩguo ũtaũri wa kĩoneki kĩa ihiga rĩu rĩenjetwo kuuma kĩrĩma-inĩ, no rĩtienjetwo na moko ma andũ, na nĩrĩo rĩathetherire kĩgera, na gĩcango, na rĩũmba, na betha na thahabu igĩtuĩka tũcunjĩ.

“Ngai ũcio mũnene nĩamenyithĩtie mũthamaki ũrĩa gũkaahaana thuutha-inĩ. Kĩroto kũu nĩ kĩa ma, naguo ũtaũri wakĩo nĩ wa kwĩhokeka.”

⁴⁶ Hĩndĩ iyo Mũthamaki Nebukadinezaru akĩgũithia, agĩturumithia ũthiũ thĩ mbere ya Danieli, na akĩmũhe gĩtĩio kĩnene, na agĩathana atĩ arutĩrwo igongona na ũbumba. ⁴⁷ Mũthamaki akĩĩra Danieli atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai waku nĩwe Ngai wa ngai iria ingĩ, na Mwathani wa athamaki na mũguũria wa maũndũ marĩa marĩ hithe-inĩ, nĩgũkorwo nĩwahota kũguũria ũndũ ũyũ ũrĩ hithe-inĩ.”

⁴⁸ Nake mũthamaki agĩtũgĩria Danieli, na akĩmũtuga na iheo nyingĩ mũno. Akĩmũtua mwathi wa bũrũri wothe wa Babuloni, na akĩmũtua mũrũgamĩrĩri wa andũ arĩa othe oogĩ a bũrũri ũcio.

⁴⁹ Nake Danieli agĩthaita mũthamaki atue Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego arori a mawĩra marĩa maarutagwo bũrũri-inĩ ũcio wa Babuloni, no Danieli we mwene agĩkara kũu mũciĩ wa ũthamaki.

3

Mũhianano wa Thahabu, na Icuia rĩa Mwaki

¹ Na rĩrĩ, Mũthamaki Nebukadinezaru nĩathondekithirie mũhianano wa thahabu, wa mĩkono mĩrongo itandatũ* kũraiha na igũrũ, na mĩkono itandatũ† kwarama, na akĩũhaandithia werũ-inĩ wa Dura kũu bũrũri wa Babuloni. ² Nebukadinezaru agĩcooka agĩta anene, na anyabara, na abarũthi, na ataari a mũthamaki, na aigi kĩgĩina, na aciirithania, na mawakiri, na anene a mabũrũri make mothe moke kĩa mũro-inĩ gĩa kwamũra mũhianano ũcio aahandithĩtie. ³ Nĩ ũndũ ũcio, anene, na anyabara, na abarũthi, na ataari a mũthamaki, na aigi kĩgĩina, na aciirithania, na mawakiri, na anene othe a mabũrũri makĩgomana nĩ ũndũ wa kwamũra mũhianano ũcio Mũthamaki Nebukadinezaru aahaandithĩtie, nao makĩrũgama mbere yaguo.

⁴ Nake mũhuhi coro akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Inyuĩ andũ a iruka ciothe na a ndũrĩrĩ ciothe, na a mĩario yothe ta thikĩrĩriai ũrĩa mũthamaki aathanĩte mwĩke. ⁵ Rĩrĩa mũrĩguua mũgambo wa coro, na mĩtũrĩrũ, na thethe, na kĩnanda gĩa kĩnũbi, na kĩnanda kĩa mũgeeto, na mĩtũrĩrũ rĩa mĩariĩ, o hamwe na ũini wa mĩthemba yothe-rĩ, o rĩmwe mwĩgũithie thĩ mũhooe mũhianano ũcio wa thahabu ũrĩa Mũthamaki Nebukadinezaru aahaandithĩtie. ⁶ Mũndũ ũrĩa wothe ũtekwiũithia thĩ na ahoœ, o hĩndĩ iyo nĩegũikio icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno.”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa andũ acio maiguire mũgambo wa coro, na mĩtũrĩrũ, na thethe, na kĩnanda gĩa kĩnũbi, na kĩnanda kĩa mũgeeto, na ũini wa mĩthemba yothe, andũ othe, na ndũrĩrĩ, na andũ a mĩario yothe makĩgũithia thĩ, makĩhooya mũhianano ũcio wa thahabu ũrĩa Mũthamaki Nebukadinezaru aahaandithĩtie.

⁸ Ihinda o rĩu arori a njata amwe makĩyumĩria, magĩcuuka Ayahudi, ⁹ makĩĩra Mũthamaki Nebukadinezaru atĩrĩ, “Wee mũthamaki ũrotũũra tene na tene! ¹⁰ Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki nĩũrutĩte uuge waku, ũkoiga atĩ rĩrĩa mũndũ o wothe akaigua mũgambo wa coro, na mĩtũrĩrũ, na thethe, na kĩnanda gĩa kĩnũbi, na kĩnanda kĩa mũgeeto, na mĩtũrĩrũ rĩa mĩariĩ, na ũini wa mĩthemba yothe no nginya egũithie thĩ, ahoœ mũhianano ũcio wa thahabu, ¹¹ na ũkoiga atĩ mũndũ ũrĩa wothe ũtekwiũithia thĩ aũhooe, nĩagaikio icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno. ¹² No rĩrĩ, nĩ harĩ Ayahudi amwe arĩa wee ũigĩte a kũrora maũndũ ma bũrũri wa Babuloni, na nĩo Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, arĩa matakũiguaga, wee mũthamaki. Matitungatagĩra ngai ciaku, kana makahooya mũhianano wa thahabu ũcio ũhandithĩtie.”

¹³ Nĩ ũndũ ũcio Nebukadinezaru agĩcinwo nĩ marakara, nake agĩtũmanĩra Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego mareehwo harĩ we. Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩreehwo mbere ya mũthamaki, ¹⁴ nake Nebukadinezaru akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ũhoro wa ma wee Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, atĩ mĩitungatagĩra ngai ciakwa, o na kana mũkahooya mũhianano wa thahabu ũcio handithĩtie? ¹⁵ Rĩu-rĩ, mũngĩhaarĩria nĩgeetha rĩrĩa mũrĩguua mũgambo wa coro, na mĩtũrĩrũ, na thethe, na kĩnanda gĩa kĩnũbi, na kĩnanda kĩa mũgeeto, na mĩtũrĩrũ rĩa mĩariĩ, na ũini wa mĩthemba yothe, mwĩgũithie thĩ, mũhooe mũhianano ũcio nĩ thondekithĩtie, nĩ wega mũno. No rĩrĩ, mũngĩrega kũhooya mũhianano

* 3:1 nĩ ta mita 27 † 3:1 nĩ ta mita igĩrĩ na robo ithatũ (2:75)

ũcio-rĩ, nĩmũgũikio o ro rĩmwe icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno. Na rĩrĩ, hihi nĩ ngai ĩrĩkũ ĩngĩhota kũmũhonokia kuuma guoko-inĩ gwakwa?”

¹⁶ Nao Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego magĩcookeria mũthamaki, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Nebukadinezaru, ithuĩ tũtibataire kwĩyarĩrĩa tũrĩ mbere yaku igũrũ rĩa ũhoro ũyũ. ¹⁷ Tũngĩikio icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno-rĩ, Ngai ũrĩa ithuĩ tũtungataga e na ũhoti wa gũtũruta thĩinĩ warĩo, na nĩwe ũgũtũhonokia kuuma guoko-inĩ gwaku, wee mũthamaki. ¹⁸ No rĩrĩ, o na angĩaga gũtũhonokia-rĩ, nĩtũkwenda ũmenye, wee mũthamaki, atĩ ithuĩ tũtingĩtungatĩra ngai ciaku, kana tũhooe mũhianano wa thahabu ũcio wee ũhandithĩtie.”

¹⁹ Hĩndĩ ĩyo Nebukadinezaru akĩrakara mũno nĩ ũndũ wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, na agĩtukia gĩthiithi nĩ ũndũ wao. Agĩcooka agĩathana, akiuga icua rĩu rĩongererwo ngũ nĩguo rĩhiũhe maita mũgwanja ma ũrĩa rĩakoragwo rĩhiũhĩte. ²⁰ Nebukadinezaru agĩatha thigari imwe iria ciarĩ na hinya mũno ita-inĩ rĩake ciohe Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, imaikie icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanĩte mũno. ²¹ Nĩ ũndũ ũcio andũ acio, mehumbĩte kanjũ ciao, na thuruarĩ, na iremba, o na nguo icio ingĩ-rĩ, makĩohwo na magĩikio icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanĩte mũno. ²² Watho ũcio wa mũthamaki warĩ wa ihenya mũno, narĩo icua rĩkahiũha mũno, ũũ atĩ nĩnĩmbĩ cia mwaki ũcio cioragire thigari iria cianyitĩte Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, ²³ nao andũ acio atatũ, moohetwo makarũmio, makĩgũa icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanĩte mũno.

²⁴ Hĩndĩ ĩyo Mũthamaki Nebukadinezaru akĩgega, akĩrũgama na igũrũ o rĩmwe, akĩũria andũ arĩa maamũheaga kĩrĩa atĩrĩ, “Githĩ ti andũ atatũ tuohire na twamaikia mwaki-inĩ?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩ ma ũguo nĩguo, mũthamaki.”

²⁵ Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Hĩ, ta rorai! Nĩ ndĩrona andũ ana magĩcangacanga mwaki-inĩ, matarĩ ohe kana makahutio nĩ mwaki, nake ũcio wa kana ahaana ta ũmwe wa ariũ a ngai.”

²⁶ Nebukadinezaru agĩkuhĩrĩa mũromo-inĩ wa icua rĩu rĩakanaga mwaki, akĩanĩrĩa, akiuga atĩrĩ, “Inyuĩ Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, inyuĩ ndungata cia Ngai-Ūrĩa-ũrĩ Igũrũ-Mũno, umĩrai, mũũke haha!”

Nĩ ũndũ ũcio Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego makiumĩra mwaki-inĩ ũcio, ²⁷ nao anene, na anyabara, na abarũthi, na arĩa maataaraga mũthamaki othe makĩmarigiicĩria, makĩionera atĩ mwaki ndwamekĩte ũũru mĩrĩ yao, kana rĩcuĩrĩ rwa mĩtwe yao rĩkahĩa, o na nguo iria mehumbĩte itiahĩte, na matianungaga mwaki o na atĩa.

²⁸ Nake Nebukadinezaru akiuga atĩrĩ, “Ngai wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego arogoocwo, ũrĩa ũtũmĩte mũraika wake, ateithũre ndungata ciake! Mamwĩhokire, magĩkararia watho wa mũthamaki, na nĩmekwĩhaarĩrie kũruta mĩoyo yao handũ ha gũtungatĩra kana kũhooya ngai ingĩ, tiga Ngai ũcio wao. ²⁹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩndaruta watho atĩ andũ a rĩrĩrĩ o ruothe kana rwario arĩa makaaria ũndũ o wotho wa gũũkĩrĩa Ngai wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego magatinangio icunjĩ, na nyũmba ciao imomorwo ituĩke hĩba ya mahiga, nĩgũkorwo gũtirĩ ngai ingĩ ingĩhonokania na njĩra ĩno.”

³⁰ Nake mũthamaki agĩtũũgĩria Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego kũu bũrũri wa Babuloni.

4

Kĩroto gĩa Keerĩ kĩa Nebukadinezaru

¹ Nĩ nĩ Mũthamaki Nebukadinezaru,

Ndĩramwandĩkĩra marĩa maya inyuĩ andũ a iruka ciothe, na ndũrĩrĩ, na andũ a rwario o ruothe arĩa matũũraga thĩ yothe:

Mũrogaacĩra makĩria!

² Ndĩ na gĩkeno ngĩmũmenyithia morirũ na maũndũ ma kũgeganĩa marĩa Ngai-ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ mũno anjĩkĩre.

³ Kaĩ morirũ make nĩ manene-ĩ!

O namo maũndũ make ma kũgeganĩa kaĩ nĩ ma hinya-ĩ!

Ūthamaki wake nĩ wa tene na tene,
naguo wathani wake ūkinyagĩra njiarwa na njiarwa.

⁴ Atĩrĩrĩ, nĩ Nebukadinezaru ndarĩ gwakwa mũciĩ, njiganĩire na ngagaacĩra nyũmba-inĩ yakwa ya ūthamaki. ⁵ Na rĩrĩ, ūtukũ ūmwe ndarootire kĩroto kĩrĩa kĩamakirie mũno. Ngomete ūrĩrĩ-inĩ wakwa-rĩ, maũndũ marĩa mahĩtũkagĩra meciiria-inĩ makwa na cioneki ikĩndua nda. ⁶ Nĩ ūndũ ūcio ngĩathana ngiuga atĩ andũ arĩa othe oogĩ a Babuloni mareehwo mbere yakwa nĩguo mandaũrĩre kĩroto kũu. ⁷ Rĩrĩa ago, na aragũri, na arori a njata na arathi mohoro mookire, ngĩmeera ūrĩa ndarootete, no nĩmaremirwo nĩ kũndaũrĩa kĩroto kũu. ⁸ No thuutha wao, Danieli agĩũka mbere yakwa, na nĩ ngĩmwĩra ūrĩa ndarootete. (Nĩwe wĩtagwo Belites hazaru tondũ etanĩtio na ngai yakwa, nake akoragwo na roho wa ngai iria theru thĩinĩ wake.)

⁹ Ngĩĩra Belites hazaru, mũnene wa ago othe atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ roho wa ngai iria theru ūrĩ thĩinĩ waku, na gũtirĩ ūndũ ūrĩ hitho-inĩ ūngĩkũrema. Gĩkĩ nĩkĩo kĩroto gĩakwa; nawe he ūtaũri wakĩo. ¹⁰ Ici nĩcio cioneki iria ndonire rĩrĩa ndaakomete ūrĩrĩ-inĩ wakwa: Ndarorire ngĩona hau mbere yakwa harũngĩ mũtĩ ūrĩ bũrũri gatagatĩ. Naguo warĩ mũraihi mũno. ¹¹ Mũtĩ ūcio ūkĩneneha ūkĩgĩa na hinya nako gacũmbĩrĩ kaguo gakahutia matu mairũ; naguo wonekaga nginya ituri ciothe cia thĩ. ¹² Mathangũ maguo maarĩ mathaka, na maciaro maguo makaingĩha warĩ na irio cia kũhũũnia andũ othe. Nyamũ cia gĩthaka ciaikaraga kĩruru-inĩ kĩaguo, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igaikaraga hong-e-inĩ ciaguo; indo ciothe iria irĩ muoyo ciarĩaga maciaro maguo.

¹³ “Nĩngĩ o ngomete ūrĩrĩ-inĩ wakwa ngĩrora ngĩona cioneki-inĩ icio, na hau mbere yakwa harĩ na mũrangĩri, mũndũ mũtheru, agĩkũrũka oimĩte igũrũ. ¹⁴ Akĩanĩrĩa na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ: Temai mũtĩ ūcio na mũhũrũre hong-e ciaguo; itithiai mathangũ maguo, na mũhurunje maciaro maguo. Nyamũ nacio ciũre ciehere rungu wagu, o na nyoni ciũme hong-e-inĩ ciaguo. ¹⁵ No rĩrĩ, mũreke gĩthukĩ na mũri yakĩo ciohwo na kĩgera na gĩcango, nacio itigwo tĩri-inĩ, kũu nyeki-inĩ ya gĩthaka.

“Nĩaihũgagio nĩ ime rĩa igũrũ, na atũũranagie na nyamũ kũu nyeki-inĩ irĩa nduru ya gĩthaka. ¹⁶ Meciiria make nĩmagarũrwo matige gũtuĩka ta ma mũndũ, nake agĩ na meciiria ta ma nyamũ, ihinda ta rĩa mĩaka mũgwanja.

¹⁷ “Itua rĩu rĩanĩrĩrwo nĩ arangĩri, narĩo rĩgekĩrwo hinya nĩ arĩa atheru, nĩgeetha arĩa marĩ muoyo mamenye atĩ ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe wathaga mothamaki ma andũ, naguo ūthamaki aũheaga o ūrĩa angĩenda kũũhe, na agatũũgĩria mũndũ ūtarĩ igweta o na hanini nĩguo ūtuĩke wake.”

¹⁸ “Kĩu nĩkĩo kĩroto kĩrĩa nĩ, Mũthamaki Nebukadinezaru ndarootire. Atĩrĩrĩ, wee Belites hazaru, ta njĩra ūrĩa kiugĩte kuona atĩ andũ arĩa angĩ othe oogĩ a ūthamaki wakwa nĩmaremetwo nĩkũndaũrĩa. No rĩrĩ, wee no ūhote tondũ roho wa ngai iria theru ūrĩ thĩinĩ waku.”

Danieli Gũtaũra Kĩroto

¹⁹ Hĩndĩ iyo Danieli (na nowe wĩtagwo Belites hazaru) akĩamba gũtangĩka mũno kwa ihinda, na akĩmaka mũno meciiria-inĩ make. Nĩ ūndũ ūcio mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Belites hazaru, tiga kũmakio nĩ kĩroto kũu kana ūtaũri wakĩo.”

Belites hazaru agĩcookia atĩrĩ, “Mwathi wakwa, naarĩ korwo kĩroto kũu kĩerekererio thũ ciaku, o na ūtaũri wakĩo wathĩrĩrio andũ arĩa magũthũire! ²⁰ Mũtĩ ūcio wonire, ūrĩa wanenehire na ūkĩgĩa na hinya, nako gacũmbĩrĩ kaguo gakahutia matu mairũ, na ūkoonekaga nĩ thĩ yothe, ²¹ ūrĩ na mathangũ mathaka na maciaro maingĩ, na ūkaheaga andũ othe irio, na nyamũ cia gĩthaka cikaarahaga kĩruru-inĩ kĩaguo, na ūkagĩa na itara hong-e-inĩ ciaguo cia nyoni cia rĩera-inĩ-rĩ, ²² wee mũthamaki, nĩwe mũtĩ ūcio! Nĩũnenehete na ūkagĩa na hinya; ūnene waku ūgakũra nginya ūkahutia matu mairũ, naguo wathani waku ūgatambũrũka ūgakinya kũndũ kũraya gũkũ thĩ.

²³ “Wee, mũthamaki-rĩ, Nĩwonire mũrangĩri, mũndũ mũtheru, agĩkũrũka oimĩte matu-inĩ, akiugaga atĩrĩ, ‘Temai mũtĩ ūcio na mũwanange, no mũtĩge gĩthukĩ kĩohetwo na kĩgera na gĩcango, kũu nyeki-inĩ ya gĩthaka nayo mũri yakĩo itigwo tĩri-inĩ. Nake nĩaihũgagio nĩ ime rĩa matu-inĩ; nĩaikaraga ta nyamũ cia gĩthaka ihinda rĩa mĩaka mũgwanja.’

²⁴ “Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki, ūtaũri wa kĩroto kũu nĩguo ūyũ, narĩo ituĩro rĩrĩa rĩtuĩtwo nĩ ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩguo rĩgũkore wee, mũthamaki, mwathi wakwa, nĩrĩo rĩrĩ: ²⁵ Atĩrĩrĩ, nĩũkaingatwo weherio kuuma kũrĩ andũ, ūgatũũranagie na nyamũ cia gĩthaka; ūkaarĩaga nyeki ta ng’ombe, na

ũihũgagio nĩ ime rĩa kuuma igũrũ. Mĩaka mũgwanja nĩgathira, o nginya ũmenye atĩ Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe ũthamakagĩra mothamaki mothe ma andũ, na akamaheana kũrĩ o ūrĩa angĩenda. ²⁶ Watho ūrĩa woigire gĩthukĩ na mĩri yakĩo gĩtigwo, nĩ kuuga atĩ nĩũgacookerio ũthamaki waku rĩrĩa ũkaamenya atĩ wathani uumaga Igũrũ.* ²⁷ Nĩ ūndũ ũcio, wee mũthamaki, ĩtikĩra kũigua ũtaaro wakwa: Tigana na mehia maku, wĩkage maũndũ marĩa magĩrĩire, na ũtuge waganu waku, na ūndũ wa kũiguĩra arĩa ahinyĩrĩrie tha. Hihi kwahoteka ũgaacĩru waku ũthĩĩ na mbere.”

Kũhinga gwa Kĩroto

²⁸ Na rĩrĩ, maũndũ macio mothe nĩmakorire Mũthamaki Nebukadinezaru. ²⁹ Thuutha wa mĩeri ikũmi na rĩrĩ, rĩrĩa mũthamaki aaceerangaga arĩ nyũmba igũrũ ya ũthamaki kũu Babuloni, ³⁰ akiuga atĩrĩ, “Gĩthĩ ĩno tiyo Babuloni, itũũra inene rĩrĩa njakĩte rĩrĩ gĩkaro kĩa mũthamaki, na ūndũ wa ũhoti wakwa mũingĩ, na nĩ ūndũ wa riiri wa ũnene wakwa?”

³¹ Kahinda o kau aaragia, mũgambo ũkiuma igũrũ, ũkiuga atĩrĩ, “Rĩrĩ nĩrĩo ituĩro rĩrĩa ũtuĩrĩrwo, Mũthamaki Nebukadinezaru: Atĩrĩrĩ, nĩwehererio ũhoti wa ũthamaki waku. ³² Nĩũkũingatwo weherio kuuma kũrĩ andũ, ũgatũũranagie na nyamũ cia gĩthaka; ũrĩrĩaga nyeki ta ng’ombe. Mĩaka mũgwanja nĩgũthira, o nginya ũmenye atĩ, Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe ũthamakagĩra mothamaki mothe ma andũ, na akamaheana kũrĩ o ūrĩa angĩenda.”

³³ O hĩndĩ ĩyo ituĩro rĩrĩa rĩatuĩrĩrwo Nebukadinezaru rĩkĩhinga. Akĩingatwo, akĩeherio kuuma kũrĩ andũ, na akĩrĩa nyeki ta ng’ombe. Mwĩrĩ wake waihũgagio nĩ ime rĩa igũrũ, o nginya njuĩrĩ yake ikĩraiha o ta njoya cia nderi, na ndwara ciake ikĩraiha o ta cia nyoni.

³⁴ Na rĩrĩ, mĩaka ĩyo yathira-rĩ, nĩ, Nebukadinezaru, ngĩtiira maitho makwa na igũrũ, na ngĩcookererwo nĩ ũgima wa meciiria makwa. Ningĩ ngĩgooca Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno; ngĩmũtĩia na ngĩkumia ũcio ũtũũraga muoyo tene na tene.

Wathani wake nĩ wathani wa gũtũũra tene na tene;

ũthamaki wake ũkinyagĩra njiarwa na njiarwa.

³⁵ Andũ othe a gũkũ thĩ

amonaga ta matarĩ bata.

Nake ekaga ūrĩa ekwenda na mbũtũ cia kũu igũrũ,

na andũ arĩa matũũraga gũkũ thĩ.

Na gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kũgirĩrĩria guoko gwake,

kana amũũrie atĩrĩ: “Nĩatĩia ũguo weka?”

³⁶ O ihinda-inĩ o rĩu ndaacookereirwo nĩ ũgima wa meciiria makwa-rĩ, norĩo ndaacookeirio gĩtĩio gĩakwa na ũkaru wakwa nĩgeetha ũthamaki wakwa ũgĩe na riiri. Ningĩ ataari akwa na andũ arĩa maarĩ igweta makĩnyamũkĩra, ngĩcookio gĩtĩ-inĩ gĩakwa kĩa ũnene, na ngĩneneha gũkĩra mbere.

³⁷ Na rĩrĩ, nĩ Nebukadinezaru-rĩ, nĩngũkumia, na ndũũgĩrie, na ngooce Mũthamaki wa igũrũ, nĩgũkorwo maũndũ marĩa mothe ekaga nĩmagĩrĩire, na mĩthĩire yake yotha nĩ ya kĩhoo. Nao arĩa mathiia na mwĩgaatho nĩahotaga kũmanyiia.

5

Maandĩko Rũthingo-inĩ

¹ Atĩrĩrĩ, Mũthamaki Belishazaru nĩarugithĩirie andũ ake ngiri ĩmwe arĩa maarĩ igweta iruga inene, nake akĩnyuuanĩra ndibei nao. ² Rĩrĩa Belishazaru aanyuuga ndibei yake, agĩathana ikombe cia thahabu na cia betha, iria ithe Nebukadinezaru aatahĩte akaruta hekarũ-inĩ Jerusalemu, irehwo nĩgeetha mũthamaki, na andũ ake arĩa maarĩ igweta, na atumia ake na thuriya ciake manyue nacio. ³ Nĩ ūndũ ũcio makĩrehe ikombe icio cia thahabu iria ciatahitwo ikarutwo hekarũ-inĩ ya Ngai kũu Jerusalemu. Nake mũthamaki, na andũ ake acio maarĩ igweta, na atumia ake, na thuriya ciake makĩnyua nacio. ⁴ Nao manyuuga ndibei, makĩgoocaga ngai cia thahabu, na cia betha, na cia gĩcango, na cia kĩgera, na cia mĩtĩ, na cia mahiga.

* 4:26 “Igũrũ” rĩarĩ rĩitwa rĩa Kĩyahudi rĩa Ngai.

⁵ Na rĩrĩ, o rĩmwe hakĩoneka ciara cia guoko kwa mũndũ ikĩandĩka rũthingo-inĩ rwa nyũmba iyo ya ũthamaki hakuhi na mĩtĩ ũrĩa wa kũigĩrĩra tawa. Nake mũthamaki akĩona guoko kũu gũkĩandĩka. ⁶ Nake mũthamaki agĩthita gĩthiithi na akĩmaka mũno, nginya maru make makĩgũthana, na akĩremwo nĩkũrũgama na magũrũ make.

⁷ Mũthamaki akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga aragũri, na arori a njata, na arathi a mohoro mareehwo nake akĩĩra andũ acio oogĩ a Babuloni atĩrĩ, “Ũrĩa wotho ũngĩthoma maandĩko maya na anjĩire ũrĩa moigĩte, nĩekũhumbwo nguo cia rangi wa ndathi, na ekĩrwo kĩrengeri gĩa thahabu ngingo, na nĩegũtuuo mwathani wa gatatũ ũthamaki-inĩ ũyũ.”

⁸ Nao andũ a mũthamaki arĩa oogĩ othe magĩtoonya kuo, no matiahotire gũthoma maandĩko macio kana kwĩra mũthamaki ũrĩa moigĩte. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Belishazaru agĩkĩrĩrĩra kũmaka, na gĩthiithi gĩa gĩgĩthita makĩria. Andũ ake acio maarĩ igweta makĩrigwo nĩ ũrĩa mangĩka.

¹⁰ Mũtumia wa mũthamaki rĩrĩa aiguiire inegene rĩa mũthamaki na andũ acio ake maarĩ igweta agĩtoonya nyũmba iyo yarĩ na iruga. Akĩĩra mũthamaki atĩrĩ, “Wee mũthamaki, ũrotũura nginya tene! Tĩga kũmaka o na kana ũtukie gĩthiithi nĩ ũndũ wa ũhoru ũyũ! ¹¹ ũthamaki-inĩ waku nĩ kũrĩ mũndũ ũkoragwo na roho wa ngai iria theru thĩĩnĩ wake. Matukũ-inĩ ma thoguo-rĩ, nĩonekire arĩ na meciiria marĩ na ũtaũku na ũmenyi o ta wa ngai icio. Thoguo, Mũthamaki Nebukadinezaru, (ndĩrakwĩra ũhoru wa thoguo mũthamaki,) nĩamũtuire mũnene wa aragũri, na arori a njata, na arathi a mohoro. ¹² Mũndũ ũcio Danieli, na nĩwe mũthamaki eetire Belitesazaru, nĩonekire arĩ na meciiria makuũku, na ũmenyo, na ũtaũku, o na ningĩ ũhoti wa gũtaũra irooto, na gũtaarĩria ndaĩ, na gũtuithania maũndũ marĩa maritũ. Tũmana Danieli etwo na nĩegũkwĩra ũrĩa maandĩko macio moigĩte.”

¹³ Nĩ ũndũ ũcio Danieli akĩrehwo mbere ya mũthamaki, nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Danieli, ũmwe wa andũ arĩa baba, ũrĩa warĩ mũthamaki aarehire gũkũ matahĩtwo kuuma Juda?

¹⁴ Nĩnjiguĩte atĩ ũrĩ na roho wa ngai iria theru thĩĩnĩ waku na atĩ ũrĩ na ũtaũku, na ũhoti wa gwĩciiria na ũũgĩ wa mwanya. ¹⁵ Andũ arĩa oogĩ na aragũri nĩmekũrehetwo harĩ nĩ mathome maandĩko maya manjĩire ũrĩa moigĩte, no matinahota kũmataarĩria. ¹⁶ Rĩu nĩnjiguĩte atĩ wee no ũhote gũtaũra na kũhĩngĩcanũra maũndũ marĩa maritũ. ũngĩhota gũthoma maandĩko maya na ũnjĩire ũrĩa moigĩte-rĩ, nĩũkũhumbwo nguo ya rangi wa ndathi, na wĩkĩrwo kĩrengeri gĩa thahabu ngingo, na ũtuuo mwathani wa gatatũ ũthamaki-inĩ ũyũ.”

¹⁷ Nake Danieli agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Itheo icio ciaku ikara nacio arĩ we, namo marĩhi maku ũmahe mũndũ ũngĩ. No o na gũkĩrĩ ũguo-rĩ, nĩngũthomera mũthamaki maandĩko macio, na ndĩmwĩre ũrĩa moigĩte.

¹⁸ “Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki, Ngai-Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩaheire thoguo Nebukadinezaru wathani, na ũnene, na riiri, na ũkaru. ¹⁹ Nĩ ũndũ wa kũmũtũgĩria ũguo-rĩ, andũ othe, na ndũrĩrĩ ciothe, na andũ a mĩario yotho nĩmainainaga marĩ mbere yake na makamwĩtigĩra. Andũ arĩa mũthamaki angĩendire mooragwo nĩamooragithagia; arĩa angĩendire kũhonokia mĩoyo yao, nĩamahonokagia; arĩa angĩendire gũtũũgĩria, nĩamatũgagĩria; nao arĩa angĩendire kũnyiihia, nĩamanyiihia. ²⁰ No rĩrĩa ngoro yake yanyitirwo nĩ mwĩgaatho na akĩũmio ngoro nĩ mwĩtĩio, nĩarutirwo gĩtĩ-inĩ gĩa kĩa ũnene na akĩaũrwo riiri wake. ²¹ Akĩingatwo akĩeherio kuuma kũrĩ andũ, na akĩgarũrwo akĩgĩa na meciiria ta ma nyamũ, agĩtũũrania na njagĩ cia werũ-inĩ, na akĩrĩa nyeki ta ng’ombe; naguo mwĩrĩ wake waihũgagio nĩ ime riumĩte igũrũ, nginya rĩrĩa aamenyire atĩ Ngai-Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe wathaga mothamaki ma andũ, na nĩwe ũmaheanaga kũrĩ o ũrĩa angĩenda kũhe.

²² “No wee nawe Belishazaru, mũrũ-we-rĩ, ndũigana kwĩnyiihia, o na gũkorwo nĩwooĩ maũndũ macio mothe. ²³ Handũ ha ũguo-rĩ, wee nĩwĩnenehetie makĩria, ũgakararia Mwathani-wa-Igũrũ. Wetirie ikombe iria ciarutĩtwo hekarũ-inĩ yake, ũkĩreherwo, nawe na andũ aku arĩa marĩ igweta, na atumia aku na thuriya ciaku, mũkĩnyua ndibei nacio. Na inyuĩ mũkĩgooca ngai cia betha na cia thahabu, na cia gĩcango, na cia kĩgera, na cia mĩtĩ, o na cia mahiga, iria itoonaga, kana ikaigua, kana igakũũrana ũndũ. No rĩrĩ, wee ndũigana gũtĩia Ngai ũrĩa ũgwete muoyo waku guoko-inĩ gwake, na akamenya mĩthĩire yaku yotho. ²⁴ Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma guoko kũu gũũke kwandĩke maandĩko macio.

²⁵ “Maandĩko macio mandĩkitwo maroiga ũũ:

MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN

²⁶ “Naguo ũtaũri wa ciugo ici nĩguo ũyũ:

MENE nĩ ta kuuga: Ngai nĩatarĩte matukũ ma ũthamaki waku, na akaũkinyia mũthia.

²⁷ TEKEL nĩ ta kuuga: Wee nĩũthimĩtwo na ratiri, ũkoneka nĩũtigairie.

²⁸ PERES nĩ ta kuuga: Ũthamaki waku nĩ mũganyie, ũkaheanwo kũrĩ Amedi na Aperisia.”

²⁹ Hĩndĩ iyo Belishazaru agĩatha andũ ake, nao makĩhumba Danieli nguo ya rangi wa ndathi, na agĩkĩrwo kirengeeri gĩa thahabu ngingo, naguo ũhoru wake ũkĩmenyithanio atĩ nĩwe mwathani wa gatatũ ũthamaki-inĩ ũcio.

³⁰ Ũtukũ o ro ũcio, Belishazaru mũthamaki wa Babuloni akĩũragwo, ³¹ nake Dario ũrĩa Mũmedia akĩoya ũthamaki ũcio, arĩ na ũkũrũ ta wa mĩaka mĩrongo itandatũ na iĩrĩ.

6

Danieli Gũikio Irima rĩa Mĩrũũthi

¹ Na rĩrĩ, Dario nĩonire athuure anene 120 nĩguo matuĩke a gwathanaga ũthamaki-inĩ wake wotho.

² Ningĩ agĩcooka akĩiga atongoria atatũ matuĩke anene a acio angĩ, na ũmwe wa acio atatũ aarĩ Danieli. Anene acio atatũ maigirwo nĩgeetha marehagĩrwo ũhoru nĩ anene acio angĩ a bũrũri, nĩgeetha indo cia mũthamaki itikoore. ³ Nake Danieli akĩoneka arĩ wa mwanya harĩ atongoria acio angĩ othe o na anene nĩ ũndũ wa ũrĩa aarĩ kũyo mũrutĩre-inĩ wake wa wĩra, na nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩtanya kũmũtua mwathi wa ũthamaki ũcio wake wotho. ⁴ Nĩ ũndũ ũcio atongoria na anene acio angĩ magĩcaria ũndũ mangĩcuukĩra Danieli wĩra-inĩ wake wa gwathana, no makĩaga ihĩtia. Nĩmagire ũndũ mangĩmũcuukĩra, tondũ aarĩ mwĩhokeku, akaaga ũcuuke kana ihĩtia mĩthiĩre-inĩ yake. ⁵ Marigĩrĩrio-inĩ andũ acio makĩirana atĩrĩ, “Gũtirĩ hĩndĩ tũkoona ũndũ tũngĩcuukĩra Danieli, tĩa ũkorirwo nĩ ũndũ ũkonĩ watho wa Ngai wake.”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio atongoria na anene a bũrũri magĩthiĩ marĩ gĩkundi kũrĩ mũthamaki, makĩmwĩra atĩrĩ: “Wee Mũthamaki Dario, ũrotũũra nginya tene! ⁷ Ithuĩ tũrĩ atongoria a ũthamaki ũyũ, na anyabara, na anene a bũrũri, na andũ arĩa mataaraga mũthamaki o na abarũthi othe, nĩtũciirĩte tũkoona arĩ wega we mũthamaki ũrute watho naguo ũhinyĩrĩrio atĩ mũndũ o wotho ũrĩa ũngĩhooya ngai o na iĩrĩkũ kana mũndũ o na iĩrĩkũ, tĩa akũhooire wee mũthamaki, ihinda rĩa matukũ mĩrongo itatũ rĩtanathira, no nginya aikio irima-inĩ rĩa mĩrũũthi. ⁸ Na rĩrĩ, wee mũthamaki, athana watho ũcio ũgĩe ho na wandĩkwo, nawe ũwĩkĩre mũhũũri nĩgeetha ndũkagarũrwo, kũringana na mawatho ma Amedi na ma Aperisia marĩa matagarũragwo.” ⁹ Nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Dario akĩandĩka watho ũcio na agĩkĩra mũhũũri.

¹⁰ Rĩrĩa Danieli aamenyire atĩ watho ũcio nĩ wandĩkitwo-rĩ, akĩinũka gwake, akĩhaica kanyũmba gake ka igũrũ harĩa ndirica cia nyũmba yake ciahingũragwo irorete mwena wa Jerusalemu. O mũthenya, nĩatuuragia ndu maita matatũ akahooya Ngai, akĩmũcookagĩria ngaatho o ta ũrĩa aamenyerete gwĩka hau kabere. ¹¹ Nao andũ acio magĩthiĩ marĩ hamwe, magĩkora Danieli akĩhooya agĩthaitha Ngai amũteithie. ¹² Nĩ ũndũ ũcio magĩthiĩ harĩ mũthamaki na makĩaria nake igũrũ rĩa uuge ũcio wa mũthamaki: Makĩmũria atĩrĩ, “Githĩ ndwandĩkithirie watho atĩ handũ ha matukũ mĩrongo itatũ, mũndũ ũngĩhooya ngai o na iĩrĩkũ kana ahooe mũndũ o na iĩrĩkũ tĩa o we mũthamaki, no nginya aikio irima-inĩ rĩa mĩrũũthi?”

Mũthamaki agĩcookia atĩrĩ, “Watho ũcio ũrĩ o ho, kũringana na mawatho ma Amedi na Aperisia, marĩa matagarũragwo.”

¹³ Nao magĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Danieli, ũmwe wa andũ arĩa maatahĩtwo kuuma Juda, ndagwathĩkagĩra wee mũthamaki, kana agaathĩkĩra watho ũrĩa wee mwene wandĩkithĩtie. O na rĩu no ahooyaga Ngai wake maita matatũ o mũthenya.” ¹⁴ Rĩrĩa mũthamaki aaiguire ũhoru ũcio, akĩigua kĩa mũno; agĩtua itua rĩa kũhonokia Danieli, na mũthenya ũcio wotho aatindire akĩgeria ũrĩa angĩhonokia Danieli o nginya riũa rĩgĩthũa.

¹⁵ Hĩndĩ iyo andũ acio makĩũngana rĩngĩ magĩthiĩ harĩ mũthamaki na makĩmwĩra atĩrĩ, “Ririkana, wee mũthamaki, atĩ kũringana na watho wa Amedi na Aperisia, watho ũrĩa mũrute kana mwandĩke nĩ mũthamaki ndũngĩgarũrwo.”

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩathana, nao makĩrehe Danieli na makĩmũikia irima-inĩ rĩa mĩrũũthi. Mũthamaki akĩira Danieli atĩrĩ, “Ngai waku ũrĩa ũtungatagĩra hĩndĩ ciothe-rĩ, arogũteithũra!”

¹⁷ Ihiga rīkīreehwo, rīkīigwo mūromo-inī wa irima rūu, nake mūthamaki agīkīra mūhūūri na gīcūhī gīake mwene na icūhī cia andū ake arīa marī igweta, nīgeetha gūtīkagīe ūndū ūngīgarūrwo ūkonīī Danieli. ¹⁸ Nake Mūthamaki agīcooka nyūmba yake ya ūthamaki, nake akīraara ehingīte kūrīa irio na atarī na maūndū ma gwīkenia. Na ūtukū ūcio wothē ndaigana kuona toro.

¹⁹ Na kwarooka gūkīa-rī, mūthamaki agīūkīra tene, agīthīī ahiūhīte erekeire irima-inī rīa mīrūūthi. ²⁰ Na aakuhīrīria irima rūu, agīta Danieli na mūgambo ūrī na ruo rūnene, akīmūūria atīrī, “Danieli, wee ndungata ya Ngai ūrīa ūrī muoyo, Ngai waku ūrīa ūtungatagīra hīndī ciothe nīakūhonoketie kuuma kūrī mīrūūthi?”

²¹ Nake Danieli agīcookeria mūthamaki atīrī, “Wee mūthamaki, ūrotūūra nginya tene! ²² Ngai wakwa nīarandūmīre mūraika wake, nake arahinga mīrūūthi tūnua. Ndīrī ūndū mūūru īnjīkīte, tondū nīnyonetwo itarī na mahītia njīkīte maitho-inī make. Nīngī o na wee mūthamaki ndīrī ndaakūhītīria.”

²³ Nake mūthamaki agīkena mūno na agīathana Danieli arutwo irima rūu rīa mīrūūthi. Nake Danieli aarutwo irima-inī rūu rīa mīrūūthi, ndaarī na handū aagurarītio, tondū we nīehokete Ngai wake.

²⁴ Nake Mūthamaki agīathana, akiuga atī andū arīa maathitangīte Danieli manyīttwo, macooke marehwo na maikio irima-inī rūu rīa mīrūūthi, hamwe na atumia ao, na ciana ciao.* Na rīrī, o na matanakinya irima gītina-rī, mīrūūthi īyo īkīmākīria hinya, na īkīhehenja mahīndī mao mothe.

²⁵ Mūthamaki Dario agīcooka akīandīkīra andū othe, na ndūrīrī, na andū a mīario yothē būrūrī-inī guothe marūa, akīmeera atīrī:

“Mūrogaacīra mūno makīria!

²⁶ “Nīndahītūkīa watho, atī kūrīa guothe ūthamaki ūyū wakwa wakinya-rī, andū no nginya metīgagīre na matīīage Ngai wa Danieli.

“Nīgūkorwo nīwe Ngai ūrīa ūrī muoyo,
na atūūraga nginya tene;
ūthamaki wake ndūrī hīndī ūkaaniinwo o na rī,
naguo wathani wake ndūrī hīndī ūgaathira.

²⁷ Nīwe ūteithūranaga na akahonokania;
nīwe wīkaga morirū na magegania
kūu igūrū o na gūkū thī.

Ūcio nīwe ūhonoketie Danieli
kuuma kūrī hinya wa mīrūūthi.”

²⁸ Nī ūndū ūcio Danieli akīgaacīra hīndī ya wathani wa Dario, o na wathani-inī wa Kurusu ūrīa Mūperisia.

7

Kīroto kīa Danieli kīa Nyamū Inya

¹ Na rīrī, mwaka-inī wa mbere wa Belishazaru mūthamaki wa būrūrī wa Babuloni, Danieli nīarootire kīroto, na akīona cioneki meciiria-inī make akomete ūrīrī-inī wake. Nake akīandīka ūhorō wa kīroto kīu.

² Danieli akiuga atīrī: “Nīī Danieli-rī, ūtukū nīndonire kīoneki, na hau mbere yakwa ngīona huho inya cia igūrū ikīhurutanīra igūrū wa iria rīrīa inene. ³ Naho hau hakiumīra nyamū inya ciarī nene kuuma iria-inī rūu, na gūtīrī yahanaga īrīa īngī.

⁴ “Nyamū ya mbere yahaanaga ta mūrūūthi, na yarī na mathagu ta ma ndiyyū. Ngīikara ndorete nginya rīrīa njoya ciayo ciamunyirwo, nayo īgīcooka īkīoywo na igūrū īkīrūgamio na magūrū mayo meerī ta mūndū, na īkīheo ngoro ta ya mūndū.

⁵ “Na hau mbere yakwa nī haarī na nyamū īngī ya keerī, nayo yahaanaga ta nduba. Nayo nyamū īyo nīyambararītīe mwena ūmwe wayo, na īkarūma mbaru ithatū na kanua gatagatī ka magego mayo. Nayo īkīirwo atīrī, ‘Ūkīra ūrīe nyama nginya ūiganie!’

* 6:24 Kūūraga andū a nyūmba īmwe othe warī mūtugo wa andū a Perisia.

⁶ “Thuutha ūcio ngĩrora na ngĩona hau mbere yakwa nyamũ ingĩ, nayo yahaanaga ta ngarĩ. Mũgongo-inĩ wayo yarĩ na mathagu mana maahaanaga ta ma nyoni. Nyamũ iyo yarĩ na mĩtwe ina, na nĩyahetwo ūhoti wa gwathana.

⁷ “Thuutha ūcio nĩ Danieli-rĩ, ūtukũ nĩndonire kĩoneki, na hau mbere yakwa ngĩona nyamũ ya kana, nayo yarĩ ya kũmakania na ya gũtua mũndũ nda, na nĩ yarĩ na hinya mũno. Nyamũ iyo yarĩ na magego manene ma kĩgera; na yahehenjaga na ĩgatambuura kĩrĩa yooraga, na kĩrĩa gĩatigara ĩkarangĩrĩa na magũrũ. Yarĩ na ngũũrani na nyamũ icio ingĩ cionekete mbere yayo, na yarĩ na hĩa ikũmi.

⁸ “Rĩrĩa ndeciiragia ūhoru wa hĩa icio-rĩ, ngĩona hau mbere yakwa harĩ na rũhĩa rũngĩ, na rwarĩ rũnini, rũkĩmera gatagatĩ ka icio ingĩ; nacio hĩa ithatũ cia iria ciarĩ cia mbere ikĩmunyũka biũ, ikĩrweherera. Naruo rũhĩa rũu rwarĩ na maitho ta ma mũndũ na kanua kaaragia ndeto cia mwĩtĩo.

⁹ “O ndorete ngĩona,
“itĩ cia ūnene ikĩigwo handũ ha cio,
nake Ūrĩa-Ūtũire-ho-kuuma-o-Tene agĩkarĩra gĩtĩ gĩake.

Nacio nguo ciake cierũhĩte ta ira;
na njuĩrĩ cia mĩtwe wake ikerũha ta guoya wa ng’ondũ.
Gĩtĩ gĩake kĩa ūnene kĩarĩrĩmbũkaga nĩnĩmbĩ cia mwaki,
namo magũrũ makĩo maarĩ ma mwaki ūgwakana.

¹⁰ Rũũrĩ rwa mwaki nĩ rwathereraga
ruumĩte hau mbere yake.

Nake agatungatĩrwo nĩ ndungata ngiri maita ngiri;
na andũ ngiri ikũmi maita ngiri ikũmi makarũgama mbere yake.

Igooti rĩgĩkara thĩ rĩciirithanie,
namo mabuku makĩhingũrwo.

¹¹ “Ningĩ ngĩthĩi na mbere gũcũthĩrĩria nĩ ūndũ wa ciugo cia mwĩgaatho iria rũhĩa rũu rwaragia. Ngĩkara ndorete nginya nyamũ iyo ikĩũragwo, na mwĩrĩ wayo ūkĩanangwo na ūgĩkio thĩnĩ wa mwaki ūcio wakanaga. ¹² (Nyamũ icio ingĩ nĩciatuunyĩtwo ūhoti wacio wa gwathana, no nĩcietĩkĩrĩtio ciikarange muoyo kwa ihinda.)

¹³ “Ningĩ-rĩ, ūtukũ nĩndonire kĩoneki, ngĩona hau mbere yakwa harĩ na mũndũ wahaanaga ta mũrũ wa mũndũ, agĩũka arĩ igũrũ rĩa matu. Nake agĩkuhĩrĩria Ūcio-Ūtũire-ho-kuuma-o-Tene na agĩtwarwo harĩa aarĩ. ¹⁴ Nake akĩheo wathani, na riiri, na hinya wa gwathana; nacio iruka ciothe, na ndũrĩrĩ, na andũ a mĩario yothe makĩmũhooya. Wathani wake nĩ wathani wa gũtũura tene na tene, na ndũgaathira, naguo ūthamaki wake ndũrĩ hĩndĩ ūkaanangwo.

Ūtaũri wa Kĩroto kũ

¹⁵ “Nĩ Danieli nĩndatangĩkire roho-inĩ, nacio cioneki iria ciahĩtũkĩire meciiria-inĩ makwa igĩthĩĩnia mũno. ¹⁶ Ngĩkuhĩrĩria ūmwe wa acio maarũngĩ hau, ngĩmũũria andaarĩrie ma ya ūhoru ūcio wotho.

“Nĩ ūndũ ūcio akĩndaũrĩra maũndũ macio mothe, akĩnjĩra atĩrĩ: ¹⁷ ‘Nyamũ icio inya nene nĩ mothamaki mana marĩa makaarahũka gũkũ thĩ. ¹⁸ No rĩrĩ, andũ arĩa atheru a Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩo makaamũkĩra ūthamaki na matũũre naguo nginya tene, ĩĩ, ti-itherũ, matũũre naguo nginya tene na tene.’

¹⁹ “Ningĩ ngĩenda kũmenya gĩtũmi kĩa nyamũ iyo ya kana ĩrĩa yarĩ na ngũũrani na icio ingĩ na yarĩ ya kũmakania mũno, ĩrĩ na magego mayo ma kĩgera na ndwara cia gĩcango, nyamũ iyo yahehenjaga na ĩgatambuura kĩrĩa yooraga, na ĩkarangĩrĩria na magũrũ kĩrĩa gĩatigara. ²⁰ O na ningĩ ngĩenda kũmenya ūhoru wa hĩa icio ikũmi ciarĩ mĩtwe wayo na wa rũhĩa rũu rũngĩ rwacookire kũmera, o na wa hĩa icio ithatũ ciamunyũkire rũu rũngĩ rwamera, menye ūhoru wa rũhĩa rũu ruonagwo ta rwarĩ rũnene gũkĩra icio ingĩ, na rwarĩ na maitho na kanua kaaragia ndeto cia mwĩgaatho. ²¹ O njũũthĩrĩrie-rĩ, rũhĩa rũu rũgĩtharĩkĩra andũ arĩa atheru, rũkĩrũa nao na rũkĩmahoota, ²² o nginya rĩrĩa Ūcio-Ūtũire-ho-kuuma-o-Tene ookire na agĩtũira andũ acio atheru a Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno ciira wa kĩhoo, narĩo ihinda rĩgĩkinya makĩgwatĩra ūthamaki.

²³ “Ningĩ akĩndaarĩria akĩnjiguithia atĩrĩ: ‘Nyamũ ĩyo ya kana nĩ ũthamaki wa kana ũrĩa ũkaagĩa gũkũ thĩ. Ūgaakorwo ũrĩ na ngũũrani na mothamaki marĩa mangĩ mothe, na nĩũkaniina thĩ yothe, ũmĩrangĩrĩrie na ũmĩhehenje. ²⁴ Nacio hĩa icio ikũmi nĩ athamaki ikũmi arĩa makoima thĩinĩ wa ũthamaki ũcio. Na thuutha wao mũthamaki ũngĩ nĩakarauhũka, ũrĩ na ngũũrani na arĩa angĩ maarĩ mbere yake; na nĩagatooria athamaki acio atatũ. ²⁵ Nĩakaaria ndeto cia gũcambia Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, na ahinyĩrĩrie andũ ake arĩa atheru, o na agerie kũgarũra mahinda na mawatho marĩa matue. Nao andũ arĩa atheru nĩmakaneanwo moko-inĩ make kwa ihinda rĩmwe, na mahinda meerĩ, na nuthu ya ihinda.

²⁶ “‘No igooti nĩrĩgaikara thĩ rĩciirithanie, na thuutha wa ũguo acooke atunywo wathani wake, na wanangwo biũ nginya tene. ²⁷ Ningĩ wathani, na ũhoti, na ũnene wa mothamaki marĩa marĩ gũkũ thĩ guothe cinengerwo andũ arĩa atheru, andũ a Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. Ūthamaki wake nĩ ũthamaki wa gũtũura nginya tene na tene, nao aathani othe nĩmakamũhooyaga na mamwathikagĩre.’

²⁸ “Ūhoru ũcio ũgĩthirĩra hau. Nĩ Danieli-rĩ, nĩndatangĩkire mũno meciirĩa-inĩ makwa, na ngĩtukia gĩthiithi, no ngĩkara ngĩcũũranagia ũhoru ũcio ngoro-inĩ yakwa.”

8

Kĩoneki kĩa Danieli kĩa Ndũrũme na Thenge

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa gatatũ wa wathani wa Mũthamaki Belishazaru-rĩ, nĩ Danieli nĩndonire kĩoneki kĩngĩ, thuutha wa kĩrĩa ndoonete mbere. ² Kĩoneki-inĩ kũ gĩakwa ndeyonire ndĩ itũũra-inĩ igitĩre rĩa Shushani bũrũri-inĩ wa Elamu; kĩoneki-inĩ kũ ndeyonire ndĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Ulai. ³ Na rĩrĩ, ngĩcũthĩrĩria, na hau mbere yakwa ngĩona ndũrũme ĩrũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia rũũ, na yarĩ na hĩa igĩrĩ, nacio ciarĩ ndaaya. Rũhĩa rũmwe rwarĩ rũraihi gũkĩra rũrĩa rũngĩ, o na gũtuĩka nĩruo rwamerete thuutha. ⁴ Ngĩcooka ngĩona ndũrũme ĩyo yaguthũka ĩrorete mwena wa ithũĩro na wa gathigathini na wa gũthini, no gũtirĩ nyamũ o na ĩmwe ĩngĩahotire kũmĩtiiria, na gũtirĩ ĩngĩahotire kwĩhonokia kuuma harĩ hinya wayo. Yekaga o ta ũrĩa ĩngĩendire gwĩka, nayo ikĩgĩa na hinya mũno.

⁵ Na rĩrĩa ndacũũranagia ũhoru ũcio, o rĩmwe hagĩũka thenge yumĩte mwena wa ithũĩro, ĩtuĩkaniĩrie thĩ yothe ĩtekũhutia thĩ, nayo thenge ĩyo yarĩ na rũhĩa rũmwe rũnene thiithi-inĩ. ⁶ ĩgĩũka yerekeire harĩ ndũrũme ĩrĩa yarĩ na hĩa igĩrĩ, ĩyo ndoonete ĩrũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia rũũ, ĩkĩmĩguthũkĩra ĩrĩ na mang’ũrĩ manene. ⁷ Ngĩona yatharĩkĩra ndũrũme ĩyo ĩrakarĩte mũno, ĩkĩringa ndũrũme ĩyo na ĩkiunanga hĩa ciayo cieri. Nayo ndũrũme ĩyo ndĩarĩ na hinya wa kũmĩtiiria, nĩ ũndũ ũcio thenge ĩyo ĩkĩmĩgũthia, ĩkĩmĩgũithia thĩ na ĩkĩmĩrangĩrĩria, na gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kũhonokia ndũrũme ĩyo kuuma harĩ hinya wa thenge ĩyo. ⁸ Thenge ĩyo ikĩgĩa na hinya mũno, no rĩrĩa hinya wayo waingĩhire mũno-rĩ, rũhĩa rũu rwayo rũnene rũkiunĩka, na itheriya rĩaru hakĩmera hĩa ingĩ inya nene, ĩrorete mĩena ĩna ĩrĩa huho iria cia igũrũ ihurutanaga.

⁹ Na rĩrĩ, rũmwe rwacio rũkĩmerererwo nĩ rũhĩa rũngĩ, rũrĩa rwambĩrĩrie rũrĩ rũnini, no rũgĩkũra rũkĩgĩa na hinya rwerekeire mwena wa gũthini, na wa ĩrathĩro, na wa Bũrũri ũrĩa Mũthaka. ¹⁰ Rũkĩraiha nginya rũgĩkinyĩra mbũtũ cia igũrũ, na rũkĩrutũrũra mbũtũ imwe rũgĩcigũithia thĩ na rũgĩcirangĩrĩria. ¹¹ Rũgĩtũũgĩria rũnenehe rũiganane na Mũtongoria wa mbũtũ icio cia igũrũ; rũkĩheria magongona marĩa maacinagwo o mũthenya kuuma harĩ we, nakĩo gĩkaro gĩake kĩrĩa kĩamũre gĩking’auranio. ¹² Nĩ ũndũ wa ũremi, mbũtũ cia andũ arĩa atheru na magongona ma o mũthenya makĩneanwo harĩ ruo. Rũkĩgaacĩra maũndũ-inĩ mothe marĩa rwekire, nago ũhoru wa ma ũgĩteanĩrio.

¹³ Ningĩ ngĩcooka ngĩigua ũmwe wa andũ arĩa atheru akĩaria, nake ũngĩ mũtheru akĩmũũria atĩrĩ, “Kĩoneki gĩkĩ-rĩ, gĩgũikara ihinda rĩigana atĩa gĩgĩkahingio: kĩoneki kũ gĩkonĩ magongona ma o mũthenya, na ũremi ũcio wa kũrehe ihooru, na kũneanwo gwa gĩkaro kĩrĩa gĩtheru, na kũrangĩrĩrio thĩ kwa mbũtũ?”

¹⁴ Nake akĩnjookeria atĩrĩ: “Ūhoru ũcio ũgũikara matukũ 2,300; na thuutha ũcio gũikaro kũ gĩtheru nĩgĩkaamũrwo rĩngĩ.”

Ūtaũri wa Kĩoneki

¹⁵ Rĩrĩa nĩ Danieli nderoragĩra kĩoneki kũu o ngĩgeragia kũmenya gĩtũmi gĩakĩo-rĩ, hau mbere yakwa hakĩrũgama ũmwe wahaanaga ta mũndũ. ¹⁶ Na ngĩigua mũgambo wa mũndũ ũgĩtana kuuma Rũũ rwa Ulai, ũkiuga atĩrĩ, “Wee Gaburieli, ta taũrĩra mũndũ ũyũ gĩtũmi gĩa kĩoneki kũu onete.”

¹⁷ Na rĩrĩa aakuhĩrĩrie harĩa ndarũgamĩte, ngĩtuĩka nda, ngĩgwa ngĩturumithia ũthiũ thĩ. Nake akĩnjĩra atĩrĩ: “Mũrũ wa mũndũ, nĩ wega ũmenye atĩ kĩoneki kũu gĩkonĩ mahinda ma ithirĩro.”

¹⁸ Hĩndĩ ĩyo aanjaragĩria-rĩ, ndaarĩ toro mũnene, ngakoma ndurumithĩtie ũthiũ thĩ. Nake akĩhũtia na akĩnjũkĩria, akĩndũgamia na igũrũ.

¹⁹ Akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩngũkwĩra ũrĩa gũkaahaana thuutha-inĩ hĩndĩ ya mang’ũrĩ, tondũ rĩrĩ, kĩoneki gĩkĩ gĩkonĩ mahinda marĩa maathĩrĩrio ma ithirĩro. ²⁰ Ndũrũme ĩyo wonire ĩrĩ na hĩa igĩrĩ, hĩa icio irũgamĩrĩre athamaki a Media na Perisia. ²¹ Nayo thenge ĩyo ĩrĩ na maguoya maingĩ mwĩrĩ nĩo mũthamaki wa Ũyunani, na rũhĩa rũu rũnene rũrĩ thiithi nĩruo mũthamaki wakuo wa mbere. ²² Hĩa icio inya ciamerire ithenya rĩa rũhĩa rũu ruoinĩkire irũgamĩrĩre mothamaki mana marĩa makoima thĩĩnĩ wa bũrũri wake, no matigaakorwo marĩ na ũhoti ta wake.

²³ “Nĩngĩ mahinda ma kũrigĩrĩria ma ũthamaki wao, rĩrĩa andũ aremi magaakorwo maaganĩte biũ, nĩgũkarahũka mũthamaki ũngĩ ũtarĩ tha, mũndũ mwara na mũũgĩ na maũndũ ma ungumania.

²⁴ Nĩakagĩa na hinya mũno, no ti ũndũ wa ũhoti wake mwene. Nĩakarehithia mwanangĩko wa kũmakania, nĩngĩ nĩakagaacĩra ũndũ-inĩ wothe ageeka. Nĩakaniina andũ arĩa marĩ hinya na andũ arĩa a Ngai. ²⁵ Nĩagatũma maũndũ ma maheeni magaacĩre, na nĩakeyona arĩ mũnene gũkĩra andũ arĩa angĩ. Rĩrĩa makaigua ta kũrĩ thayũ nĩguo nake akooragithia andũ aingĩ, o na okĩrĩre Mũnene wa anene. No rĩrĩ, nĩakanangwo, no ti hinya wa mũndũ ũkaamwananga.

²⁶ “Kĩoneki kũu wonirio kĩa mahwaĩ-inĩ na ma rũciĩnĩ-rĩ, nĩ kĩa ma, no rĩrĩ, hingĩrĩria ũhoru wa kĩoneki kũu tondũ gĩkonĩ mahinda marĩ kũraya gĩgĩkahingio.”

²⁷ Nĩ ũndũ ũcio, nĩ Danieli ngĩthirwo nĩ hinya, na ngĩkara ndĩ mũrũaru mĩthenya mĩingĩ. Ngĩcooka ngĩũkĩra, na ngĩthiĩ na mbere kũruta wĩra wa mũthamaki. Nĩndainainirio nĩ kĩoneki kũu, tondũ ndiahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoru wakĩo.

9

Ihooya rĩa Danieli

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Dario mũrũ wa Ahasuerusu (wa rũciaro rwa Amedi), ũrĩa watũtuo mũthamaki wa bũrũri wa Babuloni, ² mwaka-inĩ wa mbere wa wathani wake-rĩ, nĩ Danieli nĩndataũkĩrwo kuuma maandĩko-inĩ matheru nĩ kiugo kĩrĩa Jehova eerĩte mũnabii Jeremia atĩ Jerusalemu nĩgũgakira ihooru mĩaka mĩrongo mũgwanja. ³ Nĩ ũndũ ũcio ngĩhũgũrĩra Jehova Ngai, ngĩmũhooya, ngĩmũthaithaga ndĩhingĩte kũrĩa irio, na ndĩhumbĩte nguo ya ikũnia, na ngehũrĩria mũhu mũtwe.

⁴ Ngĩhooya Jehova Ngai wakwa, na ngĩumbũra mehia, ngĩmwĩra atĩrĩ:

“Wee Mwathani Ngai mũnene na wa gwĩtigĩrwo, o Wee ũhingagia kĩrĩkanĩro gĩake kĩa wendo kũrĩ andũ othe arĩa mamwendete na magaathĩkĩra maathani make, ⁵ nĩtwĩhĩtie na tũgeka ũũru. Nĩtũkoretwo tũrĩ aaganu na tũkarema, tũkahutatĩra maathani maku na mawatho maku. ⁶ Na tũkarega kũigua anabii acio ndungata ciaku, arĩa maaragia makĩgwetaga rĩitwa rĩaku makĩarĩria athamaki aitũ, na anene aitũ, o na maithe maitũ, o na andũ othe a bũrũri witũ.

⁷ “Wee Mwathani-rĩ, ũrĩ mũthingu, no ithuĩ-rĩ, ũmũthĩ ũyũ tũiyũrwo nĩ thoni, ithuĩ andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na andũ othe a Isiraeli, arĩa marĩ gũkuhĩ na arĩa marĩ kũraya, mabũrũri-inĩ mothe kũrĩa ũtũhurunjĩre nĩ ũndũ wa kwaga kwĩhokeka harĩwe. ⁸ Atĩrĩrĩ Wee Jehova, ithuĩ na athamaki aitũ, na anene aitũ na maithe maitũ tũiyũrĩtwo nĩ thoni nĩ ũndũ wa mehia marĩa tũkwĩhĩrie. ⁹ Jehova Ngai witũ nĩ wa tha na nĩarekanagĩra, o na gũkorwo ithuĩ nĩtũmũremeire; ¹⁰ tũtiathĩkĩre Jehova Ngai witũ kana tũkarũmia mawatho make marĩa aatũheire na tũnua twa anabii, ndungata ciake. ¹¹ Bũrũri wothe wa Isiraeli nĩwagararĩte watho waku na ũgakũhutatĩra, na ũkarega gũgwathĩkĩra.

“Nĩ ũndũ ũcio nĩtũkinyĩrĩrwo nĩ irumi na tũgacookererwo nĩ mwĩhĩtwa ũrĩa wandĩkĩtwo watho-inĩ wa Musa, ndungata ya Ngai, tondũ nĩtũkwĩhĩrie. ¹² Na rĩu nĩũhingĩtie ciugo iria waririe cia gũtũũkĩrĩra ithuĩ na anene aitũ na ũndũ wa gũtũrehithĩria mwanangĩko mũnene. Gũkũ thĩ guothe

gūtirĩ gwekwo ūndũ mūnene ta ūrĩa wĩkĩtwo Jerusalemu. ¹³ O ta ūrĩa kwandĩkĩtwo watho-inĩ wa Musa-rĩ, mwanangĩko ūyũ wothē nĩtũkinyĩrĩre. No rĩrĩ, tũtirĩ tũramaatha gwĩtikĩrĩka nĩ Jehova Ngai witũ, nĩguo tũtigane na mehia maitũ na tũcũũranie ūhoru waku wa ma. ¹⁴ Jehova ndaathirĩre gũtũrehere mwanangĩko ūcio, nĩgũkorwo Jehova Ngai witũ nĩ mũthingu maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga; no, ithuĩ tũtiigana kũmwathĩkĩra.

¹⁵ “Na rĩrĩ, Wee Mwathani Ngai witũ, o Wee warutire andũ aku bũrũri wa Misiri na guoko kwa hinya, na ūkĩgĩra igweta rĩrĩa rĩtũũraga ho nginya ūmũthĩ, ithuĩ Nĩtwĩhĩtie, na tũgeka ūũru.

¹⁶ Atĩrĩrĩ Wee Mwathani, kũringana na ciĩko ciaku cia ūthingu, ehereria Jerusalemu, itũũra rĩu rĩaku inene, na kĩrĩma gĩaku gĩtheru marakara na mang’ũrĩ maku. Mehia maitũ na mawaganu ma maithe maitũ nĩmo matũmĩte Jerusalemu hamwe na andũ aku matũke kĩndũ gĩa gũconorithio harĩ andũ arĩa othe matũthiũrũrũkĩrĩre.

¹⁷ “Na rĩrĩ, Ngai witũ, itĩkĩra kũigua mahooya na mathaithana ma ndungata ĩno yaku. Nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩaku Wee Mwathani, igũira handũ haku hatheru tha, o hau hakĩrĩte ihooru. ¹⁸ Atĩrĩrĩ, Wee Ngai thĩkĩrĩria, na ūtũigũe, ūhingũre maitho maku wone ihooru rĩa itũũra inene rĩrĩa rĩtanĩtio na Rĩitwa rĩaku. Tũtiragũthaitha nĩ ūndũ tũrĩ athingu, no nĩ ūndũ wa tha ciaku nyingĩ. ¹⁹ Wee Mwathani, tũthĩkĩrĩre! Wee Mwathani tũrekerere! Wee Mwathani, tũigũe na ūtũteithie! Nĩ ūndũ waku, Wee Ngai wakwa, ndũkagonderere nĩ ūndũ wa itũũra rĩaku inene na andũ aku metanĩtio na Rĩitwa rĩaku.”

Ciumia Mĩrongo Mũgwanja

²⁰ Na rĩrĩ, rĩrĩa nĩ ndaaragia ngĩhooyaga na ngĩumbũraga mehia makwa na ma andũ akwa a Israeli, na ngĩthaitha Jehova Ngai wakwa nĩ ūndũ wa kĩrĩma gĩa gĩtheru, ²¹ o ndĩ o mahooya-inĩ-rĩ, Gaburieli, mũndũ ūrĩa ndonire kĩoneki-inĩ kĩa mbere, agĩũka harĩ nĩ ombũkĩte na ihenya ihinda rĩrĩa igongona rĩa hwaĩ-inĩ rĩrutagwo. ²² Nake akĩndaarĩria atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ Danieli, rĩu ndoka ngũhe ūmenyo na ūtaũku. ²³ O rĩrĩa wambĩrĩrie kũhooya-rĩ, noguo icookio rĩheanirwo, na nĩ ndatũmwo njũke ngwĩre, tondũ ūrĩ mũndũ mwende mũno. Nĩ ūndũ ūcio, cũrania ūhoru wa ndũmĩrĩri ĩno ngũkwĩra, na ūtaũkĩrwo nĩ kĩoneki kũ:

²⁴ “Atĩrĩrĩ, ihinda rĩa ciumia mĩrongo mũgwanja nĩrĩo rĩtũĩrĩrwo andũ aku, na rĩgatuĩrwo itũũra rĩaku itheru, nĩgeetha hagĩe na ihinda rĩa kũniina ūmaramari, na rĩa gũtigana na mehia, na rĩa kũhoorheria waganu, nĩguo ūhoru wa ūthingu ūrĩa ūtathiraga ūgĩe, nakĩo kĩoneki na ūrathi ciĩkĩrwo mũhũũri, nake ūrĩa mũtheru mũno aitĩrĩrio maguta.

²⁵ “Atĩrĩrĩ, menya na ūtaũkĩrwo atĩrĩ, ‘Kuuma rĩrĩa gwatuirwo atĩ itũũra rĩa Jerusalemu rĩcookererio na rĩakwo rĩngĩ, nginya rĩrĩa mũtongoria ūrĩa Mũitĩrĩrie Maguta agooka-rĩ, nĩgũkagĩa na ciumia mũgwanja na ciumia ingĩ mĩrongo ĩtandatũ na igĩrĩ. Itũũra rĩu nĩrĩgaakwo rĩngĩ, hamwe na njĩra ciarĩo na mũtaro, no gũgaakorwo kũrĩ mahinda ma thĩina. ²⁶ Thuutha wa ciumia mĩrongo ĩtandatũ na igĩrĩ, ūcio Mũitĩrĩrie Maguta nĩakoogagwo na atigwo atarĩ na kĩndũ. Ningĩ andũ a mũtongoria ūrĩa ūgooka thuutha wake nĩmagathũkangia itũũra rĩu inene o na handũ-harĩa-haamũre. Ithĩrĩro rĩgooka ta mũiyũro wa maaĩ: Nayo mbaara ĩgaathiĩ na mbere o nginya ithĩrĩro, na nĩgũtuĩtwo atĩ nĩgũgacooka gũkire ihooru. ²⁷ Nĩakagĩa na kĩrĩkanĩro kĩrũmu na andũ aingĩ handũ ha kiumia kĩmwe. Gatagatĩ-inĩ ga kiumia kũ nĩagatũma magongona na maruta matige kũrutwo. Na handũ ha mo, mwena ūmwe wa hekarũ-rĩ, nĩakarũgamia kĩndũ kĩrĩ magigi na thaahu, o nginya ithĩrĩro rĩrĩa rĩtuĩtwo rĩgaakinya, nake atũũre aitagĩrĩrio mang’ũrĩ.’”

10

Kĩoneki kĩa Danieli kĩa Mũndũ

¹ Atĩrĩrĩ, mwaka-inĩ wa ĩtatũ wa Kurusu mũthamaki wa Perisia, Danieli (na nĩwe watũĩtwo Belitesharu) nĩaguũrĩrio maũndũ. Ndũmĩrĩri ya ūguũrio ūcio yarĩ ya ma, na yakoniĩ ūhoru wa mbaara nene. Gũtaũkĩrwo kwa ndũmĩrĩri iyo guokire kũrĩ we na njĩra ya kĩoneki.

² Ihinda-inĩ rĩu-rĩ, nĩ Danieli ndaakoretwo ngĩcakaya handũ ha ciumia ithatũ. ³ Nĩndehingĩte kũrĩa irio njega; kanua gakwa gatiacamire nyama kana ndibei; ningĩ ndiehakaga maguta o na hanini, o nginya ciumia ĩcio ithatũ igĩthira.

⁴ Mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩna wa mweri wa mbere, ndũgamĩte hũgũrũrũ-inĩ cia, rūũĩ rūrĩa rūnene rwa Tigrisi, ⁵ ngĩtiira maitho, na hau mbere yakwa ngĩona mũndũ wehumbĩte nguo cia gatani, na akehotora mũcibi wa thahabu ĩrĩa therie mũno. ⁶ Mwĩrĩ wake watariĩ ta inagĩ rĩrĩa rĩitagwo thumarati, na ũthiũ wake wahrenagia ta rūheni, maitho make maahaanaga ta imũrĩ cia mwaki, na moko make na magũrũ maahaanaga ta gĩcango gĩkumuthe gĩkahenia, naguo mũgambo wake watariĩ ta mũgambo wa andũ aingĩ.

⁷ Nĩ Danieli-rĩ, no nĩ nyiki ndonire kĩoneki kũ; nĩgũkorwo andũ arĩa twarĩ nao matiakĩonire, no nĩmaiyrĩrwo nĩ guoya, makĩũra magĩthiĩ kwĩhitha. ⁸ Nĩ ũndũ ũcio ngĩtigwo ndĩ o nyiki ndĩroreire kĩoneki kũ kĩnene. Ngĩcooka ngĩthirwo nĩ hinya, ngĩthitia gĩthiithi ta ngũkua, na gũtirĩ ũndũ ingĩahotire gwĩka. ⁹ Ngĩcooka ngĩigua akĩaria, na rĩrĩa ndamũthikagĩrĩa, ngĩnyitwo nĩ toro mũnene, ngĩgwa ndurumithĩte ũthiũ wakwa thĩ.

¹⁰ Na rĩrĩ, ngĩhutio na guoko, gũkĩnjoya na igũrũ, gũkĩnjiga ndũrĩtie ndu ndĩnyitĩrĩre thĩ na moko, ngĩinainaga. ¹¹ Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Danieli, wee mũtĩie mũno, cũrania wega ciugo ici ngirie gũkwarĩria, na ũũkĩre na igũrũ, nĩgũkorwo rĩu nĩgũtũmwo ndatũmwo kũrĩ we.” Na aarĩkia kũnjĩra ũguo, ngĩrũgama o ngĩinainaga.

¹² Agĩcooka agĩthiĩ na mbere akĩnjĩra atĩrĩ, “Danieli, tiga gwĩtigĩra. Kuuma mũthenya wa mbere rĩrĩa wambĩrĩrie gũtũria ũhoro ũyũ na ũkĩnyiihia mbere ya Ngai waku-rĩ, ciugo ciaku nĩciaiguirwo, na rĩu ndoka nĩgeetha ngũhe ũhoro wacio. ¹³ No rĩrĩ, mũnene wa ũthamaki wa Perisia nĩangĩrĩrĩrie mĩthenya mĩrongo ĩrĩ na ũmwe. Hĩndĩ ĩyo nĩrĩo Mikaeli, ũmwe wa araika arĩa anene, okire kũndeithia, tondũ nĩndahingĩrĩrio kũu hamwe na mũthamaki wa Perisia. ¹⁴ Rĩu ndoka ngũtaarĩrie maũndũ marĩa magaakora andũ anyu matukũ ma thuutha, tondũ kĩoneki kũ gĩkonĩi ihinda rĩrĩa rĩgooka.”

¹⁵ Na rĩrĩa aanjĩrĩra ũhoro ũcio, ngĩinamia ũthiũ thĩ, ngĩremwo nĩ kwaria. ¹⁶ Ningĩ ũngĩ wahaanaga ta mũndũ akĩhutia iromo ciakwa, ngĩtumũra kanua na ngĩambĩrĩria kwaria. Ngĩra ũcio warũngĩ mbere yakwa atĩrĩ, “Mwathi wakwa, nĩ ndĩmũhoote nĩ ruo rūnene tondũ wa kĩoneki kũ, na ndĩrĩ na ũndũ ingĩhota gwĩka. ¹⁷ Nĩ ndungata yaku-rĩ, ndaakĩhota atĩa kwaria nawe mwathi wakwa? Nĩgũkorwo nĩthirĩtwo nĩ hinya o na mĩhũmũ yakwa.”

¹⁸ Ningĩ ngĩcooka ngĩigua ndaahutio rĩngĩ nĩ ũcio wahaanaga ta mũndũ, akĩnjĩkĩra hinya. ¹⁹ Akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, wee mũndũ ũyũ mũtĩie mũno, ũrogĩa na thayũ! Wĩyũmĩrĩrie; wĩkĩre hinya.”

Na rĩrĩa aanjarĩrie ũguo, ngĩcookwo nĩ hinya, na nĩ ngiuga atĩrĩ, “Rĩu mwathi wakwa aria tondũ nĩwanjĩkĩra hinya.”

²⁰ Nake akĩnjũria atĩrĩ, “Wee nĩũũĩ kĩrĩa gĩtũmĩte njũke kũrĩ we? Nĩngũcooka o narua ngarũe na mũnene wa Perisia, na ndathĩ-rĩ, nake mũnene wa Ũyunani nĩegũka; ²¹ no nĩngwamba gũkwĩra ũrĩa kwandĩkitwo Ibuku-inĩ-rĩa-Ma. (Ndirĩ mũndũ ũndeithagia ngĩrĩa nao tiga Mikaeli, mũnene wanyu.

11

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Dario, ũcio Mũmedia, nĩndarũgamire nake ndĩmũteithĩrĩrie na ndĩmwĩkĩre hinya.)

Athamaki a Gũthini na a Gathigathini

² “Na rĩu, nĩngũkwĩra ũhoro wa ma: Athamaki angĩ atatũ nĩmakarahũka a kũu Perisia, na thuutha ũcio kwarahũke ũngĩ wa kana, ũrĩa ũgaatonga gũkĩra acio angĩ othe. Na rĩrĩa akaagĩa na hinya mũnene nĩ ũndũ wa ũtonga ũcio wake, nĩakarahũra andũ othe mokĩrĩre ũthamaki wa Ũyunani. ³ Ningĩ nĩgũkarahũka mũthamaki ũngĩ ũrĩ na hinya makĩria, ũrĩa ũgaathanaga na hinya mũingĩ na ekage o ũrĩa angĩenda gwĩka. ⁴ Aarĩkia kwarahũka-rĩ, ũthamaki wake nĩũgatũkana na ũgayanĩrio mĩena ĩna kũrĩa huho iria ĩna cia matu-inĩ ihurutanaagĩra. Naguo ũthamaki wake ndũkagaywo nĩ andũ a rūciaro rwake, kana ũgĩe na hinya ta ũrĩa aarĩ naguo, tondũ ũthamaki wake nĩũgathengio uume harĩo na ũheo andũ angĩ.

⁵ “Mũthamaki wa mwena wa gũthini nĩakagĩa na hinya, no ũmwe wa atongoria ake a ita nĩakagĩa na hinya kũmũkĩra, acooke gwithana ũthamaki-inĩ wake na hinya mũnene. ⁶ Na rĩrĩ, mĩaka yathirathira,

nĩmagacooka kũiguana. Mwarĩ wa mũthamaki ũcio wa gũthini nĩagathiĩ kũrĩ mũthamaki wa gathigathini, nĩguo magĩe na kĩrĩko kĩa ũiguano, no mũtumia ũcio ndagatũũra arĩ na hinya, o na mũthamaki ũcio na hinya wake matigaatũũra. Matukũ-inĩ macio mũtumia ũcio nĩagakunyanĩrwo ooragwo hamwe na ndungata ciake cia ũthamaki, na ithe, o na mũndũ ũrĩa wamũteithagĩrĩa.

⁷ “Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wa rūciarō rwake nĩakarahũka ithenya rĩake. Nake nĩagatharĩkĩra ita rĩa mũthamaki wa gathigathini, na atoonye itũũra rĩake rĩrĩa rĩirigĩre; nĩakarũa nao na amatoorie.

⁸ Ningĩ nĩagataha ngai ciao cia mĩhianano, na mĩhianano yao ya kĩgera, na indo ciao cia goro cia betha na cia thahabu acikuue acitware bũrũri wa Misiri. Nĩagatigana na mũthamaki ũcio wa gathigathini ihinda rĩa mĩaka iigana ũna. ⁹ Nake mũthamaki wa gathigathini nĩagatharĩkĩra mũthamaki ũcio wa bũrũri wa gũthini, no nĩagacooka ahũndũke nginya bũrũri-inĩ wake. ¹⁰ No ariũ ake nĩmakehaarĩria kũrĩa mbaara, macookanĩrĩrie mbũtũ nene ya ita hamwe ĩrĩa ĩkaahaata ta kĩguũ kĩa maaĩ kĩrĩa gĩtangĩhingĩrĩrio, na makinyie mbaara ĩyo nginya itũũra-inĩ rĩake rĩrĩa rĩirigĩre.

¹¹ “Hĩndĩ ĩyo mũthamaki wa gũthini nĩakoimagara arĩ na marũrũ akahũũrane na mũthamaki ũcio wa gathigathini, ũrĩa ũkaarhũra ita inene, no nĩakahootwo. ¹² Aarĩkia gũtaha mbũtũ ĩyo, mũthamaki ũcio wa gũthini nĩakaiyũrwo nĩ mwĩtĩo, na ooragithie andũ ngiri nyingĩ, no rĩrĩ, ũhootani wake ndũgatũũra. ¹³ Nĩgũkorwo mũthamaki wa gathigathini nĩagacookanĩrĩria mbũtũ ĩngĩ ya ita nene gũkĩra ya mbere; na thuutha wa mĩaka mĩingĩ nĩakoimagara erekeire kuo arĩ na mbũtũ nene mũno na ĩrĩ na indo ciothe cia mbaara.

¹⁴ “Mahinda-inĩ macio-rĩ, andũ aingĩ nĩmagookĩrĩra mũthamaki ũcio wa gũthini. Andũ a haaro gatagatĩ-inĩ ka andũ anyu nĩmakarema atĩ nĩgeetha kĩoneki gĩkĩ kĩhinge, no matikahootana.

¹⁵ Nake mũthamaki wa gathigathini nĩagooka aitithie ihumbu cia tĩri, irigiicĩrie itũũra inene nĩguo arĩtunyane. Mbũtũ icio cia ita cia kuuma gũthini itikahota kũmwĩtiiria; o na thigari ciao iria njega mũno itigaakorwo na hinya wa gwĩtiiria. ¹⁶ Nake ũcio ũkaamatharĩkĩra nĩageeka o ta ũrĩa ekwiendera; gũtirĩ ũkaahota kũmwĩtiiria. Nĩakehaanda kũu Bũrũri-inĩ ũcio Mũthaka na akorwo arĩ na hinya wa kũwananga. ¹⁷ Nĩagatua itua kwerekeria hinya wa ũthamaki wake wothē bũrũri-inĩ ũcio, acooke athondeke kĩrĩkanĩro kĩa ũiguano na mũthamaki wa gũthini. Nake nĩakamũhe mũirĩtu wake amũhikie nĩguo ahote kũgũithia ũthamaki ũcio, no mĩbango ĩyo yake ndĩkahinga kana ĩmũteithie. ¹⁸ Hĩndĩ ĩyo nĩakerekeria meciiria make mabũrũri-inĩ marĩa marĩ ndwere-inĩ cia iria na atahe maingĩ mamo, no rĩrĩ, mũnene ũmwe wa ita rĩake nĩakaniina mwĩgaatho ũcio wake, na aũgarũre ũmũcookerere. ¹⁹ Thuutha wa ũguo, nĩagacooka erekere matũũra marĩa mairigĩre ma bũrũri wake mwene, no nĩakahĩngwo na agwe ũndũ atagacooka kuonwo rĩngĩ.

²⁰ “Na rĩrĩ, ũrĩa ũgooka ithenya-inĩ rĩake nĩagatũma mwĩtia wa mbeeca cia igooti atuĩkanĩrie bũrũri ũcio wothē agĩtagia igooti, nĩguo atũũrie riiri wa ũthamaki wake. No thuutha wa mĩaka mĩnini nĩakaniinwo, no ndakooragwo na marakara kana ooragĩrwo mbaara-inĩ.

²¹ “Na rĩrĩ, mũndũ ũrĩa ũgooka ithenya rĩake agaakorwo arĩ mũndũ wa kũnyararwo mũndũ ũtangĩtheo gĩtĩo kĩa mũthamaki. Nake nĩakahithũkĩra ũthamaki ũcio rĩrĩa andũ akuo mageciiria atĩ nĩ kũrĩ thayũ, aũtunyane na waara. ²² Hĩndĩ ĩyo ningĩ, ita rĩrĩ na hinya mũno nĩrĩkahaatwo rĩherio mbere yake; ita rĩu hamwe na mũnene wa kĩrĩkanĩro nĩmakaniinwo biũ. ²³ Thuutha wa kũgĩa na kĩrĩkanĩro kĩa ũiguano nake, nĩagacooka aheenanie, na arĩ na andũ o anini nĩakarahũka agĩe na hinya. ²⁴ Rĩrĩa mabũrũri marĩa matongu mũno magakorwo marĩ na thayũ, nĩguo akaamatharĩkĩra na eke maũndũ marĩa maithe make o na kana maithe make ma tene matekire. Nĩakagaĩra arũmĩrĩri ake ũtonga wa ndaho, o na wa kũiya. Nĩagathugunda kũng’aũrania matũũra marĩa mairigĩre, no nĩ kwa ihinda.

²⁵ “Nĩagacookanĩrĩria ita inene agĩe na hinya na ũcamba okĩrĩre mũthamaki wa gũthini. Mũthamaki wa gũthini nĩakarũa nake arĩ na ita inene na rĩa hinya, no ndagetiiria nĩ ũndũ wa mĩbango ĩrĩa agaakorwo aciirĩrwo. ²⁶ Andũ arĩa marĩianagĩra na mũthamaki nĩo makaamũkunyanĩra; ita rĩake nĩrĩgathererio ta andũ megũtwarwo nĩ kĩguũ, na aingĩ ao mooragĩrwo mbaara-inĩ. ²⁷ Athamaki acio eerĩ, marĩ na ngoro iciirĩre gwĩka ũũru-rĩ, nĩmagaikara metha-inĩ ĩmwe maaranĩrie ndeto cia maheeni, no ndeto icio ciao itigakinyanĩra, amu ithirĩro rĩa maũndũ macio rĩgaakinya o hĩndĩ ĩrĩa rĩtũtũtwo. ²⁸ Mũthamaki wa gathigathini nĩagacooka bũrũri wake arĩ na ũtonga mũingĩ, no ngoro yake

ĩgaakorwo ĩreganĩte na kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩtheru. Nĩagookĩrĩra kĩrĩkanĩro kũu, na thuutha ũcio acooke ainũke bũrũri wake.

²⁹ “Ihinda rĩrĩa rĩtuĩtwo rĩakinya, nĩagatharĩkĩra bũrũri wa gũthini riita rĩngĩ, no rĩrĩ, itharĩkĩra rĩa ihinda rĩrĩ nĩrĩgakorwo rĩrĩ na ũtiganu na rĩa ihinda rĩa mbere. ³⁰ Andũ a kuuma Kitimu nĩmagooka na marikabu ciao mamũũkĩrĩre, nake nĩagaakua ngoro. Nake nĩakahũndũka arakarĩte mũno na okĩrĩre kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩtheru. Nĩagacooka eke maũndũ ma ũtugi kũrĩ andũ arĩa othe magaatirika kĩrĩkanĩro kũu gĩtheru.

³¹ “Ita rĩake rĩrĩ na indo cia mbaara nĩrĩkarahũka nĩguo rĩthaahie handũ harĩa hairigĩre na hinya ha hekarũ, rĩcooke rĩeherie magongona marĩa marutagwo o mũthenya nĩguo matikarutagĩrwo ho. Thuutha ũcio macooke marũgamie kĩndũ kĩrĩ thaahu ho, kĩrĩa kĩngĩtũma bũrũri ũkire ihoorũ. ³² Nĩakaheenereria na ndeto cia waara andũ arĩa mathũkĩtie kĩrĩkanĩro kũu gĩtheru, no andũ arĩa mooĩ Ngai wao nĩmakeĩkĩra hinya na maregane nake magwatiĩrie.

³³ “Andũ arĩa oogĩ nĩmagathomithia andũ aingĩ, o na gũtuĩka kwa ihinda nĩmakooragwo na rũhiũ rwa njora, kana macinwo na mwaki, kana manyiitwo mĩgwate na matunywo indo ciao cia bata. ³⁴ Maagũa-rĩ, nĩmakaheo ũteithio mũnini, na andũ aingĩ arĩa matarĩ a ma nĩmakegwatania nao. ³⁵ Andũ amwe arĩa oogĩ nĩmakaagũa, nĩguo makumuthwo, na mathambio mage imeni nginya mahinda ma ithirĩro, amu ihinda rĩu rĩtuĩtwo no rĩgaakinya.

Mũthamaki Ũrĩa Wĩtũgagĩria

³⁶ “Mũthamaki ũcio ageekaga o ũrĩa ekwenda. Nĩagetũũgĩria na enenehie gũkĩra ngai ciothe na nĩakaaragia ndeto itarĩ ciaiguu cia gũũkĩrĩra Ngai wa ngai ciothe. Nake nĩakagaacĩra nginya rĩrĩa ihinda rĩa mang’ũrĩ rĩgaathira, nĩgũkorwo ũndũ ũrĩa ũtuĩtwo no nginya ũkaahinga. ³⁷ Ningĩ ndakarũmbũiya ũhoru wa ngai cia maithe make, kana ngai ĩrĩa ĩriragĩrio nĩ andũ-a-nja, kana arũmbũiyie ũhoru wa ngai o na ĩrĩkũ, no nĩ gwĩtũũgĩria ageetũũgĩria gũkĩra ngai icio ciothe. ³⁸ Handũ ha cio, agaatiĩa ngai ya kũndũ kũrĩa kũirigĩtwo na hinya; ngai ĩtoĩkaine nĩ maithe make, nĩyo agaatiĩa na amĩrutagĩre thahabu na betha, hamwe na tũhiga twa goro na iheo cia thogora mũnene. ³⁹ Nĩagatharĩkĩra kũndũ kũrĩa kũirigĩre na hinya mũno ateithĩrĩrio nĩ ngai ng’eni, na nĩagatiĩithia mũno andũ arĩa othe makamwĩnyiihĩria. Acio nĩo agaataa aathani maathage andũ aingĩ, na agayanie ithaka cia bũrũri ũcio, aciheane na thogora.

⁴⁰ “Ihinda rĩa ithirĩro rĩakinya-rĩ, mũthamaki ũcio wa gũthini nĩakamũtharĩkĩra mbaara-inĩ, no nake mũthamaki ũcio wa gathigathini amũũkĩrĩre na ngaari cia ita, na andũ arĩa mathiiga mahaicĩte mbarathi, o na marikabu nyingĩ. Nĩagatharĩkĩra mabũrũri maingĩ, na atuĩkanĩrie kuo ta kĩguũ kĩa maaĩ. ⁴¹ Ningĩ nĩagatharĩkĩra Bũrũri ũrĩa Mũthaka. Mabũrũri maingĩ nĩmakaagũa, no bũrũri wa Edomu na wa Moabi, hamwe na atongoria a Amoni nĩmakahonokio kuuma guoko-inĩ gwake. ⁴² Nĩagatambũrũkia guoko gwake mabũrũri-inĩ maingĩ; o naguo bũrũri wa Misiri ndũkahonoka. ⁴³ Nĩakenyiĩtira igĩĩna ciothe cia thahabu na cia betha, o na ũtonga wa bũrũri wa Misiri wotha na hinya, nao andũ a Libia na a Kushi mamwĩnyiihĩrie. ⁴⁴ No rĩrĩ, ndũmĩrĩri iria ikaamũkinyĩra ciumĩte mwena wa irathĩro na wa gathigathini nĩkamũmakia, nake oimagare arĩ na marakara maingĩ athĩĩ akaanange na aniine andũ aingĩ biũ. ⁴⁵ Akaamba hema ciake cia ũthamaki gatagatiĩ ka iria rĩrĩa inene kĩrĩma-inĩ kĩrĩa gĩtheru na gĩthaka mũno. No rĩrĩ, nĩagakinya mũthia wake, na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũkaamũteithia.

12

Mahinda ma Ithirĩro

¹ “Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩyo Mikaeli, mũnene ũrĩa ũgitagĩra andũ anyu, nĩakarahũka. Nĩgũkaagĩia ihinda rĩa mĩnyamaro mĩingĩ itarĩ yoneka ĩngĩ tayo kuuma rĩrĩa andũ mambĩrĩrie gũtuĩka ndũrĩri nginya hĩndĩ ĩyo. No rĩrĩ, hĩndĩ ĩyo nĩguo andũ anyu makaahonokio, mũndũ o wotha ũrĩa ũgaakorwo aandĩkitwo ibuku-inĩ. ² Kĩrĩndĩ kĩingĩ kĩa arĩa makomete rũkũngũ-inĩ rwa thĩ nĩmakariũkio: amwe mariũkĩre muoyo-inĩ ũrĩa ũtagaathira, nao arĩa angĩ mariũke nĩgeetha maconorithio na matũũre marĩ amene tene na tene. ³ Arĩa oogĩ magaacangarara ta ũtheri wa igũrũ, nao arĩa macookagia andũ njĩra-inĩ cia ũthingu magaakenga ta njata tene na tene. ⁴ No wee, Danieli, hinga ibuku na ũhũũre mũhũũri

ciugo icio nyandike ibuku-inĩ rĩu rĩa gĩkũnjo, nginya rĩrĩa ithirĩro rĩgaakinya. Amu andũ aingĩ nĩmakorũũraga kũndũ na kũndũ nĩguo mongerere ũmenyo.”

⁵ Thuutha wa maũndũ macio, nĩ Danieli ngĩrora, ngĩona hau mbere yakwa harũngĩ andũ angĩ eerĩ, ũmwe wao arũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia mũrĩmo ũyũ wa rũũĩ nake ũcio ũngĩ akarũgama hũgũrũrũ-inĩ cia mũrĩmo ũrĩa ũngĩ. ⁶ ũmwe wao akĩarĩria mũndũ ũcio wehumbĩte nguo cia gatani, o ũcio warũgamĩte igũrũ rĩa maaĩ ma rũũĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Maũndũ macio ma kũgegania megũikara ihinda rĩgana atĩa magĩkahinga?”

⁷ Mũndũ ũcio wehumbĩte nguo cia gatani, o ũcio warũgamĩte igũrũ rĩa maaĩ ma rũũĩ, akĩambararia guoko gwake kwa ũrĩo o na ningĩ kwa ũmotho amerekeirie na igũrũ, ngĩcooka ngĩgua ehĩta na rĩitwa rĩa ũrĩa ũtũũraga tene na tene, akiuga atĩrĩ, “Maũndũ macio megũikara ihinda rĩmwe, na mahinda meerĩ, na nuthu ya ihinda. Rĩrĩa hinya wa andũ arĩa atheru ũgaakorwo ũrĩ mũniine biũ-rĩ, nĩguo maũndũ macio mothe makaahingio.”

⁸ Nĩ ngĩĩguĩra maũndũ macio, no ndiigana gũtaũkĩrwo nĩ mo. Nĩ ũndũ ũcio ngĩmũũria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, kĩrĩkĩrĩro kĩa maũndũ macio mothe-rĩ, gĩgaakorwo kĩrĩ kĩĩ?”

⁹ Nake akĩnjookeria, akĩnjĩra atĩrĩ, “Wee Danieli wĩthĩire, tondũ ciugo icio nĩhingĩre na ikahũũrwo mũhũũri nginya ihinda rĩa ithirĩro. ¹⁰ Andũ aingĩ nĩmagatherio, mathirwo nĩ gĩko merũhio, taarĩ gũkumuthwo makumuthĩtwo magathera, no arĩa aaganu nĩmagakĩrĩrĩa kwagana, na gũtirĩ o na ũmwe wao ũkaamenya gĩtũmi kĩa maũndũ macio, no arĩa oogĩ nĩmakamamenya.

¹¹ “Kuuma ihinda rĩrĩa magongona ma o mũthenya makaniinwo, na ithenya rĩamo harũgamio kĩndũ kĩrĩa kĩrĩ thaahu, kĩrĩa kĩngĩtũma bũrũri ũkire ihooru, gũgaakorwo kũrĩ mĩthenya 1,290.

¹² Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũrĩa ũgweterera na akinyĩrie mũthia wa mĩthenya 1,335.

¹³ “No wee-rĩ, wĩthĩire nginya hĩndĩ rĩa ithirĩro rĩgaakinya. Nĩũkahurũka, na ningĩ marigĩrĩrio ma mĩthenya iyo nĩũkariũka nĩgeetha wamũkire igai rĩaku.”

HOSEA

¹ Īno nīyo ndūmīriri ya Jehova ĩria yakinyīrīre Hosea mūrū wa Beeri hīndī ya wathani wa Uzia, na wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia athamaki a Juda, na hīndī ya wathani wa Jeroboamu mūrū wa Joashu mūthamaki wa Isiraeli:

Mūtumia wa Hosea na Ciana Ciao

² Rīrīa Jehova aambīrīrie kwaria na kanua ka Hosea, Jehova aamwīrire atīrī, “Thiī, ūkahikie mūtumia mūmaraya na ūgīe na ciana cia ūmaraya, tondū andū a būrūri nīmehītīe, na ūndū wa ūtharia mūūru mūno wa gūtirika Jehova.” ³ Nī ūndū ūcio Hosea akīhikia Gomeri mwarī wa Dibilaimu, nake akīgīa nda na akīmūciarīra mwana wa kahīi.

⁴ Nake Jehova akīira Hosea atīrī, “Gatue Jezireeli, tondū nīngūherithia nyūmba ya Jehu o narua nī ūndū wa ūragani mūnene ooraganire kūu Jezireeli,* na niine ūthamaki wa Isiraeli. ⁵ Mūthenya ūcio-rī, nīngoinanga ūta wa Isiraeli Gītumba-inī kīa Jezireeli.”

⁶ Gomeri akīgīa nda rīngī na agīciara mwana wa kairītu. Nake Jehova akīira Hosea atīrī, “Gatue Lo-Ruhama, nīgūkorwo ndigacooka kuonania wendo rīngī kūrī nyūmba ya Isiraeli, atī ndīmarekere o na atīa.† ⁷ No nīngonania wendo kūrī nyūmba ya Juda; na nīngamahonokia, na ti na ūndū wa ūta, kana rūhiū rwa njora kana mbaara, kana na mbarathi na ahaici acio, no nī ūndū wa Jehova Ngai wao.”

⁸ Thuutha wa gūtigithia Lo-Ruhama kuonga-rī, Gomeri agīciara kahīi kangī. ⁹ Nake Jehova akīmūwīra atīrī, “Gatue Lo-Ammi, nī ūndū inyuī mūtīrī andū akwa, na nī ndirī Ngai wanyu.‡

¹⁰ “No rīrī, andū a Isiraeli magaatuīka ta mūthanga wa hūgūrūrū-inī cia iria, ūrīa ūtangīthimīka kana ūtarīke. O handū harīa merīrwo atīrī, ‘Inyuī mūtīrī andū akwa’, no ho mageetwo ‘ariū a Ngai ūrīa ūrī muoyo’. ¹¹ Nao andū a Juda na andū a Isiraeli nīmagacookanīrīra rīngī, na nīmagathuura mūndū ūmwe amatongorie, nao nīmakoima būrūri ūcio, nīgūkorwo mūthenya wa Jezireeli nīūgaatuīka mūthenya mūnene.

2

¹ “Ha ūhoru wa ariū a thoguo, meere atīrī, ‘Inyuī mūrī andū akwa’, na ha ūhoru wa aarī a thoguo, ūmeere atīrī, ‘Inyuī mūrī endwa akwa’.*

Isiraeli Kūherithio na Gūcookererio

² “Thaithai nyina wanyu, mūthaithei, nīgūkorwo we ti mūtumia wakwa, na nī ndirī mūthuuriwe. Nīherie maūndū ma ūtharia ūthiū-inī wake, na athengie ūmaraya gatagatī-inī ka nyondo ciake.

³ Akorwo ti ūguo ndīmūrute nguo aikare arī njaga, na ndūme aikare njaga o ta mūthenya ūrīa aaciarirwo; ngaamūtua ta werū, na ndīmūgarūre atuīke būrūri mūng’aru, na ndīmūūrage na nyoota.

⁴ Ndikaiguīra ciana ciake tha, tondū nī ciana cia ūtharia.

⁵ Nyina wao akoretwo akīhūūra ūmaraya, na aagīire nda ciao na njīra cia ūūra-thoni. Nī ūndū oigīte atīrī, ‘Nīngūrūmīrīra endwa akwa, arīa maaheaga irio ciakwa na maaī makwa, na guoya wakwa wa ng’ondū o na gatani yakwa,

* 1:4 Jezireeli nī kuuga “Ngai nīaharaganagia”. † 1:6 Lo-Ruhama nī kuuga “arīa mataiguīrīrwo tha” kana “andū matarī ende”.

‡ 1:9 Lo-Ammi nī kuuga “arīa matarī andū akwa”. * 2:1 Ruhama nī kuuga “arīa maiguīrīrwo tha”, naguo Ammi nī kuuga “andū akwa”.

- maguta makwa o na kīrīa nyuuaga.’
- ⁶ Nī ūndū wa ūguo nīngūhinga njīra yake na mīigua,
ndīmūirigīre thīinī, aage njīra ya kuumīra.
- ⁷ Nīagateng’eria endwa ake na ndakamakinyīra.
Akaamacaria na ndakamona.
Hīndī ūyo nīagacooka oige atīrī,
‘Nīngūcooka kūrī mūthuuri wakwa wa mbere,
nīgūkorwo hīndī ūyo nīndaikarīte wega gūkīra rū.’
- ⁸ Mūtumia ūcio nīagire kūmenya atī nī nī
ndaamūheaga ngano, na ndibei ya mūhihano, o na maguta,
na ngamūingīhīria betha na thahabu,
iria maahūthagīra gūthondeka ngai īrīa īitagwo Baali.[†]
- ⁹ “Tondū ūcio nīngoya ngano yakwa yakūra,
na ndibei yakwa ya mūhihano yagīrīra,
na ndīmūtunye guoya wakwa wa ng’ondū na gatani yakwa,
o iria ciarī cia kūmūhumbīra njaga yake.
- ¹⁰ Nī ūndū ūcio, nīngaguūria maūndū make ma waganu
endwa ake mamwīroreire;
gūtīrī mūndū ūkaamūteithūra moko-inī makwa.
- ¹¹ Nīnganiina ikeno ciake ciothe, arī cio:
ciathī ciake cia mwaka o mwaka, na Tūrūgamo twake twa mweri,
na mīthenya yake ya Thabatū, na ciathī ciake ciothe iria nyamūre.
- ¹² Nīngathūkangia mīthabibū yake na mīkūyū yake,
īrīa oigire nī irīhi rīake kuuma kūrī endwa ake;
nīngamītua ihinga,
na nyamū cia gīthaka nīikamīrīa.”
- ¹³ Jehova ekuuga atīrī,
“Nīngamūherithia nī ūndū wa mīthenya īrīa acinīire Baali ūbumba;
rīrīa eegemagia na icūhī, na mathaga ma goro,
na akīrūmīrīra endwa ake, no akīriganīrwo nī nī.
- ¹⁴ “Nī ūndū wa ūguo nīngūmūguucīrīria na waara;
ngūmūtongoria nginya werū-inī,
na ndīmwarīrie na ciugo cia wendo.
- ¹⁵ Kūu nīkuo ngaamūcookeria mīgūnda yake ya mīthabibū,
na ndue Kīanda kīa Akori mūrango wa mwīhoko.[‡]
Kūu nīkuo akaina o ta ūrīa ainaga matukū-inī ma ūnini wake,
aine ta ūrīa ainire mūthenya ūrīa aambatire kuuma būrūri wa Misiri.”
- ¹⁶ Jehova ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio-rī,
nīūkanjīta ‘Mūthuuri wakwa’;
ndūkanjīta rīngī ‘Mwathi wakwa’.
- ¹⁷ Nīngeheria marītwa ma Baali kuuma mīromo-inī yake;
marītwa macio matikagwetwo rīngī.
- ¹⁸ Mūthenya ūcio nīngathondeka kīrīkanīro
na nyamū cia gīthaka, o na nyoni cia rīera-inī,
na ciūmbe iria ithiagīra gūkū thī nī ūndū wao.
Ūta, na rūhiū rwa njora, na mbaara nīngaciniina būrūri-inī,

[†] 2:8 Andū a Kaanani meetikītie atī Baali nīyo yamaheaga ngano, na ndibei, na maguta.
kana “gūthīnio”.

[‡] 2:15 Kīanda kīa Akori nī kuuga “thīina”

nĩgeetha othe makomage marĩ na thayũ.

¹⁹ Nĩngakũũria ũtuĩke mūtumia wakwa nginya tene;
ngaakũũria ũtuĩke wakwa ũhoru-inĩ wa ũthingu na wa kĩhoto,
ngũũrie ndĩ na wendo na tha.

²⁰ Nĩngakũũria ũtuĩke wakwa na wĩhokeku,
nawe nĩũgetikĩra Jehova.”

²¹ Jehova ekuuga atĩrĩ,
“Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngacookia ũhoru;
nĩngacookeria matu ũhoru,
namo matu macookerie thĩ ũhoru;

²² nayo thĩ ĩcookerie ngano,
na ndibei ya mũhiano, na maguta ũhoru,
nacio nĩngacookeria Jezireeli ũhoru.

²³ Nĩngamũhaanda bũrũri-inĩ nĩ ũndũ wakwa mwene;
nĩngonania wendo wakwa harĩ ũrĩa nderĩte atĩrĩ,
‘Nĩ ndikwendete’.

Arĩa nderĩte atĩrĩ, ‘Inyuĩ mūtĩrĩ andũ akwa’,
nĩngameera atĩrĩ,
‘Inyuĩ mũrĩ andũ akwa’;
na mũndũ o mũndũ oige atĩrĩ, ‘Wee nĩwe Ngai wakwa.’”

3

Hosea na Mūtumia Wake Kũiguana Rĩngĩ

¹ Nĩngĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Thiĩ, wonie mūtumia waku wendo rĩngĩ, o na gũtuĩka nĩendetwo nĩ mũndũ ũngĩ na nĩ mũtharia. Mwende o ta ũrĩa Jehova endete andũ a Isiraeli, o na gũtuĩka nĩmagarũrũkagĩra ngai ingĩ na makenda keki iria nyamũre cia thabibũ nyũmũ.”

² Nĩ ũndũ ũcio ngĩmũgũra na thogora wa cekeri ikũmi na ithano* cia betha, na ta homeri na letheku ĩmwe† ya cairi. ³ Ngĩcooka ngĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩgũtũũrĩa na nĩ matukũ maingĩ, na no nginya ũtĩge ũmaraya na ndũkendane na mũndũ ũngĩ, na nĩ nĩngũtũũrĩa nawe.”

⁴ Nĩgũkorwo andũ a Isiraeli nĩmegũtũũra matukũ maingĩ matarĩ na mũthamaki kana mũnene, na matarĩ na igongona kana mahiga maamũre, na matarĩ na ebodi kana mũhianano. ⁵ Thuutha ũcio andũ a Isiraeli nĩmagacooka na marongorie Jehova Ngai wao na Daudi mũthamaki wao. Nĩmagooka makĩinainaga kũrĩ Jehova na kũrĩ irathimo ciake matukũ-inĩ ma mũthia.

4

Thitango ya Gũũkĩrĩa Isiraeli

¹ Iguai ũhoru wa Jehova, inyuĩ andũ a Isiraeli,
tondũ Jehova nĩekũmũthitanga,
inyuĩ mūtũũraga thĩinĩ wa bũrũri ũyũ:
“Nĩ ũndũ-rĩ, gũtĩrĩ na wĩhokeku kana wendo,
kana kũmenya Ngai thĩinĩ wa bũrũri ũyũ.

² Kĩrĩa kũrĩ no kũrumana, na kũheenania, na ũragani,
na ũici, na ũtharia;
maũndũ macio makaingĩha mũno,
na ũiti wa thakame ũkarũmĩrĩa ũiti wa thakame.

³ Nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũ bũrũri nĩũracakaya,
na arĩa othe matũũraga thĩinĩ wago makahinyara;
nyamũ cia gĩthaka, na nyoni cia rĩera-inĩ,
na thamaki cia iria-inĩ nĩgũkua irakua.

* 3:2 nĩ ta giramu 170 † 3:2 nĩ ta kilo 330

⁴ “No rĩrĩ, ndũkareke mũndũ arehe thitango,
mũndũ ndagathitange ũrĩa ũngĩ,
nĩgũkorwo andũ anyu mahaana andũ arĩa
mathitangaga mũthĩnjĩri-Ngai.

⁵ Mũhĩngagwo mũthenya na ũtukũ,
na anabii makahĩngwo hamwe na inyuĩ.
Nĩ ũndũ ũcio nĩnganiina maitũguo.

⁶ Andũ akwa maniinagwo nĩ ũndũ wa kwaga ũmenyo.

“Tondũ nĩmũregete ũmenyo,
o na nĩ nĩndĩmũregete mũtuĩke athĩnjĩri-Ngai akwa;
tondũ nĩmũtiganĩrie watho wa Ngai wanyu,
o na nĩ nĩngatiganĩria ciana cianyu.

⁷ O ũrĩa athĩnjĩri-Ngai maingĩhaga,
noguo maakĩragĩrĩa kũnjĩhĩa;
nao magĩkũũrania riiri wao na kĩndũ gĩa thoni.

⁸ Mehũũnagia na mehia ma andũ akwa,
na magakenera waganu wao.

⁹ Na nĩgũgatuĩka atĩrĩ: O ta ũrĩa andũ makaahaana,
no taguo athĩnjĩri-Ngai makaahaana.
Nĩngamaherithia othe nĩ ũndũ wa mũthĩire yao,
na ndĩmarĩhe kũringana na ciĩko ciao.

¹⁰ “Makaarĩaga no matikahũũna,
makaahũũraga ũmaraya no matikaingĩha,
tondũ nĩmatiganĩrie Jehova
nĩguo meheane ¹¹ kũrĩ ũmaraya,
na kũnyua ndibei ĩrĩa ngũrũ na ya mũhihano,
iria cieheragia ũmenyo ¹² wa andũ akwa.
Mahooyaga kĩrĩa kuuma kũrĩ mũhianano mũicũhie,
naruo rũthanju rwa ũragũri rũkamacookeria ũhoru.
Roho wa ũmaraya nĩũmahĩtithagia njĩra;
makaaga kwĩhokeka kũrĩ Ngai wao.

¹³ Marutagĩra igongona irĩma igũrũ,
na magacinĩra maruta ma njino tũrĩma-inĩ,
na rungu rwa mũtĩ wa mũgandi, na wa mũribina, o na mũcecenĩ,
tondũ kĩruru kĩayo nĩ kĩega.
Nĩkĩo airĩtu anyu mahũũraga ũmaraya,
na atumia a ariũ anyu magatharia.

¹⁴ “Ndikaherithia airĩtu anyu maahũũra ũmaraya,
kana herithie atumia a ariũ anyu maatharia,
tondũ arũme o ene mathiiaga thiritũ na maraya,
na makarutaga igongona hamwe na maraya ma mahooero-inĩ:
nĩ ũndũ ũcio andũ matarĩ ũmenyo nĩmakanangĩka!

¹⁵ “Atĩrĩ wee Isiraeli, o na gũtuĩka nĩũtharagia-rĩ,
Juda nĩagĩtĩge kwĩhia.

“Ndũgathiĩ Giligali;

o na ndūkambate Bethi-Aveni.*

Na ndūkehite uuge atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo!’

¹⁶ Andũ a Isiraeli mang’athitie

o ta moori ng’athia.

Kūngĩhoteka atĩa Jehova amarĩithie

ta tũgondu tũrĩ nyeki-inĩ nduru?

¹⁷ Efiraimu nĩegwatanĩtie na mĩhianano;

tiganai nake!

¹⁸ O na rĩrĩa kīndũ kĩa gĩa kũnyua gĩthirĩte-rĩ,

no mathiiaga na mbere na ũmaraya wao;

aathani ao nĩmendete mũno njĩra cia thoni.

¹⁹ Kĩhuhũkanio kīnene gĩaamahaata kīmombũkie,

na magongona mao nĩmakamaconorithia.

5

Isiraeli Gũtũrwo Ciira

¹ “Iguai ũhoru ũyũ, inyuĩ athĩnjĩri-Ngai!

Tegai matũ, inyuĩ andũ a Isiraeli!

Thikĩrĩria, wee nyũmba ya ũthamaki!

Nĩ inyuĩ mũgũtũrwo ciira ũyũ:

Mũkoretwo mũrĩ mũtego kũu Mizipa,

na mũrĩ wabu ya gũtegana yarĩtwo kũu Taboru.

² Aregi a watho nĩmarikĩire ũragani-inĩ.

Nĩ nĩngamaherithia othe.

³ Nĩ nĩnjũũ maũndũ mothe ma Efiraimu;

Isiraeli ndahithĩtwo kuuma kũrĩ nĩ.

Wee Efiraimu, rĩu nĩũhũrĩte ũmaraya;

Isiraeli nake nĩathũkĩte.

⁴ “Ciiko ciao itingĩmetĩkĩria

gũcookerera Ngai wao.

Roho wa ũmaraya ũrĩ ngoro-inĩ ciao,

nao makaaga kũmenya Jehova.

⁵ Mwĩtĩo wa Isiraeli nĩũrutaga ũira wa kũmookĩrĩra;

andũ a Isiraeli na Efiraimu mahĩngagwo nĩ mehia mao;

Juda o nake akahĩngwo hamwe nao.

⁶ Hĩndĩ ĩrĩa magaathiĩ na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe

kũrongooria Jehova-rĩ,

matikamuona; we nĩamehereire.

⁷ Nĩmagĩte kwĩhokeka harĩ Jehova;

nao magaciara ciana ĩtarĩ na ũngai.

Na rĩrĩ, ciathiĩ ciao cia Karũgamo ka Mweri

nĩikaamameria, o hamwe na mĩgũnda yao.

⁸ “Huhai karumbeta kũu Gibeia,

na mũhuhe coro kũu Rama.

Muuge mbu ya gwĩtana mbaara kũu Bethi-Aveni;

wee Benjamini, wĩhũũge.

⁹ Efiraimu nĩgũgakira ihooru

mũthenya ũcio wa ĩtuĩro.

* 4:15 Bethi-Aveni rĩarĩ rĩtwa rĩa kũnyũrũria Betheli, tondũ Bethi-Aveni nĩ kuuga “Nyũmba ya waganu”, naguo Betheli nĩ kuuga “Nyũmba ya Ngai”.

Gatagatĩ-inĩ ka mĩhĩrĩga ya Isiraeli-rĩ,
nĩ ngwanĩrĩra ũrĩa kũrĩ.

¹⁰ Atongoria a Juda mahaana
andũ arĩa meheragia mahiga ma mĩhaka.

Nĩngamaitĩrĩria mang'ũrĩ makwa,
taarĩ kĩguũ kĩa maaĩ.

¹¹ Efiraimu nĩmũhinyĩrĩrie,
akarangĩrĩrio ituĩro-inĩ rĩa ciira,
nĩ ũndũ wa kwenda kũrũmĩrĩra mĩhianano.

¹² Nĩ haana memenyi kũrĩ Efiraimu,
na ngahaana ta ũbuthu kũrĩ andũ a Juda.

¹³ “Rĩrĩa Efiraimu oonire ndwari yake,
nake Juda akĩona irona ciake-rĩ,
hĩndĩ iyo Efiraimu agĩthĩ kũrĩ Ashuri,
na agĩtũmana kũrĩ mũthamaki ũcio mũnene nĩguo amũteithie.
Nowe ndangĩhota gũkũhonia,
o na kana ahonie irona ciaku.

¹⁴ Nĩ ngaatuĩka ta mũrũũthi kũrĩ Efiraimu,
nduĩke ta mũrũũthi ũrĩ hinya kũrĩ Juda.
Ngaamatambuuranga, njooke ndĩthĩre;
ngaamataha, na gũtirĩ mũndũ ũkaamahonokia.

¹⁵ Ningĩ nĩ nĩngacooka gwakwa,
nginya rĩrĩa magetĩkĩra mahĩtia mao.
Nao nĩmakarongooria ũthiũ wakwa;
nao mona mathĩina nĩmakanongoria na kĩa.”

6

Isiraeli Kwaga Kwĩrira

¹ “Ũkai, rekei tũcookerere Jehova.
Nĩatũtambuurangĩte,
no nĩegũtũhonia;
nĩatũtĩhangĩtie,
no nĩegũtuoha irona ciitũ.

² Thuutha wa matukũ meerĩ, nĩagatwarahũra;
mũthenya wa ĩtatũ nĩagatũcookereria
nĩguo tũtũũre muoyo mbere yake.

³ Nĩtũmenyei Jehova,
na tũkĩrĩrĩrie kũmũmenya.
Ti-itherũ o ta ũrĩa riũa rĩrathaga-rĩ,
noguo o nake akooneka;
agooka kũrĩ ithuĩ ta mbura ya hĩndĩ ya heho,
kana ta mbura ya gũkũria irio ĩrĩa yuraga thĩ.”

⁴ “Wee Efiraimu-rĩ, ingĩgwĩka atĩa?
Na wee Juda-rĩ, ngũgwĩka atĩa?
Wendo waku ũhaana ta kĩbii kĩa rũciinĩ,
ũkahaana ta ime rĩa rũciinĩ rĩrĩa rĩcookaga rĩgathira.

⁵ Nĩkĩo ndaagũtinangirie icunjĩ na tũnua twa anabii akwa,
ngĩkũũraga na ciugo cia kanua gakwa;
matuĩro makwa magĩkĩhenũka ta rũheni igũrũ rĩaku.

- ⁶ Nĩgũkorwo nyendaga tha no ti igongona,
na kũmenya Ngai gũkĩra maruta ma njino.
- ⁷ O ta ũrĩa Adamu aathũkirie kĩrĩkanĩro gĩakwa,
noguo maagire kwĩhokeka ũndũ-inĩ ũcio.
- ⁸ Gileadi nĩ itũũra inene rĩa andũ aaganu,
rĩhakĩtwo imeni nĩ makinya marĩ na thakame.
- ⁹ O ta ũrĩa ikundi cia atunyani ciĩhithagĩra mũndũ,
no taguo ikundi cia athĩnjĩri-Ngai ciĩkaga;
moranagĩra njĩra-inĩ ya gũthĩĩ Shekemu,
makagera ngero cia thoni.
- ¹⁰ Nĩĩ nĩnyonete ũndũ mũũru mũno
nyũmba-inĩ ya Isiraeli.
Kũu nĩkuo Efiraimu eheanĩte ahũũre ũmaraya,
nake Isiraeli nĩakanyitwo nĩ thaahu.
- ¹¹ “O na kũrĩ we, wee Juda,
nĩwathĩrĩrio ihinda rĩa magetha.

“O hĩndĩ rĩa ndaacookeria andũ akwa maũndũ ma kũmaguna,

7

- ¹ o rĩrĩa ndenda kũhonia Isiraeli-rĩ,
mehia ma Efiraimu makonanio,
nacio ngero cia Samaria ikaguũrio.
Maaragia maũndũ ma maheeni,
na aici magatua nyũmba, magatoonya,
nacio njangiri igatunyana indo njĩra-inĩ;
- ² no rĩrĩ, matimenyaga
atĩ nĩndirikanaga ciĩko icio ciao njũru ciothe.
Mehia mao nĩmamarigiicĩrie;
makoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe.
- ³ “Makenagia mũthamaki na waganu wao,
magakenia anene na maheeni mao.
- ⁴ Othe nĩ itharia,
maakanaga ta riiko rĩa kũrugĩra mĩgate,
rĩrĩa mũrugi wa mĩgate atabataragio nĩ gwakĩrĩria
kuuma gũkanda mũtu nginya ũimbe.
- ⁵ Mũthenya wa gĩathĩ kĩa mũthamaki witũ-rĩ,
we na anene ake manyuuaga ndibei makarĩĩo,
nake akanyitana moko na arĩa manyũrũranagia.
- ⁶ Ngoro ciao nĩ ta riiko rĩa kũrugĩra mĩgate;
mathiiaga harĩ we marĩ na waara.
Thuti ciao ciakanaga kahora ũtukũ wothe;
nakuo gwakĩa rũciinĩ igaakana ta mwaki wa rũrĩrĩmbĩ.
- ⁷ Othe mahiũhite ta riiko rĩa kũrugĩra mĩgate;
moragaga aathani ao.
Athamaki ao othe maniinagwo,
na gũtirĩ o na ũmwe wao ũngayagĩra.
- ⁸ “Efiraimu nĩetukanĩtie na ndũrĩrĩ;
Efiraimu nĩ mũgate ũtarĩ mũgarũre.

- ⁹ Andũ a kũngĩ marĩaga hinya wake,
nowe ndamenyaga ũguo.
Njuĩrĩ ciake irĩ na mbuĩ,
nowe ndoonaga ũguo.
- ¹⁰ Mwĩtĩo wa Isiraeli nĩũrutaga ũira wa kũmũũkĩrĩra,
no o na kũrĩ ũguo-rĩ,
we ndacookagĩrĩra Jehova Ngai wake,
kana akamũrongooria.
- ¹¹ “Efiraimu ahaana ta ndutura,
ĩrĩa iheenekaga narua, ĩtarĩ ũmenyo;
rĩmwe akayagĩra bũrũri wa Misiri
na rĩrĩa rĩngĩ agathĩ Ashuri.
- ¹² Rĩrĩa magaathĩ-rĩ, nĩngaikia wabu yakwa igũrũ rĩao;
nĩngamaharũrũkia ta nyoni cia rĩera-inĩ.
Rĩrĩa ngaigua nĩmaracookanĩrĩra-rĩ,
nĩngamanyiita.
- ¹³ Kaĩ marĩ na haaro-ĩ,
tondũ nĩmandiganĩirie!
Maroniinwo,
tondũ nĩmanemeire!
Nĩ nĩnyendaga kũmahonokia,
no-o no igenyo manjigagĩrĩra.
- ¹⁴ Matingayagĩra kuuma ngoro-inĩ ciao,
no kũgirĩka magirĩkaga marĩ marĩrĩ-inĩ mao.
Monganaga hamwe nĩ ũndũ wa ngano, na ndibei ya mũhihano,
no nĩ makaahutatĩra.
- ¹⁵ Ndaamathomithirie na ngĩmekĩra hinya,
no-o mathugundaga kũnjĩka ũũru.
- ¹⁶ Maticookagĩrĩra Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno;
mahaana ta ũta ũrĩa ũhĩtagia wathi.
Atongoria ao makooraagwo na rũhiũ rwa njora,
nĩ ũndũ wa ciugo ciao cia rũtũrĩko.
Nĩ ũndũ wa ũguo nĩmakanyũrũrio
kũu bũrũri wa Misiri.

8

Isiraeli Kũgetha Kĩhuhũkanio

- ¹ “Huhai karumbeta mwĩhũge!
Thũ ĩrerete igũrũ rĩa nyũmba ya Jehova ta nderi,
tondũ andũ nĩmathũkĩtie kĩrĩkanĩro gĩakwa,
na makarega watho wakwa.
- ² Isiraeli nĩarangaĩra, akoiga atĩrĩ,
‘Wee Ngai witũ, nĩtũkũmenyete!’
- ³ No Isiraeli nĩaregete ũndũ ũrĩa mwega;
nĩ ũndũ ũcio thũ nĩkamũingatithia.
- ⁴ Marũgamagia athamaki matarĩ na rũtha rwakwa,
magathuura anene itametĩkĩrĩtie.
Methondekagĩra mĩhianano
na betha na thahabu ciao,
nayo ĩgatuĩka ya kũmaniina.
- ⁵ Wee Samaria-rĩ, te mũhianano wa ngai ĩyo ya njaũ!

Marakara makwa nĩmakanĩte harĩ yo.
Nĩ nginya-rĩ megũtũũra maremetwo nĩgũikara marĩ atheru?

⁶ Acio moimĩte Isiraeli!

Njaũ ĩno nĩ mĩturi ũmĩthondekete;
yo ti Ngai.

Njaũ ĩyo ya Samaria-rĩ,
nĩĩkoinangwo icunjĩ.

⁷ “Mahaandaga rūhuho,
makagetha kĩhuhũkanio;
ngano ndĩrĩ na magira,
ndĩngiumia mĩtu;
korwo no ĩciare ngano,
andũ a kũngĩ nĩo mangĩmĩrĩa.

⁸ Isiraeli nĩameretio;
rĩu arĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ
ahaana ta kĩndũ gĩtarĩ bata.

⁹ Nĩgũkorwo nĩmambatĩte, magathiĩ Ashuri,
ta ndigiri ya gĩthaka ĩkĩũrũra ĩrĩ iiki.
Efiraimu nĩeyendetie kũrĩ endwa ake.

¹⁰ O na gũtuĩka nĩmeyendetie gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ,
rĩu nĩngũmacookanĩrĩria hamwe.

Mekwambĩrĩria kũhinyara,
mahinyĩrĩrio nĩ mũthamaki ũrĩa ũrĩ hinya.

¹¹ “O na gũtuĩka Efiraimu nĩakĩte igongona nyingĩ
cia kũrutagĩrwo maruta ma kũhoroherio mehia,
icio ituĩkĩte igongona cia kwĩhagĩria.

¹² Ndaamandĩkĩire maũndũ maingĩ watho-inĩ wakwa,
no makĩmatua taarĩ maũndũ mageni.

¹³ Marutaga magongona marĩa ndeheirwo,
magacooka makarĩa nyama icio,
no Jehova ndakenagio nĩmo.

Na rĩrĩ, nĩekũririkana waganu wao,
na aherithie mehia mao.
Nao nĩmagacooka bũrũri wa Misiri.

¹⁴ Isiraeli nĩariganĩrwo nĩ ũrĩa wamũmbire,
na agaaka nyũmba cia ũnene;
Juda nĩairigĩire matũũra maingĩ na thingo cia hinya.

No nĩngarehere matũũra mao manene mwaki
ũrĩa ũgaacina ciikaro ciao iria ciirigĩtwo na hinya.”

9

Kũherithio kwa Isiraeli

¹ Wee Isiraeli-rĩ, tiga gũkena;
tiga gũkũngũira ta ndũrĩrĩ iria ingĩ.

Nĩgũkorwo ũkoretwo ũtarĩ mwĩhokeku harĩ Ngai waku;
wee nĩwendete mũaara wa maraya,
ũkaũcaragia kũrĩa guothe kũhuhagĩrwo ngano.

² Ihuhĩro cia ngano na ihihĩro cia ndibei itikahũũnia andũ,
o na gũtigakorwo na ndibei ya mũhihano.

- ³ Matigaatũura bũrũri wa Jehova;
Efiraimu agaacooka bũrũri wa Misiri,
na arĩe irio irĩ thaahu kũu Ashuri.
- ⁴ Matigaitĩra Jehova maruta ma ndĩbei,
kana magongona mao mamũkenie.
Kũrĩo magongona ta macio makaahaana ta mũgate wa andũ megũcakaya;
arĩa othe makaamarĩa nĩmakanyitwo nĩ thaahu.
Irio icio igaakorwo irĩ ciao o ene;
itikareehwo hekarũ-inĩ ya Jehova.
- ⁵ Mũgeeka atĩa mũthenya ũrĩa mwamũre wa ciathĩ cianyu,
mũthenya iyo ya gĩathĩ kĩa Jehova?
- ⁶ O na mangĩkaahonoka kwanangwo,
andũ a bũrũri wa Misiri nĩmakamacookereria,
nao andũ a Memufisi mamathike.
Cong'e nĩguo ũgaacooka handũ ha igĩĩna ciao cia betha,
nayo mĩigua ihumbĩre hema ciao.
- ⁷ Matukũ ma kũherithio nĩmakinyu,
ĩĩ, matukũ ma kũrĩhania nĩmakinyĩte.
Isiraeli nĩamenye ũguo.
Tondũ mehia manyu nĩ maingĩ mũno,
na rũmena rwanyu rũkaneneha mũno,
mũnabii akoonagwo arĩ mũndũ mũkĩĩgu,
na mũndũ ũrĩa ũrĩ na ũrathi akonwo arĩ mũgũrũki.
- ⁸ Mũnabii nĩwe ũtuĩtwo mũrangĩrĩ* wa Efiraimu nĩ Ngai wakwa;
no rĩrĩ, mĩtego ĩmwetereire njĩra-inĩ ciake ciothe,
na rũmena rũkamweterera nyũmba-inĩ ya Ngai wake.
- ⁹ Nĩmatoonyereire, makarikĩra mũno ũũru-inĩ,
o ta ũrĩa meekire matukũ-inĩ ma Gibeaa.
Nake Ngai nĩakaririkana waganu wao,
na amaherithie nĩ ũndũ wa mehia mao.
- ¹⁰ “Rĩrĩa ndaamenyire Isiraeli,
kwarĩ ta mũndũ onete thabibũ werũ-inĩ;
rĩrĩa ndonire maithe manyu-rĩ,
kwarĩ ta mũndũ onete matunda ma mūtĩ wa mũkũyũ marĩa maambaga kwĩrua.
No rĩrĩa Isiraeli mookire Baali-Peoru,
nĩmeyamũrĩre mũhianano ũcio wa gĩconoko,
na magĩthũka, magĩtuĩka o ta kĩndũ kũu mendete.
- ¹¹ Riiri wa Efiraimu ũkoombũka ta nyoni ũũre:
gũtigakorwo ũhoru wa gũciara, kana gũkuua nda, o na kana kũgĩa nda.
- ¹² O na mangĩkaarera ciana-rĩ,
nĩngaciũraga ciothe.
Rĩrĩa ngaagarũrũka ndĩmatige,
kaĩ nĩmagakorwo na haaro-ĩ!
- ¹³ Nĩnyonete Efiraimu,
ahaandĩtwo handũ hega, o ta Turo.
No rĩrĩ, Efiraimu akaaruta ciana ciake,
acineane kũrĩ mũũragani.”

* 9:8 Arangĩrĩ maarĩ anabii arĩa a ma, na nĩo matendetwo nĩ andũ a Isiraeli.

¹⁴ Mahe, Wee Jehova;
no nĩ kĩ ũkũmahe?
Mahe nda iria ihunaga,
na ũmahe nyondo iria itarĩ iria.

¹⁵ “Nĩ ũndũ wa waganu wao wothe marĩ kũu Giligali,
nĩkĩo ndamamenire marĩ o kũu.
Nĩ ũndũ wa ciĩko ciao cia mehia-rĩ,
nĩngamarutũrũra moime nyũmba yakwa,
na ndigacooka kũmenda rĩngĩ;
atongoria ao othe nĩ aremi.

¹⁶ Andũ a Efiraimu nĩacine nĩ mbaa,
naguo mũri wao nĩũhoohete,
maticiaraga maciaro.
O na mangĩciara ciana-rĩ,
nĩngooraga ciana icio ciao mendete.”

¹⁷ Ngai wakwa nĩakamarega,
nĩgũkorwo matiamwathĩkĩire;
magaatuĩka andũ a kũũrũũraga ndũrĩrĩ-inĩ.

10

¹ Isiraeli aarĩ ta mũthabibũ watheeremaga,
nake agĩciarĩra maciaro.
O ũrĩa maciaro make maingĩhaga-rĩ,
noguo nake aakaga igongona nyingĩ;
o ũrĩa bũrũri wake wagaacagĩra-rĩ,
noguo aagemagia mahiga make marĩa maamũre ma kũhooyagwo.

² Ngoro ciao nĩ cia maheeni,
na rĩu no nginya marĩhio wĩhia wao.
Jehova nĩakamomora igongona ciao,
na athũkangie mahiga macio mao maamũre ma kũhooyagwo.

³ Nĩngĩ nĩmakoiga atĩrĩ, “Tũtirĩ na mũthamaki,
tondũ tũtiigana gũtĩia Jehova.
No o na korwo twarĩ na mũthamaki-rĩ,
nĩ atĩa angĩahotire gũtwĩkĩra?”

⁴ Meranagĩra ciĩranĩro nyingĩ,
na makehĩta mĩhĩtwa ya maheeni,
na magathondeka irĩkanĩro;
nĩ ũndũ ũcio maciira makunũkaga
ta mahuti marĩ ũrogi marĩa mameraga hianyũ-inĩ.

⁵ Andũ arĩa matũũraga Samaria metangaga
nĩ ũndũ wa mũhianano wa njaũ irĩa ya Bethi-Aveni.
Amu andũ akuo nĩmakamĩcakaĩra,
na noguo athĩnjĩri-ngai a mĩhianano ĩyo mageeka
arĩa makenagĩra riiri wayo,
tondũ nĩyeheretio kuuma kũrĩ o, ĩgathaamĩrio kũndũ kũngĩ.

⁶ Nayo ĩgaatwarwo Ashuri,
ĩtuĩke kĩheo kũrĩ mũthamaki ũcio mũnene.
Efiraimu nĩagaconorithio;
Isiraeli nake nĩagaconoka nĩ ũndũ wa mĩhianano ĩyo yake ya mĩtĩ.

- ⁷ Samaria na mūthamaki wakuo magaathererio
ta karūhonge karī igūrū wa maaī, maniinwo.
- ⁸ Kūndū kūrīa gūtūūgīru gwīkagīrwo waganu nīgūkanangwo,
na nīkuo kwene wīhia wa Isiraeli.
Mīigua na mahiū ma nyeki-inī nīcio igaakūra kuo,
nacio ihumbīre igongona ciao.
Nao andū nīmakeera irīma atīrī, “Tūhumbīrei!”
na macooke meere tūrīma atīrī, “Tūgwīrei!”
- ⁹ “Wee Isiraeli-rī, kuuma o matukū-inī ma Gibeā
ūtūūrīte wīhagia, na ūguo noguo ūtūūrāga.
Githī mbaara ndīakinyīire eeki ūūru kūu Gibeā?
- ¹⁰ Rīrīa nī ngenda, nīngamaherithia;
ndūrīrī nīgacookanīrīra,
imokīrīre nīguo imoohe imatahe
nī ūndū wa mehia mao kūngīha.
- ¹¹ Efiraimu nī moori menyerie wīra
īrīa yendete gūkonyora ngano;
nī ūndū ūcio nīngamīoha icooki
ngingo-inī yayo thaka.
Nīngatwarithia Efiraimu,
Juda no nginya agaacimba na mūrāū,
nake Jakubu no nginya agaacimba gītira.
- ¹² Rīu-rī, mwīhaandīrei ūhoru wa ūthingu,
nīguo mwīgethere maciaro ma wendo ūtathiraga,
na mūciimbe mīgūnda yanyu ya ngamba;
nīgūkorwo ihinda nī ikinyu rīa kūrongooria Jehova,
nginya rīrīa agooka,
oirie mbura ya ūthingu igūrū rīanyu.
- ¹³ No rīrī, inyuī mūhaandīte waganu,
mūkagetha ūūru;
inyuī mūrīite maciaro ma maheeni.
Tondū mwīhokaga hinya wanyu inyuī ene,
o na wa njamba cianyu nyingī cia ita-rī,
- ¹⁴ mūrurumo wa mbaara nīūgokīrīra andū aku.
Nī ūndū ūcio ciikaro ciaku iria nūmu nīikaanangwo,
o ta ūrīa Shalimani aanangire Bethi-Arabeli mūthenya ūrīa wa mbaara,
rīrīa manyina ma twana maatungumanirio thī hamwe na twana twao.
- ¹⁵ Ūguo noguo ūgeekwo wee Betheli,
nī ūndū wa waganu waku mūnene.
Rīrīa mūthenya ūcio ūgaakīa-rī,
mūthamaki wa Isiraeli nīakaniinwo biū.

11

- ¹ “Rīrīa Isiraeli aarī kaana-rī, nīndamwendete,
ngīgīta mūrū ūcio wakwa oime būrūri wa Misiri.
- ² No o ūrīa ndaakīragīrīra gwīta Isiraeli,
noguo maakīragīrīra kūnjūrīra.
Nao makīrutīra Baali magongona,
na magīcinīra mīhianano ūbumba.
- ³ Nī nī nī ndaarutire andū a Efiraimu gwītwara na magūrū,

ndĩmanyiitĩte moko;
no matiigana kũmenya
atĩ nĩ nĩ ndamahonagia.

⁴ Nĩndamatongoragia na mĩkanda ya ũtugi wa ũmũndũ,
ngamaguucĩrĩria na mĩhĩndo ya wendo;
ngĩmaruta icooki ngingo,
na ngĩinamĩrĩra kũmahe irio.

⁵ “Githĩ matigagĩcooka o kũu bũrũri wa Misiri,
o na githĩ matigaathwo nĩ Ashuri,
tondũ nĩmaregete kwĩrira, manjookerere?

⁶ Hiũ cia njora ikaahenũkaga matũũra-inĩ mao manene,
ikaananga mĩgĩiko ya ihingo ciao,
na ikinyie mĩbango yao mũthia.

⁷ Andũ akwa nĩmatuĩte itũa maahuutatĩre.
O na mangĩgaakaĩra Ūria-ũri-Igũrũ-Mũno-rĩ,
ndakamatũgĩria o na atĩa.

⁸ “Ndahota atĩa gũgũtirika, wee Efiraimu?
Ndahota atĩa gũkũrekereria, wee Isiraeli?

Ndahota atĩa gũtũma ũtuĩke ta Adima?

Ndahota atĩa gũgũtua ta Zeboimu?

Ngoro yakwa nĩireganĩte na ũhoru ũcio,
nacio tha ciakwa ciothe nĩciarahũkĩte.

⁹ Ndikamũkinyĩria marakara makwa mahiũ,
o na kana hũgũkĩre Efiraimu ndĩmũniine.

Nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Ngai, ndirĩ mũndũ,
Ngai Ūria Mũtheru gatagatĩ-inĩ kanyu.
Ndigooka kũrĩ we ndĩ na mang’ũrĩ.

¹⁰ Nĩmakarũmĩrĩra Jehova;
nake nĩakararama ta mũrũũthi.

Hĩndĩ irĩa akaararama-rĩ,
ciana ciake nĩigooka ikĩinainaga ciumĩte mwena wa ithũĩro.

¹¹ Igooka ikĩinainaga
ta nyoni ikiuma bũrũri wa Misiri,
na ta ndutura ikiuma bũrũri wa Ashuri.
Nĩngatũma matũũre mĩcĩĩ-inĩ yao ene,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

Mehia ma Isiraeli

¹² Efiraimu andigiicĩrie na maheeni,
nyũmba ya Isiraeli ikandigiicĩria na kũheenania.

Nake Juda akaremera Ngai,
o na agookĩrĩra Ūria Mũtheru mwĩhokeku.

12

¹ Efiraimu arĩaga rũhuho;
ahanyũkagia rũhuho rwa mwena wa irathĩro mũthenya wothe,
na akaingĩhia maheeni na haaro.

Agĩĩaga na kĩrĩkanĩro na Ashuri,
na agatũmana maguta ma mĩtamaĩyũ matwarwo bũrũri wa Misiri.

² Jehova arĩ na thitango ekũrehe ya gũũkĩrĩra Juda;

- nĩakaherithia Jakubu kũringana na njĩra ciake,
na amũrĩhe kũringana na ciĩko ciake.
- ³ Arĩ nda ya nyina nĩanyiitire ndiira ya mũrũ wa nyina;
aatuĩka mũndũ mũgima-rĩ, nĩagianire na Ngai.
- ⁴ Nĩagianire na mũraika, na akĩmũtooria;
akĩrĩra na akĩmũthaitha amũrathime.
Aamũkorire Betheli na makĩaranĩria nake kũu:
- ⁵ Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe,
Jehova nĩrĩo rĩitwa rĩake rĩrĩa rĩrĩ ngumo.
- ⁶ No rĩrĩ, wee no nginya ũcookerere Ngai waku,
na ũtũũrie wendo na kĩhoto,
na wetagĩrĩre Ngai waku hĩndĩ ciothe.
- ⁷ Mwonjorithia ahũthagĩra gĩthimi gĩtarĩ kĩa ma;
endaga kũiya na wara.
- ⁸ Efiraimu eganaga, akoiga atĩrĩ,
“Nĩ ndĩ mūtongu mũno; nĩ nĩnduĩkite gĩtonga.
No o na ndĩ na ũtonga ũcio wothe,
matingĩona waganu kana wĩhia o na ũrĩkũ thĩinĩ wakwa.”
- ⁹ “Nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu,
ũrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri;
nĩngatũma mūtũũre hema-inĩ rĩngĩ,
o ta ũrĩa mwatũũraga matukũ-inĩ ma ciathĩ cianyu iria nyamũre.
- ¹⁰ Nĩndarĩirie anabii,
ngĩmahe cioneki nyingĩ,
na ngĩheana ngerekano na tũnua twao.”
- ¹¹ Gileadi-rĩ, nĩ kũrĩ waganu?
Andũ akuo nĩ a tũhũ!
Nĩmarutagĩra igongona rĩa ndegwa kũu Giligali?
Igongona ciao igaatuĩka ta hĩba cia mahiga
irĩ mũgũnda-inĩ mũciimbe.
- ¹² Jakubu nĩorĩire bũrũri wa Aramu;
Isiraeli aatungatire nĩguo egĩre na mūtumia,
na nĩgeetha amũgũre-rĩ, aarĩithirie ng’ondũ.
- ¹³ Jehova aahũthĩire mũnabii kũruta Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri,
na akĩmũmenyerera na guoko kwa mũnabii.
- ¹⁴ No Efiraimu nĩatũmĩte Jehova arakare mũno.
Mwathani wake nĩagatũma acookererwo nĩ ihĩtia rĩake rĩa ũiti wa thakame,
na amũrĩhe nĩ ũndũ wa rũmena rwake.

13

Marakara ma Jehova ma Gũũkĩrĩra Isiraeli

- ¹ Efiraimu-rĩ, aaragia andũ makainaina;
aarĩ mūtũgĩrie thĩinĩ wa Isiraeli.
No rĩrĩ, nĩehirie nĩ ũndũ wa kũhooya Baali, nake agĩkua.
- ² Na rĩrĩ, rĩu no gũkĩrĩrĩria makĩragĩrĩria kwĩhia;
methondekagĩra mĩhianano yao ene na betha ciao,
mĩhianano ithondeketwo na ũũgĩ mũingĩ,
yothe irĩ wĩra wa mabundi.
Kwĩragwo atĩrĩ, ũhoru wa andũ aya,

“Marutaga andũ magongona,
na makamumunya mĩhianano ya njaũ.”

³ Nĩ undũ ũcio makahaana ta kĩbii kĩa rũciinĩ,
na ta ime rĩa kirooko rĩrĩa rĩcookaga gũthira,
na ta mũũngũ ũrĩa ũmbũragwo kuuma kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano,
o na ta ndogo ĩgĩtoga yumĩre ndirica-inĩ.

⁴ “No rĩrĩ, niĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu,
ũrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri.
Ndũkanetĩkie atĩ nĩ kũrĩ Ngai ũngĩ tiga niĩ,
na gũtirĩ Mũhonokia ũngĩ tiga niĩ.

⁵ Nĩ niĩ ndaakũmenyagĩrĩra werũ-inĩ,
kũu bũrũri-inĩ ũrĩ ũrugarĩ mũingĩ.

⁶ Rĩrĩa ndamaheire irio, nĩmahũũnire;
na rĩrĩa maahũũnire, magĩtĩia;
magĩcooka makĩriganĩrwo nĩ niĩ.

⁷ Nĩ undũ ũcio ngaamahithũkĩra ta mũrũũthi,
na ndĩmehithĩre njĩra-inĩ ta ngarĩ.

⁸ O ta ũrĩa nduba ĩkaga rĩrĩa ĩtunyĩtwo twana twayo-rĩ,
ngaamatharĩkĩra na ndĩmatarũrange.
Ngaamarĩa ta mũrũũthi,
ndĩmatambuure o ta ũrĩa nyamũ ya gĩthaka ĩkaga.

⁹ “Wee Isiraeli-rĩ, ũrĩ mwanange,
nĩ undũ nĩũnjũkĩrĩre, ũgookĩrĩra mũteithia waku.

¹⁰ Mũthamaki waku akĩrĩ ha, atĩ nĩguo akũhonokie?
Aathani aku a matũũra maku mothe marĩ ha,
o arĩa woigire atĩrĩ,
‘He mũthamaki, na ũhe anene’?

¹¹ Nĩ undũ ũcio, ndaakũheire mũthamaki ndakarĩte,
na ngĩcooka ngĩmweheria ndĩ na mang’ũrĩ.

¹² Wĩhia wa Efiraimu nĩmũige,
mehia make nĩmandĩkĩtwo makaigwo.

¹³ Ruo ta rwa mũtumia ũkũrũmwo nĩrũramũnyiita,
nowe nĩ mwana ũtarĩ na ũũgĩ;
ihinda rĩakinya-rĩ,
akarega gũikũrũka nĩguo aciarwo.

¹⁴ “Nĩngamahonokia kuuma kũrĩ hinya wa mbĩrĩra;
nĩngamakũũra kuuma kũrĩ gĩkuũ.
Wee gĩkuũ-rĩ, mĩthiro yaku ĩrĩ ha?
Wee mbĩrĩra-rĩ, kũniinana gwaku gũkĩrĩ ha?

“Ndikaiguanĩra tha,

¹⁵ o na angĩkaagaacĩra arĩ gatagatĩ-inĩ ka ariũ a ithe.
Rũhuho rwa mwena wa irathĩro ruumĩte harĩ Jehova nĩrũgooka,
rũhurutanĩte kuuma werũ-inĩ;
narĩo itherũkĩro rĩake rĩa maaĩ rĩkooma,
nakĩo gĩthima gĩake kĩhũe.

Nyũmba yake ya mũthiithũ
nĩngatahwo indo ciayo ciothe cia goro.

¹⁶ Andũ a Samaria no nginya marĩhio wĩhia wao,

nĩ tondũ nĩmaremeire Ngai wao.
 Nao nĩmakooragwo na rūhiũ rwa njora;
 natuo tũkenge twao tũgaatungumanio thĩ,
 na atumia ao arĩa marĩ na nda itarũrwo.”

14

Kwĩrira kũrĩa Kũrehaga Kĩrathimo

¹ Wee Isiraeli-rĩ, cookerera Jehova Ngai waku.

Mehia maku nĩmo makũgũithĩtie!

² Thĩĩ na ciugo ũcookerere Jehova,
 ũmwĩre atĩrĩ,

“Tũrekere mehia maitũ mothe,
 na ũtwamũkĩre na wega waku,
 nĩguo tũhote gũkũrutĩra igongona rĩa gũkũgooca na mĩromo iitũ.

³ Ashurĩ ndangĩhota gũtũhonokia;

tũtikũhaica mbarathi cia ita.
 Tũtirĩ hĩndĩ ingĩ tũgaacooka
 gwĩta kĩa tũthondekete na moko maitũ ‘ngai ciitũ,’
 nĩgũkorwo thĩĩnĩ waku ciana cia ngoriai nĩciiguagĩrwo tha.”

⁴ “Nĩngamahonia kũrĩa maanoora njĩra,
 na ndĩmende ndĩyendeire;
 nĩgũkorwo marakara makwa nĩmamehereire.

⁵ Ngaatuĩka ta ime harĩ Isiraeli;
 nake akaarirũka ta gĩtoka.

Agaikũrũkia mĩri yake
 ehaande o ta mĩtarakwa ya Lebanoni.

⁶ Thuuna ciake nĩigakũra.

Ũthaka wake ũgaatuĩka ta wa mũtĩ wa mũtamaiyũ,
 nago mũtararĩko wake ũtuĩke ta mũtarakwa wa Lebanoni.

⁷ Andũ nĩmagatũũra rĩngĩ kĩruru-inĩ gĩake.
 Nake akaarura ta ngano.

Akaarirũka ta mũthabibũ,
 nayo ngumo yake ĩtuĩke ta ya ndibei ya kuuma Lebanoni.

⁸ Wee Efiraimu, ndĩ na ũhoru ũngĩ ũrĩkũ na mĩhianano ya kũhooywo?
 Nĩngamũcookeria ũhoru na ndĩmũmenyerere.

Haana ta mũkarakaba mũruru;
 gũciara gwaku kuumaga harĩ nĩĩ.”

⁹ Nũũ mũũgĩ? Ũcio nĩakamenya maũndũ macio.

Nũũ ũkũũranaga maũndũ? Ũcio nĩakamamenya.
 Njĩra cia Jehova nĩ njagĩrĩru;
 arĩa athingu nĩcio mathiiagĩra,
 no arĩa aremi mahĩngagwo marĩ o njĩra-inĩ icio.

JOELI

¹ Īno nīyo ndūmīrīri ya Jehova, īrīa yakinyīrīire Joeli mūrū wa Pethueli.

Gūtharīkīrwo nī Ngigī

² Ta iguai ūhoru, inyuī athuuri;
o na inyuī inyuothe arīa mūtūūruga būrūri ūyū thikīrīriai.
Kūrī gwekīka ūndū ta ūyū matukū-inī manyu,
o na kana matukū-inī ma maithe manyu ma tene?

³ Heei ciana cianyu ūhoru ūcio,
na mūreke ciana cianyu ciīre ciana ciacio,
nacio ciana ciacio ikeera rūciaro rūrīa rūkaarūmīrīra.

⁴ Kīndū kīrīa gītīgītio nī mūrumbī wa ngigī-rī,
nīkīrītvo nī ngigī iria nene;
kīrīa gītīgītio nī ngigī iria nene-rī,
nīkīrītvo nī itono;
kīrīa itono icio itīgītīe-rī,
nīkīrītvo nī ngigī ingī.

⁵ Arahūkai, inyuī arīū aya mūrīre!
Girīkai, inyuothe anyui a ndibei;
girīkai nī ūndū wa ndibei ya mūhihano,
nīgūkorwo nīhurītio kuuma tūnua-inī twanyu.

⁶ Harī rūrīrī rūtharīkīire būrūri wakwa,
rūrīrī rūrī hinya na rūtangītarīka;
rūrī na magego mahaana ta ma mūrūūthi,
magego manene ta ma mūrūūthi wa mūgoma.

⁷ Nī rwanangīte mīthabibū yakwa,
na rūgathūkia mīkūyū yakwa.
Nīrūmīūnūrīte makoni rūkamate,
rūgatiga hongē ciayo irī nyūnūre.

⁸ Cakayai ta mūrītu gathirange ehumbīte nguo ya ikūnia,
akīrīrīra mūthuuriwe wa wīthī wake.

⁹ Maruta ma ngano, o na maruta ma kūnyuuo
nīmatīgīte kūrehwo nyūmba-inī ya Jehova.
Athīnjīri-Ngai nīmaracakaya,
o acio matungatagīra Jehova.

¹⁰ Mīgūnda nīmīthūkie,
nayo thī īkooma;
ngano nīnyanange,
ndibei ya mūhihano nīnīarīte,
o namo maguta magathira.

¹¹ Ūrwoi nī hinya, inyuī arīmi,
na mūgirīke, inyuī arīa mūkūragia mīthabibū;
mūthikīrei nī ūndū wa ngano na cairi,
tondū magetha ma mīgūnda nīmanangītvo.

¹² Mīthabibū nīyūmīte,
nayo mīkūyū īkahooa;
mīkomamanga, na mītende, na mīcungwa:

ĩĩ, mĩĩ yothe ya mũgũnda nĩyũmĩte.
Ti-itherũ gĩkeno kĩa andũ a thĩ nĩgĩthirĩte.

Andũ kwĩrwo Meerire

¹³ Mwĩhumbei nguo cia makũnia, inyuĩ athĩnjĩri-Ngai, na mũcaka; girĩkai, inyuĩ mūtungataga kīgongona-inĩ.

Ũkai, mūraare mwĩhumbĩte nguo cia makũnia, inyuĩ mūtungatagĩra Ngai wakwa; nĩgũkorwo maruta ma ngano, na maruta ma kũnyuuo-rĩ, nĩmagĩte gũtwarwo nyũmba-inĩ ya Ngai wanyu.

¹⁴ Anĩĩrai gĩathĩ kĩa mũre gĩa kwĩhinga kũrĩa irio; ĩtanai kĩũngano gĩtheru.

Tũmanĩrai athuuri na andũ arĩa othe matũũraga bũrũri ũyũ moke nyũmba ya Jehova Ngai wanyu, nĩguo mũkaĩre Jehova.

¹⁵ Wũi, kaĩ mũthenya ũcio ũrĩ na haaro-ĩ! Nĩgũkorwo mũthenya wa Jehova* ũrĩ hakuhĩ; mũthenya ũcio ũgooka ta mwanangĩko uumĩte kũrĩ Mwene-Hinya-Wothe.

¹⁶ Githĩ irio itithirĩte o tũkĩĩonagĩra na maitho maitũ: gĩkeno na gũcanjamũka igathira kuuma kũu nyũmba ya Ngai witũ?

¹⁷ Mbeũ nĩkũbutha irabuthĩra tĩĩri-inĩ kũrĩa ihaandĩtwo. Nyũmba cia kũigwo indo nĩnyanange, namo makũmbĩ ma irio makamomorwo, nĩgũkorwo ngano nĩyũmĩte.

¹⁸ Kaĩ ng'ombe nĩcaaĩte-ĩ. Ndũũru cia ng'ombe iroorũũra o ũguo, tondũ itirĩ na gwa kũrĩithio; o nacio ndũũru cia ng'onde nĩrathĩĩnĩka.

¹⁹ Wee Jehova, nĩwe ndĩrakaĩra, nĩgũkorwo mwaki nĩũniinĩte ũrĩithio wa werũ-inĩ, nacio nĩnĩmbĩ igacina mĩĩ yothe ya gĩthaka.

²⁰ O na nyamũ cia gĩthaka nĩirakwanĩria; tũrũũ nĩtũhwĩte, nanguo mwaki nĩũniinĩte ũrĩithio wa werũ-inĩ.

2

Mbũtũ ya Ngigĩ

¹ Huhai karumbeta kũu Zayuni, na muuge mbu kũu kĩrĩma-inĩ gĩakwa gĩtheru! Andũ arĩa othe matũũraga bũrũri ũyũ nĩmainaine, nĩgũkorwo mũthenya wa Jehova nĩũrooka. Mũthenya ũcio nĩ ta mũkinyu:

* 1:15 Mũthenya wa Jehova nĩ mũthenya ũrĩa Ngai agatooria thũ ciake, na rĩmwe ũtũmagĩrwo kuuga mũthenya ũrĩa Kristũ agaacooka thĩ.

² nĩ mũthenya wa nduma na wa mairia,
 mũthenya wa matu na nduma ndumanu.
 Mbūtũ nene na ĩrĩ hinya ya ngigĩ nĩroka
 ta ruoro rūgĩtema irĩma-inĩ,
 na gūtĩrĩ kwagĩa ĩngĩ tayo kuuma tene,
 na gūtikagĩa ĩngĩ tayo matukũ marĩa magooka.

³ Mbere yacio nĩ mwaki wa kũniina,
 na thuutha wacio nĩ rūrĩrĩmbĩ rūracina būrũri.
 Būrũri ũrĩa ũrĩ mbere yacio ũhaana ta mūgũnda wa Edeni,
 no thuutha wacio ũgaatigwo ũhaana ta werũ mwanangĩku:
 gūtĩrĩ kĩndũ kĩngĩhonokia harĩ cio.

⁴ Mũhianĩre wacio nĩ ta wa mbarathi cia ita;
 ihanyūkaga ta thigari ihaicĩte mbarathi.

⁵ Irĩ na mūrurumo ta wa ngaari cia ita;
 irūgaga tūcūmbĩrĩ twa irĩma
 ta mwaki ũracarĩka ũgĩcina itira cia ngano,
 ihaana ta mbūtũ ya ita ĩrĩ hinya ĩthagathagĩtwo nĩ ũndũ wa mbaara.

⁶ Na rĩrĩa cionwo-rĩ, ndūrĩrĩ nĩnyĩitagwo nĩ ruo rūnene;
 andũ othe magatukia ithiithi.

⁷ Itharĩkagĩra ta njamba cia ita;
 ihaicaga thingo ta thigari.

Ithiiaga ciothe na mĩhari,
 itekūhĩtia kūrĩa cierekeire.

⁸ Itihatĩkanaga ĩmwe na ĩrĩa ĩngĩ;
 o ĩmwe ĩthiiaga yerekeire mbere.

Itoonyaga kūrĩa kūgĩtĩre,
 gūtĩrĩ kĩndũ kĩngĩcigiria.

⁹ Iguthūkagĩra itũūra inene,
 igateng'erera rūthingo-inĩ.
 Ikahaica, igatoonya nyũmba,
 igatoonyera ndirica ta aici.

¹⁰ Thĩ ĩthingithaga mbere yacio,
 na igūrũ rĩkainaina,
 riũa na mweri ikagĩa nduma,
 na njata igatiga kwara.

¹¹ Jehova araruruma ta ngwa
 atongoretie ita;
 thigari ciake itingĩtarĩka,
 arĩa maathĩkagĩra watho wake marĩ hinya.
 Mũthenya wa Jehova nĩ mūnene,
 na nĩ wa gwĩtigĩrwo.
 Nũũ ũngĩkĩhota kūwĩtiiria?

Tembūrangai Ngoro Cianyũ

¹² Jehova aroiga atĩrĩ,
 “O na rĩu-rĩ, njokererai na ngoro cianyũ ciothe,
 mwĩhingĩte kūrĩa irio, mūkĩrĩraga na mūgĩcakayaga.”

¹³ Tembūrangai ngoro cianyũ

no ti nguo cianyu.
 Cookerera Jehova Ngai wanyu,
 nīgūkorwo nī mūtugi na nī mūigua-tha,
 ndahiūhaga kūrakara, na aiyūrītwo nī wendo,
 na nīericūkagwo, akaaga gwīka andū ūūru.
¹⁴ Nūū ūngīmenya? Hihi no agarūrūke na aigue tha,
 atige atūrathima:
 atūhe indo iria irutagwo magongona ma mūtu,
 na iria irutagwo magongona ma kūnyuuo,
 cia kūrūtīrwo Jehova Ngai wanyu.

¹⁵ Huhai karumbeta kūu Zayuni,
 anīrīrai gīathī kīamūre gīa kwīhinga kūrīa irio,
 itanai kīūngano gītheru.
¹⁶ Cookanīrīrai andū,
 amūrai kīūngano kīu;
 rehei athuuri hamwe,
 na mūcookanīrīrie ciana, o na tūkenge tūrīa tūronga.
 Mūhikania nīoime kanyūmba gake,
 nake mūhiki nīoime kīrīrī gīake.
¹⁷ Athīnjīri-Ngai, arīa matungataga mbere ya Jehova,
 nīmarīrīre gatagatī ga gīthaku kīa Hekarū na kīgongona.
 Nīmoige atīrī, “Kīhonokie andū aku, Wee Jehova.
 Ndūkareke igai rīaku rītuīke kīndū gīa kūnyūrūrio,
 kana tuunagwo thimo gatagatī-inī ka ndūrīrī.
 Nī kī kīngītūma ndūrīrī ciūranagie atīrī,
 ‘Kaī Ngai wao akīrī ha?’ ”

Icookia rīa Jehova

¹⁸ Nīngī Jehova nīakaigua ūiru nī ūndū wa būrūri wake,
 na aigūire andū ake tha.
¹⁹ Jehova nīakamacookeria atīrī:
 “Nīngūmūrehithīria ngano, na ndibei ya mūhihano, na maguta,
 indo cia kūmūigana biū;
 na ndigacooka kūrēka mūtūike
 kīndū gīa kūnyūrūrio nī ndūrīrī rīngī.
²⁰ “Nīngaingata mbūtū īyo ya ita ya kuuma gathigathini īthīī kūrāya na inyuī,
 ndīmītīndīkīrīrie būrūri mūūmū na mūhīnju, ūtangīgīa irio.
 Mbūtū yao īrīa ītoongoretie ndīmītīrīrie iria-inī rīa mwena wa irathīro,
 na īrīa īrī thuutha ndīmītīrīrie iria-inī rīa mwena wa ithūīro.
 Nakīo kīheera gīa ciimba ciayo kīambate na igūrū;
 mūnūngo wayo naguo ūiguīke.”

Ti-itherū nīekīte maūndū manene.

²¹ Wee būrūri, tiga gwītīgīra;
 kena na ūcanjamūke.
 Ti-itherū Jehova nīekīte maūndū manene.
²² Inyuī nyamū cia gīthaka, tigai gwītīgīra,
 nīgūkorwo ūrīithio wa werū-inī nīūramera nyeki.
 Mītī nīīraciara maciāro mayo,
 nayo mīkūyū na mīthabībū īgaciara mūno.

²³ Inyuĩ andũ a Zayuni, canjamũkai,
mũkenere Jehova Ngai wanyu,
nĩgũkorwo nĩamũheete mbura ya mbere
nĩ ũndũ wa ũthingu wake.

Nĩamuurĩirie mbura nyingĩ
ya mbere na ya thuutha, o ta mbere.

²⁴ Nacio ihuhĩro cia ngano nĩikaiyũra ngano;
mĩtũngi nayo nĩikaiyũrĩra
ndibei ya mũhihano na maguta.

²⁵ “Nĩngamũrĩha mĩaka ĩrĩa yothe irio cianyu ciarĩirwo nĩ ngigĩ:
ngigĩ iria nene, na itono cia ngigĩ,
na ngigĩ iria ingĩ, na mĩrumbĩ ya ngigĩ;
icio nĩ mbũtũ ciakwa nene cia ita iria ndaatũmĩte thĩinĩ wanyu.

²⁶ Nĩmũkagĩa na irio nyingĩ cia kũrĩa, o nginya mũhũũne,
na inyuĩ nĩmũkagoocaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai wanyu,
ũrĩa ũmwĩkĩire maũndũ ma magegania;
andũ akwa matigacooka gũconorithio rĩngĩ.

²⁷ Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ ndĩ thĩinĩ wa Isiraeli,
na atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu,
na atĩ gũtirĩ ũngĩ;
andũ akwa matigacooka gũconorithio rĩngĩ.

Mũthenya wa Jehova

²⁸ “Na thuutha wa maũndũ macio-rĩ,
nĩngaitĩrĩria andũ othe Roho wakwa.

Ariũ anyu na airĩtu anyu nĩmakarathaga mohoro,
nao athuuri anyu nĩmakarootaga irooto,
nao aanake anyu monage cioneki.

²⁹ O na ningĩ ndungata ciakwa cia arũme, na cia andũ-a-nja,
nĩngaciitĩrĩria Roho wakwa matukũ-inĩ macio.

³⁰ Nĩngonania morirũ kũu igũrũ, o na gũkũ thĩ,
namo nĩ ma thakame, na ma mwaki,
o na ma ndogo ĩkwambata na igũrũ.

³¹ Riũa nĩrĩkagarũrwo rĩtuĩke nduma,
naguo mweri ũtuĩke ta thakame,
mbere ya mũthenya ũcio mũnene na wa kũmakania wa Jehova ũtanakinya.

³² Na nĩgũgakinya atĩrĩ,
atĩ mũndũ o wotha ũgaakaĩra rĩitwa rĩa Jehova nĩakahonoka;
nĩgũkorwo kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni na Jerusalemu
nĩgũgakorwo na ũhonokio,
o ta ũrĩa Jehova oigĩte,
atĩ gatagatĩ-inĩ ka matigari
nĩgũgakorwo na arĩa Jehova eĩĩire.

3

Ndũrĩrĩ Gũtuĩrwo Ciira

¹ “Matukũ-inĩ macio, na ihinda rĩu,
rĩrĩa ngaacookeria Juda na Jerusalemu ũgaacĩru wacio-rĩ,

² nĩngacookanĩrĩria ndũrĩrĩ ciothe,

na ndīciikūrūkie nginya Gītuamba kīa Jehoshafatu.*
 Kūu nīkuo ngaamatuīra ciira ūkonīi igai rīakwa,
 nīo andū akwa a Isiraeli,
 nīgūkorwo nīmahurunjire andū akwa ndūrīrī-inī,
 na makīgayana būrūri wakwa.

³ Nīmacuukīire andū akwa mītī.
 Maaheanire tūmwana twao tūrī irīhi kūrī maraya;
 na makīendia airītu ndibei
 nīguo mamīnyue.

⁴ “Na rīrī, nī kīi mūranjūria, inyuī Turo na Sidoni o na inyuī ng’ongo ciothe cia Filistia? Anga nīmūkwīrīhīria ūndū ndanamwīka? Akorwo nīmūkwīrīhīria-rī, na nīi nīngatūma mūcookererwo nī kwīrīhīria kūu kwanyu o narua na ihenya. ⁵ Nīgūkorwo nīmuoire betha na thahabu ciakwa, na mūgīkuua mīthiithū ya indo ciakwa iria njega mūno mūgīcitwara hekarū-inī cianyu. ⁶ Nīmwendirie andū a Juda na a Jerusalemu kūrī Ayunani nīguo mūmatware kūndū kūrāya na būrūri wao.

⁷ “Atīrīrī, nīngūmarahūra moime kūndū kūrīa guothe mwamendirie, na nīngamūcookereria ūndū ūcio mwīkīte. ⁸ Nīi nīngendia ariū anyu na airītu anyu kūrī andū a Juda, nao mamenderie andū a Sheba, rūrīrī rwa kūrāya mūno.” Nī Jehova warītīe ūndū ūcio.

⁹ Hunjanīriai ūhorō ūyū ndūrīrī-inī:
 Mwīhaarīriei gūthīi mbaara-inī!
 Arahūrai njamba cia ita!

Andū othe a ita nīmakuhīrīrie, matharīkīre.
¹⁰ Turai mīraū yanyu ītuīke hiū cia njora,
 o nacio hiū cianyu cia gūceeha mītī ituīke matimū.
 Mūndū ūrīa ūtarī hinya nīoige atīrī,
 “Nīi ndī na hinya!”

¹¹ Ūkai na ihenya, inyuī ndūrīrī cia kūndū guothe,
 mūngane, mwīcookanīrīrie hamwe.

Wee Jehova, tūma njamba ciaku cia ita ciikūrūkie kuo.

¹² “Ndūrīrī nīciarahrūwo;
 nīcithīi Gītuamba kīa Jehoshafatu,
 nīgūkorwo kūu nīkuo ngaikarīra gītī,
 ndūire ndūrīrī ciothe cia mīena yothe ciira.

¹³ Hiūria-i rūhiū rwa kūgetha,
 nīgūkorwo magetha nī makinyu.
 Ūkai, rangīrīriai thabibū,
 nīgūkorwo kīhihīro kīa ndibei nīkīiyūru,
 na mītūngi ikaiyūra, īgaitikīrīra thī:
 ūguo noguo waganu wao ūnenehete!”

¹⁴ Gūgaakorwo irīndī na irīndī,
 kūu gītuamba gīa ituīro!
 Nīgūkorwo mūthenya wa Jehova
 wa gūkinya kūu gītuamba gīa ituīro ūrī hakuhī.

¹⁵ Rīūa na mweri nīikaagīa nduma,
 nacio njata itigacooka kwara rīngī.

¹⁶ Jehova nīakararama arī kūu Zayuni
 na arurume ta ngwa arī Jerusalemu;
 thī na igūrū nīikainaina.

* 3:2 Rīitwa Jehoshafatu nī kuuga “Jehova nīwe mūtuanīri ciira”; Gītuamba kīa Jehoshafatu no kīo gīttagwo gītuamba gīa ituīro (3:14).

No rĩrĩ, Jehova nĩwe ũgaatuĩka rĩũrĩro rĩa andũ ake,
na atuĩke kĩhitho kĩrũmu kĩa andũ a Isiraeli.

Irathimo cia Andũ a Ngai

¹⁷ “Hĩndĩ iyo nĩguo mũkaamenya atĩ nĩ, Jehova Ngai wanyu,
ndũũraga Zayuni, kĩrĩma-inĩ gĩakwa kĩrĩa gĩtheru.
Narĩo itũũra rĩa Jerusalemu rĩgaakorwo rĩrĩ rĩamũre;
gũtirĩ hĩndĩ ingĩ andũ a kũngĩ magaacooka kũrĩtharĩkĩra.

¹⁸ “Mũthenya ũcio-rĩ, irĩma-inĩ nĩgũgatataga ndibei ya mũhihano,
na tũrĩma-inĩ nĩgũgathereraga iria,
natuo tũrũũ tuothe twa Juda nĩtũgathereraga maaĩ.
Nakuo nyũmba ya Jehova nĩgũgakunũka gĩthima,
na maaĩ makĩo maikũrũkage o kũu Gĩtuamba gĩa Shitimu.

¹⁹ No bũrũri wa Misiri nĩgũkira ũgaakira ihooru,
nakuo Edomu gũtuĩke werũ ũtarĩ kĩndũ,
nĩ ũndũ wa maũndũ ma ũhinya marĩa meekire andũ a Juda,
ma gũitithia thakame ĩtarĩ na ũũru kũu bũrũri wao.

²⁰ Juda gũgaatũũrwo tene na tene,
nakuo Jerusalemu gũtũũrwo njiarwa na njiarwa.

²¹ Wĩhia wao wa ũiti wa thakame,
ũcio ĩtarĩ ndaamarekera-rĩ, nĩngamarekera.”

Jehova atũũraga Zayuni!

AMOSI

¹ Ūyũ nĩguo ũhoru wa Amosi, ũmwe wa arĩithi arĩa maarĩithagia Tekoa,* wa ūndũ ũrĩa onire ũkonĩĩ Isiraeli mĩaka ĩĩrĩ mbere ya gĩthingithia, hĩndĩ ĩrĩa Uzia aarĩ mũthamaki wa Juda nake Jeroboamu mũrũ wa Joashu aarĩ mũthamaki wa Isiraeli.

² Oigire atĩrĩ:

“Jehova araramaga arĩ Zayuni,
na akaruruma arĩ Jerusalemu;
ũrĩithio wa arĩithi a mbũri nĩũkooma,
nako gacũmbĩrĩ ga Karimeli kahoohe.”

Ituĩro rĩa Ciira kũrĩ Andũ arĩa Mariganĩtie na Isiraeli

³ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Nĩ ūndũ wa mehia matatũ ma Dameski, o na mana-rĩ,
nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa.

Tondũ nĩahũũrĩre Gileadi na ibũĩ
ĩrĩ na magego ma kĩgera,

⁴ nĩngaitĩrĩria nyũmba ya Hazaeli mwaki
ũrĩa ũgaacina cĩhitho iria nũmu cia Beni-Hadadi.

⁵ Nĩngoinanga kĩhingo kĩa Dameski;
nĩngananga mũthamaki ũrĩa ũtũũraga Gĩtuamba kĩa Aveni,
na niine ũrĩa ũnyiitĩte njũgũma ya wathani kũu Bethi-Edeni.

Andũ a Suriata nĩmagatahwo matwarwo Kiri,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁶ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Nĩ ūndũ wa mehia matatũ ma Gaza,† o na mana-rĩ,
nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa.

Tondũ nĩanyiitĩre kĩrĩndĩ gĩothe mĩgwate,
agĩkĩendia kũu Edomu.

⁷ Nĩngaitĩrĩria thingo cia Gaza mwaki
ũrĩa ũgaacina cĩhitho iria nũmu ciakuo.

⁸ Nĩngananga mũthamaki wa Ashidodi,
na niine ũrĩa ũnyiitĩte njũgũma ya wathani kũu Ashikeloni.

Guoko gwakwa nĩgũgokĩrĩra Ekironi,
o nginya hĩndĩ ĩrĩa Mũfilisti wa mũthia agaakua,”
ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

⁹ Ningĩ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Nĩ ūndũ wa mehia matatũ ma Turo, o na mana-rĩ,
nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa.

Tondũ nĩendĩrie kĩrĩndĩ gĩothe kĩa mĩgwate kũu Edomu,
akĩaga gũtĩĩra kĩrĩkanĩro kĩa ũiguano kĩa ariũ a ithe.

¹⁰ Nĩngaitĩrĩria thingo cia Turo mwaki
ũrĩa ũgaacina cĩhitho iria nũmu ciakuo.”

¹¹ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Nĩ ūndũ wa mehia matatũ ma Edomu, o na mana-rĩ,
nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa.

Tondũ nĩateng’eririe mũrũ wa nyina na rũhiũ rwa njora,
atarĩ na tha,

* 1:1 Tekoa rĩarĩ itũũra rĩa Juda, gũthini wa itũũra rĩa Bethlehemu. † 1:6 Gaza rĩarĩ itũũra rĩmwe rĩa bata rĩa matũũra matano ma Afilisti, hamwe na matũũra ma Ashidodi, na Ashikeloni, na Ekironi, o na Gathu.

tondũ marakara make mahiũ matiathiraga,
na mang'ũrĩ make makĩrĩmbũka matekũhoreka,

¹² nĩngaitĩrĩria Temani mwaki

ũrĩa ũgaacina cĩhitho iria nũmu cia Bozara.”

¹³ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Nĩ ũndũ wa mehia matatũ ma Amoni, o na mana-rĩ,
nĩ ndikahũndũra mang'ũrĩ makwa.

Tondũ nĩatarũrire nda cia andũ-a-nja a Gileadi arĩa maarĩ na nda,
nĩgeetha aaramie mĩhaka ya gwake.

¹⁴ Nĩngaitĩrĩria thingo cia Raba mwaki

ũrĩa ũgaacina cĩhitho iria nũmu ciakuo,

gatagatĩ-inĩ ka mbugĩrĩrio ya mbaara mũthenya ũcio wa mbaara,
ũhaana ta rũhuho rũnene mũthenya wa kĩhuhũkanio.

¹⁵ Mũthamaki wakuo nĩagatahwo, athaamio,

we mwene, hamwe na anene ake,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

2

¹ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Nĩ ũndũ wa mehia matatũ ma Moabi, o na mana-rĩ,
nĩ ndikahũndũra mang'ũrĩ makwa.

Tondũ nĩacinire mahĩndĩ ma mũthamaki wa Edomu,
magĩtuĩka ta coka,

² nĩngaitĩrĩria Moabi mwaki

ũrĩa ũgaacina cĩhitho iria nũmu cia Keriothu.

Moabi nĩakagũa thĩ na mũrurumo mũnene,

gatagatĩ-inĩ ka mbugĩrĩrio ya mbaara,
na kũhuhwo kwa mũgambo wa karumbeta.

³ Nĩngananga mwathi wakuo,

na njũrage anene ake othe hamwe nake,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁴ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Nĩ ũndũ wa mehia matatũ ma Juda, o na mana-rĩ,
nĩ ndikahũndũra mang'ũrĩ makwa.

Tondũ nĩmaregete watho wa Jehova,

na makaaga kũrũmia irĩa ciake cia watho wa kũrũmĩrĩrwo,

tondũ nĩmahĩtithĩtio nĩ ngai cia maheeni,

ngai iria maithe mao ma tene maarũmagĩrĩa.

⁵ Nĩngaitĩrĩria Juda mwaki

ũrĩa ũgaacina cĩhitho iria nũmu cia Jerusalemu.”

Isiraeli Gũtuĩrwo Ciira

⁶ Jehova ekuuga atĩrĩ;

“Nĩ ũndũ wa mehia matatũ ma Isiraeli, o na mana-rĩ,
nĩ ndikahũndũra mang'ũrĩ makwa.

Mendagia andũ arĩa athingu betha,

na arĩa abatari-rĩ, makamendia nyamũga igĩrĩ.

⁷ Marangagĩrĩria mĩtwe ya arĩa athĩini

taarĩ rũkũngũ rwa thĩ,

na makaagithia kĩhooito arĩa ahinyĩrĩrie.

Mündũ na ithe makomaga na mũirĩtu ũmwe,
 nĩ ũndũ ũcio magathaahia rĩitwa rĩakwa itheru.
⁸ Makomaga harĩa hothe harĩ na kīgongona,
 magakomera nguo iria irutĩtwo irũgamĩrĩre thiirĩ.*
 Kũu thĩinĩ wa nyũmba ya ngai yao,
 nĩkuo manyuuagĩra ndibei ĩrĩa ĩrutĩtwo ya ndooco.

⁹ “Nĩndanangire Aamori mehere mbere yao,
 o na gũtuĩka maarĩ araihu ta mĩtĩ ya mĩtarakwa,
 na marĩ na hinya ta mĩtĩ ya mĩgandi.
 Nĩndanangire matunda make kuuma na igũrũ,
 na ngĩananga mĩri yake kuuma na thĩ.

¹⁰ “Ndakwambatirie ngĩkũruta bũrũri wa Misiri,
 na ngĩgũtongoria mĩaka mĩrongo ĩna kũu werũ-inĩ,
 nĩguo ngũhe bũrũri wa Aamori.

¹¹ Ningĩ nĩndarahũrire anabii kuuma kũrĩ ariũ aku,
 na ngĩarahũra Anaziri kuuma kũrĩ aanake aku.
 Githĩ ũcio ti ũhoru wa ma, inyuĩ andũ a Isiraeli?”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹² “No inyuĩ nĩmwaheire Anaziri ndibei manyue,
 na mũgĩatha anabii matikanarathe ũndũ.

¹³ “Na rĩrĩ, nĩ nĩngamũhehenja
 o ta ũrĩa ngaari ĩiyũrite ngano ĩhehenjaga.

¹⁴ Mündũ ũrĩa ũrĩ ihenya ndakahota kwĩhonokia.
 ũrĩa ũrĩ hinya ndagateithio nĩ hinya ũcio wake,
 nayo njamba ya ita ndĩkahonokia muoyo wayo.

¹⁵ Mũrathi na mĩguĩ ndakeyũmĩrĩria,
 na mũthigari ũrĩa ũhiũkaga ndakahota kũũra,
 na ũrĩa ũhaicĩte mbarathi ndakahonokia muoyo wake.

¹⁶ O nacio njamba cia ita iria nyũmĩrĩru mũno,
 ikoora irĩ njaga mũthenya ũcio,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

3

Aira Gwĩtwo Marute Ũira wa Gũũkĩrĩra Isiraeli

¹ Ta iguai ũhoru ũyũ Jehova aarĩtie wa kũmũũkĩrĩra, inyuĩ andũ a Isiraeli, ũira wa gũũkĩrĩra nyũmba
 yothe ĩrĩa ndaarutire bũrũri wa Misiri:

² “Inyuĩ no inyuĩ ndĩthuurĩre
 kuuma harĩ nyũmba ciothe cia thĩ;
 nĩ ũndũ ũcio nĩngamũherithia
 tondũ wa mehia manyu mothe.”

³ Andũ eerĩ maahota gũtwarana atĩa
 matarĩ na karĩiko?

⁴ Mũrũũthi-rĩ, nĩũraramaga kĩhinga-inĩ
 ũtarĩ kĩndũ ũnyitĩte?
 Nĩũraramaga ũrĩ kĩmamo-inĩ

* 2:8 Watho ndwetikĩritie mündũ kũiga nguo iria ingĩarũgamĩrĩre thiirĩ ũtukũ wothe, tondũ no cio andũ meehumbagĩra.

ūtanyitite kindū?

⁵ Nyoni-rĩ, no igwe thĩ mũtego-inĩ
hatarĩ kindū gĩa kũmĩheenereria?

Mũtego-rĩ, no ũtegũke, uume thĩ
ūtagwatitite kindū?

⁶ Karumbeta no kahuhwo itũūra-inĩ inene,
na andũ mage gwĩtigĩra?

Mūtino no ũũke itũūra-inĩ inene,
na gũtuĩke ti Jehova ũũrehete?

⁷ Ti-itherũ Mwathani Jehova ndarĩ ũndũ angĩka
atamenyithitie anabii, ndungata ciake,
ũrĩa atuĩte gwĩka.

⁸ Mũrũũthi nĩuraramĩte,
nũũ ũtangĩitigĩra?
Mwathani Jehova nĩarĩtie,
nũũ ũtangĩratha maũndũ?

⁹ Anĩrĩrai mwĩre ciĩhitho iria nũmu cia Ashidodi,
na ciĩhitho iria nũmu cia bũrũri wa Misiri ũciĩre atĩrĩ:
“Ũnganai irĩma igũrũ cia Samaria,
mwĩonere inegene inene rĩrĩa rĩrĩ kuo,
na ũhinyanĩrĩria ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wa andũ.”

¹⁰ Jehova ekuuga atĩrĩ:
“Andũ arĩa mahĩbaga indo cia gũtunyana
na indo cia ndaho kũu ciĩhitho-inĩ nũmu ciao,
matiũĩ gwĩka ũrĩa kwagĩrĩire.”

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ,
“Thũ nĩĩkharagania bũrũri;
nĩĩgatharia ciĩgitĩro cianyu cia hinya,
na ciĩhitho cianyu nũmu nĩĩgatahwo.”

¹² Jehova ekuuga atĩrĩ:
“O ta ũrĩa mũrĩithi angĩteithũra
magũrũ meerĩ kana gacunjĩ ga gũtũ kuuma kanua ka mũrũũthi,
ũguo noguo andũ a Isiraeli makaahonokio,
acio maikaraga Samaria
maikarĩire mĩthia ya marĩrĩ mao,
o na arĩa maikarĩire itanda ciao marĩ Dameski.”

¹³ Mwathani Jehova, Ngai Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ: “Ta iguai ũhoro ũyũ, na inyuĩ mũrute
ũira wa gũũkĩrĩra nyũmba ya Jakubu.

¹⁴ “Mũthenya ũrĩa ngaaherithia Isiraeli nĩ ũndũ wa mehia make-rĩ,
nĩngananga igongona cia Betheli;
na ndinie hĩa cia kigongona kũu
igwe thĩ.*

¹⁵ Nĩngatharia nyũmba ya hĩndĩ ya gathano,
o hamwe na nyũmba ya hĩndĩ ya riũa;
nyũmba iria ng’emie na mĩguongo nĩikaanangwo,
nacio nyũmba iria nene mũno nĩikamomorwo,”

* 3:14 Mehia ma Isiraeli maagĩre mĩri marĩ Betheli rĩrĩa Mũthamaki Jeroboamu aathondekire ngai ya gacaũ, na akĩmiakĩra kigongona kuo.

ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

4

Isiraeli Kwaga Gũcookerera Ngai

¹ Ta iguai ũhoru ũyũ, inyuĩ ng'ombe cia Bashani
mũrĩ kũu igũrũ rĩa Kĩrĩma gĩa Samaria,
o inyuĩ andũ-a-nja arĩa mũhinyagĩrĩria athĩĩni
na mũkahehenja arĩa abatari,
na mũkeeraga athuuri anyu atĩrĩ:
“Tũreherei ndibei tũnyue!”

² Mwathani Jehova nĩehĩtĩte na ũtheru wake, akoiga atĩrĩ,
“Ti-itherũ ihinda nĩrĩroka
rĩrĩa mũkaguucũrũrio na mboorio,
na ũrĩa wanyu ũgaatigara aguucũrũrio na ndwano.

³ Mũkoimio nja ũmwe kwa ũmwe,
muumĩrio mĩanya-inĩ ya rũthingo,
na mũikanio na kũu Harimoni,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁴ “Thiĩi Betheli mũkeehie;
o na thiĩi Giligali mũgakĩrĩrĩrie kwĩhia.*
Rutagai magongona manyu o rũciĩnĩ,
mũrutage gĩcunjĩ kĩanyu gĩa ikũmi o mĩaka itatũ.

⁵ Cinagai mĩgate tĩkĩrĩtwo ndawa ya kũimbua,
ĩtuĩke igongona rĩa gũcookia ngaatho,
na mwĩrahage nĩ ũndũ wa maruta manyu ma kwĩyendera,
na mwĩtĩage nĩ ũndũ wamo, inyuĩ andũ a Isiraeli,
nĩgũkorwo ũguo nĩguo mwendaga gwĩka,”
ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

⁶ “Ndaatũmire mũhũte mũrĩ matũũra-inĩ manyu manene,
na ngĩtũma mwage irio matũũra-inĩ,
no rĩrĩ, inyuĩ mũtiigana kũnjookerera,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁷ “O na ningĩ ngĩmũima mbura,
hĩndĩ irĩa magetha maatigĩtie o mĩeri itatũ.
Nĩndoiririe mbura itũũra rĩmwe,
no ngĩaga kuuria itũũra rĩrĩa rĩngĩ.
Mũgũnda ũmwe ũkiurĩtwo;
ũrĩa ũngĩ ũkĩaga kuurĩtwo, ũkĩũma.

⁸ Andũ magĩtũgũga kuuma itũũra rĩmwe nginya rĩrĩa rĩngĩ
magĩcaria maaĩ,
no mationire maaĩ maiganu ma kũnyua,
no rĩrĩ, inyuĩ mũtiigana kũnjookerera,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁹ “Mahinda maingĩ nĩndahũũrire mĩgũnda yanyu ya irio na ya mĩthabibũ,
ngĩmĩhũũra na mbaa, na mbuu.
Ngigĩ nĩciarĩire mĩtĩ yanyu ya mĩkũyũ na ya mĩtamaiyũ,

* 4:4 Betheli na Giligali maarĩ matũũra ma bata, na nĩkuo andũ maathiiaga gũkũngũra ũrĩa Jehova anamateithia.

no rĩrĩ, inyuĩ mĩtiigana kũnjookerera,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹⁰ “Nĩndamũrehithĩirie mĩthiro
ta ũrĩa ndeekire bũrũri wa Misiri.
Aanake anyu ngĩmoragithia na rũhiũ rwa njora,
na ngĩmũtunya mbarathi cianyu.
Ngĩtũma mũnungo wa ciimba kuuma kambĩ yanyu
ũnungĩrĩre maniũrũ manyu,
no rĩrĩ, inyuĩ mĩtiigana kũnjookerera,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹¹ “Nĩndang’ aũranirie amwe anyu
ta ũrĩa ndang’ aũranirie Sodomu na Gomora.
Mwahaanaga ta gĩcinga kĩaakana kĩrutĩtwo mwaki-inĩ,
no rĩrĩ, inyuĩ mĩtiigana kũnjookerera,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹² “Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo ngũgwĩka wee Isiraeli,
na tondũ nĩngũgwĩka ũguo-rĩ,
wĩhaarĩrie gũtũngana na Ngai waku, wee Isiraeli.”

¹³ Ũrĩa ũmbaga irĩma
nowe ũmbaga rũhuho,
na akaguĩrĩria mũndũ meciiria make,
o we ũtũmaga rũciinĩ kũgĩe nduma,
na agathiĩra thĩ kũrĩa gũtũũgĩru,
rĩitwa rĩake nĩ Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

5

Andũ a Isiraeli kwĩrwo Meerire

¹ Ta iguai ũhoro ũyũ, inyuĩ nyũmba ya Isiraeli, mũigwe ngĩcakaya nĩ ũndũ wanyu:

² “Mũirĩtu gathirange, nĩwe Isiraeli, nĩagwĩte,
na ndagookĩra rĩngĩ,
atiganĩirio bũrũri-nĩ wake mwene,
hatarĩ na mũndũ wa kũmũũkĩria.”

³ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ:
“Itũũra inene rĩrĩa rĩatũmaga thigari ngiri cia Isiraeli-rĩ,
no thigari igana igaatigara;
narĩo itũũra rĩrĩa rĩatũmaga thigari igana-rĩ,
no thigari ikũmi igaatigara.”

⁴ Jehova ekwĩra nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ:
“Njariai mũtũũre muoyo;

⁵ tigai kũrongooria Betheli,
tigai gũthĩi Giligali,
na mũtikanyiite rũgendo rwa gũthĩi Birishiba.
Tondũ andũ a Giligali ti-itherũ nĩmagatahwo,
na andũ a Betheli matuuo kĩndũ hatarĩ.”

⁶ Rongoriai Jehova, mũtũũre muoyo,
ndakae gũtuthũkĩra nyũmba ya Jusufu ta mwaki;
naguo mwaki ũcio nĩũkaniinana,

nakuo Betheli kwage mündũ ũngĩhota kũũhoria.

⁷ Inyuĩ arĩa mugarũraga kihooto gĩgatuĩka ũrũrũ,
na mũkarangĩrĩria ũthingu thĩ

⁸ (we ũrĩa wombire njata iria ciĩtagwo Kĩrĩmĩra na Karaũ,
o we ũrĩa ũgarũraga nduma ndumanu ĩgatuĩka rũciinĩ,
na agatumania mũthenya ũgatuĩka ũtukũ,
ũrĩa wĩtaga maaĩ ma iria rĩrĩa inene
akamaitũrũra gũkũ thĩ-rĩ:
Jehova nĩrĩo rĩĩtwa rĩake;

⁹ areehagĩra kĩhitho kĩrĩmu mwanangĩko o rĩmwe ta rũheni,
narĩo itũũra inene rĩrĩa rĩirigĩre akarĩanangithia),

¹⁰ inyuĩ mũthũũraga ũrĩa ũkananagia maũndũ iciirĩro-inĩ,
nake ũrĩa waragia ũhoro wa ma mũkamũmena.

¹¹ Mũrangagĩrĩria mũthĩĩni,
na mũkamũtunya ngano na hinya.

Nĩ ũndũ ũcio, o na gũtuĩka nĩmwakĩte nyũmba nene cia mahiga-rĩ,
mũtigacitũũra;
o na gũtuĩka nĩmũhaandĩte mĩgũnda mĩega ya mĩthabibũ-rĩ,
mũtikanyua ndibei yayo.

¹² Tondũ nĩ nĩnjũũ ũrĩa mahĩtia manyu maigana,
na ngamenya ũrĩa mehia manyu marĩ manene.

Inyuĩ mũhinyagĩrĩria andũ arĩa athingu,
na mũkaamũkĩra mahaki,
na mũkaagithia athĩĩni kihooto maciirĩro-inĩ.

¹³ Tondũ ũcio mündũ ũrĩa mũbacĩrĩri
no gũkira akiraga ki mahinda ta macio,
tondũ nĩ mahinda mooru.

¹⁴ Rongoriai maũndũ marĩa mega, no ti marĩa mooru,
nĩguo mũtũũre muoyo.

Nake Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe
nĩarĩkoragwo hamwe na inyuĩ,
o ta ũrĩa mũtũũre muugaga.

¹⁵ Thũũrai maũndũ marĩa mooru,
mwendage marĩa mega;
tũũriai kihooto maciirĩro-inĩ.

Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe
ahota kũiguĩra matigari ma Jusufu tha.

¹⁶ Tondũ ũcio-rĩ, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, o we Mwathani, ekuuga atĩrĩ:
“Nĩgũkaagĩa na mũcakayo njĩra-inĩ ciothe iria nene,
na kĩrĩro kĩa ruo rwa ngoro ihaaro-inĩ ciothe.

Arĩmi nĩmagatũmanĩrwo moke marĩre,
nao arĩa macakayaga moke macakae.

¹⁷ Nĩgũkaagĩa mũcakayo mĩgũnda-inĩ yothe ya mĩthabibũ,
nĩgũkorwo nĩngatuĩkanĩria gatagatĩ-inĩ kanyu,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

Mũthenya wa Jehova

¹⁸ Kaĩ inyuĩ mwĩriragĩria mũthenya wa Jehova

- mūrĩ na haaro-ĩ!
 Nĩ kĩ gītūmaga mwĩrĩrĩe mūthenya ūcio wa Jehova?
 Mūthenya ūcio ūgaatuĩka nduma, no ti ūtheri.
- ¹⁹ Ūgaatuĩka ta mūdũ akĩūrĩra mūrũũthi,
 agatũngana na nduba,
 kana atoonye nyũmba yake,
 nake aigĩrĩra guoko gwake rūthingo-inĩ,
 arũmwo nĩ nyoka.
- ²⁰ Githĩ mūthenya ūcio wa Jehova ndũgaagĩtuĩka nduma, no ti ūtheri;
 ĩĩ, nduma ndumanu, gūtari na mūrũri wa ūtheri?
- ²¹ “Nĩ nĩthũire na nganyarara ciathĩ cianyu;
 ndingĩkirĩrĩria ciũngano cianyu.
- ²² O na mũngĩndehera maruta ma njino,
 na maruta ma ngano-rĩ,
 ndikametĩkĩra.
 O na mũngĩkarehe maruta marĩa mega ma ūiguano-rĩ,
 ndikamarũmbũiya.
- ²³ Thengiai inegene rĩu rĩa nyĩmbo cianyu!
 Ndigathikĩrĩria mĩgambo ya inanda cianyu cia mũgeeto.
- ²⁴ No kĩhooito nĩkĩrekwo gĩthererage ta rūũĩ,
 na ūthingu ūthererage ta karũũĩ gatahũũaga.
- ²⁵ “Inyuĩ nyũmba ya Isiraeli-rĩ,
 nĩmwandutagĩra magongona na maruta
 mĩaka mĩrongo ĩna mūrĩ kũu werũ-inĩ?
- ²⁶ Nĩmūtũũgĩrĩtie ihooero rĩa mūthamaki wanyu,
 o na njikarĩro ya mĩhianano yanyu,
 o njata ĩyo ya ngai yanyu,
 ĩrĩa mwethondekeire inyuĩ ene.
- ²⁷ Tondũ ūcio-rĩ, nĩngatũma mūtahwo mūtwarwo mbere ya Dameski,”
 ūguo nĩguo Jehova ekuuga, ūrĩa wĩtagwo Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

6

Haaro kũrĩ arĩa Megangarĩte

- ¹ Kaĩ mūrĩ na haaro-ĩ! inyuĩ mũikaraga mwĩgangarĩte mūrĩ kũu Zayuni,
 na inyuĩ mũiguaga mūrĩ agitĩre mūrĩ kĩrĩma-igũrũ gĩa Samaria;^{*}
 o inyuĩ mūrĩ igweta thĩnĩ wa rūrĩrĩ rūrĩa rūrĩ mbere ya iria ingĩ,
 kũrĩa andũ a Isiraeli mathiiaga.
- ² Thĩĩ Kaline mũkeyonere kuo,
 ningĩ muume kuo mũthĩ nginya Hamathu, itũũra rĩu inene,
 mũcooke mũikũrũke mũkinye Gathu kwa Afilisti.
 Anga acio nĩega magakĩra mothamaki manyu meerĩ?
 Bũrũri wao-rĩ, nĩ mũnene gũkĩra wanyu?
- ³ Inyuĩ mūtĩrĩragia mūthenya wa ūũru,
 na mũkareharehe wathani wa ūhinya ūkuhĩrĩrie.
- ⁴ Mũkomagĩra marĩrĩ magemetio na mĩguongo,
 na mũgetambũrũkia itanda-inĩ cianyu.
 Mũrĩaga tũgondu tũrĩa twega mũno,

* 6:1 O na gũtuĩka Amosi aarathagĩra ūthamaki wa gathigathini, haha aakũũmaga mothamaki meerĩ.

na tũcaũ tũrĩa tũnoru.

⁵ Mũtiindaga mũkĩhũũra inanda cianyu cia mũgeeto o ta Daudi,
na mũgethondekera inanda ingĩ cia kũina nacio.

⁶ Mũnyuuaga ndibei mbakũri riita,
na mũkehakaga maguta marĩa mega mũno,
no mũtiiguaga kĩahe nĩ ãndũ wa mwanangĩko wa Jusufu.

⁷ Tondũ ũcio-rĩ, mũgaatuĩka a mbere gũtahwo;
ndĩa cianyu na gũikara mwĩtambũrũkĩtie ithire.

Jehova Nĩathũire Mwĩtĩo wa Isiraeli

⁸ Mwathani Jehova nĩehĩtĩte akĩgwetaga we mwene, o we Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, akoiga atĩrĩ:

“Nĩthũire mwĩtĩo wa Jakubu,
na ngamena cĩhitho ciake iria nũmu;
nĩngarekereria itũũra rĩu inene
na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩinĩ warĩo kũrĩ thũ.”

⁹ Andũ ikũmi mangĩgatigara thĩinĩ wa nyũmba ĩmwe-rĩ, o nao no magaakua. ¹⁰ Nake mũndũ wao ũrĩa wa gũcina mĩrĩ ĩyo angĩũka kũmiumia nja ya nyũmba na orie mũndũ ũrĩa wĩhithĩte kuo thĩinĩ atĩrĩ, “Kũrĩ mũndũ ũngĩ ũtakuĩte mũrĩ nake?” Nake oige atĩrĩ, “Aca.” Nake acookie oige atĩrĩ, “Kira ki! Tũtikagwete rĩitwa rĩa Jehova.”

¹¹ Nĩgũkorwo Jehova nĩathanĩte,
nake nĩagathutha nyũmba ĩrĩa nene ĩtuĩke icunjĩ,
na nyũmba ĩrĩa nini ituĩke tũcunjĩ.

¹² Kaĩ mbarathi ingĩhota gũteng’era nyanjara-inĩ cia mahiga?
Kũrĩ mũndũ ũngĩrĩma kuo na mũraũ wa ndegwa?

No inyuĩ mũgarũrĩte kĩhooto gĩgatuĩka ũrogi,
na matunda ma ũthingu magatuĩka ũrũrũ,

¹³ inyuĩ arĩa mũkenagĩra ũhootani ũrĩa ũtarĩ ho,
na mũkoigaga atĩrĩ, “Githĩ tũtiatunyanire Karinaimu na hinya witũ ithuĩ ene?”

¹⁴ Nĩgũkorwo Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ,
“Nĩngarahũra rũrĩrĩ rũgũũkĩrĩre, wee nyũmba ya Isiraeli,
rũrĩa rũgakũhinyĩrĩria
kuuma itoonyero rĩa Hamathu, o nginya mũkuru wa Araba.”

7

Ngigĩ, na Mwaki, na Kabirũ

¹ Mwathani Jehova aanyonirie ũũ: Nĩkũhaarĩria aharagĩria mĩrumbĩ ya ngigĩ thuutha wa magetha marĩa maagethagĩrwo mũthamaki, o ihinda rĩrĩa kĩmera gĩa keerĩ kĩambagĩrĩria. ² Ciarĩkia kũrĩa tũhuti tuothe, bũrũri ũgĩthera biũ, ngĩkaya ngiuga atĩrĩ, “Mwathani Jehova, marekere! Jakubu-rĩ, angĩhonoka gĩkuũ atĩa? Nĩgũkorwo nĩ mũnini mũno!”

³ Nĩ ãndũ ũcio Jehova akĩgua tha.

Jehova akiuga atĩrĩ, “Ãndũ ũcio ndũgwĩkĩka.”

⁴ Ningĩ Mwathani Jehova akĩnyonia ũũ: Mwathani Jehova nĩ gwĩtia eetagia mwaki amaciirithie naguo; mwaki ũcio ũkĩniaria maaĩ ma kũrĩa kũriku mũno, na ũkĩniina bũrũri. ⁵ Ningĩ ngĩkaya, ngiuga atĩrĩ, “Mwathani Jehova ndagũthaita, tiga! Jakubu-rĩ, angĩhonoka gĩkuũ atĩa? Nĩgũkorwo nĩ mũnini mũno!”

⁶ Nĩ ãndũ ũcio Jehova akĩgua tha.

Mwathani Jehova akiuga atĩrĩ, “Ãndũ ũcio o naguo ndũgwĩkĩka.”

⁷ Ningĩ akĩnyonia ũũ: Mwathani aarũgamĩte rūthingo-inĩ rwakĩtwo na rūgathimwo wega na kabirũ nake anyiitĩte rūrigi rwa kabirũ na guoko. ⁸ Nake Jehova akĩnjũũria atĩrĩ, “Amosi, nĩ kĩĩ ũroona?”

Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ: “Nĩ kabirũ ndĩrona.”

Ningĩ Jehova akĩnjũũria atĩrĩ, nĩ kabirũ ndĩracuuria gatagatĩ ka andũ akwa a Isiraeli, ndigacooka kũmaiguĩra tha rĩngĩ.

⁹ “Kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kwa Isaaka nĩgũkaniinwo,
na kũndũ kũrĩa kwamũre kwa Isiraeli nĩgũkanangwo;
na nĩngokĩrĩra nyũmba ya Jeroboamu na rūhiũ rwakwa rwa njora.”

Amosi na Amazia

¹⁰ Nake Amazia mũthĩnjĩri-ngai wa Betheli agĩtũmana kũrĩ Jeroboamu, mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Amosi nĩagũciĩrĩre agũũkĩrĩre arĩ o gũkũ thĩĩnĩ wa Isiraeli. Bũrũri ndũngĩhota gũkirĩrĩria ndeto ciake ciothe. ¹¹ Nĩgũkorwo Amosi aroiga atĩrĩ:

“Jeroboamu alooragwo na rūhiũ rwa njora,
na ti-itherũ andũ a Isiraeli nĩmagatahwo,
matwarwo kũraya na bũrũri wao.”

¹² Ningĩ Amazia akĩĩra Amosi atĩrĩ, “Umagara wee muoni-maũndũ ũyũ! Cooka bũrũri wa Juda. Wĩcaragĩrie gĩa kũrĩa kuo, na ũrathage maũndũ ũrĩ kuo. ¹³ Ndũkaarathĩre ũhoro rĩngĩ gũkũ Betheli tondũ gũkũ nĩkuo kwamũrĩrwo gĩkaro kĩa mũthamaki na hekarũ ya ũthamaki.”

¹⁴ Amosi agĩcookeria Amazia atĩrĩ, “Nĩ-rĩ, ndiarĩ mũnabii kana mũrũ wa mũnabii, no ndaarĩ mũrĩithi wa mahiũ na ningĩ mũmenyereri wa mĩkũyũ. ¹⁵ No Jehova akĩnduta rūũru-inĩ rwa mahiũ akĩnjũũria atĩrĩ, ‘Thiĩ ũkarathĩre andũ akwa a Isiraeli ũhoro.’ ¹⁶ Na rĩrĩ, kĩigwe ũhoro wa Jehova. Wee ũroiga atĩrĩ,

“Ndũkarathĩre Isiraeli ũndũ mũũru,
na ũtĩge kũhunja maũndũ ma gũũkĩrĩra nyũmba ya Isaaka.’

¹⁷ “Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga ũũ:

“Mũtumia waku nĩagatuĩka mũmaraya itũũra-inĩ inene,
nao aanake aku na airĩtu aku makooraagwo na rūhiũ rwa njora.

Bũrũri waku ũgaathimwo na ũgayanio,
na wee mwene-rĩ, ũgaakuĩra bũrũri wa andũ matooi Ngai.

Na ti-itherũ andũ a Isiraeli no nginya magaatahwo,
matwarwo kũraya na bũrũri wao.”

8

Gĩkabũ kĩa Matunda Meeru

¹ Mwathani Jehova aanyonirie ũũ: aanyonirie gĩkabũ kĩrĩ na matunda meeru. ² Nake akĩnjũũria atĩrĩ, “Amosi, nĩ kĩĩ kũ ũroona?”

Ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndĩrona gĩkabũ kĩrĩ na matunda meeru.”

Ningĩ Jehova akĩnjũũria atĩrĩ, “Ihinda rĩa mũthia nĩ ikinyu rĩa andũ akwa a Isiraeli; ndigacooka kũmaiguĩra tha rĩngĩ.”

³ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio-rĩ, nyĩmbo iria ciinagwo kũu hekarũ-inĩ ikaagarũrũka ituĩke kĩrĩro. Ciimba nyingĩ mũno igaateagwo kũndũ guothe gũkirĩtwo ki!”

⁴ Iguai ũndũ ũyũ inyuĩ arĩa mũrangagĩrĩria abatari
na mũkaniina athĩĩni a bũrũri,

⁵ mũkĩũragia atĩrĩ,

“Karũgamo ka Mweri gagaathira-rĩ,
nĩguo twendie irio,

na Thabatũ ithire,
nĩguo twendie ngano,*

* 8:5 Karũgamo ka Mweri o na Thabatũ ciarĩ ciathĩ nyamũre; nĩ ũndũ ũcio andũ matingĩendirie kĩndũ ihinda-inĩ rĩu.

tūkinyiihagia ithimi,
tūkiongagĩrĩra thogora,
na tūkĩheenanaagia na ratiri itarĩ cia ma;

⁶ tūgūrage athiĩni na betha,
nao arĩa abatari tūkamagūra na nyamūga igĩrĩ,
o na twendagie magira hamwe na ngano.”

⁷ Jehova o we ūrĩa Jakubu etiĩagĩra, ehĩtite akoiga atĩrĩ, “Ndirĩ hĩndĩ ngariganĩrwo nĩ ciĩko ciothe iria maneeka.

⁸ “Githĩ būrūri ndūkainaina nĩ ūndũ wa ūguo,
na arĩa othe matūūruga kuo macakae?

Būrūri wothe nĩkūiyūra ūkaiyūra ta Rūūĩ rwa Nili,
ūhūūrane, na ūcooke ūhūūcūke
ta rūūĩ rwa Misiri.”

⁹ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mūthenya ūcio-rĩ,
“nĩngatūma riũa rĩthūe mĩaraho,
na ndūme thĩ kūgĩe nduma mūthenya barigici.

¹⁰ Nĩngagarūra ciathĩ cianyu ituĩke macakaya,
na kūina kwanyu guothe gūtuĩke kĩrĩro.

Nĩngatūma inyuotho mwĩhumbe makūnia,
na ndĩmwenje mĩtwe.

Nĩngatūma ihinda rĩu rihaane ta hĩndĩ ya macakaya ma mwana wa mūmwe,
naguo mūthia warĩo ūtuĩke ta mūthenya mūrūrũ.”

¹¹ Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Matukũ nĩmarooka, rĩrĩa ngaatūma ng’aragu būrūri-inĩ,
na ti ng’aragu ya irio kana nyoota wa maaĩ,
no nĩ ng’aragu ya kūigua ciugo cia Jehova.

¹² Andũ magaatūgūgaga kuuma iria-inĩ rĩmwe nginya rĩrĩa rĩngĩ,
na morūūrage kuuma gathigathini nginya irathĩro,
magĩcaria kiugo kĩa Jehova,
no matigakĩona.

¹³ “Mūthenya ūcio-rĩ,
“airĩtu arĩa ciĩrorerwa na aanake arĩa marĩ hinya
nĩmakaringĩka nĩ nyoota.

¹⁴ Acio mehĩtaga na thoni cia Samaria,
kana makoiga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ūrĩa ngai ĩyo yaku ĩtūūruga muoyo wee Dani’,
o na kana makoiga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ūrĩa ngai ĩyo ya Birishiba ĩtūūruga muoyo’:
nĩmakaagũa,
na maticooke gūūkĩra rĩngĩ.”

9

Isiraeli Nĩgũkanangwo

¹ Nĩndonire Mwathani arūgamĩte kīgongona-inĩ, nake akiuga atĩrĩ:

“Gũtha ciongo cia itugĩ,
nĩgeetha hingĩro cia nyūmba cienyenye.

Hingĩro icio nĩgwĩre mĩtwe ya andũ othe,
na arĩa magatigara nĩngamooraga na rūhiũ rwa njora.

Gūtĩrĩ o na ūmwe ūkoora;
gūtĩrĩ ūkaahonoka.

² O na mangĩkenja thĩ makinye kwa ngoma,
guoko gwakwa no gũkaamaruta kuo.

O na mangĩkaahaica igũrũ,
nĩngamamarũrũkia kuuma kuo.

³ O na mangĩkehitha igũrũ rĩa kĩrĩma gĩa Karimeli,
nĩngamaguĩma kuo ndĩmanyiite.

O na mangĩkehitha mathiĩ rungu rwa iria-rĩ,
o nakuo nĩngatha nyoka ĩmarũme.

⁴ O na mangĩgaatwarwo ithaamĩrio nĩ thũ ciao,
nĩngathana mooragĩrwo kuo na rũhiũ rwa njora.

Ngamakũũrĩra maitho makwa,
maitho ma ũũru, no ti ma wega.”

⁵ Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
ũrĩa ũhutagia thĩ, ĩgatweka,
nao arĩa othe matũũraga kuo magacakaya,
bũrũri wotha nĩkũiyũra ũiyũrĩte ta Rũũĩ rwa Nili,
ningĩ ũkahũcũka ta rũũĩ rwa Misiri,

⁶ we ũrĩa wakaga gĩikaro gĩake kĩa ũthamaki kĩraihi kũu igũrũ,
na akahaanda gĩtina gĩakĩo gũkũ thĩ,
ũrĩa wĩtaga maaĩ ma iria rĩrĩa inene,
na akamaitũrũra gũkũ thĩ-rĩ,
Jehova nĩrĩo rĩĩtwa rĩake.

⁷ Jehova ekuuga atĩrĩ:

“Githĩ inyuĩ andũ a Isiraeli
mũtihaana andũ a Kushi harĩ nĩ?
Githĩ ti nĩ ndaarutire na ngĩambatia andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri,
na Afilisti kuuma Kafitori,
na Asuriata ngĩmaruta Kiri?

⁸ “Ti-itherũ, maitho ma Mwathani Jehova
nĩmacũthagĩrĩria makona ũthamaki ũrĩa wĩhagia.

Nĩngawananga,
ũthire gũkũ thĩ,

no ndikaananga
nyũmba ya Jakubu biũ,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁹ “Nĩgũkorwo nĩngathana,
na nĩngainainia nyũmba ya Isiraeli
gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ ciothe,
o ta ũrĩa ngano ĩinainagio ĩrĩ gĩcungi-inĩ,
na gũkaaga kahĩndĩ kangĩgũa thĩ.

¹⁰ Andũ arĩa othe ehia thĩinĩ wa andũ akwa
makooragwo na rũhiũ rwa njora,
o arĩa othe moigaga atĩrĩ,
‘Tũtingĩkorererwo nĩ mũtino, kana ũtũtũnge.’

Gũcookio kwa Isiraeli

¹¹ “Mũthenya ũcio nĩngacookereria
hema ya Daudi ĩrĩa ĩgwĩte,
thondeke kũrĩa yunĩkangĩte,
na njookererie kũrĩa yanangĩtwo,
na ndĩmĩake o ta ũrĩa yatariĩ mbere,

¹² nĩgeetha makegwatĩra matigari ma Edomu,
na ndũrĩrĩ ciothe iria ciĩtanagio na rĩĩtwa rĩakwa,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga,
ũrĩa ũgeeka maũndũ macio.

¹³ Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmarooka,
“rĩrĩa mũgethi agaakorererwo nĩ mũciimbi,
nake mũhaandi akorererwo nĩ mũndũ ũrĩa ũhihaga thabibũ.
Ndibei ya mũhihano ĩgaatataga kuuma irĩma-inĩ,
na ĩthererage kuuma tũrĩma-inĩ tuothe.

¹⁴ Nĩngacookia andũ akwa a Isiraeli arĩa maatahĩtwo,
nao macookererie matũũra manene marĩa maanangĩtwo, matũũre kuo;
ningĩ marĩme mĩgũnda ya mĩthabibũ na manyuuage ndibei yayo.
Magathondeka mĩgũnda ya irio na marĩĩage maciaro mayo.

¹⁵ Nĩĩ ngaahaanda Isiraeli bũrũri wao ene,
na matigacooka kũrutwo rĩngĩ bũrũri ũcio nĩ ndĩmaheete,”

ũguo nĩguo Jehova Ngai wanyu ekuuga.

OBADIA

¹ Kĩoneki kĩa Obadia.
Mwathani Jehova ekuuga ũũ ũhoro ũkoniĩ Edomu:

Nĩtũiguĩte ũhoro uumĩte kũrĩ Jehova.
Mũtũmwo nĩatũmirwo kũrĩ ndũrĩrĩ oige atĩrĩ,
“Arahũkai, tũthiĩ tũmũũkĩrĩre, tũrũe nake”:

² “Atĩrĩrĩ, nĩngakũnyiihia maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ;
nawe nĩũkameneka biũ.

³ Mwĩtĩĩo wa ngoro yaku nĩũkũheeneti,
wee ũtũũraga kũu ngurunga-inĩ cia mahiga,
na ũgathondeka gĩikaro gĩaku kũrĩa gũtũũgĩru,
o wee wĩĩraga na ngoro atĩrĩ,
‘Nũũ ũngĩhota kũũharũrũkia andehe nginya thĩ?’

⁴ O na ũngĩkorwo ũmbũkaga na igũrũ ta nderi,
na ũgaaka gĩtara gĩaku o kũu njata irĩ,
nĩngakũharũrũkia thĩ ngũrute kuo,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁵ “Ũngĩkorwo nĩ aici,
o na kana ũkorwo nĩ atunyani ũtukũ-rĩ,
kaĩ mwanangĩko nĩũgwetereire-ĩ!
Githĩ matingĩiya o nginya maiganie?
Atui a thabibũ mangĩũka gwaku-rĩ,
githĩ to matigie tũthabibũ tũnini tũngĩhaarwo?

⁶ No kaĩ Esaũ nĩakongũrũrio-ĩ,
nakĩo kĩgĩĩna gĩake kĩrĩa kĩhithe gĩgĩtahwo-ĩ!

⁷ Andũ othe arĩa mũgwatanagĩra nao nĩmagakũingata nginya mũhaka-inĩ;
arata aku nĩmagakũheenĩna na magũtoorie;
arĩa marĩĩaga irio ciaku nĩmagakũigĩra mũtego,
no wee ndũkamenya.”

⁸ Jehova ekuuga atĩrĩ,
“Githĩ mũthenya ũcio ndikaananga andũ arĩa oogĩ a Edomu,
na nyanange andũ arĩa marĩ ũmenyo kũu irĩma-inĩ cia Esaũ?

⁹ Atĩrĩrĩ, wee Temani,* njamba ciaku cia ita nĩikaamaka,
na andũ othe arĩa matũũraga irĩma-inĩ cia Esaũ
mooragwo, maniinwo.

¹⁰ Nĩ ũndũ wa ngũĩ ya gũũkĩrĩra mũrũ wa nyũkwa Jakubu,
nĩũgaconorithio;
nĩũkaniinwo nginya tene.

¹¹ Mũthenya ũrĩa wamũtiganĩĩrie,
rĩrĩa andũ a kũngĩ maatahire ũtonga wake,
nao ageni magĩtoonyera ihingo-inĩ ciake,
na magĩcuukĩra Jerusalemu mĩtĩ-rĩ,
we watariĩ o ta ũmwe wao.

¹² No wee ndũngĩanyararire mũrũ wa nyũkwa

* 1:9 Rĩĩtwa Temani nĩ kuuga Edomu guothe, na rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga “Gũthini.”

mūthenya wake wa mūtino,
 kana ūkenerere andū a Juda
 mūthenya ūrīa maaniinagwo,
 o na kana wītīe mūno
 mūthenya ūrīa maarī na thīina.

¹³ Wee ndūngīatuīkanīirie ihingo-inī cia andū akwa
 mūthenya wao wa mwanangīko,
 kana ūmanyarare hīndī ūrīa maarī na mūnyarirīko
 mūthenya wao wa kwanangwo,
 kana ūtahe ūtonga wao
 mūthenya ūcio wa mwanangīko.

¹⁴ Wee ndwagīrīrwo kūmooheria magomano-inī ma njīra
 nīguo ūūrage arīa mooraga,
 kana ūneane matigari mao
 mūthenya ūcio maarī na thīina.

¹⁵ “Mūthenya wa Jehova ūrī hakuhī
 gūkinyīra ndūrīrī ciothe.
 O ūrīa wīkīte, noguo nawe ūgeekwo;
 ciiko ciaku nīigagūcookerera.

¹⁶ O ta ūrīa inyuī mwanyuīrīre gīkombe gīakwa kīa iherithia kūu kīrīma-inī gīakwa gītheru-rī,
 ūguo noguo ndūrīrī ciothe igaakīnyuīra itegūtīgithīria.
 Ikaanyua ikīhūhūte,

ininūkio, nacio ihaane ta itarī ciakorwo kuo.
¹⁷ No rīrī, kūu Kīrīma-inī gīa Zayuni nīgūgakorwo na ūhonokio;
 nakīo kīrīma kūu gīgaakorwo kīrī gītheru,
 nayo nyūmba ya Jakubu
 nīikegwatīra igai rīayo.

¹⁸ Nyūmba ya Jakubu īgaatuīka ta mwaki,
 nayo nyūmba ya Jusufu ītuīke ta rūrīrīmī;
 nayo nyūmba ya Esaū īgaatuīka ta maragara ma mahuti,
 na nīmakamīmundia mwaki, ūmīniine biū.
 Gūtīrī mūdū ūgaatigara
 wa kuuma nyūmba ya Esaū.”
 Jehova nīwe uugīte ūguo.

¹⁹ Andū a Negevu nīmagaikara
 irīma-inī cia Esaū,
 nao andū arīa maīkaraga magūrū-inī ma tūrīma
 megwatīre būrūri wa Afilisti.
 Nīmagaikara mīgūnda-inī ya Efiraimu, na ya Samaria,
 nake Benjamini egwatīre Gileadi.

²⁰ Gīkundi kīrīa gīatahitwo kīa andū a Isiraeli kīrīa kīrī kūu Kaanani,
 gīkeegwatīra būrūri ūcio o nginya Zarefathu;[†]
 nao andū arīa maatahirwo kuuma Jerusalemu, acio marī kūu Sefaradi,
 nīo makegwatīra matūūra ma Negevu.

²¹ Andū a kūhonokania nīmakambata Kīrīma-inī gīa Zayuni
 nīguo maathanage kūu irīma-inī cia Esaū.
 Naguo ūthamaki ūgaatuīka wa Jehova.

[†] 1:20 Zarefathu gwīciiragīrio nokuo Sefaradi, itūūra rīa Asia Nini.

JONA

Jona Kũũrĩra Jehova

¹ Na rĩrĩ, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire Jona mũrũ wa Amitai, akĩĩrwo atĩrĩ: ² “Ũkĩra, ũthĩĩ itũũra rĩrĩa inene rĩa Nineve,* na ũrĩhunjĩrie ũkĩrĩkaanagia, nĩgũkorwo waganu warĩo nĩwambatĩte ũgakinya o harĩ nĩ.”

³ No Jona agĩũkĩra nĩguo orĩre Jehova, akĩerekera Tarishishi. Agĩkũrũka nginya Jona na agĩkorerera marikabu yathiiaga Tarishishi. Aarĩkia kũrĩha thogora wa rũgendo, akĩingĩra marikabu nĩguo athĩ Tarishishi, orĩre Jehova.

⁴ No rĩrĩ, Jehova akĩrehe rũhuho rũnene kũu iria-inĩ, gũkĩgĩa kĩhuhũkanio kĩnene mũno, hakuhi marikabu iyo yunĩkange. ⁵ Atwari ayo othe makĩmaka na o mũndũ agĩkaĩra ngai yake; magĩcooka magĩkia mĩrigo iria-inĩ, nĩgeetha marikabu ihũthe.

No Jona nĩaikũrũkĩte kũu marikabu thĩĩnĩ, na agakoma toro mũnene. ⁶ Tondũ ũcio mũnene wa marikabu agĩthĩ harĩ we, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee ũngĩhota gũkoma atĩa? Ũkĩra ũkaĩre ngai yaku! No gũkorwo yahota gũtũigua twage gũthira.”

⁷ Ningĩ atwari a marikabu makĩĩrana atĩrĩ, “Ũkai tũcuuke mĩtĩ nĩguo tũmenye nũ ũrehete mũtino ũyũ.” Magĩcuuka mĩtĩ nĩguo mũtĩ ũkĩgwĩra Jona.

⁸ Nĩ ũndũ ũcio, makĩmũũria atĩrĩ, “Ta twĩre, nũ ũtũmĩte thĩĩna ũyũ wothe ũtũkore? Wee-rĩ, ũrutaga wĩra ũrĩkũ? Uumĩte kũ? Wĩ wa bũrũri ũrĩkũ? Wĩ wa rũrĩrĩ rũrĩkũ?”

⁹ Nake Jona akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ Mũhibirania na ndĩ mũhooi Jehova, Ngai wa igũrũ, ũrĩa wombire iria na thĩ nyũmũ.”

¹⁰ Ũndũ ũcio ũkĩmeekĩra guoya, makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa wĩkĩte?” (Nĩmamenyete atĩ nĩ kũũra ooragĩra Jehova, tondũ nĩameerĩte ũguo.)

¹¹ Narĩo iria rĩgĩkĩrĩrĩria kũhuhũkania. Nĩ ũndũ ũcio makĩmũũria atĩrĩ, “Ũkwenda tũgwĩke atĩa nĩgeetha tũhoorererwo nĩ iria?”

¹² Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Njoyai mũnjikie iria-inĩ na nĩrĩkũhoorera. Nĩ nĩnjũũ atĩ nĩ mahĩtia makwa matũmĩte kĩhuhũkanio gĩkĩ kĩnene kĩmũkore.”

¹³ No andũ acio makĩĩrutanĩria mũno gũcookia marikabu yao hũgũrũrũ-inĩ cia iria. No makĩremwo, nĩgũkorwo iria nĩrĩakĩrĩrĩrie kũhuhũkania makĩria ma ũrĩa rĩarĩ mbere. ¹⁴ Nao magĩkaĩra Jehova makiuga atĩrĩ, “Twagũthaitha Wee Jehova, ndũkareke tũkue nĩ ũndũ wa muoyo wa mũndũ ũyũ. Ndũgatũcookererie mahĩtia ma kũũraga mũndũ ũtehitie, nĩgũkorwo Wee Jehova, wĩkĩte ũrĩa wonete arĩ wega.” ¹⁵ Makĩoya Jona makĩmũũkia iria-inĩ, narĩo iria rĩu rĩahurutanaga rĩkĩhoorera. ¹⁶ Mona ũguo andũ acio magĩitigĩra Jehova mũno; na makĩrutĩra Jehova igongona, na makĩhĩta mĩhĩtwa mbere yake.

¹⁷ Nake Jehova agĩathĩrĩria thamaki nene mũno ĩmerie Jona, nake Jona agĩkara nda ya thamaki iyo matukũ matatũ, mũthenya na ũtukũ.

2

Ihooya rĩa Jona

¹ Na rĩrĩ, Jona arĩ kũu nda ya thamaki iyo nene mũno akĩhooya Jehova Ngai wake. ² Akiuga atĩrĩ: “Ndakaĩire Jehova ndĩ mĩnyamaro-inĩ, nake akĩnjĩtika.

Ngĩhooya ũteithio ndĩ o kũu mbĩrĩra-inĩ kũrĩa kũriku, nawe ũkĩigua gũkaya gwakwa.

³ Wee wathinĩkanirie nginya kũrĩa kũriku, o gatagatĩ ka iria rĩrĩa inene,

* 1:2 Itũũra rĩa Nineve rĩakirwo nĩ Nimurodi (Kĩam 10:11), na rĩgĩtuuo itũũra inene rĩa Ashuri nĩ Senakeribu.

naguo mũiyũro wa maaĩ ũgĩthiũrũrũkĩria;
makũmbĩ maku mothe
na ndiihũ cia maaĩ ikĩhubanĩria.
⁴ Ngiuga atĩrĩ, ‘Ndĩ mũingate,
ngeherio maitho-inĩ maku;
no rĩrĩ, nĩngerorera
hekarũ yaku theru hĩndĩ ĩngĩ.’
⁵ Maaĩ macio maandigiicĩrie makenda kũnjũraga,
nakuo kũu kũriku gũgaathiũrũrũkĩria;
riya rĩa iria-inĩ rĩeohereire mĩtwe wakwa.
⁶ Ngĩrikĩra o nginya itina-inĩ cia irĩma;
thĩ ya kũu rungu ikĩhingĩrĩria nginya tene.
No Wee Jehova, Ngai wakwa,
nĩwarutire muoyo wakwa kuuma irima rĩu.

⁷ “Hĩndĩ ĩrĩa muoyo wakwa wathiraga,
nĩndakũririkanire Wee Jehova,
namo mahooya makwa magĩkinya o harĩwe,
o thĩinĩ wa hekarũ yaku theru.

⁸ “Andũ arĩa mahooyaga mĩhianano ya tũhũ,
nĩmoragĩrwo nĩ ũtugi ũrĩa ũngĩkorwo ũrĩ wao.

⁹ No nĩrĩ, ndĩrĩkũrutagĩra igongona
ngĩinaga rwĩmbo rwa gũcookia ngaatho.
Nĩngahingia mĩhĩtwa yakwa ĩrĩa nĩ ndanehĩta.
Ũhonokio uumaga kũrĩ Jehova.”

¹⁰ Nake Jehova agĩatha thamaki ĩyo nene, nayo ĩgĩtahĩka Jona thĩ nyũmũ.

3

Jona Gũthiĩ Nineve

¹ Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Jona hĩndĩ ya keerĩ, akĩrwo atĩrĩ: ² “Ŭkĩra, ũthiĩ itũũra rĩrĩa inene rĩa Nineve, na ũrĩhunjĩrie ũhoru ũrĩa ngũkwĩra.”

³ Nake Jona agĩathĩkĩra ndũmĩrĩri ya Jehova, agĩthiĩ Nineve. Na rĩrĩ, Nineve rĩarĩ itũũra inene na rĩa bata mũno. Kũrĩthiũrũrũka rĩothe kũngĩaninire mĩthenya ĩtatũ. ⁴ Mũthenya wa mbere Jona akĩambĩrĩria gũtoonya itũũra rĩu. Akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Gwatigia mĩthenya mĩrongo ĩna Nineve kũharaganio.” ⁵ Nao andũ a Nineve magĩtĩkia Ngai. Makĩanĩrĩra kũgĩe na ihinda rĩa kwĩhinga kũrĩa irio, nao othe makĩhumba nguo cia makũnia, kuuma ũrĩa mũnene mũno o nginya ũrĩa mũnini mũno.

⁶ Hĩndĩ ĩrĩa mũthamaki wa kũu Nineve aakinyĩrwo nĩ ũhoru ũcio-rĩ, agĩũkĩra akiuma gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ũnene, akĩruta nguo ciake cia ũthamaki, akĩhumba nguo ya ikũnia, na agĩkara thĩ rũkũngũ-inĩ.*

⁷ Ningĩ akĩanĩrĩrithia ũhoru ũyũ kũu Nineve:

“Kuumana na uuge wa mũthamaki na andũ ake arĩa marĩ igweta:

“Mũtikareke mũndũ o wotho, kana nyamũ cia rũũru rwa ng’ombe kana rwa mbũri, irũme kĩndũ; itikarekwo irĩe kana inyue. ⁸ No rĩrĩ, andũ nĩmehumbe nguo cia makũnia o nacio nyamũ nĩhumbwo makũnia. O mũndũ nĩakaĩre Ngai narua. Andũ nĩmatige mĩthiĩre yao mĩũru na ngũĩ ciao. ⁹ Nũũ ũngĩmenya kana Ngai aahota kwĩricũkwo, aigue tha atigane na marakara make mahiũ nĩgeetha tũtikaniinwo.”

¹⁰ Hĩndĩ ĩrĩa Ngai onire ũrĩa meekire, na ũrĩa maagarũrũkĩte magatiga mĩthiĩre yao mĩũru-rĩ, akĩmaiguĩra tha akĩaga kũmaniina ta ũrĩa oigĩte nĩekũmaniina.

* 3:6 Kwĩhinga kũrĩa irio, na kwĩhumba nguo cia makũnia, o na kwĩhurĩria mũhu ciothe ciarĩ njĩra cia kwĩnyĩhia na kũhera.

4

Jona Kūrakario nī Tha cia Jehova

¹ No rīrī, Jona nāiguire ūūru mūno na akīrakara. ² Akīhooya Jehova, akiuga atīrī, “Wee Jehova-rī, githī ūū toguo ndoigīte itoimīte mūciī? Nīkīo ndaahiūhaga kūūrīra Tarishishi. Nīndoī atī wee wī Mūrungu mūtugi na ūrī tha, na ndūhiūhaga kūrakara, na ūiyūrītwo nī wendani, Ngai ūiguaga tha akericūkwo akaaga gwīka ūūru. ³ No rīrī, Wee Jehova, ndagūthaitha ūndute muoyo; nīgūkorwo nī kwagīrīre ngue, gūkīra ndūūre muoyo.”

⁴ No Jehova akīmūūria atīrī, “Ūrī na kīhoto o na kīrīkū gīa gūtūma ūrakare?”

⁵ Jona akiuma kūu, agīthī agīkara thī handū mwena wa irathīro wa itūūra rīu inene. Akīakīra gīthūnū hau, agīkara kīruru-inī gīakīo, agīeterera one ūrīa itūūra rīu inene rīgīkwo. ⁶ Nake Jehova Ngai akīrehe rūūngū na agītūma rūtambe igūrū rīa hau Jona aarī, nīguo rūmūhe kīruru, kīmūhumbīre atige gūthīnīka. Nake Jona agīkenera rūūngū rūu mūno. ⁷ No rīrī, kwarooka gūkīa mūthenya ūyū ūngī, Ngai akīrehe kīgūnyū gīkīrīa rūūngū rūu, nī ūndū ūcio rūkīhooha. ⁸ Hīndī īrīa rīūa rīarathire, Ngai akīrehithia rūhuho ruumīte na irathīro rūrī na ūrugarī mūnene, narīo rīūa rīgīcina Jona mūtwe, o nginya akīringīka. Akīrīrīria gūkua, akiuga atīrī, “Nī wega ngue gūkīra ndūūre muoyo.”

⁹ Nake Ngai akīūria Jona atīrī, “Ūrī na kīhoto gīa kūrakara nī ūndū wa rūūngū rūu?”

Nake agīcookia atīrī, “Īī, ndī nakīo; ndakarīte o ūndū ingīkua.”

¹⁰ No Jehova akīmūwīra atīrī, “Wee-rī, ūraigūira rūūngū rūrū tha, o na harīa ūtarūrutīre wīra kana ūgatūma rūkūre. Rūrakūrire na ūtukū ūmwē, na rūrathira na ūtukū ūmwē. ¹¹ No Nineve nī kūrī na andū makīria ma ngiri igana rīa mīrongo īrī arīa matangīkūūrana guoko kwa ūrīo kana guoko kwa ūmotho, o na ningī rīrī na mahiū maingī. Githī o na nī ndiagīrīrwo nīkūiguīra tha itūūra rīu inene?”

MIKA

¹ Īno nīyo ndūmīriri ya Jehova ĩrĩa yakinyĩrĩre Mika* ũrĩa warĩ wa itũũra rĩa Moreshethu, ĩkonĩĩ Samaria na Jerusalemu, hĩndĩ ya ũthamaki wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia, athamaki a Juda.

² Atĩrĩrĩ, ta thikĩrĩriai inyuĩ andũ aya inyuothe;
o nawe thĩ ta igua, na arĩa othe matũũraga kuo,
nĩgeetha Mwathani Jehova arute ũira wa kũmũũkĩrĩra,
o we Mwathani arĩ thĩinĩ wa hekarũ yake theru.

Ituĩro rĩa Gũũkĩrĩra Samaria na Jerusalemu

³ Atĩrĩrĩ! Jehova nĩarooka oimĩte gĩikaro gĩake;
araikũrũka arangĩrĩrie kũrĩa gũtũũgĩru gũkũ thĩ.

⁴ Irĩma itwekaga irĩ rungu rwake,
nayo mĩkuru ĩgaatũkana;
itwekaga ta mũhũra ũrĩ mwaki-inĩ,
igaikũrũka ta maaĩ maikũrũkĩte na ihenya kĩgaragaro-inĩ.

⁵ Ũndũ ũyũ wonekete nĩ ũndũ wa ũremi wa Jakubu,
na nĩ ũndũ wa mehia ma nyũmba ya Isiraeli.

Ũremi wa Jakubu-rĩ, nĩ ũrĩkũ?
Githĩ ti Samaria?
Kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kwa Juda-rĩ, nĩ kũ?
Githĩ ti Jerusalemu?

⁶ “Nĩ ũndũ ũcio, ngaatua Samaria hĩba ya mahiga,
gũtuĩke kũndũ gwa kũhaandagwo mĩthabibũ.
Nĩngaita mahiga marĩo mũkuru-inĩ
na thikũrie mĩthingi yarĩo.

⁷ Mĩhianano yarĩo yothe nĩkoinangwo icunjĩ;
nacio iheo ciothe cia hekarũ yarĩo icinwo na mwaki.
Nĩngananga mĩhianano yothe yarĩo.
Tondũ rĩonganirie iheo ciarĩo kuuma mũcaara wa ũmaraya,
na igaatũmĩrwo rĩngĩ irĩ mũcaara wa kũrĩha maraya.”

Maithori na Kĩrĩro

⁸ Tondũ ũcio-rĩ, ngũrĩra na ngĩrĩke,
na thĩ ndĩ magũrũ matheri na ndĩ njaga.
Ngũgĩrĩka o ta mbwe,
na ndĩre ta ndundu.

⁹ Nĩgũkorwo kĩronda kiarĩo gĩtingĩhona;
gĩũkĩte gĩgakinya Juda.
Nĩgĩkinyĩte o kĩhingo-inĩ kĩa andũ akwa,
gĩgakinya Jerusalemu kuo kwene.

¹⁰ Mũtikaheane ũhoru ũcio kũu Gathu,
mũtikarĩre o na hanini.
Nĩngĩ kũu Bethi-Ofara
mwĩgaragarie rũkũngũ-inĩ.

¹¹ Inyuĩ andũ arĩa mũtũũraga Shafiri,
thĩĩĩ mũrĩ njaga na mũconokete.
Andũ arĩa matũũraga Zaanani
matingiuma itũũra rĩa.

* 1:1 Rĩĩtwa Mika rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga “Nũũ ũhaana ta Jehova”.

Narĩo itũũra rĩa Bethi-Ezeli no gũcaaya rĩracaaya,
itũũra rĩu rĩtingĩhota gũkũgitĩra.

¹² Andũ arĩa matũũraga Marothu-rĩ,
menyogondaga nĩ ruo, o metereire ũteithio,
nĩ ũndũ mwanangĩko ũikũrũkĩte kuuma kũrĩ Jehova,
ũgakinya o kĩhingo-inĩ kĩa Jerusalemu.

¹³ Inyuĩ mũtũũraga Lakishi,[†]
ngaari cianyu cia ita ciohererei mbarathi.
Nĩ inyuĩ mwatoonyirie Mwarĩ wa Zayuni mehia-inĩ,
nĩgũkorwo ũremi wa Isiraeli woimanire na inyuĩ.

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio nĩmũkahe Moreshethu-Gathu
iheo cia kuuganĩra ũhoru.

Itũũra rĩa Akizibu no rĩa kũheenereria
athamaki a Isiraeli.

¹⁵ Inyuĩ mũtũũraga Maresha
nĩngamũrehithĩria mũndũ wa kũmũũkĩrĩra, amũtoorie.

Ūrĩa we ũrĩ Riiri wa Isiraeli
nĩagooka Adulamu.

¹⁶ Enjwoi mĩtwe mũcakaĩre
ciana cianyu irĩa mũkenagĩra;
mwĩenjei kĩhara mũhaane ta nderi,
nĩgũkorwo ciana icio cianyu nĩgatahwo.

2

Mĩbango ya Mũndũ na Mĩbango ya Ngai

¹ Kaĩ andũ arĩa mathugundaga waganu,
o acio meciiragia maũndũ mooru marĩ ũrĩrĩ, marĩ na haaro-ĩ!
Rũciinĩ gwakĩa mekaga o ũguo,
tondũ hinya wa gwĩka ũguo marĩ naguo.

² Macumĩkagĩra mĩgũnda makamĩtunyana,
na makeerirĩria nyũmba magacioya na hinya.
Maheenagia mũndũ makamĩtunya mũciĩ wake,
makaheenia mũndũ wao, makamĩtunya igai rĩake.

³ Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ:
“Nĩndĩrathugunda mwanangĩko wa gũũkĩrĩra andũ aya,
ũrĩa mũtakahota kwĩhonokia.
Mũtigacooka gũthiiaga na mwĩtĩio,
nĩgũkorwo ihinda rĩu nĩ rĩa mũtino.

⁴ Mũthenya ũcio andũ nĩmakamũthekerera;
na mamũnyũrũrie na rwĩmbo rũrũ rwa kĩrĩro, maine atĩrĩ,
‘Tũrĩ anange biũ;
indo cia andũ akwa nĩngayane.

Nĩacieheretie kuuma kũrĩ nĩ!
Aragaya mĩgũnda iitũ kũrĩ andũ arĩa matũkunyanagĩra.’”

⁵ Nĩ ũndũ mũtigakorwo na mũndũ o na ũmwe kĩũngano-inĩ kĩa Jehova
wa kũgaya ithaka na ũndũ wa gũcicuukĩra mĩtĩ.

Anabii a Maheeni

⁶ Anabii ao moigaga atĩrĩ, “Mũtikarathe ũhoru.
Tigagai kũratha ũhoru ũkonĩĩ maũndũ maya;

[†] 1:13 Lakishi rĩarĩ itũũra rĩmwe rĩa marĩa manene mũno ma Juda.

gĩconoko gĩtigatũkinyĩrĩa.”

⁷ Ningĩ nĩ kwagĩrĩre kũũranagio atĩrĩ,
wee nyũmba ya Jakubu:

“Kaĩ Roho wa Jehova arĩ mũrakaru?
We no eke maũndũ ta macio?”

“Githĩ ciugo ciakwa itigunaga
mũndũ ũrĩa ũthiiaga na mĩthiire mĩrũngĩrũru?

⁸ Ica-ikuhĩ-rĩ, andũ akwa maarahũkĩte magatuĩka ta thũ.
Mũtunyaga andũ arĩa mahooreire nguo ciao cia goro,
mũgatunya ehĩtũkĩri arĩa marahĩtũka matekũmaka,
o acio matakoragwo na meciiria ma mbaara na inyuĩ.

⁹ Mũingataga andũ-a-nja a andũ akwa
kuuma mĩciĩ yao irĩa mĩega.

Mũgatunya ciana ciao
kĩrathimo gĩakwa nginya tene.

¹⁰ Ũkĩrai mũthiĩ, mwehere!
Nĩgũkorwo gĩikaro gĩkĩ ti kĩo kĩhurũko kĩanyu,
tondũ nĩgĩthaahie,
kĩanangĩtwo ũndũ gĩtangĩcookererio.

¹¹ Mũndũ wa maheeni na ũtaaragia ma angĩũka oige atĩrĩ,
‘Ndaamũrathĩra gũkorwo na ndibei na njoohi nyingĩ,’
ũcio nĩwe ũngĩtikĩrika nĩ andũ aya!

Ũhonokio Kwĩranĩrwo

¹² “Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a Jakubu,
ti-itherũ nĩngamũcookanĩrĩria, inyuothe,
o na inyuĩ matigari ma Isiraeli nĩngamũrehe hamwe.
Ngamarehe hamwe ta ng’ondũ irĩ kiugũ,
matuĩke ta rũũru rwa mbũri rũrĩ ũrĩithio-inĩ waruo;
nakĩo kĩrĩndĩ kĩa andũ kĩiyũre kuo.

¹³ Mũhingũri njĩra, nĩakambata arĩ mbere yao;
nao nĩmakamomora kĩhingo moime nja.
Mũthamaki wao nĩakoimagara arĩ mbere yao,
Jehova amatongoretie.”

3

Atongoria na Anabii Gũkũũmwo

¹ Ningĩ ngiuga atĩrĩ,
“Ta iguai, inyuĩ atongoria a Jakubu,
o inyuĩ aathani a nyũmba ya Isiraeli.
Githĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũmenya ũhoru wa gũtuanĩra ciira na kĩhoto.

² No inyuĩ mũthũire maũndũ mega no mũkenda marĩa mooru;
inyuĩ mũnũraga andũ akwa ikonde,
na mũgathoora nyama mahĩndĩ-inĩ mao.

³ Inyuĩ mũrĩaga nyama cia mĩrĩ ya andũ akwa,
mũkamonũra ikonde
na mũkoinanga mahĩndĩ mao tũcunjĩ;
O inyuĩ mũmatinangagia ta nyama cia gũkarangwo na rũgĩo,
o na ta nyama cia gũtherũkio na nyũngũ.”

⁴ Hĩndĩ iyo magaakaĩra Jehova,
nowe ndakamacookeria.

Hĩndĩ ĩyo nĩakahitha ũthiũ wake kuuma kũrĩ o,
tondũ wa ũũru ũrĩa mekĩte.

⁵ Jehova ekuuga atĩrĩ,

“Ha ũhoru wa anabii acio
mahĩtithagia andũ akwa,
mũndũ aamahe irio,
maanagĩrĩra makiugaga ‘thayũ,’
no angĩmaima irio,
makahaarĩria mbaara ya kũmũũkĩrĩra.

⁶ Tondũ ũcio, ũtukũ nĩũkamũhubanĩria,
mwage kuona cioneki,
mũhubanĩrio nĩ nduma mwage ũguũrio.
Riũa nĩrĩgathũira anabii,
naguo mũthenya ũmatuĩkĩre nduma.

⁷ Ooni-maũndũ nĩmagaconoka,
nao aragũri maconorithio.
Othe nĩmakahumbĩra mothiũ mao,
tondũ gũtirĩ ũhoru magaacookerio nĩ Ngai.”

⁸ No hakwa-rĩ, nĩ njiyũritwo nĩ hinya,
na ngaiyũrwo nĩ Roho wa Jehova,
o na ngaiyũrwo nĩ kĩhoto na ũhoti,
nĩguo nyumbũrĩre Jakubu ũremi wake,
na nyumbũrĩre Isiraeli mehia make.

⁹ Ta thikirĩriai, inyuĩ atongoria a nyũmba ya Jakubu,
o inyuĩ aathani a nyũmba ya Isiraeli,
inyuĩ mũmenaga kĩhoto,
na mũkoogomia maũndũ marĩa ma ma;

¹⁰ inyuĩ mwakaga Zayuni na ũiti wa thakame,
na mũgaaka Jerusalemu na waganu.

¹¹ Atongoria akuo matuaga ciira maahakwo,
athĩnjĩri-Ngai akuo marutanaga maarĩhwo,
na anabii akuo marathaga mohoro maheo mbeeca.
No rĩrĩ, megiritanagia na Jehova makoiga atĩrĩ,
“Githĩ Jehova ndakĩrĩ gatagatĩ-inĩ gaitũ?
Gũtirĩ ũũru ũngĩtũkora.”

¹² Nĩ tondũ wanyu-rĩ,
Zayuni gũgaaciimbwo ta mũgũnda,
Jerusalemu gũtuĩke hĩba ya mahiga,
nakĩo kĩrĩma kĩrĩa gĩakĩtwo hekarũ
gĩtuĩke kĩhumbu kĩmereirwo nĩ ihinga.

4

Kĩrĩma kĩa Jehova

¹ Matukũ-inĩ ma kũrigĩrĩria,
kĩrĩma kĩrĩa kĩa hekarũ ya Jehova nĩgĩkahaandwo
kĩrĩ kĩo kĩnene gatagatĩ ka irĩma iria ingĩ;
nĩgĩkambarario igũrũ rĩa tũrĩma tũrĩa tũngĩ,
nao andũ a ndũrĩrĩ nĩkuo magaathiiaga.

² Ndũrĩrĩ nyingĩ igaathĩ kuo, ikiugaga atĩrĩ,
“Ũkai twambate tũthĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova,

tũthĩ nyũmba ya Ngai wa Jakubu.
 Nĩagatũruta ũhoru wa mĩthĩre yake,
 nĩgeetha tũgeragĩre njĩra ciake.”
 Nĩgũkorwo Zayuni nĩgũkoima ũtaarani,
 nakuo Jerusalemu kuume ndũmĩrĩri ya Jehova.
³ Nĩagatuithania ndũrĩrĩ nyingĩ ciira,
 nacio ndũrĩrĩ iria irĩ hinya cia kuuma kũraya aciiguithanie.
 Magaatura hiũ ciao cia njora ituĩke hiũ cia mĩraũ,
 namo matimũ mao maturwo hiũ cia gũceeha mĩtĩ.
 Gũtirĩ rũrĩrĩ rũgaacooka kũrũa na rũrĩa rũngĩ na hiũ cia njora,
 kana rũcooke kwĩruta ũhoru wa mbaara rĩngĩ.
⁴ O mũndũ agaikaraga gĩtina-inĩ kĩa mũthabibũ wake
 na aikarage gĩtina-inĩ kĩa mũkũyũ wake,
 na gũtirĩ mũndũ ũkaamamakia,
 nĩgũkorwo ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigĩte.
⁵ Andũ a ndũrĩrĩ ciothe no marũmĩrĩre
 kĩrĩra kĩa ngai ciao;
 no ithuĩ tũrĩrũmagĩrĩra kĩrĩra kĩa Jehova Ngai witũ
 nginya tene na tene.

Mũbango wa Jehova

⁶ Jehova ekuuga atĩrĩ:
 “Mũthenya ũcio-rĩ,
 nĩngacookanĩrĩria ithua;
 na nĩngacookanĩrĩria arĩa matahĩtwo,
 o na arĩa nyariirithĩtie.
⁷ Ithua nĩngacitua matigari,
 na arĩa maingatĩtwo ndĩmatue rũrĩrĩ rũrĩ hinya.
 Jehova nĩwe ũkamaathaga arĩ Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni,
 kuuma mũthenya ũcio nginya tene.
⁸ Ha ũhoru waku, wee mũthiringo ũyũ mũraihi na igũrũ
 wa kũrangĩra rũũru rwa mbũri,
 o wee kĩihitho kĩrũmu kĩa Mwarĩ wa Zayuni-rĩ,
 wathani ũrĩa warĩ nago mbere nĩũgagũcookerera;
 nago ũthamaki wa Mwarĩ wa Jerusalemu ũmũcookerere.”
⁹ Atĩrĩrĩ, nĩkĩ kĩratũma ũrĩre wanĩrĩire,
 kaĩ ũtarĩ na mũthamaki?
 Kaĩ ũkuĩrĩrwo nĩ mũkũhei kĩrĩra,
 tondũ wanyĩtwo nĩ ruo rũhaana ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo?
¹⁰ Wĩnyogonde nĩ ruo, wee Mwarĩ wa Zayuni,
 o ta mũndũ-wa-nja akĩrũmwo,
 nĩgũkorwo rĩu no nginya uume itũũra inene
 ũgaikare nja werũ-inĩ.
 Nĩũgathiĩ Babuloni;
 kũu nĩkuo ũkaahonokerio.
 Kũu nĩkuo Jehova agaagũkũũra
 kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciaku.

¹¹ No rĩrĩ, ndũrĩrĩ nyingĩ
 nĩicookanĩrĩire, igũũkĩrĩre.
 Iroiga atĩrĩ, “Rekei anyĩtwo nĩ thaahu,

rekei maithe maitũ mathekerere Zayuni!”

¹² No cio itingĩmenya meciiria ma Jehova;
o na itiũĩ mũbango wake,
o we ũrĩa ũcicookanagĩrĩa
ta itĩĩa cia ngano kĩhũrĩro-inĩ.

¹³ “Arahũka, wee Mwarĩ wa Zayuni, ũhũũre ngano ĩyo,
nĩgũkorwo nĩngakũhe hĩa cia kĩgera;
nĩngakũhe mahũngũ ma gĩcango
nawe nĩũkahehenja ndũrĩrĩ nyingĩ.”
Uumithio ũcio meyoire na njĩra ĩtarĩ ya kĩhooito nĩũkawamũrĩra Jehova,
ũtonga wao ũwamũrĩre Mwathani wa thĩ yothe.

5

Mũthamaki kuuma Bethlehemu

¹ Thagathaga mbũtũ ciaku cia mbaara,
wee itũũra inene rĩa mbũtũ cia mbaara,
nĩgũkorwo matũrigiĩcĩirie matũũkĩrĩre.
Nĩmakaringa mwathi wa Isiraeli
rũthĩa-inĩ na rũthanju.

² “No rĩrĩ, wee Bethlehemu Efiratha,
o na harĩa arĩ we mũnini mũno mĩhĩrĩga-inĩ ya Juda,
thĩĩnĩ waku nĩkuo gũkoima
ũrĩa ũgaatuĩka mwathi wa Isiraeli,
ũrĩa kĩhumo gĩake nĩ gĩa kuuma tene,
kuuma mĩndĩ na mĩndĩ.”

³ Tondũ ũcio, Isiraeli nĩagatiganĩrio
nginya ihinda rĩkinye,
rĩrĩa ũrĩa ũraarũmwo agaaciara,
nao ariũ-a-ithe arĩa angĩ
magaacookerera andũ a Isiraeli.

⁴ Nĩagookĩra arĩithie rũũru rwa mbũri ciake
arĩ na hinya wa Jehova,
na ũnene wa rĩĩtwa rĩa Jehova Ngai wake.
Nao nĩmagatũũra marĩ agitĩre, nĩgũkorwo hĩndĩ ĩyo
ũnene wake ũgaakinya o nginya ituri ciothe cia thĩ.
⁵ Nake nĩagatuĩka thayũ wao.

Ũhonokania na Mwanangĩko

Hĩndĩ ĩrĩa Ashuri makaahithũkĩra bũrũri witũ,
na matũikanĩrie cĩhitho ciitũ nũmu,
nĩtũkamaarahũrĩra arĩithi mũgwanja,
o na anene anana mamokĩrĩre.

⁶ Nĩmagaatha bũrũri wa Ashuri na rūhiũ rwa njora;
maathe bũrũri wa Nimurodi na hiũ cia njora icomoretwo.
Nĩagatũhonokia kuuma kũrĩ Aashuri
hĩndĩ ĩrĩa magaatharĩkĩra bũrũri witũ
na matũikanĩrie mĩhaka-inĩ iitũ.

- ⁷ Matigari ma Jakubu magaatũka
ta ime riumĩte harĩ Jehova
gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ nyingĩ,
o na ta mbura ya rūthuthuũ yurĩte nyeki-inĩ,
ĩrĩa ĩtarehagwo nĩ mũndũ kana ĩkoirio nĩ andũ.
- ⁸ Matigari ma Jakubu magaakoragwo gatagatĩ ka ndũrĩrĩ,
o gatagatĩ ka ndũrĩrĩ nyingĩ,
ta mũrũũthi ũrĩ thĩinĩ wa nyamũ cia mũtitũ,
na ta kĩaana kĩa mũrũũthi kĩrĩ thĩinĩ wa ndũũru cia ng'ondũ,
kĩrĩa gĩthiia gĩgĩcitihangagia na gĩgĩcitambuura
na gũtirĩ mũndũ ũngĩciahonokia.
- ⁹ Guoko gwaku nĩgũkambarario na igũrũ kuonanie ũhootani harĩ thũ ciaku,
na amuku aku othe nĩmakaniinwo.
- ¹⁰ Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio-rĩ,
“nĩngananga mbarathi ciaku ikweherere biũ,
nacio ngaari ciaku cia ita ndĩcitharie.
- ¹¹ Nĩngananga matũũra marĩa manene ma bũrũri wanyu,
na tharũrie ciĩhitho iria nũmu cianyu ciothe.
- ¹² Nĩngananga ũgo wanyu,
na mũtigacooka kũragũra rĩngĩ.
- ¹³ Nĩngananga mĩhianano yanyu ya gwacũhio,
na nyanange mahiga manyu marĩa maamũre mũrĩ namo;
mũtigacooka kũinamĩrĩra
wĩra wa moko manyu rĩngĩ.
- ¹⁴ Itugĩ cia Ashera iria mũrĩ nacio nĩngacimunya
na momore matũũra manyu manene.
- ¹⁵ Nĩngerĩhĩria ndĩ na marakara na mang'ũrĩ
kũrĩ ndũrĩrĩ iria itanjathĩkagĩra.”

6

Ciira wa Jehova harĩ Isiraeli

- ¹ Ta thĩkĩrĩraĩ ũrĩa Jehova ekuuga:
“Ũkĩrai mwĩciĩrĩrĩre mbere ya irĩma;
mũreke tũrĩma tũigue ũrĩa mũkuuga.
- ² Inyuĩ irĩma ici, iguai thitango ya Jehova;
thĩkĩrĩraĩ inyuĩ mĩthingi ya thĩ ĩrĩa ĩtũũraga tene na tene.
Nĩgũkorwo Jehova arĩ na ciira na andũ ake,
nĩarathitanga andũ a Isiraeli.
- ³ “Andũ akwa, kaĩ ndĩmwĩkĩte atĩa?
Ndĩmũnogetie na kĩ? Njookeriai.
- ⁴ Ndaamũrutire bũrũri wa Misiri,
ngĩmũkũũra kuuma bũrũri wa ũkombo.
Ngĩtũma Musa amũtongorie,
marĩ na Harũni na Miriamu.
- ⁵ Andũ akwa, ririkanai
ũrĩa Balaki mũthamaki wa Moabi aamũciĩrĩre,
na ũrĩa Balamu mũrũ wa Beori aamũcookeirie.
Ririkanai rũgendo rwanyu kuuma Shitimu nginya Giligali,
nĩgeetha mũmenye ciĩko cia ũthingu iria Jehova aaneka.”
- ⁶ Nĩ kĩ ingĩtwara mbere ya Jehova,

ngĩinamĩĩre mbere ya Ngai ũcio ũrĩ igũrũ mũno?
 Hihi no ngĩthiĩ mbere yake na maruta ma njino,
 kana thĩĩ na tũcaũ twa ũkũrũ wa mwaka ũmwe?
⁷ Anga Jehova no akenio nĩ ndũrũme ngiri nyingĩ,
 kana akenio nĩ maguta maingĩ ta ma njũũ ngiri ikũmi?
 Hihi no ndute mwana wakwa wa irigithathi nĩ ũndũ wa ũremi wakwa,
 kana ndute maciaro ma mwĩrĩ wakwa nĩ ũndũ wa mehia ma ngoro yakwa?
⁸ Atĩrĩrĩ, wee mũndũ ũyũ, githĩ Jehova ndakuonetie maũndũ marĩa mega.
 Na nĩ ũndũ ũrĩkũ Jehova agwathaga wĩke?
 Githĩ to wĩkage maũndũ ma kĩhotoo,
 na wendage ũhoru wa kũiguanĩra tha,
 na ũtwaranage na Ngai waku wĩnyiihĩtie.

Andũ a Isiraeli Kũherithio nĩ ũndũ wa Mahĩtia Mao

⁹ Ta thĩkĩrĩria! Jehova nĩaretana kũu itũũra inene,
 mũndũ ũrĩa mũũgĩ nĩetigĩre rĩitwa rĩaku.
 “Rũmbũiya rũthanju, o na ũrĩa ũrũnyitĩte.
¹⁰ Wee nyũmba ya waganu-rĩ,
 no ndiganĩrwo nĩ igĩĩna iria mwĩigĩire na njĩra ĩtarĩ ya kĩhotoo,
 kana ndiganĩrwo nĩ eba ya gũthima ĩrĩa ĩtarĩ ya kĩhotoo, ĩrĩa nume?
¹¹ No njuge mũndũ ndehĩtie akĩhũthagĩra ratiri ĩtarĩ cia ma,
 arĩ na mondo ya mahiga ma gũthima ma maheeni?
¹² Itonga ciakuo nĩ cia ngũĩ;
 andũ akuo nĩ a maheeni,
 na nĩmĩ ciao nĩkũheenania iheenaganagia.
¹³ Tondũ ũcio, nĩnyambĩrĩrie gũkũniina,
 na ngambĩrĩria gũkwananga nĩ ũndũ wa mehia manyu.
¹⁴ Mũrĩrĩaga irio na mũtĩhũũne,
 nda cianyu irĩkoragwo o ihũtĩ.
 Mũrĩigaga mũthiithũ, no mũtikahonokia kĩndũ,
 tondũ kĩrĩa gĩothe mwahonokia nĩngakĩniinithia na rũhiũ rwa njora.
¹⁵ Mũrĩhaandaga no mũtikaagetha;
 mũrĩhihaga ndamaiyũ no mũtikehaka maguta ma cio;
 mũrĩhihaga thabibũ no mũtikanyua ndibei yacio.
¹⁶ Nĩmũrũmĩrĩre irĩa cia watho wa Omuri
 na mũtugo yothe ya nyũmba ya Ahabu,
 mũkarũmĩrĩra irĩa ciao cia ndũire.
 Tondũ ũcio nĩngamũrekereria mwanangwo,
 na ndekererie andũ anyu matũĩke a gũthekererwo;
 mũgaatũũra mũnyararĩtwo nĩ ndũrĩrĩ icio.”

7

Mĩnyamaro ya Isiraeli

¹ Hĩ, kaĩ ndĩ mũnyamarĩku-ĩ!
 Ndariĩ ta mũndũ ũrongania maciaro maarĩkia kũgethwo hĩndĩ ya riũa,
 o ta mũndũ ũrahaara thabibũ thuutha wa magetha;
 gũtirĩ kĩmanjika gĩa thabibũ kĩngĩrĩĩo,
 o na kana ngũyũ iria ciambaga kwĩrua iria ngoro yakwa ĩriragĩria.
² Andũ arĩa eetigĩri Ngai nĩmathirĩte bũrũri-inĩ,
 gũtirĩ mũndũ o na ũmwe mũrũngĩrĩru ũtigarĩte.
 Andũ othe maikarĩte metereire gũita thakame;
 o mũndũ araguĩma mũrũ wa nyina na wabu.

- ³ Mahũthagĩra moko mao meerĩ gwĩka ũũru;
mũtongoria etagia iheo na hinya,
nake mũciirithania aamũkagĩra mahaki;
arĩa marĩ hinya nĩo moigaga kĩrĩa mekwenda:
othe makagĩa ndundu ya gwĩka ũũru.
- ⁴ Ũrĩa mwegu mũno wao ahaana ta cong'e,
ũrĩa mũrũngĩrĩru mũno nĩ mũũru gũkĩra rũgiri rwa mũigua.
Mũthenya ũrĩa arangĩri aku matũire makwĩraga ũhoru waguo nĩmũkinu,
mũthenya ũrĩa Ngai agaagũceerera.
Rĩĩrĩ nĩrĩo ihinda rĩa kĩrigiicano kĩa.
- ⁵ Ndũkanehoke mũndũ wa itũũra;
ndũkanehoke o na mũrataguo.
Menyerera ciugo cia kanua gaku,
ndũkaanahe mũtumia waku ũcio ũkomaga gĩthũri-inĩ gĩaku ũhoru.
- ⁶ Nĩgũkorwo mũriũ nĩagĩte gũtĩia ithe,
nake mũirĩtu akaremera nyina,
o nake mũtumia wa mũriũ akaremera nyaciarawe,
thũ cia mũndũ igaatuĩka andũ a nyũmba yake mwene.

- ⁷ No rĩrĩ, nĩ hakwa-rĩ, ndĩcũthagĩrĩria Jehova
ndĩ na kĩrĩgĩrĩro,
njetereire Ngai Mũhonokia wakwa;
Ngai wakwa-rĩ, nĩakanjigua.

Isiraeli Kwĩhaanda Rĩngĩ

- ⁸ Atĩrĩrĩ, wee thũ yakwa-rĩ, tiga kũngenerera!
O na ingĩgũa gũtirĩ hĩndĩ itagookĩra!
O na ingĩkara nduma-inĩ-rĩ,
Jehova nĩwe ũrĩtuĩkaga ũtheri wakwa.
- ⁹ Tondũ nĩ nĩ ndĩmwĩhĩrie,
nĩngũkirĩrĩria mang'ũrĩ ma Jehova
nginya rĩrĩa we akaanjiirĩrĩa,
na onanie kĩhotoo gĩakwa.
Nĩakanduta nduma-inĩ, andehe ũtheri-inĩ,
na nĩ nĩngyonera ũthingu wake.
- ¹⁰ Hĩndĩ iyo thũ yakwa nĩkeyonera ũguo,
na ihumbwo thoni,
o iyo yanjũũragia atĩrĩ,
“Jehova Ngai waku akĩrĩ ha?”
Rĩu nĩ hĩndĩ maitho makwa mekwĩonera kũgũa kwayo,
o na ikarangĩrĩrio thĩ ta ndooro ya njĩra-inĩ.

- ¹¹ Mũthenya wa gwaka thingo ciaku nĩũgakinya,
o guo mũthenya wa kwaramia mĩhaka yaku.
- ¹² Mũthenya ũcio, andũ nĩmagooka kũrĩ we
moimĩte Ashuri na matũũra manene ma Misiri,
na bũrũri ũrĩa ũrĩ gatagatĩ ka bũrũri wa Misiri
na Rũũrĩ rwa Faratĩ,
na kuuma iria rĩmwe nginya rĩrĩa rĩngĩ,
na kuuma kĩrĩma kĩmwe nginya kĩrĩa kĩngĩ.
- ¹³ Thĩ nĩkanangĩka ikire ihooru nĩ ũndũ wa andũ arĩa matũũraga kuo,
marĩ maciaro ma ciĩko ciao.

Mahooya na Kĩgooco

- ¹⁴ Rĩithia andũ aku na mũthĩgi waku,
nĩo rũũru rwa igai rĩaku,
rũria rwĩrĩithagia rũrĩ rwiki mũtitũ-inĩ,
kũria kũrĩ ũrĩithio mũnoru.
Reke irĩe o kũu Bashani na Gileadi,
o ta ũria ciarĩaga matukũ ma tene.
- ¹⁵ “Ta ũria gwatariĩ matukũ marĩa mwoimire bũrũri wa Misiri,
nĩngamoonia morirũ makwa.”
- ¹⁶ Ndũrĩrĩ nĩikoona na iconoke,
itunyĩtwo hinya wacio wothe.
Nĩikenyiita tũnua twacio,
na ihingare matũ ciage kũigua.
- ¹⁷ Igaacũnaga rũkũngũ ta nyoka,
ta ciũmbe iria ikurumaga thĩ.
Nĩikoimĩra kuuma imamo-inĩ ciacio ikĩinainaga;
nĩigacookerere Jehova Ngai witũ na guoya,
na nĩigagwĩtigĩra.
- ¹⁸ Nĩ Ngai ũrĩkũ ũhaana tawe,
ũria ũrekagĩra matigari ma igai rĩake mehia na ũremi wao?
Ndũtũũraga ũrakarĩte nginya tene,
no nĩũkenagio nĩ kũiguanĩra tha.
- ¹⁹ Nĩũgatũiguĩra tha rĩngĩ,
mehia maitũ nĩũkamarangĩrĩria na makinya,
na waganu witũ wothe ũũnyugute iria-inĩ kũria kũriku.
- ²⁰ Nĩũgatũũria kĩrĩkanĩro gĩaku kũrĩ Jakubu,
na ũiguĩre Iburahĩmu tha,
o ta ũria werĩire maithe maitũ na mwĩhĩtwa
matukũ-inĩ macio ma tene.

NAHUMU

¹ Īno nīyo ndūmīrīri nditū īkoniī Nineve. Rīrī nīrīo ibuku rīa kīoneki kīa Nahumu, ūrīa Mūelikoshi.

Jehova Kūrakarīra Nineve

² Jehova nī Mūrungu ūrī ūiru na mwīrīhīria;

Jehova nīerīhagīria na akaiyūrwo nī mang'ūrī.

Jehova nīerīhagīria harī thū ciake,

na agatūūria mang'ūrī make harī amuku ake.

³ Jehova ndahiūhaga kūrakara na nīarī hinya mūnene;

Jehova ndakaaga kūherithia mūdū mwaganu.

Njīra yake īrī thīinī wa rūhuho rūnene na thīinī wa kīhuhūkano,*

matu namo nī rūkūngū rwa makinya make.

⁴ Akūūmaga iria, agatūma rīhūe;

ahūithagia njūū ciothe.

Bashani na Karimeli nīkūhoohete,

na kīro kīa Lebanoni gīkaragatha.†

⁵ Irīma ithingithaga mbere yake,

natuo tūrīma tūgatweka.

Thī īinainaga īrī mbere yake,

o na mabūrūri mothe makainaina,

na arīa othe matūūraga kuo.

⁶ Nūū ūngītiiria mathirī make?

Nūū ūngīkūmīrīria marakara make mahiū?

Mang'ūrī make-rī, maitīkaga ta mwaki;

ndwaro cia mahiga igathethereka mbere yake.

⁷ Jehova nī mwega,

nī kīhitho hīndī ya thīina.

Arīa mamwīhokete-rī, nīamamenyagīrīra,

⁸ no rīrī, nīakaniina Nineve

na kīguū kīnene kīa maaī;

nīakaingata thū ciake nginya nduma-inī.

⁹ Ūrīa wothe magaaciirīra gwīka Jehova-rī,

we nīakaūniina;

o na thīina ndūgooka hīndī ya keerī.

¹⁰ Makaanigicwo mīigua-inī

na marīo nī ndībei yao;

nao magaacinwo ta maragara momū.

¹¹ Nī harī ūmwe wīyumīrtie thīinī waku wee Nineve,

ūrīa ūthugundaga ūūru wa gūūkīrīra Jehova,

na akaheanaga irīra cia waganu.

¹² Jehova ekuuga atīrī:

“O na aakorwo marī na arata, na nī aingī mūno-rī,

nīmakaniinwo, meherio.

O na aakorwo nīngūnyariirīte, wee Juda-rī,

ndigacooka gūkūnyariira rīngī.

* 1:3 Ihuhūkano na huho nene Kīrīkaniro-inī cionanagia hinya na riiri wa Jehova. kuoīkaine nī ūndū wa ūnoru na ūruru wakuo.

† 1:4 Bashani, na Karimeli, na Lebanoni

¹³ Na rĩrĩ, nĩnguunanga icooki rĩao riume ngingo-inĩ yaku,
na nduange mĩnyororo ĩrĩa woheetwo nayo.”

¹⁴ Jehova nĩarutĩte watho ũgũkonĩ,
wee Nineve, akoiga atĩrĩ,
“Ndũkagĩ na njaro cia gũtũũria rĩitwa rĩaku.
Nĩngananga mĩhianano ĩyo mĩicũhie o na ĩyo ya gũtwekio
ĩrĩa ĩrĩ kũu hekarũ ya ngai ciaku.
Nĩngũhaarĩria mbĩrĩra yaku,
nĩgũkorwo ũrĩ kĩndũ kĩũru biũ.”

¹⁵ Ta cũthĩrĩrai kũũrĩa irĩma-igũrũ,
muone magũrũ ma mũndũ ũrĩa ũrarehe ũhoru mwega,
ũrĩa wanagĩrĩra thayũ!
Wee Juda-rĩ, kũngũira ciathĩ ciaku,
na ũhingie mĩhĩtwa yaku.
Andũ aaganu matigagũtharĩkĩra rĩngĩ,
nĩgũkorwo nĩmakaniinwo biũ.

2

Kũgũa kwa Nineve

¹ Atĩrĩrĩ, wee Nineve, mũgũtharĩkĩri nĩokĩte gũgũtharĩkĩra.
Rangĩra kĩgitĩro kĩa hinya,
na ũgitĩre njĩra;
wĩhotore,
na wĩkĩre hinya mũno!
² Jehova nĩagacookeria Jakubu riiri wake,
ũhaane ta riiri wa Isiraeli,
o na aakorwo aanangi nĩmamonũhĩte,
na makaananga mĩthabibũ yao.

³ Ngo cia thigari ciake nĩ cia rangi mūtune,
njamba cia ita ciĩhumbĩte nguo ndune ta gakarakũ.

Igera cia ngaari cia ita irahenia
mũthenya ũrĩa ciahhaarĩrio;
matimũ mahangĩrĩtwo mĩtĩ ya mĩkarakaba
namo makahenũka maahiũrio.

⁴ Ngaari cia ita iraguthũka ituĩkanĩirie njĩra cia itũũra,
irahanyũka na mbere, ningĩ na thuutha,
ituĩkanĩirie ihaaro-inĩ cia itũũra.
Ihaana ta imũrĩ irakana;
irahiũka ta rūheni.

⁵ Acookanĩrĩrie mbūtũ cia thigari iria njamba,
no ciũkaga ikĩhĩngagwo.
Iguthũkaga nginya rūthingo-inĩ rwa itũũra inene;
ituĩkaga ta ngo ya kũrĩgitĩra.

⁶ Hingĩrĩrio cia rūũĩ nĩ hingũre,*
naguo mũciĩ wa ũthamaki ũkamomoka.

⁷ Nĩ gwathanĩtwo itũũra rĩu inene
rĩtahwo na rĩthaamio.

* 2:6 Hingĩrĩrio cia njũũĩ nĩ kuuga kũrĩa Rũũĩ rwa Koseri rwahingĩrĩrio, naguo mũiyũro ũcio wahingũrĩtwo ũkĩgũithia thingo.

Ngombo ciarĩo cia airĩtu iragirĩka na mĩgambo ta ya ndutura,
na ikehũũra ithũri.

⁸ Nineve kũhaana ta ndia,
na maaĩ makuo nĩkũhwa marahwa.
Kũraanĩrĩwo, gũkeerwo atĩrĩ, “Ta rũgamai! Ta rũgamai!”
No gũtirĩ mũndũ ũngĩhũgũra.

⁹ Tahai betha!
Tahai thahabu!
Ūtonga ũrĩa ũrĩ igĩina-inĩ ciao ciothe ndũngĩthira!

¹⁰ Nineve nĩgũtahe, na indo igatunyanwo gũgatigwo ũtheri!
Ngoro nĩkuĩte, na maru makaregera,
na mĩrĩ ikainaina, o na andũ othe magathita ithiithi.

¹¹ Atĩrĩrĩ, imamo cia mĩrũũthi irĩ ha,
kũndũ kũrĩa yarereire ciana ciayo,
kũrĩa mĩrũũthi ya njamba na ya nga yathiiaga
na ciana ciayo ĩtegwĩtigĩra?

¹² Mũrũũthi wa njamba nĩwatambuũrĩre ciana ciaguo nyama cia gũciigana,
na ũgĩitĩra mũgoma wago gĩa kũrĩa,
ũkĩiyũria imamo ciaguo na kĩrĩa woragĩte,
na ũkĩiyũria ngurunga ciaguo na kĩrĩa waguĩmĩte.

¹³ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ,
“Nĩ nĩngũũkĩrĩre.
Nĩngacina ngaari ciaku cia ita na mwaki,
naruo rũhiũ rwa njora nĩrũkaniina mĩrũũthi yaku ĩrĩa mĩĩthĩ.
Ndigagũtigĩria kĩndũ gĩa kũguĩma gũkũ thĩ.
Nayo mĩgambo ya andũ arĩa ũtũmaga
ndĩgaacooka kũiguu rĩngĩ.”

3

Mwanangĩko Ūtangĩgirĩka Nineve

¹ Kaĩ itũũra inene rĩa Nineve rĩrĩa rĩitaga thakame rĩrĩ na haaro-ĩ!
Itũũra rĩu rĩiyũrĩtwo nĩ maheeni
na indo cia ũtunyani,
na rĩtiagaga andũ moragĩtwo.

² Rĩ na mwanũko wa mĩcaarica,
na mũrurumo wa magũrũ ma ngaari,
na mbarathi iteng'ereite,
na ngaari cia ita ikũrũgarũga!

³ Thigari cia mbarathi irahithũka,
ikahenũkia hiũ cia njora
na matimũ marahenia!
Andũ aingĩ nĩmooragĩtwo,
gũkagĩa na hĩba cia arĩa makuĩte,
na ciimba itangĩtarĩka,
nao andũ makahĩngwo nĩ ciimba icio:

⁴ maũndũ maya mothe marekĩka nĩ ũndũ wa ũingĩ wa merirĩria ma mũmaraya,
ũrĩa ũguucĩrĩrie mũndũ-wa-nja ũcio mũrogi,
ũrĩa watuire ndũrĩrĩ ngombo na ũmaraya wake,
na agĩtua kĩrĩndĩ ngombo na ũragũri wake.

⁵ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ,
“Nĩ nĩngũgũũkĩrĩra.
Ngũkũheta nguo ikũhumbĩre ũthiũ.
Nguonia ndũrĩrĩ njaga yaku,
na ngũconorithie mbere ya mothamaki.
⁶ Ngũgũũkĩria gĩko kĩrĩ magigi,
ngũnyarare ũtuĩke kĩndũ gĩa kũmakania gĩkĩonwo nĩ andũ.
⁷ Arĩa othe magaakuona nĩmakooru makiugaga atĩrĩ,
‘Hĩ, Niveve nĩrĩanange, nũũ ũkaarĩcakaĩra?’
Mũndũ wa gũkũhooreria-rĩ, ingĩmũruta kũ?”

⁸ Wee-rĩ, ũkĩrĩ mwega gũkĩra Thebesi,*
itũũra rĩrĩa rĩakĩtwo Rũũ-inĩ rwa Nili,
o rĩo rĩrigiicĩrio nĩ maaĩ?
Rũũ rĩu nĩruo rĩrĩgitagĩra,
naruo rũthingo rwarĩo nĩ maaĩ macio.
⁹ Kushi na Misiri nĩcio ciarĩ hinya warĩo ũtangĩathirire;
Putu na Lubimu maarĩ amwe a thiritũ narĩo.
¹⁰ No rĩrĩ, nĩrĩatahirwo,
na andũ aarĩo magĩthaamio.
Tũkenge twarĩo twatungumanirio,
tũgĩtuĩka icunjĩ magomano-inĩ mothe ma njĩra.
Mĩtĩ nĩyacuukĩrwo andũ aarĩo arĩa maarĩ igweta,
anene othe aarĩo makĩohwo na mĩnyororo.
¹¹ Wee nawe nĩũkarĩo,
na nĩũkoora, wĩhithe,
wethe kĩhitho ũũrĩre thũ ciaku.

¹² Cĩhitho ciaku nũmu ciothe ihaana ta mĩtĩ ya mĩkũyũ,
ĩrĩ na ngũyũ iria ciambĩte kwĩrua,
yainainio-rĩ,
ngũyũ ikagũa kanua-inĩ ka mũrĩi.
¹³ Tarora, mbũtũ ciaku cia ita,
hĩ, ciothe ihaana ta andũ-a-nja!
Ihingo cia bũrũri waku
nĩ hingũrĩre thũ ciaku biũ,
mĩgĩko yacio ĩgacinwo na mwaki.

¹⁴ Taha maaĩ ũige, ũgaakorwo namo hĩndĩ ya kũrigiicĩrio,
ciĩgitĩro ciaku cia hinya ũcirũmie wega!
Haarĩria rĩũmba,
kia ndoro,
ũthondeke maturubarĩ.
¹⁵ Kũu nĩkuo mwaki ũgaakũniinĩra,
na rũhiũ rwa njora rũgũtemenge ũthire biũ,
rũkũrĩe o ta ũrĩa ũngĩrĩo nĩ itono.
Ciaranai ta itono,
mũciarane, mũingĩhe ta ngigĩ!
¹⁶ Onjoria aku ũmaingĩhĩtie,
makaingĩha gũkĩra njata cia igũrũ,
no mahaana ta ngigĩ iria cianangaga bũrũri,

* 3:8 Thebesi rĩarĩ itũũra inene rĩa mwena wa rũgongo wa Rũũ rwa Nili. No rĩo rĩetago No kana No-Amoni.

igacooka ikeyũmbũkĩra.

¹⁷ Arangĩri aku matariĩ ta ngigĩ,
anene aku nao nĩ ta mĩrumbĩ ya ngigĩ,
ĩrĩa yũmbaga thingo-inĩ ciaku mũthenya wa heho,
no riũa rĩara, ĩkombũka ĩgathiĩ,
na gũtirĩ mũndũ ũngĩmenya kũrĩa yathiĩ.

¹⁸ Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki wa Ashuri, arĩithi aku nĩmakomete;
andũ aku arĩa marĩ igweta nĩmahuurũkĩte.

Andũ aku othe mahurunjũkĩre irĩma-inĩ,
na gũtirĩ wa kũmacookanĩrĩria.

¹⁹ Kĩronda gĩaku gĩtingĩhona;
nguraro yaku nĩ ya gũkũũraga.

Mũndũ o wotho ũiguĩte ũhoro waku
arahũũra hĩ tondũ nĩũgwĩte,

nũũ ũtarĩ wahutio
nĩ kĩnyariirano gĩaku gĩtarĩ mũthia?

HABAKUKU

¹ Īno nīyo ndūmīriri nditū ĭrīa yakinyīrīre mūnabii Habakuku.

Gūteta kwa Habakuku

² Wee Jehova-rī, nī nginya rī ngūtūūra ngūkayagīra ũndeithie,
no wee ũkaaga kūnjigua?

Githī ndigūkayagīra ngiugaga, “Haaro! Haaro!”
no wee ũkaaga kūhonokania?

³ Ūtūmaga ndīrorere wagi wa kīhoto nīkī?

Ūkiragīrīria maūndū mooru nīkī?

Mwanangīko na haaro irī mbere yakwa;

kūrī na njūgitano, nayo mbaara nī nyingī.

⁴ Nī ũndū ũcio, watho nīmwigithie hinya,
na kīhoto gītihootanaga.

Andū arīa aaganu marigiicaga arīa athingu,
na nī ũndū ũcio kīhoto gīkoogomio.

Icookia rīa Jehova

⁵ “Atīrīrī, ta rorai ndūrīrī na mwīrorere ũhoru wacio,
na mūmake biū.

Nīgūkorwo matukū-inī maku nīngwīka ũndū
ūrīa ūtangīitīkia o na ūngīrwo.

⁶ Nīngwarahūra andū a Babuloni,

andū a haaro, na matarī tha,

arīa matuīkanagia thī yothe,

na makegwatīra ciikaro itarī ciao.

⁷ Nī andū a kūmakania, na a gwītīgīrwo;

nīo meyathaga, na magetūūgīria.

⁸ Mbarathi ciao irī ihenya gūkīra ngarī,

na nī oorū mūno gūkīra njūū iria icangacangaga kīhwaī-inī.

Thigari ciao iria ithiiaa ihaicīte mbarathi iteng’eraga ta ciūmbūkīte;

ahaici acio a mbarathi moimaga kūndū kūraya.

Mombūkaga ta nderi īgīcuuhūkīra gīa kūrīa;

⁹ othe mokaga mehaarīrie kūruta haaro.

Thigari icio ciao nyingī mūno ithiiaa ihaatīte ta rūhuho rwa werū-inī,

igathī itahīte andū aingī mūno ta mūthanga.

¹⁰ Manyaraga ahamaki,

na makanyūrūria andū arīa maathanaga.

Mathekagīrīa matūūra mothe manene marīa mairigīre;

maakaga ihumbu cia tīri, magatunyana matūūra macio.

¹¹ Ningī mahītūkagīra kuo na ihenya o ta rūhuho mathīite na mbere:

andū maagararaga watho, magatuīka ehia,

magatua atī hinya wao nīguo ngai yao.”

Gūteta gwa Keerī kwa Habakuku

¹² Wee Jehova-rī, githī ndūtūūruga kuuma tene o na tene?

O Wee Ngai wakwa, ūrīa wakwa mūtheru, tondū ũcio tūtigakua.

Wee Jehova-rī, nīwe ūthuurīte andū a Babuloni mahingie ituīro rīaku;

wee Rwaro rwa Ihiga-rī, ūkamaamūra matūherithie.

¹³ Maitho maku nī matheru mūno, matingīrōrera ūmaramari;

wee-rĩ, ndũngĩkirĩrĩa maũndũ mooru.
 Ũgĩkiragĩrĩa andũ arĩa oingumania nĩkĩ?
 Ũkiraga nĩkĩ rĩrĩa andũ arĩa aaganu
 mekũmeria andũ arĩa athingu kũmakĩra?
¹⁴ Ũtũite andũ ta thamaki cia iria,
 ũkamatua ta ciũmbe cia iria-inĩ, iria itarĩ mũciathi.
¹⁵ Thũ ĩyo njaganu ĩmaguucagia othe na ndwano,
 ĩkamagwatia na wabu wayo,
 ĩkamacookereria thĩinĩ wa mũtego wayo;
 nĩ ũndũ ũcio ĩgakena na ĩgacanjamũka.
¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio, ĩrutagĩra wabu wayo igongona,
 na ĩgacinĩra mũtego wayo ũbumba,
 nĩgũkorwo wabu wayo nĩguo ũtũmaga ĩtũũre ĩikenagia,
 na ĩkarĩĩaga irio iria njega mũno.
¹⁷ ĩgũtũũra ĩtahaga na wabu wayo,
 ĩkaniinaga ndũrĩrĩ ingĩ ĩtegũciguĩra tha?

2

¹ Nĩngũrũgama handũ hakwa ha kũrangĩra,
 na njikare o hau rũthingo igũrũ.
 Njetereire njigue ũrĩa ekũnjĩra,
 nĩguo menye ũrĩa ingĩcookia nĩ ũndũ wa iteta rĩĩrĩ.

Icookia rĩa Jehova

² Nake Jehova akĩnjookeria atĩrĩ,
 “Andĩka ũguũrio ũyũ,
 ũwandĩke wega ihengere-inĩ na ndemwa nene,
 nĩgeetha ũthomeke wega,
 o na mũndũ angĩkorwo ateng’erete.
³ Nĩgũkorwo ũguũrio ũyũ wetereire ihinda rĩrĩa rĩtũtũwo;
 waragia ũhoru wa matukũ ma mũthia,
 na ndũngĩtuĩka wa maheeni.
 O na ũngĩikara mũno-rĩ, weterere.
 Ti-itherũ nĩũkahingio, na ndũgatĩĩrio.

⁴ “Atĩrĩrĩ, mũndũ mwĩtĩĩ-rĩ,
 merirĩria maake ti marũngĩrĩru;
 no mũndũ ũrĩa mũthingu
 agatũũra muoyo nĩ ũndũ wa gwĩtikia gwake;
⁵ ti-itherũ, mũndũ ũcio mwĩtĩĩ nĩakunyanagĩrwo nĩ ndibei;
 nĩ mwĩtĩĩ na ndarĩ hĩndĩ ahurũkaga.
 Tondũ akorokete ta mbĩrĩra,
 na o ta ũrĩa gĩkuũ gĩtaiganagia,
 o nake ndaiganagia;
 acookanagĩrĩa ndũrĩrĩ ciothe harĩ we,
 na agataha andũ a ndũrĩrĩ ciothe.

⁶ “Githĩ andũ othe matikamũthekerera makĩmũnyũrũragia, na mamũnyarare, makiugaga atĩrĩ,
 “Kaĩ mũndũ ũrĩa wĩigagĩra indo cia ũici,
 na agetongia na indo cia ũtunyani arĩ na haaro-ĩ!
 Egũtũũra ekaga ũguo nginya-rĩ?”
⁷ Andũ arĩa ũrĩ na thĩĩrĩ wao githĩ matigagũũkĩrĩra o rĩmwe?

Githĩ matikaarahũka, na matũme ũinaine,
macooke makũnyamarie?

⁸ Tondũ nĩũtahĩte ndũrĩrĩ nyingĩ indo ciao,
matigari ma ndũrĩrĩ icio, nĩmagagũtaha indo o nawe.

Nĩ ũndũ nĩũitĩte thakame ya andũ,
na ũkaananga mabũrũri, na matũũra manene, o na arĩa othe marĩ kuo.

⁹ “Mũndũ ũrĩa wakaga wathani wake,
na agetongia na uumithio ũtarĩ wa kĩhotoo,
nĩgeetha aake nyũmba yake handũ igũrũ
nĩguo ehonokie ndakanyitwo nĩ mwanangĩko,
kaĩ arĩ na haaro-ĩ!

¹⁰ Wee wanaciirĩra kũniinwo kwa ndũrĩrĩ nyingĩ,
ũgaconorithia nyũmba yaku mwene,
na ũkoorwo nĩ muoyo waku.

¹¹ Mahiga ma rũthingo nĩmakanĩrĩra,
na mĩgamba ya mbaũ nĩkamũkĩria.

¹² “Mũndũ ũrĩa wakithagia itũũra inene na ũiti wa thakame,
na akahaanda itũũra na njĩra cia ũmaramari, kaĩ arĩ na haaro-ĩ!

¹³ Githĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ndatuĩte
atĩ wĩra wa andũ no ngũ cia gwakĩrĩria mwaki,
na atĩ ndũrĩrĩ ciĩnogagia o tũhũ?

¹⁴ Nĩgũkorwo thĩ nĩkaiyũrwo nĩ ũmenyo wa riiri wa Jehova,
o ta ũrĩa maaĩ maiyũrĩte iria-inĩ.

¹⁵ “Mũndũ ũrĩa ũheaga andũ a itũũra rĩake njoohi,
akamatahĩria mondo-inĩ ya rũũa ya ndibei nginya makarĩio,
nĩgeetha erorere njaga yao, kaĩ arĩ na haaro-ĩ!

¹⁶ Ũkaiyũrwo nĩ thoni, handũ ha kũgĩa na riiri.
Rĩrĩ nĩrĩo ihinda rĩaku!

Nyua, ũrĩio,
nayo njaga yaku yoneke!

Gĩkombe kuuma guoko-inĩ kwa ũrĩio kwa Jehova
nĩkĩragũkora, na njono nĩikũhumbĩra riiri waku.

¹⁷ Haaro ĩrĩa ũrutĩire Lebanoni-rĩ, nĩgakũhubĩkania,
na wanangi waku wa nyamũ-rĩ, nĩgakũmakia mũno.

Nĩ ũndũ nĩũitĩte thakame ya andũ,
na ũkaananga mabũrũri, na matũũra manene, na arĩa othe marĩ kuo.

¹⁸ “Mũhianano mũicũhie nĩ wa bata ũrĩkũ mũndũ aarĩkia kũwacũhia?
O nague mũhianano wa gũtwekio ũrĩa ũtũmaga andũ maheeneke nĩ wa bata ũrĩkũ?
Nĩgũkorwo ũrĩa ũũthondekaga ehokaga kĩrĩa ombĩte;
athondekaga mĩhianano ĩtaaragia.

¹⁹ Mũndũ ũrĩa wĩraga rũbaũ atĩrĩ, ‘Gĩa na muoyo!’
Kana akeera ihiga rĩtarĩ muoyo atĩrĩ, ‘Arahũka!’ Kaĩ arĩ na haaro-ĩ!

Indo ta icio ciakĩhota kuonia mũndũ njĩra?
Ihumbĩtwo thahabu na betha;
no itirĩ na mĩhũmũ thĩinĩ wacio.

²⁰ No rĩrĩ, Jehova arĩ hekarũ-inĩ yake theru;
thĩ yothe nĩkire ki ĩrĩ mbere yake.”

3

Ihooya rĩa Habakuku

- ¹ Rĩrĩ nĩ ihooya rĩa mūnabii Habakuku, rĩa kũinwo ta rwĩmbo.
- ² Atĩrĩrĩ Jehova, nĩnjiguĩte ũhoro wa ngumo yaku,
nganyitwo nĩ guoya nĩ ũndũ wa ciĩko ciaku.
Rurumũkia ciĩko ciaku matukũ-inĩ maya maitũ,
ūtũme imenyeke matukũ-inĩ maitũ;
o na hĩndĩ ĩrĩa ũrĩ mūrakaru, iguanagĩra tha.
- ³ Ngai ookire oimĩte Temani,
ũcio Mũtheru agĩũka oimĩte Kĩrĩma kĩa Parani.
Riiri wake ũkĩhumbĩra igūrũ,
naguo ũgooci wake ũkĩiyũra thĩ.
- ⁴ Ũkengi wake wahaanaga ta riũa rĩkĩratha;
mĩrũri yahrenũkaga kuuma guoko-inĩ gwake,
naho hau nĩho hinya wake wahithĩtwo.
- ⁵ Mũthiro nĩguo wamũtongoragia;
mũrimũ wa mũthiro ũkamuuuma thuutha.
- ⁶ Aarũgamire, agĩthingithia thĩ;
agĩcũthĩrĩria agĩtũma ndũrĩrĩ ciinaine.
Irĩma cia tene ikĩmumuthũka,
natuo tũrĩma twa tene tũkĩmomoka.
Mĩthĩire yake-rĩ, nĩ ya tene na tene.
- ⁷ Nĩndonire andũ arĩa matũũraga hema cia Kushani marĩ na mĩnyamaro,
nao arĩa matũũraga Midiani maiyũrĩtwo nĩ ruo rũnene.*
- ⁸ Wee Jehova-rĩ, nĩ njũũĩ warakarĩire?
Mang'ũrĩ maku-rĩ, nĩ tũrũũĩ mokĩrĩire?
Wee-rĩ, wokĩrĩire iria na mang'ũrĩ maku
rĩrĩa wahaicĩte mbarathi ciaku
na ngaari ciaku cia ũhootani cia ita?
- ⁹ Nĩwarutire ũta waku, ũkĩwoya na igūrũ,
na ũgĩĩtia mĩguĩ mĩingĩ.†
- Nayo thĩ ũkĩmĩgayania na njũũĩ;
¹⁰ irĩma ciakuonire ikĩinyogonda.
Kĩguũ kĩa maaĩ nakĩo gĩgĩtherera;
maaĩ ma kũrĩa kũriku makĩhũũyũka,
na makĩambararia makũmbĩ mamu na igūrũ taarĩ moko.
- ¹¹ Riũa na mweri nĩciarũgamire o ro ũguo kũu igūrũ,
ciona ũtheri wa mĩguĩ yaku ĩkĩrathũka,
na ciona kũhenia gwa itimũ rĩaku rĩkĩmenũka.
- ¹² Watũĩkanĩirie thĩ na mang'ũrĩ,
na ũkĩhũũra ndũrĩrĩ ũrĩ na marakara.
- ¹³ Wokire kũhonokia andũ aku,
na ũhonokie ũrĩa waku mũitĩrĩrie maguta.
Wahenhenjire kĩongo kĩa nyũmba ya waganu,
ũkĩmĩtharia nginya itina-inĩ ciayo.
- ¹⁴ Wamũtheecire mūtwe na itimũ rĩake mwene,

* 3:7 Andũ a Kushani na Midiani maarĩ Aarabu arĩa matũũraga gũkuhĩ na Edomu.
Mwathani aahũthĩire.

† 3:9 Mĩguĩ haha nĩ heni na marurumĩ iria

rĩrĩa njamba ciake cia ita ciatũtharĩkĩire itũharaganie;
cigakenagĩrĩa ta igũtambuura athĩni arĩa mehithĩte.

¹⁵ Wee wakinyire iria igũrũ na mbarathi ciaku,
ũgĩthuka maaĩ macio maingĩ, magĩtuĩka makũmbĩ manene.

¹⁶ Ndaiguire ũhoro ũcio,
ngoro yakwa ĩgĩtumatuuma,
nacio iromo ciakwa ikĩinaina nĩ mũgambo ũcio;
mahĩndĩ makwa makĩonja,
namo magũrũ makwa makĩinaina.
No nĩ nĩngweterera ngĩrĩĩrie,
nginya mũthenya ũrĩa wa kũnyariirĩka ũgaakinya,
ũkore rũrĩrĩ rũrĩa rūtũtharĩkagĩra.

¹⁷ Atĩrĩrĩ, o na mũkũyũ ũngĩaga kũruta kĩro,
nayo mĩthabibũ yaage thabibũ,
o naguo mũtamaĩyũ wage maciaro,
nayo mĩgũnda yaage irio;
o na kũngĩaga ng'ondũ gĩcegũ
na kwage ng'ombe ciugũ-inĩ-rĩ,

¹⁸ nĩ no ndĩrĩkenagĩra Jehova,
njanjamũkage nĩ ũndũ wa Ngai Mũhonokia wakwa.

¹⁹ Mwathani Jehova nĩwe hinya wakwa,
atũmaga magũrũ makwa magĩe ihenya ta magũrũ ma thwariga,
nake aahotithagia kũhaica kũrĩa gũtũũgĩru.

Kũrĩ mūtongoria wa nyĩmbo. Rwĩmbo rũrũ nĩ rwa kũinwo na inanda cia mũgeeto.

ZEFANIA

¹ Atĩrĩrĩ, ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩrĩa yakinyĩrĩire Zefania mũrũ wa Kushi, mũrũ wa Gedalia, mũrũ wa Amaria, mũrũ wa Hezekia, rĩrĩa Mũthamaki Josia mũrũ wa Amoni aathamakaga Juda.

Juda Gũtuĩrwo Cũira

² Atĩrĩrĩ, Jehova ekuuga ũũ:

“Nĩnganiina indo ciothe ithire biũ,
ithire kũndũ guothe gũkũ thĩ.

³ Nĩnganiina andũ o na nyamũ;

njooke niine nyoni cia rĩera-inĩ,
na thamaki cia iria-inĩ.

Andũ arĩa aaganu magaatigĩrio o hĩba cia mahuti,
hĩndĩ ĩrĩa ngaaniina andũ mathire kũndũ guothe gũkũ thĩ,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁴ “Nĩngatambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre Juda,
na njũkĩrĩre andũ othe arĩa matũũraga Jerusalemu.

Nĩnganiina mĩhianano ya Baali ĩrĩa ĩtigarĩte gũkũ,
na niine marĩtwa ma andũ arĩa matooĩ Ngai,
na athĩnjĩri-ngai cia mĩhianano,

⁵ o acio mainamagĩrĩra,

makahooya mbũtũ cia igũrũ marĩ nyũmba igũrũ,

o na makainamĩrĩra, makehĩta na rĩitwa rĩa Jehova,
na magacooka makehĩta na rĩitwa rĩa Milikomu,

⁶ o acio matigaga kũrũmĩrĩra Jehova magacooka na thuutha,
na maticaragia Jehova, o na kana makamũrongooria.

⁷ Atĩrĩrĩ, kirai ki mũrĩ mbere ya Mwathani Jehova,
nĩgũkorwo mũthenya wa Jehova ũrĩ hakuhi.

Jehova nĩahaarĩirie igongona;
ningĩ nĩamũrĩte andũ arĩa etĩte.

⁸ Mũthenya ũcio wa igongona rĩa Jehova-rĩ,
nĩngaherithia anene, o na herithie ariũ a mũthamaki,
hamwe na arĩa othe magaakorwo mehumbĩte nguo cia bũrũri ũngĩ.

⁹ Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngaherithia ataagarari othe a hingĩro,
o acio maiyũragia hekarũ ya ngai ciao na haaro na maheeni.”

¹⁰ Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio
nĩgũkaiguu mũkayo uumĩte Kĩhingo-inĩ gĩa Thamaki,
o na kũgirĩka kuumĩte Itũũra Rĩerũ,
naguo mũrurumo mũnene wa mũmomoko uume tũrĩma-inĩ.

¹¹ Girĩkai, inyuĩ mũtũũraga rũgongo rwa ndũnyũ;
mũgirĩke tondũ onjorithia anyu othe nĩmekũniinwo,
na arĩa othe monjorithanagia na betha manangwo.

¹² Hĩndĩ ĩyo nĩngoya matawa njethe andũ Jerusalemu,
na herithie arĩa meiganĩtie,
arĩa mahaana ndibei ĩtiganĩirio na kĩnyita kĩaoyo,
arĩa meciiragia atĩrĩ,
‘Jehova ndarĩ ũndũ angĩka, mwega kana mũũru.’

¹³ Ũtonga wao nĩũgatahwo,

na nyumba ciao imomorwo.
 Nimagaka nyumba,
 no matigacitũura;
 nimakahaanda mĩgũnda ya mĩthabibũ,
 no matikanyua ndibei yayo.

Mũthenya ũrĩa Mũnene wa Jehova

- ¹⁴ “Mũthenya ũrĩa mũnene wa Jehova ũrĩ hakuhĩ,
 ũrĩ hakuhĩ na nĩũrooka narua.
 Ta thikĩrĩiai! Kĩrĩro kĩa mũthenya ũcio wa Jehova gĩgaakorwo kĩrĩ kĩnene,
 nacio njamba cia ita nĩikaarĩra mũno irĩ kũu.
- ¹⁵ Mũthenya ũcio-rĩ, ũgaakorwo ũrĩ wa mang’ũrĩ,
 mũthenya wa mĩnyamaro na ruo rũnene,
 mũthenya wa mathĩina na mwanangĩko,
 mũthenya wa nduma na mairia,
 mũthenya wa matu na nduma ndumanu,
- ¹⁶ mũthenya wa kũhuhwo karumbeta na mbugĩrĩrio ya mbaara
 ya gũũkĩrĩra matũũra marĩa mairigĩirwo na hinya,
 na gũũkĩrĩra mĩthiringo ĩrĩa mĩraihi na igũrũ.
- ¹⁷ Nĩngarehere andũ mĩnyamaro,
 nao magaathiiaga ta andũ atumumu,
 nĩ ũndũ nĩmehĩirie Jehova.
 Thakame yao nĩgaitwo ta rũkũngũ,
 nacio nyama cia nda ciao iteo ta irĩ rũrua.
- ¹⁸ Betha kana thahabu ciao
 itikahota kũmahonokia,
 mũthenya ũcio wa mang’ũrĩ ma Jehova.
 Thĩ yothe ĩkaaniinwo
 na mwaki wa ũiru wake,
 nĩgũkorwo arĩa othe matũũraga gũkũ thĩ
 nĩakamaniina o rĩmwe.”

2

- ¹ Mwĩcookanĩrĩriei hamwe, mwĩcookanĩrĩriei hamwe
 inyuĩ rũrĩrĩ rũrũ rũtarĩ thoni.
- ² Mwĩcookanĩrĩriei mbere ya ihinda rĩrĩa rĩtuĩtwo gũkinya,
 mũthenya ũcio ũmũkorerere ta ũrĩa mũũngũ ũmbũragwo nĩ rũhuho,
 mbere ya marakara mahiũ ma Jehova mamũkore,
 mbere ya mũthenya ũcio wa mang’ũrĩ ma Jehova kũmũkora.
- ³ Cariai Jehova, inyuĩ andũ othe arĩa enyihia a bũrũri,
 inyuĩ arĩa mwĩkaga ũrĩa aathanĩte.
 Mwĩcarĩriei ũthingu, mwĩcarĩriei kwĩnyihia;
 no gũkorwo nĩmũkagitĩrwo
 mũthenya ũcio wa marakara ma Jehova.

Ūrathi wa Gũũkĩrĩra Filistia

- ⁴ Itũũra rĩa Gaza nĩrĩgatiganĩrio,
 narĩo itũũra rĩa Ashikeloni rĩanangwo.
 Andũ a Ashidodi makaarutũrũrwo mũthenya barigici,
 narĩo itũũra rĩa Ekironi rĩthario ta mũtĩ ũkũmunywo.
- ⁵ Inyuĩ arĩa mũtũũraga ndwere-inĩ cia iria,
 o inyuĩ Akerethi, kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ!

Ndümĩrĩri ya Jehova nĩ ĩgũũkĩrĩre,
wee Kaanani, bũrũri wa Afilisti.

“Nĩngakũniina,
na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũgaatigara.”

⁶ Bũrũri ũcio ũrĩ ndwere-inĩ cia iria, o kũu Akerethi matũũraga,
gũgaatuĩka kũndũ gwa gwakwo ithũnũ cia arĩithi, na ciugũ cia ng’ondũ.

⁷ Bũrũri ũcio ũgaatuĩka wa matigari ma nyũmba ya Juda;
kũu nĩkuo makoono ũrĩithio.

Hwaĩ-inĩ magaakomaga nyũmba cia Ashikeloni.

Nake Jehova Ngai wao nĩakamamenyerera, na atũme magaacĩre rĩngĩ.

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Moabi na Amoni

⁸ “Nĩnjiguĩte irumi cia Moabi
na inyũrũri cia Amoni,
acio maarumire andũ akwa
na makĩĩhĩta gũũkĩrĩra bũrũri wao.”

⁹ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ,
“Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ,

Moabi gũgaatuĩka o ta Sodomu,
naguo bũrũri wa Amoni ũtuĩke ta Gomora,
kũndũ kwa riya, na marima ma cumbĩ,
kũndũ gũtakũraga kĩndũ kuuma tene.

Matigari ma andũ akwa nĩmakaamataha;

nao andũ a rũrĩrĩ rwakwa arĩa makaahonoka nĩmakagaya bũrũri wao.”

¹⁰ Maũndũ macio nĩmakamakora nĩ ũndũ wa mwĩtĩĩo wao,
na nĩ ũndũ wa kũruma na kũnyũrũria andũ a Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

¹¹ Jehova nĩagetigĩrwo nĩo
rĩrĩa akaananga ngai ciothe cia bũrũri ũcio.

Ndũrĩrĩ iria irĩ hũgũrũrũ-inĩ ciothe cia iria nĩkamũhooya,
o rũrĩrĩ rũrĩ bũrũri waruo kĩũmbe.

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Kushi

¹² “O na inyuĩ, andũ a Kushi,
nĩmũkooragwo na rũhiũ rwakwa rwa njora.”

Ũrathi wa Gũũkĩrĩra Ashuri

¹³ Nĩagatambũrũkia guoko gwake okĩrĩre andũ a gathigathini
na aniine Ashuri,
atige Nineve gũkirĩte ihooru,
na kũũmagarĩte o ta werũ.

¹⁴ Ndũũru cia mbũri na ng’ombe igaakoma kuo,
hamwe na ciũmbe cia mĩthemba yothe.

Ndundu cia werũ na ndundu iria ng’ambi
nĩikomba itugĩ-inĩ ciakuo.

Kayũ ka mĩgambo yacio gakaiguuagwo ndirica-inĩ,
hĩba cia mahiga igaakorwo mĩrango-inĩ,
nayo mĩgamba ya mĩtarakwa ĩtigwo ũtheri.

¹⁵ Rĩrĩrĩ nĩrĩo itũũra rĩrĩa rĩratũire na gĩkeno,
o na rĩtarĩ na ũgwati.

Rĩrĩa rĩeĩrĩraga atĩrĩ,

“Nĩ no nĩ, na gũtirĩ ũngĩ tiga nĩ.”

Kaĩ nĩrĩkĩanangĩtwo,
     rĩgatuĩka o kĩmamo kĩa nyamũ cia gĩthaka-ĩ!
 Arĩa othe mahĩtũkagĩra harĩ rĩo
     no kũrĩnyũrũria na kũrĩorota.

3

Mehia ma Jerusalemu

- ¹ Kaĩ itũũra rĩĩrĩ inene rĩa andũ aremi, na rĩgwatĩtio thaahu,
     o na rĩiyũrite maũndũ ma kũhinyanĩrĩria rĩrĩ na haaro-ĩ!
² Rĩtirĩ mũndũ rĩathĩkagĩra, rĩtĩtĩkagĩra gũtaarwo.
     Rĩtĩhokaga Jehova, na rĩtikuhagĩrĩria Ngai warĩo.
³ Anene aarĩo mahaana ta mĩrũũthi ikũrarama,
     aathani aarĩo mahaana ta njũũi iria icangacangaga hwaĩ-inĩ,
     gũtirĩ kĩndũ matigagia gĩkinyie rũciinĩ.
⁴ Anabii aarĩo nĩ etĩĩ;
     nĩ andũ a ungumania.
 Athĩnjĩri-Ngai aarĩo mathaahĩtie handũ-harĩa-haamũre,
     na magathũkia watho.
⁵ Jehova ũrĩa ũrĩ thĩinĩ warĩo nĩ mũthingu;
     we ndeekaga ũũru.
 Rũciinĩ o rũciinĩ nĩatuanagĩra ciira na kĩhooito,
     mũthenya o mũthenya ndagaga gwĩka ũguo,
     no arĩa matarĩ athingu matirĩ thoni.
⁶ “Nĩniinĩte ndũrĩrĩ;
     ciĩgitĩro ciao cia hinya nĩ momore.
 Nacio barabara ciao ndũmĩte itiganĩrio,
     gũtirĩ mũndũ ũracigerera.
 Matũũra mao manene nĩmanange;
     gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũtigarĩte, gũtirĩ o na ũmwe.
⁷ Ndeerire itũũra rĩu inene atĩrĩ,
     ‘Ti-itherũ nĩũkanjĩtigĩra,
     na wĩtĩkĩre gũtaarwo!’
 Hĩndĩ ĩyo itũũro ciake itikaniinwo,
     o na kana maherithia makwa mamũkore.”
 No o meeriragĩria o gwĩka ũũru
     maũndũ-inĩ mao mothe.
⁸ Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga atĩrĩ,
     “Ikaraĩ mũnjetereire,
 mweterere mũthenya ũrĩa ngaarũgama ndute ũira.
     Nĩndũite atĩ nĩngacookanĩrĩria ndũrĩrĩ hamwe,
 na nyũnganie mothamaki,
     nĩguo ndĩmaitĩrĩrie mang’ũrĩ makwa,
 nĩmo marakara makwa mahiũ.
     Thĩ yothe nĩkaniinwo
     nĩ mwaki wa marakara ma ũiru wakwa.
⁹ “Hĩndĩ ĩyo nĩngatheria mĩromo ya ndũrĩrĩ,
     nĩguo othe makayagĩre rĩitwa rĩa Jehova,
     na mamũtungatagĩre marĩ na ũrũmwe.
¹⁰ Andũ akwa arĩa mahurunjũkĩire
     mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa njũũĩ cia Kushi,

o acio maahooyaga,
 nĩmakandehera maruta.
¹¹ Mũthenya ũcio wee ndūgaconorithio
 nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩa mooru wananjika,
 tondũ nĩngeheria arĩa othe makenagĩra mwĩtĩo wao,
 ndĩmarute kuuma itũũra-inĩ rĩĩrĩ inene.
 Ndūgacooka gwĩtũũgĩria
 ũrĩ kĩrĩma-inĩ gĩakwa gĩtheru.
¹² No rĩĩrĩ, nĩngatigia gatagatĩ-inĩ kanyu
 andũ arĩa ahooreri na enyĩhia,
 arĩa mehokete rĩitwa rĩa Jehova.
¹³ Matigari ma Isiraeli matigekaga ũũru;
 matikaheenanageria,
 kana ũhinga woneke tũnua-inĩ twao.
 Makaarĩaga na magakoma,
 na gũtirĩ mũndũ ũkaamamakia.”

¹⁴ Atĩrĩrĩ, wee Mwarĩ wa Zayuni, ina rwĩmbo;
 o nawe, Isiraeli anĩrĩra!
 Nawe Mwarĩ wa Jerusalemu
 kena na ũcanjamũke na ngoro yaku yothel!
¹⁵ Jehova nĩheretie ihũũra rĩaku,
 nacio thũ ciaku nĩacingatĩte.
 Jehova mũthamaki wa Isiraeli arĩ hamwe nawe;
 ndūgacooka gwĩtigĩra mwanangĩko rĩngĩ.
¹⁶ Mũthenya ũcio nĩmakeera Jerusalemu atĩrĩ,
 “Wee Zayuni, ndūgacooke gwĩtigĩra
 na ndũkaregerie moko maku.
¹⁷ Jehova Ngai waku arĩ hamwe nawe,
 o we ũrĩa ũrĩ hinya wa kũhonokania.
 Nĩarĩgũkenagĩra mũno,
 na nĩarĩkũhooragĩria na wendo wake,
 agũkũngũire akĩinaga nyĩmbo.”

¹⁸ “Kĩeha gĩa ciathĩ iria njathane nĩngamwehereria;
 icio ikoretwo irĩ mũrigo na cia thoni harĩ inyuĩ.
¹⁹ Hĩndĩ ĩyo nĩngaherithia
 arĩa othe maamũhinyagĩrĩria;
 nĩngahonokia arĩa ithua,
 na njookererie arĩa mahurunjĩtwo.
 Nĩngatũma magĩe igweta na ndĩmagooocithie
 mabũrũri-inĩ mothe kũrĩa manaconorithio.
²⁰ Ihinda rĩu nĩngamũcookanĩrĩria;
 hĩndĩ ĩyo nĩngamũcookia mũciĩ.
 Nĩngatũma mũgĩe igweta na ndĩmũgoocithie
 gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ,
 hĩndĩ irĩa ngaatũma mũgaacĩre rĩngĩ,
 o mũkĩĩonagĩra na maitho manyu,”
 ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

HAGAI

Andũ kwĩrwo maake Nyũmba ya Jehova

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa gũthamaka kwa Dario,* mũthenya wa mbere wa mweri wa gatandatũ, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩre Zerubabeli mũrũ wa Shealiteli, mwathi wa bũrũri wa Juda, na kũrĩ Joshua mũrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, na kanua ka mũnabii Hagai makĩrwo atĩrĩ,

² Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Andũ aya moigaga atĩrĩ, ‘Ihinda ti ikinyu rĩa gwakĩra Jehova nyũmba.’”

³ Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩũka na kanua ka mũnabii Hagai ĩkĩũria atĩrĩ, ⁴ “Anga nĩ ihinda rĩanyu inyuĩ ene rĩa gũikara nyũmba iria ng’emie na mbaũ rĩrĩa nyũmba ĩno yakwa ĩkarĩte ĩrĩ nyanangĩku?”

⁵ Na rĩrĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Mwĩcũraniei wega ũrĩa mĩthĩre yanyu ĩtariĩ.

⁶ Mũhaandĩte irio nyingĩ, no mũkagetha o tũnini. Mũrĩaga no mũtihũũnaga. Mũnyuuaga no mũtinyootokaga. Mwĩhumbaga nguo no mũtiiguaga ũrugarĩ. Ningĩ ũrĩa ũthũkũmaga, aanyĩta mũcaara wake awĩkagĩra mũhuko ũrĩ na marima.”

⁷ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Mwĩcũraniei wega ũrĩa mĩthĩre yanyu ĩtariĩ.

⁸ Ambatai irĩma-inĩ mũgĩre mbaũ, mũũke mũnjakĩre nyũmba, nĩgeetha nĩ ndĩmĩkenagĩre na ndũike wa gũtĩagwo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ⁹ Mwerĩgagĩrĩra uumithio mũingĩ, no rĩrĩ, mũkĩona o kĩndũ kĩnini. Kĩrĩa mwainũkirie, ngĩkĩũmbũra na mĩhũmũ yakwa. Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekũũria atĩrĩ, “Ndeekire ũguo nĩkĩ? Ndeekire ũguo nĩ ũndũ wa nyũmba yakwa, ĩrĩa ĩkarĩte ĩrĩ nyanangĩku, rĩrĩa o ũmwe wanyu arahang’ĩra maũndũ ma nyũmba yake mwene. ¹⁰ Nĩ ũndũ wanyu, igũrũ nĩrĩregete gũita ime, nayo thĩ ĩkarega na maciaro mayo. ¹¹ Nĩndatũmire bũrũri wage mbura mĩgũnda-inĩ na irĩma-inĩ, o na ngĩũmia ngano, na ngĩniina ndibei ya mũhihano na maguta na kĩrĩa gĩothe thĩ ĩciaraga, na ngĩnyiihia andũ na mahiũ, na ngĩthũkia wĩra wa moko manyu.”

¹² Ningĩ Zerubabeli mũrũ wa Shealiteli, na Joshua mũrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, na matigari mothe ma andũ, magĩathĩkĩra mũgambo wa Jehova Ngai wao, o na ndũmĩrĩri ya mũnabii Hagai, tondũ nĩ Jehova Ngai wao wamũtũmĩte. Nao andũ acio magĩitigĩra Jehova.

¹³ Ningĩ Hagai mũtũmwo wa Jehova akĩheana ndũmĩrĩri ĩno ya Jehova kũrĩ andũ, akĩmeera atĩrĩ: Jehova ekuuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ hamwe na inyuĩ.” ¹⁴ Nake Jehova akĩarahũra roho wa Zerubabeli mũrũ wa Shealiteli, mwathi wa Juda, na roho wa Joshua mũrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, o na roho wa andũ othe arĩa maatigarĩte, nao magĩũka, makĩambĩrĩria kũruta wĩra wa nyũmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wao. ¹⁵ Kwarĩ mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩna, mweri wa gatandatũ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa gũthamaka kwa Dario.

2

Riiri wa Nyũmba ĩyo Njerũ

¹ Na rĩrĩ, mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ũmwe, mweri wa mũgwanja, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩre mũnabii Hagai, akĩrwo atĩrĩ, ² “Arĩria Zerubabeli mũrũ wa Shealiteli, mwathi wa bũrũri wa Juda, na Joshua mũrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, na andũ othe arĩa matigaire, ũmoorie atĩrĩ, ³ ‘Nũũ wanyu ũtigarĩte wonire nyũmba ĩno na riiri wayo wa mbere? Mũrona ĩhaana atĩa rĩu? Githĩ mũtiramĩona ĩhaana ta kĩndũ gĩa tũhũ?’ ⁴ Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Gĩa na hinya, wee Zerubabeli, na ũgĩe na hinya, wee Joshua mũrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, gĩa na hinya inyuĩ andũ othe a bũrũri, na mũrute wĩra, nĩgũkorwo ndĩ hamwe na inyuĩ.’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ⁵ ‘ũguo nĩguo ndaarĩkanĩre na inyuĩ, rĩrĩa mwoimire bũrũri wa Misiri, na Roho wakwa egũtũura thĩinĩ wanyu. Tigai gwĩtigĩra.’

* 1:1 Mũthamaki Dario aathamakaga bũrũri wa Perisia mwaka-inĩ wa 522 nginya 486 mbere ya gũciarwo gwa Kristũ.

⁶ “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ; ‘Thuutha wa kahinda kanini nĩngathingithia igũrũ na thĩ rĩngĩ, na thingithie iria na thĩ nyũmũ. ⁷ Nĩngathingithia ndũrĩrĩ ciothe, nake ũrĩa wĩrĩragĩrio nĩ ndũrĩrĩ ciothe nĩagooka, na nĩ nĩngaiyũria nyũmba ĩno riiri,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ⁸ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Betha nĩ yakwa, o na thahabu nĩ yakwa. ⁹ Riiri wa nyũmba ĩno ũgaakorwo ũrĩ mũnene gũkĩra riiri wa nyũmba ĩrĩa ya mbere,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ‘Na handũ haha nĩngaheana thayũ,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.”

Irathimo cia Andũ arĩa Marĩ na Thaahu

¹⁰ Mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩna, mweri wa kenda, mwaka wa keerĩ wa gũthamaka kwa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire mũnabii Hagai akĩrwo atĩrĩ, ¹¹ “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Ūriai athĩnjĩri-Ngai ũrĩa watho ugĩte: ¹² Mũndũ angĩkuua nyama nyamũre ruuno-inĩ rwa nguo yake, naruo ruuno rũhutie mũgate, kana thubu, kana ndibei, kana maguta, o na kana irio ingĩ-rĩ, irio icio ciatuĩka nyamũre?’”

Nao athĩnjĩri-Ngai magĩcookia atĩrĩ, “Aca.”

¹³ Ningĩ Hagai akĩmooria atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩ na thaahu nĩ ũndũ wa kũhutania na kĩimba, angĩhutia kĩndũ kĩmwe gĩa icio-rĩ, kĩndũ kũ no kĩnyiitwo nĩ thaahu?”

Nao athĩnjĩri-Ngai magĩcookia atĩrĩ, “Īĩ, no kĩnyiitwo nĩ thaahu.”

¹⁴ Ningĩ Hagai akĩmeera atĩrĩ, “Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Ūguo noguo andũ aya na rũrĩrĩ rũrũ matariĩ maitho-inĩ makwa; ũrĩa wothie meekaga na kĩrĩa gĩothe marutaga kũu, kĩrĩ na thaahu.

¹⁵ “‘Na rĩrĩ, mwĩcũraniei wega ũhoru ũyũ kuuma ũmũthĩ, mũtaranie ũrĩa maũndũ maatariĩ mbere ya rĩrĩa gũtaarĩ ihiga rĩaigĩrĩrwo igũrũ wa rĩngĩ mwako-inĩ wa hekarũ ĩno ya Jehova. ¹⁶ Mũndũ o wothie angĩathiire hĩba-inĩ ya ngano ya ithimi mĩrongo ĩrĩ, aakoraga no ithimi ikũmi. Mũndũ o wothie angĩathiire itangi-inĩ rĩa ndibei erĩgĩrĩre gũtahia ithimi mĩrongo ĩtano, aakoraga o mĩrongo ĩrĩ. ¹⁷ Ndathũkirie wĩra wothie wa moko manyu na mbaa, na mbuu na mbura ya mbembe,* no inyuĩ mũtiigana kũnjookerera,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ¹⁸ Kuuma ũmũthĩ na gũthĩ na mbere, kuuma mũthenya ũyũ wa mweri mĩrongo ĩrĩ na inya, mweri wa kenda, mwĩcũraniei wega ũhoru wa mũthenya ũrĩa mũthingi wa hekarũ ya Jehova wakirwo. Ta mwĩcũraniei wega: ¹⁹ Nĩ hakĩrĩ o na mbeũ ĩtigariĩ ikũmbĩ-inĩ? Nginyagia rĩu, mĩthabibũ, na mĩkũyũ, na mĩkomamanga, o na mĩtamaiyũ ndĩrĩ ĩragĩa na maciaro.

“‘Kuuma ũmũthĩ nĩndĩrĩmũrathimaga.’”

Zerubabeli, Gĩcũhĩ kĩa Jehova

²⁰ Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire Hagai hĩndĩ ya keerĩ, mweri mĩrongo ĩrĩ na inya wa mweri ũcio, akĩrwo atĩrĩ, ²¹ “Arĩria Zerubabeli mwathi wa Juda, ũmwĩre atĩ nĩngathingithia igũrũ na thĩ. ²² Nĩngang’aurania itĩ cia ũnene, na hehenje hinya wa mothamaki ma thĩ ng’eni. Nĩngakurumania ngaari cia ita, na atwarithia a cio; na ndungumanie mbarathi hamwe na ahaici a cio, o mũndũ arũndwo na rũhiũ rwa njora rwa mũrũ wa nyina.

²³ “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngakwamũkĩra, wee ndungata yakwa Zerubabeli mũrũ wa Shealiteli, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ‘Ningĩ nĩngagũtua ta gĩcũhĩ gĩakwa gĩa kĩara, gĩkurure rũuri rwakwa, nĩgũkorwo nĩngũthuurĩte,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.”

* 2:17 Rũhuho rũhiũ na mbura ya mbembe ciatũmagĩrwo nĩ Ngai kũhũura andũ nĩ ũndũ wa ũremi wao.

ZEKARIA

Isiraeli Gwĩtwo Macookerere Jehova

¹ Na rĩrĩ, mweri wa ĩnana wa mwaka wa keerĩ wa ũthamaki wa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩre mũnabii Zekaria, mũrũ wa Berekia, mũrũ wa Ido, akĩĩrwo atĩrĩ:

² “Jehova nĩarakaririo mũno nĩ maithe manyu ma tene. ³ Nĩ ũndũ ũcio ĩra andũ atĩrĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: ‘Njookerera, nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga, na nĩ nĩngũmũcookerera,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ⁴ Mũtikahaane ta maithe manyu ma tene aĩa maahunjagĩrio nĩ anabii a tene, makeerwo atĩrĩ: ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: ‘Garũrũkai mũtĩge mũthĩre yanyu mũũru o na mũtugo yanyu mũũru.’ No makĩaga kũnjigua kana kũrũmbũiya uuge wakwa, nĩguo Jehova ekuuga. ⁵ Maithe manyu ma tene makĩrĩ kũ rĩu? Nao anabii-rĩ, nĩmatũũraga nginya tene? ⁶ No rĩrĩ, githĩ ndũmĩrĩri yakwa na irĩra ciakwa cia kũrũmĩrĩrwo, iria ndaathĩte ndungata ciakwa cia anabii itiahingĩirio maithe manyu ma tene?”

“Hĩndĩ ĩyo makĩĩrira makiuga atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe atwĩkĩte kũringana na ũrĩa mũthĩre na mũtugo iitũ ĩtariĩ, o ta ũrĩa aatuĩte nĩegwĩka.’”

Mũndũ ũrĩa warĩ Mĩtĩ-inĩ ya Mĩhandathi

⁷ Mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩna wa mweri wa ikũmi na ũmwe, mweri ũcio wa Shebati, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ũthamaki wa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩre mũnabii Zekaria, mũrũ wa Berekia, mũrũ wa Ido.

⁸ Nĩndonire kĩoneki ũtukũ, na rĩrĩ, mbere yakwa ngĩona mũndũ wahaicĩte mbarathi ndune! Mũndũ ũcio aarũgamĩte mĩtĩ-inĩ ya mĩhandathi yarĩ handũ mũkuru-inĩ. Thuutha wake nĩ haarĩ mbarathi ĩmwe ndune, na ingĩ cia gĩtĩĩri na ingĩ njerũ.

⁹ Na nĩ ngĩũria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ici nacio nĩ cia kĩ?”

Mũraika ũcio waaragia na nĩ akĩnjookeria atĩrĩ, “Nĩngũkwĩra nĩ cia kĩ.”

¹⁰ Nake mũndũ ũcio warũngĩ mĩtĩ-inĩ ya mĩhandathi akĩndaarĩria akĩnjĩra atĩrĩ, “Aya nĩo Jehova atũmĩte mathĩĩ thĩ yothe.”

¹¹ Nao magĩcookia ũhoro kũrĩ mũraika wa Jehova, ũrĩa warũngĩ mĩtĩ-inĩ ya mĩhandathi, makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũthĩte thĩ yothe na tũkoona atĩ thĩ nĩhooreire na ĩrĩ na thayũ.”

¹² Nĩngĩ mũraika ũcio wa Jehova akĩũria atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ũkwaga kũiguĩra Jerusalemu na matũũra ma Juda tha, marĩa ũkoretwo ũarakĩire mĩaka mĩrongo mũgwanja?” ¹³ Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩkĩarĩria mũraika ũcio twaragia nake na ciugo njega na cia kũhoorerania.

¹⁴ Nake mũraika ũcio wanjaragĩria akĩnjĩra atĩrĩ, “Anĩrĩra ndũmĩrĩri ĩno: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩnjiguaga ũiru nĩ ũndũ wa Jerusalemu na Zayuni, ¹⁵ no rĩrĩ, nĩndakarĩtio mũno nĩ ndũrĩrĩ iria ciĩguaga irĩ ngĩtĩre. Ndaarakarĩire andũ akwa o hanini, no ndũrĩrĩ icio igĩkĩrĩrĩria kũmanyamaria.’”

¹⁶ “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩngacooka itũũra rĩa Jerusalemu ndĩrĩguĩre tha, nayo nyũmba yakwa yakwo kuo rĩngĩ. Naruo rĩrigi rĩa gũthima nĩrũgatambũrũkio Jerusalemu,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

¹⁷ “Nĩngĩ ũthĩĩ na mbere na kwanĩrĩra uuge atĩrĩ: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ, ‘Matũũra makwa nĩmakaiyũrĩrĩra ũgaacĩru rĩngĩ, nake Jehova nĩakahooreria Zayuni rĩngĩ na ethuurĩre Jerusalemu.’”

Hĩa Inya na Mabundi Mana

¹⁸ Nĩngĩ ngĩtĩira maitho, na rĩrĩ, mbere yakwa ngĩona hĩa inya! ¹⁹ Ngĩũria mũraika ũcio wanjaragĩria atĩrĩ, “Ici nacio nĩ cia kĩ?”

Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Ici nĩcio hĩa iria ciaharaganirie Juda, na Isiraeli, na Jerusalemu.”*

* 1:19 Hĩa icio inya ciarĩ mabũrũri ma Ashuri, na Misiri, na Babuloni, na Perisia.

²⁰ Nake Jehova agĩcooka akĩnyonia mabundi mana. ²¹ Na nĩ ngĩmũũria atĩrĩ, “Aya-rĩ, marooka gwĩka atĩa?”

Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Ici nĩcio hĩa iria ciaharaganirie Juda nĩguo gũtigacooke kuoneka mũndũ ũkwĩhaanda, no mabundi maya, mokĩte kũmamakia na magũithie hĩa icio cia ndũrĩrĩ, iria ciambararirie hĩa ciao igĩũkĩrĩra bũrũri wa Juda, nĩguo andũ akuo maharaganio.”

2

Mũndũ warĩ na Rũrigi rwa Gũthima

¹ Ningĩ ngĩtiira maitho, na rĩrĩ, hau mbere yakwa ngĩona mũndũ wanyitĩte rũrigi rĩa gũthima na guoko gwake. ² Ngĩmũũria atĩrĩ, “Wee-rĩ, wathĩĩ kũ?”

Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Ndathĩĩ gũthima itũũra rĩa Jerusalemu, nĩguo menye wariĩ o na ũraihi warĩo.”

³ Na rĩrĩ, mũraika ũcio wanjaragĩria agĩthĩĩ, nake mũraika ũngĩ agĩũka kũmũtũnga, ⁴ akĩmwĩra atĩrĩ, “Teng’era wĩre mwanake ũcio atĩrĩ, ‘Jerusalemu rĩgaatuĩka itũũra inene rĩtarĩ thingo, nĩ ũndũ wa ũingĩ wa andũ na mahiũ marĩa magaakorwo kuo.’” ⁵ Jehova ekuuga ũũ, ‘Nĩ mwene nĩ nĩ ngaatuĩka rũthingo rwa mwaki ndĩrĩthiũrũkĩrie, na ndũike riiri thĩĩnĩ wa itũũra rĩu.’”

⁶ Jehova ekuuga ũũ, “Ŭkai, ũkai! Ŭrai muume bũrũri wa mwena wa gathigathini, nĩgũkorwo ndĩmũharaganĩrie mĩena yothē ĩna ĩrĩa yumaga huho cia igũrũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

⁷ “Ŭka, wee Zayuni! Wĩthare, o wee ũtũũraga kwa Mwarĩ wa Babuloni!” ⁸ Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Thuutha wa kũũhe gĩtĩo, akĩndũma ngahũũrane na ndũrĩrĩ iria ciatahĩte indo cianyu. Nĩgũkorwo ũrĩa wothē ũmũhutagia inyuĩ nĩ kĩũma kĩa riitho rĩa Ngai ahutagia. ⁹ Ti-itherũ nĩngambararia guoko gwakwa ndĩmookĩrĩre, nacio ngombo ciao itahe indo ciao. Hĩndĩ ĩyo nĩguo mũkaamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũndũmĩte.

¹⁰ “Wee Mwarĩ wa Zayuni-rĩ, anĩrĩra na ũkene, nĩgũkorwo nĩndĩrooka gũtũũra gatagatĩ-inĩ kanyu,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ¹¹ “Mũthenya ũcio-rĩ, ndũrĩrĩ nyingĩ nĩkanyitithanio na Jehova, na nĩmagatuĩka andũ akwa. Ngaatũũra gatagatĩ-inĩ kanyu na nĩmũkamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũndũmĩte kũrĩ inyuĩ.” ¹² Jehova nĩakagaya Juda gũtuĩke igai rĩake bũrũri-inĩ ũrĩa mũtheru, na nĩagethuurĩra Jerusalemu o rĩngĩ. ¹³ Hoorerai harĩ Jehova inyuĩ kĩrĩndĩ gĩa thĩ tondũ nĩeyarahũrĩte kuuma gĩkaro-ini giake gĩtheru.

3

Nguo Theru cia Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa Mũnene

¹ Ningĩ akĩnyonia Joshua, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, arũgamĩte mbere ya mũraika wa Jehova, nake Shaitani arũgamĩte mwena wake wa ũrĩo nĩguo amũcuuke. ² Nake Jehova akĩra Shaitani atĩrĩ, “Jehova arogũkũũma, wee Shaitani! Jehova ũrĩa ũthuurĩte Jerusalemu arogũkũũma wee! Githĩ mũndũ ũyũ ti gĩcinga gĩtharĩtwo kuuma mwaki-inĩ?”

³ Na rĩrĩ, Joshua eehumbĩte ngu o irĩ gĩko hĩndĩ ĩyo aarũgamĩte mbere ya mũraika. ⁴ Mũraika ũcio akĩra arĩa maarũngĩĩ mbere yake atĩrĩ, “Mũrutei ngu icio ciake irĩ na gĩko.”

Agĩcooka akĩra Joshua atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, nĩnjeheretie mehia maku, na nĩngũkũhumba ngu cia goro.”

⁵ Ngĩcooka ngiuga atĩrĩ, “Muohi kĩremba gĩtheru mĩtwe.” Nĩ ũndũ ũcio makĩmuoha kĩremba gĩtheru mĩtwe, na makĩmũhumba ngu, mũraika wa Jehova arũgamĩte o hau.

⁶ Mũraika wa Jehova agĩatha Joshua, akĩmwĩra atĩrĩ, ⁷ “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ, ‘Ŭngĩrũmĩrĩra mĩthĩire yakwa na ũmenyagĩrĩre maũndũ marĩa nyendaga mekwo, nĩũgaathaga nyũmba yakwa, o na ũtuĩke mũrũgamĩrĩri wa nja ciayo, na ngwĩtikĩrie ũtuĩke ũmwe wa andũ aya marũngĩĩ haha.

⁸ “‘Ta thĩkĩrĩria, wee Joshua, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, hamwe na athiritũ aku aya maikarĩte thĩ mbere yaku, o acio kĩmenyithia kĩa maũndũ marĩa magooka: Nĩngarehe ndungata yakwa, o we Rũhonge.’” ⁹ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ, ‘Atĩrĩrĩ, nĩnjigĩte ihiga mbere ya Joshua! Ihiga rĩu rĩrĩ na maitho mũgwanja, na nĩngakurura maandĩko igũrũ warĩo, na njeherie mehia ma bũrũri ũyũ na mũthenya ũmwe.

¹⁰ “Mũthenya ũcio-rĩ, o mündũ wanyu nĩageeta mündũ wa itũũra rĩake maikare rungu rwa mũtĩ wake wa mũthabibũ na wa mũkũyũ,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

4

Mũtĩ wa Thahabu wa Kũigĩrĩra Tawa na Mĩtĩ ĩrĩ ya Mĩtamaĩyũ

¹ Hĩndĩ ĩyo mũraika ũrĩa twaranagĩria nake akĩhũndũka, akĩnjarahũra, ta ũrĩa mündũ aarahũragwo kuuma toro. ² Nake akĩnjũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ ũroona?”

Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndĩrona mũtĩ wa thahabu theri wa kũigĩrĩrwo tawa, ũrĩ na mbakũri igũrũ rĩaguo, na ũigĩrĩrwo matawa mũgwanja na mĩberethi mũgwanja ya gũtwara maguta matawa-inĩ macio. ³ Ningĩ harĩ na mĩtĩ ĩrĩ ya mĩtamaĩyũ ĩriganĩtie nago, ũmwe ũrĩ mwena wa ũrĩo wa mbakũri, na ũrĩa ũngĩ mwena wayo wa ũmotho.”

⁴ Ngĩũria mũraika ũrĩa twaranagĩria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ici nacio nĩ ndũũ?”

⁵ Nake akĩnjũũria atĩrĩ, “Wee-rĩ, ndũũĩ ici nĩ ndũũ?”

Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, Mwathi wakwa, ndiũĩ.”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio akĩnjũũria atĩrĩ, “Ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova kũrĩ Zerubabeli, nayo ĩkuuga ũũ: ‘Ti ũndũ wa hinya kana wa ũhoti, no nĩ ũndũ wa Roho wakwa,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

⁷ “Wee kĩrĩma gĩkĩ kĩnene-rĩ, ũkĩrĩ ũ? Ūgaatuĩka kũndũ kwaraganu mbere ya Zerubabeli. Ningĩ nĩwe ũkaarehe ihiga rĩa kũrĩkia mwako o gũkĩanagĩrĩrwo atĩrĩ, ‘Ngai rĩrathime! Ngai rĩrathime!’”

⁸ Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ĩkĩnginyĩrĩra ngĩrwo atĩrĩ: ⁹ “Moko ma Zerubabeli nĩmo maakĩte mũthingi wa hekarũ ĩno, na moko make no mo makaamĩrĩkia. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũndũmĩte kũrĩ nyuĩ.

¹⁰ “Nũ ũmenaga mũthenya wa kĩambĩrĩria kĩa maũndũ manini? Andũ nĩmagakena moona kabirũ karĩ guoko-inĩ gwa Zerubabeli. (Maya nĩmo maitho mũgwanja ma Jehova, marĩa moonaga thĩ yothe.)”

¹¹ Ningĩ ngĩũria mũraika ũcio atĩrĩ, “Mĩtamaĩyũ ĩno ĩrĩ ĩrĩ mwena wa ũrĩo na wa ũmotho wa mũtĩ wa kũigĩrĩra tawa nĩ mĩtũũ?”

¹² Ningĩ ngĩmũũria atĩrĩ, “Honge ici igĩrĩ cia mĩtamaĩyũ irũgamanĩte na mĩberethi ĩno ya thahabu iraita maguta mahaana ta thahabu nĩ ndũũ?”

¹³ Nake agĩcookia atĩrĩ, “Wee-rĩ, ndũũĩ ici nĩ ndũũ?”

Na nĩ ngĩguuga atĩrĩ, “Aca, Mwathi wakwa, ndiũĩ.”

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio akĩnjũũria atĩrĩ, “Aya eerĩ nĩ maitĩrĩrio maguta nĩguo matungatage Mwathani wa thĩ yothe.”

5

Ibuku rĩa Gĩkũnjo Rĩũmbũkĩte Rĩera-inĩ

¹ Ningĩ ngĩcooka ngĩtiira maitho, na rĩrĩ, hau mbere yakwa ngĩona ibuku-rĩa-gĩkũnjo rĩombũkaga rĩera-inĩ.

² Nake akĩnjũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ ũroona?”

Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndĩrona ibuku-rĩa-gĩkũnjo rĩombũka rĩera-inĩ, rĩrĩ na ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ* na wariĩ wa mĩkono ikũmi†.”

³ Nake akĩnjũũria atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩ kĩrumi kĩrĩa gĩgũtambũrũka bũrũri wothe; nĩgũkorwo kũringana na ũrĩa mwena ũmwe warĩo wandĩkĩtwo, mũici o wothe no nginya agaathaamio, nago mwena ũcio ũngĩ warĩo ũkandĩkwo atĩrĩ, ũrĩa wothe wĩhĩtaga na maheeni nĩagathaamio. ⁴ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩngatũma kĩrumi kũ, nakĩo nĩgĩgatoonya nyũmba ya mũici na nyũmba ya ũrĩa wĩhĩtaga na maheeni akĩgwetaga rĩtwa rĩakwa. Gĩgaikara nyũmba yake na kĩmĩanange yothe, kĩanange mbaũ ciayo na mahiga mayo.’”

Mündũ-wa-nja arĩ thĩinĩ wa Gĩkabũ

⁵ Ningĩ mũraika ũrĩa wanjaragĩria akiumĩra akĩnjũũria atĩrĩ, “Tiira maitho wone nĩ kĩĩ gĩkĩ kĩroimĩra.”

* 5:2 nĩ ta mita 9 † 5:2 nĩ ta mita inya na nuthu (4.5)

⁶ Ngĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩkĩ?”

Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Nĩ gĩkabũ gĩa gũthima.” Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ũyũ nĩguo waganu wa andũ, ũrĩa ũrĩ bũrũri wothe.”

⁷ Nakĩo gĩkunĩko gĩa kĩgera gĩgĩkunũrwo, na rĩrĩ, hau thĩinĩ wa gĩkabũ ngĩona mũndũ-wa-nja waikarĩte thĩ ho. ⁸ Nake akiuga atĩrĩ, “Ũyũ nĩwe Nyawaganu,” nake akĩmũcookia thĩinĩ wa gĩkabũ na agĩgĩkunĩka na gĩkunĩko kũ gĩa kĩgera.

⁹ Ngĩcooka ngĩtiira maitho, na rĩrĩ, hau mbere yakwa ngĩona andũ-a-nja eerĩ, mareretio nĩ rũhuho; tondũ maarĩ na mathagu ta ma njũũ, makĩoya gĩkabũ kũ magĩgĩtwara rĩera-inĩ.

¹⁰ Ngĩũria mũraika ũcio wanjaragĩria atĩrĩ, “Maratwara gĩkabũ kũ kũ?”

¹¹ Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Maragĩtwara bũrũri wa Babuloni magagĩakĩre nyũmba kuo. Yarĩka-rĩ, gĩkabũ kũ makĩge kuo handũ hakĩo.”

6

Ngaari Inya cia Ita

¹ Ningĩ ngĩtiira maitho rĩngĩ, na rĩrĩ, ngĩona ngaari inya cia ita igĩũka ciumĩte gatagatĩ ka irĩma igĩrĩ, irĩma icio ciarĩ cia gĩcango! ² Ngaari ya mbere yaguucĩtio nĩ mbarathi ndune, na ya keerĩ ikaguucio nĩ mbarathi njirũ, ³ na ya gatatũ ikaguucio nĩ mbarathi njerũ, nayo ya kana ikaguucio nĩ mbarathi cia maroro; ciothe ciarĩ mbarathi ciarĩ na hinya. ⁴ Ngĩũria mũraika ũcio wanjaragĩria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ici nacio nĩ ndũũ?”

⁵ Nake mũraika ũcio akĩnjookeria atĩrĩ, “Maya nĩ maroho marĩa mana ma igũrũ, maroima harĩa marũgamaga mbere ya Mwathani wa thĩ yothe. ⁶ Ngaari iyo iguucĩtio nĩ mbarathi njirũ yerekeire bũrũri wa gathigathini, nayo iyo iguucĩtio nĩ mbarathi njerũ yerekeire bũrũri wa ithũiro, nayo iyo iguucĩtio nĩ mbarathi irĩ na maroro yerekeire bũrũri wa gũthini.”

⁷ Rĩrĩa mbarathi icio irĩ hinya cioimagarire-rĩ, nĩciageragia mũno ũrĩa ingĩthiĩ thĩ yothe. Nake agĩciĩra atĩrĩ, “Thiĩĩ mũcange thĩ yothe!” Nĩ ũndũ ũcio igĩthiĩ thĩ yothe.

⁸ Ningĩ agĩcooka akĩnjĩta akĩnjĩra atĩrĩ, “Ta rora, icio cierekeire bũrũri wa gathigathini nĩtũmĩte Roho wakwa ũgie na ũhurũko kũu bũrũri wa gathigathini.”

Thũmbĩ ya Joshua

⁹ Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩre ngĩrwo atĩrĩ, ¹⁰ “Amũkĩra betha na thahabu kuuma kũrĩ andũ arĩa maatahitwo, na nĩo Helidai, na Tobija, na Jedaia, arĩa mokĩte kuuma Babuloni. Thiĩ o ũmũthĩ mũciĩ kwa Josia mũrũ wa Zefania. ¹¹ Oya betha na thahabu icio ũthondeke thũmbĩ, ũcooke ũmĩgĩrĩre mũtwe wa Joshua mũrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene. ¹² Mwĩre atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: ‘Ũyũ nĩwe mũndũ ũrĩa wĩtagwo Rũhonge, nake nĩakaruta honge arĩ handũ haake na ake hekarũ ya Jehova. ¹³ ũcio nĩwe ũgaaka hekarũ ya Jehova, na nĩakahumbwo riiri, na nĩagaikarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene aathane. O na nĩagatungata arĩ mũthĩnjĩri-Ngai aikarĩre gĩtĩ gĩake kĩa ũnene; na maũndũ macio meerĩ nĩmakaganĩra wega.’ ¹⁴ Nayo thũmbĩ iyo iigwo thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova, irĩ kĩririkano kĩa Helidai, na Tobija, na Jedaia, na Heni mũrũ wa Zefania. ¹⁵ Arĩa marĩ kũraya nĩmagooka gũteithia gwaka hekarũ ya Jehova, na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũndũmĩte kũrĩ inyuĩ. ũndũ ũyũ nĩũgekĩka mũngĩgaathĩkĩra Jehova Ngai wanyu mũrĩ na kĩyo.”

7

Cariai Kĩhoto na Tha, ti Kwĩhinga Kũrĩa Irio

¹ Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ĩna wa ũthamaki wa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩre Zekaria, mũthenya wa kana wa mweri wa kenda, na nĩguo mweri wa Kiselevu. ² Andũ a Betheli nĩmatũmĩte Sharezeru na Regemu-Meleku hamwe na andũ ao magathaithe Jehova ³ na kũũria athĩnjĩri-Ngai a nyũmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe na anabii atĩrĩ, “Nĩnjagĩrĩrwo nĩ gũcakaya na kwĩhinga kũrĩa irio mweri wa gatano, ta ũrĩa njĩkĩte mĩaka mĩingĩ?”

⁴ Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩyanginyĩre akĩnjĩra atĩrĩ, ⁵ “Ũria andũ othe a bũrũri o na athĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, ‘Rĩrĩa mwehingaga kũrĩa irio mũgĩcakayaga mweri-inĩ wa gatano

na wa mŭgwanja ihinda rŭa mŭaka mŭrongo mŭgwanja-rŭ, ti-itherŭ mwehingaga kŭrŭa irio nŭ ũndŭ wakwa? ⁶ Na rŭrŭa mwarŭiiga na mŭkanyua-rŭ, githŭ mŭtiarŭiiga ndŭa ŭyo nŭ ũndŭ wa inyuŭ ene? ⁷ Githŭ ici ticio ciugo cia Jehova iria cianŭrŭwo igereire harŭ anabii a tene, rŭrŭa Jerusalemu na matŭŭra marŭa maarŭthiŭrŭrŭkiirie maarŭ na ŭhurŭko na makaagaacŭra, nakuo Negevu na hŭgŭrŭrŭ-inŭ cia irŭma cia mwena wa ithŭiŭro nŭ gwatŭŭragwo nŭ andŭ?”

⁸ Ndŭmŭrŭri ya Jehova nŭyakinyŭire Zekaria o rŭngŭ akŭrŭwo atŭrŭ: ⁹ “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ŭŭ: ‘Tuagai ciira na kŭhoto; iguanagŭrai tha na mŭcaayanagŭre mŭndŭ na ŭrŭa ŭngŭ. ¹⁰ Mŭtikanahinyŭirŭie mŭtumia wa ndigwa kana mwana wa ngoriai, kana mŭndŭ wa kŭngŭ, kana mŭthŭni. Mŭtikaneciiranŭie ŭŭru ngoro-inŭ cianyu.’

¹¹ “No nŭmaregire kŭigua; makŭng’athia, na makŭhŭgŭka na magŭthinga matŭ mao. ¹² Nao makŭŭmia ngoro ciao o ta ihiga rŭa nyaigŭ, na matingŭathikŭrŭie watho kana ndŭmŭrŭri ŭrŭa Jehova Mwene-Hinya-Wothe amatŭmŭire na Roho wake, aarŭtie na tŭnua twa anabii a tene. Nŭ ũndŭ ŭcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe akŭrakara mŭno.

¹³ “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atŭrŭ, ‘Rŭrŭa ndetanire, matiathikŭrŭie; nŭ ũndŭ ŭcio rŭrŭa nao maanjŭtire, ndiamathikŭrŭie. ¹⁴ Nŭndamaharaganirŭie na kŭhuhŭkanio kŭnene ndŭrŭrŭ-inŭ ciothe, magŭtŭŭra kuo marŭ agenŭ. Bŭrŭri wao watigirwo ŭkirŭte ihooru, na nŭ ũndŭ ŭcio gŭkŭaga mŭndŭ ŭngŭtŭŭkania kana acooke kuo. Ŭguo nŭguo maatŭmire bŭrŭri ŭcio mwega ŭkire ihooru.’”

8

Jehova Kwŭranŭra Kŭrathima Jerusalemu

¹ O rŭngŭ ndŭmŭrŭri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nŭyanginyŭire, ngŭrŭwo atŭrŭ: ² Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ŭŭ: “Nŭnjiguaga ŭiru mŭno nŭ ũndŭ wa Zayuni; nŭndŭracinwo nŭ ŭiru nŭ ũndŭ wake.”

³ Jehova ekuuga ŭŭ: “Nŭngacooka Zayuni, ndŭŭre Jerusalemu. Hŭndŭ ŭyo itŭŭra rŭa Jerusalemu rŭgeetagwo Itŭŭra Inene rŭa Ŭhorow-Ma, nakŭo kŭrŭma kŭa Jehova Mwene-Hinya-Wothe gŭgeetagwo Kŭrŭma Gŭtheru.”

⁴ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ŭŭ: “Athuuri na atumia arŭa akŭrŭ mŭno nŭmagaikara njŭra-inŭ cia Jerusalemu rŭngŭ, o mŭndŭ anyiitŭte mŭtirima wake na guoko nŭ ũndŭ wa gŭkŭra mŭno. ⁵ Njŭra cia itŭŭra rŭu inene ikaiyŭra tŭhŭ na tŭirŭtu tŭgŭthaaka.”

⁶ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ŭŭ: “Hŭndŭ ŭyo ũndŭ ŭcio no wonেকে ŭrŭ wa magegania nŭ matigari ma andŭ acio, no Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekŭŭria atŭrŭ, harŭ nŭrŭ, ũndŭ ŭcio no wonেকে ŭrŭ wa magegania?”

⁷ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ŭŭ: “Nŭngahonokia andŭ akwa kuuma mabŭrŭri ma mwena wa irathŭro na wa ithŭiŭro. ⁸ Nŭngamacookia matŭŭre Jerusalemu; nao magaatuŭka andŭ akwa na nŭ nduŭke Ngai wao wa kwŭhokeka na mŭthingu.”

⁹ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ŭŭ: “Inyuŭ arŭa mŭraigwa ciugo ici ciaririo nŭ anabii arŭa maarŭ kuo rŭrŭa mŭthingi wa nyŭmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe wahaandirwo-rŭ, gŭai na hinya nŭgeetha hekarŭ yakwo. ¹⁰ Mbere ya hŭndŭ ŭyo gŭtiarŭ irŭhi rŭa mŭndŭ kana rŭa nyamŭ. Gŭtirŭ mŭndŭ ŭngŭarutire wŭra wake na thayŭ nŭ ũndŭ wa thŭ ciake, tondŭ nŭndatŭmŭte o mŭndŭ o mŭndŭ okŭrŭre ŭrŭa ŭngŭ. ¹¹ No rŭrŭ, rŭu ndigŭcooka kŭherithia matigari ma andŭ aya ta ŭrŭa ndeekaga tene.” Ŭguo nŭguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

¹² “Mbeŭ nŭigakŭra wega, naguo mŭthabibŭ nŭŭgaciara matunda maguo, na tŭiri nŭŭkaruta magetha maguo, narŭo igŭrŭ nŭrŭgatatia ime. Ngaheana maŭndŭ maya mothe matuŭke igai rŭa matigari ma andŭ aya. ¹³ O ta ŭrŭa mŭkoretwo mŭkŭonwo ta mŭrŭ arume mŭrŭ gatagatŭ-inŭ ka ndŭrŭrŭ, wee Juda na Isiraeli-rŭ, noguo ngaamŭhonokia, na nŭmŭgatuŭka kŭrathimo. Mŭtigetigŭre, no gŭai na hinya.”

¹⁴ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ŭŭ: “O ta ŭrŭa ndaatuŭte atŭ nŭngŭmŭrehere mwanangŭko, na ndiigana kŭigua tha rŭrŭa maithe manyu mandakarirŭie-rŭ,” Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atŭrŭ, ¹⁵ “nŭ ũndŭ ŭcio rŭu nŭnduŭte nŭngwŭka Jerusalemu na Juda maŭndŭ mega rŭngŭ. Nŭ ũndŭ ŭcio tigai gwŭtigŭra. ¹⁶ Maya nŭmo maŭndŭ marŭa mŭgwŭka: aranagŭriai ŭhorow wa ma mŭndŭ na ŭrŭa ŭngŭ, na mŭtuage ciira wa ma na wa kŭhoto maciŭrŭo-inŭ manyu; ¹⁷ mŭtikanaciŭrŭie gwŭka mŭndŭ wa

itũũra rĩanyu ũũru, na mũtikanende kwĩhĩta na maheeni. Nĩ nĩthũire maũndũ macio mothe,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

¹⁸ Ndũmĩrĩri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩyanginyĩrire rĩngĩ, ngĩrwo atĩrĩ: ¹⁹ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: “Mahinda ma kwĩhinga kũrĩa irio mweri wa kana, na wa gatano, na wa mũgwanja na wa ikũmi-rĩ, magaatũka mahinda ma gũcanjamũka na kũrũũhia, na ma maruga ma gĩkeno harĩ Juda. Nĩ ũndũ ũcio endagai ũhoru wa ma na wa thayũ.”

²⁰ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: “Andũ aingĩ na atũũri a matũũra maingĩ manene nĩ magooka, ²¹ nao atũũri a itũũra rĩmwe inene magaathiĩ itũũra rĩngĩ inene moige atĩrĩ, ‘Rekei tũthiĩ o rĩu tũgathaithe Jehova na tũkarongoorie Jehova Mwene-Hinya-Wothe. Nĩ mwene nĩngũthiĩ.’ ²² Irĩndĩ na ndũrĩrĩ irĩ hinya nĩ igooka Jerusalemu kũrongooria Jehova Mwene-Hinya-Wothe na kũmũthaithe.”

²³ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: “Matukũ-inĩ macio andũ ikũmi kuuma thiomi-inĩ ciothe na ndũrĩrĩ-inĩ ciothe nĩmakanyĩta Mũyahudi ũmwe, marũmie gĩcũrĩ gĩa kanjũ yake na mamwĩre atĩrĩ, ‘Reke tũthiĩ nawe, tondũ nĩtũiguĩte atĩ Ngai arĩ hamwe na inyuĩ.’”

9

Gũtuĩrwo gwa Thũ cia Isiraeli

Ūrathi

¹ Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyũkĩrĩire bũrũri wa Hadaraka,
na ĩgakinyĩrĩra Dameski:

nĩgũkorwo maitho ma andũ, na ma mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli macũthĩrĩirie Jehova,

² na ĩgakinyĩrĩra Hamathu o nakuo, itũũra rĩrĩa rĩhakanĩte nakuo,
o na ĩgakinyĩrĩra Turo na Sidoni, o na gũtuĩka andũ akuo maarĩ oogĩ mũno.

³ Andũ a Turo nĩmeyakĩire kĩgitĩro kĩrũmu,
na makegĩra hĩba cia betha nyingĩ ta rũkũngũ,
na thahabu nyingĩ ta mahuti ma njĩra-inĩ.

⁴ No rĩrĩ, Mwathani nĩakarĩtunya ũtonga warĩo,
na aanange ũhoti warĩo wa iria-inĩ,
narĩo itũũra rĩu nĩrĩgacinwo na mwaki.

⁵ Ashikeloni nĩrĩkeyonera ũhoru ũcio na rĩtĩgĩre,
Gaza nĩrĩkehũũrithania nĩ ruo rũnene,
o na Ekironi o narĩo, nĩgũkorwo mwĩhoko warĩo nĩũkahooa.

Gaza nĩrĩkoorwo nĩ mũthamaki warĩo,
narĩo Ashikeloni nĩrĩgathaamwo.

⁶ Andũ a bũrũri ũngĩ nĩmagatũũra Ashidodi,
na nĩ nĩnganiina mwĩtĩio wa Afilisti.

⁷ Nĩngaruta thakame tũnua-inĩ twao,
na irio iria ngaananie ndĩcirute gatagatĩ ka magego mao.

Andũ arĩa magaatigara magaatũka a Ngai witũ,
na matũike atongoria a Juda,
nao andũ a Ekironi makahaana ta andũ a Jebusi.

⁸ Na rĩrĩ, nĩngagitĩra nyũmba yakwa
kuuma kũrĩ mbũtũ iria imarehagĩra mbaara.

Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ mũhinyanĩrĩria agaacooka gũtooria andũ akwa,
nĩgũkorwo rĩu nĩndĩioneire ũrĩa maanahinyĩrĩrio.

Gũũka kwa Mũthamaki wa Zayuni

⁹ Kena mũno, wee Mwarĩ wa Zayuni!

Anĩrĩra, wee Mwarĩ wa Jerusalemu!

Atĩrĩrĩ, mũthamaki waku nĩarooka kũrĩ we,
nĩ mũthingu na arĩ na ũhonokio,
nĩ mũhooreri na akuuĩtwo nĩ ndigiri,

agaikarĩra njaũ ya ndigiri.

- ¹⁰ Nĩngeheria ngaari cia ita kuuma Efiraimu,
na njeherie mbarathi cia mbaara kuuma Jerusalemu,
naguo ũta wa mbaara-rĩ, nĩũkoinangwo.

Nake aanĩrĩre thayũ ndũrĩrĩ-inĩ.

Wathani wake-rĩ, ũgaatambũrũka kuuma iria rĩmwe nginya rĩrĩa rĩngĩ,
na kuuma Rũũĩ rwa Farati o nginya ituri cia thĩ.

- ¹¹ No ha ũhoru waku-rĩ, nĩ ũndũ wa thakame ya kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndarĩkanĩire nawe,
nĩngoohorithia andũ aku arĩa mohetwo, moime irima rĩu rĩtarĩ maaĩ.

- ¹² Cookai kĩhitho-inĩ kĩanyu kĩrĩa kĩrũmu, inyuĩ muohetwo mũrĩ na mwĩhoko;
o na rĩu nguuga atĩrĩ, nĩngamũcookeria indo cianyu maita meerĩ.

- ¹³ Ngaagonya Juda o taarĩ ũta wakwa,
nake Efiraimu atuĩke ta mĩguĩ ya ũta ũcio, ndĩmaiyũrie kuo.

Nĩngarahũra ariũ aku, wee Zayuni,
mokĩrĩre ariũ aku wee Mũyunani,
na ngũtue ta rũhiũ rwa njora rwa njamba ĩrĩ hinya.

Jehova Nĩakoimĩra

- ¹⁴ Hĩndĩ ĩyo Jehova nĩakoonwo arĩ igũrũ rĩao;
mũguĩ wake ũkaarathũka ta rũheni.

Mwathani Jehova nĩakahuha karumbeta;
agaathĩ arĩ ihuhũkanio-inĩ cia mwena wa gũthini,

- ¹⁵ nake Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩakamagitĩra.

Nao makaamaniina biũ,
na matoorianie na kũmahũũra na mahiga ma kĩgũtha.

Makaanyua na manegene ta marĩĩtwo nĩ ndibei;
makaiyũrĩrĩrio ta mbakũri
ĩrĩa ĩhũthagĩrwo kũminjaminjĩria koine cia kĩgongona.

- ¹⁶ Jehova Ngai wao nĩakamahonokia mũthenya ũcio,
marĩ andũ a rũũru rwake.

Nĩmagakengaga bũrũri-inĩ wake,
ta mahiga ma goro marĩ thũmbĩ-inĩ ya mũthamaki.

- ¹⁷ Kaĩ nĩmagakorwo marĩ a kwendeka, na mathakarĩte-ĩ!
Irio cia mĩgũnda nĩigatũma aanake magaacĩre,
nayo ndibei ya mũhahano ĩtũme airĩtu o nao magaacĩre.

10

Jehova Nĩakamenyerera Juda

- ¹ Hooyai Jehova oirie mbura hĩndĩ ya kĩmera kĩa mbere;
Jehova nĩwe ũtũmaga kũgĩe matu ma mbura ya kĩhuhũkanio.

Nĩoiragĩria andũ mbura,
na akahe mũndũ o wotho irio cia mũgũnda.

- ² Mĩhianano ya kũhooywo yaragia maheenĩ,
ago moonaga cioneki itarĩ cia ma,

maaragia ũhoru wa irooto itarĩ cia ma;
kũhoorerania kwao no gwa tũhũ.

Nĩ ũndũ ũcio andũ maturuuraga ta ng'ondũ,
makahinyĩrĩrĩka nĩ ũndũ wa kwaga mũrĩithi.

- ³ “Marakara makwa nĩmakanĩte nĩ ũndũ wa arĩithi,
na nĩ nĩngaherithia atongoria acio;
nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩakamenyerera

- rũuru rwake, nĩruo andũ a nyũmba ya Juda,
na atũme matuũke ta mbarathi ĩgwĩtĩĩa ĩrĩ mbaara-inĩ.
- ⁴ Thĩĩnĩ wa Juda nĩgũkoima ũrĩa ũgaatuĩka ihiga rĩa koine,
na kuuma kũrĩ we kuume hīgĩ cia kwamba hema,
ningĩ kuume ũta wa mbaara,
o na kuume mũndũ o wotha wa gwathana.
- ⁵ Marĩ hamwe magatuĩka ta njamba cia ita ĩrĩ hinya,
marangĩrĩrie thũ ciao ndoro-inĩ ya njĩra hĩndĩ ya mbaara.
Tondũ Jehova agaakorwo hamwe nao,
makaarũa na mang'aũranie ahaici a mbarathi.
- ⁶ “Nĩngekĩra nyũmba ya Juda hinya,
na honokie nyũmba ya Jusufu.
Nĩngamacookia kwao,
tondũ nĩndĩmaiguĩrĩrie tha.
Nao magaikara ta itarĩ ndaamarega,
nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao,
na nĩngamacookeria mahooya mao.
- ⁷ Andũ a Efiraimu magatuĩka ta njamba cia ita,
nacio ngoro ciao icanjamũke ta andũ manyuĩte ndibei.
Ciana ciao nĩikoona ũndũ ũcio ikene;
nacio ngoro ciao nĩgakenera Jehova.
- ⁸ Nĩngameta ndĩmacookanĩrĩrie.
Ti-itherũ nĩngamakũũra;
nao nĩmakaingĩha o ta ũrĩa maarĩ mbere.
- ⁹ O na ingĩkamaharaganĩria ndũrĩrĩ-inĩ,
marĩ o kũu mabũrũri ma kũraya no makaandirikana.
O, hamwe na ciana ciao nĩmakahonoka
na macooke kwao.
- ¹⁰ Nĩngamacookia kuuma Misiri,
na ndĩmacookanĩrĩrie kuuma Ashuri.
Nĩngamarehe bũrũri wa Gileadi na wa Lebanoni,
o nginya mage ũikaro ũngĩmaigana.
- ¹¹ Magatuĩkanĩria ĩria rĩa thĩĩna;
makũmbĩ ma ĩria nĩmakahoorerio,
nakuo kũrĩa Rũũĩ rwa Nili rũrikĩte nĩgũkahũa.
Mwĩtĩio wa Ashuri nĩũkaharũrũkio,
nayo thimbũ ya ũthamaki wa Misiri nĩkeherio.
- ¹² Nĩngamekĩra hinya ndĩmomĩrĩrie thĩĩnĩ wa Jehova,
na thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩake nĩmagetwara,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

11

- ¹ Wee, Lebanoni-rĩ, hingũra mĩrango yaku,
nĩgeetha mwaki ũcine mĩtarakwa yaku, ũmĩniine!
- ² Rĩra, wee mũthithinda, nĩgũkorwo mũtarakwa nĩũgwĩte;
mĩtĩ ĩrĩa mĩrũngarũ nĩmĩanange!
Rĩrai inyuĩ mĩgandi ya Bashani;
nĩgũkorwo mĩtĩ ya mũtitũ ũrĩa mũtumanu nĩitemetwo.
- ³ Ta thikĩrĩrai ũrĩa arĩithi maraarĩra, makĩgirĩkaga:
ũrĩithio wao ũrĩa mũnoru nĩwanangĩtwo!
Ta thikĩrĩrai mũraramo wa mĩrũũthi;

gĩthaka kĩa kĩruru kĩa Jorodani nĩkĩanange!

Arĩithi Eerĩ

⁴ Jehova Ngai wakwa ekuuga ũũ: “Rĩithia rũuru rũria rũtuĩrĩrwo gũthĩnjwo. ⁵ Arĩa macigũraga nĩ macithĩnjaga na matione wa kũmaherithia. Arĩa maciendagia moigaga atĩrĩ, ‘Jehova arogoocwo, nĩ ndĩ mũtongu!’ Arĩithi ene cio maticiguagĩra tha. ⁶ Nĩgũkorwo ndikaiguĩra andũ a bũrũri ũcio tha rĩngĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩnganeana mũndũ o kũrĩ mũndũ wa itũũra rĩake na kũrĩ mũthamaki wake. Nĩmakahinyĩrĩria bũrũri ũcio, na ndikamahonokia kuuma moko-inĩ mao.”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio ngĩrĩithia rũuru rũu rwatuĩrĩrwo gũthĩnjwo, na makĩria iria ciahinyĩrĩrio cia rũuru rũu. Ngĩcooka ngĩoya thanju igĩrĩ, rũmwe ngĩrwĩta Ũtugi na rũria rũngĩ ngĩrwĩta Ũiguano, na nĩ ngĩrĩithia rũuru rũu. ⁸ Ihinda rĩa mweri ũmwe nĩndeheririe arĩithi acio atatũ.

Naruo rũuru rũgĩthũũra mũno, na nĩ ngĩnogio nĩ, ⁹ ngiuga atĩrĩ, “Ndigũcooka gũtuĩka mũrĩithi wanyu. Iria cia gũkua nĩikue, na iria cia gũthira nĩithire. Iria igũtigara-rĩ, nĩrĩane cio nyene.”

¹⁰ Ningĩ ngĩoya rũthanju rwakwa rũria rwetagwo Ũtugi, ngĩruunania icunjĩ igĩrĩ, ngĩtharia kĩrĩkanĩro kĩa ndarĩkanĩre na ndũrĩrĩ ciothe. ¹¹ Giatharirio o ro mũthenya ũcio, na nĩ ũndũ ũcio arĩa maahinyĩrĩrio a rũuru rũu, arĩa maanjũũthĩrĩrie, makĩmenya atĩ iyo yarĩ ndũmĩrĩri ya Jehova.

¹² Ngĩcooka ngĩmeera atĩrĩ, “Mũngĩona nĩ kwagĩrĩre, Heei mũcaara wakwa, na aakorwo ti ũguo-rĩ, ikarai naguo.” Nĩ ũndũ ũcio makĩndĩha mũcaara wa icunjĩ mĩrongo itatũ cia betha.

¹³ Hĩndĩ iyo Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Ikĩria mũũmbi wa nyũngũ mbeeca icio”: ĩ thogora ũcio mwega moonire nĩunjiganĩte! Nĩ ũndũ ũcio ngĩoya icunjĩ icio mĩrongo itatũ cia betha, ngĩciikĩria mũũmbi kũu nyũmba-inĩ ya Jehova.

¹⁴ Ningĩ ngiunania rũthanju rwakwa rwa keerĩ rũria rwetagwo Ũiguano, ngĩthũkia ũrũmwe gatagatĩ ka Juda na Isiraeli.

¹⁵ Ningĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Oya o rĩngĩ indo cia mũrĩithi mũkĩngu. ¹⁶ Nĩgũkorwo nĩngwarahũra mũrĩithi bũrũri-inĩ ũyũ, ũria ũtakarũmbũiya ng’ondũ iria ciũrĩte, kana acarie tũgondũ, kana ohe iria ndiihie, o na kana arĩithie iria ng’ima, we no kũria arĩrĩaga nyama cia ng’ondũ iria noru, agĩcikũũraga mahũngũ.

¹⁷ “Kaĩ mũrĩithi ũcio wa tũhũ,
ũria ũtiganagĩria rũuru, arĩ na haaro-ĩ!

Guoko gwake na riitho rĩake rĩa ũrĩo irotemwo na rũhiũ rwa njora!

Guoko gwake nĩgũkonja biũ,
na riitho rĩake rĩa ũrĩo rĩtuĩke itumumu biũ.”

12

Thũ cia Jerusalemu Kũniinwo

Ũrathi

¹ ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩkoniĩ Isiraeli. Jehova, ũria watambũrũkirie igũrũ, na akĩhaanda gĩtina gĩa thĩ ĩno, o na akĩũmba roho thĩinĩ wa mũndũ, ekuuga ũũ: ² “Nĩngũtua Jerusalemu ta gĩkombe kĩa ndibei gĩa gũtũma arĩa othe magũthiũrũrũkĩrie matũgũũge. Juda o ũndũ ũmwe na Jerusalemu nĩgũkarigiicĩrio nĩ thũ. ³ Mũthenya ũcio, rĩria ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ igaacookanĩrĩra irĩũkĩrĩre, nĩngatua Jerusalemu ihiga rĩtangĩenyenyeka kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe. Arĩa othe makaageria kũrĩenyenyia nĩmakeguraria mũno. ⁴ Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngamakia mbarathi o yothe ihahũke, nake mũmĩhaici ndũme agũrũke,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngarangĩra nyũmba ya Juda, no mbarathi ciothe cia ndũrĩrĩ ndĩcitue ndumumu. ⁵ Hĩndĩ iyo atongoria a Juda makeĩra na ngoro atĩrĩ, ‘Andũ a Jerusalemu nĩmagĩte na hinya nĩ ũndũ wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wao.’

⁶ “Mũthenya ũcio nĩngatũma atongoria a Juda mahaane ta nyũngũ ĩyũrĩte mwaki ĩrĩ riiko, na ndũme mahaane ta gĩcinga gĩgwakana kĩrĩ thĩinĩ wa itĩia cia ngano. Makaaniina andũ arĩa othe marĩthiũrũrũkĩrie mwena wa ũrĩo na mwena wa ũmotho, no rĩrĩ, andũ a Jerusalemu matigaakorwo na ũgwati o na hanini marĩ kũu Jerusalemu.

⁷ “Jehova akaamba kũhonokia andũ arĩa matũũraga Juda, nĩgeetha gĩtĩio kĩa nyũmba ya Daudi na kĩa aikari a Jerusalemu gĩtikananenehe gũkĩra kĩa andũ a Juda. ⁸ Mũthenya ũcio Jehova nĩakagitĩra

andũ arĩa matũũraga Jerusalemu, nĩgeetha arĩa maagĩthe hinya mũno gatagatĩ-inĩ kao makahaana ta Daudi, nayo nyũmba ya Daudi ikahaana o ta Ngai, ihaane ta mũraika wa Jehova amatongoretie. ⁹ Mũthenya ũcio nĩngoimagara nganiine ndũrĩrĩ ciothe iria igookĩrĩra itũũra rĩa Jerusalemu.

Kũrĩrĩra ũrĩa Maathecire

¹⁰ “Na nĩngaitĩrĩra nyũmba ya Daudi na arĩa othe matũũraga itũũra rĩa Jerusalemu roho wa gũtugana na wagũthaithana. Nao nĩmakerorera ũrĩa maathecire, na nĩmakamũrĩrĩra marĩ na ruo o ta ũrĩa mũndũ arĩragĩra mwana wa mũmwe, na magĩe na kĩa kĩnene o ta ũrĩa mũndũ ethikagĩra akuĩrĩrwo nĩ mwana wake wa irigithathi. ¹¹ Mũthenya ũcio nĩgũgakorwo kĩrĩro kĩnene kũu Jerusalemu, o ta kĩrĩro kĩrĩa kĩarĩ Hadadi-Rimoni* o kũu werũ-inĩ wa Megido. ¹² Bũrũri ũcio nĩũkagĩa na kĩrĩro, o mbarĩ o mbarĩ ĩrĩre ĩrĩ iiki, na atumia ao marĩ oiki: mbarĩ ya nyũmba ya Daudi ĩrĩre ĩrĩ iiki na atumia ao marĩ oiki, mbarĩ ya nyũmba ya Nathani ĩrĩre ĩrĩ iiki, na atumia ao marĩ oiki, ¹³ na mbarĩ ya nyũmba ya Lawi ĩrĩre ĩrĩ iiki, na atumia ao marĩ oiki, mbarĩ ya Shimei ĩrĩre ĩrĩ iiki, na atumia ao marĩ oiki, ¹⁴ na mbarĩ icio ingĩ ciothe itigaire o mbarĩ o mbarĩ ĩrĩre ĩrĩ iiki, na atumia ao marĩ oiki.

13

Gũtherio kwa Mehia

¹ “Mũthenya ũcio gĩthima nĩgĩgathikũrio nĩ ũndũ wa nyũmba ya Daudi o na nĩ ũndũ wa andũ arĩa matũũraga Jerusalemu, gĩthima gĩa kũmatheria mehia o na thaahu.”

² Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio nĩnganiina marĩitwa ma mĩhianano ya kũhooywo mathire bũrũri-inĩ, na matigacooka kũrĩrĩkanwo rĩngĩ. Nĩngeheria anabii hamwe na roho ũcio wa thaahu, mathire bũrũri-inĩ. ³ Na rĩrĩ, kũngĩgaakorwo na mũndũ ũrathĩ na mbere na kũratha mohoro-rĩ, ithe na nyina, arĩa mamũciarĩte, nĩ makaamwĩra atĩrĩ, ‘No nginya ũkue, nĩ ũndũ nĩwarĩtie maheeni ũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova.’ Rĩrĩa akaaratha mohoro-rĩ, aciari ake mwene nĩmakamũtheeca na rũhiũ.

⁴ “Mũthenya ũcio mũnabii o wotho nĩagaconoka nĩ ũndũ wa kĩoneki kĩa ũrathi wake. Ndakehumba nguo ya maguoya ya mũnabii nĩguo aheenie andũ. ⁵ Akoigaga atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩrĩ mũnabii, ndĩ mũrĩmi, ndũũragio nĩ mũgũnda kuuma ũnini-inĩ wakwa.’ ⁶ Nake mũndũ angĩkamũũria atĩrĩ, ‘Ironda ici irĩ mwĩrĩ waku nĩ cia kĩ?’ we agaacookia atĩrĩ, ‘Ironda ici ndagĩrĩre nyũmba-inĩ ya arata akwa.’

Mũrĩithi Kũringwo, na Ng’ondũ Kũhurunjũka

⁷ “Arahũka, wee rũhiũ rwa njora, ũũkĩrĩre mũrĩithi wakwa, ũũkĩrĩra mũndũ ũcio wa hakuhĩ na nĩ!” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. “Ringa mũrĩithi, nacio ng’ondũ nĩkũhurunjũka, nakuo guoko gwakwa ndĩkwerekerie kũrĩ tũgondũ, ndĩtũũkĩrĩre.”

⁸ Jehova ekuuga atĩrĩ, “Bũrũri-inĩ guothe, andũ icunjĩ igĩrĩ thĩnĩ wa ithatũ nĩmakooragwo, mathire; no rĩrĩ, gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ithatũ nĩgĩgatigara kuo.

⁹ Gĩcunjĩ kũu gĩa ithatũ kĩa andũ nĩngakĩhĩtũkĩria mwaki-inĩ; ngaamatheria ta betha, na ndĩmagerie ta ũrĩa thahabu igeragio.

Nĩmagakaĩra rĩitwa rĩakwa,

na nĩ nĩngametĩka;

Nĩngoiga atĩrĩ, ‘Aya nĩ andũ akwa,’

nao moige atĩrĩ, ‘Jehova nĩwe Ngai witũ.’”

14

Jehova Nĩegũũka Athamake

¹ Atĩrĩrĩ, mũthenya wa Jehova nĩũrooka, rĩrĩa indo cianyu igaatahwo na igayanĩrwo gatagatĩ-inĩ kanyu.

* 12:11 Hadadi-Rimoni nĩkuo andũ maacakaĩre gĩkuũ kĩa Josia (2Maũ 35:22, 24, 25).

² Nĩngongania ndũrĩrĩ ciothe ciũkĩrĩre itũũra rĩa Jerusalemu, ihũũrane narĩo; itũũra rĩu inene nĩrĩkanyitwo nĩ thũ, na indo cia nyũmba ciũngũrũrio nao andũ-a-nja manyiitwo na hinya. Andũ nuthu ya itũũra nĩmagathaamio, no andũ acio angĩ matikeherio itũũra-inĩ rĩu.

³ Hĩndĩ ĩyo Jehova nĩakoimagara, okĩrĩre ndũrĩrĩ icio arũe nacio, o ta ũrĩa arũaga mũthenya wa mbaara. ⁴ Mũthenya ũcio-rĩ, Jehova nĩakarũgama Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaĩyũ, mwena wa irathĩro wa Jerusalemu. Nakĩo Kĩrĩma kũu kĩa Mĩtamaĩyũ nĩgĩgatũkana maita meerĩ kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũĩro; naho hagĩe mũkuru mũnene, nuthu ĩmwe ya kĩrĩma ĩthiĩ mwena wa gathigathini, nayo nuthu ĩyo ĩngĩ ĩthiĩ mwena wa gũthini. ⁵ Mũkoorĩra mũkuru-inĩ ũcio wa kĩrĩma gĩakwa tondũ ũgaakinya o Azeli. Mũkoora o ta ũrĩa mworĩire gĩthingithia matukũ-inĩ ma Uzia, mũthamaki wa Juda. Nake Jehova Ngai wakwa nĩagooka, arĩ hamwe na andũ arĩa atheru othe.

⁶ Mũthenya ũcio gũtigakorwo na ũtheri kana heho o na kana mbaa. ⁷ Ũcio ũgaakorwo ũrĩ mũthenya wa mwanya, ũtarĩ mũthenya kana ũtukũ, mũthenya ũũio nĩ Jehova. Hwaĩ-inĩ wakinya, nĩgũkagĩa na ũtheri.

⁸ Mũthenya ũcio maaĩ ma muoyo nĩmagatherera moimĩte Jerusalemu; nuthu yamo yerekere iria-inĩ rĩa mwena wa irathĩro, nayo nuthu ĩyo ĩngĩ yerekere iria-inĩ rĩa mwena wa ithũĩro. Maaĩ macio magathereraga hĩndĩ ya ũrugarĩ na hĩndĩ ya heho.

⁹ Jehova nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki wa thĩ yothe. Mũthenya ũcio gũgaakorwo Jehova arĩ o we wiki, narĩo rĩitwa rĩake rĩkorwo no rĩo riiki.

¹⁰ Bũrũri wothe kuuma Geba nginya Rimoni, mwena wa gũthini wa Jerusalemu, ũkaahaana ta Araba. No rĩrĩ, itũũra rĩa Jerusalemu nĩrĩgatũũgĩrio na rĩtũũre o hau rĩrĩ, kuuma Kĩhingo-inĩ kĩa Benjamini nginya harĩa Kĩhingo kĩa Mbere kĩrĩ, o nginya Kĩhingo-inĩ gĩa Koine, na kuuma mũthiringo ũrĩa mũraaya na igũrũ wa Hananeli gũthiĩ nginya ihihĩro-inĩ cia ndibei cia mũthamaki. ¹¹ Itũũra rĩu rĩgaatuĩka rĩa gũtũũrwo; rĩtikanangwo hĩndĩ ĩngĩ. Itũũra rĩa Jerusalemu rĩgaatũũra rĩtarĩ na ũgwati.

¹² Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo mũthiro ũrĩa Jehova akaahũũra ndũrĩrĩ ciothe naguo, iria cianarũa na Jerusalemu: Mĩrĩ yao ĩkaabuthaga o marũgamĩte na magũrũ mao, maitho mao namo mabuthĩre marima-inĩ mamo, nacio nĩmĩ ciao ĩkaabutha irĩ tũnua-inĩ twao. ¹³ Mũthenya ũcio-rĩ, Jehova nĩakahũũra andũ na kĩmako kĩnene. O mũndũ nĩakaguthũkĩra guoko kwa mũndũ ũrĩa ũngĩ akũnyiite, nao matharĩkanĩre marũe. ¹⁴ Andũ a Juda o nao nĩmakarũũra kũu Jerusalemu. Ũtonga wa ndũrĩrĩ iria irigiiciĩrie kũu nĩũkonganio, naguo nĩ ũtonga mũingĩ wa thahabu, na wa betha na wa nguo. ¹⁵ Mũthiro o ta ũcio nĩũkaniina mbarathi na nyũmbũ, na ngamĩĩra na ndigiri, na nyamũ ciothe iria igaakorwo kambĩ-inĩ icio.

¹⁶ Nĩngĩ-rĩ, matigari ma ndũrĩrĩ icio ciothe iria cianatharĩkĩra Jerusalemu makaambataga mwaka o mwaka kũhooya Mũthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, na gũkũngũĩra Gĩathĩ gĩa Ithũnũ.

¹⁷ Kũngĩkaagĩa andũ gũkũ thĩ matakaambata Jerusalemu kũhooya Mũthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, kwao gũtikoiria mbura. ¹⁸ Andũ a Misiri mangĩkaaga gũthiĩ kũnyiitanĩra na arĩa angĩ-rĩ, kwao gũtikoiria mbura. Jehova nĩakamarehera mũthiro ũrĩa ahũũraga ndũrĩrĩ naguo iria itaambataga gũkũngũĩra Gĩathĩ kũu gĩa Ithũnũ. ¹⁹ Rĩrĩ nĩrĩo rĩgaakorwo rĩrĩ iherithia rĩa bũrũri wa Misiri, o na rĩa ndũrĩrĩ ciothe iria itaambataga igathiĩ gũkũngũĩra Gĩathĩ kũu gĩa Ithũnũ.

²⁰ Mũthenya ũcio-rĩ, mbugi cia mbarathi ĩkaandĩkwo, ICI CIAMŪRĨRWO JEHOVA, nacio nyũngũ cia kũruga iria irĩ nyũmba ya Jehova thĩinĩ igaatuĩka ta mbakũri iria nyamũre irĩ mbere ya kĩgongona.

²¹ Nyũngũ o yothe irĩ kũu Jerusalemu na Juda ĩkaamũrĩrwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nao arĩa othe magookaga kũruta igongona-rĩ, makooyaga nyũngũ imwe cia cio makaruga nacio. Na mũthenya ũcio-rĩ, gũtigacooka kũgĩa na mwonjorithia thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

MALAKI

¹ Ino nīyo ndūmīriri nditū īrīa Jehova aarīrie andū a Isiraēli na kanua ka mūnabii Malaki.*

Jakubu Kwendwo, nake Esaū Kūregwo

² Jehova ekuuga atīrī, “Nīi nīndīmwendete.

“No inyuī mūūragia atīrī, ‘Ūtwendete atīa?’”

Nake Jehova akamūūria atīrī, “Githī Esaū ndaarī mūrū wa nyina na Jakubu? No nīi ndendire Jakubu, ³ ngīrega Esaū, būrūri wake wa irīma ngīwananga ūgītuika tūhū, narīo igai rīake ngīrītua werū wa gūikaragwo nī mbwe.”

⁴ Andū a Edomu no moige atīrī, “O na gūtuika tūrī ahehenje-rī, no tūgaaka kūrīa kwanangīku rīngī.”

No Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “No maake rīngī, no nīngakūmomora. Mageetagwo Būrūri Mwaganu, andū matūūraga marakarīrwo nī Jehova hīndī ciothe. ⁵ Nīmūkeyonera ūhoru ūcio, muuge atīrī, ‘Jehova nīwe mūnene, o na akaneneha na kūu mbere ya mīhaka ya Isiraēli!’”

Magongona marī na Ūūgū

⁶ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūūria atīrī, “Mwanake atīaga ithe, nayo ndungata īgatīia mūmīathi. Angīkorwo ndī mūciari-rī, gītīio kīrīa kīnjagīrīre gīkīrī ha? Angīkorwo ndī mwathani-rī, gwītīgīrwo kūrīa kūnjagīrīre gūkīrī ha? Inyuī, athīnjīri-Ngai, nīinyuī mūmenagīrīria rītwa rīakwa.

“No mūūragia atīrī, ‘Tūmenagīrīria rītwa rīaku atīa?’

⁷ “Mūigagīrīria irio irī na thaahu kīgongona-inī gīakwa.

“No mūūragia atīrī, ‘Tūgūthaahītie atīa?’

“Nī kuuga muugaga atī metha ya Jehova nī ya kūmeneka. ⁸ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūūria atīrī, ‘Rīrīa mūkūrehe nyamū ndumumu cia igongona-rī, gwīka ūguo ti ūūru? Rīrīa mūkūruta igongona rīa nyamū nyonju kana ndwaru-rī, gwīka ūguo ti ūūru? Ta geriai gūcirutīria mwathi wanyu! No akenio nīinyuī? No amwītīkīre?’

⁹ “Na rīrī, ta thaithai Ngai nīguo atūtuge. Rīrīa mūkūrehe maruta ta macio-rī, no amwītīkīre?” Ūguo nīguo Jehova Mwene Hinya-Wothe ekūūria.

¹⁰ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: “Naarī korwo ūmwe wanyu aahinga mīrango ya hekarū nīguo mūtīkanaakie mīaki ya tūhū kīgongona-inī gīakwa! Ndikenetio nī inyuī na ndingītīkīra iruta o na rīrīkū kuuma kūrī inyuī. ¹¹ Rītwa rīakwa nīrīgatūūgīrio ndūrīrī-inī, kuuma rīua rīkīratha o ngīnya rīua rīgīthūa. Kūndū guothe ūbumba nīūgacinagwo na maruta matheru marutagīrwo rītwa rīakwa, tondū rītwa rīakwa nīrīgatūūgīrio ndūrīrī-inī,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

¹² “No inyuī mūrīthaahagia na kwaria ūhoru wa metha ya Mwathani mūkoiga atīrī, ‘Nīthaahie,’ na ha ūhoru wa irio ciayo mūkoiga atīrī, ‘Nī cia kūmeneka.’” ¹³ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Muugaga atīrī, ‘Kaī ūhoru ūcio nī mūrītū-ī!’ Na mūgatembania iromo.”

Jehova ekūūria atīrī, “Rīrīa mūkūrehe nyamū iria ndiihangie, na iria iigūthua, kana iria ndwaru mūgaaciruta irī magongona-rī, no ndīgīciītīkīre kuuma harī inyuī?” ¹⁴ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Kūgwatwo nī kīrumi nī mūheenanīa ūrīa wīranīire kūruta nyamū ya njamba īngītīkīrīka kuuma rūūru-inī rwake rwa mbūri, no agacooka akarutīria Mwathani igongona rīa nyamū īrī na ūūgū. Nīgūkorwo ndī Mūthamaki mūnene, narīo rītwa rīakwa nī rīa gwītīgīrwo ndūrīrī-inī.

2

Athīnjīri-Ngai Gūtaarwo

¹ “Na rīrī, rīathani rīrī nī rīanyu, inyuī athīnjīri-Ngai.” ² Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mūngīaga gūūthīkīrīria na mwage gūtua itua na ngoro cianyu gūtīia rītwa rīakwa-rī, nīi

* 1:1 Rītwa Malaki rīgītaūrwo nī kuuga “Mūtūmwo.”

nĩngamūtũmĩra kĩrumi o na irathimo iria ndĩmũrathimaga nacio ndĩcirume. Īĩ, o na rĩu nĩndĩcirumĩte, tondũ mĩtũtũte itua na ngoro cianyu kũndĩia.

³ “Nĩngarũithia njaro cianyu nĩ ũndũ wanyu; nĩngamũminjĩria taatha wa nyamũ cia magongona ma ciathĩ cianyu na mũgaatahwo mũrĩ o naguo. ⁴ Na nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ ndĩmūtũmĩre rĩathani rĩrĩ, nĩgeetha kĩrĩkanĩro gĩakwa na Lawi gĩtũũre kĩrũmĩte,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ⁵ “Kĩrĩkanĩro gĩakwa kĩarĩ giitũ nake, nakĩo kĩarĩ kĩrĩkanĩro kĩa muoyo na gĩa thayũ, na nĩ ngĩmũhe cio; ũndũ ũcio warĩ wa gĩtũma eĩndigĩre, nake akĩndĩia na agĩtũũra etigĩrĩte rĩtwa rĩakwa. ⁶ Ūrutani wa ma warĩ kanua-inĩ gake, na gĩtirĩ maheeni moonirwo mĩromo-inĩ yake. Aatwaranire na nĩ na thayũ na mĩthĩre mĩrũngĩrĩru, na akĩgarũra andũ aingĩ moime mehia-inĩ.

⁷ “Tondũ mĩromo ya mũthĩnjĩri-Ngai yagĩrĩrwo nĩgĩtũũria ũũgĩ, nao andũ magĩrĩrwo nĩgũcacia ūrutani kuuma kanua gake tondũ nĩwe mĩtũmwo wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe. ⁸ No inyuĩ nĩmũgarũrũkĩte mũgatiga njĩra, naguo ūrutani wanyu ũgatũma andũ aingĩ mahĩngwo; nĩmũthũkĩtie kĩrĩkanĩro giitũ na Lawi,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ⁹ “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩndũmĩte mũmenwo na mũconorithio mbere ya andũ othe, tondũ mĩtirũmagĩrĩra njĩra ciakwa no nĩmũthuurania andũ mũgĩtua ciira.”

Juda ti Mwĩhokeku

¹⁰ Githĩ ithuothe tũtirĩ a ithe ũmwe? Githĩ ti Ngai ũmwe watũũmbire? Nĩ kĩ gĩgĩtũma tũthaahie kĩrĩkanĩro kĩa maithe maitũ na ũndũ wa kwaga kwĩhokana mũndũ na ũrĩa ũngĩ?

¹¹ Andũ a Juda nĩmatigĩte gĩtũũka ehokeku. ũndũ wa magigi nĩwĩkĩtwo Isiraeli na Jerusalemu: Andũ a Juda nĩmathaahĩtie handũ harĩa hatheru harĩa Jehova endete, nĩ ũndũ wa kũhikia airĩtu a andũ arĩa mahooyaga ngai ng'eni. ¹² Mũndũ o wotho wĩkaga ũguo-rĩ, arĩ ũ kana ũ, Jehova aromweheria hema-inĩ cia Jakubu, o na angĩkorwo nĩarehage maruta make kũrĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

¹³ Kũrĩ ũndũ ũngĩ mwĩkaga. Mũiyũragia kigongona kĩa Jehova na maithori. Mũrĩraga na mũkagĩrĩka tondũ nĩatigire kũrũmbũiya maruta manyu, kana kũmaamũkĩra na gĩkeno kuuma harĩ inyuĩ. ¹⁴ Mũũragia atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmi?” Nĩ tondũ Jehova nĩwe mũira gatagatĩ gaku na mĩtumia wa ũnini waku, tondũ ndũrĩ mwĩhokeku harĩ we, o na gĩtũũka nĩwe mũrata waku, o we mĩtumia wa kĩrĩkanĩro kĩa ũhiki waku.

¹⁵ Githĩ Jehova ndamatuĩte ũmwe? Matuĩkĩte ake mwĩrĩ na roho. Amatuĩte ũmwe nĩkĩ? Tondũ nĩacaragia rũciaro rwa etigĩri Ngai. Nĩ ũndũ ũcio, gitagĩra roho waku, na ũtũũre ũrĩ mwĩhokeku kũrĩ mĩtumia ũcio wa ũnini waku.

¹⁶ Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ, “Nĩthũire ndigano ya mũthuurĩ na mĩtumia wake, na nĩthũire mũndũ wĩhumbaga haaro ta nguo,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

Nĩ ũndũ ũcio gitĩra roho waku, na ndũkaage kwĩhokeka.

Mũthenya wa Ciira

¹⁷ Inyuĩ nĩmũnogetie Jehova na ciugo cianyu.

No mũrooria atĩrĩ, “Tũmũnogetie atĩa?”

Mũmũnogetie na kuuga atĩrĩ, “Othe arĩa mekaga ũũru nĩmagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, na nĩakenagio nĩo.” Ningĩ mũkooria atĩrĩ, “Ngai wa kĩhoo-to-rĩ, akĩrĩ ha?”

3

¹ Na rĩrĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Nĩngĩtũma mĩtũmwo* wakwa, ũrĩa ũgaathondeka njĩra mbere yakwa. Hĩndĩ iyo Mwathani ũcio mũcaragia nĩagooka o rĩmwe thĩĩnĩ wa hekarũ yake; mĩtũmwo ũcio wa kĩrĩkanĩro ũrĩa mwĩrĩragĩria nĩagooka.”

² No nũ ũgetiiria mũthenya wa gũũka gwake? Nũ ũkomĩrĩria rĩrĩa akooneka? Nĩgũkorwo akahaana ta mwaki wa mĩturi ũrĩa ũtheragia cuuma, kana thabuni ũrĩa ũtheragia nguo. ³ Agaikara thĩ ta mĩturi wa betha na mũtheria wacio; nĩagatheria Alawii, amatherie ta ũrĩa thahabu na betha itheragio. Hĩndĩ iyo Jehova nĩagakorwo na andũ arĩa makamũrehere maruta ma ũthingu; ⁴ namo maruta ma Juda na Jerusalemu nĩmagetĩkĩrĩka nĩ Jehova, o ta matukũ marĩa mathirĩte, o na ta mĩaka ĩrĩa ya mbere.

* 3:1 Atũmwo kana arekio hĩndĩ ĩno maarĩ anabii na athĩnjĩri-Ngai.

⁵ “Nĩ ũndũ ũcio nĩngamũkuhĩrĩria ndĩmũciirithie na ndĩmũtũire. Nĩngahiũha gũtuĩka mũira wa gũtuĩra ciira arogi, na itharia, na arĩa mehĩtaga na maheeni, na njũkĩrĩre arĩa matunyaga aruti wĩra mĩcaara yao, na arĩa mahinyagĩrĩria atumia a ndigwa na ciana iria itarĩ maithe, na arĩa maagithagia ageni kihooto na makaaga kwĩindigĩra,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

Kũiya Indo cia Ngai

⁶ “Nĩ Jehova ndigarũrũkaga. Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ njiaro cia Jakubu nĩkĩo mũtarĩ mwaniinwo. ⁷ O na kuuma hĩndĩ ya maithe manyu-rĩ, mũtũire mũtiganĩirie irĩra ciakwa cia kũrũmĩrĩrwo na mũkaaga gũcirũmia. Njookerera na nĩ nĩngũmũcookerera.” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

“No mũũragia atĩrĩ, ‘Tũgũcookerera atĩa?’

⁸ “Mũndũ-rĩ, aahota gũtunya Ngai indo ciake? No inyuĩ nĩmũndunyĩte indo ciakwa.

“No mũũragia atĩrĩ, ‘Nĩ kĩi tũgũtunyĩte?’

“Mũndunyĩte maruta na icunji cia ikũmi. ⁹ Rũrĩrĩ rwanyu ruothe rũgwatĩtwo nĩ kĩrumi, tondũ nĩmũndunyaga indo ciakwa. ¹⁰ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, rehei gĩcunji gĩa ikũmi gĩothe thĩinĩ wa ikũmbĩ, nĩgeetha nyũmba yakwa ikoragwo na irio. Ngeriai na njĩra ĩno muone kana ndikũmũhingũrĩra ndirica cia igũrũ, ndĩmuurĩrie irathimo nyingĩ mũno nginya mwage handũ ingĩganĩra. ¹¹ Nĩngĩ nĩngagĩria cianangi ithũkie irio cia mĩgũnda yanyu, nayo mĩthabibũ ya mĩgũnda yanyu ndĩgaacooka gũita maciaro mayo matarĩ makũrũ.” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ¹² Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Ndũrĩrĩ ciothe nĩikamwĩtaga andũ arathime, nĩgũkorwo bũrũri wanyu ũgaakorwo ũrĩ wa gĩkeno.”

¹³ Jehova ekuuga atĩrĩ, “Nĩmwarĩtie maũndũ mooru ma kũnjambia.

“No mũũragia atĩrĩ, ‘Tũgũcambĩtie atĩa?’

¹⁴ “Inyuĩ muugĩte atĩrĩ, ‘Gũtungatĩra Ngai nĩ ũndũ wa tũhũ. Nĩ uumithio ũrĩkũ tuonire nĩkũhingia kwenda gwake, na gũthiiga mbere ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe ta andũ maracakaya? ¹⁵ No rĩrĩ, andũ etĩi nĩo twĩtaga arathime. Ti-itherũ arĩa aaganu nĩo magaacagĩra, na arĩa makararagia Ngai matiherithagio.’”

¹⁶ Nao arĩa meetigĩrĩte Jehova nĩmaranĩrie o mũndũ na ũrĩa ũngĩ, nake Jehova agĩthikĩrĩria na akĩigua ũhoru ũcio. Ibuku rĩa kĩririkano nĩrĩandĩkirwo ũhoru wa andũ acio metigĩrĩte Jehova na magatĩia rĩitwa rĩake, rĩkĩgwo hau mbere yake.

¹⁷ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Acio nĩo magaatũka andũ akwa mũthenya ũrĩa ngaacookereria indo ciakwa cia bata. Nĩngamaiguĩra tha, o ta ũrĩa mũndũ aiguagĩra mũriũ tha ũrĩa ũmũtungatagĩra. ¹⁸ Na inyuĩ nĩmũkona rĩngĩ ngũũrani gatagatĩ ka arĩa athingu na arĩa aaganu, na gatagatĩ ka arĩa matungatagĩra Ngai na arĩa matamũtungatagĩra.

4

Mũthenya wa Jehova

¹ “Ti-itherũ mũthenya wa ituĩro nĩũrooka, naguo ũgaakana ta icua rĩa mwaki. Arĩa othe etĩi, na arĩa aaganu, magaatũka maragara ma mahuti, naguo mũthenya ũcio wakinya magaacinwo, maniinwo biũ. Gũtirĩ mũri kana rũhonge rwao rũgaatigara,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

² “No inyuĩ mwĩtigĩrĩte rĩitwa rĩakwa-rĩ, rĩũa-rĩa-ũthingu rĩkaamwarĩra rĩrĩ na ũhoru wa kũhonania mathagu-inĩ marĩo. Na inyuĩ nĩmũkoima nja mũtũũhe ta tũcaũ tũhingũrĩrwo tũkoima kiugũ. ³ Na nĩmũkarangĩrĩria arĩa aaganu matũke mũhu rungu rwa makinya manyu mũthenya ũrĩa ngeeka maũndũ macio,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

⁴ “Ririkanai watho wa ndungata yakwa Musa, na irĩra ciakwa cia kũrũmĩrĩrwo, o na mawatho marĩa ndaamũheire kũu Horebu marĩ ma andũ a Isiraeli othe.

⁵ “Atĩrĩrĩ, nĩngamũtũmĩra mũnabii Elija mbere ya mũthenya ũcio mũnene na wa kũmakania wa Jehova ũtanakinya. ⁶ Nĩakagarũra ngoro cia maithe icookerere ciana ciao, na agarũre ngoro cia ciana icookerere maithe mao, nĩgeetha ndigooke hũũre bũrũri na kĩrumi.”

MATHAYO

Rūciaro rūrĩa Jesũ Oimire

¹ Maya nĩ maandĩko makoniĩ rūciaro rūrĩa Jesũ Kristũ, mūrũ wa Daudi, mūrũ wa Iburahĩmu oimire:

- ² Iburahĩmu aarĩ ithe wa Isaaka,
nake Isaaka aarĩ ithe wa Jakubu,
nake Jakubu aarĩ ithe wa Juda na ariũ a ithe,
³ nake Juda aarĩ ithe wa Perezu na Zera, arĩa nyina wao aarĩ Tamaru,
nake Perezu aarĩ ithe wa Hezironi,
nake Hezironi aarĩ ithe wa Ramu,
⁴ nake Ramu aarĩ ithe wa Aminadabu,
nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni,
nake Nahashoni aarĩ ithe wa Salimoni,
⁵ nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, ũrĩa nyina aarĩ Rahabu,
nake Boazu aarĩ ithe wa Obedi, ũrĩa nyina aarĩ Ruthu,
nake Obedi aarĩ ithe wa Jesii,
⁶ nake Jesii aarĩ ithe wa Mũthamaki Daudi.

Daudi aarĩ ithe wa Solomoni, ũrĩa nyina aarĩ mūtumia wa Uria,

- ⁷ nake Solomoni aarĩ ithe wa Rehoboamu,
nake Rehoboamu aarĩ ithe wa Abija,
nake Abija aarĩ ithe wa Asa,
⁸ nake Asa aarĩ ithe wa Jehoshafatu,
nake Jehoshafatu aarĩ ithe wa Joramu,
nake Joramu aarĩ ithe wa Uzia,
⁹ nake Uzia aarĩ ithe wa Jothamu,
nake Jothamu aarĩ ithe wa Ahazu,
nake Ahazu aarĩ ithe wa Hezekia,
¹⁰ nake Hezekia aarĩ ithe wa Manase,
nake Manase aarĩ ithe wa Amoni,
nake Amoni aarĩ ithe wa Josia,
¹¹ nake Josia aarĩ ithe wa Jekonia na ariũ a ithe, hĩndĩ ĩrĩa andũ maatahirwo, magĩtwarwo Babuloni.

¹² Thuutha wa gũtahwo, magĩtwarwo kũu Babuloni:

- Jekonia aarĩ ithe wa Shealitieli,
nake Shealitieli aarĩ ithe wa Zerubabeli,
¹³ nake Zerubabeli aarĩ ithe wa Abihudu,
nake Abihudu aarĩ ithe wa Eliakimu,
nake Eliakimu aarĩ ithe wa Azoro,
¹⁴ nake Azoro aarĩ ithe wa Zadoku,
nake Zadoku aarĩ ithe wa Akimu,
nake Akimu aarĩ ithe wa Eliudi,
¹⁵ nake Eliudi aarĩ ithe wa Eleazaru,
nake Eleazaru aarĩ ithe wa Maathani,
nake Maathani aarĩ ithe wa Jakubu,
¹⁶ nake Jakubu aarĩ ithe wa Jusufu, mũthuari wa Mariamu, ũrĩa waciarire Jesũ, ũrĩa wĩtagwo Kristũ.

¹⁷ Ũguo nĩ kuuga njiaro ciothe ciarĩ ikũmi na inya kuuma Iburahĩmu nginya Daudi, na njiaro ikũmi na inya kuuma Daudi nginya hĩndĩ ĩrĩa andũ maatahirwo magĩtwarwo kũu Babuloni, na ningĩ njiaro ikũmi na inya kuuma hĩndĩ ĩrĩa andũ maatahirwo nginya hĩndĩ ya Kristũ.*

Gũciarwo kwa Jesũ Kristũ

¹⁸ Ũhoru wa gũciarwo kwa Jesũ Kristũ watariĩ ũũ: Nyina Mariamu nĩ oorĩtio nĩ Jusufu atũke mĩtumia wake, no matanaikarania-rĩ, nĩamenyekire atĩ arĩ na nda ya Roho Mũtheru. ¹⁹ Nake Jusufu mũthuri wake tondũ aarĩ mũndũ mũthingu na ndangĩendire kũmũconorithia kũrĩ andũ, agĩciiria amũtigi na hito.

²⁰ No thuutha wa gwĩciiria ũndũ ũcio, mũraika wa Mwathani akĩmuumĩrĩra kĩroto-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jusufu, mũrũ wa Daudi, ndũkae gwĩtigĩra kũhikia Mariamu atũke mĩtumia waku, tondũ nda ĩyo arĩ nayo nĩ ya Roho Mũtheru. ²¹ Nĩagaciara kahĩ, nawe nĩũgagatua Jesũ, tondũ nĩwe ũkaahonokia andũ ake kuuma mehia-inĩ mao.”

²² Na rĩrĩ, maũndũ macio mothe meekĩkire nĩguo ũrĩa Mwathani aarĩtie na kanua ka mũnabii ũhinge, rĩrĩa oigire atĩrĩ, ²³ “Mũirĩtu gathirange nĩakagĩ nda na nĩagaciara kahĩ, nao magaagatua Imanueli” ũguo naguo ũgĩtaũrwo nĩ kuuga, “Ngai hamwe na ithuĩ.”

²⁴ Rĩrĩa Jusufu ookĩrĩre, agĩka o ta ũrĩa mũraika wa Mwathani aamwathĩte, nake akĩinũkia Mariamu gwake mũciĩ, agĩtuĩka mĩtumia wake. ²⁵ No matiigana kũmenyana nginya rĩrĩa aaciariire mwana ũcio wa kahĩ. Nake Jusufu agĩtua mwana ũcio Jesũ.

2

Gũceerewo nĩ Andũ Oogĩ-a-Njata

¹ Na rĩrĩ, thuutha wa Jesũ gũciarwo kũu itũũra-inĩ rĩa Bethlehemu bũrũri wa Judea, hĩndĩ ya mũthamaki wetagwo Herode, andũ Oogĩ-a-Njata moimĩte irathĩro magĩũka Jerusalemu, ² makĩũria atĩrĩ, “Ũrĩa ũciarĩtwo arĩ mũthamaki wa Ayahudi-rĩ, arĩ ha? Nĩtuonire njata yake mwena wa irathĩro, na nĩtũũkĩte kũmũhooya.”

³ Rĩrĩa Mũthamaki Herode aigũire ũguo, agĩtangĩka ngoro, o hamwe na andũ Jerusalemu othe. ⁴ Na aarĩkia gwĩta athĩnjĩri-Ngai* arĩa anene othe, na arutani a watho hamwe, akĩmooria kũrĩa Kristũ aarĩ aciariĩrwo. ⁵ Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Bethlehemu, bũrũri wa Judea, nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtwo nĩ mũnabii, akoiga atĩrĩ:

⁶ “‘Nawe Bethlehemu, kũu bũrũri wa Juda,
tiwe ũrĩa mũnini mũno wa aathani a Juda;
tondũ thĩĩnĩ waku nĩgũkoima ũrĩa ũgaathanaga,
ũrĩa ũgaatuĩka mũrĩithi wa andũ akwa a Isiraeli.’”

⁷ Nake Herode agĩta andũ acio Oogĩ-a-Njata na hito, na agĩtuĩria kuuma kũrĩ o ihinda rĩrĩa njata ĩyo yoonেকে. ⁸ Akĩmatũma Bethlehemu akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũgatuĩrie wega ũhoru wa kaana kau. Mwarĩkia gũkoona mũũke mũũmenyithie, nĩgeetha o na nĩ thĩĩ ngagaturĩrie ndu ndĩkahooe.”

⁹ Nao maarĩkia kũigua ciugo cia mũthamaki magĩthĩĩ, nayo njata ĩrĩa moonete irathĩro ikĩmatongoria nginya ikĩrũgama igũrũ rĩa harĩa kaana kau kaarĩ. ¹⁰ Rĩrĩa moonire njata ĩyo, magĩkena gĩkeno kĩnene mũno. ¹¹ Nao magĩtoonya nyũmba, na makĩona kaana karĩ na nyina Mariamu, magĩkainamĩrĩra, magĩkahooya. Magĩcooka makĩohora indo ciao cia goro, magĩkahe iheo cia thahabu, na ũbumba, na manemane.† ¹² Na nĩ ũndũ wa gũkaanio na kĩroto matigacookere kwa Herode, magĩcooka bũrũri wao magereire njĩra ĩngĩ.

Kũũrĩa Bũrũri wa Misiri

¹³ Maarĩkia gũthĩĩ-rĩ, mũraika wa Mwathani akĩumĩrĩra Jusufu kĩroto-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũkĩra woe kaana gaka na nyina mũũrĩre Misiri. Ikarai kũu nginya rĩrĩa ngaakwĩra, nĩgũkorwo Herode nĩegũcaria kaana kau akoorage.”

* 1:17 Kristũ nĩ kuuga “Ũrĩa Mũitĩrĩrie maguta”; Kĩhibirania nĩ Mesia. * 2:4 Athĩnjĩri-Ngai maarĩ atongoria a mahooya ma Ayahudi, na nĩo maarutagĩra Ngai magongona. † 2:11 ũbumba nĩ mahuti manungi wega macinagwo na mwaki. Manemane nĩ indo ithondekagwo na kĩndũ kĩaana ta ũũkĩ wa gĩthaka, inungaga wega na nĩ cia goro mũno.

¹⁴ Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, agĩũkĩra, akĩoya kaana na nyina ūtukũ, magĩthiĩ Misiri, ¹⁵ kũrĩa maikarire nginya rĩrĩa Herode aakuire. Na nĩ ūndũ ūcio, ūhoru ūrĩa Mwathani oigĩte na kanua ka mūnabii ūkĩhinga, rĩrĩa oigire atĩrĩ, “Ndeetire mūrũ wakwa oime būrũri wa Misiri.”

¹⁶ Hĩndĩ irĩa Herode aamenyire atĩ nĩahenirio nĩ Oogĩ-a-Njata, akĩrakara mūno, akĩruta watho wa kũũraga tũhĩ tuothe kũu Bethlehemu na kũrĩa gũkuhĩ nakuo, tũrĩa twarĩ na ūkũrũ wa mĩaka ĩrĩ gũcoka na thĩ, kũringana na ihinda rĩrĩa eerĩtwo nĩ Oogĩ-a-Njata. ¹⁷ Hĩndĩ ĩyo ūhoru ūrĩa waarĩtio na kanua ka mūnabii Jeremia ūkĩhinga, rĩrĩa oigire atĩrĩ:

¹⁸ “Mũgambo nĩwaiguirwo kũu Rama,
kĩrĩro na gũcakaya kũnene,
Rakeli akĩrĩrĩa ciana ciake,
na akarega kũhoorerio, tondũ itirĩ ho.”

Gũcoka Nazarethi

¹⁹ Na rĩrĩ, Herode akua-rĩ, mūraika wa Mwathani akiumĩrĩa Jusufu kiroto-inĩ kũu Misiri, ²⁰ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra, woe kaana gaka na nyina, mũthiĩ būrũri wa Isiraeli, nĩgũkorwo arĩa maageragia gũkooraga nĩmakuĩte.”

²¹ Nĩ ūndũ ūcio, agĩũkĩra, akĩoya kaana na nyina, magĩthiĩ būrũri wa Isiraeli. ²² Rĩrĩa aiguirĩ atĩ Arikelau nĩwe wathamakaga Judea handũ ha ithe Herode, agĩtigĩra gũthiĩ kuo. Na aarĩkia gũkaanio kiroto-inĩ-rĩ, agĩthiĩ būrũri wa Galili, ²³ agĩthiĩ gũtũũra itũũra rĩitagwo Nazarethi. Nĩ ūndũ ūcio ūhoru ūrĩa waarĩtio na tũnua twa anabii ūkĩhinga, rĩrĩa moigire atĩrĩ, “Nĩageetagwo Mūnazari.”

3

Johana Mũbatithania Kũhaarĩria Njĩra

¹ Matukũ-inĩ macio Johana ūrĩa Mũbatithania nĩokire, akĩhunjagia kũu Werũ-inĩ wa Judea, ² akiugaga atĩrĩ, “Mwĩrĩrei, nĩgũkorwo ūthamaki wa igũrũ nĩũkuhĩrĩrie.” ³ Ūyũ nĩwe ūrĩa ūhoru wake waarĩtio nĩ mūnabii Isaiia rĩrĩa oigire atĩrĩ:

“Kũrĩ na mũgambo wa mūdũ ūkwanĩrĩa werũ-inĩ, akoiga atĩrĩ:
‘Haarĩriai njĩra ya Mwathani,
rũngariai njĩra ciake.’”

⁴ Johana eekagĩra Nguo ya guoya wa ngamĩra, na nĩeyohaga mũcibi wa rũũa njohero. Irio ciake ciarĩ ngigĩ na ūũkĩ wa gĩthaka. ⁵ Nao andũ nĩmathiiga kũrĩ we moimĩte Jerusalemu, na mĩena yotho ya Judea, na būrũri wotho ūrĩa wariganĩtie na Jorodani. ⁶ Moimbũraga mehia mao, nake akamatithĩria Rũũ-inĩ rwa Jorodani.

⁷ Na rĩrĩa oonire Afarisai na Asadukai* aingĩ magĩũka hau nĩgeetha amabatithie, akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ rũciarũ rũrũ rwa ndũira! Nũũ ūmũheete ūhoru atĩ mũũrĩre marakara marĩa makirĩĩ gũũka? ⁸ Ciarai maciaro maringaine na kwĩrira. ⁹ Na mũtikeĩre na ngoro cianyu atĩrĩ, ‘Ithe witũ nĩ Iburahĩmu.’ Ngũmwĩra atĩrĩ, Ngai no atũme mahiga maya matuĩke ciana cia Iburahĩmu. ¹⁰ Ithanwa nĩrĩge itina-inĩ cia mĩtĩ, na mũtĩ o wotho ūtaciara macyaro mega nĩũgatemwo, ūikio mwaki-inĩ.

¹¹ “Nĩ ndĩmũbatithagia na maaĩ mwerira. No thuutha wakwa nĩgũgũka mūdũ ūngĩ ūrĩ na hinya kũrĩ nĩ, na ndiagĩrĩre o na kũmũkuũira iraatũ ciake. We akaamũbatithagia na Roho Mũtheru na mwaki. ¹² Gĩtarũrũ gĩake akĩnyiitĩte na guoko, na nĩagatheria kĩhuhĩro gĩake, na acookanĩrĩre ngano yake ikũmbĩ, acooke acine mahuti na mwaki ūtangĩhoreka.”

Kũbatithio kwa Jesũ

¹³ Hĩndĩ ĩyo Jesũ akiuma Galili agĩthiĩ Rũũ-inĩ rwa Jorodani akabatithio nĩ Johana. ¹⁴ Nowe Johana akĩgeria kũmũgĩria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ njagĩrĩrwo nĩkũbatithio nĩwe, nawe wagĩũka kũrĩ nĩ atĩa?”

¹⁵ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Reke gũtuĩke ūguo rĩu; tondũ nĩtwagĩrĩrwo twĩke ūndũ ūyũ nĩguo tũhingie maũndũ mothe ma ūthingu.” Hĩndĩ ĩyo Johana agĩtĩkĩra.

* 3:7 Afarisai na Asadukai ciarĩ ikundi igĩrĩ cia atongoria a ndini ya Ayahudi itaiguanaga. Asadukai matietĩkie ūhoru wa kũrĩũka kana wa araika.

¹⁶ Jesũ aarĩkia kũbatithio o ũguo-rĩ, akiumĩra maaĩ-inĩ. Kahinda o kau igũrũ rĩkĩhingũka, nake akĩona Roho wa Ngai agĩkũrũka ta ndutura, akĩũmba igũrũ rĩake. ¹⁷ Naguo mũgambo ũkiuma igũrũ, ũkiuga atĩrĩ, “Ũyũ nĩwe Mũrũ wakwa, ũrĩa nyendete; na nĩngenaga mũno nĩ we.”

4

Kũgerio kwa Jesũ

¹ Hĩndĩ iyo Jesũ nĩatongoririo nĩ Roho agĩtwarwo werũ-inĩ akagerio nĩ mũcukani. ² Na aniina mĩthenya mĩrongo ĩna, ũtukũ na mũthenya, ehingĩte kũrĩa irio-rĩ, akĩigua ahũtĩ. ³ Nake mũgerania akĩmũkora, akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai-rĩ, ĩra mahiga maya matuĩke mĩgate.”

⁴ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: ‘To mũgate wiki ũngĩtũria mũndũ muoyo, no nĩ kiugo gĩothe kĩrĩa kiumaga kanua ka Ngai.’”

⁵ Hĩndĩ iyo mũcukani akĩmũtwara itũura rĩrĩa itheru, akĩmũrũgamia gathũrũmũndũ ka hekarũ, ⁶ akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai-rĩ, wĩgũithie thĩ. Nĩgũkorwo kwandĩkitwo atĩrĩ: “Nĩagaatha araika ake nĩ ũndũ waku,

nao nĩmagakwanĩrĩa na moko mao,
nĩguo ndũkanahĩngwo kũgũrũ nĩ ihiga.’”

⁷ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩngĩ nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: ‘Ndũkanagerie Mwathani Ngai waku.’”

⁸ Nĩngĩ mũcukani akĩmũtwara kĩrĩma-inĩ kĩraaya mũno, akĩmuonia mothamaki mothe ma thĩ na riiri wamo. ⁹ Akĩmwĩra atĩrĩ, “Maũndũ maya mothe nĩngũkũhe, ũngĩtũkĩra kũnyinamĩrĩa ũũhooe.”

¹⁰ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ Shaitani ndiga! Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: ‘Hooyaga Mwathani Ngai waku, na ũmũtungatagĩre o we wiki.’”

¹¹ Hĩndĩ iyo mũcukani akĩmũtiga, nao araika magĩũka makĩmũtungatĩra.

Jesũ Kwambĩrĩa Kũhunja

¹² Na rĩrĩa Jesũ aigũire atĩ Johana nĩaikĩtio njeera-rĩ, agĩthĩ Galili. ¹³ Akiuma Nazarethi, agĩthĩ gũtũura Kaperinaumu. Itũura rĩu rĩarĩ hakuhĩ na iria, bũrũri-inĩ wa Zebuluni na Nafitali. ¹⁴ Ũndũ ũcio wekĩkire nĩguo ũhoru ũrĩa waarĩtio na kanua ka mũnabii Isaia ũhinge, rĩrĩa oigire atĩrĩ:

¹⁵ “Bũrũri wa Zebuluni, o na bũrũri wa Nafitali,
nĩjĩra ya gũthĩ iria-inĩ, gũikũrũkania na Rũũ rwa Jorodani,
kũu gwĩtagwo Galili-kwa-Ndũrĩrĩ:

¹⁶ andũ arĩa matũũraga nduma-inĩ
nĩmonete ũtheri mũnene;
nao arĩa matũũraga bũrũri ũrĩ kĩrũru gĩa gĩkuũ-rĩ,
nĩmarĩrwo nĩ ũtheri.”

¹⁷ Kuuma hĩndĩ iyo Jesũ akĩambĩrĩa kũhunja ũhoru akiugaga atĩrĩ, “Mwĩrĩrei, nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ nĩũkuhĩrĩrie.”

Jesũ gwĩta Arutwo ake a Mbere

¹⁸ Rĩrĩa Jesũ aaceeraga hũgũrũrũ-inĩ cia Iria rĩa Galili, nĩonire andũ eerĩ a nyina ũmwe, nao nĩ Simoni ũrĩa wetagwo Petero, na mũrũ wa nyina Anderea. Maikagia neti iria-inĩ, nĩgũkorwo maarĩ ategĩ a thamaki. ¹⁹ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ũkai, mũnũmĩrĩre, na nĩngũmũtua ategĩ a andũ.” ²⁰ Nao o rĩmwe magĩtiganĩria neti ciao, makĩmũrũmĩrĩa.

²¹ Na aathiathia akĩona andũ angĩ eerĩ a nyina ũmwe, Jakubu mũrũ wa Zebedi, na mũrũ wa nyina Johana. Maarĩ thĩnĩ wa gatarũ hamwe na ithe wao Zebedi makĩhaarĩria neti ciao. Nake Jesũ akĩmeeta,

²² na o rĩmwe magĩtiganĩria gatarũ na magĩtiga ithe wao, makĩmũrũmĩrĩa.

Jesũ Kũhonia Andũ Arũaru

²³ No rĩrĩ, Jesũ nĩathiire Galili guothe, akĩrutanaga thunagogi-inĩ ciao, akĩhunjagia ũhoru-ũrĩa Mwega wa ũthamaki wa Ngai, na akĩhonagia andũ mĩrimũ yothe na ndwari ciothe iria maarĩ nacio.

²⁴ Nayo ngumo yake ĩkĩhunjio bũrũri wothe wa Suriata, nao andũ makĩmũrehera andũ arĩa othe maarĩ arũaru ndwari cia mĩthemba mĩingĩ, na arĩa maarĩ na ruo rũingĩ, na arĩa maarĩ na ndaimono, na arĩa

maarĩ na mŭrimũ wa kũgũũaga, o na arĩa maarĩ na mŭrimũ wa gũkua ciĩga, nake akĩmahonia othe.
²⁵ Nao andũ aingĩ mũno kuuma Galili, na Dekapoli,* na Jerusalemu, na Judea, na mŭrimo ũũrĩa ũngĩ wa Rũũ rwa Jorodani makĩmŭrũmĩrĩa.

5

Irathimo

¹ Na rĩrĩa Jesũ oonire andũ aingĩ mũno-rĩ, akĩambata kĩrĩma-igũrũ, agĩkara thĩ. Arutwo ake magĩthĩ harĩ we. ² Nake akĩambĩrĩria kũmaruta ũhoru, akĩmeera atĩrĩ:

³ “Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa athĩĩni ngoro,
 nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ nĩ wao.

⁴ Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa marĩ na kĩahe,
 nĩgũkorwo nĩmakaniinĩrwo kĩahe.

⁵ Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa ahooreri,
 nĩgũkorwo nĩmakagaya thĩ.

⁶ Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa mahũũtagĩra na makanyootera ũthingu,
 nĩgũkorwo nĩmakahũũnio.

⁷ Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa maiguanagĩra tha,
 nĩgũkorwo nĩmakaiguĩrwo tha.

⁸ Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa atheru ngoro,
 nĩgũkorwo nĩmakona Ngai.

⁹ Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa macaragia thayũ,
 nĩgũkorwo nĩmagetwo ariũ a Ngai.

¹⁰ Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa manyariiragwo nĩ ũndũ wa ũthingu,
 nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ nĩ wao.

¹¹ “Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ hĩndĩ ĩrĩa andũ mekũmũruma, na makamũnyariira, na makamũigĩrĩa maũndũ mothe mooru nĩ ũndũ wakwa. ¹² Kenai na mũcanjamũke, tondũ kĩaheo kĩaanyu nĩ kĩnene igũrũ, nĩgũkorwo ũguo noguo maanyariire anabii arĩa maarĩ kuo mbere yanyu.

Cumbĩ na Ũtheri

¹³ “Inyuĩ nĩ inyuĩ cumbĩ wa thĩ. No cumbĩ ũngĩkorwo nĩũthirĩte mũcamo waguo-rĩ, ũngĩcooka gũcamithio ta cumbĩ nĩ kĩ? Ndũngĩcooka kũgĩa kiene rĩngĩ, tiga no ũteirwo ũrangwo nĩ andũ.

¹⁴ “Inyuĩ nĩ inyuĩ ũtheri wa thĩ. Itũũra inene rĩakĩtwo kĩrĩma igũrũ rĩtingĩhithĩka. ¹⁵ O na ningĩ andũ matiakagia tawa magacooka kũũkunĩkĩra na mbakũri; handũ ha ũguo, maũigagĩrĩa igũrũ handũ haguo, naguo ũkamũrĩkĩra andũ othe arĩa marĩ thĩĩnĩ wa nyũmba. ¹⁶ O ũguo naguo, na inyuĩ rekei ũtheri wanyu ũmũrĩkagĩre andũ, nĩguo mone ciĩko cianyu njega, nao magoocage lthe wanyu ũrĩa ũrĩ igũrũ.

Kũhingia Watho

¹⁷ “Mũtikae gwĩciiria njũkĩte kweheria Watho kana Mohoro ma Anabii; ndiũkĩte kũmeeheria, no njũkĩte kũmahingia. ¹⁸ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nginya hĩndĩ ĩrĩa thĩ na igũrũ ikeehera, gũtirĩ kairia ka maandĩko, o na gũtirĩ gakururo kanini ga karamu gakeehera o na atĩa kuuma Watho-inĩ, nginya maũndũ mothe makaahingio. ¹⁹ ũrĩa wothe ũkoina rĩathani o na rĩmwe rĩa marĩa manini, na arute arĩa angĩ gwĩka ũguo, nĩagatuuo mũnini makĩria thĩĩnĩ wa ũthamaki wa igũrũ, no ũrĩa wothe wĩkaga na akarutana maathani maya-rĩ, nĩagatuuo mũnene ũthamaki-inĩ wa igũrũ. ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, ũthingu wanyu waga gũkĩra ũrĩa wa Afarisai na wa arutani a watho, mũtigatoonya ũthamaki wa igũrũ o na atĩa.

Ũragani

²¹ “Nĩmũiguĩte atĩ hĩndĩ ya tene andũ nĩmerirwo atĩrĩ, ‘Ndũkanoragane, na mũndũ o na ũrĩkũ ũkooragana no nginya agaatuĩka wa gũtuĩrwo ciira.’ ²² No nĩ ngũmwĩra atĩrĩ, ũrĩa wothe ũkarakarĩra mũrũ wa ithe nĩagatuĩka wa gũtuĩrwo ciira. Na ningĩ-rĩ, mũndũ ũrĩa wothe wĩraga mũrũ wa ithe atĩrĩ,

* 4:25 Dekapoli nĩ kuuga “Matũũra Ikũmi.”

‘Wee ndūrī bata,’ nīagaciirithio nī Kīama. No ūrīa wothe ūngiuga atīrī, ‘Wee wī mūkīgu!’ Nīagakorwo arī ūgwati-inī wa gūikio mwaki-inī wa Jehanamu.

²³ “Nī ūndū ūcio, angīkorwo nīwīhaariirie kūruta kīheo gīaku kīgongona-inī, na hīndī iyo ūrī hau ūririkane atī mūrū wa thoguo arī na ūndū nawe-rī, ²⁴ tiga kīheo gīaku o hau mbere ya kīgongona. Amba ūthiī ūkaiguane na mūrū wa thoguo; ūcooke ūūke ūrutīre Ngai kīheo gīaku.

²⁵ “Hiūha kwīguithania na thū yaku īrīa īragūtware igooti-inī. Īka ūguo mūrī o njīra-inī, kwaga ūguo nīgūgūtware kūrī mūtuanīri-ciira, nake mūtuanīri-ciira akūneane kūrī mūnene wa thigari, ūikio njeera. ²⁶ Ngūkwīra atīrī na ma, ndūkoima kuo ūtarīhite thiirī wothe hatarī gathendi ūgūtigia.

Ūtharia

²⁷ “Nīmūiguīte atī hīndī ya tene nī kwerirwo atīrī, ‘Ndūkanatharanie.’ ²⁸ No nī ngūmwīra atīrī, ūrīa wothe ūkaarora mūdū-wa-nja na amwīrirīrie, nīarīkītie gūtharia nake ngoro-inī yake. ²⁹ Riitho rīaku rīa ūrīo rīngītūma wīhie-rī, rīkūūre, ūrīte. Nī kaba kīga kīmwe kīa mwīrī waku kīūre gūkīra mwīrī waku wothe ūikio Jehanamu. ³⁰ Na guoko gwaku kwa ūrīo kūngītūma wīhie-rī, gūtīnie ūgūte. Nī kaba kīga kīmwe kīa mwīrī waku kīūre gūkīra mwīrī waku wothe ūikio Jehanamu.

Gūtharia Ūhiki

³¹ “Ningī nī kwīrītuo atīrī, ‘Ūrīa wothe ūngītīgana na mūtumia wake no nginya amūhe marūa ma kuonania nīmatīgana nake.’ ³² No ngūmwīra atī mūdū ūrīa wothe ūtiganaga na mūtumia wake, o tiga nī ūndū wa ūtharia-rī, nīatūmaga atuīke mūtharia, na ūrīa wothe ūhikagia mūtumia ūrīa ūtiganīte na mūthuuriwe, nī gūtharia atharagia.

Mūhītwa

³³ “Ningī, nīmūiguīte atī hīndī ya tene andū nīmerirwo atīrī, ‘Ndūkanehīte tūhū, no hingagīria Mwathani mūhītwa īrīa wīhītīte.’ ³⁴ No ngūmwīra atīrī: Mūtikanehīte o na atīa; mūtikanehīte na igūrū tondū nīkuo gītī kīa ūnene kīa Ngai; ³⁵ kana mwīhīte na thī, nīgūkorwo nīkuo gīturwa gīa kūigīrīra magūrū make; o na kana mwīhīte na Jerusalemu, nīgūkorwo nīrīo itūūra inene rīa Mūthamaki mūnene. ³⁶ Na ndūkanehīte na mūtwe waku, nīgūkorwo ndūngīhota gūtūma rūcuīrī o na rūmwe rwerūhe kana rūire. ³⁷ Reke ‘Īī’ yaku itūīke ‘Īī’, na ‘Aca’ yaku itūīke ‘Aca’; ūndū o wothe makīria ma ūguo-rī, uumaga kūrī ūrīa mūūru.

Ūhoro wa Kwīrīhīria

³⁸ “Nīmūiguīte atī hīndī ya tene nī kwerirwo atīrī: ‘Riitho rīrīhagwo na riitho, narīo igego rīrīhagwo na igego.’ ³⁹ No nī ngūmwīra atīrī: Mūtikanagiane na mūdū ūrīa mūūru. No rīrī, mūdū angīkūgūtha rūthīa rwa ūrīo-rī, mūhūgūkīrie rūu rūngī o naruo. ⁴⁰ Na mūdū angīenda gūgūthitanga oe kanjū yaku-rī, mūnengere o na igooti rīaku. ⁴¹ Mūdū angīkūhatīrīria ūthiī itīina rīmwe-rī, thiī nake matīina meerī. ⁴² Mūdū ūrīa ūngīkūhooya kīndū, mūhe, na mūdū ūrīa ūngīenda ūmūkombere kīndū, ndūkarege kūmūkombera.

Endagai Thū Cianyū

⁴³ “Nīmūiguīte atī hīndī ya tene nī kwerirwo atīrī, ‘Endaga mūdū wa itūūra rīaku, na ūthūūrage thū yaku.’ ⁴⁴ No nī ngūmwīra atīrī: Endagai thū cianyū, na mūhooyagīre arīa mamūnyariiraga, ⁴⁵ nīgeetha mūtūīke ariū a Ithe wanyu ūrīa ūrī igūrū. Atūmaga riūa rīake rīrathīre arīa ooru na arīa ega, na akoiria mbura kūrī arīa athingu na kūrī arīa matarī athingu. ⁴⁶ Angīkorwo mwendete o arīa mamwendete-rī, mūgaakīrīhwo kī? Githī o na etia mbeeca cia igooti matīikaga o ūguo? ⁴⁷ Na ningī angīkorwo mūgeithagia o ariū na aarī a Ithe wanyu-rī, mūgīkīrīte arīa angī na kī? Githī o na arīa matetīkītie Ngai matīikaga o ūguo? ⁴⁸ Nī ūndū ūcio-rī, tuīkai aagīrīru kūna, o ta ūrīa Ithe wanyu ūrīa ūrī igūrū arī mwagīrīru kūna.

Gūteithia arīa Abatari

¹ “Mwīmenyererei mūtīgekage cīiko cianyū cia ūthingu mbere ya andū nīguo mamuone. Mūngīika ūguo-rī, mūtīrī kīheo mūkaaheo nī Ithe wanyu ūrīa ūrī igūrū.

² “Nĩ ūndũ ūcio, rĩrĩa ūkũheana kĩndũ kũrĩ arĩa abatari, ndũkae kwanĩrĩa ūrĩa ūreka na tũrumbeta, ta ūrĩa hinga ciĩkaga thunagogi-inĩ na njĩra-inĩ, nĩguo itĩagwo nĩ andũ. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, acio nĩmarĩkĩtie kwamũkĩra kĩheo kĩa gĩothe. ³ No hĩndĩ ĩrĩa ūkũheana kĩndũ kũrĩ arĩa abatari-rĩ, ndũkareke guoko gwaku kwa ūmotho kũmenye ūrĩa guoko gwaku kwa ūrĩo kũreeka, ⁴ nĩgeetha ūheani ūcio waku ūtuĩke wa hitho-inĩ. Nake Ithe wanyu, ūrĩa wonaga maũndũ marĩa mekagĩrwo hitho-inĩ, nĩakamũhe kĩheo.

Kũhooya

⁵ “Na rĩrĩa mũkũhooya-rĩ, mũtikanatuĩke ta hinga, nĩgũkorwo ciendaga kũhooya irũgamĩte thĩnĩ wa thunagogi na macemanĩrio ma njĩra nĩguo cionwo nĩ andũ. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, acio nĩĩrĩkĩtie kwamũkĩra mũaara wacio wothe. ⁶ No hĩndĩ ĩrĩa ūkũhooya, toonya nyũmba yaku, ūhinge mũrango na ūhooye Thoguo ūrĩa ūtoonekaga. Nake Thoguo ūrĩa wonaga maũndũ marĩa mekagĩrwo hitho-inĩ, nĩagakũhe mũaara waku. ⁷ Na ningĩ hĩndĩ ĩrĩa mũkũhooya-rĩ, tigagai kũhũhũtĩka ta andũ arĩa matetĩkĩtie Ngai, nĩgũkorwo meciiragia nĩ mekũiguuo nĩ ūndũ wa kũraihia mahooya. ⁸ Mũtigatuĩke tao, nĩgũkorwo Ithe wanyu nĩoĩ kĩrĩa kĩmũbatairie o na mũtanamũhooya.

⁹ “Nĩ ūndũ ūcio mwagĩrĩrwo nĩkũhooyaga atĩrĩ:

“Ithe witũ ūrĩ igũrũ,

rĩĩtwa rĩaku nĩrĩamũrwo,

¹⁰ ūthamaki waku nĩũũke,

ũrĩa wendete Wee nĩwĩkagwo

gũkũ thĩ ta ūrĩa wĩkagwo kũu igũrũ.

¹¹ Tũhe ūmũthĩ irio ciitũ cia gũtũigana.

¹² Na ūtũrekere mahĩtia maitũ,

ta ūrĩa o na ithuĩ tũrekagĩra arĩa matũhĩtagĩra.

¹³ Na ndũgatũtware magerio-inĩ,

no ūtũhonokagie kuuma kũrĩ ūrĩa mũũru.’

¹⁴ Nĩgũkorwo mũngĩrekera andũ hĩndĩ ĩrĩa mamũhĩtĩria, o nake Ithe wanyu ūrĩa ūrĩ igũrũ nĩarĩmũrekagĩra. ¹⁵ No mũngĩaga kũrekera andũ mehia mao-rĩ, o nake Ithe wanyu ndarĩmũrekagĩra mehia manyu.

Kwĩhinga Kũrĩa

¹⁶ “Nĩngĩ rĩrĩa mũkwĩhinga kũrĩa irio-rĩ, tigagai gũtukia mothiũ manyu ta ūrĩa hinga ciĩkaga, nĩgũkorwo nĩitukagia mothiũ macio nĩguo cionie andũ atĩ nĩciĩhingĩte kũrĩa irio. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, acio nĩĩrĩkĩtie kwamũkĩra mũaara wacio wothe. ¹⁷ No rĩrĩa wĩhingĩte kũrĩa, wĩhakage maguta mũtwe na wĩthambage ūthiũ, ¹⁸ nĩguo andũ matikamenye atĩ nĩwĩhingĩte kũrĩa, tiga o Thoguo ūrĩa ūtoonekaga amenye; nake Thoguo ūrĩa wonaga maũndũ marĩa mekagĩrwo hitho-inĩ, nĩagakũhe mũaara.

Mũthiithũ kũu Igũrũ

¹⁹ “Tigagai kwĩgĩra mĩthiithũ gũkũ thĩ, kũrĩa indo irĩagwo nĩ memenyi na ikaroota, na kũrĩa aici mabunjaga makaiya. ²⁰ No mwĩgagĩrei mĩthiithũ igũrũ, kũrĩa ĩtangĩrĩo nĩ memenyi kana ĩroote, na kũrĩa aici matangĩbunja maiye. ²¹ Nĩgũkorwo kũrĩa mĩthiithũ yanyu ĩrĩ, nokuo ngoro cianyu o nacio irĩkoragwo irĩ.

²² “Riitho nĩrĩo tawa wa mwĩrĩ. Maitho maku mangĩkorwo marĩ mega, mwĩrĩ waku wothe nĩũrĩyũragwo nĩ ūtheri. ²³ No rĩrĩ, maitho maku mangĩkorwo nĩ mathũku, mwĩrĩ waku wothe ūrĩyũragwo nĩ nduma. Naguo ūtheri ūrĩa ūrĩ thĩnĩ waku ūngĩkorwo nĩ nduma-rĩ, nduma ĩyo kaĩ nĩ nene-ĩ!

²⁴ “Gũtirĩ mũndũ ūngĩhota gũtungatĩra aathani eerĩ. Nĩ ūndũ no athũũrire ūmwe, na ende ūcio ūngĩ; kana eheane harĩ ūmwe, na anyarare ūcio ūngĩ. Mũtingĩtungatĩra Ngai na mũtungatĩre mbeeca.

Mũtigatangĩke

²⁵ “Nĩ ūndũ ūcio ngũmwĩra atĩrĩ, tigagai gũtangĩkĩra mĩoyo yanyu, nĩ ūndũ wa kĩrĩa mũrĩrĩaga kana kĩrĩa mũrĩnyuuga; kana kĩrĩa mũrĩhumbaga mĩrĩ yanyu. Githĩ muoyo ndũrĩ bata gũkĩra irio, naguo mwĩrĩ ūkagĩra bata gũkĩra nguo? ²⁶ Ta rorai nyoni cia rĩera-inĩ; itihaandaga, kana ikagetha,

kana ikaiga magetha ikũmbĩ, no Ithe wanyu ũrĩa ũrĩ Igũrũ nĩaciheaga irio. Githĩ inyuĩ mĩtikĩrĩ a bata mũno gũkĩra icio? ²⁷ Nũũ wanyu ũngĩhota kuongerera muoyo wake ithaa o na rĩmwe nĩ ũndũ wa gwĩtanga?

²⁸ “Na nĩ kĩĩ gĩtũmaga mwĩtange nĩ ũndũ wa nguo? Ta rorai itoka cia gĩthaka ũrĩa ikũraga. Itirutaga wĩra kana ikogotha ndigi, ²⁹ no ngũmwĩra atĩrĩ, o na Solomoni arĩ na riiri wake wotho ndagemete ta kĩmwe gĩacio. ³⁰ Angĩkorwo ũguo nĩguo Ngai ahumbaga nyeki ya gĩthaka ĩrĩa ĩrĩ ho ũmũthĩ na rũciũ ĩgaikio mwaki-inĩ-rĩ, githĩ inyuĩ ndarĩkĩmũhumbaga wega makĩria, inyuĩ mwĩtikĩtie o hanini? ³¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tigagai gwĩtanga, mũkĩũria atĩrĩ: ‘Tũkũria kĩĩ?’ kana ‘Tũkũnyua kĩĩ?’ kana ‘Tũkwĩhumba kĩĩ?’ ³² Nĩgũkorwo maũndũ maya mothe nĩmo macaragio nĩ andũ arĩa matetĩkĩtie Ngai. No Ithe wanyu wa igũrũ nĩoi atĩ nĩmũbataragio nĩmo. ³³ No ambai mũcarie ũthamaki wake na ũthingu wake, na maũndũ maya mangĩ mothe o namo nĩarĩmũheaga. ³⁴ Nĩ ũndũ ũcio tigagai gwĩtanga nĩ ũndũ wa rũciũ, nĩgũkorwo rũciũ nĩrũgetangĩkĩra ruo rwene. O mũthenya ũrĩ na mathũina maguo ma kũũigana.

7

Gũtuĩra Andũ arĩa angĩ Ciira

¹ “Mũtigaciirithanagie nĩgeetha na inyuĩ mũtikanaciirithio. ² Nĩgũkorwo o ta ũrĩa mũtuagĩra andũ arĩa angĩ ciira, noguo na inyuĩ mũgaatuĩrwo ciira, na gĩthimi kĩria mũthimanagĩra nakĩo, no kĩo mũrĩthimagĩrwo nakĩo.

³ “Nĩ kĩĩ gĩtũmaga wone kĩhuti kĩria kĩrĩ riitho rĩa mũrũ wa thoguo, no ũkaaga kuona mũgogo ũrĩa ũrĩ riitho rĩaku wee mwene? ⁴ Wahota atĩa kwĩra mũrũ wa thoguo atĩrĩ, ‘Reke ngũrute kĩhuti kũu kĩrĩ riitho rĩaku,’ o rĩria wee mwene ũrĩ na mũgogo riitho rĩaku? ⁵ Wee hinga ĩno, amba ũrute mũgogo ũcio ũrĩ riitho rĩaku, nĩguo wone wega na ũhote kũruta kĩhuti kĩria kĩrĩ riitho rĩa mũrũ wa thoguo.

⁶ “Mũtikanaha magui kĩndũ kĩria kĩamũre, na mũtikanakĩrie ngũrwe ruru cianyu. Mũngĩika ũguo-rĩ, ingĩrangĩrĩa ruru na magũrũ ma cio, icooke imũgarũrũke, imũtihangie.

Hooyai, Mathaai, Ringaringai Mũrango

⁷ “Hooyai na nĩmũkũheo; mathaai na nĩmũkuona; ringaringai mũrango na nĩmũkũhingũrĩrwo. ⁸ Nĩgũkorwo ũrĩa wotho ũhooyaga nĩaheagwo, na ũrĩa ũmaathaga nĩonaga, na ũrĩa ũringaringaga mũrango, nĩahingũragĩrwo.

⁹ “Na rĩrĩ, nũũ wanyu ũngĩtio mũgate nĩ mwana wake amũhe ihiga? ¹⁰ Kana amwĩtie thamaki nake amũhe nyoka? ¹¹ Angĩkorwo inyuĩ, o na mũrĩ oorũ, nĩmũũĩ kũhe ciana cianyu iheo njega-rĩ, githĩ Ithe wanyu ũrĩa ũrĩ igũrũ ndagakĩrĩrĩa kũhe iheo njega kũrĩ arĩa mamũhooyaga! ¹² Nĩ ũndũ ũcio, maũndũ-inĩ mothe, ĩkagai andũ arĩa angĩ ũrĩa mũngĩenda mamwĩkage, nĩgũkorwo ũcio nĩguo Watho wa Musa na Ūrutani wa Anabii.

Mũromo ũrĩa Mũceke na ũrĩa Mwariĩ

¹³ “Toonyerai mũromo ũrĩa mũceke. Nĩgũkorwo mũromo nĩ mwariĩ na njĩra nĩ njariĩ ĩria yerekeire rĩrĩro, na andũ arĩa matoonyagĩra ho nĩ aingĩ. ¹⁴ No mũromo nĩ mũkunderu na njĩra nĩ njeke ĩria ĩkinyaga muoyo-inĩ, na andũ arĩa mamĩonaga nĩ anini.

Mũtĩ na Maciaro Maguo

¹⁵ “Mwĩhũgagei anabii a maheeni. Mokaga kũrĩ inyuĩ mehumbĩte njũa cia ng’ondũ, no thĩinĩ wao nĩ njũũĩ ndĩani. ¹⁶ Nĩmũrĩmamenyaga na maciaro mao. Kaĩ thabibũ igĩtuuagwo mĩtĩ-inĩ ya mĩigua, kana ngũyũ igatuuu kuuma mahiũ-inĩ ma nyeki? ¹⁷ ũguo noguo, mũtĩ wotho mwega ũciaraga maciaro mega, no mũtĩ mũũru ũciaraga maciaro mooru. ¹⁸ Mũtĩ mwega ndũngĩciara maciaro mooru, naguo mũtĩ mũũru ndũngĩciara maciaro mega. ¹⁹ Mũtĩ o wotho ũtaciara maciaro mega nĩgũtemwo ũtemagwo ũgaikio mwaki-inĩ. ²⁰ ũguo nĩguo mũrĩmamenyaga nĩ ũndũ wa maciaro mao.

²¹ “To mũndũ ũrĩa ũnjĩtaga, ‘Mwathani, Mwathani,’ ũgaatoonya ũthamaki wa igũrũ, no nĩ ũrĩa wĩkaga ũrĩa Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ endaga. ²² Mũthenya ũcio aingĩ makanjĩra atĩrĩ, ‘Mwathani, Mwathani, githĩ tũtiarathaga maũndũ na rĩitwa rĩaku, na thĩinĩ wa rĩitwa rĩaku tũkaingata ndaimono na tũkaringa ciama nyingĩ?’ ²³ Hĩndĩ ĩyo nĩngameera wega atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩrĩ hĩndĩ ndaamũũĩ o na rĩ. Eherai harĩ nĩ, inyuĩ mwĩkaga ũũru!’

Aaki Oogĩ na Aaki Akĩgu

²⁴ “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũndũ o wotho ũiguaga ciugo ici ciakwa na ageeka ũrĩa ciugĩte, ahaana ta mũndũ mũũgĩ ũrĩa wakire nyũmba yake igũrũ rĩa rwaro rwa ihiga. ²⁵ Nayo mbura ĩkiura, na njũũ ĩkĩyũra, naruo rũhuho rũkĩhurutana nacio ĩkĩhũũra nyũmba ĩyo na nditi, no nyũmba ĩyo ndĩagũire, tondũ mũthingi wayo wakĩtwo igũrũ rĩa rwaro rwa ihiga. ²⁶ No mũndũ o wotho ũiguaga ciugo ici ciakwa na ndekaga ũrĩa ciugĩte ahaana ta mũndũ mũkĩgu ũrĩa wakire nyũmba yake mũthanga igũrũ. ²⁷ Nayo mbura ĩkiura, njũũ ĩkĩyũra, naruo rũhuho rũkĩhurutana nacio ĩkĩhũũra nyũmba ĩyo na nditi, nayo nyũmba ĩyo ĩkĩmomoka na kũgũa kũnene.”

²⁸ Rĩrĩa Jesũ aarĩkirie kuuga maũndũ macio, kĩrĩndĩ kũ gĩkĩgega nĩ ũndũ wa ũrutani wake, ²⁹ tondũ aarutanaga ta mũndũ warĩ na ũhoti, na ti ta ũrĩa arutani ao a watho maarutanaga.

8

Mũndũ ũrĩa warĩ na Mangũ

¹ Hĩndĩ ĩrĩa aikũrũkire kuuma kĩrĩma-inĩ, ikundi nene cia andũ ikĩmuuma thuutha. ² Na mũndũ warĩ na mangũ agĩthĩ harĩ we, agĩturia maru mbere yake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ũngĩenda-rĩ, no ũũtherie.”*

³ Nake Jesũ agĩtambũrũkia guoko gwake, akĩhutia mũndũ ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngwenda. Therio!” O hĩndĩ ĩyo akĩhonio mangũ make. ⁴ Jesũ agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya ndũkeere mũndũ o na ũrĩkũ. No thiĩ ũkeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, na ũrute kĩheo kĩrĩa Musa aathanire gĩtuĩke ũira kũrĩ o.”

Wĩtkio wa Mũnene-wa-Thigari-Igana

⁵ Na Jesũ aarĩkia gũtoonya Kaperinaumu, mũnene-wa-thigari-igana agĩũka kũrĩ we, akĩmũhooya ũteithio. ⁶ Akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ndungata yakwa ĩkomete mũciĩ ĩrũarĩte mũrimũ wa gũkua ciĩga na ĩrĩ na ruo rũingĩ mũno.”

⁷ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngũthĩ kũmĩhonia.”

⁸ No mũnene ũcio wa thigari igana akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ ndiagĩrĩre atĩ wee ũũke gwakwa. No uga o kiugo, na ndungata yakwa nĩkũhona. ⁹ Nĩgũkorwo nĩ mwene ndĩ mũndũ wathagwo, na ndĩ na thigari njathaga. Ndeera ũmwe ‘Thiĩ,’ nĩathiiaga, na ndeera ũngĩ atĩrĩ, ‘Ŭka,’ nĩokaga. Na ningĩ ndeera ndungata yakwa atĩrĩ, ‘Ĩka ũna,’ nĩikaga.”

¹⁰ Rĩrĩa Jesũ aigũire ũguo-rĩ, akĩgega, akĩra arĩa maamumĩte thuutha atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ndionete mũndũ o na ũrĩkũ gũkũ Isiraeli ũrĩ na wĩtkio mũnene ũũ. ¹¹ Ngũmwĩra atĩrĩ, aingĩ nĩmagooka kuuma mwena wa irathĩro na wa ithũĩro, na nĩmagaikara iruga-inĩ hamwe na Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, ũthamaki-inĩ wa igũrũ. ¹² No arĩa marĩ a ũthamaki ũcio nĩmagaikio nja, kũu nduma-inĩ, kũrĩa gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego.”

¹³ Nake Jesũ agĩcooka akĩra mũnene ũcio wa thigari igana atĩrĩ, “Thiĩ! Nĩũgwĩkĩrwo o ũguo wĩtkĩtie.” Nayo ndungata yake ĩkĩhonio o ithaa rũu.

Jesũ Kũhonia Andũ Aingĩ

¹⁴ Rĩrĩa Jesũ aatoonyire nyũmba ya Petero, akĩona atĩ nyina wa mũtumia wa Petero aarĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ, agakoma gĩtanda-inĩ. ¹⁵ Akĩmũhutia guoko, nake agĩtiga kũhiũha mwĩrĩ, akĩarahũka, akĩambĩrĩria kũmũtungatĩra.

¹⁶ Hwaĩ-inĩ ũcio, andũ aingĩ arĩa maarĩ na ndaimono makĩrehwo kũrĩ we, nake akĩingata maroho macio na kuuga o kiugo, na akĩhonia arĩa othe maarĩ arũaru. ¹⁷ Ŭhoro ũyũ warĩ wa kũhingia ũrĩa kwaarĩtio na kanua ka mũnabii Isaia, rĩrĩa oigire atĩrĩ:

“We mwene nĩoire wonje witũ,
na akĩheria mĩrimũ iitũ.”

Thogora wa Kũrũmĩrĩra Jesũ

* 8:2 Mũndũ warĩ na mangũ aatuikaga arĩ na thaahu, na no atheririo.

¹⁸ Rĩria Jesũ oonire gĩkundi kĩa andũ arĩa maamũthiũrũrũkĩrie, agĩathana maringe mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa iria. ¹⁹ Hĩndĩ ĩyo mũrutani ũmwe wa watho agĩũka harĩ we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩndĩkũrũmagĩrĩra kũria guothe ũrĩthiia.”

²⁰ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mbwe nĩ irĩ marima, na nyoni cia rĩera-inĩ nĩ irĩ itara, no Mũrũ wa Mũndũ ndarĩ handũ angĩgĩrĩra mũtwe wake.”

²¹ Nake mũrutwo ũngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, reke nyambe thiĩ ngathike baba.”

²² Nowe Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra, na ũreke arĩa akuũ mathike akuũ ao ene.”

Jesũ Kũhooreria Kĩhuhũkanio

²³ Hĩndĩ ĩyo agĩtoonya gatarũ, nao arutwo ake makĩmũrũmĩrĩra. ²⁴ Na rĩrĩ, gũkĩgĩa kĩhuhũkanio kĩnene gĩteerĩgĩrĩrwo kũu iria-inĩ, gĩgĩtũma gatarũ kende kũhubwo nĩ makũmbĩ ma maaĩ. No Jesũ aarĩ toro. ²⁵ Nao arutwo magĩthiĩ, makĩmũũkĩria, makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, tũhonokie! Nĩtũkũũrĩra maaĩ-inĩ!”

²⁶ Nake agĩcookia atĩrĩ, “Inyuĩ mũrĩ a wĩtikio mũnini, nĩ kĩĩ gĩgĩtũma mwĩtigĩre ũguo?” Thuutha ũcio agĩũkĩra, agĩkũũma rũhuho na makũmbĩ macio, nakuo gũkĩhoorera biũ.

²⁷ Andũ acio makĩgega, makĩũria atĩrĩ, “Kaĩ mũndũ ũyũ akĩrĩ ũ atĩ o na rũhuho na makũmbĩ ma maaĩ nĩmwathĩkagĩra?”

Jesũ Kũhonia Andũ Eerĩ Maarĩ na Ndaimono

²⁸ Rĩria aakinyire rũgongo rwa bũrũri wa Agadari-rĩ, agĩtũngwo nĩ andũ eerĩ maarĩ na ndaimono, moimĩte mbĩrĩra-inĩ. Maarĩ na ũũru mũingĩ mũno, atĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩagerire njĩra ĩyo. ²⁹ Nao makĩanĩrĩra, makĩũria atĩrĩ, “Ūrenda atĩa na ithuĩ, wee Mũrũ wa Ngai. Woka gũkũ gũtũnyariira ihinda rĩrĩa rĩamũre rĩtanakinya?”

³⁰ Nĩ haarĩ na rũũru rũnene rwa ngũrwe rwarĩithagio† handũ hataarĩ haraaya na hau maarĩ. ³¹ Nacio ndaimono igĩthaiha Jesũ, ikĩmwĩra atĩrĩ, “Akorwo nĩũgũtũingata-rĩ, tũtũme kũrĩ rũũru rũũrĩa rwa ngũrwe.”

³² Nake agĩciĩra atĩrĩ, “Thiĩ!” Nĩ ũndũ ũcio ikiuma, igĩtoonya ngũrwe, naruo rũũru ruothe rũgĩkũrũka kĩharũrũka-inĩ na ihenya, rũkĩgũa iria thiĩnĩ, rũgĩkuĩra maaĩ-inĩ. ³³ Arĩa maarĩithagia ngũrwe icio makĩũra, magĩthiĩ itũũra-inĩ, makĩheana maũndũ macio mothe o na ũrĩa gwekĩkĩte kũrĩ andũ arĩa maarĩ na ndaimono. ³⁴ Hĩndĩ ĩyo itũũra rĩothe rĩkiumagara rĩgatũnge Jesũ. Na hĩndĩ ĩrĩa maamuonire, makĩmũthaiha oime rũgongo rwao.

9

Jesũ Kũhonia Mũndũ Wakuĩte Ciĩga

¹ Nake agĩtoonya gatarũ, akĩringa iria, agĩkinya itũũra rĩa kwao. ² Andũ amwe makĩmũrehera mũndũ warĩ na mũrimũ wa gũkua ciĩga, akuũitwo na kĩbarĩ. Rĩria Jesũ oonire wĩtikio wao, akĩra mũndũ ũcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, “Mũriũ, wĩyũmĩrĩrie, nĩwarekerwo mehia maku.”

³ Nĩ ũndũ wa ũguo, arutani amwe a watho makĩra na ngoro atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩaruma Ngai!”

⁴ Jesũ aamenya ũrĩa meeciiragia, akĩmooria atĩrĩ, “Mũreciiria ũũru ngoro-inĩ cianyu nĩkĩ? ⁵ Nĩ ũndũ ũrĩkũ mũhũthũ: nĩ kwĩra mũndũ, ‘Nĩwarekerwo mehia maku,’ kana kũmwĩra, ‘Ūkĩra wĩtware?’ ⁶ No nĩgeetha mũmenye atĩ Mũrũ wa Mũndũ arĩ na ũhoti gũkũ thiĩ wa kũrekanĩra mehia-rĩ ...” Na o hĩndĩ ĩyo akĩra mũndũ ũcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, “Ūkĩra, oya kĩbarĩ gĩaku ũinũke mũciĩ.” ⁷ Nake mũndũ ũcio agĩũkĩra, akĩinũka mũciĩ. ⁸ Rĩria kĩrĩndĩ kũ kĩonire ũguo, gĩkĩmaka na gĩkĩgooca Ngai, ũrĩa waheete andũ ũhoti ta ũcio.

Gwĩtwo kwa Mathayo

⁹ Na rĩrĩa Jesũ oimaga kũu, akĩona mũndũ wetagwo Mathayo aikarĩte harĩa heetagĩrio mbeeca cia igooti. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra,” nake Mathayo agĩũkĩra, akĩmũrũmĩrĩra.

¹⁰ Na rĩrĩa Jesũ aarĩ kwa Mathayo mũciĩ makĩrĩa irio cia hwaĩ-inĩ, etia mbeeca cia igooti aingĩ na andũ ehia magĩũka kũrĩanĩra hamwe nake na arutwo ake. ¹¹ Rĩria Afarisai moonire ũguo, makĩũria arutwo ake atĩrĩ, “Mũrutani wanyu arĩanagĩra na etia mbeeca cia igooti na andũ ehia nĩkĩ?”

† 8:30 Ndũrĩrĩ iria ciatũũraga Galili nĩcio ciarĩ arĩthi a ngũrwe.

¹² Jesũ aigua ũguo, akĩmeera atĩrĩ, “Andũ arĩa agima mĩrĩ ti o mabataragio nĩ ndagĩtarĩ, no nĩ arĩa arũaru. ¹³ No rĩrĩ, thĩĩ mũkeerute ũrĩa ciugo ici ciugĩte: ‘Kũiguanĩra tha nĩkuo nyendaga, no ti magongona.’ Nĩgũkorwo nĩ ndiokire gũcaria arĩa athingu, no ndokire nĩ ũndũ wa arĩa ehia.”

Jesũ Kũũrio Ũhoru wa Kwĩhinga Kũrĩa

¹⁴ Hĩndĩ iyo arutwo a Johana magĩũka kũrĩ we makĩmũũria atĩrĩ, “Ithuĩ na Afarisai nĩtwĩhingaga kũrĩa, no nĩ kĩĩ gĩtũmaga arutwo aku mage kwĩhinga kũrĩa irio?”

¹⁵ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ageni a mũhikania mangĩhota atĩa kũigua kĩa rĩrĩa mũhikania arĩ hamwe nao? Ihinda nĩrĩgakinya rĩrĩa mũhikania akeeherio kũrĩ o; hĩndĩ iyo nĩguo makeehinga kũrĩa irio.

¹⁶ “Gũtirĩ mũndũ ũtumagĩrĩra nguo ngũrũ kĩraka kĩa nguo njerũ, nĩgũkorwo kĩraka kĩu no kĩguucie nguo iyo gĩtũme itarũke makĩria. ¹⁷ Ningĩ andũ matĩikagĩra ndibei ya mũhihano mondo-inĩ ngũrũ.* Mangĩka ũguo, mondo icio no itarũke, nayo ndibei iitĩke, na mondo icio cia ndibei cianangĩke o biũ. No andũ mekagĩra ndibei ya mũhihano mondo-inĩ njerũ, nacio cieri igaikara irĩ njega.”

Mũirĩtu Wakuĩte na Mũtumia warĩ Mũrũaru

¹⁸ Na rĩrĩa aaragia maũndũ macio, hagĩũka mũndũ warĩ mũnene, akĩmũturĩria ndu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũirĩtu wakwa no hĩndĩ aakua; no ũka ũkamũigĩrĩre guoko, na nĩekũriũka.” ¹⁹ Nake Jesũ agĩũkĩra, agĩthĩĩ nake, arĩ na arutwo ake.

²⁰ O hĩndĩ iyo mũtumia watũire oiraga thakame mĩaka ikũmi na iĩrĩ agĩũka na thuutha wa Jesũ, akĩhutia gĩcũrĩ kĩa nguo yake. ²¹ Tondũ eĩrĩraga atĩrĩ, “Ingĩhutia o nguo yake, no hone.”

²² Nake Jesũ akĩhũgũra, akĩmuona, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ ũyũ, wĩyũmĩrĩrie gwĩtikia gwaku nĩkuo gwatũma ũhone.” Nake mũtumia ũcio akĩhonio o hĩndĩ iyo.

²³ Na rĩrĩa Jesũ aatoonyire nyũmba ya mũnene ũcio, akĩona ahuhi mĩtũrirũ na gĩkundi kĩa andũ kĩrĩa kĩaenegana, ²⁴ akĩmeera atĩrĩ, “Eherai. Mũirĩtu ũyũ ti mũkuũ, nĩ gũkoma akomete.” Nao andũ acio makĩmũthekerera. ²⁵ Thuutha wa andũ acio kuumio nja, agĩtoonya thĩĩnĩ, akĩnyĩta mũirĩtu ũcio guoko, nake agĩũkĩra. ²⁶ Ũhoru ũcio ũkĩhunja bũrũri ũcio wotho.

Jesũ Kũhonia Atumumu na Mũndũ Ũtaaragia

²⁷ Na rĩrĩa Jesũ oimire kũu, aathianga-rĩ, andũ eerĩ atumumu makĩmũrũmĩrĩra, makĩanagĩrĩra, makiugaga atĩrĩ, “Tũiguĩre tha, wee Mũrũ wa Daudi!”

²⁸ Na hĩndĩ iĩa aatoonyire nyũmba, atumumu acio magĩũka kũrĩ we, nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩmwĩtikĩtie atĩ no hote gwĩka ũguo?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Iĩ-ni, Mwathani.”

²⁹ Hĩndĩ iyo akĩmahutia maitho, akiuga atĩrĩ, “Mũroĩkwo o ũguo mwĩtikĩtie;” ³⁰ namo maitho mao makĩhingũka magĩcooka kuona. Nake Jesũ akĩmakaania na hinya, akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikareke mũndũ o na ũrĩkũ amenye ũhoru ũyũ.” ³¹ No-o makĩumagara na makĩhunja ũhoru wake bũrũri ũcio wotho.

³² Na hĩndĩ iĩa moimaga hau, Jesũ akĩreherwo mũndũ warĩ na ndaimono, na ndaaragia. ³³ Nayo ndaimono yaingatwo, mũndũ ũcio ũtaaragia, akĩaria. Kĩrĩndĩ gĩkĩgega, gĩkiuga atĩrĩ, “Ũndũ ta ũyũ ndũrĩ woneka Isiraeli.”

³⁴ No Afarisai makiuga atĩrĩ, “Aingataga ndaimono na hinya wa mũnene wa ndaimono.”

Aruti Wĩra nĩ Anini

³⁵ Nake Jesũ agĩtũikania matũũra-inĩ mothe na mĩciĩ-inĩ yotho, akĩrutanaga thĩĩnĩ wa thunagogi ciao, akĩhunjagia Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa ũthamaki, na akĩhonagia mĩrimũ na ndwari cia mĩthemba yotho. ³⁶ Na rĩrĩa oonire ũrĩa kĩrĩndĩ kũu kĩaiganaga, agĩkĩguĩra tha tondũ kĩarĩ gĩthĩĩnĩku na gĩkaaga ũteithio, ta ng’ondũ itarĩ na mũrĩithi. ³⁷ Hĩndĩ iyo akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Magetha nĩ maingĩ, no aruti a wĩra nĩ anini. ³⁸ Nĩ ũndũ ũcio, hooyai Mwathani wa magetha atũme aruti wĩra mathĩĩ magetha-inĩ make.”

* 9:17 Ndibei yekagĩrwo mondo ciatumagwo na njũũa cia mbũri.

¹ Nake Jesũ n̄etire arutwo ake ikũmi na eerĩ moke harĩ we, nake akĩmahe ũhoti wa kũingata ngoma thũku na kũhonia mĩrimũ yothe na ndwari ciothe.

² Maya nĩmo marĩitwa ma arutwo acio ikũmi na eerĩ: Wa mbere nĩ Simoni (ũrĩa wĩtagwo Petero), na mũrũ wa nyina Anderea; na Jakubu mũrũ wa Zebedi, na mũrũ wa nyina Johana; ³ na Filipu, na Baritholomayo; na Toma, na Mathayo ũrĩa mwĩtia wa mbeeca cia igooti; na Jakubu mũrũ wa Alifayo, na Thadayo; ⁴ na Simoni ũrĩa Mũzelote, na Judasi Mũsikariota, ũrĩa wamũkunyanĩire.

⁵ Aya ikũmi na eerĩ n̄io Jesũ aatũmire na akĩmataara ũũ: “Mũtigathiĩ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ kana mũtoonye itũũra rĩa Asamaria. ⁶ Nĩ kaba mũthiĩ kũrĩ ng’ondũ iria ciũrĩte cia Isiraeli. ⁷ Mwathiĩrĩ, hunjagiai ndũmĩrĩrĩ ĩno: ‘Ũthamaki wa igũrũ nĩũkuhĩrĩrie.’ ⁸ Honagiai andũ arĩa arũaru, na mũriũkagie arĩa akuũ, na mũtheragie arĩa marĩ na mangũ, na mũingatage ndaimono. Mũheetwo tũhũ, heanagai tũhũ. ⁹ Mũtigekuuĩre thahabu, kana betha, kana gĩcango mĩcibi-inĩ yanyu; ¹⁰ O na ningĩ mũtigekuuĩre mũhuko rũgendo-inĩ, kana nguo igĩrĩ, kana iraatũ, kana mũtirima; nĩgũkorwo mũrutu wa wĩra nĩabataire kũheo gĩa kũmũtũũria muoyo.

¹¹ “Itũũra o rĩothe kana gatũũra karĩa mũngĩtoonya-rĩ, tuĩriai mũmenye mũndũ ũrĩa mwagĩrĩru kuo, mũikare gwake nginya rĩrĩa mũkoima kuo. ¹² Mwatoonya mũciĩ ũcio-rĩ, geithagiai ene kuo. ¹³ Angĩkorwo mũciĩ ũcio nĩwagĩrĩre-rĩ, ũrathimeĩ na thayũ wanyu; angĩkorwo ndwagĩrĩre-rĩ, rekeĩ kĩrathimo kĩanyu kĩmũcookerere. ¹⁴ Mũndũ o wotho angĩrega kũmũnyiita ũgeni kana arege gũthikĩrĩria ciugo cianyu-rĩ, mũkiuma mũciĩ ũcio kana itũũra rĩu-rĩ, mũkaaribariba magũrũ manyu nĩguo rũkũngũ rũitike.* ¹⁵ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma ituĩro rĩa itũũra rĩu rĩgaakorwo rĩrĩ inene gũkĩra rĩa Sodomu na Gomora mũthenya ũrĩa wa ciira. ¹⁶ Atĩrĩrĩ ndamũtũma o ta ng’ondũ gatagatĩ ka njũũi. Nĩ ũndũ ũcio, gĩaĩ na ũũgĩ ta nyoka, na mwage ũũru ta ndutura.

¹⁷ “Mwĩmenyererei andũ; tondũ nĩmakamũneana ciama-inĩ, na mamũhũũre na iboko thunagogi-inĩ ciao. ¹⁸ Nĩ ũndũ wa ũhoru wakwa-rĩ, nĩmũgatwarwo mbere ya aathanĩ na athamaki nĩgeetha mũtuĩke aira kũrĩ o na kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. ¹⁹ No rĩrĩa makaamũnyiita-rĩ, mũtikanetange nĩ ũndũ wa ũrĩa mũkoiga kana ũrĩa mũgaacookia. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkeerwo ũrĩa mũkoiga, ²⁰ nĩgũkorwo ti inyuĩ mũgaakorwo mũkĩaria, no nĩ Roho wa Ithe wanyu ũkaarĩa arĩ thĩinĩ wanyu.

²¹ “Mũndũ nĩagakunyanĩra mũrũ wa nyina ooragwo, na ithe wa mũndũ akunyanĩre mwana wake; ciana nĩikaremera aciari a cio na imoragithie. ²² Andũ othe nĩmakamũmena nĩ ũndũ wakwa, no ũrĩa ũgaakĩrĩrĩria nginya hĩndĩ ya mũthia nĩakahonoka. ²³ Hĩndĩ ĩrĩa mwanyariirwo itũũra-inĩ rĩmwe-rĩ, ũĩrai rĩrĩa rĩngĩ. Ngũmwĩra na ma atĩ, mũtigaakorwo mũthiĩte matũũra mothe ma Isiraeli, Mũrũ wa Mũndũ atookĩte.

²⁴ “Mũrutwo ti mũnene kũrĩ mũrutani wake, o na ndungata ti nene kũrĩ mũmĩathi. ²⁵ Nĩkũiganĩire mũrutwo aiganane na mũrutani wake, o na ndungata ĩiganane na mũmĩathi. Angĩkorwo mwene nyũmba n̄etĩtwo Beelizebuli-rĩ,† githĩ andũ a nyũmba yake matigetwo marĩitwa mooru gũkĩra rĩu!

²⁶ “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũtikametigĩre. Gũtirĩ ũndũ mũhithanie ũtakaguũrio, kana ũndũ mũhithe ũtakamenyeka. ²⁷ ũrĩa ngũmwĩra nduma-inĩ-rĩ, wariei mũthenya barigici, na ũrĩa warĩtio na mĩheehũ matũ-inĩ manyu-rĩ, wanĩrĩrei mũrĩ nyũmba-igũrũ. ²⁸ Mũtigetigĩre arĩa moragaga o mwĩrĩ, no matingĩhota kũũraga ngoro. Nĩ kaba gwĩtigĩra ũrĩa ũngĩananga ngoro na mwĩrĩ kũu Jehanamu. ²⁹ Githĩ tũnyoni twĩrĩ tũtiendagio thendi ĩmwe? No gũtirĩ o na kamwe gatuo kangĩgũa thĩ Ithe wanyu atetĩkĩrĩte. ³⁰ O na njuĩrĩ cianyu cia mũtwe nĩndare. ³¹ Nĩ ũndũ ũcio mũtigetigĩre; mũrĩ a bata gũkĩra tũnyoni tũingĩ.

³² “ũrĩa wotho ũkaanyumbũra mbere ya andũ, o na nĩ nĩngamumbũra mbere ya Baba ũrĩa ũrĩ kũu igũrũ. ³³ No ũrĩa wotho ũkangaana mbere ya andũ, na nĩ nĩngamũkaana mbere ya Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ.

³⁴ “Mũtigeciĩrie atĩ njũkĩte kũrehe thayũ gũkũ thĩ. Ndiokire kũrehe thayũ, no ndookire kũrehe rũhiũ rwa njora. ³⁵ Nĩgũkorwo njũkĩte gũtũma

“‘mũndũ okanĩrĩre na ithe,
na mũirĩtu okanĩrĩre na nyina,

* 10:14 Kũribariba rũkũngũ magũrũ nĩ ũndũ wekagwo nĩ Afarisai moima ciikaro cia Ndũrĩrĩ metherie tondũ metikĩtie nĩmakuuĩte thaahu. ũndũ ũyũ warĩ wa kuonia andũ ũrĩa mageekwo marega ndũmĩrĩri ya Ngai. † 10:25 Rĩitwa Beelizebuli rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga “Mũnene wa ndaimono,” no Kĩhibirania Beelizebubu rĩataũragwo “Mũnene wa ngi.”

nake mūtumia okanĩrĩre na nyaciarawe;

³⁶ thũ cia mündũ igaakorwo irĩ andũ a nyũmba yake kũmbe.’

³⁷ “Ūrĩa wotho wendete ithe kana nyina kũngĩra ndagĩrĩire gũtuĩka wakwa; na ūrĩa wotho wendete mũriũ kana mwarĩ kũngĩra ndagĩrĩire gũtuĩka wakwa; ³⁸ nake ūrĩa wotho ūtagakuua mũtharaba wake wa kwambĩrwo aanũmĩrĩre ndagĩrĩire gũtuĩka wakwa. ³⁹ Ūrĩa wotho ūgeragia gũtũũria muoyo wake nĩakoorwo nĩguo; no ūrĩa wotho ūkoorwo nĩ muoyo wake nĩ ūndũ wakwa nĩakaũtũũria.

⁴⁰ “Mündũ ūrĩa ūmwamũkagĩra, nĩ nĩ amũkagĩra. Nake ūrĩa ūnyamũkagĩra, amũkagĩra ūrĩa wandũmire. ⁴¹ Ūrĩa wotho ūkaamũkĩra mũnabii tondũ nĩ mũnabii, nĩakamũkĩra kĩheo kĩrĩa kĩheagwo mũnabii, nake ūrĩa wotho ūkaamũkĩra mündũ mũthingu tondũ nĩ mũthingu-rĩ, nĩakamũkĩra kĩheo kĩrĩa kĩheagwo mündũ mũthingu. ⁴² Nake ūrĩa wotho ūheaga ūmwe wa aya anini o na gĩkombe kĩa maaĩ mahehu tondũ nĩ mũrutwo wakwa-rĩ, ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ndakaaga kũheo kĩheo gĩaake.”

11

Jesũ na Johana Mũbatithania

¹ Na rĩrĩ, Jesũ aarĩkia gwatha arutwo acio ake ikũmi na eerĩ-rĩ, akiuma kũu agĩthĩ kũrutana na kũhunja matũũra-inĩ ma Galili.

² Na rĩrĩa Johana aiguĩre arĩ njeera maũndũ marĩa Kristũ eekaga-rĩ, agĩtũma arutwo ake, ³ makamũũrie atĩrĩ, “Wee nĩwe warĩ ūũke, kana tweterere mündũ ūngĩ?”

⁴ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Cookai mũkeere Johana maũndũ marĩa mwaigua na marĩa muona: ⁵ Atumumu nĩmaroona, na arĩa mathuaga nĩmaretwara, na arĩa marĩ na mangũ nĩmarahonio magathera, na arĩa mataiguaga nĩ maraigua, na arĩa akuũ nĩmarariũkio, na Ūhoro-ũrĩa-Mwega nĩũrahunjĩrio arĩa athĩni. ⁶ Kũrathimwo-rĩ, nĩ mündũ ūrĩa ūtekũhĩngwo arakare nĩ ūndũ wakwa.”

⁷ Rĩrĩa arutwo a Johana moimaga hau, Jesũ akĩambĩrĩria kwarĩria kĩrĩndĩ ūhoro wa Johana, akĩmooria atĩrĩ: “Mwathiĩte werũ-inĩ kuona kĩ? Mwathiĩte kuona kamũrangi kainainagio nĩ rũhuho? ⁸ Akorwo ti ūguo-rĩ, mwathiĩte kuona kĩ? Hihi nĩ mündũ wehumbĩte nguo njega? Aca, arĩa mehumbaga nguo njega makoragwo thĩni wa nyũmba cia ūthamaki. ⁹ Mwagĩthĩte kuona kĩ? Hihi mwathiĩte kuona mũnabii? Īĩ, ngũmwĩra atĩrĩ, muonire mündũ ūkĩrĩte mũnabii. ¹⁰ Ūyũ nĩwe ūhoro wake waandĩkitwo atĩrĩ:

“Nĩngũtũma mūtũmwo wakwa athĩ mbere yaku,
agagũthondekere njĩra yaku.’

¹¹ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma: Harĩ andũ arĩa manaciarwo nĩ andũ-a-nja, gũtirĩ kuoneka mündũ mũnene gũkĩra Johana Mũbatithania; no rĩrĩ mündũ ūrĩa mũnini mũno ūthamaki-inĩ wa igũrũ-rĩ, nĩ mũnene kũmũkĩra. ¹² Kuuma matukũ ma Johana Mũbatithania gwata rĩu, ūthamaki wa igũrũ nĩũkoretwo ūkĩhatĩrĩria gũtheerema, nao andũ arĩa mehatagĩrĩria nĩo mawĩgwatagĩra na hinya. ¹³ Nĩgũkorwo Anabii othe, hamwe na Watho wa Musa, nĩmatũire marathaga ūhoro nginya hĩndĩ ya Johana. ¹⁴ Na angĩkorwo no mwende kwamũkĩra ūhoro ūcio-rĩ, ūcio nĩwe Elija ūrĩa werĩtwo nĩagooka. ¹⁵ Ūrĩa ūrĩ na matũ ma kũigua nĩaigue.

¹⁶ “Rĩu-rĩ, ingĩgerekania rũciaro rũrũ na kĩ? Rũhaana ta ciana ciikarĩte ndũnyũ igĩitaga iria ingĩ, igaciĩra atĩrĩ:

¹⁷ “Twamũhuhĩire mūtũrirũ,
mũkĩaga kũina;

o na twamũĩnĩire nyĩmbo cia macakaya,
no mũtiacakaire.’

¹⁸ Nĩgũkorwo Johana ookire atekũrĩa na atekũnyua, nao andũ makiuga atĩrĩ, ‘Arĩ na ndaimono.’

¹⁹ Mũrũ wa Mündũ ookire akĩrĩaga na akĩnyuuga, nao makiuga atĩrĩ, ‘Onei mündũ mũkoroku na mũrĩũ, nĩ mũrata wa etia mbeeca cia igooti na “andũ ehia”.’ No ūũgĩ wonekaga nĩ wa ma nĩ ūndũ wa ciĩko ciaguo.”

Haaro kũrĩ Matũũra Manene marĩa Materĩrĩte

²⁰ Hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩambĩrĩria gũtetia matũũra manene marĩa maaringĩrwo ciama ciake iria nyingĩ, tondũ andũ akuo matiigana kwĩrira, akiuga atĩrĩ, ²¹ “Inyuũ andũ a Korazini, kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ!

O na inyuĩ andũ a Bethisaida, kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Nĩ ũndũ korwo ciamia iria mwaringĩrwo nĩcio ciaringĩrwo andũ a Turo na Sidoni, mangĩeririre tene, mehumbĩte nguo cia makũnia na mehurĩrie mũhu mĩtwe. ²² No ngũmwĩra atĩrĩ, andũ a Turo na Sidoni nĩmagakorwo marĩ murũ mũthenya ũcio wa ciira gũkĩra inyuĩ. ²³ Na inyuĩ, andũ a Kaperinaumu, nĩmũkambarario nginya matu-inĩ? Aca, mũkaaharũrũkio mũkinye kũrĩa kũriku mũno. Ciamia iria mwaringĩrwo ingĩaringĩrwo Sodomu, nĩkũngĩtũũraga nginya ũmũthĩ. ²⁴ No ngũmwĩra atĩrĩ na ma, Sodomu nĩgũgakorwo murũ mũthenya ũcio wa ciira kũmũkĩra.”

Kũhurũka kwa arĩa anogu

²⁵ Hĩndĩ ĩyo Jesũ akiuga atĩrĩ, “Baba, wee Mwathani wa igũrũ na thĩ, nĩngũkũgaatha tondũ nĩũhithĩte andũ arĩa oogĩ na marĩ na ũmenyo maũndũ maya, na ũkamaguũrĩria tũkenge. ²⁶ ĩĩ, Baba, nĩgũkorwo ũyũ nĩ wendi waku.

²⁷ “Nĩnengeretwo maũndũ mothe nĩ Baba. Gũtirĩ mũndũ ũũ Mũriũ tiga Ithe, na gũtirĩ mũndũ ũũ Ithe tiga Mũriũ, na arĩa Mũriũ, endaga kũguũrĩria.

²⁸ “Ūkai kũrĩ nĩ, inyuotha anogu na mũkuuĩte mĩrigo mĩritũ, na nĩngũmũhurũkia. ²⁹ Oyai icooki rĩakwa mwĩgĩrĩre na mwĩrute na nĩ, nĩgũkorwo ndĩ mũhooreri na mwĩnyiihia ngoro-inĩ, nacio ngoro cianyu nĩkũhurũkio. ³⁰ Nĩgũkorwo icooki rĩakwa nĩ ihũthũ, na mĩrigo wakwa nĩ mũhũthũ.”

12

Mwathani wa Thabatũ

¹ Ihinda rĩu Jesũ nĩatuĩkanĩirie mĩgũnda-inĩ ya ngano mũthenya wa Thabatũ, na arutwo ake maarĩ ahũtu, na makĩambĩrĩria gũtua ngira cia ngano, magĩcirigitha, makĩria ngano. ² Rĩria Afarisai moonire ũguo, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ta rora! Arutwo aku nĩmareeka ũrĩa watho ũtetikĩritie gwĩkwo mũthenya wa Thabatũ.”

³ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Kaĩ mũtathomete ũrĩa Daudi eekire rĩria we na arĩa maarĩ nake maarĩ ahũtu? ⁴ Aatoonyire nyũmba ya Ngai, na arĩ hamwe na arĩa maarĩ nake, makĩria mĩgate rĩa yamũrĩrwo Ngai rĩa mateetikĩritio kũrĩa nĩ watho, tiga no athĩnjĩri-Ngai meetikĩritio kũmĩria.

⁵ O na ningĩ kaĩ mũthomete Watho-inĩ atĩ mũthenya wa Thabatũ, athĩnjĩri-Ngai arĩa marĩ thĩnĩ wa hekarũ nĩmathaahagia mũthenya ũcio na matituagwo ahĩtia? ⁶ Ngũmwĩra atĩrĩ, ũmwe mũnene gũkĩra hekarũ arĩ haha. ⁷ Korwo nĩmwamenyete gĩtũmi gĩa ciugo ici, atĩrĩ, ‘Kũiguanĩra tha nĩkuo nyendaga, no ti magongona,’ mũtingĩatuĩrĩre andũ mateehĩtie mahĩtia. ⁸ Nĩgũkorwo Mũrũ wa Mũndũ nĩwe Mwathani wa mũthenya wa Thabatũ.”

⁹ Oima kũu-rĩ, agĩthĩ agĩtoonya thunagogi yao, ¹⁰ na nĩ haarĩ mũndũ wonjete guoko. Na tondũ nĩmacaragia gĩtũmi gĩa gũthitangĩra Jesũ-rĩ, makĩmũuria atĩrĩ, “Watho nĩwĩtikĩritie kũhonania mũthenya wa Thabatũ?”

¹¹ Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nũũ wanyu ũngĩkorwo na ng’ondũ, nayo ĩgwe irima mũthenya wa Thabatũ-rĩ, ũtangĩmĩruta irima? ¹² Kaĩ mũndũ atakĩrĩ wa bata mũno gũkĩra ng’ondũ! Nĩ ũndũ ũcio watho nĩwĩtikĩritie gwĩka wega mũthenya wa Thabatũ.”

¹³ Agĩcooka akĩira mũndũ ũcio atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko gwaku.” Nake agĩtambũrũkia guoko, nakuo gũgĩtuĩka kũgima, o ta kũu kũngĩ. ¹⁴ No Afarisai makiuma nja, magĩcookania ndundu ya ũrĩa mangĩũragithia Jesũ.

Ndungata ya Ngai rĩa Thuure

¹⁵ Nake Jesũ aamenya ũhoru ũcio, akĩhehera kũu. Andũ aingĩ makĩmũrũmĩrĩra, nake akĩhonía arũaru ao othe, ¹⁶ agĩcooka akĩmakaanía atĩ matikoige we nĩwe ũ. ¹⁷ Ũndũ ũyũ nĩguo wahingirie ũhoru ũrĩa waarĩtio na kanua ka mũnabii Isaia, rĩria oigire atĩrĩ:

¹⁸ “Ĩno nĩyo ndungata yakwa rĩa ndĩthuurĩre,
rĩa nyendete, na nĩyo ĩkenagia ngoro yakwa;
nĩngamĩitĩrĩria Roho wakwa,
nayo nĩkamenyithia ndũrĩrĩ ciira wa kĩhoto.

¹⁹ Ndĩgaatetania kana ĩgũũthũke;
na gũtirĩ mũndũ ũkaigua mũgambo wayo njĩra-inĩ.

²⁰ ndīkoina kamūrangi kagondoku,
 kana īhorie rūtambī rūrīa rūgūtooga,
 nginya rīrīa īgaatūma itua rīakwa rīhootane.
²¹ Thīinī wa rūtwa rīayo ndūrīrī nīikaagīa na kīrīgīrīro.”

Jesū na Beelizebuli

²² Magīcooka makīmūrehera mūdū warī na ndaimono, na aarī mūtumumu, na ndaaragia, nake Jesū akīmūhonia, akīhota kwaria na kuona. ²³ Andū othe makīgega, makīūrania atīrī, “Ūyū no akorwo arī we Mūrū wa Daudi?”

²⁴ No rīrīa Afarisai maaiguire ūguo, makiuga atīrī, “Mūdū ūyū aingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli ūrīa mūnene wa ndaimono.”

²⁵ Nake Jesū aamenya ūrīa meciiragia, akīmeera atīrī, “Ūthamaki o wothē ūngīgayūkana ūūkanīrīre guo mwene no ūharagane, narīo itūūra o rīothe kana nyūmba īngīgayūkana ndīngīhaanda.

²⁶ Angīkorwo Shaitani nīwe ūingataga Shaitani-rī, nīagayūkanīte we mwene. Ūthamaki wake ūngīkīhaanda atīa? ²⁷ Na angīkorwo nīi nyiingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli-rī, nao andū anyu maingataga ndaimono na hinya wa ū? Nī ūndū wa ūguo-rī, acio nīo makaamūtuīra ciira. ²⁸ No nīi ingīkorwo nyiingataga ndaimono na Roho wa Ngai-rī, ūthamaki wa Ngai nīūkinyīte kūrī inyuī.

²⁹ “Nīngī-rī, mūdū aahota atīa gūtoonya nyūmba ya mūdū njamba na amūtunye indo ciake ataambīte kuoha mūdū ūcio njamba? Hīndī īyo no rīo angīhota kūmūtunya indo cia nyūmba yake.

³⁰ “Mūdū ūrīa ūtarī hamwe na nīi, ūcio nī thū yakwa, nake ūrīa ūtacookanagīrīria hamwe na nīi, ūcio nīkūhurunja ahurunjaga. ³¹ Nīngī ngūmwīra atī, rīihia o rīothe o na kūrūma Ngai, andū no marekerwo, no mūdū ūrīa ūkaaruma Roho, ūcio ndakarekerwo. ³² Mūdū o wothē ūrīa ūgacaambia Mūrū wa Mūdū nīakarekerwo, no ūrīa wothē ūgaacambia Roho Mūtheru, ūcio ndakaarekerwo, ihinda rīrī tūrī kana ihinda rīrīa rīgooka.

³³ “Agīriai mūtī na maciaro maguo nīmekwagīra, kana mūthūkie mūtī na mūthūkie maciaro maguo mooru, nīgūkorwo mūtī ūmenyekaga na maciaro maguo. ³⁴ Inyuī rūciaro rūrū rwa nduīra, mwahota atīa kwaria maūdū mega, na mūrī oorū? Nīgūkorwo kanua kaaragia maūdū marīa maiyūrīte ngoro-inī. ³⁵ Mūdū mwega aaragia maūdū mega moimīte mūthiithū-inī wake mwega, nake mūdū mūūru aaragia maūdū mooru moimīte mūthiithū-inī wake mūūru. ³⁶ No ngūmwīra atīrī, mūthenya wa itua rīa ciira, andū nīmakaheana ūhorō wa ciugo ciothe cia tūhū iria manaaria. ³⁷ Nīgūkorwo ciugo ciaku nīcio īgaatūma ūtuuo ndūrī na mahītia, na ciugo ciaku no cio īgaatūma ūtuuo mūhītia.”

Kīama kīa Jona

³⁸ Hīndī īyo Afarisai amwe na arutani a watho makīmūwīra atīrī, “Mūrutani, tūkwenda ūtūringīre kīama.”

³⁹ Nake akīmacookeria atīrī, “Rūciaro rwaganu na rwa ūtharia rūrenda rūringīrwo kīama! No gūtīrī kīama rūkūringīrwo tīga o kīama kīrīa kīa mūnabīi Jona. ⁴⁰ Nī gūkorwo o ta ūrīa Jona aikarīre matukū matatū, mūthenya na ūtukū, arī nda ya thamaki īrīa nene, ūguo noguo Mūrū wa Mūdū agaikara matukū matatū, mūthenya na ūtukū, arī tīiri-inī. ⁴¹ Andū a Nineve nīmakarūgama hīndī ya ciira hamwe na rūciaro rūrū marūtuīre ciira; nīgūkorwo nīmeririre rīrīa maahunjīirio nī Jona, na rīu ūmwe mūnene gūkīra Jona arī haha. ⁴² Mūthamaki mūdū-wa-nja wa mwena wa Gūthini nīakarūgama hīndī ya ciira hamwe na rūciaro rūrū arūtuīre ciira; nīgūkorwo nīoimire ituri cia thī oke athikīrīrie ūūgī wa Solomoni, na rīu ūmwe mūnene gūkīra Solomoni arī haha.

⁴³ “Na rīrī, roho mūūru woima thīinī wa mūdū, ūtuīkanagīria werū-inī ūgīcaria ūhurūko, na ūkaaga. ⁴⁴ Hīndī īyo ūkoiga atīrī, ‘Nīngūcooka nyūmba īrīa ndoimire.’ Na wacooka-rī, ūgakora nyūmba īyo īrī theri, īrī haate, īgathera na īgathondekwo wega. ⁴⁵ Hīndī īyo roho ūcio ūkagīra maroho mangī mūgwanja mooru makīria maguo mwene, magatoonya magaikara kūu. Naguo mūkarīre wa mūdū ūcio ūgathūka gūkīra wa mbere. Ūguo nīguo gūkahaana kūrī rūciaro rūrū rwaganu.”

Nyina wa Jesū na Ariū a Nyina

⁴⁶ O hĩndĩ ĩyo Jesũ aaragĩria andũ-rĩ, nyina na ariũ a nyina makĩrũgama nja makĩenda kwaria nake. ⁴⁷ Nake mũndũ ũmwe akĩmwĩra atĩrĩ, “Maitũguo na ariũ a maitũguo marũngĩi haha nja, makĩenda kwaria nawe.”

⁴⁸ Nake Jesũ akĩmũcookeria akĩmũũria atĩrĩ, “Maitũ nũũ, na ariũ a maitũ nĩ a?” ⁴⁹ Agĩcooka akĩorota arutwo ake, akiuga atĩrĩ, “Aya nĩo maitũ na ariũ a maitũ. ⁵⁰ Nĩgũkorwo mũndũ wotho wĩkaga ũrĩa Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ endaga, ũcio nĩwe mũrũ na mwarĩ wa maitũ, na nĩ we maitũ.”

13

Ngerekano ya Mũhuri wa Mbeũ

¹ Mũthenya o ro ũcio-rĩ, Jesũ nĩomire nyũmba agĩthĩ agĩkara thĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. ² Ikundi cia andũ aingĩ mũno ikĩũngana harĩa aarĩ nginya igĩtũma atoonye gatarũ na agĩkara thĩ thĩinĩ wayo, nao andũ acio othe makĩrũgama hũgũrũrũ-inĩ cia iria. ³ Nake akĩmaruta maũndũ maingĩ na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ: “Mũrĩmi nĩomagari akahure mbeũ ciake. ⁴ Na rĩrĩa aahuraga mbeũ icio-rĩ, imwe ikĩgũa mũkĩra-inĩ wa njĩra, nacio nyoni igĩũka igĩcirĩa. ⁵ Ingĩ ikĩgũa rũnyanjara-inĩ kũria gũtaarĩ na tĩrĩ mũingĩ. Nacio ikĩmera o narua tondũ tĩrĩ ndwarĩ mũriku. ⁶ Na hĩndĩ ĩrĩa riũa rĩarire, rĩgĩcina mĩmera ĩyo, nayo ikĩũma tondũ ndĩarĩ na mĩri. ⁷ Na mbeũ ingĩ ikĩgũa mĩigua-inĩ, nayo mĩigua igĩkũra, igĩthararia mbeũ icio rĩrĩa ciamerire. ⁸ Ingĩ nacio ikĩgũa tĩrĩ-inĩ ũrĩa mũnoru, ikĩgĩa na maciaro imwe igĩciara maita igana, iria ingĩ igĩciara maita mĩrongo ĩtandatũ, na iria ingĩ igĩciara maita mĩrongo ĩtatũ ma iria ciahandĩrwo. ⁹ ũrĩa ũrĩ na matũ ma kũigua, nĩague.”

¹⁰ Nao arutwo ake magĩũka kũrĩ we, makĩmũũria atĩrĩ, “Waragĩria andũ na ngerekano nĩkĩ?”

¹¹ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Inyuĩ nĩmũheetwo ũmenyo wa kũmenya hitho cia ũthamaki wa igũrũ, no-o matiheetwo. ¹² ũrĩa wotho ũrĩ na indo nĩakoongererwo nyingĩ aingĩhie makĩria. Nake ũrĩa wotho ũtarĩ, nĩagatuunywo o na kĩria arĩ nakĩo. ¹³ Gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmaga ndĩmaarĩrie na ngerekano: “Nĩ ũndũ o na gũkorwo nĩmoonaga-rĩ, mationaga;

o na gũkorwo nĩmaiguaga-rĩ, matiiguaga kana makamenya.

¹⁴ Nĩo makinyĩrwo nĩ ũhoru ũrĩa warathirwo nĩ mũnabii Isaia, rĩrĩa oigire atĩrĩ:

“Kũigua mũgũtũũra mũiguaga, no mũtikaamenya ũndũ;
kuona mũgũtũũra muonaga, no mũtigakuũkĩrwo.

¹⁵ “Nĩgũkorwo ngoro cia andũ aya nĩ ngingitaru;
matũ mao matiiguaga,
na nĩmahingĩte maitho mao.

Tondũ maahota kuona na maitho mao,
na maigue na matũ mao,
o na ngoro ciao igĩe na ũmenyo,
manjookerere, na nĩ ndĩmahonie.’

¹⁶ No kũrathimwo nĩ maitho manyu tondũ nĩmoonaga, na matũ manyu tondũ nĩmaiguaga. ¹⁷ Tondũ ngũmwĩra atĩrĩ na ma, anabii na andũ aingĩ athingu nĩmerĩĩrie kuona maũndũ marĩa mũrona no-o matiamonire, na nĩmerĩĩrie kũigua maũndũ marĩa mũraigua no matiamaguire.

¹⁸ “Nĩ ũndũ ũcio, ta iguai ngĩtaarĩria ũhoru wa ngerekano ĩyo ya mũhuri wa mbeũ: ¹⁹ Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ o wotho aigua ndũmĩrĩri ya ũthamaki na akaaga kũmĩmenya-rĩ, hĩndĩ ĩyo ũrĩa mũũru okaga akamũtunya kĩria kĩaande ngoro-inĩ yake. ĩno nĩyo mbeũ ĩrĩa yahurirwo mũkĩra-inĩ wa njĩra. ²⁰ ũrĩa wamũkĩrĩre mbeũ ĩrĩa yagũire rũnyanjara-inĩ nĩ mũndũ ũrĩa ũiguaga kiugo, na o rĩmwe agakĩamũkĩra arĩ na gĩkeno. ²¹ No tondũ ndarĩ mĩri-rĩ, aikaraga o kahinda kanini. Hĩndĩ ĩrĩa thĩina woka, kana kwagĩa na kĩnyariirano nĩ ũndũ wa kiugo-rĩ, agagĩtiganĩria o narua. ²² Nake ũrĩa wamũkagĩra mbeũ ĩrĩa yagũire mĩigua-inĩ-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũiguaga kiugo, no mĩhang’o ya mũtũũrĩre ũyũ, na kũheenererio nĩ ũtonga, igagĩthararia, ikagĩria kĩgĩe na maciaro. ²³ No ũrĩa wamũkĩrĩre mbeũ ĩrĩa yagũire tĩrĩ-inĩ ũrĩa mũnoru-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũiguaga kiugo, na agakĩmenya. Nake agaciara maciaro, ũmwe akaruta maita igana, ũngĩ maita mĩrongo ĩtandatũ, na ũngĩ maita mĩrongo ĩtatũ ma mbeũ ĩrĩa yahaandĩtwo.”

Ngerekano ya Riya

²⁴ Ningĩ Jesũ akĩmahe ngerekano ĩngĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ũthamaki wa igũrũ ũhaana ta mũndũ ũrĩa wahaandire mbeũ njega mũgũnda wake. ²⁵ No rĩrĩa andũ othe maakomete-rĩ, thũ yake ĩgĩũka, ĩkĩhura itindiĩ thĩĩnĩ wa ngano, na ĩgĩũthĩĩra. ²⁶ Hĩndĩ ĩrĩa ngano yamerire na igĩciara-rĩ, hĩndĩ ĩyo itindiĩ o narĩo rĩkĩonekana.

²⁷ “Ndungata cia mwene mũgũnda igĩũka kũrĩ we, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi witũ, githĩ ndwahaandire mbeũ njega mũgũnda waku? Kaĩ itindiĩ rĩkĩumĩte kũ?’

²⁸ “Agĩcookia atĩrĩ, ‘Nĩ mũndũ ũrĩ ũthũ na nĩ wekire ũguo.’

“Ndungata icio ikĩmũũria atĩrĩ, ‘Nĩũkwenda tũthĩĩ, tũkarĩmunye?’

²⁹ “Nake agĩcookia atĩrĩ, ‘Aca, tondũ mũkĩmunya itindiĩ rĩu, mwahota kũrĩmunyanĩria na ngano.

³⁰ Rekei ikũranĩre nginya hĩndĩ ya magetha. Hĩndĩ ĩyo-rĩ, nĩngeera agethi atĩrĩ: Ambai mũmunye itindiĩ na mũrĩohe itĩĩ, nĩguo rĩcinwo; mũcooke mũcookanĩrĩrie ngano, mũmĩge ikũmbĩ rĩakwa.’”

Ngerekano ya Mbeũ ya Karatarĩ, na ya Ndawa ya Kũmbia Mĩgate

³¹ Nĩamaheire ngerekano ĩngĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ũthamaki wa igũrũ ũtariĩ ta mbeũ ya karatarĩ, ĩrĩa mũndũ oire akĩhaanda mũgũnda wake. ³² O na akorwo mbeũ ĩyo nĩyo nini mũno kũrĩ mbeũ ciothe-rĩ, rĩrĩa yakũra, nĩnenehaga kũrĩ mĩmera ĩrĩa ĩngĩ ya mũgũnda na ĩgatuĩka mũtĩ, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igooka igaaka itara honge-inĩ ciagu.”

³³ Agĩcooka akĩmahe ngerekano o ĩngĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ũthamaki wa igũrũ ũhaana ta ndawa ya kũmbia mĩgate ĩrĩa mũndũ-wa-nja oire na akĩmĩtukania na mũtu mũingĩ o nginya mũtu ũcio wothē ũkĩimbio nĩyo.”

³⁴ Jesũ aaragĩria kĩrĩndĩ maũndũ macio mothe na ngerekano na ndaamaragĩria ũndũ o na ũmwe atekũhũthĩra ngerekano. ³⁵ Nĩguo ũhoro ũrĩa waaririo na kanua ka mũnabii ũhinge rĩrĩa oigire atĩrĩ: “Ngaatumũra kanua gakwa njarie na ngerekano,

nĩngaaria maũndũ marĩa matũire marĩ mahithe kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo.”

Gũtaarĩria Ngerekano ya Itindiĩ

³⁶ Hĩndĩ ĩyo agĩtiga kĩrĩndĩ, agĩtoonya nyũmba. Arutwo ake magĩũka kũrĩ we, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũtaarĩrie ngerekano ya itindiĩ rĩrĩa rĩarĩ thĩĩnĩ wa mũgũnda.”

³⁷ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūrĩa wahaandire mbeũ njega nĩ Mũrũ wa Mũndũ. ³⁸ Mũgũnda nĩ thĩ, nayo mbeũ njega nĩcio ciana cia ũthamaki. Itindiĩ nĩ ciana cia ũrĩa mũũru, ³⁹ nayo thũ ĩrĩa ĩrĩaandaga nĩ ũrĩa mũũru. Magetha nĩ ithirĩro rĩa mahinda maya, na agethi nĩ araika.

⁴⁰ “Nĩ ũndũ ũcio o ta ũrĩa itindiĩ rĩmunyagwo rĩgacinwo na mwaki-rĩ, ũguo noguo gũkahaana hĩndĩ ya ithirĩro rĩa mahinda maya. ⁴¹ Mũrũ wa Mũndũ nĩagatũma araika ake, na nĩmakeheria maũndũ mothe marĩa marehaga mehia na andũ arĩa othe mekaga ũũru ũthamaki-inĩ wake. ⁴² Nĩmakamaikia thĩĩnĩ wa icua rĩa mwaki, kũrĩa gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego. ⁴³ Hĩndĩ ĩyo arĩa athingu magaakenga ta riũa thĩĩnĩ wa ũthamaki wa Ithe wao. Ūrĩa ũrĩ na matũ nĩ aigue.

Ngerekano ya Mũthiithũ Mũhithe, na Ruru

⁴⁴ “Ũthamaki wa igũrũ ũhaanaine na mũthiithũ wahithĩtwo mũgũnda. Na rĩrĩa mũndũ aawoonire, akĩũhitha rĩngĩ, na nĩ ũndũ wa ũrĩa akenete, agĩthĩĩ akĩendia indo ciothe iria arĩ nacio akĩgũra mũgũnda ũcio.

⁴⁵ “Nĩngĩ ũthamaki wa igũrũ ũhaanaine na mwonjorithia wacaragia ruru njega. ⁴⁶ Hĩndĩ ĩrĩa oonire ĩmwe ya thogora mũnene-rĩ, agĩthĩĩ akĩendia indo ciake ciothe iria aarĩ nacio, akĩmĩgũra.

Ngerekano ya Neti

⁴⁷ “O rĩngĩ, ũthamaki wa igũrũ ũhaanaine na neti ĩrĩa yaikirio iria-inĩ, nayo ĩgĩtega thamaki cia mĩthemba yothē. ⁴⁸ Hĩndĩ ĩrĩa yaĩyũrire, ategi acio a thamaki makĩmĩguucia hũgũrũrũ-inĩ cia iria. Hĩndĩ ĩyo magĩkara thĩ, magĩthuura thamaki iria njega, magĩciĩkĩra ikabũ-inĩ, no iria njũru magĩcite. ⁴⁹ ũguo nĩguo gũgaakorwo hĩndĩ ya ithirĩro rĩa mahinda maya. Araika nĩmagooka maamũranie arĩa aaganu kuuma kũrĩ arĩa athingu, ⁵⁰ na maikie arĩa aaganu icua-inĩ rĩa mwaki, kũrĩa gũgaakorwo na kĩrĩro na kũhagarania magego.”

⁵¹ Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Nĩmwataũkĩrwo nĩ maũndũ macio mothe?”

Magĩcookia atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩmwataũkĩrwo.”

⁵² Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũcio, mũrutani wa watho o wothe ũrĩa ũrutitwo ũhoru wa ũthamaki wa igũrũ-rĩ, ahaanaine na mwene nyũmba ũrĩa ũrutaga mũthiithũ-inĩ wake indo iria njerũ o na iria ngũrũ.”

Mũnabii ũtarĩ Mũtĩe

⁵³ Nake Jesũ aarĩkia kũheana ngerekano icio-rĩ, akiuma kũu. ⁵⁴ Aakinya itũũra rĩa kwao-rĩ, akĩambĩrĩria kũrutana thunagogi-inĩ ciao, nao makĩgega. Makĩũrania atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ arutite kũ ũũgĩ ũyũ na ciĩko ici cia hinya? ⁵⁵ Githĩ ũyũ ti we mũrũ wa mũtharamara? Githĩ rĩitwa rĩa nyina ti Mariamu, na githĩ ariũ a nyina ti Jakubu, na Jusufu, na Simoni, na Juda? ⁵⁶ Na githĩ aarĩ a nyina othe tũtirĩ nao? Mũndũ ũyũ akĩrutite maũndũ maya mothe kũ?” ⁵⁷ Nao makĩmũrega.

No Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Kũndũ mũnabii ataheagwo gĩtĩno no itũũra-inĩ riake na gwake mũciĩ.”

⁵⁸ Nake ndaaringire ciama nyingĩ kũu, tondũ wa ũrĩa maagĩte gwĩtikia.

14

Johana Mũbatithania Kũrengwo Mũtwe

¹ Na rĩrĩ, hĩndĩ iyo, Mũthamaki Herode nĩaigũire ngumo ya Jesũ, ² nake akĩĩra aĩa maamũtungataga atĩrĩ, “Ŭcio nĩ Johana Mũbatithania; nĩ ariũkite kuuma kũrĩ aĩa akuĩ! Nĩkĩo arĩ na hinya mũnene ũguo wa kũringa ciama.”

³ Na rĩrĩ, Herode nĩanyiitite Johana akamuoha, na akamũikia njeera nĩ ũndũ wa Herodia, ũrĩa warĩ mũtumia wa mũrũ wa nyina Filipu, ⁴ tondũ Johana nĩamwĩrite atĩrĩ: “Watho ndũgwĩtikĩritie ũmũhikie.” ⁵ Herode nĩendaga kũũraga Johana, no nĩetigagĩra andũ, tondũ nĩmeetĩkitie atĩ Johana aarĩ mũnabii.

⁶ Mũthenya wa gũkũngũira gũciarwo kwa Herode-rĩ, mwarĩ wa Herodia nĩainĩire andũ, na agĩkenia Herode mũno. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio Herode akĩhĩta na mwĩhĩtwa atĩ nĩekũmũhe kĩrĩa gĩothe angĩendire. ⁸ Nake mũirĩtu ũcio aarĩkia gũtaarwo nĩ nyina, akiuga atĩrĩ, “He mũtwe wa Johana Mũbatithania o rĩu ũrĩ thĩinĩ wa kiuga.” ⁹ Mũthamaki nĩataangĩkire mũno, no nĩ ũndũ wa mwĩhĩtwa wake, na ageni aĩa maarĩ iruga-inĩ riake-rĩ, agĩathana atĩ mũirĩtu ũcio aheo kĩrĩa eetĩtie. ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio agĩtũmana kũu njeera na Johana akĩrengwo mũtwe. ¹¹ Naguo mũtwe ũcio wake ũkĩrehwo na kiuga, ũkĩnengerwo mũirĩtu ũcio, nake akĩũtwarĩra nyina. ¹² Nao arutwo a Johana magĩthĩĩ makĩoya kĩimba gĩake, magĩgĩthika, magĩcooka magĩthĩĩ makĩĩra Jesũ.

Jesũ Kũhũũnia Andũ Ngiri Ithano

¹³ Na rĩrĩa Jesũ aigũire ũhoru ũcio, akiuma kũu ahaicĩte gatarũ andũ matekũmenya, agĩthĩĩ handũ hataarĩ na andũ. Nakĩo kĩrĩndĩ kĩaigua ũguo-rĩ, gĩkiuma matũũra-inĩ gĩkĩmũrũmĩrĩra na magũrũ.

¹⁴ Rĩrĩa Jesũ oimire gatarũ na akĩona andũ aingĩ, akĩmaigũira tha, na akĩhonia arũaru ao.

¹⁵ Na gwakuhĩrĩria gũtuka-rĩ, arutwo ake magĩthĩĩ harĩ we, makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũkũ nĩ kũndũ gũtarĩ mĩciĩ, na nĩkũratuka. ĩra andũ aya mathiĩ, nĩgeetha makegũrĩre irio tũtũũra-inĩ.”

¹⁶ Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Hatĩrĩ bata wa mathiĩ. Mahei gĩa kũrĩa inyuĩ ene.”

¹⁷ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Haha tũrĩ na mĩgate ĩtano tu na thamaki igĩrĩ.”

¹⁸ Akĩmeera atĩrĩ, “Ndeherai haha.” ¹⁹ Nake agĩathana andũ maikare thĩ nyeki-inĩ. Akĩoya mĩgate iyo ĩtano na thamaki icio igĩrĩ, akĩrora igũrũ, agĩcookia ngaatho, akĩenyũranga mĩgate iyo. Agĩcooka akĩmĩnengera arutwo, nao arutwo makĩhe andũ. ²⁰ Othe makĩrĩa makĩhũũna, nao arutwo makĩũngania cienyũ iria ciatigarĩte makĩiyũria ciondo ikũmi na igĩrĩ. ²¹ Mũigana wa andũ aĩa maarĩire maarĩ ta arũme ngiri ithano, andũ-a-nja na ciana matatarĩtwo.

Jesũ Kũgerera Maaĩ Igũrũ

²² O hĩndĩ iyo Jesũ akĩĩra arutwo ake matoonye gatarũ, mathiĩ mbere yake mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa iria mũira wa oigĩre kĩrĩndĩ ũhoru. ²³ Thuutha wa kũmoigĩra ũhoru-rĩ, akĩambata kĩrĩma-inĩ arĩ wiki nĩguo akahooe. Na gũgĩtuka aarĩ o ho wiki, ²⁴ no gatarũ nĩkarĩkitie gũthĩĩ itĩina iraiharaihu kuuma thĩ nyũmũ, gakĩhũũragwo nĩ makũmbĩ ma maaĩ tondũ kerekeire na kũrĩa rũhuho ruoimaga.

²⁵ Na rĩrĩ, ta thaa kenda cia ūtukũ-rĩ, Jesũ agĩthiĩ kũrĩ o agereire maaĩ igũrũ. ²⁶ Hĩndĩ ĩrĩa arutwo maamuonire agĩthiĩ agereire maaĩ igũrũ, makĩnyiitwo nĩ guoya, makiuga atĩrĩ, “Ĩrĩa nĩ ngoma,” na magĩkaya nĩ gwĩtigĩra.

²⁷ No hĩndĩ o ĩyo Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ūmĩrĩriai! Nĩ niĩ. Tigai gwĩtigĩra.”

²⁸ Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, akorwo nĩwe-rĩ, njĩra njũke kũrĩ we ngereire maaĩ igũrũ.”

²⁹ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka.”

Hĩndĩ ĩyo, Petero akiuma gatarũ, agĩthiĩ agereire maaĩ igũrũ erekeire harĩ Jesũ. ³⁰ No rĩrĩa oonire rūhuho, agĩtigĩra, na akĩambĩrĩa gũtoonyerera maaĩ-inĩ, agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Mwathani, honokia!”

³¹ O rĩmwe, Jesũ agĩtambũrũkia guoko, akĩmũnyiita, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee kaĩ ũrĩ na wĩtikio mũnini-ĩ! Wagĩra na nganja nĩkĩ?”

³² Na hĩndĩ ĩrĩa maahaicire gatarũ-rĩ, rūhuho rūgĩtiga kũhurutana. ³³ Hĩndĩ ĩyo arĩa maarĩ thĩnĩ wa gatarũ makĩmũgooca, makiuga atĩrĩ, “Nĩ ma wee nĩwe Mũrũ wa Ngai.”

³⁴ Na maarĩkia kũringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ, magĩkinya bũrũri wa Genesareti. ³⁵ Na hĩndĩ ĩrĩa andũ a kũu maamenyire atĩ nĩ Jesũ, makĩhunja ũhoro ng’ongo ciothe iria ciamarigiicĩrie. Nao makĩmũrehera andũ othe arĩa maarĩ arũaru, ³⁶ na makĩmũthaitha areke arũaru mahutie gĩcũrĩ kĩa nguo yake, na arĩa othe maamũhutirie makĩhonio.

15

Ūhoro wa Thaahu

¹ Na rĩrĩ, thuutha ūcio Afarisai amwe na arutani a watho magĩũka kũrĩ Jesũ moimĩte Jerusalemu, makĩmũũria atĩrĩ, ² “Nĩ kĩ gĩtũmaga arutwo aku mathũkie kĩrĩa gĩa athuuri? Matĩthambaga moko rĩrĩa mekũria irio!”

³ Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Na inyuĩ mũthũkagia watho wa Ngai nĩ ūndũ wa irĩa cianyu nĩkĩ?”

⁴ Nĩgũkorwo Ngai oigire atĩrĩ, ‘Tĩia thoguo na nyũkwa’ na ‘Mũndũ wa kũrũma ithe kana nyina no nginya ooragwo.’ ⁵ No inyuĩ muugaga atĩ mũndũ angĩra ithe kana nyina atĩrĩ, ‘Ūteithio ũrĩa ingĩagũteithia naguo, nĩ kĩheo kĩamũrĩre Ngai,’ ⁶ mũndũ ūcio ndarĩ bata wa ‘gũtĩia ithe’ naguo. Nĩ ūndũ ūcio mũgagĩtua kiugo kĩa Ngai gĩa tũhũ nĩ ūndũ wa kĩrĩa kĩanyu. ⁷ Inyuĩ hinga ici! Isaia nĩamenyete wega hĩndĩ ĩrĩa aarathire ũhoro wanyu, akiuga atĩrĩ:

⁸ “‘Andũ aya maaheaga gĩtĩo na mĩromo,
no ngoro ciao irĩ kũraya na niĩ.

⁹ Nao maahooyaga o tũhũ;
morutani marĩa marutanaga no mawatho ma andũ.’”

¹⁰ Nake Jesũ agĩta kĩrĩndĩ kũu gĩũke harĩ we, agĩkĩra atĩrĩ, “Thikĩrĩriai na mũtaũkĩrwo. ¹¹ Kĩrĩa gĩtoonyaga na kanua ka mũndũ ti kĩo ‘kĩmũthaahagia’, no kĩrĩa kiumaga kanua gake nĩkĩo ‘kĩmũthaahagia.’”

¹² Na hĩndĩ ĩyo arutwo ake magĩthiĩ harĩ we, makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũ atĩ Afarisai nĩmararakarire rĩrĩa maraiguire ũhoro ūcio?”

¹³ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũmera o wotho ūtaahandĩtwo nĩ Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ nĩũkamunywo na mĩri. ¹⁴ Tiganai nao; acio nĩ atongoria atumumu. Mũtumumu angĩtongoria mũtumumu ũngĩ, eerĩ no kũgũa mangĩgũa irima.”

¹⁵ Nake Petero akiuga atĩrĩ, “Tũtaũrĩre ngerekano ĩyo.”

¹⁶ Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “O na inyuĩ mũtirĩ mũrataũkĩrwo o na rĩu? ¹⁷ Kaĩ mũtooĩ atĩ kĩndũ kĩrĩa gĩtoonyaga na kanua gĩthiiga nda, gĩgacooka gĩkoima mwĩrĩ? ¹⁸ No maũndũ marĩa moimaga kanua moimaga ngoro-inĩ, na nĩmo ‘mathaahagia’ mũndũ. ¹⁹ Nĩ ūndũ ngoro-inĩ nĩkũo kuumaga meciiria mooru, na ũragani, na ũtharia, na ũhũũri maraya, na ũici, na kũiganĩrĩa igenyo, na njambanio. ²⁰ Macio nĩmo maũndũ marĩa ‘mathaahagia’ mũndũ; no kũrĩa irio na moko matarĩ mathambie matingĩtũma mũndũ agĩ na ‘thaahu’.”

²¹ Ningĩ Jesũ akiuma kũu, agĩthĩi ndeere-inĩ cia Turo na Sidoni. ²² Mũndũ-wa-nja Mũkaanani woimĩte gũkuhĩ na kũu agĩũka kũrĩ we, akĩmũkayagĩra, akiugaga atĩrĩ, “Mwathani, Mũrũ wa Daudi, njiguĩra tha! Mũirĩtu wakwa nĩarathĩĩnio mũno nĩ ndaimono.”

²³ No Jesũ ndarĩ ũndũ o na ũmwe oigire. Nĩ ũndũ ũcio arutwo ake magĩthĩi kũrĩ we makĩmũringĩrĩria, makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwĩre athĩi, tondũ nĩaratũrũmĩrĩra agĩkayaga.”

²⁴ Nake Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “Ndaatũmirwo o kũrĩ ng’ondũ cia nyũmba ya Isiraeli iria ciũrĩte tu.”

²⁵ Nake mũndũ-wa-nja ũcio agĩũka, akĩmũturĩria ndu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ndeithia!”

²⁶ Nake Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “Gũtiagĩrĩre kuoya mũgate wa ciana ũikĩrie ngui.”*

²⁷ Nake mũndũ-wa-nja ũcio akiuga atĩrĩ, “Ĩi nĩguo Mwathani; no o na ngui nĩĩrĩaga rũitĩki rũrĩa rũgũaga kuuma metha-inĩ ya mwene cio.”

²⁸ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ, wĩtikio waku nĩ mũnene! Ihooya rĩaku nĩrĩahingio.” Nake mwarĩ akĩhonio ithaa o rĩu.

Jesũ kũhe Andũ Ngiri Inya Irio

²⁹ Jesũ akiuma kũu, agĩthĩi agereire hũgũrũrũ-inĩ cia iria rĩa Galili, agĩcookia akĩambata kĩrĩma-inĩ, agĩkara thĩ. ³⁰ Nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene gĩgĩũka kũrĩ we, gĩkĩmũrehera andũ arĩa maathuaga, na atumumu, na arĩa maarĩ onju na arĩa mataaragia, na angĩ aingĩ, makĩmaiga magũrũ-inĩ make; nake akĩmahonia. ³¹ Nao andũ makĩgega rĩrĩa moonire arĩa mataaragia makĩaria, na arĩa onju mahonetio, na arĩa maathuaga magĩitwara, na atumumu makĩona. Nao makĩgooca Ngai wa Isiraeli.

³² Nake Jesũ agĩũta arutwo ake moke harĩ we, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩndĩraiguĩra andũ aya tha tondũ makoretwo hamwe na nĩi mĩthenya itatũ, na matirĩ na kĩndũ gĩa kũrĩa. Ndikwenda mathĩi marĩ ahũtu, tondũ maahota kũringĩkĩra njĩra.”

³³ Nao arutwo ake magĩcookia atĩrĩ, “Tũngĩruta kũ mĩgate ya kũhũũnia kĩrĩndĩ ta gĩkĩ, gũkũ werũ-inĩ?”

³⁴ Nake Jesũ akĩmooria, atĩrĩ, “Mũrĩ na mĩgate ĩigana?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tũrĩ na mĩgate mũgwanja, na tũthamaki tũnini tũtarĩ tũingĩ.”

³⁵ Nake akĩra kĩrĩndĩ kũu gĩkare thĩ. ³⁶ Agĩcookia akĩoya mĩgate ĩyo mũgwanja na tũthamaki tũu, na aarĩkia gũcookia ngaatho-rĩ, akĩmĩenyũranga, akĩmĩnengera arutwo nao makĩhe andũ. ³⁷ Othe makĩrĩa makĩhũũna. Thuutha ũcio arutwo makĩũngania cienyũ iria ciatigarĩte makĩiyũria ciondo mũgwanja. ³⁸ Mũigana wa andũ arĩa maarĩre maarĩ andũ ngiri inya, andũ-a-nja na ciana matatarĩtwo. ³⁹ Jesũ aarĩkia kuugĩra kĩrĩndĩ ũhoru, agĩtoonya gatarũ, agĩthĩi mwena wa Magadani.

16

Jesũ Kũurio Aringe Kĩama

¹ Na rĩrĩ, Afarisai na Asadukai magĩũka kũrĩ Jesũ, makĩmũgeria na kũmwĩra amaringĩre kĩa kiumĩte igũrũ makĩone.

² Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa gwatuka, muugaga atĩrĩ, ‘Kaĩ nĩgũkaara-ĩ, tondũ igũrũ nĩ gũtune’. ³ Ningĩ rũciĩnĩ muugaga atĩrĩ, ‘Ũmũthĩ nĩgũkũgĩa kĩhuhũkanio, tondũ igũrũ nĩ gũtune na gũgathimba.’ Nĩmũũĩ gũtaũra ũrĩa igũrũ rĩtarĩi, no mũtingĩhota gũtaũra imenyithia cia mahinda maya tũrĩ. ⁴ Rũciaro rũrũ rwaganu na rwa ũtharia rũũragia rũringĩrwo kĩa, no gũtirĩ kĩa rũkũringĩrwo tiga kĩa kĩrĩa kĩa Jona.” Nake Jesũ akĩmatiga, agĩthĩiira.

Ndawa ya Kũmbia Mĩgate ya Afarisai na Asadukai

⁵ Rĩrĩa maarĩngire iria, arutwo ake magĩkorwo nĩmariganĩrwo nĩgũkuua mĩgate. ⁶ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyererei, na mwĩhũgage ndawa ya kũmbia mĩgate ya Afarisai na Asadukai.”

⁷ Nao makĩaranĩria, makiuga atĩrĩ, “Hihi nĩ tondũ tũtinoka na mĩgate.”

⁸ Nake Jesũ aamenya ũrĩa meeranaga, akĩmooria atĩrĩ, “Inyuĩ a wĩtikio mũnini, nĩ kĩĩ kĩratũma mwanĩrie ũhoru wa kwaga mĩgate? ⁹ Kaĩ mũtarĩ mwataũkĩrwo? Mũtingĩrĩrikana mĩgate ĩtano ĩrĩa yarĩrwo nĩ andũ ngiri ithano, na nĩ ciondo ciigana muonganirie? ¹⁰ Kana mĩgate mũgwanja ĩrĩa yarĩrwo nĩ andũ ngiri inya, na nĩ ciondo ciigana muonganirie? ¹¹ Nĩ kĩĩ kĩragiria mũmenye

* 15:26 Ayahudi meetaga andũ-a-Ndũrĩrĩ “Ngui” nĩ ũndũ wa kũmamena.

atĩ ndikwaragia ũhoro wa mĩgate? No mwĩhũgagei ndawa ĩyo ya kũmbia mĩgate ya Afarisai na Asadukai.” ¹² Hĩndĩ ĩyo makĩmenya atĩ ndaameeraga mehũũge nĩ ũndũ wa ndawa ya kũmbia mĩgate, no nĩ memenyagĩrĩre ũrutani wa Afarisai na Asadukai.

Petero Kuumbũra Kristũ

¹³ Na rĩrĩa Jesũ aakinyire rūgongo rwa Kaisarea-Filipi, nĩoririe arutwo ake atĩrĩ, “Andũ moigaga Mũrũ wa Mũndũ nũũ?”

¹⁴ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Amwe moigaga atĩ nĩwe Johana Mũbatithania; angĩ makoiga nĩwe Elija, o na angĩ makoiga nĩwe Jeremia, kana ũmwe wa anabii.”

¹⁵ Nake akĩmooria atĩrĩ, “Inyuĩ na inyuĩ muugaga atĩa? Muugaga niĩ nĩ niĩ ũ?”

¹⁶ Simoni Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai ũrĩa wĩ muoyo.”

¹⁷ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Kũrathimwo-rĩ, nĩwe Simoni mũrũ wa Jona, nĩgũkorwo ndũguũrĩrio ũndũ ũyũ nĩ mũndũ, no nĩ Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ. ¹⁸ Na niĩ ngũkwĩra atĩrĩ, wee nĩwe Petero, na igũrũ rĩa ihiga rĩrĩ nĩngaka kanitha wakwa, nacio ihingo cia kwa ngoma itikaũtooria. ¹⁹ Nĩngakũnengera cabi cia ũthamaki wa igũrũ; na kĩrĩa gĩothe ũkooha gũkũ thĩ nĩgĩkoohwo igũrũ, na kĩrĩa gĩothe ũkoohora gũkũ thĩ, nĩgĩkoohorwo igũrũ.” ²⁰ Agĩcooka agĩkaania arutwo ake matikeere mũndũ o na ũrĩkũ atĩ we nĩwe Kristũ.

Jesũ Kuumbũra Ũhoro wa Gĩkuũ Gĩake

²¹ Kuuma hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩambĩrĩria gũtaarĩria arutwo ake atĩ no nginya athĩ Jerusalemu, na athĩnio mũno nĩ athuuri, na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, na atĩ no nginya ooragwo, na thuutha wa mĩthenya ĩtatũ ariũke.

²² Nake Petero akĩmũtwara keheri-inĩ, akĩmũkaania, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, kũroaga gũtuĩka ũguo! ũndũ ũcio ndũkanagũkore!”

²³ Nake Jesũ akĩhũgũrĩra Petero, akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka thuutha wakwa, Shaitani! Wee wĩ mũhĩnga harĩ niĩ; wee ndwĩciiragia maũndũ moimĩte kũrĩ Ngai, tiga maũndũ moimĩte kũrĩ andũ.”

²⁴ Hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩĩra arutwo ake atĩrĩ, “Mũndũ o wotho ũngĩenda kũnũmĩrĩa, no nginya eerege we mwene, oe mũtharaba wake aanũmĩrĩre. ²⁵ Nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa wotho wendaga kũhonokia muoyo wake nĩakoowo nĩguo; no ũrĩa wotho ũkoowo nĩ muoyo wake nĩ ũndũ wakwa nĩakaũhonokia.

²⁶ Nĩ ũndũ-rĩ, mũndũ angĩũgũna nakĩ o na angĩũgwatĩra thĩ yotho, na orwo nĩ muoyo wake? Kana nĩ kĩ mũndũ angĩkũũrĩa muoyo wake nakĩ? ²⁷ Nĩgũkorwo Mũrũ wa Mũndũ nĩagooka na riiri wa Ithe hamwe na araika ake, na hĩndĩ ĩyo nĩakahe o mũndũ kĩheo gĩake kũringana na ciĩko ciake.

²⁸ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, amwe marũngĩi haha matigacama gĩkuũ matonete Mũrũ wa Mũndũ agĩũka na ũthamaki wake.”

17

Jesũ Kũgarũrũka ũrĩa Aatarĩ

¹ Thuutha wa mĩthenya ĩtandatũ, Jesũ nĩathiire na Petero, na Jakubu, na mũrũ wa nyina Johana, akĩmatwara kĩrĩma-inĩ kĩraaya handũ hataarĩ na andũ. ² Arĩ hau mbere yao akĩgarũrũka ũrĩa aahaanaga. ũthiũ wake ũkĩara ta riũa, na nguo ciake ikĩerũha cua, ta ũtheri. ³ O hĩndĩ ĩyo hau mbere yao makĩumĩrĩrwo nĩ Musa na Elija makĩaranĩria na Jesũ.

⁴ Nake Petero akĩĩra Jesũ atĩrĩ, “Mwathani, nĩ wega tũikare gũkũ; ũngĩenda-rĩ, no njake ithũnũ ithatũ, kĩmwe gĩaku, na kĩmwe kĩa Musa, na kĩrĩa kĩngĩ kĩa Elija.”

⁵ O akĩaragia-rĩ, itu ikengu rĩgĩũka rĩkĩmahumbĩra, na mũgambo ũkiuma itu-inĩ rĩu ũkiuga atĩrĩ, “Ŭyũ nĩwe Mũrũ wakwa ũrĩa nyendete; na nĩngenagio mũno nĩwe. Mũiguagei!”

⁶ Rĩrĩa arutwo maiguire ũguo-rĩ, makĩĩnamĩrĩra, magĩturumithia mothiũ mao thĩ mamakĩte mũno. ⁷ No Jesũ agĩũka, akĩmahutia na akĩmeera atĩrĩ, “Arahũkai, tigai gwĩtigĩra.” ⁸ Na rĩrĩa maatiirire maitho-rĩ, mationire mũndũ ũngĩ tiga o Jesũ wiki.

⁹ Rĩrĩa maikũrũkaga kuuma kĩrĩma-inĩ, Jesũ akĩmaatha akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikae kwĩra mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩa muona, nginya rĩrĩa Mũrũ wa Mũndũ akaariũkio oime kũrĩ arĩa akuũ.”

¹⁰ Nao arutwo makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩkĩ gĩtũmaga arutani a watho moige atĩ Elija no nginya aambe ooke?”

¹¹ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ, Elija no nginya aambe ooke, ahaarĩrie maũndũ mothe. ¹² No ngũmwĩra atĩrĩ, Elija nĩarĩkítie gũũka, no andũ makĩaga kũmũmenya, no nĩmamwĩkire ũrĩa wothe meendaga kũmwĩka. O ũguo noguo nake Mũrũ wa Mũndũ akaanyariirwo nĩo.” ¹³ Hĩndĩ ĩyo arutwo makĩmenya atĩ aamaheaga ũhoru wa Johana Mũbatithania.

Kũhonia Kamwana kaarĩ na Ndaimono

¹⁴ Rĩrĩa maakinyire harĩa kĩrĩndĩ kĩarĩ, mũndũ ũmwe agĩthĩ harĩ Jesũ, akĩmũturĩria ndu, ¹⁵ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani igũĩra mũrũ wakwa tha, arĩ na mũrimũ wa kĩbaba na nĩũmũthĩĩnagia mũno. Kaingĩ nĩagũũaga mwaki-inĩ kana akagũa maaĩ-inĩ. ¹⁶ Nĩndĩramũreheire arutwo aku, no matinahota kũmũhonia.”

¹⁷ Nake Jesũ akĩmũcokeria atĩrĩ, “Rũciarũ rũrũ rũtetĩkítie na rũremi, nĩ nginya rĩ ngũikara na inyũ? Ngũmũkirĩrĩria nginya rĩ? Ndeherai kamwana kau.” ¹⁸ Jesũ agĩkũũma ndaimono ĩyo, nayo ĩkiuma kamwana kau, na gakĩhonio o hĩndĩ ĩyo.

¹⁹ Nao arutwo magĩthĩ kũrĩ Jesũ keheri-inĩ, makĩmũũria atĩrĩ, “Tũremirwo nĩkũingata ndaimono ĩyo nĩkĩ?”

²⁰ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ tondũ wĩtikio wanyu nĩ mũnini. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũngĩkorwo na wĩtikio mũnini ta mbeũ ya karatarĩ, no mũhote kwĩra kĩrĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Ehera haha, ũthĩi haarĩa’ na gĩthĩi. Gũtirĩ ũndũ ũkaamũrema.” (²¹ No ndaimono mũthemba ũcio ndĩngĩingatĩka na kĩndũ kĩngĩ, tiga mahooya na kwĩhinga kũrĩa irio.”)

²² Hĩndĩ ĩrĩa macookanĩrĩre kũu Galili, akĩmeera atĩrĩ, “Mũrũ wa Mũndũ nĩegũkunyanĩrwo aneanwo moko-inĩ ma andũ. ²³ Nĩmakamũũraga, na mũthenya wa ĩtatũ nĩakariũkio.” Nao arutwo makĩiyũrwo nĩ kĩa.

Igooti rĩa Hekarũ

²⁴ Na rĩrĩ, Jesũ na arutwo ake maarĩkia gũkinya Kaperinaumu, arĩa meetagia andũ daraki igĩrĩ cia igooti rĩa hekarũ magĩthĩ kũrĩ Petero, makĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ mũrutani wanyu atarutaga igooti rĩa hekarũ?”

²⁵ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩarutaga.”

Rĩrĩa Petero aatoonyire nyũmba, Jesũ akĩmũhĩta kwaria akĩmũũria atĩrĩ, “Ŭgwĩciiria atĩa, wee Simoni? Athamaki a thĩ-rĩ, metagia igooti kuuma kũrĩ a? Metagia ariũ ao, kana metagia andũ arĩa angĩ?”

²⁶ Nake Petero akĩmũcokeria atĩrĩ, “Nĩ kuuma kũrĩ andũ arĩa angĩ.”

Nake Jesũ akĩmũcokeria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũcio ariũ ao matirĩhaga. ²⁷ No nĩguo tũtikamarakarie-rĩ, thĩi iria-inĩ ũikie ndwano kuo, na thamaki ĩrĩa ũkũnyiita mbere, ũmĩtumũre kanua kayo, na nĩũkuona mbeeca, daraki inya; cioe ũthĩi ũrĩhe igooti rĩakwa na rĩaku.”

18

Mũndũ ũrĩa Mũnene mũno Ũthamaki-inĩ wa Igũrũ

¹ Ihinda o rĩu arutwo magĩũka kũrĩ Jesũ, makĩmũũria atĩrĩ, “Nũũ mũnene gũkĩra arĩa angĩ ũthamaki-inĩ wa igũrũ?”

² Nake agĩĩta kaana, agĩkarũgamia gatagatĩ kao. ³ Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, tiga mũgarũrũkire mũtuĩke o ta twana, mũtigatoonya ũthamaki wa igũrũ. ⁴ Nĩ ũndũ ũcio, ũrĩa wothe wĩnyiihagia ta kaana gaka nĩwe mũnene gũkĩra arĩa angĩ ũthamaki-inĩ wa igũrũ.

⁵ “Nake ũrĩa wothe wamũkagĩra kaana ta gaka thĩĩnĩ wa rĩĩtwa rĩakwa, nĩ nĩ aamũkagĩra. ⁶ No ũrĩa wothe ũngĩhĩtithia kamwe ga twana tũtũ tũnjĩtikítie keehie, nĩ kaba mũndũ ũcio aharũkio ihiga rĩa gĩthĩi ngingo aikio iria-inĩ kũrĩa kũriku.

⁷ “Kaĩ gũkũ thĩ kũrĩ na haaro-ĩ, nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa matũmaga andũ mehie! Maũndũ ta macio no nginya moke, no mũndũ ũrĩa ũtũmaga moke kaĩ arĩ na haaro-ĩ! ⁸ Guoko gwaku kana kũgũrũ gwaku kũngĩtũma wĩhie-rĩ, gũtinie ũgũte. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ wĩ gĩthua kana wĩ kĩonje, gũkĩra ũkorwo na moko meerĩ kana magũrũ meerĩ na ũikio mwaki-inĩ wa tene na tene. ⁹ Narĩo riitho rĩaku rĩngĩtũma wĩhie-rĩ, rĩkũũre, ũrĩte. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ na riitho rĩmwe, gũkĩra ũkorwo na maitho meerĩ na ũikio mwaki-inĩ wa kwa ngoma.

Ngerekano ya Ng'ondū ūrĩa Yorīte

¹⁰ “Menyererai mūtikae kūnyarara o na kamwe ga twana tūtū tūnini. Nīgūkorwo ngūmwīra atīrī, araika a tuo nīmonaga ūthiū wa Baba ūrĩa ūrī igūrū, hīndī ciothe.” (¹¹ Nīgūkorwo Mūrū wa Mūdū ookire kūhonokia kīrĩa kīorīte.)

¹² “Rīu-rī, mūgwīciiria atīa? Mūdū angīkorwo arī na ng'ondū igana rīmwe, na īmwe yacio yūre-rī, githī ndangītiga icio mīrongo kenda na kenda kūu irīma-inī, athiī agacarie īyo yūrīte? ¹³ Na angīmīona-rī, ngūmwīra atīrī na ma, akenagīra ng'ondū īyo īmwe īrorīte kūrī ūrĩa akenagīra icio mīrongo kenda na kenda itaroorīte. ¹⁴ Ūguo noguo Ithe wanyu ūrĩa ūrī Igūrū atangienda o na kamwe ga twana tūtū tūnini koore.

Mūdū Wanyu Akūhītīrie

¹⁵ “Mūrū kana mwarī wa thoguo angīkūhītīria-rī, thiī ūmuonie ihītia rīake mūrī o inyuī eerī. Angīgūthikīrīria-rī, nīmawacookanwo nake. ¹⁶ No angīrega gūgūthikīrīria, oya mūdū ūngī ūmwe kana eerī mūthiī nao, nīguo ūndū o wothē ūrūgamagīrīrwo nī ūira wa andū eerī kana atatū. ¹⁷ Angīrega kūmathikīrīria-rī, īra kanitha ūndū ūcio; na angīkīrega gūthikīrīria o na kanitha-rī, mūtue o ta mūdū ūtetikītie kana ta mwītia wa mbeeca cia igooti.

¹⁸ “Ngūmwīra atīrī na ma, ūndū o wothē mūkooha gūkū thī, o na igūrū nīūkoochwō, na ūrĩa wothē mūkoohora gūkū thī, o na igūrū nīūkohorwo.

¹⁹ “O rīngī ngūmwīra atīrī, andū eerī anyu mangīguanīra gūkū thī ūndū o wothē ūrĩa marahooya, nīmakahingīrio nī Baba ūrĩa ūrī igūrū. ²⁰ Nīgūkorwo harīa andū eerī kana atatū monganīte thīinī wa rītwa rīakwa-rī, ngoragwo ndī ho gatagatī kao.”

Ngerekano ya Ndungata ītarī Tha

²¹ Ningī Peters agīūka harī Jesū, akīmūūria atīrī, “Mwathani, mūrū kana mwarī wa baba angīhītīria maita maigana ngīmūrekagīra? Hihi nī maita mūgwanja?”

²² Jesū akīmūcookeria atīrī, “Ngūkwīra atīrī, ti maita mūgwanja, no nī mīrongo mūgwanja, maita mūgwanja.

²³ “Nī ūndū ūcio, ūthamaki wa igūrū ūhaananītio na mūthamaki ūrĩa wendaga kuonio mathabu ma mbeeca ciake nī ndungata ciake. ²⁴ Aambīrīria kūrora mathabu-rī, mūdū warī na thiirī wake wa taranda ngiri ikūmi* akīrehwō kūrī we. ²⁵ Na tondū nīaremetwo nī kūrīha-rī, mwathi wake agīathana atī mūdū ūcio, endio hamwe na mūtumia wake, na ciana ciake, na kīrĩa gīothe aarī nakīo nīguo thiirī ūrīhīke.

²⁶ “Ndungata īyo ikīgūithia mbere yake, ikīmūthaitha, ikīmūwīra atīrī, ‘Ngirīrīria, na nīndīkūrīha thiirī wothē.’ ²⁷ Nake mwathi ūcio wa ndungata īyo akīmīguīra tha, akīmīrekera thiirī ūcio akīreka īthiī.

²⁸ “No ndungata īyo yoima nja, īgīcemanīa na ndungata īngī yarutaga wīra nayo yarī na thiirī wayo wa dinari igana rīmwe.† Ikīmīnyīta mūmero īmūite, ikīmīra na hinya atīrī, ‘Ndīha thiirī wakwa ūrĩa ūrī naguo!’

²⁹ “Ndungata īyo ikīgūithia thī, ikīmīthaitha, ikīmīra atīrī, ‘Ngirīrīria, na nīndīkūrīha.’

³⁰ “Nowe akīrega. Handū ha ūguo, agīthiī ikīmīkithia njeera nginya rīrĩa īkaarīha thiirī ūcio.

³¹ Rīrĩa ndungata iria ingī cioonire ūrĩa gwēkīka-rī, ikīgua ūūru mūno, igīthiī ikīra mwathi wacio ūrĩa wothē gwēkīkīte.

³² “Nake mwathi wao agīita ndungata īyo, akīmīra atīrī, ‘Wee ndungata īno njaganu, ngūrekeire thiirī waku wothē tondū nīūthaithire. ³³ Githī nawe ndūkwagīrīrwo ūguīre ndungata īrĩa īngī tha o ta ūrĩa nī ngūguīrīre tha?’ ³⁴ Nī ūndū wa kūrakara, mwathi wayo akīmīneana kūrī anene a njeera nīguo īkaherithio o nginya rīrĩa īkaarīha thiirī wothē.

³⁵ “Ūguo nīguo Baba ūrĩa ūrī igūrū ageeka o ūmwe wanyu, mūngīaga kūrekera mūrū kana mwarī wa ithe wanyu na ma kuuma ngoro-inī cianyu.”

* 18:24 Taranda nī mbeeca yarī makīria ma mūcaara wa mīaka ikūmi na ītano wa mūruti wīra, kana mina mīrongo ītandatū. Ūmūthi nī ciringi milioni nyingī. † 18:28 Dinari yarī mūcaara wa mūthenya ūmwe.

19

Gūtigana kwa Mũthuuri na Mūtumia

¹ Na rĩrĩ, Jesũ aarĩkia kũmeera maũndũ macio-rĩ, akiuma Galili, agĩthĩ rũgongo rwa Judea mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa Rũũĩ rwa Jorodani. ² Nao andũ aingĩ makĩmũrũmĩrĩra, nake akĩmahonera kuo.

³ Na Afarisai amwe magĩthĩ kũrĩ we nĩguo mamũgerie. Makĩmũũria atĩrĩ, “Watho nĩwĩtikĩrĩtie mũndũ atigane na mūtumia wake nĩ ũndũ wa gĩtũmi o na kĩrĩkũ?”

⁴ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Kaĩ mūtathomete, atĩ o kĩambĩrĩria Mũũmbi ‘ombire mũndũ-mũrũme na mũndũ-wa-nja’, ⁵ na akiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũ mũndũ mũrũme nĩagatigana na ithe na nyina, na anyiitane na mūtumia wake, nao eerĩ matuĩke mwĩrĩ ũmwe?’ ⁶ Na nĩ ũndũ ũcio, acio ti andũ eerĩ rĩngĩ, no nĩ mũndũ ũmwe. Nĩ ũndũ ũcio, arĩa Ngai anyiitithanĩtie, mũndũ ndakanamatigithanie.”

⁷ Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmire Musa aathane atĩ mũndũ no ahe mūtumia wake marĩa ma gūtigana nake, amũte?”

⁸ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Musa aamwĩtikĩrĩtie mūtiganage na atumia anyu tondũ wa ũmũ wa ngoro cianyu. No gũtiarĩ ũguo kuuma kĩambĩrĩria. ⁹ Ngũmwĩra atĩrĩ, mũndũ o wotho angĩtigana na mūtumia wake, tiga amũteire nĩ ũndũ wa ũtharia, nake ahikie mūtumia ũngĩ-rĩ, mũndũ ũcio nĩatharĩtie.”

¹⁰ Nao arutwo makĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo ũguo nĩguo kũrĩ gatagatĩ ka mũthuuri na mūtumia-rĩ, nĩ kaba kwaga kũhikania.”

¹¹ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ti mũndũ o wotho ũngĩhota gwĩtikĩra ũhoro ũyũ, tiga no arĩa maheetwo ũhoti ũcio. ¹² Nĩgũkorwo andũ amwe maaciariirwo mahaana ta marĩ ahakũre; angĩ maahakũrirwo nĩ andũ; na angĩ makarega kũhikania nĩ ũndũ wa ũthamaki wa igũrũ. Mũndũ ũrĩa ũngĩhota gwĩtikĩra ũndũ ũyũ, nĩawĩtikĩre.”

Jesũ Kũhoera Twana

¹³ Hĩndĩ iyo Jesũ akĩreherwo twana nĩguo atũigĩrĩre moko na atũhooere. No arutwo magĩkũũma arĩa maatũrehete.

¹⁴ Nowe Jesũ akiuga atĩrĩ, “Rekei twana tũũke kũrĩ nĩ, tigai gũtũgĩria, nĩgũkorwo ũthamaki wa Igũrũ nĩ wa arĩa mahaana ta tuo.” ¹⁵ Aarĩkia gũtũigĩrĩra moko, akiuma kũu.

Mwanake warĩ Gĩtonga

¹⁶ Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe nĩokire kũrĩ Jesũ, akĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, nĩ ũndũ ũrĩkũ mwega ingĩka nĩgeetha ngĩe na muoyo wa tene na tene?”

¹⁷ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũkũnjũũria ũhoro wa ũndũ ũrĩa mwega nĩkĩ? Kũrĩ o ũmwe mwega. Ũngĩenda gũtoonya muoyo-inĩ-rĩ, athĩkagĩra maathani.”

¹⁸ Mũndũ ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ maathani marĩkũ?”
Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndũkanoragane, na ndũkanatharanie, na ndũkanaiye, na ndũkanaigĩrĩre mũndũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyoo, ¹⁹ na tĩia thoguo na nyũkwa,’ o na ‘endaga mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wĩyendete wee mwene.’”

²⁰ Mwanake ũcio akiuga atĩrĩ, “Maũndũ macio mothe ndũire ndĩmarũmĩtie, nĩ kĩ kĩngĩ ndigairie?”

²¹ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũngĩenda kwagĩrĩra kũna, thĩ wendie indo ciaku ũhe athĩni mbeeca icio, na nĩũkagĩ na mũthiithũ igũrũ. Ũcooke ũũke ũnũmĩrĩre.”

²² Rĩrĩa mwanake ũcio aigũire ũguo-rĩ, agĩthĩ arĩ na kĩeha, tondũ aarĩ na ũtonga mũingĩ.

²³ Nake Jesũ akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩ ũndũ ũrĩ hinya gĩtonga gũtoonya ũthamaki-inĩ wa igũrũ. ²⁴ O rĩngĩ ngũmwĩra atĩrĩ, nĩ ũhũthũ ngamĩra ihungurĩre irima rĩa cindano, gũkĩra gĩtonga gũtoonya ũthamaki wa Ngai.”

²⁵ Rĩrĩa arutwo maigũire ũguo-rĩ, makĩmaka mũno, makĩũrania atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, nũũ ũngĩkĩhonoka?”

²⁶ Nake Jesũ akĩmarora akĩmeera atĩrĩ, “Ũndũ ũcio ndũngĩhoteka nĩ andũ, no maũndũ mothe nĩmahotekaga nĩ Ngai.”

²⁷ Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithũ nĩtũtigĩte maũndũ mothe, tũgakũrũmĩrĩra! Ithũ-rĩ, nĩ kĩ tũkaaheo?”

²⁸ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, hĩndĩ rĩa Mũrũ wa Mũndũ agaikaĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene kĩrĩ riiri, thĩnĩ wa thĩ njerũ, inyuĩ arĩa mũnũmagĩrĩra nĩ inyuĩ mũgaikaĩra itĩ ikũmi na igĩrĩ

cia ũnene, na nĩmũgatuĩra mĩhĩrĩga ĩrĩa ikũmi na ĩĩrĩ ya Isiraeli ciira. ²⁹ Na ũrĩa wotho ũtigĩte nyũmba, kana ariũ a nyina, kana aarĩ a nyina, kana ithe, kana nyina, kana ciana, kana mĩgũnda nĩ ũndũ wakwa nĩakamũkĩra maita igana ma ĩria atigĩte, na agae muoyo wa tene na tene. ³⁰ No rĩrĩ, andũ aingĩ arĩa marĩ mbere nĩo makaarigia thuutha, na aingĩ arĩa marĩ thuutha nĩo magaatongoria.

20

Ngerekano ya Aruti Wĩra a Mũgũnda wa Mĩthabibũ

¹ “Nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ ũhaana ta mũndũ warĩ na gĩthaka, ũrĩa woimagarire rũciinĩ tene akaandĩke andũ a kũruta wĩra mũgũnda wake wa mĩthabibũ. ² Na aarĩkanĩra nao atĩ nĩekũmarĩha dinari mũthenya ũcio, akĩmatũma makarute wĩra mũgũnda-inĩ wake wa mĩthabibũ.

³ “Ta thaa ithatũ nĩoimagarire na akĩona andũ angĩ marũngĩ thoko-inĩ matarĩ ũndũ meekaga. ⁴ Akĩmeera atĩrĩ, ‘O na inyuĩ-rĩ, thĩĩ mũkarute wĩra mũgũnda-inĩ wakwa wa mĩthabibũ, na nĩngũmũrĩha o kĩrĩa kĩagĩrĩre.’ ⁵ Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ.

“Nĩngĩ akiumagara rĩngĩ ta thaa thita, na thaa kenda agĩka o ũguo. ⁶ Na ta thaa ikũmi na ĩmwe, akiumagara na akĩona andũ angĩ marũngĩ o hau. Akĩmooria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte mĩtinde mũrũngĩ haha mũthenya mũgima mũtarĩ ũndũ mũreka?’

⁷ “Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Tondũ gũtirĩ mũndũ ũtwandĩkire.’

“Akĩmeera atĩrĩ, ‘O na inyuĩ thĩĩ mũkarute wĩra mũgũnda-inĩ wakwa wa mĩthabibũ.’

⁸ “Gwatuka-rĩ, mwene mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ akĩira mũrũgamĩrĩri wa wĩra wake atĩrĩ, ‘Ita aruti a wĩra ũmarĩhe mũcaara, wambĩrĩrie na arĩa maandĩkirwo thuutha, ũrĩkie na arĩa maandĩkirwo mbere.’

⁹ “Aruti a wĩra arĩa maandĩkitwo thaa ikũmi na ĩmwe moka, makĩrĩhwo dinari ĩmwe o mũndũ. ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa arĩa maandĩkitwo mbere mookire-rĩ, meeciirĩtie mekũrĩhwo makĩria. No rĩrĩ, o nao maarĩhirwo dinari ĩmwe o mũndũ. ¹¹ Maarĩkia kũrĩhwo, makĩambĩrĩria kũnugunikĩra mwene mũgũnda. ¹² Makiuga atĩrĩ, ‘Andũ arĩa marigirie kwandĩkwo-rĩ, marutire wĩra o ithaa rĩmwe, na wamaiganania na ithuĩ arĩa twatinda wĩra na mĩnoga na kũhĩa nĩ rĩũa.’

¹³ “Nake agĩcookeria ũmwe wao atĩrĩ, ‘Mũrata wakwa, ndinagwĩka ũũru. Githĩ tũtirĩkanĩre atĩ ngũrĩhe dinari ĩmwe? ¹⁴ Kĩoe mũcaara waku ũthĩ. Nĩ nĩ ndenda kũrĩha mũndũ ũcio wandĩkirwo thuutha o ta ũguo ndakũrĩha. ¹⁵ Githĩ ndirĩ na kĩhoo gĩa gwĩka ũrĩa ngwenda na mbeeca ciakwa? Kana ũraigua ũiru tondũ ndĩ mũtaana?’

¹⁶ “Nĩ ũndũ ũcio arĩa marĩ thuutha, magaatũka a mbere, na arĩa marĩ mbere magaatũka a thuutha.”

Jesũ Kuumbũra Ũhoro wa Gĩkuũ Gĩake rĩngĩ

¹⁷ Na rĩrĩa Jesũ aambataga Jerusalemu-rĩ, nĩetire arutwo ake arĩa ikũmi na eerĩ keheri-inĩ akĩmeera atĩrĩ, ¹⁸ “Twerekeire kwambata Jerusalemu, na kũu Mũrũ wa Mũndũ nĩagakunyanĩrwo aneanwo kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho. Nao nĩmakamũtuĩra kũũragwo ¹⁹ na nĩmakamũneana kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ anyũrũrio na ahũũrwo na kĩboko na mamwambe mũtĩ igũrũ. Na mũthenya wa gatatũ nĩakariũkiol!”

Ihooya rĩa Nyina wa Ciana cia Zebedi

²⁰ Thuutha ũcio, nyina wa ciana cia Zebedi nĩokire kũrĩ Jesũ arĩ na ariũ ake, agĩturia ndu, akĩmũthaitha amũhingĩrie ũndũ mũna.

²¹ Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ ũkwenda?”

Akĩmũcookeria atĩrĩ, “Itĩkĩra atĩ ũmwe wa aanake aya akwa eerĩ magaikara ũmwe mwena waku wa ũrĩ, na ũcio ũngĩ mwena waku wa ũmotho ũthamaki-inĩ waku.”

²² Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũtiũ ũrĩa mũrahooya. No mũhote kũnyũra gĩkombe kĩrĩa ngũnyũra?”

Nao magĩcookia atĩrĩ, “Ĩ, no tũhote.”

²³ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩ mũkaanyũra gĩkombe gĩakwa, no gũikara mwena wakwa wa ũrĩ kana wa ũmotho ti nĩ heanaga. Itĩ icio ikaaheo arĩa mathondekeirwo cio nĩ Baba.”

²⁴ Rĩrĩa arutwo acio angĩ ikũmi maiguire ũhoro ũcio, makĩrakarĩra arutwo acio eerĩ a nyina ũmwe. ²⁵ Nake Jesũ akĩmeeta hamwe, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũũ atĩ aathani a Ndũrĩrĩ nĩ metũũgagĩria igũrũ rĩa andũ ao, na anene ao nĩmamaathaga na hinya. ²⁶ No rĩrĩ, gũtikanahaane ũguo gatagatĩ kanyu. Handũ ha ũguo, ũrĩa ũngienda gũtuĩka mũnene thĩinĩ wanyu-rĩ, nĩ atuĩke ndungata yanyu, ²⁷ na ũrĩa ũngienda gũtuĩka wa mbere thĩinĩ wanyu nĩatuĩke ngombo yanyu, ²⁸ o ta ũrĩa Mũrũ wa Mũndũ atookire gũtungatĩrwo, no ookire gũtungata, na arute muoyo wake ũtuĩke thogora wa gũkũũra andũ aingĩ.”

Atumumu Eerĩ Kũhonio

²⁹ Na rĩrĩa Jesũ na arutwo ake moimaga Jeriko-rĩ, andũ aingĩ makĩmũrũmĩrĩra. ³⁰ Nao andũ eerĩ atumumu maikarĩte mũkĩra-inĩ wa njĩra, na rĩrĩa maiguire atĩ nĩ Jesũ wahitũkaga-rĩ, makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mwathani, Mũrũ wa Daudi, tũiguire tha!”

³¹ Gĩkundi kũ kĩa andũ gĩkĩmakaania, gĩkĩmeera makire, no-o magĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra, makiugaga atĩrĩ, “Mwathani, Mũrũ wa Daudi, tũiguire tha!”

³² Nake Jesũ akĩrũgama, akĩmeeta. Akĩmooria atĩrĩ, “Mũrenda ndĩmwĩkĩre atĩa?”

³³ Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, tũrakũhooya o tũcooke kuona.”

³⁴ Nake Jesũ akĩmaiguĩra tha, akĩmahutia maitho. Na kahinda o kau makĩambĩrĩria kuona, makĩmũrũmĩrĩra.

21

Jesũ Gũtoonya Jerusalemu na Ũhootani

¹ Na rĩrĩa maakuhĩrĩrie Jerusalemu, maakinya itũũra rĩa Bethifage kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaĩyũ-rĩ, Jesũ agĩtũma arutwo ake eerĩ, ² akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ itũũra rĩrĩa rĩrĩ mbere yanyu, na mwaingĩra o ũguo nĩmũgũkora ndigiri yohetwo, ĩrĩ na njaũ yayo. Ciohorei mũndehere. ³ Na mũndũ o na ũrĩkũ angĩmũũria ũndũ-rĩ, mwĩrei atĩ Mwathani nĩabatarĩtio nĩcio, na nĩegũcicookia o narua.”

⁴ Ũndũ ũyũ wekĩkire nĩgeetha ũrathi ũrĩa waarĩtio na kanua ka mũnabii ũhinge, rĩrĩa oigire atĩrĩ:

⁵ “Ĩrai Mwarĩ wa Zayuni atĩrĩ,

‘Mũthamaki waku nĩarooka kũrĩwe,
nĩ mũhooreri na akuuĩtwo nĩ ndigiri,
o njaũ ya ndigiri.’”

⁶ Nao arutwo magĩthĩi magĩka o ũrĩa Jesũ aamerĩte. ⁷ Makĩrehe ndigiri na njaũ yayo, na makĩara nguo ciao igũrũ rĩayo, nake Jesũ agĩkuuo nĩyo. ⁸ Na andũ gĩkundi kĩnene mũno makĩara nguo ciao njĩra-inĩ, nao arĩa angĩ magĩtua mathigĩ ma mĩtĩ makĩmaara njĩra-inĩ. ⁹ Nacio ikundi cia andũ arĩa maamũtongoretie na arĩa maamũrũmĩrĩre maanagĩrĩra makoiga atĩrĩ, “Hosana, Mũrũ wa Daudi!”

“Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũgũũka na rĩitwa rĩa Mwathani!”

“Hosana igũrũ, o igũrũ mũno!”

¹⁰ Rĩrĩa Jesũ aatoonyire Jerusalemu, andũ a itũũra rĩu inene rĩothe makĩambũrũrũka, makĩũrania atĩrĩ, “Ũyũ nake nũũ?”

¹¹ Nakĩo kĩrĩndĩ kũ gĩgĩcicookia atĩrĩ, “Ũyũ nĩwe Jesũ ũrĩa mũnabii wa kuuma Nazarethi itũũra rĩa Galili.”

Jesũ arĩ thĩinĩ wa Hekarũ

¹² Nake Jesũ agĩtoonya kũu hekarũ-inĩ akĩrutũrũra andũ othe arĩa maagũraga na meendagia indo kuo, akĩng’aurania metha cia arĩa maakũũranagia mbeeca, na akĩng’aurania itĩ cia arĩa meendagia ndutura. ¹³ Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ, ‘Nyũmba yakwa ĩgeetagwo nyũmba ya kũhooyagĩrwo,’ no inyuĩ mũmĩtuĩte ‘ngurunga ya atunyani.’”

¹⁴ Nao atumumu na cionje magĩthĩi kũrĩ we kũu hekarũ-inĩ, nake akĩmahonia. ¹⁵ No rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho moonire maũndũ ma magegania marĩa eekaga, na maigua ũrĩa ciana cianagĩrĩra kũu hekarũ-inĩ ikiugaga atĩrĩ, “Hosana Mũrũ wa Daudi,” makĩrakara.

¹⁶ Makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũraigua ũrĩa ciana ici iroiga?”

Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩndĩraigua. Kaĩ inyuĩ mĩtathomete ciugo iria ciugĩte atĩrĩ, “‘Kuuma tũnua-inĩ twa twana na twa ngenge nĩtũmĩte hoime ũgooci?’”

¹⁷ Agĩcooka akĩmatiga, akiuma itũũra rĩu inene, agĩthiĩ Bethania, akĩraara kuo.

Mũkũyũ Kũhooha

¹⁸ Na rũciinĩ tene, arĩ njĩra agĩcooka kũu itũũra inene, akĩigua arĩ mũhũũtu. ¹⁹ Nake akĩona mũkũyũ mũkĩra wa njĩra, agĩthiĩ harĩ guo, no ndaigana kuona kĩndũ thĩinĩ wago tiga o mathangũ. Nake akĩwĩra atĩrĩ, “Ũroaga gũgaaciara maciaro rĩngĩ!” O hĩndĩ iyo mĩtĩ ũcio ũkĩhoha.

²⁰ Rĩrĩa arutwo ake moonire ũguo makĩgega, makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ mũkũyũ ũyũ wahooa narua atĩa?”

²¹ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũngĩkorwo na wĩtikio na mĩtigathanganie-rĩ, to ũguo mũkũyũ ũyũ wĩkĩtwo mũngĩhota gwĩka, no rĩrĩ, o na no mũhote kwĩra kĩrĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Ũrokũũrũka ũikio iria-inĩ,’ na gwĩkĩke ũguo. ²² Maũndũ mothe marĩa mũrĩhooyaga mwĩtikĩtie nĩmũkaheo.”

Kĩũria Gĩkonĩ Ũhoti wa Jesũ

²³ Na rĩrĩa Jesũ aatoonyire hekarũ-inĩ-rĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri a andũ makĩmũkora akĩrutana, makĩmũũria atĩrĩ, “Ũreka maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ? Na nũũ ũkũheete ũhoti ũcio?”

²⁴ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “O na nĩ nĩngũmũũria kĩũria. Mwanjookeria-rĩ, nĩngũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. ²⁵ Ũbatithio wa Johana-rĩ, woimĩte kũ? Woimĩte igũrũ-ĩ, kana woimĩte kũrĩ andũ?”

Makĩaranĩria o ene ũhoru ũcio, makĩirana atĩrĩ, “Tũngiuga atĩ, ‘Woimĩte igũrũ’, egĩtũũria atĩrĩ, ‘Mwakĩregire kũmwĩtikia nĩkĩ?’ ²⁶ No tũngiuga atĩ, ‘Woimĩte kũrĩ andũ’, nĩtũgwĩtigĩra andũ, nĩgũkorwo othe nĩmeetĩkĩtie atĩ Johana aarĩ mũnabii.”

²⁷ Nĩ ũndũ ũcio magĩcookeria Jesũ atĩrĩ, “Ithuĩ tũtiũ.”

Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “O na nĩ ndikũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ.

Ngerekano ya Ariũ arĩa Eerĩ

²⁸ “Na rĩrĩ, mũgwĩciiria atĩa? Nĩ kwarĩ na mũndũ warĩ na ariũ eerĩ. Agĩthiĩ harĩ ũrĩa wa mbere, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũriũ, thĩĩ ũkarute wĩra ũmũthĩ mũgũnda-inĩ wa mĩthabibũ.’

²⁹ “Nake agĩcookia, akiuga, ‘Ndigũthiĩ,’ no thuutha akĩĩricũkwo, agĩthiĩ.

³⁰ “Nĩngĩ mũthuuri ũcio agĩthiĩ kũrĩ mũriũ ũcio ũngĩ akĩmwĩra o ũguo. Nake agĩcookia akiuga, ‘Ĩĩ baba, nĩngũthiĩ,’ no ndaathiire.

³¹ “Acio eerĩ-rĩ, nũũ wekire ũrĩa ithe eendaga?”

Magĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũrĩa wa mbere.”

Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, etia mbeeca cia igooti na maraya nĩmaratoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai mbere yanyu. ³² Nĩgũkorwo Johana ookire kũrĩ inyuĩ amwonie njĩra ya ũthingu, no mĩtiamwĩtikirie, no etia mbeeca cia igooti na maraya nĩmamwĩtikirie. Na inyuĩ o na muona ũguo, mũtiigana kwĩrira mũmwĩtikie.

Ngerekano ya Akombori Mũgũnda

³³ “Ta thĩkĩrĩriai ngerekano ĩngĩ: Mũndũ warĩ mwene mũgũnda nĩahaandire mũgũnda ũcio wake mĩthabibũ. Agĩaka rũgiri rũgĩthiũrũkĩria mũgũnda ũcio, akĩenja kĩhihĩro gĩa thabibũ o kũu thĩinĩ, na agĩaka nyũmba ndaaya na igũrũ ya arangĩri. Agĩcooka agĩkomborithia mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ kũrĩ arĩmi na agĩthiĩ rũgendo. ³⁴ Hĩndĩ ya kũgetha yakuhĩrĩria-rĩ, agĩtũma ndungata ciake kũrĩ akombori acio nĩguo ikanengerwo maciaro make.

³⁵ “Akombori acio makĩnyiita ndungata ciake; makĩhũũra ĩmwe, na makĩũraga ĩrĩa ĩngĩ, na ya gatātũ makĩmĩhũũra na mahiga nyuguto. ³⁶ Agĩcooka akĩmatũmĩra ndungata ĩngĩ nyingĩ kũrĩ iria aatũmĩte mbere, nao akombori acio magĩciika o ro ũguo. ³⁷ Mũthia-inĩ akĩmatũmĩra mũrũwe, akiuga atĩrĩ, ‘Nĩmagatĩia mũrũ wakwa.’

³⁸ “No rĩria akombori acio moonire mũriũ, makĩirana atĩrĩ, ‘Ũyũ nĩwe ũkaagaya mũgũnda ũyũ. Ũkai tũmũũrage, twĩyoere igai rĩake.’ ³⁹ Nĩ ũndũ ũcio makĩmũnyiita, makĩmũikia nja ya mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ, na makĩmũũraga.

⁴⁰ “Nĩ ũndũ ũcio, rĩria mwene mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ agooka-rĩ, ageeka akombori acio atĩa?”

⁴¹ Nao magĩcookia atĩrĩ, “Nĩakaniina andũ acio aaganu, na acooke akomborithie andũ angĩ mũgũnda ũcio, arĩa marĩmũgayagĩra maciaro hĩndĩ ya magetha yakinya.”

⁴² Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Kaĩ mũtathomete thĩĩnĩ wa Maandĩko atĩ: “‘Ihiga rĩria aaki maaregire

nĩrĩo rĩtuĩkĩte ihiga inene rĩa koine;

Mwathani nĩ we wĩkĩte ũndũ ũcio,

na nĩ wa magegania tũkĩwona?”

⁴³ “Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, ũthamaki wa Ngai nĩũkeeherio kũrĩ inyuĩ, ũheo andũ angĩ arĩa magaaciara magiaro maguo. ⁴⁴ Mũndũ ũrĩa ũkaagwĩra ihiga rĩrĩ nĩagathuthĩka, no ũrĩa ũkaagwĩrwo nĩrĩo nĩrĩkamũthethera.”

⁴⁵ Rĩria athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai maaiguire ngerekano icio cia Jesũ, makĩmenya atĩ aaragia ũhoru wao. ⁴⁶ Magĩcaria ũrĩa mangĩmũnyiita, no nĩmetigagĩra kĩrĩndĩ kũu, tondũ andũ nĩmeetĩkĩtie atĩ aarĩ mũnabii.

22

Ngerekano ya Iruga rĩa Ũhiki

¹ Nake Jesũ akĩmaarĩria rĩngĩ na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ, ² “Ũthamaki wa igũrũ ũhaanaine na mũthamaki warugire iruga nĩ ũndũ wa ũhiki wa mũriũ. ³ Agĩcooka agĩtũma ndungata ciake kũrĩ andũ arĩa meetĩtwo iruga-inĩ, ikameere moke, nao makĩrega gũũka.

⁴ “Nĩngĩ agĩtũma ndungata ingĩ agĩciĩra atĩrĩ, ‘Irai acio metĩtwo atĩ nĩndĩkĩtie kũhaarĩria iruga: Ndegwa ciakwa na ng’ombe iria noru nĩrĩkĩtie gũthĩnjwo na maũndũ mothe nĩmahaarĩrie. Ũkai iruga-inĩ rĩa ũhiki.’

⁵ “No andũ acio matiarũmbũirie ũhoru ũcio magĩthĩĩra, ũmwe agĩthĩĩ mũgũnda wake, na ũrĩa ũngĩ agĩthĩĩ wonjoria-inĩ wake. ⁶ Acio angĩ magĩtharĩkĩra ndungata ciake, magĩcinyariira na magĩciũraga. ⁷ Mũthamaki ũcio nĩarakarire mũno, agĩtũma mbũtũ yake ikaniine oragani acio, na igĩcina itũũra rĩa inene.

⁸ “Hĩndĩ iyo akĩira ndungata ciake atĩrĩ, ‘Iruga rĩa ũhiki nĩrĩhaarĩrie no rĩrĩ, arĩa ndĩretire-rĩ, matiraagĩrĩrwo nĩ gũũka. ⁹ Thĩĩ magomano-inĩ ma njĩra mwĩre mũndũ o wothe mũkuona oke iruga-inĩ rĩa kĩhikano.’ ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio ndungata icio ikiumagara, igĩthĩĩ njĩra-inĩ, igĩcookanĩrĩria andũ othe arĩa ciahotire kuona, igĩĩta arĩa ega o na arĩa ooru, nayo nyũmba ya kĩhikanĩrio ikĩiyũra ageni.

¹¹ “No rĩria mũthamaki aatoonyire nĩguo one ageni-rĩ, akĩona kuo mũndũ ũmwe ũtehumĩte nguo cia ũhiki. ¹² Akĩmũũria atĩrĩ, ‘Mũrata wakwa, ũtoonyire atĩa gũkũ ũtarĩ na nguo cia kĩhikano?’ Mũndũ ũcio agĩkira ki.

¹³ “Hĩndĩ iyo mũthamaki ũcio akĩira ndungata ciake atĩrĩ, ‘Muohei moko na magũrũ, mũmũikie nja kũu nduma-inĩ, kũu nĩkuo gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego.’

¹⁴ “Nĩgũkorwo aingĩ nĩmetĩtwo, no arĩa athuure nĩ anini.”

Kĩũria gĩkonĩ Kũrĩha Igooti rĩa Kaisari

¹⁵ Hĩndĩ iyo Afarisai makiuma nja, magĩthugunda ũrĩa mangĩmũtega na ciugo ciake. ¹⁶ Magĩtũma arutwo ao hamwe na Aherodia kũrĩ we. Magĩthĩĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩtũũ atĩ wee wĩ mũndũ wa ma, na ũrutanaga ũhoru wa Ngai na ma. Wee ndwĩtagĩra andũ, tondũ ndũrũmbũyagia ũrĩa mahaana. ¹⁷ Rĩu-rĩ, ta gĩtwĩre ũrĩa ũgwĩciĩria. Nĩ kwagĩrĩre tũrutagĩre Kaisari igooti, kana aca?”

¹⁸ No Jesũ, nĩ ũndũ wa kũmenya meciĩria mao mooru, akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ hinga ici, mũrenda kũngeria nĩkĩ? ¹⁹ Nyoniai mbeeca rĩria ihũthagĩrwo ya kũrĩha igooti.” Nao makĩmũtwarĩra dinari,

²⁰ nake akĩmooria atĩrĩ, “Mbica ĩno na rĩĩtwa rĩrĩ nĩ cia ũ?”

²¹ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ cia Kaisari.”

Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Rutagĩrai Kaisari kĩrĩa kĩrĩ gĩake, na mũrutagĩre Ngai kĩrĩa kĩrĩ gĩake.”

²² Rĩria maiguire ũguo-rĩ, makĩgega. Nĩ ũndũ ũcio magĩtigana nake, magĩthĩĩra.

Kiŭria gikonii Kuriŭka

²³ Mũthenya o ro ūcio Asadukai, ariā moigaga atĩ gũtirĩ ūhoru wa kuriŭka, magiŭka kũrĩ Jesũ makĩmwĩra atĩrĩ, ²⁴ “Mũrutani, Musa aatwĩre atĩ mũndũ angĩkua atarĩ na ciana, mũrũ wa nyina no nginya ahikie mĩtumia ūcio wa ndigwa, nĩguo aciarĩre mũrũ wa nyina ciana. ²⁵ Na rĩrĩ, kwarĩ aanake mũgwanja a nyina ūmwe gatagatĩ-inĩ gaitũ. Nake ūriā mũkũrũ akĩhikania na agĩkua, na tondũ ndaarĩ na ciana, agĩtigĩra mũrũ wa nyina mĩtumia. ²⁶ Na gũkĩhaana o ūguo kũrĩ mũrũ wa nyina wa keerĩ, na wa gatatũ, makĩrũmanĩrĩra, magĩkua othe mũgwanja. ²⁷ Marigĩrĩrio-rĩ, mĩtumia ūcio nake agĩkua. ²⁸ Rĩu-rĩ, hĩndĩ ya kuriŭka-rĩ, mĩtumia ūcio agaakorwo arĩ wa ũ harĩ acio mũgwanja, tondũ othe nĩmamũhikĩtie?”

²⁹ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Inyuĩ mũhĩtĩtie tondũ mĩtiũ Maandĩko o na kana hinya wa Ngai. ³⁰ Hĩndĩ ya kuriŭka andũ matikahikania kana mahike; magaatũka ta araike ariā marĩ kũu igũrũ. ³¹ No ha ūhoru wa kuriŭka kwa ariā akuũ-rĩ, kaĩ mĩtathomete ūriā Ngai oigire atĩrĩ, ³² ‘Nĩ nĩ nĩ Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu?’ We ti Ngai wa ariā akuũ, no nĩ Ngai wa ariā marĩ muoyo.”

³³ Rĩriā kĩrĩndĩ kũu kĩaiguire ūguo, gĩkĩgegio nĩ ūrutani wake.

Rĩathani Rĩriā Inene

³⁴ Hĩndĩ riā Afarisai maaiguire atĩ Jesũ nĩahootete Asadukai, magĩcookanĩrĩra hamwe. ³⁵ Ūmwe wao, warĩ njorua ya watho, akĩmũgeria na kũmũria kiŭria gĩkĩ: ³⁶ “Mũrutani, nĩ riathani rĩrĩkũ inene thiĩnĩ wa Watho?”

³⁷ Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wotho, na meciiria maku mothe.’ ³⁸ Rĩrĩ nĩrĩo riathani riā mbere na rĩriā inene. ³⁹ Narĩo riā keerĩ no ta rĩu: ‘Endaga mũndũ ūriā ūngĩ o ta ūriā wiyendete wee mwene.’ ⁴⁰ Watho wotho na ūrutani wa Anabii ūhingĩtio nĩ maathani macio meerĩ.”

Kristũ nĩ Mũrũ wa Ū?

⁴¹ Na hĩndĩ iyo Afarisai monganĩte hamwe-rĩ, Jesũ akĩmooria atĩrĩ, ⁴² “Mwĩciiragia atĩ ūhoru wa Kristũ? Muugaga nĩ mũrũ wa ũ?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ mũrũ wa Daudi.”

⁴³ Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩagĩtũmire Daudi akĩaria arĩ na Roho amwĩte ‘Mwathani?’ Nĩgũkorwo oigire atĩrĩ,

⁴⁴ “‘Mwathani eerire Mwathani wakwa atĩrĩ:

“Ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ūrĩo,

nginya ngaiga thũ ciaku

rungu rwa makinya maku.”’

⁴⁵ Angĩkorwo Daudi amwĩtaga ‘Mwathani-rĩ’, angĩgĩtuĩka mũriũ wake atĩ?” ⁴⁶ Gũtirĩ mũndũ wahotire kũmũcookeria, na kuuma mũthenya ūcio gũtirĩ mũndũ wacookire kũgeria kũmũria ciũria ingĩ.

23

Haaro Mĩthemba Mũgwanja

¹ Ningĩ Jesũ akĩria ikundi cia andũ o hamwe na arutwo ake atĩrĩ: ² “Arutani a watho na Afarisai maikaragĩra gĩtĩ kĩa Musa. ³ Nĩ ūndũ ūcio, maathĩkagĩrei na mwĩkage ūriā wotho marĩmwĩraga. No mĩtigekage ūriā mekaga, nĩgũkorwo matiĩkaga ūriā mahunjagia. ⁴ Mohaga mĩrigo mĩritũ mũno makamĩgĩrĩra ciande cia andũ, no-o ene matiendaga o na kũmĩhutia na kaara.

⁵ “Ūriā wotho mekaga, mekaga nĩguo monwo nĩ andũ: Maaraaramagia tũthandũkũ tũriā meyohaga thiĩthi tũrĩ na maandĩko thiĩnĩ, na makaraihia ciohe cia ndigi cia nguo ciao, ⁶ na nĩmendete gũikara handũ ha gũtĩo maruga-inĩ, na gũikarĩra itĩ cia mbere thiĩnĩ wa thunagogi; ⁷ na nĩmendete kũgeithio ndũnyũ-inĩ, na gwĩtwo nĩ andũ ‘Rabii’.

⁸ “No inyuĩ mũtikanetwo ‘Rabii’, nĩgũkorwo Mũnene wanyu no ūmwe, na inyuotho mũrĩ a ithe ūmwe. ⁹ Na mũtikanetwo mũndũ o na ūrĩkũ gũkũ thĩ ‘baba’, nĩgũkorwo mũrĩ na Ithe o ūmwe, nake arĩ igũrũ. ¹⁰ O na mũtikanetwo ‘mũrutani’, nĩgũkorwo mũrĩ na ‘Mũrutani’ o ūmwe, nake nĩwe Kristũ.

¹¹ Ūrĩa mūnene thīinĩ wanyu nĩatuĩkage ndungata yanyu. ¹² Nĩgũkorwo ūrĩa wothe wītũgagĩria nĩakanyiihio, na ūrĩa wothe wĩnyiihagia nĩagatũũgĩrio.

¹³ “Kaĩ mūrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũhingagĩrĩa andũ gũtoonya ūthamaki wa igūrũ, na inyuĩ-ene mūtitoonyaga, o na mūtirekaga arĩa marenda gũtoonya matoonye.

(¹⁴ “Kaĩ mūrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũtoonyagĩrĩa nyũmba cia atumia a ndigwa, mũkamatunya indo ciao, na mũkahooyaga mahooya maraihu ma kwĩonania. Nĩ ūndũ ūcio nĩmũkaherithio makĩria ma andũ arĩa angĩ.)

¹⁵ “Kaĩ mūrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai hinga ici! Mũtuĩkanagia bũrũri na mũkaringa irĩa mũgĩcaria mũndũ ūmwe mũmũgarũre amũrũmĩrĩre, na aamũrũmĩrĩra mũkamũtua mũrũ wa Jehanamu maita meerĩ manyu.

¹⁶ “Kaĩ mūrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ atongoria atumumu! Muugaga atĩrĩ, ‘Mũndũ o na ūrĩkũ angĩhĩta na hekarũ, ūcio ti ūndũ; no mũndũ angĩhĩta na thahabu ya hekarũ-rĩ, ūcio nĩekuohwo nĩ mwĩhĩtwa wake.’ ¹⁷ Inyuĩ atumumu aya akĩgu! Nĩ kĩĩ kĩnene? Nĩ thahabu iyo, kana nĩ hekarũ irĩa itũmaga thahabu itũike nyamũre? ¹⁸ Ningĩ muugaga atĩrĩ, ‘Mũndũ o na ūrĩkũ angĩhĩta na kĩgongona-rĩ, ūcio ti ūndũ; no mũndũ angĩhĩta na kĩheo kĩrĩa kĩrĩ kĩgongona-igūrũ, ūcio nĩekuohwo nĩ mwĩhĩtwa wake.’

¹⁹ Inyuĩ andũ aya atumumu! Nĩ kĩĩ kĩnene? Nĩ kĩheo kũ, kana nĩ kĩgongona kĩrĩa gĩtũmaga kĩheo kũ gĩtũike kĩamũre? ²⁰ Nĩ ūndũ ūcio, ūrĩa wĩhĩtaga na kĩgongona, ehĩtaga nakĩo na akehĩta na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kĩgongona-igūrũ. ²¹ Nake ūrĩa wĩhĩtaga na hekarũ, ehĩtaga nayo na akehĩta na ūrĩa ūikaraga thĩinĩ wayo. ²² Nake ūrĩa wĩhĩtaga na igūrũ, ehĩtaga na gĩtĩ kĩa ūnene kĩa Ngai, na akehĩta na ūrĩa ūgĩkaragĩra.

²³ “Kaĩ mūrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũrutaga gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa nyeni; na nĩcio terere, na bitharĩ, na thuu. No nĩmũtiganĩrie maũndũ marĩa ma bata makĩria marĩa makonĩ watho na nĩmo kĩhooito, na kũiguanĩra tha, na wĩhokeku. Maya-rĩ, nĩmo mwagĩrĩrwo nĩ gwĩka mũtegũtiganĩria macio mangĩ. ²⁴ Inyuĩ atongoria aya atumumu! Inyuĩ mũcungaga rũmuru, no mũkameria ngamĩra.

²⁵ “Kaĩ mūrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũthambagia gĩkombe na mbakũri mwena wa nja, no thĩinĩ-rĩ, kũiyũrite ūkoroku na kwenda kwĩhũunia. ²⁶ Wee Mũfarisai ūyũ mūtumumu! Amba ūthambie gĩkombe na mbakũri mwena wa thĩinĩ, naguo mwena wa nja o naguo nĩũgũthera.

²⁷ “Kaĩ mūrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũhaana mbĩrĩra hake mũnyũ mwerũ, irĩa cionekaga irĩ thaka mwena wa nja, no thĩinĩ ciyũrite mahĩndĩ ma andũ akuũ, na gĩko kĩa mĩthemba yothe. ²⁸ No taguo andũ mamuonaga mūrĩ athingu mwena wa nja, no mwena wa thĩinĩ mũiyũirwo nĩ ūhinga na waganu.

²⁹ “Kaĩ mūrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mwakagĩra anabii mbĩrĩra na mũkagemia mbĩrĩra cia arĩa athingu. ³⁰ Mũgacooka mũkoiga atĩrĩ, ‘Tũngĩarĩ muoyo hĩndĩ ya maithe maitũ-rĩ, tũtingĩagwatanĩire nao gũita thakame ya anabii.’ ³¹ Nĩ ūndũ ūcio mũkaruta ūira wa atĩ inyuĩ mūrĩ njaro cia arĩa mooragire anabii. ³² Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, kũiyũrĩrĩrei kĩgeri kĩa mehia ma maithe manyu ma tene.

³³ “Inyuĩ nyoka ici! Inyuĩ ciana cia nduĩra! Mũgaagĩtheema atĩa gũtuĩrwo ciira wa gũikio Jehanamu? ³⁴ Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, ngũmũtũmĩra anabii, na andũ arĩa oogĩ, o na arutani. Amwe ao nĩmũkamooraga na mwambe amwe ao mūtĩ-igūrũ, na arĩa angĩ mũmahũũre na iboko thĩinĩ wa thunagogi cianyu na mũmaingate kuuma itũũra rĩmwe nginya rĩrĩa rĩngĩ. ³⁵ Na nĩmũgagĩcookererwo nĩ thakame yothe ya andũ arĩa athingu, irĩa irĩkĩtie gũitwo gũkũ thĩ, kuuma thakame ya Habili ūrĩa warĩ mũthingu, nginya thakame ya Zekaria mūrũ wa Barakia, ūrĩa mworagĩre gatagatĩ ka Handũ-harĩa-Hatheru na kĩgongona. ³⁶ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, maũndũ maya mothe nĩmagakinyĩra rũciarorũrũ.

³⁷ “Wee Jerusalemu, Jerusalemu, wee ūragaga anabii, na ūkahũũra arĩa matũmĩtwo kũrĩ wee na mahiga nyuguto, nĩ maita maingĩ atĩa ndanenda gũcookanĩrĩria ciana ciaku hamwe, ta ūrĩa ngũkũ ĩcookanagĩrĩria tũcui twayo rungu rwa mathagu mayo, no ndũnjĩtikagĩria! ³⁸ Atĩrĩrĩ, nyũmba yaku ĩtigĩtwo ĩkirĩte ihooru. ³⁹ Ngũmwĩra atĩrĩ, kuuma rĩu mũtikanyona rĩngĩ nginya rĩrĩa mũkoiga atĩrĩ, ‘Kũrathimwo nĩ mũndũ ūrĩa ūgũũka na rĩitwa rĩa Mwathani.’”

24

Marũũri ma Mahinda ma Mũthia

¹ Nake Jesũ akiuma hekarũ, na rĩrĩa aathiiaga arutwo ake magĩũka kũrĩ we nĩguo mamuonie mĩako ya hekarũ. ² Akĩmoria atĩrĩ, “Nĩmũkuona indo ici ciothe? Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, gũtirĩ ihiga o na rĩmwe rĩa maya rĩgaakorwo rĩrĩ igũrũ wa rĩrĩa rĩngĩ; mothe nĩmakamomorwo.”

³ Na rĩrĩa Jesũ aikarĩte thĩ Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaĩyũ-rĩ, arutwo ake magĩũka harĩ we hatarĩ andũ angĩ, makĩmũũria atĩrĩ, “Ta twĩre, maũndũ macio mageekĩka rĩ, na kĩmenyithia gĩa gũcooka gwaku na kĩa mũthia wa mahinda maya nĩ kĩrĩkũ?”

⁴ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩrei mūtikanahenio nĩ mũndũ o na ũrĩkũ. ⁵ Nĩgũkorwo andũ aingĩ nĩmagooka na rĩtwa rĩakwa, makiugaga atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ nĩ Kristũ,’ na nĩ makaheenia andũ aingĩ. ⁶ Nĩmũkaigua ũhoro wa mbaara, na mũhuhu ũkoniĩ mbaara, no inyuĩ mūtikanamake. Maũndũ ta macio no nginya mageekĩka, no ithirĩro ti rĩkinyu. ⁷ Rũrĩrĩ nĩrũgookĩrĩra rũrĩa rũngĩ, na ũthamaki ũũkĩrĩre ũrĩa ũngĩ. Nĩgũkaagĩa ng’aragu na ithingithia kũndũ na kũndũ. ⁸ Maũndũ macio mothe nĩ kĩambĩrĩria kĩa ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo agĩe mwana.

⁹ “Nĩngĩ nĩmũkaneanwo mũnyariirwo na mũũragwo, na mũmenwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe nĩ ũndũ wakwa. ¹⁰ Hĩndĩ ĩyo-rĩ, andũ aingĩ nĩmagatiganĩria wĩtikio na makunyananĩre mũndũ na ũrĩa ũngĩ, na mamenane. ¹¹ Na anabii aingĩ a maheeni nĩmakoimĩra na nĩmakaheenia andũ aingĩ. ¹² Na tondũ waganu nĩũkaingĩha mũno-rĩ, wendani wa andũ aingĩ nĩũkanyiiha, ¹³ no ũrĩa ũgaakĩrĩrĩria nginya hĩndĩ ya ithirĩro-rĩ, ũcio nĩakahonoka. ¹⁴ Naguo ũhoro-ũyũ-Mwega wa ũthamaki nĩũkahunjio thĩ yothe ũtuĩke ũira kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe, na thuutha ũcio ithirĩro rĩkinye.

¹⁵ “Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa mũkoona ‘kĩndũ kĩrĩa kĩrĩ thaahu na gĩa kũrehe ihooru’ kĩrũgamĩte Handũ-harĩa-Hatheru, o kĩrĩa kĩarĩtio na kanua ka mũnabii Danieli (ũrĩa ũrathoma nĩamenye ũhoro ũcio), ¹⁶ hĩndĩ ĩyo arĩa marĩ Judea nĩmorĩre irĩma-inĩ. ¹⁷ Mũndũ ũrĩa ũrĩ nyũmba yake igũrũ ndakaharũrũke atĩ akarute kĩndũ kuuma nyũmba yake. ¹⁸ Nake ũrĩa wĩ mũgũnda ndagacooke mũciĩ kũgĩra nguo ciake. ¹⁹ Kaĩ atumia arĩa magaakorwo na nda na arĩa magaakorwo makĩongithia hĩndĩ ĩyo nĩmagakorwo na thĩĩna-ĩ! ²⁰ Hooyai nĩguo gwithara kwanyu gũtikanakorwo kũrĩ hĩndĩ ya heho kana mũthenya wa Thabatũ. ²¹ Nĩgũkorwo hĩndĩ ĩyo nĩgũkagĩa na mĩnyamaro mĩnene, ĩtarĩ yoneka kuuma kĩambĩrĩria gĩa thĩ nginya rĩu, na ĩtakooneka rĩngĩ. ²² Na tiga matukũ macio makuhĩhirio-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩkaahonoka, no nĩ tondũ wa andũ arĩa aamũre, matukũ macio nĩmagakuhĩhio. ²³ Hĩndĩ ĩyo mũndũ o na ũrĩkũ angĩkamwĩra atĩrĩ, ‘Kristũ arĩ na haha!’ kana, ‘Arĩ harĩa!’ Mūtikanetĩkie ũhoro ũcio. ²⁴ Nĩgũkorwo Kristũ a maheeni na anabii a maheeni nĩmakeyumĩria monanie morirũ manene na maringe ciama, nĩguo maheenie o na arĩa aamũre, korwo no kũhoteke. ²⁵ Na rĩrĩ, inyuĩ ndaamũmenyithia ũhoro ũcio mbere ya hĩndĩ ĩyo.

²⁶ “Nĩ ũndũ ũcio mũndũ o na ũrĩkũ angĩkamwĩra atĩrĩ, ‘Arĩ werũ-inĩ,’ mūtikanathĩi kuo; kana angĩmwĩra, ‘Arĩ nyũmba thĩĩnĩ,’ mūtikanetĩkie ũhoro ũcio. ²⁷ Nĩgũkorwo o ta ũrĩa rũheni ruumĩte irathĩro ruonekaga ithũĩro-rĩ, ũguo noguo gũũka kwa Mũrũ wa Mũndũ gũgaakorwo kũhaana. ²⁸ Harĩa hothe harĩ kĩimba, hau nĩho nderi ciũnganaga.

²⁹ “Na rĩrĩ, o rĩmwe thuutha wa mĩnyamaro ya matukũ macio,
 “‘rĩũa nĩrĩkagĩa nduma,
 naguo mweri ũtĩge kwara;
 nacio njata nĩĩkaagũa kuuma igũrũ,
 namo maahinya ma igũrũ nĩmakenyenyio.’

³⁰ “Hĩndĩ ĩyo kĩmenyithia kĩa Mũrũ wa Mũndũ nĩgĩkooneka kũu igũrũ, na ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nĩigacakaya. Nĩikoona Mũrũ wa Mũndũ agĩũka arĩ igũrũ rĩa matu, na arĩ na hinya na riiri mũingĩ. ³¹ Nake nĩagatũma arĩa ake na mũgambo mũnene wa karumbeta, nao nĩmakoongania arĩa ake aamũre moimĩte mĩena ĩna ĩrĩa yumaga rũhuho, kuuma gĩturi kĩmwe kĩa igũrũ nginya kĩrĩa kĩngĩ.

³² “Na rĩrĩ, mwĩrutei na mũkũyũ: Rĩrĩa honge ciagua ciarĩkia gũthundũka na ciaruta mathangũ-rĩ, nĩmũmenyaga atĩ hĩndĩ ya rĩũa ĩrĩ hakuhĩ. ³³ ũguo noguo rĩrĩa mũkoona maũndũ macio mothe, mũkaamenya atĩ ihinda rĩrĩ hakuhĩ, rĩrĩ o ta mũrango-inĩ. ³⁴ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, rũciaro rũrũ

rūtigaathira nginya maündũ macio mothe mahinge. ³⁵ Igürũ na thĩ nĩgathira, no ciugo ciakwa itigathira.

Mũthenya na Thaa Itiũkaine

³⁶ “Gūtĩrĩ mündũ ũũ ũhoro wa mũthenya ũcio kana ithaa rĩu, o na araika a igürũ matiũũ, o na Mũriũ ndooĩ, tiga no lthe wiki. ³⁷ O ta ũrĩa gwatariĩ matukũ-inĩ ma Nuhu, noguo gũkahaana hĩndĩ ya gũũka kwa Mũrũ wa Mündũ. ³⁸ Nĩgũkorwo o ta ũrĩa gwatariĩ matukũ marĩa maarĩ mbere ya kĩguũ, andũ nĩmarĩaga na makanyua, na nĩmahikanagia na makahika, o nginya mũthenya ũrĩa Nuhu aatoonyire thabina; ³⁹ nao matiamenyire nginya rĩrĩa kĩguũ gĩokire, gĩkĩmaniina othe. Ũguo noguo gũkahaana hĩndĩ ya gũũka kwa Mũrũ wa Mündũ. ⁴⁰ Hĩndĩ ĩyo arũme eerĩ magaakorwo marĩ mũgũnda; ũmwe nĩakoywo na ũrĩa ũngĩ atigwo. ⁴¹ Andũ-a-nja eerĩ magaakorwo magĩthĩa hamwe; ũmwe nĩakoywo na ũrĩa ũngĩ atigwo.

⁴² “Nĩ ũndũ ũcio, ikaragai mwĩguĩte, tondũ mũtiũũ mũthenya ũrĩa Mwathani wanyu agooka. ⁴³ No menyai atĩrĩ, korwo mwene nyũmba nĩamenyete thaa cia ũtukũ iria mũici angĩũka, angĩaikarire eigũite, nyũmba yake ĩtuo. ⁴⁴ Nĩ ũndũ ũcio o na inyuĩ no nginya mũikarage mwĩhaarĩrie, tondũ Mũrũ wa Mündũ agooka ithaa rĩrĩa mĩtamwĩrĩgĩrie.

⁴⁵ “Nĩngĩ-rĩ, ndungata ya kwĩhokeka na njũgĩ nĩrĩkũ, ĩrĩa mwathi wayo angĩhokera kũroraga ndungata iria ingĩ cia nyũmba yake, na ĩciheage irio ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩre? ⁴⁶ Kaĩ nĩũgaakorwo ũrĩ ũndũ mwega harĩ ndungata ĩyo, rĩrĩa mwathi wayo agooka akore ĩgĩka o ũguo-ĩ! ⁴⁷ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩakamĩhokera indo ciake ciothe. ⁴⁸ No rĩrĩ, ndungata ĩyo ĩngĩkorwo nĩ njaganu, na ĩre na ngoro atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa nĩegũikara ihinda iriara atacookete,’ ⁴⁹ na ĩkĩambĩrĩrie kũhũũra ndungata iria ingĩ, na kũrĩa na kũnyua hamwe na arĩu. ⁵⁰ Mwathi wa ndungata ĩyo agooka mũthenya ũrĩa ĩtamwĩrĩgĩrĩre, na ithaa rĩrĩa ĩtooĩ. ⁵¹ Nake nĩakamĩherithia mũno, na amĩkie hamwe na andũ arĩa hinga, kũrĩa gũgaakorwo na kĩrĩro na kũhagarania magego.

25

Ngerekano ya Airĩtu Ikũmi

¹ “Hĩndĩ ĩyo-rĩ, ũthamaki wa igürũ ũkaahaanania na airĩtu ikũmi arĩa mooire matawa mao, makiumagara nĩguo magatũnge mũhikania. ² Atano ao maarĩ akĩgu, na atano maarĩ oogĩ. ³ Acio akĩgu nĩmakuuire matawa mao, no matiakuire maguta. ⁴ No rĩrĩ, acio oogĩ, nĩmakuuire maguta na cuba, o hamwe na matawa mao. ⁵ Na rĩrĩ, Mũhikania nĩaikarire angĩgooka, na othe magĩcũnga, magĩkoma.

⁶ “Na ũtukũ gatagatĩ gũkĩanĩrĩrwo atĩrĩ: ‘Mũhikania nĩ mũũku! Umai mũkamũtũnge!’

⁷ “Hĩndĩ ĩyo airĩtu othe magĩũkĩra, magĩthondeka matawa mao. ⁸ Acio akĩgu makĩra acio oogĩ atĩrĩ, ‘Tũgaĩrei maguta manyu tondũ; matawa maitũ nĩmarahora.’

⁹ “No acio oogĩ makĩmacookeria atĩrĩ, ‘Aca, matingĩtũigana na mamũigane. Handũ ha ũguo-rĩ, thĩĩ kũrĩ arĩa mendagia maguta mũkegũrĩre manyu.’

¹⁰ “No rĩrĩa maarĩ njĩra-inĩ magĩthĩĩ kũgũra maguta-rĩ, mũhikania agĩkinya. Airĩtu arĩa mehaarĩrie magĩtoonya kĩhikania-inĩ hamwe na mũhikania. Naguo mũrango ũkĩhingwo.

¹¹ “Thuutha ũcio airĩtu acio angĩ o nao magĩũka. Makiuga atĩrĩ, ‘Mwathani! Mwathani! Tũhingũrĩre mũrango!’

¹² “Nowe agĩcookia atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩ ndimũũ.’

¹³ “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mwĩhũgagei, tondũ mũtiũũ mũthenya kana thaa.

Ngerekano ya Taranda

¹⁴ “Nĩngĩ, ũthamaki wa igürũ ũkaahaanania na mündũ wathĩaga rũgendo, nake agĩta ndungata ciake, agĩcihokera indo ciake. ¹⁵ Akĩnengera ĩmwe yacio taranda ithano cia mbeeca, na ĩngĩ taranda igĩrĩ, na ĩrĩa ĩngĩ taranda ĩmwe, o ndungata kũringana na ũhoti wayo. Agĩcooka agĩthĩĩ rũgendo. ¹⁶ Ndungata ĩrĩa yaneetwo taranda ithano igĩthĩĩ o hĩndĩ ĩyo, ĩkĩonjorithia mbeeca ciayo, na ĩkĩona uumithio wa taranda ingĩ ithano. ¹⁷ O nayo ĩrĩa yaheetwo taranda igĩrĩ ĩkĩonjorithia ĩkĩona uumithio

wa ingĩ igĩrĩ. ¹⁸ No ndungata ĩrĩa yaheetwo taranda ĩmwe ĩgĩthiĩ, ĩkĩenja irima, ĩkĩhitha mbeeca cia mwathi wayo.

¹⁹ “Thuutha wa ihinda iraaya, mwathi wa ndungata icio nĩacookire na agĩciĩta nĩguo iheane ũhoro wa mathabu ma mbeeca ciake. ²⁰ Ndungata ĩrĩa yaheetwo taranda ithano ĩkĩrehe ingĩ ithano, ĩkiuga atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa, waheire taranda ithano. Atĩrĩrĩ, nĩthũkũmĩte ingĩ ithano.’

²¹ “Nake mwathi wayo akĩmĩcookeria atĩrĩ, ‘Nĩwĩkĩte wega, wee ndungata ĩno njega na ya kwĩhokeka! Nĩũtuĩkĩte mwĩhokeku harĩ indo nini; nĩngũgũtua mūruri wa indo nyingĩ. Ũka ũtoonye gĩkeno-inĩ kĩa mwathi waku!’

²² “Ndungata ĩrĩa yaheetwo taranda igĩrĩ o nayo ĩgĩũka. ĩkiuga atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa waheire taranda igĩrĩ! Atĩrĩrĩ, nĩthũkũmĩte ingĩ igĩrĩ.’

²³ “Nake mwathi wayo akĩmĩcookeria atĩrĩ, ‘Nĩwĩkĩte wega, wee ndungata ĩno njega na ya kwĩhokeka! Nĩũtuĩkĩte mwĩhokeku harĩ indo nini; nĩ ngũgũtua mūruri wa indo nyingĩ. Ũka ũtoonye gĩkeno-inĩ kĩa Mwathi waku!’

²⁴ “Nayo ndungata ĩrĩa yaheetwo taranda ĩmwe o nayo ĩgĩũka. ĩkiuga atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa, nĩ ndooĩ atĩ wee wĩ mũndũ mwĩ, ũgethaga kũrĩa ũtahandĩte, na ũkongania kũrĩa ũtaahandire mbeũ. ²⁵ Nĩ ũndũ ũcio nĩndetigĩrĩre, ngĩthiĩ ngĩhitha taranda yaku thĩ. Atĩrĩrĩ, ĩno no ĩrĩa yaku ndagũcookeria.’

²⁶ “Nake mwathi wayo akĩmĩcookeria atĩrĩ, ‘Wee ndungata ĩno njaganu na ngũũtaru! ũguo nĩ wooĩ atĩ ngethaga kũrĩa itahaandĩte, na ngongania kũrĩa itaahurĩte mbeũ? ²⁷ Gũkĩrĩ ũguo-rĩ, wagĩrĩrwo nĩ kũiga mbeeca ciakwa bengi, na ndacooka-rĩ, nĩngĩacookerio mbeeca ciakwa irĩ hamwe na uumithio wacio.

²⁸ “‘Nĩ ũndũ ũcio, mĩtunyei taranda ĩyo, mũmĩnengere ũrĩa ũrĩ na taranda ikũmi. ²⁹ Nĩgũkorwo mũndũ o wotho ũrĩ na indo nĩwe ũkoongererwo ingĩ nyingĩ na akĩrĩrĩrio. Nake ũrĩa ũtarĩ, o na kĩrĩa arĩ nakĩo nĩagatuunywo. ³⁰ Oyai ndungata ĩyo ĩtarĩ bata mũmĩikie nja kũu nduma-inĩ, kũrĩa gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego.’

Ng’ondũ na Mbũri

³¹ “Hĩndĩ ĩrĩa Mũrũ wa Mũndũ agooka arĩ na riiri wake, na araika othe marĩ hamwe nake, nĩagaikarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene na kĩrĩ riiri wa igũrũ. ³² Ndũrĩrĩ ciothe nĩgacookanĩrĩrio mbere yake, nake nĩakamũrania andũ kuuma kũrĩ arĩa angĩ, o ta ũrĩa mũrĩithi aamũranagia ng’ondũ na mbũri.

³³ Nĩakaiga ng’ondũ mwena wake wa ũrĩo, na mbũri aciige mwena wake wa ũmotho.

³⁴ “Nĩngĩ Mũthamaki nĩakeera arĩa marĩ mwena wake wa ũrĩo atĩrĩ, ‘Ũkai, inyuĩ mũrathimĩtwo nĩ Baba; oyai igai rĩa ũthamaki ũrĩa mwathondekeirwo kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo. ³⁵ Nĩgũkorwo ndaarĩ mũhũũtu mũkĩĩhe gĩa kũrĩa, na ndaarĩ mũnyootu mũkĩĩhe gĩa kũnyua, na ndaarĩ mũgeni mũkĩĩnyiita ũgeni, ³⁶ na ndaarĩ njaga mũkĩĩhe nguo, na ndaarĩ mũrũaru na inyuĩ mũkĩĩmenyerera, o na ndaarĩ njeera na mũgĩũka kũndora.’

³⁷ “Hĩndĩ ĩyo arĩa athingu nĩmakamũcookeria mamũũrie atĩrĩ, ‘Mwathani, nĩ rĩ twakuonire ũrĩ mũhũũtu tũgĩkũhe gĩa kũrĩa, kana ũrĩ mũnyootu tũgĩkũhe gĩa kũnyua? ³⁸ Na nĩ rĩ twakuonire ũrĩ mũgeni tũgĩkũnyiita ũgeni, kana ũrĩ njaga tũgĩkũhe nguo? ³⁹ O na nĩ rĩ twakuonire ũrĩ mũrũaru kana ũrĩ njeera na tũgĩũka gũkũrora?’

⁴⁰ “Nake Mũthamaki nĩagacookia, ameere atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũndũ wotho mwekĩire ariũ a Baba o na arĩa anini mũno, nĩ nĩ mwekĩire.’

⁴¹ “Nĩngĩ nĩakeera arĩa marĩ mwena wake wa ũmotho atĩrĩ, ‘Njehererai, inyuĩ mũrumĩtwo, mũthiĩ mwaki-inĩ wa tene na tene ũrĩa ũthondekeirwo mũcukani na araika ake. ⁴² Nĩgũkorwo ndaarĩ mũhũũtu na mũtiaheire gĩa kũrĩa, na ndaarĩ mũnyootu na mũtiaheire gĩa kũnyua, ⁴³ na ndaarĩ mũgeni na mũtianyitiire ũgeni, ndaarĩ njaga na mũtiaheire nguo, ndaarĩ mũrũaru na ndaarĩ njeera na mũtiokire kũnyona.’

⁴⁴ “Nao nĩmagacookia, mamũũrie atĩrĩ, ‘Mwathani, nĩ rĩ twakuonire ũrĩ mũhũũtu, kana ũrĩ mũnyootu, kana ũrĩ mũgeni, kana ũrĩ njaga, kana ũrĩ mũrũaru, o na kana ũrĩ njeera na tũtiagũteithirie?’

⁴⁵ “Nake nĩakamacookeria atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũndũ o wotho mũteekire ũmwe wa aya anini mũno, nĩ nĩ mũteekĩire.’

⁴⁶ “Hĩndĩ ĩyo nĩmagathiĩ kũrĩa andũ maherithagio tene na tene, no arĩa athingu mathiĩ muoyo-inĩ wa tene na tene.”

26

Gũciirĩra Kũũraga Jesũ

¹ Rĩrĩa Jesũ aarĩkirie kuuga maũndũ macio mothe-rĩ, akĩĩra arutwo ake atĩrĩ, ² “O ta ũrĩa mũũĩ, Gĩathĩ kĩa Bathaka gĩtigairie matukũ meerĩ gĩkinye, nake Mũrũ wa Mũndũ nĩakaneanwo nĩgeetha aambwo mũtĩ-igũrũ.”

³ Hĩndĩ ĩyo athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri a kĩrĩndĩ makĩgomana kwa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, wetagwo Kaiafa, ⁴ nĩguo maciire ũrĩa mangĩnyitithia Jesũ na njĩra ya wara, na mamũũragithie. ⁵ No makiuga atĩrĩ, “Tũtingĩmũnyiita hĩndĩ ya Gĩathĩ, nĩguo andũ matikarute haaro.”

Jesũ Gũitĩrĩrio Maguta Bethania

⁶ Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩmwe Jesũ aarĩ Bethania, mũciĩ wa mũndũ wetagwo Simoni ũrĩa warĩ na mũrimũ wa mangũ, ⁷ na mũndũ-wa-nja warĩ na cuba ya maguta ma goro mũno na manungi wega, agĩũka kũrĩ Jesũ, akĩmũitĩrĩria maguta mũtwe arĩ metha-inĩ akĩrĩa.

⁸ Rĩrĩa arutwo moonire ũguo, makĩrakara, makĩũrania atĩrĩ, “Ũitangi ũyũ nĩ wakĩ? ⁹ Maguta macio manungi wega nĩmangĩendio goro na mbeeca icio iheo athĩĩni.”

¹⁰ Nake Jesũ aamenya ũguo, akĩmooria atĩrĩ, “Mũrathĩĩnia mũndũ-wa-nja ũyũ nĩkĩ? We nĩanjĩka ũndũ mwega. ¹¹ Arĩa athĩĩni mũrĩkoragwo nao hĩndĩ ciothe, no nĩ-rĩ, mũtirĩkoragwo na nĩ hĩndĩ ciothe. ¹² Hĩndĩ ĩrĩa aitĩrĩrie mwĩrĩ wakwa maguta macio manungi wega, eekire ũguo nĩgeetha aathagathage ũrĩa ngaathikwo. ¹³ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, kũrĩa guothe Ũhoru-ũyũ-Mwega ũkaahunjio thĩĩni wa thĩ yothē-rĩ, ũndũ ũcio eeka nĩũkeeragwo andũ nĩgeetha aririkanagwo.”

Judasi Gwĩtĩkĩra Gũkunyaĩra Jesũ

¹⁴ Hĩndĩ ĩyo ũmwe wa acio ikũmi na eerĩ, ũrĩa wetagwo Judasi Mũisikariota, agĩthiĩ kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, ¹⁵ akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ mũkũũhe ingĩmũneana kũrĩ inyuĩ?” Nao makĩmũtarĩra icunjĩ cia betha mĩrongo ĩtatũ, makĩmũnengera. ¹⁶ Kuuma hĩndĩ ĩyo Judasi akĩambĩrĩria gũcaria mweke wa kũmũneana.

Gĩathĩ kĩa Bathaka

¹⁷ Mũthenya wa mbere wa kwambĩrĩria kũrĩa Mĩgate ĩrĩa ĩtarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũimbia-rĩ, arutwo magĩthiĩ kũrĩ Jesũ makĩmũũria atĩrĩ, “Ũkwenda tũkahaarĩrie irio cia Bathaka kũ?”

¹⁸ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Thiĩ itũũra-inĩ kũrĩ mũndũ mũna mũmwĩre atĩrĩ, ‘Mũrutani oiga atĩrĩ: Ihinda rĩakwa rĩrĩa rĩtuĩtwo rĩrĩ hakuhĩ. Ngũrĩra irio cia Bathaka nyũmba gwaku tũrĩ na arutwo akwa.’” ¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio arutwo magĩka o ũrĩa Jesũ aamathĩte, na makĩhaarĩria irio cia Bathaka.

²⁰ Gwakinya hwaĩ-inĩ-rĩ, Jesũ agĩikara metha-inĩ ya irio hamwe na arutwo ake acio ikũmi na eerĩ.

²¹ Na rĩrĩa maarĩaga, akiuga atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũmwe wanyu nĩekũngunyaĩra.”

²² Nao makĩnyiitwo nĩ kĩa mũno, makĩambĩrĩria kũmũũria o mũndũ atĩrĩ, “Mwathani, ti-itherũ nĩ nĩ?”

²³ Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ũrĩa waikanĩria guoko na nĩ mbakũri-inĩ nĩwe ũrĩngunyaĩra. ²⁴ Mũrũ wa Mũndũ nĩegũthiĩ o ta ũrĩa ũhoru wake wandikĩtwo. No mũndũ ũrĩa ũgũkunyaĩra Mũrũ wa Mũndũ kaĩ arĩ na haaro-ĩ! Nĩ kaba mũndũ ũcio atangĩaciirwo.”

²⁵ Hĩndĩ ĩyo Judasi, ũrĩa mũmũkunyaĩri, akiuga atĩrĩ, “Rabii, ti-itherũ nĩ nĩ?”

Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Iĩ, nĩwe.”

²⁶ Na rĩrĩa maarĩaga, Jesũ akĩoya mũgate, agĩcookia ngaatho, akĩwenyũranga, akĩhe arutwo ake, akĩmeera atĩrĩ, “Oyai mũrĩe; ũyũ nĩ mwĩrĩ wakwa.”

²⁷ Agĩcookia akĩoya gĩkombe, agĩcookia ngaatho, akĩmanengera, akĩmeera atĩrĩ, “Nyuanĩrai inyuothē. ²⁸ ĩno nĩyo thakame yakwa ya kĩrĩkanĩro, ĩrĩa ĩgũitwo nĩ ũndũ wa andũ aingĩ nĩ ũndũ wa kũrekanĩrwo kwa mehia. ²⁹ Ngũmwĩra atĩrĩ, ndikũnyua rĩngĩ ndibei ya maciaro ma mũthabibũ kuuma rĩu nginya mũthenya ũrĩa ngaamĩnyuanĩra na inyuĩ ĩrĩ njerũ ũthamaki-inĩ wa Baba.”

³⁰ Na maarĩkia kũina rwĩmbo-rĩ, makiumagara magĩthiĩ Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ.

Jesũ Kuuga ũrĩa Petero Akaamũkaana

³¹ Ningĩ Jesũ agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ũtukũ wa ũmũthĩ inyuothe nĩmũrĩndirika nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ:

“Nĩngaringa mũrĩithi,

nacio ng’ondũ cia rũũru ihurunjũke.’

³² No ndariũkio-rĩ, nĩngamũtongoria gũthiĩ Galili.”

³³ No Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “O na arĩa angĩ othe mangĩgũtirika, nĩ ndigagũtirika.”

³⁴ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, ũmũthĩ, ũtukũ o ũyũ ngũkũ itanakũga, ũrĩkorwo ũngaanĩte maita matatũ.”

³⁵ No Petero akiuga atĩrĩ, “O na angĩkorwo nĩgũkua ndikuanĩra nawe, nĩ ndingĩgũkaana.” Nao arutwo arĩa angĩ othe makiuga o ũguo.

Mũgũnda wa Gethisemane

³⁶ Ningĩ Jesũ agĩcooka agĩthiĩ na arutwo ake handũ heetagwo Gethisemane, akĩmeera atĩrĩ, “Ikarai haha, na nĩ thiĩ haarĩa ngahooe.” ³⁷ Agĩthiĩ na Petero, na ariũ arĩa eerĩ a Zebedi, nake akĩambĩrĩria kũigua kĩa na gũthiĩnĩka ngoro. ³⁸ Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ngoro yakwa irĩ na kĩa mũno, o hakuhĩ gũkua. Ikarai haha mwĩguĩte hamwe na nĩ.”

³⁹ Agĩthiĩathia, agĩturumithia ũthiũ thĩ, akĩhooya, akiuga atĩrĩ, “Baba, kũngĩhoteka-rĩ, njehereria gĩkombe gĩkĩ. No ti ũrĩa nĩ ngwenda, no nĩ ũrĩa wee ũkwenda.”

⁴⁰ Hĩndĩ iyo agĩcooka kũrĩ arutwo ake, agĩkora makomete, akĩũria Petero atĩrĩ, “Mũtingĩhota gũikara ithaa rĩmwe mwĩguĩte hamwe na nĩ? ⁴¹ Mwĩhũgei na mũhooe nĩguo mũtikagwe magerio-inĩ. Ngoro nĩyenda, no mwĩrĩ ndũrĩ na hinya.”

⁴² Jesũ agĩthiĩ riita rĩa keerĩ, akĩhooya, akiuga atĩrĩ, “Baba, angĩkorwo gũtingĩhoteka njehererio gĩkombe gĩkĩ itakĩnyũrĩire-rĩ, wendi waku ũrohingio.”

⁴³ Aacooka rĩngĩ akĩmakora makomete, tondũ nĩmahĩtĩtwo nĩ toro. ⁴⁴ Nĩ ũndũ ũcio akĩmatiga, agĩthiĩ, akĩhooya rĩngĩ riita rĩa gatatũ, akiuga ciugo o ro icio.

⁴⁵ Ningĩ agĩcooka kũrĩ arutwo akĩmooria atĩrĩ, “O na rĩu mũrĩ o toro mũhurũkĩte? Atĩrĩrĩ, ihinda rĩ hakuhĩ, na Mũrũ wa Mũndũ nĩakunyanĩrwo moko-inĩ ma andũ ehia. ⁴⁶ Ũkĩrai, tũthiĩ! ũrĩa ũkũngunyanĩra nĩarooka!”

Jesũ Kũnyiitwo

⁴⁷ O akĩaragia-rĩ, Judasi, ũmwe wa arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, agĩkinya. Ookire na gĩkundi kĩnene kĩa andũ, marĩ na hiũ cia njora na njũgũma, matũmĩtwo nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri a kĩa. ⁴⁸ Na rĩrĩ, ũcio wamũkunyanĩire nĩamaheete kĩmenyithia gĩkĩ: “ũrĩa ndĩmumunya, ũcio nĩwe, mũnyiitei.” ⁴⁹ Nake Judasi agĩthiĩ harĩ Jesũ o rĩmwe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rabii, ũrĩ mũhorol!” na akĩmũmumunya.

⁵⁰ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũrata wakwa, ika ũrĩa ũũkire gwĩka.”

Nao andũ acio makĩmũguthũkĩra, makĩmũnyiita. ⁵¹ Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wa arĩa maarĩ na Jesũ agĩcomora rũhiũ rwake rwa njora, agĩtinia gũtũ kwa ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene.

⁵² Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Cookia rũhiũ rwaku njora nĩgũkorwo arĩa othe macomoraga rũhiũ makaaniinwo na rũhiũ. ⁵³ Kana ũgwĩciiria ndingĩhota kũhooya Baba, na o rĩmwe andũmĩre araika makĩria ya mbũtũ ikũmi na igĩrĩ? ⁵⁴ No rĩrĩ, Maandĩko mangĩkĩhinga atĩa marĩa moigĩte atĩ ũndũ ũyũ no nginya ũhinge na njĩra iño?”

⁵⁵ Hĩndĩ iyo Jesũ akĩũria kĩrĩndĩ kũ atĩrĩ, “Kaĩ ndĩ mũtongoria wa akararia a watho, atĩ nĩkĩo muoka mũũnyiite mũrĩ na hiũ cia njora na njũgũma? O mũthenya ndĩrakoragwo hekarũ-inĩ ngĩrutana, na mũtingĩnyiita. ⁵⁶ No ũndũ ũyũ wotho wĩkĩkĩte nĩguo ũhoro ũrĩa waandĩkitwo nĩ anabii ũhinge.” Nao arutwo othe makĩmũtiganĩra, makĩũra.

Jesũ Gũtwarwo Kĩama-inĩ kĩa Ayahudi

⁵⁷ Nao acio maanyiitire Jesũ makĩmũtwaro gwa Kaiafa, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, kũrĩa arutani a watho na athuuri moonganĩte. ⁵⁸ Nowe Petero akĩmũrũmĩrĩra arĩ haraaya, o nginya agĩkinya nja

ya kwa mūthĩnjĩri-Ngai ũcio mūnene. Agĩtoonya agĩkarania na arangĩri nĩguo amenye ũrĩa ũhoru ũgũthĩ.

⁵⁹ Na rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Kĩama kĩa Kĩnene gĩothe nĩmacarĩrĩrie ũira wa maheeni nĩguo mamũuragithie. ⁶⁰ No makĩaga ũira ta ũcio, o na gũkorwo andũ aingĩ nĩmarutĩte ũira wa maheeni.

Thuutha-inĩ andũ eerĩ makĩrũgama, ⁶¹ makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩogire atĩrĩ, ‘No hote gũtharia hekarũ ya Ngai, na ndĩmĩake rĩngĩ na mĩthenya itatũ.’”

⁶² Ningĩ mūthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mūnene akĩrũgama, akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Kaĩ wee ũtarĩ na ũndũ ũgũtũcookeria? Nĩ ũhoru ũrĩkũ ũyũ ũrathitangĩrwo?” ⁶³ No Jesũ agĩkira ki.

Mūthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mūnene akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndakwĩhĩtithia na Ngai ũrĩa wĩ muoyo: Twĩre kana wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai.”

⁶⁴ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩĩ, wee nĩwoiga, no ngũmwĩra atĩrĩ, inyuĩ inyuotha nĩmũkona Mũrũ wa Mũndũ aikarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa ũrĩa-ũrĩ-Hinya, agĩũka arĩ igũrũ rĩa matu.”

⁶⁵ Hĩndĩ iyo mūthĩnjĩri-Ngai ũcio mūnene agĩtembũranga nguo ciake, akiuga atĩrĩ, “Nĩaruma Ngai! Tũgũkĩbatario nĩ aira angĩ aakĩ? Atĩrĩrĩ, inyuĩ nĩmweiguĩra akĩruma Ngai. ⁶⁶ Mũgwĩciiria atĩa?”

Magĩcookia atĩrĩ, “Aagĩrĩrwo nĩ kũũragwo.”

⁶⁷ Magĩcooka makĩmũtũira mata ũthiũ, na makĩmũhũũra na ngundi. Angĩ makĩmũhũũra na hĩ, ⁶⁸ makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Kristũ, tũrathĩre ũhoru ũtwĩre, nũũ wakũgũtha!”

Petero Gũkaana Jesũ

⁶⁹ Na rĩrĩ, Petero aikarĩte nja, nake mũirĩtu warĩ ndungata akĩmũkora, akĩmwĩra atĩrĩ, “O nawe uuma hamwe na Jesũ ũcio wa Galili.”

⁷⁰ Nowe agĩkaana ũhoru ũcio mbere yao othe, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndiũ ũrĩa ũroiga.”

⁷¹ Ningĩ akiumagara, agĩthĩ kĩhingo-inĩ, harĩa mũirĩtu ũngĩ aamuonire, akĩra andũ arĩa maarĩ hau atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ moima na Jesũ wa Nazarethi.”

⁷² Agĩkaana ũhoru ũcio o rĩngĩ, na akĩhĩta, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndiũ mũndũ ũcio!”

⁷³ Thuutha wa kahinda kanini, arĩa maarũgamĩte hau magĩthĩ harĩ Petero, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tĩtherũ wee ũrĩ ũmwe wao, tondũ mwarĩrie waku nĩũrakumbũra.”

⁷⁴ Nake akĩambĩrĩra kwĩhĩta, akiuga atĩrĩ, “Nĩ mũndũ ũcio ndimũũ!”

Kahinda o kau ngũkũ igĩkũga. ⁷⁵ Nake Petero akĩririkana ũhoru ũrĩa Jesũ aamwĩrĩte atĩrĩ, “Ngũkũ itanakũga, ũrĩkorwo ũnganĩte maita matatũ.” Akiuma nja, akĩrĩra mũno.

27

Judasi Kwĩta

¹ Na rĩrĩ, rũciinĩ tene, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene othe na athuuri a andũ makĩiguithania atĩ matũire Jesũ kũũragwo. ² Makĩmuoha na mĩnyororo; makĩmũruta kũu, makĩmũtwara kũrĩ Pilato, ũrĩa warĩ barũthi.

³ Rĩrĩa Judasi, ũcio wamũkunyanĩire oonire atĩ Jesũ nĩatuĩrwo gũkua-rĩ, akĩrĩra na agĩcookeria athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri mbeeca icio cia betha mĩrongo itatũ. ⁴ Akiuga atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie, nĩgũkorwo nĩngunyanĩire thakame itarĩ na mahĩtia.”

Nao makĩmũcookeria makĩmũũria atĩrĩ, “Ŭcio ũkĩrĩ ũhoru witũ? Ŭcio nĩ ũhoru waku.”

⁵ Nĩ ũndũ ũcio Judasi agĩkania mbeeca icio thĩnĩ wa hekarũ, agĩthĩra. Agĩcooka agĩthĩ akĩĩta.

⁶ Athĩnjĩri-Ngai acio anene makĩoya mbeeca icio makiuga atĩrĩ, “Kũiga mbeeca ici kĩgĩina-inĩ nĩ kuuna watho, nĩgũkorwo nĩ mbeeca cia thakame.” ⁷ Nĩ ũndũ ũcio makĩiguithania mahũthĩre mbeeca icio na kũgũra gĩthaka kĩa kĩa mũũmbi nyũngũ gĩtuĩke gĩa gũthikagwo ageni. ⁸ Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga gĩthaka kĩa gĩtũtwo Gĩthaka gĩa Thakame nginya ũmũthĩ. ⁹ Hĩndĩ iyo nĩguo ũhoru ũrĩa waarĩtio nĩ Jeremia ũrĩa Mũnabii wahingire, rĩrĩa oigire atĩrĩ: “Nao nĩmoire icunĩ icio mĩrongo itatũ cia betha, thogora ũrĩa andũ a Isiraeli maatuĩte wa kũmũgũra, ¹⁰ nao magĩcihũthĩra na kũgũra gĩthaka kĩa mũũmbi nyũngũ, o ta ũrĩa Mwathani aanjathire gwĩkwo.”

Jesũ Mbere ya Pilato

¹¹ Na rĩrĩ, Jesũ akĩrũgama mbere ya barũthi, nake barũthi ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũthamaki wa Ayahudi?”

Jesũ agĩcookia atĩrĩ. “Ĩĩ, wee nĩwoiga.”

¹² No rĩrĩa aathitangirwo nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri, ndarĩ ũndũ aacookirie. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio Pilato akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ ũtaraigua ũira wa maũndũ marĩa maragũthitangĩra?” ¹⁴ Nowe Jesũ ndaigana gũcookia ũndũ o na ũmwe wa macio; nake barũthi akĩgega mũno.

¹⁵ Na rĩrĩ, hĩndĩ ya Gĩathĩ kĩa Bathaka, barũthi ũcio nĩamenyerete kuohora mũndũ ũmwe wa arĩa oohe, o ũrĩa kĩrĩndĩ kĩngĩathuurire. ¹⁶ Hĩndĩ iyo nĩ maarĩ na mũndũ kĩmaramari wohetwo na woĩkaine mũno, wetagwo Baraba. ¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio, hĩndĩ irĩa kĩrĩndĩ kĩagomanire, Pilato agĩkĩũria atĩrĩ, “Nũũ mũkwenda ndĩmuohorere; nĩ Baraba, kana nĩ Jesũ ũrĩa wĩtagwo Kristũ?” ¹⁸ Nĩgũkorwo we nĩamenyaga atĩ maatwarĩte Jesũ kũrĩ we nĩ ũndũ wa ũiru.

¹⁹ Na hĩndĩ iyo Pilato aikarĩire gĩtĩ gĩa ciira, mĩtumia wake akĩmũtũmĩra mũndũ, akĩmwĩra atĩrĩ: “Ndũkae gwĩka mũndũ ũcio ũndũ tondũ ndarĩ na mahĩtia, nĩgũkorwo ũmũthĩ nĩthĩnĩtio nĩ kiroto mũno nĩ ũndũ wake.”

²⁰ No rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri makĩringĩrĩria kĩrĩndĩ gĩtie Baraba, nake Jesũ ooragwo.

²¹ Barũthi ũcio akĩmooria atĩrĩ, “Andũ aya eerĩ nĩ ũrĩkũ mũkwenda ndĩmuohorere?”

Nao makiuga atĩrĩ, “Tũkwenda Baraba.”

²² Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Ngũgĩka atĩa na Jesũ ũyũ wĩtagwo Kristũ?”

Othe magĩcookia atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ-igũrũ.”

²³ Nake Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩkĩ? Nĩ ngero irĩkũ agerete?”

Nao magĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra, makiugaga atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ-igũrũ!”

²⁴ Rĩrĩa Pilato oonire atĩ matiraiguithania, na akĩona atĩ nĩ ngũĩ yambagĩrĩria-rĩ, akĩoya maaĩ, agĩithamba moko hau mbere ya kĩrĩndĩ, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndikoorio thakame ya mũndũ ũyũ ũtarĩ na mahĩtia. ũcio nĩ ũhoru wanyu!”

²⁵ Nao andũ acio othe magĩcookia atĩrĩ, “Thakame yake ĩrotũcookerera hamwe na ciana ciitũ!”

²⁶ Pilato akĩmohorera Baraba. No akĩhũũrithia Jesũ iboko, agĩcooka akĩmũneana akaambwo mũtĩ-igũrũ.

Thigari Kũnyũrũria Jesũ

²⁷ Ningĩ thigari cia barũthi cigĩtwara Jesũ thĩnĩ wa gũikaro kĩa barũthi, nacio cigĩcookanĩrĩria mbũtũ yothe ya thigari, cikĩmũrigiicĩria. ²⁸ Cikĩmũruta nguo ciake, cikĩmũhumba nguo ndune, ²⁹ cigĩcooka cigĩtuma thũmbĩ ya mĩigua, cikĩmwĩkĩra mũtwe. Cikĩmũnengera kamũrangi guoko-inĩ gwake kwa ũrĩo, cikĩmũturĩria ndu, na cikĩmũnyũrũria, cikiuga atĩrĩ, “Wĩ mũhoru, mũthamaki wa Ayahudi!” ³⁰ Cikĩmũtuĩra mata, cikĩoya kamũrangi kau, na cikĩmũhũũra nako mũtwe. ³¹ Ciarĩkia kũmũnyũrũria, cikĩmũruta nguo iyo, na cikĩmũhumba nguo ciake mwene. Cigĩcooka cikĩmumagaria cikamwambe mũtĩ-igũrũ.

Kwambwo kwa Jesũ Mũtĩ-Igũrũ

³² Na hĩndĩ irĩa moimagaraga-rĩ, magĩcemanina na mũndũ woimĩte Kurene, wetagwo Simoni, nacio thigari cikĩmũkuuithia mũtharaba ũcio na hinya. ³³ Magĩthĩĩ, magĩkinya handũ heetagwo Gologotha (ũguo nĩ kuuga Handũ hahaana ta Ihĩndĩ rĩa Mũtwe). ³⁴ Nacio cikĩhe Jesũ ndibei anyue, ĩtukanĩtio na kĩndũ kĩrũrũ ta maaĩ ma nyongo; no aamĩcama akĩrega kũmĩnyua. ³⁵ Ciarĩkia kũmwamba mũtĩ-igũrũ, cikĩgayana nguo ciake na njĩra ya gũcicuukĩra mĩtĩ. ³⁶ Nacio cigĩikara thĩ hau, cikĩmũrangĩra. ³⁷ Na hau igũrũ rĩa mũtwe wake, nĩhandĩkĩtwo maũndũ marĩa aathitangĩrwo, atĩrĩ: ŨYŨ NĨWE JESŨ, MŨTHAMAKI WA AYAHUDI. ³⁸ Na rĩrĩ, atunyani eerĩ nĩmambirwo mũtĩ-igũrũ hamwe nake, ũmwe mwena wake wa ũrĩo, na ũcio ũngĩ mwena wake wa ũmotho. ³⁹ Nao andũ arĩa maahĩtũkagĩra hau makamũrumaga, makĩinagia mũtwe yao, ⁴⁰ makiugaga atĩrĩ, “Wee ũngĩratharirie hekarũ na ũcooke ũmĩake na mĩthenya ĩtatũ-rĩ, kĩihonokie! Harũrũka uume mũtharaba-inĩ, aakorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai!”

⁴¹ O ũndũ ũmwe athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, na athuuri o nao makĩmũnyũrũria.

⁴² Makiuga atĩrĩ, “Nĩarahonokagia andũ arĩa angĩ, no ndangĩhota kwĩhonokia we mwene! Nĩwe

Mũthamaki wa Isiraeli! Nĩakiume rĩu mũtharaba-inĩ, na ithuĩ nĩtũkũmwĩtikia. ⁴³ Nĩehokete Ngai, nĩakĩmũhonokie rĩu aakorwo nĩamwendete, nĩgũkorwo oigire atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩ Mũrũ wa Ngai.’” ⁴⁴ O na atunyani arĩa maambanĩrio hamwe nake o nao makĩmũruma.

Gũkua kwa Jesũ

⁴⁵ Na rĩrĩ, kuuma thaa thita cia mũthenya nginya thaa kenda bũrũri wothe ũkĩgĩa nduma. ⁴⁶ Na ta thaa kenda Jesũ akĩgũthũka na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Eli, Eli, lama sabakithani?” (Ũguo nĩ kuuga, “Ngai wakwa, Ngai wakwa, ũndiganĩirie nĩkĩ?”)

⁴⁷ Nao andũ amwe a arĩa maarũngĩ hau rĩrĩa maiguire ũguo, makiuga atĩrĩ, “Areeta Elija.”

⁴⁸ Na o rĩmwe, ũmwe wao agĩteng’era akĩoya thibũnji. Akĩmĩtobokia thiki-inĩ, akĩmĩthecerera kamũrangi-inĩ, akihe Jesũ anyue. ⁴⁹ Arĩa angĩ nao makiuga atĩrĩ, “Tiganai nake. Nĩtũkuona kana Elija nĩegũũka kũmũhonokia.”

⁵⁰ Nake Jesũ akĩgũthũka rĩngĩ na mũgambo mũnene, agĩtuĩkana.

⁵¹ Na rĩrĩ, ihinda o rĩu gĩtambaya kĩa hekarũ gĩgĩatũkana icunjĩ igĩrĩ kuuma igũrũ nginya thĩ. Nayo thĩ igĩthingitha, nacio ndwaro cia mahiga igĩatũkana. ⁵² Mbĩrĩra nacio ikĩhingũka, nao andũ aingĩ arĩa atheru arĩa maarĩkĩtie gũkua makĩrĩũka, ⁵³ makiuma thĩinĩ wa mbĩrĩra. Na thuutha wa kũrĩũka kwa Jesũ, magĩthĩ itũũra rĩu inene itheru, na makiumĩrĩra andũ aingĩ.

⁵⁴ Rĩrĩa mũnene-wa-thigari-igana na arĩa maarĩ nake makĩrangĩra Jesũ moonire gĩthingithia na maũndũ mothe marĩa meekĩkire-rĩ, makĩnyitwo nĩ guoya, makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ mũndũ ũyũ oima Mũrũ wa Ngai!”

⁵⁵ Na nĩ haarĩ andũ-a-nja aingĩ meeroragĩra marĩ o haraaya. Maarũmĩrĩre Jesũ kuuma Galili nĩguo mamũtungatagĩre. ⁵⁶ Thĩinĩ wao haarĩ Mariamu Mũmagidali, na Mariamu ũrĩa nyina wa Jakubu na Jose, na nyina wa ariũ a Zebedi.

Gũthikwo kwa Jesũ

⁵⁷ Na hwaĩ-inĩ wakinya-rĩ, mũndũ warĩ gĩtonga wa kuuma Arimathea, wetagwo Jusufu, ũrĩa watuĩkĩte mũrutwo wa Jesũ agĩũka. ⁵⁸ Nake agĩthĩ kũrĩ Pilato, na akĩhooya aheo mwĩrĩ wa Jesũ, nake Pilato agĩathana anengerwo mwĩrĩ ũcio. ⁵⁹ Jusufu akĩoya mwĩrĩ ũcio, akĩwoha na taama mũtheru wa gatani, ⁶⁰ akĩũiga thĩinĩ wa mbĩrĩra yake njerũ irĩa eenjithĩtie rwaro-inĩ rwa ihiga. Akĩgaragaria ihiga inene mũromo-inĩ wa mbĩrĩra iyo, na agĩthĩra. ⁶¹ Mariamu Mũmagidali na Mariamu ũcio ũngĩ maikarĩte hau mang’etheire mbĩrĩra.

Arangĩri Mbĩrĩra-inĩ

⁶² Na mũthenya ũyũ ũngĩ ũrĩa ũrũmagĩrĩra Mũthenya wa Ihaarĩria, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai magĩthĩ kwa Pilato. ⁶³ Makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi witũ, nĩtũkũrĩkana atĩ rĩrĩa mũheenania ũcio aarĩ muoyo. nĩoigire atĩrĩ, ‘Thuutha wa matukũ matatũ nĩngariũka.’” ⁶⁴ Nĩ ũndũ ũcio ruta watho nĩguo mbĩrĩra iyo irangĩrwo nginya mũthenya wa gatatũ. Kwaga ũguo, arutwo ake maahota gũthĩ maiye mwĩrĩ ũcio macooke meere andũ atĩ nĩariũkĩtio kuuma kũrĩ arĩa akuũ. Maheeni macio maahota gũtuĩka mooru gũkĩra marĩa ma mbere.”

⁶⁵ Nake Pilato akĩmacookeria atĩrĩ, “Oyai arangĩri, mũthĩ mũrangĩre mbĩrĩra iyo wega o ta ũrĩa mũngĩhota.” ⁶⁶ Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ, makĩhinga ihiga rĩa mbĩrĩra iyo biũ, na makĩrĩkĩra rũrĩ rwa mũhũra, na makĩga arangĩri ho.

1 Kũrĩũka kwa Jesũ

¹ Thuutha wa Thabatũ, gwatua gũkĩa mũthenya wa mbere wa kiumia, Mariamu Mũmagidali na Mariamu ũcio ũngĩ magĩthĩ kũrora mbĩrĩra.

² Na rĩrĩ, nĩ kwagĩre na gĩthingithia kĩnene, nĩgũkorwo mũraika wa Mwathani nĩaikũrũkire oimĩte igũrũ na agĩthĩ mbĩrĩra-inĩ, akĩgaragaria ihiga akĩrĩheria na akĩrĩkarĩra. ³ Oonekaga ahaana ta rũheni, na nguo ciake cĩerũhĩte o ta ira. ⁴ Nao arangĩri acio makĩmwĩtigĩra mũno nginya makĩinaina makĩhaana, ta andũ akuũ.

⁵ Nake mūraika ūcio akĩra andũ-a-nja acio atĩrĩ, “Inyuĩ-rĩ, tigai gwĩtigĩra, nĩgũkorwo nĩnjũũ atĩ nĩ Jesũ ūrĩa ūraambirwo mūtĩ-igũrũ mūracara. ⁶ Ndarĩ haha, nĩariũkĩte, o ta ūrĩa oigire. Ūkai muone harĩa arakomete. ⁷ Na rĩrĩ, thiĩ narua mũkeere arutwo ake atĩrĩ, ‘Nĩariũkĩte akoima kũrĩ arĩa akuũ, na nĩegũthiĩ Galili mbere yanyu. Kũu nĩkuo mũrĩmuona.’ Ririkanai ūguo ndaamwĩra.”

⁸ Nĩ ūndũ ūcio, andũ-a-nja acio makiuma mbĩrĩra-inĩ mahiũhĩte marĩ na guoya, no ningĩ maiyũritwo nĩ gĩkeno, makĩhanyũka makeere arutwo ake ūhoru ūcio. ⁹ Na o rĩmwe Jesũ agĩtũngana nao, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩndamũgeithia.” Nao magĩthiĩ harĩ we, makĩmũnyiita nyarĩrĩ, makĩmũhooya. ¹⁰ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Tigai gwĩtigĩra. Thiĩ mũkeere ariũ na aarĩ a Baba mathiĩ Galili; kũu nĩkuo marĩnyona.”

Ūhoru wa Arangĩri

¹¹ Na rĩrĩa andũ-a-nja acio maathiiaga-rĩ, arangĩri amwe a arĩa maarangĩrĩte mbĩrĩra magĩtoonya itũũra inene na makĩra athĩnjĩri-Ngai arĩa anene maũndũ mothe marĩa mekĩkĩte. ¹² Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene magĩcemanĩa na athuuri, magĩthugunda ūrĩa megwĩka; makĩhe thigari icio mbeeca nyingĩ, ¹³ magĩciĩra atĩrĩ, “Inyuĩ mũkuuga atĩrĩ, ‘Arutwo ake marookire ūtukũ maramũiya twĩ toro.’ ¹⁴ Ūhoru ūyũ ūngĩkinyĩra barũthi, nĩtũkamũiguithia, na tũmũgitĩre mũtikone ūũru.” ¹⁵ Nĩ ūndũ ūcio thigari ikĩoya mbeeca icio, igĩka o ta ūrĩa cieriĩtwo. Naguo ūhoru ūcio ūkĩhunjio kũrĩ Ayahudi, na nĩũhunjagio o nginya ūmũthĩ.

Gũtũmwo Gũtungata

¹⁶ Hĩndĩ iyo arutwo arĩa ikũmi na ūmwe magĩthiĩ Galili, kĩrĩma-inĩ kĩrĩa Jesũ aamerĩte mathiĩ. ¹⁷ Na rĩrĩa maamuonire-rĩ, makĩmũhooya, no amwe maarĩ na nganja. ¹⁸ Nake Jesũ agĩthiĩ kũrĩ o akĩmeera atĩrĩ, “Nĩheetwo ūhoti wothe igũrũ na gũkũ thĩ. ¹⁹ Nĩ ūndũ ūcio thiĩ mũgatũme andũ a ndũrĩrĩ ciothe matuĩke arutwo akwa, mũkĩmabatithagia thiĩnĩ wa rĩitwa rĩa Ithe na rĩa Mũriũ na rĩa Roho Mũtheru, ²⁰ na mũkĩmarutaga gwathĩkĩra maũndũ marĩa mothe ndĩmwathĩte. Na ti-itherũ ndĩ hamwe na inyuĩ hĩndĩ ciothe, o nginya mũthia wa mahinda maya.”

MARIKO

Johana Mūbatithania Kūhaarīria Njīra

¹ Kīambīrīria kīa Ūhoro-ūrīa-Mwega ūkonīī Jesū Kristū Mūrū wa Ngai.

² O ta ūrīa kwandīkītwo ibuku-inī rīa Isaia ūrīa mūnabii atīrī:
“Nīngūtūma mūtūmwo wakwa athīī mbere yaku,
ūrīa ūgūgūthondekera njīra yaku.”

³ “Kūrī mūgambo wa mūdū ūkwanīrīra werū-inī akoiga atīrī,
‘Haarīriai njīra ya Mwathani,
rūngariai njīra ciake.’”

⁴ Nī ūndū ūcio Johana ookire akīhunjagia, na akībatithanagīria werū-inī. Aahunjagia atī andū merire, nīguo marekerwo mehia mao, nīgeetha mabatithio. ⁵ Nao andū othe a būrūri wa Judea na andū othe a Jerusalemu magīthīī kūrī we. Moimbūraga mehia mao, nake akamabatithīria rūū-inī rwa Jorodani.

⁶ Johana ehumbaga nguo ciathondeketwo na guoya wa ngamīira, na nīehotoraga mūcibi wa rūūa njohero, na aarīaga ngigī na ūūkī wa gīthaka. ⁷ Nayo ndūmīrīri yake yarī īno: “Thuutha wakwa nīgūgūka mūdū ūngī ūrī na hinya kūngīra, ūrīa nī itagīrīre kūinamīrīra njohore ndigi cia iraatū ciake. ⁸ Nī ndīmūbatithagia na maaī, nowe arīmūbatithagia na Roho Mūtheru.”

Kūbatithio na Kūgerio kwa Jesū

⁹ Na rīrī, ihinda o rīu Jesū agīūka oimīte Nazarethi kūu Galili, na akībatithio nī Johana rūū-inī rwa Jorodani. ¹⁰ Na rīrīa Jesū oimīraga maaī-inī akīona igūrū rīahingūka, nake Roho Mūtheru akīmūkūrūkīra ahaana ta ndutura. ¹¹ Mūgambo ūkiuma igūrū ūkiuga atīrī, “We nīwe Mūrū wakwa ūrīa nyendete, na nīngenaga mūno nīwe.”

¹² Na o rīmwe Roho akīmuoya akīmūtware werū-inī, ¹³ na agīkara kūu werū-inī matukū mīrongo īna, akīgeragio nī Shaitani. Nake aikaranagia na nyamū cia gīthaka, nao araika makamūtungatagīra.

Jesū gwīta Arutwo ake a Mbere

¹⁴ Thuutha wa Johana gūikio njeera, Jesū agīthīī Galili akīhunjagia Ūhoro-ūrīa-Mwega wa Ngai, ¹⁵ akiuga atīrī, “Ihinda nīikinyu, naguo ūthamaki wa Ngai nīūkuhīrīrie. Mwīrirei mwītīkie Ūhoro-ūrīa-Mwega!”

¹⁶ Na rīrīa Jesū aathīagīra hūgūrūrū-inī cia iria rīa Galili, nīonire Simoni na mūrū wa nyina Anderea magīikia neti ciao iria-inī, nīgūkorwo maarī ategi a thamaki. ¹⁷ Nake Jesū akīmeera atīrī, “Ūkai, mūnūmīrīre, na nīngamūtua ategi a andū.” ¹⁸ O rīmwe magītiganīria neti ciao makīmūrūmīrīra.

¹⁹ Na aathiathia hanini, akīona Jakubu mūrū wa Zebedi hamwe na mūrū wa nyina Johana marī gatarū-inī makīhaarīria neti ciao. ²⁰ O rīmwe akīmeeta, nao magītiga ithe wao Zebedi gatarū-inī hamwe na aruti ake a wīra na makīmūrūmīrīra.

Jesū Kūingata Ngoma Thūku

²¹ Nao magīthīī Kaperinaumu, na rīrīa mūthenya wa Thabatū wakinyire, Jesū agītoonya thunagogi na akīambīrīria kūrutana. ²² Na andū makīgegio nī ūrutani wake, nīgūkorwo aamarutaga ta mūdū warī na ūhoti, no ti ta arutani a watho. ²³ Na rīrī, hīndī o īyo kūu thunagogi yao, nī kwarī na mūdū warī na ngoma thūku, nake akīanīrīra, akiuga atīrī, ²⁴ “Ūrenda atīa na ithuī, wee Jesū wa Nazarethi? Ūūkīte gūtūniina? Nīnjūūī wee nīwe ū! Wee nīwe Ūrīa-Mūtheru-wa-Ngai.”

²⁵ Nake Jesū akīmīkūma na hinya, akiuga atīrī, “Kira na uume thīnī wake!” ²⁶ Ngoma īyo thūku ikīmūthukathuka na hinya na ikiuma thīnī wake igīkayaga.

²⁷ Andū acio othe makīgega mūno nginya makīūrania atīrī, “Ūndū ūyū nī ūrīkū? Ūyū nī ūrutani mwerū, wī na ūhoti! Nī araatha o na ngoma thūku na ikamwathīkīra.” ²⁸ Nayo ngumo yake ikīhunja na ihenya būrūri wothe wa Galili.

Jesū Kūhonia Andū Aingī

²⁹ Na maarĩkia kuuma thunagogi, magĩthiĩ na Jakubu na Johana mũciĩ gwa Simoni na Anderea. ³⁰ Na rĩrĩ, nyina wa mũtũmia wa Simoni aarĩ gĩtanda-inĩ arĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ, nao makĩira Jesũ ũhoru wake. ³¹ Nĩ ũndũ ũcio Jesũ agĩthiĩ harĩa aarĩ, akĩmũnyiita guoko akĩmũũkĩria. Mũrimũ ũcio wa kũhiũha mwĩrĩ ũkĩmũtiga na akĩambĩrĩria kũmatungatĩra.

³² Hwaĩ-inĩ ũcio thuutha wa riũa gũthũa, andũ makĩrehera Jesũ andũ arĩa othe maarĩ arũaru na arĩa maarĩ na ndaimono. ³³ Nao andũ a itũũra othe makĩũngana hau mũrango-inĩ wa nyũmba, ³⁴ nake Jesũ akĩhonia andũ aingĩ arĩa maarĩ na mũrimũ mũthemba mũingĩ. Ningĩ akĩingata ndaimono nyingĩ, no ndetĩkĩrie ndaimono ciarie tondũ nĩciamũũĩ.

Jesũ Kũhooya arĩ Handũ Keheri-inĩ

³⁵ Rũciinĩ kiroko tene kũrĩ o na nduma, Jesũ agĩũkĩra akiuma nyũmba agĩthiĩ handũ keheri-inĩ, akĩhoera ho. ³⁶ Nake Simoni na arĩa maarĩ nao magĩthiĩ kũmwetha, ³⁷ na rĩrĩa maamuonire, makĩanĩrĩra, makĩmwĩra atĩrĩ: “Andũ othe nĩwe maracaria!”

³⁸ Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Rekei tuume gũkũ tũthiĩ kũndũ kũngĩ, matũũra-inĩ marĩa me hakuhĩ, nĩguo hunjie o nakuo. Tondũ nĩkĩo ndokire.” ³⁹ Nĩ ũndũ ũcio agĩthiũrũrũka Galili guothe akĩhunjagia thunagogi-inĩ ciao na akĩingata ndaimono.

Mũndũ warĩ na Mangũ

⁴⁰ Na mũndũ ũmwe warĩ na mangũ agĩũka kũrĩ we na akĩmũthaitha aturĩtie maru, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũngĩenda-rĩ, no ũũtherie.”

⁴¹ Nake Jesũ akĩringwo nĩ tha nyingĩ, agĩtambũrũkia guoko gwake akĩhutia mũndũ ũcio. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ngwenda. Therio.” ⁴² Na o hĩndĩ iyo mũndũ ũcio agĩthirwo nĩ mangũ, akĩhonio.

⁴³ Nake Jesũ akĩmũkaania na hinya na akĩmwĩra athiĩ, ⁴⁴ ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya ndũkeere mũndũ o na ũrĩkũ ũhoru ũyũ. No thiĩ ũkeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, na ũrute magongona marĩa Musa aathanite nĩ ũndũ wa gũtherio gwaku, ũtuĩke ũira kũrĩ o.” ⁴⁵ No handũ ha ũguo agĩthiĩ, akĩambĩrĩria kwaria na kũmemerekia ũhoru ũcio. Nĩ ũndũ ũcio Jesũ ndacookire kũhota gũtoonya itũũra thĩinĩ akĩonagwo nĩ andũ, no aikaraga na nja kũndũ gũtaarĩ andũ. No andũ no mookaga kũrĩ we moimĩte kũndũ guothe.

2

Jesũ Kũhonia Mũndũ Wakuĩte Ciĩga

¹ Matukũ manini maathira, Jesũ agĩcooka Kaperinaumu rĩngĩ, nao andũ makĩigua atĩ nĩoka mũciĩ. ² Nĩ ũndũ ũcio andũ aingĩ makĩũngana nginya hakĩaga handũ ha gũikarwo, o na nginya nja ya mũrango, nake akĩmahunjĩria ũhoru. ³ Nĩhookire andũ, makĩmũrehera mũndũ warũarĩte mũrimũ wa gũkua ciĩga, akuuĩtwo nĩ andũ ana. ⁴ Na tondũ matingĩahotire kũmũkinyia harĩa Jesũ aarĩ nĩ ũndũ wa ũingĩ wa andũ-rĩ, magĩtharũria nyũmba igũrũ wa hau Jesũ aarĩ na maarĩkia kũhatharia, makĩharũrũkia mũndũ ũcio wakuĩte ciĩga arĩ kĩbarĩ-inĩ kũ aakomeire. ⁵ Rĩrĩa Jesũ oonire wĩtikio wao, akĩira mũndũ ũcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, “Mũriũ, nĩwarekerwo mehia maku.”

⁶ Na rĩrĩ, arutani amwe a watho maarĩ ho, nao makĩĩyũria na ngoro atĩrĩ, ⁷ “Mũndũ ũyũ ekwaria ũguo nĩkĩ? Nĩ araruma Ngai! Nũũ ũngĩ ũngĩhota kũrekanĩra mehia tiga Ngai wiki?”

⁸ O rĩmwe Jesũ akĩmenya thĩinĩ wa roho wake atĩ ũguo nĩguo meciiragia ngoro-inĩ ciao, nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma mwĩciirie maũndũ macio ngoro-inĩ cianyu?” ⁹ Nĩ ũndũ ũrĩkũ mũhũthũ: kwĩra mũndũ ũyũ ũkuĩte ciĩga atĩrĩ, ‘Nĩ warekerwo mehia maku,’ kana kũmwĩra atĩrĩ, ‘Ŭkĩra woe kĩbarĩ gĩaku wĩtware?’ ¹⁰ No nĩgeetha mũmenye atĩ Mũrũ wa Mũndũ arĩ na ũhoti gũkũ thĩ wa kũrekanĩra mehia-rĩ ...” Akĩira mũndũ ũcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, ¹¹ “Ndakwĩra atĩrĩ, ũkĩra, oya kĩbarĩ gĩaku ũinũke mũciĩ.” ¹² Nake agĩũkĩra, akĩoya kĩbarĩ gĩake, agĩthiĩra andũ othe mamwĩroreire. Ŭndũ ũcio ũgĩtũma andũ othe magege, nao makĩgooca Ngai, makiuga atĩrĩ, “Kaĩ tũtirĩ tuona ũndũ ta ũyũ-ĩ!”

Gwĩtwo kwa Lawi

¹³ O rĩngĩ Jesũ nĩoimagarire agĩthiĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria; nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene gĩgũka kũrĩ we, nake akĩambĩrĩria gũkĩruta ũhoru. ¹⁴ Na hĩndĩ irĩa aahĩtũkaga, akĩona Lawi mũrũ wa Alufayo aikarĩte harĩa heetagĩrio mbeeca cia igooti. Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra,” nake Lawi agĩũkĩra akĩmũrũmĩrĩra.

¹⁵ Na rĩrĩa Jesũ aarĩĩaga irio cia hwaĩ-inĩ nyũmba kwa Lawi, etia mbeeca cia igooti aingĩ na ehia nĩmarĩĩanĩire nake na arutwo ake, tondũ maarĩ aingĩ nĩmamũrũmĩrĩire. ¹⁶ Rĩrĩa arutani a watho arĩa maarĩ Afarisai moonire akĩrĩĩanĩra na andũ ehia na etia mbeeca cia igooti, makĩũria arutwo ake atĩrĩ, “Arĩĩanagĩra na etia mbeeca cia igooti na ehia nĩkĩ?”

¹⁷ Nake Jesũ aigua ũguo akĩmeera atĩrĩ, “Andũ arĩa agima mĩrĩ ti o mabataragio nĩ ndagĩtarĩ, no nĩ arĩa arũaru. Ndiokire gwĩta andũ arĩa athingu, no nĩ arĩa ehia.”

Jesũ Kũũrio Ũhoro wa Kwĩhinga kũrĩa Irio

¹⁸ Na rĩrĩ, arutwo a Johana na Afarisai nĩmehingĩte kũrĩa irio. Andũ amwe magĩũka makĩũria Jesũ atĩrĩ, “Nĩkĩ gĩtũmaga arutwo a Johana na arutwo a Afarisai mehinge kũrĩa irio, no arutwo aku matĩhinga?”

¹⁹ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ageni a mũhikania mangĩhinga kũrĩa irio atĩa rĩrĩa arĩ hamwe nao? Matingĩhinga rĩrĩa rĩothe marĩ hamwe nake. ²⁰ No ihinda nĩrĩgakinya rĩrĩa mũhikania akeeherio kuuma kũrĩ o, na hĩndĩ ĩyo nĩmakehinga kũrĩa irio.”

²¹ “Gũtirĩ mũndũ wĩkagĩra nguo ngũrũ kĩraka kĩerũ. Angĩka ũguo, kĩraka kũ kĩerũ no kĩguucie nguo ĩyo ngũrũ, nakĩo gĩtũme hau hatarũku hatũrĩke makĩria. ²² Ningĩ gũtirĩ mũndũ wĩkĩraga ndibei ya mũhikano mondo-inĩ ngũrũ. Angĩka ũguo, ndibei ĩyo no ĩtarũre mondo icio, nayo ndibei ĩyo ĩitĩke, nacio mondo ithũke. No rĩrĩ, ndibei ya mũhikano ĩkĩragwo thĩnĩ wa mondo njerũ.”

Mwathani wa Thabatũ

²³ Na mũthenya ũmwe warĩ wa Thabatũ-rĩ, Jesũ nĩatuĩkanĩirie mĩgũnda-inĩ ya ngano. Na rĩrĩa aathĩiaga arĩ hamwe na arutwo ake, arutwo makĩambĩrĩria gĩtua ngira cia ngano. ²⁴ Nao Afarisai makĩmwĩra atĩrĩ, “Ta rora, nĩ kĩ kĩratũma arutwo aku meke ũrĩa watho ũtetikĩrĩtie mũthenya wa Thabatũ?”

²⁵ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Kaĩ mũtarĩ mwathoma ũrĩa Daudi we mwene na arĩa maarĩ nake meekire rĩrĩa maarĩ ahũtu na makabatario nĩ gĩa kũrĩa? ²⁶ Aatoonyire nyũmba ya Ngai rĩrĩa Abiatharu aarĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, akĩrĩa mĩgate ĩrĩa yamũrĩrwo Ngai, o ĩrĩa yetikĩrĩtio kũrĩragwo nĩ athĩnjĩri-Ngai oiki. Na agĩcooka akĩhe arĩa maarĩ nake ĩmwe yayo.”

²⁷ Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, “Mũthenya wa Thabatũ wekĩrirwo ho nĩ ũndũ wa mũndũ, no mũndũ ndombirwo nĩ ũndũ wa Thabatũ. ²⁸ Nĩ ũndũ ũcio, Mũrũ wa Mũndũ nĩ Mwathani o na wa mũthenya wa Thabatũ.”

3

¹ Ningĩ nĩatoonyire thunagogi rĩngĩ, na thĩnĩ nĩ kwarĩ na mũndũ wonjete guoko. ² Andũ amwe ao nĩmacaragia ũndũ mangĩthĩtangĩra Jesũ, nĩ ũndũ ũcio makĩmũrora mũno mone kana nĩekũhonika mũndũ ũcio mũthenya wa Thabatũ. ³ Nake Jesũ akĩĩra mũndũ ũcio warĩ mwonju guoko atĩrĩ, “Rũgama haha mbere ya andũ othe.”

⁴ Ningĩ Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ mwĩtikĩrie nĩ watho mũthenya wa Thabatũ; nĩ gwĩka wega kana nĩ gwĩka ũũru, nĩ kũhonokia muoyo kana nĩ kũũraga?” No-o magĩkira ki.

⁵ Akĩmarora arakaire, na aigũite ũũru nĩ ũndũ wa ũremi wa ngoro ciao, akĩra mũndũ ũcio atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko gwaku.” Nake agĩgũtambũrũkia, nakuo guoko gũkĩhona biũ. ⁶ Hĩndĩ ĩyo Afarisai makĩumagara na makĩambĩrĩria gũthugunda me hamwe na Aherodia ũrĩa mangĩũraga Jesũ.

Gĩkundi Kĩnene Kũrũmĩrĩa Jesũ

⁷ Nake Jesũ na arutwo ake makĩuma kũu magĩthĩĩ iria-inĩ, nakĩo gĩkundi kĩnene kĩa andũ kuuma Galili gĩkĩmũrũmĩrĩa. ⁸ Na rĩrĩa maiguire ũrĩa wotho eekaga, andũ aingĩ magĩũka kũrĩ we moimĩte Judea, na Jerusalemu na Idumea o na mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jorodani, o na kuuma kũrĩa gwakuhĩrĩrie Turo na Sidoni. ⁹ Na tondũ wa gĩkundi kũu, akĩra arutwo ake mamũhaarĩrĩrie gatarũ nĩguo gĩkundi kũu gĩtĩge kũmũhatĩka. ¹⁰ Nĩgũkorwo nĩahonetie andũ aingĩ, nĩ ũndũ ũcio arĩa maarĩ na mĩrimũ nĩmatĩndĩkanaga nĩguo mamũhutie. ¹¹ Na rĩrĩa rĩothe ngoma thũku ciamuonaga, ciegũithagia thĩ mbere yake, igakaya ikiugaga atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrũ wa Ngai.” ¹² Nowe agĩcikaania na hinya mũno itikoige we nĩwe ũ.

Jesũ Gũthũura Arutwo Ikũmi na Eerĩ

¹³ Jesũ agĩcooka akĩambata kĩrĩma-inĩ na agĩta aĩa eyendeire, nao magĩũka harĩ we. ¹⁴ Akĩamũra ikũmi na eerĩ, akĩmatua atũmwo, nĩgeetha makoragwo nake, na nĩguo amatũmage makahunje, ¹⁵ na magĩe na ũhoti wa kũingata ndaimono. ¹⁶ Andũ acio ikũmi na eerĩ aathuurire nĩ Simoni (ũrĩa aatuire Petero); ¹⁷ na Jakubu wa Zebedi na mũrũ wa nyina Johana (nao acio akĩmatua Boanerigesĩ, ũguo nĩ kuuga Ariũ a Marurumĩ); ¹⁸ na Anderea, na Filipu na Baritholomayo, na Mathayo, na Toma, na Jakubu wa Alufayo na Thadayo, na Simoni ũrĩa Mũzelote ¹⁹ na Judasi Mũisikariota, ũrĩa wamũkunyanĩire.

Jesũ na Beelizebuli

²⁰ Ningĩ Jesũ agĩtoonya nyũmba, na o rĩngĩ kĩrĩndĩ gĩkĩũngana o nginya we na arutwo ake makĩremwo nĩ kũrĩa irio. ²¹ Rĩrĩa andũ ao maiguire ũhoru ũcio, magĩthĩ kũmũnyiita, nĩgũkorwo moigire atĩrĩ, “Nĩagũrũkĩte.”

²² Nao arutani a watho aĩa maikũrũkĩte kuuma Jerusalemu makiuga atĩrĩ, “Aiyũrĩtwo nĩ Beelizebuli! Araingata ndaimono na hinya wa mũnene wa ndaimono.”

²³ Nĩ ũndũ ũcio Jesũ akĩmeeta, na akĩmarĩria na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ: “Shaitani angĩhota atĩa kũingata Shaitani? ²⁴ Ũthamaki ũngĩamũkana guo mwene, ũthamaki ũcio ndũngĩtũũra. ²⁵ Nyũmba ĩngĩamũkana na andũ ayo mokaĩrĩre, nyũmba ĩyo ndũngĩtũũra. ²⁶ Nake Shaitani angĩyũkĩrĩa we mwene na aamũkane-rĩ, ndangĩtũũra; nĩ gũthira egũthira. ²⁷ Na gũtirĩ mũndũ ũngĩhota gũtoonya nyũmba ya mũndũ njamba na amũtunye indo ciake, tiga ambire kuoha mũndũ ũcio njamba. Hĩndĩ ĩyo no rĩo angĩhota kũmũtunya indo cia nyũmba yake. ²⁸ Ndamwĩra atĩrĩ na ma, andũ nĩmakarekerwo mehia mao mothe o na irumi ciao ciothe iria magaakorwo marumĩte Ngai nacio. ²⁹ No ũrĩa wothe ũkaaruma Roho Mũtheru ndarĩ hĩndĩ akarekerwo, nĩehĩtie rĩhĩa rĩa gũtũũra tene na tene.”

³⁰ Oigire ũguo tondũ moigaga atĩrĩ, “Arĩ na ngoma thũku.”

Nyina na Ariũ a Nyina na Jesũ

³¹ Hĩndĩ ĩyo, nyina wa Jesũ na ariũ a nyina na Jesũ magĩũka. Makĩrũgama nja, magĩtũma mũndũ atoonye akamwĩte. ³² Nakĩo gĩkundi kĩa andũ nĩgĩaikarĩte thĩ hau kĩmũrigiiciĩrie, nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Maitũguo na ariũ a maitũguo marĩ nja magĩgũcaria.”

³³ Nake akĩmooria atĩrĩ, “Maitũ na ariũ a maitũ nĩ a?”

³⁴ Agĩcooka akĩrora aĩa maikarĩte mamũrigiiciĩrie, akĩmeera atĩrĩ, “Maitũ na ariũ a maitũ nĩ aya! ³⁵ ũrĩa wothe wĩkaga maũndũ marĩa Ngai endaga, ũcio nĩwe mũrũ wa maitũ, na mwarĩ wa maitũ, o na maitũ.”

4

Ngerekano ya Mũhuri wa Mbeũ

¹ Nake Jesũ akĩambĩrĩa kũrutana o rĩngĩ arĩ kũu hũgũrũrũ-inĩ cia iria. Na rĩrĩ, gĩkundi kĩa andũ kĩrĩa kĩonganĩte gĩkamũrigiiciĩria kĩarĩ kĩnene nginya gĩgĩtũma atoonye gatarũ-inĩ, agĩkara thĩnĩ wako kũu iria-inĩ; nao andũ acio angĩ othe magĩkara hũgũrũrũ-inĩ cia iria. ² Na akĩmaruta maũndũ maingĩ na ngerekano, na akĩrutana akĩmeera atĩrĩ, ³ “Ta thĩkĩrĩria! Mũrĩmi ũmwe nĩoimagarire akahure mbeũ ciake. ⁴ Na rĩrĩa aahuraga mbeũ icio, imwe ikĩgũa mũkĩra-inĩ wa njĩra, nacio nyoni igĩũka igĩcĩria. ⁵ Iria ingĩ ikĩgũa rũnyanjara-inĩ kũrĩa gũtaarĩ na tĩrĩ mũingĩ. Nacio ikĩmera narua tondũ tĩrĩ ndwarĩ mũriku. ⁶ No rĩrĩa riũa rĩaarire rĩgĩcina mĩmera ĩyo, nayo ikĩũma tondũ ndĩarĩ na mĩri. ⁷ Mbeũ iria ingĩ ikĩgũa mĩigua-inĩ, nayo mĩigua igĩkũra, igĩthararia mbeũ icio ikĩaga gũciara. ⁸ Ingĩ nacio ikĩgũa tĩrĩ-inĩ mũnoru. Ikĩmera, igĩkũra na igĩciara maciaro, imwe ikiumia maita mĩrongo ĩtatũ, ingĩ maita mĩrongo ĩtandatũ, o na ingĩ maita igana.”

⁹ Jesũ agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ũrĩa ũrĩ na matũ ma kũigua, nĩakĩigue.”

¹⁰ Na rĩrĩa aarĩ wiki, arutwo aĩa ikũmi na eerĩ, o na aĩa angĩ maarĩ hamwe nake, makĩmũũria ũhoru wa ngerekano icio. ¹¹ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ nĩmũheetwo ũmenyo wa kũmenya hito cia ũthamaki wa Ngai. No aĩa marĩ na kũu nja maaragĩrio maũndũ mothe na ngerekano ¹² nĩgeetha, “‘matũũre maroraga no makaaga kuona, na matũũre maiguaga na matimenye ũndũ; nĩguo hihi matikae kũgarũrũka marekerwo mehia mao!’”

¹³ Ningĩ Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Kaĩ mũtanataũkĩrwo nĩ ngerekano ĩyo? Mũngĩkĩmenya atĩa ngerekano iria ingĩ? ¹⁴ Mũrĩmi ahuraga kiugo kĩa Ngai. ¹⁵ Andũ amwe matariĩ ta mbeũ iria ciagũire njĩra-inĩ harĩa ũhoru ũhuragwo. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru, na maarĩkia kũigua-rĩ, Shaitani agooka akeheria ũhoru ũcio wahaandwo thĩinĩ wao. ¹⁶ Angĩ nao matariĩ ta mbeũ iria ciagũire rũnyanjara-inĩ. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru na o rĩmwe makawamũkĩra na gĩkeno. ¹⁷ No tondũ matirĩ na mĩri-rĩ, maikaraga o kahinda kanini. Hĩndĩ ĩrĩa thĩina woka kana maanyariirwo nĩ ũndũ wa ũhoru wa Ngai, magũũaga o narua. ¹⁸ Angĩ nao matariĩ ta mbeũ iria ciagũire mĩigua-inĩ. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru, ¹⁹ no mĩhang’o ya maũndũ ma mūtũũrĩre ũyũ, na kũheenererio nĩ ũtonga, na merĩrĩa ma maũndũ mangĩ, magathararia ũhoru ũcio, magatũma wage maciaro. ²⁰ Angĩ matariĩ ta mbeũ iria ciagũire tĩiri-inĩ ũrĩa mũnoru. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru, makawĩtikĩra, na magaciara maciaro, amwe maita mĩrongo ĩtatũ, na angĩ maita mĩrongo ĩtandatũ, o na angĩ maita igana ma kĩrĩa kĩaahaandirwo.”

Tawa Ũigĩrĩrwo Handũ Igũrũ

²¹ Jesũ agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “No anga tawa wakagio ũgacooka ũgakunĩkĩrio na irebe, kana ũkaigwo rungu rwa ũrĩrĩ? Handũ ha ũguo githĩ ndũigagĩrĩrwo handũ igũrũ? ²² Nĩgũkorwo kĩrĩa gĩothe kĩrĩ hitho-inĩ nĩgĩkaguũrio, nakĩo kĩrĩa gĩothe kĩhithĩtwo nĩgĩkareehwo ũtheri-inĩ. ²³ Akorwo mũndũ arĩ na matũ ma kũigua, nĩakĩgue.”

²⁴ Agĩthĩ na mbere, akĩmeera atĩrĩ, “Menyagĩrĩrai wega ũrĩa mũiguaga. Gĩthimi kĩrĩa mũthi-managĩra nakĩo, no kĩo mũrĩthimagĩrwo nakĩo, na nĩmũrĩkĩragĩrĩrio. ²⁵ ũrĩa wothĩ wĩ na indo nĩakongererwo nyingĩ; na ũrĩa wothĩ ũtarĩ nĩagatuunywo o na kĩrĩa arĩ nakĩo.”

Ngerekano ya Mbeũ ĩrakũra

²⁶ Jesũ agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ũthamaki wa Ngai ũtariĩ ta mũndũ ũrĩa ũhaandaga mbeũ tĩiri-inĩ. ²⁷ Akomaga ũtukũ na agokĩra mũthenya, nacio mbeũ ikamera na igakũra, nowe ndamenyaga ũrĩa ikũraga. ²⁸ Tĩiri guo mwene nĩguo ũtũmaga iciare. Ciambaga kũruta nguha igacooka ikaruta igira, na thuutha ũcio igira thĩinĩ hakagĩa na hĩndĩ ĩrĩa njiganu. ²⁹ Na maciaro macio maarĩkia kũũma, mũrĩmi ũcio akoya rũhiũ rwa igetha, akagetha tondũ hĩndĩ ya magetha nĩ yakinya.”

Ngerekano ya Mbeũ ya Karatarĩ

³⁰ Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Tũngĩhaanania ũthamaki wa Ngai na kĩ? Kana nĩ ngerekano ĩrĩkũ tũngĩheana ũhoru wago nayo? ³¹ ũhaana ta mbeũ ya karatarĩ, arĩ yo mbeũ ĩrĩa nini mũno mũhaandaga tĩiri-inĩ. ³² No yahaandwo-rĩ, ĩkũraga ĩgatuĩka mũmera mũnene gũkĩra mĩmera ĩrĩa ĩngĩ yothĩ ya mũgũnda, na ũkagĩa na honge nene nginya nyoni cia rĩera-inĩ igooka igaaka itara na ikahurũka kĩrũru-inĩ kĩaguo.”

³³ Jesũ nĩamaheaga ũhoru na ngerekano ingĩ nyingĩ ta ĩcio o ta ũrĩa mangĩahotire kũigua. ³⁴ Gũtirĩ ũndũ aameeraga atekwaria na ngerekano. No rĩrĩa maarĩ na arutwo ake oiki, nĩamataragĩria maũndũ mothe.

Jesũ Kũhooreria Makũmbĩ ma Maaĩ

³⁵ Na mũthenya o ũcio gwakinya hwaĩ-inĩ-rĩ, akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Nĩtũringei tũthĩ mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ.” ³⁶ Na maarĩkia gũtiga gĩkundi kĩa andũ na thuutha, makĩhaica gatarũ-inĩ o harĩa Jesũ aarĩ. Na nĩ kwarĩ na tũtarũ tũngĩ twatwaranire hamwe nake. ³⁷ Na rĩrĩ, kũu iria-inĩ gũkĩgĩa na kĩhuhũkanio kĩnene, namo makũmbĩ ma maaĩ magĩtoonya gatarũ thĩinĩ, o nginya gakienda kũũrĩra. ³⁸ Jesũ aarĩ toro akomeire muto mũthia-inĩ wa gatarũ. Nao arutwo makĩmũũkĩria makĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, kaĩ wee ũtaramaka tũkĩũrĩra maaĩ-inĩ?”

³⁹ Nake Jesũ agĩũkĩra, agĩkaania rũhuho na akĩra makũmbĩ macio ma iria atĩrĩ, “Kira! Na ũhoorere!” Naruo rũhuho rũgĩtiga kũhurutana, gũkĩhoorera biũ.

⁴⁰ Jesũ akĩũria arutwo ake atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũmake ũguo? O na rĩu mũtirĩ mũretĩkia?”

⁴¹ Nao magĩtĩgĩra mũno na makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ mũndũ ũyũ akĩrĩ ũũ? Tondũ o na rũhuho na makũmbĩ ma iria nĩiramwathĩkĩra!”

¹ Jesũ na arutwo ake magĩkinya mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa iria, magĩthiĩ bũrũri wa Agerasi. ² Na Jesũ aarĩkia kuuma gatarũ-inĩ, agĩtũngwo nĩ mũndũ warĩ na ngoma thũku oimĩte mbĩrĩra-inĩ. ³ Mũndũ ũcio aatũũraga kũu mbĩrĩra-inĩ, na gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kũmuoha na kĩndũ, o na mũnyororo. ⁴ Nĩgũkorwo nĩohagwo kainingĩ na mĩnyororo moko na magũrũ, no akamĩtuanga icunjĩ na akoinanga igera iria ciamuohaga magũrũ. Na gũtirĩ mũndũ warĩ na hinya wa kũmũhooreria. ⁵ Aatũũraga akayaga ũtukũ na mũthenya, kũu mbĩrĩra-inĩ na irĩma-inĩ agĩitemangaga na mahiga.

⁶ Rĩrĩa oonire Jesũ arĩ o haraaya akĩhanyũka, akĩgũithia thĩ mbere yake. ⁷ Akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Ũrenda atĩa na nĩ, wee Jesũ, Mũrũ wa Ngai-Ũrĩa-Ũrĩ-Igũrũ-Mũno? Ndagũthaitha na Ngai ndũkaanyariire!” ⁸ Nĩgũkorwo Jesũ aamwĩrite atĩrĩ, “Wee ngoma ĩno thũku uma thĩinĩ wa mũndũ ũyũ!”

⁹ Jesũ agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Wĩtagwo atĩa?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Njĩtagwo Legioni, nĩgũkorwo tũrĩ aingĩ.”* ¹⁰ Nake agĩkĩrĩrĩa gũthaitha Jesũ mũno ndagacingate ciume bũrũri ũcio.

¹¹ Na rĩrĩ, haarĩ na rũũru rũnene rwa ngũrwe rwarĩaga harũrũka-inĩ cia kĩrĩma kĩarĩ hakuhĩ na hau. ¹² Ndaimono icio igĩthaitha Jesũ, ikĩmwĩra atĩrĩ, “Twĩtikĩrie tũthiĩ kũrĩ ngũrwe iria, tũtoonye thĩinĩ wacio.” ¹³ Nake agĩciĩtikĩria. Nacio ndaimono icio ikiuma igĩthiĩ igĩtoonya thĩinĩ wa ngũrwe. Rũũru rũu ruothe rwa mũigana wa ngũrwe ngiri igĩrĩ, rũkĩharũrũka kĩhurũrũka-inĩ na ihenya rũgĩtoonya iria-inĩ, rũkĩũrĩa.

¹⁴ Arĩa maarĩithagia ngũrwe icio makĩũra, magĩthiĩ kũheana ũhoru ũcio itũũra-inĩ na mĩgũnda-inĩ, nao andũ magĩũka kuona ũrĩa gwekĩkĩte. ¹⁵ Na rĩrĩa mookire harĩ Jesũ, makĩona mũndũ ũrĩa warĩ na Legioni ya ndaimono aikarĩte thĩ hau, ehumbĩte nguo na arĩ na meciiria mega; nao magĩitigĩra. ¹⁶ Andũ arĩa moonete ũndũ ũcio ũgĩkwo makĩra andũ acio angĩ maũndũ marĩa mekĩkire kũrĩ mũndũ ũcio waiyũritwo nĩ ndaimono, o na makĩmahe ũhoru wa ngũrwe. ¹⁷ Nao andũ acio makĩambĩrĩa gũthaitha Jesũ oime bũrũri ũcio wao.

¹⁸ Rĩrĩa Jesũ aatoonyaga gatarũ, mũndũ ũcio warutĩtwo ndaimono agĩthaitha Jesũ etĩkĩre mathiĩ nake. ¹⁹ No Jesũ akĩmũgĩria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Inũka mũciĩ kũrĩ andũ anyu, ũmeere ũrĩa wotha Mwathani agwĩkĩire, o na ũrĩa akũiguĩrĩre tha.” ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio, mũndũ ũcio agĩthiĩ akĩambĩrĩa kũheana ũhoru kũu Dekapoli wa maũndũ marĩa mothe Jesũ aamwĩkĩire. Nao andũ othe makĩgega.

Kairĩtu Gaakuĩte na Mũtumia warĩ Mũrũaru

²¹ Nake Jesũ aarĩkia kũringa rĩngĩ na gatarũ na aakinya mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa iria, kĩrĩndĩ kĩingĩ gĩkĩũngana harĩ we o hau aarĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. ²² Na hĩndĩ o ĩyo mũnene ũmwe wa thunagogi wetagwo Jairũ agĩũka hau. Oona Jesũ, akĩgũithia thĩ magũrũ-inĩ make ²³ akĩmũthaitha mũno, akĩmwĩra atĩrĩ, “Kairĩtu gakwa gakirie gũkua. Ndagũthaitha ũũke, ũgakaigĩrĩre moko nĩgeetha kahone, gatũũre muoyo.” ²⁴ Nĩ ũndũ ũcio Jesũ agĩthiĩ nake.

Nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene gĩkĩmũrũmĩrĩra, na gĩkamũhatĩkaga na mĩena yotha. ²⁵ Na rĩrĩ, hau nĩ haarĩ na mũtumia watũire oiraga thakame mĩaka ikũmi na ĩrĩ. ²⁶ Nĩathĩĩnikĩte mũno agĩthondekwo nĩ mandagĩtarĩ aingĩ, na akahũthĩra kĩrĩa gĩothe aakoretwo nakĩo, no handũ ha kũhona aakĩragĩrĩa o kwĩhĩrwo. ²⁷ Rĩrĩa aigũire ũhoru wa Jesũ, agĩũka na thuutha wake gatagatĩ-inĩ ga kĩrĩndĩ, akĩhutia nguo yake, ²⁸ tondũ eeciiririe atĩrĩ, “Ingĩhutia nguo ciake, no hone.” ²⁹ O rĩmwe agĩtiga kuura, na akĩigua nĩhererio thĩina mwĩrĩ-inĩ wake.

³⁰ Nake Jesũ o rĩmwe akĩigua atĩ hinya nĩwoima harĩ we. Akĩhũgũrĩra kĩrĩndĩ kũu akĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũcio wahutia nguo ciakwa?”

³¹ Nao arutwo ake makĩmũcookeria atĩrĩ, “Woria ‘Nũũ wahutia?’ ũkĩonaga ũrĩa andũ aya marakũhatĩka?”

³² No Jesũ akĩroranga one nũũ wamũhutĩtie. ³³ Nake mũtumia ũcio, aamenya ũrĩa eekĩtwo, agĩũka, akĩgũithia magũrũ-inĩ make akĩinainaga nĩ guoya, akĩmũhe ũhoru wotha ũrĩa watariĩ. ³⁴ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ ũyũ, wĩtikio waku nĩguo watũma ũhone; thĩ na thayũ na ũhone mũrimũ waku.”

* 5:9 Legioni nĩ kiugo gĩa Kĩroma gĩa kuuga “mbũtũ ya thigari ngiri ithathatũ” (6,000).

³⁵ O hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩaragia-rĩ, hagĩũka andũ moimĩte kwa Jairũ ũrĩa warĩ mũnene wa thunagogi, makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩguo nĩakua. Ūgũgĩthĩnia mūrutani rĩngĩ nĩkĩ?”

³⁶ Nake Jesũ akĩaga gũthikĩrĩria ũguo moigaga, akĩira mũnene ũcio wa thunagogi atĩrĩ, “Wee ĩtikia na ndũgetigĩre.”

³⁷ Jesũ ndetĩkĩririe mũndũ o na ũrĩkũ amũrũmĩrĩre, o tika Petero na Jakubu na Johana mũrũ wa nyina na Jakubu. ³⁸ Na maakinya mũciĩ kwa mũnene ũcio wa thunagogi, Jesũ akĩona andũ magagaĩte makĩrĩraga na makiugagĩrĩria. ³⁹ Agĩtoonya thĩĩnĩ akĩmeera atĩrĩ, “Kĩagago gĩkĩ gĩothe na kĩĩro nĩ cia kĩ? Mwana ti mũkuũ, no nĩ gũkoma akomete.” ⁴⁰ Nao makĩmũthekerera.

Na thuutha wa kũmoimia nja othe, akĩoya ithe na nyina wa mwana na arutwo arĩa aarĩ nao magĩtoonya harĩa mwana ũcio aarĩ. ⁴¹ Akĩnyĩta mwana guoko, akĩmwĩra atĩrĩ, “Talitha kumi!” (naguo wataũrwo nĩ ta kuuga, “Kairĩtu gaka, ndakwĩra atĩrĩ, ũkĩra!”) ⁴² O rĩmwe kairĩtu kau gagĩũkĩra, gakĩambĩrĩria gũthĩĩ (nako kaarĩ na ũkũrũ wa mĩaka ikũmi na ĩĩrĩ). Nao mona ũguo makĩgega mũno. ⁴³ Nake akĩmakaania mũno matikareke mũndũ o na ũrĩkũ amenye ũhoru ũcio, na akĩmeera makahe kĩndũ gĩa kũrĩa.

6

Mũnabii ũtarĩ Mũtĩie

¹ Thuutha ũcio Jesũ akiuma kũu agĩthĩĩ itũũra rĩao, arĩ hamwe na arutwo ake. ² Mũthenya wa Thabatũ wakinya, Jesũ akĩambĩrĩria kũruta andũ ũhoru arĩ thĩĩnĩ wa thunagogi, na andũ aingĩ arĩa maamũiguire makĩgega.

Nao makĩũrania atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aarutire maũndũ maya kũ? Nĩ ũũgĩ wa mũthemba ũrĩkũ ũyũ aheetwo, atĩ o na nĩaringaga ciamā! ³ Githĩ ũyũ ti ũrĩa bundi wa mbaũ? Githĩ ũyũ ti mũrũ wa Mariamu, o we mũrũ wa nyina na Jakubu na Jusufu na Judasi na Simoni. Na aarĩ a nyina githĩ matĩrĩ gũkũ hamwe na ithuĩ?” Nao makĩmũrakarĩra.

⁴ Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Kĩndũ mũnabii ataheagwo gĩtĩno no itũũra-inĩ rĩake, na kwa andũ a nyũmba yao, na gwake mũciĩ.” ⁵ Nake Jesũ ndaahotire kũringa ciamā kũu, o tika atĩ nĩagĩrĩire andũ mataarĩ aingĩ moko arĩa maarĩ arũaru nao makĩhona. ⁶ Nake akĩgega nĩ ũndũ wa ũrĩa maagĩte wĩtikio.

Jesũ Gũtũma Arutwo arĩa Ikũmi na Eerĩ

Jesũ agĩcooka agĩthĩĩ akĩrutanaga itũũra gwa itũũra. ⁷ Agĩcooka agĩta arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, akĩmatũma mathĩĩ eerĩ eerĩ na akĩmahe ũhoti wa kũingata ngoma thũku.

⁸ Na akĩmeera atĩrĩ, “Mũtigekuuĩre kĩndũ o nakĩ rũgendo-inĩ tika o mũtirima; na mũtigakuue mũgate, kana mondo, kana mbeeca ibeeti-inĩ cianyu. ⁹ ĩkĩrai iraatũ no mũtigakuue nguo cia kũgarũrĩra. ¹⁰ Rĩrĩa rĩothe mwatoonya nyũmba, ikarai kuo nginya rĩrĩa mũkoima itũũra rĩu. ¹¹ Na kũrĩa andũ matakamũnyĩta ũgeni kana marege kũmũthikĩrĩria-rĩ, mũkiuma kuo mũkaaribariba magũrũ manyu rũkũngũ rũitĩke, rũtuĩke ũira wa kũmatũira ciira.”

¹² Nao makiumagara magĩthĩĩ makĩhunjagia atĩ andũ merire. ¹³ Ningĩ makĩingata ndaimono nyingĩ na magĩitĩrĩria andũ aingĩ arĩa maarĩ arũaru maguta nao makĩhona.

Johana Mũbatithania Kũrengwo Mũtwe

¹⁴ Mũthamaki Herode nĩaguire ũhoru ũcio, nĩgũkorwo rĩitwa rĩa Jesũ nĩrĩagĩte igweta mũno. Andũ amwe moigaga atĩrĩ, “Johana Mũbatithania nĩariũkĩte kuuma kũrĩ arĩa akuũ, na nĩkĩo arĩ na hinya mũnene ũguo wa kũringa ciamā.”

¹⁵ Angĩ nao makoiga atĩrĩ, “Ŭyũ nĩ Elija.”

Angĩ nao makoiga atĩrĩ, “Ŭyũ nĩ mũnabii ta ũmwe wa arĩa a tene.”

¹⁶ Nowe Herode rĩrĩa aigũire ũhoru ũcio, akiuga atĩrĩ, “Johana, mũndũ ũrĩa ndaatinithirie mũtwe-rĩ, nĩariũkĩte kuuma kũrĩ arĩa akuũ!”

¹⁷ Nĩgũkorwo, Herode we mwene nĩanyiitithĩtie Johana na akamũikithia njeera. Eekĩte ũguo nĩ ũndũ wa Herodia, ũrĩa warĩ mũtumia wa mũrũ wa nyina Filipu, nĩgũkorwo Herode nĩamũhikĩtie. ¹⁸ Nake Johana nĩeraga Herode atĩrĩ, “Ndũrĩ na rũtha kũhikia mũtumia wa mũrũ wa maitũguo.” ¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio Herodia agĩtuma Johana ũthũ na akĩenda kũmũũragithia. No ndangĩahotire gwĩka ũguo, ²⁰ nĩgũkorwo Herode nĩetigĩrĩte Johana na akamũgitaĩra, tondũ nĩoĩ atĩ aarĩ mũndũ mũthingu

na mūtheru. Herode nīathikagīrīria Johana, no nīatangīkaga mūno amūigua; no nīendaga mūno kūmūthikīrīria.

²¹ Na rīrī, mūthenya ūmwe Herodia nīagīre na mweke. Herode nīarugithirie iruga inene rīa kūrīrikana mūthenya wa gūciarwo gwake, nake agīita anene arīa maamūteithagia na atongoria ake a mbūtū cia ita, na andū arīa maarī igweta kūu Galili. ²² Na rīrīa mwarī wa Herodia aatoonyire kūu maarī na akīina-rī, agīkenia Herode na ageni ake arīa meetitwo iruga rīu.

Mūthamaki akīira mūrītu ūcio atīrī, “Hooya o kīrīa gīothe ūngienda na nīngūkūhe.” ²³ Akīhīta, akīmwīra atīrī, “Kīrīa gīothe ūngīhooya nīngūkūhe, o na angīkorwo nī nuthu ya ūthamaki wakwa.”

²⁴ Mūrītu ūcio agīthīi akīūria nyina atīrī, “Nī kīi ngwītia?”

Nyina akīmūcookeria atīrī, “Itia mūtwe wa Johana Mūbatithania.”

²⁵ O rīmwe mūrītu ūcio akīhiūha, agītoonya he mūthamaki, akīmwīra atīrī, “Ngwenda ūūhe o rīu mūtwe wa Johana Mūbatithania ūrī thīinī wa kiuga.”

²⁶ Mūthamaki akīigua kīeha mūno, no tondū wa mwīhītwa wake na nī ūndū wa ageni ake, ndangīaregire gwīka ūguo orītio. ²⁷ Nī ūndū ūcio agītūma mūthigari ūmwe wa arīa maamūrangagīra, o hīndī iyo akīmwatha athīi arehe mūtwe wa Johana. Mūndū ūcio agīthīi njeera agītīnia Johana mūtwe ²⁸ akīūrehe na kiuga, akīnengera mūrītu ūcio, nake akīūnengera nyina. ²⁹ Nao arutwo a Johana maigua ūhoru ūcio, magīuka, makīoya mwīrī wake, magīthīi, makīūthika.

Jesū kūhe Andū Ngiri Ithano Irio

³⁰ Atūmwo nīmagomanire harī Jesū, makīmwīra maūndū marīa mothe meekīte, na marīa maarutīte andū. ³¹ Na tondū wa ūrīa andū aingī mookaga magīthiiga-rī, matingīahotire kuona o na hīndī ya kūrīa irio, nake Jesū akīmeera atīrī, “Ūkai inyuī oiki, tūthīi handū hatarī inegene, tūkahurūke.”

³² Nī ūndū ūcio makīingīra gatarū marī oiki, magīthīi handū hataarī andū. ³³ Nao andū aingī arīa maamonire magīthīi, makīmamenya, magīteng’era na magūrū moimīte matūūra-inī mothe, magīkinya mbere yao. ³⁴ Na rīrīa Jesū oimire gatarū, akīona andū aingī, akīmaiguīra tha, tondū maatarīi ta ng’ondū itarī na mūrīithi. Nī ūndū ūcio akīambīrīria kūmaruta maūndū maingī.

³⁵ Na gwatua gūtuka, arutwo ake magīthīi kūrī we, makīmwīra atīrī, “Gūkū nī werū-inī na rīu gūkīrīi gūtuka. ³⁶ Ira andū aya mathīi nīguo makinye mīgūnda-inī na matūūra-inī marīa me hakuhi makegūrīre kīndū gīa kūrīa.”

³⁷ Nowe akīmacookeria akīmeera atīrī, “Maheeli kīndū gīa kūrīa arī inyuī.”

Nao makīmūūria atīrī, “Ūrenda tūthīi tūkagūre mīgate ya dinari magana meerī tūmahe marīe?”

³⁸ Nake akīmooria atīrī, “Mūrī na mīgate iigana? Thīi mūrore.”

Hīndī irīa maarorire makīmwīra atīrī, “Harī na mīgate itano, na thamaki igīrī.”

³⁹ Nake Jesū agīathana andū othe maikare thī ikundi ikundi kūu nyeki-inī irīa yarī ho nduru. ⁴⁰ Nī ūndū ūcio magīikara thī marī ikundi cia andū igana na cia andū mīrongo itano. ⁴¹ Nake akīoya mīgate iyo itano na thamaki icio igīrī, akīrora na igūrū, agīcookia ngaatho na akīenyūranga mīgate iyo. Agīcooka akīmīnengera arutwo ake mahe andū. Ningī akīoya thamaki icio igīrī akīmagayania othe. ⁴² Nao othe makīrīa makīhūūna, ⁴³ nao arutwo makīūngania cienyū cia mīgate na cia thamaki iria ciatigarīte makīiyūria ciondo ikūmi na igīrī. ⁴⁴ Mūigana wa arūme arīa othe maarīire irio icio maarī ngiri ithano.

Jesū Kūgerera Maaī Igūrū

⁴⁵ Na hīndī o iyo Jesū akīira arutwo ake matoonye gatarū mathiige mbere yake makinye Bethisaida, mūira wa oigīre kīrīndī ūhoru. ⁴⁶ Thuutha wa kūmoigīra ūhoru, akīambata kīrīma-inī agīthīi kūhooya.

⁴⁷ Na gūgīkinya hwaī-inī, gatarū kaarī gatagatī ka iria, nake Jesū aarī thī nyūmū arī wiki. ⁴⁸ Nake akīona arutwo makīīgūmīra gūtware gatarū, tondū rūhuho rwerekeire na kūrīa moimaga. Na rīrī, ta thaa kenda cia ūtukū, Jesū agīthīi kūrī o agereire maaī igūrū. Nake aarī o hakuhi kūmahītuka, ⁴⁹ no-o mamuona agereire maaī igūrū magīiciiria nī ngoma moonaga. Magīkaya ⁵⁰ tondū othe nīmamunire na magīitigīra mūno.

O hīndī iyo Jesū akīmeera atīrī, “Ūmīrīriai! Nī nīi. Tigai gwītīgīra.” ⁵¹ Agīcooka agītoonya gatarū kau maarī, naruo rūhuho rūgītūika. Nao makīgega mūno, ⁵² tondū matiataūkīrwo nī ūhoru wa mīgate iyo; ngoro ciao ciarī o nyūmū.

⁵³ Na maarikia kuringa mūrīmo ūrĩa ũngĩ, magĩkinya Genesareti, makĩoha gatarũ kao hũgũrũrũ-inĩ cia iria. ⁵⁴ Maarikia kuuma gatarũ-inĩ, o rĩmwe andũ makĩmenya Jesũ. ⁵⁵ Magĩtuĩkania bũrũri-inĩ ūcio wothe magakuuaga andũ arĩa maarĩ arũaru na ibarĩ, makĩmatwaraga kũrĩa guothe maiguaga atĩ nĩkuo arĩ. ⁵⁶ Na kũrĩa guothe aathiiaga, mĩciĩ-inĩ, na tũtũura-inĩ o na kana mĩgũnda-inĩ, o maigaga arĩa arũaru ndũnyũ-inĩ, na makamũthaitha ametĩkirie naarĩ mahutie gĩcũrĩ kĩa nguo yake, na arĩa othe maamũhutirie makĩhona.

7

Kĩndũ kĩrĩ Thaahu na Gĩtarĩ Thaahu

¹ Na rĩrĩ, Afarisai na arutani amwe a watho arĩa moimĩte Jerusalemu makĩũngana harĩ Jesũ na ² makĩona arutwo ake amwe makĩrĩa irio na moko maarĩ na thaahu, ũguo nĩ ta kuuga, matethambĩte moko. ³ (Afarisai na Ayahudi othe matirĩiaga irio matethambĩte moko mao wega kuringana na kĩrĩa gĩa athuuri. ⁴ Rĩrĩa moima ndũnyũ matingĩrĩa matambĩte gwĩthamba. Na nĩ marũmagia irĩa ingĩ, ta gũthambia ikombe, na nyũngũ o na mbirika).

⁵ Nĩ ũndũ ūcio Afarisai na Arutani a watho makĩũria Jesũ atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmaga arutwo aku mage gũtũura kuringana na irĩa cia athuuri, na makarĩiaga irio na moko marĩ na thaahu?”

⁶ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Isaia aaririe ma rĩrĩa aarathire ũhoro wanyu, inyuĩ hinga ici; o ta ūrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ:

“Andũ aya maaheaga gĩtĩo na mĩromo,
no ngoro ciao ikoragwo irĩ kũraya na nĩ.

⁷ Nao maahooyaga o tũhũ;

morutani marĩa marutanaga no mawatho ma andũ.’

⁸ Mũtiganĩirie maathani ma Ngai, mũkarũmia irĩa cia andũ.”

⁹ Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩmũgĩte na njĩra njega ya gũtiganĩria maathani ma Ngai atĩ nĩguo mũrũmie irĩa cianyu ene! ¹⁰ Nĩgũkorwo Musa oigire atĩrĩ, ‘Tĩia thoguo na nyũkwa,’ na, ‘Ūrĩa wothe ũkaaruma ithe kana nyina no nginya ooragwo.’ ¹¹ No inyuĩ muugaga atĩ mũndũ angĩra ithe kana nyina atĩrĩ, ‘Kĩrĩa ingĩagũteithia nakĩo nĩ Korubani’ (ũguo nĩ kuuga, nĩ kĩheo kĩamũrĩre Ngai), ¹² na mũticookaga kũmwĩtikĩria ekĩre ithe kana nyina ũndũ. ¹³ Nĩ ũndũ ūcio mũkaagithia kiugo kĩa Ngai kĩene na ũndũ wa kĩrĩa kĩanyu kĩrĩa mũthiiaaga mũgĩtiganagĩra. Na nĩmwĩkaga maũndũ maingĩ ta macio.”

¹⁴ O rĩngĩ Jesũ agĩta kĩrĩndĩ harĩ we agĩkĩra atĩrĩ, “Inyuĩ andũ aya othe, thikĩrĩriai na mũigwe. ¹⁵ Gũtirĩ kĩndũ kĩrĩ nja ya mũndũ kĩngĩmũgwatia ‘thaahu’ nĩ ũndũ wa gũtoonya thĩinĩ wake. No rĩrĩ, kĩrĩa kiumaga thĩinĩ wa mũndũ nĩkĩo kĩmũgwatagia ‘thaahu.’” ¹⁶ (Aakorwo mũndũ arĩ na matũ ma kũigua, nĩakiigwe).

¹⁷ Thuutha wa gũtigana na kĩrĩndĩ na gũtoonya nyũmba, arutwo ake makĩmũũria ũhoro wa ngerekano iyo. ¹⁸ Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “O na inyuĩ mũtirĩ mũrataũkĩrwo o na rĩu? Kaĩ mũtooĩ atĩ gũtirĩ kĩndũ gũtoonyaga thĩinĩ wa mũndũ kuuma na nja kĩngĩmũgwatia thaahu? ¹⁹ Nĩgũkorwo gĩtitoonyaga ngoro-inĩ yake, no gũtoonyaga nda yake gĩgacooka gĩkoima mwĩrĩ-inĩ wake.” (Akiuga ũguo-rĩ, Jesũ nĩgũtua aatuaga atĩ irio ciothe itirĩ thaahu).

²⁰ Agĩthĩ na mbere na kwaria, akiuga atĩrĩ, “Kĩrĩa kiumaga thĩinĩ wa mũndũ nĩkĩo kĩmũgwatagia thaahu. ²¹ Nĩgũkorwo ngoro-inĩ cia andũ nĩkuo kuuma meciiria mooru, ũhũũri maraya, na ũici, na ũragani, na ũtharia, ²² na ũkoroku, na rũmena, na maheeni, na ũũra-thoni, na ũiru, na njambanio, na mwĩtĩo, o na ũrimũ. ²³ Maũru maya mothe moimaga thĩinĩ wa mũndũ na makamũgwatia thaahu.”

Wĩtikio wa Mũtumia Mũfoinike

²⁴ Nake Jesũ akiuma kũu agĩthĩ gũkuhĩ na Turo. Agĩtoonya nyũmba imwe na ndeendaga mũndũ o na ũrikũ amenye atĩ arĩ kũu; no ndangĩahotire kwĩhitha. ²⁵ Na rĩrĩ, mũtumia warĩ na kairĩtu kaarĩ na ngoma thũku rĩrĩa aigũire ũhoro wake, agĩũka akĩgũithia thĩ magũrũ-inĩ make. ²⁶ Mũtumia ūcio aarĩ Mũyunani, waciariirwo Foinike ya Suriata. Nake agĩthaitha Jesũ aingate ngoma iyo thũku yume thĩinĩ wa kairĩtu gake.

²⁷ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ciana ciambe irĩe ihũũne, nĩgũkorwo ti wega kuoya mĩgate ya ciana na kũmĩkĩria ngui.”

²⁸ Nake mūtumia ūcio akīmūcookeria atĩrĩ, “Noguo Mwathani, no o na ngui irĩ rungu rwa metha nĩ irĩaga rūitiki rūrĩa rūitagwo nĩ ciana.”

²⁹ Jesũ agĩcooka akīmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ūndũ wa ūguo wacookia-rĩ, wĩthiire; ndaimono nĩyoima thĩinĩ wa mwarĩguo.”

³⁰ Mūtumia ūcio akĩinũka mūciĩ agĩkora kaana gake gakomete ūrĩrĩ-inĩ na ndaimono ĩrĩkĩtie gũthiĩ.

Kũhonio kwa Mũndũ Ūtaiguaga na Ūtaaragia

³¹ Ningĩ Jesũ akiuma kũu gũkuhĩ na Turo agĩtuĩkanĩria Sidoni, agĩkũrũka nginya iria-inĩ rĩa Galili, agĩtoonya bũrũri wa Dekapoli. ³² Arĩ kũu andũ amwe makīmũrehere mũndũ ūtaiguaga na ūtaaragia, makīmũthaitha amũigĩrĩre guoko.

³³ Na thuutha wa kũmũtwara handũ keheri-inĩ, haraaya na kĩrĩndĩ, Jesũ agĩtoonyia ciara ciake matũ ma mũndũ ūcio. Agĩcooka agĩtua mata na akĩhutia rūrĩmĩ rwa mũndũ ūcio namo. ³⁴ Akĩrora na igũrũ, akĩhũmũka na hinya, akīmwĩra atĩrĩ, “Efatha!” (ũguo nĩ kuuga, “Hingũka!”). ³⁵ Aarĩkia kuuga ūguo matũ ma mũndũ ūcio makĩhingũka na rūrĩmĩ rwake rũkĩregera akĩambĩrĩria kwaria o wega.

³⁶ Nake Jesũ akĩmaatha matikeere mũndũ o na ūrĩkũ. No ūrĩa akĩragĩrĩria kũmakaania, noguo makĩragĩrĩria kwaria mũno ūhoru ūcio. ³⁷ Nao andũ makĩgega mũno makĩria, makiuga atĩrĩ, “Nĩekĩte maũndũ mothe wega. O na agatũmaga andũ arĩa mataiguaga maigue na arĩa mataaragia maarie.”

8

Jesũ kũhe Andũ Ngiri Inya Irio

¹ Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio kĩrĩndĩ kĩingĩ gĩkĩũngana rĩngĩ. Na tondũ gĩtiarĩ na kĩndũ gĩa kũrĩa-rĩ, Jesũ agĩta arutwo ake moke harĩ we, akĩmeera atĩrĩ, ² “Nĩndĩraiguĩra andũ aya tha Nĩgũkorwo makoretwo hamwe na nĩ rĩu mĩthenya ĩtatũ na matirĩ na kĩndũ gĩa kũrĩa. ³ Ingĩmeera mainũke mahũũtĩ mekũringĩkĩra njĩra, tondũ amwe ao moimĩte kũraya.”

⁴ Nao arutwo makīmūcookeria atĩrĩ, “Mũndũ angĩruta irio cia kũmahũũnia kũ gũkũ werũ-inĩ ūyũ?”

⁵ Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Mũrĩ na mĩgate ĩigana?”

Nao makīmūcookeria atĩrĩ, “Tũrĩ na mĩgate mũgwanja.”

⁶ Akĩra kĩrĩndĩ gĩkare thĩ. Nake akĩoya mĩgate ĩyo mũgwanja, na aarĩkia gũcookia ngaatho akĩenyũranga mĩgate ĩyo, akĩmĩnengera arutwo ake mahe andũ, nao magĩika o ūguo. ⁷ O na nĩ maarĩ na tũthamaki tũnini tũtarĩ tũingĩ; agĩcookia ngaatho nĩ ūndũ watuo, na akĩra arutwo magaĩre andũ.

⁸ Nao makĩria makĩhũũna. Thuutha ūcio arutwo makĩũngania cienyũ iria ciatigarĩte, ikĩiyũra ciondo mũgwanja. ⁹ Andũ arũme arĩa maarĩre maarĩ ta ngiri inya. Na aarĩkia kũmeera mathiĩ, ¹⁰ agĩtoonya gatarũ me na arutwo ake, magĩthiĩ bũrũri wa Dalumanutha.

¹¹ Nao Afarisai magĩũka na makĩambĩrĩria kũũria Jesũ ciũria. Makīmwĩra aringe kĩama kuuma igũrũ no nĩkũmũgeria maamũgeragia. ¹² Nake akĩhũmũka ihũmũka inene, akĩũria atĩrĩ, “Nĩkĩ gĩgũtũma rũciaro rũrũ rũũrie rũringĩrwo kĩama? Ngũmwĩra atĩrĩ na ma gũtirĩ kĩama rũkũringĩrwo.” ¹³ Agĩcooka akĩmatiga, agĩtoonya gatarũ akĩringa mũrĩmo ūrĩa ūngĩ.

Ndawa ya Kũmbia Mĩgate ya Afarisai na ya Herode

¹⁴ Na rĩrĩ, arutwo nĩmariganĩrwo nĩ gũkuua mĩgate, tiga o mũgate ūmwe marĩ naguo gatarũ-inĩ.

¹⁵ Nake Jesũ akĩmataara akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyererei. Mwĩhũgagei ndawa ya kũmbia mĩgate ya Afarisai na ya Herode.”

¹⁶ Nao makĩaranĩria ūhoru ūcio mũndũ na ūrĩa ūngĩ, makĩrana atĩrĩ, “Aratwĩra ūguo tondũ tũtirĩ na mĩgate.”

¹⁷ Jesũ aamenya ūrĩa meeranaga akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ kĩratũma mwanĩrie ūhoru wa kwaga mĩgate? Nginya rĩu mũtirĩ mũrataũkĩrwo o na kana mũkamenya? Nĩ kũũmia mũũmĩtie ngoro cianyu?”

¹⁸ Anga mũrĩ na maitho na mũtionaga, na mũrĩ na matũ na mũtiiguaga? Kaĩ mũtararirikana? ¹⁹ Rĩria ndenyũrangĩre andũ arĩa ngiri ithano mĩgate ĩrĩa ĩtano-rĩ, nĩ ciondo ciigana muonganirie ciyũrĩte cienyũ cia mĩgate?”

Nao makīmūcookeria atĩrĩ, “Ciarĩ ciondo ikũmi na igĩrĩ.”

²⁰ “Na rĩria ndenyũrangĩire andũ arĩa ngiri inya mĩgate ĩria mũgwanja-rĩ, nĩ ciondo ciigana muonganirie ciyũrite cienyũ cia mĩgate?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ciarĩ ciondo mũgwanja.”

²¹ Akĩmooria atĩrĩ, “Kaĩ mũtarĩ mũrataũkĩrwo nĩ ũhoru nginya rĩu?”

Kũhonio kwa Mũtumumu Karia-inĩ ka Bethisaida

²² Na maakinya Bethisaida, andũ amwe makĩmũrehera mũndũ warĩ mũtumumu, na magĩthaiha Jesũ amũhutie. ²³ Akĩnyiita mũndũ ũcio mũtumumu guoko, akĩmũumia na nja ya itũũra. Na aarĩkia kũmũtuĩra mata maitho na kũmũgĩrĩra moko, Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ kĩndũ ũroona?”

²⁴ Nake agĩtiira maitho, akiuga atĩrĩ, “Nĩndĩrona andũ; no ngoona mahaana ta mĩtĩ magĩthiĩ.”

²⁵ O rĩngĩ Jesũ akĩgĩrĩra mũndũ ũcio moko maitho. Hĩndĩ ĩyo maitho make makĩhingũka, agĩcooka kuona na akĩona indo ciothe wega. ²⁶ Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Inũka, na ndũgatoonye itũũra-inĩ.”

Petero Kuumbũra Kristũ

²⁷ Jesũ na arutwo ake magĩthiĩ na mbere o nginya tũtũũra-inĩ tũrĩa twarigiiciĩrie Kaisarea-Filipi. Na me njĩra-inĩ akĩmooria atĩrĩ, “Andũ moigaga nĩ nĩ nĩ ũ?”

²⁸ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Amwe moigaga wee nĩwe Johana Mũbatithania; angĩ makoiga wee nĩwe Elija; o na angĩ moigaga wee ũrĩ ũmwe wa anabii.”

²⁹ Nake akĩmooria atĩrĩ, “Inyuĩ na inyuĩ muugaga atĩa? Muugaga nĩ nĩ nĩ ũ?”

Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee nĩwe Kristũ.”

³⁰ Nake Jesũ akĩmakaania matikeere mũndũ o na ũrĩkũ ũhoru wake.

Jesũ Kuumbũra Ũhoru wa Gĩkuũ Gĩake Gĩtanakinya

³¹ Ningĩ Jesũ akĩambĩrĩria kũmaruta atĩ Mũrũ wa Mũndũ no nginya one mathiĩna maingĩ na aregwo nĩ athuuri, na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene o na arutani a watho, na atĩ no nginya ooragwo, na thuutha wa mĩthenya ĩtatũ ariũke. ³² Aaririe ũhoru ũcio atekũhitha, nake Petero akĩmũtwara keheri-inĩ, akĩambĩrĩria kũmũkaania.

³³ No Jesũ akĩhũgũra akĩrora arutwo ake, na agĩkũũma Petero, akiuga atĩrĩ, “Cooka thuutha wakwa, Shaitani! Wee ndwĩciiragia maũndũ moimĩte kũrĩ Ngai, tiga o maũndũ marĩa moimĩte kũrĩ andũ.”

³⁴ Agĩcooka agĩta kĩrĩndĩ hamwe na arutwo ake moke harĩ we, akĩmeera atĩrĩ, “Mũndũ o wotho ũngĩenda kũnũmĩrĩra, no nginya eerege we mwene, na akuue mũtharaba wake anũmĩrĩre.

³⁵ Nĩgũkorwo ũrĩa wotho wendaga kũhonokia muoyo wake nĩ kũũrwo akoorwo nĩguo, no ũrĩa wotho ũkoorwo nĩ muoyo wake nĩ ũndũ wakwa na nĩ ũndũ wa Ũhoru-ũrĩa-Mwega, nĩakaũhonokia. ³⁶ Mũndũ angĩũgũna nakĩ angĩũgwatĩra thĩ yotho, no orwo nĩ muoyo wake? ³⁷ Kana nĩ kĩ mũndũ angĩkũũrania na muoyo wake? ³⁸ Mũndũ o wotho ũngĩconoka nĩ ũndũ wakwa na aconoke nĩ ũndũ wa ciugo ciakwa hĩndĩ ĩno ya rũciaro rũrũ rwa ũtharia na rwa mehia, o nake Mũrũ wa Mũndũ nĩakamũconokera rĩrĩa agaacooka arĩ na riiri wa Ithe, arĩ na araika arĩa atheru.”

9

¹ Jesũ agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, amwe marũngiĩ haha matigacama gĩkuũ matonete ũthamaki wa Ngai ũgĩũka wĩ na hinya!”

Jesũ Kũgarũrũka ũrĩa Aatarĩ

² Thuutha wa mĩthenya ĩtandatũ, Jesũ nĩmathiire na Petero na Jakubu na Johana, akĩmatwara kĩrĩma-inĩ kĩaaya, marĩ oiki. Na rĩrĩ, arĩ hau mbere yao akĩgarũrũka ũrĩa aahaanaga. ³ Nguo ciale ikĩerũha cua; gũtirĩ mũndũ gũkũ thĩ ũngĩahotire gũcithambia cieriũhe ũguo. ⁴ Na marĩ o hau makĩmũrĩrwo nĩ Elija na Musa, makĩaranĩria na Jesũ.

⁵ Nake Petero akĩra Jesũ atĩrĩ, “Rabii,* nĩtwagĩrĩrwo nĩ gũkara gũkũ. Reke twake ithũnũ ithatũ, kĩmwe gĩaku, na kĩmwe kĩa Musa, na kĩmwe kĩa Elija.” ⁶ (Petero oigire ũguo tondũ nĩarigĩtwo nĩ ũrĩa ekuuga, nĩ tondũ wa ũrĩa maamakĩte.)

⁷ Ningĩ hagĩũka itu, rĩkĩmahumbĩra, na mũgambo ũkiuma itu-inĩ rĩu, ũkiuga atĩrĩ, “Ũyũ nĩwe Mũrũ wakwa, ũrĩa nyendete. Mũiguagei!”

* 9:5 Rabii nĩ kuuga “mũrutani.”

⁸ Na kahinda o kau makĩhũgũra, no mationire mũndũ ũngĩ arĩ hamwe nao, tiga o Jesũ.

⁹ Na rĩria maikũrũkaga kuuma kĩrĩma-inĩ, Jesũ akĩmaatha matikeere mũndũ o na ũrĩkũ ũria monete, nginya rĩria Mũrũ wa Mũndũ agaakorwo ariũkĩte akoima kũrĩ arĩa akuũ. ¹⁰ Nao magĩkira na ũhoro ũcio, no makooranagia o ene atĩrĩ, “kũriũka kuuma kũrĩ akuũ nĩ kuuga atĩa.”

¹¹ Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmaga arutani a watho moige atĩ Elija no nginya ambe ooke?”

¹² Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ Elija no nginya ambe ooke ahaarĩrie maũndũ mothe. Ningĩ nĩ kĩ gĩgĩtũmĩte kwandĩkwo atĩ Mũrũ wa Mũndũ no nginya athĩĩnike mũno na aregwo nĩ andũ? ¹³ No ngũmwĩra atĩrĩ, Elija nĩarĩkĩtie gũũka na andũ makamwĩka o ũria wothe meendaga kũmwĩka, o ta ũria ũhoro wake wandĩkĩtwo.”

Kũhonio gwa Kamwana Kaarĩ na Ngoma Thũku

¹⁴ Na rĩria maakinyire harĩ arutwo arĩa angĩ, makĩona kĩrĩndĩ kĩnene kĩmarigiicĩirie, na arutani a watho magĩkarania nao. ¹⁵ Na rĩria andũ othe moonire Jesũ, makĩgega mũno magĩteng’era makamũgeithie.

¹⁶ Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ mũrakararanĩria nao?”

¹⁷ Mũndũ ũmwe warĩ kĩrĩndĩ-inĩ kũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũrutani, ngũkũreheire mũrũ wakwa, ũkoragwo arĩ na ngoma thũku na ndaaragia. ¹⁸ Hĩndĩ irĩa yothe yamũnyiita, ĩmũtungumanagia thĩ na akarutaga mũhũyũ na kanua, akahagarania magego na akomagara. Njũũririe arutwo aku maingate ngoma ĩyo thũku, no matinahota.”

¹⁹ Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Inyuĩ rũciarũ rũrũ rũtetĩkagia, nĩ nginya rĩ ngũikarania na inyuĩ? Ngũmũkĩrĩrĩria nginya rĩ? Ndeherai kamwana kau.”

²⁰ Nĩ ũndũ ũcio magĩgatwarĩra Jesũ. Rĩria ngoma ĩyo thũku yoonire Jesũ, ĩgĩgathiorania o rĩmwe. Gagĩtungumana thĩ, gakĩgaragara, gakĩrutaga mũhũyũ na kanua.

²¹ Nake Jesũ akĩũria ithe wa kamwana kau atĩrĩ, “Nĩ hĩndĩ ĩigana atĩa gakoretwo kahaana ũguo?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ kuuma arĩ o kaana. ²² Na maita maingĩ yanagaikia mwaki-inĩ o na maaĩ-inĩ ĩkooorage. No akorwo nĩ harĩ ũndũ ũngĩka, tũiguĩre tha ũtũteithie.”

²³ Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Atĩ ‘korwo ndahota’? Maũndũ mothe nĩmahotekaga kũrĩ mũndũ ũria wĩtĩkĩtie.”

²⁴ O rĩmwe ithe wa kamwana kau akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Nĩndetĩkia, ndeithia harĩa njagĩte gwĩtĩkia.”

²⁵ Rĩria Jesũ oonire atĩ kĩrĩndĩ nĩgĩateng’erete gũke hau, agĩkũũma ngoma ĩyo thũku. Akĩmĩra atĩrĩ, “Wee ngoma ĩno thũku ũtaiguaga na ũtaaragia, nĩndagwatha uume thĩĩnĩ wa kamwana gaka, na ndũkanacooke gũtoonya thĩĩnĩ wako rĩngĩ.”

²⁶ Ngoma ĩyo thũku ĩgĩkayũrũrũka, ĩgĩgathiorania na hinya, na ĩkiuma. Kamwana kau gakĩhaana ta karĩ gakuũ, o nginya andũ aingĩ makiuga atĩrĩ, “Nĩ gakuũ.” ²⁷ No Jesũ agĩkanyĩta guoko, agĩgokĩria, nako gakĩrũgama.

²⁸ Thuutha wa Jesũ gũtoonya nyũmba, arutwo ake makĩmũũrĩria keheri-inĩ atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmire ithuĩ tũremwo nĩ kũingata ngoma ĩyo?”

²⁹ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngoma ya mũthemba ta ũcio ndĩngiuma na njĩra ĩngĩ tiga o ya mahooya (o na kwĩima irio).” (Nĩ harĩ maandĩko mangĩ matakoragwo na ũhoro ũyũ wa kwĩima irio).

³⁰ Nao makiuma kũu magĩtuĩkanĩria bũrũri wa Galili, na Jesũ ndeendaga mũndũ o na ũrĩkũ amenye kũrĩa marĩ, ³¹ tondũ nĩarutaga arutwo ake. Nake akĩmeera atĩrĩ, “Mũrũ wa Mũndũ nĩegũkũnyanĩrwo aneanwo moko-inĩ ma andũ, nao nĩmakamũũraga, no thuutha wa mĩthenya ĩtatũ nĩakariũka.” ³² No matiigana gũtaũkĩrwo nĩ ũria oigaga, na magĩtĩgĩra kũmũũria ũhoro ũcio.

Nũũ Mũnene kũrĩ arĩa Angĩ?

³³ Nao magĩkinya Kaperinaumu. Na rĩria aarĩ nyũmba thĩĩnĩ akĩmooria atĩrĩ, “Mũgũkararanagĩria kĩ tũrĩ njĩra-inĩ?” ³⁴ No-o magĩkira tondũ marĩ njĩra-inĩ nĩmakararanagia makĩũranagia nũũ mũnene kũrĩ arĩa angĩ.

³⁵ Na aikara thĩ, Jesũ agĩta arutwo arĩa ikũmi na eerĩ akĩmeera atĩrĩ, “Ūria wothe ũngĩenda gũtuĩka wa mbere, no nginya akorwo arĩ wa thuutha wa arĩa angĩ na atuĩke ndungata ya andũ othe.”

³⁶ Nake akĩrehe kaana agĩkarũgamia gatagatĩ kao. Na aarĩkia gũkaiyũkia moko-inĩ make, akĩmeera atĩrĩ, ³⁷ “Ūrĩa wothē ũngĩamũkĩra kaana kamwe ta gaka thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa, nĩ nĩ aamũkagĩra; na ūrĩa ũngĩnyamũkĩra nĩ to nĩ aamũkagĩra, no nĩamũkagĩra ūrĩa wandũmire.”

Ūrĩa ūtarĩ Thũ litũ arĩ Mwena Witũ

³⁸ Johana akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩtũronire mũndũ akĩingata ndaimono thĩinĩ wa rĩitwa rĩaku tũramwĩra atige, tondũ ti ũmwe witũ.”

³⁹ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikamũgirie! Gũtirĩ mũndũ ũngĩringa kĩama thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa na thuutha ũcio ahote gũcooka kwaria ũũru wakwa, ⁴⁰ Nĩgũkorwo ūrĩa ūtarĩ ũthũ na ithuĩ nĩ ũmwe witũ. ⁴¹ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ o wothē ūrĩa ũkaamũhe gĩkombe kĩa maaĩ thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa nĩ ũndũ mūrĩ a Kristũ, ndarĩ hĩndĩ akoorwo nĩ igai rĩake.”

Gũtũma Mũndũ Ehie

⁴² “Na mũndũ ūrĩa wothē ũgaatũma kamwe ga twana tũtũ tũnjĩtikĩtie kehie, wega nĩ mũndũ ũcio ohererwo ihiga rĩa gĩthĩi ngingo na aikio thĩinĩ wa iria. ⁴³ Guoko gwaku kũngĩtũma wĩhie, gũtinie. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ wĩ kionje, ⁴⁴ gũkĩra ũthĩi Jehanamu kũrĩa kũrĩ mwaki ũtahoraga ūrĩ na moko meerĩ. ⁴⁵ Nakuo kũgũrũ gwaku kũngĩtũma wĩhie, gũtinie. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ ūrĩ gĩthua, gũkĩra ũikio Jehanamu ūrĩ na magũrũ meerĩ. ⁴⁶ Kũu kĩgunyũ kĩrĩa kĩmarĩaga gĩtikuaga, naguo mwaki ūrĩa ũmacinaga ndũhoraga. ⁴⁷ Na riitho rĩaku rĩngĩtũma wĩhie, rĩkũũre. Nĩ kaba ũtoonye ũthamaki-inĩ wa Ngai ūrĩ na riitho rĩmwe gũkĩra ũikio Jehanamu ūrĩ na maitho meerĩ, ⁴⁸ kũu “kĩgunyũ kĩrĩa kĩmarĩaga gĩtikuaga, naguo mwaki ūrĩa ũmacinaga ndũhoraga.”

⁴⁹ Mũndũ o wothē agekĩrwo mũcamo wa cumbĩ nĩ mwaki, (na igongona o rĩothe rĩĩkĩrwo mũcamo na cumbĩ).

⁵⁰ “Cumbĩ nĩ mwega, no cumbĩ ũngĩkorwo nĩũthirĩte mũcamo waguo-rĩ, ũngĩcooka gũcamithio ta cumbĩ na kĩ? Tuĩkai cumbĩ, na mũikaranagie na thayũ.”

10

Ndigano ya Mũthuuri na Mũtumia

¹ Jesũ agĩcooka akiuma kũu agĩthĩi bũrũri wa Judea na mũrĩmo ūrĩa ũngĩ wa Jorodani. O rĩngĩ andũ ikundi magĩũka kũrĩ we, nake akĩmaruta ũhoru o ta ūrĩa aamenyerete gwĩka.

² Na Afarisai amwe magĩũka kũrĩ we makĩenda kũmũgeria, makĩmũũria atĩrĩ, “Watho nĩwĩtikĩrĩtie mũndũ atigane na mũtumia wake?”

³ Nake agĩcooka ũhoru, akĩmooria atĩrĩ, “Musa aamwathire mwĩkage atĩa?”

⁴ Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Musa nĩetĩkagĩria mũndũ aandĩkĩre mũtumia wake marũa ma gũtigana nake, amũte.”

⁵ Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Musa aamwandĩkĩre watho ũcio tondũ wa ūrĩa muomĩtie ngoro cianyũ. ⁶ No kuuma o kĩambĩrĩria, Ngai ‘ombire mũndũ mũrũme na mũndũ-wa-nja’. ⁷ ‘Gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmaga mũndũ mũrũme atige ithe na nyina na anyiitane na mũtumia wake, ⁸ nao eerĩ magatuĩka mwĩrĩ ũmwe.’ Nĩ ũndũ ũcio, acio ti andũ eerĩ rĩngĩ, no nĩ mũndũ ũmwe. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio, arĩa Ngai anyiitithanĩtie, mũndũ ndakanamatigithanie.”

¹⁰ Na maatoonya nyũmba thĩinĩ, arutwo makĩũria Jesũ ũhoru ũcio o rĩngĩ. ¹¹ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũndũ o wothē angĩtigana na mũtumia wake acooke ahikie mũtumia ũngĩ, mũndũ ũcio nĩ atharĩtie. ¹² Nake mũtumia angĩtigana na mũthuuriwe, ahikĩre mũndũ mũrũme ũngĩ, o nake nĩ atharĩtie.”

Twana Tũnini na Jesũ

¹³ Nao andũ makĩrehera Jesũ twana tũnini nĩguo atũhutie, no arutwo ake makĩmakaania. ¹⁴ Rĩrĩa Jesũ oonire ũguo, akĩrakara, akĩmeera atĩrĩ, “Rekei twana tũu tũũke kũrĩ nĩ, tigai gũtũgĩa, nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai nĩ wa arĩa matariĩ ta tuo. ¹⁵ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ūrĩa wothē ũtakamũkĩra ũthamaki wa Ngai ta kaana ndakaũtoonya o na atĩa.” ¹⁶ Nake akĩoya twana tũu, agĩtũigĩrĩa moko, agĩtũrathima.

Mwanake warĩ Gĩtonga

¹⁷ Na rĩrĩa Jesũ oimagaraga, mũndũ ũmwe nĩateng'erire harĩ we, agĩturia ndu mbere yake, akĩmũũria atĩrĩ, "Mũrutani mwega, ingĩka atĩa nĩguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?"

¹⁸ Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, "Ũkũnjĩta mwega nĩkĩ? Gũtirĩ o na ũmwe mwega, tĩa o Ngai we wiki. ¹⁹ Wee nĩ ũũĩ ũrĩa maathani moigĩte: 'Ndũkanoragane, na ndũkanatharanie, na ndũkanaiye, na ndũkanaigĩrĩre mũndũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyoy, na ndũkanaheenanie, na tĩa thoguo na nyũkwa.'"

²⁰ Nake akĩmwĩra atĩrĩ, "Mũrutani, macio mothe ndũire ndĩmarũmĩtie kuuma ndĩ mũnini."

²¹ Nake Jesũ amũrora, akĩmwenda, akĩmwĩra atĩrĩ, "Nĩ kũrĩ ũndũ ũmwe ũtigairie: Thiĩ wendie indo ciaku ciothe iria ũrĩ nacio ũhe athĩni mbeeca icio, na nĩukagĩa na mũthithũ igũrũ. Ũcooke ũũke, ũnũmĩrĩre."

²² Mwanake ũcio agĩtukia gĩthiithi. Agĩthiĩ arĩ na kĩahe, tondũ aarĩ na ũtonga mũingĩ.

²³ Nake Jesũ akĩhũgũra, akĩra arutwo ake atĩrĩ, "Kaĩ nĩ ũndũ wĩ hinya gĩtonga gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai-ĩ!"

²⁴ Nao arutwo makĩgega maigua ciugo ciake. No Jesũ akiuga o rĩngĩ atĩrĩ, "Ciana, kaĩ nĩ ũndũ wĩ hinya gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai-ĩ! ²⁵ Nĩ ũhũthũ ngamĩra kũhungura irima rĩa cindano gũkĩra gĩtonga gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai."

²⁶ Arutwo ake magĩkĩrĩrĩa kũgega, makĩũrania atĩrĩ, "Nũ ũngĩkĩhonoka?"

²⁷ Nake Jesũ akĩmarora, akĩmeera atĩrĩ, "Harĩ mũndũ ũndũ ũyũ ndũngĩhoteka, no harĩ Ngai tiguu; maũndũ mothe nĩ mahotekaga nĩ Ngai."

²⁸ Petero akĩmwĩra atĩrĩ, "Ithũ tũtigĩte maũndũ mothe tũgakũrũmĩrĩra!"

²⁹ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, "Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, gũtirĩ mũndũ ũtigĩte mũciĩ kana ariũ a nyina, kana aarĩ a nyina, kana nyina, kana ithe, kana ciana, o na kana ithaka nĩ ũndũ wakwa, na nĩ ũndũ wa Ũhoro-ũrĩa-Mwega, ³⁰ ũtakaheo ũtonga maita igana matukũ maya tũrĩ, na aheo maita igana ma nyũmba, na ariũ a nyina, na aarĩ a nyina, na manyina, na ciana o na ithaka, na hamwe na macio, mĩnyamaro. Na ihinda rĩrĩa rĩgooka aheo muoyo wa tene na tene. ³¹ No rĩrĩ, andũ aingĩ arĩa marĩ mbere nĩmagatuĩka a thuutha, na a thuutha matuĩke a mbere."

Jesũ kwaria Rĩngĩ Ũhoro wa Gĩkuũ Gĩake

³² Na rĩrĩa maarĩ njĩra-inĩ makĩambata merekeire Jerusalemu, Jesũ amatongoretie, arutwo ake nĩmagegire, nao arĩa maamarũmĩrĩre magĩtigĩra. O rĩngĩ Jesũ agĩtwara arutwo arĩa ikũmi na eerĩ keheri-inĩ, akĩambĩrĩria kũmeera maũndũ marĩa maakirie kũmũkora. ³³ Akĩmeera atĩrĩ, "Nĩtũkwambata tũthiĩ Jerusalemu, nake Mũrũ wa Mũndũ nĩegũkũnyanĩrwo kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na kũrĩ arutani a watho. Nao mamũtuĩre kũũragwo na mamũneane kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, ³⁴ nao mamũnyũrĩre na mamũtuĩre mata, na mamũhũũre iboko o na mamũũrage. No thuutha wa mĩthenya itatũ nĩakariũka."

Ihooya rĩa Jakubu na Johana

³⁵ Na rĩrĩ, Jakubu na Johana, ariũ a Zebedi, magĩũka kũrĩ Jesũ. Makĩmwĩra atĩrĩ, "Mũrutani, tũkwenda ũtwĩkĩre o ũrĩa tũgũkũhooya."

³⁶ Nake akĩmooria atĩrĩ, "Mũkwenda ndĩmwĩkĩre atĩa?"

³⁷ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, "Ũtwĩtĩkĩrie tũgaikara ũmwe guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo na ũrĩa ũngĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũmotho riiri-inĩ waku."

³⁸ Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, "Mũtiũ kĩrĩa mũrahooya. Mwahota kũnyũra gĩkombe kĩrĩa nĩ ngũnyũra, kana mũbatithio na ũbatithio ũrĩa ngũbatithio naguo?"

³⁹ Nao magĩcookia atĩrĩ, "Iĩ no tũhote."

Jesũ akĩmeera atĩrĩ, "Gĩkombe kĩrĩa ngũnyũra nĩ mũkaanyũra, o na mũbatithio na ũbatithio ũrĩa ngũbatithio naguo. ⁴⁰ No ha ũhoro wa gũikara guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo kana kwa ũmotho ti nĩ heanaga. Itĩ icio ikaaheo arĩa mathondekeirwo cio."

⁴¹ Rĩrĩa arutwo acio angĩ ikũmi maiguire ũhoro ũcio, makĩrakarĩra Jakubu na Johana. ⁴² Nake Jesũ akĩmeeta hamwe akĩmeera atĩrĩ, "Nĩ mũũ atĩ andũ arĩa matuuagwo aathani a andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmetũũgagĩria igũrũ rĩao, nao anene ao nĩmamaathaga. ⁴³ No rĩrĩ, inyũ mũtitariĩ ũguo. Handũ ha ũguo, ũrĩa wothe ũngĩenda gũtuĩka mũnene thĩnĩ wanyu no nginya atuĩke ndungata yanyu,

⁴⁴ nake ũrĩa wothē ũkwenda gũtũka wa mbere thĩinĩ wanyu, no nginya atũke ngombo ya andũ othe. ⁴⁵ Nĩgũkorwo o na Mũrũ wa Mũndũ ndookire gũtungatĩrwo, no ookire gũtungata na arute muoyo wake nĩguo arĩhe thogora wa gũkũura andũ aingĩ.”

Mũtumumu Baritimayo Kũhota Kuona

⁴⁶ Nao magĩkinya Jeriko. Na rĩrĩa Jesũ na arutwo ake, hamwe na kĩrĩndĩ kĩnene moimaga itũũra-inĩ rĩu, mũndũ warĩ mũtumumu wetagwo Baritimayo (ũguo nĩ kuuga mũrũ wa Timayo), aikarĩte thĩ mũkĩra-inĩ wa njĩra akĩhooya thendi. ⁴⁷ Na rĩrĩa aigũire atĩ nĩ Jesũ wa Nazarethi, akĩambĩrĩra kwanĩrĩra akiugaga atĩrĩ, “Jesũ, Mũrũ wa Daudi, njiguĩra tha!”

⁴⁸ Andũ aingĩ makĩmũkaania, makĩmwĩra akire, nowe agĩkĩrĩrĩra kwanĩrĩra, akiugaga atĩrĩ, “Mũrũ wa Daudi, njiguĩra tha!”

⁴⁹ Nake Jesũ akĩrũgama, akiuga atĩrĩ, “Mwĩtei.”

Nĩ ũndũ ũcio magĩta mũndũ ũcio warĩ mũtumumu, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩyũmĩrĩrie! Rũgama! Nĩaragwĩta.” ⁵⁰ Agĩteania nguo yake ya igũrũ, agĩũkĩra na ihenya agĩthĩ harĩ Jesũ.

⁵¹ Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ŭkwenda ngwĩkĩre atĩa?”

Nake mũndũ ũcio warĩ mũtumumu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũrutani, ngwenda o njooke kuona.”

⁵² Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩthĩre, wĩtikio waku nĩguo watũma ũhone.” O rĩmwe akĩambĩrĩra kuona, nake akĩrũmĩrĩra Jesũ.

11

Jesũ Gũtoonya Jerusalemu na Ŭhootani

¹ Na rĩrĩ, maakuhĩrĩra itũũra rĩa Jerusalemu, maakinya matũũra ma Bethifage na Bethania hau Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaĩyũ-rĩ, Jesũ agĩtũma arutwo ake eerĩ, ² akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ itũũra rĩrĩa rĩrĩ mbere yanyu, na mwatoonya o ũguo, nĩmũkuona njaũ ya ndigiri yohetwo hau, nayo ndĩrĩ yakuua mũndũ. Mĩohorei mũmĩrehe. ³ Na mũngĩũrio nĩ mũndũ atĩrĩ, ‘Mũreka ũguo nĩkĩ?’ Mwĩrei atĩrĩ, ‘Mwathani nĩabatarĩtio nĩyo na nĩekũmĩcookia haha o narua.’”

⁴ Nao magĩthĩ magĩkora njaũ ya ndigiri yohetwo mũromo-inĩ handũ nja, hakuhĩ na njĩra. Na rĩrĩa maamĩohoraga-rĩ, ⁵ andũ arĩa maarũngĩ ho makĩmooria atĩrĩ, “Mũrohora njaũ iyo nĩkĩ?” ⁶ Nao makĩmacookeria o ũrĩa Jesũ aamerĩte, nao andũ acio makĩmetĩkĩria mathĩ nayo. ⁷ Rĩrĩa maatwarĩre Jesũ njaũ iyo, makĩmĩtandĩka nguo ciao nake Jesũ agĩkuuo nĩyo. ⁸ Andũ aingĩ makĩara nguo ciao njĩra-inĩ, nao arĩa angĩ makĩara mathĩgĩ marĩa maatuĩte mĩgũnda-inĩ. ⁹ Andũ arĩa maatongoretie na arĩa maamumĩte thuutha makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Hosana!”*

“Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũrĩa ũgũũka na rĩtwa rĩa Mwathani!”

¹⁰ “Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũthamaki ũrĩa ũgũũka, ũrĩa wa ithe witũ Daudi!”

“Hosana igũrũ o igũrũ!”

¹¹ Nake Jesũ aatoonya Jerusalemu, agĩthĩ hekarũ-inĩ. Na aarĩkia kwĩrorangĩra maũndũ mothe, akiumagara agĩthĩ Bethania hamwe na arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, tondũ kwarĩ hwaĩ-inĩ.

Jesũ Kũruma Mũkũyũ

¹² Mũthenya ũyũ ũngĩ rĩrĩa moimaga Bethania, Jesũ akĩigua ahũtiĩ. ¹³ Nake akĩona mũkũyũ warĩ haraaya ũrĩ na mathangũ maruru agĩthĩ kũrora kana warĩ na ngũyũ. Aakinya harĩ guo, agĩkora ndwarĩ na ngũyũ tiga o mathangũ, tondũ ndĩarĩ hĩndĩ ya mĩkũyũ gũciara. ¹⁴ Nake akĩira mũkũyũ ũcio atĩrĩ, “Mũndũ ndakanarĩe maciaro maku nginya tene.” Nao arutwo ake makĩigua akiuga ũguo.

Jesũ Gũtheria Hekarũ

* 11:9 Hosana nĩ kuuga “honokia rĩu”, na no kĩo kiugo gĩa kũgaatha mũthamaki.

¹⁵ Na maakinya Jerusalemu, Jesū agĩtoonya hekarū thĩinĩ,[†] akĩambĩrĩria kũrutũrũra arĩa maagũraga, na arĩa meendanagĩria kuo. Akĩng'ũrانيا metha cia arĩa maakũũranagia mbeeca, o na itĩ cia arĩa meendagia ndutura, ¹⁶ na ndangĩetĩkĩrie mũndũ o na ũrĩkũ ahitũkĩrie kĩndũ gĩa kwendia kũu nja cia hekarũ.[‡] ¹⁷ Na rĩria aamarutaga, akĩmooria atĩrĩ, “Githĩ ũhoro ndwandĩkitwo atĩrĩ, “Nyũmba yakwa ĩgeetagwo

nyũmba ya mahooya ya kũhooyagĩrwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe's? No inyuĩ mũmĩtuĩte 'ngurunga ya atunyani'.”

¹⁸ Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho maigua ũguo, makĩambĩrĩria gũcaria ũria mangĩmũũraga, nĩ ũndũ nĩmamwĩtigagĩra, tondũ kĩrĩndĩ gĩothe nĩkĩagegetio nĩ ũrutani wake.

¹⁹ Gwakinya hwaĩ-inĩ, Jesū na arutwo ake makiuma itũũra rĩu.

Mũkũyũ kũũma

²⁰ Rũciinĩ, makĩhitũka makĩona mũkũyũ ũria Jesū aarumĩite ũũmĩte wotho nginya mĩri. ²¹ Petero akĩrĩrikana ũhoro wa mũkũyũ ũcio, akĩĩra Jesū atĩrĩ, “Rabii, ta rora! Mũkũyũ ũria ũrarumire-rĩ, nĩũũmĩte!”

²² Nake Jesū akĩmacookeria, akĩmeera atĩrĩ, “Itĩkiai Ngai. ²³ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ angĩkeera kĩrĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Thiĩ, wĩkie iria-inĩ,’ na ndagathanganie ngoro-inĩ yake, no etĩkie atĩ ũria oiga nĩũgwĩkĩka-rĩ, nĩagekĩrwo ũndũ ũcio. ²⁴ Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, ũria wotho mũrĩhooyaga mũheo, itĩkagiai atĩ nĩ mũrĩkĩtie kũwamũkĩra, naguo nĩũrĩtuĩkaga wanyu. ²⁵ Na rĩria mwarũgama mũhooye, mũrekanagĩre angĩkorwo mũrĩ ũthũ na mũndũ, nĩgeetha Ithe wanyu ũria ũrĩ igũrũ o nake amũrekanagĩre mehia manyu.” (²⁶ No mũngĩkorwo mũtĩrekanagĩra mehia, nake Ithe wanyu ũria ũrĩ igũrũ ndarĩmũrekanagĩra mehia manyu.)

Kĩũria Gĩkonĩ Ũhoti wa Jesũ

²⁷ Magĩkinya o rĩngĩ Jerusalemu, na rĩria Jesū aaceeraga kũu nja cia hekarũ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, o na athuuri magĩũka kũrĩ we. ²⁸ Makĩmũũria atĩrĩ, “Wĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ? Na nũũ wakũheire ũhoti wa gwĩka maũndũ maya?”

²⁹ Nake Jesū akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩngũmũũria kũria kĩmwe. Mwanjookeria, na nĩ nĩngũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. ³⁰ Ūbatithio wa Johana-rĩ, woimire igũrũ kana kũrĩ andũ? Njookeriai!”

³¹ Makĩaranĩria o ene ũhoro ũcio, makĩĩrana atĩrĩ, “Tũngiuga atĩ, ‘Woimire igũrũ’, egũtũũria atĩrĩ, ‘Mwakĩregire kũmwĩtikia nĩkĩ?’ ³² No tũngiuga atĩrĩ, ‘Woimire kũrĩ andũ’ ... .” (Nĩmetigagĩra andũ, tondũ andũ othe mooĩ kũna atĩ Johana aarĩ mũnabii.)

³³ Nĩ ũndũ ũcio magĩcookeria Jesū atĩrĩ, “Ithũ tũtũĩ.”

Nake Jesū akĩmeera atĩrĩ, “O na nĩ ndikũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ.”

12

Ngerekano ya Akombori a Mũgũnda

¹ Nake akĩambĩrĩria kũmahe ũhoro na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe nĩahaandire mũgũnda wake mĩthabibũ. Agĩaka rũgĩrĩ rũgĩthiũrũrũkĩria mũgũnda ũcio, na akĩenja irima rĩa kũhĩhĩra thabibũ, na agĩaka nyũmba ndaaya na igũrũ ya arangĩri. Agĩcooka agĩkomborithia mũgũnda ũcio kũrĩ arĩmi angĩ, na agĩthiĩ rũgendo. ² Na rĩrĩ, hĩndĩ ya magetha yakinya-rĩ, agĩtũma ndungata yake kũrĩ akombori acio igĩĩre maciaro mamwe ma mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ. ³ Nao makĩmĩnyiita makĩmĩhũũra, na makĩmĩngata itarĩ na kĩndũ. ⁴ Agĩcooka akĩmatũmĩra ndungata ĩngĩ; nao magĩtĩhĩa ndungata ĩyo mũtwe na makĩmĩka maũndũ ma thoni. ⁵ Na o rĩngĩ agĩtũma ndungata ĩngĩ, nayo makĩmũũraga. Nĩatũmire ndungata ĩngĩ nyingĩ, imwe ciacio magĩcihũũra, na iria ĩngĩ magĩciũraga.

⁶ “Mũndũ ũcio ndaarĩ na mũndũ ũngĩ watigaire wa gũtũma, tiga o mũriũ wake ũria eendete mũno. Akĩmũtũma thuutha wa acio angĩ othe, akiuga atĩrĩ, ‘Nĩmegũtũia mũrũ wakwa.’

[†] 11:15 Nĩ mwena wa hekarũ kũria andũ-a-Ndũrĩrĩ metĩkĩrĩtio kũhoera Ngai. [‡] 11:16 Andũ maatuĩte nja ya hekarũ ta njĩra ya kũhitũkĩria indo cia kwendia. [§] 11:17 Andũ a Ndũrĩrĩ arĩa meetigĩrĩte Ngai nĩmerirwo nĩ Ngai atĩ nĩmũkahooyagĩra thĩinĩ wa hekarũ yake (Isa 56:7). Handũ hau nĩho Ayahudi maatuĩte ndũnyũ.

⁷ “No akombori acio makĩrana atĩrĩ, ‘Ũyũ nĩwe ũkaagaya mũgũnda ũyũ. Ũkai, rekei tũmũũrage, nĩguo igai rĩake rĩgaatuĩka riitũ.’ ⁸ Nĩ ũndũ ũcio makĩmũnyiita, makĩmũũraga, makĩmũikia nja ya mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ.

⁹ “Rĩu-rĩ, mwene mũgũnda ũcio ageeka atĩa? Agooka oorage akombori acio, acooke ahe andũ angĩ mũgũnda ũcio. ¹⁰ Kaĩ mũtarĩ mwathoma maandĩko maya:

“‘Ihiga rĩrĩa aaki maaregire,

nĩrĩo rĩtuĩkĩte ihiga inene rĩa koine;

¹¹ Mwathani nĩwe wĩkĩte ũndũ ũcio, naguo nĩ wa magegania tũkiwona?’”

¹² Magĩcaria ũrĩa mangĩmũnyiita tondũ nĩmamenyire aaragia ũhoru wao na ngerekano ĩyo, no nĩmetigagĩra kĩrĩndĩ; nĩ ũndũ ũcio magĩtigana nake, magĩthĩi.

Kũriha Igooti kũrĩ Kaisari

¹³ Thuutha ũcio magĩtũma Afarisai amwe na Aherodia kũrĩ Jesũ nĩguo mamũtege na mĩario yake. ¹⁴ Magĩũka kũrĩ we makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩtũũ atĩ ũrĩ mũndũ wa ma. Ndwĩtigagĩra andũ, tondũ ndũrũmbũyagia ũrĩa mahaana; no ũrutanaga ũhoru wa Ngai na ma. Rĩu-rĩ, nĩ kwagĩrĩre kũrutĩra Kaisari mbeeca cia igooti, kana aca? ¹⁵ Tũrutage kana tũtikarutage?”

No tondũ Jesũ nĩamenyaga ũhinga wao, akĩmooria atĩrĩ, “Mũrenda kũngeria nĩkĩ? Ta ndeherai dinari ndĩmĩone.” ¹⁶ Makĩmũrehera dinari ĩyo, nake akĩmooria atĩrĩ, “Mbica ĩno na rĩitwa rĩrĩ nĩ cia ũ?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ cia Kaisari.”

¹⁷ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Rutagĩrai Kaisari kĩrĩa kĩrĩ gĩake, na mũrutagĩre Ngai kĩrĩa kĩrĩ gĩake.” Nao makĩgegio nĩwe.

Ũhiki Hĩndĩ ya Kũriũka

¹⁸ Ningĩ Asadukai, arĩa moigaga atĩ gũtirĩ ũhoru wa kũriũka magĩũka kũrĩ Jesũ na makĩmũũria atĩrĩ, ¹⁹ “Mũrutani, Musa aatwandĩkĩre atĩ mũrũ wa nyina na mũndũ angĩkua atige mũtumia atarĩ na ciana-rĩ, mũndũ ũcio no nginya ahikie mũtumia ũcio watigwo, aciarĩre mũrũ wa nyina ciana. ²⁰ Na rĩrĩ, kwarĩ aanake mũgwanja a nyina ũmwe. Wa mbere akĩhikania na agĩkua, na ndatige ciana. ²¹ Nake wa keerĩ akĩhikia mũtumia ũcio wa ndigwa, no o nake agĩkua na ndatige ciana. O na wa gatatũ nake agĩka o ũguo. ²² ũhoru wa ma nĩ atĩ, gũtirĩ o na ũmwe wa acio mũgwanja watigire ciana. Thuutha wao othe, mũtumia ũcio o nake agĩkua. ²³ Rĩu-rĩ, hĩndĩ ya kũriũka mũtumia ũcio agaakorwo arĩ wa ũ, nĩgũkorwo othe mũgwanja nĩmamũhikĩtie?”

²⁴ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩmũhĩtĩtie tondũ mũtiũ Maandĩko kana hinya wa Ngai? ²⁵ Rĩrĩa akuũ makaariũka, matikahikania kana mahike; magaatuĩka ta araika arĩa marĩ kũu igũrũ. ²⁶ Naguo ha ũhoru wa akuũ kũriũka-rĩ, kaĩ mũtathomete ibuku-inĩ rĩa Musa, ũhoru ũkonĩ kĩhinga kĩrĩa kĩahĩaga, na ũrĩa Ngai aamwĩrĩre atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ nĩ Ngai wa Iburahĩmu na Ngai wa Isaaka, o na Ngai wa Jakubu?’ ²⁷ We ti Ngai wa arĩa akuũ, no nĩ wa arĩa marĩ muoyo. Inyuĩ mũhĩtĩtie mũno.”

Rĩathani rĩrĩa Inene

²⁸ Na rĩrĩ, mũrutani ũmwe wa watho nĩokire akĩigua makĩaria. Aamenya atĩ Jesũ nĩamacookeirie icookio rĩega-rĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Harĩ maathani marĩa mangĩ mothe-rĩ, nĩ rĩrĩkũ rĩa bata mũno?”

²⁹ Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “Rĩathani rĩrĩa rĩa bata mũno nĩ rĩrĩ: ‘Thikĩrĩria, inyuĩ Isiraeli, Mwathani Ngai witũ, Mwathani nĩ ũmwe. ³⁰ Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na meciiria maku mothe, na hinya waku wothe.’ ³¹ Narĩo rĩa keerĩ nĩ rĩrĩ: ‘Endaga mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wĩendete wee mwene.’ Gũtirĩ rĩathani rĩngĩ inene kũrĩ macio.”

³² Nake mũndũ ũcio agĩcookia atĩrĩ, “Mũrutani, ti-itherũ nĩwoiga wega atĩ Ngai nĩ ũmwe na gũtirĩ ũngĩ tiga we! ³³ Ningĩ ũmwende na ngoro yaku yothe, o na ũmenyo waku wothe, o na hinya waku wothe; o nakuo kwenda mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wĩendete wee mwene, ũcio nĩ ũndũ ũrĩ bata gũkĩra maruta mothe ma njino na magongona.”

* 12:14 Andũ nĩmaarutaga mbeeca cia igooti kũrĩ bũrũri ũrĩa wamathaga. Ayahudi matiakenagio nĩ ũhoru ũcio, na angĩ nĩmaregaga kũrĩruta.

³⁴ Rĩrĩa Jesũ oonire nĩacookia wega, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee-rĩ, ndũrĩ haraaya na ũthamaki wa Ngai.” Na kuuma hĩndĩ iyo gũtirĩ mũndũ wacookire kũmĩrĩria kũmũria ciũria ingĩ.

Kristũ nĩ Mũriũ Wa ũ?

³⁵ Na rĩrĩ, Jesũ akĩrutana nja-inĩ cia hekarũ akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmaga arutani a watho moige atĩ Kristũ nĩ mũrũ wa Daudi? ³⁶ Daudi we mwene, akĩaria arĩ na Roho Mũtheru, oigire atĩrĩ:

“‘Mwathani eerire Mwathani wakwa atĩrĩ:

“ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo

nginya ngaiga thũ ciaku

rungu rwa makinya maku.”’

³⁷ Daudi we mwene aramwĩta ‘Mwathani.’ Angĩgĩtuĩka mũrũwe atĩa?”

Na nĩ haarĩ na gĩkundi kĩnene kĩa andũ kĩamũthikagĩrĩria gĩkenete.

³⁸ Ningĩ Jesũ akĩrutana, akiuga atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩrei arutani a watho. Mendete gũthiĩ mehumbĩte nguo iria ndaaya[†] na kũgeithagio nĩ andũ othe rĩrĩa mekũgera ndũnyũ-inĩ, ³⁹ na makenda gũikaragĩra itĩ iria cia bata thunagogi-inĩ, na gũikara handũ ha andũ arĩa atĩku maruga-inĩ. ⁴⁰ Na no-o matoonyagĩrĩria nyũmba cia atumia a ndigwa makamatunya indo ciao, na nĩguo meyonanie, makahooya mahooya maraihu. Andũ ta acio nĩ makaaherithio mũno makĩria.”

Iruta rĩa Mũtumia wa Ndigwa

⁴¹ Jesũ agĩkara thĩ ang’etheire harĩa heekagĩrwo maruta,[‡] akĩrora ũrĩa gĩkundi kũ kĩaohaga. Andũ aingĩ itonga makĩhotha mbeeca nyingĩ. ⁴² No mũtumia ũmwe wa ndigwa warĩ mũthiĩni agĩka akĩhotha tũthendi twĩrĩ tũnini mũno twa gĩcango tũrĩa twarĩ mũigana wa mbeeca ĩmwe.[§]

⁴³ Jesũ agĩta arutwo ake harĩ we, akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũtumia ũyũ wa ndigwa mũthiĩni nĩekĩra mbeeca nyingĩ kigĩna-inĩ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. ⁴⁴ Acio angĩ othe maheana kũringana na ũingĩ wa ũtonga wao, no mũtumia ũyũ aheana kĩrĩa gĩothe oima nakĩo, o na arĩ mũthiĩni-rĩ, aheana mũthithũ wake wothe.”

13

Imenyithia cia Hĩndĩ ya Mũthia

¹ Na rĩrĩa Jesũ oimaga hekarũ-inĩ, ũmwe wa arutwo ake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, ta rora! Mahiga maya kaĩ nĩ manene-ĩ!”^{*} Kaĩ nyũmba ici nĩ thaka-ĩ!”

² Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩũrona nyũmba ici nene ũũ? Gũtirĩ ihiga o na rĩmwe rĩa maya rĩgaakorwo rĩrĩ igũrũ wa rĩrĩa rĩngĩ; mothe nĩmakamomorwo.”

³ Rĩrĩa Jesũ aikarĩte thĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ ang’etheire hekarũ-rĩ, Petero na Jakubu na Johana na Anderea makĩmũria marĩ keheri-inĩ atĩrĩ, ⁴ “Ta twĩre, maũndũ macio mageekĩka rĩ? Na kĩmenyithia atĩ maũndũ macio marĩ hakuĩ gwĩkĩka nĩ kĩrĩkũ?”

⁵ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩrei mũtikanahenio nĩ mũndũ o na ũrĩkũ. ⁶ Andũ aingĩ nĩ magooka na rĩitwa rĩakwa makiugaga atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ nĩ Kristũ,’ na nĩmakaheenia andũ aingĩ. ⁷ Rĩrĩa mũkaigua mbaara na mũhuhu wa mbaara mũtikanamake. Maũndũ ta macio no nginya mekĩke, no rĩrĩ, ithirĩro ti rikinyu. ⁸ Rũrĩrĩ nĩrũgookĩrĩra rũrĩa rũngĩ, na ũthamaki ũũkĩrĩre ũthamaki ũrĩa ũngĩ. Nĩgũkaagia na ithingithia kũndũ na kũndũ, o na kũgĩe ng’aragu. Maũndũ maya nĩ kĩambĩrĩria kĩa ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo.

⁹ “No inyuĩ-rĩ, ikaragai mwĩguĩte. Nĩmũkaneanwo kũrĩ ciamia athuuri na mũhũũrwo iboko thĩinĩ wa thunagogi. Nĩmũkarũgama mbere ya aathani na athamaki nĩ ũndũ wakwa, mũtuĩke aira akwa kũrĩ o. ¹⁰ Naguo Ũhoro-ũrĩa-Mwega no nginya wambe ũhunjo kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe. ¹¹ Rĩrĩa rĩothe

[†] 12:38 Arutani a watho mekagĩra kanjũ ndaihu mũno hakuĩ kũhutia thĩ. [‡] 12:41 Ithandũkũ rĩa mũhothi rĩagagwo kũria andũ-a-nja maahooyagĩra; arũme matiagiragio gũtoonya kuo. [§] 12:42 Gaka nĩko gathendi karĩa kaarĩ kanini mũno thĩinĩ wa

Palestina hĩndĩ iyo. Mũtumia ũyũ wa ndigwa aarehire tũthendi twĩrĩ, na no tuo aarĩ natuo. ^{*} 13:1 Maandĩko ma tene moigaga mahiga ma hekarũ iyo maarĩ manene mũno; mamwe maarĩ na ũraihi wa buti mĩrongo itatũ na mũgwanja (37), warĩ wa buti ikũmi na inyanya (18), na buti ikũmi na igĩrĩ (12) kũraihi na igũrũ.

mũkaanyitwo mūtwarwo mūgaciirithio, mūtikanetange mūgĩciiria ũrĩa mũkoiga. Inyuĩ mũkoiga o ũrĩa mũkaahotithio hĩndĩ ũyo, nĩgũkorwo ti inyuĩ mũgaakorwo mũkĩaria, no nĩ Roho mũtheru.

¹² “Mũndũ nĩagakunyanĩra mūrũ wa nyina ooragwo, na ithe wa mũndũ akunyanĩre mwana wake, o na ciana nĩkaremera aciari a cio na imoragithie. ¹³ Andũ othe nĩmakamũmena nĩ ũndũ wakwa, no ũrĩa ũgaakirĩrĩa nginya hĩndĩ ya mũthia nĩakahonoka.

¹⁴ “Rĩrĩa mũkoona kĩrĩa kĩrĩ thaahu na gĩa kũrehe ihooru kĩarũgama harĩa gĩtagĩrĩrwo nĩ kũrũgama-rĩ, (ũrĩa ũrathoma nĩamenye ũhoru ũcio), hĩndĩ ũyo arĩa marĩ Judea nĩmoorĩre irĩma-inĩ. ¹⁵ Mũndũ ũrĩa wothe ũgaakorwo arĩ nyũmba yake igũrũ ndakanaharũrũke kana atoonye kũruta kĩndũ nyũmba. ¹⁶ Nake mũndũ ũrĩa ũgaakorwo arĩ mūgũnda ndagacooke mũciĩ kũgĩra nguo ciake. ¹⁷ Kaĩ atumia arĩa magaakorwo marĩ na nda na arĩa magaakorwo makĩongithia hĩndĩ ũyo nĩmagakorwo marĩ na haaro-ĩ! ¹⁸ Hooyagai Ngai atĩ maũndũ macio matikanakinye hĩndĩ ya heho, ¹⁹ nĩ ũndũ matukũ macio gũgaakorwo na mĩnyamaro ĩtarĩ yoneka ĩngĩ tayo kuuma kĩambĩrĩa rĩrĩa Ngai ombire thĩ nginya rĩu, na gũtikoneka ĩngĩ tayo. ²⁰ Tiga Mwathani anyihanyiihirie matukũ macio, gũtirĩ mũndũ ũngĩgatigara. No tondũ wa andũ ake arĩa aamũre, matukũ macio nĩmagakuhĩhio. ²¹ Hĩndĩ ũyo mũndũ o na ũrĩkũ angĩkamwĩra atĩrĩ, ‘Kristũ arĩ haha!’ kana amwĩre atĩrĩ, ‘Kristũ arĩ haarĩa!’ mūtikanetĩkie ũhoru ũcio. ²² Nĩgũkorwo Kristũ a maheeni na anabii a maheeni nĩmakeyumĩria monanie morirũ na maringe ciana nĩguo mahĩtithie andũ arĩa aamũre, korwo no kũhoteke. ²³ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ikaragai mwĩguĩte tondũ nĩdamwĩra maũndũ mothe mbere ya ihinda rĩtanakinya.

²⁴ “No ihinda-inĩ rĩu, thuutha wa maũndũ macio ma mĩnyamaro,
“rĩũa nĩrĩkagĩa nduma,
naguo mweri ndũkaara;

²⁵ njata nacio nĩikaagũa kuuma igũrũ,
namo maahinya ma igũrũ nĩmakenyenyio.’

²⁶ “Hĩndĩ ũyo andũ nĩ makooona Mūrũ wa Mũndũ agĩũka arĩ thĩinĩ wa matu, arĩ na hinya mũingĩ mũno o na riiri. ²⁷ Nake nĩagatũma araika ake macookanĩrĩrie andũ ake arĩa aamũre kuuma mĩena ĩna ĩrĩa yumaga rũhuho, o na kuuma ituri ciothe cia thĩ na cia igũrũ.

²⁸ “Na rĩrĩ, mwĩrutei na mũkũyũ: Rĩrĩa honge ciaguo ciarĩkia gũthundũra na ciaruta mathangũ-rĩ, nĩmũmenyaga atĩ hĩndĩ ya rĩũa ĩrĩ hakuhi. ²⁹ ũguo noguo, rĩrĩa mũkoona maũndũ macio magĩkĩka mũkaamenya ihinda rĩrĩ hakuhi, rĩrĩ o mũromo-inĩ. ³⁰ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, rũciaro rũrũ rũtigaathira nginya maũndũ macio mothe makaahingio. ³¹ Igũrũ na thĩ nĩgathira, no ciugo ciakwa itigathira.

Gũtirĩ Mũndũ ũũĩ Mũthenya na Ithaa

³² “Gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũũĩ ũhoru wa mũthenya ũcio kana ithaa rĩu, o na araika a igũrũ matiũĩ, o na Mũriũ ndooĩ, tiga lthe wiki! ³³ Ikaragai mwĩguĩte! Ikaragai mwĩhũgĩte! Mũtiũĩ rĩrĩa ihinda rĩu rĩgaakinya. ³⁴ Gũkahaana ta mũndũ ũgũthĩ rũgendo ũrĩa atigaga egaĩra ndungata ciake irorage mũciĩ, o ndungata akamĩhe wĩra wayo, na agatiga atha mũkaria wa mũrango o nake aikarage ehũũgĩte.

³⁵ “Nĩ ũndũ ũcio, ikaragai mwĩguĩte tondũ mũtiũĩ rĩrĩa mwene mũciĩ agacooka, kana agooka hwaĩ-inĩ, kana ũtukũ gatagatĩ, kana ngũkũ ĩkĩgamba, o na kana gũgĩthererũka. ³⁶ O rĩrĩa angĩũka-rĩ, mūtikanareke amũkore mwĩrigĩtwo. ³⁷ ũguo ngũmwĩra, noguo ngwĩra andũ othe, atĩrĩ, ‘Ikaragai mwĩguĩte’.”

14

Jesũ Gũitĩrĩrio Maguta arĩ Bethania

¹ Na rĩrĩ, gwatigaire o mĩthenya ĩrĩ nĩguo kũgĩ na Gĩathĩ kĩa Bathaka na kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũmbia,* nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho nĩmacaragia ũrĩa mangĩnyitithia Jesũ na njĩra ya wara nĩguo mamũũrage. ² Makiuga atĩrĩ, “No tũtingĩmũnyiita hĩndĩ ya Gĩathĩ, tondũ andũ mahota kũruta haaro.”

* 14:1 Gĩathĩ kĩa Bathaka kĩaririkanagia Ayahudi ũrĩa mũraika wa Ngai aahĩtũkĩre mĩciĩ yao agĩthĩ kũũraga marigithathi ma andũ a Misiri.

³ Na rĩria arĩ itũũra-inĩ rĩa Bethania kwa mündũ wetagwo Simoni ũria warĩ na mangũ, aikarĩte metha-inĩ akĩria irio-rĩ, nĩhookire mündũ-wa-nja arĩ na cuba ya maguta ma goro mũno na manungi wega. Akĩũraga cuba iyo na akĩmũitĩria maguta macio mūtwe.

⁴ Andũ amwe arĩa maarĩ kuo makĩgua ũũru, makĩũrania atĩrĩ, “Maguta maya maitangwo ũguo nĩkĩ?”

⁵ Maguta macio nĩmangĩendio mbeeca ikĩrite mũcara wa mündũ wa mwaka mũgima nacio mbeeca icio iheo athĩini.” Magĩkũũma mündũ-wa-nja ũcio marĩ na ũũru.

⁶ Nowe Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Tiganai nake, mũramūtanga nĩkĩ? Nĩanjĩka ũndũ mwega mũno.

⁷ Athĩini marĩkoragwo na inyuĩ hĩndĩ ciothe na no mũmateithie hĩndĩ rĩa yothe mũngĩenda. No nĩ mũtirĩkoragwo na nĩ hĩndĩ ciothe. ⁸ Anjĩka o ũria angĩahota. Aitĩria mwĩrĩ wakwa maguta o mbere nĩ ũndũ wa kũhaarĩria gũthikwo gwakwa. ⁹ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, kũria guothe ũhoro-ũyũ-Mwega ũkaahunjagio thĩini wa thĩ, ũguo eka nĩũkeeragwo andũ nĩgeetha aririkanagwo.”

¹⁰ Hĩndĩ iyo Judasi Mũisikariota, ũmwe wa arĩa ikũmi na eerĩ, agĩthĩ kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene agakunyanĩre Jesũ kũrĩ o. ¹¹ Nao magĩkena mũno maigua ũguo na makĩmwĩra nĩmekũmũhe mbeeca. Nĩ ũndũ ũcio Judasi agĩcaria mweke wa kũmũneana kũrĩ o.

Jesũ Kũrianĩra Gĩathĩ kĩa Bathaka na Arutwo Ake

¹² Mũthenya wa mbere wa Gĩathĩ kĩa Mĩgate itarĩ Mĩkĩre Ndawa ya Kũmbia, o ũria wathĩnjagwo gatũrũme ka Bathaka-rĩ, arutwo a Jesũ makĩmũũria atĩrĩ, “Ŭkwenda tũthĩ kũ tũkahaarĩre nĩguo ũkarĩre irio cia Bathaka kuo?”

¹³ Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma arutwo ake eerĩ akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũtoonye itũũra, na nĩ mũgũcema-nia na mündũ ũkuuĩte ndigithũ ya maaĩ. Mũrũmĩrĩrei. ¹⁴ Kũria egũtoonya mwĩre mwene nyũmba iyo atĩrĩ, ‘Mũrutani arooria atĩrĩ, nyũmba yakwa ya ageni rĩ ha, harĩa ingĩrĩra irio cia Bathaka na arutwo akwa?’ ¹⁵ Nake nĩekũmuonia nyũmba nene ya igũrũ ikĩritwo indo na igathondekwo wega. Haarĩria irio cia Bathaka iitũ kuo.”

¹⁶ Arutwo acio makiumagara, magĩtoonya itũũra, magĩkora maũndũ mahaana o ta ũria Jesũ aamerĩte. Nĩ ũndũ ũcio makĩhaarĩria irio cia Bathaka.

¹⁷ Na gwakinya hwaĩ-inĩ, Jesũ agĩkinya kuo marĩ na arutwo arĩa ikũmi na eerĩ. ¹⁸ Maikarĩte metha-inĩ makĩria akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũmwe wanyu nĩekũngunyanĩra, ũmwe wa arĩa mararĩianĩra na nĩ.”

¹⁹ Makĩnyĩitwo nĩ kĩa mũno, na o ũmwe akamũũria atĩrĩ, “Ti-itherũ hihĩ nĩ nĩ?”

²⁰ Jesũ akĩmacookeria akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ũmwe wanyu inyuĩ ikũmi na eerĩ, ũria ũgũtobokanĩria mũgate mbakũri-inĩ hamwe na nĩ. ²¹ Mũrũ wa Mündũ egũthĩ o ta ũria ũhoro wake wandĩkitwo. No mündũ ũria ũgaakunyanĩra Mũrũ wa Mündũ kaĩ arĩ na haaro-ĩ! Nĩ kaba mündũ ũcio atangĩaciirwo.”

²² Ningĩ o makĩrĩaga-rĩ, Jesũ akĩoya mũgate, agĩcookia ngaatho, agĩcooka akĩwenyũranga, akĩhe arutwo ake, akiuga atĩrĩ, “Oyai; ũyũ nĩguo mwĩrĩ wakwa.”

²³ Agĩcooka akĩoya gĩkombe, agĩcookia ngaatho akĩmanengera, nao othe magĩkĩnyũra.

²⁴ Akĩmeera atĩrĩ, “Ino nĩyo thakame yakwa ya kĩrikanĩro, rĩa iitĩtwo nĩ ũndũ wa andũ aingĩ.

²⁵ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ndikũnyua rĩngĩ ndibei ya maciaro ma mũthabibũ, nginya mũthenya ũria ngaamĩnyua rĩ njerũ ũthamaki-inĩ wa Ngai.”

²⁶ Na maarĩkia kũina rwĩmbo, makiumagara magĩthĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaĩyũ.

Jesũ Kwaria ũria Petero Arĩmũkaana

²⁷ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ inyuothie nĩmũrĩndirika, nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: “‘Nĩngaringa mũrĩithi, nacio ng’ondũ ihurunjũke.’

²⁸ No ndaariũka, nĩngamũtongoria gũthĩ Galili.”

²⁹ Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “O na othe mangĩgũtirika, nĩ ndingĩgũtirika.”

³⁰ Nake Jesũ akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, ũmũthĩ, o ũtukũ ũyũ, ngũkũ itanakũga keerĩ, nĩũrĩngaana maita matatũ.”

³¹ No Petero akĩaria ahinyĩrĩrie, akiuga atĩrĩ, “O na angĩkorwo ndĩrĩkuanĩra nawe, nĩ nd-ingĩgũkaana!” O na acio angĩ othe makiuga o ũguo.

Mũgũnda-inĩ wa Gethisemane

³² Nao magĩkinya handũ heetagwo Gethisemane, nake Jesũ akĩĩra arutwo ake atĩrĩ, “Ikarai haha thiĩ ngahooe.” ³³ Akĩoya Petero na Jakubu na Johana agĩthiĩ nao, na o hĩndĩ iyo akĩnyiitwo nĩ kĩa kĩnene na agĩthiĩnika mũno. ³⁴ Akĩmeera atĩrĩ, “Ngoro yakwa nĩraigua kĩa mũno o ta ingĩkua, ikarai haha na mwĩhũge.”

³⁵ Na aathiathia hanini, akĩĩgũithia thiĩ, akĩhooya atĩ korwo kwahoteka, ihinda rĩu rĩmweherere. ³⁶ Akiuga atĩrĩ, “Abba, Baba, maũndũ mothe nĩmahotekaga nĩwe. Njehereria gĩkombe gĩkĩ. No ti ũrĩa ngwenda nĩ, no nĩ ũrĩa wee ũkwenda.”

³⁷ Ningĩ agĩcooka harĩ arutwo ake akĩmakora makomete. Akĩũria Petero atĩrĩ, “Simoni, kaĩ ũkomete? Ndũngĩhota gũikara ithaa rĩmwe wĩiguĩte? ³⁸ Mwĩhũgagei na mũhooyage nĩgeetha mũtikagwe magerio-inĩ. Ngoro nĩyenda, no mwĩrĩ ndũrĩ na hinya.”

³⁹ O rĩngĩ agĩthiĩ akĩhooya o ũguo. ⁴⁰ Na acooka rĩngĩ harĩ, agĩkora makomete tondũ nĩmahĩtĩtwo nĩ toro. Nao makĩrigwo nĩ ũrĩa mangĩmwĩra.

⁴¹ Ningĩ agĩũka ihinda rĩa gatatũ akĩmooria atĩrĩ, “O na rĩu mũrĩ o toro, o mũhurũkĩte? Kinyiai hau! Ithaa nĩrĩakinya. Atĩrĩrĩ, Mũrũ wa Mũndũ nĩakunyanĩrwo akaneanwo moko-inĩ ma andũ ehia.

⁴² ũkĩrai, tũthiĩ! ũrĩa ũkũngunyanĩra nĩarooka.”

Jesũ Kũnyiitwo

⁴³ O akĩaragia-rĩ, Judasi, ũmwe wa arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, agĩkinya. Ookire arĩ na gĩkundi kĩnene kĩa andũ marĩ na hiũ cia njora na njũgũma, matũmitwo nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho na athuuri.

⁴⁴ Judasi ũcio wamũkunyanĩre nĩamaheete kĩmenyithia akameera atĩrĩ, “Ŭrĩa ndĩmumunya nĩwe; mũmũnyiite na mũmũtware arangĩrwo.” ⁴⁵ Judasi o rĩmwe agĩthiĩ harĩ Jesũ, akĩmwĩta atĩrĩ, “Rabii!” na akĩmũmumunya. ⁴⁶ Nao andũ acio makĩguthũkĩra Jesũ makĩmũnyiita. ⁴⁷ Na ũmwe wa arĩa maarũngĩ hakuhĩ agĩcomora rūhiũ rwake rwa njora agĩtinia gũtũ kwa ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene.

⁴⁸ Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Kaĩ ndĩ mũtongoria wa akararia a watho atĩ nĩkĩo muoka kũũnyiita mũrĩ na hiũ cia njora na njũgũma? ⁴⁹ Ndĩratũũruga na inyuĩ hekarũ-inĩ ngĩrutanaga mũthenya o mũthenya na mũtingĩnyiita. No rĩrĩ, Maandĩko no nginya mahiinge.” ⁵⁰ Hĩndĩ iyo arutwo ake othe makĩmũtiganĩra, makĩũra.

⁵¹ Na mwanake ũmwe ũteehumbĩte kĩndũ tiga taama wa gatani akĩrũmĩrĩra Jesũ. Na rĩrĩa maamũnyiitire, ⁵² agĩtiga taama wake nao, akĩũra e njaga.

Jesũ Gũtwarwo Mbere ya Kĩama

⁵³ Nao andũ acio magĩtwara Jesũ kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene othe, na athuuri na arutani a watho makĩgomana hamwe. ⁵⁴ Petero akĩmũrũmĩrĩra arĩ haraaya o nginya agĩkinya nja ya mũciĩ wa mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene. Agĩkarania na thigari kũu agĩota mwaki.

⁵⁵ Na rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, o na Kĩama kũu gĩothe,[†] magĩcaria ũira wa kũũragithia Jesũ, no mationire. ⁵⁶ Na andũ aingĩ nĩmarutire ũira wa maheeni, no ũira wao ũkĩaga kũiguana.

⁵⁷ Gũgĩcooka gũkĩrũgama andũ amwe, nao makĩruta ũira wa maheeni makiuga atĩrĩ, ⁵⁸ “Nĩtwaiguire akiuga atĩrĩ, ‘Nĩngatharia hekarũ ĩno yakĩtwo nĩ andũ, na njake ĩngĩ ĩtakĩtwo nĩ mũndũ na ihinda rĩa mũthenya ĩtatũ.’” ⁵⁹ No o na moiga ũguo, ũira wao ũkĩaga kũiguana.

⁶⁰ Hĩndĩ iyo mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akĩrũgama gatagatĩ kao, akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Kaĩ wee ũtarĩ na ũndũ ũngĩcookia? Nĩ ũhoru ũrĩkũ ũyũ ũrathitangwo nago?” ⁶¹ No Jesũ agĩkira ki, na ndacookie ũndũ.

O rĩngĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ŭrĩa Mũrathime?”

⁶² Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “ĩ nĩ nĩ. Na nĩmũkona Mũrũ wa Mũndũ aikarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ŭrĩa-ũrĩ-Hinya, na agĩũka arĩ igũrũ rĩa matu.”

⁶³ Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene agĩtembũranga nguo ciake. Akĩũria atĩrĩ, “Tũgũkĩbatario nĩ aira angĩ a kĩ? ⁶⁴ Nĩmweiguĩra akĩrũma Ngai. Mũgwĩciiria atĩa?”

[†] 14:55 Kĩama gĩa Sanihedirini gĩakoragwo na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na athuuri, na arutani a watho wa Musa.

Nao othe makīmūtuīra atĩ aagĩrĩrwo nĩ kũūragwo. ⁶⁵ Hĩndĩ ĩyo amwe makĩambĩrĩria kũmūtuīra mata, na makīmūhumbĩra ũthiũ, makīmūringa na ngundi makīmwĩraga atĩrĩ, “Ta kĩrathe ũhoru.” Nacio thigari ikĩmuoya, ikĩmūhũura.

Petero Gũkaana Jesũ

⁶⁶ Na hĩndĩ ĩyo Petero aikarĩte o hau nja-rĩ, ũmwe wa ndungata cia airĩtu cia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mūnene akĩgerera ho. ⁶⁷ Rĩrĩa oonire Petero agĩota mwaki, akīmūrora wega.

“Akīmwĩra atĩrĩ, ‘O nawe uuma hamwe na Jesũ ũcio wa Nazarethi’.”

⁶⁸ Nowe Petero agĩkaana ũhoru ũcio, akīmwĩra atĩrĩ, “Ndiũ ũhoru ũcio, o na ndiramenya nĩ atĩa ũroiga,” na akiumagara agĩthĩ itoonyero-inĩ.

⁶⁹ Na rĩrĩa ndungata ĩyo ya mũirĩtu yamuonire ho, o rĩngĩ ikĩira arĩa maarũngĩ ho atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩ ũmwe wao.” ⁷⁰ No Petero agĩkaana ũhoru ũcio rĩngĩ.

Thuutha wa kahinda kanini, arĩa maarũgamĩte hakuhĩ makĩra Petero atĩrĩ, “Ti-itherũ ũrĩ ũmwe wao, nĩ ũndũ wĩ Mũgalili.”[‡]

⁷¹ Nake akĩambĩrĩria kwĩhĩta akiugaga atĩrĩ, “Nĩ ndiũ mũndũ ũyũ mūraaria ũhoru wake.”

⁷² O hĩndĩ ĩyo ngũkũ ĩgĩkũga hĩndĩ ya keerĩ. Nake Petero akĩiririka ũhoru ũrĩa Jesũ aamwĩrite atĩrĩ, “Ngũkũ ĩtanakũga keerĩ nĩũrĩngaana maita matatũ.” Nake akĩambĩrĩria kũrĩa.

15

Jesũ Gũtwarwo Mbere ya Pilato

¹ Na rĩrĩ, rūciinĩ tene, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri, na arutani a watho, na Kĩama gĩothe magĩtua ũrĩa megwĩka. Makĩoha Jesũ, makīmūtwaro, makīmūneana kũrĩ Pilato.

² Nake Pilato akīmūria atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũthamaki wa Ayahudi?”

Nake Jesũ akīmūcookeria atĩrĩ, “Iĩ, ũguo woiga nĩguo.”

³ Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene makīmũthitangĩra maũndũ maingĩ. ⁴ Nĩ ũndũ ũcio Pilato akīmūria o rĩngĩ atĩrĩ, “Kaĩ wee ũtarĩ na ũndũ ũgũcookia? Ta rora maũndũ marĩa mothe maragũthitangĩra.”

⁵ No Jesũ ndaigana gũcookia ũndũ, nake Pilato akĩgega.

⁶ Na rĩrĩ, kwarĩ mūtugo hĩndĩ ya Iruga rĩu rĩa Bathaka, Pilato nĩamohoragĩra mwohwo ũmwe, o ũrĩa andũ mangĩetirie. ⁷ Na nĩ kwarĩ mũndũ ũmwe wetagwo Baraba woohetwo hamwe na arĩa maambĩrĩrie ngũĩ ya gũũkĩrĩra thirikari na makooraga andũ thĩinĩ wa mbũkĩrĩra ĩyo. ⁸ Nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene gĩgĩthĩ harĩ Pilato, gĩkĩmūria eke o ũrĩa aamenyerete gwĩka.

⁹ Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ mũkwenda ndĩmuohorere mũthamaki wa Ayahudi?” ¹⁰ Nĩgũkorwo nĩamenyaga atĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene maaneanĩte Jesũ kũrĩ we nĩ ũndũ wa ũiru. ¹¹ No rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene makĩringĩrĩria kĩrĩndĩ kũ kũre Pilato ohore Baraba handũ ha Jesũ.

¹² Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Mũgũkienda njike atĩa na mũndũ ũyũ mwĩtaga mũthamaki wa Ayahudi?”

¹³ Nao makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mwambe mūtĩ igũrũ!”

¹⁴ Nake Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩkĩ? Nĩ ngero ĩrĩkũ agerete?”

No-o magĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra, makiugaga atĩrĩ, “Mwambe mūtĩ igũrũ!”

¹⁵ Na tondũ nĩendaga gũkenia kĩrĩndĩ kũ, Pilato akĩmohorera Baraba. Akĩhũũrithia Jesũ iboko, agĩcooka akīmūneana akambwo mūtĩ igũrũ.

Thigari Kũnyũrũria Jesũ

¹⁶ Nacio thigari igĩtwaro Jesũ gĩkaro-inĩ kĩa barũthi (na nĩkĩo gĩetagwo Puratoria); igĩcookanĩrĩria mbūtũ yotho ya thigari. ¹⁷ Ikĩmūhumba nguo ndaaya ya rangi wa ndathi, igĩcooka igĩtuma thũmbĩ ya mĩigua, ikĩmwĩkĩra mūtwe. ¹⁸ Ikĩambĩrĩria kũmũnyũrũria, ikĩmwĩraga atĩrĩ, “Ũkĩrĩ mũhoru, wee mũthamaki wa Ayahudi?” ¹⁹ Ikĩmūhũura na rũthanju mūtwe maita maingĩ ikĩmũtuagĩra mata. Ikĩgũũthia thĩ mbere yake, ikĩmũturagĩria ndu ta ikĩmũhooya. ²⁰ Na ciarĩkia kũmũnyũrũria-rĩ, ikĩmũruta nguo ĩyo ndaaya ya rangi wa ndathi, ikĩmūhumba nguo ciake mwene. Igĩcooka ikĩmuumagara ikamwambe mūtĩ igũrũ.

[‡] 14:70 Mwarĩrie wa andũ a kuuma Galili warĩ na ngũũrani na wa andũ a kuuma Judea.

Jesũ Kwambwo Mũtharaba-inĩ

²¹ Na marĩ njĩra thigari ikĩnyiita mündũ wahitũkaga akiuma mĩgũnda-inĩ, wetagwo Simoni wa kuuma Kurene, ithe wa Alekisandero na Rufusi, na ikĩmũkuuithia mũtharaba wa Jesũ na hinya. ²² Igĩgĩkinyia Jesũ handũ harĩa heetagwo Gologotha (ũguo nĩ kuuga Handũ hahaana ta Ihĩndĩ rĩa Mũtwe). ²³ Ningĩ igĩcooka ikĩmũhe ndibei itukanĩtio na manemane, nake Jesũ akĩrega kũmĩnyua. ²⁴ Igĩkĩmwamba mũtĩ igũrũ. Ikĩgayana nguo ciake, na ũndũ wa gũcicuukĩra mĩtĩ nĩguo imenye o ĩrĩa mündũ egũkuua.

²⁵ Kwarĩ thaa ithatũ cia rũciinĩ rĩrĩa ciamwambire mũtĩ igũrũ. ²⁶ Ũndũ ũrĩa aathitangĩrwo wandĩkitwo atĩrĩ, “Ũyũ nĩwe MŪTHAMAKI WA AYAHUDI.” ²⁷ Ningĩ ikĩamba atunyani eerĩ hamwe nake, ũmwe mwena wake wa ũrĩ, nake ũcio ũngĩ mwena wake wa ũmotho. ²⁸ (Namo Maandĩko makĩhingio marĩa moigaga atĩrĩ, “Aataranĩrio na andũ arĩa aagarari watho.”) ²⁹ Andũ arĩa maahitũkagĩra hau nĩmamũrumaga makĩinagia mĩtwe yao, makoiga atĩrĩ, “Hĩ! Wee ũngĩratharirie hekarũ na ũmĩake na mĩthenya itatũ-rĩ, ³⁰ harũrũka uume mũtharaba-inĩ ũcio, wĩhonokie!”

³¹ O ũndũ ũmwe athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho nĩmamũnyũrũragia, makerana atĩrĩ, “Nĩarahonokagia arĩa angĩ, no ndangĩhota kwĩhonokia we mwene. ³² Kristũ ũyũ, Mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, ta nĩakĩharũrũke rĩu oime mũtharaba-inĩ, nĩguo tuone twĩtikie.” O nao arĩa maambanĩrio hamwe nake, makĩmũruma.

Gĩkuũ kĩa Jesũ

³³ Na rĩrĩ, thaa thita cia mũthenya ciakinya, bũrũri wothe ũkĩgĩa nduma nginya thaa kenda. ³⁴ Na thaa kenda Jesũ akĩgũthũka na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Eloi, Eloi, lama sabakithani?” naguo ũguo nĩ kuuga atĩrĩ, “Ngai wakwa, Ngai wakwa, wandiganĩria nĩkĩ?”

³⁵ Rĩrĩa andũ amwe a arĩa marũngĩ hau maiguire ũguo, makiuga atĩrĩ, “Ta thikĩrĩriai agĩta Elija.”

³⁶ Mündũ ũmwe agĩteng’era, agĩtobokia thibũnji thiki-inĩ akĩmĩthecerera kamũrangi-inĩ akĩhe Jesũ anyue. Akiuga atĩrĩ, “Tiganai nake. Rekei tuone kana Elija nĩegũũka kũmũcuurũria mũtharaba-inĩ.”

³⁷ Nake Jesũ agĩkaya aanĩrĩire, agĩtuĩkana.

³⁸ Nakĩo gĩtambaya kĩa hekarũ gĩgĩatũkana icunjĩ igĩrĩ kuuma igũrũ nginya thĩ.* ³⁹ Na rĩrĩa mũnene-wa-thigari-igana, ũrĩa warũngĩ hau mang’ethanĩire, aiguire ũrĩa akaya na akĩona ũrĩa akua, akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ mündũ ũyũ oima Mũrũ wa Ngai!” ⁴⁰ Nĩ haarĩ na atumia meeroragĩra marĩ haraaya. ũmwe wao aarĩ Mariamu Mũmagidali, na Mariamu nyina wa Jakubu ũrĩa warĩ Mũnini na wa Jose, na Salome. ⁴¹ Rĩrĩa aarĩ Galili, atumia aya nĩo maamũrũmagĩrĩa na makamũtungatagĩra. Ningĩ hau nĩ haarĩ na atumia angĩ aingĩ arĩa mookĩte nake Jerusalemu.

Gũthikwo kwa Jesũ

⁴² Na tondũ kwarĩ Mũthenya wa Kwĩhaarĩria (nĩguo mũthenya ũrĩa wĩ mbere ya Thabatũ), gwakuhĩrĩria hwaĩ-inĩ-rĩ, ⁴³ Jusufu wa Arimathea, mündũ warĩ igweta mũno Kĩama-inĩ gĩa athuuri, na we mwene nĩeetagĩrĩa ũthamaki wa Ngai, agĩthĩ kũrĩ Pilato na ũcamba, akĩhooya etikĩrio akuue mwĩrĩ wa Jesũ.† ⁴⁴ Nake Pilato akĩgega aigua atĩ Jesũ nĩarĩkĩtie gũkua. Agĩta mũthigari ũrĩa mũnene-wa-thigari-igana, akĩmũũria kana Jesũ nĩarĩkĩtie gũkua. ⁴⁵ Rĩrĩa aamenyithirio nĩ mũnene ũcio wa thigari igana atĩ nĩguo kwarĩ, agĩtĩkĩria Jusufu akuue mwĩrĩ ũcio. ⁴⁶ Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩgũra taama wa gatani, agĩcuurũria mwĩrĩ ũcio. Akĩũkũnja na taama ũcio wa gatani, agĩthĩ akĩũiga thĩnĩ wa mbĩrĩra yenjetwo rwaro-inĩ rwa ihiga. Agĩcooka akĩgaragaria ihiga rĩkĩhinga mũromo wa mbĩrĩra ĩyo. ⁴⁷ Nake Mariamu Mũmagidali na Mariamu ũrĩa nyina wa Jose makĩona harĩa aigirwo.

16

Kũriũka kwa Jesũ

¹ Na rĩrĩ, Thabatũ yathira, Mariamu Mũmagidali, na Mariamu nyina wa Jakubu, na Salome makĩgũra indo nungi wega nĩgeetha mathĩ makahake mwĩrĩ wa Jesũ. ² Mũthenya wa mbere wa

* 15:38 Gĩtambaya kĩa hekarũ kĩagayanĩtie Handũ-harĩa-Hatheru na Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno. Gwatũkana gwakĩo kuonanirie atĩ Kristũ nĩatoonyire kwa Ngai nĩ ũndũ witũ, na agĩtũhingũrĩa njĩra ya gũthiiga mbere ya Ngai. † 15:43 Maarĩ na ihenya rĩa kweheria mwĩrĩ wa Jesũ mũtĩ-igũrũ maũthike mbere ya Thabatũ kwambĩrĩa.

kiumia, rūciinĩ tene thuutha wa riũa kũratha, marĩ njĩra magĩthiĩ mbĩrĩra-inĩ, ³ nĩmoranagia atĩrĩ, “Nũũ ũgũtũgaragarĩria ihiga rĩehere mũromo-inĩ wa mbĩrĩra?”

⁴ No rĩrĩa maatiirire maitho, makĩona ihiga rĩu nĩriagaragarĩtio rĩkehera, nĩgũkorwo rĩarĩ inene mũno. ⁵ Na rĩrĩa maatoonyaga mbĩrĩra-thiĩnĩ, makĩona mwanake wehumbĩte nguo njerũ ndaaya aikarĩte thĩ mwena wao wa ũrĩo, nao makĩmaka.

⁶ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũmaka. Mũracaria Jesũ ũrĩa wa Nazarethi, ũrĩa ũrambirwo mũtĩ igũrũ. Nĩariũkĩte! Ndarĩ haha. Onei harĩa maramũigĩte. ⁷ No thiĩ mwĩre arutwo ake o na Petero atĩrĩ, ‘Nĩekũmũtongoria gũthiĩ Galili. Kũu nĩkuo mũkaamuona, o ta ũrĩa aamwĩre’.”

⁸ Atumia acio makiuma hau mbĩrĩra-inĩ makĩinainaga na magegete. Matirĩ mũndũ meerire ũndũ, tondũ nĩmetigagĩra.

(Maandiko mamwe ma tene matirĩ gacunjĩ gaka kuuma Mariko 16:9-20)

⁹ Mũthenya wa mbere wa kiumia rūciinĩ tene Jesũ ariũka-rĩ, aambire kuumĩrĩra Mariamu Mũmagidali ũrĩa aarutĩte ndaimono mũgwanja. ¹⁰ Nake Mariamu agĩthiĩ akĩĩra arĩa maatũire na Jesũ, akĩmakora magĩcakaya na makĩrĩra. ¹¹ Nao maigua atĩ Jesũ nĩariũkĩte, na atĩ Mariamu nĩamuonete, makĩrega gwĩtikia.

¹² Thuutha ũcio Jesũ akiumĩrĩra andũ angĩ eerĩ ao, ahaana ũndũ ũngĩ, rĩrĩa maathiiaga mĩgũnda-inĩ. ¹³ Andũ acio makĩhũndũka, magĩthiĩ makĩĩra arutwo arĩa angĩ; no-o nao makĩrega kũmetikia.

¹⁴ Thuutha ũcio Jesũ akiumĩrĩra arutwo arĩa ikũmi na ũmwe makĩrĩa irio; akĩmatetia nĩ ũndũ wa kwaga gwĩtikia na nĩ ũndũ wa ũmũ wa ngoro ciao, nĩ ũndũ wa kũrega gwĩtikia arĩa maamuonete thuutha wa kũriũka gwake.

¹⁵ Akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ thĩ yothe mũkahunjĩrie andũ othe Ũhoru-ũrĩa-Mwega. ¹⁶ Na mũndũ o wothe ũgetikia na abatithio nĩakahonoka, no ũrĩa wothe ũtagetikia nĩagatuĩrwo ciira. ¹⁷ Nacio ciama ici nĩ igatwaranaga na arĩa metikĩtie: Nĩmakaingata ndaimono thiĩnĩ wa rĩitwa rĩakwa; na nĩmakaaria na thiomi njerũ; ¹⁸ na nĩmakanyĩta nyoka na moko mao; na rĩrĩa makaanyua thumu, ndũkamathũkia o na hanini; nĩmakaigagĩrĩra andũ arĩa arũaru moko, nao mahone.”

¹⁹ Mwathani Jesũ aarĩkia kũmaarĩria ũhoru ũcio, agĩtwarwo igũrũ na agĩikara thĩ guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai. ²⁰ Nao arutwo magĩcooka makiumagara na makĩhunja ũhoru kũndũ guothe, nake Mwathani akĩrutithania wĩra nao, na agekĩraga ũhoru wake hinya na ũndũ wa ciama iria ciatwaranaga na ũhoru ũcio.

LUKA

Ūhoru wa Gūtongoria

¹ Andū aingĩ nĩmarĩkĩtie kwandĩka ūhoru wa maũndũ marĩa mahingĩtio gatagatĩ-inĩ gaitũ, ² o ta ūrĩa twaheirwo ūhoru wamo nĩ arĩa meyoneire maũndũ macio kuuma o kĩambĩrĩria marĩ aira na ndungata cia ūhoru ūcio. ³ Nĩ ūndũ ūcio, tondũ nĩ mwene nĩndũĩrĩtie maũndũ macio mothe wega kuuma kĩambĩrĩria-rĩ, ngakĩona arĩ wega o na nĩ ngwandĩkĩre mūtatarata mwega wa maũndũ macio, wee mūnene mūgaathe Theofilo, ⁴ nĩgeetha ūmenye na ma maũndũ marĩa warutirwo.

Gūciarwo kwa Johana Mūbatithania Kūmenyithanio

⁵ Na rĩrĩ, hĩndĩ rĩa Herode aarĩ mūthamaki wa Judea, nĩ kwarĩ mūthĩnjĩri-Ngai wetagwo Zakaria, warĩ wa gĩkundi kĩa athĩnjĩri-Ngai kĩa Abija; mūtumia wake eetagwo Elizabethi na aarĩ wa rūciaro rwa Harūni. ⁶ O eerĩ maarĩ arũngĩrĩru maitho-inĩ ma Ngai, na nĩmathĩkagĩra maathani ma Mwathani na mawatho mothe matarĩ na ūcuuke. ⁷ Nao matiarĩ na twana tondũ Elizabethi aarĩ thaata; na eerĩ maarĩ akūrũ mūno.

⁸ Na rĩrĩ, mūthenya ūmwe Zakaria nĩarutaga wĩra wa mūthĩnjĩri-Ngai arĩ mbere ya Ngai, tondũ rĩarĩ ihinda rĩa gĩkundi gĩake gūtungata-rĩ, ⁹ nĩathuurirwo na njĩra ya gūcuukĩrwo mĩtĩ, kūringana na mūtugo wa ūthĩnjĩri-Ngai, athĩ thĩnĩ wa hekarũ ya Mwathani agacine ūbumba. ¹⁰ Na rĩrĩa ihinda rĩa gūcina ūbumba rĩakinyire, kĩrĩndĩ gĩothe kĩrĩa kionganĩte nĩ ūndũ wa kũhooya, nĩ kĩahooyagĩra na kũu nja.

¹¹ Hĩndĩ iyo mūraika wa Mwathani akiumĩrĩra Zakaria, na akĩrũgama mwena wa ūrĩo wa kĩgongona kĩrĩa gĩa gūcinĩra ūbumba. ¹² Rĩrĩa Zakaria aamuonire, akĩhahũka na akĩyũrwo nĩ guoya. ¹³ No mūraika ūcio akĩmwĩra atĩrĩ: “Zakaria, tiga gwĩtigĩra; mahooya maku nĩmaiguĩtwo. Mūtumia waku Elizabethi nĩagagūciarĩra mwana wa kahĩ, nawe nĩũkamūtua Johana. ¹⁴ Nĩũgakena na ūcanjamũke, nĩ ūndũ wake na andũ aingĩ nĩmagakenio nĩgūciarwo gwake, ¹⁵ nĩgũkorwo nĩagatuĩka mūndũ mūnene maitho-inĩ ma Mwathani. Ndarĩ hĩndĩ akaanyua ndibei o na kana kĩndũ o kĩngĩ kĩgagatu kĩngĩtũma mūndũ arĩo, na nĩakaiyũrwo nĩ Roho Mũtheru kuuma o gūciarwo gwake. ¹⁶ Nake nĩakagarũra andũ aingĩ a Isiraeli macookerere Mwathani Ngai wao. ¹⁷ Na nĩagathĩ mbere ya Mwathani arĩ na roho na hinya wa Elija, nĩguo agarũre ngoro cia maithe mendane na ciana ciao, nao arĩa aremi amagarũre magĩe na ūũgĩ wa andũ arĩa athingu, nĩgeetha ahaarĩrie andũ mahote gweterera Mwathani.”

¹⁸ Zakaria akĩũria mūraika ūcio atĩrĩ, “Ingĩmenya ma ya ūhoru ūcio atĩa? Nĩ ndĩ mũthuri mũkũrũ o na mūtumia wakwa arĩ na mĩaka mĩingĩ.”

¹⁹ Mūraika ūcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ Gaburieli, ūrĩa ūrũgamaga mbere ya Ngai, na nĩ gūtũmwo ndũmĩtwo ngwarĩrie na ngwĩre ūhoru ūyũ mwega. ²⁰ Na rĩu nĩũgũkira ūremwo nĩ kwaria nginya mūthenya ūrĩa ūndũ ūcio ūkaahinga, tondũ ndũnetĩkia ciugo ciakwa, o icio ikaahinga ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩrie rĩakinya.”

²¹ Hĩndĩ iyo yothe, andũ nĩmetereire Zakaria na makarigagwo nĩ kĩrĩa gĩatũmĩte aikare mūno ūguo thĩnĩ wa hekarũ.* ²² Rĩrĩa oimire, ndaigana kũhota kũmaarĩria; magĩkĩmenya atĩ nĩonete kĩoneki arĩ thĩnĩ wa hekarũ, nĩgũkorwo no kũmaheneria aamahenagĩria na guoko, agĩkara o ūguo atekũhota kwaria.

²³ Rĩrĩa ihinda rĩake rĩa gūtungata† rĩathirire-rĩ, akĩnũka gwake mūciĩ. ²⁴ Thuutha ūcio Elizabethi mūtumia wake akĩgĩa nda, na handũ ha mĩeri itano agĩkara ehithĩte. ²⁵ Akiuga atĩrĩ, “Nĩ Mwathani ūnjikĩre ūũ. Matukũ-inĩ maya nĩanjikĩte wega na akanjehereria thoni cia kũmenwo nĩ andũ.”

Gūciarwo kwa Jesũ Kūmenyithanio

²⁶ Naguo mweri wa itandatũ wa Elizabethi gũkorwo arĩ na nda-rĩ, Ngai nĩatũmire mūraika Gaburieli athĩ Nazarethi itũũra rĩarĩ kũu Galili, ²⁷ akĩmūtũma kũrĩ mũirĩtu gathirange worĩtio nĩ mūndũ

* 1:21 Andũ meetereire Zakaria oime Handũ-harĩa-Hatheru oke amarathime na kirathimo kĩa Harūni kĩrĩa kĩrĩ Ndar 6:24-26. † 1:23 Mūthĩnjĩri-Ngai aatungataga hekarũ-inĩ kiumia kĩmwe harĩ mĩeri itandatũ, nĩ kuuga maita meerĩ harĩ mwaka ūmwe.

wetagwo Jusufu, wa rūciaro rwa Daudi. Mũirĩtu ũcio gathirange eetagwo Mariamu. ²⁸ Mũraika ũcio akĩmuumĩrĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndakũgeithia, wee ũrathimĩtwo mũno! Mwathani arĩ hamwe nawe.”

²⁹ Nake Mariamu agĩthĩĩnĩka mũno nĩ ũndũ ũcio, na akĩgega akĩrigwo nĩ ũhoru wa ngeithi icio. ³⁰ Nowe mũraika ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mariamu tĩga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo nĩũkinyĩrwo nĩ wega wa Ngai. ³¹ Nawe nĩũkũgĩa nda na nĩũgaaciara mwana wa kahĩ, nawe nĩũkamũtua Jesũ. ³² Nake nĩagatuĩka mũnene na ageetagwo Mũrũ-wa-Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. Mwathani Ngai nĩakamũhe gĩtĩ kĩa ũnene kĩrĩa gĩa ithe Daudi, ³³ nake nĩagathamakĩra nyũmba ya Jakubu nginya tene; ũthamaki wake ndũgaathira o na rĩ.”

³⁴ Mariamu akĩũria mũraika ũcio atĩrĩ, “Ũndũ ũyũ ũngĩhoteka atĩa, kuona atĩ ndĩ o mũirĩtu gathirange?”

³⁵ Nake mũraika ũcio akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Roho Mũtheru nĩagooka igũrũ rĩaku naguo hinya wa Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩũgakũhumbĩra, nĩ ũndũ ũcio mwana ũrĩa ũgaaciarwo nĩ mũtheru na ageetagwo Mũrũ wa Ngai. ³⁶ O na Elizabethi, ũrĩa wa mbarĩ cianyũ, o nake nĩekũgĩa kaana arĩ mũkũrũ, o ũcio weragwo atĩ nĩ thaata, nĩgũkorwo rĩu arĩ na nda ya mĩeri itandatũ. ³⁷ Nĩgũkorwo gũtirĩ ũndũ ũngĩrema Ngai.”

³⁸ Nake Mariamu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ndungata ya Mwathani. Nĩrogĩkwo o ta ũguo woiga.” Hĩndĩ iyo mũraika akĩmũtiga agĩthĩ.

Mariamu Gũceerera Elizabethi

³⁹ Matukũ-inĩ o ro macio, Mariamu akĩĩhaarĩria, agĩthĩ ahiũhĩte nginya itũũra rĩarĩ bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Judea, ⁴⁰ agĩtoonya mũciĩ gwa Zakaria, na akĩgeithia Elizabethi. ⁴¹ Rĩrĩa Elizabethi aigũire ngeithi cia Mariamu-rĩ, kaana gake gakĩambarara karĩ nda yake, nake Elizabethi akĩiyũrwo nĩ Roho Mũtheru. ⁴² Akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Wee wĩ mũrathime gatagatĩ ka atumia othe, nako kaana karĩa ũgaaciara nĩkarathime! ⁴³ No nĩ kĩ gĩtũmĩte njĩkwo wega ũũ, atĩ nyina wa Mwathani wakwa no ooke kũnjeerera? ⁴⁴ Ndaigua mũgambo wa ngeithi ciaku wakinya matũ-inĩ makwa, nako kaana karĩa karĩ nda yakwa kamarara nĩ ũndũ wa gũkena. ⁴⁵ Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũcio wĩtikĩtie atĩ maũndũ marĩa Mwathani amwĩrĩte nĩmakahingio!”

Rwĩmbo rwa Mariamu

⁴⁶ Nake Mariamu akiuga atĩrĩ:

“Ngoro yakwa nĩragooca Mwathani,

⁴⁷ naguo roho wakwa nĩũrakenera Ngai Mũhonokia wakwa,

⁴⁸ nĩgũkorwo nĩaririkanĩte

kwĩnyiihia kwa ndungata yake.

Kuuma rĩu njiarwa ciothe irĩnjĩtaga mũrathime,

⁴⁹ nĩgũkorwo ũcio ũrĩ Hinya nĩanjĩkĩre maũndũ manene,

narĩo rĩitwa rĩake nĩ rĩtheru.

⁵⁰ Tha ciake nĩikinyagĩra arĩa mamwĩtigagĩra,

kuuma njiarwa nginya njiarwa.

⁵¹ Nĩekĩte maũndũ ma hinya na guoko gwake;

na arĩa etĩi aharaganagia meciiria ma ngoro ciao.

⁵² Nĩaharũrũkĩtie aathanĩ kuuma itĩ-inĩ ciao cia ũnene,

no agatũũgĩra arĩa menyiihagia.

⁵³ Nĩahũũnĩtie arĩa ahũtu na maũndũ mega,

no arĩa itonga akamaingata matarĩ na kĩndũ.

⁵⁴ Nĩateithĩtie Isiraeli ndungata yake,

akaririkana ũhoru wake wa kũiguanĩra tha,

⁵⁵ o ta ũrĩa eerire maithe maitũ,

atĩ nĩakaiguĩra Iburahĩmu hamwe na njiaro ciake tha, nginya tene.”

⁵⁶ Nake Mariamu agĩikara na Elizabethi ta mĩeri itatũ, agĩcooka akĩinũka kwao.

Gũciarwo kwa Johana Mũbatithania

⁵⁷ Na rĩrĩ, ihinda rĩa Elizabethi rĩakinya rĩa gũciara, agĩciara kahĩ. ⁵⁸ Andũ a itũũra rĩake na a mbarĩ ciao makĩguua atĩ Mwathani nĩakĩrĩrĩrie kũmũiguĩra tha, nao magĩkena hamwe nake.

⁵⁹ Mũthenya wa ĩnana wakinya, magĩũka nĩguo maruithie kaana kau, nao meendaga gũgatua Zakaria o ta ũrĩa ithe eetagwo, ⁶⁰ no nyina akĩaria, akiuga atĩrĩ, “Aca! Gegwĩtwo Johana.”

⁶¹ Nao andũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ wa mbarĩ cianyu wĩtagwo rĩitwa rĩu!”

⁶² Nao makĩũria ithe ũrĩa angĩenda gatuuo na ũndũ wa kũmũheneria na moko. ⁶³ Akĩmeetia kahengere ga kwandĩkwo, nake akĩandĩka atĩrĩ, “Rĩitwa rĩako nĩ Johana.” Naguo ũndũ ũcio ũkĩgegĩa andũ othe. ⁶⁴ O hĩndĩ ĩyo akĩhingũka kanua, naruo rũrĩmĩ rwake rũkĩregera, akĩambĩrĩria kwaria, akĩgooca Ngai. ⁶⁵ Nao andũ othe a itũũra makĩyũrwo nĩ guoya, makaaragia ũhoru wa maũndũ macio mothe, namo makĩhunja bũrũri-inĩ ũcio wothe wa irĩma wa Judea. ⁶⁶ Nao arĩa othe maiguire ũhoru ũcio makĩgegĩa nĩguo makĩũria atĩrĩ, “Kaĩ kaana gaka gagaatuĩka ũ? Nĩgũkorwo guoko kwa Mwathani kwari hamwe nako.”

Rwĩmbo rwa Zakaria

⁶⁷ Nake ithe Zakaria akĩyũrwo nĩ Roho Mũtheru, akĩratha ũhoru, akiuga atĩrĩ,

⁶⁸ “Mwathani Ngai wa Isiraeli arogoocwo, tondũ nĩokĩte na agakũũra andũ ake.

⁶⁹ Nĩatwambararĩrie rũhĩa rwa ũhonokio thĩinĩ wa nyũmba ya Daudi, ndungata yake

⁷⁰ (o ta ũrĩa aarĩtie matukũ ma tene na tũnua twa anabii ake atheru),

⁷¹ rwa gũtũhonokia kuuma kũrĩ thũ ciitũ, na kuuma kũrĩ guoko kwa arĩa othe matũmenaga,

⁷² nĩguo aigũire maithe maitũ tha, na aririkane kĩrĩkanĩro gĩake gĩtheru,

⁷³ o mwĩhĩtwa ũrĩa eehĩĩire ithe witũ Iburahĩmu:

⁷⁴ atĩ nĩagatũhonokia kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciitũ, na atũhotithie kũmũtungatagĩra tũtarĩ na guoya,

⁷⁵ tũrĩ atheru na athingu mbere yake matukũ-inĩ maitũ mothe.

⁷⁶ “O nawe, kaana gakwa, nĩũgetagwo mũnabii wa Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno; nĩgũkorwo nĩũgaathiiaga mbere ya Mwathani nĩguo ũmũthondekagĩre njĩra ciae,

⁷⁷ na ũmenyithie andũ ake ũhoru wa ũhonokio nĩ ũndũ wa kũrekerwo mehia mao,

⁷⁸ na tondũ wa tha nyingĩ cia Ngai witũ, tha icio nĩigatũma riũa rĩtũrathĩre kuuma igũrũ,

⁷⁹ nĩgeetha rĩarĩre arĩa matũũraga nduma-inĩ, o na arĩa matũũraga kĩiruru-inĩ gĩa gĩkuũ, nĩguo rĩtongorie magũrũ maitũ njĩra-inĩ ya thayũ.”

⁸⁰ Nako kaana kau gagĩkũra, na gagĩgĩa hinya roho-inĩ wako; nake agĩtũũra werũ-inĩ nginya hĩndĩ ĩrĩa eyumĩririe kũrĩ andũ a Isiraeli.

2

Gũciarwo kwa Jesũ

¹ Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio, Kaisari Augusito nĩarutire watho atĩ andũ othe a mabũrũri mothe marĩa maathanagwo nĩ Aroma matarwo. ² (Rĩrĩ nĩrĩo rĩarĩ itarana rĩa mbere rĩrĩa rĩataranirwo hĩndĩ ĩrĩa Kuirinio aarĩ barũthi wa Suriata.) ³ Nao andũ magĩthiĩ kwĩyandikithia o mũndũ itũũra-inĩ rĩake mwene.

⁴ Nĩ ũndũ ũcio Jusufu o nake akĩambata kuuma itũũra rĩa Nazarethi kũu Galili, agĩthiĩ Judea, agĩkinya Bethlehemu itũũra rĩa Daudi, tondũ we aarĩ wa nyũmba o na wa mbarĩ ya Daudi. ⁵ Nake aathiire kuo nĩgeetha makeyandikithie marĩ na Mariamu, mũirĩtu ũrĩa endaga kũhikia, nake aarĩ mũritũ. ⁶ Na hĩndĩ ĩrĩa maarĩ o kũu, ihinda rĩa mwana gũciarwo rĩgĩkinya, ⁷ Nake Mariamu

akirigithatha kaana ga kahĩ. Agĩkooha na taama, agĩgakomia thĩinĩ wa mũharatĩ tondũ nĩmagĩte handũ ha kũraara thĩinĩ wa nyũmba ya ageni.

Arĩithi na Araika

⁸ Na kũu bũrũri ũcio, nĩ kwarĩ arĩithi maikaraga mĩgũnda-inĩ, maikarĩtie mahiũ mao ũtukũ.*
⁹ Mũraika wa Mwathani akĩmoimĩrĩra, naguo riiri wa Mwathani ũkĩmatherera hau maarĩ, nao makĩnyiitwo nĩ guoya. ¹⁰ No mũraika ũcio akĩmeera atĩrĩ, “Tigai gwĩtigĩra. Ndamũrehera ũhoru mwega na wa gĩkeno kĩnene, ũrĩa ũgaatuĩka wa andũ othe. ¹¹ Ũmũthĩ itũũra-inĩ rĩa Daudi, nĩmũciarĩrwo mũhonokia; nake nĩwe Kristũ ũrĩa Mwathani. ¹² Na rĩrĩ, kĩrĩa kĩrĩmũmenyithia ũhoru ũcio nĩ gĩkĩ: Nĩmũrĩona gakenge koheetwo na taama gakometio thĩinĩ wa mũharatĩ.”

¹³ Na o rĩmwe hakiumĩra gĩkundi kĩnene kĩa araika a igũrũ hamwe na mũraika ũcio, makĩgooca Ngai, makiuga atĩrĩ,

¹⁴ “Ngai arokumio kũu igũrũ mũno,
 naguo thayũ ũrogĩa gũkũ thĩ kũrĩ andũ arĩa akenagĩra.”

¹⁵ Na rĩrĩa araika acio maamatigire magĩcooka igũrũ-rĩ, arĩithi acio makĩrĩrana atĩrĩ, “Nĩtũthĩ Bethlehemu tũkoone ũndũ ũcio wĩkĩkĩte, ũcio Mwathani aatũhe ũhoru wagu.”

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ mahiũhĩte, magĩkora Mariamu na Jusufu o na gakenge kau gakometio thĩinĩ wa mũharatĩ. ¹⁷ Na maarĩkia gũkoona, makĩmemerekia ũhoru ũrĩa maaheetwo ũkonĩ kaana kau, ¹⁸ nao arĩa othe maũiguire makĩgegio mũno nĩ maũndũ marĩa arĩithi acio maameeraga. ¹⁹ Nowe Mariamu akĩga maũndũ macio mothe ngoro-inĩ yake, na agĩkara akĩmeciiragia. ²⁰ Nao arĩithi acio makĩhũndũka, magĩkumagia na makĩgoocaga Ngai nĩ ũndũ wa maũndũ macio mothe maiguĩte na makoona, o ta ũrĩa meerĩtwo.

Jesũ Gũtwarwo Hekarũ

²¹ Mũthenya wa kanana wakinya, rĩrĩa ihinda rĩako rĩa kũrua rĩakinyire-rĩ, kaana kau gagĩtuuo Jesũ, rĩitwa rĩrĩa mũraika aakaheete mbere ya nyina kũgĩa nda yako.

²² Na rĩrĩ, rĩrĩa ihinda rĩao rĩa gũtherio rĩakinyire kũringana na Watho wa Musa-rĩ,† Jusufu na Mariamu magĩgatwara Jerusalemu nĩguo magakaneane harĩ Mwathani ²³ (o ta ũrĩa kwandĩkitwo Watho-inĩ wa Mwathani atĩrĩ, “Irigithathi rĩothe rĩa kahĩ nĩ rĩrĩamũragĩrwo Mwathani”), ²⁴ na marute igongona kũringana na ũrĩa Watho wa Mwathani uugĩte: “Nĩ ndirahũgĩ igĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ.”

²⁵ Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ mũndũ kũu Jerusalemu wetagwo Simeoni, warĩ mũthingu na mwĩtigĩri Ngai. Nake aatũire etereire kũhonokio kwa Isiraeli, nake Roho Mũtheru aarĩ hamwe nake. ²⁶ Nĩaguũrĩrio nĩ Roho Mũtheru atĩ ndagakua atoneete Kristũ ũrĩa wa Mwathani. ²⁷ Nake agĩtoonya thĩinĩ wa hekarũ atongoretio nĩ Roho. Na rĩrĩa aciari a kaana kau ti Jesũ, maagatwarire hekarũ thĩinĩ nĩguo mahingie ũrĩa mūtugo wa watho watũite-rĩ, ²⁸ Simeoni agĩkaiyũkia moko-inĩ make na akĩgooca Ngai, akiuga atĩrĩ:

²⁹ “Mwathani Mwene-Hinya,
 rĩu rekereria ndungata yaku ithĩ na thayũ, o ta ũrĩa wanjĩrĩire.

³⁰ Nĩgũkorwo maitho makwa nĩmonete ũhonokio waku,

³¹ ũrĩa ũhaarĩirie mbere ya andũ othe,

³² ũrĩ ũtheri wa kũguũrĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ,
 o na riiri kũrĩ andũ aku a Isiraeli.”

³³ Nake ithe na nyina makĩgega mũno nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa maarĩrio igũrũ rĩako. ³⁴ Simeoni agĩcooka akĩmarathima akĩra Mariamu, nyina wa kaana kau atĩrĩ, “Kaana gaka nĩ gatuĩtwo ga kũgũithia na gũũkĩria andũ aingĩ thĩinĩ wa Isiraeli, na gatuĩke kĩmenyithia kĩrĩa kĩrĩmenagĩrĩrio, ³⁵ nĩgeetha meciiria ma ngoro nyingĩ maguũrio. O na ngoro yaku o nayo nĩgattheecwo na rũhiũ rwa njora.”

³⁶ Ningĩ nĩ kwarĩ na mūtumia mũnabii, wetagwo Anna mwarĩ wa Fanueli, wa mũhĩrĩga wa Asheri. Mūtumia ũcio aarĩ mũkũrũ mũno; aikarire na mũthuriwe mĩaka mũgwanja kuuma ahika, ³⁷ agĩcooka

* 2:8 Mahiũ ma kũrutwo magongona maarĩithagĩrio gũkuhĩ na Bethlehemu mwaka wotho. Arĩithi maamaroraga matikaiyo kana marĩio nĩ nyamũ. † 2:22 Mūtumia angĩagĩre kaana etagĩrĩa mĩthenya mĩrongo ina nĩguo acooke athĩ hekarũ akarute igongona rĩa gũtherio.

agĩkara arĩ wa ndigwa na hĩndĩ ĩyo aarĩ na mĩaka mĩrongo ĩnana na ĩna. Nake ndoimaga hekarũ-inĩ, no aatũire kuo ahooyaga Ngai ũtukũ na mũthenya, na akehiingaga kũria irio na akahooyaga. ³⁸ Hĩndĩ o ĩyo agĩka harĩ, agĩcookeria Ngai ngaatho, na akĩaria ũhoru wa kaana kau kũrĩ arĩa othe meetagĩrĩa kuona gũkũrwo kwa Jerusalemu.

³⁹ Rĩria Jusufu na Mariamu maarĩkirie gwĩka maũndũ marĩa mothe maathanĩtwo nĩ watho wa Mwachani-rĩ, magĩcooka Galili, makĩinũka itũura rĩao kũu Nazarethi. ⁴⁰ Nako kaana kau gagĩkũra, gakĩgĩa na hinya; gakĩiyũrwo nĩ ũũgĩ, naguwo wega wa Ngai warĩ hamwe nako.

Jesũ arĩ Kamwana thĩnĩ wa Hekarũ

⁴¹ Mwaka o mwaka aciari ake nĩmathiiaga Jerusalemu nĩ ũndũ wa Gĩathĩ kĩa Bathaka.† ⁴² Jesũ aakinyia mĩaka ikũmi na ĩrĩ, makĩambata nake magĩthĩ Gĩathĩ-inĩ kũu kũringana na mũtugo.§ ⁴³ Na Gĩathĩ kũu gĩathira, rĩria aciari ake mainũkaga-rĩ, kamwana kau ti Jesũ, gagĩtigwo na thuutha kũu Jerusalemu, no matiamenyire. ⁴⁴ Nao magĩthĩ rũgendo rwa mũthenya mũgima, magĩciiragia atĩ aarĩ gĩkundi-inĩ kĩa. Thuutha ũcio makĩambĩrĩa kũmũcaria kũrĩ andũ a mbarĩ yao o na kũrĩ arata. ⁴⁵ Hĩndĩ ĩria mamwaagire, magĩcooka Jerusalemu makamũcarie. ⁴⁶ Thuutha wa mũthenya ĩtatũ makĩmũkora hekarũ-inĩ aikarĩte gatagatĩ ka arutani,* amathikĩrĩrie na akĩmooragia ciũria. ⁴⁷ ũria wothe waiguaga akĩaria nĩagegagio nĩ ũmenyo wake na ũria aacookagia. ⁴⁸ Rĩria aciari ake maamuonire, makĩgega. Nyina akĩmũũria atĩrĩ, “Mũriũ, ũgũtwĩka ũguo nĩkĩ? Nĩ na thoguo nĩ tũgũcarĩtie tũrĩ na kĩa mũno.”

⁴⁹ Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũnjarie? Kaĩ mũtooĩ atĩ njagĩrĩrwo gũkorwo ndĩ nyũmba-inĩ ya Baba?” ⁵⁰ No-o matiataũkĩrwo nĩ ũria aameeraga.

⁵¹ Nake agĩcooka hamwe nao nginya Nazarethi, na nĩamathĩkagĩra. No nyina nĩagaga maũndũ macio mothe ngoro-inĩ yake. ⁵² Nake Jesũ agĩkũra, akĩũhĩgaga, na akĩnenehaga, akĩendagwo nĩ Ngai, o na andũ.

3

Johana Mũbatithania Kũhaarĩria Njĩra

¹ Na rĩrĩ, mwaka wa ikũmi na ĩtano wa ũthamaki wa Tiberio Kaisari, hĩndĩ ĩria Pontio Pilato aarĩ barũthi wa Judea, nake Herode aathanaga Galili, na Filipu mũrũ wa ĩthe aathanaga Iturea na Tarokoniti, nake Lusania agaathana Abilene, ² hĩndĩ ĩyo Anasi na Kaiafa maarĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene,* ũhoru wa Ngai nĩwakinyĩre Johana mũrũ wa Zakaria arĩ werũ-inĩ. ³ Nake agĩthĩ bũrũri wothe ũria warĩ hakuhĩ na Rũũ rwa Jorodani, akĩhunjagia atĩ andũ merire nĩguo marekerwo mehia mao nĩgeetha mabatithio. ⁴ O ta ũria kwandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mũnabii Isaia atĩrĩ:

“Nĩ mũgambo wa mũndũ ũkwanĩrĩa werũ-inĩ, akoiga atĩrĩ,

‘Haarĩrai njĩra ya Mwachani,

rũngariai tũcĩra twake.†

⁵ Mĩkuru yothe nĩgathikwo,

nacio irĩma ciothe na tũrĩma nĩkaaraganio.

Njĩra iria njogomu nĩkarũngario,

nacio njĩra iria itarĩ njaraganu nĩkaaraganio.

⁶ Nao andũ othe nĩmakona ũhonokio wa Ngai.’”

⁷ Andũ aingĩ nĩmathiire kũrĩ Johana akamabatithie, nake akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ rũciarũ rũrũ rwa ndũira! Nũũ ũmũtaarĩte mũũrĩre marakara marĩa makirĩ gũũka? ⁸ Ciarai maciaro maringaine na kwĩrira. Na mũtikambĩrĩrie kwĩra na ngoro cianyu atĩrĩ, ‘ĩthe witũ nĩ Iburahĩmu,’ Nĩgũkorwo

† 2:41 Arũme othe a Ayahudi na andũ a mĩcĩ yao maagĩrĩrwo nĩgũthĩ Jerusalemu ciathĩ ithatũ o mwaka, nĩcio Bathaka, na Bendegothito, na Gĩathĩ gĩa ĩthũnũ. § 2:42 Tũmwana twakinyia mĩaka ikũmi na ĩrĩ nĩtwambagĩrĩa kwĩharĩria gũtongoria maũndũ ma ndini.

* 2:46 Arutani a watho kana Rabii nĩo mooĩ maũndũ ma ndini ya Kĩyahudi mũno makĩria. * 3:2 Anasi aarĩ mũthĩnjĩri-Ngai kuuma mwaka wa ĩtandatũ mbere ya gũciarwo gwa Kristũ. O na gũtuĩka aathanĩ a Roma nĩmamweheririe, Ayahudi nĩmamwĩtikĩrĩte. Andũ a Roma nao maathuurire Kaiafa, na nĩ ũndũ ũcio magĩkorwo marĩ athĩnjĩri-Ngai eerĩ. † 3:4 Tene njĩra nĩciathondekagwo mũthamaki angĩakorirwo agĩthĩ kũndũ. Johana Mũbatithania ookĩte gũthondeka ngoro cia andũ arĩa meetereire Mũhonokia.

ngũmwĩra atĩrĩ, Ngai no atũme mahiga maya matuĩke ciana cia Iburahĩmu. ⁹ Ithanwa nĩrĩgĩtwo itina-inĩ cia mĩtĩ, na mũtĩ o wotho ũtaciara maciaro mega ũrĩtemagwo ũgaikio mwaki-inĩ.”

¹⁰ Nao andũ acio makĩmũũria atĩrĩ, “Tũkiagĩrĩrwo nĩ gwĩka atĩa?”

¹¹ Nake Johana akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũrĩ na nguo igĩrĩ nĩagaĩre ũrĩa ũtarĩ, nake ũrĩa ũrĩ na irio nĩeke o ta ũguo.”

¹² Nao etia mbeeca cia igooti[‡] o nao magĩũka mabatithio, makĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, twagĩrĩrwo nĩ gwĩkaga atĩa?”

¹³ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũtigetagie mbeeca makĩria ya ũrĩa mwathĩtwo mwĩtagie.”

¹⁴ Nacio thigari[§] ikĩmũũria atĩrĩ, “Na ithuĩ-rĩ, twagĩrĩrwo nĩ gwĩkaga atĩa?”

Nake agĩcicookeria atĩrĩ, “Mũtigatunyage andũ mbeeca na mũtikamaigagĩre igenyo; na ningĩ iganagwoi nĩ mũcaara wanyu.”

¹⁵ Na rĩrĩ, andũ nĩmaikaraga metereire marĩ na mwĩhoko, na othe magecũũranagia ngoro-inĩ ciao kana hihi Johana ahota gũkorwo nĩwe Kristũ. ¹⁶ Nowe Johana akĩmacookeria akĩmeera othe atĩrĩ, “Nĩ-rĩ, ndĩmũbatithagia na maaĩ. No nĩ kũrĩ mũndũ ũgũũka ũrĩ na hinya kũngĩra, ũrĩa nĩ itagĩrĩre kuohora ndigi cia iraatũ ciake. We akaamũbatithagia na Roho Mũtheru o na mwaki. ¹⁷ Gĩtarũrũ gĩake akĩnyĩtĩte na guoko nĩguo atherie kĩhuhĩro gĩake, na acookanĩrĩre ngano amĩikie ikũmbĩ rĩake, no nĩagacina mahuti na mwaki ũtangĩhoreka.” ¹⁸ Johana nĩataarire andũ na ciugo nyingĩ na akamahunjagĩria Ũhoro-ũrĩa-Mwega.

¹⁹ Na rĩrĩ, rĩrĩa Johana aatetirie Herode ũrĩa warĩ mũthamaki tondũ wa kũhikia Herodia, mũtumia wa mũrũ wa ithe na nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa mangĩ mothe mooru eekĩte, ²⁰ Herode nĩongereire ũndũ ũngĩ mũũru makĩria; naguo nĩ wa kũnyĩtithia Johana na kũmuohithia njeera.

Kũbatithio na Rũciaro rwa Jesũ

²¹ Hĩndĩ rĩa andũ othe maarĩkirie kũbatithio, o nake Jesũ nĩabatithirio. Na rĩrĩa aahooyaga, Igũrũ rĩkĩhingũka, ²² nake Roho Mũtheru agĩkũrũka akĩũmba igũrũ rĩake arĩ na mwĩrĩ wahaanaga ta wa ndutura. Naguo mũgambo ũkiuma Igũrũ ũkiuga atĩrĩ, “Wee nĩwe mũrũ wakwa ũrĩa nyendete; na nĩnganaga mũno nĩwe.”

²³ Na rĩrĩ, Jesũ akĩambĩrĩria ũtungata wake aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka ta mĩrongo itatũ. Nao andũ meeciiragia atĩ aarĩ mũrũ wa Jusufu,

mũrũ wa Heli, ²⁴ mũrũ wa Mathati,

mũrũ wa Lawi, mũrũ wa Meliki,

mũrũ wa Janai, mũrũ wa Jusufu,

²⁵ mũrũ wa Matathia, mũrũ wa Amosi,

mũrũ wa Nahumu, mũrũ wa Esili,

mũrũ wa Nagai, ²⁶ mũrũ wa Maathi,

mũrũ wa Matathia, mũrũ wa Semeini,

mũrũ wa Joseki, mũrũ wa Joda,

²⁷ mũrũ wa Joanani, mũrũ wa Resa,

mũrũ wa Zerubabeli, mũrũ wa Shelathieli,

mũrũ wa Neri, ²⁸ mũrũ wa Meliki,

mũrũ wa Adi, mũrũ wa Kosamu,

mũrũ wa Elimadami, mũrũ wa Eri,

²⁹ mũrũ wa Joshua, mũrũ wa Eliezeri,

mũrũ wa Jorimu, mũrũ wa Mathati,

mũrũ wa Lawi, ³⁰ mũrũ wa Simeoni,

mũrũ wa Juda, mũrũ wa Jusufu,

mũrũ wa Jonamu, mũrũ wa Eliakimu,

³¹ mũrũ wa Melea, mũrũ wa Mena,

mũrũ wa Matatha, mũrũ wa Nathani,

mũrũ wa Daudi, ³² mũrũ wa Jesii,

[‡] 3:12 Mbeeca cia igooti cionganagio nĩ Ayahudi o na gũtuĩka ciarĩ cia thirikari ya Roma. Andũ acio nĩmamenetwo mũno nĩ ũndũ wa gũteithia Aroma. [§] 3:14 Atongoria amwe a Ayahudi o na ciikaro imwe ciao nĩmetĩkĩrĩtio kũgĩa na thigari ciao cia kwĩgĩtĩra nĩ thirikari ya Roma. Andũ maathũire mĩtugo ya thigari, no ti wĩra wao.

mūrū wa Obedi, mūrū wa Boazu,
 mūrū wa Salimoni, mūrū wa Nahashoni,
³³ mūrū wa Aminadabu, mūrū wa Aruni,
 mūrū wa Hezironi, mūrū wa Perezu,
 mūrū wa Juda, ³⁴ mūrū wa Jakubu,
 mūrū wa Isaaka, mūrū wa Iburahimu,
 mūrū wa Tera, mūrū wa Nahoru,
³⁵ mūrū wa Serugu, mūrū wa Reu,
 mūrū wa Pelegu, mūrū wa Eberi,
 mūrū wa Shela, ³⁶ mūrū wa Kainani,
 mūrū wa Arafakasadi, mūrū wa Shemu,
 mūrū wa Nuhu, mūrū wa Lameku,
³⁷ mūrū wa Methusela, mūrū wa Enoku,
 mūrū wa Jaredi, mūrū wa Mahalaleli,
 mūrū wa Kenani, ³⁸ mūrū wa Enoshu,
 mūrū wa Sethi, mūrū wa Adamu,
 mūrū wa Ngai.

4

Jesū Kūgerio

¹ Nake Jesū akiuma kuu Jorodani aiyūrītwo nĩ Roho Mũtheru, agĩtwarwo nĩ Roho werũ-inĩ, ² kũrĩa aagereirio nĩ mũcukani matukũ mĩrongo ĩna. Ndaarĩaga kĩndũ matukũ-inĩ macio, namo maathira agĩkorwo arĩ mũhũutu.

³ Nake mũcukani akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai, ĩra ihiga rĩrĩ rĩtuĩke mũgate.”

⁴ Nake Jesū akĩmĩcookeria atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: ‘To mũgate wiki ũngĩtũuria mũndũ muoyo.’”

⁵ Nĩngĩ mũcukani akĩmũtwara handũ hatũũgĩru mũno, na gwa kahinda kanini mũno akĩmuonia mothamaki mothe ma gũkũ thĩ. ⁶ Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngũkũhe wathani wa kuu guothe na riiri wakuo wothe, nĩgũkorwo nĩheanĩtwo kũrĩ nĩ, na no ndĩciheane kũrĩ mũndũ o wothe ũrĩa ingĩenda kũhe. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio ũngĩnyinamĩrĩra ũhooe, mothe megũtuĩka maku.”

⁸ Jesū akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: ‘Hooyaga Mwathani Ngai waku na ũmũtungatagĩre o we wiki.’”

⁹ Nake mũcukani akĩmũtwara Jerusalemu, na akĩmũrũgamia gathũrũmũndũ-inĩ ka hekarũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai, wĩgũithie thĩ kuuma haha. ¹⁰ Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ:

“‘Nĩagaatha araike ake nĩ ũndũ waku
 makũmenyerere wega;

¹¹ nĩngĩ nĩmagakwanĩrĩria na moko mao,
 nĩgeetha ndũkaringwo kũgũrũ nĩ ihiga.’”

¹² Nake Jesū akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maandĩko moigĩte atĩrĩ: ‘Ndũkanagerie Mwathani Ngai waku.’”

¹³ Rĩrĩa mũcukani aarĩkirie kũmũgeria na njĩra ciothe-rĩ, akĩmũtiga nginya ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩire rĩkoneka.

Jesū Kũregwo Nazarethi

¹⁴ Nake Jesū agĩcooka Galili arĩ na hinya wa Roho, nayo ngumo yake ikĩhunja kuu bũrũri ũcio wothe.

¹⁵ Nake nĩarutanaga thunagogi-inĩ ciao, nao andũ othe makĩmũkumia.

¹⁶ Na rĩrĩ, nĩathiire Nazarethi, kũrĩa aarereirwo, na agĩtoonya thunagogi mũthenya wa Thabatũ, o ta ũrĩa aamenyerete gwĩka. Nake akĩrũgama na igũrũ athome Maandĩko. ¹⁷ Akĩnengerwo ibuku rĩa gĩkũnjo rĩa mũnabii Isaia. Akĩrĩkũnjũra, akĩona harĩa handĩkitwo atĩrĩ:

¹⁸ “Roho wa Mwathani arĩ igũrũ rĩakwa,
 nĩ ũndũ nĩanjitĩrĩrie maguta
 nĩguo hunjagĩrie arĩa athĩni Ũhoro-ũrĩa-Mwega.
 Nĩandũmĩte thĩ nyanĩrĩre kuohorwo kwa arĩa moheetwo,

na atĩ arĩa atumumu nĩmegũcooka kuona,
na njohorithie arĩa mahinyĩrĩrio,

¹⁹ ningĩ nyanĩrĩre mwaka wa gwĩtĩkĩrĩka wa Mwathani.”

²⁰ Agĩcooka agĩkũnja ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, agĩcookeria mũmenyereri wa thunagogi, agĩkara thĩ. Nao andũ arĩa othe maarĩ thunagogi makĩmũrora. ²¹ Nake akĩambĩrĩria kwaria, akĩmeera atĩrĩ, “Ũmũthĩ maandĩko maya nĩ mahingio mũkĩiguagĩra.”

²² Nao andũ othe makĩmũgaatha na makĩgegio mũno nĩ ciugo njega iria cioimaga kanua gake. Makĩũrania atĩrĩ, “Githĩ ũyũ ti mũrũ wa Jusufu?”

²³ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩ mũkũnjĩra thimo ĩrĩa yugaga atĩrĩ, ‘Ndagĩtarĩ, wĩhonie wee mweni! Maũndũ marĩa tũguĩte atĩ nĩ wekire kũu Kaperinaumu meeke gũkũ itũũra-inĩ rĩaku.’”

²⁴ Agĩthĩ na mbere kuuga atĩrĩ, “Ngũmwĩra na ma, gũtirĩ mũnabii wĩtikagĩrwo itũũra-inĩ rĩake.

²⁵ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩ kwarĩ atumia aingĩ a ndigwa Isiraeli matukũ-inĩ ma Elija, rĩrĩa igũrũ rĩarĩ ihinge mĩaka ĩtatũ na nuthu, na ng’aragu nene ĩkĩiyũra bũrũri wothe. ²⁶ No Elija ndaigana gũtũmwo kũrĩ o na ũmwe wao, tiga kũrĩ mũtumia wa ndigwa ũrĩa watũire itũũra rĩa Zarefathu kũu bũrũri wa Sidoni. ²⁷ Ningĩ nĩ kwarĩ andũ aingĩ maarĩ na mangũ thĩinĩ wa Isiraeli ihinda rĩa Elisha ũrĩa mũnabii, no gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wao wahonirio tiga Naamani ũrĩa Mũsuriata.”

²⁸ Andũ othe arĩa maarĩ thĩinĩ wa thunagogi nĩmarakarire mũno rĩrĩa maiguire ũguo. ²⁹ Magĩũkĩra makĩmũrutũrũra kuuma itũũra-inĩ rĩu, makĩmũtwara rwere-inĩ rwa karĩma harĩa itũũra rĩu rĩakĩtwo, nĩguo mamũikie na kũu kĩharũrũka-inĩ. ³⁰ Nowe Jesũ akĩgerera gatagatĩ-inĩ ka andũ, agĩthĩra.

Jesũ Kũingata Roho Mũũru

³¹ Agĩcooka agĩkũrũka, agĩthĩ Kaperinaumu, itũũra rĩarĩ Galili, na mũthenya wa Thabatũ akĩambĩrĩria kũruta andũ. ³² Nao andũ makĩgega nĩ ũndũ wa ũrutani wake, tondũ ndũmĩrĩri yake yarĩ ya wathani.

³³ Na rĩrĩ, kũu thĩinĩ wa thunagogi nĩ kwarĩ na mũndũ warĩ na ndaimono, nĩyo ngoma thũku. Nake akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, ³⁴ “Hĩ! Ũrenda atĩa na ithuĩ, wee Jesũ wa Nazarethi? Ũũkĩte gũtũniina? Nĩngũũ, we nĩwe ũrĩa Mũtheru wa Ngai!”

³⁵ Nake Jesũ akĩmĩkũma, akĩmĩra atĩrĩ, “Kira, na uume thĩinĩ wake!” Nayo ndaimono ĩyo ĩkĩgũithia mũndũ ũcio thĩ hau mbere yao othe, ĩkiuma na ndĩamũtihirie.

³⁶ Nao andũ othe makĩgega makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ ũrutani ũyũ ũhaana atĩa? Araatha ngoma thũku arĩ na wathani na hinya, nacio ikoimal!” ³⁷ Nayo ngumo yake ĩkĩhunja kũrĩa guothe kwariganĩtie na kũu.

Jesũ Kũhonia Andũ Aingĩ

³⁸ Nake Jesũ akiuma thunagogi, agĩthĩ mũciĩ gwa Simoni. Na rĩrĩ, nyina wa mũtumia wa Simoni aarĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ mũno, nao magĩthaitha Jesũ nĩ ũndũ wake. ³⁹ Nĩ ũndũ ũcio, akĩnamĩrĩra harĩ we, na agĩatha mũrimũ ũcio uume mwĩrĩ wake, naguo ũkiuma. Nake mũtumia ũcio agĩũkĩra o rĩmwe na akĩambĩrĩria kũmatungatĩra.

⁴⁰ Na rĩrĩa rĩua rĩathũaga, andũ makĩrehera Jesũ andũ arĩa othe maarĩ na mĩrimũ ngũrani, nake akĩmaigĩrĩra moko o mũndũ o mũndũ, akĩmahonia. ⁴¹ O na ningĩ ndaimono ikiuma andũ aingĩ, ĩkĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrũ wa Ngai!” Nowe agĩcikaania na agĩcigiria ciarie, tondũ nĩcioĩ atĩ nĩwe Kristũ.

⁴² Na gwakĩa-rĩ, Jesũ akiumagara agĩthĩ kũndũ gũtaarĩ andũ. Nao andũ makĩmũcacia, na rĩrĩa maakinyire harĩa aarĩ, makĩgeria kũmũgĩrĩrĩria ndakoime kũu amatige. ⁴³ Nowe akĩmeera atĩrĩ, “No nginya hunjie Ũhoro-ũrĩa-Mwega wa ũthamaki wa Ngai matũũra-inĩ marĩa mangĩ o namo, nĩ ũndũ nĩkĩo ndaatũmirwo.” ⁴⁴ Nake agĩthĩ na mbere na kũhunja thĩinĩ wa thunagogi cia Judea.

Gwĩta Atũmwo a Mbere

¹ Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe Jesũ arũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria rĩa Genesareti, nakĩo kĩrĩndĩ kĩa andũ aingĩ nĩkĩahatĩkanaga kĩmũkuhĩrĩrie nĩguo gĩthĩkĩrĩrie ũhoro wa Ngai, ² nake akĩona tũtarũ twĩrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria rĩu, tũtigĩtwo ho nĩ ategi a thamaki, arĩa maathambagia neti ciao cia gũtega.

³ Agĩtoonya gatarũ kamwe, nako kaarĩ ga Simoni, akĩmũthaitha agatoonyatoonyie maaĩ-inĩ, kehere hũgũrũrũ-inĩ. Agĩcooka agĩkara thĩ, akĩambĩrĩria kũruta andũ ũhoro arĩ gatarũ-inĩ kau.

⁴ Na aarĩkia kwaria, akĩĩra Simoni atĩrĩ, “Twara gatarũ haarĩa hariku, mũikũrũkie neti maaĩ-inĩ, mũtege thamaki.”

⁵ Nake Simoni akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathi witũ, tũrutĩte wĩra mũritũ ũtukũ wothē, na tũtinanyi-ita kĩndũ o na kĩ. No tondũ nĩwoiga ũguo-rĩ, nĩngũikũrũkia neti.”

⁶ Maarĩkia gwĩka ũguo, makĩnyiita thamaki nyingĩ mũno, nginya neti ciao ikĩambĩrĩria gũtuĩka.

⁷ Nĩ ũndũ ũcio makĩheneria arĩa maarutithanagia wĩra nao, arĩa maarĩ gatarũ kau kangĩ moke mamateithie, nao magĩũka makĩiyũria tũtarũ twerĩ ki, o nginya tũkĩambĩrĩria gũtoonyerera maaĩ-inĩ.

⁸ Hĩndĩ ĩrĩa Simoni Petero onire ũguo, akĩĩgũithia maru-inĩ ma Jesũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Njeherera Mwathani; niĩ ndĩ mũndũ mwĩhia!” ⁹ Nĩgũkorwo we na arĩa othe maarĩ nao nĩmagegire mũno nĩ ũndũ wa thamaki iria maanyitĩte, ¹⁰ o na Jakubu na Johana, ariũ a Zebedi, arĩa maarutithanagia wĩra na Simoni nĩmagegire.

Nake Jesũ akĩĩra Simoni atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra; kuuma rĩu ũrĩtegaga andũ.” ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio makĩumĩria tũtarũ twao hũgũrũrũ-inĩ cia iria, magĩtiga indo ciao ciothe, makĩmũrũmĩrĩa.

Mũndũ Warĩ na Mangũ

¹² Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩmwe rĩrĩa Jesũ aarĩ itũũra-inĩ rĩmwe-rĩ, nĩguokire mũndũ waiyũrĩtwo nĩ mangũ mwĩrĩ wothē. Na rĩrĩa onire Jesũ, akĩĩgũithia, agĩturumithia ũthiũ wake thĩ, akĩmũthaitha, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ũngĩenda-rĩ, no ũũtherie.”

¹³ Jesũ agĩtambũrũkia guoko gwake, akĩhutia mũndũ ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩngwenda. Therio!” Na o hĩndĩ ĩyo akĩhonio mangũ.

¹⁴ Jesũ agĩcooka akĩmũkaania, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkeere mũndũ o na ũ, no thĩ, ũkeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, na ũrute magongona marĩa Musa aathanire nĩ ũndũ wa gũtherio gwaku, arĩ ũira kũrĩ o.”

¹⁵ Na rĩrĩ, ngumo yake ĩgĩkĩrĩrĩa kũhunja makĩria, o nginya kĩrĩndĩ kĩngĩ ma kĩa andũ gĩgĩũka kũmũthikĩrĩa na kũhonio mĩrimũ yao. ¹⁶ No Jesũ nĩheragĩra andũ, agathiĩ kũndũ gũtarĩ andũ kũhoera Ngai kuo.

Jesũ Kũhonia Mũndũ Wakuĩte Cĩga

¹⁷ Mũthenya ũmwe nĩ kũrutana aarutanaga, nao Afarisai na arutani a watho arĩa mookĩte kuuma matũũra mothe ma Galili, na Judea, na Jerusalemu, maikarĩte thĩ hau. Naguo hinya wa Ngai wa kũhonania warĩ hamwe na Jesũ. ¹⁸ Na rĩrĩ, nĩhookire andũ makuuĩte mũndũ na kĩbarĩ, warũarĩte mũrimũ wa gũkua cĩga, nao makĩgeria kũmũtoonyia nyũmba mamũige harĩ Jesũ. ¹⁹ Na rĩrĩa maagire njĩra ya gwĩka ũguo nĩ ũndũ wa ũingĩ wa andũ, makĩhaica nyũmba-igũrũ magĩtharia maturubarĩ, makĩmũikũrũkĩria mwanya-inĩ ũcio o arĩ kĩbarĩ-inĩ, nginya gatagatĩ-inĩ ka andũ acio makĩmũiga o hau Jesũ aarĩ.

²⁰ Rĩrĩa Jesũ onire wĩtikio wao, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrata, nĩwarekerwo mehia maku.”

²¹ Nao Afarisai na arutani a watho makĩambĩrĩria gwĩciiria ngoro-inĩ ciao, makiuga atĩrĩ, “Kaĩ mũndũ ũyũ arĩ ũ, ũkũrũma Ngai? Nũũ ũngĩhota kũrekanĩra mehia, tiga Ngai we wiki?”

²² Nowe Jesũ nĩamenyaga ũrĩa meeciiragia na akĩmooria atĩrĩ, “Mũreciiria maũndũ macio ngoro-inĩ cianyu nĩkĩ? ²³ Nĩ ũndũ ũrĩkũ mũhũthũ; nĩ kwĩra mũndũ, ‘Nĩwarekerwo mehia maku,’ kana nĩ kũmwĩra, ‘Ŭkĩra wĩtware?’ ²⁴ No nĩgeetha mũmenye atĩ Mũrũ wa Mũndũ arĩ na ũhoti gũkũ thĩ wa kũrekanĩra mehia-rĩ ...” Akĩĩra mũndũ ũcio wakuĩte cĩga atĩrĩ, “Ndakwĩra atĩrĩ, ũkĩra, oya kĩbarĩ gĩaku, ũinũke.” ²⁵ O hau hau akĩrũgama mbere yao, akĩoya kĩbarĩ kĩrĩa akomeire, na akĩinũka mũciĩ akĩgoocaga Ngai. ²⁶ Nao andũ othe nĩmagegire na magĩkumia Ngai. Makĩiyũrwo nĩ guoya, makiuga atĩrĩ, “Ŭmũthĩ nĩtuonete maũndũ tũtarĩ tuona.”

Jesũ gwĩta Lawi

²⁷ Thuutha wa ũguo, Jesũ akĩumagara na akĩona mũndũ warĩ mwĩtia wa mbeeca cia igooti wetagwo Lawi aikarĩte harĩa heetagĩrio mbeeca cia igooti. Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩa.” ²⁸ Nake Lawi agĩũkĩra, agĩtiga indo ciake ciothe, akĩmũrũmĩrĩa.

²⁹ Lawi agĩcooka akĩrugithĩria Jesũ iruga inene gwake mũciĩ, na gĩkundi kĩnene kĩa etia mbeeca cia igooti o na andũ angĩ nĩmarĩĩanagĩra nao. ³⁰ No Afarisai na arutani a watho arĩa maarĩ a gĩkundi kĩa magĩtetia arutwo ake makĩmooria atĩrĩ, “Mũrĩĩanagĩra na mũkanyuuanĩra na etia mbeeca cia igooti na andũ ehia nĩkĩ?”

³¹ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Andũ arĩa agima mũĩrĩ tio mabataragio nĩ ndagĩtarĩ, no nĩ arĩa arũaru. ³² Nĩ ndiokire gwĩta andũ arĩa athingu, no nĩ arĩa ehia, nĩguo merire.”

Jesũ Kũũrio Kĩũria Igũrũ rĩa Kwĩhinga Kũrĩa

³³ Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Arutwo a Johana nĩ meehingaga kũrĩa irio kaingĩ kaingĩ makahooya, o nao arutwo a Afarisai nĩmekaga o ũguo, no aku marĩaga na makanyua hĩndĩ ciothe.”

³⁴ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “No mwĩre ageni a mũhikania mehinge kũrĩa rĩrĩa e hamwe nao? ³⁵ No rĩrĩ, ihinda nĩrĩgakinya rĩrĩa mũhikania akeetherio kuuma kũrĩ o; matukũ-inĩ macio-rĩ, nĩ makeehinga kũrĩa irio.”

³⁶ Ningĩ Jesũ akĩmahe ũhoro na ngerekano ĩno, akĩmeera atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ ũngĩtinia kĩraka kuuma harĩ nguo njerũ, agĩĩkire nguo ngũrũ. Angĩĩka ũguo, angĩkorwo atarũrite nguo njerũ, nakĩo kĩraka kũ kĩa nguo ĩyo njerũ kĩage kwagĩrĩra nguo ĩyo ngũrũ. ³⁷ Ningĩ gũtirĩ mũndũ wĩkagĩra ndibei ya mũhikano mondo-inĩ ngũrũ. Angĩka ũguo, ndibei ĩyo ya mũhikano no ĩtarũre mondo icio, ndibei ĩyo ĩitĩke, nacio mondo icio ĩtarũkange. ³⁸ Aca, ti ta ũguo, ndibei ya mũhikano no nginya ĩĩkĩrwo mondo-inĩ njerũ. ³⁹ O na gũtirĩ mũndũ thuutha wa kũnyua ndibei ngũrũ ũcookaga kwenda ndibei ĩyo ya mũhikano, nĩ ũndũ oigaga atĩrĩ, ‘Ĩrĩa ngũrũ nĩyo njega.’”

6

Jesũ nĩwe Mwathani wa Thabatũ

¹ Mũthenya ũmwe wa Thabatũ, Jesũ akĩgerera mĩgũnda-inĩ ya ngano, nao arutwo ake makĩambĩrĩria gũtua ngira imwe cia ngano, magĩcirigitha na moko, makĩrĩa ngano. ² Afarisai amwe makĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kĩratũma mwĩke ũrĩa gũtetĩkĩrĩtio nĩ watho mũthenya wa Thabatũ?”

³ Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Kaĩ mũtathomete ũrĩa Daudi eekire, rĩrĩa we na arĩa maarĩ nake maarĩ ahũtu? ⁴ Aatoonyire Nyũmba ya Ngai, akĩoya na akĩrĩa mĩgate ĩrĩa yamũĩrwo Ngai, ĩrĩa ateetĩkĩrĩtio kũrĩa nĩ watho tiga no athĩnjĩri-Ngai meetĩkĩrĩtio kũmĩrĩa, na agĩcooka akĩhe arĩa maarĩ nake ĩmwe yayo.” ⁵ Jesũ agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Mũrũ wa Mũndũ nĩwe Mwathani wa Thabatũ.”

⁶ Na rĩrĩ, mũthenya ũngĩ wa Thabatũ nĩathĩire thunagogi-inĩ, akĩrutana, nakuo nĩ kwarĩ na mũndũ warĩ mwonju guoko gwake kwa ũrĩo. ⁷ Nao Afarisai na arutani a watho nĩmacaragia ũndũ mangĩthitangĩra Jesũ, nĩ ũndũ ũcio makĩmũrora mũno, mone kana nĩekũhonania mũthenya wa Thabatũ. ⁸ Nowe Jesũ, tondũ nĩamenyaga ũrĩa meeciiragia, akĩira mũndũ ũcio wonjete guoko atĩrĩ, “Ŭkĩra ũrũgame mbere ya andũ othe.” Nĩ ũndũ ũcio agĩũkĩra akĩrũgama hau.

⁹ Jesũ agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmũũria atĩrĩ, nĩ ũndũ ũrĩkũ mwĩtikĩrie nĩ watho mũthenya wa Thabatũ: nĩ gwĩka wega kana nĩ gwĩka ũũru, nĩ kũhonokia muoyo kana nĩ kũũniina?”

¹⁰ Akĩhũgũra, akĩmarora othe, agĩcooka akĩira mũndũ ũcio atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko gwaku.” Nake agĩĩka o ro ũguo; nakuo guoko gwake gũkĩhonio biũ. ¹¹ Nao makĩrakara mũno, makĩambĩrĩria kũũrania ũrĩa mangĩĩka Jesũ.

Atũmwo arĩa Ikũmi na Eerĩ

¹² Mũthenya ũmwe Jesũ nĩoimagarire agĩthĩĩ kĩrĩma-inĩ akahooe, akĩraara akĩhooya Ngai ũtukũ wothe. ¹³ Gwakĩa-rĩ, agĩĩta arutwo ake moke harĩ we, agĩthũura andũ ikũmi na eerĩ ao, akĩmatua atũmwo, nao nĩ: ¹⁴ Simoni (ũrĩa aatũire Petero), na Anderea mũrũ wa nyina, na Jakubu, na Johana, na Filipu, na Baritholomayo, ¹⁵ na Mathayo, na Toma, na Jakubu wa Alufayo, na Simoni ũrĩa wetagwo Zelote, ¹⁶ na Judasi wa Jakubu, na Judasi Mũisikariota ũrĩa wamũkunyanĩire.

Irathimo na Irumi

¹⁷ Nake Jesũ agĩĩkũrũka hamwe nao, makĩrũgama handũ haarĩ haraganu. Gĩkundi kĩnene kĩa arutwo ake kĩarĩ ho, o na andũ aingĩ mũno kuuma Judea guothe, na Jerusalemu, o na kuuma ndeere-inĩ cia Turo na Sidoni, ¹⁸ nao mookĩte nĩguo mamũigwe na mahonio mĩrimũ yao. Nao arĩa

maanyamaragio nĩ ngoma thũku makĩhonio, ¹⁹ nao andũ othe makĩgeria kũmũhutia, tondũ hinya nĩwoimaga thĩinĩ wake na ũkamahonia othe.

²⁰ Nake akĩrora arutwo ake, akiuga atĩrĩ:

“Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ athĩini,
nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai nĩ wanyu.

²¹ Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ mũhũũtaga rĩu,
nĩgũkorwo nĩmũkahũũnio.

Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ mũrarĩra rĩu,
nĩgũkorwo nĩmũgatheka.

²² Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ hĩndĩ ĩrĩa andũ mekũmũmena,
na meyamũre kũrĩ inyuĩ, na mamũrume,
na mathũkĩrĩrie rĩitwa rĩanyu,
nĩ ũndũ wa Mũrũ wa Mũndũ.

²³ “Mũthenya ũcio nĩmũgakena na mũrũgarũge, tondũ mũcaara wanyu nĩ mũingĩ Igũrũ. Nĩgũko-
rwo ũguo noguo maithe mao meekire anabii.

²⁴ “No rĩrĩ, kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ itonga-ĩ,
nĩgũkorwo nĩmũrĩkitie kwamũkĩra kũnyamarũrwo kwanyu.

²⁵ Kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ arĩa mũhũũniĩ rĩu-ĩ,
nĩgũkorwo nĩmũkahũũta.

Kaĩ mũrĩ na haaro arĩa mũratheka rĩu-ĩ,
nĩgũkorwo nĩmũgacakaya na mũrĩre.

²⁶ Kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ hĩndĩ ĩrĩa andũ othe mekũmũgaathĩrĩria-ĩ,
nĩgũkorwo ũguo noguo maithe mao meekaga anabii a maheeni.

Kwenda Thũ

²⁷ “No ngũmwĩra atĩrĩ inyuĩ arĩa mũũthikĩrĩrie: endagai thũ cianyu, na mwĩkage wega arĩa mamũthũire, ²⁸ na ningĩ mũrathimage arĩa mamũrumaga, na mũhooyagĩre arĩa mamwĩkaga ũũru. ²⁹ Na rĩrĩ, mũndũ angĩkũgũtha rũthĩa rũmwe, mũhũgũkĩrie rũu rũngĩ o naruo. Na mũndũ angĩgũtunya igooti rĩaku, ndũkamũgirie kuoya o na kanjũ yaku. ³⁰ Mũndũ o wotho angĩkũhooya kĩndũ mũhe, na mũndũ o wotho angĩoya kĩndũ gĩaku, ndũkamwĩtie. ³¹ Īkagai andũ arĩa angĩ o ũrĩa mũngĩenda mamwĩkage.

³² “Rĩu-rĩ, angĩkorwo mwendete o arĩa mamwendete-rĩ, mwakĩĩguna na kĩ? O na ‘ehia’ nĩmendaga arĩa mamendete. ³³ Na mũngĩkorwo mwĩkaga wega o arĩa mamwĩkaga wega-rĩ, mwakĩĩguna na kĩ? Nĩgũkorwo ehia o nao nĩmekaga o ũguo. ³⁴ Na ningĩ mũngĩkorwo mũkombithagia o arĩa mwĩhokete nĩmakamũrĩha-rĩ, mwakĩĩguna na kĩ? O na ehia nĩmakombagĩra ehia arĩa angĩ, mehokete nĩmakarĩhwo ciothe. ³⁵ No rĩrĩ, endagai thũ cianyu, na mũciĩkage wega, o na mũkombithagie mũtekũhoka gũcookerio kĩndũ. Hĩndĩ ĩyo irĩhi rĩanyu nĩrĩkaneneha, na inyuĩ nĩmũgatuĩka ariũ a ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, nĩgũkorwo we nĩaiguagĩra arĩa matarĩ ngaatho tha o na arĩa aaganu. ³⁶ Iguanagĩrai tha, o ta ũrĩa lthe wanyu aiguanagĩra tha.

Gũtuanĩra Ciira

³⁷ “Mũtigaciirithanagie nĩgeetha na inyuĩ mũtikanaciirithio. Mũtigatuanagĩre, nĩgeetha na inyuĩ mũtikanatuĩrwo. Rekanagĩrai, na inyuĩ nĩmũkarekerwo. ³⁸ Heanagai, na inyuĩ nĩmũrĩheagwo na gĩthimi kĩega, gĩkindĩrĩtwo, kĩinainĩtio na gĩgaitĩkĩrĩra, nĩkĩo mũgaitĩrĩrwo nakĩo nguo-inĩ. Nĩgũkorwo gĩthimi kĩrĩa mũthimanagĩra nakĩo, no kĩo mũrĩthimagĩrwo nakĩo.”

³⁹ Agĩcooka akĩmahe ngerekano ĩno, akĩmooria atĩrĩ, “Mũtumumu no atongorie mũtumumu ũrĩa ũngĩ? Githĩ eerĩ to magũe irima? ⁴⁰ Mũrutwo ti mũnene kũrĩ mũmũrutu, no ũrĩa wotho mũrute wega, no atuĩke ta mũmũrutu.

⁴¹ “Nĩ kĩĩ gĩgũtũma wone kĩhuti kĩrĩa kĩrĩ riitho rĩa mũrũ wa thoguo, no ũkaaga kũrũmbũiya mũgogo ũrĩa ũrĩ riitho rĩaku we mwene? ⁴² Wahota atĩa kwĩra mũrũ wa thoguo atĩrĩ, ‘Mũrũ wa baba, reke ngũrute kĩhuti kĩu kĩrĩ riitho rĩaku,’ o rĩrĩa wee wagĩte kuona mũgogo ũrĩa ũrĩ nguo riitho rĩaku?”

Wee hinga ĩno, amba ũrute mŭgogo ũcio ũrĩ naguo riitho, nĩguo wone wega ũhote kŭruta kĩhuti kĩrĩa kĩrĩ riitho rĩa mŭrũ wa thoguo.

Mŭtĩ na Maciaro maguo

⁴³ “Gŭtirĩ mŭtĩ mwega ũciaraga maciaro mooru, kana mŭtĩ mŭũru ũgaciara maciaro mega. ⁴⁴ O mŭtĩ ũmenyekaga na maciaro maguo mwene. Andũ matituaga ngũyũ kuuma mĩtĩ-inĩ ya mĩigua, o na kana magatua thabibũ kuuma cong’e-inĩ. ⁴⁵ Mũndũ ũrĩa mwega aragia maũndũ mega kuuma mŭthiithũ-inĩ wa ngoro yake, nake mũndũ ũrĩa mŭũru aragia maũndũ mooru kuuma mŭthiithũ-inĩ wa ngoro yake. Nĩgũkorwo kanua gake kaaragia o maũndũ marĩa maiyũrĩte ngoro yake.

Aaki arĩa Ogĩ, na arĩa Akĩgu

⁴⁶ “Atĩrĩrĩ, mŭnjĩtaga ‘Mwathani, Mwathani,’ nĩkĩ, na mŭtiikaga ũrĩa ndĩmwĩraga? ⁴⁷ Nĩngũmuonia ũrĩa mũndũ ũrĩa ũũkaga kŭrĩ nĩ, na akaigua ciugo ciakwa, na ageeka ũrĩa ciugĩte ahaana. ⁴⁸ Ahaana ta mũndũ waakaga nyũmba, ũrĩa wenjire mŭthingi, akĩũrikia na akĩwamba igũrũ rĩa ihiga. Hĩndĩ rĩa kwagĩire mŭiyũro wa maaĩ, kĩguũ gĩkĩgũtha nyũmba ĩyo na ndĩti, no gĩtiamienyenyerie, tondũ nĩyaakĩtwo wega. ⁴⁹ No mũndũ ũrĩa ũiguaga ciugo ciakwa, na ndekaga ũrĩa ciugĩte, ahaana ta mũndũ ũrĩa waakire nyũmba ĩtarĩ na mŭthingi. Na rĩrĩa kĩguũ kĩagũthire nyũmba ĩyo, ĩkĩmomoka, naguo mwanangĩko wayo warĩ mŭnene.”

7

Wĩtikio wa Mŭnene-wa-Thigari-Igana

¹ Nake Jesũ aarĩkia kwaria maũndũ macio mothe andũ makĩmũiguaga, agĩtoonya Kaperinaumu. ² No kũu nĩ kwarĩ na ndungata ya mŭnene-wa-thigari-igana, rĩa mŭmĩathi eendete mŭno, nayo yarĩ ndwaru hakuhĩ gũkua. ³ Nake mŭnene ũcio wa thigari igana aigua ũhoro wa Jesũ, agĩtũma athuuri a Ayahudi kŭrĩ we makamũũrie oke ahonie ndungata yake. ⁴ Nao maakinya kŭrĩ Jesũ, makĩmũthaita magwatĩirie mŭno, makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩagĩrĩrwo gwĩkwo ũguo nĩwe, ⁵ tondũ nĩendete rŭrĩrĩ rwitũ na nĩatwakiire thunagogi.” ⁶ Nĩ ũndũ ũcio Jesũ agĩthĩi nao.

Na marĩ hakuhĩ gũkinya mŭciĩ, mŭnene ũcio wa thigari igana akĩmũtũmĩra arata makamwĩre atĩrĩ, “Mwathani, tiga gwĩthĩnia tondũ ndiagĩrĩre wee ũũke gwakwa mŭciĩ. ⁷ O na nokĩo itanona njagĩrĩre gũũka kŭrĩ we. No uga o kiugo, na ndungata yakwa nĩkũhona. ⁸ Nĩgũkorwo nĩ mwene ndĩ mũndũ wathagwo, na ndĩ na thigari njathaga. Ndeera ũmwe ‘Thĩ,’ nĩathiiaga, na ndeera ũngĩ atĩrĩ, ‘Ŭka,’ nĩokaga. Na ningĩ ndeera ndungata yakwa atĩrĩ, ‘Ĩka ũna,’ nĩkaga.”

⁹ Rĩrĩa Jesũ aigũire ũguo, akĩgega, akĩhũgũkĩra kĩrĩndĩ kĩrĩa kĩamũrũmĩrĩre, agĩkĩra atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ, ndionete mũndũ ũrĩ na wĩtikio mŭnene ũũ Isiraeli guothe!” ¹⁰ Nao andũ arĩa maatũmitwo magĩcooka mŭciĩ magĩkora ngombo ĩyo ĩrĩ honu.

Jesũ Kŭriũkia Kamwana ka Mŭtumia wa Ndigwa

¹¹ Ihinda inini rĩathira, Jesũ agĩthĩi itũũra rĩetagwo Naini, nao arutwo ake na andũ gĩkundi kĩnene magĩthĩi nake. ¹² Na rĩrĩa akuhĩrĩrie kĩhingo gĩa itũũra rĩu, mũndũ wakuĩte nĩarutagwo kuo na aarĩ mwana wa mŭmwe, nake nyina aarĩ mŭtumia wa ndigwa. Nao andũ aingĩ a itũũra rĩu maarĩ hamwe nake. ¹³ Rĩrĩa Mwathani onire mŭtumia ũcio, akĩmũiguĩra tha, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga kŭrĩa.”

¹⁴ Agĩcooka agĩthĩi, akĩhutia ithandũkũ, nao arĩa maarĩkuĩte makĩrũgama. Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Mwanake, ndakwĩra atĩrĩ, ũkĩra!” ¹⁵ Mũndũ ũcio wakuĩte agĩũkĩra, akĩambĩrĩria kwaria, nake Jesũ akĩmũnengerana kŭrĩ nyina.

¹⁶ Andũ othe makĩyũrwo nĩ guoya na makĩgooca Ngai, makiuga atĩrĩ, “Mŭnabii mŭnene nĩokĩte gatagatĩ gaitũ. Ngai nĩokĩte gũteithia andũ ake.” ¹⁷ Nayo ngumo ya Jesũ ĩkĩhunja Judea guothe o na bŭrũri ũrĩa wagũthiũrũrũkĩrie.

Jesũ na Johana Mũbatithania

¹⁸ Nao arutwo a Johana nĩmamũheire ũhoro wa maũndũ macio mothe. Nake Johana agĩita arutwo ake eerĩ, ¹⁹ akĩmatũma kŭrĩ Mwathani makamũũrie atĩrĩ, “Wee nĩwe ũrĩa werĩtwo nĩagooka kana tweterere mũndũ ũngĩ?”

²⁰ Nao arutwo acio maakinya kūrī Jesū makīmŵira atīrī, “Johana Mūbatithania aatūtūma kūrī we tūkūūrie atīrī, ‘Wee nīwe ūrīa werītwo nīagooka kana tweterere mūdū ūngī?’”

²¹ Ihinda-inī o rīu Jesū akīhonia andū aingī arīa maarī na mīrimū, na ndwari, na akīngata ngoma thūku o na agītūma andū aingī arīa maarī atumumu macooke kuona. ²² Nī ūndū ūcio agīcookeria arīa maatūmītŵo atīrī, “Cookai mūkeere Johana maūdū marīa muonete na mūkaigua: atī atumumu nī marona, na ithua nīiretŵara, na arīa marī na mangū nī marahonio, na andū arīa mataiguaga nīmaraua, na arīa akuū nīmarariūkio, na Ūhoro-ūrīa-Mwega nīūrahunjīrio arīa athīni. ²³ Kūrathimŵo nī mūdū ūrīa ūtarahīngŵo nī ūndū wakŵa.”

²⁴ Andū acio maatūmītŵo nī Johana moima harī Jesū, Jesū akīambīrīria kwarīria andū aingī ūhoro wa Johana, akīmooria atīrī, “Nī kī mwathiite kuona werū-inī? Hihi mwathiite kuona kamūrangi kainainagio nī rūhuho? ²⁵ Angīkorŵo ti guo-rī, mwathiite kuona kī? Hihi nī mūdū wīhumbīte nguo njega? Aca, arīa mehumbaga nguo cia goro na magekenia na mīago ya thī maikaraga nyūmba cia ūthamaki. ²⁶ Mŵagīthīte kuona kī? Hihi mwathiite kuona mūnabii? Ī, ngūmwīra atīrī, muonire mūdū ūkīrite mūnabii. ²⁷ Ūyū nīwe ūrīa ūhoro wake wandīkītŵo atīrī:

“Nīngatūma mūtūmŵo wakŵa athīi mbere yaku,
nake nīagagūthondekera njīra.’

²⁸ Ngūmwīra atīrī, harī andū arīa manaciawo nī atumia-rī, gūtīrī o na ūmwe mūnene gūkīra Johana; no mūdū ūrīa mūnini mūno ūthamaki-inī wa Ngai, nī mūnene kūmūkīra.”

²⁹ (Andū othe, o na etia mbeeca cia igooti, rīrīa maiguire ciugo cia Jesū, magītīkīra atī njīra ya Ngai nī ya ma, tondū maabatithītio nī Johana. ³⁰ No Afarisai na arutani a watho makīregana na ūrīa Ngai endaga meke, tondū o matiabatithītio nī Johana.)

³¹ Nake Jesū akiuga atīrī, “Andū a rūciaro rūrū ingīmagerekania na kī? Matariī ta kī? ³² Matariī ta ciana ciikarīte ndūnyū igīta iria ingī, igaciīra atīrī:

“Twamūhuhīre mūtūrīrū,
mūkiaga kūina;
twamūnīire rwīmbo rwa macakaya,
no mūtīarīire.’

³³ Nīgūkorŵo Johana Mūbatithania ookire atekūrīa na atekūnyua ndibei, na inyuī mūkiuga atīrī, ‘Arī na ndaimono.’ ³⁴ Mūrū wa Mūdū ookire akīrīaga na akīnyuuaga, na inyuī mūkiuga atīrī, ‘Onei mūdū mūkoroku na mūrīu, mūrata wa etia mbeeca cia igooti na “ehia”.’ ³⁵ No ūūgī nīūmenyekaga nī wa kīhoto nī ciana ciaguo ciothe.”

Jesū Gūtīrīrio Maguta nī Mūdū-wa-nja warī Mwīhia

³⁶ Na rīrī, Mūfarisai ūmwe nīetire Jesū gwake makarīanīre irio cia hwaī-inī nake, nī ūndū ūcio Jesū agīthī nyūmba ya Mūfarisai ūcio, agīkara metha-inī. ³⁷ Rīrīa mūdū-wa-nja watūūrīte mūtūūrīre wa mehīa itūūra-inī rīu aamenyire atī Jesū nīararīa irio nyūmba ya Mūfarisai ūcio-rī, agīka na cuba wa maguta manungi wega, ³⁸ na akīrūgama thuutha wake, o hau magūrū-inī make, akīrīaga, na akīambīrīria kūmūhūgia nyarīrī na maithori make. Agīcooka akīmūgīria nyarīrī na njuīrī yake, agīcimumunya, na agīciitīrīria maguta manungi wega.

³⁹ Rīrīa Mūfarisai ūrīa wamwītīte onire ūndū ūcio, akīra na ngoro atīrī, “Korŵo mūdū ūyū nī mūnabii, nīangīamenya ūrīa ūramūhutia nī mūdū-wa-nja wa mūthemba ūrīkū, na atī nī mwīhia.”

⁴⁰ Jesū akīmŵira atīrī, “Simoni, ndī na ūndū wa gūkwīra.”

Nake akiuga atīrī, “Mūrutani, njīra.”

⁴¹ “Kūrī andū eerī maarī na thiirī wa mūdū wakombithanagia mbeeca. Ūmwe aarī na thiirī wa dinari magana matano, na ūrīa ūngī dinari mīrongo itano. ⁴² Na rīrī, gūtīrī o na ūmwe wao warī na mbeeca cia kūmūrīha, nī ūndū ūcio marī o eerī akīmarekera thiirī ūcio. Rīu-rī, acio eerī nū ūngīmwendā makīria?”

⁴³ Simoni akīmūcookeria atīrī, “Ngwīciiria nī ūrīa warekeirwo thiirī ūrīa mūnene.”

Jesū akiuga atīrī, “Nīwatua wega.”

⁴⁴ Agīcooka akīhūgūrīra mūdū-wa-nja ūcio, akīra Simoni atīrī, “Nīūkuona mūdū-wa-nja ūyū? Njūkire nyūmba gwaku, no ndūnaahe maa ma gwīthamba nyarīrī, no nīanjihūgia nyarīrī na maithori

make, na acigiria na njuĩrĩ yake. ⁴⁵ Wee-rĩ, ndũnaamumunya, no mũndũ-wa-nja ũyũ, kuuma rĩrĩa ndonyire ndarĩ aratigithĩria kũmumunya nyarĩrĩ ciakwa. ⁴⁶ Wee-rĩ, ndũnanjitĩrĩria maguta mĩtwe, no ũyũ nĩanjitĩrĩrie maguta manungi wega nyarĩrĩ. ⁴⁷ Nĩ ũndũ ũcio ngũkwĩra atĩrĩ, nĩarekeirwo mehia make maingĩ. Nĩgũkorwo nĩendanĩte mũno. No ũrĩa ũrekeirwo mehia manini, endanaga o hanini.”

⁴⁸ Jesũ agĩcooka akiĩra mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Nĩwarekerwo mehia maku.”

⁴⁹ Ageni arĩa angĩ makĩambĩrĩria kwĩrana atĩrĩ, “Kaĩ ũyũ akĩrĩ ũ, ũrarekanĩra o na mehia?”

⁵⁰ Jesũ akiĩra mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Gwĩtĩkia gwaku nĩ gwakũhonokia; thiĩ na thayũ.”

8

Ngerekano ya Mũhuri wa Mbeũ

¹ Na rĩrĩ, thuutha wa ũguo, Jesũ agĩthiĩ matũũra-inĩ o na tũtũũra-inĩ akĩhunjagia Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa ũthamaki wa Ngai. Arutwo ake arĩa ikũmi na eerĩ maarĩ hamwe nake, ² o na atumia amwe a arĩa maarutĩtwo ngoma thũku na arĩa maahonetio mĩrimũ: nao nĩ Mariamu (ũrĩa wetagwo Mũmagidali), nĩwe warutĩtwo ndaimono mũgwanja; ³ na Joana mĩtumia wa Husa, ũrĩa warĩ mũrori wa indo cia Herode; na Susana; na angĩ aingĩ. Atumia aya nĩmamũtungatagĩra na indo ciao ene.

⁴ Andũ aingĩ nĩmathiire na mbere kũngana harĩ Jesũ moimĩte matũũra-inĩ, na rĩrĩa andũ maingĩhire mũno akĩmahe ũhoru na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ, ⁵ Mũrĩmi nĩoimagarire akahure mbeũ ciake. Na rĩrĩa aahuraga mbeũ icio, imwe ikĩgũa mũkĩra-inĩ wa njĩra; ikĩrangĩrĩrio na magũrũ, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igĩũka igĩcirĩa. ⁶ Ingĩ ikĩgũa rũnyanjara-inĩ, na rĩrĩa ciamerire, mĩmera iyo ikĩhooha tondũ wa kwaga ũigũ. ⁷ Nacio mbeũ ingĩ ikĩgũa mĩigua-inĩ, nayo mĩigua igĩkũranĩra nacio na igĩcithararia. ⁸ Mbeũ ingĩ nacio ikĩgũa tĩiri-inĩ mũnoru. Igĩkũra, igĩciara maita igana ma iria ciahandĩtwo.

Aarĩkia kuuga ũguo, akĩanĩrĩa, akiuga atĩrĩ, “Ũrĩa ũrĩ na matũ ma kũigua, nĩaigwe.”

⁹ Nao arutwo ake makĩmũũria ũrĩa ngerekano iyo yoigaga. ¹⁰ Akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ nĩmũheetwo ũmenyo wa kũmenya hitho cia ũthamaki wa Ngai, no arĩa angĩ ndĩmaaragĩria na ngerekano, nĩgeetha, “‘maarora, makaaga kuona; na maigua, makaaga gũtaũkĩrwo.’”

¹¹ “Ngerekano iyo yugĩte atĩrĩ: Mbeũ icio nĩ ũhoru wa Ngai. ¹² Mbeũ iria ciagũire mũkĩra-inĩ wa njĩra nĩ andũ arĩa maiguaga ũhoru wa Ngai, nake mũcukani agooka akeheria ũhoru ũcio ngoro-inĩ ciao, nĩguo matigetĩkie mahonoke. ¹³ Nacio iria ciagũire rũnyanjara-inĩ nĩ andũ arĩa maiguaga ũhoru wa Ngai, na makawamũkĩra na gĩkeno, no makaaga mĩri. Metĩkagia o gwa kahinda kanini, no magerio moka makaũtiganĩria. ¹⁴ Mbeũ iria ciagũire mĩigua-inĩ nĩ andũ arĩa maiguaga ũhoru, no o magĩthiia-rĩ, magatharario nĩ mĩhang’o, na ũtonga, na mĩago, nao makaaga gũkũra. ¹⁵ No rĩrĩ, mbeũ iria ciagũire tĩiri-inĩ ũrĩa mũnoru nĩ andũ arĩa maiguaga ũhoru marĩ na ngoro ya ma na njega, makaũtũria, na nĩ ũndũ wa gũkirĩrĩa, magaciara maciara.

Tawa Ũgĩrĩrwo Handũ Igũrũ

¹⁶ “Na rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ ũgwatagia tawa akaũkunĩkĩria na irebe, kana akaũiga rungu rwa ũrĩrĩ. No aũigaga handũ igũrũ, nĩguo andũ arĩa megũtoonya nyũmba mathererwo nĩ ũtheri. ¹⁷ Nĩgũkorwo gũtirĩ ũndũ mũhithe ũtakaguũrio, na gũtirĩ ũndũ ũrĩ hitho-inĩ ũtakamenyeka kana ũtakanĩkwo ũtheri-inĩ. ¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio mwĩmenyagĩrĩrei ũrĩa mũthikagĩrĩa. ũrĩa wotho ũrĩ na indo nĩakongererwo nyingĩ; na ũrĩa wotho ũtarĩ nĩagatuunywo o na kĩrĩa arĩ nakĩo.”

Nyina wa Jesũ na Ariũ a Nyina

¹⁹ Na rĩrĩ, nyina wa Jesũ na ariũ a nyina na Jesũ magĩũka kũmuona, no matingĩahotire gũthiĩ hakuhĩ nake nĩ ũndũ wa andũ kũingĩha. ²⁰ Mũndũ ũmwe akĩmwĩra atĩrĩ, “Maitũguo na ariũ a maitũguo marũgamĩte nja makĩenda gũkuona.”

²¹ Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maitũ na ariũ a maitũ nĩ arĩa maiguaga ũhoru wa Ngai na makaũhingia.”

Jesũ Kũhooreria Kĩhuhũkanio

²² Mūthenya ūmwe Jesū nīerire arutwo ake atīrī, “Nītūringei tūthiī mūrīmo ūrīa ūngī wa iria.” Nī ūndū ūcio magītoonya gatarū magīthiī. ²³ Na rīrīa maathiaga Jesū akīhītwa nī toro. Na rīrī, kūu iria-inī nī kwagīre na kīhuhūkanio kīnene, nako gatarū kau kaarī hakuhī kūrīra maaī-inī, na magīkorwo marī ūgwati-inī mūnene.

²⁴ Nao arutwo magīthiī makīmūūkīria, makīmwīra atīrī “Mwathani! Mwathani! Nītūkūrīra maaī-inī!”

Nake Jesū agīūkīra agīkaania rūhuho na maaī macio maahūūranaga; namo makūmbī macio ma maaī makīnyihanyīha na gūkīhoorera. ²⁵ Akīūrīa arutwo ake atīrī, “Wītīkio wanyu ūrī ha?”

Nao makīyūrwo nī guoya na makīgega, makīūrania atīrī, “Kaī mūdū ūyū arī ū? Aathaga huho o na maaī, nacio ikamwathīkīra.”

Jesū Kūhonia Mūdū warī na Ndaimono

²⁶ Makīringa mūrīmo ūrīa ūngī wa iria, magīkinya rūgongo rwa Agerasi rūrīa rūng’ethanīre na Galili. ²⁷ Jesū aarīkia kuuma gatarū, aakinya thī agītūngwo nī mūdū warī na ndaimono oimīte itūūra-inī. Mūdū ūcio nīaīkarīte ihinda inene ategwīkīra nguo kana agatūūra nyūmba, no aatūūruga mbīrīra-inī. ²⁸ Rīrīa mūdū ūcio onire Jesū, agīkaya na akīgūithia magūrū-inī make, akīanīrīra na mūgambo mūnene akīmūūrīa atīrī, “Ūrenda atīa na nī, wee Jesū, Mūrū wa Ngai-Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno? Ndagūthaitha, ndūkaanyariire!” ²⁹ Nīgūkorwo Jesū nīathīte ngoma ūyo thūku yume thīnī wa mūdū ūcio. Nīyamūnyitaga kaingī, na o na gūtūika nīohagwo moko na magūrū na mīnyororo, na akarangīrwo-rī, nīatuangaga mīnyororo ūyo yamuohaga, na ndaimono ūyo īgatūma athīi kūdū gūtārī andū.

³⁰ Jesū akīmūūrīa atīrī, “Wītagwo atīa?”

Nake akīmūcookeria atīrī, “Legioni,” nīgūkorwo aarī na ndaimono nyingī. ³¹ Nacio ndaimono igīkīrīrīra gūthaitha Jesū ndagaciathe ithīi Irima-rīrīa-Rītārī-Gīturi.

³² Na rīrī, nī haarī na rūuru rūnene rwa ngūrwe rwarīithagio harūrūka-inī cia kīrīma kīarī hakuhī na hau. Ndaimono ūcio igīthaitha Jesū aciītīkīrie itoonye thīnī wacio, nake agīciītīkīria. ³³ Ndaimono cioima thīnī wa mūdū ūcio, igīthiī igītoonya ngūrwe, naruo rūuru rūu rūkīharūrūka kīhurūrūka kīu na ihenya, rūkīgūa iria-inī, rūkūrīra kuo.

³⁴ Rīrīa andū arīa maarīithagia ngūrwe ūcio moonire ūrīa gwekīka, makīūra, magīthiī kūheana ūhoro ūcio itūūra-inī na mīgūnda-inī, ³⁵ nao andū makiumagara makone ūndū ūcio wekīkīte. Rīrīa maakinyire harī Jesū na makīona mūdū ūcio woimītwa nī ndaimono aīkarīte magūrū-inī ma Jesū, arī na nguo na arī na meciiria mega, magīitīgīra mūno. ³⁶ Andū arīa meyoneire ūndū ūcio makīra andū ūcio angī ūrīa mūdū ūcio warī na ndaimono aahonetio. ³⁷ Nao andū othe a rūgongo rūu rwa Agerasi magīthaitha Jesū oime kūu kwao amatige, nīgūkorwo nīmanyiītītwo nī guoya. Nī ūndū ūcio Jesū agītoonya gatarū agīthiī.

³⁸ Nake mūdū ūcio warūtītwa ndaimono akīmūthaitha mathiī nake, no Jesū akīmwatha athiī, akīmwīra atīrī, ³⁹ “Cooka mūciī ūkoige ūrīa wothe Ngai agwīkīre.” Nī ūndū ūcio mūdū ūcio agīthiī akīra andū othe a itūūra ūrīa Jesū aamwīkīre.

Kairītu Gaakuīte na Mūtumia warī Mūrūaru

⁴⁰ Na rīrī, Jesū aacooka kuuma mūrīmo ūrīa ūngī wa iria, andū aingī nīmamwamūkīrire tondū nīmamwetereire. ⁴¹ Hīndī ūyo mūdū wetagwo Jairū warī mūnene wa thunagogi agīūka, akīgūithia magūrū-inī ma Jesū, akīmūthaitha athiī gwake, ⁴² nī ūndū mūrītu wake wa mūmwe warī wa ta mīaka ikūmi na rīrī aarī hakuhī gūkua.

Na Jesū arī njīra-inī agīthiī-rī, andū nīmamūhatīkaga. ⁴³ Gatagatī-inī ka andū ūcio nī haarī na mūtumia ūmwe watūire oiraga thakame mīaka ikūmi na rīrī, na gūtīrī mūdū ūngīamūhonirīe. ⁴⁴ Mūtumia ūcio agīūka na thuutha wa Jesū, akīhutia gīcūrī kīa nguo yake, na o rīmwe agītiga kuura.

⁴⁵ Nake Jesū akīūrīa atīrī, “Nūū ūcio wahutia?”

Rīrīa othe maakaanire, Petero akīmwīra atīrī, “Mwathani, andū nīmagūthiūrūrūkīrie na magakūhatīka.”

⁴⁶ Nowe Jesū akiuga atīrī, “Nī harī mūdū waahutia, tondū nīndaigua hinya woima thīnī wakwa.”

⁴⁷ Nake mūtumia ūcio, ona atĩ ndangĩhota kwĩhitha, agĩũka akĩinainaga, akĩgũithia magũrũ-inĩ make. Arĩ hau mbere ya andũ othe akĩheana gĩtũmi kĩrĩa gĩatũmĩte amũhutie na ūrĩa aahonirio o ro rĩmwe. ⁴⁸ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ ũyũ, gwĩtikia gwaku nĩkwo gwatũma ũhone. Thĩĩ na thayũ.”

⁴⁹ Na o hĩndĩ iyo Jesũ akĩaragia, hagĩkinya mũndũ woimĩte mũciĩ kwa Jairũ ūrĩa mũnene wa thunagogi, akiuga atĩrĩ, “Mwarĩguo nĩarĩkĩtie gũkua, tiga gũthĩĩnia Mũrutani.”

⁵⁰ Jesũ aigua ũguo, akĩra Jairũ atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, wee itĩkia tu, na nĩekũhona.”

⁵¹ Rĩrĩa aakinyire kwa Jairũ, ndaarekire mũndũ o na ũmwe atoonye hamwe nake, tiga o Petero, na Jakubu, na Johana, na ithe na nyina a mwana ūcio. ⁵² Hĩndĩ iyo andũ othe no kũrĩra maarĩraga magĩcakayaga nĩ ũndũ wa mwana ūcio. Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũrĩra, ti mũkuũ, nĩ gũkoma akomete.”

⁵³ Nao makĩmũthekerera, tondũ nĩmooĩ atĩ aarĩ mũkuũ. ⁵⁴ Nowe Jesũ akĩnyiita mwana ūcio guoko, akiuga atĩrĩ, “Mwana wakwa, ũkĩra!” ⁵⁵ Na hĩndĩ o iyo agĩcookererwo nĩ muoyo wake, na o rĩmwe akĩrũgama. Jesũ agĩcooka akĩmeera mahe mwana ūcio kĩndũ gĩa kũrĩa. ⁵⁶ Nao aciari ake makĩgega mũno, nowe akĩmaatha matikeere mũndũ o na ũ ũndũ ūcio wekĩkĩte.

9

Jesũ Gũtũma Arutwo arĩa Ikũmi na Eerĩ

¹ Na rĩrĩ, Jesũ aarĩkia gwĩta arutwo arĩa ikũmi na eerĩ hamwe, nĩamaheire hinya na ũhoti wa kũingata ndaimono ciothe na kũhonia mĩrimũ, ² na akĩmatũma mathĩĩ makahunjie ũhoru wa ũthamaki wa Ngai na mahonagie andũ arĩa arũaru. ³ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Mũtigakuue kĩndũ o nakĩ kĩa rũgendo; mũtigakuue mũtirima, kana mũhuko, kana irio, kana mbeeca o na kana nguo tiga o iria mwĩhumbĩte. ⁴ Nyũmba rĩa yothe mũrĩtoonyaga ikaragai kuo nginya rĩrĩa mũkoima itũũra rĩu. ⁵ Andũ mangĩkaarega kũmũnyiita ũgeni-rĩ, mũkaarĩbariba magũrũ manyu rũkũngũ rũitĩke mũkiuma itũũra rĩao arĩ ũira wa kũmatũra ciira.” ⁶ Nĩ ũndũ ūcio makĩumagara magĩthĩĩ kuuma gatũũra kamwe nginya karĩa kangĩ makĩhunjagia ũhoru-ũrĩa-Mwega na makĩhonagia andũ kũrĩa guothe maathiiaga.

⁷ Na rĩrĩ, rĩrĩa Herode ūrĩa mũthamaki aigũire ũhoru wa maũndũ mothe marĩa maathiiaga na mbere, nĩataangĩkire ngoro mũno tondũ andũ amwe moigaga atĩ Johana nĩariũkĩte kuuma kũrĩ arĩa akuũ, ⁸ na angĩ makoiga atĩ Elija nĩonekanĩte, o na angĩ makoiga atĩ mũnabii ũmwe wa arĩa a tene nĩariũkĩte. ⁹ No Herode akiuga atĩrĩ, “Johana nĩdamũrengithirie mũtwe. ũyũ ndĩraigua ũhoru wake-rĩ, nĩwe ũ?” Nake akĩirĩrĩria kũmuona.

Jesũ Kũhũũnia Andũ Ngiri Ithano

¹⁰ Nao atũmwo maacooka, makĩra Jesũ maũndũ marĩa mekĩte. Nake akĩehera kuo, agĩthĩĩ nao itũũra rĩetagwo Bethisaida, ¹¹ no andũ aingĩ makĩmenya ũhoru ūcio na makĩmũrũmĩrĩra. Nake akĩmaamũkĩra na akĩmahe ũhoru wa ũthamaki wa Ngai, na akĩhonia arĩa maabatarĩtio nĩ kũhonio.

¹² Hwaĩ-inĩ arutwo arĩa ikũmi na eerĩ magĩũka kũrĩ we makĩmwĩra atĩrĩ, “Ingata andũ aya nĩguo mathĩĩ mĩciĩ rĩa rĩrĩ hakuhĩ o na mĩgũnda-inĩ mageethe irio na gwa gũkoma, tondũ haha tũrĩ nĩ werũ ũtarĩ andũ.”

¹³ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Maheei kĩndũ gĩa kũrĩa.”

Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũrĩ o na mĩgate itano na thamaki igĩrĩ, no tũthiire tũkagũrĩre andũ aya othe irio.” ¹⁴ (Handũ hau haarĩ na arũme ta ngiri ithano.)

Nowe akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Maikariei thĩ marĩ ikundi cia andũ mĩrongo itano itano.” ¹⁵ Nao arutwo magĩũka o ũguo, magĩkaria andũ othe thĩ. ¹⁶ Nake akĩoya mĩgate iyo itano na thamaki icio igĩrĩ, akĩrora na igũrũ, agĩcookia ngaatho na agĩcienyũranga. Agĩcooka agĩcinengera arutwo ake magaĩre andũ. ¹⁷ Othe makĩrĩa makĩhũũna, nao arutwo makĩiyũria ciondo ikũmi na igĩrĩ cia cienyũ iria ciatigarire.

Petero Kuumbũra Kristũ

¹⁸ Na rĩrĩ, hĩndĩ imwe Jesũ akĩhooya arĩ keheri-inĩ, arutwo ake magĩkorwo marĩ hamwe nake. Akĩmooria atĩrĩ, “Andũ moigaga nĩ nĩ nĩ ũ?”

¹⁹ Nao makīmūcookeria atīrī, “Amwe moigaga nīwe Johana Mūbatithania; angī makoiga nīwe Elija; angī nao makoiga atī mūnabii ūmwe wa arīa a tene nīariūkīte.”

²⁰ Nake akīmooria atīrī, “Inyuī na inyuī-rī, mugaga atīa? Mugaga nīi nī nī ū?”

Petero akīmūcookeria atīrī, “Wee nīwe Kristū ūrīa wa Ngai.”

²¹ Nake Jesū akīmakaania na hinya, akīmeera matikeere mūdū o na ūrīkū ūhoru ūcio. ²² Nake akiuga atīrī, “Mūrū wa Mūdū no nginya one mathiina maingī, na aregwo nī athuuri, na athīnjiri-Ngai arīa anene, o na arutani a watho, na no nginya ooragwo na thuutha wa mīthenya itatū ariūkio.”

²³ Agīcooka akīmeera othe atīrī, “Mūdū o wothē ūngiēda kūnūmīrīra, no nginya eerege we mwene, na oyage mūtharaba wake o mūthenya, aanūmagīrīre. ²⁴ Nīgūkorwo ūrīa wothē wendaga kūhonokia muoyo wake nīakoorwo nīguo, no ūrīa wothē ūkoorwo nī muoyo wake nī ūndū wakwa nīakaūhonokia. ²⁵ Mūdū angūgūna nakī angūgwatīra thī yothē, no ate muoyo wake kana orwo nīguo? ²⁶ Mūdū o wothē ūngīconoka nī ūndū wakwa na nī ūndū wa ciugo ciakwa, o nake nīagaconokerwo nī Mūrū wa Mūdū rīrīa agacooka arī na riiri wake, na riiri wa lthe, o na wa araika arīa atheru. ²⁷ Ngūmwīra atīrī na ma, amwe a aya marūngīi haha matigacama gīkuū matonete ūthamaki wa Ngai.”

Jesū Kūgarūrūka ūrīa Aatarīi

²⁸ Mīthenya ta īnana thuutha wa Jesū kwaria ūhoru ūyū nīathiire na Petero, na Johana na Jakubu akīambata nao kīrīma igūrū makahooe. ²⁹ Na rīrīa ahooyaga, mūhaanīre wa ūthiū wake ūkīgarūrūka, nacio nguo ciake ikīerūha igīkenga o ta rūheni. ³⁰ Na rīrī, andū eerī, nīo Musa na Elija, ³¹ makiumīrīra Jesū marī na riiri mūnene makīaria nake. Maaragia ūhoru wa gūkua gwake, kūrīa aakirie kūhingia akinya Jerusalemu. ³² Petero hamwe na arīa maarī nake nīmahītītwo nī toro, na rīrīa mookīrīre, makīona riiri wake na andū acio eerī maarūngīi hamwe nake. ³³ Na rīrīa andū acio maatiganaga na Jesū, Petero akīmwīra atīrī, “Mwathani, nī wega tūikare gūkū. Reke twake ithūnū ithatū, kīmwe gīaku, na kīmwe kīa Musa, na kīmwe kīa Elija.” (Nowe ndaamenyaga ūrīa oigaga.)

³⁴ Na o akīaragia-rī, itu rīkiumīra na rīkīmahumbīra, nao magīitigīra mūno nī kūhumbīrwo nī itu rīu. ³⁵ Mūgambo ūkīuma itu-inī rīu, ūkiuga atīrī, “Ūyū nīwe Mūrū wakwa, ūrīa ndīithuuriire; mūiguagei.” ³⁶ Thuutha wa mūgambo ūcio kūiguīka, makīona atī Jesū aarī wiki. Nao arutwo magīkira ki na ūhoru ūcio, gūtīrī mūdū o na ūmwe meerire matukū-inī macio maūdū marīa moonete.

Jesū Kūhonia Kamwana kaarī na Ngoma Thūku

³⁷ Mūthenya ūyū ūngī, maikūrūka kuuma kīrīma-inī, Jesū agītūngwo nī andū aingī. ³⁸ Na rīrī, mūdū warī gatagatī-inī ka andū acio akīanīrīra, akiuga atīrī, “Mūrutani, ndagūthaiha ūrore mūrīū wakwa, nīgūkorwo nī mwana wakwa wa mūmwe. ³⁹ na ngoma thūku nīmūnyīitaga na agakaya o rīmwe; ningī ikāmūrūnda na ikāmūthiorania, igatūma arute mūhūyū na kanua. Ndīmūrekagia o na hanini, na nīramwananga. ⁴⁰ Ndīrathaihire arutwo aku maingate ngoma īyo, no mararemwo.”

⁴¹ Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Rūciaro rūrū rūtetīkagia na rūremi, nī nginya rī ngūikara hamwe na inyuī, na ngūmūkirīrīra nginya rī? Rehe mūrūguo haha.”

⁴² Rīrīa kamwana kau gaathīiaga harī Jesū, ndaimono īyo igīgatungumania thī, na igīgathiorania. No Jesū agīkūūma roho ūcio mūūru, akīhonia kamwana kau, agīgacookeria ithe. ⁴³ Nao othe makīgegīo nī ūnene wa Ngai.

Hīndī īrīa andū othe maagegetio nī ūrīa wothē Jesū eekīte, akīira arutwo ake atīrī, ⁴⁴ “Thikīrīriai wega ūrīa ngūmwīra: Mūrū wa Mūdū nīegūkūnyanīrwo aneanwo moko-inī ma andū.” ⁴⁵ No-o matiamenyire ūguo nī kuuga atīa. Nīmahithītwo ūhoru ūcio, nī ūndū ūcio makīaga kūūmenya, na magīitigīra kūmūūria ūhoru ūcio.

Nūū Mūnene kūrī arīa Angī?

⁴⁶ Na gūkīgīa na ngarari gatagatī ka arutwo makīūrania nūū wao ūngītūika mūnene kūrī arīa angī. ⁴⁷ Nake Jesū, tondū nīamenyaga meciiria mao, akīoya kaana kanini agīkarūgamia hakuhi nake. ⁴⁸ Agīcooka akīmeera atīrī, “Ūrīa wothē wamūkagīra kaana gaka thīinī wa rīitwa rīakwa, nī nīi aamūkagīra; na ūrīa ūnyamūkagīra ti nīi aamūkagīra, no nī ūrīa wandūmire. Nīgūkorwo ūrīa mūnini gatagatī-inī kanyu inyuothē, ūcio nīwe mūnene kūmūkīra.”

⁴⁹ Nake Johana akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi, nĩtũronire mũndũ akĩingata ndaimono na rĩitwa rĩaku, na ithuĩ tũrageria kũmũgiria tondũ ti ũmwe witũ.”

⁵⁰ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikamũgirie, nĩgũkorwo ũrĩa ũtarĩ ũthũ na inyuĩ, ũcio nĩ ũmwe wanyu.”

Andũ a Samaria Kũrega Jesũ

⁵¹ Na rĩrĩ, kahinda gake gaakuhĩrĩria ga kwambata matu-inĩ, Jesũ nĩatũire itua rĩa gũthĩĩ Jerusalemu.

⁵² Nake agĩtũma andũ mathĩĩ mbere yake kũhaarĩria maũndũ nĩ ũndũ wake, magĩthĩĩ magĩtoonya gatũũra kamwe ga Samaria;^{*} ⁵³ no andũ a kũu matiamũnyitire ũgeni, tondũ aathiiaga Jerusalemu.

⁵⁴ Rĩrĩa arutwo ake, Jakubu na Johana monire ũguo makĩũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩũkwenda twĩtie mwaki uume igũrũ ũmaniine?” ⁵⁵ Nowe Jesũ akĩhũgũra akĩmakaania, ⁵⁶ nao magĩthĩĩ gatũũra kangĩ.

Thogora wa Kũrũmĩrĩra Jesũ

⁵⁷ Rĩrĩa maathiiaga na njĩra, mũndũ ũmwe akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndĩkũrũmagĩrĩra kũrĩa guothe ũrĩthiiaga.”

⁵⁸ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mbwe nĩ irĩ marima na nyoni cia rĩera-inĩ nĩ irĩ itara, no rĩrĩ, Mũrũ wa Mũndũ ndarĩ handũ angĩgĩrĩra mĩtwe wake.”

⁵⁹ Akĩra mũndũ ũngĩ atĩrĩ, “Nũmĩrĩra.”

No mũndũ ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, reke nyambe thĩĩ ngathike baba.”

⁶⁰ Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke arĩa akuũ mathikage akuũ ao ene, no wee thĩĩ ũkahunjie ũhoru wa ũthamaki wa Ngai.”

⁶¹ Na mũndũ ũngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, niĩ nĩngũkũrũmĩrĩra, no reke nyambe thĩĩ ngoigĩre andũ aitũ ũhoru.”

⁶² Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũnyitaga mũraũ na guoko gwake na agacooka kũrora na thuutha wagĩrĩre gũtungata ũthamaki-inĩ wa Ngai.”

10

Jesũ Gũtũma Arutwo Mĩrongo Mũgwanja na Eerĩ

¹ Thuutha wa ũguo Mwathani agĩthuura andũ angĩ mĩrongo mũgwanja na eerĩ, akĩmatũma eerĩ eerĩ, mathĩĩ mbere yake matũũra-inĩ mothe na kũndũ kũrĩa we aakirie gũthĩĩ. ² Akĩmeera atĩrĩ, “Magetha nĩ maingĩ, no aruti a wĩra nĩ anini. Nĩ ũndũ ũcio, thaithai Mwathani wa magetha atũme aruti wĩra mathĩĩ magetha-inĩ make. ³ Thĩĩ! Ndamũtũma ta tũgondu gatagatĩ-inĩ ka njũũ. ⁴ Mũtigakuue kĩbeti, kana mũhuko, o na kana iraatũ; na mũtikageithie mũndũ o na ũrĩkũ njĩra-inĩ.

⁵ “Nyũmba o yothe ĩrĩa mũrĩtoonyaga-rĩ, ambagai kuuga atĩrĩ, ‘Thayũ ũrogĩa nyũmba ĩno.’ ⁶ Na kũngĩkorwo nĩ kũrĩ mũndũ mwendi thayũ kuo, thayũ ũcio wanyu nĩũrĩkaraga nake; na kũngĩkorwo gũtirĩ, thayũ ũcio wanyu nĩ ũrĩmũcookagĩrĩra. ⁷ Ikarai nyũmba ĩyo, mũrĩage na mũkanyua kĩrĩa gĩothe marĩmũheaga, nĩgũkorwo mũruti wĩra nĩagĩrĩrwo kũheagwo mũcaara wake. Mutikoimage nyũmba ĩmwe mũgathiĩ ĩrĩa ĩngĩ.

⁸ “Mũngĩgatoonya itũũra mũnyitwo ũgeni-rĩ, rĩragai o kĩrĩa mũngĩheo. ⁹ Honagiai arĩa arũaru kuo, na mũmeerage atĩrĩ, ‘Ŭthamaki wa Ngai nĩũmũkuhĩrĩrie.’ ¹⁰ No mũngĩgatoonya itũũra o rĩothe mwage kũnyitwo ũgeni-rĩ, umagarai, mũthĩĩ njĩra-inĩ ciarĩo muuge atĩrĩ, ¹¹ ‘Nĩtwaribariba o na rũkũngũ rwa itũũra rĩanyu rũrĩa rwĩnyitĩrĩre magũrũ maitũ, rũmũcookerere. No rĩrĩ, menyai wega ũũ: ũthamaki wa Ngai nĩũmũkuhĩrĩrie.’ ¹² Ngũmwĩra atĩrĩ, Sodomu nĩgũgakerĩrĩrio mũthenya ũcio gũkĩra itũũra rĩu.

¹³ “Inyuĩ andũ a Korazini, kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! O na inyuĩ andũ a Bethisaida, kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Tondũ korwo ciama irĩa mwaringĩrwo nĩcio ciaringĩrwo andũ a Turo na Sidoni, mangĩerĩre tene mehumbe nguo cia makũnia na mehurĩrie mũhu. ¹⁴ No andũ a Turo na Sidoni nĩmagakorwo marĩ murũ mũthenya ũcio wa ciira gũkĩra inyuĩ. ¹⁵ Na inyuĩ, andũ a Kaperinaumu, mũũĩ atĩ nĩmũgatũgĩrio nginya matu-inĩ? Aca, mũkaaharũrũkio mũkinye kũrĩa kũriku mũno.

* 9:52 Andũ a Samaria maarĩ ũthũ mũnene mũno na Ayahudi.

¹⁶ “Mündũ ũrĩa ũmũthikagĩrĩria inyuĩ nĩ nĩ athikagĩrĩria, na ũrĩa ũmũregaga nĩ nĩ aregaga, na ũrĩa ũrĩndegaga nĩ ũrĩa wandũmire arĩiregaga.”

¹⁷ Nao andũ acio mĩrongo mũgwanja na eerĩ magĩcooka makenete, makiuga atĩrĩ, “Mwathani, o na ndaimono nĩratwathĩkagĩra thĩinĩ wa rĩitwa rĩaku.”

¹⁸ Nike akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩndĩronire Shaitani akĩgũa kuuma igũrũ ta rūheni. ¹⁹ Inyuĩ nĩndĩmũheete ũhoti wa kũrangĩrĩria nyoka na tũng’aurũ, na wa gũtooria hinya wotha wa thũ; gũtirĩ kĩndũ gĩkamwĩka ũũru. ²⁰ No rĩrĩ, mũtigakene tondũ ngoma nĩmwathĩkagĩra, no kenagai tondũ marĩitwa manyu nĩmandĩkitwo kũũrĩa Igũrũ.”

²¹ Na ihinda o rĩu, Jesũ akĩyũrwo nĩ gĩkeno kĩa Roho Mũtheru, akiuga atĩrĩ, “Baba, wee Mwathani wa igũrũ na thĩ, nĩngũkũgaatha tondũ nĩũhithite andũ arĩa oogĩ na marĩ na ũmenyo maũndũ maya, no ũkamaguũrĩria tũkenge. Baba, wĩkĩte ũguo tondũ nĩguo wendi waku.

²² “Nĩnengeretwo maũndũ mothe nĩ Baba. Gũtirĩ mündũ ũũĩ Mũriũ nũũ, tĩga Ithe witũ, na gũtirĩ mündũ ũũĩ Ithe witũ nũũ o tĩga Mũriũ na arĩa othe Mũriũ endaga kũguũrĩria.”

²³ Agĩcooka akĩhũgũkĩra arutwo ake, akĩmeera marĩ oiki atĩrĩ, “Kũrathimwo nĩ maithe marĩa marona kĩrĩa mũrona. ²⁴ Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩrĩ, anabii aingĩ na athamaki nĩmerĩĩrie kuona maũndũ marĩa mũrona, no matiamonire na nĩmerĩĩrie kũigua maũndũ marĩa mũraigua, no matiamaguire.”

Ngerekano ya Mũsamaria ũrĩa Mweka

²⁵ Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩmwe mũrutani ũmwe wa watho nĩarũgamire nĩguo agerie Jesũ, akĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, njagĩrĩrwo nĩ gwĩka atĩa nĩguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?”

²⁶ Nike Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kwandĩkitwo atĩa Watho-inĩ? Wee-rĩ, kaĩ ũthomaga atĩa?”

²⁷ Mündũ ũcio akĩmũcookeria, akiuga atĩrĩ, “Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yotha, na muoyo waku wotha, na hinya waku wotha, o na meciiria maku mothe; na Endaga mündũ wa itũũra rĩanyu o ta ũrĩa wĩyendete wee mwene.”

²⁸ Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ wacookia wega; ĩkaga ũguo, na nĩũgatũũra muoyo.”

²⁹ No mündũ ũcio nĩeendaga gwĩtua mweka, nĩ ũndũ ũcio akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Nike mündũ wa itũũra nũũ?”

³⁰ Nike Jesũ akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kwarĩ na mündũ ũmwe waikũrũkaga oimĩte Jerusalemu arorete Jeriko, na akĩnyĩitwo nĩ atunyani. Nao makĩmũruta nguo, makĩmũhũũra, magĩcooka magĩthĩĩ, makĩmũtĩga arĩ hakuĩ gũkua. ³¹ Mũthĩnjĩri-Ngai ũmwe nĩagereire njĩra ĩyo, na rĩrĩa onire mündũ ũcio, akĩhĩtũkĩra mũkĩra-inĩ ũrĩa ũngĩ wa njĩra. ³² ũguo noguo Mũlawĩ eekire, hĩndĩ ĩrĩa aakinyire hau, o nike, amuona akĩhĩtũkĩra mũkĩra ũũrĩa ũngĩ wa njĩra. ³³ No rĩrĩ, Mũsamaria ũmwe warĩ rũgendo-inĩ nĩakinyire harĩa mündũ ũcio aarĩ, amuona akĩmũiguĩra tha. ³⁴ Agĩthĩĩ harĩ we, akĩmuoha ironda, na akĩmũtĩrĩria maguta na ndibei. Agĩcooka akĩmuoya, akĩmũhaicia igũrũ rĩa ndigiri yake, akĩmũtwara nyũmba ya ageni, akĩmũmenyerera. ³⁵ Kwarooka gũkĩa Mũsamaria ũcio akĩruta dinari igĩrĩ, agĩcinengera mwene nyũmba ĩyo ya ageni, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũmenyagĩrĩre, na ndacooka nĩngagũcookeria kĩrĩa kĩngĩ ũgaakorwo ũhũthĩrĩte.’

³⁶ “Ŭgwĩciiria nĩ mündũ ũrĩkũ wa acio atatũ watũkĩre mündũ wa itũũra harĩ mündũ ũcio wanyĩitĩtwo nĩ atunyani?”

³⁷ Nike mũrutani ũcio wa watho akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ũrĩa wamũiguĩrĩre tha.”

Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ ũgeke o ta ũguo.”

Jesũ arĩ Mũciĩ kwa Marĩtha na Mariamu

³⁸ Na rĩrĩ, Jesũ na arutwo ake marĩ njĩra-inĩ magĩthĩĩ, nĩatoonyire gatũũra kamwe kũrĩa aanyĩitĩrwo ũgeni mũciĩ kwa mũtumia wetagwo Marĩtha. ³⁹ Marĩtha aarĩ na mwarĩ wa nyina wetagwo Mariamu, nike aikarĩte magũrũ-inĩ ma Mwathani athĩkĩrĩrie ũrĩa oigaga. ⁴⁰ Nowe Marĩtha nĩarĩ na mĩhang’o nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa mothe magĩrĩire kũhaarĩrio. Agĩũka harĩ Jesũ, akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, kaĩ ũtarona ũrĩa mwarĩ wa maitũ andekereirie wĩra? Mwĩre oke andeithie!”

⁴¹ Nike Mwathani akĩmũcookeria atĩrĩ, “Marĩtha, Marĩtha, nĩũtangĩkĩte, na ũgethĩĩnia na maũndũ maingĩ, ⁴² no nĩ harĩ ũndũ ũmwe tu ũbataranĩtie. Mariamu nĩethuĩrĩre ũndũ ũrĩa mweka makĩria, naguo ũndũ ũcio ndangĩtunywo.”

11

Ūrutani wa Jesū ūkoniī Mahooya

¹ Na rīrī, mūthenya ūmwe Jesū aarī handū akīhooya. Rīrīa aarīkirie kūhooya, mūrutwo ūmwe wake akīmīwīra atīrī, “Mwathani, tūrute kūhooya o ta ūrīa Johana aarutire arutwo ake.”

² Nake Jesū akīmeera atīrī, “Rīrīa mūkūhooya, ugagai atīrī:

“‘Ithe witū (ūrī Igūrū),
rītwa rīaku nīrīamūrwo,
ūthamaki waku nīūūke.
(Ūrīa wendete nīwīkagwo gūkū thī,
o ta ūrīa gwīkagwo kūu igūrū.)

³ Tūheage o mūthenya irio ciitū cia gūtūigana.

⁴ Na ūtūrekere mehia maitū,
o ta ūrīa o na ithuī tūrekagīra arīa othe matwīhagīria.

Na ndūgatūtware magerio-inī
(no kūhonokia ūtūhonokagie ūūru-inī).’”

⁵ Agīcooka akīmeera atīrī, “Mūdū ūmwe wanyu angīkorwo arī na mūrata nake athī gwake ūtukū gatagatī amwīre atīrī, ‘Mūrata wakwa, he mīgate itatū, ⁶ nīgūkorwo ndī na mūrata wakwa wanjeerera, na ndīrī na kīndū gīa kūmūhe arīe.’

⁷ “Nake mūdū ūcio ūrī nyūmba thīnī amūcookerie atīrī, ‘Tiga gūūthīnia. Nīndīkītie kūhinga mūrango na tūrī toro hamwe na ciana ciakwa. Ndingīhota gūūkīra ngūhe mīgate.’ ⁸ Ngūmwīra atīrī, o na angīkorwo ndangīkīra amūhe mīgate īyo nī ūndū wa ūrata-rī, no nī ūndū wa ūrīa amūringīrīrie-rī, mūdū ūcio nīegūkīra amūhe kīrīa gīothe abatairio nīkīo.”

⁹ “Nī ūndū ūcio ngūmwīra atīrī: Hooyai na nīmūkūheo; mathaai na nīmūkuona; ringaringai mūrango na nīmūkūhingūrīrwo. ¹⁰ Nīgūkorwo ūrīa wothe ūhooyaga nīaheagwo; na ūrīa ūmaathaga nīonaga; na ūrīa ūringaringaga mūrango nīahingūrāgīrwo.

¹¹ “Nī mūciari ūrīkū thīnī wanyu ūngītīo thamaki nī mwana wake, nake amūhe nyoka? ¹² Kana eetio itumbī amūhe kang’aurū? ¹³ Angīkorwo inyuī, o na mūrī ooru, nīmūūī kūhe ciana cianyu iheo njega-rī, Ithe wanyu ūrīa ūrī Igūrū githī ndarīkīragīrīria kūhe Roho Mūtheru kūrī arīa mamūhooyaga!”

Jesū na Beelizebuli

¹⁴ Na rīrī, Jesū nīaingataga ndaimono yume thīnī wa mūdū ūtaaragia. Rīrīa ndaimono īyo yoimire, mūdū ūcio ūtaaragia akīaria, nakīo kīrīndī kīa andū gīkīgega. ¹⁵ No amwe ao makiuga atīrī, “Aingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli ūrīa mūnene wa ndaimono.” ¹⁶ Nao andū angī makīmūgeria, makīmūūria amaringīre kīama kiumīte igūrū.

¹⁷ Jesū nīamenyire ūrīa meciiragia, nake akīmeera atīrī: “Ūthamaki o wothe ūngīgayūkana ūūkanīrīre guo mwene no ūharagane, nayo nyūmba īngīgayūkana yūkanīrīre yo nyene no īgwe. ¹⁸ Angīkorwo Shaitani nīagayūkanīte akeyūkīrīra we mwene-rī, ūthamaki wake ūngīkīhaanda atīa? Ndoiga ūguo tondū mūroiga atī nī nyingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli. ¹⁹ Ningī angīkorwo nī nyingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli-rī, arūmīrīri anyu maingataga ndaimono na hinya wa ū? Nī ūndū ūcio-rī, acio nīo makaamūtūira ciira. ²⁰ Na rīrī, ingīkorwo nyingataga ndaimono na hinya wa kīara kīa Ngai-rī, ūthamaki wa Ngai nīūūkīte kūrī inyuī.

²¹ “Rīrīa mūdū njamba oya indo ciake ciothe cia mbaara, arangīre nyūmba yake mwene, indo ciake ciikaraga irī ngītīre. ²² No rīrī, mūdū ūngī ūrī na hinya kūmūkīra angīmūtharīkīra amūtoorie, nīamūtunyaga indo ciake cia mbaara iria ehokete, na akagaīra andū indo iria akoragwo atahīte.

²³ “Mūdū ūrīa ūtarī hamwe na nī, ūcio nī thū yakwa, na ūrīa ūtacookanagīrīria hamwe na nī, ūcio nī kūhurunja ahurunjaga.

²⁴ “Na rīrī, hīndī īrīa ngoma thūku yoima thīnī wa mūdū, ītuikanagīria werū-inī īgīcaria ūhurūko na īkawaga. Hīndī īyo īkoiga atīrī, ‘Nīngūcooka nyūmba īrīa ndoimire.’ ²⁵ Na yacooka īgakora nyūmba īyo īrī haate, īgathondekwo wega. ²⁶ Hīndī īyo ngoma īyo thūku īkagīra ngoma ingī mūgwanja thūku makīria mayo, igatoonya, igaikara kuo. Naguo mūkarīre wa mūdū ūcio ūgathūka gūkīra wa mbere.”

²⁷ Rĩria Jesũ aaragia maũndũ maya-rĩ, mũndũ-wa-nja warĩ gatagatĩ-inĩ ga kĩrĩndĩ akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Kũrathimwo nĩ maitũguo ũrĩa wagũciarire na agĩkuongithia.”

²⁸ Nake Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “Kũrathimwo nĩ arĩa maiguaga kiugo kĩa Ngai na magagĩathĩkĩra.”

Kĩmenyithia kĩa Jona

²⁹ Na rĩria kĩrĩndĩ kĩa andũ kĩongererekire-rĩ, Jesũ akiuga atĩrĩ, “Rũrũ nĩ rũciaro rwaganu. Rũũragia rũringĩrwo kĩaama, no gũtirĩ kĩaama rũkaringĩrwo tiga o kĩrĩa kĩaringĩrwo Jona. ³⁰ Nĩgũkorwo o ta ũrĩa Jona aarĩ kĩmenyithia kũrĩ andũ a Nineve, ũguo noguo Mũrũ wa Mũndũ egũkorwo arĩ kĩmenyithia kũrĩ rũciaro rũrũ. ³¹ Mũtumia-mũthamaki ũrĩa wa mwena wa Gũthini nĩakarũgama hĩndĩ ya ciira hamwe na andũ a rũciaro rũrũ arũtuĩre ciira, nĩgũkorwo oimire ituri cia thĩ oke athikĩrĩrie ũũgĩ wa Solomoni, na rĩu ũmwe mũnene gũkĩra Solomoni arĩ haha. ³² Andũ a Nineve nĩmakarũgama hĩndĩ ya ciira hamwe na rũciaro rũrũ marũtuĩre ciira; nĩgũkorwo nĩmeririre maahunjĩrio nĩ Jona, na rĩu ũmwe mũnene gũkĩra Jona arĩ haha.

Tawa wa Mwĩrĩ

³³ “Gũtirĩ mũndũ ũgwatagia tawa agacooka akaũiga handũ ũtangĩoneka kana akaũiga rungu rwa irebe, no aũigaga handũ igũrũ nĩguo arĩa megũtoonya nyũmba mathererwo nĩ ũtheri. ³⁴ Riitho rĩaku nĩrĩo tawa wa mwĩrĩ waku. Rĩria maitho maku marĩ mega, mwĩrĩ waku wothe o naguo ũkoragwo ũiyũrite ũtheri. No rĩria matarĩ mega-rĩ, mwĩrĩ waku o naguo ũkoragwo ũiyũrite nduma. ³⁵ Hakĩrĩ ũguo-rĩ, menyerera ũtheri ũrĩa ũrĩ thĩnĩ waku ndũgatuĩke nduma. ³⁶ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mwĩrĩ waku wothe ũngĩyũrwo nĩ ũtheri, na ndũrĩ handũ harĩ nduma, nĩũrĩtheragĩrwo nĩ ũtheri biũ, o ta ũrĩa ũtheri wa tawa ũkũmũrĩkagĩra.”

Haaro Ithathatũ

³⁷ Hĩndĩ irĩa Jesũ aarĩkirie kwaria, Mũfarisai ũmwe akĩmũnyiita ũgeni gwake makarĩanĩre; nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ, agĩkara metha-inĩ. ³⁸ No Mũfarisai ũcio ona ũguo akĩgega nĩ ũndũ Jesũ ndaambire gũthamba moko atana rĩa irio.

³⁹ Nake Mwathani akĩmwĩra atĩrĩ, “Inyuĩ Afarisai mũthambagia gĩkombe na thaani mwena wa na igũrũ, no thĩnĩ wanyu mũiyũritwo nĩ ũkoroku na waganu. ⁴⁰ Inyuĩ irimũ ici! Githĩ ũrĩa wombire mwena wa na nja to we wombire mwena wa na thĩnĩ? ⁴¹ No rĩrĩ, heagai athĩnĩ kĩrĩa kĩrĩ thĩnĩ wa thaani, na hĩndĩ iyo indo ciothe nĩgũtuĩka theru harĩ inyuĩ.”

⁴² “Kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ Afarisai-ĩ! Tondũ mũrutagĩra Ngai gĩcunjĩ gĩa ikũmi gĩa terere, na togotia na nyeni cia mũthemba yotho no mũkaaga kũrũmbũiya kĩhooto na wendani wa Ngai. Mwaagĩrĩrwo nĩ gwĩkaga maũndũ macio mũtegitiganĩria macio mangĩ ma mbere.

⁴³ “Kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ Afarisai-ĩ! Tondũ mwendaga gũikarĩra itĩ iria cia mbere thunagogi-inĩ na mũgeithagio mũrĩ ndũnyũ-inĩ.

⁴⁴ “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, tondũ mũtarĩ ta mbĩrĩra itarĩ rũũri iria andũ mageragĩra igũrũ rĩacio matekũmenya.”*

⁴⁵ Mũrutani ũmwe wa Watho akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, rĩrĩa ũkwaria maũndũ macio-rĩ, nĩũratũruma o na ithuĩ.”

⁴⁶ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “O na inyuĩ arutani a Watho kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Tondũ mũkuuithagia andũ mĩrigo mĩritũ irĩa matangĩhota gũkuua, na inyuĩ ene mũtingĩmĩhutia o na kaara kamwe mũmateithie.

⁴⁷ “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Tondũ mwakagĩra anabii mbĩrĩra, o arĩa mooragĩrwo nĩ maithe manyu ma tene. ⁴⁸ Nĩ ũndũ ũcio mũgakĩruta ũira atĩ nĩmwĩtikanĩtie na ũrĩa maithe manyu meekire; atĩ nĩ mooragire anabii, na inyuĩ mũkamaakĩra mbĩrĩra. ⁴⁹ Tondũ wa ũguo ũũgĩ wa Ngai uugĩte atĩrĩ, ‘Nĩngamatũmĩra anabii na atũmwo, moorage amwe ao na manyariire arĩa angĩ.’ ⁵⁰ Nĩ ũndũ ũcio rũciaro rũrũ nĩrũgaciirithĩrio thakame ya anabii othe irĩa yanaitwo kuuma o kĩa mbĩrĩria gĩa thĩ, ⁵¹ kuuma thakame ya Habili nginya thakame ya Zekaria ũrĩa woragĩrwo gatagatĩ-inĩ ga kĩgongona na handũ harĩa hatheru. Ī nĩguo, ngũmwĩra atĩrĩ, rũciaro rũrũ nĩrũkaherithĩrio thakame iyo.

* 11:44 Ayahudi nĩmahakaga mbĩrĩra ciao coka nĩgeetha gũtikagĩe na mũndũ ũngĩcihutia tondũ ũguo nĩkũngĩatũmire mũndũ anyiitwo nĩ thaahu.

⁵² “Kaĩ mŭrĩ na haaro inyuĩ arutani a watho-ĩ! Tondũ nĩmweheretie kĩhingũro kĩa ũmenyo. Inyuĩ ene mŭtiigana gũtoonya, na arĩa marendana gũtoonya mŭkamagiria.”

⁵³ Jesũ aarĩkia kuuma kũu, Afarisai na arutani a watho makĩambĩrĩria kũmũkararia marĩ na ũũru mũno na kũmũũgita na kũmũũria ciũria nĩguo aarie maũndũ maingĩ, ⁵⁴ makĩgeria kũmũtega maigue kana nĩ harĩ ũndũ mũũrũ angĩaria.

12

Gũkaanio na Kũũmĩrĩrio

¹ O hĩndĩ ĩyo, rĩrĩa kĩrĩndĩ kĩa andũ ngiri nyingĩ kĩonganĩte hamwe, nginya makarangana-rĩ, Jesũ akĩamba kwarĩria arutwo ake, akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyererei ndawa ya kũmbia mĩgate ya Afarisai, na nĩyo ũhinga. ² Gũtirĩ ũndũ mũhithanie ũtakaguũrio, o na kana ũndũ mũhithe ũtakamenyeka. ³ Maũndũ marĩa mwarĩirie nduma-inĩ, makaiguu mũthenya barigici, na ũrĩa wotho mwanahaniĩrĩa matũ-inĩ mŭrĩ tũnyũmba twa thĩinĩ, nĩũkanĩrĩrwo kuuma nyũmba igũrũ.

⁴ “Ngũmwĩra atĩrĩ arata akwa, tigagai gwĩtigĩra arĩa mooragaga mwĩrĩ na thuutha ũcio gũtirĩ ũndũ mangĩhota gwĩka. ⁵ No nĩ ngũmuonia ũrĩa inyuĩ mwagĩrĩrwo nĩ gwĩtigĩra: Mwĩtigagĩrei ũrĩa ũngĩũraga mwĩrĩ na thuutha wa ũguo arĩ na ũhoti wa gũikia mũndũ Jehanamu. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mwĩtigagĩrei ũcio. ⁶ Githĩ tũnyoni tũtano tũtiendagio tũthendi twĩrĩ? No rĩrĩ, gũtirĩ o na kamwe gatuo Ngai ariganagĩrwo nĩko. ⁷ No ti-itherũ, o na njuĩrĩ cianyu cia mũtwe nĩ ndare. Tigagai gwĩtigĩra, inyuĩ mŭrĩ a bata gũkĩra tũnyoni tũingĩ.

⁸ “Ngũmwĩra atĩrĩ, ũrĩa wotho ũkanyumbũra mbere ya andũ, o nake Mŭrũ wa Mũndũ nĩakamumbũra mbere ya araike a Ngai. ⁹ No ũrĩa ũkangaana mbere ya andũ ũcio nĩagakaanwo mbere ya araike a Ngai. ¹⁰ Nake mũndũ o wotho ũrĩa ũgaacambia Mŭrũ wa Mũndũ nĩakarekerwo, no ũrĩa wotho ũkaruma Roho Mũtheru ndakarekerwo.

¹¹ “Rĩrĩa mũgaatwarwo mbere ya thunagogi, na mbere ya aathani na anene mũciirithio-rĩ, mũtikanetange na ũrĩa mũgacookia kana ũrĩa mũkoiga, ¹² nĩgũkorwo hĩndĩ ĩyo Roho Mũtheru nĩakamũruta ũrĩa mwagĩrĩrwo nĩ kuuga.”

Ngerekano ya Gĩtonga Kĩrimũ

¹³ Mũndũ ũmwe warĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ acio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mŭrutani, ĩra mŭrũ wa maitũ tũgayane nake igai riitũ.”

¹⁴ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ, nũ ũnduĩte wa kũmũtuithania ciira kana wa kũmũganyania indo cianyu?” ¹⁵ Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyererei! Mũtigakorokere maũndũ; nĩgũkorwo muoyo wa mũndũ ndũthimagwo na mũigana wa indo iria arĩ nacio.”

¹⁶ Agĩcooka akĩmahe ũgoro na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ, “Mũgũnda wa mũndũ ũmwe gĩtonga nĩwaciarire mũno. ¹⁷ Nake akĩyũria na ngoro yake atĩrĩ, ‘Ngwĩka atĩa? Ndirĩ na handũ ha kũiga magetha makwa.’

¹⁸ “Agĩcooka akiuga atĩrĩ, ‘Nĩndamenya ũrĩa ngwĩka. Ngũtharia makũmbĩ makwa, njake mangĩ manene kũrĩ mo, njige magetha makwa mothe na indo ciakwa ciothe kuo. ¹⁹ Njooke njĩre ngoro yakwa atĩrĩ, ‘Ūrĩ na indo nyingĩ njega wĩgĩire cia gũkũigana mĩaka mĩingĩ. Wĩhuurũkĩre, ũrĩe na ũnyue, na ũcanjamũke.’”

²⁰ “No Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Wee kĩrimũ gĩkĩ! Ūtukũ ũyũ wa ũmũthĩ nĩũgwĩtio muoyo waku. Indo icio wĩgĩire-rĩ, igaatuĩka cia ũ?’

²¹ “Ūguo nĩguo gũgaatuĩka harĩ mũndũ o wotho ũrĩa wĩgagĩra mĩthithũ, no akaaga gwĩtongia na ũgoro wa Ngai.”

Mũtigatangĩke

²² Jesũ agĩcooka akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, mũtigetangage nĩ ũndũ wa mĩoyo yanyu nĩ ũndũ wa kĩrĩa mũrĩrĩaga, kana kĩrĩa mũrĩhumbaga mĩrĩ yanyu. ²³ Muoyo-rĩ, ũrĩ bata gũkĩra irio, naguo mwĩrĩ ũrĩ bata gũkĩra nguo. ²⁴ Ta mwĩciirie ũgoro wa mahuru: Matihaandaga kana makagetha, o na matĩrĩ kũndũ gwa kũiga irio kana makũmbĩ, no Ngai nĩamaheaga irio. Inyuĩ githĩ mũtirĩ a bata mũno gũkĩra nyoni! ²⁵ Nũ wanyu ũngĩhota kuongerera muoyo wake ithaa o na rĩmwe

nĩ ũndũ wa gwĩtanga? ²⁶ Rĩu-rĩ, angĩkorwo mũtingĩhota gwĩka ũndũ mũnini ũguo-rĩ, mũgĩtangĩkaga na maũndũ macio mangĩ nĩkĩ?”

²⁷ Ta mwĩcũraniei ũrĩa itoka ikũraga. Itirutaga wĩra kana ikogotha ndigi. No ngũmwĩra atĩrĩ, o na Solomoni arĩ na riiri wake wotho, ndaagemete ta kĩmwe gĩacio. ²⁸ Angĩkorwo ũguo nĩguo Ngai ahumbaga nyeki ya gĩthaka, ĩrĩa ĩrĩ ho ũmũthĩ na rũciũ igaikio mwaki-inĩ-rĩ, githĩ inyuĩ ndarĩkĩmũhumbaga makĩria, inyuĩ mwĩtikĩtie o hanini! ²⁹ Tigagai gũthĩĩnĩka ngoro-inĩ cianyu nĩ ũndũ wa kĩrĩa mũrĩrĩaga kana mũrĩnyuuaga; mũtigatangĩkage nĩ ũndũ wa ũguo. ³⁰ Nĩgũkorwo maũndũ maya mothe nĩmo andũ a gũkũ thĩ arĩa matetikĩtie Ngai macaranagia namo, no Ithe wanyu nĩoi atĩ nĩmũbatarĩtio nĩmo. ³¹ No rĩrĩ, caragiai ũthamaki wake, na maũndũ maya mangĩ mothe nĩmũrĩheagwo o namo.

³² “Tigagai gwĩtigĩra, inyuĩ rũũru rũrũ rũnini, nĩgũkorwo Ithe wanyu nĩonete arĩ wega kũmũhe ũthamaki ũcio. ³³ Endiai indo iria mũrĩ nacio mũcooke mũteithie athĩini. Mwĩthondekerei ibeeti cia mbeeca iria itangĩtarũka, na mwĩgĩre na kĩgĩina igũrũ kĩrĩa gĩtangĩthira, kũrĩa gũtarĩ mũici ũngĩkuhĩrĩria na gũtirĩ memenyi cia gũkĩananga ³⁴ Nĩgũkorwo o kũrĩa mĩthiithũ wanyu ĩrĩ, nokuo ngoro cianyu o nacio irĩkoragwo irĩ.

Gũikara Mwĩguĩte

³⁵ “Ikragai mwĩhotorete, mwĩhaarĩrie gũtungata, na mũige matawa manyu magĩakanaga, ³⁶ o ta andũ metereire mwathi wao acooke kuuma iruga-inĩ rĩa kĩhikanio, nĩguo rĩrĩa agaacooka, aaringaringa mũrango mamũhingũrĩre o narua. ³⁷ Nĩũgakorwo ũrĩ ũndũ mwega harĩ ndungata iria mwathi wacio agaakora ciĩguĩte rĩrĩa agacooka. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩakehotora acitungatĩre, aciikarie metha-inĩ, na acooke acirehere irio irĩe. ³⁸ Nĩũgakorwo ũrĩ ũndũ mwega harĩ ndungata iria mwathi wacio agaakora ciĩhaarĩrie, o na angĩgooka ũtukũ gatagatĩ kana thaa kenda gũgĩkĩa. ³⁹ No rĩrĩ, menyai ũũ: Korwo mwene nyũmba nĩamenyete ithaa rĩrĩa mũici egũũka-rĩ, ndangĩarekire nyũmba yake ĩtuuo. ⁴⁰ O na inyuĩ no nginya mũikarage mwĩhaarĩrie, tondũ Mũrũ wa Mũndũ agooka ithaa rĩrĩa mũtamwĩrĩgĩrĩre.”

⁴¹ Petero akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ ithuĩ ũrahe ũhoru na ngerekano ĩno kana ũreera mũndũ o wotho?”

⁴² Nike Mwathani agĩcookia akĩmũũria atĩrĩ, “Ndungata ya kwĩhokwo na njũgĩ, o ĩrĩa mwathi wayo angĩhokera kũroraga ndungata ciake, na ĩciheage irio hĩndĩ ĩrĩa yagĩrĩre, nĩĩrĩkũ? ⁴³ Nĩũgakorwo ũrĩ ũndũ mwega harĩ ndungata ĩyo, ĩrĩa mwathi wayo agooka akore ĩgĩka ũguo. ⁴⁴ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩakamĩhokera indo ciake ciothe. ⁴⁵ No rĩrĩ, ĩ ndungata ĩyo ĩngĩra na ngoro yayo atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa ndaracooka narua,’ nayo yambĩrĩrie kũhũura ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja, na kũrĩa na kũnyua na kũrĩio-rĩ, ⁴⁶ Mwathi wa ndungata ĩyo agooka mũthenya ũrĩa ĩtamwĩrĩgĩrĩre o na ithaa rĩrĩa ĩtooĩ, nake nĩakamĩherithia mũno, na amĩtuĩre ciira ta wa andũ arĩa matarĩ ehokeku.

⁴⁷ “Ndungata ĩrĩa ĩmenyaga ũrĩa mwathi wayo endaga na ndĩhaaragĩria kana ĩgeeka ũrĩa Mwathi wayo endaga, ĩkaahũũrwo mahũura maingĩ. ⁴⁸ No ĩrĩa ĩtooĩ na nĩĩkaga maũndũ marĩa magĩrĩre kũherithanĩrio, ĩkaahũũrwo mahũura matarĩ maingĩ. ũrĩa wotho ũheetwo indo nyingĩ, ageetio indo nyingĩ; nake ũrĩa wĩhokeirwo nyingĩ makĩria nĩageetio nyingĩ makĩria.

Gũtirĩ Thayũ o tiga Nyamũkano

⁴⁹ “Njũkĩte kũrehe mwaki gũkũ thĩ, naarĩ korwo mwaki ũcio nĩwambĩrĩrie gwakana! ⁵⁰ No ndĩ na ũbatithio ndĩrĩbatithio naguo, no kaĩ nĩngũthĩnĩka mũno ũngĩgaakinya-ĩ! ⁵¹ Mũgwĩciiria ndokire kũrehe thayũ gũkũ thĩ? Ngũmwĩra atĩrĩ, ũguo tiguu, ndookire kũrehe nyamũkano. ⁵² Kuuma rĩu gũthĩ na mbere, andũ atano a mũciĩ ũmwe marĩkoragwo magayũkanĩte, atatũ magookĩrĩra eerĩ, nao eerĩ magookĩrĩra atatũ. ⁵³ Nao marĩkoragwo magayũkanĩte ũũ, ithe agookĩrĩra mũriũ nake mũriũ agookĩrĩra ithe, nyina agookĩrĩra mwarĩ nake mwarĩ agookĩrĩra nyina, nyaciarawe agookĩrĩra mũtumia wa mũriũ nake mũtumia wa mũriũ agookĩrĩra nyaciarawe.”

Gũkũũrana Mahinda

⁵⁴ Jesũ akĩra kĩrĩndĩ kũu atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa muona itu rĩkĩambata riumĩte ithũiro, o rĩmwe muugaga atĩrĩ, ‘Nĩgũkuura mbura,’ na gũkoira. ⁵⁵ Hĩndĩ ĩrĩa rũhuho rwahurutana riumĩte gũthini muugaga

atĩrĩ, ‘Nĩgũkũgĩa na ũrugarĩ,’ na gũkagĩa. ⁵⁶ Inyuĩ hinga ici! Nĩmũũĩ wega gũkũũrana ũrĩa igũrũ na thĩ gũtarĩ. Mũkĩremagwo nĩgũkũũrana ũhoru wa mahinda maya tũrĩ nĩkĩ?

⁵⁷ “Mwagaga gwĩtuĩra inyuĩ ene ũrĩa kwagĩrĩre nĩkĩ? ⁵⁸ Na rĩrĩ, rĩrĩa mũrathiĩ na thũ yaku kũrĩ mũciirithania-rĩ, geria mũno wĩguithanie nayo mũrĩ o njĩra-inĩ, ndĩgagũkururie igũtware kũrĩ mũciirithania, nake mũciirithania akũneane kũrĩ mũnene, nake mũnene ũcio agũikie njeera.

⁵⁹ Ngũkwĩra atĩrĩ, ndũkoima kuo ũtarĩhĩte thiirĩ wothe, hatarĩ gathendi ũgũtigia.”

13

Mwĩrĩre kana Mũthire

¹ Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ na andũ amwe maarĩ ho hĩndĩ ĩyo, arĩa meerire Jesũ ũhoru wa andũ a Galili arĩa mooragĩtwo nĩ Pilato makĩruta magongona, nayo thakame yao igĩtukana na ya nyamũ cia magongona mao. ² Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Anga mũgwĩciiria atĩ andũ acio manyariirirwo ũguo tondũ acio maarĩ ehia gũkĩra andũ acio angĩ othe a Galili? ³ Ngũmwĩra atĩrĩ, aca! No rĩrĩ, mwaga kwĩrira, o na inyuĩ inyuotho mũkaniinwo o tao. ⁴ Kana andũ arĩa ikũmi na anana, arĩa magwĩrĩrwo nĩ nyũmba ĩrĩa ndaaya kũu itũũra rĩa Siloamu ikĩmooraga-rĩ, anga mũgwĩciiria atĩ maarĩ na mahĩtia maingĩ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe maatũũraga kũu Jerusalemu? ⁵ Ngũmwĩra atĩrĩ, aca! No rĩrĩ, mwaga kwĩrira, o na inyuĩ inyuotho mũkaaniinwo o tao.”

⁶ Agĩcooka akĩmaarĩria na ngerekano, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe aarĩ na mũkũyũ wahandĩtwo thĩinĩ wa mũgũnda wake wa mĩthabibũ, nake agĩthĩ gũcacia maciaro mũtĩ-inĩ ũcio, no ndaigana kuona ngũyũ o na ĩmwe. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio, akĩira mũruti wa wĩra wa mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ atĩrĩ, ‘Rĩu nĩ mĩaka ĩtatũ njũkaga gũcacia maciaro mũkũyũ-inĩ, ũyũ na ndirĩ ndoona ngũyũ o na ĩmwe. Ūteme! Ūthũkagĩria mũgũnda nĩkĩ?’

⁸ “No mũndũ ũcio akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi ũyũ, nĩtũreke ũikare mwaka ũngĩ ũmwe, ndĩũrĩmĩre na ndĩwĩkĩre thumu. ⁹ Naguo ũngĩciara hĩndĩ ĩyo, nĩ wega! No ũngĩaga gũciara, no ũtemwo.’”

Mũtumia Kĩonje Kũhonio Mũthenya wa Thabatũ

¹⁰ Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe wa Thabatũ, Jesũ nĩkũrutana aarutanaga thĩinĩ wa thunagogi ĩmwe, ¹¹ nakuo gũgĩkorwo nĩ kwarĩ na mũtumia wonjetio nĩ ngoma thũku mĩaka ikũmi na ĩnana. Atũire ainamĩrĩre atekũhota gwĩtiira o na hanini. ¹² Hĩndĩ ĩrĩa Jesũ aamuonire, akĩmwĩta, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ nĩwohorwo kuuma kũrĩ wonje waku.” ¹³ Agĩcooka akĩmũigĩrĩra moko, na kahinda o kau agĩtiira, na akĩgooca Ngai.

¹⁴ Nake mũnene wa thunagogi akĩrakara mũno nĩ ũndũ wa Jesũ kũhonania mũthenya wa Thabatũ. Nake akĩira andũ atĩrĩ, “He na mĩthenya ĩtandatũ ya kũruta wĩra. Nĩ ũndũ ũcio, ũkagai kũhonio mĩthenya ĩyo, no ti mũthenya wa Thabatũ.”

¹⁵ Nowe Mwathani akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Inyuĩ hinga ici! Githĩ o mũndũ wanyu ndohoraga ndegwa yake kana ndigiri yake yume kiugũ mũthenya wa Thabatũ, amĩtware ĩthĩ ĩkanyue maaĩ? ¹⁶ Nake mũtumia ũyũ mwarĩ wa Iburahĩmu, ũrĩa ũtũire ohetwo nĩ Shaitani mĩaka ikũmi na ĩnana; ndakĩagĩrĩrwo nĩ kuohorwo o na kũrĩ mũthenya wa Thabatũ?”

¹⁷ Rĩrĩa oigire ũguo, thũ ciake ciothe igĩconoka, no kĩrĩndĩ kũ kĩa andũ gĩgĩkena nĩ ũndũ wa maũndũ ma magegania marĩa eekaga.

Ngerekano ya Mbegũ ya Karatarĩ na ya Ndawa ya Kũmbia Mĩgate

¹⁸ Ningĩ Jesũ akĩũria atĩrĩ, “Ūthamaki wa Ngai ũhaanaine na kĩ? Na ngũũgerekania na kĩ? ¹⁹ Ūhaana ta mbeũ ya karatarĩ ĩrĩa mũndũ oire akĩhaanda mũgũnda wake. Igĩkũra igĩtuĩka mũtĩ, nacio nyoni cia rĩra-inĩ igĩũka igĩaka itara honge-inĩ ciaguo.”

²⁰ Ningĩ akĩũria atĩrĩ, “Ingĩgerekania ũthamaki wa Ngai na kĩ? ²¹ Ūhaana ta ndawa ya kũmbia mĩgate ĩrĩa mũndũ-wa-nja ooire na akĩmĩtukania na mũtu mũingĩ, o nginya wothe ũkĩimba.”

Mũrango ũrĩa Mũceke

²² Nake Jesũ agĩthĩ ahĩtũkĩre matũũra-inĩ na tũtũũra-inĩ akĩrutanaga erekeire Jerusalemu. ²³ Nake mũndũ ũmwe akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani anga no andũ anini tu makahonokio?”

Nake akĩmeera atĩrĩ, ²⁴“Geragiai na hinya gũtoonyera mūrango ūrĩa mũceke; tondũ ngũmwĩra atĩrĩ, andũ aingĩ nĩ makaageria gũtoonya, no matikahota. ²⁵ Rĩrĩa mwene nyũmba agaakorwo okĩrĩte na ahinge mūrango-rĩ, mũkaarũgama hau nja mũkĩringaringaga mūrango mũkĩmũthaitaga, mũkoiga atĩrĩ, ‘Mwathi witũ, tũhingũrĩre mūrango.’

“Nake nĩakamũcookeria amwĩre atĩrĩ, ‘Nĩ ndimũũĩ o na ndiũĩ kũrĩa muumĩte.’

²⁶ “Hĩndĩ ĩyo nĩmũkoiga atĩrĩ, ‘Nĩtwariĩanagĩra na tũkanyuuanĩra nawe, o na nĩwarutanaga njĩra-inĩ cia matũũra maitũ.’

²⁷ “Nowe nĩakamacookeria atĩrĩ, ‘Nĩ ndimũũĩ, o na ndiũĩ kũrĩa muumĩte. Njehererai, inyuĩ inyuotho mwĩkaga ũũru!’

²⁸ “Kũu nĩgũkagĩra na kĩrĩro, na kũhagarania magego, rĩrĩa mũkoona Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, na anabii othe marĩ ũthamaki-inĩ wa Ngai, no inyuĩ mũkorwo mũkĩtio nja. ²⁹ Nao andũ nĩmagooka kuuma mwena wa irathĩro, na wa ithũĩro, na wa gathigathini, na wa gũthini, maikare thĩ iruga-inĩ kũu ũthamaki-inĩ wa Ngai. ³⁰ No ti-itherũ, nĩ kũrĩ andũ marĩ thuutha magaatũika a mbere, na nĩ kũrĩ a mbere magaatũika a thuutha.”

Kĩeha kĩa Jesũ nĩ ũndũ wa Jerusalemu

³¹ O hĩndĩ ĩyo Afarisai amwe magĩũka kũrĩ Jesũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Uma gũkũ ũthĩĩ kũndũ kũngĩ. Herode nĩarenda gũkũũragithia.”

³² Nake agĩcookia atĩrĩ, “Thĩĩ mũkeere mbwe ĩyo atĩrĩ, ‘Ŭmũthĩ na rũciũ ngũkorwo ngĩngata ndaimono na ngĩhonia andũ, na mũthenya wa ĩtatũ ndĩkie wĩra wakwa.’ ³³ O na kũrĩ ũguo, ũmũthĩ na rũciũ o na oke no nginya ngorwo ngĩthĩ o na mbere, nĩgũkorwo ti-itherũ gũtirĩ mũnabii ũngĩkũira nja ya Jerusalemu!

³⁴ “Atĩrĩrĩ, wee Jerusalemu, Jerusalemu, wee ũragaga anabii, na ũkahũũra na mahiga nyuguto arĩa matũmitwo kũrĩ we, nĩ maita maingĩ atĩa ndanenda gũcookanĩrĩra ciana ciaku hamwe o ta ũrĩa ngũkũ ĩcookanagĩrĩra tũcui twayo mathagu-inĩ mayo, no ndũnjĩtikagĩria! ³⁵ Atĩrĩrĩ, nyũmba yaku ĩyũrĩte ihooru. Ngũmwĩra atĩrĩ, mũtikanyona rĩngĩ o nginya rĩrĩa mũkoiga atĩrĩ, ‘Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa ũgũũka na rĩitwa rĩa Mwathani.’”

14

Jesũ e Nyũmba kwa Mũfarisai

¹ Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe wa Thabatũ, Jesũ nĩathiire kũrĩa irio nyũmba ya mũnene ũmwe wa Afarisai, nao andũ maikarĩte mamũrorete mũno. ² Na hau mbere yake nĩ haarĩ na mũndũ warũarĩte mũrimũ wa kũimba mwĩrĩ. ³ Jesũ akĩũria Afarisai na arutani a watho atĩrĩ, “Watho nĩwĩtikĩrĩtie kũhonania mũthenya wa Thabatũ, kana ndwĩtikĩrĩtie?” ⁴ No-o magĩkira ki. Nake akĩnyiita mũndũ ũcio, akĩmũhonia na akĩmwĩra athĩ.

⁵ Agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “Nũũ wanyu ũngĩaga kũruta mũriũ irima, kana ndegwa yake ĩgwĩte irima rĩa maaĩ mũthenya wa Thabatũ?” ⁶ Nao makĩaga ũndũ wa kũmũcookeria.

⁷ Rĩrĩa Jesũ oonire ũrĩa ageni maathuuraga itĩ iria ciaikaragĩrwo nĩ ageni a gũtĩio maikarĩre cio-rĩ, akĩmahe ngerekano ĩno, akiuga atĩrĩ: ⁸ “Mũndũ angĩgwĩta iruga-inĩ rĩa kĩhikanio-rĩ, ndũgaikarĩre itĩ iria ciigĩrwo ageni a gũtĩio, tondũ no hakorwo mũndũ ũngĩ mũtĩie gũgũkĩra wĩtĩtwo nĩ mwene iruga. ⁹ Kũngĩkĩhaana ũguo-rĩ, mwene iruga ũrĩa ũmwĩtĩte inyuĩ eerĩ no ooke, akwĩre atĩrĩ, ‘Eherera mũndũ ũyũ gĩtĩ kiu.’ Hĩndĩ ĩyo, nĩũgaikara thuutha biũ ũconokete. ¹⁰ No hĩndĩ ĩria ũngĩtwo-rĩ, ikaragĩra itĩ cia thuutha, nĩgeetha ũrĩa ũgwĩtĩte ooka, akwĩre atĩrĩ, ‘Mũrata wakwa, thĩĩ ũgaikare harĩa mbere.’ Hĩndĩ ĩyo nĩũkaheo gĩtĩio maitho-inĩ ma ageni arĩa angĩ othe. ¹¹ Nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa wothe wĩtũgagĩria nĩakanyihio, na ũrĩa wothe wĩnyihagia nĩagatũũgĩrio.”

¹² Jesũ agĩcooka akĩira mũndũ ũcio wamwĩtĩte atĩrĩ, “Waruga iruga rĩa mũthenya kana rĩa hwaĩ-inĩ-rĩ, ndũgetage o arata aku kana ariũ a thoguo, kana andũ anyu, o na kana andũ arĩa atongu a itũũra rĩanyu; ũngĩka ũguo-rĩ, nao nĩmagagwĩta na nĩ ũndũ ũcio makũrĩhe ũguo ũmekĩte. ¹³ No hĩndĩ ĩria waruga iruga ĩtaga athĩni, na cionje, na ithua, na atumumu, ¹⁴ nawe nĩũkarathimwo. O na gũtũika matingĩhota gũkũrĩha, nĩũkarĩhwo hĩndĩ ĩria andũ arĩa athingu makaariũkio.”

Ngerekano ya Iruga Inene

¹⁵ Na rĩrĩa mũndũ ũmwe wa arĩa maikarĩte metha-inĩ hamwe nake aigũire ũguo, akĩira Jesũ atĩrĩ, “Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũkaarĩa irio iruga-inĩ rĩa ũthamaki wa Ngai.”

¹⁶ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe nĩahaarĩrie iruga inene na agĩita ageni aingĩ.

¹⁷ Nacio thaa cia kũrĩa ciakinya, agĩtũma ndungata yake ikeere andũ arĩa meetĩtwo atĩrĩ, ‘Ŭkai, nĩgũkorwo maũndũ mothe nĩmahaarĩrie.’

¹⁸ “Nao othe, o mũndũ akĩambĩrĩria kũheana ciĩgwatio. Wa mbere akiuga atĩrĩ, ‘No hĩndĩ ndĩragũrire mũgũnda na no nginya thĩ ngawone. Thĩ ũmwĩre andekere.’

¹⁹ “Ŭrĩa ũngĩ akiuga atĩrĩ, ‘No hĩndĩ ndĩragũrire ndegwa ikũmi cia kũrĩa, na nĩndĩrathĩ gũcigeria. Thĩ ũmwĩre andekere.’

²⁰ “Nake ũngĩ akiuga atĩrĩ, ‘No hĩndĩ ndĩrahanirĩ, nĩ ũndũ ũcio ndiihota gũũka.’

²¹ “Ndungata iyo igĩthĩ, ikĩmenyithia mwathi wayo ũhoro ũcio. Hĩndĩ iyo mwene mũciĩ akĩrakara na agĩatha ndungata iyo akĩmũira atĩrĩ, ‘Umagara narua ũthĩ njĩra-inĩ iria nene, o na tũcĩra-inĩ twa itũũra, ũrehe athĩni, na cionje, na arĩa atumumu, o na ithua.’

²² “Nayo ndungata iyo ikiuga atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa, ũrĩa wathanire nĩwĩkĩtwo, na no hatigaire handũ.’

²³ “Hĩndĩ iyo Mwathi wayo akĩira ndungata iyo atĩrĩ, ‘Umagara ũthĩ rĩu njĩra-inĩ na ndeere-inĩ cia mĩgũnda, ũkaringĩrĩrie andũ moke nĩgeetha nyũmba yakwa iĩyũre. ²⁴ Ngũmwĩra atĩrĩ, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa acio metĩtwo ũgaacama iruga rĩakwa.’”

Thogora wa Gũtuĩka Mũrutwo

²⁵ Na rĩrĩ, andũ aingĩ nĩmatwaranire na Jesũ, nake akĩmahũgũkĩra, akĩmeera atĩrĩ, ²⁶ “Mũndũ o wothe angĩũka kũrĩ nĩ na aage gũthũũra ithe na nyina, na mĩtumia wake, na ciana ciake, na ariũ a nyina, na aarĩ a nyina, o na muoyo wake we mwene-rĩ, ndangĩhota gũtuĩka mũrutwo wakwa. ²⁷ Nake mũndũ o wothe ũtegwĩkuũra mĩtĩ wake wa kwambĩrwo anũmĩrĩre, ndangĩhota gũtuĩka mũrutwo wakwa.

²⁸ “Atĩrĩrĩ, mũndũ ũmwe wanyu angĩenda gwaka nyũmba ndaaya na igũrũ-rĩ, githĩ ndangĩamba gũikara thĩ atare thogora nĩguo one kana wĩra na mbeeca cia kũmĩrĩkia? ²⁹ Nĩgũkorwo angĩremwo nĩ kũmĩrĩkia thuutha wa gwaka mũthingi, andũ arĩa othe marĩmĩonaga nĩmarĩmũthekagĩrĩra, ³⁰ makoiga atĩrĩ, ‘Mũndũ ũyũ aambĩrĩrie gwaka nyũmba akĩremwo nĩ kũmĩrĩkia.’

³¹ “Kana mũthamaki angĩkorwo akirĩ gũthĩ kũrĩa mbaara na mũthamaki ũngĩ-rĩ, githĩ ndangĩamba gũikara thĩ ecũũranie kana ahota kũrĩa arĩ na andũ ngiri ikũmi na mũthamaki ũrĩa ũroka kũmũũkĩrĩra arĩ na andũ ngiri mĩrongo iĩrĩ? ³² Angĩona atĩ ndangĩhota kũmũtooria, angĩtũmĩra mũthamaki ũcio ũngĩ andũ arĩ o kũraya mathĩ makamũũrie kũgĩ na thayũ. ³³ Ŭguo noguo, mũndũ o wothe wanyu angĩaga kũreka indo ciothe iria arĩ nacio, ndangĩtuĩka mũrutwo wakwa.

³⁴ “Na rĩrĩ, cumbĩ nĩ mwega, no cumbĩ ũngĩkorwo nĩũthirĩte mũcamo waguo-rĩ, ũngĩcooka gũcamithio ta cumbĩ na kĩ? ³⁵ Cumbĩ ũcio ndũrĩ bata gũitwo tĩrĩ-inĩ o na kana gũitwo kĩara-inĩ, nĩgũteeo ũteagwo.

“Ŭrĩa ũrĩ na matũ ma kũigua, nĩakĩgue.”

15

Ngerekano ya Ng'ondũ Yũrĩte

¹ Na rĩrĩ, etia mbeeca cia igooti na “ehia” othe nĩmoonganaga harĩ we nĩguo mamũigue. ² No Afarisai na arutani a watho magĩteta makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩamũkagĩra ehia na akarĩanĩra nao.”

³ Nĩ ũndũ ũcio Jesũ akĩmahe ngerekano ĩno akĩmeera atĩrĩ: ⁴ “Mũndũ ũmwe wanyu angĩkorwo na ng'ondũ igana rĩmwe, na ĩmwe yacio yũre-rĩ, githĩ ndatigaga icio mĩrongo kenda na kenda kũu werũ-inĩ, athĩ agacarie iyo ĩmwe yũrĩte, nginya amĩone? ⁵ Na aarĩkia kũmĩona, akamĩigĩrĩra ciande ciake akenete, ⁶ akainũka mũciĩ. Agacooka ageeta arata ake na andũ a itũũra hamwe, akameera atĩrĩ, ‘Ŭkai tũkenanĩre nĩ ũndũ nĩnyonete ng'ondũ yakwa ĩrĩa ĩrorĩte.’ ⁷ Ngũmwĩra atĩrĩ, ũguo noguo kũgĩaga gĩkeno kĩnene igũrũ nĩ ũndũ wa mũndũ ũmwe mwĩhia wĩrĩrĩte, gũkĩra ũrĩa gũkenagwo nĩ ũndũ wa andũ mĩrongo kenda na kenda athingu arĩa matabatarĩtio nĩ kwĩrira.

Ngerekano ya Ciringi Yūrīte

⁸ “Kana mūtumia angikorwo arī na icunjī ikūmi cia betha, imwe yacio yūre-rī, githī ndagwatagia tawa, akahaata nyumba yothe, na akamīcaria na kīyo o nginya amīone? ⁹ Na amīona-rī, ageeta arata ake o na andū a itūūra hamwe, akameera atīrī, ‘Ūkai tūkenanīre tondū nīnyonete mbeeca yakwa īrīa īrorīte.’ ¹⁰ Ngūmwīra atīrī, ūguo noguo gūkoragwo na gīkeno harī araika a Ngai nī ūndū wa mwīhia ūmwe wīrīrīte.”

Ngerekano ya Mwanake ūrīa Worīte

¹¹ Jesū agīthī na mbere akīmeera atīrī, “Nī kwarī na mūdū ūmwe warī na ariū eerī. ¹² Ūrīa mūnini akīra ithe atīrī, ‘Baba ngāira igai rīrīa rīngīgatuīka rīakwa.’ Nī ūndū ūcio ithe akīmagayania indo ciake.

¹³ “Na matukū manini mathira, mūriū ūcio mūnini agīcookanīrīa indo ciake ciothe, akiumagara agīthī būrūri warī kūraya, na arī kūu agītanga indo ciake na mūtūrīre wa ūmaramari. ¹⁴ Nake aarīkia kūhūthīra indo ciake ciothe, gūkīgīa na ng’aragu nene kūu būrūri ūcio wothē, nake akīambīrīa gūthīnīka. ¹⁵ Nī ūndū ūcio agīthī kūūria wīra kūrī mūdū ūmwe wa būrūri ūcio, nake akīmūtware akārīithagie ngūrwe gīthaka-inī gīake. ¹⁶ Nīeriragīria kwīhūūnia na makoro marīa maarītagwo nī ngūrwe ūcio tondū gūtīrī mūdū wamūheaga kīndū gīa kūrīa.

¹⁷ “Na rīrīa ecookerire, akiuga atīrī, ‘Nī ndungata ciigana atīa cia baba irī na irio cia gūciigana o na igatigara, na nī nguagīre gūkū nī ng’aragu! ¹⁸ Nīngūūkīra thīi kūrī baba ngamwīre atīrī: Baba, nīnjīhīrie Ngai na ngakwīhīria. ¹⁹ Ndiagīrīrwo nīgūcooka gwītagwo mūrūguo rīngī; ndua ta ndungata imwe yaku.’ ²⁰ Nī ūndū ūcio agīūkīra, agīthī kūrī ithe.

“No arī o haraaya, ithe akīmuona, nake akīringwo nī tha nī ūndū wake; agīteng’era kūrī mūrūwe, akīmūhīmbīria na akīmūmumunya.

²¹ “Nake mūriū akīmwīra atīrī, ‘Baba, nīnjīhīrie Ngai o na ngakwīhīria. Ndiagīrīrwo nīgūcooka gwītagwo mūrūguo rīngī.’

²² “No ithe akīra ndungata ciake atīrī, ‘Thīi narua mūrehe nguo īrīa njega mūno mūmūhumbe, na mūmwīkīre gīcūhī kīara, na iratū magūrū. ²³ Nīngī mūrehe njaū ya gīcegū īrīa noru mūmīthīnje. Mūreke tūgīe na iruga na tūkūngūire. ²⁴ Nīgūkorwo mūriū ūyū wakwa ararī mūkuū na nīariūkīte; nīarorīte na rīu nīonekete.’ Nī ūndū ūcio makīambīrīa gūkūngūira.

²⁵ “Na rīrī, hīndī īyo mūriū ūrīa mūkūrū aarī mūgūnda. Na rīrīa aakuhīrīrie mūcīi akīnūka-rī, akīigua gūkīnwo nyīmbo na ndūhiū. ²⁶ Nī ūndū ūcio mūriū ūcio agīta ndungata imwe ya mūcīi, akīmūria gītūmi kīa maūdū macio. ²⁷ Nayo ndungata īyo ikīmwīra atīrī, ‘Mūrū wa maitūguo nīokīte, nake thoguo nīamūthīnjīrie njaū ya gīcegū īrīa noru, tondū nīamūcookereire arī mwega na arī mūgima.’

²⁸ “Mūrū wa nyina ūcio mūkūrū akīrakara na akīrega gūtoonya nyūmba. Nī ūndū ūcio ithe akīuma nja, akīmūthaitha atoonye thīinī. ²⁹ No akīra ithe atīrī, ‘Ta thīkīrīria! Ndūire ngūrutagīra wīra mīaka īyo yothē, na ndirī ndarega gūgwathīkīra. No rīrī, ndūrī waahe o na koori nīguo tūkūngūire na arata akwa. ³⁰ No rīrīa mūrūguo ūyū ūitangīte indo ciaku na maraya ainūka, ūkamūthīnjīra njaū ya gīcegū īrīa noru!’

³¹ “Ithe akīmwīra atīrī, ‘Mūrū wakwa, wee tūtūūraga nawe hīndī ciothe, na indo ciothe iria ndī nacio nī ciaku. ³² No nītwagīrīrwo gūkūngūira na gūcanjamūka, tondū mūrū wa maitūguo ūyū ararī mūkuū na rīu nīariūkīte; nīarorīte na rīu nīonekete.’”

16

Ngerekano ya Mūrūgamīrīi Indo Warī Mūūgī

¹ Nake Jesū akīra arutwo ake atīrī: “Nī kwarī na mūdū ūmwe warī gītonga, nake nī aarī na mūrōri wa indo ciake mūrōri ūcio nīathitangirwo kūrī gītonga kīu atī nīaitangaga indo ciake. ² Nī ūndū ūcio agīta mūrōri ūcio wa indo, akīmwīra atīrī, ‘Ūhoro ūcio ndīraigua ūgūkonī nī ūrīkū? Heana ūhoro wa ithabu rīa ūrūgamīrīi waku, tondū ndūgūcooka kūndorera indo ciakwa rīngī.’

³ “Nake mūrōri wa indo icio akīyūria na ngoro atīrī, ‘Ngwīka atīa rū? Mwathi wakwa nīekūndigithia wīra. Ndirī na hinya mūiganu wa kūrīma, na nīngūconoka kūhooya. ⁴ Rū nīndamenya ūria ngwīka nīgeetha rīrīa ngaatigithio wīra gūkū, andū makaanyamūkagīra kwao mīcīi.’

⁵ “Nī ūndū ūcio agīta mūdū o wothē warī na thīrī wa mwathi wake. Akīūria mūdū wa mbere atīrī, ‘Wee ūrī na thīrī ūigana atīa wa mwathi wakwa?’

⁶ “Nake akīmūcookeria atīrī, ‘Ndī na thīrī wa marebe magana meerī ma maguta ma mītamaiyū.’

“Mūrōri ūcio akīmūwīra atīrī, ‘Oya marūa maku ma thīrī ūikare thī narua wandīke atī ūrī na thīrī wa marebe igana rīmwe.’

⁷ “Agīcooka akīūria mūdū wa keerī atīrī, ‘Na we ūrī na thīrī ūigana atīa?’

“Nake akīmūcookeria atīrī, ‘Ndī na thīrī wa makūnia igana rīmwe ma ngano.’

“Mūrōri ūcio akīmūwīra atīrī, ‘Oya marūa maku ma thīrī wandīke ūrī na thīrī wa makūnia mīrongo īnana.’

⁸ “Mwathi ūcio nīagathīrīrie mūrūgamīrī ūcio wa indo ciake ūtaarī mwīhokeku nī ūndū wa kūgīa na ūūgī. Nīgūkorwo andū a gūkū thī nī oogī na maūdū mao gūkīra andū a ūtheri. ⁹ Ngūmwīra atīrī, hūthagīrai ūtonga wa gūkū thī na gūthondeka ūrata na andū, nīguo rīrīa ūtonga ūcio ūgaathira, mūkaamūkīrwo ciikaro-inī iria cia tene na tene.

¹⁰ “Mūdū ūria wothē ūngīhokerwo indo nini no ehokerwo o na indo nyingī, na ūria wothē ūtangīhokeka na indo nini o na nyingī ndangīhokerwo. ¹¹ Nī ūndū ūcio mūngīkorwo mūtārī ehokeku na ūtonga wa gūkū thī-rī, nū ūngīmūhokera ūtonga ūria wa ma? ¹² Nīngī mūngīkorwo mūtārī ehokeku na indo cia andū arīa angī-rī, nū ūngīmūhe indo cianyu ene?

¹³ “Gūtīrī ndungata īngīhota gūtungatīra aathani eerī. Nī ūndū no īthūūrire ūmwe yende ūcio ūngī, kana īiheane harī ūmwe, īnyarare ūcio ūngī. Mūtingītungatīra Ngai na mūtungatīre mbeeca.”

¹⁴ Nao Afarisai, arīa meendete mbeeca, rīrīa maiguire maūdū macio mothe, makīambīrīria gūtemba Jesū. ¹⁵ Nake akīmeera atīrī, “Inyuī mwītūuaga ega maitho-inī ma andū, no Ngai nīo ngoro cianyu, nīgūkorwo ūndū ūria ūtuagwo wa bata mūno harī andū, nīguo ūrī magigi maitho-inī ma Ngai.

Ūrutani Ūngī wa Jesū

¹⁶ “Ūhorō wa Watho na ūrutani wa Anabii watūire ūhunjagio nginya hīndī ya Johana ūria Mūbatithania. Kuuma hīndī īyo, Ūhorō-ūria-Mwega wa ūthamaki-wa-Ngai nī ūhunjagio, na mūdū o wothē nīehatagīrīria aūtoonye. ¹⁷ Nī ūhūthū igūrū na thī gūthira, gūkīra gaturumo karīa kanini mūno ka Watho keherio watho-inī.

¹⁸ “Mūdū ūria wothē ūngītigana na mūtumia acooke ahikie mūtumia ūngī, ūcio nīatharītīe, nake mūdū mūrūme ūria ūngīthikia mūtumia ūtiganīte na mūthuuri-we, nīatharītīe.”

Gītonga na Lazaro

¹⁹ “Nī kwarī mūdū warī gītonga wehumbaga nguo cia rangi wa ndathi na cia mūthemba wa gatani irīa njega, nake nīeekenagia o mūthenya. ²⁰ Na rīrī, kīhingo-inī gīake nīhaigagwo mūdū wahooyaga thendi wetagwo Lazaro, waiyūrītwo nī ironda mwīrī, ²¹ nake nīeeriragīria kūrīa rūitiki rūria rwagūūaga kuuma metha-inī ya gītonga kīu. O na ngui nacio nīciokaga na igacūna ironda ciake.

²² “Ihinda nīriakinyire mūhooi thendi ūcio agīkua, nao araika makīmūkuua makīmūtwarā harī Iburahīmu. Gītonga kīu o nakīo nīgīakuire na gīgīthikwo. ²³ Kīrī kūu icua-inī, kīna ruo rūnene, gīgītiira maitho, gīkīona Iburahīmu arī haraaya, na Lazaro arī hau nake. ²⁴ Nī ūndū ūcio gītonga gīkīmūta gīkīmūwīra atīrī, ‘Iburahīmu, Baba, njiguīra tha, ūtūme Lazaro atobokie mūthia wa kīara gīake maaī-inī ooke aahehie rūrīmī, tondū ndī na ruo rūnene gūkū mwaki-inī ūyū.’

²⁵ “Nowe Iburahīmu akīmūcookeria atīrī, ‘Mūrū wakwa, ririkana rīrīa watūire muoyo woonaga o maūdū mega, hīndī īyo Lazaro nake oonaga o maūdū mooru, no rū we nīmūnyamarūre, nawe ūrī ruo-inī. ²⁶ Hamwe na ūguo-rī, gatagatī gaitū nawe harī na mūkuru mūrīku mūno wīkīrītwo, nīguo arīa mangīenda kuuma gūkū tūrī moke kūrī we matikaahote, o na gūtīrī mūdū ūngiuma kūu akīre ooke gūkū tūrī.’

²⁷ “Nakīo gītonga kīu gīgīcookia atīrī, ‘Ndagīgūthaitha, baba, ūtūme Lazaro kūrī andū a nyūmba ya baba, ²⁸ nīgūkorwo ndī na ariū a baba atano. Reke athīi akamahe ūhorō, nīguo matikanooke gūkū kūrī na ruo rūnene ūū.’

²⁹ “Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Marĩ na Musa na Anabii; nĩmamathikĩrĩrie.’

³⁰ “Nakĩo gĩtonga gĩkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Iburahĩmu, baba, acio ti aiganu; mũndũ angĩthĩĩ kũrĩ o oimĩte kũrĩ arĩa akuũ, no merire.’

³¹ “Agĩkĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Angĩkorwo matingĩigua Musa na Anabii, o na mũndũ angĩrĩũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ matingĩmũigua.’”

17

Mehia, Wĩtikio, na Wĩra wa Ndungata

¹ Nake Jesũ akĩira arutwo ake atĩrĩ, “Maũndũ marĩa matũmaga andũ mehie no nginya moke, no mũndũ ũrĩa ũtũmaga maũndũ macio moke kaĩ arĩ na haaro-ĩ! ² Nĩ kaba mũndũ ta ũcio ohererwo ihiga rĩa gĩthĩĩ ngingo aikio iria-inĩ, gũkĩra atũme kamwe ga twana tũtũ tũnini keehie. ³ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ikaragai mwĩguĩte.

“Mũrũ wa thoguo kana mwarĩ wa thoguo angĩhĩa, mũkaanie, na angĩrĩra-rĩ, mũrekere. ⁴ Angĩkwĩhĩria maita mũgwanja o mũthenya ũmwe, na maita macio mothe mũgwanja agooka harĩ we agakwĩra atĩrĩ, ‘Nĩdahera,’ nĩ wega ũmũrekere.”

⁵ Nao atũmwo makĩira Mwathani atĩrĩ, “Tuongerere wĩtikio!”

⁶ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũngĩkorwo na wĩtikio o mũnini ta kabegũ ga karatarĩ-rĩ, mwera mũkũyũ ũyũ atĩrĩ, ‘Kũũrũka, ũkehaande iria-inĩ,’ naguo no ũmwathĩkĩre.

⁷ “Nĩ mũndũ ũrĩkũ wanyu ũngĩkorwo arĩ na ndungata ya kũmũrĩmĩra na mũraũ kana ya kũmũrĩithĩria ng’ondũ, na ndungata iyo yoimĩra mũgũnda amĩre atĩrĩ, ‘Ūka ũikare thĩ ũrĩe?’ ⁸ Githĩ to amĩrĩre atĩrĩ, ‘Thondekera irio cia hwaĩ-inĩ, na wĩhaarĩrie ũnjikarie ngĩria na ngĩnyua; na thuutha ũcio no ũrĩe na ũnyue?’ ⁹ Ningĩ no agĩcookerie ndungata iyo ngaatho nĩ gwĩka ũrĩa ĩĩrĩtwo ĩike? ¹⁰ Ūguo noguo o na inyuĩ, rĩrĩa mweka ũrĩa wothe mwĩrĩtwo mwĩke, ugagai atĩrĩ, ‘Tũrĩ o ndungata itarĩ kĩene; twaruta o wĩra witũ tu.’”

Andũ Ikũmi Kũhonio Mangũ

¹¹ Na rĩrĩ, Jesũ arĩ rũgendo-inĩ rwa gũthĩĩ Jerusalemu nĩagereire mũhaka-inĩ wa Samaria na Galili. ¹² Na rĩrĩa aatoonyaga gatũũra kamwe, agĩtũngwo nĩ andũ ikũmi maarĩ na mũrimũ wa mangũ. Makĩrũgama o haraaya, ¹³ makĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, makiuga atĩrĩ, “Jesũ, Mwathi witũ, tũiguĩre tha!”

¹⁴ Hĩndĩ ĩrĩa aamoonire, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũkeyonanie kũrĩ athĩnjĩri-Ngai.” Na rĩrĩa maathĩaga-rĩ, magĩtherio.

¹⁵ Rĩrĩa ũmwe wao onire nĩahonio, akĩhũndũka akĩgooca Ngai na mũgambo mũnene, ¹⁶ Akĩgũithia thĩ magũrũ-inĩ ma Jesũ, akĩmũcookeria ngaatho. Mũndũ ũcio aarĩ Mũsamaria.

¹⁷ Jesũ akĩũria atĩrĩ, “Githĩ othe ikũmi matiatherio? Acio angĩ kenda marĩ ha? ¹⁸ Gũtirĩ o na ũmwe ũngĩcooka kũhe Ngai ũgooci tiga o mũgeni ũyũ?” ¹⁹ Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra wĩthĩire; gwĩtikia gwaku nĩkuo gwatũma ũhone.”

Gũũka kwa Ũthamaki wa Ngai

²⁰ Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩmwe Afarisai nĩmoririe Jesũ rĩrĩa ũthamaki wa Ngai ũgooka. Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ũthamaki wa Ngai ndũũkaga na imenyithia iria mũngĩrĩrera, ²¹ kana andũ moige atĩrĩ, ‘Ūrĩ haha,’ kana ‘Ūrĩ harĩa,’ tondũ ũthamaki wa Ngai ũrĩ thĩinĩ wanyu.”

²² Agĩcooka akĩira arutwo ake atĩrĩ, “Ihinda nĩrĩroka rĩrĩa mũkeriragĩria kuona mũthenya ũmwe wa Mũrũ wa Mũndũ, no mũtikawona. ²³ Andũ nĩmakamwĩra atĩrĩ, ‘Arĩ harĩa!’ kana ‘Arĩ haha!’ Mũtikanateng’ere mũmarũmĩrĩre. ²⁴ O ta ũrĩa rũheni rũhenũkaga rũkamũrĩka matu kuuma mũthia ũmwe nginya ũrĩa ũngĩ, no taguo gũũka kwa Mũrũ wa Mũndũ gũkahaana mũthenya ũcio wake. ²⁵ No rĩrĩ, no nginya ambe one mathĩina maingĩ na aregwo nĩ andũ a rũciarũ rũrũ.

²⁶ “O ta ũrĩa gwatarĩ matukũ-inĩ ma Nuhu, noguo gũkaahaana matukũ-inĩ ma Mũrũ wa Mũndũ. ²⁷ Andũ acio maakorirwo makĩrĩa, na makĩnyua, na makĩhikania, na makĩhikio, o nginya mũthenya ũrĩa Nuhu aatoonyire thabina. Hĩndĩ iyo kĩguũ kĩnene gĩgũũka gĩkĩmaniina othe.

²⁸ “Ningĩ ũguo noguo gwatariĩ matukũ-inĩ ma Loti. Andũ acio maakorirwo makĩrĩa na makĩnyua, na makĩgũra na makĩendia, na makĩhaanda na magĩaka nyũmba. ²⁹ No mũthenya ũrĩa Loti oimire Sodomu, mwaki na ũbiriti ikiura ta mbura kuuma igũrũ, ikĩmaniina othe.

³⁰ “Ŭguo noguo gũkahaana mũthenya ũrĩa Mũrũ wa Mũndũ akaaguũranĩrio. ³¹ Mũthenya ũcio, mũndũ o wothe ũgaakorwo arĩ nyũmba igũrũ, na indo ciake irĩ nyũmba thĩinĩ, ndakanaharũrũke gũcigĩra. Ningĩ o na mũndũ ũrĩa ũgaakorwo arĩ mũgũnda ndakanahũndũke agĩre kĩndũ. ³² Ta ririkanai mũtumia wa Loti! ³³ Mũndũ ũrĩa wothe ũgeragia gũtũũria muoyo wake nĩakoorwo nĩguo, nake ũrĩa wothe ũũragwo nĩ muoyo wake nĩakaũtũũria. ³⁴ Ngũmwĩra atĩrĩ, ũtukũ ũcio andũ eerĩ nĩmagakorwo makomete ũrĩrĩ ũmwe, nake ũmwe wao akuuo, na ũrĩa ũngĩ atigwo. ³⁵ Atumia eerĩ nĩmagakorwo magĩthĩa hamwe; ũmwe wao akuuo, na ũrĩa ũngĩ atigwo. ³⁶ (Ningĩ arũme eerĩ nĩmagakorwo makĩruta wĩra hamwe, ũmwe wao akuuo, ũrĩa ũngĩ atigwo.)”

³⁷ Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Kũu nĩ kũ Mwathani?”

Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Nderi ciũnganaga harĩa hothe harĩ kĩimba.”

18

Ngerekano ya Mũtumia wa Ndigwa Wahooyaga Ategũtigithĩria

¹ Nake Jesũ akĩhe arutwo ake ngerekano ya kũmaruta atĩ nĩmagĩrĩrwo nĩkũhooyaga hĩndĩ ciothe mategũkua ngoro. ² Akĩmeera atĩrĩ: “Itũũra-inĩ rĩmwe nĩ kwarĩ na mũtuanĩri ciira ũteetigagĩra Ngai kana agatĩia andũ. ³ Na itũũra-inĩ rĩu nĩ kwarĩ mũtumia ũmwe wa ndigwa wathiiaga kũrĩ we kaingĩ akamwĩra atĩrĩ, ‘Ndĩhĩria harĩ thũ ciakwa.’

⁴ “No mũtuanĩri ciira ũcio akĩrega kũmũteithia kwa ihinda. No marigĩrĩrio akĩra na ngoro atĩrĩ, ‘O na gũtuĩka ndĩitigĩrite Ngai kana ngatĩia andũ-rĩ, ⁵ no tondũ wa ũrĩa mũtumia ũyũ wa ndigwa atiindaga agĩthĩĩnia, nĩngũtigĩrĩra ciira wake nĩwatuuo na kĩhooito nĩguo atige kũũnogagia na gũtindaga agĩũka!’”

⁶ Nake Mwathani akiuga atĩrĩ, “Nĩmwaigua ũrĩa mũtuanĩri ciira ũcio ũtarĩ kĩhooito oigire? ⁷ Githĩ o nake Ngai ndagatua ciira na kĩhooito wa arĩa ake ethuurĩire, o arĩa mamũkayagĩra mũthenya na ũtukũ? No aage kũmateithia na ihenya? ⁸ Ngũmwĩra atĩrĩ, agaatigĩrĩra atĩ nĩmaciĩrĩrwo na kĩhooito, o na ningĩ na ihenya. O na kũrĩ ũguo-rĩ, rĩrĩa Mũrũ wa Mũndũ agooka-rĩ, nĩagakora andũ metikĩtie gũkũ thĩ?”

Ngerekano ya Mũfarisai na Mwĩtia Mbeeca cia Igooti

⁹ Ningĩ Jesũ akĩarĩria andũ amwe arĩa meĩhokaga o ene, magetuaga athingu na makahũthagia andũ arĩa angĩ othe, akĩmahe ngerekano, akĩmeera atĩrĩ: ¹⁰ “Andũ eerĩ nĩmambatire hekarũ-inĩ kũhooya. Ŭmwe aarĩ Mũfarisai na ũcio ũngĩ aarĩ mwĩtia wa mbeeca cia igooti. ¹¹ Mũfarisai ũcio akĩrũgama akĩhooera we mwene, akiuga atĩrĩ, ‘Ngai, nĩndagũcookeria ngaatho nĩgũkorwo ndihaana ta andũ arĩa angĩ, arĩa atunyani, na arĩa mekaga ũũru, na itharia, o na kana ta mwĩtia ũyũ wa mbeeca cia igooti. ¹² Nĩndũhingaga kũrĩa irio maita meerĩ o kiumia, na ngaruta gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe irĩa nyonaga.’

¹³ “No rĩrĩ, mwĩtia wa mbeeca cia igooti ũcio akĩrũgama o haraaya; na ndaigana gũtiira maitho make na igũrũ, no nĩ kwĩgũtha eegũthaga gĩthũri enyĩihĩtie, akoiga atĩrĩ, ‘Ngai, njiguĩra tha, nĩ mũndũ mwĩhia.’

¹⁴ “Ngũmwĩra atĩrĩ, mwĩtia mbeeca cia igooti nĩainũkire atuĩtwo mũthingu mbere ya Ngai gũkĩra ũcio ũngĩ. Nĩgũkorwo ũrĩa wothe wĩtũgagĩria nĩakanyĩhio nake ũrĩa wĩnyĩhagia nĩagatũgĩrio.”

Twana na Jesũ

¹⁵ Na rĩrĩ, andũ nao nĩmarehagĩra Jesũ twana nĩguo atũhutie. Arutwo ake mona ũguo, makĩ-makaania. ¹⁶ Nowe Jesũ agĩta twana tũu harĩ we, akiuga atĩrĩ, “Rekei twana tũu tũũke kũrĩ nĩ, tigai gũtũgĩria, nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai nĩ wa arĩa matariĩ ta tuo. ¹⁷ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũrĩa wothe ũtakamũkĩra ũthamaki wa Ngai ta kaana ndakaũtoonya.”

Mũnene warĩ Gĩtonga

¹⁸ Mũnene ũmwe akĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani mwega, ingĩka atĩa nĩguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?”

¹⁹ Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ũkũnjĩta mwega nĩkĩ? Gũtirĩ o na ũmwe mwega tiga Ngai we wiki. ²⁰ We nĩũĩ ũrĩa maathani moigĩte, ‘Ndũkanatharanie, na ndũkanoragane, na ndũkanaiye, na ndũkanaigĩrĩre mũndũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyo, na tĩia thoguo na nyũkwa.’”

²¹ Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maathani macio mothe ndũire ndĩmarũmĩtie kuuma ndĩ o mũnini.”

²² Jesũ aigua ũguo, akĩmwĩra atĩrĩ, “Harĩ ũndũ ũmwe ũtigarĩtie gwĩka. Thiĩ wendie kĩrĩa gĩothe ũrĩ nakĩo ũhe athĩini mbeeca icio, na nĩũkũgĩa na mũthiithũ igũrũ. Ũcooke ũũke ũnũmĩrĩre.”

²³ Rĩrĩa mũnene ũcio aigũire ũguo, akĩgua kĩaha mũno, tondũ aarĩ mũtongu mũno. ²⁴ Jesũ akĩmũrora, akiuga atĩrĩ, “Kaĩ nĩ hinya andũ arĩa atongu gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai-ĩ! ²⁵ Nĩ ũhũthũ ngamĩra ihungurĩre irima rĩa cindano, gũkĩra gĩtonga gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai.”

²⁶ Nao arĩa maigũire ũhoru ũcio makĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũngĩkĩhota kũhonoka?”

²⁷ Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Maũndũ marĩa matahotekaga nĩ andũ nĩmahotekaga nĩ Ngai.”

²⁸ Nake Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũtigĩte maũndũ maitũ mothe tũgakũrũmĩrĩra!”

²⁹ Jesũ akĩmeera, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, gũtirĩ mũndũ ũtigĩte mũciĩ wake, kana mũtumia wake, kana ariũ a nyina, kana aciari ake, o na kana ciana ciake, nĩ ũndũ wa ũthamaki wa Ngai, ³⁰ ũtakaheo maita maingĩ ma kĩrĩa atigĩte ihinda-inĩ rĩrĩ tũrĩ, na ihinda rĩrĩa rĩgooka aheo muoyo wa tene na tene.”

Jesũ kwaria Ũhoru wa Gĩkuũ Gĩake Rĩngĩ

³¹ Na rĩrĩ, Jesũ agĩtwara arutwo ake arĩa ikũmi na eerĩ handũ keheri-inĩ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩtũk-wambata tũthĩ Jerusalemu, na maũndũ mothe marĩa maandĩkirwo nĩ anabii makoniĩ Mũrũ wa Mũndũ no nginya mahingio. ³² Nake nĩakaneanwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. Nao nĩ makaamũnyũrũria, na mamũrume, na mamũtũire mata, na mamũhũũre iboko, o na mamũũrage. ³³ Naguo mũthenya wa gatatũ nĩakariũka.”

³⁴ Nao arutwo ake makĩaga kũmenya ũndũ o na ũmwe wa macio. Nĩmahithĩtwo ũhoru ũcio na matiamenyire ũrĩa aameeraga.

Jesũ Kũhonia Mũtumumu

³⁵ Nake Jesũ akũhĩrĩria Jeriko, mũndũ warĩ mũtumumu nĩaikarĩte mũkĩra-inĩ wa njĩra akĩhooya mbeeca. ³⁶ Rĩrĩa aigũire andũ aingĩ makĩhĩtũka, akĩũria ũrĩa gwekĩkaga. ³⁷ Andũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ Jesũ wa Nazarethi ũrahĩtũka.”

³⁸ Nake akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Jesũ, mũrũ wa Daudi, njiguĩra tha.”

³⁹ Arĩa maatongoretie makĩmũkaania makĩmwĩra akire, nowe agĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra akiugaga atĩrĩ, “Mũrũ wa Daudi, njiguĩra tha!”

⁴⁰ Nake Jesũ akĩrũgama, agĩathana, mũndũ ũcio atwarwo harĩ we. ⁴¹ Rĩrĩa aakũhĩrĩrie, Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ũkwenda ngwĩkĩre atĩa?”

Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, ngwenda njooke kuona.”

⁴² Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka kuona, gwĩtikia gwaku nĩkuo gwatũma ũhone.” ⁴³ O rĩmwe akĩambĩrĩria kuona, nake akĩrũmĩrĩra Jesũ, akĩgoocaga Ngai. Rĩrĩa andũ othe moonire ũguo, o nao makĩgooca Ngai.

19

Zakayo ũrĩa Mwĩtia Mbeeca cia Igooti

¹ Na rĩrĩ, Jesũ nĩatoonyire Jeriko, akĩhĩtũkĩra kuo. ² Nakuo kũu Jeriko nĩ kwarĩ mũndũ wetagwo Zakayo; warĩ mũnene wa etia mbeeca cia igooti na aarĩ gĩtonga. ³ Nĩendaga kuona Jesũ aarĩ ũ, no ndangĩahotire kũmuona nĩ ũndũ wa ũingĩ wa andũ, na tondũ aarĩ mũndũ mũkuhĩ. ⁴ Nĩ ũndũ ũcio akĩhaũka mbere yao, akĩhaica mũkũyũ nĩguo amuone, nĩgũkorwo Jesũ aageragĩra njĩra iyo.

⁵ Nake Jesũ aakinya hau, agĩtiira maitho na igũrũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Zakayo, harũrũka narua, tondũ ũmũthĩ no nginya thiĩ gwaku mũciĩ.” ⁶ Nĩ ũndũ ũcio akĩharũrũka narua, akĩmũnyiita ũgeni akenete.

⁷ Nao andũ moona ũguo makĩambĩrĩria kũnuguna, makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aathiĩ gũceera kwa mũndũ mwĩhia.”

⁸ Nowe Zakayo akĩrũgama, akĩra Mwathani atĩrĩ, “Mwathani, rĩu nĩngũheana nuthu ya indo ciakwa kũrĩ athĩni, na hangĩkorwo harĩ mũndũ o na ũrikũ ndunyĩte kĩndũ, nĩngũmũrĩha kĩndũ kũ maita mana.”

⁹ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũmũthĩ ũhonokio nĩũkinyĩte nyũmba ĩno, tondũ mũndũ ũyũ o nake nĩ mũrũ wa Iburahĩmu. ¹⁰ Nĩgũkorwo Mũrũ wa Mũndũ ookire gũcaria na kũhonokia kĩrĩa kĩũrĩte.”

Ngerekano ya Mina Ikũmi

¹¹ Na o mathikĩrĩrie maũndũ macio, agĩthĩ na mbere kũmahe ũhoru na ngerekano, tondũ nĩakuhĩrĩrie Jerusalemu, na andũ acio meciiragia atĩ ũthamaki wa Ngai warĩ o hakuhĩ gũkinya.

¹² Akĩmeera atĩrĩ: “Mũndũ ũmwe warĩ igweta nĩathiire bũrũri wa kũraya agatuuu mũthamaki, na thuutha wa ũguo acooke. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio agĩta ndungata ciake ikũmi, agĩcihe mina ikũmi, agĩciĩra atĩrĩ, ‘Onjorithagiai mbeeca ici nginya rĩrĩa ngacooka.’

¹⁴ “No andũ a bũrũri wake nĩmamũthũire, nao magĩtũma andũ mamuume thuutha makoige atĩrĩ, ‘Tũtikwenda mũndũ ũyũ atuĩke mũthamaki witũ.’

¹⁵ “Na rĩrĩ, rĩrĩa aacookire arĩkĩtie gũtuuuo mũthamaki, agĩtũmanĩra ndungata iria aaneete mbeeca, nĩguo amenye uumithio ũrĩa cionete.

¹⁶ “Ndungata ya mbere igĩũka, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi, mina yaku nĩyumithĩtie mina ingĩ ikũmi.’

¹⁷ “Nake Mwathi wayo akĩmĩcookeria atĩrĩ, ‘Nĩwĩkĩte wega, wee ndungata yakwa njega! Na tondũ wa kwĩhokeka na ũndũ mũnini ũguo, tuĩka mũrori wa matũũra manene ikũmi.’

¹⁸ “Nayo ndungata ya keerĩ igĩũka, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi, mina yaku nĩyumithĩtie mina ingĩ ithano.’

¹⁹ “Nake mwathi wayo akĩmĩĩra atĩrĩ, ‘Tuĩka mũrori wa matũũra manene matano.’

²⁰ “Nayo, ndungata ya gatatũ igĩũka, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi, mina yaku nĩyo ĩno; ndaamĩohire na gĩtambaya ngĩmĩhitha. ²¹ Nĩndagwĩtigĩrĩre, tondũ ũrĩ mũndũ mũũru. Nĩwoyaga kĩrĩa ũtarutĩire wĩra, na ũkagetha kĩrĩa ũtahandĩte.’

²² “Nake mwathi wayo akĩmĩcookeria atĩrĩ, ‘Wee ndungata ĩno njaganu! Ngũgũtuĩra ciira kũringana na ciugo ciaku. Githĩ nĩwooĩ atĩ ndĩ mũũru, na atĩ njoyaga kĩrĩa ĩtarutĩire wĩra na ngagetha kĩrĩa ĩtahaandĩte? ²³ Wakĩagire kũiga mbeeca ciakwa bengi nĩkĩ, nĩgeetha rĩrĩa ngaacooka ndĩcioye irĩ na uumithio?’

²⁴ “Agĩcooka akĩra arĩa maarũgamĩte hau atĩrĩ, ‘Mũtunyei mina ĩyo arĩ nayo, mũmĩnengere ũrĩa ũrĩ na mina ikũmi.’

²⁵ “Makĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi, githĩ ndarĩ na mina ikũmi!’

²⁶ “Nake akĩmacookeria atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra atĩrĩ, mũndũ ũrĩa wothe ũrĩ na kĩndũ, nĩakongererwo ingĩ nyingĩ, no ũrĩa ũtarĩ na kĩndũ, o na kĩrĩa arĩ nakĩo nĩagatuunywo. ²⁷ No rĩrĩ, andũ acio marĩ ũthũ na nĩĩ, o acio mateendaga nduĩke mũthamaki wao-rĩ, marehei, mũmooragĩre o haha ndĩ.’”

Jesũ Gũtoonya Jerusalemu na Ũhootani

²⁸ Nake Jesũ aarĩkia kuuga ũguo, agĩthĩ na mbere kwambata erekeire Jerusalemu. ²⁹ Aakuhĩrĩria Bethifage na Bethania, o kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaĩyũ, agĩtũma arutwo ake eerĩ, akĩmeera atĩrĩ, ³⁰ “Thĩĩ itũũra rĩrĩa rĩrĩ mbere yanyu, na mũgĩtoonya, nĩmũkuona njaũ ya ndigiri yohetwo hau, nayo ndĩrĩ yakuuu mũndũ; mĩohorei mũmĩrehe. ³¹ Mũndũ angĩmũũria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩĩ kĩratũma mũmĩohore?’ Mwĩrei atĩrĩ, ‘Mwathani nĩabatarĩtio nĩyo.’”

³² Nao acio maatũmirwo magĩthĩ, magĩkora maũndũ matariĩ o ta ũrĩa Jesũ aamerĩte. ³³ Na rĩrĩa moohoraga njaũ ĩyo, eene yo makĩmooria atĩrĩ, “Mũroohora njaũ ĩyo nĩkĩ?”

³⁴ Nao magĩcookia atĩrĩ, “Mwathani nĩabatarĩtio nĩyo.”

³⁵ Makĩmĩtwarĩra Jesũ, magĩcooka makĩigĩrĩra nguo ciao igũrũ rĩa njaũ ĩyo, na magĩkarĩria Jesũ igũrũ rĩayo. ³⁶ Na rĩrĩa aathĩiaga, andũ makĩara nguo ciao njĩra-inĩ.

³⁷ Rĩrĩa aakinyire hakuhĩ na njĩra ĩrĩa ĩkĩrũkagĩra Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaĩyũ, gĩkundi gĩothe kĩa arutwo gĩkĩambĩrĩria kũgooca Ngai, andũ makĩanĩrĩra makenete nĩ ũndũ wa ciamu iria ciothe moonete makiuga atĩrĩ:

³⁸ “Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũthamaki ũrĩa ũgũũka na rĩĩtwa rĩa Mwathani!”

“Thayũ ũrogĩa kũu igũrũ, naguo riiri ũgĩe kũu igũrũ mũno!”

³⁹ Afarisai amwe maarĩ gĩkundi-inĩ kũu makĩra Jesũ atĩrĩ, “Mũrutani, kaania arutwo aku!”

⁴⁰ Nowe akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ, aya maangĩkira, mahiga no maanĩrĩre.”

⁴¹ Na rĩrĩa aakuhĩrĩrie itũũra rĩu inene rĩa Jerusalemu, aarĩona akĩrĩra nĩ ũndũ warĩo, ⁴² akiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo ũmũthĩ wee mwene nĩũkũmenyete kĩrĩa kĩngĩkũrehere thayũ! No rĩu, ũhoru ũcio nĩũhithĩtwo maitho maku. ⁴³ Hĩndĩ nĩgakinya rĩrĩa thũ ciaku igaaka ihumbu cia tĩiri ikũrigiicĩrie, na ikũhingĩrĩrie na mĩena yothe. ⁴⁴ Nĩigagũtungumania thĩ, wee hamwe na ciana ciaku iria irĩ kũu thĩinĩ waku. Matigatiga ihiga o na rĩmwe rĩrĩ igũrũ wa rĩrĩa rĩngĩ, tondũ ndũigana gũkũũrana ihinda rĩrĩa Ngai ookire gũgũceera.”

Jesũ arĩ thĩinĩ wa Hekarũ

⁴⁵ Agĩcooka agĩtoonya hekarũ thĩinĩ, na akĩambĩrĩria kũrutũrũra andũ arĩa meendagĩria indo kuo.

⁴⁶ Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ, ‘Nyũmba yakwa ĩgeetagwo nyũmba ya kũhooyagĩrwo’ no inyũ mĩmĩtuĩte ‘ngurunga ya atunyani.’”

⁴⁷ Na o mũthenya, nĩarutanaga kũu thĩinĩ wa hekarũ. No athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, na atongoria arĩa maarĩ gatagatĩ ka andũ nĩmageragia kũmũũraga. ⁴⁸ No matingĩonire njĩra ya kũmũũraga, tondũ andũ othe nĩmaikaraga mathikĩrĩrie ciugo ciake.

20

Kĩũria Gĩkonĩ Ũhoti wa Jesũ

¹ Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe akĩruta andũ kũu hekarũ-inĩ na akĩhunjagia Ũhoru-ũrĩa-Mwega-rĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, hamwe na athuuri magĩũka kũrĩ we. ² Makĩmũũria atĩrĩ, “Twĩre wĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. Nũũ wakũheire ũhoti ũcio?”

³ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “O na nĩ nĩngũmũũria kũũria. ⁴ Ta njĩrai, ũbatithio wa Johana-rĩ, woimĩte igũrũ kana woimire kũrĩ andũ?”

⁵ Makĩaranĩria o ene ũhoru ũcio, makĩrĩra atĩrĩ, “Tũngiuga atĩ ‘Woimĩte igũrũ’ egĩtũũria atĩrĩ, ‘Mwakĩregire kũmwĩtikia nĩkĩ?’ ⁶ Ningĩ tuoiga atĩ ‘Woimĩte kũrĩ andũ’, andũ othe nĩmegĩtũhũũra na mahiga nyuguto, nĩ ũndũ nĩmetĩkitie atĩ Johana aarĩ mũnabii.”

⁷ Nĩ ũndũ ũcio magĩcookeria Jesũ atĩrĩ, “Ithui tũtiũũ woimĩte kũ.”

⁸ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “O na nĩ ndikũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ.”

Ngerekano ya Akombori a Mũgũnda

⁹ Agĩcooka akĩhe andũ ũhoru na ngerekano akĩmeera atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe nĩahaandire mũgũnda wake mĩthabibũ, na akĩũkomborithia arĩmi angĩ, agĩcooka agĩthĩ kũndũ kũraya na agĩkara kuo ihinda iraaya. ¹⁰ Na rĩrĩ, hĩndĩ ya magetha yakinya-rĩ, agĩtũma ndungata yake kũrĩ akombori acio nĩgeetha mamĩnengere maciaro mamwe ma mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ. No akombori acio makĩmĩhũũra na makĩmĩingata ĩtarĩ na kĩndũ. ¹¹ Agĩcooka agĩtũma ndungata ĩngĩ, ĩyo o nayo makĩmĩhũũra makĩmĩconorithia na makĩmĩingata ĩtarĩ na kĩndũ. ¹² O rĩngĩ agĩtũma ndungata ya gatatũ, nao makĩmĩtihiangia na makĩmĩingata.

¹³ “Nake mwene mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ akĩyũria atĩrĩ, ‘Ngwĩka atĩa? Ngĩtũma mũrũ wakwa, ũrĩa nyendete; hihi mahota kũmũhe gĩtĩio’.

¹⁴ “No rĩrĩa akombori acio maamuonire, makĩarĩrĩria ũhoru ũcio. Makĩrĩra atĩrĩ, ‘Ũyũ nĩwe ũkaagaya mũgũnda ũyũ. Nĩtũmũũragei nĩguo igai rĩake rĩtuĩke riitũ.’ ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio makĩmũrũta nja ya mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ, makĩmũũraga.

“Rĩu-rĩ, mwene mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ-rĩ, akaameka atĩa? ¹⁶ Agooka oorage akombori acio, acooke ahe andũ angĩ mũgũnda ũcio.”

Rĩrĩa andũ maiguire ũguo, makiuga atĩrĩ, “Kũroaga gũtuĩka ũguo!”

¹⁷ Jesũ akĩmarora, akĩmooria atĩrĩ, “Maandĩko marĩa mandĩkitwo atĩrĩ: “‘Ihiga rĩrĩa aaki maaregire,

nĩrĩo rĩtuĩkite ihiga inene rĩa koine’, ũguo nĩ kuuga atĩa? ¹⁸ Mũndũ ũrĩa wotho ũkaagwĩra ihiga rĩu, nĩrĩkamuunanga, no ũrĩa rĩkaagwĩra nĩrĩkamũhehenja.”

¹⁹ Arutani a watho na athinjiri-Ngai aria anene magicaria uria mangimuniitithia o na ihenya tondū nīmamenyire aaheanire ngerekano iyo akiaria ūhoru wao. No nīmetigāira andū.

Kūrutira Kaisari Igooti

²⁰ O makīmūtūragia-rī, makīmūtūmīra andū a kūmūthigaana metuīte andū ega. Nao magithi nīgeetha mamūnyiite akiuga ūndū mūūru, nīguo mamūneane moko-inī ma wathani wa barūthi. ²¹ Nī ūndū ūcio athigaani acio makīmūūria atīrī, “Mūrutani, nītūūi wee waragia na ūkarutana maūndū maria magīrīire, na atī ndūtīagīra andū maūthī, no wee ūrutanaga ūhoru wa Ngai na ma, ūria kwagīrīire. ²² Atīrīrī, nītwagīrīirwo nī kūrutira Kaisari igooti kana ca?”*

²³ Nowe Jesū akiona ūhinga ūria maarī naguo akīmeera atīrī, ²⁴ “Ta nyoniai mbeeca cianyu. Mbica īno na rītwa rīrī nī cia ū?”

²⁵ Makīmūcookeria atīrī, “Nī cia Kaisari.”

Akīmeera atīrī, “Kīrutagīrei Kaisari kīria kīrī gīake, na mūrutagīre Ngai kīria kīrī gīake.”

²⁶ Nao makīaga ūndū wa kūmūnyiita naguo harī maūndū maria aaririe arī mbere ya andū. Na tondū wa ūria maagegirio nī ūria aamacookeirie ūhoru-rī, magīkira ki.

Ūhoru wa Kūriūka na wa Kūhikania

²⁷ Na rīrī, andū amwe a Asadukai, aria moigaga atī gūtīrī ūhoru wa kūriūka, magīūka kūrī Jesū, makīmūūria atīrī, ²⁸ “Mūrutani, Musa aatwandīkīire atī mūrū wa nyina na mūndū angīkua atige mūtumia atarī na ciana-rī, mūndū ūcio no nginya ahikie mūtumia ūcio watigwo nīguo aciarīre mūrū wa nyina ciana. ²⁹ Na rīrī, kwarī aanake mūgwanja a nyina ūmwe. Wa mbere akīhikania na agīkua, agītiga mūtumia atarī na ciana. ³⁰ Nake wa keerī, ³¹ na wa gatātū makīmūhikia, na makīrūmanīrīra ūguo nginya wa mūgwanja; othe magīkua, makīmūtiga atarī na ciana. ³² Marigīrīrio-inī, mūtumia ūcio o nake agīkua. ³³ Rīu-rī, hīndī ya kūriūka agaakorwo arī mūtumia wa ū harī acio mūgwanja, nīgūkorwo othe nīmamūhikītie?”

³⁴ Jesū akīmacookeria atīrī, “Andū a ihinda rīrī nīo mahikaga na makahikania. ³⁵ No rīrī, aria magaatuuo agīrīru a gūkina ihinda rīu o na gūkinyanīrio ihinda rīa kūriūka kwa aria akuū-rī, acio matikahikanagia o na kana mahikanagie. ³⁶ Andū acio matigacooka gūkua; nīgūkorwo makahaana ta araika. Andū acio magakorwo marī ciana cia Ngai, nīgūkorwo nī ciana cia ūhoru ūcio wa kūriūka. ³⁷ Naguo ūhoru wa atī andū aria akuū nīmariūkagio-rī, Musa o nake nīawonanirie haria haarī kihinga kīria gīakanaga mwaki na gītīhīe, rīrīa eetire Mwathani ‘Ngai wa Iburahīmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu.’ ³⁸ We ti Ngai wa aria akuū, no nī wa aria marī muoyo, nīgūkorwo harī we andū othe aria marī muoyo matūūragio nīwe.”

³⁹ Nao andū amwe a arutani a watho makīmūwīra atīrī, “Mūrutani, nīwoiga wega!” ⁴⁰ Na gūtīrī mūndū o na ūmwe wageririe kūmūūria ciūria ingī.

Kristū nī Mūriū wa Ū?

⁴¹ Jesū agīcooka akīmooria atīrī, “Andū moigaga Kristū nī mūriū wa Daudi nī ūndū wa kīi? ⁴² Daudi we mwene nīoigīte ibuku-inī rīa Thaburi atīrī:

“‘Mwathani nīerire Mwathani wakwa atīrī:

“Ikara guoko-inī gwakwa kwa ūriō,

⁴³ nginya ngaatūma thū ciaku

ituīke gaturwa ka makinya maku.”’

⁴⁴ Atīrīrī, Daudi aamwītire ‘Mwathani’. Angīgīcooka gūtūika mūriū wake atīa?”

⁴⁵ O andū acio othe mathikīrīire, Jesū akīira arutwo ake atīrī, ⁴⁶ “Mwīmenyererei arutani a watho. O mendaga gūthiī mehumbīte nguo ndaaya, na makenda kūgeithagio ndūnyū-inī, na gūikaragīra itī iria cia bata thunagogi-inī, o na gūikara handū ha andū aria atīku maruga-inī. ⁴⁷ No nīo matoonyagīrīra atumia a ndigwa makamatunya nyūmba cia, na nīguo meyonanie, makahooya mahooya maraihu. Andū ta acio nīmakaherithio mūno makīria.”

* 20:22 Kuuga andū marute igooti rīa Kaisari nīkūngīarakaririe Ayahudi, na kuuga matikarute nīkūngīarakaririe anene a Roma.

21

Mũhothi wa Mūtumia wa Ndigwa

¹ Na rĩrĩ, aatiira maitho, Jesũ akĩona itonga igĩkĩra mĩhothi yao harĩa heekagĩrwo kĩgĩĩna kĩa hekarũ. ² Agĩcooka akĩona mūtumia mũthĩĩni, warĩ wa ndigwa, agĩkĩra tũthendi twĩrĩ o ho thĩĩnĩ. ³ Akiuga atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mūtumia ũyũ mũthĩĩni wa ndigwa nĩahotha mbeeca nyingĩ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. ⁴ Andũ acio angĩ othe maaheana kũringana na ũtonga wao; no mūtumia ũyũ o na arĩ mũthĩĩni, ahotha kĩrĩa gĩothe oima nakĩo gĩa kũmũtũũria.”

Imenyithia cia Mũthia wa Mahinda

⁵ Na rĩrĩ, arutwo amwe ake nĩmaragia ũhoru wa hekarũ, ũrĩa yagemetio na mahiga mathaka na iheo iria ciarutĩrwo Ngai. No Jesũ akiuga atĩrĩ, ⁶ “Ha ũhoru wa mĩako ĩno mũrona-rĩ, hĩndĩ nĩroka rĩrĩa gũtagakorwo ihiga rĩrĩ igũrũ wa rĩrĩa rĩngĩ; mothe nĩmakamomorwo.”

⁷ Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, nĩ rĩ maũndũ macio magekĩka? Na kĩmenyithia kĩa atĩ marĩ hakuhĩ gwĩkĩka nĩ kĩrĩkũ?”

⁸ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩrei mũtikanahenio. Nĩgũkorwo andũ aingĩ nĩmagooka na rĩitwa rĩakwa makiugaga atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ We,’ na ningĩ mamwĩre atĩrĩ, ‘Ihinda nĩrĩkuhĩrĩrie.’ Mũtikanamarũmĩrĩre. ⁹ Rĩrĩa mũkaigua ũhoru wa mbaara na wa ngũĩ, mũtikanetigĩre. Maũndũ macio no nginya mekĩke mbere, no ũguo ti kuuga ithirĩro nĩkinyu.”

¹⁰ Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Rũrĩrĩ nĩrũgookĩrĩra rũrĩa rĩngĩ, na ũthamaki ũũkĩrĩre ũrĩa ũngĩ. ¹¹ Nĩgũkaagĩa na ithingithia nene mũno, na ng’aragu, na mĩrimũ mĩũru kũndũ na kũndũ, na maũndũ ma kũmakania na imenyithia nene kuuma igũrũ.

¹² “No maũndũ macio mothe matanakinya-rĩ, nĩmũkanyitwo, na mũnyariirwo na mũneanwo thunagogi-inĩ na njeera o na mũtwarwo mbere ya athamaki na aathani. Maũndũ macio mothe mũgeekwo nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa. ¹³ Ũndũ ũyũ ũgaakorwo ũrĩ mweke wanyu wa kũmarutĩra ũira. ¹⁴ No rĩrĩ, mũtikanatangĩke mũgĩĩciiria o mbere, ũrĩa mũgeeciirĩrĩa. ¹⁵ Nĩgũkorwo nĩngamũhe ciugo na ũũgĩ iria thũ cianyu itakahota gwĩtiiria kana gũkararia. ¹⁶ Nĩmũgakunyanĩrwo o na nĩ aciari anyu, na arĩa mũciaraniirwo nao, na andũ a mbarĩ cianyu, o na arata, na nĩmakooragithia amwe anyu. ¹⁷ Andũ othe nĩmakamũmena nĩ ũndũ wakwa. ¹⁸ No rĩrĩ, gũtirĩ rũcuĩrĩ o na rũmwe rwa mũtwe wanyu rũkoora. ¹⁹ Kũũmĩrĩria kwanyu nĩkuo gũgaatũma mũhonokie mĩoyo yanyu.

²⁰ “Rĩrĩa mũkoona Jerusalemu kũrigiciĩrio nĩ thigari cia mbaara, hĩndĩ ĩyo mũkaamenya atĩ kũniinwo kwarĩo kũrĩ hakuhĩ. ²¹ Hĩndĩ ĩyo arĩa marĩ Judea nĩmorĩre irĩma-inĩ, na arĩa marĩ thĩĩnĩ wa itũũra rĩu inene nĩmoime kuo, nao arĩa marĩ ng’ongo-inĩ matikarĩtoonye. ²² Nĩgũkorwo ihinda rĩu nĩrĩo rĩgaakorwo rĩrĩ rĩa kũherithanio, nĩguo maũndũ marĩa mothe mandĩkitwo mahingio. ²³ Kaĩ atumia arĩa magaakorwo marĩ na nda, na arĩa magaakorwo makĩongithia twana matukũ macio nĩmagathĩĩnĩka-ĩ! Nĩgũkorwo bũrũri ũyũ nĩũkagĩa na kĩnyariirĩko kĩnene na mang’ũrĩ ma gũũkĩrĩra andũ aya. ²⁴ Nĩmakooragwo na rũhiũ rwa njora, o na matahwo matwarwo mabũrũri mothe ma thĩ. Itũũra rĩa Jerusalemu nĩrĩkarangĩrĩrio nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ o nginya mahinda ma andũ-a-Ndũrĩrĩ mahingio.

²⁵ “Na nĩgũkagĩa imenyithia thĩĩnĩ wa riũa na mweri-inĩ na njata-inĩ. Nakuo gũkũ thĩ, ndũrĩrĩ nĩkaigua ruo na igegio nĩ mũrurumo wa iria na makũmbĩ ma maaĩ makĩhũũrana. ²⁶ Andũ nĩmakaringĩka nĩ ũndũ wa kũmaka, na guoya wa maũndũ marĩa magooka thĩ, nĩgũkorwo maahinya ma igũrũ nĩmakenyenyio. ²⁷ Hĩndĩ ĩyo nĩmakona Mũrũ wa Mũndũ agĩũka arĩ thĩĩnĩ wa itu arĩ na hinya na riiri mũingĩ. ²⁸ Hĩndĩ ĩrĩa maũndũ macio makaambĩrĩria gwĩkĩka-rĩ, mũkaarũgama mũtiire mĩtwe yanyu na igũrũ, nĩgũkorwo hĩndĩ yanyu ya gũkũũrwo nĩkuhĩrĩrie.”

²⁹ Ningĩ akĩmahe ngerekano ĩno: “Ta rorai mũtĩ wa mũkũyũ na mĩtĩ ĩyo ĩngĩ yothe. ³⁰ Rĩrĩa yathundũra mathangũ, mũmĩonaga na mũkamenya atĩ ihinda rĩa riũa rĩrĩ hakuhĩ. ³¹ ũguo noguo hĩndĩ ĩrĩa mũkoona maũndũ macio mothe magĩkĩka, mũkaamenya o wega atĩ ũthamaki wa Ngai nĩkuhĩrĩrie.

³² “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, rũciaro rũrũ rũtigathira maũndũ macio mothe matahingĩtio. ³³ Igũrũ na thĩ nĩgathira, no ciugo ciakwa itigathira.

³⁴ “Mwĩmenyererei, ngoro cianyu itikanakorwo itahĩtwo nĩ ndĩa, na ũrĩu na metanga ma muoyo ũyũ, naguo mũthenya ũcio ũmũkorerere ta mũtego o rĩrĩa mũtangũgereria. ³⁵ Nĩgũkorwo ũndũ ũyũ ũgaakorera andũ arĩa othe matũũraga thĩ-ino. ³⁶ Ikaragai mwĩguĩte hĩndĩ ciothe, na mũhooyage nĩguo mũkaahota kũũrĩa maũndũ marĩa makiriĩ gwĩkĩka, na nĩguo mũkaahota kũrũgama mbere ya Mũrũ wa Mũndũ.”

³⁷ Na o mũthenya Jesũ nĩarutanaga hekarũ-inĩ, na hwaĩ-inĩ agathiĩ gũkoma kĩrĩma-inĩ kĩrĩa gĩitagwo Kĩrĩma kĩa Mĩtamaĩyũ. ³⁸ Nao andũ othe nĩmathiiaga hekarũ-inĩ rũciini tene kũmũthikĩrĩa.

22

Judasi Gwĩtikĩra Gũkunyaĩra Jesũ

¹ Na rĩrĩ, Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩrĩa ĩtekĩrĩtwo Ndawa ya Kũimbia, kĩrĩa gĩitagwo Bathaka,* nĩgĩakuhĩrĩrie, ² nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho nĩmacaragia ũrĩa mangĩũragithia Jesũ, nĩgũkorwo nĩmetigagĩra mũingĩ wa andũ. ³ Hĩndĩ ĩyo Shaitani agĩtoonya thĩini wa Judasi ũrĩa Mũsikariota, ũmwe wa arutwo arĩa ikũmi na eerĩ. ⁴ Nake Judasi agĩthĩ kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na kũrĩ anene a arangĩrĩ a hekarũ makarĩkanĩre ũrĩa angĩkunyaĩra Jesũ. ⁵ Nao magĩkena na magĩtikĩra kũmũhe mbeeca. ⁶ Nake agĩtikĩra, na akĩambĩrĩa gũcaria mweke wa kũneana Jesũ kũrĩ o rĩrĩa hatarĩ na andũ.

Bathaka ya Mũthia

⁷ Naguo mũthenya wa kũrĩa Mĩgate ĩrĩa ĩtekĩrĩtwo Ndawa ya Kũimbia ũgĩkinya, rĩrĩa gatũrũme ka Bathaka kaarutagwo igongona. ⁸ Jesũ agĩtũma Petero na Johana, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũgatũhaarĩrie irio cia Bathaka, tũrie.”

⁹ Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Ŭkwenda tũgacihaarĩrie kũ?”

¹⁰ Akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũgĩtoonya itũũra-inĩ inene-rĩ, nĩmũgũcemanĩa na mũndũ ũkũũte ndigithũ ĩrĩ na maaĩ. Mũmũrũmĩrĩre o nginya nyũmba ĩrĩa egũtoonya. ¹¹ Mwatoonya mwĩre mũndũ ũrĩa mwene nyũmba ĩyo atĩrĩ, ‘Mũrutani aroria atĩrĩ: Nyũmba ya ageni ĩrĩ ha, harĩa ingĩrũra Bathaka na arutwo akwa?’ ¹² Nake nĩekũmuonia nyũmba nene ya igũrũ ĩrĩ na indo kuo. Haarĩriai irio cia Bathaka kuo.”

¹³ Nao magĩthĩ, magĩkora maũndũ matariĩ o ta ũrĩa Jesũ aamerĩte. Nĩ ũndũ ũcio makĩhaarĩria irio cia Bathaka.

¹⁴ Rĩrĩa ĩhinda rĩakinyire, Jesũ na atũmwo ake magĩikara metha-inĩ. ¹⁵ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Nĩngoretwo ndĩrĩrĩrie mũno kũrĩanĩra Bathaka ĩno na inyuĩ itananyariĩrwo. ¹⁶ Nĩ ũndũ ngũmwĩra atĩrĩ, ndikamĩrĩa rĩngĩ nginya rĩrĩa ĩgaakinyanĩrio ũthamaki-inĩ wa Ngai.”

¹⁷ Jesũ agĩcooka akĩoya gĩkombe, agĩcookeria Ngai ngaatho, akĩmeera atĩrĩ, “Oyai, mũnyuanĩre. ¹⁸ Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩ kũma rĩu ndikanyua rĩngĩ ndibei ya maciaro ma mĩthabibũ, o nginya rĩrĩa ũthamaki wa Ngai ũgooka.”

¹⁹ Agĩcooka akĩoya mũgate, na aarĩkia gũcookeria Ngai ngaatho, akĩwenyũranga akĩmahe akĩmeera atĩrĩ, “Ŭyũ nĩguo mwĩrĩ wakwa ũrĩa ũheanĩtwo nĩ ũndũ wanyu, ĩkagai ũũ nĩguo mũndirikanage.”

²⁰ Maarĩkia kũrĩa agĩka o ũguo, akĩoya gĩkombe, akĩmeera atĩrĩ, “Gĩkombe gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa kĩerũ thĩini wa thakame yakwa ĩrĩa ĩgũitwo nĩ ũndũ wanyu. ²¹ No rĩrĩ, guoko kwa ũrĩa ũrĩngunyaĩra kũrĩ hamwe na nĩ metha-inĩ ĩno. ²² Mũrũ wa Mũndũ nĩegwĩkwo o ta ũrĩa gũtũitwo, no mũndũ ũrĩa ũkũmũkunyaĩra kaĩ arĩ na haaro-ĩ!” ²³ Nao makĩambĩrĩa kũũrĩa gatagatĩ-inĩ kao nĩ ũrĩkũ wao ũngĩka ũguo.

²⁴ Nĩngĩ nĩmagĩire na ngarari makĩũrĩa nũũ gatagatĩ-inĩ kao ũngĩtũuo mũnene. ²⁵ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Athamaki a andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmenenehagia igũrũ rĩa andũ ao; nao acio maathanaga nĩo meĩtaga Ateithania. ²⁶ No inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũhaana ũguo. Handũ ha ũguo, ũrĩa mũnene gatagatĩ-inĩ kanyu agĩrĩrwo kũhaana ta ũrĩa mũnini mũno, nake ũrĩa wathanaga atũike ta ũrĩa ũtungataga. ²⁷ Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ mũnene, nĩ ũrĩa ũikaraga metha-inĩ kũrĩa kana nĩ ũrĩa ũramũtungata? Githĩ ti ũrĩa ũikaraga metha-inĩ? No nĩ ndũire na inyuĩ, haana ta ũrĩa ũmũtungatagĩra. ²⁸ Inyuĩ nĩ inyuĩ mũkoretwo mũrĩ hamwe na nĩ hĩndĩ ya magerio makwa. ²⁹ Na o ta ũrĩa Baba aheete ũthamaki, o

* 22:1 Gĩathĩ kĩa Bathaka kĩambagĩrĩa hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna mweri-inĩ wa Nisani.

na niĩ nĩndamũhe ũthamaki, ³⁰ nĩguo mũkarĩĩagĩra na mũkanyuuagĩra metha-inĩ yakwa ũthamaki-inĩ wakwa, na ningĩ mũkarĩire itĩ-cia-ũnene, mũtuagĩre mĩhĩrĩga ĩrĩa ikũmi na ĩrĩ ya Isiraeli ciira.

³¹ “Simoni, Simoni, atĩrĩ, Shaitani nĩahooete rũtha nĩguo agũthũngũthie o ta ũrĩa ngano ĩthũngũthagio. ³² No wee, Simoni nĩngũhooeire nĩgeetha wĩtikio waku ndũgathire. Na warĩkia kũnjookerera, ũumagĩrĩrie ariũ na aarĩ a thoguo.”

³³ Nowe agĩcookia atĩrĩ, “Mwathani, nĩndĩhaarĩrie gũikio njeera o na gũkuanĩra hamwe nawe.”

³⁴ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Petero, ngũkwĩra atĩrĩ, ũmũthĩ ngũkũ ĩtanakũga, nĩũrĩngaana maita matatũ uuge atĩ ndũnjũũ.”

³⁵ Jesũ agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “Rĩrĩa ndamũtũmire mũtarĩ na kabeti, kana mũhuko, o na kana iraatũ-rĩ, nĩ harĩ kĩndũ mwagire?”

Nao magĩcookia atĩrĩ, “Gũtirĩ kĩndũ twagire.”

³⁶ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Rĩu akorwo ũrĩ na kabeti kana mũhuko-rĩ, kuua; na akorwo ndũrĩ na rũhiũ rwa njora-rĩ, endia nguo yaku ya igũrũ, ũrũgũre. ³⁷ Na ngũmwĩra atĩrĩ, ũhoru ũrĩa wandĩkĩtwo atĩ, ‘Nĩataranĩirio hamwe na arĩa aagarari watho’ no nginya ũhinge harĩ niĩ. Nĩgũkorwo maũndũ marĩa maandĩkĩtwo igũrũ rĩakwa nĩ hĩndĩ marahinga.”

³⁸ Nao arutwo makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ta rora haha tũrĩ na hiũ cia njora igĩrĩ.”

Nake akĩmeera atĩrĩ, “Icio nĩ njiganu.”

Jesũ Kũhoera Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ

³⁹ Nake Jesũ akiumagara agĩthĩ Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ o ta ũrĩa amenyerete gwĩkaga, nao arutwo ake makĩmũrũmĩrĩra. ⁴⁰ Na aakinya ho akĩmeera atĩrĩ, “Hooyai mũtikagwe magerio-inĩ.”

⁴¹ Akĩehera ho, agĩthĩ ta itĩina rĩa harĩa mũndũ angĩhota gũikia ihiga, agĩturia ndu akĩhooya, ⁴² akiuga atĩrĩ, “Baba, ũngĩenda-rĩ, njehereria gĩkombe gĩkĩ; no ti ũrĩa niĩ ngwenda, no niĩ ũrĩa wee ũkwenda.”

⁴³ Na mũraika akĩmuumĩrĩra oimĩte igũrũ, akĩmuongerera hinya. ⁴⁴ Nake agĩkĩrĩrĩra kũhooya, arĩ na ruo rũnene ngoro-inĩ, nayo thithino yake yahaanaga ta matata manene ma thakame magĩtaata thĩ.

⁴⁵ Aatiga kũhooya agĩcooka harĩ arutwo, akĩmakora makomete, moorĩtwo nĩ hinya nĩ kĩa.

⁴⁶ Akĩmooria atĩrĩ, “Mũkomete nĩkĩ? ũkĩrai mũhooe nĩgeetha mũtikagwe magerio-inĩ.”

Jesũ Kũnyitwo

⁴⁷ O hĩndĩ ĩyo aragia, hagĩũka gĩkundi kĩa andũ, nake mũndũ ũrĩa wetagwo Judasi, ũmwe wa arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, nĩwe wamatongoretie. Agĩkuhĩrĩra Jesũ amũmumunye, ⁴⁸ nowe Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Judasi, ũgũkũnyanĩra Mũrũ wa Mũndũ na kũmũmumunya?”

⁴⁹ Hĩndĩ ĩrĩa arũmĩrĩri a Jesũ monire ũrĩa kwerekeire gwĩkĩka, makĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, tũmahũũre na hiũ ciitũ cia njora?” ⁵⁰ Nake ũmwe wao agĩtinia gũtũ kwa ũrĩo kwa ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene.

⁵¹ Nowe Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ŭhoru ũcio nĩũkinye hau!” Agĩcooka akĩhutia gũtũ kwa mũndũ ũcio, akĩmũhonia.

⁵² Ningĩ Jesũ akĩũria athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na anene a arangĩri a hekarũ, o na athuuri, arĩa mookĩte kũmũnyĩta atĩrĩ, “Kaĩ ndĩ mũtongoria wa akararia a watho, atĩ nĩkĩo muoka kũũnyĩta mũrĩ na hiũ cia njora na njũgũma? ⁵³ Ndĩratũũruga na inyuĩ hekarũ-inĩ o mũthenya, na mũtirĩ mwageria kũnyĩta. No rĩrĩ, rĩrĩrĩ nĩrĩo ithaa rĩanyu, ithaa rĩrĩa wathani wa nduma ũraathana.”

Petero Gũkaana Jesũ

⁵⁴ Hĩndĩ ĩyo makĩmũnyĩta, makĩmũrũta hau makĩmũtwara kwa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, nake Petero akĩmũrũmĩrĩra arĩ o haraaya. ⁵⁵ Nao maarĩkia gwakia mwaki o nja gatagatĩ na gũikara thĩ hamwe, Petero nake agĩikara thĩ hamwe nao. ⁵⁶ Ndungata ĩmwe ya mũirĩtu ĩkĩmuona na ũtheri wa mwaki aikarĩte hau, ĩkĩmũrora wega, ĩkiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ oima hamwe nake.”

⁵⁷ Nowe agĩkaana ũhoru ũcio, akiuga atĩrĩ, “Mũirĩtu ũyũ, niĩ ndimũũ.”

⁵⁸ Thuutha wa kahinda kanini mũndũ ũngĩ akĩmuona, akiuga atĩrĩ, “O nawe ũrĩ ũmwe wao.” Petero akĩmũcookeria atĩrĩ,

“Mũndũ ũyũ, niĩ ndirĩ wao!”

⁵⁹ Thuutha wa ithaa rĩmwe, mũndũ ũngĩ akiuga agwatĩirie atĩrĩ, “Hatĩrĩ nganja mũndũ ũyũ moima hamwe nake, nĩgũkorwo o nake nĩ Mũgalili.”

⁶⁰ Petero agĩcookia atĩrĩ, “Mündũ ũyũ, nĩ ndiũ ũrĩa ũroiga!” Na hĩndĩ o ĩyo oigaga ũguo, ngũkũ ĩgĩkũga. ⁶¹ Mwathani akĩhũgũra akĩrora Petero. Nake Petero akĩririkana ũrĩa Mwathani aamwĩrĩte atĩ, “Ũmũthĩ ngũkũ ĩtanakũga nĩũrĩngaana maita matatũ.” ⁶² Nake agĩthĩ njā, akĩrĩra arĩ na ruo rūingĩ.

Arangĩri Kũnyũrũria Jesũ

⁶³ Andũ arĩa maarangĩrĩte Jesũ makĩambĩrĩria kũmũnyũrũria makĩmũhũũraga. ⁶⁴ Makĩmuoha maitho na gĩtambaya makĩmwĩra atĩrĩ, “Toiga nũũ wakũgũtha.” ⁶⁵ Na nĩmamwĩrĩre maũndũ mangĩ maingĩ ma kũmũruma.

Jesũ Mbere ya Pilato na Herode

⁶⁶ Rũciinĩ gwakĩā, kĩaama gĩa athuuri arĩa atongoria a andũ, hamwe na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, gĩgĩcemanĩa, nake Jesũ akĩrehwo mbere yao. ⁶⁷ Makĩmwĩra atĩrĩ, “Akorwo nĩwe Kristũ, twĩre.”

Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ingĩmwĩra, mũtingĩnjĩtikia, ⁶⁸ na ingĩmũũria kĩũria, mũtingĩnjoke-ria. ⁶⁹ No kuuma rĩu, Mũrũ wa Mündũ arĩkoragwo aikarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai ũrĩa Mwene-Hinya.”

⁷⁰ Othe makĩmũũria atĩrĩ, “Wee ũkĩrĩ Mũrũ wa Ngai?”

Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩmwamenya nĩ kuuga atĩ nĩ nĩ we.”

⁷¹ Makĩũria atĩrĩ, “Tũgũkienda ũira ũngĩ wakĩ? Nĩtweiguĩra ũhoru kuuma kanua gake mwene.”

23

¹ Hĩndĩ ĩyo kĩũngano kũ gĩothe gĩgĩũkĩra, gĩkĩmũtwara kũrĩ Pilato. ² Nakĩo gĩkĩambĩrĩria kũmũthitanga gĩkiuga atĩrĩ, “Nĩtuonete mündũ ũyũ akĩhĩtithia rũrĩrĩ rwitũ. Nĩakararagia ũhoru wa kũrutĩra Kaisari igooti na agetuaga atĩ nĩwe Kristũ, na nĩ mũthamaki.”

³ Nĩ ũndũ ũcio Pilato akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe mũthamaki wa Ayahudi?”

Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ī, ũguo woiga nĩguo.”

⁴ Nake Pilato akĩra athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na andũ acio angĩ atĩrĩ, “Ndikuona ũndũ ingĩthitangĩra mündũ ũyũ.”

⁵ Nao magĩthĩ na mbere kuuga magwatĩirie atĩrĩ, “Nĩatũmĩte andũ mookanĩrĩre Judea guothe nĩ ũndũ wa ũrutani wake. Aambĩrĩrie Galili na nĩokĩte nginya o gũkũ.”

⁶ Pilato aigua ũguo, akĩũria kana mündũ ũcio nĩ wa kuuma Galili. ⁷ Rĩrĩa aamenyire atĩ Jesũ aarĩ wa bũrũri ũrĩa wathanagwo nĩ Herode, akiuga atwarwo kũrĩ Herode, ũrĩa wakoretwo arĩ Jerusalemu ihinda-inĩ rĩu.

⁸ Rĩrĩa Herode oonire Jesũ, nĩakenire mũno, tondũ kwa ihinda iraaya nĩakoretwo akĩenda kũmuona. Kũringana na ũrĩa aigũite ũhoru wake, aarĩ na mwĩhoko wa kũmuona akĩringa ciama. ⁹ Akĩũria Jesũ ciũria nyingĩ, nowe Jesũ ndaigana kũmũcookeria o na kĩmwe. ¹⁰ Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho maarũgamĩte hau, makĩmũthitanga magwatĩirie mũno. ¹¹ Nake Herode na thigari ciake makĩmũthekerera na makĩmũnyũrũria. Makĩmũhumba nguo yarĩ thaka, na makĩmũcookia kũrĩ Pilato. ¹² Nao Herode na Pilato magĩtuma ũrata mũthenya ũcio, tondũ mbere ĩyo maatũũrĩte marĩ ũthũ.

¹³ Pilato agĩta athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na aathani, na andũ hamwe, ¹⁴ akĩmeera atĩrĩ, “Mũnde-heire mündũ ũyũ atĩ nĩ mündũ ũhĩtithagia andũ. Na nĩ ndatũria ũhoru wake mũrĩ ho, no ndirĩ ũndũ mũũru ndoona wa maũndũ marĩa mũmũthitangĩre. ¹⁵ O nake Herode ndanamuona arĩ na mahĩtia, nĩgũkorwo nĩamũcookia kũrĩ ithuĩ; nĩ ũndũ ũcio, ndarĩ ũndũ ekĩte wa gũtũma ooragwo. ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio ngũmũhũũrithia, njooke ndĩmũrekererie.” (¹⁷ Nĩgũkorwo, kwarĩ mũtugo amohorere mündũ ũmwe hĩndĩ ĩyo ya Iruga.)

¹⁸ No andũ acio makĩanĩrĩra na mũgambo ũmwe, makiuga atĩrĩ, “Twehererie mündũ ũyũ! Tuohorere Baraba!” (¹⁹ Baraba aikĩtio njeera nĩ ũndũ wa kũrutithia ngũ itũũra-inĩ rĩu inene, na nĩ ũndũ wa kũũragana.)

²⁰ Nake Pilato, tondũ nĩeendaga kũrekereria Jesũ, akĩmaarĩria o rĩngĩ. ²¹ No-o magĩthĩ na mbere kwanĩrĩra, makiugaga atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ-igũrũ! Mwambe mũtĩ-igũrũ!”

²² Nake akĩmooria riita rĩa gatatũ atĩrĩ, “Nĩkĩ? Nĩ ũũru ũrĩkũ mũndũ ũyũ eekĩte? Ndionete gĩtũmi gĩa gĩtũma ooragwo. Nĩ ũndũ ũcio ngũmũhũũrithia, njooke ndĩmuohore.”

²³ No-o makĩanĩrĩra mategũtigithĩria makiugaga aambwo mĩtĩ-igũrũ, nayo mĩgambo iyo yao ikĩhootana. ²⁴ Nĩ ũndũ ũcio Pilato agĩtua nĩekũmahingĩria o ũguo moorĩtie. ²⁵ Akĩohora mũndũ ũcio waikĩtio njeera nĩ ũndũ wa kũrutithia ngũĩ na kũũragana, o ũcio moigĩte mohorerwo, nake Pilato akĩneana Jesũ ekwo kũringana na ũrĩa mendaga.

Kwambwo kwa Jesũ

²⁶ Na rĩrĩa thigari cioimagaragia Jesũ, ikĩnyiita mũndũ woimaga mĩgũnda-inĩ wetagwo Simoni wa kuuma Kurene. Nacio ikĩmũigĩrĩra mũtharaba wa Jesũ aũkuue na amuume thuutha. ²⁷ Andũ gĩkundi kĩnene makĩmũrũmĩrĩra, hamwe na atumia maagirĩkaga na makarĩra mũno. ²⁸ Nake Jesũ akĩhũgũra na kũrĩ o, akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, tigai kũndĩrĩra; mwĩrĩrĩrei inyuĩ ene na ciana cianyu. ²⁹ Nĩgũkorwo kũrĩ hĩndĩ ĩgooka rĩrĩa mũkoigaga atĩrĩ, ‘Kũrathimwo-rĩ, nĩ atumia arĩa thaata, na nda iria itarĩ ciaciara, o na nyondo iria itarĩ ciongwo!’ ³⁰ Hĩndĩ iyo “nĩmakeera irĩma atĩrĩ, “Tũgwĩrei!”

o na macooke meere tũrĩma atĩrĩ, “Tũhumbĩrei!”

³¹ Nĩ ũndũ-rĩ, andũ mangĩkorwo nĩmareeka maũndũ maya rĩrĩa mĩtĩ ũrĩ mũigũ-rĩ, gũgakĩhaana atĩa woma?”

³² Na rĩrĩ, andũ angĩ eerĩ ageri ngero, o nao nĩmatwarirwo hamwe nake makooraagwo. ³³ Rĩrĩa maakinyire karĩma-inĩ handũ heetagwo Ihĩndĩ-rĩa-Mĩtwe, makĩmwamba ho hamwe na ageri ngero acio, ũmwe mwena wake wa ũrĩ, na ũrĩa ũngĩ mwena wake wa ũmotho. ³⁴ Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Baba mohere, nĩgũkorwo matiũĩ ũrĩa mareeka.” Nao magĩcuukĩra nguo ciake mĩtĩ, magĩcigayana.

³⁵ Nao andũ nĩmarũgamĩte hau makĩmwĩrorera: Nao anene nĩmamũnyũrũragia makoiga atĩrĩ, “Nĩarahonokagia andũ arĩa angĩ, nĩehonokie aakorwo nĩwe Kristũ wa Ngai, ũrĩa wake Mũthũure.”

³⁶ Thigari o nacio igĩũka, ikĩmũnyũrũria. Ikĩmũkundia thiki,* ³⁷ ikĩmwĩra atĩrĩ, “Akorwo nĩwe Mũthamaki wa Ayahudi, wĩhonokie.”

³⁸ Na nĩ haarĩ maandĩko maandĩkitwo igũrũ rĩake atĩrĩ: ŨYŨ NĨWE MŪTHAMAKI WA AYAHUDI.

³⁹ ũmwe wa ageri ngero acio maambanĩirio nake akĩmũruma, akĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ wee tiwe Kristũ? Wĩhonokie, na ũtũhonokie!”

⁴⁰ No mũgeri ngero ũcio ũngĩ akĩmũkaania, akĩmũũria atĩrĩ, “Ndũngĩtigĩra Ngai, kuona atĩ ũtũĩrĩrwo o ũrĩa atuĩrĩrwo? ⁴¹ Ithũ tũherithĩtio na kĩhooto, nĩgũkorwo tũraherithĩrio ũrĩa twĩkĩte. No rĩrĩ, mũndũ ũyũ ndarĩ ũndũ mũũru ekĩte.”

⁴² Agĩcooka akĩra Jesũ atĩrĩ, “Itĩkĩra gũkandirikana rĩrĩa ũgooka ũthamaki-inĩ waku.”

⁴³ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ngũkwĩra na ma, ũmũthĩ nĩũrĩkorwo hamwe na nĩ ikenero.”

Gũkua kwa Jesũ

⁴⁴ Na rĩrĩ, kwarĩ ta thaa thita cia mũthenya, naguo bũrũri wothe ũkĩgĩa nduma nginya thaa kenda, ⁴⁵ tondũ riũa nĩrĩatigire kwara. Nakĩo gĩtambaya kĩa hekarũ gĩgĩatũkana maita meerĩ. ⁴⁶ Nake Jesũ akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Baba, roho wakwa ndaũiga moko-inĩ maku.” Aarĩkia kuuga ũguo, agĩtuũkana.

⁴⁷ Rĩrĩa mũnene wa gĩkundi gĩa thigari igana oonire ũrĩa gwekĩka, akĩgooca Ngai, akiuga atĩrĩ, “Ti-itheru ũyũ oima mũndũ mũthingu.” ⁴⁸ Rĩrĩa andũ arĩa othe maarũgamĩte hau kwĩrorera moonire ũrĩa gwekĩka, makĩinũka methikĩire, na makĩhũũraga ithũri nĩ kĩahe. ⁴⁹ No arĩa othe maamũũĩ, o hamwe na atumia arĩa maamũrũmĩrĩire kuuma Galili, makĩrũgama o haraaya, meroreire maũndũ macio.

Gũthikwo kwa Jesũ

⁵⁰ Na rĩrĩ, nĩ haarĩ na mũndũ wetagwo Jusufu, mũthũuri wa Kĩama, na aarĩ mũndũ mwega na mũrũngĩrĩru, ⁵¹ nake ndetikanĩtie na ũguo maatuĩte na mageeka. Oimĩte itũũra rĩa Arimathea, bũrũri wa Judea, na nĩetagĩrĩra ũthamaki wa Ngai. ⁵² Nake agĩthĩ kũrĩ Pilato, akĩhooya etĩkĩrio akuue mwĩrĩ wa Jesũ.† ⁵³ Nake agĩcuurũria mwĩrĩ wa Jesũ mũtharaba-inĩ, akĩũkũnja na taama wa gatani, agĩcooka

* 23:36 Thiki yarĩ kĩndũ kĩgagatu gĩa kũnyuuo na no yahũthagĩrwo kũniina ruo. Jesũ nĩaregire kũnyua kĩndũ gĩa kũmũniĩnĩna ruo.

† 23:52 Mũrĩ ya ageri ngero arĩa maambagwo mĩtĩ-igũrũ ndĩathikagwo, no yateagwo kũndũ kũũru. Jusufu nĩonanirie ũrũme na wendo rĩrĩa eetirie mwĩrĩ wa Jesũ.

akĩũiga thĩinĩ wa mbĩrĩra yenjetwo rwaro-inĩ rwa ihiga, nayo ndĩakoretwo iigĩtwo mũndũ. ⁵⁴ Na mũthenya ũcio warĩ wa Ihaarĩria, nayo Thabatũ yarĩ hakuhĩ kwambĩrĩria.

⁵⁵ Nao atumia arĩa moimĩte na Jesũ Galili makĩrũmĩrĩra Jusufu, makĩona mbĩrĩra na makĩona ũrĩa mwĩrĩ wake waigirwo ho. ⁵⁶ Magĩcooka makĩinũka, makĩhaarĩria mahuti manungi wega na maguta manungi wega. No rĩrĩ, mũthenya wa Thabatũ makĩhurũka kũringana na ũrĩa gwathanĩtwo.

24

Kũriũka kwa Jesũ

¹ Na rĩrĩ, mũthenya wa kwambĩrĩria kiumia, rũciinĩ tene, atumia magĩthiĩ mbĩrĩra-inĩ makuuĩte indo nungi wega iria maathondekete. ² Nao magĩkora ihiga rĩgaragarĩtio rĩkeherio mũromo-inĩ wa mbĩrĩra, ³ no rĩrĩa maatoonyire, matiigana gũkora mwĩrĩ wa Mwathani Jesũ. ⁴ Na rĩrĩa maagegete nĩ ũhoru ũcio, makiumĩrĩtwo o rĩmwe nĩ arũme eerĩ mehumbĩte nguo njerũ ciakengaga mũno, makĩrũgama hakuhĩ nao. ⁵ Nao atumia acio metigĩrĩte mũno, makĩinamĩrĩra, magĩturumithia mothiũ mao thĩ, no arũme acio makĩmooria atĩrĩ, “Mũracaria ũrĩa ũrĩ muoyo kũrĩ arĩa akuũ nĩkĩ? ⁶ Ndarĩ haha; nĩariũkĩte! Ririkanai ũrĩa aamwĩrire hĩndĩ rĩa aarĩ na inyuĩ Galili atĩ: ⁷ ‘Mũrũ wa Mũndũ no nginya aneanwo moko-inĩ ma andũ ehia, aambwo mũtĩ-igũrũ, na mũthenya wa gatatũ ariũke.’” ⁸ Hĩndĩ iyo makĩiririkana ciugo ciake.

⁹ Na rĩrĩ, maacooka kuuma mbĩrĩra-inĩ, makĩhe arutwo arĩa ikũmi na ũmwe na arĩa angĩ othe ũhoru ũcio. ¹⁰ Mariamu Mũmagidali, na Joana, na Mariamu nyina wa Jakubu, na atumia arĩa angĩ maarĩ nao, nĩo meerire atũmwo ũhoru ũcio. ¹¹ No-o matiigana gwĩtikia atumia acio, tondũ ũhoru ũcio wahaanaga ta ũrimũ kũrĩ o. ¹² No rĩrĩ, Petero agĩũkĩra, agĩteng’era mbĩrĩra-inĩ. Na ainamĩrĩra akĩona mataama ma gatani maigĩtwo thĩ marĩ moiki, agĩĩthĩra agegearĩte nĩ ũndũ wa ũguo gwekĩkĩte.

Arutwo Eerĩ Magĩthiĩ Emau

¹³ Na rĩrĩ, mũthenya o ro ũcio arutwo eerĩ a Jesũ maarĩ rũgendo-inĩ magĩthiĩ itũũra rĩetagwo Emau, rĩarĩ ta kilomita ikũmi kuuma Jerusalem. ¹⁴ Nao nĩmaragia ũhoru wa maũndũ marĩa mothe meekĩkĩte. ¹⁵ Na rĩrĩa maathiiaga makĩaragia ũhoru ũcio, Jesũ akĩmoimĩrĩra, agĩtwarana nao; ¹⁶ no matiigana kũrekwo mamũmenye.

¹⁷ Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ũhoru ũrĩkũ ũcio mũrathĩ mũkĩaragia?”

Nao makĩrũgama matukĩte mothiũ. ¹⁸ ũmwe wao, wetagwo Kileopa akĩmũũria atĩrĩ, “Wee kaĩ ũrĩ mũgeni Jerusalem ũtamenyete maũndũ marĩa mekĩkĩte kuo matukũ-inĩ maya?”

¹⁹ Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ maũndũ marĩkũ?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ũhoru wa Jesũ wa Nazarethi, ũrĩa ũraarĩ mũnabii ũrĩ na ũhoti wa ciugo iria araaragia na ciĩko iria areekaga arĩ mbere ya Ngai o na mbere ya andũ othe. ²⁰ Athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na aathani aitũ maramũneanire atuĩrwo kũũragwo, na maramwambithia mũtĩ-igũrũ. ²¹ No ithuĩ-rĩ, tũrehokaga atĩ ũcio nĩwe ũgũkũũra andũ Isiraeli. Makĩria ma ũguo, rĩu nĩ mũthenya wa itatũ kuuma maũndũ maya mothe mekĩka. ²² Hamwe na ũguo atumia amwe aitũ nĩmatũmakirie mũno tondũ megũthiĩte mbĩrĩra-inĩ rũciinĩ tene, ²³ no matinona mwĩrĩ wake. Mokire matwĩra atĩ nĩmonire kĩoneki kĩa araika, arĩa mameerire atĩ arĩ muoyo. ²⁴ Nao amwe a thiritũ iitũ nĩmathiire mbĩrĩra-inĩ, na makora o ũguo atumia acio mekuugĩte, no rĩrĩ, we mwene matinamuona.”

²⁵ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ andũ aya mwagĩte ũũgĩ na mũtihiũhaga gwĩtikia maũndũ mothe marĩa anabii moigĩte! ²⁶ Githĩ to mũhaka Kristũ ambe anyariirwo na acooke atoonye riiri-inĩ wake?”

²⁷ Jesũ akĩmataarĩria ũhoru wothe ũrĩa waarĩtio Maandĩko-inĩ ũmũkonii, ambĩriirie na maandĩko ma Musa na ma Anabii othe.

²⁸ Na maakuhĩrĩria itũũra rĩrĩa maathiiaga, Jesũ agĩtua taarĩ kũhĩtũka arahĩtũka. ²⁹ No makĩmũringĩrĩria na hinya, makĩmwĩra atĩrĩ, “Raarĩria gũkũ na ithuĩ, nĩkũratuka na gũkirĩ kũgĩa nduma.” Nĩ ũndũ ũcio agĩtoonya aikaranie nao.

³⁰ Rĩrĩa aikarire metha-inĩ hamwe nao, akĩoya mũgate, agĩcookia ngaatho, akĩwenyũranga, akĩmahe. ³¹ Hĩndĩ iyo makĩhingũka maitho, makĩmũmenya, nake akĩbuĩria, makĩaga kũmuona rĩngĩ.

³² Nao makĩũrania atĩrĩ, “Githĩ ngoro ciitũ itiikũhĩahĩaga hĩndĩ rĩa ekwaragia na ithuĩ njĩra-inĩ, na agĩtũtaarĩria ũrĩa Maandĩko moigĩte?”

³³ Nao magĩũkĩra o hĩndĩ ĩyo magĩcooka Jerusalemu. Kũu magĩkora arutwo arĩa ikũmi na ũmwe, hamwe na arĩa maarĩ nao monganĩte, ³⁴ makiugaga atĩrĩ, “Nĩ ma! Mwathani nĩariũkĩte na nĩoimĩrĩre Simoni.” ³⁵ Hĩndĩ ĩyo acio eerĩ makĩmeera maũndũ marĩa meekĩkĩte marĩ njĩra-inĩ, na ũrĩa maamenyire Jesũ hĩndĩ ĩrĩa eenyũrĩre mũgate.

Jesũ Kuumĩrĩra Arutwo

³⁶ O makĩaragia ũhoru ũcio, Jesũ akĩrũgama gatagatĩ kao akĩmeera atĩrĩ, “Thayũ ũrogĩa na inyuĩ.”

³⁷ Nao makĩhahũka na makĩmaka, magĩĩciiria atĩ nĩ ngoma moonaga. ³⁸ Nake akĩmooria atĩrĩ, “Mũratangĩka nĩkĩ, na nĩ kĩ gĩgũtũma mũgĩe na nganja meciiria-inĩ manyu? ³⁹ Ta rorai moko makwa na nyarĩrĩ ciakwa. Nĩ niĩ mwene! Huutiai muone; roho ndũrĩ nyama na mahĩndĩ, ta ũrĩa mũrona ndĩ nacio.”

⁴⁰ Aarĩkia kuuga ũguo, akĩmoonina moko make na nyarĩrĩ ciake. ⁴¹ Nao magĩkorwo matarĩ maretĩkia nĩ ũndũ wa ũrĩa makenete na makagega. Nake akĩmooria atĩrĩ, “Mũrĩ na kĩndũ gĩa kũrĩa?” ⁴² Nao makĩmũnengera gĩcunjĩ gĩa thamaki hĩu. ⁴³ Nake agĩkĩoya, akĩrĩa makĩĩonagĩra.

⁴⁴ Akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo ndamwĩrĩre hĩndĩ ĩrĩa ndaarĩ na inyuĩ atĩ: Maũndũ mothe marĩa mandikĩtwo ũhoru wakwa Watho-inĩ wa Musa, na Maandĩko-inĩ ma Anabii, na Thaburi, no nginya mahingio.”

⁴⁵ Hĩndĩ ĩyo akĩhingũra meciiria mao nĩguo mamenye Maandĩko. ⁴⁶ Akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo kwandikĩtwo: Kristũ nĩakanyariirwo na ariũkio kuuma kũrĩ arĩa akuũ mũthenya wa gatatũ, ⁴⁷ naguo ũhoru wa kwĩrira na kũrekerwo kwa mehia ũkaahunjĩrio ndũrĩrĩ ciothe thĩinĩ wa rĩitwa rĩake, wambĩrĩrie Jerusalemu. ⁴⁸ Inyuĩ mũrĩ aira a maũndũ macio. ⁴⁹ Na rĩrĩ, nĩngũmũtũmĩra kĩrĩa Baba eranĩire; no ikarai thĩinĩ wa itũũra rĩĩrĩ inene nginya rĩrĩa mũkaahao hinya kuuma Igũrũ.”

Jesũ Kwambata Igũrũ

⁵⁰ Agĩcooka akĩmatongoria kuuma kũu magĩthĩĩ magĩkinya hakuhĩ na Bethania; akĩoya moko na igũrũ, akĩmarathima. ⁵¹ Na o akĩmarathimaga, akĩmatiga, akĩiyũkio akĩambata igũrũ. ⁵² Nao makĩmũgooca na magĩcooka Jerusalemu makenete mũno. ⁵³ Nao nĩmaikaraga hekarũ-inĩ mahinda mothe makĩgoocaga Ngai.

JOHANA

Ũhoro Gũtuika Mũndũ

¹ Kiambĩrĩria-inĩ Ũhoro aarĩ o kuo, nake Ũhoro aatũũrĩte na Ngai, na Ũhoro aarĩ Ngai. ² We aatũũrĩte na Ngai kuuma o kiambĩrĩria.

³ Indo ciothe ciombirwo na ũndũ wake; gũtirĩ kĩndũ kĩa iria ciombirwo kĩagĩire atarĩ ho. ⁴ Thĩinĩ wake kwarĩ muoyo, naguo muoyo ũcio nĩguo warĩ ũtheri wa andũ. ⁵ ũtheri ũcio nĩũtheraga nduma-inĩ, nayo nduma ndiigana kũũhoota.

⁶ Nĩguokire mũndũ watũmĩtwo nĩ Ngai; eetagwo Johana. ⁷ We okire arĩ mũira oimbũre ũhoro ũkonĩĩ ũtheri ũcio, nĩgeetha andũ othe metĩkie nĩ ũndũ wake. ⁸ We mwene tiwe warĩ ũtheri ũcio, no okire arĩ o ta mũira tu nĩgeetha oimbũre ũhoro wa ũtheri ũcio. ⁹ ũtheri ũcio wa ma, ũrĩa ũtheragĩra o mũndũ o wothe, nĩwokaga thĩ.

¹⁰ We Ũhoro aarĩ gũkũ thĩ, no o na gũtuika thĩ yombirwo na ũndũ wake-rĩ, andũ a thĩ matiigana kũmũmenya. ¹¹ Okire gwake mwene, no andũ ake mwene matiigana kũmwĩtikĩra. ¹² No andũ arĩa othe maamwĩtikĩrie, o acio metĩkie rĩitwa rĩake, nĩamahotithirie gũtuika ciana cia Ngai ¹³ ciana itaciarĩtwo nĩ thakame, kana igaciarwo nĩ kwenda kwa mwĩrĩ kana kwenda kwa mũndũ, no iciarĩtwo nĩ kwenda kwa Ngai.

¹⁴ We Kiugo agĩtuika mũndũ na agĩtũũrania na ithuĩ. Nĩtuonete riiri wake, riiri wa Mũrũ wake wa Mũmwe, ũrĩa woimire kũrĩ Ithe aiyũrĩtwo nĩ ũtugi na ũhoro wa ma.

¹⁵ Johana nĩoimbũraga ũhoro wake. Aanagĩrĩra akoiga atĩrĩ, “Ũyũ nĩwe ũrĩa ndaaragia ũhoro wake ngiuga atĩrĩ, ‘Ũrĩa ũgũũka thuutha wakwa nĩ mũnene kũngĩra, tondũ aarĩ mbere yakwa.’” ¹⁶ Na kuuma ũiyũrĩru wa ũtugi wake-rĩ, ithuothe nĩtwamũkĩrite irathimo nyingĩ mũno. ¹⁷ Tondũ watho wokire na Musa, no ũtugi na ũhoro ũrĩa wa ma ciokire na Jesũ Kristũ. ¹⁸ Gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩ ona Ngai, o tiga Mũrũ wake wa Mũmwe ũrĩa ũikarĩte hamwe na Ithe, na nĩwe ũtũmĩte amenyeke.

Johana Mũbatithania kuuga tiwe Kristũ

¹⁹ Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo ũira wa Johana hĩndĩ rĩra Ayahudi a Jerusalemu maamũtũmĩre athĩnjĩri-Ngai na Alawii makamũũrie we aarĩ ũ. ²⁰ We ndaagire kuumbũra, no oimbũrire atekũhitha, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ti nĩ Kristũ.”

²¹ Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Wee ũkĩrĩ ũ? Wee nĩwe Elija?”

Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Aca, ti nĩ.”

Nĩngĩ makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩwe Mũnabii ũrĩa?”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Aca.”

²² Mũthia-inĩ makĩmũũria atĩrĩ, “Wee ũkĩrĩ ũ? Tũhe macookio nĩguo tũcookerie arĩa matũtũmire. ũkuuga atĩa ha ũhoro waku mwene?”

²³ Johana akĩmacookeria na ciugo iria ciarĩtio nĩ mũnabii Isaia, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mũgambo wa mũndũ ũranĩrĩra werũ-inĩ akoiga atĩrĩ, ‘Rũngariai njĩra ya Mwathani.’”

²⁴ Na rĩrĩ, Afarisai amwe arĩa maatũmĩtwo ²⁵ makĩmũũria atĩrĩ, “Angĩkorwo we tiwe Kristũ, na tiwe Elija, o na kana Mũnabii ũrĩa-rĩ, ũkĩbatithanagia nĩkĩ?”

²⁶ Nake Johana akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩmũbatithanagia na maaĩ. No gatagatĩ-inĩ kanyu nĩ harĩ na ũmwe mũtooĩ. ²⁷ ũcio nĩwe ũgũũka thuutha wakwa, o we ũrĩa itaagĩrĩre kuohora ndigi cia iraatũ ciake.”

²⁸ Maũndũ maya mothe mekĩkire itũũra-inĩ rĩa Bethania, mũrĩmo wa Rũũĩ rwa Jorodani, kũrĩa Johana aabatithanagĩria.

Jesũ Gatũrũme ka Ngai

²⁹ Mũthenya ũyũ ũngĩ, Johana akĩona Jesũ agĩũka na kũrĩ we, akiuga atĩrĩ, “Onei! Gatũrũme ka Ngai karĩa keheragia mehia ma kĩrĩndĩ! ³⁰ ũyũ nĩwe ndaaragia ũhoro wake rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, ‘Mũndũ ũrĩa ũgũũka thuutha wakwa nĩ mũnene kũrĩ nĩ tondũ we aarĩ kuo mbere yakwa.’” ³¹ Nĩ mwene ndiamũũĩ, no ndokire ngĩbatithanagia na maaĩ nĩgeetha aguũrĩrio andũ a Isiraeli.”

³² Ningĩ Johana akĩheana ũira ũyũ: “Nĩndonire Roho agĩkũrũka kuuma igũrũ atariĩ ta ndutura, agĩkara igũrũ rĩake. ³³ Nĩ ndingĩamũmenyire, tiga ũrĩa wandũmire mbatithanagie na maaĩ aanjĩire atĩrĩ, ‘Mũndũ ũrĩa ũkoona Roho agĩkũrũkĩra na aikare igũrũ rĩake-rĩ, ũcio nĩwe ũkaabatithanagia na Roho Mũtheru.’ ³⁴ Nĩ nĩnyonete ũguo na ngoimbũra atĩ ũyũ nĩwe Mũrũ wa Ngai.”

Arutwo a Mbere a Jesũ

³⁵ Ningĩ mũthenya ũyũ ũngĩ, Johana agĩkorwo arĩ kũu o rĩngĩ marĩ na arutwo ake eerĩ. ³⁶ Na rĩrĩa onire Jesũ akĩhĩtũka, akiuga atĩrĩ, “Onei Gatũrũme ka Ngai!”

³⁷ Hĩndĩ rĩrĩa arutwo acio eerĩ maiguire oiga ũguo, makĩrũmĩrĩra Jesũ. ³⁸ Jesũ ehũgũra akĩmoona mamumĩte thuutha, akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ atĩa mũrenda?”

Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Rabii” (ũguo nĩ kuuga Mũrutani), “ũikaraga kũ?”

³⁹ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ũkai na nĩmũkuona.”

Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩĩ makĩona kũrĩa aikaraga, na magĩkara nake mũthenya ũcio. Na kwarĩ ta thaa ikũmi.

⁴⁰ Na rĩrĩ, ũmwe wa arutwo acio eerĩ arĩa maiguĩte ũrĩa Johana oigĩte na makĩrũmĩrĩra Jesũ aarĩ Anderea, mũrũ wa nyina na Simoni Petero. ⁴¹ Ũndũ wa mbere ũrĩa Anderea eekire nĩgũcaria mũrũ wa nyina Simoni, na kũmwĩra atĩrĩ, “Nĩtuonete Mesia” (nĩwe Kristũ). ⁴² Nake akĩmũtwara kũrĩ Jesũ.

Nake Jesũ akĩmũrora, akiuga atĩrĩ, “Wee nĩwe Simoni mũrũ wa Johana. Ũgũcooka gwĩtwo Kefa” (na rĩo rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga Petero).

Jesũ gwĩta Filipu na Nathanieli

⁴³ Mũthenya ũyũ ũngĩ Jesũ agĩtua itua rĩa gũthĩĩ Galili. Agĩkora Filipu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra.”

⁴⁴ Filipu, o ta Petero na Anderea, aarĩ wa itũũra rĩa Bethisaida. ⁴⁵ Filipu agĩkora Nathanieli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtuonete mũndũ ũrĩa Musa aandĩkire ũhoru wake Ibuku-inĩ rĩa Watho, na nowe anabii maandĩkire ũhoru wake, nake nĩwe Jesũ wa Nazarethi, mũrũ wa Jusufu.”

⁴⁶ Nake Nathanieli akĩmũũria atĩrĩ, “Kũrĩ kĩndũ kĩega kĩngiuma Nazarethi?”

Nake Filipu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũka ũkoone.”

⁴⁷ Hĩndĩ rĩrĩa Jesũ onire Nathanieli agĩũka kũrĩ we, akĩaria ũhoru wake, akiuga atĩrĩ, “Onei Mũisiraeli kũna ũtarĩ ũhinga.”

⁴⁸ Nake Nathanieli akĩmũũria atĩrĩ, “Ũnjũũ atĩa?”

Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩngũkuonete o na rĩrĩa uuma rungu rwa mũkũyũ, Filipu atanagwĩta.”

⁴⁹ Hĩndĩ iyo Nathanieli akiuga atĩrĩ, “Rabii, wee nĩwe Mũrũ wa Ngai; wee nĩwe Mũthamaki wa Isiraeli.”

⁵⁰ Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Wetĩkia tondũ nĩndakwĩra atĩ nĩnguonire ũrĩ rungu rwa mũkũyũ. Nĩũkuona maũndũ manene kũrĩ macio.” ⁵¹ Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩmũkona igũrũ rĩhingũkĩte na araika a Ngai makĩambata na magĩkũrũka, harĩ Mũrũ wa Mũndũ.”

2

Jesũ Kũgarũra Maaĩ Magatuĩka Ndibei

¹ Na rĩrĩ, mũthenya wa gatatũ nĩ kwagĩire na kihikanio kũu Kana ya Galili. Nyina wa Jesũ aarĩ kuo, ² nake Jesũ na arutwo ake o nao nĩmetĩtwo kihikanio-inĩ kũu. ³ Rĩrĩa ndibei yathirire,* nyina wa Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Matirĩ na ndibei ingĩ.”

⁴ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ, ndĩ na ũhoru ũrĩkũ nawe? Ihinda rĩakwa rĩtirĩ rĩrakinya.”

⁵ Nake nyina akĩĩra ndungata atĩrĩ, “Ikai ũrĩa wotha ekũmwĩra.”

⁶ Hau hakuhĩ nao nĩ haarĩ na ndigithũ ithathatũ cia maaĩ ciathondeketwo na ihiga, mũthemba ũrĩa wahũthagĩrwo nĩ Ayahudi magongona-inĩ mao ma gwĩtheria,† na o ĩmwe yaiyũragio nĩ ngeereni kuuma mĩrongo ĩrĩ nginya mĩrongo ĩtatũ.

⁷ Nake Jesũ akĩĩra ndungata icio atĩrĩ, “Iyũriai ndigithũ maaĩ”; nacio ikĩiyũria riita.

* 2:3 Warĩ ũndũ wa thoni mũno kũrĩ andũ a mũcĩ ndibei ingĩathirire ũhiki-inĩ. † 2:6 Ayahudi meetikĩtie mũndũ nĩanyiitagwo nĩ thaahu o mũthenya, na nĩkio meethambaga moko hĩndĩ ciothe.

⁸ Agĩcooka agĩciĩra atĩrĩ, “Rĩu tahiai ĩmwe mĩtwarĩre mĩtabania wa iruga.”

Nacio igĩka o ũguo, ⁹ nake mĩtabania wa iruga agĩcama maaĩ macio maagarũritwo magatuĩka ndibei. Ndaamenyaga kũria yoimĩte, o na gũtuĩka ndungata iria ciatahĩte maaĩ nĩciamenyaga. Hĩndĩ ĩyo agĩta mũhikania keheri-inĩ ¹⁰ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũndũ aambaga kũruta ndibei ĩria njega, na ageni maarĩkia kũnyua mũno, agacooka akaruta ĩria ĩtarĩ njega; no wee ũkũigĩte ĩria njega nginya rĩu.”

¹¹ Kĩu nĩkĩo kĩama kĩa mbere kĩria Jesũ aaringire, na aakĩringĩre kũu Kana ya Galili. Akĩonania riiri wake, nao arutwo ake makĩmwĩtikia.

Jesũ Gũtheria Hekarũ

¹² Thuutha ũcio agĩkũrũka Kaperinaumu, marĩ na nyina, na ariũ a nyina, o na arutwo ake. Magĩkara kuo matukũ manini.

¹³ Rĩria Bathaka ya Ayahudi yakuhĩrĩrie-rĩ, Jesũ akĩambata, agĩthĩĩ Jerusalemu. ¹⁴ Kũu hekarũ-inĩ nĩakorire andũ makĩendia ng’ombe, na ng’ondũ, na ndutura,[‡] o na angĩ maikarĩte metha-inĩ magĩceenjia mbeeca. ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio agĩthondeka mũcarica wa mĩkanda, na akĩmarutũrũra othe kuuma hekarũ-inĩ, hamwe na ng’ondũ, na ng’ombe; akĩhurunja mbeeca cia arĩa maacenjagia mbeeca na akĩng’aurania metha ciao. ¹⁶ Nao arĩa meendagia ndutura akĩmeera atĩrĩ, “Eheriai ici gũkũ! Mwahota atĩa gũtua nyũmba ya Baba ndũnyũ!”

¹⁷ Nao arutwo ake makĩirikana nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ, “Kĩyo kĩria ndĩ nakĩo kĩa nyũmba yaku nĩkĩo gĩkaandĩa.”

¹⁸ Hĩndĩ ĩyo Ayahudi makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩama kĩrĩkũ ũngĩtũringĩra gĩa gũtuonia ũhoti ũria ũrĩ naguo wa gwĩka maũndũ macio mothe?”

¹⁹ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Thariai hekarũ ĩno, na nĩngũmĩaka rĩngĩ na mĩthenya ĩtatũ.”

²⁰ Nao Ayahudi magĩcookia atĩrĩ, “Hekarũ ĩno yakirwo na mĩaka mĩrongo ĩna na ĩtandatũ, nawe ũkũmĩaka na mĩthenya ĩtatũ?” ²¹ No rĩrĩ, hekarũ ĩria aaragia ũhoru wayo nĩ mwĩrĩ wake. ²² Na thuutha wake kũriũkio kuuma kũrĩ arĩa akuũ-rĩ, arutwo ake makĩirikana ũria oigĩte. Nao magĩtikia Maandiko, o na ciugo icio Jesũ aarĩtie.

²³ Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩria aarĩ Jerusalemu hĩndĩ ya Gĩathĩ kĩa Bathaka, andũ aingĩ makĩona ciamia iria aaringaga, nao magĩtikia rĩtwa rĩake. ²⁴ No Jesũ ndaigana kũmeĩhokera, nĩgũkorwo nĩooĩ andũ othe. ²⁵ Ndaabataragio nĩ ũira wa mũndũ, ũkoniĩ mũndũ ũria ũngĩ, nĩgũkorwo nĩamenyaga kĩria kĩrĩ thĩinĩ wa mũndũ.

3

Jesũ na Nikodemo

¹ Na rĩrĩ, kwarĩ na mũndũ wa Afarisai wetagwo Nikodemo, warĩ wa kĩama kĩria gĩathanaga kĩa Ayahudi. ² Nĩokire kũrĩ Jesũ ũtukũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rabii, nĩtũũĩ we ũrĩ mũrutani uumĩte kũrĩ Ngai. Nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kũringa ciamia iria ũringaga Ngai atarĩ hamwe nake.”

³ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, gũtirĩ mũndũ ũngĩona ũthamaki wa Ngai atangĩciarwo rĩngĩ.”

⁴ Nake Nikodemo akĩmũũria atĩrĩ, “Mũndũ angĩciarwo atĩa arĩ mũkũrũ? Ti-itherũ ndangĩhota gũtoonya nda ya nyina hĩndĩ ya keerĩ nĩguo aciarwo!”

⁵ Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, gũtirĩ mũndũ ũngĩtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai atangĩciarwo na maaĩ na Roho. ⁶ Mwĩrĩ ũciaraga mwĩrĩ, no Roho aciaraga roho. ⁷ Ndũkagegio nĩ ũguo ndoiga atĩ, ‘No nginya ũciarwo rĩngĩ.’ ⁸ Rũhuho rũhurutanaga na kũria rũngĩenda. Ũiguaga rũkĩhurutana, no ndũmenyaga kũria rumĩte kana kũria rũrorete. ũguo noguo gũtariĩ harĩ mũndũ ũria wothe ũciarĩtwo nĩ Roho.”

⁹ Nake Nikodemo akĩmũũria atĩrĩ, “Ũndũ ũcio ũngĩhoteka atĩa?”

¹⁰ Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Wee ũrĩ mũrutani wa Isiraeli na ndũrataũkĩrwo nĩ maũndũ maya? ¹¹ Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, twaragia ũria tũũĩ, na tũkoimbũra ũria tuonete, no inyuĩ, mũtiĩtikagĩra ũira witũ. ¹² Ndakwĩra maũndũ ma gũkũ thĩ, waga gwĩtikia; ũngĩtikia atĩa ingĩkwĩra maũndũ ma na igũrũ?

¹³ Gũtirĩ mũndũ ũrĩ wathiĩ igũrũ tiga ũria woimire igũrũ, na nĩwe Mũrũ wa Mũndũ.” ¹⁴ Na o ta ũria

[‡] 2:14 Nyamũ cia kũrutwo magongona ciendagĩrio Ayahudi arĩa moimaga mabũrũri mangĩ magooka gũkũngũira ciathĩ icio.

Musa aambararirie nyoka ya gĩcango werũ-inĩ, ũguo no taguo Mũrũ wa Mũndũ akaambarario, ¹⁵ nĩguo ũrĩa wothe ũmwĩhokete agĩe na muoyo wa tene na tene.

¹⁶ “Nĩgũkorwo Ngai nĩendire kĩrĩndĩ, akĩruta Mũrũ wake wa mũmwe, nĩgeetha mũndũ o wothe ũmwĩtikĩtie ndakoore, no agĩe na muoyo wa tene na tene. ¹⁷ Nĩgũkorwo Ngai ndaatũmire Mũrũwe gũkũ thĩ aciirithie kĩrĩndĩ, no nĩguo kĩrĩndĩ kĩhonoke nĩ ũndũ wake. ¹⁸ ũrĩa wothe ũmwĩtikĩtie ti wa gũciirithio, no ũrĩa wothe ũtamwĩtikĩtie ũcio nĩarĩkĩtie gũtũirwo ciira, nĩgũkorwo ndehokete rĩitwa rĩa Mũrũ wa Ngai wa mũmwe. ¹⁹ Rĩrĩ nĩrĩo ituĩro: Ũtheri nĩwokire gũkũ thĩ, no andũ makĩenda nduma gũkĩra ũtheri, nĩ ũndũ ciĩko ciao ciarĩ njũru. ²⁰ Mũndũ o wothe wĩkaga ũũru nĩathũire ũtheri, na ndangiumĩra ũtheri-inĩ nĩ gwĩtigĩra ciĩko ciake itikoimbũke. ²¹ No mũndũ ũrĩa wothe wĩkaga maũndũ ma ma nĩoimagĩra ũtheri-inĩ, nĩguo kuonekane kũna atĩ ũguo ekĩte nĩ Ngai ũmũhotithĩtie.”

Ũira wa Johana Mũbatithania ũkonĩ Jesũ

²² Thuutha wa ũguo, Jesũ na arutwo ake nĩmoimagarire magĩthĩ bũrũri wa Judea, kũrĩa aikarangire nao, na akabatithanagia. ²³ O nake Johana nĩabatithanagĩria Ainoni gũkuhĩ na Salimu, nĩgũkorwo kũu nĩ kwarĩ maaĩ maingĩ, nao andũ nĩmookaga kuo kaingĩ kaingĩ mabatithio. ²⁴ (Hĩndĩ iyo Johana ndaakoretwo aikĩtio njeera.) ²⁵ Nĩ kwagĩire na ngarari gatagatĩ-inĩ ka arutwo amwe a Johana na Mũyahudi ũmwe ũhoroinĩ wa mĩtugo yao ya gwĩtheria. ²⁶ Magĩũka kũrĩ Johana makĩmwĩra atĩrĩ, “Rabii, mũndũ ũrĩa mũraarĩ nake mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jorodani, ũrĩa wee warutire ũira ũmũkonĩ-rĩ, nĩarabatithania, nao andũ othe nĩmarathĩ kũrĩ we.”

²⁷ Ũhoroinĩ ũcio Johana agĩcookia atĩrĩ, “Mũndũ ndarĩ ũndũ angĩamũkĩra o tiga ũrĩa aheetwo kuuma igũrũ. ²⁸ Inyũĩ ene no mũheane ũira muuge atĩ nĩndoigire atĩrĩ, ‘Nĩ ti nĩ Kristũ, no ndũmĩtwo njũke mbere yake.’ ²⁹ Mũhiki nĩ wa mũhikania. No rĩrĩ, mũrata wa mũhikania ũrĩa ũmũrũgamĩrĩire nĩamũthikagĩrĩria, na akaiyũrwo nĩ gĩkeno rĩrĩa aigua mũgambo wa mũhikania. Gĩkeno ta kũu nĩkĩo ndĩ na kĩo, na rĩu nĩgĩkinyanĩru. ³⁰ We no nginya akĩrĩrĩrie kũneneha, na nĩ ngĩrĩrĩrie kũnyiiha.

³¹ “Ũrĩa uumĩte igũrũ nĩ mũnene kũrĩ andũ othe; nake ũrĩa uumĩte thĩ nĩ wa gũkũ thĩ, na maũndũ marĩa aragia no ma gũkũ thĩ. ũrĩa uumĩte igũrũ arĩ igũrũ rĩa andũ arĩa angĩ othe. ³² We oimbũraga maũndũ marĩa onete na akaigua no gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wĩtikagĩra ũira wake. ³³ Mũndũ ũrĩa wĩtikĩrite ũira ũcio nĩahũũrite mũhũũri atĩ Ngai nĩ wa ma. ³⁴ Nĩgũkorwo ũrĩa Ngai atũmĩte aragia ciugo cia Ngai nĩ ũndũ Ngai aheanaga Roho hatarĩ gĩthimi. ³⁵ Ithe nĩendete Mũriũ na nĩ aigĩte indo ciothe moko-inĩ make. ³⁶ ũrĩa wothe wĩtikĩtie Mũriũ, arĩ na muoyo wa tene na tene, no ũrĩa wothe ũregete Mũriũ ndakona muoyo, nĩgũkorwo egũtũura arakarĩrwo nĩ Ngai.”

4

Jesũ Kwaria na Mũtumia Mũsamaria

¹ Afarisai nĩmaiguire atĩ Jesũ nĩagĩaga na arutwo aingĩ gũkĩra Johana na akamabatithia, ² o na gũtũika, ti Jesũ wabatithanagia, no nĩ arutwo ake. ³ Hĩndĩ irĩa Mwathani aamenyire ũhoroinĩ ũcio, akiuma Judea na agĩcooka Galili o rĩngĩ.

⁴ Na rĩrĩ, no nginya angĩatuĩkanĩirie bũrũri wa Samaria. ⁵ Nĩ ũndũ ũcio, agĩkinya ituũra rĩarĩ Samaria rĩetagwo Sukaru, hakuhĩ na gĩthaka kĩrĩa Jakubu aaheete mũriũ Jusufu. ⁶ Nakĩo gĩthima kĩa Jakubu nĩkuo kĩarĩ, nake Jesũ, tondũ wa kũnoga nĩ rũgendo, agĩkara thĩ hau gĩthima-inĩ. Na kwarĩ ta thaa thita.

⁷ Na rĩrĩa mũtumia ũmwe Mũsamaria okire gũtaha maaĩ-rĩ, Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “No ũũhe maaĩ ma kũnyua?” ⁸ (Hĩndĩ iyo arutwo ake nĩmathĩite kũgũra irio ituũra-inĩ.)

⁹ Nake mũtumia ũcio Mũsamaria akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee ũrĩ Mũyahudi na nĩ ndĩ mũtumia Mũsamaria. Ũgĩkĩhooya gĩa kũnyua atĩa?” (Nĩgũkorwo Ayahudi matĩrĩ ngwatanĩro na Asamaria.)

¹⁰ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Korwo nĩũũĩ kĩheo kĩa Ngai na ũkamenya nũũ ũrakũhooya maaĩ ma kũnyua, wee nĩwe ũngĩamũhooya nake nĩangĩakũhe maaĩ ma muoyo.”

¹¹ Nake mũtumia ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, ndũrĩ na kĩndũ gĩa gũtaha maaĩ nakĩo, na gĩthima gĩkĩ nĩ kĩriku. Ũgĩkĩruta kũ maaĩ macio ma muoyo? ¹² Anga ũkĩrĩ mũnene gũkĩra ithe witũ Jakubu ũrĩa watũheire gĩthima gĩkĩ, na we mwene aatũũrite anyuuaga maaĩ kuuma kĩo o hamwe na ariũ ake na ndũũru ciake cia mbũri na cia ng’ombe?”

¹³ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ o wotho ũnyuuaga maaĩ maya nĩanyootaga rĩngĩ, ¹⁴ no ũrĩa wotho ũkũnyua maaĩ marĩa ngaamũhe ndarĩ hĩndĩ akaanyoota. Ti-itherũ, maaĩ marĩa ngũmũhe megũtuĩka gĩthima kĩa maaĩ thĩinĩ wake, gĩtherũkage muoyo wa tene na tene.”

¹⁵ Nake mĩtumia ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, he maaĩ macio nĩguo ndikananyoote rĩngĩ, na ndige gũũkaga haha gũtaha maaĩ.”

¹⁶ Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ wĩte mũthuuriguo mũũke nake.”

¹⁷ Nake mĩtumia ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩrĩ na mũthuuri.”

Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ waria ma rĩrĩa woiga atĩ ndũrĩ na mũthuuri. ¹⁸ Ũhoru wa ma nĩ atĩ ũkoretwo ũrĩ na athuuri atano, na mũndũ mũrũme ũrĩa ũrĩ nake rĩu ti mũthuuriguo.* Ũguo woiga nĩ ũhoru wa ma.”

¹⁹ Nake mĩtumia ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, nĩndĩrona atĩ wee ũrĩ mũnabii. ²⁰ Maithe maitũ maahooyagĩra Ngai kĩrĩma-inĩ gĩkĩ, no inyuĩ Ayahudi muugaga atĩ Jerusalemu nokuo kũndũ kũrĩa twagĩrĩrwo nĩkũhooyagĩra Ngai.”

²¹ Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Mĩtumia ũyũ, nĩtĩkia, kũrĩ ihinda rĩroka rĩrĩa mũtakaahooyagĩra Baba kĩrĩma-inĩ gĩkĩ o na kana Jerusalemu. ²² Inyuĩ Asamaria mũhooyaga kĩrĩa mũtooĩ; no ithuĩ tũhooyaga kĩrĩa tũũ, nĩgũkorwo ũhonokio uumĩte kũrĩ Ayahudi.† ²³ No ihinda nĩrĩroka na rĩu nĩrĩkinyu, rĩrĩa arĩa mahooyaga na ma makaahooyaga Baba na roho, na mamũhooyage na ma, nĩgũkorwo nĩ andũ ta acio Baba acaragia a kũmũhooyaga. ²⁴ Ngai nĩ roho, nao arĩa mamũhooyaga no nginya mamũhooyage na roho, na mamũhooyage na ma.”

²⁵ Nake mĩtumia ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ Mesia” (ũrĩa wĩtagwo Kristũ) “nĩarooka. Hĩndĩ ĩrĩa agooka nĩagatũtaarĩria maũndũ mothe.”

²⁶ Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩrakwarĩria nĩ nĩ we.”

Arutwo Gũcooka harĩ Jesũ

²⁷ O ihinda-inĩ rĩu arutwo ake magĩũka, na makĩgega maakora akĩaranĩria na mĩtumia. No gũtirĩ o na ũmwe woririe atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ ũrenda?” kana akĩũria, “Ũraaranĩria nake nĩkĩ?”

²⁸ O hĩndĩ ĩyo mĩtumia ũcio agĩtiga ndigithũ yake ya maaĩ, agĩcooka itũũra-inĩ, akĩira andũ atĩrĩ,

²⁹ “Ũkai, mũkone mũndũ wanjĩra maũndũ marĩa mothe ndaaneke. ũcio no akorwo nĩwe Kristũ?”

³⁰ Nao makiuma kũu itũũra-inĩ, magĩthĩ harĩa Jesũ aarĩ.

³¹ Mũira wa makinye, arutwo ake makĩmũringĩrĩria makĩmwĩra atĩrĩ, “Rabii, rĩa irio.”

³² Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Ndĩ na irio cia kũrĩa, iria mũtarĩ ũndũ wacio mũũĩ.”

³³ Nao arutwo ake makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ hĩhi harĩ mũndũ ũmũreheire irio?”

³⁴ Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Irio ciakwa nĩ gwĩka wendi wa ũrĩa wandũmire na kũrĩkia wĩra wake.

³⁵ Githĩ mũtiugaga atĩ, ‘Nĩ mĩeri ĩna ĩtigarĩte magetha makinye?’ Ngũmwĩra atĩrĩ, hingũrai maithe manyu muone mĩgũnda! Magetha nĩmakinyu. ³⁶ O na rĩu mũgethi nĩagĩĩaga na mũcaara wake, o na nĩagethaga magetha ma muoyo wa tene na tene, nĩgeetha mũhaandi na mũgethi makenanĩre hamwe.

³⁷ Amu nĩ ũhoru wa ma ũrĩa uugaga atĩ, ‘Ũmwe ahaandaga, nake ũngĩ akagetha.’ ³⁸ Nĩ ndaamũtũmire mũkagethe kĩrĩa mũtarutĩre wĩra. Angĩ nĩo marutĩte wĩra mũritũ, na inyuĩ mũkagetha uumithio wa wĩra wao.”

Asamaria Aingĩ Gwĩtĩkia

³⁹ Nao Asamaria aingĩ kuuma itũũra rĩu makĩmwĩtĩkia nĩ ũndũ wa ũira wa mĩtumia ũcio, tondũ nĩameerire atĩrĩ, “Nĩanjĩrĩre maũndũ marĩa mothe ndaneeka.” ⁴⁰ Nĩ ũndũ ũcio, hĩndĩ ĩrĩa Asamaria mokire kũrĩ Jesũ, makĩmũringĩrĩria aikaranie nao, nake agĩkara mĩthenya ĩrĩ. ⁴¹ Na tondũ wa ciugo ciake, andũ angĩ aingĩ magĩtĩkia.

⁴² Magĩkĩra mĩtumia ũcio atĩrĩ, “Ithuĩ tũtĩretĩkia no ũndũ wa ũrĩa ũratwĩre; rĩu nĩtwĩguĩrĩre ithuĩ ene na tũkamenya atĩ mũndũ ũyũ ti-itherũ nĩwe Mũhonokia wa kĩrĩndĩ.”

Jesũ Kũhonia Mwana wa Mũnene

* 4:18 Ayahudi moigaga atĩ mĩtumia nĩangĩateirwo nĩ athuuri eerĩ kana atatũ, no angĩakĩrĩrie hau onekaga arĩ mũndũ mwĩhia biũ.

† 4:22 Asamaria maarĩ na maandiko ma mabuku o marĩa matano ma Musa, na matiametĩkĩte mothe. Meetĩkĩte Mesia, we Mũhonokia, akoima kũrĩ Ayahudi.

⁴³ Thuutha wa mĩthenya ĩyo ĩĩrĩ, akiumagara agĩthĩ Galili. ⁴⁴ (Amu Jesũ we mwene nĩoigĩte atĩ mũnabii ndatĩagwo bũrũri-inĩ wake mwene.) ⁴⁵ Rĩrĩa aakinyire Galili, andũ a Galili makĩmũnyiita ũgeni. Nĩmonete ũrĩa wotho ekĩte Jerusalemu hĩndĩ ya Gĩathĩ gĩa Bathaka, nĩgũkorwo o nao maarĩ kuo.

⁴⁶ O rĩngĩ agĩceera Kana ya Galili, kũrĩa aagarũrite maaĩ magatuĩka ndibei. Na kũu Kaperinaumu nĩ kwarĩ na mũndũ ũmwe mũnene warĩ na mũriũ mũrũaru. ⁴⁷ Rĩrĩa mũndũ ũcio aaigũire atĩ Jesũ nĩoimĩte Judea agooka Galili, agĩthĩ kũrĩ we, akĩmũthaitha athĩ akahonie mũriũ, ũrĩa warĩ hakuhĩ gũkua.

⁴⁸ Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Inyuĩ mũtangĩona ciamu na morirũ, mũtingĩtikia.”

⁴⁹ Nake mũnene ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, nĩtũikũrũke mwana wakwa atanakua.”

⁵⁰ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Inũka. Mũrũguo nĩekũhona.”

Mũndũ ũcio agĩtikia ũguo Jesũ aamwĩre, na akĩinũka. ⁵¹ Naarĩ njĩra akĩinũka, ndungata ciake ikĩmũtũnga na ndũmĩrĩrĩ atĩ mũrũwe arĩ o muoyo. ⁵² Rĩrĩa aamooririe nĩ ta thaa ciigana mũriũ aambĩrĩrie kũigua wega, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ira thaa mũgwanja nĩguo araahonire.”

⁵³ Nake ithe akĩmenya atĩ thaa icio nocio Jesũ aramwĩrite atĩrĩ, “Mũrũguo nĩekũhona.” Nĩ ũndũ ũcio we na nyũmba yake yotho magĩtikia.

⁵⁴ Gĩkĩ nĩkĩo kĩarĩ kĩa kĩa keerĩ kĩrĩa Jesũ aaringire kũu Galili, oimĩte Judea.

5

Jesũ Kũhonania Karia-inĩ

¹ Thuutha wa maũndũ macio Jesũ nĩambatire Jerusalemu tondũ nĩ kwarĩ na gĩathĩ kĩa Ayahudi. ² Na rĩrĩ, kũu Jerusalemu hakuhĩ na Kĩhingo-kĩa-Ng'ondũ nĩ kwarĩ na karia geetagwo na Kĩhibirania Bethesida, nako gaathiũrũkĩrio nĩ ithaku ithano ciarĩ ngite. ³ Kũu nĩkuo gwakomagwo nĩ ikundi nene cia andũ arĩa maarĩ arũaru, ta atumumu, na cionje, na arĩa maakuĩte ciĩga (meetereire maaĩ moinjugwo. ⁴ Nĩgũkorwo nĩ kũrĩ hĩndĩ mũraika wa Mwathani aikũrũkaga akoinjuga maaĩ karia-inĩ kau; na mũndũ wa mbere kũrika kuo maaĩ moinjugwo, nĩahonagio mũrimũ o wotho ũrĩa aarĩ nago.) ⁵ Na hau nĩ haarĩ mũndũ ũmwe watũũrite arĩ mũrũaru mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩnana. ⁶ Hĩndĩ ĩrĩa Jesũ aamuonire akomete hau, na akĩmenya atĩ atũũrite ũguo ihinda iriia, akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũkwenda kũhonio?”

⁷ Nake mũndũ ũcio warũarĩte akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, ndĩrĩ na mũndũ wa kũndikia thĩnĩ wa karia rĩrĩa maaĩ moinjugwo. Ngĩgeria gũtoboka thĩnĩ-rĩ, mũndũ ũngĩ agatoboka mbere yakwa.”

⁸ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũkĩra, oya kĩbarĩ gĩaku, wĩtware!” ⁹ Na o rĩmwe mũndũ ũcio akĩhona, akĩoya kĩbarĩ gĩake, na agĩtwara.

Na rĩrĩ, mũthenya ũcio gwekĩkire ũguo warĩ wa Thabatũ, ¹⁰ na nĩ ũndũ ũcio Ayahudi makĩira mũndũ ũcio wahonetio atĩrĩ, “Ũmũthĩ nĩ mũthenya wa Thabatũ; watho ndũgwĩtikĩritie ũkuue kĩbarĩ gĩaku.”

¹¹ Nowe akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũũhonirie anjĩrĩre atĩrĩ, ‘Oya kĩbarĩ gĩaku, wĩtware.’”

¹² Nĩ ũndũ ũcio makĩmũũria atĩrĩ, “Mũndũ ũcio ũkwĩrĩre woe kĩbarĩ wĩtware nũũ?”

¹³ Mũndũ ũcio wahonetio ndaamenyaga nũũ wamũhonetie, tondũ Jesũ aakoretwo orĩre kĩrĩndĩ-inĩ kĩrĩa kĩarĩ hau.

¹⁴ Thuutha ũcio Jesũ akĩmũkora hekarũ-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “One, rĩu nĩũhonete. Ndũgacooke kwĩhia ndũkae gũkorwo nĩ ũndũ mũũru kũrĩ ũcio.” ¹⁵ Nake mũndũ ũcio agĩthĩ na akĩira Ayahudi atĩ Jesũ nĩwe wamũhonetie.

Kũgĩa Muoyo thĩnĩ wa Mũriũ

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio, Ayahudi makĩnyariira Jesũ, tondũ ekĩte maũndũ macio mũthenya wa Thabatũ. ¹⁷ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Baba atũũrite o arĩ wĩra-inĩ wake nginya rĩu, na o na nĩ no ndĩraruta wĩra.” ¹⁸ Nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũu, Ayahudi magĩkĩrĩrĩria kũgeria kũmũũraga; nĩgũkorwo to mũthenya wa Thabatũ aathũkagia, no o na nginya nĩetaga Ngai ithe wake mwene, na ũguo akeiganania na Ngai.

¹⁹ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, Mũriũ ndarĩ ũndũ angĩka we mwene, tĩga o ũrĩa onaga ithe agĩka, nĩgũkorwo maũndũ marĩa ithe ekaga no mo Mũriũ o nake ekaga.

²⁰ Nĩgũkorwo ithe nĩendete Mũriũ, na nĩamuonagia maũndũ mothe marĩa ekaga, ĩĩ, na nĩakamuonia

maündũ manene o na gũkĩra maya, nĩgeetha o na inyuĩ mũgege. ²¹ O ta ũrĩa Ithe ariũkagia andũ arĩa akuũ akamahe muoyo, noguo o nake Mũriũ aheaga muoyo o ũrĩa angĩenda kũhe. ²² Na ningĩ-rĩ, ithe ndarĩ mündũ atuagĩra ciira, no ehokeire Mũriũ ũtuanĩri wothe wa ciira,* ²³ nĩgeetha andũ othe matĩage Mũriũ o ta ũrĩa matĩaga Ithe. ũrĩa ũtatĩaga Mũriũ ndatĩaga Ithe ũrĩa wamũtũmire.

²⁴ “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũrĩa wothe ũiguaga kiugo gĩakwa na agetĩkia ũrĩa wandũmire, arĩ na muoyo wa tene na tene; na ti wa gũciirithio nĩarikĩtie kuuma gĩkuũ-inĩ agatoonya muoyo-inĩ. ²⁵ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, kũrĩ ihinda rĩrooka, na rĩu nĩkinyu rĩrĩa akuũ makaigua mũgambo wa Mũrũ wa Ngai, nao arĩa makaigua nĩ magaatũũra muoyo. ²⁶ Nĩgũkorwo o ta ũrĩa Ithe arĩ na muoyo thĩinĩ wake mwene, no taguo ahotithĩtie Mũriũ kũgĩa na muoyo thĩinĩ wake mwene. ²⁷ Na nĩamũheete ũhoti wa gũtuanĩra ciira nĩ tondũ nĩ Mũrũ wa Mündũ.

²⁸ “Mũtikagegio nĩ ũhoru ũcio, nĩgũkorwo ihinda nĩrĩroka rĩrĩa andũ arĩa othe marĩ mbĩrĩra-inĩ makaigua mũgambo wake ²⁹ na moime kuo, arĩa mekĩte wega mariũke nĩguo matũũre muoyo, nao arĩa mekĩte ũũru mariũke nĩguo matuĩrwo ciira. ³⁰ Ndirĩ ũndũ ingĩhota gwĩka nĩ mwene; nduanagĩra ciira kũringana na ũrĩa njiguaga, na itua rĩakwa nĩ rĩa kĩhoto, nĩgũkorwo ndicaragia gwĩkenia nĩ mwene, tiga gũkenia ũrĩa wandũmire.

Ũira Ũkonĩ Jesũ

³¹ “Ingĩheana ũira ũgonĩ nĩ mwene-rĩ, ũira ũcio wakwa ndũngĩtuĩka wa ma. ³² Nĩ kũrĩ na ũngĩ ũrĩa uumbũraga ũhoru wakwa, na nĩnjũũ atĩ ũira wake igũrũ rĩakwa nĩ wa ma.

³³ “Inyuĩ nĩmwatũmanire kũrĩ Johana, nake nĩaheanire ũira wa ma. ³⁴ Ti atĩ nĩnjĩtikagĩra ũira wa mündũ; no nĩndĩũgwetaga nĩgeetha mũhonokio. ³⁵ Johana aarĩ tawa ũrĩa wakanire na ũkĩmũrika, na inyuĩ mũgĩthura gũkenera ũtheri wake kwa ihinda.

³⁶ “Nĩ ndĩ na ũira mũnene gũkĩra ũcio wa Johana. Nĩgũkorwo wĩra ũrĩa Baba aaheete ndũkie, na noguo ndĩraruta, nĩguo uumbũraga atĩ Baba nĩwe ũndũmĩte. ³⁷ Nake Baba ũrĩa wandũmire nĩaheanĩte ũira ũgonĩ we mwene. Inyuĩ mũtirĩ mwaigua mũgambo wake kana mũkona ũrĩa atarĩ, ³⁸ o na kiugo gĩake gĩtitũũraga thĩinĩ wanyu, tondũ mũtiĩtikĩtie ũrĩa aatũmire. ³⁹ Inyuĩ mũtuĩragia Maandĩko tondũ mwĩciiragia atĩ na ũndũ wamo nĩmwĩgwatĩire muoyo wa tene na tene. Maandĩko macio nĩmo moimbũraga ũhoru ũrĩa ũgonĩ, ⁴⁰ no nĩmũregaga gũũka kũrĩ nĩ mũgĩe na muoyo.

⁴¹ “Nĩ ndĩtikagĩra ũgooci kuuma kũrĩ andũ, ⁴² no inyuĩ nĩndĩmũũ. Ngamenya atĩ inyuĩ mũtirĩ na wendo wa Ngai ngoro-inĩ cianyu. ⁴³ Njũkĩte thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Baba na mũtinjĩtikagĩra; no mündũ ũngĩ angĩũka na rĩitwa rĩake mwene, nĩmũkũmwĩtikĩra. ⁴⁴ Mũngĩtikia atĩa angĩkorwo mwĩtikagĩra ũgooci kuuma kũrĩ andũ arĩa angĩ, no mũticaragia ũgooci ũrĩa uumaga kũrĩ Ngai o ũcio ũmwe?

⁴⁵ “No mũtigeciirie atĩ nĩngamũthitanga mbere ya Baba. Musa ũrĩa inyuĩ mwĩhokeete nĩwe mũmũthitangi. ⁴⁶ Korwo nĩmwĩtikĩtie Musa-rĩ, no mũnjĩtikie, nĩgũkorwo nĩ ũhoru wakwa aandĩkire.

⁴⁷ No kuona atĩ mũtiĩtikĩtie ũrĩa aandĩkire-rĩ, mũngĩgĩtikia atĩa ũrĩa njugaga?”

6

Jesũ Kũhũũnia Andũ Ngiri Ithano

¹ Thuutha wa maündũ macio, Jesũ akĩringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Iria rĩa Galili (na norĩo rĩitagwo Iria rĩa Tiberia), ² nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene kĩa andũ gĩkĩmũrũmĩrĩra tondũ nĩkĩoneete ciana iria aaringĩire andũ arĩa maarĩ arũaru. ³ Nake Jesũ akĩambata kĩrĩma-inĩ, agĩikara thĩ marĩ hamwe na arutwo ake.

⁴ Nakĩo Gĩathĩ gĩa Bathaka ya Ayahudi nĩgĩakuhĩrĩrie.

⁵ Rĩrĩa Jesũ aarorire akĩona kĩrĩndĩ kĩnene gĩgĩũka kũrĩ we, akĩũria Filipu atĩrĩ, “Tũkũgũra mĩgate kũ andũ aya marĩe?” ⁶ Oririe ũguo nĩguo amũgerie, nĩgũkorwo we nĩooĩ ũrĩa egwĩka.

⁷ Nake Filipu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũcara wa mĩeri inana ndũngĩgũra mĩgate ya kũigana nĩguo o mündũ arũme kenĩ!”

⁸ Nake mũrutwo ũngĩ wake wetagwo Anderea, mũrũ wa nyina na Simoni Petero, akiuga atĩrĩ, ⁹ “Haha harĩ kahĩ karĩ na mĩgate itano ya mũtu wa cairi na thamaki igĩrĩ nini, no ingĩkĩigana atĩa andũ marĩ aingĩ ũũ?”

* 5:22 Ayahudi meetikĩtie atĩ Ngai Ithe nĩwe warĩ mũciirithia wa andũ othe. Nĩ ũndũ ũcio ũrutani ũyũ nĩmawonire ta ũtaarĩ wa ma.

¹⁰ Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “ĩraai andũ maikare thĩ.” Hau maarĩ haarĩ na nyeki nyingĩ, nao arũme magĩkara thĩ, na maarĩ ta arũme ngiri ithano. ¹¹ Jesũ agĩcooka akĩoya mĩgate ĩyo, agĩcookia ngaatho na akĩgaĩra arĩa maikarĩte thĩ kũringana na mũigana ũrĩa o mũndũ angĩendire. Agĩcooka agĩka o ũguo na thamaki.

¹² Rĩrĩa othe maarĩre na makĩhũũna, akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Ũnganiai cienyũ iria ciatigara. Mũtikareke kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩũrĩre.” ¹³ Nĩ ũndũ ũcio magĩciũngania, makĩyũria ikabũ ikũmi na igĩrĩ na icunjĩ cia mĩgate ĩrĩa ĩtano ya cairi, iria ciatigirio nĩ andũ acio maarĩkia kũrĩa.

¹⁴ Thuutha wa andũ kuona ciamu iria Jesũ aaringĩte, makĩambĩrĩria kuuga atĩrĩ, “Ti-itherũ ũyũ nĩwe mũnabii ũrĩa ũgooka gũkũ thĩ.” ¹⁵ Nake Jesũ akĩmenya atĩ nĩmendaga mamũtue mũthamaki wao na hinya, nĩ ũndũ ũcio akĩmeherera o rĩngĩ, akĩambata kĩrĩma-inĩ arĩ wiki.

Jesũ Kũgerera Maaĩ Igũrũ

¹⁶ Rĩrĩa gwakinyire hwaĩ-inĩ arutwo ake magĩkũrũka nginya iria-inĩ, ¹⁷ magĩtoonya marikabu, makĩringa iria marorete Kaperinaumu. Hĩndĩ ĩyo kwarĩ nduma, na Jesũ ndaathiĩte kũrĩ o. ¹⁸ Nĩ kwarĩ na makũmbĩ ma maaĩ tondũ wa rũhuho rũnene rũrĩa rwahurutanaga. ¹⁹ Na hĩndĩ ĩrĩa maatwarithĩtie marikabu ta kilomita ithano kana ithathatũ, makĩona Jesũ agĩka kũrĩ marikabu-inĩ agereire maaĩ igũrũ; nao makĩmaka. ²⁰ Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nĩ; tigai gwĩtigĩra.” ²¹ Magĩtikĩra atoonye thĩinĩ wa marikabu, na kahinda o kau marikabu ĩgĩkinya hũgũrũrũ-inĩ cia kũrĩa maathiiaga.

²² Mũthenya ũcio ũngĩ, kĩrĩndĩ kĩrĩa kĩarĩ mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa iria gĩkĩmenya atĩ no marikabu ĩmwe yarĩ ho, na atĩ Jesũ ndaamĩingĩrĩte hamwe na arutwo ake no maathiĩte marĩ oiki. ²³ No ningĩ gũgũka marikabu ingĩ ciumĩte Tiberia ikĩrũgama hakuhĩ na harĩa andũ maarĩrĩre mĩgate thuutha wa Mwathani gũcookeria Ngai ngaatho. ²⁴ Na rĩrĩa kĩrĩndĩ kĩamenyire atĩ Jesũ kana arutwo ake gũtirĩ warĩ ho, gĩkĩingĩra marikabu ĩcio, gĩgĩthĩ Kaperinaumu gũcaria Jesũ.

Jesũ nĩwe Mũgate wa Muoyo

²⁵ Rĩrĩa maamũkorire mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa iria makĩmũũria atĩrĩ, “Rabii, ũkinyire gũkũ rĩ?”

²⁶ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, inyuĩ mũtiranjaria nĩ ũndũ wa ciamu iria mũronire, no nĩ ũndũ nĩmũrarĩre mĩgate mũrahũũna. ²⁷ Tigagai gũtangĩkĩra irio iria ithũkaga, no mwĩtangagei nĩ ũndũ wa irio iria cia gũtũura nginya muoyo-inĩ wa tene na tene, iria Mũrũ wa Mũndũ akaamũhe. ũcio nĩwe Ngai Ithe ahũũrĩte mũhũũri wa gwĩtikĩrĩka.”

²⁸ Magĩcooka makĩmũũria atĩrĩ, “Twagĩrĩrwo nĩ gwĩka atĩa nĩgeetha tũrutage mawĩra marĩa Ngai endaga?”

²⁹ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Wĩra wa Ngai nĩ ũyũ: nĩ mwĩtikie ũrĩa we atũmĩte.”

³⁰ Nĩ ũndũ ũcio makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ ciamu irĩkũ ũgũtũringĩra tuone nĩguo tũgwĩtikie? ũgwĩka atĩa? ³¹ Maithe maitũ ma tene maarĩaga mana kũu werũ-inĩ; o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ: ‘Amaheire mĩgate kuuma igũrũ marĩe.’”*

³² Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ti Musa wamũheire mũgate kuuma igũrũ, no nĩ Baba ũmũheaga mũgate ũrĩa wa ma kuuma igũrũ. ³³ Nĩgũkorwo mũgate wa Ngai nĩ ũrĩa ũikũrũkaga kuuma igũrũ akahe kĩrĩndĩ gĩa thĩ muoyo wa tene na tene.”

³⁴ Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, kuuma rĩu tũheage mũgate ũcio.”

³⁵ Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ mũgate wa muoyo. Mũndũ ũrĩa ũũkaga kũrĩ nĩ ndakahũũta o na rĩ, na ũrĩa ũnjĩtikĩtie ndakanyoota o na rĩ. ³⁶ No rĩrĩ, o ta ũrĩa ndĩmwĩrĩte, nĩmũnyonete, no mũtirĩ mũretĩkia. ³⁷ Arĩa othe Baba ahee nĩmarĩũkaga kũrĩ nĩ, na ũrĩa wotha ũgooka kũrĩ nĩ ndikamũingata o na rĩ. ³⁸ Nĩgũkorwo ndĩkũrũkĩte kuuma igũrũ njũke gwĩka wendi wakwa nĩ mwene, no njũkĩte gwĩka wendi wa ũrĩa wandũmire. ³⁹ Naguo ũyũ nĩguo wendi wa ũrĩa wandũmire, atĩ ndigaate o na ũmwe wa arĩa othe aaheete, no ngaamariũkia mũthenya wa kũrigĩrĩria. ⁴⁰ Nĩgũkorwo wendi wa Baba nĩ atĩ ũrĩa wotha wonete Mũriũ na akamwĩtikia nĩakagĩa na muoyo wa tene na tene, na nĩngamũriũkia mũthenya wa kũrigĩrĩria.”

* 6:31 Ayahudi meciiragia atĩ Mesia oka nĩngĩamaheire irio iria cietagwo mana, iria maithe mao maarĩaga marĩ werũ-inĩ.

⁴¹ Ayahudi maigua ũguo makĩambĩrĩria kũng'ong'ora nĩ ũndũ wake tondũ nĩoigĩte atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ mũgate ũrĩa waikũrũkire kuuma igũrũ.” ⁴² Makiuga atĩrĩ, “Githĩ ũyũ ti Jesũ mũrũ wa Jusufu, ũrĩa ithe na nyina tũũĩ? Rĩu angĩhota atĩa kuuga atĩ, ‘Nĩ ndaikũrũkire kuuma igũrũ?’”

⁴³ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũng'ong'ora gatagatĩ-inĩ kanyu. ⁴⁴ Gũtirĩ mũndũ ũngĩũka kũrĩ nĩ ataguucĩrĩrio nĩ Baba ũrĩa wandũmire, na nĩ nĩngamũriũkia mũthenya wa kũrigĩrĩa. ⁴⁵ Nĩ kwandikĩtwo maandĩko-inĩ ma Anabii atĩrĩ, ‘Nao othe makaarutwo ũhoro nĩ Ngai.’ Nake ũrĩa wotho ũthikagĩrĩa Baba na akeeruta ũhoro kuuma kũrĩ we, nĩokaga kũrĩ nĩ. ⁴⁶ Gũtirĩ mũndũ ũrĩ ona Baba, tĩga o ũrĩa uumĩte kũrĩ Ngai; we wiki nowe wonete Baba. ⁴⁷ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ ũrĩa wĩtikĩtie arĩ na muoyo wa tene na tene. ⁴⁸ Nĩ nĩ nĩ mũgate wa muoyo. ⁴⁹ Maithe manyu ma tene maarĩaga mana marĩ werũ-inĩ, na no maakuire. ⁵⁰ No ũyũ nĩguo mũgate ũrĩa ũikũrũkĩte kuuma igũrũ, ũrĩa mũndũ angĩrĩa na ndakue. ⁵¹ Nĩ nĩ nĩ mũgate ũrĩa ũrĩ muoyo ũrĩa waikũrũkire kuuma igũrũ. Mũndũ o wotho ũngĩrĩa mũgate ũyũ, nĩagatũũra tene na tene. Mũgate ũyũ nĩ mwĩrĩ wakwa ũrĩa ngũheana nĩ ũndũ wa muoyo wa andũ a gũkũ thĩ.”

⁵² Hĩndĩ iyo nao Ayahudi makĩambĩrĩria gũkararania mũno o ene, makoorania atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ angĩhota atĩa gũtũhe mwĩrĩ wake tũrĩe?”

⁵³ Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũtangĩrĩa mwĩrĩ wa Mũrũ wa Mũndũ na mũnyue thakame yake, mũtirĩ na muoyo thĩnĩ wanyu. ⁵⁴ ũrĩa wotho ũrĩaga mwĩrĩ wakwa na akanyua thakame yakwa arĩ na muoyo wa tene na tene, na nĩngamũriũkia mũthenya wa kũrigĩrĩa. ⁵⁵ Nĩgũkorwo mwĩrĩ wakwa nĩ irio kũna, nayo thakame yakwa nĩ kĩndũ gĩa kũnyua kũna. ⁵⁶ ũrĩa wotho ũrĩaga mwĩrĩ wakwa na akanyua thakame yakwa aikaraga thĩnĩ wakwa na nĩ ngaikara thĩnĩ wake. ⁵⁷ O ta ũrĩa Baba mũtũũra muoyo aandũmire na o ta ũrĩa na nĩ ndũũraga muoyo nĩ ũndũ wa Baba, noguo mũndũ ũrĩa ũndũũaga agaathũũra muoyo nĩ ũndũ wakwa. ⁵⁸ ũyũ nĩguo mũgate ũrĩa waikũrũkire kuuma igũrũ. Maithe manyu maarĩre mana na nĩmakuire, no ũrĩa ũrĩaga mũgate ũyũ egũtũũra tene na tene.” ⁵⁹ Maũndũ macio aamaaririe rĩrĩa aarutanaga thunagogi-inĩ kũu Kaperinaumu.

Arutwo Aingĩ Gũtiganĩria Jesũ

⁶⁰ Arutwo ake aingĩ maigua ũguo makiuga atĩrĩ, “Ŭyũ nĩ ũrutani mũritũ mũno, nũũ ũngĩhota kũwĩtikĩra?”

⁶¹ Jesũ amenya atĩ arutwo ake nĩmang'ong'oraga nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio akĩmeera atĩrĩ, “Kaĩ ũhoro ũcio wamũrakaria? ⁶² Ī mũngĩkĩona Mũrũ wa Mũndũ akĩambata igũrũ kũrĩa aarĩ mbere! ⁶³ Roho aheanaga muoyo; mwĩrĩ ndũrĩ kĩene. Ciugo iria ndamwarĩria nĩ roho na nĩcio muoyo. ⁶⁴ No nĩ kũrĩ amwe anyu matarĩ maretĩkia.” Nĩgũkorwo kuuma o kĩambĩrĩria Jesũ nĩooĩ arĩa matetĩkĩtie, na ũrĩa ũkaamũkunyaĩra. ⁶⁵ Agĩthĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Nĩkĩo ndamwĩrĩre atĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩhota gũũka kũrĩ nĩ atahotithĩtio nĩ Baba.”

⁶⁶ Kuuma hĩndĩ iyo, arutwo ake aingĩ makĩhũndũka, na matiacookire kũmũrũmĩrĩra.

⁶⁷ Jesũ akĩũria arĩa ikũmi na eerĩ atĩrĩ, “O na inyuĩ kaĩ mũrenda gũthĩ?”

⁶⁸ Nake Simoni Petero akĩmũcookeria, atĩrĩ, “Mwathani, tũngĩthĩ kũrĩ ũ? Wee nĩwe ũrĩ na ciugo cia muoyo wa tene na tene. ⁶⁹ Nĩtwĩtikĩtie na tũkamenya atĩ wee nĩwe ũrĩa Mũtheru wa Ngai.”

⁷⁰ Hĩndĩ iyo Jesũ akĩmacookeria akĩmeera atĩrĩ, “Githĩ ti nĩ ndĩmũthuurĩte mũrĩ ikũmi na eerĩ? No ũmwe wanyu nĩ ndaimono!” ⁷¹ (Aaragia ũhoro wa Judasi mũrũ wa Simoni Isikariota, tondũ o na aakorwo aarĩ ũmwe wa acio ikũmi na eerĩ, nĩwe warĩ amũkunyanĩre thuutha ũcio.)

7

Jesũ Gũthĩ Gĩathĩ gĩa Ithũnũ

¹ Thuutha ũcio, Jesũ nĩaceerangire Galili, nĩ ũndũ ndendaga gũthĩ Judea tondũ Ayahudi akuo nĩmamũcaragia mamũũrage. ² No hĩndĩ ĩrĩa Gĩathĩ gĩa Ithũnũ* kĩa Ayahudi gĩakuhĩrĩrie-rĩ, ³ ariũ a nyina na Jesũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩwagĩrĩrwo uume gũkũ ũthĩ Judea, nĩguo arutwo aku mone ciama iria ũringaga. ⁴ Gũtirĩ mũndũ wendaga kũmenyeka nĩ andũ ũhithaga ũrĩa areeka. Na tondũ nĩũreeka maũndũ maya-rĩ, wĩonanie kũrĩ kĩrĩndĩ.” ⁵ Nĩgũkorwo o na ariũ a nyina matiamwĩtikĩtie.

* 7:2 Gĩathĩ gĩa Ithũnũ kĩamaririkanagia ũrĩa maatũrĩte morũũraga werũ-inĩ, o hamwe na wega wa Ngai wa kũmakinyia Kaanani.

⁶ Nĩ ũndũ ũcio, Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ihinda riakwa rĩrĩa riagĩrĩire rĩtirĩ rĩrakinya; no harĩ inyuĩ ihinda o rĩothe nĩriagĩrĩire. ⁷ Andũ a gũkũ thĩ matingĩmũthũũra, no nĩ nĩmathũire tondũ nĩnyumbũraga atĩ ũrĩa mekaga nĩ ũũru. ⁸ Inyuĩ thĩĩ Gĩathĩ-inĩ. Nĩ ndikwamba kwambata Gĩathĩ-inĩ kũu, nĩgũkorwo ihinda riakwa rĩrĩa riagĩrĩru rĩtirĩ rĩrakinya.” ⁹ Na aarĩkia kuuga ũguo, agĩkara kũu Galili.

¹⁰ No rĩrĩ, thuutha wa ariũ a nyina gũthĩ Gĩathĩ-inĩ kũu, o nake agĩcooka agĩthĩ, no ndaathĩire akĩmenyekaga, no aathĩire na hitho. ¹¹ Na rĩrĩ, kũu Gĩathĩ-inĩ-rĩ, Ayahudi nĩmamũcaragia, makĩũranagia atĩrĩ, “Mũndũ ũcio arĩ ha?”

¹² Kũu mũingĩ-inĩ guothe andũ nĩmaragia na mĩheehũ ũhoru wake. Amwe makoiga atĩrĩ, “Mũndũ ũcio nĩ mũndũ mwega.”

Nao arĩa angĩ makoiga atĩrĩ, “Aca, mũndũ ũcio nĩaheenagia andũ.” ¹³ No gũtirĩ mũndũ ũngĩaririe ũhoru wake akĩguagwo nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra Ayahudi.

Jesũ Kũrutana Gĩathĩ-inĩ

¹⁴ Gĩathĩ gĩakinya gatagatĩ-rĩ, Jesũ akĩambata agĩthĩ nja-inĩ cia hekarũ, akĩambĩrĩria kũrutana. ¹⁵ Nao Ayahudi makĩgega, makĩũrania atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aamenyeire maũndũ maya kũ, na ndathomete?”

¹⁶ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūrutani ũrĩa ndutanaga ti wakwa nĩ mwene. Uumaga kũrĩ ũrĩa wandũmire. ¹⁷ Mũndũ o wotha angĩenda gwĩka wendi wa Ngai, ũcio nĩarĩmenyaga kana ūrutani wakwa uumaga kũrĩ Ngai, kana njaragia ũhoru wakwa mwene. ¹⁸ Mũndũ ũrĩa waragia ũhoru wake we mwene eekaga ũguo nĩgeetha egoocithie we mwene, no ũrĩa ūrutaga wĩra nĩgeetha agoocithie ũrĩa ũmũtũmĩte nĩ mũndũ wa ma; gũtirĩ ũndũ wa maheeni ũmũkonĩ. ¹⁹ Githĩ Musa ndaamũheire watho? No gũtirĩ o na ũmwe wanyu ũmenyagĩrĩra watho. Mũrageria kũnjũraga nĩkĩ?”

²⁰ Naguo mũingĩ wa andũ ũkĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee ũrĩ na ndaimono. Nũ ũrageria gũkũũraga?”

²¹ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ndaaringire kĩaama kĩmwe, na inyuĩ inyuotha mũkĩgega. ²² No rĩrĩ, tondũ Musa nĩamũheire ũhoru wa kũrua (o na gũtuĩka ũhoru ũcio ndwoimire kũrĩ Musa, no woimĩte kũrĩ maithe manyu ma tene-rĩ), inyuĩ nĩ mũruithagia mwana mũthenya wa Thabatũ. ²³ Rĩu angĩkorwo mwana no aruithio mũthenya wa Thabatũ nĩgeetha watho wa Musa ndũgathaahio-rĩ, mũrakĩndakarĩra nĩkĩ nĩkũhonia mũndũ mũthenya wa Thabatũ? ²⁴ Tigai gũtuanagĩra ciira na ũrĩa mũndũ atarĩ, tuanagĩrai ciira na kĩhoo.”

Jesũ nĩwe Kristũ?

²⁵ Tondũ ũcio andũ amwe a kũu Jerusalemu makĩambĩrĩria kũũrania atĩrĩ, “Githĩ ũyũ tiwe mũndũ ũrĩa marageria kũũraga? ²⁶ Na rĩu araaria atekwĩhitha, na matirĩ ũndũ maramwĩra. Kaĩ anene mamenyete kũna atĩ ũyũ nĩwe Kristũ? ²⁷ No ithuĩ nĩtũũ kũrĩa mũndũ ũyũ oimĩte; rĩrĩa Kristũ agooka, gũtirĩ mũndũ ũkaamenya kũrĩa agaakorwo oimĩte.”

²⁸ Tondũ ũcio Jesũ, o akĩrutanaga kũu hekarũ-inĩ, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ; “ĩ nĩguo, nĩmũnjũũ, na mũkamenya kũrĩa nyumĩte. Ndiũkĩte gũkũ nĩ ũndũ wakwa nĩ mwene, no ũrĩa wandũmire nĩ wa ma. Inyuĩ mũtimũũ, ²⁹ no nĩ nĩndĩmũũ, tondũ nyumĩte kũrĩ we, na nĩwe wandũmire.”

³⁰ Maigua ũguo makĩgeria kũmũnyiita, no gũtirĩ o na ũmwe wamũhutirie, tondũ ihinda rĩake rĩtiarĩ ikinyu. ³¹ O na kũrĩ o ũguo, andũ aingĩ makĩmwĩtikia. Makiuga atĩrĩ, “Hĩndĩ rĩra Kristũ agooka-rĩ, nĩakaringa ciama nyingĩ gũkĩra mũndũ ũyũ?”

³² Afarisai makĩigua andũ makĩheehana maũndũ ta macio mamũkonĩ. Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai magĩtũma thigari cia hekarũ ikamũnyiite.

³³ Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Nĩ ngũkorwo na inyuĩ o ihinda inini, njooke thĩ kũrĩ ũrĩa wandũmire. ³⁴ Inyuĩ mũkaanjaria, no mũtikanyona; na kũrĩa ngaakorwo, mũtikahota gũkinya.”

³⁵ Ayahudi makĩirana atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩ kũ arenda gũthĩ, kũu tũtangĩhota kũmuona? Hihi egũthĩ kũrĩa andũ aitũ matũũraga mahurunjũkĩte gatagatĩ ka Ayunani, akarute Ayunani ũhoru? ³⁶ Nĩ atĩa ekwendaga kuuga, rĩrĩa oigire atĩ, ‘Mũkaanjaria no mũtikanyona’ na ‘kũrĩa ngaakorwo mũtikahota gũkinya?’”

³⁷ Mũthenya wa mũthia, na ũrĩa warĩ mũnene wa Gĩathĩ kũu-rĩ, Jesũ akĩrũgama, akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũnyootĩ-rĩ, nĩoke harĩ nĩ anyue. ³⁸ ũrĩa wotha

ũnjĩtĩkĩtie, thĩinĩ wake nĩkũriumaga njũũĩ cia maaĩ marĩ muoyo, o ta ũrĩa Maandĩko moigĩte.”
³⁹ Akĩaria ũguo aaragia ũhoru wa Roho, ũrĩa arĩa maamwĩtĩkĩtie makaheo thuutha-inĩ. Amu hĩndĩ ĩyo Roho ndaaheanĩtwo, nĩgũkorwo Jesũ ndaagocithĩtio.

⁴⁰ Hĩndĩ ĩrĩa andũ maiguire ciugo ciake, amwe makiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ mũndũ ũyũ nĩ we Mũnabii ũrĩa.”

⁴¹ Arĩa angĩ makiuga atĩrĩ, “Ũyũ nĩwe Kristũ.”

Nao angĩ makĩũria atĩrĩ, “Kwahoteka atĩa Kristũ oime Galili? ⁴² Githĩ Maandĩko matiugĩte atĩ Kristũ akoima rũciaro-inĩ rwa Daudi, na oime Bethlehemu itũũra rĩrĩa Daudi aatũũraga?” ⁴³ Nĩ ũndũ ũcio gũkĩgĩa na nyamũkano gatagatĩ-inĩ ka andũ acio nĩ ũndũ wa Jesũ. ⁴⁴ Amwe nĩmendaga kũmũnyiita, no gũtirĩ o na ũmwe wamũhutirie.

Atongoria a Ayahudi Kwaga Gwĩtĩkia

⁴⁵ Marigĩrĩrio-inĩ arangĩri a hekarũ magĩcooka kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai, nao makĩmooria atĩrĩ, “Mwaga kũmũrehe nĩkĩ?”

⁴⁶ Arangĩri acio magĩcookia atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũrĩ waria ta ũrĩa mũndũ ũcio aragia.”

⁴⁷ Nao Afarisai makĩmooria atĩrĩ, “Mũroiga atĩ o na inyuĩ nĩamũheenetie? ⁴⁸ Nĩ kũrĩ mũnene o na ũmwe kana Mũfarisai ũmwĩtĩkĩtie? ⁴⁹ Aca! No gĩkundi gĩkĩ kĩa andũ matooĩ watho-rĩ, nĩkĩnyiite nĩ kĩrumi.”

⁵⁰ Nikodemo, ũrĩa wathiĩte kũrĩ Jesũ mbere ĩyo na aarĩ ũmwe wa gĩkundi kĩa, akĩũria atĩrĩ,

⁵¹ “Watho witũ nĩũtuagĩra mũndũ ciira ataambĩte gũthikĩrĩrio nĩguo akamenyeka ũrĩa ekĩte?”

⁵² Nao makĩmũũria atĩrĩ, “O nawe kaĩ uumĩte Galili? Tuĩria ũhoru, na nĩũkũmenya atĩ mũnabii ndangiuma Galili.”

(Maandĩko mamwe ma tene matirĩ gacunjĩ gaka kuuma Johana 7:53-8:11)

⁵³ (O mũndũ akĩinũka gwake mũciĩ.

8

¹ No rĩrĩ, Jesũ agĩthĩ Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaĩyũ. ² Na rũciinĩ tene akĩroka o rĩngĩ kũu nja cia hekarũ, kũrĩa andũ othe maamũrigiĩcĩirie. Nake agĩkara thĩ kũmaruta. ³ Arutani a watho hamwe na Afarisai makĩrehe mĩtumia wanyĩtĩtwo agĩtharia. Makĩmũrũgamia hau mbere ya gĩkundi, ⁴ na makĩĩra Jesũ atĩrĩ, “Mũrutani, mĩtumia ũyũ aanyĩtwo agĩtharia. ⁵ Thĩinĩ wa watho-rĩ, Musa aatwathire tũhũũrage atumia ta aya na mahiga nyuguto. Rĩu we ũkuuga atĩa?” ⁶ Maahũthagĩra kĩũria gĩkĩ kĩrĩ ta mũtego, nĩgeetha magĩe na ũndũ wa kũmũthitangĩra.

No Jesũ akĩĩnamĩrĩra, na akĩambĩrĩria kwandĩka thĩ na kĩara gĩake. ⁷ Na rĩrĩa maathiire na mbere kũmũũria ũhoru ũcio, akĩĩnamũka, akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo harĩ na ũmwe wanyu ũtarĩ ehia-rĩ, nĩatuĩke wa mbere kũmũkĩria ihiga.” ⁸ Agĩcooka akĩĩnamĩrĩra rĩngĩ, akĩandĩka thĩ na kĩara.

⁹ Rĩrĩa maiguire ũguo, makĩambĩrĩria kwehera hau ũmwe kwa ũmwe, maambĩrĩirie na arĩa akũrũ, nginya hagĩtigara o Jesũ na mĩtumia ũcio arũngĩ o hau. ¹⁰ Jesũ akĩĩnamũka, akĩmũũria atĩrĩ, “Mĩtumia ũyũ, agũthitangi marĩ ha? Hatĩrĩ o na ũmwe wao wagũtuĩra?”

¹¹ Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũthuari ũyũ, gũtirĩ o na ũmwe.”

Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “O na nĩ ndigũgũtuĩra. Thĩĩ, na ndũkanacooke kwĩhia.”)

Ũira wa Jesũ nĩ wa Ma

¹² Rĩrĩa Jesũ aarĩirie andũ rĩngĩ, akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ ũtheri wa thĩ. Ũrĩa wothe ũnũmagĩrĩra ndarĩ hĩndĩ arĩthiiga na nduma, no arĩgiaga na ũtheri wa muoyo.”

¹³ Nao Afarisai makĩmũkararia, makĩmwĩra atĩrĩ, “We ũraheana ũira waku wee mwene; ũira waku ti wa ma.”

¹⁴ Nake Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “O na ingĩruta ũira wakwa nĩ mwene-rĩ, ũira wakwa nĩ wa ma, nĩgũkorwo nĩnjũũĩ kũria ndoimire o na kũria ndĩrathĩ. No inyuĩ mĩtiũĩ kũria nyumĩte kana kũria ndĩrathĩ. ¹⁵ Inyuĩ mĩtuanagĩra ciira na ũmũndũ; nĩ ndĩrĩ mũndũ nduagĩra ciira. ¹⁶ No o na ingĩtuanĩra ciira-rĩ, itua rĩakwa nĩragĩrĩire, nĩgũkorwo ndituanagĩra ndĩ nyiki. No nĩ ndĩ na Baba, ũrĩa wandũmire. ¹⁷ Thĩinĩ wa watho wanyu nĩ kwandĩkitwo atĩ ũira wa andũ eerĩ nĩ wa ma. ¹⁸ Nĩ ndĩraruta ũira wakwa mwene; nake mũira wakwa ũcio ũngĩ nĩ Baba ũrĩa wandũmire.”

¹⁹ Ningĩ makĩmũũria atĩrĩ, “Thoguo arĩ kũ?”

Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Inyuĩ mĩtinjũũ, o na Baba mĩtimũũ. Korwo nĩmũnjũũ, o na Baba nĩmũngĩmũũ.” ²⁰ Nake aaragia ciugo icio akĩrutana hekarũ-inĩ hakuhĩ na harĩa mũhothi warutagĩrwo. No gũtirĩ mũndũ wamũnyĩtĩre nĩ tondũ ihinda rĩake rĩtiarĩ ikinyu.

²¹ O rĩngĩ Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩngwĩthĩra, na inyuĩ nĩmũkanjaria no mũgaakua mũrĩ o mehia-inĩ manyu. Kũrĩa ngũthĩ inyuĩ mũtingĩhota gũũka.”

²² Ũhoru ũcio ũgĩtũma Ayahudi morie atĩrĩ, “Kaĩ ekwĩyũraga? Hihi nĩkĩo aroiga atĩ, ‘Kũrĩa ngũthĩ mũtingĩhota gũũka?’”

²³ Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ mũrĩ a gũkũ thĩ, nĩ nĩyumĩte Igũrũ. ²⁴ Inyuĩ mũrĩ a thĩ-ino; no nĩ ndirĩ wa thĩ-ino. Ndamwĩrĩre atĩ mũgaakua mũrĩ o mehia-inĩ manyu; mũngĩrega gwĩtikia ũrĩa njugaga atĩ nĩ nĩ we, ti-itherũ mũgaakua mũrĩ o mehia-inĩ manyu.”

²⁵ Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe ũ.”

Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ o ũrĩa ndũũrĩte ndĩmwĩraga kuuma o kĩambĩrĩria. ²⁶ Ndĩ na maũndũ mainĩ ingiuga ma kũmũciirithia namo. No ũrĩa wandũmire nĩ mwĩhokeku, naguo ũrĩa njiguĩte kuuma kũrĩ we nĩguo njĩiraga kĩrĩndĩ.”

²⁷ Nao matiigana kũmenya atĩ aameeraga ũhoru wa Ithe. ²⁸ Nĩ ũndũ ũcio Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mwarĩkia kwambararia Mũrũ wa Mũndũ-rĩ, nĩguo mũkamenya ũrĩa njugaga atĩ nĩ nĩ nĩ we, na atĩ gũtirĩ ũndũ njĩkaga ndĩrĩte, no njaragia o ũrĩa Baba andutĩte. ²⁹ Nake ũrĩa wandũmire arĩ hamwe na nĩ; ndandigĩte ndĩ nyiki, nĩgũkorwo hĩndĩ ciothe njĩkaga maũndũ o marĩa mamũkenagia.” ³⁰ O akĩaragia-rĩ, andũ aingĩ makĩmwĩtikia.

Ciana cia Iburahĩmu

³¹ Nake Jesũ akĩra Ayahudi arĩa maamwĩtikĩtie atĩrĩ, “Mũngĩrũmia ũrutani wakwa-rĩ, mũrĩ arutwo akwa kũna. ³² Nĩ mũkaamenya ũhoru wa ma, naguo ũhoru ũcio wa ma nĩ ũkaamũkũũra.”

³³ Nao makĩmũcookeria makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ a rũciaro rwa Iburahĩmu, na tũtirĩ twatuĩka ngombo cia mũndũ o na ũ. Ũngĩkiuga atĩa atĩ nĩtũgakũũrwo?”

³⁴ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ o ma, mũndũ o wotho wĩhagia nĩ ngombo ya mehia. ³⁵ No rĩrĩ, ngombo ti ya gũtũũra mũciĩ nginya tene no mũriũ wa mwene mũciĩ nĩ wa gũtũũra mũciĩ nginya tene. ³⁶ Nĩ ũndũ ũcio Mũrũ wa Ngai angĩkamũkũũra-rĩ, nĩmũgakũũrwo kũna. ³⁷ Nĩnjũũ mũrĩ a rũciaro rwa Iburahĩmu, no nĩmwĩharĩirie kũnjũraga, tondũ ũhoru wakwa ndũrĩ na ũikaro thĩinĩ wanyu. ³⁸ Nĩ ndĩramwĩra maũndũ marĩa nyonete harĩ Baba, na inyuĩ mwĩkaga maũndũ marĩa mũiguĩte kuuma kũrĩ ithe wanyu.”

³⁹ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Iburahĩmu nĩwe ithe witũ.” Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mũngĩrĩ ciana cia Iburahĩmu-rĩ, nĩ mũngĩkaga maũndũ marĩa Iburahĩmu eekaga. ⁴⁰ ũrĩa kũrĩ nĩ atĩ, inyuĩ nĩmũtuĩte itua rĩa kũnjũraga, o nĩ mũndũ ũrĩa ũmũheete ũhoru ũrĩa wa ma, o ũrĩa ndaiguire kuuma kũrĩ Ngai. ũguo tiguu Iburahĩmu eekaga. ⁴¹ Inyuĩ mũreka maũndũ marĩa ithe wanyu ekaga.”

Nao makĩmũkararia makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũtirĩ ciana ciumanĩte na ũtharia. Ithuĩ tũrĩ na Baba ũmwe tu, na nĩwe Ngai.”

Ciana cia Mũcukani

⁴² Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngai angĩrĩ Ithe wanyu-rĩ, no mũnyende, nĩgũkorwo ndoimire kũrĩ Ngai, na rĩu ndĩ gũkũ. Ti nĩ mwene ndĩtũmĩte, no nĩwe wandũmire. ⁴³ Mũraga gũtaũkĩrwo nĩ ũrĩa ndĩroiga nĩkĩ? Tondũ mũtirahota kũmenya ũhoru ũrĩa ndĩraria. ⁴⁴ Inyuĩ mũrĩ ciana cia ithe wanyu, Mũcukani, na mwendaga kũhingia merĩrĩria ma ithe wanyu. We aarĩ mũũragani kuuma o kĩambĩrĩria. Ndathingataga ũhoru wa ma, nĩgũkorwo gũtirĩ ũhoru wa ma thĩinĩ wake. Rĩrĩa ekũheenania, aaragia rũthiomi rwake, tondũ we nĩ mũheenania, na nĩwe ithe wa maheeni. ⁴⁵ No tondũ njaragia ũhoru wa ma-rĩ, mũtinjĩtikagia. ⁴⁶ Nĩ kũrĩ mũndũ ũmwe wanyu ũngĩonania atĩ ndĩ mwĩhia? Angĩkorwo ndĩraria ũhoru wa ma-rĩ, mũregaga kũnjĩtikia nĩkĩ? ⁴⁷ ũrĩa ũrĩ wa Ngai nĩaiguaga ũrĩa Ngai oigaga. Kĩrĩa kĩgiragia mũmũigue nĩ tondũ mũtirĩ a Ngai.”

Uuge wa Jesũ Igũrũ Rĩake we Mwene

⁴⁸ Nao Ayahudi makĩmũcookeria atĩrĩ, “Githĩ tũtirĩ na kĩhooito gĩa kuuga atĩ wee ũrĩ Mũsamaria na ũrĩ na ndaimono?”

⁴⁹ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ndirĩ na ndaimono, no nĩndĩite Baba, no inyuĩ mĩtindĩite. ⁵⁰ Ndirecarĩria ũgooci wakwa nĩ mwene, no nĩ harĩ na ũmwe ũrĩa ũũcaragia, na nĩwe mĩtuanĩri ciira. ⁵¹ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ o wotho angĩrũmia kiugo gĩakwa, ndarĩ hĩndĩ akona gĩkuũ.”

⁵² Ayahudi maigua ũguo, makĩgũthũka makĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩu nĩtwamenya atĩ ũrĩ na ndaimono. Iburahĩmu nĩakuire o na anabii magĩkua, no wee ũroiga atĩ mũndũ o wotho angĩrũmia kiugo gĩaku, ndagacama gĩkuũ. ⁵³ Wee ũkĩrĩ mũnene gũkĩra ithe witũ Iburahĩmu? We nĩakuire o na anabii magĩkua. Kaĩ ũreciiria we ũrĩ ũ?”

⁵⁴ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ingĩĩgooca-rĩ, kwĩgooca gwakwa nĩ gwa tũhũ. Baba, ũrĩa muugaga atĩ nĩwe Ngai wanyu nĩwe ũngocithagia. ⁵⁵ O na gũtuĩka mĩtimũũĩ, nĩ nĩndĩmũũĩ. Ingũga atĩ ndimũũĩ, ingĩtuĩka wa maheeni ta inyuĩ, no nĩndĩmũũĩ na nĩnũmĩtie kiugo gĩake. ⁵⁶ Ithe wanyu Iburahĩmu nĩakenaga atĩ nĩakona mũthenya wakwa; na nĩawonire na agĩcanjamũka.”

⁵⁷ Nao Ayahudi makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee o na ndũkinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩtano, na ũkoiga atĩ nĩwonete Iburahĩmu!”

⁵⁸ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, Iburahĩmu atanaciarwo, Nĩ ndũire!”

⁵⁹ Maigua ũguo makĩoya mahiga mamũhũũre namo nyuguto, no Jesũ akĩhitha, akiuma kũu hekarũ-inĩ.

9

Jesũ Kũhingũra Maitho ma Mũndũ Waciarĩtwo arĩ Mũtumumu

¹ Na rĩrĩa aathiiaga na njĩra-rĩ, akĩona mũndũ waciarĩtwo arĩ mũtumumu. ² Nao arutwo ake makĩmũũria atĩrĩ, “Rabii, nũũ wehirie, nĩ mũndũ ũyũ kana nĩ aciari ake, nĩgeetha aciari arĩ mũtumumu?”

³ Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Ti mũndũ ũyũ kana aciari ake mehirie. No ũndũ ũyũ wekĩkire nĩgeetha wĩra wa Ngai wonanio mĩtũũrĩre-inĩ wake. ⁴ Rĩrĩa rĩothe arĩ mũthenya-rĩ, no nginya tũrute wĩra wa ũrĩa wandũmire. Ũtukũ nĩũrooka rĩrĩa gũtarĩ mũndũ ũngĩhota kũruta wĩra. ⁵ Rĩrĩa ndĩ gũkũ thĩ, nĩ nĩ ũtheri wa thĩ.”

⁶ Na aarĩkia kuuga ũguo, agĩtua mata thĩ, akĩringia ndoro na mata macio, na akĩmĩhaka mũndũ ũcio maitho. ⁷ Akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ ũgethambe Karia-inĩ ga Siloamu” (narĩ rĩtwa Siloamu nĩ kuuga Gũtũmwo.)* Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio agĩthĩ na agĩthamba, na agĩũka mũciĩ akĩonaga.

⁸ Nao andũ a itũũra rĩake na arĩa maamuonete mbere ĩyo akĩhooya ũteithio makĩũrĩa atĩrĩ, “Githĩ mũndũ ũyũ ti ũrĩa ũraikaraga thĩ ahooyage ũteithio?” ⁹ Andũ amwe makiuga atĩ aarĩ we.

Nao arĩa angĩ makiuga atĩrĩ, “Aca, no kũhaana amũhaana.”

Nowe agĩkĩrĩrĩa kuuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ mũndũ ũcio.”

¹⁰ Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Maitho maku makĩhingũkire atĩa?”

¹¹ Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa metaga Jesũ nĩwe ũringirie ndoro aahaka maitho, anjĩra thĩ ngeethambe Karia-inĩ ga Siloamu. Nĩ ũndũ ũcio ndathĩ na ndeethamba, na ndahota kuona.”

¹² Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Mũndũ ũcio arĩ ha?”

Nake akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ndiũũ.”

Afarisai Gũtuĩria Ũhoro wa Kũhonio kwa Mũtumumu Ũcio

¹³ Nao magĩtwara mũndũ ũcio warĩ mũtumumu kũrĩ Afarisai. ¹⁴ Na rĩrĩ, mũthenya ũcio Jesũ aaringirie ndoro na akĩhingũra maitho ma mũndũ ũcio warĩ wa Thabatũ. ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio Afarisai o nao makĩmũũria ũrĩa aahotete kuona. Nake mũndũ ũcio akĩmacookeria atĩrĩ, “Aahakire ndoro maitho, na nĩ ndeethamba na rĩu nĩndĩrona.”

¹⁶ Nao Afarisai amwe makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ndoimĩte kũrĩ Ngai, nĩgũkorwo ndamenyagĩrĩra Thabatũ.”

No arĩa angĩ makĩũria atĩrĩ, “Mũndũ mwĩhia ahota atĩa kũringa ciama ta ici?” Nĩ ũndũ ũcio makĩamũkana.

¹⁷ Mũthia-inĩ Afarisai acio makĩhũgũkĩra mũndũ ũcio warĩ mũtumumu, makĩmũũria atĩrĩ, “Wee ũkuuga atĩa ha ũhoro wake? Nĩwe araahingũrĩre maitho.”

Nake mũndũ ũcio agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ mũnabii.”

* 9:7 Karia gaka kaarĩ kamwe ka mĩako ya kũrehe maaĩ Jerusalemu, na gaakitwo nĩ Hezekia.

¹⁸ O na kūrī ūguo Ayahudi matiigana gwtīkia ūhoru wa mündū ūcio atī aarī mūtumumu na atī nīacookete kuona, nginya rīrīa maatūmaniire aciari ake. ¹⁹ Makīmooria atīrī, “Ūyū nī mwana wanyu? Ūyū nīwe mūroiga aaciariro arī mūtumumu? Rīu ahotete atīa kuona?”

²⁰ Nao aciari ake magīcookia atīrī, “Ithuī tūū nī mwana witū na tūū aaciariro arī mūtumumu. ²¹ No ūrīa ahotete kuona, kana ūrīa ūmūhingūrire maitho make, ithuī tūtiū. Mūūriei nī mūgima, nīekwīyarīrīria.” ²² Aciari ake moigire ūguo nī ūndū wa gwtīgīra Ayahudi, nīgūkorwo Ayahudi nīmarīkītie gūtua atī mündū o wothē ūngiuga atī Jesū nīwe Kristū nīegūikio nja ya thunagogi. ²³ Nīkīo aciari ake moigire atīrī, “Nī mūgima; mūūriei.”

²⁴ Magīta mündū ūcio warī mūtumumu hīndī ya keerī. Makīmīwīra atīrī, “Goocithia Ngai. Nītūū mündū ūyū nī mwīhia.”

²⁵ Nake agīcookia atīrī, “Nī ndiū kana nī mwīhia kana ti mwīhia. No njūū ūndū ūyū ūmwe; ndīraarī mūtumumu na rīu nīndīrona!”

²⁶ Ningī makīmūūria atīrī, “Agwīkire atīa? Akūhingūrire maitho atīa?”

²⁷ Nake akīmacookeria atīrī, “Nīdamwīra ūhoru o rīu na inyuī mūtīnathikīrīria. Mūrenda kūigua rīngī nīkī? O na inyuī nīmūkwenda gūtūika arutwo ake?”

²⁸ Nao makīmūruma, makīmīwīra atīrī, “Wee ūrī mūrutwo wa mündū ūyū! Ithuī tūrī arutwo a Musa!

²⁹ Ithuī nītūū atī Ngai nīarīrie Musa, no ha ūhoru wa mündū ūyū-rī, tūtiū o na kūrīa oimīte.”

³⁰ Nake mündū ūcio akīmacookeria atīrī, “Kaī ūcio nī ūrīrū-ī! Inyuī mūtīū kūrīa oimīte, na nīwe ūūhingūrire maitho. ³¹ Nītūū atī Ngai ndathikagīrīria andū ehia. Athikagīrīria mündū ūrīa ūrī na ūngai na ūrīa wīkaga wendi wake. ³² Gūtīrī mündū ūrī waigua ūhoru wa mündū ūhingūritwo maitho aciariro arī mūtumumu. ³³ Korwo mündū ūyū ndoimīte kūrī Ngai ndarī ūndū angīhota gwīka.”

³⁴ Igūrū rīa ūhoru ūcio magīcookia atīrī, “Wee waciariro ūrī na mehia. Ūngīkīgeria atīa gūtūruta!” Nao makīmūikania na kūu nja.

Ūtumumu wa Kīroho

³⁵ Jesū nīaigire atī nīmaikītie mündū ūcio nja, na rīrīa aamuonire akīmūūria atīrī, “Wee nīwītīkītie Mūrū wa Mündū?”

³⁶ Nake mündū ūcio akīmūūria atīrī, “Mūthuuri ūyū, ūcio nīwe ū? Njīra, nīgeetha ndīmwtīkie.”

³⁷ Nake Jesū akiuga atīrī, “Rīu nīūmuonete; nīwe ūyū ūraaria nawe.”

³⁸ Nake mündū ūcio akiuga atīrī, “Mwathani, nīndetīkia,” na akīmūthathaiya.

³⁹ Ningī Jesū akiuga atīrī, “Njūkīte gūkū thī nī ūndū wa gūtuanīra ciira, nīgeetha arīa atumumu mahote kuona, nao arīa monaga matūike atumumu.”

⁴⁰ Afarisai amwe arīa maarī nake makīigua akiuga ūguo, nao makīmūūria atīrī, “Atī atīa? O na ithuī tūrī atumumu?”

⁴¹ Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Mūngīrī atumumu-rī, mūtingīrī na mehia; no rīu tondū muugaga atī nīmuonaga-rī, mūgūikara o na wīhia wanyu.”

10

Mūrīithi na Rūūru Rwake

¹ “Ngūmwīra atīrī na ma, mündū ūrīa ūtatoonyaga gīcegū kīa ng’ondū agereire kīhingo-inī, no akahaicīra handū hangī-rī, ūcio nī mūici na nī mūtunyani. ² Mündū ūrīa ūtoonyaga na kīhingo nīwe mūrīithi wa ng’ondū ciake. ³ Mūrāngīrī nīamūhingūragīra kīhingo, nacio ng’ondū nīithikagīrīria mūgambo wake. Eetaga ng’ondū ciake na marīitwa, na agaciumagaria. ⁴ Aarīkia kuumia iria irī ciake ciothe-rī, acitongoragia, nacio ng’ondū ciake ikamūrūmīrīra, tondū nīciū mūgambo wake. ⁵ No itirī hīndī ingīrūmīrīra mūgeni; ūrīa kūrī nī atī nīikūmūūrīra, tondū itīū mūgambo wa mūgeni.” ⁶ Jesū aahūthīrīre ngerekano īyo, no matiigana gūtaūkīrwo nī ūrīa aameeraga.

⁷ Nī ūndū ūcio Jesū akiuga o rīngī atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, Nī nī nī kīhingo kīa ng’ondū. ⁸ Arīa othe mookire mbere yakwa maarī aici na atunyani, no ng’ondū itīigana kūmathikīrīria. ⁹ Nī nī nī kīhingo; ūrīa wothē ūtoonyagīra harī nī nīakahonoka. Agaatoonyaga na akoima, na onage gīa kūrīa. ¹⁰ Mūici okaga tu nīgeetha aiye, na orage, na anange; nī njūkīte nīguo magīe na muoyo, na magīe naguo kūna.

¹¹ “Niĩ nĩ niĩ mūrĩithi ūrĩa mwega. Mūrĩithi ūrĩa mwega arutaga muoyo wake nĩ ūndũ wa ng’ondũ.
¹² Mūrĩithi wa mūcaara tiwe mūrĩithi ūrĩa mwene ng’ondũ. Nĩ ūndũ ūcio rĩrĩa ona njũũĩ ĩgĩũka, atiganagĩria ng’ondũ, akoora. Hĩndĩ iyo nayo njũũĩ ĩgatharikĩra rūũru, ĩkarũhurunja. ¹³ Mũndũ ūcio oraga tondũ we nĩ wa kwandikwo, na ndarũmbũyanagia na ūhoru wa ng’ondũ.

¹⁴ “Niĩ nĩ niĩ mūrĩithi ūrĩa mwega; nĩnjũũĩ ng’ondũ ciakwa, nacio ng’ondũ ciakwa nĩcinjũũĩ, ¹⁵ o ta ūrĩa Baba anjũũĩ, na niĩ ngamenya Baba, na nĩndutĩte muoyo wakwa nĩ ūndũ wa ng’ondũ. ¹⁶ Ndĩ na ng’ondũ ingĩ iria itarĩ cia gĩcegũ gĩkĩ. No nginya o nacio ndĩcirehe. O nacio nĩgathikĩrĩria mũgambo wakwa, na gũgaakorwo na rūũru rūmwe, na mūrĩithi ūmwe. ¹⁷ Gĩtũmi kĩa Baba kũnyenda nĩ ūndũ nĩndutĩte muoyo wakwa nĩgeetha njooke ndĩwoe rĩngĩ. ¹⁸ Gĩtirĩ mũndũ ūngĩndunya guo, no niĩ ngũũruta na kwĩyendera. Ndĩ na ūhoti wa kũũruta, o na ūhoti wa kũwoya rĩngĩ. Watho ūyũ ndaamũkĩrire kuuma kũrĩ Baba.”

¹⁹ Maigua ciugo icio, Ayahudi makĩamũkana o rĩngĩ. ²⁰ Aingĩ ao makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ūyũ arĩ na ndaimono na akagũrũka. Mũkũmũthikĩrĩria nĩkĩ?”

²¹ No angĩ makiuga atĩrĩ, “Ino ti mĩario ya mũndũ ūrĩ na ndaimono. Ndaimono no ĩhingũre maittho ma mĩtumumu?”

Kwaga gwĩtikia kwa Ayahudi

²² Ningĩ gũkĩgĩa na Gĩathĩ gĩa Kwamũrwo kũu Jerusalemu. Kwarĩ kĩmera kĩa heho, ²³ nake Jesũ aarĩ hekarũ-inĩ agĩceraceera gĩthaku-inĩ gĩa Solomoni. ²⁴ Nao Ayahudi makĩmũrigiicĩria makĩmwĩra atĩrĩ, “Ūgũtũũra ūtũigĩte na nganja nginya rĩ? Angĩkorwo nĩwe Kristũ-rĩ, twĩre ūtekũhitha.”

²⁵ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩndĩmwĩrite, no mũtiĩtikagia. Ciama iria ningaga na rĩitwa rĩa Baba nĩcinjaragĩrĩria, ²⁶ no inyuĩ mũtiĩtikagia tondũ mũtirĩ ng’ondũ ciakwa. ²⁷ Ng’ondũ ciakwa nĩithikagĩrĩria mũgambo wakwa; nĩndĩciũ, nacio nĩcinũmagĩrĩra. ²⁸ Nĩndĩciheaga muoyo wa tene na tene, na gĩtirĩ hĩndĩ ikoora; gĩtirĩ mũndũ o na ūmwe ūngĩcigutha kuuma moko-inĩ makwa. ²⁹ Baba ūrĩa waheire cio, nĩ mũnene kũrĩ othe; gĩtirĩ mũndũ ūngĩcigutha kuuma moko-inĩ ma Baba. ³⁰ Niĩ na Baba tũrĩ ūmwe.”

³¹ O rĩngĩ Ayahudi makĩoya mahiga nĩguo mamũhũũre namo nyuguto, ³² nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩndĩmuonetie ciama nyingĩ nene kuuma kũrĩ Baba. Nĩ kĩa kĩrĩkũ gĩacio mũrenda kũũhũrĩra na mahiga nyuguto?”

³³ Nao Ayahudi makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tũtirakũhũũra na mahiga nyuguto nĩ ūndũ wa o na kĩmwe gĩacio, no nĩ ūndũ wa kũruma Ngai, tondũ wĩtuĩte Ngai na wee ūrĩ o mũndũ.”

³⁴ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Gĩthĩ gĩtiandĩkĩtwo Watho-inĩ wanyu atĩrĩ, ‘Ndoigire inyuĩ mũrĩ ngai?’ ³⁵ Angĩkorwo aametire ‘ngai’, o acio kiugo kĩa Ngai gĩokire kũrĩ o, (na Maandĩko matheru matingĩaga kũhingio) ³⁶ ĩ mũndũ ūrĩa Baba aamũrĩre arĩ wake kũna na akĩmũtũma gũkũ thĩ, ūhoru wake nĩ atĩa? Mũragĩthitanga nĩkĩ atĩ nĩndaruma Ngai tondũ nĩndoiga, ‘Ndĩ Mũrũ wa Ngai?’ ³⁷ Ingĩaga gwĩka ūrĩa Baba ekaga mũtikanjĩtikie. ³⁸ No o na ingĩka ūrĩa ekaga-rĩ, o na gĩtuĩka mũtinjĩtikĩtie, ĩtikiai ciama icio, nĩguo mũmenye na mũtaũkĩrwo atĩ Baba arĩ thĩinĩ wakwa, na niĩ ndĩ thĩinĩ wa Baba.” ³⁹ Na o rĩngĩ makĩgeria kũmũnyiita, nowe akĩĩhonokia kuuma moko-inĩ mao.

⁴⁰ Ningĩ Jesũ agĩcooka mũrĩmo ūũrĩa ūngĩ wa Jorodani, harĩa Johana aabatithanagĩria matukũ-inĩ ma mbere. Agĩkara kũu, ⁴¹ nao andũ aingĩ magĩũka kũrĩ we. Nao makiuga atĩrĩ, “O na gĩtuĩka Johana ndarĩ kĩa aaringire, ūhoru ūrĩa wothe Johana oigire ūkonĩ mũndũ ūyũ warĩ wa ma.” ⁴² Na andũ aingĩ a kũu magĩĩtikia Jesũ.

11

Gĩkuũ kĩa Lazaro

¹ Na rĩrĩ, kwarĩ na mũndũ wetagwo Lazaro, nake aarĩ mũrũaru. Aarĩ wa Bethania, itũũra rĩa Mariamu na mwarĩ wa nyina Maritha. ² Mariamu ūyũ nowe waitĩrĩrie Mwathani maguta manungĩ wega na akĩmũgĩria nyarĩrĩ na njuĩrĩ yake, na aarĩ mwarĩ wa nyina na Lazaro ūcio warĩ mũrũaru. ³ Nĩ ūndũ ūcio aarĩ acio a nyina magĩtũmanĩra Jesũ akeerwo atĩrĩ, “Mwathani, ūrĩa wendete nĩmũrũaru.”

⁴ Rĩrĩa Jesũ aigũire ūhoru ūcio, akiuga atĩrĩ, “Ndwari ĩno ndĩkũrĩkĩrĩra na gĩkuũ. Aca, nĩ ya kũgoocithia Ngai, nĩgeetha Mũrũ wa Ngai agoocithio nĩyo.” ⁵ Jesũ nĩendete Maritha na mwarĩ wa

nyina, o na Lazaro. ⁶ No o na thuutha wa kũigua atĩ Lazaro aarĩ mũrũaru-rĩ, aikarire kũu aarĩ mĩthenya ĩngĩ ĩrĩ.

⁷ Agĩcooka akĩira arutwo ake atĩrĩ, “Nĩtũcookei Judea.”

⁸ Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “No rĩrĩ Rabii, o rĩu ica ikuhĩ Ayahudi marageragia gũkũhũũra na mahiga nyuguto, na rĩu ũrenda gũcooka kuo?”

⁹ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Githĩ mũthenya ti wa mathaa ikũmi na meerĩ? Mũndũ ũrĩa ũthiia mũthenya ndangĩhĩngwo, nĩgũkorwo onaga na ũtheri wa gũkũ thĩ. ¹⁰ Ahĩngagwo rĩrĩa egũthii ũtukũ, nĩ ũndũ ndarĩ na ũtheri.”

¹¹ Aarĩkia kuuga ũguo, agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Mũrata witũ Lazaro nĩakomete; no nĩngũthii kũu ngamũũkirie.”

¹² Arutwo ake makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, akorwo nĩ gũkoma akomete-rĩ, nĩekũhona.”

¹³ Jesũ aaragia ũhoru wa gĩkuũ gĩake, no arutwo ake meciiragia aaragia ũhoru wa toro wa ndũire.

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio akĩmeera na njĩra ĩgũtaũka, atĩrĩ, “Lazaro nĩmũkuũ, ¹⁵ no nĩ ũndũ wanyu nĩngenete nĩgũkorwo ndiraarĩ kuo, nĩgeetha mwĩtikie. No rĩrĩ, nĩtũthiĩ kũrĩ we.”

¹⁶ Nake Toma (ũrĩa wetagwo Wa-mahatha) akĩira arutwo arĩa angĩ atĩrĩ, “Nĩtũthiĩ o na ithuĩ, tũgakuanire nake.”

Jesũ Kũũmĩrĩra Aarĩ a Nyina na Lazaro

¹⁷ Jesũ aakinya-rĩ, agĩkora Lazaro nĩaniinĩte mĩthenya ĩna thĩinĩ wa mbĩrĩra. ¹⁸ Na rĩrĩ, itũũra rĩa Bethania rĩtiakinyĩtie kilomita ithatũ kuuma Jerusalemu, ¹⁹ nao Ayahudi aingĩ nĩmokĩte kũu kwa Maritha na Mariamu kũmomĩrĩra nĩ ũndũ wa gũkuĩrwo nĩ mũrũ wa nyina wao. ²⁰ Rĩrĩa Maritha aigũire atĩ Jesũ nĩarooka, akiuma, agĩthii kũmũtũnga, no Mariamu agĩikara kũu mũciĩ.

²¹ Maritha akĩira Jesũ atĩrĩ, “Mwathani ũngĩraarĩ gũkũ-rĩ, mũrũ wa maitũ ndangĩrakuire. ²² No rĩrĩ, nĩnjũũ atĩ o na rĩu Ngai nĩegũkũhe o kĩrĩa gĩothe ũngĩhooya.”

²³ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa maitũguo nĩekũriũka.” Nake Maritha akĩmũcookeria atĩrĩ,

²⁴ “Nĩnjũũ nĩakariũka hĩndĩ ya iriũkiro mũthenya wa mũthia.”

²⁵ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ kũriũka na nĩ nĩ muoyo. Nake ũrĩa wotha ũnjĩtikĩtie, o na aakua, nĩagatũũra muoyo; ²⁶ nake ũrĩa wotha ũtũũraga muoyo na nĩanjĩtikĩtie, ndarĩ hĩndĩ agaakua. Wee nĩwĩtikĩtie ũguo?”

²⁷ Nake Maritha akĩmwĩra atĩrĩ, “Iĩ Mwathani, nĩnjĩtikĩtie atĩ wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai, ũrĩa wĩritwo nĩagooka gũkũ thĩ.”

²⁸ Nake aarĩkia kuuga ũguo, agĩcooka agĩthii agĩta mwarĩ wa nyina Mariamu keetheri-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani arĩ gũkũ na nĩarakũũria.” ²⁹ Rĩrĩa Mariamu aigũire ũguo, akĩrũgama na ihenya agĩthii kũrĩ we. ³⁰ Na hĩndĩ ĩyo Jesũ ndaakoretwo atoonyete itũũra, no aarĩ o harĩa Maritha aamũtũngĩte. ³¹ Rĩrĩa Ayahudi acio maarĩ na Mariamu kũu nyũmba makĩmũũmĩrĩra monire ũrĩa okĩra na ihenya oimĩte nja, makĩmũrũmĩrĩra, magĩciiria atĩ aathiiaga mbĩrĩra-inĩ akarĩrĩre ho.

³² Hĩndĩ ĩrĩa Mariamu aakinyire harĩa Jesũ aarĩ na akĩmuona, akĩgũa thĩ magũrũ-inĩ make, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ũngĩraarĩ gũkũ, mũrũ wa maitũ ndangĩrakuire.”

³³ Hĩndĩ ĩrĩa Jesũ aamuonire akĩrĩra, na Ayahudi arĩa mokĩte hamwe nake o nao makĩrĩra-rĩ, agĩcaaya mũno roho-inĩ thĩinĩ na agĩtangĩka ngoro. ³⁴ Akĩmooria atĩrĩ, “Mũmũigĩte ha?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, ũka wone.”

³⁵ Jesũ akĩrĩra.

³⁶ Nao Ayahudi makiuga atĩrĩ, “Onei ũrĩa aramwendete!”

³⁷ No amwe ao makĩũrania atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ũrahingũrĩre mĩtumumu maitho-rĩ, ndangĩrahotire kũgĩria akue?”

Jesũ Kũriũkia Lazaro

³⁸ Nake Jesũ, o rĩngĩ acaaite mũno, agĩthii mbĩrĩra-inĩ. Mbĩrĩra ĩyo yarĩ ngurunga na yahingĩtwo na ihiga. ³⁹ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Eheriai ihiga.”

No Maritha, mwarĩ wa nyina na mũndũ ũcio wakuĩte, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, rĩu nĩmũnũngu nĩ ũndũ nĩaniinĩte mĩthenya ĩna ho.”

⁴⁰ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ ndikwĩrĩre atĩ wetĩkia nĩũkuona riiri wa Ngai?”

⁴¹ Nĩ ūndũ ūcio makĩeheria ihiga. Jesũ agĩcooka agĩtiira maitho, akiuga atĩrĩ, “Baba, nĩndagũcook-eria ngaatho nĩ ūndũ nĩũnjiguaga. ⁴² Nĩnjũũ atĩ nĩũnjiguaga hĩndĩ ciothe, no ndoiga ūguo nĩ ūndũ wa andũ aya marũgamĩte haha, nĩguo metĩkie atĩ nĩwe wandũmire.”

⁴³ Jesũ aarĩkia kuuga ūguo, akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Lazaro, uma!” ⁴⁴ Nake mũndũ ūcio warĩ mũkuũ akiuma, ohetwo na ndaamĩ cia gatani moko na magũrũ, na akarigiicĩrio taama ūthiũ.

Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Muohorei mataama macio ma mbĩrĩra, mũreke athiĩ.”

Gũciĩrĩra Kũũraga Jesũ

⁴⁵ Nĩ ūndũ ūcio Ayahudi aingĩ arĩa mokĩte gũceerera Mariamu, moona ūrĩa Jesũ eekire, makĩmwĩtikia. ⁴⁶ No amwe ao magĩthiĩ kũrĩ Afarisai, makĩmeera ūrĩa Jesũ ekĩte. ⁴⁷ Hĩndĩ iyo athĩnjĩri-Ngai arĩa anene hamwe na Afarisai magĩta Kĩama.

Makĩũrania atĩrĩ, “Nĩ kĩ tũreka? Onei ūrĩa mũndũ ūyũ araringa ciama nyingĩ. ⁴⁸ Twareka athiĩ na mbere ūguo, andũ othe nĩmekũmwĩtikia, nao Aroma moke meyoere hekarũ iitũ, o na rũrĩrĩ rwitũ.”

⁴⁹ Hĩndĩ iyo ūmwe wao wetagwo Kaiafa, ūrĩa warĩ mũthĩnjĩri-Ngai mũnene mwaka ūcio, akiuga atĩrĩ, “Inyuĩ mũtirĩ ūndũ mũũĩ o na atĩa! ⁵⁰ Inyuĩ mũtiũ atĩ nĩ kaba mũndũ ūmwe akue nĩ ūndũ wa kĩrĩndĩ, handũ ha rũrĩrĩ ruothe rũthire.”

⁵¹ Ūndũ ūcio ndaaririe etarĩte we mwene, no aarathire ūguo arĩ ta mũthĩnjĩri-Ngai mũnene wa mwaka ūcio, atĩ Jesũ nĩagakuĩra rũrĩrĩ rwa Ayahudi, ⁵² na to rũrĩrĩ rũu rwiki, no o na ningĩ akue nĩ ūndũ wa ciana cia Ngai irĩa ciahurunjũkĩte, nĩgeetha acicookanĩrĩrie atũme ituĩke kĩndũ kĩmwe. ⁵³ nĩ ūndũ ūcio kuuma mũthenya ūcio magĩciĩrĩra kũmũũraga.

⁵⁴ Nĩ ūndũ ūcio Jesũ ndaacockire gũthiĩ akĩionithanagia kũrĩ Ayahudi. Handũ ha ūguo, akĩehera agĩthiĩ kũndũ kwarĩ hakuhĩ na werũ, gatũũra geetagwo Efiraimu, agĩikara kuo na arutwo ake.

⁵⁵ Na rĩrĩa Bathaka ya Ayahudi yakuhĩrĩrie, andũ aingĩ makĩambata kuuma matũũra-inĩ, magĩthiĩ Jerusalemu nĩ ūndũ wa igongona rĩa gwitheria Bathaka itanakinya. ⁵⁶ Andũ acio magĩikara magĩcaragia Jesũ, na rĩrĩa maarũngĩ nja ya hekarũ, makĩũrania atĩrĩ, “Mũgwĩciiria atĩa? Kaĩ hihi ategũũka Gĩathĩ-inĩ?” ⁵⁷ No athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai nĩmarutĩte watho atĩ mũndũ o wotho ūngĩamenyire harĩa Jesũ aarĩ, amarehere ūhoru nĩgeetha mamũnyiite.

12

Jesũ Kũhakwo Maguta arĩ Bethania

¹ Mĩthenya itandatũ mbere ya Gĩathĩ kĩa Bathaka gũkinya, Jesũ agĩthiĩ Bethania, kũrĩa Lazaro ūrĩa aariũkĩtie aatũũraga. ² Nĩ kwarugirwo irio cia hwaĩ-inĩ nĩ ūndũ wa Jesũ. Maritha nĩwe watungataga, nake Lazaro aarĩ ūmwe wa arĩa maikarĩte metha-inĩ na Jesũ. ³ Nake Mariamu akĩoya cuba ya maguta manungi wega na ma goro mũno, akĩhaka Jesũ magũrũ, agĩcooka akĩmũgiria na njuĩrĩ yake.* Nayo nyũmba ikĩiyũra mũtararĩko mwega wa maguta macio.

⁴ No mũrutwo ūmwe wa Jesũ wetagwo Judasi Isikariota, ūrĩa wacockire kũmũkunanĩra, akĩregana na ūndũ ūcio, akiuga atĩrĩ, ⁵ “Nĩkĩ kĩragiririe maguta macio mendio na mbeeca icio iheo athiĩni? Nĩmaraiganĩte mũcaara wa mwaka mũgima.” ⁶ Ndoigire ūguo nĩ ūndũ wa gũcaĩra athiĩni, no oigire ūguo nĩ ūndũ aarĩ mũici, tondũ nĩwe wakuuaga mũhuko wa mbeeca, na nĩaiyaga imwe akahũthĩra we mwene.

⁷ Nake Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “Tiganai nake, araigĩte maguta macio nĩ ūndũ wa mũthenya ūrĩa ngaathikwo. ⁸ Athiĩni mũrĩ nao hĩndĩ ciothe, no nĩ mũtirĩkoragwo na nĩ hĩndĩ ciothe.”

⁹ Ihinda-inĩ o rĩu gĩkundi kĩnene kĩa Ayahudi gĩkĩmenya atĩ Jesũ aarĩ kũu na gĩgĩũka, na gĩtiokire nĩ ūndũ wa Jesũ tu, no ningĩ nĩgeetha kĩone o na Lazaro ūcio aariũkĩtie kuuma kũrĩ arĩa akuũ. ¹⁰ Nĩ ūndũ ūcio athĩnjĩri-Ngai arĩa anene magĩthugunda kũũraga Lazaro o nake, ¹¹ nĩgũkorwo nĩ ūndũ wake Ayahudi aingĩ nĩmathiia kũrĩ Jesũ na makamwĩtikia.

Jesũ Gũtoonya Jerusalemu na Ūhootani

¹² Mũthenya ūcio ūngĩ andũ aingĩ arĩa mokĩte nĩ ūndũ wa Gĩathĩ kĩu† makĩigua atĩ Jesũ aarĩ njĩra-inĩ

* 12:3 Mariamu nĩonanirie wendo mũnene nĩ ūndũ wa gũtiĩrĩra Jesũ maguta macio nyarĩrĩ, na kũmũhuura na njuĩrĩ ciake. † 12:12 Andũ aingĩ mũno nĩmookaga gũkũngũra Gĩathĩ kĩa Bathaka.

agĩthiĩ Jerusalemu. ¹³ Magĩkuua mĩkĩndũ,[‡] magĩthiĩ namo kũmũtũnga, makĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Hosana!”

“Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũgũũka na rĩitwa rĩa Mwathani!”

“Kũrathimwo-rĩ, nĩ Mũthamaki wa Isiraeli!”

¹⁴ Nake Jesũ akĩona njaũ ya ndigiri, akĩmĩkarĩra, o ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ,

¹⁵ “Tiga gwĩtigĩra, wee Mwarĩ wa Zayuni;
ta rora, mũthamaki waku nĩarooka,
aikarĩire njaũ ya ndigiri.”

¹⁶ Arutwo ake matiambĩte gũtaũkĩrwo nĩ gĩtũmi kĩa maũndũ macio. No Jesũ aarĩkia kũgoocithio nĩguo maataũkĩrwo atĩ maũndũ macio maandĩkitwo nĩ ũndũ wake, na atĩ ũguo noguo maamwĩkĩte.

¹⁷ Nakĩo gĩkundi kĩa andũ kĩrĩa kĩarĩ nake rĩrĩa eetire Lazaro oime mbĩrĩra-inĩ na akĩmũriũkia kuuma kũrĩ arĩa akuũ gĩgĩthiĩ na mbere kũmemerekia ũhoru ũcio. ¹⁸ Andũ aingĩ magĩũka gũtũnga Jesũ nĩ ũndũ nĩmaiguĩte atĩ nĩaringĩte kĩama kũ. ¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio Afarisai makĩirana atĩrĩ, “Ta kĩonei tũtirĩ ũndũ tũreeka. Onei ũrĩa andũ othe mamũrũmĩrĩre!”

Jesũ Kũratha Ũhoru wa Gĩkuũ Gĩake

²⁰ Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ na Ayunani gatagatĩ-inĩ ka arĩa maathiĩte gũthathaiya Ngai Gĩathĩ-inĩ kũ. ²¹ Nao magĩũka kũrĩ Filipu, ũrĩa woimĩte itũũra rĩa Bethisaida kũu Galili, marĩ na ihooya, makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuri ũyũ, no twende kuona Jesũ.” ²² Nake Filipu agĩthiĩ akĩra Anderea ũhoru ũcio, nao eerĩ magĩthiĩ makĩra Jesũ.

²³ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ihinda nĩrĩkinyu Mũrũ wa Mũndũ agoocithio. ²⁴ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, tiga hĩndĩ ya ngano yambire kũgũa tĩiri-inĩ ikue-rĩ, itũũraga ĩrĩ iiki. No ĩngĩkua, nĩciaraga maciaro maingĩ. ²⁵ Mũndũ ũrĩa wendete muoyo wake nĩakoorwo nĩguo, na mũndũ ũrĩa ũthũire muoyo wake arĩ gũkũ thĩ, nĩakaũtũuria nginya muoyo wa tene na tene. ²⁶ ũrĩa wothe ũndungatagĩra no nginya anũmĩrĩre, nĩgeetha harĩa ndĩ o nayo ndungata yakwa ĩgaakorwo ho. ũrĩa ũndungatagĩra-rĩ, nake Baba nĩarĩmũtĩiaga.

²⁷ “Rĩu ngoro yakwa nĩratangĩka, na nĩ ngũkiuga atĩa? Njuge, ‘Baba honokia harĩ ihinda rĩrĩ?’ Aca, gĩtũmi gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmĩte nginyie ihinda rĩrĩ. ²⁸ Baba, goocithia rĩitwa rĩaku!”

Hĩndĩ ĩyo mũgambo ũkiuma igũrũ ũkiuga atĩrĩ, “Nĩndĩrĩgoocithĩte na no ngũrĩgoocithia o rĩngĩ.”

²⁹ Nakĩo gĩkundi kĩa andũ kĩrĩa kĩarĩ ho na gĩkĩgua ũguo, gĩkiuga atĩ mũgambo ũcio nĩwarurumaga; nao arĩa angĩ makiuga atĩ nĩ mũraika wamwarĩra.

³⁰ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mũgambo ũcio ndũnaaria nĩ ũndũ wakwa, no waria nĩ ũndũ wanyu. ³¹ Hĩndĩ nĩ nginyu thĩ ĩno ĩtũrwo ciira; nake mũnene wa thĩ ĩno nĩekũingatwo. ³² No nĩ ndaarĩkia kũhaicio igũrũ kuuma thĩ, nĩngaguucĩrĩra andũ othe harĩ nĩ.” ³³ Oigire ũguo nĩgeetha onanie gĩkuũ kĩrĩa agaakua.

³⁴ Gĩkundi kũ gĩkiuga atĩrĩ, “Nĩtũiguĩte kuuma Watho-inĩ atĩ Kristũ egũtũũra tene na tene, nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ atĩa ũguo woiga atĩ ‘Mũrũ wa Mũndũ no nginya ahaicio igũrũ?’ ũcio ‘Mũrũ wa Mũndũ’ nũ?”

³⁵ Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũgũkorwo na ũtheri ihinda rĩngĩ inini. Thiiagai rĩrĩa mũrĩ na ũtheri, nduma ĩtanamũtumanĩra. Mũndũ ũrĩa ũthiiaaga na nduma ndamenyaga kũrĩa arathiĩ.

³⁶ Mwĩhokagei ũtheri hĩndĩ ĩrĩa mũrĩ naguo, nĩgeetha mũtuĩke ciana cia ũtheri.” Nake Jesũ aarĩkia kwaria, akĩmehitha, agĩthiĩra.

Ayahudi gũthiĩ na Mbere na kwaga Gwĩtikia

³⁷ O na thuutha wa Jesũ kũringa ciana icio ciothe makĩonaga-rĩ, matiigana kũmwĩtikia. ³⁸ ũndũ ũcio warĩ wa kũhingia kiugo kĩa Isaia ũrĩa mũnabii kĩrĩa kũragia atĩrĩ:

“Mwathani, nũ wĩtikĩte ũhoru witũ,
nakuo guoko kwa Mwathani kũguũrĩrio ũ?”

³⁹ Nĩ ũndũ ũcio matingĩetĩkirie, nĩ tondũ Isaia nĩoigĩte handũ hangĩ atĩrĩ:

[‡] 12:13 Mĩkĩndũ yatũmagĩrwo gũkũngũra ũhootani.

⁴⁰ “Nĩamatuĩte atumumu,
na akoomia ngoro ciao,
nĩgeetha matikoone na maitho mao,
kana mataũkĩrwo ngoro-inĩ ciao,
o na kana magarũrũke, na nĩ ndĩmahonie.”

⁴¹ Isaia oigire ũguo nĩ ũndũ nĩoneete riiri wa Jesũ, na akĩaria ũhoru wake.

⁴² No o na gũtariĩ o ũguo, aingĩ o na gatagatĩ ka atongoria a Ayahudi nĩmamwĩtikirie. No nĩ ũndũ wa Afarisai, matingĩoimbũrire wĩtikio wao nĩ gwĩtigĩra matikaingatwo thunagogi; ⁴³ nĩgũkorwo nĩmendete kũgoocwo nĩ andũ gũkĩra kũgoocwo nĩ Ngai.

⁴⁴ Jesũ agĩcooka akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũnjĩtikĩtie, to nĩ nyiki etĩkĩtie, no etĩkĩtie o na ũrĩa wandũmire. ⁴⁵ Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ ũcio andora, onaga ũrĩa wandũmire.

⁴⁶ Nĩ njũkĩte gũkũ thĩ ndĩ ũtheri, nĩgeetha gũtikagĩe o na ũmwe ũnjĩtikĩtie ũngĩkara nduma-inĩ.

⁴⁷ “Ha ũhoru wa mũndũ ũrĩa ũiguaga ũhoru wakwa no akaaga kũũhingia, ndikũmũtuĩra ciira; nĩgũkorwo ndiokire gũtuĩra andũ a thĩ ciira, no ndokire kũmahonokia. ⁴⁸ Mũtuanĩri ciira arĩ ho, harĩ mũndũ ũrĩa ũndegaga na akaaga gwĩtikĩra ciugo ciakwa; kiugo kũ ndaaririe nĩkĩo gĩkaamũtuĩra ciira mũthenya wa mũthia. ⁴⁹ Nĩgũkorwo ndiaririe ndĩrĩte nĩ mwene, no Baba ũrĩa wandũmire nĩwe wanjathire ũrĩa ingiuga, na ũrĩa ingĩaria. ⁵⁰ Nĩnjũũ atĩ rĩathani rĩake rĩkinyagia mũndũ muoyo-inĩ wa tene na tene. Nĩ ũndũ ũcio ũhoru ũrĩa wotha njaragia no ũrĩa Baba anjĩrĩte njarie.”

13

Jesũ Gũthambia Arutwo ake Nyarĩrĩ

¹ Na rĩrĩ, gwatigĩtie o hanini Gĩathĩ kĩa Bathaka gĩkinye. Jesũ nĩamenyete atĩ ihinda rĩake rĩa kuuma gũkũ thĩ athĩrĩ kũrĩ Ithe nĩriakinyĩte. Na tondũ nĩendete arĩa maarĩ ake gũkũ thĩ, akĩmoonia ũrĩa aamendete nginya kĩrĩkĩro.

² Na rĩrĩa maarĩaga irio cia hwaĩ-inĩ, Mũcukani nĩarĩkĩtie gwĩkĩra ngoro-inĩ ya Judasi Isikariota, mũrũ wa Simoni, meciiria ma gũkunyanĩra Jesũ, ³ Jesũ nĩamenyete atĩ Ithe nĩamũheete ũhoti wa maũndũ mothe, na atĩ oimĩte kũrĩ Ngai, na acookaga kũrĩ o Ngai; ⁴ nĩ ũndũ ũcio Jesũ agĩũkĩra, akiuma hau maarĩagĩra, akĩruta nguo yake ya igũrũ, akĩoya taurũ, akĩioha njohero. ⁵ Thuutha wa ũguo, agĩitĩrĩra maaĩ kĩa-inĩ na akĩambĩrĩra gũthambia arutwo ake nyarĩrĩ, akĩmagiragia na taurũ ĩyo eyohete njohero.

⁶ Na aakinya harĩ Simoni Petero, Petero akĩmũũria atĩrĩ, “Hĩ, Mwathani, wee nĩwe ũgũũthambia nyarĩrĩ?”

⁷ Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndũngĩmenya ũrĩa ndĩreka rĩu, no thuutha-inĩ nĩũrĩmenya.”

⁸ Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, wee ndũrĩ hĩndĩ ũngĩthambia nyarĩrĩ ciakwa.”

Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Itangĩgũthambia, ndũngĩgĩa ngwatanĩro na nĩ.”

⁹ Simoni Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, ndũgaathambie o nyarĩrĩ ciiki, no gũthambie moko o na mũtwe!”

¹⁰ Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ wĩthambĩte mwĩrĩ abatairio nĩ gwĩthamba o nyarĩrĩ ciiki; mwĩrĩ wake wotha nĩ mũtheru. Na inyuĩ mwĩrĩ atheru, o na gũtuĩka ti inyuothe.” ¹¹ Nĩgũkorwo nĩamenyete ũrĩa ũkaamũkunyanĩra, na nĩkĩo oigire atĩ ti othe maarĩ atheru.

¹² Aarĩkia kũmathambia nyarĩrĩ, akĩhumba nguo yake ya igũrũ, na agĩcooka harĩa aikarĩte. Akĩmooria atĩrĩ, “Nĩmwataũkĩrwo nĩ ũguo ndamwĩka? ¹³ Mũnjĩtaga ‘Mũrutani’ na ‘Mwathani’, na ũguo nĩguo kũrĩ, nĩgũkorwo ũguo nĩguo ndĩ. ¹⁴ Na rĩrĩ, kuona atĩ Nĩ, Mwathani na Mũrutani wanyu, nĩdamũthambia nyarĩrĩ-rĩ, o na inyuĩ nĩmwagĩrĩrwo mũthambanagie nyarĩrĩ mũndũ na ũrĩa ũngĩ.

¹⁵ Nĩndamuonia kĩonereria nĩguo mwĩkage o ta ũguo ndamwĩka. ¹⁶ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, gũtirĩ ndungata nene gũkĩra mwathi wayo, kana mũtũmwo agakĩra ũrĩa ũmũtũmĩte. ¹⁷ Kuona atĩ rĩu nĩmũmenyete maũndũ maya, nĩmũrĩrathimagwo mwameka.

Jesũ Kũratha ũhoru wa Gũkunyanĩrwo Gwake

¹⁸ “Ndiraaria ũhoru wanyu inyuothe; nĩnjũũ arĩa thuurĩte. No ũhoru ũyũ nĩ wa kũhingia maandĩko marĩa moigĩte atĩrĩ, ‘O ũrĩa tũrĩanagĩra irio nake nĩangarũrũkĩte.’

¹⁹ “Ndĩramwĩra maũndũ maya rĩu matanekĩka, nĩgeetha hĩndĩ ĩrĩa marĩkĩka mũrĩnjĩtikia atĩ nĩ nĩ nĩ we. ²⁰ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũrĩa wothe wamũkagĩra mũndũ ũrĩa ndũmĩte nĩ nĩ mwene aamũkagĩra; na ũrĩa wothe ũnyamũkagĩra, aamũkagĩra ũrĩa wandũmire.”

²¹ Jesũ aarĩkia kuuga ũguo, agĩtangĩka ngoro na akiumbũra atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũmwe wanyu nĩekũngunyanĩra.”

²² Nao arutwo ake makĩambĩrĩria kũrorana marigĩtwo nũũ gatagatĩ-inĩ kao aaragia ũhoru wake. ²³ Ũmwe wao, mũrutwo ũrĩa Jesũ endete, aikarĩte thĩ etiiranĩtie na Jesũ. ²⁴ Nake Simoni Petero akĩheneria mũrutwo ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta mũũrie araaria ũhoru wa ũ.”

²⁵ Nake mũrutwo ũcio, agĩtiirania na Jesũ na akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, ũcio nũũ ũraaria ũhoru wake?”

²⁶ Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũrĩa ngũhe kĩenyũ gĩkĩ kĩa mũgate ndaarĩkia gũgĩtobokia thubu-inĩ.” Na aarĩkia gũtobokia kĩenyũ kĩa mũgate thubu-inĩ, agĩkĩhe Judasi Isikariota mũrũ wa Simoni. ²⁷ Judasi aarĩkia kũrĩa mũgate ũcio, Mũcukani akĩmũingĩra.

Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũrĩa ũkiriĩ gwĩka-rĩ, ĩka narua.” ²⁸ No gũtirĩ o na ũmwe warĩ metha-inĩ wataũkĩirwo nĩ gĩtũmi kĩa Jesũ kũmwĩra ũguo. ²⁹ Na tondũ Judasi nĩwe waigaga mbeeca-rĩ, amwe magĩĩciiria Jesũ aamwĩraga agũre kĩrĩa kĩabataraĩtie nĩ ũndũ wa Gĩathĩ, kana aheane kĩndũ nĩ ũndũ wa arĩa athĩni. ³⁰ Nake Judasi aarĩkia kwamũkĩra mũgate ũcio, akiuma nja. Na kwarĩ ũtukũ.

Jesũ Kũratha atĩ Petero Nĩekũmũkaana

³¹ Na Judasi aarĩkia gũthĩĩ, Jesũ akiuga atĩrĩ, “Rĩu Mũrũ wa Mũndũ nĩagoocithĩtio, nake Ngai nĩagoocithĩtio arĩ thĩinĩ wake. ³² Angĩkorwo Ngai nĩagoocithĩtio thĩinĩ wake, Ngai nĩekũgoocithia Mũriũ arĩ thĩinĩ wake mwene, na amũgoocithie o narua.

³³ “Ciana ciakwa, ngũkorwo na inyuĩ o gwa kahinda kanini. Nĩmũkanjaria, na o ta ũrĩa ndeerire Ayahudi, no taguo ngũmwĩra: Kũrĩa ndĩrathiĩ, inyuĩ mũtingĩhota gũũka.

³⁴ “Ngũmũhe rĩathani rĩerũ: Endanagai mũndũ na ũrĩa ũngĩ. O ta ũrĩa ndĩmwendete, o na inyuĩ no nginya mwendanage mũndũ na ũrĩa ũngĩ. ³⁵ ũndũ ũyũ nĩguo ũrĩmenyithagia andũ othe atĩ mũrĩ arutwo akwa, mũngĩendana mũndũ na ũrĩa ũngĩ.”

³⁶ Simoni Petero akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani nĩ kũ ũgũthĩ?”

Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kũrĩa ngũthĩĩ, mũtingĩhota kũnũmĩrĩra rĩu, no nĩmũrĩnũmĩrĩra thuutha-inĩ.”

³⁷ Petero akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani nĩ kĩĩ kĩngĩgĩria ngũrũmĩrĩre rĩu? Nĩ nĩngũruta muoyo wakwa nĩ ũndũ waku.”

³⁸ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Atĩ no ũrute muoyo waku nĩ ũndũ wakwa? Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, ngũkũ ĩtanakũga, nĩũrĩngaana maita matatũ!”

14

Jesũ Kũũmĩrĩria Arutwo Ake

¹ “Mũtigatangĩke ngoro, mwĩhokei Ngai; o na nĩ mũnjĩhoke. ² Thĩinĩ wa nyũmba ya Baba kũrĩ na ciikaro nyingĩ; gũtangĩrĩ ũguo ingĩrĩ kũmwĩra. Nĩngũthĩĩ kuo kũmũthondekera handũ. ³ Na ndathĩĩ na ndamũthondekera handũ-rĩ, nĩngacooka ndĩmũgĩire nĩgeetha o na inyuĩ mũkoragwo harĩa ndĩ. ⁴ Njĩra ya kũrĩa ndĩrathiĩ inyuĩ nĩmũmũĩ.”

Jesũ Nĩwe Njĩra ya Gũthĩĩ kũrĩ Baba

⁵ Nake Toma akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ithuĩ tũtiũĩ kũrĩa ũgũthĩĩ, nĩ ũndũ ũcio-rĩ, njĩra tũngĩkĩmĩmenya atĩa?”

⁶ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ njĩra, na nĩ nĩ ũhoru ũrĩa wa ma, na nĩ nĩ muoyo. Gũtirĩ mũndũ ũkinyaga kũrĩ Baba atagereire harĩ nĩ. ⁷ Korwo nĩmũũmenyete kũna, no mũmenye Baba o nake. Kuuma rĩu, nĩmũmũĩ na nĩ mũmuonetel!”

⁸ Filipu akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, tuonie Baba na ithuĩ nĩtũkũiganĩra.”

⁹ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Filipu, ndũrĩ wamenya o na thuutha wa gũkorwo na inyuĩ ihinda iraihu ũguo? Mũndũ ũrĩa wothe ũnyonete nĩonete Baba. ũngĩkiuga atĩa atĩ, ‘Tuonie Baba?’ ¹⁰ Kaĩ ũtetĩkĩtie atĩ nĩ ndĩ thĩinĩ wa Baba, na atĩ Baba arĩ thĩinĩ wakwa? Ciugo iria ndĩmwĩraga ti ciakwa

nĩ mwene; no Baba ũrĩa ũtũũraga thĩinĩ wakwa, nĩwe ũraruta wĩra wake. ¹¹ Njĩtikiai rĩrĩa nguuga atĩ ndĩ thĩinĩ wa Baba, nake Baba arĩ thĩinĩ wakwa; kana mũgĩtikie nĩ ũndũ wa ũira wa ciana iria ningaga. ¹² Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ ũrĩa wothē ũnjĩtikĩtie, nĩarĩkaga maũndũ marĩa njĩkaga. Na nĩageeka o na maũndũ manene kũrĩ macio, tondũ ndĩrathĩĩ kũrĩ Baba. ¹³ Na ũrĩa wothē mũkahooya, nĩngawĩka thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa, nĩgeetha Mũriũ arehere Baba riiri. ¹⁴ Mwahooya ũndũ o wothē thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa, nĩndĩrĩwĩkaga.

Jesũ Kwĩranĩra Roho Mũtheru

¹⁵ “Angĩkorwo nĩmũnyendete, nĩmũriathĩkagĩra ũrĩa ndĩmwathĩte. ¹⁶ Na nĩ nĩngahooya Baba, nake nĩakamũhe Mũteithia ũngĩ aikarage na inyuĩ nginya tene, ¹⁷ nake nĩwe Roho ũrĩa wa ma. Nao andũ a gũkũ thĩ matingĩmwĩtikĩra tondũ matimuonaga na matimũũ. No inyuĩ nĩmũmũ nĩgũkorwo atũũranagia na inyuĩ, na aikaraga thĩinĩ wanyu. ¹⁸ Ndikũmũtiga ta ciana cia ngoriai, nĩngũũka kũrĩ inyuĩ. ¹⁹ Thuutha wa ihinda inyinyi, thĩ ndĩgũcoka kũnyona, no inyuĩ nĩmũrĩnyonaga. Tondũ nĩndũũraga muoyo, o na inyuĩ nĩmũgũtũũra muoyo. ²⁰ Mũthenya ũcio nĩmũkamenya atĩ nĩ ndĩ thĩinĩ wa Baba, na inyuĩ mũrĩ thĩinĩ wakwa, na nĩ ndĩ thĩinĩ wanyu. ²¹ ũrĩa wothē ũiguaga maathani makwa na akamaathĩkĩra, ũcio nĩwe ũnyendete. Nake ũcio ũnyendete nĩarĩendagwo nĩ Baba, o na nĩ nĩndĩmwendaga na ndĩonithanagie kũrĩ we.”

²² Nake Judasi (no ti Isikariota) akiuga atĩrĩ, “No rĩrĩ Mwathani, nĩ kĩ gĩgũtũma wĩonithanie kũrĩ ithuĩ na ti kũrĩ andũ a gũkũ thĩ?”

²³ Nake Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “Mũndũ o wothē ũnyendete nĩarĩathĩkagĩra ũrutani wakwa. Baba nake nĩarĩmwendaga, na nĩtũrĩũkaga kũrĩ we tũtũũranagie nake. ²⁴ ũrĩa ũtanyendete ndathĩkagĩra ũrutani wakwa. Ciugo icio mũiguaga ti ciakwa nĩ mwene; nĩ cia Baba ũrĩa wandũmire.

²⁵ “Maũndũ maya mothe ndamwarĩria tũrĩ o na inyuĩ. ²⁶ No rĩrĩ, we Mũteithia, na nĩwe Roho Mũtheru, ũrĩa Baba agaatumũ thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa, nĩakamũruta maũndũ mothe na amũiriranie ũrĩa wothē ndĩmwĩrite. ²⁷ Thayũ nĩguo ngũmũtigĩra; thayũ wakwa nĩguo ndaamũhe. Ndikũmũhe thayũ ta ũrĩa ũheanagwo nĩ andũ a gũkũ thĩ. Mũtigatangĩke ngoro kana mwĩtigĩre.

²⁸ “Inyuĩ nĩmwaiguire ngiuga atĩrĩ, ‘Nĩngũthĩ na nĩngacooka njũke kũrĩ inyuĩ rĩngĩ.’ Angĩkorwo nĩmũnyendete-rĩ, no mũkene tondũ ndĩrathĩĩ kũrĩ Baba, nĩgũkorwo Baba nĩ mũnene kũrĩ nĩ. ²⁹ Ndamwĩra maũndũ macio o rĩu matanekĩka nĩgeetha rĩrĩa magekĩka mũgeetikia. ³⁰ Ndikũmwarĩria ũhoru ũyũ ihinda iraaya, nĩgũkorwo mũnene wa gũkũ thĩ nĩarooka. We ndarĩ na hinya wa kũnjatha, ³¹ no andũ a gũkũ thĩ no nginya mamenye atĩ nĩnyendete Baba, na atĩ njĩkaga o ũrĩa Baba anjathĩte.

“Ŭkai rĩu; nĩtũthĩĩ.

15

Mũthabibũ na Honge

¹ “Nĩ nĩ nĩ mũthabibũ ũrĩa wa ma nake Baba nĩwe mũrĩmĩri. ² Rũhonge o ruothe rũrĩ thĩinĩ wakwa rũtaciara nĩarũtemaga akarweheria. Naruo rũhonge o ruothe rũrĩa rũciaraga nĩarũceehaga nĩguo rũciare maciaro maingĩ makĩria. ³ Inyuĩ o na rĩu mũrĩ atheru nĩ ũndũ wa ũhoru ũrĩa ndĩmũheete. ⁴ Ikaragai thĩinĩ wakwa na nĩ nĩndĩrĩkaraga thĩinĩ wanyu. Gũtirĩ rũhonge rũngĩciara maciaro rũrĩ rwiki; no nginya rũikare thĩinĩ wa mũthabibũ. O na inyuĩ mũtingĩciara maciaro mũtangĩkara thĩinĩ wakwa.

⁵ “Nĩ nĩ mũthabibũ, na inyuĩ mũrĩ honge. Mũndũ angĩkara thĩinĩ wakwa na nĩ njikare thĩinĩ wake, nĩarĩciaraga maciaro maingĩ; tondũ mũtarĩ hamwe na nĩ mũtirĩ ũndũ mũngĩhota gwĩka. ⁶ Mũndũ o wothē angĩaga gũikara thĩinĩ wakwa-rĩ, atariĩ o ta rũhonge rũrĩa rũteagwo rũkooma; honge icio nĩkũnganio ciunganagio, igaikio mwaki-inĩ ikahĩa. ⁷ Mũngĩkara thĩinĩ wakwa, nacio ciugo ciakwa ciikare thĩinĩ wanyu, hooyai o kĩrĩa gĩothe mũngĩenda, na nĩmũkũheo kĩo. ⁸ ũndũ ũrĩa ũngĩgoocithia Baba nĩ atĩ, mũciarage maciaro maingĩ nĩguo mwĩonanie mũrĩ arutwo akwa.

⁹ “O ta ũrĩa Baba anyendete, ũguo noguo na nĩ ndĩmwendete. Rĩu-rĩ, ikaragai o wendo-inĩ wakwa. ¹⁰ Mũngĩathĩkĩra maathani makwa-rĩ, nĩmũrĩkaraga wendo-inĩ wakwa o ta ũrĩa nĩ njathĩkĩire maathani ma Baba na ngaikara wendo-inĩ wake. ¹¹ Ndamwĩra maũndũ macio nĩguo gĩkeno gĩakwa kĩgĩe thĩinĩ wanyu, nakĩo gĩkeno kĩanyu gĩkinyanĩre. ¹² Rĩathani rĩakwa nĩ rĩrĩ: Endanagai inyuĩ

ene, o ta ūrĩa nĩ ndĩmwendete. ¹³ Gūtĩrĩ mũndũ ūrĩ wendo mūnene kūrĩ ūyũ, atĩ mũndũ no arute muoyo wake nĩ ūndũ wa arata ake. ¹⁴ Inyuĩ mūrĩ arata akwa, mūngĩka ūrĩa ndĩmwathĩte. ¹⁵ Ndigũcoka kũmwĩta ndungata, tondũ ndungata ndĩmenyaga ūrĩa mūmĩathi areeka; no inyuĩ ndĩmwĩtĩte arata nĩgũkorwo maũndũ marĩa mothe ndĩrutĩte kuuma kūrĩ Baba nĩndĩmūmenyithĩte. ¹⁶ Ti inyuĩ mwathuurire, no nĩ nĩ ndamũthuurire, na ngĩmwamũra mũthĩ mūgaciare maciaro, namo maciaro macio matũũre. Nake Baba nĩakamũhe kĩrĩa gĩothe mũkahooya thĩnĩ wa rĩitwa rĩakwa. ¹⁷ Rĩĩrĩ nĩrĩo rĩathani rĩakwa: Endanagai.

Andũ a Thĩ Gũthũũra Arutwo

¹⁸ “Andũ a thĩ mangĩmũthũũra, menyai atĩ nĩ nĩ maambire gũthũũra. ¹⁹ Korwo mūrĩ a gũkũ thĩ, andũ a thĩ no mamwende ta mūrĩ ao. No rĩrĩ, inyuĩ mūtĩrĩ a gũkũ thĩ, no nĩndĩmũthuurĩte kuuma kūrĩ andũ a thĩ. Nĩkĩo andũ a thĩ mamũthũũre. ²⁰ Ririkanai ūhoru ūrĩa ndamwĩrĩre atĩrĩ, ‘Gūtĩrĩ ndungata nene gũkĩra mūmĩathi.’ Angĩkorwo nĩ nĩmanyariĩre, o na inyuĩ nĩmakamũnyarira. Angĩkorwo nĩmathĩkĩre ūrutani wakwa o na wanyu nĩmakawathĩkĩra. ²¹ Nao makaamwĩka ūguo nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩakwa, nĩgũkorwo matiũ ūrĩa wandũmire.

²² “Korwo ndiokire ngĩmahe ūhoru, matingĩamenyire nĩ ehia. No rĩu matĩrĩ na kĩgwatio nĩ ūndũ wa mehia mao. ²³ Mũndũ ūrĩa ūũthũũrĩte, nĩathũũire Baba o nake. ²⁴ Korwo ndiĩkĩte gatagatĩ-inĩ kao maũndũ marĩa matarĩ mekwo nĩ mũndũ ūngĩ matingĩamenyire nĩ ehia. No rĩu nĩmonete ciama ici, no no maathũire na magathũũra Baba. ²⁵ No nĩgeetha kũhingio ūrĩa kwandĩkitwo Watho-inĩ wao atĩrĩ, ‘Nĩmathũũrĩre hatarĩ gĩtũmi.’

²⁶ “Hĩndĩ ĩrĩa Mũteithia agooka, ūrĩa ngaamūtũmĩra kuuma kūrĩ Baba, na nĩwe Roho wa ma ūrĩa uumaga kūrĩ Baba, we nĩakaheana ūira wakwa. ²⁷ Na o na inyuĩ no nginya mũkaaruta ūira, tondũ mūtũũrĩte na nĩ kuuma o kĩambĩrĩria.

16

¹ “Ndamwĩra maũndũ macio mothe nĩgeetha mūtikanae gūtiganĩria wĩtikio. ² Nĩmakamũingata thunagogi-inĩ; na ūhoru wa ma nĩ atĩ, kūrĩ hĩndĩ ĩgũũka rĩrĩa mũndũ o wothe ūkaamũũraga ageciiragia atĩ nĩ Ngai aratungatĩra. ³ Mageekaga maũndũ macio nĩ ūndũ matimenyete Baba o na kana makaamenya. ⁴ Ndamwĩra maũndũ macio nĩgeetha hĩndĩ ĩyo yakinya mũkaaririkana atĩ nĩndamwĩrĩte. Ndiamwĩrĩre maũndũ macio kĩambĩrĩria-inĩ tondũ ndaari hamwe na inyuĩ.

Wĩra wa Roho Mũtheru

⁵ “Rĩu nĩngũthĩ kūrĩ ūrĩa wandũmire. No gūtĩrĩ o na ūmwe wanyu ūranjũũria atĩrĩ, ‘Ūrathĩ kũ?’ ⁶ Mwaiyũrwo nĩ kĩeha nĩ tondũ nĩndamwĩra maũndũ macio. ⁷ No ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩ kwagĩrĩre nĩ thĩ nĩ ūndũ wanyu. Tondũ ndaaga gũthĩ, Mũteithia ndagooka kūrĩ inyuĩ. No ndaathĩ, nĩngamūtũma oke kūrĩ inyuĩ. ⁸ Nake oka, nĩakaiguithia andũ a gũkũ thĩ ūrĩa mahĩtĩte ūhoru-inĩ wa mehia, na ūhoru-inĩ wa ūthingu, o na ūhoru-inĩ wa ciira: ⁹ Nĩmahĩtĩte ūhoru-inĩ wa mehia, nĩgũkorwo andũ matinjĩtikĩte; ¹⁰ nĩmahĩtĩte ūhoru-inĩ wa ūthingu, nĩgũkorwo ndĩrathĩ kūrĩ Baba kūrĩa mūtangĩcoka kũnyona; ¹¹ na nĩmahĩtĩte ūhoru-inĩ wa ciira tondũ mūnene wa gũkũ thĩ nĩarĩkĩte gũtũrwo ciira.

¹² “Ndĩ na maũndũ mangĩ maingĩ ma kũmwĩra, makĩria ya marĩa mūngĩhota kũmĩrĩria rĩu. ¹³ No rĩrĩ, Roho Mũtheru ūcio wa ma oka, nĩakamūtongoria ūhoru-inĩ ūrĩa wa ma wothe. Ndakaaragia ūhoru wake mwene; akaaragia ūhoru wa maũndũ marĩa aigũite, ningĩ nĩakamwĩra ūhoru wa maũndũ marĩa magooka thuutha. ¹⁴ Nĩakangoocithia nĩgũkorwo nĩakamūmenyithia ūhoru wakwa ūrĩa arutĩte kuuma kūrĩ nĩ. ¹⁵ Maũndũ mothe ma Baba nĩ makwa. Nĩkĩo ndamwĩra atĩ Roho nĩakamūmenyithia ūhoru wakwa ūrĩa arutĩte kuuma kūrĩ nĩ, mūmenye.

¹⁶ “Thuutha wa kahinda kanini mūtikũnyona rĩngĩ na ningĩ thuutha wa kahinda kanini nĩmũkũnyona.”

Kĩeha kĩa Arutwo nĩ Gĩgũtũka Gĩkeno

¹⁷ Amwe a arutwo ake makĩũrania atĩrĩ, “Arenda kuuga atĩa rĩrĩa aroiga atĩ, ‘Thuutha wa kahinda kanini mūtikũnyona rĩngĩ na ningĩ atĩ thuutha wa kahinda kanini nĩmũkũnyona’, ningĩ atĩ ‘Tondũ

ndirathiĩ kũrĩ Baba?” ¹⁸ Magĩthiĩ na mbere kũũrania atĩrĩ, “Arenda kuuga atĩa rĩrĩa aroiga atĩ, ‘Kahinda kanini?’ Ithuĩ tũtiramenya ũrĩa aroiga.”

¹⁹ Nake Jesũ akĩona atĩ nĩmendaga kũmũũria ũhoru ũcio, nĩ ũndũ ũcio akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ kũũrania mũrorania ũrĩa ngwendaga kuuga rĩrĩa njugire atĩ ‘Thuutha wa kahinda kanini nĩmũkũnyona rĩngĩ, na ningĩ thuutha wa kahinda kanini nĩmũkũnyona?’ ²⁰ Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũkaarĩra na mũcaka rĩrĩa andũ a thĩ marakena. Inyuĩ mũkanyitwo nĩ kĩa, no kĩa, kĩanyu nĩgĩkagarũrũka gĩtuĩke gĩkeno. ²¹ Mũndũ-wa-nja agĩciara nĩakoragwo na ruo tondũ hĩndĩ yake nĩ nginyu; no aarĩkia gũciara kaana, akariganĩrwo nĩ ruo nĩ ũndũ wa gũkena nĩgũkorwo kaana nĩ gaaciarwo gũkũ thĩ. ²² O na inyuĩ noguo: Rĩu nĩ ihinda rĩanyu rĩa kĩa, no nĩngamuona rĩngĩ na nĩmũgakena, na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũkaamũtunya gĩkeno kũ. ²³ Mũthenya ũcio wakinya mũtigacooka kũnjũũria ũndũ o na ũrĩkũ. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, Baba nĩakamũhe kĩrĩa gĩothe mũkaahooya thĩnĩ wa rĩitwa rĩakwa. ²⁴ Nginyagia rĩu mũtirĩ mwahooya ũndũ thĩnĩ wa rĩitwa rĩakwa. Hooyai na nĩmũkũheo, nĩguo gĩkeno kĩanyu gĩkinyanĩre.

²⁵ “O na gũtuĩka ngoretwo ngĩaria na ngerekano-rĩ, hĩndĩ nĩroka rĩrĩa itagacooka kũmwarĩria na njĩra iyo, no ngaamwĩraga ũhoru wa Baba itekũhithĩrĩa. ²⁶ Mũthenya ũcio nĩmũkahooyaga thĩnĩ wa rĩitwa rĩakwa. Ndiroiga atĩ nĩngahooyaga Baba ithenya rĩanyu. ²⁷ No rĩrĩ, Baba we mwene nĩamwendete, nĩgũkorwo inyuĩ nĩmũnyendete, na nĩmwĩtikĩtie atĩ ndoimire kũrĩ Ngai. ²⁸ Nĩ ndoimire kũrĩ Baba, ngĩũka gũkũ thĩ; na rĩu nĩnguuma gũkũ thĩ, njooke kũrĩ Baba.”

²⁹ Hĩndĩ iyo arutwo a Jesũ makiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩũratũhe ũhoru wega, ũtekwaria na ngerekano. ³⁰ Rĩu nĩtwamenya atĩ wee nĩũũ maũndũ mothe, na atĩ o na ndũbataire mũndũ o na ũrĩkũ akũũrie ciũria. Ũhoru ũcio nĩwatũma twĩtikie atĩ woimĩte kũrĩ Ngai.”

³¹ Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Rĩu nĩmwetĩkia! ³² No hĩndĩ nĩroka, na nĩnginyu, rĩrĩa mũkahurunjũka, o mũndũ athĩ gwake mũciĩ. Mũkaandiga ndĩ nyiki, no ndirĩ nyiki, nĩgũkorwo Baba arĩ hamwe na nĩ.”

³³ “Ndamwĩra maũndũ macio nĩgeetha mũgĩ na thayũ thĩnĩ wakwa. Gũkũ thĩ nĩmũrĩonaga thĩina. No ũmĩrĩiai! Nĩ nĩndooretie thĩ.”

17

Jesũ Kwĩhoera

¹ Jesũ aarĩkia kuuga maũndũ macio, agĩtiira maitho akĩrora na igũrũ, akĩhooya, akiuga atĩrĩ:

“Baba hĩndĩ nĩ nginyu. Goocithia Mũrũguo, nĩguo nake Mũrũguo akũgoocithie. ² Nĩgũkorwo nĩmũheete ũhoti wa gwatha andũ othe, nĩguo arĩa othe ũmũheete amahe muoyo wa tene na tene. ³ Na rĩu ũyũ nĩguo muoyo wa tene na tene: Atĩ makũmenye, o Wee Ngai ũrĩa wa ma, na mamenye Jesũ Kristũ, ũrĩa ũtũmĩte. ⁴ Nĩngũgoocithĩtie gũkũ thĩ na ũndũ wa kũrĩkia wĩra ũrĩa waheire ndute. ⁵ Na rĩu Baba, ngoocithia ndĩ mbere yaku na riiri ũrĩa ndaarĩ naguo hamwe nawe o mbere thĩ itaanagĩa.

Jesũ Kũhoera Arutwo ake

⁶ “Nĩnguũrĩrie andũ arĩa waheire gũkũ thĩ rĩitwa rĩaku. Acio maarĩ aku; nawe ũkĩhe o, nao nĩmathĩkĩre kiugo gĩaku. ⁷ Na rĩu nĩmamenyete atĩ indo iria ciothe ũheete ciumĩte kũrĩ wee. ⁸ Nĩgũkorwo nĩndamaheire ciugo iria waheire, nao magĩciĩtikĩra. Nĩmamenyire hatarĩ nganja atĩ ndoimire kũrĩ wee, na magĩtikia atĩ wee nĩwe wandũmire. ⁹ Acio nĩo ndĩrahoera. Ndirahoera andũ a gũkũ thĩ, no ndĩrahoera arĩa ũũheete, nĩgũkorwo nĩ aku. ¹⁰ Kĩrĩa gĩothe ndĩ nakĩo nĩ gĩaku, na kĩrĩa gĩothe ũrĩ nakĩo nĩ gĩakwa. Naguo ũgooci nĩũũkĩte kũrĩ nĩ nĩ ũndũ wao. ¹¹ Ndigũkara gũkũ thĩ rĩngĩ, no-o marĩ o gũkũ thĩ, na nĩ ndĩroka kũrĩ wee. Baba Mũtheru, magitĩre na ũhoti wa rĩitwa rĩaku, rĩitwa rĩrĩa waheire, nĩgeetha matũke ũmwe o ta ũrĩa ithuĩ tũrĩ ũmwe. ¹² Rĩrĩa ndĩraarĩ nao, nĩndĩramagitagĩra na ngamamenyerera na rĩitwa rĩu waheire. Gũtirĩ o na ũmwe ũũrite o tiga ũrĩa wathĩrĩrwo kwanangwo nĩguo Maandĩko mahingio.

¹³ “Rĩu ndĩroka kũrĩ wee, no maũndũ maya ndĩroiga ndĩ o gũkũ thĩ, nĩguo maiyũrwo nĩ gĩkeno gĩakwa kĩrĩ gĩkinyanĩru kũna thĩnĩ wao. ¹⁴ Nĩndĩmaheete kiugo gĩaku, nao andũ a gũkũ thĩ

makamathũũra, nĩgũkorwo o ti a gũkũ thĩ rĩngĩ, o ta ũrĩa nĩ itarĩ wa gũkũ thĩ. ¹⁵ Ihooya rĩakwa ti ũmarute gũkũ thĩ, no nĩ atĩ ũmagitagĩre kuuma kũrĩ ũrĩa mũũru. ¹⁶ O ti a gũkũ thĩ, o ta ũrĩa o na nĩ itarĩ wakuo. ¹⁷ Maamũre, ũmatherie na ũhoru ũrĩa wa ma; ũhoru waku nĩguo ũhoru wa ma. ¹⁸ O ta ũrĩa wandũmire gũkũ thĩ, na nĩ noguo ndamatũma kũrĩ andũ a gũkũ thĩ. ¹⁹ Ndũtheretie nĩ ũndũ wao, nĩguo o nao matherio kũna nĩ ũhoru ũrĩa wa ma.

Jesũ Kũhoera Etĩkia othe

²⁰ “Nĩngĩ to aya oiki ndĩrahoera. Ndĩrahoera o na arĩa angĩ makaanjĩtikia nĩ ũndũ wa ndũmĩrĩri ya aya, ²¹ nĩguo othe matuĩke ũmwe Baba, o ta ũrĩa we ũrĩ thĩnĩ wakwa na nĩ ndĩ thĩnĩ waku. O nao marogĩa thĩnĩ witũ nĩgeetha andũ a gũkũ thĩ metĩkie atĩ nĩwe ũndũmĩte. ²² Nĩndĩmaheete riiri ũrĩa waheire, nĩguo matuĩke ũmwe o ta ũrĩa ithuĩ tũrĩ ũmwe, ²³ nĩ ndĩ thĩnĩ wao, nawe ũrĩ thĩnĩ wakwa. Marotuĩka ũmwe kũna, nĩgeetha andũ a gũkũ thĩ mamenye atĩ nĩwe wandũmire, na atĩ nĩũmendete o ta ũrĩa ũnyendete.

²⁴ “Baba, ngwenda arĩa ũũheete makorwo na nĩ harĩa ndĩ na mone riiri wakwa, riiri ũrĩa ũũheete nĩ ũndũ nĩwanyendete thĩ itanombwo.

²⁵ “Baba Mũthingu, o na gũtuĩka andũ a gũkũ thĩ matikũũĩ-rĩ, nĩ nĩngũũĩ, nao nĩ moĩ atĩ nĩwe ũndũmĩte. ²⁶ Nĩngũmenyithanĩtie kũrĩ o, na nĩngũkĩrĩrĩa gũkũmenyithania, nĩgeetha wendani ũrĩa ũnyendete nago ũikarage thĩnĩ wao na nĩguo o na nĩ mwene ngoragwo thĩnĩ wao.”

18

Jesũ Kũnyĩitwo

¹ Jesũ aarĩkia kũhooya, agĩthĩ arĩ na arutwo ake, makĩringa mũkuru wa Karũũĩ ga Kidironi. Mũrĩmo ũcio ũngĩ nĩ haarĩ na mũgũnda wa mĩtamaĩyũ, agĩtoonya ho na arutwo ake.

² Na rĩrĩ, Judasi, ũrĩa wamũkunyanĩire, nĩooĩ handũ hau, nĩ ũndũ Jesũ nĩacemanagĩria ho kaingĩ na arutwo ake. ³ Nĩ ũndũ ũcio Judasi agĩthĩ hau mũgũnda-inĩ ũcio, atongoretie mbũtũ ya thigari na anene amwe kuuma kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai. Nao nĩmakuuĩte icinga, na matawa, na indo cia mbaara.

⁴ Nake Jesũ nĩ ũndũ nĩamenyaga maũndũ marĩa mothe maakirie kũmũkora-rĩ, akiumĩra akĩmooria atĩrĩ, “Nũũ mũracaria?”

⁵ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Jesũ wa Nazarethi.”

Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ we.” (Nake Judasi ũcio wamũkunyanĩire aarũngĩ hau hamwe nao.) ⁶ Rĩrĩa Jesũ aameerire atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ we,” magĩcooka na thuutha makĩgũa thĩ.

⁷ O rĩngĩ Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Nũũ mũracaria?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Jesũ wa Nazarethi.”

⁸ Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ndamwĩra atĩ nĩ nĩ we. Akorwo nĩ nĩ mũracaria-rĩ, rekei andũ aya mathĩ.” ⁹ Gwekĩkire ũguo nĩgeetha ũhoru ũrĩa aarĩtie ũhinge, rĩrĩa oigire atĩrĩ, “Andũ arĩa waheire gũtirĩ o na ũmwe wao ndeete.”

¹⁰ Hĩndĩ iyo Simoni Petero, tondũ aarĩ na rũhiũ rwa njora, akĩrũcomora na agĩtinia gũtũ kwa ũrĩo kwa ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene. (Ndungata iyo yetagwo Maliku.)

¹¹ Nake Jesũ agĩatha Petero atĩrĩ, “Cookia rũhiũ rwaku rwa njora! Gĩkombe kĩrĩa Baba aaheete-rĩ, nĩngwaga gũkĩnyũira?”

Jesũ Gũtwarwo kwa Anasi

¹² Nayo mbũtũ iyo ya thigari na mũnene wayo, hamwe na anene acio a Ayahudi makĩnyĩita Jesũ. Makĩmuoha na ¹³ makĩamba kũmũtwara kwa Anasi, ũrĩa warĩ mũthoniwe wa Kaiafa, ũrĩa warĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene mwaka ũcio. ¹⁴ Kaiafa nĩwe wataarĩte Ayahudi atĩ no gũkorwo arĩ wega mũndũ ũmwe akuĩre andũ othe.

Petero Gũkaana Jesũ Ihinda rĩa Mbere

¹⁵ Simoni Petero marĩ na mũrutwo ũngĩ makĩrũmĩrĩra Jesũ. Na tondũ mũrutwo ũcio nĩooĩ nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, agĩtwarana na Jesũ kũu nja ya mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene. ¹⁶ No Petero agĩtigwo etereire hau nja ya kĩhingo. Nake mũrutwo ũcio ũngĩ, woĩo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, agĩcooka, akĩaria na mũirĩtu ũrĩa warĩ kĩhingo-inĩ agĩtoonyia Petero.

¹⁷ Nake mũirĩtu ũcio warĩ kĩhingo-inĩ akĩũria Petero atĩrĩ, “Kaĩ wee ũrĩ ũmwe wa arutwo a mũndũ ũyũ?”

Nake agĩcookia agĩkiuga atĩrĩ, “Aca, ndirĩ ũmwe wao.”

¹⁸ Na rĩrĩ, ndungata na thigari ciarũgamĩte irigiiciĩrie mwaki ũrĩa ciakĩtie ikiwota, tondũ kwarĩ na heho. Petero o nake aarũgamĩte hamwe nao agĩota mwaki.

Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa Mũnene kũũria Jesũ Ciũria

¹⁹ Ihinda-inĩ o rĩu, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene oragia Jesũ ũhoru wa arutwo ake na ũhoru wa ũrutani wake.

²⁰ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Niĩ njariĩrie andũ othe a thĩ itarĩ ũndũ ngũhitha, na ngarutana hĩndĩ ciothe thunagogi-inĩ o na hekarũ-inĩ, kũrĩa Ayahudi othe macemanagia. Ndirĩ ũndũ njaragia na hitho. ²¹ Ũranjũria ũguo nĩkĩ? ũria arĩa mananjigua ngĩaria. Ti-itherũ nĩmoĩ ũrĩa ndanoiga.”

²² Rĩrĩa Jesũ oigire ũguo, ũmwe wa thigari iria ciarĩ hau akĩmũgũtha rũhĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Ũguo nĩguo ũgũcookeria mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene?”

²³ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩndoiga ũũru-rĩ, heana ũira wa ũũru ũcio. No angĩkorwo ndaaria ũhoru wa ma-rĩ, wangũthĩra kĩ?” ²⁴ Nake Anasi akĩmũneana atwarwo arĩ o muohe kũrĩ Kaiafa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene.

Petero Gũkaana Jesũ rĩa Keerĩ na rĩa Gatatũ

²⁵ O hĩndĩ iyo Simoni Petero arũgamĩte agĩota mwaki, akĩũrio atĩrĩ, “Kaĩ wee ũrĩ ũmwe wa arutwo a mũndũ ũyũ?”

Nake agĩkaana, akiuga atĩrĩ, “Aca, ndirĩ ũmwe wao!”

²⁶ Ndungata ĩmwe ya mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, na yarĩ ya mbarĩ ya mũndũ ũrĩa Petero aatinĩtie gũtũ, ikĩmũũria atĩrĩ, “Na githĩ niĩ ndirakuonire mũrĩ nake hau mũgũnda-inĩ wa mĩtamaĩyũ?” ²⁷ O rĩngĩ Petero agĩkaana, na o hĩndĩ iyo ngũkũ ĩgĩkũga.

Jesũ Mbere ya Pilato

²⁸ Ningĩ Ayahudi makĩruta Jesũ gwa Kaiafa makĩmũtwara gĩkaro-inĩ kĩa Barũthi wa Kĩroma. Hĩndĩ iyo kwarĩ rũciĩnĩ tene, na nĩgeetha matikagwatwo nĩ thaahu, Ayahudi matiatoonyire gĩkaro kĩu; nĩ ũndũ nĩmendaga mahote kũrĩa gĩathĩ kĩa Bathaka. ²⁹ Nĩ ũndũ ũcio Pilato akiuma akĩmakora kũu nja akĩmooria atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ mũramũthitangĩra kĩ?”

³⁰ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Atangĩrĩ muuni watho-rĩ, tũtingĩmũrehe kũrĩ we.”

³¹ Nake Pilato akĩmeera atĩrĩ, “Kĩmuoei inyuĩ ene mũkamũciirithie kũringana na watho wanyu.”

Nao Ayahudi makĩregana na ũhoru ũcio, makiuga atĩrĩ, “Ithuĩ tũtirĩ na rũũtha rwa kũũraga mũndũ o na ũ.” ³² Maũndũ maya mekĩkire nĩgeetha ciugo iria Jesũ aarĩtie akĩonania mũthemba wa gĩkuũ kĩrĩa agaakua ihingio.

³³ Pilato agĩcooka agĩtoonya gĩkaro kĩu kĩa Barũthi, agĩta Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe mũthamaki wa Ayahudi?”

³⁴ Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ũcio nĩ woni waku, kana nĩ andũ makwĩrĩte ũhoru wakwa?”

³⁵ Nake Pilato akĩmũcookeria atĩrĩ, “Niĩ ndĩkĩrĩ Mũyahudi? Andũ anyu na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene nĩo makũneanĩte kũrĩ niĩ. Nĩ atĩa wĩkĩte?”

³⁶ Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũthamaki wakwa ti wa gũkũ thĩ. Korwo nĩ ũguo-rĩ, ndungata ciakwa nicingĩndũrĩire ndikanyitwo nĩ Ayahudi. No ũthamaki wakwa nĩ wa kuuma kũndũ kũngĩ.”

³⁷ Nake Pilato akĩmũcookeria atĩrĩ, “nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, wee ũkĩrĩ Mũthamaki!”

Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩwaria ma kuuga atĩ niĩ ndĩ Mũthamaki. Ma nĩ atĩrĩ, gĩtũmi gĩkĩ nĩkĩo gĩatũmire njiarwo, na nĩkĩo ndokire gũkũ thĩ atĩ nyumbũrage ũhoru ũrĩa wa ma. Mũndũ o wotho ũrĩ mwena wa ũhoru wa ma nĩathikagĩrĩria.”

³⁸ Nake Pilato akĩmũũria atĩrĩ, “Ũhoru wa ma nĩ ũrĩkũ?” Aarĩkia kũũria ũguo akiuma nja o rĩngĩ agĩthĩ kũrĩ Ayahudi akĩmeera atĩrĩ, “Ndirona gĩtũmi gĩa kũmũthitangĩra. ³⁹ No ningĩ nĩ mūtugo wanyu hĩndĩ ya Bathaka ndĩmuohorere mũndũ ũmwe. Nĩmũkwenda ndĩmuohorere ‘mũthamaki wa Ayahudi?’”

⁴⁰ Nao makĩanĩrĩra, magĩcookia atĩrĩ, “Aca, tũtikwenda ũcio! Tuohorere Baraba!” Na rĩrĩ, Baraba ũcio aarĩ mĩtunyani.

19

Jesũ Gũtuĩrwo kwambwo Mũtĩ-Igũrũ

¹ Hĩndĩ ĩyo Pilato akĩoya Jesũ, akĩmũhũũrithia iboko. ² Nacio thigari igĩtuma thũmbĩ ya mĩigua, ikĩmwĩkĩra mĩtwe, na ikĩmũhumba kanjũ ya rangi wa ndathi, ³ igathiiaga harĩ we o ihinda kwa ihinda, ikamũnyũrũragia ikiugaga atĩrĩ, “Ngeithi, mũthamaki wa Ayahudi!” Nacio ikamũgũthaga ũthiũ na hĩ.

⁴ O rĩngĩ Pilato akiuma nja, akĩira Ayahudi atĩrĩ, “Ta onei ngũmũruta nja ndĩmũrehe kũrĩ inyuĩ, nĩguo mũmenye atĩ nĩ ndionete ũndũ o na ũrĩkũ angĩthitangĩrwo.” ⁵ Rĩrĩa Jesũ oimire nja ekĩrĩte thũmbĩ ĩyo ya mĩigua na ehumbĩte kanjũ ĩyo ya rangi wa ndathi-rĩ, Pilato akĩmeera atĩrĩ, “Mũndũ nĩ ũyũ!”

⁶ Rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa anene o na atongoria a Ayahudi maamuonire, makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Mwambithie mũtĩ-igũrũ! Mwambithie mũtĩ-igũrũ!”

No Pilato akĩmacookeria atĩrĩ, “Muoei mũmwambe mũtĩ igũrũ arĩ inyuĩ. Ha ũhoro wakwa, ndirona ũndũ o na ũrĩkũ angĩthitangĩrwo.”

⁷ Nao Ayahudi makiuga magwatĩirie atĩrĩ, “Ithuĩ nĩtũrĩ watho; na kũringana na watho ũcio no nginya akue, tondũ nĩetuĩte Mũrũ wa Ngai.”

⁸ Rĩrĩa Pilato aigũire ũguo, agĩtigĩra mũno makĩria, ⁹ agĩcooka thĩĩnĩ wa nyũmba ĩyo ya ũthamaki. Ningĩ akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Wee-rĩ, uumĩte kũ?” Nowe Jesũ ndaigana kũmũcookeria. ¹⁰ Pilato akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ ũkũrega kũnjarĩria? Kaĩ ũtooĩ ndĩ na ũhoti wa gũkuohorithia, kana wa gũkwambithia mũtĩ igũrũ?”

¹¹ Nike Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee ndũngĩrĩ na ũhoti igũrũ rĩakwa korwo ndũheetwo guo kuuma igũrũ. Nĩ ũndũ ũcio ũrĩa ũũneanire kũrĩwe nĩwe ũrĩ na mehia marĩa manene.”

¹² Kuuma hĩndĩ ĩyo, Pilato akĩgeria kuohora Jesũ, no Ayahudi magĩthiĩ na mbere kwanĩrĩra atĩrĩ, “Ũngĩrekereria mũndũ ũyũ, wee ndũrĩ mũrata wa Kaisari. Mũndũ o wotho wĩtuaga mũthamaki nĩamenete Kaisari.”

¹³ Rĩrĩa Pilato aigũire ũguo-rĩ, akiumia Jesũ nja, na agĩkarĩra gĩtĩ kĩa mũtuanĩri ciira handũ hoĩkaine ta “Harĩa-haare-Mahiga” (na heetagwo na Kĩhibirania Gabatha). ¹⁴ Kwarĩ mũthenya wa Ihaarĩria rĩa Kiumia gĩa Gĩathĩ kĩa Bathaka; na kwarĩ ta thaa thita.

Nake Pilato akĩira Ayahudi atĩrĩ, “Ũyũ mũthamaki wanyu.”

¹⁵ No-o makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mweherie! Mweherie! Mwambithie mũtĩ-igũrũ!”

Nake Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nyambithie Mũthamaki wanyu?”

Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene magĩcookia atĩrĩ, “Ithuĩ tũtĩrĩ mũthamaki ũngĩ tiga Kaisari.”

¹⁶ Mũthia-inĩ Pilato akĩmũneana kũrĩ o nĩguo akambwo mũtĩ-igũrũ.

Jesũ Kwambwo Mũtĩ-Igũrũ

Nacio thigari ikĩnyĩta Jesũ. ¹⁷ Na ekuuĩre mũtharaba wake agĩthiĩ nginya harĩa heetagwo “Ha Ihĩndĩ rĩa Mũtwe” (na no ho hetagwo na Kĩhibirania, Golgotha.) ¹⁸ Hau nĩho maamwambire, na hamwe nake makĩamba andũ angĩ eerĩ, ũmwe mwena ũmwe na ũcio ũngĩ mwena ũcio ũngĩ; nake Jesũ arĩ gatagatĩ.

¹⁹ Nike Pilato akĩandĩkithia kĩaũ na gĩkĩhũũrĩrwo mũtharaba-inĩ. Nakĩo kĩandĩkitwo atĩrĩ, JESŨ WA NAZARETHI, MŪTHAMAKI WA AYAHUDI. ²⁰ Nao Ayahudi aingĩ magĩthoma maandĩko macio, nĩgũkorwo handũ harĩa Jesũ aambĩrwo haarĩ hakuhi na itũũra rĩu inene, nakĩo kĩaũ kĩu kĩandĩkitwo na Kĩhibirania, na Kĩlatini, na Kĩyunani.* ²¹ Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene a Ayahudi makĩira Pilato atĩrĩ, “Tiga kwandĩka ‘Mũthamaki wa Ayahudi’, no andĩka atĩ mũndũ ũyũ nĩ kuuga oigire atĩ nĩwe mũthamaki wa Ayahudi.”

²² Nike Pilato akĩmacookeria atĩrĩ, “Ũguo ndandĩka nĩndandĩka.”

* 19:20 Rũthiomi rwa Asuriata rwarĩ rĩmwe rwa thiomi iria Ayahudi maaragia, na Kĩhibirania, na Kĩlatini, o hamwe na Kĩyunani.

²³ Rĩrĩa thigari ciarĩkirie kwamba Jesũ, ikĩoya nguo ciake, igĩcigayania maita mana, o mũndũ yake, no kanjũ yatigarire. Nguo iyo ndĩarĩ na rĩtumo, yatumĩtwo kuuma igũrũ nginya thĩĩrĩ o taama ũmwe.

²⁴ Nacio ikĩĩrana atĩrĩ, “Nĩtũtīgi kũmĩtarũra; rekei tũmĩcuukĩre mĩtĩ nĩguo tũmenye ũrĩa ũgũthĩĩ nayo.”

Gwekĩkire ũguo nĩguo Maandĩko mahinge marĩa moigĩte atĩrĩ,
 “Maagayanire nguo ciakwa,
 na magĩcuukĩra kanjũ yakwa mĩtĩ.”

Ũguo nĩguo thigari ciekire.

²⁵ Hakuhĩ na mũtharaba wa Jesũ nĩho nyina aarũgamĩte, na mwarĩ wa nyina na nyina, na Mariamu mũtumia wa Kiliopa, na Mariamu Mũmagidali. ²⁶ Rĩrĩa Jesũ onire nyina na mũrutwo ũrĩa endete marũngĩ hakuhĩ nake, akĩĩra nyina atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ, ũcio mũrũguo,” ²⁷ agĩcooka akĩĩra mũrutwo ũcio atĩrĩ, “Ũcio maitũguo.” Kuuma hĩndĩ iyo mũrutwo ũcio akĩoya nyina wa Jesũ, agĩthĩĩ gũtũũra mũciĩ kwa mũrutwo ũcio.

Gũkua kwa Jesũ

²⁸ Thuutha ũcio, Jesũ amenya atĩ maũndũ mothe nĩmathira, na nĩguo Maandĩko mahinge, akiuga atĩrĩ, “Nĩnyootĩ.” ²⁹ Hau nĩ haarĩ na cuba yarĩ na thiki, nĩ ũndũ ũcio thigari igĩtobokia thibũnji ho, igĩcooka igĩthecerera thibũnji iyo rũthanju-inĩ rwa mũthobi, ikĩmĩtwarĩrĩa kanua-inĩ ka Jesũ. ³⁰ Hĩndĩ ĩrĩa Jesũ aamĩkundire, akiuga atĩrĩ, “Ũhoru nĩwathira.” Na oiga ũguo, akĩĩnamia mũtwe, agĩtuĩkana.

³¹ Na rĩrĩ, kwarĩ mũthenya wa Ihaarĩria wa Ayahudi, nĩguo marokere Thabatũ ya mwanya. Na tondũ Ayahudi matiendaga mũrĩ iyo ĩtigwo mũtharaba-inĩ hĩndĩ ya Thabatũ, makĩũria Pilato aathane atĩ andũ acio maambĩtwo moinwo magũrũ, na mũrĩ yao ĩcuurũrio. ³² Nĩ ũndũ ũcio thigari igĩthĩĩ ikiuna magũrũ ma mũndũ wa mbere ũrĩa mambanĩrio na Jesũ na igĩcooka ikiuna ma ũcio ũngĩ. ³³ No rĩrĩa maakinyire harĩ Jesũ na makĩona atĩ nĩarĩkĩtie gũkua, makĩaga kuuna magũrũ make. ³⁴ Handũ ha ũguo-rĩ, mũthigari ũmwe agĩtheeca Jesũ mbaru na itimũ, na o rĩmwe hakiura thakame na maaĩ. ³⁵ Nake mũndũ ũrĩa wonire maũndũ macio nĩarutĩte ũira, naguo ũira wake nĩ wa ma. We nĩooĩ atĩ aaragia ũhoru wa ma, na oimbũraga nĩgeetha o na inyuĩ mwĩtikie. ³⁶ Namo maũndũ macio meekĩkire nĩgeetha Maandĩko mahinge marĩa moigĩte atĩrĩ, “Gũtirĩ ihĩndĩ o na rĩmwe rĩake rĩkoinwo.” ³⁷ O na ningĩ no harĩ Maandĩko mangĩ moigĩte atĩrĩ, “Makeerorera mũndũ ũrĩa maathecire.”

Gũthikwo kwa Jesũ

³⁸ Thuutha ũcio, Jusufu wa Arimathea akĩhooya Pilato mwĩrĩ wa Jesũ. Na rĩrĩ, Jusufu aarĩ mũrutwo wa Jesũ, no amũrũmagĩrĩa na hito tondũ wa gwĩtigĩra Ayahudi. Nake Pilato akĩmũhe rũtha, nake agĩthĩĩ agĩkuua mwĩrĩ ũcio. ³⁹ Maathiire na Nikodemo, ũrĩa wathiĩte kũrĩ Jesũ ũtukũ. Nikodemo agĩtwara mũtukanio wa manemane na thubiri ingĩkinya o ta ratiri mĩrongo mũgwanja na ithano. ⁴⁰ Nao eerĩ makĩoya mwĩrĩ wa Jesũ, makĩwoha na mataama ma gatani hamwe na mũtukanio iyo mĩnungi wega, kũringana na mũtugo ya Ayahudi ya gũthikana. ⁴¹ Hau Jesũ aambĩrwo nĩ haarĩ na mũgũnda, na thĩinĩ wa mũgũnda ũcio nĩ kwarĩ na mbĩrĩra njerũ, ĩrĩa ĩtakoretwo ĩgĩtwo mwĩrĩ wa mũndũ o na ũmwe. ⁴² Tondũ kwarĩ mũthenya wa Ihaarĩria wa Ayahudi nĩguo marokere Thabatũ, na ningĩ nĩ ũndũ mbĩrĩra iyo yarĩ o hakuhĩ-rĩ, makĩga Jesũ ho.

20

Mbĩrĩra Theri

¹ Na rĩrĩ, mũthenya wa mbere wa kwambĩrĩria kiumia rũciinĩ tene, kũrĩ o na nduma, Mariamu Mũmagidali nĩathiire mbĩrĩra-inĩ na akĩona ihiga rĩrĩa rĩarĩ mũromo-inĩ rĩrĩ rĩherie. ² Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩĩ ateng’erete kũrĩ Simoni Petero na mũrutwo ũrĩa ũngĩ, ũrĩa Jesũ endete, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmarutĩte Mwathani mbĩrĩra-inĩ, na tũtiũ harĩa mamũigĩte!”

³ Nĩ ũndũ ũcio Petero na mũrutwo ũcio ũngĩ makĩumagara marorete mbĩrĩra-inĩ. ⁴ Marĩ o eerĩ magĩteng’era, no mũrutwo ũcio ũngĩ agĩkĩria Petero ihenya, agĩkinya mbĩrĩra-inĩ mbere. ⁵ Akĩĩnamĩrĩa, na akĩrora thĩinĩ, akĩona mataama ma gatani marĩ maige thĩ, no ndaatoonyire. ⁶ Nake Simoni Petero, ũrĩa warĩ thuutha wake, agĩkinya na agĩtoonya mbĩrĩra thĩinĩ. Akĩona mataama ma

gatani maigĩtwo hau, ⁷ o hamwe na gĩtambaya kĩa Jesũ ohetwo mĩtwo agĩthikwo. Nakĩo gĩakũnjĩtwo gĩkaigwo kĩa giiki, gĩtarĩ hamwe na mataama macio ma gatani. ⁸ Thuutha ũcio mĩrutwo ũcio ũngĩ, ũrĩa wakinyĩte mbĩrĩra-inĩ mbere, o nake agĩtoonya thĩinĩ. Akĩona na agĩtĩkia. ⁹ (Nĩgũkorwo nginyagia hĩndĩ iyo matiakoretwo mataũkĩrwo nĩ Maandĩko atĩ Jesũ nĩarĩ ariũke kuuma kũrĩ arĩa akuũ.)

Jesũ Kuumĩrĩra Mariamu Mũmagidali

¹⁰ Arutwo acio magĩcooka makĩinũka kwao, ¹¹ no Mariamu akĩrũgama hau nja ya mbĩrĩra akĩrĩraga. O akĩrĩraga-rĩ, akĩnamĩrĩra, akĩrora mbĩrĩra thĩinĩ, ¹² akĩona araika eerĩ marĩ na nguo njerũ, maikarĩte thĩ harĩa mwĩrĩ wa Jesũ waigĩtwo, ũmwe agaikara mĩtwo-inĩ nake ũcio ũngĩ agaikara magĩrũ-inĩ.

¹³ Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ, nĩ kĩĩ kĩrakũrĩria?”

Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ nĩmeheretie Mwathani wakwa mbĩrĩra-inĩ, na ndiũ harĩa mamũigĩte.” ¹⁴ O hĩndĩ iyo akĩhũgũra, akĩona Jesũ arũgamĩte hau, no ndaigana kũmenya atĩ aarĩ Jesũ.

¹⁵ Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ, nĩ kĩĩ kĩrakũrĩria? Nũũ ũracaria?”

Mariamu agĩĩciiria atĩ ũcio aarĩ mĩrĩmi wa mũgũnda, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, akorwo nĩwe ũmweheretie njĩra harĩa ũmũigĩte nĩguo thĩĩ ngamuoe.”

¹⁶ Nake Jesũ akĩmwĩra, “Mariamu!”

Nake akĩhũgũra akĩmwĩtĩka na Kĩhibirania atĩrĩ, “Raboni!” (naguo nĩ kuuga Mũrutani).

¹⁷ Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkae kũnyiita, nĩ ũndũ ndirĩ ndĩrambata thĩĩ kũrĩ Baba! No rĩrĩ, thĩĩ kũrĩ arutwo akwa, ũmeere atĩrĩ, ‘Nĩndĩracooka thĩĩ kũrĩ Baba, na nowe Ithe wanyu, njooke kũrĩ Ngai wakwa, na nowe Ngai wanyu.’”

¹⁸ Mariamu Mũmagidali agĩthĩ kũrĩ arutwo, akĩmatwarĩra ũhoru, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnyonete Mwathani!” Na akĩmeera atĩ nĩwe wamwĩrĩte maũndũ macio.

Jesũ Kuumĩrĩra Arutwo Ake

¹⁹ Hwaĩ-inĩ wa mũthenya o ũcio wa mbere wa kwambĩrĩria kiumia, rĩrĩa arutwo maarĩ hamwe, na mĩrango rĩrĩ mĩhinge nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra Ayahudi, Jesũ agĩũka akĩrũgama gatagatĩ-inĩ kao, akĩmeera atĩrĩ, “Gĩai na thayũ!” ²⁰ Aarĩkia kuuga ũguo akĩmoonika moko make na mbaru ciake. Nao arutwo makĩyũrwo nĩ gĩkeno nĩ ũndũ wa kuona Mwathani.

²¹ Na o rĩngĩ Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Gĩai na thayũ! O ta ũrĩa Baba aandũmire, noguo o na nĩ ndamũtũma.” ²² Na oiga ũguo, akĩmahuhĩrĩria mĩhũmũ yake, akĩmeera atĩrĩ, “Amũkĩrai Roho Mũtheru. ²³ Arĩa othe mwarekera mehia mao, nĩmarĩrekagĩrwo, na arĩa othe mũtarĩrekagĩra, matĩrĩrekagĩrwo.”

Jesũ Kuumĩrĩra Toma

²⁴ Na rĩrĩ, Toma (ũrĩa wetagwo Wa-mahatha), ũmwe wa arĩa ikũmi na eerĩ, ndaari hamwe na arutwo rĩrĩa Jesũ okire. ²⁵ Tondũ ũcio arutwo arĩa angĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtuonete Mwathani.”

Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Itoonete irema cia mĩcumarĩ moko-inĩ make, na ndoonyie kĩa gĩakwa hau irema-inĩ cia mĩcumarĩ, na njooke ndoonyie guoko mbaru-inĩ ciake, ndingĩtĩkia ũhoru ũcio.”

²⁶ Thuutha wa kiumia kĩmwe, arutwo ake maarĩ kũu nyũmba rĩngĩ, na Toma aarĩ hamwe nao. O na gũtuĩka mĩrango yarĩ mĩhinge-rĩ, Jesũ agĩũka, akĩrũgama gatagatĩ-inĩ kao, akiuga atĩrĩ, “Gĩai na thayũ!” ²⁷ Agĩcooka akĩrĩa Toma atĩrĩ, “Toonyia kĩa gĩaku haha; rora moko makwa. Tambũrũkia guoko gwaku ũgũikie mbaru-inĩ ciakwa. Tiga kũgĩa na nganja, itĩkia.”

²⁸ Nake Toma akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani wakwa na Ngai wakwa!”

²⁹ Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Wetĩkia tondũ nĩwanyona. Kũrathimwo nĩ arĩa metĩkagia matonete.”

³⁰ Jesũ nĩaringire ciama ingĩ nyingĩ akĩonagwo nĩ arutwo ake, irĩa itaandĩkitwo lbuku-inĩ rĩrĩ. ³¹ No rĩrĩ, ici ciandĩkitwo nĩgeetha mwĩtikie atĩ Jesũ nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai, na atĩ na ũndũ wa gwĩtikia mũgĩ na muoyo thĩinĩ wa rĩtwa rĩake.

¹ Thuutha ūcio Jesū nīacookire akiumīrīra arutwo ake iria-inī rīa Tiberia. Ūū nīguo kwahaanire: ² Simoni Petero, na Toma (ūrīa wetagwo Wa-mahatha), na Nathanieli wa kuuma Kana ya Galili, na ariū a Zebedi, o na arutwo angī eerī maarī hamwe. ³ Simoni Petero akīmeera atīrī, “Nīi ndathīi gūtega thamaki.” Nao makīmūcookeria atīrī, “Tūgūthīi nawe.” Nī ūndū ūcio makiumagara, magītoonya marikabu, no ūtukū ūcio matirī kīndū maagwatirie.

⁴ Rūciinī tene, Jesū akīrūgama hūgūrūrū-inī cia iria, no arutwo matiamenyaga atī nī Jesū.

⁵ Nake akīmeeta akīmooria atīrī, “Arata akwa, nīmūgwatītie thamaki?”

Nao magīcookia makiuga atīrī, “Aca.”

⁶ Nake akīmeera atīrī, “Ikiai wabu mwena wa ūrīo wa marikabu na nīmūkūgwatia.” Rīrīa meekire ūguo, makīremwo nī kūguucia wabu ūcio nī ūrīa thamaki icio ciarī nyingī.

⁷ Nake mūrutwo ūrīa Jesū eendete akīra Petero atīrī, “Nī Mwathani!” Na rīrīa Simoni Petero aiguire mūrutwo ūcio aamwīra atī, “Nī Mwathani”, akīioha nguo yake ya igūrū (tondū nīamīrutīte), na akīrūga maaī-inī. ⁸ Nao arutwo acio angī makīmūrūmīrīra na marikabu maguucītie wabu ūiyūrīte thamaki tondū matiarī haraaya, maarī ta itīina rīa makinya igana rīmwe kuuma hūgūrūrū-inī. ⁹ Maarīkia kuumīria marikabu, makīona mwaki wa makara wakītio hau, na thamaki irī njikīre riiko, na mūgate.

¹⁰ Nake Jesū akīmeera atīrī, “Rehei thamaki imwe cia iria mwagwatia.”

¹¹ Nake Simoni Petero akīhaica marikabu akīguucia wabu ūcio nginya hūgūrūrū-inī. Naguo waiyūrīte thamaki iria nene, 153, no o na irī nyingī ūguo, wabu ūcio ndwatuīkire. ¹² Nake Jesū akīmeera atīrī, “Ūkai mwīgagūre.” Hatirī o na ūmwe wa arutwo acio wamūūrīrie atīrī, “Nīwe ū?” Nīmamenyire atī nī Mwathani. ¹³ Nake Jesū agīthīi, akīoya mūgate akīmahe, agīcooka akīmahe thamaki o nacio. ¹⁴ Rīrī nīrīo rīarī ihinda rīa gatātū rīa Jesū kuumīrīra arutwo ake thuutha wa kūrīūka kuuma kūrī arīa akuū.

Jesū Gūcookia Petero

¹⁵ Nao maarīkia kūrīa, Jesū akīūria Simoni Petero atīrī, “Simoni mūrū wa Jona, na ma ti-itherū nīūnyendete gūkīra aya?”

Nake agīcookia atīrī, “Ī Mwathani, wee nīūū atī nīngwendete.”

Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Heaga tūgondu twakwa gīa kūrīa.”

¹⁶ Ningī Jesū akīmūūria atīrī, “Simoni mūrū wa Jona, ti-itherū nīūnyendete?”

Nake akīmūcookeria atīrī, “Ī Mwathani, wee nīūū atī nīngwendete.”

Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Rīithagia ng’ondū ciakwa.”

¹⁷ Agīcooka akīmūūria hīndī ya gatātū atīrī, “Simoni mūrū wa Jona, nīūnyendete?”

Nake Petero akīgua ūūru ngoro nī ūndū wa ūrīa Jesū aamūūrīrie hīndī ya gatātū atīrī, “Nīūnyendete?” Nake akīmwīra atīrī, “Mwathani, wee nīūū maūndū mothe; wee nīūū atī nīngwendete.”

Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Heaga ng’ondū ciakwa gīa kūrīa.” ¹⁸ “Ngūkwīra atīrī na ma, rīrīa warī mwīthī nīwehumbaga nguo, ūgathīi kūrīa ūkwenda; no rīrīa ūgaakūra, nīūgatambūrūkia moko, nake mūndū ūngī nīagakūhumba nguo, acooke agūtware kūrīa ūtekwenenda gūthīi.” ¹⁹ Jesū oigire ūguo nīgeetha onanie gīkuū kīrīa Petero agaakua, agoocithie Ngai. Agīcooka akīmwīra atīrī, “Nūmīrīra!”

²⁰ Nake Petero eehūgūra akīona mūrutwo ūrīa Jesū endete amarūmīrīre. (Ūcio nī ūrīa wetiranītie na Jesū rīrīa marīaga irio cia hwaī-inī, na nowe wamūūrītie atīrī, “Mwathani, nūū ūcio ūgūgūkunyaīra?”) ²¹ Na rīrīa Petero aamuonire-rī, akīūria atīrī, “Mwathani, nake mūndū ūyū ūhorō wake nī atīa?”

²² Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Ingīenda atūūre muoyo nginya rīrīa ngacooka-rī, ūcio ūkīrī ūhorō waku? Wee no nginya ūnūmīrīre.” ²³ Nī ūndū wa ūguo-rī, mūhuhu ūkīhunja thīinī wa ariū na aarī a lthe witū gūkīrwo atī mūrutwo ūcio ndagakua. No Jesū ndoigīte atī ndagakua; ūrīa oigīte no atī, “Ingīenda atūūre muoyo nginya rīrīa ngacooka-rī, ūcio ūkīrī ūhorō waku?”

²⁴ Mūrutwo ūcio nīwe ūrī na ūira wa maūndū maya mothe, na nowe ūmaandīkīte. Na ithuī nītūū atī ūira wake nī wa ma.

²⁵ Jesū nīekire maūndū mangī maingī. Korwo mothe nīmandīkirwo-rī, ngwīgereria atī o na thī yothe ndīngīganīra mabuku marīa mangīandīkwo.

ATŪMWO

Jesũ Kuoywo Athiĩ Igũrũ

¹ Thĩĩnĩ wa ibuku rĩakwa rĩa mbere, wee Theofilo-rĩ, nĩndakwandikĩire maũndũ mothe marĩa Jesũ aambĩĩrie gwĩka na kũrutana ² nginya mũthenya ũrĩa oirwo agĩtwarwo igũrũ thuutha wa kũhe atũmwo arĩa aathuurĩte mawatho na ũndũ wa Roho Mũtheru. ³ Thuutha wa kũnyariĩrĩka gwake, akĩionania kũrĩ andũ acio na akĩheana imenyithia nyingĩ cia kuonania atĩ aarĩ muoyo. Nĩamomĩĩrie ihinda rĩa mũthenya mĩrongo ĩna, na akĩaria ũhoru ũkonĩĩ ũthamaki wa Ngai. ⁴ Hĩndĩ ĩmwe, rĩrĩa aarĩanagĩra nao, nĩamathire, akĩmeera atĩrĩ: “Mũtikoime Jerusalemu, no etererai kĩheo kĩrĩa Ithe witũ eeraniĩre, o kĩrĩa inyuĩ mwanaigua ngĩaria ũhoru wakĩo. ⁵ Nĩgũkorwo Johana aabatithanagia na maaĩ, no inyuĩ mũribatithio na Roho Mũtheru mũthenya mĩingĩ ĩtaanathira.”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa maagomanire hamwe makĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, ihinda rĩrĩ nĩrĩo ũgũcookeria andũ a Isiraeli ũthamaki wao?”

⁷ Nake akĩmeera atĩrĩ: “Ti ũhoru wanyu kũmenya ciathĩ o na kana mahinda marĩa Ithe witũ atuĩte na ũhoti wake mwene. ⁸ No nĩmũrĩheo hinya rĩrĩa Roho Mũtheru arĩũka igũrũ rĩanyu; na inyuĩ nĩmũgatuĩka aira akwa thĩĩnĩ wa Jerusalemu, na Judea guothe, na Samaria, na nginya ituri ciothe cia thĩ.”

⁹ Aarĩkia kuuga ũguo, akĩoywo na igũrũ o meroreire, narĩo itu rĩkĩmũhumbĩra magĩtiga kũmuona rĩngĩ.

¹⁰ O hĩndĩ ĩyo maikarĩte macũthĩĩrĩrie mũno akĩambata matu-inĩ-rĩ, o rĩmwe andũ eerĩ mehumbĩte nguo njerũ makĩrũgama o hau maarĩ. ¹¹ Makĩmooria atĩrĩ, “Andũ aya a Galili,* mũrũgamĩte haha mũcũthĩĩrĩrie igũrũ nĩkĩ? Jesũ o ro ũcio, ũrĩa weherio harĩ inyuĩ aatwarwo igũrũ-rĩ, agaacooka o ro ũguo mwamuona agĩthĩ.”

Mathia Gũthuurwo Acooke Ithenya rĩa Judasi

¹² Hĩndĩ ĩyo magĩcooka Jerusalemu moimĩte Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaĩyũ,† mũigana wa rũgendo rũrĩa rũngĩathiirwo mũthenya wa Thabatũ kuuma itũũra inene. ¹³ Rĩrĩa maakinyire, makĩambata nyũmba ya igũrũ rĩrĩa maikaraga. Nao andũ arĩa maarĩ ho maarĩ Petero, na Johana, na Jakubu na Anderea; Filipu na Toma, na Baritholomayo na Mathayo; Jakubu mũrũ wa Alufayo, na Simoni Mũzelote, na Judasi mũrũ wa Jakubu. ¹⁴ Othe makĩnyĩitanĩra hamwe, makĩrũmanĩrĩria kũhooya, hamwe na atumia, na Mariamu nyina wa Jesũ, o na ariũ a nyina na Jesũ.

¹⁵ Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio Petero akĩrũgama gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa meetĩkitie (gĩkundi kĩa andũ ta igana rĩa mĩrongo ĩrĩ), ¹⁶ akiuga atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, Maandĩko no nginya mangĩahingire marĩa Roho Mũtheru aaririe tene na kanua ka Daudi ũhoru ũkonĩĩ Judasi, ũrĩa watongoririe andũ arĩa maanyĩitire Jesũ. ¹⁷ Aarĩ ũmwe witũ na nĩagwatanagĩra na ithuĩ ũtungata-inĩ ũyũ.”

¹⁸ (Judasi nĩagũrĩre gĩthaka na kĩheo kĩrĩa aamũkĩrĩre nĩ ũndũ wa waganu wake. Nake akĩgũa gĩthaka-inĩ kũu na mũnduru, nayo nda yake ĩgĩtathũka, namo mara mothe makiuma. ¹⁹ Andũ othe a kũu Jerusalemu makĩigua ũhoru ũcio, na nĩ ũndũ ũcio magĩta gĩthaka kũu na rũthiomi rwao Ekiladama, ũguo nĩ kuuga, Gĩthaka kĩa Thakame.)

²⁰ “Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo Ibuku-inĩ rĩa Thaburi atĩrĩ,
“Mũcĩĩ wake ũrokira ihooru;
kũroaga mũndũ wa gũtũũra kuo,
ningĩ gũkaandĩkwo atĩrĩ,

“Ūtongoria wake ũrooywo nĩ mũndũ ũngĩ.”

²¹ Nĩ ũndũ ũcio nĩ kwagĩrĩre gũthuurwo mũndũ ũmwe kuuma kũrĩ andũ arĩa makoretwo marĩ hamwe na ithuĩ ihinda rĩothe rĩrĩa Mwathani Jesũ aaceeraga na ithuĩ, ²² kwambĩrĩria hĩndĩ ya ũbatithio wa

* 1:11 Arutwo a Jesũ othe moimĩte Galili tiga o Judasi, no hĩndĩ ĩno nĩeyũragĩte. † 1:12 Kĩrĩma gĩkĩ kĩarĩ gatagatĩ ka Jerusalemu na Bethania. Ayahudi matietikĩrĩtio gũthĩĩ rũgendo rũrĩhu mũthenya wa Thabatũ.

Johana nginya hĩndĩ ĩrĩa Jesũ oirwo akĩambata akĩehera harĩ ithuĩ. Nĩgũkorwo mũndũ ũmwe wa aya no nginya atuĩke mũira hamwe na ithuĩ ũhoro-inĩ wa kũriũka gwake.”

²³ Nĩ ũndũ ũcio makĩrũgamia andũ eerĩ, Jusufu ũrĩa wetagwo Barasaba[‡] (na no oĩkaine ta Jusito), na Mathia. ²⁴ Magĩcooka makĩhooya makiuga atĩrĩ, “Mwathani, wee nĩũũ ngoro ya mũndũ wothe. Tuonie nũũ wa aya eerĩ ũthuurĩte ²⁵ nĩguo oe ũtungata ũyũ wa gũtuĩka mūtũmwo, ũrĩa Judasi aatigire nĩguo athiĩ kũrĩa kũrĩ gwake.” ²⁶ Magĩcooka magĩcuuka mĩtĩ, naguo mūtĩ ũkĩgwĩra Mathia; nĩ ũndũ ũcio akĩongererwo harĩ atũmwo acio ikũmi na ũmwe.

2

Roho Mũtheru Gũũka Hĩndĩ ya Bendegothito

¹ Hĩndĩ ĩrĩa mũthenya wa Bendegothito* wakinyire-rĩ, acio othe magĩkorwo maarĩ handũ hamwe. ² Na o rĩmwe mũgambo ta wa rũhuho rũnene rũkũhurutana na hinya ũgĩũka kuuma igũrũ, ũkĩiyũra nyũmba yothe ĩrĩa maaikarĩte. ³ Makĩona kĩndũ gĩatarĩ ta nĩnĩmbĩ cia mwaki iria ciagayũkanĩte igĩkara igũrũ rĩa mũndũ o mũndũ. ⁴ Othe makĩiyũrio Roho Mũtheru na makĩambĩrĩria kwaria na thiomi ingĩ o ta ũrĩa Roho aamahotithirie.

⁵ Na rĩrĩ, kũu Jerusalemu nĩ gwaikaraga Ayahudi etigĩri Ngai kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe cia thĩ. ⁶ Rĩrĩa maiguire mũgambo ũcio, gĩkundi kĩa andũ gĩgĩcookanĩrĩra kĩgegete, tondũ o mũndũ aamaiguaga makĩaria na rũthiomi rwake kĩũmbe. ⁷ Nao makĩgega mũno, makĩũrania atĩrĩ, “Githĩ andũ aya othe maraaria ti andũ a Galili? ⁸ Nĩ kĩ kĩratũma mũndũ o mũndũ witũ amaigue makĩaria na rũthiomi rwa kũrĩa aaciariĩrwo? ⁹ Andũ a Parithi, na a Media, na a Elamu; o na andũ arĩa matũũraga Mesopotamia, na Judea, na Kapadokia, na Ponto, na Asia, ¹⁰ na Firigia, na Pamufilia, na Misiri, na mĩena ya Libia ĩrĩa ĩrĩ gũkuhĩ na Kurene, na ageni a kuuma Roma, ¹¹ (Ayahudi hamwe na andũ arĩa meegarũrĩte magatuĩka Ayahudi); na andũ a Kirete, na a Arabia, tũramaigua makĩaria na thiomi ciitũ ũhoro wa magegania ma Ngai!” ¹² Mamakĩte na makagega makĩũrania atĩrĩ, “Ũũ nĩ kuuga atĩa?”

¹³ Amwe ao, o na kũrĩ ũguo, nĩmamathirikirie, makiuga atĩrĩ, “Aya nĩkũrĩio marĩitwo nĩ ndibei.”

Petero Kwarĩria Gĩkundi kĩa Andũ

¹⁴ Hĩndĩ ĩyo Petero akĩrũgama hamwe na arĩa ikũmi na ũmwe, akĩanĩrĩra na akĩarĩria gĩkundi kũu kĩa andũ akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ andũ aitũ Ayahudi o na inyuĩ inyuotho mūtũũraga Jerusalemu, rekei ndĩmũtaarĩrie ũhoro ũyũ; thikĩrĩriai wega ũrĩa nguuga. ¹⁵ Andũ aya ti arĩũ, ta ũrĩa mũreciiria. Rĩu nĩ thaa ithatũ tu cia rũciini! ¹⁶ Aca gũtitariĩ ta ũguo, ũhoro ũyũ nĩguo warĩtio nĩ mũnabii Joeli, akiuga atĩrĩ:

¹⁷ “Ngai ekuuga atĩrĩ, matukũ-inĩ ma kũrigĩrĩria
nĩngaitĩrĩria andũ othe Roho wakwa.

Ariũ na aarĩ anyu nĩmakarathaga mohoro,
Aanake anyu nĩmakonaga cioneke,
nao athuuri anyu marootage irooto.

¹⁸ O na ningĩ nĩngaitĩrĩria ndungata ciakwa
cia arũme na cia andũ-a-nja Roho wakwa matukũ-inĩ macio,
nacio nĩkarathaga mohoro.

¹⁹ Nĩngonania morirũ kũu igũrũ matu-inĩ,
na nyonanie ciama gũkũ thĩ,
cia thakame, na cia mwaki, na cia ndogo ikwambata.

²⁰ Riũa nĩrĩkagarũrwo rĩtuĩke nduma,
naguo mweri ũtuĩke ta thakame,
mbere ya mũthenya ũcio mũnene wa Mwathani ũrĩa ũrĩ riiri gũkinya.

²¹ Na nĩgũgakinya atĩrĩ, atĩ mũndũ wothe ũgaakaĩra
rĩitwa rĩa Mwathani nĩakahonokio.’

[‡] 1:23 Barasaba nĩ kuuga “Mũrũ wa Thabatũ.” * 2:1 Bendegothito nĩ kuuga “mĩrongo ĩtano” (Alaw 23:16) tondũ gĩathĩ kũu gĩokaga mũthenya wa mĩrongo ĩtano kuuma kiumia kĩa Bathaka.

²² “Inyuĩ andũ aya a Isiraeli, thikĩrĩrai ũhoro ũyũ: Jesũ wa Nazarethi aarĩ mũndũ waheanĩtwo nĩ Ngai kũrĩ inyuĩ na ũndũ wa ciama, na morirũ, na cionereria, iria Ngai aaringire gatagatĩ-inĩ kanyu agereire harĩ we, o ta ũrĩa inyuĩ ene mũũ. ²³ Mũndũ ũyũ aaneanirwo moko-inĩ manyu, kũringana na ũrĩa Ngai aatuĩte na ũrĩa aamenyete o mbere; na inyuĩ, mũteithĩrĩrio nĩ andũ arĩa aaganu, mũkĩmũruga na njĩra ya kũmwambithia mũtharaba-inĩ. ²⁴ No Ngai akĩmũriũkia kuuma kũrĩ arĩa akuũ, akĩmuohora ruo-inĩ rwa gĩkuũ, tondũ gũtingĩahotekire atũũre anyiitĩtwo nĩkĩo. ²⁵ Tondũ Daudi oigire atĩrĩ ũhoro wake:

“Nĩndonaga Mwathani arĩ mbere yakwa hĩndĩ ciothe.

Tondũ arĩ guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo-rĩ,
ndingĩenyeyeka.

²⁶ Nĩ ũndũ ũcio ngoro yakwa nĩnjanjamũku, naruo rũrĩmĩ rwakwa rũgakena;
o nago mwĩrĩ wakwa nĩũgũtũũra ũrĩ na mwĩhoko,

²⁷ tondũ ndũkandiganĩria mbĩrĩra-inĩ,
o na kana ũreke ũrĩa waku Mũtheru abuthe.

²⁸ Nĩũũmenyithĩtie njĩra cia muoyo;
nĩũkanjiyũria gĩkeno ndĩ harĩa ũrĩ.’

²⁹ “Ariũ na aarĩ a lthe witũ, no ndĩmwĩre ndĩ na ũũmĩrĩru atĩ ithe witũ Daudi nĩakuire na agĩthikwo, na mbĩrĩra yake irĩ o gũkũ nginya ũmũthĩ ũyũ. ³⁰ Nowe aarĩ mũnabii na nĩamenyete atĩ Ngai nĩamwĩrire na mwĩhitwa atĩ nĩagaikarĩria ũmwe wa rũciaro rwake gĩtĩ gĩake kĩa ũnene. ³¹ Nĩ ũndũ nĩamenyete ũhoro ũcio mbere, nĩaririe ũhoro wa kũriũka gwa Kristũ, atĩ ndaatiganĩrio mbĩrĩra-inĩ, o na kana mwĩrĩ wake ũkĩbutha. ³² Ngai nĩariũkĩtie Jesũ ũcio, na ithuĩ ithuothe tũrĩ aira a ũhoro ũcio. ³³ Kuona atĩ nĩatũũgĩritio guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai, na nĩamũkĩrire kĩranĩro kĩa Roho Mũtheru kuuma kũrĩ lthe, nake nĩatũitĩrĩrie Roho ta ũrĩa mũrona rĩu na mũkaigua. ³⁴ Nĩgũkorwo Daudi ndaambatire agĩthiĩ igũrũ, no nĩoigire atĩrĩ,

“Mwathani nĩeerire Mwathani wakwa atĩrĩ:

“Ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo,

³⁵ o nginya rĩrĩa ngaatua thũ ciaku
gaturwa ka makinya maku.”’

³⁶ “Nĩ ũndũ ũcio andũ othe a Isiraeli nĩmamenye atĩrĩ: Ngai nĩ atuĩte Jesũ, o ũcio mwambire, Mwathani na Kristũ.”

³⁷ Rĩrĩa andũ maiguire ũhoro ũcio, ũkĩmatheeca ngoro, makĩũria Petero na atũmwo acio angĩ atĩrĩ,
“Ariũ a Baba, twagĩrĩrwo nĩ gwĩka atĩa?”

³⁸ Nake Petero akĩmacookeria atĩrĩ, “Mwĩrĩrei na mũbatithio mũndũ o mũndũ thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ Kristũ, nĩguo mũrekerwo mehia manyu. Na inyuĩ nĩ mũkwamũkĩra kĩheo kĩa Roho Mũtheru.

³⁹ Kĩranĩro gĩkĩ nĩ kĩanyu na ciana cianyu, na andũ arĩa othe marĩ kũraya, na andũ arĩa othe Mwathani Ngai witũ ageeta moke harĩ we.”

⁴⁰ Akĩmataara na ciugo ingĩ nyingĩ, akĩmakaanagia; na akĩmathaitha, akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩhonokiei kuuma kũrĩ rũciaro rũrũ ruogomu.” ⁴¹ Andũ arĩa meetikĩrire ndũmĩrĩri yake makĩbatithio, na mũthenya ũcio makĩongerereka andũ ta ngiri ithatũ.

Ngwatanĩro ya Andũ arĩa Metikĩtie

⁴² Nao nĩmerutĩire kũgwatĩria ũrutani wa atũmwo, na ngwatanĩro-inĩ, na ũhoro-inĩ wa kwenyũrana mũgate, na kũhooya. ⁴³ Andũ othe makĩiyũrwo nĩ guoya, nao atũmwo magĩka morirũ maingĩ, na makĩringa ciama. ⁴⁴ Andũ arĩa othe meetikĩtie maarĩ hamwe, na nĩmagwatanagĩra indo ciothe.

⁴⁵ Makĩendia ithaka ciao na indo ciao, makaheaga mũndũ o wotho kũringana na bata wake. ⁴⁶ O mũthenya nĩmagomanaga hekarũ-inĩ. Nĩmenyũraga mũgate marĩ mĩcĩ-inĩ yao, na makarĩanĩra marĩ na gĩkeno, na marĩ na ngoro theru, ⁴⁷ makagoocaga Ngai, na magetikĩrika kũrĩ andũ othe. Nake Mwathani nĩongagĩrĩra thiritũ-inĩ yao andũ arĩa maahonokaga o mũthenya.

¹ Mũthenya ũmwe Petero na Johana nĩmambatire magĩthĩ hekarũ-inĩ ihinda rĩa mahooya, na kwarĩ thaa kenda cia mũthenya. ² Na rĩrĩ, mũndũ waciarĩtwo arĩ mwonju nĩakuuagwo agatwarwo kĩhingo-inĩ kĩa hekarũ kĩa gĩetagwo Gĩthaka, akaigwo ho o mũthenya nĩguo ahooye mbeeca kũrĩ andũ arĩa maatoonyaga hekarũ. ³ Na rĩrĩa onire Petero na Johana marĩ hakuhĩ gũtoonya-rĩ, akĩmahooya mbeeca. ⁴ Nao Petero na Johana makĩmũkũũrĩra maithe. Hĩndĩ ĩyo Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta tũrore!” ⁵ Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio akĩmarora, erĩgĩrĩre atĩ nĩmekũmũhe kĩndũ.

⁶ Petero agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Betha na thahabu ndĩrĩ nacio, no kĩa ndĩ nakĩo nĩkĩo ngũkũhe. Thĩĩnĩ wa rĩtwa rĩa Jesũ Kristũ wa Nazarethi, ũkĩra wĩtware.” ⁷ Akĩmũnyiita guoko gwake kwa ũrĩo, akĩmũrũgamia na igũrũ, na o hĩndĩ ĩyo magũrũ na thũng’wa cia mũndũ ũcio ikĩgĩa na hinya. ⁸ Nake akĩrũga na igũrũ, akĩambĩrĩra gwĩtwara. Agĩcooka agĩthĩ nao hekarũ-inĩ, etwarĩte na magũrũ, akĩrũgarũgaga na akĩgoocaga Ngai. ⁹ Rĩrĩa andũ othe monire agĩtwara na magũrũ akĩgoocaga Ngai, ¹⁰ makĩmenya atĩ nĩ mũndũ ũrĩa watũũrũga aikarĩte kĩhingo-inĩ kĩa hekarũ kĩa gĩetagwo Gĩthaka akĩhooya mbeeca. Nao makĩgega mamakĩte nĩkuona ũrĩa kwahanĩkĩte harĩ mũndũ ũcio.

Petero Kwarĩria Andũ arĩa Meroreire

¹¹ Mũndũ ũcio watũũrĩte ahooyaga mbeeca-rĩ, o enyĩtĩrĩre Petero na Johana, andũ othe makĩgega na magĩũka mateng’erete nginya hau maarĩ, naho heetagwo Gĩthaku gĩa Solomoni. ¹² Rĩrĩa Petero onire ũguo, akĩmeera atĩrĩ, “Andũ aya a Isiraeli, ũndũ ũyũ ũramũgegĩa nĩkĩ? Mũratũrora atĩa taarĩ hinya witũ kana ũthingu witũ watũma mũndũ ũyũ etware na magũrũ?” ¹³ Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka na Jakubu, o we Ngai wa maithe maitũ, nĩagoocithĩte ndungata yake Jesũ. Inyũ nĩmwamũneanire ooragwo, na mũkĩmũkaana mbere ya Pilato, o na gũtuũka nĩatuĩte itua rĩa kũmũrekereria. ¹⁴ Mwakaanire ũrĩa Mũtheru na Mũthingu mũkiuga muohorerwo mũũragani. ¹⁵ Mworagire ũrĩa mũheani wa muoyo, no Ngai nĩamũrĩũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ. Ithũ tũrĩ aira a ũhoru ũcio. ¹⁶ Nĩ ũndũ wa wĩtikio thĩĩnĩ wa rĩtwa rĩa Jesũ, mũndũ ũyũ mũrona na mũũĩ, nĩagĩte na hinya. Nĩ rĩtwa rĩa Jesũ na wĩtikio ũrĩa uumanaga nake watũma mũndũ ũyũ ahone o ta ũrĩa inyuothe mũreyonera.

¹⁷ “Na rĩrĩ, ariũ a Ithe witũ, nĩnjũũ atĩ mwekire ũguo nĩ ũndũ wa kũrigwo, o ta ũrĩa atongoria anyu o nao meekire. ¹⁸ No rĩrĩ, ũguo nĩguo Ngai aahingirie ũrĩa aarĩte o mbere na tũnua twa anabii othe, akiuga atĩ Kristũ wake nĩakanyariĩka. ¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio mwĩrĩrei na mũgarũrũke kũrĩ Ngai, nĩgeetha mehia manyu meherio, nĩguo mũgĩ na mahinda ma kũrurumũkio moimĩte kũrĩ Mwathani, na ²⁰ nĩguo atũme Kristũ, o we ũrĩa wamũrĩtwo nĩ ũndũ wanyu, nake nĩwe Jesũ. ²¹ We no nginya aikare igũrũ o nginya ihinda rĩkinye rĩa Ngai rĩa gũcookereria maũndũ mothe, o ta ũrĩa eranĩre o tene na tũnua twa anabii aake atheru. ²² Nĩgũkorwo Musa oigire atĩrĩ, ‘Mwathani Ngai wanyu nĩakamwarahũrĩra mũnabii o ta nĩ kuuma kũrĩ andũ anyu. Na no nginya mũgaathikĩrĩra ũrĩa wothe akaamwĩra. ²³ Na rĩrĩ, mũndũ o wothe ũrĩa ũtakamũthikĩrĩra, nĩakeherio biũ kuuma kũrĩ andũ ao.’

²⁴ “Ti-itherũ, anabii othe kuuma hĩndĩ ya Samũeli, arĩa manaaia, nĩ maarĩre ũhoru wa matukũ maya. ²⁵ Na inyũ mũrĩ ariũ a anabii, na a kĩrĩkanĩro kĩa Ngai aarĩkanĩre na maithe manyu. Eerire Iburahĩmu atĩrĩ, ‘Na nĩ ũndũ wa rũciaro rwaku, andũ othe a thĩ nĩmakarathimwo.’ ²⁶ Rĩrĩa Ngai aariũkirie ndungata yake, aambire kũmĩtũma kũrĩ inyũ nĩgeetha amũrathime na ũndũ wa kũgarũra o ũmwe wanyu kuuma kũrĩ mĩtũũrĩre yanyu ya waganu.”

4

Petero na Johana Marĩ Mbere ya Kĩama

¹ Nao athĩnjĩri-Ngai, na mũnene wa arangĩri a hekarũ, o na Asadukai magĩthĩ harĩ Petero na Johana rĩrĩa maaragĩria andũ. ² Nĩmaiguĩte ũũru mũno tondũ atũmwo nĩmarutaga andũ na makahunjia ũhoru wa kũrĩũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ thĩĩnĩ wa Jesũ. ³ Makĩnyiita Petero na Johana, na tondũ kwarĩ hwaĩ-inĩ, makĩmaikia njeera nginya mũthenya ũyũ ũngĩ warũmĩrĩre. ⁴ No rĩrĩ, andũ aingĩ arĩa maiguire ndũmĩrĩri ĩyo nĩmetĩkirie, naguo mũigana wa arũme ũkĩongerereka magĩkinya ta 5,000.

⁵ Mũthenya ũyũ ũngĩ, aathani ao na athuuri, na arutani a watho makĩgomana kũu Jerusalemu. ⁶ Nake Anasi, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, aarĩ ho, marĩ na Kaiafa, na Johana, na Alekisantero, na andũ arĩa angĩ maarĩ a nyũmba ya mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene. ⁷ Magĩathana atĩ Petero na Johana

mareehwo mbere yao, na makĩambĩrĩria kũmoooria ciũria. Makĩmoooria atĩrĩ, “Mũrahotire gwĩka ũndũ ũcio na hinya ũrĩkũ, kana na rĩitwa rĩrĩkũ?”

⁸ Nake Petero, aiyũritwo nĩ Roho Mũtheru, akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ aathani na athuuri a andũ! ⁹ Angĩkorwo twĩtĩtwo ũmũthĩ nĩgeetha tũtaarĩrie ũhoru wa gĩko kĩa kĩa gĩkĩrwo mũndũ ũcio ũratũũrĩte arĩ mwonju, na tũũrio ũrĩa arahonirio-rĩ, ¹⁰ kĩmenyei inyuĩ, o na andũ othe a Isiraeli atĩrĩ: Mũndũ ũyũ arũngĩ mbere yanyu arĩ mũhonu nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩa Jesũ Kristũ wa Nazarethi, ũrĩa mwambithirie, nake Ngai akĩmũriũkia kuuma kũrĩ arĩa akuũ. ¹¹ We nĩwe

“ihiga rĩrĩa inyuĩ aaki mwaregire,

na nĩrĩo rĩtũkĩte ihiga rĩrĩa inene rĩa koine.’

¹² Naguo ũhonokio ndũngĩoneka harĩ mũndũ ũngĩ o wotho, nĩ ũndũ gũtirĩ rĩitwa rĩngĩ gũkũ thĩ rĩheanĩtwo kũrĩ andũ rĩngĩtũhonokia.”

¹³ Rĩrĩa monire ũmĩrĩru wa Petero na Johana, na makĩmenya atĩ matiarĩ athomu, na atĩ maarĩ andũ o ũguo-rĩ, makĩgega na makĩmenya atĩ andũ acio maakoreetwo marĩ na Jesũ. ¹⁴ No rĩrĩ, mona mũndũ ũcio wahonetio arũgamĩte hamwe nao-rĩ, matingĩahotire kuuga ũndũ. ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio makĩmaatha mehere Kĩama-inĩ, nao athuuri magĩciira marĩ oiki. ¹⁶ Makĩũrania atĩrĩ, “Andũ aya tũkũmeeka atĩa? Andũ othe arĩa matũũraga Jerusalemu nĩmooĩ atĩ nĩmaringĩte kĩa kĩa kĩnene na tũtingĩhota gũkaana ũhoru wakĩo. ¹⁷ No nĩguo tũgirie ũndũ ũyũ gũthĩ na mbere makĩria gatagatĩ-inĩ ka andũ-rĩ, no nginya tũkaanie andũ aya kwarĩria mũndũ o na ũrĩkũ na rĩitwa rĩu.”

¹⁸ Magĩcooka makĩmeeta thĩnĩ rĩngĩ na makĩmaatha atĩ matikaarie kana marutane o na atĩa na rĩitwa rĩa Jesũ. ¹⁹ No Petero na Johana makĩmacookeria atĩrĩ, “Tuai ciira inyuĩ ene kana nĩ kwagĩrĩre maitho-inĩ ma Ngai tũmwathĩkire inyuĩ gũkĩra gwathĩkĩra Ngai. ²⁰ Nĩgũkorwo tũtingĩhota gũtiga kwaria ũrĩa tuonete na tũkaigua.”

²¹ Na thuutha wa kũmakaania, maamehĩre mũno, makĩmarekereria mathĩ. Matingĩahotire gũtua ũrĩa mangĩamaherithirie, tondũ andũ othe nĩmagoocaga Ngai nĩ ũndũ wa ũrĩa gwekĩkĩte. ²² Nĩgũkorwo mũndũ ũcio wahonetio na njĩra ya kĩa aarĩ na ũkũrũ wa makĩria ma mĩaka mĩrongo ĩna.

Mahooya ma Etĩkia

²³ Na rĩrĩa Petero na Johana maarekereirio, magĩthĩ kũrĩ andũ a thiritũ yao, na makĩmeera ũrĩa wotho athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri maameerĩte. ²⁴ Rĩrĩa maiguire ũhoru ũcio, makĩanĩrĩa marĩ ngoro ĩmwe makĩhooya Ngai, makiuga atĩrĩ, “Mwathani Jehova, nĩwe wombire igũrũ na thĩ na iria, o na indo ciothe iria irĩ kuo. ²⁵ Nawe nĩwaririe na ũndũ wa Roho Mũtheru na kanua ka ndungata yaku, o we ithe witũ Daudi, ũkiuga atĩrĩ:

“Nĩ kĩ gĩtũmaga ndũrĩrĩ irakare mũno,

na andũ mathugunde mĩbango ya tũhũ?

²⁶ Athamaki a thĩ nĩmatuĩte itua,
na aathani magacookania ndundu,

nĩguo mokĩrĩre Mwathani,

na mokĩrĩre ũrĩa wake Mũitĩrĩrie Maguta.’

²⁷ Ti-itherũ, Herode na Pontio Pilato nĩmoonganire hamwe na andũ-a-Ndũrĩrĩ, na andũ a Isiraeli, itũũra-inĩ rĩrĩ inene nĩguo mathugunde ũrĩa megũũkĩrĩa Jesũ ndungata yaku theru, o ĩria wee waitĩrĩrie maguta. ²⁸ O mekire ũrĩa hinya waku na wendi waku watuĩte o mbere atĩ nĩguo gũgaatuĩka.

²⁹ Na rĩrĩ, Mwathani, kĩone ũrĩa matwĩhĩre, na ũkĩhotithie ndungata ciaku kwaria kiugo gĩaku irĩ na ũmĩrĩru mũingĩ. ³⁰ Tambũrũkia guoko gwaku ũhonanie, na ũringe ciama na morirũ na ũndũ wa rĩitwa rĩa Jesũ, ndungata yaku theru.”

³¹ Nao maarĩkia kũhooya, handũ hau moonganĩte hagĩthingitha. Nao othe makĩiyũrwo nĩ Roho Mũtheru, makĩaria kiugo kĩa Ngai marĩ na ũcamba.

Etĩkia Kũhũthĩra Indo Ciao marĩ Hamwe

³² Nao andũ arĩa othe meetĩkĩtie maarĩ na ngoro ĩmwe na meciiria o mamwe. Gũtiarĩ mũndũ woigaga atĩ kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩa indo ciake nĩ gĩake we mwene, no maahũthagĩra indo ciothe iria maarĩ nacio hamwe. ³³ Nao atũmwo, marĩ na hinya mũingĩ, magĩthĩ na mbere kũheana

ũira wa kũriũka kwa Mwathani Jesũ, na wega mũingĩ wa Ngai warĩ igũrũ rĩao. ³⁴ Gũtiarĩ andũ maagaga kĩndũ gatagatĩ-inĩ kao. Nĩgũkorwo ihinda kwa ihinda andũ arĩa maarĩ na ithaka kana nyũmba nĩmaciendagia, makarehe mbeeca icio mendetie, ³⁵ magaciiga magũrũ-inĩ ma atūmwō, nacio ikagaĩrwo mũndũ o mũndũ kũringana na bata wake.

³⁶ Jusufu, Mũlawii wa kuuma Kuporo,* ũrĩa atūmwō meetaga Baranaba (ũguo nĩ kuuga Mũrũ wa Ũmanĩrĩria), ³⁷ nĩendirie gĩthaka gĩake na akĩrehe mbeeca icio, agĩciiga magũrũ-inĩ ma atūmwō.

5

Anania na Safira

¹ Na rĩrĩ, mũndũ wetagwo Anania, marĩ hamwe na mūtumia wake Safira o nao nĩmendirie gĩcunjĩ gĩa gĩthaka kĩa. ² Anania agĩtigĩria mbeeca imwe, no icio ingĩ agĩcirehe na agĩciiga magũrũ-inĩ ma atūmwō, nake mūtumia wake Safira agĩkorwo nĩooĩ ũhoru ũcio wega.

³ Nowe Petero akĩmũũria atĩrĩ, “Anania, nĩ kĩi ngoro yaku iĩyũrĩtwo nĩ Shaitani ũguo, agatũma ũheenie Roho Mũtheru, na ũgetigĩria mbeeca imwe cia irĩa wendetie gĩthaka? ⁴ Rĩrĩa ũtarakĩendetie-rĩ, githĩ gĩtirarĩ gĩaku? Na thuutha wa gũkiendia-rĩ, githĩ mbeeca itirakĩrĩ o ciaku wĩke nacio o ũrĩa ũkwenda? Ũreciiririe gwĩka ũguo nĩkĩ? Ti andũ ũheenietie, no nĩ Ngai.”

⁵ Rĩrĩa Anania aigũire ũguo-rĩ, akĩgũa thĩ na agĩkua. Nao andũ arĩa othe maigũire ũrĩa kwahaana makĩyũrwo nĩ guoya. ⁶ Nao aanake magĩũka, makĩoha mwĩrĩ wake na cuka, makĩuumia nja na makĩũthika.

⁷ Thuutha wa ta mathaa matatũ-rĩ, mūtumia wake agĩtoonya atekũmenya ũrĩa gwekĩkĩte. ⁸ Petero akĩmũũria atĩrĩ, “Ta njĩra atĩrĩ, ici nĩcio mbeeca irĩa wee na Anania mũrendirie gĩthaka?”

Nake mūtumia ũcio agĩcookia atĩrĩ, “Iĩ, nĩcio tũrendirie.”

⁹ Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩi gĩtũmĩte mũrĩkanĩre mũgerie Roho wa Mwathani? Atĩrĩrĩ, magũrũ ma andũ arĩa maathika mũthuuriguo marĩ mũromo-inĩ, nĩmegũkuumia nja o nawe.”

¹⁰ O kahinda kau akĩgũa thĩ magũrũ-inĩ make, agĩkua. Nao aanake magĩtoonya, makĩmũkora akuĩte, makĩmuoya, magĩthĩ, makĩmũthika hakuhĩ na mũthuriwe. ¹¹ Naguo kanitha wothe, hamwe na andũ arĩa othe maigũire maũndũ macio makĩnyĩtwo nĩ guoya mũnene.

Atūmwō Kũhonia Andũ aingĩ

¹² Na rĩrĩ, atūmwō nĩmarĩngire ciamā nyingĩ, na makĩonania morirũ gatagatĩ-inĩ ka andũ. Nao andũ arĩa othe metĩkĩtie nĩmagomanaga hamwe Gĩthaku-inĩ gĩa Solomoni. ¹³ Gũtirĩ mũndũ wacookire kũgeria gwĩturanĩra nao, o na gũtuũka andũ nĩmamaheete gĩtĩio mũno. ¹⁴ O na kũrĩ ũguo-rĩ, arũme na andũ-a-nja aingĩ nĩmetĩkirie Mwathani, naguo mũigana wao ũkĩongerereka. ¹⁵ Nĩ ũndũ wa ũguo, andũ nĩmareehaga andũ arĩa arũaru njĩra-inĩ, makamakomeria itanda na ibarĩ, nĩguo naarĩ amwe ao mahutio nĩ kĩruru gĩa Petero. ¹⁶ Ningĩ andũ aingĩ nĩmonganaga hamwe moimĩte matũũra-inĩ marĩa maathiũrũrũkĩrie Jerusalemu, makareehaga andũ ao arĩa arũaru, na arĩa maanyariiragwo nĩ ngoma thũku, nao othe makahonio.

Atūmwō Kũnyariirwo

¹⁷ Na rĩrĩ, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene na andũ arĩa othe maakoragwo nake, arĩa maarĩ a thiritũ ya Asadukai, makĩyũrwo nĩ ũiru. ¹⁸ Makĩnyĩta atūmwō, makĩmaikia njeera rĩra ya mũingĩ. ¹⁹ No ũtukũ-rĩ, mũraika wa Mwathani akĩhingũra mĩrango ya njeera, na akĩmoimia nja. ²⁰ Akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũrũgame hekarũ-inĩ, mwĩre andũ ũhoru wothe wa muoyo ũyũ mwerũ.”

²¹ Na rĩrĩ, ruoro rũgĩtema magĩtoonya hekarũ-inĩ, na makĩambĩrĩria kũruta andũ o ta ũrĩa meerĩtwo.

Rĩrĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene na andũ arĩa maakoragwo nake maakinyire-rĩ, magĩcookanĩrĩria Kĩama, kĩũngano gĩa athuuri othe a Isiraeli, na magĩtũmana njeera atūmwō magĩrwo. ²² No rĩrĩa thigari ciakinyire njeera-rĩ, itiamakorire kuo. Nĩ ũndũ ũcio, magĩcookia ũhoru makĩmeera atĩrĩ, ²³ “Twakora mĩrango ya njeera rĩrĩ mĩhinge wega, nao arangĩri marũgamĩte mĩrango-inĩ; no

* 4:36 O na gũtuũka Alawii matietikĩrĩtio kũgĩa na ithaka kũu Isiraeli, matiagirĩtio kũgĩa nacio mabũrũri-inĩ mangĩ.

twamĩhingũra, tŭtinakora mŭndũ kũu thĩinĩ.” ²⁴ Rĩrĩa mŭnene wa arangĩri a hekarũ na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene maiguire ũhoro ũcio makĩmaka na makĩrigwo nĩ ũrĩa gũgũikara.

²⁵ Hĩndĩ iyo hagĩũka mŭndũ, akiuga atĩrĩ, “Ta rorai! Andũ arĩa mũraikirie njeera marũgamĩte hekarũ-inĩ makĩruta andũ.” ²⁶ Maigua ũguo, mŭnene wa arangĩri a hekarũ agĩthĩĩ na anene a thigari ciake na makĩrehe atŭmwo. Matiigana kũhũthĩra hinya, tondũ nĩmetigagĩra andũ matikamahũũre na mahiga nyuguto.

²⁷ Maarĩkia kũrehe atŭmwo-rĩ, makĩmarũgamia mbere ya Kĩama nĩguo morio ciũria nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mŭnene. ²⁸ Nake akĩmeera atĩrĩ, “Githĩ tũtiramũkaanirie biũ mũtikarutane na rĩitwa rĩrĩ, no rĩu mũiyũritie Jerusalemu ũrutani wanyu, na nĩmwĩrutanĩirie gũtũma tũcookererwo nĩ thakame ya mŭndũ ũcio.”

²⁹ Petero na atŭmwo acio angĩ magĩcookia atĩrĩ, “Ithuĩ no nginya twathĩkĩre Ngai gũkĩra gwathĩkĩra andũ! ³⁰ Ngai wa maithe maitũ nĩariũkirie Jesũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ, ũrĩa mworagire na ũndũ wa kũmwamba mũtĩ-igũrũ. ³¹ Ngai nĩamũtũgĩririe akĩmũiga guoko-inĩ gwake kwa ũrĩo arĩ Mũthamaki na Mũhonokia nĩguo Isiraeli merire na marekerwo mehia. ³² Ithuĩ tũrĩ aira a maũndũ macio, nake Roho Mũtheru, ũrĩa Ngai aheete andũ arĩa mamwathĩkagĩra-rĩ, o nake nĩ mũira.”

³³ Rĩrĩa maiguire ũguo makĩrakara mũno makĩenda kũmooraga. ³⁴ No rĩrĩ, Mũfarisai wetagwo Gamalieli, mũrutani wa watho na watĩitwo nĩ andũ othe akĩrũgama Kĩama-inĩ, agĩathana atĩ andũ acio mambe moimio nja gwa kahinda kanini. ³⁵ Nake akĩra Kĩama atĩrĩ, “Andũ aya a Isiraeli, cũraniai wega ũrĩa mũratanya gwĩka andũ aya. ³⁶ Ihinda rĩhĩtũku mŭndũ wetagwo Theuda nĩeyumĩririe agĩtũuaga atĩ we nĩ mŭndũ ma, na akĩgĩa na arũmĩrĩri ta magana mana. Nĩooragirwo, nao arũmĩrĩri aake othe makĩhurunjwo na ũhoro ũcio wothĩ ũgĩtũũka wa tũhũ. ³⁷ Thuutha wake, Judasi ũrĩa woimĩte Galili akĩyũmĩria matukũ-inĩ ma kwĩyandĩkithia na agĩtongoria mbũtũ ya andũ nĩguo makararie watho. O nake akĩũragwo, na arũmĩrĩri aake othe makĩhurunjwo. ³⁸ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, igũrũ rĩkonĩĩ ũhoro ũyũ ngũmũtaara atĩrĩ, tiganai na andũ aya! Marekeei mathĩĩ! Nĩ ũndũ angĩkorwo muoroto kana ciiko ciao ciumanĩte na ũmũndũ-rĩ, ũndũ ũcio nĩũgũthira. ³⁹ No angĩkorwo ũndũ ũyũ uumanĩte na Ngai, mũtingĩhota kũgirĩrĩria andũ aya; mũgwĩkora mũkĩhũũrana na Ngai.”

⁴⁰ Nao magĩtĩkiania na mĩario yake. Nao magĩta atŭmwo matoonye makĩmahũũrithia iboko.* Magĩcooka makĩmaatha matikaarie thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ, magĩcooka makĩmarekereria mathĩĩ.

⁴¹ Nao atŭmwo makiuma Kĩama-inĩ makenete tondũ wa ũrĩa maatuĩtwo aagĩrĩru a gũconorithio nĩ ũndũ wa Rĩitwa rĩu. ⁴² Mũthenya o mũthenya, marĩ hekarũ-inĩ o na marĩ mĩciĩ-inĩ, matiigana gũtiga kũrutana na kũhunja ũhoro ũcio mwega atĩ Jesũ nĩwe Kristũ.

6

Andũ Mũgwanja Gũthuurwo

¹ Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio rĩrĩa mũigana wa arutwo wongererekaga-rĩ, Ayahudi amwe arĩa maa-ciariĩrwo kwa Ayunani nĩmatetirie Ayahudi a Kĩhibirania tondũ atumia ao a ndigwa matiagayagĩrwo irio rĩrĩa ikũgayanwo o mũthenya. ² Nĩ ũndũ ũcio, atŭmwo acio ikũmi na eerĩ magĩcookanĩrĩria arutwo othe hamwe na makĩmeera atĩrĩ, “Gũtiagĩrĩire tũtiganĩrie ũtungata wa kiugo kĩa Ngai nĩguo tũtungatage metha-inĩ. ³ Ariũ na aarĩ a lthe witũ, thuurai andũ mũgwanja kuuma gatagatĩ-inĩ kanyu, andũ arĩa moĩkaine atĩ nĩ maiyũritwo nĩ Roho, o na ũũgĩ, na nĩtũkũmehokera wĩra ũcio, ⁴ na ithuĩ tũrũmbũye ũhoro wa mahooya na ũtungata wa kiugo.”

⁵ ũndũ ũcio moigire nĩwakenirie gĩkundi kũu gĩothe. Nao magĩthuuru Stefano, mŭndũ waiyũritwo nĩ wĩtikio na Roho Mũtheru, na Filipu, na Porokoro, na Nikanora, na Timoni, na Paramena, na Nikola, mŭndũ wa kuuma Antiokia ũrĩa wagarũrũkĩte agatũũka Mũyahudi. ⁶ Makĩneana andũ acio kũrĩ atŭmwo, nao atŭmwo makĩmahũũra na makĩmaigĩrĩra moko.

⁷ Nĩ ũndũ ũcio kiugo kĩa Ngai gĩkĩhunja. Mũigana wa arutwo kũu Jerusalemu ũkĩongerereka mũno, nakĩo gĩkundi kĩnene kĩa athĩnjĩri-Ngai gĩgĩathĩkĩra ũhoro wa wĩtikio.

Stefano Kũnyiitwo

* 5:40 Mũyahudi angĩonirwo na mahĩtia, aatuagĩrwo kũhũũrwo iboko mĩrongo itatũ na kenda.

⁸ Na rĩrĩ, Stefano, mũndũ waiyũrĩtwo nĩ wega wa Ngai na ũhoti, nĩekire morirũ manene na akĩringa ciamaga tagatĩ-inĩ ka andũ. ⁹ No rĩrĩ, nĩ kuoimĩrĩre ngarari kuuma kũrĩ andũ a Thunagogi ya Andũ arĩa Oohore (ta ũrĩa yetagwo), nao nĩ Ayahudi a kuuma Kurene na Alekiseria o hamwe na mabũrũri ma Kilikia na Asia. Andũ aya makĩambĩrĩria gũkararania na Stefano, ¹⁰ no matingĩetiiririe ũũgĩ wake kana Roho ũrĩa aaragia nago.

¹¹ Hĩndĩ iyo makĩringĩrĩria andũ amwe na hito moige atĩrĩ, “Nĩtũiguĩte Stefano akĩaria ciugo cia kũruma Musa, o na Ngai.”

¹² Nĩ ũndũ ũcio magĩtũma okĩrĩrwo nĩ andũ, na athuuri, na arutani a watho. Makĩnyiita Stefano makĩmũrehe mbere ya Kĩama. ¹³ Magĩcooka makĩrehe aira a maheeni, arĩa maarutire ũira makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ndatigithagĩria kwaria agĩukagĩrĩra handũ haha hatheru, o na gũũkĩrĩra watho. ¹⁴ Nĩgũkorwo nĩtũiguĩte akiuga atĩ Jesũ ũyũ wa Nazarethi nĩagatharia handũ haha, na agarũre mĩtugo rĩa Musa aatũtigĩre.”

¹⁵ Andũ arĩa othe maarĩ Kĩama-inĩ magĩkũũrĩra Stefano maitho, nao makĩona ũthiũ wake ũtarĩ ta ũthiũ wa mũraika.

7

Stefano Kwarĩria Kĩama

¹ Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akĩmũũria atĩrĩ, “Thitango ici nĩ cia ma?”

² Nake Stefano agĩcookia atĩrĩ, “Ariũ a Baba na maithe maitũ, ta thikĩrĩria! Ngai mwene riiri nĩoimĩrĩre ithe witũ Iburahĩmu hĩndĩ rĩa aatũũraga bũrũri wa Mesopotamia, atanathiĩ gũtũũra bũrũri wa Harani. ³ Akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Thaama uume bũrũri wanyu na ũtĩge andũ anyu, ũthiĩ bũrũri ũrĩa ngaakuonia.’

⁴ “Nĩ ũndũ ũcio Iburahĩmu akiuma bũrũri wa Akalidei agĩthiĩ gũtũũra Harani. Thuutha wa gĩkuũ gĩa ithe, Ngai akĩmũrũta kuo na agĩũka bũrũri ũyũ mũtũũraga. ⁵ Ndaamũheire igai gũkũ, o na ikinya rĩmwe. No Ngai nĩamwĩrĩre atĩ we hamwe na njaro ciake nĩmakegwatĩra bũrũri ũyũ, o na gũtũũka hĩndĩ iyo Iburahĩmu ndaari na mwana. ⁶ Ngai eerĩre Iburahĩmu atĩrĩ: ‘Njaro ciaku igaatũũra irĩ ng’eni bũrũri ũtarĩ wacio, kũrĩa igaatũuo ngombo na inyariirwo ihinda rĩa mĩaka magana mana.’ ⁷ Ningĩ Ngai akiuga atĩrĩ, ‘No nĩngaherithia rũrĩrĩ rũu igaatũungata irĩ ngombo; na thuutha ũcio-rĩ, nĩikoima bũrũri ũcio, nacio nĩikaahooya irĩ kũndũ gũkũ.’ ⁸ Hĩndĩ iyo nĩarĩkanĩre na Iburahĩmu kĩrĩkanĩro kĩa ũhoro wa kũrũ. Nake Iburahĩmu agĩtũũka ithe wa Isaaka na akĩmũruithia thikũ ya kanana thuutha wa gũciarwo gwake. Thuutha-inĩ Isaaka agĩtũũka ithe wa Jakubu, nake Jakubu agĩtũũka ithe wa athuuri arĩa ikũmi na eerĩ.

⁹ “Na tondũ wa maguuka maitũ kũiguĩra Jusufu ũiru, nĩmamwendirie bũrũri wa Misiri agatũũke ngombo kuo. No Ngai aarĩ hamwe nake ¹⁰ na akĩmũhonokia mathĩĩna-inĩ make mothe. Nĩahere Jusufu ũũgĩ na akĩmũhotithia atuĩke wa kwendeka nĩ Firaũni mũthamaki wa Misiri; nĩ ũndũ ũcio akĩmũtua wa gwathaga Misiri o na nyũmba yake yothe ya ũthamaki.

¹¹ “Thuutha ũcio gũkĩgĩa ng’aragu bũrũri-inĩ wotha wa Misiri, na Kaanani, na ikĩrehe gũthĩĩnĩka kũingĩ mũno, namo maithe maitũ makĩaga irio. ¹² Rĩrĩa Jakubu aigũire atĩ Misiri nĩ kwarĩ na ngano, agĩtũma maithe maitũ kuo hĩndĩ ya mbere. ¹³ Na rĩrĩa maathiire riita rĩa keerĩ-rĩ, Jusufu akĩĩmenyithania kũrĩ ariũ a ithe, nake Firaũni akĩmenya ũhoro wa nyũmba ya Jusufu. ¹⁴ Thuutha wa ũguo-rĩ, Jusufu agĩtũmanĩra ithe Jakubu na nyũmba yake yothe moke, nao othe maarĩ andũ mĩrongo mũgwanja na atano. ¹⁵ Nake Jakubu agĩikũrũka, agĩthiĩ Misiri, kũrĩa we na maithe maitũ maakuĩrĩre. ¹⁶ Mĩrĩ yao nĩyacookirio Shekemu na igĩthikwo mbĩrĩra-inĩ rĩa Iburahĩmu aagũrĩte na mbeeca kuuma kũrĩ ariũ a Hamori kũu Shekemu.

¹⁷ “Rĩrĩa ihinda rĩakuhĩrĩrie rĩa Ngai kũhingia kĩranĩro gĩake kũrĩ Iburahĩmu-rĩ, mũigana wa andũ aitũ kũu Misiri nĩwongererekete mũno. ¹⁸ Hĩndĩ iyo mũthamaki ũngĩ ũtooĩ ũhoro wa Jusufu agĩtũũka wa gũthamaka Misiri. ¹⁹ Agĩka andũ aitũ ũũru mũno na akĩhinyĩrĩria maithe maitũ na ũndũ wa kũmarĩngĩrĩria na hinya mate tũkenge twao nĩgeetha tũkue.

²⁰ “Ihinda-inĩ rĩu Musa nĩaciarirwo, nake aarĩ mwana mũthaka mũno. Akĩrererwo mũciĩ gwa ithe ihinda rĩa mĩeri itatũ. ²¹ Rĩrĩa agĩrwo nja-rĩ, mwarĩ wa Firaũni akĩmuoya akĩmũrera ta mwana wake.

²² Musa agĩthomithio na ũũgĩ wotha wa andũ a Misiri na aarĩ na hinya wa mĩario na ciĩko.

²³ “Rĩria Musa aakinyirie mĩaka mĩrongo ĩna-rĩ, agĩtua itua rĩa gũceerera andũ ao a Isiraeli. ²⁴ Nĩonire mũndũ ũmwe wao akĩnyariirwo nĩ mũndũ wa Misiri. Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ kũmũĩrĩria na akĩmũrĩhĩria na ũndũ wa kũũraga mũndũ ũcio Mũmisiri. ²⁵ Musa eeciirĩtie atĩ andũ ao nĩmangĩonire atĩ Ngai nĩamũhũthagĩra nĩgeetha amahonokie, no-o matiamenyire ũguo. ²⁶ Mũthenya ũyũ ũngĩ Musa agĩthĩ agĩkora andũ eerĩ a Isiraeli makĩrũa. Akĩgeria kũmaiguithania akĩmeeraga atĩrĩ, ‘Andũ aya, inyuĩ mũrĩ a ithe ũmwe; nĩ kĩĩ kĩratũma mwende gwĩkana ũũru?’

²⁷ “No mũndũ ũrĩa wekĩte ũcio ũngĩ ũũru agĩkania Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Nũũ wagũtuire mwathi na mũtuithania wa maciira maitũ? ²⁸ Ũrenda kũnjũraga o ta ũrĩa ũrooragire Mũmisiri ira?’ ²⁹ Rĩria Musa aigũire ũguo akĩũra agĩthĩ bũrũri wa Midiani, kũria aatũũire arĩ ta mũgeni na akĩgĩa na ariũ eerĩ.

³⁰ “Na rĩrĩ, mĩaka mĩrongo ĩna yarĩkia gũthira-rĩ, mũraika akĩumĩrĩra Musa arĩ nĩnĩmbĩ-inĩ cia mwaki iria ciakanaga kĩhinga-inĩ kũu werũ-inĩ hakuhĩ na Kĩrĩma gĩa Sinai. ³¹ Rĩria onire ũguo, akĩgega nĩ kĩria onire. Na rĩria aakuhagĩrĩria nĩguo one wega-rĩ, akĩigua mũgambo wa Mwathani ũkiuga atĩrĩ: ³² ‘Nĩ nĩ nĩ Ngai wa maithe manyu, Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka, o na Jakubu.’ Musa akĩinaina nĩ gwĩtigĩra na ndaigana kũrora.

³³ “Nake Mwathani akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ruta iraatũ ciaku, nĩgũkorwo hau ũrũgamĩte nĩ handũ hatheru. ³⁴ Ti-itherũ nĩnyonete kũhinyĩrĩrio kwa andũ akwa kũu bũrũri wa Misiri. Nĩnjiguĩte gũcaaya kwao, na nĩnjikũrũkĩte thĩ nĩguo ndĩmohorithie. Rĩu ũka nĩngũgũtũma ũcooke Misiri.’

³⁵ “Ũyũ nowe Musa ũrĩa maaregete makiuga atĩrĩ, ‘Nũũ ũgũtuĩte mwathi witũ na mũtũciirithia?’ Ngai we mwene nĩamũtũmire atuĩke mũnene na mũkũũri wao, na ũndũ wa mũraika ũrĩa wamuumĩrĩre kĩhinga-inĩ. ³⁶ Akĩmatongoria makiuma Misiri na agĩka morirũ na akĩringa ciama arĩ kũu Misiri, o na Iria-inĩ Itune, na ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩna kũu werũ-inĩ.

³⁷ “Ũyũ nowe Musa ũrĩa werire andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Ngai nĩakamũtũmĩra mũnabii ta nĩ kuuma kũrĩ andũ anyu kũmbe.’ ³⁸ We aarĩ kĩũngano-inĩ kũu werũ-inĩ, arĩ hamwe na mũraika ũrĩa wamwarĩire Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, na aarĩ hamwe na maithe maitũ; nake nĩamũkĩire ciugo irĩ muoyo nĩgeetha atũkinyĩre.

³⁹ “No rĩrĩ, maithe maitũ nĩmaregire kũmwathĩkĩra. Handũ ha ũguo-rĩ, o makĩmũrega, na thĩinĩ wa ngoro ciao makĩrĩrĩria gũcooka Misiri. ⁴⁰ Nao makĩra Harũni atĩrĩ, ‘Tũthondekere ngai iria irĩtũtongoragia. Nĩgũkorwo mũndũ ũyũ ũgwĩtwo Musa, ũrĩa watũtongoririe tũkiuma bũrũri wa Misiri, tũtũĩ ũrĩa onete!’ ⁴¹ Hĩndĩ ĩyo nĩguo maathondekire mũhianano watariĩ ta njaũ. Makĩũrutĩra magongona, na makĩgĩa na hĩndĩ ya gũkũngũĩra kĩria maathondekete na moko mao. ⁴² No Ngai akĩmahutatĩra, na akĩmarekereria mahoooyage ciũmbe cia igũrũ. Ũhoro ũyũ ũtwaranĩte na ũrĩa kwandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa anabii, atĩrĩ:

“Nĩmwandutĩire magongona na maruta

mĩaka mĩrongo ĩna kũu werũ-inĩ, inyuĩ nyũmba ya Isiraeli?

⁴³ Nĩmũtũũgĩrĩtie ihooero rĩa Moleku,

na njata ya ngai yanyu ĩrĩa ĩitagwo Refani,

mĩhianano ĩrĩa mwathondekere ya kũhooyaga.

Tondũ ũcio, nĩngatũma mũtahwo mũtwarwo’ kũhĩtũka Babuloni.

⁴⁴ “Maithe maitũ maarĩ na hema ĩrĩa yetagwo gĩkaro kĩa Ũira kũu werũ-inĩ. Nayo yathondeketo o ta ũrĩa Ngai eerĩte Musa, kũringana na mũhianĩre ũrĩa onete. ⁴⁵ Maarĩkia kwamũkĩra hema-rĩ, maithe maitũ, matongoretio nĩ Joshua magĩũka nayo rĩrĩa menyiĩĩre bũrũri kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ iria Ngai aarutũrũire ciehere mbere yao. Nayo ĩgĩtũũra kũu bũrũri ũcio o nginya hĩndĩ ya Daudi, ⁴⁶ ũrĩa wakenire nĩ gwĩtikĩrĩka nĩ Ngai, na akĩhooya etĩkĩrio aakĩre Ngai wa Jakubu gĩkaro. ⁴⁷ No Solomoni nĩwe wamwakĩire nyũmba.

⁴⁸ “No rĩrĩ, Ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno ndaakaraga nyũmba ciakĩtwo nĩ andũ. O ta ũrĩa mũnabii oigĩte atĩrĩ:

⁴⁹ “‘Igũrũ nĩkuo gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene,

nayo thĩ nĩ gaturwa ka makinya makwa.

Ũngĩkinjakĩra nyũmba ya mũthemba ũrĩkũ?

Ũguo nĩguo Mwathani ekũũria.

Kana kĩhurũko gĩakwa kĩngĩkorwo kũ?

⁵⁰ Githĩ ti guoko gwakwa gwathondekire indo ici ciothe?”

⁵¹ “Inyuĩ andũ aya aremi, o inyuĩ mūtari aruu ngoro na matũ! Inyuĩ mūtariĩ o ta maithe manyu: Inyuĩ mūtũũraga mũreganĩte na Roho Mũtheru! ⁵² Nĩ kũrĩ mũnabii ũtaanyariirwo nĩ maithe manyu? Mooragire o na andũ arĩa maarathire ũhoro wa gũũka kwa Ūrĩa Mũthingu. Na rĩu nĩmũmũkunyaĩre na mũkamũũraga; ⁵³ o inyuĩ mwamũkĩre watho ũrĩa waathanirwo kũgerera araika no mũkiaga kũwathĩkĩra.”

Stefano Kũhũũrwo na Mahiga

⁵⁴ Rĩrĩa maiguire maũndũ macio-rĩ, makĩrakara mũno, na makĩmũhagaranĩria magego. ⁵⁵ No Stefano, aiyũritwo nĩ Roho Mũtheru, Agĩcũthĩrĩa igũrũ akĩona riiri wa Ngai, na Jesũ arũgamĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai. ⁵⁶ Akiuga atĩrĩ, “Onei, nĩndĩrona igũrũ rĩhingũkĩte nake Mũrũ wa Mũndũ arũgamĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai.”

⁵⁷ Maigua ũguo makĩhumbĩra matũ mao, makĩhanyũka harĩ we makiugagĩrĩa na mũgambo mũnene. ⁵⁸ makĩmũkururia, makĩmumia nja ya itũũra, na makĩambĩrĩa kũmũhũũra na mahiga nyuguto. Nao, aira makĩiga nguo ciao magũrũ-inĩ ma mwanake wetagwo Saũlũ.

⁵⁹ Rĩrĩa maamũhũũraga na mahiga nyuguto, Stefano nĩahooire Ngai, akiuga atĩrĩ, “Mwathani Jesũ, amũkĩra roho wakwa.” ⁶⁰ Agĩcooka agĩturia ndu, akĩanĩrĩa, akiuga atĩrĩ, “Mwathani, ndũkamoorie rĩhĩa rĩrĩ.” Na aarĩkia kuuga ũguo, agĩkoma.

8

¹ Nake Saũlũ aarĩ ho, na agĩtĩkĩra atĩ ooragwo.

Kanitha Kũnyariirwo na Kũhurunjwo

Mũthenya ũcio kanitha ũkĩnyariirwo mũno kũu Jerusalemu, nao andũ othe o tĩa atũmwo makĩhurunjũkĩra Judea na Samaria. ² Andũ etigĩri Ngai magĩthika Stefano na makĩmũcakaĩra mũno. ³ No Saũlũ akĩambĩrĩa kwananga kanitha. Aathiiaga nyũmba o nyũmba, akĩrutũũraga arũme na andũ-a-nja, akĩmaikagia njeera.

Filipu arĩ Bũrũri wa Samaria

⁴ Nao andũ arĩa maahurunjĩtwo nĩmahunjirĩe kiugo kĩa Ngai o kũrĩa guothe maathiiaga. ⁵ Filipu agĩikũrũka agĩthĩ itũũra rĩarĩ Samaria, akĩhunja ũhoro wa Kristũ kuo. ⁶ Rĩrĩa ikundi cia andũ ciaiguire Filipu na ikĩona ciamia iria aaringaga, othe magĩthikĩrĩa ũrĩa oigaga. ⁷ Ngoma thũku nĩcioimaga andũ aingĩ igĩkayũrũrũkaga, na andũ aingĩ maarũarĩte mũrimũ wa gũkua ciĩga, na andũ arĩa maarĩ onju makĩhonio. ⁸ Nĩ ũndũ ũcio gũkĩgĩa na gĩkeno kĩnene itũũra-inĩ rĩu.

Simoni ũrĩa warĩ Mũragũri

⁹ Na rĩrĩ, itũũra-inĩ rĩu nĩ kwarĩ na mũndũ wetagwo Simoni, nake nĩragũrĩte kwa ihinda na akagegia andũ othe a Samaria. Nake nĩetĩaga na ageetua atĩ aarĩ mũndũ mũnene mũno, ¹⁰ nao andũ othe, arĩa anini na arĩa anene, makamũthikagĩrĩa na makoiga na mũgambo mũnene atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩwe hinya wa ũngai ũrĩa ũĩkaine ta Hinya Mũnene.” ¹¹ Maatũũrĩte mamuumaga thuutha tondũ nĩamagegetie hĩndĩ ndaaya na ũragũri wake. ¹² No rĩrĩa meetĩkirĩe Filipu akĩhunja Ūhoro-ũrĩa-Mwega wa ũthamaki wa Ngai na wa rĩitwa rĩa Jesũ Kristũ-rĩ, makĩbatithio, arũme o hamwe na andũ-a-nja. ¹³ Simoni we mwene agĩtĩkia na akĩbatithio. Nake akĩrũmĩrĩa Filipu kũrĩa guothe aathiiaga, agegetio nĩ imenyithia cia hinya na ciamia iria onaga.

¹⁴ Rĩrĩa atũmwo arĩa maarĩ kũu Jerusalemu maiguire atĩ andũ a Samaria nĩmetĩkĩrĩte kiugo kĩa Ngai-rĩ, makĩmatũmĩra Petero na Johana. ¹⁵ Nao maakinya kuo, makĩmahoera nĩguo maamũkĩre Roho Mũtheru, ¹⁶ tondũ nginya hĩndĩ iyo Roho Mũtheru ndaakoretwo aikũrũkĩre mũndũ o na ũmwe wao; tĩa o kũbatithio maabatithĩtio thĩnĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani Jesũ. ¹⁷ Hĩndĩ iyo Petero na Johana makĩmaigĩrĩa moko, nao makĩamũkĩra Roho Mũtheru.

¹⁸ Rĩrĩa Simoni onire atĩ Roho aaheanagwo na ũndũ wa kũigĩrĩrwo moko nĩ atũmwo-rĩ, akĩenda amahe mbeeca, ¹⁹ akiuga atĩrĩ, “Heei ũhoti ũyũ o na nĩ nĩgeetha ũrĩa wotha ndaigĩrĩa moko makwa akaamũkĩra Roho Mũtheru.”

²⁰ Petero akīmūcookeria atīrī, “Mbeeca ciaku irothiranīra hamwe nawe, nīgūkorwo wīciirītie no ūgūre kīheo kīa Ngai na mbeeca. ²¹ Wee ndūrī na handū, o na ndūrī na igai ūtungata-inī ūyū, tondū ngoro yaku ti njagīrīru mbere ya Ngai. ²² Wīrire waganu ūyū na ūhooe Mwathani. Hihi nīegūkūrekerā nī ūndū wa gūkorwo na rīciiria ta rīu ngoro-inī yaku. ²³ Nīgūkorwo nguona ūiyūrītwo nī marūrū na ūgatuika ngombo ya mehia.”

²⁴ Hīndī ūyo Simoni akīmūcookeria atīrī, “Hooerai harī Mwathani nīgeetha ndikae gūkorwo nī ūndū o na ūmwe wa macio mwagweta.”

²⁵ Rīrīa maarīkirie kūheana ūira na kūhunja kiugo kīa Mwathani-rī, Petero na Johana magīcooka Jerusalemu, o makīhunjagia Ūhoro-ūrīa-Mwega tūtūūra-inī tūingī twa Samaria.

Filipu na Mūhabashi

²⁶ Na rīrī, mūraika wa Mwathani akīra Filipu atīrī, “Thiī werekeire gūthini, ūkinye njīra-inī, njīra īrīa ya werū-inī, īrīa īikūrūkīte kuuma Jerusalemu īgathiī nginya Gaza.” ²⁷ Nī ūndū ūcio akiumagara, na arī njīra-inī agīcemanā na Mūhabashi warī mūhakūre, mūdū mūnene warī igweta ūrīa warūgamīrīre kīgīna gīa Kandake, mūthamaki-mūdū-wa-nja wa Ahabashi.* Mūdū ūyū aathiite Jerusalemu kūhooya Ngai; ²⁸ na arī njīra-inī akīnūka, aaikarīte ngaari-inī yake ya mbarathi agīthoma ibuku rīa Isaia ūrīa mūnabii. ²⁹ Roho akīra Filipu atīrī, “Thiī ngaari-inī īrīa ya mbarathi ūikare hakuhī nayo.”

³⁰ Hīndī ūyo Filipu akīhanyūka nginya ngaari-inī ūyo ya mbarathi, akīgua mūdū ūcio agīthoma ibuku rīa Isaia ūrīa mūnabii, akīmūūria atīrī, “Nīrātāūkīrwo nī ūhoro ūcio ūrathoma?”

³¹ Nake agīcookia atīrī, “Ingītaūkīrwo atīa, tīga hagīire mūdū wa kūndaarīria?” Nī ūndū ūcio akīra Filipu ahaice ngaari ūyo ya mbarathi, aikaranie nake.

³² Mūdū ūcio warī mūhakūre aathomaga gacunjī gaka ka Maandīko:

“Aatwarirwo o ta ng’ondū gīthīnjīro-inī,

na o ta ūrīa gatūrūme gakiraga kī karī mbere ya mūdū ūrīa ūrakenja guoya,

noguo o nake ataatumūire kanua gake.

³³ Nīaconorithirio na ndaigana gūtuīrwo ciira na kīhooito.

Nūū ūngīaria ūhoro wa njīaro ciake?

Nīgūkorwo muoyo wake nīwehererio ūkiuma gūkū thī.”

³⁴ Mūdū ūcio mūhakūre akīūria Filipu atīrī, “Ndagūthaita, ta njīra atīrī, mūnabii araaria ūhoro wa ū, nī ūhoro wake we mwene kana nī ūhoro wa mūdū ūngī?” ³⁵ Hīndī ūyo Filipu akīrutia ūhoro hau, akīmūhe Ūhoro-ūrīa-Mwega ūkonī Jesū.

³⁶ Na marī njīra-inī magīthī-rī, magīkinya handū haarī na maaī, nake mūdū ūcio warī mūhakūre akīmūwīra atīrī, “Ta rora, maaī nīmo maya. Nī kī kīngīgīria mbatithio?” ³⁷ (Nake Filipu akiuga atīrī, “Ūngītīkia na ngoro yaku yothe, no ūbatithio.” Nake agīcookia atīrī, “Nīnjītīkītie atī Jesū Kristū nīwe Mūrū wa Ngai.”) ³⁸ Nake agīathana ngaari ūyo ya mbarathi īrūgame. Hīndī ūyo Filipu na mūdū ūcio mūhakūre magīkūrūka, magītoonya maaī-inī, nake Filipu akīmūbatithia. ³⁹ Na rīrīa moimīire maaī-inī, Roho wa Mwathani o rīmwe akīoya Filipu, akīmweheria, nake mūdū ūcio mūhakūre akīaga kūmuona rīngī, no agīthī na mbere na rūgendo akenete. ⁴⁰ No Filipu nīonekanire Azota, na agīthī akīhunjagia Ūhoro-ūrīa-Mwega matūūra-inī mothe nginya agīkinya Kaisarea.

9

Saūlū Kūgarūrūka

¹ Ihinda-inī o rīu Saūlū no eehītagīra kūūraga arutwo a Mwathani. Agīthī kūrī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, ² na akīmūhooya marūa athīī namo thunagogi-inī iria ciarī Dameski, nīgeetha angīkora andū a Njīra ūyo kuo, marī arūme kana andū-a-nja, amanyiite amatware Jerusalemu marī ohe. ³ Naarī rūgendo-inī aakuhīrīria Dameski-rī, o rīmwe ūtheri ūkiuma na igūrū, ūkīmwarīra mīena yothe.

⁴ Akīgūa thī, na akīgua mūgambo ūkīmūwīra atīrī, “Saūlū, Saūlū, ūūnyariiraga nīkī?”

⁵ Saūlū akīūria atīrī, “Nīwe ū, Mwathani?”

* 8:27 Ūmūthī būrūrī ūcio ūikaine ta Nubia, kana Sudani ya Rūgongo.

Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī nī Jesū ūrīa ūnyariiraga. ⁶ No rīrī, rīu ūkīra ūtoonye itūūra rīrī inene, na nīūkwīrwo ūrīa wagīrīrwo nī gwīka.”

⁷ Nao andū arīa maatwaranaga hamwe na Saūlū makīrūgama hau maagīte ūrīa mangiuga; o nīmaiguire mūgambo no matiigana kuona mūdū o na ūrīkū. ⁸ Nake Saūlū agīūkīra, akīrūgama, no rīrīa aahingūririe maitho ndoonaga o na hanini. Nī ūndū ūcio makīmūnyiita guoko makīmūtware Dameski. ⁹ Ihinda rīa matukū matatū aarī mūtumumu, na ndarī kīndū aarīaga kana akanyua.

¹⁰ Na rīrī, kūu Dameski nī kwarī na mūrutwo wetagwo Anania. Mwathani akīmwarīria na kīoneki, akīmwīra atīrī, “Anania!”

Nake agīcookia atīrī, “Nī ūyū Mwathani.”

¹¹ Nake Mwathani akīmwīra atīrī, “Thīi kwa Judasi o kūu njīra īrīa ītagwo Nūngarū, ūrie mūdū uumīte Tariso wītagwo Saūlū, nī ūndū nīkūhooya arahooya. ¹² Nīonete mūdū kīoneki-inī wītagwo Anania agīūka kūmūgīrīra moko, nīguo acooke kuona.”

¹³ Anania akīmūcookeria atīrī, “Mwathani, nīnjiguīte ūhoru mūingī ūkonīi mūdū ūcio, na maūdū maingī mooru marīa aaneka andū aku arīa aamūre kūūrīa Jerusalemu. ¹⁴ Na okīte gūkū arī na wathani kuuma kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene, nīgeetha anyiite andū arīa othe makayagīra rīitwa rīaku.”

¹⁵ No Mwathani akīra Anania atīrī, “Thīi, tondū ūndū ūcio nī kīndū gīakwa kīrīa ndīthuurīre gīa gūtware ūhoru wa rīitwa rīakwa kūrī andū-a-Ndūrīrī, na athamaki, o na kūrī andū a Isiraeli.

¹⁶ Nīngūmuonia ūrīa arī o nginya anyamaarīke nī ūndū wa rīitwa rīakwa.”

¹⁷ Hīndī īyo Anania agīthīi na agītoonya nyūmba īyo. Akīgīrīra Saūlū moko, akīmwīra atīrī, “Saūlū, mūrū wa Ithe witū, Mwathani, o we Jesū ūrīa ūrakuumīrīre ūrī njīra-inī ūgīūka gūkū, nīandūmīte nīguo ūcooke kuona, na ūiyūrio na Roho Mūtheru.” ¹⁸ O hīndī īyo, tūnyamū twahaanaga ta ngaracū tūkuma maitho-inī ma Saūlū, tūkīgūa thī, nake akīhota kuona rīngī. Agīūkīra na akībatithio, ¹⁹ na aarīkia kūrīa irio, akīgīa na hinya.

Saūlū arī Dameski na Jerusalemu

Saūlū agīkara mīthenya īigana ūna marī hamwe na arutwo kūu Dameski. ²⁰ Na hīndī īyo akīambīrīria kūhunja thunagoga-inī atī Jesū nī Mūrū wa Ngai. ²¹ Andū othe arīa maamūiguire makīgega makīūra atīrī, “Githī mūdū ūyū tiwe ūraagithīte andū thayū kūu Jerusalemu gatagatī-inī ka arīa makayagīra rīitwa rīu? Na githī ndokīte gūkū nīgeetha amanyiite amatware marī ohe kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene?” ²² Nowe Saūlū agīkīrīria kīgīa na hinya, na akīgegia Ayahudi arīa maatūūrīte kūu Dameski na ūndū wa kūmaiguithia na ma atī Jesū nīwe Kristū.

²³ Thuutha wa mīthenya mīingī gūthira, Ayahudi magīcookania ndundu mamūūrage, ²⁴ no Saūlū akīmenya mūbango ūrīa maarī nago. Mūthenya na ūtukū maaikaraga mamuoheirie ihingo-inī cia itūūra inene nīguo mamūūrage. ²⁵ No arūmīrīri aake makīmuoya ūtukū, makīmūharūrūkia arī gīkabū-inī mamūgereirie mwanya warī rūthingo-inī.

²⁶ Hīndī īrīa aakinyire Jerusalemu, akīgeria kwīgwatania na arutwo, no othe nīmamwītīgāra, tondū matietīkagia atī kūna aarī mūrutwo. ²⁷ No Baranaba akīmuoya akīmūtware kūrī atūmwo. Akīmeera ūrīa Saūlū oonire Mwathani arī rūgendo-inī rwake, na ūrīa Mwathani aamwarīirie, na ūrīa aahunjirie kūu Dameski thīinī wa rīitwa rīa Jesū ategwītīgīra. ²⁸ Nī ūndū ūcio Saūlū agīkara na atūmwo, na agaceeraga kūu Jerusalemu, akīaragia na ūcamba thīinī wa rīitwa rīa Mwathani, ategwītīgīra. ²⁹ Nīngī nīaaragia na agakararanagia na Ayahudi arīa maaciarīrwo kwa Ayunani, no nao makageria ūrīa mangīmūūrage. ³⁰ Rīrīa ariū na aarī a Ithe witū maamenyire ūguo, makīmuoya, makīmūkūrūkia nginya Kaisarea, makīmūtūma Tariso.

³¹ Hīndī īyo kanitha wa Judea guothe, na Galili, na Samaria ūgīkenera ihinda rīa thayū. Nīwon-gereirwo hinya; na ūkūmīrīrio nī Roho Mūtheru, na ūkīongererwo andū, nao magītūūra metīgīrīte Mwathani.

Ainea na Dorokasi

³² Na rīrī, rīrīa Petero aaceeraga kūdū na kūdū būrūri-inī, nīathiire gūceerera andū arīa aamūre a kūu Lida. ³³ Arī kūu agīkora mūdū wetagwo Ainea warī na mūrīmū wa gūkua cīiga, na aatūūrīte akomete gītanda-inī ihinda rīa mīaka īnana. ³⁴ Petero akīmwīra atīrī, “Ainea, Jesū Kristū nīakūhonia.

Ũkĩra ũkũnje kĩbarĩ gĩaku.” O hĩndĩ ĩyo Ainea akĩrũgama. ³⁵ Andũ othe arĩa maatũũraga Lida na Sharoni makĩmuona na makĩgarũrũkĩra Mwathani.

³⁶ Kũu Jopa nĩ kwarĩ mũrutwo wetagwo Tabitha (narĩo rĩĩtwa rĩu rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga Dorokasi), nake aatũũrite ekaga maũndũ mega, na agateithagia athĩĩni. ³⁷ O ihinda-inĩ rĩu nĩarũarire na agĩkua, naguo mwĩrĩ wake ũgĩthambio, ũkĩgwo nyũmba ya igũrũ.* ³⁸ Lida kwarĩ hakuhĩ na Jopa; nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa arutwo maaiguire atĩ Petero aarĩ kũu Lida, magĩtũma andũ eerĩ makamũringĩrĩrie mamwĩre atĩrĩ, “Twagũthaitha ũka narua!”

³⁹ Nake Petero agĩthĩĩ hamwe nao, na aakinya agĩtwarwo nyũmba ya igũrũ. Atumia othe a ndigwa makĩrũgama, makĩmũthiũrũrũkĩria makĩrĩraga, na makĩmuonagia kanjũ na nguo ingĩ iria Dorokasi aatumĩte rĩrĩa aarĩ nao.

⁴⁰ Nake Petero akĩmeera othe moime nja ya nyũmba; agĩcooka agĩturia maru akĩhooya Ngai. Agĩcooka akĩgarũrũkĩra mũtumia ũcio wakuĩte, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tabitha, ũkĩra,” nake Tabitha akĩhingũra maithe, na oona Petero, agĩtiira. ⁴¹ Nake Petero akĩmũnyiita guoko, akĩmũrũgamia. Agĩcooka agĩta andũ arĩa meetĩkĩtie, na atumia acio a ndigwa, akĩmũneana kũrĩ o arĩ muoyo. ⁴² Naguo ũhoru ũcio ũkĩmenyeka Jopa guothe, nao andũ aingĩ magĩtĩkia Mwathani. ⁴³ Nake Petero agĩkara Jopa mĩthenya mĩingĩ kwa mũndũ wetagwo Simoni, ũrĩa warĩ mũtanduki wa njũũa.†

10

Korinelio Gũtũmanĩra Petero

¹ Na rĩrĩ, kũu Kaisarea nĩ kwarĩ mũndũ wetagwo Korinelio, ũrĩa warĩ mũnene-wa-thigari-igana rĩmwe cia mbũtũ ĩrĩa yoikaine ta Mbũtũ ya Italia. ² Mũndũ ũcio na andũ othe a nyũmba yake nĩmeyamũrĩre Ngai na makamwĩtigagĩra; nake nĩaheanaga indo ciake na ũtaana kũrĩ andũ arĩa maarĩ abatari na nĩahooyaga Ngai kaingĩ. ³ Mũthenya ũmwe ta thaa kenda cia mĩaraho-rĩ, akĩona kĩoneki. Akĩona mũraika wa Ngai wega, ũrĩa wokire harĩ we na akĩmwĩra atĩrĩ, “Korinelio!”

⁴ Korinelio akĩmũrora aiyũritwo nĩ guoya, akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ Mwathani?”

Nake mũraika akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mahoooya maku na indo iria ũheete andũ arĩa athĩĩni nĩikinyĩte igũrũ kũrĩ Ngai rĩrĩ iruta rĩa kũrĩkanwo. ⁵ Na rĩrĩ, tũma andũ mathĩĩ Jopa magĩire mũndũ wĩtagwo Simoni, na nowe wĩtagwo Petero. ⁶ Araikara gwa Simoni ũria mũtanduki wa njũũa, o ũrĩa nyũmba yake ĩrĩ rũtere-inĩ rwa iria.”

⁷ Rĩrĩa mũraika ũcio wamwarĩrie aathiire, Korinelio agĩta ndungata ciake igĩrĩ na mũthigari ũmwe weamũrĩre Ngai, na aarĩ ũmwe wa andũ arĩa maamũtungatagĩra. ⁸ Akĩmeera ũrĩa wotha kwahanĩte agĩcooka akĩmatũma Jopa.

Kĩoneki gĩa Petero

⁹ Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre ta thaa thita cia mũthenya marĩ njĩra-inĩ makuhĩrĩrie itũũra rĩu-rĩ, Petero akĩhaica nyũmba-igũrũ nĩgeetha akahooe Ngai. ¹⁰ Nake akĩigua aahũta na akĩbatario nĩ kĩndũ gĩa kũrĩa, na rĩrĩa irio ciarugagwo-rĩ, akĩgocerera. ¹¹ Nake akĩona igũrũ rĩhingũritwo na kĩndũ gĩatariĩ ta gĩtama kĩnene gĩkĩharũrũkio thĩ kĩnyiitĩtwo mĩthia ĩna. ¹² Nakĩo kĩarĩ na nyamũ cia mĩthemba yotha ya iria irĩ magũrũ mana, o na nyamũ iria itaambaga thĩ, o na nyoni cia rĩera-inĩ. ¹³ Hĩndĩ ĩyo mũgambo ũkĩmwĩra atĩrĩ, “Petero, ũkĩra. Thĩnja na ũrĩe.”

¹⁴ Petero agĩcookia atĩrĩ, “Aca, Mwathani! Ndirĩ ndarĩa kĩndũ gĩtarĩ kĩamũre, kana kĩndũ kĩrĩ thaahu.”

¹⁵ Mũgambo ũkĩmwarĩria riita rĩa keerĩ ũkĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkanoige kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩrĩa Ngai atheretie atĩ ti kĩamũre.”

¹⁶ Ũndũ ũyũ wekĩkire maita matatũ, na o rĩmwe gĩtama kũu gĩgĩcookio na igũrũ.

¹⁷ Na rĩrĩa Petero eeyũragia gĩtũmi gĩa kĩoneki kũu oonete-rĩ, andũ arĩa maatũmĩtwo nĩ Korinelio makĩona harĩa nyũmba ya Simoni yarĩ, na makĩrũgama hau kĩhingo-inĩ. ¹⁸ Magĩitana, makĩũria kana Simoni ũrĩa wĩtagwo Petero aaikaraga kũu.

* 9:37 Warĩ mũtugo wa Ayahudi na Ayunani gũthambia mwĩrĩ wa mũndũ aakua, kũũhaarĩria gũthikwo. † 9:43 Tene andũ meetanagio na wĩra ũrĩa maarutaga nĩgeetha makamenyeka o na ihenya.

¹⁹ Na rĩrĩa Petero eeciiragia ũhoro wa kĩoneki kũu, Roho akĩmwĩra atĩrĩ, “Simoni, harĩ na andũ atatũ maragũcaria. ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio, ũkĩra ũikũrũke, ũthĩĩ nao na ndũkagĩe na nganja nĩgũkorwo nĩ nĩ ndĩmatũmĩte.”

²¹ Petero agĩkũrũka, akĩira andũ acio atĩrĩ, “Nĩ nĩ mũndũ ũcio mũracaria. Mũũkĩte nĩkĩ?”

²² Nao andũ acio magĩcookia atĩrĩ, “Tuumĩte gwa Korinelio, ũrĩa mũnene-wa-thigari-igana rĩmwe. Nĩ mũndũ mũthingu na mwĩtigĩri-Ngai, na nĩatĩtwo nĩ Ayahudi othe. Mũraika mũtheru aramwĩre atũmane ũthĩĩ gwake mũciĩ nĩgeetha aigue ũrĩa ũrenda kuuga.” ²³ Hĩndĩ iyo Petero akĩira andũ acio matoonye nyũmba matũike ageni aake.

Petero Gũthĩĩ gwa Korinelio

Mũthenya ũyũ ũngĩ warũmĩrĩre Petero agĩthĩĩ nao, na ariũ a lthe witũ amwe kuuma Jopa magĩthĩĩ nake. ²⁴ Naguo mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre magĩkinya Kaisarea. Korinelio agĩkorwo ametereire na eetĩte andũ a nyũmba yake na arata a hakuhĩ. ²⁵ Na rĩrĩa Petero aatoonyaga nyũmba, Korinelio akĩmũtũnga na akĩgũithia magũrũ-inĩ make amwĩnyiihĩre. ²⁶ No Petero akĩmũũkĩria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rũgama, nĩ ndĩ o mũndũ o na nĩ.”

²⁷ O makĩaragia-rĩ, Petero agĩtoonya thĩinĩ na agĩkora gĩkundi kĩnene kĩa andũ. ²⁸ Akĩmeera atĩrĩ: “Inyuĩ nĩmũũĩ wega atĩ Mũyahudi ndetĩkĩrĩtio nĩ watho kũgwatanĩra na mũndũ wa Ndũrĩrĩ o na kana kũmũceerera. No Ngai nĩanyonetie atĩ ndiagĩrĩrwo nĩ kuuga atĩ mũndũ o na ũrĩkũ ti mwamũre kana atĩ arĩ na thaahu. ²⁹ Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa ndĩratũmanĩrwo, ndĩrokire itegũkararia. Njĩtikĩria ngũũrie kĩria kĩratũmire ũndũmanĩre?”

³⁰ Nake Korinelio akĩmũcookeria atĩrĩ: “Matukũ mana mahĩtũku, ndaarĩ thĩinĩ wa nyũmba yakwa ngĩhooya ithaa-inĩ ta rĩrĩ rĩa thaa kenda cia mĩaraho. Mũndũ warĩ na nguo ciahenagia akĩrũgama o rĩmwe mbere yakwa, ³¹ akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Korinelio, Ngai nĩaiguĩte mahooya maku, na nĩaririkanĩte iheo ciaku iria wanahe athĩini. ³² Nĩ ũndũ ũcio tũmana Jopa wĩtĩrwo Simoni ũrĩa wĩtagwo Petero, nake nĩ mũgeni gwa Simoni ũrĩa mũtanduki wa njũũ, ũrĩa ũikaraga rũtere-inĩ rwa iria.’ ³³ Nĩ ũndũ ũcio nĩndagũtũmanĩre o hĩndĩ iyo, na nĩ weka wega nĩ ũndũ wa gũũka. Rũu ithuĩ ithuothe tũrĩ haha mbere ya Ngai nĩgeetha tũthikĩrĩre ũrĩa wothe Mwathani agwathĩte ũtwĩre.”

³⁴ Nake Petero akĩambĩrĩria kwaria, akiuga atĩrĩ: “Rũu nĩndamenya kũna ũrĩa arĩ ma atĩ Ngai ndarĩ mũthutũkanio. ³⁵ no atĩ nĩetĩkagĩra andũ kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe arĩa mamwĩtigagĩra na mageeka ũrĩa kwagĩrĩre. ³⁶ Inyuĩ nĩmũũĩ ndũmĩrĩri rĩa Ngai aatũmĩre andũ a Isiraeli, akĩaria ũhoro mweka wa thayũ na ũndũ wa Jesũ Kristũ, ũrĩa arĩ we Mwathani wa andũ othe. ³⁷ Inyuĩ nĩmũũĩ ũrĩa gwekĩkire kũu Judea guothe, kwambĩrĩria Galili thuutha wa ũbatithio ũrĩa Johana aahunjagia, ³⁸ ũrĩa Ngai aaitĩrĩre Jesũ wa Nazarethi Roho Mũtheru o na hinya, na ũrĩa aathiiaga agĩkaga wega na akĩhonagia andũ arĩa maahatĩrĩrio nĩ hinya wa mũcukani, tondũ Ngai aarĩ hamwe nake.

³⁹ “Ithuĩ tũrĩ aira a maũndũ marĩa mothe eekire thĩinĩ wa bũrũri wa Ayahudi o na Jerusalemu. Nĩmamũũragire na njĩra ya kũmwamba mũtĩ-igũrũ. ⁴⁰ No mũthenya wa gatatũ Ngai akĩmũriũkia kuuma kũrĩ arĩa akuũ na agĩtũma onekane kũrĩ andũ. ⁴¹ We ndonirwo nĩ andũ othe, o tiga aira arĩa Ngai aathuurĩte: akĩonwo nĩ ithuĩ, o ithuĩ twarĩanĩre na tũkĩnyuuanĩra nake aarĩkia kũriũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ. ⁴² Nĩatwathire tũhunjĩrie andũ na tũrute ũira atĩ we nĩ we Ngai aamũire atuĩke mũtuanĩri-ciira wa andũ arĩa marĩ muoyo na arĩa makuĩte. ⁴³ Anabii othe nĩmaheanaga ũira wa ũhoro wake atĩ mũndũ ũrĩa wothe ũkaamwĩtikia nĩakamũkĩra ũrekeri wa mehia na ũndũ wa rĩitwa rĩake.”

⁴⁴ Na Petero o akĩaragia ciugo icio-rĩ, Roho Mũtheru agĩkũrũkĩra andũ arĩa othe maiguire ndũmĩrĩri iyo. ⁴⁵ Nao andũ arĩa meetĩkĩtie, a thiritũ ya arĩa maruaga, arĩa mokĩte na Petero makĩgega mona atĩ kĩheo kĩa Roho Mũtheru nĩgĩaitĩrĩrio andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao. ⁴⁶ Nĩgũkorwo nĩmamaiguire makĩaria na thiomi makĩgoocaga Ngai.

Hĩndĩ iyo Petero akĩũria atĩrĩ, ⁴⁷ “Harĩ mũndũ ũngĩgĩria andũ aya mabatithio na maaĩ? Andũ aya nĩmamũkĩra Roho Mũtheru o ta ithuĩ.” ⁴⁸ Nĩ ũndũ ũcio agĩathana mabatithio thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ Kristũ. Magĩcooka makĩũria Petero aikaranie nao ihinda rĩa mĩthenya mĩnini.

¹ Na rīrī, atūmwō, na ariū na aarī a lthe witū ariā maarī Judea guothe makīgua atī andū-a-Ndūrīrī o nao nīmarīkītīe kwamūkīra kiugo kīa Ngai. ² Nī ūndū ūcio rīrīa Petero aambatire agīthīi Jerusalemu, andū ariā meetīkītīe a thiritū ya ariā maruaga makīmūrūithia ³ makīmwīra atīrī, “Wee nīwatoonyire nyūmba ya andū ariā mataruaga, na ūkīrīanīra nao.”

⁴ Nowe Petero akīambīrīria kūmataarīria maūndū mothe wega o ta ūrīa meekīkīte, akīmeera atīrī: ⁵ “Ndaarī itūūra-inī rīa Jopa ngīhooya Ngai, na rīrīa ndaagoocereire-rī, ngīona kīoneki. Ngīona kīndū gītariī ta gītama kīnene gīkīharūrūkio kuuma igūrū na mīthia yakīo īna, na gīgīkūrūka o harīa ndaarī. ⁶ Ndaacūthīrīria thīinī wakīo ngīona nyamū cia thī iria irī magūrū mana, na nyamū cia gīthaka, na nyamū iria itambaga thī na nyoni cia rīera-inī. ⁷ Ngīcooka ngīgua mūgambo ūkīnjīra atīrī, ‘Petero, ūkīra. Thīnja, na ūrīe!’

⁸ “Na nī ngīcookia atīrī, ‘Aca, Mwathani! Gūtīrī kīndū gītariī kīamūre kana kīrī thaahu kīrī gīatoonya kanua gakwa.’

⁹ “Naguo mūgambo ūcio ūkīaria riita rīa keerī kuuma igūrū ūkīnjīra atīrī, ‘Ndūkanoige kīndū o na kīrīkū kīrīa Ngai atheretie atī ti kīamūre.’ ¹⁰ Ūndū ūyū wekīkire maita matatū, nakīo gītama kīu gīkīguccio na igūrū.

¹¹ “O hīndī īyo andū atatū ariā maatūmītū kūrī nī kuuma Kaisarea magīkinya nyūmba-inī īrīa ndaikaraga. ¹² Nake Roho akīnjīra thīi nao na ndikagīe na ngaanja. Nao ariū a lthe witū aya atandatū tūgīthīi nao na tūgītoonya nyūmba ya mūndū ūcio. ¹³ Nake agītwīra ūrīa oimīrīrwo nī mūraika arī gwake nyūmba, akīmīwīra atīrī, ‘Tūmana Jopa wītīrwo Sīmōni ūrīa wītagwo Petero. ¹⁴ Nīegūkūrehera ndūmīrīri īrīa īgūtūma wee na nyūmba yaku yothē mūhonoke.’

¹⁵ “Na rīrīa ndaambīrīrie kwaria-rī, Roho Mūtheru akīmaikūrūkīra o ta ūrīa aatūikūrūkīre hīndī ya mbere. ¹⁶ Hīndī īyo ngīrīrikana ūrīa Mwathani oigīte atīrī, ‘Johana aabatithanagia na maaī, no inyū mūkaabatithio na Roho Mūtheru.’ ¹⁷ Angīkorwo Ngai nīamaheire kīheo o kīrīa aatūheire ithuī andū ariā twetīkirie Mwathani Jesū Kristū-rī, nī ndaarī ūū nīguo ndīciirie atī no ngararie Ngai?”

¹⁸ Rīrīa maaiguire ūguo, magītiga ngarari na makīgooca Ngai, makiuga atīrī, “Gwakorwo nī ūguo-rī, Ngai nīakinyīrie andū-a-Ndūrīrī o nao ūhorō wa kwīrira nīguo magīe na muoyo.”

Kanitha wa Antiokia

¹⁹ Na rīrī, andū ariā maahurunjūkire nī ūndū wa kūnyariirwo thuutha wa kūūragwo gwa Stefano magīthīi o nginya Foinike, na Kuporo, na Antiokia, no matiahunjagīria andū angī ūhorō tīga o Ayahudi oiki. ²⁰ O na kūrī o ūguo, andū amwe ao, ariā moimīte Kuporo, na Kurene, magīthīi Antiokia na makīambīrīria kwarīria Ayunani o nao, makīmahunjīria ūhorō mwega ūkonī Mwathani Jesū. ²¹ Guoko kwa Mwathani kwarī hamwe nao; na andū aingī magīitīkia makīgarūrūkīra Mwathani.

²² Nayo ngumo ya maūndū macio igīkinyīra andū a kanitha ūrīa warī kūu Jerusalemu; nao magītūma Baranaba athīi Antiokia. ²³ Rīrīa aakinyire na akīona ūira wa wega wa Ngai, agīkena na akīmōmīrīria marī othe, atī maikarage maathīkīre Mwathani na ngoro ciao ciothe. ²⁴ Baranaba aarī mūndū mwega waiyūrītwo nī Roho Mūtheru na warī na wītīkio, nao andū aingī magītīkia Mwathani.

²⁵ Nake Baranaba agīthīi Tariso gūcaria Saūlū, ²⁶ na rīrīa aamuonire akīmūrehe Antiokia. Nī ūndū ūcio kwa ihinda rīa mwaka ūmwe Baranaba na Saūlū makīgomana na kanitha na makīruta andū aingī. Kūu Antiokia nīkuo arutwo meetirwo Akristiano riita rīa mbere.

²⁷ Ihinda-inī rīu anabii amwe magīikūrūka kuuma Jerusalemu nginya Antiokia. ²⁸ Ūmwe wao wetagwo Agabo akīrūgama, na nī ūndū wa kūmenyithio nī Roho Mūtheru, akīratha atī nī gūkūgīa ng’aragu nene Roma guothe. (Ūndū ūcio wekīkire hīndī ya wathani wa Kilaudio.) ²⁹ Nao arutwo, magīiciiria kūheana ūteithio nī ūndū wa ariū a lthe witū ariā maatūūraga kūu Judea, o ta ūrīa mūndū aahotithītio. ³⁰ Nīmekire ūndū ūcio, makīnengera Baranaba na Saūlū iheo ciao matwarīre athuuri a kanitha.

Petero kuuma Njeera na Kīama

¹ Na rīrī, ihinda-inī rīu nīguo Mūthamaki Herode aanyiitire andū amwe a kanitha, arī na muoroto wa kūmanyariira. ² Akīūragīthia Jakubu, mūrū wa nyina na Johana na rūhiū rwa njora. ³ Na rīrīa

oonire ūhoru ūcio nŭwakenia Ayahudi-rĩ, akĩnyiiitithia Petero o nake. Ŭndũ ūcio wekĩkire hĩndĩ ya Gĩathĩ kĩa Mĩgate Ītarĩ Mĩkĩre Ndawa ya Kũmbia. ⁴ Aarĩkia kũmũnyiiitithia, akĩmũikia njeera akĩmũneana arangĩrwo nĩ ikundi inya cia thigari, o gĩkundi kĩrĩ gĩa thigari inya. Herode eendaga amũrehe mbere ya mũingĩ thuutha wa Gĩathĩ gĩa Bathaka.

⁵ Nĩ ūndũ ūcio Petero akĩhingĩrwo njeera, no kanitha nŭwahooyaga Ngai ūtegũtigithĩria nĩ ūndũ wake.

⁶ Na ūtukũ ūrĩa Herode aarokaga kũmũtwara agaciirithio, Petero aakomete gatagatĩ ga thigari igĩrĩ, ohetwo na mĩnyororo ĩrĩ, nacio thigari igĩrĩ ikarũgama kĩhingo-inĩ irangĩrĩte. ⁷ Na rĩrĩ, o rĩmwe mũraika wa Mwathani akĩmuumĩrĩra nague ūtheri ūkĩara kanyũmba kau aarĩ. Mũraika ūcio akĩringaringa Petero mwena na akĩmũũkĩria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ŭkĩra narua!” Nayo mĩnyororo ĩrĩa oohetwo nayo moko ikĩgũa thĩ.

⁸ Mũraika ūcio agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhumbe nguo ciaku na wĩkĩre iraatũ.” Nake Petero agĩika o ūguo. Mũraika ūcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhotore nguo yaku na ūnũmĩrĩre.” ⁹ Petero akĩmũrũmĩrĩra, makiuma nja ya njeera, no ndaamenyaga atĩ ūndũ ūcio mũraika eekaga warĩ ūndũ wa ma; eeciiragia atĩ nĩ kioneki oonaga. ¹⁰ Makĩhĩtũka arangĩri a mbere na a keerĩ na magĩkinya kĩhingo-inĩ gĩa kĩgera kĩrĩa gĩa gũtoonya itũũra inene. Nakĩo kĩhingo kũu gĩkĩhingũra nĩ ūndũ wao, nao makĩgerera ho. Rĩrĩa maathiire ūraihu wa gacĩra kamwe-rĩ, o rĩmwe mũraika ūcio akĩmũtiga.

¹¹ Nake Petero akĩĩigua, na akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩndamenya hatarĩ nganja atĩ Mwathani nĩegũtũmĩte mũraika wake aahonokie kuuma moko-inĩ ma Herode na kuuma kũrĩ maũndũ marĩa mothe andũ a Ayahudi matanyĩte kuona.”

¹² Na rĩrĩa aguũkĩrwo nĩ ūhoru ūcio, agĩthĩĩ kwa Mariamu ūrĩa warĩ nyina wa Johana, na nowe wetagwo Mariko, na nĩkuo andũ aingĩ monganĩte makĩhooya Ngai. ¹³ Petero akĩringaringa mũrango wa nja, nake mũirĩtu warutaga wĩra kuo wetagwo Roda agĩũka kũhingũra. ¹⁴ Rĩrĩa aaiguire mũgambo wa Petero, akĩiyũrwo nĩ gĩkeno kĩnene akĩaga kũhingũra mũrango akĩhũndũka ateng’erete, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Petero arĩ mũrango-inĩ!”

¹⁵ Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee nĩ kũgũrũka ūgũrũkĩte.” Rĩrĩa aakĩrĩrĩrie agwatĩirie kuuga atĩ ūguo nĩguo kwarĩ, makiuga atĩrĩ, “No nginya akorwo nĩ mũraika wake.”

¹⁶ Nowe Petero agĩthĩĩ na mbere kũringaringa mũrango, na rĩrĩa maahingũrĩre makĩona nĩwe, makĩgega. ¹⁷ Petero akĩmakiria na guoko na akĩmataarĩria ūrĩa Mwathani aamũrutĩte njeera. Akĩmeera atĩrĩ, “Īrai Jakubu na ariũ na aarĩ a Ithe witũ ūhoru ūcio,” agĩcooka agĩthĩĩ kũndũ kũngĩ.

¹⁸ Rũciĩnĩ gwakĩa, nĩ kwagĩire na ngũĩ nene gatagatĩ-inĩ ga thigari nĩ kũrigwo nĩ ūrĩa gwekĩkĩte ūhoru ūkonĩĩ Petero. ¹⁹ Thuutha wa Herode gũcaria Petero na kũmwaga-rĩ, agĩciirithia thigari, na agĩathana atĩ ciũragwo.

Gĩkuũ kĩa Herode

Herode agĩcooka akiuma Judea agĩthĩĩ Kaisarea, agĩkara kuo kwa ihinda inini. ²⁰ Na rĩrĩ, nĩatũũrĩte ahaaranĩte na andũ a Turo na a Sidoni, no o magĩcookanĩrĩra hamwe magĩetha ūrĩa mangĩaranĩirie nake. Na maarĩkia kũnyiiitwo mbaru nĩ Bulasito, ūrĩa warĩ ndungata njĩhokeku ya mũthamaki-rĩ, makĩhooya kũgĩe na thayũ, tondũ bũrũri wa mũthamaki ūcio nĩguo wamaheaga irio.

²¹ Na mũthenya ūrĩa waraarĩrio wakinya-rĩ, Herode akĩthumba nguo ciake cia ūthamaki, na agĩkarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ūnene, akĩarĩria andũ acio. ²² Nao makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Ŭcio nĩ mũgambo wa ngai, ti mũgambo wa mũndũ.” ²³ O rĩmwe mũraika wa Mwathani akĩringa Herode nĩ ūndũ wa kwaga kũgoocithia Ngai, nake akĩrĩĩo nĩ igunyũ, agĩkua.

²⁴ No kiugo kĩa Ngai gĩgĩkĩrĩrĩria kuongerereka na gũtheerema.

²⁵ Rĩrĩa Baranaba na Saũlũ maarĩkirie ūtungata wao-rĩ, magĩcooka kuuma Jerusalemu, na magĩ-cooka na Johana, na nowe wetagwo Mariko.

Baranaba na Paũlũ Gũtũmwo

¹ Na rĩrĩ, kanitha-inĩ wa Antiokia nĩ kwarĩ na anabii na arutani: nao nĩo Baranaba, na Simeoni ūrĩa wetagwo na rĩitwa rĩngĩ Nigeri, na Lukio ūrĩa woimĩte Kurene, na Manaeni (ũrĩa wareranĩrio

na Herode ūrīa mūthamaki), o na Saŭlū. ² Rīrīa mahooyaga Mwathani mehingite kūrīa irio, Roho Mūtheru akiuga atīrī, “Nyamūrīrai Baranaba na Saŭlū nī ūndū wa wīra ūrīa ndīmetīre.” ³ Nī ūndū ūcio thuutha wa kwīhinga kūrīa irio na kūhooya Ngai, makīmaigīrīra moko, na makīmatūma mathīī.

Baranaba na Paŭlū Kūhunja Kuporo

⁴ Andū acio eerī, matūmītwo nī Roho Mūtheru, magīthīī nginya Seleukia na makīhaica marikabu makiuma kūu magīthīī nginya Kuporo. ⁵ Rīrīa maakinyire Salamisi, makīhunja kiugo kīa Ngai thunagogi-inī cia Ayahudi. Nake Johana aarī hamwe nao arī ta mūteithia wao.

⁶ Magīthīī matuīkanīrie gīcīgīrīra kīu gīothe nginya magīkinya Pafo. Kūu magīkora Mūyahudi warī mūrāgūrī na mūnabīi wa maheeni wetagwo Bari-Jesū, ⁷ nake aatungatagīra barūthi ūrīa wetagwo Serigio Paŭlū. Barūthi ūcio warī mūndū mūūgī, agītūmanīra Baranaba na Saŭlū tondū nīendaga kūigua kiugo kīa Ngai. ⁸ No rīrī, Elumo ūcio mūrāgūrī (amu ūguo nīguo rīitwa rīake riugite) akīmakararia na akīgeria kūgarūra barūthi ūcio nīgeetha ndagetīkie. ⁹ Hīndī ūyo Saŭlū, ūrīa wetagwo na rīitwa rīngī Paŭlū aiyūrītwo nī Roho Mūtheru, agīkūrīra Elumo maitho, akīmīwīra atīrī, ¹⁰ “Wee ūrī mwana wa mūcukani na ūrī thū ya maūndū marīa mothe mega! Ūiyūrītwo nī mīthemba yothe ya maheeni na waara. Ndūrī hīndī ūgaatiga kuogomia njīra iria ciagīrīre cia Mwathani? ¹¹ Na rīrī, guoko kwa Mwathani nīgūgūūkīrīre. Nīgūgūtuīka mūtumumu na kwa ihinda ndūgūkorwo ūkīona ūtheri wa rīūa.”

O hīndī ūyo akīona marundurundu, na akīgīno nī nduma, akīambīrīra kūhambahambata, agīcaragia mūndū wa kūmūnyiita guoko amūtongorie. ¹² Nake barūthi oona ūrīa gwekīka, agītīkia, nīgūkorwo nīagegīrio nī ūrutani ūcio ūkonīī Mwathani.

Paŭlū arī Antiokia ya Būrūri wa Pisidia

¹³ Paŭlū na andū arīa maarī nao, moima Pafo makīhaica marikabu magīthīī Periga kūu būrūri wa Pamufilia, kūrīa Johana aamatigire agīcooka Jerusalemu. ¹⁴ Moima Periga, magīthīī na mbere magīkinya Antiokia ya būrūri wa Pisidia. Na mūthenya wa Thabatū magītoonya thunagogi magīkara thī. ¹⁵ Thuutha wa gūthomwo kwa Maandīko ma Watho na ma Anabīi, anene a thunagogi makīmatūmanīra makīmeera atīrī; “Ariū a Ithe witū, angīkorwo mūrī na ūhorō wa kūmīrīra andūrī, maarīriei.”

¹⁶ Paŭlū akīrūgama, na aarīkia kūmakiria na guoko akīmeera atīrī: “Andū aya a Isiraeli o na inyuī andū-a-Ndūrīrī arīa mūhooyaga Ngai, ta thīkīrīrai! ¹⁷ Ngai wa andū a Isiraeli nīathuurire maithe maitū; agītūma andū acio matheereme hīndī īrīa maatūūraga Misiri, na akīmaruta būrūri ūcio na hinya mūnene, ¹⁸ nīakīrīrīrie mītugo yao ihinda rīa ta mīaka mīrongo īna marī werū-inī, ¹⁹ akīniina ndūrīrī mūgwanja kūu Kaanani naguo būrūri wacio akīūhe andū aake ūtuīke igai rīao. ²⁰ Ūhorō ūcio wothē wekīkire ihinda-inī rīa ta mīaka magana mana ma mīrongo ītano.

“Thuutha wa ūguo, Ngai akīmahe atīrīrīrī būrūri o nginya hīndī ya Samūeli ūrīa warī mūnabīi. ²¹ Hīndī ūyo andū makiuga maheo mūthamaki, nake Ngai akīmahe Saŭlū mūrū wa Kishu, wa mūhīrīga wa Benjamīni, nake agīathana mīaka mīrongo īna. ²² Thuutha wa kweheria Saŭlū, agītua Daudi mūthamaki wao. Akīruta ūira ūmūkonīī, akiuga atīrī, ‘Nīnyonete Daudi mūrū wa Jesīi arī mūndū ūkenagia ngoro yakwa; we nīarīkaga ūrīa wothē ngwenda eke.’

²³ “Kuuma rūciarō-inī rwa mūndū ūyū, Ngai nīareheire andū a Isiraeli Mūhonokia, na nīwe Jesū, o ta ūrīa eeranīire. ²⁴ Jesū atanooka, Johana nīahunjagīra andū othe a Isiraeli ūhorō wa kwīrira mehīa na ūhorō wa kūbatithio. ²⁵ Na rīrīa Johana aarīkagia wīra wake nīorīrie atīrī: ‘Mwīciiragia nīī nī nī ūū? Nīī ti nīī we. Aca nīī ti nīī, nowe nīegūūka thuutha wakwa, o we ūrīa nīī itagīrīrwo kuohora ndigi cia iraatū ciake.’

²⁶ “Ariū a Ithe witū, o inyuī ciana cia Iburahīmu, o na inyuī andū-a-Ndūrīrī arīa mwītīgīrīte Ngai, ūhorō ūyū wa ūhonokio nī ithuī tūtūmīrwo. ²⁷ Andū a Jerusalemu na anene ao matiakūūranire Jesū, no nī ūndū wa ūrīa maamūtūrīre ciira, makīhingia ciugo cia anabīi iria ithomagwo o mūthenya wa Thabatū. ²⁸ O na gūtūika mationire gītūmi kīiganu gīa gūtūma ooragwo, nīmathaithire Pilato aathane ooragwo. ²⁹ Na maarīkia kūhingia maūndū mothe marīa maandīkitwo ūhorō wake, makīmūcurūria kuuma mūtī-igūrū, makīmūiga mbīrīra. ³⁰ No rīrī, Ngai nīamūrīūkīrie kuuma kūrī arīa akuū, ³¹ na

kwa ihinda rĩa mĩthenya mĩngĩ nĩonirwo nĩ andũ arĩa moimĩte nao Galili, magathiĩ Jerusalemu. Na rĩu acio nĩo aira aake kũrĩ andũ aitũ.

³² “Tũramwĩra ũhoru mwega: Ũhoru ũrĩa Ngai eerĩire maithe maitũ, ³³ nĩatũhingĩrie ithuĩ ciana ciao, na ũndũ wa kũriũkia Jesũ. O ta ũrĩa kwandĩkĩtwo thĩinĩ wa Thaburi ya keerĩ atĩrĩ:

“Wee ũrĩ Mũrũ wakwa;
ũmũthĩ nĩndatuĩka Thoguo.’

³⁴ Naguo ũhoru wa ma wa atĩ Ngai nĩamũriũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ nĩguo ndakabuthe-rĩ, nĩ warĩtio na ciugo ici:

“Nĩngakũhe irathimo iria theru na iria itarĩ hĩndĩ ingĩaga iria cieriĩrwo Daudi.’

³⁵ Ũndũ ũcio nĩwarĩtio handũ hangĩ atĩrĩ:

“Wee ndũkareka ũrĩa waku Mũtheru abuthe.’

³⁶ “Nĩgũkorwo rĩrĩa Daudi aarĩkirie gũtungatĩra Ngai rũciaro-inĩ rwake, nĩakuire; agĩthikwo hamwe na maithe make naguo mwĩrĩ wake ũkĩbutha. ³⁷ No ũrĩa Ngai aariũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ ndaabuthire.

³⁸ “Nĩ ũndũ ũcio, ariũ a Ithe witũ, ngwenda mũmenye atĩ ũhoru wa kũrekerwo kwa mehia nĩũhunjĩtio kũrĩ inyuĩ na ũndũ wa Jesũ. ³⁹ Na mũndũ wothe ũmwĩtikĩtie nĩatuuagwo mũthingu maũndũ-inĩ mothe marĩa watho wa Musa ũtangĩamũtuire mũthingu. ⁴⁰ Mwĩmenyererei, nĩgeetha ũhoru ũrĩa anabii maaririe ndũkanamũkore, rĩrĩa moigire atĩrĩ:

⁴¹ “Ta rorai, inyuĩ anyũrũrania,
gegaai na mũthire,
nĩgũkorwo nĩngwĩka ũndũ matukũ-inĩ manyu,
ũrĩa mũtangĩtikia,
o na mũngĩrwo nĩ mũndũ.’”

⁴² Rĩrĩa Paũlũ na Baranaba moimaga thunagogi, andũ makĩmeera moke mũthenya ũrĩa warũmĩrĩire wa Thabatũ nĩguo mathiĩ na mbere kwaria ũhoru ũcio. ⁴³ Hĩndĩ ĩrĩa mũcemanio wathirire, Ayahudi aingĩ na andũ arĩa meegarũrĩte magatuĩka Ayahudi makĩrũmĩrĩra Paũlũ na Baranaba, nao makĩmaarĩria na makĩmaringĩrĩria mathiĩ na mbere gũikara wega-inĩ wa Ngai.

⁴⁴ Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩire wa Thabatũ, hakuhĩ andũ othe a itũũra rĩu inene magĩũka kũigua kiugo kĩa Mwathani. ⁴⁵ Hĩndĩ ĩrĩa Ayahudi moonire kĩrĩndĩ kũu, makĩnyiitwo nĩ ũiru na makĩaria ciugo njũru cia gũũkĩrĩra ũrĩa Paũlũ oigaga.

⁴⁶ Nao Paũlũ na Baranaba makĩmacookeria marĩ na ũcamba makĩmeera atĩrĩ, “No nginya tũngĩram-bire kũheana kiugo kĩa Ngai kũrĩ inyuĩ. No rĩrĩ, kuona nĩmũraũrega na mũgetuĩra atĩ mũtiagĩrĩrwo nĩ muoyo wa tene na tene-rĩ, rĩu nĩtũkũgarũrũka tũthĩ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. ⁴⁷ Nĩgũkorwo Mwathani atwathĩte agatwĩra atĩrĩ:

“Nĩndĩmũtuĩte ũtheri wa gũtherera andũ-a-Ndũrĩrĩ,
nĩguo mũtware ũhoru wa ũhonokio nginya ituri-inĩ cia thĩ.’”

⁴⁸ Hĩndĩ ĩrĩa andũ-a-Ndũrĩrĩ maaiguire ũguo magĩkena na magĩtĩia kiugo kĩa Mwathani, nao andũ arĩa othe maathĩrĩrio muoyo-inĩ wa tene na tene magĩtikia.

⁴⁹ Nakĩo kiugo kĩa Mwathani gĩkĩhunja kũndũ guothe kũu bũrũri-inĩ. ⁵⁰ No Ayahudi magĩakĩrĩria atumia arĩa meyamũrĩire Ngai na maarĩ igweta, o na anene a itũũra inene. Makĩrutithia ngũĩ ya gũũkĩrĩra Paũlũ na Baranaba nĩguo manyariirwo, na makĩmaingata moime bũrũri-inĩ wao. ⁵¹ Nĩ ũndũ ũcio makĩribariba rũkũngũ kuuma magũrũ mao kuonania, atĩ nĩmatigana nao na magĩthĩ ĩkonia.

⁵² Nao arutwo makĩiyũrwo ni gĩkeno, na makĩiyũrwo nĩ Roho Mũtheru.

14

Paũlũ na Baranaba marĩ ĩkonia

¹ Na rĩrĩ, Paũlũ na Baranaba marĩ kũu ĩkonia, magĩtoonya thunagogi ya Ayahudi o ta mũtugo. Marĩ kũu makĩaria na ũhoti mũingĩ mũno o nginya Ayahudi aingĩ na andũ-a-Ndũrĩrĩ magĩtikia. ² No Ayahudi arĩa maaregire gwĩtikia nĩmathogothire andũ-a-Ndũrĩrĩ, makĩmathũkia meciiria nĩgeetha mookĩrĩre ariũ na aarĩ a Ithe witũ. ³ Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ na Baranaba magĩikara kũu ihinda iraaya, makĩaria marĩ na ũcamba nĩ ũndũ wa Mwathani, o we wekĩrĩre ndũmĩrĩri ya wega wake hinya na

ũndũ wa kũmahotithia kũringa ciana na morirũ. ⁴ Andũ a itũũra rĩu inene makĩgayũkana; amwe magĩtikania na Ayahudi, nao arĩa angĩ magĩtikania na atůmwo. ⁵ Nĩ kwarĩ na ndundu yathugunditwo nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ na Ayahudi, hamwe na atongoria ao, nĩguo mameeke ũũru, na mamahũũre na mahiga nyuguto. ⁶ No nao makĩmenya ũhoro ũcio, na makĩũrĩra matũũra manene ma bũrũri wa Likaonia, na nĩmo Lisitera, na Deribe, o na bũrũri ũrĩa wagũthiũrũkĩirie, ⁷ kũrĩa maathiire na mbere kũhunja ũhoro mweka.

Paũlũ na Baranaba marĩ Lisitera na Deribe

⁸ Nakuo kũu Lisitera nĩ kwarĩ mũndũ warĩ mwonju magũrũ, na aatũũrĩte arĩ mwonju kuuma gũciarwo na ndetwarĩte na magũrũ o narĩ. ⁹ Nake agĩthikĩrĩra Paũlũ akĩaria. Paũlũ aamũrora, akĩona atĩ aarĩ na wĩtikio wa kũhonio, ¹⁰ akĩmwĩta na mũgambo mũnene, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rũgama na magũrũ maku!” Na o hĩndĩ iyo, mũndũ ũcio akĩrũga na igũrũ, akĩambĩrĩra gwĩtwara.

¹¹ Rĩrĩa gĩkundi kũu kĩa andũ kĩonire ũrĩa Paũlũ eekĩte, gĩkĩanĩrĩra na rũthiomi rwa Likaonia gĩkiuga atĩrĩ, “Ngai nĩciikũrũkĩte kũrĩ ithuĩ itariĩ ta andũ!” ¹² Magĩta Baranaba Zeu,* nake Paũlũ makĩmwĩta Herime tondũ nĩwe warĩ mwaria ũrĩa mũnene. ¹³ Mũthĩnjĩri-ngai ya Zeu, ũrĩa hekarũ yake yarĩ o hau nja ya itũũra, akĩrehe ndegwa na mahũa maatumĩtwo ta thũmbĩ hau kĩhingo-inĩ gĩa itũũra inene, tondũ we na gĩkundi kũu kĩa andũ nĩmendaga kũmarutĩra magongona.

¹⁴ No rĩrĩa atůmwo acio Baranaba na Paũlũ maaiguire ũguo, magĩtembũranga nguo ciao, makĩhanyũka, magĩtoonya kũrĩ kĩrĩndĩ, makĩanagĩrĩra atĩrĩ, ¹⁵ “Andũ aya, mũreka ũguo nĩkĩ? Ithuĩ tũrĩ o andũ ta inyuĩ. Tũmũreheire ũhoro mweka, wa kũmwĩra mũgarũrũke mũtigane na maũndũ marĩa matarĩ kĩene, mũcookerere Ngai ũrĩa ũtũũraga muoyo, o we ũrĩa wombire igũrũ na thĩ na iria na indo ciothe iria irĩ kuo. ¹⁶ Tene, nĩarekereirie ndũrĩrĩ ciothe ithiige na mĩthĩre yacio nyene, ¹⁷ no ndaigana gwĩtiga atarĩ na ũira wa kuonania atĩ arĩ kuo: nĩamuonetie ũtugi na ũndũ wa kũmuurĩra mbura yumĩte igũrũ na kũmũhe magetha hĩndĩ ya kĩmera; nĩamũheaga irio nyingĩ na akaiyũria ngoro cianyu na gĩkeno.” ¹⁸ No o na maarĩtie ciugo icio, nĩ maarĩ na wĩra mũritũ wa kũgĩria gĩkundi kũu kĩa andũ kĩmarutĩre igongona.

¹⁹ Na rĩrĩ, hĩndĩ iyo Ayahudi angĩ magĩũka moimĩte Antiokia na Ikonía, nao makĩguucĩrĩra gĩkundi kũu kĩa andũ, gĩgĩcooka mwena wao. Gĩkundi kũu gĩkĩhũũra Paũlũ na mahiga nyuguto, na gĩkĩmũkururia, gĩkĩmũruta nja ya itũũra, gĩciirĩtie nĩ mũkuũ. ²⁰ No arutwo maarĩkia kũmũrigiicĩria, agĩũkĩra agĩcooka itũũra-inĩ. Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre, we na Baranaba makiuma kũu magĩthĩ Deribe.

Paũlũ na Baranaba Gũcooka Antiokia ya Suriata

²¹ Paũlũ wa Baranaba makĩhunja ũhoro mweka itũũra-inĩ rĩu na magĩtũma andũ aingĩ matũike arutwo. Magĩcooka makĩhũndũka magĩthĩ Lisitera, na Ikonía, na Antiokia, ²² magĩkagĩra arutwo hinya na kũmomĩrĩra nĩgeetha matũũre marũmitie wĩtikio. Makameeraga atĩrĩ, “No nginya ithuĩ tũgerere mathĩĩna-inĩ maingĩ nĩguo tũtoonye ũthamaki-inĩ wa Ngai.” ²³ Paũlũ na Baranaba makĩmaamũrĩra athuuri a kanitha na makĩhooya Ngai mehingĩte kũrĩa irio, makĩmaneana kũrĩ Mwathani, o we ũrĩa meehokete. ²⁴ Thuutha wa gũtuĩkanĩria Pisidia, magĩkinya Pamufilia, ²⁵ na maarĩkia kũhunja kiugo kũu Periga, magĩkũrũka magĩthĩ Atalia.

²⁶ Moima Atalia makĩhaica marikabu, magĩcooka Antiokia, o kũrĩa maahoeirwo weka wa Ngai mbere nĩ ũndũ wa wĩra ũrĩa maarĩkĩtie kũruta. ²⁷ Maakinya kũu magĩcookanĩrĩra andũ a kanitha hamwe, makĩmeera ũrĩa wothe Ngai ekĩte agereire harĩo na ũrĩa aahingũrĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ mũrango wa gwĩtikia. ²⁸ Nao magĩikara na arutwo kũu ihinda iraya.

15

Mũcemanio wa Kanitha Jerusalemu

¹ Na rĩrĩ, andũ amwe magĩkũrũka kuuma Judea magĩthĩ Antiokia, na nĩmarutaga ariũ a Ithe witũ makameera atĩrĩ: “Mũngĩaga kũrua kũringana na mũtugo ũrĩa warutanirwo nĩ Musa, mũtingĩhonoka.” ² Ũndũ ũyũ ũgĩtũma Paũlũ na Baranaba macookanĩrie na makararanie mũno nao.

* 14:12 Zeu yarĩ ngai nene ya Ayunani, na nĩyo yarĩ ngai ya itũũra rĩa Lisitera. Baranaba aatuikaga nĩahanaine na ngai iyo.

Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ na Baranaba makĩamũrwo, marĩ na etĩkia angĩ, maambate mathiĩ Jerusalemu makone atůmwo na athuuri nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio. ³ Naguo kanitha ũkĩmoimagaria, na rĩrĩa maatuĩkanagĩria Foinike na Samaria, nĩmaheanaga ũhoro wa ũrĩa andũ-a-Ndũrĩrĩ maagarũrũkire kũrĩ Ngai. Ũhoro ũcio ũgĩkenia ariũ a Ithe witũ mũno. ⁴ Na maakinya Jerusalemu, makĩamũkĩrwo nĩ kanitha, na atůmwo, na athuuri, nao makĩmeera maũndũ mothe marĩa Ngai eekĩte agereire harĩo.

⁵ Hĩndĩ iyo andũ amwe a arĩa meetĩkĩtie a thiritũ ya Afarisai makĩrũgama, makiuga atĩrĩ, “Andũ a Ndũrĩrĩ no nginya marue na maathwo atĩ marũmagie watho wa Musa.”

⁶ Nao atůmwo na athuuri magĩcemanĩa nĩgeetha maarĩrĩrie ũhoro ũcio. ⁷ Thuutha wa mĩario mĩingĩ, Petero akĩrũgama, akĩmarĩria, akĩmeera atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmũũ atĩ ihinda rĩhĩtũku, Ngai nĩathuurire kuuma gatagatĩ kanyu nĩguo andũ-a-Ndũrĩrĩ maigue ndũmĩrĩri ya Ũhoro-ũrĩa-Mwega kuuma kũrĩ nĩ nĩguo metĩkie. ⁸ Nake Ngai, ũrĩa ũũ ngoro, akĩonania atĩ nĩametĩkĩrĩte na ũndũ wa kũmahe Roho Mũtheru, o ta ũrĩa aatũhete. ⁹ Ndeekĩrĩre ngũũrani gatagatĩ gaitũ nao, nĩgũkorwo maatheririe ngoro ciao na ũndũ wa wĩtikio. ¹⁰ Hakĩrĩ ũguo-rĩ, nĩ kĩrĩtũma mwende kũgeria Ngai na ũndũ wa gwĩkĩra arutwo icooki ngingo rĩrĩa ithuĩ o na kana maithe maitũ tũtarĩ twahota gũkuua? ¹¹ Aca! Twĩtikĩtie atĩ tũhonokete nĩ ũndũ wa wega wa Mwathani witũ Jesũ, o ta ũrĩa o nao mahonokete.”

¹² Nakĩo kiũngano gĩothe gĩgĩkĩra ki gĩgĩthikĩrĩria Baranaba na Paũlũ makĩheana ũhoro wa ciana na morirũ iria Ngai eekĩte kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ agereire harĩo. ¹³ Rĩrĩa maarĩkirie kwaria, Jakubu akĩaria akĩmeera atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ta thikĩrĩriai. ¹⁴ Simoni nĩatũtaarĩria ũrĩa Ngai oonanirie wendo wake hĩndĩ ya mbere na ũndũ wa gwĩthuurĩra andũ kuuma kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩguo matũike aake. ¹⁵ Nacio ciugo cia anabii ikaringana na ũhoro ũcio, o ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ:

¹⁶ “Thuutha wa ũguo nĩngacooka,
na njake rĩngĩ hema ya Daudi irĩa igwĩte.

Nĩngaka iganjo rĩayo rĩngĩ,
na ndĩmĩcookie harĩa yari,

¹⁷ nĩgeetha matigari marongoragie Mwathani,
o na andũ othe a Ndũrĩrĩ arĩa metanagio na rĩitwa rĩakwa,
ũguo nĩguo Mwathani ũrĩa wĩkaga maũndũ macio ekuuga’

¹⁸ marĩa moĩkaine kuuma o tene.

¹⁹ “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ ngũtua atĩrĩ, tũtĩge kũritũhĩria ũhoro andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa maragarũrũka kũrĩ Ngai. ²⁰ Handũ ha ũguo-rĩ, twagĩrĩrwo tũmaandĩkĩre marũa, tũmeere metheemage kuumana na irio iria ithaahĩtio nĩ mĩhianano, ningĩ metheemage kuumana na ũmaraya, na kuumana na nyama cia nyamũ cia gũitwo, o na kuumana na thakame. ²¹ Nĩgũkorwo ũhoro wa Musa nĩwahunjagio matũũra-inĩ mothe o kuuma mahinda ma tene mũno, na nĩũthomagwo thunagogi-inĩ mĩthenya yothe ya Thabatũ.”

Marũa ma Kĩama kũrĩ Andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa Metĩkĩtie

²² Hĩndĩ iyo atůmwo na athuuri, hamwe na kanitha wothe, magĩtua itua mathuure andũ amwe ao mamatũme Antiokia marĩ na Paũlũ na Baranaba. Magĩthuura Judasi (ũrĩa wetagwo Barasaba) na Sila, nao andũ aya eerĩ maarĩ atongoria thĩinĩ wa ariũ a Ithe witũ. ²³ Makĩmatũma na marũa maya:

Nĩ ithuĩ atůmwo na athuuri, o ithuĩ ariũ a Ithe wanyu,

Kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa metĩkĩtie kũu Antiokia, na Suriata, na Kilikia:

Amũkĩrai ngeithi.

²⁴ Nĩtũiguĩte atĩ andũ amwe nĩmooimire kũrĩ ithuĩ matarĩ na rũũtha rwitũ, na makĩmũthĩnia, na makĩnyariira meciiria manyu nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa maaririe. ²⁵ Nĩ ũndũ ũcio, ithuothe nĩtũiguanĩire tũthuure andũ amwe tũmatũme kũrĩ inyuĩ marĩ na arata aitũ endwa, Baranaba na Paũlũ, ²⁶ andũ arĩa matwarĩrĩrie mĩoyo yao ũgwati-inĩ nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. ²⁷ Nĩ ũndũ ũcio nĩtwatũma Judasi na Sila nĩgeetha makĩndĩre ũhoro ũyũ tũramwandĩkĩra

na ciugo cia tũnua twao. ²⁸ Nĩkuonekete arĩ wega kũrĩ Roho Mũtheru o na kũrĩ ithuĩ twage kũmũkuuithia mũrigo ũkĩrĩte maũndũ maya: ²⁹ Na rĩrĩ, mũtikarĩĩage irio iria irutĩrwo mĩhianano, na mũtikanyuuage thakame, na mũtikarĩĩage nyama cia nyamũ cia gũitwo, na mũtigane na ũmaraya. Mwetheema maũndũ macio-rĩ, nĩmũgwĩka wega.

Tigwoi ũhoru.

³⁰ Nao andũ acio makiugĩrwo ũhoru, na makĩharũrũka magĩthiĩ Antiokia, kũrĩa maacookanĩrĩrie kanitha hamwe, na makĩneana marũa macio. ³¹ Rĩrĩa andũ maathomire marũa macio, magĩkena nĩ ũndũ wa ndũmĩrĩri ya kũmoomĩrĩria irĩa yaandĩkitwo marũa-inĩ macio. ³² Nao Judasi na Sila, arĩa o ene maarĩ anabii, makĩaria maũndũ maingĩ ma kũũmĩrĩria na kuongerera ariũ a Ithe witũ hinya. ³³ Thuutha wa gũikara kũu kwa ihinda-rĩ, makiugĩrwo ũhoru na irathimo cia thayũ nĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩguo macooke kũrĩ andũ arĩa maamatũmĩte. ³⁴ (Nowe Sila akĩona arĩ wega aikare kũu.) ³⁵ No Paũlũ na Baranaba magĩtigwo kũu Antiokia, kũrĩa o, na andũ angĩ aingĩ maarutanaga na makahunjia kiugo kĩa Mwathani.

Paũlũ na Baranaba Gũkararania

³⁶ Thuutha wa mĩthenya iigana ũna, Paũlũ akĩira Baranaba atĩrĩ, “Reke tũcooke tũgaceerere ariũ na aarĩ a Ithe witũ matũũra-inĩ mothe marĩa tũhunjĩtie kiugo kĩa Mwathani, tũkamenye ũrĩa matariĩ.” ³⁷ Baranaba nĩeendaga kuoya Johana, ũrĩa wetagwo Mariko mathiĩ nake, ³⁸ no Paũlũ ndonaga arĩ wega mathiĩ nake, tondũ nĩamatiganĩrie rĩrĩa maarĩ Pamufilia na akĩaga gũthiĩ kũruta wĩra nao. ³⁹ Makĩgĩa na gũkararania kũnene o nginya makĩamũkana. Baranaba akĩoya Mariko, makĩhaica marikabu, magĩthiĩ Kuporo, ⁴⁰ no Paũlũ agĩthuura Sila, na maarĩkia kũhooerwo wega wa Mwathani nĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, magĩthiĩ. ⁴¹ Agĩtuĩkanĩria Suriata na Kilikia, agĩkagĩra makanitha hinya.

16

Timotheo Kũnyiitana na Paũlũ na Sila

¹ Na rĩrĩ, Paũlũ agĩkinya Deribe agĩcooka akiuma kuo agĩthiĩ Lisitera, kũrĩa mũrutwo wetagwo Timotheo aatũũraga, ũrĩa nyina aarĩ Mũyahudi mũtumia wetĩkĩtie Ngai, no ithe aarĩ Mũyunani. ² Ariũ na aarĩ a Ithe witũ a kũu Lisitera na Ikonía nĩmaragia wega igũrũ rĩake. ³ Paũlũ nĩeendaga mathiĩ nake rũgendo, no nĩ tondũ wa Ayahudi arĩa maatũũraga kũu, akĩmũruithia nĩgũkorwo nĩmooĩ atĩ ithe aarĩ Mũyunani. ⁴ Na rĩrĩa maathiiaga kuuma itũũra nginya rĩrĩa rĩngĩ, nĩmeeraga andũ matua marĩa maatuĩtwo nĩ atũmwo na athuuri kũu Jerusalemu nĩguo andũ mamaathĩkagĩre. ⁵ Nĩ ũndũ ũcio makanitha makĩgĩa na hinya ũhoru-inĩ wa gwĩtikia na makongererekaga mũigana o mũthenya.

Paũlũ kuona Kĩoneki kĩa Mũndũ wa Makedonia

⁶ Paũlũ na andũ arĩa maarĩ nao magĩtuĩkanĩria bũrũri wothe wa Firigia na Galatia, nĩgũkorwo nĩmagĩrĩtio nĩ Roho Mũtheru kũhunjia kiugo kũu bũrũri wa Asia. ⁷ Rĩrĩa maakinyire mũhaka-inĩ wa Misia, makĩgeria gũtoonya Bithinia, no Roho wa Jesũ ndaigana kũmetikĩria gũtoonya. ⁸ Nĩ ũndũ ũcio makĩhĩtũka Misia, magĩkũrũka magĩkinya Teroa. ⁹ Ũtukũ ũcio-rĩ, Paũlũ akĩona kĩoneki kĩa mũndũ wa Makedonia arũgamĩte akĩmũthaitha, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũka gũkũ Makedonia ũtũteithie.” ¹⁰ Paũlũ aarĩkia kuona kĩoneki kũu, tũkĩhaarĩria o hĩndĩ iyo nĩgeetha tũthiĩ Makedonia, tũgĩtua atĩ Ngai nĩatwĩtĩte tũkamahunjĩrie ũhoru-ũrĩa-Mwega.

Kũhonoka kwa Lidia kũu Filipi

¹¹ Twaarĩkia kuuma Teroa, tũgĩthiĩ na marikabu twerekeire Samotherake, na mũthenya ũyũ ũngĩ tũgĩthiĩ Neapoli. ¹² Kuuma kũu tũgĩthiĩ Filipi, kũrĩa gwathagwo nĩ andũ a Roma, na nĩrĩo rĩarĩ itũũra rĩrĩa inene rĩa bũrũri ũcio wa Makedonia. Na tũgĩkara kũu mĩthenya iitaarĩ mĩingĩ.

¹³ Mũthenya wa Thabatũ wakinya tũkiuma nja ya kĩhingo gĩa itũũra, tũgĩthiĩ rũũ-inĩ, tũtaanyĩte kuona handũ ha kũhooerwo Ngai. Tũgĩkara thĩ na tũkĩambĩrĩria kwarĩria andũ-a-nja arĩa monganĩte hau. ¹⁴ Na rĩrĩ, ũmwe wa andũ-a-nja acio maathikĩrĩrie eetagwo Lidia, ũrĩa warĩ mwonjoria wa nguo cia rangi wa ndathi, na oimĩte itũũra rĩa Thuatira, na aarĩ mũhooi Ngai. Nake Mwathani akĩhingũra

ngoro yake, akĩamũkĩra ndũmĩrĩri ya Paũlũ. ¹⁵ Rĩrĩa we na andũ a nyũmba yake maabatithirio-rĩ, nĩatũnyĩitire ũgeni gwake mũciĩ agĩtwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩmuonete atĩ nĩnjĩtikĩtie Mwathani-rĩ, ũkai mũgaikare nyũmba gwakwa.” Nake agĩtũringĩrĩria tũthĩi.

Paũlũ na Sila marĩ Njeera

¹⁶ Hĩndĩ ĩmwe tũgĩthĩ harĩa haahooyagĩrwo Ngai, nĩtwatũngĩrwo nĩ mũirĩtu warĩ ngombo na nĩarĩ na roho wa kũragũra. Nake nĩatũmaga ene we meonere mbeeca nyingĩ mũno nĩ ũndũ wa ũragũri wake ¹⁷ Mũirĩtu ũcio akĩrũmĩrĩra Paũlũ hamwe na ithuĩ, akĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Andũ aya nĩ ndungata cia Ngai-Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, na maramũhe ũhoru wa njĩra ya ũrĩa mũngĩhonokio.” ¹⁸ Mũirĩtu ũcio agĩthĩ na mbere na gwĩka ũguo mĩthenya mĩingĩ. Marigĩrĩrio-inĩ Paũlũ agĩthĩrĩka mũno nginya akĩhũgũkĩra roho ũcio akĩwĩra atĩrĩ, “Ndagwatha thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ Kristũ uume thĩinĩ wake!” O hĩndĩ ĩyo roho ũcio ũkĩmuuma.

¹⁹ Rĩrĩa ene mũirĩtu ũcio ngombo maamenyire atĩ mwĩhoko wao wa kuona mbeeca nĩwathira, makĩnyiita Paũlũ na Sila makĩmaguucũrũria makĩmatoonyia ndũnyũ mbere ya aathani. ²⁰ Makĩmarehe mbere ya aciirithania, makiuga atĩrĩ, “Andũ aya nĩ Ayahudi, na nĩmararehe ngũĩ itũũra-inĩ riitũ ²¹ nĩ ũndũ wa kũrutana mĩtugo ĩrĩa ithuĩ andũ a Roma tũtagĩrĩrwo nĩ gwĩtikĩra o na kana kũmũka.”

²² Nakĩo kĩrĩndĩ gĩgĩũkĩrĩra Paũlũ na Sila kĩmeeke ũũru no aciirithania makĩruta watho atĩ marutwo nguo na mahũũrwo iboko. ²³ Thuutha wa kũhũũrwo mũno magĩikio njeera, na mũrangĩri wa njeera agĩathwo amarangĩre wega. ²⁴ Aarĩkia kwamũkĩra watho ũcio, akĩmaikia kanyũmba ka na thĩinĩ na akĩohithania magũrũ mao na ndungu.

²⁵ Na rĩrĩ, ta ũtukũ gatagatĩ, Paũlũ na Sila nĩkũhooya maahooyaga makĩinagĩra Ngai nyĩmbo, nao andũ arĩa angĩ mohetwo makamathikĩrĩria. ²⁶ Na o rĩmwe gũkĩgĩa gĩthingithia kĩnene o nginya mĩthingi ya njeera ĩgĩthingitha. Nayo mĩrango yotha ya njeera ikĩhingũka o rĩmwe, na mĩnyororo ya mũndũ o mũndũ ikĩregera. ²⁷ Mũrangĩri wa njeera akĩarahũka, na rĩrĩa aarorire akĩona mĩrango ya njeera ĩrĩ mĩhingũku, akĩruta rũhiũ rwake rwa njora akĩenda kwĩyũraga tondũ eeciiririe atĩ andũ arĩa moohetwo nĩmoorite.* ²⁸ No Paũlũ akĩanĩrĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkeegere ngero! Ithuothe tũrĩ ho!”

²⁹ Nake mũrangĩri ũcio wa njeera agĩtia matawa, agĩcooka akĩhanyũka thĩinĩ akĩinainaga, akĩngũithia mbere ya Paũlũ na Sila. ³⁰ Agĩcooka akĩmoimia na nja, akĩũria atĩrĩ, “Athuuri aya, njagĩrĩrwo nĩ gwĩka atĩa nĩguo honoke?”

³¹ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Itĩkia Mwathani Jesũ, na nĩũkũhonoka, wee, o hamwe na andũ a nyũmba yaku.” ³² Magĩcooka makĩmwarĩria ũhoru wa kiugo kĩa Mwathani, hamwe na andũ arĩa angĩ othe maarĩ gwake nyũmba. ³³ O ihinda rĩu rĩa ũtukũ, mũrangĩri ũcio wa njeera akĩmooya, akĩmathambia ironda, na o hĩndĩ ĩyo we na andũ othe a nyũmba yake makĩbatithio. ³⁴ Mũrangĩri ũcio wa njeera akĩmatwara gwake nyũmba, na akĩmahe irio. Akĩiyũrwo nĩ gĩkeno tondũ nĩeetĩkirie Ngai, we o hamwe na andũ a nyũmba yake yotha.

³⁵ Na rĩrĩ, gwakĩa aciirithania magĩtũma thigari ikeere mũrangĩri ũcio wa njeera atĩrĩ, “Rekereria andũ acio mathiĩ.” ³⁶ Nake mũrangĩri ũcio wa njeera akĩra Paũlũ atĩrĩ, “Aciirithania maathana, moiga atĩ wee na Sila mũrekererio. Rĩu no mũthiĩ. Thiĩ na thayũ.”

³⁷ No Paũlũ akĩra thigari icio atĩrĩ, “Maratũhũũrĩre mbere ya mũingĩ tũtaciirithĩtio, o na gũtuĩka ithuĩ tũrĩ raiya a Roma, na maratũikia njeera. Rĩu marakĩenda gũtũruta na hitho? Aca! Reke mooke o ene matũrute nja, matuumagarie.”

³⁸ Nacio thigari igĩcookeria aciirithania ũhoru ũcio, na rĩrĩa maagũire atĩ Paũlũ na Sila maarĩ raiya a Roma, makĩmaka. ³⁹ Nao magĩũka kũmahooreria, na makĩmoimagaria kuuma njeera, makĩmathaitha moime itũũra rĩu mathiĩ. ⁴⁰ Paũlũ na Sila maarĩkia kuuma njeera, magĩthĩ mũciĩ kwa Lidia, kũria maakorire ariũ na aarĩ a Ithe witũ, na makĩmoomĩrĩria. Magĩcooka magĩthĩra.

* 16:27 Mũndũ muohe angĩorire njeera, mũthigari nĩwe woragagwo, nĩkĩo mũthigari ũyũ endaga kwĩyũraga o kabere.

¹ Na rĩrĩ, maarĩkia gũtuĩkanĩria Amufipoli na Apolonia, magĩkina Thesalonike, kũria kwarĩ na thunagogi ya Ayahudi. ² Paũlũ agĩtoonya thunagogi, o ta ũria aamenyerete, na mĩthenya itatũ ya Thabatũ akĩaranĩria nao kuuma Maandĩko-inĩ, ³ akĩmataarĩria na akĩmaiguithia atĩ kwarĩ o nginya Kristũ anyariirĩke na ariũke kuuma kũrĩ arĩa akuũ. Akĩmeera atĩrĩ, “Jesũ ũyũ ndĩramũhe ũhorō wake-rĩ, nĩwe Kristũ.” ⁴ Ayahudi amwe magĩtikĩra ũhorō ũcio na magĩtuĩka a thiritũ ya Paũlũ na Sila, o ũndũ ũmwe na gĩkundi kĩnene kĩa Ayunani etigĩri-Ngai, o na atumia aingĩ arĩa maarĩ igweta.

⁵ No Ayahudi makĩigua ũiru; nĩ ũndũ ũcio magĩcaria andũ arĩa maarĩ mĩtugo mĩũru kuuma ndũnyũ, makĩmacookanĩria gĩkundi, na makĩambĩrĩria kũruta ngũĩ kũu itũũra-inĩ. Nao makĩhanyũka kwa Jasoni gwetha Paũlũ na Sila nĩgeetha mamomĩe nja kũrĩ kĩrĩndĩ. ⁶ No rĩria maamaagire, magĩkururia Jasoni na ariũ a lthe witũ amwe, makĩmarehe kũrĩ anene a itũũra, makĩanagĩrĩra atĩrĩ: “Andũ aya nĩ marehete thĩina thĩ yothe, na rĩu nĩmookĩte gũkũ, ⁷ na Jasoni nĩamanyĩitĩte ũgeni thĩinĩ wa nyũmba yake. Othe nĩmarakararia watho wa Kaisari, makoiga atĩ nĩ kũrĩ na mũthamaki ũngĩ wĩtagwo Jesũ.” ⁸ Rĩria maaiguire ũguo, kĩrĩndĩ kũu na anene a itũũra magĩtangĩka mũno. ⁹ Hĩndĩ iyo magĩtia Jasoni na andũ arĩa aingĩ maarĩ nao irĩhi rĩa kũmarũgamĩrĩra, magĩcooka makĩmarekereria mathiĩ.

Paũlũ na Sila marĩ Berea

¹⁰ Na kwarĩkia gũtuka-rĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ magĩtũma Paũlũ na Sila mathiĩ Berea. Nao maakinya kuo, magĩtoonya thunagogi ya Ayahudi. ¹¹ Na rĩrĩ, Ayahudi a Berea maarĩ a ngoro njega gũkĩra Ayahudi a Thesalonike, nĩgũkorwo nĩmamũkĩrĩre ndũmĩrĩri marĩ na wendo mũingĩ, na magathuthuuragia Maandĩko o mũthenya, nĩgeetha moone kana ũria Paũlũ aameeraga warĩ ũhorō wa ma. ¹² Ayahudi aingĩ nĩmetĩkirie, o ũndũ ũmwe na atumia aingĩ a Ayunani arĩa maarĩ igweta, o na andũ arũme aingĩ Ayunani.

¹³ Rĩria Ayahudi a Thesalonike maamenyire atĩ Paũlũ nĩahunjagia kiugo kĩa Ngai kũu Berea-rĩ, magĩthiĩ kũu o nakuo, magĩthogotha kĩrĩndĩ na magĩgĩthũkia ngoro. ¹⁴ Hĩndĩ o iyo ariũ na aarĩ a lthe witũ magĩtũma Paũlũ athiĩ ndwere-inĩ cia iria, no Sila na Timotheo magĩtigwo kũu Berea. ¹⁵ Nao andũ arĩa moimagaririe Paũlũ, makĩmũkinyia Athene, na magĩcooka marĩ na ndũmĩrĩri ya Sila na Timotheo atĩ mathiĩ kũrĩ Paũlũ narua o ta ũria kũngĩhoteka.

Paũlũ arĩ Athene

¹⁶ Paũlũ o ametereire kũu Athene-rĩ, nĩatangĩkire ngoro mũno nĩkuona ũria itũũra rĩu rĩaiyũrĩte mĩhianano. ¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio nĩaranagĩria na Ayahudi o na Ayunani arĩa meeyamũrĩre Ngai kũu thunagogi-inĩ, o na ningĩ akaaragia ndũnyũ-inĩ o mũthenya na andũ arĩa maakoragwo ho. ¹⁸ Nakĩo gĩkundi kĩa Aepikurio na Asitoiko, arutani a ũũgĩ,* makĩambĩrĩria gũkararania nake. Amwe ao makĩũria atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ wa mũhuhu arageria kuuga atĩa?” Nao andũ arĩa aingĩ makiuga atĩrĩ, “Nĩ ta mũndũ ũrahunjia ũhorō wa ngai ng’eni.” Moigaga ũguo tondũ Paũlũ aahunjagia ũhorō Mwega wa Jesũ o na wa kũriũka gwake. ¹⁹ Hĩndĩ iyo makĩmuoya na makĩmũtwara mbere ya mũcemanio wa Areopago,† makĩmwĩra atĩrĩ, “No twende kũmenya atĩrĩ, ũrutani ũyũ mwerũ ũrarutana nĩ ũrĩkũ? ²⁰ Tũraigua ũgĩtwarĩria maũndũ mageni, na nĩtũkwenda kũmenya ũria moigĩte.” ²¹ (Andũ othe a Athene na andũ a kũngĩ arĩa maatũũraga kuo matirĩ ũndũ ũngĩ meekaga tiga kwaria na gũthikĩrĩria ũhorō wa maũndũ marĩa mageni).

²² Hĩndĩ iyo Paũlũ akĩrũgama mũcemanio-inĩ wa kĩa kũu gĩetagwo Areopago akĩmeera atĩrĩ: “Andũ aya a Athene, nĩnguona atĩ maũndũ-inĩ mothe mũrĩ andũ a ndini mũno. ²³ Nĩgũkorwo o na nĩnyonete kĩgongona kĩaandikĩtwo maandĩko maya: KŪRĪ NGAI ĪRĪA ĪTOĪO, rĩria ngoretwo ngĩceera na ngarora wega indo cianyu iria nyamũre cia kũhooywo. Na rĩrĩ, kĩria mũhooyaga mũtooĩ nĩkĩo ngũmũhe ũhorō wakĩo.

²⁴ “Ngai ũria wombire thĩ na indo ciothe iria irĩ kuo nĩwe Mwathani wa igũrũ na thĩ, na ndatũũraga hekarũ ciakĩtwo na moko. ²⁵ Na ndatungatagwo na moko ma andũ, ta abataire kĩndũ, tondũ we mwene nĩwe ũheaga andũ muoyo na mĩhũmũ o na indo iria ingĩ ciothe. ²⁶ Kuuma harĩ mũndũ ũmwe,

* 17:18 Arutani a Epikurio maarutanaga atĩ ũndũ ũria mwega mũno makĩria warĩ gwĩkenia. Nao arutani a Sitoiko maarutanaga atĩ andũ matũũranagie wega na indo ciothe cia thĩ, matekũmakio nĩ ũhorō wa ruo kana mwago, o na kana wa maũndũ mega na moru ngoro-inĩ. † 17:19 Areopago nĩ kuuga “Kĩrĩma kĩa Aresi”; Aresi yarĩ ngai ya Ayunani ya marurumĩ na mbaara.

nĩathondekire ndūrĩrĩ ciothe cia andũ nĩguo matũũre kũndũ guothe thĩ; na agĩtua mahinda mao o na kũndũ kũrĩa megũtũũra. ²⁷ Ngai eekire ũguo nĩgeetha andũ mamũmaatthe na hihi mamũhambatĩrie mamuone, o na gũtuĩka ndarĩ haraaya na o ũmwe witũ. ²⁸ ‘Nĩgũkorwo nĩ thĩnĩ wake tũtũũraga na tũgetwara, na tũgakorwo tũrĩ muoyo.’ O ta ũrĩa aandĩki amwe a nyĩmbo cianyu moigĩte atĩrĩ, ‘Ithũĩ tũrĩ a rũciaro rwake.’

²⁹ “Nĩ ũndũ ũcio, kuona atĩ tũrĩ a rũciaro rwa Ngai, tũtiagĩrĩrwo nĩ gwĩciiria atĩ Ngai ahaana ta mũhianano wa thahabu kana wa betha, o na kana wa ihiga, ũrĩa ũthondeketwo na mũthugundĩre na ũũgĩ wa mũndũ. ³⁰ Mahinda ma tene Ngai ndaigana kũrũmbũiya ũhoru ũcio wa kwaga ũmenyo, no rĩu nĩathĩte andũ othe a kũndũ guothe merire. ³¹ Nĩgũkorwo nĩatuĩte mũthenya ũrĩa agaatuĩra thĩ ciira na kĩhooto na ũndũ wa mũndũ ũrĩa athuurĩte. Nĩamenyithanĩtie ũndũ ũyũ kũrĩ andũ othe na ũndũ wa kũriũkia Jesũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ.”

³² Hĩndĩ irĩa maiguire ũhoru wa kũriũka kwa arĩa akuũ, amwe ao magĩtheka, no angĩ makiuga atĩrĩ, “Nĩtũkwenda gũkũigua ũkĩaria ũhoru ũcio hĩndĩ ingĩ.” ³³ Maarĩkia kuuga ũguo, Paũlũ akĩhehera Kĩama-inĩ kũ. ³⁴ Andũ mataarĩ aingĩ magĩtuĩka arũmĩrĩri a Paũlũ na magĩtĩkia. ũmwe wao aarĩ Dionisio, mũndũ warĩ wa thiritũ ya Areopago, o na mũtumia wetagwo Damari, na angĩ maigana ũna.

18

Paũlũ arĩ Korinitho

¹ Thuutha ũcio, Paũlũ akiuma Athene agĩthĩ Korinitho. ² Aakinya kũu agĩkora Mũyahudi wetagwo Akula, mũndũ waciariĩrwo Ponto, na aakoretwo oka kuuma Italia marĩ na mũtumia wake Pirisila, tondũ Kilaudio nĩathanĩte Ayahudi othe moime Roma. Nake Paũlũ agĩthĩ kũmona, ³ na tondũ Paũlũ aarĩ mũtumi wa hema o tao-rĩ, agĩkarania na akĩrutithania wĩra nao. ⁴ O mũthenya wa Thabatũ nĩaheanaga ũhoru thunagogi-inĩ, akĩgeria kũiguithia Ayahudi na Ayunani.

⁵ Rĩrĩa Sila na Timotheo mookire kuuma Makedonia, Paũlũ akĩrutĩra gũkorwo akĩhunja mahinda mothe, na akoimbũragĩra Ayahudi atĩ Jesũ nĩwe Kristũ. ⁶ No rĩrĩa Ayahudi maakararirie Paũlũ na makĩmũruma, akĩribariba nguo ciake nĩ ũndũ wa kũng’ũrĩka na akĩmeera atĩrĩ, “Thakame yanyu ĩromũcookerera! Nĩ ndĩrĩ ũndũ ingĩũrio nĩ ũndũ wanyu. Kuuma rĩu ngũcooka gũthĩ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ.”

⁷ Hĩndĩ ĩyo Paũlũ akiuma kũu thunagogi-inĩ, agĩthĩ kwa mũndũ wetagwo Titio Jusito, warĩ mũhooi Ngai, nayo nyũmba yake yariganĩtie na thunagogi. ⁸ Nake Kirisipo, ũrĩa warĩ mũtongoria wa thunagogi, agĩtĩkia Mwathani hamwe na nyũmba yake yothē; na andũ aingĩ a Korinitho arĩa maamũiguire akĩaria magĩtĩkia na makĩbatithio.

⁹ ũtukũ ũmwe Mwathani akĩra Paũlũ na kĩoneki atĩrĩ, “Ndũkae gwĩtigĩra; thĩ na mbere na kũheana ũhoru, na ndũgaakire. ¹⁰ Nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe, na gũtirĩ mũndũ ũgũgũtharĩkĩra agwĩke ũũru, tondũ ndĩ na andũ aingĩ gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩrĩ.” ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ agĩkara kũu mwaka ũmwe na nuthu, akĩmarutaga kiugo kĩa Ngai.

¹² Rĩrĩa Galio aarĩ barũthi wa Akaia, Ayahudi makĩnyiitana magĩtharĩkĩra Paũlũ na makĩmũtwara igooti-inĩ. ¹³ Makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ araringĩrĩria andũ kũhooya Ngai na njĩra irĩa ĩreganĩte na watho.”

¹⁴ Na rĩrĩa Paũlũ endaga kwaria, Galio akĩra Ayahudi atĩrĩ, “Korwo inyuĩ Ayahudi mũrateta nĩ ũndũ wa ũndũ mũũru kana ngero njũru-rĩ, nĩ hangĩrĩ na gĩtũmi gĩa kũmũthikĩrĩria inyuĩ. ¹⁵ No kuona atĩ nĩ ũhoru wa ciũria ikonĩ ciugo na marĩitwa na watho wanyu inyuĩ ene-rĩ, menyai ũrĩa mũgwĩka. Nĩ ndigũtuĩka mũtui ciira wa maũndũ ta macio.” ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio akiuga marutũrũrwo kuuma igooti-inĩ. ¹⁷ Hĩndĩ ĩyo Ayahudi acio othe makĩgarũrũkĩra Sosithene mũtongoria wa thunagogi, na makĩmũhũũrĩra hau mbere ya igooti. No Galio ndaigana kũrũmbũyana na ũhoru ũcio o na atĩa.

Pirisila na Akula, na Apolo

¹⁸ Paũlũ nĩaikarire kũu Korinitho kwa ihinda. Agĩcooka agĩtiga ariũ na aarĩ a Ithe witũ kuo, akĩhaica marikabu agĩthĩ Suriata, marĩ hamwe na Pirisila na Akula. Atanahaica marikabu, aambire akĩenjwo njuĩrĩ yake arĩ kũu Kenikirea, tondũ wa mwĩhĩtwa eehĩtite. ¹⁹ Nao maakinya Efeso, Paũlũ agĩtiga Pirisila na Akula kuo. We mwene agĩtoonya thunagogi na akĩaranĩria na Ayahudi. ²⁰ Nao makĩmũũria aikaranganie nao kuo, nowe akĩrega. ²¹ No rĩrĩa oimaga kuo, akĩmeera atĩrĩ, “Aakorwo nĩ wendi wa

Ngai, nĩndĩrĩcooka.” Nake akĩhaica marikabu akiuma Efeso. ²² Rĩrĩa aakinyire Kaisarea, akĩambata agĩthiĩ kũgeithia Kanitha, agĩcooka agĩkũrũka agĩthiĩ nginya Antiokia.

²³ Na thuutha wa Paũlũ gũikaranga kũu Antiokia, akiuma kuo, na agĩthiĩ kũndũ na kũndũ bũrũri wotha wa Galatia na Firingia, akĩũmagĩrĩria arutwo othe.

²⁴ O ihinda-inĩ rĩu, Mũyahudi wetagwo Apolo, waciariĩrwo Alekisanteria,* agĩũka Efeso. Aarĩ mũndũ mũthomu, na aarĩ na ũũgĩ mũingĩ mũno wa Maandiko. ²⁵ Nĩarutĩtwo na njĩra ĩrĩa ya Mwathani, na akaaragia na kũyo kĩnene, na akarutanaga ũhoro wa Jesũ atekũhĩtia, o na gũtuĩka ũbatithio ũrĩa ooĩ warĩ o wa Johana. ²⁶ Nake akĩambĩrĩria kwaria na ũcamba kũu thunagogi-inĩ. Rĩrĩa Pirisila na Akula maamũguire akĩaria, makĩmũnyiita ũgeni kwao mũciĩ na makĩmũtaarĩria ũhoro wa njĩra ya Ngai wega makĩria.

²⁷ Na rĩrĩa Apolo eendaga gũthiĩ Akaia, ariũ na aarĩ a lthe witũ makĩmũũmĩrĩria na makĩandĩkĩra arutwo akuo marũa makĩmeera mamwamũkĩre. Na aakinya kuo agĩtuĩka ũteithio mũnene kũrĩ andũ arĩa meetĩkĩtie nĩ ũndũ wa wega wa Ngai. ²⁸ Nĩgũkorwo arĩ na ũhoti mũingĩ, nĩahootire Ayahudi biũ mbere ya andũ othe, akĩonanagia kuuma kũrĩ Maandiko atĩ Jesũ nĩwe Kristũ.

19

Paũlũ arĩ Efeso

¹ Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩyo Apolo arĩ kũu Korinitho, Paũlũ akĩgerera njĩra ĩrĩa yatuĩkanĩirie mwena wa rũgongo agĩthiĩ nginya Efeso. Aakinya kũu agĩkora arutwo amwe kuo. ² Akĩmooria atĩrĩ, “Nĩmwamũkĩrie Roho Mũtheru rĩrĩa mwetĩkirie?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, ithuĩ o na tũtirĩ twaigua atĩ nĩ kũrĩ Roho Mũtheru.”

³ Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ akĩmooria atĩrĩ, “Mwakĩbatithirio ũbatithio ũrĩkũ?”

Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Twabatithirio ũbatithio wa Johana.”

⁴ Paũlũ akĩmeera atĩrĩ, “Ŭbatithio wa Johana warĩ ũbatithio wa kwĩrira kwa mehia. Eeraga andũ metĩkie ũrĩa ũgũũka thuutha wake, nake nĩwe Jesũ.” ⁵ Rĩrĩa maaiguire ũguo, makĩbatithio thĩĩnĩ wa rĩĩtwa rĩa Mwathani Jesũ. ⁶ Hĩndĩ ĩrĩa Paũlũ aamaigĩrĩre moko, Roho Mũtheru akĩmaikũrũkĩra, nao makĩaria na thiomĩ ingĩ na makĩratha mohoro. ⁷ Nao othe maarĩ ta andũ ikũmĩ na eerĩ.

⁸ Paũlũ agĩtoonya thunagogi, na ihinda rĩa mĩeri ĩtatũ akĩaria na ũcamba kuo, akĩgeragia kũringĩrĩria andũ ũhoro wa ũthamaki wa Ngai. ⁹ No amwe ao makĩũmia ngoro; makĩaga gwĩtikia na magĩcambia Njĩra ĩyo mbere ya kĩrĩndĩ. Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ akĩmeherera. Akĩoya arutwo agĩthiĩ nao nyũmba ĩrĩa yathomithagĩrio andũ ya Turano, akaaranagĩria na andũ o mũthenya arĩ kuo. ¹⁰ Ŭndũ ũyũ nĩwathiire na mbere ihinda ta rĩa mĩaka ĩrĩ, o nginya Ayahudi na Ayunani othe arĩa maatũũraga bũrũri wa Asia makĩigua kiugo kĩa Mwathani.

¹¹ Ngai nĩaringire ciamia mwanya agereire harĩ Paũlũ, ¹² o nginya itambaya na nguo iria ciahutagia mwĩrĩ wake igatwarĩrwo andũ arĩa maarĩ arũaru, nao makahona mĩrimũ yao na ngoma thũku ikamatiga.

¹³ Na rĩrĩ, Ayahudi amwe arĩa maathiiaga makĩingataga ngoma thũku makĩgeria kũhũthĩra rĩĩtwa rĩa Mwathani Jesũ harĩ andũ arĩa maarĩ na ndaimono. Moigaga atĩrĩ, “Thĩĩnĩ wa rĩĩtwa rĩa Jesũ, ũrĩa ũhunjagio nĩ Paũlũ, ndagwatha uume.” ¹⁴ Ariũ mũgwanja a Mũyahudi wetagwo Sikeva, warĩ mũthĩnjĩri-Ngai mũnene, nĩmekaga ũguo. ¹⁵ Mũthenya ũmwe, ngoma thũku ikĩmacookeria ikĩmeera atĩrĩ, “Jesũ nĩndĩmũũĩ na nĩnjũũĩ ũhoro wa Paũlũ, no inyuĩ mũrĩ a?” ¹⁶ Hĩndĩ ĩyo mũndũ ũcio warĩ na ngoma thũku akĩmarũgĩrĩra akĩmatoria othe. Akĩmahũũra mũno nginya makiuma nyũmba ĩyo makĩũra marĩ njaga makiuraga thakame.

¹⁷ Rĩrĩa Ayahudi na Ayunani arĩa maatũũraga Efeso maamenyire ũhoro ũcio, othe makĩiyũrwo nĩ guoya, nariĩ rĩĩtwa rĩa Mwathani Jesũ rĩgĩtũũgĩrio. ¹⁸ Andũ aingĩ a arĩa meetĩkirie makĩyumĩria na makĩumbũra waganu wao matekũhitha. ¹⁹ Andũ aingĩ arĩa maaragũraga, magĩcookanĩrĩria mabuku mao na makĩmacinĩra mbere ya andũ othe. Rĩrĩa maatarire thogora wa mabuku macio, magĩkinyia durakima ngiri mĩrongo ĩtano. ²⁰ Kiugo kĩa Mwathani gĩkĩhunja mũno na njĩra ĩyo na gĩkĩgĩa na hinya.

* 18:24 Alekisanteria rĩarĩ itũũra rĩa bũrũri wa Misiri, na nĩrĩo rĩarĩ rĩa keerĩ kũneneha kũrĩa guothe thirikari ya Roma yaathanaga. Rĩarĩ na Ayahudi aingĩ mũno.

²¹ Thuutha wa maũndũ macio mothe gwĩkĩka, Paũlũ agĩtua itua rĩa gũthiĩ Jerusalemu, atuĩkanĩirie Makedonia na Akaia. Akiuga atĩrĩ, “Ndaarĩkia gũkinya kũu, no nginya ngaacooka thiĩ Roma.”
²² Agĩtũma andũ eerĩ a arĩa maamũteithagĩrĩria, na nĩo Timotheo na Erasito, mathiĩ Makedonia, nake agĩkaranga kũu bũrũri wa Asia gwa kahinda kanini.

Ngũĩ kũu Efeso

²³ Ihinda-inĩ rĩu nĩ kwagĩire na thogothogo nene ikoniĩ ũhoro wa Njĩra iyo. ²⁴ Mũturi wa indo cia betha wetagwo Demeterio, ũrĩa wathondekaga tũmĩhianano twa betha twa Aritemi, nĩatũmaga andũ arĩa maaturaga indo icio magĩe na wonjoria mũnene. ²⁵ Nake agĩcookanĩrĩria andũ acio maaturaga indo icio, hamwe na aruti a wĩra arĩa maarutaga wĩra ũhaanaine na wao, akĩmeera atĩrĩ, “Andũ aya, inyuĩ nĩmũũ nĩtuonaga uumithio mũnene kuuma kũrĩ wonjoria ũyũ. ²⁶ Na nĩmũrona na mũkaigua ũrĩa mũndũ ũyũ ũretwo Paũlũ aigũithĩtie na akahĩtithia andũ aingĩ gũkũ Efeso, na makĩria bũrũri wothe wa Asia akiugaga atĩ ngai iria ithondeketwo nĩ mũndũ ti ngai o na hanini. ²⁷ Ūgwati ũrĩa ũrĩ ho nĩ atĩ to wonjoria witũ wiki ũkũmenererio, no o na hekarũ ya ngai ya mũndũ-wa-nja iĩa nene iĩtagwo Aritemi nĩkwagithio kĩene, na ngai iyo ya mũndũ-wa-nja yo nyene, iĩa ihooyagwo bũrũri-inĩ wothe wa Asia, na thi yothe, nĩkũimwo ũkaru wayo.”

²⁸ Rĩria maaigũire ũguo, makĩng’ũrĩka mũno na makĩanĩrĩra, makiugaga atĩrĩ: “Aritemi wa Aefeso nĩ mũnene!” ²⁹ Na thuutha wa kahinda kanini itũũra rĩu rĩkĩyũra inegene. Andũ acio othe makĩnyĩita Gayo na Arisitariko arĩa moimĩte Makedonia na Paũlũ, nao makĩhanyũka marĩ ngoro ĩmwe magĩtoonya nyũmba iĩa yagomanagwo nĩ ũndũ wa kuona mĩago. ³⁰ Paũlũ nĩendaga kwĩyumĩria mbere ya kĩrĩndĩ kũu, no arutwo makĩmũgĩria. ³¹ O na anene amwe a bũrũri wa Asia arĩa maarĩ arata a Paũlũ makĩmũtũmanĩra, makĩmũthaitha ndakagerie gũtoonya nyũmba iyo yagomanagwo nĩ ũndũ wa kuona mĩago.

³² Kĩũngano kũu gĩkĩaga ũiguano: Amwe maanagĩrĩra makoiga ũũ, na arĩa angĩ makoiga ũũ. Andũ arĩa aingĩ o na matiamenyaga gĩtũmi gĩa gũkorwo hau. ³³ Ayahudi makĩumĩria Alekisa mbere ya kĩrĩndĩ, na andũ amwe a kĩrĩndĩ kũu makĩanĩrĩra makĩmwĩra ũrĩa egwĩka. Nake akĩmakiria na moko nĩgeetha eyarĩrĩrie mbere yao. ³⁴ No rĩria maamenyire atĩ aarĩ Mũyahudi, othe makĩanĩrĩra na mũgambo ũmwe ihinda ta rĩa mathaa meerĩ makiugaga atĩrĩ, “Aritemi wa Aefeso nĩ mũnene!”

³⁵ Karani wa kĩama gĩa itũũra rĩu agĩkiria kĩrĩndĩ kũu, agĩcooka akĩmeera atĩrĩ: “Andũ aya a Efeso, githĩ thi yothe ndĩũ atĩ itũũra rĩa Efeso nĩrĩo rĩene hekarũ iĩa itũũragwo nĩ Aritemi ũrĩa mũnene, na mũhianano wake ũrĩa waharũrũkire kuuma igũrũ? ³⁶ Nĩ ũndũ ũcio, kuona atĩ maũndũ macio matingĩkaanĩka-rĩ, mwagĩrĩrwo nĩ gũkira, na mũtikae gwĩka ũndũ wa ihenya. ³⁷ Inyuĩ mwarehe andũ aya haha, o na gũtũka ti kũiya maiyĩte indo cia hekarũ, kana makaruma ngai iitũ ya mũndũ-wa-nja. ³⁸ Hakĩrĩ ũguo-rĩ, angĩkorwo Demeterio na andũ acio angĩ marutaga wĩra nake marĩ na mateta igũrũ rĩa mũndũ o wothe, maciirĩro nĩmahingũre na aciirithania marĩ ho. No mamathitange. ³⁹ Angĩkorwo harĩ na ũndũ ũngĩ mũngĩenda kuuga makĩria ma ũguo, ũcio no ũciirĩrwo kĩama-inĩ kĩa watho. ⁴⁰ ũrĩa kũrĩ rĩu nĩ atĩ, tũrĩ ũgwati-inĩ wa gũthitangĩrwo ngũĩ ĩno ya ũmũthĩ. Na kũrĩ ũguo tũtingĩhota kũheana ũhoro wa thogothogo ĩno, tondũ hatirĩ na gĩtũmi kĩa yo.” ⁴¹ Aarĩkia kuuga ũguo, akĩra kũũngano kũu gĩthiĩ, akĩniina mũcemanio.

20

Paũlũ Gũtuĩkanĩria Makedonia na Ūyunani

¹ Na rĩrĩ, ngũĩ iyo yarĩkia gũthira, Paũlũ agĩtũmanĩra arutwo, na aarĩkia kũmomĩrĩria, akĩmoigĩra ũhoro agĩthiĩ Makedonia. ² Agĩtuĩkanĩria mĩena ya kuo, akĩaragia ciugo nyingĩ cia kũũmĩrĩria andũ, na marigĩrĩrio agĩkinya bũrũri wa Ūyunani, ³ kũria aaakarire mĩeri ĩtatũ. Hĩndĩ iĩa Paũlũ eeharagĩria kũhaica marikabu athiĩ Suriata, agĩtua itua gũcookera Makedonia, tondũ Ayahudi nĩmaciirĩre kũmwĩka ũũru. ⁴ Paũlũ aathiire marĩ hamwe na Sopatiro mũrũ wa Puro, mũndũ wa kuuma Berea, na Arisitariko, na Sekundo, andũ a kuuma Thesalonike, na Gayo wa kuuma Deribe, o hamwe na Timotheo, ningĩ na Tikiko, na Tirofimo, andũ a kuuma bũrũri wa Asia. ⁵ Andũ acio magĩthiĩ mbere magĩtweterera kũu Teroa. ⁶ No ithuĩ tũkĩhaica marikabu, tũkũma Filipi thuutha wa Gĩathĩ kĩa Mĩgate

ĩtarĩ Mũĩkĩre Ndawa ya Kũĩmbia, na thuutha wa mũthenya ĩtano, tũgĩkora andũ arĩa angĩ kũu Teroa, nakuo tũgĩkara mũthenya mũgwanja.

Eutiko Kũriũkio kũu Teroa

⁷ Mũthenya wa mbere wa kiumia nĩtwagomanire hamwe nĩguo twenyũre mũgate. Paũlũ akĩarĩria andũ, na tondũ nĩatanyĩte gũthĩ mũthenya ũcio warũmĩrĩre-rĩ, agĩthĩ na mbere kwaria nginya ũtukũ gatagatĩ. ⁸ Nĩ kwarĩ na matawa maingĩ maakanaga kũu nyũmba ya igũrũ kũrĩa twagomanĩte. ⁹ Nake mwanake wetagwo Eutiko aikarĩte ndirica-inĩ, na o ũrĩa Paũlũ aathiaga na mbere na kwaria-rĩ, noguo mwanake ũcio akĩragĩrĩria gũtoorio nĩ toro. Rĩrĩa aakomire, akĩgũa thĩ kuuma ngoroba ya gatatũ nao mamuoya magĩkora nĩ mũkuũ. ¹⁰ Paũlũ agĩikũrũka, agĩkomera mwanake ũcio akĩmũkumbatĩria akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũmaka, arĩ muoyo!” ¹¹ Agĩcooka akĩambata nyũmba ya igũrũ, akĩenyũra mũgate na akĩrĩa. Na thuutha wa kũmaarĩria nginya gũgĩkĩa-rĩ, akiuma kũu, agĩthĩ. ¹² Nao andũ makĩinũkia mwanake ũcio arĩ muoyo, na mahooreire ngoro mũno.

Paũlũ Kuugĩra Athuuri a Efeso Ũhoru

¹³ No ithuĩ tũgĩthĩ mbere tũgĩtoonya marikabu tũgĩthĩ nginya Aso, kũrĩa twathiire tũkĩoyaga Paũlũ. Aathondekete mũbango ũyũ mbere tondũ we athĩte kũu magũrũ. ¹⁴ Hĩndĩ ĩrĩa aatũtũngire kũu Aso, tũkĩmũkuua na marikabu, tũgĩthĩ nginya Mitilene. ¹⁵ Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre tũkĩhaica marikabu, tũgĩthĩ tũgĩkinya harĩa haaringaine na Kio, na thuutha wa mũthenya ũcio tũgĩkinya Samo, nago mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre, tũgĩkinya Mileto. ¹⁶ Paũlũ nĩatuĩte itua rĩa gũthĩ ahĩtũkĩte Efeso na marikabu nĩguo ndagate mahinda kũu bũrũri wa Asia, nĩ ũndũ nĩehĩkaga nĩguo kwahoteka akinye Jerusalemu, mũthenya wa Bendegothito.

¹⁷ Paũlũ arĩ kũu Mileto, agĩtũmana Efeso, agĩta athuuri a kanitha moke harĩ we. ¹⁸ Nao maakinya, akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ nĩ mũũĩ ũrĩa ndaatũũraga ihinda rĩrĩa rĩothe ndaakarire na inyuĩ, kuuma o mũthenya wa mbere ũrĩa ndookire bũrũri wa Asia. ¹⁹ Nĩndatungatĩre Mwathani ndĩnyiihĩtie mũno na ndĩ na maithori, o na gũtuĩka nĩndageririo mũno nĩ ũndũ Ayahudi nĩmaathugundaga kũnjĩka ũũru. ²⁰ Inyuĩ nĩmũũĩ atĩ ndirĩ ndatithia kũhunja ũndũ o wothe ũngĩmũguna no ndĩmũrutagĩra mbere ya andũ othe na ngathĩaga o nyũmba o nyũmba. ²¹ Na ngoimbũrĩra Ayahudi o hamwe na Ayunani atĩ no nginya magariũrũke kũrĩ Ngai na ũndũ wa kwĩrira na magĩe na wĩtĩkio thĩĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ.

²² “Na rĩrĩ, nĩ ũndũ wa kũringĩrĩrio nĩ Roho Mũtheru, ndĩrathĩ Jerusalemu itekũmenya maũndũ marĩa makaangora ndĩ kũu. ²³ ũndũ ũrĩa njũũĩ tu nĩ atĩ, Roho Mũtheru nĩandaaraga atĩ matũũra-inĩ mothe, njeera na mathĩina nĩcio injetereire. ²⁴ No rĩrĩ, ndirona gũtũũra muoyo kũrĩ na bata harĩ nĩ, korwo no ndĩkie ihenya na ndĩkie wĩra ũrĩa Mwathani Jesũ aaheete, na nĩguo wĩra wa kuumbũra Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa wega wa Ngai.

²⁵ “Na rĩu nĩnjũũĩ gũtirĩ o na ũmwe thĩĩnĩ wanyu wa andũ arĩa ndanathĩ ngĩhunjaĩria ũhoru wa ũthamaki ũgacooka kũnyona rĩngĩ. ²⁶ Nĩ ũndũ ũcio, ngũmwĩra ũmũthĩ atĩ gũtirĩ thakame ya mũndũ o na ũmwe ngoorio. ²⁷ Nĩ ũndũ nĩ ndirĩ ndatithia kũmũhunjaĩria wendi wa Ngai ũrĩ wothe. ²⁸ Mwĩmenyererei inyuĩ ene, na mũmenyerere rũũru ruothe rũrĩa Roho Mũtheru amũtuĩte arori aruo. Tuĩkai arĩithi a kanitha wa Ngai, ũrĩa aagũrĩre na thakame yake mwene. ²⁹ Nĩnjũũĩ atĩ ndaarĩkia gũthĩ, njũũĩ ndĩiani nĩigooka gatagatĩ-inĩ kanyu na itigacaaĩra rũũru rũrũ. ³⁰ O na ningĩ kuuma harĩ inyuĩ nĩgũkoimĩra andũ, na mogomie ũhoru-wa-ma nĩgeetha maguucĩrĩre arutwo mamarũmĩrĩre. ³¹ Nĩ ũndũ ũcio ikaragai mwĩhũgĩte! Ririkanai atĩ ihinda rĩa mĩaka ĩtatũ ndirĩ ndatigithĩria gutaara o ũmwe wanyu ũtukũ na mũthenya ngĩitaga maithori.

³² “Na rĩu ngũmũneana kũrĩ Ngai o na kũrĩ ũhoru wa wega wake, ũrĩa ũngĩhota kũmwaka wega mũrũme na mũgĩe na igai hamwe na andũ arĩa othe matheretio. ³³ Nĩ ndirĩ ndacuumĩkĩra betha kana thahabu, o na kana nguo ya mũndũ o wothe. ³⁴ Inyuĩ ene nĩmũũĩ atĩ ndaarutaga wĩra na moko makwa nĩ ũndũ wa mabata makwa nĩ mwene, na mabata ma andũ arĩa ndakoragwo nao. ³⁵ Maũndũ-inĩ marĩa mothe ndeekire, nĩndamuonirie atĩ no nginya tũteithagie andũ arĩa matarĩ hinya, na ũndũ wa kũruta wĩra mũritũ ta ũcio, tũkĩririkanaga ciugo iria ciaririo nĩ Mwathani Jesũ we mwene rĩrĩa oigire atĩrĩ, ‘Kũheana nĩ kũrĩ irathimo nyingĩ gũkĩra kũheo.’”

³⁶ Aarĩkia kuuga ũguo, agĩturia ndu hamwe nao othe makĩhooya. ³⁷ Nao othe makĩrĩra makĩmũhĩm-bagĩria na makĩmũmumunya. ³⁸ Ũndũ ũrĩa wamekĩrĩre kĩa ha mũno makĩria, nĩ ũrĩa aameerire atĩ matigacooka kũmuona ũthiũ rĩngĩ. Magĩcooka makĩmumagaria nginya marikabu-inĩ.

21

Paũlũ Gũthiĩ Jerusalemu

¹ Na rĩrĩ, thuutha wa gwĩtigithũkania nao, tũkĩhaica marikabu tũgĩthiĩ tũrũngĩrĩrie tũgĩkinya Kosi. Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre tũgĩkinya Rodo, na twoima kũu tũgĩthiĩ nginya Patara. ² Tũgĩkora marikabu yaringaga ithiĩ Foinike, na ithuĩ tũkĩmĩhaica tũgĩthiĩ. ³ Na rĩrĩa tuonire Kuporo, tũkĩhĩtũkĩra mwena wa gũthini wakuo, tũgĩthiĩ nginya Suriata. Tũgĩkinya Turo, kũrĩa marikabu iitũ yarutagĩrwo mĩrigo ĩrĩa yarĩ nayo. ⁴ Tũgĩkora arutwo kuo, na tũgĩkara nao mĩthenya mũgwanja. Nao arutwo acio na ũndũ wa kũmenyithio nĩ Roho Mũtheru magĩthaitha Paũlũ ndagathiĩ Jerusalemu. ⁵ No ihinda riitũ rĩathira, tũkiuma kũu, tũgĩthiĩ na mbere na rũgendo rwitũ. Arutwo othe, hamwe na atumia ao na ciana ciao, magĩtuumagaria, magĩtũkinya nja ya itũũra, na tũrĩ hau hũgũrũrũ-inĩ cia iria, tũgĩturia ndu, tũkĩhooya Ngai. ⁶ Twaarĩkia kuganĩra ũhoro, tũkĩhaica marikabu, nao makĩnũka.

⁷ Twoima Turo, tũgĩthiĩ na mbere na rũgendo rwitũ, tũgĩkinya Putolemai, tũkĩgeithia ariũ na aarĩ a Ithe witũ kuo na tũgĩkarania nao mũthenya ũmwe. ⁸ Mũthenya ũyũ ũngĩ tũkiuma kuo, tũgĩthiĩ, tũgĩkinya Kaisarea, na tũgĩkara mũciĩ kwa Filipu ũrĩa warĩ mũhunja ũmwe wa arĩa Mũgwanja. ⁹ Nake nĩarĩ na airĩtu aake ana matarĩ ahiku, nao nĩmarathaga mohoro.

¹⁰ Na thuutha wa gũkorwo kuo matukũ maingĩ-rĩ, gũgũka mũnabii wetagwo Agabo oimĩte Judea. ¹¹ Rĩrĩa aakinyire harĩ ithuĩ, akĩoya mũcibi wa Paũlũ, akĩwĩoha moko na magũrũ, akiuga atĩrĩ, “Roho Mũtheru aroiga atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Ayahudi a Jerusalemu marĩoha mwene mũcibi ũyũ, na macooke mamũneane kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ.’”

¹² Hĩndĩ ĩrĩa twaiguire ũguo, ithuĩ na andũ arĩa angĩ maarĩ ho tũgĩthaitha Paũlũ ndakae kwambata Jerusalemu. ¹³ Hĩndĩ ĩyo Paũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ kĩ kĩratũma mũrĩre, na mũkanjũraga ngoro? To kuohwo gwiki ndĩhaarĩrie, no nĩndĩhaarĩrie o na gũkua ndĩ kũu Jerusalemu nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩa Mwathani Jesũ.” ¹⁴ Hĩndĩ ĩrĩa aaregire kũigua ũrĩa twamwĩraga-rĩ, tũgĩtigana nake tũkiuga atĩrĩ, “Wendo wa Mwathani ũrohinga.”

¹⁵ Thuutha wa ũguo, tũkĩhaarĩria tũkĩambata Jerusalemu. ¹⁶ Arutwo amwe a kuuma Kaisarea magĩthiĩ hamwe na ithuĩ, na magĩtũtwara kwa mũndũ wetagwo Mũnasoni, tũgaikare kuo. Aarĩ mũndũ woimĩte Kuporo, na aarĩ ũmwe wa arutwo arĩa a mbere.

Paũlũ Gũkinya Jerusalemu

¹⁷ Hĩndĩ ĩrĩa twakinyire Jerusalemu, ariũ na aarĩ a Ithe witũ magĩtwamũkĩra na gĩkeno. ¹⁸ Mũthenya ũyũ ũngĩ Paũlũ, na andũ arĩa twarĩ nao tũgĩthiĩ kuona Jakubu, nao athuuri othe maarĩ ho. ¹⁹ Nake Paũlũ akĩmageithia na akĩmeera ũrĩa wotha Ngai eekĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ agereire ũtungata-inĩ wake.

²⁰ Rĩrĩa maaiguire ũguo, makĩgooca Ngai. Magĩcooka makĩra Paũlũ atĩrĩ, “Mũrũ wa ithe witũ, nĩwonete ũrĩa Ayahudi ngiri nyingĩ metikĩtie, na othe marĩ na kĩyo gĩa kũhingia watho. ²¹ Nao nĩmamenyithĩtio atĩ nĩ ũrutaga Ayahudi othe arĩa matũũranagia na andũ-a-Ndũrĩrĩ atĩ magarũrũke matigane na watho wa Musa, ũkĩmeeraga matikaruithie ciana ciao na matigaikare kũringana na mĩtugo iitũ. ²² Tũgwĩka atĩa? Hatĩrĩ nganja nĩmekũigua atĩ nĩũũkĩte. ²³ Nĩ ũndũ ũcio ĩka ũrĩa tũgũkwĩra. Tũrĩ na andũ ana mehĩtite mwĩhĩtwa. ²⁴ Thiĩ na andũ aya, ũgwatanĩre nao igongona-inĩ rĩao rĩa gwĩtheria, na ũmarĩhĩre mahũthĩro mao, nĩgeetha menjwo mĩtwe.* Hĩndĩ ĩyo andũ othe nĩmekũmenya atĩ ũhoro ũrĩa maiguĩte ũgũkonĩ ti wa ma, no atĩ wee mwene nĩwathĩkĩre watho. ²⁵ Ha ũhoro wa andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa metikĩtie-rĩ, nĩtwamandĩkĩre, tũkĩmamenyithia itua riitũ, atĩ o metheeme kũrĩa irio iria irutĩrwo mĩhianano, na thakame, na nyama cia nyamũ cia gũitwo, o na ũmaraya.”

²⁶ Mũthenya ũyũ ũngĩ Paũlũ agĩthiĩ na andũ acio, na agĩtheria hamwe nao. Agĩcooka agĩthiĩ hekarũ-inĩ akamenyithanie rĩrĩa mĩthenya ya gwĩtheria ĩkaarĩka, na o ũmwe wao arutĩrwo igongona.

* 21:24 Meetheragia na makenjwo mĩtwe kuonania kwĩhinga nĩ ũndũ wa mĩhĩtwa yao.

Paŭlū Kūnyitwo

²⁷ Rīrīa matukū macio mūgwanja maakuhīrīrie gūthira-rī, Ayahudi amwe moimīte būrūri wa Asia makīona Paŭlū hekarū-inī. Magīthogotha kīrīndī gīothe na makīmūnyīta, ²⁸ makīanagīrīra atīrī, “Andū a Isiraeli, tūteithie! Mūdū ūyū nī we ūrutaga andū kūdū guothe ūhorō wa gūūkīrīra andū aitū, na wathō witū, na handū haha. Na hamwe na ūguo-rī, nīarehete Ayunani hekarū-inī, agathaahia handū haha hatheru.” ²⁹ (Nīmonete Tirofimo ūrīa Mūefeso marī na Paŭlū kūu itūūra-inī, no magīciiria atī Paŭlū nīamūtoonyetie hekarū-inī.)

³⁰ Narīo itūūra rīothe rīkīambūrūrūka nao andū magīūka mahanyūkīte moimīte mīena yothe. Makīnyīta Paŭlū, makīmūguucūrūria makīmūruta hekarū, na o hīndī ūyo ihingo ikīhingwo. ³¹ Na rīrī, rīrīa maageragia kūmūūruga ūhorō ūgīkinya harī mūnene wa mbūtū ya thigari cia Roma atī itūūra rīothe rīa Jerusalemu rīarī na ngū. ³² Nake o rīmwe akīoya anene na thigari magīkūrūka harī kīrīndī mateng’erete. Rīrīa andū acio maarutaga ngū moonire mūnene ūcio na thigari ciake magītiga kūhūūra Paŭlū.

³³ Mūnene ūcio wa thigari agīūka akīmūnyīta na agīathana ohwo na mīnyororo īrī. Agīcooka akīūria aarī ū na nī atīa ekīte. ³⁴ Andū amwe thīinī wa kīrīndī maanagīrīra makoiga ūū na arīa angī makoiga ūū; na tondū mūnene ūcio wa thigari ndangīamenyire ma ya ūhorō nī ūndū wa mbugīrīrio, agīathana Paŭlū ahingīrwo nyūmba ya thigari. ³⁵ Hīndī īrīa Paŭlū aakinyire ngathī-inī kīrīndī kīu gīgīthūka mūno o ngīnya Paŭlū agīkuuo nī thigari. ³⁶ Kīrīndī kīrīa kīamuumīte thuutha kīanagīrīra gīkoiga atīrī, “Mweherie!”

Paŭlū Kwarīria Kīrīndī

³⁷ Rīrīa thigari ciarī o hakuhī gūtoonyia Paŭlū nyūmba ya thigari-rī, akīūria mūnene wacio atīrī, “Nīūkūnjītīkīria ngwīre ūndū?”

Nake mūnene ūcio akīmūūria atīrī, “Wee anga nīwaragia Kīyunani? ³⁸ Githī we tiwe Mūmisiri ūrīa wambīrīrie ngū hīndī īmwe, na ūgītongoria itoi ngiri inya, mūkiūmagara nacio mūgīthī werū-inī?”

³⁹ Paŭlū akīmūcookeria atīrī, “Nī ndī Mūyahudi wa kuuma Tariso, būrūri wa Kilikia, na itūūra rīrīa ndaciārīrwo rīrī igweta. Ndagūthaitha, reke njarīrie andū aya.”

⁴⁰ Paŭlū aarīkia kūheo rūūtha nī mūnene ūcio wa thigari, akīrūgama ngathī-inī agīkīria kīrīndī kīu na moko. Rīrīa kīrīndī gīakīrīrie, agīkīarīria na rūthiomī rwa Kīhibirania. Agīkīra atīrī:

22

¹ “Ariū a Baba, o na inyuī maithe makwa, thikīrīriai ngīyarīrīria.”

² Rīrīa maaiguire akīmaarīria na rūthiomī rwa Kīhibirania-rī, magīkira ki.

Hīndī ūyo Paŭlū akiuga atīrī, ³ “Nī ndī Mūyahudi, wa gūciarīrwo Tariso itūūra rīa būrūri wa Kilikia, no ndaarereirwo itūūra-inī rīrī. Nīndathomithirio wega nī Gamalieli ūhorō wa wathō wa maithe maitū, na ndaarī na kīyo kīa maūdū ma Ngai o ta ūrīa inyuī inyuothe mūtariī ūmūthī. ⁴ Nīndanyariiraga arūmīrīri a Njīra īno o ngīnya magakua na nganyīita arūme na andū-a-nja ngamaikīa njeera, ⁵ o ta ūrīa mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene na Kīama gīothe gīa athuuri o nao mangīheana ūira ūcio. O na nīmaheire marūa ndwarīre andū ao kūu Dameski, na nī ngīthī kuo nganyīite andū acio ndīmarehe Jerusalemu nīguo maherithio.

⁶ “Ta thaa thita ndī hakuhī gūkinya Dameski-rī, o rīmwe gūkīgīa ūtheri mūnene woimire igūrū, naguo ūkīnjarīra mīena yothe. ⁷ Ngīgwa thī, na ngīgua mūgambo mūnene ūkīnjarīria, ūkīnjīra atīrī, ‘Saŭlū! Saŭlū! Ūnyariiraga nīkī?’

⁸ “Na nī ngīūria atīrī, ‘Wee nī we ū, Mwathani?’

“Nake akīnjookeria atīrī, ‘Nī nī Jesū wa Nazarethi, ūrīa ūranyariira.’ ⁹ Nao andū arīa twarī nao nīmoonire ūtheri ūcio, no matiataūkīrwo nī mūgambo wa ūcio wanjaragīria.

¹⁰ “Na nī ngīūria atīrī, ‘Mwathani ngwīka atīa?’

“Nake Mwathani akīnjīra atīrī, ‘Ūkīra ūtoonye Dameski. Kūu nīkūo ūrīrīrwo maūdū marīa mothe wathīrīrwo gwīka.’ ¹¹ Na rīrī, andū arīa twarī nao makīnyīta guoko makīndwara Dameski, tondū ūkengu wa ūtheri ūcio nīwandūite mūtumumu.

¹² “Mündū wetagwo Anania n̄ookire kūnyona, na aarī mündū weamūrīre Ngai na ūndū wa kūrūmia watho, na n̄aheetwo gītīo nī Ayahudi othe arīa maatūūrāga kūu. ¹³ Agīūka na akīrūgama hakuhī na nīi akīnjīra atīrī, ‘Mūrū wa ithe witū Saūlū, cooka kuona!’ Na hīndī o ro īyo ngīhota kūmuona.

¹⁴ “Agīcooka akīnjīra atīrī, ‘Ngai wa maithe maitū n̄agūthuurīte nīguo ūmenye wendi wake na wone Ūrīa Mūthingu, o na ūigue ciugo kuuma kanua gake. ¹⁵ Nīūgūtuīka mūra wake kūrī andū othe wa kūmoimbūrīra ūrīa wonete na ūrīa ūiguīte. ¹⁶ Rīu nī kīi wetereire? Ūkīra, ūbatithio na ūthambio mehia maku, ūgīkayagīra rīitwa rīake.’

¹⁷ “Hīndī īrīa ndaacookire Jerusalemu, ndī hekarū-inī ngīhooya nīndagīre na iringi, ¹⁸ ngīkīona Mwathani akīaria, nake akīnjīra atīrī, ‘Ūkīra narua uume Jerusalemu, tondū matiigwītīkīra kumbūrīwo ūhoro wakwa nīwe.’

¹⁹ “Na nīi ngīcookia atīrī, ‘Mwathani, andū aya nīmooī atī ndoimaga thunagogi īmwe ngathīi īrīa īngī nīguo nyiitithie na hūūre andū arīa magwītīkītie. ²⁰ Na rīrīa Stefano mūra waku aaitirwo thakame, ndaarūngīi ho ngītīkīra ūndū ūcio wīkwo, na ngaikaria nguo cia andū arīa maamūūrāgire.’

²¹ “Nake Mwathani akīnjīra atīrī, ‘Thīi, tondū nīngūgūtūma kūdū kūrāya kwa andū-a-Ndūrīrī.’”

Paūlū, Raiya wa Roma

²² Kīrīndī kīu gīgīthikīrīra Paūlū o nginya rīrīa oigire ūguo. Hīndī īyo gīkīaria na mūgambo mūnene kīanīrīre, atīrī, “Mweheriei thī! Ndagīrīrwo nīgūtūūra muoyo!”

²³ Na rīrīa kīanagīrīra gīgīteaga nguo ciakīo na gīkīūmbūrāga rūkūngū, ²⁴ mūnene ūcio wa mbūtū agīathana Paūlū aingīrio nyūmba ya thigari. Nīngī agīathana atī Paūlū ahūūrwo iboko na orio ciūria nīguo kūmenyeke kīrīa gīatūmaga andū mamugīrīrie ūguo. ²⁵ Na rīrīa maamūkomagia mamūhūūre-rī, Paūlū akīūria mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe warūngīi hau atīrī, “Watho nīwītīkīrītie mūhūūre raiya wa Roma na kīboko atanyiitikanīte na ihītia?”

²⁶ Rīrīa mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe aaigūire ūguo, agīthīi kūrī mūnene wa mbūtū, akīmūhe ūhoro ūcio. Nake akīmūūria atīrī, “Rīu ūgwīka atīa? Mündū ūyū nī raiya wa Roma.”

²⁷ Mūnene ūcio wa mbūtū agīthīi kūrī Paūlū, akīmūūria atīrī, “Ta njīra atīrī, wee ūrī raiya wa Roma?”

Nake akīmūcookeria atīrī, “Īi, ndī raiya wa Roma.”

²⁸ Nake mūnene ūcio wa mbūtū akīmūwīra atīrī, “Ndarīhire thogora mūnene nīgeetha ndūike raiya wa Roma.”

Nake Paūlū akīmūcookeria atīrī, “No nīi ndaaciarirwo ndī raiya wa Roma.”

²⁹ Nao andū arīa meendaga kīmūūria ciūria magītīgana nake o rīmwe. Mūnene ūcio wa mbūtū we mwene akīmaka aamenya atī nīoheete Paūlū na mīnyororo, na aarī raiya wa Roma.

Paūlū Kūrūgama Mbere ya Kīama

³⁰ Mūthenya ūcio ūngī warūmīrīre, nīgūkorwo mūnene ūcio wa mbūtū nīeendaga kūmenya wega kīrīa Ayahudi maathitangagīra Paūlū, akīmūohora na agīathana athīnjīri-Ngai arīa anene na athuuri othe a Kīama magomane. Agīcooka akīrehe Paūlū, na akīmūrūgamia mbere yao.

23

¹ Nake Paūlū agīkūūrīra athuuri a Kīama kīu maitho akīmeera atīrī, “Ariū a Baba, nīndungatīre Ngai ndī na thamiri ītarī ūcuuke nginya mūthenya wa ūmūthī.” ² Nake Anania mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, agīatha andū arīa maarūgamīte hakuhī na Paūlū mamūringe kanua. ³ Hīndī īyo Paūlū akīmūwīra atīrī, “Wee rūthingo rūrū rūhakītwo mūnyū mwerū, we nīwe ūkūringwo nī Ngai! Ūkarīte hau ūndūire ciira kūringana na watho, no wee ūkaregana na watho, ūgaathana atī ningwo!”

⁴ Nao andū arīa maarūgamīte hakuhī na Paūlū makīmūūria atīrī, “Anga nīkūūmīrīra kūrūma mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene?”

⁵ Nake Paūlū akīmācookeria atīrī, “Ariū a Baba, ndikūmenyete atī ūcio nīwe mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene; nīgūkorwo nī kwandīkitwo atīrī: ‘Ndūkanaarie ūūru igūrū rīa mūnene wa andū anyu.’”

⁶ Na rīrī, Paūlū aamenya atī amwe ao maarī Asadukai, na arīa angī Afarisai, akīanīrīra Kīama-inī kīu, akiuga atīrī, “Ariū a Baba, nīi ndī Mūfarisai, na njiarītwo nī Mūfarisai. Ndīraciirithio nī ūndū

wa kīrīgīrīro gīakwa gīa kūrīūkio kwa arīa akuū.” ⁷ Rīrīa oigire ūguo, gūkīgīa na ngarari gatagatī ka Afarisai na Asadukai, nakīo kīūngano kīu gīkīamūkana. ⁸ (Asadukai moigaga gūtīrī ūrīūkio, na gūtīrī araika, o na kana maroho, no Afarisai nīmetīkītīe maūndū macio mothe.)

⁹ Gūkīgīa na ngūi nene, nao arutani a watho amwe arīa maarī Afarisai makīrūgama na makīaria megūmīire mūno, makiuga atīrī, “Ithuī tūtirona ūūru wa mūndū ūyū. Ī kūngīkorwo nī roho kana mūraika ūmwarīirie?” ¹⁰ Nacio ngarari ikīneneha mūno, o nginya mūnene wa mbūtū akīigua guoya nīkuona ta Paūlū angītārūrangwo tūcunjī nō. Agīatha mbūtū cia thigari ciikūrūke, imweherie harīo na hinya, na imūtware nyūmba ya thigari.

¹¹ Ūtukū ūrīa warūmīrīire, Mwathani akīrūgama hakuhī na Paūlū, akīmwīra atīrī, “Wīyūmīrīrie! O ūguo ūheanīte ūhorō wakwa gūkū Jerusalemu, noguo ūkaūheana kūu Roma.”

Ithugunda rīa Kūūruga Paūlū

¹² Rūciinī rūrū rūngī, Ayahudi makīgīa na ndundu na makīhīta mwīhītwa matikaarīe kana manyue matoragīte Paūlū. ¹³ Andū arīa maathugundīte ndundu iyo maarī makīria ya mīrongo īna. ¹⁴ Magīthīī kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene na athuuri makīmeera atīrī, “Ithuī nītwīhītīte mwīhītwa wa kwaga kūrīa kīndū kana kūnyua nginya tūūrage Paūlū. ¹⁵ Na rīrī, inyuī mūrī hamwe na Kīama gīa Athuuri ūriai mūnene wa mbūtū amūrehe mbere yanyu, mwītuīte ta mūrenda gūtūīria wega ūhorō wa ciira wake. Ithuī nītwīhaarīirie kūmūūruga atanakinya haha.”

¹⁶ No rīrīa mwanake wa mwarī wa nyina na Paūlū aaguire ūhorō wa ithugunda rīu, agīthīī nyūmba ya thigari akīira Paūlū.

¹⁷ Hīndī iyo Paūlū agīita ūmwe wa anene a thigari igana rīmwe, akīmwīra atīrī, “Twara mwanake ūyū kūrī mūnene wa mbūtū; arī na ūndū arenda kūmwīra.” ¹⁸ Nī ūndū ūcio mūnene ūcio akīmuoya, akīmūtware kūrī mūnene wa mbūtū.

Mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe akīmwīra atīrī, “Paūlū, ūrīa muohe nīandūmanīire anjīira ndeehe mwanake ūyū kūrī we tondū arī na ūndū arenda gūkwīra.”

¹⁹ Mūnene ūcio wa mbūtū akīnyīita mwanake ūcio guoko, akīmūtware keeheri-inī, akīmūūria atīrī, “Nī atīa ūrenda kūnjīira?”

²⁰ Nake mwanake ūcio akīmūcookeria atīrī, “Ayahudi nīmaiguanīire makūūrie ūmarehere Paūlū nīguo arūgame mbere ya kīama rūciū, metuīte ta marendā gūtūīria ūhorō wake wega. ²¹ Ndūgetīkīre ūguo marendā, tondū andū makīria ya mīrongo īna ao mamuoheirie njīra-inī. Nīmehītīte mwīhītwa wa kwaga kūrīa kana kūnyua nginya mamūūrage. Na rīrī, nīmehaarīirie, metereire wītīkīre ihooya rīao.”

²² Nake mūnene ūcio wa mbūtū akīira mwanake ūcio athīī, na akīmūkaania, akīmwīra atīrī, “Ndūkeere mūndū o na ūrīkū atī nīūnginyīirie ūhorō ūcio.”

Paūlū Gūtwarwo Kaisarea

²³ Mūnene ūcio wa mbūtū agīcooka agīita anene aake eerī a thigari igana rīmwe akīmaatha atīrī, “Haarīriai gīkundi gīa thigari magana meerī, na thigari mīrongo mūgwanja iria ithiiga ihaicīte mbarathi, na thigari magana meerī iria ithiiga ikuuīte matimū, nīguo mathīī Kaisarea thaa ithatū cia ūtukū. ²⁴ Na ningī mūhaarīrie mbarathi cia gūkuua Paūlū atwarwo kūrī Felike ūrīa barūthi hatarī na ūgwati.”

²⁵ Agīcooka akīandīka marūa ūū:

²⁶ Nī nīī Kilaudio Lisia,

Kūrī mūgaathe Barūthi Felike:

Nīndakūgeithia.

²⁷ Mūndū ūyū aranyīitītwo nī Ayahudi na mararī hakuhī kūmūūruga, no ndīrathīī na thigari ciakwa ndīramūthara, nīgūkorwo nīndīramenyete atī nī raiya wa Roma. ²⁸ Nīndīrendaga kūmenya kīrīa maramūthitangagīra, na nī ūndū ūcio ndīramūtware Kīama-inī kīao. ²⁹ Ndīrakora atī athitangīrwo maūndū makonīī watho wao, no hatirarī ūndū acuukīrwo ūngīratūmire atuīrwo

kũuragwo kana kuohwo. ³⁰ Rĩrĩa ndĩramenyithirio atĩ kũraarĩ na ithugunda rĩa kũuraga mũndũ ũcio, ndĩramūtũma kũrĩ we o hĩndĩ ĩyo. Ndĩracooka ndĩraatha andũ acio mamũthitangĩte makũrehere thitango ĩrĩa mamũthitangĩre.

³¹ Nĩ ũndũ ũcio thigari ikĩoya Paũlũ ũtukũ o ta ũrĩa ciaathĩtwo, ikĩmũtwara o nginya Antipatiri. ³² Naguo mũthenya ũyũ ũngĩ igĩtiga thigari iria ciathiiaga ihaicĩte mbarathi ithiĩ nake, nacio igĩcooka nyũmba ciao. ³³ Thigari icio cia mbarathi ciakinya Kaisarea, ikĩnengera barũthi marũa na ikĩneana Paũlũ kũrĩ we. ³⁴ Nake barũthi aathoma marũa, akĩũria kũrĩa Paũlũ oimĩte. Rĩrĩa aamenyire atĩ oimĩte Kilikia, ³⁵ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngaathikĩrĩria ciira waku andũ arĩa magũthitangĩte mooka.” Agĩcooka agĩathana Paũlũ aikare arangĩrĩtwo kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Herode.

24

Paũlũ Kũrũgama Mbere ya Felike Aciirithio

¹ Na rĩrĩ, thuutha wa mĩthenya ĩtano, Anania, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, agĩkũrũka agĩthiĩ Kaisarea marĩ na athuuri amwe na wakiri wetagwo Teritulo, na makĩrehe thitango ciao cia gũũkĩrĩa Paũlũ kũrĩ barũthi. ² Rĩrĩa Paũlũ eetirwo thĩinĩ, Teritulo akĩambĩrĩria kũmũthitanga mbere ya Felike, akiuga atĩrĩ: “Nĩtũkeneire ihinda iraaya rĩa thayũ tũrĩ rungu rwaku, na ũũgĩ waku wa kuona na kabere nĩũgarũrĩte maũndũ marĩa mooru magatuĩka mega bũrũri-inĩ ũyũ. ³ Kũndũ guothe na maũndũ-inĩ mothe, wee mũgaathe Felike, nĩtwamũkĩrĩte ũndũ ũyũ tũrĩ na ngaatho nene. ⁴ No nĩgeetha ndigakũnogie makĩria, nĩngũkũria na gĩtĩo ũtũthikĩrĩrie hanini.

⁵ “Nĩtuonete mũndũ ũyũ arĩ mũndũ wa kũrehe thĩina, na nĩarehete ngũĩ gatagatĩ-inĩ ka Ayahudi kũndũ guothe thĩinĩ wa thĩ. We nĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩrĩa gĩtagwo Anazari, ⁶ na ningĩ nĩageragia gũthaahia hekarũ; nĩ ũndũ ũcio tũkĩmũnyiita. (Na nĩtũngĩamũtuĩrĩre kũringana na watho witũ. ⁷ No Lisia, mũnene ũcio wa mbũtũ agĩũka akĩmũruta moko-inĩ maitũ na hinya akĩmweheria, na agĩathana athitangi aake moke kũrĩ wee.) ⁸ Wee mwene wamũũrangia nĩũkũmenya ma ya ũhoru ũyũ wothetũmũthitangĩre.”

⁹ Nao Ayahudi makĩnyiitanĩra na thitango ĩyo, makiuga atĩ maũndũ macio maarĩ ma ma.

¹⁰ Rĩrĩa barũthi aaheneirie Paũlũ na moko aarie-rĩ, Paũlũ oigire atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ nĩũkoretwo ũrĩ mũtui ciira wa rũrĩrĩ rũrũ ihinda rĩa mĩaka mĩingĩ, nĩ ũndũ ũcio nĩngwĩyarĩrĩria ngenete. ¹¹ Nĩ ũndũ mũhũthũ harĩwe kũmenya atĩ ti makĩria ma mĩthenya ikũmi na ĩrĩ ĩthirĩte kuuma ndambata Jerusalemu kũhooya Ngai. ¹² Andũ arĩa maathitangĩte matianyonire ngĩkararania na mũndũ o na ũrĩkũ hekarũ-inĩ, kana ngĩtũma kĩrĩndĩ kĩgĩe na ngũĩ thunagogi-inĩ, o na kana handũ hangĩ o hothe itũũra-inĩ. ¹³ Na matingĩhota kuonania ihooto harĩwe cia thitango icio maathitangĩre. ¹⁴ No rĩrĩ, nĩngwĩtĩkĩra atĩ nĩhooyaga Ngai wa maithe maitũ ndĩ mũrũmĩrĩri wa Njĩra ĩyo, o ĩyo metaga ya gĩkundi kĩa nyamũkano. Nĩ nĩnjĩtĩkĩtie maũndũ mothe marĩa megĩi Watho na marĩa mandĩkitwo mabuku-inĩ ma Anabii, ¹⁵ na ndĩ na kĩrĩgĩrĩro thĩinĩ wa Ngai o ta kĩrĩa andũ aya marĩ nakĩo, atĩ nĩgũgakorwo na kũriũka kwa andũ arĩa athingu na arĩa aaganu. ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio nĩndĩrutanagĩria hĩndĩ ciothe kũiga thamiri yakwa ĩtarĩ na ũcuuke mbere ya Ngai na mbere ya andũ.

¹⁷ “Thuutha wa gũkorwo itarĩ kuo mĩaka mĩingĩ, nĩndokire Jerusalemu nĩgeetha ndeewhere andũ akwa iheo nĩ ũndũ wa athĩini na ndute maruta nĩ ũndũ wa Ngai. ¹⁸ Na rĩrĩa ndarũmbũyanagia na maũndũ macio nĩmangorire kũu hekarũ-inĩ ndĩtheretie. Gũtiarĩ na gĩkundi kĩa andũ ndaarĩ na kĩo, o na kana ngĩkorwo ngĩruta thĩina. ¹⁹ No nĩ kũrĩ Ayahudi a kuuma bũrũri wa Asia arĩa magĩrĩrwo nĩgũkorwo marĩ haha mbere yaku na maathitange angĩkorwo nĩ marĩ ũndũ mangĩnjuukĩra. ²⁰ Akorwo ti ũguo, aya marĩ haha nĩmagĩrĩrwo moige ihĩtia rĩrĩa maanyonire narĩo rĩrĩa ndaarũngĩi mbere yao ngiuga atĩrĩ: ‘Ŭmũthĩ ndũgamĩte mbere yanyu njiirithio nĩ ũndũ nĩnjĩrĩgĩrĩre ũhoru wa kũriũka kwa arĩa akuũ.’”

²² Nake Felike, nĩ ũndũ nĩamenyete wega ũhoru wa Njĩra ĩyo, agĩtĩria ciira. Akiuga atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa Lisia, ũcio mũnene wa mbũtũ agooka-rĩ, nĩguo ngaatua ciira waku.” ²³ Agĩatha mũnene ũcio wa thigari igana rĩmwe aige Paũlũ arĩ mũrangĩre, no amũhe wĩyathi mũnini na etĩkĩrie arata aake marũmbũiye mabata make.

²⁴ Na rĩrĩ, thuutha wa mĩthenya mĩnini, Felike agĩũka marĩ na mĩtumia wake Dirusila, ũrĩa warĩ Mũyahudi mĩtumia. Agĩtũmanĩra Paũlũ, na akĩmũthikĩrĩria akĩaria ũhoru wa wĩtikio thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. ²⁵ Rĩrĩa Paũlũ aaragia ũhoru wa ũthingu, na wa kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ, o na wa ciira ũrĩa ũgooka, Felike akĩigua etigĩra, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũguo! Rĩu no ũthiĩ. Rĩrĩa ndĩrĩgĩa na ihinda rĩagĩrĩre, nĩndĩgũtũmanĩra ũũke.” ²⁶ Ihinda-inĩ o rĩu no ehokaga atĩ Paũlũ nĩangĩamũheire ihaki, na nĩ ũndũ ũcio nĩaikaraga akĩmũtũmanagĩra, akaaria nake.

²⁷ Hĩndĩ rĩrĩa mĩaka rĩrĩ yathirire-rĩ, Porikio Fesito agĩcooka ithenya rĩa Felike, no tondũ Felike nĩendaga gũkenia Ayahudi, agĩtiga Paũlũ njeera.

25

Paũlũ Kũrũgama Mbere ya Fesito

¹ Na rĩrĩ, mĩthenya itatũ yathira thuutha wa Fesito gũkina kũu bũrũri-inĩ, akiuma Kaisarea akĩambata agĩthiĩ Jerusalemu. ² Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na atongoria a Ayahudi magĩũka harĩ we, makĩmwĩra maũndũ marĩa Paũlũ aathitangĩrwo. ³ Nĩmahĩkire gũthaita Fesito atĩ nĩ ũndũ wa wega wake kũrĩ o etikĩre Paũlũ atwarwo Jerusalemu, nĩgũkorwo nĩmahaaragĩria kũmuoheria njĩra-inĩ mamũũrage. ⁴ Nake Fesito akĩmacookeria atĩrĩ, “Paũlũ ahingĩrwo Kaisarea, na nĩ nĩngũcooka kuo o narua. ⁵ Tondũ ũcio no tũthiĩ na atongoria amwe anyu nĩgeetha mathiĩ magathitangĩre mũndũ ũcio kuo, angĩkorwo nĩ harĩ ũndũ mũũru ekĩte.”

⁶ Thuutha wa gũikarania nao kũu ihinda ta rĩa mĩthenya ĩnana kana ikũmi, agĩkũrũka, agĩthiĩ Kaisarea, na mũthenya ũyũ ũngĩ akĩgomithania igooti, na agĩathana Paũlũ areehwo mbere yake. ⁷ Rĩrĩa Paũlũ aakinyire, Ayahudi arĩa maikũrũkĩte kuuma Jerusalemu makĩmũrigiicĩria, na makĩmũthitangĩra maũndũ maingĩ mooru, marĩa matangĩahotire kuonania atĩ nĩ ma ma.

⁸ Nake Paũlũ akĩiyarĩrĩria, akiuga atĩrĩ: “Nĩ ndĩrĩ ũndũ njĩkĩte ũreganĩte na watho wa Ayahudi, o na kana wa hekarũ o na kana wa Kaisari.”

⁹ Nake Fesito, akĩenda gũkenia Ayahudi akĩũria Paũlũ atĩrĩ, “Wee nĩ ũkwenda kwambata ũthiĩ Jerusalemu ngagũciirithĩrie kuo nĩ ũndũ wa maũndũ maya ũthitangĩrwo?”

¹⁰ Nake Paũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Rĩu ndũgamĩte igooti-inĩ rĩa Kaisari, harĩa njagĩrĩrwo nĩ gũciirithĩrio. Nĩ ndihĩĩrie Ayahudi, o ta ũrĩa wee mwene ũmenyete o wega. ¹¹ No rĩrĩ, angĩkorwo ndĩ na ihĩtia rĩa gwĩka ũndũ o wotho wa gũtũma njũragwo-rĩ, ndingĩrega gũkua. No angĩkorwo maũndũ marĩa thitangĩrwo nĩ Ayahudi aya ti ma ma-rĩ, gũtikĩrĩ mũndũ ũrĩ na gĩtũmi gĩa kũũneana kũrĩ o. Ndacookia ciira riiko kũrĩ Kaisari!”

¹² Thuutha wa Fesito gũcookania ndundu na kĩaama gĩake, akiuga atĩrĩ, “Wacookia ciira riiko kũrĩ Kaisari na kũrĩ Kaisari nĩkuo ũgũthiĩ!”

Fesito Kũmenyithia Mũthamaki Agiripa Ũhoru

¹³ Mĩthenya mĩnini yathira Mũthamaki Agiripa na Berinike magĩũka kũu Kaisarea kũnyiita Fesito ũgeni. ¹⁴ Na tondũ nĩmaikaraga kũu mĩthenya mĩingĩ-rĩ, Fesito akĩhe mũthamaki ũcio ũhoru wa ciira wa Paũlũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gũkũ kũrĩ na mũndũ watigirwo nĩ Felike arĩ muohe. ¹⁵ Rĩrĩa ndaathiire Jerusalemu-rĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri a Ayahudi nĩmamũthitangire, na makĩnjũũria ndĩmũtũire.

¹⁶ “Na nĩ ngĩmeera atĩ ti mĩtugo wa andũ a Roma kũneana mũndũ o wotho ataambĩte kũng’ethanĩra na andũ arĩa mamũthitangĩte na kũheo mweke wa kwĩyarĩrĩria ũhoru-inĩ ũrĩa aathitangĩrwo. ¹⁷ Rĩrĩa tuokire nao gũkũ, ndiaikaririe ciira ũcio, no ndaarookire kũgomithania igooti na ngĩathana mũndũ ũcio areehwo. ¹⁸ Rĩrĩa andũ arĩa maamũthitangĩte maarũgamire kwaria, matiamũthitangĩre ũndũ o na ũmwe mũũru ta ũrĩa nderĩgĩrĩre. ¹⁹ No handũ ha ũguo, o maarĩ na maũndũ mamwe maakararanagia nake makoniĩ ũhoru wa ndini yao na makoniĩ ũhoru wa mũndũ wakuĩte wetagwo Jesũ ũrĩa Paũlũ oigaga atĩ arĩ muoyo. ²⁰ Nĩndarigirwo nĩ ũrĩa ingĩtũria maũndũ ta macio; nĩ ũndũ ũcio ngĩmũũria kana no eende gũthiĩ Jerusalemu agaciirithĩrio maũndũ macio aathitangĩrwo kuo. ²¹ Rĩrĩa Paũlũ aacookirie ciira riiko etererĩ itua rĩa Mũthamaki-rĩ, ngĩathana ahingĩrwo nginya rĩrĩa ingĩahotire kũmũtwarithia kũrĩ Kaisari.”

²² Hĩndĩ ĩyo Agiripa akĩira Fesito atĩrĩ, “No nyende kwĩguĩra mũndũ ũcio akĩaria.”

Nake Fesito agĩcookia atĩrĩ, “Nĩūkamũigua rūciũ.”

Paŭlũ Kūrũgama mbere ya Agiripa

²³ Mũthenya ũyũ ũngĩ, Agiripa na Berinike magĩũka marĩ na mwago mũnene na magĩtoonya nyũmba ya gũciĩrwo marĩ hamwe na anene a thigari o na athuuri a itũũra arĩa maarĩ igweta. Nake Fesito agĩathana Paŭlũ areehwo. ²⁴ Fesito akiuga atĩrĩ, “Mũthamaki Agiripa na andũ arĩa othe mūrĩ na ithuĩ haha, nĩmũkuona mũndũ ũyũ! Nĩwe mũingĩ wothe wa Ayahudi wanjũũririe, ndĩ kũu Jerusalemu na ndĩ gũkũ Kaisarea, ngaciire ũhoru wake, ũkĩanĩrĩra ũkiugaga atĩ ndagĩrĩrwo nĩgũtũũra muoyo rĩngĩ. ²⁵ No nĩ nĩndonire atĩ ndarĩ ũndũ eekĩte wa gũtũma ooragwo, no tondũ nĩacookirie ciira riiko kũrĩ Mũthamaki, ngĩtua itua rĩa kũmũtũma Roma. ²⁶ No ndirĩ na ũndũ mũna ingĩandĩkĩra Mũthamaki Mũgaathe igũrũ rĩake. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ndamũrehe mbere yanyu inyuothe, na makĩria mbere yaku wee Mũthamaki Agiripa, nĩgeetha ũhoru ũyũ warĩkia gũtuĩrio, ngĩe na ũndũ ingĩandĩka. ²⁷ Nĩgũkorwo ndikuona kwagĩrĩre gũtũma mũndũ muohe itekuonania maũndũ marĩa athitangĩrwo.”

26

¹ Nake Agiripa akĩĩra Paŭlũ atĩrĩ, “Ũrĩ na rūũtha rwa kwĩyarĩrĩria.”

Nĩ ũndũ ũcio Paŭlũ agĩtambũrũkia guoko, akĩambĩrĩria kwĩyarĩrĩria, akiuga atĩrĩ, ² “Mũthamaki Agiripa, nĩngũigua ndĩ mũtĩku kūrũgama mbere yaku ũmũthĩ ndĩyarĩrĩrie igũrũ rĩa maũndũ mothe marĩa thitangĩrwo nĩ Ayahudi, ³ na makĩria nĩ tondũ wee nĩũũ mĩtugo yothe ya Ayahudi na maũndũ marĩa makararanagĩria. Nĩ ũndũ ũcio nĩndakũhooya ũũthikĩrĩrie ũtegũthethũka.

⁴ “Ayahudi othe nĩmooĩ ũrĩa ndũũrĩte kuuma ndĩ mwana, kuuma kĩambĩrĩria kĩa mũtũũrĩre wakwa ndĩ bũrũri-inĩ wakwa kũmbe, o na ndĩ Jerusalemu. ⁵ Nĩmanjũũ hĩndĩ ndaaya, na mangĩenda, no maheane ũira wakwa, atĩ kũringana na watho ndaatũũrĩte ndĩ Mũfarisai, ndĩrutanĩirĩre na kĩyo kũrũmia maũndũ mothe ma ndini iitũ. ⁶ Na rĩrĩ, ndũgamĩte haha ũmũthĩ njiirithio nĩ ũndũ wa kwĩrĩgĩrĩra kĩranĩro kĩria Ngai eerĩre maithe maitũ. ⁷ Kĩranĩro kũu no kĩo mĩhĩrĩga rĩa iitũ ikũmi na rĩrĩ rĩrĩgagĩrĩra kuona gĩkĩhingio, rĩria itungatagĩra Ngai na kĩyo ũtukũ na mũthenya. Na rĩrĩ, wee Mũthamaki, Ayahudi maathitangĩte nĩ ũndũ wa kĩrĩgĩrĩro kũu. ⁸ Nĩ kĩ kĩngĩtũma mũndũ o na ũrĩkũ wanyu atue atĩ nĩ ũndũ ũtangĩtĩkio, atĩ Ngai nĩariũkagia arĩa akuũ?

⁹ “O na nĩ nĩndaiguithĩtio atĩ nĩndagĩrĩrwo nĩ gwĩka ũrĩa wothe ingĩahotire ndegane na rĩitwa rĩa Jesũ wa Nazarethi. ¹⁰ Na ũguo nĩguo ndeekire kũu Jerusalemu. Ngĩkia andũ aingĩ a arĩa aamũre njeera, heetwo rūũtha nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na rĩrĩa andũ acio mooragagwo, nĩndetĩkanagia na ituĩro rĩu. ¹¹ Mahinda maingĩ nĩndathiiaga kuuma thunagogi-inĩ imwe nginya rĩa ingĩ nĩgeetha ndĩmaneane maherithio, na ngageria kũmahatĩrĩria marume Ngai. Na tondũ wa ũrĩa ndaamarakarĩre mũno nĩndathiiaga kũmanyariira o na matũũra-inĩ marĩa manene ma kũngĩ.

¹² “Hĩndĩ imwe ndĩ rūgendo-inĩ ta rūu-rĩ, ndaathiiaga Dameski heetwo ũhoti na ngatũmwo nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene. ¹³ Kũrĩ thaa thita cia mũthenya, wee Mũthamaki, ndĩ njĩra-inĩ ngĩona ũtheri mũnene woimĩte igũrũ ũkengete gũkĩra riũa, ũkĩnjarĩra mĩena yothe, nĩ na andũ arĩa twarĩ nao. ¹⁴ Ithuothe tũkĩgũa thĩ, na nĩ ngĩigua mũgambo ũkĩnjĩra atĩrĩ na rwario rwa Kĩhibirania, ‘Saũlũ, ũũnyariiraga nĩkĩ? Nĩ ũndũ ũrĩ hinya harĩwe kũhũũra mĩcengi na haati.’

¹⁵ “Na nĩ hĩndĩ iyo ngĩũria atĩrĩ, ‘Wee nĩwe ũ, Mwathani?’

“Nake Mwathani akĩnjookeria atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ Jesũ ũrĩa ũnyariiraga. ¹⁶ Rĩu ũkĩra ũrũgame na magũrũ maku. Ndaakuumĩrĩra ngwamũre ũtuĩke ndungata na ũtuĩke mũira wa maũndũ marĩa wonete mangonĩ na marĩa ngũkuonia. ¹⁷ Nĩngũkũhonokia kuuma kũrĩ andũ anyu na kuuma kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa ndĩragũtũma kũrĩ o, ¹⁸ ũkamahingũre maitho, na ũmagarũre moime nduma-inĩ mathĩi ũtheri-inĩ, na ũmarute hinya-inĩ wa Shaitani ũmatware kũrĩ Ngai, nĩgeetha maamũkĩre ũrekanĩri wa mehia, na magĩe na handũ gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa matheretio na ũndũ wa kũnjĩtikia.’

¹⁹ “Nĩ ũndũ ũcio, Mũthamaki Agiripa, ndiigana kwaga gwathĩkĩra kĩoneki kũu kĩoimĩte igũrũ. ²⁰ Ngĩambĩrĩria kũhunjĩria andũ arĩa maarĩ Dameski, ngĩcooka ngĩhunjĩria andũ a kũu Jerusalemu o na a Judea guothe, na andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao. Ndaahunjagia atĩ nĩmagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩra na magarũrũke kũrĩ Ngai, na moonanie kwĩrĩra kwao na ũndũ wa ciiko ciao. ²¹ Kũu nĩkĩo gĩatũmire Ayahudi maanyĩtĩre hekarũ-inĩ, na magerie kũnjũruga. ²² No nĩngoretwo ndĩ na ũteithio wa Ngai nginya

ūmwūthī ūyū, na nīkīo nūngīī haha nīguo heane ūira kūrī andū arīa anini na arīa anene o ūndū ūmwe. Ndirī ūndū njugaga makīria ma ūrīa anabii na Musa moigīte atī nīūgekīka, ²³ atī Kristū nīakanyariirwo, na atuīke wa mbere kūrīuka kuuma kūrī arīa akuū, nīguo ahunjie ūhorō wa ūtheri kūrī andū aake kīūmbe o na kūrī andū-a-Ndūrīrī.”

²⁴ Fesito aigua ūguo, akīmūgūthūkīra akīmwīra atīrī, “Wee Paŭlū nīkūgūrūka ūgūrūkīte! Gīthomo kīu gīaku kīngī nīgītūmīte ūgūrūke.”

²⁵ Nake Paŭlū akīmūcookeria atīrī, “Atīrīrī mūgaathe Fesito, nī ndigūrūkīte. Ūndū ūrīa ndīroiga nī wa ma na ti ūgūrūki. ²⁶ Mūthamaki nīoī maūndū maya, na no ndīmwarīrie itegwītīgīra. Nī njūū atī gūtīrī ūndū o na ūmwe wa maūndū maya aagīte kūmenya, tondū matiekīirwo hitho-inī. ²⁷ Mūthamaki Agiripa, wee nīwītīkītie anabii? Nīnjūū atī nīūmetīkītie.”

²⁸ Hīndī ūyo Agiripa akīūria Paŭlū atīrī, “Nīūgwīciiria atī kahinda-inī kanini ūguo no ūnjiguithie nduīke Mūkristiano?”

²⁹ Nake Paŭlū akīmūcookeria atīrī, “kahinda kanyīihe kana karaihe, ndīrahooya Ngai atī to wee wiki, no o na andū aya angī othe maraathikīrīria ūmwūthī, ndenda matuīke ta nīi, tīga o mīnyororo īno.”

³⁰ Mūthamaki ūcio agītūkīra marī hamwe na barūthi, na Berinike, na andū arīa maikarīte hamwe nao. ³¹ Makiuma nyūmba ūyo, na rīrīa maaranagīria, makiuga atīrī, “Mūndū ūyū ndarī ūndū ekīte wa gūtūma ooragwo kana ohwo.”

³² Agiripa akīira Fesito atīrī, “Mūndū ūyū nīangīarekererio korwo ndaracooketie ciira riiko kūrī Kaisari.”

27

Paŭlū kwambīrīria Rūgendo rwa gūthīi Roma

¹ Na rīrīa gwatuirwo atī nītūkūhaica marikabu tūthīi Italia, Paŭlū na andū arīa angī mooheetwo makīneanwo kūrī mūnene-wa-thigari-igana rīmwe, warī wa mbūtū ya Agusito, wetagwo Juliasi.

² Tūkīhaica marikabu yoimīte Aduramutio īrīa yakirie gūthīi icukīro-inī cia marikabu iria ciarī ndwere-inī cia iria rīrīa inene būrūri-inī wa Asia, na ithuī tūkīambīrīria rūgendo tūgīthīi. Nake Arisitariko, Mūmakedonia woimīte Thesalonike, aarī hamwe na ithuī.

³ Mūthenya ūyū ūngī tūgīkinya Sidoni; nake Juliasi, nī ūndū wa kūiguīra Paŭlū tha, akīmwītīkīria athīi kūrī arata aake nīguo mamūhe kīrīa angīabatarire. ⁴ Twoima kūu tūkīambīrīria rūgendo rīngī, tūgereire mwena ūrīa ūtaarī rūhuho wa Kuporo, tondū huho cioimaga na mwena ūrīa twathīiaga.

⁵ Twaarīkia gūtūkania iria rīrīa inene rīrīa rīarī gūkuhī na mabūrūri ma Kilikia na Pamufilia tūgīkinya itūūra rīa Mira, būrūri-inī wa Likia. ⁶ Tūrī kūu mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe akīona marikabu ya Alekīanderia yathīiaga Italia, nake agītūhaicia yo. ⁷ Tūgīthīi kahora ihinda rīa mīthenya mīngī na tūrī na thīina mūngī nginya tūgīkinya gūkuhī na Kinido. Na rīrīa rūhuho rwagirīrie tūthīi ūrīa twendaga-rī, tūgīthīi tūgereire mwena ūrīa ūtaarī rūhuho wa Kirete, kūng’etherā Salimone.

⁸ Nītwathiire na thīina mūngī tūgereire ndwere-inī cia iria rīrīa inene na tūgīkinya handū heetagwo Gīcukīro Kīega, hakuhī na itūūra rīa Lasea.

⁹ Mahinda maingī nīmathirīte, na gūthīi na marikabu kwarī na ūgwati tondū ihinda rīa Gīathīi gīa Kwīhinga kūrīa Irio nīrīahītūkīte. Nī ūndū ūcio Paŭlū akīmataara akīmeera atīrī, ¹⁰ “Athuuri aya, nīnguona atī rūgendo rwitū nī rūgūkorwo na mūtino na rūrehe hathara nene kūrī marikabu na mīrigo o na nginya kūrī mīoyo iitū yo mīene.” ¹¹ No mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe, handū ha gūthikīrīria ūrīa Paŭlū oigaga, aarūmīrīre ūtaari wa mūtwarīthia wa marikabu o na wa mwene marikabu ūyo. ¹² Tondū gīcukīro kīu gītīarī kīega gīa gūkarwo hīndī ya heho-rī, andū aingī magītua itua tūthīi na mbere, twīhokete gūkinya Foinike, tūikare kuo hīndī ūyo ya heho. Gīkī kīarī gīcukīro kīa meeri gīa Kirete, nakīo kīang’etheire mwena wa gūthini wa ithūiro, o ūndū ūmwe na mwena wa gathigathini wa ithūiro.

Kīhuhūkanio

¹³ Rīrīa rūhuho rumīte mwena wa gūthini rwambīrīrie kūhurutana kahora-rī, magīciiria nīmona kīrīa mendaga, na nī ūndū ūcio makīohora marikabu magīthīi magereire hūgūrūrū-inī cia Kirete.

¹⁴ Na ihinda rītanathiĩ mūno, rūhuho rwa hinya wa kīhuhūkanio kīnene rwetagwo “Eurakilo,” rūkīhu-rutana ruumīte gīcigīrīra-inĩ kīu. ¹⁵ Nayo marikabu ikīnyitwo nī kīhuhūkanio kīu ikīremwo nīgūthīĩ na kūrīa rūhuho rwoimaga, nī ūndū ūcio tūkīmīrekereria itwarwo nī rūhuho. ¹⁶ Na rīrīa twahītūkagīra gacigīrīra-inĩ kanini geetagwo Kauda, nītwarī na thīina wa kūhaicia gatarū ga kūhonokia andū igūrū wa marikabu. ¹⁷ Hīndī irīa andū acio maakahaicirie marikabu-inĩ, makīhītūkīria mīkanda rungu rwa marikabu yo nyene nīgeetha mamōhe wega. Nī ūndū wa gwītīgīra kūhata mūthanga-inĩ wa handū heetagwo Siriti-rī, makīharūrūkia matanga na makīrekereria marikabu iyo itwarwo o kūrīa īngīatwarirwo nī rūhuho. ¹⁸ Nītwanyariirīkire mūno nī ūndū wa kīhuhūkanio kīu o nginya mūthenya ūyū ūngī makīambīrīria gūikia mīrigo iria-inĩ. ¹⁹ Naguo mūthenya wa gatātū makīambīrīria gūikia indo cia wīra cia marikabu iria-inĩ na moko mao ene. ²⁰ Na rīrīa kwaagire kuoneka riūa kana njata ihinda rīa mīthenya mīingī, nakīo kīhuhūkanio gīgīthīĩ na mbere kūhuhūkania-rī, tūkīrigīrīria na kwaga mwīhoko o wothē wa kūhonoka.

²¹ Thuutha wa andū gūikara ihinda iraaya matekūrīa, Paūlū akīrūgama mbere yao akīmeera atīrī: “Andū aya, nī kaba mūngīetīkīrīre ūtaaro wakwa mwage kuuma Kirete, hīndī iyo nīmūngīehonokirie kuumana na ūgwati ūyū o na hathara īno. ²² No rīrī, nīngūmūthaitha mūthīĩ na mbere kūmīrīria, tondū gūtīrī o na ūmwe wanyu ūkūūra; tīga marikabu iiki ikwanangīka. ²³ Ūtukū ūyū, mūraika wa Ngai ūrīa nīī ndī wake na ūrīa ndungataga nīarūgamire hakuhī na nīī na ²⁴ aanjīra atīrī, ‘Paūlū ndūkae gwītīgīra. No nginya ūrūgame mbere ya Kaisari ūciirithio; na rīrī, Ngai tondū wa wega wake, nīekūhonokia mīoyo ya andū arīa othe ūrī nao.’ ²⁵ Nī ūndū ūcio, inyuī andū aya, thīīī na mbere kūmīrīria, nīgūkorwo ndī na wītīkio thīinī wa Ngai atī nīgūkūhaana o ta ūguo aanjīrīte. ²⁶ No o na kūrī ūguo no nginya tūhate gīcigīrīra-inĩ kīna.”

Marikabu Kwanangīka

²⁷ Na rīrī, ūtukū wa mūthenya wa ikūmi na īna wakinya, o tūgītwarithagio ūū na ūū nī rūhuho tūtūkanīrie iria rīrīa rīitagwo Adiria-rī, ūtukū gatagatī atwarithia a marikabu makīgereria nīmakuhrīrie thī nyūmū. ²⁸ Nao makīoya kīgeri kīa ūriku wa maaī makīona atī maaī maarī na ūriku wa buti igana rīa mīrongo rīrī. Thuutha wa kahinda kanini magīthima rīngī makīona atī maaī maarī na ūriku wa buti mīrongo kenda. ²⁹ Nī ūndū wa gwītīgīra tūtikaagūthithio rwaro rwa ihiga, makīreikia nanga inya kuuma mwena wa na thuutha wa marikabu, na makīhooya gūkīe. ³⁰ Na rīrīa maageragia kūūra moime marikabu-inĩ, atwarithia a marikabu makīharūrūkia gatarū ga kūhonokia andū iria-inĩ, metuīte atī marenda kūharūrūkia nanga imwe kuuma mūthia wa na mbere wa marikabu. ³¹ Hīndī iyo Paūlū akīira mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe hamwe na thigari atīrī, “Andū aya maga gūikara marikabu-inĩ, inyuī mūtingīhonoka.” ³² Nī ūndū ūcio thigari igītīnia mīkanda irīa yanyītīte gatarū ga kūhonokia andū, makīreka koore.

³³ Gwakuhrīria gūkīa, Paūlū akīmathaitha othe marīe irio, akīmeera atīrī, “Kwa ihinda rīa mīthenya ikūmi na īna mīthiru, mūkoretwo mūkarīte o ūguo mwīmīte irio, mūteekūrīa kīndū. ³⁴ Rīu ndamūthaitha mūrīe irio. Nīmūbatarīte kūrīa irio nīguo imūige muoyo. Gūtīrī rūcuīrī rwa mūtwe wa mūndū o na ūmwe wanyu rūkūūra.” ³⁵ Aarīkia kuuga ūguo, akīoya mūgate, agīcookeria Ngai ngaatho mbere yao othe. Agīcooka akīwenyūranga, akīambīrīria kūrīa. ³⁶ Nao othe makīigua momīrīria, makīoya irio makīrīa. ³⁷ Ithuothe twarī andū 276 arīa twarī marikabu-inĩ. ³⁸ Rīrīa maarīre makīhūna, maacookire magīkia ngano iria-inĩ nīgeetha marikabu ihūthe.

³⁹ Kwarooka gūkīa-rī, atwarithia matiigana kūmenya būrūrī ūcio, no makīona gīcongoco* kīarī na mūthanga hūgūrūrū-inĩ, magīciiria magerie kūhatithia marikabu ho. ⁴⁰ Nao makīrenga nanga, igītīgwo iria-inĩ, na o hau makīohora mīkanda irīa yohete thukani.† Magīcooka makīhaicia taama ūrīa wīkagīrwo mbere ya marikabu nīguo ūnyīite rūhuho, magīthīĩ meerekeire hūgūrūrū-inĩ. ⁴¹ No rīrī, marikabu ikīgūtha mūthanga na ikīhata. Mūthia wa na mbere wayo ūkīhata na ūkīrūma biū, naguo mūthia wa na thuutha ūkiunīkanga nī ūndū wa kūhūrwo nī makūmbī ma maaī.

* 27:39 Gīcongoco nī handū iria rītoonyanīte na thī nyūmū, ūndū marikabu no ikūhrīrie thī nyūmū itarī na ūgwati, tīga hīndī ya kīhuhūkanio. † 27:40 Thukani nī gīcunjī kīa mbaū kana cuuma gīa kūgata marikabu kana ndege.

⁴² Thigari ikĩbanga ciūrage ohwo nĩgeetha gũtikagĩe o na ūmwē wao ūngĩthambĩra oore. ⁴³ No tondũ mūnene ūcio wa thigari igana rĩmwe nĩendaga kũhonokia muoyo wa Paŭlũ, agĩcigiria ciĩke ūguo ciabangĩte. Agĩathana atĩ andũ arĩa mangĩahotire gũthambĩra mambe marũũge maaĩ-inĩ mathĩĩ thĩ nyũmũ. ⁴⁴ Nao andũ acio angĩ makinye kuo menyiitĩĩre mbaũ kana icunjĩ cia marikabu. Ūguo nĩguo andũ othe maakinyire thĩ nyũmũ matarĩ na ūũru.

28

Hũgũrũrũ-inĩ cia Malita

¹ Twaarĩkia gũkinya hũgũrũrũ-inĩ tũtarĩ na ūũru, nĩguo twamenyire atĩ gĩcigĩrĩra kũu gĩetagwo Malita. ² Nao atũũri a gĩcigĩrĩra kũu magĩtuonia ūtugi wa mwanya. Magĩtwakĩria mwaki tondũ nĩ kuoiraga na kwarĩ na heho na magĩtũnyiita ūgeni ithuothe. ³ Nake Paŭlũ akĩoya gĩkundi gĩa tũkũ, na rĩrĩa aatũikagĩra riiko-rĩ, ndũira ikĩumĩra nĩ ūndũ wa ūrugarĩ wa mwaki, ikĩohherera guoko-inĩ gwake. ⁴ Rĩrĩa andũ a gĩcigĩrĩra kũu moonire ndũira icuuhĩte guoko-inĩ gwake makĩirana atĩrĩ, “Mũndũ ūyũ no nginya akorwo nĩ mũũragani, nĩgũkorwo o na gũtuĩka nĩahonokire kuuma iria-inĩ, kĩhotoo gĩtimwĩtikĩrĩtie atũũre muoyo.” ⁵ Nowe Paŭlũ akĩribaribĩra nyoka ĩyo mwaki-inĩ na ndaigana kuona ūndũ mũũru. ⁶ Andũ maataanyaga kuona akĩimba kana agwe o rĩmwe akue, no thuutha wa gweterera hĩndĩ ndaaya, makĩona gũtirĩ ūndũ ūtarĩ wa ndũire ūrekĩka harĩ we, makĩiricũkwo makiuga atĩ aarĩ ngai.

⁷ Na rĩrĩ, hakuhĩ na hau maarĩ, nĩ kwarĩ na gĩthaka kĩarĩ kĩa mũndũ wetagwo Pabulio, ūrĩa warĩ mūnene wa gĩcigĩrĩra kũu. Nake nĩatũnyiitire ūgeni gwake, na kwa ihinda rĩa mũthenya ĩtatũ agĩtũtuga wega arĩ na ūtaana. ⁸ Nake ithe aarĩ ūrĩrĩ arĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ na kũharwo thakame. Paŭlũ agĩtoonya nyũmba kũmuona, na thuutha wa kũmũhoera akĩmũigĩrĩra moko akĩmũhonia. ⁹ Rĩrĩa gwekĩkire ūguo, andũ arĩa angĩ maarĩ arũaru gĩcigĩrĩra-inĩ kũu magĩũka, makĩhonio. ¹⁰ Nĩmatuonirie gĩtĩo na njĩra nyingĩ, na rĩrĩa twehaarĩirie gũthĩi magĩtũhe kĩrĩa gĩothe twabataire.

Paŭlũ Gũkinya Roma

¹¹ Thuutha wa mĩeri ĩtatũ tũkĩhaica marikabu yaikarĩte kũu gĩcigĩrĩra-inĩ hĩndĩ ya heho. Nayo yarĩ marikabu ya kuuma Alekisanderia na yarĩ na rũũri rwa ngai cia mahatha iria cietagwo Kasitori na Poluke. ¹² Twakinya Sirakusi tũgĩkara kuo ihinda rĩa thikũ ithatũ. ¹³ Twoima kũu tũgĩthĩi tũgĩkinya Regio. Mũthenya ūyũ ūngĩ gũkĩgĩa na rũhuho rwa kuuma mwena wa gũthini, nago mũthenya ūcio ūngĩ warũmĩrĩire tũgĩkinya Puteoli. ¹⁴ Kũu tũgĩkora ariũ na aarĩ a Ithe witũ amwe, arĩa maatũnyiitire ūgeni, na magĩtũũria tũikaranie nao ihinda rĩa kiumia kĩgima. Ūguo noguo twacookire tũgĩkinya Roma. ¹⁵ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ arĩa maarĩ kũu nĩmaiguĩte atĩ nĩtuokaga, nao magĩũka o nginya ndũnyũ ya Apio, na handũ hetagwo Nyũmba Ithatũ cia Ageni gũtũthaagaana. Nake Paŭlũ ona andũ acio, agĩcookeria Ngai ngaatho na akĩigua omĩrĩria. ¹⁶ Rĩrĩa twakinyire Roma, Paŭlũ nĩetĩkĩrĩrio aikare arĩ wiki, arĩ na mũthigari wa kũmũrangĩra.

Paŭlũ Kũhunjia Roma arĩ Mũrangĩre

¹⁷ Thuutha wa thikũ ithatũ, Paŭlũ agĩita atongoria a Ayahudi mongane hamwe. Rĩrĩa maagomanire, Paŭlũ akĩmeera atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, o na gũtuĩka ndĩrĩ ūndũ mũũru njĩkĩte andũ aitũ kana ngathũkia mĩtugo ya maithe maitũ-rĩ, nĩndanyiitĩrwo Jerusalemu na ngĩneanwo kũrĩ andũ a Roma. ¹⁸ Nao magĩthuthuuria na makĩenda kũndekia tondũ ndiarĩ na ihĩtia rĩa ūgeri wa ngero rĩa gũtũma njũragwo. ¹⁹ No rĩrĩa Ayahudi maareganire na itua rĩu, ndĩrĩ ūndũ ūngĩ ingĩekire tiga gũcookia ciira riiko gwa Kaisari, no ti atĩ ndaarĩ na ūndũ wagũthitangĩra andũ akwa. ²⁰ Kĩu nĩkĩo gĩtũmĩte njũũrie tuonane na inyuĩ na twaranĩrie. Njohetwo na mũnyororo ūyũ nĩ ūndũ wa kĩĩrĩgĩrĩro kĩa andũ a Isiraeli.”

²¹ Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithuĩ tũtirĩ twanyiita marũa magũkoniĩ kuuma Judea, na gũtirĩ mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ ūũkĩte kuuma kuo agatũkinyĩria ūhoru kana akaaria ūndũ mũũru waku. ²² No nĩtũkwenda kũigua woni waku nĩ ūrĩkũ, nĩgũkorwo nĩtũũ atĩ kũndũ guothe andũ nĩmararia magokĩrĩra gĩkundi gĩkĩ.”

²³ Nao makĩbanga gũcemanía na Paũlũ mũthenya mũna, na magĩũka kũrĩa aaikaraga marĩ gĩkundi kĩnene gũkĩra mbere. Kuuma rũciĩnĩ nginya hwaĩ-inĩ akĩmataara na akĩmoimbũrĩra ũhoru wa ũthamaki wa Ngai, na akĩgeria kũmaiguithia ũhoru wa Jesũ kuuma Watho-inĩ wa Musa na kuuma Maandĩko-inĩ ma Anabii. ²⁴ Amwe magĩĩtikia ũrĩa aameerire, no angĩ makĩaga gwĩtikia. ²⁵ Nao makĩaga kũiguithania o ene, na makĩambĩrĩria gũthiĩ rĩrĩa maaiguire mũthia-inĩ Paũlũ oiga atĩrĩ, “Roho Mũtheru nĩeerire maithe manyu ũhoru wa ma rĩrĩa aaririe na kanua ka Isaia ũrĩa mũnabii, akiuga atĩrĩ:

²⁶ “Thiĩ kũrĩ andũ aya, ũmeere atĩrĩ,
 “Inyuĩ mũgũtũũra mũiguaga, no mũtikamenya ũndũ;
 mũgũtũũra muonaga, no mũtigakuũkĩrwo.”

²⁷ Nĩgũkorwo ngoro cia andũ aya itirĩ tha;
 matũ mao matingĩhota kũigua,
 na nĩmahingĩte maitho mao.

Tondũ maahota kuona na maitho mao,
 na maigue na matũ mao,
 nacio ngoro ciao igĩe na ũmenyo,
 nao manjookerere, na nĩ ndĩmahonie.’

²⁸ “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩngwenda mũmenye atĩ ũhonokio wa Ngai nĩtũmĩtwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, nao nĩmegũthikĩrĩria!” ²⁹ (Na aarĩkia kuuga ũguo-rĩ, Ayahudi magĩthiĩ magĩkararanagia mũno o ene.)

³⁰ Na kwa ihinda rĩa mĩaka iirĩ mĩgima, Paũlũ agĩikara kũu, arĩ nyũmba yake ya gũkombora, na akanyitaga ũgeni andũ arĩa othe mokaga kũmuona. ³¹ Nĩahunjagia ũhoru wa ũthamaki wa Ngai, na akarutana ũhoru ũkonĩ Mwathani Jesũ Kristũ arĩ na ũcamba, na hatarĩ na ũndũ ũngĩmũrigĩrĩria.

MARŪA MA PAŪLŪ KŪRĪ AROMA

¹ Nĩ nĩ Paŭlũ, ndungata ya Kristũ Jesũ, o nĩ njĩtĩtwo ndũike mūtũmwo, na ngaamũrwo hunjagie Ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Ngai, ² o Ũhoro-ũrĩa-Mwega eeranĩire o mbere na tũnua twa anabii ake thĩĩnĩ wa Maandĩko marĩa Matheru, ³ ũrĩa ũkoniĩ Mũrũwe, ũrĩa ta mũndũ warĩ wa rūciaro rwa Daudi. ⁴ Na rĩrĩ, Roho wa ũtheru nĩonanirie na ũhoti atĩ Jesũ Kristũ nĩ Mũrũ wa Ngai tondũ wa ũrĩa aariũkire akiuma kũrĩ arĩa akuũ: o we Jesũ Kristũ Mwathani witũ. ⁵ kũgerera we Ngai nĩatũheete wega wake, na agatũhe ũhoti ta atũmwo nĩguo twĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ ciothe kũndũ guothe ũrĩa Ngai amekĩire, nĩguo mamwĩtikie na mamwathĩkire, nĩguo matũme rĩitwa rĩake rĩgoocagwo. ⁶ O na inyuĩ mũrĩ amwe a acio metĩtwo matuĩke a Jesũ Kristũ.

⁷ Ndĩramwandĩkĩra marũa maya inyuothe arĩa mũrĩ kũu Roma, o inyuĩ mwendetwo nĩ Ngai, na mũgetwo mũtuĩke andũ aamũre:

Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe witũ, na kuuma kũrĩ Mwathani Jesũ Kristũ, iroikara na inyuĩ.

Paŭlũ Kwĩrĩrĩa Gũceera Roma

⁸ O mbere nĩngũcookeria Ngai wakwa ngaatho thĩĩnĩ wa Jesũ Kristũ nĩ ũndũ wanyu inyuothe, tondũ ũhoro wa wĩtikio wanyu nĩũmenyithanĩtio thĩ yothe. ⁹ Ngai, ũrĩa nĩ ndungatagĩra na ngoro yakwa yothe na ũndũ wa kũhunja Ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Mũrũwe-rĩ, nĩwe mũira wakwa wa ũrĩa ndũũraga ndĩmũririkanaga ¹⁰ mahooa-inĩ makwa hĩndĩ ciothe; na nĩndĩrahooya atĩ rĩu nĩ ũndũ wa kwenda kwa Ngai no hingũrĩrwo njĩra nĩguo njũke kũrĩ inyuĩ.

¹¹ Nĩndĩrerĩrĩa mũno tuonane na inyuĩ nĩgeetha ndĩmũgaĩre iheo cia kĩiroho nĩguo muongererwo hinya, ¹² ũguo nĩ kuuga atĩ inyuĩ na nĩ tũgĩe na ũhoro wa kũũmanĩrĩria, o mũndũ omĩrĩrie mũndũ ũrĩa ũngĩ na wĩtikio wake. ¹³ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndikwenda mwage kũmenya atĩ nĩ mahinda maingĩ ndanabanga kũmũceerera (no ndanagirĩrĩrio gwĩka ũguo nginya rĩu) nĩgeetha ngĩe na maciaro thĩĩnĩ wanyu, o ta ũrĩa ngĩte na maciaro thĩĩnĩ wa andũ-a-Ndũrĩrĩ iria ingĩ.

¹⁴ Nĩ haana ta ndĩ na thĩĩrĩ na Ayunani o na arĩa matarĩ Ayunani,* nĩngĩ ngagĩa na thĩĩrĩ wa andũ arĩa oogĩ o na arĩa matarĩ oogĩ. ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio nĩkĩo ndĩriragĩria mũno kũhunja Ũhoro-ũrĩa-Mwega o na kũrĩ inyuĩ arĩa mūtũũraga Roma.

¹⁶ Nĩ ndingĩconokera Ũhoro-ũrĩa-Mwega, tondũ nĩguo hinya wa Ngai wa gũtũma mũndũ o wotho ũrĩa ũwĩtikĩtie ahonoke: O mbere Ayahudi, na thuutha wao nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. ¹⁷ Nĩgũkorwo thĩĩnĩ wa Ũhoro-ũrĩa-Mwega, ũthingu ũrĩa uumĩte kũrĩ Ngai nĩũguũrĩtio, na nĩguo ũthingu ũrĩa wonekaga na ũndũ wa gwĩtikia kuuma o kĩambĩrĩria nginya kĩrĩkĩro, o ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Mũndũ ũrĩa mũthingu arĩtũũraga muoyo nĩ ũndũ wa gwĩtikia.”

Mang’ũrĩ ma Ngai harĩ Kĩrĩndĩ

¹⁸ Mang’ũrĩ ma Ngai nĩmagũũrĩtio kuuma igũrũ mokĩrĩre ũhoro wotho wa andũ kũregana na Ngai, na waganu wa andũ arĩa magiragĩrĩria ũhoro-ũrĩa-wa-ma na ũndũ wa waganu wao, ¹⁹ nĩgũkorwo maũndũ ma Ngai marĩa mangĩmenyeka nĩo matiagĩte kũmenyeka nĩo, tondũ Ngai nĩwe wamamenyithirie. ²⁰ Nĩgũkorwo kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo, maũndũ ma Ngai marĩa matonekaga, na nĩmo hinya wake wa tene na tene, o na ũngai wake, nĩmarĩkĩtie kuoneka o wega, na makamenyeka nĩ ũndũ wa indo iria ciombirwo, nĩgeetha andũ matikagĩe na kĩgwatio.

²¹ Tondũ o na harĩa maamenyete Ngai, matiigana kũmũgooca taarĩ Ngai, kana makĩmũcookeria ngaatho, no meciiria mao maatuĩkire ma tũhũ, nacio ngoro ciao ngĩgu ikĩgĩa nduma. ²² Na o rĩrĩa moigaga atĩ o nĩ oogĩ-rĩ, noguo maatuĩkire irimũ, ²³ nao magĩkũũrania riiri wa Ngai ũrĩa mūtũũra muoyo na mĩhianano ithondeketwo ikahaana ta andũ arĩa makuuaga, na nyoni, na nyamũ cia magũrũ mana, o na nyamũ iria itaambaga thĩ.

* 1:14 Ayunani maarĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa maaragia rūthiomi rwa Kĩyunani kana arĩa maarũmagĩrĩra mūtũũrĩre wa Ayunani.

²⁴ Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩmarekereria marũmagĩrĩre merirĩria mao mooru marĩa ngoro ciao cieriragĩria, o na mekage maũndũ ma ũmaraya ma kwagithia mĩrĩ yao gĩtĩo, mũndũ na ũria ũngĩ.

²⁵ Nĩmakũũranirie ũhoru-ũria-wa-ma wa Ngai na maheeni, makĩhooya na magĩtungatĩra indo iria ciombirwo handũ ha gũtungatĩra Mũciũmbi, o ũcio wa kũgocagwo nginya tene. Amenĩ.

²⁶ Tondũ wa ũguo-rĩ, Ngai nĩamarekereirie marũmagĩrĩre merirĩria mao mooru ma maũndũ ma thoni. O na andũ-a-nja ao nĩmakũũranirie mūtugo wao ũria wa ndũire na ũria ũtarĩ wa ndũire. ²⁷ O nao arũme o ũndũ ũmwe nĩmatiganĩrie mūtugo wao ũria wa ndũire na andũ-a-nja, magaakanagwo nĩ merirĩria mooru ma kwĩriranĩria o ene. Arũme magĩka ciiko cia ũra-thoni na arũme arĩa angĩ, nao nĩmegwatĩre thĩnĩ wa mĩrĩ yao ene iherithia rĩria rĩmagĩrĩre nĩ ũndũ wa waganu ũcio wao.

²⁸ Na makĩria ma ũguo-rĩ, tondũ mationire bata wa gũtũura mamenyete Ngai, nake akĩmarekereria magĩe na meciiria ma ũmaramari, mekage maũndũ marĩa mataagĩrĩrwo nĩ gwĩkwo. ²⁹ Nao makĩyũrwo nĩ waganu wa mĩthemba yothe, ũũru, na ũkoroku, na meciiria ma ũmaramari. Makaiyũrwo nĩ ũiru, na ũragani, na ngũĩ, na maheeni, na rūmena. Magatuĩka andũ a mũhuhu, ³⁰ na acambania, na athũũri Ngai, na aciinũrani, na egaathi, na etĩĩ, mathugundaga njĩra cia gwĩka ũũru, na andũ matangĩathĩkĩra aciari ao; ³¹ nao ti akuũku wega, na matitĩaga ũhoru ũria mũrĩkanĩre, na nĩ oorũ mũno, na matirĩ tha. ³² Na o na gwatuĩka nĩmooĩ watho wa ũthingu wa Ngai atĩ andũ arĩa mekaga maũndũ ta macio maagĩrĩrwo nĩ gũkua, to gũthĩ mathiĩaga na mbere na gwĩka maũndũ macio tu, no nĩmetĩkanagia na andũ arĩa mekaga maũndũ macio.

2

Ciira wa Ngai wa Kĩhoto

¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, wee mũndũ ũyũ ndũrĩ na kĩgwatio, wee ũtuagĩra mũndũ ũria ũngĩ ciira, nĩgũkorwo rĩria ũgũtũira mũndũ ũngĩ ciira, nĩwe mwene ũretũira ciira, tondũ wee ũratuanĩra ciira wĩkaga maũndũ o macio ekaga. ² Na nĩtũũ atĩ Ngai agaatuĩra andũ arĩa mekaga maũndũ ta macio ciira na kĩhoto. ³ Tondũ rĩria wee mũndũ ũyũ, ũtuagĩra arĩa angĩ ciira na ũgacooka ũgeeka maũndũ o macio mekaga-rĩ, wee ũgwĩciiria nĩũkahonoka ciira wa Ngai? ⁴ Kana nĩkũnyarara ũnyararĩte ũtugi wake mũnene, na ũkirĩrĩria, na wetereri wake, ũkaaga kũmenya atĩ ũtugi wa Ngai nĩguo ũkũguucagĩrĩria nĩguo wĩrire?

⁵ No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ũria ũmĩtie ngoro yaku, na ũkarega kwĩrira-rĩ, nĩ mang'ũrĩ ũreigĩra marĩa magagũũkĩrĩra. Nĩgũkorwo mũthenya wa mang'ũrĩ nĩũrooka, rĩria matũiro ma Ngai ma kĩhoto makaaguũranĩrio. ⁶ Nĩ ũndũ Ngai akaarĩha o mũndũ kũringana na maũndũ marĩa aaneka. ⁷ Arĩa macaragia kũheo riiri, na gĩtĩo, na ũhoru wa kwaga kũbutha, nĩ ũndũ wa gwĩka wega matekũnoga-rĩ, acio nĩakamahe muoyo wa tene na tene. ⁸ No arĩa eyendi, na nĩmaregaga ũhoru-wa-ma na makarũmagĩrĩra maũndũ mooru-rĩ, acio nĩmagakinyĩrwo nĩ mang'ũrĩ na marakara. ⁹ Nĩgũkaagĩ na thĩina na mĩnyamaro kũrĩ andũ othe arĩa mekaga ũũru; mbere kũrĩ Ayahudi, na thuutha kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ; ¹⁰ no riiri, na gĩtĩo, na thayũ ikaaheo mũndũ o wotho ũria wĩkaga wega: mbere kũrĩ Ayahudi, na thuutha kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. ¹¹ Nĩgũkorwo Ngai ndatĩagĩra andũ maũthĩ.

¹² Andũ arĩa othe mehagia matarĩ watho-inĩ makaaniinwo matarĩ watho-inĩ, nao arĩa othe mehagia marĩ rungu rwa watho magaatuĩrwo ciira kũringana na watho ũcio. ¹³ Nĩgũkorwo ti arĩa maiguaga watho matuagwo athingu maitho-inĩ ma Ngai, no arĩa maathĩkagĩra watho nĩo magaatuuo athingu. ¹⁴ (Ti-itherũ, rĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa matarĩ na watho mekaga maũndũ marĩa watho uugĩte nĩ ũndũ wa ũhoru wao wa mũciarĩre-rĩ, o ene nĩmonanagia nĩmooĩ watho ũcio, o na gũtũika matirĩ maũigua ¹⁵ tondũ nĩmonanagia atĩ maũndũ marĩa mabataranagia thĩnĩ wa watho nĩmandĩke ngoro-inĩ ciao, nacio thamiri ciao o nacio ikaruta ũira, namo meciiria mao rĩmwe makamaciirithagia na rĩria rĩngĩ makamaciirĩrĩra.) ¹⁶ ũndũ ũyũ ũkooneka mũthenya ũria Ngai, na ũndũ wa Jesũ Kristũ agaatuĩra ciira meciiria ma hito marĩa marĩ ngoro-inĩ cia andũ, o ta ũria ũhoru-ũria-Mwega uugĩte, ũria nĩ hunjagia.

Ayahudi na Watho

¹⁷ Atĩrĩrĩ, angĩkorwo wee wĩtaga Mũyahudi; na ũngĩkorwo wĩhocagia ũhoru-inĩ wa watho na nĩwĩrahagĩra ngwatanĩro yaku na Ngai; ¹⁸ angĩkorwo nĩũmenyete ũria endaga, na ũgakũũrana

maündũ marĩa marĩ bata gũkĩra marĩa mangĩ tondũ wa ũrĩa ũrutĩtwo maündũ ma watho; ¹⁹ angĩkorwo nĩwĩtikĩtie atĩ wee ũrĩ mũtongoria wa andũ arĩa atumumu, o na ũtheri wa gũtherera arĩa marĩ nduma-inĩ, ²⁰ o na mũtaari wa andũ arĩa akĩgu, na mũrutani wa tũkenge, tondũ thĩinĩ wa watho ũrĩ na mũhianĩre wa ũrĩa ũmenyo wa ũhoro-wa-ma ũtariĩ; ²¹ hakĩrĩ ũguo-rĩ, wee ũrutaga andũ arĩa angĩ-rĩ, ndũngĩkĩruta wee mwene? Wee ũhunjagia atĩ andũ matikaiye-rĩ, wee nĩũiyaga? ²² Wee uugaga atĩ andũ matikanatharanie-rĩ, wee nĩũtharanagia? Wee ũthũire mĩhianano-rĩ, wee nĩũiyaga indo cia hekarũ cia andũ arĩa matooĩ Ngai? ²³ Wee wĩrahagĩra watho-rĩ, nĩũconorithagia Ngai na ũndũ wa kwagarara watho ũcio? ²⁴ O ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ, “Rĩitwa rĩa Ngai nĩrĩcambagio thĩinĩ wa andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩ ũndũ wanyu.”

²⁵ ũhoro wa kũrũ nĩ ũrĩ kĩguni ũngĩrũmia ũrĩa watho uugĩte, no ũngĩagarara watho ũcio-rĩ, ũhoro ũcio waku wa kũrũ ũtuĩkĩte ta ũtaruĩte.* ²⁶ Angĩkorwo arĩa matarĩ aruu nĩmahingagia maündũ marĩa mabataranagia thĩinĩ wa watho-rĩ, githĩ acio matiagĩrĩre gũtuuo ta maruĩte? ²⁷ Mündũ ũrĩa ũtarĩ mũruu mwĩrĩ na nĩahingagia ũrĩa watho uugĩte-rĩ, nĩakamũtuĩra ciira, inyuĩ mwagararaga watho ũcio o na mwakorwo nĩmũruĩte na mũrĩ na watho ũrĩa mwandike.

²⁸ Tondũ-rĩ, Mũyahudi ti ũrĩa wonanagia atĩ nĩ Mũyahudi na igũrũ, nakuo kũrũ to kũrĩa gwa kuoneka mwĩrĩ-inĩ. ²⁹ Aca, Mũyahudi kũna nĩ ũrĩa Mũyahudi ngoro; nakuo kũrũ nĩ kũrũ kwa ngoro, ũguo nĩ kuuga atĩ nĩ ũhoro wa Roho, no ti wa watho ũrĩa mwandike. Kũganwo kwa mündũ ta ũcio-rĩ, gũtiumaga kũrĩ andũ, no kuumaga kũrĩ Ngai.

3

Wĩhokeku wa Ngai

¹ Gwatuĩka ũguo-rĩ, Mũyahudi agĩkĩrĩte andũ arĩa angĩ na kĩ? Kana bata wa kũrũ ũkĩrĩ ũrĩkũ? ² Hĩ! ũguni no mũnene na njĩra ciothe! Mbere ya maündũ mothe, Ayahudi nĩo mehokeirwo ũramati wa ciugo cia Ngai.

³ Ĩ kũngĩkorwo amwe ao nĩmagire kwĩhokeka, kwaga kwĩhokeka kwao, nĩkũngĩatũmire Ngai aage gũtuĩka mwĩhokeku? ⁴ Kũroaga gũtuĩka ũguo! Ngai arotuĩka wa ma, na mündũ o wothe atuĩke wa maheeni, o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ:

“Nĩguo kuonekage atĩ rĩrĩa ũkwaria,
wee waragia maündũ ma kĩhooto,
na ũhootanage rĩrĩa ũgũciirithania.”

⁵ No rĩrĩ, angĩkorwo wagi witũ wa ũthingu nĩtũmaga ũthingu wa Ngai ũguũrio mũno makĩria-rĩ, tũkiuge atĩa? No tuuge atĩ Ngai ti wa kĩhooto rĩrĩa egũtũkinyĩria mang’ũrĩ make? (Ndĩraaria o ta ũrĩa mündũ wa gũkũ thĩ angĩaria.) ⁶ Aca, kũroaga gũtuĩka ũguo! Angĩkorwo ũguo nĩguo kũrĩ-rĩ, Ngai angĩgĩtuĩra thĩ ciira atĩa? ⁷ No mündũ ahota kuuga atĩrĩ, “Angĩkorwo kũheenania gwakwa no kũingĩhie ũhoro-wa-ma wa Ngai, na nĩ ũndũ ũcio gũtũme riiri wake wongerereke-rĩ, nĩ ngĩtuagĩrwo ciira ta ndĩ mwĩhia nĩkĩ?” ⁸ Nĩ kĩrĩ kĩgiragia tuuge, ta ũrĩa tũcambagio atĩ nĩguo tuugaga, o na ta ũrĩa andũ amwe moigaga atĩ nĩguo tuugaga, “Nĩtũtũũre twĩkaga ũũru nĩguo wega woneke”? Acio-rĩ, gũtuĩrwo ciira kwao nĩ gwa kĩhooto.

Gũtirĩ Mündũ o na ũmwe Mũthingu

⁹ Tũkiuge atĩa? Ithuĩ Ayahudi tũkĩrĩ ega gũkĩra andũ arĩa angĩ? Aca, tiguu! Nĩtũrĩkĩtie kuonania hau mbere atĩ Ayahudi o hamwe na andũ-a-Ndũrĩrĩ othe nĩmagwĩte hinya-inĩ wa mehia. ¹⁰ O ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ:

“Gũtirĩ mündũ mũthingu, gũtirĩ o na ũmwe;

¹¹ gũtirĩ mündũ ũmenyaga ũndũ,
gũtirĩ mündũ ũrongoragia Ngai.

¹² Othe nĩmagarũrũkĩte, makooro,
othe hamwe magatuĩka kĩndũ gĩtarĩ bata;
gũtirĩ mündũ wĩkaga wega,
gũtirĩ o na ũmwe.”

* 2:25 Kũrũ kwa arũme kwarĩ rũũri rwa kĩrĩkanĩro kĩrĩa Ngai aathondekire na andũ a Isiraeli.

¹³ “Mĩmero yao ĩhaana ta mbĩrĩra hingũre;
nĩmĩ ciao ciaragia o maheeni.”

“Mĩromo yao yaragia maũndũ marũrũ ta thumu wa ndũira.”

¹⁴ “Tũnua twao tũiyũrĩte irumi na ũrũrũ.”

¹⁵ “Mahanyũkaga na magũrũ magaita thakame;

¹⁶ mwanangĩko na kĩa nĩcio cionanagia kũrĩa magereire,

¹⁷ nayo njĩra ya thayũ matimĩũ.”

¹⁸ “Hatĩrĩ wĩtigĩri Ngai maitho-inĩ mao.”

¹⁹ Na rĩu-rĩ, nĩtũũ atĩ maũndũ marĩa mothe watho uugĩte, merĩtwo andũ arĩa marĩ rungu rwa watho, nĩgeetha kanua o gothe gakirio, nao andũ a thĩ othe matũĩke a gũciirithio nĩ Ngai. ²⁰ Tondũ wa ũguo-rĩ, gũtirĩ mũndũ o na ũ ũngĩtuuo mũthingu maitho-inĩ ma Ngai nĩ ũndũ wa kũrũmia watho; no rĩrĩ, watho nĩguo ũtũmaga andũ mamenye atĩ nĩmehĩtie.

Ŭthingu Uumanĩte na Wĩtikio

²¹ No rĩrĩ, rĩu ũthingu uumĩte kũrĩ Ngai nĩũmenyithanĩtio na njĩra ĩngĩ ĩtahutanĩtie na Watho wa Musa, o na gũtuĩka nĩyoimbũrĩtwo o tene nĩ Watho na Anabii. ²² Naguo ũthingu ũyũ nĩ ũrĩa uumaga kũrĩ Ngai, na ũheagwo arĩa othe metĩkĩtie na ũndũ wa gwĩtikia Jesũ Kristũ. Gũtirĩ ũhoru wa gũthuurania andũ, ²³ nĩgũkorwo andũ othe nĩmehĩtie na makanyĩhĩrwo nĩ riiri wa Ngai, ²⁴ na nĩ ũndũ wa wega wa Ngai magatuuu athingu o ũguo tũhũ, nĩ ũndũ wa ũrĩa maakũũrĩrwo nĩ Kristũ Jesũ. ²⁵ Ngai aamũrutire arĩ igongona rĩa kũhoroheria mehia na ũndũ wa wĩtikio thĩinĩ wa thakame yake. Ngai eekire ũguo nĩgeetha onanie ũthingu wake, tondũ wa ũrĩa mehia ma mbere ĩyo maarekeirwo andũ matekũherithio, nĩ ũndũ wa gũkirĩrĩria kwa Ngai, ²⁶ nake eekire ũguo nĩgeetha onanie ũthingu wake mahinda-inĩ maya, na kũmenyeke atĩ we nĩ mũthingu, na nĩwe ũtuaga andũ arĩa metĩkĩtie Jesũ athingu.

²⁷ Gwagĩtuĩka ũguo-rĩ, kwĩraha gũkĩrĩ ha? Nĩ kweherie biũ. Kweheretio nĩ ũndũ wa gĩtũmi kĩrĩkũ? Hihi nĩ ũndũ wa kũrũmia watho? Aca, no nĩ ũndũ wa watho ũrĩa wa wĩtikio. ²⁸ Nĩgũkorwo nĩtũrũmĩtie atĩ mũndũ atuagwo mũthingu na ũndũ wa gwĩtikia no ti ũndũ wa gwathĩkĩra watho. ²⁹ Ngai-rĩ, akĩrĩ o Ngai wa Ayahudi oiki? Githĩ Ngai ti wa andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao? Ĩĩ, nĩ Ngai wa andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao, ³⁰ nĩgũkorwo Ngai no ũmwe, na nĩwe ũrĩtuaga andũ arĩa maruaga athingu, na ũndũ wa gwĩtikia, na arĩa mataruaga nao amatuuaga athingu na ũndũ wa gwĩtikia o ro ũguo. ³¹ Rĩu-rĩ, no twagithie ũhoru wa watho kĩaene nĩ ũndũ wa ũhoru wa wĩtikio ũcio? Aca, kũroaga gũtuĩka ũguo! Handũ ha ũguo-rĩ, nĩ watho tũgũkĩongerera hinya.

4

Iburahĩmu gũtuuo Mũthingu nĩ ũndũ wa Gwĩtikia

¹ Iburahĩmu, o ũcio ithe wĩtũ ũhoru-inĩ wa gũciarwo na mwĩrĩ-rĩ, aamenyire atĩa ũhoru ũcio?

² Angĩkorwo, ti-itherũ, Iburahĩmu aaturwo mũthingu na ũndũ wa ciĩko iria ekaga-rĩ, nĩarĩ na ũndũ wa kwĩrahĩra, no ti mbere ya Ngai. ³ Nĩgũkorwo Maandĩko marĩa matheru moigĩte atĩa? “Iburahĩmu nĩetĩkirie Ngai, naguo ũndũ ũcio ũgĩtũma atuuo mũthingu.”

⁴ Atĩrĩrĩ, hĩndĩ irĩa mũndũ aruta wĩra-rĩ, mũcaara wake ũrĩa aheagwo ndũkoragwo ũrĩ ta kĩaheo, no nĩ ta thiirĩ ararĩhwo. ⁵ No rĩrĩ, mũndũ ũrĩa ũtehokaga maũndũ marĩa ekaga, tĩa o gwĩtikia Ngai ũrĩa ũtuaga andũ arĩa aaganu athingu-rĩ, wĩtikio wa mũndũ ũcio nĩguo atuagĩrwo taarĩ ũthingu. ⁶ ũguo noguo Daudi oigaga rĩrĩa aaragia ũhoru wa kĩrathimo kĩa mũndũ ũrĩa Ngai atuĩte mũthingu hatarĩ ũhoru wa ciĩko, akoiga atĩrĩ:

⁷ “Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa
marekeirwo mahĩtia mao,
namo mehia mao makahumbĩrwo.

⁸ Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa
Mwathani atatuaga mwĩhia.”

⁹ Hihi kīrathimo gĩkĩ no kĩa andũ arĩa maruaga oiki, kana nĩ kĩa o na arĩa mataruaga? Nītūkoretwo tũkiuga atĩ wītĩkio wa Iburahĩmu nĩguo watũmire atuuo mũthingu. ¹⁰ No aatuirwo mũthingu arĩ na ũhoro ũrĩkũ? Hihi nĩ thuutha wa kũrua, kana nĩ mbere iyo? Ti thuutha wa kũrua, no nĩ mbere iyo, hĩndĩ irĩa ataarũite! ¹¹ Nake agĩcooka akĩamũkĩra rūũri rwa kũrua, rūĩ mũhũri wa ũthingu ũrĩa aarĩ nago nĩ ũndũ wa gwītĩkia o na hĩndĩ irĩa ataarĩ mũruu. Nĩ ũndũ ũcio agĩtuĩka ithe wa arĩa othe metĩkagia o na matarĩ aruu, nĩgeetha o nao matuuagwo athingu. ¹² Na ningĩ nowe ithe wa andũ arĩa maruaga, arĩa matarĩ atĩ no kũrua marũite, no nĩmathiia na mũthĩire wa wītĩkio ũrĩa ithe witũ Iburahĩmu aarĩ nago mbere ya kũrua.

¹³ Iburahĩmu ndeerĩrwo kĩranĩro atĩ nĩagatuĩka mũgai wa thĩ hamwe na njaro ciake nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra watho, no nĩ ũndũ wa ũthingu ũrĩa uumanaga na wītĩkio. ¹⁴ Nĩgũkorwo kũngĩtuĩka atĩ arĩa matũũragio nĩ watho nĩ agai-rĩ, wītĩkio ndũkĩrĩ kĩene, nakĩo kĩranĩro nĩ gĩa tũhũ, ¹⁵ tondũ watho ũrehaga mang'ũrĩ. Naho harĩa hatarĩ watho hatĩrĩ ũhoro wa kwagarara watho.

¹⁶ Tondũ wa ũguo-rĩ, kĩranĩro kiumanaga na wītĩkio, nĩgeetha wonekage na ũndũ wa wega wa Ngai, na ũtuĩke wa kũheo kũna njaro ciothe cia Iburahĩmu, na to arĩa maaheirwo ũhoro wa watho oiki, no nĩ kũrĩ arĩa othe metĩkĩtie ta ũrĩa Iburahĩmu eetĩkĩtie. Nĩgũkorwo Iburahĩmu nĩwe ithe wa arĩa othe metĩkĩtie. ¹⁷ Ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Nĩngũtuĩte ithe wa ndũrĩrĩ nyingĩ.” We nĩwe ithe witũ maitho-inĩ ma Ngai, o ũcio Iburahĩmu eetĩkĩtie, o we Ngai ũrĩa ũriũkagia arĩa makuĩte, na waragia ũhoro wa maũndũ marĩa matarĩ ho ta marĩ ho.

¹⁸ Iburahĩmu nĩagĩire na kĩrĩgĩrĩro o na harĩa hatarĩ kĩndũ gĩa kwĩrĩgĩrĩra na agĩtĩkia, na nĩ ũndũ ũcio agĩtuĩka ithe wa ndũrĩrĩ nyingĩ, o ta ũrĩa erĩtwo atĩrĩ, “Ūguo nĩguo rūciaro rwaku rūkaigana.” ¹⁹ Nake o na akĩmenyaga atĩ mwĩrĩ wake watariĩ ta ũrĩ mũkuũ nĩgũkorwo ũkũrũ wake warĩ ta mĩaka igana rĩmwe, na aamenya atĩ nda ya Sara nĩyathĩrite hinya wa gũciara-rĩ, ndaigana kũnyihanyihĩrwo nĩ wītĩkio. ²⁰ Nowe ndaigana kũgĩa na nganja ũhoro-inĩ wa wītĩkio ũkonĩ kĩranĩro kũ kĩa Ngai, no wītĩkio wake nĩ hinya wongereirwo, nake akĩgooca Ngai, ²¹ tondũ nĩetĩkĩtie biũ atĩ Ngai arĩ na hinya wa kũhingia ũrĩa eranĩire. ²² ũndũ ũcio ũgĩtũma atuuo mũthingu. ²³ Na rĩrĩ, ciugo icio ciandĩkĩtwo atĩrĩ “Nĩatuirwo mũthingu” itiandĩkirwo nĩ ũndũ wake wiki, ²⁴ no ciandĩkirwo nĩ ũndũ witũ, ithuĩ arĩa Ngai agaata athingu, o ithuĩ arĩa twītĩkĩtie Ngai ũrĩa wariũkirie Jesũ Mwathani witũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ. ²⁵ We aaneanirwo oragwo nĩ ũndũ wa mehia maitũ, na agĩcooka akĩriũkio nĩgeetha tũtuuo athingu.

5

Thayũ na Gĩkeno

¹ Nĩ ũndũ ũcio, kuona atĩ nĩtũtũtwo andũ athingu nĩ ũndũ wa gwītĩkia-rĩ, tũrĩ na thayũ na Ngai nĩ ũndũ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, ² we ũrĩa ũtũmĩte tũgĩe na mweke wa gũkinya wega-inĩ wa Ngai, harĩa tũrũngĩ rĩu nĩ ũndũ wa gwītĩkia. Na ithuĩ nĩtũkenaga nĩ ũndũ wa kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa tũrĩ nakĩo gĩa gũgaakinyĩra riiri wa Ngai. ³ Na to ũguo wiki, no rĩrĩa tũrĩ mathĩina-inĩ nĩtũkenaga tondũ nĩtũũ atĩ gũthĩnĩka gũtũmaga tũmĩrĩrie; ⁴ nakuo kũmĩrĩria gũtũmaga tũgĩe na gwĩkindĩra; nakuo gwĩkindĩra gũtũmaga tũgĩe na kĩrĩgĩrĩro. ⁵ Nakĩo kĩrĩgĩrĩro kũ gĩngĩtũũruga ngoro, tondũ Ngai nĩaitĩrĩrie wendani wake ngoro-inĩ ciitũ na ũndũ wa Roho Mũtheru, ũrĩa we aatũheire.

⁶ Nĩ ũndũ-rĩ, o ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩire rĩakinya, o hĩndĩ irĩa tũtaarĩ na hinya, Kristũ nĩakuire nĩ ũndũ wa andũ arĩa matatĩaga Ngai. ⁷ Nĩ hinya mũno mũndũ akue nĩ ũndũ wa mũndũ mũthingu, no hihi kwahoteka kuoneka mũndũ ũngĩkua nĩ ũndũ wa mũndũ mwega. ⁸ No Ngai nĩonanĩtie wendo wake kũrĩ ithuĩ na njĩra ĩno: Atĩ hĩndĩ irĩa twatũire tũrĩ ehia-rĩ, Kristũ nĩatũkuĩrĩire.

⁹ Kuona atĩ rĩu nĩtũtũtwo athingu na ũndũ wa thakame yake-rĩ, githĩ tũtigakĩhonokio makĩria kuuma harĩ mang'ũrĩ ma Ngai nĩ ũndũ wake! ¹⁰ Tondũ-rĩ, angĩkorwo hĩndĩ irĩa twarĩ thũ cia Ngai nĩtwaiguithanirio nake na ũndũ wa gĩkuũ kĩa Mũriũ, na tondũ rĩu tũrĩ aiguithanie na Ngai-rĩ, nĩtũrĩkĩragĩrĩria kũhonokio nĩ ũndũ Kristũ arĩ muoyo. ¹¹ Na to ũguo wiki, no o na nĩtũkenagĩra Ngai thĩinĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o ũcio ũtũmĩte tũguithanio na Ngai.

Gĩkuũ nĩ ũndũ wa Adamu, Muoyo nĩ ũndũ wa Kristũ

¹² Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, o ta ūrĩa kwĩhia kwa mūdũ ūmwe gwatũmire mehia matoonye gũkũ thĩ, nakĩo gĩkuũ gĩgĩtoonya nĩ ūndũ wa mehia, nao andũ othe magĩtuĩka a gũkuaga tondũ nĩmehirie, ¹³ nĩgũkorwo o na watho ūtanaheanwo, mehia maarĩ kuo gũkũ thĩ. No gũtarĩ watho mūdũ ndangĩtuuo mwĩhia. ¹⁴ O na kũrĩ ūguo-rĩ, kuuma hĩndĩ ya Adamu o nginya hĩndĩ ya Musa, gĩkuũ nĩkĩo gĩatũire gĩthamakagĩra andũ, o na arĩa matehitie na ūndũ wa kwagarara watho ta ūrĩa Adamu eekĩte, arĩ we mũhano wa Ūrĩa warĩ wa gũũka thuutha.

¹⁵ No kĩheo kũu gĩtihaanaine na ihĩtia rĩa kwagarara watho. Tondũ angĩkorwo andũ aingĩ nĩmakuire nĩ ūndũ wa ihĩtia rĩa mūdũ ūmwe-rĩ, wega wa Ngai o na kĩheo kĩrĩa kĩahehirwo nĩ wega wa mūdũ ūcio ūmwe, na nĩwe Jesũ Kristũ-rĩ, nĩcio ciyũrĩrĩre andũ aingĩ mũno makĩria! ¹⁶ O na ningĩ, kĩheo kũu kĩa Ngai gĩtiringaine na maciaro ma mehia ma mūdũ ūcio ūmwe: Tondũ gũtuĩrwo kwa rĩhia rĩu rĩmwe nĩkuo gwatũmire andũ matuĩrwo ciira, no kĩheo kũu kĩaheanirwo nĩ Ngai o ūguo tũhũ kĩarutirwo nĩ ūndũ wa mehia maingĩ, nakĩo gĩgĩtũma matuuu athingu. ¹⁷ Tondũ-rĩ, angĩkorwo kwĩhia kwa mūdũ ūmwe gwatũmire gĩkuũ gĩthamake nĩ ūndũ wa mūdũ ūcio ūmwe-rĩ, githĩ arĩa maamũkagĩra wega mũingĩ wa Ngai na kĩheo kũu kĩa ūthingu matigũtũũra mathamakaga makĩria marĩ muoyo-inĩ nĩ ūndũ wa mūdũ ūmwe, o we Jesũ Kristũ!

¹⁸ Nĩ ūndũ ūcio, o ta ūrĩa kwĩhia riita o rĩmwe gwatũmire andũ othe matuĩrwo ciira-rĩ, ūguo noguo gĩko kĩmwe kĩa ūthingu gĩatũmire andũ othe matuuu athingu nĩguo magĩe na muoyo. ¹⁹ Nĩgũkorwo o ta ūrĩa ūremi wa mūdũ ūmwe watũmire andũ aingĩ matuuu ehia-rĩ, ūguo noguo gwathĩka kwa mūdũ ūcio ūmwe gũgũtũma andũ aingĩ matuuu athingu.

²⁰ Ūhoru wa watho wongereirwo nĩguo mehia mongerereke. No harĩa mehia mongerereke-rĩ, naguo wega wa Ngai ūkĩongerereka makĩria, ²¹ nĩgeetha o ta ūrĩa mehia maathamakire thĩnĩ wa gĩkuũ-rĩ, o naguo wega wa Ngai ūthamakage nĩ ūndũ wa ūthingu, nĩguo ūtũkinyie muoyo-inĩ wa tene na tene nĩ ūndũ wa Jesũ Kristũ Mwathani witũ.

6

Gũtũũra Muoyo thĩnĩ wa Kristũ

¹ Hakĩrĩ ūguo-rĩ, tũkiuge atĩa? Nĩ tũtũũre o twĩhagia nĩgeetha wega wa Ngai ūingĩhage? ² Hĩ! Kũroaga gũtuĩka ūguo! Ithũ-rĩ, nĩtwakuire ūhoru-inĩ wa wĩhia; twakĩhota atĩa gũcooka gũtũũra thĩnĩ wago? ³ Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ ithũ othe arĩa twabatithirio thĩnĩ wa Kristũ Jesũ twabatithirio thĩnĩ wa gĩkuũ gĩake? ⁴ Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, twabatithio nĩgũthikwo twathikirwo hamwe nake gĩkuũ-inĩ gĩake, nĩgeetha o ta ūrĩa Kristũ aariũkirio kuuma kũrĩ arĩa akuũ nĩ hinya wa riiri wa Ithe, o na ithũ tũtũũre na mũtũũrĩre mwerũ.

⁵ Angĩkorwo nĩtũnyitithanĩtio nake ūguo thĩnĩ wa gĩkuũ gĩake-rĩ, hatirĩ nganja nĩtũkanyitithanio nake thĩnĩ wa kũriũka gwake. ⁶ Nĩgũkorwo nĩtũũĩ atĩ mūdũ witũ wa tene nĩambirwo hamwe nake nĩgeetha mwĩrĩ ūyũ wa mehia weherio, nĩguo tũtikanacooke gũtuĩka ngombo cia mehia, ⁷ tondũ mūdũ o wotho ūrĩa ūrĩkĩtie gũkua nĩatigithanĩtio na mehia.

⁸ Na rĩrĩ, angĩkorwo nĩtwakuire hamwe na Kristũ-rĩ, nĩtwĩtĩkĩtie atĩ nĩtũgatũũra muoyo hamwe nake. ⁹ Nĩgũkorwo nĩtũũĩ atĩ tondũ Kristũ nĩariũkirio akiuma kũrĩ arĩa akuũ-rĩ, ndarĩ hĩndĩ agaacooka gũkua; gĩkuũ gĩtirĩ na hinya wa kũmwatha rĩngĩ. ¹⁰ Gĩkuũ kĩrĩa aakuire, aakuĩrĩre ūhoru wa mehia o riita rĩmwe rĩa kũigana; no muoyo ūrĩa atũũraga-rĩ, atũũraga nĩ ūndũ wa riiri wa Ngai.

¹¹ O na inyuĩ, o ūndũ ūmwe mwĩonagei atĩ nĩmũkuĩte ūhoru-inĩ wa mehia, na atĩ mũtũũraga muoyo mũrĩ ngwatanĩro na Ngai thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. ¹² Tondũ ūcio, mũtikanareke mehia mathamakage thĩnĩ wa mĩrĩ yanyu iyo ikuaga, atĩ nĩguo mwathĩkagĩre merirĩria mooru mayo. ¹³ Ningĩ mũtikananeane ciĩga cia mĩrĩ yanyu mehia-inĩ, atĩ nĩguo ituĩke ta indo cia kũhũthĩrwo cia kwagana nacio, no nĩ kaba mwĩheanage kũrĩ Ngai, mũhaana ta andũ marutĩtwo gĩkuũ-inĩ makarehwo muoyo-inĩ na mũneanage ciĩga icio cia mĩrĩ yanyu kũrĩ we nĩguo ituĩke ta indo cia kũhũthĩrwo na gwĩka maũndũ ma ūthingu. ¹⁴ Mũtigatuĩke a gwathagwo nĩ mehia, tondũ inyuĩ mũtirĩ agũthamakagĩrwo nĩ watho, no mũrĩ agũthamakagĩrwo nĩ wega wa Ngai.

Ngombo cia Ūthingu

¹⁵ Tūkiuge atīa? Kuona atī tūtīrī rungu rwa watho no tūrī rungu rwa wega wa Ngai-rī, nītūtūūre twīhagia? Kūroaga gūtuika ūguo! ¹⁶ Kaī inyuī mūtooī atī rīrīa mweheana kūrī mūdū nīguo mūtūike ngombo mūmwathīkagīre-rī, inyuī mūkīrī o ngombo cia ūcio mwathīkagīra: mūrī ngombo cia mehia marīa merēkagīria mūdū gīkuū-inī, kana mūrī ngombo cia wathīki ūrīa ūrehaga ūthingu? ¹⁷ No Ngai arocookerio ngaatho, tondū o na gūtuika inyuī mwarī ngombo cia mehia-rī, rīu nīmzwathīkīire na ngoro yothe ūrutani ūrīa mwehokeirwo. ¹⁸ Inyuī nīmūrīkītie kuohorwo mūkoima mehia-inī, mūgacooka gūtuika ngombo cia ūthingu.

¹⁹ Ndīraaria ūhorō ūyū ngīūgerekanagia na maūdū ma andū tondū inyuī nīmzwagīte hinya mūtūūrīre-inī wanyu wa ndūire. O ta ūrīa mzwatūire mūneanaga cīga cianyu cia mūrī itūike ngombo kūrī maūdū marīa matarī ma ūtheru o na ma waganu ūrīa ūtūire wongererekaga-rī, rīu kīneanei cīga cianyu itūike ngombo cia ūthingu nīguo mūgaatuika andū atheru. ²⁰ Rīrīa mwarī ngombo cia mehia-rī, mūtīathagwo nī ūthingu. ²¹ Hīndī ūyo muonaga uumithio ūrīkū kuuma kūrī maūdū marīa matūmaga rīu mūconoke? Maūdū macio marīgīrīrio-inī marehaga gīkuū! ²² No rīu tondū nīmwohoretwo mūkoima mehia-inī na mūgatuika ngombo cia Ngai-rī, uumithio ūrīa muonaga ūmwerekagīria ūtheru-inī, na maciaro maguo nī muoyo wa tene na tene. ²³ Nīgūkorwo mūcaara wa mehia nī gīkuū, no kīheo kīrīa Ngai aheanaga nī muoyo wa tene na tene thīinī wa Kristū Jesū Mwathani witū.

7

Ngerekano ya Ūhiki

¹ Atīrīrī, ariū na aarī a Ithe witū (nīgūkorwo ndīraaria na inyuī mūrī andū arīa mooī watho), kaī mūtooī atī watho wathaga mūdū o rīrīa arī muoyo? ² Nī ūndū mūtūmia ūrī na mūthuuri aikaraga ohanītio na mūthuuriwe nī watho ihinda rīrīa rīothe mūthuuriwe arī muoyo; no mūthuuriwe angīkua-rī, mūtūmia ūcio ti muohe nī watho ūcio wa ūhiki. ³ Tondū mūtūmia ūcio angīhikīra mūdū ūngī rīrīa mūthuuriwe arī muoyo, atuikaga mūtharia. No mūthuuriwe angīkua, mūtūmia ūcio ti muohe nī watho ūcio, na ndangītuika gītharia o na angīhikio nī mūdū ūngī.

⁴ Nī ūndū ūcio, ariū na aarī a Ithe witū, o na inyuī nīmzwakūire ūhorō-inī wa watho nī ūndū wa mwīrī wa Kristū, nīguo mūtūike a mūdū ūngī, o we ūrīa wariūkirio akiuma kūrī arīa akuū, nīgeetha tūciaragīre Ngai maciaro. ⁵ Nīgūkorwo hīndī ūrīa twathagwo nī mwīrī ūyū wa mehia-rī, merirīria ma mehia marīa maarahūragwo nī watho nīmarutaga wīra thīinī wa mūrī iitū, magaciaragīra gīkuū maciaro. ⁶ No rīu, nītuohoretwo tūkoima watho-inī, tondū nītūkuite ūhorō-inī ūrīa watuohete nīgeetha tūtungatage na mūtungatīre mwerū wa Roho, no ti mūtungatīre ūrīa mūkūrū wa watho ūrīa mwandike.

Kūgiana na Wīhia

⁷ Rīu rī, tūkiuge atīa? Watho ūkīrī wīhia? Aca ti ūguo! Ti-itherū tīga nī ūndū wa watho ndingīamenyire wīhia nī kīī. Nīgūkorwo ndingīamenyire ūhorō wa gūcumīkīra korwo watho ndwoigīte, “Ndūkanacumīkīre kīndū kīene.” ⁸ No wīhia, tondū wa kuona kamweke karīa kaaheanītwo nī rīathani rīu, ūgītūma ngīe na merirīria ma mīthemba yothe thīinī wakwa. Nīgūkorwo hatarī watho, wīhia nī mūkuū. ⁹ Kūrī hīndī nī ndaarī muoyo itanamenya watho; no hīndī ūrīa rīathani rīokire, wīhia ūkīgīa muoyo na nī ngīkua. ¹⁰ Ngīmenya atī rīathani o rīu rīarī rīa gūtūma mūdū atūūre muoyo-rī, norīo rīarehire gīkuū. ¹¹ Nīgūkorwo rīrīa wīhia wonire kamweke karīa kaaheanītwo nī rīathani rīu-rī, nī kūūheenia waheenirīe, na ūkīnjūraga narīo. ¹² Nī ūndū ūcio-rī, watho nī mūtheru, o na rīathani no rītheru, na nī rīa kīhoto na nī rīega.

¹³ Kaī ūndū ūcio mwega ūgīcookete gūtuika gīkuū harī nī? Gūtikanatuīke ūguo! No nīgeetha wīhia ūkūūrīkane atī nī wīhia, nīwarehire gīkuū thīinī wakwa na ūndū wa kūhūthīra ūndū ūcio mwega, nīguo wīhia ūtuīke wīhia kūna.

¹⁴ Nītūūī atī watho uumanīte na Roho; no nī ndī mūdū ūrī na mwīrī wendetio agatuika ngombo ya wīhia. ¹⁵ Ndimenyaga maūdū marīa njīkaga. Nīgūkorwo ūrīa nyendaga gwīka tīguo njīkaga, no ūndū ūrīa thūire nīguo njīkaga. ¹⁶ O na ingītuika njīkaga ūrīa itekwenda gwīka-rī, nīnjītīkīrīte atī watho nī mwega. ¹⁷ Tondū ūcio nīngūūranīte atī ti nī mwene njīkaga maūdū macio, no nī wīhia ūrīa ūtūūraga

thiini wakwa wika ūguo. ¹⁸ Nijũũ atĩ gũtirĩ ūndũ mwega ūtũũraga thiini wakwa, ūguo nĩ kuuga thiini wa mwĩrĩ ūyũ wakwa wĩhagia. Nĩgũkorwo nĩndĩrĩragĩria gwĩka wega, no hinya wa gwĩka ūguo nĩguo itarĩ. ¹⁹ Nĩgũkorwo wega ūrĩa nyendaga gwĩka tiguu njikaga, no ūũru ūrĩa itendaga gwĩka nĩguo thiaga na mbere gwĩka. ²⁰ Na rĩrĩ, ingĩkorwo nĩnjikaga ūrĩa itekwenda gwĩka-rĩ, ti nĩ mwene njikaga maũndũ macio, no nĩ wĩhia ūrĩa ūtũũraga thiini wakwa wika ūguo.

²¹ Ūndũ ūyũ nĩtũmaga nyone atĩ watho ūyũ nĩguo ūrutaga wĩra thiini wakwa: Rĩrĩa ngwenda gwĩka wega-rĩ, ūũru ūkoragwo o hamwe na nĩ. ²² Nĩgũkorwo ngoro-inĩ yakwa thiini, nĩngenagĩra watho wa Ngai; ²³ no nĩnyonaga watho ūngĩ ūkĩruta wĩra thiini wa ciĩga cia mwĩrĩ wakwa, ūkarehaga mbaara, na ūkarũaga na watho wa meciiria makwa, na ūkandua mũndũ muohe nĩ watho wa wĩhia ūrĩa ūrutaga wĩra thiini wa ciĩga ciakwa. ²⁴ Kaĩ nĩ ndĩkĩrĩ mũndũ mũthĩnĩku-ĩ! Nũũ ūkũũhonokia harĩ mwĩrĩ ūyũ wa gĩkuũ? ²⁵ Nĩndacookeria Ngai ngaatho nĩ ūndũ wa Jesũ Kristũ Mwathani witũ!

Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nĩ mwene thiini wa meciiria makwa ndĩ ngombo ya watho wa Ngai, no ha ūhoru wa mwĩrĩ ūyũ wa wĩhia, nĩ ndĩ ngombo ya watho wa wĩhia.

8

Muoyo thiini wa Roho

¹ Nĩ ūndũ wa maũndũ macio-rĩ, andũ arĩa marĩ thiini wa Kristũ Jesũ o ti a kũherithio, ² tondũ nĩ kũgerera harĩ Jesũ Kristũ watho wa Roho ūrĩa ūheaga muoyo wanjohorire kuuma kũrĩ wĩhia na gĩkuũ. ³ Nĩgũkorwo ūndũ ūrĩa watho wa Musa ūtangĩahotire gwĩka nĩ ūndũ wa kwagithio hinya nĩ mwĩrĩ ūyũ wĩhagia-rĩ, Ngai nĩekire ūndũ ūcio na ūndũ wa gũtũma Mũriũ wake mwene arĩ na mwĩrĩ ūhaanaine na mwĩrĩ ūyũ wĩhagia, nĩgeetha atuĩke igongona rĩa kũhoroheria mehia. Na nĩ ūndũ ūcio agĩtuĩra wĩhia ūrĩa warĩ thiini wa mũndũ ūrĩa wĩhagia ciira, ⁴ nĩgeetha maũndũ ma ūthingu marĩa mathanĩtwo nĩ watho mahingio thiini witũ, ithuĩ arĩa tũtatũũraga kũringana na mwĩrĩ ūyũ wĩhagia, no tũtũũraga kũringana na Roho.

⁵ Andũ arĩa matũũraga kũringana na mwĩrĩ ūyũ wĩhagia meciiragia o maũndũ marĩa mwĩrĩ ūcio wendaga; no arĩa matũũraga kũringana na Roho meciiragia o maũndũ marĩa mendagwo nĩ Roho. ⁶ Meciiria ma mũndũ mwĩhia marehaga gĩkuũ, no meciiria marĩa maathagwo nĩ Roho marehaga muoyo na thayũ; ⁷ meciiria marĩa mehagia marĩ ūthũ na Ngai. Meciiria macio matiathĩkagĩra watho wa Ngai, o na matingĩhota gwĩka ūguo. ⁸ Andũ arĩa maathagwo nĩ mwĩrĩ ūyũ wĩhagia matingĩhota gũkenia Ngai.

⁹ No rĩrĩ, inyuĩ mũtiathagwo nĩ mwĩrĩ ūyũ wĩhagia, no mwathagwo nĩ Roho, angĩkorwo Roho wa Ngai atũũraga thiini wanyu. No rĩrĩ, mũndũ o wothe ūtarĩ na Roho wa Kristũ-rĩ, ūcio ti wa Kristũ. ¹⁰ No angĩkorwo Kristũ arĩ thiini wanyu-rĩ, mĩrĩ yanyu nĩmĩkuũ nĩ ūndũ wa mehia, no maroho manyu marĩ muoyo nĩ ūndũ wa ūthingu. ¹¹ Na ningĩ angĩkorwo Roho wa Ngai ūrĩa wariũkirie Jesũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ atũũraga thiini wanyu-rĩ, o we ūcio wariũkirie Kristũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ nĩagatũma mĩrĩ iyo yanyu ikuaga igĩe na muoyo nĩ ūndũ wa Roho wake, ūcio ūtũũraga thiini wanyu.

¹² Nĩ ūndũ ūcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ithuĩ tũrĩ na thiirĩ, no ti thiirĩ kũrĩ mwĩrĩ ūyũ wĩhagia, atĩ nĩguo tũtũũrage kũringana na ūrĩa wendaga. ¹³ Nĩgũkorwo mũngĩtũũra kũringana na ūrĩa mwĩrĩ ūyũ wĩhagia wendaga-rĩ, nĩmũgakua, no mũngĩũraga ciĩko icio njũru cia mwĩrĩ na hinya wa Roho-rĩ, nĩmũgatũũra muoyo, ¹⁴ tondũ andũ arĩa othe matongoragio nĩ Roho wa Ngai acio nĩo ciana cia Ngai. ¹⁵ Nĩgũkorwo mũtiaheirwo roho wa kũmũtua ngombo rĩngĩ nĩguo mwĩtigagĩre, no mwaheirwo Roho wa kũmũtua ciana ciake cia kwĩrererwo. Na nĩguo ūtũmaga twanĩrĩre tũkoiga atĩrĩ, “Abba, Baba.” ¹⁶ Roho Mũtheru we mwene nĩwe mũira hamwe na maroho maitũ atĩ ithuĩ tũrĩ ciana cia Ngai. ¹⁷ Rĩu-rĩ, angĩkorwo tũrĩ ciana ciake-rĩ, tũkĩrĩ agai, tũgatũka o agai a kũgaya Ngai, na agai hamwe na Kristũ, angĩkorwo ti-itherũ nĩtũgwatanagĩra nake mĩnyamaro yake nĩguo tũkaahota kũgwatanĩra riiri wake o nago.

Riiri ūrĩa Ūgooka

¹⁸ Nguona atĩ mĩnyamaro iĩrĩa tũrĩ nayo rĩu ndĩngĩringithanio na riiri ūrĩa tũkaaguũrĩrio. ¹⁹ Indo iria ciombirwo itũũraga cieteraire kũguũranĩrio gwa ciana cia Ngai irĩ na gũthethũka kũnene. ²⁰ Nĩgũkorwo ciũmbe icio ciathĩrĩrio itũũre itarĩ kiene na ti ūndũ wa gwĩthuurĩra cio nyene, no nĩ

ũndũ wa kwenda kwa ũrĩa waciathĩrĩrie itũũre irĩ na kĩĩrĩgĩrĩro, ²¹ atĩ ciũmbe cio nyene nĩigakũũrwo kuuma ũkombo-inĩ wa kũbutha, ikinye wĩyathi-inĩ wa riiri wa ciana cia Ngai.

²² Nĩtũũ atĩ nginyagia rĩu ciũmbe icio ciothe itũire icaayaga irĩ na ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩheo mwana. ²³ Na to indo icio icaayaga, no o na ithuĩ arĩa tũrĩ na maciaro ma mbere ma Roho, nĩtũcaayaga ngoro-inĩ ciitũ thĩinĩ, twetereire hĩndĩ ikinye ya gũtuuo ciana cia Ngai, na nĩkuo gũkũũrwo kwa mĩrĩ iitũ kuuma ũkombo-inĩ. ²⁴ Nĩgũkorwo twahonokirio nĩ ũndũ wa kĩĩrĩgĩrĩro kĩu. No rĩrĩ, kwĩrĩgĩrĩra kĩndũ kĩoneku-rĩ, kũ ti kĩĩrĩgĩrĩro kũrĩ. Nũũ wĩrĩgagĩrĩra kĩrĩa arĩ nakĩo? ²⁵ No rĩrĩ, tũngĩkorwo twĩrĩgĩrĩre kĩrĩa tũtarĩ nakĩo-rĩ, tũgĩetagĩrĩra o tũkĩrĩrĩrie.

²⁶ O ũndũ ũmwe, Roho nake nĩatũteithagia nĩ ũndũ wa ũrĩa tũtarĩ hinya. Ithuĩ tũtũĩ kĩrĩa twagĩrĩrwo nĩkũhooya, no Roho we mwene nĩatũthaithanagĩrĩra arĩ na mũcaayo ũtangĩgweteka na ciugo. ²⁷ Nake Ngai ũrĩa ũthuthuuragia ngoro ciitũ nĩoĩ meciiria ma Roho, tondũ Roho nĩwe ũthaithanagĩrĩra andũ arĩa aamũre kũringana na ũrĩa Ngai endete.

Andũ a Ngai Nĩatoorania

²⁸ Ningĩ nĩtũũ atĩ harĩ andũ arĩa mendete Ngai, o arĩa metĩtwo nĩwe kũringana na ũrĩa aathugundĩe-rĩ, maũndũ mothe mateithanagia hamwe mamarehere kĩrathimo. ²⁹ Nĩgũkorwo acio Ngai aamenyete o tene-rĩ, nĩo aathĩrĩrie matũke a kũhaanania na mũhianĩre wa Mũrũwe, nĩguo atuĩke irigithathi harĩ andũ aingĩ a Ithe ũmwe. ³⁰ Nao acio aathĩrĩrie o mbere, nĩo eetire; nao acio eetire, nĩo aatũire athingu; nao acio aatũire athingu, nĩo aahumbire riiri.

³¹ Tũkiuge atĩa ũhoro ũkonĩ maũndũ macio? Angĩkorwo Ngai arĩ mwena witũ-rĩ, nũũ ũngĩkĩhota gũtũtuma ũthũ? ³² Ūcio ũtaigana gũcaĩra Mũriũ wake mwene, no akĩmũneana nĩ ũndũ witũ ithuothe, na rĩrĩ, agĩtũheete ũcio-rĩ, angĩkĩrega atĩa gũtũtaanahĩra na indo iria ingĩ ciothe? ³³ Nũũ ũngĩona ũndũ wa gũthitangĩra andũ arĩa Ngai ethuurĩre? Nĩ Ngai ũmatũite atĩ matĩrĩ na mahĩtia. ³⁴ Nũũ ũngĩhota kũmatua ehia? Gũtirĩ! Kristũ Jesũ, o we ũrĩa wakuire, na akĩriũka akiuma kũrĩ arĩa akuũ, nĩwe ũikarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai agĩtũthaithanĩrĩra. ³⁵ Nũũ ũngĩtũtigithania na wendani wa Kristũ? Anga nĩ kuona thĩina, kana kwĩhĩrwo nĩ ruo, kana nĩkũnyariirwo, kana ng'aragu, kana kwaga nguo, kana ũgwati, o na kana rũhiũ rwa njora? ³⁶ O ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ:

“Tũtindaga tũkĩũragwo o mũthenya wothe nĩ ũndũ waku;
tũtuuagwo ta ng'ondũ cia gũthĩnjwo.”

³⁷ No rĩrĩ, o na tũkĩonaga maũndũ macio mothe-rĩ, ithuĩ tũrĩ makĩria ma atooria nĩ ũndũ wa ũcio watwendire. ³⁸ Nĩgũkorwo nĩndĩkĩtie kũmenya kũna atĩ o na kũngĩtuĩka nĩ ũhoro wa gũkua kana gũtũũra muoyo, o na kana araika kana ndaimono, o na kana ũhoro wa mahinda maya kana marĩa magooka, o na kana maahinya o na marĩkũ, ³⁹ o na kana ũraihi wa na igũrũ kana ũriku, o na kana kĩndũ kĩngĩ o gĩothe kĩa iria ciombirwo: gũtirĩ o na kĩmwe kĩngĩhota gũtũtigithania na wendani wa Ngai, ũcio ũrĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ, Mwathani witũ.

9

Ngai Gũthuura Andũ a Isiraeli

¹ Nĩ ngwaria ũhoro-wa-ma ndĩ thĩinĩ wa Kristũ, ti maheeni ndĩraaria, o nayo thamiri yakwa nĩyo mũira wakwa thĩinĩ wa Roho Mũtheru, ² atĩ ndĩ na kĩa kĩnene na ruo rwa ngoro rũtarathira. ³ Nĩgũkorwo ingĩendire nĩ mwene nyĩtwo nĩ kĩrũmi na nyingatwo ndigithanio na Kristũ handũ-inĩ ha ariũ na aarĩ a Ithe witũ acio a rũrĩrĩ rwitũ kũmbe, ⁴ nĩo andũ a Isiraeli. O nĩ Ngai aatũire ciana ciake; na nĩo maikaraga na riiri wake, na no-o matũtwo andũ a kĩrĩkanĩro, na a kwamũkĩra watho, na a kũhooyaga hekarũ-inĩ, o na ningĩ nĩo merĩrwo ciĩranĩro. ⁵ Ningĩ maithe maitũ marĩa ma tene maarĩ a kĩruka kũu, nake Kristũ aarĩ wa rũciaro rwao ha ũhoro wa mwĩrĩ, o we Ngai ũrĩa wathaga maũndũ mothe, ũrĩa ũgoocagwo nginya tene! Amenĩ.

⁶ Ūguo ti kuuga atĩ kiugo kĩa Ngai nĩkĩagĩte kũhinga. Nĩgũkorwo ti andũ othe arĩa maciarĩrwo Isiraeli marĩ andũ a Ngai a ma. ⁷ O na ningĩ ti othe ciana cia Iburahĩmu, o na gũtuĩka nĩ a rũciaro rwake. No rĩrĩ, eerirwo atĩrĩ, “Rũciaro rũrĩa rũgeetanio nawe rũkoima harĩ Isaaka.” ⁸ Ūguo nĩ ta kuuga atĩrĩ, ti ciana iria iciarĩtwo na njĩra ya ndũire ingĩtuĩka ciana cia Ngai, no nĩ ciana cia kĩĩranĩro

ituuagwo cia mbeu ya Iburahimu. ⁹ Nigukorwo kiraniro kioigite atiri: “Ihinda riria riamure riakinya ningacooka, nake Sara niakagia kaana ga kahii.”

¹⁰ Na to uguo wiki, o nacio ciana cia Rebeka ciari cia ithe o umwe, na nwe ithe witu Isaaka. ¹¹ No riri, ciana icio cia mahatha itanaciawo, o na itekite undu o na uriku mweka kana muuru, niguu mubango uria Ngai aathugundite wa gwithuurira andu uhinge: ¹² ti na undu wa ciiko iria mekite, no ni undu wa wendi wa ucio witanaga, neriye Rebeka atiri, “Uria mukuru niagatungatira uria munini.” ¹³ O ta uria kwandikito atiri: “Nindendire Jakubu, no ngirega Esa.”

¹⁴ Tukiuge atia ni undu wa ugoro ucio? Ngai no atuanire undu utari wa kihoto? Kuroaga gutuika uguo! ¹⁵ Nigukorwo erire Musa atiri,
“Nindiiguagira tha uria ndenda kuguira tha,
na ngacira uria ndenda gucira.”

¹⁶ Tondū ucio-ri, undu ucio nduonekaga ni undu wa wendi wa mundu, kana ni undu wa kyo giake, no ni undu wa tha cia Ngai. ¹⁷ Nigukorwo Maandiko-ini Firauni eritwo atiri: “Ndagutuugiririe ni undu wa gitumi giki kiembe, niguu nyonanie hinya wakwa thini waku, na niguu ritwa riakwa rihunjio thi yothe.” ¹⁸ Ni undu ucio Ngai aigugira tha mundu uria enda kuguira tha, na akoomia ngoro ya uria enda kumia.

¹⁹ Umwe wanyu ahoti kunjuria atiri: “Ngai atuire atutuagira mahitia niki? Tondū nuu ungikihota kuregana na uria Ngai ekwenda?” ²⁰ No wee-ri, ukiri u mundu uyū niguu ucokanirie na Ngai? “Kindū kiria kiombirwo-ri, no kirie ucio wakumbire, ‘Wanyumbire uu niki?’ ” ²¹ Githi muumbi wa nyungu ndari na kihoto gi kuhuthira rumba o uria angenda; kienyu kimwe kia rumba ru athondeke indo imwe cia kuhuthirwo na njira ya gutika na ingi ni undu wa mahuthiro ma nduire?

²² I kungikorwo Ngai, tondū niathurite kuonania mang’uri make na kumenyithania hinya wake, niakiririe muno ari na wetereri munene andu ari mahaana to indo icio cia kurakarirwo, o icio cihaaririo kwanagwo? ²³ I kungikorwo ekaga uguo nigeetha atume uingwa riiri wake umenyeke ni ari mahaana ta indo iria akaigira tha, ari ahaaririe o mbere matuika a kugaya riiri ucio, ²⁴ na nio ithui, ithui ari eetire, na to ari moimite kuri Ayahudi, no ni kuuma o na kuri andu-a-Nduriri? ²⁵ O ta uria oigite Ibuku-ini ria Hosea, atiri:

“Andu ari matari akwa nio ngeeta ‘andū akwa’;
nake mundu-wa-nja ucio utari mwende nwe ngeeta ‘mwendwa wakwa.’ ”

²⁶ na ningi,
“Nigugatuika ati, o handu haria meerirwo atiri,
‘Inyui mutiri andu akwa,’
no ho mageetirwo ‘ariu a Ngai uria uri muoyo’.”

²⁷ Naguo ugoro ukoni Isiraeli, Isaia nianirire, akiuga atiri:
“O na gutuika andu a Isiraeli maigana ta muthanga wa iria-ini-ri,
no matigari mao makaahonoka.

²⁸ Nigukorwo Mwathani niagatuira
andū a guku thi ciira o narua, na aukinyie muthia.”

²⁹ Na o ta uria Isaia oigite o mbere undu ucio utanakinya, atiri:
“Tiga Mwathani Mwene-Hinya-Wothe
aatutigirie njaro-ri,
ithui tungiatuikire ta Sodomu,
na tuhaane o ta Gomora.”

Isiraeli kwaga Gwitikia

³⁰ Tukiuge atia ha ugoro ucio? Ati andu-a-Nduriri, ari mataathingaire uthingu, nimagiire naguo, uthingu uria ugugagwo naguo na undu wa witikia; ³¹ no ati andu a Isiraeli, ari maathingaire watho wa uthingu-ri, matiigana kugia na watho ucio. ³² Maagire kugia naguo niki? Tondū matiauthiingaire na njira ya witikio, no maucaririe na njira ya gwika maundu. O nao nimahingirwo ni “ihiga riria rihinganaga”. ³³ O ta uria kwandikito:
“Atiriri, kuu Zayuni ninjigite ihiga riria ritumaga andu mahingwo,

na ngaiga rwaro rwa ihiga rūria rūtūmaga magūe,
nake mūdū ūria ūmwihokete ndarī hīndī agaakonolithio.”

10

¹ Ariū na aarī a lthe witū, ūndū ūria ngoro yakwa yendete mūno na ūria hooyaga Ngai nī ūndū wa andū a Isiraeli nī atī mahonokio. ² Nīgūkorwo nī ndī mūra wao atī nī marī kīyo ūhorō-inī wa Ngai, no kīyo kīu kīao gīkaaga ūmenyi. ³ Na tondū matiigana kūmenya ūthingu ūria uumaga kūrī Ngai no nī kūgeria maageririe kwīhaandīra ūthingu wao ene-rī, matiigana kwīnyihīria ūthingu wa Ngai. ⁴ Nake Kristū nīwe wakinyirie ūhorō wa watho mūthia nīgeetha kūgīe na ūthingu kūrī mūdū o wothē ūria wītīkītie.

⁵ Musa aataarīrie ūhorō wa ūthingu ūria uumanaga na watho na nīra īno: “Mūdū ūria wīkaga maūdū macio arītūūragio muoyo nīmo.” ⁶ No rīrī, ūthingu ūria uumanaga na gwītīkia uugaga atīrī: “Ndūkaneyūrie na ngoro atīrī, ‘Nū ūkwambata akinye igūrū?’” (ūguo nī kuuga, agīre Kristū amūrehe gūkū thī) ⁷ “o na ndūkeyūrie, ‘Nū ūkaaharūrūka irima rīria rītarī gīturi?’” (ūguo nī kuuga, ambatie Kristū kuuma kūrī arīa akuū). ⁸ No ūhorō ūcio uugaga atīa? Uugaga atīrī, “Ūhorō ūrī o hakuhī nawe; ūrī o kanua-inī gaku, na ngoro-inī yaku,” naguo ūhorō ūcio nīguo ūhorō wa wītīkio ūria tumbūraga: ⁹ Atī ūngiumbūra na kanua gaku atī, “Jesū nī Mwathani,” o na gwītīkia wītīkie na ngoro yaku atī Ngai nīamūriūkirie oime kūrī arīa akuū-rī, no ūhonoke. ¹⁰ Nīgūkorwo mūdū etīkagia na ngoro yake, agatuu mūthingu, na akoimbūra na kanua gake, agakīhonokio. ¹¹ Tondū Maandīko moigīte atīrī, “Ūria wothē ūmwihokaga ndarī hīndī agaakonolithio.” ¹² Nīgūkorwo gūtīrī ngūūrani gatagatī ka Mūyahudi na mūdū-wa-Ndūrīrī: tondū Mwathani o ūcio nīwe Mwathani wa andū othe, na nīarathimaga mūno arīa othe mamūkayagīra; ¹³ nīgūkorwo nī kwandīke atīrī, “Mūdū wothē ūria ūgaakaīra rītwa rīa Mwathani nīakahonoka.”

¹⁴ No rīrī, mangīmūkaīra atīa matamwītīkītie? Na mangīmūtīkia atīa matarī maigua ūhorō wake? Na mangīkīgua atīa matarī na mūdū wa kūmahunjīria? ¹⁵ Ningī andū mangīhota atīa kūhunja ūhorō matarī atūme? O ta ūria kwandīkitwo atīrī, “Kaī magūrū ma andū arīa mahunjagia Ūhorō-ūrīa-Mwega nīmagīrīre-ī!”

¹⁶ No rīrī, ti andū othe Isiraeli meetīkīrire Ūhorō-ūrīa-Mwega. Nīgūkorwo Isaia oririe atīrī, “Mwathani, nū wītīkītie ūhorō witū?” ¹⁷ Nī ūndū ūcio, gwītīkia kuumanaga na kūigua ūhorō, naguo ūhorō ūiguagwo na ūndū wa kiugo gīa Kristū. ¹⁸ No ngūūrīa atīrī: Matirī maigua Ūhorō? Hatirī nganja nīmaigūte, tondū Maandīko mekuuga atīrī:

“Mūgambo wao nīwahunjire thī yothē,
nacio ciugo ciao igīkinya ituri-inī ciothe cia thī.”

¹⁹ Na ningī ngūūrīa atīrī: Andū a Isiraeli matiigana kūmenya ūguo? Atīrī, Musa o mbere oigire atīrī, “Nīngatūma mūigue ūiru nī ūndū wa rūrīrī hatarī;
nīngatūma mūrakare nī ūndū wa rūrīrī rūtārī na ūmenyo!”

²⁰ Nake Isaia akiuga omīrīrie mūno atīrī,
“Andū arīa mataanjaragia nīo maanyonire;
ndeeguūrīrie arīa mataanjūūrāgīrīria.”

²¹ No ha ūhorō ūkonī Isiraeli akoiga atīrī,
“Mūthenya wothē ndindaga ndambūrūkītie moko makwa
kūrī andū aremi, na a ngarari.”

11

Matigari ma Isiraeli

¹ Ningī ngūūrīa atīrī: Ngai nīkūrega aaregire andū ake? Kūroaga gūtūka ūguo! Nī mwene ndī Mūisiraeli, wa rūciaro rwa Iburahīmu, na wa mūhīrīga wa Benjamini. ² Ngai ndaigana kūrega andū ake arīa aamenyete o mbere. Kaī mūtōō ūria Maandīko moigīte harīa handīkitwo ūhorō wa Elija, ūria aathaithire Ngai nī ūndū wa andū a Isiraeli, akiuga atīrī: ³ “Mwathani, nīmoragīte anabii aku na nīmatharītie igongona ciaku; no nī nyiki ndigarīte, nao nīkūnjaria maranjaria manjūrage?” ⁴ Ngai

aamūcookeirie atĩrĩ, “Nĩndĩtigĩirie andũ ngiri mũgwanja arĩa matarĩ maaturĩria Baali ndu.” ⁵ Nĩ ũndũ ūcio, o na hĩndĩ ĩno tũrĩ, nĩ kũrĩ na matigari marĩa Ngai ethuurĩire nĩ ũndũ wa wega wake. ⁶ Na angĩkorwo Ngai aamathuurire nĩ ũndũ wa wega wake-rĩ, gũtingĩgĩtuĩka atĩ maathuurirwo nĩ ũndũ wa ciĩko ciao; korwo nĩ ũguo-rĩ, wega wa Ngai ndũngĩgĩtuĩka nĩ wega rĩngĩ.

⁷ Rĩu tũkiuge atĩa? Nĩ atĩrĩ, ũndũ ũrĩa andũ a Isiraeli maatũire macaragia na kĩyo kĩnene matiwonire, no andũ arĩa athuure-rĩ, nĩmawonire. Acio angĩ nao nĩmoomirio ngoro, ⁸ o ta ũrĩa kwandikĩtwo atĩrĩ:

“Ngai nĩamaheire roho ta wa andũ magonetio nĩ toro,
akĩmahe maitho matekuona,
na matũ matekũigua,
o nginya ũmũthĩ ũyũ.”

⁹ Nake Daudi ekuuga atĩrĩ:

“Metha yao ya kũrĩira ĩrotuĩka mũtego, na kĩndũ gĩa kũmagwatia,
o na ĩtuĩke ya kũmahĩnga, na irĩhi rĩa ũũru wao.

¹⁰ Maitho mao marogĩa nduma, matige gũcoka kuona,
na mathiige mainamĩrĩire nginya tene.”

Honge cia Gũciarithanio

¹¹ Ningĩ ngũũria atĩrĩ: Ayahudi nĩkũhĩngwo maahĩngirwo makĩgũa ũndũ matangĩũkĩra? Kũroaga gũtuĩka ũguo! Aca ti guo o na atĩa! ũrĩa kũrĩ nĩ atĩ, tondũ wa mehia mao, ũhonokio nĩũkinyĩire andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩgeetha andũ a Isiraeli maigue ũiru. ¹² No angĩkorwo ũremi wao nĩũtuĩkĩte ũtonga kũrĩ kĩrĩndĩ gĩa thĩ, nayo hathara yao ĩgatuĩka ũtonga kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, githĩ kũiyũrĩrwo kwao gũtingĩkĩrehe ũtonga mũingĩ makĩria!

¹³ Rĩu-rĩ, nĩ inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ ndĩraarĩria. Tondũ ndĩ mūtũmwo ũtũmĩtwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, ũtungata ūcio wakwa nĩndĩwĩkĩrĩire mũno, ¹⁴ ngĩgeragĩria kana hihi ndahota kwarahũra andũ a rũruka rwakwa kũmbe maigue ũiru, na ndũme amwe ao mahonokio. ¹⁵ Tondũ angĩkorwo kũregwo kwao nĩkuo gwa gũtũma kĩrĩndĩ gĩa thĩ kũguithanio na Ngai-rĩ, ĩ gwĩtikĩrwo kwao kũngĩkĩrehe kĩ, tiga o kũriũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ? ¹⁶ Angĩkorwo kĩenyũ gĩa kĩmere kĩrĩa kĩrutĩrwo Ngai kĩrĩ maciaro ma mbere nĩ gĩtheru-rĩ, o nakĩo kĩmere gĩothe no gĩtheru; angĩkorwo mũri nĩ mũtheru-rĩ, o nacio honge no theru.

¹⁷ Angĩkorwo honge imwe cia mūtamaĩyũ wa mũgũnda nĩciakahũrirwo, nawe, o na watuĩka ũrĩ rũhonge rwa mūtamaĩyũ wa gĩthaka-rĩ, ũgĩciarithanio na honge icio ingĩ, na rĩu nĩũgayanaga ũnoru na icio ingĩ kuuma mũri wa mūtamaĩyũ ūcio-rĩ, ¹⁸ menya ndũkae kwĩganĩra honge icio ingĩ. ũngĩka ũguo-rĩ, ririkana ũndũ ũyũ: Wee tiwe ũnyitĩrĩire mũri ūcio, no nĩ mũri ūcio ũkũnyitĩrĩire. ¹⁹ No wee no ũkiuge atĩrĩ, “Honge icio ciakahũrirwo nĩgeetha njarithanio na mūtĩ.” ²⁰ ũguo noguo. No rĩrĩ, honge icio ciakahũrirwo tondũ wa kwaga gwĩtikia, nawe wĩhaandĩte nĩ ũndũ wa gwĩtikia. Ndũkae gwĩtĩia, no wĩtigagĩre. ²¹ Tondũ angĩkorwo Ngai ndaacaĩire honge icio cia ndũire-rĩ, o nawe ndangĩgũcaĩra.

²² Nĩ ũndũ ūcio, mwĩcũraniei ũhoru wa ũtugi wa Ngai na kwaga tha gwake: harĩ andũ acio maagũire, nĩagire kũmaiguĩra tha, no inyuĩ, nĩkũmũtuga amũtugaga, angĩkorwo nĩmũgũtũũra thĩinĩ wa ũtugi wake. Kwaga ũguo-rĩ, o na inyuĩ no mũtinio mweherio. ²³ Andũ acio nao mangĩtiga kũrũmia ũhoru ūcio wa kwaga gwĩtikia-rĩ, nĩmagaciarithanio na mūtĩ, nĩgũkorwo Ngai arĩ na ũhoti wa kũmaciarithania nagueo rĩngĩ. ²⁴ Nĩ ũndũ-rĩ, angĩkorwo mwatĩnirio kuuma mūtamaĩyũ-inĩ wa kĩrĩti, na mũgĩcoka mũgĩciarithanio na mūtamaĩyũ wa mũgũnda, na ūcio nĩ ũhoru ũtarĩ wa ndũire-rĩ, githĩ ti ũhũthũ makĩria honge ici, o ici ciarĩ ciaguo, gũciarithanio na mūtamaĩyũ wa mũgũnda o ūcio warĩ wao kũmbe!

Andũ a Isiraeli othe Nĩmakahonokio

²⁵ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndikwenda mũikare mũrigĩtwo nĩ ũhoru ũyũ wa hitho, nĩgeetha mũtikae kwĩona ta mũrĩ oogĩ: Hitho nĩ atĩ, andũ amwe a Isiraeli nĩanyiite nĩ kũũmia ngoro, o nginya rĩrĩa mũigana wa andũ-a-Ndũrĩrĩ ũkaahinga gũtoonya. ²⁶ Nĩ ũndũ ūcio-rĩ, andũ a Isiraeli othe nĩmakahonokio, o ta ũrĩa kwandikĩtwo atĩrĩ:

“Mũhonokia nĩakoima Zayuni;

naguo ũhoro wa kũregana na Ngai nĩakaweheria kuuma kũrĩ Jakubu.

²⁷ Nakĩo gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ngaarĩkanĩra nao,
rĩrĩa ngaamehereria mehia mao.”

²⁸ Ha Ũhoro-ũrĩa-Mwega-rĩ, andũ a Isiraeli nĩmatuirwo thũ nĩ ũndũ wanyu, no ha ũhoro wa gũthuurwo-rĩ, nĩmendetwo nĩ ũndũ wa maithe mao ma tene, ²⁹ nĩgũkorwo iheo iria Ngai aheanaga na gwĩtana kũrĩa etanaga nakuo ndacookaga kwĩricũkwo. ³⁰ O ta ũrĩa inyuĩ hĩndĩ ĩmwe mwaremeire Ngai, no rĩu nĩamũiguĩrĩre tha nĩ ũndũ wa ũremi wao-rĩ, ³¹ rĩu no taguo o nao matuĩkĩte aremi, nĩgeetha o nao rĩu maiguĩrwo tha nĩ ũndũ wa ũrĩa Ngai amũiguĩrĩre tha. ³² Nĩgũkorwo Ngai nĩatuĩte andũ othe aremi nĩgeetha acooke amaiguĩre tha othe.

Rwĩmbo rwa Kũgooca Ngai

³³ Hĩ! Ĩ ũũgĩ wa Ngai, o naguo ũmenyo wake, itikĩrĩ nyingĩ na ndiku mũno!

Matuĩro make gũtirĩ ũngĩhota kũmatuĩria,
na mĩthĩire yake kaĩ ndĩngĩmenyeka-ĩ!

³⁴ “Nũ ũmenyete meciiria ma Mwathani?

Kana nũ ũkoretwo akĩmũtaara?”

³⁵ “Nũ wanahe Ngai kĩndũ,

atĩ nĩguo Ngai acooke amũrĩhe kĩndũ kũ?”

³⁶ Nĩgũkorwo indo ciothe cioimire harĩ we, na nĩwe ũcitũũragia ciothe, na ciothe-rĩ, no ciake.

Nake arogoocagwo nginya tene na tene! Amen.

12

Magongona marĩ Muoyo

¹ Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndamũthaitha tondũ wa ũrĩa Ngai anamũiguĩra tha, mwĩrute mĩrĩ yanyu ĩtuĩke magongona marĩ muoyo, na matheru mangĩkenia Ngai, arĩ guo ũtungata ũrĩa wagĩrĩre na wa ma wa kũgoocithia Ngai. ² Mũtikanahaananie ũhoro wanyu na maũndũ marĩa mekagwo nĩ andũ a thĩ ĩno; no garũrukai na ũndũ wa kwerũhio meciiria manyu. Hĩndĩ ĩyo nĩmũrĩhotaga kũmenya na gwĩtikĩra wendi ũcio wa Ngai, o wendi ũcio wake mwega ũrĩa wa kũmũkenagia, na mũkinyanĩru kũna.

³ Nĩ ũndũ wa wega ũrĩa ndaaheirwo nĩ Ngai-rĩ, ngwĩra o mũndũ wotho wanyu atĩrĩ: Mũndũ ndakae gwĩtua mũnene gũkĩra ũrĩa aagĩrĩrwo nĩ gwĩtua, no nĩ kaba mũndũ eciiragie ũhoro wake we mwene na atue ĩtua riagĩrĩru, kũringana na wĩtikio ũrĩa Ngai amũheete. ⁴ O ta ũrĩa tũrĩ na ciĩga nyingĩ thĩnĩ wa mwĩrĩ ũmwe, nacio ciĩga ici ciothe itirutaga wĩra mũthemba ũmwe-rĩ, ⁵ no taguo o na ithuĩ, o na twatuĩka tũrĩ aingĩ, tũrĩ mwĩrĩ ũmwe thĩnĩ wa Kristũ, na o kũga nĩkĩohanĩtio na iria ingĩ ciothe. ⁶ Ningĩ nĩtũheetwo iheo itiganĩte, kũringana na wega ũrĩa tũheetwo. Angĩkorwo kĩheo kĩa mũndũ nĩ kũratha mohoro-rĩ, nĩahũthĩre kĩheo kũ kũringana na ũrĩa wĩtikio wake ũigana. ⁷ Angĩkorwo nĩ gũtungata, nĩatungatage; na angĩkorwo nĩ kũrutana, nĩarutanage; ⁸ ningĩ angĩkorwo nĩ kũũmĩrĩria andũ, nĩakĩũmanagĩrĩrie; na angĩkorwo nĩ wa kũrũmbũiya mabata ma andũ arĩa angĩ, nĩakĩheanage na ũtaana; angĩkorwo nĩ wa gũtongoria, nĩatongoragie na kĩyo; ningĩ ũrĩa wa kũiguanĩra tha, nĩekage ũguo akenete.

Wendani

⁹ Wendani wanyu nĩũkoragwo nĩ ũrĩa ũtarĩ ũhinga. Thũũragai ũndũ ũrĩa mũũru; naguo ũndũ ũrĩa mwega mũkĩũrũmagie. ¹⁰ Endanagai mũndũ na ũrĩa ũngĩ, mũrĩ na wendani ta wa ciana cia ithe ũmwe. Na mũndũ nĩatĩage ũrĩa ũngĩ gũkĩra we mwene. ¹¹ Rutagai wĩra na kĩyo, na mũreke ngoro cianyu ihĩahĩage, mũgĩtungatagĩra Mwathani. ¹² Ikaragai mũkenete nĩ ũndũ mũrĩ na kĩrĩgĩrĩro, na mũkiragĩrĩrie hĩndĩ ya mathĩna, na mũkarage mũkĩhooyaga hĩndĩ ciothe. ¹³ Teithagiai andũ a Ngai mabataro-inĩ mao. Tũũrai mũnyitaga andũ ũgeni.

¹⁴ Rathimagai andũ arĩa mamũnyariiraga; marathimagei na mũtikanamarume. ¹⁵ Kenagai hamwe na arĩa marakena; na mũcakae na arĩa maracakaya. ¹⁶ Tũũrai mũiguanĩte mũndũ na ũrĩa ũngĩ. Tigagai gwĩtĩa, no mwĩtikagĩre kũgĩa ngwatanĩro na andũ arĩa matarĩ igweta. Tigagai kwĩona ta mũrĩ oogĩ.

¹⁷ Mütikaneke mündü ũuru nĩ ũndũ wa ũuru ũrĩa amwĩkĩte. Menyagĩrĩrai nĩguo mwĩkage maũndũ marĩa mangĩonwo magĩrĩre nĩ andũ othe. ¹⁸ Inyuĩ-rĩ, geragiai gũikarania na mündũ o wotho na thayũ kũngĩhoteka. ¹⁹ Arata akwa, mütikanerĩhĩrie, no tigagĩriai mang'ũrĩ ma Ngai handũ, nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Kũrihanĩria nĩ gwakwa; nĩ nĩ ngaarĩhanĩria,” ũguo nĩguo Mwathani ekuuga.

²⁰ Handũ ha ũguo-rĩ:

“Thũ yaku ĩngĩkorwo ĩhũtĩ-rĩ, mĩhe irio;

ĩngĩkorwo nĩnyootĩ-rĩ, mĩhe gĩa kũnyua.

Gwĩka ũguo-rĩ, nĩkũmĩgĩrĩra makara ma mwaki mĩtwe.”

²¹ Mütikanatoorio nĩ ũuru, no tooragiai ũuru na wega.

13

Kwĩnyĩhĩria arĩa Maathanaga

¹ O mündũ no nginya athĩkagĩre arĩa maathanaga, nĩgũkorwo gũtirĩ hinya wa gwithana tiga ũrĩa Ngai ahaandĩte. Aathani arĩa marĩ ho nĩ Ngai ũmatuĩte a gwithana. ² Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, mündũ ũrĩa ũremagĩra arĩa maathanaga, nĩkũrega aregaga ũndũ ũrĩa Ngai atuĩte, nao arĩa mekaga ũguo nĩmagatuĩka a gũtuĩrwo ciira. ³ Nĩgũkorwo aathani ti a kũmakia arĩa mekaga ũrĩa kwagĩrĩre, no nĩ a kũmakia arĩa mekaga ũuru. Nĩkũwenda wagage gwĩtigagĩra ũrĩa wathanaga? Gĩkage ũrĩa kwagĩrĩre, nake nĩarikũgathagĩrĩria. ⁴ Nĩgũkorwo we nĩ ndungata ya Ngai ya gũtũma wonage maũndũ mega. No ũngĩka ũuru-rĩ, wĩtigĩre, nĩgũkorwo ndakuuaga rūhiũ rwa njora tũhũ. We nĩ ndungata ya Ngai, na mũrihania wake wa kũherithania na wa gũkinyĩria mündũ ũrĩa wĩkaga ũuru mang'ũrĩ ma Ngai. ⁵ Nĩ ũndũ ũcio, nĩ kwagĩrĩre mwathĩkagĩre arĩa maathanaga, ti tondũ wa gwĩtigĩra mang'ũrĩ macio, no nĩ tondũ wa ũrĩa mwĩmenyeire na thamiri cianyu ũrĩa arĩ wega gwĩka.

⁶ ũndũ ũcio noguo ũtũmaga mũrutage magooti, nĩgũkorwo arĩa maathanaga nĩ ndungata cia Ngai, na maheanaga mahinda mao mothe nĩ ũndũ wa wĩra ũcio kũmbe. ⁷ Rutagĩrai andũ othe kĩrĩa mwagĩrĩrwo nĩ kũmarutĩra: Angĩkorwo mũtirutĩte magooti, rutai magooti; na angĩkorwo nĩ kũruta mbeeca cia kũrutithia wĩra wa bũrũri, rutai; nao andũ arĩa a kũheo gĩtĩo, maheagei; na arĩa a gwĩkĩrĩrwo, mekagĩrĩrei.

Endanagai tondũ Mũthenya Nĩũkuhĩrĩrie

⁸ Mũtigaikare mũrĩ na thĩrĩ na mündũ o na ũrĩkũ, tiga o mwendanage hĩndĩ ciothe mündũ na ũrĩa ũngĩ, nĩgũkorwo mündũ wendaga mündũ ũrĩa ũngĩ nĩahingĩtie watho. ⁹ Nĩ ũndũ maathani maya, atĩ “Ndũkanatharanie,” na “Ndũkanoragane,” na “Ndũkanaiye,” na “Ndũkanacumĩkĩre kĩndũ kĩene,” o na rĩathani rĩngĩ o rĩothe rĩngĩkorwo ho, mohanĩtio mothe maturanĩrwo thĩnĩ wa rĩathani rĩrĩ: “Enda mündũ ũrĩa ũngĩ ta ũrĩa wĩyendete wee mwene.” ¹⁰ Wendani-rĩ, ndũngĩka mündũ ũrĩa ũngĩ ũuru. Nĩ ũndũ ũcio kwendana nĩkuo kũhingia watho.

¹¹ Na mwĩkage ũguo nĩ ũndũ wa kũmenya mahinda maya tũrĩ ũrĩa matariĩ. Ihinda nĩkinyu nĩgeetha mwarahũke mĩtĩge gũkoma, tondũ ũhonokio witũ rĩu ũrĩ hakuhĩ kũrĩ rĩrĩa twambĩrĩrie gwĩtikia. ¹² ũtukũ ũrĩ hakuhĩ gũthira; nāguo mũthenya ũkĩrĩ gũkinya. Nĩ ũndũ ũcio nĩtũtigane na maũndũ ma nduma na twĩothe indo cia mbaara, o iria cia ũtheri. ¹³ Nĩtũthĩiage na mĩthĩre mĩagĩrĩru, o ĩrĩa yagĩrĩre gũikarwo nayo mũthenya, tũtigatoonye maruga-inĩ mooru marĩ na nyĩmbo njũru na ũrĩũ, na tũtigatoonye ũtharia-inĩ kana maũndũ ma ũũra-thoni, na tũtikagĩage na njũgitano na kũiguanĩra ũiru. ¹⁴ No rĩrĩ, mwĩhumbei Mwathani Jesũ Kristũ, na mũtigatũũre mwĩciiragia o ũrĩa mũngĩhingia merĩrĩria ma mĩrĩ ĩno ya mehia.

14

Andũ arĩa Ahũthũ na arĩa marĩ Hinya

¹ Na rĩrĩ, mündũ ũrĩa ũkoragwo arĩ na wĩtikio mũhũthũ mwamũkĩrei, mũtekũmũtuĩra ciira nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa mataiguanĩrwo. ² Wĩtikio wa mündũ ũmwe-rĩ, nĩũmwĩtikĩrĩtie kũrĩa irio cia mĩthemba yotho, no mündũ ũngĩ, ũrĩa ũrĩ wĩtikio mũhũthũ, arĩaga o mĩthemba ya nyeni. ³ Mündũ ũrĩa ũrĩaga mĩthemba yotho ya irio ndakae kũmena mündũ ũrĩa ũtekaga ũguo, nake mündũ ũrĩa ũtarĩaga indo imwe-rĩ, ndakae gũtuĩra ciira mündũ ũrĩa ũrĩaga ciothe tondũ Ngai nĩamwĩtikĩrĩtie.

⁴ Wee ũkĩrĩ ũ nĩguo ũtuĩre ndungata ya mũndũ ũngĩ ciira? Mwathi wayo nĩwe ũmenyaga ĩrũngĩĩ wega kana ĩgwĩte. Nayo nĩĩrĩrũgamaga, tondũ Mwathani nĩwe ũrĩ na ũhotĩ wa gũtũma ĩrũgame.

⁵ Mũndũ ũmwe-rĩ, onaga ta kũrĩ mũthenya ũmwe mũtheru kũrĩ ĩrĩa ĩngĩ; nake mũndũ ũngĩ akoona mĩthenya yothe no ũndũ ũmwe. O mũndũ nĩemenyere wega na ngoro yake. ⁶ Mũndũ ũrĩa wonaga mũthenya ũmwe ũrĩ wa mwanya-rĩ, ekaga ũguo nĩ ũndũ wa Mwathani. Nake ũrĩa ũrĩaga nyama-rĩ, arĩaga nĩ ũndũ wa Mwathani, nĩgũkorwo nĩ Ngai acookagĩria ngaatho; nake ũrĩa ũtacirĩaga-rĩ, ekaga ũguo nĩ ũndũ wa Mwathani, na nĩ Ngai acookagĩria ngaatho. ⁷ Nĩgũkorwo gũtirĩ o na ũmwe witũ ũtũũraga nĩ ũndũ wake mwene, na gũtirĩ o na ũmwe witũ ũkuaga nĩ ũndũ wake mwene. ⁸ Nĩ ũndũ tũngĩtũũra muoyo-rĩ, tũtũũraga nĩ ũndũ wa Mwathani; na tũngĩkua-rĩ, twakua nĩ ũndũ wa Mwathani. Nĩ ũndũ ũcio tũngĩkorwo tũrĩ muoyo kana tũkuĩte-rĩ, tũrĩ o a Mwathani.

⁹ Ũhoru ũyũ nĩguo watũmire Kristũ akue na acooke ariũke, nĩguo atuĩke Mwathani wa arĩa akuũ na arĩa marĩ muoyo. ¹⁰ Wee-rĩ, ũgũtũũra mũrũ kana mwarĩ wa Ithe wanyu ciira nĩkĩ? Kana ũkũmena mũrũ kana mwarĩ wa ithe wanyu nĩkĩ? Nĩgũkorwo ithuothe nĩtũkarũgama mbere ya gĩtĩ gĩa ciira kĩa Ngai. ¹¹ O ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ:

“Ti-itherũ, o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, iru o rĩothe nĩrĩgaturio mbere yakwa;

naruo rũrĩmĩ o ruothe nĩrũkoimbũrĩra Ngai,’ ũguo nĩguo Mwathani ekuuga.”

¹² Hakĩrĩ ũguo-rĩ, o ũmwe witũ nĩakaheana ũhoru wake mwene mbere ya Ngai.

¹³ Nĩ ũndũ ũcio nĩtũgĩtĩge gũtuanĩra ciira ithuĩ ene. Handũ ha ũguo-rĩ, kaba mũtue na meciiria manyu atĩ mũtigatũma mũrũ kana mwarĩ wa ithe wanyu ahĩngwo kana agwe njĩra-inĩ. ¹⁴ Nĩ nĩmenyete wega biũ ndĩ thĩinĩ wa Mwathani Jesũ, atĩ gũtirĩ irio irĩ thaahu cio nyene. No rĩrĩ, mũndũ ũrĩa wonaga kĩndũ ta kĩrĩ thaahu-rĩ, ũcio harĩ we kĩndũ kũ nĩ kĩrĩ thaahu. ¹⁵ Angĩkorwo mũrũ kana mwarĩ wa thoguo nĩekũigua ũũru tondũ wa kĩrĩa ũrĩaga-rĩ, wee nĩũtigĩte gũthĩĩ na mĩthĩire ya wendani. Tiga gũtũma mũrũ kana mwarĩ wa Ithe wanyu ũcio Kristũ aakuĩrĩre oore nĩ ũndũ wa kĩrĩa ũrarĩa. ¹⁶ Mũtikanareke ũndũ ũrĩa muonaga ũrĩ mwega ũtuĩke wa gũcambio. ¹⁷ Nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai ti ũhoru wa kũrĩa na kũnyua, no nĩ wa ũthingu, na thayũ o na gĩkeno iria ciumaga kũrĩ Roho Mũtheru, ¹⁸ tondũ mũndũ o wotho ũrĩa ũtungatagĩra Kristũ na njĩra icio nĩakenagia Ngai, o na akoonagwo arĩ mwega nĩ andũ.

¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtwĩkĩragei kĩyo gĩa gwĩkaga maũndũ marĩa marehaga ũhoru wa thayũ na magatũma tuonganĩrĩre hinya. ²⁰ Mũtikanathũkie wĩra wa Ngai nĩ ũndũ wa irio. Irio ciothe nĩ theru, no rĩrĩ, nĩ ũũru mũndũ kũrĩa kĩndũ o gĩothe kĩrĩa kĩngĩhĩtithia mũndũ ũrĩa ũngĩ. ²¹ Nĩ kaba kwaga kũrĩa nyama, kana kũnyua ndibei o na kana gwĩka ũndũ ũngĩ o na ũrĩkũ ũrĩa ũngĩtũma mũrũ kana mwarĩ wa Ithe wanyu ahĩtithio.

²² Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ũndũ ũrĩa wĩtĩkĩtie ũkonĩĩ maũndũ macio-rĩ, nĩũmenyeye gatagatĩ gaku na Ngai. Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũtarĩ ũndũ angĩcuukĩra nĩ ũndũ wa kĩndũ kĩrĩa onaga kĩrĩ kĩega agĩĩka. ²³ No rĩrĩ, mũndũ angĩkorwo arĩ na nganja, acooke arĩ irio iria arĩ na nganja nacio, mũndũ ũcio nĩetuĩrĩre ciira, tondũ kũrĩa gwake gũtũmanĩte na wĩtĩkio; nago ũndũ o wotho ũtoimanĩte na wĩtĩkio nĩ mehia.

15

¹ Na rĩrĩ, ithuĩ arĩa tũrĩ na hinya-rĩ, twagĩrĩrwo nĩgũkuuanagĩra na arĩa matarĩ na hinya maũndũ mao ma ũhinyaru na to gwĩkenagia ithuĩ ene. ² O ũmwe witũ nĩagĩrĩrwo nĩgũkenia mũndũ ũrĩa ũngĩ nĩ ũndũ wa maũndũ make mega, nĩgeetha ongererwo hinya. ³ Nĩgũkorwo o na Kristũ ndekenirie we mwene, no o ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Irumi cia arĩa makũrumaga nĩ nĩ ciagwĩrĩre.” ⁴ Nĩgũkorwo maũndũ mothe marĩa maandĩkirwo tene maandĩkirwo marĩ ma gũtũruta, nĩgeetha tũgĩage na kĩrĩgĩrĩro nĩ ũndũ wa gũkĩrĩrĩra na kũũmĩrĩro nĩ Maandĩko macio.

⁵ Ngai ũrĩa ũheanaga ũkĩrĩrĩra na ũũmanĩrĩra aromũhe roho wa ũiguano o mũndũ na ũrĩa ũngĩ rĩrĩa mũkũrũmĩrĩra Kristũ Jesũ, ⁶ nĩgeetha mũgoocithagie Ngai o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ mũrĩ na ngoro ĩmwe na mũgambo ũmwe.

⁷ Nĩ ũndũ ũcio, o mũndũ nĩagĩtĩkagĩre ũrĩa ũngĩ, o ta ũrĩa mwetĩkĩrĩrwo nĩ Kristũ, nĩgeetha Ngai agoocagwo. ⁸ Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩrĩ, Kristũ okire arĩ ndungata ya Ayahudi nĩ ũndũ wa ũhoru wa

ma wa Ngai, nĩguo ahingie ciĩranĩro iria cieriĩrwo maithe maitũ ma tene, ⁹ nĩgeetha andũ-a-Ndũrĩrĩ magoocithagie Ngai nĩ undũ wa tha ciake, ta ũrĩa kwandikĩtwo atĩrĩ:

“Nĩ undũ ũcio nĩngũkũgooca ndĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ;
nĩndĩrĩnaga nyĩmbo cia kũgooca rĩitwa rĩaku.”

¹⁰ Ningĩ nĩ kwĩrĩtwo atĩrĩ:

“Kenai, inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, mũrĩ hamwe na andũ ake.”

¹¹ Na ningĩ nĩ kwĩrĩtwo atĩrĩ,

“Goocai Mwathani, inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ othe,
na mũmũinĩre nyĩmbo cia kũmũgooca, inyuĩ andũ othe.”

¹² O na ningĩ, Isaia nĩoigĩte atĩrĩ,

“Mũndũ ũrĩa wĩtagwo Mũri wa Jesii nĩagooka,
o we ũrĩa ũkaarahũka atuĩke wa gwatha ndũrĩrĩ,
nao andũ-acio-a-Ndũrĩrĩ nĩmakaagĩ na kĩrĩgĩrĩro thĩinĩ wake.”

¹³ Na rĩrĩ, Ngai ũrĩa arĩ we mwĩhoko witũ aromũiyũria na gĩkeno gĩothe na thayũ tondũ wa ũrĩa mũmwĩhokete, nĩgeetha mũkĩrĩrĩrie kũgĩa na kĩrĩgĩrĩro nĩ undũ wa hinya wa Roho Mũtheru.

Paũlũ Mũtungatĩri wa Andũ-a-Ndũrĩrĩ

¹⁴ Ariũ na aarĩ a lthe witũ, nĩ mwene nĩnjĩtikĩrĩte atĩ inyuĩ ene nĩmũiyũrĩtwo nĩ wega, na nĩ mũrĩ na ũmenyo mũiganu, o na mũkahota gũtaarana inyuĩ ene. ¹⁵ Ndĩmwandikĩre undũ ũyũ ndĩ na ũũmĩrĩru mũingĩ ngĩmwĩra maundũ mamwe, taarĩ kũmũrĩrĩkania maundũ macio rĩngĩ, nĩ undũ wa wega ũrĩa Ngai aaheire, ¹⁶ nĩguo ndũike mũtungatĩri wa Kristũ Jesũ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, ndutage wĩra wa mũthĩnjĩri-Ngai wa kũhunjagia Ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Ngai, nĩgeetha andũ-a-Ndũrĩrĩ magaatũka igongona rĩitĩkĩrĩku nĩ Ngai, o rĩrĩa rĩtherie nĩ Roho Mũtheru.

¹⁷ Nĩ undũ ũcio nĩngwĩraha thĩinĩ wa Kristũ Jesũ nĩ undũ wa ũtungata wakwa ngĩtungatĩra Ngai. ¹⁸ Ndikũgeria kwaria undũ o na ũrĩkũ tiga o ũrĩa Kristũ ahingĩtie na undũ wakwa harĩ ũhoro wa gũtongoria andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoro-inĩ wa gwathĩkĩra Ngai, nĩ undũ wakwa kũheana ũhoro na maundũ marĩa mekirwo, ¹⁹ na undũ wa hinya ũrĩa watũmaga kũringwo ciama na kuonwo morirũ, tondũ wa hinya wa Roho Mũtheru. Na nĩ undũ wa ũguo kuuma Jerusalemu kũrigiicũka nginya Iluriko, nĩhunjĩtie biũ Ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Kristũ. ²⁰ Na rĩrĩ, ndũire ndĩrĩrĩrie kũhunja Ũhoro-ũrĩa-Mwega kũrĩa Kristũ atamenyekete, nĩgeetha ndikanatuĩke wa gwaka igũrũ rĩa mũthingi wakĩtwo nĩ mũndũ ũngĩ. ²¹ No rĩrĩ, nĩgũtuĩke o ta ũrĩa kwandikĩtwo, atĩrĩ:

“Arĩa matarĩ meerwo ũhoro wake nĩo makaawona,
na arĩa matarĩ maigua nĩo magaatũkĩrwo nĩguo.”

²² Kĩu nĩkĩo gĩtũmi kĩrĩa kĩanagiria mahinda maingĩ njũke kũu kwanyu.

Mũbango wa Paũlũ Gũthĩ Roma

²³ No rĩu, tondũ hatĩrĩ handũ hangĩ ingĩruta wĩra ng’ongo-inĩ ici, na tondũ mĩaka mĩingĩ nĩngoretwo ngĩrĩrĩria kũmuona-rĩ, ²⁴ nĩndĩrabanga gwĩka ũguo ngĩthĩ Sipania. Nĩndĩrehoka gũkaamũceerera ngĩhĩtũkĩra kũu kwanyu, na atĩ nĩmũkandeithĩrĩria gũthĩ rũgendo rũu, thuutha wa gũkenanĩra na inyuĩ ihinda inini. ²⁵ No rĩu ndĩ rũgendo-inĩ ngĩthĩ Jerusalemu ngatungatĩre andũ arĩa aamũre marĩ kũu. ²⁶ Nĩgũkorwo andũ a Makedonia na a Akaia nĩmoonire arĩ wega kũhotha nĩguo mateithie andũ arĩa athĩni a thiritũ ya andũ arĩa aamũre kũu Jerusalemu. ²⁷ ũguo nĩguo moonire kwagĩrĩre, na ti-itherũ nĩ marĩ na thĩrĩ wa andũ acio. Tondũ wa rĩrĩ, angĩkorwo andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmagwatanĩire na Ayahudi irathimo cia kĩroho-rĩ, o nao marĩ na thĩrĩ kũrĩ Ayahudi wa kũmatungatĩra na indo iria marathimĩtwo nacio. ²⁸ Nĩ undũ ũcio ndaarĩkia kũruta wĩra ũcio, na menye wega atĩ maciaro macio nĩ marĩkia kwamũkĩrwo-rĩ, hĩndĩ iyo nĩngamũceerera ngĩthĩ Sipania. ²⁹ Nĩnjũũ atĩ ngĩũkĩra kũu kwanyu, ngaakorwo njiyũrĩrĩrwo nĩ irathimo cia Kristũ.

³⁰ Ariũ na aarĩ a lthe witũ, nĩndamũthaitha nĩ undũ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ na nĩ undũ wa wendani ũrĩa tũheetwo nĩ Roho, atĩ mũnyĩtanĩre na nĩ kĩgiano-inĩ gĩakwa na undũ wa kũhooya Ngai nĩ undũ wakwa. ³¹ Hooyai nĩgeetha ngaahonokio kuuma kũrĩ andũ arĩa matetĩkĩtie a kũu Judea, na ningĩ atĩ ũtungata wakwa kũu Jerusalemu ũgetĩkĩrĩka nĩ andũ arĩa aamũre akuo, ³² nĩgeetha ngooka

kūrī inyuī ngenete, Ngai enda, na tūcanjamūke tūrī hamwe. ³³ Ngai mwene thayū aroikara hamwe na inyuī inyuothe. Amenī.

16

Ngeithi kūrī Arata

¹ Nīngūgaathīrīria mwarī wa Ithe witū Fibi kūrī inyuī, ūrīa ūtungataga thīnī wa kanitha wa Kenikirea. ² Nīngūmūhooya mūmwamūkire thīnī wa Mwathani o ta ūrīa mūngīamūkīra andū arīa aamūre, na mūmūhe ūteithio o wothē angībatarīo nīguo kuuma kūrī inyuī, nīgūkorwo o nake anakorwo arī ūteithio mūnene kūrī andū aingī, o hamwe na nī mwene.

³ Geithiai Pirisila na Akula, arīa tūrutaga wīra nao tūrī thīnī wa Kristū Jesū.* ⁴ O nīmendire kūrāgwo nī ūndū wakwa. Na to nī nyiki ndīramacookeria ngaatho, no nīmacookeirio ngaatho nī makanitha mothe ma andū-a-Ndūrīrī.

⁵ Geithiai o na kanitha ūrīa ūcemanagia kwao mūcīi.

Geithiai mūrata wakwa Epeneto, ūrīa warī mwītīkia wa Kristū wa mbere kūu būrūrī wa Asia.

⁶ Geithiai Mariamu, ūrīa warutire wīra na kīyo kīnene mūno nī ūndū wanyu.

⁷ Geithiai Anderoniko na Juniasi, andū a mūhīrīga witū arīa tuohetwo hamwe. Nao nī marī igweta gatagatī-inī ka atūmwō, o na ningī nīmatuīkire a Kristū mbere yakwa.

⁸ Geithiai Ampiliato, ūrīa nyendete mūno thīnī wa Mwathani.

⁹ Na mūgeithie Urubano, ūrīa tūrutithanagia wīra wa Kristū nake, o na mūgeithie mūrata wakwa nyendete Sitakusi.

¹⁰ Geithiai Apele, ūrīa wageririo na akīmenyeka atī nī wa Kristū kūna.

Na mūgeithie andū a nyūmba ya Arisitobulo.

¹¹ Ningī mūgeithie Herodioni, ūrīa wa mūhīrīga witū.

Geithiai andū a nyūmba ya Narikiso arīa marī thīnī wa Mwathani.

¹² Geithiai Turufena na Turufosa, andū-a-nja acio marutaga wīra na hinya thīnī wa Mwathani.

Na mūgeithie mūrata wakwa Perisi, mūndū-wa-nja ūngī o nake ūrutīte wīra na hinya mūno thīnī wa Mwathani.

¹³ Geithiai Rufusi, ūrīa mūthuure thīnī wa Mwathani, o na mūgeithie nyina, ūrīa ūkoretwo arī o ta maitū.

¹⁴ Ningī mūgeithie Asunikirito, na Felegoni, na Herime, na Pateroba, na Herima, o na ariū na aarī a Ithe witū arīa marī hamwe nao.

¹⁵ O na ningī mūgeithie Filologo, na Julia, na Nerea na mwarī wa nyina, na Olumpa, na arīa othe aamūre makoragwo hamwe nao.

¹⁶ Geithaniai mūndū na ūrīa ūngī na ngeithi theru cia kīmumunyano.

Makanitha mothe ma Kristū nīmamūgeithia.

¹⁷ Ariū na aarī a Ithe witū, nīngūmūthaitha mwīmenyagīrīre andū arīa marehaga nyamūkano na maūndū ma kūmūhīngithia, marīa mareganīte na ūhoro ūrīa mūrutīttwo. Eheragīrai andū ta acio.

¹⁸ Nīgūkorwo andū ta acio ti Mwathani witū Kristū matungataga, no nī nda ciao ene matungataga. Nīmaheenagia ngoro cia andū arīa matoōi ūūru na ūndū wa mīario yao mīnyoroku na ndeto ciao cia kwīyendithīrīria. ¹⁹ Andū othe nīmaiguīte ngumo ya wathīki wanyu, nī ūndū ūcio nīnjiyūrīttwo nī gīkeno nī ūndū wanyu; no nīngwenda mūgīe na ūūgī harī maūndū marīa mega, na mwage ūcuuke harī maūndū marīa mooru.

²⁰ Ngai mwene thayū nīarīhehenja Shaitani o narua, na inyuī mūmūrangīrīrie rungu rwa magūrū manyu. Wega wa Mwathani witū Jesū Kristū ūroikara na inyuī.

²¹ Nīmwageithio nī Timotheo, ūrīa tūrutaga wīra nake, o na Lukio, na Jasoni na Sosipatero, arīa a mūhīrīga witū.

²² Nī Teritio, mwandīki wa marūa maya, nīndamūgeithia thīnī wa Mwathani.

²³ Nake Gayo, ūrīa ūnyitīte ūgeni na ūrīa ūtugaga andū a kanitha othe, nīamūgeithia.

* 16:3 Pirisila na Akula maarī arata a hakuhi a Paūlū, na maarutaga wīra wa gūtuma hema hamwe nake.

Nĩmwageithio nĩ Erasito, ũrĩa mũigi kĩgĩĩna gĩa itũũra, na mũrũ wa ithe witũ Kwarito. (²⁴Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na inyuĩ inyuothe. Amen.)

²⁵ Na rĩu kũrĩ ũrĩa ũngĩhota kũmũrũgania wega nĩ ũndũ wa Ũhoro-ũrĩa-Mwega ũrĩa hunjagia, na kwanĩrĩra ũhoro wa Jesũ Kristũ kũringana na ũguũrio wa maũndũ marĩa ma hitho marĩa matũire mahithĩtwo kuuma tene, ²⁶ no rĩu nĩmaguũrie na makamenyithanio thĩinĩ wa Maandĩko marĩa ma ũnabii, nĩ ũndũ wa watho wa Ngai, o we ũrĩa ũtũũraga tene na tene, nĩgeetha ndũrĩrĩ ciothe imwĩtĩkie na imwathĩkagĩre: ²⁷ nake Ngai, o we wiki mũũgĩ-rĩ, arotũũra agoocagwo nginya tene na ũndũ wa Jesũ Kristũ! Amen.

MARŪA MA MBERE MA PAŪLŪ KŪRĪ AKORINITHO

¹ Nĩ nĩ Paŭlũ, o nĩ ndeetirwo nduĩke mütümwo wa Kristũ Jesũ nĩ ūndũ wa kwenda kwa Ngai, ndĩratũma ngeithi ici tũrĩ hamwe na mũrũ wa Ithe witũ Sosithene,*

² Twandĩkĩra kanitha wa Ngai ūrĩa ūrĩ Korinitho, kũrĩ arĩa othe maamũrĩtwo thĩinĩ wa Kristũ Jesũ na magetwo matuĩke andũ atheru, o hamwe na arĩa othe marĩ kũndũ guothe makayagĩra rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we Mwathani wao na witũ:

³ Wega na thayũ irogĩa kũrĩ inyuĩ ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ na Mwathani Jesũ Kristũ.

Gũcookia Ngaatho

⁴ Nĩnjookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ūndũ wanyu, nĩ ūndũ wa wega wake ūrĩa mũheetwo thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. ⁵ Nĩgũkorwo thĩinĩ wake nĩmũtongetio maũndũ-inĩ mothe, mũgatongio ūhoroinĩ wa mĩario yanyu yothe o na ūhoroinĩ wotho wa kũmenya maũndũ, ⁶ tondũ-rĩ, ūira witũ ūkonĩ Kristũ nĩwekĩrwo hinya thĩinĩ wanyu. ⁷ Nĩ ūndũ ūcio gũtirĩ kĩtheo gĩa kĩiroho o na kĩmwe mũtarĩ nakĩo, o mũgĩetagirĩra na kĩyo kũguũranĩrio kwa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. ⁸ Nake nĩarĩmũikaragia mũrĩ na hinya nginya mũthia, nĩguo mũtikanakorwo mũrĩ na ūcuuke mũthenya ūrĩa wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. ⁹ Ngai nĩ mwĩhokeku, o we ūrĩa wamwĩtire nĩguo mũkorwo na ngwatanĩro na Mũriũ Jesũ Kristũ, Mwathani witũ.

Nyamũkano thĩinĩ wa Kanitha

¹⁰ Atĩrĩrĩ, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndamũthaitha thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, atĩ inyuotho mũiguane o mũndũ na ūrĩa ūngĩ, nĩguo mũtikagĩ na nyamũkano gatagatĩ-inĩ kanyu, no mũikare mũiguanĩte, na mũrĩ na meciiria o mamwe, na ngoro o imwe. ¹¹ Tondũ rĩrĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmenyithĩtio nĩ andũ amwe a kuuma nyũmba ya Kiloe atĩ nĩ kũrĩ na ngũĩ gatagatĩ-inĩ kanyu. ¹² Ūrĩa ndĩroiga nĩ atĩrĩ: Ūmwe wanyu oigaga atĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Paŭlũ”; ūngĩ akoiga atĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Apolo”; nake ūngĩ akoiga atĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Kefa”; o na ningĩ ūngĩ akoiga atĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Kristũ.”

¹³ Kaĩ Kristũ agayanĩtio? Paŭlũ-rĩ, nĩwe waambirwo mũtĩ igũrũ nĩ ūndũ wanyu? Mwabatithirio thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Paŭlũ? ¹⁴ Nĩngũcookia ngaatho nĩ ūndũ gũtirĩ o na ūmwe wanyu nĩ ndaabatithirie, o tiga Kirisipo na Gayo. ¹⁵ Nĩ ūndũ ūcio gũtirĩ mũndũ o na ūmwe ūngiuga atĩ mwabatithirio thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa. ¹⁶ Ī, o na ningĩ nĩndabatithirie andũ a nyũmba ya Stefana; no tiga acio, ndingĩrikana kana nĩ kũrĩ mũndũ ūngĩ ndaabatithirie. ¹⁷ Nĩ gũkorwo Kristũ ndaandũmire ngabatithanie, no aandũmire ngahunjie Ūhor-ũrĩa-Mwega, no ti ndũheane na ūũgĩ wa mũndũ, nĩgeetha mũtharaba wa Kristũ ndũkae kwagithio kĩene.

Kristũ nĩwe Ūũgĩ na Ūhoti wa Ngai

¹⁸ Nĩgũkorwo ndũmĩrĩri ya mũtharaba nĩ ūrimũ kũrĩ arĩa maroora, no kũrĩ ithuĩ arĩa tũrahonokio-rĩ, ūndũ ūcio nĩ hinya wa Ngai. ¹⁹ Nĩgũkorwo kwandĩkitwo atĩrĩ:

“Ūũgĩ wa andũ arĩa oogĩ nĩkũniina ngaaũniina;

naguo ūmenyo wa andũ arĩa imenyi ndĩkĩutue wa tũhũ.”

²⁰ Mũndũ ūrĩa mũũgĩ-rĩ, akĩrĩ kũ? Mũndũ ūrĩa mũthomu-rĩ, akĩrĩ kũ? Arĩ ha mũciiri ūrĩa ūũĩ gũciira maũndũ ma mahinda maya tũrĩ? Githĩ Ngai ndatuĩte ūũgĩ wa thĩ ino ūrimũ? ²¹ Nĩgũkorwo Ngai na ūndũ wa ūũgĩ wake nĩonire atĩ andũ a thĩ ino na ūũgĩ wao matikaamũmenya, akĩona kwagĩrĩre ahũthĩre maũndũ ma ūrimũ marĩa tũhunjagia nĩgeetha ahonokie arĩa mamwĩtikagia. ²² Ayahudi metagia ciam, nao Ayunani macaragia ūũgĩ, ²³ no ithuĩ tũhunjagia ūhor wa Kristũ arĩ mwambe mũtĩ igũrũ: maũndũ macio nĩ mũhĩnga kũrĩ Ayahudi na ūrimũ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, ²⁴ no kũrĩ arĩa

* 1:1 Warĩ mütugo wa Ayunani kwambĩrĩra marũa na rĩitwa rĩa mwandiki.

Ngai etite, Ayahudi o na Ayunani, Kristũ nĩwe hinya wa Ngai na ũũgĩ wa Ngai. ²⁵ Nĩgũkorwo ũrimũ wa Ngai nĩ mũũgĩ gũkĩra ũũgĩ wa mündũ, nague ũhũthũ wa Ngai nĩ mũritũ gũkĩra hinya wa mündũ.

²⁶ Ariũ na aarĩ a lthe witũ, ta gĩciiriei ũrĩa mwatariĩ rĩrĩa mwetirwo. Ti aingĩ anyu oogĩ na ũũgĩ wa andũ a gũkũ thĩ; na ti aingĩ mangĩaguucĩrĩrie andũ; o na ti aingĩ maciarĩirwo mĩcĩĩ rĩrĩa irĩ igweta. ²⁷ No Ngai aathuurire maũndũ marĩa ma ũrimũ ma thĩ ĩno nĩguo aconorithie andũ arĩa oogĩ; ningĩ Ngai aathuurire maũndũ marĩa matarĩ hinya ma thĩ ĩno nĩguo aconorithie arĩa marĩ hinya. ²⁸ Agĩthura maũndũ marĩa mahũthũ ma thĩ ĩno, na marĩa matarĩ ma gũtĩka, o gwata marĩa matarĩ maũndũ kũrĩ, nĩgeetha amaagithie bata, ²⁹ nĩgeetha mündũ o na ũ ndakanetĩe mbere ya Ngai. ³⁰ No rĩrĩ, nĩwe ũtũmĩte mũkorwo mũrĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ, ũrĩa ũtuĩkite ũũgĩ uumĩte kũrĩ Ngai nĩ ũndũ witũ, ũguo nĩ kuuga, ũthingu witũ, na ũtheru, na gũkũrwo. ³¹ Nĩ ũndũ ũcio, o ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Mündũ ũrĩa ũkwĩraha, nĩerahage nĩ ũndũ wa Mwathani.”

2

¹ Hĩndĩ rĩrĩa ndookire kũrĩ inyuĩ, ngĩmũhunjĩria ũira wa hitho ya ũhoro wa Ngai, ariũ na aarĩ a lthe witũ, ndiamwarĩrie na mĩario ya kanua kega kana ũũgĩ münene. ² Nĩgũkorwo nĩndatuĩte itua ndĩrĩ ũndũ ũngĩ ngwenda kũmenya, rĩrĩa rĩothe ndaarĩ na inyuĩ, o tiga ũhoro wa Jesũ Kristũ na kwambwo gwake mũtĩ-igũrũ. ³ Ndookire kũrĩ inyuĩ itarĩ na hinya, na ndĩ na guoya, o na ngĩinainaga mũno. ⁴ Ndũmĩrĩri yakwa na kũhunja gwakwa itiarĩ na ciugo cia kũguucanĩrĩria na ũũgĩ, no nĩcionanagia hinya wa Roho, ⁵ nĩguo wĩtikio wanyu ndũgakorwo ũtiirĩirwo nĩ ũũgĩ wa andũ, o tiga hinya wa Ngai.

Ũũgĩ Uumanĩte na Roho

⁶ No ningĩ ithuĩ-rĩ, tũrĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa agima twaragia ũhoro wa ndũmĩrĩri ya ũũgĩ, no tũtiaragia ũhoro wa ũũgĩ wa mahinda maya, kana wa aathani a mahinda maya arĩa matarĩ kũrĩa merekeire. ⁷ No ithuĩ-rĩ, twaragia ũhoro wa ũũgĩ wa Ngai ũrĩa wa hitho, ũũgĩ ũrĩa watũire ũrĩ mũhithe, o ũrĩa Ngai aathĩrĩrie o mbere ya kũũmba thĩ nĩ ũndũ wa riiri witũ. ⁸ Gũtirĩ o na ũmwe wa anene a mahinda maya wamenyire ũhoro ũcio, nĩgũkorwo mangĩauenyete-rĩ, matingĩaambire Mwathani wa riiri. ⁹ Nĩgũkorwo no ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ:

“Maũndũ marĩa matarĩ monwo na maitho,
na matarĩ maiguu na matũ,

o na matarĩ maatoonya ngoro ya mündũ,

nĩmo Ngai athondekeire andũ arĩa mamwendete”:

¹⁰ no Ngai nĩatũguũrĩrie maũndũ macio na ũndũ wa Roho wake.

Roho nĩathuthuuragia maũndũ mothe, o na maũndũ ma Ngai marĩa marikĩru mũno. ¹¹ Tondũ-rĩ, nũ ũũĩ meciiria ma mündũ, tiga o roho wa mündũ ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wake? O ta ũguo-rĩ, gũtirĩ mündũ ũũĩ meciiria ma Ngai, o tiga Roho wa Ngai. ¹² Tũtiamũkĩrĩte roho wa thĩ ĩno, no tũheetwo Roho ũrĩa uumĩte kũrĩ Ngai, nĩguo tũmenyage iheo iria Ngai atũheete o ũguo tũhũ. ¹³ Maũndũ macio nĩmo twaragia, no tũtimaaragia na ciugo iria tũrutĩtwo na ũũgĩ wa mündũ, no nĩ na ciugo iria tũrutagwo nĩ Roho, tũgataarĩria ũhoro wa ma wa kĩiroho na ciugo cia kĩiroho. ¹⁴ Mündũ ũtarĩ na Roho ndetĩkagĩra maũndũ marĩa moimaga kũrĩ Roho wa Ngai, tondũ maũndũ macio nĩ ũrimũ kũrĩ we, na ndangĩamenya, tondũ makũũrĩkanaga na njĩra ya kĩiroho. ¹⁵ Mündũ wa kĩiroho nĩakũũranaga maũndũ mothe, nowe mwene gũtirĩ mündũ ũngĩmũtũira:

¹⁶ “Nĩ ũndũ-rĩ, nũ ũngĩmenya meciiria ma Mwathani,
nĩguo akĩmũtaare?”

No ithuĩ tũrĩ na meciiria ma Kristũ.

3

Ũhoro wa Nyamũkano thĩinĩ wa Kanitha

¹ Ariũ na aarĩ a lthe witũ, ndingĩahotire kũmwarĩria ta mũrĩ andũ a kĩiroho, no ndaamwarĩrie ta mũrĩ andũ a thĩ, o ta twana tũnini thĩinĩ wa Kristũ. ² Ndaamũheire iria, no ti irio nyũmũ ndaamũheire, nĩgũkorwo mũtiakinyĩte a gũcirĩa. Ti-itherũ o na rĩu mũtikinyĩte a gũcirĩa. ³ O na rĩu mũrĩ andũ a thĩ. Kuona atĩ kũrĩ na ũiru na ngũ thĩinĩ wanyu-rĩ, githĩ mũtikĩrĩ andũ a thĩ? Githĩ mũtiragĩka o ta ũrĩa

andũ a ndũire mekaga? ⁴ Nĩ ũndũ-rĩ, rĩrĩa mũndũ ũmwe ekuuga atĩrĩ, “Nĩ nũmagĩrĩa Paũlũ,” nake ũrĩa ũngĩ akoiga atĩrĩ, “Nĩ nũmagĩrĩa Apolo,” githĩ mũtikĩrĩ o andũ a ndũire?

⁵ Kaĩ Apolo akĩrĩ ũ? Nake Paũlũ akĩrĩ ũ? Acio maarĩ o ndungata, iria ciatũmire mwĩtikie, o ta ũrĩa Mwathani aagaĩre o mũndũ wĩra wake. ⁶ Nĩ nĩ mbeũ ndahaandire, nake Apolo agĩciitĩrĩa maaĩ, no nĩ Ngai watũmire ikũre. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio ti mũndũ ũrĩa ũhaandaga kana ũrĩa ũitagĩrĩa maaĩ ũrĩ bata, no ũrĩa ũrĩ bata nĩ Ngai, ũrĩa ũtũmaga ikũre. ⁸ Mũndũ ũrĩa ũhaandaga na mũndũ ũrĩa ũitagĩrĩa maaĩ makoragwo na muoroto ũmwe, na o mũndũ akaarĩhwo kũringana na wĩra wake we mwene. ⁹ Nĩgũkorwo tũrutithanagia wĩra hamwe na Ngai; na inyuĩ mũrĩ mũgũnda wa Ngai, na mwako wa Ngai.

¹⁰ Nĩ ũndũ wa wega ũrĩa Ngai aaheete, nĩ nĩ gwaka ndaakire mũthingi haana ta mwakithia ũrĩa mũũgĩ nake mũndũ ũngĩ nĩ gwaka araaka igũrũ rĩa mũthingi ũcio. No o mũndũ nĩamenyagĩrĩre ũrĩa egwaka igũrũ rĩagu. ¹¹ Nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũngĩaka mũthingi ũngĩ tĩga ũrĩa ũrĩkĩtie gwakwo, na nĩguo Jesũ Kristũ. ¹² Angĩkorwo mũndũ o na ũ egwaka igũrũ rĩa mũthingi ũyũ akĩhũthagĩra thahabu, kana betha, kana mahiga ma goro, kana mbaũ, kana nyeki, o na kana rũũa-rĩ, ¹³ wĩra wake nĩũkoneka ũrĩa ũtariĩ, tondũ Mũthenya ũcio nĩũgaatũma woneke ũtheri-inĩ. Wĩra ũcio ũkaaguũrio na mwaki, nĩgũkorwo wĩra wa o mũndũ nĩũkagerio na mwaki ũcio. ¹⁴ Angĩkorwo kĩrĩa mũndũ aakĩte mũthingi-igũrũ nĩgĩgetiiria mwaki ũcio-rĩ, nĩakarĩhwo mũcaara wake. ¹⁵ Angĩkorwo nĩũkahĩa-rĩ, nĩakoorwo nĩguo; nowe mwene nĩakahonoka, no akaahonoka ta mũndũ ũgereire mwaki-inĩ.

¹⁶ Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ inyuĩ ene mũrĩ hekarũ ya Ngai, na atĩ Roho wa Ngai atũũraga thĩinĩ wanyu? ¹⁷ Mũndũ o wothe angĩananga hekarũ ya Ngai-rĩ, Ngai nĩakamwananga; nĩgũkorwo hekarũ ya Ngai nĩ theru, na nĩ inyuĩ hekarũ iyo.

¹⁸ Mũtikae kwĩheenia. Mũndũ o na ũrĩkũ thĩinĩ wanyu angĩkorwo nĩeciiragia nĩ mũũgĩ na ũũgĩ wa mahinda maya tũrĩ-rĩ, nĩagĩtuĩke “kĩrimũ” nĩguo atuĩke mũũgĩ. ¹⁹ Nĩgũkorwo ũũgĩ wa thĩ ino nĩ ũrimũ maitho-inĩ ma Ngai. O ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ, “Nĩanyiitaga arĩa oogĩ waara-inĩ wao”; ²⁰ o na ningĩ nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ, “Mwathani nĩoĩ atĩ meciiria ma arĩa oogĩ nĩ ma tũhũ.” ²¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũndũ o na ũrĩkũ ndakae kwĩraha na ũhoru wa andũ! Maũndũ mothe nĩ manyu, ²² kana nĩ Paũlũ, kana nĩ Apolo, kana nĩ Kefa, kana nĩ thĩ ino, kana nĩ muoyo, kana nĩ gĩkuũ, kana nĩ maũndũ marĩa marĩ ho rĩu, kana nĩ maũndũ marĩa magooka, mothe nĩ manyu, ²³ na inyuĩ mũrĩ a Kristũ, nake Kristũ nĩ wa Ngai.

4

Atũmwo a Kristũ

¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, andũ magĩrĩrwo nĩgũtuonaga ta ndungata cia Kristũ, na ta tũrĩ andũ arĩa mehokeirwo maũndũ ma hitho ma Ngai. ² Rĩu nĩkũbataranĩtie atĩ andũ arĩa mehokeirwo maũndũ no nginya monanie atĩ nĩ ehokeku. ³ Ndingĩmaka o na hanini ingĩtuĩrwo ciira nĩ inyuĩ, kana nduĩrwo nĩ igooti rĩa andũ o na rĩrĩkũ; ti-itherũ o na nĩ mwene ndingĩtuĩra ciira. ⁴ Nĩ mwene ndirĩ na ũndũ ingĩcuukĩra, no ũndũ ũcio ndũngĩtũma nduĩke atĩ ndirĩ na mahĩtia. Mwathani nĩwe ũnduagĩra ciira. ⁵ Nĩ ũndũ ũcio ndũkae gũtua ciira ihinda rĩrĩa rĩamũre rĩtakinyĩte; eterera nginya Mwathani ooke. Maũndũ marĩa mahithe nduma-inĩ nĩakamoimĩria ũtheri-inĩ, na nĩakaguũria meciiria ma ngoro cia andũ. Ihinda rĩu o mũndũ nĩakamũkĩra ngaatho ciake kuuma kũrĩ Ngai.

⁶ Rĩu-rĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, maũndũ macio ndĩramaringithania na ũhoru wakwa mwene na wa Apolo nĩguo mũgunĩke, nĩguo mwĩrute na ithuĩ gĩtũmi kĩa ũrĩa kwĩragwo atĩrĩ, “Mũtikae kwagarara ũrĩa kwandĩkitwo.” Nĩgeetha mũtikae gwĩtĩia mũndũ ũmwe makĩria ya ũrĩa ũngĩ. ⁷ Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũtũmĩte wĩone ũrĩ na ngũũrani na mũndũ ũngĩ o wothe? Nĩ kĩ ũrĩ nakĩo ũtaahirwo? Na angĩkorwo nĩwaheirwo-rĩ, ũragĩtĩia nĩkĩ ta atarĩ kũheo waheirwo?

⁸ Nĩmũrĩkĩtie kũgĩa na kĩrĩa gĩothe mwendaga! Nĩmũrĩkĩtie gũtonga! Nĩmũtuĩkĩte athamaki, ithuĩ tũtarĩ ho! Naarĩ korwo ti-itherũ nĩmwatuĩkire athamaki kũna nĩguo tũtuĩke a gũthamaka hamwe na inyuĩ! ⁹ Nĩgũkorwo ndĩrona atĩ ithuĩ atũmwo Ngai atũigĩte handũ tũrĩonekaga tũrĩ thuutha wa andũ arĩa angĩ othe, na ta andũ matuĩrĩrwo kũũragĩrwo thĩinĩ wa kĩaaro kĩa mathako. Nĩtũtuĩtwo kĩndũ gĩa kwĩrorerwo nĩ thĩ yothe, kũrĩ araika o na kũrĩ andũ. ¹⁰ Ithuĩ tũrĩ irimũ nĩ ũndũ wa Kristũ, no inyuĩ mũrĩ andũ oogĩ mũno thĩinĩ wa Kristũ! Ithuĩ nĩ kwaga twagĩte hinya, no inyuĩ mũrĩ na hinya! Inyuĩ

nĩmũheetwo gĩtĩio, no ithuĩ nĩtũimĩtwo gĩtĩio! ¹¹ Nginya ihinda rĩĩĩ ithuĩ tũrĩ tũtũũrĩte tũhũũtaga na tũkanyoota, na tũgatarũkĩrwo nĩ nguo, ningĩ nĩtũhũũrĩtwo mũno, o na tũgaikara tũtarĩ na mĩcĩĩ. ¹² Ningĩ nĩtũrutaga wĩra na moko maitũ tũrĩ na kiyo. Rĩrĩa twarumwo-rĩ, ithuĩ tũkarathima; na rĩrĩa twanyariirwo, tũkomĩrĩria; ¹³ o na rĩrĩa twacambio, tũcookagia ũhoru na ũhooreri. Nginya ihinda rĩĩĩ tũtũĩkĩte gĩko gĩa thĩ, tũgatuĩka mahuti ma gũkũ thĩ.

¹⁴ Ndiraandĩka marũa maya nĩguo ndĩmũconore, no nĩguo ndĩmũtaare mũrĩ ta ciana ciakwa nyendete mũno. ¹⁵ O na mũngĩkorwo mũrĩ na areri ngiri ikũmi thĩĩnĩ wa Kristũ, mũtirĩ na maithe maingĩ, nĩgũkorwo thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ ndaatuĩkire ithe wanyu ũndũ-inĩ wa Ũhoru-ũrĩa-Mwega. ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio ndamũthaitha mwĩgerekanie na nĩ. ¹⁷ Nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ nĩngũmũtũmĩra Timotheo, mũrũ wakwa ũrĩa nyendete, na ũrĩa mwĩhokeku thĩĩnĩ wa Mwathani. Nĩekũmũrĩrĩkania mũtũũrĩre wakwa thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ, ũrĩa ũringaine na ũrĩa ndutanaga makanitha-inĩ kũndũ guothe.

¹⁸ Amwe anyu nĩmatuĩkĩte etĩĩ, makona ta itarooka kũu kũrĩ inyuĩ. ¹⁹ No nĩngũũka kũrĩ inyuĩ narua, akorwo nĩ kwenda kwa Mwathani, na hĩndĩ ĩyo nĩngatuĩria ũrĩa andũ aya etĩĩ maaragia, o hamwe na ũhoti ũrĩa marĩ naguo. ²⁰ Nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai ti ũhoru wa kwaria, no nĩ wa kũgĩa na ũhoti. ²¹ Mũkwenda atĩa? Ngũũke kũrĩ inyuĩ na kĩboko, kana njũke na wendo hamwe na roho wa ũhooreri?

5

Ingatai Mũndũ ũcio Gĩtharia

¹ Nĩ ma ndeto nĩiraario atĩ thĩĩnĩ wanyu kũrĩ na ũtharia, na nĩ ũtharia mũthemba ũrĩa ũtangĩoneka o na kũrĩ andũ arĩa matetikĩtie Ngai: Naguo nĩ atĩ ũmwe wanyu nĩakomete na mũtumia wa ithe. ² Na inyuĩ mũgakenera ũndũ ũcio! Githĩ mũtiagĩrĩrwo nĩgũkorwo mũiyũrĩtwo nĩ kĩa, nĩguo mũndũ ũcio wĩkĩte ũguo mũmũingate, ehere ngwatanĩro-inĩ yanyu? ³ O na ndakorwo ndirĩ hamwe na inyuĩ kũu, ndĩ hamwe na inyuĩ thĩĩnĩ wa roho, na nĩndĩkĩtie gũtuĩra mũndũ ũcio wĩkĩte ũguo ciira, o ta ndĩ hamwe na inyuĩ. ⁴ Hĩndĩ ĩrĩa mũrĩkorwo mũnganĩte thĩĩnĩ wa rĩtwa rĩa Mwathani witũ Jesũ, na nĩ ndĩ hamwe na inyuĩ thĩĩnĩ wa roho, o na hinya wa Mwathani witũ Jesũ ũrĩ ho-rĩ, ⁵ mũndũ ũcio mũneanei kũrĩ Shaitani, nĩgeetha mehia make ma kĩmwĩrĩ manĩinwo, naguo roho wake ũkaahonokio mũthenya ũrĩa wa Mwathani.

⁶ Mwĩgaatho ũcio wanyu ti mwega. Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ ndawa nini ya kũmbia mĩgate nĩtũmaga kĩmere gĩothe kĩimbe? ⁷ Eheriai ndawa ĩyo ya kũmbia mĩgate ĩrĩa ya tene biũ nĩguo mũtuĩke kĩmere kĩerũ gĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, tondũ ũguo nĩguo mũtariĩ. Nĩgũkorwo Kristũ, o we gatũrũme gaitũ ka Bathaka, nĩarĩkĩtie kũrutwo igongona. ⁸ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtũkũngũire Gĩathĩ, ti na ndawa ĩyo ya tene ya kũmbia mĩgate, ĩyo ya rũmena na ya waganu, no tũkũngũire na mũgate ũtarĩ na ndawa ya kũmbia, o guo mũgate wa wĩhokeku na wa ũhoru wa ma.

⁹ Nĩndĩmwandĩkĩre marũa-inĩ makwa ngamwĩra mũtigage kũgĩaga thiritũ na andũ arĩa ahũũri maraya, ¹⁰ ũguo ti kuuga mweheranĩre na andũ a thĩ ĩno, arĩa ahũũri maraya, kana arĩa akoroku, kana arĩa atunyani, o na kana arĩa ahooi mĩhianano. Mũngĩka ũguo-rĩ, no mũkĩumire gũkũ thĩ. ¹¹ No rĩu, ndĩramwandĩkĩra nĩguo mũtikagĩe thiritũ na mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩa wĩtaga mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ, no nĩ mũhũũri maraya, kana nĩ mũkoroku, kana nĩ mũhooi mĩhianano kana nĩ mũndũ wa gũcambania, o na kana nĩ mũrĩu wa njoohi kana nĩ mũtunyani. Mũndũ ta ũcio mũtikarĩianĩre nake.

¹² Ũkĩrĩ wĩra wakwa gũciirithia arĩa matarĩ a kanitha? Githĩ inyuĩ mũtikĩagĩrĩrwo nĩgũciirithia arĩa marĩ a kanitha? ¹³ Ngai nĩwe ũgaaciirithia arĩa marĩ nja. “Ingatai mũndũ ũcio mwaganu oime thĩĩnĩ wanyu.”

6

Maciira Gatagatĩ-inĩ ka Andũ Etĩkia

¹ Kũngĩkorwo kũrĩ mũndũ ũmwe wanyu ũhĩĩrie ũrĩa ũngĩ-rĩ, no akĩgerie gũthĩĩ kũrĩ andũ arĩa matetikĩrĩte Ngai nĩguo mamatuithanie ciira, handũ ha gũthĩĩ mbere ya andũ arĩa aamũre? ² Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ andũ arĩa aamũre nĩo magaatũira andũ a gũkũ thĩ ciira? Na angĩkorwo nĩ inyuĩ mũgaaciirithia andũ a gũkũ thĩ-rĩ, githĩ mũtikĩrĩ na ũhoti wa gũtua maciira marĩa manini? ³ Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ nĩ ithuĩ tũgaatũira arĩa ciira? ĩ maũndũ ma mũtũũrĩre ũyũ-rĩ, githĩ tũtiagĩrĩrwo

nĩkũmaciira makĩria! ⁴ Nĩ ũndũ ũcio kũngĩkorwo na mũndũ wanyu ũhĩtĩrio maũndũ-inĩ ta macio-rĩ, no mũthuure o na andũ matangĩtĩka kanitha-inĩ matuĩke a kũmũciirithia! ⁵ Ndoiga ũguo nĩguo ndĩmũconore. Kwahoteka atĩa atĩ thĩinĩ wanyu gũtirĩ mũndũ mũũgĩ ũngĩhota gũtuithania etĩkia eerĩ ciira mangĩhĩtania? ⁶ No handũ ha ũguo-rĩ, mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ atwaraga ũrĩa ũngĩ igooti-inĩ, na nĩ igooti-inĩ rĩa arĩa matetĩkĩtie!

⁷ Gũkorwo mũrĩ na maciira gatagatĩ-inĩ kanyu nĩkuonania atĩ nĩmũhootetwo biũ. Githĩ ti kaba mwĩtikagĩre gwĩkwo ũũru? Githĩ ti kaba mwĩtikagĩre kũheenio? ⁸ Handũ ha ũguo-rĩ, nĩmũheenania na mũgekana ũũru, na acio mwĩkaga ũguo-rĩ, nĩ ariũ na aarĩ a Ithe wanyu.

⁹ Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ andũ arĩa aaganu matikagaya ũthamaki wa Ngai? Mũtikanaheneke: Gũtirĩ ahũuri maraya, kana ahooi mĩhianano, kana itharia, kana arũme arĩa metuaga ta aka, kana arũme arĩa makomaga na arũme arĩa angĩ, ¹⁰ kana aici, kana andũ arĩa akoroku, kana arĩũ, kana acambania, o na kana atunyani makaagaya ũthamaki wa Ngai. ¹¹ Na ũguo nĩguo amwe anyu mwatariĩ. No nĩmwathambirio, na mũgĩtherio, na mũgĩtuuo athingu thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani Jesũ Kristũ o na nĩ ũndũ wa Roho wa Ngai witũ.

Mehia ma Ũtharia

¹² “Nĩ ndirigĩrĩrio gwĩka ũndũ o wothē,” no ti ũndũ o wothē ũrĩ kĩguni. “Nĩ ndirigĩrĩrio gwĩka ũndũ o wothē,” no ndingĩathwo nĩ ũndũ o na ũrĩkũ. ¹³ “Irio nĩ cia nda na nda nĩ ya irio,” no Ngai nĩagaciniina cierrĩ. Mwĩrĩ ti wa kũhũthĩrwo na ũmaraya, no nĩ wa gũtungata Mwathani, nake Mwathani aathage mwĩrĩ ũcio. ¹⁴ Ngai nĩariũkirie Mwathani kuuma kũrĩ arĩa akuũ nĩ ũndũ wa hinya wake, na o na ithuĩ nĩagatũriũkia na hinya o ro ũcio. ¹⁵ Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ mĩrĩ yanyu nĩ ciĩga cia Kristũ we mwene? Nĩ ũndũ ũcio, no ngĩoye ciĩga icio cia Kristũ nĩguo ndĩcinyiitithanie na mũmaraya? Kũroaga gũtuĩka ũguo! ¹⁶ Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ mũndũ ũrĩa wĩnyiitithanagia na mũmaraya, matuĩkaga mwĩrĩ ũmwe nake? Nĩgũkorwo nĩ kwĩritwo atĩrĩ, “Acio eerĩ magaatũka mwĩrĩ ũmwe.” ¹⁷ No mũndũ ũrĩa wĩnyiitithanagia na Mwathani atuĩkaga ũmwe nake thĩinĩ wa roho.

¹⁸ Ũragĩrai mehia ma ũmaraya. Mehia marĩa mangĩ mothe mekagwo nĩ mũndũ marĩ nja ya mwĩrĩ wake, no mũndũ ũrĩa ũhũũraga ũmaraya-rĩ, nĩ mwĩrĩ wake mwene ehagĩria. ¹⁹ Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ mĩrĩ yanyu nĩ hekarũ ya Roho Mũtheru ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wanyu, ũrĩa mwaheirwo nĩ Ngai? Inyuĩ mũtirĩ anyu inyuĩ ene; ²⁰ inyuĩ mwagũrirwo na thogora. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tĩithagiai Ngai na mĩrĩ yanyu.

7

Ũhoro wa Kũhikania

¹ Na rĩrĩ, ha ũhoro wa maũndũ marĩa mwanyandĩkĩire marũa nĩ ũndũ wamo, ngũmwĩra atĩrĩ: Nĩ wega mũndũ mũrũme kwaga kũhikania. ² No tondũ wa ũrĩa ũmaraya ũngĩhĩte-rĩ, o mũndũ mũrũme nĩagĩrĩrwo nĩ kũgĩa na mũtumia wake mwene, na mũndũ-wa-nja agĩe na mũthuuri wake mwene. ³ Mũthuuri nĩagĩrĩrwo nĩ kũhingagĩria mũtumia wake bata wake wa kĩhiko, o nake mũtumia ahingagĩrie mũthuuriwe bata wake. ⁴ Mũtumia ndangĩathĩra mwĩrĩ wake mwene, tondũ nĩ wake na mũthuuriwe. ũguo no taguo mũthuuri atangĩathĩra mwĩrĩ wake mwene, tondũ nĩ wake na mũtumia wake. ⁵ Tigagai kũimana, o tiga rĩrĩa mũngĩkorwo mũiguanĩire, naguo gũkorwo nĩ kwa ihinda, nĩgeetha mũgĩage na ihinda rĩa kũhooya. Thuutha ũcio no mũcooke hamwe rĩngĩ, nĩguo Shaitani ndakamũgerie tondũ wanyu kũremwo kwĩgĩrĩria. ⁶ Ũhoro ũcio ndawaaria taarĩ rũũtha ngũheana, no ti gwathana ngwathana. ⁷ No nyende andũ othe mahaane ta ũrĩa nĩ ndariĩ. No o mũndũ aheetwo kĩheo gĩake mwene kuuma kũrĩ Ngai; mũndũ ũmwe aheetwo kĩheo gĩkĩ, na ũrĩa ũngĩ akaheo kĩrĩa kĩngĩ.

⁸ Na rĩrĩ, nĩ ũndũ wa andũ arĩa matahikanĩtie na atumia a ndigwa, nguuga ũũ: Nĩ wega maikare o ũguo matahikanĩtie, o ta ũrĩa nĩ ndariĩ. ⁹ No angĩkorwo matingĩhota kwĩgĩrĩria-rĩ, nĩmahike na mahikanie, tondũ nĩ kaba kũhikania gũkĩra gũikara makĩhĩahĩaga.

¹⁰ Kũrĩ andũ arĩa mahikĩte na makahikania-rĩ, ngwathana ũũ, no ti nĩ, nĩ Mwathani ũgwathana: Mũtumia ndakanatigane na mũthuuriwe. ¹¹ No aangĩka ũguo-rĩ, nĩagĩkare atarĩ mũhiku, kana akorwo ti ũguo, acokerere mũthuuriwe. Ningĩ mũthuuri ndakanaingate mũtumia wake.

¹² Nĩ ūndũ wa acio angĩ nguuga ũũ, no nĩ nĩ ndĩroiga, ti Mwathani: Angĩkorwo mūrũ wa Ithe witũ arĩ na mūtumia ūtetikĩtie, na mūtumia ūcio etikĩre matũũranie-rĩ, nĩatige kũmũingata. ¹³ Nake mūtumia angĩkorwo arĩ na mũthuuri ūtetikĩtie, na mũthuuri ūcio etikĩre matũũranie-rĩ, nĩatige kũmũingata. ¹⁴ Nĩgũkorwo mũthuuri ūrĩa ūtetikĩtie nĩatheretio nĩ ūndũ wa mūtumia wake, nake mūtumia ūrĩa ūtarĩ mwĩtikia nĩatheretio nĩ ūndũ wa mũthuuri wake mwĩtikia. Kũngĩaga gũtuĩka ũguo-rĩ, ciana cianyu no ituĩke ti theru, no ūrĩa kũrĩ rĩu nĩ atĩ nĩ theru.

¹⁵ No rĩrĩ, mũndũ ūcio ūtetikĩtie angĩthĩ-rĩ, nĩarekwo athĩ. Nĩgũkorwo mũndũ mūrũme, kana mũndũ-wa-nja ūrĩa wĩtikĩtie ti muohe nĩ ūhoro ta ūcio; Ngai atwĩtite tũtũuranagie na thayũ. ¹⁶ Wee mūtumia-rĩ, ũũ atĩa kana nĩwe ũkaahonokia mũthuuri waku? O na wee mũthuuri-rĩ, ũũ atĩa kana nĩwe ũkaahonokia mūtumia waku?

¹⁷ No rĩrĩ, mũndũ o mũndũ nĩaikare mūtũũrĩre ūrĩa Mwathani aamũgaĩre, o ūrĩa Ngai aamwĩĩre. Ūyũ nĩguo watho ūrĩa ngwatha makanitha mothe. ¹⁸ Mũndũ angĩkorwo eetirwo arĩ mūruu-rĩ, nĩatige gũikara ta atarĩ mūruu. Mũndũ ūrĩa ūtaarĩ mūruu rĩrĩa eetirwo nĩatige kũrua. ¹⁹ Kũrua gũtirĩ bata; o na kwaga kũrua gũtirĩ bata. Ūndũ ūrĩa ūrĩ bata nĩ kũmenyerera maathani ma Ngai. ²⁰ O mũndũ nĩaikarage o ūrĩa aatarĩ rĩrĩa Ngai aamwĩire. ²¹ Wee warĩ ngombo rĩrĩa wetirwo? Ūndũ ūcio ndũgagũtange, no korwo wahota kuona njĩra ya kuuma ũkombo-inĩ-rĩ, gerera yo. ²² Nĩgũkorwo mũndũ ūrĩa warĩ ngombo rĩrĩa Mwathani aamwĩire-rĩ, ūcio nĩ mũndũ wa Mwathani ūtarĩ ngombo; ningĩ no taguo, ūrĩa warĩ mũndũ muohore rĩrĩa Mwathani aamwĩire-rĩ, ūcio nĩ ngombo ya Kristũ. ²³ Inyuĩ mwagũrirwo goro; mūtigatuĩke ngombo cia andũ. ²⁴ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, o ūndũ ūrĩa mũndũ eehokeirwo nĩ Ngai-rĩ, nĩaikarage o ũguo ūndũ ūcio Ngai aamwĩĩre.

²⁵ Rĩu-rĩ, ūhoro wĩgĩ airĩtu nĩ ūyũ: Ndirĩ na watho uumĩte kũrĩ Mwathani, no nĩngũheana itua rĩakwa ta mũndũ mwĩhokeku nĩ ūndũ wa kũiguĩrwo tha nĩ Mwathani. ²⁶ Nĩ ūndũ wa mathĩna ma mahinda maya-rĩ, nguona arĩ wega mũikarage o ūrĩa mũndũ atarĩ. ²⁷ Wee nĩũhikanĩtie? Ndũkaingate mūtumia waku. Wee nawe hihi ndũhikanĩtie? Tiga kũhikania. ²⁸ No ũngĩhikania-rĩ, wee ndwĩhĩtie; o na mũirĩtu angĩhika-rĩ, o nake ndehĩtie. No andũ arĩa marahika kana makahikania-rĩ, nĩmarĩonaga mathĩna maingĩ mūtũũrĩre-inĩ ūyũ, na nĩmo ndĩrenda kũmũrigĩrĩa.

²⁹ Ūndũ ūrĩa ndĩrenda kuuga, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩ atĩ ihinda nĩ inini. Kuuma rĩu andũ arĩa marĩ na atumia nĩ kwagĩrĩre maikarage ta matarĩ nao; ³⁰ arĩa maracakaya nĩmaikarage ta mataracakaya; nao arĩa makenete nĩmaikarage ta matakenete; o na arĩa mekũgũra indo, nĩmaikarage ta matarĩ kĩndũ marĩ. ³¹ nao arĩa mahũthagĩra indo cia thĩ ĩno, nĩmaikarage ta matohanĩtio nacio. Nĩgũkorwo ūrĩa thĩ ĩno ĩhaana rĩu-rĩ, nĩgũthira ĩrathira.

³² Nĩ ingĩenda inyuĩ mũikarage mũtegwĩtanga. Mũndũ ūrĩa ūtahikanĩtie etangaga na maũndũ ma Mwathani, na eciiragia o ūrĩa angĩkenia Mwathani. ³³ No mũndũ ūrĩa ūhikanĩtie etangaga na maũndũ ma gũkũ thĩ, na eciiragia o ūrĩa angĩkenia mūtumia wake, ³⁴ naguo wendi wa ngoro yake nĩmũgayũkanu. Mũndũ-wa-nja ūtarĩ mũhiku kana mũirĩtu etangaga na maũndũ ma Mwathani: Muoroto wake nĩ kwĩheana harĩ Mwathani mwĩrĩ na roho. No mūtumia mũhiku etangaga na maũndũ ma thĩ ĩno, na eciiragia o ūrĩa angĩkenia mũthuuriwe. ³⁵ Ndĩramwarĩria maũndũ maya nĩgeetha mũgunĩke, ti atĩ nĩguo ndĩmũrigĩrĩre, no nĩgeetha mũikarage na mĩthĩire ĩrĩa yagĩrĩre, mwĩheanĩte biũ harĩ Mwathani mũtekũguucĩrĩrio nĩ maũndũ mangĩ.

³⁶ Mũndũ o wotho angĩona atĩ nĩarahĩtĩria mũirĩtu ūrĩa orĩtie, nake mũirĩtu ūcio akorwo matukũ make ma ūirĩtu wake nĩmarahĩtũka-rĩ, mũndũ ūcio angĩigua nĩagĩrĩrwo nĩ kũhikania-rĩ, nĩeke o ũguo ekwenda. Ti kwĩhia ekwĩhia. Nĩmagĩrĩrwo mahikanie. ³⁷ No rĩrĩ, ūrĩa ūtuĩte na ngoro yake atekũringĩrĩrio, no nĩwe mwene wĩyendeire, na agatua itua atĩ ndekũhikia mũirĩtu ūcio-rĩ, mũndũ ūcio o nake nĩekĩte ūrĩa kwagĩrĩre. ³⁸ Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, mũndũ ūrĩa ūhikagia mũirĩtu ūrĩa orĩtie nĩekaga ūrĩa kwagĩrĩre, no ūrĩa ũngĩaga kũmũhikia nĩekaga wega makĩria.

³⁹ Mūtumia nĩohanĩtio na mũthuuriwe rĩrĩa rĩothe mũthuuriwe arĩ muoyo. No mũthuuriwe angĩkua, nĩmuohore na no ahikĩre mũndũ o ūrĩa angĩenda, no mũndũ ūcio no nginya akorwo nĩetĩkĩtie Mwathani. ⁴⁰ No itua rĩakwa nĩ atĩrĩ, mūtumia ūcio angĩaga kũhika rĩngĩ, no akorwo arĩ na gĩkeno makĩria. Na ngwĩciiria atĩ nĩ o na nĩ ndĩ na Roho wa Ngai.

8

Irio Irutĩirwo Mĩhianano

¹ Na rĩrĩ, ũhoro wa irio iria ikoragwo irutĩirwo mĩhianano-rĩ, nĩtũũ atĩ ithuothe tũrĩ na ũmenyo ũhoro-inĩ ũcio. Ũmenyo nĩtũmaga mũndũ etũũgĩrie, no wendo nĩ gwaka wakaga. ² Mũndũ ũrĩa wĩciiragia atĩ nĩoĩ ũndũ-rĩ, ndooĩ ũndũ ũcio wega ta ũrĩa aagĩrĩrwo nĩ kũũmenya. ³ No mũndũ ũrĩa wendete Ngai, ũcio nĩwe ũũio nĩ Ngai.

⁴ Nĩ ũndũ ũcio, ha ũhoro ũkoniĩ kũrĩa irio iria irutĩirwo mĩhianano-rĩ, nĩtũũ atĩ gũkũ thĩ mũhianano nĩ kĩndũ gĩa tũhũ, na atĩ gũtirĩ Ngai ũngĩ tiga o ũrĩa ũmwe. ⁵ Tondũ o na kũngĩkorwo nĩ kũrĩ indo ciĩtagwo ngai, irĩ kũũrĩa igũrũ kana irĩ gũkũ thĩ-rĩ, amu ti-itherũ nĩ kũrĩ na “ngai” nyingĩ na “aathani” aingĩ, ⁶ no harĩ ithuĩ-rĩ, Ngai no ũmwe, na nĩwe Ithe witũ, na indo ciothe cioimire kũrĩ we na tũtũũraga muoyo nĩ ũndũ wake; na kũrĩ na Mwathani o ũmwe, nake nĩwe Jesũ Kristũ, o we ũrĩa indo ciothe ciagĩire nĩ ũndũ wake, na nowe ũtũtũũragia muoyo.

⁷ No ti andũ othe mooĩ ũguo. Andũ amwe nĩ ũndũ wa ũrĩa matũũrĩte mamenyerete mĩhianano, o na hĩndĩ irĩa mekũrĩa irio ta icio meciiragia atĩ nĩrutĩirwo mũhianano, na tondũ thamiri ciao itirĩ hinya-rĩ, makanyiitwo nĩ thaahu. ⁸ No irio iria tũrĩaga itingĩtũma tũkuhĩrĩre Ngai; tũtingĩthũkio nĩ kwaga gũcirĩa, na tũtingĩagĩrio nĩgũcirĩa.

⁹ O na kũrĩ ũguo-rĩ, menyererai atĩ wĩyathi ũcio wanyu ndũgatuĩke mũhĩnga kũrĩ arĩa matarĩ na hinya. ¹⁰ Nĩgũkorwo mũndũ o wothe ũrĩ na thamiri itarĩ na hinya, angĩmuona inyuĩ mũrĩ na ũmenyo ũyũ mũkĩrĩra irio thĩinĩ wa hekarũ ya mũhianano-rĩ, githĩ ndangĩũmĩrĩria arĩe kĩrĩa kĩrutĩirwo mĩhianano? ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ ũcio thamiri yake itarĩ na hinya, o ũcio Kristũ aakũrĩre-rĩ, agathũkio nĩ ũmenyo wanyu. ¹² Hĩndĩ irĩa mwehĩria ariũ na aarĩ a Ithe witũ na njĩra iyo, na mũgatĩhia thamiri ciao icio itarĩ hinya-rĩ, nĩ Kristũ mwehĩria. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio, angĩkorwo kĩrĩa ndĩrarĩa no gĩtũme mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ agwe mehĩa-inĩ-rĩ, ndikĩagĩrĩrwo nĩ kũrĩa nyama rĩngĩ, nĩguo ndigatũme agwe.

9

Maũndũ marĩa Maagĩrĩre Mũtũmwo

¹ Githĩ nĩ ndirĩ na wĩyathi? Githĩ nĩ ndirĩ mũtũmwo? Githĩ nĩ ndionire Jesũ Mwathani witũ? Anga inyuĩ mũtirĩ maciaro ma wĩra wakwa thĩinĩ wa Mwathani? ² O na angĩkorwo andũ arĩa angĩ mationaga ta ndĩ mũtũmwo-rĩ, ti-itherũ nĩ harĩ inyuĩ ndĩ mũtũmwo! Nĩgũkorwo nĩ inyuĩ kĩmenyithia kĩa ũtũmwo wakwa thĩinĩ wa Mwathani.

³ Gwĩtetera gwakwa harĩ arĩa manjiirithagia nĩ gũkũ: ⁴ Githĩ ithuĩ tũtirĩ na kĩhooito gĩa kũrĩa na kũnyua? ⁵ Githĩ ithuĩ tũtirĩ na kĩhooito kĩa mũndũ gũtwarana rũgendo-inĩ na mũtumia wake mwĩtikia, o ta ũrĩa atũmwo arĩa angĩ, na ariũ a nyina na Mwathani, o na Kefa mekaga? ⁶ Kana no nĩ tũrĩ na Baranaba arĩ o nginya tũrutage wĩra nĩguo tuone ũteithio witũ?

⁷ Nũũ ũtungataga ta mũthigari na akeerĩha na indo ciake we mwene? Nĩ mũndũ ũrĩkũ ũhaandaga mũgũnda wa mũthabibũ na ndarĩe thabibũ cia mũgũnda ũcio? Ningĩ-rĩ, nĩ kũrĩ mũndũ ũrĩithagia rũũru na ndanyue iria rĩa rũũru rũu? ⁸ Ndĩraaria ũhoro ũyũ ndĩ na meciiria ma ũ-mũndũ tu? Githĩ Watho o nague nduugĩte o ũguo? ⁹ Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo watho-inĩ wa Musa atĩrĩ, “Ndũkanohe ndegwa kanua hĩndĩ irĩa ikũranga ngano ikĩmĩhũũra.” Ngai akiuga ũguo-rĩ, nĩ ndegwa aracaarĩ? ¹⁰ Ti-itherũ oigaga ũguo nĩ ũndũ witũ, githĩ tiguu? Īĩ-ni, ũndũ ũyũ waandikirũo nĩ ũndũ witũ, tondũ rĩrĩa mũrĩmi ekũrĩma, nake mũhũũri ngano amĩhũũrage-rĩ, nĩ kwagĩrĩre mekage ũguo marĩ na kĩrĩgĩrĩro atĩ nĩmakagayana magetha. ¹¹ Tũngĩkorwo ithuĩ nĩtũhaandĩte mbeũ ya kĩiroho thĩinĩ wanyu-rĩ, kaĩ akĩrĩ ũndũ mũnene ithuĩ tũngĩgetha indo cia gũtũũria mwĩrĩ kuuma kũrĩ inyuĩ? ¹² Angĩkorwo andũ angĩ marĩ na kĩhooito gĩa gũteithio nĩ inyuĩ-rĩ, ithuĩ githĩ tũtikĩagĩrĩrwo nĩgũteithio makĩria?

No ithuĩ tũtiahũthĩrĩre kĩhooito kũu. Handũ ha ũguo-rĩ, nĩ gũkirĩrĩria tũkiragĩrĩria ũndũ o wothe nĩguo tũtikae kũhĩngĩca Ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Kristũ. ¹³ Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ andũ arĩa marutaga wĩra thĩinĩ wa hekarũ marutaga irio ciao kuuma kũu hekarũ, nao arĩa matungataga kĩgongona-inĩ

magayanaga kīrīa kīrutitwo kīgongona-ini? ¹⁴ O ta ũguo-rī, Mwathani nīathanīte atī arīa mahunjagia Ūhoro-ūrīa-Mwega nīmagīrīrwo kuonaga gīa kūmatūūrīa kuuma kūrī Ūhoro-ūrīa-Mwega.

¹⁵ No nī ndirī ndaahūthīra kīhoto o na kīmwe gīa cio. Ningī ndiraandīka ūhoro ũyū ndī na kīrīgīrīro atī nīmūkūnjīka maūndū ta macio. Nī kaba ngue gūkīra mūndū o naū agirie ndīrahīre ūndū ūcio. ¹⁶ No rīrī, ndingīhota kwīraha rīrīa ngūhunjia Ūhoro-ūrīa-Mwega, nīgūkorwo nīhatagīrīrio mūno ndīūhunjie. Na nī ingīaga kūhunjia Ūhoro-ūrīa-Mwega kaī ndagīa na haaro-ī! ¹⁷ Ingīhunjia nī ūndū wa kwīyendera-rī, ndaheo mūcaara; no angīkorwo ti na ūndū wa kwīyendera-rī, nī no kūhingia ndīrahingia ūndū ūrīa ndīhokeirwo. ¹⁸ Hakīrī ũguo-rī, mūcaara wakwa ūkīrī kī? Nī atīrī: Atī harī ūhoro wa kūhunjia Ūhoro-ūrīa-Mwega-rī, hunjagie tūhū itekūrīhwo, na nī ūndū ūcio njage gwītagia kīhoto gīakwa rīrīa ngūhunjia Ūhoro-ūrīa-Mwega.

¹⁹ O na gūtūika ndī muohore na ndirī ngombo ya mūndū-rī, nī ndītūaga ngombo ya o mūndū wothē, nīguo nguucīrīrie andū aingī o ta ūrīa kwahoteka. ²⁰ Kūrī Ayahudi ndaatuīkire ta Mūyahudi nīguo nguucagīrīrie Ayahudi. Na kūrī arīa marī rungu rwa watho-rī, ndaatuīkire ta mūndū ūrī rungu rwa watho, o na gūtūika nī mwene ndirī rungu rwa watho, nīguo nguucagīrīrie arīa marī rungu rwa watho. ²¹ Kūrī arīa matarī watho-inī-rī, ndaatuīkire ta mūndū ūtarī watho-inī ūcio, o na gūtūika ndirī muohore kuuma kūrī watho wa Ngai, no ndī watho-inī wa Kristū, nīguo nguucagīrīrie arīa matarī watho-inī ūcio. ²² Kūrī arīa matarī hinya-rī, ndaatuīkire ta itarī hinya nīguo nguucagīrīrie arīa matarī hinya. Nduīkīte maūndū mothe kūrī andū othe nīgeetha kūngīhoteka na njīra ciothe ngerie kūhonokia amwe ao. ²³ Njīkaga maūndū maya mothe nī ūndū wa Ūhoro-ūrīa-Mwega, nīgeetha ngaagaīrwo irathimo ciaguo.

²⁴ Kaī inyūi mūtooī atī andū arīa mahītahītanaga ihenya-inī mahanyūkaga othe, no rīrī, no ūmwe wao ūheagwo kīheo? Kīhanyūkei na njīra īrīa īngītūma mūkaaheo kīheo.* ²⁵ Mūndū o wothē ūrīa ūhītahītanaga thīinī wa mathako-rī, ehataga na akemenyeria maūndū-inī mothe hatarī itherū. Mekaga ũguo nīguo maheo thūmbī itarī ya gūtūūra; no ithuī twīkaga ũguo nīguo tūkaaheo thūmbī ya gūtūūra nginya tene. ²⁶ Nī ūndū ūcio-rī, nī ndihanyūkaga ta mūndū ūtooī gītūmi gīa kūhanyūka; na ndirūaga ta mūndū ūgūikia ngundi ciake o ũguo tūhū. ²⁷ Aca, nī mwīrī wakwa hūūrāga ngaūtua ngombo yakwa, nīgeetha ndaarīkia kūhunjīria andū arīa angī-rī, nī mwene ndikanatuīke wa kūregwo nyimwo kīheo.

10

Ūrutani kuuma Mūtūūrīre wa Isiraeli

¹ Na rīrī, arīu na aarī a lthe witū, ndikwenda mūkorwo mūtooī ūndū ũyū, atī maithe maitū ma tene othe maatongoragio nī itu, na atī othe nīmaringire iria. ² Othe nīmabatithirio matuīke andū a Musa marī rungu rwa itu rīu, o na marī iria-inī rīu. ³ Na othe maarīaga irio o imwe cia kīroho, ⁴ na maanyuuga maaī o mamwe ma kīroho; nīgūkorwo maanyuire kuuma rwaro-inī rwa ihiga rwa kīroho rūrīa rwatwaranaga nao, naruo rwaro rūu rwarī Kristū. ⁵ O na kūrī ũguo-rī, aingī ao matiigana gūkenia Ngai; nacio ciimba ciao ikīhurunjwo werū-inī.

⁶ Na rīrī, maūndū macio meekīkire marī ta cionereria, nīgeetha ngoro ciitū itikerirīrie gwīka maūndū mooru ta macio meekire. ⁷ Mūtīgatuīke ahooi mīhianano, ta ūrīa amwe ao maatariī; o ta ūrīa kwandīkitwo atīrī: “Andū acio magīikara thī kūrīa na kūnyua, magīcooka magīūkīra kūina na gwīkenia.” ⁸ Ningī tūtīkahūre ūmaraya, ta ūrīa amwe ao meekire, nao magīkua andū ngiri mīrongo tīrī na ithatū mūthenya ūmwe. ⁹ O na ningī tūtikanagerie Mwathani, ta ūrīa amwe ao meekire, nao makīniinwo nī nyoka. ¹⁰ Na mūtīkae gūteta, ta ūrīa amwe ao meekire, nao makīūrāgwo nī mūraika ūrīa mūniinani.

¹¹ Maūndū macio meekīkire kūrī o marī cionereria, na makīandīkwo marī ma gūtūkaania, ithuī tūkinyīrīrwo nī kūhingio kwa mahinda. ¹² Nī ūndū ūcio, ūngīra nīūrūgamīte wega-rī, menyerera ndūkae kūgūa! ¹³ Mūtīrī mwagerio na magerio mangī tiga o marīa makoraga andū. Nake Ngai nīmwīhokeku; ndangītīkīra mūgerio na magerio marīa mūtangīhota gwītiiria. No rīrīa mūkūgerio-rī, nīarīmuonagīrīria njīra ya kūūrīa nīguo mūhotage gwītiiria magerio macio.

* 9:24 Andū a Korinitho nīmamenyerete mahenya mathako-inī marīa moikaine ta Isimithiani. Mūhootani aaheagwo ihūa rīa gīthiūrīrī.

Maruga ma Mīhianano, na Gĩathĩ kĩa Mwathani

¹⁴ Nĩ ūndũ ūcio, arata akwa endwa, ūragĩrai ūhoru wa kūhooya mīhianano. ¹⁵ Ndĩraarĩria andũ oogĩ; mwĩkũũranĩrei ūrĩa ndĩroiga. ¹⁶ Gĩkombe gĩa gũcookia ngaatho kĩrĩa tũcookagia ngaatho nĩ ūndũ wakĩo-rĩ, githĩ ti kũgwatanĩra thakame ya Kristũ? Na githĩ mũgate ūrĩa twenyũraga ti kũgwatanĩra mwĩrĩ wa Kristũ? ¹⁷ Na tondũ mũgate ūcio nĩ ūmwe-rĩ, ithuĩ, o na tũrĩ aingĩ, tũrĩ o mwĩrĩ ūmwe, nĩgũkorwo ithuĩ othe tũrĩaga mũgate o ūcio ūmwe.

¹⁸ Ta mwĩcũraniei ūhoru wa andũ a Isiraeli: Arĩa marĩaga irio cia igongona-rĩ, githĩ matig-watanagĩra kīgongona kũu? ¹⁹ Ndĩrenda kuuga atĩa? Atĩ kĩrĩa kĩrutĩrwo mũhianano nĩ kĩndũ kũrĩ, kana atĩ mũhianano guo mwene nĩ kĩndũ kũrĩ? ²⁰ Aca! Ūrĩa ndĩroiga nĩ atĩ magongona ma andũ arĩa matarĩ na ūngai marutagĩrwo ndaimono, na ti Ngai, na ndikwenda mũgĩe ngwatanĩro na ndaimono. ²¹ Mũtingĩhota kũnyuĩra gĩkombe kĩa Mwathani, na mũnyuĩre gĩkombe kĩa ndaimono o nakĩo; mũtingĩhota kũgwatanĩra metha-inĩ ya Mwathani, na mũgwatanĩre metha-inĩ ya ndaimono. ²² Kaĩ tũrageria kwarahũra ūiru wa Mwathani? Kaĩ tũrĩ na hinya kũmũkĩra?

Wĩyathi wa Mũndũ ūrĩa Wĩtĩkĩtie

²³ “Nĩ ndirigĩrĩrio gwĩka ūndũ,” no ti ūndũ o wotho ūrĩ na kīguni. “Nĩ ndirigĩrĩrio gwĩka ūndũ,” no ti ūndũ o wotho ūrĩ na uumithio. ²⁴ Gũtirĩ mũndũ wagĩrĩrwo nĩgũcaragia maũndũ ma kwĩguna we mwene, no nĩacaragie maũndũ ma kũguna andũ arĩa angĩ.

²⁵ Rĩĩagai kĩrĩa gĩothe kĩendagio thoko-inĩ ya nyama mũtekwĩyũria ciũria nĩ ūndũ wa mwĩcuuko wa thamiri, ²⁶ nĩgũkorwo, “Thĩ nĩ ya Mwathani, na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩinĩ wayo.”

²⁷ Mũndũ ūtarĩ mwĩtikia angĩmwĩta mũkarĩe irio gwake, na inyuĩ mũkorwo nĩ mũkwenda gũthĩrĩ-rĩ, rĩa irio ciothe iria mũngĩheo mũtekwĩyũria ciũria cia mwĩcuuko wa thamiri. ²⁸ No mũndũ angĩmwĩra atĩrĩ, “Irio ici irutĩtwo irĩ igongona,” mũtigacĩrĩe, nĩ ūndũ wa mũndũ ūcio wamwĩra ūguo, o na nĩ ūndũ wa mwĩcuuko wa thamiri; ²⁹ ngiuga ūguo ti thamiri yaku ndagweta, no nĩ thamiri ya mũndũ ūcio ūngĩ. Nĩ ūndũ-rĩ, wĩyathi wakwa ūgũciirithio nĩkĩ nĩ ūndũ wa thamiri ya mũndũ ūngĩ? ³⁰ Ingĩrianĩra irio na andũ angĩ ndĩ na ngaatho-rĩ, nĩ kĩ gĩgũtũma njambio nĩ ūndũ wa kĩndũ kũu njokeirie Ngai ngaatho nĩ ūndũ wakĩo?

³¹ Nĩ ūndũ ūcio, rĩrĩa mũkũrĩa kana rĩrĩa mũkũnyua, o na kana mũgĩka ūndũ o wotho-rĩ, wĩkagei nĩ ūndũ wa kwenda kũgoocithia Ngai. ³² Tigai gwĩka ūndũ ūngĩhĩngithia mũndũ, arĩ Mũyahudi, kana arĩ Mũyunani, o na kana ūhĩngithie kanĩtha wa Ngai, ³³ o ta ūrĩa nĩ ngeragia gũkenia andũ othe na njĩra o yotho. Nĩgũkorwo ndicaragia ūndũ wa kwĩguna nĩ mwene, no njaragia ūrĩa ingĩguna andũ aingĩ, nĩguo mahonoke.

11

¹ Mwĩgerekaniei na nĩ, ta ūrĩa ndĩgerekanagia na Kristũ.

Ūndũ ūrĩa Wagĩrĩre Hĩndĩ ya Mahooya

² Nĩngũmũgaathĩrĩria nĩ ūndũ wa kũndirikana maũndũ-inĩ mothe, na nĩ ūndũ wa gũtũũra mũrũmĩtie morutani macio, o ta ūrĩa ndaamũrutire.

³ Rĩu-rĩ, nĩngwenda mũmenye atĩ mũtwe wa mũndũ mũrũme o wotho nĩ Kristũ, na mũtwe wa mũndũ-wa-nja nĩ mũndũ mũrũme, na mũtwe wa Kristũ nĩ Ngai. ⁴ Mũndũ mũrũme o wotho ūrĩa ūhooyaga kana akaratha ehumbĩrĩte mũtwe-rĩ, nĩ mũtwe wake aconorithagia. ⁵ Nake mũndũ-wa-nja o wotho ūrĩa ūhooyaga kana akaratha atahumbĩrĩte mũtwe wake-rĩ, nĩ mũtwe wake aconorithagia, tondũ ūguo no ūndũ ūmwe na kwenjwo. ⁶ Angĩkorwo mũndũ-wa-nja ndekũhumbĩra mũtwe wake-rĩ, nĩakĩenje njuĩrĩ yake; na angĩkorwo kũrengarenga njuĩrĩ kana kwenjwo nĩ ūndũ wa gũconora mũndũ-wa-nja-rĩ, nĩakĩhumbĩre mũtwe. ⁷ Mũndũ mũrũme ndaagĩrĩrwo nĩkũhumbĩra mũtwe wake, kuona atĩ nĩwe mũhianĩre wa Ngai, na nĩ riiri wa Ngai; no mũndũ-wa-nja nĩwe riiri wa mũndũ mũrũme. ⁸ Nĩgũkorwo mũndũ mũrũme ndoimire harĩ mũndũ-wa-nja, no nĩ mũndũ-wa-nja woimire

* 10:16 Gĩkombe gĩa gũcookia ngaatho kĩarĩ kimwe gĩa ikombe iria Ayahudi maanyuuga hĩndĩ ya Bathaka.

harĩ mündũ mūrũme. ⁹ Mündũ mūrũme-rĩ, tiwe wombirwo nĩ ũndũ wa mündũ-wa-nja, no nĩ mündũ-wa-nja wombirwo nĩ ũndũ wa mündũ mūrũme. ¹⁰ Nĩ ũndũ wa gītũmi gĩkĩ-rĩ, mündũ-wa-nja agĩrĩrwo nĩgũkorwo na rūũri mūtwe rwa kuonania atĩ nĩ wa gwathwo nĩ ũndũ wa araika.

¹¹ No ningĩ-rĩ, thĩinĩ wa Mwathani, mündũ-wa-nja ndeiganĩtie mündũ mūrũme atarĩ ho, nake mündũ-mūrũme ndeiganĩtie mündũ-wa-nja atarĩ ho. ¹² O ta ũrĩa mündũ-wa-nja oimire harĩ mündũ mūrũme-rĩ, no taguo mündũ-mūrũme aciaragwo nĩ mündũ-wa-nja. No rĩrĩ, indo ciothe ciumaga kūrĩ Ngai. ¹³ Ta tuai arĩ inyuĩ: Nĩ kwagĩrĩre mündũ-wa-nja kũhooya Ngai atehumbĩrĩte mūtwe? ¹⁴ Kaĩ maũndũ ma ndũire matamũrutaga atĩ mündũ-mūrũme gũkorwo arĩ na njuĩrĩ ndaaya nĩ ũndũ wa kũmũconorithia, ¹⁵ no mündũ-wa-nja gũkorwo na njuĩrĩ ndaaya, ũcio nĩ riiri wake? Nĩgũkorwo aheetwo njuĩrĩ ndaaya arĩ kĩndũ gĩa kũmũhumbĩra. ¹⁶ Angĩkorwo kūrĩ na mündũ ũrĩ na ngarari na ũhoru ũyũ-rĩ, nĩamenye atĩ ithuĩ tũtirĩ mūtugo ũngĩ, o na makanitha ma Ngai matirĩ mūtugo ũngĩ.

Irio cia Mwathani

¹⁷ Ũhoru-inĩ ũrĩa ngũmũtaarĩria rĩu-rĩ, ndirĩ na ũndũ wa kũmũgaathĩra, nĩgũkorwo kũngana kwanyu ti gwa kũmũguna no nĩ gwa kũmũthũkia. ¹⁸ ũndũ wa mbere, njiguaga atĩ rĩrĩa muongana ta kanitha, nĩkũgĩaga na nyamũkano gatagatĩ kanyu, na ũhoru ũcio ndingĩaga gwĩtikia ũmwe wago. ¹⁹ Hatarĩ nganja gũtingĩaga kũgĩa na ngarari gatagatĩ-inĩ kanyu cia kuonania arĩa anyu metĩkĩrĩkĩte nĩ Ngai. ²⁰ Rĩrĩa muongana hamwe, ti Irio cia Mwathani mūrĩaga, ²¹ nĩgũkorwo rĩrĩa mũkũrĩa, o mündũ athiia na mbere kũrĩa ategweterera ũrĩa ũngĩ. ũmwe aikaraga ahũtĩ, nake ũrĩa ũngĩ agaikara arĩtwo. ²² Kaĩ mūtari mĩcĩ mũngĩrĩra na mũnyũire kuo? Kana nĩ kanitha wa Ngai mũnyararĩte na mũkenda gũconoraga arĩa matarĩ kĩndũ? Ngũkĩmwĩra atĩa? No ndĩkĩmũgaathĩrĩrie nĩ ũndũ wa ũhoru ũcio? Aca, ndingĩmũgaathĩrĩria!

²³ Nĩgũkorwo ũhoru ũrĩa ndaamũkĩrĩre kuuma kūrĩ Mwathani noguo ndaamũkinyĩrie: Mwathani Jesũ, ũtukũ ũrĩa aakunyanĩrwo, nĩooire mũgate, ²⁴ na aarĩkia gũcookia ngaatho,* akĩwenyũranga, akiuga atĩrĩ, “Ŭyũ nĩ mwĩrĩ wakwa, ũrĩa ũheanĩtwo nĩ ũndũ wanyu; ikagai ũũ nĩguo mũndirikanage.” ²⁵ Ningĩ o ũndũ ũmwe, thuutha wa kũrĩa irio, akĩoya gĩkombe, akiuga atĩrĩ, “Gĩkombe gĩkĩ nĩ kĩrĩkanĩro kĩrĩa kĩerũ thĩinĩ wa thakame yakwa; ikagai ũũ, rĩrĩa rĩothe mũrĩkĩnyuuagĩra, nĩguo mũndirikanage.” ²⁶ Nĩgũkorwo rĩrĩa rĩothe mũkũrĩa mũgate ũyũ na mũkanyũira gĩkombe gĩkĩ-rĩ, nĩkuumbũra mũkuumbũra gũkua kwa Mwathani o nginya hĩndĩ irĩa agooka.

²⁷ Nĩ ũndũ ũcio, mündũ o wotho ũkũrĩa mũgate ũcio kana akanyũira gĩkombe kũ kĩa Mwathani ũrĩa gũtaagĩrĩre-rĩ, nĩ kwĩhia ehĩrie mwĩrĩ na thakame ya Mwathani. ²⁸ Mündũ nĩambage gwĩtuĩria mbere ya kũrĩa mũgate ũcio na kũnyũira gĩkombe kũ. ²⁹ Nĩgũkorwo mündũ ũrĩa wotho ũrĩaga na akanyua ategũkũũrana mwĩrĩ wa Mwathani, nĩ ituĩro rĩake we mwene etuagĩra. ³⁰ Kũ nĩkĩo gītũmĩte aingĩ anyu moorwo nĩ hinya, na marũare, na amwe anyu nĩmarĩkĩtie gũkua. ³¹ No tũngĩtuĩra ciira ithuĩ ene, tũtingĩtuĩka a gũciirithio. ³² Hĩndĩ irĩa tũgũtuĩrwo ciira nĩ Mwathani-rĩ, nĩkũherithio tũherithagio nĩgeetha tũtikae gũtuĩrwo ciira hamwe na thĩ.

³³ Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, rĩrĩa mũnganĩte mũrĩanĩre-rĩ, etanagĩrĩrai. ³⁴ Angĩkorwo mündũ nĩahũtĩrĩ-rĩ, agĩrĩrwo nĩ kũrĩa irio gwake mũcĩ, nĩgeetha rĩrĩa muongana gũtikagĩe ũhoru wa gũtuĩrwo ciira.

Nĩngaheana ũhoru wa maũndũ macio mangĩ rĩrĩa ngooka.

12

Iheo cia Roho Mũtheru

¹ Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ha ũhoru wa iheo cia kĩiroho-rĩ, ndikwenda mũikare mũrigĩtwo nĩguo. ² Inyuĩ nĩmũũ atĩ hĩndĩ irĩa mũteetĩkĩtie Ngai, nĩmwaguucagĩrĩrio na mũkerekerio kūrĩ mĩhianano itangĩaria. ³ Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩ, gũtirĩ mündũ waragia ahotithĩtio nĩ Roho wa Ngai ũngiuga atĩrĩ, “Jesũ aronyĩtwo nĩ kĩrumi,” na gũtirĩ mündũ ũngihota kuuga atĩrĩ, “Jesũ nĩ Mwathani,” atatongoretio nĩ Roho Mũtheru.

⁴ Na rĩrĩ, iheo iria iheanagwo nĩ mĩthemba mĩthemba, no Roho ũrĩa ũciheanaga no ũmwe. ⁵ O na njĩra cia gũtungata nĩ mĩthemba mĩthemba, no Mwathani ũrĩa ũtungatagwo no ũmwe. ⁶ Ningĩ kūrĩ

* 11:24 Warĩ mūtugo wa Ayahudi gũcookia ngaatho mbere ya kũrĩa irio.

mĩrutĩre ya wĩra mĩthemba mĩthemba, no Ngai no ũmwe ũrĩa ũhotithagia maũndũ mothe gwĩkĩka thĩĩnĩ wa andũ othe.

⁷ Na rĩrĩ, o mũndũ nĩaheagwo ũndũ wa kuonania atĩ arĩ na Roho, naguo ũndũ ũcio nĩ wa kũguna andũ othe. ⁸ Roho ũcio nĩwe ũheaga mũndũ ũmwe ndũmĩrĩri ya ũũgĩ, na ũngĩ akaheo ũmenyo nĩ Roho o ro ũcio, ⁹ nake ũngĩ akaheo wĩtikio nĩ Roho o ro ũcio, na ũngĩ akaheo iheo cia kũhonania nĩ Roho o ro ũcio, ¹⁰ nake ũngĩ akaheo hinya wa kũringa ciama, na ũngĩ akaheo ũrathi, na ũngĩ akaheo gũkũũrana maroho, na ũngĩ akaheo kwaria na thiomi mĩthemba mĩthemba, ningĩ ũngĩ akaheo ũhoti wa gũtaũra thiomi icio. ¹¹ Maũndũ macio mothe nĩ wĩra wa Roho o ro ũcio ũmwe, nake agayagĩra o mũndũ o ũrĩa ekwenda.

Mwĩrĩ Ũmwe ũrĩ Cĩga Nyingĩ

¹² Mwĩrĩ wa mũndũ nĩ ũmwe, o na gwatiũka ũrĩ cĩga nyingĩ; ningĩ o na gwatiũka cĩga ciaguo ciothe nĩ nyingĩ-rĩ, ciothe no mwĩrĩ o ũmwe. Ũguo noguo Kristũ atarĩ. ¹³ Nĩgũkorwo ithuothe twabatithirio na Roho ũmwe tũgĩtuũka a mwĩrĩ ũmwe, o na tũrĩ Ayahudi kana tũrĩ Ayunani, tũrĩ ngombo o na kana tũtarĩ ngombo, na ithuothe tũkĩnyuithio Roho o ro ũcio ũmwe.

¹⁴ Na rĩrĩ, mwĩrĩ ndũkoragwo na kĩga kĩmwe, no nĩ wa cĩga nyingĩ. ¹⁵ Kũgũrũ kũngiuga atĩ, “Tondũ ti nĩ guoko-rĩ, ndirĩ wa mwĩrĩ ũyũ,” ũndũ ũcio ndũngĩtũma gũtĩge gũtuũka kĩga kĩa mwĩrĩ ũcio. ¹⁶ Nakuo gũtũ kũngiuga atĩ, “Tondũ ti nĩ riitho-rĩ, ndirĩ wa mwĩrĩ ũcio,” nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũ gũtingĩtiga gũtuũka kĩga kĩa mwĩrĩ ũcio. ¹⁷ Mwĩrĩ wotho ũngĩkorwo no riitho-rĩ, kũigua tũngĩguaga na kĩ? Mwĩrĩ wotho ũngĩkorwo no gũtũ-rĩ, kũnungĩra tũngĩnungagĩra na kĩ? ¹⁸ No ũrĩa kũrĩ, nĩ atĩ Ngai nĩ eekĩrire cĩga ciothe thĩĩnĩ wa mwĩrĩ, agĩciĩkĩra o ta ũrĩa eendaga ciikare. ¹⁹ Cĩga ciothe ingĩtuũka nĩ kĩga kĩmwe-rĩ, mwĩrĩ naguo ũngĩkorwo ha? ²⁰ ũrĩa kũrĩ nĩ atĩ cĩga nĩ nyingĩ, no mwĩrĩ nĩ ũmwe.

²¹ Riitho rĩtingĩhota kwĩra guoko atĩrĩ, “Nĩ ndirĩ na bata nawe!” Naguo mũtwe wĩre magũrũ atĩrĩ, “Nĩ ndirĩ na bata na inyuĩ!” ²² Handũ ha ũguo-rĩ, cĩga cia mwĩrĩ iria cionekaga itarĩ hinya, nĩcio irĩ bata makĩria, ²³ nacio cĩga iria tuonaga ta itarĩ cia gũtĩio mũno-rĩ, nĩcio tũheaga gĩtĩio kĩa mwanya. Nacio cĩga iria tuonaga ta itagĩrĩre kuoneka nĩmenyagĩrĩrwo mũno, ²⁴ o rĩrĩa cĩga ciitũ iria itarĩ cia kũhithwo itabataragio nĩkũmenyererwo mũno. No Ngai nĩanyitithanĩtie cĩga cia mwĩrĩ na agatĩithia makĩria cĩga iria ciagĩte gĩtĩio, ²⁵ nĩgeetha gũtikae kũgĩa na nyamũkano thĩĩnĩ wa mwĩrĩ, no nĩgeetha cĩga ciaguo imenyanagĩrĩre o kũga na kĩrĩa kĩngĩ. ²⁶ Kĩga kĩmwe kĩngĩnyariirĩka, cĩga iria ingĩ inyariirĩkaga hamwe nakĩo; nakĩo kũga kĩmwe kĩngĩheo gĩtĩio-rĩ, o nacio cĩga iria ingĩ nĩkenaga hamwe nakĩo.

²⁷ Na rĩrĩ, inyuĩ mũrĩ mwĩrĩ wa Kristũ, na o mũndũ wanyu nĩ kũga kĩaguo. ²⁸ Nakuo thĩĩnĩ wa kanitha, Ngai nĩathuurĩte mbere andũ amwe matũke atũmwo, a keerĩ anabii, a gatatũ arutani, o na ningĩ kũgĩe na aringi a ciama, o na arĩa marĩ na iheo cia kũhonania mĩrimũ, na arĩa marĩ na ũhoti wa gũteithia arĩa angĩ, na arĩa marĩ na iheo cia ũtabarĩri, na arĩa maaragia na thiomi mĩthemba mĩthemba. ²⁹ Andũ othe nĩ atũmwo? Andũ othe nĩ anabii? Andũ othe nĩ arutani? Andũ othe nĩ aringi a ciama? ³⁰ Andũ othe nĩmaheetwo iheo cia kũhonania? Andũ othe nĩmakĩaragia na thiomi? Andũ othe nĩmagĩtaũraga thiomi? ³¹ No rĩrĩ, mwĩriragĩriei iheo iria irĩ bata mũno.

Wendani

Na rĩu nĩngũmuonia njĩra irĩa njega makĩria.

13

¹ Atĩrĩrĩ, o na ingĩaria na thiomi cia andũ o na cia arĩa, no ngorwo itarĩ na wendani-rĩ, ingĩkorwo ndĩ o ta kĩndũ kĩa rũthuku kĩrĩa kĩgambaga kĩaringwo, kana o ta thaani irĩa ihũũrithanagio ikagamba. ² Ingĩkorwo ndĩ na kĩheo gĩa kũratha ũhoru, na ngorwo no hote kũmenya maũndũ mothe ma hito na ngagĩa na ũmenyo wotho, na ingĩkorwo ndĩ na wĩtikio ũrĩa ũngĩhota gũthaamia irĩma, no ndirĩ na wendani-rĩ, ndirĩ bata o na hanini. ³ Ingĩheana indo ciakwa ciothe kũrĩ andũ arĩa athĩĩni, o na heane mwĩrĩ wakwa ũcinwo, no ngorwo ndirĩ na wendani-rĩ, ndingĩgunĩka.

⁴ Wendani nĩũkiranagĩrĩria, na wendani nĩũtuganaga. Ndũiguanagĩra ũiru, na ndwĩgaathaga, o na ndũrĩ mwĩtĩio. ⁵ Wendani ndũrĩ rũtũrĩko, na ndũcaragia ũrĩa ũngĩũgũna, o na ndũhiũhaga kũrakara, na ndũtaraga maita marĩa ũhĩtĩrio. ⁶ Ningĩ wendani ndũkenagĩra ũũru, no nĩũkenagĩra ũhoru wa ma.

⁷ Wendani nĩũgitanagĩra hĩndĩ ciothe, na ũgetĩkia maũndũ mothe, na nĩwĩrĩgagĩrĩra hĩndĩ ciothe, o na ũkomĩrĩria hĩndĩ ciothe.

⁸ Wendani ndũthiraga. No akorwo nĩ morathi, nĩmagathira; o na thiomi nĩigathira; na kũmenya maũndũ o nakuo nĩgũgathira. ⁹ Nĩgũkorwo tũmenyaga maũndũ o gĩcunjĩ, na tũrathaga maũndũ o gĩcunjĩ, ¹⁰ no hĩndĩ ĩrĩa ũndũ ũrĩa mũkinyanĩru ũgooka-rĩ, ũndũ ũrĩa ũtarĩ mũkinyanĩru nĩũgaathira. ¹¹ Hĩndĩ ĩrĩa ndaarĩ kaana-rĩ, ndaaragia o ta kaana, na ndeeciiragia o ta kaana, na ndaataranagia maũndũ o ta kaana. No hĩndĩ ĩrĩa ndaatuĩkire mũndũ mũgima-rĩ, ngĩtigana na maũndũ ma wana. ¹² Rĩu tuonaga maũndũ na mairia, ta kuona na gĩcicio; no hĩndĩ ĩyo tũkoonaga ta andũ makĩonana ũthiũ kwa ũthiũ. Rĩu njũũĩ maũndũ o gĩcunjĩ; hĩndĩ ĩyo nĩngamenya maũndũ wega, o ta ũrĩa nĩ njũũĩ wega.

¹³ Na rĩu, maũndũ maya matatũ nĩ ma gũtũũra: wĩtikio, na kĩĩrĩgĩrĩro, o na wendani. No ũrĩa mũnene wamo nĩ wendani.

14

Iheo cia Ũrathi na cia Thiomi

¹ Rũmagĩrĩrai mĩthiire ya wendani, na mwĩrĩrĩrie mũno iheo cia kĩĩroho, na makĩria mwĩrĩragĩrie kĩheo kĩa ũheani ũhoru wa Ngai. ² Nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa wotha waragia na rũthiomi-rĩ, ti andũ aaragĩria no nĩ Ngai aaragĩria. Ti-itherũ, gũtirĩ mũndũ ũtaũkagĩrwo nĩ ũrĩa aroiga; no nĩ maũndũ ma hitho aaragia na roho wake. ³ No mũndũ ũrĩa ũheanaga ũhoru wa Ngai aaragĩria andũ akamekĩra hinya, na akamomĩrĩria, na akamahooreria. ⁴ Mũndũ ũrĩa waragia na rũthiomi nĩ we mwene wĩongagĩrĩra hinya, no ũrĩa ũheanaga ũhoru wa Ngai nĩ kanitha onagagĩrĩra hinya. ⁵ No nyende inyothe mwaragie na thiomi, no makĩria ingĩenda inyothe mũrathage mohoro. Mũndũ ũrĩa ũrathaga ũhoru nĩakĩrite ũrĩa waragia na thiomi, tiga no akorirwo nĩegũtaũra thiomi icio, nĩguo kanitha wongererwo hinya.

⁶ No rĩu, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ingĩũka kũrĩ inyuĩ na njarie na thiomi-rĩ, ingĩmũguna nakĩ, tiga no ndĩmũreheire ũguũrio, kana ũmenyo, kana ũrathi, o na kana kiugo kĩa ũrutani? ⁷ O na ha ũhoru ũkonĩ indo iria itarĩ muoyo iria igambaga, indo ta mũtũrĩrũ kana kĩnanda kĩa mũgeeto-rĩ, mũndũ angĩgĩkũũrana atĩa rwĩmbo rũrĩa rũrenda kũinwo, tiga hakorirwo na ngũũrani njega ya mĩgambo? ⁸ Ningĩ-rĩ, angĩkorwo karumbeta gatikũruta mũgambo ũgũkũũrĩkana ũrĩa ũkuuga-rĩ, nũũ ũngĩkĩhaarĩria gũthiĩ mbaara-inĩ? ⁹ Ũguo noguo ũhoru wanyu ũtarĩ. Tiga mwaririe na ciugo ikũmenyeka na rũthiomi rwanyu-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩkũ ũngĩmenya ũrĩa mũroiga? Mũngĩkorwo o mũkĩarĩria rĩera. ¹⁰ Ti-itherũ nĩ kũrĩ mĩthemba mĩingĩ ya thiomi gũkũ thĩ, no gũtirĩ rũthiomi o na rũmwe rũtarĩ ũrĩa ruugaga. ¹¹ No angĩkorwo ndingĩmenya ũrĩa mũndũ aroiga-rĩ, nĩ ngĩrĩ mũrũrĩrĩ harĩ mũndũ ũcio ũraaria, nake nĩ mũrũrĩrĩ harĩ nĩ. ¹² Ũguo noguo o na inyuĩ mũtarĩ. Kuona atĩ nĩmwĩrĩrĩrie mũno iheo cia kĩĩroho-rĩ, kĩgeragie kuongerera iheo iria ciakaga kanitha ũkagĩa na hinya.

¹³ Na tondũ ũcio-rĩ, mũndũ ũrĩa waragia na rũthiomi rũgeni nĩahooyage nĩguo ahote gũtaũra ũrĩa aroiga. ¹⁴ Nĩ ũndũ-rĩ, ingĩkorwo ndĩrahooya ngĩthiomaga-rĩ, roho wakwa nĩguo ũrahooya, no meciiria makwa matĩrĩ na maciaro. ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ngũgĩka atĩa? Nĩ ndĩrĩhooyaga Ngai na roho wakwa, na ningĩ hooyage na meciiria makwa; o na kũina ndĩrĩinaga na roho wakwa, na ningĩ nyinage na meciiria makwa o namo. ¹⁶ Ningĩ-rĩ, ũngĩkorwo ũkĩgocoka Ngai na roho waku tu-rĩ, mũndũ wa arĩa marĩ gatagatĩ kanyu ũtarataũkĩrwo, angĩkiuga “Ameni” atĩa mahooya-inĩ maku ma gũcookia ngaatho, kuona atĩ ndaramenya ũrĩa ũroiga? ¹⁷ No ũkorwo ũgĩcookia ngaatho wega mũno, no mũndũ ũcio ũngĩ ndanongererwo hinya nĩ ũhoru ũcio.

¹⁸ Nĩngũcookeria Ngai ngaatho nĩgũkorwo nĩ nĩjaragia na thiomi makĩria manyu inyothe. ¹⁹ No kanitha-inĩ-rĩ, nĩ kaba njarie ciugo ithano ndĩramenya wega nĩguo ngĩrute andũ arĩa angĩ ũhoru nacio, gũkĩra njarie ciugo ngiri ikũmi cia gũthioma.

²⁰ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tigagai gwĩciiragia ta ciana. Harĩ ũhoru wa maũndũ marĩa mooru-rĩ, tũkai tũkenge, no mwĩciirĩrie-inĩ wanyu mũtuĩke andũ agima. ²¹ Thĩinĩ wa Watho nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ:

“Nĩngaarĩria andũ aya

na tūnua twa andũ maaragia na thiomi ng'eni,
ndĩmaarĩrie na tūnua twa andũ maaragia na mwarĩrie wa kũngĩ,
no o na ndeeka ũguo matikanjigua,”
ũguo nĩguo Mwathani ekuuga.

²² Nĩ ũndũ ũcio, kwaria na thiomi nĩ kĩmenyithia kũrĩ andũ arĩa matetĩkĩtie no ti kĩmenyithia kũrĩ arĩa metĩkĩtie; no kũratha ũhoru nĩ kwa arĩa metĩkĩtie, ti kwa arĩa matetĩkĩtie. ²³ Tondũ ũcio kanitha wothe ũngĩũngana na andũ othe maarie na thiomi-rĩ, na hacooke hatoonye andũ matooĩ ũhoru wa thiomi, kana andũ matetĩkĩtie-rĩ, githĩ matingiuga atĩ mũrĩ agũrũki? ²⁴ No mũndũ ũtarĩ mwĩtikia kana mũndũ ũtarĩ mũtaũkĩre nĩ ũhoru ũcio angĩtoonya rĩrĩa andũ othe mararatha mohoro-rĩ, mũndũ ũcio nĩekũiguithio nĩ andũ othe atĩ nĩ mwĩhia na aciirithio nĩo othe, ²⁵ na maũndũ marĩa atũire ahithĩte ngoro-inĩ nĩmakoimbũka. Nĩ ũndũ ũcio egũithie thĩ ahooe Ngai, akiugaga atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai arĩ gatagatĩ-inĩ kanyul!”

Mahooya Marĩ na Mũtaratara

²⁶ Tũgũkiuga atĩa, ariũ na aarĩ a Ithe witũ? Rĩrĩa muongana hamwe-rĩ, o mũndũ ahota gũkorwo arĩ na rwĩmbo, kana arĩ na ũndũ arenda kũrutana, kana arĩ na ũndũ aguũrĩrio, kana arĩ na thiomi, kana arĩ na ũtaũri wa thiomi. Maũndũ macio mothe no nginya mekagwo nĩ ũndũ wa gwĩkĩra kanitha hinya. ²⁷ Angĩkorwo nĩ gũkwario na rũthiomi-rĩ, nĩ kwario nĩ andũ eerĩ, na makĩingĩha atatũ, na o mũndũ aarie riita rĩake, na no nginya hagĩe na mũndũ ũngĩ wa gũtaũra. ²⁸ Angĩkorwo gũtirĩ mũtaũri-rĩ, mwarĩa ũcio nĩagĩkire arĩ kũu kanitha-inĩ, na akĩarĩrie we mwene, na aarĩrie Ngai.

²⁹ Aheani ũhoru eerĩ kana atatũ magĩrĩrwo maarie, nao andũ arĩa angĩ makũũrane wega ũrĩa kũreerwo. ³⁰ Na mũndũ ũikarĩte thĩ ho angĩgĩa na ũguũrio-rĩ, mwarĩa ũcio wa mbere nĩakire. ³¹ Nĩgũkorwo inyuothe no mũrathe ũhoru o mũndũ riita rĩake nĩguo andũ othe marutwo maũndũ na momĩrĩrio. ³² Namo maroho ma anabii nĩmathĩkagĩra anabii o ene. ³³ Nĩgũkorwo Ngai ti Ngai wa kĩrigiicano no nĩ wa thayũ.

Ta ũrĩa kũrĩ thĩinĩ wa ciũngano ciothe cia andũ arĩa aamũre, ³⁴ atumia magĩrĩrwo nĩgũikaraga makĩrĩte ki marĩ thĩinĩ wa kanitha. Matĩtikĩrĩtio kwaria, no nĩmaikarage menyiihĩtie, o ta ũrĩa Watho uugĩte. ³⁵ Angĩkorwo marĩ na ũndũ mangĩenda kũmenya-rĩ, nĩmoragie athuuri ao ene kwao mũciĩ; nĩgũkorwo nĩ ũndũ ũrĩ thoni atumia kwaragĩa thĩinĩ wa kanitha.

³⁶ Hĩ! Anga kiugo kĩa Ngai kĩambĩrĩrie na inyuĩ? Kana hihi no inyuĩ inyuiki gĩakinyĩire? ³⁷ Mũndũ o na ũ angĩciiria atĩ nĩ mũnabii, kana arĩ na iheo cia kĩroho-rĩ, nĩagĩtikĩre atĩ maũndũ maya ndĩramwandĩkĩra nĩ maũndũ marĩa maathanĩtwo nĩ Mwathani. ³⁸ No angĩagĩra ũndũ ũcio kĩene-rĩ, o nake we mwene nĩakagĩrwo kĩene.

³⁹ Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mwĩrĩrĩriei kũrathaga mohoro, na mũtikagiragie ũhoru wa kwaria na thiomi. ⁴⁰ No maũndũ mothe nĩmekagwo na mũtaratara ũrĩa wagĩrĩre, na mekagwo na kĩhaarĩro.

15

Kũriũka gwa Kristũ

¹ Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩngwenda kũmũrĩkiania ũhoru-ũrĩa-mwega ũrĩa ndaamũhun-jĩrie, na mũkĩwamũkĩra, na noguo mũtũũrĩte mũrũmĩtie. ² ũhoru ũcio mwega nĩguo ũtũmaga mũhonoke, mwaikara mũrũmĩtie wega ũhoru ũrĩa ndaamũhun-jĩrie. Angĩkorwo ti ũguo-rĩ, ũhoru ũcio mwawĩtikirie o tũhũ.

³ Nĩgũkorwo ũhoru ũrĩa nĩ ndaamũkĩrĩre nĩguo ndaamũheire, ũrĩ wa mbere na wa bata mũno: atĩ Kristũ nĩakuire nĩ ũndũ wa mehia maitũ o ta ũrĩa Maandĩko moigĩte, ⁴ na atĩ nĩathikirwo, na atĩ mũthenya wa gatatũ akĩrĩũkio kũringana na ũrĩa Maandĩko macio moigĩte, ⁵ na atĩ akiumĩrĩra Petero, na agĩcooka akiumĩrĩra arĩa Ikũmi na Eerĩ. ⁶ Thuutha ũcio, nĩomĩrĩre makĩria ma ariũ na aarĩ a Ithe witũ magana matano ihinda o rĩmwe, na aingĩ ao marĩ muoyo o na rĩu, o na gũtuĩka amwe ao nĩmarĩkĩtie gũkua. ⁷ Ningĩ agĩcooka akiumĩrĩra Jakubu na thuutha wa ũguo agĩcooka akiumĩrĩra atũmwo othe, ⁸ na thuutha wa acio angĩ othe akĩnyumĩrĩra o na nĩ, haana ta mũndũ waciirĩtwo atarĩ mũkinyu.

⁹ Nīgūkorwo nī nī nī mūnini mūno harī atūmwō arīa angī, o na ndiagīrīrwo nī gwītwo mūtūmwō, tondū nīndanyariire kanitha wa Ngai. ¹⁰ No wega wa Ngai nīguo ūtūmīte ndūike ūguo ndariī, naguo wega wake kūrī nī ndwarī wa tūhū. No nīndarutire wīra na kīyo gūkīra acio angī othe, no ti nī ndaarutaga wīra ūcio, no nī wega wa Ngai ūrīa warī hamwe na nī warutaga wīra ūcio. ¹¹ Tondū ūcio, o na kūngītuīka nī nī kana nī o-rī, ūhorō ūyū noguo tūhunjagia, na noguo inyuī mwetīkirie.

Kūriūka kwa arīa Akuū

¹² Na rīrī, kūngīkorwo kūhunjagio atī Kristū nīariūkirio akiuma kūrī arīa akuū-rī, nī kī gītūmaga amwe anyu moige atī gūtīrī kūrīukio kwa arīa akuū? ¹³ Kūngīkorwo gūtīrī kūrīukio kwa arīa akuū-rī, o nake Kristū ndaakīrīukirio. ¹⁴ Na angīkorwo Kristū ndaakīrīukirio-rī, kūhunja gwitū no gwa tūhū, nakuo gwītīkia kwanyu no gwa tūhū. ¹⁵ Makīria ma ūguo-rī, ithuī no tūgīkorwo tūrī aira a Ngai a maheeni, tondū nītuumbūrīte atī Ngai nīariūkirie Kristū kuuma kūrī arīa akuū. No rīrī, ndaakīmūrīukirie angīkorwo nī ma atī arīa akuū matirīukagio. ¹⁶ Nīgūkorwo kūngītuīka atī arīa akuū matirīukagio, o nake Kristū ndaakīrīukirio. ¹⁷ Na angīkorwo Kristū ndaariūkirio-rī, gwītīkia kwanyu nī gwa tūhū; mūgītūūraga o mehīa-inī manyu. ¹⁸ Ningī andū arīa marīkītie gūkoma marī thīinī wa Kristū-rī, o nao nī kūūra morīte. ¹⁹ Na kūngīkorwo kūrīgīrīro giitū thīinī wa Kristū no kīa muoyo-inī ūyū tūrī-rī, twagīrīrwo nīkūiguīrwo tha gūkīra andū othe.

²⁰ No rīrī, ti-itherū Kristū nīariūkītio akoima kūrī arīa akuū, agatuīka maciaro ma mbere ma arīa makuīte. ²¹ Tondū-rī, o ūrīa arī mūdū watūmire gīkuū gūke thī, o nakuo kūrīukio kwa arīa akuū nī mūdū watūmire gūke. ²² Nīgūkorwo o ta ūrīa andū othe makuaga nī ūndū wa Adamu-rī, no taguo andū othe magaacookio muoyo thīinī wa Kristū. ²³ No o mūdū akaariūka ihinda rīake mwene: Kristū arī we wariūkire mbere; na thuutha andū arīa marī ake hīndī īrīa agooka. ²⁴ Thuutha ūcio nīguo ihinda rīa kūrīgīrīria rīgaakinya, hīndī īrīa akaaneana ūthamaki kūrī Ngai Ithe arīkītīe kūniina mothamaki mothe, na wathani, o na hinya wothe. ²⁵ Nīgūkorwo no nginya athamake nginya rīrīa agaakorwo aigīte thū ciake ciothe rungu rwa makinya make. ²⁶ Na rīrī, thū ya mūthia kūniinwo nī gīkuū. ²⁷ Nīgūkorwo “nī aigīte indo ciothe rungu rwa makinya make.” Na rīrīa gūkwīrwo atī “indo ciothe” nīciigītwo rungu rwake, nīgūkūmenyeka wega atī Ngai we mwene ti wa itari rīu tondū nī we waigire indo ciothe rungu rwa Kristū. ²⁸ Aarīka gwīka ūguo-rī, Mūrīū we mwene nīagatuīka wa gwathagwo nī ūcio waigire indo ciothe rungu rwake, nīguo Ngai akorwo nī we maūdū mothe thīinī wa maūdū mothe.

²⁹ Na rīrī, kūngīkorwo gūtīrī ūriūkirio-rī, arīa mabatithītio handū-inī ha arīa akuū mageeka atīa? Angīkorwo arīa akuū matikaariūkirio o na atīa-rī, andū makībatithagio handū-inī hao nīkī? ³⁰ Na ithuī-rī, twītoonyagia ūgwati-inī o ithaa o ithaa nīkī? ³¹ Ngūmwīra na ma, ariū na aarī a Ithe witū, ti-itherū, o ta ūrīa ndīrahaga nī ūndū wanyu thīinī wa Kristū Jesū Mwathani witū, atī nī nguaga o mūthenya. ³² Angīkorwo ndaahūūranire na nyamū cia gīthaka kū Efeso nī ūndū wa itūmi cia ū-mūdū-rī, ndaagunīkire na kī? Angīkorwo andū arīa akuū matikaariūkirio-rī, “Nītūrīe na tūnyue,

nīgūkorwo rūciū nīgūkua tūgaakua.”

³³ Mūtikaheeneke: “Thiritū njūru nīthūkagia mītugo mīega.” ³⁴ Arahūkai mwīgue ta ūrīa mwagīrīrwo, na mūtigage kwīhia; nīgūkorwo andū amwe matiūī Ngai: ndoiga ūguo nīgeetha ndīmūconore.

Mwīrī ūrīa Ūkaariūkirio

³⁵ No mūdū ahota kūūria atīrī, “Andū arīa akuū mariūkagio atīa? Magooka marī na mwīrī ūhaana atīa?” ³⁶ Nī ūrimū ūrīkū ūyū! Kīrīa wahaanda-rī, gītīmeraga gītambīte gūkua. ³⁷ Hīndī īrīa wahaanda-rī, ndūhaandaga mwīrī ūrīa ūgūcooka ūkorwo ho, no gūkorwo ūhaandaga mbeū ya ngano kana ya kīndū kīngī. ³⁸ No Ngai amīheaga mwīrī o ūrīa endaga īgīe naguo, na o mūthemba wa mbegū akaūhe mwīrī wago. ³⁹ Mīrī yothe ndīhaanaine: Andū marī mūthemba ūmwe wa mwīrī, nacio nyamū mūthemba ūngī, na nyoni mūthemba ūngī, o nacio thamaki irī mwīrī wa mūthemba ūngī. ⁴⁰ Ningī nī kūrī mīrī ya igūrū na nī kūrī mīrī ya gūkū thī; no riiri wa mīrī ya igūrū nī mūthemba ūmwe, na riiri wa mīrī ya gūkū thī nī mūthemba ūngī. ⁴¹ Rīūa rīrī na riiri warīo mwanya, na mweri ūrī riiri wago mwanya, na njata irī na riiri wacio mwanya; na njata īmwe irī riiri ūrī ngūūrani na njata īrīa īngī.

⁴² Ūguo nĩguo gũgaatuĩka hĩndĩ ya kũriũkio kwa andũ arĩa akuũ. Mwĩrĩ ũrĩa ũhaandagwo nĩ wa kũbutha, no ũriũkagio ũtarĩ wa kũbutha; ⁴³ mwĩrĩ ũhaandagwo ũrĩ mũmene, ũgacooka ũkariũkio ũrĩ na riiri; ũhaandagwo ũtarĩ na hinya, ũgacooka ũkariũkio ũrĩ na hinya; ⁴⁴ ũhaandagwo ũrĩ mwĩrĩ wa ndũire, ũgacooka ũkariũkio ũrĩ mwĩrĩ wa kũiroho.

Angĩkorwo nĩ kũrĩ mwĩrĩ wa ndũire-rĩ, o na mwĩrĩ wa kũiroho ũrĩ kuo. ⁴⁵ Nĩ ũndũ ũcio kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Adamu ũrĩa warĩ mũndũ wa mbere-rĩ, aatuĩkire kĩũmbe kĩrĩ muoyo”; nake Adamu ũrĩa wa kũrigĩrĩria-rĩ, agĩtuĩka roho wa kũheana muoyo. ⁴⁶ Mwĩrĩ wa kũiroho tiguu waambire gũũka, no nĩ ũrĩa wa ndũire, na thuutha wa ũguo ũgĩũka ũrĩa wa kũiroho. ⁴⁷ Mũndũ wa mbere aarĩ wa rũkũngũ rwa thĩ, no mũndũ wa keerĩ oimĩte igũrũ. ⁴⁸ O ta ũrĩa mũndũ ũcio wa gũkũ thĩ aatarĩ, noguo arĩa marĩ a tĩiri matariĩ; na ta ũrĩa mũndũ wa kuuma igũrũ aatarĩ, noguo o na arĩa a igũrũ matariĩ. ⁴⁹ Na ta ũrĩa twagĩire na mũhianĩre wa mũndũ ũcio wa tĩiri-rĩ, noguo tũkaagĩ na mũhianĩre wa mũndũ ũcio wa kuuma igũrũ.

⁵⁰ Ngũmwĩra atĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mwĩrĩ na thakame itingĩhota kũgaya ũthamaki wa Ngai, kana kĩrĩa kũbuthaga kĩgae kĩrĩa gĩtabuthaga. ⁵¹ Thikĩrĩriai, ndĩmwĩre ũndũ wa hitho: Tũtigaakua ithuothe, no nĩkũgarũrwo tũkaagarũrwo ithuothe, ⁵² o kahinda kanini, o ta ibucia rĩa riitho, rĩrĩa karumbeta ka mũthia gakaagamba. Nĩgũkorwo karumbeta nĩgakaahuhwo, nao arĩa akuũ mariũkio matariĩ a kũbutha, na ithuĩ tũgarũrwo mĩrĩ. ⁵³ Nĩgũkorwo mwĩrĩ ũyũ ũbuthaga no nginya wĩhumbe mwĩrĩ ũtarĩ wa kũbutha, naguo mwĩrĩ ũyũ wa gũkua wĩhumbe mwĩrĩ ũtarĩ wa gũkua. ⁵⁴ Hĩndĩ rĩa kũbutha gũkeehumba kwaga kũbutha, na gũkua kwĩhumbe kwaga gũkua-rĩ, hĩndĩ iyo ũhoro nĩũkahinga ũrĩa wandĩkĩtwo atĩrĩ, “Gĩkuũ nĩkĩniĩtwo gĩgatoorio biũ.”

⁵⁵ “Wee gĩkuũ-rĩ, gũtoorania gwaku gũkĩrĩ ha?

Wee gĩkuũ-rĩ, rũboora rwaku rũkĩrĩ ha?”

⁵⁶ Rũboora rwa gĩkuũ nĩ mehia, naguo hinya wa mehia uumanaga na watho. ⁵⁷ No rĩrĩ, Ngai arogaathwo nĩgũkorwo nĩwe ũtũheaga ũtooria thĩinĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ.

⁵⁸ Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ arĩa nyenda, ikaragai mwĩhaandĩte wega. Mũtikanenenyenyio nĩ ũndũ o na ũrĩkũ. Tũũrai mwĩheanĩte kũna wĩra-inĩ wa Mwathani, tondũ nĩmũũĩ atĩ wĩra wanyu thĩinĩ wa Mwathani ti wa tũhũ.

16

Mũhothi nĩ ũndũ wa Andũ a Ngai

¹ Na rĩrĩ, ha ũhoro wa mũhothi nĩ ũndũ wa andũ a Ngai ũtarĩ ũũ: Īkagai ũrĩa ndeerire makanitha ma Galatia mekage. ² Mũthenya wa mbere wa kiumia-rĩ, o mũndũ wanyu nĩagĩrũrwo nĩkũigaga mbeeca ta ũrĩa ũthũkũmi wake ũigana, agaciigaga, nĩguo hĩndĩ rĩa ngooka kũu gũtikanagĩe na mũhothi. ³ Na ndaakinya-rĩ, andũ arĩa mũgaakorwo mũgathĩrĩrie nĩngamahe marĩa ma kũmamenyithania na ndĩmatũme Jerusalemu na iheo cianyu. ⁴ Na kũngĩkoneka kwagĩrĩre o na nĩ thĩ-rĩ, nĩngatwarana nao.

Ndũmĩrĩ cia Mwanya

⁵ Ndaarĩkia gũtuĩkanĩria Makedonia-rĩ, nĩgũkorwo nĩngatuĩkanĩria kuo, nĩngooka kũrĩ inyuĩ. ⁶ Hihi ngaikara na inyuĩ gwa kahinda, o na kana njikare kũu hĩndĩ ya heho yothe, nĩguo mũkaahota kũndeithĩrĩria gũthĩ rũgendo-inĩ rwakwa kũria guothe ngaathĩ. ⁷ Ndikwenda kuonana na inyuĩ hĩndĩ ino ndĩrahĩtũkĩra kũu, tondũ ngwĩhoka atĩ nĩtũgaikarania na inyuĩ kwa ihinda, Mwathani etĩkĩra. ⁸ No nĩngũikara gũkũ Efeso nginya hĩndĩ ya Bendegothito, ⁹ tondũ ndĩmũhingũrĩre mweke mũnene wa kũruta wĩra mwega ũrĩ na uumithio, no nacio thũ nĩ nyingĩ.

¹⁰ Timotheo angĩũka-rĩ, menyererai nĩguo aikare kũu na inyuĩ atarĩ na guoya, nĩgũkorwo nĩ wĩra wa Mwathani araruta, o ta ũrĩa ndĩraruta. ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, gũtirĩ mũndũ wagĩrũrwo nĩ kwaga kũmwamũkĩra. Mumagariei na thayũ nĩgeetha akinye kũrĩ nĩ. Nĩndĩmwetereire marĩ hamwe na ariũ na aarĩ a Ithe witũ.

¹² Na rĩrĩ, ha ũhoro ũkonĩ mũrũ wa Ithe witũ Apolo-rĩ: nĩdamũringĩrĩrie mũno ooke kũrĩ inyuĩ arĩ hamwe na ariũ na aarĩ a Ithe witũ. Nowe ndeendaga gũũka ihinda rĩu, no nĩarĩũka aagĩ na mweke.

¹³ Ikaragai mwĩhũgĩte, na mwĩhaande mŭrũmĩte wega thĩĩnĩ wa wĩtikio; ningĩ mŭtuĩke andũ omĩrĩru; na mŭgĩe na hinya. ¹⁴ Īkagai maũndũ mothe mŭrĩ na wendani.

¹⁵ Inyuĩ nĩmũũĩ atĩ andũ a nyũmba ya Stefana nĩo maarĩ a mbere gwĩtikia kũu bŭrũri wa Akaia, na nĩmerutĩire gŭtungatagĩra andũ arĩa aamũre. Nĩngũkĩmŭringĩrĩria, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ¹⁶ mwathĩkagĩre andũ ta acio, na mũndũ o wothe ũrĩa ũrutithanagia wĩra na ithuĩ, akĩũnogagĩra. ¹⁷ Nĩndakenire rĩrĩa Stefana, marĩ na Fotunato, na Akaiko maakinyire, nĩ ũndũ nĩo maahingĩirie ũndũ ũrĩa itaari naguo kuuma kŭrĩ inyuĩ. ¹⁸ Nĩgũkorwo nĩmacanjamũire roho wakwa o na wanyu. Andũ ta acio nĩmagĩrĩrwo kũheagwo gĩtĩio.

Ngeithi cia Mũthia

¹⁹ Makanitha ma bŭrũri wa Asia nĩmamũgeithia. Akula na Pirisila nĩmamũgeithia mũno thĩĩnĩ wa Mwathani, o na kanitha ũrĩa ũcemanagia kwao nyũmba nĩwamũgeithia. ²⁰ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe arĩa marĩ gũkũ nĩmamũgeithia. O mũndũ nĩageithie ũrĩa ũngĩ na ngeithi theru cia kĩmumunyano.

²¹ Nĩ, Paŭlũ, nĩ nĩ ndandĩka ngeithi ici na guoko gwakwa.

²² Angĩkorwo he mũndũ o na ũ ũtendete Mwathani-rĩ, arogwatwo nĩ kĩrumi. Ũka, Mwathani!

²³ Wega wa Mwathani Jesũ ũroikara na inyuĩ.

²⁴ Wendani wakwa ũromũkinyĩra inyuĩ inyuothe mŭrĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ. Amenĩ.

MARŪA MA KEERĪ MA PAŪLŪ KŪRĪ AKORINITHO

¹ Nĩ nĩ Paŭlũ, mūtũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ ūndũ wa kwenda kwa Ngai, tũrĩ na Timotheo mũrũ wa Ithe witũ,

Twatũma marũa maya kũrĩ kanitha wa Ngai ūrĩa ūrĩ Korinitho, o hamwe na andũ othe aamũre arĩa marĩ Akaia guothe:

² Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe witũ o na Mwathani Jesũ Kristũ irokara na inyuĩ.

Ngai Mwene Kũhoorerania Guothe

³ Ngai na Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ arogoocwo, o we Ithe witũ wa tha, na Ngai mwene ūhoru wotha wa kũumanĩrĩa, ⁴ ūrĩa ūtũumagĩrĩa mathĩina-inĩ maitũ mothe, nĩguo na ithuĩ tũhotage kũhooreragia arĩa marĩ na thĩina o wotha na ūndũ wa kũumĩrĩrio kũrĩa ithuĩ ene tũumĩrĩrio nakuo nĩ Ngai. ⁵ Nĩgũkorwo o ta ūrĩa kũnyariirwo gwa Kristũ kũingĩhite thĩinĩ witũ-rĩ, ūguo noguo kũumanĩrĩa gwitũ kũingĩhite nĩ ūndũ wa Kristũ. ⁶ Tũngĩthĩnio-rĩ, tũthĩnagio nĩguo mũumĩrĩrio na mũhonokio; tũngĩumĩrĩrio-rĩ, tũumagĩrĩrio nĩguo na inyuĩ mũgĩe na ūumĩrĩru, ūrĩa ūciaraga gũkirĩrĩa mũkũnyariirwo na mathĩina o ta marĩa tũthĩnagio namo. ⁷ Nakĩo kũirĩgĩrĩo kĩrĩa tũrĩ nakĩo nĩ ūndũ wanyu nĩ kĩrũmu, tondũ nĩtũũ atĩ o ta ūrĩa mũgwatanagĩra na ithuĩ maũndũ-inĩ marĩa tũnyariiragwo namo-rĩ, no taguo mũgwatanagĩra na ithuĩ ūhoru-inĩ wa kũumanĩrĩa o nago.

⁸ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tũtikwenda mũkorwo mũtooĩ mathĩina marĩa twarĩ namo bũrũri wa Asia. Twarĩ hatĩka-inĩ nene mũno makĩria ma ūrĩa tũngĩahotire gũkirĩrĩa, nginya ha ūhoru witũ wa gũtũura muoyo tũkĩyũmĩra tha. ⁹ Ti-itherũ, ngoro-inĩ ciitũ twaiguaga tũtũrĩrwo gũkua. No kwahanĩkire ūguo nĩguo tũtikae kwĩhoka ithuĩ ene, no twĩhoke Ngai, ūrĩa ūriũkagia arĩa akuũ. ¹⁰ Nĩwe watũhonokirie ūgwati-inĩ ūcio wahaanaga wa gĩkuũ, na nowe ūgaatũhonokia. We nĩwe twĩrĩgĩrĩre atĩ no egũthĩ na mbere gũtũhonokia, ¹¹ inyuĩ na inyuĩ mũgĩtũteithagia na gũtũhoera. Nao andũ aingĩ nĩmarĩcookagia ngaatho nĩ ūndũ witũ, tondũ wa wega ūcio tũtũgĩtwo nago arĩ macookio ma mahooya ma andũ aingĩ.

Paŭlũ Kũgarũra Mũbango Wake

¹² Na rĩrĩ, ūndũ ūyũ nĩguo twĩrahagĩra: Thamiri ciitũ nĩcio itũmenyithagia atĩ mĩthĩre iitũ irĩa tũikaraga nayo gũkũ thĩ, na makĩria ūrĩa tũikaranagia na inyuĩ, nĩ ya ūtheru na ya ūhoru wa ma kuuma kũrĩ Ngai. Tũtũkaga ūguo kũringana na ūũgĩ wa thĩ, no nĩ kũringana na wega wa Ngai. ¹³ Nĩgũkorwo tũtiramwandĩkĩra ūndũ o na ūrĩkũ mũtangĩhota gũthoma kana gũtaũkĩrwo nĩguo. Na ngwĩhoka atĩ, ¹⁴ o ta ūrĩa mũtũmenyete hanini, nĩmũrĩtaũkĩrwo biũ atĩ no mũhote kwĩraha nĩ ūndũ witũ, o ta ūrĩa tũkeeraha nĩ ūndũ wanyu mũthenya ūrĩa wa Mwathani Jesũ.

¹⁵ Na tondũ wa ūrĩa ndaarĩ na mwĩhoko wa ūndũ ūcio-rĩ, nĩndabangĩte njũke kwanyu mbere nĩguo mũgunĩke maita meerĩ. ¹⁶ Ndabangĩte ndĩmũceerere ngĩthĩ Makedonia, na njokere kũu kwanyu ngiuma Makedonia, na inyuĩ nĩguo mũcooke mũndũme Judea. ¹⁷ Hĩndĩ irĩa ndaabangaga ūndũ ūcio-rĩ, kaĩ ndeekaga ūguo na itherũ? Kana hihi haaragĩria mĩbango yakwa na njĩra ya kĩ-mwĩrĩ nĩguo rĩmwe njugage, “ĩ, ĩ, ĩ,” na rĩrĩa rĩngĩ ngoiga “Aca, aca”?

¹⁸ No ti-itherũ, o ta ūrĩa Ngai arĩ mwĩhokeku-rĩ, ndũmĩrĩri iitũ kũrĩ inyuĩ ti “ĩ” na rĩngĩ “Aca.” ¹⁹ Nĩgũkorwo Mũrũ wa Ngai, Jesũ Kristũ, ūrĩa mwahunjĩrio ūhoru wake nĩ nĩ, na Sila, na Timotheo, ūhoru wake ndwarĩ wa kuuga, “ĩ” ūgacooka ūkoiga “Aca,” no thĩinĩ wake gũtũũraga o “ĩ.”

²⁰ Nĩgũkorwo ciĩranĩro cia Ngai, o na cingĩhite atĩa-rĩ, ciothe nĩ “ĩ” thĩinĩ wa Kristũ. Na nĩ ūndũ ūcio thĩinĩ wake, ithuĩ tũkoigaga “Amenĩ” nĩgeetha Ngai agoocagwo. ²¹ Na rĩrĩ, Ngai nĩwe ūtũmaga ithuĩ hamwe na inyuĩ twĩhaande wega thĩinĩ wa Kristũ. Nĩwe watũitĩrĩrie maguta, ²² na agĩtwĩkĩra rũũri rwa kuonania atĩ tũrĩ ake, na agĩtũhe Roho wake thĩinĩ wa ngoro ciitũ arĩ ta mwĩhoko wa kũrũgamĩrĩa maũndũ marĩa magooka.

²³ Ngai nĩwe mũira wakwa, na nĩoĩ atĩ nĩ ndaagire gũcooka Korinitho nĩ ũndũ wa kũmũcaaĩra. ²⁴ Ũguo ti kuuga atĩ nĩtũramwatha ũhoro-inĩ wa wĩtikio wanyu, no nĩ atĩ tũrutithanagia wĩra na inyuĩ nĩgeetha mũkenage, tondũ mũtũũrite mwĩhaandite wega nĩ ũndũ wa wĩtikio wanyu.

2

¹ Nĩ ũndũ ũcio nĩgũtua ndaatuire itua atĩ ndikũmũceerera rĩngĩ ndĩmũiguithie kĩa. ² Tondũ-rĩ, ingĩkĩmũiguithia kĩa-rĩ, nũũ ũngĩgĩtigara wa kũngenia, o tiga inyuĩ arĩa njiguithĩtie kĩa? ³ Ndamwandĩkĩire ũguo nĩgeetha rĩrĩa ngooka ndikanaiguithio kĩa nĩ acio njagĩrĩrwo nĩgũkenio nĩo. Nĩ ndaari na ũũmĩrĩru harĩ inyuĩ inyuothe atĩ nĩmũngĩagwatanĩire na nĩ gĩkeno-inĩ gĩakwa, nakĩo gĩtuĩke kĩaanyu. ⁴ Nĩgũkorwo ndamwandĩkĩire ndĩ mũthĩĩnĩku mũno, na ndĩ na ruo rwa ngoro na maithori maingĩ, ti atĩ nĩguo ndĩmũiguithie kĩa, no nĩguo ndĩmũmenyithie wendo ũrĩa ndĩmwendete nago.

Kũrekerwo kwa Mũndũ Mwĩhia

⁵ Angĩkorwo nĩ kũrĩ mũndũ ũiguithĩtie amwe anyu kĩa-rĩ, ti nĩ aiguithĩtie, no nĩ inyuothe aiguithĩtie kĩa. Ndiroiga ũguo ngĩhatĩrĩria ũrĩa wĩkite ũguo. ⁶ Iherithia rĩrĩa aherithĩtio nĩ andũ arĩa aingĩ anyu, nĩrĩmũiganĩte. ⁷ Rĩu inyuĩ-rĩ, nĩmwagĩrĩrwo nĩkũmũrekerwa na kũmũũmĩrĩria, nĩguo ndakae gũtoorio nĩ kĩa gĩkĩrite. ⁸ Nĩ ũndũ ũcio, ndamũthaitha mũmuonie atĩ no mũmwendete. ⁹ Gĩtũmi kĩrĩa gĩatũmire ndĩmwandĩkĩre marũa macio nĩndĩmũgerie, na menye kana no mwĩtiirie magerio na mwathĩkage maũndũ-inĩ mothe. ¹⁰ Mũndũ ũrĩa mũngĩrekerwa, o na nĩ nĩdamũrekerwa. Nago ũndũ ũrĩa ndekanĩire-rĩ (hangĩkorwo nĩ haarĩ ũndũ o na ũrĩkũ wa kũrekanĩra), ũndũ ũcio ndaũrekanĩra nĩ ũndũ wanyu ndĩ mbere ya Kristũ, ¹¹ nĩguo Shaitani ndakae gũtũhoota. Nĩgũkorwo tũtirigĩtwo nĩ mawara make.

Atungatĩri a Kĩrĩkanĩro kĩa Kĩerũ

¹² Na rĩrĩ, rĩrĩa ndaathĩire Teroa kũhunja ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Kristũ, na ngĩkora Mwathani ahingũrite mũrango-rĩ, ¹³ ndiigana kũgĩa na thayũ ngoro-inĩ yakwa, tondũ ndiakorire mũrũ-wa-Ithe witũ Tito kuo. Nĩ ũndũ ũcio ngiugĩra andũ akuo ũhoro, ngĩcooka ngĩthĩ nginya Makedonia.

¹⁴ No rĩrĩ, Ngai arogoocwo, o we ũrĩa ũtũtongoragia hĩndĩ ciothe na ũhootani thĩinĩ wa Kristũ, nake agatũhũthagĩra ta tũrĩ mũtararĩko mwega wa kũmemerekia ũhoro wa kũmenya Kristũ kũndũ guothe. ¹⁵ Tondũ ithuĩ tũrĩ mũtararĩko wa Kristũ ũrĩa ũkinyaga harĩ Ngai, kũrĩ arĩa marahonokio o na arĩa maroora. ¹⁶ Kũrĩ arĩa maroora-rĩ, tũrĩ mũnũngo mũũru wa gĩkuũ; no kũrĩ arĩa marahonokio-rĩ, tũrĩ mũtararĩko wa muoyo. Nũũ ũngĩhota wĩra ta ũcio? ¹⁷ Ithuĩ tũtĩkaga ta ũrĩa andũ aingĩ mekaga; tũtionjorithagia kiugo kĩa Ngai nĩguo tuone uumithio. Handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, ithuĩ twaragia tũrĩ na wĩhokeku thĩinĩ wa Kristũ mbere ya Ngai, ta andũ matũmĩtwo nĩ Ngai.

3

¹ Anga nĩtũraambĩrĩria gũcooka kwĩgaathĩrĩria? Kana hihi nĩtũbataire kũheo marũa ma gũtũgaathĩrĩria kũrĩ inyuĩ kana moimĩte kũrĩ inyuĩ ta andũ arĩa angĩ? ² Inyuĩ ene nĩ inyuĩ marũa maitũ, maandĩkitwo ngoro-inĩ ciitũ, mamenyekete na magathomagwo nĩ andũ othe. ³ Inyuĩ nĩmuonanagia atĩ mũrĩ marũa moimĩte kũrĩ Kristũ, inyuĩ mũrĩ maciaro ma ũtungata witũ, marũa mataandĩkitwo na rangi, no maandĩkitwo na Roho wa Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo. Matiandĩkitwo ihengere-inĩ cia mahiga, no maandĩkitwo ihengere-inĩ cia ngoro cia andũ.

⁴ ũcio nĩguo ũũmĩrĩru witũ harĩ Ngai nĩ ũndũ wa Kristũ. ⁵ Na ti atĩ tũrĩ na ũhoti ithuĩ ene tũngĩgaathĩra, no ũhoti witũ uumaga kũrĩ Ngai. ⁶ Nĩwe ũtũhotithĩtie tũtuĩke ndungata cia kĩrĩkanĩro kĩa kĩa kĩa, nakĩo ti kĩa ũhoro ũrĩa mwandĩke, no nĩ kĩa Roho; nĩgũkorwo ũhoro ũrĩa mwandĩke nĩ kũũraga ũragaga, no Roho aheanaga muoyo.

Riiri wa Kĩrĩkanĩro kĩa Kĩerũ

⁷ Na rĩrĩ, angĩkorwo ũtungata ũrĩa wa tene, ũrĩa wandĩkitwo na ndemwa ihengere-inĩ cia mahiga, wokire ũrĩ na riiri, o nginya andũ a Isiraeli makĩremwo nĩgũikara marorete ũthĩu wa Musa tondũ wa ũrĩa warĩ na riiri, o na gũtuĩka riiri ũcio nĩwathiraga-rĩ, ⁸ githĩ ũtungata wa Roho to ũgĩkorwo ũkĩrĩ na riiri makĩria? ⁹ Angĩkorwo ũtungata ũrĩa ũtuaga andũ ehia nĩ ũrĩ riiri-rĩ, githĩ ũtungata ũrĩa ũrehaga

ũthingu ndũngĩgĩkorwo ũrĩ na riiri makĩria! ¹⁰ Nĩgũkorwo ũhoru ũrĩa warĩ na riiri mbere, rĩu ndũrĩ na riiri ũkĩringithanio na riiri ũcio ũngĩ ũũkĩrite. ¹¹ Na angĩkorwo ũhoru ũcio wathiraga wokire na riiri-rĩ, ũcio ũngĩ wa gũtũũra ndũngĩgĩkorwo na riiri makĩria!

¹² Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, twaragia ũhoru tũũmĩrĩrie mũno, nĩ ũndũ wa kĩrĩgĩrĩro kũ. ¹³ Ithuĩ tũtitariĩ ta Musa, ũrĩa wehumbagĩra ũthiũ na gĩtambaya nĩguo agirĩrĩrie andũ a Isiraeli gũcũthĩrĩria ũthiũ wake rĩrĩa ũkengi ũcio wathiraga. ¹⁴ No rĩrĩ, meciiria mao nĩmaritirio, nĩgũkorwo nginya ũmũthĩ gĩtambaya o kũ gĩkoragwo o ho hĩndĩ rĩa kĩrĩkanĩro kũ gĩkũrũ kĩa gĩgũthomwo. Gĩtambaya kũ gĩtirĩ kieherio, tondũ kieheragio nĩ ũndũ wa gwĩtikia Kristũ. ¹⁵ O na nginya ũmũthĩ rĩa watho wa Musa ũgũthomwo-rĩ, gĩtambaya kũ no kĩhumbagĩra ngoro ciao. ¹⁶ No rĩrĩa rĩothe mũndũ o na ũ agarũrũkĩra Mwathani-rĩ, gĩtambaya kũ nĩkieheragio. ¹⁷ Na rĩrĩ, Mwathani nĩwe Roho, na harĩa Roho wa Mwathani arĩ, hau nĩ harĩ na wĩyathi. ¹⁸ Na ithuĩ ithuotho arĩa tũtahumbĩrite mothiũ maitũ, nĩtũhenahenagia riiri wa Mwathani ta tũrĩ icicio, na nĩtũgarũragwo nĩguo tũhaanane nake tũrĩ na riiri wa gũtũũra ũrĩa ũthiia o ũkĩongererekaga, o uumĩte kũrĩ Mwathani, ũrĩa arĩ we Roho.

4

Igĩĩna thĩinĩ wa Nyũngũ cia Rĩũmba

¹ Tondũ ũcio, kuona atĩ nĩ tũrĩ na ũtungata ũcio nĩ ũndũ wa tha cia Ngai-rĩ, tũtũragwo nĩ hinya. ² No ithuĩ nĩtũreganĩte na mĩthĩre ya hitho na ya thoni; ithuĩ tũtithiia na mĩthĩre ya wara na tũtitukanagia kiugo kĩa Ngai na maheeni. Handũ ha ũguo-rĩ, nĩ ũhoru wa ma tũheanaga hatarĩ ũndũ tũkuongerera, na tũrĩ mbere ya Ngai, nĩtũgeragia gũtũma thamiri cia o mũndũ itwĩtikĩre. ³ O na angĩkorwo ũhoru witũ ũrĩa tũhunjagia nĩmũhumbĩre-rĩ, ũhumbĩritwo kũrĩ arĩa maroora. ⁴ Nayo ngai ya mahinda maya, nĩtũmĩte meciiria ma andũ arĩa matetikĩtie matumane, nĩgeetha matigathererwo nĩ ũtheri wa ũhoru-ũrĩa-Mwega wa riiri wa Kristũ, o we ũrĩa arĩ we mũhaanĩre wa Ngai. ⁵ Nĩgũkorwo ti ũhoru witũ ithuĩ ene tũhunjagia, no tũhunjagia Jesũ Kristũ arĩ we Mwathani, na ithuĩ tũrĩ ndungata cianyu nĩ ũndũ wa Jesũ. ⁶ Tondũ Ngai ũrĩa woigire, “Ŭtheri nĩware nduma-inĩ,” nĩwe watũmire ũtheri wake ware ngoro-inĩ ciitũ nĩguo tũheo ũtheri wa kũmenyithagia andũ riiri wa Ngai ũcio wonekaga ũthiũ-inĩ wa Kristũ.

⁷ No rĩrĩ, ithuĩ tũkuuĩte kĩgĩĩna kũ tũhaana ta tũrĩ na nyũngũ cia rĩũmba* nĩgeetha kũmenyeke atĩ ũhoti ũyũ mũnene uumĩte kũrĩ Ngai no nduumaga kũrĩ ithuĩ. ⁸ Ithuĩ tũhatikĩtwo mũno na mĩena yotho, no tũtihehenjetwo; nĩtũrigĩtwo nĩ wa gwĩka, no tũtikuĩte ngoro; ⁹ na nĩtũnyariirĩtwo, no tũtitiganĩrio; nĩtũrũndĩtwo, no tũtiniinĩtwo. ¹⁰ Hĩndĩ ciothe tũkoragwo tũkuuĩte gĩkuũ kĩa Jesũ na mĩrĩ iitũ, nĩguo muoyo wa Jesũ o naguo ũguũranagĩrio thĩinĩ wa mĩrĩ iitũ. ¹¹ Nĩgũkorwo ithuĩ arĩa tũrĩ muoyo tũtũire tũneanagwo gĩkuũ-inĩ nĩ ũndũ wa Jesũ, nĩgeetha muoyo wake ũguũranagĩrio thĩinĩ wa mĩrĩ ĩno iitũ ĩkuuaga. ¹² Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, gĩkuũ kĩrutaga wĩra thĩinĩ witũ, no muoyo ũkaruta wĩra thĩinĩ wanyu.

¹³ Nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Tondũ nĩndetikĩrie; nĩkĩo ndaaririe.” Nĩ ũndũ wa roho o ro ũcio wa wĩtikio-rĩ, o na ithuĩ nĩwĩtikĩtie na nĩ ũndũ ũcio tũkaaria, ¹⁴ tondũ nĩtũũ atĩ ũrĩa wariũkirie Mwathani Jesũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ, o na ithuĩ nĩagatũrĩũkia hamwe na Jesũ, na atũrũgamie mbere yake hamwe na inyuĩ. ¹⁵ Maũndũ maya mothe nĩmakũmũguna, nĩgeetha wega ũrĩa ũrakinyĩrĩra andũ aingĩ makĩria ũtũme ngaatho ciyũrĩre nĩgeetha Ngai agoocagwo.

¹⁶ Tondũ ũcio tũtũragwo nĩ hinya. O na gũtuĩka mwena wa nja nĩtũrathirĩrĩkĩra, no mũndũ wa thĩinĩ nĩ kwerehio erũhagio o mũthenya. ¹⁷ Nĩgũkorwo mathĩna maitũ mahũthũ na ma ihinda inini maratũma tũreherwo riiri ũmakĩrite wa tene na tene. ¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio, tũticũthagĩrĩria kĩrĩa kĩroneka, no tũcũthagĩrĩria kĩrĩa gĩtonekaga. Nĩgũkorwo kĩrĩa kĩonekaga nĩ gĩa kahinda, no kĩrĩa gĩtonekaga nĩ gĩa gũtũũra tene na tene.

5

Mũciĩ witũ wa Igũrũ

* 4:7 Mĩthithũ yahithagwo thĩinĩ wa nyũngũ cia rĩũmba.

¹ Na rĩrĩ, nĩtũũĩ atĩ hema ĩno ya gũkũ thĩ, ĩno tũtũũraga thĩĩnĩ wayo, ĩngĩtharũrio-rĩ, nĩ tũrĩ na nyũmba ĩngĩ yumĩte kũrĩ Ngai, nyũmba ĩtaakitwo na moko ma andũ, ya gũtũũra tene na tene ĩrĩ kũu igũrũ. ² Rĩu nĩtũcaayaga, tũkĩĩriragĩria kũhumbwo na nyũmba ĩyo ĩngĩ iitũ ya kuuma igũrũ, ³ tondũ twahumbwo ũguo tũtigakorwo tũrĩ njaga. ⁴ Nĩgũkorwo rĩrĩa rĩothe tũrĩ thĩĩnĩ wa hema ĩno-rĩ, nĩtũcaayaga na tũkaritũhĩrwo, tondũ tũtiendaga kwaũrwo, no twendaga tũhumbwo na mwĩrĩ ũcio witũ wa kuuma igũrũ, nĩgeetha mwĩrĩ ũyũ wa gũkua ũmerio nĩ muoyo. ⁵ Na rĩrĩ, Ngai nĩwe ũtũmbĩte nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũu kũĩmbe, na nĩatũheete Roho arĩ ta mwĩhoko wa kũrũgamĩrĩra maũndũ marĩa magooka.

⁶ Tondũ ũcio tũikaraga hĩndĩ ciothe tũrĩ na ũũmĩrĩru, tũkĩmenyaga atĩ rĩrĩa rĩothe tũikaraga thĩĩnĩ wa mwĩrĩ taarĩ guo mũciĩ witũ, tũikaraga tũraihanĩrĩrie na Mwathani. ⁷ Tũtũũragio nĩ ũndũ wa gwĩtikia, no tũtitũũragio nĩ ũndũ wa kuona na maitho. ⁸ Nguuga atĩrĩ, nĩ tũrĩ na ũũmĩrĩru atĩ ũndũ ũrĩa tũngĩenda nĩ tũkorwo tũtarĩ mwĩrĩ-inĩ ũyũ, no tũkorwo tũrĩ mũciĩ hamwe na Mwathani. ⁹ Nĩ ũndũ ũcio, nĩtũgeragia na kĩyo muoroto witũ ũtũũke wa kũmũkenia, twakorwo tũrĩ mwĩrĩ-inĩ ũyũ witũ o na kana twakorwo tuumĩte thĩĩnĩ wago. ¹⁰ Nĩgũkorwo no nginya ithuothe tũkaarũgama mbere ya gĩtĩ gĩa ciira gĩa Kristũ, nĩguo o mũndũ akaaheo kĩrĩa kĩmwagĩrĩire kũringana na maũndũ marĩa aaneka arĩ thĩĩnĩ wa mwĩrĩ, marĩ mega kana marĩ mooru.

Ūtungata wa Ūiguithanio

¹¹ Kuona atĩ nĩtũmenyete ũrĩa Mwathani aagĩrĩrwo nĩ gwĩtigĩrwo-rĩ, nĩkĩo tũgeragia kũringĩrĩria andũ. Ūrĩa tũtarĩ nĩ ũndũ ũĩkaine wega nĩ Ngai, na nĩngwĩhoka atĩ o na nĩũĩkaine wega ngoro-inĩ cianyu. ¹² Tikũgeria tũrageria kwĩgaathĩrĩria harĩ inyuĩ rĩngĩ, no nĩ mweke tũramũhe wa kwĩraha nĩ ũndũ witũ, nĩguo mũhotage gũcookeria arĩa merahaga na maũndũ marĩa monagwo na maitho gũkĩra marĩa marĩ ngoro-inĩ. ¹³ Tũngĩkorwo nĩkũgũrũka tũgũrũkĩte-rĩ, tũgũrũkĩte nĩ ũndũ wa Ngai; na tũngĩkorwo meciĩria maitũ nĩ mega-rĩ, tũhaana ũguo nĩ ũndũ wanyu. ¹⁴ Nĩgũkorwo wendo wa Kristũ nĩguo ũtũringagĩrĩria, tondũ nĩtũmenyete wega atĩ mũndũ ũmwe nĩwe wakuire nĩ ũndũ wa andũ othe, na nĩ ũndũ ũcio-rĩ, andũ othe nĩmakuire. ¹⁵ Nake aakuire nĩ ũndũ wa andũ othe, nĩgeetha arĩa matũũraga muoyo matigacooke gũtũũra muoyo nĩ ũndũ wao ene, no matũũre nĩ ũndũ wa ũcio wakuire nĩ ũndũ wao na agĩcooka akĩrĩũka.

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio, kuuma rĩu tũtigũcooka gũtua ũhoro wa mũndũ na njĩra ya kĩ-mwĩrĩ. O na gwatuĩka kũrĩ hĩndĩ tuonaga Kristũ na njĩra ĩyo-rĩ, rĩu tũtũĩkaga ũguo. ¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio, mũndũ o wotho angĩkorwo arĩ thĩĩnĩ wa Kristũ-rĩ, nĩatuĩkĩte kũĩmbe kĩerũ; maũndũ ma tene nĩmathĩrĩte, nĩmookĩte mangĩ merũ! ¹⁸ Maũndũ maya mothe moimaga kũrĩ Ngai, ũrĩa watũiguithanirie nake we mwene thĩĩnĩ wa Kristũ, na agĩtũhe ũtungata ũcio wa ũiguithanio: ¹⁹ atĩrĩ, Ngai arĩ thĩĩnĩ wa Kristũ nĩwe wĩiguithanagĩria thĩ kũrĩ we mwene, ategũtarĩra andũ mehia mao. Nake nĩatwĩhokeire ndũmĩrĩri ĩyo ya ũiguithanio. ²⁰ Nĩ ũndũ ũcio ithuĩ tũrĩ abarũthi matũmĩtwo a kwarĩrĩria Kristũ, o taarĩ Ngai ũrathaitana na tũnua twitũ. Twamũthaitha handũ-inĩ ha Kristũ atĩrĩ: Ītikĩrai kũiguithanio na Ngai. ²¹ Ngai nĩatũmire ũcio ũtaarĩ na wĩhia atuĩke mwĩhia nĩ ũndũ witũ, nĩgeetha thĩĩnĩ wake tũtũũke ũthingu wa Ngai.

6

¹ Tondũ tũrĩ aruti a wĩra hamwe na Ngai-rĩ, nĩtũkũmũringĩrĩria mũtikae kwamũkĩra wega wa Ngai o ũguo tũhũ. ² Nĩgũkorwo ekuuga atĩrĩ, “Hĩndĩ ya gwĩtikĩrĩka-rĩ, nĩndagũthikĩrĩrie, naguo mũthenya wa kũhonokanio-rĩ, nĩndagũteithirie.” Atĩrĩrĩ-i, rĩrĩrĩ nĩrĩo ihinda rĩa gwĩtikĩrĩka nĩ Ngai, naguo ũyũ nĩguo mũthenya wa kũhonokanio.

Mũtũũrĩre Mũritũ wa Paũlũ

³ Ithuĩ-rĩ, tũtitũmaga hagĩe na ũndũ ũngĩhĩnga mũndũ nĩguo ũtungata witũ ndũkonerwo mahĩtia. ⁴ Aca, ithuĩ tũrĩ ta ndungata cia Ngai nĩtwĩgathagĩrĩria maũndũ-inĩ mothe: nĩ ũndũ wa kũũmĩrĩria maũndũ maingĩ; na gũkĩrĩrĩria mathĩina na moritũ, na mĩtangĩko; ⁵ na ũndũ wa kũhũũrwo, na kuohwo njeera, na kũreherwo ngũĩ; na kũruta wĩra mũritũ, na kũũrwo nĩ toro ũtukũ, na ng’aragu; ⁶ ningĩ nĩ ũndũ wa gũtũũra na ũthingu, na ũtaũku, na gũkĩrĩrĩria, na gũtugana thĩĩnĩ wa Roho Mũtheru, na kũgĩa

na wendani ūtarĩ na ūhinga; ⁷ o na kwaria ūhoru wa ma, na gũkorwo tũrĩ na hinya wa Ngai; nĩgũkorwo tũnyiitĩte indo cia mbaara cia ūthingu guoko-inĩ kwa ūrĩo na kwa ūmotho; ⁸ rĩmwe tũheagwo gĩtĩo, na rĩrĩa rĩngĩ tũgaconorwo, rĩmwe tũgacuukĩrwo maũndũ mooru na rĩngĩ mega; ningĩ o na tũrĩ andũ a ma, tũgatuuo a maheeni; ⁹ rĩmwe tũgatuuo nĩtũũikaine, no rĩrĩa rĩngĩ tũgatuuo ta tũtoĩkaine; ningĩ tũkahaana ta tũraakua, no tũrĩ o muoyo; tũhũuragwo, no tũtiũragagwo; ¹⁰ o na tũngĩonwo ta tũrĩ na kĩaha, ithuĩ tũkoragwo tũkenete hĩndĩ ciothe; tuonekaga tũrĩ athiĩni, no nĩtũtuaga andũ aingĩ itonga; tũtuagwo ta tũtarĩ kĩndũ, no indo ciothe nĩ ciitũ.

¹¹ Akorinitho aya, tũramwarĩria hatarĩ ūndũ tũkũmũhitha, na tũkamũhingũrĩra ngoro ciitũ biũ. ¹² Ithuĩ nĩtũmuonetie wendo witũ kũna no inyuĩ mũtiratuonia wendo wanyu. ¹³ O ta ūguo tũmwĩkĩte-rĩ, ndĩramwarĩria ta ciana ciakwa, o na inyuĩ hingũrai ngoro cianyu biũ.

Mũtikoohanio na arĩa Matetikĩtie

¹⁴ Mũtika kuohanio na arĩa matetikĩtie ta mwĩkĩritwo icooki rĩmwe nao. Tondũ-rĩ, ūthingu na waganu ingĩgwatanĩra atĩa? Kana ūtheri na nduma-rĩ, ingĩgĩa na ngwatanĩro ĩrĩkũ? ¹⁵ Kristũ na Beliali-rĩ, marĩ na ūiguano ūrĩkũ? Nake mũndũ ūrĩa wĩtikĩtie na ūrĩa ūtetikĩtie-rĩ, marĩ na ngwatanĩro ĩrĩkũ? ¹⁶ Hekarũ ya Ngai yakĩhota atĩa kũiguana na mĩhianano? Nĩgũkorwo ithuĩ nĩ ithuĩ hekarũ ya Ngai ūrĩa ūrĩ muoyo. O ta ūrĩa Ngai oigĩte atĩrĩ: “Nĩndĩrĩtũũranagia nao, na njeerage gatagatĩ-inĩ kao, nduĩke Ngai wao, nao matuĩke andũ akwa.”

¹⁷ “Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, umai kũrĩ o
na mwĩyamũranie nao,
ũguo nĩguo Mwathani ekuuga.
Mũtikahutie kĩndũ kĩrĩ thaahu,
na nĩ nĩngũmwamũkĩra.”

¹⁸ “Nĩngũtuĩka lthe wanyu,
na inyuĩ mũtuĩke ariũ akwa na aarĩ akwa,
ũguo nĩguo Mwathani-Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.”

7

¹ Arata akwa endwa, kuona atĩ nĩtwĩrĩrwo maũndũ macio-rĩ, nĩtwĩtherie, tũtigane na ūndũ o wotho ūrĩa ūthũkagia mũndũ mwĩrĩ na roho, na tũhingagie ūhoru wa ūtheru nĩ ūndũ wa gwĩtigĩra Ngai.

Gĩkeno kĩa Paũlũ

² Atĩrĩrĩ, tũhei handũ ngoro-inĩ cianyu. Tũtirĩ mũndũ o na ūrĩkũ tũhĩĩrie, na tũtirĩ mũndũ o na ūrĩkũ tũthũkĩtie, na gũtirĩ mũndũ o na ūrĩkũ tũhinyĩrĩrie. ³ Ndiroiga ūguo nĩguo ndĩmũtuĩre; nĩnjugĩte rĩngĩ atĩ mũrĩ na handũ thĩĩnĩ wa ngoro ciitũ, kuona atĩ tũgũtũũra muoyo kana tũkuanĩre na inyuĩ. ⁴ Ndĩ na ūmĩrĩru mũnene ngĩmwarĩria; nĩndĩrahaga mũno nĩ ūndũ wanyu. Mathĩĩna-inĩ maitũ mothe, nĩngoragwo nyũmĩrĩrie mũno, na gĩkeno gĩakwa gĩgakĩrĩrĩa.

⁵ Nĩgũkorwo rĩrĩa twakinyire Makedonia, mwĩrĩ ūyũ witũ ndwagĩire na kĩhurũko, no gũthĩnĩo twathĩĩnagio o harĩa hothe twathĩiaga; kũu nja kwarĩ na ngũĩ, na ngoro-inĩ ciitũ twarĩ na guoya. ⁶ No Ngai ūrĩa ūhooragĩria arĩa makuĩte ngoro, nĩatũhooreririe nĩ ūndũ wa gũũka gwa Tito, ⁷ na to ūndũ wa gũũka gwake gwĩki, no ningĩ nĩ ūndũ wa ūhoorerania ūrĩa mwamũheete. Nĩatũheire ūhoru wa ūrĩa mwendaga kũnyona, na kĩaha kĩnene kĩrĩa mũrĩ nakĩo, o na ūrĩa mwĩtangaga mũno nĩ ūndũ wakwa; nĩ ūndũ ūcio gĩkeno gĩakwa gĩkĩongerereka gũkĩra mbere.

⁸ O na ingĩkorwo nĩndatũmire mũgĩe na kĩaha nĩ ūndũ wa marũa makwa-rĩ, ndikwĩrira. O na gũkorwo kũrĩ hĩndĩ nderirire nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nguona atĩ marũa makwa nĩmamũiguithirie kĩaha, no nĩ gwa kahinda o kanini, ⁹ no rĩu ndĩ na gĩkeno, ti tondũ nĩmwaiguithirio kĩaha, no nĩ tondũ kĩaha kĩanyu nĩgĩatũmire mũhere. Nĩgũkorwo mwagĩire na kĩaha o ta ūrĩa Ngai endaga, na nĩ ūndũ ūcio ithuĩ tũtirĩ ūndũ mũũru o na ūmwe twamwĩkire. ¹⁰ Kĩaha kĩrĩa kiumanĩte kũrĩ Ngai kĩrehaga ūhoru wa kũhera kũrĩa gũtũmaga andũ mahonoke, na gũtirĩ wĩriraga gwĩka ūguo, no kĩaha kĩa maũndũ ma thĩ kĩrehaga gũkuũ. ¹¹ Atĩrĩrĩ, ta kĩonei kĩaha kũu kiumanĩte na Ngai kĩrĩa gĩciarĩte thĩĩnĩ wanyu; nĩgĩtũmĩte mũgĩe na kĩyo kĩnene, o na wendo mũnene wa gwĩkũũra, na gwakanwo nĩ ngoro, na kĩmako, na kwĩrĩrĩa kũnene, na kwĩrũmbũiya, o na wetereri wa kuona atĩ kĩhooito nĩkĩahingio.

Maündũ-inĩ mothe-rĩ, nĩmwĩonanĩtie inyuĩ ene atĩ mũtirĩ na ũcuuke ũndũ-inĩ ũyũ. ¹² Nĩ ũndũ ũcio, o na gwaũũka nĩndamwandĩkĩire marũa-rĩ, ndiamaandĩkĩire nĩ ũndũ wa mũndũ ũrĩa wehĩtie, kana nĩ ũndũ wa ũrĩa wahĩtirio, no nĩgeetha mũhote kũmenya inyuĩ ene mũrĩ mbere ya Ngai ũrĩa mwĩheanĩte nĩ ũndũ witũ. ¹³ Maündũ maya mothe-rĩ, nĩmo matũmĩte tũũmĩrĩrio.

O ũndũ ũmwe na kũũmĩrĩrio gwitũ-rĩ, makĩria nĩtwakenire nĩ ũndũ wa kuona ũrĩa Tito aakenete, tondũ roho wake nĩwekĩrĩtwo hinya nĩ inyuĩ inyuothe. ¹⁴ Nĩnderahĩire Tito nĩ ũndũ wanyu, na inyuĩ mũtianjonorire. No o ta ũrĩa maündũ mothe marĩa twamwĩrĩre maarĩ ma ma-rĩ, noguo kwĩraha gwitũ nĩ ũndũ wanyu harĩ Tito o nakuo gũtuĩkĩte ũhoru wa ma. ¹⁵ Naguo wendo ũrĩa amwendete naguo nĩũkĩrĩrĩrie kũneneha aaririkana ũrĩa inyuothe mwaathĩkĩre, na ũrĩa mwamwamũkĩrĩre mũrĩ na gwitĩgĩra na kũinaina. ¹⁶ Ndĩ na gĩkeno tondũ rĩu ndĩ na mwĩhoko mũkinyanĩru thĩinĩ wanyu.

8

Gwĩkĩra Hinya Ũhoru wa Ũtaana

¹ Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩtũkwenda mũmenye ũhoru wa Wega wa Ngai ũrĩa aheanĩte makanitha-inĩ ma Makedonia. ² Hĩndĩ rĩa andũ acio maageririo na magerio manene-rĩ, gĩkeno kĩa kĩnene na ũthĩini wao mũkĩru nĩciatũmire maingĩhĩrwo nĩ ũtaana mũnene. ³ Nĩgũkorwo nĩ ndĩ mũira atĩ maaheanire indo o ta ũrĩa maahotire, o na makĩruta makĩria ma ũrĩa mangĩahotire, nĩ ũndũ wa kwĩyendera kwao. ⁴ Nao magĩtũthaitha na hinya mũno metĩkĩrio kũgwatanĩra ũhoru-inĩ wa gũteithia andũ arĩa aamũre. ⁵ Magĩka ũndũ ũcio matiawĩkĩre ta ũrĩa twerĩgĩrĩre, no maambire kwĩheana o ene kũrĩ Mwathani o na kũrĩ ithuĩ, kũringana na ũrĩa Ngai endete. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio nĩtwaringĩrĩrie Tito, kuona atĩ nĩwe wambĩrĩrie ũndũ ũcio, atuĩke wa kũrĩkia ũndũ ũcio wa ũtugi wanyu. ⁷ O ta ũrĩa mũgaacagĩra harĩ maündũ mothe, nĩmo gwĩtikia, na ũhoru wa kwaria, na wa ũmenyo, na thĩinĩ wa kĩyo gĩkinyanĩru, o na wa wendo wanyu harĩ ithuĩ-rĩ, kĩingĩhie wega ũyũ wa gũtugana o naguo.

⁸ Ti kũmwatha ndĩramwatha, no ndĩrenda kũgeria wendani wanyu, nyone ũrĩa ũrĩ wa ma ngĩũgerekania na kĩyo kĩa andũ arĩa angĩ. ⁹ Nĩgũkorwo nĩmũũ ũhoru wa wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ atĩ, o na gũtuũka aarĩ gĩtonga, nĩatuĩkĩre mũthĩini nĩ ũndũ wanyu, nĩgeetha inyuĩ mũtuĩke itonga na ũndũ wa ũrĩa aathĩnĩkĩte.

¹⁰ Ha ũhoru ũyũ-rĩ, mataaro makwa ma ũndũ ũrĩa ũmwagĩrĩre makĩria nĩ atĩrĩ: Mwaka ũcio ũrathirire nĩ inyuĩ mwarĩ a mbere, na to ũndũ wa kũheana gwiki, no o na nĩ ũndũ wa kwĩrĩrĩa gwĩka ũguo. ¹¹ Rĩu-rĩ, kĩrĩkiei wĩra ũcio, nĩgeetha kĩyo kĩaanyu kĩa wendo wa gwĩka ũguo kĩiganane na kũrĩkia kwanyu kwa ũndũ ũcio, kũringana na kĩrĩa mũrĩ nakĩo. ¹² Mũndũ angĩkorwo arĩ na wendo, kĩheo kũ nĩgĩtikĩrĩku kũringana na ũrĩa mũndũ arĩ na indo, ti kũringana na ũrĩa aciagĩte.

¹³ Kwĩrĩrĩa gwitũ ti amwe mahũthĩrio mũrigo na inyuĩ mũhinyĩrĩrio, no nĩgeetha andũ othe maigananio. ¹⁴ Ihinda rĩrĩ mũingĩhĩtie indo-rĩ, nĩgũteithia wagi wao, nĩgeetha rĩrĩa magaakorwo na indo o nao magaateithia wagi wanyu. Hĩndĩ iyo andũ othe nĩmakaigananio, ¹⁵ o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Mũndũ ũrĩa wonganĩtie nyingĩ, ndarĩ kĩndũ aatigĩirio; nake ũrĩa wonganirie nini, ndarĩ kĩndũ aagire.”

Tito Gũtũmwo Korinitho

¹⁶ Nĩngũcookeria Ngai ngaatho, ũrĩa wekĩrĩre ngoro-inĩ ya Tito ũhoru wa kũmũrũmbũiya o ta ũrĩa nĩ ndĩ na ũhoru ũcio. ¹⁷ Nĩgũkorwo Tito to mathaithana maitũ aamũkĩrĩre, no nĩegũũka kũrĩ inyuĩ arĩ na kĩyo kĩnene nĩ ũndũ wa kwĩyendera gwake. ¹⁸ O na nĩtũgũtũma Tito marĩ hamwe na mũrũ wa Ithe witũ ũrĩa ũrĩ na ngumo njega makanitha-inĩ mothe nĩ ũndũ wa ũrĩa atungatagĩra ũhoru-ũrĩa-Mwega. ¹⁹ Makĩria ma ũguo, nĩwe wathuurirwo nĩ makanitha nĩguo atwarane na ithuĩ ũhoru-inĩ wa mũhothi ũcio wa ũtaana, o ũcio tũrutagĩra wĩra nĩguo tũgoocithie Mwathani we mwene, na tuonanie kĩyo kĩrĩa tũrĩ nakĩo gĩa kwenda gũteithia. ²⁰ Nĩtũrageria mũno kweherera ũndũ o wothie ũngĩtũma tũrutwo mahĩtia rĩrĩa tũkũramata kĩheo gĩkĩ kĩheanĩtwo na ũtaana. ²¹ Nĩgũkorwo nĩtũrerutanĩria gwĩka maündũ marĩa mangĩonwo magĩrĩre mbere ya Mwathani, na to harĩ we wiki, no o na nĩngĩ monwo marĩ magĩrĩru nĩ andũ o nao.

²² Nĩngĩ hamwe nao, nĩtũgũtũma mũrũ wa Ithe witũ ũngĩ, ũrĩa tuonete maita maingĩ na njĩra nyingĩ atĩ arĩ na kĩyo, o na arĩ nakĩo makĩria nĩ ũndũ wa mwĩhoko wake mũnene harĩ inyuĩ. ²³ Naguo ũhoru

wa Tito-rĩ, nĩ mũthiritũ wakwa ũrĩa tũrutithanagia wĩra nake nĩ ũndũ wanyu; na ha ũhoru ũkoniĩ ariũ a Ithe witũ-rĩ, o nĩ atũmwo a makanitha na monanagia ũgooci wa Kristũ. ²⁴ Tondũ ũcio oniai andũ acio ũira wa wendani wanyu, na gĩtũmi kĩrĩa gĩtũmaga twĩrahe nĩ ũndũ wanyu nĩguo makanitha mone ũndũ ũcio.

9

¹ Na rĩrĩ, ndikuona harĩ bata ndĩmwandĩkĩre ũhoru wa ũteithio ũrĩa wagĩrĩre kũheo andũ arĩa aamũre. ² Nĩgũkorwo nĩnjũũĩ kĩyo kĩanyu gĩa kwenda gũteithia, na nĩngoretwo ngĩrahĩra ũndũ ũcio kũrĩ andũ a Makedonia, ngameera atĩ kuuma mwaka ũcio ũrathirire, inyuĩ andũ a Akaia mũtũire mwĩhaarĩrie kũheana; na kĩyo kũ kĩanyu nĩkĩo kĩarahũrite aingĩ ao. ³ No nĩngũtũma ariũ a Ithe witũ nĩguo kwĩraha gwitũ nĩ ũndũ wanyu ũhoru-inĩ ũyũ wa mũhothi gũtigatuĩke gwa tũhũ, no mũgaakorwo mwĩhaarĩrie, o ta ũrĩa ndoigire atĩ nĩmwĩharĩrie. ⁴ Nĩgũkorwo andũ amwe a Makedonia mangĩrehane na nĩ makore mũtehaarĩrie-rĩ, ithuĩ, o na tũtekũmũgweta-rĩ, nĩtũgaaconoka nĩ ũndũ wa ũguo tũmwĩhokeete. ⁵ Nĩ ũndũ ũcio, nĩndĩronire arĩ wega gũthaitha ariũ a Ithe witũ maambe mamũceerere ihinda rĩu rĩtanakinya, nĩguo marĩkĩrĩrie mĩbango ya kĩheo kĩa ũtaana kĩrĩa mweraniire. Hĩndĩ iyo kĩheo kũ nĩgĩgakorwo kĩrĩ ho, na kĩheanĩtwo na kwĩyendera, no ti na kũringĩrĩrio.

Kũhaanda na ũtaana

⁶ Ririkanai ũũ: Mũndũ ũrĩa ũhaandaga tũnini akaagetha o tũnini, nake ũrĩa ũhaandaga nyingĩ akaagetha nyingĩ. ⁷ O mũndũ aagĩrĩrwo nĩkũheana kĩrĩa atuĩte na ngoro yake nĩekũheana, na ndakaheane atekwenda kana taarĩ kũringĩrĩrio, nĩgũkorwo Ngai endaga mũndũ ũrĩa ũheanaga akenete. ⁸ Nake Ngai arĩ na ũhoti wa gũtũma mũingĩhĩrwo nĩ maũndũ mothe ma wega wake, nĩguo maũndũ-inĩ mothe na mahinda-inĩ mothe, mũkoragwo na kĩrĩa gĩothe mũbatarĩtio nĩkĩo, nĩguo mũkoragwo mũingĩhĩtie indo cia kũruta wĩra o wothe mweaga. ⁹ O ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ:

“Nĩahurunjĩte iheo ciake akahe andũ arĩa athĩini;

ũthingu wake ũtũũraga nginya tene na tene.”

¹⁰ Na rĩrĩ, ũrĩa ũheaga mũhandi mbeũ na akamũhe irio cia kũrĩa, nĩarĩmũheaga mbeũ cia kũhaanda, na atũme cingĩhe, na ongerere magetha ma ũthingu wanyu. ¹¹ Na inyuĩ nĩmũrĩtongagio na njĩra ciothe nĩguo mũheanage na ũtaana hĩndĩ ciothe, naguo ũtaana wanyu, nĩ ũndũ wa wĩra witũ, ũtũmage Ngai acookagĩrio ngaatho.

¹² ũteithio ũyũ mũraruta ti kuuga atĩ no andũ a Ngai mũrahingĩria mabata mao, no nĩtũmaga Ngai acookagĩrio ngaatho na njĩra nyingĩ. ¹³ Na tondũ wa ũtungata ũcio mwĩonanĩtie naguo ũrĩa mũhaana-rĩ, andũ nĩmarĩgoocaga Ngai nĩ ũndũ wa ũrĩa mwathĩkĩre ũhoru-ũrĩa-Mwega wa Kristũ ũrĩa muumbũraga atĩ nĩmũwĩtikĩtie-rĩ, na nĩ ũndũ wa ũtaana wanyu wakũgwatanĩra nao o na wakũgwatanĩra na andũ arĩa angĩ othe. ¹⁴ Na rĩrĩa mekũmũhoera, ngoro ciao nĩimwĩciiragia, tondũ wa ũrĩa wega wa Ngai ũrĩa inyuĩ mũheetwo ũkĩrĩrĩrie kũingĩha. ¹⁵ Ngai arocookerio ngaatho nĩ ũndũ wa kĩheo gĩaake kĩrĩa gĩtangiugĩka na ciugo ũrĩa gĩtariĩ!

10

Paũlũ Gũtetera ũtungata Wake

¹ Nĩ Paũlũ nĩndamũthaitha nĩ ũndũ wa ũrĩa Kristũ arĩ mũhooreri na mũcaayanĩri, o nĩ ngoragwo na guoya rĩrĩa ndĩ na inyuĩ, no ngakorwo na ũcamba rĩrĩa itarĩ na inyuĩ! ² Nĩndamũthaitha mũtikanatũme rĩrĩa ngooka ngaakorwo na ũcamba ta ũrĩa njĩrĩgĩrĩre gũkorwo naguo nĩ ũndũ wa andũ amwe arĩa meciiragia atĩ mũtũũrĩre ũrĩa tũtũũraga naguo nĩ wa gũkũ thĩ. ³ Nĩgũkorwo o na gũtuĩka tũtũũraga thĩ ĩno, tũtirũaga mbaara ta ũrĩa andũ a thĩ marũaga. ⁴ Matharaita marĩa tũrũaga namo ti ma thĩ ĩno, no nĩ marĩa marĩ na hinya wa Ngai wa kũmomora ciĩgitiro cia hinya. ⁵ Nĩtũmomoraga ngarari, na ũndũ o wothe wa mwĩtũũgĩrio wa ngoro ũrĩa ũngĩgĩrĩrĩria ũhoru wa kũmenya Ngai, na tũgataha meciiria o mothe nĩguo matuĩke mĩgwate ya gwathĩkagĩra Kristũ. ⁶ Na nĩtwĩhaarĩrie kũherithia gũko o gĩothe kĩa ũremi, rĩrĩa mũgaakorwo mũtuĩkĩte a gwathĩka biũ.

⁷ Inyuĩ mūrarora maũndũ o igūrũ. Mũndũ o wothē angĩkorwo arĩ na ma atĩ nĩ wa Kristũ-rĩ, aagĩrĩre eciirie o rĩngĩ atĩ o na ithuĩ tũrĩ a Kristũ o ta ūrĩa o nake arĩ wake. ⁸ No kuoneke ta ndĩreraha mũno nĩ ūndũ wa ūhoti ūrĩa Mwathani aatũheire. No rĩrĩ, ūhoti witũ nĩ wa kũmuongerera hinya na ti wa kũmũhinyĩrĩa. Nĩ ūndũ ūcio ndingĩconoka nĩ ūndũ wa gwĩka ũguo. ⁹ Ndikwenda kuonwo ta ndĩrenda kũmũmakia na marũa makwa. ¹⁰ Nĩgũkorwo andũ amwe moigaga atĩrĩ, “Marũa make marĩ na ūritũ mũingĩ, na marĩ na hinya, no rĩrĩa arĩ hamwe na ithuĩ-rĩ, ti mũndũ ũngĩtũka, nayo mĩario yake nĩ ya tũhũ.” ¹¹ Andũ ta acio magĩrĩrwo nĩkũmenya atĩ o ūrĩa ūhoru witũ ũkoragwo ūrĩ marũa-inĩ maitũ rĩrĩa tũtarĩ ho-rĩ, ũguo noguo tũkoragwo tũhaana tũgũka maũndũ rĩrĩa tũrĩ ho.

¹² Tũtigeragia kwĩiganania kana kwĩgerekania na amwe arĩa megathagĩrĩa. Rĩrĩa megwĩthima na arĩa mahaana tao, na makegerekania na arĩa matariĩ tao-rĩ, matirĩ ūndũ mooĩ. ¹³ No ithuĩ-rĩ, tũtingĩraha makĩria ma ūrĩa kwagĩrĩre, no tũkwĩraha kũringana na gĩcunjĩ kĩa wĩra ūrĩa Ngai atũheete, o na inyuĩ mũrĩ gĩcunjĩ kĩa wĩra ūcio witũ. ¹⁴ Tũtireraha gũkĩra ūrĩa kwagĩrĩre, ta ūrĩa kũngĩrĩ korwo tũtiokire kũrĩ inyuĩ, nĩgũkorwo nĩ ithuĩ twamũkinyĩre na Ūhoru-ūrĩa-Mwega wa Kristũ. ¹⁵ O na tũtiirahaga gũkĩra ūrĩa kwagĩrĩre nĩ ūndũ wa wĩra mūrute nĩ andũ angĩ. Ūndũ ūrĩa twĩrĩgĩrĩre nĩ atĩ, o ūrĩa wĩtikio wanyu ūrathĩ na mbere gũkũra, nakĩo gĩcunjĩ kĩrĩa tũrĩ nakĩo thĩnĩ wanyu nĩgĩkwarama mũno, ¹⁶ nĩgeetha tũhote kũhunja Ūhoru-ūrĩa-Mwega ng’ongo iria irĩ mbere ya kwanyu. Nĩgũkorwo tũtikwenda kwĩraha nĩ ūndũ wa wĩra ūrutitwo rũgongo rũngĩ nĩ mũndũ ũngĩ. ¹⁷ No rĩrĩ, “Mũndũ ūrĩa ũkwĩraha, nĩerahage thĩnĩ wa Mwathani.” ¹⁸ Nĩgũkorwo mũndũ ūrĩa wĩgaathagĩrĩa tiwe wonagwo arĩ mwega, no nĩ ūrĩa Mwathani agathagĩrĩa.

11

Paũlũ na Atũmwo a Maheeni

¹ Nĩngwĩhoka nĩmũgũkirĩrĩa ūrimũ ūrĩa mũnini ndĩ naguo; ndamũthaitha mũngĩrĩrĩre. ² Nĩndĩraigua ūiru nĩ ūndũ wanyu, ūiru uumanĩte na ũngai. Ndamwĩrĩre o mũthuri ūmwe, na nĩwe Kristũ, nĩgeetha ngaamũneana kũrĩ we mũrĩ ta mũirĩtu gathirange. ³ No ndĩ na guoya gũtigatũike atĩ meciiria manyu no maturuurio mũtiganĩre ũgima na ūtheru wa kwĩrutĩra Kristũ, o ta ūrĩa Hawa aaheenekire nĩ nyoka na wara wayo. ⁴ Inyuĩ nĩmwamũkagĩra ūhoru ũngĩ mũkenete, mũndũ o wothē angĩmũhunjĩria ūhoru wa Jesũ ũngĩ tiga Jesũ ūrĩa twamũhunjĩrie, kana mũngĩamũkĩra roho ũngĩ tiga Roho ūrĩa mwamũkĩrie, o na kana mũgetĩkia ūhoru-mwega ũngĩ tiga ūrĩa mwetĩkirie. ⁵ No ndigwĩciiria atĩ ndĩ mũnini o na hanini kũrĩ “atũmwo acio anene.” ⁶ No ngorwo itarĩ mūrute ūhoru-inĩ wa kwaria, no ndĩ na ūmenyo. Nĩtũmũmenyithĩtie maũndũ maya wega na njĩra ciothe.

⁷ Hihi nĩ kwĩhia ndeehirie nĩ kwĩnyĩhia nĩguo ndĩmũtũũgĩrie inyuĩ na ūndũ wa kũmũhunjĩria Ūhoru-ūrĩa-Mwega wa Ngai hatarĩ irĩhi? ⁸ Nĩgũtunya ndaatunyaga makanitha mangĩ ngĩamũkĩra ūteithio kuuma kũrĩ o nĩguo hote kũmũtungata. ⁹ Na hĩndĩ irĩa ndaarĩ na inyuĩ, ndabatario nĩ kĩndũ-rĩ, ndiatũkaga mũrigo harĩ mũndũ o na ūrĩkũ, nĩgũkorwo ariũ na aarĩ a lthe witũ moka kuuma Makedonia nĩmaheire indo cia kũigana mabataro makwa. Nĩndĩgĩrĩrĩre ndigatũike mũrigo kũrĩ inyuĩ na njĩra o yothe, na nĩngũthĩ na mbere gwĩka ũguo. ¹⁰ Ti-itherũ o ta ūrĩa ūhoru wa ma wa Kristũ ūrĩ thĩnĩ wakwa, gũtirĩ mũndũ o na ū thĩnĩ wa ng’ongo cia Akaia ũngĩngĩria ndĩrahe ũguo. ¹¹ Nĩ kĩ gĩatũma njuge ũguo? Nĩ tondũ ndimwendete? Ngai nĩoĩ atĩ nĩndĩmwendete! ¹² Na nĩngũthĩ na mbere na gwĩka ūrĩa ndĩreka, nĩguo njagithie kĩene andũ arĩa macaragia mweke wa kuoneka atĩ nĩmaiganaine na ithuĩ, thĩnĩ wa maũndũ marĩa merahaga namo.

¹³ Nĩgũkorwo andũ ta acio nĩ atũmwo a maheeni, aruti wĩra a kũhĩtithia andũ, na metuaga atũmwo a Kristũ. ¹⁴ Naguo ūndũ ūcio ti wa kũmakania, nĩgũkorwo o na Shaitani o nake nĩetuaga mũraika wa ūtheri. ¹⁵ Ndũkĩrĩ ūndũ wa kũgegania ndungata ciake cingĩtũua ndungata cia ūthingu. Marigĩrĩrio-inĩ makaagĩ na kĩrĩa kĩringaine na ciiko ciao.

Paũlũ Kwĩrahĩra Mathĩna Make

¹⁶ Nĩnguuga o rĩngĩ atĩrĩ: Mũndũ ndakae kuona ta ndĩ kĩrimũ. No angĩkorwo nĩguo mũkuona-rĩ, kĩnyamũkĩrei o ta ūrĩa mũngĩamũkĩra kĩrimũ, nĩguo ndĩrahe o hanini. ¹⁷ Ūhoru-inĩ wa mwĩraho ūyũ ndĩ naguo-rĩ, ndiraaria ta ūrĩa Mwathani angĩaria, no ndĩraaria o ta ūrĩa kĩrimũ kĩngĩaria. ¹⁸ Kuona atĩ andũ aingĩ nĩmareraha ta ūrĩa thĩ irahaga-rĩ, o na nĩ ngwĩraha o tao. ¹⁹ Tondũ inyuĩ mũkĩrĩ oogĩ-rĩ,

nīmūkiragĩrĩria arĩa irimũ mūkenete! ²⁰ Ti-itherũ, nīmūkiragĩrĩria mũndũ o wotho o na angĩmũtua ngombo ciake, kana ũrĩa ũkũmũhatĩrĩria, kana ũrĩa ũkũrĩa indo cianyu, kana ũrĩa ũgwĩtũũgĩria mbere yanyu, o na kana ũrĩa ũkũmũhũra hĩ. ²¹ Nĩngũconoka ngiuga atĩ ithuĩ nĩtwaremirwo nĩ gwĩka maũndũ ta macio!

Ũndũ ũrĩa mũndũ ũngĩ angĩhota kwĩraha nĩ ũndũ wago-rĩ, ndĩkĩarie ta ndĩ kĩrimũ-rĩ, o na nĩ no ngĩgerie kwĩraha nĩ ũndũ wago. ²² Andũ acio nĩ Ahibirania? O na nĩ ndĩ Mũhibirania. Andũ acio nĩ Aisiraeli? O na nĩ ndĩ Mũisiraeli. Andũ acio nĩ njaro cia Iburahĩmu? O na nĩ ndĩ wa rūciaro rwa Iburahĩmu. ²³ Andũ acio nĩ ndungata cia Kristũ? (Ngwaria ũguo ta ndĩ mũgũrũku.) Nĩ nĩndĩmakĩrite. Nĩndutĩte wĩra na kĩyo kũmakĩra, na ngaikio njeera mahinda maingĩ makĩria yao, na ngahũurwo na kĩboko makĩria, o na mahinda maingĩ ndanakuĩrĩria gũkua. ²⁴ Ayahudi nĩmahũũrĩre na kĩboko maita matano, o ihinda iboko mĩrongo itatũ na kenda. ²⁵ Nĩndahũũrĩrwo na thanju maita matatũ, na riita rĩmwe ngĩhũũrwo na mahiga nyuguto,* na maita matatũ ndanathũkĩrwo nĩ marikabu ndĩ thĩinĩ, na ngĩraara o na ngĩtinda iria-inĩ ũtukũ ũmwe na mũthenya mũgima. ²⁶ Ngoretwo ngĩthĩ ng'endo nyingĩ. Ngagĩkorwo ndĩ ũgwati-inĩ wa gũtwarwo nĩ njũũ, na ũgwati-inĩ wa atunyani, na ũgwati-inĩ wa gũũkĩrĩrwo nĩ andũ a rūrĩrĩ rwitũ, na ũgwati-inĩ wa gũũkĩrĩrwo nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ; na ngoona ũgwati ndĩ matũũra-inĩ manene, na ndĩ thĩinĩ wa bũrũri, na ndĩ iria-inĩ; o na ũgwati wa andũ arĩa maheenaganaga atĩ nĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ. ²⁷ Ndaanaruta wĩra mũritũ na wa mĩnoga, na maita maingĩ ngaagaga toro; ndaanakorwo na ng'aragu na nyoota, na maita maingĩ ngaaga kĩndũ gĩa kũrĩa; ndaanakorwo heho-inĩ na ndĩ njaga. ²⁸ Hamwe na macio mothe-rĩ, o mũthenya ngoragwo na mũrigo, ngĩtanga nĩ ũndũ wa makanitha mothe. ²⁹ Nũũ ũngĩkorwo aagĩte hinya, na nĩ njage gũkorwo njũritwo nĩ hinya? Nũũ ũngĩhĩngithio, na nĩ njage gũkorwo ngĩcinwo nĩ marakara?

³⁰ Angĩkorwo no nginya ndĩirahe, ngwĩrahĩra maũndũ marĩa monanagia ũrĩa itarĩ na hinya. ³¹ Ngai, na nowe Ithe wa Mwathani Jesũ, ũrĩa ũgoocagwo nginya tene-rĩ, nĩoĩ atĩ ndiraheenania. ³² Kũu Dameski, barũthi ũrĩa waathanaga arĩ rungu rwa Mũthamaki Areta-rĩ, nĩathanire itũũra inene rĩa andũ a Dameski rĩrangĩrwo nĩgeetha aanyitithie. ³³ No nĩndoimĩrio ndirica, ngĩkũrũkĩrio rūthingo-inĩ ndĩ thĩinĩ wa gĩkabũ, ngĩhonoka kũnyiitwo nĩwe.

12

Kĩoneki kĩa Paũlũ na Mũigua Wake

¹ No nginya thĩ na mbere na kwĩraha. O na gũtuĩka gwĩka ũguo gũtirĩ uumithio-rĩ, rĩu nĩngwaria ũhoru wa maũndũ marĩa ndanonio nĩ Mwathani, na marĩa ndanaguũrĩrio nĩwe. ² Nĩnjũũ mũndũ thĩinĩ wa Kristũ, ũrĩa woirwo mĩaka ikũmi na ĩna mĩthiru, agĩtwarwo igũrũ rĩa gatatũ. Kana oirwo arĩ na mwĩrĩ kana atarĩ nago, nĩ ndiũ, Ngai nĩwe ũũ. ³ Na nĩnjũũ atĩ mũndũ ũcio, kana aarĩ mwĩrĩ-inĩ kana ndaarĩ mwĩrĩ-inĩ-rĩ, nĩ ndiũ, no Ngai nĩwe ũũ, ⁴ nĩoirwo agĩtwarwo kũrĩa andũ arĩa metĩkĩtie mathiiga, akĩigua maũndũ matangĩranĩka nĩ mũndũ, na maũndũ marĩa mũndũ atangĩtikĩrio kwaria. ⁵ Nĩngwĩraha nĩ ũndũ wa mũndũ ta ũcio, no ndikwĩraha nĩ ũndũ wakwa nĩ mwene, tiga no ndĩirahire nĩ ũndũ wa ũrĩa njagĩte hinya. ⁶ O na ingĩenda kwĩraha-rĩ, ndingĩtuĩka kĩrimũ, nĩ ũndũ ingĩkorwo ngĩaria ũhoru wa ma. No ndigwĩka ũguo, nĩguo gũtikagĩe mũndũ ũgwĩciiria ũhoru wakwa makĩria ma ũrĩa kwagĩrĩre nĩ ũndũ wa ũrĩa njĩkaga kana ũrĩa njugaga.

⁷ Nĩguo ndikanae gwĩtũũgĩria nĩ ũndũ wa ũguũrio mũnene ũguo-rĩ, nĩndekĩrĩrwo mũigua thĩinĩ wa mwĩrĩ wakwa, ũrĩ mũtũmwo wa Shaitani, nĩguo ũũnyariirage. ⁸ Nĩndathaitĩre Mwathani mahinda matatũ anjehererie mũigua ũcio. ⁹ Nowe akĩnjĩra atĩrĩ, “Wega wakwa nĩũkũiganĩte, nĩgũkorwo hinya wakwa nĩũtuĩkaga mũkinyanĩru harĩa hatarĩ na hinya.” Nĩ ũndũ ũcio nĩngwĩraha o na makĩria ngenete mũno nĩ ũndũ wa kwaga hinya gwakwa, nĩgeetha hinya wa Kristũ ũikarage igũrũ rĩakwa. ¹⁰ Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga ngenagĩre kwaga hinya, na irumi, na ũritũ wa mũtũũrĩre, na kũnyariirwo, o na mathĩina nĩ ũndũ wa Kristũ. Nĩgũkorwo hĩndĩ ĩrĩa njagĩte hinya, nĩguo ngoragwo na hinya.

Paũlũ Kũrũmbũiya Akorinitho

* 11:25 Ayahudi mooragaga mũndũ na njĩra ya kũmũhũra na mahiga nyuguto (Atũm 14:19-20).

¹¹ Nĩndĩtũite kĩrimũ, no nĩ inyuĩ mwatũmire njĩke ũguo. Nĩ inyuĩ mwaḡĩrĩrwo nĩkũngaathĩrĩria, nĩḡũkorwo nĩ ti nĩ mũnini mũno kũrĩ “atũmwo acio anene,” o na ḡũtuĩka nĩ ndĩkĩrĩ kĩndũ ḡĩtarĩ kĩene. ¹² Maũndũ marĩa matũmaga mũndũ amenywo atĩ nĩ mūtũmwo-rĩ, nĩmekirwo gatagatĩ-inĩ kanyu na ḡũkirĩrĩria kũnene: ḡũkĩringwo ciana, na ḡũḡĩkwo morirũ, na maũndũ ma kuonania hinya. ¹³ Inyuĩ mwakĩrĩ anini ḡũkĩra makanitha marĩa mangĩ nakĩ, tĩa o ḡũtuĩka atĩ nĩ ndiigana ḡũtuĩka mũrigo harĩ inyuĩ? Ndekerai ihĩtia rĩu!

¹⁴ Rĩu nĩndĩhaariĩrie kũmũceerera ihinda rĩa gatatũ, na ndigũkorwo ndĩ mũrigo harĩ inyuĩ, tondũ ti indo cianyu ndĩrenda, no nĩ inyuĩ ndĩrenda. Tondũ-rĩ, ciana itiaḡĩrĩrwo nĩ kũigĩra aciari a cio mũthithũ, no aciari nĩo magĩrĩrwo nĩ kũigĩra ciana ciao mũthithũ. ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio no ngene kũhũthĩra kĩrĩa ḡiothe ndĩ nakĩo nĩ ũndũ wanyu, o na nĩ mwene ndĩhũthĩre. Ingĩmwenda makĩria-rĩ, inyuĩ no mũkĩnyende o hanini? ¹⁶ No o na ḡũtarĩ o ũguo-rĩ, nĩ ndiatũĩkire mũrigo harĩ inyuĩ. No njĩrwo atĩ hihi ndaarĩ mwara, na atĩ nĩndamũheenirie! ¹⁷ Hihi nĩndamũhatĩrĩrie na ũndũ wa mũndũ o na ũmwe wa arĩa ndamūtũmĩre? ¹⁸ Nĩndaringĩrĩrie Tito oke kũrĩ inyuĩ, na ngĩtũma mũrũ wa lthe witũ moke nake. Tito ndaigana kũmũhatĩrĩria, kana nĩamũhatĩrĩrie? Githĩ tũtiarutire wĩra thĩĩnĩ wa roho o ro ũmwe, na tũkĩrũmĩrĩra njĩra o ro ũmwe?

¹⁹ Hihi ihinda rĩrĩ rĩothe mũkoretwo mũḡĩciĩria atĩ nĩ ḡwĩciĩrĩra tũkoretwo tũḡĩciĩrĩra harĩ inyuĩ? Tũkoretwo tũkĩaria mbere ya Ngai ta andũ marĩ thĩĩnĩ wa Kristũ; na rĩrĩ, arata akwa nyenda, maũndũ marĩa mothe twĩkaga nĩ ma ḡũtũma inyuĩ muongererwo hinya. ²⁰ Nĩḡũkorwo nĩndĩretigĩra, atĩ rĩrĩa ndĩrĩũka, ndahota ḡũkora mũtahaana ũrĩa ingĩenda mũkorwo mũhaana, na inyuĩ mwahota ḡũkora itahaana ũrĩa mũngĩenda ngorwo haana. Ngetigĩra kwahota ḡũgaakorwo kũrĩ na ngũĩ, na ũiru, na marakara, na njatũkano, na njambanio, na njuukũ, na mwĩtĩio, o na kwaga kĩaarĩro. ²¹ Ngwĩtigĩra atĩ rĩrĩa ngooka kũu rĩngĩ, Ngai wakwa ahota ḡũkanjonorithia mbere yanyu, na nĩ njigwe kĩaha nĩ ũndũ wa andũ aingĩ arĩa meehirie o mbere, na matiĩrĩrite waganu wa maũndũ marĩa mooru, na ma ũmaraya, na maũndũ ma ũũra-thoni marĩa matũũrite meekaga.

13

Ūtaarani wa Mũthia

¹ Rĩrĩ nĩ riita rĩa gatatũ ḡũũka kwanyu. Ūhoro o wotho no nginya ũrũgamĩrĩrwo nĩ ũira wa andũ eerĩ kana atatũ. ² Nĩndamũkaanirie hĩndĩ rĩa ndaarĩ na inyuĩ riita rĩa keerĩ. O na rĩu nĩngũmũkaania o rĩngĩ, o na itarĩ hamwe na inyuĩ: Rĩrĩa ndĩrĩũka rĩngĩ, andũ arĩa matũũrite mehagia kuuma tene, kana mũndũ ũngĩ o wotho, ndirĩ ngacaaĩra, ³ tondũ nĩmũrenda kũmenya kĩhooito kĩa atĩ nĩ Kristũ waragia na kanua gakwa. We ndamwĩkagĩra maũndũ ta atarĩ na hinya, no nĩonanagia atĩ arĩ na hinya gatagatĩ-inĩ kanyu. ⁴ Nĩḡũkorwo nĩ ma nĩambirwo mũtharaba-inĩ atarĩ na hinya, no nĩatũũraga muoyo nĩ ũndũ wa hinya wa Ngai. O ta ũguo-rĩ, o na ithuĩ tũtirĩ hinya tũrĩ thĩĩnĩ wake, no nĩ ũndũ wa hinya wa Ngai nĩtũtũũraga muoyo thĩĩnĩ wake nĩguo tũmũtungatage.

⁵ Mwĩgeriei, muone kana inyuĩ ene nĩ mwĩtikĩtie ũhoro wa ma; mwĩtuĩriei inyuĩ ene. Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ Kristũ Jesũ arĩ thĩĩnĩ wanyu, tĩa no mũḡĩkorirwo mũḡwĩte kĩgeranio kũu? ⁶ Na nĩngwĩhoka atĩ nĩmũrĩona atĩ ithuĩ tũtigwĩte kĩgeranio. ⁷ Na rĩu tũkũhooya Ngai atĩ mũtikae ḡwĩka ũndũ o na ũmwe mũũru. Ti atĩ nĩguo andũ monage atĩ nĩtwĩtikĩrĩtwo nĩwe, na nĩtũtooranĩtie, no nĩgeetha inyuĩ mwĩkage maũndũ marĩa magĩrĩre, o na tũngĩoneka ta tũtatooranĩtie. ⁸ Nĩḡũkorwo tũtingĩhota ḡwĩka ũndũ ũreganĩte na ũhoro wa ma, tĩa o ũrĩa ũrĩ wa ũhoro wa ma wiki. ⁹ Tũkoragwo na ḡĩkeno rĩrĩa rĩothe tũtarĩ na hinya, no inyuĩ mũrĩ na hinya; na nĩtũmũhooyagĩra mũtuĩke andũ aagĩrĩru kũna. ¹⁰ ḡĩtũmi kĩrĩa kĩratũma nyandĩke maũndũ maya o na itarĩ hamwe na inyuĩ-rĩ, nĩgeetha hĩndĩ rĩa ngooka ndikaanahũthĩre ũhoti wakwa ũũru, ũhoti ũrĩa Mwathani aaheire ũrĩ wa kũmũkũria, no ti wa kũmũthũkia.

Ngeithi cia Mũthia

¹¹ Na rĩu ngĩrĩkia-rĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, tigwoi na wega. Thiiagai na mĩthĩire rĩa yagĩrĩre, thikagĩrĩria ithaithana rĩakwa, ḡĩagai na meciiria o mamwe, na mũtũũranagie na thayũ. Nake Ngai wa wendo na thayũ nĩarĩkoragwo hamwe na inyuĩ.

¹² O mündũ nĩageithie ũrĩa ũngĩ na ngeithi theru cia kĩmumunyano. ¹³ Andũ arĩa othe aamũre nĩmamũgeithia.

¹⁴ Wega wa Mwathani Jesũ Kristũ, na wendani wa Ngai, na ngwatanĩro ya Roho Mũtheru, ĩroikaraga na inyuĩ inyuothe.

MARŪA MA PAŪLŪ KŪRĪ AGALATIA

¹ Nĩ nĩ mūtūmwo Paŭlū, na rĩrĩ, ndirĩ mūtūmwo ūtūmĩtwo nĩ andũ o na kana ngatūmwo na njĩra ya mūdũ, no ndūmĩtwo nĩ Jesũ Kristũ na Ngai Ithe witũ, ūrĩa wamũriũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ.

² Nĩ hamwe na ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe arĩa tũrĩ nao, nĩ ithuĩ tũramūtūmĩra marũa maya, Kũrĩ inyuĩ andũ a makanitha ma Galatia:

³ Mũrogĩa na wega na thayũ iria ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ, o na kũrĩ Mwathani Jesũ Kristũ, ⁴ ūrĩa werutire nĩ ūndũ wa mehia maitũ nĩguo atũhonokie kuuma kũrĩ mahinda maya tũrĩ, marĩa maiyũrĩtwo nĩ maũndũ mooru, kũringana na wendi wa Ngai Ithe witũ, ⁵ nake arotũũra akumagio nginya tene na tene. Amenĩ.

Ūhoro-Ūrĩa-Mwega no Ūmwe

⁶ Nĩ nĩkũgega ndĩragega nĩ ūndũ wa ūrĩa mũrahiũha gũtigana na ūrĩa wamwĩtire na ūndũ wa wega wa Kristũ, mũkagarũrũkĩra ūhoro mwega wa mũthemba ūngĩ, ⁷ naguo ti Ūhoro-Ūrĩa-Mwega o na atĩa. No nĩ kũrĩ andũ maramũhĩngĩca makienda gũthũkia Ūhoro-Ūrĩa-Mwega wa Kristũ. ⁸ No rĩrĩ, o na kũngĩkorwo nĩ ithuĩ o na kana mũraika uumĩte igũrũ, ūngĩmũhunjĩria ūhoro mwega ūngĩ tiga ūrĩa twamũhunjĩrie-rĩ, mūdũ ūcio aronyiitwo nĩ kĩrumi nginya tene! ⁹ O ta ūrĩa tũmwĩrite, o na rĩu nĩ nguuga o rĩngĩ atĩrĩ, mūdũ o wotha angĩmũhunjĩria ūhoro mwega ūngĩ tiga ūrĩa mwetĩkirie-rĩ, aronyiitwo nĩ kĩrumi nginya tene!

¹⁰ Atĩrĩrĩ, ngiuga ūguo-rĩ, kaĩ arĩ andũ ndĩrenda kwĩyendithia kũrĩ o, kana nĩ kũrĩ Ngai? Kana hihi nĩ andũ ndĩrenda gũkenia? Korwo nĩ andũ ngeragia gũkenia-rĩ, ndingĩkorwo ndĩ ndungata ya Kristũ.

Paŭlũ gwĩtwo nĩ Ngai

¹¹ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ngwenda mũmenye atĩ Ūhoro-Ūrĩa-Mwega ndamũhunjĩrie ti ūhoro woimanĩte na mūdũ. ¹² Ūhoro ūcio ndiaheirwo nĩ mūdũ, o na kana ngĩthomithio nĩ mūdũ; no nĩ kũguũrĩrio ndaguũrĩrio Ūhoro ūcio nĩ Jesũ Kristũ.

¹³ Nĩgũkorwo nĩmũiguĩte ūhoro wa mĩthĩre yakwa ya tene, ūrĩa ndaatũire njĩkaga ndĩ thĩnĩ wa ndini ya Ayahudi, na ūrĩa ndanyariiraga kanitha wa Ngai na hinya ngĩgeria kũũniina. ¹⁴ Nĩ ha ūhoro wa maũndũ makoniĩ ndini ya Ayahudi, nĩ ndaathiĩte mbere o na gũkĩra Ayahudi aingĩ a riika riakwa na ndaarĩ na kĩyo kĩnene gĩa kũrũmia mĩtugo ya maithe maitũ. ¹⁵ No rĩrĩ, Ngai ūrĩa wanyamũrire kuuma ndaciawo, na akĩnjĩta nĩ ūndũ wa wega wake-rĩ, nĩ oonire arĩ wega, ¹⁶ anguũrĩrie Mũriũ nĩgeetha hunjagĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ ūhoro wake; gũtirĩ mūdũ o na ūrĩkũ ndaahoire kĩrĩra, ¹⁷ o na ndiambatire Jerusalemu kuonana na arĩa maarĩ atũmwo mbere yakwa, no ndathiire bũrũri wa Arabia na ihenya, na thuutha ūcio ngĩcooka Dameski.

¹⁸ Na rĩrĩ, thuutha wa mĩaka itatũ, nĩndambatire Jerusalemu nĩguo tũkamenyane na Petero, na ngĩikara nake matukũ ikũmi na matano. ¹⁹ Tũtionanire na atũmwo acio angĩ, tiga o Jakubu, mũrũ wa nyina na Mwathani. ²⁰ Ūhoro ūyũ ndĩramwandĩkĩra, ndĩramwĩra ndĩ mbere ya Ngai atĩ nĩ wa ma na ndiraheenania. ²¹ Thuutha ūcio nĩndacookire ngĩthĩ Suriata na Kilikia. ²² Nĩ mwene ndiamenyekete nĩ makanitha ma Judea marĩa marĩ thĩnĩ wa Kristũ. ²³ No kũigua maiguaga atĩrĩ, “Mūdũ ūrĩa ūratũire atũnyariiraga rĩu nĩwe ūrahunjia wĩtikio ūrĩa aageragia kũniina mbere iyo.” ²⁴ Nao makĩgooca Ngai nĩ ūndũ wakwa.

2

Paŭlũ Gwĩtikĩrwo nĩ Atũmwo

¹ Mĩaka ikũmi na ĩna yathira nĩndambatire rĩngĩ Jerusalemu, na ihinda rĩrĩ tũgĩthĩ hamwe na Baranaba o na tũgĩthĩ na Tito. ² Ndathiire tondũ Ngai nĩanguũrĩrie thĩ kuo, na nĩguo ngataarĩrie atũmwo Ūhoro-Ūrĩa-Mwega ūrĩa hunjagĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ. No ndataarĩrie o arĩa monekaga marĩ atongoria hatarĩ andũ angĩ, nĩgeetha gũtigatuĩke atĩ ihenya rĩrĩa ndateng'eraga, o na kana rĩrĩa ndateng'ereke, rĩarĩ rĩa tũhũ. ³ No o na Tito, ūrĩa warĩ hamwe na nĩ, ndaringĩrĩrio kũrua, o na gũtuĩka aarĩ Mũyunani. ⁴ Ūhoro ūyũ wa kũrua wagĩire ho tondũ nĩ kwarĩ na ariũ na aarĩ a Ithe witũ a

maheeni arĩa maatoonyete gatagatĩ gaitũ na hitho marĩ athigaani nĩguo matuĩrie ũhoro wa wĩyathi ũrĩa tũkoragwo nague tũrĩ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ, makĩenda gũtũtua ngombo. ⁵ Tũtietĩkĩrĩre ũhoro wao o na hanini, nĩgeetha ma ya Ũhoro-ũrĩa-Mwega itũũre na inyuĩ.

⁶ Nao andũ arĩa moonekaga taarĩ o anene-rĩ, (harĩ nĩ hatiarĩ na ũtiganu o ũrĩa mangĩakorirwo marĩ, nĩgũkorwo Ngai ndaroraga mũndũ ũrĩa ahaana) andũ acio gũtirĩ ũndũ moongereire harĩ ndũmĩrĩrĩ yakwa. ⁷ O na rĩrĩ, o nĩmoonire atĩ nĩ nĩndehokeirwo wĩra wa kũhunjia Ũhoro-ũrĩa-Mwega kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, o ta ũrĩa Petero eehokeirwo wĩra wa kũhunjĩria Ayahudi. ⁸ Nĩgũkorwo Ngai ũrĩa warutaga wĩra thĩnĩ wa ũtungata wa Petero arĩ mũtũmwo kũrĩ Ayahudi, nowe warutaga wĩra ũtungata-inĩ wakwa ndĩ mũtũmwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. ⁹ Ningĩ Jakubu, na Petero, na Johana, arĩa moonagwo marĩ itugĩ cia gũtiira kanitha-rĩ, nĩmatwamũkĩrĩre tũrĩ hamwe na Baranaba na guoko kwa ũrĩo kwa ngwatanĩro, rĩrĩa maamenyire wega wa Ngai ũrĩa ndaaheetwo. Nĩmetĩkĩrĩre atĩ ithuĩ tũthĩ tũkahunjĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ, nao mathĩ kũrĩ Ayahudi. ¹⁰ Ũndũ ũrĩa maatwĩrĩre twĩkage nĩ atĩ tũrĩkanage athĩnĩ na noguo ũndũ ũrĩa nĩ mwene ndaarĩ na kĩyo gĩa gwĩka.

Paũlũ Gũkararia Petero

¹¹ Na rĩrĩ, hĩndĩ rĩa Petero ookire Antiokia,* nĩndamũkararĩre mbere ya andũ tondũ nĩahĩtĩtie mũno. ¹² Andũ amwe moimĩte kũrĩ Jakubu matanakinya-rĩ, Petero nĩarĩianagĩra na andũ-a-Ndũrĩrĩ, no rĩrĩa maakinyire, akĩmeherera, na akĩamũranĩa na andũ-a-Ndũrĩrĩ tondũ nĩetigagĩra andũ arĩa maarĩ a gĩkundi kĩa andũ arĩa maruaga. ¹³ O na Ayahudi arĩa angĩ makĩnyiitanĩra na Petero ũhinga-inĩ wake, o nginya o na Baranaba akĩhĩtithio nĩ ũhinga ũcio wao.

¹⁴ Rĩrĩa ndonire atĩ matiekaga kũringana na ma ya Ũhoro-ũrĩa-Mwega, ngĩra Petero atĩrĩ, andũ othe makĩguaga, “Angĩkorwo wee ũrĩ Mũyahudi, ũtũũraga na mĩtugo ya andũ-a-Ndũrĩrĩ na ti ta Mũyahudi-rĩ, ũngĩkihota atĩa kũhatĩrĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ atĩ nĩguo marũmĩrĩre mĩtugo ya Ayahudi?”

¹⁵ “Ithuĩ arĩa tũciarĩtwo tũrĩ Ayahudi na tũtarĩ ehia ta andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, ¹⁶ nĩtũũ atĩ mũndũ ndatuĩkaga mũthingu nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra watho, no atuĩkaga mũthingu nĩ ũndũ wa gwĩtikia Jesũ Kristũ. Nĩ ũndũ ũcio o na ithuĩ twĩtikĩtie Kristũ Jesũ nĩguo tũtuuo athingu nĩ ũndũ wa gwĩtikia Kristũ, no ti ũndũ wa gwathĩkĩra watho, tondũ gũtirĩ mũndũ ũgaatuuo mũthingu nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra watho.

¹⁷ “Angĩgĩkorwo rĩrĩa tũgũcaria gũtuuo athingu nĩ Kristũ kuonanagia atĩ ithuĩ ene tũrĩ ehia-rĩ, ũguo nĩ kuuga atĩ Kristũ atungatagĩra mehia? Hĩ! Kũroaga gũtuĩka ũguo! ¹⁸ Angĩkorwo nĩ ngwaka rĩngĩ kĩrĩa ndaanangĩre-rĩ, nĩkuonania atĩ nĩ nĩnyunĩte watho. ¹⁹ Nĩgũkorwo na ũndũ wa watho nĩndakuĩrĩre watho ũcio nĩguo ndũũre muoyo ndĩ wa Ngai. ²⁰ Nĩ nĩndĩkĩtie kwambanĩrio hamwe na Kristũ, na rĩu ti nĩ ndũũraga muoyo, no Kristũ nĩwe ũtũũraga muoyo thĩnĩ wakwa. Muoyo ũrĩa ndũũraga mwĩrĩ-inĩ ũyũ ndũũraga na ũndũ wa gwĩtikia Mũrũ wa Ngai, ũrĩa wanyendire na akĩrũta nĩ ũndũ wakwa. ²¹ Ndingĩtĩkĩra gũtua wega wa Ngai kĩndũ gĩa tũhũ, tondũ kũngĩtuĩka atĩ ũthingu wonekaga nĩ ũndũ wa watho-rĩ, Kristũ aakuire tũhũ!”

3

Gwĩtikia, kana Gwathĩkĩra Watho?

¹ Atĩrĩrĩ inyuĩ Agalatia aya akĩgu! Mũrogetwo nũũ? O inyuĩ muonirio wega Jesũ Kristũ arĩ mwambe mũtĩ igũrũ. ² No nyende kũmenya ũndũ ũmwe tu kuuma kũrĩ inyuĩ: Mwaheirwo Roho nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra watho, kana nĩ ũndũ wa gwĩtikia ũhoro ũrĩa mwaiguire? ³ Kaĩ mũrĩ akĩgu atĩa? Mwambĩrĩrie na Roho wa Ngai, na rĩu mũrenda kũrĩkĩrĩria na hinya wa mwĩrĩ? ⁴ Anga mwathĩnirio na maũndũ mainĩ ũguo o tũhũ, angĩkorwo ũhoro ũcio wotho warĩ wa tũhũ? ⁵ Wee Ngai amũheaga Roho wake na akaringaga ciana gatagatĩ kanyu nĩ ũndũ wanyu gwathĩkĩra watho, kana nĩ ũndũ wa gwĩtikia ũhoro ũrĩa mwaiguire?

⁶ Ta rĩrĩkanai ũhoro wa Iburahĩmu, Maandĩko moigĩte atĩrĩ: “Etĩkirie Ngai, nake Ngai akĩmũtua mũthingu.” ⁷ Nĩ ũndũ ũcio kĩmenyei atĩ andũ arĩa metĩkĩtie nĩo ciana cia Iburahĩmu. ⁸ Na tondũ Maandĩko marĩa matheru nĩmooigĩte o mbere atĩ Ngai nĩagatua andũ-a-Ndũrĩrĩ athingu na

* 2:11 Antiokia rĩarĩ itũũra inene rĩa Suriata, na rĩarĩ rĩa gatatũ thuutha wa Roma na Alekiseria thĩnĩ wa mabũrũri marĩa maathagwo nĩ Aroma.

ündũ wa gwĩtikia-rĩ, na Maandĩko macio nĩmahunjĩrie Iburahĩmu Ũhoro-ũrĩa-Mwega o kabere, makiuga atĩrĩ: “Ndũrĩrĩ ciothe nĩikaarathimwo nĩ ündũ waku.” ⁹ Nĩ ündũ ücio andũ arĩa metikĩtie nĩmarathimanagĩrio hamwe na Iburahĩmu, mündũ ücio warĩ mwĩtikia.

¹⁰ Andũ arĩa othe mehokaga ũhoro wa gwachĩkĩra watho-rĩ, marĩ na kĩrumi, nĩgũkorwo Maandĩko moigaga atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mündũ o wotho ũtahingagia maündũ marĩa mothe mandikĩtwo Ibuku-inĩ rĩa Watho.” ¹¹ Nĩtũũĩ wega atĩ gũtirĩ mündũ ũngĩtuuo mũthingu mbere ya Ngai nĩ ündũ wa gwachĩkĩra watho, tondũ Maandĩko moigĩte atĩrĩ: “Mündũ ũrĩa mũthingu agaathũũra muoyo nĩ ündũ wa gwĩtikia.” ¹² No watho-rĩ, nduumanĩte na ũhoro wa gwĩtikia; handũ ha ũguo Maandĩko moigaga atĩrĩ, “Mündũ ũrĩa wathĩkagĩra maündũ ma watho agaathũũrio muoyo nĩ mo.” ¹³ Nake Kristũ nĩatũkũũrire agĩtũruta kĩrumi-inĩ kĩa watho na ündũ wake mwene gũtuĩka kĩrumi ithenya riitũ, nĩgũkorwo nĩ kwandikĩtwo atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mündũ o wotho wambĩtwo mũtĩ-igũrũ.” ¹⁴ Aatũkũũrire nĩguo kĩrathimo kĩrĩa Iburahĩmu aarathimĩtwo nakĩo gĩkinyĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ na ündũ wa Kristũ Jesũ, nĩguo atĩ na ündũ wa gwĩtikia twamũkĩre Roho ũrĩa weranĩrwo.

Watho na Kĩranĩro

¹⁵ Ariũ na aarĩ a lthe witũ, rekei ndĩmuonie na ngerekano yumanĩte na maündũ marĩa mũũĩ. O ta ũrĩa gũtarĩ mündũ ũngĩhota kweheria ündũ kana kuongerera ündũ harĩ kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩthondeketwo nĩ mündũ-rĩ, no taguo ũhoro ũyũ ũtarĩ. ¹⁶ Maündũ marĩa meranĩrwo, meerĩrwo Iburahĩmu na mbeũ yake. Maandĩko matiugĩte “mbeũ ciake”, taarĩ ũhoro wa andũ aingĩ, no moigĩte “na mbeũ yake”, ũguo nĩ kuuga mündũ ũmwe, na nĩwe Kristũ. ¹⁷ ũrĩa ndĩrenda kuuga nĩ atĩrĩ: Watho, ücio wokire thuutha wa mĩaka 430, ndũngĩeheria kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩekĩrĩtwo ho nĩ Ngai mbere iyo, na ndũngĩtũma kĩranĩro kĩu gĩtuĩke gĩa tũhũ. ¹⁸ Nĩ ündũ-rĩ, angĩkorwo igai rĩngĩoneka nĩ ündũ wa watho-rĩ, rĩtikiumanĩte na kĩranĩro; no Ngai, nĩ ündũ wa wega wake, nĩahere Iburahĩmu igai na ündũ wa kĩranĩro.

¹⁹ Watho-rĩ, wakĩrĩ wa bata ũrĩkũ? Wongereirwo kũrĩ kĩranĩro nĩguo wonanagie mahĩtia o nginya rĩrĩa mbeũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩeranĩre igooka. Watho ücio wathanirwo nĩ araika ũkinengererio andũ na guoko kwa mũiguithania. ²⁰ No rĩrĩ, mũiguithania ndakoragwo arũgamĩrĩre o mwena ũmwe; no Ngai nĩ ũmwe.

²¹ Nĩ ündũ ücio-rĩ, kaĩ watho ũreganĩte na ciĩranĩro cia Ngai? Aca ti ũguo! Tondũ korwo kwarĩ na watho waheanirwo nĩguo andũ magĩe na muoyo-rĩ, ti-itherũ o naguo ũthingu nĩ ũngĩakĩrehirwo nĩ watho. ²² No Maandĩko moigaga atĩ andũ a thĩ nĩ mohetwo nĩ mehia, nĩgeetha kĩranĩro kĩrĩa kĩheanagwo nĩ ündũ wa gwĩtikia Jesũ Kristũ kĩheagwo o arĩa metikĩtie.

²³ ũhoro wa gwĩtikia ũtanooka-rĩ, twarĩ ohe nĩ watho, tũkahingĩrĩrio o nginya wĩtikio ũkaaguũranĩrio. ²⁴ Nĩ ündũ ücio watho nĩguo waheirwo ũhoti wa gũtũtwara kũrĩ Kristũ, nĩguo tũtuuo athingu na ündũ wa gwĩtikia. ²⁵ Na rĩrĩ, kuona atĩ rĩu ũhoro wa gwĩtikia nĩmũkinyu, tũtingĩcooka kũrũgamĩrĩrwo nĩ watho.

Ciana cia Ngai

²⁶ Inyuothe mũrĩ ciana cia Ngai nĩ ündũ wa gwĩtikia Kristũ Jesũ, ²⁷ nĩgũkorwo inyuothe arĩa mwabatithirio thĩinĩ wa Kristũ nĩmwĩhumbĩte Kristũ. ²⁸ Nĩ ündũ ücio gũtingĩcooka gũthuuranio Mũyahudi kana Mũyunani, na gũtirĩ ngombo kana mündũ ũtarĩ ngombo, na gũtirĩ mündũ mũrũme kana mündũ-wa-nja, nĩgũkorwo inyuothe mũrĩ ũmwe ki thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. ²⁹ Angĩkorwo mũrĩ a Kristũ-rĩ, mũkĩrĩ a mbeũ ya Iburahĩmu, na mũrĩ agai a kũgaya kũringana na kĩranĩro kĩu kĩranĩrwo.

4

¹ ũrĩa ndĩroiga nĩ atĩrĩ, ihinda rĩothe rĩrĩa mũgai arĩ o mwana-rĩ, ndarĩ ũtiganu na ngombo, o na atuĩka nĩwe mwene indo icio ciothe. ² Nĩ gwathwo athagwo nĩ amũrori hamwe na aramati a indo ciake, nginya ihinda rĩrĩa ithe atuĩte rĩgaakinya. ³ ũguo noguo o na ithuĩ, hĩndĩ rĩa twarĩ ciana, twatũire ũkombo-inĩ wa maündũ marĩa ma ndũire ma thĩ ino. ⁴ No hĩndĩ rĩa ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩru kũna rĩakinyire, Ngai nĩatũmire Mũriũ, nake agĩciarwo nĩ mündũ-wa-nja, na agĩciarwo arĩ wa gwathagwo nĩ watho, ⁵ nĩguo akũũre andũ arĩa matũire mathagwo nĩ watho, nĩgeetha tũgĩe na kĩhooto gĩa gũtuĩka ciana ciake, ⁶ Tondũ inyũĩ mũrĩ ciana ciake-rĩ, Ngai nĩatũmire Roho wa Mũriũ ngoro-inĩ ciitũ, o we

Roho ũrĩa wĩtanaga ũkiugaga atĩrĩ, “Abba, Baba.” ⁷ Nĩ ũndũ ũcio, we ndũrĩ ngombo rĩngĩ, no ũrĩ mwana wake; na tondũ rĩu ũrĩ mwana wake, Ngai nĩagũtuĩte mũgai wa indo ciake.

Paŭlũ Kũrũmbũiya Agalatia

⁸ Tene rĩrĩa mũtooĩ Ngai-rĩ, mwarĩ ngombo cia ciũmbe iria itarĩ ngai. ⁹ No rĩrĩ, tondũ rĩu nĩmũmenyete Ngai, kana njuge nĩmũrĩkĩtie kũmenywo nĩ Ngai-rĩ, mũrakienda gũcookerera maũndũ macio maagĩte hinya na matarĩ kĩene nĩkĩ? Kaĩ mũrenda gũcooka ũkombo-inĩ wamo o rĩngĩ? ¹⁰ Nĩmũrũmitie ũhoru wa mĩthenya mĩamũre, na mĩeri mĩamũre, na imera, o na mĩaka! ¹¹ Ndĩ na kĩeha mũno tondũ gũkuoneka atĩ wĩra ũrĩa wothe ndanenogia naguo nĩ ũndũ wanyu nĩ wa tũhũ!

¹² Ndamũthaitha, inyuĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, tuĩkai ta nĩ, nĩgũkorwo nĩ nduĩkĩte ta inyuĩ. Mũtirĩ mwanjĩka ũũru. ¹³ O ta ũrĩa mũũĩ, ndamũhunjiirie ũhoru-ũrĩa-Mwega ihinda rĩa mbere tondũ ndaarĩ mũrũaru. ¹⁴ O na gũtuĩka ndwari yakwa yarĩ magerio kũrĩ inyuĩ, mũtianyalarire kana mũkĩmena, no mwanyĩtĩre ũgeni ta ndaarĩ mũraika wa Ngai, o na ta ndaarĩ Jesũ Kristũ we mwene. ¹⁵ Kaĩ ũndũ ũcio watũmaga mũkene ũthiĩte kũ? Nĩ ndĩ mũira atĩ, korwo nĩmũngĩahotire, nĩmũngĩakũũrĩre maitho manyu mũũhe. ¹⁶ Kaĩ rĩu nduĩkĩte thũ yanyu nĩ ũndũ wa kũmũhe ũhoru ũrĩa wa ma?

¹⁷ Andũ acio me na kĩyo magĩcaria ũrĩa mũngĩtuĩka a thiritũ yao, no ti ũndũ wa gĩtũmi kĩega. ũrĩa mendaga nĩ kũmũtigithania na ithuĩ mũtuĩke ao, nĩgeetha mũgĩe na kĩyo gĩa kũmarũmĩrĩra. ¹⁸ Nĩ wega kũgĩa na kĩyo, angĩkorwo muoroto nĩ mwega, na mwĩkage ũguo hĩndĩ ciothe to hĩndĩ irĩa ndĩ hamwe na inyuĩ. ¹⁹ Ciana ciakwa nyendete mũno, o inyuĩ arĩa njiguagĩra ruo ta rwa mũtumia akĩheo mwana, nginya hĩndĩ irĩa Kristũ agaakorwo eyũmbĩte thĩnĩ wanyu, ²⁰ naarĩ korwo ndakorwo hamwe na inyuĩ ta rĩu, nĩguo ngarũrĩre mwarĩrie wakwa tondũ nĩndigĩtwo nĩ ũhoru wanyu!

Hagari na Sara

²¹ Ta njĩrai, inyuĩ arĩa mũrenda gũkorwo mũgĩathwo nĩ watho-rĩ, kaĩ mũtooĩ ũrĩa watho uugaga? ²² Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩ, lburahĩmu aarĩ na ariũ eerĩ, ũmwe aaciarĩtwo nĩ mũtumia ũrĩa warĩ ngombo, nake ũcio ũngĩ agaciarwo nĩ mũtumia ũrĩa ũtaarĩ ngombo. ²³ Mũriũ wake wa mũtumia ũrĩa warĩ ngombo aaciarĩtwo na njĩra ya ũndũire; no mũriũ ũrĩa waciarĩtwo nĩ mũtumia ũcio ũtaarĩ ngombo aaciarĩtwo na ũndũ wa kũhingia kĩĩranĩro.

²⁴ Namu maũndũ macio nĩ ma ngerekano, nĩ ũndũ atumia acio marũgamĩrĩire irĩkanĩro igĩrĩ. Kĩrĩkanĩro kĩmwe nĩ gĩa Kĩrĩma gĩa Sinai nakĩo gĩciaraga ciana cia ũkombo: Nakĩo kĩgerekanĩtio na Hagari. ²⁵ Na rĩrĩ, Hagari arũgamĩrĩire Kĩrĩma gĩa Sinai kĩrĩa kĩrĩ kũu bũrũri wa Arabia, nake nĩwe ũgerekanĩtio na itũũra rĩa Jerusalemu ũrĩa rĩhaana ũmũthĩ, tondũ nĩatũire ũkombo-inĩ hamwe na ciana ciake. ²⁶ No Jerusalemu, itũũra rĩrĩa rĩa kũũrĩa igũrũ, rĩtirĩ ũkombo-inĩ, na nĩrĩo nyina witũ, ²⁷ nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ:

“Kena wee mũndũ-wa-nja thata,
wee ũtaciara ciana,
tumũra kanua na wanĩrĩre,
wee ũtarĩ waigua ruo rwa kũgĩa mwana;
tondũ ciana cia mũndũ-wa-nja ũrĩa ũtiganĩirio
nĩ nyingĩ gũkĩra cia ũrĩa ũrĩ na mũthuri.”

²⁸ Na rĩrĩ, inyuĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, mũrĩ ciana cia kĩĩranĩro, o ta ũrĩa Isaaka aarĩ. ²⁹ Hĩndĩ iyo, mũriũ ũrĩa waciarĩtwo na njĩra ya ndũire-rĩ, nĩanyariiraga mũriũ ũcio waciarĩtwo na ũndũ wa hinya wa Roho. ũguo noguo kũhaana o na rĩu. ³⁰ No rĩrĩ, Maandĩko moigĩte atĩa? Moigĩte atĩrĩ, “Ingata ngombo iyo ya mũndũ-wa-nja na mũriũ wake, tondũ mũriũ ũcio wa mũtumia ngombo ndarĩ hĩndĩ akagayana igai hamwe na mũriũ wa mũtumia ũcio ũtarĩ ngombo.” ³¹ Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ, ithuĩ tũtirĩ ciana cia mũtumia ũcio ngombo, no tũrĩ ciana cia mũtumia ũcio ũtarĩ ngombo.

Wĩyathi thĩnĩ wa Kristũ

¹ Kristũ nĩgũtuohora aatuohorire nĩguo tũgĩe na wĩyathi. Nĩ ũndũ ũcio, mwĩhaandei wega na mũtigetĩkĩre kuohwo icooki rĩa ũkombo rĩngĩ.

² Ta thikĩrĩriai ciugo ciakwa! Nĩ Paũlũ ngũmwĩra atĩrĩ, mũngĩtikĩra kũrua-rĩ, Kristũ ndangĩgĩa bata na inyuĩ o na hanini. ³ Ningĩ nĩngũmwĩra o rĩngĩ atĩ mũndũ o wothe ũngĩtikĩra kũrua, ũcio amenye atĩ nĩagĩrĩrwo nĩ gwathikĩra watho ũrĩ wothe. ⁴ Inyuĩ arĩa mūrageria gũtuĩka athingu nĩ ũndũ wa watho-rĩ, nĩmũtigithanĩtio na Kristũ; inyuĩ nĩmũgwĩte mũgatigana na wega wa Ngai. ⁵ No ithuĩ-rĩ, tũkoragwo twĩhokete atĩ nĩtũgatuuo athingu. Ũndũ ũcio nĩguo tũkoragwo twĩrĩgĩrĩre tũrĩ na wĩtikio, tũhotithĩtio nĩ Roho. ⁶ Nĩgũkorwo thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ, kũrua kana kwaga kũrua gũtirĩ bata. Ũndũ ũrĩa ũrĩ bata nĩ wĩtikio ũrĩa ũrutaga wĩra na njĩra ya wendani.

⁷ Nĩmũrateng'agĩra ihenya rĩega. Nũũ wamũgĩririe mũgĩtiga gũcooka gwathikĩra ũhoru-ũrĩa-wa-ma? ⁸ Kũringĩrĩrio kwa mũthemba ũcio gũtiumĩte kũrĩ ũrĩa wamwĩtire. ⁹ “Ndawa nini tu ya kũmbia mĩgate nĩtũmaga mũtu ũrĩa mũkande nayo wothe ũimbe.” ¹⁰ Nĩndĩhokete thĩĩnĩ wa Mwathani atĩ inyuĩ mũtikũgarũrũka mũgĩe na meciiria mangĩ. ũrĩa ũramũtururia nĩwe ũkaaherithio o na angĩkorwo arĩ ũ. ¹¹ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, angĩkorwo no ndĩrahunjia ũhoru wa kũrua-rĩ, ndĩrakĩnyariirwo nĩkĩ? Angĩkorwo ũguo nĩguo-rĩ, ũndũ ũrĩa ũtũmaga andũ mahĩngwo, na nĩguo ũhoru wa mũtharaba-rĩ, nĩmweherie. ¹² No nyende andũ acio mamũthĩĩnagia mathĩĩ na mbere o nginya mehakũre.

¹³ Inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mwetirwo nĩguo mũgĩe na wĩyathi. No rĩrĩ, mũtikahũthĩre wĩyathi wanyu kũrũmagĩrĩra merirĩria ma mwĩrĩ, no handũ ha ũguo-rĩ, tungatanagĩrai inyuĩ-ene mũrĩ na wendani. ¹⁴ Tondũ-rĩ, ũhoru wothe wa watho ũhingagio nĩ rĩathani rĩrĩ rĩmwe: “Enda mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wĩendete wee mwene.” ¹⁵ No rĩrĩ, mũngĩrũmana mũkĩrĩĩnaga-rĩ, mwĩmenyererei mũtikaniinane inyuĩ ene.

Mũtũũrĩre wa Gũtongorio nĩ Roho

¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio nguuga atĩrĩ, thiiagai mũtongoretio nĩ Roho, na mũtirĩhingagia merirĩria ma mwĩrĩ. ¹⁷ Nĩgũkorwo mwĩrĩ nĩwĩriragĩria maũndũ marĩa matangĩendwo nĩ Roho, nake Roho nĩareganaga na maũndũ marĩa meriragĩrio nĩ mwĩrĩ. Nĩ ũndũ ũcio Roho na mwĩrĩ itũũraga irũaga, na nĩkĩo mũtahotaga gwĩka ũrĩa mwendaga gwĩka. ¹⁸ No rĩrĩ, mũngĩtongorio nĩ Roho, inyuĩ mũtingĩkorwo mũgiathwo nĩ watho.

¹⁹ Na rĩrĩ, maũndũ marĩa mekagwo nĩ mwĩrĩ nĩmoĩo, namo nĩ: ũmaraya, na meciiria mooru, na ũmaramari, ²⁰ na kũhooya mĩhianano, na kũrogana, na ũthũ, na kũũgitana, na ũiru, na mang'ũrĩ, na kwĩyenda, na nyamũkano, na ngarari, ²¹ gũcumĩkĩra na kũrĩĩo nĩ njoochi, na maruga marĩa mainagwo nyĩmbo iria itaagĩrĩre, o na maũndũ mangĩ ta macio. Nĩdamũkaanirie, o ta ũrĩa ndamũkaanirie hĩndĩ ya mbere, atĩ andũ arĩa mekaga maũndũ ta macio matikagaya ũthamaki wa Ngai.

²² No rĩrĩ, maciaro ma Roho nĩ wendani, na gĩkeno, na thayũ, na gũkirĩrĩria, na kũiguanĩra tha, na gũtugana, na kwĩhokeka, ²³ na ũhooreri, na kwĩgirĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ. Macio-rĩ, gũtirĩ watho wa kũgĩria mekagwo. ²⁴ Nao andũ arĩa marĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ nĩmambithĩtie mĩrĩ yao mũtĩ-igũrũ hamwe na thuti ciayo na merirĩria mayo. ²⁵ Angĩkorwo tũtũire muoyo nĩ ũndũ wa Roho-rĩ, kĩrekei tũtongoragio nĩ Roho. ²⁶ Rekei tũtuge gwĩtĩĩ, na kũũgitana, o na kũiguanagĩra ũiru.

6

Gwĩka Andũ othe Wega

¹ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũndũ angĩkorwo ahĩtĩtie-rĩ, inyuĩ arĩa mũrĩ na roho mũcookagĩrĩriei mũhooreire. No mwĩmenyererei, o na inyuĩ mũtikae kũgerio. ² Teithanagiai mũndũ na ũrĩa ũngĩ maũndũ marĩa mamũritũhagĩra, na mweka ũguo-rĩ, nĩmũrĩhingagia watho wa Kristũ. ³ Mũndũ angĩciiria atĩ we nĩ wa bata hĩndĩ irĩa atarĩ kiene-rĩ, nĩ kwĩheenĩ areheenĩ. ⁴ O mũndũ nĩarorage wĩra wake mwene. Hĩndĩ iyo no ahote kwĩraha, atekwĩiganania na mũndũ ũngĩ, ⁵ nĩgũkorwo o mũndũ no nginya akuue mũrigo wake.

⁶ Mũndũ o wothe ũrĩa ũrutagwo ũhoru wa Ngai nĩagayanage indo ciothe iria njega na mũmũruti.

⁷ Mũtikanahenĩo: Ngai ndangĩnyũrũrio. Kĩria mũndũ ahaandaga no kĩo agethaga. ⁸ Mũndũ ũrĩa ũhaandaga maũndũ ma gũkenia merirĩria ma mwĩrĩ-rĩ, ũcio akaagetha kwanangĩka kũrĩa kuumanaga na maũndũ macio. No ũrĩa ũhaandaga maũndũ ma gũkenia Roho-rĩ, ũcio akaagetha muoyo wa tene na tene ũrĩa uumanaga na Roho. ⁹ Ningĩ tũtikanogio nĩ gwĩka wega, nĩgũkorwo ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩru

rĩakinya nĩtũkaagetha magetha twaga gũkua ngoro. ¹⁰ Na nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa rĩothe twagĩa na ihinda rĩagĩrĩru, nĩtwĩkage andũ othe maũndũ mega, na makĩria twĩkage wega andũ arĩa marĩ a nyũmba ya arĩa metĩkĩtie.

Kũrua kana kwaga Kũrua gũtirĩ Bata

¹¹ Onei ũrĩa ndĩramwandĩkĩra marũa maya na ndemwa nene na guoko gwakwa mwene! ¹² Andũ acio mendaga kwĩonania atĩ nĩagĩrĩru makĩonwo-rĩ, nĩo maramũringĩrĩria atĩ mũrue. Mekaga ũguo no geetha matikanyariirwo nĩ ũndũ wa mũtharaba wa Kristũ. ¹³ O na acio maruaga matiathĩkagĩra watho, no nĩmendaga inyuĩ mũrue nĩguo metĩĩage nĩ ũndũ wa mĩĩrĩ yanyu. ¹⁴ No nĩrĩ-rĩ, ndĩroaga gwĩtĩia, tĩa o ndĩtĩĩre nĩ ũndũ wa mũtharaba wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, na nĩ ũndũ waguo-rĩ, maũndũ ma thĩ nĩmambĩtwo mũtĩ-igũrũ nĩguo mehere harĩ nĩ, na nĩ ngaambwo harĩ maũndũ ma thĩ nĩguo njehere harĩ mo. ¹⁵ Kũrua kana kwaga kũrua gũtirĩ bata; kĩrĩa kĩrĩ bata nĩ mũndũ agarũrũke atũike kĩũmbe kĩerũ. ¹⁶ Thayũ na kũiguĩrwo tha kũrogĩa na andũ arĩa marũmagĩrĩra wathani ũyũ, o hamwe na andũ a Isiraeli arĩa a Ngai.

¹⁷ Ngĩrĩkĩrĩria nguuga atĩrĩ, gũtikagĩe mũndũ o na ũrĩkũ ũkũndehere thĩina, nĩgũkorwo nĩnjoretwo njoro cia Jesũ mwĩrĩ-inĩ wakwa.

¹⁸ Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na maroho manyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ. Amenĩ.

MARŪA MA PAŪLŪ KŪRĪ AEFESO

¹ Nĩ niĩ Paŭlũ, mūtũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ ūndũ wa kwenda kwa Ngai,

Ndĩrandikĩra andũ arĩa aamũre kũu Efeso, arĩa ehokeku thĩinĩ wa Kristũ Jesũ:

² Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe witũ, na Mwathani Jesũ Kristũ, irogĩa na inyuĩ.

Irathimo cia Kĩroho thĩinĩ wa Kristũ

³ Atĩrĩrĩ, Ngai, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, arogocwo, o we ūtũrathimĩte na irathimo ciothe cia kĩroho thĩinĩ wa Kristũ, iria ciuamaga kũu igũrũ. ⁴ Nĩgũkorwo o na thĩ itanombwo, Ngai nĩatũthuurire nĩguo tũtũike ake thĩinĩ wa Kristũ, nĩguo tũtũike atheru na twage ūcuuke maitho-inĩ make. Nĩ ūndũ wa wendo wake-rĩ, ⁵ Ngai nĩatuĩte o mbere atĩ nĩtũgaatuĩka ciana ciake nĩ ūndũ wa Jesũ Kristũ, kũringana na ūrĩa eendete na ūrĩa oonire arĩ wega, ⁶ nĩguo wega wake ūrĩa ūrĩ riiri ūkumagio, wega ūcio atũheete o ūguo tũhũ thĩinĩ wa Mũriũ wake ūrĩa endete mũno. ⁷ Na twakũũrirwo na ūndũ wa thakame ya Kristũ, na tũkĩrekerwo mehia maitũ, kũringana na ūrĩa wega wa Ngai ūingĩhĩte, ⁸ wega ūcio aatũingĩhĩrie arĩ na ūũgĩ na ūmenyo wothē. ⁹ Nake agĩtũmenyithia hitho ya wendi wake, kũringana na ūrĩa oonire arĩ wega, o ūrĩa aatanyĩte gwĩka thĩinĩ wa Kristũ, ¹⁰ nĩguo ūkaahingio rĩrĩa mahinda marĩa magĩrĩre magaakinya, nĩguo acookanĩrĩre indo ciothe iria irĩ igũrũ na iria irĩ gũkũ thĩ harĩ mūtongoria ūmwe, na nĩwe Kristũ.

¹¹ Ningĩ nĩ thĩinĩ wa Kristũ o na ithuĩ twamũkĩrĩre igai kuuma kũrĩ Ngai, kũringana na ūrĩa aatuĩte o mbere, o we wĩkaga maũndũ mothe kũringana na muoroto wa wendi wake, ¹² nĩguo o na ithuĩ arĩa twarĩ a mbere kwĩhoka Kristũ, tũtũike a kũgocithia riiri wa Ngai. ¹³ Inyuĩ o na inyuĩ nĩmwataranĩrio na Kristũ mwarĩkia kũigua ūhoru-ũrĩa-wa-ma, naguo nĩguo ūhoru-ũrĩa-Mwega wa ūhonokio wanyu. Mwarĩkia gwĩtikia, nĩmwekĩrĩrwo rũuri thĩinĩ wake, na ūndũ wa kũheo Roho Mũtheru ūrĩa mwerĩrwo, ¹⁴ Nake Roho nĩwe mũrũgamĩrĩri wa kuonania atĩ nĩtũkagaĩrwo igai riitũ nginya rĩrĩa andũ arĩa marĩ a Ngai magaatuĩka a gũkũũrwo, nĩgeetha riiri wake ūgocagwo.

Gũcookia Ngaatho na Kũhooya

¹⁵ Na nĩ ūndũ ūcio, kuuma rĩrĩa ndaiguire ūhoru wa wĩtikio wanyu thĩinĩ wa Mwathani Jesũ, o na wendani wanyu ūrĩa mwendaga arĩa othe aamũre naguo-rĩ, ¹⁶ ndĩrĩ ndatigithĩria gũcookeria Ngai ngaatho nĩ ūndũ wanyu, ngĩmũririkanaga mahooya-inĩ makwa. ¹⁷ Hooyaga atĩ Ngai wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we ithe witũ mwene riiri, amũhe Roho, ūrĩa ūkamũhe ūũgĩ na ūguũrio nĩguo mũmenye Ngai wega. ¹⁸ Ningĩ nĩhooyaga atĩ maitho manyu ma ngoro mathererwo nĩ ūtheri, nĩguo mũmenye ūhoru wa kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa amwĩtĩre, na mũmenye ūtonga wa igai rĩake rĩrĩ na riiri, rĩrĩa akaagaĩra andũ ake aamũre, ¹⁹ o na ūhoti wake mũnene ūtangĩgereka nĩ ūndũ witũ, ithuĩ arĩa twĩtikĩtie. ūhoti ūcio no ta hinya wake mũnene ūkĩruta wĩra, ²⁰ ūrĩa eekĩrĩre thĩinĩ wa Kristũ rĩrĩa aamũriũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ, na akĩmũiga guoko-inĩ gwake kwa ūrĩo kũu igũrũ, ²¹ na agatũũgĩrio mũno igũrũ rĩa wathani o wothē na ūhoti wothē, na hinya na ūthamaki wothē, na marĩitwa mothe ma ūnene marĩa mangĩheanwo, na to mahinda maya moiki, no nĩ o na mahinda marĩa magooka. ²² Nake Ngai akĩiga maũndũ mothe rungu rwa magũrũ make, na akĩmũtua mwathi wa gwathaga maũndũ mothe nĩ ūndũ wa kanitha. ²³ Kanitha nĩguo mwĩrĩ wake, na noguo ūiyũru wake, o we ūiyũrite maũndũ mothe o na kũndũ guothe.

2

Kũgĩa na Muoyo thĩinĩ wa Kristũ

¹ O na inyuĩ-rĩ, mwarĩ akuũ nĩ ūndũ wa ūremi wanyu na mehia manyu, ² marĩa mwatũũruga thĩinĩ wamo rĩrĩa mwarũmagĩrĩra mĩthĩire ya thĩ ĩno na mĩthĩire ya mwathi wa ūthamaki wa rĩera-inĩ, o roho ūrĩa ūraruta wĩra rĩu thĩinĩ wa arĩa mataathĩkagĩra Ngai. ³ O na ithuĩ ithuothe-rĩ, kũrĩ hĩndĩ twatũũranagia nao, twaathagwo nĩ thuti cia mĩrĩ iitũ, na tũkarũmagĩrĩra merĩrĩria na maũndũ marĩa

meciiragio nĩ ngoro. O ta acio angĩ-rĩ, ha ũhoro wa kũimerera-rĩ, twatũũire tũrĩ a kũrakarĩrwo. ⁴ No tondũ wa wendo wake mũnene harĩ ithuĩ, Ngai, o we ũiyũritwo nĩ tha nyingĩ, ⁵ nĩatũmire tũgĩe na muoyo hamwe na Kristũ o rĩrĩa twarĩ akuũ nĩ ũndũ wa mehia maitũ tondũ nĩ wega wa Ngai watũmire mũhonokio. ⁶ Nake Ngai agĩtũriũkanĩria hamwe na Kristũ na agĩtũikaria thĩ hamwe nake kũu igũrũ tũrĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. ⁷ Eekire ũguo nĩgeetha matukũ marĩa magooka onanie kũrĩ ithuĩ wega wake mũingĩ ũrĩa ũtangĩgereka kũrĩ ithuĩ, nĩ ũrĩa atũire atũtugaga thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. ⁸ Nĩ ũndũ nĩ wega wa Ngai watũmire mũhonokio nĩ ũndũ wa gwĩtikia, naguo ũndũ ũcio nduoimanire na inyuĩ ene, no nĩ kĩheo kĩa Ngai, ⁹ na ti ũndũ wa mawĩra marĩa mwanaruta, nĩgeetha gũtikagĩe na mũndũ o na ũmwe ũkwĩgooca. ¹⁰ Nĩgũkorwo ithuĩ tũrĩ wĩra wa moko ma Ngai, tũmbũitwo thĩinĩ wa Kristũ Jesũ nĩguo twĩkage ciĩko njega iria irutaga wĩra mwega, ũrĩa Ngai aahaarĩrie o mbere nĩ ũndũ witũ nĩguo tũtũũire tũciikaga.

Gũtuuo Ũmwe thĩinĩ wa Kristũ

¹¹ Hakĩrĩ ũguo-rĩ, ririkanai atĩ tene inyuĩ arĩa mũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ na ũndũ wa gũciarwo, o inyuĩ mwĩtagwo “andũ arĩa mataruaga” nĩ arĩa meĩtaga “andũ arĩa maruaga” (kũrua kũu no ũndũ wĩkĩtwo mwĩrĩ na moko ma andũ), ¹² ririkanai atĩ hĩndĩ iyo mwatũũrite mwamũranĩtio na Kristũ, mwarĩ ageni na mũtiarĩ a gĩkundi kĩa andũ a Isiraeli na ha ũhoro wa irĩkanĩro iria Ngai eeranĩire, inyuĩ mũtiarĩ a ho. Mwatũũrite gũkũ thĩ mũtarĩ na kĩrĩgĩrĩro na mũtarĩ na Ngai. ¹³ No rĩu, thĩinĩ wa Kristũ Jesũ, inyuĩ arĩa hĩndĩ imwe mwarĩ kũraya, rĩu nĩmũreharehetwo hakuhĩ nĩ ũndũ wa thakame ya Kristũ.

¹⁴ Nĩgũkorwo we mwene nĩwe thayũ witũ, o we watũmire ithuĩ twarĩ eerĩ tũtuĩke ũmwe, na agĩtharia rũirigo rwa rũmena rũrĩa rwatũgayanĩtie, ¹⁵ nĩ ũndũ nĩaniinire watho hamwe na maathani maguo, o na irĩra ciaguo, na ũndũ wa kũruta mwĩrĩ wake. Agĩgũka ũguo nĩgeetha ombe thĩinĩ wake mwene mũndũ ũmwe mwerũ kuuma harĩ acio eerĩ, naguo ũndũ ũcio ũtũme kũgĩe thayũ, ¹⁶ na nĩgeetha thĩinĩ wa mwĩrĩ ũcio ũmwe, amaiguithanie na Ngai na ũndũ wa mũtharaba, ũrĩa aahũthĩrire kũniina rũmena rwao. ¹⁷ Kristũ ookire akĩmũhunjĩria thayũ inyuĩ arĩa mwarĩ kũraya, o na thayũ kũrĩ arĩa maarĩ hakuhĩ. ¹⁸ Na thĩinĩ wake ithuĩ a iruka icio cieri nĩtũkinyaga kũrĩ Ithe witũ na ũndũ wa Roho o ro ũmwe.

¹⁹ Nĩ ũndũ wa ũguo, rĩu inyuĩ mũtirĩ ageni na agendi rĩngĩ, no nĩmũtuĩkĩte ene bũrũri hamwe na andũ a Ngai, na mũgatuĩka andũ a nyũmba ya Ngai, ²⁰ mũgagĩakwo igũrũ rĩa mũthingĩ wa atũmwo na anabii, nake Kristũ Jesũ we mwene agakorwo nĩwe ihiga rĩrĩa inene rĩa koine. ²¹ Thĩinĩ wake mwako wothe nĩũnyiitanĩte, na ũgakĩneneha o nginya ũgatuĩka hekarũ theru thĩinĩ wa Mwathani. ²² Na nĩ thĩinĩ wake o na inyuĩ mũraakwo hamwe nĩguo mũtuĩke gũikaro gĩa gũikarwo nĩ Ngai na ũndũ wa Roho wake.

3

Paũlũ Mũhunja wa Andũ-a-Ndũrĩrĩ

¹ Nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ, niĩ Paũlũ, njohetwo nĩ ũndũ wa kũhunja ũhoro wa Kristũ Jesũ kũrĩ inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ:

² Ti-itherũ nĩmũiguĩte ũhoro wa ũrĩa ndaheirwo ũtungata wa wega wa Ngai nĩ ũndũ wanyu, ³ na nĩguo ũhoro wa hitho ũrĩa ndaamenyithirio na ũndũ wa kũguũrĩrio nĩ Ngai, o ta ũrĩa nyandĩkĩte na njĩra nguhi. ⁴ Mwathoma ũhoro ũyũ, nĩmũkũhota kũmenya ũrĩa ndaakuũkĩrwo nĩ ũhoro ũcio wa hitho wa Kristũ, ⁵ ũrĩa ũtaamenyithirio andũ a njiarwa ingĩ, ta ũrĩa rĩu ũguũrĩrio atũmwo a Ngai atheru o na anabii nĩ Roho. ⁶ Naguo mũbango wa Ngai nĩ atĩ, andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmatuĩkĩte agai hamwe na andũ a Isiraeli, na nĩmatuĩkĩte ciĩga cia mwĩrĩ ũmwe, na makagwatanĩra thĩinĩ wa kũranĩro gĩa Kristũ Jesũ nĩ ũndũ wa kũhunjĩrio ũhoro-ũrĩa-Mwega.

⁷ Ndaatuĩkire ndungata ya ũhoro-ũcio-Mwega nĩ ũndũ wa kĩheo kĩrĩa ndaheirwo kĩa wega wa Ngai hotithĩtio nĩ hinya wake. ⁸ O na gũtuĩka nĩ niĩ mũnini mũno harĩ andũ a Ngai othe, nĩndaheirwo wega ũcio: nĩguo hunjagĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ ũtonga wa Kristũ ũrĩa ũtangĩmenyeka ũrĩa ũigana, ⁹ na ndaũragĩre andũ othe ũhoro wa hitho iño, irĩa itũire ihithĩtwo kuuma o tene, thĩinĩ wa Ngai o we wombire indo ciothe. ¹⁰ Itua rĩake rĩarĩ atĩ, na ũndũ wa kanitha, ũũgĩ wa Ngai ũrĩa wa mĩthemba mĩingĩ ũmenyithanio kũrĩ aathani, na kũrĩ arĩa marĩ na ũhoti kũu igũrũ, ¹¹ kũringana na ũrĩa aatũire

atanyĩte gwĩka kuuma o tene, na ũrĩa aahingirie arĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ, Mwathani witũ. ¹² Na ithuĩ nĩ ũndũ wa gũkorwo tũrĩ thĩĩnĩ wake, na nĩ ũndũ wa gwĩtikia, no tũthengerere Ngai tũrĩ na ũmĩrĩru, na tũtarĩ na guoya. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio nĩngũmũthaitha mũtikoorwo nĩ hinya tondũ wa mĩnyamaro ĩrĩa ndĩranyariirwo nayo nĩ ũndũ wanyu, tondũ nĩyo riiri wanyu.

Paũlũ kũhoera Aefeso

¹⁴ Ũndũ ũcio nĩguo ũtũmaga ndurie ndu ndĩ mbere ya Ithe witũ, ¹⁵ o we ũrĩa andũ othe a nyũmba yake, arĩa marĩ igũrũ na arĩa marĩ gũkũ thĩ metanagio nake. ¹⁶ Nĩhooyaga Ngai, atĩ kuuma ũtonga-inĩ wa riiri wake, amũheage hinya, nĩgeetha mũhotithĩtio nĩ Roho wake-rĩ, mũgĩe na ũhoti thĩĩnĩ wanyu, ¹⁷ nĩgeetha Kristũ atũũrage ngoro-inĩ cianyu na ũndũ wa gwĩtikia. Na ningĩ nĩhooyaga atĩ inyuĩ mũhaandwo nĩguo mũgĩe na mĩri na mwĩkindire thĩĩnĩ wa wendani, ¹⁸ nĩguo mũgĩe na hinya, mũrĩ hamwe na andũ arĩa angĩ othe aamũre, na mũhotage kũmenya ũrĩa wendani wa Kristũ waramĩte, na ũrĩa ũraihĩte na igũrũ, na ũrĩa ũrikĩte na thĩ, ¹⁹ o na mũmenye wendani ũcio ũkĩrĩte ũmenyo wothe, nĩguo mũiyũrĩrĩro na ũiyũru wothe wa Ngai.

²⁰ Na rĩrĩ, kũrĩ Ngai ũrĩa ũhotaga gwĩka maũndũ marĩa mothe tũmũũragia kana tũgeciiria, na agakĩrĩrĩria mũno kũringana na ũhoti wake ũrĩa ũrutaga wĩra thĩĩnĩ witũ-rĩ, ²¹ arogoocwo thĩĩnĩ wa kanitha na thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ, o nginya njiarwa-inĩ ciothe, tene na tene! Amenĩ.

4

Ũrũmwe thĩĩnĩ wa Kristũ

¹ Nĩ ũndũ ũcio, nĩ Paũlũ njohetwo nĩ ũndũ wa Mwathani, nĩndamũthaitha mũtũũre na mũtũũrĩre ũringaine na gwĩtwo kũrĩa mwetirwo. ² Mwĩnyihĩtie biũ na mũhooreire na mũkĩrĩrĩrie, na ningĩ mũkiranagĩrĩrie mũndũ na ũrĩa ũngĩ mũrĩ na wendani. ³ Geriaĩ na kĩyo nĩguo mũtũũrie ũrũmwe wa Roho, muohanĩtio na thayũ. ⁴ Nĩgũkorwo kũrĩ mwĩrĩ o ũmwe na Roho o ũmwe, o ta ũrĩa mwetĩrwo kĩĩrĩgĩrĩro o kĩmwe rĩrĩa mwetirwo, ⁵ nake Mwathani no ũmwe, na wĩtikio ũmwe, na ũbatithio o ũmwe; ⁶ nake Ngai no ũmwe na nowe Ithe wa andũ othe, ũrĩa ũrĩ igũrũ rĩa andũ othe, na arĩ kũndũ guothe, na thĩĩnĩ wa andũ othe.

⁷ No rĩrĩ, mũndũ o mũndũ witũ nĩaheetwo wega wa Ngai, kũringana na ũrĩa Kristũ aheanaga. ⁸ Nĩkĩo Maandĩko moigaga atĩrĩ:

“Rĩrĩa aambatire igũrũ,

nĩatongoririe arĩa maatahĩtwo mũtongoro-inĩ wake,
na akĩhe andũ iheo.”

⁹ (Rĩu-rĩ, ciugo icio atĩ “nĩambatire igũrũ” nĩ kuuga atĩa, angĩkorwo ti kuuga atĩ o na nĩaikũrũkire thĩ kũrĩa kũriku mũno? ¹⁰ ũcio waikũrũkire nowe ũrĩa wambatire igũrũ o igũrũ mũno, nĩgeetha aiyũre kũndũ guothe.) ¹¹ ũcio nĩwe ũrĩa wathuurire andũ amwe matuĩke atũmwo, na angĩ matuĩke anabii, na angĩ matuĩke ahunjia, na arĩa angĩ matuĩke arĩithi a ngoro cia andũ o na arutani, ¹² nĩguo ahaarĩrie andũ a Ngai nĩ ũndũ wa wĩra wa gũtungata, nĩgeetha mwĩrĩ wa Kristũ wongererwo hinya, ¹³ o nginya rĩrĩa ithuothe tũkaagĩa na ũrũmwe ũhoru-inĩ wa gwĩtikia o na wa kũmenya Mũrũ wa Ngai, na tũtuĩke agima o nginya tũgĩe na ũgima mũkinyanĩru kũna o ta ũrĩa Kristũ ahaana.

¹⁴ Hĩndĩ ĩyo tũgĩtĩge gũtuĩka tũkenge, tũrĩa tũikanagio mwena na mwena, o na tũkĩhurutagwo haha na harĩa nĩ rũhuho o ruothe rwa ũrutani, na tũgĩtwaragĩrĩrio nĩ wara na ũhinga wa andũ ũrĩa maheenagĩrĩria andũ nago makamahĩtithia. ¹⁵ Handũ ha ũguo-rĩ, tũngĩaria ũhoru-wa-ma tũrĩ na wendani, nĩtũrĩkũraga maũndũ-inĩ mothe thĩĩnĩ wake ũrĩa arĩ we mũtwe, na nĩwe Kristũ. ¹⁶ Kuuma kũrĩ we mwĩrĩ wothe ũnyĩtithanagio na ũkohanio hamwe nĩ nga iria iũnyĩtithanagia, nago ũgakũraga na ũkeyakaga guo mwene thĩĩnĩ wa wendani, o kĩga gĩkĩrutaga wĩra wakĩo.

Gũtũũra ta Ciana cia Ũtheri

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, na ngamũringĩrĩria thĩĩnĩ wa Mwathani, atĩ no nginya mũtĩge gũtũũraga ta ũrĩa andũ-a-Ndũrĩrĩ matũũraga, marĩ na meciiria ma tũhũ. ¹⁸ ũmenyo wao ũiyũrĩtwo nĩ nduma, na makaamũranio na mũtũũrĩre wa wendi wa Ngai nĩ ũndũ wa ũrimũ ũrĩa ũrĩ thĩĩnĩ wao uumanĩte na ũmũ wa ngoro ciao. ¹⁹ Nĩ ũndũ wa kwaga thoni ciothe-rĩ, nĩmeheanĩte kũrĩ thuti

cia ũūra-thoni magekaga mawaganu ma mĩthemba yothe, na magathiĩ na mbere kwĩrĩrĩria mangĩ maingĩ.

²⁰ No inyuĩ mĩtiamenyire Kristũ na njĩra iyo. ²¹ Ti-itherũ nĩmwaiguire ũhoru wake, na mũkĩrutwo mũrĩ thĩĩnĩ wake kũringana na ũhoru wa ma ũrĩa ũrĩ thĩĩnĩ wa Jesũ. ²² Nĩmwarutirwo, ũhoru ũkonĩ mĩtũũrĩre wanyu wa mbere, nĩgeetha mwĩaũre mũndũ wanyu ũrĩa wa tene, ũrĩa rĩu ũthũkĩtio nĩ merĩrĩria maguo ma maheeni; ²³ nĩgeetha mwerũhĩrio mwĩciĩrĩre wanyu; ²⁴ na mwĩhumbe mũndũ ũrĩa mwerũ, ũrĩa wombirwo ahaanaine na Ngai, arĩ na ũthingu na ũtheru ũrĩa wa ma.

²⁵ Nĩ ũndũ ũcio, o ũmwe wanyu no nginya atigane na ũhoru wa maheeni, na mwaranagĩre ũhoru wa ma mũndũ na ũrĩa ũngĩ, nĩgũkorwo ithuothe tũrĩ ciĩga cia mwĩrĩ ũmwe. ²⁶ “Mwarakara mĩtikehie”: Mũtikareke rĩua rĩthũe mũrĩ o na marakara, ²⁷ o na mũtikanahe mũcukani kamweke. ²⁸ Mũndũ ũrĩa ũiyaga, nĩatige gũcoka kũiya, nĩ kaba arute wĩra, akenogagia, na ekage maũndũ mega na moko make, nĩgeetha agĩe na kĩndũ angĩgayana na arĩa mabataire.

²⁹ Mũtikanareke ndeto njũru ciume tũnua-inĩ twanyu, tiga o iria cia gwaka andũ arĩa angĩ kũringana na mabata mao, nĩguo igunage arĩa marĩciiguaga. ³⁰ Ningĩ mũtikanaiguithie Roho Mũtheru wa Ngai ũũru, ũrĩa wamwĩkĩrĩre rũũri o nginya rĩrĩa mũthenya ũrĩa wa gũkũũrwo ũgaakinya. ³¹ Eheriai gatagatĩ-inĩ kanyu ũũru wa ngoro, na mang’ũrĩ na marakara, na njũgĩtano na njambanio, o hamwe na rũmena rwa mũthemba o na ũrĩkũ. ³² Tuganagai na mũiguanagĩre tha, na mũkarekanagĩra mũndũ na ũrĩa ũngĩ, o ta ũrĩa Ngai aamũrekeire mehia manyu thĩĩnĩ wa Kristũ.

5

¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tuĩkai a kwĩgerekania na Ngai, ta ciana ciendetwo mũno, ² na mĩtũũre mwendaine o ta ũrĩa Kristũ aatwendire na akĩĩruta nĩ ũndũ witũ arĩ iruta rĩrĩ na mũtararĩko mweka na igongona rĩrutĩirwo Ngai.

³ No rĩrĩ, thĩĩnĩ wa thiritũ yanyu gũtikanaiguĩke gũkĩgwetwo ũmaraya, kana ũndũ o na ũrĩkũ wa waganu, kana ũkoroku, tondũ maũndũ macio matiagĩrĩre harĩ andũ a Ngai arĩa aamũre. ⁴ O na gũtikanagĩe mĩario ya ũūra-thoni, o na kana mĩario ya ũrimũ, o na kana mĩario ya itherũ rĩtarĩ rĩega. Mĩario ta iyo ndĩagĩrĩre kũgwetagwo; nĩ kaba gũcookagĩria Ngai ngaatho. ⁵ Tondũ nĩmũũĩ wega na ma atĩ: gũtirĩ mũhũũri-maraya, kana mũndũ mwaganu, o na kana mũndũ mũkoroku; mũndũ ũrĩa wĩkaga ũguo nĩ mũhooi mĩhianano, andũ ta acio gũtirĩ ũrĩ na igai thĩĩnĩ wa ũthamaki wa Kristũ na wa Ngai. ⁶ Mũtikareke mũndũ o na ũ amũheenie na ciugo cia tũhũ, nĩgũkorwo maũndũ ta macio nĩmo matũmaga mang’ũrĩ ma Ngai makinyĩre andũ arĩa matamwathĩkagĩra. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũtikagĩe ngwatanĩro nao.

⁸ Nĩgũkorwo hĩndĩ ĩmwe mwarĩ nduma, no rĩu mũrĩ ũtheri thĩĩnĩ wa Mwathani. Tũũrai ta ciana cia ũtheri ⁹ (nĩ ũndũ maciaro ma ũtheri monekaga thĩĩnĩ wa ũhoru wothe wa gwĩkana wega, na wa ũthingu, o na ũhoru wa ma), ¹⁰ na mĩtũũrĩre muone maũndũ marĩa makenagia Mwathani. ¹¹ Mũtikananyiitanĩre na andũ arĩa mekagĩra maũndũ nduma-inĩ marĩa matarĩ maciaro, nĩ kaba mũmoimbũrage. ¹² Nĩgũkorwo o na nĩ thoni kũgweta maũndũ marĩa mekagĩrwo hitho-inĩ nĩ andũ acio aremi. ¹³ No ũndũ o wothe ũrĩa ũrehetwo ũtheri-inĩ nĩwonekaga, ¹⁴ nĩgũkorwo ũtheri ũcio nĩguo ũtũmaga kĩndũ o gĩothe kĩoneke. Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga kwĩrwo atĩrĩ:

“Arahũka, wee ũkomete,
ũrĩũke uume kũrĩ arĩa akuũ,
nake Kristũ nĩegũkwarĩra.”

¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mwĩmenyererei wega ũrĩa mũrĩtũũruga, mũtigatũũrage ta andũ matarĩ ogĩ, no tũũrai ta andũ ogĩ, ¹⁶ mũkĩhũthagĩra mweke o wothe mũrĩ naguo tondũ matukũ maya nĩ mooru. ¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio mũtigaikare ta andũ akĩĩgu, no ikaragai mũmenyete wega ũrĩa Mwathani endaga. ¹⁸ Ningĩ-rĩ, mũtikarĩio nĩ ndibei, nĩ ũndũ ũrĩu nĩguo ũtwaragĩrĩria mũndũ ũmaramari-inĩ. Handũ ha ũguo-rĩ, iyũrwoi nĩ Roho. ¹⁹ Aranagĩriai mũndũ na ũrĩa ũngĩ na ciugo cia thaburi, na nyĩmbo cia kũĩnĩra Ngai, o na nyĩmbo cia kũguna maroho. Inagai na mũtungage na nyĩmbo ngoro-inĩ cianyu nĩ ũndũ wa Mwathani, ²⁰ na mũcookagĩre Ngai o we lthe witũ ngaatho maũndũ-inĩ mothe, thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. ²¹ Mwĩnyiihanagĩriei mũndũ na ũrĩa ũngĩ nĩ ũndũ wa ũrĩa mũtĩite Kristũ.

²² Inyuĩ atumia-rĩ, mwĩnyiihagĩriei athuuri anyu o taarĩ Mwathani mũrenyihĩria. ²³ Nĩgũkorwo mũthuri nĩwe mũtwe wa mũtumia o ta ũrĩa Kristũ nake arĩ we mũtwe wa kanitha, o guo mwĩrĩ wake, na nowe Mũhonokia wago. ²⁴ Na rĩrĩ, o ta ũrĩa kanitha wĩnyiihagĩria Kristũ, ũguo no taguo nao atumia magĩrĩrwo nĩ kwĩnyihĩria athuuri ao maũndũ-inĩ mothe.

²⁵ Inyuĩ athuuri-rĩ, endagai atumia anyu, o ta ũrĩa Kristũ eendire kanitha na akĩruta nĩ ũndũ wago ²⁶ nĩguo awamũre aũtue mũtheru-rĩ, nĩ kũũthambia aũthambirie na maaĩ na ũndũ wa kiugo, ²⁷ nĩguo ahote kwĩrehere we mwene kanitha ũrĩ na riiri, ũtarĩ irooro kana handũ hagũtharu, o na kana kaũũgũ kangĩ o gothe, no ũtuĩke kanitha mũtheru na ũtarĩ na ũcuuke. ²⁸ O ũguo, noguo athuuri magĩrĩrwo nĩ kwenda atumia ao o taarĩ mĩrĩ yao ene. Mũndũ ũrĩa wendete mũtumia wake nĩwe mwene wĩyendete. ²⁹ Nĩgũkorwo gũtĩrĩ mũndũ ũthũire mwĩrĩ wake mwene, no nĩkũhe aũheaga irio na akaũmenyerera, o ta ũrĩa Kristũ ekaga kanitha, ³⁰ Tondũ tũrĩ ciĩga cia mwĩrĩ wake. ³¹ “Gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmaga mũndũ mũrũme atige ithe na nyina, na anyiitane na mũtumia wake, nao eerĩ magatuĩka mwĩrĩ ũmwe.” ³² Ũyũ nĩ ũhoru wa hitho nene, na nĩ wa bata mũno, na ngiuga ũguo nĩ ũhoru wa Kristũ na kanitha ndĩraria. ³³ No rĩrĩ, o mũndũ nĩendage mũtumia wake o ta ũrĩa eendete we mwene, nake mũtumia nĩaheage mũthuri wake gĩtĩo.

6

Ciana na Aciari

¹ Inyuĩ ciana-rĩ, athĩkagĩrai aciari anyu thĩinĩ wa Mwathani, nĩgũkorwo gwĩka ũguo nĩguo kwagĩrĩre. ² “Tĩia thoguo na nyũkwa,” rĩu nĩrĩo rĩathani rĩa mbere rĩrĩa rĩrĩ na kĩranĩro, ³ “nĩguo maũndũ maku mothe magaacĩre, na ũkenere gũtũũra muoyo hĩndĩ ndaaya gũkũ thĩ.”

⁴ Na inyuĩ maithe-rĩ, mũtikarakaragie ciana cianyu; handũ ha ũguo-rĩ, cireragei mũgĩcirutaga na mũgĩcitaaraga thĩinĩ wa Mwathani.

Ngombo na Aathani

⁵ Inyuĩ ngombo-rĩ, athĩkagĩrai aathani anyu a gũkũ thĩ, mũkĩmatĩaga na mũkĩmetigĩraga, mũtarĩ na ũhinga ngoro-inĩ, o taarĩ Kristũ mũrathĩkĩra. ⁶ Mũtikamaathĩkagĩre o hĩndĩ irĩa maramuona atĩ nĩguo mamwendage; no ikagai ũguo ta mũrĩ ngombo cia Kristũ, mũgĩkaga maũndũ marĩa Ngai endaga mekwo mwĩendeire na ngoro cianyu. ⁷ Tungatagai na ngoro yothe mũtarĩ na kĩnyiria, taarĩ Mwathani mũratungatĩra, no ti andũ, ⁸ nĩ ũndũ nĩ mũũĩ atĩ Mwathani nĩakarĩha o mũndũ ũndũ o wotho mwega ekaga arĩ ngombo kana atarĩ ngombo.

⁹ Na inyuĩ aathani-rĩ, ikagai ngombo cianyu o ro ũguo. Mũtigacĩhĩtagĩre, tondũ nĩ mũũĩ atĩ Mwathani wacio, na nowe Mwathani wanyu, arĩ o kũu igũrũ, nake ndarĩ mũthutũkanio.

Indo cia Ngai cia Mbaara

¹⁰ Ũhoru wa kũrigĩrĩria ngũmwĩra atĩrĩ, gĩagai na hinya thĩinĩ wa Mwathani mũkĩhotithagio nĩ ũhoti wake mũnene. ¹¹ Mwĩohei indo ciothe cia Ngai cia mbaara nĩguo mũhote gwĩtiiria mawara ma mũcukani. ¹² Nĩgũkorwo kũgiana gwĩtũ ti gwa kũgiana na arĩa marĩ na mwĩrĩ na thakame, no tũgianaga na aathani, na mothamaki, na maahinya ma gũkũ thĩ ĩno ĩrĩ nduma, o na mbũtũ cia maroho mooru marĩ kũrĩa igũrũ. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio, mwĩohei indo ciothe cia Ngai cia mbaara, nĩguo mũkaahota gwĩtiiria mũthenya ũrĩa mũũru wakinya, na mwarĩkia gwĩka maũndũ macio mothe, no mwĩhaande. ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio mwĩhaandei wega, mwĩhotorete mũcibi wa ũhoru ũrĩa wa ma njohero, na mwĩohete gako ga kũgitĩra gĩthũri karĩa ka ũthingu, ¹⁵ namo magũrũ manyu mũmahaarĩrie gũthĩi kũhunja Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa thayũ. ¹⁶ Hamwe na indo icio ciothe, oyai ngo ya wĩtikio, irĩa mũrĩhotaga kũhoria nayo mĩguĩ yothe irĩa yakanaga mwaki ya ũrĩa mũũru.* ¹⁷ Ningĩ ikĩrai ngũbia ya kĩgera ya ũhonokio, na mwĩohe rũhiũ rwa njora rwa Roho, naruo nĩruo kiugo kĩa Ngai. ¹⁸ Na mũhooyage hĩndĩ ciothe na mahooya ma mĩthemba yothe, mũgĩthaithanaga mũrĩ na Roho. Mwarĩkia gwĩka ũguo-rĩ, ikaragai mwĩhũgĩte, na mũhooyagĩre andũ arĩa aamũre hĩndĩ ciothe.

* 6:16 Ngo cia Aroma ciakoragwo ithondeketwo na njũũa. Ciarĩ nene na nyũmũ nĩguo ihote kũhoria mĩguĩ. Ciatobokagio maaĩ-inĩ nĩguo ciororoe.

¹⁹ O na nĩ mwene-rĩ, hooyagĩrai, nĩguo rĩrĩa rĩothe ngūtumũra kanua, heagwo ciugo na ngaaria itegwĩtigĩra ngĩmenyithania hitho ya Ũhoro-ũrĩa-Mwega, ²⁰ o ũrĩa nĩ ndĩ mwarĩrĩria wago, na noguo ũtũmĩte njohwo! Hooyagĩrai nĩguo ndĩũheanage itegwĩtigĩra, o ta ũrĩa njagĩrĩrwo nĩ gwĩka.

Ngeithi cia Kūrigĩrĩa

²¹ Tukiko, mūrũ wa Ithe witũ ũrĩa mwende na ndungata iĩhokekete wĩra-inĩ wa Mwathani, nĩwe ũkũmwĩra maũndũ mothe, nĩgeetha o na inyuĩ mũmenye ũrĩa ndariĩ na ũrĩa njĩkaga. ²² Ndĩramūtũma kūrĩ inyuĩ nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ kũmbe, nĩguo mũmenye ũhoro witũ ũrĩa tūtariĩ, na nĩguo amũũmĩrĩrie ngoro.

²³ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũrogĩa na thayũ, na wendani hamwe na wĩtikio ciumĩte kūrĩ Ngai Ithe witũ o na kuuma kūrĩ Mwathani witũ Jesũ Kristũ. ²⁴ Wega wa Ngai ũrogĩa na arĩa othe mendete Mwathani witũ Jesũ Kristũ na wendo ũrĩa ũtathiraga.

MARŪA MA PAŪLŪ KŪRĪ AFILIPI

¹ Nĩ ithuĩ Paŭlũ na Timotheo, ngombo cia Kristũ Jesũ,

Marũa maya tũrandĩkĩra andũ othe arĩa aamũre thĩinĩ wa Kristũ Jesũ arĩa mŭrĩ kũu Filipi, hamwe na arori a kanitha, o na atungati aguo.

² Mũrogĩa na wega na thayũ ciumĩte kŭrĩ Ngai Ithe witũ, na Mwathani Jesũ Kristũ.

Gũcookia Ngaatho hamwe na Kũhooya

³ Nĩnjookagĩria Ngai wakwa ngaatho rĩrĩa rĩothe ndaamũririkana. ⁴ Rĩrĩa rĩothe ngũmũhoera inyuothē-rĩ, ndĩmũhooyagĩra hĩndĩ ciothe ngenete. ⁵ Tondũ wa ngwatanĩro iitũ na inyuĩ harĩ Ũhoro-ũrĩa-Mwega, kuuma o mũthenya wa mbere nginya rĩu. ⁶ Nĩ nĩnjũũĩ ũndũ ũyũ na ma, atĩ Ngai ũrĩa waambĩrĩrie wĩra mwega thĩinĩ wanyu nĩegũthĩi na mbere kũũruta, na ndekũũtigithĩria ataũrikĩtie nginya mũthenya ũrĩa Kristũ Jesũ agaacooka.

⁷ Kuona atĩ mũkoragwo mŭrĩ ngoro-inĩ yakwa, nĩ njagĩrĩrwo nĩkũigua ũguo nĩ ũndũ wanyu inyuothē; tondũ-rĩ, kana nĩ kuohwo njohetwo na mĩnyororo, kana nĩ kũrũrĩra na gwĩkĩra hinya Ũhoro-ũrĩa-Mwega, inyuĩ inyuothē nĩmũgwatanagĩra na nĩ thĩinĩ wa wega wa Ngai. ⁸ Ngai nĩ mũira wakwa atĩ nĩndĩmũwiragĩria inyuothē ndĩ na wendo wa Kristũ Jesũ.

⁹ Na ũrĩa hooyaga nĩ atĩrĩ: atĩ wendani wanyu ũingĩhe mũno makĩria, mũkĩongagĩrĩrwo ũmenyo na ũkuũku wothe, ¹⁰ nĩgeetha mũhotage gũkũũrana maũndũ marĩa magĩrĩre makĩria ya marĩa mangĩ, na mũkoragwo mŭrĩ atheru na mũtarĩ na ũcuuke o nginya mũthenya ũrĩa wa Kristũ, ¹¹ na mūtũũre mũiyũrĩtwo nĩ maciaro ma ũthingu marĩa monekaga na ũndũ wa Jesũ Kristũ, nĩguo Ngai akumagio na agoocagwo.

Mĩnyororo ya Paŭlũ Gũtwarithia Ũhoro-ũrĩa-Mwega na Mbere

¹² Na rĩu ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩngwenda mũmenye atĩ maũndũ marĩa mangorete ti-itherũ nĩmatũmĩte Ũhoro-ũrĩa-Mwega ũthĩi na mbere. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩkũmenyekete wega nĩ arangĩri a nyũmba ya mũthamaki, o na kŭrĩ andũ arĩa angĩ othe atĩ nĩ njohetwo na mĩnyororo nĩ ũndũ wa Kristũ. ¹⁴ Nĩ ũndũ wa ũrĩa njohetwo, ariũ na aarĩ a Ithe witũ aingĩ nĩmomĩrĩrio kwaria kiugo kĩa Ngai marĩ na ũmĩrĩru mũnene na matarĩ na guoya.

¹⁵ Nĩ ũhoro wa ma atĩ amwe mahunjagia Kristũ marĩ na ũiru na ngarari, no angĩ mahunjagia marĩ na ngoro njega. ¹⁶ Acio mahunjagia marĩ na ngoro njega-rĩ, mekaga ũguo marĩ na wendani, makĩmenyaga atĩ njigĩtwo gũkũ nĩ ũndũ wa kũrũrĩra Ũhoro-ũrĩa-Mwega. ¹⁷ Acio angĩ mahunjagia ũhoro wa Kristũ makĩenda kwĩguna, matarĩ na ngoro theru, mageciiragia atĩ meka ũguo nĩmekũny-ongererithia thĩina rĩu ndĩ muohe. ¹⁸ No rĩrĩ, ũcio ti ũndũ wa bata kŭrĩ nĩ. ũndũ ũrĩa wa bata nĩ atĩ Kristũ nĩahunjagio na njĩra o yothē, o na ingĩtuĩka nĩ njĩra ya ũhinga, kana nĩ njĩra ya ũhoro wa ma. Na nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, nĩngenaga.

Ĩi, o na no ngũthĩi na mbere na gũkena, ¹⁹ nĩgũkorwo nĩnjũũĩ atĩ nĩ ũndũ wa mahooya manyu na ũteithio ũrĩa ũheanĩtwo nĩ Roho wa Jesũ Kristũ, maũndũ marĩa mangorete nĩmakagarũrũka matuĩke ma kũhonokia. ²⁰ Nĩnjĩrĩgĩrĩre ngĩhĩahĩaga na ngehoka atĩ ndigaconoka o na atĩa, no atĩ ngorwo na ũmĩrĩru mũiganu nĩgeetha rĩu, na o ta ũrĩa ndũire, Kristũ atũũgagĩrio thĩinĩ wa mwĩrĩ wakwa, ingĩkorwo ndĩ muoyo o na kana nguĩte. ²¹ Nĩgũkorwo harĩ nĩ-rĩ, gũtũũra muoyo nĩ Kristũ, nakuo gũkua-rĩ, nĩ uumithio. ²² No rĩrĩ, kũngĩkorwo gũtũũra muoyo ndĩ na mwĩrĩ nĩkuo kũngĩtũma wĩra wakwa ũgĩe na maciaro-rĩ, nĩ kĩ ingĩgĩthuura? Nĩ ndiũũĩ! ²³ Nĩ nĩnguucanĩrio nĩ maũndũ maya meerĩ: Ndĩriragĩria gũthĩi ngatũũranie na Kristũ, na ũguo nĩguo wega makĩria; ²⁴ no gũtũũra muoyo ndĩ na mwĩrĩ ũyũ nĩ ũndũ wanyu nĩ kwagĩrĩre mũno makĩria. ²⁵ Na tondũ nĩmenyete ũguo kũna-rĩ, nĩnjũũĩ atĩ nĩngũtũũra muoyo, na nĩngũtũũrania na inyuĩ inyuothē nĩguo ndũme mũthiĩage na mbere, na mũgĩe na gĩkeno nĩ ũndũ wa ũrĩa mwĩtikĩtie, ²⁶ nĩgeetha ndakorwo na inyuĩ rĩngĩ, gĩkeno kĩanyu kĩiyũrĩre thĩinĩ wa Kristũ Jesũ nĩ ũndũ wakwa.

²⁷ Na rĩrĩ, ūndũ ūrĩa ūrĩ bata nĩ atĩ mũthiĩage na mĩthiĩre ĩrĩa yaganĩĩre na Ūhororĩa-Mwega wa Kristũ, nĩgeetha ingĩũka kũmũrora kana njage gũũka, njiguage ūhororĩa wanyu o na itarĩ hamwe na inyuĩ menyage atĩ nĩmũkarĩte mwĩhaandĩte wega mũrĩ na roho o ro ūmwe, mũkĩrũĩrĩa wĩtikio wa Ūhororĩa-Mwega mũrĩ na ngoro ĩmwe, ²⁸ mũtekũmakio o na atĩa nĩ arĩa mamũthũire. Naguo ūndũ ūcio ūtuĩke kĩmenyithia kũrĩ o atĩ nĩmakanangwo, no atĩ inyuĩ nĩmũkahonokio, na Ngai we mwene nĩwe ūkaamũhonokia. ²⁹ Nĩgũkorwo ha ūhororĩa wa Kristũ-rĩ, nĩmwĩtikĩrĩtio kũmwĩtikia, na to kũmwĩtikia kuo gwiki, o na kũnyariirwo nĩ ūndũ wake, ³⁰ kuona atĩ nĩmũrarũa mbaara ĩrĩa muonete ngĩrũa, na noyo mũraigua atĩ nĩ ndĩrarũa o na rĩu.

2

Kwĩgerekania na Wĩnyiihia wa Kristũ

¹ Mũngĩkorwo mũrĩ na ūndũ o wotho wa kũumanĩrĩria uumanĩte na ūrĩa mũnyiiithanĩtio na Kristũ, kana ūndũ o wotho wa kũhoorerania uumanĩte na wendani wake, o na kana wa kũgĩa na ngwatanĩro o yotho yumanĩte na Roho, o na kana ūhororĩa o wotho wa gũcaayanĩra na wa kũiguanĩra tha uumanĩte na Kristũ-rĩ, ² gĩtũmagei gĩkeno gĩakwa kĩiganĩre kũna nĩ ūndũ wa gũtũũra mũrĩ a mwĩciĩrĩrie o ro ūmwe, na mwendaine na wendani o ūmwe, na mũrĩ kĩndũ kĩmwe thĩĩnĩ wa roho o na meciiria. ³ Mũtikaneke ūndũ mũkiĩenda kwĩguna inyuĩ ene, o na kana nĩ ūndũ wa kwĩgaatha, no ikaragai mwĩnyiihĩtie, o mũndũ agatuaga mũndũ ūrĩa ūngĩ nĩ mwega makĩria yake mwene. ⁴ O mũndũ wanyu ndakarũmbũyagie maũndũ o marĩa mamũkoniĩ, no nĩarũmbũyagie maũndũ ma andũ arĩa angĩ o namo.

⁵ Mwĩciĩrĩrie wanyu wagĩrĩrwo ūtuĩke o ta ūrĩa warĩ na Kristũ Jesũ:

⁶ We-rĩ, o na gũtuĩka aarĩ Ngai,

ndonire kũiganana na Ngai taarĩ ūndũ wa gũkumbatĩrio,

⁷ nowe nĩgũtiganĩria aatiganĩrie ūnene wake wotho,

agĩtuĩka ta ngombo,

agĩciarwo ta andũ a gũkũ thĩ.

⁸ Nake ahaana ta mũndũ-rĩ,

akĩĩnyiihia,

na agĩathĩka o nginya akĩũragwo,

o kũũragwo kũria kwa mũtharaba!

⁹ Nĩ ūndũ ūcio, Ngai nĩamũtũũgĩrĩrie o nginya igũrũ mũno,

na akĩmũhe rĩitwa rĩria rĩkĩrĩte marĩa mangĩ mothe,

¹⁰ nĩguo atĩ thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ maru mothe magaturio,

kũu igũrũ, na gũkũ thĩ, o na rungu rwa thĩ,

¹¹ na ningĩ atĩ nĩmĩ ciothe ciumbũrage atĩ Jesũ Kristũ nĩ Mwathani,

nĩguo Ngai Ithe witũ agoocagwo.

Gũkenga ta Njata

¹² Nĩ ūndũ ūcio, arata akwa endwa-rĩ, o ta ūrĩa mũtũire mwathĩkaga, na to rĩria ndaarĩ hamwe na inyuĩ, no makĩria rĩu itarĩ hamwe na inyuĩ-rĩ, thĩĩĩ na mbere kũrutĩra ūhonokio wanyu wĩra, mũgĩitigagĩra na mũkiĩnainaga, ¹³ nĩgũkorwo nĩ Ngai ūrutaga wĩra thĩĩnĩ wanyu agatũma mwende gwĩkaga maũndũ make kũringana na wendi wake mwega.

¹⁴ ĩkagai maũndũ mothe mũtekũnuguna na mũtegũkararania, ¹⁵ nĩgeetha mwage ūcuuke na mũtuĩke atheru, mũtuĩke ciana cia Ngai itarĩ na kaũũgũ mũrĩ thĩĩnĩ wa rũciarorũ ruogomu na rwaganu, na rĩria mũrĩ hamwe nao inyuĩ mũkengage ta njata thĩ yotho, ¹⁶ o mũrũmĩtie kiugo kĩa muoyo, nĩguo ngaagĩa na ūndũ wa kwĩrahĩra mũthenya ūrĩa wa Kristũ atĩ ndiahanyũkire tũhũ kana ngĩruta wĩra ngĩnoga tũhũ. ¹⁷ No rĩrĩ, o na ingĩtuĩka ndĩraitwo thakame igũrũ rĩa igongona ta ndĩ iruta rĩa kũnyuuo, nĩ ūndũ wa ūtungata ūrĩa mũtungatagĩra Ngai uumanĩte na wĩtikio wanyu-rĩ, nĩ ngenaga na ngacanjamũka hamwe na inyuĩ inyuotho. ¹⁸ Nĩ ūndũ ūcio, o na inyuĩ nĩmwagĩrĩrwo nĩgũkena na mũcanjamũke hamwe na niĩ.

Timotheo na Epafarodito

¹⁹ Nĩngwĩhoka ndĩ thĩinĩ wa Mwathani Jesũ atĩ nĩngũmũtũmĩra Timotheo o narua, nĩgeetha o na nĩ ngaakena hĩndĩ ĩrĩa ngaahero ũhoro wanyu. ²⁰ Nĩgũkorwo ndirĩ mũndũ ũngĩ ũhaana take, ũrĩa ũngĩrũmbũiya maũndũ manyu na ma. ²¹ Nĩgũkorwo andũ arĩa angĩ othe marũmbũyagia maũndũ mao ene, no ti maũndũ ma Jesũ Kristũ. ²² No inyuĩ nĩmũũĩ atĩ Timotheo nĩeyonanĩtie atĩ nĩ mũndũ mwega, tondũ o ta ũrĩa mwana atungataga hamwe na ithe-rĩ, noguo akoretwo agĩtungata hamwe na nĩ wĩra-inĩ wa kũhunja ũhoro-ũrĩa-Mwega. ²³ Nĩ ũndũ ũcio, nĩndĩrehoka kũmũtũma kũrĩ inyuĩ o ndaarĩkia kũmenya ũrĩa maũndũ makwa megũikara. ²⁴ Nĩngĩ ndĩ na mwĩhoko thĩinĩ wa Mwathani atĩ nĩ mwene nĩngũũka o narua.

²⁵ No rĩrĩ, nĩnguona kwagĩrĩre ndĩmũtũmĩre mũrũ wa Ithe witũ Epafarodito, ũrĩa tũrutaga wĩra na tũkarũĩrĩa ũhoro wa Ngai nake, na nĩwe mũtũmwo wanyu ũrĩa mwandũmĩre nĩguo arũmbũyagie mabata makwa. ²⁶ Nĩgũkorwo nĩamwĩriragĩria inyuothe, na nĩaratangĩka tondũ nĩmwaiguĩte atĩ aarĩ mũrũaru. ²⁷ Ti-itherũ aarĩ mũrũaru, o na aarĩ hakuhĩ gũkua. No Ngai nĩamũiguĩrĩre tha, na to we wiki waiguĩrĩrwo tha, no o na nĩ nĩanjiguĩrĩre tha nĩguo ndikae kũingĩhĩrwo nĩ kĩa mũno. ²⁸ Nĩ ũndũ ũcio, kũ nĩkĩo kĩratũma ndĩmũtũme na kwĩyendera kũnene, nĩgeetha mwamuona rĩngĩ mũkene, na nĩ nyihanyihĩrwo nĩ gũtangĩka. ²⁹ Mwamũkĩrei wega thĩinĩ wa Mwathani mũrĩ na gĩkeno kĩnene, na mũtũage andũ arĩa mahaana take, ³⁰ tondũ aarĩ hakuhĩ gũkua nĩ ũndũ wa wĩra wa Kristũ, ategũcaaĩra muoyo wake, nĩgeetha andeithĩrĩre na ũteithio ũrĩa inyuĩ mũtangĩahotire kũũhe.

3

Ndũkanagĩe na Mwĩhoko thĩinĩ wa Mwĩrĩ

¹ Ũhoro wa kũrĩkĩrĩria ariũ na aarĩ a Ithe witũ nĩ atĩrĩ, kenagai thĩinĩ wa Mwathani! Ha ũhoro wa gũcookera rĩngĩ maũndũ o marĩa ndanamwandĩkĩra-rĩ, ũcio ti ũhoro wa kũũnogia, tondũ harĩ inyuĩ nĩ ũhoro wa kũmũtiirĩrĩa.

² Mwĩmenyagĩrĩrei andũ acio mahaana ta magui, o acio mekaga maũndũ mooru, na arĩa metemengaga mĩrĩ. ³ Nĩgũkorwo ithuĩ nĩ ithuĩ tũruĩte kũna, ithuĩ arĩa tũhooyaga na Roho wa Ngai, o ithuĩ arĩa twĩrahaga thĩinĩ wa Kristũ Jesũ, naguo mwĩhoko witũ tũtiũigaga thĩinĩ wa mwĩrĩ, ⁴ o na gũtuĩka o na nĩ mwene ingĩenda-rĩ, ndĩ na itũmi cia gũtũma ndĩhokage ũhoro wa mwĩrĩ.

Kũngĩkorwo kũrĩ mũndũ ũngĩ o wotho wĩciiragia atĩ arĩ na itũmi cia kũgĩa na mwĩhoko thĩinĩ wa mwĩrĩ, nĩ nĩndĩmũkĩrĩtie. ⁵ Nĩgũkorwo nĩ ndaruithirio ndĩ na ũkũrũ wa thikũ inyanya, na ndĩ wa rũciaro rwa andũ a Isiraeli, na wa mũhĩrĩga wa Benjamini, na ndĩ Mũhibirania waciariĩtwo nĩ Ahibirania. Ha ũhoro ũkoniĩ watho-rĩ, ndĩ Mũfarisai; ⁶ na ha ũhoro ũkoniĩ kĩyo-rĩ, ndaatũire nyariiraga kanitha; na ha ũhoro wa ũthingu ũrĩa uumanaga na watho-rĩ, ndiarĩ na ũcuuke.

⁷ No rĩrĩ, maũndũ mothe marĩa ndaatuaga atĩ maarĩ na uumithio kũrĩ nĩ-rĩ, rĩu ndĩmonaga marĩ ma tũhũ nĩ ũndũ wa kũgĩa na Kristũ. ⁸ Makĩria ma ũguo-rĩ, maũndũ mothe ndĩmatuaga nĩ ma tũhũ ndamagerekania na ũmenyo ũrĩa ũkĩrĩte maũndũ mothe ũrĩa uumanĩte na kũmenya Kristũ Jesũ Mwathani wakwa. Nĩ ũndũ wake-rĩ, nĩ ndoorirwo nĩ indo ciothe, na nĩ ngĩcitua o ta mahuti ma gũteo, nĩgeetha ndĩgĩre na Kristũ, ⁹ na ngoragwo ndĩ thĩinĩ wake, itarĩ na ũthingu wakwa mwene ũrĩa uumanaga na watho, no ũkorwo arĩ ũthingu ũrĩa uumanaga na gwĩtĩkia Kristũ; ũguo nĩ kuuga, ũthingu ũrĩa uumaga kũrĩ Ngai, na wonakaga na ũndũ wa gwĩtĩkia. ¹⁰ ũndũ ũrĩa nĩ ngwenda-rĩ, nĩ kũmenya Kristũ, na menye hinya wa kũriũka gwake, na ngwatanĩre nake mĩnyamaro-inĩ yake, na haanane nake ũhoro-inĩ wake wa gũkua, ¹¹ nĩguo kũngĩhoteka, ngaariũkio nyume kũrĩ arĩa akuũ.

Kwĩrutanĩria Gũkinya Mũthia

¹² Ndiroiga atĩ nĩndĩkĩtie kwamũkĩra maũndũ macio mothe, o na kana ngarĩkia gũtuĩka mwagĩrĩru kũna, no nĩndĩrutanagĩria na kĩyo nĩgeetha ndĩnyĩtĩre o ũndũ ũrĩa ndanyĩtĩrwo nĩ Kristũ Jesũ. ¹³ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndigũtua atĩ nĩ mwene nĩndĩkĩtie kwĩnyĩtĩra ũndũ ũcio. No rĩrĩ, ũndũ ũrĩa njĩkaga no ũmwe: Nĩkũriganĩrwo ndiganagĩrwo nĩ maũndũ marĩa mahĩtũku, na ngerutanĩria mũno gũkinyĩra maũndũ marĩa marĩ mbere, ¹⁴ ngerutanagĩria gũthĩ ndorete na mbere nĩguo hootane heo kĩheo kĩrĩa Ngai aheanaga, na nĩkĩo aanjĩtĩre thĩinĩ wa Kristũ Jesũ atĩ nĩguo thĩi igũrũ.

¹⁵ Ithuothe ariā tūrī andū agima-rī, twagĩrĩrwo nĩtūtũũre twĩciiragia o ũguo. Na hangĩkorwo nĩ harĩ andū marĩ na meciiria mangĩ-rĩ, o na hau Ngai nĩarĩmũguũrĩria. ¹⁶ No rĩrĩ, rekei tūtũũre kũringana na maũndũ marĩa tũrĩkĩtie kũgĩa namo.

¹⁷ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nyiitanĩrai na ariā angĩ ũhoro-inĩ wa kwĩgerekania na niĩ, na ningĩ mũbaarage wega andū ariā matũũruga na mūtũũrĩre o ũrĩa twamuonereirie. ¹⁸ Nĩgũkorwo, o ta ũrĩa ndanamwĩra kaingĩ mbere iyo, na o na rĩu no ngũcookera rĩngĩ ũhoro ũcio ndĩ na maithori, andū aingĩ matũũruga marĩ thũ cia mũtharaba wa Kristũ. ¹⁹ Andū acio-rĩ, kũrigĩrĩria kwao nĩ mwanangĩko, ngai yao nĩ nda ciao, namo maũndũ ma kũmaconora nĩmo riiri wao. Ningĩ meciiragia o maũndũ ma gũkũ thĩ. ²⁰ No rĩrĩ, bũrũri ũrĩa tūrĩ aguo kũmbe nĩ kũũrĩa igũrũ. Na ithuĩ nĩtwetagĩrĩra Mũhonokia ũrĩa ũkoima kũu, na nĩwe Mwathani Jesũ Kristũ, ²¹ ũrĩa ũkaagarũra mĩrĩ ĩno iitũ mĩhinyaru nĩgeetha ĩhaananio na mwĩrĩ wake ũcio ũrĩ riiri, nĩ ũndũ wa hinya ũrĩa ũmũhotithagia gwatha maũndũ mothe.

4

¹ Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, o inyuĩ nyendete na ngeriragĩria kũmuona, nĩ inyuĩ gĩkeno gĩakwa na thũmbĩ yakwa. Endwa akwa, ũguo nĩguo mũbatĩ kwĩhaanda mũrũmĩte thĩinĩ wa Mwathani.

Gũthaithana

² Nĩngũthaitha Euodia o na thaithe Sunutuke nĩgeetha maiguane thĩinĩ wa Mwathani. ³ ĩ-ni, o na nĩngũkũrĩa, wee mũrata wakwa wa ma, wee tũrutithanagia wĩra ta tuohetwo icooki rĩmwe, teithagia atumia acio, ariā maarũĩrĩre Ũhoro-ũrĩa-Mwega marĩ hamwe na niĩ, o na Klementi na andū ariā angĩ marutithanagia wĩra hamwe na niĩ, ariā marĩitwa mao mandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa muoyo.

⁴ Ikaragai mũkenete hĩndĩ ciothe mũrĩ thĩinĩ wa Mwathani. O na nĩ nguuga o rĩngĩ: Ikaragai mũkenete! ⁵ Rekei gũkirĩrĩria kwanyu kũmenyeke nĩ andū othe. Mwathani arĩ hakuhĩ gũũka. ⁶ Mũtigatangĩke ngoro nĩ ũndũ o na ũrĩkũ, no rĩrĩ, menyithagiai Ngai maũndũ marĩa mothe mwendaga, mũkĩmũhooyaga, na mũkĩmũthaithaga, o na mũkĩmũcookagĩria ngaatho. ⁷ Naguo thayũ wa Ngai, ũrĩa ũtangĩmenyeka ũrĩa ũtariĩ, nĩũrĩmenyagĩrĩra ngoro cianyu o na meciiria manyu thĩinĩ wa Kristũ Jesũ.

⁸ Ũhoro wa kũrĩkĩrĩria, ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, nĩ atĩ maũndũ marĩa ma ma, na marĩa ma gũtũka, na marĩa ma kĩhotoo, na marĩa matheru, na marĩa ma kwendeka, na marĩa ma kwĩrĩrĩrio, angĩkorwo kũrĩ maũndũ mega kũna na ma kũgaathĩrĩrio-rĩ, mwĩciiragie ũhoro wa maũndũ ta macio. ⁹ Namo maũndũ marĩa mwerutire, kana mũkĩamũkĩra kana mũkĩigua kuuma kũrĩ niĩ, o na kana mũkĩona thĩinĩ wakwa, mekagei arĩ mo. Nake Ngai wa thayũ nĩarĩkoragwo hamwe na inyuĩ.

Ngaatho nĩ ũndũ wa Iheo Ciao

¹⁰ Nĩngũkena mũno thĩinĩ wa Mwathani nĩkuona atĩ marigĩrĩrio-inĩ nĩmũrurumũkĩtie ũhoro wanyu wa kwĩnjiiria. Ti-itherũ nĩmũreĩnjiiragia, no mũtirarĩ na mweke wa kuonania ũguo. ¹¹ Ndiroiga ũguo nĩ ũndũ nĩmbataire, nĩgũkorwo nĩndĩrutite kũiganĩra o ũrĩa kũngĩkorwo kũhaana. ¹² Nĩmenyete ũhoro wa gũikara ndĩ mũkĩaru, na ngamenya ũhoro wa gũikara ndĩ mũtongu. Nĩndĩrutite hitho ya gũikara njiganĩre ũndũ-inĩ o wothe na maũndũ-inĩ mothe, kana nĩ kũhũũna, kana nĩ kũhũũta, kana nĩ kũingĩhĩrwo, o na kana nĩ kwaga. ¹³ Nĩhotaga gwĩka maũndũ mothe na ũndũ wa Kristũ ũrĩa ũheaga hinya.

¹⁴ No, nĩmwekire wega nĩkũnyiitanĩra na niĩ mathĩina-inĩ makwa. ¹⁵ Makĩria ma ũguo, o ta ũrĩa inyuĩ andū Afilipi mũkũmenya-rĩ, matukũ-inĩ ma mbere rĩrĩa mwahunjĩrio Ũhoro-ũrĩa-Mwega, hĩndĩ rĩra ndoimire Makedonia, gũtirĩ kanitha o na ũmwe wanyiiitanĩre na niĩ harĩ ũhoro wa kũheana kana kwamũkĩra, tiga o inyuĩ; ¹⁶ nĩgũkorwo o na rĩrĩa ndaarĩ Thesalonike, nĩmwandũmagĩra ũteithio kaingĩ hĩndĩ rĩra ndaakoragwo mbataire. ¹⁷ Ti atĩ nĩ kĩheo ndĩracaria kuuma kũrĩ inyuĩ, no ndĩracaria kĩria kĩngĩgwo mũthiithũ-inĩ wanyu. ¹⁸ Nĩnyamũkĩrĩte indo nyingĩ mũno makĩria; nĩndeheirwo indo cia kũnjigana, nĩgũkorwo rĩu nĩnyamũkĩrĩte iheo iria mwanengerire Epafarodito andehere. Indo icio nĩ ta maruta marĩ na mũtararĩko mwega, marĩ igongona rĩtĩkĩrĩku rĩa gũkenia Ngai.* ¹⁹ Nake Ngai

* 4:18 Iruta rĩa mũtararĩko mwega thĩinĩ wa Kĩrĩkanĩro kĩria Gikũrũ rĩarĩ igongona rĩa gũcookia ngaatho na kũgooca Ngai.

wakwa nĩarĩkĩragĩrĩria kũmũhe kĩrĩa gĩothe mũngĩkorwo mũbataire, akĩmũtanahagĩra na ũtonga wake ũrĩa wĩ riiri thĩinĩ wa Kristũ Jesũ.

²⁰ Nake Ngai, o we Ithe witũ, arogoocwo nginya tene na tene. Amen.

Ngeithi cia Mũthia

²¹ Geithiai andũ othe arĩa aamũre thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. Ariũ na aarĩ a Ithe witũ arĩa tũrĩ nao nĩmamũgeithia. ²² Andũ othe arĩa aamũre nĩmamũgeithia, na makĩria arĩa a mũciĩ wa Kaisari.

²³ Wega wa Mwathani Jesũ Kristũ ũrogĩa na maroho manyu. Amen.

MARŪA MA PAŪLŪ KŪRĪ AKOLOSAI

¹ Nĩ nĩ Paŭlũ, mūtũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ ũndũ wa wendo wa Ngai, tũrĩ hamwe na Timotheo mũrũ wa Ithe witũ,

² Tũramūtũmĩra marũa maya inyuĩ andũ arĩa aamũre, o inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ mūtũire mũrĩ ehokeku thĩinĩ wa Kristũ kũu Kolosai:

Mũrogĩa na wega na thayũ ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ.

Gũcookia Ngaatho hamwe na Kũhooya

³ Hĩndĩ ciothe rĩrĩa tũkũmũhoera, nĩtũcookagĩria Ngai ngaatho, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, ⁴ tondũ nĩtũiguĩte ũhoru wa ũrĩa mwĩtikĩtie Kristũ Jesũ, o na ũrĩa mwendete andũ arĩa othe aamũre, ⁵ naguo nĩ wĩtikio na wendani iria cumanaga na kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa mũigĩrwo kũu igũrũ na kĩrĩa mũrĩkĩtie kũigua ũhoru wakĩo thĩinĩ wa ũhoru ũrĩa wa ma, na nĩguo ũhoru-ũrĩa-Mwega ⁶ ũrĩa ũmũkinyĩre. Kũndũ guothe gũkũ thĩ ũhoru-ũyũ-Mwega nĩũraciara maciaro na nĩũratheerema, o ta ũrĩa ũkoretwo ũgĩka gatagatĩ-inĩ kanyu kuuma mũthenya ũrĩa mwaũiguire na mũkĩmenya wega wa Ngai na ma. ⁷ Mwamenyire ũhoru ũcio kuuma kũrĩ Epafara, ũrĩa twendete, na mũruti wĩra hamwe na ithuĩ o we mūtungatĩri wa Kristũ wa kwĩhokeka itheriya riitũ, ⁸ na nowe ũtũheete ũhoru wa ũrĩa mwendaine mũrĩ thĩinĩ wa Roho.

⁹ Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, kuuma mũthenya ũrĩa twaiguire ũhoru ũcio wanyu, tũtirĩ twatigithĩria kũmũhoera, tũgĩthaithaga Ngai amũiyũrie ũmenyo wa wendi wake, na amũheage ũũgĩ na ũtaũku wotho maũndũ-inĩ mothe ma kĩroho. ¹⁰ Na tũhooyaga ũguo nĩguo mũhote gũtũũra mūtũũrĩre ũringaine na ũrĩa Mwathani endaga na mũmũkenagie maũndũ-inĩ mothe: mũciarage maciaro mawĩra-inĩ mothe mega marĩa mũrutaga, na mũkũrage thĩinĩ wa ũmenyi wa kũmenyana na Ngai, ¹¹ mũgĩkagĩrwo hinya na ũhoti wotho kũringana na hinya wake ũrĩ na riiri nĩgeetha mũhote gũkiragĩrĩria mũno mũteguĩthethũka na mũrĩ na gĩkeno, ¹² na mũgĩcookagĩria Ithe witũ ngaatho, ũrĩa ũmũtuĩte aagĩrũru a kũgaya igai rĩa arĩa aamũre ũthamaki-inĩ wa ũtheri. ¹³ Nĩgũkorwo Ngai nĩatũhonoketie, agatũruta ũthamaki-inĩ wa nduma, na agatũthaamĩria ũthamaki-inĩ wa Mũriũ ũrĩa endete mũno, ¹⁴ thĩinĩ wake-rĩ, nĩtũkũũritwo na tũkarekerwo mehia maitũ.

Ũnene wa Kristũ

¹⁵ Ũcio nĩwe mũhianĩre wa Ngai ũrĩa ũtonekaga, na nĩwe irigithathi harĩ indo ciothe iria ciombirwo. ¹⁶ Nĩgũkorwo nĩwe wombire indo ciothe: indo iria irĩ igũrũ na iria irĩ thĩ, iria cionekaga na iria itonekaga, o na angĩkorwo nĩ itĩ cia ũnene kana maahinya, kana aathani o na kana arĩa marĩ ũhoti; indo ciothe ciombirwo nĩwe na nĩguo ituĩke ciake. ¹⁷ Kristũ nĩwe warĩ kuo mbere ya indo ciothe, nacio indo ciothe itũũraga inyiitithanĩtio nĩwe. ¹⁸ Nĩngĩ nĩwe mūtwe wa mwĩrĩ, arĩ guo kanitha; na nĩwe kĩambĩrĩria na irigithathi harĩ andũ arĩa manariũka, nĩgeetha thĩinĩ wa maũndũ mothe atuĩke nĩwe mūtũũgĩrie kũrĩ indo ciothe. ¹⁹ Nĩgũkorwo Ngai nĩoonire arĩ wega atĩ ũiyũru wa Ngai wotho ũikare thĩinĩ wake, ²⁰ na nĩ ũndũ wa Kristũ indo ciothe ituĩke cia kũiguithanio na Ngai, iria irĩ thĩ o na kana iria irĩ igũrũ, nĩ ũndũ wa ũrĩa aarehire thayũ na ũndũ wa thakame yake, rĩa yaitirwo mũtharaba-inĩ.

²¹ Hĩndĩ ĩmwe inyuĩ mwatũire mwamũranĩtio na Ngai na mwarĩ thũ ciake meciiria-inĩ manyu nĩ ũndũ wa mĩtugo yanyu mĩũru. ²² No rĩu nĩamũiguithanĩtie na Kristũ na ũndũ wa ũrĩa aakuire arĩ na mwĩrĩ nĩgeetha amũrũgamie mbere yake mũrĩ atheru, na mũtarĩ na ũũgũ, o na mũtarĩ na ũcuuke, ²³ mũngĩthĩ na mbere na gwĩtikia mwĩhaandite na mũrĩ arũmu, na mũtekwenyenyeke kuuma kũrĩ kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa kĩnyiitĩrĩrwo nĩ ũhoru-ũrĩa-Mwega. ũhoru ũcio nĩguo ũhoru-ũrĩa-Mwega ũrĩa mwaiguire, na ũrĩa ũhunjĩtio kũrĩ ciũmbe ciothe cia gũkũ thĩ, na nĩguo nĩ Paŭlũ nduĩkĩte ndungata yaguo.

Paŭlũ Kũnoga nĩ ũndũ wa Kanitha

²⁴ Na rīu nīngenete nī ūndū wa maūndū marīa thīinītio namo nī ūndū wanyu, na ngaiyūrīrīria thīinī wa mwīrī wakwa kīrīa gītigaire ūhorō-inī wa kūnyamario gwa Kristū, ngamaiyūrīrīria nī ūndū wa mwīrī wake, na nīguo kanitha. ²⁵ Na nīi ndatuirwo ndungata yaguo na ūndū wa gūtūmwo nī Ngai ndīmūrehere ūhorō wa Ngai mūūmenye kūna, ²⁶ na nī guo hitho īrīa itūire īrī hithe kuuma o tene, njiarwa na njiarwa, no rīu nīūguūrīrio arīa aamūre. ²⁷ O acio nīo Ngai oonire arī wega kūmenyithia hitho ya ūtonga ūrīa ūrī riiri kūrī andū-a-Ndūrīrī, nayo hitho īyo nī atī Kristū arī thīinī wanyu, o we kīirīgīrīro gīa gūkaagīa na riiri.

²⁸ Ūcio nīwe tūhunjagia, tūgītaaranaga na tūkīrutaga o mūdū wothe tūrī na ūūgī wothe, nīgeetha tūkārūgamia o mūdū wothe aagīrīre kūna thīinī wa Kristū. ²⁹ Nī ūndū wa gītūmi kīu nīndīinogagia, ngīgiaga kūringana na hinya wake wothe, ūrīa ūrutaga wīra na hinya thīinī wakwa.

2

¹ Nīngwenda mūmenye ūrīa ndīgiaga nī ūndū wanyu, na nī ūndū wa andū arīa marī Laodikia, o na nī ūndū wa arīa matarī maanyona nī mwene. ² Ndīgiaga ūguo nīgeetha magīe na ūmīrīru wa ngoro na magīe na ūrūmwe mohanītio nī wendani, na nīgeetha maingīhīrwo nī ūtonga wa kūmenya wega ūhorō wa hitho ya Ngai, na nīyo Kristū, ³ ūrīa thīinī wake kūhithītwo mīthiithū yothe ya ūūgī na ūmenyo. ⁴ Ndīramwīra ūguo nīgeetha mūdū o na ūrīkū ndakanamūheenie na ngarari cia mawara. ⁵ Nīgūkorwo o na ndatuīka ndirī hamwe na inyuī thīinī wa mwīrī, ndī hamwe na inyuī thīinī wa roho, na ngakena nīkuona ūrīa mūrī mībango mīega, na ūrīa wītīkio wanyu thīinī wa Kristū ūrī mūrūmu.

Kuohorwo Mawatho-inī ma Andū nī ūndū wa Kristū

⁶ Nī ūndū ūcio-rī, o ta ūrīa mwamūkīrīre Kristū Jesū arī Mwathani, thīi na mbere gūtūūra thīinī wake, ⁷ mūhaandītwo na mūgaakwo thīinī wake, na mūkīongagīrīrwo hinya thīinī wa wītīkio o ta ūrīa mwarutirwo, na mūkīrīrīrie gūcookia ngaatho.

⁸ Mwīmenyererei mūdū o na ūrīkū ndakanamūtahe meciiria na maūūgī ma maheeni ma tūhū, marīa moimanaga na mītugo ya andū na irīra iria cia ndūire cia thī īno, no ti kuuma kūrī Kristū.

⁹ Nīgūkorwo ūiyūru wothe wa Ūngai ūtūūrāga thīinī wa Kristū arī na mwīrī, ¹⁰ na inyuī nīmūiyūrītwo nī muoyo thīinī wa Kristū, ūrīa arī we Mūnene igūrū rīa hinya o wothe na ūhoti o wothe. ¹¹ O na inyuī nīmwaruire thīinī wake, na ti na ūndū wa moko ma andū, no nī ūndū wa kwehererio mūtūūrīre wa mehia, kūringana na irua rīrīa rīruithanagio nī Kristū. ¹² Nīgūkorwo nīgūthikwo mwathikīrwo hamwe nake rīrīa mwabatithirio, na mūkīrīūkio hamwe nake nī ūndū wa gwītīkia hinya wa Ngai, ūrīa wamūrīūkirie akiuma kūrī arīa akuū.

¹³ Hīndī īrīa mwakuīte nī ūndū wa mehia manyu na mūgaikara ta mūtārūite nī ūndū wa mūtūūrīre wanyu wa mehia-rī, Ngai nīatūmire mūgīe na muoyo hamwe na Kristū. Ngai nīatūrekeire mehia maitū mothe, ¹⁴ na aarīkia gūtharia watho ūrīa warī mwandīke hamwe na mūtābarīre wāguo, o ūcio watūthitangaga na watūire ūreganīte na ithuī-rī; akīweheria na ūndū wa kūūhūrīra mīcumarī mūtharaba-inī. ¹⁵ Thuutha wa gūtooria maahinya na monene macio-rī, nīamonanirie mbere ya mūingī, akīrūūhagia nī ūndū wa ūrīa aamatooretie mūtharaba-inī.

¹⁶ Nī ūndū ūcio mūtikanareke mūdū o na ūrīkū amūtūire ciira nī ūndū wa irio iria mūrīāga, kana kīrīa mūnyuuaga, kana ūhorō-inī wa mīthenya īrīa mīamūre, kana gūkūngūīra Karūgamo ka Mweri, o na kana mūthenya wa Thabatū. ¹⁷ Maūndū macio no kīruru kīa maūndū marīa magooka; no rīrī, ma yamo-rī, nī Kristū we mwene. ¹⁸ Mūtikanareke mūdū o na ūrīkū, ūrīa wendete gwītua mūhooreri, na akahooyaga araika, atūme mūtunywo kīheo kīrīa mūtanyīte kuona. Mūdū ta ūcio nīataaragīria na njīra nene maūndū marīa onete, na mwīciirīrie wake ūtarī wa kīroho ūgatūma etīe nī ūndū wa meciiria make ma tūhū. ¹⁹ Mūdū ta ūcio ndegwatanītie na Mūtwe, ūrīa arī we ūnyīitagīrīra mwīrī wothe, akaūnyīitithania hamwe na nyunīro ciohanītio na mīkiha, naguo ūgakūra o ta ūrīa Ngai atūmaga ūkūre.

²⁰ Atīrīrī, angīkorwo inyuī nīmwakuire hamwe na Kristū, na mūgītīgana na irīra iria cia ndūire cia thī īno-rī, nī kīi gītūmaga mwathīkīre mawatho mayo, ta mūtūire mūrī a thī? ²¹ Namō nī ta maya: “Ndūkanyīite! Ndūgacame! Ndūkahutīe!” ²² Maūndū macio mothe maraaria ūhorō wa indo iria ithiraga bata ciarīkia kūhūthīrwo, tondū icio no irīra na wathani na ūrutani wa andū. ²³ Ti-itherū,

mītabarīre ta īyo yonekaga ta īrī na ūūgī, nī ūndū wa mīhoere yao īrīa methuurīre, na ūhooreri wa gwītua, na kwīnyerekia, no makaaga kuona bata wa kwīgīrīrīria merirīria ma mwīrī.

3

Mawatho ma Mūtūūrīre Mūtheru

¹ Na rīrī, kuona atī rīu nīmūriūkītio hamwe na Kristū-rī, ngoro cianyu nīkīrūmbūyagie maūndū marīa ma igūrū, o kūrīa Kristū aīkarīte guoko-inī kwa ūrīo kwa Ngai. ² Mecīria manyu nīmecīiragie maūndū marīa ma igūrū, no ti maūndū marīa ma thī īno. ³ Nīgūkorwo nīmwakuire, naguo muoyo wanyu rīu nīmūhithe hamwe na Kristū thīinī wa Ngai. ⁴ Na rīrīa Kristū, ūrīa arī we muoyo witū, akoonekana-rī, hīndī īyo o na inyuī nīmūkonekana hamwe nake mūrī na riiri.

⁵ Nī ūndū ūcio-rī, tuagai maūndū mothe ma mwīrī ūyū wa ndūire ta makuīte namo nī ta: ūhūūrī-maraya, na mecīria mathūku, na thuti cia mwīrī, na merirīria mooru, na ūkoroku, naguo no ūndū ūmwe na kūhooya mīhianano. ⁶ Tondū wa maūndū macio, mang'ūrī ma Ngai nīmarooka. ⁷ O na inyuī mwatūire mūthiiga na mīthiire īyo mūtūūrīre-inī ūrīa mwatūūrāga mbere īyo. ⁸ No rīu no nginya mwīaūre maūndū maya mothe, namo nī, marakara, na mang'ūrī, na rūmena, na njambanio, na kwaria maūndū ma thoni na kanua. ⁹ Tigagai kūheenania mūdū na ūrīa ūngī, kuona atī nīmwiyaūrīte mūdū ūrīa wa tene na ciīko ciake, ¹⁰ na mūkehumba mūdū ūngī mwerū, ūrīa werūhagio nginya agīe na ūmenyo na agīe na mūhianīre wa ūrīa wamūūmbire. ¹¹ Na ūhorō-inī ūcio hatirī Mūyunani kana Mūyahudi, mūdū mūruu kana mūdū ūtarī mūruu, kana mūdū mūcenji,* kana Mūsikuthi,† kana mūdū ngombo kana ūtarī ngombo, no Kristū nīwe maūndū mothe, na arī thīinī wa maūndū mothe.

¹² Nī ūndū ūcio-rī, tondū mūrī andū athuure nī Ngai, andū atheru na mendetwo mūno nīwe, mwīhumbei ūiguanīri wa tha, na gūtugana, na kwīnyiihia, na kūhoorera na gūkirīrīria. ¹³ Kiranagīrīriai mūdū na ūrīa ūngī, na mūrekanagīre rīrīa mūdū angīkorwo ekītwo ūūru nī ūrīa ūngī. Rekanagīrai o ta ūrīa Mwathani aamūrekeire inyuī. ¹⁴ Ningī gūkīra maūndū macio mothe megārī, gīai na wendani, tondū nīguo wohanagia maūndū mothe hamwe nīguo magīrīre kūna.

¹⁵ Rekei thayū wa Kristū wathanage ngoro-inī cianyu, tondū inyuī mūrī ta ciīga cia mwīrī ūmwerī, mwetīirwo thayū. Na ningī mūcookagie ngaatho. ¹⁶ Rekei ūhorō wa Kristū ūtūūrage ūingīhīte mūno thīinī wanyu, mūkīrutanaga na mūgītaaranaga mūdū na ūrīa ūngī mūrī na ūūgī mūingī, o mūkīinaga thaburi, na nyīmbo cia Ngai, o na nyīmbo cia kīiroho, mūrī na ngaatho harī Ngai ngoro-inī cianyu. ¹⁷ Na ūndū ūrīa wothe mūrīkaga, mūkīaria kana mūgīka ūndū, wīkagei wothe rītwa-inī rīa Mwathani Jesū, mūgīcookagīria Ngai Ithe witū ngaatho thīinī wake.

Mawatho thīinī wa Mīcī ya Akristiano

¹⁸ Inyuī atumia-rī, mwīnyiihagīriei athuuri anyu, o ta ūrīa kwagīrīre thīinī wa Mwathani.

¹⁹ Na inyuī athuuri-rī, endagai atumia anyu na mūtīkamakūūmage.

²⁰ O na inyuī ciana-rī, athīkagīrai aciari anyu maūndū-inī mothe, nīgūkorwo gwīka ūguo nīgūkenagia Mwathani.

²¹ Na inyuī maithe-rī, mūtīkarakaragie ciana cianyu, itikae gūkua ngoro.

²² Na inyuī ngombo-rī, athīkagīrai aathani anyu a gūkū thī maūndū-inī mothe, na to hīndī rīa maramuona atī nīgeetha mamwende, no maathīkagīrei mūrī na ngoro itarī na ūhinga na nī ūndū wa gūtīia Mwathani. ²³ Na rīrī, ūndū o wothe ūrīa mūrīkaga, wīkagei na ngoro yanyu yothe, taarī Mwathani mūrarutīra wīra, no ti andū, ²⁴ mūkīmenyaga atī nīmūkaamūkīra igai kuuma kūrī Mwathani rīrī kīheo kīanyu. Nī Mwathani Kristū mūtungatagīra. ²⁵ Mūdū o wothe ūrīa wīkaga ūūru nīakarīhwo kūringana na ūūru wake, na gūtīrī gūtīra mūdū maūthī.

4

¹ Inyuī aathani-rī, īkagai ngombo cianyu maūndū marīa magīrīre na marīa marī kīhooito, tondū nīmūūī o na inyuī mūrī na Mwathi wanyu kūrīa igūrū.

Mataaro mangī

* 3:11 "Acenji" nī andū arīa mataaragia rūthiomi rwa Kīyunani, na nīmecīiragīrio matiarī na ūthii wa na mbere. † 3:11 Asikuthi maarī andū oorū mūno, na andū angī maamonaga matarīi ta nyamū.

² Mwĩheanagei na kīyo ũhoro-inĩ wa kūhooya, mwĩguĩte na mũgĩcookagĩria Ngai ngaatho. ³ Na mūtũhooyagĩre o na ithuĩ, nĩgeetha Ngai ahingũrĩre ndũmĩrĩri iitũ mūrango, nĩgeetha tũhunjagie ũhoro wa hitho ya Kristũ, ũhoro ũrĩa nĩ njohetwo nĩ ũndũ wago. ⁴ Hooyagai nĩgeetha ndũhunjagie na andũ magataũkĩrwo wega, o ta ũrĩa njagĩrĩrwo nĩ gwĩka. ⁵ Tuĩkagai oogĩ harĩ maũndũ marĩa mūrĩkaga andũ arĩa matarĩ a thiritũ yanyu; mũtegũte mweke ũrĩa mūrĩ naguo wa gwĩka wega. ⁶ Na mũkĩaria, aragai hĩndĩ ciothe mũiyũrĩtwo nĩ wega wa Ngai, nayo mĩario yanyu ituĩke ta ikĩrĩtwo cumbĩ, nĩgeetha mũmenyage ũrĩa mūrĩcookagĩria o mũndũ.

Ngeithi cia Mũthia

⁷ Tukiko nĩakamũhe ũhoro wakwa wothe. Ūcio nĩ mūrũ wa Ithe witũ twendete mũno, nĩ ndungata ya kwĩhokeka na tũtungataga nake thĩinĩ wa Mwathani. ⁸ Ndamūtũma kūrĩ inyuĩ nĩ ũndũ wa ũhoro ũyũ kũmbe, atĩ mũmenyithio wega ũrĩa ithuĩ tũhaana, na ningĩ atĩ amũmĩrĩrie ngoro. ⁹ Megũũka na Onesimo, mūrũ wa Ithe witũ mwĩhokeku na ũrĩa twendete mũno, nake nĩ ũmwe wanyu. Acio nĩmekũmũhe ũhoro wa ũrĩa maũndũ mothe marekĩka gũkũ.

¹⁰ Nĩmwageithio nĩ Arisitariko ũrĩa tuohetwo nake, o na Mariko nĩamũgeithia, ũrĩa mũihwa wa Baranaba. (Nĩmwĩrĩtwo ũhoro wake; angĩũka kūrĩ inyuĩ-rĩ, mwamũkĩrei.) ¹¹ Jesũ ũrĩa wĩtagwo Jusito o nake nĩamũgeithia. Acio no-o Ayahudi thĩinĩ wa arĩa tũrutithanagia wĩra wa ũthamaki wa Ngai nao, na nĩmatuĩkĩte a kũnyũmĩrĩria. ¹² Epafara, ũrĩa arĩ ũmwe wanyu na ndungata ya Kristũ Jesũ, nĩamũgeithia. We nĩamũhooyagĩra mũno hĩndĩ ciothe, nĩguo mũhote kwĩhaanda wega ũhoro-inĩ wothe wa kũhingia wendi wa Ngai, mūrĩ agima na mūrĩ na kĩrĩgĩrĩro gĩkinyanĩru. ¹³ Nĩ ndĩ na ũira wake atĩ nĩarutaga wĩra na hinya, akenogia nĩ ũndũ wanyu, na nĩ ũndũ wa arĩa marĩ Laodikia na Hierapoli. ¹⁴ Nĩmwageithio nĩ Luka ũrĩa ndagĩtarĩ, mūrata witũ twendete mũno,* o na Dema. ¹⁵ Geithiai ariũ na aarĩ a Ithe witũ kũu Laodikia, na mũgeithie Numifa na andũ a kanitha ũrĩa ũrĩ gwake mũcĩ.

¹⁶ Na rĩrĩ, mwarĩkia gũthomerwo marũa maya, matũmei magathomerwo andũ a kanitha wa Laodikia, na inyuĩ no nginya muone atĩ nĩmwathoma marũa ma kuuma kanitha wa Laodikia.

¹⁷ Na mwĩre Arikipo atĩrĩ: “No nginya wone atĩ nĩwarĩkia wĩra ũrĩa wamũkĩrĩre thĩinĩ wa Mwathani.”

¹⁸ Nĩ Paũlũ nĩ nĩ ndaandĩka ngeithi ici na guoko gwakwa. Ririkanai atĩ ndĩ muohe na mĩnyororo. Wega wa Ngai ũrogĩa na inyuĩ.

* 4:14 Luka nĩwe wandikĩte ũhoro wa Paũlũ thĩinĩ wa ibuku rĩa Atũmwo, na aarĩ mũthiritũ ng'endo-inĩ ciale cia ũmĩceni.

MARŪA MA MBERE MA PAŪLŪ KŪRĪ ATHESALONIKE

¹ Nĩ ithuĩ Paŭlũ na Sila, na Timotheo,

Twandikĩra kanitha wa Athesalonike marũa maya ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wa Ngai Ithe witũ o na Mwathani Jesũ Kristũ.

Wega na thayũ wa Ngai irogĩa na inyuĩ.

Gũcookia Ngaatho nĩ ũndũ wa Wĩtikio wa Athesalonike

² Nĩtũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu inyuothe, tũkĩmũgwetaga mahooya-inĩ maitũ. ³ Rĩrĩa tũkũmũhoera tũrĩ mbere ya Ngai o we Ithe witũ-rĩ, nĩtũrĩkanaga tũtegũtigithĩria wĩra wanyu ũrĩa uumanĩte na gwĩtikia, na kwĩnogia kwanyu kũrĩa kũrehagwo nĩ wendani, o na gũkirĩrĩria kwanyu, kũrĩa kuumanĩte na kĩĩrĩgĩrĩro thĩinĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ.

⁴ Nĩgũkorwo, ariũ na aarĩ a Ithe witũ inyuĩ mwendetwo nĩ Ngai, ithuĩ nĩtũũ atĩ nĩmwathuurirwo nĩwe, ⁵ tondũ Ũhoru-ũrĩa-Mwega tũhunjagia, tũtiamũreheire ũrĩ o ciugo theri, no twamũreheire ũrĩ na hinya, na ũrĩ na Roho Mũtheru, o na ũrĩ na ihooto itangĩthanganio. Ningĩ inyuĩ nĩmũũ ũrĩa twaikaraga na inyuĩ nĩ ũndũ wa kũmũguna. ⁶ Inyuĩ mwatuĩkire a kwĩgerekania na ithuĩ, o na mũgĩtuĩka a kwĩgerekania na Mwathani, o na gũtuĩka mwarĩ na mĩnyamaro mĩingĩ, nĩmwamũkĩrire ũhoru wake mũrĩ na gĩkeno kĩrĩa kĩheanagwo nĩ Roho Mũtheru. ⁷ Na nĩ ũndũ ũcio mũgĩtuĩka kĩonereria kũrĩ andũ arĩa othe metĩkitie kũu Makedonia, o na Akaia. ⁸ Naguo ũhoru wa Mwathani nĩwahunjire uumĩte kũrĩ inyuĩ, na to Makedonia na Akaia gwiki, no rĩrĩ, o na wĩtikio wanyu thĩinĩ wa Ngai nĩumenyekete kũndũ guothe. Nĩ ũndũ ũcio tũtibataire kuuga ũndũ ũhoru-inĩ ũcio, ⁹ nĩgũkorwo andũ o ene nĩo maheanaga ũhoru wa ũrĩa mwatũnyĩtĩre ũgeni. Nĩmaheanaga ũhoru wa ũrĩa mwagarũrũkĩre Ngai, mũgĩtigana na mĩhianano nĩguo mũtungatagĩre Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo na ũrĩa wa ma, ¹⁰ na mwetagĩrĩre Mũriũ oime igũrũ, ũrĩa aariũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ, nake nĩwe Jesũ, ũrĩa ũtũhonokagia kuuma kũrĩ mang'ũrĩ marĩa magooka.

2

Ũtungata wa Paŭlũ kũu Thesalonike

¹ Inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmũũ atĩ gũũka gwitũ kũrĩ inyuĩ gũtiarĩ gwa tũhũ. ² Mbere iyo nĩtwathĩnirio na tũkĩrumwo rĩrĩa twarĩ kũu Filipi, o ta ũrĩa inyuĩ mũũ, no nĩ ũndũ wa gũteithio nĩ Ngai witũ, nĩtuomĩrĩrie na tũkĩmũhe Ũhoru-ũrĩa-Mwega, o na akorwo nĩtwakararirio mũno. ³ Nĩgũkorwo gũthaithana gwitũ gũtiumanĩte na ihĩtia, kana matanya ma maũndũ ma waganu, o na kana ma wara. ⁴ No rĩrĩ, ithuĩ nĩ kwaria twaragia ta andũ maamũritwo nĩ Ngai a kwĩhokerwo Ũhoru-ũrĩa-Mwega. Ithuĩ ti andũ tũrageria gũkenia, no nĩ Ngai, o we ũgeragia ngoro ciitũ. ⁵ Inyuĩ nĩmũũ atĩ ithuĩ ti ndeto cia kwĩyendereria twaragia, o na kana tũkahithĩrĩra ũhoru wa gũkorokera indo; Ngai nĩwe mũira witũ. ⁶ Ithuĩ tũtiacaragia kũganwo nĩ andũ, arĩ inyuĩ kana mũndũ ũngĩ o wotho.

Tondũ tũrĩ atũmwo a Kristũ-rĩ, nĩtũngĩatuĩkire mũrigo kũrĩ inyuĩ, ⁷ no nĩtwakarire na inyuĩ tũhooreire, o ta ũrĩa nyina wa ciana nini amenyagĩrĩra ciana ciake mwene. ⁸ Nĩ tondũ wa ũrĩa twamwendete mũno, nĩtwakenagio nĩkũgwatanĩra na inyuĩ, na to Ũhoru-inĩ-ũrĩa-Mwega wa Ngai wiki, no nĩtwagwatanĩire mĩtũũrĩre-inĩ iitũ o nayo, tondũ nĩmwatuĩkĩte andũ twendete mũno. ⁹ Ti-itherũ nĩmũkũrĩrikana, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, wĩra witũ wa hinya na kwĩnogia gwitũ; twarutaga wĩra ũtukũ na mũthenya nĩguo tũtigatuĩke mũrigo harĩ mũndũ o na ũrĩkũ hĩndĩ rĩra twamũhunjagĩria Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa Ngai.

¹⁰ Inyuĩ mũrĩ aira, o na Ngai no mũira, ũrĩa twatũire na inyuĩ arĩa mwĩtikĩtie tũrĩ atheru, na tũrĩ athingu, na tũtarĩ na ũcuuke. ¹¹ Ningĩ nĩmũũ atĩ tweekaga mũndũ o mũndũ wanyu o ta ũrĩa ithe wa ciana ekaga ciana ciake mwene, ¹² tũkamũmagĩrĩria, na tũkamũhooreragia, o na tũkamũringagĩrĩria

mūtũũre mītũũrĩre yaganĩĩre na ũrĩa Ngai endaga, o we ũmwĩtaga mũtoonye thĩĩnĩ wa ũthamaki wake, na mũgĩe na riiri wake.

¹³ O na ningĩ nītũcookagĩria Ngai ngaatho tũtegũtigithĩria tondũ rĩrĩa mwamũkĩire kiugo kĩa Ngai, kĩa mwaiguire kuuma kũrĩ ithuĩ, mĩtiakĩamũkĩire taarĩ kiugo kĩa andũ, no mwakĩamũkĩire ta kiugo kĩa Ngai, na nĩ ma, ũguo nĩguo kĩrĩ, na nĩkĩo kĩrutaga wĩra thĩĩnĩ wanyu inyuĩ mwĩtikĩtie.

¹⁴ Nĩgũkorwo inyuĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmwatuĩkire a kwĩgerekania na makanitha ma Ngai marĩa marĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ kũrĩa Judea: Nĩmwanyamaririo nĩ andũ a bũrũri wanyu na mĩnyamaro o ĩrĩa andũ a makanitha macio maanyamaragio nayo nĩ Ayahudi, ¹⁵ o arĩa mooragire Mwathani Jesũ, na makĩũraga anabii, o na ithuĩ magĩtũingata. Nĩmarakaragia Ngai, na nĩ marĩ ũthũ na andũ othe ¹⁶ nĩ ũndũ wa kũgeria gũtũgĩria tũtikahunjĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoru nĩgeetha mahonoke. Ŭguo nĩguo meyongagĩrĩra mehia makamaiyũrĩrĩra. Namu mang'ũrĩ ma Ngai nĩmamakinyĩire.

Paũlũ Kwĩrĩrĩa kuona Athesalonike

¹⁷ No rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, hĩndĩ ĩrĩa twatigithanirio na inyuĩ gwa kahinda kanini-rĩ, (ha ũhoru wa mwĩrĩ, no ti wa ngoro), nĩtwerutanĩirie na kĩyo kĩnene nĩgeetha tuonane na inyuĩ tondũ nĩtwamwĩragĩria mũno. ¹⁸ Nĩgũkorwo nĩtwendete mũno gũũka kũrĩ inyuĩ, na makĩria nĩ Paũlũ, nĩndageririe maita maingĩ no Shaitani nĩatũgĩirie. ¹⁹ Nĩ ũndũ-rĩ, kũrĩgĩrĩro giitũ gĩkĩrĩ kĩrikũ, kana gĩkeno giitũ, kana thũmbĩ ĩrĩa tũngĩĩraha nayo mbere ya Mwathani witũ Jesũ rĩrĩa agooka? Githĩ ti inyuĩ? ²⁰ Ti-itherũ, inyuĩ nĩ inyuĩ riiri witũ na gĩkeno giitũ.

3

¹ Nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa twaremirwo nĩgũkĩrĩrĩa-rĩ, nĩtuonire arĩ wega tũtigwo tũrĩ ithuiki kũu Athene. ² Tũgĩgĩtũma Timotheo ũrĩa mũrũ wa Ithe witũ, na ndungata ya Ngai hamwe na ithuĩ ya kũhunja ũhoru-ũrĩa-Mwega wa Kristũ, nĩguo amwĩkire hinya, na amũũmĩrĩrie wĩtikio-inĩ wanyu, ³ nĩguo gũtikagĩe mũndũ ũngĩagagio nĩ magerio macio. Inyuĩ nĩmũũĩ wega atĩ nĩmo twathĩrĩrio. ⁴ Ti-itherũ o na hĩndĩ ĩrĩa twarĩ na inyuĩ nĩtwamwĩraga kaingĩ atĩ no nginya tũnyariirwo. O ta ũrĩa mũũĩ atĩ ũguo noguo gwacookire gũgĩtuĩka. ⁵ Nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa ndaremirwo nĩgũkĩrĩrĩa rĩngĩ-rĩ, ngĩtũmana nĩguo menye ũhoru wa wĩtikio wanyu. Nĩgũkorwo nĩndetigagĩra gũtigakorwo atĩ hihi mũgerania nĩamũgeretie, naguo wĩra witũ ũtuĩke wa tũhũ.

Ndũmĩrĩri ya Timotheo ya Kũũmanĩrĩa

⁶ No rĩrĩ, rĩu Timotheo nĩ okĩte kũrĩ ithuĩ oimĩte kũrĩ inyuĩ, na agatũrehere ũhoru mwega ũkonĩ wĩtikio na wendani wanyu. Nĩatwĩrite atĩ nĩmũtũrĩrikanaga hĩndĩ ciothe mũkenete, na atĩ nĩmwĩragĩria gũtuona, o ta ũrĩa o na ithuĩ twĩragĩria kũmuona. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, o na tũrĩ na mĩnyamaro na mathĩna nĩtuomĩrĩrio twaigua ũhoru wanyu nĩ tondũ wa gwĩtikia kũu kwanyu. ⁸ Nĩgũkorwo rĩu tũgũtũũra muoyo kũna, kuona atĩ nĩmwĩhaandĩte wega thĩĩnĩ wa Mwathani. ⁹ Tũngĩhota atĩa gũcookeria Ngai ngaatho cia kũigana nĩ ũndũ wanyu, tondũ wa gĩkeno kĩrĩa gĩothe tũrĩ nakĩo mbere ya Ngai witũ nĩ ũndũ wanyu? ¹⁰ Nĩtũhooyaga ũtukũ na mũthenya na kĩyo kĩingĩ nĩgeetha tũkoonana na inyuĩ rĩngĩ na tũmũrehere kĩrĩa mũtarĩ nakĩo ũhoru-inĩ wa gwĩtikia kwanyu.

¹¹ Rĩu-rĩ, Ngai mwene, o Ithe witũ, na Mwathani witũ Jesũ, marotũhingũrĩra njĩra tũhote gũũka kũrĩ inyuĩ. ¹² Mwathani arotũma wendani wanyu wongerereke na ũiyũrĩrĩre harĩ o mũndũ na ũrĩa ũngĩ, na harĩ andũ arĩa angĩ othe, o ta ũrĩa o na ithuĩ tũmwendete. ¹³ Ningĩ aroĩkĩra ngoro cianyu hinya nĩgeetha mũgaakorwo mũtarĩ na ũcuuke, na mũrĩ atheru mbere ya Ngai, o we Ithe witũ, hĩndĩ ĩrĩa Mwathani witũ Jesũ agooka hamwe na andũ ake arĩa atheru othe.

4

Mũtũũrĩre wa Gũkenia Ngai

¹ Naguo ũhoru wa kũrigĩrĩria, ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, nĩ atĩ nĩtwamũrutire ũhoru wa mūtũũrĩre, ũrĩa ũkenagia Ngai, na noguo mūtũũrĩra gwĩkaga. Rĩu tũkũmũũria na tũkamũringĩrĩria thĩĩnĩ wa Mwathani Jesũ atĩ mũkĩragĩrĩrie gwĩkaga o ũguo. ² Nĩgũkorwo nĩmũũĩ maũndũ marĩa twamũtaarire namo, tũrĩ na ũhoti wa Mwathani Jesũ.

³ Tondū rĩrĩ, ũndū ũrĩa Ngai endete nĩ atĩ mĩtuĩke andũ aamũre: atĩ mwĩtheemage ũmaraya; ⁴ na atĩ o ũmwe wanyu amenye gwatha mwĩrĩ wake mwene ũikarage ũrĩ mũtheru na akĩũtĩaga, ⁵ atarĩ na merĩrĩria ma mwĩrĩ ta andũ a ndũrĩrĩ arĩa matooĩ Ngai; ⁶ na atĩ ha ũhoru wa maũndũ macio, gũtigakorwo mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩhĩtĩria mũrũ na mwarĩ wa ithe, kana amwĩke ũũru. Mwathani nĩakaherithia andũ nĩ ũndũ wa mehia mothe ta macio, o ta ũrĩa tũrĩkĩtie kũmwĩra na tũkamũkaania. ⁷ Tondū Ngai ndatwĩtĩre maũndũ ma waganu, no aatwĩtĩre nĩguo tũtũũre mũtũũrĩre wa ũtheru. ⁸ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũndũ ũrĩa ũkũregana na ũrutani ũyũ ti mũndũ araregana nake no nĩ Ngai, ũrĩa ũmũheaga inyuĩ Roho wake Mũtheru.

⁹ Na rĩu-rĩ, harĩ ũhoru wa kwendana na ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, tũtibataire kũmwandĩkĩra nĩ ũndũ inyuĩ ene nĩmũrutĩtwo kwendanaga nĩ Ngai. ¹⁰ Na ti-itherũ, nĩmwendete ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe arĩa marĩ Makedonia guothe. No nĩtũkũmũringĩrĩria inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, atĩ mũkĩragĩrĩrie gwĩka ũguo makĩria.

¹¹ Atĩrĩrĩ, mwĩrĩrĩriei gũtũũra mũtũũrĩre wa ũhooreri, na mũhang'agĩre o maũndũ marĩa mamũkonĩ, na mũrutage wĩra na moko manyu, o ta ũrĩa twamwĩrĩre, ¹² nĩgeetha mũtũũrĩre wanyu wa o mũthenya, ũtũme mũheagwo gĩtĩo nĩ andũ arĩa matarĩ a thiritũ yanyu, na nĩgeetha mũtigatuĩke mũrigo kũrĩ mũndũ o na ũrĩkũ.

Gũcooka kwa Mwathani

¹³ No rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tũtikwenda mũikarage mũtooĩ ũhoru wa andũ arĩa makomete, kana mũigue kĩahe ta andũ arĩa angĩ matarĩ na kĩrĩgĩrĩro. ¹⁴ Nĩtwĩtĩkĩtie atĩ Jesũ nĩakuire na akĩrĩũka, na nĩ ũndũ ũcio nĩtwĩtĩkĩtie atĩ Ngai nĩakarehanĩria Jesũ hamwe na andũ arĩa makomete marĩ thĩnĩ wake. ¹⁵ Kũringana na kiugo kĩa Mwathani we mwene, tũkũmwĩra atĩ ithuĩ arĩa tũrĩ muoyo, arĩa tũtigĩtwo nginya rĩrĩa agacooka tũtigatongoria arĩa marĩkĩtie gũkoma. ¹⁶⁻¹⁷ Thuutha wa ũguo, ithuĩ arĩa tũgaakorwo tũrĩ muoyo na tũtigaire-rĩ, nĩtũkoyanĩrio hamwe nao tũtwarwo matu-inĩ nĩguo tũgacemanie na Mwathani rĩera-inĩ. Na nĩ ũndũ ũcio tũgaatũũrania na Mwathani nginya tene. ¹⁸ Nĩ ũndũ ũcio, ũmanagĩrĩria mũndũ na ũrĩa ũngĩ na ciugo icio.

5

¹ Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ũhoru wa mahinda na mĩthenya-rĩ, tũtirĩ na bata wa kũmwandĩkĩra, ² nĩgũkorwo nĩmũũĩ wega atĩ mũthenya wa Mwathani ũgooka o ta ũrĩa mũici okaga ũtukũ. ³ O rĩrĩa andũ maroiga atĩrĩ, “Kũrĩ thayũ na ũgitĩri,” hĩndĩ ĩyo nĩguo magaakororerwo nĩ mwanangĩko o rĩmwe, o ta ũrĩa mũtumia ũrĩ nda akoragĩrĩrwo nĩ ruo rwa kũheo mwana, nao matikahonoka.

⁴ No inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũtirĩ nduma-inĩ atĩ nĩguo mũthenya ũcio ũmũkorererere ta mũici. ⁵ Inyuĩ inyuothe mũrĩ ciana cia ũtheri na ciana cia mũthenya. Ithuĩ tũtirĩ a ũtukũ kana a nduma. ⁶ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtũtĩgei gũkoma ta acio angĩ, no nĩtũikarage twĩguĩte na tũkerigagĩrĩria maũndũ. ⁷ Nĩgũkorwo arĩa makomaga-rĩ, makomaga ũtukũ, na arĩa marĩagwo nĩ njoohi-rĩ, marĩagwo ũtukũ. ⁸ No kuona atĩ ithuĩ tũrĩ a mũthenya-rĩ, nĩtũtuĩke a kwĩgĩrĩrĩria maũndũ, twĩhumbĩte gako ga kũgitĩra gĩthũri karĩa ka wĩtikio na ka wendani, na tũgekĩra ũhoru wa kwĩrĩgĩrĩra ũhonokio taarĩ ngũbia ya kĩgera ya kũgitĩra mũtwe. ⁹ Nĩgũkorwo Ngai ndaatwamũrĩre nĩguo tũtuĩke a kũrakarĩrwo, no nĩtũtuĩke a kwamũkĩra ũhonokio thĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. ¹⁰ We nĩatũkuĩrĩre nĩgeetha, twakorwo twĩguĩte kana tũkomete-rĩ, tũgaatũũrania hamwe nake. ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ũmanagĩrĩria mũndũ na ũrĩa ũngĩ na mwĩkĩranage hinya o ta ũrĩa mũreka rĩu.

Ũtaarani wa Mũthia

¹² Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, twamũthaita mũtĩĩage andũ arĩa marutaga wĩra na kĩyo thĩnĩ wanyu, arĩa matuĩtwo arori anyu na makamũtaaraga thĩnĩ wa Mwathani. ¹³ Mekagĩrĩrei mũno makĩria na mũmendage nĩ ũndũ wa wĩra ũcio marutaga. Tũũranagiai na thayũ mũndũ na ũrĩa ũngĩ. ¹⁴ Na ningĩ nĩtũkũmũringĩrĩria, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũkaanagie andũ arĩa igũũta, na mũũmagĩrĩrie arĩa marĩ guoya, na mũteithagie arĩa matarĩ hinya, na mũkĩragĩrĩrie andũ othe. ¹⁵ Menyagĩrĩrai gũtikagĩe mũndũ ũkũrĩhĩria ũũru na ũũru, no hĩndĩ ciothe geragiai gũtugana inyuĩ-ene, na mũtugage andũ arĩa angĩ othe.

¹⁶ Kenagai hĩndĩ ciothe; ¹⁷ hooyagai mūtegūtigithĩria; ¹⁸ cookagĩriai Ngai ngaatho maũndũ-inĩ mothe, nĩgũkorwo ũguo nĩguo Ngai endaga harĩ inyuĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ.

¹⁹ Mūtikanahorie mwaki wa Roho; ²⁰ mūtikanaire ũhoru ũrĩa ũrathagwo. ²¹ Roranagiai maũndũ mothe. Rūmagiai maũndũ marĩa mega. ²² Theemagai ũndũ o wotho mũũru.

²³ Ngai we mwene, o we Ngai wa thayũ, aromũtheria o kũna. Namo maroho manyu, na ngoro cianyu, o na mĩĩrĩ yanyu, iroikaragio itarĩ na ũcuuke hĩndĩ ĩrĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ agaacooka.

²⁴ Ũrĩa ũmwĩtaga inyuĩ nĩ mwĩhokeku, na nĩakahingia ũhoru ũcio.

²⁵ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tũhooyagĩrei. ²⁶ Geithiai ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe na ngeithi theru cia kimumunyano. ²⁷ Nĩndamwatha ndĩ mbere ya Mwathani atĩ marũa maya mathomerwo ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe.

²⁸ Wegu wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na inyuĩ.

MARŪA MA KEERĪ MA PAŪLŪ KŪRĪ ATHESALONIKE

¹ Nĩ ithuĩ Paŭlũ, na Sila, na Timotheo,

Twandĩkĩra kanitha wa Athesalonike marũa maya ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wa Ngai Ithe witũ, o na thĩinĩ wa Mwathani Jesũ Kristũ:

² Wega na thayũ irogĩa na inyuĩ ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ, o na Mwathani Jesũ Kristũ.

Gũcookia Ngaatho hamwe na Mahooya

³ Nĩtwagĩrĩrwo nĩgũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tondũ ũguo nĩguo kwagĩrĩre, tondũ wĩtikio wanyu nĩũrakũra mũno makĩria, o nagueo wendani ũrĩa o mũndũ arĩ nagueo harĩ mũndũ ũrĩa ũngĩ ũkaingĩha. ⁴ Nĩ ũndũ ũcio, nĩtwĩrahaga tũrĩ thĩinĩ wa makanitha ma Ngai nĩ ũndũ wa gũkirĩrĩria kwanyu, na gwĩtikia kwanyu mĩnyamaro-inĩ yothe na magerio marĩa mũkiragĩrĩria.

⁵ Maũndũ macio mothe nĩmonanagia atĩ itua rĩa Ngai rĩa ciira nĩ rĩa kĩhotoo, na nĩ ũndũ ũcio mũtuuo aagĩrĩru a gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai, o ũcio mũnyariiragwo nĩ ũndũ wagueo. ⁶ Ngai nĩ wa kĩhotoo: We nĩakarĩha arĩa mamũthĩinagia na thĩina, ⁷ no inyuĩ arĩa mũtũire mũthĩinagio amũhe kĩhurũko, o hamwe na ithuĩ. ũndũ ũcio nĩũkahinga hĩndĩ ĩrĩa Mwathani Jesũ akaaguũranĩrio oimĩte igũrũ arĩ thĩinĩ wa mwaki ũgwakana, hamwe na araka ake arĩa marĩ hinya. ⁸ Nake nĩakaherithia andũ arĩa matooi Ngai na matathĩkagĩra Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa Mwathani witũ Jesũ. ⁹ Nao nĩmakaherithio na kwanangwo kũrĩa gũtagathira, na mahingĩrĩrio nja matikoone ũthiũ wa Mwathani, o na ũnene wa hinya wake, ¹⁰ mũthenya ũrĩa agooka nĩguo atũũgĩrio thĩinĩ wa andũ ake arĩa atheru, o na andũ othe arĩa mamwĩtikĩtie magege nĩ ũndũ wake. O na inyuĩ mũgaakorwo mũrĩ amwe ao tondũ nĩmwetĩkirie ũira witũ ũrĩa twamũheire.

¹¹ ũndũ ũcio nĩguo ũtũmaga tũmũhooyagĩre tũtegũtigithĩria, atĩ Ngai witũ amũtue andũ maa-ganĩrĩre na gwĩtwo kwanyu, ningĩ nĩ ũndũ wa hinya wake amũhingagĩrie matanya manyu mothe marĩa mega, o na wĩra o wotho ũrĩa uumanĩte na wĩtikio wanyu. ¹² Tũhooyaga ũguo nĩgeetha rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ rĩtũũgagĩrio thĩinĩ wanyu, o na inyuĩ mũtũũgagĩrio thĩinĩ wake, kũringana na wega wa Ngai witũ na wa Mwathani Jesũ Kristũ.

2

Mũregi Watho

¹ Atĩrĩrĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ha ũhoru wa gũcooka kwa Mwathani witũ Jesũ Kristũ na gũcookanĩrĩrio gwĩtũ harĩ we, nĩtũkũmũthaitha, ² atĩ mũtikahiũhe kwenyenyio kana mũhahũrwo nĩ ũrathi mũna, kana ndũmĩrĩri, o na kana marĩa merĩtwo atĩ moimĩte kũrĩ ithuĩ, makoiga atĩ mũthenya wa Mwathani nĩũrĩkĩtie gũkinya. ³ Mũtikareke mũndũ o na ũrĩkũ amũheenie o na atĩa, nĩgũkorwo mũthenya ũcio ndũgaakinya, ũhoru wa kũregana na watho ũtakinyĩte, o nake mũndũ ũrĩa mũregi watho ataguũranĩrio, o ũcio ũtuĩrĩrwo ciira wa kwanangwo. ⁴ Nĩagokĩrĩra na etũũgĩrie igũrũ rĩa kĩrĩa gĩothe gĩitanĩtio na Ngai na kĩrĩa gĩothe kĩhooyagwo, nĩgeetha aikare thĩ kũu thĩinĩ wa hekarũ ya Ngai, agĩĩtuuaga atĩ we mwene nĩ Ngai.

⁵ Kaĩ mũtararirikana atĩ rĩrĩa ndarĩ hamwe na inyuĩ nĩndamwĩraga maũndũ macio? ⁶ Na rĩu nĩmũũĩ kĩrĩa kĩgirĩtie mũndũ ũcio ooke na nĩgeetha akaaguũranĩrio ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩre. ⁷ Nĩgũkorwo ũhoru wa hitho wa kũregana na watho nĩũraruta wĩra; no nĩ kũrĩ ũrĩa ũgirĩrĩrie ũhoru ũcio wonেকে rĩu, na egũthiĩ na mbere gwĩka ũguo nginya rĩrĩa akeeherio. ⁸ Na hĩndĩ ĩyo nĩguo mũndũ ũcio mũregi watho akaaguũranĩrio. Mũndũ ũcio nĩwe Mwathani Jesũ akooraga na mĩhũmũ ya kanua gake, na amwanange na riiri wake ũrĩa ũkoonanio nĩ gũcooka gwake. ⁹ Mũndũ ũcio mũregi watho nĩagooka kũringana na wĩra wa Shaitani ũrĩa wonekaga thĩinĩ wa mĩthemba yothe ya ciama cia maheeni, na marũũri, na morirũ, ¹⁰ o na ooke na mĩthemba yothe ya ũmaramari nĩguo aheenie andũ arĩa marĩ njĩra

ya kũũra. Moraga tondũ nĩmaregire kwenda ũhoro-ũrĩa-wa-ma nĩguo mahonokio. ¹¹ Na tondũ ũcio Ngai nĩamarehagĩra ũndũ wa hinya wa kũmahĩtithia, nĩgeetha metĩkie maheeni macio, ¹² na nĩgeetha andũ othe matuĩrwo ciira arĩa matetikĩtie ũhoro-ũrĩa-wa-ma na makenagĩra maũndũ ma waganu.

Mwĩhaandei Wega

¹³ No rĩrĩ, twagĩĩrwo nĩgũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ mwendetwo nĩ Mwathani, tondũ kuuma o kĩambĩrĩria Ngai nĩamũthuurire mũhonokio nĩ ũndũ wa gũtherio nĩ Roho o na gwĩtikia ũhoro-ũrĩa-wa-ma. ¹⁴ Aamwĩĩire ũhoro ũyũ nĩ ũndũ wa Ũhoro-ũrĩa-Mwega ũrĩa twamũhunjĩrie nĩguo mũgĩe na riiri wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mwĩhaandei wega na mũrũmie ũrutani ũrĩa twamũrutire, o na akorwo twaririe na kanua kana tũkĩmwandĩkĩra marũa.

¹⁶ Mwathani witũ Jesũ Kristũ we mwene, o na Ngai Ithe witũ ũrĩa watwendire na agĩtũhe ũũmĩrĩru wa nginya tene na kĩrĩgĩrĩro kĩega na ũndũ wa Wega wake-rĩ, ¹⁷ maroomĩrĩria ngoro cianyu, na mamwĩkĩre hinya thĩinĩ wa ciĩko o na ciugo ciothe njega.

3

Kũũria Mahooya

¹ Naguo Ũhoro wa kũrigĩrĩria-rĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩ atĩrĩ, tũhooyagĩrei nĩgeetha ũhoro wa Mwathani ũtheereme na ihenya, na ũkumagio, o ta ũrĩa ũkumagio nĩ inyuĩ. ² Na ningĩ mũhooyage nĩgeetha tũhonokio kuuma kũrĩ andũ arĩa aaganu o na ooru, tondũ ti andũ othe metikĩtie. ³ No Mwathani nĩmwĩhokeku, na nĩekũmwĩkĩra hinya na amũgitĩre kuuma kũrĩ ũrĩa mũũru. ⁴ Tũrĩ na mwĩhoko thĩinĩ wa Mwathani atĩ nĩmũreeka na nĩmũgũthĩ na mbere gwĩka maũndũ marĩa twathanĩte. ⁵ Mwathani arotongoria ngoro cianyu nĩguo mũgĩe na wendani wa Ngai na ũkirĩrĩria wa Kristũ.

Mataaro igũrũ rĩa Ũgũũta

⁶ Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩtũkũmwatha thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani Jesũ Kristũ, atĩ mũtigane na mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ o wotho kĩgũũta, ũrĩa ũtaikaraga kũringana na ũrutani ũrĩa twamũrutire. ⁷ Nĩgũkorwo inyuĩ nĩmũũĩ ũrĩa mwagĩĩrwo nĩ kwĩgerekania na ithuĩ. Ithuĩ tũtiarĩ igũũta rĩrĩa twatũire na inyuĩ, ⁸ o na tũtiigana kũrĩa irio cia mũndũ o na ũrĩkũ tũhũ. Handũ ha ũguo, twarutaga wĩra ũtukũ na mũthenya, tũkĩrutaga wĩra mũritũ na tũkenogagia nĩgeetha tũtigatũike mũrigo kũrĩ mũndũ o na ũrĩkũ wanyu. ⁹ Tweekaga ũguo, ti tondũ tũtiarĩ na kĩhoto gĩa kũheo ũteithio ta ũcio, no nĩgeetha tũtuĩke kĩonereria kĩanyu gĩa kwĩgerekania nakĩo. ¹⁰ Nĩgũkorwo o na rĩrĩa twatũire hamwe na inyuĩ nĩtwamũheire watho ũyũ: “Mũndũ angĩaga kũruta wĩra, o na kũrĩa ndakarĩe.”

¹¹ Nĩtũiguaga amwe thĩinĩ wanyu nĩ igũũta, na matirĩ wĩra marutaga, no nĩmetoonyagĩrĩria maũndũ-inĩ ma andũ arĩa angĩ. ¹² Andũ acio nĩo tũgwatha na tũkamaringĩrĩria thĩinĩ wa Mwathani Jesũ Kristũ atĩ makindĩrie, na marĩĩage irio iria marutĩire wĩra. ¹³ Naho ha ũhoro wanyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, mũtikanoge nĩ gwĩkaga wega.

¹⁴ Mũndũ o na ũrĩkũ angĩaga gwathĩkĩra ũrutani witũ ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wa marũa maya-rĩ, mwĩhũ-gagei. Mũtikanagĩe ngwatanĩro nake, nĩgeetha aigue aconokete. ¹⁵ No mũtikamũtue taarĩ thũ, no mũkaaniei ta mũrũ kana mwarĩ wa Ithe wanyu.

Ngeithi cia Mũthia

¹⁶ Na rĩu-rĩ, Mwathani mwene thayũ aromũhe thayũ mahinda mothe na ikĩro-inĩ ciothe. Mwathani aroikara na inyuĩ inyuothe.

¹⁷ Nĩ Paũlũ nĩ nĩ ndandĩka ngeithi ici na guoko gwakwa mwene, na kũu nĩkĩo kĩmenyithia gĩa gũkũũrana marũa makwa mothe. Ũguo nĩguo nyandĩkaga.

¹⁸ Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na inyuĩ inyuothe.

MARŪA MA MBERE MA PAŪLŪ KŪRĪ TIMOTHEO

¹ Nĩ nĩ Paŭlŭ mūtũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ ūndũ wa gwathwo nĩ Ngai Mũhonokia witũ o na nĩ Kristũ Jesũ ūria arĩ we mwĩhoko witũ,

² Ndĩrakwandĩkĩra marũa maya wee Timotheo, mŭrũ wakwa kũna thĩinĩ wa wĩtikio:

Wega, na tha, na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe witũ o na kũrĩ Kristũ Jesũ Mwathani witũ irogĩa nawe.

Kwĩmenyerera Arutani a Watho a Maheeni

³ O ta ūria ndakũringĩrĩrie ngĩthĩ Makedonia, atĩ ūikare kũu Efeso o na rĩu ndĩrenda ūikare kuo nĩgeetha ūgiragie andũ amwe kũu matigacooke kũrutana ūrutani wa maheeni, ⁴ na ningĩ matigathikagĩrĩrie ng'ano cia tũhũ, kana ūhoru wa njiarwa ūria ūtathiraga. Maũndũ ta macio makagĩrĩria ngarari handũ ha gũkũria wĩra wa Ngai, ūria ūrutagwo na njĩra ya wĩtikio. ⁵ Muoroto wa watho ūyũ nĩ wendo, ūria uumaga thĩinĩ wa ngoro theru, na thamiri njega, o na wĩtikio ūtarĩ na ūhinga. ⁶ Andũ amwe nĩmatiganĩte na ūhoru ūcio na makerekera mĩario-inĩ ya tũhũ. ⁷ Mendaga gũtuĩka arutani a watho, o na gũtuĩka matiũĩ gĩtũmi kĩa ūhoru ūria maheanaga o na kana gĩtũmi kĩa maũndũ marĩa maaragia magwatĩirie.

⁸ Nĩtũũ atĩ watho nĩ mwega mũndũ angĩũhũthĩra kũringana na ūria kwagĩrĩrie. ⁹ O na ningĩ nĩtũũ atĩ watho ndũthondekeirwo andũ arĩa athingu no ūthondekeirwo arĩa moinaga watho na arĩa aremi, na arĩa matetigĩrite Ngai na arĩa ehia, na arĩa matarĩ atheru na arĩa matarĩ etĩkia; o na arĩa moragaga maithe na manyina mao, na arĩa oragani, ¹⁰ o na nĩ ūndũ wa itharia na arĩa mogomagia mĩtugo, na onjoria a ngombo, na arĩa maheenana, na arĩa mehĩtaga na maheeni, o na ūndũ ūngĩ o wotho ūtaringaine na ūrutani ūria mwagĩrĩru, ¹¹ ūria ūringaine na ūhoru-ũria-Mwega ūrĩ riiri wa Ngai ūria mũrathime, o ūhoru ūcio ndehokeirwo ndĩũrutage.

Ūtugi wa Mwathani kũrĩ Paŭlũ

¹² Nĩngũcookeria Kristũ Jesũ Mwathani witũ ngaatho, ūria ūheete hinya, tondũ nĩanduire wa kwĩhokeka, na akĩnyamũra ndũike wa kũmũtungatagĩra. ¹³ O na gũtuĩka rĩmwe ndaarĩ mũrumi Ngai, na mũnyariirani, na mũndũ wa ngũĩ, nĩndaiguĩrĩrwo tha tondũ ndekaga ūguo itekũmenya na itarĩ mwĩtikia. ¹⁴ Naguo wega mũingĩ wa Mwathani witũ ūkĩnjiyũrĩrĩra, hamwe na wĩtikio o na wendani ūria uumaga thĩinĩ wa Kristũ Jesũ.

¹⁵ Atĩrĩrĩ, ūhoru ūyũ nĩguo wa kwĩhokeka na nĩguo wagĩrĩrie gwĩtikĩrwo kũna: Atĩ Kristũ Jesũ ookire thĩ kũhonokia ehia, na harĩ acio-rĩ, nĩ nĩ wa mbere. ¹⁶ No nĩ ūndũ wa gĩtũmi kũu, nĩ nĩndaiguĩrĩrwo tha nĩ Ngai nĩgeetha thĩinĩ wakwa, Kristũ Jesũ onanie ūkĩrĩrĩria wake ūtarĩ mũthia, nĩguo nĩ ndaarĩ mwĩhia makĩria, ndũike kĩonereria harĩ arĩa marĩmwĩtikagia na makegĩra na muoyo wa tene na tene. ¹⁷ Na rĩu, kũrĩ Mũthamaki ūria ūtũũraga tene na tene, ūria ūtathiraga, na ūria ūtonekaga-rĩ, o we Ngai wiki, arotĩagwo na agoocagwo tene na tene. Amenĩ.

¹⁸ Wee Timotheo, mŭrũ wakwa, ndĩrakũhe ūtaaro ūyũ kũringana na mohoro marĩa maarathĩtwo hĩndĩ ĩmwe ūhoru-inĩ waku, nĩgeetha wamarũmĩrĩra ūhotage kũrũa mbaara wega, ¹⁹ na ūtũũre ūrũmĩtie wĩtikio, na ūrĩ na thamiri itarĩ na ūcuuke. Andũ angĩ nĩmareganĩte na kũrũmĩrĩra thamiri ciao, na nĩ ūndũ ūcio magathũkia wĩtikio wao. ²⁰ Amwe ao nĩ Humenayo, na Alekisandro, arĩa neanĩte kũrĩ Shaitani nĩgeetha marutwo, matige kũruma Ngai.

2

Ūrutani ūkonĩ Mahooya

¹ Ningĩ, nĩngũkũringĩrĩria atĩ mbere ya maũndũ mothe kũhooyagwo mahooya ma kũhoera mabata ma andũ na makũhooyanĩra, na ma gũthaithanĩrĩra, na ma gũcookia ngaatho, nĩ ūndũ wa andũ othe:

² Ningĩ mũhooyagĩre athamaki na arĩa othe mathanaga. Hooyagai nĩgeetha tũtũũrage na mũtũũrĩre wa thayũ na tũhooreire tũgĩtĩaga Ngai maũndũ-inĩ mothe na tũrĩ na ūtheru. ³ Ūndũ ūcio nĩ mwega,

na nĩukenagia Ngai Mũhonokia witũ, ⁴ o we wendete andũ othe mahonokio na mamenye ũhoro-ũrĩa-wa-ma. ⁵ Nĩgũkorwo kũrĩ Ngai o ũmwe, na mũiguithania o ũmwe wa kũiguithania Ngai na andũ, nake nĩwe mündũ, o we Kristũ Jesũ, ⁶ ũrĩa werutire atuĩke wa gũkũũra andũ othe. Naguo ũira wa ũhoro ũcio nĩwaheanirwo ihinda rĩaguo rĩrĩa rĩagĩrĩre rĩakinya. ⁷ Na ũhoro ũcio nĩguo watũmire nduĩke mũhunja o na mütũmwo wago na nĩ ndĩraaria ũhoro wa ma, ndiraheenania. Ndatuĩkire mũrutani wakũrutaga andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoro wa gwĩtikia o na ũhoro wa ma.

⁸ Ngwenda atĩ arũme mahoithagie kũndũ guothe moete moko matheru na igũrũ, matarĩ na marakara kana ngarari.

⁹ O na ningĩ ngwenda atĩ andũ-a-nja mehumbage wega na nguo itarĩ cia kwĩonania marĩ na mĩthĩire yagĩrĩre, na marĩ na ũũgĩ wa ngoro, na matikegemagie na kũrama njuĩrĩ, kana na thahabu, kana ruru, o na kana nguo iria cia goro mũno, ¹⁰ no makoragwo marĩ na ciĩko njega, iria ciagĩrĩre andũ-a-nja arĩa moimbũraga atĩ nĩ ahooi Ngai.

¹¹ Mündũ-wa-nja aagĩrĩrwo erutage maũndũ akindĩirie na enyihĩtie biũ. ¹² Ndingĩtikĩria mündũ-wa-nja arutanage kana aathage mündũ mūrũme; no nĩaikarage akindĩirie. ¹³ Nĩgũkorwo Adamu nĩwe wombirwo mbere, Hawa agĩcookerera. ¹⁴ Ningĩ Adamu tiwe waheenirio; nĩ mündũ-wa-nja waheenirio agĩtuĩka mwĩhia. ¹⁵ No rĩrĩ, andũ-a-nja nĩ makaahonoka nĩ ũndũ wa gũciara ciana, mangĩtũũra metĩkitie marĩ na wendani na andũ atheru, o na marĩ na ũũgĩ wa ngoro.

3

Arũgamĩrĩri na Ateithĩrĩria a Kanitha

¹ Ũhoro ũyũ nĩguo wa kwĩhokeka: Atĩ mündũ o wotha angĩrĩrĩria gũtuĩka mūrori wa maũndũ ma kanitha, mündũ ũcio nĩerĩrĩrie wĩra wa bata. ² Rĩu-rĩ, mūrori wa maũndũ ma kanitha no nginya akorwo atarĩ na ũcuuke, na akorwo nĩ mũthuri wa mütumia ũmwe. No nginya akorwo arĩ mũhooreri, na ũũĩ kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ, na mündũ mütĩku, na mündũ ũnyitaga andũ ũgeni, na ũngĩhota kũrutana maũndũ. ³ No ndagakorwo arĩ mūrĩũ, kana arĩ wa ngũĩ, no akorwo arĩ mũhooreri, na mündũ ũtarĩ wa mbaara, na ũtarĩ thuti ya mbeeca. ⁴ No nginya akorwo ahotete gwatha mũciĩ wake wega, na one atĩ ciana ciake nĩmwathĩkagĩra na gĩtĩio kĩrĩa kĩagĩrĩre. ⁵ (Mündũ angĩkorwo ndangĩhota gwatha mũciĩ wake mwene-rĩ, angĩhota atĩa kũmenyerera kanitha wa Ngai?) ⁶ Ningĩ ndagakorwo arĩ mündũ mwerũ wĩtikio-inĩ ndakae kũgĩa na mwĩtĩio, nake atuĩrwo ciira ta ũrĩa mũcukani aatuĩrĩrwo. ⁷ Ningĩ no nginya akorwo arĩ na ngumo njega kũrĩ andũ arĩa matarĩ a thiritũ iitũ, nĩgeetha ndagatuĩke wa gũconorithio kana agwe mũtego-inĩ wa mũcukani.

⁸ Nao ateithĩrĩria a kanitha, nĩmagĩrĩrwo makoragwo marĩ andũ a gũtĩka na ehokeku, matigatuĩke anyui a ndibei mũno, na makorwo matarĩ a gũkorokera indo na njĩra itagĩrĩre. ⁹ No nginya marũmie ũhoro-ũrĩa-wa-ma wa wĩtikio ũrĩa mũrikĩru marĩ na thamiri itarĩ na mwĩcuuko. ¹⁰ Nao mambe magerio; na thuutha ũcio marekwo matuĩke ateithĩrĩria a maũndũ ma kanitha maakorwo matarĩ na ũcuuke.

¹¹ O ũndũ ũmwe, nao atumia ao nĩmakorwo marĩ atumia a gũtĩka, matigakorwo marĩ andũ a gũcambania, no makorwo matarĩ arĩũ na matuĩke a kwĩhokeka maũndũ-inĩ mothe.

¹² Mũteithĩrĩria wa kanitha no nginya akorwo arĩ mũthuri wa mütumia ũmwe, na no nginya akorwo ahotete gwatha ciana ciake na mũciĩ wake wega. ¹³ Arĩa matungatĩte wega nĩmegĩagĩra na ngumo njega, na makomĩrĩria mũno ũhoro-inĩ wa wĩtikio wao ũrĩa wa gwĩtikia Kristũ Jesũ.

¹⁴ O na gũkorwo ndĩ na mwĩhoko atĩ nĩndĩrĩũka kũrĩ we narua-rĩ, ndĩrakwandĩkĩra maũndũ maya nĩgeetha, ¹⁵ ingĩaga gũũka narua, ũmenye ũrĩa andũ magĩrĩrwo nĩgũikaraga marĩ thĩĩnĩ wa nyũmba ya Ngai, na nĩyo kanitha wa Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo, naguo nĩguo gĩtugĩ na mũthingi mūrũmu wa kũnyitĩrĩra ũhoro-ũrĩa-wa-ma. ¹⁶ Na hatarĩ nganja, ũhoro wa kwĩyamũrĩra Ngai nĩ hitho nene ma, atĩ:

We oonanirio arĩ na mwĩrĩ,
agĩtuuo mũthingu nĩ Roho,
akĩonwo nĩ araka,
na ũhoro wake ũkĩhunja kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe,
agĩtikio nĩ andũ a gũkũ thĩ,

na akĩamũkĩrwo riiri-inĩ kũrĩa igũrũ.

4

Mataaro kũrĩ Timotheo

¹ Na rĩrĩ, Roho nĩoigaga atekũhithĩrĩra atĩ matukũ ma thuutha andũ amwe nĩmagatiganĩria wĩtĩkio na marũmĩrĩre maaroho marĩa maheenanaagia o na maũndũ marĩa marutanagwo nĩ ndaimono.

² Morutani ta macio mahunjagio nĩ andũ arĩa marĩ ũhinga, arĩa maaragia maheeni, na arĩa thamiri ciao ihaana ta icinĩtwo na ruoro. ³ Acio nĩo makaanagia andũ kũhikania na makameera megirĩrĩrie kũrĩaga irio cia mĩthemba ĩmwe, iria Ngai oombire nĩguo ciamũkagĩrwo na ngaatho nĩ arĩa metĩkĩtie na arĩa moĩ ũhoro-ũrĩa-wa-ma. ⁴ Tondũ-rĩ, kĩrĩa gĩothe Ngai oombire nĩ kĩega, na gũtirĩ kĩndũ kĩagĩrĩrwo nĩkũregwo angĩkorwo kĩamũkĩrĩtwo na ngaatho, ⁵ tondũ nĩkĩrĩkĩtie gũtherio nĩ kiugo kĩa Ngai na mahooya.

⁶ Ũngĩruta ariũ na aarĩ a lthe witũ maũndũ maya-rĩ, nĩũgũtuĩka ndungata njega ya Kristũ Jesũ, ĩrĩa ĩreretwo na ciugo cia ũhoro-ũrĩa-wa-ma wa wĩtĩkio o na cia ũrutani mwega ũrĩa wee ũtũire ũrũmĩrĩre.

⁷ Reganaga na ng'ano cia tũhũ iria itarĩ cia gũtĩithia Ngai, o na ng'ano ta iria iganagwo nĩ iheti; nĩ kaba wĩmenyerie gũikara wĩyamũrĩre Ngai. ⁸ Nĩgũkorwo gwĩka maũndũ ma gwĩkĩra mwĩrĩ hinya nĩ ũrĩ bata wagu, no kwĩyamũrĩra Ngai kũrĩ bata harĩ maũndũ mothe, nĩ ũndũ kũrehaga kĩirĩgĩrĩro muoyo-inĩ ũyũ tũrĩ o na muoyo-inĩ ũrĩa ũgooka.

⁹ Ũhoro ũyũ nĩguo wa kwĩhokeka na nĩwagĩrĩre gwĩtĩkĩrĩka o biũ ¹⁰ (na ũhoro ũcio nĩguo ũtũmaga twĩrutanaagĩrie na twĩnogagie), na tũkaiga mwĩhoko witũ harĩ Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo, ũrĩa arĩ we Mũhonokia wa andũ othe, na makĩria arĩa metĩkĩtie.

¹¹ Athanaga atĩ maũndũ macio mekagwo. ¹² Ndũkanareke mũndũ o na ũrĩkũ akũire tondũ atĩ wĩ mũndũ mwĩthĩ, no tuĩka kĩonereria kũrĩ andũ arĩa metĩkĩtie rĩrĩa ũkwaria, na ha ũhoro wa mĩtũũrĩre, na wa wendani, o na ha wĩtĩkio, na ha ũhoro wa mĩtugo mĩtheru. ¹³ Wĩheane gũthomagĩra andũ Maandĩko marĩa matheru, na kũhunja, na kũrutana, o nginya rĩrĩa ngooka. ¹⁴ Ndũkanaage kũhũthĩra kĩheo gĩaku kĩrĩa waheirwo na ũndũ wa mohoro marĩa maarathirwo, rĩrĩa athuuri maakũigĩrĩre moko.

¹⁵ ĩkagĩra kĩyo harĩ maũndũ macio; wĩheane kũna kũrĩ mo, nĩgeetha andũ othe monage ũrĩa ũrathĩĩ na mbere. ¹⁶ Menyagĩrĩra wega mĩtũũrĩre waku na ũrutani waku. Kiragĩrĩria thĩĩnĩ wa maũndũ macio, tondũ weka ũguo, nĩũkwĩhonokia wee mwene na ũhonokie o na arĩa magũthikagĩrĩria.

5

Mataaro Makoniĩ Atumia a Ndigwa, na Athuuri, na Ngombo

¹ Atĩrĩrĩ, ndũkanakũũme mũndũ mũkũrũ, kaba ũmũthaithage taarĩ thoguo, nao andũ arĩa ethĩ ta marĩ ariũ a thoguo, ² Atumia arĩa akũrũ, ũmatuage ta marĩ aa maitũguo, nao arĩa anini matuage ta airĩtu a thoguo, na wĩkage ũguo na mĩthĩire yothe ya ũthingu.

³ Rũmbũyagia atumia arĩa a ndigwa kũna, na ũmatĩĩage. ⁴ No mĩtumia wa ndigwa angĩkorwo arĩ na ciana, kana ciana cia ciana ciake-rĩ, ciana icio nĩ ciambe ciĩrute kũrutithia wĩtĩkio wacio wĩra na ũndũ wa kũmenyagĩrĩra andũ arĩa marĩ a nyũmba ciao kiũmbe; tondũ gwĩka ũguo nĩ gũcookerĩa aciari a cio na aciari a aciari a cio ngaatho nĩgũkorwo ũndũ ũcio nĩũkenagia Ngai. ⁵ Mĩtumia wa ndigwa ũrĩa ũbataire kũna, na ũtigĩtwo arĩ wiki-rĩ, ũcio aigaga mwĩhoko wake harĩ Ngai, na akahooyaga ũtukũ na mũthenya, akĩũria Ngai ũteithio ategũtigithĩria. ⁶ No mĩtumia wa ndigwa ũrĩa ũikaraga agĩkenagia, ũcio nĩ mũkuũ o na arĩ muoyo. ⁷ Rutaga andũ maũndũ macio o namo, nĩgeetha gũtikagĩe mũndũ ũgũikara arĩ na ũcuuke. ⁸ Mũndũ wotha angĩaga gũteithia andũ ao, na makĩria arĩa marĩ a gwake mũciĩ-rĩ, mũndũ ũcio nĩakaanĩte wĩtĩkio na nĩ mũũru gũkĩra ũrĩa ũtetĩkĩtie.

⁹ Gũtirĩ mĩtumia wa ndigwa wagĩrĩre kwandĩkwo mũtaratara-inĩ wa atumia a ndigwa atakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩtandatũ, na akorwo aarĩ mwĩhokeku kũrĩ mũthuuri-we, ¹⁰ na akorwo nĩoĩkaine wega nĩ ũndũ wa gwĩkaga ciĩko njega, ta kũrera ciana, na gũtugaga ageni, na gũthambia nyarĩrĩ cia andũ arĩa aamũre, na gũteithagia andũ arĩa marĩ thĩĩna-inĩ, na kwĩrutagĩra we mwene gwĩkaga maũndũ marĩa mothe mega.

¹¹ Ha ũhoro wa atumia a ndigwa arĩa ethĩ-rĩ, ndūkamekĩre mūtatarata-inĩ ta ũcio, tondũ rĩrĩa makaguucĩrĩrio nĩ merirĩria mao ma mwĩrĩ, nĩmagatigana na Kristũ na macooke kwenda kũhika. ¹² Nĩ ũndũ wa ũguo magatuĩka a gũtũrwo ciira, tondũ nĩmathũkĩtie kĩranĩro kĩa kĩa mbere. ¹³ Ningĩ, nĩmemenyagĩria ũgũũta, magatuĩka a kũũrũra kuuma nyũmba imwe nginya irĩa ingĩ. Na to ũgũũta wiki, o na nĩmatuĩkaga a kwaria ndeto cia mũhuhu na magetoonyereria maũndũ-inĩ ma andũ angĩ, makaaragia maũndũ marĩa mataagĩrĩrwo nĩ kwaria. ¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ ngũtaara atumia a ndigwa arĩa ethĩ mahike, na magĩe ciana, na marũgamagĩrĩre mĩcĩ yao, nĩguo matikae kũhe thũ iitũ mweke wa gũcambania. ¹⁵ Ti-itherũ o na rĩu amwe ao nĩmarĩkĩtie kũgarũrũka na makarũmĩrĩra Shaitani.

¹⁶ Mũndũ-wa-nja o wothē mwĩtikia angĩkorwo arĩ na atumia a ndigwa a nyũmba yake-rĩ, nĩamateithagie arĩ we na ndagakuuithie kanitha mũrigo wao, nĩgeetha kanitha ũhote gũteithia atumia arĩa a ndigwa kũna, arĩa mabataire.

¹⁷ Athuuri a kanitha arĩa matongoragia maũndũ ma kanitha wega nĩmagĩrĩrwo nĩ kũheo gĩtĩio mũno, na makĩria arĩa marutaga wĩra wa kũhunja na kũrutana. ¹⁸ Nĩgũkorwo Maandĩko marĩa matheru moigĩte atĩrĩ, “Ndũkanohe ndegwa kanua rĩrĩa ikũranga ngano ikĩmĩhũũra,” na ningĩ nĩmoigĩte atĩrĩ, “Mũruti wĩra nĩagĩrĩrwo nĩkũheo mũcaara wake.” ¹⁹ Ndũkanetĩkĩrie mũthuuri wa kanitha athitangwo, tiga hakorirwo na ũira wa andũ eerĩ kana atatũ. ²⁰ Andũ arĩa maikaraga makĩthagia-rĩ, makaanagie mbere ya andũ othe, nĩguo arĩa angĩ maikarage metigĩrĩte.

²¹ Ndakwĩra atĩrĩ na ma ndĩ mbere ya Ngai, na Kristũ Jesũ o na arĩa athuure, ũmenyagĩrĩre morutani maya ũtegũthutũkania, na ndũkaneeke ũndũ o na ũmwe na kĩmenyano.

²² Ndũkahiũhage kũigĩrĩra mũndũ moko, na ndũkanagwatanĩre na mehia ma andũ arĩa angĩ. Ikaraga ũrĩ mũthingu.

²³ Tiga kũnyuuga o maaĩ matheri, nyuuuga ndibei nini tondũ wa nda yaku, na nĩ ũndũ wa ũrĩa ũrũaraga kaingĩ.

²⁴ Mehia ma andũ amwe nĩmeyonanĩtie, makamatongoragia ciira-inĩ no mehia ma andũ angĩ mamoiмага thuutha. ²⁵ O ũndũ ũmwe, noguo ciĩko njega ciĩyonanagia, nacio irĩa itarĩ njega itingĩhithika.

6

¹ Nĩ kwagĩrĩre andũ arĩa ngombo, o acio maikaraga ta mekĩrĩtwo icooki rĩa ũkombo ngingo matuaga atĩ aathani ao nĩ a kũheagwo gĩtĩio gĩothe, nĩgeetha rĩitwa rĩa Ngai na ũrutani witũ itikanacambio. ² Arĩa marĩ na aathani metĩkĩtie matikamaime gĩtĩio nĩ ũndũ wa gũkorwo atĩ nĩ ariũ na aarĩ a lthe wao. Handũ ha ũguo, nĩmamatungatagĩre wega makĩria, tondũ arĩa maragunĩka nĩ ũndũ wa ũtungata wao nĩ andũ metĩkĩtie, na nĩ andũ mendetwo. Rutanaga maũndũ macio na ũmaringagĩrĩre andũ.

Kwenda Mbeeca

³ Mũndũ o na ũrĩkũ angĩrutana ũrutani wa maheeni na akorwo ndetĩkanĩtie na ũrutani ũrĩa mweka wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ na ũrutani ũrĩa wa kwĩyamũrĩra Ngai-rĩ, ⁴ mũndũ ũcio nĩ mwĩtĩĩ na ndarĩ ũndũ oĩ. Ŭcio endete o ngarari itarĩ kĩguni na njũgitano ikonĩ ciugo irĩa irehaga ũiru, na ngũĩ, na mĩario mĩũru, na gwĩkũũa maũndũ mooru, ⁵ na kũgiana gũtathiraga gatagatĩ ka andũ arĩa marĩ meciiria mooru, arĩa mathirĩrwo nĩ ũhoro-ũrĩa-wa-ma, na arĩa meciiragia atĩ ũhoro wa kwĩyamũrĩra Ngai nĩ njĩra ya gũtũma mũndũ atonge.

⁶ No rĩrĩ, kwĩyamũrĩra Ngai na kũiganwo nĩ kĩrĩa ũrĩ na kĩo, ũcio nĩ ũtonga mũnene. ⁷ Nĩgũkorwo gũtirĩ kĩndũ twarehire gũkũ thĩ, na gũtirĩ kĩndũ tũngĩhota kũruta kuo. ⁸ No tũngĩgĩa na irio, na tũgĩe na nguo-rĩ, no tũiganwo nĩcio. ⁹ Andũ arĩa mendaga gũtonga-rĩ, nĩmagũũaga magerio-inĩ o na mũtego-inĩ wa merirĩria maingĩ ma ũrimũ ma kũmathũkia, marĩa mamagũithagia mwanangĩko-inĩ, makamaniina. ¹⁰ Tondũ kwenda mbeeca nĩkĩo kĩhumo kĩa mĩthemba yothē ya ũũru. Andũ amwe nĩ ũndũ wa kwenda mbeeca mũno-rĩ, nĩmatigĩte wĩtikio, na magetheeca ngoro na kĩha kĩingĩ.

Paũlũ Gũtaara Timotheo

¹¹ No wee mũndũ wa Ngai-rĩ, ũrĩa maũndũ macio mothe, na ũthingatage ũthingu, na kwĩyamũrĩra Ngai, na wĩtikio, na wendani, na gũkirĩrĩria, na ũhooreri. ¹² Rũaga mbaara irĩa njega ya wĩtikio. Rũmia

ũhoro wa muoyo wa tene na tene o ũrĩa wetĩirwo rĩrĩa woimbũrire wega wĩtikio waku mbere ya aira aingĩ. ¹³ Ningĩ ndĩ mbere ya Ngai, ũrĩa ũheaga indo ciothe muoyo, na mbere ya Kristũ Jesũ, ũrĩa warutire ũira mwega rĩrĩa aarutaga ũira mbere ya Pontio Pilato, nĩ ngũgwatha atĩ ¹⁴ ũrũmagie rĩathani rĩu wathĩtwo narĩo ũtarĩ na kĩmeni kana ũcuuke nginya hĩndĩ ĩrĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ akoonanio, ¹⁵ ũrĩa Ngai akoonania ihinda rĩake rĩakinya. Ngai ũcio-rĩ, nĩwe mwene hinya ũrĩa wa kũgoocagwo, na nowe Mũthamaki wa athamaki, na Mwathani wa aathani. ¹⁶ Ningĩ nowe wiki ũtũũraga muoyo ũrĩa ũtathiraga, na agatũũra ũtheri-inĩ ũrĩa gũtarĩ mũndũ ũngĩhota kũũkuhĩrĩria. Gũtirĩ mũndũ ũrĩ wamuona kana ũngĩhota kũmuona. Nake arotĩĩagwo, na arogĩa na wathani ũrĩa ũtathiraga nginya tene. Amenĩ.

¹⁷ Athaga andũ arĩa itonga gũkũ thĩ ĩno tũrĩ matigage kwĩgaatha kana kũiga mwĩhoko wao harĩ thĩinĩ wa ũtonga ũcio ũtamenyagĩrwo, no maigage mwĩhoko wao harĩ Ngai ũrĩa ũtũheaga indo ciothe na ũtaana, nĩguo itũkenagie. ¹⁸ Maathe mekage wega, na maingĩhĩrwo nĩ gwĩkaga ciĩko njega, na matuĩke andũ a gũtugana na kũgayagĩra andũ indo ciao na ũtaana. ¹⁹ Meka ũguo nĩmarĩĩigagĩra kĩgĩĩna kĩa ene kĩrĩ mũthingi mũrũmu nĩ ũndũ wa mahinda marĩa magooka, na nĩgeetha mahote kwĩgwatĩra muoyo, na nĩguo muoyo ũrĩa wa ma kũna.

²⁰ Atĩrĩrĩ, Timotheo, gitagĩra kĩrĩa wĩhokeirwo. Wĩthemage inegene rĩa arĩa matetigĩrĩte Ngai, na ngarari cia mathugunda ma maheeni marĩa matuagwo atĩ nĩmo ũmenyo na ti ũmenyo kũrĩ. ²¹ Andũ amwe metĩkĩtie atĩ marĩ na ũmenyo ũcio nĩmatũgũũgĩte na makoima wĩtikio-inĩ.

Wega wa Ngai ũrogĩa na inyuĩ.

MARŪA MA KEERĪ MA PAŪLŪ KŪRĪ TIMOTHEO

¹ Nĩ nĩ Paŭlŭ, mŭtŭmwo wa Kristŭ Jesŭ nĩ ūndŭ wa kwenda kwa Ngai. Ndatŭmirwo nĩ Ngai kŭringana na kīranĩro kĩa muoyo ūrĩa ūrĩ thĩinĩ wa Kristŭ Jesŭ,

² Ndakwandikĩra wee Timotheo, o we mŭrŭ wakwa nyendete mŭno:

Wega, na tha, na thayŭ kuuma kŭrĩ Ngai Ithe witŭ, na Kristŭ Jesŭ Mwathani witŭ, irogĩa nawe.

Kũumĩrĩrio Gũtuĩka Mwĩhokeku

³ Nĩnjookagĩria Ngai ngaatho, ūrĩa nĩ ndungatagĩra ndĩ na thamiri ĩtarĩ na ũcuuke, o ta ūrĩa maithe makwa ma tene meekaga, o ngĩkŭrĩkanaga hĩndĩ ciothe ũtukŭ na mŭthenya, mahooya-inĩ makwa ĩtegŭtigithĩria. ⁴ Nĩndĩiriragĩria mŭno gũkuona, ndaririkana maithori maku, nĩgeetha njiyŭrwo nĩ gĩkeno. ⁵ Nĩndirikanĩtio ũhoru wa wĩtikio waku ūrĩa ũtarĩ ũhinga, o ta ūrĩa watũire na cŭguo Loisi, na nyũkwa Eunike, na rĩu nĩnjĩtikĩtie atĩ wĩtikio ũcio ūrĩ o thĩinĩ waku. ⁶ Nĩ ūndŭ wa gĩtŭmi gĩkĩ nĩngŭkŭrĩkanania atĩ ũhuhagĩrĩrie kĩheo kĩrĩa ũheetwo nĩ Ngai, kĩrĩa wagĩire nakĩo rĩrĩa ndakũigĩrĩire moko. ⁷ Nĩgŭkorwo Ngai ndaatũheire roho wa gŭtwĩkagĩra guoya, no aatũheire roho wa gŭtwĩkĩra hinya, na wa wendani, na wa ũũgĩ wa kwĩnyiita maũndũ-inĩ mothe.

⁸ Nĩ ūndŭ ũcio ndũkanakonoke ũkiumbũra ũira wa Mwathani witŭ, kana ũconoke nĩ ūndŭ wakwa nĩ njohetwo nĩ ūndŭ wake. No nyiitanĩra na nĩ kũnyariirwo nĩ ūndŭ wa Ũhoru-ũrĩa-Mwega, nĩ ūndŭ nĩũrĩheagwo hinya nĩ Ngai. ⁹ Ngai nĩwe watũhonokirie na agĩtwĩtĩra mŭtũũrĩre mŭtheru, ti tondũ wa ūndŭ twĩkĩte, no nĩ ūndŭ wa ūrĩa aatanyĩte gwĩka na nĩ ūndŭ wa wega wake. Twaheirwo wega ũyũ thĩinĩ wa Kristŭ Jesŭ mbere ya kĩambĩrĩria gĩa thĩ, ¹⁰ no wega ũcio rĩu nĩũguũranĩirio nĩ ūndŭ wa kuonekana kwa Mũhonokia witŭ, Kristŭ Jesŭ, ūrĩa waniinire gĩkuũ, na akĩrehe muoyo o na ũhoru wa kwaga kũbutha akĩũiga ũtheri-inĩ nĩ ūndŭ wa Ũhoru-ũrĩa-Mwega. ¹¹ Na nĩ ūndŭ wa Ũhoru-ũcio-Mwega-rĩ, nĩndamŭrirwo ndũike mũhunja, na mŭtŭmwo, na mŭrutani wago. ¹² Ũhoru ũcio nĩguo ũtũmĩte nyamarĩke ũguo. No ndiconokaga, tondũ ūrĩa nĩ njĩtikĩtie nĩndĩmũũ, na ndĩ na ma atĩ arĩ na ũhoti wa kũgitĩra kĩrĩa ndĩmwĩhokeire o nginya rĩrĩa mŭthenya ũcio ũgaakinya.

¹³ Rũmia ũhoru ūrĩa waiguire kuuma kŭrĩ nĩ, ūrĩ kĩonereria kĩa ũrutani mwega, ūrĩ na wĩtikio na wendani thĩinĩ wa Kristŭ Jesŭ. ¹⁴ Menyerera ūndŭ ūrĩa mwega ūrĩa wehokeirwo, na ũũmenyerere ũteithĩtio nĩ Roho Mŭtheru ūrĩa ũikaraga thĩinĩ witŭ.

¹⁵ Wee nĩũ atĩ andũ othe thĩinĩ wa bŭrũri wa Asia nĩmandiganĩirie, o hamwe na Fugelo, na Herimogene.

¹⁶ Mwathani aroiguĩra andũ a nyũmba ya Onesiforo tha tondũ aananyamarũra kaingĩ na ndaconokire nĩ ūndŭ wakwa kuohwo na mĩnyororo. ¹⁷ Nowe, hĩndĩ ĩrĩa ookire Roma, nĩanjaririe na kĩyo o nginya akĩnyona. ¹⁸ Mwathani aroĩtikĩra atĩ akaaiguĩrwo tha nĩ Mwathani mŭthenya ũcio wakinya! Wee nĩũ wega mŭno ūrĩa aandeithirie na njĩra nyingĩ rĩrĩa ndaarĩ Efeso.

2

¹ Nĩ ūndŭ wa ũguo, wee mŭrŭ wakwa-rĩ, gĩa na hinya thĩinĩ wa wega wa Ngai ūrĩa ūrĩ thĩinĩ wa Kristŭ Jesŭ. ² Namu maũndũ marĩa waiguire ngĩaria mbere ya aira aingĩ-rĩ, mehokere andũ ehokeku arĩa ũũ atĩ no mahote kŭruta andũ angĩ. ³ Ũmĩrĩria gũthĩnĩka hamwe na ithuĩ ta ūrĩ mũthigari mwega wa Kristŭ Jesŭ. ⁴ Gŭtirĩ mŭndũ ũrutaga wĩra wa mũthigari ũngĩohania na maũndũ matarĩ ma ũũthigari: we endaga o gũkenia mŭnene wake ūrĩa ũmwathaga. ⁵ ũguo no taguo, mŭndũ ūrĩa ũhanyũkaga mathako-inĩ ma mahenya ndangĩheo thũmbĩ ya ũhootani atathaakite kŭringana na ūrĩa gwathanĩtwo. ⁶ Ningĩ-rĩ, mŭrĩmi ūrĩa wĩnogagia akĩrĩma mŭgũnda nĩ we wagĩrĩrwo gũtuĩka wa mbere kwamũkĩra maciaro maguo. ⁷ Cũranagia maũndũ marĩa ndĩroiga, nĩgŭkorwo Mwathani nĩarĩkũhĩgagĩa maũndũ-inĩ macio mothe.

⁸ Atĩrĩrĩ, ririkanaga Jesŭ Kristŭ, ūrĩa wariũkirio akiuma kŭrĩ arĩa akuũ, na aarĩ wa rŭciaro rwa Daudi, kŭringana na Ũhoru-ũrĩa-Mwega, ūrĩa nĩ hunjagia. ⁹ Ũhoru ũcio nĩguo nĩ nyariiragĩrwo o

nginya ngohwo na mĩnyororo ta ndĩ mũgeri ngero. No kiugo kĩa Ngai ti kĩahe. ¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio, nĩ nĩnyũmagĩrĩria maũndũ mothe nĩ ũndũ wa arĩa aamũre, nĩgeetha o nao megĩre na ũhonokio ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ, na magĩe na riiri wa tene na tene.

- ¹¹ Ũhoru ũyũ nĩ wa kwĩhokeka, atĩrĩ:
Angĩkorwo nĩtwakuire hamwe nake-rĩ,
o na gũtũũra nĩtũgaatũũra muoyo hamwe nake;
¹² na tũngĩkirĩrĩria-rĩ,
o na gũthamaka nĩtũgaathamaka hamwe nake.
No tũngĩmũkaana-rĩ,
o nake nĩagatũkaana;
¹³ na tũngĩaga kwĩhokeka,
we egũtũũra arĩ o mwĩhokeku,
nĩgũkorwo we ndangĩhota gwĩkaana.

Mũruti Wĩra Mwĩtikĩrĩku harĩ Ngai

¹⁴ Ririkanagia andũ maũndũ macio. Makaanagie ũrĩ mbere ya Ngai nĩguo matige gũkararanĩria ndeto itarĩ kiene; ndeto icio itirĩ kĩguni, no gũthũkia ithũkagia arĩa maciiguaga. ¹⁵ Geria mũno wĩonanagie harĩ Ngai wĩ mwĩtikĩrĩku, na wĩ mũruti-wĩra ũtarĩ ũndũ ũngĩmũconora, na ũrutanage ũhoru ũrĩa wa ma ũrũngĩrĩrie. ¹⁶ Ehagĩrĩra mĩario itarĩ ya gwĩtigĩra Ngai, tondũ arĩa mekenagia na ndeto icio makĩragĩrĩria kwaga gwĩtigĩra Ngai. ¹⁷ ũrutani wao ũtheaga ta kirona kĩa ndĩra. Amwe ao nĩ Humenayo, na Fileto, ¹⁸ arĩa maturuurĩte na magatiga ũhoru wa ma. Moigaga atĩ ũhoru wa kũriũka nĩũrikĩtie kũhĩtũka, na nĩ mathũkĩtie wĩtikio wa andũ amwe. ¹⁹ No rĩrĩ, mũthingi ũrĩa mũrũmu wa Ngai nĩwĩhaandĩte wega nague wĩkĩrĩtwo rũuri na ciugo ici: “Mwathani nĩo andũ arĩa marĩ ake,” na ningĩ atĩrĩ, “Ũrĩa wothe uumbũraga rĩitwa rĩa Mwathani no nginya agarũrũke atigane na waganu.”

²⁰ Thĩinĩ wa nyũmba yothe nene-rĩ, to indo cia thahabu na betha ikoragwo kuo ciiki, no nĩ kũrĩ indo cia mĩti na cia rĩũmba; imwe nĩ cia wĩra ũrĩa mũtĩe, na imwe nĩ cia wĩra ũrĩa ũtangĩtĩka. ²¹ Mũndũ angĩtheria kuuma kũrĩ maũndũ macio matangĩtĩka, no atũike ta kĩndũ gĩa kũruta wĩra wa gĩtĩo, kĩndũ gĩtherie, kĩrĩa kĩaagĩrĩre Mwathi wa nyũmba iyo na kĩaarĩrio gĩa kũrutaga wĩra o wothe mweaga. ²² Na rĩrĩ, ũragĩra merĩrĩria mooru ma wĩthĩ, na ũthingatage ũthingu, na wĩtikio, na wendani, na thayũ, mũrĩ hamwe na arĩa makayagĩra Mwathani marĩ na ngoro theru. ²³ Reganaga na ngarari cia ũrimũ na cia ũkĩgu, tondũ nĩũ irehage ngũĩ. ²⁴ Nayo ndungata ya Ngai ndĩagĩrĩrwo nĩ gũtũka ya ngũĩ; handũ ha ũguo, yagĩrĩrwo nĩgũtũka ya gũtuga mũndũ o wothe, na ĩrĩ mũndũ wĩ na ũhoti wa kũrutana, na ĩrĩ mũndũ mũkirĩrĩria. ²⁵ Ningĩ arutaga arĩa mamũkararagia ahooreire, arĩ na mwĩhoko atĩ Ngai no atũme merire, nĩguo mamenye ũhoru wa ma, ²⁶ na atĩ matũike a gwĩcookera, na meteithũkie mũtego-inĩ wa mũcukani ũrĩa ũmanyĩtĩte mĩgwate nĩguo mekage ũrĩa ekwenda.

3

Kwaga Gwĩtigĩra Ngai Matukũ ma Kũrigĩrĩria

¹ No rĩrĩ, menya atĩ matukũ ma kũrigĩrĩria nĩgũkagĩa na mahinda ma ũgwati. ² Andũ magaatũka eyendi, na endi mbeeca, na egani, na egaathi, na arumani, na andũ mataiguaga aciari ao, na matarĩ ngaatho, na matarĩ atheru. ³ Ningĩ makorwo matarĩ na wendani, na matarekanagĩra, na a gũcambania, na matangĩhota kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ, na matarĩ tha, na matendaga maũndũ mega, ⁴ na andũ mendaga gũkũnyanĩra andũ arĩa angĩ, na arũgĩrĩri, na eĩkĩrĩri, na endi gwĩkenia gũkĩra ũrĩa mendete Ngai. ⁵ Andũ acio metuaga ta meyamũrĩre Ngai no nĩmakaanaga hinya wake. Wĩthemage andũ ta acio.

⁶ Acio nĩo arĩa matoonyagĩrĩra nyũmba ciene na makaguucagĩrĩria andũ-a-nja arĩa ahũthũ ngoro, arĩa maiyũrĩtwo nĩ mehia, na arĩa matwaragĩrĩrio nĩ merĩrĩria mooru ma mĩthemba yothe. ⁷ Andũ-a-nja acio nĩmerutaga ũndũ mwerũ hĩndĩ ciothe, no matirĩ hĩndĩ mamenyaga ũhoru ũrĩa wa ma. ⁸ O ta ũrĩa Janne na Jambare maakararirie Musa-rĩ, no taguo andũ acio mehotoraga makararie ũhoru ũrĩa wa ma. Meciiria mao nĩ mooru, nao ha ũhoru ũkonĩ wĩtikio nĩakũregwo biũ. ⁹ No rĩrĩ, matingĩthĩ haraaya, tondũ ũrimũ wao nĩũkamenyeka nĩ andũ othe, o ta ũrĩa ũhoru wa andũ acio wamenyekire.

Paŭlŭ Gŭtaara Timotheo

¹⁰ No wee-rĩ, nĩũ ũhoru wothu wa ũrutani wakwa, na mŭtũũrĩre wakwa, na matanya makwa, na wĩtikio wakwa, na ũkirĩrĩria wakwa, na wendani wakwa, na kũũmĩrĩria gwakwa, ¹¹ na kũnyariirwo gwakwa, na mathĩĩna makwa, o na mĩthemba ya maũndũ marĩa maangorire kũu Antiokia, na Ikonía, o na Lusitara, mĩnyamaro ĩrĩa nĩ ndomĩrĩrie. No Mwathani nĩahonokirie kuuma kũrĩ mathĩĩna macio mothe. ¹² Ti-itherũ, mũndũ o wothu ũrĩa ũkwenda gũtũũra mŭtũũrĩre wa gũkenia Ngai arĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ nĩarĩnyariiragwo, ¹³ No andũ arĩa aaganu na arĩa aheenania nĩmarĩkĩragĩrĩria kwagana, makaheenania na makaheenagio. ¹⁴ No wee-rĩ, tũũra wĩkaga maũndũ marĩa wĩrutĩte na ũkametĩkia wega atĩ nĩ ma ma, tondũ nĩũ arĩa maakũrutire, ¹⁵ na ũrĩa wamenyire Maandĩko marĩa matheru kuuma rĩrĩa warĩ kaana,* marĩa mangĩhota gũkũũhĩgia nĩguo ũkaahonokio nĩ ũndũ wa gwĩtikia thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ. ¹⁶ Ũhoru wothu ũrĩa wandĩkĩtwo Maandĩko-inĩ wekĩrĩrwo thĩĩnĩ wa mũwandĩki nĩ Ngai, na nĩwagĩrĩre harĩ ũhoru wa kũrutana, na wa gũkaanania, na wa kũrũnga mahĩtia, o na wa kũrutana mĩkarĩre ya ũthingu, ¹⁷ nĩgeetha mũndũ wa Ngai akoragwo arĩ mũkinyanĩru, na athagathagĩtwo biũ kũruta wĩra o wothu mweka.

4

¹ Atĩrĩrĩ, nĩ ndĩ mbere ya Ngai na ya Kristũ Jesũ, ũrĩa ũgaatuĩra ciira andũ arĩa marĩ muoyo na arĩa makuĩte, na nĩ ũndũ wa gũũka gwake na ũthamaki wake-rĩ, ngũgũtaara atĩrĩ: ² Hunjagia Ũhoru wa Ngai; ikaraga wĩhaarĩrie hĩndĩ ĩrĩa yagĩrĩre na ĩrĩa ĩtagĩrĩre; ningĩ rũithagĩria andũ mahĩtia mao, na ũmakaananie, na ũmomagĩrĩrie, wĩ na ũkirĩrĩria mũnene na ũrutani mũbarĩrĩre. ³ Nĩgũkorwo ihinda nĩrĩgooka rĩrĩa andũ makaaregana na ũrutani ũrĩa wagĩrĩre. No nĩguo mahingie merĩrĩria mao-rĩ, nĩmakeyũnganĩria arutani aingĩ nĩguo mameerage maũndũ marĩa matũ mao mekwenda kũigua. ⁴ Nĩmakahũgũra matũ mao matige kũigua ũhoru wa ma, na magariũrũkĩre ng'ano cia tũhũ. ⁵ No wee-rĩ, ikaraga wĩiguĩte maũndũ-inĩ mothe, na ũmĩrĩrie kũnyariirwo, ningĩ rutaga wĩra wa kũhunja ũhoru wa Ngai, na ũhingagie mawĩra mothe ma ũtungata waku.

⁶ Nĩgũkorwo nĩnyambĩrĩrie gũitwo thĩ ta iruta rĩa kũnyuuu, narĩo ihinda rĩakwa rĩa kuuma gũkũ nĩrĩkinyu. ⁷ Nĩndũite mbaara ĩrĩa njega, narĩo ihenya rĩakwa rĩgakinya mũthia, o na nĩndũũrĩte menyereire wĩtikio wakwa. ⁸ Rĩu nĩnjigĩrwo thũmbĩ ĩrĩa ya ũthingu, ĩrĩa Mwathani, ũrĩa ũtuaga ciira na kĩhooto, akaahe mũthenya ũcio, na to nĩ nyiki akaahe, no ningĩ nĩ andũ othe arĩa makoretwo merĩrĩrie kũguũranĩrio gwake.

Maũndũ ma Paŭlũ Mwene

⁹ Geria mũno o ũrĩa wahota ũũke kũrĩ nĩ na ihenya, ¹⁰ nĩgũkorwo Dema, tondũ wa kwenda maũndũ ma thĩ ĩno, nĩandiganĩrie na agathĩ Thesalonike. Nake Keresike nĩathiĩte Galatia, na Tito agathĩ Dalamatia. ¹¹ Luka nowe tũrĩ nake gũkũ. Oya Mariko mũũke nake, tondũ nĩ ũteithio harĩ nĩ ũtungata-inĩ wakwa. ¹² Nĩndatũmire Tukiko kũu Efeso. ¹³ Ũgũũka-rĩ, ndehera kabuti karĩa ndatigire gwa Karipo kũrĩa Teroa, na ũndehere mabuku makwa ma gĩkũnjo, na makĩria njũa iria cia kwandĩkwo.

¹⁴ Alekisandero ũrĩa mũturi wa indo cia rũthuku nĩanjĩkire ũũru mũno. Mwathani nĩwe ũkaamũrĩha kũringana na ciĩko ciake. ¹⁵ O nawe mwĩmenyerere, tondũ nĩakararirie ndũmĩrĩri iitũ na hinya.

¹⁶ Hĩndĩ ĩrĩa ndaciirithirio rĩa mbere-rĩ, gũtirĩ mũndũ wokire kũndeithia, andũ othe nĩmandiganĩrie. Maroaga gũtũrwo ũũru. ¹⁷ No Mwathani nĩarũgamire na nĩ na akĩnjĩkĩra hinya, nĩgeetha ndũmĩrĩri ĩhunjo biũ nĩ ũndũ wakwa na andũ-a-Ndũrĩrĩ othe mamĩgue. Na nĩ ngĩhonokio kuuma kanua ka mũrũũthi. ¹⁸ Mwathani nĩakahonokia ũũru-inĩ o wothu, na andware ũthamaki-inĩ wake wa igũrũ, nake arogoocagwo tene na tene. Amenĩ.

Ngeithi cia Mũthia

¹⁹ Geithia Pirisila na Akula, na andũ a nyũmba ya Onesiforo. ²⁰ Erasito aatigirwo Korinitho, na nĩ ngĩtiga Terefimo kũu Mileto arĩ mũrũaru. ²¹ Geria ũkinye gũkũ mbere ya ihinda rĩa heho. Nĩwageithio nĩ Eubulu, o na Pudene, na Lino, na Kilaudia, na ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe.

²² Mwathani aroikaria roho waku. Wega wa Ngai ũroikara hamwe nawe.

* 3:15 Mwana wa kahĩ wa Mũyahudi aambagĩrĩria kwĩruta maandĩko ma Kĩrĩkanĩro kĩrĩa Gĩkũrũ arĩ wa mĩaka ĩtano.

MARŪA MA PAŪLŪ KŪRĪ TITO

¹ Nĩ nĩ Paŭlŭ, ndungata ya Ngai na mŭtŭmwo wa Jesũ Kristũ. Ndũmĩtwo nĩguo andũ arĩa athuure nĩ Ngai mongererwo wĩtikio na ũmenyo wa kũmenya ũhoro-ũrĩa-wa-ma ũrĩa ũtwaranĩte na ũhoro wa kwĩyamũrĩra Ngai, ² na nĩguo wĩtikio na ũmenyo iria irĩ na kĩrĩgĩrĩro kĩa muoyo wa tene na tene, iria Ngai ũrĩa ũtaheenanagia eeranĩire o kuuma kĩambĩrĩria. ³ Narĩo ihinda rĩake rĩrĩa rĩagĩrĩire rĩakinya, nĩaguũranĩire kiugo gĩake kĩrĩa ndehokeirwo ndĩkĩhunjagie kũringana na ũrĩa njathĩtwo nĩ Ngai Mũhonokia witũ,

⁴ Ndĩrakwandĩkĩra marũa maya wee Tito, o wee mũriũ wakwa kũna thĩnĩ wa wĩtikio ũrĩa tũgwatanĩire nawe:

Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe na kũrĩ Kristũ Jesũ Mũhonokia witũ, irogĩa nawe.

Wĩra wa Tito arĩ Kirete

⁵ Atĩrĩrĩ Tito, gĩtũmi kĩrĩa gĩatũmire ngũtĩge kũu Kirete nĩ atĩ ũthondeke maũndũ marĩa mataarĩkĩte na ũthuure athuuri thĩnĩ wa o itũũra, o ta ũrĩa ndakwĩrĩre. ⁶ Mũthuuri wa kanitha aagĩrĩrwo akorwo atarĩ na ũcuuke, na akorwo arĩ mũthuuri wa mŭtumia o ũmwe tu, na arĩ mũndũ ũrĩ na ciana ciĩtikĩtie na itarĩ kaũndũ ingĩcuukĩrwo nĩ ũndũ wa ũmaramari kana kwaga gwathĩka. ⁷ Kuona atĩ mũrori wa maũndũ ma kanitha nĩmwĩhokere wĩra wa Ngai, no nginya akorwo atarĩ na ũcuuke, na ndagakorwo arĩ mũndũ wa kwĩgũmĩra, kana wa kũhiũha kũrakara, kana arĩ mũnyui wa njoohi, kana wa kũhũthĩra hinya o na mbaara, kana mũndũ wa gũkorokera indo na njĩra rĩrĩa itagĩrĩre. ⁸ Nĩ kaba akorwo arĩ mũndũ ũũĩ gũtugana, na wendete maũndũ marĩa mega, na ũhotete kwĩgĩrĩrĩa merirĩria ma mwĩrĩ, na arĩ mũrũngĩrĩru ngoro, na arĩ mũthingu, o na mũndũ ũmenyagĩrĩa mĩtugo yake. ⁹ Ningĩ no nginya arũmagie ũhoro ũrĩa wa kwĩhokeka, o ta ũrĩa ũrutanĩtwo, nĩguo ahotage kũũmĩrĩria arĩa angĩ na ũrutani ũrĩa mwagĩrĩru, na ahotage kũregana na arĩa maũkararagia.

¹⁰ Nĩgũkorwo nĩ kũrĩ andũ aingĩ aremi, andũ a mĩario ya tũhũ na aheenania, na makĩria arĩa a thiritũ ya arĩa maruaga. ¹¹ Andũ acio no nginya makirio, tondũ nĩmarathũkia mĩciĩ mĩingĩ nĩkũrutanaga maũndũ marĩa mataagĩrĩre kũrutana, na mekaga ũguo nĩgeetha monage mbeeca iria itamagĩrĩre. ¹² O na mũnabii ũmwe wao nĩoigĩte atĩrĩ, “Andũ a Kirete matũũraga maheenanagia hĩndĩ ciothe, na mahaana ta nyamũ njũru, na nĩ igũũta ngoroku.” ¹³ Ũira ũcio nĩ wa ma. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, makaanagie ũgwatĩirĩe, nĩgeetha mehaande wega ũhoro-inĩ wa gwĩtikia, ¹⁴ na nĩguo matikarũmbũyagie ng’ano cia Ayahudi kana mawatho ma andũ arĩa mareganaga na ũhoro-ũrĩa-wa-ma. ¹⁵ Kũrĩ andũ arĩa marĩ meciiria matheru, maũndũ mothe nĩ matheru, no kũrĩ andũ arĩa marĩ na meciiria mathũku na matetikĩtie-rĩ, gũtirĩ ũndũ mũtheru. Ti-itherũ, meciiria mao na thamiri ciao nĩ thũku. ¹⁶ Kuuga nĩmoigaga atĩ nĩmooĩ Ngai, no nĩmamũkaanaga na ciĩko ciao. Nĩ andũ imaramari, na matiathĩkaga, na gũtirĩ ũndũ o na ũmwe mweka mangĩka.

2

Maũndũ Marĩa Mabataire Kũrutwo Ikundi Itiganĩte

¹ No wee-rĩ, no nginya ũrutanage maũndũ marĩa maringaine na ũrutani ũrĩa mwagĩrĩru. ² Rutaga athuuri arĩa akũrũ maikarage matarĩ arĩũ, na marĩ a gũtĩka, na a kwĩgĩrĩrĩa merirĩria ma mwĩrĩ, na marĩ arũmu ũhoro-inĩ wa gwĩtikia, na makoragwo marĩ na wendani o na ũkirĩrĩria.

³ O nao atumia arĩa akũrũ marutage gũikaraga na mĩkarĩre ya ũtheru, na matigatuĩke a gũcambania o na kana mamenyere kũnyuuaga ndibei nyingĩ matuĩke ta ngombo ciayo, no nĩ matuĩke a kũrutanaga maũndũ marĩa mega, ⁴ nĩgeetha mahote kũruta atumia arĩa ethĩ kwenda athuuri ao na ciana ciao, ⁵ na matuĩke a kwĩgĩrĩrĩa merirĩria ma mwĩrĩ, na atheru, na mehang’agie na wĩra o wa kwao mũciĩ, na matuĩke atugi, na maathĩkagĩre athuuri ao, nĩgeetha gũtikanagie mũndũ ũngĩcambia kiugo kĩa Ngai.

⁶ O ta ũguo-rĩ, ũmagĩrĩria aanake, na ũmataarage matuĩke a kwĩgĩrĩrĩa merirĩria ma mwĩrĩ. ⁷ Maũndũ-inĩ mothe, tuĩka kĩonereria gĩa gwĩkaga wega maũndũ-inĩ mothe. Rĩrĩa ũkũrutana onanagia

ũrũngĩrĩru, na ũtarĩ na itherũ, ⁸ o na waragie ciugo iria ciagĩrĩire, itangĩrutĩka mahĩtia, nĩgeetha arĩa matũkararagia maconorithio tondũ wa kwaga ũndũ mũũru mangĩaria igũrũ riitũ.

⁹ Taaraga ngombo atĩ ciathĩkagĩre aathani a cio maũndũ-inĩ mothe, na igeragie kũmakenia, no itigacookanagĩrie nao, ¹⁰ na itikamaiyage indo ciao, no cionanagie atĩ no ciĩhokwo kũna, nĩguo itũmage ũrutani wa ũhoru wa Ngai Mũhonokia witũ wendekage maũndũ-inĩ mothe.

¹¹ Nĩ ũndũ wega wa Ngai ũrĩa ũrehaga ũhonokio nĩũguũranĩrio kũrĩ andũ othe. ¹² Wega ũcio wa Ngai nĩguo ũtũrutaga kũregana na maũndũ marĩa matarĩ ma kwĩyamũrĩra Ngai, na merirĩria mooru ma gũkũ thĩ, na gũtũũra twĩgirĩrĩrie merirĩria ma mwĩrĩ, na gũtũũra na mĩtũũrĩre ya ũngai na mĩrũngĩrĩru na ya kwĩyamũrĩra Ngai mahinda-inĩ maya tũrĩ, ¹³ o tũgĩetagĩrĩra kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa kĩrĩ na kĩrathimo, hĩndĩ irĩa gũkaaguũranĩrio riiri wa Jesũ Kristũ, ũrĩa arĩ Ngai witũ mũnene na Mũhonokia. ¹⁴ Nake nĩwe werutire nĩ ũndũ witũ, nĩguo atũkũũre waganu-inĩ wothe, na atherie andũ matuĩke ake kũũmbe, arĩa marĩ na kĩyo gĩa gwĩkaga maũndũ mega.

¹⁵ Rĩu-rĩ, maũndũ macio nĩmo wagĩrĩrwo nĩkũrutanaga. Ũmanagĩrĩria na ũkaananagie wĩ na wathani wothe. Ndũkanareke mũndũ o na ũrĩkũ akũire.

3

Gwĩka ũrĩa Kwagĩrĩire

¹ Ririkanagia andũ acio atĩ maathĩkagĩre anene na arĩa maathanaga, na matuĩke aathĩki, na makoragwo mehaarĩrie kũruta wĩra wothe mwega, ² ningĩ matikae gũcambia mũndũ o na ũrĩkũ, no makorwo marĩ a thayũ na acaayanĩri, na monanagie mĩtugo ya ũhooreri harĩ andũ othe.

³ Nĩ ũndũ hĩndĩ ĩmwe-rĩ, o na ithuĩ twarĩ akĩũgu, na tũtiathĩkaga, na tũkaheenekaga; twarĩ ngombo cia merirĩria ma mĩthemba yothe o na ikeno ciothe. Twatũũraga tũrĩ na rũmena na ũiru, tũgathũũragwo o na tũgathũũranaga mũndũ na ũrĩa ũngĩ. ⁴ No hĩndĩ irĩa ũtugi wa Ngai Mũhonokia witũ na wendo ũrĩa atwendete naguo ciaguũranĩrio-rĩ, ⁵ nĩatũhonokirie, na ti ũndũ wa maũndũ ma ũthingu marĩa tweekite, no nĩ ũndũ wa tha ciake. Agĩtũhonokia na ũndũ wa gũtũtheria, agĩtũciara rĩngĩ na agĩtwerũhia na ũndũ wa Roho Mũtheru, ⁶ ũrĩa aatũitĩrĩrie na ũtaana nĩ ũndũ wa Jesũ Kristũ Mũhonokia witũ, ⁷ nĩgeetha twatuu athingu nĩ ũndũ wa wega wake, tũtuĩke agai a muoyo wa tene na tene kũringana na ũrĩa tũtũire twĩrĩgĩrĩire. ⁸ Ũhoru ũcio nĩ wa kwĩhokeka. Na ngũkienda waragie maũndũ maya ũgwatĩrie, nĩgeetha andũ arĩa mehokete Ngai memenyerie kwĩrutĩra na kĩyo gwĩkaga maũndũ mega. Maũndũ maya nĩ magĩrĩru kũna, na nĩ marĩ uumithio harĩ mũndũ o wothe.

⁹ No rĩrĩ, eheragĩra ngarari cia ũrimũ, na ũhoru wa gũkinyĩra njiarwa, na gũkararania, na mbaara cia ũhoru wa watho, tondũ maũndũ macio matirĩ uumithio, na nĩ ma tũhũ. ¹⁰ Mũndũ ũrĩa ũtũmaga kũgĩe na nyamũkano-rĩ, mũkaanagie riita rĩa mbere, na rĩa keerĩ. Thuutha wa ũguo, regana nake.

¹¹ Wagĩrĩrwo nĩkũmenya atĩ mũndũ ta ũcio nĩ mwaganu na nĩ mwĩhia; nake we mwene nĩetuĩrĩre ciira.

Maũndũ ma Mũthia

¹² Ndaarĩkia gũtũma Aritema kana Tukiko kũrĩwe, geria ũrĩa ũngĩhota ũũke kũrĩ nĩ gũkũ Nikopoli, tondũ nĩkuo nduĩte gũikara ihinda rĩa heho. ¹³ ĩka ũrĩa wothe ũngĩhota ũteithie Zena ũrĩa wakiri, na Apolo rĩrĩa marĩkorwo marĩ rũgendo-inĩ, na wone atĩ marĩ na indo ciothe iria mabatarĩtio nĩcio.

¹⁴ Nao andũ aitũ nĩmemenyerie kũrutaga mawĩra marĩa mega, nĩguo mateithagĩrĩrie mabataro-inĩ ma o mũthenya nĩguo matigatũũre mũtũũrĩre ũtarĩ na uumithio.

¹⁵ Andũ arĩa othe tũrĩ nao nĩmamũgeithia. Geithia andũ arĩa othe matwendete thĩinĩ wa wĩtikio. Wega wa Ngai ũrogĩa na inyuĩ inyuothie.

MARŪA MA PAŪLŪ KŪRĪ FILEMONA

¹ Nĩ nĩ Paŭlũ, njohetwo nĩ ūndũ wa Kristũ Jesũ, na Timotheo mŭrũ wa Ithe witũ,

Tŭratũma marũa maya kŭrĩ Filemona mŭrata witũ ūrĩa twendete na mŭruti wĩra hamwe na ithuĩ,
² na kŭrĩ mwarĩ wa Ithe witũ Apufia, o na kŭrĩ Arikipo, ūrĩa ūrũagĩrĩa Ūhoru wa Ngai hamwe na ithuĩ,
 o na kŭrĩ kanitha ūrĩa ūcemanagia gwaku mŭciĩ.

³ Mũrogĩa na wega na thayũ kuuma kŭrĩ Ngai Ithe witũ, na kuuma kŭrĩ Mwathani Jesũ Kristũ.

Gũcookia Ngaatho hamwe na Kũhooya

⁴ Atĩrĩrĩ, rĩrĩa ngũkŭririkana mahooya-inĩ makwa-rĩ, nĩnjookagĩria Ngai wakwa ngaatho hĩndĩ ciothe, ⁵ tondũ nĩnjiguaga ūhoru wa wĩtikio waku thĩinĩ wa Mwathani Jesũ, na ūrĩa wendete andũ arĩa othe aamũre. ⁶ Nĩhooyaga atĩ ūgĩe na kĩyo rĩrĩa ūkŭgwatanĩra nao ūhoru wa wĩtikio waku, nĩgeetha magĩe na ūmenyo wa maũndũ mothe mega marĩa tŭrĩ namo thĩinĩ wa Kristũ. ⁷ Wendani waku nĩũheete gĩkeno kĩnene mŭno na ūkanyũmĩrĩria, nĩ tondũ wee, mŭrũ wa Ithe witũ, nĩũcanjamũrĩte ngoro cia andũ arĩa aamũre.

Paŭlũ Gũthaithanĩrĩa Onesimo

⁸ Nĩ ūndũ wa ūguo-rĩ, o na gũtuĩka no ngwathe ndĩ thĩinĩ wa Jesũ Kristũ, atĩ wĩke ūrĩa wagĩrĩre-rĩ, ⁹ nĩ kaba ngũthaithe ūwĩke nĩ ūndũ wa wendo. Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nĩ Paŭlũ o na ndĩ mũthuri mŭkŭrũ, na ningĩ ndĩ muohe nĩ ūndũ wa Kristũ Jesũ-rĩ, ¹⁰ ngũgĩgũthaitha nĩ ūndũ wa mŭrũ wakwa Onesimo, ūrĩa watuĩkire mŭrũ wakwa ndĩ gũkũ kĩoho-inĩ. ¹¹ Mbere iyo ndaarĩ kĩene kŭrĩwe, no rĩu nĩatuĩkĩte mŭndũ wa bata harĩwe o na harĩ nĩ.

¹² Nake nĩngũmũcookia kŭrĩwe, na ngĩmũtũma no taarĩ ngoro yakwa mwene ndĩragũtũmĩra. ¹³ Nĩngĩrendire gũikara nake, nĩgeetha andeithagie handũ-inĩ haku, rĩu njohetwo nĩ ūndũ wa Ūhoru-ũrĩa-Mwega. ¹⁴ No ndiendire gwĩka ūndũ o na ūrĩkũ wee ūtetĩkĩrĩte, nĩgeetha ūndũ o wotha mwege wee ūngĩka ūkorwo ūrĩ wa kwĩyendera no ti wa kŭringĩrĩrio. ¹⁵ No gũkorwo gĩtũmi gĩa akweherere kahinda kanini-rĩ, nĩgeetha agũcookerera mũtũũranie nake nginya tene, ¹⁶ no ndagacooke arĩ o ngombo, no akorwo akĩrĩte ngombo, acooke arĩ mŭrũ wa Ithe witũ mwende mŭno. Nĩ wa bata mŭno harĩ nĩ, no harĩwe nĩ wa bata makĩria, arĩ ta mŭndũ o na ta mŭrũ wa Ithe witũ thĩinĩ wa Mwathani.

¹⁷ Nĩ ūndũ ūcio angĩkorwo nĩũtuaga tŭrĩ rŭmwe nawe-rĩ, mwamũkĩre o ta ūrĩa ūngĩnyamũkĩra nĩ mwene. ¹⁸ Nake angĩkorwo nĩagwĩkĩte ūũru o na ūrĩkũ, kana hihi arĩ na thĩirĩ waku-rĩ, andĩka atĩ thĩirĩ ūcio nĩ wakwa. ¹⁹ Nĩ nĩ Paŭlũ ndĩrakwandĩkĩra na guoko gwakwa mwene. Nĩngakũrĩha thĩirĩ ūcio, o na gũtuĩka ndikwenda kũgweta atĩ o na wee mwene ūrĩ thĩirĩ wakwa. ²⁰ Atĩrĩrĩ, mŭrũ wa Ithe witũ, nĩ ingĩenda ngĩe na uumithio uumĩte kŭrĩwe thĩinĩ wa Mwathani; canjamũra ngoro yakwa thĩinĩ wa Kristũ. ²¹ Ndakwandĩkĩra marũa maya ndĩhokete atĩ ndũngĩaga kũnjathĩkĩra, na ngĩmenyaga atĩ nĩũgwĩka o na makĩria ya ūrĩa ngũrĩtie wĩke.

²² Hamwe na ūguo-rĩ, thondekera handũ ha gũikara, tondũ ndĩ na mwĩhoko atĩ nĩndĩtikĩrio njũke kŭrĩ inyuĩ nĩ ūndũ wa mahooya marĩa mũhooyagĩra.

²³ Epafara, ūrĩa tuohetwo nake nĩ ūndũ wa Kristũ Jesũ, nĩakũgeithia. ²⁴ O na Mariko, na Arisitariko, na Dema, na Luka, arĩa tŭrutithanagia wĩra nao, nĩmakũgeithia. ²⁵ Wegu wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ūrogĩa na roho waku.

MARŪA KŪRĪ AHIBIRANIA

Mūriū nī Mūnene Gūkīra Araika

¹ Matukū-inī ma tene Ngai nīarīrie maithe maitū na tūnua twa anabii maita maingī, na njīra mwanya mwanya, ² no matukū-inī maya ma kūrīgīrīria-rī, ithuī nīatwarīrie na njīra ya Mūriū, ūrīa aatuire mūgai wa indo ciothe, o we ūrīa thī yothe yombirwo na ūndū wake. ³ Mūrūwe-rī, nīwe wonanagia ūkengi wa riiri wake, na nīwe mūhianīre mūkinyanīru kūna wa ūrīa Ngai atarī, ningī nīwe ūnyitīrīre indo ciothe na kiugo gīake kīrī hinya. Nake aarīkia gūtheria andū mehīa-rī, nīaikarire thī guoko-inī kwa ūrīo kwa Ūnene kūu igūrū. ⁴ Nī ūndū ūcio agītūika mūnene gūkīra araika, o ta ūrīa rītwa rīrīa aagaīrwo rīrī inene gūkīra rīao.

⁵ Nī ūndū-rī, nī mūraika ūrīkū Ngai arī eera atīrī,
 “Wee nīwe Mūrū wakwa;
 ūmūthī nīndatūika Thoguo”?
 O na kana akīmwīra atīrī,
 “Nī nī ngūtūika lthe,
 nake atuīke Mūrū wakwa”?

⁶ Na ningī-rī, Ngai aarehe irigithathi rīake gūkū thī, oigire atīrī,
 “Araika othe a Ngai nīmamūinamīrīre, mamūhoee.”

⁷ Akīaria ūhorō wa araika oigire atīrī,
 “Atūmaga araika ake matuīke huho,
 nacio ndungata ciake agacitua nīnīmī cia mwaki.”

⁸ No ha ūhorō ūkonī Mūriū ekuuga atīrī,
 “Wee Ngai, gītī gīaku kīa ūnene nīgīgatūūra tene na tene,
 nakīo kīhooō nīkīo gīgaatūika mūthīgi wa ūthamaki waku.

⁹ Wee wendete ūthingu no ūgathūūra waganu;
 nī ūndū ūcio, Ngai, o we Ngai waku, nīakwambararītīe gūkīra athiritū aku othe
 na ūndū wa gūgūtīrīria maguta ma gīkeno.”

¹⁰ Ningī akoīga atīrī,
 “Wee Mwathani, o kīambīrīria-inī, nīwaarire mīthingi ya thī,
 o narīo igūrū nī wīra wa moko maku.

¹¹ Icio nīgūthira igaathira, no wee nīgūtūūra ūgaatūūra;
 igaathira o ta nguo.

¹² Ūgaacikūnja o ta ūrīa nguo ndaaya ikūnjagwo;
 ikaagarūrūka o ta ūrīa nguo igarūrūkaga.
 No wee ndūgarūrūkaga,
 na mīaka yaku ndīrī hīndī īgaathira.”

¹³ Nī ūndū-rī, nī mūraika ūrīkū Ngai arī eera atīrī,
 “Ikara thī guoko-inī gwakwa kwa ūrīo,
 ngīnya rīrīa ngaatūma thū ciaku
 ituīke gaturwa ka makīnya maku”?

¹⁴ Githī araika othe ti maroho ma gūtungata, matūmītwo matungatagīre arīa makaagaya ūhonokio?

2

Gwathwo Gūthikīrīria

¹ Nī ūndū ūcio-rī, nītwagīrīrwo kūrūmbūiya mūno ūhorō ūrīa twanaigua, nīguo tūtīkae gūtūgūgio tweherio kuuma harī guo. ² Tondū-rī, angīkorwo ūhorō ūrīa waririo nī araika warī mūrūmu-rī, na mūndū o wothē wareganaga na ūhorō ūcio na akaūremera nīaherithagio o ūrīa kwagīrīre-rī,
³ tūngīkīaga atīa kūherithio tūngīnyarara ūhonokio mūnene ūū? Ūhonokio ūyū, ūrīa waambire

kūhunjo nĩ Mwathani, nĩwacookire gwĩkĩrwo hinya kũrĩ ithuĩ nĩ andũ arĩa maamũiguire. ⁴ Ningĩ Ngai agĩkĩra ũhoro ũyũ ũira atĩ nĩ wa ma na ũndũ wa kuonania marũũri na morirũ, o na kũringa ciana cia mĩthemba mĩingĩ, na akĩheana iheo cia Roho Mũtheru kũrĩ andũ kũringana na wendi wake.

Jesũ gũtuuo ta Ariũ a Nyina

⁵ Thĩ irĩa tũkwaria ũhoro wayo, araika tio maaheetwo wathani wayo. ⁶ No nĩ harĩ mũndũ mũna ũheanĩte ũira handũ hamwe akoiga atĩrĩ:

“Mũndũ akĩrĩ kĩ tondũ ũikaraga ũkĩmwĩciiragia,
nake mũrũ wa mũndũ akĩrĩ kĩ atĩ nĩkĩo ũmũmenyagĩrĩra?

⁷ Watũmire atigie o hanini aiganane na araika,
na ũkĩmũhumba thũmbĩ ya riiri o na gĩtĩo,

⁸ na ũkĩiga indo ciothe rungu rwa magũrũ make aciathage.”

Nake akĩiga indo ciothe rungu rwa mũndũ-rĩ, hatĩrĩ kĩndũ o na kĩrĩkũ Ngai aatigire gĩtarĩ watho-inĩ wa mũndũ. No rĩu tũtionaga indo ciothe irĩ watho-inĩ wa mũndũ. ⁹ No tuonaga Jesũ, ũrĩa gwa kahinda kanini watuĩtwo mũnini gũkĩra araika, no rĩu ekĩrĩtwo thũmbĩ ya riiri na ya gĩtĩo nĩ tondũ nĩanyariirĩkire na agĩkua, nĩgeetha, nĩ ũndũ wa Wega wa Ngai atuĩke wa gũcama gĩkuũ handũ ha andũ othe.

¹⁰ Nĩgũkorwo nĩ kwagĩrĩre atĩ Ngai, ũrĩa wombire indo ciothe na itũũraga nĩ ũndũ wake-rĩ, atũme mwambĩrĩria wa ũhonokio wao aagĩrĩre kũna kũna na ũndũ wa kũnyamario nĩguo arehe ciana nyingĩ riiri-inĩ wake. ¹¹ Jesũ ũrĩa ũtũmaga andũ matuĩke atheru, o hamwe na acio matuĩtwo atheru, othe matuĩkaga andũ a nyũmba imwe. Nĩ ũndũ ũcio Jesũ ndaconokaga akĩmeeta ariũ na aarĩ a Ithe.

¹² Akoiga atĩrĩ,

“Nĩngoimbũra rĩitwa rĩaku kũrĩ ariũ na aarĩ a Baba;
nĩngainaga nyĩmbo cia gũkũgooca ndĩ kũngano-inĩ.”

¹³ Ningĩ akoiga atĩrĩ,

“Nĩ ngũiga mwĩhoko wakwa harĩ Ngai.”

O na ningĩ akoiga atĩrĩ,

“Nĩ ũyũ haha, na ciana iria Ngai aaheete.”

¹⁴ Kuona atĩ ciana icio irĩ na mwĩrĩ na thakame-rĩ, we o nake aatuĩkire o tao mwĩrĩ-inĩ, nĩgeetha na ũndũ wa gĩkuũ gĩake ahote kwananga ũrĩa ũrĩ na hinya wa gĩkuũ, nake nĩwe mũcukani, ¹⁵ na ohore arĩa matũire mohetwo ũkombo-inĩ matukũ mao mothe nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra gĩkuũ. ¹⁶ Nĩgũkorwo ti-itherũ ti araika ateithagia, no ateithagia rũciaro rwa Iburahĩmu. ¹⁷ Na nĩ ũndũ ũcio no nginya angĩahaananirio na ariũ na aarĩ a Ithe maũndũ-inĩ mothe, nĩguo atuĩke mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene ũiyũrĩtwo nĩ tha na mwĩhokeku agĩtungatĩra Ngai, na nĩguo arute horohio nĩ ũndũ wa mehia ma kĩrĩndĩ. ¹⁸ Nĩgũkorwo we mwene nĩathĩnĩkire rĩrĩa aageragio-rĩ, nĩahotaga gũteithia andũ arĩa mageragio.

3

Jesũ nĩ Mũnene gũkĩra Musa

¹ Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ atheru, o inyuĩ mũgwatanĩire ũhoro wa gwĩtwo kũrĩa kuumĩte na igũrũ, mwĩcũranagiei ũhoro wa Jesũ, o we mũtũmwo na mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene ũrĩa tuumbũraga ũhoro wake. ² We aarĩ mwĩhokeku kũrĩ ũrĩa wamwamũrĩre, o ta ũrĩa Musa aarĩ mwĩhokeku maũndũ-inĩ mothe ma nyũmba ya Ngai. ³ Jesũ nĩonekanĩte aagĩrĩre kũheo gĩtĩo kĩnene gũkĩra Musa, o ta ũrĩa mwaki wa nyũmba aagĩrĩrwo nĩ gũtĩo gũkĩra nyũmba yo nyene. ⁴ Nĩgũkorwo nyũmba o yothe nĩrĩ mũndũ ũrĩa wamĩakire, no Ngai nĩwe mwaki wa indo ciothe. ⁵ Nake Musa, aarĩ mwĩhokeku maũndũ-inĩ mothe ma nyũmba ya Ngai arĩ o ndungata, agakĩrutaga ũira wa maũndũ marĩa makaahewanwo thuutha-inĩ. ⁶ No Kristũ arĩ Mũriũ aarĩ mwĩhokeku na akarũgamĩrĩra nyũmba ya Ngai. Na ithuĩ tũrĩ nyũmba iyo yake, tũngĩkara tũrũmitie ũmĩrĩru witũ na kĩrĩgĩrĩro kĩria twĩrahagĩra.

Gũkaanio kwaga Gwĩtikia

⁷ Nĩ ũndũ-rĩ, o ta ũrĩa Roho Mũtheru oigaga, atĩrĩ:

“Ũmũthĩ, mũngĩigua mũgambo wake,

⁸ mũtikoomie ngoro cianyu

ta hĩndĩ ĩrĩa mwanemeire,

andũ makĩĩngeria marĩ kũu werũ-inĩ,

⁹ kũrĩa maithe manyu maangeririe na makĩndoria,

na makĩona ciĩko ciakwa, ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩna.

¹⁰ Nĩkĩo ndarakarĩire rũciaro rũu, ngĩkiuga atĩrĩ,

‘Ngoro cia andũ aya itururaga hĩndĩ ciothe,

na matĩrĩ maamenya njĩra ciakwa.’

¹¹ Nĩ ũndũ ũcio ngĩhĩta na mwĩhĩtwa ndakarĩte, ngiuga atĩrĩ,

‘Matĩrĩ hĩndĩ magaatoonya kĩhurũko-inĩ gĩakwa.’”

¹² Ariũ na aarĩ a lthe witũ, mwĩmenyererei hatikagĩe o na ũmwe wanyu ũrĩ na ngoro ĩthagia na ĩtetikagia, ĩrĩa ĩgarũrũkaga, ĩgatigana na Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo. ¹³ No ũmanagĩrĩriai mũndũ na ũrĩa ũngĩ o mũthenya, o rĩrĩa rĩothe mũthenya ũrĩtagwo Ũmũthĩ, nĩgeetha gũtikagĩe o na ũmwe wanyu ũkũũmio ngoro nĩ ũndũ wa kũheenererio nĩ mehia. ¹⁴ Tondũ ũcio, tũngĩrũmia wega mwĩhoko ũrĩa twarĩ naguo kuuma o kĩambĩrĩria nginya ithirĩro-rĩ, nĩtũgaatuĩka a kũgwatanĩra hamwe na Kristũ.

¹⁵ O ta ũrĩa kwĩritwo, atĩrĩ:

“Ũmũthĩ, mũngĩigua mũgambo wake,

mũtikoomie ngoro cianyu

ta hĩndĩ ĩrĩa mwanemeire.”

¹⁶ Nĩ andũ arĩkũ acio maaiguire na makĩmũkararia? Githĩ ti arĩa othe moimĩte Misiri matongoretio nĩ Musa? ¹⁷ Ningĩ-rĩ, nĩ andũ arĩkũ aarakarĩire mĩaka ĩyo mĩrongo ĩna? Githĩ ti arĩa meehirie,

na magĩkua, o arĩa ciimba ciao ciagũire kũu werũ-inĩ? ¹⁸ Ningĩ-rĩ, nĩ andũ arĩkũ Ngai ehĩtire na mwĩhĩtwa atĩ gũtirĩ hĩndĩ magaatoonya ũhurũko-inĩ wake, tĩa o andũ acio maaregire kũmwathĩkĩra?

¹⁹ Tũgakĩona atĩrĩ, matiahotire gũtoonya kuo nĩ ũndũ wa kwaga gwĩtikia kwao.

4

Thabatũ ya Kũhurũka ya Andũ a Ngai

¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, kuona atĩ kĩranĩro gĩa gũtoonya ũhurũko-inĩ wake kĩrĩ o ho-rĩ, nĩtwĩmenyererei gũtikagĩe o na ũmwe wanyu ũtagagĩkinyĩra. ² Nĩgũkorwo o na ithuĩ nĩtũhunjĩrio Ũhoru-ũyũ-Mwega o tao; no ũhoru ũrĩa maaiguire ndũigana kũmaguna, tondũ arĩa maũiguire matiaawamũkĩire na wĩtikio.

³ Na rĩrĩ, ithuĩ arĩa twĩtikĩtie nĩ ithuĩ tũtoonyaga kĩhurũko-inĩ kũu, o ta ũrĩa Ngai oigire atĩrĩ,

“Nĩ ũndũ ũcio ngĩhĩta na mwĩhĩtwa ndakarĩte, ngiuga atĩrĩ,

‘Matĩrĩ hĩndĩ magaatoonya kĩhurũko-inĩ gĩakwa.’”

O na gũtuĩka wĩra wake nĩwathirĩte kuuma o rĩrĩa thĩ yombirwo. ⁴ Nĩgũkorwo nĩ harĩ handũ hana aarĩtie ũhoru wa mũthenya wa mũgwanja, akoiga atĩrĩ: “Nake Ngai akĩhurũka mũthenya wa mũgwanja, agĩtigana na wĩra wake wothe.” ⁵ O na ningĩ hau mbere nĩoigĩte atĩrĩ, “Matĩrĩ hĩndĩ magaatoonya ũhurũko-inĩ wakwa.”

⁶ Nĩtũkuona atĩ nĩ kũrĩ amwe matigaire gũtoonya kĩhurũko-inĩ kũu kĩeranĩrwo, nĩgũkorwo arĩa maahunjĩrio Ũhoru-ũrĩa-Mwega mbere matiaatoonyire tondũ nĩmagire gwathĩka. ⁷ Nĩ ũndũ ũcio, o rĩngĩ Ngai akĩamũra mũthenya mũna, akĩwĩta Ũmũthĩ, thuutha wa matukũ maingĩ gũthira rĩrĩa aaririe na kanua ka Daudi, ta ũrĩa oigĩte hau mbere atĩrĩ:

“Ũmũthĩ, mũngĩigua mũgambo wake,

mũtikoomie ngoro cianyu.”

⁸ Tondũ korwo Joshua nĩamaheete ũhurũko-rĩ, Ngai ndangĩacookire kwaria ũhoru wa mũthenya ũngĩ thuutha ũcio. ⁹ Tondũ ũcio nĩgũtigaire Thabatũ ya kũhurũka ya andũ a Ngai; ¹⁰ nĩgũkorwo mũndũ o wothe ũrĩa ũtoonyaga kĩhurũko-inĩ kĩa Ngai o nake nĩahurũkaga agatigana na wĩra wake, o ta ũrĩa Ngai aahurũkire agĩtigana na wĩra wake. ¹¹ Nĩ ũndũ ũcio, nĩtwĩrutanĩrie na kĩyo gũtoonya ũhurũko-inĩ ũcio, nĩgeetha gũtikanagĩe mũndũ o na ũrĩkũ ũkaagũa nĩ ũndũ wa kũrũmĩrĩra kĩonereria kĩa ũremi wao.

¹² Nĩgũkorwo ũhoro wa Ngai ũrĩ muoyo na ũrĩ hinya. Nĩ mũũgĩ gũkĩra rūhiũ rwa njora rūnooretwo mĩena yeerĩ, ũgatheeca ũkagayũkania muoyo na roho, o na ũkagayania marũngo na maguta marĩa makoragwo mahĩndĩ-inĩ, na nĩngĩ ũgatuĩra meciĩria na matua ma ngoro. ¹³ Gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩa iria ciombirwo kĩhithĩtwo kuuma maitho-inĩ ma Ngai. Indo ciothe nĩhumbũrie na ikaguũrio mbere ya maitho ma ũrĩa tũkaahe ũhoro witũ.

Jesũ Mũthĩnjĩri-Ngai Ũrĩa Mũnene Mũno

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio, kuona atĩ tũrĩ na mũthĩnjĩri-Ngai mũnene mũno ũrĩa ũhungurĩte agakinya o igũrũ, na nĩwe Jesũ mũrũ wa Ngai-rĩ, nĩtũrũmiei na hinya wĩtikio ũrĩa tuumbũraga. ¹⁵ Nĩgũkorwo tũtirĩ na mũthĩnjĩri-Ngai mũnene ũtangĩhota gũtũiguĩra tha ũhũthũ-inĩ witũ, no nĩ tũrĩ na ũmwe wanagerio ikĩro-inĩ ciothe o ta ithuĩ, no ndaigana kwĩhia. ¹⁶ Hakĩrĩ ũguo-rĩ, nĩtũkuhĩrĩriei gĩtĩ kĩa Ũnene kĩrĩa kĩa Wega wake tũrĩ na ũũmĩrũru, nĩgeetha tũkaiguĩrwo tha, na tuone Wega wake wa gũtũteithagia hĩndĩ rĩa tũbatarĩte.

5

¹ Rĩu-rĩ, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene o wothe athuuragwo kuuma gatagatĩ ka andũ na agatuuu wa kũmarũgamĩrĩra maũndũ-inĩ marĩa makoniĩ Ngai, nĩguo arutage maruta na magongona nĩ ũndũ wa kũhoroheria mehia. ² Nake nĩahotaga gũkirĩrĩria arĩa matarĩ na ũmenyo o na arĩa maturuurĩte, kuona atĩ o nake nĩarĩ ũhũthũ wake. ³ ũndũ ũyũ nĩguo ũtũmaga arute magongona ma kũhoroheria mehia make mwene, o ta ũrĩa amarutaga nĩ ũndũ wa mehia ma kĩrĩndĩ.

⁴ Gũtirĩ mũndũ wĩheaga gĩtĩio kũu we mwene; no nginya akorwo etĩtwo nĩ Ngai, o ta ũrĩa Harũni eetirwo. ⁵ Nĩ ũndũ ũcio, o nake Kristũ ndaigana kwĩyoera ũgooci wa gũtuĩka mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene. No nĩ Ngai wamwĩrire atĩrĩ,

“Wee nĩwe Mũrũ wakwa;
ũmũthĩ nĩndatuĩka Thoguo.”

⁶ Na handũ hangĩ oigĩte atĩrĩ,
“Wee ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai nginya tene,
o ta ũrĩa Melikisedeki aatarĩ.”

⁷ Matukũ-inĩ marĩa Jesũ aatũũraga gũkũ thĩ-rĩ, nĩahooyaga na agathaitha Ngai, agĩkayaga mũno agĩitaga maithori kũrĩ ũcio ũngĩahotire kũmũhonokia kuuma gĩkuũ-inĩ, na nĩaiguagwo nĩ ũndũ wa kwĩnyiihia gwake. ⁸ O na gũtuĩka aarĩ mũriũ, nĩerutire gwachĩka nĩ ũndũ wa ũrĩa aanyariĩrĩkire, ⁹ na aarĩkia gũtuu mwgĩrĩru kũna, agĩtuĩka kihumo kĩa ũhonokio ũrĩa ũtagaathira harĩ arĩa othe mamwathĩkagĩra, ¹⁰ nake Ngai akĩmũtua mũthĩnjĩri-Ngai mũnene o ta ũrĩa Melikisedeki aatarĩ.

Gũtaarwo nĩguo Tũtikagwe

¹¹ Nĩtũrĩ na maũndũ maingĩ tũngĩmwĩra makoniĩ ũhoro ũyũ, no nĩ hinya kũmũtaarĩria tondũ mũtĩnyĩitaga maũndũ narua. ¹² Nĩ ũndũ-rĩ, o na gũtuĩka rĩu mwgĩrĩrwo nĩgũkorwo mũrĩ arutani-rĩ, nĩmũbatarĩte mũndũ wa kũmũruta maũndũ marĩa mwarutĩtwo kĩambĩrĩria ma kiugo kĩa Ngai o rĩngĩ. Inyuĩ mũbataire kũheo iria, no ti irio nyũmũ! ¹³ Mũndũ o wothe ũnyuuaga iria, tondũ no gakenge-rĩ, ndangĩmenya wega ũhoro wa ũrutani wa ũthingu. ¹⁴ No irio iria nyũmũ nĩ cia andũ arĩa agima, arĩa nĩ ũndũ wa kũmenyera gũcihũthĩra kaingĩ, nĩmerutĩte gũkũũrana wega na ũũru.

6

¹ Nĩ ũndũ ũcio nĩtũtiganei na morutani marĩa ma kĩambĩrĩria ma ũhoro wa Kristũ, na tũthĩ na mbere na gũkũra, na tũtĩge kwambĩrĩria gwaka mũthingi rĩngĩ wa kũrutana ũhoro wa kwĩrira nĩ ũndũ wa ciĩko iria cierekagĩria mũndũ gĩkuũ-inĩ, na ũrutani wa gwĩtikia thĩinĩ wa Ngai, ² na morutani ma ũbatithio, na ma kũigĩrĩrwo moko, o na ma kũriũka kwa arĩa akuũ, o na ma gũtuĩrwo ciira wa tene na tene. ³ Na noguo tũrĩkaga, Ngai angĩtĩkĩria.

⁴ Na rĩrĩ, nĩ ũndũ ũrĩ hinya mũno kũrĩ andũ arĩa maanathererwo nĩ ũtheri, na magacama kĩheo kĩrĩa kiumĩte igũrũ, na magakorwo matuĩtwo a ngwatanĩro ya Roho Mũtheru, ⁵ o acio macamĩte wega wa kiugo kĩa Ngai na maahinya ma ihinda rĩrĩa rĩgooka, ⁶ andũ acio mangĩgũa na matigane na maũndũ macio-rĩ, gũtingĩhoteka kũmacookia rĩngĩ merire, nĩ tondũ nĩ kwambithia marambithia Mũrũ wa Ngai mũtĩ igũrũ o rĩngĩ, na makamũnyararithia kũrĩ kĩrĩndĩ.

⁷ Mũgũnda ũrĩa uragĩrwo nĩ mbura kaingĩ na ũgacooka ũgaciara maciaro mega ma kũguna arĩa marĩmĩrwo-rĩ, nĩũrathimagwo nĩ Ngai. ⁸ No mũgũnda ũrĩa ũkũraga mĩgua na mahiũ ma nyeki-inĩ nĩ wa tũhũ, na ũrĩ ũgwati-inĩ wa kwĩrehithĩria kĩrumi. Marigĩrĩrio-inĩ nĩgũcinwo ũgaacinwo.

⁹ Arata akwa nyendete mũno, o na tũkĩaragia ũguo, ha ũhoru wanyu-rĩ, nĩtwĩrĩgĩrĩre maũndũ mega kũrĩ macio, o marĩa marehanaga na ũhonokio. ¹⁰ Tondũ Ngai ndaagĩte kĩhooto; ndakaariganĩrwo nĩ wĩra wanyu o na wendo ũrĩa muonanĩtie nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩake rĩrĩa mwateithagia andũ arĩa aamũre, o na rĩu no mũrathiĩ na mbere na kũmateithia. ¹¹ Tũngĩenda mũndũ o mũndũ wanyu onanie kĩyo o ta kĩu o nginya mũthia, nĩguo mũkaahingĩrio maũndũ marĩa mĩtũire mwĩrĩgĩrĩre. ¹² Tũtikwenda mĩtũike igũũta, no tũkwenda mwĩgerekanagie na andũ, arĩa nĩ ũndũ wa gwĩtikia na gũkĩrĩria kwao nĩkuo gũtũmaga magairwo maũndũ marĩa meranĩrwo.

Ūũma wa Kĩĩranĩro kĩa Ngai

¹³ Rĩrĩa Ngai eerĩre Iburahĩmu kĩĩranĩro gĩake, eehĩtire akĩgwetaga we mwene, nĩgũkorwo gũtiarĩ na ũngĩ mũnene kũrĩ we wa kwĩhĩta nake, ¹⁴ akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩngũkũrathima na ngũhe njiaro nyingĩ.” ¹⁵ Na nĩ ũndũ ũcio, thuutha wa Iburahĩmu gweterera akĩrĩrĩrie-rĩ, nĩaheirwo kĩrĩa eerĩrwo.

¹⁶ Tondũ rĩrĩ, andũ mehĩtaga na mũndũ ũrĩa mũnene kũmakĩra, naguo mwĩhĩtwa ũgakĩndĩra ũrĩa kwĩrĩtwa, na ũgakĩniina ngarari ciothe. ¹⁷ Na tondũ Ngai nĩendaga kuonania hatarĩ nganja kũrĩ agai a maũndũ marĩa meranĩrwo atĩ itua rĩake rĩrĩa aatuĩte rĩtingĩgarũrũka-rĩ, nĩakĩndĩrĩre ũhoru ũcio na mwĩhĩtwa. ¹⁸ Ngai eekire ũguo na ũndũ wa maũndũ meerĩ matangĩgarũrũka, o marĩa gũtangĩhoteka Ngai aheenanie namo, nĩgeetha ithuĩ arĩa tuonete handũ ha kũũrĩra twĩgwatĩre kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa tũheetwo, tũhote kũũmĩrĩria mũno. ¹⁹ Kĩrĩgĩrĩro gĩkĩ tũrĩ nakĩo kĩaana ta nanga ya ngoro, nakĩo nĩ kĩrũmu, na nĩ kĩa ma. Nakĩo gĩtoonyaga handũ-harĩa-haamũre thuutha wa gĩtama kĩrĩa kĩnene, ²⁰ o harĩa Jesũ, ũrĩa wathiire mbere iitũ, aatoonyire ithenya riitũ. Nake nĩatuĩkĩte mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene o nginya tene, o ta ũrĩa Melikisedeki aatarĩ.

7

Melikisedeki ũrĩa Mũthĩnjĩri-Ngai

¹ Atĩrĩrĩ, Melikisedeki ũcio aarĩ mũthamaki wa Salemu na mũthĩnjĩri-Ngai, o Ngai-Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. Nĩwe watũngire Iburahĩmu akĩinũka aarĩkia kũhoota ahamaki, na akĩmũrathima, ² nake Iburahĩmu akĩmũhe gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe. Rĩitwa rĩake rĩgĩtaũrwo mbere nĩ kuuga “mũthamaki wa ũthingu”; ningĩ “mũthamaki wa Salemu” nĩ kuuga “mũthamaki wa thayũ”. ³ Ndaarĩ na ithe kana nyina, kana kĩruka gĩake, na ndaarĩ na kĩaambĩrĩria kĩa matukũ kana mũthia wa muoyo wake, nĩ ũndũ ũcio, we ahaana ta Mũrũ wa Ngai, egũtũũra arĩ mũthĩnjĩri-Ngai nginya tene.

⁴ Ta mwĩciirie ũrĩa aarĩ mũnene: Atĩ o na ithe witũ Iburahĩmu nĩamũgaiire gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo iria aatahĩte! ⁵ Na rĩrĩ, watho uugĩte atĩ andũ a rũciaro rwa Lawi arĩa matuĩkaga athĩnjĩri-Ngai metagie gĩcunjĩ gĩa ikũmi kuuma kũrĩ andũ, ũguo nĩ kuuga ariũ a ithe wao, o na gwatuĩka ariũ a ithe wao nĩ a rũciaro rwa Iburahĩmu. ⁶ No mũndũ ũcio ndaarĩ wa rũciaro rwa Lawi, no nĩamũkĩrĩre gĩcunjĩ gĩa ikũmi kuuma kũrĩ Iburahĩmu, na akĩrathima ũcio werĩrwo ciĩranĩro. ⁷ Na hatĩrĩ nganja atĩ mũndũ ũrĩa mũnini nĩwe ũrathimagwo nĩ ũrĩa mũnene. ⁸ Tũgakĩona atĩ, mwena ũmwe gĩcunjĩ kũu gĩa ikũmi kũunganagio nĩ andũ arĩa macookaga gũkua, na nĩo Alawii; naguo mwena ũcio ũngĩ, kĩrutagĩrwo mũndũ ũrĩa uumbũrĩtwa ũhoru wake atĩ atũũraga o muoyo. ⁹ O na mũndũ no oige atĩ Lawi, ũcio ũrutagĩrwo gĩcunjĩ kũu gĩa ikũmi, we mwene nĩarutire gĩcunjĩ kũu na njĩra ya Iburahĩmu, ¹⁰ tondũ hĩndĩ rĩa Melikisedeki aacemanirie na Iburahĩmu, Lawi aarĩ mũthiimo-inĩ wa ithe ũcio wa tene.

Jesũ ahaana ta Melikisedeki

¹¹ Korwo ũkinyanĩru kũna nĩũngĩonekanire na njĩra ya ũthĩnjĩri Ngai wa Alawii-rĩ, (nĩ ũndũ kĩrĩndĩ kĩaheirwo watho na njĩra iyo), gwakĩrĩ bata ũngĩ ũrĩkũ gũũke mũthĩnjĩri-Ngai ũngĩ, ũtarĩrĩ ta Melikisedeki, na ndatuĩke ta wa nyũmba ya Harũni? ¹² Nĩgũkorwo ũhoru wa ũthĩnjĩri-Ngai ũngĩgarũrĩrwo-rĩ, o naguo watho no nginya ũgarũrĩrwo. ¹³ Nake mũndũ ũrĩa maũndũ maya maarĩtio nĩ ũndũ wake oimĩte mũhĩrĩga-inĩ ũngĩ, ũrĩa gũtarĩ mũndũ waguo ũrĩ watungatĩra Ngai kĩgongona-inĩ. ¹⁴ Nĩgũkorwo nĩkũĩkaine wega atĩ Mwathani witũ oimire mũhĩrĩga-inĩ wa Juda, na ha ũhoru

wa mūhīrīga ūcio-rī, Musa ndaigana kuuga ūndū o na ūrīkū ūkonī athīnjīri-Ngai. ¹⁵ Na rīrī, ūhorō ūrīa twarītīe no ūmenyeke wega makīria angīkorwo mūthīnjīri-Ngai ūngī ūtarīi ta Melikisedeki nīonekanīte, ¹⁶ ūrīa ūtuīkīte mūthīnjīri-Ngai, na ti kūrīngana na mūtugo wa rūciaro rwake, no nī tondū wa ūhoti wa muoyo ūrīa ūtathiraga. ¹⁷ Nīgūkorwo nīkuumbūrītwo atīrī:

“Wee ūrī mūthīnjīri-Ngai nginya tene,

o ta ūrīa Melikisedeki aatarīi.”

¹⁸ Watho wa mbere nītiganīttwo naguo tondū ndwarī na hinya na ūkaaga bata ¹⁹ (nīgūkorwo watho ndūrī ūndū watūmire wagīrīre kūna), no nītūheetwo kūrīgīrīro kīega makīria kīrīa gītūhotithagia gūkuhīrīria Ngai.

²⁰ Na ūndū ūyū ndwekirwo hatarī mwīhītwa! Andū acio angī nīmatuīkaga athīnjīri-Ngai hatarī mwīhītwa, ²¹ nowe aatuīkire mūthīnjīri-Ngai na mwīhītwa, rīrīa Ngai aamwīrīre atīrī:

“Jehova nīehītīte,

na ndangīrīcūkwo, akoiga atīrī:

‘Wee ūrī mūthīnjīri-Ngai nginya tene.’”

²² Nī ūndū wa mwīhītwa ūyū, Jesū nīatuīkīte mūrūgamīrīri wa kīrīkanīro kīrīa kīega makīria.

²³ Ningī-rī, nīgūkoretwo na athīnjīri-Ngai aingī ta acio hau mbere, nīgūkorwo nīmakuaga magakīgirio gūthīi na mbere na ūtungata ūcio. ²⁴ No tondū Jesū atūūruga muoyo nginya tene-rī, ūthīnjīri-Ngai wake nī wa gūtūūra nginya tene. ²⁵ Nī ūndū ūcio nīahotaga kūhonokia kūna arīa othe mokaga kūrī Ngai magereire harī we, nīgūkorwo egūtūūra amathaithanagīrīra.

²⁶ Tondū nī kwagīrīre tūgīe na mūthīnjīri-Ngai mūnene ta ūcio, atūhingagīrie bata witū, na akorwo arī mūtheru, na atarī ūcuuke, kana rīhia, na aamūranītio na ehia, o na agatūūgīrio igūrū rīa igūrū.

²⁷ We ndekūbatara kūruta magongona mūthenya o mūthenya ta ūrīa athīnjīri-Ngai anene acio angī meekaga, mbere nī ūndū wa mehia make mwene, na thuutha ūcio nī ūndū wa mehia ma kīrīndī. We nīarutire igongona nī ūndū wa mehia mao ihinda o rīmwe rīa kūigana hīndī īrīa eerutire we mwene. ²⁸ Nīgūkorwo watho ūtuaga andū matarī hinya athīnjīri Ngai anene; no mwīhītwa, ūrīa wokire thuutha wa watho, nīwaamūrīre Mūrīū, ūrīa ūtuīkīte mwagīrīru kūna nginya tene.

8

Mūthīnjīri-Ngai Ūrīa Mūnene wa Kīrīkanīro Kīerū

¹ Atīrīrī, ūhorō ūrīa tūraaria nī atī: Nī tūrī na mūthīnjīri-Ngai-mūnene, ūrīa ūikarīte thī guoko-inī kwa ūrīo gwa gītī kīa Ūnene kīa ūthamaki wa igūrū, ² nake nī mūtungatīri wa handū-harīa-haamūre, o kūu hema-inī ya gūtūnganwo īrīa ya ma īrīa yaakirwo nī Mwathani, no ti mūndū.

³ Na rīrī, mūthīnjīri-Ngai mūnene o wothē aathuuragwo nīguo arutage iheo na magongona, na nī ūndū ūcio o nake no nginya akorwo arī na kīndū gīa kūruta. ⁴ Korwo arī o gūkū thī-rī, ndangīrī mūthīnjīri-Ngai, nīgūkorwo nī kūrī andū arīa marutaga iheo iria ciathanīttwo nī watho. ⁵ Nao matungataga mūhianīre wa handū-harīa-haamūre na kīruru kīa maūndū marīa marī igūrū. Ūndū ūcio nīguo watūmire Musa ataarwo hīndī īrīa eeharagīria gwaka Hema-ya-Gūtūnganwo, akīrwo atīrī: “Menyerera wone nīwathondeka indo icio ciothe kūrīngana na mūhianīre ūrīa wonirio ūrī kīrīma-inī.” ⁶ No rīrī, ūtungata ūrīa Jesū aheetwo nīūkīrīte wao, o ta ūrīa kīrīkanīro kīrīa arī we mūiguithania wakīo gīkīrīte kīrīa gīkūrū, na ningī kīhaandīttwo na ciīranīro njega makīria.

⁷ Nīgūkorwo kīrīkanīro kīa mbere gītangīarī na mahītia, gūtingāgīrie bata wa gwetha kīngī gīa keerī. ⁸ No Ngai nīoonire andū marī na mahītia, akiuga atīrī:

“Matukū nīmarooka,

rīrīa ngaarīkanīra kīrīkanīro kīerū

na nyūmba ya Isiraeli,

o hamwe na nyūmba ya Juda, nīguo Mwathani ekuuga.

⁹ Nakīo kīrīkanīro kīu gītīkahaana ta kīrīkanīro

kīrīa ndaarīkanīire na maithe mao ma tene

rīrīa ndaamanyītire na guoko,

ngīmatongoria, ngīmaruta būrūri wa Misiri,

na tondū matiigana gūikara marī ehokeku harī kīrīkanīro gīakwa,

na nĩ ngĩmahutatĩra,
ũguo nĩguo Mwathani ekuuga.

¹⁰ Gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ngaarĩkanĩra na nyũmba ya Isiraeli
ihinda rĩu rĩathira, nĩguo Mwathani ekuuga.

Nĩngekĩra watho wakwa meciiria-inĩ mao,
na ningĩ ndĩwaandĩke ngoro-inĩ ciao.

Na nĩ ngaatuĩka Ngai wao,
nao matuĩke andũ akwa.

¹¹ Gũtigacooka gũkorwo na mũndũ ũkũruta ũrĩa ũngĩ,
kana mũndũ arute mũrũ wa ithe amwĩre atĩrĩ, ‘Menyana na Mwathani,’
tondũ andũ othe nĩmagakorwo maamenyete,
kuuma ũrĩa mũnini mũno wao nginya ũrĩa mũnene.

¹² Nĩgũkorwo nĩngamarekera waganu wao,
na ndigacooka kũrĩrikana mehia mao.”

¹³ Na rĩrĩ, rĩrĩa ekwaria ũhoru wa kĩrĩkanĩro kĩerũ-rĩ, nĩgũtua aatuiire kĩrĩa kĩa mbere gĩkũrũ; na
kĩndũ o gĩothe kĩrakũra-rĩ, gĩtuĩkaga gĩa gũthira, gĩkabuĩria o biũ.

9

Kũhooya Ngai thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo ya Gũkũ Thĩ

¹ Rĩu-rĩ, kĩrĩkanĩro kĩrĩa kĩa mbere nĩ kĩarĩ na mawatho maakoniĩ ũhoru wa kũhooya Ngai, o na
ningĩ nĩ kwarĩ na handũ-harĩa-haamũre gũkũ thĩ. ² Nĩ kwarĩ na hema yathondeketwo, na kanyũmba
kayo ka mbere nĩ haarĩ na mūtĩ ũrĩa wa gũcuuria matawa, na metha, na mĩgate irĩa mĩamũre;
hau nĩho heetagwo “Handũ-harĩa-Hatheru.” ³ Thuutha wa gĩtama gĩa keerĩ haarĩ na kanyũmba
geetagwo, “Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno,” ⁴ na hau nĩho haarĩ kĩgongona gĩa thahabu gĩa gũcinĩrwo
ũbumba, na nĩho haarĩ ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩrĩa rĩahumbĩritwo na thahabu kũndũ guothe.
Thĩinĩ wa ithandũkũ rĩu nĩ haarĩ na nyũngũ ya thahabu yarĩ na mana, na rũthanju rwa Harũni rũrĩa
rwathundũkite, na ihengere cia mahiga irĩa ciandĩkitwo. ⁵ Igũrũ wa ithandũkũ rĩu nĩ haarĩ na akerubi
a Riiri, mahumbĩrite gĩti-gĩa-tha. No rĩu tũtingĩhota gũtaarĩria wega rĩu ũhoru wa kĩndũ o kĩndũ.

⁶ Nacio indo ciothe ciarĩkia kũbangwo ũguo-rĩ, athĩnjĩri-Ngai nao maatoonyaga kanyũmba kau
ka mbere hĩndĩ ciothe nĩguo marute wĩra wao wa ũtungata. ⁷ No rĩrĩ, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene
nowe wiki watoonyaga kanyũmba karĩa ga thĩinĩ, na aatoonyaga o ihinda o rĩmwe mwaka, na
ndangĩatoonyire atakuũite thakame ya kũruta igongona nĩ ũndũ wake mwene na nĩ ũndũ wa mehia
ma andũ marĩa meekite matekũmenya. ⁸ Ũndũ ũyũ nĩguo Roho Mũtheru oonanagia naguo atĩ njĩra ya
gũtoonya Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno ndĩakoretwo igũũranĩrio ihinda rĩrĩa rĩothe hema ya mbere
yarĩ ho. ⁹ Gĩkĩ gĩkĩrĩ o kĩonereria kĩa matukũ maya tũrĩ, atĩ maruta na magongona marĩa maarutagwo
matingĩahotire gũtheria thamiri ya mũndũ ũrĩa mũhooi Ngai. ¹⁰ Maũndũ macio makoniĩ o ũhoru wa
kũrĩa na kũnyua, na magongona ma mĩthemba mĩingĩ ya gwĩtheria na mawatho ma na igũrũ tu, marĩa
maathanĩtwo mekagwo nginya ihinda rĩrĩa maũndũ makeerũhio rĩgaakinya.

Thakame ya Kristũ

¹¹ Rĩrĩa Kristũ ookire arĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene wa maũndũ mega marĩa marĩ kuo-rĩ,
nĩagereire hema-inĩ irĩa nene na nginyanĩru irĩa itathondeketwo na moko ma andũ, naguo ũguo
nĩ kuuga ti ya mũmbĩre wa thĩ ino. ¹² Ndaatoonyire na ũndũ wa thakame ya mbũri na njau; nowe
aatoonyire Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno riita o rĩmwe rĩa kũigana na ũndũ wa thakame yake we
mwene, arĩkĩtie gũkũũra andũ na ũkũũri ũrĩa ũtagaathira. ¹³ Thakame ya mbũri na ndegwa, na mũhu
wa moori icinĩtwo, ciaminjaminĩrio arĩa marĩ na thaahu, nĩciamatheragia na ikaniina thaahu mĩĩrĩ
yao. ¹⁴ Githĩ thakame ya Kristũ, ũrĩa werutire arĩ igongona rĩtarĩ kaũũgũ harĩ Ngai nĩ ũndũ wa Roho
wa tene na tene, ndĩngĩgĩtheria thamiri ciitũ makĩria nĩguo itigane na ciĩko irĩa cierekagĩria mũndũ
gĩkuũ-inĩ, nĩguo tũtungatagĩre Ngai ũrĩa ũtũũraga muoyo!

¹⁵ Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, Kristũ nĩwe mũiguithania wa kīrīkanĩro kīerũ, nĩguo arĩa metītwo mahote kũgairwo igai rĩrĩa rĩranĩrwo rĩtagaathira, kuona atĩ rĩu nĩakuĩte arĩ mūkũũri wa kũmakũũra kuuma mehia-inĩ marĩa meekītwo kīrīkanĩro-inĩ kīrĩa kĩa mbere.

¹⁶ Tondũ ha ūhoru ūkonĩ kwīgaya-rĩ, nĩ kwagĩĩre kũmenyeke wega atĩ ūcio wĩgaĩte nĩakuĩte, ¹⁷ nĩ ūndũ kwīgaya kũgĩaga na hinya rĩrĩa mūdũ ūrĩa wĩgaĩte aarĩkia gũkua; kwīgaya gūtĩrĩ hinya rĩrĩa rĩothe ūrĩa wĩgaĩte arĩ muoyo. ¹⁸ Ūguo noguo o nakĩo kīrīkanĩro kĩa mbere gĩtingĩagĩire na hinya hatarĩ thakame. ¹⁹ Hĩndĩ ĩrĩa Musa aarĩkirie kũhe andũ othe maathani mothe marĩa maandikītwo watho-inĩ-rĩ, nĩoire thakame ya njaũ, o hamwe na maaĩ, na guoya mūtune, na mathĩgĩ ma mũthobi akĩminjaminjĩria ibuku rĩa gĩkũnjo o na andũ othe. ²⁰ Akĩmeera atĩrĩ, “Ĩno nĩyo thakame ya kīrīkanĩro, kīrĩa Ngai amwathĩte mwathĩkagĩre.” ²¹ Ningĩ o ūndũ ūmwe, akĩminjaminjĩria Hema-ya-Gūtũnganwo thakame o hamwe na indo irĩa ciothe ciahũthagĩrwo gūtungatĩra Ngai nacio. ²² Na ti-itherũ, kũringana na watho hakuhĩ indo ciothe itheragio na thakame, na hatarĩ gūtĩtwo gwa thakame-rĩ, gūtĩrĩ kũrekerwo kwa mehia.

²³ Nĩ ūndũ ūcio, nĩ kwagĩĩre mĩhaano ya indo irĩa irĩ igũrũ ĩtheragio na magongona macio, no indo cia igũrũ cio nyene itheragio na magongona mega kũrĩ macio. ²⁴ Nĩgũkorwo Kristũ ndaatoonyire handũ-harĩa-haamũre haakītwo na moko ma andũ hahaanaine na handũ harĩa ha ma; nowe aatoonyire igũrũ kuo kwene, kũrĩa rĩu arũgamĩte mbere ya Ngai nĩ ūndũ witũ. ²⁵ O na ndaatoonyire igũrũ nĩguo erutage igongona kaingĩ kaingĩ ta ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai mũnene aatoonyaga Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno o mwaka arĩ na thakame ĩtarĩ yake mwene. ²⁶ Kũngĩrĩ ūguo-rĩ, Kristũ angĩtũũraga anyariiragwo kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo. No rĩu, matukũ-inĩ maya ma kũrigĩrĩria, nĩaguũranĩrio riita rĩmwe rĩa kũigana nĩguo eherie wĩhia na ūndũ wa kwĩruta atuĩke igongona we mwene. ²⁷ Na o ta ūrĩa gũtũtũtwo atĩ andũ makuage o riita rĩmwe, na thuutha wa ūguo magatũrwo ciira-rĩ, ²⁸ ūguo no taguo Kristũ aarutirwo igongona riita o rĩmwe nĩguo eherie mehia ma andũ aingĩ; nake nĩakaguũranĩrio riita rĩa keerĩ, no tigeetha akuue mehia, no nĩgeetha arehere arĩa mamwetagĩrĩa ūhonokio.

10

Igongona Rĩmwe rĩa Kũigana rĩa Kristũ

¹ Rĩu-rĩ, watho no kīruru kĩa maũndũ mega marĩa magooka, no ti mũhianĩre wa maũndũ marĩa mo mene. Nĩ ūndũ ūcio watho ndũngĩhota gũtũma magongona marĩa marutagwo o mwaka o mwaka mategũtigithĩrio matũme andũ arĩa mookaga kũhooya Ngai magĩrĩre kũna. ² Tondũ korwo nĩ kwahotekire-rĩ, githĩ magongona macio matingĩagĩtigire kũrutagwo? Nĩgũkorwo arĩa maahooyaga nĩmangĩatheretio rĩmwe rĩa kũigana, na matingĩacookire gwĩcuukĩra mehia mao. ³ No rĩrĩ, magongona macio maarĩ ma kũrīkanania mehia mwaka o mwaka, ⁴ tondũ gũtingĩhoteka thakame ya ndegwa na ya mbũri yeherie mehia.

⁵ Nĩ ūndũ ūcio, hĩndĩ ĩrĩa Kristũ ookire gũkũ thĩ, oigire atĩrĩ:

“Wee ti magongona na maruta weriragĩria,

no nĩ mwĩrĩ wahaarĩrĩrie;

⁶ ndwakenĩrio nĩ maruta ma njino,

o na kana maruta ma kũhoroheria mehia.

⁷ Hĩndĩ ĩyo ngiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ūyũ haha,

o ta ūrĩa ūhoru wakwa wandikītwo ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo, atĩrĩ:

njũkĩte gwĩka wendi waku, Wee Ngai.’”

⁸ Mbere oigire atĩrĩ, “Magongona na maruta, na maruta ma njino, o na maruta ma kũhoroherio mehia, ti mo weriragĩria, o na kana ūgakenio nĩmo” (o na gũtũka watho nĩwaathanĩte marutagwo). ⁹ Ningĩ akiuga atĩrĩ, “Nĩ ūyũ haha, njũkĩte gwĩka wendi waku.” Eeheragia ūhoru wa mbere nĩguo ahaande ūcio wa keerĩ. ¹⁰ Na nĩ ūndũ wa kwenda kũu-rĩ, nĩtũtũtwo atheru nĩ ūndũ wa igongona rĩa mwĩrĩ wa Jesũ Kristũ rĩrĩa aarutire ihinda rĩmwe rĩa kũigana.

¹¹ Mũthenya o mũthenya mũthĩnjĩri-Ngai o wotha arũgamaga na akaruta mawĩra make makonĩi kīrĩa kĩa Ngai, agakĩruta magongona o ro macio kaingĩ kaingĩ, no nĩ magongona matangĩhota kweheria mehia. ¹² No rĩrĩ, mũthĩnjĩri Ngai ūyũ aarĩkia kũruta igongona rĩmwe rĩa kũigana rĩa

kweheria mehia, n̄aikaire thĩ guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai. ¹³ Kuuma hĩndĩ ĩyo n̄iatũũraga etereire o nginya rĩrĩa thũ ciake igaatuuo gaturwa ka makinya make, ¹⁴ nĩ tondũ na ũndũ wa igongona rĩu rĩmwe, n̄iatũmĩte arĩa maratuuo atheru magĩrĩre kũna nginya tene.

¹⁵ O nake Roho Mũtheru n̄iatumbũragĩra ũhoru ũyũ. O mbere akoiga atĩrĩ:

¹⁶ “Gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ngaarĩkanĩra nao
thuutha wa matukũ macio, ũguo nĩguo Mwathani ekuuga.
Nĩngekĩra mawatho makwa ngoro-inĩ ciao,
na ndĩmaandike meciiria-inĩ mao.”

¹⁷ Nĩngĩ agacooka akoiga atĩrĩ:
“Ndigacooka kũririkana mehia mao
na ciĩko ciao cia ũremi o rĩ o rĩ.”

¹⁸ Na rĩrĩ, mehia marĩkia kũrekanĩrwo-rĩ, gũtingĩcooka kũrutwo igongona rĩngĩ rĩa kweheria mehia.

Rĩitana rĩa Gũkirĩrĩa

¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ, kuona atĩ tũrĩ na mwĩhoko wa gũtoonya Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, na ũndũ wa thakame ya Jesũ, ²⁰ tondũ n̄iatũhingũrĩre njĩra njerũ na ĩrĩ muoyo ya kũhĩtũkĩra gĩtambaya-inĩ, nakĩo nĩkĩo mwĩrĩ wake, ²¹ na kuona atĩ nĩ tũrĩ na mũthĩnjĩri-Ngai mũnene mũno ũrĩa ũrũgamĩrĩre nyũmba ya Ngai-rĩ, ²² nĩtũkuhĩrĩrie Ngai tũrĩ na ngoro itarĩ na ũhinga, na tũiyũritwo nĩ wĩtĩkio kũna, nacio ngoro ciitũ iminjaminjĩrio nĩguo tũtherio thamiri ciitũ ciage ũcuuke nayo mĩrĩ iitũ ĩthambĩtio na maaĩ matheru. ²³ Nĩngĩ nĩtũrũmiei ũhoru wa kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa tuumbũraga tũtegũthangania, nĩgũkorwo ũrĩa wĩranĩre kĩranĩro kũu nĩ mwĩhokeku. ²⁴ Hamwe na ũguo, nĩtwĩcũũranie ũrĩa tũngĩarahũrana o mũndũ na ũrĩa ũngĩ ũhoru-inĩ wa kwendana na gwĩka ciĩko njega. ²⁵ Na nĩngĩ tũtigatige kũnganaga hamwe, ta ũrĩa andũ amwe mamenyerete gwĩkaga, no nĩtũmanagĩrĩriei mũndũ na ũrĩa ũngĩ, na makĩria mũno tondũ wa ũrĩa mũkuona atĩ Mũthenya ũcio nĩũrakuheria.

²⁶ Tondũ tũngĩthĩ na mbere na kwĩhia na ũtũrĩka thuutha wa kũmenya ũhoru-ũrĩa-wa-ma-rĩ, gũtirĩ na igongona rĩngĩ rĩa kweheria mehia rĩtigaire, ²⁷ tĩga o gweterera tũrĩ na guoya ciira o na mwaki ũrĩrĩmbũkaga ũrĩa ũkaaniina thũ cia Ngai. ²⁸ Mũndũ ũrĩa wothe wareganaga na watho wa Musa ooragagwo atekũiguĩrwo tha na ũndũ wa ũira wa andũ eerĩ kana atatũ. ²⁹ Mũgwĩciiria mũndũ aagĩrĩrwo nĩkũherithio mũno makĩria atĩa, ũrĩa ũrangĩrĩrie Mũrũ wa Ngai thĩ, na agatua atĩ thakame ya kĩrĩkanĩro ĩrĩa aatheretio nayo ti theru, na agacooka akaruma Roho ũrĩa ũheanaga wega wa Ngai? ³⁰ Nĩgũkorwo nĩtũũĩ ũrĩa woigire atĩrĩ, “Kũrĩhanĩria nĩ gwakwa, na nĩ nĩ ngaarĩhanĩria,” na nĩngĩ akiuga atĩrĩ, “Mwathani nĩwe ũgaatũira andũ ake ciira.” ³¹ Nĩ ũndũ wa kũguoyohia mũno mũndũ gũkumbatwo nĩ Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo.

³² Ririkanai matukũ ma tene thuutha wanyu kwarĩrwo nĩ ũtheri, ũrĩa mweyũmĩrĩrie mbaara nene rĩrĩa mwanyariiragwo. ³³ Mahinda mamwe mwathĩnagio mbere ya kĩrĩndĩ mũkĩrumagwo; na mahinda mangĩ nĩmwanyiiitanagĩra na arĩa meekagwo ũguo. ³⁴ Nĩngĩ nĩmwaiguagĩra arĩa mohetwo njeera tha, na mũgetĩkagĩra gũtunywo indo cianyu mũkenete, tondũ nĩmwamenyete atĩ inyuĩ mwarĩ na ũtonga ũngĩ mwega makĩria na wa gũtũũra.

³⁵ Nĩ ũndũ ũcio, mũtigatĩ ũũmĩrĩru ũcio wanyu; nĩgũkorwo nĩũkamũrehere uumithio mũnene.

³⁶ Mwagĩrĩrwo nĩgũkirĩrĩa, nĩguo mwarĩkia gwĩka ũrĩa Ngai endaga, mũkaamũkĩra kĩrĩa eeranĩre.

³⁷ Nĩgũkorwo kahinda kanini gaathira-rĩ,

“Ũrĩa ũroka nĩegũka, na ndegũtĩra.

³⁸ No mũndũ wakwa ũrĩa mũthingu agaathũra muoyo nĩ ũndũ wa gwĩtĩkia.

Na angĩgacooka na thuutha,
ngoro yakwa ndĩgakenio nĩwe.”

³⁹ No ithuĩ tũtirĩ a thiritũ ya arĩa macookaga na thuutha makora, no tũrĩ a thiritũ ya arĩa metĩkagia, makahonokio.

¹ Rīu-rī, gwītīkia nīkūgĩa na ma ya maũdũ marĩa twīrīgīrīre, na kūmenya na ma atĩ maũdũ marĩa tũtonaga marĩ ho. ² Ũndũ ūcio nĩguo watũmire andũ arĩa maarĩ kuo tene magaathīrīrio.

³ Nĩ ũndũ wa gwītīkia-rī, nītũmenyaga atĩ thĩ yothe yombirwo na kiugo kĩa Ngai, na nĩ ũndũ ūcio indo iria cionagwo itiathondekirwo kuuma kūrĩ indo iria cionekanaga.

⁴ Nĩ ũndũ wa gwītīkia-rī, Habili nĩarutīre Ngai igongona rīega gūkīra rĩa Kaini. Na nĩ ũndũ wa gwītīkia nĩagathīrīrio ta mũndũ mũthingu rīrĩa Ngai aaheanire ūira mwega nĩ gwītīkīra maruta make. Na nĩ ũndũ wa gwītīkia o na rīu no aaragia o na gũtuika nĩakuire.

⁵ Na ũndũ wa gwītīkia-rī, Enoku nĩheririo mūtũūrīre-inĩ ūyũ, nĩguo ndagacame gīkuũ; na ndacookire kuonwo tondũ Ngai nĩamweheririe. Nīgũkorwo ataneherio, nĩagathīrīrio atĩ aarĩ mũndũ wakenagia Ngai. ⁶ Na rīrī, gūtārī na wītīkio gūtingīhoteka gūkenia Ngai, tondũ mũndũ ūrĩa wothē ūūkaga harĩ we no nginya etīkie atĩ nĩ kūrĩ Ngai, na atĩ nĩwe ūheaga arĩa othe mamūcaragia na kīyo iheo ciao.

⁷ Nĩ ũndũ wa gwītīkia-rī, hīndī rīrĩa Nuhu aamenyithirio ūhoru wa maũdũ marĩa matoonekete-rī, nĩakire thabina arĩ na wītīgiri wa ngoro nĩguo ahonokie andũ a nyũmba yake. Nĩ ũndũ wa gwītīkia gwake nĩatuūrīre thĩ ciira, na agĩtuika mūgai wa ūthingu ūrĩa uumanaga na gwītīkia.

⁸ Nĩ ũndũ wa gwītīkia-rī, Iburahĩmu rīrĩa eetirwo athī būrūrī ūrĩa aaheagwo ūtuīke igai rīake, nĩathīkire na agĩthī, o na akorwo ndaamenyaga kūrĩa aathīaga. ⁹ Nĩ ũndũ wa gwītīkia-rī, agĩtuika mūtũūrī būrūrī-inĩ wa kīranīro ahaana ta mūgeni būrūrī-inĩ wene; aatũūruga hema-inĩ, o ũndũ ūmwe na Isaaka na Jakubu, arĩa maarĩ agai a kīranīro kīu hamwe nake. ¹⁰ Nīgũkorwo nĩataanyaga kuona itũūra rīrī na mĩthingi mīrũmu, rīrĩa mũthondeki na mwaki warĩ nĩ Ngai.

¹¹ Nĩ ũndũ wa gwītīkia-rī, Iburahĩmu, o na gũtuika nĩatindīkīte matukũ, nake Sara aarĩ thaata, nĩahotithirio gũtuika ithe wa mwana tondũ nĩatuĩte atĩ Ūrĩa weranīre kīranīro kīu aarĩ mwĩhokeku.

¹² Na nĩ ũndũ ūcio kuuma harĩ mũndũ ūyũ ūmwe, o na aarĩ ta mũndũ mũkuũ-rī, gūgīciarwo njiaro nyingĩ o ta njata cia igūrũ, o na ta mũthanga ūrĩa ūtangītārīka ūrī hūgūrūrũ-inĩ cia iria.

¹³ Andũ aya othe maatũūrīre marũmītīe wītīkio nginya rīrĩa maakuire. Matiigana kūhingīrio maũdũ marĩa meerīrwo; no nĩmamonaga marĩ o kūrāya na makamakenera. Nao nĩmoimbūruga atĩ o nĩ ageni na agendi gūkũ thĩ. ¹⁴ Andũ arĩa moigaga maũdũ ta macio monanagia atĩ nĩ gwetha methaga būrūrī ūrĩa ūrī wao kīumbe. ¹⁵ Korwo nĩmeeciiragia ūhoru wa būrūrī ūrĩa moimīte-rī, nĩ mangīagīte na mweke wa gūcooka kuo. ¹⁶ Handũ ha ūguo, o meeriragīria būrūrī mwega kūrĩ ūcio, nāguo nĩ būrūrī wa igūrũ. Nĩ ũndũ ūcio Ngai ndaconokaga gwītwo Ngai wao, nīgũkorwo nĩahaarīrie itũūra inene nĩ ũndũ wao.

¹⁷ Nĩ ũndũ wa gwītīkia-rī, Iburahĩmu, rīrĩa aageririo nĩ Ngai, nĩarutire Isaaka atuīke igongona. Ūcio werīrwo cīranīro nĩahaarīrie kūruta mūrũ wake wa mūmwe igongona, ¹⁸ o na gũtuika Ngai nĩamwīrīte atīrī, “Rūciaro rūrĩa rūgeetanio nawe rūkoima harĩ Isaaka.” ¹⁹ Iburahĩmu nĩatuĩte na ngoro atĩ Ngai no ariūkīe mũndũ mũkuũ, na nĩ ũndũ ūcio no kwīrwo na ngerekano atĩ nĩacookeirio Isaaka ta oimīte kūrĩ arĩa akuũ.

²⁰ Na ũndũ wa gwītīkia-rī, Isaaka nĩarathimire Jakubu na Esaũ akīratha ūhoru wa matukũ mao ma thuutha.

²¹ Nĩ ũndũ wa gwītīkia-rī, Jakubu, rīrĩa aarĩ hakuhī gūkua, nĩarathimire ariũ a Jusufu, o mũndũ riita rīake, na akīhooya Ngai enyīitīrīre mũthīgī wake.

²² Nĩ ũndũ wa gwītīkia-rī, Jusufu, nake, ihinda rīake rĩa mũthia rīakuhīrīria, nĩaririe ūhoru wa gũthaama kwa andũ a Isiraeli kuuma būrūrī wa Misiri, na agīathana ūhoru ūkonī mahīndī make.

²³ Nĩ ũndũ wa gwītīkia-rī, aciari a Musa nĩmamũhithire ihinda rĩa mīeri itatũ kuuma aaciarwo tondũ nĩmoonire aarĩ mwana mwega, na matietīgīrīre watho wa mũthamaki.

²⁴ Nĩ ũndũ wa gwītīkia-rī, Musa rīrĩa aatuīkire mũndũ mūgima nĩaregire gwītwo mūrũ wa mwarĩ wa Firaũni. ²⁵ Nĩathuurire kūnyariiranīrio hamwe na andũ a Ngai, handũ ha gwīkenia na mīago ya wīhia ya ihinda inini. ²⁶ We nĩatuire atĩ kūmenwo nĩ ũndũ wa Kristũ nĩ uumithio mūnene gūkīra ūtonga wa Misiri, nĩ tondũ nĩacũthagīrīria gūkaaheo kīheo. ²⁷ Nĩ ũndũ wa gwītīkia-rī, nĩomire Misiri ategwītīgīra marakara ma mũthamaki; nĩakīrīrīrie tondũ nĩoonire Ūrĩa ūtonekaga. ²⁸ Nĩ ũndũ wa gwītīkia-rī, nĩarūmirie gīathī kĩa Bathaka na ūhoru wa kūminjaminjanīrio gwa thakame, nĩguo mwanangi wa marīgithathi ndakae kūhutia marīgithathi ma andũ a Isiraeli.

²⁹ Nĩ ūndũ wa gwĩtikia-rĩ, andũ nĩmatuĩkanĩirie Iria Itune taarĩ thĩ nyũmũ maagereire; no rĩrĩa andũ a Misiri maageririe gwĩka ũguo, makĩrindanio nĩ maaĩ.

³⁰ Nĩ ūndũ wa gwĩtikia-rĩ, thingo cia Jeriko nĩciagũire andũ maarĩkia gũcithiũrũrũka matukũ mũgwanja.

³¹ Nĩ ūndũ wa gwĩtikia-rĩ, mũmaraya ũrĩa wetagwo Rahabu, tondũ wa kũnyiita athigaani ũgeni, ndoraganĩrio na andũ arĩa maarĩ aremi.

³² Ingiuga atĩa ũngĩ? Ndirĩ na ihinda rĩa kũheana ũhoru wa Gideoni, na wa Baraka, na wa Samusoni, na wa Jefitha, na wa Daudi, na wa Samũeli, o na wa anabii, ³³ acio othe nĩ ūndũ wa gwĩtikia-rĩ, nĩmatoririe mothamaki, na magĩka maũndũ ma kĩhooto, na makĩgwatĩra kĩrĩa kĩeranĩrwo; nao makĩhinga mĩrũũthi tũnua, ³⁴ na makĩhoria mwaki warĩrĩmbũkaga, na makĩhonokio matikaniinwo na rũhiũ rwa njora; ũhinyaru wao wagarũrwo ũgĩtuĩka hinya; ningĩ maarũire na ũcamba mbaara-inĩ na magĩtooria mbũtũ cia ita cia ndũrĩrĩ ingĩ. ³⁵ Nao andũ-a-nja makĩrĩũkĩrio andũ ao arĩa maakuĩte, magĩcooka muoyo. Andũ angĩ nao nĩmaregire kũrekererio, makĩnyariirwo nĩgeetha makaariũkio magĩe na muoyo mwega makĩria. ³⁶ Andũ angĩ nĩmanyũrũrĩrio na makĩhũũrwo na iboko, o na angĩ makĩohwo na mĩnyororo na magĩkio njeera. ³⁷ Nĩmahũũrwo na mahiga; o na magĩatũranio na thoo maita meerĩ; ningĩ makĩũragwo na hiũ cia njora. Maathiiaga mehumbĩte njũa cia ng'ondũ na cia mbũri, na marĩ ngĩa, na makanyariirwo, o na magekagwo ũũru; ³⁸ thĩ ndĩamaagĩĩre. Moorũũraga werũ-inĩ na irĩma-inĩ, o na ngurunga-inĩ na miungu-inĩ ya thĩ.

³⁹ Andũ aya othe nĩmagathĩrĩrio nĩ ūndũ wa wĩtikio wao, no gũtirĩ o na ũmwe wao wahingĩrio kĩranĩro kĩrĩa kĩeranĩrwo. ⁴⁰ Ngai nĩatũhaariirie ūndũ mwega makĩria nĩgeetha andũ acio matigatuu aagĩrũru ithuĩ tũtarĩ hamwe nao.

12

Ngai Nĩarũithagia Ciana Ciake

¹ Nĩ ūndũ ũcio, kuona atĩ nĩtũrigiicĩrio nĩ aira aingĩ ũguo mahaana ta itu inene-rĩ, nĩtwĩyaũrei kĩrĩa gĩothe gĩtũritũhiire, o na wĩhia ũrĩa ũtũrigiicaga mũno, na tũgĩteng'ere ihenya rĩrĩa tũigĩrwo mbere iitũ tũkirĩĩrie. ² Nĩtũcũthĩrĩrie Jesũ, ũrĩa mwambĩrĩria na mũkinyanĩria wa gwĩtikia gwitũ, ũrĩa nĩ ūndũ wa gĩkeno kĩrĩa aigĩrwo mbere yake-rĩ, nĩoomĩrĩrie kwambwo mũtharaba-inĩ, atekũũria gũconorwo, na rĩu aikarĩte thĩ guoko-inĩ kwa ũrĩo gwa gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Ngai. ³ Rĩu-rĩ, cũraniai ũhoru wa ũcio wakĩrĩrĩrie ngarari nyingĩ ũguo kuuma kũrĩ andũ ehia, nĩgeetha mũtikananoge kana mũũrwo nĩ hinya.

⁴ Inyuĩ mũkĩgiana na mehia-rĩ, mũtirĩ mũrarũa o nginya mũgaita thakame. ⁵ Na nĩmũriganiirwo nĩ kiugo gĩa kũmũũmĩrĩria kĩrĩa kĩmwaragĩria ta ciana ciake, atĩrĩ:

“Mũrũ wakwa, ndũkahũthie irũithia rĩa Mwathani,
o na ndũkoorwo nĩ hinya hĩndĩ rĩa egũgũkũũma,

⁶ nĩgũkorwo Mwathani nĩarũithagia arĩa endete,
na akaherithia ũrĩa wothie etĩkĩrĩte atuĩke mwana wake.”

⁷ Inyuĩ kiragĩrĩriai mathĩna marĩ taarĩ irũithia; nĩgũkorwo Ngai aramwĩka ũguo ta mũrĩ ciana ciake. Nĩ ūndũ-rĩ, nĩ mwana ũrĩkũ ũtarũithagio nĩ ithe? ⁸ Mũngĩkĩaga kũrũithio (na gũtirĩ mũndũ ũtarũithagio), inyuĩ mũkĩrĩ ciana cia mũtumia wa njĩra, no ti ciana ciake. ⁹ Ningĩ-rĩ, ithuothe twanakorwo na maithe maitũ marĩa maatũciarire na mũciarĩre wa mwĩrĩ, arĩa maatũrũithagia na ithuĩ tũkamatiĩa nĩ ūndũ wa ũguo. Tũkĩagĩrĩre kwĩnyiihĩria atĩa Ithe wa maroho maitũ nĩguo tũtũũre muoyo! ¹⁰ Maithe maitũ nĩmatũrũithirie gwa kahinda kanini o ta ũrĩa moonaga kwagĩrĩre; no Ngai atũrũithagia tũteithĩke, nĩguo tũgwatanĩre nake ũtheru wake. ¹¹ Gũtirĩ irũithia rĩonekaga rĩ rĩega ihinda-inĩ ta rĩu, tĩga rĩrĩ rĩa o ruo. No thuutha-inĩ-rĩ, nĩrĩciaraga magetha ma ũthingu na thayũ harĩ andũ arĩa merutaga narĩo.

¹² Nĩ ūndũ ũcio-rĩ, tambũrũkiai moko manyu marĩa macunjurĩte, na maru manyu marĩa maregeru nĩguo magĩe hinya. ¹³ “Rũngariai njĩra cia magũrũ manyu,” nĩgeetha ũrĩa ũthuaga ndakae kuonja, no nĩ kaba ahonio.

Gũkaanio kũrega Ngai

¹⁴ Mwĩrutanĩriei mũno gũikarania na andũ othe na thayũ, na gũtuĩka atheru; tondũ hatarĩ ũtheru-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũkoona Mwathani. ¹⁵ Menyererai gũtikagĩe mũndũ o na ũmwe wanyu ũkwaga gũkinĩrwo nĩ Wega wa Ngai, na mũtigetikĩrie ũndũ mũũru ũhaana ta mũri wa mũtĩ mũrũrũ ũkũre thĩinĩ wanyu, ũcooke kũrehe thĩina na ũthaahie andũ aingĩ. ¹⁶ Tigĩĩrai nĩmuona atĩ gũtirĩ o na ũmwe wanyu mũhũũri maraya, kana mũndũ ũtetigĩrite Ngai ta Esaũ, ũrĩa wendirie igai rĩa ũrigithathi wake nĩ ũndũ wa irio cia irĩa rĩmwe. ¹⁷ Thuutha-inĩ, ta ũrĩa mũũĩ, hĩndĩ irĩa eendire kũgaya kĩrathimo gĩake, nĩaregirwo. Ndaahotire kuona kamweke ga kwĩrira, o na gwatuĩka nĩacaririe kĩrathimo kũ na maithori.

¹⁸ Mũtiũkĩte kĩrĩma-inĩ kĩrĩa kĩngĩhutio, na kĩrĩa kĩaakana mwaki; o kũ kĩrĩ na nduma, na gĩgathimba, o na kĩrĩ na kĩhuhũkanio; ¹⁹ ningĩ kũrĩa kũrĩ mũgambo wa coro, o na kana mũgambo waragia na ciugo iria arĩa maaciguire maathaithanire matikaheo ũhoru ũngĩ o na ũmwe, ²⁰ tondũ matingĩomĩrĩrie ũrĩa gwathanĩtwo, atĩrĩ; “O na nyamũ ingĩhutia kĩrĩma kũ, no nginya ihũũrwo na mahiga ikue.” ²¹ Handũ hau haarĩ na ũndũ wa kũguoyohia mũno, ũũ atĩ Musa nĩoigire atĩrĩ, “Nĩndĩrainaina mũno nĩ guoya.”

²² No inyuĩ mũũkĩte Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni, itũũra inene rĩa Ngai ũrĩa mũtũũra muoyo, na nĩrĩo Jerusalemu ya Igũrũ. Nĩmũũkĩte kĩũngano-inĩ gĩa gĩkeno kĩrĩ araika ngiri na ngiri, ²³ kũrĩ kanitha wa marigithathi, arĩa marĩtwa mao maandikĩtwo kũũrĩa Igũrũ. Mũũkĩte kũrĩ Ngai, ũrĩa mũtuĩri andũ othe ciira, na kũrĩ maroho ma andũ arĩa athingu matuĩkĩte akinyanĩru kũna, ²⁴ na kũrĩ Jesũ ũrĩa mũiguithania wa kĩrĩkanĩro kĩrĩa kĩerũ, o na kũrĩ thakame irĩa yakũminjaminjanĩrio irĩa yaragia kiugo kĩa gũkĩra thakame ya Habili.

²⁵ Menyererai mũtikarege ũrĩa ũkwaria. Angĩkorwo matiigana gwĩthara hĩndĩ irĩa maaregire ũrĩa wamakaanagia arĩ gũkũ thĩ-rĩ, githĩ ithuĩ tũtingĩkĩaga o makĩria gwĩthara, tũngĩkĩhutatĩra ũrĩa ũtũkaanagia arĩ igũrũ? ²⁶ Hĩndĩ iyo-rĩ, mũgambo wake nĩwainainirie thĩ, no rĩu nĩeranĩre akoiga atĩrĩ, “Ihinda rĩngĩ to thĩ iki ngainainia, no nĩngainainia igũrũ o narĩo.” ²⁷ Ciugo ici, “ihinda rĩngĩ,” ironania kweherio gwa kĩrĩa kĩngĩenyenyeka, nacio nĩ indo iria ciũmbĩtwo, nĩgeetha kĩrĩa gĩtangĩenyenyeka gĩtũũre.

²⁸ Nĩ ũndũ ũcio tondũ tũramũkĩra ũthamaki ũtangĩenyenyeka-rĩ, nĩtũcookiei ngaatho na tũhooy-age Ngai na njĩra irĩa yagĩrĩre, tũkĩmũtĩaga na tũkĩmwĩtigagĩra, ²⁹ nĩgũkorwo “Ngai witũ nĩ mwaki ũniinanaga.”

13

Gũthaithana gwa Kũrĩkĩrĩa

¹ Ikaragai mwendaine ta ariũ na aarĩ a Ithe witũ. ² Mũtikanariganĩrwo nĩgũtuga ageni, nĩ ũndũ andũ amwe tondũ wa gwĩka ũguo maananyĩta araika ũgeni matekũmenya. ³ Ririkanagai andũ arĩa mohetwo o ta muohetwo hamwe nao, o na mũrĩrikanage arĩa marathĩinio taarĩ inyuĩ ene mũranyamario.

⁴ ũhoru wa kũhikania nĩwagĩrĩrwo nĩgũtĩio nĩ andũ othe, naguo ũrĩrĩ wa arĩa mahikanĩtie ndũ-gathaahio; nĩgũkorwo Ngai nĩagaciirithia arĩa othe matharagia, na ahũũri-maraya othe. ⁵ Ikaragai mũtegũkorokera mbeeca, na mũiganagwo nĩ kĩrĩa mũrĩ nakĩo, tondũ Ngai oigĩte atĩrĩ,

“Ndirĩ hĩndĩ ngaagũtiganĩria;
na ndigagũtirika o narĩ.”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio no tuuge tũũmĩrĩrie atĩrĩ,
“Mwathani nĩwe mũndeithia; ndingĩtigĩra.
Mũndũ-rĩ, nĩ atĩa angĩhota kũnjĩka?”

⁷ Ririkanagai atongoria anyu arĩa maamũheire ũhoru wa Ngai. Cũranagiai ũhoru wa maciaro ma mĩkarĩre yao, na mwĩgerekanage nao ũhoru-inĩ wa gwĩtikia kwao. ⁸ Jesũ Kristũ atũũraga atekũgarũrũka, ira, na ũmũthĩ, o na nginya tene.

⁹ Mũtikaheenagĩrĩrio nĩ mĩthemba yotha ya morutani mageni. Nĩ wega ngoro ciitũ ciĩkĩragwo hinya nĩ Wega wa Ngai, na ti na ũndũ wa kũrĩa irio cia magongona iria itagunaga arĩa macirĩaga. ¹⁰ Ithuĩ nĩ tũrĩ na kĩgongona kĩrĩa andũ arĩa matungataga kũu hema-inĩ iyo matarĩ na rũtha rwa kũrĩaga magongona marĩa marutagĩrwo ho.

¹¹ Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mūnene akuuaga thakame ya nyamũ akamĩtwara Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno ĩtuĩke ya kũhoroheria mehia, no mĩĩrĩ ya nyamũ icio ĩcinagĩrwo nja ya itũũra. ¹² Ũguo no taguo Jesũ aanyariĩrĩrwo nja ya kĩhingo gĩa itũũra inene, nĩgeetha andũ matheragio nĩ thakame yake. ¹³ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtumagarei tũthiĩ kũrĩ we kũu nja ya itũũra, tũkuuanĩire nake gĩconoko kĩrĩa we aakuire. ¹⁴ Nĩgũkorwo gũkũ tũtirĩ na itũũra inene rĩtagaathira, no tũcaragia itũũra inene rĩrĩa rĩgooka thuutha-inĩ.

¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtũthiĩ na mbere kũrutĩra Ngai igongona rĩa kũmũgooca nĩ ũndũ wa Jesũ tũtegũtigithĩria, na nĩrĩo itunda rĩa tũnua tũrĩa tuumbũraga rĩitwa rĩake. ¹⁶ Na mũtikanariganĩrwo nĩ gwĩkaga wega, o na kũgayanaga kĩrĩa mũndũ arĩ nakĩo na andũ arĩa angĩ, nĩgũkorwo magongona ta macio nĩmo makenagia Ngai.

¹⁷ Athĩkagĩrai atongoria anyu, na mwĩnyiihagĩrie wathani wao. Maikaraga meiguĩte nĩ ũndũ wa mĩoyo yanyu taarĩ o makoorio ũhoro wanyu. Maathĩkagĩrei nĩgeetha wĩra wao ũgatuĩka gĩkeno, no ti mũrigo, nĩgũkorwo ũndũ ũcio ndũngĩtuĩka wa kũmũguna.

¹⁸ Tũhooyagĩrei. Tũrĩ na ma atĩ thamiri ciitũ itirĩ na ũcuuke, na nĩtũkwenda gũtũũra na mĩkarĩre mĩega maũndũ-inĩ mothe. ¹⁹ Nĩngũmũthaitha mũno mũhooyage nĩgeetha hotithio gũcooka kũrĩ inyuĩ o narua.

²⁰ Nake Ngai mwene thayũ, ũrĩa wariũkirie Mwathani witũ Jesũ, ũrĩa Mũrĩithi ũrĩa mūnene wa ng'ondũ, akĩmũruta kũrĩ arĩa akuũ na ũndũ wa thakame ya kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩa tene na tene-rĩ, ²¹ aromũhe kĩndũ o gĩothe kĩega gĩa kũmũhotithia gwĩka ũrĩa endaga, na aroeka thĩinĩ witũ maũndũ marĩa mamũkenagia thĩinĩ wa Jesũ Kristũ, nake arogoocagwo tene na tene. Amenĩ.

²² Ndamũthaitha ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũkirĩrĩrie ciugo ciakwa cia kũmũtaara nĩgũkorwo ndamwandĩkĩra o marũa makuhĩ.

²³ Nĩngwenda mũmenye atĩ mũrũ wa Ithe witũ Timotheo nĩarekereirio. Nake angĩũka narua, nĩtũrĩũka nake kũmuona.

²⁴ Geithiai atongoria anyu othe na andũ othe, a Ngai. Andũ a kuuma Italia nĩmamũgeithia.

²⁵ Wega wa Ngai ũrogĩa na inyuĩ inyuothe.

MARŪA MA JAKUBU

¹ Nĩ niĩ Jakubu, ndungata ya Ngai na ya Mwathani Jesũ Kristũ,

Ndĩramwandikĩra inyuĩ a mĩhĩrĩga ĩrĩa ikũmi na ĩĩrĩ mũhurunjĩtwo thĩ yothe:

Nĩndamũgeithia.

Mathĩĩna na Magerio

² Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, rĩrĩa rĩothe mwakorwo nĩ magerio ma mĩthemba mĩingĩ-rĩ, tuagai atĩ ũguo nĩ gĩkeno gĩtheri. ³ tondũ nĩmũũ atĩ kũgerio kwa wĩtikio wanyu kũrehaga gũkirĩrĩa. ⁴ Rekei gũkirĩrĩa kwanyu kũrute wĩra wakuo, nĩgeetha mĩtuĩke andũ aagĩrĩru kũna na agima, mĩtarĩ na ũndũ mwagĩte. ⁵ Na rĩrĩ, mũndũ wanyu angĩkorwo aagĩte ũũgĩ-rĩ, nĩahooe Ngai, ũrĩa ũheaga andũ othe na ũtaana, na atarĩ na ũũru ngoro, nake nĩekũheo ũũgĩ ũcio. ⁶ No rĩrĩa ekũhooya-rĩ, nĩahooe etĩkĩtie, na ndagathanganie, tondũ mũndũ ũrĩa ũthanganagia ahaana ta ikũmbĩ rĩa iria inene, rĩrĩa rĩhurutagwo nĩ rũhuho na rĩkarũgarũũgio. ⁷ Mũndũ ũcio ndageciirie atĩ nĩakaheo kĩndũ o nakĩ nĩ Mwathani; ⁸ ũcio nĩ mũndũ wa ngoro igĩrĩ, ũtarĩ hĩndĩ akindagĩria maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga.

⁹ Mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ ũrĩa wĩnyiihagia aagĩrĩrwo nĩ kwĩraha nĩ ũndũ nĩatũũgĩrĩtio. ¹⁰ No ũrĩa mĩtongu nĩerahage nĩ ũndũ wa kũnyiihio gwake, tondũ agaathira ta ihũa rĩa gĩthaka. ¹¹ Nĩgũkorwo riũa rĩrathaga rĩrĩ na ũrugarĩ mũhiũ wa gũcina narĩo rĩkahooia mũmera; nakĩo kĩro kĩaguo gĩgaitika na ũthaka waguo ũkanangwo. ũguo no taguo mũndũ ũrĩa mĩtongu akaahwererekera o akĩrutaga wĩra wake.

¹² Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũũmagĩrĩria rĩrĩa ekũgerio, tondũ aatooria magerio, nĩakaheo thũmbĩ ya muoyo ĩrĩa Ngai erĩire arĩa mamwendete.

¹³ Hĩndĩ ĩrĩa mwagerio, mũndũ o naũ ndakanoige atĩrĩ, “Ngai nĩarangeria.” Nĩgũkorwo Ngai ndangĩhota kũgerio nĩ ũũru, o nake mwene ndageragia mũndũ o na ũrĩkũ; ¹⁴ no rĩrĩ, mũndũ nĩkũgerio ageragio hĩndĩ ĩrĩa ekũguucĩrĩrio na akaheenererio nĩ merĩrĩria make mooru. ¹⁵ Namu merĩrĩria marĩkia kũgia nda, maciaraga mehia; namu mehia hĩndĩ ĩrĩa maakũra biũ, magaciara gĩkuũ.

¹⁶ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ inyuĩ nyenda mũno-rĩ, mĩtikanahenio. ¹⁷ Kĩheo gĩothe kĩa na gĩkinyanĩru kiumaga igũrũ, gĩkũrũkĩte kuuma kũrĩ Ithe wa motheri ma igũrũ, ũrĩa ũtagarũrũkaga ta ciĩruru iria igarũrũkaga. ¹⁸ Nĩwe watũciarire nĩ kwenda na ũndũ wa ũhoru-ũrĩa-wa-ma, nĩguo tũtuĩke ta maciaro ma mbere ma indo ciothe iria ombire.

Gũthikĩrĩa na Gwĩka

¹⁹ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ inyuĩ nyenda mũno, menyai ũũ: O mũndũ nĩahiũhage gũthikĩrĩa, no ndakahiũhage kwaria o na kana kũrakara, ²⁰ nĩgũkorwo marakara ma mũndũ matirehaga mĩtũũrĩre wa ũthingu ũrĩa Ngai endaga. ²¹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, eheriai maũndũ mothe marĩ magigi, na ũũru ũrĩa ũkĩrĩrĩrie kũingĩha, na mwĩnyiihĩtie, mwĩtikĩre kiugo kĩrĩa kĩaandĩtwo thĩinĩ wanyu, o kĩrĩa kĩngĩmũhonokia.

²² Mũtigatuĩke o a gũthikagĩrĩa kiugo tu, no tuĩkai a gwĩka ũrĩa kiugĩte, nĩguo mĩtikeheenie inyuĩ ene. ²³ Mũndũ o wotha ũthikagĩrĩa kiugo no ndekaga ũrĩa kiugĩte-rĩ, ahaana ta mũndũ ũrĩa wĩroraga ũthiũ na gĩcicio, ²⁴ na thuutha wa kwĩrora, agethiĩra na akariganĩrwo o narua nĩ ũrĩa ahaana. ²⁵ No mũndũ ũrĩa ũroraga wega watho ũrĩa mũkinyanĩru kũna ũrĩa ũheanaga wĩyathi, na agathiĩ na mbere gwĩka ũguo, atekũriganĩrwo nĩ ũrĩa aigũite no akawĩkaga-rĩ, ũcio nĩarĩrathimagĩrwo maũndũ marĩa ekaga.

²⁶ Mũndũ o wotha angĩtũua mũndũ wa ndini no aremwo nĩ gwatha rũrĩmĩ rwake-rĩ, mũndũ ũcio nĩ kwĩheenia eheenagia, na ũndini wake nĩ wa tũhũ. ²⁷ ũndini ũrĩa Ngai Ithe witũ etĩkagĩra atĩ nĩ mũtheru na ndũrĩ na mahĩtia nĩ ũyũ: nĩ kũroraga ciana cia ngoriai na atumia a ndigwa hĩndĩ ĩrĩa marĩ mathĩĩna-inĩ mao, na ningĩ mũndũ etheemage ndagathũkio nĩ maũndũ ma gũkũ thĩ.

2

Kūgirio Gūthuurania Andū

¹ Ariū na aarī a Ithe witū, ta etikia thīinī wa Mwathani witū Jesū Kristū, o we ūrīa ūrī riiri-rī, tigagai gūthutūkanagia andū nī ūndū wa maūthī mao. ² Tondū-rī, ī hihi kūngīūka mūdū kīūngano-inī kīanyu ekīrīte gīcūhī gīa thahabu na nguo njega, na gūūke mūdū mūthīinī ūtehumbīte nguo njega-rī, ³ na inyuī mūhe ūcio wīhumbīte nguo njega gītīo, mūmwīre atīrī, “Haha harī na gītī kīega gīa gūkarīra,” no mwīre mūdū ūcio mūthīinī atīrī, “Wee rūgama harīa,” kana, “Ikara haha magūrū-inī makwa,” ⁴ githī mūtiagīthutūkania inyuī ene, na mwatuīka atuanīri ciira marī na meciiria mooru?

⁵ Ariū na aarī a Ithe witū inyuī nyenda mūno, ta thikīrīriai: Githī Ngai ndathuurīte arīa monagwo marī athīinī gūkū thī nīguo matuīke itonga ūhoro-inī wa wītīkio na magairwo ūthamaki ūrīa erīire arīa mamwendete? ⁶ No inyuī nī mūnyararaga arīa athīinī. Githī ti itonga imūhinyagīrīria? Githī ti o mamūtwaraga igooti-inī na hinya? ⁷ Ningī githī ti o macambagia rītwa rīrīa rīrī gītīo, o rīu rīa ūrīa mūrī ake?

⁸ Angīkorwo nīmūhingagia watho ūrīa mūtue nī mūthamaki ūrīa wandīkītuo Maandīko-inī atīrī, “Enda mūdū ūrīa ūngī o ta ūrīa wīyendete wee mwene,” nīmūkaga wega. ⁹ No angīkorwo mūtīagīra andū maūthī-rī, nī kwīhia mwīhagia na mūrī atuīre nī watho atī mūrī aagarari watho. ¹⁰ Nīgūkorwo ūrīa wothē ūhingagia watho wothē, no akahīngwo nī kaūdū o kamwe ka guo, mūdū ūcio nīagararīte watho wothē. ¹¹ Tondū ūrīa woigire atī, “Ndūkanatharanie,” nowe woigire atī, “Ndūkanoragane.” Rīu-rī, ūngīaga gūtharania no ūragane-rī, wee nīūtuīkīte mwagarari wa watho.

¹² Aragīai na mwīkage maūdū manyu o ta mūrī arīa magaatuīrwo ciira nī watho ūrīa ūheanaga wīyathi, ¹³ tondū mūdū ūrīa ūtuanīire ciira atekūiguanīra tha-rī, ūcio nake agaatuīrwo ciira atekūiguīrwo tha. Nacio tha nītooragia ūtuanīri wa ciira!

Wītīkio na Cīko

¹⁴ Ariū na aarī a Ithe witū, gūkīrī na uumithio ūrīkū mūdū angiuga atī arī na wītīkio, no ndarī na ciīko? Wītīkio ūcio wakīmūhonokia? ¹⁵ Mūrū wa Ithe witū kana mwarī wa Ithe witū angīkorwo ndarī na nguo cia kwīhumba, kana irio cia kūrīa o mūthenya, ¹⁶ nake ūmwe wanyu amwīre atīrī, “Thīi na wega; gīa na ūrugarī na ūrīe wega,” no ndarī ūndū aamūteithia naguo mabataro-inī make ma mwīrī-rī, ūndū ūcio ūkīrī na uumithio ūrīkū? ¹⁷ Ūguo no taguo wītīkio mūtheri ūtarī na ciīko ūhaana, nī mūkuū guo mwene.

¹⁸ No mūdū no oige atīrī, “Wee-rī, ūrī na wītīkio; na nīi ndī na ciīko.”

Nyonia wītīkio waku ūrīa ūtarī na ciīko, na nīi nīngūkuonia wītīkio wakwa na ūndū wa ūrīa njīkaga.

¹⁹ Wee nīwītīkītie atī Ngai no ūmwe. Ūguo nī wega! O nacio ndaimono nīciītīkītie ūguo, na ikainaina.

²⁰ Wee kīrimū gīkī, nī ūira ūrakīenda wa kuonania atī wītīkio ūtarī na ciīko nī wa tūhū? ²¹ Githī Iburahīmu, ithe witū wa tene, ndaaturwo mūthingu nī ūndū wa ūrīa eekire rīrīa aarutire mūrīū Isaaka kīgongona-inī? ²² Mūtīgūkīona atī wītīkio wake nī warutire wīra hamwe na ciīko ciake, naguo wītīkio wake ūgītūuo mūiganīru kūna nī ūndū wa ciīko icio ciake. ²³ Namo Maandīko makīhingio marīa moigīte atīrī, “Iburahīmu agītīkia Ngai, nakuo gwītīkia kūu gūgītūma atuuo mūthingu,” nake agītītwo mūrata wa Ngai. ²⁴ Nīmūkuona atī mūdū atuagwo mūthingu nī ūndū wa ūrīa ekaga, no ti ūndū wa wītīkio wiki.

²⁵ O nake Rahabu ūrīa warī mūmaraya-rī, githī ndaaturwo mūthingu nī ūndū wa ūrīa eekire hīndī īrīa aanyiitire athigaani arīa ūgeni na akīmooneneria njīra īngī ya kūūrīa? ²⁶ O ta ūrīa mwīrī ūtarī na roho ūrī mūkuū-rī, ūguo noguo wītīkio ūtarī ciīko ūrī mūkuū.

3

Gwatha Rūrīmī

¹ Ariū na aarī a Ithe witū, ti aingī anyu magīrīrwo nī gūtūika arutani, tondū nī mūūī atī ithuī arīa tūrutanaga nītūgaatuīrwo ituīro rīa hinya gūkīra andū arīa angī. ² Ithuothe nītūhīngīcagwo nī maūdū maingī. Mūdū angīkorwo ndarī na mahītia thīinī wa maūdū marīa aragia-rī, ūcio nī mūkinyanīru kūna, na nīahotete kūrīra mwīrī wake wothē.

³ Hīndī ĭrīa tweekīra mbarathi mīkwa tūnua nīguo itwathīkīre-rī, nītūhotaga kūgarūra nyamū ĭyo ĭrī yothe. ⁴ Ningī ta rorai ūhorō wa marikabu ūrī ta kīonereria. O na gūtuīka nī nene na itwaragwo nī rūhuho rūrī na hinya-rī, nīgarūrāgwo na gathukani kanini, ikarorio o kūrīa mūtwarithia wacio ekwenda gūciroria. ⁵ Ūguo no taguo rūrīmī rūhaana. Nī kīga kīnini kīa mwīrī, no nī rwīikagīrīra mūno. Ta mwīciirīei ūrīa mūtītū mūnene ūgwatagio mwaki nī gathandī o kanini. ⁶ Ningī rūrīmī nī mwaki, tondū rūiyūrīte mīthemba yothe ya maūndū ma waganu thīnī wa cīga cia mwīrī. Rūthūkagia mwīrī wothē, rūkagwatia mwaki mūtūūrīre wothē wa mūndū, naruo rwene rūkoragwo rūmundītio mwaki nī Jehanamu.

⁷ Nyamū cia mīthemba yothe, na nyoni, na nyamū iria itambaga thī, na nyamū cia iria-inī rīrīa inene ciothe nīhooreragio na cianahoorerio nī mūndū, ⁸ no gūtīrī mūndū o na ūrīkū ūngihota kūhooreria rūrīmī. Nīruo kīndū kīuru gītāngīkīndīria na rūiyūrītuo nī thumu wa kūūragana.

⁹ Tūgoocaga Mwathani, o we lthe witū, na rūrīmī, na tūkaruma andū naruo, o acio mombītuo marī na mūhianīre wa Ngai. ¹⁰ Kanua o kau-rī, no ko koimaga ūgooci na gakoima irumi. Ariū na aarī a lthe witū, ūguo tiguō kwagīrīre gūtuīka. ¹¹ Kaī maaī mega na maaī ma cumbī mangītherūka kuuma gīthima kīmwe? ¹² Ariū na aarī a lthe witū, mūkūyū no ūhote gūciara ndamaiyū, kana mūthabībū ūciare ngūyū? O nakīo gīthima kīa maaī ma cumbī gītīngītherūka maaī mega.

Mīthemba ĭrī ya Ūūgī

¹³ Thīnī wanyu-rī, nūū ūrī na ūūgī na agataūkīrwo nī maūndū? Mūndū ūcio nīakīonanie maūndū macio na ūndū wa mūtūūrīre wake mwega, na cīko cīkītuo na njīra ya kwīnyīhia kūrīa kuumanaga na ūūgī. ¹⁴ No mūngīkorwo ngoro-inī cianyu nī mūtūūrāgia ūiru na ūhorō wa kwenda kwīyambatīria-rī, mūtīkae kwīrahīra ūndū ūcio kana mūtūīka a gūkaana ūhorō wa ma. ¹⁵ “Ūūgī” ta ūcio tiguō ūikūrūkaga uumīte igūrū, no nī wa thī ĭno, na ti wa kīroho, ūcio nī ūūgī wa mūcukani. ¹⁶ Nīgūkorwo harīa harī na ūiru na ūhorō wa kwenda kwīyambatīria-rī, hau nīho hakoragwo na ngūī na cīko ciothe cia waganu.

¹⁷ No ūūgī ūrīa uumaga igūrū o mbere nī mūtheru; ningī nīwendete thayū, na nīucaayanagīra, na nīwīnyīhāgia, na nī ūiyūrītuo nī tha na maciaro mega, ningī ndūthutūkanāgia, na ndūrī ūhinga.

¹⁸ Nao ateithūrani arīa mahaandaga thayū-rī, magethaga maciaro ma ūthingu.

4

Mwīnyīhagīriei Ngai

¹ Atīrīrī, nī kīī gītūmaga kūgīe na mbaara na ngūī thīnī wanyu? Githī itiumaga merīrīria-inī manyu marīa marūaga thīnī wanyu? ² Mwīrīragīria kīndū no mūkaaga kūgīa nakīo. Ningī mūūraganaga na mūgacumīkīra, no mūtīngīhota kūgīa na kīrīa mūkwenda. Mūtetanāgia na mūkarūa. Mūgākīaga kuona kīndū tondū wa kwaga kūhooya Ngai. ³ Hīndī ĭrīa mwahooya-rī, nīm wagaga kūheo, tondū mūhooyaga mūrī na muoroto mūūru, tondū mwendaga mūtāngage kīrīa mwaheo na maūndū ma gwīkenia.

⁴ Inyuī atharania aya, kaī mūtooī atī kūgīa ūrata na thī nī kūgīa ūthū na Ngai? Nī ūndū ūcio mūndū o wothē ūthuuraga kūgīa ūrata na thī nīkūgīa ūthū ya Ngai. ⁵ Kana mūgwīciiria Maandīko maarāgia ūhorō ūtarī na gītūmī, atī roho ūrīa Ngai aatūmire ūtūūrāge thīnī witū nī ūiguaga ūiru mūno? ⁶ No nīatūheaga wega wake makīria. Kīu nīkīo gītūmaga Maandīko moige atīrī:

“Ngai nīareganaga na arīa etīī

no arīa menyīhāgia nīo aheaga wega wake.”

⁷ Nī ūndū ūcio mwīnyīhagīriei Ngai. Reganagai na mūcukani, nake nīekūmūūrīra. ⁸ Kuhīrīriai Ngai, nake nīekūmūkuhīrīria. Mwīthambei moko manyu inyuī ehia, na mūtherie ngoro cianyu inyuī andū a ngoro igīrī.* ⁹ Iguai kīeha, mūcākae, na mūgīrīke. Garūrāi mītheko yanyu ītuīke macakaya, nakīo gīkeno kīanyu kīgarūrūke gītūīke kīeha. ¹⁰ Mwīnyīhīriei Mwathani, nake nīekūmūtūūgīria.

¹¹ Ariū na aarī a lthe witū, tigai gūcambānia mūndū na ūrīa ūngī. Ūrīa wothē warāgia ūhorō wa gūcambā mūrū kana mwarī wa lthe kana akamūtūira ciira-rī, nī watho acambāgia na akaūtūira ciira.

* 4:8 Athīnjīri-Ngai matanakuhīrīria Ngai Hema-inī-ya-Gūtūnganwo nīmambaga gwīthamba magūrū na moko mbakūrī-inī ya gīcango arī njīra ya gwītheria kīroho (Thaam 30:17-21).

Hĩndĩ ĩrĩa ũgũtũra watho ciira-rĩ, ndũkoragwo ũkĩhingia watho, no ũkoragwo ũrĩ mĩtuanĩri ciira. ¹² Kũrĩ Mũheani wa watho, na Mĩtuanĩri ciira o ũmwe, o we ũrĩa ũrĩ na ũhoti wa kũhonokia na kũniinana. No wee-rĩ, ũkĩrĩ ũ nĩguo ũtũire mũndũ ũrĩa ũngĩ ciira?

Kwĩraha nĩ ũndũ wa Rũciũ

¹³ Rĩu ta thikĩrĩriai, inyuĩ mugaga atĩrĩ: “Ũmũthĩ kana rũciũ nĩtũgũthĩ itũũra rĩna tũikare kuo mwaka ũmwe, tũrute wĩra wa wonjoria kuo, tũgĩe na mbeeca.” ¹⁴ No rĩrĩ, inyuĩ mĩtiũĩ ũrĩa gũgaatuĩka rũciũ. Muoyo wanyu ũkĩrĩ kĩ? Inyuĩ mũrĩ o kĩbii kĩrĩa kĩonekaga o kahinda kanini, gĩgacooka gĩgathira biũ. ¹⁵ Handũ ha ũguo-rĩ, mwagĩrĩrwo nĩ kugaga atĩrĩ, “Mwathani angĩenda-rĩ, nĩ tũgũtũra muoyo na twĩkage ũndũ ũyũ na ũyũ.” ¹⁶ No rĩu inyuĩ nĩ kwĩraha mwĩrahaga mũrĩ na nguthi. Mwĩraho ta ũcio wothe nĩ mũũru. ¹⁷ Nĩ ũndũ wa ũguo, mũndũ wothe ũũ gwĩka wega na ndekaga-rĩ, ũcio nĩ kwĩhia ehagia.

5

Itonga Gũkaanio Kũhinyanĩrĩa

¹ Rĩu ta thikĩrĩriai, inyuĩ itonga ici, rĩrai na mũgirĩke tondũ wa mathĩina marĩa maramũkora. ² Ũtonga wanyu nĩ ũbuthĩte, nacio nguo cianyu nĩ ndĩe nĩ memenyi.* ³ Thahabu na betha cianyu nĩ irootete. Kũroota gwacio nĩ ũira wa atĩ nĩireganĩte na inyuĩ, na nĩkũrĩa mĩrĩ yanyu imũniine o ta mwaki. Inyuĩ mwĩgĩire mũthithũ mũingĩ wa matukũ ma kũrigĩrĩa. ⁴ Atĩrĩrĩ! Mĩcaara ĩrĩa mwaregire kũrĩha aruti a wĩra arĩa maamũrĩmĩire mĩgũnda nĩramũkaĩra. Gũkaya kwa arĩa maamũgetheire irio nĩgũkinyĩre matũ ma Mwathani Mwene hinya wothe. ⁵ Mũtũũrĩte gũkũ thĩ na mĩago na mũgĩkenagia. Inyuĩ mwĩnooretie nĩ ũndũ wa mũthenya wa gũthĩnjwo. ⁶ Inyuĩ nĩ mũtũĩrĩre andũ ciira na mũkamooraga matarĩ na mahĩtia, o acio matarĩ ũũru na inyuĩ.

Gũkirĩrĩa Mathĩina-inĩ

⁷ Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, kiragĩrĩriai, o nginya rĩrĩa Mwathani agooka. Ta rorai ũrĩa mũrĩmi etagĩrĩa mĩgũnda wake ũrute irio iria irĩ bata, na agakĩrĩrĩa nginya ciurĩrwo nĩ mbura ya mbere o na ya keerĩ ategũthethũka. ⁸ O na inyuĩ-rĩ, kirĩrĩriai na mwĩhaande wega, tondũ Mwathani arĩ hakuhĩ gũũka. ⁹ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tigagai gũtetania, nĩgeetha mũtikanatuĩrwo ciira. Mũtuanĩri ciira arũngĩ o mũrango-inĩ!

¹⁰ Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mwĩrutei na maũndũ marĩa mooru anabii meekirwo, o acio maaragia thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani, naguo ũhoru ũcio ũtũike kĩonereria kĩanyu gĩa gũkirĩrĩa rĩrĩa mũkũnyamario. ¹¹ O ta ũrĩa mũũĩ, acio maakĩrĩrĩrie-rĩ, tũmatuaga arathime. Nĩmũiguĩte ũhoru wa gũkirĩrĩa kwa Ayubu, na nĩmuonete ũrĩa Mwathani eekire marigĩrĩrio-inĩ. Mwathani aiyũrĩtwo nĩ ũtugi na tha.

¹² Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, igũrũ rĩa maũndũ mothe-rĩ, tigagai kwĩhĩta. Mũtikanehĩte na igũrũ kana na thĩ, o na kana na kĩndũ kĩngĩ o na kĩ. Inyuĩ-rĩ, mwoiga “ĩ” nĩtũũke ĩĩ, na mwoiga “Aca” nĩtũũke aca, nĩguo mũtikae gũtũrwo ciira.

Ihooya rĩa Wĩtĩkio

¹³ Nĩ harĩ mũndũ thĩinĩ wanyu wonete ũũru? ũcio nĩahooe. Nĩ harĩ mũndũ ũkenete? ũcio nĩaine nyĩmbo cia kũgooca. ¹⁴ Nĩ harĩ mũndũ thĩinĩ wanyu mũrũaru? ũcio nĩete athuuri a kanitha mamũhooere na mamũhake maguta thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani. ¹⁵ Namo mahooya mangĩhooywo na wĩtĩkio nĩ megũtũma mũndũ ũcio mũrũaru ahone; Mwathani nĩekũmwarahũra. Angĩkorwo ehĩtie-rĩ, nĩekũrekerwo mehia make. ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio umbũranagĩrai mehia manyu o mũndũ na ũrĩa ũngĩ, na mũhooyanagĩre nĩgeetha mũhonagio. Ihooya rĩa mũndũ mũthingu nĩ rĩrĩ hinya na nĩ rĩtũmaga maũndũ manene mekĩke.

¹⁷ Elija aarĩ mũndũ o ta ithuĩ. Nake nĩahooire Ngai na kĩyo atĩ mbura ndĩkoire, nayo mbura ndĩoirire bũrũri-inĩ ũcio ihinda rĩa mĩaka ĩtatũ na nuthu. ¹⁸ Nĩngĩ agĩcooka akĩhooya, nakuo matu-inĩ gũkiuma mbura, nayo thĩ ĩgĩciara maciaro mayo.

* 5:2 Matukũ-inĩ ma tene nguo ciataragwo taarĩ njira ĩmwe ya ũtonga (Atũm 20:33).

¹⁹ Atĩrĩrĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, mũndũ ũmwe wanyu angĩagaga oime ũhoro-inĩ wa ma nake mũndũ ũngĩ amũgarũre-rĩ, ²⁰ ririkanai ũũ: Mũndũ ũrĩa wotho ũgarũraga mwĩhia kuuma njĩra-inĩ yake njũru-rĩ, nĩkũmũhonokia akaamũhonokia kuuma harĩ gĩkuũ na ahumbĩre mehia maingĩ.

MARŪA MA MBERE MA PETERO

¹ Nĩ nĩ Petero, mūtūmwo wa Jesũ Kristũ,

Ngũmwandĩkĩra marũa maya, inyuĩ arĩa Ngai eyamũrĩire, na mūtũũrĩte mũrĩ ageni gũkũ thĩ, na mũkahurunjũkĩra mabũrũri ma Ponto, na Galatia, na Kapadokia, na Asia, na Bithinia, ² o inyuĩ mwathuurirwo kũringana na ũrĩa Ngai Ithe aamũmenyete o mbere, na akamũtheria nĩ ũndũ wa Roho, nĩguo mwathĩkagĩre Jesũ Kristũ, na mũminjaminjĩrio thakame yake:

Wega na thayũ iromũingĩhĩra.

Ngai kũgoocwo nĩ ũndũ wa Kĩrĩgĩrĩro kĩrĩ Muoyo

³ Ngai, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, arogoocwo! Ngai nĩatũciarĩte rĩngĩ nĩ ũndũ wa tha ciake nyingĩ nĩguo tũgĩe na kĩrĩgĩrĩro kĩrĩ muoyo, nĩ ũndũ wa ũrĩa Jesũ Kristũ aariũkire akiuma kũrĩ arĩa akuũ. ⁴ Aatũciarire nĩguo tũgĩe na igai rĩrĩa rĩtangĩbutha, kana rĩthũke, kana rĩhwerereke, rĩrĩa mũigĩirwo kũu igũrũ, ⁵ o inyuĩ mũgĩĩrwo nĩ hinya wa Ngai nĩ ũndũ wa gwĩtĩkia, o nginya hĩndĩ ĩrĩa ũhonokio ũgooka ũrĩa ũhaarĩrio gũkaaguũranĩrio ihinda rĩa mũthia. ⁶ Ũhoru ũcio nĩguo mũkenagĩra mũno, o na gwatuĩka rĩu nĩmũiguithĩtio kĩa kahinda kanini nĩkũgerio na magerio ma mĩthemba yothē. ⁷ Maũndũ maya mokĩte nĩgeetha wĩtikio wanyu woneke nĩ wa goro mũno gũkĩra thahabu, ĩrĩa ĩthiraga o na yakorwo ĩtheragio na mwaki, ningĩ ũmenyeke atĩ nĩ wa ma, na atĩ nĩũkarehe ũgooci, na riiri, na gĩtĩio hĩndĩ ĩrĩa Jesũ Kristũ akaaguũranĩrio. ⁸ Nĩmũmwendete o na gũtuĩka mũtirĩ mwamuona; ningĩ mũkamwĩtikia o na gũtuĩka rĩu mũtiramuona, na mũkaiyũrwo nĩ gĩkeno gĩtangĩtheanĩka ũhoru wakio, o kĩrĩa kĩrĩ riiri, ⁹ nĩgũkorwo nĩmũramũkĩra ũndũ ũrĩa mũtanyaga kuona nĩ ũndũ wa wĩtikio wanyu, na nĩguo ũhonokio wa ngoro cianyu.

¹⁰ Ũhoru ũcio wa ũhonokio-rĩ, nĩguo anabii, arĩa maarathaga ũhoru wa wega wa Ngai ũrĩa warĩ ũũke kũrĩ inyuĩ, maacaragia na kĩyo, na makaũtuĩria na ũmenyereri mũnene, ¹¹ makĩgeria kũmenya nĩ hĩndĩ ĩrĩkũ Roho wa Kristũ ũrĩa warĩ thĩnĩ wao orotaga rĩrĩa aarathaga ũhoru wa kũnyariĩrĩka gwa Kristũ na riiri ũrĩa ũkaarũmĩrĩra. ¹² Nao nĩmaguũrĩrio atĩ to o ene meetungatagĩra, no nĩ inyuĩ maatungatagĩra, hĩndĩ ĩrĩa maaragia ũhoru wa maũndũ marĩa mwĩrĩtwo rĩu nĩ arĩa maamũhunjĩrie Ũhoru-ũrĩa-Mwega na ũndũ wa Roho Mũtheru ũrĩa watũmirwo kuuma igũrũ. Maũndũ macio nĩmo araika meriragĩria mũno kuona.

Tũũrai mũrĩ Atheru

¹³ Nĩ ũndũ ũcio, ikaragai mwĩhaarĩrie meciiria-inĩ manyu; tuĩkai andũ a kwĩrigagĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ; na mũige kĩrĩgĩrĩro kĩanyu biũ harĩ wega ũrĩa mũkaaheo hĩndĩ ĩrĩa Jesũ Kristũ akaaguũranĩrio. ¹⁴ Tuĩkai ciana cia gwathĩka, na mũtigatongoragio nĩ merirĩria mooru marĩa mwatũire namo mbere hĩndĩ ĩrĩa mũtaamenyete Ngai. ¹⁵ No tondũ ũrĩa wamwĩtire nĩ mũtheru-rĩ, o na inyuĩ tuĩkai atheru maũndũ-inĩ mothe marĩa mũrĩkaga; ¹⁶ nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: “Tuĩkai atheru, tondũ o na nĩ ndĩ mũtheru.”

¹⁷ Na rĩrĩ, tondũ inyuĩ mũkayagĩra Ngai mũkĩmwĩtaga Ithe wanyu, o we ũrĩa ũtuagĩra o mũndũ o mũndũ kũringana na wĩra wake ategũthutũkania-rĩ, gũkaragei mũmwĩtigĩrĩte na mũkarage ta mũrĩ agendi gũkũ thĩ. ¹⁸ Nĩgũkorwo nĩmũũĩ atĩ rĩrĩa mwakũũrĩrwo mũtigane na mūtũũrĩre wa tũhũ ũrĩa mwatigĩrwo nĩ maithe manyu-rĩ, ti indo iria ibuthaga ta betha kana thahabu mwakũũrĩrwo nacio, ¹⁹ no mwakũũrĩrwo na thakame ya goro mũno ya Kristũ, ũrĩa wahaanaga ta gatũrũme gatarĩ na kĩmeni kana kaũũgũ. ²⁰ Nake nĩwe wathuurĩtwo thĩ ĩtanombwo, no nĩaguũranĩrio mahinda maya ma kũrigĩrĩria nĩ ũndũ wanyu. ²¹ Na inyuĩ nĩmwĩtikĩtie Ngai nĩ ũndũ wake, Ngai ũrĩa wamũrĩũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ na akĩmũhe riiri, nĩgeetha wĩtikio wanyu na mwĩhoko ikorwo irĩ o harĩ Ngai.

²² Na tondũ rĩu nĩmwĩtheretie nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra ũhoru ũrĩa wa ma, na mũgatuĩka a kwendana kũna na ariũ na aarĩ a Ithe wanyu hatarĩ ũhinga-rĩ, inyuĩ ene endanagai biũ na ngoro cianyu.

²³ Nīgūkorwo nīmūciarītvo rīngī, no mūticiarītvo kuuma kūrī mbeū īrīa ībuthaga, no nī īrīa ītarī ya kūbutha, na ūndū wa kiugo kīa Ngai kīrīa kīrī muoyo na gītūūruga tene na tene. ²⁴ Tondū rīrī, “Andū othe mahaana ta nyeki,
na ūthaka wao wothe ūhaana ta mahūa ma mūgūnda;
nyeki nīhoohaga, namo mahūa magaitīka,
²⁵ no kiugo kīa Mwathani gītūūruga nginya tene.”
Na kiugo kīu nīkīo mwahunjīrio.

2

¹ Nī ūndū ūcio-rī, eheriai rūmena ruothe na maheeni mothe, na ūhinga, na ūiru, na gūcambania o guothe. ² Na mūtūike ta tūkenge mwīrīragīrie iria rīrīa rīega rīa kīroho, nīgeetha rīmūkūragie ūhonokio-inī wanyu, ³ tondū rīu nīmūcamīte, mūkaigua atī Mwathani nī mwega.

Ihiga rīrī Muoyo, na Andū Athuure

⁴ Ūkai kūrī we, o ūcio Ihiga rīrī muoyo, o rīu rīaregirwo nī andū, no Ngai akīrīthuura, na nī rīa goro harī we, ⁵ o na inyuī, ta mahiga marī muoyo-rī, nī gwakwo mūraakwo mūtūike nyūmba ya kīroho, na mūtūike gīkundi gītheru kīa athīnjīri-Ngai gīa kūrutaga magongona ma kīroho marīa mangītīkīrīka nī Ngai nī ūndū wa Jesū Kristū. ⁶ Nīgūkorwo Maandīko moigīte atīrī:

“Nīnjigīte ihiga Zayuni,
ihiga ithuure rīa koine na rīa goro,
na mūdū ūrīa ūmwīhokete
ndagaaconorithio.”

⁷ Na rīu kūrī inyuī arīa mwītīkītīe, ihiga rīrī nī rīa goro. No kūrī arīa matetīkītīe,
“Ihiga rīrīa aaki maaregire
nīrīo rītūikīte ihiga inene rīa koine,”

⁸ na ningī atīrī,
“Nīrīo ihiga rīrīa rītūmaga andū mahīngwo,
na rwaro rwa ihiga rūrīa rūtūmaga magūe.”

Mahīngagwo tondū wa kūrega gwahtīkīra ūhoru, na noguo maathīrīrio.

⁹ No inyuī-rī, mūrī rūruka rūthuurītvo, na thiritū ya athīnjīri-Ngai ya nyūmba ya ūthamaki, ningī mūrī rūrīrī rwamūre, o na andū a Ngai kīūmbe, nīguo mwanagīrīre ūgooci wa ūcio wamwītīre muume nduma-inī mūtoonye ūtheri-inī wake wa magegania. ¹⁰ Kūrī hīndī mwarī andū mataarī kīene, no rīu mūrī andū a Ngai; kūrī hīndī mwaagīte kūguīrwo tha, no rīu nīmūguīrīrwo tha.

¹¹ Arata akwa nyenda mūno, ndamūthaitha mūrī ta ageni na agendi gūkū thī, mwīrigagīrīrie merirīria marīa mooru ma mwīrī, o marīa marūaga na roho wanyu. ¹² Tūūragai na mītūūrīre mīega mūrī gatagatī ka andū arīa matooī Ngai, nīgeetha o na mangīmūgīrīra atī nīmūkītīe ūūru, meonagīre cīiko cianyu njega na magakumia Ngai mūthenya ūrīa agooka.

Gwahtīkīra Aathani na Anene

¹³ Nī ūndū wa Mwathani-rī, athīkagīrai wathani o wothe ūrīa ūheanītvo thīnī wa andū: o na wakorwo nī wa mūthamaki, arī we mūnene igūrū rīa anene arīa angī othe, ¹⁴ o na kana nī wa abarūthi arīa matūmagwo nīwe nīguo maherithagie arīa mekaga ūūru na makagaathīrīria arīa mekaga wega. ¹⁵ Nīgūkorwo ūrīa Ngai endaga nī atī mwīkage wega nīguo mūkiragie mīario ya ūrimū ya andū arīa matarī ūndū mooī. ¹⁶ Tūūrakai ta andū matarī ngombo, no mūtikanareke wīyathi wanyu ūtūike wa kūhithīrīra waganu; tūūrakai mūrī ndungata cia Ngai. ¹⁷ Heagai mūdū o wothe gītīio kīrīa kīmwaagīrīre: Endagai ngwatanīro ya andū arīa etīkia, na mwītīgagīre Ngai, o na mūtīage mūthamaki.

¹⁸ Inyuī ngombo-rī, athīkagīrai anene anyu na mūmatīage mūno, na to arīa ega na maiguanagīra tha, no nī o na arīa mataiguanagīra tha. ¹⁹ Nīgūkorwo nī ūndū mwega mūdū angīkīrīrīria ruo o na akīnyariiragwo hatarī kīhoto tondū wa kūmenya ūrīa Ngai endaga. ²⁰ No ūngīhūūrwo nī ūndū wa gwīka ūūru o na ūkīrīrīrie-rī, ūngīkīgaathīrwo kī? No ūngīnyariirwo nī ūndū wa gwīka wega na

ũkirĩrĩrie-rĩ, ũcio nĩ ũndũ mwega maitho-inĩ ma Ngai. ²¹ Ũndũ ũyũ nĩguo mwetĩrwo, tondũ Kristũ aanyariirwo nĩ ũndũ wanyu, akĩmũtigĩra kionereria nĩguo mũgeragĩre o makinya-inĩ make.

²² “We ndaigana kwĩhia,

o na kanua gake gatiigana kwaria maheeni.”

²³ Hĩndĩ irĩa andũ maamũrumaga, we ndaigana kwĩrumĩra; rĩrĩa aanyariiragwo, we ndaigana kũmehĩtĩra. Handũ ha ũguo-rĩ, we nĩ kweneana eneanaga kũrĩ ũrĩa ũtuaga ciira na kĩhooto. ²⁴ We mwene nĩakuire mehia maitũ na mwĩrĩ wake mũtĩ-igũrũ, nĩgeetha na ithuĩ tũkue ũhororero-inĩ wa mehia, na tũtũũre muoyo nĩ ũndũ wa ũthingu; mĩtũnda irĩa aahũũrĩrwo nĩyo itũmĩte mũhone.

²⁵ Nĩgũkorwo mwatariĩ ta ng’ondũ itururĩte, no rĩu nĩmũcookereire Mũrĩithi na Mũrori wa mĩoyo yanyu.

3

Atumia na Athuuri ao

¹ O ũguo noguo o na inyuĩ atumia, mwagĩrĩrwo nĩ gwachĩkagĩra athuuri anyu, nĩguo hangĩkorwo harĩ amwe ao matetikĩtie kiugo kĩa Ngai, mahote kũgarũrwo ngoro o na hatari ciugo nĩ ũndũ wa mĩtugo ya atumia ao, ² nĩ ũndũ wa kuonaga mĩtũũrĩre yanyu ya ũthingu na ya gĩtĩio. ³ Kwĩgemia kwanyu gũtigatuĩke o kwa mwĩrĩ, ta kũrama njuĩrĩ, na kwĩhumba mathaga ma thahabu na nguo thaka, ⁴ no handũ ha ũguo-rĩ, gemagiai mũndũ ũrĩa wa hito wa ngoro thĩinĩ, na ũgemu ũrĩa ũtatheũkaga wa roho wa ũhoorero na wa gũkindĩria. Kwĩgemia kũu nĩkuo kũrĩ bata mũno maitho-inĩ ma Ngai. ⁵ Nĩgũkorwo ũguo nĩguo atumia arĩa atheru a tene arĩa mehekete Ngai meegemagia, na ũndũ wa gwachĩkagĩra athuuri ao ene, ⁶ o ta Sara, ũrĩa waathĩkagĩra Iburahĩmu na akamwĩtaga mwathi wake. Inyuĩ mũrĩ ciana ciake mũngĩka ũrĩa kwagĩrĩre mũtegwiĩgĩra.

⁷ O ũguo noguo o na inyuĩ athuuri mwagĩrĩrwo nĩgũtũũrania na atumia anyu na njĩra ya ũũgĩ, mũkĩmatĩtaga tondũ nĩ aruti a wĩra hamwe na inyuĩ, na tondũ matirĩ hinya mũngĩ wa mwĩrĩ ta inyuĩ, ningĩ tondũ mũrĩ agai hamwe na atumia anyu a kĩheo kĩa ũtugi wa muoyo. Ikagai ũguo nĩguo gũtikagĩre ũndũ ũngĩgĩrĩria mahooya manyu.

Kũnyamario nĩ ũndũ wa gwĩka Wega

⁸ Ngĩrĩkĩrĩria, ngũmwĩra inyuotha atĩrĩ, mũtũũranagie mũiguanĩte mũndũ na ũrĩa ũngĩ; mũigua-nagĩre tha, ningĩ mwendanage ta ciana cia nyina ũmwe, na mũtuĩke ataana, na mũikarage mwĩnyi-ihĩtie. ⁹ Tigagai kwĩrĩhĩria ũũru na ũũru, kana kwĩrumĩra mwarumwo, no nĩ kaba mũrathimanage, tondũ ũguo nĩguo mwetĩrwo, nĩgeetha mũkaagaĩrwo kĩrathimo. ¹⁰ Nĩgũkorwo, “Mũndũ ũrĩa wothe ũngĩenda gũtũũra muoyo

na one matukũ mega,

no nginya arigĩrĩrie rũrĩmĩ rwake kwaria ũũru,

na mĩromo yake kwaragia maheeni.

¹¹ No nginya agarũrũke atige gwĩka ũũru, na ekage o wega;

no nginya acaragie thayũ na aũthingatage.

¹² Nĩgũkorwo maitho ma Mwathani maikaraga macũthĩrĩrie andũ arĩa athingu,

na matũ make magathĩkagĩrĩria mahooya mao,

no andũ arĩa mekaga ũũru, ũthiũ wa Mwathani nĩkũmookĩrĩra ũmookagĩrĩra.”

¹³ Atĩrĩrĩ, nũ ũngĩmwĩka ũũru mũngĩkorwo mũrĩ na kĩyo gĩa gwĩka wega? ¹⁴ No rĩrĩ, o na mũngĩnyariirwo nĩ ũndũ wa gwĩka ũrĩa kwagĩrĩre-rĩ, inyuĩ mũrĩ arathime. “Tigagai gwĩtigĩra maũndũ marĩa metigagĩra; mũtikanamake.” ¹⁵ No ngoro-inĩ cianyu-rĩ, mwĩyamũrĩrei Kristũ atuĩke Mwathani. Ikaragai mwĩhaarĩrie hĩndĩ ciothe gũcookeria mũndũ wothe ũrĩa ũngĩmũũria gĩtũmi gĩa kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa mũrĩ nakĩo. No ikagai ũguo mũrĩ na ũhoorero na gĩtĩio, ¹⁶ mũrĩ na thamiri itegwĩcuuka, nĩgeetha arĩa macambagia mĩtugo yanyu mĩega tondũ mũrĩ thĩinĩ wa Kristũ, maconokage nĩ ũndũ wa gĩcambanio kũu kĩa. ¹⁷ Nĩ kaba kũnyariirwo nĩ ũndũ wa gwĩka wega, angĩkorwo nĩ kwenda kwa Ngai, handũ ha kũnyariirwo nĩ gwĩka ũũru. ¹⁸ Tondũ Kristũ aakuire nĩ ũndũ wa mehia ihinda o rĩmwe rĩa kũigana, ũrĩa mũthingu agĩkua nĩ ũndũ wa arĩa matarĩ athingu, nĩguo atũtware kũrĩ Ngai. Ooragirwo arĩ thĩinĩ wa mwĩrĩ, no ha ũhororero wa Roho, agĩcookio muoyo, ¹⁹ agĩthiĩ arĩ na muoyo ũcio wa Roho

akihunjiria maroho marĩa maarĩ njeera,²⁰ marĩa maaremete kuuma o tene rĩrĩa Ngai aatũire etereire akirĩrĩrie matukũ-inĩ ma Nuhu, rĩrĩa thabina yaakagwo. Thĩnĩ wayo haarĩ o andũ anini, nao othe maarĩ andũ anana tu, arĩa maahonokirio maaĩ-inĩ,²¹ namo maaĩ macio nĩmo ngerekano ya ũbatithio ũrĩa o na inyuĩ ũmũhonokagia, na ti ũhoru wa kweheria o gĩko kĩa mwĩrĩ, no nĩ mwĩhĩtwa wa thamiri ĩtarĩ na ũcuuke kũrĩ Ngai. Kũbatithio kũu nĩkuo kũmũhonokagia nĩ ũndũ wa kũriũkio kwa Jesũ Kristũ,²² ũrĩa wathiire igũrũ na rĩu aikaraga guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai, nao araika, na aathani, o na maahinya magatuĩka ma gwathagwo nĩwe.

4

Gũtũũrĩa Ngai

¹ Nĩ ũndũ ũcio, tondũ Kristũ nĩanyariirwo mwĩrĩ-inĩ-rĩ, o na inyuĩ kĩhotorei mũrĩ na meciiria o ta macio aarĩ namo, tondũ mũndũ ũrĩa ũrĩkĩtie kũnyariirwo mwĩrĩ nĩatiganĩte na mehia. ² Nĩ ũndũ wa ũguo, mũtũũrĩre wake ũrĩa ũtigarĩte wa gũtũũra gũkũ thĩ ndarĩtũũraga nĩguo ahingagie merĩrĩria mooru ma mwĩrĩ, no arĩtũũraga nĩguo ekage ũrĩa Ngai endaga. ³ Tondũ nĩmũtũũrĩte ihinda rĩa kũigana mũgĩkaga maũndũ marĩa andũ arĩa matetĩkĩtie Ngai mendaga gwĩka, namo nĩ ta mĩtũũrĩre ya ũũra-thoni, na merĩrĩria mooru ma mwĩrĩ, na ũrĩũ, na gũthiĩaga maruga-inĩ ma waganu, o na ciathĩ-inĩ cia kũnyua njoohi, o na mũhooere ũrĩ thaahu wa kũhooya mĩhianano. ⁴ Nao andũ acio nĩmagegaga mona atĩ mũtiranyĩtanĩra nao hĩndĩ ĩrĩa marakĩrĩrĩria ũmaramari-inĩ ũcio wao, nao magakĩmũcambagia. ⁵ Nao no nginya makaheana ũhoru wa maũndũ mao kũrĩ ũrĩa wĩhaarĩrie gũtũũra ciira arĩa marĩ muoyo na arĩa makuĩte. ⁶ Nĩgũkorwo gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmi kĩrĩa gĩatũmire ũhoru-ũrĩa-Mwega ũhunjĩrio o na andũ arĩa makuĩte, nĩgeetha ha ũhoru wa mwĩrĩ magaatuĩrwo ciira o ta ũrĩa andũ arĩa angĩ magaatuĩrwo, no ha ũhoru wa roho matũũre muoyo o ta ũrĩa Ngai atũũraga.

⁷ Ithĩrĩro rĩa maũndũ mothe nĩrĩkũhĩrĩrie. Nĩ ũndũ ũcio ikaragai mũrĩ na ũũgĩ wa ngoro, na mũikarage mũterigĩtuo nĩguo mũhotage kũhooya. ⁸ Nĩngĩ gũkĩra maũndũ mothe, ikaragai mwendaine mũno mũndũ na ũrĩa ũngĩ, tondũ wendani nĩũhumbagĩra mehia maingĩ. ⁹ Nĩngĩ mũtuganage mũtekũnuguna. ¹⁰ O mũndũ nĩ ahũthĩre kĩheo o gĩothe kĩrĩa amũkĩrĩte nĩguo atungatagĩre andũ arĩa angĩ, arĩ ta mũramati mwĩhokeku wa wega wa Ngai wa mĩthemba mĩingĩ. ¹¹ Mũndũ o wothe angĩkorwo akĩaria-rĩ, nĩarie taarĩ mũndũ ũkũheana ciugo cia Ngai. Nake mũndũ o wothe angĩkorwo agĩtungata-rĩ, nĩatungate na hinya ũrĩa ũheanagwo nĩ Ngai, nĩgeetha Ngai agoocagwo maũndũ-inĩ mothe thĩnĩ wa Jesũ Kristũ. Nake nĩwe ũgũtũũra arĩ na riiri na hinya nginya tene na tene. Amenĩ.

Kũnyariirwo nĩ ũndũ wa Gũtuĩka Mũkristiano

¹² Arata akwa nyenda mũno, mũtikagegio nĩ magerio marĩa mũranyariirwo namo, taarĩ ũndũ mũgeni ũrekĩka thĩnĩ wanyu. ¹³ No kenagai nĩgũkorwo nĩ mũgwatanĩire thĩnĩ wa kũnyariirĩka gwa Kristũ, nĩgeetha mũkaiyũrĩrĩrwo nĩ gĩkeno hĩndĩ ĩrĩa riiri wake ũkaaguũranĩrio. ¹⁴ Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ mũngĩrumwo nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩa Kristũ, nĩ ũndũ Roho ũrĩa ũrĩ na riiri, o we Roho wa Ngai, arĩ igũrũ rĩanyu. ¹⁵ Mũndũ wanyu ndakananyariirwo ta mũũragani, kana mũici, kana mũgeri ngero ĩngĩ o yothe, o na kana ta mũndũ ũrĩa wĩtoonyagĩrĩria maũndũ-inĩ ma andũ angĩ. ¹⁶ No rĩrĩ, mũndũ angĩnyariirwo tondũ wa gũtuĩka Mũkristiano-rĩ, ndakanakonoke, no nĩagooce Ngai tondũ nĩaheetwo rĩitwa rĩu. ¹⁷ Nĩgũkorwo ihinda nĩ ikinyu ciira wambĩrĩrie gũtuĩrwo andũ a nyũmba ya Ngai; na angĩkorwo ũkwambĩrĩria na ithuĩ-rĩ, gũgaagĩtuĩka atĩa harĩ arĩa mataathĩkagĩra ũhoru-ũrĩa-Mwega wa Ngai? ¹⁸ Na rĩrĩ,

“Angĩkorwo nĩ ũndũ ũrĩ hinya mũndũ ũrĩa mũthingu kũhonoka-rĩ,
naguo ũhoru wa mũndũ ũrĩa ũtetĩkĩtie Ngai na ũrĩa mwĩhia ũgaakĩhaana atĩa?”

¹⁹ Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, andũ arĩa manyariirĩkaga kũringana na ũrĩa Ngai endete, nĩmaheane mĩoyo yao kũrĩ Mũũmbi wao ũrĩa wa kwĩhokeka, na mathĩĩ na mbere gwĩkaga maũndũ mega.

5

Ũhoru kũrĩ Athuuri na Aanake

¹ Ndĩ na ũhoru ngwenda gũthaitha athuuri a Kanitha arĩa marĩ hamwe na inyuĩ, ndĩ mũthuuri wa Kanitha o tao, na ndĩ mũira wa kũnyariirwo gwa Kristũ, o na ndĩ ũmwe wa gũkaagaĩrwo riiri

ũrĩa ũkaaguũranĩrio: ² Atĩrĩrĩ, tuĩkai arĩithi a rũũru rwa Ngai rũrĩa mwĩhokeirwo, mũgĩtungataga mũrĩ arorĩ, na ti tondũ wa kũringĩrĩrio, no nĩ ũndũ wa kwĩyendera, o ta ũrĩa Ngai endaga mĩtuĩke; mũtegũkorokera mbeeca, no mũtungatage mũrĩ na kĩyo mũno; ³ mũtigitue anene a andũ arĩa mwĩhokeirwo, no mĩtuĩke cionereria njega kũrĩ rũũru rũu. ⁴ Na hĩndĩ ĩrĩa Mũrĩithi Ũrĩa Mũnene akaaguũranĩrio-rĩ, nĩmũkaheo thũmbĩ ya riiri ĩrĩa ĩtagatheũka o na rĩ.

⁵ O ũguo no taguo o na inyuĩ aanake mwagĩrĩrwo nĩ gwathĩkĩra andũ arĩa akũrũ. Inyuĩ othe-rĩ, ikaragai mwĩnyiihanĩirie mũndũ na ũrĩa ũngĩ, tondũ-rĩ,
“Ngai nĩareganaga na arĩa etĩĩ

no arĩa menyiihagia nĩamaheaga wega wake.”

⁶ Nĩ ũndũ ũcio mwĩnyiihagiei, mũrĩ guoko-inĩ kwa Ngai kũrĩa kũrĩ hinya, nĩguo akaamũtũũgĩria hĩndĩ ĩrĩa njagĩrĩru yakinya. ⁷ Na mũmũrekagĩrĩrie maũndũ manyu mothe marĩa mamũtangaga, tondũ nĩwe ũmũrũmbũyagia.

⁸ Ikaragai mwĩguĩte na mwĩhũgage. Tondũ-rĩ, thũ yanyu mũcukani ĩcangacangaga ta mũrũũthi ũkũrarama ũgĩcaria mũndũ wa gũtambuura. ⁹ No rĩrĩ, mũmwĩtiirie, mwĩhaandĩte wega thĩinĩ wa wĩtikio, tondũ nĩmũmenyete atĩ ariũ na aarĩ a Ithe wanyu gũkũ thĩ guothe maranyariirĩka o ta inyuĩ.

¹⁰ Nake Ngai mwene wega wothe, o we ũrĩa wamwĩtire riiri-inĩ wake wa tene na tene thĩinĩ wa Kristũ, we mwene nĩakamũcookereria, na amwĩkĩre hinya, na amũtue arũmu na mũtangĩenyenyeka, thuutha wa kũnyariirĩka kahinda kanini. ¹¹ Naguo hinya ũrotuĩka wake tene na tene. Amenĩ.

Ngeithi cia Mũthia

¹² Ndamwandĩkĩra marũa maya makuhĩ ndeithĩtio nĩ Silivano, ũrĩa nduaga mũrũ wa Ithe witũ mwĩhokeku, nĩguo ndĩmũmĩrĩrie, na heane ũira na ma atĩ ũhoro ũyũ nĩguo wega wa Ngai ũrĩa wa ma. Mwĩhaandei wega thĩinĩ wago.

¹³ Kanitha ũrĩa ũrĩ gũkũ Babuloni, ũrĩa ũthuurĩtwo hamwe na inyuĩ, nĩwamũgeithia, o nake mũrũ wakwa Mariko nĩamũgeithia. ¹⁴ Geithaniai mũndũ na ũrĩa ũngĩ na ngeithi cia kĩmumunyano iria cia wendo.

Thayũ ũrogĩa na inyuĩ inyuothe arĩa mũrĩ thĩinĩ wa Kristũ.

MARŪA MA KEERĪ MA PETERO

¹ Nĩ niĩ Simoni Petero, ndungata na mūtūmwo wa Jesũ Kristũ,

Ngũmwandikĩra marũa maya inyuĩ arĩa mūrĩkĩtie kwamũkĩra wĩtikio wa goro o ta ũrĩa tũrĩ naguo nĩ ũndũ wa ũthingu wa Jesũ Kristũ, ũrĩa arĩ we Ngai witũ na Mũtũhonokia:

² Wega na thayũ iromũingĩhĩra nĩ ũndũ wa kũmenyana na Ngai, o na Jesũ Mwathani witũ.

Kũrũmia Mwĩto na Gũthuurwo kwa Mũndũ

³ Rĩu-rĩ, hinya wake wa ũngai nĩtũheete kĩrĩa gĩothe gĩtũbataragia nĩguo tũhote gĩtũũra muoyo na twĩamũrĩre Ngai, nĩ ũndũ wa kũmenyana nake ũcio watwĩtĩre tũgĩe na riiri wake mwene o na wagĩrĩru wake. ⁴ Nĩ ũndũ wa maũndũ macio-rĩ, nĩatũheete maũndũ manene mũno ma ciĩranĩro ciake cia goro, nĩgeetha nĩ ũndũ wacio mũgwatanagĩre nake mūtũũrĩre-inĩ wa ũngai wake na mwĩtheemage kuuma kũrĩ ũbuthu wa gũkũ thĩ ũrĩa ũrehagwo nĩ merirĩria mooru.

⁵ Na nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũ kũmbe, kĩrutanĩriei mũno nĩguo muonganĩrĩre wĩtikio wanyu na wagĩrĩru; naguo wagĩrĩru mũwonganĩrĩre na ũmenyo; ⁶ naguo ũmenyo mũwonganĩrĩre na kwĩgirĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ; nakuo kwĩgirĩrĩria merirĩria macio-rĩ, mũkuonganĩrĩre na gũkirĩrĩria; nakuo gũkirĩrĩria mũkuonganĩrĩre na kwĩyamũrĩra Ngai; ⁷ nakuo kwĩyamũrĩra Ngai mũkuonganĩrĩre na gĩtũga ariũ na aarĩ a Ithe witũ; nakuo gĩtũga ariũ na aarĩ a Ithe witũ mũkuonganĩrĩre na wendani. ⁸ Nĩgũkorwo mũngĩgĩa na mawega macio na mamũingĩhĩre mũno-rĩ, nĩmarĩgiragia mũgũtare kana mwage maciaro harĩ ũhoru wa kũmenya Mwathani witũ Jesũ Kristũ. ⁹ No mũndũ angĩaga maũndũ macio-rĩ, mũndũ ũcio ndarona wega na nĩ mūtumumu, na nĩariganĩrwo atĩ aatheririo nĩguo atigane na mehia make ma tene.

¹⁰ Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, ikagĩrai kĩyo makĩria nĩguo mūtũme gwĩtwo kwanyu na gũthuurwo kwanyu kũrũme biũ. Nĩgũkorwo mũngĩka maũndũ macio-rĩ, gũtirĩ hĩndĩ mũkaagũ, ¹¹ na nĩmũgetikĩrio na ũtugi mũtoonnye thĩinĩ wa ũthamaki wa tene na tene wa Mwathani na Mũhonokia witũ Jesũ Kristũ.

Ũrathi wa Maandĩko Matheru

¹² Nĩ ũndũ ũcio ngĩtũũra ndĩmũririkanagia maũndũ macio, o na mwakorwo nĩmũmamenyete, na nĩmũhaandĩtwo wega thĩinĩ wa ũhoru wa ma ũrĩa mũrĩ naguo. ¹³ Na ngwĩciiria nĩ kwagĩrĩre ndĩmũririkanagie maũndũ maya hĩndĩ irĩa yothe ngĩtũũra thĩinĩ wa hema ĩno ya mwĩrĩ ũyũ, ¹⁴ tondũ nĩnjũũ atĩ ica ikuhĩ nĩngũmĩaũra, o ta ũrĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ aanyonirie. ¹⁵ Na nĩngwĩrutanĩria mũno nyone atĩ ndaarĩkia gũkua nĩmũrĩhotaga kũririkana maũndũ maya hĩndĩ ciothe.

¹⁶ Hĩndĩ irĩa twamũmenyithirie ũhoru wa hinya na wa gũũka kwa Mwathani witũ Jesũ Kristũ-rĩ, tũtiahũthĩrie ng'ano cia gwĩtungĩra na wara, no ithuĩ nĩ kwĩonera twayoneire ũkaru wake na maitho maitũ. ¹⁷ Nĩgũkorwo nĩaherwo gĩtũo na riiri kuuma kũrĩ Ngai Ithe, hĩndĩ irĩa mũgambo wamũkorire uumĩte kũrĩ ũrĩa Mwene Riiri ũrĩa Mũnene ũkiuga atĩrĩ, “Ũyũ nĩwe Mũrũ wakwa ũrĩa nyendete mũno; nĩ ngenaga mũno nĩ ũndũ wake.” ¹⁸ Ithuĩ ene nĩtweiguĩrĩre mũgambo ũcio ũkiuma igũrũ hĩndĩ irĩa twarĩ nake kĩrĩma-inĩ kĩrĩa gĩtheru.

¹⁹ Na ningĩ ũhoru ũrĩa warathirwo nĩ anabii ũrĩa twĩ naguo nĩwĩkĩrĩtwo hinya makĩria, na no mwĩke wega mũngĩũthikĩrĩria, ũhaana ta ũtheri ũkwara handũ harĩ nduma, o nginya gũkĩe nayo njata ya rũciinĩ ĩkenge ngoro-inĩ cianyu. ²⁰ No mbere ya maũndũ mothe-rĩ, no nginya mũmenye atĩ gũtirĩ ũhoru wanarathwo Maandĩko-inĩ Matheru ũngĩtaũrwo nĩ mũnabii na ũtaũri wake mwene. ²¹ Nĩgũkorwo kĩhumo kĩa ũnabii gĩtioimanire na kwenda kwa mũndũ, no andũ nĩmaririe ũhoru uumĩte kũrĩ Ngai, o ta ũrĩa Roho Mũtheru aamatongoririe.

2

Kwanangwo kwa Arutani a Maheeni

¹ No rĩrĩ, nĩ kwarĩ anabii a maheeni thĩĩnĩ wa andũ, o ta ũrĩa gũgaakorwo na arutani a maheeni thĩĩnĩ wanyu. Nao nĩmagatoonyia ũrutani wa maheeni wa gũthũkia andũ na waara, o na makaane Mwathani ũrĩa wamagũrire, na nĩ ũndũ ũcio, merehere kwanangwo kwa narua. ² Andũ aingĩ nĩmakarũmĩrĩra mĩthĩire yao ya ũũra-thoni na matũme njĩra ĩrĩa ya ma ĩcambio. ³ Ningĩ nĩ ũndũ wa ũkoroku wao, arutani acio nĩmagetongagia na inyuĩ na kũmwĩraga ng'ano cia maheeni. Itũĩro rĩao rĩa ciira rĩtũire rĩmetereire, o na kwanangwo kwao gũtiikaraga ta gũkomete.

⁴ Nĩ ũndũ-rĩ, kuona atĩ Ngai ndaigana kũiguĩra araika arĩa mehirie tha, no nĩkũmaikia aamaikirie Jehanamu, akĩmohithia marima-inĩ ma nduma maikarage kuo metereire ituĩro-rĩ, ⁵ ningĩ kuona atĩ ndaiguĩrĩire thĩ ya tene tha hĩndĩ ĩrĩa aarehire kĩguũ kĩa maaĩ kũrĩ andũ arĩa maatũũraga kuo matetĩkĩtie Ngai, no akĩgitĩra Nuhu, ũrĩa warĩ mũhunja wa ũthingu na andũ angĩ mũgwanja; ⁶ na angĩkorwo nĩatuĩrĩire matũũra ma Sodomu na Gomora ciira na ũndũ wa kũmacina magĩtuĩka mũhu, na akĩmatua kĩonereria kĩa ũrĩa gũgaatuĩka kũrĩ andũ arĩa matetĩkĩtie Ngai; ⁷ na angĩkorwo nĩahonokirie Loti, mũndũ warĩ mũthingu, na waiguithagio kĩa nĩ mĩtũũrĩire ya ũũra-thoni ya andũ acio aaganu, ⁸ (nĩgũkorwo mũndũ ũcio mũthingu, ũrĩa waikaranagia nao o mũthenya, nĩaiguithagio ruo ngoro-inĩ yake thingu nĩ ciiko cia waganu iria oonaga na akaigua); ⁹ angĩkorwo ũguo nĩguo kũrĩ-rĩ, Mwathani nĩoĩ kũhonokia andũ arĩa meamũrĩire Ngai kuuma magerio-inĩ, na kũiga andũ arĩa matarĩ athingu nginya mũthenya wa ciira ũkinye, o akĩmaherithagia. ¹⁰ Na makĩria harĩ andũ arĩa marũmagĩrĩra merĩrĩra mooru ma mwĩrĩ marĩa marĩ magigi na makanyarara wathani o wothē.

Andũ acio nĩ ndũrĩka na nĩ etĩĩ na matiĩtigagĩra kũruma ciũmbe cia igũrũ iria irĩ riiri; ¹¹ no rĩrĩ, o na gũtuĩka araika nĩ marĩ hinya na ũhoti makĩria, matirumaga ciũmbe icio magĩcithitangaga kũrĩ Mwathani. ¹² No andũ acio nĩmarumanaga maũndũ-inĩ marĩa matooĩ. Mahaana ta nyamũ itarĩ na meciiria, iria ciũmbĩtwo itarĩ na ũmenyo, na iciarĩtwo irĩ cia kũgwatio na kũniinwo, na o ta nyamũ-rĩ, o nao nĩ kũniinwo makaaniinwo.

¹³ Nao nĩmakarĩhwo ũũru na ũũru kũringana na ũrĩa matũire mekaga. O monaga atĩ kũrĩĩo mũthenya barigici nĩkuo gwĩkenia. Andũ acio nĩ imeni na ũũgũ, rĩrĩa megwĩkenia maruga-inĩ mao ma ikeno hĩndĩ ĩrĩa mekũrianĩra na inyuĩ. ¹⁴ Marĩ na maitho maiyũrĩte ũtharia, na matitigaga kwĩhia; o maguucagĩrĩra andũ arĩa marĩ ngoro hũthũ; o nĩ njorua cia ũkoroku, na nĩ rũciaro rũrume! ¹⁵ Nĩmatigĩte njĩra ĩrĩa nũngarũ makoora makarũmĩrĩra njĩra ya Balamu wa Beori, ũrĩa wendaga mũno mũcaara wa gwĩka ũũru. ¹⁶ No nĩakũũmirwo nĩ ndigiri, nyamũ ĩtaaragia, nĩ ũndũ wa gwĩka ũũru, ĩkĩaria na mũgambo wa mũndũ, na ĩkĩrĩra ũgũrũki wa mũnabii ũcio.

¹⁷ Andũ acio nĩ ithima itarĩ maaĩ, na nĩ ibii iria itwaragwo nĩ kĩhuhũkanio. Nao no nduma nene makĩria metereiro. ¹⁸ Nĩgũkorwo maaragia ndeto cia tũhũ na cia mwĩtĩo, makaguucagĩrĩra na merĩrĩra mao mooru ma mwĩrĩ o na ũũra-thoni andũ arĩa marethara moime thĩĩnĩ wa arĩa matũũraga mahĩtagia. ¹⁹ Mameeragĩra gũkũũrwo ũkombo-inĩ, o rĩrĩa o ene marĩ ngombo cia ũhoru wa kũbutha, nĩgũkorwo mũndũ nĩ ngombo ya ũndũ ũrĩa wothē ũmwathaga. ²⁰ Mangĩkorwo nĩmetharĩte kuuma thĩĩnĩ wa maũndũ marĩa marĩ magigi ma gũkũ thĩ nĩ ũndũ wa kũmenyana na Mwathani na Mũhonokia witũ, Jesũ Kristũ na ningĩ macooke kuohanio na maũndũ na magatoorio nĩmo-rĩ, mĩtũũrĩire wao wa marigĩrĩrio-inĩ ũgaakorwo ũrĩ mũũru gũkĩra wa kĩambĩrĩra. ²¹ Nĩ kaba matangĩamenyete njĩra ya ũthingu, gũkĩra kũmĩmenya na magacooka kũhutatĩra watho ũrĩa mũtheru maatigĩrwo. ²² ũhoru ũcio wao, nĩwonanĩtio nĩ wa ma nĩ thimo iria ciugaga atĩrĩ: “Ngui ĩcookagĩrĩra matahĩko mayo,” na, “Ngũrwe ya mũgoma yathambio ĩcookaga ĩgathiĩ kwĩgaragara mũtondo-inĩ.”

3

Mũthenya wa Mwathani

¹ Arata akwa nyendete mũno, maya nĩ marũa makwa ma keerĩ kũrĩ inyuĩ. Na thĩĩnĩ wamo meerĩ ndĩmaandĩkite marĩ ma kũmũrĩkiania mwarahũke mũgĩe na meciiria marĩa magĩrĩru. ² Nĩngwenda mũrĩrikane ciugo iria ciaririo tene nĩ anabii arĩa atheru na watho ũrĩa waheanirwo nĩ Mwathani na Mũhonokia witũ na mũgĩkinyĩrio nĩ atũmwo anyu.

³ Mbere ya maündũ mothe, no nginya mũmenye atĩ matukũ ma kũrigĩrĩria nĩgũgooka anyũrũrania, manyũrũranagie na marũmagĩrĩre merirĩria mao mooru. ⁴ Nĩmakooranagia atĩrĩ, “Gũũka gwake kũrĩa eeranĩire gũgaakinya-rĩ? Kuuma rĩrĩa maithe maitũ maakuire, maündũ mothe mathiiaga na mbere o ta ũrĩa maatariĩ kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo.” ⁵ No nĩmeriganĩirie o na makĩmenyaga atĩ o tene, nĩ ũndũ wa kiugo kĩa Ngai, kũũrĩa igũrũ nĩ kwagĩire, nayo thĩ ikĩũmbwo na maaĩ kuuma kũrĩ maaĩ. ⁶ Ningĩ maaĩ o macio no mo maarindanirie thĩ ya ihinda rĩu, na makĩmĩananga. ⁷ Ningĩ nĩ ũndũ wa kiugo o ro kũu, igũrũ na thĩ iria irĩ ho rĩu nĩciigĩirwo mwaki, igetererio mũthenya wa ciira, o na wa kwanangwo kwa andũ arĩa matetĩkĩtie Ngai.

⁸ No rĩrĩ, arata akwa nyendete mũno, mũtikariganĩrwo nĩ ũndũ ũyũ ũmwe, atĩ kũrĩ Mwathani mũthenya ũmwe no ta mĩaka ngiri, na mĩaka ngiri no ta mũthenya ũmwe. ⁹ Mwathani ndagondagĩrĩa kũhingia ciĩranĩro ciake, ta ũrĩa andũ amwe meciiragia atĩ nĩagondagĩrĩa. We nĩamũkiragĩrĩa, tondũ ndendaga mũndũ o na ũmwe oore, no endaga andũ othe merire.

¹⁰ No rĩrĩ, mũthenya wa Mwathani ũgooka o ta mũici. Mũthenya ũcio-rĩ, igũrũ nĩrĩkabũrĩa na mũrurumo mũnene; nacio ciũmbe iria itũire kũu igũrũ nĩikaahĩa nĩ mwaki ithire, nayo thĩ na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo nĩgacinwo ithire biũ.

¹¹ Kuona atĩ indo ciothe nĩikaanangwo na njĩra iyo-rĩ, inyuĩ mũkiagĩrĩrwo gũkorwo mũrĩ andũ a mũthemba ũrĩkũ? Inyuĩ mwaigĩrĩrwo nĩgũtũũraga mũtũũrĩre mũtheru na wa kwĩyamũrĩra Ngai, ¹² mũgĩtanyaga na mũkĩiragĩrĩa mũthenya ũcio ũkinye narua. Mũthenya ũcio wakinya-rĩ, igũrũ nĩrĩkaanangwo na mwaki, na indo ciothe iria irĩ kuo ihĩe nĩ mwaki, itweke. ¹³ No kũringana na ũrĩa eeranĩire-rĩ, nĩtwĩrĩgĩrĩre igũrũ rĩerũ na thĩ njerũ, o kuo kũrĩa gũtũũraga ũthingu.

¹⁴ Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ arata akwa nyendete mũno, kuona atĩ nĩmwĩrĩgĩrĩre ũndũ ũyũ-rĩ, kĩĩrutanĩriei mũkoragwo mũtarĩ na kĩmeni, na mũtarĩ na ũcuuke, na mũrĩ na thayũ nake. ¹⁵ Menyai atĩ gũkirĩrĩria kwa Mwathani witũ nĩkuo gũtũmaga mũhonokio, o ta ũrĩa mũrũ wa Ithe witũ Paũlũ, ũrĩa twendete aamwandĩkĩre arĩ na ũũgĩ ũrĩa Ngai aamũhete. ¹⁶ Marũa-inĩ make mothe aandĩkĩte o ũhoru wa maündũ macio. Marũa-inĩ make nĩ kũrĩ maündũ mamwe maritũ mũno kũmenya, marĩa andũ arĩa matooi na arĩa matakindagĩria mogomagia, o ta ũrĩa mogomagia Maandĩko marĩa mangĩ, nao makereherere mwanangĩko.

¹⁷ Nĩ ũndũ ũcio, arata akwa nyendete mũno, kuona nĩmũrĩkĩtie kũmenya maündũ macio-rĩ, mwĩmenyererei nĩguo mũtikaheenererio mũgũe muume ũhoru-inĩ wanyu wa gwĩkindĩra wega nĩ kũhĩtithio nĩ mahĩtia ma andũ arĩa matamenyagĩrĩra watho. ¹⁸ No rĩrĩ, thĩĩĩ na mbere gũkũra thĩĩnĩ wa wega na ũmenyo wa Mwathani na Mũhonokia witũ Jesũ Kristũ. Nake arotũũra arĩ na riiri rĩu na nginya tene! Amenĩ.

MARŪA MA MBERE MA JOHANA

Kiugo kĩa Muoyo

¹ Ūhoro ūrĩa warĩ kuo kuuma o kĩambĩrĩria, ūrĩa tũiguĩte, na ūrĩa tuonete na maitho maitũ, na tũkawĩrorera, namo moko maitũ makaũhutia, o ūhoro ūcio wa Kiugo kĩa muoyo, nĩguo tũhunjagia. ² Muoyo ūcio nĩwonithanirio; na ithuĩ nĩtũwonete na tũkaheana ūira wago, na ithuĩ tũkamũhun-jagĩria ūhoro wa muoyo wa tene na tene, ūrĩa watũire na Ithe witũ, na ūkĩonithanio kũrĩ ithuĩ. ³ Ithuĩ tũmũhun-jagĩria kĩrĩa tuonete na tũkaigua, nĩgeetha o na inyuĩ mũgĩe ngwatanĩro na ithuĩ. Nayo ngwatanĩro iitũ nĩ ngwatanĩro na Ithe witũ, o na Mũriũ Jesũ Kristũ. ⁴ Tũramwandĩkĩra maũndũ maya nĩguo gĩkeno giitũ kĩiganĩre.

Gũthĩ na Ūtheri

⁵ Īno nĩyo ndũmĩrĩri ĩrĩa tũiguĩte kuuma kũrĩ we, na nĩyo tũramũmenyithia, atĩ: Ngai nĩ ūtheri; thĩinĩ wake gũtirĩ nduma o na hanini. ⁶ Tũngiuga atĩ tũrĩ ngwatanĩro nake, tũgĩthiia na mĩthiire ya nduma-rĩ, ūguo nĩkũheenania, nago ūhoro wa ma ndũtũũraga thĩinĩ witũ. ⁷ No tũngĩthiĩ na ūtheri, o ta ūrĩa we arĩ ūtheri-inĩ, tũrĩ na ngwatanĩro mũndũ na ūrĩa ūngĩ, nayo thakame ya Jesũ, Mũrũ wake, nĩtũtheragia, tũgathirwo nĩ mehia mothe.

⁸ Tũngiuga tũtirĩ na mehia, nĩ kwĩheenia tũkwĩheenia, nago ūhoro wa ma ndũrĩ thĩinĩ witũ. ⁹ Tũngiumbũra mehia maitũ-rĩ, we nĩ mwĩhokeku na nĩ wa kĩhoo, na nĩegũtũrekera mehia maitũ na atũtherie tũthirwo nĩ maũndũ mothe marĩa matarĩ ma ūthingu. ¹⁰ Tũngiuga tũtĩhĩtie-rĩ, tũkũmũtua wa maheeni, nago ūhoro wake ndũrĩ na handũ thĩinĩ witũ.

2

¹ Twana twakwa nyendete, ngũmwandĩkĩra maũndũ maya nĩgeetha mũtikehagie. No mũndũ o na ū angĩhia-rĩ, nĩ tũrĩ na mũtũciĩrĩrĩ harĩ Ithe witũ, na nĩwe Jesũ Kristũ, Ūrĩa Mũthingu. ² We nĩwe igongona rĩa kũhoroheria mehia maitũ, na to mehia maitũ moiki, no nĩ mehia ma andũ othe a thĩ.

³ Na ithuĩ nĩtũmenyaga atĩ nĩtũmũũ, angĩkorwo nĩtwathĩkagĩra maathani make. ⁴ Mũndũ ūrĩa uugaga atĩrĩ, “Nĩndĩmũũ,” no ndekaga ūrĩa aathanaga-rĩ, ūcio nĩ wa maheeni, na ūhoro wa ma ndũrĩ thĩinĩ wake. ⁵ No mũndũ o wotha angĩathĩkĩra kiugo gĩake-rĩ, ti-itherũ wendo wa Ngai nĩmũkinyanĩru kũna thĩinĩ wake. Ūndũ ūyũ nĩguo ūtũmaga tũmenye atĩ tũrĩ thĩinĩ wake: ⁶ Ūrĩa wotha uugaga atĩ nĩatũire thĩinĩ wake-rĩ, no nginya athiĩ na mĩthiire ta ĩria Jesũ aarĩ nayo.

⁷ Arata akwa endwa, ti rĩathani rĩerũ ndĩramwandĩkĩra, no nĩ rĩathani rĩrĩa rĩa tene, o rĩrĩa mũtũire narĩo kuuma o kĩambĩrĩria. Rĩathani rĩrĩ rĩa tene nĩrĩo ndũmĩrĩri ĩrĩa mũiguĩte. ⁸ No rĩu nĩ rĩathani rĩerũ ndĩramwandĩkĩra; nago ūhoro wa ma warĩo wonakaga thĩinĩ wake na thĩinĩ wanyu, tondũ nduma no ĩrathira, nago ūtheri ūrĩa wa ma nĩũrĩkĩtie kwara.

⁹ Mũndũ ūrĩa uugaga atĩ arĩ ūtheri-inĩ no nĩathũire mũrũ kana mwarĩ wa ithe-rĩ, ūcio arĩ o nduma-inĩ. ¹⁰ Ūrĩa wotha wendete mũrũ na mwarĩ wa ithe atũũraga ūtheri-inĩ, na thĩinĩ wake gũtirĩ ūndũ ūngĩtũma ahĩngwo. ¹¹ No ūrĩa wotha ūthũire mũrũ kana mwarĩ wa ithe, arĩ nduma-inĩ na athiia na nduma; ndamenyaga kũrĩa arathiĩ, tondũ nduma nĩmũtuĩte mũtumumu.

¹² Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ twana twakwa nyendete,
tondũ nĩmũrekeirwo mehia manyu nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩake.

¹³ Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ maithe,
tondũ nĩmũmenyete ūrĩa warĩ kuo kuuma o kĩambĩrĩria.

Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ andũ ethĩ,
tondũ nĩmũtooretie ūrĩa mũũru.

Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ twana twakwa nyendete,
tondũ nĩmũmenyete Ithe witũ.

¹⁴ Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ maithe,
tondũ nĩmũmenyete ūrĩa warĩ kuo kuuma o kĩambĩrĩria.

Ndiramwandikira, inyuĩ andũ ethĩ,
 tondũ mūrĩ na hinya,
 nakĩo kiugo kĩa Ngai nĩgĩtũũraga thĩinĩ wanyu,
 na nĩmũtooretie ũrĩa mũũru.

Mũtikende Thĩ

¹⁵ Mũtikende thĩ kana kĩndũ o gĩothe kĩrĩ thĩinĩ wa thĩ. Mũndũ o na ũ angĩkorwo nĩendete thĩ-rĩ, wendo wa Ithe witũ ndũrĩ thĩinĩ wake. ¹⁶ Nĩgũkorwo ūndũ o wothē ũrĩ gũkũ thĩ, na nĩmo merirĩria ma mwĩrĩ, na merirĩria ma maitho make, na mwĩraho wa kĩrĩa arĩ nakĩo na ũrĩa ekaga: maũndũ macio matiumanĩte na Ithe witũ, no moimanĩte na thĩ. ¹⁷ Thĩ na merirĩria mayo nĩithiraga, no mũndũ ũrĩa wĩkaga ũrĩa Ngai endaga atũũraga nginya tene.

Kwĩmenyerera Mũmena-Kristũ

¹⁸ Twana twakwa nyendete, rĩrĩ nĩ ithaa rĩa kũrigĩrĩria; na o ta ũrĩa mũiguĩte atĩ mũmena-Kristũ nĩarooka, o na rĩu amena-Kristũ aingĩ nĩmokĩte. Na nĩ ūndũ ūcio nĩtũmenyete atĩ rĩrĩ nĩrĩo ithaa rĩa kũrigĩrĩria. ¹⁹ Kuuma nĩmoimire kũrĩ ithuĩ, no matiarĩ aitũ. Nĩgũkorwo mangĩarĩ aitũ-rĩ, nĩmangĩaikarire hamwe na ithuĩ; no gũthiĩ kwao kuonanirie atĩ gũtiarĩ o na ūmwe wao warĩ witũ.

²⁰ No rĩrĩ, inyuĩ mūrĩ ahake maguta nĩ ũrĩa Mũtheru, na inyuĩ inyuothē nĩmũũ ūhorō wa ma. ²¹ Ndiramwandikira tondũ mũtiũ ūhorō wa ma, no ngũmwandikira tondũ nĩmũũ ūhorō wa ma, na tondũ gũtirĩ ūhorō wa maheeni uumanaga na ūhorō wa ma. ²² Nũũ ūkĩrĩ mũheenania? Nĩ mũndũ ũrĩa ūkaanaga atĩ Jesũ nĩwe Kristũ. Mũndũ ta ūcio nĩwe mũmena-Kristũ: mũndũ ūcio nĩakaanaga Ithe o na Mũriũ. ²³ Gũtirĩ mũndũ ūkaanaga Mũriũ ūkĩrĩ na Ithe witũ; ũrĩa wothē uumbũraga Mũriũ arĩ na Ithe o nake.

²⁴ Mwĩmenyererei nĩguo ūndũ ũrĩa mũrĩkĩtie kũigua kuuma o kĩambĩrĩria ūikarage thĩinĩ wanyu. Ūndũ ūcio ūngĩkara thĩinĩ wanyu-rĩ, o na inyuĩ mũrĩkaraga thĩinĩ wa Mũriũ, o na mũrĩ thĩinĩ wa Ithe. ²⁵ Na ūndũ ūyũ nĩguo atwĩrĩre: o muoyo wa tene na tene.

²⁶ Ndiramwandikira maũndũ maya makonĩ ūhorō wa andũ arĩa marageria kũmũhĩtithia. ²⁷ Na inyuĩ-rĩ, maguta marĩa mwahakirwo nĩwe-rĩ, megũtũũra thĩinĩ wanyu, na mũtibatairio nĩ mũndũ o na ũ wa kũmũruta ūhorō. No rĩrĩ, o ta ũrĩa ihaka rĩake rĩa maguta rĩmũrutaga ūhorō wa maũndũ mothe, na o ta ũrĩa rĩrĩ rĩa ma, na ti rĩa maheeni: o ta ũrĩa rĩmũrutĩte-rĩ, tũũrai thĩinĩ wake.

Ciana cia Ngai

²⁸ Na rĩu, inyuĩ twana twakwa nyendete, kĩrĩrĩriai gũikara thĩinĩ wake nĩgeetha rĩrĩa akoonithanio tũgaakorwo tũrĩ na ūmĩrĩru na tũtegũconoka mbere yake hĩndĩ ĩrĩa agooka.

²⁹ Angĩkorwo nĩmũũ atĩ we nĩ mũthingu, kĩmenyei atĩ mũndũ ũrĩa wĩkaga maũndũ marĩa magĩrĩre nĩaciarĩtwo nĩwe.

3

¹ Onei ũrĩa wendo ūnenehete, ũrĩa Ithe witũ atwendete nague, atĩ twĩtagwo ciana cia Ngai! Na ūguo nĩguo tũrĩ! Gĩtũmi kĩa andũ a thĩ mage gũtũmenya nĩ ūndũ o nake matiamũmenyire. ² Arata akwa endwa, rĩu ithuĩ tũrĩ ciana cia Ngai, no gũtirĩ kũramenyithanio ũrĩa tũgaatuĩka thuutha-inĩ. No nĩtũũ atĩ hĩndĩ ĩrĩa akoonithanio nĩtũkahaanana nake, nĩgũkorwo tũkaamuona o ũrĩa atariĩ. ³ Mũndũ o wothē ũrĩ na kĩrĩgĩrĩro gĩkĩ thĩinĩ wake nĩetheragia, o ta ũrĩa Kristũ nake arĩ mũtheru.

⁴ Mũndũ o wothē wĩhagia nĩ watho oinaga; kwĩhia-rĩ, nĩkuo kuuna watho. ⁵ No inyuĩ nĩmũũ atĩ nĩonithanirio nĩgeetha eherie mehia maitũ. Na thĩinĩ wake gũtirĩ mehia. ⁶ Mũndũ o wothē ūtũũraga thĩinĩ wa Kristũ ndehagia. Mũndũ o wothē wĩhagia ndarĩ amuona o na kana akamũmenya.

⁷ Twana twakwa nyendete, mũtikanareke mũndũ o na ũ amũhĩtithie. ũrĩa wĩkaga ũrĩa kwagĩrĩre nĩ mũthingu, o ta ũrĩa Kristũ arĩ mũthingu. ⁸ Mũndũ ũrĩa wĩhagia nĩ wa mũcukani, tondũ mũcukani atũire ehagia kuuma o kĩambĩrĩria. Gĩtũmi kĩa Mũrũ wa Ngai onithanio-rĩ, nĩgeetha athũkie wĩra wa mũcukani. ⁹ Gũtirĩ mũndũ ūciarĩtwo nĩ Ngai ūthiiaa na mbere na kwĩhia, tondũ mbeũ ya Ngai ĩikaraga thĩinĩ wake; we ndangĩthiĩ na mbere na kwĩhia, tondũ nĩmũciare nĩ Ngai. ¹⁰ Ūndũ ūyũ ūmenyithanagia ūtiganu wa ciana cia Ngai na cia mũcukani: Mũndũ o wothē ūtekaga ũrĩa kwagĩrĩre ti mwana wa Ngai; o hamwe na ũrĩa ūtendete mũrũ kana mwarĩ wa ithe.

Endanagai

¹¹ Ino niyo ndūmīriri iria mwaiguire kuuma o kiambiriria: No nginya twendanage mūdū na ūria ūngi. ¹² Mūtikahaane ta Kaini, ūria warī wa ūria mūuru, na akiuraga mūrū wa nyina. Nī kīi giātūmire amūūrage? Aamūūragire tondū ciiko ciake mwene ciarī njūru, nacio cia mūrū wa nyina ciarī cia ūthingu. ¹³ Ariū na aarī a Ithe witū, andū a thī mangīmūmena-rī, mūtikagege. ¹⁴ Nītūū atī nītuumite gīkuū-inī tūgathiī muoyo-inī, tondū nītwendete ariū na aarī a Ithe witū. Mūdū o wothē ūria ūtendanaga atūūraga gīkuū-inī. ¹⁵ Mūdū o wothē ūria ūthūire mūrū kana mwarī wa ithe-rī, ūcio nī mūūragani, na inyuī nīmūū atī gūtiri mūūragani ūri na muoyo wa tene na tene.

¹⁶ Ūndū ūria ūtūmaga tūmenye ūria wendo ūhaana nī ūyū: Jesū Kristū nīarutire muoyo wake nī ūndū witū. Na ithuī nītwagīrīrwo tūrute mīoyo iitū nī ūndū wa ariū na aarī a Ithe witū. ¹⁷ Mūdū angīkorwo arī na indo cia gūkū thī, na one mūrū kana mwarī wa ithe wao ūbataire nī ūteithio no aage kūmūiguira tha-rī, wendo wa Ngai ūngīgīkorwo ūri thīinī wake atīa? ¹⁸ Twana twakwa nyendete, nītūtige kwendanaga na ciugo kana na kanua tu, no nītwendanage na ciiko na twendane na ma. ¹⁹ Ūū nīguo tūmenyaga atī tūri a ūhorō ūria wa ma, na ūria tūrīgaga ngoro ciitū itarī na nganja tūri mbere yake, ²⁰ rīria rīothe ngoro ciitū itaratūtūira ciira. Nīgūkorwo Ngai nī mūnene gūkīra ngoro ciitū, na nīoi maūdū mothe.

²¹ Arata akwa endwa, ngoro ciitū ingīaga gūtūtūira ciira-rī, nītūrīkoragwo tūri na ūmīrīru mbere ya Ngai, ²² na nīarītūheaga kīria gīothe tūrīmūhooyaga, tondū nītwathīkagīra maathani make na tūgeeka maūdū marīa mamūkenagia. ²³ Narīo rīrī nīrio rīathani rīake: Nī gwītīkia rītwa rīa Mūriū, Jesū Kristū, na twendanage o ta ūria aatwathire. ²⁴ Ariā maathīkagīra maathani make nīmatūūraga thīinī wake, nake nīatūūraga thīinī wao. Naguo ūndū ūria tūmenyaga naguo atī nīatūūraga thīinī witū nī ūyū: Nī ūndū wa Roho ūria aatūheire.

4

Kūrorania Maroho

¹ Arata akwa endwa, mūtigetīkagie roho o wothē, no mūrorage maroho muone kana moimite kūrī Ngai, tondū anabii aingī a maheeni nīmoimagarīte magathiī thī yothe. ² Ūū nīguo mūngīhota gūkūūrana Roho wa Ngai: Roho o wothē ūria uumbūraga atī Jesū Kristū nīokite arī na mwīri, ūcio uumite kūrī Ngai, ³ no roho o wothē ūria ūtoimbūraga Jesū, ūcio nduumite kūrī Ngai. Ūcio nī roho wa mūmena-Kristū, ūria mūguite atī nīūgooka na o na rīu nīūrīkitie gūūka gūkū thī.

⁴ Inyuī twana twakwa nyendete, inyuī mūrī a Ngai na nīmūmatooretie, tondū ūria ūri thīinī wanyu nī mūnene gūkīra ūria ūri gūkū thī. ⁵ Acio moimite gūkū thī, na nī ūndū ūcio maaragia ūhorō wa maūdū ma gūkū thī, na thī na andū a gūkū thī makamathikīriria. ⁶ Ithuī tuumite kūrī Ngai, nake mūdū o wothē ūria ūū Ngai nīatūthīkagīriria; no ūria wothē ūtoimite kūrī Ngai ndatūthīkagīriria. Ūguo nīguo tūkūūranaga Roho ūria wa ma, na roho ūria wa maheeni.

Wendani wa Ngai na Witū

⁷ Arata akwa endwa, nītwendanagei mūdū na ūria ūngi, nīgūkorwo wendo uumaga kūrī Ngai. Mūdū o wothē ūria wendanaga, aciarītwo nī Ngai o na nīoi Ngai. ⁸ Mūdū o wothē ūria ūtendanaga ūcio ndooi Ngai, tondū Ngai nī wendo. ⁹ Ūū nīguo Ngai oonanirie wendo wake harī ithuī: Nīatūmire Mūriū wake, o we wa mūmwe, gūkū thī nīgeetha tūtūūre muoyo nī ūndū wake. ¹⁰ Ūyū nīguo wendo: ti atī nī ithuī twendire Ngai, nowe nīwe watwendire, na agītūma Mūriū wake atūike igongona rīa kūhoroheria mehia maitū. ¹¹ Arata akwa endwa, kuona atī Ngai nīguo atwendete-rī, o na ithuī nītūkiagīrīrwo twendanage. ¹² Gūtiri mūdū ūri ona Ngai; no tūngīendana mūdū na ūria ūngi-rī, Ngai nīatūūraga thīinī witū, naguo wendo wake ūgakinyanīra thīinī witū.

¹³ Ūndū ūria ūtūmaga tūmenye atī tūtūūraga thīinī wake nake agatūūra thīinī witū, nī atī nīatūheete Roho wake. ¹⁴ Na nītūonete na tūkoimbūra atī Ithe witū nīatūmire Mūriū atūike Mūhonokia wa thī yothe. ¹⁵ Mūdū o wothē angiumbūra atī Jesū nī Mūrū wa Ngai-rī, Ngai atūūraga thīinī wake, nake agatūūra thīinī wa Ngai. ¹⁶ Na nī ūndū ūcio nītūmenyete na tūkehoka wendo ūria Ngai atwendete naguo.

Ngai nĩ wendo. Mũndũ o wotho ũtũũraga endanĩte atũũraga thĩinĩ wa Ngai, nake Ngai atũũraga thĩinĩ wake. ¹⁷ Ũguo nĩguo wendani ũkinyanagĩra thĩinĩ witũ nĩgeetha tũkaagĩa na ũũmĩrũ mũthenya ũrĩa gũgaatuanĩrwo ciira, tondũ tũrĩ gũkũ thĩ nĩ tũhaanaine nake. ¹⁸ Wendo ndũrĩ guoya. No wendo ũrĩa mũkinyanĩru nĩũingataga guoya, tondũ guoya ũkonainie na iherithia. Mũndũ ũrĩa wĩtigagĩra, ndatuagwo mũkinyanĩru thĩinĩ wa wendo.

¹⁹ Ithui twendanaga tondũ we nĩwe waambire gũtwenda. ²⁰ Mũndũ angiuga atĩrĩ, “Nĩnyendete Ngai,” na nĩathũire mũrũ kana mwarĩ wa ithe-rĩ, ũcio nĩ wa maheeni. Nĩgũkorwo mũndũ o wotho ũtendete mũrũ wa ithe, ũrĩa atũire onaga, ndangĩhota kwenda Ngai, ũrĩa atarĩ oona. ²¹ Nake nĩatũheete rĩathani rĩrĩ: Mũndũ o wotho wendete Ngai, no nginya ende mũrũ kana mwarĩ wa ithe o nake.

5

Wĩtikio thĩinĩ wa Mũrũ wa Ngai

¹ Mũndũ o wotho wĩtikĩtie atĩ Jesũ nĩwe Kristũ aciarĩtwo nĩ Ngai, nake mũndũ o wotho wendete mũciari nĩendete o na mwana wake. ² Ũũ nĩguo tũmenyaga atĩ nĩtwendete ciana cia Ngai: nĩ kwenda Ngai na kũhingia maathani make. ³ Ũũ nĩguo kwenda Ngai: nĩ gwathĩkĩra maathani make. Namo maathani make ti maritũ, ⁴ Nĩgũkorwo mũndũ o wotho mũciare nĩ Ngai nĩatooragia maũndũ ma thĩ. Naguo ũhootani ũrĩa ũtooretie maũndũ ma thĩ, nĩ gwĩtikia gwitũ. ⁵ Nũũ ũcio ũtooragia maũndũ ma thĩ? Nĩ mũndũ ũrĩa wĩtikĩtie atĩ Jesũ nĩwe Mũrũ wa Ngai.

⁶ We nĩwe wokire na ũndũ wa maaĩ na thakame, o Jesũ Kristũ. We ndokire na ũndũ wa maaĩ moiki, no nĩwe wokire na ũndũ wa maaĩ na thakame. Nake Roho nĩwe mũira, tondũ Roho nĩwe ũhoru ũrĩa wa ma. ⁷ Nĩgũkorwo aira nĩ atatũ (kũu igũrũ: nao nĩ Ithe witũ, na ũhoru, na Roho Mũtheru; nao aya atatũ nĩ ũmwe. Gũkũ thĩ nakuo aira nĩ atatũ): ⁸ nao nĩ Roho, na maaĩ, na thakame; nao acio atatũ nĩmaiguanĩte. ⁹ Angĩkorwo nĩtwĩtikagĩra ũira wa mũndũ, ũira wa Ngai nĩ mũnene makĩria, tondũ nĩ ũira wa Ngai ũrĩa aheanĩte ũkonĩ Mũriũ. ¹⁰ Mũndũ wotho wĩtikĩtie Mũrũ wa Ngai arĩ na ũira ũcio ngoro-inĩ yake. Mũndũ wotho ũtetikĩtie Ngai nĩamũtuĩte wa maheeni, tondũ ndetĩkĩtie ũira ũrĩa mũheane nĩ Ngai ũkonĩ Mũriũ. ¹¹ Naguo ũyũ nĩguo ũira atĩ Ngai nĩatũheete muoyo wa tene na tene, naguo muoyo ũcio wĩ thĩinĩ wa Mũriũ. ¹² ũrĩa ũrĩ na Mũriũ arĩ na muoyo; nake ũrĩa ũtarĩ na Mũrũ wa Ngai ndarĩ na muoyo.

Ũhoru wa Kũrĩkĩrĩa

¹³ Ndĩramwandĩkĩra maũndũ maya inyuĩ arĩa mwĩtikĩtie rĩitwa rĩa Mũrũ wa Ngai, nĩgeetha mũmenye atĩ mũrĩ na muoyo wa tene na tene. ¹⁴ ũũmĩrũ ũrĩa tũkoragwo naguo tũgĩkuhĩrĩa Ngai nĩ atĩ tũngĩhooya ũndũ o wotho kũringana na wendo wake-rĩ, we nĩatũiguaga. ¹⁵ Na tũngĩmenya atĩ nĩatũiguaga, ũndũ-inĩ o wotho ũrĩa tũhooyaga-rĩ, nĩtũũ atĩ nĩatũheete ũndũ ũrĩa tũmũhooete.

¹⁶ Mũndũ o wotho angĩona mũrũ kana mwarĩ wa ithe agĩka rĩhĩa rĩrĩa rĩtangĩmũtwara gĩkuũ-inĩ, nĩahoe, nake Ngai nĩakamũhe muoyo. Ndĩraaria ũhoru wa andũ arĩa rĩhĩa rĩao rĩtarĩ rĩa kũmatwara gĩkuũ-inĩ. No nĩ kũrĩ rĩhĩa rĩngĩtwara mũndũ gĩkuũ-inĩ. Nĩ ndiroiga atĩ mũndũ ahooe nĩ ũndũ wa rĩhĩa ta rĩu. ¹⁷ Ciĩko ciothe njũru nĩ mehia, no nĩ kũrĩ rĩhĩa rĩtangĩtwara mũndũ gĩkuũ-inĩ.

¹⁸ Nĩtũũ atĩ mũndũ o wotho ũciarĩtwo nĩ Ngai ndatũũraga ehagia; mũndũ ũrĩa ũciarĩtwo nĩ Ngai, ũcio nĩamenyagĩrĩrwo nĩ Ngai, nake ũrĩa mũũru ndangĩhota kũmwĩka ũũru. ¹⁹ Ithui nĩtũũ atĩ tũrĩ ciana cia Ngai, na tũkamenya atĩ thĩ yotho yathagwo na wathani wa ũrĩa mũũru. ²⁰ Nĩngĩ nĩtũũ atĩ Mũrũ wa Ngai nĩokĩte na nĩatũheete ũtaũku, nĩgeetha tũmũmenye ũrĩa arĩ we ũhoru wa ma. Na ithui tũrĩ thĩinĩ wake ũcio ũrĩa arĩ we ũhoru wa ma, tũrĩ thĩinĩ wa Mũrũwe Jesũ Kristũ. We nĩwe Ngai ũrĩa wa ma, na nowe muoyo wa tene na tene.

²¹ Twana twakwa nyendete, mwĩmenyagĩrĩrei ngai cia mĩhianano.

MARŪA MA KEERĪ MA JOHANA

¹ Kuuma kūrī nī Mūthuuri wa Kanitha,

Ndaandika marūa maya kūrī mūtumia ūrīa mūthuure, o hamwe na ciana ciake, arīa nyendete kūna kūna, na to nī nyiki, no nī hamwe na arīa othe mamenyete ūhoru ūrīa wa ma: ² makamwenda tondū wa ūhoru ūrīa wa ma, ūrīa ūtūūrāga thīnī witū, o na ūgūtūūra na ithuī nginya tene:

³ Wega, na tha, na thayū kuuma kūrī Ngai Ithe, na kuuma kūrī Jesū Kristū, o we Mūriū wa Ithe witū, irīkaraga na ithuī thīnī wa ūhoru wa ma, na wa wendo.

⁴ Nīngenete mūno nīkuona ciana imwe ciaku igīthī na njīra ya ūhoru ūrīa wa ma, o ta ūrīa Ithe witū aatwathire. ⁵ Na rīu, mūtumia ūyū mwende, ti rīathani rīerū ndīrakwandīkīra, no nī rīrīa tūtūire narīo kuuma o kīambīrīria. Ngūūrīa atī twendanage mūdū na ūrīa ūngī. ⁶ Naguo wendani nī atīrī: Atī tūthiige na njīra ya gwachīkīra maathani make. O ta ūrīa mūguīte kuuma o kīambīrīria, rīathani rīake nī atī mūthiige mūrī o na wendani ūcio.

⁷ Aheenania, aingī arīa matetīkītie atī Jesū Kristū ookire arī na mwīrī, nīmarorūūra gūkū thī. Mūdū ta ūcio nī mūheenanania na nī mūmena-Kristū. ⁸ Mwīhūgagei nīguo mūtigate kīrīa mūrūtīire wīra, no mūtūike a gūkaaheo mūcaara wanyu ūrī wothe. ⁹ Mūdū o wothe ūkīraga njano akarega kūrūmīrīra ūrutani wa Kristū, ūcio ndakoragwo na Ngai; no ūrīa ūikaraga ūrutani-inī ūcio, we arī na Ithe witū o na Mūriū. ¹⁰ Mūdū o wothe angīūka kūrī inyuī arī na ūrutani ūngī tiga ūcio-rī, mūtikanamūnyiite ūgeni o na kana mūmwamūkīre kwanyu mūciī. ¹¹ Mūdū wothe ūngīmwanūkīra, nīkūgwatanīra magwatanīire nake cīiko ciake cia waganu.

¹² Ndī na maūdū maingī ma kūmwandīkīra, no ndikwenda kūhūthīra karatathi na rangi. Handū ha ūguo-rī, ndīrehoka kūmūceerera njaranīrie na inyuī tūkīonanaga, nīgeetha gīkeno giitū kīganīre.

¹³ Nīmwegeithio nī ciana cia mwarī wa maitūguo ūrīa mūthuure.

MARŪA MA GATATŪ MA JOHANA

¹ Kuuma kūrī nī Mūthuuri wa Kanitha,

Ndakwandikīra, wee mūrata wakwa mwendwa Gayo, ūrīa nyendete kūna kūna.

² Mūrata wakwa mwendwa, mahooya makwa nī atī ūkenagīre ūgima wa mwīrī, na atī maūndū mothe magaacīre, o ta ūrīa ngoro yaku īkarīte īgaacīre. ³ Nīndīrakenire mūno nī ūndū wa ariū na aarī a Ithe witū amwe gūūka kūnjīra ūhoru wa wīhokeku waku ūhoru-inī ūrīa wa ma, na ūrīa ūkīrīrīrie gūthī na njīra ya ūhoru ūrīa wa ma. ⁴ Gūtīrī ūndū ūngī ūngenagia gūkīra kūigua atī ciana ciakwa no ithiia irūmīrīre njīra īrīa ya ūhoru ūrīa wa ma.

⁵ Mūrata wakwa mwendwa, wee nīkoragwo ūrī mwīhokeku thīnī wa maūndū marīa wīkagīra ariū na aarī a Ithe witū, o na gūtuīka ndūmooī. ⁶ Nīmerīite kanitha ūhoru wa wendani waku. Nī wega ūmoimagarie o ta ūrīa kwagīrīre harī Ngai. ⁷ Moimagarire nī ūndū wa Rīitwa rīake na makīrega ūteithio kuuma kūrī andū arīa matetīkītie Ngai. ⁸ Nī ūndū ūcio ithuī-rī, twagīrīrwo gūtaanahagīra andū ta acio nīgeetha tūrutithanagie wīra wa ūhoru ūrīa wa ma tūrī hamwe.

⁹ Nīndandīkīre kanitha, no Diotirefe, ūrīa wendaga gūtuīka ta mūnene, nīareganire na ithuī. ¹⁰ Nī ūndū ūcio ndooka, nīngoiga maūndū marīa ekaga, kwaria ndeto cia mūhuhu na cia gūtūcambia. Nīngī akaaga kūiganwo nī ūguo, akarega kūnyiita ariū na aarī a Ithe witū ūgeni. Agacooka akagīrīrīria arīa mekwenda gwīka ūguo o na akamaingata kanitha-inī.

¹¹ Mūrata wakwa mwendwa, ndūkanae kwīgerekania na ūhoru ūrīa mūūru, no wīgerekanagie na ūhoru ūrīa mwea. Mūndū o wothe ūrīa wīkaga wega nī wa Ngai. Nake ūrīa wothe wīkaga ūūru ūcio ndarī ona Ngai. ¹² Demeterio nīagathagīrīrio nī andū othe, o na ūhoru ūrīa wa ma guo mwene. O na ithuī nītūmūgaathagīrīria, na inyuī nīmūū atī ūira witū nī wa ma.

¹³ Ndī na maūndū maingī ma gūkwandīkīra, no ndikwenda gūkwandīkīra na karamu na rangi. ¹⁴ Ndī na mwīhoko wa gūkuona ica ikuhī, twaranīrie tūkīonanaga.

Thayū ūroogīa kūrīwe. Arata arīa me gūkū nīmākūgeithia. Geithia arata arīa marī kūu na marītwa mao.

MARŪA MA JUDASI

¹ Nĩ nĩ Judasi, ndungata ya Jesũ Kristũ, na mũrũ wa nyina na Jakubu,

Ndĩraandĩkĩra arĩa metĩtwo, o arĩa mendetwo nĩ Ngai Ithe, na makamenyagĩrĩrwo nĩ Jesũ Kristũ:

² Mũroingĩhĩrwo nĩ tha, na thayũ, o na wendani.

Mehia na Kũniinwo kwa arĩa Matetigagĩra Ngai

³ Arata akwa endwa, o na gũtuĩka nĩndĩrendete mũno kũmwandĩkĩra ũhoro wa ũhonokio ũrĩa tũgwatanĩire na inyuĩ-rĩ, nĩndĩronire kwagĩrĩire ndĩmwandĩkĩre nĩguo ndĩmũringĩrĩrie mũrũagĩrĩre wĩtĩkio ũrĩa wehokeirwo andũ arĩa aamũre ihinda rĩmwe rĩa kũigana. ⁴ Nĩgũkorwo andũ amwe arĩa ũhoro wao wagũtuĩrwo ciira waandĩkitwo o tene nĩmetoonyereirie na hitho thĩinĩ wanyu. Acio nĩ andũ matetigagĩra Ngai, na nĩmagarũraga Wega wa Ngai witũ ũtuĩke wa kũmetĩkĩria kũhũura ũmaraya, na magakaanaga Jesũ Kristũ, o we wiki Mũnene na Mwathani witũ.

⁵ O na mwakorwo nĩmũmenyete ũhoro ũyũ wothe-rĩ, nĩngwenda kũmũririkania atĩ Mwathani nĩakũũire andũ ake akĩmaruta bũrũri wa Misiri, no thuutha-inĩ akĩniina arĩa matetĩkitie. ⁶ Nao arĩa maaregire gũkindĩria wathani-inĩ wao na magĩtiganĩria kũndũ kwao gwa gũtũura-rĩ, acio nĩamahingĩire nduma-inĩ, nao moheetwo na mĩnyororo ya tene na tene metereirio ituĩro rĩa ciira wa Mũthenya ũrĩa mũnene. ⁷ Ningĩ o ũndũ ũmwe nao, Sodomu, na Gomora, na matũura marĩa maariganĩtie nĩmeneanire harĩ ũmaraya na waganu wa mwĩrĩ ũtarĩ wa ndũire. Acio nĩ maatuĩkire kĩonereria kĩa arĩa maherithagio na mwaki wa tene na tene.

⁸ O na ningĩ noguo, arooti acio mathũkagia mĩrĩ yao ene, na makaregana na wathani, na magacambagia ciũmbe cia kũu igũrũ. ⁹ No rĩrĩ, o na Mikaeli, mũraika ũrĩa mũnene, hĩndĩ ĩrĩa maakararanagĩria mwĩrĩ wa Musa na ngoma-rĩ, ndaigana kũgeria kũmũcambia, no oigire atĩrĩ, “Mwathani arogũkaania!” ¹⁰ No andũ acio-rĩ, marumaga maũndũ mothe marĩa matahotaga kũmenya; namo maũndũ marĩa mamenyete na ũndũ wa mũciarĩre, ta nyamũ iria iteciiragia-rĩ, maũndũ macio nĩmo meniinaga namo.

¹¹ Kaĩ makĩrĩ na haaro-ĩ! Marũmĩrĩre njĩra ya Kaini; ningĩ magetoonyia na ihenya ihĩtia-inĩ rĩa Balamu nĩguo mone uumithio; o na makĩniinwo ũremi-inĩ wa gũũkĩrĩra wathani ta Kora.

¹² Andũ acio nĩ imeni rĩrĩa megũũka maruga-inĩ manyu ma wendani, makarĩanĩra na inyuĩ mategwĩtigĩra o na atĩa. Nĩ arĩithi arĩa merĩithagia o ene. Mahaana ta matu matarĩ na mbura, makĩhurutwo nĩ rũhuho; o na ningĩ mahaana ta mĩtĩ ĩtarĩ na matunda hĩndĩ ya kĩmera, ĩmunyĩtwo na mĩri ĩkooma biũ. ¹³ Mahaana ta makũmbĩ ma iria marĩa matangĩgirĩrika, makĩhũyũkaga ciĩko ciao cia thoni ta mũhũũyũ; ningĩ matarĩ ta njata ciũrũuraga, iria ciigĩrwo nduma ĩrĩa ndumanu mũno nginya tene.

¹⁴ Enoku, ũrĩa wa rũciaro rwa mũgwanja kuuma harĩ Adamu, nĩarathire ũhoro ũkonĩ andũ acio akiuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, Mwathani nĩarooka arĩ na andũ ake arĩa atheru ngiri na ngiri ¹⁵ nĩguo atuĩre o mũndũ ciira, na aiguithie kĩhooto andũ othe arĩa matetigĩrĩte Ngai, nĩ ũndũ wa ciĩko ciothe cia kũremera Ngai, iria maaneka mategwĩtigĩra Ngai, o na nĩ ũndũ wa ciũgo ciothe njũru iria ehia arĩa matamwĩtigĩrĩte manaaria cia gũũkĩrĩra Ngai.” ¹⁶ Andũ aya nĩang’ong’ori, na a gũcarĩria andũ arĩa angĩ mahĩtia; marũmagĩrĩra merirĩria mao mooru; nĩmegaathaga o ene, na makaheenagĩrĩria andũ arĩa angĩ, nĩguo megune o ene.

Ũhoro wa Gũkĩrĩria

¹⁷ No rĩrĩ, inyuĩ arata akwa endwa, ririkanai ũrĩa atũmwo a Mwathani witũ Jesũ Kristũ maamwĩire o mbere. ¹⁸ Maamwĩire atĩrĩ, “Mahinda ma kũrigĩrĩria-rĩ, nĩgũkagĩa na anyũrũrania arĩa makarũmagĩrĩra merirĩria mao ene matarĩ ma gwĩtigĩra Ngai.” ¹⁹ Acio nĩ andũ arĩa mamwamũranagia, arĩa marũmagĩrĩra merirĩria ma mwĩrĩ, no matirĩ na Roho.

²⁰ No inyuĩ arata akwa endwa, ikaragai mũkĩongererekaga hinya thĩinĩ wa wĩtikio wanyu ũrĩa mũtheru mũno na mũhooyage mūrĩ thĩinĩ wa Roho Mũtheru. ²¹ Ikaragai thĩinĩ wa wendo wa Ngai mũgĩetagitĩra tha cia Mwathani witũ Jesũ Kristũ nĩguo ikaamũkinyia muoyo-inĩ wa tene na tene.

²² Iguagĩrai tha andũ arĩa marĩ na mathangania, ²³ tharai arĩa angĩ kuuma mwaki-inĩ mũmahonokie; arĩa angĩ-rĩ, maiguĩrei tha, mūrĩ na guoya, na mũgĩthũũraga o na nguo ciao iria ciĩkĩritwo maroro nĩ mwĩrĩ mũthaahie.

Ũgooci

²⁴ Na rĩu, kūrĩ ũrĩa ũngĩhota kũmũgitĩra mũtikagwe, na kũmũrũgamia mbere ya ũthiũ wake ũrĩa wĩ riiri mũtarĩ na ũũgũ, na mūrĩ na gĩkeno kĩnene: ²⁵ Ngai we wiki Mũhonokia witũ arogĩa na riiri, na ũkaru, na hinya, o na wathani, thĩinĩ wa Jesũ Kristũ Mwathani witũ, o kuuma kĩambĩrĩria, o na rĩu, na nginya tene na tene! Amen.

KŪGUŪRĪRIO KWA JOHANA

Ūhoru wa Kwambīrīria

¹ Ūyū nīguo ūguūrīrio wa Jesū Kristū, ūrīa Ngai aamūguūrīrie nīguo onie ndungata ciake maūndū marīa makirīi gwīkīka o ica ikuhī. Aamenyithanirie ūhoru ūcio na ūndū wa gūtūma mūraika wake kūrī ndungata yake Johana, ² ūrīa nake wacookire kumbūra ūhoru ūrīa wothe oonire, naguo nī ūhoru wa kiugo kīa Ngai na ūira wa Jesū Kristū. ³ Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūrīa ūthomaga ciugo cia ūrathi ūyū, na kūrathimwo nī andū arīa maiguaga ūhoru ūyū na makaiga ngoro-inī ciao ūhoru ūrīa wandikītwo ūrathi-inī ūyū, tondū ihinda nīrīkuhīrīrie.

Ngeithi na Rwīmbo rwa Kūgooca Ngai

⁴ Nī nī Johana,

Ndīratūmīra makanitha marīa mūgwanja marī kūu būrūri wa Asia* ūhoru ūyū:

Atīrīrī, wega na thayū irogīa na inyuī kuuma kūrī ūrīa ūrī ho, na nowe warī ho, na nowe ūgooka, na kuuma kūrī maroho mūgwanja marīa maikaraga mbere ya gītī gīake kīa ūnene, ⁵ o na kuuma kūrī Jesū Kristū, mūra ūrīa mwīhokeku, o we irigithathi rīa arīa akuū, na mwathi wa athamaki a thī.

Kūrī ūcio ūtwendete, na agatuohorithia kuuma mehīa-inī maitū na ūndū wa thakame yake, ⁶ na agatūtua andū a ūthamaki na athīnjīri-Ngai, nīguo tūtungatage Ngai na Ithe wake:† ūgooci na wathani irogīa kūrī we tene na tene! Amenī.

⁷ Atīrīrī, nī gūūka arooka na matu,
na gūtīrī riitho rītakamuona,
o na andū arīa maamūtheecire nīmakamuona;
nao andū othe a thī nīmagacakaya nī ūndū wake.

Ūguo nīguo gūgaatuīka! Amenī.

⁸ Mwathani Ngai ekuuga atīrī, “Nī nī Alifa o na Omega,‡ ūrīa ūrī ho, na nowe warī ho, na nowe ūgooka, o we Mwene-Hinya-Wothe.”

Mūdū Ūhaana ta Mūrū wa Mūdū

⁹ Nī, Johana, mūrū wa ithe wanyu, na mūgwatanīri na inyuī thīinī wa mīnyamaro, na ūthamaki, na gūkirīrīria tūmīrīrie, o irīa irī ciitū thīinī wa Jesū, ndaarī gīcīgīrīra-inī kīa irīa kīrīa gīttagwo Patimo tondū wa Ūhoru wa Ngai na ūira wa Jesū. ¹⁰ Na rīrī, ndaarī thīinī wa Roho Mūthenya wa Mwathani,§ na nī ngīgua mūgambo mūnene thuutha wakwa warī ta wa karumbeta, ¹¹ ūkiuga atīrī, “Andīka ūrīa ūkuona ibuku-inī rīa gīkūnjo, na ūcooke ūtūmīre makanitha marīa mūgwanja: nīmo kanitha wa Efeso, na wa Simurina, na wa Perigamo, na wa Thuatira, na wa Saride, na wa Filadelfia, na wa Laodikia.”

¹² Na nī ngīhūgūra nīguo nyone mūgambo ūcio wanjaragīria. Na hīndī irīa ndehūgūrire, ngīona mītī mūgwanja ya thahabu ya kūgīrīra matawa, ¹³ na gatagatī ka mītī iyo nī haarī na mūdū “wahaanaga ta mūrū wa mūdū,” wehumbīte nguo yamūkinyīte o nyarīrī, na akeoha mūcibi wa thahabu gīthūri. ¹⁴ Naguo mūtwe wake na njuīrī yake ciarī njerū cua ta guoya wa ng’ondū, cierūhīte o ta ira, namo maitho make maahaanaga ta nīnīmī cia mwaki. ¹⁵ Namo magūrū make maahaanaga ta gīcango gīgūkenga kīrī mwaki-inī wa aturi, naguo mūgambo wake watarīi ta mūrurumo wa maaī

* 1:4 Makanitha macio mūgwanja maikarīte gīthīūrīrī, na maaraihanīrīrie ta kilomita 80. † 1:6 Tene andū a Isiraeli nīo maarī athīnjīri-Ngai; rīu andū a Kanitha wa Kīrīkanīro kīrīa Kīerū nīo athīnjīri-Ngai. ‡ 1:8 Alifa na Omega nī ndemwa cia Kīyunani; Alifa nīyo ya mbere, na Omega nīyo ya kūrigīrīria. § 1:10 Mūthenya wa Mwathani warī mūthenya wa mbere wa kiumia; wetirwo Mūthenya wa Mwathani tondū nīguo Jesū aariūkire.

maingĩ. ¹⁶ Guoko-inĩ gwake kwa ũrĩo aanyitĩte njata mũgwanja, na kuuma kanua-inĩ gake hakoima rūhiũ rwa njora rūũgĩ mĩena yeerĩ.* Naguo ũthiũ wake watariĩ ta riũa rĩrĩa rĩarĩte mũno.

¹⁷ Rĩrĩa ndaamuonire ngĩgwa magũrũ-inĩ make ta mũndũ mũkuũ. Nake akĩnjigĩrĩa guoko gwake kwa ũrĩo, akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra. Nĩ niĩ wa Mbere, na ni niĩ wa Kũrigĩrĩa. ¹⁸ Nĩ niĩ Ũrĩa-ũrĩ-Muoyo; nĩndakuĩte, na rĩu ngũtũra muoyo nginya tene na tene! Na nĩ niĩ ndĩ na cabi cia gĩkuũ na Kwa Ngoma.

¹⁹ “Nĩ ũndũ ũcio, andĩka maũndũ marĩa wona, marĩa marĩ kuo rĩu na marĩa magooka thuutha-inĩ. ²⁰ Nayo hitho ya njata icio mũgwanja wonire guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo, na ya mĩtĩ iyo mũgwanja ya thahabu ya kũigĩrĩa matawa nĩ ĩno: Njata icio mũgwanja nĩ araika a makanitha marĩa mũgwanja, nayo mĩtĩ iyo mũgwanja ya kũigĩrĩa matawa nĩ makanitha macio mũgwanja.

2

Ndũmĩrĩrĩ kũrĩ Kanitha wa Efeso

¹ “Kũrĩ mũraika wa Kanitha wa Efeso, mwandĩkĩre atĩrĩ:

Ici nĩcio ciugo cia ũrĩa ũnyitĩte njata icio mũgwanja na guoko gwake kwa ũrĩo, ũrĩa ũthiagĩra mĩtĩ-inĩ iyo mũgwanja ya thahabu ya kũigĩrĩa matawa. ² Nĩnjũũĩ ciĩko ciaku, o na wĩra waku mũritũ, o na ũkirĩrĩa waku. Nĩnjũũĩ atĩ ndũngĩkirĩrĩa andũ arĩa aaganu, na atĩ andũ arĩa moigaga nĩ atũmwo no ti atũmwo nĩwamageririe, na ũkĩmenya atĩ nĩ a maheenĩ. ³ Nĩũkirĩrĩrie na ũkomĩrĩa mathĩna nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa, na ndũrĩ wanoga.

⁴ No rĩrĩ, ũndũ ũrĩa ngũgũcuukĩra nĩ atĩrĩ: Nĩwatigire gũikara na wendani ũrĩa warĩ naguo mbere. ⁵ Ririkana kũrĩa uumĩte ũkagũ! Wĩrire ũcooke wĩke maũndũ marĩa wekaga mbere. Waga kwĩrira, nĩngũka kũrĩ we na njeherie mũtĩ waku wa kũigĩrĩa tawa kuuma handũ hagu. ⁶ No rĩrĩ, ũrĩ na ũndũ ũmwe mwega: Wee nĩũthũire ciĩko cia andũ arĩa metagwo Anikolai,* irĩa o na nĩ thũire.

⁷ Ũrĩa ũrĩ gũtũ-rĩ, nĩakĩgue ũrĩa Roho areera makanitha. Ũrĩa wa gũtoorania-rĩ, nĩngamwĩtikĩria kũrĩa maciaro ma mũtĩ wa muoyo, ũrĩa ũrĩ mũgũnda-inĩ wa Ngai wa gĩkeno.

Ndũmĩrĩrĩ kũrĩ Kanitha wa Simurina

⁸ “Kũrĩ mũraika wa kanitha wa Simurina,† mwandĩkĩre atĩrĩ:

Ici nĩcio ciugo cia ũrĩa wa Mbere na nowe wa Kũrĩkĩrĩa, ũrĩa wakuire na agĩcooka akĩriũka. ⁹ Nĩnjũũĩ mĩnyamaro yaku na ũthĩni waku, no ũrĩ gĩtonga! Nĩnjũũĩ ũrĩa ũrumagwo nĩ arĩa moigaga atĩ nĩ Ayahudi no ti Ayahudi, no nĩ thunagogi ya Shaitani. ¹⁰ Ndũkae gwĩtigĩra maũndũ marĩa ũkirĩrĩ gũthĩnio namo. Ngũmwĩra atĩrĩ, mũcukani nĩariĩkia amwe anyu njeera nĩguo amũgerie, na mũnyamario handũ ha mĩthenya ikũmi. Wee ikaraga ũrĩ mwĩhokeku, o nginya gũkua, na nĩngũkũhe thũmbĩ ya muoyo.

¹¹ Ũrĩa ũrĩ gũtũ-rĩ, nĩakĩgue ũrĩa Roho areera makanitha. Ũrĩa wa gũtoorania-rĩ, ndakahutio o na hanini nĩ gĩkuũ kĩrĩa gĩa keerĩ.

Ndũmĩrĩrĩ kũrĩ Kanitha wa Perigamo

¹² “Kũrĩ mũraika wa kanitha wa Perigamo mwandĩkĩre atĩrĩ:

Ici nĩcio ciugo cia ũrĩa ũrĩ na rūhiũ rūũgĩ mĩena yeerĩ. ¹³ Atĩrĩrĩ, nĩnjũũĩ kũrĩa ũtũũraga, o kũu Shaitani arĩ na gĩtĩ kĩa ũnene. No ũtũũrĩte ũrĩ o mwĩhokeku harĩ niĩ. Wee ndũigana gũkaana wĩtikio ũrĩa warĩ naguo thĩinĩ wakwa, o na matukũ-inĩ ma Antipa, mũira wakwa mwĩhokeku, ũrĩa woragĩrwo itũũra-inĩ rĩanyu inene, o kũu Shaitani atũũraga.

¹⁴ No rĩrĩ, ndĩ na maũndũ matarĩ maingĩ ngũgũcuukĩra: atĩrĩ, ũrĩ na andũ kũu marũmitie ũrutani wa Balamu, ũrĩa warutire Balaki kũheenereria andũ a Isiraeli mehie na ũndũ wa kũrĩa irio irutĩrwo

* 1:16 Rũhiũ rwa njora rūnoore mĩena yeerĩ ruonanagia gũtũrwo ciira. * 2:6 Anikolai maarĩ andũ a kanitha, no nĩmahooyaga mĩhianano na makahũura ũmaraya. † 2:8 Simurina rĩarĩ itũũra rĩeiguĩte na ithaka mũno rĩa Asia, na rĩarĩ thiritũ na Roma. Rĩarĩ na Ayahudi angĩ matendete Akristiano o na hanini.

mīhianano, o na mahūūrage ūmaraya.[‡] ¹⁵ O na ningĩ no ūrĩ na andũ amwe marūmītīe ūrutani wa andũ arĩa metagwo Anikolai. ¹⁶ Nĩ ūndũ ūcio, kīrīre! Waga gwĩka ūguo, nīngūũka kūrĩ we ica ikuhĩ, hūūrane nao na rūhiũ rūrũ rūrĩ kanua gakwa.

¹⁷ Ūrĩa ūrĩ gūtũ-rĩ, nīakīgue ūrĩa Roho areera makanitha. Ūrĩa ūgaatoorania-rĩ, nīngamūhe mana mamwe marĩa mahithe. O na ningĩ nīngamūhe ihiga rīerũ rīandīkītwa rītwa rīerũ, na gūtārĩ ūngĩ ūrĩũĩ o tiga ūcio ūkaamūkĩra ihiga rĩu.

Ndūmūrĩrĩ kūrĩ Kanitha wa Thuatira

¹⁸ “Kūrĩ mūraika wa kanitha wa Thuatira,[§] mwandīkīre atīrĩ:

Ici nīcio ciugo cia Mūrũ wa Ngai, ūrĩa ūrĩ na maitho matarĩĩ ta rūrĩrĩmbĩ rwa mwaki, na magūrũ make matarĩĩ ta gĩcango kīrĩa gĩkumuthe gĩgathera. ¹⁹ Nīnjūũĩ ciĩko ciaku, na ngamenya wendani waku, na wītīkio waku, na ūtungata waku, na ūkirĩrĩria waku, o na ngamenya atĩ ciĩko ciaku cia kūrīgīrĩria nīkīrītē iria cia mbere.

²⁰ No rĩrĩ, ūndũ ngūgūcuukĩra no atīrĩ, atĩ nīŭkirĩrĩrie mūdũ-wa-nja ūcio wītāgwo Jezebeli, ūcio wītūaga mūnabii.* Nĩ ūndũ wa ūrutani wake, nīhītithagia ndungata ciakwa ihūūrage ūmaraya, na irīiage irio iria irutīrwo mīhianano. ²¹ Nīndīmūheete ihinda rĩa kwīrira ūmaraya ūcio wake, no nīaregete. ²² Nĩ ūndũ ūcio ngūmūikia gītanda-inĩ kĩa mīnyamaro, na ndūme arĩa matharagia nake manyamare mūno, tiga no meririre matigane na mīthiire yake. ²³ Nīngooraga ciana ciake.[†] Namo makanitha mothe nīmakamenya atĩ nĩ nī thuthuuragia ngoro na meciiria, na nīngarīha o mūdũ wanyu kūrīngana na ciĩko ciake. ²⁴ Na rĩu inyuĩ arĩa mūrĩ kũu Thuatira, o inyuĩ mūtārūmītīe ūrutani wake, na mūtārĩ mwamenya maūdũ marĩa marikīru ma hito cia Shaitani,[‡] ta ūguo andũ acio moigaga, inyuĩ ngūmwīra atīrĩ (no ndirĩ na mūrigo ūngĩ ngūmūigīrĩra): ²⁵ Ikaragai mūrūmītīe O maūdũ marĩa mūrĩ namo o nginya rīrĩa ngooka.

²⁶ Nake ūrĩa ūgaatoorania na ahingagie wendi wakwa nginya mūthia-rĩ, nīngamūhe wathani aathage ndūrĩrĩ:

²⁷ ‘Nake nīagaciathaga na rūthanju rwa kīgera;

agaacimemenda o ta ūrĩa nyūngũ ya rīũmba īmemendagwo,’

o ta ūrĩa nīi heetwo wathani uumītē kūrĩ Baba. ²⁸ Na ningĩ nīngamūhe njata īrĩa ya rūciinĩ. ²⁹ Ūrĩa ūrĩ gūtũ-rĩ, nīakīgue ūrĩa Roho areera makanitha.

3

Ndūmūrĩrĩ kūrĩ Kanitha wa Saride

¹ “Kūrĩ mūraika wa kanitha wa Saride,^{*} mwandīkīre atīrĩ:

Ici nīcio ciugo cia ūrĩa ūrĩ na maroho mūgwanja ma Ngai, o na njata mūgwanja. Atīrĩrĩ, nīnjūũĩ ciĩko ciaku; nīmenyete atĩ nīūrĩ ngumo ya gūkorwo ūrĩ muoyo, no ūrĩ mūkuũ. ² Arahūka! Īkīra hinya maūdũ marĩa matigaire na marenda gūkua, nīgūkorwo ndionete ciĩko ciaku irĩ nginyanīru maitho-inĩ ma Ngai wakwa. ³ Nĩ ūndũ ūcio, ririkana maūdũ marĩa wamūkīrītē na ūkamaigua; maathīkīre na wīrīre. No ūngīrega kwarahūka-rĩ, nīngooka ta mūici, na ndūkamenya ihinda rīrĩa ngaagūkorerera.

⁴ No rĩrĩ, nĩ ūrĩ andũ matarĩ aingĩ kũu Saride arĩa matekīrītē nguo ciao gīko. Nīmagatwaranaga na nīi mehumbītē nguo njerũ, nīgūkorwo nīmagīrīire. ⁵ Mūdũ ūrĩa ūgatoorania-rĩ, nīakahumbwo nguo njerũ tao. Ndirĩ hīndī ngaatharia rītwa rīake kuuma ibuku-inĩ rĩa muoyo, no nīngoimbūra rītwa rīake mbere ya Baba, na arāika aake. ⁶ Ūrĩa ūrĩ gūtũ-rĩ, nīakīgue ūrĩa Roho areera makanitha.

[‡] 2:14 Balamu nīwe wataarire andũ-a-nja a Midiani makīhītithia andũ a Isiraeli na ūmaraya na kūrĩa irio irĩ thaahu. [§] 2:18 Thuatira rīarĩ itūūra inene rĩa kambĩ cia thigari cia mbaara. ^{*} 2:20 Rītwa “Jezebeli” haha rīhūthīrītwa kuonania ūhoru wa mūdũ-wa-nja warĩ mwaganu mūno kanitha-inĩ ūcio.

[†] 2:23 “Ciana ciake” nĩ andũ arĩa othe maarūmagīrĩra morutani ma Jezebeli ma ūmaraya na kūrĩa irio iria ciarutagīrwo mīhianano. [‡] 2:24 Morutani marĩa mataarĩ ma ma moigaga atĩ nīguo mūdũ ahote gūtooria Shaitani no nginya ambe arikīre biũ maūdũ-inĩ make. ^{*} 3:1 Saride rīarĩ itūūra inene rĩa Ūthamaki wa Lidia; rīarĩ ngumo nĩ ūndũ wa ūtonga warĩo.

Ndũmĩrĩrĩ kũrĩ Kanitha wa Filadelifia

⁷ “Kũrĩ mũraika wa kanitha wa Filadelifia,[†] mwandĩkĩre atĩrĩ:

Ici nĩcio ciugo cia ũrĩa mũtheru na wa ma, ũrĩa ũnyĩtĩte cabi ya Daudi. Kũrĩa ahingũra gũtirĩ mũndũ ũngĩhinga, na kũrĩa ahinga gũtirĩ mũndũ ũngĩhingũra. ⁸ Nĩnjũũĩ ciĩko ciaku. Atĩrĩrĩ, nĩnjĩkĩrĩte mũrango mũhingũre mbere yaku, ũrĩa ũtarĩ mũndũ ũngĩhota kũũhinga. Nĩnjũũĩ atĩ hinya ũrĩa ũrĩ naguo nĩ mũnini, no nĩũrũmĩtie kiugo gĩakwa, na ndũigana gũkaana rĩitwa rĩakwa. ⁹ Nĩngatũma andũ arĩa a thunagogi ya Shaitani, arĩa moigaga atĩ nĩ Ayahudi o na gũtũika tio, no nĩkũheenania maheenanaigia, ndũme moke mainamĩrĩre mbere ya magũrũ maku, na moimbũre atĩ nĩngwendete. ¹⁰ Na tondũ nawe nĩũtũũrĩte ũrũmĩtie rĩathani rĩakwa rĩa gũikara ũmĩrĩrie-rĩ, o na nĩ nĩngagũikaria ihinda rĩa kũgerio rĩrĩa rĩgooka mabũrũri mothe kũgeria arĩa matũũraga gũkũ thĩ.

¹¹ Ngũũka o narua. Rũmia kĩrĩa ũrĩ nakĩo, nĩgeetha gũtikagĩe mũndũ ũkuoya thũmbĩ yaku.

¹² ũrĩa ũgaatoorania-rĩ, nĩngamũtua gĩtugĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Ngai wakwa. Ndarĩ hĩndĩ ĩngĩ agacooka kuuma kuo. Nĩngamwandĩka rĩitwa rĩa Ngai wakwa o na rĩitwa rĩa itũũra inene rĩa Ngai wakwa, nĩrĩo Jerusalemu ĩrĩa njerũ, rĩrĩa rĩraikũrũka kuuma igũrũ kũrĩ Ngai wakwa; o na nĩngĩ ndĩmwandĩke rĩitwa rĩakwa rĩerũ. ¹³ ũrĩa ũrĩ gũtũ-rĩ, nĩakĩigũe ũrĩa Roho areera makanitha.

Ndũmĩrĩrĩ kũrĩ Kanitha wa Laodikia

¹⁴ “Kũrĩ mũraika wa kanitha wa Laodikia,[‡] mwandĩkĩre atĩrĩ:

Ici nĩcio ciugo cia ũcio Ameni, mũira ũrĩa mwĩhokeku na wa ma, o we mwathi wa ciũmbe cia Ngai. ¹⁵ Nĩnjũũĩ ciĩko ciaku, ngamenya atĩ wee ndũrĩ mũhoru na ndũrĩ mũhiũ. Kũngĩrĩ wega korwo waheha kana ũhiũhe! ¹⁶ No tondũ ũrĩ mũraru, ũkaaga kũhiũha na ũkaaga kũhora-rĩ, ngirie gũgũtua thĩ uume kanua gakwa. ¹⁷ Wee ugaga atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩ gĩtonga, ngagĩa na indo nyingĩ, na ndirĩ kĩndũ njagĩte.’ No wee ndũũĩ atĩ ũrĩ mũnyamarĩki, na ũrĩ wa kũiguĩrwo tha, na ũrĩ mũthĩini, na ũrĩ mũtumumu, o na ũrĩ njaga. ¹⁸ Ngũgũtaara atĩ ũgũre thahabu ĩrĩa therie na mwaki kuuma kũrĩ nĩ, nĩgeetha ũtonge, na nĩngĩ ũgũre nguo cia rangi mwerũ cia kwĩhumba, nĩguo ũhumbĩre thoni cia njaga yaku, na ũgũre ndawa wĩhake maitho maku, nĩguo ũhote kuona.

¹⁹ Arĩa nyendete nĩndĩmarũithagia na ngamaherithia. Nĩ ũndũ ũcio gĩa na kĩyo, na wĩrire.

²⁰ Atĩrĩrĩ, ndũgamĩte mũrango-inĩ ngĩũringaringa. Mũndũ o wothe angĩigua mũgambo wakwa, na ahingũre mũrango, nĩngũtoonya thĩinĩ ndĩianĩre irio nake, nake arĩianĩre na nĩ.

²¹ ũrĩa ũgaatoorania-rĩ, nĩngamwĩtikĩria aikare hamwe na nĩ gĩtĩ-inĩ gĩakwa kĩa ũnene, o ta ũrĩa nĩ ndatooranirie na ngĩikaranĩra hamwe na Baba gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ũnene. ²² ũrĩa ũrĩ gũtũ-rĩ, nĩakĩigũe ũrĩa Roho areera makanitha.”

4

Gĩtĩ kĩa ũnene kũu Igũrũ

¹ Thuutha wa maũndũ macio ngĩrora, na rĩrĩ, hau mbere yakwa haarĩ na mũrango warĩ mũhingũre kũu igũrũ. Naguo mũgambo ũrĩa ndaiguĩte mbere ĩyo ũkĩnjarĩria, ũrĩa wagambaga ta coro, ũkiuga atĩrĩ, “Ambata, ũũke haha, na nĩngũkuonia maũndũ marĩa arĩ o nginya mageekĩka thuutha wa maũndũ maya.” ² O rĩmwe ngĩkorwo ndĩ thĩinĩ wa Roho, na rĩrĩ, hau mbere yakwa harĩ na gĩtĩ kĩa ũnene kũu igũrũ, na nĩ harĩ na mũndũ wagĩikarĩire. ³ Nake ũcio wagĩikarĩire onekaga atarĩ ta ihiga rĩa mũthemba wa njathibi na wakiki. Naguo mũkũnga-mbura ũrĩa wonekaga ũhaana ta kahiga karĩa getagwo thumarati, nĩguo warigiicĩirie gĩtĩ kũu kĩa ũnene.* ⁴ Nakĩo gĩtĩ kũu kĩa ũnene nĩkĩarigiicĩirio nĩ itĩ ĩngĩ cia ũnene mĩrongo ĩrĩ na inya, nacio ciaikarĩirwo nĩ athuuri mĩrongo ĩrĩ na ana. Athuuri acio meehumbĩte nguo njerũ na magekĩra thũmbĩ cia thahabu mĩtwe. ⁵ Hau gĩtĩ-inĩ kũu kĩa ũnene nĩhoimaga heni, na ngwa, na marurumĩ. Mbere ya gĩtĩ kũu kĩa ũnene haarĩ matawa mũgwanja

[†] 3:7 Rĩitwa Filadelifia nĩ kuuga “Itũũra rĩa Wendo.” [‡] 3:14 Laodikia nĩ itũũra rĩoikaine mũno nĩ ũndũ wa ũhoru wa bengi, na thukuru cia gũthomera ũrigitani, na ũhoru wa gũtuma nguo. * 4:3 Tondũ gũtirĩ mũndũ ũngĩona Ngai nĩ ũndũ wa ũtheri ũrĩa ũmũrigiicĩirie, akĩiragwo akengaga o ta tũhiga tũu twa goro.

maakanaga. Matawa macio nĩmo maroho marĩa mũgwanja ma Ngai. ⁶ Ningĩ hau mbere ya gĩtĩ kũu kĩa ũnene nĩ haarĩ kĩndũ kĩaahanaga ta iria rĩa gĩcicio, narĩo rĩarĩ ikembu mũno, rĩkahaana o ta gĩcicio.

Ningĩ hau gatagatĩ, gũthiũrũrũkĩria gĩtĩ kũu kĩa ũnene, haarĩ na ciũmbe inya irĩ muoyo, nacio ciaiyũritwo nĩ maitho mwena wa mbere, na wa na thuutha. ⁷ Nakĩo kũmbe kĩa mbere kĩaahanaga ta mũrũũthi, na gĩa keerĩ kĩaahanaga ta ndegwa, na gĩa gatatũ kĩarĩ na ũthiũ watariĩ ta wa mũndũ, nakĩo gĩa kana gĩatariĩ ta nderi ikĩrera. ⁸ O kũmbe kĩmwẽ gĩa ciũmbe icio inya irĩ muoyo kĩarĩ na mathagu matandatũ, nakĩo kĩaiyũritwo nĩ maitho mwĩrĩ wothe o nginya rungu rwa mathagu ma kĩa. Mũthenya na ũtukũ itiatigithagĩria kuuga atĩrĩ:

“Mwathani Ngai, Mwene-Hinya-Wothe nĩwe mũtheru,
ĩĩ nĩwe mũtheru, ti-itherũ nĩwe mũtheru,
o we ũrĩa warĩ ho, na nowẽ ũrĩ ho, na nowẽ ũgooka.”

⁹ Rĩrĩa rĩothe ciũmbe icio irĩ muoyo ikũgooka, na igekĩrĩra, na igacookeria ngaatho ũcio ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene, o ũcio ũtũũraga tene na tene-rĩ, ¹⁰ nao athuuri acio mĩrongo iĩrĩ na ana megũithagia thĩ mbere ya ũcio ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene, na makahooya ũcio ũtũũraga muoyo tene na tene. Maigaga thũmbĩ ciao mbere ya gĩtĩ kũu kĩa ũnene, makoiga atĩrĩ:

¹¹ “Wee Mwathani na Ngai witũ-rĩ, nĩwagĩrĩire
kũgocagwo, na gũtĩĩo, na kũgĩa na ũhoti,
nĩgũkorwo nĩwe wombire indo ciothe,
nacio ciombirwo na ũndũ wa kwenda gwaku,
na ikĩgĩa na muoyo.”

5

Ibuku rĩa Gĩkũnjo, na Gatũrũme

¹ Ningĩ ngĩona ibuku rĩa gĩkũnjo rĩrĩ guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa ũrĩa waikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene rĩandĩkitwo mĩena yeerĩ, na rĩahingĩtwo na gũcinĩrĩrwo na tũtembe mũgwanja twa mũhũra. ² Ngĩcoka ngĩona mũraika warĩ na hinya mũno akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene akooria atĩrĩ, “Nũũ mwagĩrĩru kũmethũra tũtembe tũtũ twa mũhũra, na ahingũre ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũnjo?” ³ No gũtiarĩ mũndũ o na ũmwe kũu igũrũ, kana gũkũ thĩ, o na kana rungu rwa thĩ ũngĩahotire kũhingũra ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo o na kana arĩrore thĩĩnĩ. ⁴ Na nĩ ngĩrĩra mũno tondũ gũtionekire mũndũ o na ũmwe mwagĩrĩru wa kũhingũra ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo kana arĩrore thĩĩnĩ. ⁵ Hĩndĩ iyo ũmwe wa athuuri acio akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga kũrĩra! Atĩrĩrĩ, Mũrũũthi ũrĩa wa mũhĩrĩga wa Juda, Thuuna ĩrĩa ya Daudi-rĩ, nĩatootanĩtie. We arĩ na ũhoti wa kũhingũra ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, na amethũre tũtembe tũu mũgwanja twarĩo.”

⁶ Ningĩ ngĩona Gatũrũme arũgamĩte gatagatĩ ga gĩtĩ kĩa ũnene, nako kahaanaga ta gathĩnjĩtwo, gathiũrũrũkĩrio nĩ ciũmbe iria inya irĩ muoyo, na athuuri acio. Kaarĩ na hĩa mũgwanja na maitho mũgwanja, na nĩmo maroho mũgwanja ma Ngai marĩa matũmitwo mathiĩage thĩ yothe. ⁷ Nake ũcio Gatũrũme agĩthĩĩ akĩoya ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo kuuma guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa ũcio waikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene. ⁸ Na aarĩkia kũrĩoya-rĩ, ciũmbe iria inya irĩ muoyo, na athuuri arĩa mĩrongo iĩrĩ na ana makĩgũithia thĩ mbere ya Gatũrũme. O ũmwe aarĩ na kĩnanda kĩa mũgeeto na maanyĩtĩte mbakũri cia thahabu ciyũrite ũbumba, na nĩguo mahooya ma andũ arĩa aamũre. ⁹ Nao nĩmainire rwĩmbo rwerũ, makiuga atĩrĩ:

“Wee nĩwe mwagĩrĩru wa kuoya ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo,
na kũmethũra tũtembe tũu twarĩo,
tondũ wee nĩworagirwo,
ũkĩgũrĩra Ngai andũ na thakame yaku kuuma mĩhĩrĩga yothe,
na thiomi ciothe, na andũ othe, o na ndũrĩrĩ ciothe.”

¹⁰ Wee nĩũmatũite andũ a ũthamaki na athĩnjĩri-Ngai a gũtungatagĩra Ngai witũ,
nao magaathamaka gũkũ thĩ.”

¹¹ Ningĩ ngĩrora, na nĩ ngĩgua mũgambo wa arĩa aingĩ, mũigana wao warĩ ngiri na ngiri, na ngiri ikũmi maita ngiri ikũmi. Nao maathiũrũrũkĩrie gĩtĩ kĩa ũnene, na ciũmbe iria irĩ muoyo, na athuuri acio. ¹² Nao mainaga na mũgambo mũnene, makoiga atĩrĩ:

“Kwagĩrĩra nĩ Gatũrũme, karĩa kooragirwo,
nĩguo kagĩe na ũhoti, na ũtonga, na ũũgĩ,
na hinya, na gĩtĩo, na riiri, o na ũgooci!”

¹³ Ngĩcooka ngĩigua ciũmbe ciothe irĩ kũu igũrũ, na iria irĩ thĩ, na iria irĩ rungu rwa thĩ, na iria irĩ iria-inĩ, o na indo ciothe iria irĩ thĩinĩ wacio, ikĩina atĩrĩ:

“Ũgooci, na gĩtĩo, na riiri, na ũhoti,
irogĩa kũrĩ ũrĩa ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene, na kũrĩ Gatũrũme, nginya tene na tene!”

¹⁴ Nacio ciũmbe iria inya irĩ muoyo ikiuga atĩrĩ, “Ameni”, nao athuuri acio makĩgũithia thĩ, makĩhooya.

6

Tũtembe twa Mũhũra

¹ Ningĩ nĩndonire ũcio Gatũrũme akĩmethũra gatembe ka mbere ga tũtembe tũrĩa mũgwanja twa mũhũra. Ngĩcooka ngĩigua kũmbe kĩmwe gĩa ciũmbe iria inya irĩ muoyo gĩkiuga na mũgambo wagambaga ta marurumĩ atĩrĩ, “Ũka!” ² Na nĩ ngĩrora, ngĩona mbarathi njerũ* hau mbere yakwa! Ũrĩa wamĩhaicĩte aanyiitĩte ũta, nake akĩheo thũmbĩ, akiumĩra atariĩ ta mũtoorania werekeire o gũtoorania.

³ Rĩrĩa Gatũrũme aamethũrĩre gatembe ga keerĩ, ngĩigua kũmbe kĩrĩa kĩrĩ muoyo gĩa keerĩ kĩoiga atĩrĩ, “Ũka!” ⁴ Ningĩ gũkiumĩra mbarathi ĩngĩ, nayo yari ndune mũno.† Ũrĩa wamĩhaicĩte nĩheetwo ũhoti wa kũniina thayũ kuuma thĩ, na atũme andũ mooragane. Nake akĩheo rũhiũ rwa njora rũnene.

⁵ Ningĩ rĩrĩa Gatũrũme aamethũrĩre gatembe ga gatatũ, ngĩigua kũmbe kĩrĩa kĩrĩ muoyo gĩa gatatũ kĩoiga atĩrĩ, “Ũka!” Na nĩ ngĩrora, ngĩona mbarathi njirũ‡ hau mbere yakwa! Ũrĩa wamĩhaicĩte aanyiitĩte ratiri na guoko gwake. ⁶ Ningĩ ngĩigua kĩndũ kĩarurumire ta mũgambo ũkuuma gatagatĩ-inĩ ga ciũmbe icio inya irĩ muoyo, ũkiuga atĩrĩ, “Kĩbaba kĩa ngano kiumage mũcara wa mũthenya ũmwe, na ibaba ithatũ cia ngano ya cairi ciumage mũcara wa mũthenya ũmwe, no ndũgathũkie maguta kana ũthũkie ndibei!”

⁷ Ningĩ rĩrĩa Gatũrũme aamethũrĩre gatembe ga kana-rĩ, ngĩigua mũgambo wa kũmbe kĩrĩa kĩrĩ muoyo gĩa kana woiga atĩrĩ, “Ũka!” ⁸ Na nĩ ngĩrora, ngĩona mbarathi theũku§ hau mbere yakwa! Ũrĩa wamĩhaicĩte-rĩ, eetagwo Gĩkuũ, nake Jehanamu aamumĩte thuutha, amũkuhĩrĩrie. Nao makĩheo ũhoti wa gwatha gĩcunjĩ kĩa inya gĩa thĩ, nĩguo mooragane na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro, o na ningĩ nyamũ iria ndĩani cia gĩthaka.

⁹ Ningĩ aamethũra gatembe ga gatano-rĩ, ngĩona hau rungu rwa kĩgongona maroho ma andũ arĩa mooragĩtwo nĩ ũndũ wa kiugo kĩa Ngai, na nĩ ũndũ wa ũira ũrĩa maagwatĩrie. ¹⁰ Nao magĩkaya na mũgambo mũnene, makĩũria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, Wee mũtheru na wa ma, ũgũikara nginya rĩ ũtatuĩrĩre atũũri a thĩ ciira nĩguo ũrĩhĩrie thakame iitũ?” ¹¹ Nao makĩheo o mũndũ nguo ndaaya ya rangi mwerũ, na makĩrwo meterere hanini, nginya mũigana wa ndungata iria maarutithanagia wĩra nacio ũhinge, na nĩo ariũ na aarĩ a Ithe witũ arĩa maarĩ mooragwo o ta ũrĩa o mooragirwo.

¹² Ningĩ ngĩrora na ngĩona aamethũra gatembe ga gatandatũ. Nakuo gũkĩgĩa na gĩthingithia kĩnene. Nariĩ riũa rĩkĩgarũrũka, rĩkĩira ta nguo ya ikũnia ĩtumĩtwo na guoya wa mbũri, nguo mweri wothe ũkĩgarũrũka, ũgĩtunĩha ta thakame, ¹³ nacio njata cia igũrũ ikĩgĩa thĩ, o ta ũrĩa ngũyũ iria thaatu ciitĩkaga kuuma mũkũyũ-inĩ rĩrĩa wainainio nĩ rũhuho rũnene.* ¹⁴ Nariĩ igũrũ rĩkĩherio o ta ũrĩa ibuku rĩa gĩkũnjo rĩkũnjagwo, nacio irĩma ciothe na icigĩrĩra ikĩherio ikiuma kũndũ gwacio.

¹⁵ Nao athamaki a thĩ, na anene, na anene a thigari, na itonga, na andũ arĩa marĩ hinya, na ngombo ciothe, na andũ arĩa othe eyathi, makĩhitha ngurunga-inĩ, na gatagatĩ ka ndwaro cia mahiga ma irĩma. ¹⁶ Nao nĩmeeraga irĩma na ndwaro cia mahiga atĩrĩ, “Tũgwĩrei, mūtũhithe twehere ũthĩ-inĩ

* 6:2 Ũhoru wa mbarathi ici cia ihinda rĩa mũthia nĩwarĩtio ibuku-inĩ rĩa Zekaria 1:8-17, namo marangi macio maaragia ũhoru wa mũmĩtwari. Rangi mwerũ wonanagia ũhootani. † 6:4 Mbarathi ĩno ndune yaragia ũhoru wa ũiti wa thakame na ũndũ wa kũũragana na mbaara. ‡ 6:5 Mbarathi ĩno njirũ nĩ ya kuonania ng’aragu. Nĩ ũndũ ũcio gũtoorio, na ũiti wa thakame, o na ng’aragu igooka irũmanĩrĩre. § 6:8 Mũndũ mũkuũ onekaga arĩ mũtheũku; mbarathi ĩno yonanagia gĩkuũ. * 6:13 Kũgĩa kwa njata gũgaakorwo kũrĩ kimenyithia kĩmwe atĩ Mũrũ wa Mũndũ akirĩ gũcooka.

wa ũcio ũrĩa ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene, na kuuma kũrĩ mang'ũrĩ ma Gatũrũme! ¹⁷ Nĩgũkorwo mũthenya ũrĩa mũnene wa mang'ũrĩ mao nĩmũkinyu, nake nũũ ũngĩhota kũwĩtiiria?"

7

Andũ Ngiri Igana rĩa Mĩrongo Īna na Inya a Isiraeli

¹ Thuutha wa ũguo ngĩona araike ana marũgamĩte ituri-inĩ iria inya cia thĩ, marigĩrĩrie huho iria inya cia thĩ nĩgeetha rũhuho o ruothe rũtikahurutane gũkũ thĩ, kana iria-inĩ rĩrĩa inene, o na kana mũtĩ-inĩ o wothe. ² Ngĩcooka ngĩona mũraika ũngĩ akĩambata oimĩte mwena wa irathĩro, arĩ na mũhũri wa Ngai* ũrĩa ũrĩ muoyo. Nake agĩta araike acio ana na mũgambo mũnene, acio maaheetwo ũhoti mathũkie thĩ na iria rĩrĩa inene, akĩmeera atĩrĩ: ³ "Mũtigathũkie thĩ, kana iria, o na kana mĩtĩ, nginya tũkorwo tũrĩkĩtie gwĩkĩra ndungata cia Ngai witũ rũũri ithiithi-inĩ ciao." ⁴ Nĩngĩ ngĩigua mũigana wa arĩa meekĩrirwo rũũri, nao maarĩ: 144,000 kuuma mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli.

⁵ A mũhĩrĩga wa Juda arĩa meekĩrirwo rũũri maarĩ 12,000,

na a mũhĩrĩga wa Rubeni maarĩ 12,000,

na a mũhĩrĩga wa Gadi maarĩ 12,000,

⁶ na a mũhĩrĩga wa Asheri maarĩ 12,000,

na a mũhĩrĩga wa Nafitali maarĩ 12,000,

na a mũhĩrĩga wa Manase† maarĩ 12,000,

⁷ na a mũhĩrĩga wa Simeoni maarĩ 12,000,

na a mũhĩrĩga wa Lawi maarĩ 12,000,

na a mũhĩrĩga wa Isakaru maarĩ 12,000,

⁸ na a mũhĩrĩga wa Zebuluni maarĩ 12,000,

na a mũhĩrĩga wa Jusufu maarĩ 12,000,

na a mũhĩrĩga wa Benjamini maarĩ 12,000.

Andũ Gĩkundi Kĩnene Mehumbĩte Nguo Ndaaya cia Rangi Mwerũ

⁹ Thuutha wa maũndũ macio ngĩcooka ngĩrora, na hau mbere yakwa-rĩ, ngĩona kĩrĩndĩ kĩnene gĩtangĩtarĩka nĩ mũndũ, kĩa andũ moimĩte ndũrĩrĩ-inĩ ciothe, na maarĩ a mĩhĩrĩga yothe, na iruka ciothe, na thiomi ciothe, marũgamĩte mbere ya gĩtĩ kĩa ũnene, na mbere ya Gatũrũme. Nao meehumbĩte nguo ndaaya cia rangi mwerũ, na makanyĩta makĩndũ na moko. ¹⁰ Nao maanagĩrĩra na mũgambo mũnene makoiga atĩrĩ:

"Kũhonokania nĩ kwa Ngai witũ,

ũrĩa ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene,

na gwa Gatũrũme."

¹¹ Nao araike acio othe maarũgamĩte mathiũrũrũkĩrie gĩtĩ kũ kĩa ũnene, na magathiũrũrũkĩria athuuri acio na ciũmbe icio inya irĩ muoyo. Nao magĩturumithia mothiũ mao thĩ hau mbere ya gĩtĩ kĩa ũnene, makĩhooya Ngai, ¹² Makiugaga atĩrĩ:

"Ameni!

Ūgooci, na riiri,

na ũũgĩ, na ngaatho, na gĩtĩio

na ũhoti, na hinya,

irotũũra na Ngai witũ tene na tene.

Ameni!"

¹³ Na rĩrĩ, ũmwe wa athuuri acio akĩnjũũria atĩrĩ, "Andũ aya mehumbĩte nguo ndaaya cia rangi mwerũ nĩ a, na moimĩte kũ?"

¹⁴ Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, "Mũthuuri ũyũ, nĩwe ũũĩ."

Nake akĩnjũira atĩrĩ, "Aya nĩ arĩa moimĩte mĩnyamaro-inĩ ĩrĩa mĩnene; nao nĩmathambĩtie nguo ciao na magacierũhia na thakame ya Gatũrũme. ¹⁵ Nĩ ũndũ ũcio,

* 7:2 Mũhũri ũcio wa Ngai warĩ wa gwĩkĩra andũ ake rũũri nĩgeetha matikananiinanĩrio na thĩ. † 7:6 Manase aarĩ ũmwe wa ariũ a Jusufu. Haha mũhĩrĩga wa Dani ti mũgwete, nao Manase na Jusufu makagwetwo mwanya mwanya.

“rĩu maikaraga mbere ya gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Ngai,
na mamũtungatagĩra mũthenya na ũtukũ thĩinĩ wa hekarũ yake;
nake ũrĩa ũikaragĩra gĩtĩ kĩa ũnene egũtũũra atambũrũkĩtie hema yake igũrũ rĩao.

¹⁶ Gũtirĩ hĩndĩ magaacooka kũhũũta;
na matigacooka kũnyoota.

Matigacinwo rĩngĩ nĩ riũa,
o na kana nĩ ũrugarĩ mũhiũ o na ũrĩkũ.

¹⁷ Nĩgũkorwo Gatũrũme ũrĩa ũrĩ gatagatĩ ga gĩtĩ kĩa ũnene nĩwe ũgaatuĩka mũrĩithi wao;
nĩakamatongoria, amakinyie ithima-inĩ cia maaĩ ma muoyo.

Nake Ngai nĩakamagiria maithori mothe mathire maitho-inĩ mao.”

8

Gatembe ka Mũgwanja na Rũgĩo rwa Thahabu

¹ Ningĩ rĩrĩa Gatũrũme aamethũrire gatembe ka mũgwanja-rĩ, kũu igũrũ gũgĩkirwo ki ihinda ta rĩa nuthu ithaa.

² Na nĩ ngĩona araike mũgwanja arĩa marũgamaga mbere ya Ngai, nao makĩheo tũrumbeta mũgwanja.*

³ Nake mũraika ũngĩ, ũrĩa warĩ na rũgĩo rwa thahabu, agĩũka akĩrũgama kĩgongona-inĩ. Nake akĩheo ũbumba mũingĩ nĩgeetha aũrute igongona hamwe na mahooya ma arĩa othe aamũre hau igũrũ rĩa kĩgongona gĩa thahabu kĩrĩa kĩrĩ mbere ya gĩtĩ kĩa ũnene. ⁴ Nayo ndogo ya ũbumba ũcio, hamwe na mahooya ma andũ arĩa aamũre, ikĩambata mbere ya Ngai yumĩte guoko-inĩ kwa mũraika ũcio. ⁵ Nake mũraika ũcio akĩoya rũgĩo rũu rwa thahabu, akĩrũiyũria mwaki kuuma kĩgongona-inĩ, akĩũikia thĩ; nakuo gũkĩgĩa ngwa, na marurumĩ, na heni, na gĩthingithia.

Tũrumbeta

⁶ Hĩndĩ iyo araike arĩa mũgwanja maarĩ na tũrumbeta mũgwanja makĩhaarĩria gũtũhuha.

⁷ Mũraika wa mbere akĩhuha karumbeta gake, nakuo gũkĩgĩa mbura ya mbembe na mwaki itukanĩte na thakame, nacio igĩikio thĩ. Nakĩo gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩa thĩ gĩkĩhĩa, na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa mĩtĩ ikĩhĩa, o na nyeki yothe nduru ikĩhĩa.

⁸ Mũraika wa keerĩ nake akĩhuha karumbeta gake, nakĩo kĩndũ kĩaahanaga ta kĩrĩma kĩnene gĩakanaga mwaki-rĩ, gĩgĩikio thĩinĩ wa iria rĩrĩa inene. Nakĩo gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa iria rĩu gĩgĩtuĩka thakame,[†] ⁹ na gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩa ciũmbe iria irĩ muoyo thĩinĩ wa iria rĩu igĩkua, na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa marikabu ikĩanangwo.

¹⁰ Nake mũraika wa gatatũ akĩhuha karumbeta gake, nayo njata nene mũno ikiuma igũrũ yakanĩte ta gĩcinga, ikĩgwĩra gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa njũũ na ithima cia maaĩ, ¹¹ narĩo rĩitwa rĩa njata iyo nĩ Kũrũra.[‡] Gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa maaĩ macio gĩkĩrũra, na andũ aingĩ magĩkua nĩ kũnyua maaĩ macio marũrũ.

¹² Nake mũraika wa kana akĩhuha karumbeta gake, narĩo riũa rĩkĩringwo gĩcunjĩ gĩa ithatũ, o naguo mweri gĩcunjĩ gĩa ithatũ, o na njata nacio gĩcunjĩ gĩa ithatũ, tondũ ũcio gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩacio gĩgĩtuĩka nduma.[§] Nakĩo gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa mũthenya gĩkĩaga ũtheri, o na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa ũtukũ o taguo.

¹³ O ndorete-rĩ, ngĩigua nderi yombũkaga rĩera-inĩ ikĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, ikoiga atĩrĩ: “Kaĩ kũrĩ na haaro-ĩ! Kaĩ kũrĩ na haaro-ĩ! Kaĩ inyuĩ arĩa mũtũũraga thĩ mũrĩ na haaro-ĩ, tondũ wa tũrumbeta tũrĩa tũkirie kũhuhwo nĩ araike acio angĩ atatũ-ĩ!”

* 8:2 Matukũ ma tene karumbeta kaahuhagwo ga kwanĩrĩra maũndũ ma bata na kwĩra andũ mehũũge nĩ ũndũ wa mbaara. † 8:8 Maaĩ gũtuĩka thakame nĩguo warĩ mũthiro wa mbere kũu bũrũri wa Misiri. ‡ 8:11 Nĩ kũrĩ mũmera wĩtagwo Kũrũra; ũtũmĩrĩtwo haha kuonania mũtino na kĩa. § 8:12 Mũthiro wa kenda wa bũrũri wa Misiri warĩ wa nduma nene mũthenya itatũ; mũthiro ĩno gũcookerwo ibuku-inĩ rĩrĩ nĩkuonania atĩ Ngai arĩ hakuhi gũkũũra andũ aake.

9

¹ Nake mūraika wa gatano akīhuha karumbeta gake, na nī ngiona njata yumite igūrū ikagūa thī. Nayo njata iyo ikīnengerwo cabi ya Irima-rītārī-Gīturi. ² Hīndī irīa aahingūrire Irima-rītārī-Gīturi-rī, rikuma ndogo yahaanaga ta ndogo ya icua inene. Narīo riūa na matu igīkīrwo nduma nī ndogo iyo yomaga Irima-rīu-rītārī-Gīturi. ³ Na thīinī wa ndogo iyo gūkuma ngigī, igīūka thī, nacio ikīheo ūhoti ūtariī ta wa tūng’aurū twa thī. ⁴ Nacio ikīrwo itikeehie nyeki ya thī, kana mūmera o wothē o na kana mūtī, o tiga andū arīa matarī na rūūrī rwa Ngai ithiithi ciao. ⁵ Nacio ikīaga kūheo ūhoti wa kūmooraga, o tiga wa kūmaherithia mīeri itano. Naruo ruo rūrīa maiguire rwarī o ta ruo rwa kang’aurū karathite mūdū. ⁶ Matukū-inī macio andū nīmagacaragia gīkuū, no matigakiona; nīmakeriragīria gūkua, nakō gīkuū gīkamoorīa.

⁷ Ngigī icio ciahānaga ta mbarathi ihaarīrio nī ūndū wa mbaara. Mītwē-inī yacio ciarī na kīndū kīahānaga ta thūmbī cia thahabu, namo mothiū maacio maahaanaga ta mothiū ma andū. ⁸ Njuirī yacio yahaanaga ta njuirī cia andū-a-nja, namo magego maacio maatarī ta magego ma mūrūūthi. ⁹ Nacio ciarī na ngo cia kūgitīra gīthūri ciahānaga ta ngo cia kīgera, naguo mūgambo wa mathagu maacio warī ta mūrurumo wa mbarathi nyingī na ngaari cia ita iteng’erete irore mbaara-inī ¹⁰ Ciarī na mīting’oe, o na mboora ta cia tūng’aurū, na mīting’oe-inī yacio ciarī na ūhoti wa kūnyariira andū ihinda rīa mīeri itano. ¹¹ Na nī ciarī na mūthamaki waciathaga, na nīwe mūraika wa Irima-rītārī-Gīturi, narīo rītwa rīake na rūthiomi rwa Kīhibirania nī Abadoni, ningī na Kīyunani agetwo Apolioni.*

¹² Haaro ya mbere nīyathira; haatigara ingī igīrī iria igūūka thuutha.

¹³ Mūraika wa gatandatū nake akīhuha karumbeta gake, na nī ngīgua mūgambo ūkiuma hīa-inī cia kīgongona gīa thahabu kīrīa kīrī mbere ya Ngai.† ¹⁴ Ūkīra mūraika ūcio wa gatandatū warī na karumbeta atīrī, “Ohora araika arīa ana arīa moheirwo rūūrī-inī rūrīa rūnene rwa Farati.” ¹⁵ Nao araika acio ana, arīa maathagathagītuo nī ūndū wa ihinda rīu, na nī ūndū wa mūthenya ūcio o na nī ūndū wa mweri ūcio, o na mwaka ūcio makīohorwo nīguo moorage andū gīcunjī gīa ithatū kīa andū gūkū thī. ¹⁶ Nacio mbūtū cia mbaara iria ciahācīte mbarathi mūigana wacio warī milioni magana meerī. Nīndaiguire mūigana wacio.

¹⁷ Mbarathi icio ndonire na kīoneki hamwe na arīa macīhācīte-rī, ciahānaga atīrī: Ngo ciacio cia kūgitīra gīthūri ciarī cia rangi mūtune ta mwaki, na rangi wa bururu, na rangi wa ngoikoni ūhaana ta ūbiriti. Ciongo cia mbarathi icio ciahānaga ta ciongo cia mīrūūthi, natuo tūnua twacio twoimaga mwaki, na ndogo, o na ūbiriti. ¹⁸ Gīcunjī gīa ithatū kīa andū a gūkū thī nīkīoragīrwo nī mīthiro iyo itatū ya mwaki, na ndogo, na ūbiriti iria cioimaga tūnua-inī twacio. ¹⁹ Hinya wa mbarathi icio warī tūnua-inī twacio na mīting’oe-inī yacio, nīgūkorwo mīting’oe yacio yahaanaga ta nyoka irī na ciongo iria itihagia andū nacio.

²⁰ Andū a thī acio angī, arīa matoragīrwo nī mīthiro iyo, matiigana kwīrira mehia ma wīra wa moko mao; matiigana gūtiga kūhooya ndaimono, na mīhianano ya thahabu, na ya betha, na ya gīcango, na ya mahiga, na ya mītī, o mīhianano irīa itangīhota kuona, kana īigūe, kana īitware. ²¹ O na ningī matiigana kwīrira nī ūndū wa mehia ma ūragani wao, kana ūrogi wao, kana ūmaraya wao, o na kana ūici wao.

10

Mūraika na Kabuku ga Gīkūnjo

¹ Ningī ngīcooka ngiona mūraika ūngī warī na hinya mūno agīkūrūka oimite igūrū. Nake ehumbite itu ta nguo, na igūrū rīa mūtwe wake haarī na mūkūnga-mbura; naguo ūthiū wake wahaanaga ta riūa, namo magūrū make maahaanaga ta itugī cia mwaki. ² Nake aanyitite na guoko gwake kabuku kanini ga gīkūnjo karī kahingūre. Aakinyithītie kūgūrū gwake kwa ūrīo iria-inī, nakuo kwa ūmotho agagūkinyithia thī nyūmū, ³ akīgūthūka na mūgambo mūnene ta wa mūrūūthi ūkīrarama. Hīndī irīa aagūthūkire-rī, mīgambo ya ngwa iria mūgwanja ikīgamba. ⁴ Na rīrīa ngwa icio mūgwanja

* 9:11 “Abadoni” nī rītwa rīa Kīhibirania na rīgītaūrwo nī kuuga “Mūniinani.” † 9:13 Kīgongona gīakoragwo na mītheece īna yatarī ta hīa, o rūmwe koine-inī; mūdū akīūrīa kūragwo nīathiaga akanyīta mūtheece (rūhīa) ūmwe.

ciagambire, ndaarĩ hakuhĩ kwandĩka; no ngĩigua mūgambo kuuma igūrũ ũkiuga atĩrĩ, “Mohoro macio maario nĩ ngwa icio mūgwanja-rĩ, maige marĩ hitho, ndūkamaandĩke.”

⁵ Nake mūraika ũcio ndonete arūgamĩte iria-inĩ na akarūgama thĩ nyūmũ agĩtambūrũkia guoko gwake kwa ũrĩo na igūrũ. ⁶ Nake akiĩhĩta na ũrĩa ũtũũraga muoyo nginya tene na tene, o we ũrĩa wombire igūrũ na indo ciothe iria irĩ kuo, na akiũmba thĩ na indo ciothe iria irĩ kuo, o na akiũmba iria na indo ciothe iria irĩ thĩinĩ warĩo, akiuga atĩrĩ, “Hatirĩ na ihinda rĩngĩ rĩa gweterera!” ⁷ No matukũ-inĩ marĩa mūraika wa mūgwanja agaakorwo akiriĩ kũhuha karumbeta gake-rĩ, hitho ya Ngai nĩkahingio, o ta ũrĩa eerire anabii arĩa ndungata ciake.

⁸ Ningĩ mūgambo ũrĩa ndaiguĩte uumĩte igūrũ ũkĩnarĩria rĩngĩ, ũkĩnjĩra atĩrĩ: “Thiĩ, woe kabuku kau ga gĩkũngo karĩa kahingũre kuuma guoko-inĩ kwa mūraika ũcio ũrūgamĩte akinyĩte iria, na agakinya thĩ nyūmũ.”

⁹ Nĩ ũndũ ũcio, ngĩthiĩ kũrĩ mūraika, na ngĩmũũria aahe kabuku kau ga gĩkũngo. Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Koe, ũkarĩe. Gaakinya nda nĩgegũkũrũria, no karĩ kanua gegũkorwo karĩ na mūrĩo ta ũũkĩ!”

¹⁰ Ngĩkĩoya kabuku kau ga gĩkũngo kuuma guoko-inĩ kwa mūraika ũcio, na nĩ ngĩkarĩa. Karĩ kanua kaarĩ na mūrĩo ta ũũkĩ, no ndarĩkia gũkarĩa, gakĩndũria. ¹¹ Ngĩcooka ngĩrwo atĩrĩ, “No nginya ũrathe ũhoru rĩngĩ ũkoniĩ andũ aingĩ, na ndũrĩrĩ nyingĩ, na thiomi nyingĩ, o na athamaki aingĩ.”

11

Aira arĩa Eerĩ

¹ Ningĩ ngĩnengerwo mūrangi wa gũthima wahaanaga ta rūthanju, ngĩrwo atĩrĩ, “Thiĩ ũthime hekarũ ya Ngai na kīgongona, na ũtare andũ arĩa marahooya Ngai kuo. ² No nja ya hekarũ ũtigane nayo, ndūkamĩthime tondũ nĩhetwo andũ-a-Ndũrĩrĩ.* Nao nĩmakarangĩrĩa itũũra rĩu itheru ihinda rĩa mĩeri mĩrongo ĩna na ĩrĩ. ³ Na nĩ nĩngaahe aira akwa eerĩ hinya, nao nĩmakaratha ũhoru handũ ha matukũ 1,260 mehumbĩte nguo cia makũnia.” ⁴ Acio nĩo mĩtamaĩyũ ĩrĩa ĩrĩ, na nĩo mĩtĩ ĩrĩa ĩrĩ ya kũigĩrĩrwo matawa ĩrĩa ĩrūgamĩte mbere ya Mwathani wa thĩ. ⁵ Mũndũ o wotha angĩkaageria kũmeka ũũru, mwaki ũkoimaga tũnua twao ũkaniina thũ icio ciao. Na mũndũ o wotha ũngĩkenda kũmeka ũũru no nginya akue o ũguo. ⁶ Andũ aya marĩ na hinya wa kũhinga igūrũ nĩgeetha gũtikae kuura mbura ihinda rĩrĩa makaaratha ũhoru; ningĩ marĩ na hinya wa kũgarũra maaĩ matuĩke thakame. O na ningĩ marĩ na hinya wa kũhũũra thĩ na mĩthemba yotha ya mĩthiro maita maingĩ o ta ũrĩa mangĩenda.

⁷ Rĩrĩa makaarĩkia kũheana ũira wao-rĩ, nyamũ ĩrĩa yambataga yumĩte Irima-rĩrĩa-Rĩtarĩ-Gĩturi nĩkamatharĩkĩra ĩmatoorie, na ĩmoorage. ⁸ Nacio ciimba ciao igaatigwo ciaraganĩte njĩra-inĩ cia itũũra rĩrĩa inene, rĩrĩa rĩgerekanagio rĩgetwo Sodomu kana Misiri, na nĩkuo Mwathani wao aambĩrwo mūtĩ igūrũ. ⁹ Na ihinda rĩa mĩthenya ĩtatũ na nuthu, andũ a kuuma iruka ciothe, na mĩhĩrĩga yotha, na thiomi ciothe na ndũrĩrĩ ciothe, nĩmakerorera ciimba ciao, na magirie ithikwo. ¹⁰ Nao andũ arĩa matũũraga thĩ nĩmagakenerera aira acio, na makũngũire magĩtũmanagĩra iheo, tondũ anabii acio eerĩ nĩmanyariiraga andũ a gũkũ thĩ. ¹¹ No thuutha wa mĩthenya ĩtatũ na nuthu, mĩhũmũ ya muoyo ĩkĩmatoonya yumĩte kũrĩ Ngai, nao makĩrūgama na magūrũ mao, na arĩa maamonire makĩnyiitwo nĩ kĩmako kĩnene mũno. ¹² Ningĩ makĩigua mūgambo mũnene uumĩte igūrũ ũkĩmeera atĩrĩ, “Ambatai na gũkũ.” Nao makĩambata igūrũ marĩ itu-inĩ, thũ ciao imeroreire.

¹³ Ithaa o rĩu-rĩ, gũkĩgĩa na gĩthingithia kĩnene, nakĩo gĩcunĩ gĩa ikũmi gĩa itũũra rĩu gĩkĩmomoka. Andũ ngiri mūgwanja makĩũragwo nĩ gĩthingithia kũu, nao arĩa maatigarire makĩmaka na makĩgooca Ngai wa igūrũ.

¹⁴ Haaro ya keerĩ nĩyathira, haaro ya gatatũ-rĩ, ĩgũũka o narua.

Karumbeta ka Mūgwanja

¹⁵ Nake mūraika wa mūgwanja akĩhuha karumbeta gake, nakuo gũkĩgĩa na mĩgambo mĩnene kũu igūrũ, nayo ĩkiuga atĩrĩ:

“Ũthamaki wa thĩ nĩũtuĩkite ũthamaki wa Mwathani witũ, o na Kristũ wake,
nake gũtũũra athamakaga nginya tene na tene.”

* 11:2 Nja ya hekarũ nĩkuo andũ-a-Ndũrĩrĩ maahooyagĩra.

¹⁶ Nao athuuri arĩa mĩrongo iĩrĩ na ana, arĩa maaikarĩire itĩ ciao cia ũnene mbere ya Ngai, magĩturumithia mothiũ mao thĩ makĩhooya Ngai, ¹⁷ makiuga atĩrĩ:

“Nĩtwagũcookeria ngaatho, Mwathani Ngai, Wee Mwene-Hinya-Wothe,

o Wee ũrĩ ho, na nowe warĩ ho,
tondũ nĩwoete hinya waku mũnene,
ũkambĩrĩria gũthamaka.

¹⁸ Ndũrĩrĩ nacio nĩciarakarire;
namo mang’ũrĩ maku nĩmakinyĩte.

Hĩndĩ nĩnginyu ya andũ arĩa akuũ gũtuĩrwo ciira,
o na ya kũhe anabii, ndungata ciaku, iheo,
hamwe na arĩa aamũre, na arĩa metigĩrĩte rĩitwa rĩaku,
arĩa anini na anene,

o na ya kwananga arĩa manangaga thĩ.”

¹⁹ Ningĩ hekarũ ya Ngai kũu igũrũ ikĩhingũrwo, na thĩinĩ wa hekarũ yake gũkĩoneka ithandũkũ rĩrĩa rĩa kĩrĩkanĩro gĩake.[†] Nakuo gũkĩgĩa na heni, na marurumĩ, na ngwa, na gĩthingithia, na mbura nene ya mbembe.

12

Mũndũ-wa-Nja na Ndamathia

¹ Ningĩ kũu igũrũ gũkĩoneka ũrirũ mũnene wa kũgegania: gũkĩoneka mũndũ-wa-nja wehumbĩte riũa, agacooka agakinya mweri na magũrũ, na agekĩra thũmbĩ ya njata ikũmi na igĩrĩ mĩtwe. ² Aarĩ na nda, na nĩakayaga nĩ ruo tondũ aarĩ hakuhĩ kũheo mwana. ³ Ningĩ gũkĩoneka ũrirũ ũngĩ kũu igũrũ na atĩrĩ: nĩ ndamathia nene* yarĩ ndune, na yarĩ na ciongo mũgwanja, na hĩa ikũmi, na thũmbĩ mũgwanja ciongo-inĩ ciayo. ⁴ Naguo mũting’oe wayo ũkĩhaata gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa njata cia igũrũ na igĩcirekania thĩ. Ndamathia iyo ikĩrũgama mbere ya mũndũ-wa-nja ũcio warĩ hakuhĩ kũheo mwana, nĩguo itambuure mwana ũcio aaciarwo o ũguo. ⁵ Nake mũndũ-wa-nja ũcio akĩgĩa mwana wa kahĩĩ, ũrĩa ũgaathaga ndũrĩrĩ ciothe na rũthanju rwa kĩgera. Nake mwana ũcio akĩhurio, agĩtwarwo igũrũ gĩtĩ-inĩ kĩa ũnene kĩa Ngai. ⁶ Mũndũ-wa-nja ũcio akĩũrĩra werũ-inĩ, handũ harĩa aathondekeirwo nĩ Ngai, harĩa aarĩ amenyererwo handũ ha ihinda rĩa matukũ 1,260.

⁷ Na rĩrĩ, kũu igũrũ gũkĩgĩa mbaara. Mikaeli[†] na araika ake makĩrũa na ndamathia iyo, nayo ndamathia na araika ayo makĩrũa nao. ⁸ No ndamathia ndĩarĩ na hinya wa kũigana, nayo hamwe na araika ayo makĩaga ũikaro kũu igũrũ. ⁹ Nayo ndamathia iyo nene ikĩnyugutwo thĩ, na nĩyo nyoka iĩa ya tene, o iĩa iĩtagwo mũcukani, na iĩgeetwo Shaitani, iĩa iĩhĩthagia andũ a thĩ yothe. Nayo ikĩnyugutwo thĩ hamwe na araika ayo.

¹⁰ Ningĩ ngĩcooka ngĩigua mũgambo mũnene kũu igũrũ, ũkiuga atĩrĩ:

“Rĩũ ũhonokio nĩ mũkinyu, na ũhoti, na ũthamaki wa Ngai witũ,

o na wathani wa Kristũ wake.
Nĩgũkorwo ũrĩa ũcuukaga ariũ na aarĩ a lthe witũ,
ũrĩa ũmacuukaga mbere ya Ngai mũthenya na ũtukũ,
nĩaharũrũkĩtio thĩ.

¹¹ Nao nĩmamũtooririe
na ũndũ wa thakame ya Gatũrũme,
o na nĩ ũndũ wa kiugo kĩa ũira wao;
na matiigana kwenda kũhonokia mĩoyo yao,
o na maatuĩka a gũkua.

¹² Nĩ ũndũ ũcio, kenai inyuĩ igũrũ,
o na inyuĩ arĩa mĩtũũraga kuo!
No kaĩ thĩ na iria rĩrĩa inene irĩ na haaro-ĩ,

[†] 11:19 Ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kũu igũrũ nĩkuonania atĩ Ngai nĩ mwĩhokeku na nĩahingagĩria andũ ciĩranĩro ciake nao. * 12:3

Kĩrĩkanĩro-inĩ ndamathia cionanagia thũ cia Ngai na cia andũ a Isiraeli. [†] 12:7 Mikaeli nĩwe mũraika ũrĩa mũnene ũrĩa ũgitagĩra andũ a Isiraeli, na nĩwe ũkaamahonokia mĩnyamaro-inĩ ya mũthia.

tondū mūcukani nīaikūrūkīte kūrī inyuī!
 Nake aiyūrītwo nī marūrū manene,
 tondū nīoī atī ihinda rīake rīrīa rītigaire nī inyinyi.”

¹³ Rīrīa ndamathia ūyo yoonire atī nīyanyugutwo thī, ikīambīrīria kūnyariira mūdū-wa-nja ūcio waagīte mwana wa kahī. ¹⁴ Nake mūdū-wa-nja ūcio akiheo mathagu meerī ma nderi rīa nene nīgeetha ombūke athī werū-inī handū harīa aathondekeirwo, harīa aarī amenyererwo kwa ihinda, na kwa mahinda na nuthu ya ihinda, harīa atangīakinyīrirwo nī nyoka ūyo. ¹⁵ Nayo nyoka ūyo ikīhorora maaī kuuma kanua kayo o ta rūūī, nīgeetha ikinyīrie mūdū-wa-nja ūcio, itūme atwarwo nī kīguū kīu. ¹⁶ No thī nayo īgīteithīrīria mūdū-wa-nja ūcio na ūndū wa gwathamia kanua kayo, nayo ikīmeria rūūī rūu rwahoretwo nī ndamathia ūyo kuuma kanua kayo. ¹⁷ Hīndī ūyo ndamathia ūyo ikīrakarīra mūdū-wa-nja ūcio mūno, nayo īgīthī kūrūa na ciana iria ingī ciake, na nīo andū arīa maathīkagīra maathani ma Ngai, na makagwatīria ūira wa Jesū.

13

¹ Nayo ndamathia ūyo ikīrūgama hūgūrūrū-inī cia iria.

Nyamū kuuma Iria rīrīa Inene

Ningī ngīcooka ngīona nyamū ikīuma iria thīnī. Nyamū ūyo yarī na hīa ikūmi, na mītwe mūgwanja, na hīa-inī ciayo yarī na thūmbī ikūmi, na o mūtwe wayo warī na rītwa rīa kūrūma Ngai. ² Nyamū ūyo ndonire yahaanaga ta ngarī, no magūrū mayo maatarī ta ma nduba, nako kanua kayo kahaanaga ta ka mūrūthi. Nayo ndamathia ūyo ikīhe nyamū ūyo hinya wayo na gītī kīayo kīa ūnene o na wathani mūnene. ³ Mūtwe ūmwe wa nyamū ūyo wonakaga ta waringītwo iringa rīa kīūrigo, no iringa rūu rīa kīūrigo nīrahonete. Nayo thī yothe nīyagegete na ikīrūmīrīra nyamū ūyo. ⁴ Nao andū magīkīhooya ndamathia ūyo tondū nīyaheete nyamū ūyo ūhoti wayo, o na makīhooya nyamū ūyo, na makooriga atīrī, “Nūū ūtarī ta nyamū īno? Nūū ūngīmīūkīrīra, arūe nayo?”

⁵ Nayo nyamū ūyo ikīheo kanua ga kwaria ciugo cia mwītīo na cia kūrūma Ngai, na ikīheo ihinda rīa gwathana rīa mīeri mīrongo īna na īrī. ⁶ Nyamū ūyo īgītūmūra kanua īrume Ngai, na īcambie rītwa rīake, na gīkaro gīake, o na arīa matūūruga kūu īgūrū. ⁷ Nīyaheirwo hinya nīguo īrūe na arīa aamūre na īmatoorie. Na ikīheo wathani īgūrū rīa mīhīrīga yothe, na andū a iruka ciothe, na thiomī ciothe, o na ndūrīrī ciothe. ⁸ Nao andū othe arīa matūūruga gūkū thī kuuma rīrīa thī yombirwo, arīa othe marītwa mao matarī maandīke ibuku-inī rīa muoyo rīa Gatūrūme karīa gaathīnjirwo, makīnamīrīra nyamū ūyo mamīhoee.

⁹ Mūdū ūrīa ūrī na gūtū nīakīgue.

¹⁰ Mūdū o wothē angīkorwo nī wa gūtahwo,
 nīegūtahwo athī.

Mūdū o wothē angīkorwo nī wa kūrūragwo na rūhiū rwa njora-rī,
 ndarī hīndī atakooragwo na rūhiū.

Ūguo nīkuonania atī andū arīa aamūre nīmabataire gūkirīrīria, na marī na wītīkio.

Nyamū kuuma na Thī

¹¹ Ngīcooka ngīona nyamū īngī, ikīuma na thī. Nyamū ūyo yarī na hīa īgīrī ta cia gatūrūme, no yaaragia ta ndamathia. ¹² Nyamū ūyo īgīathana na ūhoti wothē wa nyamū īrīa ya mbere ithenya rīayo, īgītūma thī na arīa othe matūūruga kuo mahooyage nyamū ūyo ya mbere, o ūyo yahonete iringa rīayo rīa kīūrigo. ¹³ Nayo ikīringa ciama nene na morirū, o na īgītūma mwakī ūikūrūke uume īgūrū ūūke thī andū makīonaga. ¹⁴ Tondū wa morirū macio nīyaheirwo hinya wa kūrīnga ciama ithenya rīa nyamū ūyo ya mbere, ikīheenia andū arīa matūire thī. Ningī īgīatha andū mathondeke mūhianano nī ūndū wa gūtīa nyamū ūyo, yagurarītio na rūhiū rwa njora no yarī o muoyo. ¹⁵ Nīyaheirwo hinya wa kūhe mūhianano ūcio wa nyamū ūyo ya mbere mīhūmū, nīguo ūhote kwaria, na ūtūme arīa othe maaregete kūhooya mūhianano ūcio wa nyamū ūyo mooragwo. ¹⁶ Ningī nīyaathire andū othe na hinya, arīa anini na arīa anene, arīa itonga na arīa athīnī, arīa meyathīte na arīa ngombo, o mūdū ekīrwo rūūrī guoko gwake kwa ūrīo kana thīithi-inī wake, ¹⁷ nīgeetha gūtīkagīe mūdū ūngīendia kana agūre, atarī na rūūrī rūu, na nīruo rītwa rīa nyamū ūyo, kana namba ya rītwa rīayo.

¹⁸ Ũndũ ũyũ nĩubataire ũũgĩ. Mũndũ o wothē angĩkorwo arĩ na ũmenyo-rĩ, nĩeke ithabu rĩa namba ya nyamũ ĩyo, nĩgũkorwo nĩ namba ya mũndũ. Nayo namba yake nĩ 666.

14

Gatũrũme na Andũ 144,000

¹ Ngĩcooka ngĩrora, na nĩ ngĩona Gatũrũme arũgamĩte Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni, arĩ na andũ 144,000 arĩa maandikĩtwo rĩitwa rĩake na rĩitwa rĩa lthe mothiũ-inĩ mao. ² Ningĩ ngĩigua mũgambo uumĩte igũrũ ũtariĩ ta mũhũyũko wa maaĩ maratherera na ningĩ ta mũrurumo wa ngwa. Mũgambo ũcio ndaiguire watariĩ ta wa aini a inanda cia mũgeeto makĩina na inanda ciao. ³ Nao makĩina rwĩmbo rwerũ marĩ mbere ya gĩtĩ kĩa ũnene, na marĩ mbere ya ciũmbe iria inya irĩ muoyo, na athuuri. Gũtariĩ mũndũ ũngĩahotire kwĩruta rwĩmbo rũu tiga o acio 144,000 arĩa maakũũrĩtwo kuuma thĩ. ⁴ Acio nĩ arĩa mateethũkĩtie na andũ-a-nja, nĩgũkorwo nĩmeigĩte marĩ atheru. Nao maarũmagĩrĩra Gatũrũme o kũrĩa guothe aathiiaga. Nĩo maagũrĩtwo kuuma kũrĩ andũ, na makĩrutwo marĩ maciaro ma mbere kũrĩ Ngai o na kũrĩ Gatũrũme. ⁵ Matirĩ hĩndĩ marĩ maheenanania; o na matirĩ ũcuuke.

Araika Atatũ

⁶ Ningĩ ngĩona mũraika ũngĩ oombũkĩte rĩera-inĩ, nake aarĩ na Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa tene na tene wa kũhunjĩria andũ arĩa matũũraga thĩ, ũguo nĩ kuuga ndũrĩrĩ ciothe, na mĩhĩrĩga yothe, na thiomi ciothe, na andũ othe. ⁷ Nake akiuga na mũgambo mũnene atĩrĩ, “Mwĩtigĩrei Ngai na mũmũgooce we, tondũ ihinda rĩake rĩa gũtua ciira nĩikinyu. Mũhooeĩ ũrĩa wombire igũrũ, na thĩ, na iria rĩrĩa inene, na ithima cia maaĩ.”

⁸ Nake mũraika wa keerĩ akiuga atĩrĩ, “Nĩrĩgũu! Itũũra rĩrĩa inene rĩa Babuloni* nĩrĩgũu, rĩrĩa rĩanyuithirie ndũrĩrĩ ciothe ndibei ĩria ya maũndũ mooru ma ũtharia warĩo.”

⁹ Ningĩ mũraika wa gatatũ akĩmarũmĩrĩra, nake akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ o wothē angĩhooya nyamũ ĩyo na mũhiano wayo, na ekĩrwo rũũri rwayo thiithi kana guoko-rĩ, ¹⁰ o nake nĩakanyua ndibei ĩyo ya marakara ma Ngai, ĩria ĩitĩrĩrwo gĩkombe-inĩ kĩa mang’ũrĩ make ĩtatukanĩtio na kĩndũ. Nake nĩakanyariirwo na mwaki wa ũbiriti mbere ya araika arĩa atheru na mbere ya Gatũrũme. ¹¹ Nayo ndogo ya kĩnyariirĩko kĩa igũtũũra yambataga nginya tene na tene. Gũtirĩ kĩhurũko mũthenya kana ũtukũ kũrĩ arĩa mahooyaga nyamũ ĩyo na mũhiano wayo, kana kũrĩ mũndũ o wothē ũrĩa wĩkĩrĩtwo rũũri rwa rĩitwa rĩayo.” ¹² Haha nĩhabataire ũkĩrĩrĩria harĩ andũ arĩa aamũre, o arĩa maathĩkagĩra Maathani ma Ngai, na magatũũra marĩ ehokeku harĩ Jesũ.

¹³ Ngĩcooka ngĩigua mũgambo woima igũrũ ũkiuga atĩrĩ, “Andĩka atĩrĩ: Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ arĩa akuũ, arĩa makuĩte marĩ thĩinĩ wa Mwathani kuuma rũu.”

Nake Roho ekuuga atĩrĩ, “Ĩi, nĩguo makĩhurũke mawĩra mao maritũ, nĩgũkorwo ciĩko ciao iria maneeka nĩikamoima thuutha.”

Thĩ Kũgethwo

¹⁴ Ningĩ ngĩrora, ngĩona hau mbere yakwa haarĩ na itu rĩerũ, na itu rĩu nĩrĩaikarĩrwo nĩ mũndũ “wahaanaga ta mũrũ wa mũndũ” arĩ na thũmbĩ ya thahabu mũtwe, na arĩ na rũhiũ rũũgĩ rwa kũgetha guoko-inĩ gwake. ¹⁵ Nake mũraika ũngĩ akiuma thĩinĩ wa hekarũ, agĩta mũndũ ũcio waikarĩire itu na mũgambo mũnene, akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya rũhiũ rũu rwa kũgetha, ũgethe, tondũ ihinda rĩa kũgetha nĩikinyu, nĩgũkorwo magetha ma thĩ nĩ makũrũ.” ¹⁶ Nĩ ũndũ ũcio, mũndũ ũcio waikarĩire itu akĩhiũrĩria rũhiũ rwake thĩ, nayo thĩ ikĩgethwo.

¹⁷ Nake mũraika ũngĩ akiuma thĩinĩ wa hekarũ kũu igũrũ, o nake aarĩ na rũhiũ rũũgĩ rwa kũgetha.

¹⁸ Na mũraika ũngĩ, ũrĩa wathaga mwaki, akiuma kĩgongona-inĩ, agĩta ũcio warĩ na rũhiũ rũũgĩ rwa kũgetha na mũgambo mũnene, akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya rũhiũ rũu rwaku rũũgĩ rwa kũgetha, na ũcookanĩrĩrie imanjĩka cia thabibũ kuuma harĩ mũthabibũ ũrĩa wa thĩ tondũ thabibũ ciayo nĩ njĩru.”

¹⁹ Nake mũraika ũcio akĩhiũrĩria rũhiũ rwake thĩ, agĩcookereria thabibũ ciayo, na agĩcooka agĩciikia kĩhihĩro-inĩ kĩrĩa kĩnene kĩa mang’ũrĩ ma Ngai.[†] ²⁰ Nacio ikĩrangĩrĩrio kĩhihĩro-inĩ kĩrĩa kĩarĩ nja ya

* 14:8 Itũũra rĩrĩa inene rĩa “Babuloni” haha rĩciiragĩrio nĩ itũũra rĩa Roma, na rĩkarũgamĩrĩra ũhoru wa gũũkĩrĩra Ngai na andũ ake.

† 14:19 Ihihĩro thĩinĩ wa Kĩrĩkanĩro kĩrĩa Gĩkũrũ rĩaragia ũhoru wa kũhingio kwa marakara ma Ngai.

itũũra inene, nayo thakame ĩgĩtherera yumĩte kĩhĩhĩro-inĩ, ĩgĩkinya handũ ha itĩĩna rĩa mairũ ta igana rĩa mĩrongo ĩnana,[‡] na ĩkĩambata o nginya ĩgĩkinya mĩkwa-inĩ ĩrĩa yohaga mbarathi tũnua.

15

Araika Mũgwanja Me na Mĩthiro Mũgwanja

¹ Ngĩcooka ngĩona ũrirũ ũngĩ mũnene na wa kũgeganĩa kũu igũrũ: ndonire araika mũgwanja makuũite mĩthiro mũgwanja ya mũthia. Mĩthiro ĩyo nĩyo yarĩ ya kũrĩkĩrĩa mang'ũrĩ ma Ngai. ² Ngĩcooka ngĩona kĩndũ kĩaahanaga ta iria rĩa gĩcicio gĩtukanĩtio na mwaki, na ngĩcooka ngĩona arĩa maatooretie nyamũ ĩrĩa na mũhiano wayo, na namba ya rĩitwa riayo, marũgamĩte rũtere-inĩ rwa iria rĩu. Nao maanyitĩte inanda cia mũgeeto iria maaheetwo nĩ Ngai, ³ nao maainaga rwĩmbo rwa Musa ũrĩa ndungata ya Ngai, ^{*} na rwĩmbo rwa Gatũrũme, makoiga atĩrĩ:

“Maũndũ maku marĩa wĩkĩte nĩ manene na ma kũgeganĩa,

Wee Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

Njĩra ciaku nĩ cia kĩhooito na nĩ cia ma,

Wee Mũthamaki wa mĩndĩ na mĩndĩ.

⁴ Nũũ ũtangĩgwĩtigĩra,

na agoocithie rĩitwa rĩaku, wee Mwathani?

Nĩgũkorwo Wee wiki nĩwe Mũtheru.

Ndũrĩrĩ ciothe nĩgooka ihooe irĩ mbere yaku,

nĩgũkorwo ciiko ciaku cia ũthingu nĩguũrĩtio.”

⁵ Thuutha wa maũndũ macio nĩndarorire, na ngĩona hekarũ kũu igũrũ, ĩrĩa arĩ hema nyamũre ya ũira, nayo ikĩhingũrwo. ⁶ Nao araika mũgwanja arĩa maarĩ na mĩthiro ĩrĩa mũgwanja makiuma kũu thĩinĩ wa hekarũ ĩyo. Nao meehumbĩte nguo cia gatani ĩrĩa theru yahrenagia, na makeyoha mĩcibi ya thahabu ithũri-inĩ ciao. ⁷ Hĩndĩ ĩyo kĩũmbe kĩmwe gĩa ciũmbe iria inya irĩ muoyo-rĩ, gĩkinengera araika acio mũgwanja mbakũri mũgwanja cia thahabu, ciyũrĩtio mang'ũrĩ ma Ngai ũrĩa ũtũũraga muoyo tene na tene. ⁸ Nayo hekarũ ĩkĩyũra ndogo yumĩte riiri-inĩ wa Ngai na thĩinĩ wa hinya wake, na gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire gũtoonya hekarũ ĩyo nginya mĩthiro ĩyo mũgwanja ya araika acio mũgwanja ĩrĩkĩrĩre.

16

Mbakũri Mũgwanja cia Mang'ũrĩ ma Ngai

¹ Ningĩ ngĩigua mũgambo mũnene ũkiuma thĩinĩ wa hekarũ, naguo ũkĩira araika acio mũgwanja atĩrĩ, “Thĩĩĩ, mũkonorerie thĩ mbakũri icio mũgwanja cia mang'ũrĩ ma Ngai.”

² Nake mũraika wa mbere agĩthĩĩ akĩonoreria mbakũri yake thĩ, nacio ironda njũru mũno irĩ ruo ikĩgĩa andũ arĩa maarĩ na rũũri rwa nyamũ ĩyo, na arĩa maahooyaga mũhiano wayo.

³ Nake mũraika wa keerĩ akĩonoreria mbakũri yake iria-inĩ rĩrĩa inene, narĩo iria rĩu rĩkĩgarũrũka rĩgĩtuĩka ta thakame ya mũndũ mũkuũ, nakĩo kĩndũ o gĩothe kĩarĩ muoyo iria-inĩ rĩu gĩgĩkua.

⁴ Ningĩ mũraika wa gatatũ akĩonoreria mbakũri yake njũũĩ-inĩ na ithima-inĩ cia maaĩ, nacio igĩtuĩka thakame. ⁵ Ngĩcooka ngĩigua mũraika ũrĩa wathaga maaĩ akiuga atĩrĩ:

“Wee ũrĩ na kĩhooito ũgĩtua matũĩro maya,

Wee ũrĩa ũrĩ ho, na nowe warĩ ho, o Wee Mũtheru,
tondũ wa gũtua ciira ũguo;

⁶ nĩgũkorwo nĩmaitĩte thakame ya andũ aku aamũre, na ya anabii,

nawe nĩũmaheete thakame manyue ta ũrĩa magĩrĩirwo.”

⁷ Na ngĩigua kĩgongona gĩacookia atĩrĩ:

“Ĩĩ nĩguo, Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe,
matũĩro maku nĩ ma ma, na nĩ ma kĩhooito.”

[‡] 14:20 nĩ ta kilomita magana matatũ. ^{*} 15:3 Rwĩmbo rwa Musa rwainagwo mũthenya wa Thabatũ hwaĩ-inĩ thĩinĩ wa thunagogi gũkũngũra gũkũũrwo kwa andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri.

⁸ Nake mūraika wa kana akĩonoreria mbakũri yake riũa-inĩ, narĩo riũa rĩkĩheo hinya wa gũcina andũ na mwaki. ⁹ Andũ magĩcinwo nĩ ũrugarĩ ũcio mũnene, nao magakĩrumaga rĩitwa rĩa Ngai ũcio warĩ na hinya wa gwatha mĩthiro iyo, no matiigana kwĩrira mamũgooce.

¹⁰ Mūraika wa gatano akĩonoreria mbakũri yake gĩtĩ-inĩ kĩa ũnene kĩa nyamũ ĩrĩa, naguo ũthamaki wayo ũkĩiyũra nduma. Nao andũ makĩrũma nĩmĩ nĩ ũndũ wa ruo, ¹¹ na makĩruma Ngai wa igũrũ nĩ ũndũ wa ruo rũrĩa maiguaga na nĩ ũndũ wa ironda iria maarĩ nacio, no matiigana kwĩrira nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa meekite.

¹² Nake mūraika wa gatandatũ akĩonoreria mbakũri yake rũũĩ-inĩ rũrĩa rũnene rwa Farati, namo maaĩ maruo makĩhwa nĩguo athamaki a kuuma mwena wa Irathĩro mathondekerwo njĩra. ¹³ Ngĩcooka ngĩona maroho matatũ mooru maahaanaga ta ciũra;* namo moimire kanua ka ndamathia, na makiuma kanua ka nyamũ ĩrĩa, na kanua-inĩ ka mũnabii ũrĩa wa maheeni. ¹⁴ Namo nĩmo maarĩ maroho ma ndaimono marĩa maringaga ciama, namo mathiiga kũrĩ athamaki a thĩ yothe, nĩguo mamacookanĩrĩrie nĩ ũndũ wa mbaara ĩrĩa ĩkaarũo mũthenya ũcio mũnene wa Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

¹⁵ “Na rĩrĩ, ngũũka o ta mũici! Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũikaraga eiguĩte na agaikara ahaarĩrie nguo ciake, nĩgeetha ndakanae gũthĩ njaga, nake aconorithio.”

¹⁶ Namo maroho macio magĩcookanĩrĩria athamaki handũ harĩa hetagwo na Kĩhibirania, Arimage-doni.

¹⁷ Nake mūraika wa mũgwanja akĩonoreria mbakũri yake rĩera-inĩ, na rĩrĩ, hekarũ thĩinĩ gũkiuma mũgambo mũnene uumĩte gĩtĩ-inĩ kĩa ũnene, ũkiuga atĩrĩ, “Ūhoro ũcio nĩwarĩika!” ¹⁸ Gũgĩcooka gũkĩgĩa heni, na marurumĩ, na ngwa o na gĩthingithia kĩnene. Gũtirĩ kwagĩa gĩthingithia kĩngĩ kĩnene ta kũ kuuma rĩrĩa thĩ kwagĩre andũ, nĩ ũrĩa gĩthingithia kũ kĩarĩ kĩnene mũno. ¹⁹ Narĩo itũũra rĩrĩa inene rĩgĩatũkana njatũ ithatũ, namo matũũra ma ndũrĩrĩ makĩmomoka. Nake Ngai akĩririkana Babuloni itũũra rĩrĩa inene, na akĩrĩhe gĩkombe kĩa iyũritio ndibei ya ũrũrũ wa mang'ũrĩ make. ²⁰ Nacio icigĩrĩra ikĩũra ciothe, nacio irĩma ikĩaga gũcooka kuoneka. ²¹ Namo mahiga manene ma mbura ya mbembe, ma ũritũ wa ta kilo mĩrongo ĩtano o ihiga, makĩgwĩra andũ. Nao makĩruma Ngai nĩ ũndũ wa mũthiro ũcio wa mahiga ma mbura ya mbembe, tondũ mũthiro ũcio warĩ wa kũmakania mũno.

17

Mũndũ-wa-nja Igũrũ rĩa Nyamũ

¹ Nake mūraika ũmwe wa araike acio mũgwanja, maarĩ na mbakũri mũgwanja agĩũka, akĩnjĩra atĩrĩ, “Ūka, nguonie iherithia rĩa mũmaraya ũrĩa mũnene, ũrĩa ũikarĩte igũrũ rĩa maaĩ maingĩ. ² Na nĩwe athamaki a thĩ maatharirie nake, na andũ arĩa matũũraga thĩ makarĩio nĩ ndibei ya ũtharia wake.”

³ Ningĩ mūraika ũcio akĩnjoya ndĩ thĩinĩ wa Roho, akĩndwara werũ-inĩ. Ndĩ kũu werũ-inĩ ngĩona mũndũ-wa-nja aikarĩre nyamũ yarĩ ndune ta gakarakũ, na yaiyũritwo nĩ marĩitwa ma kũruma Ngai mwĩrĩ wayo, na yarĩ na ciongo mũgwanja na hĩa ikũmi. ⁴ Mũndũ-wa-nja ũcio ehumbĩte nguo cia rangi wa ndathi na mũtune, na akegemia na thahabu, na tũhiga twa goro, o na ruru. Guoko-inĩ gwake nĩanyiitĩte gĩkombe gĩa thahabu kiyũritio maũndũ marĩ magigi, na ciiko cia ũtharia wake. ⁵ Thiithi-inĩ wake aandĩkwo rĩitwa atĩrĩ:

KĨRIGA
BABULONI ŨRĨA MŨNENE,
NYINA WA MARAYA,
NA WA MAŨNDŨ MOTHE MARĨA MARĨ MAGIGI
MA THĨ.

⁶ Nĩndonire atĩ mũndũ-wa-nja ũcio aarĩ mũrĩũ, akarĩio nĩ thakame ya andũ arĩa aamũre, o na thakame ya andũ arĩa maarĩ aira a Jesũ.

* 16:13 Alawii 11:10 rĩandĩkitwo ciũra irĩ mũtaratara-inĩ wa nyamũ iria irĩ thaahu; ciugo ici cionanagia maheeni marĩa makaahunjio matukũ ma marigĩrĩrio kũhĩngica andũ nĩguo meetĩkire na marũmĩrĩre wiki naaĩ na ũremi.

Na rīrīa ndaamuonire, ngīgega mūno. ⁷ Nake mūraika ūcio akīnjūūria atīrī: “Wagegio nī kīi? Nīngūgūtaarīria hitho ya mūdū-wa-nja ūcio na ya nyamū ūyo ahaicīte, ūyo īrī na ciongo mūgwanja na hīa ikūmi. ⁸ Nyamū ūyo wonire yarī ho, na rīu ndīrī ho, na īrī hakuhī kuuma Irima-rīrīa-Rītārī-Gīturi īthīī īkaanangwo. Nao andū arīa matūūruga thī, arīa marītwa mao mataandikītwo ibuku-inī rīa muoyo kuuma rīrīa thī yombirwo nīmakagega mona nyamū ūyo, tondū hīndī īmwe yarī ho, na rīu ndīrī ho, no nīrīūka.

⁹ “Ūndū ūyū ūkwenda gwīciirio na ūūgī. Ciongo icio mūgwanja nī irīma mūgwanja iria ciikarīrwo nī mūdū-wa-nja ūcio. ¹⁰ Nīngī nī athamaki mūgwanja. Atano nīmeherete, ūmwe arī ho, na ūrīa ūngī ndarī arooka; no ooka-rī, no nginya aikare o kahinda kanini. ¹¹ Nyamū īrīa yarī kuo, na rīu ndīrī ho, nīyo mūthamaki wa kanana. We nī ūmwe wa acio mūgwanja, na rīu erekeire kwanangwo.

¹² “Hīa icio ikūmi wonire nī athamaki ikūmi arīa mataahetwo ūthamaki, no nīmakaheo wathani ta athamaki maathane ithaa rīmwe hamwe na nyamū ūyo. ¹³ Marī na muoroto ūmwe, na nīmakaheana ūhoti na wathani wao kūrī nyamū ūyo. ¹⁴ Nao nīmakarūa na Gatūrūme, no Gatūrūme nīakamatooria tondū nīwe Mwathani wa aathani, na Mūthamaki wa athamaki, na andū arīa agaakorwo hamwe nao nī arūmīrī ake arīa metītwo, na magathuurwo, na nī ehokeku.”

¹⁵ Nīngī mūraika ūcio akīnjūūria atīrī, “Maaī macio wonire hau mūmaraya ūcio aikarīte nī iruka cia andū, na irīndī, na ndūrīrī, na thiomī. ¹⁶ Nayo nyamū ūyo wonire, na hīa icio ikūmi nīgūthūūra īgaathūūra mūmaraya ūcio. Nacio nīkamwananga na īmūtige arī njaga; nīikaarīa nyama ciake, na imūcine na mwaki. ¹⁷ Nīgūkorwo Ngai nīekīrīte ngoro-inī ciao rīciirīa rīa kūhingia muoroto wake na ūndū wa kūiguanīra mahe nyamū ūyo hinya wao wa gwathana, nginya ciugo cia Ngai ihinge. ¹⁸ Mūdū-wa-nja ūcio wonire nīwe itūūra rīrīa inene rīrīa rīathaga athamaki a thī.”

18

Kūgūa kwa Babuloni

¹ Thuutha wa maūdū macio nīndonire mūraika ūngī agīkūrūka oimīte igūrū arī na ūhoti mūnene mūno, nayo thī īkīarīrwo nī ūkengi wake. ² Nake akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī: “Nīrīgūu! Babuloni itūūra rīrīa inene-rī, nīrīgūwīte!

Nīrītūikīte gīikaro kīa ndaimono,
na rīgatuīka gītūūro gīa gūthaakīrwo nī ngoma o yothe thūku,
rīgatuīka gītūūro kīa nyoni ciothe iria irī thaahu na thūūre.

³ Nīgūkorwo ndūrīrī ciothe nīinyuīte
ndibei īrīa ya maūdū mooru ya ūtharia wake.
Nao athamaki a thī nīmatharirie nake,
nao onjorithia a thī magītongio nī mūtūūrīre wake wa mīago mīkīru.”

⁴ Nīngī ngīgūa mūgambo ūngī uumīte igūrū ūkiuga atīrī:

“Inyuī andū akwa, umai kūrī we,
nīgeetha mūtikagwatanīre na mehia make,
na nīguo mūtikae kwamūkīra mīthiro yake;

⁵ nīgūkorwo mehia make nīmeiganīrīre magakinya o igūrū,
nake Ngai nīarīrīkanīte mawaganu make.

⁶ Mūheei o ta ūrīa araheanaga;
mūrīhei maita meerī ma ūrīa ekīte.
Gīkombe kīrīa aramūringagīrīa-rī, mūringīrīei kīo maita meerī.

⁷ Mūnyamariei, na mūmūhe kīeha
kīiganaine na mwīgaatho na mwīkīrīro wake.

Ngoro-inī yake erahaga, akoiga atīrī,
‘Nī njikaraga ta mūthamaki-mūdū-wa-nja;
ndīrī mūtumia wa ndigwa, na ndīrī hīndī ngaacakaya.’

⁸ Nī ūndū ūcio, mīthiro yake nīkamūkinyīrīra mūthenya o ro ūmwe:
nayo nī gīkuū, na macakaya, o na ng’aragu.

Agaacinwo na mwaki,

nĩgũkorwo Mwathani Ngai ũrĩa ũmũtuũrĩre ciira arĩ hinya.

⁹ “Rĩrĩa athamaki a thĩ arĩa maatharagia nake na makagwatanĩra nake mĩago-inĩ yake makoona ndogo yake akĩhĩa-rĩ, nĩmakamũrĩrĩa na mamũcakaĩre. ¹⁰ Nao makaarũgama haraaya nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra kĩnyariirĩko gĩake, nao marĩre, makiugaga atĩrĩ:

“‘Iiya-ĩ! Iiya-ĩ, wee itũũra inene,

wee Babuloni, itũũra rĩa hinya!

Itũũro rĩaku rĩrĩ gũkinya ithaa-inĩ o rĩmwel’

¹¹ “Onjoria a thĩ nĩmakamũrĩrĩa na mamũcakaĩre, tondũ gũtirĩ mũndũ ũgaacooka kũgũra indo ciao rĩngĩ: ¹² indo cia thahabu, na betha, na mahiga ma goro, na ruu; ningĩ mataama ma gatani ĩrĩa njega, na marĩa ma rangi wa ndathi, na marĩa ma hariri, na mataama marĩa matune ta gakarakũ; ningĩ mĩthemba yothē ya mĩtĩ ĩrĩa mĩnungi wega, na indo cia mĩthemba yothē iria ithondeketwo na mĩguongo, na mbaũ cia goro, na gĩcango, na kĩgera, na mahiga mathaka ma nyaigĩ; ¹³ ningĩ mĩrigo ya ndarathini na iriki, na ya ũbumba, na maguta marĩa manungi wega, na ũbani, na ya ndibei na maguta ma ndamaiyũ, na ya mũtu ũrĩa mũhinyu mũno, o na ngano; ningĩ ng’ombe na ng’ondũ; o na mbarathi na makaari; nginya ngombo o na mĩoyo ya andũ o nayo.

¹⁴ “Nao nĩmakoiga atĩrĩ, ‘Itunda rĩrĩa weriragĩria nĩrĩkwehereire. Ũtonga waku wothē o na ũkengi waku nĩithirĩte, na gũtirĩ hĩndĩ igaacooka kuoneka o na rĩ.’ ¹⁵ Onjoria arĩa meendagia indo icio na magĩtonga kuuma kũrĩ we-rĩ, makaarũgama o haraaya nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra kĩnyariirĩko gĩake. Nĩmakarĩa, na macakae, ¹⁶ na maanĩrĩre, moige atĩrĩ:

“‘Iiya-ĩ! Iiya-ĩ! Wee itũũra inene,

wee wĩhumbĩte nguo cia taama wa gatani ĩrĩa njega,

na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ,

na ũkegemia na thahabu, na tũhiga twa goro, o na ruu!

¹⁷ Ũtonga ũcio mũnene ũguo nĩwanangwo ithaa-inĩ o rĩmwel’

“Anene othe a marikabu cia iria-inĩ, na arĩa othe mathiiga na marikabu, atwarithia a marikabu, na arĩa othe marutaga wĩra kũu iria-inĩ rĩrĩa inene, makaarũgama o haraaya. ¹⁸ Rĩrĩa makoona ndogo ya itũũra rĩu rĩkĩhĩa-rĩ, nĩmakanĩrĩa moige atĩrĩ, ‘Kũrĩ kwagĩa itũũra rĩngĩ inene ta itũũra rĩrĩ?’ ¹⁹ Nao nĩmakehurĩria rũkũngũ mĩtwe o makĩrĩraga na magĩcakayaga, na makae, makiugaga atĩrĩ:

“‘Iiya-ĩ! Iiya-ĩ, Wee itũũra inene,

kũrĩa arĩa othe ene marikabu cia iria-inĩ inene maatongēire nĩ ũndũ wa ũtonga warĩo!

Nĩrianangwo ithaa-inĩ o rĩmwel’

²⁰ Rĩkenere, wee igũrũ!

Kenai inyuĩ andũ arĩa aamũre, na inyuĩ atũmwo, o na inyuĩ anabii!

Ngai nĩarĩtuũrĩre ciira nĩ ũndũ wa ũrĩa rĩamwĩkire.”

²¹ Ningĩ mũraika ũrĩ hinya akĩoya ihiga rĩaiganaga ta ihiga inene rĩa gĩthĩ, akĩrĩkia thĩinĩ wa iria rĩrĩa inene, akiuga atĩrĩ:

“Ũguo nĩguo itũũra rĩu inene rĩa Babuloni

rĩgaatengemanio thĩ na hinya,

narĩo rĩage gũcōoka kuoneka o na rĩ.

²² Nacio nyĩmbo cia ahũũri inanda cia mũgeeto na aini,

na ahuhi a mĩtũrĩrũ, na ahuhi a corō,

matigacooka kũguuo thĩinĩ waku o na rĩ.

Gũtirĩ mũruti wa wĩra wa mũthemba o wothē

ũgacooka kuoneka thĩinĩ waku o rĩ.

Mũgambo wa ihiga rĩa gĩthĩ

ndũrĩ hĩndĩ ũgaacooka kũguuo thĩinĩ waku.

²³ Gũtirĩ hĩndĩ ũtheri wa tawa

ũgacooka kwara thĩinĩ waku o na rĩ.

O nago mũgambo wa mũhikania na wa mũhiki

ndũrĩ hĩndĩ ũgaacooka kũguuo thĩinĩ waku o na rĩ.

Onjoria aku nĩo maarĩ andũ marĩ igweta gũkũ thĩ.

Nacio ndũrĩrĩ ciothe ciahĩtithirio nĩ ũragũri waku.

²⁴ Thĩĩnĩ wake nĩkuo gwakorirwo thakame ya anabii, na ya andũ arĩa aamũre, o na ya arĩa othe manooragĩrwo gũkũ thĩ.”

19

Haleluya!

¹ Thuutha wa maũndũ macio ngĩigua kĩndũ kĩagambaga ta mūrurumo wa kĩrĩndĩ kĩnene kĩa andũ makĩanĩrĩra kũu igũrũ, makoiga atĩrĩ:

“Haleluya!

Ūhonokio, na riiri, na hinya nĩ cia Ngai witũ,

² nĩgũkorwo matuĩro make ma ciira nĩ ma ma, na nĩ ma kĩhotoo.

Tondũ nĩatuĩrĩre mũmaraya ũcio mũnene ciira,

ũcio wathũkirie thĩ na ũtharia wake.

Na nĩamũrĩhĩtie thakame ya ndungata ciake.”

³ Na makĩanĩrĩra o rĩngĩ, makiuga atĩrĩ:

“Haleluya!

Ndogo yake igũtũũra yambataga nginya tene na tene.”

⁴ Nao athuuri arĩa mĩrongo iĩrĩ na ana, na ciũmbe iria inya irĩ muoyo, makĩgũithia thĩ makĩhooya Ngai, ũrĩa waikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene. Nao makĩanĩrĩra atĩrĩ:

“Ameni, Haleluya!”

⁵ Nĩngĩ mũgambo ũkiuma gĩtĩ-inĩ kũu kĩa ũnene, ũkiuga atĩrĩ:

“Goocai Ngai witũ,

inyuĩ ndungata ciake inyuothe,

o inyuĩ mũmwĩtigĩrĩte,

arĩa anini na arĩa anene!”

⁶ Ngĩcooka ngĩigua mũgambo warĩ ta wa kĩrĩndĩ kĩnene mũno, wahaanaga ta mūrurumo wa maaĩ megũtherera na ta mūrurumo mũnene wa ngwa, naguo ũkĩanĩrĩra, ũkiuga atĩrĩ:

“Haleluya!

Nĩgũkorwo Mwathani Ngai witũ,

o we Mwene-Hinya-Wothe, nĩarathamaka.

⁷ Nĩtũkenei, na tũcanjamũke,

na tũmũgoocel

Nĩgũkorwo ũhiki wa Gatũrũme nĩmũkinyu,

nake mũhiki wake nĩehaarĩrie.

⁸ Nake mũhiki ũcio akĩheo nguo cia taama ya gatani iĩrĩa njega,

ĩ gũkenga na theru, nĩguo ehumbe.”

(Taama wa gatani iĩrĩa njega nĩguo ciĩko cia ũthingu cia andũ arĩa aamũre.)

⁹ Nĩngĩ mũraika ũcio akĩnjĩira atĩrĩ, “Andĩka atĩrĩ: ‘Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa metĩtwo iruga-inĩ rĩa ũhiki wa Gatũrũme!’” Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Icio nĩ ciugo cia ma cia Ngai.”

¹⁰ Rĩrĩa ndaiguire ũguo, ngĩgwa magũrũ-inĩ make ndĩmũhooe. No akĩnjĩira atĩrĩ, “Tiga gwĩka ũguo! O na nĩ ndĩ ndungata hamwe nawe, na hamwe na ariũ na aarĩ a thoguo, arĩa magwatĩirie ũira wa Jesũ. Hooya Ngai arĩ we! Nĩgũkorwo ũira wa Jesũ nĩguo roho wa ũrathi.”

Mũndũ Ũhaicĩte Mbarathi Njerũ

¹¹ Nĩngĩ nĩndonire igũrũ rĩhingũkĩte na hau mbere yakwa haarĩ na mbarathi njerũ, nake ũrĩa wamĩhaicĩte etagwo Mwĩhokeku na Wa-ma. Nake atuuaga ciira, na akarũa mbaara arũmĩtie kĩhotoo.

¹² Namo maitho make mahaana ta mwaki ũgwakana, na arĩ na thũmbĩ nyingĩ mĩtwe. Nĩandĩkĩtwo rĩitwa, rĩtarĩ mũndũ ũngĩ ũrĩũĩ tiga we wiki. ¹³ Ehumbĩte nguo iĩrĩndĩtwo thakame-inĩ, narĩo rĩitwa rĩake etagwo Kiugo-kĩa-Ngai. ¹⁴ Nacio mbũtũ cia ita cia igũrũ ciamuumĩte thuutha, ihaicĩte mbarathi njerũ na ikehumba nguo cia taama wa gatani iĩrĩa njega, njerũ cua na theru. ¹⁵ Nĩngĩ kanua-inĩ gake

koimĩte rūhiũ rwa njora rūũgĩ rwa kūũraga ndũrĩrĩ naruo. Nake agaaciathaga na rūthanju rwa kĩgera na arangĩrĩrie ihĩhĩro rĩa ndibei rĩa mang'ũrĩ marũrũ ma Ngai Mwene-Hinya-Wothe. ¹⁶ Ngũo-inĩ yake na kiero-inĩ gĩa ke nĩandĩkitwo rĩitwa rĩĩrĩ:

“MŪTHAMAKI WA ATHAMAKI, NA MWATHANI WA AATHANI.”

¹⁷ Ngĩcooka ngĩona mūraika ũmwe arũgamĩte thĩinĩ wa riũa, nake akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, agĩĩta nyoni iria ciarerete rĩera-inĩ, agĩcĩĩra atĩrĩ, “Ūkai, mũngane hamwe iruga-inĩ rĩrĩa inene rĩa Ngai, ¹⁸ nĩgeetha mũrĩe nyama cia mĩĩrĩ ya athamaki, na ya anene a mbaara, na ya andũ arĩa marĩ hinya, o na nyama cia mbarathi na cia ahaici a cio, na nyama cia mĩĩrĩ ya andũ othe arĩa eyathi na arĩa ngombo, o na arĩa anini na arĩa anene.”

¹⁹ Ningĩ ngĩona nyamũ ĩrĩa, na athamaki a thĩ, na mbũtũ ciao cia ita mecookanĩrĩrie hamwe nĩgeetha marũe na ũcio wahaicĩte mbarathi na mbũtũ yake ya ita. ²⁰ No rĩrĩ, nyamũ ĩyo ĩkĩnyiitwo, o hamwe na mũnabii ũrĩa wa maheeni ũrĩa waringaga ciama ithenya rĩayo. Na ũndũ wa ciama ĩcio nĩahĩtithĩtie andũ arĩa mekĩrĩtwo rūũri rwa nyamũ ĩyo na makahooya mũhianano wayo. Nao eerĩ magĩikio icua-inĩ rĩa mwaki wa ũbiriti ũgwakana. ²¹ Arĩa maatigaire makĩũragwo na rūhiũ rwa njora ruoimĩte kanua ka ũcio wahaicĩte mbarathi, nacio nyoni ciothe ĩkĩhũũnĩrĩria nyama cia mĩĩrĩ yao.

20

Mĩaka Ngiri Īmwe

¹ Ningĩ ngĩona mūraika agĩkũrũka oimĩte igũrũ, arĩ na kĩhingũro kĩa Irima-rĩrĩa-Rĩtarĩ-Gĩturi, na anyiĩtĩte mũnyororo mũnene guoko-inĩ gwake. ² Nake akĩnyiĩta ndamathia ĩrĩa, na nĩyo nyoka ĩrĩa ya tene, na noyo mũcukani kana Shaitani, akĩmĩoha mĩaka ngiri ĩmwe. ³ Akĩmũkia Irima rĩu-Rĩtarĩ-Gĩturi, akĩmĩhingĩrĩria kuo, na akĩrĩcinĩrĩra mũhũri, nĩguo amĩgĩrĩrĩrie ndĩkanacooke kũheenia andũ a ndũrĩrĩ rĩngĩ nginya mĩaka ĩyo ngiri ĩmwe ĩthire. Thuutha wa ũguo nĩkarekererio ihinda inini.

⁴ Ngĩcooka ngĩona itĩ cia ũnene iria ciaikarĩrwo nĩ arĩa maaheetwo hinya wa gũtũira andũ ciira. Na ngĩona mĩoyo ya andũ arĩa manatinio mĩtwe nĩ ũndũ wa ũira wa Jesũ o na nĩ ũndũ wa kiugo kĩa Ngai. Ācio matiahooete nyamũ ĩrĩa o na kana mũhiano wayo, na matiekĩrĩtwo rūũri rwayo ithiithi-inĩ ciao kana moko-inĩ mao. Nao magĩcooka muoyo na magĩathana hamwe na Kristũ mĩaka ngiri ĩmwe. ⁵ (Andũ arĩa angĩ othe maakuĩte matiigana gũcooka muoyo, nginya rĩrĩa mĩaka ĩyo ngiri ĩmwe yathirire.) Kũu nĩkũo kũriũka kũrĩa kwa mbere. ⁶ Kũrathimwo na gũthera nĩ arĩa magwatanĩire na kũriũka kũu kwa mbere. Gĩkuũ gĩa keerĩ gĩtirĩ na hinya igũrũ rĩao, no magaatuĩka athĩnjĩri-Ngai o na Kristũ, na magaathamaka hamwe nake mĩaka ngiri ĩmwe.

Shaitani Gũtũrwo Ciira

⁷ Rĩrĩa mĩaka ĩyo ngiri ĩgaathira, Shaitani nĩkuohorwo akoohorwo oime njeera ĩyo yake, ⁸ nake nĩagathiĩ kũheenia ndũrĩrĩ ituri-inĩ iria inya cia thĩ, nĩcio Gogu na Magogu, nĩguo acicookanĩrĩrie hamwe nĩ ũndũ wa mbaara. Mũigana wao nĩ ta mũthanga wa hũgũrũrũ cia iria rĩrĩa inene. ⁹ Nao magĩtuĩkanĩria wariĩ wa thĩ, makĩrigiicĩria kambĩ ya andũ a Ngai, o na itũũra rĩu inene endete. No mwaki nĩwoimire igũrũ, ũkĩmaniina. ¹⁰ Nake mũcukani, ũrĩa wamaheenirĩe, agĩikio iria rĩa mwaki wa ũbiriti, o kũrĩa nyamũ ĩrĩa na mũnabii ũrĩa wa maheeni maikĩtio. Nao magaatuũra manyariiragwo mũthenya na ũtukũ tene na tene.

Arĩa Akuũ Gũtũrwo Ciira

¹¹ Ningĩ ngĩona gĩtĩ kĩnene mũno kĩa ũnene kĩa rangi mwerũ, na ngĩona ũrĩa wagĩkarĩire. Nayo thĩ na igũrũ ĩkĩũra, ĩkĩehera ũthiũ-inĩ wake, ĩkĩaga handũ ingĩikara. ¹² Na ningĩ ngĩona arĩa akuũ, anene na arĩa anini, marũgamĩte mbere ya gĩtĩ kũu kĩa ũnene, namo mabuku makĩhingũrwo. Narĩo ibuku rĩngĩ rĩkĩhingũrwo, na nĩrĩo ibuku rĩa muoyo. Nao andũ arĩa akuũ magĩtũrwo ciira kũringana na ciĩko iria meekĩte, o ta ũrĩa kwaandĩkitwo mabuku-inĩ macio. ¹³ Narĩo iria rĩrĩa inene rĩkĩruta arĩa akuũ maarĩ thĩinĩ warĩo, nakĩo gĩkuũ na Kwa-ngoma ĩkĩruta arĩa maarĩ thĩinĩ wacio, na o mũndũ agĩtũrwo kũringana na ciĩko iria eekĩte. ¹⁴ Thuutha ũcio gĩkuũ na Kwa-ngoma igĩikio iria-inĩ rĩa mwaki. Icuu rĩu

rĩa mwaki nĩrĩo gĩkuũ gĩa keerĩ. ¹⁵ Na rĩrĩ, mündũ o wotho akorwo rĩtwa rĩaake rĩtionekire rĩandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa muoyo-rĩ, agĩikio iria-inĩ rĩu rĩa mwaki.

21

Jerusalemu ĩrĩa Njerũ

¹ Ngĩcooka ngĩona igũrũ rĩerũ na thĩ njerũ, tondũ igũrũ rĩrĩa rĩa mbere na thĩ ĩrĩa ya mbere nĩcieherete igathira, narĩo iria rĩrĩa inene rĩtiarĩ ho. ² Ngĩona Itũũra rĩrĩa Itheru, Jerusalemu ĩrĩa njerũ, rĩgĩkũrũka riumĩte igũrũ kwa Ngai, rĩhaarĩrio ta mũhiki agemeirio mũthuriwe. ³ Ningĩ ngĩigua mũgambo mũnene uumĩte gĩtĩ-inĩ-kĩa-ũnene, ũkiuga atĩrĩ, “Rĩu gĩikaro kĩa Ngai kĩrĩ hamwe na andũ, nake nĩegũtũũrĩa nao. Megũtuĩka andũ ake, nake Ngai we Mwene arĩkoragwo hamwe nao, na atũike Ngai wao. ⁴ Nake nĩakamagiria maithori mothe mathire maitho-inĩ mao. Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ gũgaakorwo na gĩkuũ, o na kana gũcakaya, kana kĩrĩro, kana ruo, nĩgũkorwo maũndũ marĩa ma mbere nĩmeherete magathira.”

⁵ Nake ũrĩa waikarĩre gĩtĩ-kĩa-ũnene akiuga atĩrĩ, “Nĩ kwerũhia ndĩrerũhia maũndũ mothe!” Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Andĩka ũndũ ũyũ, nĩgũkorwo ciugo ici nĩ cia kwĩhokwo, na nĩ cia ma.”

⁶ Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ: “Maũndũ nĩmahingu. Nĩ nĩ nĩ Alifa o na Omega, Kĩambĩrĩa o na Kĩrĩkĩro. ũrĩa mũnyootu nĩngamũhe maaĩ anyue kuuma gĩthima kĩa maaĩ ma muoyo, anyue o ũguo tũhũ atekũgũra. ⁷ Mündũ ũrĩa ũgũtoorania nĩwe ũkaagaya maũndũ macio mothe, na nĩ nĩngatuĩka Ngai wake, nake atũike mũrũ wakwa. ⁸ No andũ arĩa iguoya, na arĩa matetikĩtie, na arĩa imaramari, na arĩa oragani, na ahũũri maraya, na arogi, na ahooi mĩhianano, na aheenania-rĩ, othe ũtũũro wao no iria-inĩ rĩa mwaki wa ũbiriti. Gĩkĩ nĩkĩo gĩkuũ gĩa keerĩ.”

⁹ ũmwe wa arĩa acio mũgwanja arĩa maarĩ na mbakũri mũgwanja iria ciaiyũrite mĩthiro ĩrĩa mũgwanja ya kũrigĩrĩa agĩũka, akĩnjĩra atĩrĩ, “Ŭka, nĩngũkuonia mũhiki, na nĩwe mĩtumia wa Gatũrũme.” ¹⁰ Nake akĩnguua ndĩ thĩnĩ wa Roho, akĩndwara kĩrĩma-inĩ kĩarĩ kĩnene kĩaaya na igũrũ, akĩnyonia Jerusalemu, Itũũra rĩu inene Itheru rĩgĩkũrũka riumĩte igũrũ kwa Ngai. ¹¹ Itũũra rĩu rĩarĩ na riiri wa Ngai, naguo ũkengi warĩ wahaanaga ta wa kahiga ka goro mũno, o ta kahiga karĩa getagwo njathibi, gakengu o ta gĩcicio. ¹² Narĩo rĩarĩ na rũthingo rũnene, rũraihi na igũrũ, rwarĩ na ihingo ikũmi na igĩrĩ, na arĩa ikũmi na eerĩ ihingo-inĩ icio. Nacio ihingo icio nĩciandĩkitwo marĩitwa ma mĩhĩrĩa ĩrĩa ikũmi na ĩrĩ ya ciana cia Isiraeli. ¹³ Mwena wa irathĩro warĩ na ihingo ithatũ, na mwena wa gathigathini ihingo ithatũ, na mwena wa gũthini ihingo ithatũ, na mwena wa ithũiro ihingo ithatũ. ¹⁴ Naruo rũthingo rwa itũũra rĩu inene rwarĩ na mĩthingi ikũmi na ĩrĩ, na igũrũ rĩayo ĩkaandĩkwo marĩitwa ma atũmwo arĩa ikũmi na eerĩ a Gatũrũme.

¹⁵ Nake mũraika ũcio wanjarĩrie aarĩ na rũthanju rwa thahabu rwa gũthima itũũra rĩu inene, o na ihingo ciarĩo, na thingo ciarĩo. ¹⁶ Narĩo itũũra rĩu inene rĩakĩtwo rĩiganaine mĩena yotho, ũraihi warĩo ũkaiganana na wariĩ warĩo.* Nĩathimire itũũra rĩu inene na rũthanju rũu, na akĩona atĩ rĩarĩ na ũraihi wa kilomita ta 2,200, ũkaiganana na wariĩ warĩo, na kwambata na igũrũ kwarĩo. ¹⁷ Ningĩ agĩthima rũthingo rwarĩo, na ũtungu waruo ũgĩkorwo warĩ mĩkono igana rĩmwe na mĩrongo ĩna na ĩna, rũthimĩtwo na gĩthimi kĩa mündũ, na no kĩo mũraika aahũthagĩra. ¹⁸ Rũthingo rũu rwakĩtwo na njathibi, narĩo itũũra rĩu inene rĩakĩtwo na thahabu ĩrĩa therie, ĩgathera o ta gĩcicio. ¹⁹ Nayo mĩthingi ĩyo ya thingo cia itũũra rĩu inene yagemetio na mĩthemba yotho ya mahiga ma goro. Mũthingi wa mbere warĩ wa njathibi, na wa keerĩ warĩ wa yakuti ĩrĩa ya bururu, na wa gatatũ warĩ wa yacimu, na wa kana warĩ wa thumarati, ²⁰ na wa gatano warĩ wa onigithi, na wa gatandatũ warĩ wa wakiki ũrĩa mĩtune, na wa mũgwanja warĩ wa yakuti ĩrĩa ĩhaana thahabu, na wa kanana warĩ wa thabaricandĩ, na wa kenda warĩ wa yakuti ĩrĩa ĩhaana ngoikoni, na wa ikũmi warĩ wa wakiki ũrĩa ũhaana nyeki nduru, na wa ikũmi na ĩmwe warĩ wa wakiki ũrĩa wa bururu, na wa ikũmi na igĩrĩ warĩ wa amethuthito. ²¹ Nacio ihingo iria ikũmi na igĩrĩ nĩ ruru ikũmi na igĩrĩ, o kĩhingo gĩathondeketwo na ruru ĩmwe. Nayo njĩra ĩrĩa nene ya itũũra rĩu inene yarĩ ya thahabu therie, yonithanagia mwena ũrĩa ũngĩ ta gĩcicio.

²² Na gũtirĩ hekarũ ndonire kũu itũũra-inĩ rĩu inene, tondũ Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wotho na Gatũrũme nĩo hekarũ yakuo. ²³ Itũũra rĩu inene rĩtibataire nĩ kwarĩrwo nĩ riũa kana mweri, nĩgũkorwo

* 21:16 ũraihi, wariĩ, na ũraihi wa na igũrũ nĩwaiganaine, o ta ũrĩa wa Handũ-harĩa-Hatheru waiganaine.

riiri wa Ngai nĩūrīheaga ūtheri, nake Gatūrūme nĩwe tawa warĩo. ²⁴ Nacio ndūrĩrĩ igaathiiaga na ūtheri warĩo, nao athamaki a thĩ marehe riiri wao thĩnĩ warĩo. ²⁵ Gūtĩrĩ mũthenya o na ūmwe ihingo ciarĩo ikaahingwo, nĩgũkorwo kũu gūtigakorwo na ūtukũ. ²⁶ Na nĩkuo makaarehe riiri na gītĩo cia ndūrĩrĩ. ²⁷ Gūtĩrĩ kĩndũ gītārĩ gĩtheru gĩgaatoonya itũūra rĩu o narĩ, o na kana mũndũ o wothē ūrĩa wĩkaga maũndũ ma njono kana ma maheeni. O tiga arĩa marĩitwa mao mandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩa rĩa Gatūrūme rĩa muoyo.

22

Rũũ rwa Muoyo

¹ Ningĩ mũraika ūcio akĩnyonia rūũ rwa maaĩ ma muoyo, makembu na makahenia o ta gĩcicio, rūgĩtherera ruumĩte gītĩ-inĩ kĩa ūnene kĩa Ngai na gĩa Gatūrūme ² rūikūrũkĩre gatagatĩ ka njĩra ĩrĩa nene ya itũūra inene. Mĩena yeerĩ ya rūũ rũu, o mwena warĩ na mūtĩ wa muoyo, naguwo waciaraga matunda mĩthemba ikũmi na ĩrĩ, ūgaciaraga maciaro maguo o mweri. Namo mathangũ ma mūtĩ ūcio maarĩ ma kũhonia andũ a ndūrĩrĩ. ³ Gūtigacooka kũgĩa na kĩrumi o na kĩrĩkũ. Gītĩ-kĩa-ūnene kĩa Ngai na gĩa Gatūrūme gĩgaakorwo kũu thĩnĩ wa itũūra inene, nacio ndungata ciake nĩkamūtungatagĩra. ⁴ Nacio nĩkoonaga ūthiũ wake, narĩo rĩitwa rĩake rĩkandĩkwo ithiithi-inĩ ciao. ⁵ Gūtigacooka kũgĩa ūtukũ. Nao matikabatario nĩ ūtheri wa tawa o na kana ūtheri wa rĩũ, nĩgũkorwo Mwathani Ngai nĩwe ūgaatuĩka ūtheri wao. Nao magaathamaka tene na tene.

⁶ Nake mũraika ūcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Ciugo icio nĩ cia kwĩhokwo, na nĩ cia ma. Nake Mwathani, o we Ngai wa maroho ma anabii, nĩatũmire mũraika wake nĩguo onie ndungata ciake maũndũ marĩa arĩ o nginya mekĩke ica ikuhĩ.”

Jesũ Nĩarooka

⁷ “Na rĩrĩ, nĩngũũka o narua! Kũrathimwo nĩ mũndũ ūrĩa ūrũmĩtie ciugo cia ūrathi ūrĩa ūrĩ ibuku-inĩ rĩrĩ.”

⁸ Nĩ, Johana-rĩ, nĩ nĩ ndaiguire na ngĩona maũndũ macio. Na rĩrĩa ndaarĩkirie kũmaigua o na kũmona-rĩ, ngĩgwa thĩ magūrũ-inĩ ma mũraika ūcio wanyonagia maũndũ macio ndĩmũhooe. ⁹ No akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩka ūguo! O na nĩ ndĩ ndungata hamwe nawe, na hamwe na ariũ na aarĩ a thoguo arĩa anabii, na arĩa othe marũmĩtie ciugo cia ibuku rĩrĩ. Hooya Ngai arĩ we!”

¹⁰ Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, “Ndũkahingĩrĩrie ciugo cia ūrathi wa ibuku rĩrĩ, nĩgũkorwo ihinda nĩrĩkuhĩrĩrie. ¹¹ Mũndũ ūrĩa wĩkaga ūũru nĩathĩ na mbere gwĩka ūũru, nake ūrĩa kĩmaramari athĩ na mbere na kũmaramara; na ūrĩa wĩkaga ūrĩa kwagĩrĩrie athĩ na mbere gwĩka ūrĩa kwagĩrĩrie; ningĩ ūrĩa mũtheru agĩthĩ na mbere gũtuĩka mũtheru.”

¹² “Na rĩrĩ, ngũũka o narua! Nakĩo kĩheo gĩakwa ndĩ nakĩo, na ngaahē o mũndũ kũringana na ūrĩa aneeka. ¹³ Nĩ nĩ nĩ Alifa na Omega, wa Mbere na wa Kũrigĩrĩria, ningĩ Kĩambĩrĩria o na Kĩrĩkĩro.

¹⁴ “Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa mathambĩtie nguwo ciao, nĩguo magĩe na rũtha rwa gũkinya mūtĩ-inĩ wa muoyo na matoonyere ihingo-inĩ makinye thĩnĩ wa itũūra rĩu. ¹⁵ Nakuo kũu nja gũgaikarwo nĩ magui, na arogi, na ahũũri ūmaraya, na oragani, na ahooi mĩhianano, na mũndũ ūrĩa wothē wendete maũndũ ma maheeni na akamekaga.

¹⁶ “Nĩ, Jesũ, nĩndũmĩte mũraika wakwa agũkinyĩrie ūira ūyũ nĩ ūndũ wa makanitha. Nĩ nĩ nĩ Thuuna na Rũciaro rwa Daudi, na nĩ nĩ Njata ĩrĩa ngengu ya Rũciĩnĩ tene.”

¹⁷ Nake Roho o na mũhiki mekuuga atĩrĩ, “Ūka!” Nake ūrĩa ūkũigua nĩoige atĩrĩ, “Ūka!” Mũndũ o wothē mũnyootu, nĩoke; na ūrĩa wothē ūkwenda, nĩamũkĩre kĩheo kĩrĩa kĩa maaĩ ma muoyo, atekũgũra.

¹⁸ Ngũkaania mũndũ o wothē ūrĩa ūkũigua ciugo cia ūrathi wa ibuku rĩrĩ atĩrĩ: Mũndũ o wothē angĩciongerera ūndũ, Ngai nĩakamuongerera mĩthiro ĩrĩa ĩtaarĩrio thĩnĩ wa ibuku rĩrĩ. ¹⁹ Na mũndũ

o na ũrĩkũ angĩkeeheria ciugo thĩinĩ wa ibuku rĩĩrĩ rĩa ũrathi, Ngai nĩakamwehereria igai rĩake kuuma mũtĩ-inĩ wa muoyo, o na kuuma itũũra-inĩ rĩu itheru, iria itaarĩirio thĩinĩ wa ibuku rĩĩrĩ.

²⁰ Ũrĩa ũroimbũra maũndũ macio ekuuga atĩrĩ, “Ĩĩ nĩguo, ngũũka o narua.”

Ameni. Ũka, Mwathani Jesũ!

²¹ Wega wa Mwathani Jesũ ũrogĩa na andũ a Ngai. Amen.